Digitized by Google

71
3 F
7

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
IV. 17. a

LOD. CAEL.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

71-3-F-7

Τῶν ὑδάτων κουφότατα τὰ ὄμβρια, καὶ γλυκύτατα, καὶ λαμπρότατα, καὶ λεπτότατα

Applic.° al Coll.° Rom.°

Digitized by Google

71 3F 7

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBRI XXX. RECOGNITI AB AVCTORE, ATQVE

ita locupletati, ut tertia plus parte auctiores ſint redditi: qui ob omnifariam abſtruſarum & reconditiorū tam rerum quàm uocum explicationē (quas uix unius hominis ætas libris perpetuò inſudans obſeruaret) meritò CORNVCOPIAE, ſeu THESAVRVS VTRIVSQVE LINGVAE appellabuntur, quòd in quocunq; ſtudiorum genere, non minor ipſorum, quàm ingentis bibliothecæ, aut complurium commentariorum poſsit eſſe uſus.

Index eſt additus, in quo nihil deſideres.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cum Imp. Maieſtatis gratia & priuilegio.

BASILEAE M D L

AD LECTOREM.

SICVTI Antiquarum lectionum Commentarios concinnarat olim Vindex Ceſelius, ita nunc eoſdem per incuriã interceptos reparauit Lodouicus Cælius Rhodiginus', in corporis unã uelut molem aggeſtis primum linguæ utriuſq; floribus, mox aduocato ad partes Platone item, ac Platonicis omnibus, necnon Ariſtotele, ac hæreſeos eiuſdem uiris alijs, ſed & Theologorum pleriſq;, ac Iureconſultorum, ut Medicos taceam, Matheſin profeſſos. ex qua uelut lectionis farragine explicantur linguæ Latinæ loca, quingentis haud pauciora ferè, uel alijs intacta, uel penſiculatè parum excuſſa. Opto ualeas qui leges, liuore poſito:.

αὕτη γὰρ ἀντιπελάργωσις ἱκανή.

Digitized by Google

AD REVERENDISS. ET ILLVSTRISS.
DOMINVM D. IOANNEM DOMINICVM DE CVPPIS,

Dei & apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopum Oſtienſem, S. R. E.
cardinalem Tranenſem, ſacriq; collegij decanum, in
Lodouicij Cælij Rhodigini Antiquarum
lectionum libros, Camilli Richerij
fratris filij Præfatio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

HONESTVM ni fallor, & egregium eorum eſt inſtitutum reueren
diſſime Præſul, qui nil precioſius, nil habent antiquius, quàm ut
quacunq; ualeant ratione, poſteritati conſulant, uel noua promen
do in lucem, ac fœtura quantum ipſe cenſeo, precioſiſſima cõplu-
res iuuando: aut quod æquè ferè magnum eſt, uetera quæ ingenio
rum fœcunditas, ingentium animorum perennes imagines poſt ſe
reliquere, impreſſoribus tradendo. Quid enim proſit opus erudi-
tum, uarium, acutum ſuperinducto ſitu in obſcuro deſordeſcere,
& propè deperire? Vtinam id comperiretur in paucioribus, longè minus negocij ſum
mo ingenio uiri, quorum munus eſt in gymnaſiorum claritate profiteri, perſentirent,
quum in tenebras Cimmerijs atriores præcipitati, uix inde ſudantes explicantur. Sed
malum hoc latius ſerpendo, ita demum carioſa quadam putredine cuncta repleuit, ut
ſæpenumero uolumina non pauca, quæ iure meo rationalis naturæ partus legitimos
eſſe contenderim: iaceant inutilia prorſus, nec intellectum ullo modo recipiant. Heu
deſidia, quot præclara ueterum monimenta conciderunt, quibus res Latina illuſtrari
poterat, & multarum rerum cognitio nobis afferri? Liuianæ decades, Saluſtiana hiſto-
ria, & alia multa perierunt. Nolui id patrui mei erudito operi accidere, quod iure hære
ditario ad nos deuolutum fuit. Idcirco imprimendum curaui, quando ipſe funere præ-
uentus acerbo non potuit. Hæ tamen lucubrationes heroem magnum, ſtudiorum fau
torem, literatorumq; ducem expoſcunt, ſub cuius clypeo & præſidio à caninis rictibus
tutæ in manus ſtudioſorũ prodant. Cæterum diſpicienti acrius, & omnem (quod aiũt)
lapidem mouenti, non ferè aptior aut excellentior occurrebat, qui non auguſta modò
& ueluti diuina maiorum amplitudine latius per uniuerſam Italiam & prouincias ali-
quot eniteſcis, ſed ingenij quoq; facibus fulgurans adeo ſummouere cæteros uideris,
ut in unius labijs præpotens illa Pitho planè ſediſſe uideatur. Hic agminatim uirtutes
tuæ occurrunt, quibus adeo ſum allectus ad te diligendũ, ut nil magis cogitem quàm
me in clientelam tuam exhibere. Egregius parens tuus Bernardinus à Cuppis, qui
quum bonitate ſingulari, & ſumma in republica adminiſtranda integritate, tum uerò
te filio abundè illuſtris fuit & magnificus: ſiquidem ut erat in omni uſu prudens &
ſagax, etiam ſi ſummo loco natum te intueretur, nunquam tamen adduci potuit, ut
eum arbitraretur nobilem, cui fumoſis imaginibus atrium eſſet plenum: quòd nemo
in noſtram (ut Seneca ait) gloriam uixerit: neque quòd ante nos fuit, noſtrum ſit: cæ-
terum eum uerè generoſum, & eſſe & dici opinatus, qui ad uirtutem bene eſſet à natu-
ra compoſitus, quum perſpexiſſet paruulos, quos natura eadem nobis dedit, igniculos
diuiniore quodam modo tibi illuxiſſe, quæq; ingenijs noſtris ſemina ſunt innata uirtu
tum, indies magis magiſq; in te eniteſcere, ſumma cura, ſummiſq; laboribus tibi curan
dum cenſuit, ne igniculos eoſdem celeriter malis moribus opinionibuſq; deprauatis
ſic extingueres, ut nuſquam naturæ lumen eluſceret, quo ſanè adoleſcente, ipſa nos ad
uitam beatam natura perducit. Igitur peritius intelligens duo eſſe reliqua, quibus ani-
mal hoc prouidum & ſagax, quem uocamus hominem, ad perfectionem ualeat perdu
ci, rationem ſiue diſciplinam, & conſuetudinem, confeſtim tibi à ſanctiſſimis uberibus
matris amoto, quæ te ueluti Gracchorum mater Cornelia optimis & ſermone & mo-
ribus imbuiſſet, grammaticum doctorem adhibẽdum curauit, qui tibi perinde ac Ho-

mericus ille Phœnix, dicendi pariter ac faciendi ductor foret, atq; magiſter: qua in ſe præcelſa quædam & inenarrabilis naturæ benignitas effulſit. Quum hæc mihi narrata ſunt, Ariſtotelicum illud ex Politicorum tertio, uerum eſſe cognoui, Ex melioribus ortos meliores eſſe conſentaneũ eſt. Tibi pleno (ut aiunt) cornu humana ſeſe felicitas infudit: quum tria ſint omnino bonorum genera, ſine quîs (ut Politicorum ſeptimo Ariſtoteles ait) nemo utiq; felix fuerit, externa corporis & animi, non uideo in quo uno omnia ea glorioſius laudabiliusq; effloreſcant. Nam quum ſe tibi ad ſatietatem eximia quædam numinis benignitas à primis annis ingereret, nihil omnino deeſſe uoluit, quo præcellens & diuina animi tui magnitudo promi poſſet largius, & ueluti ſaluberrimis ſcaturiens aquis fons uberius funderetur. Diuitias igitur ampliſsimas, etiam infanti elargitus eſt optimus maximus Deus. Tu uerò ut es in omni uſu prudẽs & ſummus, nõ bracteatam & perſonatam ac ſuppuratam (ut Senecæ uerbis utar) quorundam felicitatem ſequutus, ſummum in eis tibi bonum collocaſti: uerum ad liberalitatis & beneficentiæ opus eis perpetuò es uſus, ſcitum illud Cæſaris Auguſti ſubinde tecũ repetens, Benignitas mea me ad cæleſtem gloriam effert. nam (ut Plinius ait) deus eſt mortali iuuare mortalem. Et hæc ad æternam gloriam uia, hac proceres iere Romani. Fuit ergo magnitudinis tuæ proprium, calcaſſe mortalia: & quæ cæteri mirantur, uel nulla duxiſſe, uel ut mãcipia ad uirtutis redegiſſe miniſteriũ. Pauperiores eatenus contemnendos & abijciendos nonnulli exiſtimant, perinde ac hominum loco planè non eſſent. Tu uerò ſub palliolo ſordido latere poſſe ſapientiam putaſti, & pauperes fouere ac amplexari perpetuò uoluiſti: dicere cõſueuiſti, Homines hominum cauſa eſſe generatos, ut ipſi inter ſe alij alijs prodeſſe poſſent. Corporis etiam bona, in te minimè deſiderantur, ea præſertim quæ M. Varro primigenia naturæ appellat: Græci, τὰ πρῶτα φύσεως, qualia ſunt incolumitas, ualetudo, ſenſuum integritas, uires, pulchritudo: certè ſine pulchritudine abſoluta felicitas nõ eſt. Nam forma, dei munus eſt, & (ut Iliados tertio Homerus inquit) θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. Sed hæc licet admirabilia uideri poſsint, ut equidem ſunt: horum tamen in te nihil eſt, ſed circa te corporea hæc (ut grauiſsimè & ſentit & docuit Platonicus Plotinus) imagines ſunt, & ueſtigia, ac umbræ potius. Ille demum felix, cui bonum omne in animo eſt erectum & exciſum, quiq; mirabilia calcat, & natura utitur magiſtra, ad illius leges compoſitus. Igitur quum officia omnia ab naturæ proficiſcantur principijs, atq; ut membra nobis ita data ſunt, ut ad quandam rationem uiuendi data eſſe uideantur: ſic appetitio animi quam Græci ὁρμὴν uocant, nõ ad quod uis genus uitæ, ſed ad quandam formam uiuẽdi uidetur data. Hac tibi diuinitus infixa perſpexiſti, uirum illum uerè ciuilem, & publicarum priuatarũq; rerum adminiſtrationi accommodatum, qui regere conſilijs urbes, fundare legibus, emendare iudicijs poſsit, non alium profectò eſſe quàm oratorem: nec hunc apud ueteres ſapientiæ antiſtites uiros à philoſopho fuiſſe diuerſum. Ob id ſumma cura, ſtudio incredibili, non quidẽ citra pulueris tactum aut ſudorem, non rhetorices modò elementa, ſed latius oratorios campos ita eſſe penetrandos olim tibi propoſitum fuit, perinde ac unicum id, & pręcellens opus eſſet obeundum. Nec tu hac implicitus cura, ut miles ignauus & infrequens alia circumſpectare deſtitiſti. Nam & dialecticæ gyris ac Meandris ita te inſinuaſti, ut exquiſitas ambiguitates illas nequaquam tibi per ignauiam duxeris prætereũdas: immo quo in humanis nihil animo tuo præſtanti abſolutius foret, quum hominis propria ſit ueri inquiſitio, mox & philoſophiæ ſacra ingreſſus pomœria, rerum naturam, quæq; ſupra naturam ſunt, ſcrutatus fuiſti: ei quoq; parti qua mores conſtant, ita ſitienter incubuiſti, ut manifeſtum prorſus faceres, ſicut ad ſanandas corporum ægrotationes malagmata excogitata ſunt, & colliria ac catapotia, & id genus alia, ita ad ſanandos animi morbos intrinſecus graſſantes inuenta eſſe philoſophorum pręcepta, ac medelas. Hæc tu quidem omnia ingenij acumine incredibili, memoria omnium capaci, tanta es adeptus celeritate, ut quum duo ſint prima in animis noſtris genera uirtutum, utræ in te præluceant magis, non pullati fermè, nec ſatis exſculpti indicij ſit. ſiquidem unum earum genus eſt, quæ ſuapte ingenerantur natura, appellanturq; nõ uoluntariæ: alterum

earum

tarum genus eſt magnarum uerarumq́ uirtutum, quas appellamus uoluntarias, ut eſt
prudentia, temperantia, fortitudo, iuſtitia: quæ utiq; in te omnes ita demũ præcellunt,
ita clariſſimi cuiuſdam ſyderis inſtar præ cæteris fulgeſcunt mortalibus, ut ad earũ in-
tuitum ſapientiſſimus quiſq; perinde ac diuino ictus fulgore, reuerenter admodũ mẽ
tis ſummittat aciem. O uirum incomparabilem, tu fortunæ terriculamenta, & circum-
ſtrepentes minas lętiſsima ſemper excerpſiſti fronte, in ſacro illo collegio (ut fama eſt)
dei honorem, & eccleſiæ Romanæ commodum præ oculis habens, intrepidè tuam a-
peris ſententiam quũ legatus Picænam petijſti, ita tumultus ſtatim ſedaſti, & ad trãquil
litatem omnia reuocaſti, ut te homines illi tanquã Deum uenerarentur. Quid hic inno
centiam laudem, aut clementiam ſingularem, qua cunctos mortales uel uſq; ad pœni-
tentiam ſuperaſti? Quid morum dexteritatem repetam? & quod in magna fortuna per
rarum eſt, affabilitatẽ? Clariora ſunt opera tua, quàm humana lingua illuſtrari poſſint.
Quis ergo ad te amandũ non alliceretur? Ego blandiſſimè allectus me clientulum ex-
hibeo: neq; ipſa hæc adblandiendi ſtudio ĩ me perſcribi nunc amplitudo tua interpre-
tetur: ſed eo nomine potius, ut Camillũ ſcires, & quicquid in Camillo eſt, tibi iam nunc
eſſe mancipatiſſimum. Quare patrui mei LECTIONVM ANTIQVARVM libros
tibi nunc dedico, qui grauiore ſupercilio recogniti, & tertia plus parte aucti, publica
iterum fiunt materia. Notiſsimum eſt enim qua clementia, quaq; frontis hilaritate &
benefica natura excipias literatos omnes, & ipſa literarũ ſtudia. Accedit item hac nun-
cupatione quędam operi auctoritas. Vetus enim eſt, Multa ideo precioſa uideri, quòd
ſint templis dicata. Porrò uiſa res eſt tanto uiro digna, ut qui diuinæ ſcientiæ apicẽ nul-
lo refragante calculo ſummi beneficio ingenij ſolus ferè attigiſſe cognoſcitur, illi maxi
mè hoc opus dicaretur. Noſtrum igitur munuſculum qualecunq; digniſſime
Præſul (ut ſoles omnia) benignè ſuſcipias: ac irrefragabili tua auctori-
tate, paterno amore, uelut numen præſentiſſimum, pro-
tegas. Vale, ac diu uiue Auguſto feli-
cior, Traiano melior

NAZ. ROMA EMANUELE

[stamp] RO...

INDEX

uocum & rerum ſingularium cognitu neceſſariarum fœcundiſsimus.

A Ante l k non aſpirari, pag. 531
α, β, γ, puero barbaro clamante, prætori impoſitum ſilentium 1121
α literæ in o tranſitus Aeolici moris 1134
Abacion, abax 274
abacus 231. 242. 273. 274 & 929
abaculi 231
alienatio quid 463
abantũ tondendi mos 258
ἀβάπτιστα 97
abaris Scytha 706
abaris hiſtoria 619
abbaris magiæ autor 345
abas in lacertam 733
abatos locus 509
abbatis oppidum 153
abdalæ ſarraceni dictũ 576
abderitæ coruṁq; ſuggillatio 1150
abderitarum ex febri delirium 1150
abdomen 120
abdua fluuius 154
abecedarij qui 1014
abigeorum ſupplicium 362
abij qui 705
abijcere uxorem 1082
abineus color 833
abiſac Sunamitis quæ 1148
abitus Heliogabali cognomen 1072
ablaqueare 922
abluere ſomnia quid 1039
abluuium 873
aboli qui 445
abortus ſignum 573
abradatæ hiſtoria 508
abraham non omnino Chaldeus 591
abrahã primus ſomniorum interpres 1036
abrodieti 239
abrones ibid.
abrotonum, γλυκὺς ἀγκὼν 723
abrotonũ meretricula, Themiſtoclis mater 533
abſtemiorum ratio 1095
abydena 1008
abydenorũ mollicies ibid.
abydoceme ibid.
abyrtace 1047
abyrtacopæi ibid.
Academiæ gymnaſium Palladi ſacrum 621
academiæ inſalubritas cur delecta Platoni 806
acana uirga 271
acalanthis canis 661
auis ibid.
acanthæ 632
acanthiæ cicadæ 632
ætolia ibid.
acanthilides ibid.
acanthis auicula ibid.
acanthochœrus 456
acanthos urbs 632
acaras annulus 202
acaridion ibid.
acarnanes iaculatores 694
ἀκαταπληξία 634
acataphracti 532
acation 632
accenſus 639
accepti & expenſi codex & tabulæ 462
acceptabulum quid 507
acceptabula 506. 507
acceptabula præſtigiatorum 507
acceptilatio 462
acceſsio in morbis quid 801
accidentia, coruṁq; in prædicamentis ratio 918
accipiter quare Βαῖηθ Aegyptijs 139
accipitris ſœmellæ imagine Venerem intelligi 1131
accipitris ſymbolũ 1142
accipitrem non bibere aquam 139
accubita, accubitæ 1051
accubitæ pro culcitris 1016
accubitalia ibid.
accus mulieris inſania 627
accuſatorũ argẽtei in Areopago lapides 458
ace locus, ἄκη 630
acedopoli 228
acephali dialogi 121
acephali ſacerdotes q 179
acephali uerſus 121
acephalorũ apud Aegyptios ſymbolũ quale 121
acephalitæ hæretici qui, pagina 179
acerbi qui 905
ἀκήρυκτον bellum 880
aceſios 433
aceſius cur Apollo 615
aceſodyna quæ 920
acetabula 130. 507
acetarium 507
acetum cur frigore non denſeſcat 1172
aceti natura ibid.
aceti in reſtinguendis incendijs uſus ibid.
acheinæ cerui 247
achæus Cilicon 283
achæi cur Chalcochitones Homero 538
achaici cognomen unde L. Mumio 1137. 1138
achaici uini proprietas 1105
achana 294
achanti uolumen 601
ἀχειροποίητα ſimulacra quæ 1073
achelodorus 515
achelous cur Βούκερως pag. 667
acheloi fluuij ſimulacrum, pag. 667
acherij oratoris dictũ 559
acheron 371. 965
acherontem ulmorum quid Plautus dixerit 365
acheruſion ibid.
achetas 632
achilles antea Ligyros dictus & Pyriſcos 923
achilles Ariſtarchi, Ennij tragœdia 1039
achilles iunior Eurylochus, pag. 614
achilles cur Necropernas pag. 828
achilles cur Troilum peremerit 555
achilles unde 922. 923
achillis coma flaua 500
achillis corpus in Albam inſulam tranſlatum 521
achillis Dromos inſula 521
achillis inſula ibid.
achillis patria Pythia 923
achillis præclara uox 899
achillis tumuli coronæ 654
achilleæ thermæ 1164
achilleum apud Tanagræos quid 567
achilleum hordeum 923
achilleum ſpongiarũ genus cur dictum ibid.
achilleum uotum 267
achne unde 1007
achores 980
achitophorus 113. 683
ἀχθοφόρος 589
ἀχυράδες Tiriathiorũ cibus 685
ἄχυρωσις 247
aciei diuerſæ apud diuerſos formæ 324
aciẽ præire ſolitus Pyrphorus 282
acilius Buta 329
acilij Glabrionis hiſtoria, 487 & ſtatua 1157
acinaces 814
ἀκίνητα μὴ κινεῖν, prouerbium 649
ἀκίνητοι ibid.
acipenſer quid 1070
acipenſeres 472
acipenſeris lautitia 1070
ἀκμάζειν et ἀκμὴ 1044
ἀκμὴ 806
ἄκμων filius cœlũ quare quibuſdã dicatur 32
ἀκόλαστοι qui 523. 734
ἄκολον 335
ἀκοντὶ 535
aconitum uenenum unde, pag. 1064
aconitum ab Hecate inuentum 421
aconiti uis 892
aconita uaſa quæ 1064
acoſte 820
ἀκοστήσας ibid.
ἀκρασία 501
ἀκρατεῖς qui 523
acratiſmus 1049. 1064
acratiſtos 1049
acratocothones 1057
ἀκρατοφόρον Dionyſij ſacellum 1069
acratopoſiæ certamen 719
ἀκρατοποτεῖν 960
acredines, acrementa 805
acrepala 1059
ἀκρίδες 194
acriſii herouin 648
acriſia quid 892
ἀκριτόμυθος 581
acritos qui 892
acroamata 1003
acrobatica machina 292
acrocherſites 226
acrocherſites cur dictus Soſtratus 504
acrochirius 399
acrochiriſmus 399. 504
acrocholus 500. 905
acrocolia 117
acrocomæ Thraces q 258
ἀκρόδρυα quæ, eorũq; inuentor Dionyſius 246

acrodrya

acrodrys 459.1156
acronia 117
acromphalium 121.571
acron 960
acronis incuria 747
acronycha ſtella quæ 805
acrophyſium 780
acropolis Athenienſiũ, olim Polis 543
acropoles 170
acropſolos 301
acroſtichis 960
acroſtolia 98
acroterium 835
acroteria angularia & mediana 835
acrothoraces qui 960
actææ ueſtes quæ 695
actæonis canes 660
eorum nomina 661
ἀκτή, acte 425
actij Apollinis templum, inibiq; muſcis bouem immolari 908
actij Neuij ſtatua 376
actio & oratio quo differant 837
actionũ genera tria 774
actionũ opportunitas 381
actis ſeruile nomen 978
& uas ibidem
actiuáne an contemplatiuá uita præſtantior 964
actiuos & uoluptarios haberi tanquam exules 81
actores primarũ aut ſecundarum partium qui 291
actoriones 148
actus ratio in fabulis 751
actuum in comœdijs diſtantia 292
acu 149
acus, ſiue acicula piſ. 1025
acubus ſub ungues impactis necatæ Dionyſii fil. 521
acutos morbos per dies impares moueri 531
acylos, acidos 122
Adad Aſſyriorũ deus 719
& quid 883
adam & Euæ myſtica interpretatio 63
adam pro homine Hebræis quid 58
adami allegoria ex Platonicis 808
adami nomine marẽ ac fœminam includi 58
adamas ferri ſpecies, et quomodo molliatur 740
adamantina uincula 740
adaquare 727
adargatis dea 719
addephagiæ templũ 240
adducentia ſomnia 1058
ἀδελφιξις 892.893
adelphi cur fratres 979
adelphi unde 148.238
adenes 93.141.1174
adephaga, adephagi 568
ἀδηφαγία 497.568
adeps ſenſus expers 135
ades rex 245
ades, ἄδης quid 965.966
ἄδης aer 380
ἄδεσμος φυλακή 638
ἀδέσποτος liber 356
adeſpoti 972
adeſpotæ qui apud Aegyptios 356
ἀδιάλλακτοι 869
ἀδελίαι 892
adiopi qui 281
adipſa 493.1059
adipſos 233
aditiale conuiuium 326
admeti ſcolion 453
admirabilium liber an Ariſtotelis 869.1005
admiſsionales miniſtri 973
adoleſcẽtes unde dicti 751
adoleſcentiæ ætas 751
adoleſcentiæ ad Mercurij ſydus ratio 752
adoleſcẽtiæ lubricitas 669
adolius Acatij filius 841
adonai nomen 857
adonis Hebr. Thãmus 681
adonis in lactuca Veneri occultatus, cur 1060
adonis pro Baccho 247
adonim Cyprijs Gauanta dici 1131
adonides duo ibidem
adoniorũ ſacrorũ rit. 432
adorandi reges mos 835
adorantes quam partẽ ſpectare debeant 432
adorantium cõuerſiones uariæ 856
adorantibus nobis an deus afficiatur 432
adorantibus ſpectandus ornatus, Pythagoræ ſymbolum 856
adoratio, in gratiarũ actione, qualis decet 433
adorationis in diuino cultu ratio 856
adorationis præſtantia & neceſsitas 261
adorationis ritus 366
adorationis ritus antiqui cõſeruandi 607
adeuectis in Italiam irruptio 1031
ἀδοξεῖν 184
adranus deus, Adranũ urbs pag. 266
adraſti heroum 818
adraſti duo 419
adraſtia 203
adraſtia an eadem cum Nemeſi, & unde dicta 419
& 420
adraſtia Iouis & Neceſsitatis filia 371
adria urbe Græca 236
adriacum mare cur Cronium 440
adrianus Cæſarum primus barbam nutrire exorſus pag. 99
adriani Cæſ. hiſtoria 410
adriani imp. laus 742
adriani imp. inſania 627
adriani imp. inuidia 1010
adriani imp. ſurditas 104
adriani principis tolerãtia frigoris 97
adriani morientis in medicos dictum 1119
adriani ſuperſtitio ex Mauri occurſu 925
adriani imp. in Græcas literas ſtudium 1121
adriani in Florum poetam ſcomma 1010
adriano quale factum imperij omen 597
adrianopolis, quæ & Oreſtis 627
adrianothera 209
ἀδρεπάμπελοι uites 989
adua 154
aduentitia cœna 1065
aduentitia dos ut peculium pag. 1088
aduentitia quæ 483
aduentores 1065
aduentoria epiſtola ibidem
aduerſaria 462
qd à tabulis differãt ib.
adulationis deteſtatio 794
& 795
adulationis peſtis 835
adulationis remediũ 795
adulator, polypus cur 507
adulatores diuitũ σκώληκες et ψιθύροι 794
adulatorũ appellationes diuerſæ 704.795
adulter uxoris ſuæ qs 620
adulterorũ apud Athenienſes pœna 1025
in adulteros quis primus legem ſanxerit 787
adulterorum apud Romanos pœna 842
adulteri ſupplicium 362
adulteri pœna 1131
adulteri pœna apud Gortynam & Aegypt. 841
& apud Lepteos 842
& apud Parthos 1080
adulterij rea ab Hippocrate liberata 777
de adulterio lex Zaleuci, pagina 481
adumbrata lætitia 1007
adyrmachidæ qui, eorumq; mores 723
ἀεὶ λίδον 867
æacia 809
ἄελλα 676
ἀεχμά 814
ædon cœna 1052
ædificiorum apud ueteres figuræ 457
ædilem metuentia loca, quæ dicantur 1166
ἀειδοῖ ἰλιὰ ἄλλη 128
ἀειδοίπαλμος 269
aelij 1090
æetes Solis & Antiopæ filius 826
æetes Medeæ pater Corintho potitus 826
æganea tacidum 813
apud Aegas inſulam neminem dormire 1155
æguſienſe uinum 480
ægea 1037
ægei interitus, & heroum, pag. 709
ægeon 255
æges 680
ægeum mare unde 1155
ægiale, poſtea Sicyon dicta pag. 425
ægialeus ibidem
ægialos ibidem
ægides 680
ægidis appellatio unde, & origo 724
ægidos Iouis allegoria, & Palladis 680
ægils tribus 685
ægilides iſchades 685
ægina Aſopi fil. 348.710

æginã Ioui rapta 920
ægina inſula Oenone prius, pag. 710
ægina Piræi lema 439 & 441
æginea 821
æginea mercatura quæ, pagina 441.821
αἰγιναῖον νόμισμα 348
αἰγιναιοπώλαι 821
æginetæ cur Philopœmatibi pag. 505
æginetæ φιλόξενοι 710
æginetarũ ſtud. 587.710
æginetis captis cur pollices reſecti 581
æginetas primũ cudiſſe nũmum 348
æginetica potentia 347
ægion urbs 810
ægirus 686
ægis thyſanoeſſa 603
ægiſthus a capra educatus, pag. 838
ægle, placenta & ſacrificium 335
αἰγοφάγος Iuno Spartæ cur 679
ægopi oculi qui 477
ægri proprium 829
ægritudo quid 1159
ægritudo æſtiua quæ 1144
ægritudinum periodi per ſeptenarium plerũq; 531
ægrotatio quibus ad morũ emendationem profuerit 757
ægrotum in Libyam mittere, quid 725
ægrotorum ſomnia in Aeſculapij templo captãdi mos 1038
ægrotos producendi mos, 704 718
ægyptiaci dies 528
αἰγυπτιάζειν 713
ægyptia cœna 240
ægyptia ficus 686
ægyptia menſa 240
ægyptiũ templum, prouerbium 591
ægyptius aſinus, prouerbium 1169
ægyptius iudex, quis 892
ægyptius ſophiſtes qui, prouerbium 793
ægyptij regis frugalitas, pagina 330
ægyptio Scytha nõ inuidet prouerbium 792
ægyptij ἀχθοφόροι & πλινθοφόροι 589
ægyptij Aethiopum coloni, pag. 1142
ægyptij antiquitus bardi, pag. 589
ægyptij calices 1057
ægyptij artophagi 722
ægyptij cur blæſis pedibus, pag. 608
ægyptij eruditi 588
ægyptij pecuniæ ſtudioſi, unde 694
ægyptij φίλοινοι 590
ægyptiorum mores 588 589 & 704
ægyptiorũ, cadauer in cõuiuiũ inferẽdi mos 1066
ægyptiorum condiendi cadauera mos 235.653
ægyptiorum mos defunctorũ uẽtres eximẽdi 497
ægyptiorũ dij 592.846
ægyptiorum furandi licentia 673
ægyptiorum goetia 346
ægyptiorum gratitudo, pagina 267.268
ægyptiorum hierogrammates 1142
ægypt. improbitas 775
ægyptiorum in effingendis deorum ſimulachris artificium 54
ægyptiorum tibia 319
ægyptiorum inuentum geometria 719
ægyptiorum uicta & mores 721.722
ægyptiorum literæ cuiuſmodi 1141.1142
ægyptiorum mos præcidẽdi uirginũ nymphã 527
ægyptiorum nigritia 707
ægyptiorum reges paſtores & pharaones 590
ægyptiorũ regũ mos 794 & principatus inſignia pag. 794
ægyptiorum ſacerdotũ frugalitas 496
ægyptiorum ſacerdotũ munus 312
ægyptiorum ſacerdotum [illegible]tus hydriæ ad templum deferendæ 1026
ægyptiorũ ſacra 430 & 492
ægyptiorũ ſapientia cuiuſmodi fuerit 590
ſuperſtitio 591
ægyptiorũ ſepulchra 652 & domorũ utilitas ibidẽ
ægyptiorum ſermo dijs maximè congruens 606
ægyptiorum templa qualia 591 592
ægyptiorum uaticinãdi ars pag. 75
ægyptiorũ uinolentia 590
ægyptijs anni principiũ cãcer, cur 575
ægyptijs cuiuſmodi imagine Venus Marsq; ſignificetur 1131
ægyptijs inuiſi ruffi homines & aſini, cur 1169
ægyptijs mulieribus quare non conceſſum calceis uti 356
ægyptus ſcientiarũ parens 204 588
ægyptus imago cœli 590
ægyptus pro Nilo 775 & 1028
ægyptus prouincia equeſtri tantum uiro decerni ſolita 589
ægyptus publicũ orbis horreum dicta 1133
ægyptus Saturnino interdicta 588
ægypti fertilitas ac ſitus, pagina 1133
ægypti monachorũ tria genera 358
ægypti pyramides 885
ægypti regũ diademata cur aſpidis imagine diſtincta 984
ægypti ſacerdotes Sacabaitæ 1029
ægypti ſulcus Libyæ harenas non curat, prouerbium 1133
ægypti regũ ſucceſsio 921
in Aegyptũ cur à magnis uiris crebrò ſuſcepta profectio 590.591
ægyptũ cur prouinciã facere Cæſar noluerit 1133
de Aegypto religiõe primã da uaticiniũ 590.591
ægyptiorum pueros cæleſtia adoraſſe 846
æliani dicta 834
æliani ſophiſtæ hiſtoria, pagina 834
ælius Gallus 851
ælius Verus. uide Verus.
ælij 1090
ælinon ibidem.
ἔλλα unde 825
aello, harpyis cur 1143
æluromorphon ſolis ſimulacrum 287
æluromorphi cãthari 287
æmylij Pauli in lunæ deliquio uictima 529
æneas ob pietatem clemẽter à Græcis uictoribus tractatus 754
æneæ pietas 415
æneæ ſtatua apud Argiuos, pag. 425
æneæ uxor Creuſa & Eurydice 740
ænobarborum rutila barba, pag. 1116
æneum uinculum 740
ænei uomeris & cultrorum uſus 1112
æneo crure perinſignis allegoria 680
ænea pleraq; ad rem diuinã adhiberi ſolita 1112
æneorũ poculorũ uſus 741
æneis uaſis uti quibus potiſsimum in ſacris ueteres ſoliti 739
ænigma magicum 54.55
ænigmata cõuiualia 1066
ænos, ſiue αἶνος quid, & unde dictus 580
ænos, qui et gryphus 1066
æola facta, prouerb. 1178
æoles fraudulenti 344
æolicus, p fraudulẽto 402
æolipolæ quid 778
ælius modus 313
αἰολίζειν 344.402
αἰολοπῶλαι 825
αἴολος ibidem
æolus cur uẽtorũ rex 779
æoli uafricia 1178
αἰὼν 56
æoniſtici libri 1036
αἰώραι funes 292
æpos mons 516
æquilateres numeri, et inæquilateres, qui 863
ſub æquinoctiali tẽperatiſsima habitatio 33
æquinoctiales horæ 444
æquinoctij die ſingulis horis urinam facere cynocephalos 982
æquorum ſuperficies an dulcior 1002
æquum & bonum quid, & æqui-

æquitas 357
æqui ratio 895
aer quid 744
aer an primò frigidum elementum 965
aer connaturalis 104
aer Ioui ac Veneri attributus 9
aer nũquã immobilis 996
aer pro tenebris 965
aeris affectionũ duplex ratio 874
aeris nullus color aut ſapor, pag. 27
aerem peſtilentẽ magis inficere quàm cibos 137
aeromeli 801
æra 355
αἶγες 448
ærariam fabricam primum Athenienſes exercuiſſe, pag. 737
ærariæ fabricæ cur leſchæ 739 740
ærariũ propriè reip. 1113
ærarium quid à fiſco differat 356
ærarium Romanum quibus conſtabat 356
ærarij qui 1113.1114
ærarij prætores 1114
æreas Veneris Paphicæ tẽpli auctor 525
ærica piſcis 739
æs ante ferri uſum 738
æs cur à Græcis χαλκὸς dicatur 738
æs cur χαλκὸν εὐήνορα καὶ νώροπα uocet Homerus 1113
æs Corinthium cur precioſum 826
æs manuarium 356
æs pararium 830
æs rubigine nõ cõſumi 740
æs thermarum 741
æris aduerſus putredinem uis 1113
æris alieni remiſsio apud quos uſurpata 463
æris appellatione etiam aurum contineri 355
æris crepitu cur in lunæ deliquijs uſi ueteres 739 & 1113
æris decem milia, qualis loquendi formula 1113
æris deus 836
æris fundendi artem quis excogitarit primus 588
æris in ſacris et excantationibus uis 739
æris inuentio 738.739 & autoritas 740
æris palce 739
æris ſonus, uehementiſsimæ res Græcis uſa 739
æris tinnitu ſolui φάσματα 765
æris uis 1112
ærifodinis iuuari oculos, pagina 1113
ære illata uulnera ſanari facilius 1113
æra Ephyria 826
æra pro pila 779
æropæ regis ocium 394
æropis cum Marte cõgreſſus 787
æruginis ad inuidiam collatio 792
æruginis color 1020
æruſcatores 446
ἀεσα 1050
ἀεχέραι 432
æſchines cur tritagoniſtes Demoſth. dictus 1045
æſchines hypocrites ibidẽ
æſchines Selli filius qualis, pag. 1006
æſchines Sophiſticæ ſecundæ princeps 748
æſchines tympaniſtriæ filius 1045
æſchinis ſonitus 180.953
æſchinis philoſophi acephali dialogi 121
ἀεχροπρεπεῖς 412
æſchyli dictum 289
æſchyli duritia 1164
æſchylum bene potũ ad tragœdias ſcribendas contuliſſe ſe 180
æſculanus deus 836
æſculapius cur Agnitas 678
æſculapius Sophocli hoſpitio exceptus 560
æſculapij allegoria 604
æſculapij & Mercurij amicitia 882
æſculapij mira induſtria, pagina 1121
in Aeſculapij templo ſomnia ab ægrotis captari ſolita 1038
æſculapio cur Gallum ſe debere, Socr. dicat 604
æſopi belicotaton hydor, pagina 477
æſopeæ fabulæ cur 681
æſopus Thrax 842
æſop. cur λογοποιός 580
æſopus merito ſapiens habitus 579
æſopus unde dictus 580
æſopi apologi 579
æſopi deformitas 580
æſopi de uulpe & grue fabella 1011
æſopi Momus 1147
æſopo unde fabulandi peritis 579
æſopum reuixiſſe 580
æſopicarum fabellarum origo ab Heſiodo 579
æſtatis initium 1149
æſtati meridies aſsimilata, pag. 530
æſtate cur ſiticuloſiores ſumus 1171
æſtate quæ habenda cibi potusq; ratio 1149
æſtiuæ, æſtiuus annulus 202
æſtiuus ægritudo 1144
æſtiua hora 202.443
æſtiuè bibere, prou. 1149
æſtuantes uehementer, cur non dormiant 1153
æſtuaria 107
ætas firma quæ 1044 & integra ibidem
ætatis fabula 753
ætates in uita aureæ, tres, pagina 757
ætates humanas planetarũ conſequi rationẽ 752
ætatum humanæ uitæ diſtributio 751.753
ætatum ſingularum humor exuperans qui 751
ætatũ ſingularũ menſura nõ ubiq; nec ſemp ijdẽ 753
ætatum uocabula 753
æternitas, αἰών 56
æternũ & perpetuum differunt 21
αἰτεῖν 782
æthaliones cicadæ 633
αἰθήρ 608.849
æther ardore cœleſti 14
æther pro deo 836
æther pro immateriali mundo 56
æther quid, & unde dicatur pag. 931
æther unde 13.25.56
ætheris appellatione quæ cõtineantur 25
ætheris oculus, ſol 930
æthiops matrone ex conceptus imaginatione editus 776
æthiopes cur timidi & effeminati 607.608
æthiopes cur blæſis pedibus pag. 608
æthiopes lõgiſs. uitæ 851
æthiopes quare οὐλότριχες 98
æthiopum ante pugnã ſaltandi mos 161
æthiopum candor in dentibus 608
æthiopum capita ſine ſuturis 501
æthiopũ magia 201.346
æthiopum matura ſenectus unde 801
æthiopum nigror 1173
æthiopum nigredinis & umbrati capilli ratio 607 & 608
æthiopas febri correptos ut plurimum mori 607
æthiopas trigeſimo anno cõſeneſcere 608
æthiopia Diana unde 608
æthiopici tauri 486.609
æthiopiã Lydia regio 608
æthlius 767
æthon uulpes cur 738
αἴθωνες tripodes 303
αἴθοπα οἶνον cur dicant Græci 1098
αἴθοπα οἶνον cur dixerit Homerus 1172
æthra 56
æthuſa 435
æthyia Pallas 542.569
æthyſſa 920
ætia Callimachi 431
αἴτιον ibidem
ætites lapis 488
æthna ciuitas 1006
æthna mons, & iuxta Vulcani templum 907
ætna mons unde 1006
ætnea regio aſyli uice habita 1005
ætneæ regionis florida natura 1005
ætneum pro magno, pagina 828
ætneus uenator, prouerbium 1005
ætnæi equi 822
ætolia prius οἰνα 590
ætolus 767
ætoli epitheton quid, & unde 757
ætolũ

ætoli bellaces & μονόκρη πιδες 782
ætoli graſſatores 694
ætolorum Apocleti 506
ætolorum furta 782
in Aetolis manum habere, quid ibidem
ætolica audacia, pro magna 783
ætolicæ cicadæ 632
ætolicæ tunicæ 713
aetomata 488
ἀετός ibidem
quid in templis ibidem
aetos fluuius 255
aetos pro Nilo 775
ἀετός Pyrrhi cognomen, pagina 920
æui ſymbolū baſiliſc. 1170
ἄιξ 479
axones qui 709
ἀξονεῖν ἄξονες 709
Affabulatio 681
affectati capilli qui 687
affectiones, πάθη 874
affectiones urbanæ quæ, 418 419
affectiones tolli ex homine prorſum nō poſſe 903
affectionum arietes 904
affectionū principia σύμφυτα 903
affectionū qualitates ex uoluntate præcipuè pendere 903
affectionū tēperatura quātū momēti habeat ad ualetudinē corporis 904
affectus quō proſint 903
affectus ubi non permittantur mouere orat. 913
affinitatis uocabula 1090
afflationum ſpecies 1031 & 1032
afflatorum qui ſtatus 1032
Agalacta paſcua 1072
agallis Corcyrea 515.775
agalmata 448
agamemnon Caberis initiatus 617
agamemnonis ſceptrū pro deo 811
agamēnoniæ thermæ 1164
agameſtor 227
agamij iudicia 1089
agape pro conuiuio 1049
agarus urbs et fluuius 683
agari 104
agari Scythæ 683
agaricus radix unde 683
agathias poeta 227
agathocles κολοιὸς καὶ τριόρχης cognominatus cur 916.917
agath. Naſiarches 795
agathoclis dictum 206
agathoclis domus ſexaginta lectorum cognomento 918
agathoclis regis hiſtoria, 916 917
agathon tibicen 313
agathon Euripidi amatus, pag. 923
τὸ ἀγαθόν, deus 844
ἀγαθόν unde dictū 924
ἀγαθοῦ δαίμονος leçūeis 1068
ἀγαθοῦ θεοῦ παῖς 848 & 1068
ἀγαθῆς τύχης ſimulacrum 481
agelæ 709
ἀγελαῖαι 58
agelæi panes 336
ἀγελάρχαι 281
agelia Minerua 542
agema, ἄγημα 832
ἀγγνεῖς panes 335
agenoria dea 389
ager aſtictos & hypobolus qui 612
ager ſpurcus 502
ager tabulinus & trientius quis 462
agrum imbecilliorem eſſe, quàm agricolam debere 1134
agrorū diuerſa noīa 119
agros metiri quis primus apud Aegyptios orſus, pag. 271
ageſilaus cur Pluto cognominatus 378
ageſilai apophthegma 892 & 1018
ageſilai præclara ſententia pag. 282
ageſilai dictum 325.355
ageſilai cadauer cera conditum 1094
ageſilai cum filio luſus 348
ageſilai de Atticis liberis et ſeruis dictum 968
ageſilai frugalitas 329
ageſilai hiſtoria 806
ageſilai in Ariſtogitonem ſcomma 960
ageſilai in Menecratē ſcomma, & item in Callipidem 413
ageſilai uictoria 1111
ageſipolis mortuus melle litus 1094
ἄγιμον 178
agglutinationes 501
agidis in Eleos ſcōma 897
agidis uxor Timæa Alcibiadi uitiata 520
agidi tributaria facta Sparta 970
agiles qui, & unde 86
agilion 454
agiſimba 609
agitatio calidi propria 288
aglai Pſophidij felicitas, pagina 834
aglaia 846
aglaidis uoracitas 568
ἀγλαόκαρπον cur Homero pomum 1134
aglaophemi & Pythagoræ amicitia 882
aglottos 469
agna Atrei aurea qd 1058
ἀγνὰ θύματα quæ Thucydidi 430
agnata membra an irrita, pag. 642
agnationes, παραφυάδες pag. 642
agneon locus 775
agnitas Aeſculapius cur, pagina 678
agno, ἁγνὼ nympha 935 & fons miranda naturæ 935
agnoitæ heretici 24
agnomones 445
ἀγνώτων θεῶν aræ 485
agnus ſub Bocchoro loquutus 590
agogice 1137
agon χρηματίτης & ſtephanites 614
ἀγὼν γλυκὺς καὶ γυναικῶν pro loco 775
agon Heracleoticus 683
agonis autor Iphitus 484
agonis etymon 676
agonis uaria notio ibidem
agones epitaphij ibidem
ἀγώνια ibidem
ἀγωνία γῆς ibidem
agnos 750
agoni 742
ἄγονοι χοαί 676
agonij dij, agonia 676
agonice 683
agoniſtæ equi 824
agoniſtice quib. cōſtet 504
agonothetarū ratio 484
agoræa pallas 678
agoræus iupiter 46
agoræi Iouis ſacellum 678
ἀγοραῖοι 750
agoranomi 232
agoraſtes 977
ἀγοράσας 820
agradatos 660
agræ regio 767
agræus 254
agrammata quæ 507
agrāmata animalia 1142
agraphij crimen 284
agrariæ legis præcipua cauſa quæ 650
agraulos Cecropis 458
agreus unde cognominatus Ariſtæus 198 & Iupiter 191
agria 258
agricolæ elegans in Piſiſtratum ſcomma 989
agricolarum ueterum uox, dijs immortalibus 445
agricolationis contemptus apd' Thracas 393.705
agricolationis inuētrix Polymnia 226
agriculturæ contemptus apud Theſpienſes 842
de agricultura collectanea Græca incerti auctoris, pag. 767
agriclea 457
agrigentū cur ſacrum Pindaro dictum 827
agrigenti fluuij ſimulacrum pag. 667
agrigentini equitij gloria, pag. 713
agrigentinorū luxus 479
agrippa 1143
agrippa harpagarum auctor, & turrium in prælijs 1144
agrippeum theatrum 460
agrippinæ dictum 77
agrippinæ in philoſophiam conuitium 1117
agrippinæ turdus 1141
agrippos, Agrippo infacundior 457
agron Medicus 939
agron Nini filius 884
agroſis, & eadem dijs ſupplicandi mos 884
agroſtes 822
ἀγροτέρας Dianæ templum

plum 767
agyia 380
agyieus Apollo, Agyiatides
are ibidem
agyrtes 897. 1130
ἀγυρτικοὶ πίνακες, A-
gyrtica que 897
ad Agyrticas tabellas reci-
dere quid ibid.
Ahala 920
aborta uena que 88. 92
Aiax Eurysaces cur 818
ἀείδειν 218
aidoneus rex 245
aidoneus Pluto 379
ἀείδιον 21
ἀείπαιδα 914
ἀειφυλλον 167
aiscopes aues 452
aizoum 733
Ale hirundinum 117
alarũ foetor unde, & in qui
bus 392. 558
alarũ foetoris uocabula, &
ratio unde 936
alas fregiſſe aliquem, pro-
uerbium 643
alabandei qui, eorumq; ſug
gillatio 1012
alabaſtra 942
alabaſtrus quid, & unde,
pag. 1057
alabaſtri qui 1055
alabaſtrites lapis 942
alabaſtrotheca 1057
alachis Longobardi uotum
pag. 125
alagabalus qui Heliogaba-
lus 1071
alapatha 263
alas oppidum 656
ἀλέαθαι 655
ἀλαζονόνδεθα 1006
alba inſula unde dicta 521
albanum forum 1076
albanorũ in defunctos bar-
baries 650
albanorũ qui ad Caucaſum,
mores 711
albanorum mos 897
albani 692
& albini ibid.
albedo in corporib. preter
naturam, lepra 996
albedinis cauſa 1173
albertus magnus, barbarus
pag. 18
alberti magni lapſus 209
746 1103
albigerij Carthaginenſis di
uinatio 474
albij montes 552
albini cognomen unde Clo-
dio 574
albumaſar fabuloſus 529
albus color lune attribuitur
cur 996
albi dies qui 529
albis ueſtibus uti, luxurie
datum 179
alcaea quid 477. 478
alcaeus poeta 227
alcaei ſcolion 453
alcaei uinolentia 1069
alcaicum decaſyllabũ 580
ἀλκαία 738
alceſtra qualis 486
alceſtidis generoſitas 453
alchimie uox 222
alchimici libri à Diocletia-
no combuſti 222
alchimidas 549
alciatus 623
alciatus notatur 570
alcibiades, Laconicum no-
men 512
alcibiades Aegypto perſi-
milis ibid.
alcibiades plures ibid.
alcibiades calcei 707
alcibiadis forma 347
alcibiadis in concionando
metus 512
alcibiadis lambdaciſmus,
467 bleſitas 468
alcibiadis luxus 325
alcibiadis mirum ingenium
pag. 237
alcibiadis ſtatua Rome, pa
gina 1076
alcibiadion 824
alcini Lydorum regis hiſto
ria 753
alcippa, Alcyon 531
alcippa ab Halirrhodio cõ-
preſſa 458
alcis 477
alcius Epicureus 871
alcmeonis de Muſarum ortu
ſententia 770
alcmeoni ſacra cupreſsi, pa
gina 952
alcman Pamphagus 241
alcmanis uoracitas 568
& 569
alcmene partus quomodo à
Lucina impeditus 642
alcyone, Alcyon 532. 609
alcyones, & eorum nomi-
na 531
alcyones ſine aſpiratiõe ſcri
bendum 531
alcyones unde dicta 532
alcyoneus gigas 531
alcionides dies qui, ſiue Al-
cyonij 531. 561
ἀλέα 656
alea interdictum epiſcopis
& clericis 1098
aleae luſus à Lydis primum,
pag. 775
aleae luſus inuentor 864
alec, que & muria 765
alecto 367
alectryonis iuuenis fabula,
pag. 605
aleium 656
ἀλγίαι πεδίαι 655
alei campi 655. 656
aleſius mons 656
aletes Corintho potitus 827
ἀληθείας ara Anaxago-
re dicata 391
alexamenon 600
alexander adhuc puer ſcite
à cytharoedo reprehen-
ſus 754
alexander an Stygio uene-
no perierit 833
alexãder cur Iouis filius ha
bitus 869
alexander Monolycos ap-
pellatus 126
alexander philomelos cur,
pag. 497
alexãder quo die natus 665
alexander Cytherius 316
alexander Priami ab urſa
educatus 838
alexandri Aegaei in Nero-
nem ſcomma 407
alexandri Ceſaris in eunu-
chos ſcomma 742
alexandri Ceſaris preclara
ſententia 363
alexandri Ceſaris therme,
pag. 1164
alexandri amaſius Bagoas,
pag. 556
alexandri membrorum fra
grantia 869. 1129
alexandri forma 347
alexandri frugalitas & ui-
gilantia 233
alexandri magnanimitas,
pag. 927
alexandri uinolentia 325
536. 1097. 1128.
& 1129
alexandri arrogantia unde
77 110
alexandri arrogãtia, deum
ſe dici uolentis 837
alexãdri arrogãtia Olym-
piadis apophthegmate
notata 842
alexandri cadauer melle li-
tum 1093
alexandri canis cor 139
alexandri copie ipſo mor-
tuo, Cyclopi excaecato ſi
miles, à quo dicte 945
alexandri cum Sogdijs ami
citia 718
alexandri diademate obli-
gatum Lyſimachi uul-
nus 922
alexandri de Cratero &
Hephestione amicis di-
ctum 882
alexandri de theſauris ſuis
apud amicos reconditis,
dictum 523
alexãdri dictũ de uoluptate
& laboribus 332
alexãdri in Antipatrẽ ſcom
ma 593
alexãdri in Cincinnatulum
ſcommia 687
alexandri graue in Olym-
piadem dictum 592
alexandri in Philippum di
ctum 522
alexandri equitatus 831
alexandri imperatoris ira-
cundia 840
alexandri imperatoris inte
ritus 702
alexandri imago ab Apelle
facta 912
alexãdri imagines amuleti
uice geſtari ſolite 837
alexandri in Iudaeos libera-
litas cur 697
alexandri in iudicando mos
pag. 893
alexandri regis in mulieres
liberalitas 510
alexãdri lumẽ ex ſtylo fun
dentis hiſtoria 550
alexandri regis feſtiuũ mu-
nus homini nihili da-
tum 666
alexandri poculum, prouer
bium 1128. & ſeq.
alexandri Magni preſtan-
tia 266
alexandri Magni rerũ pre
ſtantia, & eiuſdem ui-
ta 869

alexandri

alexandri turpe facinus ad ſcorti nutum Perſarũ regiam exurentis 537
alexandri Lyciſca 488
alexandri Pheræi hiſtoria pag. 810
alexãdri problemata an recte ipſi aſſcripta 602
alexandri Sphæriſtæ ſtatus pag. 775
alexandro quomodo nupta Rhoxane 1080
alexandrocolaces 866
in Alexandrum Seuerum iocus 1017
alexandra quæ & Caſſandra unde dicta 922
alexandrei ſtateres 352
alexãdria per exochen πόλις dicta 588
alexãdriæ deflẽdi mortuos mos 655
alexandriæ quanta medicinæ æſtimatio 588
alexandriæ ſitum frequenter elephantiaſi laborare 393
alexandrini cœli lætitia, pag. 590
alexandrini fallaces 588
alexandrinorum mores & ſtudia 857
alexarchi Vranopolis 919
ἀλεξητήριον 200
ἀλεξιάρης cur dicatur poetis Rhamnus 877
alexicaca 642
alexicacus Apollo cur 380 615 731
alexicacus Hercules 194
ἀλεξίκακοι dæmones qui pag. 47
alexidis in Callimedontem ſcomma 497
alexipharmaci tractatus pag. 209
alexipharmaca 201
alexis comicus 237
algazeles philoſophus 12 & 1117
alibantes quare dicantur uita functi 86
alieni qui 629
alienatio duplex 628
alienatio in morbis unde pag. 626
alima 263
ἄλιμα pharmaca 493
alimos 233
alimos herba 493
alimentarij pueri ibid.
alimmata manotica 884
ἀλινδῆθραι 1002
alipenæ medicamenta 87
alipili 1166
aliptæ ibid.
alipterium ibid.
ἀλισειδοτός 300
aliterij dæmones 47
alix 1048
alla pro deo Arabibus 857
allactum quid 589
allage 714
allantes 919
allantopoles 919. 1048
allecti dij 846
allegoria in fabulis triplex, 679 680
allienſis pugnæ dies funeſtior quam urbis capta quid 1176
allium pro deo Aegyptijs, pag. 846
allium quomodo melius proueniet 307
allij eſus ueteribus religioſus 136
allium ruſticorum theriace pag. 136
allij natura, & in quo à cepis differat 436
allio paſtus, prouerb. 605
ἀλλοιωτικὴ δύναμις pag. 63
ἄλλο πρὸς ἄλλον 343
ἄλλος οὗτος ἡρακλῆς pag. 837
alma mons 701
almacheni 434
aloadæ qui 784
aloba ſacra 105
aloeus Solis & Antiopes filius 826
alogiæ 231
alogij crimen 284
alogij hæretici 611
alogiſtæ & alogiſtia 231
aloidarion 1129
alon 395
alopecades 730
alopeces carunculæ 731
alopecia inſula ibid.
alopecium 730
alopeciæ morbo unde nomẽ 501 730
ἀλωπεκίασις 730
alopecides 603
alopecides canes 660
alopeci furor 671
alopeconeſus unde 731
alpes & Rhipæi an ijdem 551 552
ἀλφησταί cur dicti homines Homero 74
alpheus & Alphea Diana, pag. 511
alphei fluuij ſimulacrum, pag. 667
alphei ad Arethuſam tranſitus 1029
alpheum fluuium mederi utiliginibus 1036
alphij fœneratoris dictum, pag. 258
ἀλφοί 171
alphitia 977
alphiton pro polenta 335
ἀλφιτοποιοί 292
alphonſus Ferrariæ dux, pagina 153
altani uenti qui 779
altercatio orationi perpetuæ oppoſita 887
althæni annis propriũ, & unde is dictus 1036
ἀλθαίνειν ibid.
althepus, althepia 444
altis lucus 485
altius Iupiter ibid.
altrix uis, & eius effectus, pag. 1077
altricis facultatis duplex organum, & quatuor munia 63
alucati 274
alucolatus ibid.
alucoli ibid.
alumine oblitã materiã ſuccendi non poſſe 369
alurgides ueſtes 598
aluus 134
alui ſolutio unde in metu, pag. 190
alya 992
ἀλυπίας τέχνη ab Antiphonte excogitata 732
alyſius 246
alytarches 866
alyta Venus 881
Ama 344
ama pro amphora 1057
ἅμας ἀπίτουν, εἰ δ' ἀπαρνοῦντο σκάφας, prouerb. ibidem
ἀμαχητί 535
ἅμαλλαι 175
amalthea Iouis nutrix 429 & 848
amalthææ cornu 1147
amandrus locus 750
ἀμανιτης 328
amanes regio cur pro Melanthio 630
amantium blandimenta in amatos 943
amantium luſus platagoniũ pag. 733
amantiũ marſupia porri folio uinciri, quid 1126
amantium periuria 1129
ab amantibus cur aduocari ſolita luna & ſol 167
amare quid 105
amaranthus quid 654
amarantho ſepulchra coronari ſolita 654
amari ſic ut Pieriam Phrygius amaſſet, prou. 880
amarorũ generatio, ex Lucretio 1094
amarulenti 905
amarynthia 809
amaſius ἐλεινός 555
amaſtris ſacrificium inmane 492
amathos 822
amathus, Amathuſiæ Veneris templum 525
amatoris inſania 622
amatores Spartani q ibid.
amatoria ab Iſide diſpenſari 169
ἀμαύρωσις 439
amaxiæ 344
amazones dextrã mãmam adurere ſolitæ 117
amazones pro pauperibus, pag. 327
amazonum cantilena, prouerbium ibid.
amazonũ cõditorũ 1087
amazonum mos, mares natos mutilare, & ad coitum ipſis abuti 522
amazonum uictus, & etymon 327
amazonica pelta 358
ambar, ampar 1092
ambica uaſa 434
ambidexter homo, & quomodo fiat 117
ambidextros uiros reperiri, mulieres nõ itẽ, ibid.
ambileuus ibid.
amblifion 802
ἀμβλυώπια 439
ambones 572
ambra quæ optima 1092
ambra ueteribus incognita, & quid ibidem
ambraciota

ambraciota, membraciota, pag. 734
ambroſia dicti, prouer. 330
ambroſia feſtum 1092
ambroſia quid Athenienſibus ibidem
ambroſiæ allegoria 330
ambroſiæ crater 243
ambulandi ratio 19
ambulationes, ambulacra 813
ambulius Iupiter, Ambulia Pallas 818
ἀμέλγειν 364
amelius Platonicus 611
& 349
amen quid 569
amentia 628
amentia propriè quid 631
ameriæ 559
ἀμετάστρεπτον 861
amethyſta 224
amicitia honorũ quãto principibus potior auro 872
amicitia quid 882
amicitia ſui, eius quæ ad alterum eſt cauſa 896.897
amicus ut oleũ plantis, prouerbium 1171
amici equites 832
amici præcipuè qui 882
amides primum à Sybaritis excogitatæ 236
aminea uitis 480
aminocles Corinthius 833
amitrochates rex 684
amitrochitones 237
ammiani diſtichon in Cappadocas rhetores 640
ammobates 985
ammon, Iupiter Aegyptijs 8
& 722
ammon, qui & Thamus, Aegypti rex 864
ammonis limo 725
ammonis nomen & cultus unde 725
ammonius Plotini præceptor 13
ammonij unde 722
amnemones qui 770
ἀμνησία Athenienſiũ 760
amnion 148
amolgi 364
amor abſurdus ad inanimata 481
amor à quibus potiſſimũ conſtitius 622
amor à Venere 222
amor apud Heſiodum quid, pag. 622
amor, artium magiſter 313
& 1127
amor dæmon 39
amor deus 229
amor, magnus deus 621
amor cur cæcus, fingatur, pagina 622
amor cur eros & heros, pagina 882
amor cur Platonicis dæmon 881. & cur admirandus 881
amor geminus ex Platonicis qui, & qualis 881
amor harpys 1144
amor honeſtus à Venere longè diuerſus 620
amor mutuus quomodo ex ſyderum influentia 882
amor παντὸς ἀνήχερ́αντος 1126
amor, pulchritudinis deſiderium 620
amor triplex ibidem
amoris ara 622
amoris caſtitas in Chiorum uirginibus mira 474
amoris commendatio 882
amoris crater 1068
amoris cultus 621
amoris diuerſi parẽtes 622
amoris honeſti ratio & laus pag. 621
amoris libertas 674
amoris potentia & laus, 1126 1127
amoris principium quale, 880 881
amoris uis mira 313
amoris uulgaris deteſtatio, pag. 622
amorem citra cognitionem non ingenerari 924
amore liberari qui Seleuni aquis ſe abluerint 622
ex amore oculorum tumor, unde 1153
amorge 969
amorgine herba ibidem
amorgis 888.969
amorgina ueſtimenta 888
amum 848
ampeliotæ quanti faciant ſilphium 200
ampelis, ampelion 686
ampelus ibidem
ampera 613
amphamiotæ 710
amphamiotæ apud Cretẽſes qui 970
ἀμφημερινὸς febris 656
& 855
ἀμφὶ 1070
amphialæ 1070
amphianactes 228
ἀμφιανακτίζειν 228
amphiaraus uates 1126
amphiaraus ſomniorum interpres 1036
amphiarai uatis interitus, pag. 488
amphiarai oraculũ, & qualis eò acceſſus 1036
amphibologiæ uſus ac ratio pag. 538
amphibrachus, ſcolios cur, pag. 453
ἀμφιβρότη χθὼν quid Empedocli 1135
ἀμφικεφαλής 452
amphicratis liber De uiris illuſtribus 533
amphicratis rhetoris dictum pag. 805
amphicyrtum 589
amphicyrtos luna 762
& 767
amphictyon rex primus uino aquam miſcuit 247
amphictyonũ ſacer conſeſſus 451
amphictyonica decreta cur ſacra 451
amphicypellon 1070
amphidamantis laudatio, pagina 303
amphidexios 117
amphidromia 860
amphieti allegoria 846
amphilochus ab anſere amatus 605
ἀμφιλύκη νύξ 615
amphigyi 830
amphilyce 935
amphimalli 603
ἀμφίμαλλοι χιτῶνες, pag. 755
amphimaſchalos 117
amphimaſchalos tunica, pagina 598
amphinomi in parentes pietas 415
amphion magicæ peritus. pagina 821
amphones mazæ 334
ἀμφιπλὴξ 816
amphipolũ ſepulchrũ 654
amphippi 830
amphipyron 1070
amphipyros Diana cur, pagina 425
amphiſbænam nõ facilè alio quàm uite interimi 1021
amphiſſa 617
amphiſtomi 1070
amphitapetes 603
amphithetos, & apythmetos phiala 1058
amphitheatrum 292
amphitrite quid 1003
amphitrite Neptuni uxor, pro mari, & cur dicta, pag. 1003
ἀμφώδοντες 111
amphora 1058.1108
amphora Capitolina 1058
amphoræ capacitas ibidem
amphoram pendere, in Bonaſum ſcomma 1108
ἀμφοτερόπλους 816
ἀμφωτίδες 106
amphotum 1056
ampliationis mos 898
ἄμπωτις qd 424.1003
ἀμπρεύειν 992.1003
ampron 992
ampulleſcere 1172
ampycides Mopſus 1125
ampyx 484.821
amonis Chia & Cyrenaica, æterna 952
amula 1057
amuleta qui geſtarent, damnati 347
amurca 969
amuſium 780
amyclæ unde dictæ 674
amyclaides, calciamenti genus 707
amygdala decorticata 525
amygdalæ amaræ, ebrietatis antidotum 410
1059 1128
ἀμύγμων 107
ἀμύμων ibidem
amymon Homero quis 871
amymone Neptuno adamata 1026
amymoniæ aquæ ibidem
amyntas Philippi 838
ἀμυστί 264
amyſtis ibidem
amyſtis unde dicta 1069
ἀμυστίζειν, amyſtiſſare, 264 1069
Anabaſii 683
anabates micraſpis 831
anabata 484.831.832
ἀναβαθμοί 359
ἀναβολεῖς qui 796

ἀνακαλύπτειν 827
anacalypteria quæ 827 & 828
anacalypſis 827
anaces Dioſcuri 617
anacharſis Scytha 706
anacharſis Scythæ de foro dictum 1072
anach. dictũ de oleo 191
anacharſidis factum egregium 472
anacharſidis inuenta, & ſapientia eiuſdem 706
anacharſis harpagonum inuentor 1144
anachoritæ qui 358
anachroniſmus quid 423
anaclinteria 1051
anacoluthia 1066
anacos 280
ἄνακες 617
anacreontis hiſtoria 578
anacreõtis hymni cur in pueros ferè 556
anacruſis 613
anactes cur dicantur reges, pag. 617
ἀνάκτων παίδων telete ibidem
anactoria pro Mileto 281
anactorium Cereris templũ & adytum 281
anadoſis 158
anadyomene Venus 537
ἀναδείας lapis 453
ἀναισθησία 392
ἀναίσθητοι 332.497
anagallidis ſexus duplex, quõ diſcernatur 797
anaglyphice 1137
anagnoſtes cur dictus Ariſtoteles 647
anagoge Veneri dicatæ, pagina 238
anagogi equi 824
ἀνάγαιος 164
anaitis Armeniæ regio 713
anaitis pro Venere Perſis, pag. 695
anaitidos deæ cultus 713
analecta 506
analectæ grãmatici qui ibid.
analectides ibidem
ἀναλέγεσθαι ibidem
analeptice 1119
analeptice dieta 333
ἀναλογίαι 93
analogiſtæ 231
analogiſtici ibidem
ἀναμάρτητον 306.903
ἀνάγνωσις cur prolectione Græcis dicatur 376
ananceum 636
anancophagia 988
ananiæ cor quomodo dicatur Satanas impleſſe 51
ananius iambographus 683
ἀνάνθεος 684
ἀναντίῤῥητος 567
anadiploſeos gratia 466
anaphalantias 502
ἀναφαλαντίασις 101
ἀναφέρεσθαι 589
ἀναφλᾶν 560
anaphlaſmus ibidem
anaphlyſtius ibidem
anaphora 392.589.801
ἀναφορὰν 589
ἀναφορεὺς 358
anaphorici 589
anaphorum quid ibidem
anaphyſoma 780
anapi fluuij ſimulacrũ 667
anapiæ in parentes pietas, pag. 415
ἀναπνεῖν 1043
anarchia, ſiue anarchias annus 128
anarion 1119
ἀναῤῥαφεῖν 874
anaſilus 502
ἀναστοιχείωσις 607
ἀναστόμωσις 89.91.216 & 465
anaſtomotica 465
anatarici dictum 151
anates Ponticas uenenis uesci 409
anathematici 227
anathematici tripodes 303
ἀνατολὴ 59
anatome 122
anatreptice dieta 333
ἀνατρέπειν 395
anax quid, & unde 280
anax Cæli ac Terræ filius, pagina 281
anaxagoras Clazomenius agelaſtos 756
anaxagoras à Pericle ſeruatus 763
anaxagoras quare νοῦς appellatus 13
anaxagoræ apophth. 1172
anaxagoræ dictum 30
anaxagoræ de deo ſententia pag. 836
anaxagoræ de pecunijs dictum 757
anaxagoræ epitymbium, & ara eidem dicata 392
anaxandrides comicus 212
anaxarchi improba ad Alexandrum uox 280
anaxilæ in aſſentatores ſcõma 794
anaximander ſciatherici inuentor 445
anaximenes gnomonicæ inuentor ibidẽ
anaximenis de calido & frigido ſententia 964
anaximenis de deo ſententia pag. 836
anaxippi in philoſophos dictum 871
anaxyris 599.703
anazarbos Ciliciæ cur oleæ feraciſsima 459
ancalides 748
ancalidophori qui ibidem
ancharia dea 847
anchimachi 814
anchomale haſtæ ibidem
anchimolus hydropotes, pagina 410
anchimoli ſophiſtæ hiſtoria, pag. 190
ἀγχίνοια quid 373.403
anchiſæ ſepulchrum, Anchiſia 653
anchora, iſchas 919
anchora ſacra 449
anchoræ inuentio 706
anchoræ ſupplicium 362
anchoralis 252
ancilia 300.813.814
ancon quid 117.245.649
anconæ 117
ancones quid 639
ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενοι pag. 639
ancteres 113
ἀγκυλίζειν, ἀγκυλίσασθαι 814
ἀγκυλομήτης cur Saturnus 489
ἀγκυροβόλιον 471
ancyle quid 300.813.814
ancyle ex caprina pelle 813
ancyliorum dies religioſi, pagina 813
ancyliſtæ ibidem
ancylogloſſum linguæ uitium quale 110
ancylotomon ibidem
andabatæ 406
ἄνδηρα, andera 1050
anderica, Darij ſtathmus, pagina 714
andiræ lapis in metallũ 736
andrachne ſylueſtris 733
andracles annus qui 860
andraclos herba ibidem
andramytes rex 775
ἀνδραποδοκάπηλος 85
ἀνδραποδιστὴς 343
andreas Caſalinus 912
andreas Grutius 955
andria 1064
andria ſyſsitia 709
andriæ tibiæ 319
andriantes 447
andricelon color 599
andricelos quid 860
andrion 710
andriſci fortuna 337
androclidæ Laconis dictum pag. 522
androcorinthus Heraclea, pag. 734
androgei ara 648
androgynus 559
androgyni qui 558.748
androgynorum appellatio, pag. 558
andromache Pyrrho nupta pag. 1080
andromachus Timæi hiſtorici pater 246
andromachi inuentum theriaca 209
andromorphos mandragora pag. 860
andron 1050
andron Cataneus 165
andronella 1050
andronici turris octogonos pag. 779
ἀνδροφάγοι aues 602
androthelys 742
ἄνηκες 617
anelytra 725
anemone ex Adonidis ſanguine prognata 733
anemones folijs ludere amantes ſoliti ibidem
anemoniæ phœnides ibidem
anemotidos Palladis tẽplum pag. 781
anengyos qui 1088
ἀνεψιός 512
anermatiſta nauigia 250
aneſtios 565
aneſtij qui 567
anetinæ corollæ præcipuẽ in uſu ueteribus 1055
anetinus flos quilibet ibidem
angara & ἀγγαρεύεσθαι, pag. 683

angari

angari qui, & angarie 682
angariari 682.683
ἀγγαροφορεῖν 683
angelus Triumfans 156
angelus quid 40.44
angelus propriè quis 284
angelum etiam de homine dici 41
in angelum tranſitus 342
angeli à deo humanis rebus prefecti 35
angeli an corruptioni etiam ſubijciantur 44
angeli an omnes ſpecies unius 38
angeli boni 45
an nobis præſint 45.46
angeli boni noſtræ cuſtodie addicti 47
angeli dei quomodo ſibi uxores accepiſſe in Geneſi dicti 41
angeli incorporei, corpora tamen aſſumpſere 40
angeli quatenus futura præcognoſcant 52
angelorũ nouem chori etiam à Pythagoricis deſignati 43
angelorum numerus 35
angelorũ panis, manna 801
angelis etiam corpora tribui 39
angelorum qualia corpora fuerint ante lapſum 40
angelia cur Mercurij filia, pag. 680
angelicum corpus non idem quod dæmonicum 39
angina 114
anginæ remediũ ex canis & hominis retrimentis 386
anginæ ſpecies 114.115
angitij qui 205
angones 676.685
angones, Frãcorũ tela 703
angues uide Serpentes
anguilla apyrenos cur 234
anguillæ ſymbolum 1141
anguillæ Copaides, & baſilicæ 328
anguillæ Strymoniæ 1071
anguillæ ubi optimæ 1070
copaides et plotæ ibidem
ἄνηθος qui 753
ἀνήκεστ 647
anhelitus ratio 744
anhomæomerea partes 90
ani procidentia 128
ani ratio & uocabula 128
anigri aquæ qualis 1000
anigridum nympharum ſpelunca 1001
an in anima abſtracta ſuperſit memoria uel ſenſus 384
anima ad totius ſapientiæ imaginem ſacta 79
anima aeris & terræ quæ, pag. 799
anima an fuerit ante corpus pag. 61
anima an ignibus torqueri poſſit 368
anima an lumen ſubſtantiale 615
anima an per accidẽs infundatur corpori 61
anima corpori incluſa cur ueritatis lumen minus percipiat 193
anima cur per cancrum deſcendere, per capricornum aſcendere dicatur, 574 575
anima, Dei ciuitas, Chriſti ſpõſa, Spiritus ſancti templum 75
anima, dei creatura, ex nihilo producta 60
anima, dei imago 613
anima, dei organum 14
anima et ſpiritus idem in homine 70
anima, homo uerus 1008
anima hominis, trinitatis imago 54
anima immortalis Alexandro Aphrod. aſſerta 73
anima immortalis Homero & Plutarcho credita 70
anima in homine duplex, pagina 575
anima in quã corporis partem primum infundatur, pag. 575
anima, interior homo 808
anima, naturæ æmula 200
anima numerus ſe mouens, quid 853
anima pro homine 1092
anima p ſale ſuib. data 979
anima pro ſale, prouerbium pag. 981
anima quando infundatur corpori 574
anima quõ patiatur 367
anima, rerum medium 573
anima, rerum omnium ſimilitudo 79
anima rationalis etiam dæmon appellata 44
anima, uehiculum ad deum, & mentis imago 60
animæ à corpore ſeparatio duplex 807
animæ à ſenſibus abductio, 612 613
animæ ad ſapientiam progreſſus quinq;, ac nouem pag. 67
animæ alæ, ex Zoroaſtris opinione 613
animæ calamitas prima, corpus 198
animæ dignitas atque præſtantia 78
animæ diſtributio ſecundum potentias 61
animæ duplex motus 384
animæ ebrietas duplex 243
animæ & dæmonis coniunctio quando fiat & quomodo 46
animæ etiam ſenſum ſupereſſe, à corpore ſeparatæ, pag. 645
animæ humanæ uis quanta, pag. 78
animæ idolũ quod, item quæ imago & umbra 63
animæ idolũ & umbra, quid pag. 645
animæ immortalitas Chaldæis primum & Indorũ magis aſſerta 716
animæ in corpus imperium, 967 968
animæ intemperantis perturbationes 367
de animæ medela, Zamolxidis doctrina 232
animæ mors 6
animæ natura qualis per ſe, pag. 197
animæ oculus, mens 70
animæ officia tria 62
τῆς δυνάμεως totidẽ 64
animæ poteſtates duæ 61 62 962
aĩæ poteſtates quinq; 858
animæ potentiarum ara in capite 774
animæ princeps uis in cerebro 575
animæ quaternitas 857
animæ rationalis imperium in corpus quàm late pateat 776
animæ ſedes in corde 95
animæ ſimulacrũ quid 646
de animæ ſubſtantia diuerſæ opiniones 60
animæ uehicula tria 645
animæ uis in corpore hiſtoricis exemplis declarata pag. 777
animam à corpore ſegregare quid Platoni 62
animam alij ſexui, aut eaſdem reparare, qua ratione traditum 643
animam an corpoream putarit Homerus 69
animam hic in carcere detineri 5
animã ibi agere, ubi & ſubſeruit organum 66
animam omnia noſſe 769
animæ in nobis duæ quodam modo 807
animæ meliſſæ quæ 848
animæ quare ψυχαὶ appellatæ Græcis 55
animarum alæ quæ 644
animarum corpuſcula qualia 43
de animarum in beſtias tranſitu opinio, unde nata, et quid ſignificet 342
animarum in beſtias tranſitus 367
animarum pæan 604
animarum potus 243
animarum ſpelunca qualis à ueterib. deſcribatur 221
animarũ ſupplicia apud inferos qualia 367.368
animarum tranſitus in corpora diuerſa 203.204
animas ante corpora uixiſſe pag. 375.376
animas defunctorum à dæmonibus effingi 50
animas mortuorum fellis ac ſanguinis effuſione prolici 1090
animas uiolenter pereuntiũ poſſe hoſtes inſectari, pagina 645
animis hominum ineſſe latẽtes ſcientiarũ theſauros pag. 75
animis purgandis qui numeri dicati 862
animale inſtrumentum, animalis ſpiritus [illegible]
animalis uirtus quæ 64
animalis uirtutis poteſtas, duplex 627
animal à quo primum occi-

 ſum

ſtia 429
animal omne calidum & humidum 796
animal quid, & unde 845
animalis immolãdi ritus unde primum 428.429
animalia memoria prædita, quæ 768
animalium differentiæ compoſitionis ratione 58
animalium miracula ex ueteri ſuperſtitione 908
animalium ortus ex priſcorum theologia 253
animaliũ partes dextræ, ſiniſtræ, &c. quam rationem habeant 19
animalium partes ſimilares aut diſsimilares, quæ 90
animaliũ quorundam ſpontanea generatio 57
animalium ſermonẽ qui intellexerint 642
animalibus cunctis ineſſe rationis orationisq́; uim, pagina ibidem
animantium differentiæ morum 1016
animatum nullum deo immolandum 423
animus & anima quo differunt 62
animus hominis à quiete perpetua abhorrens 390
animus in oculis habitare cur dicatur 101
animus quid 60
animi concitatio 902
animi cultus, dei ipſius cultus pag. 882
animi genitor deus, ut corporis mundus 382
animi humani altitudo atq; maieſtas 77
animi in hoc corpore ſomnus 367
animi mobilitas unde 829
animi particeps nullum animal præter hominẽ 70
animi remiſsio uelut aniſſio 390
animi uigor quando incipiat decreſcere 1148
animi uigorem perire labore nimio 390
animi uirtutes quæ 69
item uitia 69.70
animum noſtrum etiam dæmonem dici 44
animorũ mortalitas ab Ariſtoteli aſſerta 73
anippi 830
animorũ mortalitatis aſſertores taxantur 197
animoſitatis in homine ratio 86
aniſchia 128
ἀνισοταχὺς pulſus 317
anium unde dictus 248
anij fabula ibidem
annalis prætor à filio proditus 416
annalium appellatio unde L. Iulij familiæ 923
annus Aeoli nomine ſignificatus 779
annus fert, non ager, an recte dicatur 1146
annus ſexageſimus tertius, cur periculoſus 860
anni partium mutatio ex ſole 446
anni principium Aegyptijs cancer cur 575
anni principiũ cur inuicem fauſtum precamur 606
anni ratio ab Aegyptijs primum excogitata 721
ãni ratio ex ſolis curſu 929
anni ſymbolum palma Aegyptijs 168
annum milleſimũ expectat, prouerbium 48
anni hebdomatici & enneatici periculoſi 860
annis nonẽ nõ pluiſſe 1000
annibalis cum Gallis fœdus quale 509
anniceris eleganter Platoni notatus 666
annona 334
annonis exilium 487
et leo σκευόφορος, ib.
annulariæ ſcalæ 203
annularis ratio 306
annulus ſinuius qui Plinio pag. 486
annulus ſigillaritius 203
annuli funda, ſeu pala 198
annulum aureũ geſtare quibus Romæ licuerit 202
annuli æſtiui, leues ibidem
pronubi ibidem
annuli in coma 553
annuli pharmacitæ 201
annuli phyſici 200.201
annulorũ initiũ primũ 214
annulorum ius 199.200
inde & uaria nomina, 199 200.202
ἀνοχαὶ 400.463
ἀνόδυνος 136
anodynon 914
anodyna pharmaca 133
anogeum 636
ἀνώνυμος humor 158
anopæa uia 128
anoptice 549
ἀνορεξία, ἀνόρεκτος 938
anorrhopygia 127
anoſtus 668
anoterica pharmaca 145
anſancti 305
anſeris in Glaucẽ amor 481
anſeris in puerũ amor 605
anſeres pollere auditu 848
anſeres ſilentio ſibi uitã tueri 841
ante, antes 601
antæus Mauruſiorũ rex, cur terræ filius 724
antæus terra natus 790
antæi ſceletum 1066
antagoræ ſcomma 233
antapocha 462.463
antennæ 148
antennæ pedis 131
antepaſsiones 914
anterides 601
anteros deus qui 622
anterotis ara ibidem
anteuerta dea 983
antheas Lindius 228
anthele 934
anthelia quæ 931
anthelion 934
anthema maza 335
anthema ſaltatio 165
antheron 112
anteſphoria feſta 1005
antheſteria feſta 1108
antheſterion menſis qui, 546 1108
anthias piſcis 448
anthion puteus 934
anthis meretricula 309
anthos 249
anthos porphyrion 238
anthoſmias uinum 1003
ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς 101.822
anthedon pro ape ubi 910
anthropæa, ἀνθρωπεῖν, 62 1037
anthropomorphitæ hæretici 309
ἀνθρωπόμορφος mandragora cur 657
ἄνθρωπος unde 58
ἀνθρωπότης 411
antiades 114.115.133
antiades quæ 315
antianche 114
antianiræ Amazonis de clando dictum 522
anticardion 120
anticato 441
ἀντίχειρ digitus 641 & 746
antichthone 862
anticliæ hiſtoria 404
anticnemion 130
anticipatio 844
anticratis poſteri cur Machariones 476
anticyra meretrix unde dicta 920
ãtidotus Mithridatios 409
antigenidæ dictum 557
antigonæ σύρμα 818
antigonis triremis 450
antigonus Philippi ἑτερόφθαλμος & Cyclops 838 αὐθαδής 838
antigonus cur Doſon cognominatus 468
antigonus unde Gonatus dictus 920
antigoni adulator Apollophanes 795
antigoni præclarũ apophthegma 837.893
antigoni arrogantia 279
antigoni calumniarum tolerantia 828.829
antigoni de uxore ducenda conſilium 1084
antigoni in filij curioſitatem ſcomma 471
antigoni in Hermodotum adulatorem ſcomma 835
antigoni in proditores dictũ pag. 283
antigoni in Hyrcanum impetus 433
antigoni Macedonis interitus 1019
antigoni pietas 415
antigoni ſecundi in Demetrium patrem pietas 421
ἀντίληψις 1101
antilochus à Memnone cæſus 852
antimachus cur Pſecas cognominatus 942
antimachum Homero ſubſtituere conatus Adrianus, pag. 1010
antinoi ſtella 397
antiochenorum mores 718
antiochus cognomento Do-

ſon

ſon 921
antiochus Epiphanes et Epimanes cur 832
antiochus Hierax 887
antiochus θεὸς uocatus 77
antiochi Cilicis philoſophi patientia frigoris 955
antiochi exercitus coenę dubię ex ſuilla tantum carne comparatus 978
antiochi in Stratonicen amor quomodo deprehenſus medico 776
antiochi ſophiſtę in Hermogenem cauillum 803
antiochi Soteris ſomnium, pag. 260
antiochi tertij continentia, pag. 473
antiochi theriaca 209
ἀντίπας 325.753
antipala 920
ἀντιπαροχὴ τοῦ ὄρους 89
antipater Stoicus cur καλαμοβόας 746
antipatri in ſcribendis epiſtolis præſtantia 834
antipatri in Theſſalonicem matrem impietas 417
In Antipatrem Alexandri ſcomma 593
antipathia 201.915
antipathia rerum quarundam mira 577
antipathiam promiſcere, quid 915
ἀντιπελαργεῖν 474
ἀντιπεπονθὸς 895
antiphellus urbs 251
antipheron Oretanus 875
ἀντίφωνα 746
antiphon Neſtor appellatus pag. 732
antiphōtis Rhamnuſii phraſis 954
antiphontis ſophiſtę liberale dictum 731
ἀντίφρασις 452
antiphraxis 762
antipodes pro uentris mancipijs 329
ἀντιπρόσωποι 811
antiquarij 506
antiſcij qui 34.934
antiſię gradus qui 934
ἀντίσπασις 746
antiſthenes à Socrate reprehenſus 482
antiſthenis dictū 150.306 382 791
antiſthenis in Platonem calumnia 621
antiſthenis pera 785
antiſtomos phalanx 830
antiſtropha 293
ἀντίθετος 746
antithetos 1070
ἀντίγραφος neruus 106
ἀντλητάς 176
ἀντλητὴρ 283
antonius Boldu Venetus, 262 1032
antonius Fulginâs 912
antonius Muſa libertus 202
antonius Popa 989
antonij anachoritę hiſtoria pag. 357
M. Antonius cur Arabarches pag. 720
M. Antonij arrogantia 77
M. Antonij luxus 558
M. Antonij uinolētia 1097
M. Antonij dæmonium quale fuerit 46.47
M. Antonij dictum 785
M. Antonij res, tragœdię imago 215
S. Antonij morbus 1160
antonij & Cleopatrę conuiuia 1052
antoninus Caracalla magię deditus 643
antoninus unde Pij cognomen ſortitus 627
antonini Pij hiſtoria 472
M. Antonini hiſt. 903.904
M. Antonini in Quados bellum 815
antonini Caracallę libido, pag. 518
antonini Diadumeni hiſtoria 574
antonini imperatoris in comatos dictum 553
antonini imperatoris in Philiſcum ſcomma 553
antonini phil. dictum 870
antonini philoſophi in gladiatores ſcomma 405
antonini philoſophi in uxoris funere inſtitutū 655
antonimianę Caracallę 598 & 599
antra dijs et nymphis cur dicata 935.1094
anubis 179.846
anus 128
anxitudo 395
ἀνύλακτοι canes 663
τὸ ἀνυπόδυτον 770
ἀνυποδησία 550
anytus 935
anyti hiſtoria 893
Aœde Muſa 855.1072
ἀοιδοὶ poetę, quã 227
ἄοινοι 889
ἀοργησία 901.904
ἀόριστος 450
aornos Theſprotidis 705
Aparachytum uinum 480 & 995
ἀπαραίτητος 583
ἀπαρέσκς 714
ἀπασία quid 852
ἀπαστεὰν 401
ἀπάθεια 903
apathia quid 914
apathiam, non eſſe uitę huius 903.904
apaudia 1089
ἄπεδος 234
ἀπείρων annulus 202
ἀπελεύθερος 971
apelicon Teius 1120
apellæ 122.124
apelles cuias 512.513
apellis dictum 1182
apellis de Ialyſſo Protogenis dictum 838
apellis equa & canis 54
apellis pictoris præſtantia, pag. 512
apellis Venus anadyomene pag. 537
ἀπελθεῖν εἰς τὸ χρεόν, pag. 532
ἀπήμιος Iupiter 1027
ἀπήμωνον δεῖπνον, pagina 1063
apenarij 945
ἀπήνη cursus 484
apene 832
ἄπεφθον aurum 896
aper calidæ naturæ 438
apes cur ſimæ 1094
apes βουγενεῖς 848
apes ubi mella conficiant ſine fauis 910
apes ubi nullę ibidem
apes, unde meliſſæ dictę, pagina 1094
apum memoria 768
apum nomina plura 910
apum ubera 120
apibus infeſtū oleum 1171
apeuctici hymni 229
ἀπευθυσμένον inteſtinum 135
apex, λόφος 99
aphas 711
ex aphæreſi curare 384
aphæretes planetę cur 803
aphanetę ſtellæ 807
ἀφάρωτος terra quę 27
aphedrus 867
ἄφιλα animalia quę 429
aphelia 834
aphetæ 972
aphetæ qui 803. & aphetica in cęlo quę, itemq́; aphetæria 803
aphetæ urbs unde ibidem
ἄφεδροι 276
aphetor cur Apollo 304
aphetorię opes, puer. 304
ἀφιλόσοφα 518
ἄφιππος regio 831
aphlaſtus quid 755
aphlauſtus ibidem
aphnij ſacellū, deq́; Aphnijs plura 787
aphona 1141
ἀφόρητον 869
ἀφορισμός 172
aphoriſmi 494
aphractę naues 832
aphrica hominibus fœcundiſſima 723
aphrica ſemper aliquid noui, prouerb. 491
aphricę ſalubritas 725
aphricani annales 253
aphricani ſtatua 690
aphri inconſtantes ac perfidi 725
aphri ſubdoli cur 694
aphri uinolenti 657
aphrorum impudens dotem quærendi mos 1086
aphr. paſtorū mores 724
aphrorum ritus diuerſiſſimi 723 724
aphros lacertis ueſci 1065
aphrodiſium 1129
aphrodiſium iuſiurandum, prouerb. ibidem
aphrodiſia opera ibidem
aphroditarium ibidem
aphroditę Venus cur 608 698 1129
aphrogala 1071
aphrogenia Venus, cur, pagina 1129
aphthę trium generū 617
aphthas pro Vulcano ibidē
aphthiphus ibidem
aphię, Apuę meretriculę, pag. 309
apiana uua 911
ἀπιχθύς 735

apitij iura 240
apitij luxus 326
apitij mors ibidem
apitiani coqui ibidem
apij 553
apirocalos 234
apiron terra 202
apiros, ἄπειρος ibidem
apis Aegyptiorum ab Ocho Perſarum rege immolatus 1169
apis bos 286
apis φιλόστροφον animal, & iuſtum 848
apidis cultus 178
ἀπιστωτόν 1064
apium caſtris quæ præcipuè diſcludenda 1168
apium inferis ſacrum 484
apium proculcatum lętius prouenire 577.1146
apio coronari in Nemeis ſolitum 484
apio indigere, prouer. 215
aplagides chlenæ 597
aplanes ſphæra 9
aplanis motus 24
aploides lenæ 597
ἀπνευσί 264
ἄπνοια 115
apobatæ 831
apobaton 281
apobomia ſacra 753
apocarterefis 494
apocataſtaſis quid 59
apochæ 462
ἀποχή 463
apocinus ſaltatio 165
apocleti qui 506
ἀποκοπὰς φωνῆς 317
apocopi 126.503
ἀποκριτικὴ δύναμις 63
apocriticus uenter 121
apocruſtica 1119
ἀποκρουστικὴ δύναμις, 63
apocynon 660
apoda 132
apodecta 106
apodectæi ibidem
ἀποδείξεως alia quàm diſciplinæ ratio 272
apodes 660
apodos quid 467
apodon melos 468
ἀποδρομαι 753
apogæi flatus 1002
apogæum 59
apogea, ſiue apogea retinacula, quæ 779
apogæi uenti qui 779
ἀπογευσάμενος 100
ἀπογλουτοί 127
apogoni 1086
ἄποιος ὕλη 27
apolauſti 332
apolides 276.567.971
apollodorus ſciagraphus, pagina 399
apollodori lib. De dijs 739
apollodori ſcomma in Adrianum 22
apollo à Glauco diuinãdi ſcientiam conſequutus 40
apollo Alexicacus ante fores coli ſolitus 380
apollo cur Alexicacus 731
apollo Carnius 321
apollo Caſſius 212
apollo citharæ & tibiæ inuẽtor 314
apollo cur Aphetor 304
apollo cur Eubolmos 302
apollo cur Latonæ filius, pagina 616
apollo cur Leſchenorius, pagina 740
apollo cur Loxias 471 & 991
apollo cur Myricæus 269
apollo cur Orcheſtes Pindaro dictus 161
apollo cur Proſtaterius, pagina 1092
apollo curotrophos 258
apollo διαγραδιώτης, pagina 1029
apollo Delphinius 288
apollo dicta 456
apollo διαλεκτικώτατος cur 615
apollo Dicæus 897
apollo ἐγγεγραμμένος, pagina 846
apollo Erythybius 194
apollo idem cum ſole 983
apollo Lycegenetes & Lycos 823
apollo Lycius 1133
apollo Lycoctonos 353
apollo medicus & muſicus pag. 312
apollo Muſarum choragus, pag. 222
apollo non plus uates quàm philoſophus 615
apollo οὔλιος, δημήτριος 288
apollo Opſophagus 380
apollo Patrous Athenis cur pag. 475
apollo Philesius 148
apollo præfectus Maio 983
apollo Pythagoricus unitas dicta 856
apollo Pythius heroici carminis auctor 227
apollo quid, & unde dictus 8 379 1110
apollo Smintheus 194
apollo Spodius 845
apollo Tegyreus, cur 168
apollo Theorios, & Phanæus 379
apollo Theoxenios 678
apollo uaticinij & medicinæ parens 1119
apollo ubi natus 167.168
apollinis Actij templũ 908
apollinis allegoria 222 & 616
apollinis arculæ & ſimulacri direpti hiſtoria 298 & 616
apollinis Clarij lucus 1124
apollinis Clarij ſacerdotem aquæ hauſtu uaticinia cõcipere 1027
apollinis cognomina aliquot 615 616
apollinis Comæi panagyris, pag. 598
apollinis corolla laurea 169
apollinis cum Neptuno diſſidium, quid allegoricè, pagina 679
apollinis ἀπελευθερίου templum 423
apollinis Epicurij templum, pag. 731
apollinis & Plutonis diuerſitas 379.380
apollinis genethlios ſeptimus dies 529
apollinis feſtum apud Aegialenſes quale 425
apollinis Lycoctoni templũ pag. 256
apollinis marmarini templum 637
apollinis Palatini lychni 8
apollinis Pythij ſimulacrum apud Samios 1137
apollinis Pythij tẽpli inſcriptio 471
apollinis ſceptrum aureum, cur 271
apollinis ſimulacrum Deli, quale 134
apollini à Themide conceſſum oraculum Delphicũ, pag. 614
apollini confectus draco, Python & Delphin ibidem
apollini immolari ab Hyperboreis aſinum 1169
apollini ſacra menſium initia 983
in Apolline cœnari quid, pagina 456
apollineus lucus 935
apollonia, Valona 438
apollonicæ ſolis oues 1005
apollonius 643
apollonius Acharneus 737
apollonius quando uixerit, pag. 168
apollonius Sotadæ filius, pagina 250
apollonius Tyaneus animaliũ ſermonis peritus 642
apollonius Tyaneus magus pag. 346
apollonius Tyaneus quando floruerit 772
apollonij Carica 1144
apollonij Tyan. caſtitas 523
apollonij Tyanei hiſtoria, 643 646
apollonij Tyanei in Domitianum ſcomma 771
apollonij Tyanei uiuacitas, pag. 200
apollophanes adulator 795
ἀπολύσαι 1081.1082
apolytrotica ſacrificia 489
ἀπόμαχοι 831
apomaſtica 335
apomagdalia quid 1062 & 1063
apomeli 911
ἀπομυῖος Iupiter 845
aponeuroſis 92
ἀπονευρώσεις 116
aponi thermæ 1162
aponimma 1063
aponiptrum ibidem
apopempici hymni 229
apophantica ſentẽtia 1013
ἀποφλεγματίζειν 494
ἀποφοιβάζειν 379
apophora 589
apophora εὐφαντικόσα, pagina 943
ἀποφράδες dies 528
apophyades 135
apoplectici 469
apoplectica ſacrificia 429
ἀποπληξία 194.392
apoplexia quibus cauſis contingat 194

apoplexis ſenectæ familiaris pag. 195
apopompæi dæmones q̃ 47
aporaphanidoſis 362
aporema 749
ἀπορῥοίαι 767
apoſcythiſmus quid 706
apoſiſis ſaltatio 165
apoſiti ægri qui 1170
ἀποσοβητάριαι 1119
apoſpaſma 91
ἀπόσταγμα 480
ἀπόστασις ὁλίαι, ſiue apoſtaſium 665
apoſtemata 1160
apoſtolici modi 160
apoſtrophi oculi qui 544
ἀποστροφία Venus 524
apoſyrmata 819
ἀποτάφοι 650
ἀποτέλεσμα 445.915
ἀποτελέσματα Ptolemæi, qui nunc Quadripartiti 22
ἀποθέωσις 835
apotherapeutice 395
apotherapia 395
ἀποθέται Spartę q̃ 740
ἀποτιμήματα 1089
ἀποτιμηταί ibidem
apotomeus iaculum 505
apotragemata 1041
apotreptica ſententia 1013
apotriches 753
apotropæi dæmones 47
ἀποτρόπαιοι dij 249
& 546
apotropon uinum 486
apparentia 634
apparere 978
apparitor rationarius quis, pag. 462
apparitores 978
appetitus duplex 61.644
appia aqua 431
appia aqua unde & quando in urbem inducta 923
appiades deæ 431
appius Claudius cognomẽto Cæcus 923
appius Claudius à Scipione notatus 769
appij Claudij dictum 389
in Appium Claudium Scipionis ſcomma 1009
apprehendendi uis duplex, pag. 627
aprilis menſis, qui & Thargelion, Apollini & Dianæ ſacer 665
aprili præfecta Venus 983
apri in conuiuio incidendi lu xus 1052
apri miliarij 1105
apri quomodo eunuchi fiant pag. 126
aprorum lachryma cur dulcis 438
aprorum ſanguis 438
apros pollere auditu 858
apſicori, apſicoros uita 201
apſimachis 1074
apſinus rhetor 213
apſis, apſides 1074
ἄψοφυσι 783
aptatores qui 675
aptera urbs 783
aptilon 215
apuæ Phalericæ 328
apuæ unde optimæ 1070
apuleius nouator atq; opifex uerborum 126.1082
apulei De plantis commentarius 781
ἀπύλωτος 617
apyrenon 234
apyrina 903
apyritæ panes 333
apyron 202
apyron aurum, uinum, apyros cœna quæ 234
ἄπυρα obſonia quæ 234
apyri tripodes 303
apythmenios 1058
Aqua an aeris ui concreſcat, pag. 966
aqua an coloris expers 996
aqua an primò frigidum elementum 695
aqua aurea apud Perſas quæ pag. ibidem
aqua Chaos, & rerum initiũ Heſiodo 1026
aqua cur frigore denſeſcat, pag. 1172
aqua Mercurio & Saturno attributa 9
aqua optima quæ 1027
& 1028
aqua pluuia uide Pluuia
aqua, rerum principiũ Thaleti 654.836
aqua ſuapte natura congelationis neſcia 965
aquæ calidæ ad potum uſus, & frigidæ 1028
aquæ color & ſapor 27
aquæ elementum, mortis figura 564
aquæ haſtu concipi uaticinia, apud Apollinẽ Clarium 1017
aquæ luſtralis in ſacrificijs uſus 431
aquæ Niloticæ laus 1027
aquæ potu, abſq; cibo, uixiſſe quoſdam 494
aquæ ſulfuratæ induratio, pagina 1162
aquæ uis 966
aquam calefactã citius concreſcere cur 1171
aquam decoquere & niue refrigerare, Neronis inuentum 1028
in aquam & terram reſolui, quid 607
ad aquã ſcribere, prou. 180
aqua pereuntes cur & quandó fluitant 1040
aquæ alicubi admirandæ naturæ 1000
aquæ caducæ quæ ibidem
aquæ calentes cur ſacræ ueterib us, & earundem rationes aliquot 1161
aquæ dulces cur æſtate quàm hyeme deteriores 997
aquæ per ſaxa & è mõtibus defluæ, cur præcipuè frigidæ 966
aquæ puteorum profundiorũ cur frigidiores 967
aquæ ſimpliciter, pro aqua inter cutem 990
aquæ ſuper firmamentũ, celeſtes 9
aquarum bonarũ & malarũ una cognitio 1028
aquarũ cæleſtium ratio 16
aquarum colores 1002
aquarum cultus 1026
aquarum curatores 727
aquarum diſtinctiones 999
& 1006
aquarum diuitiæ apud ueteres 1026
aquarũ dulciũ ratio 1002
aquarũ laus præcipua 1026
aquarũ locus proprius, Maris regio 999
aquarũ nomine quid in ſcripturis intelligatur 1009
aquarum per Italiam alicubi ſacrifica uis 1162
aquarũ ꝓbatio triplex 996
aquis calentibus cur magis q̃ frigidis lapides cõcreſcãt pag. 1162
aquas calidas, etſi ſalſas, profluere tamen 1002
aquis dominari lunam 996
aquis publicis præfecti 727
aquagia 990
aqualiculus 120.353
aqualis 727
aquaria prouincia ibidem
aquariæ libræ 1026
aquarioli qui 453
aquarius de iride 878
aquarium 727
aquarij hæretici ibidem
aquarij inter ſeruitia, ibidem
aquarij qui ibidem
aquariorum fraus ibidem
aquata mulſa ibidem
aquatio ibidem
aquifolia 251
aquoſum uinum 1101
aquila fluuius 255
aquila à Pythagora cicurata pag. 735
aquilæ cognomen cur Pyrrho inditum 920
aquilæ ex homine metamorphoſis 488
aquilæ genus percnopterom & perenon 1015
aquilæ natura 488
aquilæ ſeniũ & mors 488
aquilarũ perſpicacitas 166
aquilæ uiſus 858
aquileienſium deus 142
aquilentana 20
aquilices 727
aquilo uiarũ ſcopa, cur 551
aquilo unde dictus ibidem
aquilonis proprietates, ibidẽ
& 779
aquilonẽ auſtralibus calidum flare 551
aquiminarla uaſa 727
aquipenſer 472
Ara, Βωμός 432
ara comica quæ 212
aram parare ibidem
aræ deorum ab Aegyptijs primum excitatæ 721
aræ duæ olim in ſcena 212
aræ pro aſylo 213
ararum thenar 118
arabarches, Arabarchiæ uectigal 720
arabiæ fœlicis ſitus 17
arabes odorum diuites 588
arabes primi diuinorum inſcij 847
arabes Scenitæ 721
araborum mos impexos incedere 553

arabum cibus qui 1065
arabum dij, Cælum & Liber pater 30
arabum dij, Dionyſius et Vrania 882
arabum mos inficiendi ſagittas 889
arabum ritus 720
arachnes fabella 250
arachnoides oculi tunica, 585 586
aradus 174
aræoſyncriti 1043
aræus Iupiter 567
arandi ratio Athenis primùm inuenta 708
aranea aſtrolabij 445
aranea oculi tunica 586
araneæ à puella impunè deuoratæ 409
arare uomere argenteo, prouerbium 991
araſpas Medus 508
arati ingenium diſsimile in rep. & bellis 344
arati poeſis 221
arationum Athenis ſpecies tres 1087
aratrum urbibus condendis & euertendis adhiberi ſolitum 992
aratri partes 991.992
araxes fluuius 536
ἄρβυλοι 1037.1038
arbitri, diætetæ 455
arbor ſuſpẽdio eligenda, prouerb. 364.365
arborem cingi, quid 799 & 800
arbores uide Plantæ
arbores colendi, quæ ratio ueteribus 428
in arbores cõuerſi, qui 342
arbores felices, infelices, quæ pag. 365
arbores Indis pro dijs 716
arbores iracundia carere, cur 1132
arbores melliſluæ, ubi 910
arbores oleoſæ, quæ 1171
arbores quomodo frigore amittant frondes 957
arboribus cur datæ frondes pag. 1053
arboribus etiam prodeſſe uinum 1102
arca panaria 335
arcadica cœna 979
arcadici uini nutrium 1103
arcas mitioris uictus auctor pag. 588
arcadi Caliſthẽs inuenta Erato 848
arcades cur proſelini 588
arcades ludorum inuentores pag. 289
arcadum cibus primus glandes 587.685
arcadum in Eleos bellũ 581
arcadũ ſtudia ĩ muſicis 322
arcadum ueterũ mores 588
arcadibus mitiorem uictum induxiſſe Arcadem 588
arcanus ſermo proprie quis pag. 471
arcani celandi exẽpla, ibidẽ
arcarij qui 973
arcarius ſeruus ibidem
ἀρκεῖν 336
arcem facere ex cloaca, quid pag. 413
in arcem referri quid 708
arceſilæ ἀκαταληψία, pag. 634
arceſilai ſcomma 556
arceuthis 128
ἀρχαῖαι ἐφόριαι Spartæ, pag. 678
archereſia 259
archebulium metrum 580
ἀρχεῖον 362
archelaus phyſicus 57
archelaus rex ſerua natus, pag. 838
archelai cum Euripide familiaritas 923
archelai inſtituta Muſis certamina 770
archelai ſcomma 786
archelai melancholia 625
archelai regis hiſtoria 267
archelao educatus Paris, pagina 750
archeſilai dictum 103
archeſtratus opſophagorum Heſiodus 235
archeſtratus Sardanapali ſectator 1070
archeſtrati de conuiuarũ numero decretum 1072
archi 675
archias Archilochi interfector 412
archias condylo ab Hercule interemptus 113
archidami dictum 312
archidami filiæ heroũ 820
archidami regis in cincinnatulum ſcomma 756
archidami apophth. 1012
archigalli quo ſidere prodeant 558
archigenis Coſmotica 687
archigerontes 179
archilochia edicta, quæ, pagina 412
archilochi dictum in fraudulentum 966
archilochi in mimmorũ coraſionem ſcomma 757
archilochi ĩterfectores 412
archilochi libris cur Spartana urbe interdictũ 578
archilocho moriẽti teſtimoniũ per Muſas latũ 560
archimagirus 454
archimandritæ 179
archimedes cur πολυμήχανος dictus, & ἐλατογχίς 930
archimedis acumẽ in inquirenda ſpeculorum ratione 561
archimedis in effingendo cælo artificium 54
archimedis induſtria 331
archimia 222
archine mandragora 657
archiuum 362
archytas cubi inuẽtor 694
archytæ columba 54
architæ luſus 348
ad Archytæ platagen recidit, prouerbium 733
archytæ tabella 732
ſiue πλαταγή 733
architæ Tarẽtini dictũ 331
architecturæ partes 445
archoliparces 128
archontes, archus ibidem
arcoccus 193
ἀρκτόλυκοι 1004
arctos 59
arctoas cur omphaloeſſa Nicandro 572
ἄρκτοι φωλάδες 981
arcti cæleſtes unde 1004 et puellæ dici ſolitæ, ibidẽ
arcuariæ fabricæ 809
arcularij 1166
arcus cæleſtis uide Iris
arcus dæmonis ꝑ iride 873
arcus imperatoribus ſurrigi ſoliti, apſides 1074
arcus uarius pro iride 873
arcuum ratio ueteribus quæ pag. 651
ardalus Vulcani filius 1039
ardali ara ibidem
ardalides Muſæ cur ibidem
ardentes 160
ardeola 521
ardiæi tyranni parricidium, pag. 416
ἄρδω 160
ardys Chryſæ & Briſæ pater 920
area, eiuſq; inuentor 929
arelate oppidum 742
arena ſine calce, prou. 407
arenarij 291.406
areopagi primum cædis iudicium quod 458
areopagitarũ in ocioſos cenſura 394
areſcon uirgo 271
arete Ariſtippi mater 515
arethuſæ ſacri piſces 448
arethyſani 605
argentarium forum 1075
argentariũ Ariandicũ 198
argentum ἐπίσημον 896
argẽtum factum quid, & nõ idem cum ſignato 354
argentum infectum ibidem
argentum in Ægina primò ſignatum 441
argentum lunæ ſacrum 271
argentum pro rerum naturalium notitia 260
argẽti appellatiõe cur etiam factum intelligatur 354
argenti uiui motus 932
argẽto facto legato quid intelligatur, itẽ ĩfecto 354
argentea ætas 489
argẽteo uomere aratures cur Lacedæmonios dixerit Pythia 991
ἀργύρ 680
argas cur Demoſthenes 680
argetes 301
argiphontes cur Mercurius pag. 680
argiris pro drachma 919
ἀργυίας δῖκαι 756
argiope nympha 681
argius Licymnij filius 654
argiuæ mulieres faſtigiatis labijs 97
argiuo ſcuto dignus, prouerbium 808
argiuorum Delta 425
argiuorum feſtum ἀνύροεγ pag. 425
argiuorum in dicendo breuitas 677
argiuorum nummus 355
argiuorum uinolentia 734
argonautæ quot cum Iaſone

… nè 1126
argonautarum tres uates, pag. ibidem
argus quid ſit 680
argis unde aquarum copia, pag. 1026
ἄργος 128
argos ἄνυδρον prius, à Danai filiabus ἔνυδρον factum 377
ἄργος cur πολυδίψιον Homero dictum 1100
argos Hippion 542
argus canis 680
argo nauis à Minerua compacta 1126
argi Panoptis allegoria, pagina 680
ἀργοὶ canes Homero qui, & ἀργίποδες 662
argumentum 749
arguti qui 468
argyra urbs & nympha, pagina 622
argyrides phialæ 1058
ἀργυρισμός 694
argyrocopeum 618
argyropeza Thetis 130
argyrophalari equites 832
aria 251
ariadnes corona 1055
ariandicum argentum 198
ariantæ regis delectus ex ſagittis habitus 889
ἀρείας πάγος 1087
arichondas tubarum in Græcia auctor 738
aries cur κριός 1148
aries cur ſignorum zodiaci primus 16
aries Periclis monoceros, pagina 1147
aries Phryxi 612
aries Phryxi aureus quid, 1177 1178
arietis bellici ptome 1114
arietis in Glaucẽ amor 481
arietis ſignum in cœlo cur κριός 1064
arietis ſigni dominus Mars pag. 1158
arij fiʃtiuum cũ Facuuio colloquium 535
arima 618
arimanis 244
arimanius ibidem
arimanis dæmon 695
arimaſpi μονόμματοι, pagina 804
arimaſpi ualida 618
euergetæ cur 618
arimaſpei uerſus ibidem
arimaſpis & Zoroaſtris amicitia 882
arimphæi, eorumq́; mores, pag. 619
arimus 83
arion 1057
arion equus unde 728.825
arion Methymnæus 229
arionis orthium carmẽ 320
ariſtæa 414
ariſtæus 588
ariſtæus olei ac mellis faciendi repertor 191
ἀριστεῖα 348
ariſtea 505
ariſteæ Orpheus 813
ariſteas Proconneſius 618
ariſtagoras Platonis coætaneus 516
ariſtarchium templum 676
ariſtarchus grãmaticus cur μάντις dictus 221
ariſtarchus cur uates exiſtimatus 632
ariſtarchus Samius hemiſphærij inuentor 929
ariſtarchi Achilles Ennij tragœdia 1039
ariſtarchi de ſophiſtis dictum pag. 748
ἀριστερὰ quæ 117
ariſtides cognomento Iuſtus 229 897
ariſtidis Adriani hiſt. 814
ariſtidis apophthegma 893
ariſtidis hiſtoria 897
ariſtidis in Græcos pro Athenien. imprecatio 422
ariſtidis res Italicæ 488
ariſtidis tabula quãti empta pag. 1138
ariſtidis ſophiſtæ in Philippum ſcomma 804
ariſtippus cur μητροδίδακτος 515
ariſtippus uoluptatis aſſertor, & regius canis Diogeni dictus 1121
ariſtippi apophtheg. ibidem
ariſtippi dictum 272
ariſtobula Diana 359
ariſtocrates rex Spartanis corruptus 678
ariſtodemi apophth. 786
ariſtodemi Cydathenæi patientia frigoris 955
ariſtodemi tyrãni mollities, cognomẽ μαλακός 325
ariſtogiton claudicat, prouerbium 960
ariſtogiton Cydimachi canis pag. 659
ariſtogitonis & Harmodij ſtatuæ 1137
ariſtogitonis nomen ſeruis interdictum 648
ariſtomenes cur Atticoperdix dictus 1141
ariſtomenis cor 139
ariſtomenis Meſſenij hiſtoria & mors eiuſdem, pagina 637.639
ariſtonicus Caryſtius Alexãdri ſphæriſtes 165
ariſtonici Caryſtij ſtatua, pagina 775
ariſtonici captiuitas 442
ariſton 1064
ariſton cur ꝓ prãdio 1049
ariſtonis chria 1013
ariſtonis crudelitas 871
ariſt. de ſomno dictũ 1155
ariſtõis in aſinã libido 824
ariſtoni ornamentum 451
ariſtopatira 536
ariſtophanes Byzãtius 212
ariſtophanis Holcades 498
ariſtoph. uinolentia 1069
ariſtophon quoties accuſatus euaſerit 412
ariſtotechna cur dictus Pindaro deus 205
ariſtoteles, q et Battus 466
ariſtoteles contra Albertum defenſus 1041
Ariſt. Athenis profugus 36
ariſtoteles cur Anagnoſtes dictus 647
ariſtoteles cur dæmonios dicatur 36
ariſtoteles quãtũ à grauitate Platonis abſuerit 667
ariſtotelis ad Alexandrũ cõmonitio 840
ariſtotelis an ſit liber De mechanicis 791
ariſtotelis balbuties 225
ariſtotelis de deo ſent. 836
ariſtotelis de uiſus ratiõe ſententia 549
ariſtotelis & Platonis collatio 36
ariſtotelis et Platonis diſcordiæ ratio 667
ariſtotelis in Athenienſes ſcõma 667
ariſtotelis in medicum apophthẽgma 839
ariſtotelis in Platonẽ calumnia 612
ariſtotelis laus 905 1043 1115
ariſtotelis mors 1115
ariſtotelis librorũ docta ratio 647
ariſtotelis Peplus 543
ariſtotelis prædicamẽtorum ratio 918
ariſtoteli mortuo quõ à diſcipulis acclamatum 716
ariſtotelem alicubi à ſeipſo diſſentire 92
ariſtotelem moriturum primæ cauſæ miſericordiam implorasse 667
ariſtoxenus agelaſtus 756
ariſtoxeni muſica 175
axiſtoxeni thridacine 1060
arithmetica à Lycurgo Lacedæmone excluſa 278
arithmeticæ commendatio, & qui præcipuè illi ſtuduerint 852.853
arithmeticæ inuentio 719
arithmeticæ laus 1115
arithmeticam ex mathematicis primam percipi, cur, pag. 855
arithmeticũ mediũ qđ 864
arma ſummittere 442
armorum magiſtri 833
armis æneis primũ, non ferreis uſi ueteres 738
armaturarum tribuni 747
armeniaca ueſtis 713
armeniacon 168
armenij à Phrygibus oriundi 713
armeniorum mores, & niuium copia 712
armillati canes 698
armoracia 259
arnodi, ἀρνῳδοί 269
arlenius Paraxylus 624
arnoldi Arlenij Peraxyli in proferendis ueterum monumentis induſtria 389
arnuphis Aegyptius 815
aroanius fluuius 630
aromata capiti infeſta omnia, & ad menſes ducendos utilia 941
aromatum fragrantiæ cauſa, pag. 1129
ἀρωματίζειν 943
ἀροτοὶ ἱεροὶ qui 1087
arotræ apud Syracuſanos qui 969

arquatus 878
arquatus morbus unde 141
ἀῤῥαβολυταὶ 271
arræ ſponſalitiæ 1082
arrectaria concertatio 548
arreptitia corpora quæ 50
arrhaches cur dicatur palinurus 424
arrianus φιλαλήθης cognominatus 33
arrianus taxatur 869
arriani Bithyniaca 421
arricus 248
arrij frequentior aſpirationis uſus 467
arrogantia, ſacer morbus, pag. 449
ars 200 & unde 382
ars naturæ imitatrix 947
ars præcipuè neceſſaria philoſopho quæ 1116
artem didiciſſe turpe apud Theſpienſes 842
artem plerunq; placere, artificem minimè 223
artes à Mercurio inuentæ, pagina 722
artes intra mille annos inuētæ & abſolutæ 75
artium magiſter amor 1127
arſacides 588
arſacis Armenij ſupplicium, pag. 252
arſalis 199
arſenothelyes 742
arſinoe fons 726
artaba 294
artabazis interitus 337
artaria 131
artaxerxis pellices, & filij, pag. 416
artei 696
artemia ſacra 764
artemidori geograph. 269
artemis cur Diana 616
artemiſia feſtum 509
artemiſiæ uirtus ibidem
artemiſium triceps 1099
artemiſius menſis ibidem
artemonis mollities & Periphoreti cognomen 325
arteria aſpera 133
arteria quid, eiusq; origo 88 746
arteria, ſpiritalis fiſtula 108
arteriæ diaſtole & ſyſtole, 88 89
arteriæ natura dyſphytos, non aſymphytos 89
arteriæ tunica una conſolidationis neſcia 89
in arteriam delapſa mortem parere 114
arteriæ brachiorū potiſs. obſeruari cur ſolitæ 89
arteriæ in cole & lingua maiores 122
arteriæ ſpiritus ſemitæ 88
arteriarum pulſus cum dolore 393
arterica affectio ibidem
artericum uitium, branchos pag. 1166
arthetica paſſio 393.1160
arthicus, arthriticus 393
ἀρθῖτις 1160
ἄρθρα 393
arthritis morbus 120 393 782
ἄρθρον 501
artia animalia quæ 429
ἀρτιάζειν 352
articulus numerus qui 863
articularis concretio 91
articulorū in corporibus ratio 91
articulorum in digitis ratio pag. 641
artitocos luna quæ 767
artocopi 334
artomeli 911
artophagi pro Aegyptijs cur pag. 722
artopæi 334.714
artopta, artopteum 335
artos rex 336
artoxerxes duo. & de utriusq; præſtātia 868.869
artoxerxis uirtus 872
aruinæ cognomē unde 920
aruiſium uinū triplex 249
aruncus 99
aruntij Punicū bellum 954
aruſpicum uanitas 48
aryballus 1167
aryſanæ 1064
aryſteræ ibidem
aryſtichi ibidem
arytæna 1167
as 125
aſa ſtomachi, aſodes ſtomachus 134
ἄσαι ibidem
aſalaminius 450
aſaminthus 1168
aſaph prophetæ dictū 576
aſarota pauimēta quæ 1019
aſarotici ſilices 1019
ἀσβολώμενοι 414
ἄσβολος 1020
aſcalabus aſcalabotes 733
aſcalon Syriæ 883
aſcalō Veneris cultrix 1129
aſcari, aſcarides 732.733
aſcarophori 732
aſceræ 131
ἀσχέδωρος 661
aſcia 731
aſciæ tormenta 360
aſciā cruribus illidere, quid pag. 731
aſcites 990
aſclepiades ocij patronus, pagina 394
aſclepiodori in Syriam peregrinatio 517
ἀσκοὶ 164
aſcholia Bacchi feſta ibidē
aſcoliaſmus ibidem
ἀσκωλιάζειν ibidem
aſconia 120
aſconij Pediani hiſtoria, pagina 411
aſcopera 407
aſcriptitij dij 846
aſcriptitij ſerui 276
aſellus piſcis 1169
aſemæ tunicæ quæ 599
ἄσημον 896
in Aſia prohibitæ uites à Domitiano 771
aſiaticæ orationis duo genera 886
aſiatici liberi mali, ſerui boni, Ageſilai teſtimonio, pag. 978
aſiaticorum leuitas 718
aſiaticus luxus 237
aſianorum ſobrietas 694
aſianorū luxus 694.907
aſiaticorum mores 694
aſianus tumor 702
aſidis nummus 353
aſii philoſophi de Palladio prædictio 1073
aſio 106
aſiones 452
aſina puellam peperit 824
aſinaria feſtū, Aſinarius fluuius 1169
aſinius Pollio certo tempore quieſcere ſolitus 390
aſinus Aegyptius, prouerbium 1169
aſini aures quid allegoricè, pag. 680
aſini ungula ſola cōtineri Stygis aquam 966.967
aſini cur Aegyptijs inuiſi, item alijs 1169
aſini cur Marti immolari ſoliti 308
aſini Myſiæ quales, prouerbium 705
aſini ſcenophori 251
aſinum ab Hyperboreis Apollini immolari 1169
aſininæ pellis propriū 779
aſininum caput numinis uice cultum 824
aſmatographi qui 227
aſopus rex 583
aſopi filiæ 348
aſopi filiæ ſimulacrū 667
aſopodorus Phliaſius 228
ἄσωτοι 401
aſparaga 134
aſparagus 114
aſparagus, ἕλειος 970
aſparagi cultus apud Ioxidas 408
aſparago obtegendi ſponſamos 1083
aſpaſia Artaxerxis uxor, 417 515
aſpendius cythariſtes 2
aſpendiorum nummus 353
aſpergines quid 1102
aſperitas orationis 656 & 657
aſpermos 750
aſphalij Neptuni ſacra, pagina 1175
aſpharagus 114.133
aſphodelus 233
Proſerpinæ ſacer 233
aſpiratio φίλαρχος cur, pag. 449
aſpirationis natura ac ratio, pag. ibidem
aſpirationis nota cur H Latinis ibidem
aſpis ſomniculoſa cur dicta, & ſurda 1036
aſpidis ictus letalis 984
aſpidis imagine cur Aegypti regum diademata dicti ncta 984
aſpidis uaria ſignificata, pagina ibidem
ἀσπιδεῖαι ibidem
aſpides ad umbram exurgere 602
ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι pag. 570
ἀσπίδες σωληνοειδεῖς pag. 809
aſpidum longitudo, & colores 984
ἀσπιδίσκιον 589

aſpidi

N

aſpidiſcus 984
ἀσπιδοτρόφοι 210
aſplenon medicamentū 143
ἄσπλαγχνος 139
aſſa uox 323
aſſa ſudatio que 160
aſſæ, ἄσσαι 354
ἄσσαι ibidem
aſſaria ibidem
aſſentatio uide Adulatio
aſſertio quid 665
aſſertio ſecunda 664
aſſerulatum tectum 284
aſſes Caiani 354
aſſes lignei & ſcortei 354
aſſes ſextantario pondere quando iuſsi Romæ feriri 354
aſſes, uectigales qui 355
aſſes unciales & ſemiunciales 354
aſsis argenteus ibidem
aſsis dupondius ibidem
aſsis libralis ponderis ibidē
aſsis pro re minima ibidem & 355
aſsis facere 354
ad aſſem reddere 355
aſsipondium 125
aſsile 534
aſsiduior 208
aſſyriæ cupreſſorum copia, pag. 952
aſſyrius Heliogabalus, pagina 1072
aſſyrij primi Veneris cultores 881.1129
aſſyriorum dij 883
aſſyriorum regum ſepulchra pag. 653
aſſyriorum ritus 718
aſſyriorum ſermonē dijs maxime congruere 606
aſſyriorum ſupplicium mos, pag. 568
aſſyriorum tributum execti pueri 127
aſtandæ, & eorum celeritas, pag. 682
aſtarte dea 884
ἀστεῖα πάθη quæ Plutarcho 419
ἀστεῖοι 347
aſteriſce 26
aſterie Alcyon 531
aſterion 822
aſteriſci appellatio & figura, & quibus apponi ſoleat 26
aſteriſci forma & uſus 570
aſterodia 767
aſterades 396
aſteropæus amphidexios, pagina 117
ἆσθμα δαιμόνιον 304
aſtictos ager qui 618
aſtoma, aſtomi 108
aſtomorum gens 938
aſtoxeni 405
aſturenſium mores 704
aſtures aues 884
aſtutia unde oriatur 925
aſty, Athenæ, per exochen, pag. 588
aſtyages Cyro mulierum uirtute deuictus 510
aſtydamantis περιαυτολογίας 536
aſtydamātis uoracitas 240
aſtylis lactuca 1060
aſtynome quæ 920
aſtynomus quid ibidem
aſtynomi Athenis decē ibidē
aſtyoche ibidem
aſtyræ aqua nigra 1000
aſtra unde dicta 32
aſtrorum alimentum 22
aſtrorū in homines uis 382
aſtrorum motus quomodo calorem gignat 933
de aſtrorum ortu & occaſu falſa Epicuri opinio 929
ab aſtris lumen gigni, quomodo ab Ariſtotele dictū pag. 933
aſtrabaci furor 671
aſtrabe 833
aſtrabelates ibidem
aſtraben quis primus instituerit 484
ἀστραγάλοι ueſtis quæ, pag. 789
aſtræus mathematicus, cur aſtrorū pater dictus 719
aſtragalus 788
aſtragalus pro iugali cōiunctura, aut ſphōdylo 789
aſtragali 113.130
aſtragali, μήλιοι 717
aſtragali in ſacris menſis, pagina 789
in aſtragalis geſtare nobilitatem, quid 788
aſtragaliſis ibidem
aſtragalizontes ibidem
aſtragalota lora quæ 789
aſtrape quid 1024
aſtrapæ cur aquæ pluuiæ, pag. 1024
ἀστρατεύας Palladοs templum 867
aſtriæ 788
aſtrichi 788
ἀστρίζειν 789
aſtrocynos 660
aſtrolabij inuentio, & partes 445
aſtrologia dæmonum inuentum 48
aſtrologia magiæ clauis, pagina 340
aſtrologiæ deriſio 529 & 530
aſtrologiæ inuentrix Vrania 226
aſtrologiæ partes 445
ex aſtrologia ſuperſtitiones & falſa religio 340
aſtrologi 529
aſtrologi plerunq; infelices, pag. 530
aſtrologorum commenta à Pico eluſa 531
aſtromyos 179
aſtronomiæ inuentio 719 & 864
ἄσυλος 812
aſylum 258
aſymbola conuiuia 1050
aſyndeta 834
Ata dea 1055
atabyriæ boues 142
atalantæ canis 661
ataſthalia 1046
atauri 192
ἀταύρωτος 123
ateæ regis barbaries, & muſicæ contemptus 311
ἀτεχνία 665
atellani perſonati 291
ἀτγωεῖς 100
ater priuationis nota apud Syros 883
aterauna 1146
atergatis dea quæ, & unde dicta 719.883
atergatidos fabula 884
ates nomine quem intelligat Homerus 42
ἀθαλάττωτος 450
ἀθάνατοι qui apud Perſas. 990
athara 393
athara dea 883
atharathrion 683
athe Alcyon 531
athena tibia 319
ἀθηνᾶ unde Græcis Pallas 541 543
athenæ, aſty, p exochē 588
athenæ cur ἰοστέφανοι, pag. 705
athenæ in Græcia & Aegypto aliæ 670
athenæ μουσεῖον Græciæ, καὶ ἔρισμα 709
athenarum decus 673
athenarum gymnaſium 621
athenarum laus 708
athenarum ſtatus 1136
athenas ceſsiſſe Palladi Neptuno ſuperato, qd 619
athenas urbem primum conſtituiſſe Theſeum 258
athenis affectus mouere non licuiſſe 913
athenis bibliothecæ mirabiles, & ueterū monumentorum loculi quot 583
athenis dicaſteria quot 866
athenis ignoti dei ara 845
athenis in foro aræ duodecim dijs poſitæ 1077
athenis octogonos Andronici turris qualis 779
athenis quot tribus 866
atheneum quid 867
athenea feſta magna 426 & 737
athenienſes cur αὐτόχθονες dicti 475.708
athenienſes Depyges cur, pagina 127
athenienſes inter ſacrificandum, Chijs & ſibi proſpera precari ſoliti 474
athenienſes tributi expertes pag. 969
atheniēſes unde Tettigophori 440.475
athenienſium aduerſus rebelles ſanguinaria decreta 581
athenienſiū ἀμνησία 760
athenienſium orationes tres pag. 1087
athenienſium coniugales leges ac ritus qui 1080
athenienſium eloquentiæ ſtudium 694
atheniēſium honeſtus amor, pag. 556
athenienſium in adulteros pœna 1025
athenienſiū in conſilijs adhibiti Mantes 708
athenienſium in ſepulchra religio 650
athenienſium lampadicū certamen 425

athe

atheníenſium laus præcipua quæ 273
athenienſium mores, & inuenta 708.756
athenienſium multiplex forum 1073
athenienſium myſteria 595
athenienſis nummus æneus, pag. 353
athenienſium nummus, bos, pag. 351
athenienſium ordines, qui, 431 969
athenienſiũ proprium 670
athenienſium σφοσάχθεια, pag. 461
athenienſium ſtudia 587
in Athenienſium ſycophantiam, Ariſtotelis ſcomma 667
athenienſiũ ſymmoriæ 458
athenienſium uitia 708
athenienſium uotum de hircorũ immolatione 906
athenienſibus primus cibus ex ficis 685
athenion tyrannus 791
athenionis crudelitas 871
athenodori de Polluce iudicium 734
athenodori philoſophi de ira reprimenda præceptum 900
ἀθλωσγίζειν 543
ather 112
athera 1008
atheres ibidem
atherina piſcis ibidem
ἀθερίζειν 1007
atheſis fluuius unde 1070
athletæ equi 824
athletæ qui Nicæ 504
athletæ, quinquertiões 505
athletarum corporibus cur iniici ſolitus puluis 966
athletarum ſagina 495 & 1067
athletarum ſortitio 866
athletarũ uita & ars 495
athletarum uoracitas 240
athletica habitudo 989
athleticè ualere, quid 989
athlon 505
athyrophonus 617
athyroſtomus ibidem
athyrotus ibidem
athyta ſacrificia 429
atilius Palicanus 917
atla 610
atlantios uertebra 113
atlâs, Telamon 358
atlantis allegoria 609
atlas, colli uertebra 113
atlantis columnæ 609
atlantis filiæ ibidem
atlantes 241.358
atlantes nil ſomniare 1039 & 1155
atlantum mores 724
atnæ Scythæ dictum 389
atmenus 971
atocia 295
atocia medicamina 149
atocion 750
atoma animalia quæ 429
de atomis placita quo autore primum 719
ἄτομον pratum quid Sophocli 451
ἄτονοι qui 335
atrapeli 742
ἀτραπιτὸν unum 480
atrabaticæ ueſtes 599
atrabatum texendi peritia, pag. 599
atrei aurea agna quid 1058
ἄτρυτοι 128
ἄτρυτοι mulieres quæ 537
atriarij 972
atri dies qui 528
atrium Menium & Titium pag. 563
atrium publicum, item Libertatis, Mineruæ, Veſtæ 565
atrium regium 565
atrophi equi 824
atrophia 438.439
atrophia in oculo quid 438
atrophon 439
ἀτροφοῦντες qui 439
atropos 24
ἄτροπος 810
atta comicus 1055
attaci 99
attagen uarius, prouerbium, pag. 978
attalus φιλομήτωρ, eiusq; ocium quale 394
attali res ocio periiſſe 389
attaminare 537
attaragos 1007
attei Capitonis aſſentatio, pag. 796
attelabus 630
atteſte, atteſtini 154
attica ante Theſeum uicatim habitata 258
attica νύκτ@ 818
attica, ingeniis præcipuè fertilis cur 383
attica noua 670
attica Tetracina 353
atticæ Phrygia 441
atticam terram primã emerſiſſe 825
attica bellaria 238
atticè dicere 709
atticiſmus 465
atticoperdix cur dictus Ariſtomenes 1141
ἀττικὸν βλέπ@, Atticus aſpectus, prouerbium 708
atticum uel morientem porrigere manum, prouerbium 708
attici Herodis filij memoria nulla 769
atticus naſus 253
atticæ mulieres faſtigiatis labijs 97
atticorum aures 709
atticorum elegãtia non conceſſa Romanis 211
attis 421
attribuere, quid apud Liuium 356
attyrij pro Aſſyrij 718
atyos cultus 178
atypus 617
αὖ ἱερὸν quid 429
αὔξησις 800
auaritia omnis malitiæ metropolis 784
auaritiæ deteſtatio 784 & 883
auaritiæ uindices Erinnyes, pag. 858
αὐχὴν 114.567
auctionum haſta & magiſtri pag. 812
auctores ſecundi 665
audacia Aetolica 783
audacia Celtica 702
αὐδαί 109
audiẽdi ſenſus in capite 66
auditores pro diſcipulis, cur pag. 409
auditus ratio 858
auditu pollere anſeres & apros 858
aue, χαῖρε 603
αὐτὴν 1163
auenzoar 124
auenzoaris dictum 852
auerrois de Galeno teſtimonium 1158
auerrois tempora 350
auerrois quid in Ariſtotele interpretando quandoq; feſellit 73
auerſa, auerſa lune 763
aues αὐδογοφάγοι, quæ crotalorum tinnitu abigũtur 602
aues apud Babylonem, deorũ linguæ appellatæ, quæ pag. 299
aues coniſticæ & litæ, quæ pag. 726
augeas Herculi debellatus, pag. 484
augeæ oculi 548
augeæ fabula 861
auguratorium 279
augures regibus ſpartanis aſſeſſores 708
augurium canarium 658
auguria, dæmonum inuentum pag. 48
auguriorum inuentio 614
auguriorum periti quondam etiam reges 281
auguriorum ratio 270
auguſtus cur Corinthiarius dictus 826
auguſtus Liuiæ dolo peremptus 536
auguſti appellatio 590
auguſti dæmoniũ quale fuerit 47
auguſti de Cleopatra triumphus 609
auguſtĩ Cæſ. felicitas 540
auguſti Cæſaris in Acherium ſcomma 559
auguſti in Caſtinum & Diphilum ſcomma 576
auguſti dictum in proditorem 285
auguſti de Vrbe dictũ 1019
ob Auguſti inceſtum pulſus in exiliũ Ouidius 467
auguſti interdictum ne quis ſenatorum Italiæ limites exiret 588
auguſti in Timagenem moderatio 829
auguſti modeſtia, ne dominum quidem ſe appellari ſinentis 834
auguſti oculorũ nitor 548
auguſti præclarum facinus, in coercenda iræ ſæuitie 898
auguſti ſigilla diuerſa 203
auguſti Cæſaris notion 390
auguſto qualia ab Indis miſſa munera 138

auguſto menſi præfecta Ceres 983
auguſtini Barbadici ducis hiſtoria 140
D. Auguſtini lapſus 321
auguſtæ ſtatua 645
auguſtale 282
auicebron Maurus 78
auicenna Cordubæ princeps pag. 1119
auicenna Galeni interpres, pag. 1158
auicenna de prophetica ratione ſententia 339
auicennæ laus 57
auidij Caßij in ſupplicijs crudelitas 361
auis non auis, quid 1066
auium caliditatē in ouis apparere 1041
auium ingluuies 115
auium medulla quæ 91
auium quæ latent, pennas amittere & recipere 503
auium quæ proferre literas & humana uerba poſſint 1141
aula quid 435.437.438
aula, damnatorū locus 362
aula locus 908
aula pro iſthmo 816
aulax 991
αὔλημα τεμύλιον 1090
aulemata 452
auletæ regis ignauia 1133
auleticam quomodo inuenerit Pallas 320
auli 637
aulicæ ſuauitas quæ 438
aulici, curiales ibidem
αὐλίζεσθαι ibidem
aulliſci ibidem
aulodia 318
aulon 437.438.816
aulon campus 438
aulones ſacri ibidem
aulos ibidem
αὐλωποὶ piſces qui 437
aura canis 601
aurelia 654
aurelianus cur Carpicus, pagina 795
aureliani in Bonoſum ſcommata 1108
aurelij gradus 359
auricula ima mollior 105
auriculis geſtare aurum, nobilitatis inſigne 105
auriculis quorundam corpora contegi 105
auricularij quid 841
aurem tangere 105
aures cur ouali figura 745
aures regis quid 544
aures uerminoſæ 105
aurium & audiendi ratio, pag. 104
aurium humores, & ſordes 105
aurium iudicium ſuperbiſsimum 104
aurium marmorata 105
aurium meatus cur tortuoſo anfractu 104
aurium pro arbitrio motus, pag. 777
aurium ſitus 65.104
aurium ſordes quare amarulentæ 105
aurium ſordes unde 434
aurium ſumma præcidere ignominioſum 105
aureæ ætatis allegoria 489
aureæ ætates tres in uita, pagina 754
aurora 615
aurora crocopeplos 538
auroræ allegoria 846
aurum ἄπεφθον 896
aurum corruptionis expers pag. 489
aurum daricum & gygadas pag. 198
aurum ex quolibet metallo ſecernendi ars 411
aurum Iudaicum 173
aurum pro ſapientia 260 & 1180
aurum Soli ſacrum 271
auri laus ex Pindaro 784
auri typus 489
aurichalcum 738
aurinia 700
aurius dæmon 229
auſes, eorumq́; mores 724
auſones primi Italiæ incolæ pag. 348
auſpicia, dæmonum inuētum pag. 48
auſpiciorum ratio 270
auſter deorum, ut Boreas generationis 575
auſter pluuiarum pincerna, cur dictus 551
auſter unde calidus 778
auſtri æſtus & flatus unde pag. 1001
auſtri proprietates 551 552 779
auſtri ſymbola in iatmis, pagina 575
auſtro obuerſis genitalibus libidine affici mulieres, pag. 519
auſtrum in origine ſua gelidum eſſe 551
auſtro perculi, prouerbium 552
auſtrales pluuiæ cur ſalſæ, pagina 1001
aut amat, aut odit mulier, nihil eſt tertium, prouerbium 535
aut bibat, aut abeat, prouerbium 1068
aut piſcem olere, aut florem, prouerb. 1070
autadelphi 980
autangelus quis 284
αὐτάγγελος 800
αὐθέκαστοι 401
autocabdali 212.249
autocabdalon 249.250
αὐτόχθονες 348.567
αὐτόχθονες cur Athenienſes 475.708
αὐτόκλητοι 249
autocopos ueſtis 600
autocratores 249
autocratum 249
αὐτοσχεδιάζοντες 721
αὐτολήκυθοι qui 902
autolyci hiſtoria 404
autolyci Pancratiaſtæ ſtatua pag. 504
automata 248
automati 248.249
automata oua, quæ 249
automatia ibidem
automatiæ ſacellum ibidem
automedes 227
αὐτόμολος 343
autopyrus panis, & unde fiat 334
αὐτάρκης tripus 304
auctoritas ſine ratione, ſæpe noxia 735
αὐτός de anima & corpore dici 808
αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, prouerbium 536
αὐτὸς ἔφα 735
αὐτός pro nomine proprio pag. 735
autoſchedia poemata 1015
αὐτοσχεδιάσματα, pagina 227
αὐτουργοί 483.902
autumnus Græcis opora, pagina 1155
autumnus tabidis præcipuè infeſtus 1155
autumnus unde dictus 1156
autumni inæqualitas 1171
autumni initium 1149
autūno cur ægritudines frequentiores 1171
autumno ueſper aſsimilatus, pag. 530
autumnalis ægritudo qualis pag. 1155
autumnalis appetentia, prouerbium 1170
autumnalis nox cur uerna frigidior 1171
autūnales pluuiæ primæ, cur ſalſæ 1001
Axieros 617
axillæ 117
axiocerſa, Axiocerſos 617
axiologos ordo 709
ἀξιοποίνου Palladis ſacellum 679
axiothea Phliaſia 515
axiotheati 477
axis 113
axungia 1172
axylon quid 969
axylos regio quæ Homero, pag. 705
Azania unde 654
azanis funera primum propoſita certamina 654
azi ſerui 972
azymi panes 333

B

B in M tranſitus, pagina 106
B literæ cum φ cognatio, pag. 1129
babes 661
babutzicarius 1035
babylon Aſſyria & Aegyptia 297
babylonis Aſſyriæ caput, pagina 718
babylon cur purpurata meretrix Hieronymo 296 & 718
babylonis arcula aurea, quæ pag. 298
babylonis arx πυργά 783
babylonis aureus calix, prouerb. 297
babylonis horti pēſiles 885
babylonis muri 885
babyloniæ flammæ, prouerbium 299
babylonia foſſa 1020
babyloniæ urbis uaſtitas, pagina

pagina 299
babylonij uenatores quo uiſtu utantur 299
babyloniorum ædes ibidem
babyloniorum mores 296
babyloniorum tributum exectis pueri 127
babylonicæ pelles 297
bacaulium 1070
baccæ caprinæ 386
baccanon 1059
baccaris in corollis uſus, pagina 1054
bacchæ cur Laphyſtriæ & Mimalones 1057
bacchi 246
bacchus taurus 243.246
bacchus uide Dionyſius
bacchus cur bis natus dicatur 243
bacchus cur et iuuenis & ſenex fingi ſolitus, item caluus 243
bacchus cur bromius 1092
bacchus cur dithyrambus, pag. 228
bacchus cur Laphyſtius, pagina 1057
bacchus cur Methymneus, pag. 433
bacchus cur Morychus, pagina 246
bacchus cur σαττὴς Græcis 243
bacchus cur tauro & pardali aſsimiletur 246
bacchus υἱβριδάπεπλος pag. 543
bacchus Phauſterius cur, pagina 246
bacchus piſcis 243
bacchus quid ibidem
bacchus Taurocephalus, 246 1057
Βαχεῖυ 247
bacchi cognomina 246 & 755
bacchi etymon 247
bacchi feſta antheſteria & pithegia 1108
bacchi geſtamen nebris, pagina 1037
bacchi miracula & feſtum Thyia 581
bacchi natiuitas oſtimeſtris, pag. 861
bacchi ſacrorum petulantia in Italia 123
bacchi ſingulis Muſis præfecti uaria nomina, & eorundem allegoria 846
bacchi 246
bacchæ cur chalamides, pagina 1101
bacchica ſaltatio 165
bacchicæ dracæ 1090
bacchidas Sardanapalo ſimilis 554
bacchides tres 838
bacchylides loquutuleius, pagina 917
bactri 614
bactrianæ cameli 251
bactrianorum in parẽtes inmanitas 420
bactrianorum mores 712
bactriaſmus ſaltatio 165
bacularij ſerui 972
βαδάς, badas pro cinædo pag. 559
badius color 833
Βαδύ, regio & fluuius, pagina 546
beton Alexandri Βηματιστὴς, eiusq; lib. de itineribus eiuſdem 712
bagiſtanus mons 1137
bagoas Alexandri ſpado, pagina 556
bagoæ eunuchi facinus & mors 513
Βαῖτας diphthere 597
bais 315
baius color ibidem
baiæ 496
Βαιὰθ quare accipiter Aegyptijs 139
bais 168
baiolum lignum 589
baion cõpoſitio medica, quæ pag. 939
baiulus, Βαίουλος 589
bal, pro myrrha Aegyptijs pag. 939
Βαλανεῖον 1163
balanini olei uſus in infantibus perungendis 186 & 187
balaniomphali phialæ, pagina 1058
balanos ſuccendere ueterum mos 1163
balantion 355
balantium, pondus 364
balantiotomi 355.364
balanus 168.122.686
balare unde 950
balari 753
balatro & balatrones qui, pagina 577
balauſtis 660
L. Cornelius Balbus conſul 442 443
balbus quis 465
balbutiei ratio 468.1124
balbutiei ratio ex frigore, ebrietate, ira, & coitu, pagina 958
balis cerua 467
balius uentus ibidem
baliciotæ 753
baliotæ ibidem
balius color 315
balia cerua, balij equi, & baliæ 316
baliſtariæ 638
ballæ 753
Βάλλ' ἐς κόρακας, prouerbium 755
balliones qui 467
ballismus ſaltatio 165
balneũ unde dicatur 1163
ante balnei ingreſſum cur calidum mingãt, in ipſo uero morati frigidum, pagina ibidem
de balneo cogitare, prouerbium 1167
balneas etiam gymnaſia cur dicantur ibidem
balnea ueterum frugi 1164
balneæ calentes Herculi ſacræ 193
balneæ cur ſacræ dictæ 1161
balnearum apud ueteres deliciæ & luxus 1163 1164 1165
balneorum diſtinctio & uſus 1163
balneorum in ſiti uel excitãda uel ſedanda, ratio quæ pag. 1163
balneorum nomina per irriſionem medicorum, quæ, pag. 1168
balneorum pernicies 1102
ad balneorum uſum ſpectantia uocabula 1167
balſamum naſci in Arabia, pag. 720
balthei conſtillati 868
balthei puluinorum 274
balyra fluuius unde 681
bambalio qui 467
banauſus 565
banauſi qui 968.969
banda fluuius 850
banderia 565
bandophorus ibidem
bandum ibidem
bannas pro rege 565
banna mulier ibidem
bannoti, bannotri ibidem
bannum ibidem
baptiſecula flos 1055
barathrum quid Athenis, pagina 637
barathra 637
barathri qui ibidem
Βαραθρώδης 740
barba in mulieribus quid ſignificet 545
barba cur mulieres et caſtrati careant 99 503 545
barba cur præmaturo coitu promatur celerius 752
barbæ expertes uiri quidam prorſus cur 99
barbæ olim tondendæ mos, pag. 258
barbæ primitiæ 258
barbæ ratio 99
barbam qui primus abraſerit 112
barbam radere, Ephori magiſtratũ ineuntes cur præcipiant 99
barbata fœmina eminus ſalutanda, prouerbium 545
barbara emplaſtra 1020
barbara modulatio 313
barbararum uocum uis in ſacris & incantationibus, 606 607
barbarorum ſuper cibo & potu ſententiæ 1095
barbaricarij 603
barbitos quid 315
barbiton, Βαρύμιτον 315
barbiti uſus improbatus, pagina 316
bardeſanes Syrus 696
bardi 702
Βαρεῖς domus quæ 714
bartholom. Aluianus 154
Βαρύμιτον, barbiton 315
baſarrheus pro Baccho 228
baſcanus quis, & baſcania, pag. 793
Βασιλεῦς comminij qui, 264 1068
Βασιλεῦς pro indice 1075
Βασιλεὺς propriè q 871
baſilica Iulia 1075
baſilica nux 168
baſilica quid, & unde dicta, pag. 1075
baſilicam habere, prouerbium ibidem

baſilicæ anguillæ 328
baſilicæ aues 661
baſilicæ pro heroi**s** 649
baſilicæ uiæ 1075
baſilicarum loca ibidem
baſilicum pro magno ibidē
baſiliſcus Aegyptijs ureus, pag. 1170
baſiliſcus in leone cæleſti, quid 478
baſiliſcus ſymbolum cui, pagina 1170
baſiliſcum cur ex auro conformatum deorum capitibus affingere ſoliti ueteres 1170
baſilius Magnus rhetorica profeſſus 729
baſis 131.1070
baſſæ locus 731
baſſara 247
baſſara ibidem
baſſarei allegoria 846
baſſarica 247.731
baſſarica Dionyſii Aphri, pag. 731
baſſaris 247
baſſarus p uulpe 247.731
baßiada 731
baſſus 731
baſſos, baſſus unde 247
baſſus Arati interpres 766
baſſus Eudæmon 921
baßi commentarius in Germanici Phænomena 719
baſtai equites, ſiue baſtali, pagina 832
baſtarnæ 589
βασιζοντις, baſtazi, 589 791
baſternæ M. Craſſo domiti, pag. 706
baſtetanorum mores 704
baſti 791
baſtia caſtrum 157
batali Germanorum equites, pag. 181
batalus tibicen 180
batali appellatio ibidem
βαταλίζεσθαι ibidem
βάτεια Dardano nupta, pagina 516
βατὴρ 181.505
bathyllus tragicus 226
βαθύπεπλος 538
batia 181
batiatus cur Lentuli cognomen 406
bation 181
baton Amphiarai auriga, pagina 1144
batrachides ueſtes 598
batrachium apud Chymiſtas quid 1073
batrachiū dicaſterium 598
batrachium forum 1073
batrachos, batrachion color 598 1073
batrachos linguæ uitium, pagina 1073
βαττολογίζειν 465
battidoſcopi 466
battis 181.466
battologis, battus 466
battus poeta ibidem
battus, qui & Ariſtoteles, pagina ibidem
batti annulus 200
batti balbuties 465
batti ſilphium 200
batti reges 466
batualia 406
batuatores ibidem
batuari ibidem
batus 181
batus piſcis 181
batos menſura 621
batyli 181
batyle Theopompi ibidem
baucismus, baucus ſaltator, pag. 164
baunus 565
βδάλλειν 430
Beatorum epulæ, pro regio conuiuio 834
beel, beelphegor pro Saturno 492
beelzebub, & beelzebul, quid 939
beelzebub malorum dæmonum princeps 49
bel, beel, baal, idem Hebræis & quid 939
beleus fluuius 850
βέλλερα 478
bellerophon, cæleſtis Heniochus 831
bellerophon Celetus auctor, pag. 484
bellerophon, Hipponus antea 478
bellerophontis allegoria, pagina 478
bellerophontis caſus 131
bellerophōtis Pegaſus, quid pag. 1178
bellaces Venerei 1131
bellaria diuina, ſal, & amici pag. 1049
bellica dea 685.686
bellius pro Duellio 1077
bellum cur ſacrum, & quod, pag. 450
bellaturi quanta cura dies obſeruarint Romani 528
ad bellum ituri imperatores, cur gladiatorum munus exhibere ſoliti 405
bellum nauale uetuſtißimum quod 833
bellum ordinata non querere, Archidami dictum, pag. 1012
bellum pater omnium 1150
belli ſors 412
bello externo inteſtinum ſæpe reſtingui 657
bellorū nerui pecuniæ 988
in bellis deſideratos laudandi mos Athenis 709
belli qui 347
D. Bellini hiſtoria, & templum in Rhodiginis paludibus 662
bellona dea 836
belluata ſtragula 598
belone piſces 502.1025
βέλος 352
βηλός, belus quid 14
belus Iupiter Perſis 695
βήματα 116
bembinetes leo, Bembina uicus 478
bendidia ſacra 705
βενδιδεῖον ibidem
beneficium pro deo Democrito 846
beneuēti, Calidoniæ ſuis dentes 112
beneuenti eſſe Palladiū à Diomede Aeneæ traditum, pag. 1073
beneuolentia 893
bentiuoli Bononiam ingreßi pag. 157
berberi quid 546
berecinthiacæ ſaltationes, pag. 165
berethrum 637
bergomi occupatio 157
bericoccus 168
berlinæ 362
beroaldi laus 655
beroſus hemicyclij ex quadrato inuentor 929
beſſarionis de Platone ſentētia 1180
beſſarionis laus 934
beſtiæ an cæleſtia uenerentur pag. 261
beſtiarum colloquium 1112
beſtiarij 291
βησβίς 328
beta unde optima 1070
betæ Diogeni qui appellati, pag. 559
betizare ibidem
Biæum uinum 995
biantis apophthegma 893
bibaſis ſaltatio 165
bibacitatis exempla 700 & 1108
bibendi leges uariæ 264 1067 1069
an bibendum à cibo 1096
bibere æſtiuè, prouerbium, pag. 1149
bibere. τὸ ζῆν 1095
bibiſſe quendam nunquam pag. 494
bibli cur hircinæ & ouillæ pelles dictæ ueteribus, pagina 1037
biblij integritas 755
bibliolathas cur dictus Didymus 737
βιβλιοτάφοι 277
bicarium 1069
biclinium 441
bicolora emplaſtra 1020
bicus 1069
bidentis inuentio 706
bifacia emplaſtra 1020
biliæ pudicitia 307
bilis è felle effuſio 140
bilis excrementis mederi uini potu 1096
bilis nomine quid præcipuè intelligatur 141
bilis atra 625
uide etiam Melancholia
bilis atra, acuta, & eius conſtitutio in homine qualis pag. 86
bilis atræ ſex ibidem
bilis flaua, amara, & eiuſdē cōſtitutio in homine qualis ibidem
bilis flaua ex iecore, atra ex ſplene ibidem
bilis flauæ ratio in ira 905
bilis flauæ uis ad excrementorum egeſtionem 135
bilem flauam cieri oleo poto pag. 1172
bilioſi humores 142
binarij nummi 355
βιννεῖν 560.819
bionis dictum 206.504
bionis in Theognim ſcomi

ma 785
Βιοθάνατοι 645
biremes 309
birrha 597
birrhox ibidem
birrhos uestis 597.599
biſcoctum 327
biſexti dies 528
biſexti diei ratio 929
biſulcus 132
bithynia uitis 1105
bithynorum Iouem ſalutandi mos 421
bithynorũ iudicia ex aduerſo ſolis exercendi mos, pag. 928
bithynicæ uites, bolline, droſallis 414
bithonis robur, ac ſtatua, pagina 411
biuertices 97
Blacæ qui 325.326
blacennomion uectigal 326
Βλακεύειν ibidem
blacia regio ibidem
blepſia piſcis 1025
bleſſi 130
bleſus 465.468
blanditiarũ proprium quid pag. 795
contra blanditias remedium quod 795
Βλασφήματα 569
blatta Byzantia 297
battaria balnea 1165
blatteæ ueſtes 297
blautæ, blautia 326
Βλέννα 630
Βλεννός, blennus ibidem
Βλέφαρα 101.435
Βλέφαρον 435
Βλεφαρίδες 101
blepharides pili 435
Βλεπιδαίμων 103
blitea meretrix 326
blitomama 326
blitomanus 980
blityrion, blityri 323
blomos 335
Booæ 765
boarmia Pallas 542
bochorus fluuius 1092
bocchorum rex Aegyptiorũ legiſlator 590
boeda philoſophus 576
Βοηλάτης 229
Βοιὰ, boo 614
boethij interitus 1047
bœotia ruditas 708
bœotia ſus 345
bœotiorũ ἀδηφαγία & ſtupor 497
bœotij ilicibus ſimiles cur dicti 345
bœotij ſcyphi 1058
bœotiorum ſtanſas obtegendi mos 1083
bœotis factum cornicum aliorum augurium 640
bœotiorum uoracitas 344
bolaris 414
Βολά 973
boleti 414
Βολλινά, bolinæ uitis, ibidem
bolitinon ibidem
boliton ibidem
bolbiton ibidem
boliſmum falſò pro bulimo dici 987
bolitos 386
bolus 414
Βομβάδες βομβάξ 407
bombix 344
bombycia 632
bombylium 1057
bomilij panes 334
bomolochi 271.363
bomonicæ pueri 320.671
Βωμός 432
bona fortuna, bonus dæmon, in genituræ locis quid 45
bona nomina non appellando fieri mala 258
bona ſibi habere uelut ſtiteram, quid 241
bonitas in centro 1
bonitas quid 257
bonitas ſumma 849
bononiæ arx à Bentiuolis deſtructa 157
bononienſes ferè fallaces 99
bonoſi bibacitas & interitus pag. 1108
bonum & æquum quid 257
bonum ipſum, deus 4.844
bonum ſummum hominis in deo 149.150
bonus dæmon qui 1068
bonus uir cur quadratus, ſiue tetragonus 690
boni cognomen, Dei proprium 1068
boni dæmonis dies & poculum, item heroion 1068
boni dei templum 848
& 1063
boni idea quæ 338
boni uiri appellatio 691
bono ſuo cõſtare omnia 338
boni è malis prognati 206
bonorum externorũ appellatio 993
bonos tribus modis effici, pagina 579
borborita qui 53
borchie 833
borealia corpora grandiora, pag. 552
boreas cur Alpinus Virgilio dictus 551
boreas cur Athenienſibus κηδεστής, et Pauſaniæ Megalopites 841
boreas generationi percommodus, item ἐρωτικός, pag. 575
boreas unde dictus 552
boreæ apud Thurios cultus, pag. 841
boreæ Scorpionis chelæ cur Nicandro 552
boreæ templum 781
boreaſmi qui ibidem
boriſthenis uates 1033
bormiſcus locus, Bormius mons 927
boryſthenis equi ſepulchrũ, pag. 833
bos Aegyptijs pro deo 286
bos à quo & cui primum immolatus 440
bos citharœdus 323
bos, garotas 919
bos in lingua, prouerb. 342
bos nummus 351
bos primum à Promethêo occiſus 429
bouis Tarentini à Pythagoris edocti mirum 735
bouem aratorem immolaſſe, nefas habitum, quiq; ab eo nõ abſtinuerint pagina 429
boum muſcis immolandi mos 908
boues ab immolando immunes qui Athenienſib. 756
boues cur Soli dicati 429
boues Epirotici, Larini, Cestrini 192
boues fructuariæ, matrices, pag. 147
boues Lucæ 486
boues opiſthonomi in Lybia pag. 725
boues panes 334
boues Pyrrhicæ, Atabyriæ, pag. 192
bobus excelſis cur maiora cornua 502
Βοονίας cur uenter Nicandro 552
à Boſphoro Cimmerio ad Caſpium mare ſpatium 816
boſtrychi crines qui 608
botelli cõficiẽdi ratio 1166
botrydia, botryuncůli 232
botrys animal 911
bottiæorum filiæ quid feſtis diebus concinere ſolitæ, pag. 637
botuli, botularij 1048
& 1166
Βου, intenſiua particula, 820 987
Βουκόλια 488
Βουκέρως Achelous cur, pag. 667
Βουγενεῖς apes, & animæ pag. 848
Βουλή, ſenatus Cretenſis, pag. 710
Βούλοι 1048
Βούπαις 753
Βουζύγιον 1087
Brabeutæ, brabei 269
brabyla 315
braca 131
braccarij 703
braccæ Gallorum 703
Βράχια 137
brachia Polypi 507
brachialia 117.118.521
quum brachium concaluit, prouerbium 119
brachij oſſa 117
brachmæ, Brachmanes Indorum philoſophi 716
brachmanes 496
bracion, braca 703
bracteaij 747
bradeæ hiſtoria 788
branchiæ piſcibus pro pulmone 137
branchidæ qui 148
branchidarum oraculũ 148
branchus Apollinis filius, pagina 148
branchus quid 87.393
& 1166
braſsica mantis 1059
braſsica puerperis antipharmacon ibidem
braſsicæ etymon 351
braſsicæ prægustatio amethyſton remedium 590
braſsica ebrietati contraria cur 1059
bregma 97
breuni Galatarum regis hiſtoria

ſtoria 301
brenthis 1060
βρέφος 753
brephotrophia 678
bretea ſimulacra quę 447
breuis 137
breuiloquij Laconici cōmendatio 676
breuitas in oratiōe quatenus laudanda 954
breuitatis in oratione cōmendatio 471.953
breuitatis ratio in oratione, pag. 677
briarei Centimani nomine ſolem intelligi 930
briarei cyclopis filij 1006
briarei columnę 758
briarei fabula 255
brigindarides iſchades, pagina 685
Βριμώ Hecate, ſeu Proſerpina, & cur 413.1005
briſes & Chryſes fratres, pagina 920
briſeis, quę & Hippodamia pag. 920
britannia inſula cui Romanorum primum deprehēſa 701.702
in Britannia cur ſerius ſeneſcant homines 801
britānorū mores 701.702
britannos eſu leporis abſtinere 1018
britannici à Nerone ueneno necati hiſtoria 408
britomartis 588
brixię direptio 157
brizo uaticiniorum dea per ſomnis 1033
βρίζειν ibidem
brocus & broccus & bocci, qui 630
βρόκος & βρόχος quid differant 630
brombe 315
βρόγχια 1040
bronchocele 114
βρόγχος 113.393
bronchion 393
bronteum 291
βροντιῶσαι cur aquę pluuię 1024
βρῶσις ἀναγκαία Plutarcho quę 237
broſsi 603
bruchi 99
brucorum feſtum 137
bruma 576
brumalia feſtum 1092
brumalia cur inſtituta, & quę 1050
brumus pro Baccho cur, pagina 1092
brutianorū miniſteria 971
brutides 265
brutum, brutij 265
brutum fieri, qui à diuina lege receſſerit 578
bruta an ſermone polleant ullo modo 1123
brutorum in homines amor, pag. 481
brutorum nullum maſculam Venerē affectare 1140
à brutis educati qui 838
brutis etiam ineſſe docilitatem 982
in brutis etiam memoria & prudentia 373
brutus Romanorum ultimus cur dictus 636
bruti libertas 473
M. Bruti ſtatuę 773
bryges pro Phryges 1129
bryon, bryodes 942
bryton 265
Bubalia 301.456
bubo 641
bubona dea 836
bubonis torma 130
bubones 440
bucaeus 987
buccinum 812
buccinum purpurę filius, pagina 298
bucconum cognomen unde, pag. 920
bucellarij equites 832
bucellatum 334
bucentrum 271
bucephalus Alexandri ἑτερόφθαλμος 825
bucephali 275
bucheis herba 528
buclopus deus 848
bucolia 440
bucolici milites 989
bucolicorum origo 511
bucolius uerſus 651
bucolos 795
budeus 623
budda Gymnoſophiſtarum princeps uirgine natus, pag. 516
budea Pallas 542
βύδεια ibidem
budidę 731
budion ibidem
Bugloſſę uis 732
bugloſſę uino promixtę uis pag. 1011
bulbophace 334
bulbitare 414
bulbus 439
bulbulus ibidem
buleuticum 292
bulimia 959
bulimos quid, & unde dicatur 987
bulimos quid à canino appetitu differat ibidem
bunos, buni 1052
bunus, Bunea Iuno 565
bunus Mercurij filius 826
bupalum primū Fortunę ſimulachrum feciſſe 691
buphagus 989
buphagus Iapeti filius à Diana peremptus ibidem
bupharus 440
buphonia ibidem
buphonus ibidem
bupina 987
buplanoctiſti tumuli 989
bupori obeliſci 820
bura 992
burdi 884
burdones 884
buſiridis ξενηλασίαι 677
buſiritis cur inuiſi aſini, & tubę 1169
buſſequę Titormi robur, pagina 837
buſtaſium 820
buteo, atq; inde familię Romanę cognomen 916
buteo orator ibidem
butes ſacerdos 534
butypos 989
buxus Oricius cur 1019
buzygia familia 1087
Byas 641
bybli pro diphtheris 597
byblij qui apud Cyprios, pagina 655
bycium 1069
βύζειν 637
βύω 1073
byrſa 127
βυρσοπραγῶν 822
byſſacena ueſtis 597
byſſacia regio ibidem
βυσαύχην 115
byſsina uerba quę 885
byſsina ueſtimēta quę 887 & 888
byſſus herba, & color 887
byſſus ubi naſcatur ibidem
byzacium, Byzacenus ager, pag. 597
byzantium ibidem
byzantes ibidem
byzantium unde dictū 734
byzantium multo pòſt Conſtātinopolis, & noua Roma 734
byzantium tralatum à Conſtantino Palladiū 1073
byzantij euerſio 863
byzantij laus 734
byzantij turres ſiue portę Thracię quales 745
de Byzātio Philippi & Stratonici dicta 734
byzantij acolaſti & οἰνόφλυγες 734
byzantiorum mores 712
byzantiorum nummus ferreus 353
byzari, byzares 629
byzes 734
byzes Naxius 405

C

K Literam quibuſdam coppa dici, pagina 275
cabeſi 617
cabala unde dicta 350
cabalę ratio duplex ibidem
cabalę uetuſtas ibidem
caballaria 252
caballatio 824
caballeti 234
caballi 285.831
cabarni 617
cabera Protei filia ibidem
caberię Cereris templum, pag. 583
caberi dij qui 617
caberi montes ibidem
caberorum teletę ibidem
caberorum templum in Aegypto 616
caberij, Caberia urbs 617
caberydes nymphę 617
cabiri qui 583
cabri dei ſacra 430
κάβος, cabus 617
cabus menſura 621
κακκάβη Carthago etiam dicta 725
κακκαβᾶν 324
κακκαβίζειν 324
κακκαβοίζειν 1140
caccabare ibidem
cachexia quid 990
καχεξία 483
cacochymia quid & unde, pagi

pagina 86
κακοηθῆ ἕλκη, ſeu ulcera 402 1014
κακοήθης morbus 244
κακουργεῖς 402
cacogamij iudicia 1089
κακομοιροι 255
cacopodes equi 824
κακοῤῥημον 412
κακοσκελεῖς equi 824
κακότυχοι 37
cadauer, νεκρὸν 828
cadauer quomodo tam longè odorentur uultures, pagina 308
cadaueri inſepulto non inieciſſe puluerē, impiū 652
cadauera comburendi mos, pag. 654
cadauera cur ſicca & frigida 607
cadauera quomodo condiri apud Aegyptios ſolita, pag. 235
cadauerum aſtituendorum mos 589
cadiſcus 1056.1069
cadmus carnifex 359
cadmus ex Phœnicia 867
cadmus Mercurius 922
cadmus pro Mercurio 1139
cadmus literarū dator Grecis 214
cadmus Thebarum conditor pag. 345
cadmi è Grecia fuga 674
cadmi & Spartorum fabulæ allegoria 1178
cadmum ſtatuas deorum in templis primum conſecraſſe 1136
caduceatores qui 811
caduceatores ἄσπονδοι 812
caduceatorum ſpecies 811
caduceus pacis ſignum 811
caducei forma & ratio que, pag. ibidem
caduceū mittere, quid ibidē
caducum quid, & caduce atque 1000
cadus, cadiſcus 1056 & 1069
cæadas locus apud Spartanos 636
cæcilius Minutianus Apuleius 228
cæcilij Minutiani libellus De orthographia 917
cæetes carcer 638
cæsti qui, cæstum 639.675
cæcum inteſtinum 135
cæcū poſtulare nō poſſe 101
cæci cognomen 923
cæcitatis malum 101
cædis expiādæ mos apud ueteres 97
cælati qui 276
cæles Vibenna 795
cælius Mediolani literas, Frāciſci regis ſtipendio profeſſus 773
cælij Calcagnini laus 986
cælij Lectionum antiquarum uarietas, ex diuerſiſſimis concinnata 333
earundem ratio 1034
cælij Rhodigini induſtria, 387. eiuſdē ſomniū 1032
M. Cælij in Plotium Gallum ſcomma 887
cælo an calor inſit 32
cænei transformatio & elatio 810
καίνω 987
cænotimon 845
cænotimonis cognomē 842
cænotropæ qui 248
cæpaſiorum oratio 954
cæroma quid 263
ceratum 1172
cæroplaſtæ 259
κεραὸς Iouis filius 845
κεραοῦ ara ibidem
cæſar aſtrologiæ cōtemptor pag. 530
cæſar γνμματοποιὸς 786
cæſar cur laurea perpetuò uſus 502
cæſaris dictatoris ſomnium, pag. 1035
cæſaris caluities 502
cæſaris candidatus, prouerbium 538
cæſaris dictum 151.403
cæſaris equus 824
cæſaris in proditorem dictū pag. 283
cæſaris ſtatuæ detracta corona 922
cæſarem ad euertendam rem publicam acceſsiſſe ſobrium 1099
cæſarē quaſi Nicomedis τὰ παιδικὰ, male audiſſe pag. 537
cæſariei motus, capite immoto 777
cæſij cur interdiu acutè cernere nequeant 587
cæſonia octauo menſe genita 861
cæſtij hiſtoriæ 525
cæſtu primus in Olympijs uictor Doryclus 484
καιετάεσσα Sparta cur, pagina 675
caianus locus 598.825
caiani aſſes 354
caius princeps inter deos à ſeipſo relatus 77
caij appellatio unde 919
caij principis dictū, & prodigalitas 786
calabri cur Podalirij ſepulcro incubare ſoliti. 1036
calabria 181
καλαῖνον χρῶμα 415
calamæos cicada 632
calamaules 319
calami Indorum cibus 685
calamides 687
calaminæ inſulæ 314
calaminthe plurima in Laconica 675
calaminthus, ſyluestris menta 386
calamiſcus 951
καλαμοβόας cur dictus Antipater Stoicus 746
calamophori milites qui, pagina 746
calani funus 715
calaſiris 695.722
calaſiries 722
calaſiri pueri qui 746
in calathū fundi roſam, quid pag. 1055
calauria inſula 181
calauria Neptuno pro Delphico oraculo conceſſa, pag. 614
calbeum 919
caledoniæ Britānorum gentes 702
calendaria 462
caliendrum 637
calondas Archilochi interfector 412
in calcariam damnari 361
calcarium generatio 1147
in calceis lunulas geſtandi mos apud Romanos, & alios 789
calchas augur 298.1124
calchantis & Mopſi in diuinando certamen 1124 & 1125
calchantis mors 1125
calche 298.1135
calciamentorū glotta 469
calcinatum 1172
calculatores pueri 1014
calculorum morbus 1119
calendariū ſacrificium 462
calices Aegyptij qui 1057
calidi proprium 84
calidi affectus in humidum & ſiccum diuerſus 1173
calidi ſubiectum humidum, pag. 796
καλλιδία, calidia 414
calidonij apri dentes 112 & 113
calidya 414
caligulæ arrogantia 77
caligulæ de M. Sillano dictū pag. 482
caligulæ equus 825
caligulæ in Senecæ dictionē ſcomma 407
caligulæ luxus 1065
κάλλιον 362.414
καλλιοί 414
calix, & eiuſdem notiones plures 1057
calix diatretus qui 1056
καλλαί 415
κάλλαιοι, callæi qui 414
calleci ἄθλοι 704
callias Daduchus 1093
callias pro ſimia 419
calliæ defluunt pennæ, prouerbium ibidem
calliæ poſteri laccopluti, cur pag. 1093
calliblephara ſmegmata, pagina 439
callichelonus nummus 358
callicratidæ in Iones dictum, pag. 968
callicyrij qui 977
callimachi ἀστίων interitus 431
callimachi de uxore ducenda dictum 1080
callimedon cur Carabus cognominatus 497
callimenes primus Olympij Iouis famulus Syracuſis pag. 974
callimerus 130
callinicus Hercules 164
callinous 314
calliopes allegoria 846
calliopis inuentum poeſis, pag. 226
callipædas fieri ſenes, quid. Luciano 414
callipatira 536
καλλίπυγοι 538

callipides, prouerb. 414
callipides 576
callipides ſimia geſticuloſior dictus 414
callipidis arrogantia 413
callipyges 127
callipygos Venus ibidem
callippi in Catanam dictum pag. 498
callirhoe fons 727
calliſtea 414
calliſtei panes 333
calliſtephanæ nymphæ unde dictæ 485
καλλιστέφανος ἐλαία pag. 485
calliſtephani oleæ quæ, ibidē
calliſtruthiæ fici 685
callitechnia 666
callithea 831
callopatira 1063
καλλωπὸς 1164
καλοκαγαθίας optimum odoramentum 1063
calor an in cœlo 32
caloris fons à meridie 20
calor ex motu uehementiore pag. 933
calorē in corpore quæ præcipuè cuſtodiant 956
καλλαΐνισοι 414
κάλον unde dictum 924
καλόνδον 193
calophori 710
calopodes 414
calpe 832
calpes curſus 484
calphurniæ improbitas, pagina 509
calphurnij Beſtiæ accuſatio, pag. 892
calpis 652.866
calua, caluaria 97
caluæ ſuturæ ibidem
calua Venus 689
caluari, calueſcere 502 & 503
caluata uitis 502
calueta 502
caluiſij Sabini memoria nulla 505
caluities mulieris turpiſsima pag. 687
caluitium 101
caluitium unde 501
caluitium quorundam perpetuum 502
caluitij ratio 503
à caluitio immunes, qui, 502 503
à caluo ad caluum, prouerbium 504
calui cur Myconij 502
calui cur Sciani 503
caluis cur nō renaſcantur pili, & quibuſdam ex coitu renaſci 503
calumniandi rabies taxatur 577 578
calumniarū tolerātiæ exempla 828.829
calx unde aſſumpta aqua & arena, confirmet ſtructuram 58
κάλυβαι 587
calyphe 1135
καλύπτω 774
calyptra 1089
calyx pro quolibet putamine pag. 1135
camaroſes, camaromata 97
camaſenæ piſces cur 1047
cambletæ regis uoracitas, pagina 240
cambyſis ueſania 616
camelaria 252
camelarij 252
camelaſia 252
camelaſium 252
camella 1051
camelus apud Aegyptios prouerbium 253
camelus Bactriana, prouerbium 251
camelus δίκυρτος 251
camelus ſaltans, prouerbium 265
camelus ſunis 252
cameli etymon ibidem
cameli in fabulis dictū 253
camelo circumduci, ignominioſum 252
camelorum calcanea Heliogabalo in delitijs 1071
camelorum lacte et carne uesci Arabas 1065
camelorum ratio & uſus, 251 252
camelorum uelocitas 252
camelos nunquam cum matre coire 252
camelaucium ibidem
camilos ibidem
camilli appellatio à Cadmo, pag. 922
camilli mulcta 354
camilli poſteritatis continentia 1086
καμινώδης 738
camiſia 888
cammata 1053
cammatides ibidem
κάμμορος 252
cammus 1167
camœnæ pro Muſis, cur, pagina 770
campagium calceamenti genus 703
καμπαί, campios curſus, pag. 832
campeſtrati 703
campeſtres operæ ibidem
campeſtria ibidem
camptaulæ 438
καμπτήρ 485
camus 359.360
canabus 309
canabi, prouerbialiter 309
canalicula 133
canalis uteri 148
canarium augurium 658
& ſacrificiū 658.659
canathra 287
cancellata cutis 182
cancellus 182
cancelli 182.1074
cancellatim 1074
cancelotæ ibidem
καγκελλωτή 182
cancer Aegyptijs cur anni principium 575
cancer, ſolis porta 574
cancri domina luna 574
cancer morbus, & unde, pagina 1160
cācro præcipuè infeſtari mamillas ibidē
cancri 104
cancri pro cancellis 128
canchrydis, canchrys 430
canchrydiæ panes 333
καγχρυοφόρα θρίδαξ, pag. 430
candace regina 516
candaon Bœotijs qui Orion pag. 145
candaules ab Gyge ſuperatus pag. 199
candaulus obſonium 775
candida uita affici aliquid, quid 1176
candidatus Cæſaris, prouerbium 538
candidati principis 539
candidati qui, & cur dicti, 538 539
candidati uaria appellatio, pag. 539
candidatorum habitus 538
candidi, deorum filij 943
candyces 599
candyli quid 1047
candyloſbeſtrium 249
candys 593.599.1047
candytalis 596
canceon 109
canere foris quid, & intus, pag. 324
cangrena 988
canicies cur alba 500
canicies cur in temporibus primum ibidem
canicies cur ſenectutis ſitus & pruina dicatur, ibidē
canicies cur ſoli homini contingat 490
canicies ex morbo unde, pagina 500
canicies quibus tardius aut citius accidat 501
canicies quid 499
& unde 499.500
caniciei ratio 499
canis à Vulcano fabricatus, pag. 660
canis, canicula, talorum ictus 780
canis cur κύων Græcis, pagina 663
canis in balneo, prouerbium pag. 1161
canis, os 131
ex canis extis quis primus uaticinia conceperit 518
& 512
canis in Glaucem amor, & Xenophontis puerum, pag. 481
canis latratu carmina & φάσματα ſolui 765
canis ligneæ hiſtoria 661
canis oculum habere, quid, prouerb. 659
canis odoratus 858
canis rabidi morſus, prouerbium 662
canis rabidi morſus quando maximè letalis, & ad eiūdem remedium ibidem
canis ſepulchrum 661
canem timidum uehemētius latrare, prouer. 663
à cane morſus lapis 659
canes ἀργοί qui Homero, pag. 662
canes atri pro dæmonibus, pag. 50
canes cur Athenis ab Acropoli arceri ſoliti 542
canes cur difficulter excerni

nant 960
canes cur facilius peſte inficiantur 662
canes caniculæ immolari, cur ſoliti 659
cur canes immolentur Hecatæ 765
canes cur Marti immolari ſoliti 308
canes pholyes qui 981
canes ſepulchrales apud Bactrianos qui 420
canes uehementiore ira occæcati 899
canes Vulcani templi admirandæ naturæ 907
item Mineruæ in Daulia 908
canũ Actæonis nomina 661
& 702
canum diuerſa ingenia 226
canum fides in Nicıam uenatorem 906
canum furor unde 143
canum millus quid, & inde prouerbium 658
canum morbi 662
canum odoratus 308.937
canum ornamenta ſiue munimenta 658
canum panegyris 663
canum rabies quando maximè peſtifera 662
canum ſagacitas florum fragrantia circa Aetnã hebetatur 1005
canum uaria genera & nomina 660
canicæ furfures 596
caniculæ fieri ſolitum ſacrificium 658
& de canibus 659
canina fames cur dicta 960
canina mors, pro difficili, 661 662
caninũ prandium quid 960
& 1104
caninus appetitus 959
caninus appetitus quid à bulimo differat 987.988
canini dentes 111.112
canna 1053
cãnenſis clades quo die 528
canneta 1136
cannulæ 1164
canobi interitus 596
canobiſmus quid 283
canobitarum laſciuia 283
canon Aegyptius quid 175
& 176
canon in ſaltu quid 505
canon tributi genus 175
canones chronici ibidem
canonica geometriæ pars, pagina 562
canonici muſici qui 175
canonium quid ibidem
canonia ibidem
cantabrorum mores 704
canteriatum tectum 284
cantericium & canterium hordeum 284
canterino ritu ſomniare, prouerbium 285
canterioli 284
canterius quid, & unde, pagina 284
canterius cruciãs quid 103
& 285
canterij Gallici 285
canthelia 809
canthelij aſini 263
cantharanæ 286
cantharus ætnæus 822
cantharus pilularius, prouerbium 286
cantharus portus 286
cantharus quid 1056
canthari etymon 285
canthari unguenta, prouerbium 287
canthari omnes mares 286
cantharorum ſpecies tres, pag. 287
cantharia 286.1056
cantharidũ ad inuidiam collatio 292
cantharidũ antidotũ 206
cantharolethros regio, pagina 287
canthi 434
canthi domeſtici ibidem
κάνθων 285
canthus ligneus 434
cantica in comœdijs quæ, pagina 319
cantilenæ heroum ſpecies, quot 1053
cantor bonus, bonus cupedinis 312
cantores σωφρονισταί, & uaticini 215
canus pro prudente 500
canus tibicen 331
cani à pueritia, qui 919
& 920
cani etiam χρυσοδλᾶς, pag. 501
cantus Melpomenes inuentum 226
cantu omnia mulceri 312
& 313
capane 344
capanei commendatio ex liberalitate 784
καπανία Pallas 344
capanica ibidem
καπαίνας ibidem
capella cur dictus Iulianus, pag. 968
capella, talpa loquax, ſimia purpurata 968
capellæ cognomen unde, pagina 920
in capellam mira paſtoris inſania 984
caper odor 588.559
& 1044
caper pro apro 1069
& 1070
καπετωλίου διὸς ſacellum Corinthi 885
caphareus mons 969
capides 1070
capillamentum 259.687
capillamenta in ſepijs & loliginibus 507
capillare 688
capilliana ruta 688
capillitiũ affectio quæ 690
capillitium inaffectatũ 687
capillitij decus in muliere, pag. 687
capilli criſpi & flaui conficiendi ratio 687
in capilli curioſiorem cultum 687 756
in capilli infectorem Philippi regis dictum 689
capilli olim tondendi mos, pag. 258
capillum effundere, Parthorum: ungere, Germanorum: ſpargere, Scytharum 688
capilli affectati, inaffectatiue, qui 687
capilli in defunctis cur durẽt & augeſcant 98
& 690
capilli cur σμύριγγες Græcis 553
capilli infecti quare celerius ſuccreſcant 98
capilli τρίχες Græcis 688
capillorum colores unde, pagina 499
capillorum criſpitudo unde, pag. 608
capillorum defluuij ratio, pagina 690
capillorũ diuerſitas pro terrarum differentia 502
capillorum in homine ratio, pag. 552
capillorum ornatus ibidem
capillorum ratio, & uſus, 97 98
capillos inficiendi mos 1118
capillos conſecrandi mos, Sanitati 845
capion nomos 320
capitatio 979
capitha farina 352
capitium 819
caput abraſum penitus malitiam olere 800
caput abſciſſum loqui, miraculum 96.97
caput cur magnis uiris aperiri inſtitutum 95.773
caput & cor, cur ſitu ſibi inuicem oppoſita 773
caput, humoris fons 190
& 191
per caput, iurandi mos 96
caput phalangis 572
caput piloſum cur maxime in homine 552
caput, pro homine 541
& 1092
caput paruum ſemper malum, cur Hippocratis dictum 772
caput quare orbiculari figura 65.774
caput, rationis mentiſq; ſedes in homine 56.95
& 96
caput, rationis organũ 66
caput ſeruos nõ habere, quid pag. 975
caput ſponſi, & nouitiorum ſeruorum perfundendi mos 994
caput abſq; ſuturis, firmiſſimum 97
caput ſuturis carens repertum 508
capitis aperiendi magnis uiris, mos unde 773
capitis circa cutem affectiones, quæ 730
capitis diminutio maior, minor, media, quæ 979
capitis figura optima, quæ, pag. 772
capitis in homine magnitudo aut paruitas congrua, quæ 772.774

capitis in humano corpore præſtantia 649.773
& 947
capitis in ſacris uelandi ritus, cur 773
capitis os et ſuturæ, earumq; ratio 501
capitis oſſa quæ et quot 501
capitis ratio, & cur in eo animæ ſedes 95.96
capitis reſectio honeſtiſſimum mortis genus ueteribus 98
capitis ſub uitæ diſcrimē commendi mos 687
capitis tangendi mos in ſupplicando 568
capiti infeſta aromata 941
capite cauere quid 97
capite deminuti cur ferè impetuoſi 773
capite faſtigiato phoxi 97
capite præciſo an progredi reliquum corpus poßit, pag. 96
à capite primum putreſcere piſcem, quid 948
capita brutorū qualia 772
capita deminuta quæ 975
capitum morbi grauiſsimi, pag. 1119
capitolium Romanum inter ſeptem orbis ſpectacula, pag. 885
capitolia duo Romæ ibidem
capitolini laſciuia 556
capito, piſcis qui 1025
capitones piſces pluuia aqua lædi 1925
capitonis Atei aſſentatio, pagina 796
capitularij 274
capitulum mardus 1146
capitulorū in columnis partes 273.274
capniſtæ carnes 1007
καπνίζειν ibidem
capnobatæ 705
capnodochæ 1007
capnomantes 269
καπνὸς cur dictus Theagenes 1006
capnoſphrantes ibidem
κάπτω 774
κάππα διπλοῦν 713
cappa triplex peßimū, prouerbium ibidem
cappadoca cur prò inſignibus tam uitio quàm probitate ibidem
cappadoces libertatem à Romanis conceſſam deprecati 714
cappadocum mores 713
& 714
in Cappadocas epigramma pag. 1020
cappadociæ mel 910
cappadocius panis 714
per capparim iuramentum, pag. 1059
καπηλεύειν 630
καπηλῶτας Iupiter 630
capra, comitiali obnoxia, pagina 196
capra cur ueteres ſacerdotes abſtinuerint 196
capra meretrix 292
capræ an ſpirant auribus, pagina 105
capræ cur Athenis nec in arcem admitterentur, nec deæ ſacrificarentur 460
capræ primū ab Hercule immolatæ, & cur 679
capra tragenæ quæ 558
caprarū gregem totum ſubſiſtere, una heryngium ore continente 1146
caprarum ſalius 460
capros 123
capros & capras ad uictimā explorandi mos 429
caprea 123
capris inuiſum ocimū 577
capreolatim 600
capreolus 795
capricornus ſolis porta, pagina 574
capricorni dominus Saturnus 574
capricorni ſiccitas 575
capridium 1069
caprificatio quid, & unde, pag. 686
caprificus 685
caprifici, uis muros prorumpendi 686
caprifici calices 685
caprinæ bacchæ 386
caprini ſanguinis potus, pagina 532
καπρίζειν 662
capſarij 972
capſidrotium 160
captatores uulturij 307
καπτῆν 975.1053
capula 727
capus quid 344
capa ibidem
capyrit 599
cara 773
κάρη 977.1147
carabea 497
carabi cognomentum, ibidem
carabides ibidem
carabus quid 285.497
caracalla unde dictus 598
caracallæ thermæ 1164
caracallæ ueſtes 598.599
caracalli cognomen unde, pagina 599
caranus Troianus 321
carani hiſtoria 869
carati aurificū unde 1147
carbo lapis 989
carbones cur limitibus ſubſterni ſoleant 370
carbones nō putreſcere 370
carbanus primus Proſerpinæ raptus index 1005
carcer Athenieſibus cur domus appellari ſolitus, pagina 636
carceris genera ibidem
carceris locorum aliquot uocabula 636
carceris ratio 634
carceris robur quid ibidem
carceri apud Meſſenios mulæ fores 636
carcerem ſibi inſtruere, prouerbium 806
carchalei 1056
carcharodonta 112
carcheſium 1056.1064
carcini appellatio unde, pagina 822
carcini ſtrobilis felicior, prouerbium 780
carcinoma narium 106
carda, cardaces qui 673
cardamæ mixa 335
cardamū Perſis cibus 685
cardamon unde dictū 1010
cardami natura & ſemen, & nomina plura & uires ibidem
cardamo ſimiles qui ibidem
cardamo urinam ſupprimi, pag. 144
cardaminaca 1010
cardamyle 327
καρδία 120.134
καρδίας ſtomachi hoſtium pag. 987
cardinalis mundi loca 59
cardinalium ratio 351
cardines geniture ibidem
cardinum celeſtium diſtinctio & poteſtas 23
καρδιωγμὸς 134.987
cardopus 335
carduus 193
cardui in luſtrationibus quæ uis 201
καρηβαρίας 1054
καρηκομόωντες cur Achæi Homero dicti 552
cares cur ἀλεκτρυόνες Perſis 605
cares primum mercede militaſſe 396.673
carum flebilis incentio 319
carum improbitas 775
carum inuenta 589
carum ſeruitus perpetua 96
& 589
carica 684
carica domicilia 1048
carica ochana 358
carides piſces cur dicti 773
καρῖναι canes 660
carinæ mulieres 590
carius Lydij modi inuentor, pag. 313
carmanorum cibus palmæ, pag. 085
carmanorum mores 717
carmæ nympha 711
carmelus mons 850
carmen uermiculus, carmeſinum, carmeſis 298
carmentes duæ, earumq; ſtatuæ, cur 573.983
carmina legum 364
carminius de Italia 1112
carminij lib. De Italia 739
carna dea & eius templum, pag. 321
carna feſta 321
carnabæ paricidium 416
carnea primum uiciſſe Terpandrum 321
carneades μεγαλοφωνότατος 746
carneonicæ 321
carnius Apollo, carnia feſta, pag. ibidem
carnij ſacerdotes ibidem
carnius menſis 321.1169
carnij munduli 321
caro pane facilior concoctu pag. 336
caro quid 159
carnis eſitandæ mores gentiū uarij 1064.1065
carnis fumoſæ quantum abſumere conceſſum Romæ pag. 336

carnis

carnis mollicies bifariam accepta 185
carnis humanæ & ſuillæ ſimilitudo 979
carnis in homine ratio ac ſpecies 92
carnis ratio 1120
carne opus eſt, ſi ſatur eſſe uelis, prouerbium 504
carnes elixæ an aſſæ magis nutriant 1065
carniũ eſus quando & à quibus primum ceptus 496
carnium eſus quãdo permiſſus 1064
carniũ eſus deteſtatio 1063
carnium idea 1062
carnium prima portio, ἐρμοῦ κλῆρος ibidem
carnibus etiam elixis uſi heroes 1064
carnibus mane tantum ueſci ſoliti ueteres 1063 & 1064
carnibus non ueſci Pythagoræ inſtitutum 706
carnibus ſemicrudis ueſcendi mos quibus gentibus, pag. 1065
carniſpriuij debacchationes unde ortæ 165
κάρος 133.1102
caros unde 392
carotæ, carotici nerui 133
carotica pharmaca 133
caroticæ uenæ 133.392
caroticæ uenæ, cur 1102
caroticum uinum ibidem
caroticum papauer ibidem
carpæ 795
carpea ſaltatio 118.164
carpaſium linum ab igne tutum 543
capiſculus 795
καρφισθαι 774
καρφολογία 795
carpophori, Ceres & κόρη pag. 533
carpiæ 118
carpicus cur dictus Aurelianus 795
καρπός 118.301.795
καρποῦ δίκη 118
in carpũ mittere manũ 301
carpi 685
καρποί, manus 118
carporum copiæ ab Aureliano afflictæ 795
carrago, carraginem facere 77
carthago caſtitatis laude & condita & deſtructa, pagina 1086
carthago etiam κακκάβη, pag. 725
carthago Romani imperij æmula 1023
carthaginis condendæ ratio Didoni quæ 724
carthaginis euerſionem plus obfuiſſe Romanis quàm profuiſſe 1023
carthaginis laus 725
carthaginenſes uino in militia abſtinere ſoliti 974
carthaginenſiũ ex peregrini militis uſu clades 1108
carthaginenſium filios mactandi ritus 491.492
carthaginenſiũ mores 725
carthaginenſium, prouerbium 205
carthaginienſiũ mero utendi mos 1069
carthaginienſium ſententia de diuitijs 786
carthaginienſibus cur interdictũ literis Græcis 865
cartibium, cartibulum 242 & 818
Sp. Caruilij uirtus 522
carya 686.1048
cariæ 163
caryatides 241
καρυατίζειν 163
caryca 1048
caryceumata 1048
carycia 576.1048
carycis inuentio 775
καρυκοποιεῖν 1048
carycopæi cur dicti Delphi, pag. ibidem
κάρυον 168
κάρυος ῥόος 1048
caryſtius lapis 305
κασαλβάζειν 527
caſalinæ meretrices ibidem
caſaluades meretriculæ, ibid.
caſaluium ſcortum ibidem
caſaurium ſcortum ibidem
caſcus ibidem
caſcus caſcam ibidem
caſeus Cythnius & Siculus, 328 1071
caſeus Siculus & Thalia, pagina 1042
caſei ſpecies diuerſæ & nomina 813
caſeo muſti feruorem reprimi 1104
caſitera 498
caſius mons, Caſiana ueſtis, pag. 597
caſiorum inſulæ, & caſiaca ueſtis 597
κασίζειν 943
caſmilus pro Mercurio 617
caſorides meretriculæ 527
caſoritæ ibidem
caſpium mare 1000
à Caſpio mari ad Boſphorũ Cimmerium, quantũ ſpatium 816
caſpiorũ mores 420.712
caſſandra uates 515
caſſandra unde dicta, eadem & Alexandra 922
caſſandra unde uaticinandi peritiam adepta ibidem
caßinum, Caßinũ forum & oppidum 527
caßius Apollo 212
caßius Longinus 711
caßij Seueri accuſatio 576
caßij Seueri elegans dictum, pag. 410
caßij Seueri maledicentia, pag. 579
caſſotis fons 740
caſſum pro pectore 120
caſtalius, caſtalia aqua 615
caſtalia Acheloi filia ibidem
caſtaneæ, διὸς βάλανοι, pag. 168
caſtellani 970
caſtellatæ 1092
caſtitatis commendatio 50
caſtoreum quid 321
caſtoreum color ibidem
caſtor cognominatus Druſus cur 899
caſtor Synoridis auctor, pagina 484
caſtoris gradus, Caſtoris ſiue Caſtorum ædes 359
caſtorium, & caſtorium melos quid 321
caſtorij canes 660
caſtra mouiſſe, quid 1175
caſtrare quis primum adortus 503
caſtratum uinum 1093
caſtrata omnia cur melius proficiant 502
caſtrati ſacerdotis coitus, & tauri 124
caſtrati cur imberbes 503
caſtrati cur non caluefcant 502 503
caſtrenſe peculium 1088
caſum dominari rebus terrenis 24
κατὰ διάμετρον mouri, quid 726
κατὰ λεπτὸν 824
catabates 425
catacecaumene regio 244
catacecaumenites uinum, pagina 244
cataceleuſmus 613
catachoreuſis ibidem
catachyſis 994
κατα ύσματα 747 993. 994 1048
catachytum 1168
κατακλυσμός 59
cataclyſmi ratio 873
κατακοιμητικά 1081
catacœmiſtes 869
catacopi 629
καταλεκτὸς, catalectus cottabus 1067
catadactylus 560
catagmaticæ leges, ligaturæ, pag. 91
catabatæ 301
categis flatus 780
categides 680
catagmus in oſſe, quod interne helcos 91
catadecticus peon 886
catalepſis quid 392.1150
καταληπτικὸς qui 778
catalogi 833
ex catalogo, uel ultra catalogum eſſe, quid 751
catalyſes 682
catanacophori 972
καταμύειν 969
καταμωλυία 545
catanidiandi 110
καταπαύειν 630
καταπεπλασμένον lingue uitium 467
καταφορά, & eius ſpecies 392.657
cataphorici ſomni qui 392
cataphractarij ſagittarij, pagina 832
cataphracti ibidem
cataphractæ naues 175 & 832
cataphryges hæretici 880
καταποντισμὸς 838
catapultæ inuentio 759
catapſyxis 959
καταπύγων 127 559 641
cataractæ quid 637 873 874

catara-

cataractæ cœli in diluuio ruptæ, quæ 873
catarrhus 393.1166
cataſtalli pueri qui 746
cataſtaſis 1150
κατάσευγον 1051
κατάσικτος 467
cataſtictos veſtis 598
cataſtroma 175.833
κατηχεῖν quid 350
καταχύσμα, & catechumeni qui 350
cathecumenius 539
categoriæ 918
catenæ cognomẽ unde 921
catenis aureis uincire nocentes, Aethiopũ mos 636
catenarius canis 661
catenatorũ impoſtura 401
catenoplium ſacrum 164
κατευκτικῶς λέγειν, pag. 568
cathæretica pharmaca 93
cathermata 201.202
catharmi 654
catharſiũ, catharſia 1040
cathartice uitis quomodo fiat 209
καθ' αὐτό 5
catharorum Indorum mores pag. 716
catharſia 201.202
cathedraria 969
cathedratij pro mollibus, pagina 554
καθετὴς 148.263
catheti 274
catheton 263
catieni pro cantoribus 324
catilina unde dictus 922
catinulus 694
catoche 392
catochi 113.748
ἡ κάτω κοιλία 133
cato an ſolus toties & cauſam dixerit & abſolutus ſit 412
cato cur filium ſeruo erudiendum committere noluerit 973
cato Portius Hortenſio uxorem communicat 712
cato Romanus Demoſthenes dictus 953
cato Scipionis æqualis 394
catonis animus 158
catonis de conuictu ſententia pag. 1071
catonis dictum, Ioue tonante ſe beatum eſſe 1085
catonis dictum 239.391 & 394
catonis de Ceſare dictum, pag. 1099
catonis dictũ de ſeruis 974
catonis de ſtatua ſibi non erecta dictum 1137
catonis dictum in mulierum arrogantiam 534
catonis in fœminas dictum, pag. 535
catonis feſtiuũ adagiũ 362
catonis in Græcos odiũ 955
catonis laus ex dicendi prudentia 471
catonis ſtatua 690
catonis uxor Martia filijs egenti alij conceſſa 1082
in Catonis Porcij filiũ ſcomma 926
catonis Vticenſis induſtria in Græcas literas 1121
catonium 378.454.455
catopegium 791
κατοπτεύειν 824
catoptice 549
catoterica pharmaca 145
cattymata 402
Q. H. Catuli lenis pronunciatio 467
Q. H. Catuli lenitas 467
catulli ſcholiaſtes recentior taxatur 628.629
caua 435
caua cubitalia 638
caucaſii quare Herculem colant 255
cauda longa Patauij 155
caudæ animaliũ ſtolos 573
à cauda nigra animalibus abſtinendum, quid 985
caudarium uinculum 883
caudax quid 922
caudacis cognomen unde, pagina 922
cauea pro carcere 638
καύηκες, cauncæ 364
κάωες, laurus ibidem
caules 573
καυλός 122
cauma 1111
caunaces 599
caunij lienoſi 143
caupone potatorum à Claudio Cæſare ſolutæ 1026
caupones primi qui 775
cauſa agens & ſuſcipiens, pag. 381
cauſæ appellatio pro mente, apud Platonem 611
cauſæ ægritudinum diuerſæ, earumq; nomina 915
cauſæ diuinæ, triplices 381
cauſæ ſecundæ 873
cauſia dimitras quid Plutarcho 595
cauſiæ geſtamen 922
cauſidica ambulatio, quæ, pagina 1075
cauſidici, togati uulturij, pagina 307
cauſimæ ligna 968
καυσώνης 985
cauteriata conſcientia 275
cauterizationis medicamentum 275
cauterium 275
cauterio deteſtari mos 284
κέαζειν 527
ceadas carcer 639
cebetis dictum 208
κεκρυμμένος 392
κεκμηκότας 32
cecrops quare diphyes ueteribus cognominatus, pagina 206
cecrops cur geminus 708
cecropis inuenta 340
cecryphalus 121
cedens crinis qui 608
cedo alteram, cur cognominatus Lucilius 1021
cedreatis Diana 588
cedroſiorum mores 716
cei inſulæ lex 711
cei inſulæ ſexagenarios cicutam haurire 1099
cei ſenis cuiuſdam in canicie coloribus obfuſcanda taxatio 756
κέμαδες 128
κέρατα 733
κεδρία 918
celenæ 749
celeno 609.615
celeno harpyia cur dicta, pag. 1143
κελαινῶπις ira, cur 541
celenum pro nigro 1143
celerarius 527
celeris cognomen unde Metello 922
celeta quis primus inſtituerit pag. 484
celetes qui 832
κέλητες equi 484
celetium 527
κέλης ibidem
celeuſtæ qui 619
cellarius 527
celo pro centone 360
κέλων 193
κελόνειον, celoneum 193
celonion quid 193.377 & 527
κηλωστή, celoſta ibidem
celſi patria 522
celtæ emaſculatores 555 & 556
celtarum audacia 702
celtarum tibiæ 319
celtiberorum bibendi mos, pag. 1069
celtiberorum mores 704
celyphanon 1042
cemades cerui, qui 247
cemmata 1005
cephale 1120
κεραγγίαι 987
cenchramides 118.685
cenchreæ anguſtiæ 615
cenchrenas, etiam leo dictus pag. 476
cenchri 586
cenchrias herpetis genus, pagina 1160
cenchrius fluuius 168
cenchros 1007.1160
cenchrys 1007
cencon 120.121
κενόδοξοι 106
κενόδρομος lunæ motus, qui 767
cenſuales miniſtri, qui 973
centaurus Gallus 605
centauri equites 833
centenaria uaſa 1105
cẽtenariæ cœnæ 235.1105
centenaria porticus ibidem
centeſimæ uſuræ 1005
centeſimare 361
centimani allegoria 680
centimani appellatio 930
centipes 1169
cento 360
κέντρα, centra 23.360 & 825
κεντρίδες 985
centrinæ, dipſades ibidem
centrineces equi 825
centron 360
centrones qui 360
centri nomine deum intelligi 1
centrotypos 360
centuralis uitis 1021
centuſſis lex, quæ 1105
cepa, cur Græcis crommyon, pag. 436
cepa pro deo Aegyptijs, pagina

pagina 846
cepa ſylueſtris 386
cepæ ſucco ſcriptæ literæ quomodo appareant 72
cepæ quomodo melius proueniant 307
ceparum natura, & cur lachrymas moueant 436
ceparum thali 459
cepis etiam mentem lædi, pag. 436
cepas ſylueſtres haberi nullas 436
cepus 259
κῆπος, ſiue cepus, unde dicatur 774
κεφαλαὶ 320
cephalea 324
κεφαλαλγόν 168
κεφαλὴ unde dicta 774
κεφαληγερέτης cur Pericles dictus 773
cephalenia tetrapolis 649
cephali canis 661
cephali oratoris gloriatio, pag. 412
cephaline 469
cephalinus piſcis 1026
cephalon palmarum planta 168
cephalus piſcis qui, & cur dictus 1025
cephali piſcium iuſtiſsimi, cur 1026
cephalorum eſca 1025
cephalos piſces pluuis aquæ lædi 1025
cephalicum pharmacum 93
cephallenum nummus 353
cephen, muſca ἄκεντρος, pag. 911
cephenes 696
κηφῆνες 910.911
cephiſi fluuij ſimulacrũ, pagina 667
κέπφος, cepphus 363
cepinæ 284
cepis cur abſtineant Peluſiotæ 915
in cepis Venus, quæ 1129
cepius pararhenchon 453
cepurica 1129
κηρλάσιον, apud Homerum quid 139
κηρὶκηλαός 1148
κέρα 259
cera quomodo albeſcat 608
ceræ 148
ceræ pedis 131
ceræuchi 1148
ceramus quid, & ceramicum flagellum, item ceramiæ & cerama 636
ceramyntes Hercules 194
ceraphium 1070
κέρας βοός 1148
ceras poculum 1056
ceras pro coma 259
ceras pro robore 1147
κεράσαι 1147.1056
ceraſbola ſemina, coriũq; ratio 1146
κερασβόλος, prou. 1146 & ceraſbola, quæ 1148
ceraſtæ ſpina cur confracta, pag. 596
ceraſtia Cyprus, cur 1147
ceraſus urbs, unde 458
cerata, ceratia 1147
cerata locus, & fluuij nomẽ ex Oceano ibidẽ
κεράστα phalangis 572
cerata pro capillis 1148
ceratinos Apollinis ara inter ſeptem orbis ſpectacula 885
ceratoglyphi 1148
ceratoides, oculi tunica 585
κερατῶν ara 161
ceraunobolia 244
ceraunobolos legio quæ 815
ceraunoſcopion 291
ceraunos Ptolemæus unde dictus 921
ceraunus, & ceraunia cur atque pluuiæ 1024
ceraxoi 1148
cerberus triceps, dæmonum ſymbolum 50
cerberi ab Hercule inferis extracti fabula unde 661
cercyra, quæ & Corcyra, pagina 286
cercyros nauis, unde ibidem
cercidas 97
cercidas poeta 127
cercidæ morituri dictum, pagina 840
cercis 118.130.992
κερκώπων cicada 632
κερκωπίζειν, cercopiſſare pag. 795
κερκός ibidem
κέρκος, quàm multa ſignificet 1176
cercus, prouerb. ibidem
cercyonis palæſtra 505
cerdo pro uulpe 730
cerdos ibidem
cerdoſyne ibidem
cerdous, ſiue κερδῷος Apollo cur, & Mercurius pag. 616
cerealis pompæ omnium primum 1041
cereales fructus 1156
cereales qui 683
cerebellum 96
cerebrum bipartitum 96
cerebrum cur encephalos, pagina 1120
cerebrum hominis proportione maximum, & ratio 552.937
cerebrũ inſenſile ipſum, ſenſuum tamen organũ 66 67 135
cerebrum Iouis, inter lautitias 96
cerebrum quare album medullam uocare maluerit Sophocles 96
cerebrum quare humiditatis fons 191
cerebrum ſentiendi fons 64 & 65
cerebrum in cibis auerſati ueteres 96
cerebrum nimia libidine areſcere 544
cerebrũ nõ habere, qd 575
cerebrũ quõ interdum oblædatur odoribus 266
cerebri frigiditas 191
cerebri ratio 96
cerebri temperies, quarum rerũ in homine cauſa 86
cerebri θρίε 96
cerebri uentriculi 65
ceres Auguſto menſi præfecta 983
ceres Chloe & Iulo 175 & 1107
ceres cur apud Phigalẽſes nigra 582
ceres Cyre 660
ceres Διοσποινα 935
ceres cur Erinnys dicta, pagina 728
ceres latitans Pani reperta pag. 582
ceres cur Leucippos 1005
ceres luſia cur 727.728
ceres Mallophoros, quæ, pagina 950
ceres μελαίνα 582
ceres Myſia 706
ceres Ompnia 572
ceres Rharias 1087
ceres σιτώ 240.336
ceres, terra 38
ceres, terræ anima 799
cereris à Phytalo exceptæ fabula 686
cereris apud Hermionenſes cultus, miraculo etiam inſignis 908
cereris apud Patras tẽplum & oraculum quale 562
cereris Cabariæ tẽplũ 583
cereris Chloes templum 158
cereris cum Neptuno cõgreſſus 582.728
cereris Erynnios tẽplũ 583
cereris & Vulcani de Sicilia certamen 1006
cereris Megalarti & Megalomazi ſtatua 336
cereris Myſiæ tẽplũ 1064
cereris προσταρίας ſacellum 1071
cereris ſacrum quale, & ſacerdotes eius, cur Meliſſæ dictæ 848
cereris ſimulacrũ apud Phigalenſes quale 583
cereris ſtatua qualis 935
cereri inſtitutum ieiunium, pag. 1045
cereri ſues immolatæ 980
ceretani 402
cerete oppidum ibidem
cerion inſcriptio notatur, pagina 254
cernere & uidere an differant 549
κήρω 572
κηρῶ, κηρῷ 603
cerodetos fiſtula, Myſiæ inuentum 314
κηρίνα 572
ceroplaſtæ 259.1148
κηρός 441
cerotæ nerũ 133
certaminum feſtorum uaria præmia 809
certaminũ genera apud Græcos quæ & quot 505
certaminum præſides 484
certaminum ſacrorum ratio pag. 832
ceruchi qui 1148
κηρυκίου ῥάβδος 811
ceryciũ 811
cerycia quæ ibidem
ceryli 531.532
ceryx 1069
ceryx Mercurij & Pãdroſi filius 811
ceryces ibidem

ceryces cur Iouis & hominum nuncij Homero dicti 812
ceruа qualis Euryſtheo ab Hercule oblata 247
ceruæ an etiã cornutæ, ibidẽ
ceruæ Dianæ ſacræ 353
ceruarij oblãuio 373
ceruí cur pro ſeruis fugitiuis pag. 978
cerui frigidæ naturæ 438
cerui Græcè loquentes intelligentis mirum 910
ceruorum lachryma cur falſa 438
ceruorum lachrymæ 1146
ceruorum longæuitas 141
ceruorum ſanguis 438
ceruorũ uaria nomina 247
ceruos rubræ pennæ aſpectu terreri 602
ceruinus color 833
ceruinum ſanguinem non coire 532
ceruchus 214
ceruiſia ebrij quid à uino ebrijs differant 590
ceruix 113
ceruix erecta 263
ceruinina 105
ceruſa 1052
ceſale quid 386
C. Ceſtij ſignum 1136
ceſtos hymnus qui 750
κεστρεὺς, ceſtra 1025
ceſtreus piſcis qui, & cur dictus ibidem
ceſtrei deliciæ 328. 1070
κεστρεὺς νηστεύει, prouerbium 1025
ceſtreo noxia pluuia ibidem
ceſtrei & ceſtreæ non ijdem piſces ibidem
ceſtrei cur piſcium iuſtiſsimi pag. 1026
ceſtrini boues 192
ceſtron quid 1025
ciſtros herba 1026
κεστρος, ceſtus piſces ibidem
cete 379
cete porphyrium 298
cete fœtus abſorbentia, imminente periculo 421
κεττύκοσα, cur Sparta, pagina 675
cetrati 358. 815
ceruæ uaccæ 192
ceuere quid 454
Chabaliſta 204
chabete 559
chabriæ hiſtoria & apophthegmata 325
χαῖρε, aue 603
chæredenti equos Darius, pagina 1139
chæremon Stoicus 496
chæremonis hieroglyphica, 1141 1142
chærephon Sphettius 709
chærephon cur Nycteris cognominatus, & pyxinos pag. 467
chairus pro Babylone, 297
chalamides cur bacchæ, pagina 1101
χαλαροί, muſculi & ſues, pag. 979
chalaſtica pharmaca 145 & 979
chalaſtica 979
χάλαζα ibidem
χαλάζιον 439
chalcas unde dictus 739
chalce purpura ibidem
chalcedra 737
chalcedoniarum mulierum mos 473
chalceum, ſiue χαλκεῖον, quàm multa ſignet apud Græcos 737
chalcea feſta ibidem
chalcenterus cur dictus Didymus ibidem
chalciati dentes ibidem
chalcidenſis cœnæ procœmium 980
chalcidenſis hoſpitis cœna, pagina 978
chalcidenſium τὰ παιδικὰ 555
chalcidenſium pecuniæ ſtudium 784
chalcides ancillæ 972
chalcidia urbs 737
chalcidica Mineruæ Romæ, pag. ibidem
chalcidicum ædificij genus, pag. ibidem
chalcidicum fretum adaggerare adorti Eubœi 816
chalcidica pocula 719
χαλκιδίζειν, chalcidiſſare quid 784
chalciœcus 1179
chalciœcus Minerua, cur Spartanis 736
chalcis Philippo Græciæ clauis dicta 826
chalcis piſcis 739
chalcis urbs à Monico condita 719
chalcis urbs unde dicta 739
chalcidos tepor & candor, pag. 959
chaliphron 1101
χαλιῶν, chalis ibidem
chalcochitones, cur Achæi, pag. 538
chalcodontis phanum 737
chalcoma 738
chalcopus Erinnys 737
chalcopus uia 818
χαλκορύχια 1113
χαλκέος 737
χαλκός, cur Græcis æs dictum 738. 739
chalcos cur pro ferro 738 & 739
chalcotheca 741
chalcotypi 682
χαλκουργεῖα 737
χαλκοῦς θάλαμος 737
chalcus, nummus 353. 739
chaldæi eximij cælorũ ſcrutatores 28
chaldæi genethliaci 529
chaldæorũ diuinãdi ars 75
chaldæorum ingenium 590
chaldæorum philoſophia de quibus intelligenda 591
χαλινοί 905
χαλιμάζειν, chalimaſſare, pag. 1101
χαλινός 108. 455
chaliſtiones 333
chalus fluuius 718
chalybes ferri inuentores 678 738
cham Noe filij execratio, pagina 847
χαμαί 216. 1089
χαμαὶ ἀντλεῖν, prouerbium 1089
chamæleontis nutrimenta, pagina 939
chamæpus 1089
chamætypeion 637. 1089
chamæunia 1089
χαμηλαί 824
chamæleontis uarietas 56
chananæi, à Cham oriundi, pag. 847
χαὸν, chaon, bonum Spartanis 966
chaonidũ canum origo 660
chaos pro aqua, Heſiodo, & unde 1026
chaos, & chaos terræ, quid, 661 966
chaos unde dictum 966
è Chao & Terra natus Amor 622
characatæ uites 284
characij ibidem
character 228
χαρακτήρισμα 228
charax 284
charetis promiſſa & nomẽ 921 922
chariboea draco 300
charilai regis hiſtoria 900
charilai de coma nutrienda dictum 552
charilai de Lycurgi legibus dictum 676
charippus adephagus 568
χάρις βαιοῖσιν ὀπηδεῖ prouerbium 872
charis Vulcani Lemnij uxor pag. 697
chariſium placenta 333
chariſteria 505
charites cur dictæ Cupreſſi pag. 952
charixena poetria 515
χάρμη 833
charmides Maſsilienſis 910
charinus Piſiſtrato amatus, pagina 621
charmi Syracuſii in ſingula fercula uerſiculi 1072
charon, charontis & charonis inflecti 638
charon canis 661
charon riſit, prouerb. 487
charonti ſolitus dari pro traiectione nummulus, danace 353
charondes Carthaginenſium legislator 698
charoneum 292
charonia porta et ſcala 292
charonia carceris ianua 638
charopi oculi qui 477
chartilago medulla expers, pag. 91
chartilago quid 146
chartilaginis natura quo ab oſsibus differat 91
chartilaginem cõuulſam non coire iterum 91
chartilaginata, σελάχη 91
chartularij 639
charybdis cur dicta 576
chaſma 966
chaſmatiæ 966. 1175
χαυλιόδοντες 126 112 486
χλαί 1021
χλόος 158

χελλὼν piſcis 1025
χειρισόφοι ſaltatores 162
χειροδίκαι qui 895
χειρόκμητον 1000
χηλὴ 158.512.888
χηλεύματα 158
χηλεύειν 158
χηλευτὰ ἱερεῖα 158
cheli 596
χελεῖαι, cheliæ 351
chelidon 824
chelidoniæ iſchades 685
chelidonij lepores 1017
χελιδονίζειν 641
chelidonias piſcis 883
chelinidæ 108
chellaris piſcis 243
chelone nummus 351
chelonia, chelonium 351
chelya, chelys 108
chelydrus 266
chelyne 108
chelyſma ibidem
χελύσσεσθαι ibidem
χημεία ars, quæ alchimia, pag. 222
χημικὰ, chemice 137
χήμωσις 215.216
χήν, χηνίσκος 612
cherami 469
chenalopecia oua 1046
χήρα imo 848
cherias ab Hercule interemptus condylo 118
chermadia 572
chernetes ſerui qui 968
chernibs 1063
chernibos ibidem
chernips 431
cheromactrum 1063
cheroneſus 153
cheroniptrum 1063
cherſos quid, & cherſæa 12
cherſydros 990
chete 120
chias nummus 352
chiæ 1021
chiæ menſæ 235
chiorum nummus 353
chios inſula, & urbs, et unde dicta 1020
chios καλὴ πόλις 474
chios tali iactus 789
chium uinum 480
chij euryprocti 1021
chiorum caſtitas eximia, pagina 474
chiorum turpitudo 1020
chijs primo inuentũ uinum nigrum 1021
chiliarchus 128
chiliaſtæ heretici 24
chilo Catonis ſeruus grammaticus 973
chilonis de republica optima dictum 961
chilonis de uxore ducenda dictum 1080
chilon 922.923
chilus à chylo multum differt pag. 158
chimera 478.479
chimera à Bellerophonte perempta 479
chimeræ monſtri allegoria 478 523
chimaros quid 479
chimaſtros 600
χίμετλα 131.957
chimetlon 131
chimonia 176
chiræ 132
chiris, chirodota indumenta, quæ ibidem
chirodotæ Dalmaticæ 598
chirolabes 992
chiromactra 305 599 1063
chiron Achillis pædagogus, pag. 923
chironia 1160
chironia uulnera quæ 740
chironia ulcera quæ 402
chironomia 399
chironomia ſaltatio pro Pyrrhicha 164.166
chiropedes 399
chiropodes 132
chirotechnes 505
chirurgi ſerui qui 9[illegible]
chirurgia non medicinæ ſolum, ſed & aliarum artium 117
χιτὼν an idem quod toga, pag. 538
chiton tam è lana quàm lino concinari ſolitus 538
χιτῶνες ἀμφίμαλλοι, pag. 755
chitones oculorum 585
chlena 597.809
chlenarum ſpecies & nomina 597
chlide 117
chlidones 117.301
χλῖδος ἱππικὸν 722
chloe 158
chloe, Ceres 175.1107
χλόευνος 126
chloris Amphiõis filius 510
chloris Orchomeni filius, pagina 1125
chloron oui 1042
χλωρὸς caſeus 813
chlunimum pecus 126
chlunis ibidem
chnoe 610
χνοῖτος 1107
choa 1107.1108
choa in triclinio quid 1107
χόες, χοῦνες ibidem
choes feſtum 546.716 & 1108
chœnicides 610
chœnicometræ cur dicti Corinthij ibidem
chœnix quid 610.1107
chœnix hemerotrophis 919
ſuper chœnice ſedere, prouerbium 610 611
chœrades 181.600.1174
chœrapos 131
chœras 914
chœras cur muliebris natura pag. 980
chœus menſura 1107
choicum ibidem
χοιροπωλεῖν 980
χολάδες 135
χολὴ 135.140.141.142
choledochus 141
cholera fiſtula 631
χολέρα 121
cholera quid 631
cholera duplex 631
cholera ſicca 121
χολέραι 1160
χωλοκράβατον 1051
χολώδεις humores 142
χωλός 117
χόλος 905
χώματα, chomata quæ 1028
χοῦν, ſiue χοῦς 1050
chone 610
χονδράκανθα 91
χονδριῶντες μασθοί, pag. 532
chondrilis 187
chondros 91.120 187 977
chondri 532
χόνδρος ἁλῶν 187
chondros Græcis, far 1082
χονδροκόπια 187.977
chondrodes, oculi tunica, pagina 585
chone cognomentum unde, 921 1108
chones pro Hercule 921
chone urbs, & unde ibidem
choneuomena quæ 921
choopotes Dionyſius 432
choragici tripodes 302
chordæ pro quadrupedum interaneis 136
χορδαψός ibidem
chordarium ibidem
chorea Terpſichores inuentum 226
χορηγεῖν 146
chorion ibidem
choria 335.574
choricæ tibiæ, et choraulicæ, pag. 319
choricus 1107
χωρίζειν 689
chorobatæ 1026
choræbus, primus currendi certamine uictor 484
choroni 215
chortæus 599
chorus Spartæ locus 678
chori unde dicti 161
χοτζᾶς 303
χρηματίτης agon 614
chreocopia 461
chreocopidæ ibidem
χρησμοί 230
chreſmologi 169
chreſtodorus 214
chreſtologi appellatio unde Pertinaci 922
chria quid 1012
deq; chriarũ ratione plura 1012.1013
chria quid à ſententia differat 1013
chria unde dicta 1012
chrima, chriſma 263
chriodes quid 1014
χριστὰ medicamenta 732
chriſtæ 263
chriſtiani cur dicti Sarmentitij & Semaßij 366 & 1170
chriſtianorum hæreſis quæ, pag. 521
chriſtus aſini ſiue onocheli & forma & nomine quibuſdam expreſſus 1170
chriſtus cur λόγος 980
chriſtus etiã à Platone præſignatus 339
chriſtus icrio ſuffixus 651
chriſtus, ſimulachrum nobis propoſitum 35
chriſtus ſol 490
chriſti aduentus Homero & Ariſtoteli an præſag tus 667 668

chriſti ſanguinis precium, pagina 340
χοῖ ἐλῶλας, prouerb. 553
chroma radix, chromaſinū, pag. 298
chromaticon melos 313
chronia 763
chronis inſula 440
chronius ibidem
χρονοκράτωρ q Græcis 29
χρονόληροι ſenes 42
chryſampyces 821
χρυσάμπυκες ἵπποι, cur Homero 484
chryſantæ hiſtoria 417
chryſeis, Aſtymone dicta, pag. 920
chryſendetā 970
chryſes unde natus 260
chryſipp. Pelopis filio Laio, aut Ioui raptus 555
chryſippi apophthegma, pagina 397
chryſippi laus 1009
chryſippo dij ignoti immoneri 845
chryſes & Bryſes fratres, pagina 920
chryſis ſacerdos 179
chryſides phialæ 1058
χρυσίζειν 943
chryſocolla 1073
chryſogoni modulatoris hiſtoria 323
chryſomelolonthion 286
chryſon oui pro uitello 1042
chryſomeli 970
chryſophalari equites 832
chryſophorum pro electro, pag. 926
chryſophori ibidem
chryſophrys piſcis ſacer, pagina 449
chryſoplyſium, chryſoplyſtes 411
χρυσοῤῥόας fons 1000
chryſos Atticus 353
chryſoxylon 707
chryſulca aqua 411
χθὼν ἀμφιβρότη, quid Empedocli 1135
chthonia dea 1055
chthoniū feſtū 908. 1055
χθόνιος pro nobili & indigena 790
chus 1107
chydææ 1055
chylus unde fiat 158
chyli concoctio 134
chymus 158
chytlon 538
chytra 1108
chytrides rhodiacā 1056
χύτροι, chytrini 1168
chytropus 303. 835
Cibaria lex Romæ, quæ 336
cibarius panis 334. 336
cibdela. cybdelia 355
κιβδηλεύειν ibidem
cibi demutatio in ſanguinem quō abſoluatur 1152
cibi portio arithmetica an geometrica probabilior, pag. 1047
cur cibus deterior, ſi gratus plus proſit quàm probus & ingratus 332. 333
à cibo an bibendum 1096
abſq; cibo quoſdam diutius etiam uixiſſe 494
cibi neceſſarij qui 237
ciborum diuerſitatem cur ſolus omnium animantium homo requirāt 241
ciborum partes de mēſa mittendi mos 1062
ciborum ratio quantum refert ad mentis aciem 88
ciborum temperantia utiliſſima 1158
cibis craſſioribus aut cōtrà, alendi qui 159
ciborium poculum 328
ciboria 328. 1056
ciboriū Aegyptium 1056
ciboriorū folia et flores 328
cibotium ibidem
cibotus 1168
cicadæ acanthiæ 632
cicadæ æthaliones cur 633
cicadæ cercopæ, & calamai pag. 632
cicadæ maſculæ, achetæ: fœminæ, tettigoniæ 632
cicadæ ὀξύφωνοι 742
cicadarum cantus comminatio 633
cicadarum cur aliæ canant, aliæ non 632
cicadarū è terra origo 475
de cicadis fabella 633
cicatricis uirtutis imagines 522 523
ciceromaſtix Largi Licinij, pag. 953
ciceronis animus 158
ciceronis copia 75
ciceronis cum Roſcio certamen 540
ciceronis de Euripide teſtimonium 927
ciceronis de graculis iocus, pag. 916
ciceronis eloquētiæ præſtantia 953. 954
ciceronis epiſtolarum familiarium cōmendatio 211
ciceronis filius bicōgius, cur pag. 700
ciceronis filius urbanitatis paternæ ſolum particeps, pagina 525
ciceronis in Hortenſiū ſcomma 1136
ciceronis in Metellum ſcomma 651
ciceronis in Verrem ſcomma 557
ciceronis lingua cur diues dicta 953
ciceronis nomen ciceris grano indicatum 1142
ciceronis pro Milone oratio aliter acta q̄ ſcripta 887
ciceroni obiecta Venus maſcula 557
cichele, cicla 351
κιχλίζειν 1046
κίκις, quid 722
ciconia organum 377
ciconis pietatis cultrix 910
ciconiæ in regū ſceptris ſymbolum quale 1141
ciconiæ pietas 415
ciconiarum inter uolandum agmen 982
cicuma 641
cicuta ſturnis alimētū 1099
cicutæ antidotū uinū 1101
cicutæ diuerſitas à toxico, pagina 889
cicutæ ſorbitione caſtrari Athenis hierophantæ ſoliti 473
cicutæ uis letifera 1098
cicutam ſexagenarijs hauriendi mos 1099
cidaris 282. 599. 695
cilega nunc pro paſſerculo, cur 524
cilicismus quid 283
κιλικίζειν 713
ciliciū prauitas, prouer. 283
cilia, βλεφαρίδες 101
ciliciorum ratio ac uſus 106
cillai 831
cillibantes, cillibantum 304
cillicon proditor 283
cillicyrij in Creta qui 969
cillium color 599
cillones, cillere 819
cillos, cillanter 599
cimber Tullius 889
cimbices qui 577
cimbrorum iacula 414
cimeliarcha 128
cimilia 128
cimonis dictum 674
cimonis domus πρυτανεῖον 507
cimonis frugalitas 240
cinabari 599
cinados uulpes cur & cinadion 730 731
cinadus gubernator ibidem
cinædologos 250. 740
cinædis βάταλος 559
cinædi batali 180
cinædi cur inſatiabiles, ut mulieres 558
cinædorū in coitu uoluptas, unde 557
cinædorum uariæ appellationes 559. 560
in cinædulos ſcōmata 556 & 559
cinara 195
cinaræ flores, geria ibidem
cinatra 936
cincinnatulus dæmon 295
cincinnatulos fieri qui Pleiadibus orientibus naſcuntur 553
cinclidarij 182
κιγκλίδες 182. 1074
cinclus 182
cinctum, περίζωμα 145
cineris amaror unde 1001
cinerarij 651
cineſiæ cognomen unde Pyrrho 163
cineſiæ in Timotheum ſcomma 492
cingani nunc, qui Mauruſij prius 724
cingere arborem quid 799 & 800
ciniflones 1166
cinis quare albet 27
cinis ſtillatitius & lixiuius, pag. 939
cinopeta 659. 663
κινωπέτα quæ 663
cinus, lauri ſpecies 660
cinyras 784
cinyras ἱεροῦς 1090
κίων pro collo uel gurgulione 115
cionia 238. 298
cion, cionion 238

cionis 133
cionocration 649
circe dea 954
circe, poſtea Marica 418
circenſes homines 1008
circenſium inuentor 289
circite 300
circitores 201
circulares ſamulatus q 969
circuli pro mente 1
circultores medici 1119
circumcidaneum muſtum, pagina 1102
circumforanei 524
circūpadanorū luctus 206
circumpadanorum ueſtes, propriè palliatæ 597
circus, accipitrum genus, pagina 1176
circus cæleſti ratione diſtingui ſolitus 289
κιρκίας 325
circæ uaria notio 733
κιρκαῖα 1172
cirrha medicamenta 480
cirrhas uitis 733
cirrhi 506
cirrhippi cognomen unde, pag. 919
κιρρατὰ medicamenta, 480 1020
cirrhum uinum 480 1098 1104
cirrhus color 480. 733 & 919
cirrhi oſtreorum 114
cirſi qui 89. 824
cirſocele 991
ciſia Memnonis mater 851
ciſii, qui & Suſii ibidem
ciſtæ, ciſtides 596
ciſtophoros 353
citharonis appellatio 583
citharonides nymphæ 989
citharæ uſus à quo inuentus pag. 314
citharis & cithara 318
citharisteriæ tibiæ 319
citharœdi, citharistæ 318
citharœdi piſces qui 909
citharodia 318
citheronis mel 910
citratæ et citroſæ ueſtes, quæ pag. 598
citratus ager 119
citreta 1136
citreū malum ueſtibus interiectū necare tineas 588
κίττα, κίττα 186. 228 625 988
κιττάλας 988
cittoſis 186
ciues uitibus non uirgis cædēdi apud Romanos, mos pag. 1021
ciuium communio 1085
ciuilis panis qui 334
ciuilis uirtus quæ 220
ciuitatū cognomina ex cauſis pleraq; 458
κλάδιον cognominatus Eriſychthon 568
clarigatio 175
clarij Apollinis ſacerdotem aqua hauſta uaticinia concipere 1027
clarium forum 1076
clariſsimæ fœminæ quæ intelligantur 1078
clarotæ 710
claſsicū unde pro tuba 323
clauarium 1113
claudiana tonitrus 291
claudius Caudex, cur 922
claudij imperatoris robur digitorum 119
M. Claudij interitus 359
claudi cur ſalaciores 522
claudorum aliquot uirtutes, pag. 522
clauo appendere, prouerbium 1074
à clauo demere, quid ibidem
claui ænei feris captis infixi uis 1113
claues Laconicæ 677
clauis pugnandi mos 814
clauicularij 640
clauiculatim 600
κλαυσίγελως, & Clauſigelos Phryne 537
clauthmyriſmus 437
clauus æneus, prouer. 1113
cleāthis de deo ſentētia 836
cleanthis ingenium 383
clearchi erotica 605
cleia 609
κλεὶς 883
κλέττα 567
clematides Aegyptiæ, prouerbium 309
clemens quintus pōtifex maximus Burdegalēſis 983
clemētia cui potiſsimum conueniat 948
clementinæ ſanctiones 983
cleobuli de uxore ducenda dictum 1080
cleobuli hiſtoria 578
cleodora nympha 614
cleomedis pyctæ inſania, 626 627
cleomenis ebria 1013
cleomenis de hoſpitibus liberalius tractandis dictum pag. 496
cleomenis Spartani impoſtura 400
cleon cantor, & eius ſtatua, pag. 312
cleon cleæneti filius 581
cleon ex Daulia ſomniorum expers 1039
cleon tyrannus, pyrata prius pag. 838
in Cleonē poetā ſcōma 253
cleonymi adephagia 568
cleopatra Alcyone dicta, pagina 531
cleophantus Themiſtoclis filius 533
clepſydra fons 726
clepſydræ diſtributio, ibidem
clepſydræ notiones ibidem
ad clepſydram agere, quid, pag. 726
clepſydræ cur tardius fluant hyeme 994
clepſydrij auſcultationes, pagina 726
clericus uere quis 242
clerici quare comam nutrire prohibiti 177
κλῆρος 1081
κλῆτα Gratiarū una 846
κλῆτα locus 568
cletici hymni 229
κλητώριον 125
κλητρεῖς ibidem
clibanarij equites 832
clibanus 146. 565
clibanus pro mētis æſtu 372
clibanus pro thorace, Alberto 94
clidemi Protogenia 812
clides, clidia 113
clientes, θῆτες 969
climacoton ſchema 795
climactericus annus qs 860 & unde, & qui ſint climacterici 800
climactericos annos à Ptolemæo non probari 800
climax 795
climax certamen 796
κλίναι, κλινίδες, κλινίδια 1051
cliniæ Pythagorici dictum, pag. 520
clinopale 498
κλινὸς Cretenſibus amaſius 710
cliſion, cliſiades 978
κλισμὸς 596
cliſthenes oſtraciſmi auctor, idemq; primus obnoxius 840
clita loca quæ 568
clitellæ 791
cliterini, clitorini 125
clito Euripidis mater 926
clitophon hiſtoricus 301
clitopodium 287
clitor fluuius, clitorij q 630
κλιτοριάζειν 125
clitorium ibidem
clitys 568
clius allegoria 846
clius filij 227
clius inuentum hiſtoria 226
clodij Albini hiſtoria 574
clodij Albini præſagiū 357
clodij in Fuluiā ſcōma 113
κλοιὸν 362
clonas poeta 314
κλωπῶδες 783
κλωπὴ 782
κλωπεὺς 783
in Clopidis habere mentem, quid 782
cloſmos 468
cloſtra 813
clotho 24
cluinum pecus 126
cluſtrū placentæ genus 335
κλύδιν 174
clymenos Pluto cur 380 & 795
clymeni cultus apud Ermionenſes, quid 795
clypei haſtis percuſsi, quid ſignificarent 209
clyſteres 148
clytemneſtra cur dia 576
clytemneſtra quadrantaria quæ 695
clyton quare diluculum uocarit Ibycus 174
Cnebiſon 201
cenmæ 611
κνῆφα 1129
cnephas 965
cneſtis 299
cnidia Venus 537
κνιδουργεῖς uates 286
cnipes 686
cniſſa, cniſſarion 429
κῶ, comi, coma 392
coælemi 629
coactilia, coactiliaria taber-

na, coctor 968
κόβαλος qui 42
κόβαλοι dæmones ibidem
κωνάλιαι 732
coccali 780
coccentum 335
coccinea ueſtis 603
κόκκινον 1098
κοκκύζειν, coccyſſare 606
coccyx 120.606
coccygis cantus, prou. 606
coccygis cognomentũ 466
coccyges, Olynthi 684
cochlacæ 572
cochles 203
cochlia 572
cochliæ 104
cochliæ, umbilici 570
cochliæ colyſidipni 1051
cochlis columna 1076
cochlos 572
cochone 126
cochos 1029
κοχώνη ibidem
coclea 203
coclis ibidem
coclides ibidem
coclitis claudi dictum, & eiuſdem uirtus 522
coclium 203
cocta ligna quæ 968
coctilitia taberna 968
coctum 335
cocymela 168
coccymela 315
cocytus fluminis 371
κόνδυ quid, & unde 95
codia 26.392
codia herba 95
codex accepti & expenſi, pagina 462
codex apud Iuuenalem pro robore 635
codicariæ naues 922
codices, tabulæ ibidem
codicillares magiſtratus, pagina 152
codicilli 922
codion 738
codomeum 335
κώδων 741
κώδωνες quid 738
κοεῖν 629
cœla pro ſinu Euboico 795
cœle uena quæ 89
κοῖλαι 795
cælum an calidum 931.932
cælum an ſit animatum 19
cælum an coloratum 32
in cælo an color ſit aliqs 27
cælum an igneum 931
cælum an leue 679
cælum corporum naturalium perfectiſsimum 31
cælum eſſe ignem, in quo tria pag. 932
cælum eſſe picturatum 14
celũ & terra principes dij, Varroni 9
cælum Hebræis ab aquis nomen ſortitum 24
cælum nec elementũ, nec ex elementis compactum 32
cælum omni materia carere 21
cælum pater 790
cælum quare ἄκμων ſilius quibuſdã dicatur 32
cælum quare οὐρανός 31
cælum quibuſdam omnium dictum 14
cælum quomodo dictum unitas omnium corporũ 10
celũ quot modis dicatur 32
cælum ſi ſtaret, nihil moueretur 31
cælum ut firmum, à deo firmatum 10
cæli ambitu contentorum nexus & communio qualis 29
cæli anima 19.932
cæli cardines 23
cæli color cur hyacinthinus, pag. 1055
cæli cor, ſol 930
cæli corpus humano corpore nobilius 8
cæli dextra aut ſiniſtra quæ &c. 19.20
cæli dignitas 30
cæli motus cur ab ortu in occaſum 21
cæli motum ab extremo die ceſſaturum 370
cæli nomen generale 10
cæli qualitas an lõgo æui ſitu mutetur 32
cæli ſupremum aut infimum non uno modo dici 20
de cælo cecidiſſe, de quibus dicitur 790
cælorum concentus 30
cæleſtis calor ſi deficiat, nullibi fore calorem uel frigus 31
cæleſtis iniuriæ unum genus, pag. 781
cæleſtes ſphæras Muſarũ nomine intelligi 770
cæleſtia an nutriantur 22
cæleſtia corpora animæ expertia Hebræis primum deprehenſa 847
cæleſtia corpora eſſe animata 36
cæleſtia corpora an etiã animas habeant 846
cæleſtia maris functionẽ obire, & infimas fœminæ 9
cæleſtia obſeruantes plerũq; infelices 530
cæleſtia qui primi adorarint pag. 846
cæleſtia ſigna, οὐράνια σημεῖα 26
cæleſtium globorum ſiue orbiũ ratio & numerus 23
κοιλία cur pro uẽtre 795
cælia 989
cœliacus morbus 129
cœliacæ affectiões duæ 121
cœlius mons unde 795
cœlophthalmus equus 824
cœloſtomia 465
celus à Saturno caſtratus, pagina 490
celi fabulæ allegoria 680
celi filij qui 81
cœmeterium 716
coemptionis inter uirum & uxorem uerba 1082
cœna abſoluta quæ, ſiue ἐντελής 1071
cœna aduentitia quæ, & hypodectica 1065
cœna Arcadica 979
cœna dubia ex ſue tantum manſueto 978
cœna pro prandio 1049
cœna unde dicta ibidem
cœnæ uocabula uaria, ibidem
cœnam cur δαῖτα Græci uocent 1046
cœnæ cẽtenariæ 235.1105
cœnæ deorum 329.1071
cœnæ Homericæ quales, & Pindaricæ 1047
cœnarũ Ro. frugalitas 1105
cœnãdi largius quàm prandendi mos, unde 530
cœnantes priſci ſederent ne an accubarent 1052
cœnationũ uaria priſcis cognomina 456
cœnatoria ueſtis 603
cœnobitæ 358
cocuntium balbuties 958
cogitandi facultas 628
cogitandi uis 68
cogitantibus aliquid profundius, cur ſopor inuitis etiam obrepat 188
cogitatio 200
cognatorum cædes quomodo apud ueteres expiari ſolita 117
cogitatrix uis 73
cognitionum opifices quinq; pag. 65
cognitiuæ poteſtates animæ quot 200
cohors ſacra Thebis 345
coi, ſpecus 675
κοῖ, κοῖ 980
κοΐζειν ibidem
coi cur ſoli hominum liberẽ ſacrificare dijs dicti 492
coi Meropes 110
κοιλίαι 120
κοιλίαι 138
κοῖλον manus 118
κοινὴ ἔννοια 355
κοινοβούλιος 1119
κοῖφι 911
κοίρανος qui 871
coire ſocietatem 539
coitio quid ibidem
coitus à cœna quomodo ſalubris 1067
coitus intemperans quantum noceat 518
coitus emolumenta ibidem & ratio 518.519
coitus frequentia, breuioris uitæ & maturæ ſenectutis cauſa 797
coitus uocabula aliquot 520
coitus uoluptas unde 518
519 558
coitũ ciẽtia 519.520.524
ex coitu caluitium 503
coitu frequentiore lædi oculos 544
coitu præmaturo celerius pubi barbam, cur 752
cola 131
colabriſmus 164
κόλακες paraſiti 430
colacretæ 294
colapter 791
colaptice 1137
colatorium 109
colax unde 795
κολάζεσθαι 135
colchi, nũc Lazi 364.714
colchorum mores 714
colei 125
κόλλυψ 789
coles 122

colias Attica 1089
colias Venus 132.1130
colias promontorium 1130
coliæ piſces 917
colicæ affectionis remedium pag. 136
colicophagi 334
colij pro Sunijs 1130
colis meatus tres 122
colix panis 334
colla ibidem
colla, collops 1164
collabi panes 334.1164
κόλλαβοι 1148.1164
collatiuus uenter 201
collatio 175
collabi in cithara quid 334
collatitia ſtips 356
collimatio 403
collineatio ibidem
collecta 175
collectæ comitiorū 1050
collectarij 356
collectionum dialecticarū ratio 272
collectes 722
colletica medicamenta quæ, pag. 89
κολλητικὰ medicamēta, pag. 480
colligere ſe, iratos iuberi, quid 900
κολλοχιτών 1135
collops in ſuibus 1164
collopes 334.1164
collopi ſimilis, prou. 1164
collubia, collubiæ 1165
collum nobis cur non uerſatile 437
collum ob pulmonem potiſſimum 114
colli quot ſphondyli 113
colli ratio 113
colluuia 107.245
collybi 994
collyra 107
collyra panes 334
collyris, lalangia ibidem
κολλυρίζειν 107.334
κολοβὴ 106
κολοβοῦται 107
colocaſiæ Palladis templum, pag. 328
colocaſium 328
colocynthe ſanior 211
κολοιός 481.916.917
κῶλον 130.132.135
colona locus 818
κολωνοί, & colonæ, ibidem
colone à Mania muliere debellatæ 509
colonaris conditio 818
colonarij qui ibidem
coloneus Oedipus cur 817
colonia quid 818
colonia oppidum 818
coloniæ Romanæ omnes urbes cur dictæ 992
colonicæ leges 818
colonis uicus ibidem
colonitæ ibidem
κολωνὸς ἵππειος ibidem
κολωνοὶ duo ibidem
colonis agoræus ibidem
colophon 1124
colophoniorum ſacra 659
κολοφωνεῖς 106
color byſſus 887
color giluus 878
color luteus & melinus idē, pag. 878
color phæus 887
color uiſus obiectum 996
coloris expers nullum corpus ibidem
coloris ratio in animalium pellibus ex imaginatione pag. 776
colores, apparentiæ uulgo, pag. 634
colores equorum præcipui, qui 833
colores in corporibus unde, pag. 634
colores in iride quales 875
colores iridis an ueri 877
colores uariari pro lucis diuerſitate 633
colorū aliquot ſpecies 598 599 887
colorum entelechia 634
colorū hypoſtaſis lux 877
colorum indicia 289
colorū ſpecies duplex 996
κόλος, κόλος μάχη 106
colos 795
coloſſus Rhodius 885
coloſsi 380
coloſsi unde dicti 646
colpos 120.148
κόλποι 138.1168
coluber nudum hominem timet, ueſtitum perſequitur pag. 577
columba ex arca emiſſa Deucalioni indicium remiſsi diluuij datum 874
columbæ melini coloris, apud Indos 717
columbæ unde dictæ 818
columbarū apud Syros immunitates 718
columbarum memoria 768
columbas albas propter leucæ & lepræ odium abigi à Perſis 171
columbaria 435
columbarium 818
columbi ſymbolum 1141
columbini colli pennæ diuerſicolores cur 633
columella 115.133
columellæ cognomen unde, pag. 920
columna, belli index 658
colūna cur Menecrates 919
columna Menia 1075
columnæ aureæ inſcriptio apud Memphim 590
columnæ Doricæ portiones, pag. 456
columnæ in ſepulchris 651
columnarū capitula & partes 273.274
columnarum ratio 651
columnarum ſpiræ 788
columnarium 818
colura, coluria 106
coluræa petra 107
κολούεια δ' ἰκόμυγρα, pag. 216
coluros, coluri circuli 107
coluri fici ibidem
coluthra 1165
colymus 130
colymbades 465
κολυμβᾶν 818
colyrides panes 107
κολυσανέμας appellatus Empedocles 779
colyſidipni 1051
colyſidipni qui 1050
coma 392
coma fracta 553
coma Lycia, prouerbium, unde 1132
coma per luctum recidi ſolita 259
comæ diuerſa ratio 687 & 688
comæ nutriendæ ratio 552 ex Lycurgi inſtituto 552
comæ primitiæ 258
comæ tondendæ nefas apud Francos 553
comam nutrire ſeruis nefas, pag. 276
κῶμαι 1028
comæi Apollinis panagyris pag. 598
κομαιδεῖν, comatho 500
comæthus & Melanippi inceſtus 512
comana urbs unde 259
comaſtice 164
comaticon, & comatus omnis, etiam cinædus, prouerbium 553
combe Chalcis 739
combia 598
combymata ibidem
come, comion 318
comes, magiſtratus multiplex 848
comeſſalia, ſymbola 975
comeſſationes, comeſſator, & comeſſabūdus 1064
cometes 609
cometa quid 766
comica facies 210
comica ſcena 290
comicus riſus 210.211 & 227
comicus teſtis apud Ciceronem quis 211
comicis Græcis quō obſeruata ratio cubica 694
comiſtrix 505.791
comitialis morbus apoplexiæ proximus 195
comitialis morbus qualis, & unde ibidem
comitialis unde pueris & adoleſcentibus familiaris, pag. eadem
comitiali an ſolus homo infeſtetur 196
comitialium filijs quomodo medendum 207
comitium 377
comitium pati 361
comitij niger lapis, qd 788
comitij Romani foſſa mundus 14
comma numiſma 353
commatica pronuntiatio, pagina 1028
commentareſii 639
commentarienſes qui 639
commerciorum diuiſio 894
κόμμι 911
commiſsiones 406.407
commodi Ceſaris hiſtoria, pag. 264
cōmodi Cæſaris uultus 113
commoriturorum conuiuium 1052
communes dies 528
cōmunicarius dies 429
commutationis origo & ratio

tio 896
commutatiua iuſtitia 894
comœdiæ æra quæ 212
comœdiæ finis antiquitus, quis 210
comœdiæ olim duæ æræ 212
comœdicè 211
comos 164.229.230 259 687
comoſandalos flos 1055
κομωταί 1148
comotria ibidem
comoticos 687
comotris ibidem
comotrion ibidem
comus ſaltatio 164
compedes à Superbo Tarquinio excogitatæ 360
compedum circi, ſeu annuli, pag. 301
comperēdinati rei, qui 638
compernes 944
complexio 83
compluuiatæ uites 284
componi gladiatores quando dicantur 406
cōpoſitio Latinogræca proximi ſeculi 441
compoſitio quadrata quæ, pagina 692
compoſitionis δυσφωνίας & aſperitate orationi magnitudinē cōciliari 886
compoſitiones 406
compranſores 1051
cōputationis inuentor 864
computatorum digitis ſimiles, qui 89.889
concædes 182
conceptionem inhiberi menta 385
conchæ xerani, & coryci, pag. 1064
conchæ pelorinæ & pelorides 328.1070
conchæ locus 510
conchos 585
cōchylia etiā odorari 940
conchyliorū lautitia 1048
in concionem prodeūdi fortes apud Syracuſas cuiuſmodi 864
in concione dicturis quanta formido oboriri ſoleat, pagina 512
conciones purgandi mos, pagina 1040
conclamare uaſa quid 707 & 1175
concoctionis ratio 158
concoctionis ultimæ ſuperfluitas duplex 434
concordia quomodo eadem cum iuſtitia 897
cōcubituri corpus quale eſſe debeat 550
cōcubituris officere pedum nuditatem 550
cōcubitus quomodo non noceat, et quādo 519.520
concubitus ratio 518.519
concupiſcentiæ agitatio, pagina 1047
concupiſcendi fomes unde, pag. 1132
concupiſcibilis animæ pars 64 575
condali hiſtoria 1132
conditionem filiæ quærere, quid 663
conditionem quærere ac perſpicere, quid 1088
conditores 1018
conditores ubi ſepelire ueteribus mos 654
condy 1056
condylion, & condylos oſtrei genus 118
κονδυλίζειν 118
condylus 118.814
condylo interēptus ab Hercule Archias 118
κόνδυλον 889
confarreatio 1082
confarreaturus ibidem
confarreatus ibidem
conferta, ſymbola 973
confiſcationes 356
congelatio 628
congiarium munus 1058
cōgius 1058.1107.1108
congylij 123
coni 952
coni cur inoculationem non admittant 1171
conis 263
κονίας τελετὴ quid 939
coniatæ 263
coniazomeni qui 889
coniector 1036
coniector ſomniorum exquiſitus quis 1038
conila, conilus 263
coniſalos ibidem
coniſalus deus ibidem
coniſticæ aues, quæ 726
coniſtra 263
coniugalis amor quatenus progredi debeat 620
coniugalis Perſarū lex quælis 696
cōiugalem amorē præcipuē moribus ſeruari 1084
coniugales dij 1087
coniugij corpus triplex, pagina 1086
coniugij felicis & infelicis exempla 1085
coniugij ratio nō una 1078
coniugij ritus uarij apud diuerſas gētes 1080.1081
coniugij uituperatio 1079 uide Matrimonium
coniunx dicatur an coniux, pag. 620
coniuratorum cognatos omnes apud Macedonas ad ſupplicium depoſci 360
connubiū quale corpus unitum 1086
connubij ratio à Cecrope, pagina 708
cononiæ phialæ 1057
conos quid 335.780
conos arbor 780
conſcientia quid 64.65
conſcientiæ flagellum 206
conſcientiæ uermis 372
conſecrandi imperatores & principes mos, qui, & unde 835
cōſecratrix radix quæ 878
conſertor 357
conſilium, diuinitatis comes, pag. 983
conſilium in nocte; prouerbium 403
cōſilium ſub manu naſcatur, prouerbium 403
conſilij ratio præſtantiſſima pag. 403
conſilio malo nil inimicitius ibidem
cōſolidatio, σύμφυσις 89
conſolidatiua oculi, tunica; 585 586
conſpiciliorum uſus 562
conſtantiæ bonum 829
conſtantinus imperator ubi mortuus 1125
cōſtantij imperatoris de Romana grauitate indicium pag. 709
conſtantio imperante qualis infans æditus 916
conſtantini Palæologi elogium 474
conſtantini uicenalia & tricenalia 654
à Conſtantino Byzantiū tractum Palladium 1073
conſtantinopolis pro Byzantio 734
conſtantinopoli mirū quoddam peſtis genus debacchatum 45
cōſtantinopolitanū templū κόσμου κόσμος 709
conſtillati balthei 868
conſtitutio optima quæ 85
conſuetudinis in naturā tranſitio 1100
conſul maior, qui 442 & prior ibidem
conſules ordinarij & ſuffecti 404
conſulares legati, qui 443
conſulares prouinciæ 993
conſulares uiæ 1075
conſultatio, longi temporis, pag. 403
cōſummati gladiatores qui, 405 & milites 406
conſummatio 406
contages, contagio 201
contati equites 832
cur cōtemplantibus ferè ſomnus obrepat 1154
contemplationis quoq; primitiæ numinibus dicatæ, pag. 423
contemplatiuā ne an actiua, uita præſtantior 964
contentioſi ingenij in homine ratio 86
conti uſus 814
contobolia 814
contophori 830
contrapaſſio 895
ſine controuerſia, quid 887
cōturbatores ſerui, qui 977
conuallis, aulon 437
conuaſare 1175
conuerſationis uia duplex, pag. 1009
conuerſionis ſpecies 643
conuictores 1051
conuiualis confabulatio ex diuerſis 1122
cōuiuales cōfabulationes cuiuſmodi eſſe deceat 1011
conuiualis hilaritatis cōmendatio 1179
conuiuales gryphi & ænigmata 1068
cōuiuales leges 264.1068
conuiuæ cuiuſmodi eſſe debeant 1179
conuiuæ propriè, qui 1051
conuiuarum appellationes, 1050

1050 1051
conuiuarum diuerſa uocabu=
la 1050
conuiuarum numerus 1072
conuiuium elationi animo=
rum deprimendæ aptiſsi
mum 1071
conuiuium omnibus numeris
abſolutum quale 1072
conuiuium ſportularum qua
le 1050
conuiuij dominus quibus ap=
pelletur nominib. 1052
conuiuij finis, qui 1179
conuiuij lauti diuerſæ appel=
lationes 326
conuiuij locus quibus nomini
bus appelletur 1050
conuiuij luxus 1052
conuiuij portio arithmetica
an geometrica potior, pa
gina 1047
conuiuij rex 1052.1068
conuiuia ἄφιλα & ἄμι=
κτα, quæ 1072
conuiuiorũ coronæ, cur inſti
tutæ 1054
conuiuiorum orexis, rerum
pretia 1072
conuiuiorũ publicorum no=
mina 1051
conuiuiorum ſpecies 1050
conuiuiorũ ſtructores 1052
in conuiuijs canendi mos, pa
gina 1053
Κῶοι 639
copaides anguillæ ubi opti=
mæ 1070
copes aues 452
copeus 791
copos 1052
κοππία, copia 120
κοπὶς, copis quid 42.283
copides cœnæ 1052
κόπιζειν, copiſſare, ibidem
Guil. Copus Baſilienſis 623
coppa quid 275
coppatia ibidem
copragogus 790
copria cur dictum Tauromi=
nitanum littus 1002
copriones 285
coprophori 790
κόπτα 1052
copta rhodia 335
coptaria 1052
Κοπτὰ iſchas 685
κόπτειν 559
coptica fidelia cuiuſmodi, pa
gina 1056
coptoplacus 335
coptos caſeus 813
coquinariæ dignitas 812
coquus uiliſsimum antiquis
mancipium 242
cor animæ conſeptum 139
cor animi ſedes 1010
cor an duplicatũ in quibuſ=
dam, & an in quibuſdam
deſit 139
cor an quotannis in homine
augeatur ibidem
cor, caloris innati concepta
culum 62
cor deeſſe timidis, cur 575
cor & caput cur ſitu ſibi in=
uicem oppoſita 773
cor inter uiſcera affectionũ
expers 139
cor, iracundiæ ſedes 66
cor molle aut durum quibus
item paruum 139
cor, caloris ac uitæ principi=
um 56
cor, primum naſci 138
cor, primum tangendi orga=
num 19
cor, ſanguinis fons 86
cor, ſenſus principium 66
& 1152
cor, motus principium 56
& 1152
cor, ſpiritus ſedes 87
cordis arcana duobus modis
perſpici 52
cordis ex ira affectio 776
cordis expers nullum animal
pag. 139
cordis ignea uis 138
cordis inter membra princi=
patus 947
cordis menſus pro annorum
incremẽto uel decremen=
to 751
cordis os 91
in quibus potiſsimum 91
& 138
cordis ratio 138
cordis uehementior commo=
tio in homine tãtũ 434
cordis uentriculi 138
Κόλποι ibidem
à corde æſtimari monſtra du
plicia aut multiplicia, de=
bere 916
cora quid, & quot ſignificet
pag. 245
cora oculi 585
coræ naues 245
κόραι 475
coræ ſacerdos cur æneũ in=
ſtrumentũ pulſabat 739
coracinus piſcis, pelta 358
coracinus piſcis, unde 438
coracinus ſaperda 498
coracini aduerſus arborum
formicas uis 438
coracina ſacra, quæ ibidem
κοράκιον 569.684
corœbus à Neoptolemo an
Diomede perẽptus 740
coralli uis 199
coraſion 245
κόραξ 300
corax calondas 412
corax canis 661
corax machina 1144
corax Siculus 239
corax unde dictus 438
coraxis color ibidem
ex Corace propagata rheto
ricæ initia 479
corcyra Aſopi filia 348
corcyra cur Drepanũ 490
corcyræum uinum 1105
cordaciſmus 165
Κορδακίζειν ibidem
cordax 163.165.715
cordyla, cordyle 103.483
695 982
core numiſma 353
κορεῖν 245
Κόρημα, corema 361
coretas paſtor primus uates,
pag. 305
cori uenti proprietas 779
coria humana Scythis pro
amiculis 599
coria terræ, quæ 377
coriago quid 525
coriamon annulus 202
coriarij 1037
corinna Theſpia 515
corinnæ & Pindari hiſtoria
840 841
corinnæ poematicon 449
corinnæ præſtantia 515
corinthia ſigna quanti precij
fuerint apud Romanos,
pag. 1136
corinthiacus ſinus 815
corinthiarius cur dictus Au=
guſtus 826
κορινθιάζεσθαι 828
corinthus à Dorenſibus ca=
pta 426
corinthus Græciæ emporium
pag. 826
corinthus Græciæ claris Phi
lippo dicta ibidem
corinthus Ictus prouerbium,
quid 827
corinthus ſuperciloſa, pro=
uerbium 826
corinthi ruinæ ibidem
corĩthij chœnicometræ 610
corinthij nauium primi con=
cinnatores, & trireme=
um 833
corinthiorũ defuncti q 828
corinthiorũ felicitas 826
corinthiorum lampadicum
certamen 425
corinthiorum nummus po=
los 355
corinthiorum ſerui 610
corinthiorum æs cur precio=
ſum 826
corithale 1058
corium in amygdalis 525
coriũ perdidiſſe, quid 525
corium pro corio, prouerbi=
um quid ibidem
de corio alieno ludere, pro=
uerbium ibidem
à corio conflatus exercitus,
qui 1036
de corio ſatisfacere, prouer=
bium 525
coriorum tributum Phriſiis
à Druſo iniunctũ 1037
cornea oculi tunica 585
& 586
cornei quĩ, & cur 99
cornelij Patauini ſacerdotis
hiſtoria 473
corneliæ pudicitia 473
corneliæ gentis ſepultura, pa
gina 652
corneolæ 639
cornicines ibidem
cornicularia Plauti fabula,
pag. 639
cornicularius ibidem
corniculi 639.540
corniculariorum adiutores,
& tribuni 639.640
corniculatio 766
cornificiæ epigrãmata 515
cornificij dictũ in milites fu=
gientes 515
cornificij hiſtoria 1060
cornificij poetæ interitus, pa
gina 1018
cornix alba prope Rhodigi=
um uiſa 640
cornix cur aquis oblectetur,
pag. 755
cornix tabellarij uice functa
eiusq; ſepulchrum 981
corni=

Cornicis feſtum 641
cornicis ſolitariæ augurium
pag. 1131
cornici uirgo fert ficos, pro=
uerbium 641
cornicum duarum ſymbolum
pag. 1131
cornices ciconiarum agmi=
nis duces & comites, pa
gina 982
cornicum oculos configere,
prouerb. 982
cornopes 194
cornopion Hercules ibidem
cornu Amaltheæ miræ natu=
ræ 1147
cornucopiæ inſcriptio nota
tur 254
cornu copiæ Soſipoli & For
tunæ attributum 581
cornu includere ſoliti Tyr=
rheni 319
cornua an dentes in elephan
tis 485
cornua increſcere qd 1148
cornua phalangis 572
cornua pro capillis 1147
& cur 1147.1148
cornua recte capiti deſtina=
ta 1147
cornua uuluarum 147
cornuum ratio 1147
cornuum regeneratio 486
cornibus uſi ueteres pro po=
culis 1056.1167
cornuti milites, & cornuto=
rum tribunus 640
κόροι 1052
corollæ actoribus dari ſolitæ
pag. 1175
corollæ anetinæ ueteribus
precipuè in uſu 1055
corollæ compotantiū 1053
quales & cur ibidem
& 1054
corollæ ex floribus an arbo=
rum ramis præſtēt 1053
& 1054
corollæ floreæ è collo ſuſpen=
ſæ 1054
corollæ florentes capiti im=
poſitæ, pacis ſignū 811
corollarum diuerſa nomina,
pag. 1055
corollarum in ſacris etiam
uſus ibidem
ad corollas decertare, prouer
bium 215
corollare floribus contexe=
re, ubi repertum 1066
corollarij uariæ nationes,
1175 1176
ſine corollario non recede=
re, quid 1179
coron, corone 300
κόρον, τὸ μέλαν 438
corone 960
coronæ unde dictæ 215
ſub coronis uenire 226
& 974
coronarum in conuiuijs ra=
tio 1054
coronarum origo duplex, pa
gina 214
coronalis ſutura 501
coronarij 1166
coronatus crater qd 1053
coronati nummi, unde 353
coronæ 122.992
coronæ, & diuerſæ eius no=
tiones 569
coronæ aureæ, prouer. ibidem
coronæ urbs ibidem
coronis ibidem
κορώνη τὸν σκορπίον,
prouerbium ibidem
coroneos 684
coronis 609
coronis dea 569
coronis epodica, aut proodi
ca 570
coronidis in libri calce appo
ni ſolitæ figura 569
coronidis ſigni in dramate
uſus 570
coronidis uariæ notiones,
pag. 569
coronida impingere 570
coronida imponere, prouer=
bium, quid 569
coroniſmata 641
coroniſtæ 325.641
coronius bos 569
coronomus 245
κόρωνος taurus 569
coroplathi 253
coros 113
coros pro inuidia, cur 792
corporati 692
corpus, animæ carcer 70
& 646
corpus, animæ organum 14
corpus an perpetuo amburi,
nec tamen interire poſsit
pag. 369
corpus compoſitum cur pa=
negyricum 1119
& παμμιγές 1120
corpus δέμας & σῶμα
55 . 806
corpus εὔφορον 85
corpus hominis mortale fu=
iſſe etiã ante peccatum 7
corpus, hominis umbra, pa=
gina 1008
corpus humanum cur molli=
us finxerit deus 776
corpus humanum, tartarus,
piſtrinum, &c. 234
corpus humanum quomodo
æternis cruciatibus ſuffi=
cere apud inferos poſsit
pag. 369
corpus noſtrum ab anima
quãdoq; fieri luminoſum
poſſe 78
corpus nullius perſpicuitatis
omnino expers 587
corpus quadratum, perfectũ
pag. 691
corporis ad animam ratio,
pag. 806
corporis amor, mortis cau=
ſa 80
corporis centrum 575
corporis curam agentiũ offi
cia diuerſa 1166
corporis deſcriptio 82
corporis genitor mundus, ut
animi deus 382
corporis humani euapora=
tiones fumidæ tres 434
corporis humani humores
quatuor, ac eorundem af=
fectiones 16
corporis humani nuditatem
non eſſe probroſam 83
corporis hũani partes, quot
pag. 94
corporis humani partiũ pro
portio 93
corporis humani quatuor ele
menta 138
corporis humani res, quibus
conſtat, quot numero,
pag. 94
corporis humani rotundatio
& quadratura ibidem
corporis humani ſeptenaria
ratio 149
corporis ſagina 806
corporis ſolidi triplex dimẽ
ſio 309
corporis uigor quando inci=
piat decreſcere 1148
corpori nil prorſus indulgen
dum uoluptatis nomine,
pag. 805
in corpore humano quàm
multa ſint admiratione di
gna 85
corpora, animarum inſtru=
menta 82
corpora incorporea & cor=
porea quæ 39
corpora mathematica quæ,
pag. 309
corpora noſtra an cœleſti=
bus nobiliora 82
corpora præparari ſpiritu
ad animæ ſuſceptionem,
60 61
corporum genera 1086
corporum humanorum pul=
chritudo 89
corporum quinq; ſpecies 39
corporum uaria conſtitutio
pro Aquilonis aut Auſtri
flatu 551
corporibus humanis nihil de
eſſe ad perfectionem 82
corræ, corſæ 112
correctiua iuſtitia. 894
corruda 134
corruptibile quid 44
corruptio quid ibidem
corruptionem fieri à contra
rio, nõ in cõtrariũ 966
corruptiones naturales duæ,
pag. 802
corruptionum in nobis cau=
ſæ, quæ 1158
corſos 112
corſoterium, corſoteus, ibidẽ
cortales aues puluere aut ci=
nere lauari 981
κορβινάδες 821
coruus 300
coruus albus Alphonſo regi
miſſus 640
coruus cur aquis oblectetur,
pag. 755
coruus cur ſatyræ auis, ibidẽ
coruus nocturnus 641
coruus ſolitudinis amans, pa
gina 755
coruus unde κόραξ Græcis
pag. 438
coruum populi clamore ſu=
per uolãtẽ decidiſſe 744
coruorum alborum auguriũ
Bœotis in Theſſalia fa=
ctum 640
coruorum coitus & partus,
pag. 755
coruorum odoratus 308
ad coruos, ἐς κόρακας,
prouerb. 755
corybantes 642
corybantum affectio 474

corybantum ſaltatio 163
corycei 48
coryci conche 1064
coryci exercitium 399
corycia nympha 615
corycium antrum ibidem
corycion, corycis 399
corydalus 1052
corydali epitaphia ibidem
corydum anis, deq; eadem prouerbium 170
corydus auis 1052
κορύνιδα 821
corymba, corymbus 98
corymbi papillati 1055
corymbiatus diſcus 1056
corymbus 344.1067
coryna 821.977
corynephori 977
corynis pugnādi mos 814
coryphe 98
coryphea 833
coryphea Diana 885
κορυφαῖος 885
coryphe 97.128
κορυφὴ ἱερά, quid 935
corys 821
κορυνὴς 821
corythaeolus qui 825
corythaeolos Hector, cur, pagina 833
corythaix cur Mars Homero 825
corythaices 833
corythallia Diana 1052
corythus 809
coryza 393
coryze 1166
cos inſula, Meropeis dicta, pag. 110
coſia 822
coſmarion 1056
coſmeta 1166
κοσμοκράτορες planetę 82
coſmophthora 13
κόσμος, κόσμιος, κοσμήτορες 13
κόσμου ἐκπύρωσις, ſaltationis ſpecies 165
coſmi Cretēſium quot 710
coſmoſandali 1055
coſmotica medicamēta quę, pag. 687
coſſus 178
coſtarum nomina & numerus in homine 119.120
coſymbotę tunicę 1067
coſymbus, coſymbe ibidem
κοτταβίζειν, cotabiſſare, pag. 805
cotem noſtram, prouerbio quid dicamus 1023
cothi 920
cothon, cothones 1057
cothones, gobij 920
cothonię nomē unde ibidem
cothoniſmus 157.1099 & 1149
cothoſe limen 1057
cothuri 107
cothurni tragici maieſtas, pag. 817
κοτύλαι, cotila animalia, quę 507.1141
cotinades 458
cotinades trambeli 459
cotinus 457
cotino in Olympijs coronari ſolitum 484.485
cotinuſa unde dicta 457
cotorię 638
κότος 905
cotta uno tantum teſticulo in ſignis 126
cottę Meſſalini dictum 653
cottę uitium 465
cottabus, cottabia 1066
cottabi ancyleti 813
cottaborum luſus Siculorum proprius 1067
cottabiſis quid 1066
κοτταβίζειν ibidem
cottis 258
cotulę 1057
coturnices helleborum comedere 602
coturnicum certamen 604
coturnicum de coitu certamen 1140
cotyla 1107
cotyle 127.130.393
cotyle 118.435.507 & 1057
cotylos ibidem
cotyledon 130
cotyledones 506.507
cotylerrhitos 1057
cotyliſcus 335
cotylius mons 731
cotylonis cognomentum unde Vario 1057
cotys figlina, prouerb. 898
cotys regis hiſtoria ibidem
κουάδιοι 815
couali qui 42
coum uinum 480
cous, tali iactus 789
κεφαλογία 758
κεφαλίζειν 943
coxę partes & uocabula, pagina 130
coxalia 833
coxendices 130
Crabus deus 430
crade 201
κραιπάλη 229
crepalocomos ibidem
craera pro capite 95
κράμβη 1059
per crāben iuſiurādū, ibidē
crambalea 1064
crambidion 1059
κράναι 321
cranaa 649
κραναῖος menſis ibidem
cranius Iouis & Europę filius 321
cranion urbs 649
cranon ibidem
cranion 1057
κράνιον σοφώτατον, pagina 649
cranei ſuturę 97
cranij oſſa 501
cranus 686
κραντῆρες dentes 112
crantoris dictum 914
crapulę deteſtatio 234.235
per crapulam hominū corpora maximè demonū inſidijs obnoxia reddi 50
cras qui uiuit, non uiuit 152
κρᾶσις 83.694.996 & 1120
κρᾶσις ἀγαθοῦ δαίμονος 1068
craſſus ἀγέλαστος 104
craſsi in Deiotarum ſcomma 443
craſsi opes, & de diuitijs ſententia 786
M. Craſsi res geſtę 706
craſsipelles pro fatuis 185
craſte 294
κρασίζειν 294
cratępus bos 542
cratanion 1057
crater Helenę, prouer. 731
crateres Thericlei 1056
craterum in conuiuijs ratio apud ueteres, & nomina pag. 1068
craterophorię 247
craterus φιλοβασιλεὺς Alexandro dictus 892
crates quomodo diuitijs uſus, pag. 785
cratetis dictum in uoluptarium 332
κρατευτικὰ ἀδύνατα 65
crathis fluuius unde 984
crathidis paſtoris in capellam amor ibidem
cratis ſupplicium 362
crateuas thapſi inuentor, pagina 683
crateuta 1064
κρέας ὑπὲρ τὸ πῦρ ἐχόμενα, quę 1135
creagra 1064.1144
creaturę omnis appellatione in Euāgelio hominem intelligi, & quare 540
κρεκάδια 324
κρέκα pro capillo ibidem
κρῖοι concha 1064
κρεῖον ibidem
κρείττονες cur dici heroes ſoliti 57
cremaſteres nerui 126
crematiſtra 498
crembalum 316
κρεμβαλίζειν 315
cremia 126
cremia ligna 969
cremona quādo extructa 943
cremor 126
cremutius 851
cremutius Cordus 989
crena 888
crenide per Philippū inſtaurate 352
creocaccabum 336
creodete 1046
creodeſia ibidem
creodochon ibidem 1064
creonomia 254
creontiades 194
creophagia 716
crepala quid 1098
crepida placentę 976
crepide, herpides 1144
crepis 335
cres neſcit pelagus, prouerbium 710
creſſra, creſerion 336
κρήσιος, creſius mons 787
creta à tribus populis inhabitata 688
creta ἀπελεύθερος 886
cretę fertilitas 711
cretę omphalos 572
in Creta cur ſacri ſues 980
cretare 1172
κρητίζω 935
cretenſis uictus 710
cretenſem rempublicā Spartana imitata 709.710
cretenſium in marium concubitus

cretensium mos 555
cretensium laſciuia 556
cretensium mores 546
709 710
cretensium ſaltādi ſtudium, 160 163
cretensium ſapientiæ ſtudium 672
cretensium ſerui 970
cretica ſaltatio 166
creticum anicidum 597
creticum uinum 480.1105
creticæ uenationes 694
cretici canes 661
κρητόμαρτις apud Cretenſes culta, & Æginetas 711
creuſa Aeneæ uxor 740
creuſæ raptus ibidem
cribanitæ panes 333
cribaneti panes 565
cribanus ibidem
cricote ſphæra 300
cricotus ibidem
cricotus thorax ibidem
κρικῶδες ibidem
cricus 569.299
cricus Demoſthenis, prouerbium 299
crij nauigia 612
crimmiſſi ſimulacrum 667
crimnodes urinæ 126
κριμνώδεις urinæ quæ, pagina 1054
crimnon 126.1064
crinonis liberalitas 1111
κρίνον 1064
crinis demiſſus, cedēs, ſubratus, qui 608
crines uide Capilli
crines à puellis afferri Hippolito ſoliti 423
crina, crinonia 238
κρεῖον, crion 1064
criomyxi 107
κριός, cur aries Græcis, pagina 1148
crios in cælo aries, cur, pagina 1064
κριοὶ Thyeſtis ſepulchrum pagina ibidem
criſimi dies 530
criſpantes ſocci 536
criſpi capillo cur tarde caneſcant, cito calueſcant, pag. 501
criſpitudinis capillorum ratio duplex 608
criſſa 614
criſſeus ſinus 288
criſtæ Caricæ 358
criſtarum in galeis ratio, pagina 638
criſtarum inuentores Cares, pag. 589
κριτήριον 411
crithe 216
κριθὴ unde dictum Græcis hordeum 429
crithiaſis 824
crithina potio carotica 590
crithini potus inuentores Aegyptij 590
crithologi 430
critiæ immanitas 871
critiæ uotum 1111
critici dies præcipuī qui 531
criticorum dierum ratio, 530 531
critici grammatici qui 530
crobilus comicus 497
crobylus 695.982.1067
croce 572
crocale 732
κροκίδες 795
κροκιδίζειν ibidem
crocodilea 386
crocodilus unde dictus 572
crocodili ſymbolum 1142
crocodilorum ciuitas 981
crocoides color 599
crocomagma 315
crocopeplos 538
crocota ueſtis 1004
crocotus, κροκωτός, crocotion 598
crocus crocodilo exoſus, pagina 572
croci in corollis uſus 1054
croci in theatris uſus 1055
crocum & flores perambulare quid Horatio ibidem
crocylia urbs 795
crœſus quid Lampſacenis olim interminatus 804
crœſi calamitas 203
crœſi filius ex muto repente uocalis 776.777
crœſi hiſtoria 51
crœſi magia 347
crommion unde Græcis cepa pag. 436
cronia 440.820
cronia uita 489
cronicæ lemæ quæ 440
cronion menſis 765
cronippus 820
cronium mare 440
cronius collis 485
ad Cronium collem olympia celebrari ſolita 485
cronius ſinus 440
cronos pro ineptijs ibidem & 441
κρόνου λόφος, κρόνου πάγος 485
cropidæ 782
croſſos 815
croſſus 1069
κρωσσοί, croſsi 603
crotalum & crotalus quid, pag. 732
crotani 740
crotaphos quid et unde 500
crotoniatarū ſtudium 587
crotonis ciuitas cur laura, pagina 723
crotonis nomē unde ibidem
κρουμάτιον 176
κρούω 732
cruciantes equi 366
cruciariæ pœnæ ibidem
cruciarij qui 365
crucium uinum 366
crudelium ratio 411
crudum piſcem eſſe opton, quid 1066
crumata ſalpiſtica 613
cruuus 1168
cruomena organa quæ 318
crupellarij 407
crupezia 320
cruris caput 130
cruris oſſa duo ibidem
crurum ratio ibidem
cruſtum taboniarum 335
crux inter Aegyptiorū characteres 366
crucis figura etiam in ueterum adoratione religioſa pag. 366
crucis figura præſtantiſsima pag. 366
crucis nomen unde Græcis, pag. 365
crymnas locus 936
crymodes febres 855
cryngus 99
crypella 362
crypſilochus qui 898
cripſinus qui ibidem
cryptia quid 970.971
cryſtalli ratio 18
cryſtallina cæli ſphæra 24
cryſtalloides oculi tunica, pagina 585.586
κτεὶς 125
ctenes dentes 111
ctenes Methymnæi 328
ctenotrophia 191
κτησίσματα 654
cteſiæ Cnidij oratio 954
cteſibij dictum 1050
cteſibia inuenta 318
cteſij Iouis dedicatio 1092
ctile oues 1090
κτιλεύεσθαι ibidem
ctilos ibidem
κτιλοῦσθαι ibidem
κτίσαι ibidem
ctiſtæ Thracum qui 705
ctitæ 705
κύβη, cube 693
cubica ratio comicis & Pythagoræ obſeruata 693 & 694
cubicus ludus à Palamede inuentus 789
cubitus 118.245
cubitus menſura quæ 118
cubito emungentes, prouerbium 639
cubus quid, & unde 691 693 789
cubus Cybele dicatus 693
cubus in numeris quid 694
cubi inuētor Architas 694
cubi 113
cuborū luſus à Palamede excogitatus 775
cuciona 338
cacumen unde σικυόν Græcis 520
cucumeris uſu coitum cieri, pag. 520
cucumere ueſcens lanam texe, prouerbium ibidem
cucurbitæ pars γναφαλώδης 610
cucus auis 606
culeus 1108
culices caprifici 685
culices ficorum ora aperire, pag. 686
culicum frequentia in Meſopotamia 478
culinæ fuſoria 1168
culpa lata 361
cultellatus ager 119
cultrorum ex ære uſus 1112
cultum abſolutum quinq; rebus perfici 262
cumæa ſibylla 838
cumæis nummorum cudendorum quis auctor 842
cumæorum inuentum pentadactylos 858
cumæorum phylacti, & de regibus in ſenatu deliberatio 639

cumas

cumanus ager cur phlegra dicatur 1177
cuminum execrationibus lætius prouenire 1146
cuminum ſerere quid, prouerbium 577
cumini ſector, puerbiũ, ibid.
cuneus 344.638.814
cunei 291
inter cuneos reſidere, prouerbium 291
cuniculariĳ 809
cuniculus, κόνικλος & daſypus 1016.1017
cuniculus, hyponomus 321
cunila bubula 498
cunina dea 836
cupidinis impudentia 622
cupiditates quæ neceſſariæ aut non 518
cupiditatum incontinentia, cur dãnanda magis quàm iræ 420
cupreſſus arbor qualis 951
cupreſſus Cretica 952
cupreſſus Indis inter aromata ibidem
cupreſſus unde dicatur, ibidẽ
cupreſsi fructus 1171
cupreſsi lignum putredinis expers 952
cupreſsi pictura cur frequentior ueteribus ibidem
cupreſsi ſuffitu purgari aerem 939
cupreſſorum proceritas miranda ubi 952
cupreſsi uſus in funeribus, pagina ibidem
cupreſsi ſimile, prouer. 951
cupreſſum reciſam non amplius ſuccreſcere 952
cupreſſum ſimulat, prouerbium 951
cupreſsi cur inoculationem nõ admittant 1171
cupreſsi, παρθένοι dictæ, & charites, item cyparisſi 952
cupreſſos Eteoclis fuiſſe filias ibidem
è cupreſsis naues ibidem
curetes 617.642
curetes unde dicti 553 & 642
curetes. Idæi dactyli 483
curetum ſaltatio 164
curiales, aulici 438
curionis obliuio 1157
curis pro haſta 811
curitis Iuno cur dicta 810 & 811
curotrophos Apollo 258
currus compingendi auctor Erichthonius 831
currum quis primus inſtituerit 484
de curru loqui, prouer. 42
currus bellici 815
currus falcati 831.832
currus iungere qui docuerint 348.831
curruum bellicorum inuentio & uſus 831
è curribus pugnandi mos, pagina ibidem
curſus ἀπήνης & calpes, pag. 484
curſus fiſcalis, curſus publicus 823
curſus præmia quando pueris propoſita in Olympijs 484
curſus quæ & coria 377
curſu lampada tradere, prouerbium 426
curſu primum uiciſſe Choræbum 484
cuſpion 300
cuſtodia libera quid 638
cutis an ad pilorum colorem aliquid faciat 499
cutis craſsitudo hebetudinis indicium 184
cutis frigida 189
cutis lacernoſa, rhacodes 92
cutis mollities quatenus mentis bonitatẽ declaret 185
cutis ſordidæ ratio 159
κυαμίζειν 1089
cyamos 120.1089.1169
cyanus flos 1055
cyami nomine quid Pythagoras intellexerit 1041
κυάμων ἐσθίειν, κεφαλάς τε τοκήων, Pythagoræ idem exiſtimatum 1041
cyanes ſimulacrum 667
cyaneum 822
cyaneus color 599.875
κυανίζειν quid 878
cyathus fluuius 1064
cybe 693
κυβεῖα à Palamede excogitata 775
cybele à cubo nuncupata, pagina 693
cybele, magna mater, ibidem
cybele Paſithea, & mater deûm 697
cybelis, & cybele quid 693
cybeleiorum luctus & abſtinentia 178
κυβερνήσια feſta 694
κυβεία 483.788
κύβινδις, cymindis 106
cybiotates Aegypti rex, pagina 604
κυβισᾶν peculiare Cretenſibus 160
κυβισᾶν 165.693
cybiſteres ſaltatores 165
κυβιτίζειν 245
cybitus ibidem
κυβοειδὲς ſchema 1076
κύβαλον 245
κυβευτής 627
κύβος 694
cyclades unde dictæ 794
cyclicus chorus 229
cycliodidaſcali ibidem
cycliſci 97
cyclos 303
cycli, & cyclos quid propriè pag. 1074
cyclops excæcatus qui ſit, prouerb. 945
cyclopes luſci, unde Homero translati 618
cyclopum tria genera 945
cyclopei ludi qui ibidem
κυκλάμινον 585
κύκνειον melos 317
cycnus Troianus 500
cycnus καλλίπαις καὶ πολύπαις cur 317
cydiſſa 714
cydnum fluuium mederi podagræ 1036
cydoneæ fici 684
κύημα τὰ 660
κυητικόν 1059
cygni cãtus pauciſsimis auditus 317
cylabare gymnaſium 344
cylabaris 783
cylabræ heroi ſalſamenta offerri ſolita 1070
cylibantum menſa 242
κύλικες ibidem
κυλίκεια ζητήματα, cylicię quæſtiones 1066
cylichnides 1057
cyliſti 1055
κύλιξ, cyliceum 1066
cylla Pelopis auriga 989
cylleſtis 722
cyllobantes 362
κυλλός 117
cyllyrĳ 977
κυλοιδιῶντες 1153
cylonis ſtatua 924
κυλώνιον ἄγος ibidem
cyma, cymata 660
cymaliti ſacellum 686
cymatium 274
κυματώδης pulſus 526
cymatophleges 28
cymba, cymbeum, cymbium pag. 98
cymbe 1057
cymbe, cymbachus 97.98
cymbia 1064
cymboides poculum 1057
cymbum, cymbium ibidem
cyminopriſtes 577
cynæ arbores, cyni 659
cynæpodes equi, qui ibidem
cynæthus rhapſodus 269
cynætheus Iupiter 588
cynalopex 730
cynamolgi 661
cynanche, cynanchici 114 660 662
cynas 1162
cyndali 1074
cyndaliſmus ibidem
cynæthenſium feritas ex neglectu muſicę 322
cynea 1037
cynegia 588
cyndaloplitæ 1074
cynna meretrix 527
κυνῆ 660
cynocardamon 1010
cynocephalus deus 846
cynocephali 659
cynocephali cur in templis nutriri ſoliti 982
cynocephalorum docilitas, pag. ibidem
κυνόδοντες 118
κυνόλοφα oſſa quæ 90
cynomorion 126
cynomyia 659
cynophontis ibidem
cynorrhode medicamen, pagina 662
cynoſarges 498
cynoſema 661
κυνοσφαγὴς θεός 706
cynoſura unde dicta 1004
cynulchi qui 663
cynura 660
cynea quid 663
cynicus annus 660
κύων, talorum iactus 789
κύων unde Græcis canis, pagina 663

cyp=

cypariſsi appellatio unde, pagina 992
cypellum 1070
cyphalei 362
κυφὸν ibidem
cyphela 1070
cyphella 362
cyphon tormentum, & alia pag. 362
cyphoniſmus ibidem
κῆποι locus 1129
ἐν κήποις ἀφροδίτη, pag. 1129
cypria mantelia 599
cypriani de Tertulliano dictum 1180
cypriorum carminum dubius auctor 418
cypros 335
cyprus, cur Ceraſtis et Sphecia 1147
cypros menſura 444
cyprus uas 1070
cypri flos 1054
κυψέλη 660
cypſeli 132.660
κυψελίδαι 105.660
κυψελάβυσα 105
cyrbaſia 599
cyre p Cerere Cnidijs 660
cyrenæorum currus agitandi ſtudium 694
cyrenæorum luxus 480
cyrene à Batto condita 200
& 465
cyrene Lybia 33
cyrene ſcortum 526
κύριαι dies 530
κυριδῖσαι 660
cyriologia quid 886
cyrnij cur longæui 801
& 1094
cyrus à cane educatus 838
cyrus rex grypus 282
cyrus ſanctitatis antiquæ typus 279
cyri appellatio unde 660
& 868
cyri archiuum 885
cyri ſepultura & epitaphium 283.652
cyri in mulieres liberalitas, pag. 510
cyri frugalitas 330
cyri mos de menſa partem mittendi amicis 1062
cyri præſtantia 868
cyri ſenectus 750
cyro quale redditum ab Orpheo oraculum 554
κυρτὰ 140
cyrtos 337
κύρτωσις 113
cyſolecbes quis 740
cyſos, cyſthos ibidem
cyſtis 144
cytaria 574
cythereidis prima ſyllaba cōmunis 634
cytherius Philoxenus 497
cytheria Veneris cultores, unde 881.1129
cythrini 458
cytinus 988
cytini flores 660
cytos 97.501
cyttara 21
cyttarus quid ibidem
cyzici per Mithridatem obſidio 781

D

DAæ Scythæ, qui & Daſæ 707
daci qui, & an Getæ 706
daci, Daui, qui 707
dactylicæ tibiæ 319
dactyli idei 116.642
& unde dicti 642
dactyli idei ferri excudendi auctores 678
dactylion 123.560
dactylios 128
dactylij 123
dactylotum 1056
dactylus Pythici nomi 613
δακτύλου μνῆμα 630
δᾳδουχεῖν 1081.1093
δᾳδοῦχος 1093
daer 1090
dædala facta, prouer. 1178
dædala μικρὰ & μεγάλα 583
dædalidæ 1178
dædali genus ibidem
dædali ſimulacra ibidem
& eiuſdem cum Icaro fuga ibidem
dædali ſtatuæ 967
δαίδυ 1046
δαιμονάρχης 49
demonis appellatio anceps, pag. 36
demonij uiri qui 46
δαιμονιζόμενοι 196
demon an moueatur, mutato loco 47
demon bonus qui 1068
demon igneus 46
demon magnus pro deo 45
demon proprius quis 44
demon Saturnius 46
demon, ſecundus rationalis naturæ gradus 37
demon ultor magnus, hymno celebratus ab Orpheo pag. 367
demonis ab anima electio quando fiat 46
δαίμονος ἀγαθοῦ κρᾶσις 1068
demonis boni poculū ibidē
demonis boni ſacra 1091
demonis nomē ueteribus honeſtu, nobis non item 36
demonis ſymbolum triceps canis 50
demonem eſſe unicuiq; propriū cuſtodē ac teſtē 45
demo. plurib. modis dici 44
demones à deis abiūcti 8 49
demones aeris animalia 40
demones an habeant corpus pag. 39
demones an hominibus præſtātiores exiſtimādi 49
demonas animaliū uictimis oblectari 422
demones an naturaliter mali 43
demones an ſentire doloris uim poſsint 43
demones, canes atri 50
demones cur dicti 37
demones cur inuiſibiles ſore 49
demones eſſe ſemine fœcundos, atq; coire 41
demones exagitandi ſymbole unde 49
demones ex angelis quomodo facti 35
demon. horrere gladios 43
demones incubi & ſuccubi, pag. 555
demones internuncij 49
demones mali 42
demones pro dijs 45
demones qua ratione futura prænoſcant 48
demones qua ratiōe uarias figuras exhibeant 41
demones quare Heſiodo dicti hominum cuſtodes 39
demones q naturales, quiq; aduentitij 38
demones quibus rationibus futura prænoſcant 51
demones quomodo ſinguli ſingulorum gentium idiomata exprimant 50
demones ſecundi qui 226
demones ſeptētrionales, mali 42
demones tanquam paſtores nobis adhibiti 39.45
demones terreſtres, aquei, ignei 38
aerei 38.39.41.49
demonum bonorum malorumq; diſtinctio 49
demonum corpora qualia, 41 591
demonum corpora diſſecta etiam dolere 43
demonum decuriæ 47
demonū deſcriptio 37.49
demonum è cœlo lapſus 42
demonum illuſiones 270
demonū incurſibus qui nam maxime pateant 50
demonū in homines inſidiæ unde, & quales 50
demonum loca ſub luna 36
demonum nulla lingua propria 50
demonum nullus neque mas neq; fœmina cēſendus 41
demonum ordines in ſingulis planetarū ſphæris 38
demonum pernicitas 51
demonū præfecturæ 38.50
demonum præſtigia 646
demonū principes Serapis & Proſerpina 49
demonum prolectatione nō ſemper nos peccare 50
demonum ratio 382
demonū ſuppliciū 43.44
demonū tam bonorū quàm malorum nomina 47
demonū uerba quibus exaudiantur 46
demonū ius quatenus in res uiſibiles, &c. 270
demonibus formidabiles exorciſtæ, & quomodo naſcantur 44
à demonibus quomodo afficiantur 38
demonicum corpus aliud q̄ angelicum 39
demonica corpora etiā affici ibidem
demonica poteſtas, & conciliatrix ibidem
dera quid 1028
deta 243
δαῖτις δαιτυμόνις, pag. 1046
detis ibidem

δαιτροὶ 1046
dagys 732
daimachi Poliorcetica 677
dalmatica ueſtis 598
damæ Pythagoræ filiæ inge-
nium 515
damethus rex 533
damaus Neptunus 542
damar 531
damaſcena 168
damaſtes, de gentibus 618
damaſus epiſcopus 526
damiani ſophiſtæ hiſtoria,
pag. 817
damis 200
damnandi criminis confeſſos
& indicatos, ritus, pa-
gina 365
damni geruli ſerui 972
damocratis Palæſtæ hiſtoria
pag. 757
damocritus 824
damon remiſſe harmoniæ in
uentor 313
danace nummulus 353
danaides Argiuos phreory-
chiam docuiſſe 1026
danaus Argo naui uectus, pa
gina 1126
dandalis maza 335
dantes poeta 571
daphnatum 170
daphne puella in laurũ 170
daphne palatium ibidem
daphne nates 516
daphne unde dicta 169
δαφνηφάγοι ibidem
daphnides 170
daphnis Bucolicorum auctor
pag. 511
daphnis nympha promantis
pag. 614
daphnus fluuius 1144
dardanorũ ſub Illyride mos,
pag. 756
dardania 718
dardanidos nummus 353
dardanus 718
dardanus Paridis ex Helena
filius 750
dardano ſibylla nata 516
darici ſtateres 352.353
darici ſtateres unde 353
daricum aurum 198
darius Cyri φαρετροφό-
ρος 838
darius poſtremus, lictor an-
tea 838
darius talorum iactus 868
darij dictum 389
darij epitaphium 868
darij impietas 416.417
darij præſtantia 868
dario miſſa à Scythis mune-
ra, quæ 889
daſæ, qui & Daæ 707
δασυγγύλος 555
daſypus carnes deſiderat,
prouerbium 1016
daſypus pro cuniculo 1017
daſypus pro lepore 1016
δάτιδος μέλος 1121
datis Perſa, unde Datiſmus,
pag. 1121
daulis feſtum 707
daulis nympha ibidem
daulibus tyrannus ibidem
daulis unde dicta ibidem
daulus ibidem
daunij cur Podalyrij ſepul-
chro incubare ſoliti 1036
dauidis ſepulchrum ab Hyr-
cano direptum 652
dauorum ſeruile nomẽ 707
debere cuiquam, turpe apud
Perſas 695
debitorũ pfidiæ pœna 460
δεκάβοιος nummus 352
decaduchi 862.863
decaclinon 1050
decaclitron 353
decamnichi ſcomma 926
decani 916
decanica loca 976
decaprotæ 863
decas unde dicta 862
δεκασμοί 893
decatelogi 862
δεκάτην ἑστιᾶσαι 860
decateutæ qui 862
decateutrium ibidem
decatones qui ibidem
δεκάζειν 893
è decem annorũ puero graui
da quædam 526
decem milia æris, loquendi
forma 1113
ad decẽ uſq; numerandi mos
omnibus obſeruatus 862
decembolum quid 856
decẽbri præfecta Veſta 983
decemprimi 863
decemuirorum tabulæ 909
decennia feſta 863
δῆλεις 730
dechas carceris quid 636
decima Parca 861
δεκατεία, decimatio 361
decoctæ aquæ inuẽtio 1028
decollare 115
decori neglectus 1011
decoriata amygdala 525
decrepitorum uox 748
decreta 698.699
decreta ſacra quæ 451
decretorij dies 530
decumanus fluctus, & li-
mes 300
decumanus numerus Pytha-
goricis quadratura pri-
ma 862
decumare 361
decuſſatim 862
decuſſatio, decuſſare, decuſſa
tim perducere 500
decuſsis 862
deductoria 1029
deferueſcens ira quæ 900
defrondeſcere 503
defunctus pro cadauere 828
defunctorũ monumẽta apio
ornari ſolita 215
defunctorum uel meminiſſe,
ſcelus apud Albanos 711
in defunctis cur augeſcant ca
pilli & ungues 690
deianira quomodo Solonis
ſententiam uſurpet 423
δείκηλον 413
deiotari ſcomma 443
deiotari in filios immanitas
pag. 416
δειπνιστήρια 740
δειπνῖτις ueſtis 603
δεῖπνον ςντιλὶς 1071
δεῖπνα uaria noĩa 1049
δειράς, δειραδιώτης
Apollo 1029
δέρη 114.115
δερῖται, δερειῶν 524
δέρος, δέρειος ibidem
δεῖξις 165
deldon rex 706
delecta manus 231
δηλίφιλον 733
deli emerſio 1174
deliaſtæ qui 294.613
deliberatiuum dicendi genus
pag. 478
delij cur Ilithyiæ ſacrificent
pag. 1089
delij, paraſiti Phœbi 431
deliorum nummus bos 352
delirium ex imbecillitate in-
terdum 629
delirium ex perpeti uigilia,
pag. 1096
delirium unde naſcatur 86
delirij ratio 627
delirij ſpecies 629
deliros ungendi mos 184
delirium quid 613
delium 167
delius Apollo cur 615
delos patria deorum 294
delphacium 288
delphax 288.979
delphaces, delphyæ ibidem
delphi 613
delphi unde dicti 288.615
delphorum hoſioter 430
delphorum ſtatuæ 1136
delphica menſa 288
delphicum locus 288
delphicum oraculum 451
delphicum oraculum à Gal-
lis laceſſitum 708
delphicum oraculum à Nero
ne ſolutum 305
delphicũ oraculũ cur terræ
umbilicus dicatur 571
delphicum oraculum Saturni
prius 615
delphicũ oraculũ τῆς γῆς,
& Neptuni 614
delphici oraculi initia, item
eiuſdem deficientis ratio
nes 304
delphicũ tẽplũ ex ære 737
delphicus gladius 682.687
delphicus tripos quid 302
delphici theſauri 304.451
delphina 287
delphina peluis non capit,
prouer. 805
delphinas moueri cantu 312
delphinæ cutis uis 288
delphinus cur muſicum ſi-
gnum 289
delphinus futuræ tempeſta-
tis prognoſticon 288
delphini longæuitas 141
delphini motus 288
delphini uis in terra, prouer
bium 287
delphini cur circa Liberum
patrẽ appingi ſoliti 995
delphinorum celeritas 287
delphinus 287.288.614
delphiniſcus 288
delphinium 288.809
delphinia Diana 288
delphinius menſis ibidem
delphinophoros nauis 287
delphis, delphin inſtrumen-
tum 287.429.615
delphys 148.288
delta Arginorũ 425.816
delubrum 447
delus mons 167

del cu-

deluentinus deus 847
δέρμας quare corpus Græcis dictum 55.70.806
demadis dicta 393.439
demarati dictum 312
demarete 353.455
demaretium numiſma 353
demenſum 529.1156
demetria 648
demetrias triremis 450
δημητριὼν menſis Hieromenia 983
demetrius Caletianus 1006
demetrius Phalereus εἰκόνων τριῶν 838
demetrius Sunieus 851
demetrius Trœzenius 737
demetrij adulatores 795
demetrij hiſtoria 160 162.421.815.1156
demetrij dictum 578
demetrij lamia 1112
demetrij libido 542.594
demetrij Poliorcetis forma, 347. & hiſtoria 1084
demetrij ſepulchralis lex, pagina 651
deminutio 629
demiurgi 12
δημιο nates 649
democharis dictum 871
democoon 194
democratiæ gluten, theorica pecunia 293
democratis dictum 497
democratica menſa 240
democritus Gelaſinus cognomento 112
democriti de ſomniorum ratione ſententia 1033
democriti de uiſus ratiõe ſententia 549
democriti dicta 191.239 & 801
democriti dij, Pœna & Beneficium 846
democula pro domuncula, pagina 477
demodocus 227
demodoci in Chios epigrãma pag. 1020
demodoci ſcomma 1069
demonidæ claudi crepidæ, pagina 225
demonſtratiuum, genus dicẽdi 478
demophoontem primũ luiſſe pœnam Athenis 1073
demopolis Themiſtoclis filius 533
demoſthenes abſtemius, pagina 1102
demoſthenes cur Argãs dictus 680
demoſthenes Batalus dictus, pag. 180
demoſthenes cur Parabacchus 755
demoſthenes eloquentiæ typus 953
demoſthenes Romanus Cato dictus ibidem
demoſthenis cricus, prouerbium 299
demoſthenis exilium 301
demoſthenis in exilium abeũtis dictum 543
demoſthenis excellentia & mos 299.301
demoſthenis facetiæ 180 & 181
demoſthenis hydropoſia, pagina 180
demoſthenis in Aeſchinem ſcommata 1045
demoſthenis dictum in Demadem 283
demoſthenis in Philippum ſcomma 481
demoſthenis de Phocione dictum 283
demoſthenis ſcomma in Pythiam 305
demoſthenis laus 179
demoſthenis oratio qualis, 953 954
demoſthenis ſententia 301
demoſthenis uis 180.953
demoſtheni defuiſſe iocorum facultatem 180
demoſtheni octies deſcriptus Thucidides 487
in demoſthenem Diogenis ſcomma 839
demoſthenem ρ literæ pronũciatiõe laboraſſe 465
demothœniæ 1051
demoticum dipnon 1049
denarius 354
denarius exigui precij 355
denarius numerus à digitorum ſerie deprõptus 94
denarius numerus cur decas 862
denarius ſextinus 354
denarij numeri uis & ratio, pag. 862
ultra denarium propriè non eſſe numerum 691
δενδίλλειν 103
dendrogalenũ quinum 1105
δενδρυάζειν, δενδρυάζουσα uox, quæ 317
δέννος, δεννάζειν 535
dens aratri 992
dens, ſphondylus 113
dẽtes, chordarũ inſtar 109
dentes cur attributi animantibus 111
dentes gnomones, pullini, pagina 445
dẽtes ignibus indomiti 486
dentes in adultioribus nõ renaſci 486
dentes παραφυόμενοι, pag. 642
dentium candor in Aethiopibus 608
dentium diſtributio & uocabula 111
dentium ex aſpectu & auditu ſtupor 777
dentium horror ex inciſione aut ſtridore 601
dentium numerus 111
dentium præſagia 111
dentium ſtupor 195
dentibus an inſit ſentiendi uis 111
dentibus infeſtũ frigus 957
dentale 992
dentifricia ex retrimentis, pag. 704
dẽtire infantes ſeptimo menſe 860
dentitio 112
δέος 823
deoſculatio cur pro adoratione Hebrais 366
deoſculatio pro ueneratione pag. 118
depeculatores qui 364
depenneſcere 503
deplantare 963
deportati, quid à relegatis differant 1039
deportatio 361
deportatio in inſulas 971
δέρμα 658.816
deræambus quid 658
δέρρις 1028
derbicarum mores 712 & 756
derce Veneris filia, deq; ea plura 883
derceto, eiusq; templũ, deq; ea plura 883
dercyllidas cur Scythos dictus 1058
δέρειν 304
deruncinare quid 284
deſcribere 517
deſectores qui 1137
deſertores, rhipſaſpides, pagina 357
deſiderium, pothos 654
deſinere ſcire, non minor uirtus q̃ ſcire dicere 466
δεσμόν 70
δέσποινα quæ, eiusq; cultus 935
deſpoſionautæ 972
deſquammationes 819
deſultor et deſultorius equus non idem 830.831
deſultorij equi, qui & unde, pag. 830
deſultorium ingenium, prouerbium 829
deteſtatio 126
deus, dea, in genituræ locis, quid 45
deus quid 16
deus an afficiatur nobis adorantibus 432
deus τἀγαθόν 844
deus, rerum omnium bonitas pag. 2
deus communis legum conditor 698
deus cur hominis forma exprimi ſolitus 1169.1170
deus cur θεός 849
deus, cõſummatæ ratiõis ſcopus 338
deus, homo immortalis 53
deus idem cum fato 848
deus, mundi centrum 575
deus, omnium centrum 2
deus, omnium rerum origo & finis 1.340
deus φιλάνθρωπος 560
deus pro animo 44
deus pro dæmone, & contrà 46
deus quomodo uenalis dicendus 784
deus, ſummus rationalis naturæ gradus 37
deus unus Platoni & Platonicis 849
dei appellatio unde 837
dei diuerſæ appellatiões diuerſarum gentium 857
dei boni templum 1068
dei cognitio 338.339
dei cognitio ex operibus, 844 845
dei cognitio neceſſaria 432
dei commendatio 152

dei cultus quis 339.340
dei deſcriptio perdocta, 836 837 845
dei donum, medicamē 1118
dei eadem cum Monade ratio 856
dei figura cur nigro colore expreſſa quibuſdā 1169
dei figura non inſculpēda annulo, Pythagoræ ſymbolum 613
dei filij qui 81
dei filijs qui cultus competat, pag. 423
dei ignoti ara Athenis 485 & 845
dei in omnibus excellentia et poteſtas 338
dei in puniendo ceſſatio unde 205
dei inuocatio et laus, ex Mercurio 850
dei nomen tetragrāmaton 5
dei nomen ab omnibus quatuor literis exprimi 857
dei nomen cur multis rebus attributum 836
dei potētia in quib. ſita 176
dei ſimilis, uir bonus 691
dei ſimulacrū quo pacto homo eſſe dicatur 54
dei ſimulacra duo, mundus et homo 54
dei ſimulacra quanto tempore Romanis nulla 428
dei ſubſtātia angelis quidem peruiſa 836
dei ſummi cultus qualis, 422 423
deo an nomen aliquod conueniat 2
à deo ducenda omniū rerum initia 1
deo frui omnia, omniū autem animam 79
deo nulla ſimulacra ſurrigenda 844
deo quo pacto conueniat patris, filij, & ſpiritus ſancti appellatio 3
de deo uero, uariæ priſcorum opiniones 836
deum adorātes quam in partem cōuerti debeāt 432
deum apprehēſurus ſeipſum prius noſcat, oraculū 54
deum arbitrari ἀνθρωποειδῆ καὶ ζωόμορφον, nefarium 428
deum arithmetica, geometria, & muſica in creatione mundi eſſe uſum 4
deum eſſe unum, nomina tantum plura 847
deum eſſe unum, triplici ratione probari 849
deum in omnibus per omnia mouere omnia 382
deū inueniſſe, difficile: intellexiſſe, impoſsibile 836
deum omnia in numero, pondere & menſura perfeciſſe 853.859
deum omnibus initijs præfari ſoliti ueteres 3
deum ſilentio colendum, 428 575
deum tribus modis coli 856
dij allecti 846
dij ἀκρτεροπαῖοι 546
dij aſcriptitij 846
dij conciliati pro zodiaci ſignis 28
dij cur monogrammi Epicuro 308
dij duodecim menſium principes 28
dij etiam in caſulis, Heracliti dictum 596
dij intelligibiles qui 423
dij maiorum gentium 846 & minorum ibidem
dij municipales 847
dij patrij, penates, urbani, pagina 983
dij quare immortales Homero 235
dij quare laneis pedibus eſſe dicti ueteribus 205
dij ſecundi qui 226
dij ſelecti 846
dij Thraces 576
deorum adulteria 222
deorū appellatio unde 844
deorum cognomen imperatoribus unde & quando indi ſolitum 834
deorum cognomina 510 511 1130
deorum cœnæ, quæ 1071
deorum cultum primos excitaſſe Aegyptios 721
deorum duodecim ratio ab Aegyptijs ad Græcos, pagina 721
deorum figuræ & rationes earundem 1169
deorum incognitorum ara, 485 845
deorū inſtitutor, prou. 834
deorum manus quæ medicamēta Philoni dicta 1118
deorum molas tarde molere, prouerb. 205
deorum multitudo 847
deorū apud priſcos uaria nomina 983
deorum nomina & æſtimatio ueteribus unde 612
deorum nomina tam maſculina quàm fœminina, qd allegorice 680
deorum pugnæ allegoria, pagina 679
deorū ſtatuas in templis quis primus cōſecrarit 1136
deorū triginta millia in orbe culta 849
deorum uarietas apud ueteres abſurda 845
dijs alijs alia loca ſacrata, pagina 430
de dijs & rebus diuinis, Magorum ſententia 748
dijs dicatos occidendi ius, pagina 447
dijs immortalibus, qualis ueterum agricolarum uox, pag. 443
dijs qualia templa extrui ſolita 355
dijs quis primus ſacra fecerit 848
deos eſſe duos aſſerentium dogma refellitur 849
deos eſſe qui negarint præcipue 848
deos meridie ingredi 575
deos nullos potius ꝙ crudeles eſſe credendum 492
in deos referendi mos 835
deos ſæpe etiā oraculis mentiri 48
de dijs opinionem omnibus eſſe inſitam 844
deuirginare 828
δευτερεῖα 414
deuterurgi, δευτερουργὸν lenæ genus 597
δεξιὰ quæ 117
dexicreon ἀγύρτης, & naucletus 1130
dexicreontis Venus cur, pagina 1130
dextra fidei ſacra 343
dextræ in adorando ori admouendæ ritus 366
dextræ tangendæ in ſupplicando mos 568
dextrā in fide porrigi 116
dextra cur ſalutatio peragi ſolita 116
dextras iungendi mos 862
dextrum cæli duplex 21
dextrum, latitudinis principium 19
dextrum pro interiori 324
dextrum terræ latus 19
dextra corporis ualidiora ſiniſtris 196
dextra, ſiue δεξιὰ, pro fortunatis 568
dextra, τὰ συνετὰ 117
dextri pedis motus 19
dextratum agri genus 119
dextrariola 300
dextrocheria ibidem
δία Iouem ſignificare quid pag. 680
diagrammiſmus 789
διὰ τεσσάρων ſymphonia pag. 1105
diabete 991
διαβήτης 144
diabolus uide Dæmon
diabolum non omnis malitiæ cauſam eſſe 50
διακεκλιμένως βαδίζειν pag. 117
διαχώρημα 386
διαχώρησις ibidem
diacodion 26
diaconij multæ notiōes 976
diaconica loca ibidem
diaconus, diaconum ibidem
diacopi 1028
διακόσμησις 13
diacoſmus 13
diactoros cur Mercurius, pagina 1124
diadema quid, & eius inuentio 922
L. Diadematus 655
diademati cognomen 922
diadumeni cognomen 574
diæta tenuis quæ 455
diætæ multiplex notio 455 & 456
diætæ ſingulariæ 94
diætarij 456.973
diætarū uaria nomina apud ueteres 456
diæteta 455.456
diætetice medicina 455
diaglyphice 1137
diagonios linea 549
diagoras ἄθεος 844 & 848
diagrāma quid 699.709
διαγραφαί 699

diagra-

diagrapharius quis 700
diagrapheus ibidem
dialectica propriè qd 272
dialectica quid apud Platonem 272
dialectice quid à rhetorica differat 737
dialectice philoſophiæ pars quæ 962
dialectica ſacrificia 429
dialecticorū acumen 744
διαλείπουσα febris 855
dialeucum 969
dialogiſta 272
diamaſtigoſis 290.671
diametrum 726
diametrum in cælo quid 26
diamonos mādragora 657
diana Aethiopia unde 608
diana Alphea 511
diana Amphipyros cur, pagina 425
diana ἀριστοβούλη 359
diana cur Artemis 616
diana Δικτυννα 711
diana eadem cum Hecate, 425 608
diana eadem cum luna 608
diana cur pro luna 766
diana Enodia 659
diana ἡμερασία 630
diana Hymnea 588
diana Lephria, & Potamia, pag. 511
diana Leucophrys 532
diana Lye 511
diana λυσιζώνη cur 600
diana præfecta Nouembri, pag. 983
diana Orthria, ſiue Orthia, pag. 320
diana Orthia 671
dianæ Orthiæ ſimulachrum, pag. 671
diana Orthoſia 320
diana Phyllas 766
diana Stymphalia 603
diana cur tauropolos & tauropus 246
diana cur triformis 764
diana cur Triuia 766
diana Triclaria 511
diana unde dicta 766
dianæ apud Lydos cultus, et Armenios 713
dianæ ἀγροτέρας templum 767
dianæ diuerſa cognomina, 472 511 588
dianæ aliquot cognomina, pag. 671
dianæ conſecrandi uirgines antequam nuberent, mos pag. 1004
dianæ Coryphææ apud Epidaurios ſacellum 885
dianæ epiſcopi templū 676
dianæ Epheſiæ templū 884
dianæ Icariæ templum 908
in Dianæ ſacris cur faces, pagina 764
dianæ Lyceæ templum 823
dianæ Neleidos celebritas, pag. 880
dianæ παρθένου ſacellū 425
dianæ Perſiæ boues 276
dianæ φιλομείρακος ſacellum 813
dianæ Tauricæ ſimulacrum pag. 671
dianæ zona 600
diangelus quis 284
διάνοια 200
διαπαρθενεύειν 828
diaparthenia ibidem
diapaſon 529.1105
διαπέδησις 89.91
diapente ſymphonia 1105
diaphanum an etiam in terra & compoſitis corporibus 547
diaphanum quid ibidem
diaphoretica quæ 1059
διάφραγμα 145
diaphragmatis ratio ac nomina uaria 145
διαπλαστικὴ δύναμις, pag. 860
διαπνοή 1043
diaponi canes 661
diaporphyra 969
diapſalma 569
diarium 455
διασκανδικίζειν 1180
diaſia 440.648
διάσμυρνα κολλούρια, pag. 216
diaſphendone 360
διασημαντικὴ uox, quæ, pag. 317
diaſtrophi oculi 544
διατεσσάρων muſica ratio 529
diatheca 1056
diatoni lapides 1019
diatonicum melos 313
διατετραίνειν compoſitio 144
diatretarij 1056
diatretus calix qui ibidem
diatriba 981.1168
diatribæ eleutheriæ, et γλαφυραὶ à Cimone primū Athenis ſtructæ, pagina 1168
diatrion pharmacū, & diatrion piperεon 576
διατρίμματα 775
diatritarij medici qui 856
διατρύγιον 1092
διαττόντες traiectiones, pag. 397
diauli agon 484
diaulion 319
διαυλωνίζειν 437
diaulos 505
diaxyla quæ 969
diazoma 632
dibaphos purpura 1173
dibapho ſtrumā ueſtire, quid pag. 1173
diboli chlenæ 597
dibolia tela 414
δίκαιον pro iuſto cur 895
dicæarchi in Platonem calūnia 620
dicæus Apollo 897
dicanicū genus dicēdi 478
dicaſtæ 455
dicaſtes quaſi dichaſtes 895
dicaſterium 182.230
dicaſteria Athenis 866
dice, cur Iouis filia & uirgo pag. 895
δίκη pro more 895
δίκη, quinarius 858
δίκην λαγχάνειν 867
dicelictæ 250.413
dicelictæ qui apud Spartanos 212
dicella 414.991
dicendi genera quæ, & in quibus maximè conſpicua 886
dicendi magiſtri homines tacendi dent 472
dicendi ratio an ars & qualis 665
dicendi ratio à philoſophia male ſeparata 1117
dicere mulierum eſt, facere uirorum, prouerbiū 535
δίχαιον 895
dichalca 352
dichalcus 739
dichaſteres dentes 111
δίχηλος 132
δίχωμοι emplaſtra 480
dichotomia 572
dichotomos luna 530.767
δίκλιδες 182
δίκυο 929
dicondyli digiti 118
dicori ueſtes 598
dicoryphi 97
dicrotæ naues 1128
dicroti 309
dicroſſium 358
δίκροτος pulſus, & bireinis 317
dictamus herba, quæ & dictos 1089
ex dictamo corollæ cur Ilithyiæ 1089
dictator olim magiſter populi 454
dictina, non Dictyna, unde pag. 765
dictyna 711
dictyneum 765
dicypellon 1070
δίκυρτος camelus 251
didactra 505
didaſcalici libri 641
didaſcali qui 211
didaſcalia 505
δίδειπνος 746
didonis continentia 1086
didyma locus 148
didymæus Iupiter & Apollo, unde 148
didymon 366
didymon xylon Græcis quid pag. 366
didymos 344
didymus panniculus 124
didymus Alexandrinus cæcus 74
didymus grammaticus cur Chalcenterus & bibliolathas 737
didymus in Ciceronem inuectiue 737
didymus tibicen ex ſuo nomine ſuſpenſus 125
didymi ἐξόδιον 737
didymi frequēs ſtudiū 596
didymi librorum numerus, pag. 737
didymi, didymaones 148
didymi teſtes 125
δινάζειν 765
dieche quid 549
διάγγελμα quid ab ecphraſi differat 487
διηγητικὴ 1081
δίεπω 281
dies mala quæ apud prophetam 531
dies ſacer quid 450

dies Aegyptiaci 528
dies Albi qui 529
dies ἀποφράδες, nefandi, pag. 528
dies atri, & poſtriduani, pagina 528
dies boni dæmonis, q 1068
dies ciuilis apud Rom. 389
dies communes 528
dies critici, criſimi, decretorij, iudicatorij 530
dies κύριαι ibidem
dies iuſti qui 461
dies malarum cõmotionum in morbis qui 531
dies ominoſi qui 528
dies ſuſpecti nauticis q 528
dies θεωρητικοὶ 531
dierum criticorum ratio, 530 531
dierum mutationes in quibus ſignorum partibus fiant pag. 32
dierum obſeruatio apud Romanos 528
dierum particularia tempora cum uniuerſalibus reſpondere 530
diexodi qui 737
diexodicæ hiſtoriæ quæ, & diexodica ibidem
diffarreatio quid 1082
differtum quid 323
digeri, διαφορεῖσθαι 189
digeſtionum ſpecies 158
digeſtionũ uocabula, ibidem
digamia ethnicis quoq; infamis 1086
digamiæ exordium unde, pagina eadem
digitus numerus qui 863
digiti monumentum 630
in digito mori, quid 892
digitum latum uel tranſuerſum, prouerb. 455
digiti arithmetices uerniculati 890
digiti cuidam ſex in utraque manu 642
digiti παραφυόμενοι, pag. 642
digiti quibuſdam in manibus ſeni 116
digitorum articuli 641
digitorum crepitus 116 & eius ſignificatio 891
digitorum geſtu ſuppūtaſſe ueteres 890.891
digitorum implexio magica pag. 643
digitorum nomina quibuſdã amuleti uice 642
digitorum partes 168
digitorum ratio & nomina, pag. 641
digitorum ſtructura mirabilis 116
digitorum tam in pedibus, q̃ manibus ratio 131 & 132
in digitos mittere, quid 891
digitis computatorum ſimiles qui 889.890
διιπετής quid, & cur fluuij διιπετεῖς Homero 999 1000
dijpolia 440
dijronoxeni qui 677
dilores ueſtes 597
diluuium uniuerſale eſſe non poſſe 57
diluuij ratio 873
ante diluuium cur tam longæui homines 801
dimachæ equites 831
dimitros cauſia quid Plutarcho 595
dimitti prætorium 1082
dimittendi uerbum, eiusq; uſus 1082
dimittere uxorem an Latinè dicatur ibidem
dinæ cur mergi Arato dicti, pag. 1056
dinos locus 269
dinos poculum, δεῖνος, & ſaltationis ſpecies 1056
diocletia 809
diocles pæderaſtes 555
diocletiani arrogantia 77
diocletiani dictũ 199.980
diocletiani imperij præſagium 980
à Diocletiano combuſti artis χημείας libri 222
diogenes Epicureus 250
diogenes μυιοφάβιος 496
diogenes Phryx ἄθεος, pag. 848
diogenes Tarſenſis 379
diogenes tragicus 315
diogenis apophthegma, 306 481
diogenis Cynici patientia frigoris 955
diogenis dictũ in crapulam pag. 495
diogenis impudentia 518
diogenis in adulatores ſcomma 794
diogenis in Demoſthenem et Spartiatam quẽdam apophthegma 839
diogenis in diuitem indoctũ ſcomma 786
diogenis in diuitem imperitũ ebria, & in puerum gulo ſum 1013
diogenis ſcomma in molles, pag. 559
diogenis in Platonem ſcomma 482
diogenis pera 785
diomedeæ aues 521
diomedes cur Palladium Aeneæ reddiderit 1073
diomedis filiæ cur equæ appellatæ 477
à diomede extructa Trœzenijs templa 423
dion urbs 576
dion à Merula tranſlatus, pagina 1076
dion taxatur 815
dionis Chryſoſtomi in philoſophos oratio 1117
dionis & Platonis amicitia, pag. 882
dionis tomus 834
dionis uirtute pulſus Dionyſius 759
dionos allegoria 881
dionyſia ſaltatricula 413
dionyſiacæ ſaltationes 163 & 165
dionyſiaci congreſſus 327
dionyſiaci dæmones 42
dionyſiaci homines 244
dionyſiocolaces 975
dionyſius Apher, ſeu Mileſius 731
dionyſius apud ueteres quid, pag. 244
dionyſius unde dictus 246
dionyſius Areopagita 38
dionyſius à Titanibus diſcerptus 615
dionyſius choopotes 432
dionyſius Corinthi, prouerbium 677
dionyſius cur Dithyrambus pag. 228
dionyſius cur taurus 246
dionyſius taurophagus, pagina 246
dionyſius hydragogus, pagina 997
dionyſius cognomento λάμπτηρ 564
dionyſius μ literã ſortitus, quomodo cauillum diſſoluerit 865
dionyſius μελπόμενος, cur 616
dionyſius ὀρθός, cur 247
dionyſius Phleon cognomento 1135
dionyſius pomorum inuentor, & ἀκροδρύων omnium 246
dionyſius πυριγενής 244
dionyſius Scythobrachion, pag. 750
dionyſius uino cõperto pro medico habitus 1054
dionyſii adulatores 795
dionyſii ἀκρατοφόρου ſacellum 1069
dionyſii antrum apud Naxum 935
dionyſii Areopagitæ decollati miraculum 96
dionyſii cognomentum unde Mithridati 1127
dionyſii cognomina 755
dionyſii πολυκέστου templum 818
dionyſii crater 1068
dionyſii feſtũ Ambroſia & Brumalia 1092
dionyſii feſtum σκιερεία, pag. 678
dionyſii filiarum & uxoris apud Locrenſes ſupplicium 508
dionyſii fuga ad mare 994
dionyſii furor 1021
dionyſii Halicarnaſei laus, pag. 230
dionyſii iunioris uinolentia, pag. 866
dionyſii libido in Locrenſium uirgines 521
dionyſii poma quæ 246
dionyſii poſterioris dictum, pag. 840
dionyſii poſterioris tyrannis & calamitas 759
dionyſii pares 38.245 & 246
dionyſii ſacra 243
dionyſii ſenioris ac iunioris quædã memorabilia 865
dionyſii ſenioris dictũ 390
dionyſii ſenioris præſtantia, deq; eo plura 870
dionyſii Sophiſtæ in Heliodorum ſcomma 1010
dionyſii tripus quid 248
dionyſii tyranni apophthegmata

gmata 865.866
dionyſii tyranni candelabrũ
pag. 214
dionyſii tyranni hiſt. 274
dionyſii tyranni impoſtura,
pag. 400
dionyſio tyranno libere ab
Antiphõte reſpõſum 731
dionyſium mari demergere
quid 994
dionyſiorum ritus 248
dionyſocolaces qui & unde
pag. 866
διοπετῆ τὰ ſomnia 1030
diopi qui 281
diopi tibiæ 319
diopos, diope 38.445
diopteres 445
dioptræ 445.1026
dioptrice 445
διορθωτικὴ 894
dios quid, & unde Dium ma
re 1004
δῖος βάλανος 168
dios urbs 705
διοσκόρειον 258
dioſcuri ἄνακτες παῖ-
δες, & anaces 617
dioſcuri cur Laperſæ 638
dioſcuri parotides 680
dioſcuri primi anactes dicti
pag. 281
dioſcuri ſoteres 482
dioſcurorum allegoria 680
dioſcurorum prandiũ Athe-
nis quale 240
dioſmos quid 549.937
diſpolitico medicamẽ 576
dioſpyros 425
diotima 515
diotimæ præceptum 924
diotimus Athenienſis cogno
mento Chonas 1108
& 921
diotimi lampadicus curſus,
pag. 426
dipaltus 850
diphili nomen 576
diphili Theſeus 484
diphilo Diphilus tardior,
prouerbium 576
diphili quot, qui, unde 576
διφρουῖδαι 189
diphoreticus ſudor ibidem
diphorumeni ibidem
δίφρου ὄλπα 396
diphros 596
diphros, quaſi διφόφορος,
pag. 832
diphri lochai 832
diphtheræ 597
diphtheriæ ſenes cur 1037
διφυὴς 348.708.742
duplæ figura & uſus 570
diplaſides chlænæ 597
diplaſii ſymphonia 1105
diplaſion 529
διπλᾶξ μαρμαρίη 603
diploa 97
diploidion 598
diplomata 1058
dipnologia 1053
δεῖπνον 1049.1064
dipodium 126
dipolos terra quæ 1087
dipondia ſaltatio 165
dipondius aſsis 354
διπροσώπου emplaſtra.
pag. 480
διψακὸς 144
διψᾶν 1100
dipſas hepatis ſignum 985
dipſas unde dicta ibidem
& qualis ſerpens, ibidem
dipſadis morſus ibidem
dipſetica 1059
διψία κόνις 985
διψῶντες 726
diptychũ emperonema 603
dirades 115
directarius 1020
directarij 973
diribitores 231
diribitorium 139.231
δὶς διὰ πασῶν 529
diſcendum hodie & ſemper
pag. 1121
diſcentem bene, bene item ua
lere ibidem
diſcere iterum, & reminiſci,
an idem 769
diſcernendi facultas, & eius
uitia 628
δισκεύειν 132
diſci in planitie inuentor, pa
gina 929
diſci uariæ notiones ibidem
diſciplina non aliud quàm re
miniſcentia 375
376 769
diſciplina nõ idem cum ἐχε-
δεῖξις 272
diſciplinæ militaris duo ſup-
plicia 361
diſciplinæ artes etiam ſcientiæ,
pag. 272
diſciplinæ à Mercurio inuen-
tæ 722
diſcumbentium apud ueteres
mos 1058
diſcus pro ſolis corpore 929
diſco in Olympijs uictor Eri
ceus 484
diſsipium 135
diſtega 689
δίστεγος thalamus 474
diſtermina pro diametro, pa
gina 726
diſtichiaſis 439
diſtichon hordeum 284
diſtillarius 1166
diſtillationes ibidem
diſtributiua iuſtitia 894
ditare quàm ditari, magis re
gium 785
διθυραμβώδης 770
dithyrambicus intellectus,
pag. 229
dithyrambici poetæ, & eo-
rum proprium 229
dithyrambus 228
dithyrambi origo 229
dithyramborum uictoribus
bos dari ſolitus 246
ditis imperium à lacteo circu
lo 574
διτριχιᾶν 216
diuerbia 319
diuertere ab uxore 1081
diues aut iniquus aut iniqui
heres 787
diuitis ſordidi & auari dete-
ſtatio 784
diuitẽ ualde eſſe, ſimulq́; pro
bos impoſsibile 785
diuitum mores trypheri, pa-
gina 454
diuitum liberalium domus,
ſolis menſa 1109
diuitum σκώληκες aſſenta-
tores 794
diuitiæ cur meganores dictæ
Pindaro 784
diuitiæ quatenus cæcos red-
dant ibidem
diuitiæ ueræ quæ 785
& non ueræ ibidem
diuitiarũ cõmendatio 786
diuitiarum modus optimus
qui 1109
diuitiarum uſus qui 69
785 786
diuidua luna 530
diui lapides qui 1019
diuini, oratione à deo tantũ
petenda 837
diuinæ illuminationis in no-
bis gradus, qui 963
diuinaculi 185
diuinaculi forenſes 275
diuinaculorum fraus 638
diuinandi ars unde orta 48
diuinandi uis 79
diuinandi uis ſapienti ſolum
contingere credita 715
diuinare etiam regium 281
diuinatio à quibus cõtribua-
tur 270
diuinatio per ſomnium qua-
lis 1033
diuinatio quibus rebus fieri
ſolita 268
diuinationi antiſtrophos me
moria 768
diuini appellatio 529.691
diuini officium quod 772
diuinorum cognitio, res ſa-
cra 432
diuinorum locus ſummus &
poſtremus, in logicis, ethi
cis & phyſicis 433
diuinorum inſcitia ubi pri-
mum exorta 847
diuinitatis affectatio hominũ
quanta, deq́; eo exempla
pag. 77
diuinitatis affectatores qui,
pag. 77
diuinitatis comites 983
diuortij autor apud Roma-
nos Sp. Carbilius 1081
diuortij ritus & formula, pa
gina 1088
dius menſis 576
dius qui & dia & diũ 576
διυλισις 1092
Docilitatis partes 373
docilitatem ineſſe etiam bru-
tis 982
docti ab indoctis quid diffe-
rant 1125
doctrinæ laus ibidem
docuiſſe mercede primũ Pro
tagoram 748
δωδεκαμηχάνου cogno
men 520
dodecamechana aſtra 520
dodecatemorion in zodiaco
aliud quàm ſignum 929
dodecaſtylum 139
dodonæ quercus aut phagi lo
quacitas 1126
dodonea quercus polygloſſos
pag. 469
dodonæum tintinnabulum,
pag. 741
dogma, medicinæ pars, pagi
na 1119
δοιδυκες 832
dolabellá ne an Dolobella di

catur 731
dolabra 731
dolere animæ proprium, non
corporis 369
doliare uinum 1105
dolichos 105.505
dolor quo pacto ſentiatur,
pag. 43
doloris ad imaginationẽ uis
pag. 777
doloris cuius præcipuẽ la-
chrymæ 434
dolus malus 400
dolus quandoq; bonus 401
domata 1050
domeſticorum comes 842
dominatio an præter naturã
pag. 967
dominicũ diem cur nos ſab-
bati loci colamus 490
domitiani crudelitas 360
domitiani in ædificando pro
digentia 787
domitiani libido 498
& 499
domitiani uerbũ, ſilete 842
domitiano pulſi ab Italia phi
loſophi cur 1117
à Domitiano exhibitum infe
rorum ſpectaculũ 371
domitij Afri ex crapula inte
ritus 325
domitius Calderinus notatur
pag. 476.601
domitij Calderini laus 601
815 816 1140
domitij Corbulonis dictum,
pag. 403
domninus philoſophus 517
domus 435
domus optima quæ 394
domus pro carcere cur 636
domus τέλειος quæ 1078
domi ſe continere, muliebris
ſexus proprium 508
domi ſuæ ludere quid 961
domuũ ſtructura primum à
Veſta excogitata 562
& 565
domos abluendi mos 357
dona non contemnenda, quæ
liacunq; 483
donatiuum 1058
donus, pondus 364
δῶρα ἐπαύλια, quæ, pa-
gina 1083
doratiſmus 304
doratophori 830
δορκαδίζων pulſus 317
dorcas quid, & unde dicta
317 942
dorcadum ſomnus apertis o-
culis 476
dores platyſtomi 465
dorides menſæ 304
dorion De piſcibus 175
dorionis Georgica 686
doris ueſtis quæ 543
doripe 248
dorius modus 313
dormientes & properè ocu
los diducentes lumen in-
tueri, quid 1154
dormientes quoſdam ambu-
lare, cur 1154
dormiẽtes ſuauiter, nihil ſom
niare 1153
dormientium ualde, cur uox
grauior 1153
dormientia omnia etiam ui-
gilare 1151
dormitionis reſupinæ incõ-
moda 1038
dormitorium membrum 94
dorodoche 814
dorophoria 426
dorophorica ſacrificia, pagi
na 429
dorothece 814
δόρυ 304.811
δορυάλωτοι qui, &
δορυαλωτίζει 811
doryclus pronunceſtu uictor
in Olympijs 484
doryphori 282.304.950
doryphori mariandynorum,
pag. 977
δορυφόρων ὕπαρχος,
pag. 304
doryxeni 405
dos aduentitia & profecti-
tia 1088
dos Græcis προὶξ & pher
ne 1081
dotẽ proſtituto corpore quæ
rendi mos fœminis, ubi
pag. 1086
dotes ex matrimonio à So-
lone ſublatæ 1080
doſonis cognomentum 468
& 921
δουλάρεια δύνα & ἀ-
λύπατα 971
δοῦλος quid ab οἰκέτης
differat 971
δόξα 200
doxaſticus 445
doxomania 630
δρώακες bacchica 1090
drachma, argiria 919
drachma unde dicta 352
drachmæ ſex unciæ 354
draco Athenienſibus legisla-
tor 698
draconis legiſlatoris mors,
362 363
draconis leges ſanguine, non
atramento ſcriptæ 362
draconis leges cur ſanguine
dicantur conditæ 393
in Draconis leges ſcommа,
pag. 698
draconis in adulteros lex, pa
gina 787
draconis allegoria 793
draconis in puellam amor ad
mirabilis 982
in draconem mutatio 342
dracones cuſtodiæ ſymbola
& cur ſimulacris aliquot
additi ſoliti 356
dracones glaucopes 541
dracones Indiæ 199
draconum ſenium, ſiue ſene-
ctus 356
drama decertare ad corollas,
prouerbium 215
δρεπανηφόρα ἅρματα
pag. 831
drepanum cur Corcyra &
Sicilia 490
drimo Alcyon 531
drimyphagia quid 805
dromadæ cameli, & drome-
darij 252
dromeus paraſitus 980
dromica pentathli 484
dromicus 504
dromos Achillis inſula 521
dromos xyſtos 813
dropax quid 560
dropacis conſperſio ad quæ
utilis 560
dropaciſmus Ibidem
droſallis 414
druidæ 702
drupa 460
druſus cur Caſtor dictus, pa
gina 899
druſi iracundia 899
druſiani enſes 410
druſi ingenium 410
druſi medicus πολυπό-
της 1228
dryadis de Diocletiani impe
rio præſagium 980
dryades quæ 41
dryides Gallorum nihil man
dare literis ſoliti 350
dryinos, ſiue dryinas animal
pag. 266
drypetes 240.458.460
dryuſa inſula 840
Ducem magnum ſequẽtibus ho
neſtus error 254
ducũ ſepulchra in foro 650
duellij hiſtoria 307
C. Duellio ſtatua in foro poſi
ta 1077
duellius primus ex Romanis
harpagonibus uſus, pa-
gina 1144
dularia 977
dulce certamen, locus 779
dulcedo mellis ꝓpria 1103
dulcedo naturæ amica, pagi-
na 1060
dulcis cubitus 117.723
dulci potu minus quàm uino
caput lædi 1103
dulcia ebrietatem diſcutere,
pag. 1059
dulcedo ebrietatis antidotum
pag. 1103
dulcia unde fiant 1060
dulcium generatio ex Lucre
tio 1094
dulciarij 1018.1072
& 1156
dulcorari 331
dulocratia 276
dumetum 181
duodecima hora quid 443
duodecima hora ædificare,
quid, prouerb. 443
duodenum 135
dupondiarium 1058
dupondius 125
dupondij litis ſtudioſi 126
durateus equus 1138
durius equus 825.1139
duſii dæmones 41
δύη 854
dyas 471
dyas numerorum mater, ut
monas pater 856
dyas Pythagoricis lis & au-
dacia 856
dyadis ratio ex Pythagoræ
placitis 854
δύναμις 64
dyobolus nummus 352
dyrrhachium unde dictum,
423 424
dys apud Græcos ferè malũ
indicare 386
δυσαλθῆ 740
δυσβουλία 708
δυσκινησία 439.914
δυσκοίλιοι 386

δυσδυ

δυσδίκει 822
δυσωχὰ 173
dyſenteria 136
dyſgargalis equus 825
δύσις 59
δυτικὰ ζῶα 59
δύσλυτοι febres 855
dyſnomia 892
δυσοσιάνισον 568
dyſpathis 914
dyſphorici, dyſphora 386
dyſrachium, dyſrhachia, pagina 424
dyſthigi qui 958
δυσονίαι 148
dyſtrapeli qui 742
δυσεργία 144
dyſuria quid à ſtranguria differat 145

E

E Numeri nota, pagina 890
Eani quid à peplis differant pag. 598
ἔαρ pro ſanguine 521
earites, qui & hæmatites lapis 87
Ebrij cur balbutiant 468
& 958
ebrij cur longinqua minus cernant 1100
ebrij cur non dormiāt 1153
ebrij uino quid à crithino ebrijs differant 590
ebriorum lachryma 436
ebriorum ſomnia 1095
ebriorū uertigo unde 1100
ebrios ungendi mos 184
ebrijs cur dupla uideantur obiecta 1101
ebrietas uide Vinolentia
ebrietas animæ duplex 243
ebrietas à quibus medicis aut philoſophis admittatur, pag. 1099
ebrietas in principe, morte mulctanda ibidem
ebrietas in ſacris permiſſa, pag. 433
ebrietas, iuſtitiæ præmium, quid 243
ebrietas panaris 1099
ebrietas quomodo contingat pag. 1059
ebrietas, uoluntarius furor, pag. 702
ebrietatis antidota 411. 590. 1054. 1058. 1059. 1103. 1128
ebrietatis mala plura 1097
& 1298
ebrietatis mirum exemplum pag. 627
ex ebrietate ſeruitus 967
ebrietate interdictum epiſcopis & clericis 1098
ebrietate quoſdam etiam mori ibidem
ebrietate qui facile corripiantur ibidem
ebrietate Veneris uſum hebetari 869
eburneæ ſtatuæ in olympijs oleo aut aqua cōſpergendæ ratio 485
Ecbolis 148. 805
ἐκχιλοῦσθαι 158
ἐκχύμωσις 91
eccleſiaſterium 292
eccletus 664
eccolpiæ uenti 779
ἐκκοπὶ λογί 1131
eccyclema 292
eccyliſtie 1055
ἐκδέρεσθαι 304
ecdoria ibidem
ἐκεῖνος pro nomine proprio 735
echebaium 992
ἠχεῖα 822
echecratis inceſtus 304
ἠχεῖν 350. 632
ἠχεῖον 739
echenus paleſtræ uictor primus in Olympijs 484
echemythia Pythagorica, pagina 472
echeneidos uis 199
ἐχεπευκής 952
echetle, echetlion 992
echetus βασιλεύς 872
echidna, echis 208
echidna unde dicta 204
echidnæ allegoria 478
echinus placenta 335
echinus quid 455. 456
echinus uenter 120. 121
echini cum pecunia comparatio 757
echini pecten & pellis 456
echini 301
ἐχιοδήκτοι 208
echo athyroſtomos 617
ἠχοῦς porticus 485
eclatiſmata 165
ἐκλιπεῖν quid 1017
ἐκμαγεῖα 447
ecmagma 315
ecnephiæ 780
ἐκπερδικίσας 1140
ecpetala 980. 1069
ecphraſis 1013
ecphraſis quid à narratione differat 487
ἐκφοραί 274
ecphyades 135
ἔκφυσις 134
ἐκπλεθρίζειν 399
ἔκπληξις 629
ἐκπύρωσις 15. 59
ecpyroſis an ex planetis metuenda 873
ἀκρωτηριασμένοι 105
ecryſis 149
ἔκστασις 629. 1091
ecta, ectaſacio 1007
ectati milites qui 1115
ἔκθεσις 665
ἐκτιλόμενος 1090
ectomiæ 502. 503
ἐκτορμεῖν 610
ectrimma 1063
ectropæ 1091
ectropias uinum ibidem
ectropium 586
ectroſmos 149
edacitatis templum 240
edacium catalogus ibidem
edeatræ 978
eden quid 34
edēdi uices quatuor apud ueteres 1064
edicta 698. 699
editus pro ſtercore 386
edna 828
educatio quantum moribus indoleſcendis poſsit 412
educationis ratio 381
edules herba 1157
edulia quæ quibus locis apud ueteres præſtantiſsima, pag. 328
edulitas pro annona 334
ἠερόδους 221
eetionis uxor cur Lambda, pag. 468
efferati appellatio, unde, pagina 411
effigies corporum quomodo in aere & oculis 874
& 875
effigiem ſuam exprimi, qui recuſarint 806
ἔαρ quare Nicandro ſanguis 87
εἰκαδισταί cur dicti Epicurei 794
εἴκελα 447
εἰκὼν 512
εἰκοσέλογοι 862
εἶδος 12
eiecta mulier, quæ 1081
εἰλαπίνη 1050
εἰλαπιναστὴς φίλος, pag. 430
εἰλεοί 1021
εἴρειν 878
εἴρενες apud Spartanos, qui pag. 672
εἰρεσιώνη 459
εἰργμός 50
εἰργμοφύλαξ 636
εἰσφορά 589
εἰς τὸ χεῖν ἀπελθεῖν, pag. 532
ἠλακάτη Erinnæ 515
ἐλαίας καλλιστέφανος, pag. 485
elainas mons 582
elæoſtaphilos 459
elais 248
ἐλαιουργία 191
elaphus 335
elate 168
eleæ 458
eleagabalus, qui & Heliogabalus 1071
ἐλέατροι, eleatri 977
eleazari annulus 299
ἠλεκάτη 632
electra 609
electra, quæ Laodice prius, pag. 757
electri uis 577. 602
electro lucidius 257
eledon polypi genus 506
elegorum inuentor 314
eleis cur Pluto colatur 582
ἀλεμάτα 629
elementi proprium quid 32
elemēta an etiam animas habeant 846
elementa prima, qualis ſubſtantia fuerit 27
elementa, quare στοιχεῖα Græcis 27
elemēta rotūda ſpecie, 567
elementorum colores, ſaporesq́; 27
elementorum diſcors concordia 679
elementorum inter ſe coniunctio 27
elementorum motus 32
de elementorum proprietatibus liber adeſpotos 564
elementorum qualitates quo & in ſe mutuo tranſitus, pag. 965
elementorum quinta eſſentia

tia 679
elementorum quódnam primò frigidum 965
elementorum ratio in corpore humano quae 85
elementis attributus ſenſuum modus 543
elenchos 1014
eleos menſa 977
eleorum de Arcadibus uictoria 581
eleorum proprium 670
eleorum Prytaneum 485
eleorum tribus quot 484
in Eleos Agidis ſcōma 897
elephas, elephantiaſis 1160
elephas ſierēs quomodo quieſcat 577
elephas homine inferior 83
elephas poculum 1056
elephas pro morbo 393
elephas ſcribere doctus 83
elephanti dentes an cornua dici debeant 486
elephanti promuſcis 106
elephanti an crurum inflexu careant 486
elephantes cantu mulceri, pagina 312
elephanti pro ſtupidis 184
elephantes quando primum in Italiam 486
elephantes quis primus in triumpho duxerit 486
elephanti quomodo iritentur 601.602
elephantes ubi omnes dentati, aut non 247
elephantorum cutis cancellata 182
elephantum ſaltatio apud Indos 163
elephantorum ſepultura, Libycum inſtitutum 724
elephātos quis ex Europaeis primus habuerit 869
elephantis non flecti genua, pag. 132
elephantiae mederi uinum in quo uipera perijt 210
elephantiaſis 393
ubi frequens ibidem
elephantiaſis quo cibi genere concilietur ibidem
elephantici ibidem
elephantinon tarichos 498
elephantini libri 820
elephantiſtes 486
elephantarches 436
eleuſinae templi apophthegmata 496
eleuſine unde dicta 1087
eleuſines heros ibidem
eleuſinia myſteria duūm generum 595
eleutheria ſacra 621
eleutherius fluuius 648
elicius Iupiter 606
elienſium laſciuia 556
elis Peloponneſi 510
elidis gymnaſium & eiuſdē ambitus 813
elim depopulatus Hercules, pag. 484
ἠλίθιοι 904
ellops pro acipēſere 1070
ellopes cur dicti poetis piſces 472
ellopes qui, & unde ibidem
ἐλλοπιεύειν ibidem
ellychnium 543
eloquētia citra admirationē, nulla 886
eloquētia, rerū regina 108
eloquentiae uarietas 226
eloquentiae uirtus, probitati ac prudentiae iungenda 1117
eloquentiam fieri admirabilem duobus modis 913
in eloquentia perfectum, adhuc neminem repertum, pag. 1122
ἧλος 417
elotes Spartanorū qui 709
elucum, elucus 395
elutriare 727
elyma 992
elymaei canes 660
elymaei lepores 1017
elymon 878
elymos tibia 318.319
elyſii campi 9
elyſii campi cur in Hiſpania ab Homero fingantur, pag. 703
elytron 726
embades 181
ἐμβαδόν 458
embamma 1166
embaphia 214.1057
embata 181
ἐμβατήρια μέλη 164
embios 574
ἐμβίωσις 1171
emblemata quae 458
embolus ibidem
embola ibidem
ἐμβόλιμα ἔπη 485
embolimus menſis 458
embolimi dies 485
embolimi pueri qui 458
embolum 287
embolus pro pudendo 485
embolus Hippodromi in Olympijs 485
embregmata 97.1102
embrocha ibidem
embryon 992
embryū an etiā animal 573
& quomodo animā recipiat 574
embryum utero cohaerere, ut plantis fructus 573
embryū unde dictum 574
embryonis duplex tunica, pagina 148
embryi nutricatio in utero, pag. 573
embryi in utero naſcentis ratio 574
embryi pileus ibidem
emedullati 974
emerepes Ephorus muſicae contemptor 312
emetica qua 145.805
emmelia 163
emmota pharmaca 1020
empedoclis arrogantia 77
empedoclis bos 736
empedoclis dictum 518
empedoclis de uiſus ratione ſententia 549
empedoclis epitheta cuiuſmodi 1135
empedoclē πολυστανίμων appellatum eſſe quādoq; pag. 779
ἐμπεδόφυλλον 167
ἔμπηρα animalia, quae, pagina 429
ἐμποδία 200
ἐμπειρία medicinae pars, pag. 1119
emperonema diptychon, pagina 603
emphaſis 766.874
ἐμφυλλισμός 216
ἐμφυλλίζειν ibidem
ἐμφύσημα 215
emphyteota 276
emphyteomata ibidem
emphyteoſis ibidem
emphyteoticarium ibidem
emphyteoticus ibidem
emplaſtra barbara quae, item cirrhata, luthea, bicolora, biſacia 1020
emplaſtri δίχρωμοι, καὶ ἀπεράσωποι, & meline 480
emplaſtri melinae quae 480
emplaſtica 910
emplectria 637
emortualis dies 828
ἐμοῶντες τῶν ἐντέρων qui 804
ἐμπνευματῶδες 148
ἔμπνευσα organa 318
empori 1052
emproſthoretica 144
empuſae deformationes 161
empuſe 413
empuſe unde dicta 414
& 1111
empyema 1161
empyi equi 824
empyreum caelum 25
ἐμπυριβῆτας tripodes, pag. 303
ἐν ἀκροπόλει ἐγγεγραμμένος, qui 709
ἐν ἀτόμῳ 544
in atomo ibidem
ἐν κοτύλῃ ludus 507
ἐν λαχάνοις πέπων, pagina 265
ἐν ὅλῳ 659
ἐν πᾶσι λαγώοις, quid apud Graecos 1015
ἐν φρέατι, iudiciale forum pag. 377
ἐν ῥινῷ 544
ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ, prouerbium ibidem
ἐν χύσει, quid medicis, pagina 855
enagorij Mercurij ara 485
ἐνάλατα 611
enarratio quid 470
encaenia 863
encaenides 863
ἐγκελύφῳ 828
encalypteria quae 827
encanthis 216.434.439
encar pro cerebro 96
encardion quid 96.168
encarpa 795
encarpos 118
ἐγκάρσιος 107
ἐγκαταχρίσεις 1135
encauſtice 275.1137
encauſtum ibidem
enceladus, inſecti ſpecies, pagina 632
enceladi interitus 542
encentrides 130.825
encentriſmos 216.825
encephalos 168
encephalos cur cerebrum, pagi

pagina 1120
encæſimori 978
enchiridion 469
enchirides 1071
enchorda organa quæ 318
ἐν κοιλίᾳ 135
encolaptice 1137
encomiaſtice cãtilena 1053
encomion 229.230
encopei 97
encotyle luſus 1057
encratici, qui 336
encratitæ 336
encratitæ hæretici 1045
encryphias panis 1071
encyclera 969
encyclia 229.969
encyclios penſio 969
encyclius homo ibidem
encyclij famulatus ibidem
encyclon ueſtis ibidem
ἔγκυον 449
endelechia primũ, quæ poſt entelechia 61
ἔνδημοι morbi 244
ἔνδιον 1049
ἐνδιάζειν ibidem
endius 512
endryon 992
endymionis & lunæ amor, pag. 767
endymionis ſepulchrum & adytum ibidem
endymionis uxores & liberi, qui 767
ἐννυχίαι 768
ἔναβοι 753
enechyra 1089
ἐνεργούμενοι 50
ἔνεροι 551
ἐνεαιρῶδες 534
ἔγγαια 1147
ἐγγαγὶς πέτρα 488
engaſtrimythos 119.433
engaſtrimythi qui 295
engaſtritæ 295
engaſtromantes ibidem
ἐγγεγραμμένοι dij, qui, pag. 846
engiſſomata 97
ἐγγόνασις 248
ἐγγόνασις pro Ilithyia, pagina 861
engyos 1088
enhæmata 1048
enhæmon medicamentum, quale 87
enhæmum ulcus 87
enharmonicum melos 313
enhippi regis clypeus 808
enholmides nates 302
enhormos cur Apollo 302
enhyalius pæan 321
enhydris 726
ἐνιάλλειν 103
ἔνατα 654
ἐναταῖος febris 855
ἐννεάβοιος ἑκατόμβη, quid Homero 351
ἐννεάκεντρος 854
enneacrunos fons 727
& 1076
ἐννεαρωδεῖς 389
ἐννεάδισμοι σφόνδυλοι 854
ἐννεάγηρα κορώνη, pagina 855
enneatici anni 860
ennius epicus cur Ciceroni dictus 227
ennius quàm gratus fuerit Africano 219
ennij bibacitas, atq; inde articularis morbus & interitus 1098
ennij tragœdia, Achilles Ariſtarchi 1039
ἔννοια 844
ἔννοιαι 375
ἐνόδιον 659
enodios, Enodia Diana, & Enodius Mercurius 659
ἐνοίκιον 497
ἐνοφθαλμίζειν 544
enophthalmi 1171
enophthalmiſmos 216
& 544
enopliæ ſaltationes 164
enoplios nomos 321
enoplij cantus 164
enoptes 445
enorcha 243
enorches dæmon ibidem
enorchus ibidem
enos pro homine Hebræis, quid 58
enoſichthon cur Neptunus, pag. 1175
ἐνωτοκοῖται 105
ἐνεργεῖν 144
ἔντατα organa 318
entatum pro ſatyrione, pagina 528
entelechia 27
entelechia quid Ariſtoteli, 60 61
entelechia colorum 634
entelechiam etiam in brutis & plantis 61
ἐντελὲς δεῖπνον 1071
ἐντελόμισθος 568
entelomiſti 568
ἔντελος pro cornicularios, pag. 640
ἔντερα 135
ἔντερα τῆς γῆς 136
enteromphali 572
enterione 135
ἐντεριωνίς ibidem
enterocele 991
ἐντερόνεια 136
ἐνθεαστικοὶ qui 625
ἔνθεμα 216
enthesis 333
ἐνθετταλίζεσθαι 344
enthuſiaſmus 312.625
& 629
entoma 799
entomiā 633
ἐντομίας 126.127
entoſtathidia 119
entomata 202
entrichon 259
ἐντρυφῶδες 402
entychides Sicyonius 718
& 719
entypoſis 116
enula 112
enyaliuē 659
ἐνύπνιον 121
ἕωλος 395
ἐπ' αὐτοφώρῳ 363
ἐπ' αὐτόπτῳ ibidem
epacteres 1083
epaſtra ibidem
epacla 1053
epæneti Opſartyticon, pagina 1048
epænos 229.230
epagogia 123
epaminondas muſicæ peritus 311
epaminondæ apophthegma, pag. 331
epaminondæ de oleo dictum pag. 191
epaminondæ frugalitas, pagina 495
epaminondæ ignobile genus pag. 838
epaminondæ interitus 476
epaminondæ paupertas & magnanimitas 758
ἐπαμφοτερίζειν 343
ἐπαναφορὰ 23
epangelia 284
epaphæreſis 259.553
& 687
epaphi mater Io 179
eparchos τῶν δορυφόρων 304
ἐπαρίστερα 568
epaulia 1083.1089
ἐπαύλια δῶρα, quæ, pagina 1083
epauma ſticæ febres 855
epebolus 414
ἐπεισόδια 498
ἐπελλάδα 1041
epelanis piſcis odor 1070
ἐπιλογιστικὴ δύναμις, pag. 63
& unde dicta 64
ependytes 1069
ependytes 597
ἐπὶ θυρῶν ἐπιστολήν, pagina 429
epeus 767
epei unde 767
epeus coquus, Troiani equi cõcinnator 1138.1139
ephamiotæ 710.970
ephaptides 603
ephebeum 122
ephebus pro cyatho 1064
ephebi 753
ephebi uino abſtinere apud Romanos ſoliti 1069
ephebos ad aram cædendi mos Spartanis unde, pagina 672
ephectici philoſophi 219
ephebicus 292
ephedrana 127
ἔφεδρος qui 867
ephelcis 478
ephemeræ febres 855.1158
ephemera Galeni febris, pagina 1158
ἐφήμερον 867
ephemeron pro cicuta cur, pag. 1099
epheſiæ Dianæ templũ 834
epheſiæ literæ 606
epheſiæ puellæ interitus 301
epheſis 664
epheſiorum magia 347
epheſiorum uoluptariũ decretum 150
apud Epheſios Apollo & Diana nati 168
ἐφέσιμος δίκη 664
epheſtia 567
epheſtius Iupiter ibidem
epheſtij qui ibidem
ephialtes qui 1035
ephialtem & Otum primos ſacrificaſſe Muſis 854
ephippeion 824
ephippion ibidem

ephippi

ephippon 256
ἔφιππος Venus 1129
ephori certaminũ qui 676
ephori Spartanorum 710
ephori qui apud Spartanos & Ephorium 1020
ephori Spartanorum oligarchiæ uelut pſallion 301
ephororum magiſtratum in cuntium edictum 99
ephormus 867
ephthopolæ 1071
ephthopolium ibidem
ephydor 726
ephyreia æra 826
ephyra 649
ἐπίαλος febris 656
epibades 430
epibatæ 831.1052
ἐπιβατηρίου Apollinis templum 423
ἐπίβδαι dies qui 430
ἐπιβουκόλος 676
epica Liuij 227
epicalymmata 828
epicanthides 434
epicataphora 392
epicataphori 524
epicedium 651
ἐπιχαιρεκακίαι 419
ἐπιχαιρέκακος 419
epicharmi orya 136
epicharmi de mente ſententia 387
epicharmi dictum 479
epichera 505
epicichlides carmen 351
ἐπίκληρος puella, quæ, pag. 1081
epicomia 259
epicopanos menſa 241
ἐπίκωποι 1052
epicranon 649
epicraſis 649
epicrotos terra 357
epicurei cur ἀπαδιστικοὶ dicti 794
epicurei Meſſenijs pulſi, pagina 871
epicurus ἄθεος 848
epicurei atomi 173
epicuri de frugali uictu præcepta 495
epicuri de ſolis magnitudine opinio 928
epicuri dictum 152 756 785
epicuri falſa de aſtrorum ortu & occaſu opinio 929
epicuri in poeticen calumnia pag. 219
epicuri natalis 794
epicuri 567
epicurij Apollinis templum pag. 731
epicus uerſus 651
epicyclij 336
epicylicios cõfabulatio, quæ, pag. 1011
epidamni filia Meliſſa 424
epidemetici 244
ἐπίδημοι morbi 244 & 521
epidemiurgi qui 675
epideris 125
epidermis 92
epidicon 895
ἐπίδικος νίκη, & puellæ, quæ 895
epididymon 146
epidij cornuti prodigiũ 97
epidipnides 1042
ἐπίδωμον 1126
ἐπιδορατίς 814.1113
epidorpiæ trapezæ 303
epidorpiſmata 1041
ἐπιειλίδα 257
epigæa retinacula quæ 779
epigaſtrium 120
epiglottis 134.469.745
epiglottidis officium 1043
epigoni 831.1086
epigrammatographi 227
epigraphon lanæ genus, pagina 597
epigryphi boues 282
epilenium melos 176
epilepſia ἱερὰ cur 448
epilepſiæ medentes cibi, qui pag. 1071
epilepſiam ſeptẽtrionalibus non contingere 196
epileptici qui, & unde 195
epilepticorum filijs quomodo medendum 207
epilogus 804
ἐπιλλίζειν 103
epilogo male uti, prouerbium 804
epimachia 399
epimanes cur dictus Antiochus 832
epimelodema 324
epimedes 483
epimenides Cretenſis 710
epimenidis de Munychia dictum 440
epimenidis in Cretenſes dictum 710
epimetatica 972
epimetheus quid 254
epimethei allegoria 255 & 256
ἐπιμύθιον 681
epinephridia 535
epinicia 505.613
epinotij 113
epipaſta medicamenta 732
epipedonicus ager 119
epipercnon 1015
ἐπιφάνδα 94.309
epiphanis appellatio cur Antiocho 832
epiphonema, eiuſq; uſus & ratio 886
epiphora in oculis quid, item in reliquo corpore 216
epiphoræ 1041.1113
epiphoremata 1041
epiphyllides 232
epiphyllocarpi 232
epiplocele 991
ἐπίπλοον 135
ἐπίπλους 281
epipolæ 524
ἐπιπροίκιος 1081
epirbedium 441
epirotica armenta 192
ἐπιῤῥήματα 293
epiſcenium 292
epiſchidion 534
epiſcopa quæ 676
ἐπισκοπεῖν ibidem
epiſcopi apud Indos, qui, pagina 715
epiſcopi Athenienſibus qui, pag. 675
epiſcopis interdictũ dea & ebrietate 1098
epiſcopos Dianæ 676
epiſcopos & ſcopos pro eodem 676
ἐπισκυθίζειν 1100
ἐπίσιον 122
ἐπίσημον argẽtum 426 & 896
epiſion 125.431
epiſitij, epiſitia 431
epiſotion 1074
epiſphyrion menoides 788
epiſporia 1148
epiſpora ibidem
epiſtaſios 847
epiſtates 303
ἐπίσημα 200
epiſtios 567
epiſtola aduentoria, quæ, pagina 1065
epiſtola epithetos quæ 429 & 861
epiſtolarum uirtutes & decora quæ potiſsimũ 854
epiſtoleus 1165
epiſtomia 1164
epiſtropheus 113
epiſtyliæ 241.960
epitaphium quibus indere licuerit Spartæ 650
ἐπιτάφιος λόγος 918
epithalamiographi 227
epithalamiorum ſpecies, ac ritus 1081
ἐπιθήκη 861
epithecæ prædiorum 861
epithema 355
epitheta feſta 429
epithetæ epiſtolæ quæ 429 & 861
epithymetica uis 62.858
epithymodipni 1051
epitimion 1165
epitocæ 861
epitogium 441
epitomium 1164.1165
epitragia Venus 1130
epitrapezomata 977 & 1041
epitriti ſymphonia 1105
ἐπιτυμβία 578
epitymbia Veneris ſtatua, pag. 1130
epitythios 1052
ἐπίφλωον 678
epizephyria ſaltatio 166
epobelia 1089
ἐποχαί quæ dicantur 26
epochles 919
ἔποχος 26.218
epodus 293
epomis 113.117
epomphalion 121.571
ἐπονείδιστοι 862
epopei monumentum 546
epopei piſcatoris interitus, pag. 449
epops ubi primum apparuerit 706
ἐπόπται 484.676
epos 227
& quid propriè 227
228 1124
epode 324.346
ἐπωτίδες 106
ἕψησις 158
epſethia 1007
epularum lætitiæ quæ, quibus locis præſtantiores, pag. 1070
epularum quadrifaria diſtributio 1064

epulides 112
epulotica medicamenta quæ,
pag. 89.175
epyaxa regina 675
Equeſtris fortuna 830
equeſtris fortunæ templum,
691 692
equeſtres ludi haſtici 813
ex equa Hippo nata 824
equa Pharſalica cognomen-
to iuſta 1080
equæ Pharſalicæ cur iuſtæ co
gnomentum inditum,
897 1080
equarum conceptionis ima-
ginatio 776
equarum in partu purgamen
ta 821
equarum libido 820
equire 662
equus durius 825
equus ligneus apud Troiam
quid 825
equus philydros animal &
philolutros 820
equus primus unde 824
& 825
equus Probi imperatoris mi
ræ celeritatis 817
equus ſcribere doctus 83
equus ſolis apud Perſas, pa-
gina 282
equus ſophocleus, prouerb.
817 818
equus ſετὸς qui 826
equus Troianus, prouerbi-
um 1138
equi ſepulchrum 833
equum qui primus inſcende-
rit 348
equi coppatiæ & ſamphoræ
qui 275
equi deſultorij qui & unde
pag. 830
equi durij qui 1139
equi glauci qui 548
equi ἐντιςόφθαλμοι 825
equi hypopſari qui 996
equi lycoſpadæ qui 822
equi Numidici 830
equi phaſiani qui 823
equi ψεφοδεῖς ibidem
equi zygij 831
equorum arma, & eorūdem
nomina 833
equorum carnibus uesci qui
ſoliti 1065
equorum colores præcipui,
qui 833
equorum curſus quando pri-
mum in olympijs 484
equorum morbi 824
equorum retrimenta olfaci-
endi ratio 1121
equorum ſalacitas 252
equorum ſaltatio apud Syba
ritas 163
equorum uariæ appellatio-
nes 823.824.831
in equos albos & nigros,
Græcorum ſentētia 817
equos caſtrandi mos Scythis
& Sarmatis frequens,
pag. 707
equos domandi & equitandi
auctor Neptunus 728
equos etiam caneſcere 499
equos ὄνειρώδας etiam ſo-
no internoſci 824
equos figuratè dici, omnes
qui in carne ſunt nati 51
equos ſtantes dormire & ſo
mniare 285
equis caſtratis in bello uti ſo
liti barbari 832.833
equis certandi in ſacris cer-
taminibus duo genera,
pag. 332
equis in bello binis utendi
mos, cur 830
equis uinum dari ſolitum, pa
gina 1102
equini pulli cur ἀταλοπώ-
λοι Homero 825
equinas ungulas Stygis aqua
ſolas non perrumpi, pa-
gina 833
equites antiquitus non muni
ti thoracibus 832
equites Athenis qui 431
&, 969
equitum ſpecies 830.831
equitum uariæ appellatio-
nes 832
equitandi ars ubi primum et
à quo reperta 348
& 825
equitiarij 1018
equitij Agrigentini gloria,
pag. 713
Era 652
eria ibidem
eraniſtæ 1050
eranos ibidem
eraſini fluuij ſimulacrum, pa
gina 667
eraſiſtratus ocij patronus,
pag. 394
eraſiſtrati ſolertia deprehen
ſus Antiochi amor 776
Des. Eraſmus Roterodamus
pag. 623
ἐρασαί 559
erato nuptialiorum & ſalta
tionis inuentrix 226
erato προφῆτις Arcadi Ca
liſtûs iuncta 848
eratus allegoria 846
eratoſthenis in poeticen ca-
lumnia 219
erebinthios 246
erebus 966
erechtheus & Erichthonius
an idem 475
erechthei cum filiabus cultus
pag. 475
erembi qui 721
erembei ibidem
erepſimon 969
ereſion quid 334
ereſione 459
eretria λευκέλαφος,
pag. 327
eretrienſium p 467
ἐργάνη Pallas 542
606 736
ergaſimæ ligna 968
ergaſteria ibidem
ἐργοφόροι apes 910
ægia, cur ſepulchra Græcis
pag. 652
eribromi Bacchi allegoria,
pag. 846
erichthonius, curruus auctor,
475 484 831
erichthonius inter aſtra he-
niochus 831
erichthonium primū ſignaſ-
ſe nummos 353
erichthonij felicitas 338
erichthonij ortus 1078
eridanus fluuius, & eodem
nomine etiā Phaeton an-
tea 928
eridanus in cælo ibidem
eridanus, qui & Bochernus,
pag. 1092
eridani accolæ μελανοφο-
ροῦντες 597
eridanæi ſermones 1011
erigones domicilium 719
ἐριναζεῖν 685
erineos ibidem
erinnæ præſtantia 515
ἐριννύειν 728
erinnys cognomen 842
erinnys cur dicta Ceres, pa-
gina 728
erinnyos Cereris templum,
pag. 583
erinnyes, σεμναί deæ 258
& 458
erinnyes quinta natæ 858
auaritiæ & periurij uin-
dices 858
erinnyum ſimulacra 258
erinos 685
eripha equa 821
eriphyles monile 451
eriphyles ſegmenta dominis
exitialia, prouerbiū, pagi
na 451
euripidis in Agathonē amor
pag. 923
ἔρισμα 709
eriſmæ pilæ 601
ἐρῶ 1147
erodius auis quæ 521
erodij auis coitus ibidem
ἐρύμβοι 559
ἔρως pro amore cur 882
& eius etymon 1017
erotici hymni 229
erotidia 621
erotis αἰχμή 622
errones, qui planetæ 26
eruditi quid ab indoctis diffe
rant 1121
erulorum coniugalis mos, pa
gina 1086
eryx, & ibidem Veneris cul
tus 238
erycinus Gracchi ſeruus, pa
gina 312
eryſteræ 972
eryon campus 535
ἐρυσίβη 194
eryſichthō adephagus 568
& πλάθων ibidem
erythibius Apollo 194
erythrinus piſcis 449
erythromelanæ iſchades, pa
gina 685
ἐς γόνυ ἔβαλε 130
ἐσκεμμένα 505
eſchara, eſcharæ 1167
eſcharites panis 335.1006
eſcharulæ mulieres 1000
eſchatogeros 754
ἐσχοροδιεσμένος 605
eſculenta quæ quibus locis
probarentur 1070
eſſæi unde dicti 171.172
eſſæorum apud Iudæos factio
& dogmata 171
eſſeni 172
eſtenſes 154
eſterincæ canus 927
ἑστιᾶν 852
eſtora 992

ἀσροθισμὸς 1174
ethelontes qui 212
eteobutadæ 534
eteocles Orchomenius 1028
eteoclis & Polynicis monomachia 818
eteoclis filiæ in cupreſſos, pagina 952
eteoclem Gratijs primum ſacrificaſſe 845
ethanum 1056
ἦθη 1138
ἤθη, an rectè mores dicantur, aut ſenſus 914
ethice 962
ethicæ perſonæ, & picturæ, pag. 1138
ethicæ ſtatuæ quæ 1137
& 1138
ἠθικὸν fabulæ genus 681
ethicorũ Ariſtotelis finis præcipuus quis 420
ethnicæ ſaltationes 166
ethnicographus 228
ethnicorum legendi mos, pagina 653
ethologia quid 1014
ethopœia quid, & eius diſcrimina 1014
ἠθοποιοὶ παιδεῦσεις, pag. 1014
ἦθος. ſiue ἠθικὸν in oratione, quid 913.914
etridia fruſta 120
etrion ibidem
ἦτρον 572
ἦτρον, etron 120
etymologia 895
Eua mons unde 786
euæ allegoria ex Platonicis, pag. 808
euæ myſtica interpretatio, 63 808
euagoræ regis furor 636
euamerion 433
euandri paricidium 417
euangelia 505
euangelia immolare 951
εὐανθὴς 820
euaporationes humani corporis tres 434
euares Scythæ qui et cur, pagina 881
euboicus ſinus Cœla 795
euboici opiſthocome 258
εὔβοτον 348
eubules pro patria obitus, pagina 475
εὐβουλία 373.403
eubuliæ fines quot 403
eubulus pro Plutone 380
eubulcus ibidem
eucacis 435
euchetæ unde dicti & eorum impietas 52
euchetarum hæreſis qualis, pag. 53
euchetarum impia ſacra dæmonibus concipiendis, pagina 52
euchymia 684
εὐχωλιμαῖοι 703
eucleus 536
eucliæ in foro ſtatua, & Eucliæ, quæ 1076
euclionis ſordes 1180
εὐκοσμία 922
eucterium 275
euctici hymni 229
εὐκτιμένας cur Athenæ, pag. 705
eudæmones qui 44
eudæmonis cognomen 921
eudæmonis in philoſophum ſcomma 871
eudami annuli 200
eudamidæ in muſicum uox, pag. 312
eudicus 479
εὐδιάπνευστοι 1043
εὐδίας φαλακρότερος, pag. 211
eudora 609
eudoxus 178
eudoxi de uoluptate ſententia 150
εὔδρομος 737
εὐθυσία 309
εὐήλιοι 851
εὐέλπιδης 902
euemeri impietas 848
eueni hiſtoria 1003
eueni de igne dictum 1049
εὔηνος 1113
euentorum cauſas magis mouere quàm euentus ipſos, pag. 1176
euergetæ Arimaſpi 618
euergetis cognomen 921
εὐεργὴς 439
εὐεργεσίας ſigna ueteribus uſurpata 994
εὐεξία 394
euexippe 170
εὐγενεῖς panes 335
eugion 148
eulacha pro uomere 991
εὐλαί 105
εὔλινος cur Ilithyia 861
eulogiæ quid 786
εὔλυτοι febres 855
eumarides 131
eumelus 826
eumenis genus 835
eumenides & ſeuæ deæ an eædem 258
eumenidũ appellatio 448
eumenidum feſtum, & ſacrificium 430
eumenidum templum 630
eumenidibus cur ſacer Narciſſus 1003
εὐμετάβολοι 423
eumolpia carmina 614
εὔμοιροι 255
eunacti 972
euni fortuna 337
εὐνομία 698.708
εὐνομία duplex 708
eunomia iudiciorum præſes, pag. eadem
eunomius ab Hercule condylo interemptus 118
eunuchos lactuca 1060
eunuchi agoni 742
& oxyphoni 743
eunuchi calami, eunuchũ uinum 1093
eunuchi cur glabri 743
eunuchi cur imberbes 545
eunuchi cur barbaris preciosiores integris 742
eunuchi cur aliquando Venerei & amatores 743
& 744
eunuchi quo ſydere naſcuntur 558
eunuchorum natura 742
in eunuchos Alexandri Cæſaris dictum 742
eunuchos etiã podagra infeſtari 1097
eunuchas fœminas quis primus fecerit 775
eunuchos non lædi in ſpiraculo deſpectantes, alijs omnibus præfocatis 744
eunucha terra à Domitiano facta, quid 771
euochiſtæ qui 330
εὐοχεῖσθαι ibidem
euochia 1051
εὐοῖ 786
εὔπυρα 971
euophthalma 1069
εὐπάρυφοι 593
εὐφαντασίωτος 778
euphlaſtæ nauium partes, quæ 755
euphorbi cincinni 687
εὔφορον corpus 83
euphratis philoſophi hiſtoria 897
euphrone cur nox Græcis, pag. 404
euphroſyne 697.846
εὐποδίας equos etiam ſomno interneſci 824
eupodia ibidem
eupolis in Athenienſes ſcomma 708
eupolis præconium de muſica 311
eupolus Theſſalus 448
εὐπορία 698
euripides Anaxagoræ ſectator 56
euripides Athenis præfectus pag. 789
euripides cur μισογύνης & miſogynes dictus, pagina 927
euripides cur poetarum omnium tragicißimus Ariſtoteli dictus 926
euripides cur στρεψίμυλος & σκευδισκοπώλης pag. 926
euripides maris aqua incolumitati reſtitutus 422
euripides quando tragœdias ſcribere adortus 927
euripides Sophocle ſapientior 467
euripides, tali ictus 789
euripides unde dictus, deniq; plura 927
euripidis natalis ibidem
euripidis Autolycus 340
euripidis autoritas quanta, pag. 927
euripidis cum Archelao familiaritas 923
euripidis Erechtheus 475
euripidis interitus 927
euripidis parentes 926
euripidis ſepulchrum de cœlo tactum 927
euripidem oris graueolentia plurimum laboraſſe, pagina 926
euripidion metrum 537
εὔριππα Diana 588
euripus 816
euripi reciprocatio 1115
euripis obſapiendi mos, pagina 813
europæ raptor taurus quid, pag. 612
εὐρὼς 500

eurotæ fluuij ſimulacrum, pagina 667
eurotæ nomen unde 674
eurotæ fluuij Spartanis uſus quis 673
eurybates pentathlus 401 & 505
eurybatæ uſſricies 401
eurycles 295
euryclitæ 295
eurycads 797
eurydamantis pyctæ hiſtoria 839
eurydice Aeneæ uxor 740
eurydices & Orphei fabulæ allegoria 1122
eurylochus, Achilles iunior, pag. 614
euryptolemi tantum nuptijs interfuiſſe Periclem, nunquam aliàs comiſſatum, pag. 1071
euryſaces cur Aiax 818
euryſacion 818
euryſtheus Herculi adamatus 556
εὐρυσάκη 805
eurytionis hiſtoria 426
εὔσαρκος habitudo 93
eusebe ciuitas 668
εὔσταλμος nauis 833
euſtathius taxatus 422
euſtathius Theſſalonicenſis, pag. 826
euſtathij in Dionyſium commentarius 424
euſtathij Pamphili liber de Engaſtrimytho 296
εὐσπλαγχνος 139
εὐσοχία 373.403
euſtoma 108
euteles 423
euterpe Themiſtoclis mater pag. 533
euterpes allegoria 846
euterpe inuentum tibiæ 226
euthydemus Pammachus, pagina 505
euthygrammæ quæ 309
euthymi pyctæ etiamnum uiui conſecratio 835
euthypnoi flatus qui 780
euthyperos extenſio 469
εὐταξίαν inuteri dictamo, pag. 1089
εὔτρεπτον 1171
eutrophon 439
Exagoge bonorum 972
exagogicæ uectigalis 356
exagonia 676
exampeus locus 889
exangelus quis 284
ἐξάρθρημα 393
exarticulatio ibidem
excātatio magica quid 233
excantationum ratio 270
exceptitia cœna quæ 1065
exceptorij quales 1092
excetra 579
exchalciare quid 737
excludere catulos 210
excodicare 922
exconſul 963
excrementorum ratio 557
excudere catulos 210
excuneati qui 293
excuratum conuiuium 326
excuriati 963
exedrus 51
exercitationes peregrinæ, quæ apud Plinium 263
exercitium εὔτονον σφοδρόν 399
exercitij ſpecies ſiue modi quot 394
exercitij uſus, & cum naturæ ſocietas ibidem
exercitus à corio conflatus, qui 1036
exercitū ex diuerſis ac diſſonis conflare gentibus periculoſum 1108
exhalatio duplex 778
exhalationis ratio 778
exholcyſmus 791
exhydriæ 780
exiliū damnatis quando Romæ permiſſum 361
exiſtimandi uis 68
exiſtimatus 184
exodium 737
ἐξωμίς 482
exomphali 129.572
ἐξόδιον Didymi 737
ἐξονειρωγμοῖς 550
exophthalmus equus 824
ἐξάπτεροι 1081
ἐξορχήσασθαι 160
ἐξορχησάμενος ibidem
exorciſtæ qui, & quomodo naſcantur 44
ἐξοστράκισις 642
expatritius 963
expaueſcentes qui 189
expenſi & accepti codex, et tabulæ 462
expenſare 462
experientia 200
expergiſci, theologicè quid, pag. 221
expiratio ſenſim latēs, quæ, pag. 159
explantare 963
ἐκθέσεις, expoſititij 665
expromittere 963
expromiſſores 963
exqueſtor 963
exſaniare 963.1173
exſyncerafti qui 978
exta 136.146
exta cuiuſmodi animaliū uatibus inſpici ſolita 511
exterior comes apud Horatium quid 324
exterminati 963
exterricinei qui 861
extrà leucoparyphus, intus holoporphyrus, prouerbium 593
extraordinaria 404
extraordinarij milites, qui, pag. 1115
extra ordinem coercere, pagina 404
extricati uniones 689
extrema cur frigore nimio nigreſcant & decidant, 956 eademq́; igni admota doleant 957
Ezechielis principij & finis obſcuritas 423

F

FAba Aegyptia, pagina 328
fabæ Aegyptiæ ferendæ ratio 600
fabæ Aegyptiæ thyrſus, pagina 601
fabarū lobi cur diuerſa producant 1147
fabas quis ſeminarit primus, pag. 686
fabatiæ calendæ 321
fabellæ orationi inſertæ gratia 488
fabellarum origo ab Heſiodo pag. 579
faber quas ſtruxit compedes ipſe ferat, prouerbium, pag. 635
faber Stapulenſis 623
fabila 681
fabiolus ibidem
M. Fabius Buteo 916
Qu. Fabius Eburnus cur Iouis pullus dictus 187
fabula ætatis 753
fabula quid 681
fabulam ætatis peragere, quid 751
fabulam fieri, quid 761
fabulæ ad quid repertæ 341
fabulæ Aeſopeæ cur 681
fabularum actus 751
fabularum ad uitæ tempora comparatio 751
fabularum allegoria triplex 679 680
fabularum diuerſa genera, pag. 681
fabularum in oratione utilitas ibidem
fabularum poeticarum ratio & uſus 219
fabulandi peritia unde Aeſopo conceſſa 579
fabuloſa narratio quid à fabula differat 222
fabulus quid 681
facere uirorum eſt, mulierum dicere, prouerb. 535
ad faces et cereos uiuere, prouerbium 771
faces in nuptijs tenendi ritus pag. 1081
faces Vulcano primū feciſſe Athenienſes 425
facum certamina Athenis tria 425
item Corinthi ac Neapoli 426
facies cur maximè ſudori obnoxia 190
facies mentis ſpeculum 113
facies quid 112
faciei humanæ diuerſitas 85
facierum panes, quales 335
facta quæ dicantur 354
facta res ibidem
factum argentū aliud quàm ſignatum ibidem
fagi ramo ſiſti uiperā 577
falcata luna 764
falcati currus 831.832
falcidia lex 443
falcones 884
falernum uinum 1105
fama, Διὸς ἄγγελος 572
famæ ara Athenis 913
famæ diſpendium quanti momenti 888
fames ex acetoſis 86
fames ex frigore 959
fames ignobile mortis genus pag. 494
fames Saguntina 988
fames uniuerſa & uaccina, bulimos 987
famis euentus plures 493
famis exemplum immane,

pagina 494
famis patientia inſalubris, pag. 493
famem integram ad ouum aſferre, quid 1118
famem pati, cur minus moleſtum quam ſitim 1100
fame bilem cieri, prouerbiũ, pag. 493
fame necare, impium 988
fame omnem affectum excludi 494
fameſcẽtibus cur pedes craſſeſcant 492.493
de famoſis libellis ab Auguſto cautum 579
famulatus circulares, ſiue encyclij 969
faneſci 105
far Campanum 329
far, chondros, zea 1082
farris alimentum uetus Romanis 1082
farctum fici 685
farracea matrimonia, quæ, pag. 1082
farraginaria 238.284
farre cur ignea ſacrificia condiri ſolita 1082
farreatio quid ibidem
farriculi pro fermento faciendi ratio 334
faſces ſumẽdi poteſtas cum ex conſulibus conceſſa, pagina 442
faſces ſubmittere, prouerbium 441.442
faſcium apud Romanos ratio quæ 900
faſcium uſus Romanis conſulibus abſq; ſecuribus 441
faſcia 120.600
faſciam ſolue, &c. prouerbium 922
faſcinandi oculis ratio 776
faſcinandi ratio 606
faſcinum 129
faſciolæ 358
[illegible] 606
faſtian propugnantium ratio pag. 776
faſtigium decernere, quid, pag. 835
faſtigia 960
fatigatio cur ſoporem inducat 1153
fatum 382.383.853
fatum, ἀίδιος νοῦς 255
fatum in mentem nihil poſſe pag. 383
fatum pro deo 848
fatum pro morte 802
fatum, quid à prouidẽtia differat 383
fati neceſſitas quatenus homini 575
fati potentia 255
fatalis generatio & mors, quæ 802
fatalia tempora 853
fatui, cur παχυόλιγμοι Græcis 185
fatui cur præcipuè ſomniorũ motionibus excitentur, pag. 1033
fauces 114
fauentini agri uites 329
fauere linguis, cur in ſacris uſurpatum 472
faunus Saturnijs uerſibus fata canere ſolitus 983
fauni 41
faunorum cultus unde 428
fauſtinianæ puellæ 655
faui inuẽtrix Meliſſa 1089
ſine fauis ubi mella conficiant apes 910
Febrientium uiſiones & ſimulacra 1034
item ſomnia 1035
febris ἀμφημερινός 656
febris ex ira immoderatiore pag. 899
febris ἠπίαλος 656
febris τυφώδης 244
per febrem ſomniare, prouerbium 1150
febres aſtrictæ 144
febrium ſpecies 855
febrium ſudores frigidi, unde 189 190
februario præfectus Neptunus 983
fede liberta Iuliæ, quæ & Phœbe 380
feles odoramentorum olfactu furere 601
fel, cur dijs offerri ſolitum, pag. 1094
fel quid 141
fel, uitæ ſymbolum 1094
fellis expertia, quæ 141
fellis in animum effuſio 140
fellis priuatio, longioris uitæ argumentum 796
fellis ratio & ſitus, & unde pag. 141
felicitas quid 81
felicitas duplex 81.964
felicitas res diuiniſſima, pagina 690
felicitas uera ac ſolida, quæ, 81 338
felicitatis humanæ inconſtantia 336.337.338
felix cur quadratus & tetragonus 690.691
felix quis 81.1131
felicis cognomen Syllæ aſcitum 921
fellenus 142
fœmina uide Mulier
femina 130
fœminarum cadauera quare fluitent prona 84
in fœminas, Græcorum prouerbia 537
feminalia 131
femora 130
femoralia 703
feneſtellæ cognomen unde, pag. 920
feneſtrarum ſpecularia 562
fera omnia ad minima cõſternari 602
fera pro leone 1004
ferales anguſtiæ, quæ Iuſtiniano 421
ferarum latibula 1021
ferculorum condimenta ſuauiſſima quæ 1180
ferentarij equites 832
feriæ uiduis magis quam uirginibus ad nubendum idoneæ 1083
ferijs foſſas nouas facere, lege cautum ibidem
fermentatio 83
fermentum quid in ſacris literis 187
ferraris bello à Venetis uexata 156.157
ferrati 407
ferratile genus 971
ferreus nummus Byzantij et Spartæ 353
ferritribaces 971
ferula Promethei quid 225
ferrum cur etiam chalcos, 738 739
ferrũ in Indiam inuehi, morte cautum 717
ferrum per Chalybes primũ erutum & domitũ 678
ferri fundẽdi ratio à quo primum excogitata 678
ferri remolliendi aut obdure faciendi ratio 191
ferri temperatura uaria, & pro eadem uariæ appellationes 877
ferruminatio à quo primum reperta 191
feſta epitheta quæ 429
feſti dies cur inſtituti 390
feſtorum certaminum uaria præmia 809
feudorum genera 972
fibræ iecoris 141
fibræ, ἶνες 92
fibræ ſanguinis 532
fibula in Peplis, Doricũ inuẽtum 543
fibulæ bendoliæ 160
Ficari 686
ficaria ibidem
ficarij culices 168
ficedula 686
ficeta ibidem
ficus agreſtis 685
ficus αἰγάνθιος 684
ficus biſera cur ibidem
ficus ſacra 684.685
ficus theriaca 209
fici arbor amara, cur tã dulces fructus gignat, & cur non iciatur fulmine, pagina 683
fici coluri 107
fici contra fulmina uis 170 & 684
fici farctum 685
fici folia cur thria 683
ficui arbori ineſſe euchymiam 684
fici hæmoniæ ibidem
fici ne decidãt, quomodo cauendum 685
fici primus Athenienſium cibus ibidem
ficorum animalia quæ 686
ficorum eſu pediculos gigni, pag. 685
ficorum genera & nomina diuerſa 684
ficorum inuentor Bacchus, pag. 246
ficuum ludus 684
ficos obeſſe uoci 745
ficulnum lignum cuiuſmodi, pag. 683
fidelitas 893
fides fruſtra pulſa, &c. prouerbium 323
fides, iuſtitiæ fundamentum, pag. 343
fides quid & eius commendatio ibidem
fides quot modis fiat 924
fidei ſedes in dextris 343

fidei

Digitized by

fidei ſymbolum cur dextras iungere 862
fidei templum 343
fidiculæ tormentum 360
figlina ſubigi aromatibus ſolita 1056
figuli rotæ inuentio 706
figura orbicularis omnium optima 772
figura quadrata, perfecta, pagina 691
filiæ conditionem quærere, quid 663
filius hominis, quid in ſacris literis 58
filij iuſtè ne plectantur ex parentum delictis 206
& 207
filij, parentum animæ & uincula 415.1085
filiorum in parentes officium 416
filiorum occiſio quali pœna apud Aegyptios affici ſolita 420
ad finem omnes ferri 946
fingendi modus non unus, pagina 222
firma ætas quæ 1044
firmamentum octaua ſphæra 23
firmamentū cur dictum 10
firmi tyranni hiſtoria 410
in Firmico, multum loquentiæ, ſapientiæ parum, pagina 407
fiſcalis curſus 823
fiſcarij 791
fiſcellæ decemmodiæ & trimodiæ 1092
fiſcellus 364
fiſcus 1113
& quid ab ærario differat 356.1113
fiſcus pro nummorum conceptaculis 364
fiſcum quare lienem dixerit Traianus 143
fiſci linei 364
fiſſum iecoris quid ſit 140
fiſtula ſpiritalis & cibalis, pag. 133
fiſtulam ubi inuenerit Pan, pag. 848
fiſtulæ eluxatæ quæ 1019
fiſtularum diuerſa genera, pagina 314
fixæ ſtellæ quæ, & quare dictæ 28
Flagella 506
flagellis cædi, ſeruile 361
flamen defuncta uxore flaminio decedere ſolitus, pag. 1078
flamen & flaminica monogami, ad ſacerdotium admitti ſoliti, digami non item 1079 1086
flamines maiores qui 442
flaminia porticus tetraſtiche pag. 857
flamma, iræ typus 793
flamma cur aqua marina minus quàm dulci extinguibilis 995
flammea ueſtis 1135
flammearij ibidem
flatus ex ore calidus aut frigidus cur 964
flatus quid à uento differat, pag. 778
flatuum diuerſitas & ratio 778 780
flauæ comæ in Achille ratio pag. 500
& Menelao ibidem
flaui coloris homines Aegyptijs ridiculi 1169
flauius Vopiſcus mēdacij notatus 643
flere quoſdam, quoties uolūt pag. 777
flora dea 983
florentini Georgica 209
flores quando & ubi odoratiores 266
florum copia circa Aethnam pag. 1005
& in Brutijs 1006
florum corollæ in conuiuium cur admiſſæ, & quales, pag. 1054
florū gratia & uſus ibidem
florum in theatris & ſcenis uſus 1055
de Floriani & Taciti imperatorum ſtatuis Interamnæ diiectis 48
florus poeta 1010
fluctio, catarrhus 1166
fluctus maris oleo inſperſo ſedari 965
flumina agitatu frigeſcere, mare contrà 994
flumina quæq; altiſsima minimo ſono labi, prouerbium 663
fluminū prealtorū ima cur nō congelaſcant 966
fluminum quorum aqua melior aut deterior 1028
fluminū ſimulacra quali ſpecie exprimi ſolita 667
fluuius quid 778
fluuij allegoria 793
fluuij perēnis pedibus tranſeundi religio 1026
in fluuium eundem bis ingredi non poſſe, quid, pagina 1024
fluuij cur διιπετεῖς Homero 999
fluuij perennes cur diuini ueteribus habiti 1026
fluuiorum tarditas per hyemem unde 994
fluuios omnes in mare ferri pag. 999
focale, focalia 688
focarij 972
fœcialium iurandi mos 810
fœcunditatem iuuari dictamno 1089
fœmina barbata eminus ſalutanda, prouerb. 545
fœmina decuplo concubitus appetētior quàm uir, præſertim grauida 519
fœmina indomitum animal, pag. 508
fœmina omnium operum natura compos 672
fœminæ clariſsimæ quæ intelligantur 1078
fœminæ cur maribus annoſiores 797
fœminæ malæ deſcriptio, pagina 534
fœminæ quæ imperijs præfuerint 516
fœminæ ſacerdotibus qua re ſimiles 1079
fœminæ ubi uirorum munia obeant 722
fœminarum apud Germanos auctoritas 700
fœminarum conceptio 147
fœminarum damnatorū ſupplicia 361
fœminarū in coitu uoluptas maior q̃ uirorum 510
fœminarū mala unde 1042
fœminarum nuditas 671
& 672
fœminas etiā regnaſſe apud Aegyptios 723
fœminas reddi fœcūdas Nili aqua 1027
fœminis impertitū ius Quiritium, quid 1085
fœminis præcipuum ex ſilentio ornamentum 632
fœminis quantū ſit cum ocymo diſsidium 1136
fœminati 559
fœmineæ naturæ proprium, quid 535.536
fœmineum genus φιλόκοσμον 536
fœniculum & marathrum an idem 1017
fœniculum, ſymphytum potius quàm pharmacodes, pag. 201
fœniculus ſylueſtris & erraticus 819
fœnus Indis ignotum 756
fœtus in utero, uide Embryō
fœtus in utero quomodo prægnantis affectibus ſimul afficiatur 776
fœtus forma ex generantis imaginatione ibidem
fœtus in utero nutricatio & ſitus, qualis 573
fœtus multiplicis exempla prodigioſa 147
foliata unguenta 1055
& 1172
folium foliatum unguentum, pag. 639
folles pro accubitis Heliogabalo in delitijs 1072
follium inuentio 706
fontes amari 816
foris canere, quid 324
formæ illuſtres qui apud priſcos præcipue 347
formagines 352
formæ amor 622
formæ cultus in mulierculis nimius 926
formarum in hominibus diuerſitates & ſimilitudines unde 776
formicæ feriæ 529
formicæ natura 370
formicæ Indicæ quales 252
formicæ quomodo pellantur pag. 940
formicans pulſus qui 90
formiæ 238
formidinis ſimulacrū 487
formoſi alij, quàm pulchri, pag. 347
formoſi occurſus, boni ominis habitus 925
fornicarius & fornicator, pag. 976
fornicem umbilici 571

forriarij 244
fortes etiam iracundia 902
fortitudo propria quæ ibidẽ
fortitudinis adulterinæ ſpecies quot 901
fortitudinis ratio duplex, pagina 902
fortuna 382
fortuna aurea in imperatorũ cubiculis 692
fortuna equeſtris 830
fortuna bera 648
fortuna, mediæ poteſtatis, pagina 36
fortuna φερέπολις 691
fortuna quos ab infimo gradu ad ſummum faſtigium euexerit 838
fortuna regia 692
fortuna Syris culta impenſius 718
fortunæ appellationes diuerſæ 829
fortunæ aureæ trãſitus, prouerbium 692
fortunæ bonæ ſimulacrũ Athenis 481
fortunæ ἱερεῖς τῆς ἀμαλθείας 581
fortunæ comitia 539
fortunæ equeſtris templum, 691 692
fortunæ Hyphali 656
fortunæ inconſtantia quatuor de cauſis 337.338
fortunæ ἰξευτηρίας, ſiue Viſcatæ ædes 692
fortunæ miſſilia quæ 993
fortunæ poculum 1068
fortunæ ſimulacrũ quis primus fecerit, & quale, pagina 691
contra fortunam aureis pugnandũ armis, quid 383
fortunati Hyrcaniæ pagi, pagina 910
fortunatior cur quis alibi, pagina 47
fortunatorũ impulſus 1031
forum argentarium 1075
forum, ingeniorũ theatrum, 741 1077
forum maſculino etiam genere φόρος 1077
forum muricibus ſternẽdum cur cenſuerit Cato, pagina 1073
forũ Romæ à Marcello inumbratum ibidem
forum Romæ triplex 1074
forum quid à triuio differat, pag. 1075
forum Theſſalicum & Perſicum, quale 1074
forum Traiani admirabile, pag. ibidem
forum tranſitorium, & methodium ibidem
forum uenalium, eiusq; appellationes ibidem
fori forma Græca & Italica pag. 1075
fori Romani tectum æneum, pag. 737
fori ſtatuæ cuiuſmodi 1076
fori uituperatio 1072 & 1073
in foro ſepeliendi ius quibus conceſſum 650
Fracta coma 553
fracti qui 180
framea 814
franci qui 553
franci cur Salij 703
francorum perfidia ibidem
francorum tela ibidem
francis nefas comam tondere 553
franciſcus Mantuanus marchio 153
franciſcus Maria 157
franciſci Petrarchæ de Liuio iudicium 955
franciſcus Philephus 467 & 642
franciſcus Venerius 1145
fratres cur adelphi 979
fraus quandoq; bona 401
fraudes quàm uarijs nominibus apud Græcos enunciantur 402
freni partes 455
fretum, aulon 816
friare 467
frictio 395
frictus ibidem
frigidum primo ex elementis quód nam 965.966
frigidæ conſperſio in animæ defectu 517
frigidum ſuffundere, prouerbium, quid 517
frigidi diuerſus in humidum & ſiccum effectus 1173
frigida lauandi mos 187 & 1168
frigida membra cur igni admota doleant 957
frigida membra in aquam frigidam immiſſa reficiuntur ibidem
frigus cur letiferum 933
frigus & nigror an eiuſdem ſubſtantiæ 965
frigus exercitatos amplius inexercitatis ſentire 958
frigus ſceleratum Virgilio cur ibidem
frigoris cognatæ poteſtates quæ 966
frigoris euentus plures 958
frigoris mira uis, ex hiſtoria 956
frigoris patientiæ exempla 955 956
frigoris ratio 959
frigore etiam nimio lapides gigni 1162
frigore cõcreſcentia quæ, & quæ non 1172
frigore morientium ratio, quæ 958
frigore muſtum diutius ſeruari dulce 1105
frigore nimio cur extrema nigreſcant & decidant, pag. 956
frigore odores contrahi, pagina 1006
frigore quæ potiſſimum infeſtentur 957
fringultire 467
fringilla 467
frondes cur datæ arboribus & plantis 1053
frons quare ſudet in primis, pag. 100
frons tetanos ibidem
frontis oſculum ibidem
frontis ratio 99.100
frontati lapides 1019
fructuaria, uillæ pars, quæ, pag. 1156
fructuarij ſerui qui 276
fructuum diſtinctio 1156
fructuum eſu orexim fieri, pag. 1170
frugalis uictus commendatio 582
frugalitatis commendatio, 233 239 1046
frugalitatis documenta per exempla 240.329 495 593
frugalitatis laus 495
frumenta ſerendi auctores, qui 708
frumentorũ appellatio 685
frumentaria perceptio 402
Fuca 115
in fucatas mulieres 1114
fuga lata damnari quid 361
fugitiuarius 978
fulgentius gloſſematicus, pagina 470
fulgura trium generum 381
fulica 521.569
fulica, laros 363
& φαλαρίς ibidem
fullo ſcarabeus 286
à fulmine quæ non tangantur 684
fulmine tangendos hebetari prius 105.106
fulminum diuerſa nomina, pag. 301
fulminum genera 425
fuluia Antonij uxor 516
fuluiæ M. Antonini uxoris buccarum altera inflatior 113
fuluij in equam libido 824
fumarium 1007
fumicus 1139
fumus 548
fumus pro re nihili 1006
fumi olfactor, prouerbium, 1006 1007
fumum uenditare, qd 1007
fumos oſtentare 1006
fumarius cur cognomẽ Gratiano inditum 410
funda 202
funda annuli 198
funes è mulierum capillis nectendi neceſsitas 689 & 690
funeta 284
fungi deorum cibus cur Neroni dicti 328
fungi Græcis μύκητες γαληνεῖς 328
fungi Italici 328
fungorum ſpecies & nomina ibidem
furari quatenus honeſtum Spartanis 672
& alijs 672.673
furũ diuerſa ſupplicia 362 & 363
furum ſpecies aliquot 363
in fures priuatos & publicos ſcomma 362
furca 366
à furca redemptus 975
furciferi appellatio 274
furfuraceus panis 334
furia quid priſcis theologis pag. 419
furiarum allegoria 367

furiis harpyiarum nominē quandoq; indicari 1143
furianum uotum 267
furij hiſtoria ibidem
de furno conducendo cogitare, prouerbium 1167
furor, uide Inſania 626
furoris ſpecies 222
circa furorem non fieri magnum uirium ibidem
furtum manifeſtū quód nam cenſeatur 363
furtum quid ibidem
furti concepti & oblati pœna ibidem
furti crimē apud Scythas, pagina 707
& apud Indos 715
furti faciendi finis 363
furta apud quas gentes licita 672 673
furta per lancem & licium concepta 363
fuſterna 168
fuſtuarium, fuſtuarius 361
futura noſcēdi duo modi 51
futura pernoſcendi ſtudium homini inſitum 48
futurorum præſcientia dijs etiam ipſis incerta 49

G

GAdira, unde Cotinuſa dicta 457
gadium uates 1033
γαῖα, γαῖος 919
geochus, cur Neptunus, pagina 1175
γαῖον, ſiue Gæus 485
georychiæ 356
geſa, geſi 814
geſatæ ibidem
geus bos, qui 919
geum, geus, telum 813
γαιζῆται qui 919
gage 488
gagas fluuius 489
gagates lapis 488.489
gagites lapis 488
gaioli panes 334
galanthis 642
galatæ, cur γαιζῆται 919
galatica immanitas 416
galaticum hordeum 284
galaxia unde 193
galbæ 168.952
galbæ uertices, & cognomen 919
galbæ dictum 394
galbæ ſignatorius annulus qualis 203
galbana ueſtimenta 919
& 920
galbanatus, galbini mores, pag. 919
galbeus ibidem
galbeum remedium ibidem
galbuli 920.952
galeagra 637
γαλλων 477.998
galenus quid Græcis 1158
galeni febris ephemera, pagina 1158
galeni inſania 628
galeni ſomniū 1032.1158
galeni ualetudo & excellentia, prouerbium 1157
& 1158
galenum non fuiſſe ab omnibus morbis imunē 144
galeo rhodius, an idem acipenſer 1070
galeotes 511.733
galericulum 259
galericuli uſus 687
galetis adoleſcentuli hiſtoria pag. 482
galeus rhodius 328
galeus unde optimus 1070
galieni imperatoris elegans impoſturæ ſupplicium, pag. 400
galieni dictum 702
galieno imperante terreſtre tonitruum editū 1174
galilæi latronis in filios impietas 416
galleruca 285
gallia tranſalpina ueneni miſcendi quondam artifex, pag. 839
galliarum ſtudia & ſermo, pag. 702
gallica ſapientia, prouerbium 1154
gallicæ ueſtes 344
gallicanæ mulieres in Sena inſida quales 509
gallicanus cothurnus 702
gallicarum mulierum laus, pag. 509
gallinaceorum Athenis concertantiū in theatro ſpectaculum, & unde ortum 666
gallinaceorum criſtæ Heliogabali deliciæ 1071
gallinaceorum ſuper coitu pugna 1140
gallinarum pericarphiſmus pag. 1146
gallus cur Aeſculapio ſacrificari ſolitus 604
gallus cur Perſica auis, & Medica 605
gallus in ſuo ſterquilinio, prouerbium 606
gallus Mineruæ ſacra auis, pag. 606
gallus, orthouoas 919
gallus ſylueſter 606
galli aurei geſtamen 605
galli erga hominem amor, pag. 605
galli fabula ibidem
galli uenter, prouerb. 604
galli cur ante lucem canant, pag. 605
gallo uim omnia quæ deglutierit, conficiendi adeſſe, pag. 604
gallorum criſta unde 605
gallorum libido ibidem
gallorum ſpectaculum 604
gallis cur allium obijci ſolitum 605
galli Vibij inſania 410
galli cur Cares apud Perſas pag. 605
galli à Dite patre prognati pag. 702
galli ferè ſtolidi, cur 694
& 907
galli frigoribus aſſueti 703
gallorum albedo 607.707
gallorum braccæ 703
gallorum clades prope Rauēnam ab Hiſpanis accepta pag. 157
gallorum cum Annibale fœdus quale 509
gallorum leuitas 702
gallorum mores 695.702
gallorum corpora qualia, 702 704
gallorum nefaria de maſcula Venere lex 557
gallorum pueri cur initio ſapientiores 1154
item orbiculatiore capite pag. 1154
gallorum ſagittas helleboro oblinendi mos 889
galon 121
γάλως 1090
gamal 252
γαμηλία ἥρα 1085
γαμήλιον αὔλημα 1090
γαμήλιος σπόρος 1087
gamelius Iupiter ibidem
gamelia Iuno ibidem
gammis interdum perſequi beta, & contrà 205
gamelium, gamelius logos, pag. 1081
gamori 977
gamos 1050
gamos pro ſenatorio Pythagoræ 859
γάμος quinarius 858
γαμψώνυχα 487
gan 251
gangæ Lyciæ 488
γάγγλιον 131
gangamela 252
gangamon 121.571
gangis fluuij apud Indos cultus 716
gangitis lapis 488.489
gangræna 1160.1161
ganymedes à Minoe raptus & Ioue 555
ganymedes Tantalo raptus pag. 1073
ganymedes unde raptus, pagina 1144
gaudentium lachrymæ unde pag. 435
gaudiū & lætitia non idem, pag. 330
gaudium quid ibidem
gaugamela 252
gauia, laros 363
garamantum ſitus, & mores pag. 724
γαργαλισμός 825
gargara 822
γαργαρεών 115
gargaron Idæ promontorium 502
gargilius Martialis 717
gargittios canis 661
garus quid 1173
gari natura 1172
garotas pro boue 919
γαρύψ 192
garus cur frigore non denſeſcat 1172
gaſter 120.295.303
gaſterium 295.1069
gaſter, gaſtra, pro uaſe, pagina 1069
gaſter pro rapo & braſſica 1069 1070
gaſtrenſes apparitores 330
gaſtriſmus 238
gaſtrocnemion 130
gaſtrologi 1071
gaſtrologia ibidem
gaſtronomia 1053
gaſtronomi ibidem

gaſtroraphis 120
gatidis Syrorum reginæ hiſtoria 883
gatis pro piſce, Syris 883
gauantæ Cyprijs Adonim dici 1131
Gedroſii, qui Cedroſii alijs, pag. 716
gehenna 492
gelaſinus Democritus 112
gelaſini dentes 111
γδοσιποδίζειν 100
γέιος ὦμα ibidem
γεῖσον ibidem
gellij annales 528
gellij laus 300
gelon Siciliæ tyrannus ἄμουσος 757
gelonis in Siciliam uniuerſam benignitas 759
gelonis tyranni in Græcorũ legatos ſcomma 594
geloni debellata Carthago, pag. 492
γέλως unde riſum ſignificet, & quare ἄσβεστον dixerit Homerus 86
gelotopœi 498
geminorũ generationis cauſa 147
gemma phryſius 623
gemonij gradus qui, & cur dicti 359
γλήνη 302
genæ 101. 103
γενεὰ quid 754
genealogici hymni 220
generandi rationem præcipuè incumbere homini, pag. 502
generandi uis, Venus Platonicis 881
generantium imaginationis uis 776
generatio 63
generatio fatalis quæ 802
generationis præſides deæ, pag. 1089
geneſeos exordij obſcuritas, pag. 423
geneſia 654
genethlia 598. 654
genethliaci 529
genethliacis tria neceſſaria, pag. 446
γενετυλλίδες deæ 1089
geniati philippei 352
genitale duplex quandoq; in homine, & capris præcipue 558
genitalia in ſopore cur obtumeſcãt et arrigant 550
in genitalibus primus frigoris mortificantis ſenſus, pag. 122
genitura, eiusq; à cerebro defluxus 147
genitura quibus per ſedẽ ſecernatur 557
genitura quid 518. 608
genituræ cardines 351
genituræ, dũ excernitur, uoluptas unde 558
genituræ loca in cœlo 45
genituræ præfecti dæmones qui 244
genij 37
per genium principis iurantes plecti ſolitos 96
geniorum cũ hominibus conuerſatio 47
γενναΐδες deæ 1089
gennauius 330
gentium diuerſarum cibi cuiuſmodi 1065
gentium diuerſarum mores 694 695 755
gentium maiorum & minorum dij 846
gentium ſingularum ſui mores 587
genus 130
genua cur ſupplicatores tangant 568
genua elephantis non flecti, pag. 132
genuini dentes 112
genys 193
geographus, per exochen pro Strabone 826
geomantia 340
geometria Aegyptiorum inuentum 719
geometriæ inuentor 864
geometriæ partes 562
geometriæ ratio 272. 273
geometricum medium quod pag. 864
geophanium 639
georgius Purbachius 623
georgius Trapezuntius Platonis calumniator reprehenditur 845
georgij Trapezuntij in Platonem ſcripta 842
gephyriſmi qui 472
γεφυρίζειν 472
gerani, γεράματα 193
gerania 192. 193
γεράνδα ἄλφιτα 292
geranos ſaltatio 165
γέῤῥα 192
γέρλυς ibidem
gereſia 809
gerium 192
germanæ Indorum philoſophi, eorumq; mores 716
germanici exitum à Clarij Apollinis uate prædictũ pag. 1027
germani cur cærulei dicti, pag. 701
germanorũ bibacitas 700
germanorum, capillum iungere 688
germanorum fœminæ uaticinatrices 700
germanorum mores 700 & 900
germanorum oculi charopi, pag. 477
germanorum rufa coma 553
gerocomice 1119
geron 754
geronthræ urbs 536
gerontocomia 678
gerotrophi 228
gerra, ſcuta, tela 292
γέῤῥα σκηνῶν 292
gerrhi qui, & eorum ſepeliendi mos 653
gerrones ſerui 972
geranos machina 292
gerion hyemis typus 192
geruli 589
geryon triplex cur 766
geryonis boues 193
geryonis canis 661
geryonis hiſtoria 192
γῆς βωμός, γῆς μαντεῖον 485
geſtus excellentia 162
in geſtu ſolœciſmus, quid, pag. 781
getæ ubi 706
an Daci 706. 707
getarum mores ibidem
getyllides quid, cur, curq; Latonæ ſacræ 186
Gibbus quid 1173
gigantis nomine coli Indis Herculem 715
gigantes ex angelis dei nati, pag. 41
gigantes Phlegræ incolæ, pagina 1177
gigantes terra prognati 81
gigantum contra deos bellũ, quid 81
gigantum prælia unde confiẽta 1177
γίγαρτον 327
gigleria 606
gilbum uinum 1098. 1104
gilbus color 480. 833 & 878
ginges rex medicus 1119
gingras ſaltatio 165
gingras 319
gingrinæ tibiæ 165
gingrire 319
gingiuæ πλαδοῦσαι, pagina 112
ginni 114
girrini ibidem
giſippus 100
giſipodiſma ibidem
giſſa ibidem
giſſon, giſſoma ibidem
gitiadas 736
Glabreta 502
glabrentia loca ibidem
glabrionis Acilij hiſtoria, pagina 487
glachon 471
gladiator in harena conſilium, prouerb. 408
gladiatores cõſummati qui, 405 406
gladiatores etiam in cõuiuijs exhiberi ſoliti 405
gladiatores ordinarij qui, & poſtulatitij 404
gladiatorũ petitiones, commiſſiones & compoſitiones 406
gladiatorum ζεῦγη 405
gladiatorij ludi cur ad bellum ituris exhiberi ſoliti, pagina 405
gladiatorij ludi in foro Romano exhiberi ſoliti, pagina 1075
gladijs inter epulas cinctorũ mos 697
gladiolus herba 476
gladiolus lolliginis quid, pagina 507
gladiolus piſcis 946
& gladius ibidem
glanæ 440
glanos ibidem
glamyros ibidem
glans 122
glandium cortices ueteribus ad ignis uſum & balneorum 1163
glandibusueſci Arcadibus conſuetum 587. 685
glandulæ 1174
glaſti

glaſti uſus Britannorum mulieribus, & ipſis Britannis 701
glaucedo oculorum formidoloſa 541
glaucoma 586
glaucoma cæſiis frequentius accidere 586
glaucopis cur dicta Pallas, 101 477 541
glaucopes dracones 541
glaucus Caryſtius pycta, pagina 398
glaucus, marinus dæmon, deq; eo plura 40
glaucus ſciamachus 505
glaucus taraxippus 821
glauci Epicydis hiſtoria, pagina 397
glauci ſtatua 398
glaucum reuixiſſe 580
glauci ars, prouerbium 191
glaucæ cani, arieti, anſeri adamata 481
glaucum mare cur 477
glaucus pupillarum color, pagina 101
glauci equi, qui 548
glauci oculi 477
γλαύξ 477. 585
gliſcerium conuiuium 326
globi, globuli 336
γλοιός 127
gloriæ adipiſcendæ ratio, pagina 960
glos 1090
gloſſemata 470
gloſſematica quæ 470
gloſſocomon 469
gloſſocomium ibidem
gloſſocomium mechanicum pag. 469
gloſſogaſteres ibidem
gloſſographi 470
γλῶσσαν ἔχειν ἀργυρῆν δεῖ, χεῖρα δὲ ἐργάτιν, prouerbium 110
gloſſularij, gloſſematarij, gloſſematici 470
γλῶτται 469
in tibijs ibidem
glottæ, ſiue gloſſæ ibidem & 470
γλωττοκόμιον 320. 469
gluma 149. 685. 1003
gluta, glutos 127
γλυκὺ uinum 480
γλυκὺς ἀγκὼν pro abrotono 723
γλυκὺς ἀγκὼν 775
glycyſide pomum 693
γλυφάνου προσδεῖν, pagina 943
glyphice 1137
glyphion 791
glyphis, glyphon, glyphanõ, glyphiõ, et glyphiæ nymphæ 888
gnaphalon 610
γναφαλώδης ibidem
γνάφαλα 795
gnathenæ meretricis hiſtoria lepida 841
gnathonis Siculi crapula, pagina 497
γνήσιαι coſtæ 120
gnidarum mores 724
γνώμη quid 1613
gnomici, gnomones, &c. pagina 445
gnomon ibidem
gnomonice ibidem
gnomones dentes 112 & 445
gnomones magiſtratus, pagina 445
gnoriſma 227
γνωσιμαχεῖν δυνάμεις 200
gnoſtici 445
gnoſtici hæretici 241
gnoſtici unde dicti 53
gnoſticorum de legibus dogma 699. 849
gnoſticorum impia ſacra 52
γῦα 117
gobij, cothones 920. 1057
gobryes 889
goetes 271
goetia 345
goetia quid à magia differat pag. 346
goetiæ 402
γοιτ@ 820
gomphiaſis 112
gomphiaſmus ibidem
gomphoſis 501
gonati cognomẽ unde 920
gonation aratri quid 992
gone 147. 148
gongyle unde optima, pagina 1070
gonorrhœa 122. 550
gonorrhœis 550
gordiani palmata toga, pagina 599
gorgia quid 725
gorgion ſchema ibidem
gorgias falſò ſapiens habitus 424
gorgias ſophiſticæ uelut parens 748
gorgias uerborum arte iungendorum auctor 750
gorgiæ aurea in Delphis ſtatua 424. 750
gorgiæ Leontij de mulierum fama dictum 516
de Platone dictum 621
de ſomno dictum 1155
gorgiæ orationes quanti Athenienſibus habitæ, pagina 424
gorgiæ Leõtini ſenecta, deq; eo plura 750
gorgiæ duo ibidem
gorgidas 345
gorgonis allegoria 925
gorgones animalia ĩ Libya, qualia 725
gorgones inter Amazonas pag. 327
gorgophone prima ſecundis matrimonijs uſa, pagina 1086
gorgyra 637
gorphia 459
gortyn uicus 728
gortynius fluuius 728
goti, an ijdem cũ Getis 706
gotici belli tempore Porphyrium cete circa Byzantium 298
gotorum in Italiam irruptio pag. 1031
grabion 213
graculus cur cognominatus Agathocles rex 916 & 917
graculi furacitas ibidem
graculi in adoleſcentem amor 481
cum graculis quomodo depaciſci ſoliti Veneti 916
gracchus an ſine aſpiratione ſcribendum 917
gracchi appellatio unde 917
C. Graccho oratori fiſtula accini ſolitum 319
gracchorum oratio qualis, pag. 953
in gradum ac lineas regredi, pag. 182
gradus Gemonij, Aurelij, Caſtorei; &c. 359
graa 121. 1003
graa pellis quæ 572
grææ Phorci & Cetonis filiæ, cur 1003
græcia magna 236
græcia Græciæ, pro Athenis pag. 709
græciæ claues quæ Philippo dictæ 826
græciæ quatuor certaminum coronæ quales 484
græci cur diſciplinis aptiores 694
græci cur diſputaturi uino indulgeant 1124
græci cur Helicopes dicti Homero 477
græci nouarum rerum auidi pag. 607
græcorum addendi mos, 709 794
græcorum doctrina uelut bonorum mare 177
græcorum in bibendo leges 1067 1068
græcorum in maſculos libido 555 556
græcorum in terræmotu ſuperſtitio 30
græcorum leuitas unde, & grauitas 694
græcorum luxus 436
græcorum mores 695
græcorum mos, duos pæanes canendi in prælijs, pagina 321
græcorum quondam latrocinia 673
græcorum Veſta & Prytaneum, pro Athenis 709
græcorum ueterum parſimonia 235
græcos etiam quædam Latinorũ per circuitus transferre 306
à Græcis doctrinæ exempla petenda 709
græcis literis cur ſibi Carthaginienſes interdixerint, pag. 865
græcoſtaſis, eos gradus 359
græculi cognomẽtum Adriano inditum 1121
græcum uinum 1105
græco more potare, quid, pagina 1067
gramiæ 440
gramioſi oculi ibidem
γραμμὴ κυκλοτερής, pagina 585
grammæ 309
grammæ ludi ſpecies 789
γραμματεῖον pro ſorte, pag. 866
grammatis quid 718
grammatica pocula, quæ, pagi-

pagina 276
grammaticus ibidem
grammatici analectę, qui, pagina 506
grammatophorus 682
& 1165
grammatophylacium 275
γραμμίζειν 789
granius 440
grandio pro ſenecione 402
Q. Granius præco 954
γράω 936
graſos locus ibidem
graſus, et graſon quid ibidē
graſonia ibidem
graſoni ne ſuccēſeat, prouerbium 936
ne graſum quidē pertuliſſe, prouerbium 936
gratię captandę ratio ex inopinato 1066
gratis in uerbis aut rebus, pag. 466
gratia quid priſcis theologis pag. 419
gratię cur Veneri apud ueteres coniungi ſolitę, pagina 1083
gratię quot & quę ibidem
gratiarum cęleſtium munera quomodo conſequenda pag. 32
gratiarum crater 1068
gratiarum ſimulacra qualia apud ueteres 846
gratiarū templa in urbibus, cur 895
gratijs quis primum ſacra ſecerit 845
gratianus Funarius cur cognominatus 410
gratitudo omnium uirtutum mater 267
gratitudinis exempla 266
& 267
grauedinoſi 393
grauedo 393.1166
grauida non ante partū ſupplicio afficiēda, Aegyptiorum lex 206
grauidam quomodo interno ſcas 990
grauidę cur concubitus appetentiores 519
grauidarum appetitus abſurditas & mollicies unde pag. 776
grauidarum faſtidij ratio, pagina 776
grauitate præditi cur hebetiores 907
γραῦς quid 1003
gregarij panes 336
gremia 126
gremiadis 130
griphus quid 1066
griphi conuiuales ibidem
grone 213
gronis ibidem
grones 526
gronthus 118
gropon 822
groſphos 815
groſsi 401.684
groſſus 684
gruini ueſica 145
grunda 100
grunnitus Corocotta 592
grunnij hiſtoria 891
grus ſaltatio 165
gruum ordo literatus 276
grylli in brutum deformati pro ira defenſio 899
grynos quid 282
grypus ibidem
grypi, regij 943
grypi plurimi apud Perſas pag. 629
grypos cur ament Perſę, pag. 282
gryſmos 980
Guardia uicus 156
gubernator 620
gula 113.133
gulę deteſtatio 494
gulę inſectatio 240
gulę taxatio 1046.1047
gulę exempla 240
guloſi, dęmonū uaſa ibidem
in guloſos 328.329
gurges 1003
gurgulio 115.133
guſtus in corpore locus accōmodiſsimus 65
guſtus in homine excellens, pag. 184
guſtus in lingua cur tactu ſolertior 109
guſtus in protogenſte præcipuus 858
guſtus ratio ibidem
guſtus uoluptas maximè belluina 523
gutta pro myrrhę unguento 939
guttatum, placentę genus, pagina 335
guttatus, color 833
guttur 113.114.133
gutturoſus 113
Gyala 1056
gyalas 117
gyalus ibidem
γύη ibidem
gyes 113.992
gygadas theſaurus 198
gygenij equi 114
gyges polychryſos 198
gyges quis ibidem
gygis annulus ibidem
gygis ſepulchrum ibidem
gygem mulieres συνουχίασαι 757
gyia 117
γυλιαύχενες 114
gylius ibidem
gymnaſii apud Elidem ambitus quot 813
gymnaſii exercitatio qualis obſeruanda 394.395
gymnaſia pro balneis 1167
gymnaſia quę propriè, pagina 1167
gymnaſiorum auctores qui, pag. 263
gymnaſiorum inuentores Spartani 775
gymnaſtes 801
quid à pædotriba differat 801
gymnaſtis cur nudis in certamen prodeundum 536
gymnaſtices uſus 1116
gymnetę 977
gymnis tyrannus 834
gymnoſophiſtarum apud Indos genera & frugalitas, pag. 496
gymnopędię 671
gymnopędica 164
gymnoſophiſtarū laus 390
gyne 245
gynęcea pro mēſtruis 545
γυναικοκρατούμενοι, pag. 1079
gynęcomania 630
γυναικῶν ἀγών 775
γυναικῶν τάφος apud Argos 396
gynęconitis 1018
gynęconomi 264
γυναικόπολις 516
gynni equi 825
gypſi uſus ad defęcandum uinum 994
gypſochoi 1137
gyrgathum 630
gyrina rana, prouerb. 114
gyrini ibidem
gyris ibidem
gyritę panes 114
gyzantes 597

H

H Aſpirationis apud latinos forma unde, pag. 449
habitus non facit monachū, prouerbium 176
ἅδης cur Pluto 492
ἅδου κύνη 661
hemacurię 654
hemaſium 1048
hematia 496.1048
hemation ibidem
hematites lapis etiam carites 87
hemodia 112.195
hemonię fici 684
hemophobi qui 856
hemorrhagia quid 89
hemorrhois thorios cur Nicandro 596
hemorrhoidis ſpina cur contracta 596
αἵρεσις 27.355
heret aqua, prouerb. 517
hereticus planeta 27
heſitans, iſchnophonus, pagina 465
hale cognomen unde 920
hale, halyce 395
halea certamina 656
haleus, halea Palladis delubrum 656
halia 186.396.621
halimenta 136
halica ciuitas 396
halica oratio 396
halicaccabi radicē cur diuinaculi manderent 630
halicarnaſſus Carię ciuitatū metropolis 566
halides, halia 186
ἁλιεῦς 594
halieus ara, quę 212
halipartum quid 1002
haliparti ibidem
halipedon quid, & cur dicatur ibidem
haliporphyros 593
halirrhotij cedes 458
halirrhotij fabella 460
ἁλίζειν 186
halma 505
halmades 458
ἁλμῶνις 1028
halmus Siſyphi filius 1028
ἁλμυρίζειν 943
ἅλω 459
ἁλώα feſtum ibidem
ἁλώ

ἁλλότρια ἀλλάξει 971
halos quid 459
halotia 656
halſius campus 328
halter pancratiaſtes 521
halteris figura qualis ibidẽ
ἁλτῆρες 521
hallucinator, hallucinari, pagina 395
halyattes cũ tibijs inire prælium ſolitus 315
halyce unde contingat 395
ἁλύειν ibidem
hamadryades Oxyli filiæ, earumq; nomina 686
hamaxedonia 611
hamaxitos per Maniã Pharnabazo adiecta 509
hamaxobiorum appellatio, pag. 707
haeippe 830
hammata 725
hamotrabotes 359
hamatrochia 830
hapala oua quæ 1041
hapalos panis qui 714
harenæ uitreæ mirum 850
harenarius teſtis 1008
harenarij 1018
harma 488.675
harmamaxa 675
harmata polemica 831
harma urbs 488.889
harmatrochia 666.830
harmatotrophôtes Athenis, qui 709
harmus 112
harmodium cauere, prouerbium 1053
harmodij & Ariſtogitonis ſtatuæ 1136.1137
harmodij canes 660
harmodij melos in conuiuio pag. 1053
harmodij nomen ſeruis inter dictum 648
harmonia Martis & Veneris filia, cur 680
harmonici 175
harmoſtæ qui 675
harmoſteres ibidem
harmoſyni ibidem
harpagare, harpyia, harpax 1143
harpage 1144
harpage ibidem
harpagia ibidem
harpagium locus 555
harpagones à quo primum inuenti 1144
harpaſa urbs 1144
harpaſti inuentor 755
harpaſus fluuius 1144
harpax 1064
harpe 1144
harpedophorus ibidem
harpeza ibidem
harpides ibidem
harpina, harpinates 821
harpocrates deus 846
harpos 236
harpyia canis 661
harpyia urbs 1144
harpyiæ à Zeto & Calai fugatæ 1143
harpyiæ malæ, prouerbium, pag. 1143
harpyiæ quæ, & cuiuſmodi fuerint, deq; iis plura, 1143 1144
harpyiæ quatuor 1143
harpys 1144
ex harundine corollæ 1055
harundines abſq; pluuijs non creſcere 1023 & 1024
harundinum ala 117
haſta celibaris quæ 811
haſta locationum & ſalutis, 812 813
haſta præconis inſectari, quid 813
haſta pura quæ 811
haſtam & caduceum mittere, prouerb. ibidem
haſtam refrixiſſe quid 812
per haſtam iurare 810
haſtam ſperare & uibrare, quid 812
ſub haſta uendendi mos qui & unde 811
haſtæ auctio quæ Romæ, pagina 812
haſtæ uocabula diuerſa, pagina 814
de haſtis uaria quàm plurima 810.811.812 813 814
haſtarium 812
haſtati equites 832
haſtici ludi 813.814
ἑβδομαῖος febris 855
hebdomatici anni 860
hebe 122
hebe cur poculis præpoſita pag. 1050
hebedon 581
hebeteria 1050
hebetium firmior memoria, pag. 374
hebræorum doctrina triplex pag. 350
hebræorum finiendi libros mos 569
hebræorum ſepeliendi religio 650
hebri nuptiæ 619
hecaergos 370
hecale, Hecaleſion ſacrum, Hecalus Iupiter 1157
hecale unde dicta ibidem
hecale nunquam fies, prouerbium ibidem
hecalene ibidem
hecate, Hecatæa 413
hecate aconiti inuentrix, pagina 421
hecate cur tergemina, et triſocephalos 764
hecate κυνοσφαγὴς θεὸς pag. 706
hecate in Bœotia præcipuè coli ſolita 765
hecate, Proſerpina, Iuno, pagina 764
hecate ſemper facibus inſtructa 608
hecate unde dicta 765
hecatæ cenotaphium ab Vlyſſe extructum 765
hecates numen 179
hecates paricidium 421
hecates ſacra 765
hecatæ cur canes & mænides immolantur 765
hecateis herba 421
hecaterides ſaltationes 165
hecateum 765
hecateus hiſtoricus 840
hecatombea 809
hecatombea Iunonis 511
hecatombæon menſis 765
hecatombe quo ritu celebrari ſolita ibidem
hecatompedon quid ibidem & 973
hecatomphonia 765
hecatonchir cur dictus Archimedes 930
hectica unde dicta 990
ἑκτικοὶ febres 855
hector Ptoi Apollinis filius, pag. 616
hectorea coma qualis 258
hectoris monumentum 818
hederæ corona cur potantibus uſurpata 1054
hederaris patera 1056
hedna 1081
hedra 128
hedræi qui 968
ἑδραῖα ἕλκη 128
hedyoſmos 385
hedyoſmos athreſimos 385
ἡγεμὼν qui 871
hegemon cognomento φακῆ 410
hegeſianax Alexandrinus, pag. 745
ἡγητηρία 685
hegias 678
hel Phœnicum lingua, ſol, pagina 14
helanæ faſcis quæ 213
ἑλικοπέπλοι cur Troades Homero 542
ἑλκτικὴ δύναμις 63
helcos in carne, quod in oſſe catagma 91
ἕλκος ξυστὸν, ὑγρὸν, pag. 94
helcoſis 145.216
ἕλη 86.970
hellos muſcarum genus, pagina 970
ἕλειν 426
ἕλειος, aſparagus 970
helena inſula 1004
helena quomodo à Ioue & Leda prognata 418
helena Zeuxidis cur meretrix appellata 756
helenes apud Solymos ſepulchrum 651.652
helenæ crater, prouerbium, pag. 731
helenes epithalamium 1081
helenæ & Paridis connubiũ quare infelix 1085
helenæ lampades quæ 213
helenæ mactandæ, & ab aquila liberatæ hiſtoria, pagina 488
helenæ ouum 1042
helenæ raptus 260.750
helenes ſegmẽta dominus exiſtialia, prouerb. 455
helenæ prouerbio quæ 756
helenæ uas 214
helenophoria ibidem
heliæ raptus 78
heliæum forum 1073
helichryſos 135.654
helice unde dicta 1004
helicias 435
helicoblephoroi 477
helicon quid 855
helicon pro nigro 477
heliconiades unde dicantur Muſæ 855

heliopis 477
helicopes cur Græci Homero ibidem
ἕλιγμα 135
ἑλιοςδίν ibidem
ἅλιξ ibidem
helij Cæſaris hiſtoria 920
helij muſcæ, quæ 970
heliodorus à Dionyſio ſophiſta reprehenſus 1010
heliogabalus cur Tyberinus & Tractitius dictus, pagina 361
heliogabalus cur Varius cognomento 921.1016
heliogabalus, qui & Alagabalus 1071
heliogabalus, qui & Varius Antoninus 1016
heliogabalus Sardanapalus, pag. 599
heliogabali cadauer in Tyberim præcipitatum 361
heliogabali guloſa inuenta, 1071 1072
heliogabali hiſtoria 408
heliogabali interitus 1072
heliogabali mollities 325 & 1016
heliogabali nomen unde, pagina 921
heliogabali in ueſtitu luxus, 599 600
heliogabali portẽtoſa libido 126 522
heliogabali ſchemata libidinis 522
heliogabali uaria cognomina 361.921.1016 & 1072
helios 14.931
heliofis 160
heliotropis 445
heliotropiæ motus 262
heliotropium cum ſole circũagi 1110
helis ſophiſta hydropotes, pag. 416
ἁλιτομίωοι qui 861
ἁλίου τράπεζα 1110
helium uinum 970
helix in purpurarum teſtis, quid 477
helices 477.507
hellanodicæ 484 & cur duodecim ibidem
helleboro ſagittas oblinendi mos 889
helleniũ promõtorium 710
hellenius iupiter ibidem
hellenotamiæ 1077
ἕλλ☉ 426
hellotia panagyris 426
hellotia ſeſta ibidem
hellotidos puellæ hiſtoria, pagina 426
ἑλμινθες 733
helos urbs 970
helei ibidem
helotes ibidem
heleatæ ibidem
helotia ibidem
helotæ 977
helotæ ſatyri 970
helotæ Spartanis qui ibidem
helotica ſeruitus ibidem
heloticum bellum ibidem
helluo librorum 1121
heluetus 395
heluolæ uuæ 298
heluus color ibidem
ἡμεράσια Diota 630
ἡμερινὰ σιτία 531
hemerodromus 682
hemerotrophis pro chœnice 919
hemicrera 95
hemicraniæ ſphacelodes, pagina 989
hemicranici 444
hemicricium 300
hemicyclij ex quadrato inuẽtor 929
hemicyclium 292
hemicypros 335.444
hemicyprus uas 1070
hemidarica 355
hemidiploidion 598
hemiectus 610
heminæum 352
hemis 1098.1107.1108
hemiobolias 352
hemiobolium ibidem
hemioliæ fibulæ 160
hemiolij ſymphonia 1105
ἡμίον☉ 967
hemiopi tibia 319
hemiorion 444
ἡμιώριον ibidem
hemipherium ibidem
ἡμερόβι☉ Diogenes 496
hemitonium 1056
hemiſphærij inuẽtor Ariſtarchus 929
hemiſphæria duo 34
ἡμιθεοί 37
hemithoracium 444
hemitybium 160
hemitymbium 160
ἕνα 529.856
ἑνιαία 854
ἑνιαύ ibidem
heniochus cæleſtis, Hippolytus 423.831
heniochus inter aſtra, qui, pagina 831
heniochi apud Athenienſes ditiſsimi 709
henium 455
henrici imperatoris in patrẽ impietas 421
heortaſtice 290
hepar humiditatis fons 191
ἧπαρ πολυαίματον, pag. 1135
hepar ſpiritus ſedes 87
hepatis appellatione fertilitatem innui 255
hepatis dipſas 985
hepatis ratio 684
hepatis ſcirrhus 534 & 1087
hepatis 141
hepatici unde, & qui 140 & 141
hepatus piſcis 142
hepheſtia feſta 425
hepheſtion φιλαλέξανδρ☉ Alexandro dictus pag. 882
hepheſtionis funus 592 & 650
hepiala febris 855
ἑπτάκις, pro multoties, pagina 859
heptacometæ qui 714
heptacometarum mel 714
heptagona improbata 315
ἑπταμηνιαῖοι infantes uitales 860
heptapleuri Ligures 120
ἥρα, pro timore 648
hera pro Fortuna 648
ἔρα, pro terra 37
ἡραῖα 597.809
ἡραῖα agon 510 & panagyris 511
ἡραῖα ζωή 648
ἡραῖον ibidem
heræus murus, ἡραῖον τεῖχ☉. ibidem
heraclea 809
heraclea Androcorinthus, pag. 734
heracleotæ 767
heracleoticus agon 683
heracleotici ſcyphi 1058
heracleium poculum 1056
heraclides πολύφαγ☉, pag. 828
heraclidis induſtria 828 & liber πόνου ἐγκώμιον ibidem
heraclidis pyctæ polyphagia & polypoſia 1118
heraclitus σκοτεινός 150
heracliti dictum 596.638 & 643
heracliti factum ſcitu dignũ pag. 478
heracliti lachrymæ 517 & 756
heraclito rerum principium ignis 654
heraclitum omnia in uita deflere ſolitum 756
ἥρως ἀνδρα 998
herba inſaniam uerſandi lapides inducens 627
herba ſcelerata, & herba riſus quæ 788
herbæ edules 1157
herbis litare ſoliti ueteres, cur 428
herbarij 1119
hercij Iouis cognomentũ unde 799
hercita 978
hercion pro domo 799
ἕρκος 378.435.1020
herculanes pro maximis, pagina 194
herculanus nodus 1058
herculei agones 683
hercules à muliere domitus, pag. 534
hercules alter, prouerbiũ, pagina 837
hercules an Stymphalides peremerit 608
hercules Celtis Ogmius, pagina 193
hercules, Chones 928
hercules Gylius dictus 114
hercules hydræ felle ſagittas tingere ſolitus 998
hercules Idæus Olympij certaminis auctor 484
hercules in Olympijs cum Ioue congreſſus 484
hercules, monſtrorum malleus dictus 534
hercules Prodici 483
hercules pro ſolari poteſtate 198
hercules quare in immortalitatis participatũ admiſſus 193
hercules ξυνοκαλοῦντες, pag. 819

herm

hercules, Sandes Perſis, pagina 965
hercules triplici dentium ſerie 112
hercules uoluptarius ac furens 193.194
hercules plures 192
herculis claua ex oleaſtro, pagina 458
herculis Calydone exceſſus propter interemptũ condylo puerum 118
herculis columnæ 192 651 758
herculis contra gigantas pugna 1177
herculis cubilia 193
herculis furor à Minerua impacto lapide ſopitus, paginis 630
herculis in Elios expeditio pag. 582
herculis in Indiam expeditio 715
herculis in Limon præceptorem facinus 754
herculis olea 458
herculis polyphagia & polypoſia 240
herculis ſimulacrum 193 & 646
herculis στῆλαι 651
herculis ſimia Themiſon Cyprius 415
herculis τὰ παιδικά. Euryſtheus 556
herculis uaria cognomina, pag. 194
herculi Iunonem lac præbuiſſe 819
herculi primò & ſacellum erectum & immolata capra 679
herculem quandoq; luſui indulſiſſe 348
herculem Indis coli Gigantis nomine 715
per Herculem iuſiurandum pag. 193
herculem primum oleaſtri ramo coronaſſe 483
herculem reuixiſſe 580
herlinus 623
hermaces 250
hermaphroditus cur Mercurij filius 680
hermaphroditi 742
hermaphroditi quo ſydere naſcantur 558
hermaphroditarum appellatio & ſpecies 558
hermopolitanum ſtudium, pag. 587
ἕρματα 250.302.814
herme 1076.1129
hermes 597.648
hermæa feſta 492
ἑρμῖνεῖς quare dicti planetæ 28
ἑρμῆς ἀγοραῖος 1076
hermes cur dictus Mercurius 312
hermes rex medicus 1119
ἑρμῆς potus 1068
ἑρμοῦ κλῆρος 1062
hermeus diæta 456
hermea cur omnes montes dicantur 432
hermias eunuchus 850
hermion urbs 294
hermione urbs, inibiq; breuiſſimus ad inferos deſcẽſus 653
hermionis triremis 294
hermionenſiũ Chthonia ſacra 1055
hermippus Smyrnæus 449
hermocopides 1076
hermocratis liberale dictum pag. 827
hermodice Midæ uxor, nummos cudendi apud Cumæos auctor 842
hermodori frugalitas exilio mulctata 150
hermogenis cor hirſutum, 139 805
hermogenis præcox ingenium, & eiuſdem rhetorica quãdo ab eo ſcripta 805
hermoglyphice 791
hermotybies 722
hermolai Barbari defenſio, pag. 456
hermolai Barbari in Plinio caſtigationes 295
hermolai Barbari laus 185 & 655
hermolaus Barbarus notatur 385 554
in heroas conuerſio 342
heros prætereũtes ſilentium ſeruare ſoliti 37
heroes carnibus etiam elixis uſi 1064
heroes cur urbiũ curæ præfecti à Saturno 1019
heroes è curribus pugnare ſoliti 831
heroes iracundi & occurſantibus infeſti 37
heroes qui, & unde dicti 37
heroica affectio, melancholia 631
heroicum carmen cur Pythium dictum 613.614
heroici uerſus appellationes uariæ 651
heroici carminis origo 227 & 314
heroici uerſus, longi 651
heroum quid 648
heroum cantilenæ quot ſpecies 1053
heroum menſæ quales 1065
heroum terræ crater 1068
herodes cædis poſtulatus, ob uxoris necem 788
herodis Attici in Philagrum ſcomma 803
herodis Attici opes & magnanimitas 816
herodis dictum 637
herodis ſophiſtæ & Rhegillæ uxoris eius hiſtoria, pag. 788
herodis ſophiſtæ luctus notatus 787
herodis ſophiſtæ in perdocẽdo filio induſtria 769
herodis ſophiſtæ opulentia et liberalitas 784
herodice 926
herodotus Heracleotes, pagina 1042
herodoti cum Thucydide collatio 487
herodoti de Thucydide dictũ pag. 487
herodoti fabuloſa 681
herodoti phraſis qualis, pagina 954
herophile nympha 1062
herophile ſibylla 649
herpes eſthiomenos 1160
herpes quid à cancro & lupo differat 1160
herpis uirus cur 1101
herſilia, quæ & Hora 444
herulorum in Italiam irruptio 1031
herus Pamphilius 372
heryngium 1146
ἑστιάδα 565
heſiodus & Homerus coætanei 303
heſiodus primus fabularũ autor 579.681
heſiodus ubi necatus 419
heſiodi canes 661
heſiodi dierum obſeruatio, 528 529
heſiodi Theogonia, quæ & Phyſiogonia 535
heſiodo moriẽti teſtimonium per Muſas latum 560
heſione ab Hercule liberata, pag. 194
heſiones gratia repetẽdæ nauigaſſe Paridem in Græciam 750
heſperides λιγύφωνοι, pag. 29
heſperidũ mala aurea, quid 29 950
heſperiſma 1049.1064
ἑστία unde dicta Veſta 565 & 567
ἑστίας nomen, cur 567
heſtiæ hiſtiæ pro domibus pag. 565
heſtiarcha 239
heſtiator 1052
heſtiuchus ibidem
heſtiatorium 485
heſtiæi Pontici in ſtudio aſsiduitas 411
heſtiopæmon 566
heſtor 300
heſychida 258
heſychus ibidem
hetæra Venus 520
hetæræ ibidem
hetæria 521
hetæridia 520
hetæridius Iupiter ibidem
hetærius Iupiter 567
heterognatos 1046
heteromalli 603
heteromaſchalos 117.598
heterophthalmos equos quibuſdã pulcherrimos uideri 825
hetrom 335
hetruſci à Lydis oriundi, pagina 559
ἑξάκναμοι τρόχοι 618
hexagonum in cælo, quid, pagina 26
hexametri uerſus 651
hexametri origo 614
hexaſtichon hordeum 284
ἕξις ἀθλητική 989
ἑξώροφα tecta 299
hexaphori 791
hexites, tali iactus 789
Hibera excetra 579
hicesius Iupiter 567
hiceteria 459
hiceterius, oliuæ ramus 459

hicterius theſaurus 459
hidrymeni qui 201
ἱερὰ κορυφὴ quid 935
ἱερὰ ὁδὸς quæ Athenis, pagina 450
hiera picra 648
ἱερὰ σῦριγξ 113
hiera Telephi uxor 705
apud Hieropolim Phrigiæ hiatus mira uis 503
ἱερεὺς 451
hieriæ ex Mercurio filius Iſthenus 485
hiericho quid ſignificet, pagina 767
hieroclis inſania Philoſtratum Euangeliſtis præponentis 643
hieroglyphicæ literæ 1141 & 1142
hierogrammates Aegyptiorum qui 1142
hieromenia Nemeorum menſis 983
hieromeniæ unde ibidem
hieronis de Syracuſanis uictoria 511
hieronis Syracuſani mores quomodo in melius mutati 757
hieronis os fœtens ab inimico proditum 306
hieronis Syracuſani tyrannis 163
hieronumeniæ quæ 985
D. Hieronymi lapſus 321
hierophantæ Athenis caſtrari ſoliti 473. 1079
hieros ichthys 448
hieros lochos 345
hieruſalem dei ciuitas 75
hieruſalem orbis umbilicus, & Iudææ media 571
hila, hira 135
hilum ibidem
hilares qui, & unde 86
hilaria feſta 249
hilaritas ex uino, quare, pagina 142
hilarodi 249
hiliſsiades Muſæ 767
hiliſſus fluuius 458. 767
himæum melos 175
himantelictæi ſermones qui, pag. 1011
himantes 658
himantopodes 901
himera urbs 789
ἱμανιαῶ 176
himni, himndi 93
hinnus 992
hippades 431
hippagogæ naues 821
hippagus à Salaminijs inuentus 821
hippagogi 294. 830
hippagretæ 753
hippalectryon 820
hippammonis canis & equus 661
hipparchi de cælo opinio, pagina 32
hipparchi exilium 618
hipparchia 832
hippardium 431
hippaſi ſors 626
ἱππεῖς 431
ἱππεῖς Athenis qui 969
ἱππεῖς Spartanis qui, pagina 753
hippia entea uel uaſa 542
hippia Iuno 485
hippia Minerua 542
hippiades 431
hippias Eleus 485
hippiæ ſomnium 1035
hippij Martis ara, & Hippiæ Palladis 485
hippiocharmes 833
hippion Argos 542
hippios Neptunus ibidem
hippios cur Neptunus 728 & 825
hippium philtrum 542
ἱππικὴ 348. 825
ἱππικὸν χλίδος 722
hippicum 832
hippicum menſura 820
hippo 170
hippo puella ex equa 824
hippo Scedaſi 674
hippobinus 819
hippobotæ 820
hippocampus quid 825
hippocentaurus 821
hippocentaurus canis 661
hippocẽtaurus Claudio Cæſari ex Aegypto in melle allatus 1093
hippocomi 389
Hippocoonte pugna Herculis 679
hippocoryſtæ 820. 833
hippocorythe 833
hippocratis error 1097
hippocratis filij, prouerbium 980
hippocratis imagines cur pileo contegi ſolitæ 773
hippocratis induſtria miranda 1121
hippocratis laus 773. 1121
hippocratis iuramentum, pagina 773
hippocratis uinculo alligandus, prouerbium 1150
hippodamia forum 1077
Hippodamia, quæ & Briſeis pag. 920
hippodamiæ chorus 510
hippodamiæ procus primus Mermax 821
hippodamus Mileſius, pagina 1077
hippodromia primum Azanis funere propoſita, pagina 654
hippodromij Neptunij templum 728
hippodromus ſophiſta 820
hippognomon 820
hippolytus Atteſtinus 155
hippolytus, cæleſtis heniochus 423
hippolytus ſacerdos apud Trœzenios 423
hippolyti lucus, templum ſacra 423
ἱππομαινεῖν 662
hippomanes 819. 820
hippomarathron 819. 920
hippomenis poma 246
hippomiges 348
hippon apud Græcos, dictiones intendere 819 & 820
hippon ἄθεος 848
hippone dea 824
hipponis philoſophi dictum pag. 928
hipponus, qui poſtea Bellerophon 478
hippoperæ 285
hippophorbion 524
hippophorbos tibia 318
hippopornos 819
hippopotamus quando primum uiſus Romæ 609
hippopotami dentes 486
hippopotami impietas & uiolentia 1141
hippopotami ſymbolum, pagina 1141
hippos 819
hippoſelinum 819. 820
hippoſtaſium 820
hippotectonis cognomẽ unde Epeo 1139
hippotes 470
hippotes cur Aeoli pater, pag. 779
hippothoros nomos 312
hippotigris 821
hippotoxotæ 830
hippotrophia 820
hippotrophium ibidem
ἵππου λειμὼν 823
ἵππου τροχός 275
hircanæ capræ, quæ 558
hirceſcere uites quid 558 & 906
hircinæ pelles cur bibli ueteribus 1037
hircini odoris ratio 558
hirciſſare 751
hircus 936
hircus odor 558
hirci in paſtorem facinus ex zelotypia 984
hirci urinæ uſus 724
hirci cur dicantur, quorum uxores inuulgant corpus pag. 905
hirci præpingues minus fœcundi 558
hircorum libido ibidem
hircorum pro fœminis pagina 905
hirculus in uitibus quid, pagina 906
hirpini cur Sorani 380
hirqui 558
hirquitalli, qui ibidem
hirundo alba in Samo uiſa, pag. 842
hirundines ſub idem tectum non admittendæ, quid, pagina 268
hirundinum feſtum 641
hirundinibus egere 597
hirundo una non facit uer, prouerbium 597
ἱστία, pro Veſta 707
ἱστίαι 565
hiſpaniæ felicitas & opulentia 703
hiſpaniæ ſubterranea cur inhabitare dicatur Plutus, pag. 703
hiſpani capillorum longitudine delectati 533
hiſpanorum arrogantia, 694 907
hiſpanorum commentum, ſolem in Oceanum mergi, pag. 929
hiſpanorum mores 703 & 704
hiſtoboæ 992
hiſtoboeus ibidem

hiſto-

hiſtodoce 182
hiſtopeda ibidem
hiſtoris, Cliūs inuentū 226
hiſtoriæ breuitas 954
hiſtorici officium 955
hiſtoris Tireſiæ filia 642
hiſtonoarion 992
hiſtrionia in Græcia non infamis 291
hiſtriones impudici 559
hiſtrionum exiſtimatio non turpis apud ueteres, pagina 540
hiſtrionum iura 291
Hodœporici equi 824
ὁδουροί 402
hœdi ex Melo deliciæ 328
ὁλάργυροι phyale 593
holcymos 141
holcos ibidem
holmeum lapis 302
holmiſci 112
holmos 119.302.303 952 1057
holoporphyros 593
holoſerica ueſtis ibidem
holoſteos herba 452
homœopathia 915
ὁμαυλίαι 438
homerica conuiuia 239
homericæ cœnæ quales, pagina 1047
homerici carminis ſuperſtitioſa exiſtimatio 636
homerici ſcyphi qui 276
homericorū carminum cenſura qualis à Criticis facta 424
homeridæ 269
homerus à Daphne multa mutuatus 516
homerus Anacharſide antiquior 706
homerus Chiorum nummus pag. 353
homerus ἀλαμενίστατος 36
homerus & Heſiodus coætanei 303
homerus Heſiodo uictus, pagina 303
homerus doctrinarum fons, idem cæcus, & egenus, pag. 74
homerus literarum parens, 74 218
homerus ſophiſtarum pater dictus 820
homeri cæcitas 577.681
homeri carminum cœliaca paſsiones 121
homeri in Palamedis poemata liuor 792
homeri treſione 459
homeri laus 840
homeri poeſis, à rhapſodis concinnata 269
homeri poeſis allegorica, pagina 223
homeri ſententia de diuitijs, pag. 786
homeri uomentis imago, pagina 840
homero ſubſtituendum Antimachum putaſſe Adrianum 1010
homerum quanti faciat Plato 229
homerocentrones 360
homeſtij 567
homicidium ſui an legibus admiſſum 897
homicidium pro paricidio, pag. 416
homo ad quæ natus 53 578 773
homo an felix 81
homo animantium prudentiſsimus cur 772
homo bicolor, prouerb. 251
homo bulla 761
homo cur erectæ ſtaturæ, 84 772
homo cur omnium animantium ſolus ciborum uarietatem requirat 241
homo cur φὼς Græcis 615
homo cur ſecundus deus Mercurio dictus 55
homo cur ſolus igne utatur, pag. 564
homo, deus mortalis 53
homo, dei imago 53.54 & 149
hō, difficilis poſſeſsio 974
homo es, Philippo regi occini ſolitum 759
homo etiam corpore omnibus brutis præſtantior 83
homo homini deus, potius quàm lupus 189
homo homini lupus 79 & 341
homo, infimus rationalis naturæ gradus 37
homo interior & exterior, pag. 808
homo, dei annulus 54
homo magnum miraculum, 53 78 150 253
homo, minor mūdus 56.59
homo cur mundus minor, pagina 948
homo non aliud quàm ipſa anima 70.1008
homo proteus 56
homo qua ratione ad imaginem dei creatus 808
homo qua ratione terra, & in terram abiturus 808
homo quare cauda careat, pagina 130
homo, quartus mundus 56
homo quatenus diuinum animal 79.80
homo quid 54
homo quomodo rerum menſura pythagoræ dictus, pag. 55
homo Scylla 517
homo ſociale animal 947
hominem ſolum animantium nudum gigni 947 & 1124
homo Stoicorum ἀναμάρτητος 903
homo uerus, quid 807
homo, unde dictus 58
hominis appellatione utrūque ſexum contineri 58
hominis cauſa omnia à deo producta 6
hominis dignitas omnis ab anima 60
hominis imbecillitas atque calamitas 45
hominis excellentiam cuiuſmodi aduerſa deprimere uideantur 79
hominis incrementa ſeptenario conſtare 860
hominis inter reliqua animalia principatus 947
hominis laus ab ingenio, memoria, uaticiniorum ac loquutionis poteſtate 74
hominis laus 59.74
hominis miſeria 80
hominis ortus, ex priſcorum theologia 253
hominis præſtātia 53.576
hominis propriū, conuiuere in pluribus 93
hominis ſalutem nullo beneficio penſari 592
hominis ſubſtātia diuina 84
hominis ſummum bonū eſſe in deo 149.150
homini cur cōceſſa uita 615
hominē affectare etiā deum fieri 77
hominem cur Plato diuinum oraculum appellet 55
hominem duobus modis ab Hebræis dici 58
hominem cœlum dictum 14
hominem ex anima & corpore concinnatum 807 & 808
hominem non id eſſe quod uidetur 806
hominem ſacrum occidendi ius, quale 447
hominem ſolum ex omnibus animantibus caneſcere, pag. 499
hominem te eſſe cogita, Simonide dictum 479
hominem unum neſcire imperium pati 77
in homine quid optimū 338
homines an è terra naſci poſſint 56
homines quare Homero ἀλφησταί 74
homines quare meropes Homero dicti 116
homines cur θεοειδεῖς Homero 150
hominum alios natura imperare, alios parere 682
hominum corporibus nihil deeſſe ad perfectionē 82
hominum in beſtias trāſitus, allegorice 342
hominum prauitas 341
hominum quorundam natura mirabilis 408
hominum tria genera pro uitæ inſtitutis 81
homochœnices 610.1047
homochetæ dij, qui ueteribus pag. 836
homodromia 830
homogenea mēbra quæ 90
homognyos Iupiter 567
homocatalecton 1121
homorophij 1047
homoſiti 1047.1050
homotes 158
homotoni febres 855
homotrapezi 1051
homululi 825
honeſti facies 806
honoraria 489
honoris ſpes, uirtutum elementum uel præcipuum pag. 368
hopla 146
hoplitæ 815

hoplites 831
hoplites certamen 848
& 505
hoplomachie inuētum 399
& 484
hoplomachici motus 398
hoploſmia Iuno 511
homoplaſmius Iupiter 97
hora æſtiua que & hyberna
pag. 443
hora pro æſtate 483
hora duodecima ædificare,
quid, prouerbium 443
hora duodecima que, item un
decima & ſexta 443
hora Quirino iuncta 444
hora, quod tempus propriè
Grecis 1156
horæ notatio, horoſcopus, pa
gina 1073
horæ καιρικαὶ, uel tempo-
rales 443
& uulgares, planetariæ
aut naturales 444
ὧραι, Prodici liber 444
& 483
horæ, pro trimeſtri ſpatio,
pag. 444
horæ ſolſtitiales & bruma-
les, quæ 443
æquinoctiales 444
horæ 444.483.554
& 648
ὡραῖα ὕδωρ 483
horæi fructus 1156
horæum 483.1156
horæum tarichos, horatari-
chos 498
ὡραΐζεσθαι 1156
horapollo grāmaticus 483
& 1141
horarum appellatio, unde, pa
gina 444
horarum crater 1068
horarū diuerſa ratio 443
horarum mutatio ex ſole, pa
gina 446
horarum obſeruationis, au-
ctor 445
Horatius, ὡράτιος Grecis
pag. 483
horatij libido 520
horcane 1020
horcinus 379
horcinus Iupiter 567
ὅρκος 294
hordeum Achilleum 923
hordeum hexaſtichon & can
terinum, item diſtichon,
galaticum 234
hordeū quare κριθὴ Græ-
cis 429
hordeum ſale cōſperſum cur
initio ſacrificij 429
hordeum uetuſtiſsimum fru-
gum, & inde primitiæ,
pag. 1082
hordei uis 335
hordeacei uini proprium,
264 265
hordeacco pane ueſcētes ma-
le colorari 335
hordearius rhetor qui 887
hori qui 444
horis quid in cælo 1156
horiſmi 782
horius cur Apollo 615
ὁρμῆς ara Athenis 913
hormus ſaltatio 165
hormuſdatis dæmon 695
hornytus dux 946
horographice 444
horographi qui 444
horologica 283
horologij hora quæ 444
horologium diſſenſio maior
quàm philoſophorum, pa
gina 444
ὁρονίζει 1144
horoſcopa 283.445
horoſcopare 449
horoſcopantia ſigna ibidem
horoſcopus 445.1073
horoſcopi incertitudo, pa-
gina 446
horripilatio unde 395.396
horror unde accidat 396
horroris ex frigore ratio, pa
gina 959
in Hortenſii ſphingem ſcom
ma Ciceronis 1136
hortenſio uituperata philo-
ſophia 1117
horti, κῆποι, locus 1129
horti pēſiles Babylonis 885
hortorum cura familiaris Ae
gypto 722
horus quid 444
horus, Aegyptijs pro ſole, &
cur 444.478
hori throno cur ſubiecti leo-
nes 478
hoſioter quid Delphos quis
& Hoſii 430
hoſpitalis Lucanorum lex,
pag. 756
hoſpitum exactio quibus fa-
miliaris 677.678
hoſpitibus cur ſal ante cibos
apponi ſolitus 430
hoſtis perimendi inſtitution
Romæ quale 417
hoſtem conſilio uincere, pa-
gina 403
hoſtem donis corrūpere pri-
mi Spartani adorti 678
hoſtem ſtrenuum plerunq;
prodeſſe 1023
hoſtiū pro muliebri pudēdo,
pag. 125
hoſtij obſcœnitas 518
hoſtilina dea 983
hoſtire, hoſtimentum 983
hoſtorium 357
humana ſpecies quare tum ſo
laris tum mercurialis pro
dita aſtrologis 77.78
humanis carnibus ueſci Sco-
tos 1065
humanitas uirtus quæ 411
humati propriè qui 652
humeri acetabulum et caput
pag. 117
humerorum oſſa 113
humidum duplex 191
humidū uitæ pabulū 1100
humores corporis humani
quatuor 89
humores æſtimationibus eti-
am moueri 602
humorum in corpore huma-
no temperies, aut contrà,
quid cauſetur 86
hungariæ ſeruitus 970
hunnorum cibus ſemicrude
carnes 1065
Hyacinthus Amiclæ filius,
pag. 674
hyacinthus pagus 475
hyacinthi uſus tingendis ue-
ſtibus 1055
hyacinthi ſpecies ibidem
hyacinthides uirgines, quæ
pag. 475
hiacinthinus color 1055
hyades unde dictæ 1113
hyades Atlantis filiæ, & ea-
rum nomina 609
hyæna à fulmine tuta 654
hyenæ fel 206
hyænæ pellis, prouerbiū, pa-
gina 1113
hyænæ pelles de cælo non tan
gi ibidem
hyænæ ſexus anceps 995
hyagnis tibicen 314
hyaloides phlegma 656
hyaloides, oculi tunica 585
& 586
hyamus 615
hyas Atlantis filius 609
hyberna hora quæ 445
ὕβος 251
ὕβρις κόρου μήτηρ 115
ὑβρεως lapis 458
ὕβωσις 115
hycca piſcis ſacer 449
hyccæ 175
hyccara oppidum 449
hychthya 1037
ὑδάτια 990
hydatis 991
hyderis ibidem
hydna geſtare, prouerbium,
pag. 1113
hydna quid ibidem
hydnophylla ibidem
ὕδωρ 990
hydrus ibidem
hydra 579
hydræ capita 991
hydragoga medicamina, quæ
pag. 990
hydrargyrum 1017
hydraulica organa 312
hydreleon 538
hydria loca 658
hydria, pro urna oſſium, pa-
gina 652
hydrobaphes indumentum
pag. 599
hydrocele 991
hydrocephalæ affectiones,
730 991
hydrognomes 445
hydrologia 726
hydrologijs cur inſculpi ſo-
leant cynocephali 982
hydromphali 576
hydrophobi qui 856
hydrophora uaſa 603
hydrophori 790
hydrophoria agon Apollini
ſacer 288
hydrophoria feſtum 727
hydrophoron ſimulacrum,
pag. 727
hydrophobici 668
ὑδροφοβικὸν πάθος,
pag. 668
hydropiſcos ſpecies 990
hydropotæ 704
hydroſtaſium 991
hyemalis refectio, prouerbi-
um 1149
hyems πατὴρ τῶν λεια-
ρῶν 911
hyemis initium 1149
hyemis periodus 193
hyemis tempore cur naues
tardius

tardius, itéq; clepſydræ, ferantur 994
hyemi aſsimilata nox 530
hyeme cur largiore & cibo & ſomno opus 1149
& 1153
hyemia 980
ὕετιος Iupiter 1027
hyettus legis in adulteros primus auctor 787
ὑγίεια Pythagoricum ſymbolum 260
ὑγιείας ſimulacrum 845
ὑγίαινε, ſalue 603
ὑγιαίνειν, Antiochi ſignum pag. 260
hygiaſticus Apollo 616
ὑγίεια maza 335
ὑγίεια Minerua cur 542
ὑγιεινός 801
ὑγρὰ ſaltatio 164
hygrocephalos 991
ὑγροὶ Græcis cur pro laſciuis 520
ὑγρότης 520
hylacomori 978
hyleum numen 984.985
hylates Apollo 194
hyle urbs 194
ὕλη ἄξυλος 969
hyle, materia 13
hylophori 790
hymen 148
hymenæus 227
hymeneus Calliopes & Apollinis filius 1090
hymenæus Thamyræ adamatus 555
hymenes 1135
hymettij Iouis ſimulacrum, pag. 1027
hymnea Diana 588
hymnodici 228
hymnologi 228
hymnopoli 228
hymnus quid 228
hymni παιδικοί 556
hymnorum conditor Olen uates 614
hymnorum genera 160
hymnorum diuerſæ ſpecies, 228 229
hymnorũ in diuino cultu ratio 856
hymnos dici etiã ſoluta oratione 229
hyodeum os 91
ὑοειδὲς os 133
hyoeſſa fons 1028
hyomuſia 980
hypæpa 516
hypæpenæ mulieres 516
hypætra 355.437
hypæthrij 716
ὕπαιθρον 799.1167
hypagus 821
hypalitrum 562
hypanemia oua 1042
hyparchi magiſtratus, pagina 1132
hypaſpiſtes 683.830
hypate 312
hypecaumata 430
hypecauſtria 430
hypeleuthron 386
hypembryum 574
hypene 99
hypenus Piſeus 484
ὑπηνόη 1051
ὑπέρ, intenſiua particula, pag. 1135
hyperbius animalis occidendi auctor 429
hyperboli Athenienſis hiſtoria 618
hyperboli lapides qui 618
ὑπερβόρεοι 483.551
& 552
hyperborei qui, & ab iiſdem prouerbium 618
hyperboreorũ ſacra Apollini quæ 1169
apud Hyperboreos luna terræ proxima 25
ὑπερώϊον Thucydidi, quid 1037
hyperidæ acumen 180
& 953
hyperion horarum obſeruationis auctor 445
hyperippe 767
ὑπερμαζᾶν 327
hypermneſtra Amphiarai mater 425
hypermneſtræ hiſtoria, pagina 411
hypermneſtræ ſtatua 425
hypermneſtra ſeruatus Lynceus 425
ab Hypermneſtra ſacellum Dianæ extructum 425
hyperoche ulcerum 93
hyperoria 1156
hyperoum quid 474
& 1135
hyperphlœa cur poma dixerit Empedocles ibidem
hyperſarcomata 93
ὑπερσάρκωσις 93
hypertelia tibia 319
ὑπερτερία lepiæ 1135
hyperthyron 100
hyperthyrion 1135
hyperthyra 714
hyphædon 656
hyphali fortunæ 656
hyphingos hymnus 228
hyphonia pecunia 355
hypnoticus 657
hypobolus ager qui 618
ὑποβινητιῶντα βρώματα 819
ὑπολιαίνειν 430
hypocamiſon 538.597
hypocardion 120
ὑποχθόνιοι 489
hypochyma 463
hypochyſis 586
hypocœlium 449
hypochondrion 120.146
& 187
ὑποκρίνεσθαι 324
hypocritæ 293
hypocyphonia 362
hypocirrhus color 733
hypodectica cœna quæ, pagina 1065
hypoderis 816
hypoderides 816
hypogæum 59
hypogaſtrium 120
hypogaſtria thynni 379
hypogloſsis 469
hypoglottides 133
hypoglutides 130
ὑπογραφαί 782
ὑπόληψις 70
hypoliſpæ 127
hypomelides 717
hypomochlion 791
hypomodion ibidem
hyponoma ἔλκη 322
ὑπονομεύειν 321
hyponomus 321
hypophoræ 589
ὑποφθάλμια 103
ὑπωπιάζειν 103
hypopodion 596
hypopolios 754
hypopſari equi 996
ὑπώπια 103
ὑπώπια 103
hypopyon 216
hypopyi oculi qui 216
ὑπορχήματα 160.228
hyporchematice 160.161
hyporchematici cãtus 164
hyporrhinion 99
hypoſarca 1160
ὑποσαρκίδιος, hydropis ſpecies 996
hypoſpadij 316
hypoſphagma 496
hypoſtathme 595
hypoſtrophe 402
ὑποσυμμιγὴς umbra, pagina 398
hypotheca 1089
hypothenar 118
hypothymides corollæ, quæ pag. 1054
hypotreti tibiæ 319
hypotrimma 496
ὑποζύγιον 833
hyrcanum mare 1000
hyrcani hiſtoria 652
hyrcanorum ſepeliendi mos, pag. 650
hyriſcus 314
hyſca piſcis 449
hyſginus color 1055
hyſplax 182
ὑοσκυαμηρόν 386
hyſſus 814
ὑστέρα 145.288
ὑστέρα διπρόα 147
hyſteria feſtum 980
hyſterica πνίξ 148
ὑστερικὰ ſymptomata, pagina 147
hyſtericæ mulieres ibidem
hyſtere quæ 210
ὑστερικοῦ προσπίπτοντος, pagina 129
hyſtrix animal 997
hyſtrichis tormentum 360
hyſtrichides 977
hyſtrichula mens ibidem
hyuos 113

I

I Litera, unum tantum nomen terminari apud Græcos, τὸ μέλι, pagina 911
ia, ionia pro uiolarijs 237
& 238
iacchus pro porco 919
iacobe Rhodiginæ hiſtoria, pag. 295
iactando ſæpius, Venerem quandoq; iaci, prouerbium 1033
iaculo in Olympijs uictor Phraſtor 484
iacus iacchus 247
ἰαίνω 580
ialemos quid 174.227
ialyſſus ſeptem annis à Protogene uix tandem abſolutus 838

iambe, iambi metri appellatio unde 583
iambe pro combe 739
iambicum 613
iamblicus ſacerdos magnus, pag. 2
iamblichus cognomento diuinus 606
iamblichi laus 261
iamblichi patria 719
iamus Apollinis filius 511
iamus, iamidarum oraculum, pag. 485
iamidæ uates qui 511
ianiculi collis quare muro cinctus à ueteribus 336
ianales uerſus 983
in ianua loqui, cur ueteribus nefas habitum 575
ianuarum inſcriptiones illices 457
in ianuis meridiei & auſtri ſymbola, cur 575
ianuarius unde dictus 575
ianuarius unde 890
ianuarius cur Λῃναιός, pagina 1092
ianuarij ſtatua 890
ianuario præfecta Iuno 983
ianus bifrons quid 62
ianus coronarũ auctor 215
ianus deus 847
ianus quare Semon 38
iani cum Carna concubitus, pag. 321
iani ſacellum prope Parcas tres 861
iani ſimulacrũ à Numa quale conſtitutum 890
iapetus unde dicatur 256
iapeti allegoria 256. 609
iarche annuli 200
iaſius 483
iaſon Theſſalus 343
iaſonis ſocij quot conſcenderint Argo 1126
iaſonis tripos 304
iaſſus, Iaſſeorum hiſtoria, pagina 741
iatrea 505
ibis auis Mercurij 287
ibis Ouidianus qui 467
ibis Theuth dæmoni dicata 588 864
ibidis imagine Aegyptios cor exprimere 139
iberis 1010
iberorum auaritia 1049
iberorum iacula, & mores, pag. 704
ibyci poetæ inuentum ſambix 316
icades, icadiſtæ cur Epicurei, pag. 794
icarus inſula prius ἰχθυοῦσσα 842
icari inſulæ mirabilis uenatio 908
icci mors 626
ices 730
ichneumon aquilæ ſpecies, pagina 489
ichnographia 290
ἰχώρ 94. 497
ichores dulces & amari qui & quando in hominibus augeſcant 87
ἰχθυηρός 449
ichthyis 1037
ichthys Atergatidos filius, pag. 884
ichthyocentaurus 775
ichthycentrum 825
ichthyomantes 269
ἰχθυοῦσσα inſula quæ poſt Icarus 842
icmæus Iupiter 658
ἰκμοβῶλος 328
icones 447
icoſimum 352
icriopœi 362
icrium 362. 651
icria quæ 289. 651
icterus 1160
ictericus morbus unde 141
ictericis omnia citrina uideri 102
ictinus 562
ictinus architectus 1134
Ida cur μαλλότης 950
ida herba 1062
ida Memnonis mater 852
ida quid 1062
idas 438
ide 1021
ide ἀμφιλαφῆς 1015
ide montis phalacræ 502
ide promontoria quæ & quot 502
idæi dactyli, & unde dicti, 116 483 642
idea an rectè ſpecies Latinis an forma 1062
idea nympha quæ ibidem
idea Troia cur ibidem
ideæ carnium ibidem
ideæ rerum an gignantur, pag. 1062
ideæ rerum pro Saturni filijs pag. 680
idearum ratio 611. 612
ἰδιόμορφος cantharorum ſpecies 287
idiopathia 914. 915
idiopathes 915
idioſyncraſia 86
ἰδιώτης ἀρ[illegible] 602
idioxeni 405
idmon uates 1126
idmonis interitus 1125
ἰδνοῦσθαι 93
idola 447
idolopœia 1014
idotheæ Protei filiæ allegoria 27
idolothyta 430
ἰὴ παιάν 614
iecur uide Hepar
iecur concupiſcentiæ ac nutritionis ſedes 62 66 1132
iecur magna ex parte carere felle 141
iecur præcipuum ſanguinis organum 140
iecur quare cerebro humectius 191
iecur ſine capite peſſimum auſpicium 140
iecoris fiſſum ibidem
iecoris ex libidine affectio, pag. 776
iecoris expers nullum animal 139
iecoris lobi, trapeza, pyle, pag. 105
iecoris officium præcipuum pag. 140
iecoris pinnulæ 141
iecoris ratio in homine 140
ieiunantibus præcipuè infeſta ſitis cur 1042
ieiunium, Cereri inſtitutum pag. 1045
ieiunij commendatio 50 & 1044
ieiuni cur iracundiores q̃ ſaturi 1131
ieiunij ratio, & quibus facilior 1044
ieiuniorum apud ueteres religio 178
ieiunum inteſtinum 135
ieiunum olet, prouerb. 941
ieſu nomen 857
ignis ἀγυιεύς 654
ignis an coloratus 957
ignis an inter elementa recipi debeat 564
ignis, bellariorum omnium iucundiſsimum 1049
ignis cælo delapſus 562
ignis, in cælo & terra quomodo deprehendatur, pagina 931
ignis inferorum an etiam luceat 370
ignis inter honores auguſtales 564
ignis Marti ac ſoli attributus 9
ignis pro cælo 932
ignis quo animæ torquẽtur, qualis 368
ignis quò primum delatus, pag. 256
ignis rerum principium Heraclito 654
ignis ſacer 449
ignis ſacer apud Perſas 282
ignis ſacri extinguendi ritus apud Perſas 563
ignis Veſuuij montis 564
ignis à Prometheo ſurrepti allegoria 256
ignis color & ſapor 27
ignis cultus apud uarias gentes 563
ignis inextincti cuſtodes, cur uirgines 562
ignis inextincti Veſtæ ſacri ratio 562
ignis in profluentem immittendi uotum 966
ignis inuentio 564
ignis mors, aeris generatio, pag. 965
ignis natura, uitæ ratio, pagina 564
ignis omnia plena, inter primum mobile & aerem, pag. 564
ignis proprium 931
ignis ſacratio 423
ignis ſedes 562
ignis Veſtæ redaccendendi ritus 562. 583
ignis uis 966
igni accidere etiam non lucere 933
ignem terra reſtingui, cur, pag. 966
in igne an etiam uiuere animal ullum poſsit 564
igne ſolum hominem uti, pagina 564
igne ſuccenſo, domus lætior & honorabilior ibidem
in ignibus uiuere etiam animalia quædam 369

ignorabiles literæ quæ 1141
& 1142
ignorātiæ uituperatio 1121
ἰλαι 1050
ila quid ibidem
ilapinaſtes Iupiter ibidem
ilapinæ quid 980.1050
ilapij philoſophi modeſtia, pag. 517
ilarchæ 1050
ile 135
ἰλεὸς 136
ilex fœmina 251
ilicis proprium 345
ilici eſſe ſimile, quid ibidem
ili ac Tantali certamen, pagina 1073
ilia 121
iliea ſacra 451
εἰλείθυια 1089
pro luna ibidem
ilithyia cur εὔλινος 861
ilithyia ἐγγόνασις ibidem
ilithyiæ ara & templum, 581 861
ilithyiæ filius Amor 622
cur ilithyiæ ex dictamo corolle 1089
ilios cur ſacra 451
ilium 718
ilium ab Ilo conditum 989
ilium à Græcis non captum pag. 754
ilio ſemper mala, prouerbium 451
iliades 103
illas 174
illegitimè nati, cur non in patria poteſtate 1085
ἰλλειδῆ 472
illiteratus conſenſus qs 276
ἰλλὸς 103
ἰλλώπτειν ibidem
illuminatio diuina quibus gradibus ad nos profluat 963
illyricorum uinolentia 734
illyrij famelici 493
ilo palladium oblatum, quale pag. 1073
imaginandi uis 68.628
imaginatio 65.70.72 & 777
imaginatio quomodo fiat, pagina 138
imaginationis corruptæ exēpla 626
imaginationis uis in generādo 776
& alioqui 777
imaginationis uitia 628
imaginationem cum opinione non ſemper coniungi, pag. 778
imago quid ab umbra differat 646
imaginem principis inferre obſcœnis, quid 613
imaginem ſuam quoſdā cernere, quomodo 875
imaginum diſtinctio 1138
imaginoſum 628
imbres odorati qui 993
imbrium præſtantia & utilitas 1023
uide Pluuia
imitationis excellentia 162
imitationis neceſſitas ac ratio 108
imitatiōis ratio qualis in poeſi 225
imitationis ſtudium homini à teneris inſitum 227
imitatores, extremi hominū, pag. 108
immanitas 691
immanes qui ibidem
immeiere 144
immiſſa quæ 1074
immortales qui apud Perſas, 282 950
immortalitas abſq; uera ſcientia, non uita 177
immunitatē & ſphaceli pariunt, prouerbium 989
immuſulus 307
impari numero deum gaudere, quid 856
imparia cur ſemper ſuperis tribuat Homerus 854
impaſſibilitas, ἀπάθεια, pag. 903
impaſſibilitas quid 914
impaſtare 1172
impedimenta 791
impenſarum urbanarum diſtinctio 1164
imperatorem ſolum fato non ſubijci 278.279
imperatores, cur paludati uulturij 307
imperatores pro dijs unde, pag. 834
imperatorū ſepulchra 650
imperatorum ſignandi mos, pag. 203
impietatis humanæ taxatio, 150 151
impoſitiones, epithecæ 861
impoſſibile, an Latinum uerbum 303
impoſſibile uerbi uſus 954
impoſtorum complurium hiſtoria 400
impoſturæ non utendum, pagina 397
impoſturæ elegans ſupplicium 400
impuberes qui 753
impudentia ex ingratitudine 267
Inane, extra mundum 65
inateres 1090
inaures 302
inaurita 108
incantationum uoces plerūq; barbaræ 606
incendium ex ſolaribus radijs & ſpeculo 561
incendijs reſtinguendis aceto uſi ueteres 1172
incentiua 319
inchoare an rectè ſcribatur, pag. 917
incile 105
incitatus equus ἐγγίταιτος pag. 825
incontinēs lingua quæ Hippocrati 469
incontinentes iniurij, nō iniuſti 1069
incorruptibile quot modis dicatur 7
incubus 1035.1038
incubi dæmones 41.555
indago 635
index digitus 641
indices libri ibidem
indictio, tributi genus 175
indi an Philoeni 715
indi, hominum primi 717
indi ſagittarij hiſtoria 888
indorum cibus calami 685
indorum magi & magia, 201 716
indorum magia 201.346
indorum mores 756
indorum nauigia 717
indorum necandi parentes, & comedendi mos 417
indorum philoſophi duum generum, & quales, eorumq; dogmata 716
indorum regi largius ſe inuitaſſe, nefas 695
indorum ſapientum moriendi ac ſepeliendi mos 653
indorum ſeptem ſpecies 715
indorum ueterum ac recentiorum mores ac ritus, 715 716
indos orientem ſolem uenerari cum ſaltatione 161
india ſeruitutis prorſus expers 715
indiæ dracones 199
indiæ orichalcum 738
indici regis luxuria 281
indigitamenta 908
indignatio quid ab inuidia differat 419
induſtriæ deæ quæ ueteribus pag. 389
ineptus Græcis ἀπειρόκαλος 234
inertes qui & unde 86
ἶνες, uilli carnis 92
inexiſtimatus 184
infans biceps Rhodigino in agro natus 915
infans quando primum alatur ut animal 1152
infantis monſtrum Conſtantio imperāte editum, quale 816
infanti cur nomen ante diem ſeptimum non imponi ſolitum 960
infanti quando uox concedi credita priſcis 1124
infantes cur quadrupedibus ſimiles 83.84
infantes cur ſeptimeſtres uitales, octimeſtres non item 860.861
infantes explorandi apud Spartanos mos 740
infantes faſcinandi ratio, pagina 776
infantes mactare Saturno ſolitum 491.492
infantes natos terram cōtingere, priſcorum mos, pagina 1124
infantes ſale aut frigida abluendi mos 186.187
infantes tenui amiculo conueſtire, utile 187
infantes uino abluendi mos, pag. 673
infantum in uannos depoſitio 187
infantum luſtrici dies, qui, pagina 860
infantum prodigioſus ſermo pag. 1123
in infantibus dum geſtantur utero, quæ planetarum ratio 752
inferi an ſint, deq; eo ueterū

ſententiæ 370.371
inferorum ignis an etiam lu-
ceat 370
& qualis exiſtimandus,
371 372
inferorum pœnæ 372
inferorum regio ubi ſit, incer
tum adhuc 371
inferorum ſpectaculum à Do
mitiano exhibitum 371
inferorum ſupplicia 367
infibulari 300
infinitū an extra mundi am-
bitum 15
ingeniculus 242
ingenioſos eſſe melancholi-
cos, à quibus traditum, pa
gina 630
& cur 631
ingenioſorum qualis corpo-
rum conſtitutio 776
ingenium deſultorium, pro-
uerbium 829
ingeniū in numerato, quod,
pag. 863
ingenij in homine uſus 74
ingenij laſsitudo non minor
quàm corporis 390
ingenij præſtantis cauſæ,
381 382
ingenio præſignes cur ira-
cundi plerunque, &c.
906 907
ingenia acutiora, ubi 88
ingenia hominū ex rebus ge
ſtis facile dinoſci 759
ingeniorum diuerſitas unde
88 769
ingeniorum fames inuenien-
di deſiderium 1127
ingeniorum præcocitas 803
ingenijs nihil tam mortiferū
quàm luxuria 383
ingenioſi qui, & unde 86
ἰγγίτατος equus 825
ingrati actio Athenis 267
ingratitudo, uitiorum omniū
maximum 417
ingratitudinis deteſtatio, pa
gina 267
ingratitudinis exemplum,
pag. 268
inguinum fœtor, unde & in
quibus 558
inhumani appellatio unde,
pag. 411
ini equi 825
ἴνιον 93.97
inis pro infante 93
inijce, prouerbium, unde &
quid 1108.1109
inimicus amico perſpicacior
pag. 306
inimicus, gratuitus magiſter
pag. 306
inimicus ultori ſimilis, pa-
gina 305
ex inimici conuitijs quomo-
do iuuari quis poſsit, pa-
gina 106
inimici ex propinquo ferren-
di utilitas 307
ex inimico utilitas maxima
que 305
iniquitatis comes ſupplicij
grauitas 206
inirāſcibilitas 901
initia quid, & unde 428
initia in literis quomodo di-
cantur 433
initiatorum ueſtimenta, pro-
uerbium 595
iniuriæ crater 1068
iniuriā facere ſibi ipſi, quid,
pag. 896
iniuriam facere uel pati, ma-
ximum apud Indos nefas
pag. 756
iniuriam pati neminem, ſed
omnes agere 896
iniuſtitia 894
iniuſtitia tota & particula-
ris ibidem
iniuſtitiæ internæ ratio, pa-
gina 896
ino, poſtea Leucothea 418
ino Leucothea cur 888
inoculatio 216.544
inoculationem quæ non ad-
mittant 1171
inodorare 942
inora 108
inquilini cur ſcaphæ inter-
dum, & ſcaphephori, pa
gina 638
inſania mediocris quid Hip-
pocrati 629
inſania quid 628
inſaniæ ex ebrietate exem-
plum 627
inſaniæ cauſa ex atræ bilis ui
tio 625
inſaniæ exempla maximè mi
ra 626
inſanire etiam aliquando iu-
cundum 390
inſcripti uultus 274
inſecta cur inciſa uiuant, ſed
non diu 799
inſecta, entoma unde dicta
pag. 633
inſecta quomodo etiam pro-
cul ſentiant 940
inſectis quatenus ſimiles plā
tæ 799
inſectis ſomum eſſe, non uo-
cem 632
inſertorium 357
inſertare ibidem
inſitionis ratio 1171
inſitionem quæ non admit-
tant ibidem
inſolatio 160
inſolentiæ reprimendæ ele-
gans Archidami dictum
pag. 1012
inſomnium quid propriè, pa
gina 1034
inſpirationis duplex opus,
pag. 937
inſtans, de futuro 303
& præſenti 303
inſtitores primi qui 775
inſtituta 698
inſtructores 848
inſtrumenta uocalia, ſemiuo-
calia & muta 276
inſtrumentalium partium ſa
nitas quibus conſtet 800
inſtrumentorū diuiſio 967
inſularij 276.971
inſularis pœna 362
integra ætas quæ 1044
intellectio in mente ſola 73
intellectiuæ potentiæ partes
pag. 61
intellectus 62.65.73
intellectus agens 375
intellectus agens & poſsibi-
lis, mēs & ratio 71.72
intellectus aliud quàm ſenſus
pag. 69
intellectus ipſius boni filius,
mundi architectus 611
intellectus, mens puriſsima,
pag. 489
uelut rex 490
intellectus primus 646
intellectus humani præſtan-
tia 331
intellectum etiam dæmonem
dici 44
intellectum paſsibilem ab a-
gente formari 71.72
intellectū paſsibilem quadri
fariam dici 72
de intellectu agēte, Auerrois
ſententia, itemq; Ariſto-
telis 73
intelligendi uis, Venus Plato
nicis 881
intelligentia 62.73
intelligentia agens 45
intelligentia cur homini da-
ta 330
intemperantiæ deteſtatio, pa
gina 234
inter pueros ſenex & inter
ſenex puer, prouerbium,
pag. 803
intercalaris menſis ratio, pa
gina 721
intercalaris menſis uaria ap
pellatio 458
intercilia 435
interfinia 435
interiectiò 580
interiora pro ſiniſtris 324
interlunij tēpore an aliquis
lunæ in nos effectus, pa-
gina 794
internuntij dæmones 49
interrogatio concinna qualis
pag. 76
interſcalmium 435
intertignium ibidem
intertrigines 775
inteſtinum ieiunum 134
inteſtinum tenue 135
inteſtinum cæcum 135
inteſtinum rectum 135
inteſtini tenuis fines 135
inteſtina terræ, quæ 175
inteſtinorum ordo & uoca-
bula 134
intinctus 1166
intus canere quid 324
inuidia cur coros quandoq;
dicta 792
inuidia oculorum affectioni
ſimilis 793
inuidia tantum hominis, &
contra hominem 792
inuidia quid 791
inuidia quid ab indignatio-
ne differat 419
inuidiæ ad uiperam compa-
ratio 204
inuidiæ amuleta, baſcania,
pag. 793
inuidiæ deteſtatio 791
& 792
inuidiæ propriū, quid 792
inuidiam felicitatis magnitu
dine aut ſplendore quan-
doq; extingui 792
inuidi tormenta unde grauio
ra 792
inuidos libenter commiſera-
ri 792

inuidi

indi 93
inſtoria 275
inſtoria ars 1137
Io eadem cum Iſide 179
ioanna Anglica põtificatum occupare auſa 516
ioannis apoſtoli raptus 75
ioannis Ludouici Stellæ puer ἔντεχνος 128
ioannis Seluani Mediolanenſis uicecancellarij laus pagina 1071
iobates rex 479
iobola quæ 209
iocinoroſi qui, & unde fiant pag. 140.141
iolea uincentes cur myrto coronarentur 1055
iolaia 809
iolaus Herculis amaſius, pagina 345
iolai monumentum 345
ion pro uiola, unde dictum, pag. 238
ionde quid 498
iones liberi mali, frugi ſerui, pag. 968
iones μακρόλογοι 677
ionum mollities 708.1020
ionia flos 238
ionia callitrapezos & tryphera 237
ionia unde dicta 237
ioniæ quot urbes 237
ionica ſaltatio 165.166
ionicus modus 313
ionicos logos, Ionicum poema 250
ionicus luxus 237.238
ionis Agamemnon 438
ionis Chij hymnus καιροῦ pag. 485
ionium mare unde dictum, pag. 238
ionius Apollinis filius 237
ionius ſinus, Cronius antea, & Rheæ ſinus 440
ionthos quid 943
ionthi cur ψύδρακες 943
ioppes aqua ſanguinea, pagina 1000
iordanis è terra eruptio, pagina 1029
ioſeph cur iuſtus 892
ioſeph ſomniorum interpres primus 1036
ioſephi continentia 1078
ioſephus, Græcus Liuius, pagina 171
iotaciſmus 465
iouij dæmones 38.39
iouij uerſus 983
ioxidarum ſuperſtitio 428
ipes 730.795
ἱππος ἐπ' ἄμπελον φεύγει, pagina 194
ἶφι 166
iphiæ oues 166
iphiclus 132
iphicolus 132
iphicli curſoris agilitas, pagina 166
iphicrates 166
iphicratides calcei 166
ipoctonos Hercules 194
iphigenia Clitemneſtræ adoptata 260
iphigenia Dianæ ſacerdos, pag. 260
iphigenia Parthenos, eiq; Græci hoſpites mactari ſoliti 475
iphigeniæ transformatio, & natiuitas 260
iphitus agonis auctor 484
ab Iphito inſtaurata Olympia 484
ipopi 38
ipos 526
ἴπος 526
Ir 118
ira aduerſus meliores 840
ira cæca 913
ira cur λυσσα... 541
ira deferueſcens quæ 900
ira immoderatiore etiam febrem induci 899
ira in puniendo præcipuè reprimenda 898
ira, inſania 899
ira quid ab iracũdia differat pag. 904
ira triplex 905
iræ coercendæ exemplum pagina 898
iræ cõmendatio 899.902
iræ cur non adeo nos, ut libidinis, pudeat 523.524
iræ definitio 899
iræ deteſtatio 899.900
ira cur dãnanda minus quàm cupiditas 420
iræ medicamen aptiſsimum, mora 900
iræ mediocritas, aut exceſſus pag. 904.905
iræ nomina 905
iræ primordia unde 1132
iræ uis in corde 776
iram duobus modis perpendi 962
iram etiam lachrymas excutere 436
ad iram proniores qui 1131
ex ira balbuties 958
iracundia habitus iræ 904
iracundia ieiuna, prouerbiũ, pag. 1131
iracundiæ atrocioris exempla 898.899
iracundiæ moderandæ ratio pag. 900
iracundiæ ſedes cur 66
iracundi etiam libidinoſi, pagina 1131
iracundi qui, & unde 86
iracundorum ſpecies tres, eorumq; cauſæ naturales, pag. 905
iraſcibilis animæ pars 64
iraſcibilis uis in corde 575 & 776
irati cur minus uideãt 102
iratos de poteſtate exiſſe, cur dicamus 899
irenes Spartanorũ qui 672
ireſione Homeri 459
iris, aquarius 878
iris an diuinæ clementiæ præſagium 874
iris an etiam in meridie fiat & quomodo fiat 876
iris an lunaribus radijs poſſit fieri & noctu 875
iris an rectè dicatur caua nube concipi 876
iris colorũ trium, τρίχροος pag. 875
iris cur πολυώνυμος uocetur Heſiodo ibidem
iris cur Thaumantis filia, pagina 873
iris harpyiarũ ſoror 1143 & 1144
iris oculi 585
iris quando appareat 873
iris quando pluuiæ præſagium 878
iridis colores 634.873
iridis colores an ueri 877
ad iridis effectum quæ requirantur 874
iridis lyci 1064
iridis notiones aliquot 878
iridis ratio, colorumq; eius quæ 874.875
iridis rotundatio unde 875
iridis uariæ appellationes, pagina 873
ex iride an odor accedat terræ uel arboribus 877
iris prognoſtica 634 873 876
irides duæ, & tres etiã apparere ſimul poſſe 876
irus 449
irus unde dictus 1036
Is Hebraicè uir 58
iſaac philoſophus 18
iſagogica uectigalia 356
iſangelia 283.284
iſangelica lex 284
iſauria Seleuciæ 650
iſedones 618
iſion 176
iſelaſtica certamina 505
iſchas pro anchora 919
iſchas, iſchades 684
iſchades Atticæ ibidem
iſchadarũ uaria nomina & diuerſitas 685
iſchadia 684
ἰσχαίμα medicamina quæ, pag. 89
iſchení tumulus 485
iſchia 127.130
iſchiadicus morbus 1160
iſchias 393
iſchion 127.130
iſchnophona 175
iſchnophonos 306.465
iſchnotetes 465
iſchuria 144
iſiacus uerus quis 176
iſiacorum ſacerdotum ritus, 177 178
iſicia ex piſcibus Heliogabali inuentum 1072
iſis dea quæ, & unde dicta, 176 179 722
iſis eadem cum luna 167 & 588
iſis pharmacum 1020
iſis prior Muſis 176
iſis pro terra 9
iſidis templum Romæ 179
per Iſim iurantes morbis conflictari ſolitos ibidem
iſmenias tibicen Antiſthenẽ notatus 322
iſmeniæ Thebani ad Perſarum regem legatio 426
iſmeniæ Thebani diſciplina qualis 557
iſmenium inanteum 176
iſmenius cur Apollo 615
iſocratis apophthegma in cõuiuio 1011
iſocratis chria 1013
iſocratis dictum 382

iſocratis in oratione medio-critas 424
iſocratis iucunditas 953
iſocratis ſepulchrum 651
iſocratis ſuauitas 180.953
iſodomus ſtructura quæ, pagina 1019
iſomœria 519.1046
iſonomia 800
iſſa, Hebræis mulier 58
iſſa nympha 1139
iſler 425
iſthmata 816
iſthmia ibidem
iſthmiaca corona ex apio, pag. 215
iſthmus colli 114
iſthmus metaphoricè quid, pag. 816
iſthmus Peloponneſi 815
iſthmus poculum 1056
iſthmus quid 815
iſthmi ambitus 816
iſthmum perfodere, prouerbium 815
iſthmum perfodere qui conatĩ 815.816
in iſthmijs ſelino coronari ſolitum 484
ἰσθμοδέης 106
iſtriani qui 276
italia à quibus uaſtata 1031
italia Græcis occupata 236
italia, pomarium 329
italia unde dicta 533
italiæ ciuitates 348
italiæ limites exire interdictum ſenatoribus Romanis 588
italiæ primi incolæ Auſones pag. 348
italiæ ſitus & cõſtitutio atq; inde laus 699
italiæ ſimen 153
italiæ uetus frugalitas 235
italiam plures gentes incoluiſſe, quàm regionẽ quãuis aliam 348
italiæ mulieres uino abſtinere ſolitæ 1069
italicæ mẽſæ apud Platonem quæ 235.236
italici caupones 239
& 1047
italica philoſophia quæ, pagina 236
italicum philoſophandi genus quódnam 236
italus pro tauro 533
italus rex 1064
itali, italiotæ, non idem, pagina 348
itali regales, cur 694
italorum ingenia 907
italorum mores 695
italorũ pueris diuerſa à Gallis conſtitutio 1154
ithacenſi antro applantatã oleã, cur ab Homero fictum 460
ἀθαμάντιον nimum, quod, pagina 1092
ithomates Iupiter 726
& 765
ithome mons 726
ithomæa feſta 726
ithyphalli 212.249
ithyphallica carmina 249
& 250
ἰθύτριχες qui 608
itinerarij equi 824
itis pro apſide 1074
itrion 335
itys 97
Iubæ Theatrica 783
iudæi à quibus legendis ante trigeſimum annum abſtineant 423
iudæi cur ſuibus abſtineant, pag. 247
iudæi ſuperſtitioſi 588
iudæorum cognomen 173
iudæis Bacchum coli, an uériſimile 246
iudæis tria philoſophorũ genera 171
iudaicæ immanitatis exemplum 173
iudaicum aurum quale 173
iudex Aegyptius, prouerbium 892
iudex, legum interpres 698
iudex ordinarius 404
iudex qualis eſſe debeat, pagina 892
iudiciale dicendi genus, pagina 478
iudicis ſimulacrum 892
iudicum ſortitio Athenis qualis 866
iudicium capitis in Areopago primum, quod 458
iugale os 104
iugarius ager 119
iugorum quatuor genera, pagina 284
iugulares uenæ 133.392
iugulum 113
iuguli 113
iugum pro libra 767
iulææ uoces in Lactantio, quæ 174
iulia baſilica 1075
iulianus imperator Aſianus Græculus à militibus dictus 968
iulianus imperator philoſophus 1117
iulianus Parabates 680
iuliani Cæſaris frugalitas, pagina 330
iuliani imperatoris hiſtoria, pag. 805
iuliani imperatoris uigilantia 233
iulis oppidum Simonidis patria 174
iulis piſcis 449
iulides 175
iulio Cæſari tẽpla ut deo ſtatuta 835
iulij Feſti polyhiſtor 319
iulio menſi præfectus Iupiter pag. 983
iulij pontificis in Venetos bellum 153
iulo pro Cerere 175
iulopezæ naues ibidem
iulos πολύωνες ibidem
iulos quid 174.175
iulus hymnus 229
iumenta peſte primum infici pag. 662
iumentis ſenio debilitatis benignè utendum 973
iuncatum lac 268
iuniæ calendæ, Fabatiæ 321
iunij Syllani deſidia 391
iunio præfectus Mercurius, pag. 983
cur iuniores percipiẽdis quæ traduntur aptiores pagina 768
iuniperi ſuffitu purgari aerẽ pag. 939
iuno à Temenito educata, pagina 848
iuno αἰγοφάγος Spartæ, cur 679
iuno Ammonia 725
iuno bona, & χρηστή cognominata 1068
iuno Bunæa 565
iuno cur hera 648
iuno cur τέλεια 1078
iuno Curitis cur dicta 810
& 811
iuno eadem cum Hecate & Diana 764
iuno Gamelia 1078.1087
iuno Hippia 485
iuno Hoploſmia 511
iuno, Ianuario præfecta 983
iuno Parthenos τελεία, χήρα 848
iuno, pro aere 799
iuno Zeuxidia 992
iuno Zygia 1078
iunonis allegoria 846
iunonis flores 992
iunonis nomine materiã intelligi 15
iunonis panagyris, ἡραῖα, pag. 511
iunonis Hecatombæa 512
iunonis peplum 510
iunonis regia ſub terra 371
iunonis ſacra apud Coos qualia 492
iunonis templum in Olympia 510
iunonis templa diuerſis locis pag. 649
iunoni Nuptiali cuiuſmodi ſacra fieri ſolita 1085
iunoni triplex ſacrum inſtitutum 848
iunoni Tropææ ſolita dicari trophæa 460
iunonem Herculi præbuiſſe lac 819
de Iunone & Ioue diſſidentibus fabula 583
iunonius agon in Elide 510
iupiter Aegyptijs Ammon, pag. 728
iupiter Agreus & Nomius unde 191
iupiter Altius 435
iupiter Ambulcius 818
iupiter Ammon 725
iupiter ἀπήμιος 1027
iupiter ἀπομυῖος 845
iupiter arbitrator 799
iupiter ἄρειος, ſiue Martius 548
iupiter Belus 14.695
iupiter καππώτας 630
iupiter caprino lacte nutritus 429
iupiter cur Apollinis pater, pag. 616
iupiter cur mas & fœmina, pag. 799
iupiter cur pater dictus Homero 416
iupiter cur principium, medium & finis uniuerſi dictus Orpheo 856
iupiter cur τέλειος 430

iupiter Cynæthens 588
iupiter, diuina prouidentia, pag. 698
iupiter Elicius 606
iupiter etiam Olympus & Olympius, & cur 774
iupiter, ex Apolline & Creuſa natus 475
iupiter forenſis 1076
iupiter Gamelius 1087
iupiter unde Hercius 799
iupiter Heteridius 521
iupiter ὕετιος 1027
iupiter Pluuius ibidem
iupiter Icmæus 658
iupiter ilapinaſtes 1050
iupiter infans per ſaltationē ſeruatus 163
iupiter Ithomatas 726 & 765
iupiter Liberator 847
iupiter Marnas 849
iupiter Meliſſæus 911
iupiter cognominatus Menecrates 413
iupiter menſi Iulio præfectus pag. 988
iupiter μοιραγέτας 485
iupiter Morius 450
iupiter, mundi anima 244 489 770 931
iupiter Nemeus 419
iupiter Nicephorius 542
iupiter Palæſtes cur 484
iupiter Panomphæus cur, pagina 572
iupiter Pappa & Pappæus, pag. 421
iupiter Patrous 475
iupiter Philius 431
iupiter Phyſicus qui 799
iupiter Polieus 440
iupiter, pro aere 680. 799
iupiter, pro Nilo 1027
iupiter, quare pater apud Homerum 280
iupiter ſaltans 161
iupiter σιτοτίτας 678
iupiter ſplanchnotomos, pagina 1050
iupiter Stratius 541
iupiter, trium oculorum cur, pag. 799
iupiter trochiſcus 1118
iupiter, uniuerſus mundus, pag. 1169
iouis ægidos allegoria 680
iouis Agoræ ſacellum 678
iouis allegoria 222 846 881
iouis antrum in Creta 935
iouis cerebrum inter lautitias 96
iouis cum Hercule certamen pag. 484
iouis color 27
iouis Corinthus, prouerbium 820 827
iouis Cteſii dedicatio 1092
iouis cultus apud Thebas Aegyptias 868
iouis diuerſa cognomina, pagina 567
iouis educatio 483
iouis & Promethei fabulæ allegoria 867
iouis & Saturni coniunctio quid ibidem
iouis filiæ, cur Muſæ 770
iouis filij qui ueteribus habiti 81
iouis filij qui dicantur prouerbio 790
iouis flamma 425
iouis ὑπάτου ara 428
iouis imago 430
iouis imperatoris ſimulacrū, pag. 799
iouis in Creta prophetarum abſtinentia 496
iouis Hymetij ara 1027
iouis Labradei ſimulacrum, pag. 199
iouis lectiſternium 1052
iouis Lycæi lucus 935
iouis mens, fatum 255
iouis nomine formam intelligi 13
iouis nutrices nymphæ quæ 848 935
iouis Olympij crater 1068
iouis Olympij famulatus, pagina 974
iouis Olympici ſimulacrum, pag. 885
iouis Ombrij ara 1027
iouis planetæ ad ſextam hominis ætatem ratio 752
iouis regnum 489
iouis Seruatoris crater, pagina 1068
iouis ſimulacrum cuiuſmodi, eiuſdemq; ratio 356 & 1170
iouis ſimulacrum ex cupreſſo 952
iouis ſtellæ candor 25
iouis ſtellæ in Italiam uis, pagina 699
iouis ſtellæ ueteribus, quæ, pagina 30
iouis temperies 26
iouis templum & ſimulacrū in Olympia 485
iouis triticum 425
ioui aſsidere iuſtitiam 280
ioui cur inſtitutum certamen Olympicum 484
ioui naſcenti ſuem ſubmiſiſſe mammam 980
ioui ſolita dicari trophæa, pagina 460
ioui τελείῳ libandi mos, pag. 1068
iouem arietina facie apud Aegyptios coli 722
iouem lapidem iurare, quid, pag. 809
iouē nil poſſe amplius quàm uirum bonum 691
iouem olea coronari 459
iouem Ζηνὸς aut Διὸς uocari, quid 680
ioues trecenti ueteribus, pagina 849
iuramenti militaris mos, pagina 113
iurandi mos per inanimata, pag. 1059
iuriſiurandi apud ueteres Romanos formula 810
iureconſultus mercatore & medico præſtantior 698
iureconſulti laus præcipua, quæ 698
iureconſulti officium 297
iureconſulti, iuſtitiæ ſacerdotes 893
iureconſultorum arrogantia pag. 297
iureconſultorum memoria, pag. 744
ius carnium unde albeſcat, pag. 1065
ius emphyteoticarium, perpetuarium 276
ius nigrum apud Spartanos quid 495. 496
iuſſulenta de uaſorum nominibus appellari ſolita, pagina 1070
iuſtinianus ἀναλφάβητος 963
iuſtinianus Conſtantini filius ὁμώνυμος ibidem
iuſtiniani genus ibidem
iuſtiniani hiſtoria 870
iuſtinus, iuſtiniani pater, bubulcus 963
iuſtitia quid 232. 383 & 861
iuſtitia, bonum alienum 279 & 893
iuſtitia cur minutum quippiam Ariſtoteli 894
iuſtitia interna, externa cauſa 896
iuſtitia, legis finis 279
iuſtitia, moralis uirtus 220
iuſtitia oculatiſsima 1142
iuſtitia particularis quæ, & eius partes 894
iuſtitia Pythagoricis trias, pag. 856
iuſtitia, uirgo 280
iuſtitia, cur uirgo credita, & Iouis filia 895
iuſtitiæ effigies 1142
iuſtitiæ & ſolis oculos fallere, prouerb. ibidem
iuſtitiæ, fundamentum fides, pag. 343
iuſtitiæ laus 892. 893
iuſtitiæ laudum epilogus, 897 898
iuſtitiæ legitimæ finitio, pagina 894
iuſtitiæ pro effectu aliud atq; aliud nomen 897 & 898
iuſtitiæ præmium ebrietas, quid 243
iuſtitiæ excellentia & difficultas 893
iuſtitiæ munus 641
iuſtitiam à temperantia non ſeparari 232
iuſtitiam aſsidere ioui 280
iuſtitiam octonario ſignificari Pythagoricis 861
iuſtum cur δίκαιον 895
iuſtum duplex 864
iuſtum quid à lege differat, pag. 898
iuſti cognomen quibus adoptatum 897
iuſti dies 461
iuſtitium ibidem
iuſtorum quæ defunctis exhibentur ratio 654 & 655
iuuenales ludi, qui 752
iuuenalia cur dicta 752
iuuenes ad uoluptatem pronpenſiores 332
iuuenes unde dicti 751
iuuenilis ætas 751
iuuenilis ætatis ad ſolem ratio 752
de iuuenta & ſerpentum ſenectu

necta, fabula 985
iuuenum corpora labore firmari 671
iuuenum temperatura, pagina 751
ἰξευτηρίας, Fortunæ ædes pag. 692
ixiæ 89
ixion, cur perfidus 1083
ἰξὺς 144
iynx quid 316. 385
deq; ea fabula 622
ἴυγγες magorum 346
iyngos puellæ fabula 316
& 662

L

Λ Notam in ſcutis geſtare, Lacedæmoniorum mos 673
λα, intenſiua particula, 527 637 819
& 1015
λᾶ, λᾶς, fluuius & ciuitas, pag. 638
labandria 727
labarum 199
λαβὴ 357. 813
labeo piſcis 1025
labidium 199
labienus cur Rabienus cognominatus 410
labiorum ratio ac munus, pagina 107
labarum 356
labore nimio perire uigorem animi 390
laboribus innutriri, dignum principe 332
labradei Iouis ſimulacrum, pag. 199
labronia 1057
labronium 356
labris 199
labyrinthus carcer, & unde dictus 636. 637
labyrinthi plures notiones, pag. 637
labyrinthodes quid ibidem
labyzus 695
lac annis reddi deterius, pagina 87
lac apud Tabias præſtantiſſimum 328
lac, ſanguinis ſpuma 87
lactis alimonia cur naſcentibus prima 574
lactis naturam herbis immutari 1072
lactis thromboſis quid, pagina 532
lacte matris cur alantur præcipuè infantes 327
lactes 120. 135
lacenæ calices 1057
lacenæ phænomerides, pagina 130
lacænarum tolerantia, pagina 670
λάκκος 719
& 1093
laccopluti cur Calliæ poſteri appellati 1093
lacedæmon Iouis filius, pagina 674
lacedæmon libidinis notata, pag. 672
lacedæmon terræmotibus obnoxia 675
lacedæmonis epitheta aliquot 674
lacedæmonius orbis Iuuenali quid 672
lacedæmonij corporis nudandi in certaminibus auctores 485
lacedæmonij cur ὀφιόδειροι pag. 674
lacedæmonij unde dicti, pagina 674
lacedæmoniorum Λ in ſcutis notam geſtare mos, pag. 673
lacedæmoniorum libertas, pag. 715
lacedæmoniorum mores, pagina 670
& uide Spartani
lacedæmoniorum, ſapientiæ ſtudium 672
lacedæmonijs regibus aſſeſſores augures 708
lacernoſa cutis 92
lacerta uas 1056
lacertis ueſci Aphros, pagina 1065
λαχαίνειν 991
lachanizare 559
λαχανοπώλις 926
lacheſis 24
lachma Syris quid 714
lachryma aprorum cur dulcis, ceruorum ſalſa, pagina 438
lachrymæ cur à domeſtico angulo potiſſimum profluant 435
lachrymæ cur calidæ Homero dictæ 434
lachrymæ cur homini tantū propriè 434
& 776
lachrymæ cur in dolore uberiores 434
lachrymæ cur quibuſdam cieri nequeant 435
lachrymæ ex aeris occurſu, aut motu uehementiore, pag. 436
lachrymæ ex intentiore obtutu, & riſu ibidem
lachrymæ in propè morituris unde 435
& 436
lachrymæ quæ calidæ aut frigidæ 436
lachrymæ quid, & unde, pagina 434
lachrymæ triſtitiæ & gaudio communes 435
lachrymalia 434
lachrymarum ad oculos uia duplex 434. 435
lachrymarum duo ſpiramenta 435
lachrymarum fremum, pagina 435
lachrymarum ratio 433
& 434
lachrymas ciendi uim quæ habeant 436
lacides ueſtes, quæ 600
laciſma ibidem
laciniæ 149
laciniatæ piſcinæ ibidem
laconicus ſermo qualis, pagina 471
laconici breuiloquij commendatio 676
& exemplum ibidem
& 677
laconicum ferrum 677
laconica frugalitas 495
laconica ſaltatio 165
166 677
laconica calciamenta, pagina 677
laconicæ magnanimitatis exemplum 674
laconicæ albæ 707
laconicæ claues 677
lacões, cur plagipatidæ Plauto 671
laconum hyporchematice, pag. 160
laconum luſus comici, pagina 250
laconum, prælium ineundi mos 321
laconū, fallandi ſtudium, 163 164
lactantius grammaticus, qui & Luctatius 541
lactantij lapſus 604
lactaria 1072
lactarij 1072. 1156
à lacteo circulo Ditis imperium 574
lacticinia 1072
λακτισαί, lactiſtæ equi, pag. 824
lactuca ſoporifera, cur, pagina 1059
lactuca tetracine 353
lactucæ uaria nomina, pagina 1060
lactucis cur in fine ueſcerentur ueteres 1058
lactucina dea 983
lacydis regis hiſtoria, pagina 256
ladæ celeritas, & ſtatua, pagina 411
λααί, lea 748
lebaſium 1057
lecaſtriæ meretriculæ, pagina 527
λάιν 1015. 1017
lelaps quid 780
lelij leuitas 953
lemodesmorbus 521
lena 597. 809
lena deuterurgos & epigraphos 597
leſtria quæ 358
leſcium ſcutum 358
leſpoidas 520
leſtrygones, qui & Leontini 238
letitia & gaudium quid differant 330
letitiæ euentus uarij 777
letitiæ fines 330
lagaros 121
& 988
lagetas unde dictus Pluto, pagina 378
λαγωβολεῖον 1018
lagon 121
lagophthalmus 586
λαγώς, cur pro lepore, 1015 1017
laguncidi panes 334
lagyni 603
laius maſculæ Veneris auctor 555
laij regis in cinædos decretū ſupplicium 557
lalangia 334
lalangiorum percoctio 334
lallare 422

lama

lama maſtiche 1112
lambda Eetionis uxor unde dicta 468
lambdoides ſutura 501
lambda os, quale 91.501
lambdaciſmus 465
lamech primum uxores acce piſſe duas 1086
lamedon 425
lamia Demetrij 1112
lamia nympha 649
lamiæ nomen unde 920
lamiæ Veneris templum, pagina 1112
lamiæ, deq; ijs plura ibidem
laminarum ardentium ſupplicium 362
lamiſco regi digitus in pede lupinus 842
lampadodromicus agon, 425 426
lampadophori 790
lampas Dianæ Perſiæ inſigne 276
lampadum feſta Athenis, pagina 425
item Corinthi ac Neapoli 425.426
lampias 426
lampon uates 1147
λαμπρείμων 426
lamprias Plutarchi filius, pagina 426
λαμπρόφων 1045
λαμπροφόροι 426
λαμπτὴρ 564
lampter Dionyſius 564
lampteria feſta 564
lampuris 426.731
lampuros uulpes 661
lampurus canis 426.661
lamyra 468
lamyrus quis 468.921
lamyri cognomen unde, pagina 921
lana Laodicenſis & Mileſia pag. 438
lanæ medulla quæ 91
lanam facilè aſpergines conbibere 1102
lanaria herba 1174
lancea donari ſoliti, qui, pagina 811
lancea Martis nomine inſignis 811
lanceæ ſeparatæ 1115
lance ac licio concepta furta quæ 363
λαγχάνειν δίκην 867
langor, μαλακία 186
lanificij inuentio 708
lanuuij 125
lanuuini ibidem
λάω 476
laocoontis hiſtoria 300
laodice, quæ & Electra, pagina 757
laodicenſia indumenta quæ, pag. 438
laodiceum 258
laomedontis equi 194
laomedontis filiæ 920
λαὸς cur pro populo, pagina 638
lapara 121
lapathi qui 263
lapathum unde dictum 263
λάπαθον 980
laperſæ cur Dioſcuri 638
laphria Minerua 542
laphrius 511
laphria Diana 511
λαφρεῖα feſtum 511
laphyctæ 1057
laphygmus 980
laphyra 542
laphyſtiæ bacchæ 1057
laphyſtius cur Bacchus, pagina 1057
laphyſtius mons ibidem
lapicidina 637
lapicidæ 637
lapidarij 638
lapis à cane morſus, prouerbium 659
lapis in hepate repertus, pagina 140
lapis niger in comitio, quid pag. 788
lapis non lapis, quid 1066
lapis, pro foro 1074
lapis ſacer 823
lapis σωφρονιστὴρ, qui, pagina 630
lapis ſuper lapidem, prouerbium 1121
lapidem è ſepulchro uenerari pro deo, prouerbium, pag. 413
per lapidem iuriſiurãdi formula quæ 810
de lapide emptus, & de lapide noxium, quid 974
lapides in prædia inimicorum aggerendi mos, pagina 720
lapides per annum eiecti 128
lapides quomodo fiant, pagina 1162
lapides uerſandi inſania, pagina 627
lapidum generatio ex aquis calentibus, item ex frigore, &c. 1162
lapidum partes terræ inhærentes, cur teneriores, pagina 1147
lapidibus obruendi ſupplicium 360
lapilli gypſei in corporibus ex pituita 87
lapillorum poteſtas admiranda 199
λάπτω 980
λαπάζω 980
λαφύσσω 980
lappæ cognomen unde 920
λάψαι 1057
lapythæ qui 833
lar 562
ad larem ſedere ſoliti ſupplicantes 566.567
lares 37.642
lares poeta 227
larium primariorum ædes, pag. 37
larium ruralium uicus Romæ 37
laribus ſuſpendi ſolitæ pilæ, pag. 601
laros, larus auis 363
521 569
larcos uas 364
larga reſina 369
largi Licinij Ciceromaſtix, pag. 953
largitionis corruptio unde primum orta ſit, ignorari 893
larigna pix, quæ & larix, pag. 369
larignum oppidum 369
larinum 192.369
larinus 192
larini boues 192
larini 980
lariſſa per Maniam Pharnabazo adiecta 509
larius lacus unde dictus 363
larix, pitys 953
laricis natura mirabilis, pagina 369
larnaſus mons 304
λάρναξ 304
larua 1114
laryngus 133
λαρυγγίζειν 133.465
larynx 113.133
λᾶς 637
λᾶας 637
las ab Achille peremptus, eiusq; monumentum 819
laſanophorus 835
laſanum 835
laſciui cur ὑγροὶ Græcis, pagina 520
laſia chiromactra 599
λασιόστερνος 819
laſsitudinem æſtiuam leniri balneo, hybernam unctione 1149
laſſus Hermioneus 229
à laſſo rixam quæri, prouerbium 493
laſtarni 819
laſtaurus ibidem
laſtaurocaccabus ibidem
laſthenia Mantinea 515
laſthenis proditoris hiſtoria pag. 283
lata culpa 361
lata fuga damnari quid 361
latagia 1066
latages 1057
latage quid 1067
latage à Siculis inuenta, pagina 1067
latere, non uincere 391
in lateribus cur producta motus inſtrumenta 19
lathargi 1038
λάθε βιώσας 616
latiar quid 1088
latij apud Virgilium allegoria 220
latina loquendi figura qualis 908
latinæ linguæ corruptio unde 909
latinis non conceſſa Atticorum elegantia 211
latitudinis principium in animato corpore, dextrũ, pag. 19
latomia 637
latomion ibidem
latomus ibidem
latomiæ Spartanæ ibidem
latomiæ Syracuſanæ ibidem
λατόμιον μαρμάρινον, pag. 637
latonæ aduerſantis Mercurij allegoria 680
latonæ allegoria 616
latriæ qui 969
latris 971
latrocinandi mos olim Græcis & Barbaris 673
latronis Galilei in filios immanitas 416

latumiæ à Superbo Tarquinio excogitatæ 360
latype 637.966
latypi 637
lauacra uide Balnea & Thermæ
lauacra calida cur ſacra pagina 1161
lauacra è lotio 704
lauare pileum, prouerbium, pag. 517
lauare, pro eo quod eſt probra ingerere 517
laudatorium 316
laura 170.362
laura Lacinij filia & Crotonis urbs 723
laura locus deliciarum 723 & pro uia, ſeu uico, pagina 723
laurea, pro lora 723
λαύρεϛιν 170
laureum baculum geſtare, quid 170
laurentiani Florentini interitus 909
laurentij Vallæ lapſus 248 & 649
laurus Apollini ſacra 169 & 170
laurus cur tacita poeſis dicta pag. 169
laurus diuinationis ſymbolum 169
laurus Pythiorum corona, pag. 484
laurus ubi primum comperta 170
lauri uis 170.199.1059
lauri folia cur magiſtratum inituris dari ſolita 170
lauri folijs ueritatem ſomniorum conciliari 169
lauri in luſtrationibus quæ uis 201
lauro cur uaticini uti ſoliti, pag. 169
laurioticus prouentus 723
laurivori quare dicti uates, 169 170
laurium Atticæ 723
lautitiæ, quæ quibus locis præſtantiores 1070
lautitiarum apud ueteres genera 328
lazi, qui olim Colchi 364 & 714
leænæ cibus & uenatio, pagina 1118
leænæ & uulpis fabula, pagina 1117
leænæ partus 1117.1118
leberis in Neronis puericollo comperta quid 357
leberides 356
lebes 1063
lebetibus tinnire apud Laconas mos 739
lebia 142
lebetion 805
lecanion ibidem
lecane ibidem
leccæ nomen unde 920
lecheæ anguſtia 815
lecithus quid 501.1042
lecithodes 1042
lecithopolis ibidem
lecti 1051
lectuli ibidem
lectum Idæ promontorium, pag. 502
lecticariorum caſtra 1156
lectio cur ἀνάγνωσις Græcis 376
lectiſternium Iouis 1052
ληκυθίζειν θεοὺς 537
lecythus ibidem
lecythus quid metaphoricè, pag. 537
lecythos 1042
lecythum habere in malis, quid 537
lecythium metrum ibidem
ληκύθιος muſa ibidem
lecythophorus ibidem
leda, poſt mortem Nemeſis, pag. 418
ledæ fabula 418
legatus ordinarius 404
legati à Perſarum rege muneribus affici omnes ſoliti, pag. 426
legati conſulares qui 443
legiſlatoris ad philoſophum collatio 698
legumlatores diuerſis gentibus qui 698
leguminum in cibo euentus, pag. 495
λειχῆν 641.1008
λειποσίτιοι 124.301
λειποτάξιος 29
lelex 674
lelegum nomen 674
lema quid 440
lemæ cronicæ, quæ ibidem
λημᾶν ibidem
λήμματα 441
λήμματα, ſumptiones, pagina 441
lemmata ἐπιχειρητικὰ, quæ Galeno 441
lemni complures ærarij fabri pag. 739
lemno cur fingatur exceptus Vulcanus 739 & 907
lemnia terra quæ 907
lemniſci 1055
λεναιὼς, menſis Ianuarius pag. 1092
lendenaria oppidum 153
lenitatem, quibuſdam lentitudinem dici 900
lenocinari 828
lenones qui 527
lens & ſal quare lugubria Romanis credita 187
lentis cibus an ſalubris 901
lentis cruribus qui ibidem
lentè ferre ibidem
lente ueſcentes, æqui animi fieri ibidem
lenti qui, & lentitudo 900 & 901
lenticula uas 537.929
lenticulæ non infundendum unguentum quid 265
lentulus cur Batiatus 406
lentuli interitus in Tulliano, pag. 636
lentulo unde cognomentum Suræ 920
leocoræ puellæ quæ 475
leocorium ſacellum 475
leocorium 648
leonardi Aretini ſuper nihil ſcriptione ſententia, pagina 917
leonardus Ureſanus 155
leonardus Lauretanus 155
λέων τρίσπιθος 194
leo ab Hercule & alius à Polydamante necatus 511
leo Bembinetes qui 478
leo bracteatus, prouerbium, pag. 478
leo, cholericum ſignum 121
leo cur pro muliebri pudendo apud Martialem, pagina 476
leo cur templorum clauſtris appingi ſolitus 478
leo cur θὴρ, ſiue fera dici ſolitus 1004
leo etiam cenchreneas 476
leo ex oue prognatus 482
leo riſit, prouerbium 487
leo, ſaltatio 165
leo, ſolare animal 487 & 496
leo, ſolis ſymbolum 478
leones allegoria 793
leonis Byzantij ſcommata, pagina 419
ex leonis natura, deducta prouerbia 478
leonis ſophiſtæ in Philippum ſcommata 734
leonis uis 730
leoni fœtere animam 476
leonem ex ungue, prouerbium 478
leonem metuere gallum, pagina 602
in leonem mutatio 342
leonem radis, prouer. 476
leonem ſubula non excipit, prouerbium 478
leones cauda ſe ad iram ſtimulare 477
leones in delicijs Heliogabalo 477
leones unde dicti 476 & 477
leonum epitheta 477
leonum frequentia in Meſopotamia 478
leonum ſomnus qualis 476
leonũ uiſus acerrimus 476
leonicum oppidum 156
leonicus Thomeus 628
leonides quomodo in officio Byzantios retinuerit, pagina 734
leonidæ cor hirſutum 139
leonidæ in Phigaleos factum pag. 712
leontes, quæ & leonte, pagina 1037
leontica ſacra 1094
leontinorum luxus 238
leontiſcus Meſſenius 226
leontius mechanicus 300
leontocomi qui 478
leontomiges canes 660
leontychidæ in Philippum Orpheoteleſtem ſcomma pag. 554
leopardus allium fugit 136
leopardi in delicijs Heliogabalo 477
λεοντῆ 951
leophoros quid 487
leos Orphei filius 479
λεωσφέτεροι 678
leoſthenes ſinus 516
leoſthenis de Demoſthene teſtimonium 179
lepaſte 1057

λεπιδωτὸν 498
lepidoides ſutura 501
lepræ abominatio qualis apud Perſas 171
lepræ ratio 996
leprcorum in adulteros pœna 842
λεπτὰ πρῶτα καὶ δεύτερα 26
leptos argenteus 353
leptychana 1135
leptynes pro Plutone, cur, pagina 378
λεπτυνόμενα 996
λεπτοκάρυον 168
lepus cur amoribus ſacer creditus 1017
lepus cur λαγὼς 1015
& daſypus 1016
lepus dormiens, prouerbium pag. 1018
leporis acies cur obtuſior, pagina 1018
leporis cauda ſpongiæ loco pag. 1176
leporis color 1015
leporis eſu Britannos abſtinere 1018
leporis marini uirulentis, pagina 1017
leporis occurſus in itinere ominoſus 1015
leporis ſydus, & quales qui ſub eo nati 1018
leporis timiditas 1015
leporis uitam agere, prouerbium 1018
leporem mœnibus indormire, quid 1015
leporem palpebris apertis dormire, clauſis uigilare pag. 1018
lepores galeati, prouerbium, 515 1018
lepores tenelli cur à uenatoribus dimitti ſoliti 1018
leporum luſtra 1015
leporũ plura genera 1017
leporum ſchelides 1015
leporina carne ueſcentes cur formoſos fieri creditum, & ſomnioſos 1017
lepyria febris 855
leriorum mores 710
λέριον 710
lerna 991
lernæa 991
leſbi oraculum Orphei 554
leſbi uariæ affectiones pro uentorũ diuerſitate 779
leſbia farina præſtantiſsima pag. 327
leſbia muſica, quæ 697
leſbia regula 257
λεσβιάζειν 519
leſbium uinum 480
leſbiorum libido 697
leſbiorum turpitudo 519
leſbius collis pro Veſuuio, pagina 328
leſbius lapis in funeſtas domos admiſſus cur 787
leſbonactis Mitylenæi de ſaltatione iudicium 162
λέσχη quid 740
leſche κροταιῶν Spartæ, quid 740
leſchenorios Apollo cur, pagina 740
leſcheos Troiani belli ſcriptor 740
λησπίς 527
lethæus fluuius animarũ portus 243
lethargia 628
lethargus canis 661
lethargus unde naſcatur 86 391 392 1150
lethargus quid 1150
λήθη 680
lethe carcer 636
lethe fons ad Trophonij ſpecum 770
leuca 171
λεύκη duplex 171
leuca Gallorum quid 171
leuca pilos albeſcere 500
leuca urbs 1177
leucadij, patres Corinthij, pagina 734
λευκανία cur Samothrace dicta 842
leuana dea 1124
λευκαίνεσθαι 996
λευκάλφιτος 327
λευκανοί 842
leucippi cognomentum unde Proſerpinæ & Cereri 1005
λεύκη cur ἀχερωῒς Homero 485
leucerinεος ficus 684
λευκερώδιος 521
leucippe furor 626
leucochrium uinum 995
leucomenides 765
leucocorymbus 593
leucophæus color 599
& 887
leucophlegmatia 990
leucophrys Diana 532
leucopygi 128
leucothea Ino 418
leucothea cur Ino 888
leucotheæ Nereides 888
leucotheus color 887
leuctra 170
unde dicta 171
leuctrica monumenta quæ, 170 171
leuctrica pugna 674
leuctricæ puellæ 170
leucus ager 888
leucus piſcis ſacer 449
leues annuli qui 202
leuini uictoria 1179
leuitæ 247
leuitatis deteſtatio 829
λευρὸν ξίφος 171
λεύσσειν 477
leuternij 1177
leuternium littus ibidem
lex à iuſto quid differat, pagina 898
lex quid à pſephiſmate differat 699
lex centuſsis quæ 1105
lex, ciuitatis anima 698
lex & regio, prouerbium, pag. 694
lex, mortalium & immortalium omnium regina, pagina 280
lex, mutus magiſtratus 279 & 892
lex quid 697. 698
lex uera, quæ ibidem
legis agrariæ præcipua cauſa, quæ 650
legis commendatio 279
legis finis, iuſtitia 279
leges canendi apud ueteres mos 320
leges cur ueteribus ad deos relatæ 698
& quibus ad quos 698
leges ſacratæ quæ 447
legum antiquarum mulcta, pecore conſtans 896
legum breuitas 699
legum communis conditor, deus 698
in legum contemptores ſupplicium 362
legum laus & uſus 698
lexiarchicon 846
λήξεις 846
Libadium 441
libanius ſophiſta Baſilio cenſore uſus 729
libanotoi 428
libanus in thuris fruticẽ uerſus 428
libarij 1166
libatio quid 430
libella pro re minima 355
libelli famoſi ab Auguſto prohibiti 579
liber magnus, magnum malum 1121
libri didaſcalici, qui & indices 641
libri improbatæ lectionis, qui 345
librorũ combuſtio quale ſupplicium 410
liber pater, bonus dæmon dictus 1068
liber pater, diadematis inuẽtor 922
liberi patris crater 243
liberi patris in Indos expeditio 715
liberi ſacra Athenis præcipua 243
circa Liberum patrem Delphini cur appingi ſoliti, pag. 995
liberalitatis in pauperes commendatio 784
liberales cauſæ quæ 860
liberatoris Iouis potio, pagina 1068
liberos eſſe omnes natura, pagina 967
in libertos ingratos ius, 664 665
libertas directa, quæ 379
libertas in tutela Iouis 563
libertatis atrium 563
libertatis frater, ocium 839
libertatis incõparabile precium 274
libertatis reuocandæ ius, 664 665
libethra 705
libethriorum exitium ὕανος 705
libidinis caſtigatæ exemplũ, pag. 521
libidinis coercendæ apud Romanos lex 521. 522
libido mulierum in umbilico pag. 535
libido uirorum in lumbis, pagina 535
cur libidinis operum magis quàm aliarum affectionũ nos pudeat 523. 524
libidinis efferatæ exempla, 518

518 526
libidinis prodigioſæ in mulieribus exempla 526
libidinis uituperatio 1131
libidinem cieri ſatyrio herba pag. 528
libidinem cieri ſcyllæ eſu, pagina 525
uide Coitus
libidine nil non domari, pagina 534
libidinoſi etiam iracundi, pagina 1131
libitina dea 578
libitinæ qui ibidem
libitina non aliud quàm Venus 1130
libitina dea unde dicta, pagina 1130
libitinæ ædis merx cuiuſmodi ibidem
libitinam non ſufficere, quid pag. eadem
libitinam uitare ibidem
libitinarij qui ibidem
libitinorum uota ibidem
libitinenſis porta ibidem
libon templi Olympici auctor 485
libra, uentorum ſignum cur, pag. 779
libræ pondus æris quãdo Romæ imminutum 354
libratores 1026
libum punicum 335
libyæ harenas non curat Aegypti ſulcus, prouerbium pag. 1133
in Libyam mittere ægrotum, quid 725
libycæ feræ cur æſtate non bibant 1100
libycum inſtitutum in elephantorum ſepultura, pagina 724
libycorum moris ululatus in templis 433
libys tibia 319
libyes è curribus pugnare ſoliti 831
lichanos 641
lichas 118
lichenes 824
λίχνος 990
licij uſus in ueneficijs 363
licio ac lance concepta furta, quæ 363
licinij Cæſaris in ſpadones dictum 544
item in literas 544
licinij imperatoris in literas conuitium 1121
licinij in Alabandeos ſcomma 1012
λικμητήριον 187
licnites bacchus 846
licnos quid & unde 187
lictorum uirgæ 269
liculmen 1048
licymnij filius Oenus primus ſtadij in Olympijs uictor pag. 484
lilicta 1136
lilij cum Venere certamen, fabella 710
lilij flos unde 193
lilij purpurei copia in Syria pag. 979
lienis duplicatio 915
lienis ſitus 143
lienis uſus 142
in homine & quadrupedibus præcipue 143
lienoſi unde 142
ligius qui 971
lignum non lignum, quid, pagina 1066
lignum uitæ quid 644
ligna amurcæ liquore macerata, citra fumum ardere pag. 969
ligna cauſima & ergaſima, pag. 968
ligna acapna ibidem
ligna cocta ibidem
ligna cremia 969
ligna erepſima ibidem
ligna Phrygia ibidem
ligna, pro nauibus ligniferis ibidem
lignarij ſerui 972
ligula 470
ligures heptapleuri 120
liguſtri floris uis 1054
λιγυφῶνοι quare dictæ Heſperides 29
λιγυρός 632
ligyros prius, qui pòſt Achilles 923
limanchia 493
limbus de zodiaco 934
limen 181
limenarcha 441
limenophylaces ibidem
limitrophi fundi ibidem
limnæ Athenarũ arcis ibidẽ
limnæus locus Dianæ ſacer, pag. 671
limnatarum clades 671
limon 442
linacer Britannus 523
linaria 1017
lindum, aromatis ſpecies, pagina 939
linea alba quid in ſpectaculis 181
linea extrema amare 182
lineam poſcere quid 181
lineæ ueſtes 888
linearis pictura 308
lineares numeri qui 863
lineis longis quid fieri 182
lingua ad loquendum præſtantiſsima quæ 109
lingua cur ouali figura, pagina 745
lingua incontinens Hippocrati quæ 469
lingua plectri ſimilis 109
lingua, ſtultorum theſaurus, pag. 1175
lingua unde dicta 109
in lingua aliena obſurdeſcere, prouerbium 85
ex lingua & bona & mala propagari 470
lingua hæſitãtes cur melancholici 1124
lingua hæſitare ſolitus hominis, & cur 1123.1124
lingua peccantium tres ſpecies 465
lingua prurientes 579
linguæ abuſus 577.578
linguæ in homine uſus 108 109 1123
linguæ humanæ præſtantia, pag. 108
linguæ duplex munus 107 & 744
linguæ partium uocabula, pagina 469
linguæ uirulentæ taxatio, 576 577
linguæ cur deorum honori contributæ 472
linguæ deorum, aues apud Babylonem, quæ 299
linguarum diuerſitas 85
lingula 470.791
lingulati tubuli qui 470
liniacum capitur 157
λινίς 182
linon 1017
λινοσολίας 176
lintea melitea 911
linus 229
linus quomodo ab Hercule interemptus 754
linum carpaſium ab igne tutum 945
linum cur diuinæ rei maximè idoneum 177
linum Indicum 387
λιόφρις 213
liparæ 855
lipognomones 445
λίπος 369
lipopſychia 1152
λιπόξειρον 369
liquores duo humanis corporibus gratiſsimi à natura dati 191
lis pro Dyade Pythagoricis, pag. 856
liſpa 127
liſpi 127
liſtri 638
liſtrotum 638
λιτανεία 160
litera longa quid apud Plautum 365
literæ hieroglyphicæ, quæ & ignorabiles Latinis 1142 & 1142
literæ mutæ, prouerb. 1122
literæ ſeruiles 978
literarum diſcrimen 365
literarum inuentor 864
literarum uſus apud Indos nullus 719
literas inurendi mos 275
per literas ſortiendi Athenis mos qualis 866
literis imbui reges, Gotico inſtituto prohiberi 281
literis nihil mandandi mos, pag. 350
literatus pro ſeruo 978
literati, pro notis inuſti, 274 276
literati Samij qui 275
lithaces 250
λιθίασις 145.256
lithologi 638
lithotomiæ 637
λίθος forum 1074
lithoſtrotos 638
lithoxoi 1137
liturgice, lithotri uice, pagina 638
litierſes 229
lityerſis uoracitas 263
litra 353
littore loquacior, prouerbium, pag. 424
liturgion 638
liturgia, pro miſſa 638
liuiæ dolo peremptus Auguſtus 535.536

T.Liuius candidiſsimus, maximi cuiuſq; ingenij æſtimator 955
T.Liuius Saluſtio iniquior, pag. 955
liuij amplitudo 954
T.Liuij Decadum diuiſio an ab ipſo auctore facta, pagina 955
T.Liuij Dialogi & Philoſophica 954
T.Liuij obitus 466
T.Liuij Patauinitas 954
liuij Druſi inquieta perpetuò uita 390
liuij Epica 227
liuoris deteſtatio 791.792
lixiuium quare rubet 27
lixiuium muſtum 1104
lixiuium uinum quod, & cur pag. 1101
lixiuius cinis qui 939
λοβός, lobus 105
lobæ ibidem
lobia ibidem
lobi 105.1135
locarium 149
locationum haſta 812
pro locato ſtare 235
lochei diphri 821
lochia 821
loci, pro utero 147
loco mutato an mutetur etiã dæmon, & rerum euentus 47
locorum muliebrium procidentia 128
locorum ſalubritas ex pecorum iecoribus obſeruari ſolita 140
locridarum uirginum continentia 880
locrorum bibendi lex 1069
locrorum ſupplicium mos, pagina 568
locrenſium ultio de Dionyſii libidine 521
locularis reſina 149
loculatæ areolæ & piſcinæ, pag. 149
locuſtã in menſam admitti, pag. 1065
locuſta mantis cuiuſmodi, pagina 1170
locuſtæ, bruchi, attaci, maſtaces 99
locuſtarum cibus quibus in delicijs 1065
locutionum genera 470
loctrochæ tripodes 303
λογοειδικά 230.580
logarium 231
logas 235.585
λογεῖον 230.231.293
logeum 290
logi qui 230
logia 230
logicé 962
logicæ diſtributio 272
λογικόν, τό 68.858
λογικόν, fabulæ genus quale 681
logij 231
λόγιον pro magnifico 886
logiſtæ 231
logiſterium 231
logiſteria 231.242
logiſterium ſtratioticũ 820
logiſtice 231
λογιστικὴ anima 62
logiſtoricus 231
logodædali 231
logodipnum 1053
λοιδορεῖν 517
λογοειδέα 230.580
logographi 231
λογοποίημα 230
logopæi 230
logos quid 580
λογοποιός 230.580
λόγος ἔμμισθος 748
logothetæ 231
lollij capillamenta 507
lolliginis capillamenta 507
loligines piſces 946
loliguncula 946
loma 1168
longanon 135
longinus Caſsius 711
longitudo 309
longitudinis principium ac ratio in corpore animato 19
longus pes 651
longi uerſus, pro heroicis, pagina 651
longis lineis quid fieri 182
longurium 181
lopheum 99
lophion 99
lophia 99
lophnia 213
lophnis lampas 213
λόφος, apex 99
λόφοι 568
lopoditæ qui, & cur illeſi Dionyſio permiſsi 866
loquacitatis epodos 471
loquacitatis prouerbia 471
loquẽdi figura quadruplex, ueteribus obſeruata 908 & 909
loquendi intemperantia orationem reddi inanem, pagina 524
in loquendi temeritatem, 471 472
loquendi uarietas 85
lora aſtragolata quæ 789
lora pyctarum 504
lorarij 971
λόγωσις 113
loreis cruribus qui 901
loricariæ fabricæ 809
loricati equites 832
loricium 599
lotages 318
loth ebrius 1098
loti, tibiarum genus 318
lotinæ tibiæ 319
lotophagorum in defunctos barbaries 650
lous menſis 492
λυσσοῦς regio 630
λοῦτρον 726
loxias Apollo & cur 471 & 991
loxon 107
Lucæ boues 486
lucani laus 228
lucanum, ſcarabeorum genus 286
lucani φιλόξενοι 842
lucanorum lex 756
lucar pecunia quæ 295
lucerna indigentes oleum effundere, prouerbium, pagina 1172
lucernam minimè extinguere, Romani moris 684
lucernarum fungi 328
lucernarius canis 661
lucianus cognomẽto Blaſphemus 210.835
luciani impietas 339
luciani interitus 339
lucidorum pleraq; frigida, pag. 966
lucifer, angelus 39
luciferi lapſum per Aten ab Homero ſignificari 42
lucij in Herodem ſophiſtam cauillum 787 & Marcum imperatorem 787
lucilia, mariti interfectrix, pag. 535
lucij in fucatum epigramma, pag. 1114
lucillaque cur Cædo alteram dictus 1021
lucinæ Iunoni quare attributa ſupercilia 100
à Lucina impeditus Alcmenæ partus 642
lucinorum cognomen 543
lucinij 104
lucos colendi ratio quæ ueteribus 428
lucretiæ pudicitia 473
T.Lucretij furor 626
lucretij uerſus à Cicerone recogniti 626
lucta 505
luctatius grammaticus 541
luctici qui 428
luculli animoſum dictum, pagina 528
luculli bibliothecæ 507
L.Luculli in lautioribus epulis ſeruo obtemperandi mos 1158
luculli ocium 389
lucullea menſa 240
lucullorum ſtatuæ 1136
ludere de corio alieno, prouerbium 525
ludens domi ſuæ, quid 961
ludus Sarmaticus 707
ludi genus, ficos aut uuas ore excipere 684
ludo cur comparata ſapientia 961
ludi, à Lydis dicti 775
ludi an moribus noxij 289
ludi haſtici, uel xyſtici, qui, pag. 813
ludorum ſcenicorum origo, pag. 289
ludij, ludij uolſi 559
ludouicus Gallorum rex, pagina 154
lugdunenſium mulierum ſeſe in puteos præcipitantium ueſania 909
lugendi in pellibus mos, pagina 1036
lugendi mos diuerſarũ gentium 77.653.654
lugentium habitus 654
lumbare dextrum 146
lumbi 126.144
lumbi, uirorum libidinis ſedes 535
lumbricorum ſpecies 733
lumen bonum quando Græcis dici ſolitum 564
lumen cœleſtium uirtutum uehiculum 764
lumen ex ſeſe fundentium mi-

. maculæ 550
lumen quid 547.764
luminis iucunditas 616
lumina occulta aut manifeſta, quæ 200
luminum in religione noſtra uſus quis 564
luna, etherea terra 9.25
luna, etheris pars ima 25
luna amphicyrtos 767
luna an à planetis etiam illuſtretur, ut à ſole 764
luna an inter errantes cenſenda 29
luna artitocos 767
luna auerſa & aduerſa quæ, pag. 763
luna, cancri domina 574
luna, cæli regina apud Hieremiam 30
luna corniculans 766
luna cur ab amantibus aduocari ſolita 167
luna cur fœmineæ qualitatis credita 680
luna cur Meliſſa 848
luna cur Selene 764
luna dichotomos diuidua, 530 767
luna, eadem quæ Proſerpina pag. 37
luna Endymioni amata, pagina 767
luna humectior 22.26
luna, Iſis 588
luna, nocturnarum apparitionum præſes 196
luna panſelene 767
luna quarta nati, prouerbium 763
luna quibus præſit 29.196 574 996
luna ſilens 764.767.982
lunam ſilentem an credibile aliquid in nos agere, pagina 794
luna, ueritatis imago 529
lunæ à Pane deceptæ fabula, pag. 996
lunæ albor 27.996
lunæ alimentum 22
lunæ altitudo, Taurus 848
lunæ antrũ in Arcadia 935
lunæ appellatione cur mundus & mens noſtra ſignificetur 767
lunæ biga, cur & qualis, pagina 766
lunæ κατταυγασμῶν καὶ σκιᾶς ratio 763
lunæ coitus 764
lunæ coitus quomodo à Cynocephalis obſeruetur, pagina 982
lunæ corpus quale 763
lunæ crebra mutatio, rerum inconſtantiæ ſymbolum, pag. 789
lunæ cur albus color attributus 998
lunæ defectus quando 875
in lunæ deliquijs cur adhibitum æs 739.1112
lunæ efficacia in ſubiecta corpora 29
lunæ imbecillis calor 1006
lunæ in maris reciprocationenis 1003
lunæ lumen ex ſole 25 286 764
lunæ maculæ 22.25
lunæ natura terreſtri perſimilis 8
lunæ permutationes ſeptem, pag. 766
quæ & φάσεις 766 & 767
lunæ planetæ ad pueritiam ratio 752
lunæ ratio in plantationibus & cædendis materiis, pagina 762
lunæ ſchematiſmus 764. 766 767
lunæ uirtus qualis 762. & 931.
lunam à ſole mutuari lucem 25 764
lunam aquis dominari 996.
lunam, deum maſculum credi Græcis & Aegyptijs pag. 767
lunam humectare, non areſcere 762
lunam repercuſſu lucem non propagare 763
lunaris humor 575
lunaris influxus ratio in criticis diebus gemina 530.
lunaris luminis ratio, quæ, pag. 763
lunaris ſphæra cur Antichthone 862
lunaribus radijs an fieri poſſit iris 875
lunaticus morbus pro comitiali 196
lunatici 50.196.
lunatum 167
lunata conchylia 767.
luntæ aues quæ 726
lunulas in calceis geſtandi mos apud Romanos et alias gentes 789
lunus deus 767
lupatum 822
lupercorũ ſacrificium 659
lupina pellis cur militũ caſſidi imponi ſolita 1037
lupinorum maceratio 113
lupinum cum ſole circumagi 1110
lupus Apollini ſacer 353 & 935
lupus ὀξυδερκὴς 935
lupus morbus 1160
lupi pro ferridis 823
luporum apud Crotonem frequentia 512
luporum dentes cuiuſmodi, 822 823
luparaua cur Horatio 477
lura 727
lurcones unde 727
luſcinia φιλόμουσος καὶ φιλόδοξος 910
luſciniæ docilitas 1141
luſciniarum fœminarum ἀμελὲς 632
luſciniorum linguæ Heliogabali deliciæ 1071
luſcioſitas quibus oculis frequentior 586
luſcioſitas quid 586
luſcia, ſiue Λουσία Ceres cur 727.728
luſiades nymphæ 236
luſitanorum mores 704 & 896
luſius fluuius 728
luſij interitus 556.
luſtrãdi mos ueteribus quis, pag. 201
luſtrici infantium dies, qui, pag. 860.
luſu uiros etiam præſtantes quandoq; non abſtinuiſſe pag. 348
luta 727.
luter 727
luteridium 727
luterium 1057
luteus color 878.
luthea emplaſtra 1020
lutra, lutrones, pro balneis, pag. 726.
lutræ uaria ſignificatio, pagina 726
lutræ à fibris diuerſæ 1016
lutrion 727.
lutrisoa 1168
lutrophorus 727
luxata 274
luxurioſi miſeria 1131
luxus Aſiaticus & Ionicus, pag. 237
luxus peregrinus quando primum Romam inuectus, pag. 242
luxus deteſtatio 787
luxus exempla 479.480
lux, lumen, ſubſtantia an accidens 634
lux ſicca, anima ſapientior quid 631.645
lucis iucunditas 370
lucis triplex ſubſtantia 24
lucem facere, quid in Saturni ſacris 773
abſq; luce nil uideri 633
Lyæus 246
lycæa 587
lycæus Iupiter 587
lycæi ſacra 935
lycæus mons, qui & Olympus 935
lycæi fons miræ naturæ 935
lycæi miracula 935
lycæi Iouis lucus 935
λυκανθρωπία, & Lycanthropi, qui 1034
lycaon in lupum 588
lycaonis inſtituta 587.
lycaones 1034
lycea 1037
lycea ueſtitus, prouerbiũ, pagina 1037
lyceæ Dianæ templum 823.
lycegenetes Apollo 823
lychnados urbs 214
lychnaſia 214.
lychniæ 214
lychnitis palus 214.
lychnobij 329.
lychnocais 214
lychnocautia 214.
λυχνοφορῶντες 426
lychnuchus 214.
lychnus heliconius 214.
lychni ante Mineruæ ſimulacrum, Athenis ſuſpẽſi mirum 543
lycis coma, prouerbium unde 1132
lyciarcha 720
lycitas canis 661
lycium 256
lycium gymnaſium 1133
lycius Apollo 1133
lyciorũ mores 1132.1133

lycoſto

lycoctonos Apollo 353
lycoctoni Apollinis templū, pag. 256
lycophilios 823
lycophos 615
lycophus 823
lycophones 823
lycophrō βαρβαρόγλωσσος 828
lycophron unde dictus 922
lycophronis reprehēſio 130
lycopodes 829
lycopolitis cur limiſi aſini, & tuba 1169
lycorus 615
lycoria urbs 615
lycos 935. 1064. 1144
lycos Apollo 823
lycos frenum 822
lycoſpade equi, qui & 822 823
lycoſura 848
lycurgus unoculus 104
lycurgi de urbium mœnibus ſententia 1018
lycurgi dictum 394
lycurgi in nobilitatis oſtentatores dictum 790
lycurgi inſtitutū comæ nutriendæ 552
lycurgi leges 393. 394
lycurgi leges cur paucæ, pagina 676
lycurgi ſepulchrum de cælo tactum 927
lycurgo excuſſus oculus, pagina 541
lycurges phialæ 1057
lycus Rheginus 192
lydia pompa 671
lydiæ regum geſtamen ſecuris 199
lydiæ tibiæ 319
lydius modus 313
lydius ornatus 775
lydos primos ſignaſſe nummum 353
lydus uolſus quid Planto, pagina 775
lydarum mulierum libido, itē licentia ante connubium, 713 756
lydorum improbitas & ſuperſtitio 775
lydorum inuenta 775
lydorū mollities & turpitudo 723. 775
lye Diana 511
è lygo corollæ 1055
λυγοδέσμα Diana, cur pag. 671
λύγοι 671
lygyſmos quid 91
lymata 823
lymax 823
lymaces petræ 823
lymphati 991
lymphaticus morbus 824
lyncas per parietem uidere, pag. 587
lyncea regio 425
lynceus à Hypermneſtra ſeruatus 411. 425
lynceus collyrium 425
lynci monumentum 425
lyncei perſpicacitas 166 & 411
lyncurius lapis 321
lyra 318
lyrion 318
lyræ inter pocula uſus improbatus 315
lyrcus 425
lyrcea regio 425
lyrici poetæ 227
lyricorum cyclicus chorus, pag. 227
λυρῳδοί 318
lyrodia 318
lyrophœnix ſambyx 316
lyrtos 1058
lyſandri aſtutia 400
lyſandri cor 139
lyſandri dictum 730
lyſandri in Dionyſiū ſcomma 595
lyſandro Græcorum primo erecta templa 835
lyſiæ oratio pro Phrynichi filia, anceps 1004
lyſiæ ſubtilitas 180. 935
lyſiæ tyrannis 177. 871
lyſii allegoria 846
lyſii Bacchi ſacra 249
lyſii dæmones 47
lyſii dij 249
lyſimachus gazophylax, pagina 795
lyſimachi frugalitas 329
lyſimachi ſtatuæ cornua, quid 773
lyſimachi tyrannis 871
lyſimachi uulnus Alexandri diademate obligatum, pagina 922
lyſiodos Diogeni Epicureo adamata 250
lyſiodi 249
lyſippi Bacchæ 597
λυσιζώνη cur Diana 600
lyſizonos ſibylla 1089
λύσσαμα 99
lytæ 126
lythirambus 228
lytierſas 174
λύτζα 662
lytræ 726

M

M Literæ ſortitio quid, pag. 861
μ ſortitus es, prouerb. 865
μ Meſſeniorū quondam notis 673
μᾶ, pro matre 421
macariæ Herculis filiæ obitus & cultus 475
μακάρων θυγατέρα 834
macarones pro rudibus, unde pag. 629
macarum mores 724
macedonum ſepeliendi religio 650
macedonibus munus maximè regium quod 773
macella 414
macellinus pro Macrino, pagina 362
machabæi in matrem pietas, pag. 421
machera 155. 406
macherati 406
macheræ cognomen Ocho inditum 1169
macheriones qui 476
macheronij paſtilli 476
macheronion herba 476
machetæ in Philippum ſcomma 892. 893
machimos ciuitas 668
machinæ ſcenicæ 291
machli 401
machlyes, eorumq́ue mores, pag. 724
macies in corporibus ratio et cura 560
macrianorum Alexādri imaginem geſtandi mos, pagina 837
macrini imperatoris auris perforata 106
macris 629
macrones 629
macrobius Plutarchi Sympoſiaca imitatus 1042
macrobij laus 205
macrobij patria 522
macrobij 801
macrocephali 629
macrocheræ tunica 599
macrochir Artaxerxes cur, pag. 868
& laus eius 869
mactra 335. 1167
μαδάρωσις 439. 730
madda 327
mæa 609
μαῖα, pro auita, &c. 609
mæandri Protagoræ patris hiſtoria 747
mæandri opes 747. 749
meatæ Britanni 702
mæcenas, per æ an e ſcribēdum 453
mæcenatis thermæ 1164
in mœnia urbium, ſcomma, pag. 1018
mænides piſcis Hecates cibus 765
mænides liparæ 328
mænides unde optime, pagina 1070
mæotis cibus milium 685
μαῖρα 661
mæra canis & capra 661
μαῖρψ 477
mæro poetria 515
mæſon coquus 212
mæſon hiſtrio 212
mæſon perſona 212
mæſonica ſcommata 212
magadis 315
μαγαδίζειν 315
magdalia 1063
μαγδαλιά 454
magi Perſarum 268
magi, pro prophetis 346
magi qui 345. 346
magorum apud Perſas frugalitas 496
ad magorum carmina qui diſeuocari ſoliti 766
magorum iynges 346
magorum ſacra 433
magorum ſepeliendi mos, pagina 653
magorum ſtatuæ uocales, pagina 1136
magia, magus 345. 346
magia qui potiſſimum claruerint 346
magiæ auctores præcipui qui, pag. 345
magiæ clauis aſtrologia, pagina 346
magiæ finis 348
magiæ nomen unde 346
magiæ ratio 200. 201
magiæ ſpecies, earūq; diſcrimen 345. 346
magica excātatio quid 332

& 233
magicum dogma 748
magides 242.1070
magides menſæ 302
magides offæ 303
magis 335
magiſter armorum, officiorum, &c. 454
magiſter populi, magiſter equitum, magiſter peditum 454
magiſter, pro dictatore, pagina 454
magiſtri conuiuiorum 264
magiſtri qui 812
magiſtratus, lex loquens, 279 892
magiſtratus, legum miniſtri 893 698
magiſtratus qualis eſſe debeat 278.279
magiſtratus uirum oſtendit, prouerb. 279.893
magiſtratus uis 279
magiſtratus codicillares, pagina 152
magmata 315
magmedis, ſiue Mahumetis hiſtoria 196
magnæ matris ſacerdotes, cur Meliſſæ dictæ 848
magnanimitas quid 901
magnanimitatis exemplum, pag. 674
magneſia Græciæ ciuis Philippo dicta 826
magnetem trahere ferrum, pag. 602
magnetum infortunia 842
magnificū in oratione, quid pag. 886
magnitudinis ſignificationē quæ habeant apud Græcos 820.821.822
magodi 249
magodia 249
magorum apud Perſas frugalitas 496
maguſæi 346
μαγουσ 346
maia cometes 609
maiæ, ſiue meæ cancri 610
maieſtas ſine bonitate, nulla pag. 339
maior conſul, maior prætor, maiores flamines, qui, pagina 442
maiorum gentium dij 846
maius menſis, Artemiſium, pagina 1099
maius menſis, qui & Metagitnion 321.1169
maius menſis, qui metagitnion Atticis 1169
maio præfectus Apollo 983
malache 791
malachias propheta angelus dictus 41
μαλακία, malacia 186
& 816
malacia urbs unde dicta & condita 186
malacoderma quæ 1040
malacum 185
μαλακοῦ cognomen unde Ariſtodemo 325
in malaco ſanum, quid 185
malagmare 1172
malca 1070
malce quid 957
malcion 957
maleæ 455
male audire, in primis regiū eſſe 828
maledicendi deteſtatio 577
& 578
maledicto nil magis uolucre pag. 577
malefica ulcera quæ 402
malefici 345
mali idea quæ 338
è malis boni prognati 206
malis ſæpe homines reſipiſcere 757
malitia in hominibus naturalis 43
mala canina quæ 657
mala Heſperidum quæ intelligenda 950
mala cur ὑπέρφλοια dicta 1135
malicorium 441
malum medicum 1135
malum punicum, pectoris os pag. 120
mala punica cur opſigona Empedocli 1135
malleus terræ, diabolus 46
malluuiæ 1063
mallophoros Ceres cur, pagina 950
μαλλός 481
μαλλωτής 950
μαλλωτοὶ tapetes 603
μαλθώ 622
maltho apud Elidem, quid, pag. 813
malua mitior 791
maluaſium uinum 1105
maluaticum uinum 480
malum punica à Venere primum in Cypro ſata, pagina 882
mamillas præcipuè infeſtari cancro 1160
mammacuthi, qui 629
& 865
mammaluchi 630
mammarum fungoſitas 688
mammarum uitia 532
mammea palatium 456
mammeæ dictæ 456
mammia 421
mammulæ cognomen unde, pag. 920
ioannes Manardus 623
mancipia ſale commutandi mos 971
mancipia trita & ueterana, pag. 977
mancipia uenalia & uſualia, pag. 969
mancipia unde dicta 707
& 967
mancipiola 977
mancipiorum nomina unde pag. 707
mancipijs ſenio debilitatis benignè utendum 973
mandæ 1081
mandragora cur anthropomorphos dicta Pythagoræ 657.860
mandragoræ fructus hypnoticus 607
mandragoræ grauitas 392
mandragoræ hauſtum quæ conſequantur 657.958
mandragoræ potu ſtratagema 657
mandragoræ uaria appellatio 657
mandragoræ uis 225
mandragoram bibiſſe, prouerbium 656.657
mandux 295
mandya 599
mane cur dictum 564
manum 564
manentis impium dogma, pagina 52
manes 24.37.978
μάνης, manes, ſeruile nomē pag. 978
manes 978.1057.1067
manetho Aegyptius ſacerdos 590
manethon 476
mangones 1166
maniacla 884
maniacorum curatio 501
maniæ exempla 626
μανίαι deæ 630
maniæ uirtus 509
manichæus, manichæi hæretici 24.978
manichæi unde dicti 978
manichæorum calumnia 24
manichæorum dogma 849
manichæorum hæreſis 340
& 695
manicula 992
manilius cur à Catone ſenatu motus 1085
μανιόποιοι deæ 630
manis rex 884
manica quæ 884
manna quid 801
manna, Syriacus ros 979
mannos 884
mannophori 884
manni 831
manni, mannuli equi 884
μάννοσις 884
manotica alimenta 884
manſiones 714
manſuetarij 477
manſuetudo quid 904
manuales ſerui, χειρῶνες, pag. 968
manuarium æs 356
manus interior cutis quare mollior 116
& nudata pilis 117
manus dextræ & ſiniſtræ, ſymbolum 1142
manū in Aetolis habere mentem in Clopidis, quid, pagina 782
manuum inter preces exoſculandi ritus 161
manum in carpum mittere, pag. 118
manu altera aquam ferre, ignem altera, quid 966
manu ſolœciſmum facere, quid 781
manus cur perfricare ſoliti trepidantes 190
manus deorum quæ medicamenta Philoni dicta, pagina 1118
manus oſculandi mos 118
manus per ſingula fercula abluendi mos 1062
manus ac rationis ac ſapientiæ miniſtræ 116
manus uelatæ cur Plauto, pagina 568
manuum cum pedibus proportio

portio 131
manuum duplex emolumentum 115.116
manuum ſermo 116
manuum uſus 82.85.115 & 116
manibus abluendis ſmegmata 1063
mantelium 599
mantelia 599
mantes Athenienſium 708
manteum quid 571
mantiniaca ſaltatio 166
mantinica ſtola & armatura quæ 399
mantis braſsica 1059
mantis myrica 269
mantis quid 1170
mantis te uidit, prouerbium, pag. 1170
maracus poeta 625
μαραθουλάδες flores 855
maraſſus cur dicta uipera, 208 210
marathonius taurus 288
marathron 819
maratrum & fœniculum an idem 1017
marca quid apud Gallos, pagina 951
marcellea feſta 690
marcelli ædilitate inumbratum forum 1073
marcellion medicamen 131
marculi 1114
marcus Euangeliſta cur pollicem ſibi præciderit, pagina 357
marci heremitæ hiſtoria, pagina 41
marci imperatoris apophthegma 787
marci principis dictum in Iudæos 173
marci paſtilli 327
marciatum unguentum 327
marci panes 327
mardonij interitus 746
mardus capitulum 1146
mare agitatum incaleſcere, flumina uerò frigeſcere, cur 994
mare an imaginem reddere queat 996
mare an manu productum, pag. 1000
mare animantibus ſimile, pagina 1002
mare cur dictum 576
mare cur dulcibus aquis minus frigidum, item pinguius & pellucidius, pagina 995
mare cur glaucum 477
mare cur nauſeabundos faciat 998
mare cur per hyemem non craſſeſcat 994
mare cur ſalſum 1001
mare cur ſcintillare tractu calidiore uiſatur ibidem
mare cur ſtet 1002
mare in quo aquarum genere ſtatuendum 1000
mare mortuum quid 999
mare pelagium quod 995
mare pellucidius cur aquilone flante quàm auſtro, pagina 996
mare pro uaſe, 1167
mare quenis aquarum cõgregatio Hebræis 999
mare quomodo fiat 1000
mare rubrum quanto altius quàm terra Aegypti, pagina 816
mare Saturni lachryma, pagina 999
mare ſeptentrionale cur cronium 440
mare ſuperius inferiore ſalſius 1002
mare terris propius cur dulcius ibidem
mare tranquillum quando dicatur 996
maris æternitatẽ unde ſuſpicati ſint quidam 1000
maris colores 1003
maris deteſtatio apud Aegyptios 179
maris epitheta 1003
maris Laodicenſis iuſtitia, pag. 517
maris locus, aquæ proprius, pag. 999
maris purgamina 1002
maris reciprocatio 1003
maris tumuli, pectora, pagina 1004
mari Dionyſium demergere, quid 994
de mari aliquando prorſum arido futuro, Democriti opinio 999
à mari habitandum procul, cur 619
mari, quæ uiolata ſunt, expiari 422
cur mari quieſcente nauigia quandoq; abſorbeantur, pag. 997
marina aqua cur hyeme amara minus ibidem
marina aqua cur uino miſceri ſolita 994
marina aqua cur non concreſcat 1172
marinæ aquæ qualitas 995 & 996
marini mores, prouerbium, pag. 619
maris in ueteri hiſtoria, quis pag. 348
maris & fœminæ generatio unde 146
maris & fœminæ ratio in plantis 797
mares fœminis calidiores, ſed uitæ breuioris, cur, pagina 797
mares quomodo concipiantur 147
mariæ Iudææ filium deuorantis hiſtoria 494
ioannis Mariæ Mattarelli laus 760
mariandynorum doryphori 970 977
marica, quæ Circe antea, pagina 418
marica radix quæ 878
maridis menſura quæ 1002
marila ibidem
mariti boni laus 1085
maritorum numerus Medis mulieribus quis 712
marius tyrannus 206
marij præclarum facinus, pagina 556
C. Marij reliquiæ à Sylla diſſipatæ 652
μαρμάρινον λατόμιον pag. 637
marmarini Apollinis templum 637
μαρμαρυγὴ 439
marmax, & eius equæ 821
marmeſſus pro Marte 212
marmorata aurium 105
marnas Iupiter 849
maroſſerij 460
marphadatis regali hiſtoria pag. 926
martha 1002
marthes Aegypti rex 981
marrubij qui 208
marſi θηριοτρόφοι, & ἀσπιδοτρόφοι 210
marſorum cantus 606
marſorum ortus & natura, 208 210
marſias fluuius unde dictus, pag. 1076
marſiæ cum Apollinis certamen ibidem
marſiæ interitus 870
marſiæ inuentum 314
marſiæ ſtatua 1076
marſiæ tibiæ 314. 425
marſipi ueſtium 596
marſypium cur Mercurio attributum 616
mars albo corpore 1169
mars animal 731
mars arietis ſigni dominus, pag. 1156
mars cur corythaix Homero 825
mars cur Veneri coniugatus pag. 556
martẽ & Venerẽ duobus corticibus ab Aegyptijs intelligi 1131
mars in bello communis, pagina 412
mars Octobri præfectus, pagina 985
mars νέακος 679
mars ſaliſubſulus 269
martis cum Aerope congreſſus 787
martis cum Pallade diſſidij allegoria 680
martis equi cur chryſampyces 821
martis & Veneris adulterium à ſole deprehenſum pag. 605
martis & Veneris fabellæ allegoria 679
martis cum Venere adulterij allegoria 1131
martis feruor, ac unde 26 & 932
martis Hippij ara 485
martis magnanimitas quid in homine 382
martis planetæ ad uirilem ætatem ratio 752
martis ſtellæ rubor 25 & 27
martis uis in ſeptentrionales 699
marti cur aſini immolari ſoliti, & canes 308
martia Catonis uxor 712
martialis diſtichorum argumenta unde deſumpta, pagina 1072

S. Mar-

S. Martialis morbus 1160
martialius Caracallæ occiſor 917
martij imperatoris in digitis nerui, ac robur, & eius dictum 119
C. Martij libri, Coqui & [illegible]gemarij 1156
martius primus anni menſis 15.16
martis præfecta Minerua, pag. 983
martyrion 258
marulæ lemniæ uirtus 510
μᾶσαι 594
μασχάλαι 117
μασχαλισθῆναι 97.117
maſculæ Veneris inſtitutor primus 554.555
maſculam Venerem nulli brutorum affectari 1140
maſculofœmini 742
maſdos 884
maſſæ nomen unde 920
maſſagetarũ necãdi ac edendi parentes mos 417
maſſalia 594
maſſaliotes 594
maſſare 247
μασσειν 1063
maſsilia Phocenſium colonia, & à Proto condita, pag. 594
maſsilia unde dicta 594
maſsiliæ conditor Peranus, pag. 1080
maſsilienſes mores Plauto, qui 593
maſsilienſium apud Romanos dignitas 594
maſsilienſiũ grauitas, & frugalitas 593
maſsilienſium mulieres hydropotæ 1069
maſtaces locuſtæ 99
maſthles 401
maſthle 401
μασθοὶ χονδρισῶντες, pag. 532
μασθοὶ σπαργῶντες, pag. 532
maſtos 120.401
maſti ibidem
maſtigiæ 977
maſtiges 977
maſtigonomi 269
μαστροπευόμενη 828
maſturbatio Lydorum 775
maſturbator 560
maſtus poculum 1057
maſtycati inuentio 1071
ματαιοτεχνίας 665
mataiſmus 693
matellæ intercus 144
mater deûm 697
mater magna pro Cybele, pagina 693
mater pia et dura, cerebri tunicula 586
matris cum filio congreſſum Perſis licere 696
à matribus ſe appellãdi mos Lycijs proprius 1133
materfamilias quæ 1082
materno lacte optimè ali pueros 327
matere deæ 810
materiæ cædendæ ratio ad lunæ obſeruationem 762
materiæ proprietates 39
mathallides 1057
μαθήματα 445
mathematica 272.962
mathematica corpora 309
mathematica unde dicta, pagina 272
mathematici 529
mathematici pro genethliacis 446
mathematici Pythagorici, qui 736
mathematicis præcipuè addicti Aegyptij 591
mathematicarum diſcendarũ ſeries 272
mathematicarum diſciplinarum ad philoſophiam neceſsitas 272
matheſeos ſtudia apud ueteres puerorum rudimenta, & quatenus ijs incumbendum 591
mathonis Aphri hiſtoria, pagina 1109
matiocobæ cognomentum, pag. 1008
matiolichus ibidem
mation ibidem
matragyrtæ ſtatus 693
matralia 409
matreæ feræ ibidem
matreæ plani hiſtoria, ibidẽ
matriazin 693
matrix 147
matrix ciuitas 147
matrix arbor 147
matrices boues 147
matrimoniũ, uide Cõiugium
matrimoniũ an rectè ſacramentũ dicatur 1083
matrimonium ex naturæ inſtituto 1077
matrimonium, intemperantis libidinis argumentum pag. 1086
matrimonium quale corpus congenitum & unitum, pag. 1086
matrimonium quid faciat, pag. 1084
matrimonium ſacrum quod pag. 1087
matrimonij bonum triplex, pag. 1083
matrimonij commendatio, 1078 1087 1088
matrimonio uno cõtentas apud Romanos pudicitiæ coronam mereri 1068
matrimonia farracea, quæ, pag. 1082
matrimonia ſecunda quando primum uſurpari cœpta, & inde digamia, pagina 1086
matro poeta 946
matroa 693
μητρῷα ſacra, quæ 693
matron Pitanæus 409
matrona Galliæ ingum unde dictum 703
matronæ in Iunonis tutela, pag. 811
matronis parodia 336
matroum 319.693
mattya 327.1053
matularum inuentores Sybaritæ 236
matuta dea 418.983
matutina hora ueri aſsimilata 530
matutina memoria quæ, pagina 768
maulia 438
maumeth Arabum legiſlator pag. 698
maumethis præclara ſententia 578
maurica ſaltatio 166
maurorum mos aures perforandi 106
maurufii cur Aphricæ indigenæ dicti 724
maurufii, nunc Cingani, pagina 724
maurufii, unde oriundi, pagina 724
maurufiorum mores 724
mauſoleum 323.885
mauſolea ſepulchra quæ, pagina 651
mauſoli regis auaritia 1138, & 1133
maximi bibacitas & gula, pag. 1058
maximini imperatoris ſudores 189
maximino quomodo ſucclamatum in theatro 870
maxyes, eorumq́; mores, pagina 725
maza 327.1048
mazapanes 327.333
mazarum ſpecies diuerſæ, ac nomina 335
μάζωνες cœnæ, quæ 327
μηχανὴ tragica 291
μηχανικός 400
mechanicum gloſſocomium pag. 469
mechanicus ſolen 469
mecon polypi 508
mecone urbs 450
meconium 683
μήδεια 1129
medeæ ἐπωδαί 780
medeæ liberi, mixobarbari pag. 826
medeæ pharmacum 561
mediæ mel 910
mediæ parricidium 509
medianum 135
medianum uinum 1091
mediaſtina opera 972
mediaſtinus panniculus 136
mediaſtini 972.1166
mediaſtutius magiſtratus, pagina 972
medicæ aues pro Gallis, cur pag. 605
medica ſtola 426
medica ueſtis, quæ nunc ſerica 600
medicina, dei donum 1118 & 1119
medicina πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις 479
medicina uera cur dijs attributa 86
medicinæ contemptus & uituperatio 1119
medicinæ inuentio 590
medicinæ partes 1119
medicinæ uſus 1116
medicus, naturæ & Dei miniſter 1119
medicus pro procuratore, pagina 605
medico ignorante bibiſſe meracius, capitale apud Locros

Locros 1069
medici circuitores 1119
medici parabolani ibidem
medici diatritarij qui 856
medici diuinis honoribus culti 1119
medici reges, qui ibidem
medicorum geſtandi annuli ius unde 202.203
medicorum honos apud Indorum philoſophos 716
medicorum tabernæ, ocioſorum locus 391
medicum potio, μεδικόν, pag. 590
medimnus 610
mediolani duciturredarij, pagina 682
medioximi dij, qui 37
medius, Alexandri aſſentator 578
medium, cur μέσον 895
medij locus, ubi 898
media duo, geometricum & arithmeticum, muſicũ etiam 864
mediſmus, μηδισμός quid pag. 713
meditrina dea 1092
medulla auium, quæ 91
medulla lanæ 91
medulla propriè quæ 91
medulla, ſenſus expers 135
medullæ diuerſitas 91
medullæ ratio 1120
meduſa, Amazonum regina, pag. 327
μηδομαι 605
medorum mores 712
medorum reges adorari ſoliti 835
megabyci qui 230
megabycij logi 230
megabyzi 403
megara 367
megalartia feſta 336
megalartus 240
megalarti Cereris ſtatus, pagina 336
μεγάλη ciuitas 630
μεγαλέμπορος 1006
megaleſia, primi ludi 289
μεγαλοκέφαλοι 772
megalographia 290
megalomazus 240
megalomazi Cereris ſtatus, pag. 336
μεγαλοπρέπεια in oratione, quid 885
meganiræ ſacellum 934
megara 1050
megara Herculi perempta, pag. 194
megarenſium intemperantia pag. 235
megaris oſculorum certamẽ pag. 555
megaridis fontes 706
megas digitus 641
meges chirurgus 1174
μείζονος Aſiæ pars, cur Straboni 526
μείονος pulſus 526
μείρω 553
mel Corſicum 1094
mel cur dulce 1094
mel cur in imo optimum, pagina 1091
mel dijs & hominibus gratum 801
mel, multorum ſymbolũ theologis priſcis, & mortis, pag. 1094
mel, quid in ſacris literis, pagina 187
mel Siculum 1094
mel ſimblium, cur ibidem
mellis cellæ amphiſtomi, pagina 1070
mellis dulcedo 1103
mellis genera non citra admirationem 910.911
mellis inuentio 1094
mellis natura 1093
mellis præſtantia in producenda uita 801
melle caueri putredinem, pagina 1093
mellephebus 753
melle terreſtribus libari, cur pag. 1094
μῆλα 114.133.950
melænidis Veneris templum pag. 1129
melampides 229
melampodis auditus 166
melampus animalium ſermonis peritus 642
melampus uini aqua miſcendi auctor 248
melampygus lapis 128
melampygo occurrere, prouerbium 128
melan 822
melanchenia 1015
melancholia 629.1160
melancholia duplex 631
melancholia frigida & ſicca pag. 905
melãcholia, heroica affectio, pag. 631
melancholiæ cauſa 656
melancholiæ uitio inſanire homines 625
melancholiæ obnoxij qui potiſsimum 626
melancholiæ ui quoſdam ſibi ipſis mortis auctores, pagina 909
μελαγχολίας in homine feces 86
melancholici, acerbi 905
melancholici, cur ad uoluptatem propenſiores 332
melancholici, cur comitiali obnoxij 195
melancholici, cur linguã hæſitent 1124
melancholici, cur non dormiant 1153
melancholici humores, qui, pag. 625
melancholici imaginationibus ſuis, uenatoribus ſimiles 1034
melancholici oligochronij, pag. 796
melancholici quales 630 631 656
melancholici, ſomnioſi & πολυφάντασοι, pagina 1039
melancholici unde fiant, pagina 195.196
melancholicorum filijs quomodo medendum 207
melancholicorum metus, pagina 652
melancholicorum ſomnia, 1034 1035 & cur perturbatiora, pagina 1154
melancholicos eſſe ingenioſos, à quibus traditum, 630 & cur 631
melancholicis communis, quæ 626
melancholicis ineſſe diuinum quiddam 625
μελάγχρους 555
melandryon 266
μελανία, nigror 1173
melaniæ ſpecies 1003
melanippi & Comæthus inceſtus 911
μελανίζειν 943
melanogrammi 309
μελανόφθαλμος 477
melanthij de gruis collo uotum 497
melanthij de tra dictum, pagina 903
melanthij liber De myſterijs 595
melanthium regio cur Amanos dicta 630
melanthuſa nympha 615
melanthymus 1026
melanura quæ 935
melanuri ibidem
melea 1071
melce 957
meleagri lancea 425
meleagrides Syriæ præſtantiores 18
μῆλα, mele uas 1057
μελι 175.441
μελλείρενες apud Spartianos, qui 672
melete Muſa 855.1072
meletis Athenienſis hiſtoria, pag. 622
melia arbor 717
melia nympha 176
μηλίαι 77.911
meliæ quæ 911
μηλιάδες nymphæ 717
melicerides 283
meliceritæ 418
melicertes idem cum Glauco 40
μέλιγγοι 948
melici poetæ 175.227
melicraton 911
melij homines cur 717
melimela 911
melinæ emplaſtri, quæ, pagina 480
meline quid 878
meline 717
milium 717
melinus color 707.878
melinophagi 878
μήλιος ἡρακλῆς 1024
μελίπηκτα nuptialibus cœnis inferre, cautum apud Naucratitas 1041
μελίπηκτον 329
meliſſa Iouis nutrix 429 & 848
meliſſa nympha mellis inuentrix 1094:1089
meliſſa pro luna 848
meliſſa quid 911
meliſſæ animæ 848
meliſſæ cum Neptuno congreſſus 424
meliſſæ nymphæ quæ 848
meliſſæ ſacerdotes 429 & 848

meliſſæus Iupiter 911
meliſſeus rex ſacrificādi dijs
auctor 429.848
meliſsia 911
meliſſonius locus 424
melita locus Atticæ qualis,
pag. 359
melitea lintea 911
melitei catelli 236
melitides 629
melitomata 911
meliti ſcolia 452
μελιτ7ουργία 191
melitutas Trophonio infer=
ri ſolita, & obijci Cerbe=
ro 334
melium 658
mellificium ſine fauis, ubi pa
gina 910
mellificij ratio à quo primū
inuenta 191
melliflue arbores ubi 610
mellina 126
μελλονικιαῶ 906
mellonymphius 1089
mellonympha ibidem
melocertæ 175
melolonthæ 285
melomachia 497
melomeli 1094
μῆλον 437
melon pro Nilo 358
μηλοπέπων 554
melophori qui apud Perſas
950 977
melopœi 175
meloproximus 441
melos quid 175.562
melos quibus conſtet 165
melorum diſtinctio phyſica,
pag. 314
melorum genera 313
melota 1168
melotæ 1036
melothra 878
μηλωτίς 950
μελπωδία, melpia locus un=
de 848
melpomenes allegoria 846
melpomenes inuentum can=
tus 226
μελπόμενος cur Diony=
ſius 616
membrum quid 94
mēbri actus & utilitas, quid
differant 94
membri cuiuſq; ratio triplex
pag. 95
membra agnata, an irrita,
pag. 642
membra dominantia, quæ,
pag. 124
membra organica 90
membro cuilibet nouem in=
eſſe perpenſione digna,
pag. 94
membrorum inferiorum cum
ſuperioribus proportio,
pag. 131
membrorum humani corpo=
ris ἀναλογία 93.94
meminiſſe quid 678.769
meminiſſe ſuipſius 374
meminiſſe unde homini 86
memnon ab Aurora raptus,
pag. 292
memnon Auroræ filius, deq;
eo plura 851
memnon an Aethiops 851
memnon pro aſino 852
memnoniæ carnes ibidem
memnon Rhodius 850
& eius apophthegma, pa
gina 852
memnon Troianus ibidem
memnonis ad Troiam interi
tus ibidem
memnonis ſepulchrū & ſta
tua 850.851.852
memnonis templum 851
memnonis uicus 850
memnones gens Aethiopum,
pag. 852
memnonia uia 487
memnonides aues quæ 851
memnonium arx 851
memória aliud quàm remini
ſcentia 373.375
memoria, animus, & animi
uenter 374
memoria brutorum quid ab
hominum memoria diffe
rat 768
memoria cur in pueris & ſe
nibus imbecillior 768
memoria, diuinitatis argu=
mentum 373
memoria duplex 384
memoria eruditionis τα=
μεῖον 376
memoria fluxa & hebeti,
qui 768
& contrà 768.769
memoria hebetium firmior,
pag. 374
memoria matutina, quæ, pa=
gina 768
memoria mentem contineri,
pag. 176
memoria quid 373.374
375 768
memoria quomodo præteri=
torum tantum 374
memoria, rerum theſaurus,
pag. 74
memoriæ dicatus locus in ar
re 105
memoriæ excellentia 373
memoriæ exercendæ ratio,
pag. 376
memoriæ fomes quis 374
memoriæ ſitus 768
memoriæ uel intenſæ uel re=
miſſæ ratio 373
memoriæ uirtus duplex 373
& 374
memoriæ uis, & eiuſdem ui=
tia 628
de memoriæ ui ac ratione,
pluſcula 768
ad memoriam pertinentia,
quæ 768
apud Memphim colūnæ au=
reæ inſcriptio 590
menandrus pro uirgine, pa=
gina 919
menandri Chalcea 737
menandri uerſiculus D. Pau=
lo uſurpatus 607
menas libertus 202
mendacium πολύχρουν καὶ
πολυχιδὲς 1076
mendacium quādoq; bonum
pag. 401
mendacio conſecrata multi=
plicitas 529
mendacio nil fœdius apud
Perſas 695
mendacij pœna grauis apud
Indos 715
mendacia cur pſydracia ap=
pellari ſolita 943
mendæ 722
mendæum uinum 722
mende, uel Mendis urbs, pa=
gina 722
mendes cur Pan Aegyptijs,
pag. 722
mendici cur Homero pende=
mij 520
μῆνιν 72
menecrates pro columna, pa
gina 919
menecratis medici arrogan=
tia 413
menelaides canes 660
menelaus flauus 500
menelaus Philippi auus, ſpu=
rius 838
meneſtræ 969
meniana fori, quæ 1074
menia columna, quæ 1075
μήνιγγες 719
meninx 97
menippi lycij cum lamia con=
ſuetudo 1111.1112
μῆνις 905
menidis regis execratio pro
pter inuectum luxum, pa
gina 178
menium atrium 563
C. Menius 1075
menœcei monumentum 808
menoides 766.767
menoides epiſphyrion quid,
pag. 788
menos 905
menſa, amicorum parens, pa
gina 1071
menſa delphica 288
menſa neceſſaria quæ 495
menſa propoſitionis 335
menſa ſacra 240
menſa uinaria cylibantum,
pag. 242
de menſa partem mittendi,
mos 1062
menſæ coquinariæ, dorides,
pag. 304
menſæ magides 302.303
menſæ primæ, ſecundæ, ter=
tiæ 242
menſæ ſecundæ appellationes
& apparatus 1041
menſæ ſecundæ unde 237
menſarum diuerſa nomina,
pag. 303
menſarum genera 241
menſarum uariæ appellatio=
nes 237.238.239
& 240
menſis ſublatis ueteres dijs
prolibare καὶ παιανί=
ζειν ſoliti 1072
menſis, bos 529
menſis cur Orpheo μονοκέ=
ρως μόσχος 529
menſis intercalaris ratio, pa
gina 721
menſis intercalaris uaria ap
pellatio 458
menſium initia Apollini ſa=
cra 983
menſium ſingulorū dij 983
mens quid 70.72.200
mens, animæ oculus 70
mens in capite 773
mens, intellectus agens 72
mens noſtra cur lunæ appel=
latione ſignificetur 767

mens Platonicis duplex 62
mens quatenus à fato libera, pag. 383
mens, rationalis ſpiritus 70
mens unde dicitur 72
mentis agitatio 373
mentis ara Anaxagoræ dicata 391
mentis bonitas tactus bonitati reſpondet 184 & 185
mentis caput & flos 62
mentis exempla numerus, 853 854
mentis expiatio efficax, quæ pag. 807
mentis imperium 968
mentis pœna gravior ne ſit, an ignis tormētum, apud inferos damnatis 372
mentis præſtantia 387
mentis ſedes in pectore 115
menti illabi, deo tantū poſsibile, non etiam dæmoni, pag. 50
mentē eſſe uice luminis, inſtrumenti & uiſus 61
mentem ſolam & uidere & audire 479
menſor 972
menſtrua in fœminis quid, pagina 129
menſtrua uiris quoq; ſua, paginis 102
menſes aromatum ſuffitu duci 941
menſtruorū muliebrium, ratio 129
menſtruatæ mulieris inſpectu nitorem ſpeculi hebeſcere 102
menſurarum nomina & rationes ex humano corpore mutuati ueteres 94
per menſuras quid Plato & Ariſtoteles intellexerint, pag. 853
mentigo 386
menta 385
menta cur ἡδύοσμον Βοτάνη dicta 385
menta quomodo conceptionem inhibeat 385
menta ſylueſtris, calaminthus 386
mentæ ſpecies & uires 385
mentæ uſus in magicis 386
mentum 112
mentum Gallorum 606
menyſtra 505
mephitis dea, & eius templum 943
mercatura Aginæ quæ, pagina 441
mercaturæ laus 991
mercaturæ utilitas 594
μερκωδόνος menſis, pagina 458
mercenarij θῆτες 969
mercurialis ſyderis ad adoleſcentiam ratio 753
mercuriales ſtatuæ quali forma 1076
mercurialis ſucci uis 1173
mercurius artium inuentor, 278 722
mercurius aſtronomiæ inuentor 719
mercurius, Cadmus & Cadmilus 922
mercurius Caſmilus 617
mercurius κερδῷος 616
mercurius cordis dominus, pag. 139
mercurius cur angelus, & fur 616
mercurius cur Argiphontes pag. 680
mercurius cur Diactores, & deorum nuntius 1124
mercurius cur negotijs & lucro præſit 752
mercurius cur Veneri ſolitus coniungi apud ueteres 1083
mercurius Enodius 659
mercurius forenſis 1076
mercurius grammaticæ ac Muſicæ repertor 176
mercurius harmoniæ uocum inuentor 312
mercurius quare Hermes dictus 312
mercurius lunio præfectus, pag. 983
mercurius λόγιος 680
mercurius monocalami inuentor 314
mercurius quibus rebus præſit 680. 752. 1068
mercurius parammon 725
mercurius paſtoralis deus, et montanus 432
mercurius potio 1068
mercurius prophoricos logos 1124
mercurius tricephalus cur, pag. 680
mercurius uelocior mundi ſenſus 233
mercurij allegoria 698
mercurij ariditas atq; humiditas 26
mercurij colores uarij 27
mercurij Enagonij ara, pagina 485
mercurij & Aeſculapij amicitia 882
mercurij filius cur Hermaphroditus 680
mercurij induſtria quid in homine 382
mercurij Latonæ aduerſantis allegoria 680
mercurij πολυγύου ſtatua 458
mercurij ſyderis inconſtantia 752
mercurij ſors, quid 1062
mercurij ſtatua in foro erigi ſolita cur 1076
mercurij ſtrophæi ſtatua, pagina 636
mercurij uirga 811
mercurio cur attributū marſupium 616
mercurio cur poſtremo libari ſolitum 472
mercurio cur quaternarius attributus 857
mercurio libādi in cœna mos pag. 1068
mercurio ſacer quinarius, paginis 858
μέροψ 477
meretricum uaria cognomina 526. 527
meretriculæ iuuentuti à quo primum comparatæ, pagina 520
mergi cur diuæ Arato, pagina 1056
μερίδες 446
meridianus ager 119
meridies æſtati aſsimilata, pag. 530
meridies an ſuperior mundi pars 20
meridiei ſymbola in ianuis, pag. 575
meridiei tempus dijs deſtinatum 575
ad meridiem uergentes cur timidi 699
meridie dormientes à cicadis rideri 633
meridionalia ſeptentrionalibus an altiora 816
meridionalium gentium forma qualis 701
meriones cur ὀρχηστὴς Homero dictus 163
merlini uatis generatio 41
meroe æquinoctiali ſubiecta pag. 934
apud Meroen cadere in contrarium umbras noſtras, pag. 34
merops 609
meropeis inſula 110
merops proprium 110
meropis auis pietas 910
meropes populi 668
meropes aues 110
meropes Coi 110
meropes cur dicti Homero homines 109
μέρος, ſiue μόριον in homine, quid 90
merſites uitis 1105
merula taxatur, in Pliniū inuectus 1028
merum cur in ſacrificijs adhiberi ſolitum 430
merus 130
merx gratuita putet 748
μερυκώμενα 121
meſa, pro menſa 243
μεσάβα 1019
μεσάβον ibidem
meſanā circa maris reciprocatio 997
meſancylon 815
meſapiorum panes 336
meſarchon 135
meſareum 135
meſaraici 135
meſaulæ 1050
meſaulios 972
μεσημβρινός 59
μεσέντερον 135
μεσίται 37
meſites 895
meſobeum 992
meſabeum ibidem
meſochorum 135
μεσόδμιχος 895
meſomerium 130
meſomphala mantea 571
meſomphali 571
meſomphalion 121. 571
meſonautæ 972
μέσον unde dictum 895
meſonis aſsimulatus furor, pag. 840
meſopotamiæ leones & culices 478
meſopyrgia 1019
μεσοῦρα 212
meſos digitus 641

μυοτοσκίλος 126
meſpila etiam oa dicta, pagina 1040
meſſalæ Cornini hiſtoria, pagina 409
meſſalæ Cornini oblivio & obitus 410
meſſalæ tabula 1137
meſſeniorum crebræ rebelliones 974
meſſeniorum nota M 673
meſſenijs pulſi Epicurei, pagina 871
meſues rex, medicus 1119
meſuranema 59
meta ſudans, Romæ locus, pagina 1076
metacarpium 118
metachera 980
metaciſmus 465
metæ 1076
metulæ ibidem
metadorpia 1041
methæchmium 1019
metagitnion menſis 321 & 1169
metaleptice 469
in metallum damnari, & in opus metalli, non idem, pag. 361
In metalla damnandi mos, pagina 971
de metallicis liber incerti autoris 1162
metalla à Semiramide primũ comperta 884
metalla ſingula ſingulis planetis dicata 29
metalla, tormenta à Superbo Tarquinio excogitata pag. 360
metamorphoſeon diverſarũ allegoria 342
metaniptrum 1057
metanira 583
metaphraſis 1013
metaphrenon 115
metaphyſice 962
metaphyſica, prima philoſophia 272
metaphyſica cur prima philoſophia Ariſtoteli 433
metaphyſica circa quæ, pagina 272
metapyrgia 1019
metata 972
metator 972
metaxa 603
metaxarij 603
metaxylogia 580
metellus cur Vittatus 922
metellus pontifex oculis captus 433
metellus unde Celer dictus, pag. 922
Q. Metelli dictum 389 & 471
metelli de uxore ducenda dictum 535
L. Metelli felicitas 786
metelli Macedonici filij qui, pag. 655
L. Metelli ſenecta 750
μετεμψύχωσις Pythagorica qualis 341 & 342
meteoroleſchæ, cur phyſici, pag. 740
meteoroſcopice 445
μεθόρτοι dies qui 430
methodos medicinæ pars, pagina 1119
methodium forum 1074 & 1076
methodij liber de Pythoniſſa pag. 296
methone Alcyon 538
μεθύδυ unde 433
methymnæus Bacchus cur, pag. 433
methyſocottabi 1067
metiche ſcortũ, Clepſydra cognomento 726
metidis filius Porus 681
metœcium, drachmæ duodecim 638
μετοίκιον 633
metœcus 638
μέτοικοι dij, qui 846
μετοίκων ἀνάθημα Anterotos ara 622
metopa quid 435
metopoſcopi qui 99
metorchion 1019
metopoſcopi 185
μήτρα 148
μητραγύρται 142
μετρικὴ geometriæ pars, pag. 562
metriopathia 914
μετριότης 903
metretis cognomen unde, 921 1108
μητρῷος, Palladis ſacellum, pag. 546
μητρῷον, metroum 319 & 410
metropolis 147
metroxenus qui 928
metrum qui primi ſolverint, pag. 218
metus pœnæ, virtutum elementum 366
mezentij ſupplicium 361
michine, an mihi ſcribendũ, pag. 917
μικροκέφαλοι 772
μικρόλογος 577.1127
microlypus qui 898
microſphycti qui 90.317
micros digitus 641
μικρόσομαι 108
μικροτράπεζος 235 & 303
μικρότριχος 83
midas talorum ictus 789
midæ ac Sileni congreſſus, pag. 668
midæ fons 532
midæ horti 668
midæ interitus 532
midæ opes 368
mihi, cum aſpiratione ſcribẽdum 917
mileſiarum virginum continentia 515.516
mileſiorum figmenta 238 & 681
in Mileſios Demodoci ſcomma 1069
mileſius ſermo 238
mileſiæ fabellæ 238
miletia 170.674
miletus cur Anactoria 281
mileti mulieres hydropotæ, pag. 1069
milichius cur Bacchus 246
miles ordinarius 404
militi cur honoris deferatur, plus quàm doctori, pagina 903
milite peregrino uti quatenus periculoſum 1108
milites conſummati 406
milites extraordinarij, et numeri, qui 1115
milites pſili, hoplitæ 815
militum à quinquageſimo anno immunitas 390
militares panes mundi & caſtrenſes 334
militaris diſciplinæ apud Spartanos & Romanos diſſolutio 673
militaris diſciplinæ duo ſupplicia 361
militaris regradationis ordo pag. 640
militia pro multitudine quælibet 1105
miliariæ porticus 1105
miliarij apri ibidem
miliarij hæretici 24
milicha 246
miliũ Mæotis cibus, & Sauromatis 685
milium, meline 717
millepes 1169
millus canum quid 658
milonis Crotoniatæ iam ſenis dictum 750
milonis Crotoniatæ interitus 517
milonis Crotoniatæ de Titormi robore teſtimonium 827
milonis Crotoniatæ voracitas 240
milonis de Ciceronis habita pro ſe oratione dictum, pag. 887
milonis robur 166.240
μίλφωσις 439
milij apud Armenios copia, pag. 711
miltiades tres 838
μιλτοπάρῃος 569
in milvum concurſus quis putandus 341
milyæ 1135
mimallones cur Bacchæ, pagina 1057
mimarcis 1048
mimetæ 212
mimi ab ethologo diſcrimen pag. 1014
mimum vitæ tranſigere, pagina 751
mimorum argumenta 593
mimorum ſtrophæ 293
mina, libræ & nummi nomen 352
minar Siſſemios 8
minas Aegyptiorum legiſlator 698
minos & Rhadamanthus, pagina 371
minerva vide Pallas
minerva Chalcidica Romæ, pag. 737
minerva Chalciœcus, cur Spartanis 736
minerva cur Glaucopis, pagina 447
minerva ὑγίεια 542
minerva ἐργάνη 542
minerva Martio præfecta, pag. 983
minerva Neptuno & Tritonide palude progna-

ta 724
minerua Optiletis 104
minerua Phidiæ, prouerbiũ, pag. 1134
minerua Sciras 534
mineruæ allegoria 774
mineruæ antiſtitis barba, apud Pedaſenſes 545
mineruæ atrium 563
mineruæ circulus quid Aegyptijs 930
mineruæ & Neptuni de Athenarum nomine contentio 825
mineruæ equeſtris ara 818
mineruæ Hellotia quare inſtituta 426
mineruæ Iliados in Daulia tẽplum 908
mineruæ Ophthalmitidos tẽplum 541
mineruæ pepli 598
mineruæ Poliadis templum, pag. 562
mineruæ ſacrum catenoplion pag. 164
mineruæ ſimulacrũ cœlo delapſum in acropoli Athenis 543
mineruæ uaria cognomina, pag. 542
mineruadium dies 546
mineruium 867
mineruij uerſus 983
minij apud Armenios copia pag. 712
μίλιγγες 730
miniſtrorum publicorum ſpecies 971
minos Cretenſium legislator 371 698
minois in Ganimedẽ & Theſea amor 555
minotaurus pancratio ſuperatus 505
mintha nympha 385
& eius fabula 385
mintha, pro thymo 386
minthes mons 386
minthos 385
minuta prima & ſecunda, pag. 26
minyas theſauri ſtruendi auctor, deq; Minya plura pag. 787
minyæ filiarum furor 626
minyæ unde 787
miracion 753
mirax 753
miracula quædam animantium, ex ueteri ſuperſtitione 908
miracula ſeptem orbis celebrata, quæ 884
miracula ſtatuarum dæmonũ ui edita 48
mira unde dicta 108
mirandulæ obſidio 157
mirones 108
miſcella, loquendi figura qualis 909
miſcelli hiſtoria 437
miſceri, pro coire 125
miſericordia quid 418
miſericordiæ ara Athenis, 213 915
miſeris nemo inuidet 792
μισητία 520
μίσγεσθαι 125
miſſus nauale 725
μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐκ αὐτῷ σοφός, pagina 748
μισογύνης cur dictus Euripides 927
miſogynes cur dictus Euripides 927
miſſa, quæ & liturgia 638
miſſilia expectare, quid, pagina 993
miſſilia quid, & miſſilia fortune 993
miſſilium captus cui ſolitus, pag. 993
miſſus in ludis, quid 289
miſthophori 677
mithras, pro ſole Perſis, pagina 935
mithræ antrum 935.936
mithræ ortus 1073
mithræ ſacrum 695.935
mithridates adephagus, pagina 568
mithridates Dionyſius cognominatus, cur 1127
mithridates rex medicus, pagina 1119
mithridatios antidotus, pagina 409
mithridatis apophthegma, pag. 1128
mithridatis cũ Romanis bella, & eius apparatus bellicus 1127.1128
mithridatis infantis cunæ de cœlo tactæ 1127
mithridatis magnanimitas, potẽtia, crudelitas & ſtatura 1128
mithridatis polyphagia & polypoſia 1127
mithridatis res 870
miton 600
mitra ibidem
mitrophori ibidem
mitra, Dianæ zona ibidem
mitra incorrupta quid, pagina eadem
mitra Venus 881
mitra unde 600
mitræ 237
mitris 264
mitrochitones 237
mitylenæi rebelles quomodo ab Athenienſibus puniti, pag. 581
mitylenæorum citharœdica, pag. 587
mitylenæorum nummus 353
mitylus 106
mixobarbari qui apud Corinthios 826
mixolydius modus 313
μιξόθριξ 500
mixtum fabulæ genus 681
mixti capillus 500
μνᾶ, libræ & nummi nomen 352
mneæ purpuræ 298
mnaſeas cur Salpa cognominatus 872
mnaſeus Patareus 848
mnaſeæ Pægnia 872
mneme muſa 855.1072
μνήμων Artaxerxes cur, pag. 868
mnemoniæ 1066
mnemonicus ibidem
τὸ μνημονικὸν, μνήμη, pag. 770
mnemoſyne cur Muſarũ mater 376.770
μνημοσύνης fons ad Trophonij ſpecum 770
mneſarchus, ſiue Mneſarchides Euripidis pater, pagina 926
mneſarchi de ſomno dictum, pag. 1152
mneſimachus comicus 697
mneſithei de ebrietate abdicanda prorſus, ſententia pag. 1099
mneuis ſoli ſacer 722
mnoœus cœtus 710.970
mnoæ 970
mnotæ ſerui qui 972
inter mobile primum & aerem omnia ignis plena, pag. 564
mochlion 791
μόχλος 791
mochus Sidonius 719
μοδίαι 667
moderationis uirtus 441
modiperator 264.1068
modorum muſicorum uarietas & nomina 313
modulus 175.1137
mœcenatis dictum 650
mœcenatis hiſtoria lepidior, pag. 453
mœchus tonſura 259
mœnia ſtruendæ domus cauſa demoliri, ſacrilegium, pag. 450
mœnides cur immolarentur Hecatæ 765
mœniorum ſtruendorum ratio & religio 1018 & 1019
mœrentes cur lachrymentur pag. 435
mœrore tabeſcentibus trophæa non ſtatui 986
mœſtitia, uitæ uenenũ 1180
μοῖραι 26.582
μοιρῶν ſacellum 678
μοιραγέτας Iupiter unde pag. 485
mola in fœminis unde, pagina 1042
mole 130.274
mole ratio 430
mole quondam Romæ ad ianiculum 336
molares dentes 112
moleſta tunica quæ 360
molgus quid 364.407
μολιβδίδης 933
molles ex mollibus locis prouenire 694
mollicies carnis quatenus mẽtis bonitatem declaret, pag. 185
mollitiei taxatio 553
molliculorum appellationes, 553 554
mollioris uictus apud Thebanos deteſtatio 178
moloch dæmonis ſacra, pagina 492
moloche 791
molorticulum 528
moloſi 164
molottidũ canũ origo 660
molpia Schedaſi filia 674
molpis Elei, eiuſq; ſtatua, pag. 1028
moliri cædes 787

moly 1146
molyza ibidem
molynſis 158
in momento oculi, prouerbium 544
monicus Arabs 719
moniſcus 112
momus Aeſopi 112
momi in hominis fabricam ſcomma 341
monachi uirtus 177
monachum non perfici habitu, prouerbium 176
monachorum tria genera in Aegypto 358
μοναδικὰ 58
monadis obſeruatio 529
monadis ratio ex Pythagoræ placitis 854
monadis ratio diligẽtius perpenſa 856
monagus Circenſium inuentor 289
monampycis 484
monas 471.562
monas, cur referatur ad deũ, pag. 856
monas Pythagoricis Apollo pag. 856
monator equus qui 832
monaulus 319
monedula 481
monedula unde dicta 917
monedulæ piſces 917
monetarij 298
monia 126
monippi 831
monius 126
monij ſues 126
monobaſia 1105
monobaſites uinum 1105
monobeles 123
monocori ueſtes 598
monocalamos, Mercurij inuẽtum 314
monoceros aries 1147
monoceros ſcarabeorum genus 287
μονοκοίλια 120
μονόκωλα οἰκήματα, pag. 94
monocondyli digiti 118
monocopia 1052
monocotylos 506
μονοκρήπιδες 782
monocroti 309
monodia quid 227
monodica quæ grammaticis, pag. 227
monodicum poema quod, pagina 227
monodium 319
monodi poetæ 227
monodorũ proprium 227
monogamos 1089
monogrãmos pictura 309
monogrammi dij cur Epicuro 308.309
monolia 126
monolores ueſtes 597
monolycos appellatus Alexãder 126
monomachia à quibus inuenta 399
monophagi 1049
μονοφυεῖς qui 708
monopodia 242
monopodij 104
monopus menſa 241
monoſcelorum uana hiſtoria pag. 132
monoſiti 1049
μονοσιτίαι 704
monoſtropha 1049
monoſyri aues 666
monozoni 868
monozonium 868
mons pedis 131
mons regius 650
mons ſilicis 155
monſtrum Rhodiginis in agris natum, &c. 915
monſtrorum ratio ex cæleſti diſciplina 916
monſtroſus ex paſtore & capella fœtus 984
mõtanus inter oratores Ouidius cur Scæuro dictus, pagina 466
monteregiũ 623
montes omnes cur Iouis dicãtur 432
& Hermea 432
monthyleutes 1048
monthyleuſes ibidem
montianum placentæ genus pagina 335
montium aliquot ignes perpetui 369
monumentum quid 652
monumenta, cur pro ſepulchris 650
mopſeates 1125
mopſi & Calchantis diuinãdi contentio 1124
& 1125
mopſi templa 1126
mopſi uiculus 1125
mopſi tres 1124
mopſo certior, prouerbium unde 1124
mopſium 1125
μόψου νῆσια 1125
mopſopia 1125
mora cieri bilem, prouerbium 493
mora, iræ medicamen optimum 900
mordis philoſophis 962
morari, pro inſanire 865
morbus, aduentitia ſenectus, pag. 500
morbus quid 802
morbus ſacer pro lepra, pagina 448
& ſacro igni 449
morbo cuiq; ſuus medicus, apud Aegyptios 722
morb. grauiſsimus qui 1119
morborum cauſa. 436
& 1118
morborum cauſæ quæ potiſsimum 800.801
morborum contagio 662
morborum periodi per ſeptenarium plerunq; 531
morborũ ratio ex uictus intemperie 503
morbos non eſſe κατὰ φύσιν, ſed κατὰ παρακολούθησιν contingere, pag. 80
morbis ex quibus cauſis appellationes inditæ 1160
moreos 686
morus 686
morum diuerſitas ex diuerſo cæli habitu 587
& 694
morum emendatio ex ægrotatione 757
moribus præcipuè ſeruari amorem coniugalẽ 1084
moria, ſacra olea 458.619
moriæ oleæ Palladi ſacræ, & unde dictæ 460
moriæ in Academia ſatæ, pagina 460
morius Iupiter 460
mormolyciæ 1111
mormolycion 1114
mormones 1130
μαρμύρη 437
morologia 865
moron pro acuto 978
moros unde pro cæde 458
moroſycos 686
mordere 517
morphæa morbus 1160
morphaſmus 165
morpho Venus 1140
mors an ulla naturalis 801
& 802
mors cur purpurea Homero 297
mors duplex 1116
mors fatalis 802
mors infamiſsima ueteribus quæ 655
mors, laborum uitæ meta, pagina 1094
mors quatenus naturalis dicẽda 802
mors, ultima rerum linea, pagina 449
mortis meditatio, philoſophia 613.1116
mortis ſymbolũ, mel 1094
mortem ſibi ipſis inferentibus, ſuppliciũ apud Athenienſes quale 362
morticinium 828
mortuale 828
mortua parca 861
mortuum laceſſere, inglorium pag. 834
mortuum ſe ſimulantis hiſtoria 777
mortui an aliquid eorũ quæ hic aguntur ſcire poſſint 385
mortuorum luctus & cura, 655 718
mortuis conſecratis cur nomina mutari ſolita 418
mortuis tradi ſolita, quæ 334 1108
mortuos cõdiendi Aegyptiorum mos 653
moruli 978
morus arbor 978
mori 865
morychus 246
moryxa 246
μόσχος 529.942.1156
moſchi ſophiſtæ hiſtoria, pagina 190
moſchia 942
moſchis medulla 98
moſchiæ lepores 1017
moſes Aegyptius 350
moſes cornutus 97
moſis uitæ ſpatium quouſque productum 758
moſaicæ doctrinæ allegoricæ interpretatio 808
moſſynes 714
moſſyni 814.714
moſſynæci ibidem
μοτὸς 1019

μοτοί 1019
motaria ibidem
mothaces 972
μοθών 1019
mothon ſaltatio 165
mothon urbs 780
mothone urbs 1019
mothonis puteus quali aqua pag. 1000
μόθανις 1019
mothonica ibidem
motophagia 1019.1020
motus in omni animato corpore à dextra 29
motus omnis quo rectior, eo fortior 561
motus ſegnitiei in homine ratio 86
motus actiui & paſsiui 94
motus eſſe duos in nobis, pagina 220
μουσηγέτης cur Apollo, pag. 616
Mugil, ceſtreus cur dictus, aut cephalus 1025
mugil ieiunus eſt, prouerbium ibidem
mugiles quomodo naſcantur ibidem
mugilum eſca, quæ ibidem
mugilum ſpecies ibidem
mulcati 433
mulæ ungula ſola contineri Stygis aquam 966 & 967
muli angari 683
muli cur equis annoſiores, pag. 797
muli cur οὐρῆας 1042
muli cur peſte facilius inficiantur 662
muli Ionici 328
muli ubi optimi 1070
mulorum odoratus uis 662
mulorum ſterilitas 1042
mulier uide Fœmina
mulier an ſemen etiam conferat ad generationem, pagina 129
mulier aut amat aut odit, nihil eſt tertium, prouerbium 535
mulier eiecta, quæ 1081
mulier optima, quæ 516
mulier quando bona 535
mulieribus caluities turpiſsima 687
mulieris decus quod 356 473 516
mulieris famam, nõ formam debere apud quàm plurimos uulgatam eſſe 516
muliebres illecebræ mũdo maiores, quomodo 534
mulieris ſemen quale 129
mulieri cur data coma 688
mulierem non tangere, bonum, cur dictum Apoſtolo 1078
mulieres à ciuilibus officijs ſemotæ 509
mulieres æſtate Veneris appetentiores, cur 519
mulieres ambidextras non reperiri 117
mulieres atreti, quæ 537
mulieres bene olere, quæ nihil oleant 942
mulieres cur eunuchas fecerit Gyges 757
mulieres cur frequentius capite doleant 501
mulieres cur frigus aeris tolerabilius ferant, quàm uiri 545
mulieres cur glabræ 96 545 743
mulierum cur quædam barbatæ 99.545
mulieres cur uiris leuiores & minores 129
mulieres cur non caluescant, 502 503 & barba careant 503
mulieres frigidiores uiris, pagina 545
mulieres in doctrinis celebres 515
mulieres Olympicis certaminibus excludi ſolitæ, pagina 535
mulieres quare minus uenoſæ quàm mares 129
mulieres quatenus podagra immunes 1097
mulieres quis primus eunuchas fecerit 775
mulieres Tyrrhenis communes ex lege 527
mulieres ubi hydropotæ, pagina 1069
mulierum apud Indos pudicitia elephanto uenalis, pag. 716
è mulierum capillis funes nexi 689
mulierum Chalcedoniarum mos 473
mulierum citta 988
mulierum communitas in Libya 1080
mulierum epitheta à peplo, pag. 538
mulierum ex modeſtia laus, pag. 516
in mulierum funeribus epitaphij dicendi mos 510
mulierũ inferna quare craſſiora 132
mulierum in gymnaſio exercitia 672
mulierum libido in umbilico 535
mulierum operta facie prodeuntium mos 473
mulierum portus in Thracia pag. 516
mulierum Romanarũ in munere Delphos mittendo liberalitas 510
mulierũ ſenatus Romæ 509
mulierum Spartanarum exercitia 671
mulierum teſticuli 129
mulierũ uaticinia apud Telmeſſum 516
mulieribus Aegyptijs cur nõ conceſſum uti calceis, pagina 356
mulieribus inuiſus ocimi eſus pag. 577
mulieribus præſcripta à Numa leges 509
mulieribus Romanis in potu familiaria, quæ 723
mulieribus ſtigmata inurere, Thracum mos 597
muliebre imperium 534
muliebris commercij deteſtatio 534
muliebris ingenij proprium quid 535.536
muliebris libidinis prodigioſa exempla 526
muliebris natura cur chœros pag. 980
muliebris pudendi partes & uocabula 125.1029
muliebris pulchritudinis certamina 926
muliebris ſexus commendatio 508.509
muliebris ſexus proprium, pag. 508
muliebris temperantiæ exẽpla Chij 474
muliebris tẽperantiæ & œconomiæ certamen 926
muliebris uox 742
mulomedici 1018
mulſa unde fiat 911
mulſeus ſapor 1094
mulſiprema 335
mulſum 911
mulſi tantum intinctu ſenectutem produci 1093
multa Syrorũ olera, prouerbium 979
multimorus pro polytropos, pag. 401
multitiæ tunicæ 599
L. Mumius cur Achaicus, pagina 1137
L. Mumij hiſtoria 1136
L. Mumij tabulæ 1137
mundana muſica 317
mundini error 501
mundus an egeat alimento, pag. 22
mundus an per uacuum agitetur 15
mundus corporis genitor, ut animi Deus 382
mundus cur lunæ appellatione ſignificetur 767
mundus, decas Pythagoricis cur 862
mundus, foſſa in Comitio, pagina 14
mundus, inenarrabile Dei opus 4
mundus inferorum nomine à ueteribus ſignificari ſolitus 220.221
mundus, magnus homo 56
mundus, malorum congeries pag. 4
mundus, naturæ ſimulacrũ, pag. 35
mundus, Platoni deus 3
mundus quare à Deo factus, pag. 12
mundus quartus, homo 56
mundus quid 12
mundus, quo anni tempore creatus 15
mundus tanquam reſpublica & Dei templum 35
mundus unde dictus 13
mundi anima 24.199 611 930 931 770
mundi cardinum ſtellæ 59
mundi colores tres 31
mundi figura 21
mundi initia unde ducta, iuxta Pythagoreos 562
mundi innumerabiles Origeni 56
mundi motus 293
mundi pars ſupra lunam, mutatio-

lationis expers 5
mundi partes & latera 17
mundi primordia an demonſtrari queant 16
mundi principia tria 11
mūdi pulchritudo unde colligatur 14
mundi ſuperior & inferior pars quæ 20
mundi ſymbolū ſerpens caudam præmordens 1170
extra mundum an corpus eſſe poſsit 15
mundum conſtare mente & neceſsitate 12
mundum continens natura quibus nominibus cenſeatur 12
mundum eſſe finitum 30
mundum eſſe unum 15
mundum nec ſoles duos, nec duo regna pati 927 & 923
mundum ſentire 29
ſupra mundum tres principes theologis priſcis, pagina 244
in mundo pulchra fieri, non mirum 14
de mundo liber, Ariſtotelis an Theophraſti 355 415 571 682
mundi tres 55
munera conferre potius quàm ab alijs accipere Perſarum, pag. 483
munerum contemptus exemplum Socratis 839
munifices dij 539.916
munuſcula non ſpernenda, pag. 482
de Munychia Epimenidis dictum 440
murci 702
murenæ cognomen unde, pagina 919
murena fluta, & Tarteſia, pag. 328
murenæ 1025
murenæ cum uipera coitus, 205 210
murenula 115
murenæ unde lautiores, pagina 1070
murenis obijci, quale ſupplicium 898
mures è terra gigni 57
mureus color 833
murex cur ſacer 449
muri cur ſacri Homero, pagina 450
murilegull 298
murium conceptacula, myſteria 919
à muribus arroſi panes, optimi 234
murrinæ potus 723
murtiæ ſedes 690
mus peregrinus, pro muſco pag. 942
muſa 226.770
muſici 226
Ant. Muſa Braſauolus 623
muſæ rhetoris dictum 993
muſæ, Cœli & Terræ filiæ, pag. 770
muſæ cur Ardalides 1039
muſæ cur Iouis ac Memoriæ filiæ 76.376.770
muſæ cur nouem 855
muſæ Hiliſſiades 767
muſæ initio tantum tres, & quæ 1072
muſæ Plautino ſermone uſuræ, ſi Latinè loquerentur 211
muſæ tres, earumq́; nomina 855 1072
muſæ unde Heliconiades, pagina 855
muſarum allegoria 222
muſarum choragus Apollo, pag. 222
muſarum chorea quæ 8
muſarum choreæ expers, ineruditus 161
muſarum corolla è roſis, pagina 1054
muſarum mater cur Mnemoſyne 367
muſarū nomine cœleſtes ſphæras intelligi 770
muſarum ratio, & diuerſa inuenta 226
muſarum ſacellum Spartæ, pag. 736
muſarum ſcytala quid 349
muſis amicus præcipuè deus, ſomnus 1039
muſis qui primi ſacra fecerint 855
muſis ſcenica certamina ab Alexandro celebrata, pagina 770
muſis ſingulis Bacchus unus præfectus 846
muſæi & Orphei amicitia, pag. 882
muſca alba Tolleti 640
muſca, Lyrica cognominata, pag. 515
muſcæ audacia 659
muſcarum deus 845
muſcarum fuga in Olympiæ panagyri 908
muſcarum obliuio 768
muſcis boum immolari in Actij Apollinis templo, pag. 908
muſcatula mus, quæ 911
muſcerda 1007
muſculus quid 145
muſculi χαλκεοὶ 979
muſcularij aquæductus 401
muſcus quid 942
muſica 648
muſica non data hominibus, 311 322
muſica, deorum donum 161
muſica in poculis improbata pag. 319
muſica inſtrumenta cur ouali figura pleraq; 745
muſica mundana qualis 317
item humana & organica 318
muſicæ probis moribus admittenda, quæ 314
muſica triplex 317
muſicæ commendatio 175 & 311
muſicæ contemptores 311
muſicæ duo genera 1127
muſicæ principia tria 312
muſicæ ſtudioſi, aut harmoniaci, aut canonici 175
muſicæ ſtudiū omnibus inſitum 312
muſicæ utilitas 322
muſica inſtrumenta quæ improbata 315
muſicam docet amor, prouerbium 313
muſici officium 318
muſicorum artificum uituperatio 322
muſicorum modorum uarietas & nomina, item inuētores 313
muſicorum organorum uaria nomina 318
muſocopi tibia 319
muſonianus 770
muſonia ars 770
muſonius philoſophus 803
muſtacia 335
muſtelati pepli 542
muſtelinus color qui 542
muſtum cur minus inebriet quàm uinum 1103
muſtū, frigoris ui diutius ſeruari dulce 1105
muſtum inebriare amplius, quàm uinum 1104
muſtum lixiuium 1104
muſtum oleum ibidem
muſtum quali omine primum bibi apud Latinos ſolitū, pag. 1092
muſtum tortiuum & circumcidaneum 1102.1104
muſti calor geminus 1104
muſti digeſtio quid 1109
muſti & uini interſtitium quod 1103
muſti feruor, ſeu ebullitio unde 1104
item ſpumoſum ibidem
muſti impetuoſius feruentis remedium 1104
M. Muſurus 630
M. Muſuri laus 514
mutæ ex literis cur dictæ aliquæ 1122
mutationis iucunditas unde, pag. 332
muti qui Hippocrati 469
mutia feſta 690
mutiæ ara 690
mutica 107
mutilatos arceri à ſacris, pagina 438
mutina capta 157
Q. u. Mutius 690
muto 122
Myſacere 947
myaces 526
myax 526
myca 328
mycematia 1175
mycenæ unde dictæ 328
myces 328
μύκητες γεγῆρεῖς 328
myconij calui 502
myconus 502
in Mycono apes nullæ 910
μυκτὴς 99.107
mydeſicaſto 920
mydeſis 216
mydri 422
mydriaſis 216.438
mydrus 810
per mydrum, iur audi mos, pag. 810
μύζω 121
μῦες 1148
mygdale 526
μυγμὸς 107
μύγμ@ 107
myinus color 599

μυγκῶ φιλόῳ 437
myle, & ibidem ſolis boues ſtabulari cur ficta 1003
myles 674
myli dentes 112
mylite 977
mylitta Venus 881
mylli 335
mylli Syracuſani quales, pagina 336
mylon 234
mylones 977
mymata & mimata 1048
myocephalon 216
myodochus 1007
myodoci 526
myonia quæ 526
myopia 526
μύωψ 439
μυωτὸς ueſtis 599
myoxis 526
myra unde dicta Græcis, pagina 1050
myracopa unguenta quæ, pagina 581
μυρία, quæ & μύριαδα, pag. 437
myrias 890
myrica, tamarix 369
myricæ uſus ad uaticinia, pagina 769
myricæus Apollo cur 269
myridis palus 981
myrine 939
myrine pluuiam nocere, pagina 1025
myriopus 175
myrites uinum 480
μυρμηκίζων pulſus 526
myrmex 250
myrmeces 504.600
myrmecia 1160
myrmecium 822
myro poetria, & alia 956
myrobrechi 480
myrotheca 1057
myrtea corolla ad mortuos pertinens 1055
myrrha Aegyptijs bal, pagina 939
myrrhæ flos 939
myrrha thymiamatis uſus, pag. 939
myrrhines 170
myrrhinus urbs 458
myrrhina 458
myrſine 939
myrtis 170.240
myrtilus, auriga cæleſtis, 832 1004
myrtili heroina 821
myrtus ſtatua 1076
myrti folia arida infantibus inſpergi ſolita 186
myrtis 515
myrto 1004. 1076
myrto, Socratis uxor 956
myrton 125
myrtoum mare unde dictum, & ubi 1004
μῦς 526
myſæ Amazonum more bellatrices 705
myſceledrus 386
μύσκος 942
myſtacon 99
μύσταξ 99.421
myſia Ceres 706
myſium 706
myſia unde dicta 596
& 1064
myſiæ aſini quales, prouerbium 705
myſiæ Cereris templum, pagina 1064
μυστιῶ 596
myſis 159
myſi à M. Craſſo domiti, pagina 706
myſorum mores 705
myſorum ultimus, prouerbium 775
myſonis dictum 389
myſſare 107
myſterici ſues, cur 980
myſterium à Dionyſio 222
myſteria apud Eleuſinē duorum generum 595
myſteria, maxium conceptacula 919
myſteria ne peregrinis impartirentur, lex Athenis, pag. 595
myſteria quid 596
myſteria unde dicta 596
myſtes 596
myſtici præcones 811
myſtile 596.334
μυστίλη 596
myſtron 596
myſtropolæ 596
myſus 706
mythæci Syracuſani coqui hiſtoria 495
mythici hymni 229
mythos quid à logo aut æno differat 580
mytis 507
myttotos 107
myunuorum cū Mileſiis bellum 880
myuri ἰελάπτοντες καὶ παλινδρομοῦντες, pag. 526
myuri, & μυουρίζοντες pulſus 526
myuri uerſus 121
μύξα 107.630
myxus 107
myxi qui 107
μύζειν 107
myxones 1025

N

NAbathei, eorumq; mores 721
nabathei mercatores 588
nabates 722
nablas 316
nabliſtæ 316
nabuchodonoſor 297
nænia dea 847
næuij uerſus Saturnij 983
naiades quæ 41.1089
& 1090
nanum meretrix, Proſcenium dicta 392.592
nani 123.825
nani unde dicti 825
nani præcipuè fluxæ atq; hebeti memoria 768
nanorum pudenda pro magnis 825
νάπαι 985.1021
nape 614
napæum mutém 985
naphthis 561
naphthæ mira uis 503
nar rad x 878
narati Babylonij mollities, pagina 325
narbonenſis Galliæ coniugalis ritus 1080
narcæus 510
narcææ Palladis templum, pagina 510
ναρκᾶν 1005
narce 957
narciſſus cur Eumenidibus ſacer 1005
narciſsi fabellæ allegoria, 1007 1008
narciſsi liberti hiſtoria, pagina 492
narciſſo colligēdo rapta Proſerpina 1005
nardinum unguentū 1172
ναρδίζειν 943
nardus cur thylacitis 972
nareces androgyni 268
nares an odorandi organa, pag. 942
nares corniuum inſtar 109
nares fornacis 107
nares puteorum 107
nares quare non claudantur pag. 108
narium mucus unde 434
narium munia 108
narium ſitus de ratio 65
& 108
narium uitia 106
è naribus profluuium ſanguinis unde 108
narratio qualis eſſe debeat, pag. 914
narthecophori multi, Bacchi pauci, quid apud Platonē, 242 243
ναρθηκοφοροῦντες, pagina 256
naryca 251
naſamonum mores 723
& 724
naſati 1058
de naſatorū peculio, prouerbium ibidem
naſicæ cognomen unde, pagina 920
naſus uigilans quid 453
naſi magnitudine mutonis quantitatem concipi, pagina 1058
naſi puſtulæ quid ſignent uenteribus 943
naſo aduco homines, cur Perſis in precio 943
naſti panes 333
naſtocopi 333
naſtophagi 333
naſturtium, & eius uires, pagina 1010
nates, earumq; ratio 127
nates cur cædantur potiſsimum in pueris 127
natium ſcarificatio phlebotomiæ uicaria 127
natrix 990
natura, cur iuſta Hippocrati dicta 94
natura cur οἰκόνομος & ἐνεργὴς Ariſtoteli 94
natura δημιουργὸς 12
natura duplex 997
natura in formam & materiam diſtributa 808
natura non aliud quàm deus pag. 847
natura pro pudendis 129
naturæ rationalis gradus tres pag. 57

naturale quid, & quot modis accipiatur 802
naturalis uirtus quae 64
nauale bellum uetuſtiſsimum quod 833
nauethi fluuij appellatio unde 920
nauclerus 566
naucratis urbs 828
naucratitarum nuptialibus coenis quid cantum, pagina 1041
naufragi cur & quando fluitent 1040
nauigãdi artis Neptunus auctor 728
nauigandi peritia Phoenices clari 719
nauigatio quibus morbis ſalutifera 998
nauigia Indis compingi laqueis, cur 717
nauigia quandoq; abſorberi, mari quieto, cur, pagina 997
nauis ἔνοπλος 833
naues aphractae & cataphractae 832
naues cur per hyemem tardi ueheant 994
naues ex cupreſsis 952
naues hippagogae quae, pagina 821
naues primum qui concinnarint 833
naues propli, quae 833
nauiũ nomina ab inſulis, pagina 286
nauium roſtra protomae, pagina 1114
naula 316
naulia 316
naulum 566
naumacha haſtilia quae 533
& 814
naumachi cognomen unde Themiſtocli 533
naupegus 833
ναυφύλαξ 281
nauplius cur Echinus dictus pag. 456
naupraeſtrides unde dictae, pagina 920
nauſeae rationes 998
nauſeabundos cur faciat mare 998
nauſithous Theſei gubernator 694
nautebatae qui 972
nauticis qui dies ſuſpecti, pagina 528
naxiarum mulierum octimeſtria puerperia 861
naxios nummũ ſignaſſe primos 353
ναξιουργὴς cantharus, pagina 280
naxus à Dionyſio euerſa, pagina 246
naxus cur Dionyſia 861
Greg. Nazianzeni eruditio, pag. 729
Neanias 753
neaniſcus 753
neanthis lib. De rebus Graecorum 533
neapolis à Phalero condita, & Hercule 251
neapolitanorũ lampadicum certamen 425
nearchi Pythagorici apophthegma 331
neate 312.551
nebris 247
nebrus 247
nebrida ferre, prouerbium, pag. 1037
νεβριδόπεπλος Bacchus cur 543
nebulae pro pane 1006
necepſo Aegyptius 916
neceſſarij cibi qui apud Plutarchum 237
neceſsitatis ſacellum 845
νεκροκορίνθια 828
necromantia Pythagorica, pag. 735
νεκρῶν quid 828
necropernas cur Achilles dictus 828
νέκρωσις 988.1160
νεκυομαντεῖον Aorni Theſprotidis 705
nectar quid 243
nectar, Olympi uinum, pagina 243
nectaris allegoria 330
nectendi mos quando exoleuerit 461
nectendi ratio, & lex 461
necti 460.463
nectrides 458
necyſia 654
neda fluuius 685
neda nympha 935
νήδυμος unde Homero dictus ſopor 188
nefandi dies 528
negocium ocio praeſtantius, pag. 389
neides Sami inſulae ferae, pagina 842
neleis Diana 880
νημερτέως 305
nemeas 614
in Nemeis ſelino coronari ſolitum 484
nemeorum menſis hieromenia 983
νεμεσσᾶ 419
nemeſea 419
νεμεσητικός 419
nemeſis 273.405.417 418 419 829
nemeſis à Ioue compreſſa fabula 418
nemeſis, diuini iudicij angelus 417.419
nemeſis, Oceani filia 418
nemeſis, ſuperbiae uindex, pagina 419
nemeus Iupiter 419
neminem unum in multis excellere 226
neminem unum omnibus ſatisfacere poſſe 512
nennus 574
neocles Crotoniata 1042
neocles Themiſtoclis filius, pag. 533
neodamodes 972
neon, pro uere 911
neoptolemi Enniani dictum, pag. 647
nepenthes auſcultationes, pag. 732
nepenthes Homericum quid 1011 731 732
nepeta 675
nephalia ligna, quae 250
& 882
nephalia ſacra 882
nephelion 216
νέφος quid 965
nephritis 120.144.1160
νεφριτικὰ pharmaca, pagina 144
nephthys 179
neptunus Βασιλεύς 444
neptunus cur Gaeochus & Enoſichthon 1175
neptunus Hippios & Damaeus 542
neptunus cur Hippios 728
& 825
neptunus cur maris deus habitus 708
neptunus cur Mycetas 667
neptunus cur Petraeus 824
& 825
neptunus equitãdi & equos domandi auctor 728
& 825
neptunus Februario praefectus 983
neptunus, prouidentia naturalis 541
neptunus etiam Triton dictus 775
neptuni Aſphalij ſacra, pagina 1175
neptuni cum Cerere congreſſus, equina ſpecie, 582 728
neptuni cum Pallade certamen de Athenarum urbe 619 825
neptuni cum Phoebo diſsidium, quid allegoricè, pagina 679
neptuni equeſtris ara & ſtatua 588.818
neptuni & Mineruae de Athenarum nomine cõtentio 825
neptuni et Solis de Corintho certamen 826
neptuni filij qui ueteribus habiti 81
neptuni filij, prouerb. 790
neptuni Hippodromij templum 728
neptuni ſtellae ueteribus, quae pag. 30
neptuno & Terrae commune oraculum Delphicum, pag. 614
neptuno quae immolari ſolita 667 1070
neptuno thynnus immolari ſolitus 107
neptuno, ut Palladi glaucos oculos tribui 542
nerantzion, malum medicũ, pag. 1135
nereides quae 40.41
nereides, quae & aquei daemones 40
neronianus ager 119
nero altera humani generis fax 407
neronis Amazo 1136
neronis crudelitas in Chriſtianos 360
neronis dicterium 328
neronis in perfodiẽdo Iſthmo conatus 815
neronis paricidium 417
neronis prodigalitas 786
neronis quinquennium, prouerbi

uerbi

nerbium 407
neroni necatus Thraseas philoſophus & Seneca, pagina 847
neronem cur à philoſophie ſtudio Agrippina ſeuocarit 1117
neronem reſurrecturum, futurumq; Antichriſtum, quidam opinati 408
νέρτερος 551
neruus, ſupplicium 362
neruæ cognomen unde 919
neruæ forum 1076
nerui optici qui, & eorũ coitus 544
nerui, ſenſuum ac motuum uehicula 62.66
nerui an ſentiant 43
neruorum in corpore ſitus ac uſus & ratio 90 91 1120
neruorum συζυγίαι, ſiue paria ſeptem 65
neruis infeſtum frigus 957
neſei equi 824
neſeus campus 824
νησαῖον πεδίον 824
νῆσις 135
neſtoris ætates quomodo intelligendæ 754
neſtoris poculum 1057
νησὼ 516
neſo, Dardano nupta 516
νῆσος 598
neurobatæ 248
neuroſpaſta 248
neuroſpaſtice 249
nexilis laqueus 463
nexilis ueſtis 463
nexum æs 463
nexus pro obligatione 463
nexus quid 463
nexum dare 461
nexum inire 461
nexi qui 460
nexorum ſtatus Romæ 460
νήαιρα 135
Nice athleta, qui 504
nicandri poeſis 221
nicanor cur Stigmatias dictus 274
nicanoris Seleuci hiſtoria, 256 816
νίκη ἐπίδικος 895
nice Minerua 542
νίκη unde dicta Græcis uictoria 167
nicephorius Iupiter 542
nicephorus 176
nicephororum gloria perpetua 167
niceteria 505
niciæ in capilli tinctorẽ epigramma 1118
niciæ ſcutum 358
niciæ imperatoris ceſſatio, pag. 906
niciæ pictoris uoluptas qualis 331
niciæ uenatoris hiſtoria, pagina 906
nicippi tyrannidis portentũ, pag. 482
nicolai balani, & unde dicti, pag. 166
nicolaus Bonaciolus 623
nicolai Genuẽſis medici laus, pag. 1106
nicolai Leoniceni laus 208 & 1016
nicolaus Leonicenus 567 & 623
nicolaus Peripateticus 166
nicocrates tyrannus 275
nicolaitæ hæretici 167
nicomachi Smyrnæi hiſtoria pag. 408
nicopheles Thebanus 319
νικοφόρος Venus 411
nicoſtratus medicus 921
nicoſtrati hiſtrionis præſtantia 540
nicoſtrati uenuſtas 834
nicoſtratis meretricula 309
nidarion 982
nidus, in platano cœna 950
nigidij Figuli de nominum ratione ſententia 918
niglaros 176
nigredo non aeris, ſed aquæ propria 965
nigredinis ſpecies 1003
nigri cognomentum unde Peſcennio 743
nigror & frigus an eiuſdem ſubſtantiæ 965
nigror, μελανία 1173
nigroris cauſæ 1173
nihili rem ſignificantia uocabula plura 1006 1007 1008
nil dulcius quàm omnia ſcire, prouerbium 188
nil iucundius quàm capere, prouerbium 267
nilus chryſorrhoas 1028
nilus, Aquila dictus 255
nilus cur διιπετὰς 1000
nilus cur Iupiter & Saturnius, Aegyptijs 1027
nilus cur Triton dictus 775 & 1028
nilus Ioui antiſtrophos, pagina 1027
nilus Latinis Melon 358
nili appellatio unde 775
nili aqua quare abſtinere ſoliti Iſiaci 178
nili cataractæ 873
nili delta perfodere qui conati 816
nili fœcunditas 1027
nili nomina 775.1028
nili paludem ingreſsi eruptio pag. 1029
nilos obſepiendi mos 813 & 814
niloticæ aquæ laus 1027
ningere κρημνῶσαι quid, pag. 1064
ninus à Semiramide necatus, pag. 834
niobe in ſaxum 583
Aug. Niphus Sueſſanus, pagina 623
nitarion 181
nitrus 181
nix in Aegypto, in delicijs, pag. 328
nix mulſo perfuſa, quid Domitiano 498.499
niuem uetuſtate rubeſcere, pagina 712
ex niue animalia, apud Armenios 712
niues apud Armenios cur rubentes 712
niuiũ apud Armenios copia, pag. 712
No, priuatiua particula, pagina 921
nobilitatis argumentum, pilei uſus 773
nobilitatis inſigne lunata fibula 788
nobilitatis inſigne lunati calcei 789
nobilitatem abſque uirtutis meditatione nihil eſſe, pagina 790
nobilitatem in aſtragalis geſtare quid 788
νᾶκαρ 133
noctua 641
noctua nummus Athenienſis 352
noctuæ an à ciconijs nido ſubmoueantur 951
nocturnæ lucubratiõis commendatio 771
nodinus deus 985
noe ebrietas 1098
τὸ νοητικόν 779
nogaliſmata 1048
nola 741
nola in cubiculo, quid 741
noli me tangere, morbus, pagina 1160
νομὴ 321
nomæ, ulcera quæ ſerpant, pag. 321
nomen cur infanti non ante diem ſeptimum imponi ſolitum 860
Athenis uerò decimũ 860
nomen idem & proprium eſſe & glottam, poſſe, pagina 470
nomen propriũ quod 470
nomen rei organum 918
nomen ſubſtantiam aut qualitatem ſignificare, quid pag. 918
nominis ſui amiſsi ſomnium pag. 654
nomina ſacra quæ 1087
nominatores qui 2014
nominum cognitio, ſapientiæ pars una 977
nominum compoſitionis ratio 441
nominum formatio à uirtute, felicitate, moribus, euẽtibus, &c. 921
nominum non rei, inter ſcriptores præcipuos controuerſia 331
nominum ratio recta quæ, et quid 918
nominũ rectitudo quid 918
nominarij qui 1014
nomi conuiuales 1068
nomi polemici qui 671
nomios Iouis cognomentum unde 191
νόμοι 264.320
nomorum ſpecies 320
nomophylaces qui 698
nomophylacij ianua 638
νόμος 320
νόμος καὶ χώρα 694
nomos in muſica quid 320
νόμος ὄρθιος 320
nomos pro præfectura 321 & 589
nomos Pythicus qualis 613
non omnibus dormio, prouerbium 453
non ſi te ruperis, prouerbiũ unde

unde 1109
nona Parca 861
nonos 123
nonnæ 179
nonij montes 848
& unde dicti 849
nonni qui apud Aegyptios, pag. 179
norios mandragora 657
normalis ager 119
normaliter 767
νάρο↓ 1113
nortia 829
nortia dea 847
nos quō proferatur 918
noſocomion 1119
noſocomi 228.1119
νῶτα 567
nota pro peregrinis 921
nothæ coſtæ 120
νοθέας γράμματα 355
& 921
nothis contribui ſolitæ pecuniæ 355
nothrotes pro ueterno, pagina 392
nothus qui 921
notiæa medulla 91
notio 375
notophorum 833
notus, pluuiæ conciliator, pagina 551
notus uētus unde dictus 551
uide Auſter
nouellus Torquatus 1108
nouembris Dius mēſis 576
nouembri præfecta Diana, pag. 983
nouenarius numerus pro multitudine qualibet 854
nouenarij numeri perfectio, 854 & ratio 855
nouendialia ſacra 653
nouendialis cœna 653
nouitatis gratia 219
νοῦς 200
νοῦ, ſiue mentis ara Anaxagoræ dicata 391
noxa dea 1055
nox amori furtiuo congrua, pag. 167
nox autumnalis cur uerna frigidior 1171
nox, cur euphrone Græcis, pag. 404
nox, cur Latona 616
nox hyemi aſsimilata 530
nox è terra genita cur in fabulis 966
in nocte conſilium, prouerbium 403
noctu cur omnia ſonantius audiantur 173
Nubendi ritus apud uarios, quis 716.717.718
nubentium caput cur haſta comeretur 811
nubentium capita cur uelari ſolita 1080
nubes pro re nihili 1006
nubes ſolis ſpeculum 876
nuca, cerebri uicaria 19
nudaſſe corpora in certaminibus primos Lacedæmonios 485
nudipedalis climopale 550
nudipedalia ſacra 550.551
numa Pompilius canus natus pag. 919
numæ cur extinctū Fidei templum 343
numæ Pompilij de ſilentio inſtitutum 841
numæ inſtituta cur credantur Pythagorica 736
numæ Pompilij magia 347
numæ qualia ſacra inſtituta, pag. 428
numæ regis ſepultura 652
numam primum ex ferro & aere cudiſſe nummos, 353 354
numenia 529
numeniæ dies, Mercurio ſacer, & Apollini 258
numenius philoſophus 219
& 621
numenij Halieuticon 920
numenij laus 1181
numerandi per digitos ratio ueteribus quæ 891
numerare nouit, prouerbiū, 852 853
numerarij 231.863
in numerato 863
numeriani hiſtoria 493
numerus in anima 853
numerus perfectus, item mas & fœmina quis 149
numerus potentia uel actu, pag. 863
numerus, prouerbium 1115
numerus quadratus 691
numerus quid 853.863
eiusq; uſus & neceſsitas, item præſtantia 853
numeri inuentor Theut, pagina 863
numeri utilitas 1116
numeri à Thraſimacho primum orationi adiuncti, pag. 424
numeri qui lineares, plani, ſolidi 863
numeri qui uniuerſi 862
numeri milites qui 1115
numero aliquo habere, quid pag. 863
numero dicere 863
numero nil prius, nil menti ſimilius 853
numerorum fons, monas, pagina 856
numerorum partes 859
numerorum ratio non cōtemnenda 859
numerorum ſciētia maximè diuina quibus habita 852
& qualis 853
numerorum ſcientia philoſophi propria 1115
numerorum uariæ appellationes 863
numerorum uis Pythagoræ quanta 854
per numeros quid Plato & Ariſtoteles intellexerint pag. 853
numeris indita deorum nomina, cur 423
numia numiſmata 353
numidarum equi 830
numidarum libido 725
numinæ afflatorum exempla 473 474
numiſmata ueteribus gemmarum uicem implere, pagina 353
numiſmatopolica res 355
nummus exigui pretij 355
nummus Græcum nomen, pagina 354
nummus Spartanus, prouerbium 353
nummus ſtamneus, ferreus, æneus 353
nummi ænei 867
nummi aurei & argentei feriendi inuentum à Lydis, pag. 775
nummi uſus & nota 896
nummū cudere primum adorti Aeginetæ 348
nummi ſcortei 354
nummorum adulterinorum uaria appellatio 354
nummorum ſculpturæ uariæ, pag. 1004
nummorum ſpecies plures, 351 352
nummorum uaria apud diuerſos inſignia 353
nummos cudendi apud Cumæos auctor Hermodice pag. 842
nummos quis ſignauerit primus 353
nummis cur pecudis nota impreſſa 896
nummis indiſtinctè legatis, exiguiores intelligi, pagina 354
nummulariorum menſæ in templo quare à Chriſto ſubuerſæ 54
nūtiū remittere uxori, quid 663 1081
nunquam Hecale fies, prouerbium 1157
nupta noua cur in lanata pelle conſidere ſolita, pagina 1036
nuptarum opertá facie prodeuntium mos 472
nuptarum regibus apparatus qualis olim 1086
nuptialiorum inuentrix Erato 226
nuptialis cantio qualis, pagina 1090
nuptialis impenſa 1089
nuptialis Iunonis ſacra, qualia 1085
nuptiales coronæ, ſportulæ, pag. 1090
nuptialibus cœnis inferre omnium aut μελίπηκτα, apud Naucratitas cautū, pag. 1041
nuptiæ cur τελέιαι 1078
nuptiæ quæ ueteribus illegitimæ habitæ 1085
nuptiarum commendatio, 1078 1037
nuptiarum delectatio 1079
nuptiarum immaturarū incommodum 1084
nuptiarum ritus uarij apud diuerſas gentes 1083
nuptiarum ſymbolum cornices duæ 1131
nuptijs accommoda ætas, quæ 1084
nuptiatores 1089
nupturire 1090
nutricatio 63
nutricibus cur deſtinatum à Platone triuium 1075
nutritem eſſe adoleſcentem debere 87

nutri

nutricibus non dandum uinum 1095
nux baſilica 168
nux pontica 168
nuces pini, cupreſſi, &c. pagina 952
Nycteris 1066
nycteris cur dictus Chærephon 467
nycticorax 641
nycticorax quomodo capiatur 106
nyctoporia 233
nympha 107.125.245
nympha in nomere, quid, pagina 992
nympha muliebris pudendi, pag. 527
nympha ornatus puellaris, pag. 732
nymphæ, cur pro nuptijs, pagina 1090
nymphæ, cur ſponſæ dictæ, pag. 827
nymphæ, cur Iouis filiæ, pagina 999
nymphæ, Iouis nutrices, quæ, pag. 935
nymphæ, in Libya mulierum appellatio communis, pagina 1094
nymphæ quid 827
nympham in uirginibus præcidendi Aegyptiorũ mos pag. 527
nympharum in ſacris mentio honeſta 1089
nympharum in ſacris memoria unde inſtituta, pagina 1094
nymphis equæuus, ſiue ἰσῆλιξ, qui 753
nymphis antra dicari ſolita, & cur 430.1094
nymphas 1094
nymphæum urbs ibidem
nymphæus lacus 314
nymphis 1089.1094
νυμφίων 824
nymphicus lectus 1073
nymphica lutra 727
nymphica πέλη 1078
nymphides 1094
nymphij 753.1090
nymphodorus 714
nympholepti 133
νυμφῶναι mulieres tantum frequentare ſolitas, pag. 1071
nyſiæ ſaltationes 165

O

Ωπίπευ 553
oa 1168
oa lutris 1168
oa pocula & ooſcyphia, pagina 1040
oa pro meſpilis 1040
oaria 1042
Oberati qui 460
obeliæ panes 333
obeliæ panes Dionyſio offerri ſoliti 334
obeliæ unde dicti 334
obeliaphori 334
obeliſcus ex ſeptem miraculis orbis 884
obeliſci 334
obeliſci bupori, qui 820
obeliſcolychni 164.214 & 683
obelus 352
obiectũ ſimplex cur duplum quandoq; ſpectetur 545
oblatio apud deum eximia, quæ 422.423
oblatio, tributi genus 175
obliuio ex peſtilentia 628
obliuio unde homini 86
oblongi numeri qui 863
obloquutio 452
obnuntiatio 271
oboliæa 352.501
obolere 943
obolos ſex manum impleſſe, pag. 352
oboloſtates 213.352
obolus 352
& unde dictus 352
obolus Atticis quot chalcos contineat 739
obrimo cur Proſerpina, pagina 1005
obryzum 192
obſcœnis inferre principis imaginem quid 264
obſtetrix cur omphalotomos 571
obſtetricũ præſtigia ex umbilici nodis 121
Occari uites quando dicantur 922
occatio 274
occaſionis ara 485
occeps 830
occipitium cur non caleſcat pag. 501
occiput 97
occupatio ſeria in rebus nihili taxatur 666
oceanus in balneo, quid, pagina 1167
oceanus poſt omnia, poſt Oceanum nihil, quomodo dictum 999
oceanus pro Nilo 775 & 1028
oceanus quomodo terram circundet 999
oceani allegoria 246
oceani alueus uerior ſub perusta zona 34
ochana 358
ochanos 358
ὀχεῖα 820
ὀχόλευσιν 820
ὀχοϊφευδον 820
ἀχὸν uinum 480
ochus, Machæra cognominatus 1169
ochi regis auaritia 516
ochi Perſarum regis hiſtoria pag. 723
ochi ſanguinarium ingenium quomodo à Perſarum Magis deprehenſum 513
ochum regem cur aſinum appellare ſoliti Aegyptij, pagina 1169
ocium uide Otium
ocimum electro non permoueri 577
ocimum miſodulon 577
ocimum non ferre fœminas, pag. 1136
ocimum ſerere, prouerbium, pag. 577
ocymi eſus noxius, & quibus inuiſus 577
oclaſma ſaltatio 164
ocnus 229
ocnos, erodiorũ genus 521
ὀκτάβλωμος panis 335
octacnemi rotæ 611
octaua, muſicum inſtrumentum 316
P. Octauij mollities 326
octauio oblati uultures, quale augurium 1031
octimeſtria Naxiarum mulierum puerperia 861
octimeſtris partus cur raro, & ubi uitalis 752.753 761 860 861
octobri præfectus Mars, pagina 983
octonarius numerus imperfectus, ac uitæ ominoſus, pag. 860
octonarius, ſolidorum primus 861
octonarij uis ac ratio 861
octonario iuſtitiam ſignari Pythagoricis 861
oculatus 1058
oculus an natura ſuapte luminoſus 102
oculus cur globatæ figuræ, pagina 586
oculus humanus inſatiabilis pag. 103
oculus, naturæ ſpeculũ 102
oculus regis, quid 544
oculi dextri palmus, boni ominis 944
oculi ictus, uel motus 544
oculi quadrati figura 587
oculi ſubſtantia 102
oculi ſymbolum 1142
oculi uitia 437.438
oculo celerius moto, fulgorẽ percipi: contrà, non item, cur 548
oculi compreſſo cur igneum quiddam promatur pagina 548
oculo nullum ineſſe propriũ colorem 102
oculi ægopi 477
oculi animalium quorundam cur noctu quàm interdiu efficaciores 550
oculi animi indices 108 & 113
oculi apoſtrophi & diaſtrophi, qui 544
oculi charopi, glauci qui, pagina 477
oculi cur nigri, aut cæſii, & utriuſq; uidendi ratio, pagina 587
oculi cur non in occipitio cõſtituti 437
oculi cur uitiantur ſpadonibus & re Venerea utentibus 502.544
oculi eruditi qui, prouerbium 1136
oculi faciles cur dicti 101
oculi, mentis indices 1113
oculi quare duo tantum 101
oculi raui, qui 477
oculi ſanguine ſuffuſi, impudentiæ ſignum 104
oculi, unde dicti 101
oculorum abuſus 103
oculorum ad liuorem collatio 798
oculorum affectiones, earũq; nomina 215
oculorum anguli 434

oculo-

oculorum thalamus 435
oculorum anguli ſylueſtres qui 435
oculorum celeritas 101
oculorum ex coitu imbecillitas 502
oculorum ex nimijs uigilijs tumor, item ex amore, pagina 1153
oculorum excrementum melancholicum 105
oculorum faſcinatio 776
oculorum humores 585
oculorum medicamina 216
oculorum mira conſtitutio, 101 102
oculorum partes 585
oculorum paſsiuæ cupiditates 104
oculorum ratio 96
oculorum ſitus 65
oculorum tunicæ quot 585
oculorum uitia 437.438 543 586
oculorũ uſus excellens 101 & 543
oculos conditos acutius cernere, prominentes hebetius 103
oculos, exploratoris uice fungi 96
oculos iuuari in aurifodinis pag. 1113
oculos, menſtruis ac genitali profluuio affici 102
oculos, ſoli animantium homini deprauari 543
oculos tingendi mos 103
oculis etiam ineſſe uenena, præcipuè inuidorum, pagina 792
oculis ineſſe ſplendorẽ igneũ pagi 547
in oculis pudor 622
oculis tumentibus inſpectare, quid 216
ocypete, harpyia cur dicta, pag. 1143
ocyptera 216
Odaxyſmus 112
ὄδιον 1076
odium theatrum ibidem
odenatus 510
odi memorem compotorem, prouerbium 457
odiũ πολυπραγμονεῖν, pag. 306
odontiaſis 112
odontiſmus 613
odontophyia 112
odoramenta agitata cur plenius afficiant 941
odoramenta uiro præcipuè congrua, quæ 1063
odoramentorum in theatris uſus 1055
odorandi ſenſoriũ cur in homine retuſius 937
odorandi ſenſorium quódnã & ubi 937.942
odorãdi ſenſus commoditas, quæ 67
odorandi uis in cane præcipua 858
odorati imbres, qui 993
odorati ſuffitus, utilitas mira pag. 939
odoratus uocabula 942
odor quid 265.266.938
odoris ex uino præſtantia, pag. 1101
odoris in aromatib. quæ cauſa 1129
odoris ratio 308.548 & 549
odoris ſenſorium ubi 942
odori percipiẽdo quæ neceſſaria 937
odorem malũ cur augeat calor 937
odores contrahi frigore, pagina 1006
odores florum & ſuffimentorum, è longinquo ſuauius olere, cur 940 & 941
odores ſanitati plurimũ conferre 938
odorum in ſenibus & gracilibus fomentum 938
odorum naturam caloris ui conſtare 941
in odorum ratione ambiguitates plures 940 & 941
odorum ſpecies duæ 265
odoribus an ſuffici alimẽtum queat 937.938
odoribus cur præcipuè capiantur homines 937
odoribus nutriri ſpiritum, pagina 938
odoribus quomodo oblectetur quandoq; cerebrum, pag. 266
odryſes pro Thamyri, cur, pag. 611
Oecades fici 684
οἶκος 1050
œcus ibidem
œdipodia fons 818
œdipus cur Coloneus 817
œdipodis heroum 818
œniſpa 250
œnoſphonda 250
œno 248
œnochoi 1069
œnogala 1104
œnomaus hiſtoricus 412
œnomaus 821
œnone inſula 348.710
œnone nympha 710
œnopion uini colendi auctor pag. 1021
œnoptæ 1069
œnutta maza 335
οἰωνός, œonus primus ſtadij in Olympijs uictor, pagina 484
οἰσοφάγος 113.134
œſype 936
œſypus quid 936.1102
œ'ypum 386
œtes ἄτομον pratum, cur dictum Sophocli 451
Officioſi qui 559
Ogala 1041
ogmius Celtis Hercules, & eius imago 193
ogmos 302.991.1134
ogygium pro uetere 345
ogygium quid 985
ogys rex 985
ogygus rex 345
οἰκέτης 838
οἴκημα pro carcere 637 & lupanari 637
οἰκέτης quid à δοῦλος differat 971
οἰκοδεσποτῶν 28
οἶκοι σκηνῶν 290
οἰκόσιτος 431
οἰκότριψ quid 838
οἰκτίστη mors 136
οἰκουργία, τὰ 838
οἴδημα 215.408
οἶναι pro Aetolia 590
οἴνη cirrhas 733
οἰνιστήρια 480
οἰνίζειν 943
οἶνος pro uino unde 590
οἰνοπίπας 481
οἰνοποιός 43
οἰνοχόος quid 1003
οἶνος cur Græcis uinum, pagina 480
oiptoton 386
οἰσπώτη 386
οἰσυπηρόν 386
olacitas 943
ola 429.430
olcia aurea quæ 141
oldendorpius 623
olea à Pallade producta, pagina 825
olea cur Ithacenſi antro applantata fingatur Homero 460
olea diuinæ prouidentiæ ſymbolum 460
olea fons 167
olea Iouem coronari, cur, pagina 459
olea moria 458.460 & 619
olea, Palladi ſacra, & uictoriæ ſymbolum 460
olea uiti inſita 459
oleaſtri arbor ex Hyperboreis ad Græcos tranſlata 483
oleaſtro coronãdi mos 484 485 825
oleaſtellum 460
oleatum 1172
oleæ caducæ 459
oleæ ſtrictiuæ 459
oleæ calliſtephani quæ 458
oleæ puræ à pueris præcerpendæ ritus 459
olearum fertilitas unde 459
olearum ptoma 460
olearum ſpecies 457.458
olearum genera 458
olecranum 245
ὠλεκρανίζειν 118
olecranon 118.245.649
olen Lycius, eiusq; hymni, pag. 622
olen primus poeta 226 227 614
olenus Calenus 666
olere bene, quæ nihil olent, prouerbium 943
in oleribus piper, prouerbium 265
oleros urbs 711
oleria Pallas 711
oleria feſta 711
oleoſas plantas inoculationẽ non admittere 1171
oletare 943
oleum acanthinũ, ſamicum, thurinum, ciborium 192
oleum album 191
oleum amarum 192
oleum dulce 191
oleum calidum 1149
oleum cur frigore denſeſcat, pag. 1172

oleum cur inter cætera liquida non remiſcetur 1173
oleum cur minus pellucidum quàm aqua 996
oleum cur non concreſcat, pagina 932
oleum cur ſuperfluens optimum 1091
oleum, inſaniæ pharmacum, pag. 191
oleum lachrymas ciere 436
oleum maris fluctus inſperſum ſedare 965
oleum muſtum 1104
oleum omphacinum & ὠμοτριβὲς 191
oleum plantis infeſtum, item apibus 1171
oleum ſpicæ 1172
oleum ſurſum ſemper petere, pag. 1173
oleum Venafranum 329
oleum uetus recenti candidius 1173
oleũ uiride, & conditũ 191
oleo ferrum moliri 191
oleo perunctos aquam calidã minus ſentire 1173
oleo poto cieri uomitum, pagina 1172
oleo ſeruando loca ſubterranea cuiuſmodi apud Græcos 1093
olei fons Auguſti temporibus 191
olei diaphanum & leuitas unde 965
olei diuerſa uis in lauis & pilis 1173
olei euaporatio 1173
olei inuentio 708
olei natura 191.1172
olei nouitij uiror 1173
olei opificium quis primus excogitarit 191
ὀλιγοσιτία 1149
olfaciendi ſenſus minus alijs neceſſarius, & quæ eius utilitas 67
olfactus cur in homine quàm animantibus quibuſdam hebetior 937
olfactus ratio 858
uide Odoratus
olidus ueternus, cur apud Catullum 392
oligariſtia 233
oligophorum uinum quale, pag. 1101
ὀλιγότριχος 83
oliuitates quatuor 191
olonthos 684
olophoia quæ 615
olophyctides 470
olophygdones 470
olorus Thucydidis pater, pagina 487
olpæ 1057
olpe 537
olpis piſcator 537
olta 397
olta ἀλίφαν quid apud Ammianum 396
olus atrum 819
olympia 621
olympia ab Hercule nuncupata 484
olympia ab Iphito inſtaurata 484
olympia ad Cronium collem celebrari ſolita 485
olympia Κρόνου λόφος, pagina 485
olympia cur quinto quoque anno celebrari ſolita, itẽ quando, & quot dies, pagina 484
in Olympiæ panegyri mira muſcarum fuga 908
olympiæ ſtatuæ 1136
olympiæ uictores olea, non cotino coronari ſoliti, pagina 458
olympiadis apophthegma, 592 842 1084
olympius cur dictus Iupiter, pag. 774
olympij Iouis crater 1068
olympij Iouis famulatus, pagina 974
olympius cur cognominatus Pericles 953
olympij dij qui 774
olympium templum 774
olympici certaminis initia apud Græcos quæ 483
olympici Iouis ſimulacrũ pagina 885
olympicorum certaminũ ratio, & ſingulorum incrementa 484
olympiorum corona cotinos pag. 484
olympicorũ primi uictores, qui 484
olympicis certaminibus excluſæ mulieres 535
ex Olympionicis temporum ſupputatio 485
olympus mons, qui & Lycæus 935
olympus muſicus 313.314 320 840
olympus polydiras 115
olympus pro Ioue 774
olympus quid & unde, pagina 774
olympi allegoria 679
olympi uertex pluuijs intactus 34
olynthi 684.685
olynthophorus ficus 684
olynthos 401
olyra 722
Ombrij Iouis ara 1027
omentum 135
ὀμματόφιλλον 435
omnes de tribus primum dici 857
ὁμογέροντες 754
ὦμοι 148
omolimon 1063
omoplatæ 113
omotarichos 498
ὠμοτριβὲς 191
omphacinon indumentũ, pagina 599
omphacinum oleum 191
omphacium 1094
omphacomeli ibidem
omphale cur dicta 534 & 535
omphales hiſtoria 723 & 775
omphali uariæ notiones, 570 571
ὀμφαλοὶ ἀσπίδος 570
omphalion, ſiue Omphalus Theſſaliæ 572
omphaliſter 571
omphalites 572
ὀμφαλώδης ſtolos 573
ὀμφαλόεσσα ἄρτος, cur Nicandro 572
omphales 535
omphalos Cretæ 572
omphalos Parnaſi 571
omphalotomos 571.610
omphacites 755
omphax 1094
ὀμφὰ 571
omphe 572
omphæ 572
ompnia Ceres 572
ompnij 572
ompnia manus 572
ompnia nubes 572
omuli in Antoninum pium ſcommata 472
Onagrius color 599
oncæ 583
ὀνέατα 480
ὄνειροι, quæ ſomnia propriè 1030
ὄνειροι, unde dicti 1036
ὀνειρωγμοὶ 1039
ὀνειρώττειν 1035
onera cur ſiniſtræ non dextræ imponenda 20
oneuon quid 632
oneci quid 632
onias Hebræus 897
onidæ 285
onirocrites 1036
onirocritici libri 1036
oniropolos 1036
oniſcus piſcis 243.1169
onis 386
oniſcos millepes & centipes pag. 1169
onites 194
onobeli 123
onocephali ſymbolũ 1169
onochelos 824
onochelum cur & finxerint & appellarint Chriſtum quidam 1170
onocolon 414
onomademi Chij dictum, pagina 1021
onomatotheræ qui 919
ὄνος 967
onos 123
onoſceli dæmones qui 41
onoſcelis ex aſina 824
ὀνθυλεύειν 943
onthos 386.943
onthyleuſes 1048
ὄνου γνάθος, promontorium 731
onyches xylini 642
onychiſmus 642
ὀνυχίζειν 642.1055
onyx 105.118.292 & 1057
Ope 435
opaon 683
ὄπις 109
ophiaſis unde dicta 501 & 730
ophioctonos 680
ophioneus dæmon 42
ophionei uatis hiſtoria 408
ophis 301
ὄφιν θάλπεις καὶ σὲ ὄφις, prouerbium 1111
ὀφθαλμοῦ 216
ophthalmi 544
ophthalmi in conuiuijs qui, pag. 1069

ophthalmicorum affectio, pag. 874
ophthalmitidos Mineruæ templum 541
opias 685
opilij Macrini crudelitas in ſupplicijs 362
opinio 200
opinio quatenus imaginatio ni coniuncta 778
opinionis error 424
opion 683
opiones 683
opis tabulæ 370
ὄπις 103
opiſthenar 118
opiſthij 824
opiſthocomæ Euboici 258
opiſthonomi boues in Libya, pag. 725
opiſthoretica 144
opius à filio ſeruatus 415
opla 164
opora 685.1155.1156
opora 1155.1156.1170
oporones qui 1156
oporophoræ arbores 1156
oporophylacium 1156
ὀπός quid 685
opportunitatis in actionibus neceſsitas 381
ops 472
opſartyci libri 330
opſartyſis 330
opſiganij indicia 1089
opſigonos 1135
ὀψιμαθής 618
ὀψιάλγοι, cur Lacedæmonij 674
opſodædali 1071
opſophagus Apollo 380
opſophagi cognomentũ Apicio inditum 326
opſophagi qui 330
opſothecæ militaris 114
optanium quid 1064
ὀπτήρ 676.683
ὀπτήρια 544
opteria 828
ὄπτησις 158
optice 549
optices uſus 561
ὀπτικοὶ nerui 102
optici nerui, qui, quá ue ratione coeant 544
optili 104
optiletis Mineruæ 104
optimum non naſci 79
optimi cognomen Traiano, ex ſenatus decreto 921
ὀπτός 1066
ὀπτόν eſſe crudum piſcem, griphus 1066
opuntij cur pro monoculis aut cæcis 438
opuntiorum ſacra 430
Oracula à multis comprobata, itemq́; damnata 47
oracula apud Græcos heroicis reddi ſolita 50
oracula, dæmonum inuentum pag. 43
oracula quo theologiæ genere contineantur 48
oraculorum origo 48
oraculorum uanitas 305
orarum 755
oraros 572
ὀρέστιος Græcis qui Horatius 483
oratio breuis an præſtabilior & quatenus 953
oratio cur omnium animantium uni homini tradita, pag. 947
oratio hominis index 788
oratio Aſiatica, & duo eius genera 886
oratio, perſuaſionis ſacellum pag. 424
oratio quid ab actione differat 887
oratio ſine cõtrouerſia quæ, pag. 887
orationis ad ferrum collatio, pag. 953
orationis breuitas laudabilis pag. 677
orationis conciſæ uis 633
orationis diuerſitas 954
orationis genera 470
orationis gratia ex inopinato 1066
orationis magnificentia & ſplendor, quid 685
orationis ornatus 886
orationis rationisq́; uim ineſſe cunctis animalibus, pag. 642
orationis ſpecies duæ 230
orationis τραχύτης, ſiue aſperitas 657
orationis uis 74.75
oratione quantum reliquis animantibus præcellat homo 75
orationes panegyricæ 1119
orator an fiat, poeta naſcatur 225
orator, non alius quàm philoſophus 1116 & quõ ſeparati ſint 1117
orator quis 748
oratoris laus 885
oratoris finitimus poeta 221
in oratore quid præcipuum 885 & quæ potiſsimum requirantur 744
oratores multitudinis ſerui, pag. 839
oratores ubi non permittantur affectus mouere 913
oratorium 275
orbicularis figura qualis, pagina 14
orbis appellatio 22
orbis longitudo 20
orbis ſeptem miracula, quæ, pag. 884
orbis ſubſtantia à ſtellarum ſubſtantia diuerſa 25
orcana 278
orchematice cãtilena 1053
ὀρχηστικά 321
orcheſtra 290
ὀρχιστῶν ſpectacula encyclia 969
orchomenus 787
orchomenij 787
orchomeni ἀλμῶνις unde 1018
orchos 1016
orcini liberti 370
orcinianæ ſponda, quid Martiali 378
C. Orcinius 379
orcus pro Plutone 378
orcus unde dictus 379
orci galea 198
inter orci cancros adhæſit, prouerbium 182
orcius theſaurus 378
ordinaria quæ 404
ordinarius homo 404
ordinion 091
ordinis ſacramentum 1083
ordinis uis 312
in ordinem redactus, qui, pagina 969
orcæ 920
orcas 686
orectæ haſtæ 814
ὀρεγεῖν 31
ὀρείχαλκον 738
ὀρειν 426
oreſcoæ feræ cur 675
oreſcoi Homero quid 639
oreſta urbs ab Oreſte condita 627
oreſtes an in Pythijs perierit pag. 423
oreſtes ubi à furore liberatus pag. 630
oreſtis expiatio 823
oreſtis iudicium in Areopago 458
oreſtis ſcena 823
oreſtis tempora 423
ὀρεξαι 814
orexis uelut canina, quid ſignificet 493
organarij 747
organica membra quæ 90
organica muſica, quæ 318
organorum muſicorum uaria nomina 318
organum pſalterium 316
organũ quid in homine 90
orgas 452
orgades 431.1022
ὀργή 905
ὀργὴ πρὸς τοὺς κρείττονας 840
ὀργιλότης 904
orgeones 431
orgeonicum dipnon 1049
orgia à Thyia primum celebrata 615
ὀργιάζειν 431
orgyia 837
orica inga 820
orichalcum an uſquam reperiatur, Ariſtoteli dubitatum 738
orichalcum factitium 738
orichalcum in india naſci, pagina 738
orichalcum metallis omnibus precioſius 738
orichalcum quid 738
orichites 1090
oricum 1019
oricius buxus 1019
oriens, dextra cæli pars, 18 298
orientis, ingenia acerrima, pag. 383
In Oriente cur prouenient aromata, gemmæ, elephãti, leones, &c. 18
cur in Oriente omnia prouenient odoratiora 877
origanum 498.1146
origenem male ſentire de filio & ſpiritu ſancto 52
origenis error 61
origenis excellentia 52
origenis ſententia de animis hominum improbata 55
originarij ſerui 276

origen

origenis eruditio 729
origenis frequens ſtudium, pagina 596
origenis opinio de dæmonibus, excuſſa 52
origenem ſibi genitalis recidiſſe 52
orinda panis 333
orindium ſemen 333
orion unde dictus 145
orionis canis 661
orippus Megareus 485
oriſgontis reguli uxor 510
oritarum apud Indos mores pag. 716
orithios 320
orithyia Boreæ rapta 575
orithyiæ raptus 1005
ὀρμαστίας 401
ὄρνις pro ſternutamento, pagina 945
ornithia 671
ornithomania 630
orobanche, cynomorium 126
orobanchi 755
oromaſis 244.698.857
oron 285.755
orontes fluuius 717
orontis hiſtoria 889
orontis proceritas 717
oroſangæ Perſis qui 282
orphani qui 554.555
orphaniſtæ 554
orpheus à mulieribus diſcerptus 206
orpheus maſculæ Veneris auctor. 554
orphei caput in Leſbo oracula dediſſe 554
ad Orphei conditorium luſcinię 705
orphei & Eurydices fabulę allegoria 1122
orphei & Muſæi amicitia, pag. 882
orphei fabula 821
orphei inuenta, & interitus pag. 705
in Orphei gratiam, mulieribus ſtigmata inuri ſolita apud Thracas 597
orphei per octo nomina iurantis inſtitutum 861
orphei quercus 706
orphei ſacris initiandi ritus 555
orpheoteleſtæ qui 554
orphica ſacra 554
orphneoteleſtes 554
orphos, bellua 554
ὀρρωδοὶ humores qui 86
orrhodia 123
orropygium 120.123
& 127
ὀῤῥοπυγιστικός 123
orrhos 123
orſi pro deo Magis 857
orſinis elegans de Bagoa dictum 556
orta omnia occidere, quomodo intelligendum 376
orthi Bacchi ara 247
orthia Diana 320.671
orthia phalanx 320
ὀρθιάζειν 527
ὄρθιον 320
orthius nomus 320
orthium carmen 320
ὀρθόκερως φρίκη 259
& 1143
ὀρθοίπελα 465
orthographia 290
orthoſia Diana 320
orthoſtade 114
orthoſtadia ueſtimēta 114
ὀρθοστάδην 548
orthoſtadios tunica 598
orthoſtates panis 333
ὀρθόθριξ 259
orthonoæ pro gallo 919
orthria Diana 320
ὄρθρον 320
orthus Gerionis canis 527
orthuſios mons 320
ortus ab adorātibus ſpectandus, Pythagoræ ſymbolū, pag. 856
ortyges, qui, prouerbio, pagina 1007
ortygia apud Epheſios 168
ortygomania 630
oryx 136
orygis perpetua ſitis 1100
orygmata 636
Oſcedo 395
oſcedo unde prouenire ſoleat 395.396
oſcheon quid 991
oſchei affectiones 991
oſchia 249
oſchophoria 249
oſcitantes cur minus audiant pag. 105
oſcitatio in enixu letalis, pagina 945
oſcitatio quę probetur 396
oſcitatio uagi ſecuriq; animi indicium 396
oſcitationes, metaphoricè quid 396
oſculana pugna 1179
oſculum frontis 100
oſculo excipiendi mos 118
& 1154
oſculorū certamen apud Megarenſes 555
oſiris quis 179.244
oſiris à Typhone necatus, pagina 659
oſiris pro Baccho Aegyptijs pag. 722
oſiris pro deo cur 848
oſiris. ſol 588
oſiris ſubnigro corpore, pagina 1169
oſiris cultus 178
oſiridis interitus qua die, pagina 762
oſiridis uictimæ 659
oſiſmica littora 509
ὄς, αὐτός 1015
os, animi ueſtibulum 108
os, non eſſe ſpirandi organum 166
oris multiplex uitium, ex Quintiliano 465
os phalangis 572
os porci, Sergij cognomentum 980
os ſacrum 120.448
& 449
oſsis ſphacelos quid 989
ὀστᾶ 572
oſſa fracta per poron, non unitionem cohærere 91
oſſa in humano corpore, quot 91
oſſa omnia omento integi 91
oſſarij 460
oſsium albedo 608
oſsium compoſitio 501
oſsium generatio 159
oſsium diſtinctio & nomina 90
oſsium ratio 90.1120
oſsifragus φήνη 364
oſsibus an inſit ſentiendi uis pag. 111
oſsibus præcipuè infeſtum frigus 957
ὀσφύς 144
oſtagra 97
oſtenſionales milites 832
oſtigo 386
L. Oſtij paricidium 416
oſtocopos 1052
oſtracina pecunia ante Numam 354
oſtracion 298
oſtraciſmus 897
oſtraciſmi auctor 840
oſtracoderma quæ 1046
oſtracon 298
oſtracophoria 618
oſtreon color 599
ὄστρεα 271
oſtrea ῥαβδωτά ibidem
ὄστρεα ibidem
oſtrogotæ qui 706
ὦτα 106
ὦτα σκαρδαμύττειν, pagina 105
ὠτεγχύται 140
othon 590
otium apud quaſdam gentes laudabile 393.394
otium capite mulctatū, Draconis legibus 363
393 394
otium honeſtum, quale 390
& 391
otium ſine literis, mors 390
otium Thracibus honoratum 705
otij deteſtatio 389
otij indicia 756
otij rationem extare debere, 393 394
otioſum eſſe ſatius, quàm nihil agere 394
otioſi uerè qui 390
ὠτώεντες tripodes 303
otto 738
otus 106
otus κόβαλος 42
otus, nycticorax 641
oti qui 106.401
otides 106
otum & Ephialten primos Muſis ſacra feciſſe 855
Ouum 14
ouum de arborum fructu, pagina 1118
ouum factus totus, quid, pagina ibidem
ad ouum ſumem integram afferre, quid ibidem
ouum nuptialibus cœnis inferre, apud Naucratitas cantum 1041
oui chryſon, pro uitello, & chloron 1042
oui cum mundo ſimilitudo, pag. 1040
oui elementa quatuor ibidem
oui ſomno theſaurus indicatus 1035
οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ prouerbium 399
oua corrupta cur fœtent,

integra non item 1040
oua cuiuſmodi mares uel fœminas producant 1041
oua cur toſta diſsiliant facilius, quàm ſi coquantur aqua 1040
oua funda impoſita, rotatione percoqui 299
oua in expiationibus adhiberi ſolita 1040
oua in ſecundis menſis apponi ſolita 1118
oua inter animal & non animal uelut media 1040
oua menſæ ſecundæ etiam inferri ſolita, & cœnæ initio 1041
oua πνικτά 1058
oua pro teſticulis 125
οὖα, ſorba 878
oua τρομητά, ſeu tremula, quæ 1041
ouali figura cur aures & lingua 745
ouorum diuerſa nomina, pagina 1041
ouorum lutea, ὠῶν τὰ χρυσᾶ 238
ouorum natura mirabilis, 1039 1040
ouum putamine duplici, pagina 1041
ouorum quæ præſtantiora, pag. 1042
ouorum ſimilitudo, prouerbium 1040
ouorum ſtolos ὀμφαλώδης 573
ouidij battologia 466
ouidij exilium & obitus, 466 467
ouidianæ poeſeos luxuria, pag. 466
ouis leonem pariens 482
ouis pella 1070
oues pyrrhicæ 194
oues Soli ſacræ, Apolloniæ, pag. 1003
ouium imaginationis in conceptu, hiſtoria 776
ouillæ pelles cur bibli ueteribus 1037
οὐλαί 1082
οὖλον 616
οὐλοχύται 429
οὐλότατον τείχωμα, pag. 608
οὐρὰ phalangis 572
οὐραῖος δεσμός 883
οὐρανία 144
οὐρανοχρώματα Græcis, quæ 36
οὐρανὸς pro capite 774
οὐρανὸς quare dictum cælum 31
οὐρανὸς, quare πολύχαλκος Homero 10
οὐρεῖν 473
οὐρῆθρα 316
οὔρια oua 1042
οὖρος ibidem
οὐσία 785
Oxis 1057
oxoſma 202
ὀξύβαφα 507.1057
oxycratum 1172
ὀξυδερκοῦς Palladis ſacellum 546
oxylipes panes 335
oxylus Aetolus 484
oxylus Eleorum regulus, 484 510
oxyli filiæ Hamadryades, pagina 686
oxyngion 1172
ὀξύφωνοι 742.978
ὀξυωπία 544
oxyrhynchi 502
ὀξύτης quid 97.373
oxythymia 201
Oza 943
ozanica 943
ozæna ulcus 106
ozima 1136

P

Paſchyales 593
παχύδερμοι, quare ſtulti Græcis 185
παχύτης 215
pactides 315
pacton 283
pactyes Siſyrophori, cur, pagina 720
pacuuij cum Ario colloquium 535
padus uide Eridanum
pæan, cur pro Apolline 228
pæanis clamandi mos unde congreſsuris in acie, 614
pæanes 228
pæanice cantilena 1053
pædagium 231
pædema 672
παιδαγωγία 224.231
pædagogiani pueri qui, pagina 224
pædagogium 224
pædagogis 231
pædarion 753
pæderaſtes cur dicta tragœdia 555
pæderos 224
pædes 231
τὰ παιδικά 556
pædicæ tibiæ 319
παιδικοὶ hymni 556
παιδίον 753
pædiſca 224
παιδισκεῖον 224
παιδίσκος 753
παιδοφθόρος 559
pædotribæ quid à gymnaſte differat 801
pædotribæ 1166
παιὼν 228.1053
παίων 1053
pæonia manus ibidem
pæoniæ uis contra comitiales 199
pæon quid, item pæan 1053
pæon 767.1053
pæonis ſpecies, pæonica ſyntheſis, magnifica 886
pæonum mores 695
παῖς 753.764
παῖς, Perſei & Aſteries filius 765
paſſa 335
παιπάλημα 1045
pepale ibidem
page, πηγαί 434
pagi qui & unde 818.966
pagondas Thebanus 484
paguros, cur ſenilis cutis, pagina 754
paguri 754
pala 198.202
paleanche 114
palemon Hercules 194
palemon 418
palephatia papyrus, prouerbium 1177
παλαίφατον σέβασμα pag. 1178
palephatus grammaticus, pagina 1178
palephatus τῶν ἀπίστων auctor, deq; eo plura, pagina 1177
itē alius hiſtoricus 1178
palephati nomen quid, pagina 1178
paleſticus 504
paleſtra præmia quādo pueris propoſita in Olympijs 484
paleſtræ primus in Olympijs uictor Echemus, pagina 484
paleſtra reſtitutio 484
paleſtricæ inuentor Phorbas, aut Theſeus 505
paleurgi 402
palamedes cubici ludi inuentor 789
palamedes ypſilon literæ inuentor 276
palamedis poemata à quibus prodita 792
palamedis uafricies 402
palamnæi dæmones 47
palari 284
palatæ uites 284
palathæ fici 685
palatiar 1088
palatij nomen unde 282
palatonis pictoris hiſtoria, pag. 840
pale 505.649
paleæ auis 739
palearum natura 370
palilogiæ gratia 466
palimbachius, qui & Saturnius 983
παλιμβολία 343
παλίμβολος qui 343
palimboreæ uenti 780
palimpega 402
palindoria 402
palinthus 917
παλιντοκία quid 294 & 295
paliuros, quare arrhabos dicatur 424
pallas uide Mineruæ
pallas Agorea 678
pallas Ambulia 818
pallas Anemotis 781
pallas auleticæ inuentrix, pagina 320
pallas Capania 344
pallas, cur ἀθήνη Græcis, 541 543
pallas cur Glaucopis 101 & 541
pallas cur Trittogenia, ſeu Tritogenia 774
pallas cur uirgo credatur, pagina 541
pallas dea bellica 686
pallas dies quæ 774
pallas, diuina prouidentia, pag. 460
pallas eadem cum Iſide 178
pallas equeſtris in Libya genita 348
pallas ἐργάνη 606.736
pallas ex Iouis uertice 541
pallas Narcæa 510
pallas Neptuno & Tritonide

de palude nata 542
pallas olea ſuperato Neptuno coronata 460
pallas olearia 711
pallas Parthenos 435
pallas Polias & Schenias, pagina 444
pallas, prouidentia intellectualis 541
pallas Sais & Singa 867
pallas Stratia 541
pallas ζωςήριæ 868
palladis Aegidos allegoria, 680 867
pallados ἀρείας ara 458
palladis ἀςρατείας templum 867
pallados ἀξιοποίνȣ ſacellum 679
pallados cum Marte diſsidij allegoria 680
palladis & pepli eiuſdem allegoria 541
palladis galeæ cur gallus inſideat 606
palladis Haleæ delubrum, pagina 656
palladis Hippiæ ara 485
palladis μητρός ſacellum, pag. 546
palladis ὀξυδερκȣ̃ς ſacellum 546
palladis polos 353
palladis Sciraados ſacellum, pag. 1087
palladis ſedentis ſtatua 541
palladis ſimulacrum æneum, cornicē tenens, cur 570
palladis ſimulacris cur draco apponi ſolitus 356
palladi Athenas ceſsiſſe, quid pag. 619
palladem tribus infeſtiſsimis feris oblectari 543
palladas poeta 227
palladæ elegans tetraſtichon pag. 761
pallades puellæ quæ 868
palladium à Conſtantino Byzantium tralatum 1073
palladiū cur à Diomede redditum Aeneæ ibidem
palladium forum ibidem
palladium quale ſimulacrum cælo delapſum ibidem
palladij celeritas 411
palladia ſimulacra quæ, pagina 1073
πέλλαν 269
pallene Alcyon 531
pallene locus unde dictus, pagina 1177
pallene urbs ibidem
pallene Sithonis filia, Cliti uxor ibidem
pallenicum aſpicere, prouerbium ibidem
pallenidis Mineruæ ſacerdos, Parthenos dicta 475
pallentes, μελιχροί 943
πέλλιξ 753
palma ἀείφυλλος 167
palma, anni ſymbolum Aegyptijs 168
palma ſons 167
palma mas aut fœmina, quæ pag. 797
palmæ arboris balani 166
diuerſimodi 167
palmæ arboris decor 167
palmæ arboris multiplex uſus 167
palmæ arboris renitendi uis pag. 263
palmæ cerebrum 96.168 & 169
palmæ epitheta 167
palmæ longæuitas 167
palmæ, maris & fœminæ fructus 168
palmæ, Carmanorum cibus, pag. 685
palmæ petalæ 980
palmea corona 167
palmare 174
palmaris ſcrobs 174
palmarium 269
palmata toga 269.599
palmatiæ 1174
palmatus paries 174
palmicum augurium 269
palmones 972
παλμός 174.250.269
palpebra, βλέφαρον 101 & 435
palpebrarum foramina, cui uſui 435
palpebrarum ratio 101
palſamum 720
paludes 1000
palta 814
paltenus 850
paltum ibidem
παλτὸν πυ̃ρ ibidem
paltus urbs ibidem
palys 249
παλυνέσθαι ibidem
pammachi 505
pammachion ibidem
παμμιγὲς corpus 1120
pamphagi cognomen 241
pamphili Alexādrini De nominibus liber 641
παμφόρον 348
πέμφιξ 934
pamphus hymnographus, pag. 825
pampinata lancea 1056
pan, chororum proxenos, pagina 166
pan, cur è pino coronam geſtet 952
pan, cur Mendes Aegyptijs, pag. 722
pan Lycæus, eiusq; antrum in Arcadia 935
pan, Pindarici carminis amator 560
panos Nomij ſacellum 848
panos ſacellum, & quibus rebus præeſſe Pan creditus, pag. 848
panos ſacra Athenis qualia, pag. 426
panos ſimulacrū apud Mendeſios quale 722
panos templi miraculum in Arcadia 908
pani iuncta Erato 848
pani 213
panium locus 213
panum umbræ 1007
πάναβρος 325
panagyris 294.1119
panaria arca 335
panaria ebrietas 1099
432 621
panathenea à Themiſtocle inſtituta 431
panathenea feſta 425
panathenæorū celebritas unde primum 426
panathenæorū ſaltatio 164
panathenaica pocula 1057
panathaneicæ nauis peplū, pag. 542
pancarpia 335
pancratiaſticus 504
pancratiaſtæ quando primū in puluerem prodierint, pag. 484
pancratiaſtæ qui propriè, & pancratiæ 504
pancratium 504
pancreon 141
pandæ 516
pandeſiæ 326.1051
pandare 263
panpati ſarcina qui 263
pandemus feſtum 737
pandemus meretricula 520
pandemus Venus ibidem
& eius templum 524
pandemus Venus 690
pandemij Homero qui 529
πάνδημοι morbi qui, pagina 521
pandia 648
pandicularis dies 429
pandiculatio 395
& unde fiat 395
pādora muliebris ſexus prima 536
pandoræ allegoria 255
pandoræ dolium ibidem
pandoræ pro patria interitus 475
pandura 316
panduriſtæ 316
pandurizare 316
panegyrica prouerbio quæ, pag. 1119
panegyricæ nugæ 1120
panegyricæ orationes, pagina 1119
panegyricum corpus 1119
panegyricum dicendi genus, pag. 478
panhellinon templum 243
panis angelorum 801
panis ciuilis qui 334
panis eſcharites 1006
panis percoctu difficilis 336
panis, genus nebulæ 1006
panis genera & inſtrumenta 333
panis prægustatio in nuptijs, pag. 1080
panes facierunt 335
panes frigidi albiores calidis pag. 1173
panes gyritæ, autopyri, pagina 114
panes optimi, quos mures arroſerint 334
panes primitiarum & propoſitionis 335
panum calentiū odore propagari uitam poſſe 801
panicum 717
paniſcus 288
paniſci caput in Chiroum lapicidinis extitiſſe 1021
pannarij 202
pannicularia quæ 202
pannoniæ ſeruitus 970
pannoniæ uinum à Probo imperatore 701
extra Pannoniam non eſt uita, prouerbium 701

pannoniorum mores 701
pannoniaci augures 701
pannutia poma quæ 1135
πάννυχις 511
panomphæus Iupiter cur, pagina 572
panoplia 809
panoptes Argus 660
panſæ cognomen unde 919
panſagia 809
panſeline 630.767
πανσυδὶ 859
panſyrus 534
pantaleon impoſtor 401
pantheæ uirtus 508
panthedæ Spartani in urbiũ mœnia cauillum 1018
pantheram omnium animaliũ ſolam bene olere 936
pantomimi 162
pantopolæ 821
panyaſis 478
papauer 238
papaueris folijs ludere ſoliti amantes 733
papaueris ſuccus caroticus, pag. 1102
papauerculum 238
paphie Veneris templum, pag. 525
paphiæ Veneris cultores, pagina 881.1129
papia lex 1000
papia lex à Gratiano ſublata ibidem
papilla 120
papillæ 120.1164
papillæ pro fontium tubulis, pag. 120
pappa 115
pappa Iupiter, & Pappæus, pag. 421
pappare 422
πάππας 99.421
παππάζειν 421
παππίζειν 421
pappiſſare 421
pappus 421.422
παρὰ μέλος, prouerbium, pag. 883
parabacchus Demoſthenes, cur 755
parabates 831
parabia 265
parabolani 1119
parabyſton forum 1073
parabyſton quid ibidem
parabyſtus lectus ibidem
paracenteſis 991
paracenterium 991
paracerides 130
paracharactæ 354
paracharagmata 354
paracnemidia 833
paracnemium 130
paracope 929
paracynanche 114
παράδεισος quid 34
paradigmata pro pœnis, pagina 207
paradigmatice 1137
paradiſus pro hominis mente 75
paradiſus quid 644
paradiſus ſub æquinoctiali, pag. 33
paradiſi quatuor fluminũ interpretatio 644
paradiſo terreſtri ſimilisquædam apud Platonem regio 33
paradoxologi 249
paradoxopœi qui 249
paradromides 813
parabaſium 654
parabaſius campus 654
parœmiacum carmen 250
paragaudes 597
παραγναθίδες 249
paragoge 402
paragramma 570
παραγραφὴ figura quæ, pagina 570
paragraphi in dramate uſus & eius forma 570
paralogiſmi 402
paralos triremis 450
paralurges 593
paralurgides ueſtes 599
paralus nauis Athenis quæ, pag. 294
parali qui 294
paralyſis ex frigore 958
paralyſis quid 194.195
paralyſis ſpontaneæ exemplum 777
paralyticum 194
paralyticus, blæſus 468
parameria 130
parameridia 833
parameſcos digitus 641
parammon Mercurius 725
paramythia 580
paramythicæ orationes, pagina 580
paranchoniſtes 795
paranguriæ 682
parangeliarchus qui 47
parapagma 292
parapechyon 118
parapetaſma 292.1089
paraphaſis 766
paraphora 402
paraphraſis 1013
paraphyades 135
παραφυόμενοι digiti, et dentes 642
παραφύσις 642
parapleuridia 833
pararij 37.404.405
pararbenchon 453
pararium æs 830
paraſcenia 292
παρασκευαστικὴ quæ, pagina 146
paraſemus rhetor 354
paraſemi nummi 354
παρασιτεῖν 431
paraſitica, Philij Iouis inuentum 431
paraſition 430.1052
paraſitus 1052
paraſiti appellatio unde, pagina 430
paraſiti πόλεως 430
paraſiti ſacrorum qui 430
paraſitorum genera 431
paraſphagis 113
paraſtades 714
paraſtata 130.146
paraſtatæ 482
paraſtates os 133
paraſynanche 114.660
paraſyra 469
paraſyri equi 831
παρατίλλειν 361
paratilmos pœna 362
paratitla quæ 324
paratura 978
paratypa numiſmata quæ, pag. 354
parauaſis 293
parauredi 683
paramauſticæ febres 855
paraxiphis 469
parazonium 868
parcæ, maris puellæ cur, pagina 861
& Noctis filiæ 861
parcæ tres, locus Romæ, pagina 861
parcarum maxima natu Venus Vrania 1129
parcarum nomina 861
parcarum ſacellum 678
de Parcis recondita quædam pag. 24
pardalea 1037
pardaleæ ueſtitus, prouerbium 1037
pardalis marina 909
παρεγχυματικὸς 430
parectatus 753
paredrios magiſtratus 51
πάρεδρος 51
& συνάρχοντες πάρεδροι 51
paredrus dæmon, qui 51
παρεγγράμματα 293
pareia 833
parembolis 287
paremplaſtica 910
paremptoſis 216
παρεγκεφαλίς 96
παρεγχύματα 93
παρεγγεγραμμένοι dij, qui 846
parentandi ritus 528
parentationes 654
parẽtes alicubi ex more cæſi & comedi 417
parentes à quibus uiolati, 416 417
parentes filiorum occiſores quomodo puniri apud Aegyptios ſoliti 420
parentes, Iouis ſimulacra, pagina 420
in parentes, quarũdam gentium immanitas 420
parentum animæ, filij 415
parentum cultus 415 416 421
parentum maieſtas ſacra, pagina 415
parentum nomine maiores, cognatosq́; & affines intelligi 422
parentum uincula filij, pagina 1085
parentibus qualis habenda gratia, & quibus potiſsimum 273
parentheſis 580
pareori 831
pareoriæ 831
parepigraphe quid 570
pares equi, pro duobus 830
πάρεσις 145.269
πάρεσος 145
παρέσιος 567
parhelia quæ, & ubi frequentia 931
paria inferis, ut imparia ſuperis ſemper tribui 854
parianis cultus Amor 622
paris ac imparis ratio ex Pythagoræ placitis, pagina 854
paridis & Helenæ connubium

ris quare infelix 1085
paridis hiſtoria, & inter deas iudicium 749 & 750
paridis in Græciam profectio Heſiones gratia, pagina 750
parientium ſellæ 821
parietarij 747
parij ſophiſtæ qui 748
parilia, Romana dicta 165
πάρειος 748
parios locus 750
parippi canes 661
pariſatidos & Artaxerxis hiſtoria 697
pariſthmia 114.133 & 816
pariſtia 565
parmenidis σφαῖρα 24 & 836
parmeno Byzantius poeta, pag. 1027
παρνασσία νάπη 614
parnaſius pro magno 822
parnaſus Cleodoræ filius, & mons 304.614
parnaſus, terrarum umbilicus 571
πάρνοπις 194
παραχιτώνοις 89.746
parochus 1080
παρωδός 409
parodia 409.410
parolene 117
paron nauis 286 & gubernator 286
paropia 435
paropſimation 1048
paropſis 1048.1070
parotia 833
parotia 435
parotides arteriæ 133
paroxyſmus 801
parrhaſius lucus 935
parricidarũ ſuppliciũ 204
parricidarũ ſupplicij ratio, 420 421
parricidium quando Romæ primum 416
parricidij deteſtatio 416 & exempla 416.417
parſimoniæ ueterum cõmendatio 235
parthenia equa, & fluuius, pag. 821
partheniæ tibiæ 319
parthenias qui 1088
parthenij modi 160
parthenij montis teſtudines Pani ſacræ 849
παρθενοκτονία 488
parthenon 795.973.1134
παρθενοπίπας 481
parthenos 245
parthenos inſula 842
parthenos Iphigenia 475
parthenos Iuno 848
parthenos numiſma 353
parthenos Pallas 485
parthenon amare, prouerbium 353
παρθένοι cupreſſi 952
partheni per exochen quæ dicantur 475
parthi, pro Perſis 696
parthorum, capillum effundere 688
parthorum duplex concilium 346
parthorũ polygamia 1080
parthorum regũ otium quale 394
parthorum ſarabaltum 597
partiarij qui 276
partiliter 734
partium primarum aut ſecũdarum actores, qui, pagina 291
partus octimeſtris 752 uide Octimeſtris
partus ſeptimeſtris & octimeſtris ratio 860
parulides 112
parybe 593
parybes 593
paryphi 593
paryſatidos apophthegma, pag. 885
πᾶς pro patre 421
paſceoli 747
paſiphae eadem cũ Daphne, pag. 170
paſiphaes templum 656
paſiphaes ueſtis 873
paſithea, pro Cybele 697
paſpale 1007
paſſali 1074
πασσάλου ἀνακρεμάσας, prouerbium, ibidem
paſſer de auitio quandoq́; pagina 524
paſſerculi cur eligat nunc, pag. 524
paſſeres albi 641
paſſeres τιτίζειν 324
paſſerum eſu procliuiores ad Venerem reddi 524
paſſerum libido 524
paſſienus an rectè apud Senecam 411
paſſum uinum 480
paſtas 1050
paſtinaca, trygon 457
paſtinum 1089
paſtoris cũ capella initus mirabilis 984
paſtores Aegyptiorum reges 590
πασός 852.1089
paſtus 1089
paſtus pro cõuiuio, unde uulgò 852
patauinæ urbis laus 474
patauinorũ ex pudicitia & grauitate laus 473
patauium à Venetis occupatum 155
patelena 983
patella 130
patellæ 37
patellarij dij 37
patellia pocula 1069
patellocharon ibidem
patera 130
paterna dignitas 416
paterniani heretici 122
pater ſolus generis auctor, non mater, apud Aegyptios 129
patris dictum ad filium ſe rapientem 420
patris percuſſor quàm ridicule ſe excuſarit 420
patrem qui filij non ſequantur 1085.1086
patrẽ quis laudabit, niſi improbi filij, prouerb. 788
de patria ueneratione Platonis locus 417
patri dij 983
πατῆσαι 480
πάθη 602.874.606
πάθη ἀστεῖα que Plutarcho 419
παθαίνεσθαι 913
πάθος, ſiue patheticum in oratione quid 913.914
patibulati 366
patientiæ, in ferendis æquo animo calumnijs, exempla 829
patopiæ 435
patos quid 263
patrimoniorum æquabilitatis ratio 1081
patroi cognomentum 475
patruchi 1081
pattaici dij 616.617
pattali 1074
pauline conſtupratio 179
paulus Catena 921
D. Pauli raptus 78
pauonis apud ueteres deliciæ pag. 328
pauonis carnes nũquã putreſcere 370
pauonis cognomen, quibus adhæreat 594
pauonis in uirginem amor, pag. 606
pauonis pennæ & rotatio, pag. 594
pauones albi quomodo generentur 776
pauones Babylonij 18
pauonum linguæ Heliogabali deliciæ 1071
pauonum oua 1042
pauſanias Cappadox 726
pauſaniæ in Chalciœco interitus 736
pauſaniæ Lacedæmonij tumor, & eius continentia pag. 479
pauſaniæ Spartani hiſtoria, pag. 1178
pauſia 192
pauſicape 975
pauus, qui & pauo 328
pax quomodo eadem cum iuſtitia 897
pacis ſignum caduceus, &c. pag. 811
paxami iura 240
payni menſis 1169
Peccare neminem ſcienter, cur à Socrate dictum, pagina 1122
peccatum non omne ex dæmonum inſtinctu 50
πῆχυς 117.118
peciolus 1156
pecten 125
pectines unde optimi 1070
pectus paruum, malum cur, pag. 772
pectus pedis 131
pectoris latitudo, roboris indicium 263
pectoris os 120
pectoris ratio, ac partium uocabula 119.120
pectora hominum debuiſſe feneſtrata fieri 341
pectora in mari quid, pagina 1004
pecoris uſus, pro pecunia, pagina 896
pecudis nota cur nummis impreſ-

preſſa 896
peculium caſtrenſe 1088
peculium profectitiũ ibidem
peculium aduentitiũ ibidem
pecunia dea 836
pecunia, nil non expugnari pag. 355
pecunia ſcortea & oſtracina ante Numam 354
de pecunia, uide plura in dictione Nummus
pecuniæ ad echinum collatio pag. 757
pecuniæ mutatitiæ exigendæ ratio ueteribus Romanis quæ 460
pecuniæ, bellorũ nerui 988
pecuniæ hyphoniæ 355
pecuniæ nothiæ, quæ 355
pecunias ab inuitis extorquẽdi mirus æſtus 1132 & 1133
pecunias cumulare arduum, cuſtodire difficilius multo pag. 757
peda 399
pedalij Indi, corumq; in ſacris uotum 897
pedamentum 284
pedaſenſes 545
pedatæ uites 284
pedeſtris oratio 218
pectinus 131
pediculos gigni ficorum eſu, pag. 685
πηγαί, pagæ 434
πήγανον unde 413
pegaſarij 682
pegaſus à Minerua freno domitus 426
pegaſi allegoria 1178
pegaſo equo uſus Bellerophon 479
pegma 203
peierantes luna quinta, totidem diebus cõmori 858
πεῖραι 402
πειθοῦς ſacellum apud Sicyonios 424
πελαγία θάλαττα 995
πελάγιοι piſces 995
pelagium mare, quod 995
pelagus quid, & unde dictum pag. 1002
pelani panes 334
pelani plures notiones 334
pelanos mola 334
pelargus ſophiſta 781
pelaſgi regis inuenta 587
pelatæ 969
peleus, pentathli auctor, pagina 505
pelei cum Tethide congreſſus 923
pelias ab equa educatus 838
peliæ uates 649
πελιδνωμα, pelidnoma, pag. 1070
pelintus, Buzygium 1087
pella ouis 1070
pella phiala ibidem
pellæ 1057
pellana 1070
pellarij 1037
pellene 597
pellenem euolare, prouerbium 597
pellenicæ lenæ 597
ſub pellibus eſſe, quid 1037
pellicæ 1057
pellicidare, quid 1037
pellides 1057
pellis Babylonica 1037
pellis hominis ἀνθρωπεία & epidermis 92
pellis pro pelle, prouerbium, quid 525
pellis ſiſyrna 597
pellis inſcenſio iuriſiurandi uice 1036
pelles hircinæ & ouillæ cur bibli ueteribus 1037
pelle pro tentorijs 1037
pellium appellationes 1037
pellium incubatus 1036
pellium uſus pro papyro, pagina 597
è pellibus indumenta Pelaſgum excogitaſſe primũ, pag. 587
pelluuiæ 1063
pelmata 131
pelophori 790
peloplathos 253
pelopidæ apophthegma, pagina 786
pelopidarum eburneus humerus 1116
pelopis medici iactantia, 410 411
peloponnenſium nũmus, chelone 351
peloponneſi iſthmus 815
peloponneſus platani folio ſimilis 526
peloria ſacra quæ 492
pelorides conchæ 328 & 1070
pelta Amazonica 358
pelta piſcis 358
peltaſtæ 358. 815
peluſiotæ, cur cepis abſtineant 915
πέμματα 428
πεμπάζειν quid 858
πέμπε, pro πέντε, pagina 858
πέμπελος 754
pempobolum quid 858
πεμπταῖος febris 858
penatium deorum nomina, pag. 983
pendens uinum 1105
penelopes & Vlyſſis connubium quare felix, pagina 1085
penelopes proci, prouerbiũ, pag. 1115
peneſtæ 969
penetæ 710
peneus fluuius 825
penia 229
penicæ comæ quæ 259
penis 122. 922
peniculus 922
pennatis pedibus ſalutare, quid 783
pentaclina habitatio, quid Perſis 695
pentaclinon 1050
pentacori ueſtes 598
pentacoſiomedimni 431 & 969
pentadactylos 858
pentades 858
pentadimnum 352
pentamnum 352
pentapharmaci inuentio, pagina 1072
πεντεπρωτία 363
pentapylon Iouis arbitratoris 799
pentaſtaterium 352
pentaſtiche 857
pentaſublon 858
pentathlus 504. 505
pentathli dromica 484
pentathli epoptæ 484
pentathli reſtitutio 484
pentelores ueſtes 597
penteſyringon 636
pentherium 259
πενθητήριος capillus, pagina 259
πεντώροφα tecta 299
penulam amiſit, prouerbium 597
penularum uſus 597
peolæ 524
peonaus 483
peos 223. 524
pepale 334
πέπανσις 158
πέπερι 911
πεπρίζειν 943
peplaſmeni hymni 229
peplus, Ariſtotelis commentarium 543
peplus inter tunicas 508
peplus quid 538. 598
peplis 543
peplion 543
pepli notio multiplex 541 542 543
pepli, quid ab eanis different pag. 598
pepographia 543
pepones cacochymi 554
pepones fructus qui 553
peponum appellatio 553 & 554
πέπτον 134
peræquatores 975
per annulũ trahi poſſe, prouerbium 205
πήρα 613
pera 613
peræas 1025
peranus, Maſſiliæ conditor pag. 594
perani Phœnicum ducis hiſtoria 1080
percne 1015
percnon 1015
percnopteron 1015
percolatum uinum 1092
pedicca 1143
perdix uenator 1139
perdix alba 641
perdix an etiã humana uerba proferat 1141
perdicis libido, prouerbium, pag. 1139
perdicis ſymbolum 1141
perdicis uafricia, prouerbium 1140
perdice magis mutus, prouerbium 1141
perdices τιτυβίζειν 324
perdices uocales ubi maxime pag. 1141
perdicum conceptio miranda 605. 1139
perdicum natura 1140
peregrinus philoſophus, cognomento Proteus 198
peregrinorũ conuerſationes mores quoq; peregrinos inuehere 677
peregrinis nõ ſemper Spartam

tum adire licitum, & cur pag. 677
peremptalis fulgura, quæ, pagina 381
perfectihabia, quæ entelechia Ariſtoteli 60
perfidiæ deteſtatio 343
perfrictio 395
pergamum, Idæ promontorium 502
pergulæ cognomen unde, pagina 920
περὶ πόδας 525
periacti 291
περιάγειν 291
periandri ſtulta arrogantia, pag. 1012
periandri duo 838
περιαυτολογεῖν 536
periautologia 230
περίβολον 582
perioeci Cretenſium qui, pagina 709
περικάρφεα 145
pericarphiſmus 1146
pericarpion 118.685
pericarpia 301.456 & 795
pericephalea 687
pericles cur κεφαληγερέτας dictus 773
pericles cur Olympius dictus pag. 953
pericles cynocephalos & ſchinocephalos cognominatus 659.773
pericles nunquam foris conuiuatus 1071
pericles quomodo popularem gratiam aucupatus, pag. 294
pericles raro populum adire ſolitus 294
periclis aries monoceros, pagina 1147
periclis caput 97
periclis in Bœotios ſcomma, pag. 345
periclis de conuictu ſententia 1071
periclis eloquentia qualis, 108 162 953
periclis in Megarẽſes decretum 452
periclis in Samios pugna, pagina 529
periclis lex, in quam ipſemet incurrit 759
periclis ortus 206
periclis ſtatuæ cur galeatæ, pag. 773
periclis urbana uafricia, pagina 402
pericletus Leſbius 229
pericranos 730
perictone Platõis mater, Apollinis phantaſmate cõpreſſa 516
perictonij allegoria 846
perideres 816
perideræum 658
perideris 658
περιγράψαι 569
perilaos tyrannus 737
perina Aegyptia 541
perineon 123
perineos 558
perinei 676
perineſa indumenta quæ, pagina 598
perinthi uacca ἄτρωτος pag. 128
περίνεφρα 143
periodicæ febres 855
periodus quid in morbis, pagina 855
peripateticæ rationes, ſolem non eſſe igneum 932 & 933 nec ſtellas 933
peripateticorum placita pro ira 900
periphallia 248
periphimoſis 126
periphora 1062
periphoreti cognomen 325
periphracta 288
peripneumonia 137.1160
peripoli qui 201
peripolia 524
peripſyxis 959.1006
peripteros ædes 783
peripyſmata 459
perirrhacides 169
περιρραντήρια 727
περισκελῆ 131
periſcelides 130
periſcylaciſmi 659
periſphyria 131
periſſochoregia 334
periſtiarchi 201.1040
περιστιβὲς 1051
periſtomion 1168
περιθεῖν 508
peritonæum 120.129 & 135
peritrachelion 816.1168
περιττώματα 94
Perittomatica corpora 94
periurij uindices Erinnyes, pag. 858
periuſia quid 785
περίζωμα 145
permutationis uſus ante nummum 896
πέργνας 828
πέργναμι 828
perodoria, dioſmos 937
perolatia 549
πέρονατρίς 542
περονᾶσθαι 543
peronæ 130.598
perones 130
peroriga 825
perpennæ nomen unde 922
M. Perpennæ triumphus, pagina 442
perperinum uinum 480
perpetuarium ius 276
perpetuum & æternum differre 21
perſa ab Hecate filia necatus pag. 421
perſa, ciborum iactus 697
perſæ Cephenes prius & Artei 696
perſæ cur plurimum neſcantur cardamo 1010
perſæ diſputaturi cur uino indulgeant 1124
perſæ, in moribus Medos imitati 712
perſæ zelotypi 696
perſarum bibendi ritus, pagina 1069
perſarum cadauera nõ computreſcere ut noſtra, cur pag. 1010
perſarum cibus cardamũ & terminthus 685
perſarum condiendi cadauera mos 653
perſarum continentia 1010
perſarum forma 697
perſarum fuga à mulieribus repreſſa 510
perſarum furandi licentia, pag. 673
perſarum ignis ſacri extinguendi ritus 563
perſarum in luctu mos 653
perſarum, munera conferre potius quàm accipere, pagina 483
perſarum legati quo pacto ab Alexandro dimiſſi, pagina 927
perſarum magi 268.496 513 747
perſarum Magis non temerè quenquam admitti in diſciplinam 749
perſarum mores ac ritus, 695.696. 697. 756
perſarum picturæ 697
perſarum plurimi grypi, pagina 629
perſarum polygamia, pagina 1080
perſarum regni à Græcorum quodam ſubuertendi, uaticinium 697
perſarum rex adorari ſolitus pag. 426
perſarum reges adorari ſoliti 426.835
perſarum rex quõ mane commoneri ſolitus 280
perſarum rex quomodo munuſculis excipitur 483
perſarum regis deſignati ex more uotum 427
perſarũ regis in legatos munificentia 426
perſarum regis luxus 282 & 695
perſarũ regis mollities 325
perſarum regis ſigillum quale 282
perſarum regis ſtationarij, & ſtationes 682
perſarum reges magiæ periti 345
perſarum regum in uxores mos 1083
perſarum regum ſepeliendi mos 650
perſarum regibus tributi nomine dati, excecti pueri, pag. 127
perſarum ritus in conuiuijs, pag. 1011
perſarum ſupplicationis genus efficaciſsimum quale 966
perſarum ſupplicium mos, pag. 568
perſarum ueſtes 599 696 712
perſarum uoracitas 211
perſas pædicare didiciſſe à Græcis 556
πέρσοι, pro eo quod eſt πρὸς σε 697
perſeus rex, unde cognominati Perſæ 696
perſei regis interitus ex fame 494
perſei filius ferrariam diſcere coactus 337

perſei

perſei ignobile genus 838
perſei uitreus clypeus & galea 198
perſephone 245
perſepolis ad meretricis de nutum ſuccenſa 536
perſicū forum quale 1074
perſicum numiſma ſagittarius 355
perſicus conuiuij mos 1062
perſicus ſinus 696
perſica auis pro gallo, cur, pag. 605
perſica poma ex Perſide aduecta 697
perſicis initio menſæ ueſcendum 697
perſica ſeruitus 968
perſica ſtola 712
perſicæ, calciamenti genus, pag. 707
perſicarum mulierum forma pag. 697
perſinos 697
perſithea, Venus 697
perſona primarum aut ſecundarum partium quæ, pagina 291
perſonatæ fabulæ 291
perſonati 291.400
perſonia 549
perſpectiuæ uſus 561
perſpicuitas 162
perſus piſcis 697
pertica triſtis quæ 812
pertinax imp*ator cur Chreſtologus dictus 922
pertinax imperator negotiator materiarius 968
pertinacis cognomen unde, pag. 920
pertinacis imperatoris hiſtoria 920
perturbationum uictor Deus pag. 900
pes, à pedo 131
pes, eiusq; partes, et alia multa de pede 131.132
pes dexter quare prius proferatur à quouis perfecto animali 19
pedem poſuiſſe 131
pede affecto cur etiam inguina afficiantur 15
pede uno continuè moueri nullum animalium poſſe, pag. 132
pedes cur extumeſcant fameſcentibus 492.493
pedes cur ſudent in trepidationibus 190
pedes nulli animantium ultra uiginti 132
pedum digiti monocaupti omnes 118
pedum digiti non iiſdem nominibus quibus manuum, pag. 641
pedion fœtor unde 936
pedum nuditatem concubituris officere 550
pedum rupturæ 132
pedibus quoſdam mira efficere 132
pedum 181
peſcennij Nigri uocalitas, pagina 743
peſinuntis nomē unde 1073
peſſi 125.788.789
peſſorum luſus à Palamede pag. 775
peſte facilius inſici canes, mulos & iumenta 662
peſtifera fulgura, quæ 381
peſtilentia Conſtantinopoli à dæmonum incurſu orta, pag. 41
peſtilentiæ aeris occurri odoratis ignibus 939
peſtilentiæ prognoſtica & cauſæ ex lunæ poſitu, pagina 767
peſtilentiæ ſpecies & cauſæ, pag. 521
peſtilentiæ uiolētia quoſdam ſeipſos perdere 909
petala 1069
petale palmæ 980
petali 980
petalides 980
petalium unguentum 1172
petaſus 980
peti qui 543
petiolus 131
petitiones gladiatorū 406
petræus Neptunus cur 824 & 825
petreſſa 614
petrobolus organum 414
petroboli 414
petronianus Valerius 738
petrus Antoninus Sylueſter Rhodiginus 912
petrus Aponenſis 529
πεττεία 775.788
petteutice 788
πεύκη, teda, uel pinus 953
peſinij miniſtri 971
πέζα 130.1168
φακὴ 334
φακός 334
φακῆ Hegemon 410
phaceli 748
phacinus panis 334
φακιόλιον δίκροσσον, 160 982
phacoides, oculi tunica 585
phacoides 97
phacota 97
phacoſſus dæmon 334
phæa 609
phæax Theſei proreta 694
phædra Minois filia 555
φαιδρόν 521
phaenna cur Pindaro Albai inſula 521
φαεννὰ Gratiarum una, pagina 846
phaennis uates 649
phæole 609
pheræ Theſſaliæ 590
phaeton cur dictus ſol 928
phaeton Eridanus antea, pagina 928
phaetontis incendium quid, pagina 928
phaetontis interitum quomodo lugere ſoliti Circumpadani 206
phæus color 599
phagedæna 1160
phago 989
phagonis exemplum 1108
phalacra, Idæ promontoriū, pag. 502
phalacræ quid 502
φαλακραῖοι χῶραι 502
phalacroma 502
φαλακρός 502
phalacri 249
phalacroſis 501
φαλακρότης 101
phalæna 249
phalangæ 790
phalangarij 791
phalangia 250
phalangium 250
phalangium rhox 822
phalanx antiſtomos, qualis, pag. 830
phalanx Macedonica 814
phalangis fabella 250
phalangis os & umbilicus, pag. 572
phalangis partes, & uocabula 572
phalanges 118.814
phalanges, digitorum articuli 641
phalangia 814
phalangitæ 814.815
φαλάγγωσις 216
phalanthus 508
phalanthi 249
phalaris tyrannus 206
phalaridis dictum 79
phalarus 249.258
phalcis 257
φάλαρα 249
phaleræ 249.250
φαληριόωντα κύματα, pag. 249
phalerides Veneri cōiuncta pag. 250
phalicum Dionyſii 164
phalios, phalion, phalij equi, 249 250
phallagogia ſacra 248
phalli qui 248.249
phallica carmina 249
phallophori 212.249 & 250
phallouitrobuli 123
phalon 249
φαλός 502
phala 502
phanæ 213
phaneus cur Apollo 615
phanetas 846
phanias & phanio qui crediti 213
phania teſtis comicus 118 & 212
phanus 213
phani 164
phani tragicis qui 113
phantaſia 70.73.1030
phātaſia in ſeparatis animis quid 368
phantaſia quot modis dicatur 628
phantaſia ſine imaginatio, quid 777.778
phantaſia unde dicta 778
phantaſia an arbitrij noſtri pag. 904
phantaſiæ uaria notio 628
phantaſiam cōſequentes affectus qui & quot 776
phantaſtici 628
phaon occultatus à Venere, pag. 1650
phaonis forma, deq́; eodem plura 347
phaophi menſis 1169
phaos 249
pharæ Arcadicæ 590
pharaonis ſomnium 1030
pharaones Aegyptiorum reges 590

phæres

Phares 172
Pharetra 809
Phariacum pharmacũ 590
Phari turres 835
Pharicum 590
Pharicum potio 590
pharis Laconica 590
pharifſei unde dicti 172
pharifſeorũ dogmata, ac ui-
uendi ratio, quæ 172
pharmaca mala quæ apud
Homerum 201
pharmaci qui 201
φαρμακεία 546
pharmacides icones 642
pharmacitæ annuli 201
pharmacites uenter 201
pharmacites uinum 201
φαρμακώδεις herbæ quæ
394 1119
pharmacopolia ocioſis accõ-
moda 391
pharmacorum appellatione
quæ ueniant 201
pharmacorum tres ideæ Ho-
mero celebratæ 732
pharnabazi in Maniam libe
ralitas 509
pharos 440. 564
pharſala, quæ Phthia 923
pharſalorũ uoracitas 344
pharſos 213
pharus 564
φάρυγξ 113. 133. 393
φασκώλιος 596
phaſelitarum ſacra 430
in Phaſelitas Stratonici ſcom
ma 411
phaſcles magni 346
phaſiani equi 823
phaſioli 805
phaſis quid 766
phaſes 766
φάσεις 766
phaſitheæ pro patria interi-
tus 475
phatnæ 112
phaulie 459
phauoniſ in Põpeium cauil-
lum 922
phauorinus Plutarcho inſen-
ſus 742
phauorini elegans dictum,
pag. 54
phauorini hiſtoria 742
phauſterius cur Bacchus, pa-
gina 426
phecla 1092
phedolia 684
phedalia de Strabo victoris
pag. 516
phedons Argiuum, primum
ſignaſſe nummum 353
phegor 492
φέλλακες ſici, ſiue phela-
ces, quæ 684
φέλλεξ 401
phelex 684
phelidij 251
phelidis inſula 251
phellas 251
phelleæ 251
phelleus 251
phellei loci 251
phelleſſæi 251
phelletæ 251
phelli, qui 250. 251
phellodrys 251
phellopodes 251
phellos 251
phellum 251
phellus mons & urbs 251
phelomata 401. 684
phelon 251
φελλοῦν 684
φέλλος 401
phemone 227. 614
phemius 227
phenace 687
phenaciſmi 402
φεναλίζειν 687
φένιος 363. 364
phennis unde 775
φεννίδες 733
phereus cur tragicus tyran-
nus dictus 558
phereclus 275. 502. 694
phereclus Theſei guberna-
tor 694
pherecydes cur Syrius 533
pherecydes phthiriaſi con-
ſumptus 533. 758
pherena 1081
pherecyclon 969
pherenices ob uiolata Olym
piaca ſupplicium 536
pherephatis feſta 1005
φερέπολις fortuna cur, pa
gina 691
pheres 528
pherne 1081
phernion ibidem
φέρσαι 27
φεύξιμος βωμός 213
phiblarum ſpecies 1057
& 1058
phialium Philippi aureũ, pa
gina 1058
phicion 527
phiſteris 128
phidiæ Iupiter in Olympijs,
487 885
phidiæ Mineruæ, prouerbi-
um 1134
phidiæ ſolers prudentia 356
phidiæ Venus 356
phiditia 709
& 1064
qualia Spartanis 710
phidon, argenti ſignandi au-
ctor 441
phidon 542
phidonia uaſa 542
phigalei qui, eorumq́ue mores
712 1069
phigalenſes 1069
phigalia 582
phigalenſium Ceres cur ni-
gra 582
philadelphi cognomen 921
philarchus in quo reprehen-
ſus à Polybio 955
philetor apud Cretenſes, qui,
555 710
philagri ſepulchrum à Me-
tello extructum 691
philagri ſophiſtæ hiſtoria, pa
gina 804
philamonis filius Thamyras
pag. 681
philateria 172
phylacteria 172
philateria facere 172
philemonis in Zenonẽ ſcom
ma 1046
phileſia templa 148
phileſius Apollo 148
philetæ macies 309. 411
philet æris 172
philetærus 344
phileticum dipnon 1049
philichthys dictus Philoxe-
nus 497
Φιλία 407
philij Iouis inuentum paraſi-
tica 431
philini hiſtoria 410
philippei Gallici, geniati, ſce
ptrati, ſoliati, Valeriani
pag. 352
philippei ſtateres, & à quo
primum cuſi 352
philippus phalangis Mace-
donicæ primus auctor,
pag. 814
philippus philomelos cur,
pag. 497
philippus rex ſynaſpiſmi au
ctor 984
Φιλιππεῦσαι 309
philippi Cæſaris ſeueritas,
pag. 756
philippi, Crenide prius, pa-
gina 392
philippi etymon 1129
de Philippo rege Macedo-
num uaria 268. 279
280. 283. 355. 413.
612. 689. 734. 745.
759. 829. 838. 869.
883. 893. 1012. 1058
philippi nummi 352
philippi oratoris dictũ 119
philippides hemerodromus,
pag. 682
philippidis poetæ macies, pa
gina 309
Φιλιππίζειν 305
philides hippotrophos, pagi
na 1139
philiſcus Epicureus 875
philiſtina foſſa 153
philus Iupiter 567
phila, Antipatri filia 1084
phillis Delius 315
phillyliſ phreorychi 377
philobotrys 497
philoctetis hiſtoria 186
& 907
philadelphi ceruus Græcè lo
quentes intelligens 910
φιλοδέσποτα ἀνδράπο-
δα 997
philodipnos dictus Philoxe-
nus 497
φιλογέλως 410
philænus 246
Φίλοινοι cur Aegyptij, pa
gina 590
philolutron 820
φιλομαθεῖς 208
philomedea Venus cur, pagi
na 1129
Φιλομείρακος, Dianæ ſa-
cellum 813
philomela in hirundinem, et
eius docilitas 1141
philomela ſcribendum, non
philomena 918
philomeli qui 497
φιλομήτωρ unde dictus
Ptolemæus 417
philonis in Sophoclem ora-
tio 871
philonis pharmacum 135
philonis θεῶν χεῖρες, quæ
pag. 1118
philonoe Bellerophonti nu-
pta 479
philopatris cognomen unde
Ptole-

Ptolemeo 417
philopentathli cur Aeginetæ pag. 505
philopœmen Græcorum poſtremus cur dictus 636 & 989
philopœmenis interitus, pagina 636
in Philopœmenem Quintij ſcomma 988
philoplœus 335
philoſophandi ratio multiplex 1122
philoſophari quatenus conueniat 647
philoſophema 749
philoſophia, mortis meditatio 613.1116
philoſophia prima 962
philoſophia quid præſtet, pagina 482
philoſophia τιτρώωτος pag. 647
à philoſophia qui uxores ſe cluſerint 716
in philoſophiæ calumniatores 1117
philoſophiæ finis 272
philoſophiæ in partes diſtributio 962
philoſophiæ laus 273.648 1115 1116
philoſophiæ naturalis emolumenta 1117
philoſophiæ præcipuum munus quod 272.1115
philoſophici libri à tyranno quodam combuſti 1117
philoſophia in conuiuiũ non adhibenda 1011
philoſophus uerus, Dei amator 220.272
philoſophi ad legislatorẽ collatio 698
philoſophi officium 220 647 1115
philoſophi ortus qualis eſſe debeat 1116
philoſophi ſpectaculum 273
philoſophi ueri meditatio qualis 242
philoſopho neceſſariæ artes quæ 272.1115.1116
philoſophum non facit barba, puerbiũ 176.1117
philoſophi à Domitiano Italia pulſi, cur 1117
philoſophi cur à Lyſimacho pulſi & alijs 871
philoſophi in quo ſtulti ſeſti 962
philoſophi qui 748.793
philoſophorũ bibacitas 716
philoſophorum in balneis loca 1167
philoſophorum inſigne præcipuum quod 1116
philoſophorũ ſententiæ 744
philoſophos imperijs potitos crudelius illiteratis ea adminiſtraſſe 870.871
philoſophos quoq; inſanire 222 871
philoſtratus Lemnius 834
philoſtratus mẽdacijs. 643
philoſtrati de Iulio Polluce iudicium 734
philoſycos Plato 497.685
philotarichos 498
philothytæ 431
philotropha 405
de Philoxeno multa 150 224.238. 335. 470. 497 794 865
φίλτρον 107
philydron 820
φίμος 126.148
φίμωσις 126
phineiæ dapes Harpyis direptæ 1143
phix, phicion 527
φλεδονώδη 494
phlegma quid 494
phlegma album 1160
phlegma, alimẽti uicem agere 494
phlegma hyalodes 656
phlegmatici humores qui, pagina 625
φλεγμονή 215.494 & 1160
phlegra 1177
phlea 245
phleon 755.1135
phleos 1135
φλιά 14
phlogis ueſtis 1135
phlogoleucus color 599
phlogomata 494
φλοιὸν 1135
phloinæ ueſtes 1135
phloinis capi in Arabia Stymphalides 1135
φλοιὸν pro cortice 1135
phloos 1135
phlox 97
phlyacographos 246
phlyax 245.246
phlyaces 212.250
φλύειν 755.1135
φῶ 615.755
φόβος locus 424
φόβου ſimulacrum 487
phocæ cognomen 922
phocarum coagulum 206
phocarum pelles de cœlo non tangi 1113
phocenſe bellum 450.594
de Phocione plura 838 951.953.955.960
phocylide dictum 710
φοῖβαι capilli, qui 689
φοιβάζειν 379
phœbe, aqua 379
phœbe liberta, quæ & Fede pag. 380
phœbeum 659.765
φοιβόλαμπος 379
φοιβονομεῖσθαι 379
phœbus unde dictus 379
phœnices pecuniæ cumulande ſtudioſi unde 694
phœnices qui, & eorum mores 719
phœnices Veneris cultores, 881 1129
phœnicum mos in ſtatuendis cadaueribus 599
phœnicum nauigandi peritia 598
phœnicides ueſtes 598
phœnicium dicaſteriũ 598
phœnicobalani præſtantiſsimi qui 166
phœnomerides Lacenæ, pagina 130
phœnides anemoniæ 733
phœnicoſtola iacula quæ, pagina 719
φοινιγμὸν pharmacum, pagina 719
φοῖνιξ fons 167
phœnix Homericus 1117
phœnola 599
phœnus color 887
φωλάδες ἄρκτοι 981
φωλεῖδες 981
pholateria, φωλευτήρια, pag. 1050
φωλεός 103
φωλεοί 981.1021
φωλεὸν 981
φωλεία, pholis uſſarũ quid pag. 981
φωλίς 981
pholides 352.981
pholidotum 352
pholle obolus 352
φόλλεις 981
phollis 864
φόλλις 981
φοναί 981
φωνή 746
φωνῆς ἀποκοπαί 317
φωνάεντα animalia 1141
phoni 553
φονικά 866
φονικὸν 869
φορά 165
phorbas paleſtricæ auctor, pag. 505
φορβάδες equi 824
phorbion 318.319
phorci allegoria 1003
phoretrum 791
phorine 980
phorion 791
phormio 1077
phormio paraſitus unde dictus 1077
phormionis ſtibades, prouerbium 1051
phormiſium 1077
φορμοκοιτῶ 1077
phormophorus 748 & 1077
phormus 1077
phorologi 1077
phoroneus, ignis inuentor, pag. 564
φόρος 1077
φορὸς 1077
φορτηγός 738
φορτοβαστάκτης 748
φωΐδες 615
φῶς, & cur pro homine Græcis 120.615
φῶς ἀγαθὸν quãdo Græcis dici ſolitum 564
φώσω τε 755
phoſſonium 755
φωτ(ί)ζειν 615
photiax 319
photingia 319
photion 615
photius patriarcha 352
phoxi qui 97
phoxa 97
phoxichili qui 97
phraates Parthorum rex, pagina 169
phractici ſatellites qui 791
phragis hiſtoria 757
phragma 791
phragmus 118
phraſtor iaculo in Olympijs uictor 484
phratricum dipnon 1049
phreata pocula 377
phrenes 145.146

phrenes

phreneſios ſigna 795
phrenetis 629
φρυαρύχοι 377
φρυαρύκτας 377
phreorychia 1026
φρέαρ 959
φρενοκοίλιον 121
phrontiſtæ 405
phryrion 537
phryƈti 682
phryƈtoria 682
phryganophori 790
phryges quaſi Bryges, pagina 1129
phryges uermibus ueſci, pagina 1065
phrygij in Pieriam amore conſtituta inter Mileſios & Myuntios pax 880
phrygia Attica 441
phrygia ligna 969
phrygia ſaltatio 165
phrygiæ tibiæ 319
phrygius modus 313
phrygium indumentū 597
phryne Clauſigelos, Saperdion, Seƈtos 537
phrynes pulchritudo etiam Apelli imitata 537
phrynes ſcorti hiſtoria, eiuſdemq; ſtatua in Delphis, pag. 537
phrynes ſcorti opulentia & exinde arrogantia 787
phrynæ duæ 537
phrynides muſicus 267 & 312
phrynis Leſbius 697
phrynondæ uafricies 401
phryſiis coriorum tributum à Druſo iniūƈtum 1037
phryxi aries 612.1177 & 1178
phryxij dæmones 47
phtha 848
phthas Vulcanus 617
phthia Achillis patria, unde diƈta 923
phthia in columbam conuerſa 923
phthiriaſi conſumptus Pherecydes 533
phthiſis in oculo, quid 438
phthiſis pulmonis & thoracis, &c. 439
phthius Neptuni filius 923
phthonia Alcyon 531
phthoria medicamina 149
phthoria 805
phylæ ὀλαργυρὶς 593
φῦν Græcis quid 94
φυλακὴ ἀσθμα 638
phylacæ Athenienſibus qui, pag. 675
phylaƈti qui 639
phyllas 766.1052
phyllis quid 639
phyllon unguentum 639
phyma quid 256.306
phymoſis 122
phyſa 411
phyſeá 919
phyſcoa Dionyſio adamata 510
phyſcoæ chorus 510
phyſconis cognomen unde, 919 921
phyſica 962
phyſica facultas 62
phyſice cur Ptolemæo ſpreta 999
phyſici annuli 200.201
phyſici cur meteoroleſchæ, pag. 740
phyſici hymni 229
qui & phyſiologici 229
phyſicilli panes 1052
phyſignathos 780
phyſiognomia quid 185
phyſiognomones 185
phyſiologia 273
φύσις 123
phyſſienus 411
phyſte 240
phytalus Cereris hoſpes, pagina 686
φυτεύειν 276
φυτικὰ δύναμις 68
φυτώρια 459.683
Pica, mulierum morbus, 186 988
pica Dionyſio cur ſacra, pagina 228
picea, pitys 953
picea cur inoculationem non admittat 1171
piceæ fruƈtus ibidem
piceæ ſuffitu purgari aerem, pag. 939
piceam reciſam non amplius ſuccreſcere 952
πίλεος 905
piƈtæ 289
piƈtorem, quum loquitur, male loqui: at cum piƈtura, bene quid 1138
piƈtorū χειρουργίαι 117
piƈtura etiam claſsibus familiaris faƈta 1138
piƈtura linearis 308
monogrammos 309
piƈtura poeſis tacens 225
piƈturæ diuerſos colores intexere, Babyloniorū inſtitutum 296
piƈturæ laus 1138
piƈturæ operum luxus apud ueteres 1137.1138
piƈturæ uis ad conceptus imaginationem 777
pieri filiæ nomen iiſdem quibus Muſæ nominibus, pagina 855
pieriæ à Phrygio adamatæ hiſtoria 880
pietas, uirtutum fundamentum 416
pietatis in parentes exempla 415
pietatis cultrix, ciconia cur diƈta 910
pigmentarij 166
pila etiam mulierum luſus, pag. 775
pilæ inuentio 515
pilæ inuentores diuerſi 775
pilæ luſus, ſphæriſterium, pagina 952
pilæ in ædificijs 601
pilæ laribus ſuſpendi ſolitæ quales 601
pilæ pro pannoſis 601
pilæ pyƈtarum 504
pilæ ſtantes 651
pilæ ueſtes 601
pilares ueſtes 601
pilaris morbus 688
pilarij 292
pileati ſerui 276.974
pileus 599
pileos in theatra ferre quando conceſſum 292
pilei uſus nobilitatis argumētum 773
pilicrepus 1165
pilidion 252.259
pilos Theophraſto quid pagina 601
pilulæ 952
pilularij ſcarabei 285
pilum ruidum 811
pilum telum quale 601
pilus quatenus cum cute afficiatur 500
pili facere 354
pilo denſiore homines ad Venerem promptiores, pagina 522
pili cur ſurrigantur frigore, 958 959
pili quare iuuenta floreſcentē uberiores 98
pili qui celerius caneſcant, pag. 499
ad pilorum colorem an aliquid faciat cutis 499
pilorum generatio 159 545 1147
pilorum in animantibus decidnorum ratio 499
pilorum materia 98.752
pilorum procreatio ex calore 159.545
pilorum ſubita canities 98
pilos in mortuorum corporibus quandoq; ſuccreſcere pag. 98
pimpinella 298
pinax 242
pinacides ſaltationes 165
pindarus Corinnæ ſuperatus pag. 515
pindari & Corinnæ hiſtoria 840 841
pindari in adulatores diƈtum pag. 794
pindari mos & præſtantia, pag. 560
pindaricæ cœnæ quales, pagina 1047
pinguedinis inueteratæ rubor 1175
pinguedinem omnē quomodo deponant urſæ 981
pinguedinis propriū 796
pinguis uenter nō gignit ſenſum tenuem 178
pingues cur plerunq; ἄτεκνοι 1171
pinguia cur longioris uitæ, pag. 796
pinnulæ iecoris 141
πῖνον 265
pinus, πεύκη 953
pinus cur inoculationē non admittat 1171
pinus iſthmia 952
pinus Syluano ſacra, & deorum matri 952
pinus modo exteri, prouerbium 952
pinum Borea afflante, flere, & cur 952
pinum reciſam non ſuccreſcere amplius 952
pipare 123
πιπίζειν 481
piper in oleribus, prouerbium 265
pipillare 124

pipinna 123
πιπίζειν 481
piræum ab Hippodamo ſtructum 1077
piræi lena Ægina, cur, 439 441
piratæ unde dicti 402
pirithoi heroum 818
piſa Endymionis filia 485
piſa urbs unde dicta 485
& 1070
πίσαι ibidem
τὰ πίσα ibidem
piſa, ποτιστρα ibidem
piſææ muſcæ 908
piſander adephagus 568
piſander Camirens 602
& 199
piſum, chloron 1042
piſandria uesania 627
piſcarius 449
piſcatio medicata qualis, pagina 1085
piſcatores oneidi, qui 632
piſcatorum corpora cur uideantur cornea 184
piſcatorũ inſtrumenta 250
piſcis ſacer quis 448
& 449
piſci cõmuni non ineſſe ſpinã quid, prouerb. 1045
piſcem apud Aegyptios ſignificare odium 179
piſcem olere aut florem, prouerbium 1070
piſcem primum à capite putreſcere, quid 948
piſces citharœdi, qui 909
piſces cur camaſenæ 1047
piſces cur in plenilunio ad aquarum ſuperficiem commeent 933
piſces frigidi & humidi, pagina 1041
piſces πελάγιοι & πρόσγειοι qui 995
piſces planetæ ac cymatophleges dicti 28
piſces pluuia aqua plurimum iuuari 1023
& quibus noceat 1025
piſces pro dijs apud Syros, pag. 718
piſces quare in aqua perdurent 58
piſces quomodo audiant & olfaciant 940
piſces quoſdam inclamatos uenire 940
piſces ſacrificandi mos, ubi, pag. 1070
piſcium conditura Veneta, pag. 1072
piſcium eſus quando cœptus, pag. 496
piſcium inter aſtra translatio 883
piſciũ oua cuiuſmodi, & eorundem ratio 1041
piſcium pluuia 915
piſcium ſilentium 472
piſcibus branchias eſſe pro pulmone 137
piſcibus cur abſtinuerint Pythagorici 472
ex piſcibus uaticinia 269
piſcina quid 940
piſcitij abſtinẽtia unde apud Syros 883
piſirrhodus Pherenices filius 536
piſiſtrati amor 621
piſiſtrati hiſtoria 1122
in Piſiſtratum elegans agricolæ ſcomma 989
piſonianum uitium 471
piſſatæ primi præſides templi 484
piſta medicamenta quæ 732
piſtius 38
piſtrinarius ſeruus 976
pitana 740
pitanates 740
πιτανάτης ἄγων 740
pithaule 438
πιθηκόμορφος 83
pitho cur Veneri apud ueteres cõiungi ſolita 1083
πιθοίγια 1091.1092
& 1108
pithos 255
πίτσα 567
pittacus ſarapos dictus 131
pittaci de ebrijs ſententia, pagina 1099
pittaci prudẽs factum 470
pittoſis 560
pituita è cerebro 86
pituita ſalſa, & eius in homine conſtitutio qualis, pagina 86
pituitæ admixta bilis atra, quid 631
pituitæ lacuna pro ſtomacho pag. 134
pituitoſi humores qui 625
pityinon phyſema 780
πιτυλίζειν 399
pityreus adephagus 568
pityriæ panes 333
πιτυεἀσις 145
πίτυρος 145
pitys in arborem ſui nominis pag. 952
pitys pro picea ſeu larice, pagina 953
placenta 327
placenta Samia 328
placentarum ſpecies 335
pladara 112.199
pladaromata 199
plados ſtomachi 134.199
pladuſæ gingiuæ 112
plagialos tibia 318
plagiarij 343
plagion 107
plagipatidæ cur Lacones, pagina 671
plagium ſchema 725
plagis in Venerem magis ruentis exemplum 412
πλάνη quid 29
planeta hæreticus 27
planetæ an colores habeant, pag. 27
planetæ an terræ uaporibus afficiantur 26
planetæ aphætes & proſthetes 803
planetæ, cæleſtium ſignorum animæ 856
planetæ coſmocratores 28
planetæ, errones 26
planetæ etiam ἑρμηνεῖς dicti 28
planetæ in re militari, qui, pagina 29
planetæ piſces 28
planetæ rhabdophori 28
planetæ ſeptem 859
planetæ unde dicti 28
planetarum domus 28
planetarum in hominum ætatibus ratio 752
planetarũ in infantibus utero adhuc contentis, ratio pag. 752
planetarum motus 24.28
& 856
planetarum poteſtas maiorne, an fixarum 28
planetarũ quare diuerſi colores 25
planetarum quis uitæ naſcentium dominus cenſeatur, pag. 829
planetarum ſingulis ſingula metalla dicata 29
planetarũ ſitus & ordo incertus Moſi 934
planetarum uirtutem ſtellas omnes ſequi 20
planetas falſò errantes dictos pag. 28
planetes febres 855
planetes pro hoſpite 29
planetariæ horæ quæ 444
planetarij 529
plangon 732
planicies 309
planta 131
plãtæ, cur aliæ perpetuò frondent, aliæ defrondeſcunt, pag. 503
plantæ cur contrario nobis modo habeant 84
plantæ quatenus inſectis ſimiles 799
plantarum mas & fœmina, earumq; ratio 797
plantarum radices eſſe ora uice 18
plantas ἰλαιώδεις inoculationes non admittere, pagina 1172
in plantis cur minus diſtinguatur ſexus 799
plantis infeſtum oleũ 1172
plantandi ratio ad lunæ obſeruationem 762
plantaria 683
plantatio, Thaliæ inuentum pagina 226
planuda 284
planus ſcurra 401
plani, impoſtores, ſcurræ, pagina 401
plani numeri, qui 863
plaſion 780
plaſtes 253
plaſtice 1137
plaſtides apes 910
plaſtinx 1067
platage 732
platage, pueritiæ dicata, pagina 733
platagonion 733
platanon quid 158.951
platanos uas 951
platanus, & plataniſtus, unde dicta 951
platanus aurea Xerxi efficta pag. 951
platani frondes & fructus, pag. 951
platani radicibus prodeſſe uinum 1102
platani uſus 950
in platano cœna, nidus 950
platano ſimilis, prou. 950

πλα-

πλατάζειν 733
plate 113.120
plateæ Aſopi filia, unde Plateæ urbs 583
plateaſmus 465
plateenſe prælium 1178
plateenſium feſtum Dædala pag. 583
platani 335
platice 733.734
plato à calumnis defenſus, 620 621
plato allegoricè intelligẽdus, pag. 604
plato, alter Moyſes 1181
plato contra Lactantiũ defenſus 604
plato cum Euripide in Aegyptum 422
plato cur Timæum à ſe nunquam dimiſerit 555
plato δαιμόνιος 36
plato Magneſiorum & Sicilorum legislator 698
plato philoſycos cognominatus 497
plato quare diuinus nuncupetur 36
plato uirgine natus 516
platonis annuli, qui 200
platonis apophthegmata 306 331 762
platonis ebrietas 1013
platonis conuiuæ octo & uiginti 1072
platonis cõuiualis ſermo qualis 1011
platonis copia 180.953
platonis de Ariſtotele dictum pag. 1115
platonis de communione rerum inter ciues præclara ſententia 1085
platonis de deo patre & filio ſententia 611
platonis de Deo ſententia, pagina 836
platonis De legibus libri, pagina 670
platonis de loquendi ratione præceptum 472
platonis de matrimonio ſententia 1077.1078
platonis de ſpe apophthegma 762
platonis de uiſus ratione ſententia 547.548.549
platonis dictum de uerè diuite 785
platonis dogmata proximè ad Chriſtianorum religionem accedere 849
platonis elegans in Anniceris ſcomma 666
platonis eloquentia 621
platonis & Ariſtotelis collatio 36
platonis & Ariſtotelis diſcordiæ ratio 667
platonis & Dionis amicitia, item Xenocratis 882
platonis excellentia 1180
platonis frugalitas 329 & 582
platonis temperantia 1155
platonis gibbus 225
platonis grauitas & ſapientia 667
platonis in Diogenem ſcomma 482
platonis ingenij præſtantia unde 381.382
platonis in Italiam peregrinatio qualis 235.236
platonis laus 197.620 & 621
platonis non uerba attẽdenda, ſed ſenſum 644
platonis præclara ſententia, pag. 383
platonis reminiſcentia 769
platonis ſcripta ad ſacrã ſcripturam per Numeniũ collata 621
platonis theologia in tribus triadibus 857
platonis uitia à Georg. Trapezuntio notata 842
platoni aſſerta animæ immortalitas 716
platoni cur delecta Academiæ inſalubritas 806
platoni etiam præſignatus Chriſtus 339
platoni quatenus poetæ damnentur 222.223
platoni unus tantũ deus creditus 849
platonem paucis demutatis Chriſtianum fore 33
platonica philoſophia qualis pag. 1116
platonicæ ſapientiæ cũ Chriſtiana doctrina ſimilitudo 1181
platonicarũ legum frigus unde 699
platonici cur in templorum lucis uerſari ſoliti 983
platonicorũ in portubus conuerſatio 495.983
platonicorum laus 925
πλατυγίζειν 733
platygloſſa 1141
platyporphyra indumenta, pag. 593
platyſtomi Dores, cur 465
plauſtrarij 703
plautus altera Aphrica 491
plauti defenſio 817
plautini ſermonis excellentia 211
plautinæ familiæ, prouerbium 578
πλεκτάναι 520
plectane 148
plecticos 504
plectrum coxæ 130
plectra auium 99
plectra pro calcaribus, pagina 1147
phlegmatia 203
pleiades Atlãtis filiæ, earũq; nomina 609
pleiades cur nymphæ 194
pleiadibus orientibus natos, cincinnatulos fieri 553
pleme 610
plemyra ibidem
plemmyra 1003
plemne 610
plemochoe 610
plenilunium droſobolum, pagina 1006
plenilunij tempus cur uenationi minus aptũ ibidem
in plenilunio cur noctes calidiores 933
πλήνιον 517
πλήνειν 517
plenna 630
pleon, pro anno 610
pleſiſtios uentus qui 280
pleſignatos panis, qui 780
pletariſta locus 820
plethora quid à cacochymia differat 87
plethorica corpora 94
plethorici quare motu ſegniore 86
plethos, ſiue plethora unde, pag. 86
plethrum 399
pleura 449
pleuritis 120.1160
plicæ 130
plicium, placentæ genus, pagina 335
plinius ab Hermolao Barbaro reſtitutus 456
plinij laus 412.433
plinij patris 522
plinthion 780
plinthion, quid geometris, pagina 691
plinthophori 589.790
plinthus 456.788
plix 130
plixis ibidem
plocia 816
plotæ anguillæ ubi optimæ, pag. 1070
plotæ Siculæ 328
plotes 1026
plotinus quali ægritudine mortuus 806.807
plotini cum Aegyptio ſacerdote hiſtoria 179
plotini dæmon 46
plotini iam morituri uox, pagina 806
plotini Platonici impia opinio 342
plotini philoſophi de corporis imagine non exprimẽda dictum 806
plotinum imaginem ſui nullam effingi uoluiſſe cur, 612 613
plotinus Gallus hordearius rhetor 887
plumæ cur uolucribus datæ, pag. 601
plumbo reprimi Veneris, pagina 550
plumbum liquefactum quomodo ferri manu poſsit, pag. 1173
plutarchus hiſtoricus et philoſophus 196
plutarchi apophthegmata, pagina 524
plutarchi laus 305.1039
plutarchi Sympoſiaca imitatus Macrobius 1042
plutarcho infenſior Phauorinus 742
pluto cur Ageſilaus, & Lagetas 378
pluto cur ἄδης 491.492
pluto cur Clymenos 795
pluto cur defunctis præſidere creditus 655
pluto quare Summanus 37
pluto, qui Aegyptijs Serapis pag. 49
plutonis allegoria 380 & 846
plutonis canis 661
plutonis cognomina 378

plutonis cũ Proſerpina congreſſus quid 562
plutonis & Apollinis diuerſitas 379.380
plutonis imperium ac regio, pag. 37
plutonis regia 371
plutonis nomine quid intelli- uoluerit Plato 380
plutonis templum apud Eleos 582
plutoni aerem ceſsiſſe, ut totius diuiſione 699
plutonia 305
plutos cur Hiſpaniæ ſubterranea inhabitare dictus, pagina 703
plutus aplutus & adiexodos quibus putetur 787
plutus cæcus 622.787
plutus diuitiarum deus, cur cæcus 784
pluti carceres, theſauri, pagina 784
in Plutum, ſcolion 452
pluuia aqua cur celerius computreſcat 1023.1024
pluuia aqua quibus nocumento ſit 1025
pluuiæ aquæ bonitatis ratio, pag. 1024
pluuiæ aquæ cur aſtrapæ, & ceraunie, item brontiæ ibidem
pluuiæ aquæ potus inſalubris ibidem
pluuiæ aquæ præſtantia & utilitas 1023
& quæ optima 1023
& 1024
pluuiæ præſagium ex iride, 876 878
pluuiæ ratio 778
pluuiæ ſubitò exercitui ſitienti demiſſæ ratio 815
pluuiæ tropea, quæ 781
pluuiam cur ranæ præſagiant 1024
pluuiarum aliquæ cur ſalſæ 1001
plyntheria feſta quæ 528
pneumatica organa 318
pneumatomphali 572
pneumon 137
pneumonia ibidem
pneumonici ibidem
pnicta oua, quæ 1041
& 1058
pnicton 1041
pnigalion 1035
pnigamos 1035
pnix hyſterica 148
pnyce 259
pnyce regio 259
pnycites 260
πῶ 852
pocillator 1052
poculi inulcem propinatio, ſi dei ſanctio apud Naſamonas 724
pocula grãmatica quæ 276
poculorum dicatio in conuiuijs apud ueteres 1068
poculorum diuerſæ ſpecies et nomina 1056 1057 1068
poculorum modus 480
poculorum nomina plura, pagina 1068
poculis æneis uſi diuites, pagina 741
podagra canum 662
podagra cur non laborẽt ſpadones 503
podagra, ex cognatiõe 501
podagra quatenus immunes mulieres, item ſpadones, pag. 1097
podagra quibuſdam frugalitate curata 495
podagræ mederi Cydnũ fluuium 1036
podagræ pſelliſmus 469
podagræ remedium 184
podagrica affectio, ſiue podagra 393
podalirij hiſtoria 533
podalirij ſepulchro incubare Daunij cur ſoliti, pagina 1036
podarges Iphicli filius, pagina 166
podargus equus 661
podex 128
podia 131
podium 131
podiſmalis ager 119
podiſmus ſaltatio 164
podonipter 1056
podoſtrabe 833
ποιεῖ 123
pœcile porticus 485
pœcilidis auicula 632
pœcilliæ piſces 630
pœciltæ 603
pœmanor 278
pœmanorium quid 278
in poemate philoſophandum pag. 225
poemata pro filijs 228
poemata quibus bene potis ſcripta 1069
pœmen, ouium propriè, pagina 278
pœna deus Democrito 846
pœnæ metus, uirtutum clemẽtum 366
pœnas Græcis paradigmata, nobis exempla dici 207
pœnæ ſerui, quæ 975.976
pœnarum genera 366
pœnas iuſtène alius pendat pro alio 207
pœnitentia cur uoluptatum comes 332
ποιολογεῖν 123
ποιός 123
pœnorum perfidia, moreſq; alij 725
poeſis à Muſis 222
poeſis Calliopes inuentum, pag. 226
poeſis, diuina inſania 222
poeſis ex imitatione nata, pagina 227
poeſis, pictura loquens 225
poeſin non contingere citra furorem 226
poeta an naſcatur, orator fiat 225
poeta etiã malus præmio dignus 219
poeta oratori finitimus 221
poeta unde dicatur 228
poetam non dici niſi ſummũ, pag. 231
poeta, deorũ interpres 223
poetæ dijs amati, qui 560
poetæ irritabiles 926
poetæ quo pacto citra noxã legi poſsint 224
poetæ ſancti, diuinum genus pag. 218
poetarum exiſtimatio, quanta apud Gallos 224
poetarum genera diuerſa, pagina 227
poetarum multiplex eruditio 189
poetarũ uictoriæ tripus præmium 303
poetas quatenus damnandos cenſuerit Plato 222
& 223
in poetis quid præcipuè requiratur 231
poetis unũ, equi uice 1102
poetica in oratione quatenus magnificentiam reſipiãt pag. 886
poetica licentia 225
poetica qualis ſit imitatio, pagina 225
poetices laus 218
poeticæ origo 226
poeticæ fabulæ diligenter excutiendæ 934
poeticas fores fruſtra abſque furore pulſari 630
poeticus furor 222
pogon 99
pola urbs 54
polæ 524
polea 386
polemarchi 128
polemon ſophiſta, deq; eodẽ plura 781.782
polemonis liber De ſacra uia pag. 450
polemonis ſophiſtæ iocus, pagina 637
polenoris centauri ab Hercule uulnerati fabula, pagina 1001
polentati inuentio 1078
πωλητήριον 1074
poli duo 609
polia 524
polias Pallas 236.444
poliadis Mineruæ templum 236 562
polica ars, quæ 355
policinum 153
polieus Iupiter 440
polieum 236
poliocrotaphi 754
poliocrotaphi cur ſenes Homero 500
polion 386.480
polion locus 648
πώλιον 828
polis olim, quæ inde acropolis, Athenis 543
πόλις, per exochen Alexãdria 988
poliſtæ 709
politica uirtus 220
politura 561
πολιοῦχος 736
polium uinum 480
pollex monocondylus 118
pollicis ratio 641
pollionis Aſinij de T. Liuio cenſura 954
pollionis Romuli ætas uellis & olei uſu producta, 1093 1094
de Iulio Polluce Athenodori & Philoſtrati cenſura, pag. 734

polos

polos nummus 353
poltarium 335.1064
polton ibidem
polus antarcticus superior mundi pars, ut arcticus inferior 20
polyandrion 492
polycalamus Sileni inuẽtum, pag. 314
polycarpe 1139
πολυκαρπεῖν 755
polycaſte 1139
πολύχρονον 173
polycephalos nomos 320
polycephalos tibiarum lex, pag. 314
polychroniæ ratio 141
polychronij 801
polycleti regula 257.258
polycrates, rhetoricus canis, pag. 840
polydamas Pharſalius 344
polydamantis robur & interitus 511.512
polydiras Olympus 115
πολυδίψιον 1100
πολυέλικτος 478
polygamia quibus gentibus recepta 1080
polygloſſos, cur Dodonea quercus 469
πολυγράμματοι 275
polygrammi melanuri 309
polyhiſtoris lapſus 737
polylopa 99
πολυμήχανος cur Archimedes 930
polymita 600
πολυμνήμονες 770
polymneſtus Colophonius, pag. 314
polymneſtus Orthiorũ poeta 321
polymnia, agricolationis inuentrix 226
polymniæ allegoria 846
πολύμυθον 163
polynicis & Eteoclis certamen 818
polyperchon latro 838
πολυφάγια 1117
polyphemus Cyclops 945
polyphus filia Mineruæ, pagina 542
polyphoron uinum quale, pagina 1101
polyphronis cædes 810
polyphthongon pſalterium cur 316
polyphthongos tibia 319
polypis 298
polypodij uis 199
polypoſia 921.1127
polypus an brachia ſua rodat 506
polypus pro adulatore 507
polypus morbus 106.1160
polypi deſcriptio 506 & 507
polypi tholus 508
polypi uoracitas 506.909
polypi colonopodes cur, pagina 506
polypodium capitibus unum ineſſe bonum & malum, pag. 224
polypodorum nullum uicenũ numerũ excedere 132
πολυπραγμονεῖν 1038
πολυπράγμων 680
polyſigma 465
πολύστροφος 478
πολύστικτος 1037
polyteles 433
polytropi cognomen 401
polyxenæ à ſeipſa ad Achillis tumulum iugulatæ hiſtoria 481
pomarius Hercules 1024
pomarij 1072.1156
pomatium uinum 1097
pomiliones cur mente deficiant 772
pometa 1072.1136
pomum cur ἀγλαόκαρπον Homero 1134
pomum cur ὑπέρφλοιον Empedocli dictum 1135
pomi odore prorogata aliquandiu Ariſtoteli uita, pag. 938
de pomo, liber incerti auctoris 716
poma aurea in fabulis quid, pag. 950
poma congelata in frigidam proiecta regelari 958
poma Dionyſij, quæ 246
poma uieta 1135 & pannutia, quæ ibidem
pomorum umbilicus 571
pompeius diuinaculorũ mancipium 530
pompeius Leneus 819
pompeij in Marcellinũ ſcomma 804
pompeij magnanimum factum 78
pompeij ortus 206
pompeio inuidiæ cauſa, crus faſcia obligatum 922
pompici equi 824
pompilus piſcis 448.449
pontani iocus 477
pontica nux 168
ponticũ arboris genus 502
pontici braccati 703
ponticus ſapor 490
ponticos uermibus ueſci, pagina 1065
pontificis nomen mutandi mos unde primum 980
pontificatus à muliere occupatus 516
pontina palus 755
popa 989
popa Antonius ibidem
popi, Dryopum lingua dæmones 38
poples 130
πόποι παπαί, commiſerationis uox, & Varronis lucubratio 38
poppeæ Sabinæ progreſſus in publicum qualis 473
populneis tantũ lignis in Olympici Iouis ſacris Eleos uti 485
populus cur ἀχερωΐς Homero 485
populus cur λαός 638
populi quemus conuentum purgandi apud Athenienſes mos 1040
populorum diuerſi mores, pagina 755
popyſmus 468
porce 300
porcos ibidem
porcelli in Tiberium ſcomma 796
porcia lex 360
porcinæ carnis commendatio 979 uide Suilla caro
porcis draco 300
porculatio 981
porculator 981
porculus piſcis 449
porcũ uẽdere, prouerb. 980
porcus, Iacchus 919
porcus Troianus 1139
πωρεῖν 1163
πῶρος 132.1087
poros quid 91.168.229
porus Metidis filius 681
porus uteri 148
πῶρος quid 1163
porinos lapis 1163
πῶροι, pori 393.1103
porocele 991
πώρωσις 1163
porpax 358
porphyrei 250
porphyrides ueſtes 598
porphyriones, Syriæ preſtãtiores 18
porphyriones, telamões 358
porphyrion 298
porphyrium cete ibidem
porphyrij de ieiunio ſententia 1044
porphyrij liber contra eſum carnium 496 eiuſdemq; præcepta alia 496 497
porta, pro muliebri pudendo pag. 125
porta ſuperna et inferna qd apud aſtrologos 392
portã ingredi, nefas, qua exieris 125
portæ 435
porthmos 816
portiæ pudicitia 473
porticus centenariæ & miliariæ, quæ 1105
portij Latronis hiſt. 409
portio Latroni quantũ profuerit remiſſio 390
portonarium 134
portulacam Venerijs conferre 550
portulacæ ſucci uis 1173
portunnus 418
πωροῦσθαι 1163
poſca 1178
poſcinummia ſcortilla 353
poſte 682
poſteri cur plectãtur ex maiorum commiſſis 203
poſthia 216
poſtillatores 470
poſtriduani dies ominoſi, pagina 528
poſtuerſa Carmenta 573
poſtuerta dea 983
poſtularia fulgura quæ 381
poſtulatio, ſacrũ piaculare, 280. et unde dicatur 381
poſtulatitij 404
poſtulio, quid apud Varronem 380
potamia Diana 511
potandi certamine, ne philoſophos quidem abſtinuiſſe 716
potentia duplex 381
poteſtas omnis conſortis impatiens 928

poteſtatis & ſapientiæ coniunctio 870
de poteſtate exiſſe cur dicamus iratos 899
pothos 654
ποτισμαὶ 1070
potniades deæ 630
potniarum puteus ibidem
potus an deriuetur in pulmonem 1043
potus duplex 243
πούς, unde Græcis pro pede 132
practicæ finis 964
practores 1077
præceptores deorum, qui, pagina 834
precia ſcortum 1120
præciſum inteſtinum 559
præciſi qui 559
præconis haſta inſectari, quid 813
præconis lapis 974
præcones ἄσυλοι 812
præconũ diuerſa genera, pagina 811
præcordia 134
præcordia cur dicta 145 & 146
præcordia, iraſcendi fons, pagina 1132
præcordia traiecta riſum attuliſſe 145
præcordiorum ratio ac nomina 145
præcordiorum uſus 146
prædes 664
prædicamentorum decem apud Ariſtotelẽ ratio, quæ pag. 918
prædiorum epithecæ 861
prehendo, an ſine aſpiratione ſcribendum 917
præfocatio omnis ex anguſtia 114
præfocationis cauſa 434
prehenſiculatio, catalepſis, pag. 1150
præligamẽtum uinum 1102
præmeſſium 191
præmiorum diuerſa nomina pag. 505
præmiſſa olei ac uini apud Plinium, quæ 191
præneſtina ueſta 566
præparatoria uaſa quæ 146
præpilatum 811
præputium 122
præſidiaria toga 598
præſter 425.780
præſter terreſtris 780
præſtigiatorum acceptabula quæ 507
præſtigiorum ratio 270
prætenturæ 534
prætor maior qui 442
prætor peregrinus ibidem
prætor prouinciarũ ibidem
prætor tutelaris à quo primũ inſtitutus 984
prætores ærarij 1114
prætoriæ uiæ 1075
prætorianorum præfectus, pag. 304
prætorium dimitti 1082
pragmatica ſanctio quæ, pagina 975
pragmaticarij ibidem
pragmaticus ſtatus ibidem
prannia uitis 746
prannium uinum 201 1068 1102
prannium uinum Cereri ſacrum 480
prannios petra 201
prandere ueteris moris, item prandium unde dictum, & prandij uocabula uſaria 1049
prandinum oppidum 154
πρᾳότης quid 904
πράπις 145
praſinon color 599
prater lapis 977
πρατὴς 1074
praxagoræ naturalia 507
praxiergidæ 528
praxilla Sicyonia 555
praxillæ ſcolion 453
πραξίλλειον metrum 580
praxionis Megarica 534
praxis ſimulacrum 1129
praxitelis Venus 54.537
praxitheæ pro patria interitus 475
preſbeum 414
preſbytes 754
πρηςῆρες 985
prexaſpis filius à Cambyſe necatus 616
priami ſorores 920
πριαπισκωτόν 1019
priapiſmus 122.1160
priapus ithyphallus 249
primicerius 441
primitiarum panes 335
prima cathedra quid 260
primum lignum quid 260
princeps, dei imago 279 & 697
princeps ebrius, morte mulctandus, Solonis legibus, pag. 1099
princeps qualis eſſe debeat. 278 279 974
principis imaginem obſcœnis inferre, quid 264
principis mores imitari ſubditos 1133
principem eſſe neceſſarium, rationibus aliquot colligitur 946
de principe, Septem ſapientum dicta 279
principes, deos appellandi mos 834
principes, ſapientũ cõgreſſu ſapere 867
principum amici computatorum digitis ſimiles 889
principum bonorum paucitas, quorundamq́; catalogus 199
principũ cognomina cuiuſmodi 897
principum mollitiei exempla 325
principũ ſparſiones & miſſilia, quæ 993
principatus in rerum natura duplex 948.968
principatus parandi & cuſtodiendi augendiq́; duæ cauſæ 786
principium omne, diuinum, 3 529
prinus arbor 650
πρίσαι 659
priſca loquendi figura quæ, pag. 908
priſcianus quando floruerit, pag. 870
priſtis 1057
priui lapides 810
prius uerbena 810
προαίσθησις 914
προάγνωσις 595
proagogia 231.527
προαγωνίσαι 163
proangeli 914
proaſma 324
proaſtia 984
proaulion 319.1089
probation 141
probaton 141
προβιβηκότες 754
πρόβλησ⟨ος⟩ 246
problemata quæ diſcuti nequeunt 1146
problematũ diuerſitas 602
proboli 115.458
probolium 115
proboſcis 106
probuli, qui 281
probum libum 335
probi dictum 701
probi imperatoris equus miræ celeritatis 817
probi imperatoris hiſtoria, pag. 701
procæ 247
procardion 120
procarpion 118
προκατάρχοντα αἴτια pag. 801
procatarcticus pæon 886
procatarcticæ cauſa 915
προκάθαρσις 595
procella 780
proceſtria 156
πρόχειλον 107
procboon 1063
prochyma 1104
prochytis 1057
procidentia 148.437
proclites 1052
proclus poeta 227
προκνήμιον 130
procelij qui 989
procœlion pathos 121
προκώμιον hymnus 259
proconium 259
procõneſius unde dicta 247
procopij imperatoris triſtitia 104
procotta 258
procratici 515
procridis canis 668
προκοιτός 180
proculus grammaticus 590
proculi libido 819
procuratores 664
prodicus Spartæ quis 483
prodici Hercules 483
prodici ὧραι 444.483
προδίκου σοφιστής, pag. 444
prodigalitatis deteſtatio, pagina 787
proditorum deteſtatio 283
proditorum exempla 283
prodomus 435
prodromi 830.914
prodromi fici 684
productio 527
productores, qui 527
in productores & productrices lex 527
προηγούμενον αἴτιον, pagina 915

προηγούμενα in morbis, quid 801
prœti filiarum inſania 630
prœti filiarum furor ubi deſierit 425
profectitia dos, quid 1088
profectitiũ peculium ibidem
profunditas corporum 19
profunditatis principiũ 19
προγάμεια 1089
progloſsis 469
progne in luſciniam 1141
progoni 1086
programma 699
proicta 271
προὶξ 1081
proiectia, quæ 1074
proiecturæ 274
prolepſis quid 339.375
πρόληψις Epicuro quid, pag. 844
προλόβιον 105
πρόλοβον 115
prologus 319
prolytæ 126
promachus 718
promantis 305.991
promercale quid 1075
prometheus artium inuentor, quid 698
prometheus Cabirus 583
prometheus Caucaſo affixus pag. 254
prometheus cur è luto finxiſſe homines dicatur 253
prometheus occidendi bouis auctor 429
prometheus quis 176
promethei allegoria 254 255 867
promethei appellatio prouerbialis 253
promethei ara 425
promethei portiuncula, prouerbium 254
promethei Theſſali hiſtoria, pag. 256
promethei qui 253
prometheo an debeatur ignis inuentio 564
prometheũ pharmacũ, quale 256
promethea feſta 425
prometopidia 833
promneſtria 1090
promptitudo, εὐβουλία, pag. 403
promuſcis 106
προμύθιον [illegible]1.914
pronatos 432
pronaos 649
pronomus tibicen 319
pronubare 1090
pronulus annulus 202
procemium quid 319.804
procemio male uti quid 803
προεξυσήρες 163
propathe quæ 914
propathia 914
propechyon 118
propheres 821
propheta qs Platonicis 339
prophetarum Iouis in Creta frugalitas 496
prophetarũ reſponſa ex ſomniis 1030
prophetia quid propriè, 1030 1031
prophetiæ donum bonis & malis commune 838
prophetiarũ gradus 1031
προφορικὸς λόγος 1124
prophoros 821
prophylace 172
prophylactica 172
prophylaces 445
προπίνειν 1069
propis Rhodius à Strataniſco taxatus 322.323
propiaſtice 1137
propli naues quæ 833
propogonion 99
propolæ qui 524.1166
propolos ancilla quæ 972
propomata 265.804
propoſitionis menſa & panes 335
πρόπτωσις 148.216 & 437
propylea 984
proreta 620
proreus 620
proſa dea 573.983
προσαγωγαί 1119
proſagogidæ qui 866
proſagogium 866
proſcenia, prouerbiũ 292
proſcenium 292.592
proſcindere 517
proſcomia 1132
προσκοποι qui 676
proſcriptio 565
proſedamum 1160
προσελεῖν 588
proſeleni qui ibidem
proſelytus quis 173
proſerpina, κόρη 245
proſerpina cur μελιτώδης 848
proſerpina cur Leucippus dicta 1005
proſerpina dea 983
proſerpina δέσποινα, pagina 935
proſerpina, Hecate 764
proſerpina malorum dæmonum princeps 49
proſerpina pro luna 37 & 766
proſerpinæ aliquot cognomina 1005
proſerpinæ allegoria 864
proſerpinæ celebritas uiris tantum frequẽtata 1071
proſerpinæ cultus apud Cyzicum 1005
proſerpinæ feſta & raptus, 818 1005
proſerpinæ cur catuli ſolerẽt offerri 659
proſerpinæ ſacra, Sicilia & Agrigentum 827
proſoda organa 318
proſodia 160.228.318
proſodia, ſacrificia, et poemata 430
proſodiaci modi 160
proſodion ibidem
προσωπεῖον 1114
proſopion habere, non proſopon, prouerbium quid, pagina 1114
proſopis 1114
proſopon quid 112.114
proſopon unde 1114
proſopopœia 1014
proſoputta 1114
προσωπεῖον ibidem
proſpelatæ 972
proſpheromena quæ 333
proſphthencteria 828
προστασίας Cereris ſacellum 1071
προστάται 163.405
proſtaterius Apollo cur, pagina 1092
proſtaterius dies 1091
proſternidia 833
proſthetes planetæ 803
proſthetis 131
proſthij 824
προσθῆκαι 237
προσιμάματα 1089
proſtituti corporis pæna ueteribus, flagitij profeſsio, pag. 622
προσόμιον 107
προσομία 107
προσρήματα 568
proſtropæus quis 47
proſtropæi 47.568
proſtropæi dæmones 47
πρῶτα λευκά 26
protagoras cur λόγος ἔμμισθος 748
protagoras falſò ſapiens habitus 424
protagoras φορτοβαστάκτης 748
protagoras philoſophus, phormophorus 748 & 1077
protagoræ de dijs ſententia, pag. 844
protagoræ hiſtoria 747 & 748
protecta quæ 1074.1075
protegere 1075
πρωτεῖα 414
προτέλεια 1083
proteli ibidem
protemeniſmata 984
proterice fici 684
proteſilaus Iphicli filius 166
proteus Aegyptius ſophiſta, pag. 793
proteus collyrium 423
proteus ſaltator 161
protei allegoria 27.793 & 799
protei mutatio 161.793
προθεσμίας 654
prothymata 429
prothyris 117
πρωτοβολεῖν 869
protogenis pro patria obitus 475
protogenis Ialyſſus 838
protogenis perdix, item Satyrus & Ialyſus 1142
protogeuſtæ 978
protogeuſtis animalis guſtus pag. 858
πρωτομάς Βασιλικάς, pag. 1114
protome 1114
protopathia 914
protoploos 245
protopraxis 1114
protoſpatharius 863
Io. Protoſpatharius 856
prototenthæ 978
πρωτοθοινία 1046
protreptica ſententia 1013
protropon uinum 1101
protrygis cognomen 795
protus Maſsiliæ conditor, pagina 594
protypus 1137
prouidẽtia diuina 382.385

prouidentia, diuinitatis comes 983
prouidentia quid à fato differat 383
prouidentia quomodo eadem cum iuſtitia 898
prouidentia triplex 38
prouinciæ maiores & minores, itemq; cõſulares, quæ pag. 993
prouiſores 281
prouocatio 664
proxenetæ 405
proxenetica 405
proxenetris 1090
proxenia 405
prudentia, hominis propria uirtus 6
prudẽtiæ imago Pallas 541
prudentiæ uis 383
pruina quid, & unde 500
pruinam pro canicie eleganter dici 500
prurigo quid 518
pruſias 1057
prylis 164.1139
prytaneum quid 507
prytanei alimentis digna, quæ 635
prytanei apud Eleos beſtiatorium 485
prytanei frugalitas 240
prytanei Veſta 566
πρυτανεῖα 281.463
prytanicæ ueſtes 598
prytanitis Veſta 598
Pſacala 574
Pſacaluchi 574
pſaſta 1053
pſalliani hæretici, qui Euchetæ 52
pſallion 301
pſalmus quid 316
pſalterium, naula 316
pſalterium, organum 316
pſalterium quis primus chordis impleuerit 316
pſalteria improbata 315
pſamathe 822
pſamathos 822
pſammiſmus quid 160
pſammos 160.822
pſammocoſius 822
pſaphonis arrogantia 77
pſar, qui ſturnus 521
pſari equi 996
pſaron ibidem
pſathyra oua 1042
pſathyrion 1007
pſecas quid, & pſecadis cognomentum 946
pſellis 301.423.477
pſelliophori 423
pſelliſmus 467
pſelliſmus podagræ 469
pſellium quid 455
ψελλίζεσθαι 468
pſellus quis 465
ψῶ 168
pſenes 168.686
ψήφισμα quid à lege differat 699
pſettæ Eleuſiniæ 328
pſettæ unde optimæ 1070
pſeudantoninus Heliogabalus 1072
pſeudaula 438
pſeudenedra 402
pſeudenedri qui 402
pſeudiſodomum 1019
ψευδόμενος ſyllogiſmus pag. 710
pſeudoperipteron 783
pſeudophilippi fortuna 337
ψευδόπλουτος 1006
pſeudoportus 438
pſeudoporticus 438
ψεῦσαι cur pro iontbis, pagina 943
ψίας 746
pſiathi 1077
pſiathis 260
pſiathoploci 1077
ψίτον 746
pſile, accentus 301
pſili 815
pſiloticum pathos 730
pſimmithion 1052
pſinas 232
ψινάζειν 232
pſithia uitis 746
ψιθυρίζειν 746
pſitta 1143
pſittace ἀνθρωπόγλωττος 744
pſittaci Syriæ præſtantiores pag. 18
pſoæ 680
ψολόεις 301
pſoloentes ibidem
pſolon ibidem
ψωλός ibidem
pſomocolaphus 795
pſomocolax 795
pſomos 333.795
ψοφητική 1141
ψοφοδεεῖς equi qui 823
ψόφος ibidem
pſora 249
pſora occupatis cur pilus ſe promere nequeat 499
ψωροφθαλμία 439
pſothion 1007
pſyæ 731
pſyche Catonis filio amata, atq; inde iocus 926
ψυχῆς appellatio quomodo animæ competat 55
pſychia 234
ψυχραγωγοῦντες 958
pſychrobaphes, ueſtis genus pag. 599
pſychrologi 1168
pſychrologia ibidem
ψυχρολουσία ibidem
pſychrolutra ibidem
pſychrolutes ibidem
ψυχρολουτεῖν ibidem
pſychrophobi qui 856
pſycter 234
pſycteridion 234
pſycteria 234
pſydracia 943
pſygeus 234
pſygmos 385
pſyllei qui 149
pſyllici omnes uiri 149
pſylli canes 660
pſyttaci ſymbolum fidei pronuntiantis mirum 109
pſyttalia 440
Ptarmica quæ 945
πταρμός 46
ptea 616
pteleas 686
πτερά, pteromata 783
πτερά Babylonis arx 783
ptera Delphici templi conditor 783
ptera in templis, quid 483
pteris 783
pterion urbs 783
pterna 130
pternocopis Philoxenus, pagina 497
pterophoron 783
pterophoros regio ibidem
pterophori qui 783.981
pterygophorum pro ſuccino cur 783
ptila 783
ptili 783.215
πτίλωσις 216
ptochotrophia 678
ptolemais 850
ptolemæus à calumnia defenſus 26
ptolemæus cognomento Phyſco cur 919
ptolem. cur Lamyrus 468
ptolemæus nauarchus 795
ptolemæus φιλομήτωρ unde dictus 417
ptolemæus ſecundus φιλάδελφος 910
ptolemæus Soter Alexandri eleater 978
ptolemæi apoteleſma 445
ptolemæi & Galetis hiſtoria pag. 482
ptolemæi inceſtus 279
ptolemæi in Heraclidem iocus 828
ptolemæi mollicies 693
ptolemæi paricidium 417
ptolemæi regis dictum 785
ptolemæi ſecundi Aegypti regis laus 870
ptolemæi ſecundi mores in melius mutati 757
ptolemæi conatus in perfodiendo Nili delta 916
ptolemæo cur ſpreta phyſice & theologia 999
ptolemæorũ diuerſa cognomina unde 921
πτῶμα olearum quid 460
πτῶον 167
ptous cur Apollo 616
πτύσσειν 1015
ptox ibidem
ptychia 324
Puberes qui 753
pubertatis ætas 860
pubertatis ratio 751.752
pubes 122
publici equi 823
publici curſus 823
pudendi muliebris nomina, 125 1029
pudendorũ muliebrium partes 125
pudendi uirilis ratio 122
pudendorũ ſubſultatio 269
pudicitia mulieris, formæ præferenda 516
pudicitiæ cõmendatio 473
pudicitiæ in fœminis teneritas 474
pudicitiæ quantus honor tribui Romæ ſolitus 474
pudor in oculis 622
pudoris ara Athenis 913
puellæ πολυδάπανοι, pagina 774
puellæ quandoq; arcti, id eſt urſæ dici ſolitæ 1004
puellæ ueneno ſæ hiſto. 409
puellarum apud Spartanos ſtudia, quæ 675

puellæ

puellæ nobiles Dianæ prius conſecrandi mos 1004
puerarius 559
pueritia, comitiali morbo cur obnoxia 195
pueritiæ ad lunæ uires ratio, pag. 752
pueritiæ ætas 751
pueris cur deſtinatum à Platone triuium 1075
pueris non dandum uinum, 1095 1096
pueri bomonicæ, qui 671
pueri cur nō caluescāt 503
pueri cur oxyphoni 742
pueri præmaturè loquentes unde 1123
pueri cur ſomno utantur longiore 1151
pueri, cur uini minus appetētes 1100
pueri, cur uiris hebetiores, pagina 772
pueri unde dicti 751
puerorū amor quatenus conceſſus 556
puerorū apud quoſdam inſtitutio quæ 671. 708
puerorū educatio apud Cretenſes qualis 711
puerorum in Olympijs certamina quando admiſſa, pagina 484
puerorum qualis memoria, 374 768
puerorū uaticinia apud Telmeſſum 516
puerperarum mos uiris miniſtrare apud Tibarenos pag. 714
puerperis interdū infeſti dæmones quidam impuri, pagina 41
puerperij in Liguria, Hiſpania & Illyrico, mores, pagina 704
pugilatus 505
pugiles, qui & pyctæ 504
pugilicè ualere 989
pugio herba 476
pulcer, an pulcher ſcribendū pag. 917
pulchri dij quàm formoſi, pagina 347
pulchrorum etiam autumnus pulcher, prouerb. 923
pulchrum omne, etiam bonū pag. 924
pulchrū, quare καλὸν Græcis ibidem
pulchra utrè foris, intus quoque bona 591
pulchritudo corporum diuerſa 85
pulchritudo cur ita afficiat unumquenq; 924
pulchritudo, dei radius 2
pulchritudo duplex 924
pulchritudo triplex 620
pulchritudo in circulo 1
pulchritudo non niſi in magno corpore 347
pulchritudo perfecta, quæ, pag. 591
pulchritudo uera, quæ 85
pulchritudinis apud Indos ueneratio 716
pulchritudinis commendatio 926 1180
pulchritudinis ſchema climax 795
pulchritudini muliebri propoſita certamina 926
à pulchritudine corporea, quo pacto fugiendū 925
pullaria 286
pullarij, qui 287
pullatio 981
pullinus deus 445
pullini dentes 112
pullus 287
pulmonarij 137
pulmoneus 137
pulmo, an ſanguinis expers pag. 137
pulmo cordis culcitra, & uentilabrum 137. 138
pulmo quare ſpumoſus 137
pulmonis expertia non ſitire pag. 1043
pulmonis functio, quæ, pagina eadem
pulmonis ratio 136
in pulmonem an deriuetur potus 1043
pulmones cur dicantur rudes homines & inſulſi, pagina 137
pulmones, cur potius quàm pulmonem dicere ſolitum pag. 137
pulpa 685
pulpa pro neruo 92
puls 335. 1064
pulticula 1064
pulſus ἀνισοταχὺς δίκροτος 317
δορκαδίζων ibidem
pulſus κυματώδης, & σκωληκίζοντες, & μυρμηκίζοντες 526
pulſus formicans, & uermiculans 90
pulſus myuri et μυουρίζοντες 526
pulſus ne aliquis eroticus, pagina 776
pulſus quare in brachijs potiſsimum obſeruari ſoleat 89
pulſus quid 89
pulſuum mira ratio ac diuerſitas 89
pultarij forma 335
pulueratio 274
puluinar regium quid Perſis pag. 695
puluinorum balthei 274
puluis cur athletarum corporibus iniici ſolitus, 966
puluis eruditus quid 273
pumili, qui 84
pumiliones etiam de arboribus dici 84
pumiliones ſomniculoſi 188
pumilionum paruitas unde, pag. 84
punica malus à Venere primum in Cypro ſata 882
punica mala cur opſigona Empedocli 1135
punica puls 335
punicum libum 335
punicæ arboris natura peculiaris 1135
puniceum forum 1073
puniceus color 875
puncta, redditus 727
à punctis 727
pupilla 585
pupillarum ſcintillæ 103
puppis in capite, quid 501
puppium imagines 755
puræ haſtæ, quæ 851
purificandi, qui mos ueteribus 201
ad purificationem quæ adhiberi ſolita 422
purgatoria uirtus 220
purpura Indica 298
purpura ſtlataria quæ 593
purpuræ diuerſa genera & nomina 297
purpuræ Tyriæ præſtantia, pag. 719
purpuræ pelagiæ 995
purpurarum piſcatio 719
purpurare uidas 298
purpurarij 298
purpuratores 298
purpurula 298
purpurea mors Homero, cur pag. 297
purpurea plaga 298
purpuriſſus, andricelos 860
purrhichiarij 164
puſillanimes qui & unde 86
puſtula non idem cum puſula pag. 943
puſula, puſuloſæ oues 943
puteal quid 376
puteariæ aquæ cur fontanis deteriores 1028
putearij 377
puteus Romæ locus 376
putei ſupplicium 362
puteum fodere, aperire 377
puteorum aquæ cur frigidæ, pag. 967
puteorum fodiēdorum ars unde 1026
puteorum inuentio 377
in puteos ſe præcipitādi uesania 909
puteolanus puluis aqua contactus, ſaxum 1162
puticoli locus Romæ 377
putredinis cautio 1093
Pyanepſia 334
pyanion 335
pyanon 1167
pychon menſura quæ 118
πυκνὸν 323
πύκνωσις 884
pycnotica ibidem
pyctæ 484. 504
pyctarum arma 504
pyctaciola 345
pyctes lac 268
pyctides 315
pyctomacharij 1018
pyelis 202
pyelos 202. 1167
pyge 127
pygargus 127. 128
pygmæi terra æditi 790
pygmæi unde dicti 117
pygmæorum contra Herculem eruptio 790
pygmalionis imperium, pagina 1064
pygme 505
πυγμὴ 117
pygoſtolus 127
pyguſion 117
pylades comicus 226
pylæ iecoris 105. 140
pylæ, quæ & thermopylæ, pag. 1008
πυλαίας ibidem

pyleſtati qui 1008
pyletis Minerua 542
pylea 1008
pylaica ibidem
pylori 1020
pylorum 134
πυλωρός 134
πυθαονιδαι 614.615
πύρωσις 163
πῦρ 282
πυρετός 282
πυρός fulmen 425
pyrea nemus 1071
pyrana 1057
pyrania 286
pyramis quid 56.335
pyramis geometrica 885
pyramides Aegypti 885
pyramidum appellatio unde pag. 885
pyramuntes 1066.1071
pyramus placenta 335
pyranon 282
pyraſtumeros 249
πύρκαιον 614
πυρὰν 234
pyrenes 459.450
pyrenia urbs unde 256
pyrethi magi 268
pyrethia ſepta 268
pyrgion 524
pyrgiſcus 951
pyrgita 524
πυργῖτις herba 524
pyriathes lac 268
pyriathos 263
pyriephtha 1042
pyrimachos 164
pyrini panes 333
pyriſoos Achillis nomen antea 923
πυρώλοφοι 425
πυρὸς 507.885.1071
pyroſtates 835
pyrphorus 282
pyrrha coma 500
pyrrhe unũ os dentiũ 112
pyrrhichus 164.500
pyrrhichus Cretenſis 164
pyrrhichus Lacon 164
pyrrhicha chlamys, ſiue pelta 164
pyrrhica ſaltatio 164
710 165
pyrrhicha uſus in Patrocli pyra Achilles 164
pyrrhiade 164
pyrrhicæ boues 192
pyrrhicæ oues 194
πυῤῥιχίζειν 164
pyrrhichium, ſaltationis genus unde 163
pyrrhichius uerſus 651
pyrrhus cur Aquila cognominatus 920
pyrrhus unde dictus 163
pyrrhi canis 661
pyrrhi galea 558
pyrrhi regis geſtarum rerũ præſtantia 869.870
pyrrhi ſaltationis ſtudium, pag. 163
pyrrhi uotum 260
pyrrho cur nupta Andromache 1080
πυῤῥότης 499
pyrſa 500
pyrſanides nymphæ 425
pyrſophorum uas 425
πυρσοὸς Argiuorum feſtum pag. 425
pyrſurides 164
pyrſus 425
pythagoras cur meritò ſapientiſsimus 610
pythagoras Numa poſterior 736
pythagoras quid cyami nomine intellexerit 1041
pythagoras uiuus exuſtus, pagina 736
pythagoræ apud ſuos autoritas 735
pythagoræ chria practica, pag. 1013
pythagoræ cubica ratio in præceptis obſeruata 693
pythagoræ de deo opinio, pagina 836
pythagoræ de homine ſententia 55
pythagoræ de perturbationibus animi ſententia 903
pythagoræ de terra opinio, pag. 9
pythagoræ echemythia, pagina 841
pythagoræ emptus à piſcatorib. uerriculi iactus 735
pythagoræ & Aglaophemi amicitia 882
pythagoræ in imperio immanitas 871
pythagoræ in mactandis pecoribus religio 735
pythagoræ in uoluptarios dictum 805.806
pythagoræ inſtitutum 260
pythagoræ magia 347
& 735
pythagoræ nomẽ unde 735
pythagoræ placita de monade, dyade, pari & impari 854.857
pythagoræ præceptũ, in ſpeculo ſe contemplari ad ſolem 1122
pythagoræ præclara uox, pagina 339
pythagoræ ſapientia 734
pythagoræ ſtatua Romæ, pagina 1076
pythagoræ ſymbola 268
610. 611. 612. 613. 736 985 1041
pythagoram fuiſſe augurem pag. 735
pythagoram geniorum adminiculis enituiſſe 47
pythagorea menſa 273
pythagoreorum phyſiognomia 186
pythagoreorũ ſolitudo 983
pythagorica cœna 1180
pythagorica doctrina de anima & angelis 42
pythagorica inſtituta quæ, pag. 736
pythagorica menſa qualis, pagina 801
pythagorica metempſychoſis 286
pythagorica necromantia, pag. 735
pythagorici 736
pythagorij 736
pythagoriſtæ 736
pythagorici cõuiuæ quot, pagina 1072
pythagorici cur piſcibus abſtinuerint 472
pythagorici ſebaſtici, polytici & mathematici 736
pythagorici numeri, eorũq; nomina à dijs 423
pythagorici per quaternarium numerum iurare ſoliti 857
pythagoricum philoſophandi genus 272
pythagoricum repaſſum deſtruitur 895
pythagoricũ ſilentium 555
pythagoricus tripus 735
pytheæ de Athenienſium legatis dictum 708
in Pytheã Demoſthenis ſcõma 181
pythes Myuntius 880
πυθιάδες 614
pytheum 619
pythiani ibidem
pythiana pocula ibidem
pythicus agon 614
pythicus nomos auleticus, eiusq; partes 613
pythici cognomen Camerino Sulpitio & eius filio exitioſum 920
pythias 614.613
pythius cur Apollo 615
pythius Apollo heroici carminis auctor 227
pythij Apollinis ſimulachrũ apud Samios 1137
pythij hominis ditiſsimi hiſtoria 749
pythij uafricia 400
pythij Spartæ qui 613
pythium carmen 613.614
& 651
pythium quàm multis habeatur locis 613
pythia 613.614
pythia certamina à Diomede primũ inſtituta 423
pythia promantis 305
pythiã φιλιππίζειν quare dictum à Demoſthene, pag. 48
pythiorum laurus corona, pagina 484
πυθμὴν 572
pytnæ 1069
pythodori principatus 128
pytho Delphorum ciuitas, pagina 613
python cognomento Draco, pag. 614
pythonis à Diana & Apolline perẽpti fabula 424
pythones 295
pythonicus dæmon 296
pythonici 296
pyulca 1020
pyulcus 1168
pyxines cur dictus Chærephon 467

Q

Quadorum bellum 815
quadrãguli numeri, qui pag. 863
quadrans 693.739
quadrantaria Clytemneſtra quæ 693
quadrantaria res quæ 1165
quadrante lauari ſolitum, 693 1165
quadrantes proſtitutarũ pretium 693

quadra-

quadratus cur uir bonus & felix 690,691
quadratum lapis in manium ratione probatus 1019
quadratus numerus qui 863
quadrati panes 334
quadrata area 693
quadrata compoſitio 692
quadrata ſtructura 692
quadratum agmen 692
quadratum corpus 692
quadratũ de quibus proprie dicatur 691
quadratum in cælo quid 26
quadratum ſchema in corpore humano 94
quadrati pedes, & uerſus, qui 692
quadratoria ars 1165
quadratarij 692
quadraturarum ratio apud Pythagoricos 862
quadrupedes ſtare facilius q̃ homines poſſe 127
quadrigæ inuentor Erichthonius 475.831
quadrigæ falcatæ 832
quadrigarũ mos unde in Græciam 724
quadrigis primus in Olympijs uictor Samus 424
quæ de inferis, prouerb. 371
quæſtiones Cylicie 1066
quæſtor, tamias 963
quæſtum à prudente facilè negligi 756
quali exceptorij 1092
qualitas 918
quantitas 918
quarta luna nati, infelices, pagina 763
quartæ relationis ius 858
quartanam interdum etiam timore diſcuti 777
quartanæ æſtiuæ breues, pagina 1144
quartarij qui 692
quaternarij dignitas 529
quaternarij harmonia 857
quaternarij ratio ac uis 857
quaternarij ſcrobes 857
quaternarius omnis ſacer & ſolidus 857
quaternitas, perfectus numerus 691
per quaternitatem iuſiurandum Pythagoricis 857
quatriorbem cur Athenas dixerit Accius 258
quatuor uiri, qui apud Græcos 932.533
quercuũ radicibus quale inſit animal 266
querquetulanus mons 795
quid nõ efficient manus? prouerbium 116
quid opus, longis tibijs incinere? prouerbium 318
quies nimia quantum etiam ualetudini obſit 390
quietis certa tẽpora magnis uiris 390
quiete pingueſcere aliquos, pag. 390
quinarius γάμος & δίκη pag. 858
quinarij numeri uis & ratio pag. 853
quiniones, pentades 858
quinq; pedum præſcriptio, quid 962
quinquertium 505
quinquertiones 505
quinta uectigal 859
quintæ fugiendæ quid apud Heſiodum 858
quintæ relationis ius 858
quinti apophthegm. 1172
T. Quintij de Antiochi exercitu oratio 978
quintij in Philopœmenẽ ſcõma 988
quintum corpus & grauitatis & leuitatis omnis expers 21
quirinus pro Romulo 418
quiritium ius fœminis impertitum, quid 1058
quiſquilium 603
quiſquiliata 603
quod commercium cani & balneo, prouerbiũ 1161

R

R Eretrienſibus familiare 467
Rabienus Labieni cognomẽ, pag. 410
rabilus Arabum rex 1019
rabirius poeta 785
radiciſecæ 1119
radius 118.130
ſine radio, uel hoſtorio cumulare 357
radix conſecratrix & marica quæ 878
radices ſtirpibus eſſe pro ſumma parte 18
ramices 181
rana gyrina, prouerb. 114
ranæ ac tauri fabella 1109
rana 470
ranæ cur imminentem pluuiam præſagiant 1024
ranarum pluuia 915
ranas, urſarum more parere 114
rancor 266
ranunculus 1137
rapa unde optima 328
& 1070
raphael angelus medici munere functus 1119
raphanis 1059
raphanus pro crambe, ſiue braſsica 1059
raphani uis contra ebrietatẽ pag. 1059
raphanides Thaſiæ 328
& 1071
rapinæ 284
rapto uiuere quibus licitum 672 673
rapto uiuentium uiſus qualis 1100
raſilis caſeus 813
raſuræ in clericis ratio 177
ratiocinatio 60
ratiocinator 462
rationalis philoſophia 962
rationarium 462
rationarius apparitor 462
ratio quid 60.62.65.72
ratio, aurigæ inſtar 644
ratio, cur homini data 330
ratio in homine, ut Deus in mundo 948
ratio, intellectus poſsibilis, pag. 72
rationis in homine præſtantia 338
rationis orationisq; uim inesse cunctis animalibus, pag. 642
rationis organum, caput 66
rationibus inferre 462
raui oculi 477
rauus color 477
in rebelles Athenienſium decreta 581
rechamus 1015
rectum inteſtinum 135
rectis ne an proclinatis bacchis uenio, prouerb. 814
recuratoria frictio 395
reelementatio 607
regilliani nomen unde 923
& quomodo imperator factus 923
regimen in natura rerum duplex 948
regio pro lege, prouerbium pag. 694
regia facultas qualis 280
regia maieſtas in quo ſita olim 278
regia, quando palatium appellari cœpta 281
regius morbus, unde 141
& 878
regium eſſe, ne tenuia quidẽ aſpernari 872
regium in primis male audire 828
regium lepidi captum 157
regnum & odiũ ſimul à deo poſita 151
regnum, glorioſa ſeruitus, pagina 837
regnum non patitur duos, pagina 928
regnum, res inter deos hominesq; pulcherrima 151
regnorũ ſucceſsio quibus delata antiquitus 278
rei uis, non uocabula conſideranda 644
rerum cognitio quatuor modis apprehenditur 65
rerum nomina per rationis motum 3
rei comperendinati qui 638
reorum argentei in Areopago lapides 458
relationis tertiæ, quartæ aut quintæ ius 858
relegati qui 1039
relegatio 368
religio falſa ex aſtrologia et ſyderibus 340
in religione tantũ ſalutis ratio 340
relicina frons 259
reliquamenta 977
reliquatores 1015
reliquari ibidem
reliquatio ibidem
remigum ſpecies 596
remigibus cani ſolitum 323
in reminiſcendo, ſolœciſmus qui 769
reminiſcentia quid à memoria differat 373.375
reminiſcentiã quibus rationib. induxerit Plato 375
reminiſci, quid 769
remiſſarij uectes 791
remiſsio animi, uelut amiſsio pag. 390
remoboth 359
remus cur in aqua uideatur

fractus

fractum 874
repandiroſtrum 263
repandus 263
repaſſum Pythagoricũ 895
replaudere frontem, quid, pagina 259
reprehenſare 978
repudiandi uxores ritus & formula 1081
repudij uerba ſolemnia, quæ, pag. 663
requieta oua, quæ 1041
reſecrare 448
reſinæ ſuffitus 939
reſolui in terram & aquam quid 607
reſpirationi deſtinata membra 745
reſpublica optima quæ 661
rempublicã capeſſenti quæ moleſtiæ ſubeundæ 301
reſtituti preſbyteri hiſtoria, pag. 777
reticulata ſtructura 1019
retina oculi tunica 586
retrimenta quot modis excernantur ab hominibus, pagina 94
retuſa uox, quæ 317
reuelationes per ſomnia, pagina 1031
rex conuiuij 264.1052 & 1068
rex qualis eſſe debeat 278 & 279
regis officium 948.1013
regis cognati apud Perſas, pag. 282
regis oculus quid, item aures pag. 544
regi honeſta dona in primis quæ 281
regem prodeſſe ſolum oportere 948
reges à Romanis imperatoribus ſoliti diademata accipere 709
reges cur αἰδοίους appellare ſoliti 280
reges Homerici αὐτοδιάκονοι 721
reges literis imbui, Gotico inſtituto prohiberi 281
reges medici, qui 1119
reges olim auguriorũ etiam periti 281
reges, paſtores dicti 278
regum in oriente cultus 285
regum præſtantiſsimorũ epilogus 868
regum priſcorũ arcanum incundi ſocietatẽ mos 642
regibus nuptarum apparatus annuus qualis 1086
regibus olim urbes obnoxiæ, pag. 278
rha barbarum 619
rha ſbanus ibidem
rha ponticum ibidem
rhabdi 269
rhabdoides ſutura 501
rhabdota oſtrea 271
rhabduchi 269
rhacha 423
rhachia 423.600
ῥαχίας λαλίστρος 424
rhachis 113.449
rhachitæ qui & unde dicti, pag. 424
rhachos 423.424
rhacodes cutis 92
rhadamanthus 371.555
rhadamanthyos iuſtum 895
rhadicæ 619
rhadix 619
rhæo Staphyli filia 248
rhagadæos 148
rhagades ibidem
ῥαγίζειν 795
rhagopodes 132
rhagoides oculi tunica 585
rhagoidis oculi uitium 437
rhamnius ager 1087
rhamnus 172.877
rhamnus oppidũ unde 458
rhamphos 1114
rhanteres 434
rhaphanides 787
ῥαφή 269.501
ῥαφαὶ 97.501
rhaphides piſces 502
rhapaules 319
ῥάπισμα 1144
rhapſodos 527
rhapſodi 222.269
rharia 1087
rharias Ceres ibidem
rharium ibidem
ῥαρός ibidem
rharus Triptolemi pater, pagina 1087
rhathagos quid 994
rhathapygizo 994
rhathymi 489
rheæ ſaltationis princeps, pagina 163
rheæ & Saturni allegoria, pag. 680
rheæ ſinus 440
ῥᾶχος 424
rhegillæ uxoris Herodis hiſtoria 788
rheginorum nummus 353
rheginorum numiſma cum lepore 1018
ῥῆγμα 91
rhemi 703
rhemenſis tela 703
rhemnius fannius 1127
rhenes quare duo 143
rhenum etymon, uſus & ratio 143
rhenum morbi 144
rheon Ponticum 619
rhetor 748
in rhetores Cappadocas Amiani ſcomma 640
rhetoricæ initia ex Corace propagata 479
rhetoricæ partes per Chimæram allegoricè intelligi, pag. 478
rheumatiſmi unde 266
ῥῖγος 958.959
rhigoſibij qui 958
in Rhimotalcem regem Auguſti dictum 283
ῥίν 609
rhina 1037
rhine 609
rhineæ ibidem
rhinoboli ibidem
rhinoceros quando primum uiſus Romæ ibidem
rhinocerotes cur Aethiopici tauri ibidem
rhinocolura 106
rhinocurara ibidem
rhinocorura ibidem
rhinon 369
rhinos 609
rhinthonis Iphigenia 599
rhinuchi 107
rhipæi montes 551.552 & 618
rhipæos montes nullos eſſe, 618 619
rhipe 544.822
rhipſaſpides 357
rhiſcus 596
riſus Sardonius 454
rhiti 596
rhiza 599
rhizotomi 739.1119
rhoa 1135
ῥόαι 119
rhoæa 1135
rhochmi 639 & 1015
rhodia 733
rhodiacæ chytridæ 1058
rhodiaci ſcyphi 1058
rhodides 1055
rhodigij direptio 157
rhodigij illuſtratio per Cælium facta 760
rhodigium 155
rhodi ſtatuæ 1136
rhodium talentum 353
rhodium uinum 480
rhodius coloſſus 885
rhodij, cur albi Cyrenæi Stratonico dicti 734
ῥοδίζειν 943
rhodon, roſa unde dicta, pagina 1055
rhodoides ibidem
rhodonia 237.238
rhodopis meretriculæ obeliſci 820
ῥοδωνιὰ λοπάς 237
rhœas 683
rhœbus quis 468
rhœbi 130
rhœcus Samius 588
rhogoides, oculi tunica 585
rhoicæ mulieres 149
rhoidion 1135
rhomboides quid 344
rhombus quid 344
rhombi lautitiæ 328
rhopalon 977
rhope 544.822
rhopes 821
rhopheta oua, quæ 1041
rhopographi 821.822
rhopon 821
rhopos 441
rhoptra 822
rhoptron 299
è roſis corolla Muſarum, pagina 1054
ῥύσμωσις 215
rhox 822
rhoxane Alexandro nupta, pag. 1080
rhus 1087
rhuta herba ibidem
rhyas 216.435.439
rhyades 232
ῥύμη 380
rhymmata 1063
rhymos 992
rhyntacis auiculæ mira natura 938
rhyncos 1114
ῥύος 992
rhyos nympha 502
rhypæ 822
rhypas ibidem

rhy-

 46

rhypæi pro Achæis 822
rhypæon 822
ῥυπαρὸν ἔλαιον 94
rhypos 94.822
ῥύπτοντα medicamina, pagina 1063
rhyta 1056
ῥυτὰς aquæ 999
ῥυτὰ herba 1087
rhyteres 977
rhythmus 562
rhythmus solutæ orationi & carmini communis, pagina 580
Ridentes lætius cur lachrymantur 435
ridentium lachrymæ 436
ridica 284
ridica pro rhadica 619
rigentes cur minus dormiant pag. 959
rigoribus pereuntes genitalia confouere deprehendi pag. 122
risit Charon, prouerbium, pagina 487
risit leo, prouerbium 487
risus comicus 211
risus quare aſbeſtos Homero dictus 86
risus ſoli homini peculiaris, & cur 145.776
risus unde 86
risus cauſa ex ſanguine, pagina 142
risus immoderatio ex liene, pag. 142
riuolta ſicca 154
rixam à laſſo quæri, prouerbium 495
Robur in carcere quid, pagina 634
robore digna, quæ 635
rochetum 598
rogatiani frugalitas 240
roma Babylonis nomine indicata 718
roma Babylonis nomine ſignificata 296.299
roma noua pro Byzantio, pagina 734
roma, orbis epitome 709
roma puella 920
romæ forum triplex olim, pagina 1074
romæ natiuitas 767
romæ laus 709
romaa, quæ & Parilia, pagina 165
romana dicendi ratio qualis, pag. 909
romana dignitas Byzantium translata 1031
romanæ grauitatis commendatio 556.709
romanæ mulieres uino abſtinere ſolitæ 1069
romanarum mulierum laus, pag. 609
romanarum mulierum libidini coercendæ lex 521
romani imperij inclinatio et finis quando 1031
romani imperij à Barbaris uaſtati ruina 409
romanum ciuem uerberaſſe aut necaſſe, nefas 361
romani ciues, qui 709
romani fori tectum æneum, pag. 737
romani Syrorum uenalium ſimiles, cur 718
romanorũ in muneribus mos pag. 483
romanorum ſepeliendi mos qui 653
romanorum ſupplicia, pagina 360
romanorum ueterum continentia 236
à Romanis uirtutis petenda exempla 709
romulus Quirinus 418
romuli de diuortio lex, pagina 1081
romuli & Remi naſcentium tempore loquutus agnus, pag. 590
romuli laus 870
romuli monumentum 788
romulo cur nulla in parricidas lex conſtituta, pagina 416
romulo oblati uultures, quale augurium 1031
ros cur Iouis & lunæ filia dicta 1006
roris cruenti ratio 713
roſa cur Græcis ῥόδον, pagina 1055
roſa prius alba unde ruborẽ contraxerit ibidem
roſæ fragrantia unde, ibidem
roſæ ungues ibidem
roſam in calathum fundi, quid ibidem
roſaceæ coronæ uocabula, pagina eadem
roſarum corymbi & alabaſtri 105
roſcius in ſcena, prouerbium pag. 540
roſcij hiſtrionis excellentia, pag. 540
roſeæ campi 153
roſtrum 344
roſtrorum generatio 1147
rotæ tormentum 360
rotæ hexacnemi & octacnemi 611
rotundum ſchema in corpore humano 94
Rubeus color, ſiue rubens, pagina 634
rudiarij 406
rudicula 192
ruellius 295
rufulorum tribunorũ functio quæ 975
rufus Perinthius 784
ruffi Aegyptijs ridiculi, pagina 1169
ruffos celerius caneſcere, quàm nigros 449
ruffitas pili quaſi imbecillitas pag. 499
ruidum pilum 811
ruminalis arbor Nerone imperante emortua 408
rumpi 284
runcina 234
runcini 284
runcinæ tormenta 360
ruſſeus color 833
ruſticiana Boethij uxor, pagina 1047
ruta ficui adnata, dulcior, pagina 684
ruta quare πήγανον dicta 412 413
rutam Venerijs aduerſari, pagina 412
rutela 250
rutili coloris uictimæ 659
rutra 274

S

Σ Literam Doriẽſes appellare σὰν, pagina 275
σ, numeri nota 505
σ in ξ tranſitus 703
ſabaci regis hiſtoria 278
ſabæorum in defunctos inhumanitas 650
ſabaia 246
ſabaiarius 246
σαβάζειν 246
ſabazios cur Bacchus, pagina 246
ſabbauates 649
ſabbath pro Saturno Hebræis 489
ſabbatum 246 & 654
ſabbatum triplex 490
ſabbati loco cur dominicũ diem colamus 490
ſabbati otium 490
ſabi 246
ſabiel rex, medicus 1119
ſabini iocus 637
ſabini Vrbis præfecti hiſtoria 1178
ſabinorum diſciplina 236
ſabinorum ſacerdotes æneo cultro attonderi ſoliti, pagina 739
ſabor rex, medicus 1119
ſabuli ius 1059
ſaburratio 568
ſaca dies 715
ſacandrus 125
ſacarum feſta 715
ſaccaria nauis 973
ſaccariam facere 973
ſaccharum, ſal Indicum 187
ſacciperium 408
ſacciperio 408
ſaccophori hæretici 973
ſaccularij 364.972
ſacææ feſtum 492
ſacellarij 355
ſacellium 355
ſacellum primum ab Hercule erectum 679
ſacer conſeſſus 451
ſacer dies, quid 459
ſacer ignis 943
ſacer morbus 448 & 449
ſacer piſcis qui 448 & 449
ſacer uertex, qui 935
ſacerdos indoctus cæcum animal 177
ſacerdos non integro corpore, mali ominis res, pagina 433
ſacerdos olim rex & pontifex 278
ſacerdotes acephali qui, pagina 172
ſacerdotes cur angeli dicti, pag. 177
ſacerdotes quales Romulo, pag. 433

ſacerdotum Aegyptiorũ mi-
nus 312
ſacerdotum corona capitis
quid ſignet 724
ſacerdotum munia 177
ſacerdotibus modò permiſ-
ſum uerſicolore ueſte uti,
pag. 598
à ſacerdotibus tempora ſup-
putari ſolita 179
ſacerdotales Hebræorum ue-
ſtes 595
ſaci 458
σάκος 809
ſacra anchora 449
ſacra cohors Thebis, quæ, pa
gina 345
ſacra fiſtula 113
& 120
ſacra porta 546
ſacra terra 450
ſacra uia 449
& 450
ſacra dijs qui fecerit primus,
pag. 848
ſacri epitheton uariè rebus
adiici 448.449
450 1161
ſacrum hominem occidendi
ius quale 447
ſacrum matrimonium, pa-
gina 1087
ſacra matrimonia 1087
ſacrum os 120.127
448 449
ſacrorum uarij ritus 431
ſacrorum uoces cur plerunq;
barbaræ 606
ſacrorum uis 432
ſacris an afficiatur etiam de-
us 432
à ſacris arceri mutilatos, pa-
gina 433
ſacris eiſdẽ initiati, qui, pro-
uerbium 451
ſacramentum quid 1083
ſacramento contendere quid,
pag. 451
ſacramẽta religionis noſtræ
quot 1083
ſacramentorũ formæ, & ma
teriæ 1084
ſacramentis omnibus commu
ne, quid 1083
ſacrare caput cũ bonis, quid
pag. 447
ſacrarium 976
ſacratæ leges quæ 447
ſacrificandi mos 17
ſacrificium Deo gratiſsimum
quod 422
& 423
ſacrificium perfectum quibus
conſtet 430
ſacrificia cur farre ordiri ſo-
lita 1082
ſacrificia pura quæ Thucydi
di 430
ſacrificia, uelut medicamen-
ta 432
ſacrificia ueterum cuiuſmodi
fuerint 428.429
& 430
ſacrificiorũ diuerſitas & ua
riæ appellationes 429
& 433
ſacrilegorum peſsimus interi
tus 583
ſacrima 191
ſacta 1029
ſacti panes 333
ſaduceorum nomen & dog-
mata 172.173
ſagda 554
σάγη 809
ſagitta, ſutura capitis 501
ſagittæ in bellum profectorũ
cur ſignarentur apud Per
ſas 696
ſagittæ Indorum quales &
quantæ 888
ſagittas capiti radiorum in-
ſtar circũponere, Aethio-
pum mos 161
ſagittas inficiendi mos 888
& 889
ſagittandi mos apud Scythas
qui 889
ſagittarius numiſma Perſicũ
pag. 355
ſagittarij equites 832
ſagma quid 809
ſagmaria ibidem
ſagmariæ mulæ ibidem
ſagmarius equus ibidem
ſaguntina fames 988
in Sai Pallados templum, pa
gina 178
ſais pro Pallade 867
ſal, amicitiæ ſymbolum, pa-
gina 430
ſal, cur initiò apponatur, pa-
gina 422
ſal, diuinus Homero cur, &
χάρις 1049
ſal & lens, quare lugubria
Romanis credita 187
ſal Indicum, pro ſacharo, pa-
gina 187
ſal luſtralis 422
ſal, quare ſacrificijs adhibea-
tur 430
ſal, quid in ſacris literis, pa-
gina 187
ſal, terræ combuſtæ ſpecies,
pag. 1001
ſal Tragaſæus 328.1071
ſalis loco carbonibus quoſdã
uti 186
ſalis natura 994
ſalis portorium 186
ſalis uires 184
& 186
ſale abluendi infantes mos,
pag. 186
ſale ac ſole nihil utilius totis
corporibus 184
ſale commutata mancipia, pa
gina 971
ſale condiri cadauera Aegy-
ptijs 184
ſale quare Iſiaci abſtinere ſo
liti 178
ſalem 569
ſalacon 454
ſalaconiæ 454
σαλακωνίζειν 454
ſalamandræ natura 369
ſalamandræ nutrimẽta 939
ſalambo Venus 525
ſalaminia nauis 294
& 450
ſalarij 498.639
ſalauacha meretrix 527
ſales comici 211
ſalgama 1156
ſalgamarij ibidem
ſalgamariorũ caſtra, ibidem
de ſalgamo hoſpitib. nõ præ-
ſtando lex ibidem
ſaliare conuiuium 336
ſaliaria carmina 908
ſaliatores 269
ſaligariorum caſtra 1156
ſalij, cur Franci 703
ſalinæ fontes 109
in ſalinas damnari 391
& 971
ſalinarius prouentus 356
ſaliſubſulus Mars 269
ſalitium 101
ſaliuoſum os quibus eſſe ſo-
leat 109
ſalluſtij breuitas 954
eiuſdem laus 955
ſaloniani trientes 352
ſalpæ cognomen cur Mnaſea
Indiuum 872
ſalpiſtica cruenta 613
ſalpuga 453
ſalſum dulci calidius 995
& 1002
ſalſa quæ 535
à ſalſamento prouerbia, pa-
gina 498
ſalſamentorum genera, pa-
gina 483
ſalſedo unde mari, & urina
&c. 1001
ſalſicopoles 919
ſalſilago Thaſia 1071
ſaltantis ſpectatorẽ quid do-
ceat 162
ſaltares inſulæ 314
ſaltatio à Theſeo primum in
ſtituta 165
ſaltatio armata Dioſcuris pri
mum inuenta 321
ſaltatio, imitatrix 162
ſaltatio quare ἀμύμων di-
cta Homero 161
ſaltationis inuentrix Erato,
pag. 226
ſaltatiõis laus & origo. 160
161 226
ſaltationis partes 165
ſaltationis ſumma & caput,
pag. 162
ſaltationis uſus 695
ſaltationes enopliæ 164
ſaltationum ſpecies 163
ſaltatoris epitheta 163
in ſaltatore memoria in pri-
mis neceſſaria 162
ſaltatores χειρόσοφοι, pa-
gina 162
ſaltatorum genera duo, pa-
gina 165
ſaltus certamen & uocabu-
la 505
ſaltu ſulcum trãſmittere, pro
uerbium 505
ſaluator, σωτήρ 1068
ſalue, ὑγίαινε 603
ſalutigeri dij 972
ſalutigeruli 972
ſalutis haſta 813
& 813
ſalutis ratio in religione tan-
tum 340
per ſalutem, iurandi mos,
pag. 96
ſamæa 649
ſamenæ nota quid 275
ſamagorium uinum 1098
ſamagorium uinum 1069
ſama-

ſamanei 498
ſamara 105
ſambicus 676
ſambico grauiora pati, prouerbium 676
ſambycæ improbatæ 315
ſambyton 1029
ſambytos ibidem
ſambyx lyrophoenix 316
ſambyx unde dicta 316
ſami inſulæ Neides feræ, pagina 842
ſamiæ placentæ 335
ſamica regio 1001
ſamius 406
ſamij qui 406
ſamij literati qui 275
ſamiorum rebellium pœna, pag. 581
ſamijs nemo literatior; prouerbium 275
ſamnis 406
ſamothrace cur Leucania & Thracia 842
ſamothraces, qui Spartæ, pagina 483
ſamphoræ 275
ſapphoræ 275
ſamus Delius 375
ſamus prius Parthenos, & Dryuſa 842
ſamus quadrigis uictor primus 484
σὰν literæ & nomen Doricum 275
ſanctitas 383
ſanctitatis commendatio, pagina 1009
ſanctus, omnis ſacerdos, pagina 242
ſandes, Hercules Perſis, pagina 695
è ſandice fieri purpuram indicam 298
ſangi ſacellum 38
ſanguinei uiuaces cur, pagina 796
ſanguis ceruinus quare non coeat 532
ſanguis deterior annis 87
ſanguis guſtu dulcis 86
ſanguis quare ἰχὼρ Nicandro 87
ſanguis unde in uulneris autorem proſiliat 87
ſanguinis caprini & taurini potus 532
ſanguinis è naribus profluuium unde 106
ſanguinis fila 532
ſeu fibræ 532
ſanguinis fons, cor 86
ſanguinis humani & ſuilli ſimilitudo 979
ſanguinis miſsio inter militares animaduerſiones olim 184
ſanguinis thrombi 532
ſanguini ſiſtendo adhibenda qualia 87
ſanguinem agitari rubetinorum incutu 602
ſanguinem iugulatorum contra comitialem bibi, pagina 196
ſanguinem mutuum guſtaſſe, amicitiæ ſymbolum quibus 717
ſanguiculus 496
ſangus 38
ſanies 94
ſanitas quibus conſtet 800
ſanitas quid 1159
ſanitatis auctor, deus 1119
ſanitatis crater, qui 1068
ſanitatis diſtinctio 1159
de ſanitatis moderatione liber, incerti auctoris, pagina 1158
ſanitatis præſtantia 260
de ſanitatis ratione pluſcula ex medicorum ſcholis, 1158 1159
ſanitatis ſimulacrum 845
ſannas 574
ſanna unde 574
ſannyrion porta 309
ſanſæ 118
460 685
ſanſcrij 460
ſaperda 498
ſaperdion dictam phrynen, pag. 537
ſapere ex commentario, turpe 1013
ſapere unde homini 86
σαφλῶσαι 162
& 487
ſaphyrinus color, an cæli prius 32
ſaphyrus Ioui conſecratus, pagina 32
ſapiens uno minor Ioue, pagina 691
ſapientis officium 220
ſapienti quid maximè fugiendum 793
ſapientes imperijs potitos crudelius illiteratis ea [illegible] miniſtraſſe 871
ſapientes mundi in quo ſtulti facti 962
ſapientium congreſſus principes ſapere 867
ſapientia cur ludo comparata 961
ſapientia, deus 272
ſapientia hominis, pietas, pagina 72
ſapientia partim in animo, partim uoce ſita 213
ſapientia πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις 479
ſapientia quid 387. 882
ſapientia quomodo eadē cum iuſtitia 898
ſapientiæ commendatio 151
1180 1181
ſapientiæ & poteſtatis coniunctio 870
ſapientiæ cum potentia coniunctio 867
ſapientiæ ſimulatio deteſtanda 151
ſapientiæ ſtudium quid præſtet 482
ſapientiæ ueræ commendatio pag. 151
ſapientiam ſummam in religionis aſſertione uerſari, pag. 590
ſapinus 168
ſapinea ibidem
ſaponion 1063
ſapor quid 265
ſaporis ſenſus in palatóne an lingua 109
ſaporis Perſarum regis epiſtola 283
ſaporis Perſarum regis hiſtoria 695
ſappho poetria, alia quàm meretrix 347
ſapphus amica Brinna 515
ſapphus imago nūmis inſculpi ſolita 353
ſapphus ſcolion 453
ſappinia tribus 168
ſaprotis 574
ſarabadena oraria 1029
ſarabaitæ qui ibidem
ſaraballum 597
ſarabara 1029
ſarabos ibidem
ſarambus ibidem
ſarapos 131
ſarcocele 991
ſarcophagia 148
ſardæ 688
ſardinæ 688
ſardanapalus Heliogabalus, pag. 1072
ſardanapali epitaphium pagina 325
ſardanapali mollities 325
& 368
ſardiniæ peſtilens aer 453
& 781
ſardoa herba 781
ſardoa lex 756
ſardonia herba 453
ſardinia ranunculi ſpecies, pagina 781
ſardonius riſus 781
ſardonica tunica 597
ſariſſæ 814
ſariſſophori 814
& 832
ſarmatæ braccati 703
ſarmatarum cibus 1065
ſarmatarum mores 707
ſarmaticus ludus 707
ſarmentarij cur per calumniam quibuſdam dicti Chriſtiani 1170
ſarmentitij cur dicti Chriſtiani 366
ſaronicus ſinus 815
& 1087
ſarpedonis ad Troiam interitus 852
ſarraceni, Scenitæ Arabes, pag. 721
ſarracenorum inſtituta, ſiue mores 721
ſarus 484
σάρος 484
ſarx 93
ſarcotica pharmatica 91
ſarxiphagos herba 1026
ſarzanus uicus 915
ſata, menſura 621
ſatanas quomodo implere alicuius cor dicatur 51
ſatanas, terræ malleus 46
ſatellius Quadratus 509
ſatis quod ſit, in re qualibet nouiſſe præſtantiſsimum, pag. 1105
ſatmali 105
ſatrapæ 544. 878
ſatrapiæ 322
ſatrapica menſa 240
σάτλον 621
ſattonem pro Platone cur dixerit Antiſthenes 621

ſatura palus 755
ſaturnalium ratio Romæ, pagina 575
ſaturnalium ritus 492
ſaturnia uita 489
ſaturnij uerſus 983
ſaturnus à Ioue exectus, pagina 490
ſaturnus capricorni dominus 574
ſaturnus Cronij maris præſes 440
ſaturnus cur ærarij præſes habitus 353
ſaturnus cur ἀγκυλομήτης, & δεινότατος pag. 489
ſaturnus frigidior & ſiccior 22 26 577 932
ſaturnus Hebræis Sabbath, pag. 489
ſaturnus idem qui & Beel & Beelphegor 492
ſaturnus pro mente 575
ſaturnus quare laneo uinculo alligari ſolitus, pagina 205
ſaturni allegoria 489 680 881
ſaturni dies ocio deſtinatus cur 490
ſaturni & Iouis coniunctio, pag. 867
ſaturni filios uorantis allegoria 489
ſaturno ſuſcedo 27
ſaturni grauitas quid in homine 382
ſaturni hoſtia 491
ſaturni lachryma, mare, pagina 999
ſaturni mancipia 86
ſaturni planetæ ad ſeptimam hominis ætatem ratio, pagina 752
ſaturni prius fuiſſe oraculum Delphicum 615
ſaturni ſtella quare frigida, pag. 9
ſaturni regnum 489 & 490
ſaturni ſapor quid 490
ſaturni ſiccitas 575
ſaturni tempore quibus ueſci ſoliti 1064
ſaturni uis in meridionalibus pag. 699
ſaturni uis in octimeſtri partu quatenus efficax, pagina 860
ſaturno capita retegi in ſacris 773
ſaturno infantes mactare ſolitum 491
ſaturno nigricans barba, apud Orpheum 490
ſaturnum inhabitaſſe Italiam pag. 440
ſaturnum [illegible]mos ſignaſſe primum 353
ſatyrus ad Apollonium captus 755
ſatyri unde dicti 755
ſatyri helotæ 970
ſatyra auis cur coruus, pagina 755
ſatyra, uel Satyrion locus, pagina 755
ſatyriaſis quid 174 269 1160
ſatyrica ſaltatio 163
ſatyri ſicinniſtæ 163
ſatyrica ſcena 290
ſatyrides inſulæ 579
ſatyrion 1160
ſatyrion herba ad coitum efficax. 528
ſatyrion Inda, uel Indica, pagina 528
ſatyriſcus 288 & 951
ſatyriſmus 528 & 1160
ſauazare 246
σαυλοπρωκτιᾶν 454
σαῦλος 454
ſaura 1056
σαῦραι 327
ſauromatæ, Amazonum connubio inſignes 327
ſauromatis cibus, milium, pagina 685
ſauromatides 327
ſauroter 814
ſauſes 358
ſaxifraga herba 298
ſaxis adobruere, Macedonũ ſupplicium 360
Scabellum regium quid Perſis 695
ſcæa 18
σκαιά 568
ſcææ portæ unde dictæ [illegible]
ſcæuolæ aræ 690
ſcacherium 303
ſcala mons 850
ſcalæ annulariæ 203
ſcalæ inſulæ 255
ſcalptura 1137
ſcamandri fluuij ſimulacrum pag. 667
ſcamilli 274
ſcandalethra 828
ſcandalum unde 730
σκάνδαλα 927
ſcandia quid 926 & 927
σκανδικοπώλης cur dictus Euripides 927
ſcanſoria machina 292
ſcanthariſſare quid 994
σκανθαρίζειν ibidem
ſcapane 344
ſcaphalos 283
ſcapharij 283
ſcaphe 929
ſcaphea, pro inquilinis, pagina 638
σκαφευθῆναι 360
ſcaphephori 638
ſcaphia 283 & 563
ſcaphides 283
ſcaphitæ 283
ſcaphiſterium 283
ſcaphium 259 344 835
σκαφάριον 283
ſcaphos quid 1070
ſcaphus 104
ſcapus in uuis quid 452
ſcapi cardinales qui 351
ſcapi, uariæ notiones, pagina eadem
ſcapulares ſerui 978
σκᾶπτον 271
ſcarabeum Aegyptijs coli. pagina 286
ſcarabeus uide Cantharus
ſcarabeorum ſpecies plures, pag. 285
ſcarabeorum genitura, pagina 286 & 287
σκαρδαμυκτικοί qui, pagina 100
σκαριφεύειν 399
ſcariphiſmos 399
σκαρθμός 132
σκατοφάγος 1121
ſcauri in Montanum ſcomma 466
σκάζω 730
ſcedaſus 170
ſcedaſi puellarum ultio, pagina 674
σκελιαί 1029
σκελετύρβη 195
ſceleton in conuiuium inferendi mos 1066
Σκέλλω 126
ſcelithria 303
ſcelis 130
ſcelos 130
ſcena 290.292
ſcena hiſtrionum propria, pagina 290
ſcenæ flores 1055
ſcenarum genera 290
σκηνῶν γέῤῥα 292
ſcenefactoria 290
ſcenicæ machinæ 291
ſcenici 290
ſcenici cultus unde 713
ſcenici ut ſerui alendi 793
ſcenitæ Arabes 721
σκηνῶν οἶκοι 290
σκηνογραφία 290 & 399
ſcenopegia 247.290
ſcenophegia ibidem
ſcenophegiorum celebritas, pag. 1029
σκηνοποιοί 212.290
σκηνοῤῥάφος 512
σκήπτω 271
ſceptici philoſophi 5
ſceptrati philippei 352
ſceptrum, eiuſq; uſus & ratio 271
ſceptri cultus apud Cheronæos 811
σκῆπτρα 810
ſceptris ciconiam ſuperne, hippopotamum inferne affingendi ratio, quæ 1141 1142
ſceptuchus 214
ſceptus 425
ſceuophora quæ 791
ſceuophori 830
ſceuophori aſini 251
ſceuophoria 791
ſceuoriæ 402
ſchedia 1025
ſchedia, Aegypti urbs, pagina 1105
ſchedium uinum 1105
ſchelides leporum 1015
σχῆμα 165
ſchematothetes 795
ſchenias Pallas 444
ſcheria inſula 348
σχετικοί ſebres 855
ſchetlius 401
ſchidia 554

ſc. ma

ſchinalis 944
ſchinalis piſcis 113
ſchinocephalus cur dictus Pericles 773
ſchinis 1015
ſchinos 773
ſchinus arbor 650
σχίσαι 659
ſchiſma 125
ſchœnia 1077
ſchœnicolæ 525
ſchœnis Venus 525
σχοινισμὸς 360
ſchœnos 525
ſchœnotroges 525
ſchola capulatorum 1168
ſchola in balneo quid ibidem
ſchola in porticibus ibidem
ſchola pro celebritate, pagina eadem
ſchola quæſtorum ibidem
ſchola ſcutariorum ibidem
ſcholarum capita ibidem
ſcholaſtica lex ibidem
ſcholia 470
ſcholiaſtæ 470
ſciadæ 678
ſciadephori 790
ſciades 321
ſciadion 399
σκιάδειον 678
σκιάς 1008
ſciagraphia 399
ſciagraphus 399
ſciamachi, qui 398
σκιαμαχεῖν, prouerbium, pag. 398
ſciamachia 398.504 & 1167
σκιὰς Spartæ quid 678
ſciathera 445
ſciatherici inuentor Anaximenes 445
ſciatrophiæ qui 523
ſciotrophia 523
ſcientia 200
ſcientiæ commendatio 616
ſcientiæ laus 1121
ſcientiæ non eſſe directionem pag. 403
ſcientiæ ſummũ genus quod, pag. 844
ſcientiarum ueluti ſeminarium ineſſe hominum animis 75
ſcieria, Dionyſii feſtum, pagina 671
ſcillæ eſt, libidinem cieri, pagina 525
ſcillunti 510
σκιμαλίζειν 641.642
σκιμβάζειν 1051
ſcimpodes ibidem
ſcimpodia ibidem
ſcindapſus 323
ſciopodium uana hiſtoria, pagina 132
σκιοθηρεῖν 377
ſcipio Aemylianus, ſomniculoſus dictus 968
ſcipionis Africani balneum, pag. 1164
ſcipionis Africani grauitas, pag. 953
ſcipionis Africani frugalitas pag. 329
ſcipionis Africani dictum, pagina 403
ſcipionis dictum 357 394 809
ſcipionis exacta militaris diſciplina 234
ſcipionis forma 347
ſcipionis in Appium Claudium apophthegma 769 & 770
ſcipionis in Appium Claudium ſcomma 1009
ſcipionis in legendo Platone ſtudium 279
ſcipionis quædam memorabilia 1008
ſcipio Naſica, Optimus cognominatus 921
ſcipionis Naſicæ apophthegma 306
ſcipionis Naſicæ de Carthagine non euertenda, dictum 1023
ſcira feſtum 534
ſcira terra 534
ſcirados, Palladis ſacellum, pag. 1087
ſciraphion 534
ſciraphoros ibidem
ſciras Minerua ibidem
ſciri ibidem
ſciritæ ibidem
ſciroma ibidem
ſciron ibidem
ſcironides petræ ibidem
ſcirophorion menſis ibidem
ſciros regio unde dicta, pagina 1087
ſcirus uates 534
ſcirpus 890
ſcirrhodes tumores 1087
σκιῤῥόν 408
ſcirrhon quid 1087
ſcirrhos 508.1087
ſcirrhos an curam recipiat, pag. 1087
ſcirrhus 148
ſcirrhus hepatis 1087
ſcirrhi 1161
ſcirrus 141
ſcirus 534
σκλήρωμα 148
σκληροφθαλμία 940
ſclerophthalmia 439
ſclerotica oculi tunica 586
ſclerus 821
ſcolecei, eorumq́; ſpecies, pagina 730
ſcolecidata ueſtis 603
σκωληκίζοντες pulſus, pag. 526
ſcoli panes 336
ſcolia quid Græcis 452 & 453
ſcolij qui 730
ſcolon 164.730
ſcolopendra 452
ſcolopendræ iuli 175
ſcolopes 730
ſcolopomacherion 730
ſcolum Bœotiæ 240
ſcomia 100
ſcommata Mæſonica 212
ſcopa 361
ſcopæ 361
ſcopadum opulentia 1111
ſcopai 236
ſcopare 361
ſcopeliani ſophiſtæ hiſtoria, 770 771
ſcopeliano more libris inuigilare, prouerbium, pagina 771
σκοπελίζειν 720
ſcopes aues 452
ſcopos & epiſcopos pro eodem 676
ſcopi 452
ſcopias ſaltatio 165
ſcops ſaltatio unde 452
ſcoptida operta 113
ſcopulæ 452
ſcorionis Dacorum ducis hiſtoria 658
ſcorodon 605
ſcorpius 1067
ſcorpij ζυγὸν 767
ſcorpionis chelæ cur Boreæ Nicandro 552
ſcorta, libidinum uictimæ, pagina 904
ſcortea pecunia ante Numã pag. 354
ſcotia 788
ſcotios Pluto 379
σκοτιτὰς Iupiter qui, pagina 678
ſcotius qui 1088
ſcotomatica affectio 1100
ſcotos Britannos humana carne ueſci 1065
σκότωσις 392
σκοτώδης 439
ſcribæ Iudæorum qui 172
ſcribendi bonum 116
ſcribendi, diuina ratio 75
ſcrinia 398
ſcripti & uoluntatis quæſtio triplex 257
ſcriptorum omne genus excutiendum 647
ſcriptura quid 747
ſcripturarij 747
ſcrobs 565
ſcrobes quaternarij aut ternarij qui 857
ſcrophulæ 1174
ſcrotum 127.747
ſcroti affectiones 991
ſcrupularis ratio 1147
ſcrupuli ibidem
ſcrupus 890
ſcruta quid 747
ſcrutarius 747
ſcrutaria 747
ſcrutariam facere 747
ſcrutea 747
ſculptura 1137
ſcuta genibus alliſa, quid ſignificarent 809
ſcuta haſtis percuſſa 809
ſcuta peruerſa, defectionis ſignum 809
ſcuta, pro uaſe ruſtico, pagina 747
ſcuta umbilicata quæ 570
ſcutale 525
ſcutariæ fabricæ 809
ſcutarij 747
ſcutariorum ſchola 1168
ſcutariorum tribuni 747
ſcutati equites 832
ſcuticam aſpicere, quid, pagina 1109
ſcutum cur σάκος 809
ſcutum hoſtibus oſtendiſſe, quid 809
ſcutum leſcium 358
ſcutum ſacrum quod, pagina 809

ſcutum ſiniſtra geſtari ſolitum 357
ſcutorum gemma 673
ſcutorum literæ 673
ſcutorum umbilicos inueniſſe Cares 589
ſcutriſcum 747
ſcutulatus color 833
σκύλαξ 659
ſcylla 1177
ſcyllæ deſcriptio 518
quomodo in hominē competat 518
ſcynis 1135
ſcyphium 1058
ſcyphi Bœotij & Heracleotici 1058
ſcyphios equus primus, pagina 824
ſcyphos maſculinum & fœmininum 1057
& unde dicatur 1058
ſcyphi Homerici, qui pagina 276
ſcyphorum ſpecies & nomina 1058
ſcypphus ibidem
ſcyros 638
ſcyrotes 638
ſcyros inſula 638
σκυρωτὴς ὁδὸς 638
ſcyrus inſula 533
ſcytala Muſarum quid, pagina 345
ſcytale 335
ſcytalia tibiæ 319
ſcytalides 118.641
σκυταλίδες 283
ſcytaria 525
τὰ σκύτη βλέπειν, pagina 1109
ſcytha Herculis filius 706
ſcytham agere, quid 333
ſcythæ ſoli, à nemine unquam domiti 707
ſcythæ ἄοικοι 89
ſcythæ cur albi & animoſi, pag. 607
ſcythæ equites 832
ſcythæ, Euares cur dicti, & qui 881
ſcythæ, quare εὐθύτριχες pag. 98
ſcythæ, frugum pauperes, pagina 588
ſcythæ galactopotæ 393
ſcythæ hydropotæ 1069
ſcythæ iracundi 900
ſcythæ miniſtri publici qui, pag. 971
ſcythæ ruffi 707
ſcythæ unde dicti 706
ſcytharion lignum quod, pagina 707
ſcytharum acies 344
ſcytharum bibacitas 1058
& 1069
ſcytharum bibendi ritus, pagina 1069
ſcytharum capillus cur promiſſus 608
ſcytharum, capillum ſpargere 6[1]8
ſcytharum conſtitutio qualis 1100
ſcytharum feritas 650
694 900 907
ſcytharum furandi licentia, pag. 673
ſcytharum immanitas unde, pag. 694
ſcytharū in defunctos immanitas 650
ſcytharum inſtituta 706
ſcytharum mores 707
ſcytharum iuriſiurandi ratio pellis inſcenſione, pagina 1036
ſcytharū munera Dario miſſa 889
ſcytharum palimbolia, pagina 343
ſcytharum regum ſepeliendi mos 653
ſcytharum ſagittas inficiendi mos 888
item ſagittandi 888
& 889
ſcytharum ſupplicandi modus 1036
ſcytharum tibiæ 319
ſcytharum uinolentia 1058
& unde 1100
ſcythia pocula 1056
ſcythica calciamenta 706
ſcythica oracula quæ 619
ſcythica ſupellex 889
ſcythicus mons 714
ſcythiſſare 1058
ſcythiſſato 1100
ſcythos 1058
σκυθρωποὶ 927
σκυτοτόμος 512
& 1037
σκύζειν 662
σκύζειν 478
σκύζεσθαι 706
Sebaſii allegoria 846
σεβάσμιοι Pythagorici, qui 736
σέβινος 819
ſecel 352
ſecluſa, pro myſterijs 596
ſecluſorum 596
σηκός 458
ſecretarium 976
ſecundæ quæ 210
ſecundaris 397
ſecundarius panis 334
ſecundicerius 441
ſecundus, gallo amatus, pagina 605
ſecuris in iudicium uocandæ ritus 440
ſecuri cadere 115
ſecuris Lydiæ regum geſtamen 199
ſecuritas infirmis animis hoſtis 1023
ſecuritas quibus noxia 389
ſecretionum ſpecies 158
ſecundina, oculi tunica 586
ſedentarij 968
ſedes conuerſa 128
ſedes pro podice 128
ſedis procidentia 128
ſedigiti qui 116
ſedulitatis exempla 390
& 391
ſedulitatem prodeſſe plurimum in re qualibet, pagina 828
ſegetia dea 830.836
ſegnes qui, & unde 86
ſegnities motus in homine, unde 86
ſegoregij 1080
ſeia dea 830
ſeianus equus, prouerbium, pag. 451
ſeiani pro caluis cur 503
σεῖσαι 461
ſeipſum debere unumquenque cognoſcere 79
σειρὴ quid 911
σειρῆνες apes 910
σειράχθαι 461
σεισματίας 1174
ſela quid 569
σελάχη, chartilaginea, pagina 91
ſelecti dij 846.983
ſelemnus fluuius, & eiuſdem uis mira 622
ſelene pro luna cur 764
ſelenæ panes 334
σεληνιάζομενοι 765
ſelenitides mulieres 102[?]
σέλινον 1028
ſeleucus elephantarches, pagina 795
ſeleuci dictum 210
ſeleuci Soteris poculum, pagina 1068
apud Seleuciam direpti templi hiſtoria 298
ſeleucides 1057
ſeleucidarum ancora 1116
ſeleucides auiculæ 987
ſelga, Lacedæmoniorum colonia 814
ſelino coronari in Nemeis ſolitum, & in Iſthmijs, pagina 484
ſelinotropiæ motus 262
ſella familiaris 386
ſellarij 527
ſellæ familiares quæ 1006
ſellæ periacti 295
ſelli qui 1006
σελλίζειν ibidem
ſellium 833
ſelma 833
ſelmides 833
ſemaſij cur dicti Chriſtiani, pag. 366
ſemen uide Sperma
ſemen ex cerebro defluere, 502 146 544
ſemen à toto uiri corpore defluere 574
ſeminis in ſopore profuſio unde 550
ſemen intemperantium ad coitum, infœcundum, pagina 524
ſemen omnium hominum dubium 608
ſemen quid, tam maſculum quàm fœmineum 129
ſemeth 1010
ſemina uino conſpergenda, pag. 480
ſeminum, quæ ceraſbola uocantur, ratio 1146
& 1147
ſeminaria uaſa quinque, pagina 146
ſemiamira Heliogabali mater 509
ſemidei 37
ſemimares in mare deportati 558
ſemiramis à filio necata cur pag. 697
ſemiramis Derocetus filia, & [?]

unde dicta 883
ſemiramidis effigies miræ magnitudinis 1137
ſemiramidis in Ninum facinus 884
ſemiramidis libido & interitus 884
ſemiramidis ſepulchrum, pagina 883
ſemiramidem primam omnium caſtraſſe maſculos, pag. 503
ſemiſonarij 319
ſemiſſes aurei 355
ſemiſſes homines qui 1170
ſemiſſij cur per calumniam dicti Chriſtiani 1170
ſemnæ loca 258
σεμναὶ deæ, earumq́ templum 258, 430. 458
ſemneum 258
ſemnoparaſiti qui 431
ſemo pro Iano 38
ſemones dij 37
ſemperaſiones 452
P. Sempronij diuortium, pagina 1081
ſenæ inſulæ oraculum 509
ſenanus rex 1080
ſenarij numeri uis ac ratio, pag. 859
ſenatoria profeſſio quæ, pagina 786
ſenatoria ueſtis pro cœnatoria 603
ſenatorum à ſexageſimo anno immunitas 390
ſenatulus in Quirinali colle conſtitutus 509
ſenatus, ingenij theatrum, pagina 741
ſenatus Cumæorum nocturnus qualis 639
ſenecæ dictum 922
ſenecæ hiſtoria 302
ſenecæ in Neronem adulatio pag. 408
ſenecæ memoria 373
ſenecæ nomen unde 919
ſenecionis hiſtoria 408
ſenectæ familiaris apoplexia pag. 195
ſenectæ felicis ac ualidæ exempla 750
ſenectus, animæ propria ætas 1148
ſenectus frigida & ſicca, pagina 796
ſenectus imbecillis ex adoleſcentiæ intemperantia, pagina 750
ſenectus, naturalis morbus, pag. 500
ſenectus triplex 754
ſenectutis ætas 751
ſenectutis anguium fabella, pag. 985
ſenectutis honos apud Albanos 711
ſenectutis laus 80
ſenes callipedas fieri, quid Luciano 414
ſenes cur diphtheriæ 1037
ſenes cur liuidi præcipuè, pagina 957
ſenes cur μακρόλογοι, pagina 677
ſenes cur memoria imbecilliore 734
ſenes facilè ieiunium ferre, pag. 1044
ſenes qui 751
ſenes necare, humanitatis officium apud Erulos, pagina 1086
ſenum appellatio, γερόλαμποι, & Sorodemones, pagina 42
ſenum memoria cur imbecillior 768
ſenum temperatura 751
ſeniorum nox 742
ſenibus cur uinum conueniat, pueris non item, pagina 1096
ſenio, tali iactus 789
ſenium animalis quid 800 & unde 801
ſenium prematurum unde, pag. 608
ſenium, ſecundum naturam, pag. 802
ſenium, ſiue ſenectus draconum, uel anguium 356
ſenij ad Saturnum planetam ratio 252
ſenilis cutis cur paguros, pagina 754
ſenilis ualetudo, prouerbium pag. 1148
ſenilem ætatem præcipuè arefcere 753
ſenſati qui 68
ſenſus quid 65. 72. 375
ſenſus an cum animo & intellectu idem 69
ſenſus an in neruis 43
ſenſus communis 68. 73
ſenſus cur homini datus, pagina 330
ſenſus quibus inſit 65
ſenſus organum, cerebrum, 64 65
ſenſus principium, cor 66
ſenſu carentia non dormire, pag. 1151
ſenſus ætherei corpuſculi, pagina 646
ſenſus corporum, equi ſine freno currentes 69
ſenſus cur quinque tantum, 67 858
ſenſus duplices 68
ſenſus interiores quatuor, pagina 68
ſenſus, nuntij 490
ſenſus quomodo è corde effingantur 138
ſenſuum abuſus in ſolo homine 68. 69
ſenſuum commoditas & neceſſitas 65
ſenſuum feneſtræ ad animam pag. 69
ſenſuum modus elementis attributus 548
ſenſuum origo 66
ſenſuum ſatellitium 331
ſenſibus cur tantopere afficiamur 543
ſenſibus præſtantioribus præditum habere etiam inferiores, contrà non item, pag. 68
ſenſibus quæ animalia præcellant 858
ſenſus alios naturales, alios animales 19
ſenſiue potentiæ actus duplex 384
ſenſiuum animal rectè dici, ſenſitiuum non item 68
ſenſoriorum in animantibus diuerſitas 30
ſententia quid 1013
ſententia, quid à chria differat 1013
ſententiarum genera, ibidem
ſenticetum 181
ad ſentiendum, quatuor neceſſaria 67
ſentinus deus 983
σεπεδών 215
ſepedones 507
ſepeliendi diuerſarum gentium ritus 650 & 653
ſepiadis promontorium, pagina 923
ſepiæ 946
ſepiæ capillamenta 507
ſepidia 298
ſepicum quid 507
à ſepijs præſagium de hyeme proxima 946
ſepta 507. 1119
ſeptem, conuiuium: nouem, conuitium, prouerbium, pag. 1072
ſeptembri præfectus Vulcanus 983
ſeptenarius Apollini ſacer, pag. 861
ſeptenarius cur ζωογόνος pag. 860
ſeptenarius numerus pro uniuerſo 859
ſeptenarius, rerum omnium modus 149
ſeptenarij dignitas 529
ſeptenarij in hominis generatione uis, item in alijs, pag. 860
ſeptenarij ratio in corpore humano 149
ſeptenarij ratio in luctu, pagina 654
ſeptenarij uis 531
ſeptenarij uis ac ratio 859 & 860
ſeptenario in primis oblectari deum 589
ſeptenario quietem ſignificari 654
ſeptentrio, an ſuperior mundi pars 20
ſeptentrionis uenti proprietas 779
ſeptentrionales cur audaces & feri 699
ſeptentrionales populi quali forma 701
ſeptentrionalia tantum ſigna ueteribus obſeruari ſolita 609
ſeptica 1119
ſepties cadere iuſtum, quomodo intelligendum, pagina 859
ſeptimani tragœdi qui, prouerbium 1150
ſeptimeſtres infantes uitales pag. 856
poſt ſeptimum quenque annum in homine naturam noui aliquid oſtendere, pagi

pagina 751
ſeptizonium 868
& 1094
ſeptum 435
ſeptum pro præcordijs 145
& 146
ſepta 288
de ſeptuagenarijs quid fieri ſolitum 712
ſepulchrales canes 650
ſepulchrales leges 650
ſepulchrales canes qui apud Bactrianos 712
ſepulchrum 651
ſepulchrum, corporis portus pag. 653
ſepulchrum quid à monumento differat 652
ſepulchri appellatio 652
ſepulchri locus qualis eſſe debeat 651
ſepulchri uiolati actio, pagina 650
ſepulchra, cur ἥρια Græcis pag. 652
ſepulchra cur monumenta, pag. 650
ſepulchro eorundem diuerſis locis plura 536
ſepulchra in urbibus quibus conceſſa 950
ſepulchra legiſſe, prouerbium 373
ſepulchra ueterum in agris, pag. 650
ſepulchrorum columnæ, & luxus reliquus 651
ſepulchrorum coronæ, pagina 654
ſepulchrorum ianitores, pagina 655
ſepulchrorum ius 650
ſepulchrorum ornatus apud ueteres 651
ſepulchrorum religio 649
& 651
ſepultura, pro cadauere, pagina 828
ſera 791
σηραγγώδεις teſtes 146
ſerapeum 885
ſerapis Alexandrinæ fœcunditas 147
ſerapis Aegyptijs qui Græcis Pluto 49
ſerapis malorum dæmonum princeps 49
ſerapis, pro cælo 9
ſerapis oraculum Thuli regi datum 48
ſerapidis pectori crux inſculpi ſolita 366
ſereniæ ſacellum 450
ſerenitas unde proueniat, pagina 873
ſerenitate magis caluus, prouerbium 211
σὴρ, animal quale 600
σὴρ, fluuius ibidem
σῆρες ibidem
ſergius, Os porci dictus, pagina 980
ſergium pontificem, primum mutaſſe proprium nomẽ pag. 980
σκελια, inſula 600
ſerica ueſtis, olim medica, pagina 600
ſermo, an homini naturalis, pag. 1122
ſermo ἐν διαθέτος, & prophoricus 1124
ſermo infantis prodigioſus, pag. 1123
ſermonis præparci laus, pagina 471
ſermonis uſus 1123
σῆρος 484
ſerpens caudam præmordens mundi ſymbolum, pagina 1170
ſerpens cur ſenectutem abijciat, ex fabella 985
ſerpẽtem foues, & te ſerpẽs, prouerbium 1111
ſerpentem ſemel calamo percuſſum, mori: iterum, confirmari 577
ſerpens è mulierum capillis pag. 57
ſerpentes in odoriferis ſyluis frequentes 720
ſerpentes pollere tactu, pagina 858
ſerpentes quomodo à ſoricibus ſibi caueant 577
contra ſerpentum ictus, Vulcani ſacerdotum uis, pagina 907
ſerpentum latibula 1021
ſerpentum ſenectus quid, pagina 356
ſerperaſtra 944
ſerpulæ 720
ſerra 791
ſerra, nummi nota 355
ſerræ inuentio 1139
ſerram ducere 791
ſerrati nummi 355
ſerratura 791
ſertor 357
ſertorius corporis uitio cur lætari ſolitus 522
& 523
ſeruatos ſeruatorem coronare, ueteri more 267
ſeruij Claudij podagra, pagina 1119
ſeruilius Glaucia 618
ſerum ueſtis 600
ſeruus fortunatus, intolerabilis, prouerbium 973
ſeruum amare ne liceat, Solonis lex 621
ſeruum formoſum amaſſe, ueteribus non turpe iudicatum 556
ſerui ad militiam non admiſſi 976
ſerui apud Albanos ſacri, qui pag. 711
ſeruos apud Romanos uino abſtinuiſſe 1069
ſerui aſcriptitij, originarij, & fructuarij 276
ſerui colendis agris adhibiti, liberorum loco 276
ſerui fugitiui, cur cerui, pagina 978
ſerui mali conditio ultima, quæ 674
ſerui literati, qui 275
& 276
ſerui natura 968
ſerui pileati 276. 974
ſerui pœnæ, qui 956. 976
ſerui propriè qui 969
ſerui quibus argento primum comparati 971
ſerui ſale commutati 971
ſerui Spartanis execrabiles, 970 971
ſerui unde dicti 967
ſeruorum diuerſa cognomina 972
ſeruorum educatio qualis eſſe debeat 974
ad ſeruorum rationem ſpectantia uocabula plura, pag. 977
ſeruorum ſpecies plures 968
& 969
ſeruorum tria genera 970
ſeruos aut naſci, aut fieri, pagina 967
ſeruos cædendi mos 361
ſeruos nõ habere caput, quid pag. 965
ſeruos pro nullis haberi, ciuili iure 663
ſeruis comam nutrire nefas, pag. 276
in ſeruis habendis quæ obſeruanda 974
ſeruis nouitijs capita perfundendi mos 994
ſeruis nullum ocium, prouerbium 974
ſeruis uino quatenus abſtinendum 974
ſeruilis procacitas 976
ſeruilem ſcientiam profeſſus quidam Syracuſis, pagina 967
de ſeruili genere quid ſentiendum 973
ſeruiles literæ 978
ſeruiles pilos habere in animo, prouerbium 139
ſeruitia Agrigentina 713
ſeruitia Cappadocia 713
& 714
ſeruitia quando primum armata 976
ſeruitus an præter naturam pag. 967
ſeruitus ex ebrietate 967
ſeruitus miſerrima, ſeruire ſibi 968
ſeruitus quid 967
ſeruitutis malum 274
ſeſame, quæ & ſeſamis, pagina 1071
ſeſamina oſſa quæ 90
ſeſaminum oleum 1071
ſeſamus & ſeſamis quid differant ibidem
ſeſamus placenta 335
ſeſamuntes 1071
ſeſoſtris conatus Nili Delta perfodere 816
ſeſoſtris regis tropea mulieribus pudendis inſculpta pag. 535
ſeſoſtris ſtatua 851
ſeſquialtera proportio, pagina 864
ſeſtarius uide Sextarius
σησέρτιον locus 359
ſeſtos cur dicta Phryne, pagina 537
σῆτες 730
σέλδη 537
ſeueri ducis interitus 106
ſeueri imperatoris apotheoſis 835

ſeueri imperatoris hiſtoria, pag. 410
ſeueri ſepulchrũ, hydria, pagina 652
ſeuero datum à Belo reſponſum 14
ſeueriani hæretici, qui & σεβηριανισταί 1045
ſeuimus quis 560
ſeuir 832
ſeuirales ludi 832
ſeuthas 619
ſexagenariorum cicutam bauriendi mos 711
& 1099
ſextantario pondere ſeriri aſſes, quando iuſsi Romæ, pag. 354
ſextantarij aſſes, & quando cuſi primum 354
ſextarius 1098.1167
& 1108
ſextius Chæronenſis philoſophus, eiusq; De philoſophia Platoni. libri pagina 788
ſextij dictum 691
ſextinus denarius 354
ſextritium lucus 359
ſexus diſparilitas unde, pagina 147
ſialos 980
ſialochi ibidem
ſibda pro ſida 430
σιβλων 320
ſibylla Cumea, quæ & Italicenſis 838
ſibylla Herophile 649
ſibylla quibus modis deũ concipiebat uaticinatura, pagina 302
ſibyllæ carmina apud Aenean combuſta 838
ſibyllæ decem 838
ſibyllæ quatuor 838
ſibyllarum nomen unde, pagina 516
ſibyllarum præſagia 271
ſica 559.560
ſica Aphricæ 1086
ſicanus Briarei filius 1006
ſiccya Indica 425
ſiceliotæ 348
σικελίζειν 166
ſicera quid, eiusq; pro uino uſus 1098
de Sicilia certamen Vulcani & Cereris 1006
ſicilia cur Drepanum, pagina 490
ſicilia, Proſerpinæ ſacra, pagina 827
ſicilia uicus 702
ſicilienſes 348
ſicinnus ſaltatio 163
ſicinnus Cretenſis 167
ſicinniſtæ ſatyri 163
ſiclus æris 352
ſicula 559.560
ſiculi 348
ſiculi, acuti & controuerſi, pag. 239
ſiculi, trilingues cur 110
ſicula beta 559
ſicula ſaltatio 165
ſicula tunica 597
ſiculorum acumen 694
& 907
ſiculorum adulandi mos, pagina 794
ſiculorum lex in prętioſe ueſtitos 239
ſiculorum luxus 238
ſiculorum nummus 353
ſiculorum pinguis Minerua pag. 238
ſicydion 425
ſicyon cur ſacra 450
ſicyon unde, quæ prius Aegiale 425
ſicyonia cucurbita 425
ſicyos 425
unde dictus Græcis cucumer 520
ſida locus 1135
ſidæ, cur Opſigonæ dictæ Empedocli 1135
ſidalx 164
ſidas, qui Scynis ab alijs, pagina 1135
ſiderati, qui 196
ſideratio 26
988 1110
ſidera uide Stellæ
ſidera an alantur 22
ſidera priſcis pro dijs 25
ſiderum caſus quid 396
& quid portendant, pagina 397
ſiderum chorea harmonica, pag. 162
ſiderum corpora an ſint quæ uiſuntur 25
ſiderum obſeruatio 529
ſiderum radijs in terræ centro excitari incendium, pag. 565
in Sidetas Stratonici ſcomma pagina 411
ſidion 1135
ſidonis pocula 1056
ſidoniorum inuenta 719
ſigalion Aegyptius 248
ſigeum urbs, ſilentij argumẽtum 841
ſigillaritius annulus 203
ſigillata terra cur, quæ & Lemnia 907
ſiglus nummus 352
ſigma litera unde dicta Græcis 457
ſigma, pro dicta 456
& 457
ſigmata 809
ſigni appellatio in ſacris literis 874
ſigna, quæ ſigilla 646
ſigna ſummittere, quid, pagina 442
ſignorum quanta Romæ æſtimatio, & ex quo tempore 1136
ſignorum zodiaci inæqualitas 929
ſignatum argentum, aliud q̃ factum 354
ſigymnum iaculum 813
ſigine pro iaculis 814
ſigynum 813
ſii, pro geminis 900
ſii, Spartanis dij 1050
ſilenus, polycalami inuentor pag. 314
ſileni ac Midæ congreſſus, pagina 668
ſileni Bacchi allegoria, pagina 846
ſileni captiuitas 668
ſileni imagunculæ quales, pagina 592
ſileni nomen unde 411
ſileni 578.
579 755
ſilenorum indumenta 755
ſilenis ſimilis Socrates, pagina 592
ſilenos eſſe mortales 579
ſilens luna 982
ſilentiarius Paulus 841
ſilentiariorum familia, pagina 841
ſilentium in cauſis aut iudicio, quid 898
ſilentium, præcipuum fœminis ornamentum 632
ſilentij bonum 841
ſilentij commendatio 471
ſilentij ſymbolum, teſtitudo, pag. 356
ſilentio colendum deum, Pythagoreorum dogma, pagina 575
ſilete, Domitiani uerbum, pagina 842
ſilica arbor 553
ſilices aſarotici 1019
ſiliquæ 105
ſilla unde dictus 919
σιλλαίνειν 578.755
ſillani 755
M. Sillanus 482
ſillicypriorum fructus 722
ſilli 578
ſillorum Timonis opus, pagina 1117
ſillographi 578.737
& 986
ſillos quid 755
ſilodunі 703
σιλουῶ 579
ſilphium à Cyreneis offerri Batto ſolitum 200
ſilphij pretium apud Ampelietas ibidem
σιμός 140
ſimæ cur apes 1094
ſimbla ibidem
ſimblium ibidem
ſimblides ibidem
ſimblum ibidem
ſimbri 239
ſimenia oſſa quæ 90
ſimi, gratioſi 943
ſimia purpurata, Iulianus dictus 968
ſimia, ridicula hominis imitatio 83
ſimia, ſemper ſimia, prouerbium 211.1161
ſimiæ tragicæ 594
ſimichis ſerua, Archelai mater 838
ſimila 336
ſimalis Ceres ibidem
ſimilares partes, homœomeræ, quæ 90
ſimilarium partium ſanitas quibus conſtet 800
ſimilis, uiri fortiſsimi, epitaphium 391
ſimilitudo cur in beſtijs maior, quàm in hominibus, pag. 776
ſimobolum 1094
ſimocatus hiſtoricus 440
ſimodi 249

ſimomata 458
ſimon mag[redacted]tus 982
ſimonis Magi paredrus, pagina 51
ſimon pontifex cognomento iuſtus 897
ſimonides poeta 227
ſimonides Melicus 174
ſimonidis de deo reſponſum Hieroni quale 836
ſimonidis dictum 472
ſimonidis in conuiuam tacitũ ſcomma 1072
ſimonidis in Theſſalos dictũ pag. 224
ſimonidæ prudens commonitio 479
ſimos 107
ſimplicij error 933
ſimulacra deo nulla ſurrigenda 844
ſimulacra deorum ab Aegyptijs primum ſculpta, pagina 721
ſimulacrorum ſymbolica additamenta 356
ſimulacrorum diſtinctio, pagina 447
ſimus 249
ſinus auium 115
ſinamoros 411
σιναμορουμένη 411
σιναμωρεῖν 411
ſinapis conſperſio ad quæ utilis 560
ſinapiſmus 560
ſinciput 97
ſincipitia 95
ſindon 599
ſindon Aegyptia 358
ſindonites telamon 358
ſindonium 600
ſinga pro Pallade 867
ſingultus ratio 945
ſingultum quæ diſcutiant, 777 945
ſiniſtra, pro fatuis 117
ſiniſtra, pro improſperis, pagina 568
ſiniſtræ uſus pro dextra, unde 117
ſiniſtram tetigiſſe in ſupplicando, ominoſum 568
ſiniſtrum pro exteriori, pagina 324
ſiniſtratum, agri genus, pagina 119
ſinonis hiſtoria 300
ſinos 411
ſinties unde dicti Lemnij, pagina 739
ſinus muliebris 148
in ſinum noſtrum uertere, prouerbium 932
σιωπὴ apud Elidē quid, pagina 813
ſiphon, chabete 559
ſippij uoracitas 241
ſipuntini lapſus 1065
ſipya 335
ſir urbs 719
ſiræ 831
ſiræi equi 831
ſirenæ quid 911
ſiræum 719
ſiraphori equi 831
ſirenes 1177
ſirenum cantus 534
ſiriaſis, ſolſtitialis morbus, pag. 1110
ſiris 236.237
ſiritarum fœlicitas 237
ſirites, auleticæ inuentor, pagina 319
ſirmienſe uinum 701
ſirrus 719
ſirrum 719
ſiſachthea 461
ſiſachthea ſacrificium 462
ſiſmatia, pro ſepulchro, 1174 1175
ſiſymbria 1090
ſiſyphus, qui & Theoſophos pag. 920
ſiſyphi cognomentum Dercyllidæ inditum 400
ſiſyphi regis hiſtoria 275
ſiſyphi nomen & fabula, pagina 920
ſiſyphi uafricies 401 & 404
ſiſyra 233.720
ſiſyrica pellis 597
ſiſyrophori Pactyes, cur, pagina 720
ſiſys 597
ſiſyra 597
ſitæs quæ 920
ſitanij panes 333
ſitarcia 336
σῖτος 336
σίτησις 507
σιτία ἡμερινά 531
ſitis cur balnea ingreſsis uel ſedatur, uel excitatur, pagina 1163
ſitis cur ieiunantibus præcipuè infeſta 1042
ſitis ex ſalſis 86
ſitis ratio duplex 1100
ſitis ratio naturalis 137
ſitim non ſentientia quæ, pagina 1100
ſitim pati cur moleſtius, quam famem 1100
ad Situum montem primum enata uitis 246
σιτὼ Ceres 336
ſitocuros 431
ſitometrion 1156
ſitoſtaſius 334
ſitta 1143
ſitus quid 500
ſitum ſentire, quæ dicantur, pag. 942
ſius in Peloponneſo deos dici 920
Slapare 980
Smaltum 1137
σμάχω 1063
ſmegma quid ibidem
ſmegmata abluendis manibus ibidem
ſmerdaleon unde 477
σμαράγδος 553
ſmicrologos 677
ſmicynthes 256
ſmila 730
ſmindiride luxus 411
ſminthe urbs 194
ſmintheus Apollo ibidem
ſminthi ibidem
ſminthiacæ orationes, pagina 194
ſmyrna, pro myrrha Acoles 939
ſmyrnæorum ſacra triremis, pag. 450
σοβαρὸς 1120
ſocietas cur hominibus maximè neceſſaria 947
ſocietatem ineundi mos arcanus 642
ſocrates cur Aeſculapio ſe gallum debere, moriturus dicat 604
ſocrates, amoris famulus, pagina 620
ſocrates cicuta ſublatus, pagina 117
ſocrates iam ſenex lyra inſtitutus 311
ſocrates obſtetricis filius, pagina 76
ſocrates omnium ſapientiſſimus etiam oraculo dictus & cur 467 & 1122
ſocrates quare maximè mirabilis 1085
ſocrates quo die natus, pagina 665
ſocrates Silenis ſimilis, pagina 592
ſocrates ſpeculo ad diſciplinam morum uſus 560
ſocratis apophthegmata, 788 839 1181
ſocratis ebria 1013
ſocratis dæmonium 45 46 382
ſocratis in amorem inuectiua, eiuſdemq́; expiatio, pag. 577
ſocratis in Antiſthenē ſcomma 482
ſocratis in laſciuientes noctu adoleſcentes conſtantia, pag. 839
ſocratis laus 604
ſocratis magnanimitas in reſpuendis muneribus, pagina 839
ſocratis moderatio 899
ſocratis patri quale editum oraculum 46
ſocratis ſapientia unde, pagina 382
ſocratis tolerantia admirabilis 955.956
ſocratis notum 260
ſocratis uxores 956
ſocratem primum dicendi rationem à philoſophia ſeparaſſe 1117
ſocratem luſui indulſiſſe aliquando 348
ſocratica inſtituta Chriſtianæ integritatis idolum, pag. 242
ſogdiana regio 717
ſogdij 717
ſogdiorum iuuenum magnanimitas admiranda, pagina 717
ſogdiorum mores 717
ſolaris lucis uarietas unde, pagina 634
ad ſolarium uerſari quid, pagina 1074
ſolaria 1074.1075
ſolearis cella 1164
ſolechys 660
ſolenarium 470
ſolenes ibidem

ſoleniſtæ 470
ſolenotheræ ibidem
ſolertia 403
ſol an inter errantes cenſendus 29
ſol, aurea gleba, Euripidi cur dictus 927
ſol, Chriſti typus 490
ſol, cæleſte cor 9
ſol, cæli cor 56
ſol cur geminus quãdoq; exiſtimetur 934
ſol, cur longius à nobis abeat pag. 764
ſol, cur maſculus fingatur, pagina 680
ſol, cur oriens & occidẽs maior uideatur & remotior pag. 928
ſol, cur Theæ filius 547
ſol, ex aquis cæleſtibus ſubinde madidus 10
ſol, fons luminis, cæli oculus, pag. 752
ſol, Horus cur 478
ſol, idem cum Apolline pagina 933
ſol inuiſibilis apud Platonem quid 611
ſol, mithras Perſis 935
ſol, mundi mens 270
& 752
ſol, mundi oculus 547
ſol, Oſiris 588
ſol, Phœnicum lingua bel, pagina 14
ſol, temporum dominus 29
οἰολεδισπότης 29
ſol, trinitatis imago 930
ſolis abſceſſus per hyemem utilitas 928
ſolis ad iuuenilem ætatem ratio 752
ſolis alimentum 22
ſolis boues ab Vlyßis ſocijs uiolati 429
ſolis boues cur circa Meſanã & Mylas ſtabulari fingantur 1003
ſolis calore quomodo albeſcant alia, alia inficiantur pag. 680
ſolis cum felicitate aduerſus inuidiam collatio, pagina 792
ſolis curſus per zodiacum, pag. 929
ſolis defectus quando 875
ſolis deliquio colorata omnia minus uenuſta 633
ſolis deſcriptio, & cur dicatur Phaeton 928
ſolis dies, cur dominicus, pagina 490
ſolis equus 282
ſolis equi 928
ſolis & iuſtitiæ oculos fallere, prouerbium 1142
ſolis & Neptuni de Corintho certamen 826
ſolis frater cur Titan 934
& 935
ſolis granum 425
ſolis in Oceanum quum occidit deſcendentis fabula unde orta 929
ſolis inter planetas locus, pagina 934
ſolis lumen primarium, ſecũdarium, &c. 633
ſolis magnitudinem non rectè oculorum argumentis metiri 928
ſolis menſa, quid 1109
& 1110
ſolis ortus & occaſus non idem apud omnes 928
ſolis portæ 574
ſolis præcipuæ laudes, & uariæ ex diuerſis appellationes 930
ſolis ſimulacrum æluromorphon 287
ſolis ſimulacrum apud Perſas quale 935
ſolis ſymbolum leo, cur, pagina 478
ſolis ſymbolum nigredo, pagina 286
ſolis templum apud Indos, pagina 1110
ſolis umbilicus 445
ſolis uis 928
ſoli, animalia dicandi mos, pagina 1003
ſoli, cur dicati boues 429
ſoli, cur uota cõcipiant amantes 167
ſolem calere, an fatendum, pagina 931
ſolem & lunam cur θεοὺς dixerint Aegyptij, pagina 588
ſolem non eſſe igneum, ex rationibus Peripateticis, 932 933
contra ſolem non mingere, Pythagoræ ſymbolum, quid 611
nec ſoles duos, nec duo regna mundum pati 927
& 928
σωλὴν 120
ſolen 469
ſolen mechanicus 469
ſoliati philippei 352
ſoliditas 309
ſolidus argenteus 355
ſolidi aurei 355
ſolidi numeri, qui 863
ſolitarius ager 119
ſolitaurilia 430
ſolœciſmus in reminiſcendo qui 769
ſolœciſmũ facere manu, quid pag. 781
ſolomonis carminum uis, pagina 299
ſolomonis templi peripetaſma quale 595
ſolon Athenienſis legiſlator pag. 698
ſolon cur Crœſo pulſus è regno 794
ſolonis apophthegma 893
ſolonis chreocopidæ 461
ſolonis de diuitijs ſententia, pag. 786
ſolonis dictum 621
ſolonis in Aegyptum profectio 591
ſolonis in ebrietatem lex, pagina 1099
ſolonis in productores et productrices lex 527
ſolonis lex coniugalis abſurda 1080
ſolonis lex de parẽtibus educandis 416
ſolonis lex, ſeruum nõ amandum 621
ſolonis leges 363
ſolonis ſententia quomodo à Deianira uſurpata, pagina 425
ſolonis ſepulchralis lex, pagina 651
ſolonis τὸ παρασιτεῖν, quid 431
ſolonem meretriculas primum emiſſe iuuentuti, pagina 520
ſolos quid 929
ſolymi 1133
ſolſtitiale 1111
ſolſtitialis annus ibidem
ſolſtitialis herba & morbus, pag. 1110
ſolſtitium unius tantum diei pag. 1110
σῶμα 806
σῶμα, quare dictum Græcis corpus 55.70
ſomatophylaces 1062
ad ſomniandi rationem quæ requirantur 1032
ſomniandi rationes aliquot, pag. 1154
ſomniãtium motiones cuiuſmodi, præcipuè uerò in ſtultis 1033
ſomniare per febrem, prouerbium 1150
ſomniaſſe quoſdam nunquã, pag. 1039
ſomniator 1036
ſomniculoſa cur dicta, aſpis, pag. 1036
ſomniculoſi 1036
ſomniculi cur quibus anguſtæ ſunt uenæ 188
ſomniculoſi qui potiſsimum & qui non 188
ſomnifera omnia grauedinem adferre capiti, pagina 1153
ſomnioſi 1036
ſomnium Διὸς ἄγγελος Homero cur 1030
ſomnium propriè quid, pagina 1034
ſomnio quæ careant 1035
ſomnia an à deo mittantur, pag. 1033
ſomnia bonã aut malam conſtitutionem indicantia, cuiuſmodi ſint 1038
ſomnia cur animantibus data pag. 1029
ſomnia matutina cur ueriora pag. 1032
ſomnia meticuloſa unde proueniant 1035
ſomnia meticuloſa ablutione auerruncandi mos, pagina 1039
ſomnia nulla uideri apud Atlanteos 1039
ſomnia quæ cõiectare liceat, quæ non 1030
ſomnia quæ διόπεμπτα, & ὄνειροι ibidem
item θεῖαι ὀμφαί, pagina eadem
ſomniorum cauſæ duæ, pagina eadem

ſomnioꝝ

ſomniorum diuinatio an ſit, ex Ariſtotele 1033
ſomniorum exquiſitus coniector quis 1038
ſomniorum fides quatenus rata 271 & 1030
ſomniorum in quibuſdam certitudo, unde 1030 & 1034
ſomniorũ primus interpres quis 1036
ſomniorum ratio 1030 & 1033
ſomniorum ſpecies aliquot, 1035 1038
deq; earum interpretibus 1035 1036
à ſomnijs immunes Atlantes, pag. 1155
ſomnus quære Sopor
ſomnus an ſenſuum omnium impotentia 1151
ſomnus attonitus qui, itẽ diutinus 1150
ſomnus, cordis affectio, pagina 1152
ſomnus cur contemplantibus ferè obrepat 188 & 1154
ſomnus cur maximè à cibis, 1152 1153
ſomnus deus Muſis præcipuè amicus 1039
ſomnus ex frigiditate 657
ſomnus ex pituita dulci, pagina 86
ſomnus nimius uiſui noxius, pag. 1018
ſomnus paruæ mortis myſteria 1152
ſomnus qualis dæmon 39
ſomni cauſæ, ex Ariſtotele et Galeno, item materia & forma 1152
ſomni crater 10[illegible]
ſomni expertes qui, & cur, pag. 1153
ſomni immodici nocumenta, pag. 1155
ſomni longioris aut breuioris ratio 1151
ſomni præſes, Mercurius, pagina 1068
ſomni proprium 530
ſomni ratio 188.771 1151 1153
è ſomno quando expergiſcatur animal 1154
ſomnum ueluti publicanum, uitæ dimidium auferre, pag. 1155
ſonalij 738
ſonchos 144
ſonitus intrò delatus cur facilius audiatur quàm contrà 174
ſonus & uox, quid differant pag. 744
ſonus quid, & quibus conſtet 744
ſonus quomodo auribus illabatur 745
ſoni ratio 549
ſonum conſtare tribus, pagina 744
ſonorum differentiæ 744
ſophiſma 402.749
ſophiſmata pro edulijs, pagina 749
ſophiſta, quid à rhetore & oratore differat 748
ſophiſtæ cognomen primò Protagoræ inditum, pagina 748
ſophiſtæ 250.748
ſophiſtæ Romanis inuiſi, pagina 871
ſophiſtarum ars à Gorgia, pag. 748
ſophiſtica quid à dialectica differat 272
ſophiſtica unde proueniat, pag. 925
ſophiſtices ſecundæ princeps Aeſchines 748
ſophocles in quo taxetur, pagina 817
ſophocles primus tribus hiſtrionibus uſus 1045
ſophoclis dictum 805
ſophoclis grauitas 927
ſophoclis hiſtoria 817
ſophoclis Oedipus cur Coloneus 817
ſophoclis Rhizotomi 739
ſophoclis ſenis continentia, pag. 520
ſophocli hoſpitio acceptus Aeſculapius 560
ſophocli prælatus Euripides, pag. 467
à Sophocle pulſi ex Attica philoſophi 871
ſophocleus equus, prouerbium 818
ſophocleo equo ſimilis, prouerbium 817
ſophos 920
ſophron poeta quanti habitus Platoni 218
σωφρονιστὴρ lapis qui, pagina 630
ſophroniſteres dentes 112
σωφρονισαί 218
ſophroniſtice cantilena, pagina 1053
σωφροσύνη 232 & 233
ſopor 392
uide etiam Somnus
ſopor, ex quibus cauſetur, & cur 1153
ſopor. quare νήδυμος Homero 188
ſopor, quomodo uaporum ſcanſili motu inducatur, pag. 1152
ſopor ſtupidus, cur 959
ſoranus Pluto, cur 380
ſorani, Hirpini cur ibidem
ſorba, ὄα 878
ſordes 94
ſordes in corpore unde, pagina 434
ſorices ſerpentibus infeſti, pagina 577
ſoroadios dæmon 42
ſorodæmones, qui 42
ſororis ducendæ mos, pagina 1081
ſororem in coniugem ducere, alicubi licere 696
ſors 829
ſors, cur ψυχῆς filia, pagina 1046
ſortiendi per literas Athenis mos qualis 866
ſoſias ἄθεος 848
ſoſigenes 550
ſoſipater Cariſtius 620
ſoſipolis deus qua ratione coli ab Eleis cœptus, pagina 581
σῶσπα 163 & 505
ſoſtratus pancratiaſtes, acrocherſites dictus 504
ſotades Maronites 250
ſoter Bacchus cur 243
ſoteris Iouis & Seleuci poculum 1068
ſoteres 482
ſoteria 505
ſoteria ſyndipna 1049
ſothis 179.575
ſotiani Galli, eorumq; mores 702 703
ſotion 696
Spadicarij 315
ſpadix quid, & unde dictus, 167 315
ſpadices improbati 315
ſpadones cerebro abundare, pag. 502
ſpadonum crura intumeſcere pag. 544
ſpadones cur non caluescant pag. 502 & barba careant 503
ſpadones cur podagra non laborent 503
ſpadones, palatij ſoriers, pagina 544
ſpadones quatenus podagra immunes 1097
ſpadones ſurculi, qui 503
ſpadonum uox 742
ſpadonibus cur obſcætur uiſus 543 & 544
ſpadonibus genituram per ſedem excerni 557
uide etiam Caſtratos
σπαργάνωσις 733
σπαργῶντες μασθοί, pag. 532
ſparſi inſania 626
ſparta Eurotæ filia, item funes 674
ſpartæ deus 673
ſpartæ laus 674
ſpartæ liber maximè liber, & ſeruus maximè ſeruus pag. 970
ſpartæ ſacella, & monumenta alia 678
ſpartæ tributa iniuncta ab Agide 970
ſpartaci fortuna 337
σπαρτήριον 652
ſpartiſtarum de Venere dictum 689
ſpartium 674
ſpartiaria cera 674
ſpartorum appellatio, pagina 674
ſpartorum fabulæ allegoria, pag. 1178
ſpartani amatores qui, pagina 622
ſpartani bellaces 164
ſpartana ciuitate donati, duo tantum 678
ſpartana reſpublica Cretenſis imitatio 709.710

ſpartan-

ſpartani Dorica lingua uſi, pag. 991
ſpartanus nummus, prouerbium 353
ſpartanarum mulierum laus pag. 509
ſpartanorum uirginum continentia 880
ſpartanarum comendi capitis mos 687
ſpartanorum de urbium mœnibus ſententia 1018
ſpartanorum diſciplina militaris 673
ſpartanorum Helotæ qui, pagina 970
ſpartanorum honeſtus amor pag. 556
ſpartanorum in Alexandri arrogantiam ſcomma, pagina 837
ſpartanorum ineundi prælium mos 736
ſpartanorum in Leuctris clades 674
religio, & ſepeliendi ritus 650
ſpartanorum inuenta 775
ſpartanorum luſus comicus qualis 212
ſpartanorum mores 670 671 672 709
ſpartanorum mos Amori ſacra facere ante congreſſum cum hoſte 621
ſpartanorũ nigrũ ius 499
ſpartanorum ſacrificia pertenuis 872
ſpartanorum uiliis 677
& 678
ſpartanorum proprium, pagina 670
ſpartanis quatenus honeſtum furari 672
ſpaſinum 160
ſpaſma 91
ſpaſimus 1160
ſpatalones 734
ſpathæ 120
σπάθη 169
ſpathici qui 503
ſpathinæ cerui 247
ſpatile 386
ſpax 660
σπαλίω 660
ſpecierum & ſpeciebus Ciceronem non dixiſſe, pagina 1062
ſpecillata patina 562
ſpecillum 562
ſpecloma 520
σπιλλοῦν 520
ſpectacula 289
& uide Ludi
ſpectacula orbis ſeptem quæ pag. 884
ſpectatio pecuniæ 491
ſpectatores qui 491
ſpectra unde 342
ſpecularis feneſtrarum, pagina 562
ſpecularij qui 268.562
ſpeculatiuæ finis 964
ſpeculum artis oculus 102
in ſpeculo ſe contemplari ad ſolem, Pythagoræ præceptum 1122
ſpecula cur inuenta 560
ſpeculorum materia & formis, quæ 561
ſpeculorum nitorem hebeſcere mulieris menſtruatæ in ſpectu 102
ſpeculorum ratio & uſus ab Archimede obſeruatus, 561 562
ſpeculis quare retrorſum allinatur plumbum 102
in ſpeculis cur omnia aduerſa ſeſe oſtentent 102
σπεῖρα τὰ 600
σπεῖραι 600
ſpelta 567
ſpeluncæ nomine mundũ intelligi in theologia ueteri 221
ſpendij Campani hiſtoria, pagina 1109
ſperma quid 147.477
ſperma cur album 1129
ſperma è cerebro 502
ſperma, ſanguis concoctus, pag. 477
ſpermatis defluxus unde, 502 528
ſpermatica uaſa quinque, pagina 146
ſpermaticæ uenæ 99
ſpermo 248
ſpermologon 524
ſpermologos qui 581
& 1019
ſpermologia nautica 581
ſpes, uigilantium ſomnia, pagina 762
ſpeuſippus Ariſtoteli prælatus à Platone 667
ſpeuſippi liber De Platonis definitionibus 748
ſphacelismus 26.988
ſphacelodes hemicraniæ, pagina 988
ſphacelos quid 988.989
καὶ σφάκελος ποιοῦσιν ἀπιλλαν, prouerbium pag. 989
ſphera cur Plataeus Nicandro 951
ſphera cricote 300
ſphera maxima, mundi oculus 29
ſphera nona ueteribus ignorata, ſicut & decima, pagina 24
ſphera octaua, firmamẽtum, pag. 23
ſpheræ auctoris lapſus, pagina 609
ſpheram habere bona ſua; quid 241
ſpheræ 23.504
ſpherarum cæleſtium harmonia 30.317
ſpherarum ſeptem uires, per Pleiadum nomina intelligi 609
ſpheras cæleſtes etiam habere animas 846
ſpheras cæleſtes ſentire 29
& 846
ſpheria 951
ſpheria cupreſſi 952
ſpheria in theatris quæ 952
ſpherica 775
ſphericus 952
ſpheriſis 788
ſpheriſtæ 169
ſpheriſtica 169
ſpheriſterium 952
σφαιρομαχεῖν 504
ſpheromachia 504
ſpherus 12
ſpherus, auriga Pelopis, pagina 989
ſpherus philoſophus 989
ſphagæ 113.220
ſphagides 283
ſphalon 636
ſphaltes 243
ſpharagus 134
ſpheces 988.1147
ſphecia 1147
ſphecifcus 988
ſphecium 822
ſphecodes qui 121.688
ſphecoides pathos 121
ſphecones 988
ſphela 952
ſphendone 385
σφενδόνη 198
ſphettiorum nota 709
ſphinctæ 527
σφίγγειν 128
σφιγκτήρ 128
ſphinges ſcortilla 527
ſphinx, cur Aegyptiorũ templis affingi ſolita 178
ſphinx, quale monſtrum, & unde prognata 527
ſphingis imago, Auguſti ſigillum 203
ſphondyle 113
ſphondylion 91.113.120
ſphondylum 113
ſphondylus 113.1026
ſphondyli 113
ſphragidion antrum 989
ſphragidonycargocometæ, qui 203
ſphragidophylacium 202
ſphragis 282.989
ſphragis, terra ſigillata cur, pag. 907
ſphragitides nymphæ, earumq; antrum & oraculum 133
ſphragitides uenæ 133
& 392
σφυγμός 89
ſphyrena piſcis 1025
σφυρόν 130
ſpicæ oleum 1172
ſpicata unguenta 1054
& 1055
ſpilos 600
ſpina quid 1164
ſpinæ in corporibus ratio, pagina 90
ſpinalis medulla, longum cerebrum dicta 66
ſpinter 527
ſpintriæ 527
ſpinturnices 527
ſpira 334.335
ſpira, circulorum genus quale 600.601
ſpira farinacea 334
ſpira militaris 600
ſpirachthea enodala ibidem
ſpirandi organum uares, non os 106
ſpirantes uehemẽtius cur minus audiant 105
ſpiritus animalis, uitalis, naturalis 87.88
ſpiritus & anima idem in homine

mine 70
ſpiritus ex ſanguine, & qua cordis parte manet 86
ſpiritus ore emiſſus lente, cur calidus: contrà, frigidus, pag. 964
ſpiritus, pro mente 70
ſpiritus animalis tria fomenta 939
ſpiritus in homine reciproci duplex ratio 744
ſpiritum eſſe qui ſenſum efficiat 43
ſpiritum odoribus nutriri, et aere 938
ſpiritum pluribus modis dici 87
ſpiritus immundi 35
ſpiritus ſuperiores noſtris ſpiritibus influere 382
ſpirituum uelocitas 49
ſpirobolos 600
ſpiron indumentum ibidem
ſpiropoles ibidem
ſpirulatim ibidem
ſpithama 601
ſpithame 118
ſplanchna 136
ſplanchnica medicamenta, pag. 136
σπλαγχνίς 139
ſplanchnotomos Iupiter, pagina 1050
ſplendida uerba quæ 886
σπλῆνες 143
ſplenia emplaſtra 143
σπληνιαῖν 143
ſplenici qui, et unde fiant, pagina 142
ſplenis expertia pecora ubi, pag. 143
ſplenium 143
ſpodius Apollo 845
σποδοειδὴς color 363
ſpoliarium 359.636
ſpondalia 318
ſpondæ 1052
σπονδὴ quid 430
ſpondeum 613
ſpondeum uas 1057
ſpongiæ Achilleæ quæ 923
ſpongiæ pro bibulis 481
ſpongiatores 298
ſpongotheræ 448
ſpongotheri cur oleo utantur in mari 965
ſponſalitiæ arrhæ 1082
ſponſalium diſcutiendorum ſolennia 663
ſponſi caput perfundēdi mos mos 994
ſporades 675
σποραδικά 58
ſporadici morbi 244
ſpori ſpadonis hiſtoria, pagina 556
ſportula 463
à ſportula conuiuiū, ſiue ſportularum quodnam, pagina 1050
ſportulæ nuptiales 1090
ſpu, pro oculo 618
ſpudarchæ qui 78
ſpumæ generatio 195
ſpurcus ager 502
ſpyras 382
ἀπὸ σπυρίδος conuiuiū pag. 1050
Squammoſæ ſuturæ 501
ſquatina 1037
ſquillæ apud Minturnas maxime 326
St ſyllaba 457
ſtabiæ, pro Thabiæ 328
& 329
ſtabuli dea Hippone 824
ſtabuli tribuni 747
ſtachane quid 892
ſtachyologi 1008
ſtachys 121.680
ſtacte quid 939
στακτὴ κονία quid ibidem
ſtactica uaſa ibidem
ſtactus ibidem
ſtadium 505
ſtadium in Olympijs quis primus uicerit 484
ſtadium, pro theatro 293
ſtadia pugna 814
ſtadiodromi 505
ſtagiritarum lex 755
ſtagna 1000
ſtagonion meretricula 309
ſtammata 714
ſtamnium uas 1069
ſtaphæ 833
ſtapherij 848
σταφυλὴ 115
ſtaphyle 135
ſtaphylites 755
σταφυλωμα 437
ſtaphylophoros 133
ſtaphylus Dionyſii filius, pagina 248
ſtardæ 106
ſtaſima ibidem
στάσιμα aqua 999
ſtater aureus 352
ſtater nummus 532
ſtater pondus 353
ſtatera 352
ſtaterij paries, prouerbium, pag. 1178
ſtateres Darici 352
ſtathenia 120
σταθμίδες 175
ſtatmitas uinum 714
ſtathmodotes 714
ſtatmos 714
ſtathmi 682
ſtathmia 682
ſtatma ibidem
ſtaticulum 1137
ſtator Iupiter unde 847
στατός 414.820
ſtatua ex auro ſolida ubi primum poſita 713
ſtatuæ dæmonicæ 48
ſtatuæ in foro quibus locari ſolitæ 1076
ſtatuæ magorum uocales, pagina 1136
ſtatuæ unde dictæ 1137
ſtatuarum miracula per dæmones 48
ſtatuarum multitudo Romæ quanta 1137
ſtatuarum ordines 645
ſtatuarum ratio ac tituli, pagina 163
ſtatuarum Romæ luxus & primordia 1136
& 1137
ſtatuarum ſermo unde, pagina 1123
ſtatuarum uſus in ſacris & prophanis 1136
ſtatuas deorum quis primus conſecrarit ibidem
ſtatuas ex ære conflandi auctor quis 588
ſtatuariæ ſpecies quinq;, pagina 1137
ſtatuariorum Aegyptiorum præſtantia ibidem
ſtatunculus ibidem
ſtatus negotialis 975
ſtatuum diuerſitas 1137
ſtauarion 992
σταυρὸς uox unde deducta, pag. 365
ſteatocele 991
ſteganomus 566
στεγνά 144
στέγνωσις 159
στειρα 274
στῆλαι 651.693
ſtelæ quæ 693
ſtelæ ex orichalco 738
ſtele 555
ſtelides 651
ſtella uide Sydera
ſtellæ à peccati labe non immunes 30
ſtellarum lumen, an ſuo luceant lumine 25
ſtellæ ſecundæ quæ 150
ſtellam plerunq; ſignare claritatem 26
ſtellarum animæ 30
ſtellarū diſcurſus quid portēdant 397
ſtellarum fines 1156
ſtellarum fixarū ortu uel occaſu temporum uarietas pag. 530
ſtellarum luce noctu rareſcere aeris craſsitiem 25
ſtellarum quarundam in animantium generatione uis, pag. 57
ſtellas è cœlo labi, an probabile 396
ſtellas non eſſe igneas 932
& 933
ſtellas omnes ſolem & planetas ſequi 20
ſtellas ſentire, & preces exaudire 29
ſtellas ſuapte ui moueri 30
ſtellatura 402
στελμονίαι 658
ſtemmata 274
ſtemphyla 459
στενά 795
στενόμαλγον 438
ſtenoparchi 38
ſtenopos 38
στεφάνη Parmenidis 24
& 836
ſtephani ſynthematici qui, pag. 1055
στεφανιαῖα ſutura 508
ſtephanites agon 614
ſtephanophoros, Herculis ſacerdos 177
ſtephanophorus magiſtratus 432
ſtephanophorus 177
432 871
ſtephanus 128
ſtephanus, coronarū auctor pag. 215
στιψαι 1052
ſtercorum diuerſorum nomina 386

ſter

ſtereobatæ 274
ſtereometria 1116
στερεὸν 274
& 309
στέρησις 27.903
ſterilitas quomodo inducenda 502
ſterilitatis in muliere experimentum 941
ſteringes 130
ſterna loca quæ 567
ſternendi arte gloriari Perſas 603
ſternomantis 119.295
ſternon 119
ſternuchos, terra cur Sophocli 567
ſternuiſſe à coitu, abortiuum pag. 945
ſternutamẽtum etiam ὄρνις dictum 945
ſternutamentum quandoq; ominoſum 943
944 945
ſternutamentum ſimpliciter pro ſenſu 945
ſternutamenti ratio & uſus pag. 944
item noxa 945
ſternutamento cur bene augurari ſolitum 644
ſternutamenta ſacrum augurium 95
in ſternutamentis caput adorari ſolitum 97
ſternutatoria 945
ſternutatio quomodo medeatur ſingultui 945
ſterope 609
ſteſichorus per palinodiam à cæcitate liberatus, pagina 577
ſteſichorius, tali iactus, pagina 789
ſteſichori poetæ conditorium 789
στήσιος deus 847
στῆθος 119
ſtiba 1051
ſtibadium 456
ſtibadia 1051
ſtibium 1052
ſtibys 1051
ſtica uua 911
στιχμελοὶ 269
στιγμὴ 274
ſtigma 130
& 581
ſtigmatici 274
ſtigmatiæ ibidem
& 977
ſtigmaticus ſeruus 978
ſtigones 977
ſtillicidiorum uitium unde, pag. 144
ſtilpones 236
ſtilponis dictum 136
ſtilponis in Theodori arrogantiam ſcomma 523
ſtilponis Megarenſis obitus, pag. 1102
ſtilus dicendi opifex 455
ſtilus hemiſpherij 445
ſtilum uertere quid 942
ſtimula dea 389
ſtion 977
ſtipa herba 428
ſtips collatitia 356
ſtira 287
ſtiua 992
στίζειν τὸ τοῦ προσώπου pag. 581
ſtlataria purpura quæ, pagina 593
ſtlengis 688
& 813
ſtœbe herba, tobion alijs, pagina 428
ſtœbes cultus apud Ioxidas, pag. 428
στοιχεῖα 27
στοιχεῖα οὐράνια 26
στοιχειωματικοί qui 26
ſtoici cur in templorum porticibus uerſari ſoliti, pagina 983
ſtoicorum breuitas acuta, pagina 677
ſtoicorum de animi perturbationibus ſententia, pagina 903
ſtoicorum in porticibus conuerſatio 495
ſtolos caudæ 573
ſtolos ὀμφαλώδης 573
ſtoma 108
ſtomachus 113
133 134
ſtomachi cum capite ſympathia 626
ſtomachi hoſtium, καρδία pag. 987
ſtomachi morbus 1119
ſtomachi ratio 134
ſtomachi θέμεθλα, aſa, plados, præcordia 134
ſtomachici 134
ſtomatica 108.617
ſtomia 816
στραβισμός 439
ſtrabones 439
ſtrabo 103
ſtrabus 653
ſtrabus theologus 874
ſtrabonis laus 826
ſtrabonum appellatio unde, pag. 543
ſtrabonum uiſus qualis 545
& 1101
ſtragis futuræ præſagium, pagina 308
ſtragula cõuoluta ſeruari debere, Pythagoræ ſymbolum 612
ſtrangalides 689
ſtrangulatio omnis ex anguſtia 114
ſtranguria 144
ſtrãguria quid à dyſuria differat 145
ſtratagema mandragoræ potu 657
ſtratia Pallas 541
ſtratius Iupiter 541
ſtratiotæ 597
ſtratiotica pecunia 293
ſtratiotici equi 824
ſtratioticum logiſterion, pagina 294
ſtratiotides naues quæ, pagina 293
ſtratonici citharœdi dictum 132 734
ſtratonici citharœdi ſcomma 143.322
233 411
ſtratonici ingenium quale, pag. 323
ſtrator 847
ſtrenua dea 389
στρεψίμελος cur dictus Euripides 927
ſtrepte 424
ſtreptophori 423
στρεπτοὶ 423.426
ſtreptos rhabdos 424
ſtrictiuæ oleæ 459
ſtrictores 459
ſtrobiline 780
ſtrobilus quid 780
ſtrobilus ſaltatio 165
ſtrœbus à Phedalia fuſus, pagina 516
στρομβηλόν 344
ſtrombus ibidem
ſtrongyloproſopa 113
ſtropha 293.402
ſtrophei Mercurij ſtatua, pagina 636
ſtrophalinx 293
ſtrophalis 293
ſtropheum 292
ſtrophei 113
ſtrophinges 113
ſtrophi 121
στρῶται 603
ſtructurarum ſpecies, pagina 1019
ſtruma quid 1173
& 1174
ſtrumam dibapho ueſtire, quid 1173
ſtrumaticus 1174
ſtrumba 344
ſtrumoſus 1174
ſtrutheum 123
ſtruthion 123
& 1124
ſtruthij oua aſpectu confoueri 764
στρουθίζειν 324
ſtruthi 324
ſtruthocamelus quomodo ferrum concoquat, pagina 602
στρουθός, de auitio quãdoq; Græcis 524
ſtrychna uox quæ 317
ſtrychnos herba 317
ſtudio neminem non conſeq; qui aliquid 828
ſtudioſos tribus modis effici, pag. 879
ſtultitia 628
ſtultorum theſaurus, prouerbium 1175
ſtupidum 194
ſtupor 628
ſtupor attonitus, eiusq; ſpecies 194
ſtupor unde 628.959
& quid 959
ſturio piſcis 449
ſturio unde dictus 1091
ſturnus 521
ſturnis alimentum cicuta, pagina 1099
per Stygiam paludem iurandi, dijs quæ ratio, pagina 1026
ſtygis aquæ frigiditas 966
ſtygis aquam ſola aſini ungula contineri, aut mulæ, pag. 966
ſtygis aquam ſola equi ungula contineri 833

ſtylobatæ qui 274
ſtylos 919.1060
ſtymphaliæ Dianæ templū, pag. 603
ſtymphalides an ab Hercule confectæ 692
ſtymphalides in Arabia phlo inis capi 1135
ſtypos 977
ſtypticus ſapor 490
ſtyracina iacula 814
ſtyracinon chriſma 814
ſtyrax 814
ſtyracion 814
Suadela, Pitho, cur Veneri ſolita adiungi 1083
ſuadelæ ſacellū apud Sicyonios 424
ſuam ipſius umbram metuere 1007
ſuauitatis proprietas in uino pag. 1103
ſub manu, prouerbium, pagina 1176
ſubarmalia 598
ſubchartilagia 146
ſubciſiuus ager 119
ſubdorius modus 313
ſubijces 14
ſublæ 352
ſublesta fides 343
ſublices 106
ſubphrygius modus 313
ſubſellares 833
ſubſtantiæ apud Ariſtotelem ratio in Prædicamentis, & diuiſio 918
ſubſtillum lotium 144
ſubſulum augurium 269
ſubtilitas animi quibus conſtet 184
ſubtranſuerſum 107
ſubuentanea oua 1042
ſubuculum libum 336
ſubulcorū contemptus apud Aegyptios 722
ſuccentiua 319
ſuccidium 976
ſuccinctoria 703
ſuccinum cur pterygophorū pag. 783
ſuccollare 115
ſuccubi dæmones 555
ſuccubi oppidum 297
ſuccubitana purpura 297
ſudæ error 168
ſudare quidam ſolitus, quoties uellet 777
ſudarium 160
ſudatio aſſa quæ 160
ſudatores qui 189
ſudis piſcis 1025
ſudor aridus qui 160
ſudor aut ſpontaneus, aut prouocatus 160
ſudor diphoreticus qui, pagina 189
ſudor frigidus qualis 189
in febribus potiſsimum, 189 190
ſudor frigidus, & calidus, pagina 436
ſudor non perpetuò eiuſdem ſaporis 159
ſudor pedum in trepidationibus unde 190
ſudor quare abſtergendo magis eliciatur 159
ſudor quid 190
& 1001
ſudor unde 159
ſudor ſanguineus unde, pagina 160
ſudoris expertia quæ 1100
ſudoris frigidi ratio 190
& 191
ſudoris ſalſedo unde 159
& 1001
ſudoris ſpecies, ac ratio, pagina 189
ſudori cur facies & ſuperna maximè obnoxia 190
ſudores an præter naturam, pag. 159
ſudores calidi, frigidis cur meliores 189
ſudores qui febricitātibus boni, aut contrà 190
ſufferta nubes quæ 323
ſuffertum quid 323
ſufflamen 324
ſufflaminare 324
ſufflaminari 1047
ſuffocatio 148
ſuffrago 285
ſuffragines 130
ſuffriare 467
ſuffumatio 1007
ſuffuſci, uiriles 943
ſuffuſio 586
ſuggrundia 100
ſuilla caro eſt, prouerbium, pag. 978
ſuilla caro grandinoſa, pagina 979
ſuillæ carnis præſtantia, & ſapores 979
ſuillis carnibus cur abſtineāt Arabes 1065
ſuipaſsio 915
ſuipaſſum 915
ſulcus pro aratione 1134
ſulcorum ordo ibidem
ſulphur expurgandi ui præditum 201
ſulphur purificationi adhiberi 422
ſulphuris odore multa inſectorum genera interire, pag. 940
in ſulphurariam damnari, pag. 361
in ſulphurarias damnandi mos 971
ſulphuratæ aquæ induratio, pag. 1162
ſulpitij Galli diuortium, pagina 1081
ſulpitij Camerini cædes, pagina 920
ſulpitiæ genti unde inditum Galbæ cognomen 919
ſumenalia 335
ſuminis lautitia 328
ſumanus cur dictus Pluto, 37 379
ſummani mons 329
ſummiſſæ mammæ 441
ſummittere arma 442
ſummittere faſces 441
ſummittere ſigna 442
ſummum bonum 81
ſummum ius, ſumma crux, pagina 258
ſumptiones, λήμματα, pagina 441
ſunium 379
ſunij, qui & Colij 1130
ſuper omnem irin, prouerbium quid 873
ſuperbiæ indicia ex ueſtitu, pag. 482
ſuperbiæ malum, eiuſq; uindex Nemeſis 419
ſupercilium 788
ſupercilia hoſtiorum 101
ſupercilia Iunoni Lucinæ attributa 100
ſupercilia penitus abraſa malitiam olere ibidem
ſupercilia quare in ſenibus & cogitabundis auctiora pag. eadem
ſuperciliorum motus & ratio ibidem
ſuperficies non corpus 309
ſupernumerarium 863
& 1176
ſupernumerium 863
ſuperpondium 126
ſuperſtitioni addictos ſtupidiſsimos quoſq; 591
ſuperſtitiones ex aſtrologis & ſyderibus 340
ſupellex unde 1037
ſupplicandi modus, uel ſupplicium 566.567
568 1036
ſupplicatio apud Perſas efficaciſsima qualis 966
ſupplicationum uis 432
ſupplicium more maiorum, quid apud Ciceronē 360
ſuppliciū ſummū quod 366
ſupplicium ſummum de damnatis ſumendi mos unde pag. 360
ſupplicium ultimū pro morte 361
ſupplicij diuini tarditatis, quæ ratio 205
ſuppliciorum genera plura, 360 359 361
in ſupplicijs cur denario numero utatur Plato 862
ſupplicum mos 568.1036
ſuper mazam, prouerbium, pag. 327
ſura 130
ſuræ cognomen unde 920
ſurculi frugiferi & ſpadones pag. 503
ſurrentinum uinum 480
ſus primò immolata in ſacris pag. 980
ſus quibus dijs ſacrificetur, pag. 722
ſus Veneri mactabatur 980
ſuis allegoria 795
ſuis exta inſpicere etiam Cyprios 511
ſuis teſtamentum 681
ſui pro ſale data anima, pagina 979
ſuem reſipere, prouerbium, pag. 980
ſues chalari qui 979
ſueſcœno lauari 981
ſues cur ſacri in Creta 980
ſues cur thytæ olim dictæ, pagina 980
ſues deteſtari Aegyptios, pagina 722
ſuum dentes 486
ſuum dum capiuntur, lachrymæ 1146

ſuſa

ſuſa à Tithonio condita 851
ſuſa unde dicta 851
ſuſanne hiſtoria 659
ſuſii etiam Ciſii 851
ſuſinum unguentum 979
ſuſpendio arbor eligẽda, prouerbium 364.365
ſuſpendioſorum os ſpumoſum unde 195
ſuſpenſi uel ſublimes dolores qui 990
ſusq; deq; ferre 901
ſuſurna 233
ſuturæ caluariæ 97
ſuturæ capitis quot 501
ſuturæ in mulierum capitibus pauciores 501
ſuturæ ſquammoſæ 501
ſuturarũ capitis ratio, & nomina 500.501
ſuturarum utilitas 501
ſuturis carentia capita qualis, & quibus 501
Syagros 661
ſyagria ibidem
ſyagrus canis ibidem
ſybarica quæ 236
ſybaris 236
ſybaritarum luxus qualis, 236 237
ſybaritica menſa 236
ſybaritica ridicula 580
ſybaritis etiam equos ſaltationem doceri 163
ſybates uinum 480
ſyca, & unde dicta 686
ſycades 685
συκαλὶς 686
ſycamina mora 686
ſycaminea arbor, quæ & Cycea 686
συκάζειν 685.686
ſyce Aegyptia 686
συκῆ ἱερὰ 685
ſyciæ Titanis fabula 686
συκίδας 686
ſycion 719
ſycites Dionyſius 246
ſycomora unde dicta 686
ſycomoros 686
ſycomorea 868
ſycon 684
ſycon et ſycaminon, pro morbo dici 686
ſycophantæ qui 686
συκοφαντεῖν 476
συκωροὶ 685
ſycoſis 216
ſyimon oleum 1071
ſyllabarij qui 1014
ſylla cognomento Felix, pagina 921
ſylla cur defunctus cremari uoluerit 652
ſylla φιλογέλως 410
ſylla per y ſcribi 919
ſylla, quanquam cinædus, Felix appellatus 557
ſylla trium uitiorum magiſter 454
ſylla uno tantum teſticulo inſignis 126
ſyllæ crudelitas 361
ſyllæ imago equeſtris ex auro 921
ſyllæ in ciuium bona tyrannis 812
ſyllæ ποδαλγὸς, pedum dolor 469
in Syllam, Athenienſiũ ſcomma 686
ſyllanus ager 119
ſyllogineæ aquæ 1000
ſyllogiſmus ψευδόμενος pag. 710
ſyllones 819
ſylua barbarica quæ 993
ſyluarum & collium cura cõſidibus iniuncta 993
ſyluani 41
ſyluanorum cubitus unde, pagina 428
ſylueſtres oculorum anguli, qui 435
ſymbolæ pro auxilijs militaribus 973
ſymbolæ pro plagis 973
ſymbole 1050
ſymbolica ſimulacrorum additamenta 356
ſymbolum quid 944
ſymbolum Chriſtianæ fidei à quibus concinnatum, pagina 973
ſymboli uaria notio 973
ſymbola, commeſſalia 973
ſymbolorum efficacia 633
ſymbuleuticum dicendi genus 478
ſymmachi interitus 1047
ſymmachia 399
σύμμετροι 347
ſymmetria 800
ſymmoria 458
ſymmoritæ 458
συμπάθεια 201.346 & 915
συμφέρειν 534.874
ſymphyla quæ 201
ſymphyſis, conſolidatio 89
σύμφυσις 501
ſymphytica medicamenta, quæ 89
ſympoſiarchus 1052
ſympoſium 1050
ſympoſii appellatio 1179
ſympotæ 1050
ſympotica 1066
ſymptoſis 216
ſynæcliæ 1052
συνάγειν 1050
ſynagogimon ibidem
ſynagogium ibidem
ſynanche 114.660
συνάφεια 767
συναποθνήσκοντες, pagina 1052
συναποθνησκόντων conuiuium 1052
συνάρθρωσις 91.501
ſynaſpiſmus, & eius auctor quis 984
ſynaulia nomos 314
ſyncatatheſis 904
ſynceraſtum 978
σύγκλητος λέσχη 740
ſynclides ibidem
συγκλύδων πόλις, ibi.
ſyncomiſteria 459
ſyncomiſtus panis 334
ſyncramatica ſcomnia 1038
ſyndicos 231.895
ſyndipnia 1052
συνεχὲς 845
συνεχὴς uox quæ 317
ſynectica cauſa 915
ſynephebi 753
ſyneſtij 567
συγγενεῖς 346
συγγραφεὺς pro Thucydide 487
ſynymphi 1090
ſynoche 572
ſynochos febris 855
συνεχὴς 855
ſynodica luna 767
ſynodicæ ſtellæ quæ 803
ſynoditæ 179
συνῳδὸς 895
ſynoris quid 832
ſynoris quando in Olympijs admiſſa 484
ſynoridis auctor primus Caſtor 484
ſynorides equi 832
ſyntereſis quid 64
ſyntexis 136
σύνθημα 516
ſynthematici ſtephani 1055
ſyntheſis 1058
ſyntheſis magnifica, quæ, pagina 886
ſyntrophi 483
σύντροπος 895
ſynuletica medicamenta, pagina 175
ſynuſiaſtæ 1050
ſyphar 356
ſyphos, ſapiens 920
ſyracuſanæ menſæ & opes, 235 238
ſyracuſarum Iouis Olympij ſimulatus quid 974
ſyracuſanarũ puellarum donatium pulchritudine certamen 128
ſyracuſanorum ſortiendi per literas mos 866.864
ſyracuſii ſcyphi 1058
ſyracuſis orta ſaltatio 163
ſyrbe 980
σύρμα 1087
σύρματα ibidem
ſyre pro deo Perſis 857
ſyrembola 1029
ſyros inſula, Syrius unde Pherecydes 533
ſyri contra Phœnices, prouerbium 719
ſyri cur piſcibus abſtineant, pag. 883
ſyri omnes ſunt, prouerbium pag. 979
ſyri, qui & Aſſyrij 718
ſyri uenales 718
ſyrorum auaritia 694 & 907
ſyrorum mores 718 719 979
ſyrorum multa olera, prouerbium 719.979
ſyrorum polygamia 1080
ſyrorum quale ingeniũ 979
ſyrorum tributum 718
ſyria ueſtis 314.600 & 1087
ſyriacus ros quid 979
ſyriarches 720
ſyrigmus 320
σύριγξ 215.610 814 1029
σύριγξ ἱερὰ 120
ſyringes, & ſyringos uaria ſignificatio 314
ſyringes locus 851
ſyringes Pythici nomi 615

ſyringotoma 120
ſyriſcus 314.719
ſyriſtes 314
ſyrium, ſuccus & unguentum
pag. 979
σύρμα ἀντιγόνης 818
ſyrmes 819
ſyrmes, certamen & premi
um 314
ſyrmea 1048
ſyrmia ibidem
συρμαΐζειν 819
ſyrna urbs 533
ſyrnius ibidem
συρτὴ 114
ſyrupa 979
ſyruporum appellatio unde
pag. 979
ſys torrens 705
συσσίτια 290
σύσκηνοι 290
ſyſsiti 1050
ſyſsitia andria 709
ſyſsition 1050
συστάδην pugnare quid,
pag. 814
ſytha fluuius 425
συζυγίαι 65
συζυγάδης os 104

T

T Litera longa, & ſu
ſpendioſorum ima
go 365
tau litera pro cruce 365
τ, numeri nota 890
Τὰ ἐν ἄστει, prouerbium, pa
gina 371
tabaitæ 1058
tabellariorum caſtra 1156
tabe laborantium letale pro
gnoſticon 690
tabidis præcipuè infeſtus au
tumnus 1155
tabie 328
tabianum lac ibidem
tabulæ ab haſta quid 814
tabulæ accepti & expenſi,
pag. 462
tabulæ nouæ 461
tabulæ, quid ab aduerſarijs
differant 462
tabularum apud ueteres pre
cium 1137
tabularum publicarum cura
uariè habita 462
tabularium Romæ in foro uſus
pag. 1138
tabularius 231
tabularium 303
tabulinus ager 462
tacendi magiſter Deus, ut di
cendi, homines 472
in tacentem conuiuam Simo
nidis ſcomma 1072
tacere diſcendũ, prius quàm
loqui 471
tacere, non minus oratorium
quandoq; quàm dicere, pa
gina 471
tacitæ cultus quare à Numa
inſtitutus 841
de Taciti & Floriani impe
ratorum ſtatuis Interamnæ
ne diſiectis 48
corn. Taciti mendacium, pa
gina 824
tactica contemnere 833
tactice ibidem
tactici 399.833
tactus, aliorum ſenſuũ funda
mentum 185
tactus bonitati reſpondere bo
nitatem mentis 185
tactus ratio 858
tactus ſenſus per totum cor
pus 65
tactus uoluptas maximè be
luina 523
tactu hominem cæteris ani
malibus excellere 184
tactu pollere ſerpentes 858
tænari, canis Plutonis 661
tænari Τέττιγος ſepul
chrum 412
tænia 600.816
ταινίαι 733
ταινιόπωλις 600.733
ταγηνιστὰ oua quæ 1041
tagenion 1071
tageniæ ibidem
tagis Thuſci libri 105
τάγμα 815
tala arbor quæ 715
talaris 498.579
talari ueſte uti, Barbarorum
proprium 520
talarium cur appellarit Ti
mon philoſophorum mu
ſeum 579
talea 175
talentum Atticum 821
& 969
talentum omne pondo ſexa
ginta 300
talentum Rhodium 353
talio, τὸ ἀντιπεπονθός,
pag. 895
talmutica hæreſis 350
talpa loquax, Iulianus dictus
pag. 968
talus 131.788
talus an in homine 130.131
ſupra talum dicis, prouerbi
um 132
tali 130
tali, cur uulturij Plauto, pagi
na 307
talorum ludus, aſtragaliſis,
pag. 788
talorum ludus, numeri, & no
menclatura iactuum, pagi
na 789
talorum luſus inuentor 864
talis conuiuij regem ſortien
di mos 1068
tamarix 269
& uide Myrica
tamias, quæſtor 963
tanaquil pudicitia 473
tanfanæ templum 700
tangari 682
tantali fabulæ allegoria 680
tantali heroum 648
tantali horti, prouerbium, pa
gina 1111
tantali luxus 368
tantali qui 681
tantalo raptus Ganymedes,
pag. 1073
tapetes 603
tapyrorum mores 712
tarantæ cognomen 599
tarantinidiũ amiculum 597
tarantula 250
taras Neptuni filius 353
taraxippus 485.821
tarcon Tyrrhenus 500
tarentini equites 832
tarentinæ deliciæ 236
tarentinorum luxus 479
& 480
tarentinorum numiſma 353
tarichempori 639
tarichos, et eiuſdem uaria co
gnomina 497
τάριχος, tam neutri quàm
maſculini generis 498
à taricho prouerbia 498
tarichopolæ 498
tarichopoleum 497
tarpe 231
tarpeia rupes 359
è Tarpeia rupe deturbari no
centes ſoliti 974
tarphos 435
tarquinij Priſci Oſtentarium
arborarium 365
tarquinij Superbi tormenta
pag. 360
tarſus pedis 131
tarſus urbs unde dicta 131
tarſi 498
tartarus fluuius 153
tartarus 965
ταρταρίζειν ibidem
tartari nomine animorũ ſo
por intellectus Platoni, pa
gina 967
tartaro æneum ſeptem eſſe
circumiectum, quare dica
tur 10
ταρταρόπαις Hecate, pa
gina 764
tarteſſus à Tyrijs condita, pa
gina 192
τάσις 657
tatianus orator ſimia cogno
minatus 83
tatiani hæretici 336
tatij, Mercurij filij hiſtoria,
pag. 646
tatyras quid 971
ταυλίζοντες 789
taurea 1037
taurea tormentum 360
tauria aqua 819
ταυρίων 662
tauricæ Dianæ ſimulacrum
pag. 672
taurini ſanguinis potus cur
letalis 532
tauromenium 246
taurominitanũ littus cur Co
pria dictum 1002
taurophagus cur Dionyſius,
pag. 241
tauropolia 246
tauropolos Diana cur, pagi
na 246
& tauropus 246
taurus 123
taurus Europæ raptor quid,
pag. 612
taurus ferus quomodo place
tur 577
taurus fluuius 1028
taurea aqua ibidem
taurus, Lunæ altitudo 848
taurus mons 246
taurus mons aquilis abũdans
pag. 841
taurus pro muliebri pudendo
pag. 1029
taurus quid 819
tauri & ranæ fabella 1109
taurum dici Italum 533
tauri

tauri Aethiopici 486
tauri Aethiopici rhinocerotes 609
tauri in Neptuni feſto qui, pagina 1069
tauri pro pincernis 123
tauri ſcarabei 286
taurorum apud Scythas fu randi licentia 673
tauros ad uictimam explorandi mos 429
tauros cur Græci dicant omnia uiolenta 246
tauros in ſpectaculo irritandi mos 601.602
taxiarchæ 1050
taxile urbs 717
taxilitarum mores 717
taygeta 609
τέχνη 200
τεχνικοί 535
τεχνοποιΐα 214
tectoria 1114
teda 953
teganites 335
tegyrabi 167
τεινεσμὸς 1160
teipſum laudas, ut Aſtydamas, prouerbium 536
teipſum reuerere, Pythagoræ oraculum 80
tela ænea qui primi fabricarint 739
telorum ſpecies & nomina, pag. 814
telamon 357.358
telamon pro Atlante 358
telamon ſindonites 358
telamones 241
telamones aues 358
telamonia 358
telamoniæ 658
τελαμονίζειν 358
telchines Rhodij ſtatuarum auctores 1136
τέλη, magiſtratus apud Spartanos 433
telegono nupta Io 179
telegoni parricidium 417
τελεία cœna 695
τελεία Iuno 848.1078
τελεία ſacra 430
τελείαι nuptiæ 1078
τέλειος 1068.1089
τέλειος Iupiter, cur dictus 430 1068
τέλειος οἶκος quæ 1078
τέλειοι equi 484
telenones 358
telephion 733
telephia 1160
telephus 402
telephia ulcera 402
telephus à ceruа educatus, pagina 838
telephus ab hoſte curatus, pagina 306
telephi natiuitas, & nutricatio à cerua 838.861
telephi uulnus, prouerbium, pag. 740
telephyllon quid 733
teleſilla poetria 515
teleſphorus 433
teleſterium 433
teleſtica ſacra 1090
teletæ 345.433
τελεῖν 433
teletæ Caberorum 617
teletæ deorũ ab Orpheo primum excogitatæ 705
τελευταῖα 433
telia 203.335
teliæ tibiæ 319
apud Telmeſſum mulierum & puerorum uaticinia, pag. 516
telmiſsi ſimulacrum 667
τῆλος inſula 515
telos pro ſacrificio 433
temenos 432
temenus Pelaſgi filius Iunonis educator 848
τέμενος 108
temnici dentes 111
τέμπη 239
tempe Theſſaliæ 825
temperantia, cur σωφροσύνη Græcis 232.233
temperantia prudentiæ conſeruatio 233
temperantiæ nomen quàm late pateat 232
temperatura 83.258
temperatio 83
temperatus quis 232
tẽpeſtatis ædes Romæ 751
tempeſtates 781
τέμπις 170
templa ab Aegyptijs primũ conſtructa 721
templa cur non adiri ſolita meridie 575
templa cur orientem omnia ſpectant 21.232
templorum dijs extruendorũ thematiſmus 355
in templorum ianuis loqui nefas 575
templarij hæretici, & à quo ſublati 983
tempus conſiliorum dator optimus 403
tempus egregiè per Saturnũ ſignificari 489
tempus πάντων πατὴρ pag. 760
temporis iactura 771
temporũ dimenſiones 446
temporum diſtinctio ex aſtronomis & medicis, pagina 1149
temporum domini ſol & luna 29
temporum ex Olympionicis ſupputatio 485
temporum obſeruatio quatenus licita nobis 529
temporum ſupputatio à ſacerdotibus 179
temporum uarietas è ſtellarum fixarum ortu uel occaſu 530
temporum uenæ iuſtæ quid præſtent 724
temulentorum ſomnia 1035
tenaſmus 1160
tenax 199
tenax pomorum 131
tenax pro peciolo 1156
tendines 116
tenebræ exteriores quid 370
in tenebris cur collucere uideantur quædam 550
in tenebris ſaltare 648
tenebras conuenire turpiter agenti 282
tenedia lex 355
tenedi mulieres pulcherrimæ pag. 926
tenedius nummus 355
τηνέλλον 176
tenericus campus 176
tenerus uates 176
τένων 93
tenontes 130.133
tenta 1019
tentiginis ratio in libidinoſis pag. 557
tentum pro uirili membro, pag. 123
teredon quid 91
teredines montanæ 712
τερετίσματα 755
tereus Thraciæ rex 705
& ubi regnarit 706
eiuſdem mos, & ſacra, pagina 706
tereuſis quid 377
tergum quare ſudori magis quàm pectus obnoxiũ, pagina 159
à tergo uarij qui 517
terminales lapides 1019
terminthus, Perſis cibus, pagina 685
ternarius pro multitudine qualibet etiam 856
ternarij in ſacrificijs uſus, pagina 857
ternarij præſtantia & ratio 853 856
ternarij perfectio 1068
ternarij nummi 355
terniones, ſiue triades, Hecatæ ſacri 765
terniſtratores diaboli, ſiue angeli, qui 51
terpander, citharæ inuentor. pag. 314
terpandri nomi 320
terpſichores allegoria 846
terpſichoræ inuentum chorea 226
terpſionis gaſtrologia 241
terra ἀόριστος quæ Thucydidi 450
terra ἀφάρωτος quæ 27
terra continens extra orbem noſtrum 668
terra cur ἑστία 567
terra, cur nigra poetis dicta pag. 966
terra cur ſacra poetis, & quæ Thucydidi 450
terra dea 30
terra & cælum pro dijs 9
terra, improbitatis prouincia 4
terra in aere ſuſpenſa 10.11
terra, Iouis turris & cuſtodia cur 567
terra iuſta cur dicta 897
terra lemnia, quæ & ſigillata 907
terra mater 790
terra, mater an nouerca nobis exiſtimanda 79
terra, mundi mediũ 8.371
terra, quare ἰσόῤῥοπος dicta 8
terra, mũdi pars ima, & cur 25 679
terra, totius mundi templum, pag. 590
terra, mundi uterus 9

terra neq; immobilis, neq; in globi medio 562
terra, Platoni cur dea antiquiſsima 9
terra, quare ζείδωρος poetis dicta 11.567
terra, punctus 9
terra ſenſu prædita 30
terra, ſolis orbi eccentros, pagina 34
terra σφενδονοειδὴς, ἀπέρων, τραπεζοειδὴς, &c. 11.567
terræ anima 30.485 562 799
terræ oraculum 485
terræ cauitas 997.998
terræ color ac ſapor 27
terræ coria quæ 377
terræ epitheta aliquot 567 & 568
terræ filia cur Nox fingatur pag. 966
terræ filij qui 81.790
terræ forma quæ 11
terræ forma qualis 567
terræ frigus propriũ, & obſcuritas 960
terræ, heroum crater 1068
terræ iniectu reſtingui ignẽ cur 966
terræ interanea, prouerbium pag. 463
terræ inteſtina quæ 175
in terræ motu ſuperſtitio Græcorum 30
terræ nomẽ eſſe haud uile 9
terræ oraculum Delphicum, pag. 614
terræ orbem quem incolimus eſſe inſulam 34 & 668
terræ pluuiam à Ioue precantis ſimulacrum 1027
terræ præconia plura 16
terræ progenies, prouerbium 1174
terræ ſacellum 678
terræ ſiccitas qualis 995
terram aut nũquam aut uix peruri 967
in terram & aquam reſolui, quid 607
terram nil noxium ante hominis peccatum produxiſſe 6
terrã Pythagoræ, unam eſſe è ſtellis 9
terram quàm crocum olens, magis laudari 886
terrarum habitus ex cæli cui ſubijciuntur parte 382
terrarum mutationes 305
pro terræ motuum ceſſatione Neptuno ſacrificari ſolitum 1175
terræ motuum ſpecies 1174
terreſtre tonitru quid, ibidem
τεσσαρακονθῆμαι 131
terſos 131
tertiata membra quæ 745
teſſelatus ager 119
teſſelatus calix 1056
teſſenarij 683
teſſera quid, & teſſerarum ludus 789
teſſera in re militari quid, pagina 1045
teſſerarum luſus à Lydis inuentus 775
teſſeracoſton in grauidis tempus quodnam, item eo nomine feſtum 1045
teſſerulæ 952
teſti uni, nec Catoni credendum, prouerbium 257
teſticulum unum qui habet, ſanum uideri 126
teſtes, bene uiuendi principium 124
teſticuli muliebres 148
teſticuli muliebres quam rationem habeant 129
teſtes tres Franciſco Philelpho 642
teſticuli ſenſus expertes 126
teſtium ratio præſtantiſsima 124 125 126
teſtibus ſubtractis quanta in animante mutatio 124
teſtuacium 409
teſtudo nummus 351
teſtudo, ſecreti & ſilentij ſymbolum 356
teſtudinis eſus ibidem
teſtudine ueſcendum, aut non omnino ueſcendum, prouerbium ibidem 357
teſtudines an inter piſces numerandæ 357
teſtudinare, prouerbiũ 357
τέτανος frons 100
tetano interdum mederi frigidæ aquæ affuſione, pagina 958
τετάνωθρα 115
τεταρταῖος febris 855
tethalaſſomenon uinum, pagina 995
tethidis Achillis matris fabula 923
τιθυόμβροι 581
tethyos allegoria 846
tetra, pro tetradrachma, pagina 353
tetracine 1060
tetracina Attica 353
tetracine lactuca ibidem
tetracnemos rota 611
tetracomus ſaltatio 164
tetracori ueſtes 598
τετρακτὺς 857
tetradiſtæ qui 762
tetradrachma 353
tetragonus ager 119
tetragoni appellatio 690 & 691
tetragrammaton dei nomen 3 857
tetrametron 610
tetrametri quadrati 692
tetrametrorum pedes octo, pag. 692
tetraœdus nomos 320
tetraoti 303
τετράωτος qui 647
tetrapharmaci inuentio, pagina 1072
tetraphori 791
tetrapus menſa 241
tetrapus ſella 303
τετρὰς omnis ſacer 857
tetraſtiche 857
tetrobolus 858
tetrobolus nummus 352
tettigophori cur Athenienſes 440 475
tettigoniæ cicadæ 632
tettix coquus 212
τέττιγος ſepulchrum Tænari 412
τέττιγες 440
teumeſia uulpes 661
teuthis piſcis qui 946
teuthis urbs ibidem
teuthis dux ibidem
teuthidi ſimilis, prouerbium ibidem
teuthos ibidem
teutlon ex Aſcra 328
teutlon unde optimum, pagina 1070
textrices plerunq; Veneriæ & impudicæ 520
in textrices prouerbium, pagina eadem
Thaidis ad nutum Perſarum regia exuſta 557
θαλάμαι 106
thalamæ urbs 656
thalamatæ ibidem
thalamus 435.656
thalami 139
thalamij 596
thalamus æneus 737
thalamus δίστεγος & hyperous 474
thalamus oculi 435
thalami domeſtici ordo, pagina 435
thalaſsites uinum 995
θαλασσουργοὶ 216
θάλαττα πελαγία, pagina 999
θάλαττα pro quauis ſalſa aqua ibidem
thalon Cretenſis 558
thales, animalium ſermonis peritus 642
thales cur nuptias recuſarit, pag. 1083
thaletis hyporchemata, pagina 164
thaletis in Aegyptum profectio 591
thaletis in ducenda uxore eluſio 520
thaletis opinio de deo 836
thaletis præſagium, & ſepultura 440
thaleti rerum principium aqua 654
thalis caſeus 1042
thalia muſa, & eius allegoria 846
thaliæ inuentum plantatio, pag. 226
thaliæ 1046.1058
θάλλειν 459
thalli 292
thalophori 459
thalos ibidem
thalyſia ibidem
thalyſius panis ibidem
thama 1092
θάμνοι συνηρεφέες, pagina 1015
thamni 1028
thamus rex 588
thamus pro Adonide 611
thamus pro Iulio menſe, pagina ibidem
thamus, qui & Ammon, Aegypti rex 864
thamyras præpoſteræ Veneris auctor 553

thamy

thamyris cur à Muſis excæ-
catus fingatur 681
thanaſima 590
thapſinæ tunicæ 888
thapſinus color 888
thapſus inſula & herba, pa-
gina 683
thapſus, ſcytharion 707
thapſi ſuccus 683
thapſo capillos & lanas infi-
ciendi mos 888
thardema 392
thargelion menſis qui, & un-
de dictus 665
thargelia 515
thargelia regina 665
thargelia feſta 665
θάργηλος olla quæ 665
thargelionis ſextum diem fu-
iſſe Græcis auſpicatiſſi-
mum 665
thaſiorum deliciæ 329
thaſiorum nummus 353
thaſium uinum 480
θέαι 770.293
θέαν 770
theæ filius ſol cur 547
theagenis λακτνός 1006
theagenis hiſtoria 283
theagenis ſuperſtitio 765
theagenis uoracitas 240
theamata 1063
theano 170
theano lyrica 515
thearion 294
theatrum odium 1076
theatri ſtudium Athenienſi-
bus quantum 293
theatra purgandi mos, pagi-
na 1040
theatrorum flores 1055
thebaides cur palmarum fru-
ctus 168
thebana ſus 708
thebani, cur Sparti 674
thebani guloſi & micropſy-
chi 320
thebani tibicines 587
& 694
thebanorum epigoni 831
thebanorum laſciuia 556
thebanorum ſacra cohors, pa-
gina 621
thebanis tibiarum ſtudium,
pag. 694
thebanorum uirginum præ-
ſtantia 516
thebe à Cadmo condita, pa-
gina 345
thebe cur palmiferæ dictæ,
pag. 168
thebæ unde dictæ 345
& 348
thebarum artificium in tibia-
rum muſica 319
& 694
thebarum decus 673
thebarum frigus 959
thebe Aſopi filia 348
thebe Aeginæ ſoror 710
thebe bos apud Syros 345
thebe cur ſacra Homero, pa-
gina 450
thebit philoſophus 199
theca, pyelos 1167
θεῖον 921
θεῖνος 118
θεῖος 574
θηλάζειν 541
thele 120
theleſias ſaltatio 164
theleſicliæ pueri manes pla-
care iuſſus Corax 412
thelpuſæi 582
thema 303
thema trapezitarum 355
thematiſmus 355
thematium 303
θέμεθλα ſtomachi 134
themis uaticinijs præfecta,
pag. 270
themidis oraculum Delphi-
cum 614
themiſonis Cyprij arrogan-
tia 413
themiſonis epiſtolæ 1035
themiſtocles Abrotoni mere-
triculæ filius, aut Euter-
pes 533
themiſtocles cur Naumachi
cognomen ſortitus 533
themiſtocles matre Thracia
natus 838
themiſtocles muſicæ impe-
ritus 311
themiſtoclis ad fortitudinem
exhortatio, gallorum con-
ſpecto certamine 666
themiſtoclis apophthegma,
pag. 792
themiſtoclis dictum 950
themiſtoclis dictum de me-
moriæ arte 770
themiſtoclis de muliebri arro-
gantia dictum 534
themiſtoclis in Bretrienſes
ſcomma 946
themiſtoclis in Philidem di-
ctum 1139
themiſtoclis interitus 532
themiſtoclis liberi qui 533
themiſtoclis ſenio iam confe-
cti dictum 1148
themiſtocli eleganter ab An-
drijs reſponſum 786
θυμοειδὴς facultas 22
thenar 118
θέω 683
theocles Naxius 314
theocles 685
theocriti bucolica 511
in Theocritum ſcholia 943
theodati Gothorum regis hi-
ſtoria 511
theodectes ſophiſta 1066
theodorici patris ſcintillas
toto corpore profunden-
tis hiſtoria 550
theodorus ἄθεος 844
theodori Gazæ lapſus 425
& 558
theodorus paſtor 1062
theodorus philoſophus cur de-
us dictus 523
theodori philoſophi abſur-
diſsima placita 523
theodori philoſophi magna-
nima uox 652
theodorus Samius 588
& 695
theodori Samij inuentũ, fer-
ri fundendi ratio 678
theodori tragœdi ſcomma,
pag. 211
θεοειδεῖς homines cur Ho-
mero 150.253
theogamia feſta 1005
theognidis liber De ſacrifi-
cijs 641
theogonia 1116
theologia, philoſophiæ pars
pag. 962
theologia uetus, cur fabulas
admiſerit 219
theologiæ mundanæ & diui-
næ diſcrimen quale, pa-
gina 962
theologiæ tria apud priſcos
genera 48
theologiã cur ſpreuerit Pto-
lemæus 999
theologium in ſcena 292
θεόπτας 235
theopes pro patria obitus,
pag. 475
theophania 1005
theophilus muſicus 311
theophili medici imaginatio-
nis oblæſio 628
theophraſtus de legibus 638
theophraſtus iacturam tem-
poris lachrymis conque-
ſtus 771
theophraſtus libri De mun-
do auctor, qui Ariſtoteli
inſcribitur 305
theophraſti ætas 771
theophraſti eloquentia 954
theophylaces 294
theopneuſta ſomnia 1038
theopompi Batyle 181
theopropi 294
theoretice philoſophia, e-
iuſq; partes 962
θεωρητικοὶ dies 531
theoretra 827
θεωροί 294
theoria ibidem
θεωρίαν ἄγειν ibidem
theorica pecunia quæ 293
theorica uia 294
theoris 638
theoris Lacedæmoniorum,
quid 991
theoris menſa 212
θεωρὶς nauis 212.294
theoris ſacerdos 294
theoris uatidica 212
θεός 857
θεὸς unde dictus 849
θεοί, cur appellati dij 844
& 846
θεῶν χεῖρες 1118
θεοὺς, cur ſolem & lunam
dixerint Aegyptij 588
theoſophos, qui & Siſyphus
pag. 920
theothyta 430
theoxenia 809.429
theoxenia agon 678
theoxenios Apollo 678
θὴρ pro leone 1004
thera inſula cur ſacra Pinda-
ro 450
theræum amiculum 597
θεραπεία 977
therapeutice 172
theraptæ aræ 380
therapuſia 977
θήρατρα 506
θερσίλοχος 951
θέρειν 56
teremachus 194
theres 528
θυεία 209.597
theria tibia 319

theria-

theriaca uitis quæ 209
theriaca ficus ibidem
theriaca Antiochi ibidem
theriacam intelligi bifariam pag. eadem
theriaci paſtilli ibidem
theriaci tractatus ibidem
thericlei crateres 1056
thericles Corinthius 1056
thericlis ibidem
θηριοδήκτοι 209
θηρίον 209
θηριοτρόφοι 210
theriſtrum quid 474. 600
theriſtrion 600
theriſtra, cocco tingi ſolita, pag. 600
thermæ cur pleræq; ſalſæ, pagina 1162
thermæ cur ſacræ 1161
thermæ in Vrbe primæ à quo ſtructæ 1164
thermarum æs 741
thermarum cognomenta ab heroibus 1164
thermarū rationes aliquot, 1161 1162
thermarum Romæ magnitudo 1168
thermarum ui etiam lapides gigni 1162
thermaſtrides ſaltationes, pagina 165
thermopotæ 734
thermopylæ Perſis occupatæ pag. 128
thermopylæ, quæ & pylæ, pag. 1008
thermopylarū χύτροι γυναικεῖοι, et aquæ illic mira 1000
therſippi ſaltatio 163
therſites condylis ab Achille interemptus 118
therſitæ caput 97
therſitis deformitas 83
therſitis maledicentia 578
θῆτες 431. 969
thetica quæ 963
theticus ordo Athenis qui, pagina 969
thetis cur Argyropeza Homero 130
thetis pro mari cur, & unde dicta 922
θετταλότμητος caro, pagina 344
theurgia 345
theurgia, quid à magia differat 346
theut pro deo Aegyptijs, pagina 857
theut, qui & Theutates, numeri inuentor 864
theut dæmonis inuenta quæ, pag. 588
theut dæmoni dicata ibis, pagina 588
theutamus Aſiæ rex 852
theutonum uxoribus morte redempta pudicitia, pagina 1079
θής 969
θῆσσαι 969
theſaurus quid 633. 636
theſauri, Pluti carceres, pagina 784
theſauro dignus, prouerbium quid 635
theſaurum pecuniarum quis primus ſtruxerit 787
theſea feſta 258
theſes, cur iuris dicendi ſtationes 463
theſeus Athenarū urbis conſtitutor 258
theſeus curruum bellicorum auctor 831
theſeus Minoi adamatus, pagina 555
theſeus palæſtricæ auctor, pagina 505
theſeus Pancratij auctor, pagina 505
theſeus flos, ſiue theſeum, pagina 1055
theſei heroum 818
theſei honores Athenis, pagina 258
theſei natium partes petræ affixæ 127
theſei petra, & cur ſic dicta pag. 127
theſei ſaltatio 160. 161 & 165
theſei ſpadix 167
theſeo rapta Helena ſeptennis 260
theſeo ſacer octauus menſis dies 258
theſeum templum 258
theſeis quid 258
theſis quid 355. 962 & theſes 963
θεοὺς ἀνακυθίζειν 537
theſmophoria 335
theſpienſium paupertas, pagina 842
theſpienſibus cultus amor, pagina 622
theſſæ mulieres quæ apud Athenienſes 969
theſſala fides, prouerbium, pag. 343
theſſaliæ Omphalus, ſiue Omphalion 572
theſſaliæ Tempe & Peneus pag. 825
theſſalica entheſis 344
theſſalica portio 344
theſſalica ueſtis 713
theſſalicæ alæ 344
theſſalicum forum 1074
theſſalici moris ueneficia, pagina 592
theſſalonice ab Antipatro filio necata 417
theſſalorum acies qualis, pagina 344
theſſalorum equitandi ſtudium 344. 694
theſſalorum peneſtæ qui, pagina 969
theſſalorum perfidia 343
theſſalorum uoracitas 344
theſſameni qui 683
theſſenarij 683
θεσσοί 683
theſtor Idmon cur dictus, pagina 1126
thiagones 335
thiaſus 1049 & 1050
thiſſotæ 1050
thibe 174
thiri trochiſci qui 209
thiſbe 508
thiſitæ 1050
θισόα nympha 935
thlaſtæ 459
thos animal, homini eſſe præcipuè amicum 906
θοῖναι unde dictæ 433
tholia 508. 596
tholoides 596
tholus quid 507 & unde 508
thomi 590
thonios hæmorrhois cur Nicandro 596
thonis ciuitas 590
thonus rex 590. 596
thoon menſis 590
thoon, ſiue Thonis, medicinæ apud Aegyptios repertor pag. 590
thopica quæ 796
thopes 796
thorax 119
thorax, clibanus Alberto, pagina 94
thorax Lariſſæus 344
thorax pro tunica 538
thorax unde dicatur 960
thoracis nimiū conſtringendi uitium 119
thoracis ratio 145
θωρήσσειν 960
thorexis quid 960
θωρήξασθαι ibidem
thori 1051
thoricus locus 294
thornax nympha 989
θόρος 960
thraces acrocomæ qui, pagina 258
thraces quare εὐθύτριχες pag. 98
thraces dij, qui 576
thracum bibacitas 1069
thracum bibendi mos 1069
thracum ctiſtæ qui 705
thracum fœminarum ſuper uirorum cadauere interfici, unáq; ſepeliri, mos, pagina 510
thracum ingenia qualia, pagina 907
thracum mos in muneribus, pag. 483
thracum more bibere, quid, pag. 1069
thracum mores 393 597 745
thracum peltæ 694
thracum polygamia 1080
thracia cur dicta Samothrace 842
thraciæ Byzantij portæ quales 745
thraciæ mel arboreum, pagina 910
thraciæ notæ, prouerbium, pag. 274
thranites turba 596
thranitæ ibidem
thranos ibidem
thrania ibidem
thranidia ibidem
thraſeæ dictum 378
thraſeæ Patauini grauitas, pagina 473
thraſeæ philoſophi iamiam morituri uox 847
thraſimedes ſomniorum expers 1039

thraſi-

thraſibulus uates 515
thraſylai furor 629
thraſymachum primum uerba iunxiſſe arte 750
thraſymachi numeri 424
threnetice cantilena 1053
threnodes qui 655
threnos 651
threpterius capillus 259
threptica uis 62
threptice facultas 858
threptra 259.505
θρηνῳδοὶ 596
thris 96.1048
θρὶξ cerebri 96
thris, cur fici folia 683
thriambus unde dictus 229
θριάζειν 686
thridacia mandragora, pagina 657
thridacine maza 335
thridacina 1060
thridax ibidem
thrinacia 683
thrinacria pro Sicilia 683
thrinax 389
θρῖον 683
thriſſæ 688
thrix ſeruilis 139
θρόμβος 145
thrombi 532.818
θρόμβωσις lactis quid, pagina 532
throna 596
thronos 596
θρόνοι 1020
θρυαλλὶς 543
thryallides 1069
thrymmatides 335
& 1048
thrypes 730
thucydides octies deſcriptus Demoſtheni 487
thucydides συγγραφεὺς, per excellentiam dictus pag. 487
thucydidis de Cylonio ſcelere narratio 487
thucydidis eloquentia qualis 954 955
thucydidis laus 487
thucydidis ſepulchrum, pagina 651
thucydidi proprius in hiſtoria character 470
thule inſula unde dicta 48
thulis rex, deq́ eius oraculo & interitu 48
thunnarij 504
thunnoſcopi ibidem
thunnia ſalſamenta quæ, pagina 483
thurarij 747
thurianum & thurſianũ obſonium 1091
thurianus tomos ibidem
thurij à Boreas ſeruati 841
thurios 236
thuris origo 428
thuris in diuino cultu ratio, pag. 856
in thure etiam manna 979
thuſci æneo uomere uſi, pagina 739
thuſci uici appellatio unde, pag. 795
thuſcorum condendi urbes mos 1112
thyamis 649
thyella quid 780
& 1143
thyella harpyia 1143
thyellæ quid ibidem
thyeſtis inceſtus 243
thyeſtus ſepulchrum κριοί, pag. 1064
thyid 615
thyiades ibidem
thyia feſtum 581
thylacitis nardus 972
thylacophon ibidem
thylaci ibidem
thylacia ibidem
θύματα ἁγνὰ, quæ Thucydidi 430
thymele 290
thymelica acroamata ibidẽ
thymelici ibidem
thymiama 430
thymiaſis 428
thymoides uis 858
thymos 113.905
θυμὸς 905
θύμος, cepa ſylueſtris, pagina 386
θυμὸς πε͂ρ τὰς κραίπνας 840
thymus è Thyna 581
thymus quid 436
thymus unde dictus 882
thyna 581
thynneum ſacrum 1070
thynnus quid 367.1026
thynnus borçinus, et cete, pagina 379
thynnus Neptuno immolari ſolitus 1070
thynni Tyrij deliciæ 328
& 1070
thynni hypogaſtria 379
thynnotheras 920
thyomata unguenta 581
thyoris menſa 212
thyos 430
thyra 318
θυρεοφόροι equites 832
thyrion 318
θυρεὸς καὶ θυρεὸς quid differant 1090
thyrſi, coronæ nuptiales, pagina eadem
thyrſophoria 247
thyſani 203
thyſanoeſſa ægis ibidem
thyſia proprie quid 428
thyſthla 1090
thytæ, cur ſues 980
thytici libri 1036
τιαρηνὸν uinum 1105
tibareni, eorumq́ mores, pagina 714
tiberiadis mare, quæ λίμνη propriè, cur dictum, pagina 999
tiberij Cæſaris uiſus mirabilis 548.1154
tiberij caluitium 503
tiberij equus flammigans, pagina 550
tiberij hiſtoria 796
tiberij inuidia 792
tiberinus Heliogabalus, pagina 1072
tibia 130
tibia ab Ardalo inuenta, pagina 1039
tibia dextra & ſiniſtra quid pag. 319
tibia, Euterpæ inuentum, pagina 226
tibia ὀργιαστικὴ 315
tibiæ à Pallade & Alcibiade reiectæ 315
tibiæ Lydiæ & Phrygiæ quales 319
tibiæ pares uel impares, 319
tibiarum conſuetudo quando cœperit 315
tibiarum glotta 469
tibiarum inuentores 226 318 319 1039
tibiarum longiorum inter ſacrificandum uſus 320
tibiarum ſpecies 318
tibiarum tres modi 319
tibiarum uſus à quo inuentus pag. 314
tibiarum uſus improbatur, 314 315
tibicines boni quibus iucundiores 557
in tibicines epigrāma 320
tichobates 1020
ticta cœna 695
tichophylaces 1020
tigridis allegoria 793
tilphæ 730
tiltitariches 497.498
timæa Agidis uxor Alcibiadi uitiata 520
timæum cur à ſe nunquã Plato dimiſerit 555
timæus hiſtoricus, cur Obtrectator cognomine 378
timagenis mordacitas in Auguſtum 829
timagoræ & Meletis hiſtoria 621
timallus piſcis ubi optimus, pag. 1070
timanthis Cleonæi inſania, pag. 626
timaui ora quot 854
timentibus cur memoria excutiatur 374
timidi qui, & unde 86
timidorum parua gratia, pagina 453
τίμιοι milites qui 868
timoclia 508
timocreon adephagus 568
timocreõtis Rhodij edacitas, & eiuſdem epitaphium, pag. 240
timocreontis ſcolion 452
timoleontis hiſtoria 215
timonis uita 456
timonion ibidem
timon Sillographus 579
timonis Phliaſii in Pythagoram cauillum 735
timonis Sillorum opus 1117
timonis turris 817
timoris effectus 777.998
timore etiam morbos interdum diſcuti 777
in timore nõ fieri lachrymas pag. 436
timotheus muſicus 267
& 321
timothei citharoedi hiſtoria, pag. 786
timothei Athenienſis fortuna 337
timothei Cononis frugalitas, 329 582

timothei Mileſii cithara, pagina 678
timothei turris 337
tinca Placentinus 954
tineæ capitis 980
τίνθαι 1055
ad Tingem oppidum columnæ lapideæ, earũq; inſcriptio 724
timuchi 593.594
tireſias animalium ſermonis peritus 542
tireſiæ inter Iouem & Iunonem arbitrium 535
tireſiæ oraculum 305
tiridatis aſſentatio 936
tirynthi mœnia 787
tirynthij philogeli 410
tirynthiorum cibus achrades 685
tirynthiorum uinolentia, pagina 734
tiſamenus uates 678
tiſias Siculus 239
tiſiphone 367
titan cur ſolis frater 934
& 935
titane regio 934
titanes dij apud Tartarum, pag. 935
titanes qui 244
titania aſtra cur Maroni dicta 935
titanicis malis ſimile, prouerbium 946
tithæ aues quæ 324
tithonus Perſarum ſatrapa, pag. 852
tithoreum oleum 1052
tithraſiæ iſchades 685
titi imperatoris bonitas, pagina 397
titi imperatoris mors, pagina 1017
titigonion 324.632
titij ſodales 324
titiæ aues 324
titij ſupplicium 368
titillati cur rideant 601
titillationis ratio, in ſolo homine 145
titis quid 324
titi pro columbis, ſiue palumbis 324
titium atrium 563
τιτίζειν 324.632
titiaria 324
titli ibidem
titormi Euſſequæ robur, pagina 837
titthe 1052
titthenidia ibidem
titthia 120
τιτυβίζειν 324
titybiſſare quid 324
tityi fabula 575
τιτυρῖνος tibia 755
tityrinon 319
tityrus quid 755.971
tius 1105
tiuanum uinum ibidem
Tobion herba 423
toga anchiton 538
toga candida tyronum 539
toga præſidiaria 598
toga pura 539
τοιχοβάται 973
tomacellorum gentis quendam bibiſſe nunquam, pagina 494
tomici dentes 111
tomentitia 610
tomentum ibidem
tomice, ſtatuariæ ſpecies, pagina 1137
tolerantia sudorum ex philoſophis 482
tollcti in macello alba muſca, pag. 640
toloſanum aurum, prouerbium 451
tonarion fiſtula 319
tondendi ſpecies 258.259
tonitru terreſtre quid 1174
tonitrui ratio 1023
tonitrus Claudiani 291
tonos 1019
toni 116
toni neruí 134
tonſillæ 115.816
tophet 492
topica remedia 1059
toreutice 1137
τόργος 418
torma 610
tormarches 610
tormenta à Superbo Tarquinio inuenta 360
tormentorum uaria genera 359 360
tormina quæ 990
torminum ratio ibidem
torquatus Nouellus 1108
torquatus tricongius 700
torrhebia nympha & palus 313 314
torridam per zonam an uentus etiam ſpiret 551
tortellus 1090
tortiuum & muſtum 1102
& 1104
tortus 285
torus 788
τοξεύματα 889
toxicum non idem cum cicuta ibidem
toxicũ unde dictum ibidem
toxotæ miniſtri 971
τράχηλος 114.148
trachomatica medicamina, pag. 1063
trachyſmata 1056
trachytes 215
tractatoria facultas 823
tradux quid 284
trageus 1071
τραγεῖν de uitibus cur dicatur 558
tragaſæ 328.1071
tragaſus 328
tragaſei ſalis mirum 328
& 1071
tragaſeus 936
tragea 1037
tragelaphus poculum 1058
tragemata 1041
tregi nauigia 612
tragica cornua 558
tragica machina 291
tragica ſcena 290
tragicæ facies 558
tragicus cothurnus 817
tragicus tyrannus 558
tragici dij 291.292
tragicorum propria calamitas 227
τραγικώτερον 558
τραγίζειν 743.943
tragœdia cur Gorgiæ deceptio dicta 224
tragœdia cur pæderaſtes dicta 555
tragœdia λαλκύδιος μοῦσα 537
tragœdiæ proprium 926
tragœdi ſeptimani qui, prouerbium 1150
tragœdorum uox 744
tragonæ capræ quæ 558
tragomaſchalos 936
tragopogon 99
tragos in uitibus quid 906
τράγος neruus 106
tragus 936
tragus odor 558
tragus, pro olyntho 685
traianus cognominatus Optimus 921
traiani de fiſco dictum 143
traiani forum 1074
traiani mollities 326
traiani ſepulchrum 650
de Traiani ſpiculo icti miro caſu 610
traiani uita ex Dione per Merulam tranſlata 868
traiectiones 397
trambeli cotinades 459
tranis 123
tranpis quid 275
tranſitorium forum 1074
& 1076
tranſodoria, dioſmos 937
tranſuaſare 727
tranſuerſum 107
tranſuerſum unguem, prouerbium 455
ex tranſuerſo ſubnotãdi mos pag. 462
τραπεῖν 480
trapeza dentium 112
trapeza iecoris 105
trapeza uenalitiorum, pagina 1074
trapeze 303
τραπεζῖται 902
trapezeæ canes 927
τραπεζίζαι 344.394
trapezitarum thema 355
trapezocomos 977
& 1046
trapezophorus 241
trapezontis mel 910
trapezontius Platonis zoilus pag. 621
traphax 336
traſia 686
traucrſiæ 130
τραυλίζειν 468
traulos 465.468
τραῦμα 91
trauſorum mores 705
trebonij hiſtoria 556
trechedipni 1051
τρεῖν 774
trema 91
tremiſſes aurei 355
tremoris rationes diuerſæ, 956 958
tremula oua quæ 1041
trepidantes cur pallent 190
trepidatio quid ibidem
triacatei 755
τριακοντάκλινος domus pag. 1072
τριακοντάδες parentationes

Digitized

tiones 654
triades 854
triangulator 27
triangulus, triplicitas recentioribus 26
triangulorum uis & nomenclatura in zodiaco, pagina 779
trias Iuſtitia Pythagoricis, pag. 856
τριβακοί 92
triblia 1070
tribon 316
triboniani hiſtoria 870
tribuni rufuli qui 975
tribuni ſcutariorum, armaturarum, ſtabuli Cæſaris, pagina 747
tribunorum functiones quæ, pag. 975
tribunitiæ domus fores ſemper apertæ 279
tributum cur coordinatio ciuitatis ab Athenienſibus uocari ſolitum 636
trica 689
tricenalia 654
tricennalia 863
trichaices qui 688
trichalca 352
τρίχες, & inde deriuata, pag. 68
trichia unde ibidem
trichiæ ibidem
trichides piſces ibidem
trichilæ ibidem
trichina ibidem
τρίχωμα οὐλότατον, pagina 608
trichoria 689
trichorum ibidem
τριχωτόν 97
trichypha 688
tricinus 689
triclaria Diana 511
triclinon 1050
tricones 346
tricongij cognomen 1108
tricori ueſtes 598
tricranon 649
triembolum quid 856
trientius ager 462
trierarchus 620
τριήρης domus 627
trieris ager 458
trieris, ſiue triremis poculũ, pag. 1058
trieſperus quare dictus Hercules 194
trieterici allegoria 846
trigeſimi diei obſeruatio, pagina 529
triginta millium diabolorum nomine, blaſphemia unde orta 849
trigla quid, & unde dicta, pagina 765
trigla piſce Hecatæ ſacra fieri ibidem
triglæ Ionicæ 328
triglæ unde optimæ 1070
τριγλίνα 477
trigonis ædificium 457
trigonocrator 26.27
trigonum apud Elidem quid, pag. 813
trigonum dicaſterium 457
trigonum forum 1073
trigonum in cælo quid 26
dextrum, ſiniſtrum 26
trigona improbata 315
trigona pharmaca 133
trigonalis pila 457
trimacreſia Gallorum quid, pag. 951
trimmata 1046
trimacria, quæ & trinacia, pag. 683
+ trinitas Pythagoricis rerum omnium menſura 856
trinitates 854
trinitatis diuinæ unitas 1
trinitatis imago in homine pag. 54
+ trinitatis imago in ſole, pagina 930
+ trinitatis ueſtigium extare in omnibus creatis 31
triobola 858
triobolum ibidem
triobolus nummus 352
trioboli 455
triopæ regis crudelitas, pagina 416
triorches 916
tripater quare dictus à Lycophrone Orion 145
tripos Delphicus quid 302
tripus Dionyſij quid 248
tripus empyros 303
tripus poetarum præmium, pag. 303
tripodis nomen unde 304
tripodis uaria ſignificatio, 302 303
ad tripodem ire, quid Perſis, pag. 696
ex tripode dicere 248
tripodes 242
tripodes ſacri 448
tripodis 303
tripodum diſtinctio ibidem
tripolos terra quæ 1087
τρίψις 395.775
triptolemus à Cerere ad ſpargenda ſemina emiſſus, pagina 683
triptolemi præcepta 1063
triptolemi præcepta in Eleuſinæ templo 496
triptolemi tempora 423
triquetrum 457
triremes à Corinthijs primũ concinnatæ 833
triremes ſacræ 450
triſimachus 448
triſippion 275
triſmegiſtus Aegyptiorum legiſlator 698
τριοκέφαλος Hecate cur 764
triſtega 689
triſtes qui, & unde 86
triſtitia cur lachrymas excutiat 435
triſtitiæ fluuius 668
trita mancipia quæ 977
τριταῖος febris 855
tritagoniſtes quid, & cur ita uocatus Demoſtheni Aeſchines 1045
tritagoniſtæ conuiuium Aeſchini inuiſum, quid, pagina 1045
tritani nerui prodigioſi, pagina 226
triticum Appulum 329
tritogenes filius 774
tritogeniæ allegoria, & cur ſic dicta 774
triton, eiusq; forma 773
triton pro Nilo 1028
tritonis palus 724
τρίτος aer 774
τριτώ, & hinc Tritogenia Pallas 774
trittys 430
triuia cur Diana, uel luna, pagina 766
triuilij defectio 154
triuium quid à foro differat, pag. 1075
de triuio Platonis decretum, pag. 1075
triumphantium commonitio pag. 79
triumphus, nõ triumpus ſcribendum 917
triumuiralis ager 119
triumnaria ueſtimenta quæ, pag. 595
τρίζειν 324.1140
troades cur ἑλκεσίπεπλοι 542
trochali 572
trochilus 785
trochilus, cæleſtis Erichthonius 831
trochiſcus Iupiter 1118
trochleæ 600
trochopeda 919
trochus piſcis 742
τρόχοι ἐξάκυκλοι 611
τρωικτὰ ἱερεῖα 483
trœzenij uini proprietas, pagina 1105
trœzeniorum nummus 353
trœzenij agri oleaſter 423
trœzenica ſaltatio 166
trœzeniorum χρυσοῤῥόας fons 1000
trœzeniorum Hippolytus, et ſacra 423
troges 730
trogletæ 132
troglodytarum in defunctos barbaries 650
troglodytarum mores, pagina 724
troia 718
troia cur Idæa 1062
troia cur ſacra Homero, pagina 450
troiæ allegoria apud Virgilium 221
troianum bellum an decennale fuerit 673
troianus equus, prouerbium, pag. 1138
troianus porcus 1139
troianorum menſæ 242
troilus cur ab Achille peremptus 555
τρομικτὰ ous quæ 1041
τρόμοι ἢ πόθος 956
τροπαί 890
tropeæ pluuiæ quæ 781
trophæa ex olea conſtitui ſolita 460
trophæi excitandi mos apud Græcos, & Macedonum regibus illicitus 869
trophæa Ioui ſolita dicari, et Iunoni 460
trophalides oboliæ 352
τροφίαι equi 824
ad Trophonij ſpecu lethe & μνημοσύνης fons, pagina 770
ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται,

prouerbium 740
troximi 483
trulla 835
trulla retrimentitia 1037
truphatores 402
trychata 600
trychna nox 317
trygas cur uocent uinum Græci 1092
τρύγη ibidem
τρύγες 42
trygodæmones qui 42
& 110
trygon 324
trygon beſtia quæ 457
trygon unde dictus 110
trygonis ictu mortuus Vlyſſes 1017
trypana 97
trypanatum os 97
trypheri 454
tryphodes febris 855
tryphon De ſtirpibus 686
trypus 835
tryſſare 110
τρύζειν 110.324
Tubarum genera 738
tubis cur non utantur Buſiritæ & Lycopolitæ, pagina 1169
tubera geſtare, prouerbium, pag. 1113
L. Tubulus 948
tuguria à Pelaſgo excogitata primum 587
tullianum in carcere quid, pagina 636
tullianum unde dictum, pagina 637
tulliolæ Ciceronis cadauer Romæ repertum 98
tullius Cimber 889
tulli regis res 870
tullij riui 637
tulli Hoſtilij interitus 606
tunes oppidum 1108
tunica Aetolica, Armeniaca, Theſſalica 713
tunica apiros quæ 202
tunica moleſta quæ 360
tunica Romani primum non uſi 725
tunicæ oculorum 585
tunicarum diuerſæ appellationes 598.599
tunica iuuentus Carthaginienſis cur dicta 725
turanij laborioſum ingenium pag. 390
turbines 780
turbonis ſeduditas 391
turcarum faſcias geſtandi mos 922
turcas impexos incedere, pagina 553
turci, qui & Vnni 440
ture quando libari cœptum, pag. 428
turiones 170
turis origo quæ 428
turris octogonos Andronici qualis 779
turrium in urbibus ratio, pagina 1020
turtur aeria cur Virgilio, pagina 993
turtur, trygon 457
turundæ 1019
tuſsici unde 142
tuſsis naturalis ratio 944
tutanus deus 983
tutelaris prætor à quo primũ inſtitutus 984
tutelarium deorum euocatio, pag. 1019
tutilina dea 830.983
tutulum 568
tutulus 984
Tyche 829
tychi 638
tychon haſta 810
tygres quando primum Romæ uiſæ 132
tygres tympanis in furorem agi 601
τύλαι 174.795
tylas 174
tyli 824
tyli ferrei 811
tyloma 131
τυλωτά. 811
τύλον 811
tymbades 838
tymbalus 838
tympanum 636.960
tympana aſtrolabij 445
tympana, ſupplicium 362
tympanias 990
τυμπανίτης 990
τυπανίζειν 771
tyndarium reuixiſſe 580
τύπαι feſtum 782
τύπας 782
τυφώδης febris 244
typhon quis 177.179
& 244
typhon ruffus, Oſiridis hoſtis, ſiue flauo corpore, pag. 1169
typhonis è cruore procreata animalia uenenata 57
typhonis ſpuma 179
τυφῶνες uenti qui 780
typias 782
typoeus mons 536
τύπος 107
typos, & typas intentare, quid 782
τύποι, demonſtrationis genus 782
τυραννεῖα 258
τυραννικὰ φρονεῖν, pagina 487
tyranni appellatio unde 872
tyranni deſcriptio 871
tyrãni nomen recentius 872
tyrannos raro conſeneſcere, cur 871
tyrannionis commentarium de ſcolio metro 452
tyrannoctoniæ præmia dari ſolita 416
tyrbe feſtum 782
tyria purpura 719
tyrobolia 498
tyrocoſcinon 335
tyrocinij dies 539
tyrocinia indicere quid, pagina 539
tyrocneſtis 498
tyronum candida toga 539
tyrotarichus quid 498
tyrrhenia à Tyrrheno 919
tyrrhenicæ tubæ 738
tyrrhenus à pueritia canus, pag. 919
tyrrheni φιλότεχνοι, pagina 214
tyrrheni unde dicti 214
tyrrhenorum luxus 235
tyrrhenorum mulieres communes 527
tyrſis pro muro 214
tyrtæus cur ciuitate à Spartanis donatus 678
tyrtæi poemata Spartanis in prælio celebrata 164
tytthos 1052
tytthon ibidem
Tzapion 344

V

VAcchæ, pro ſcortis, pagina 527
uaccina fames 987
uacerræ 181
uacinium 1055
uacinia cur nigra Maroni, pag. 1055
uacuum quid 15
uacuum non eſſe in mundo, nec extra mundum 14
uafricia quorundam urbana pag. 402
Laur. Vallæ lapſus 542
& 714
ualentiniani religio in obſeruando biſexto 528
ualentis imperatoris de uitulina nõ eſitãda lex 1069
ualere athleticè & pugillicè quid 989
ualeria Diocletiani filia 701
ualeria, Pannoniæ pars 701
ualeriæ Lupercæ hiſtoria, pagina 458
ualerianus imperator 199
ualerianus à Sapore captus, pag. 807
ualeriani imperatoris hiſtoria 695
ualeriani imperatoris uirtutes 807
ualeriani philippei 352
ualerij Publicolæ liberale factum 441
ualetudo corporis ſumma, periculoſa 338.806
ualetudo Galeni, prouerbium pag. 1157
ualetudo proſpera quomodo eadem cum iuſtitia, pagina 897
ualetudo ſenilis, prouerbium pag. 1148
ualona 438
ualuoli 681
uandalorum cibus 1065
uandalorum in Italiam irruptio 1031
uapor 548
uaporum duo genera 1001
uari 130
uari, qui & ionthi 943
uariæ uuæ, quæ 298
uarica fœmina 130
uarices 89.149
uarius Antoninus, qui Heliogabalus 1016
uarus, unde Cotylon dictus pag. 1057
uarij à tergo, qui 517
uarij Gemini dictum 1079
uariorum appellatio unde, pag. 921
uarro cur Logiſtoricus dictus pag. 231
uarro doctiſsimus & πολυγραφώτατος 751
uarus Pergæus ſophiſta, pagina 781

uas.corporis dupliciter dici pag. 14
uaſa conclamare quid 1175
uaſaris 1057
uaſati 1058
uaſorum diuerſa nomina, pagina 1056
uaſorum uinariorum nomina 1069
uates, Iouis nuntij 572
uatum præſtigia 48
uatiæ Seruilij otium 391
uaticinandi ars unde dæmonibus conceſſa 48.49
uaticiniū ab Apolline 222
uaticinia ex piſcibus 269
uaticinia quibus rebus concipi ſolita 269
uaticiniorū ratio & exempla 270.473
Cn. Vatieni hiſtoria 357
uatinianum odium 1174
uatinius ludis gladiatorijs lapidatus 1174
uatinij mores ibidem
Vberis appellatione fertilitatem innui 255
ubera apum 120
ubera pro fontium tubulis, pagina 120
uberum fungoſitas 688
uberum ratio, ac partium nomina 120
ubertatis facile remediū 74
ubolima 459
Vcalcon Virgilianus 151
Vecordia propriè quid 631
uectabula 831
uectes remiſſarij 791
uectiarius 791
uectigales aſſes qui 355
uectigalia apud Romanos trium generum 356
uectigaliarij 791
uectij uaticinium de Romano imperio, ex ulturium ratione 1031
uectiones 1057
uectis ferreus 791
uedij Pollionis indignatio ſæuior ab Auguſto repreſſa pag. 898
uegetalis ratio 1151
uegetatrix uis, quæ & natura 62
uegetes 1057
uegetatricis animæ triplex munus 63
uelatæ manus Plauto cur, pagina 568
ueledæ cultus 700
uelites 815
uellus aureum cur 950
uelleris aurei allegoria 222
uelorum ſumma cur bienæ pellibus communiri ſolita pag. 1113
uelut umbras uagari, prouerbium 1008.1009
uena aborta 88
uena cœle ſiue caua 89
uena an dicatur de arteria, pag. 88
uena quid, eiusq; origo 88
uenæ ſanguinis riui 88
uenarum principium, cor, pagina 138
uenarum pulſus uino interdum excitari 938
uenarum uerticis aut temporum inuſtio 724
uenis poſt aures inciſis, ſterilitatem induci 502
uenis poſt aurem inciſis, coitum tolli 544
uenales nouitij 971
uenaliū fori nomina 1074
uenalitij qui 971
uenalitiorum menſa, ſeu trapeza 1074
uenationis auctor Iupiter, pagina 191
uenationis in Icaro mira ratio 908
uenationi ineptius tempus quod, & cur 1005
& 1006
uenator iners qui 1122
in uenatorium ludum damnari 361
uenatorum ſuperſtitio 1018
ueneficia Theſſalici moris, pag. 592
ueneficorum apud Perſas ſupplicium 360
uenenatorū ex Titanum ſanguine generatio 57
ueneni miſcēdi quondam artifex Gallia 889
ueneni ratio ex uictu 720
uenenoſæ puellæ & uiri quē uenenata omnia fugerēt, hiſtoria 409
ueneria plumbo reprimi, pagina 550
uenerea uoluptas incenſa cur Platonis dicta 1131
uenerei cuiuſdam, qui plagis incitaretur magis, exemplum 412
uenerij ſyderis ad pubertatis ætatem ratio 752
uenerei, bellaces etiam 1131
venereorū affectio cur adeo cenſeatur pudenda 523
& 524
uenereorum fœtor 558
uenerijs aduerſantia 412
& 550
uenerijs cōferre portulacam pag. 550
uenetus color 878
ueneti belli hiſtoria 153
ueneti italiæ principatu exuti 154
uenetorum cum graeculis pactum 916
uenocis cognomen unde C. Fabio 923
uenter 134
uenter, Βοσκάς Nicandro cur 552
uenter collatiuus, pharmacites 201
uenter imus 120
uenter ſuperior 120
uenter inferior 135
uenter pinguis, ſenſum non gignit tenuem 1097
uenter triplex 121
uentris mancipia eſſe ueluti antipodas 329
uentris nomina 989
uentris os 137
uentris os magnum 134
uentris partes & uocabula, pag. 120
uentri concœnes qui 989
uentri uerba facere, 329
uentri loqui, difficile 989
uentrem cuſtodire, quid 989
uentrem exhæredare, quid, pag. 989
uentrem in poſſeſsionē mittere, quid 989
uentrem non habere, prouerbium, quid 988
uentres mortuorum eximendi apud Aegyptios mos, pag. 497
uentidij Baſsi triumphus, pagina 443
uentilatores 292
uentriculus 133
uentriculi os 134
uentriloqui 295
uentus quid, & quid à flatu differat 778
uentus unde 778
uenti cauſa materialis, quæ, pag. 778
uentorum ara 780
uentorū ex nubibus prognoſticon 931
uentorum finalis ratio, quæ, pag. 778
uentorū in utre occluſorum ratio 288
uentorū proprietas in Leſbo obſeruata 779
uentorum quandoq; reciprocus flatus 780
uentorum ratio ex ſtellarum ui, & ſignis 779
uentorū ratio octogono Andronici turri indicata, pagina 779
uentorum rex cur Aeolus, pagina 779
uētorum ſpecies uulgò minus notæ 779
uenturos ad nos præſentiri, pag. 15
uenus os 131
uenus à quibus præcipuè culta 1129
uenus anadyomene, & Cnidia, ad Phrynes formam facta 537
uenus Aphrogenia cur, pagina 1129
uenus ἀποστροφία 524
uenus, Aprili præfecta 983
uenus armata, eiusq; ratio, pag. 689
uenus Colias 132.1130
uenus cur Aphrodite 608
& 1129
uenus cur ex mari genita fingatur 520.1129
uenus cur fœmineæ qualitatis credita 680
uenus Dexicreontis cur, pagina 1130
uenus duplex quæ apud Platonicos 881
uenus eadem cum Libitina, pag. 1130
uenus ἐν κήποις quæ, pagina 1129
uenus ἔφιππος ibidem
uenus Epitragia 1130
uenus epitymbia 578
uenus Erycæis culta 238
uenus genituræ domina qualia corpora producat, pagina 608
uenus hetæra 520
uenus informe numen cūr, pagina 1083

uenus μορφώ 1130
uenus natalium & mortis præſes ueteribus culta. pagina 1130
uenus νικοφόρος 411
uenus πάνδημος 520 & 690
eiusq; templum 524
uenus Perſithea 697
uenus Phidiæ qualis 356
uenus φιλίας 679
uenus Philomedea 1129
uenus quarta Adonidi nupta pag. 884
uenus Salambo Babylonijs, pag. 525
uenus ſatietatis comes 495
uenus Schœnis 525
uenus, talorum iactus 789
uenus Vrania 520.524
uenus Vrania, Parcarum maxima natu 1129
uenus Vrania quibus primũ culta 881
ueneris allegoria 881
ueneris appellatione qualis mulier indicetur Aegyptijs 1131
ueneris Amathuſiæ templũ, pag. 525
ueneris armatæ cultus 1130
ueneris caluæ ratio 689
ueneris color 27
ueneris crater 1068
ueneris cruore ruborem contraxiſſe roſam 1055
ueneris cultus ab Aſſyrijs primum inductus 1129
ueneris cum Marte adulterium ſaltatione expreſſum, pag. 162
ueneris cum Marte adulterij allegoria 679.1131
ueneris Epitymbiæ ſtatua, pagina 1130
ueneris humiditas 26
ueneris imago apud Aegyptios accipiter, & cornix pag. 1131
ueneris Lamiæ templũ 1112
ueneris laudes oratione à Paride celebratæ 750
ueneris maſculæ inſtitutor primus 554.555
ueneris μελαινίδος templum 582.1129
ueneris monile 451
ueneris nocumentum 1102
ueneris Paphiæ templũ 525
ueneris phanum in Sica, pagina 1086
ueneris ſimulacrum 690
ueneris ſimulacra apud Thebanos 524
ueneris ſtatua cum pectine cur, & barbitio 1129
ueneris ſtatua mobilis 967
ueneris ſtella cur iecori præfecta 140
ueneris ſtellæ pallor 25
ueneris uaria apud diuerſos nomina 881
ueneris uis in homine 382
ueneris Vraniæ ſacra nephalia 882
ueneris Vraniæ templum, 690 1129
ueneri Callipygo templum Syracuſis 127
ueneri cur cõiungatur Mars pagina 556
cur Veneri coniunctus apud ueteres Mercurius, item Pitho & Gratiæ 1083
ueneri cur peti oculi 543
ueneri ſus mactari ſolitus, pagina 980
uenerem paſſeribus uehi, pagina 524
uenere quibus utẽdum 394
de Venere, dictum Spartiatarum 689
uenuſti cognomen Syllæ aſcitum 921
uepenis 123
uerbum, orationis pars 580
uerbum, pro dei filio Chriſto 580
& ſpiritu ſancto 581
uerbum tribus modis dici, 580 581
uerbo dei omnia facta, ex Platone etiam aſtrui 611
uerba arte qui primi iunxerint 750
uerba cur alata Homero, pagina 471
uerba metuente nil ſtultius, pag. 578
uerba tertiata quæ 745
uerborum leuium quoq; & uolatilium grauem imminere pœnam 417
uerbis an uis aliqua inſit, certa formula enuntiatis, pagina 606
ueredi 823
ueredarij 823
ueredariorum ducis Mediolani hiſtoria 682
ueredum 683
ueretrum 524
uergilius unde dictus 228
ueri imperatoris commodum pag. 1072
ueri imperatoris de uxore dictum 1078
ueri imperatoris luxus, pagina 1056
ueri imperatoris tetrapharmacum 1072
ueris cognomen in quos competat 594
ueris initium 1149
ueris ſalubritas 1155
ueri aſsimilata matutina hora 530
uere cur & cibo & ſomno ampliore opus 1149
ueriloquium 895
uerorum omnium lumina animis hominũ inſita 233
ueritas ſumma, una 849
ueritas, temporis filia 469
ueritas undecunq; ſibi ſimilis 1076
ueritatis ara Anaxagoræ dicata 391
ueritatis campus 371
ueritatis diuinæ cognitiõe nihil maius 176
ueritatis imago, luna 529
ueritatis neglectus 343
ueritatis percipiendæ impedimenta præcipua, quæ, pag. 116
ad ueritatis ſpeculationẽ duo ſimulachra propoſita, pagina 962
ueritati conſecrata unitas, pagina 529
uermes quibus in delicijs, pagina 1065
uermiculans pulſus qui 90
uermiculata 603, 1037
uermiculati arithmetices digiti 890
uermiculum uinum 1098
uermiculum far 1098
uermis cõſcientiæ quid 372
uermium obliuio 768
uermium ſpecies 730
uerna nox cur autumnali tepidior 1171
uernaculi 274
uernum tempus cur uenationi minus aptum 1005
ueronenſes, quos ſibi ex doctis uendicent 522
uerpa 123
uerpẽ 123
uerri Flacci iocus 1083
uerris ſphinx 1136
uerſicolore ueſte uti ſacerdotibus modò permiſſum, pagina 598
uerſiculus pro uerbo 364
uerſus heroici uariæ appellationes 651
uerſus quadrati qui 692
uerſuũ ex dijs nomina 983
uertagi canes 661
uertebræ dorſales 990
uertex 97
uertex ſacer quid 935
uerticillus 113
uerticis uenarum inuſtio, pagina 724
uertiginis è ſublimi loco deſpicientium ratio 777
uertiginis ratio in ebrijs, pagina 1100
uertiginoſi 439
uertillans rota 21
uertumnus 831
ueſicæ affectiones quæ 145
ueſicæ grumi 145
ueſicæ ratio ac ſitus 144
ueſuuij ignis 328
ueſpæ, ſpheces 988
ueſpaſiani in cometam iocus pag. 502
ueſpaſiani præclarum dictũ pag. 390
ueſper autumno aſsimilatur, pag. 530
ueſperna 1049
ueſpertiliones τρίζειν, pagina 334
ueſpeta 988
ueſta cur dicta 567
ueſta dea quæ, eiusq; cultus, pag. 562
ueſta Decembri præfecta, pagina 983
ueſtæ ſacrificia 562.563
ueſta prima & poſtrema genita cur 563
ueſta prytanitis 598
ueſta quid 707
ueſta, terra 32
ueſta, terræ anima 799
ueſta unde dicta 569
ueſtæ atrium 563
ueſtæ cur ante alios deos ſacrificare ſoliti priſci, pagina 562
& poſt alios 563
ueſtæ cur ignis inextinctus apponetur 562

ueſtæ imago 562
ueſtæ multiplex ſignificatio, 565 566
ueſtæ riſus quid, & mine, pagina 566
ueſtæ ſimulacra ſedentis habitu 565
ueſtæ templum cur rotũdum pag. 562
ueſtalium extincto igni ſacro ſupplicium quale 563
ueſtalium morbo laborantiũ cura 563
ueſtalium ſepultura 650
ueſtalium uirginum ratio, pagina 562
ueſtibula 566
ueſtimenta initiatorum, prouerbium 595
ueſtis aſtragalios quæ 789
in ueſte eadem perpetuò utẽtes, prouerbium 595
ueſtes nexiles ante textilium inuentionem 463
ueſtes talares quorũ ſint gentium 713
ueſtium genera plura, earumq; uaria nomina, 596 597
ueſtium luxus in quibus ſitus pag. 595
in ueſtium luxum ſcomma, pag. 594
ueſtium pictura 1138
ueſtium repoſitoria 596
ueſtitiſſima animalia quæ, pagina 603
ueſtitus pro omento 135
ueſtitus, ſuperbiæ index, 481 482
ueſtitus ratio quæ eſſe debeat pag. 594
ueſtitu parari auctoritatem, pag. 595
ueſuium pro Leſbio 329
ueſuuij ignis 564
ueteramenta 402
ueteramentarij 402
ueteranus ſeruus ibidem
ueteranus ſeruus 977
ueterator ibidem
ueteratores unde dicti 402
ueternus 391
uetularum præfocatio apud Derbices 712
Via ſacra Athenis quæ, & Romæ 450
uiæ baſilicæ, cõſulares, prætoriæ 1075.1133
uibenna Celes 795
uibij Criſpi in Vitelliũ ſcomma 495
uibratus crinis 608
uicarij qui 976
uicennalia 863.654
uiceſima hæreditas quæ, pagina 1000
uiceſimariorum collectores inter probroſos 862
uiciſſitudo rerum omnium, 203 204
uictima deo gratiſſima, quæ 422 423
uictimariorum caſtra 1156
uictimariorum diuerſæ appellationes 429
uictimarum ſuperſtitio unde enata, item earundẽ probatio, & comburendi ritus 429
uictoria nobiliſſima quæ, pagina 1009
uictoria quare Græcis νίκη pag. 167
uictoriæ ſymbolum olea, pagina 460
uictus frugi ex Platone 239
uictus frugalis laus 233 & 582
uictui inſeruientium alia neceſſaria, alia introducta, pag. 498
uida urbs, & Vidi liquores apud Statium qui 654
uidendi facultatis ratio 100 102 103 1100
uidendi ratio per lineas, pagina 874
ad uidendi rationem quot exigantur 547
uidendi ſenſus in capite 66
uidere & cernere an differant 549
nil uideri abſq; luce 633
uidonum familia 843
uidularia, Plauti fabula 126
uidulus 126
uidus grammaticus quot annis febri laborarit 855
uieta poma 1135
uietus 1135
uigeſimare 361
uigilantibus nimium cur tumeſcant oculi 1153
uigilia, cordis affectio 1152
uigilia perpetua nulli animali 476
uigiliani eſſe uitam 771 & 1155
uigiliarum commendatio, pagina 771
uigiliarum modus & ratio, pag. 1151
uigiliarum proprium 530
uigilias etiam uino meracio re induci 1096.1105
uigor corporis quando minui incipiat 1148
uilli carnis, ἶνες 92.93
uillorum diuerſitas 93
uinaceorum pes 131
uinalia duplicia 1092
uinariorum corpora 1105
uinariorum uaſorum nomina pag. 1069
uindemialis lætitiæ licentia, pag. 1098
uindex 664
uindiciæ quæ 663.664
uindiciæ ſecundum libertatẽ, & ſecundum ſeruitutem pag. 664
uindiciarum lis ibidem
uindicias dare ibidem
uinolentiæ comites qui, pagina 1095
uinolentiæ malum, eiuſdemq; exempla 1097
uinolentiæ turpitudo 1098 & 1099
in uinolentiam dictum Hieronymi 1154
uinolenti uide Ebrij
uinolentorum ſemen dilutius pag. 869
uinolentos non dormire, cur pag. 1153
uinoſum uinum cuiuſmodi, pagina 1101
uinoſus color 875
uinum an rectè eunuchum & caſtratum dicatur, pag. 1093
uinum ἀφροδίτης γάλα pag. 1095
uinum apyron 202
uinum aquoſum cuiuſmodi, pag. 1101
uinum καρωβαρικόν, pagina 590
uinum caroticum 1102
uinum, cicutæ antidotum, pagina 1101
uinum cirrhum ſeu giluum, pag. 1104
uinum Corcyreum 1105
uinum Creticum ibidem
uinum cuilibet ætati periculoſum 1095
uinum cur ἀλθωπα οἶνον dixerit Homerus 1172
uinum cur frigore non denſeſcat 1172
uinum cur Græcis οἶνος, pag. 480
uinum cur herpis 1101
uinum cur in libationibus, pagina 430
uinum cur per frigus redoleat minus 1006
uinum cur pueris non dandũ, ſenibus contrà 1096
uinum cur tryga uocãt Græci 1092
uinum dendrogalenõ 1105
uinum doliare ibidem
uinum dulce cuiuſmodi, pagina 1103
uinum ἀθμυβλίον quod, itẽ percolatum 1092
uinum & cum pueritia & ſine pueritia ueridicũ, prouerbium 208
uinum Falernũ 329.1105
uinum Græcum quod 1105
uinum helium 970
uinum iumẽtis dari ſolitum, & arboribus 1102
uinum lene cuiuſmodi 1161
uinum lixiuium quod, & cur pag. 1101
uinum, malorum omniũ metropolis 1095
uinum medianum 1091
uinum medium cur optimũ, pag. 1091
uinum medium pro aqua, pagina 1104
uinum meracius ex uuis minutioribus 1103
uinum Monobaſites, quod et malua ſium 1105
uinum muſto calidius, pagina 1104
uinum nigrum albo uetuſtius pag. 1003
uinum nigrum Chijs primò inuentum 1021
uinum non omne, maris mixtionem admittere 995
uinum νοῦ κάτοπτρον, pagina 1095
uinum οἰνῶδες, uinoſum quale 1101
uinum oligophorum & polyphorum quale 1101
uinum omne, aut muſtum aut uetus 1104
uinum omne ſpiritoſum, pagina 1095

uinum pendens 1105
uinum pharmacites, Pramnium 201
uinum poetis equi uice, pagina 1102
uinum pomatium 1097
uinum præliganeum 1102
uinum Pramnium ibidem
uinum protropon 1101
uinum qua ratione cuilibet ætati dandum 1096
uinum quare hilares reddat, pag. 142
uinum ſamagonium 1098
uinum ſapores ſibi ex terra adoptare 1102
uinum ſchedium 1105
uinum tenerum ἁπαλόν, pag. 1101
item durum & aſperum, cuiuſmodi 1101.1102
uinum Tianum 1105
uinum τιαζηνόν ibidem
uinum ubi ad ignem appenſum exſiccetur 1103
uinum unguento mixtũ 480
uini à cibo nocumẽtũ 1096
uini abſtinentia commendatur 178
uini Achaici & Trœzenij proprietas 1105
uini ad uxorem collatio, pagina 1085
uini aliquot proprietates, pagina 1095
uini aliquot ſpecies & nomina diuerſa 995
uini caliditas 1098
uini colãdi improbatio, 192 & 193
uini defecatio 994.1092
uini dilutioris aut meracioris potus, quid ad crapulam 1100
uini ἐκσέφις 1091
uini fex, eiuſdẽ robur & conſolidatio 1092
uini fons in Naxo 861
uini genera apud Græcos quæ 480
uini hominibus à deo contributi ratio 1096
uini hordeacei proprium, 264 265
uini laus 1180
uini natura 1172
uini nocumenta 1095 1098 1102
uini nocumenta in ieiunio, 959 960
uini odor, & eius præſtantia pag. 1101
uini odorati in recreando ſpiritus uis 938
uini potus ad quæ utilis, 1096 1097
uini rubri appellationes, pagina 1092
uini ſuauitas 1102.1103
uini tres ſymphoniæ ad aquã pag. 1105
uini genera 480.1104
uini uires 1104
uini uſus 1095
uini uſus Athenis iuuentus, pag. 708
uini uſus liberalior non improbatus 1099
uini utilitas 480
uino abſtinendi mos quibus, & ubi receptus olim, pagina 1069
uino an corpus incaleſcat, ut calido medicamento, pagina 1096
uino aquam quis primus miſcuerit 247.248
uino attributa ueritas 208 & 264
uino Carthaginenſes in militia abſtinere 974
uino conſpergenda ſemina, pag. 480
uino copioſius hauſto, mori etiam quoſdam 1098
uino ebrij quid à critbino ebrijs differant 590
uino famem ſolui, quomodo dictum ab Hippocrate, pag. 959
uino infantes abluendi mos, pag. 673
uino inſita & cibi & potus uis 1100
uino loquaces reddi, unde, pagina 1124
uino madidi qui poemata ſcripſerint 1069
uino marina aqua cur immiſceri ſolita 994
uino meraciore etiam uigilias induci 1096
uino repleri facilius, quàm cibo 1096
uino ſalem indere, ad quid utile 184
ex uino ſeruitus 967
in uino ueritas 208.248 264 457
uino ueſtes perfundendi mos pag. 1069
uinis cõtinẽdis loca ſubterranea cuiuſmodi apud Græcos 1093
uiola unde dicta 238
uiolæ cur nigræ poetis 1055
uiolarum in corollis uſus, pagina 1054
uiolentiæ ſacellum 846
uirgo, menandrus 919
uitæ plenioris ſpatia 751
uipera, quódnam ſerpẽtis genus 208
uipera cur maraſſus dicta, pagina 208
uipera quare per hyemẽ innoxia 204
uiperæ caput, uenenoſum tantum 209
uiperarum habitus in Phœnicia letalis cur 720
uiperæ iecoris antidotum, pagina 208
uiperæ partus & coitus qualis 204.205.209
à uipera morſos uenenata reliqua nõ attingere 208
uiperam cur thiron Arabes uocent 209
uiperam ſiſti ramo fagi 577
uiperarum ad inuidiam collatio 791
uiperarum morſus Arabibus cur non letales 720
uiperarum morſibus tibicine adhibito mederi 204
uiperas, balſami arborem & ſyluas odoriferas amare pag. 720
uiperini ueneni cum ſanguine humano permixtio, pagina 889
uir bonus, dei ſimilis 691
uir bonus & felix cur quadratus dicatur, & tetragonus 690.691
uiri boni appellatio 691
uir diuinus & ſacratiſsimus Platoni quis ibidem
uir fugiens & denuo pugnabit 180
uir μέσος 753
uir νέος ibidem
uir non uir, quid 1066
uiri βαρύφωνοι 742
uiri calidiores mulieribus, pagina 545
uiri cur hyeme Veneris appetentiores 519
uirorum cadauera quare ſupina fluitent 84
uirorum eſt facere, ut dicere mulierũ, prouerb. 535
uirorum libido in lumbis, pagina 535
uirorũ ſuperiora cur craſsiora, fœminarum autem cõtrà 19
uirorum ſuperna quare infernis craſsiora 132
uiros fœminarũ munia obire apud Aegyptios 722
uirago 58
uiragines quo ſydere naſcantur 558
uireta ficus quæ 686
uirgæ in dracones uerti per dæmones an poſsint 270
uirgæ lictorum 269
uirgarum apud ueteres in ſacris uſus 268
& uaticinijs 269
uirgarum uſus etiam ad alia pag. 271
uirgas & comitium pati, quid 361
uirgatæ ueſtes 593
uirgator 361
uirgilianæ Aeneidos ſenſus allegoricus 220
uirgilius unde dicatur, & eius laus 228
uirginitas quanti ueteribus aliquot puellis habita, 515 516
uirginitatis læſæ uindicta, eiusq́; exempla 516
uirginitatis laus 1078
uirgo cæleſte ſignum, quenã credita 719
uirginis appellatione, Minerua intelligi ſolita, pagina 1134
uirginis partum, Aegyptiorum quoq; doctrina comprobari 339
uirgines, Dianæ conſecrandi mos 1004
uirgines per exochen quæ dicantur 475
uirginum agon in Elide, pagina 510
uirginum certamen Mineruæ inſtitutum apud Auſes pag. 724
uirginum cuſtodia 356
uirginum decem appellatione, quid in Euangelio ſignificetur 862

uirginum operta & aperta facie prodeuntium mos, pag. 473
uirginum Spartanarum & Locridarum continentia pag. 880
uirginum Veſtalium ratio, pag. 562
uiriati fortuna 337
uiriculum 1025
uiridarij ſerui qui 972
uiridaria 972
uiridianus deus 847
uirilis habitus qualis 1100
uirilis ætatis temperatura, pag. 751
uirilem ætatem præcipuè areſcere 753
uirilem animæ uim in corde eſſe 575
uirilitatis ad Martium ſydus ratio 752
uirtus quid 903
uirtus, δύναμις ἐνεργητική 894
uirtus felicitate deſtituta, non deſpicienda 1128
uirtus heroica et diuina, quæ pag. 691
uirtus moralis, politica, purgatoria, animi purgati, quæ 220
uirtus nunquam adimenda uitio 901
uirtus perfecta quæ 893
uirtus, pro eo quod δύναμις Græcè 64.894
uirtus, ſapientia 882
uirtus uirorum & mulierum eadem 516
uirtutis antipharmacum contra uitia 208
uirtutis commendatio 151
uirtutis ramos ſudore prodeſci 1013
uirtutes, animo non ſexu æſtimandæ 508
uirtutes quæ cenſeantur maxime 903
uirtutũ apud medicos tria genera 64
uirtutum diſtributio 220
uirtutum elementa duo 366
uis maior quæ 781
uiribus nimis ſeſe efferentiũ interitus 512
uiſcata fortuna 692
uiſibile & uiſum primum, idem 547
uiſiones 1031
uiſores 103
uiſus aquilæ acerrimus 858
uiſus cur ex ſole in opacum uenientibus hebetior, pagina 587
uiſus, deus Stoicis appellatus pag. 102
uiſus, forma Theophraſto cur 102
uiſus optimus quis 587
uiſus quanto ſe ſpacio extendat 549
uiſus quomodo fiat 587
uiſus, ſenſuum præſtantiſsimus 778
uiſus ſine aere intermedio an perfici poſsit 14
uiſus ratio 547.548 549 766 858
uiſus utilitas ac præſtantia, pag. 101
uiſui noxius ſomnus nimius, pag. 1018
uiſum conſtipari obſcuritate pag. 585
uiſum & uiſio cur pro imaginatione 778
uiſum habere agendi quoq; uim inſitam 102
uiſu præſtãtis animalia, quæ pag. 544
uiſis quæ dicantur animalia & quatenus 778
uiſtiliæ hiſtoria 521.522
uita candida aliquid efficere, quid 1176
uita cur conceſſa homini, pagina 615
uita, fabula 761
uita λογικὴ 771
uita longiore fruituros, qui in parentes pietatem exercuerint 416
uita quorum propria 771
uita uigilia, ut ſomnus mors 771 1155
uitæ fabulam, aut mimũ peragere, quid 751
uitæ humanæ duplex uis, pag. 1009
uitæ longioris aut breuioris rationes 141.796 & 797
uitæ meta quæ ſtatuatur à pleriſq; 751
uitæ ſymbolum, fel 1094
uitæ tempora fabulis comparata 751
uitam eſſe uigiliam 771
uitam prorogari parentum cultoribus 421
uitalis ratio 1151
uitalis uirtus quæ 64
uitellij gula 495
uitellij patina 325
uitellus oui, lecithus 1042
uiticulæ 285
uitilitigator 341
uitiligo 500
uitiliginibus alphenus mederi 1036
uitioſitas 894
uitis apud Aegyptios primũ comperta 590
uitis centurialis 1021
uitis in Aetolia primum inuenta 590
uitis merſites, & Bithynia, pagina 1105
uitis theriaca quæ, & cathartice 209
uiti inſita olea 459
uitem luto & raphano lædi, quomodo intelligendum 1059
uites agri Fauentini tricenariæ 329
uites ἀκροπλάγιοι, quæ, pagina 989
uites compluuiatæ & pedatæ, palatæ, characatæ, pagina 284
uites cur τραγᾶν dicantur pag. 558
uites hirceſcere quid 906
uites in Aſia prohibitæ à Domitiano 771
uites pro rumpis 284
uitibus uerberandi ciues Romanos mos 1021
uitium primi cultores Chij, pag. 1021.
uitia an extrinſecus inueharntur 197.198
uitia qui odit, homines odit, pag. 378
uitrarij 703
uitrea oculi tunica 586
uitreæ harenæ mirum 850
uitrei humores 1158
uitro Sidonio lucidius, prouerb. 257
uitruuij patria 522
uittati cognomen unde, pagina 922
uitulus marinus à fulmine tutus 684
uituli cur petali 980
uitulina ueſci, nefas in Oriente 1065
uiturnus deus 983
uiuarium 992
uiuendi genera tria 1009
uiuendum hodie 152
uiuentium quinq; genera, pagina 858
uiuere qui uerè uideantur, pagina 340
uiuere, τὸ πίνειν 1095
uiuerra, muſtelarũ genus, pagina 1016
Vla 112
ule 175
οὐλὴ ibidem
ule 429.430.431
ulocbytæ 431
uli 175
ulcera cacoethe, quæ & male dicuntur, & malefica, pag. 402
ulcera chironia, & telephia, pag. 402
ulcerum ſuperfluitas duplex, pag. 94
ulceroſi à ſacris & augurijs excluſi 429
ulios cur Apollo 616
ulna 118
ulpia bibliotheca 820
ulpium forum 1076
ultratus ager 119
ulula 106
ululatus in templis 433
ulyſſes apud Circem herens, quid ſignificet 1085
ulyſſes Caberis initiatus, pagina 617
ulyſſes cur Corax, uel coruus dictus 797
ulyſſes cur Lampuris 426
ulyſſes cur πολύμητις & πολυμήχανος 541
ulyſſes δόλιος 401
ulyſſes nanus 123
ulyſſes polytropos 401
ulyſſes Siſyphi & Laertis filius quomodo 404
ulyſsis clypei inſigne 288
ulyſsis & Penelopæ connubium quare felix 1085
ulyſsis heroum 648
ulyſsis longæuitas & interitus 797
ulyſsis luxus 240
ulyſsis mors 417.457 & 1017
ulyſsis ſimulata inſania, pagina 840
ulyſſeion 867
Vmbilicus 121

umbilicus 570
& uariæ eius notiones, 571 572
umbilicus Delphicus 571
umbilicus phalangis 572
umbilicus pro genitali 126 & 127
umbilicus pro libidine 535
umbilicus ſolis 445
umbilici, cochliæ 570
umbilici fornicum, & pomorum 571
per umbilicum nutriri infantes 572
ad umbilicũ perducere 570
ad umbilicos ueniſſe 570
umbo 539
umbra animæ quid 645
& quid ab imagine differat 646
umbram ſuam metuere quid pag. 1007
umbrã ſuã metiri, quid 1012
umbræ 1008
umbris, quare terreantur quandoq; 342
umbraticus 1007
umbri qui, & umbriæ animalium, fœminarum & fructuum fertilitas 239
umbriæ tribus Sappinia 168
Vncia, obolus 354
unctionis uſus cur per hyemem 1149
unctuarium 1167
unguenta cur minus oleant per frigus 1006
unguenta in menſis ſecundis adhiberi ſolita 1049
unguentorum luxus 1054 1163 1164
unguentorum uſus & ratio, pag. 1054
unguentis è floribus perungendi mos 1054
unguis oculorum 103
ex ungue leonem, prou. 478
ungues cuti concolores 608
ungues ferrei 1092
ungues in roſa quid 1555
ungues inter ſacrificandũ nõ reſecandi quid 611
ungula equina Stygis aquam contineri 833
ungula tormentum 360
unimanus 119
unionum abſorbendorum luxus 1065
unitas, ueritati conſecrata, pag. 529
[illegible] quidem, ſed leonẽ, pro uerbium 1117
uenorum in Italiam irruptio pag. 1031
uocalia proprietatũ animata 744
uolaticus homo, & ſermo, pag. 829
uolones unde dicti 976
uolſus Lydus quid Plauto, pagina 775
uolſi ludij qui 559
uoluntatis & ſcripti quæſtio triplex 257
ex uoluntate affectionũ qualitates præcipuè pendere pag. 903
uoluolus 136
uoluptas guſtus et tactus, maximè cum beluis communis 523
uoluptas monochronos 241
uoluta 477
uolutabra 1000
uolutatio in cœno, quid apud Plinium 262
uolutina dea 983
uomentes qui 804
uomeris ænei in condendis urbibus mos 1112
uomere æneo uſi Thuſci, pagina 739
uomere argenteo araturos, cur Spartanis reſponderit Pythia 991
uomitores qui 1064
uoracitatis deteſtatio 1064
uoracitatis exempla 240 344 1108
in Voranum ſcomma 737
uos, quõ proferatur 918
uotum Achilleum, Furianum, quale 267
uox, aeris ictus 380
uox aſſa 323
uox & ſonus quid differant pag. 744
uox grauior ualde dormientium cur 1153
uox præ formidine intercepta quibuſdam 744
uox quid 174. 744
uox tantũ in animatis 744
uocem habentia, quæ 632
uocem tribus conſtare 744
uoces reddi canoras Zanæ fonte 746
uocum auium aut pecorũ imitatio 777
Vra pro cauda 477. 478
uræus pro baſiliſco Aegyptijs 1170
urania, aſtrologiæ inuentrix pag. 226
urania Venus 520. 524
uraniæ allegoria 846
urbana oratio quæ 954
uranopolis ab Alexarcho cõdita 919
uranoſcopus piſcis 85
urbani dij 983
in urbis euerſæ inſtauratores, execrationes 993
urbium curæ cur præfecti à Saturno heroes & ſemidei 1019
ureteres uenæ 144
urethra 122
uretica pharmaca 145
uretici qui 144
ureus pro mulo cur 1042
uriachus 815
urina, potusretrimẽtũ 1043
urinæ capillamẽta unde 690
urinæ colorum uariatio in ſole 634
urinæ χρυσοειδὴς quæ, pagina 1064
urinæ profluuiũ unde in metu 190
urinæ ſalſedo unde 150
urinam comprimi cardamo, pag. 1010
urinã mouentia, calida 998
uritides meatus 434
urna 1104
urnarium, mẽſæ genus 246
urropygium 127
urſa à Pythagora cicurata, pag. 735
urſa alba 641
urſæ dici ſolitæ puellæ 1004
urſi Perſici 697
Vſuræ malum 461
uſuræ centeſimæ 1105
Vterus auium 115
uteri affectiones 148
uterini fratres 147
utriculi 149. 334
Vua 133
uuæ 120
uuæ acinos ore excipiendi ludus 684
uuarum peripyſmata 459
ex uuis minutioribus uinum meracius exprimi 1103
uuea oculi tunica 585
uuigera 133
uulcanus cur in Lemnum excuſſus tradatur 970
uulcanus Lemno exceptus, cur fingatur 739
uulcanus phthas 617
uulcani & Cereris de Sicilia certamen 1006
uulcani templum apud Aetnam Siciliæ 907
uulcani tripodes 967
uulcatij Auidius 272
in uulneris auctorẽ cur profiliat ſanguis 87
uulpes, baſſarus 731
uulpes cur æthon 731
uulpes Theumeſia 661
uulpium carnibus neſci qui ſoleant 1065
uulpis cauda correptus, prouerb. 1176
uulpis et leænæ fabula 1117
uulpis fraus 730
uulpis urina ibidem
uulpio ibidem
uulturij omnes fœminæ 307
uulturij, pro talis 307
uulturij togati pro candidicis, & paludati 307
uulturis apologus 308
uulturis imago quid hieroglyphicè 307
uultures cur Marti ſacri 308
uultures Euro grauidas fieri, pag. 307
uulturum augurium 1031
uulturum nidi 308
uulturum odoratus, & eiuſdẽ ratio 307. 303. 937
uulua biſida 147
uuluæ appetendi uis 519
uuluæ ſinus pro numero papillarum 147
Vxor, dignitatis, nõ uoluptatis nomen 1078
uxor, arcanorum maritiparum ſit curioſa 1088
uxor, non digitis aut oculis ducenda 598
uxor qualis ducenda 1080 1084 1085
uxoris ad defuncti mariti tumulum quoq; morientis, mos barbaricus 1080
uxoris etiam alij communicandæ mos 712. 1082
uxori nuntiũ remittere, quid 663 1081
uxori utrum repudiare, non licitum 1080
uxorem dimittere, an Latinè dicatur 1082
uxorẽ trib. modis haberi, et à ab uxo-

ab uxore diuertere 1081
uxorum multitudo apud quas gentes conceſſa 712
uxorũ reuerentia apud Perſarum reges 1083
uxòris bibere 1088

X

Numeri nota 300
ξουνῶ 119
xanaon ibidem
xanion 448
xantha coma 500
xanthus color 599
xanthus poeta melicus, & hiſtoricus 757
xanthi libri Rerum Lydiarũ pag. 775
xanthocholi 500
xanthice 448
Xenagi qui 677
xenagogus 451
xenarches Rhodius cur Metretes dictus 921.1108
ξενηλασία 677
quibus familiaris 677
xeni, pro barbaris apud Laconas 677
ξενία 405
xenicæ menſæ 710
xeniſmos 678
xenius Iupiter 567
xenocrates Ariſtoteli prælatus à Platone 667
xenocratis & Platonis amicitia 882
xenones 678.1050
xenophanis in Aegyptiorum ſacra dictum 492
xenophontis aureum flumen pag. 75
xenophontis puer cani adamatus 481
xeralophia 160
xerolophos 303
xerophthalmia 216
ξηρός caſeus 313
xerxes uoluptarius 150
xerxis immanitas 749
xeſtæ 603
Xiphiæ piſces 946
xiphion herba 476
xiphiſmus ſaltatio 164
xiphoides os 120
xiphos lolliginis quid 507
ξόανα 447
Xuſtici 813
Xyla, pro nauibus ligniferis pag. 969
xylocymba 98
xylocumbara 98
xylolychnuchi 214
xylon didymon Græcis quid pag. 366
xylon primum quid 260
xylophagia quibus in delicijs pag. 1065
xylos menſa 242
xyria 677
xyſmata 1038
xyſtarchus 813
xyſteres 97.638.677
xyſticus chymus 813
xyſtici ibidem
xyſtici ludi ibidem
xyſtis 414.702.813
ξυσόν 813
ξυσός caſeus ibidem
xyſtos dromos ibidem
xyſtus ibidem

Y

Y Pſilon literæ inuectio unde 276

Z

Zæ, 477
zabulon tribus 46
ζάβυλος 46.345
zacharias Rhodiginus 760
zaeles 846
zaleucus Locrorum legislator 698
zaleuci lex in meracius bibẽtes 1069
zane fons canoras efficiens uoces 746
zamolxis magiæ auctor, pagina 345
zamolxidis dogma de medela animæ 232
ζαῶ 448
ζαῦρα 448
zapetion 942
zarades, qui & Zoroaſter, pag. 697
zaratus 856
Zea, ſabila 681
zebub quid Hebræis 939
ζείδωρος quare dicta poetis terra 11.567
ζειραί 720
zelia à quo condita 416
zelotypia Perſarum 696
ζῆνα Iouem dici quid 680
zenis ſatrapæ hiſtoria 509
zenobij agri 510
zenonis de animi perturbationibus ſententia 903
zenonis ingenium, deq; eo plura 410.1180
zerethra 637
zerynthium antrum 706
zeta 456
ζητηταί 456
ζητρεῖα 977
ζεύγη gladiatorum 405
zeuglæ 992
zeuxippe 425
Zieta 457
zibettum 942
ζεῖραι 603
zizanion 448
zodiaci ſignorum inæqualitas 929
de zodiaco, Chaldæorum & Aegyptiorũ opinio 28
zodion 447
ζωή 845
zoganes 492
ζώγονοι dij 1026
zogros 992
zoilus θρακικὸν ἀνδράποδον 840
zoili dicacitas 839.840
zomotarichos 498
zona 120
zona Dianæ quæ 600
zona urbs 706
zona torrida, uerſatilis gladius ante paradiſum collocatus 33
zonæ appellatione quid intellectum ueteribus 868
zonarij ſectores 364
zonion 868
zontea 977
zoogonia 1116
ζῶον an rectè animal tranſlatum ex Ariſtotele 845
zoophyta 1147
zooſtaſia 714
zophori 960
zophorodorpides 1051
zopiſſa 463
zopyrion Alexandri dux, pag. 707
zoroaſter, Bactrianorum, & Perſarum legislator 698
zoroaſter, magiæ auctor, pagina 345
zoroaſter, qui & Zarades, pag. 697
zoroaſter, ueterum theologorum fons 62
zoroaſtris aſſertio, de alis animæ 613.643
zoroaſtris corpus quomodo ab anima illuſtratum 78
zoroaſtris & Arimaſpis amicitia 882
zoroaſtris magia 8.342
zoroaſtris interitus 530
ζωρὸν uinum quod 444
ζωστῆρες 868
ζωστηρία Pallas ibidem
zothalmia poemata 459
ζωτικὴ facultas 62
Zygaſtra 596
zygantes, eorumq; mores, pagina 725
zygia Iuno 1078
zygia reſina 939
zygij equi 831
zygita 596
zygnis piſcis 739
zygodeſma 300
ζυγώματα 104
ζυγόν 767
zymitæ panes 335
zymoma 1063

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LOCI EX AVCTORIBVS IN HISCE ANTIQVARVM
Lectionum libris à Lodouico Cælio uel expoſiti melius, uel à mendis repurgati, atq; in integrum reſtituti.

A

Aelliani 951.1016
Aelij Dionyſii 158.304.317
Aeſchyli 278.301.553.682.966
Aeſchinis 820
Actij 144
D. Ambroſii 456.457
Ammiani Marcellini 252.334
356. 396. 397. 401. 448.
454.462.678
Apollonij 117.133.166.271.300
304. 344. 392. 447. 448.
553.566.600.614.658.714
989. 1081. 1125. 1126. 1143
Appiani 675
Apulei 46.108. 126. 193. 259.
269.285.307.401.453.463
635.747.752.753.781.824
1142.1148.1157.1176
Arati.26.30.114.175. 298. 302.
324.855.878.957
Ariſtophanis.42.96.116.117.123.
133.144.160.164.167.182.
184.203.210.211.213. 229.
251.258.275.286.294.295
302.304.226.327.333.334.
335.343.344.352.355.360.
361.362.385. 386.392. 399.
401. 407. 414. 422. 426.
436. 440. 449.450. 452.
454.459.468.527.532.559
560.589.604.605.629.630
661.678.730.782.809.819.
822.906.932.945.946.980
994.1006.1010.1039.1051
1066. 1068. 1090. 1095.
1107.1108.1115.1119.1140
1164
Ariſtotelis.16. 17.25.36. 45. 60.
61.62.66.74.83.84.92.114
133.135.137. 142.158. 164.
168.184.187.196.202.203.
239.263.264.285.300.309.
313.319. 345. 352.363. 373.
374.375.376.384.392.403
415. 416. 418. 420. 434.
436.454. 465. 477. 504.
507.527.548.552.555.558.
572.612.614.617.634.662
674.726.732.789.845.857
864. 875. 894. 896. 901.
933. 973. 996.1016. 1017.
1041.1103.1141
Arriani 33.192.245.452.
454 459
Athenæi.112.141.174.234.236.
291.326.328.336.353.465.
593.594.794.837.1007
Auerrois 73.92.129.186
D. Auguſtini 40.60.321.371
Auſonij.285.286. 391. 418. 539.
602.764.1005

B

D. Bernardi 40

C

Callimachi 107.176. 229.271.
304.356.378.439.448.450
452.477.675. 784
Catulli 21.123.124.167.195.
307.354.391.419.422.467
517.559.628.696.818. 944
1090 1174
Ciceronis.95.125.126.140. 142.
173.179. 182. 191. 201. 211.
212.230.241.263. 267. 271.
279.291.303.307.308. 309.
318.323. 329.330. 337. 341.
353.354.359.360.361. 364.
378. 401. 406. 412. 415.
422. 431. 441. 442. 443.
451. 453. 454. 455. 462.
463.467. 474. 475. 497.
533.535.539. 543.576. 578.
594. 610. 634. 640. 648.
652.656.663.675.676.692
693.703.713.720.727.747
751.767.790.802.810.812.
814.818.819. 822. 901. 913.
922. 940. 942. 963. 972.
974.975.1036.1037.1067.
1074.1075.1081.1087.1088
1108.1118. 1128.1136. 1173.
1175.1176.1178
Claudiani 169.379.1110
Cleomedis 17
Codicis Iuſtiniani 274.276.678
682 976
Columellæ 126.131.149.174.
181.193.250.284.460. 462
470.671.978.979.1156
Cornelij Celſi 133.189.334.628
692.990.1174
Cornelij Taciti 178
Q. Curtij 283.950

D

Damaſceni 44.50
Danielis prophetæ 659
Dauidis pſalmiſtæ 5.39
Decreti Canonici 296
Demetrij Phalerei 466.677.1066
Demoſthenis 48.105.160.179.
283.292.343.354.419.450.
637 656
Digeſtorum 114. 125. 126. 164.
202.231.252.276.286. 290.
303.353.354.361.363. 376.
617.861. 1028. 1037. 1090.
& 1165
Diodori Siculi 251.487.827
Diomedis grammatici 303.470
Dionis 318.380.603.637.640
815.902.1076
Dionyſii Aphri 131.181.246
413.614.615.951
Dionyſii Halicarnaſſei 230.566
Dionyſii theologi 50
Dioſcoridis 238. 295. 328. 386.
528.689.750.888.907.980.
1094 1102

E

Eccleſiaſtici 654.961
Epigrammatum Græcorum 318
320.413.449.570.661.676
761. 796. 908. 1020. 1079.
1102.1114.1118. 1126. 1130.
& 1131
Eſaiæ 10.789
Euripidis 240. 281. 343. 348.
353.396.402.403.404.422
538.588.698.761.774.1081
Euſebij 1076
Euſtathij 469.109.358
Ezechielis 24.207

F

Feſti Pompeij 191
L. Flori 323. 755

G

Galeni 17.85.102. 120.134.
144.146.175.186.187.329.
335.386.393. 468. 551. 725.
& 1103

A.Gellij

A.Gellij 38.88.176.231.248 265.276.300.303. 320. 395 401. 423. 444. 445. 449 455.504.522.553.617. 692 723.747.802.809.861. 890 & 1051

Geneſeos 5.13.33.41.58.63.278

Gregorij Theologi 40. 44. 372

H

Hermogenis 307. 656.657 681 975

Hermolai Barbari 357.385.456 632.815.816

Herodoti 94.130.131.158.160 171.186.202. 203. 214. 234 248.250.268. 281.282. 294 297. 300. 315.320. 321. 328 358.401.405.411.423. 505 524.527.564.599.608.618 637.638.649.656.676.696 707.714.814. 820.878. 881 950.1050.1069.1110

Heſiodi 10.11.39.107.161.166 177. 192.206. 227.233. 255 280.294.335.418.441.450 463.492.506.519.528. 529 564.567.622.632.688. 717 730.739.740.762.774.839 855. 858.875. 895. 988. 992 1026.1050.1084.1091

Hieremiæ 297

D.Hieronymi 47.116. 127.131 177.178.182. 266. 276. 293 296. 297. 299.307. 321. 323 324.346.356.401.434.438 440.455.475.481.525.536 579.602.603.652.659.711. 714.737.747.783.881.884 956.1067.1090

Hilarij 46

Hippocratis 94.114.126.147 148.158.202.332.469.944 959.990.1097.1144

Homeri 10.11.14.36.42. 47. 69 70. 74. 86. 94. 96. 97. 104 106. 107. 109. 112. 113. 115 117. 121. 127. 130. 133. 134 135. 139. 143. 150. 161. 162 163. 165. 167. 177. 188. 201 202.206. 214.218. 221. 222 223.230.235. 237. 243. 249 259.262.263. 271.274. 278 280.282.293. 297.298. 300 302. 303. 306. 317. 321. 343 347. 351. 352. 358. 392. 395 401. 403. 411. 416. 422. 430. 432. 434. 437. 448 450. 451. 452. 458. 460 472. 477. 480. 481. 484 485. 499.500. 517.521.538 541.542.552.564.567.569 570.572.595. 596.598. 603 607.615.618.636.639. 646 656.659.662.668.674.679 703.705.713.714. 721. 728 738. 742. 744. 750. 770 774.786.788.789.812. 820 826.831.854. 859. 868. 886 901.905.910. 911. 920. 926 927.928.966.972.973. 999 1007.1008.1009.1030.1046 1053.1063.1066.1068.1088 1102.1133. 1134. 1138. 1143 1147.1163.1178

Horatij 108.123.131.151.169 205. 218. 225.231. 237. 264 288.291. 214. 324. 328. 329 352.359.376.401.477. 570 578.598.616.652. 670. 688 701.703.740.747.453.761 786.817.855.914.941. 945 951. 972. 976. 992. 995. 1026.1032.1037.1041.1055 1065.1068.1069.1071.1072 1079.1115.1118. 1130. 1143 & 1167

Hygini 166

I

Iamblichi 346

Iob 23.30.525

Iulij Ceſaris 186

Iulij Capitolini 194.402.598 663.832.968

Iulij Firmici 26.27.126.315.393 634.692.747.766.791.887 888 907

Iulij Pollucis 97.125.130.135 138.160.165.202. 247. 249 250.287.358.745.830.1004

Iuuenalis 103.123. 125.185. 201 242.263.288. 324.360. 453 462.477.539.576.635.672 720.783.790. 824.836. 852 891.919.926.929.998.1040 1102.1145.1165.1167

L

Lactantij 58.133.134.174.253 377 604

Laertij 1077

Lampridij 316.1007.1076.1105

Leuitici 107. 187. 809

Libanij 180.484.485

T.Liuij 18.38.119.175.202.353 355. 356. 364. 441. 443. 442. 460. 461. 525. 539 663.664.690.736.755.773 & 978

Lucani 17.131. 140. 488. 602 609.694.696.952.1142

Luciani 61.194.210.248.251 254. 263.327. 339.365.414 423. 444. 445. 517. 560 561.605.657.1040

Lucretij 296.340.341.360.370 463. 633. 646. 746. 900 1094 1138

Lycophronis, & interpretis eius 83 96. 123. 130. 143. 169. 175 194.213.243.246.258. 260 282. 300. 323. 333. 363. 418 422. 440. 456. 460. 525 527.570.615.616.765. 797 828.861.989

Lyſiæ 460.568.1004

M

Macrobij 522.531.574.853 859 1088

Manilij 16.22.23.25.32.101 382.757.762. 784

Martialis 112.123.149.181.202 259.262. 263. 292. 301. 327 329.347.354.378. 379.594 404. 405. 431. 443. 453 456.473.476.553.554.559 560.569.570.601.664.672 686.687.688.701. 702.723 731.741.752.755.789.842 854.891.919.941.942.976 977.1017.1056.1058. 1074 1076.1114.1115.1137. 1150 & 1166

Martiani Capellæ 829.830.932 935 1090

Matthæi Euangeliſtæ 186.196.396

N

Nicandri 57.87.105.108.133 169.170. 192. 193. 204. 213 263.269.275.452.457.488 489.552.554.572.615.854 951.996.1119

Nonij Marcelli 141.309.406 481 819

O

Oppiani 385.437.438

Origenis 10.30.40.54.55.61 149

149 204

Orphei 13.37.76.167.312 342 367

Ouidij 17.37.130.167.181,212 223.252.316,321. 328.370 379.386.421.431.444. 445.466.467.506.516 554.563.571.601.602.634 659.660.679.687.696.703 739.785.790.812. 851.877 928.938.1005.1040. 1112 1114.1125.1134.1141.1162

P

Palladij 174.266.285

D.Pauli 7.52.70,172. 275.350 607.710.805.845.1078

Pauli Aeginetæ 160.328.393.463

Pauſaniæ 158.418.486.603 614.630,681.817

Perſii 135.144.273.324.376 445.498.578.686.761.789 1039.1135.1136

Petronij Arbitri 910.942

Philoſtrati 168.486.731.827

Pindari 113.118.161.171.205 218.228. 229, 251. 259. 271 320.344.345.348.378.430 450.458.459.521.542.638 654.674.676. 680. 719. 784. 792.827. 848.1005 1026.1027.1087.1092

Platonis 5.9.33.36.37.44.45 55.60.62.76.85.92.114.139 197.198. 208. 220, 222, 233 235.242. 273. 278. 313. 334 339.342.375.383. 384. 417 419.450. 548. 556. 557 604.611.619.620.644.645 678.698.853.862.896.1043 1116.1120.1131.1180

Plauti 37.115. 126. 184. 189 202.211.214.275. 284. 285 290.291. 295.307. 319. 326 343.352.357.361. 364. 365 366.408.429.443.448 453.455.491.493.517.525 527.552. 568. 578. 593. 635 671.683.723.738.747.775 817.876.898.971.972.1006 1007.1039.1104.1110,1143 1157.1165.1175.1179

Plinij 63.68.79.82. 83.84..86 90.92.101.103.114.117.134 137.139.140.142.144.145 148.149.166, 189, 191, 202 204.209.210.236.252.262 263.264.276.285.286.292 295.321.328.346. 351. 352. 354.357.364.365.377.379. 386.397.405.412.431.433. 434.442.443. 444. 445. 452. 458.472. 480. 481. 486.487.499.506.507.521 536.539.654.562.567. 599 604.605.619.632.649.655 659.663.690.703.751. 752 792.797.811. 816. 821. 825 829.830.834.850.875.906. 932. 967. 973. 995. 1001. 1002,1015.1016.1017.1025 1028.1039.1059.1066.1075 1091.1093.1111.1113. 1124. 1137.1141.1176

Plinij Cecilij 231.328.355.460. 473 1105

Plotini 14.46.220.254

Plutarchi 46.82,83.105.117 118. 126.167. 171. 176. 180 181. 182. 187. 211. 213. 215 237.239.247.248,249.256 259.281. 283. 284. 287. 290 291,293. 294. 295. 302. 313 316, 320. 322. 325. 326. 327 332.353.355.359.360.374 376.395.397.398.406. 414 426. 430. 433. 439. 441 448. 458. 459. 468. 476 477. 494. 504. 507. 524 529.538.554.565.566. 567 569.594.595.603.610. 619 642,652.656.671.675.678 683.693.723. 726. 727. 732 736.737.739.765.783. 796 805.809. 810. 820, 821. 822 824.835.858.864. 866. 867 869.906.916.923.926.946 967. 978. 989. 1004. 1008 1024. 1042. 1047. 1055 1058.1063.1066.1067,1069 1082,1119. 1120. 1165. 1168

Politiani 227 407

Pollionis Trebellij 707.945.1029

Pomponij Melæ 148.521.901

Pontani 60.632

Porphyrij 24.43

Priapeij carminis 554.971

Priſciani 525

Procopij 823

Propertij 125.169.189.237 256.516,537.589. 635. 672 789 897 944 989

Ptolemei 22 26 100

Q

Quintiliani 58.142.164.174 181.185. 227. 257. 271. 292 313. 315. 316. 317. 373. 374 465. 466. 467. 470. 504 554.579.580.613.664.672 681.692.693.696.697.741 748.768.781. 790. 812.828 898.913.919.920. 924. 973 974. 975. 976. 1029. 1038 1064. 1076. 1077. 1087. 1088.1107. 1108. 1123. 1130

S

Saluſtij 461 528

Senecæ philoſophi 125.186.264 284. 323. 324. 365. 404 405. 408. 411. 415. 478 507.505. 525. 539. 553. 559 560.602. 634.692. 753. 811 829.875.878. 922.976. 992 1076.1130.1164.1165.1166 1168 1176

Senecæ tragici 377 1125 1126

Septimij Florentis 202 275

Seruij grammatici 324

Sidonij Apollinaris 747 927 1143

Silij Italici 150 329 343 415 454 552 563

Solini 717

Sophoclis 96.97.117.119.137 139.169.193.246. 269.282 302.303.314. 316. 326. 395 402. 403. 404. 405. 414 423.432.438.450.451.459 469.554.567.568.603.610 617.632.667.738. 809. 819 838. 850. 1007. 1052. 1068. & 1078

Spartiani 110 175 598 689 692

Sphæræ autoris 17

Statij Papinij, eiusq; interpretis Lactantij 18.148.168.213.269 302.319.379.396. 451. 459 526.563.571.654. 671.689 700.701.719. 808. 809. 815 935. 976. 993. 1028. 1093 1140 1165

Stephani 167 824

Strabonis 114.168.346.356 358.445.494.526.532.545 555.619, 655. 695. 741. 820 821

821.826.856.859.946.951.
1000.1009.1051.1066
Sulae 168.252.320.404.407
408 537
Suetonij Tranquilli 115.147.214
216.323.380.404.488.522
566.640.694.751.752.771
825.835.868.919.993.1115.
& 1153

T

Terentij 119.120.125.212.269
291.396.457.596
Tertulliani 360.812
Theocriti 45.269.315.324.327
344.426.452.465.472.
596.603.622.661.733.943.
1029.1070.1109.1153.1170
Theophrasti 72.106.134.251
259.266.291.300.351.355
430 601 654
Thucydidis 106.137.141.179
201.259.263.287.293.294.
321.362.399.430.450.487
649.713.814.886.952.1077
Tibulli 169 701 1027
Timaei 12 555

V

Valerij Flacci 1138 1148
Valerij Maximi 441 451
536 919 963
Varronis 38 116 147
181 330 380 409
Virgilij 16.20.43.44.101
125.127.160.164.169.181
187.190.192.198.208.219
220.230.236.242.244.248
253.289.315.321.522.524
329.347.354.357.367.368
374.396.423.437.442
444.447.448.518.551
552.555.558.560.575.593
601.602.644.645.646.
652.653.673.725.739.741
755.762.764.765.767.770
774.782.802.811.822.826.
836.853.854.856.859.862.
876.878.886.889.915.919.
929.935.958.976.984.993
996.997.1029.1036.1042
1052.1053.1055.1068.1082
1086.1112.1134.1138.1139.
1143.1144.1177
Vitruuij 251.290.291.292.300
309.358.377.443.116
Vlpiani rhetoris 165.337.343

X

Xenophontis 117.164.259.263.
290.301.303.309.330.402.
414.435.483.537.613.749
809.824.1130.1135

FINIS

BIBL. ... VITTORIO EMANUELE

AVCTORVM CATALOGVS

QVORVM TESTIMONIIS IN HISCE

Antiquarũ Lectionũ libris utitur Cælius.

A

Abacuc
abraham aſtronomus
adamantius Sardianus
egidius
elianus
elius Dionyſius
emilius Probus
eſchines
eſculapius
eſchylus
aetius
agathius
agenius Vrbicus
agretas
albertus Magnus
albinus
albumaſar
alchindus
alcinous
alcimus
alcman
alexander Aphrodiſeus
alexander Polyhiſtor
alexandrinus commentator
alexis
algazeles
ambroſius
amelius
amerias
ammonius
amphicrates
amphitheus
amyntianus
anacharſis
anatolius
anaxandrides
andocides
andreas philoſophus
androtion
antiphanes
antiphilus Byzantius
antiphon
aphricanus
aphthonius
appianus
apicius
apollinarius
apollodorus
apollonius Acharneus
apollonius, eiusq; interpres
apoſtolius
appion
apſinus rhetor
apuleius
aratus
archeus
archelaus
archigenes
ariſtarchus
ariſteas
ariſtides
ariſtocles
ariſtodemus
ariſtophanes Byzantius
Ariſtophanes, eiusq; interpretes
ariſtophanes grammaticus
ariſtoteles
ariſtoxenus
arrianus
arrianus iureconſultus
artemidorus
aſconius Pædianus
atheneus
auenazra
auenzoar
auerrois
auguſtinus
D. Auguſtinus
auicebron
auicenna
auſonius

B

Beton
bardeſanes Syrus
baſilius
beda
bernardus
beroſus
beſſarion
boethius

C

Cænotimon
cæſarcaius iureconſultus
callimachus
calliſtratus
carminius
caryſtius Pergamenus
caſsiodorus
caſsius Hemina
cato
catullus
celſus iureconſultus
cenſorinus
chalcidius
chreſtodorus
chryſoſtomus
cicero
claudianus
claudius philoſophus
clearchus
clemens
cleomedes
cleonides
clitarchus
clitophon
columella
conciliator
conſtantinus De agricultura
cordus
cornelius Celſus
cornelius Nepos
crates
cremutius
critheus
cyprianus
cypriorum carminum auctor
cyprius poeta
cyrillus

D

Daimachus
damaſcenus
damaſcius
damaſtes
damis
democritus
damon
daniel propheta
dantes
dauid propheta
demetrius Caletianus
demetrius Phalereus
demoſthenes
didymus
dinon
diodorus Siculus
diodorus Sinopæus
diogenes tragicus
diogenianus
diomedes grammaticus
dion
dionyſius Apher
dionyſius Areopagita
dionyſius Halicarnaſſeus
dionyſius Thrax
dionyſodorus
dioſcorides
diotimus
domitius Calderinus
donatus
dorion
duris

E

Ecclesiaſtes
echemenes
egeſippus
eliezer Hebræus
ennius
epænetus
epaphroditus
ephippus
epicharmus
epicurus
epiphanius
ethnicographus
eſaias
eudoxus
eunapius
euphorion
eupolis
euripides
euſebius
euſtathius
ezechiel

F

Feneſtella
feſtus Pompeius
Iul. Firmicus
flauius Vopiſcus
florens Septimius
florentinus
L. florus
franciſcus Philephus
Iul. frontinus
fulgentius

G

Gabrias
galenus
gellius
gennadius
gentilis
gregorius theologus

H

Hali Aberagel
haliabas
harpocratio
heliodorus
hellanicus

hephæ

hepheſtion
heracleotes
heraclides Ponticus
heraclides Soranus
hermippus Smyrnæus
hermogenes
hermolaus Barbarus
hermon
herodianus
herodorus
herodotus
heſiodus
heſychius
hieremias
D. Hieronymus
hilarius
hippocrates
horatius
homerus
horus
hyginus
hyperides

I

Iamblichus
ioannes de ſacro buſto
ioannes grammaticus
ioannes Monachus
iob
ioſephus
ioſue Hebræus
iſter
iſaac philoſophus
iubas
iulianus iureconſultus
iulianus philoſophus
iulius Capitolinus
iulius Feſtus
iulius Pollux
iuuenalis

L

Lactantius
Lactantius grammaticus
Laertius
lampridius
leander
leontius
leuiticus
libanius
T. Liuius
longinus
lucanus
lucianus
lucilius
lucretius
lycophron, & eius interpres
lyncæus
lyſias

M

Macrobius
malachias
manethon
manilius
marcellinus
martialis
martianus
maſurius
matthæus Euangeliſta
maximus Tyrius
meges
melanthius
menander
menander rhetor
mercurius
meſue
metrodorus
minar Siſennius
minutianus Apuleius
mnaſeas
mneſimachus comicus
moyſes
moyſes Cordubenſis
mundinus
muſæus

N

Neanthes
neocles Crotoniata
nicander
nicanor
nicarchus
nicephorus
nicolaus Damaſcenus
nicolaus theologus
nonius
numenius
nymphodorus

O

Oenomaus
oppianus
origenes
orion
orpheus
ouidius

P

Pacatus
palæphatus
palladius
pamphilus Alexandrinus
panætius
panyaſis
parmenides
parrhaſius
parthenius
D. Paulus
paulus Aegineta
paulus Diaconus
paulus iureconſultus
pauſanias
petrichus
petronius Arbiter
petrus Aponenſis
perſius
phanodemus
pherecydes
pherenicus
philemon
philaretus
philæterus
philetas
philippides comicus
phillis Delius
philo
philochorus
philoſtratus
phocion
pherecrates
photius patriarcha
phrynichus
phurnutus
picus Mirandula
pindarus
piſander
placiades
planudes
plato
plautus
plethon
plinius uterque
plotinus
plutarchus
politianus
pollio Treuellius
polybius
pomponius Mela
pontanus
porphyrius philoſophus
porphyrius grammaticus
poſidippus
poſidonius
praxagoras
praxilla Sicyonia
praxion
priſcianus
priſcianus Lydus
proclus
procopius
propertius
pſellus
ptolemæus
pythagoras

Q

Quintilianus
quintus Calaber
quintus Curtius

R

Rhaſis
rhemnius Palæmon
rhinthon
ruellius
rufus

S

Samus Delius
ſappho
ſeneca
ſerapion
ſerenus
ſeruius
ſextus Aurelius
ſextus Pyrrhonius
ſidonius Apollinaris
ſilius Italicus
ſimonides
ſolomon
ſolinus
ſopater
ſophocles, & eius interpres
ſophron
ſophronius
ſoſibius
ſoſicrates
ſoſigenes
ſoſipater Caryſtius
ſotion
ſpartianus
ſpeuſippus
ſtaſeas
ſtatius
ſtephanus
ſteſichorus
ſtobæus
ſtrabus
ſtrabo
ſuidas
ſuetonius
ſyneſius
ſyrus

T

Tacitus
tarquinius Priſcus
tarræus
terentius
tertullianus
thales
thebit philoſophus
themiſtius
theocritus
theodorus Gaza
theon
theophraſtus
theopompus
D. thomas
thomas Magiſter

thucydides
tibullus
timeus Locrus
timocreon
titinnius
trebatius iureconſultus
trogus
tryphon
tyrannion
V
Valerius Flaccus
ualerius Maximus
L. Valla
uarro
uegetius
ueranius
P. Victor
uirgilius
uitruuius
ulpianus iureconſultus
ulpianus rhetor
uulcatius
X
Xanthus
xenophon
Z
Zacles
zenobius
zenodotus
zoroaſter
Finis.

ERRATA

Pagina 2. uerſu 36. φιλαληθεῖς. 11. 49. inſignitur. 27. 45. Heraclides. 113. 16. Pompeius Feſtus, atque ita etiam alibi ſcribendum. 125. 4. Didymos. 139. 33. Parallelis. 464. 5. frugalitatis. 522. 25. Caruilij patrem. 535. 14. Satyricus. 636. 31. De canis. 766. 27. Lunæ motus. 801. 34. inorientes. 849. 9. milliuum. 860. 29. anthropomorphon. 895. 5. μεσόδμικον. 921. 49. quòd cum mentis. 1006. 18. olfactu. 1023. 35. annuis. 1035. 26. tentoriæ. 1046. 43. πέτρων. 1076. 26. Cochlide. 1080. 48. ἔλα. 1082. 35. cedebant. 1160. 48. proſedamum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVDOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBRI XXX

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM DOMINVM IOANnem Grolierium Lugdunenſem, Chriſtianiſsimi Gallorum regis à ſecretis, necnon Inſubriæ primarium quæſtorem, Præfatio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QVAE SPLENDOR VITAE IS EST, EAQVE illuſtris famæ celebritas, uir clariſſime, non inter Gallos modo, in quibus natus es & educatus, ſed & Italia tantumnon uniuerſa, qua ſuperum interpatet inferumq; mare, ab Alpium radicibus ad Siculum fretum: quod doctiſſimus ut quiſque eſt, ita in primis amicitiæ tuæ obſeruanter inſinuare ſe approperat. Quippe à ſummis comprobatum autoribus noſti, beneuolentiam à uirtute duci in primis, confouerîq;, ac inde coortam gratiam haud ferè conſeneſcere unquam, nec areſcere, ut quæ à uirenti promanarit initio: quod & menti ſuum adſciſcit nitorem, & lætitiam comparat præſignem. Id quod & uates nobilis ſub poetico (uti aſſolet) inuolucro, amplius perſpicienti ſignificat, ſic canens propemodum,

Solis intonſa eſt Phœbo, Bacchoq; iuuentus.

Quo ſanè factum, ut ipſe quoq; idem mihi petendum decus, conſtituerim, ſed reuerenter tamen: & quod Parthorum regibus patrij moris eſt, non citra munus, quod eſt non abſq; literario commercio. Sic enim concipio, Virtutem inenarrabili morum integritate conſtipatam, quæ te omnibus ingerit admirandum, & amabilem præcipue, uiciſſim me tibi parte ſaltem aliqua conciliaturam, quoniam hæc ſemper animo tuo, capaci omnium, numinis cuiuſdam loco fuerit. Nec ſanè fruſtratum iri me, aut uoto prorſus excaſurum, opiner, quando etiam ſi in illuſtri humanarũ rerum faſtigio conſtitutus, & (quod omnia exuperat) maximi regis intimus, ac Inſubrum quæſtor, cuncto paulominus terrarum orbi conſpicuum te præſtas, eniteſcuntq; mentis altiſſimæ germina præclara, nihilominus præmiti eſſe ingenio diceris, ac inter Gallorum ſplendidæ nobilitatis uiros clementia & affabilitate tanta, ut nunquam non uel ſortis poſtremæ hominibus pateas, renidens perpetuò: nec ferè hilarior, quàm ubi te adeat quiſpiam tua uſurus munificentia, & naturæ diuinioris largitate incõparabili. Nec aquulam (quod dicitur) uino unquam ſic infundas, ut alicui ingratitudinem regeras, uel collatam gratiam commemoratione præſtes dilutiorem. Quippe imbibiſſe altius uideris, eſſe hominem homini deum, uel (ut Græcè dicam) ἄνθρωπον τῷ ἀνθρώπῳ δαιμόνιον, haberiq; hanc ad felicitatem uiam cæteris omnibus munitiorem: quippe non aliam tenuere tot Galliarum uiri principes, ſed in primis tot, tantiq; tuæ gentis proceres longe clariſſimi: quo argumento illis gloriæ cognomen adoptatum, haud ambigam. Quod ſi reluere conatur aliquis, in aliena laude, quàm par eſt, ingenioſior, ſuppetit tamen ex eminentiſſimis animi tui, omnia ſuperemimentis dotibus, nitidiſſimo quodam ſplendore perfuſis, coniectatio euidens. Illud, quicquid eſt, in humanis rebus uideri auguſtiſſimum, unde tam omnibus abſoluta numeris propagata uirtus ſit. Qua nunc & ipſe compulſus, imò (ut ſyncerius agam) blandiſſimè allectus, tibi me non quidem amicum exhibeo (neq; enim tua hoc patitur amplitudo) ſed clientulum planè, & hunc quoq; humilem. Quod uero in rerum fieri commercijs à negociantibus ſolet, parario utimur, & eo utiq; iuſto, qui tibi me & doctiſſimo, & omnium ferè nobiliſſimo conciliatum pergat. Nec alius eſt omnino hic futurus, quàm uti præſtruximus, Muſarum initiatus ſacris, & ex ſciẽtiæ theſauris profluens. Etenim quum

nuper Antiquarum Lectionum libellos, quod maturuiſſe iam uiderētur ſatis, unguium incurſus diu perpeſſi, necubi impolitiæ obreperet labecula, ſtilo digna cenſorio, formis cuſos publicam facere materiam ſtatuiſſem, tu mihi Vir præcellens, unus ex omnibus ſelectus maximè es, cui noui operis, arida modò (ut ait ille) pumice expoliti, munus ob latum uellem. Quod ea res in primis tibi nobilium ſciētiſſimo, & ſcientum nobiliſſimo animi mei ardorem in tui nominis propagationem, quod mihi infularum loco eſt, abunde uidebatur explicatura. Equidem in ſanctarijs humanis animorum fœtura maius, ac indicaturæ grauioris cenſuerim comprimi nihil, aut ſeruari. Simul & nuncupatione iſtiuſmodi prorſum animaduertebam fore: tum ut ex amplitudinis tuæ quadam maieſtate noſtris libellis quippiam accederet autoritatis & gratiæ, ac omnino eximerentur numero, ſiquidem pleraq; ideo credi pretioſa, quoniam ſint templis dicata: tum etiam, ut tanquam deo quodam præſide ac ſenatus literarij principe, gloria inſigni, & in literatos meritis, communiti aduerſus omnem uirulentiæ reflatum, præſentia plurimum ijdem geſtirent tua, ſibiq; in eo placerent inſignitius: quando, uti à Peripateticorum principe traditum nouimus, in humanis rebus nil ferè cogitari gratius queat excellentioris amici ac patroni fide præſenti. Quæ quidem ratio hanc mihi nuncupationē, uelut neceſſariam, planè uidetur expreſſiſſe. Quanquam à Platonicis forſan hic decretis aberrarim, quod neceſſitas nulla magis cenſeatur uoluntaria, nec uoluntas neceſſaria magis, quàm amatoria. Primus hic, & idem ſummus, ac perpetuus uoluntatis affectus perficit omnino, ut nō amare nolimus, & nil ſit prorſus amore magis neceſſarium. Te autē uir clariſſime, quis nō amarit impenſius? quando non inde modò agnoſceris felix, quòd tota ſe ui ingeſſerit tibi fortuna in hac opum & potentiæ, ac honorum amplitudine: quibus & decentior quidam accedit corporis habitus, cui adeſſe planè aduertitur maieſtas quædam tacita, ut interim Secuſianorum, ſeu Lugdunenſium tuorum præſignem non attingā nobilitatem: quando eminentiſſimis autoribus Lugdunum dici prouinciarum ornamentū, ab Planco deductum, noſſe uidemur. Sed hinc grauius multo, quòd ſapientia præditus ſingulari, ſic uitam attemperas, ut quicquid animo concipis, quicquid re obeundum proponis, ab optato haudquaquam excidas fine, quæ demum hinc inde abſoluta, plenaq; & eſt, & cenſetur felicitas. Quippe illos deniq; beatos arbitramur, quibus plurima adſint quidem bona, ſed ita, ut inde manifeſta profluant emolumenta, quod utique citra uſum haudquaquam contigerit: hoc enim exuta poſſeſſio, felicitatem quánam iuuerit parte? At hunc ex formula, utq; dictat ratio, præter ſapientiam, quod ualeat præſtare, non ferè compereris. Hac porrò rationali naturæ cū Deo eminens paratur ſimilitudo, qui eſſe ſapientia ipſa creditur. In aſſimulatione autem eiuſmodi ſummum beatitudinis gradum uideri dubio procul conſtitutum, ſemper diuinus & ſenſit & docuit Plato. Sed & ſcientiſſimi ex noſtris animi uirtutem cenſuere longè clariſſimam & hominis peculiarē, de principe rerum deo bene coniectare, indeq; inter compares de illius agere præſcripto. Qua ex re illud colligunt uerisſime, Niſi à ſeipſo, lædi poſſe neminem: quando in id bonum ius nulli ſuperſit extimo. Cæterum nec in tam ſuperba tuæ uirtutis cenſura, ſubblandiri me, uelim ſuſpicetur aliquis, aut ad tumulum nouercæ (quod dicitur) flere, uel eſſe Logodædalum aliquem, ac mutantem Protea formas: neq; enim apud ingenij uirum perſpicaciſſimi ſupereſt mendacio locus, ut qui uerborū phaleras, & pictæ tectoria linguæ callide internoſcat: quòd ſi ſuperſit maximè, ſeruiliter adeo tibi illuſiſſe, haud facile concoquat animus. Sed uera ſciunt omnes, qui tantæ indolis admiratione attoniti ſubinde inſuſurrant ſibi Græcanicum illud, ἐτός ἐϛιν ὁ λευκὸς ἐκεῖνος ὁ πτεροφός. In tantum ab ijs reuulſus agnoſceris, qui & Sophocles uerbo Græco, Latinè autem dici ſolent laodicœni, uelut cœna oblata, laudibus efferri ſe paciſcentes. Conductis apud te, ac redemptis mancipibus eſſe locus poteſt nullus, in cuius mēte altioris præfloreſcunt uirtutis propagines, nil niſi heroicum, nil niſi diuinum redolentes. Quamobrem ſalue clariſſimum Lugduni tui decus, ſalue Galliarum ſpecimen auguſtiſſimū, ſalue inquam uirtutis aſſertor unice, ac hominum in omni uſu ſumme. Quodq; inſigniter facis, patriæ uirtutis, eminentiſſimo cuique celebratæ, pomœria profer latius, iam hinc ut perdiſcāt omnes, nō ſcientia belli modò, quod creditum quandoq; ſcimus, Gallos pręcelluiſſe: uerum, uti nunc

eſt

eſt,in omnem bene inſtituti animi decuriam uenire, deterſo prorſus uetuſtatis ſordidæ omni ſqualore. Illud ſingulare ac nitidiſſimum fuerit eminentioris naturæ argumẽtum, nullius te in diſceptãdo elogium, nullius te faciem inſpectare: ſed Areopagitarum quodam ueluti more noctu, ac in tenebris aduerſum ea, quæ tui ſunt fori, ſententiam ferre, tanquam afflatu non quidem Delphico, quod Gentilicium eſt, ſed diuino inſtinctum. Senſit hanc animi tui capaciſſimam fertilitatem longè clariſſimus Gallorum rex Franciſcus, ſenſere Galliarum eminentiſſimi proceres: nam ſi quid ingerat ſe ambagioſum in ijs, quæ functionis ſunt tuæ, ac tu quid in ea re cenſeas, prompſeris, quod inſita præcelſi tamen animi moderatione rarenter obtingit, omnium mox approbatur calculis, uel citra ſententiæ rationem, quando in uniuerſorum mentibus irroboraſſe amplius animaduertitur, ſummum eſſe integritatis examen, ſi inſuſurraſſe contingat, αὐτὸς ἔφα, ipſe dixit. Quare & ſi eminentiſſima ſemper conſectaris, nunquam non cœleſtia cœleſtis ipſe ſuſpectans: nihilominus noſtra hæc minutula ne reieceris, ac prædiuites imitare, nam πολύ τοι πιπέρεως ἔχων τίθησι κἀν λαχάνοις. Verum nos præfari deſinamus, teq́ iterum ſuppliciter apprecemur, qua ſoles, frontis erugatione, hoc quicquid eſt libellorum excipias lætus; ut te præſide, adeant & cæteri, liuore poſito.

Vale.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

NATVRAE PRINCIPI AC INTELLECTVALI SAPIENTIAE NECNON AMORI SACRVM SPIRITALI AFflatu quorum trino & uno aſpirante uberius, hæc publico ſtudioſorum bono condita nobis ſunt: nam ſicuti materiæ actum exhibet forma, corpori uitam anima & motum, itidem animæ uirtutem intellectus, principium intellectui actum uitalem intellectualemq;, ac lumen inenarrabile.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBROS ANTIQVARVM LECTIONVM AD bonarum literarum ſtudioſos omneis, Præfatio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EPICVRVM philoſophum uno uoluptatis nomine pleriſq; infamem, ſæpe uero etiam grauiſſimum, dicere ſolitum accepimus, Collatum beneficium accepto non pulchrius modo & ſpecioſius uideri, ſed iucundius quoq;, ac mira quadam ratione ſuauius: quando χαρᾶς οὐδὲν οὕτως γόνιμόν ἐστιν, ὡς χάρις. gaudij nil æque ferax eſt, ac gratia. Proinde prudentiæ multæ ac ingenij perſpicacis cenſeri poteſt & debet, qui omnium princeps eam Gratiarum excogitaſſe nomenclaturam uidetur, ut unam diceret Aglaiam, Euphroſynem alteram, poſtremam denique Thaliam, uelut in benefica natura purius ampliusq; fœcunditate præſigni progerminet gaudium, exuberetq;. Nam & in Oedipode tyranno Sophocles, ἄνδρα δ' ὠφελεῖν ἀφ' ὧν ἔχοι τε καὶ δύναιτο, κάλλιστος πόνων. Quibus de cauſis quum uitæ pro innato captu ſolertiæ curriculum totum (nam, quod dicitur, nec puero quidem feriæ, nedum Saturnalia) ad procinctum remis uelisq; dum tendimus, in literarum, & interiorum utiq;, ſtudijs tranſmiſerimus, nulla ſubijt pridem grauior cura, nullum eminentius ingeſſit ſe propoſitum, quàm ut maturius, quantum hoc nomine principi naturæ primum (hoc eſt, diuinæ) debeamus, teſtatiſſimum toto terrarum orbe faceremus: quippe ab inenarrabili, ac infinita ſemoti abiunctiq; clementia unum modo, & uix id quoq; ſcimus, Nihil nos ſcire prorſum, aut poſſe: mox uero ut quicquid tot noctium euigilati emenſiq; labores, & hauſtæ lucernarum fuligines, dierumq; ſudor nobis peperiſſent, in album publico captantium ingenij cultum bono promere pergeremus: eo quidem procliuius, quod elegans eſt M. Catonis oraculum, Nihil agendo, homines male agere diſcunt. In hunc etenim uſum duriſſima ſumus perpelli: ut, quod diuino ex fonte in nos eſt perductum, benigne in alios itidem corriuaremus, reiectis omnino inauſpicatis neſcio quibus, in arcana protinus, quicquid eſt illis paulo acriore ſtudio comparatum, intrudentibus, imò etiam contumulantibus. Quod in ſenatuſconſultis, quæ tacita uocāt, quandoq; factitatum nouimus. Mihi ſanctarium exquiſitius nullum fuerit, quàm artium bonarum ingenia candidata: quibus ſumma hilaritate, uelut in Platonis diuini rempublicam tranſcriptus, quod mihi eſt, impertior. Argumentum huius ſtomachi mei habebunt eruditi omnes, quòd eos, quibus exploratius comperta hæc meditataq; ſunt, pecularius appellare operis initio, non ab re eſt uiſum: non ut fluentis largiſſimis aridus ipſe aquas ingeram, ſed indidem potius ut deriuem, quo retorrida rigentur inuenta, imò uero, ne ſi forte (ut aſſolet) præſidibus nullis in aciem prodierint, tanquam αὐτοκάβδαλα, ut Ariſtotelico utamur dicendi more, id eſt, rudia impolitaq;, nec unguibus impetita diu, protinus impreſſionem faciente male feriatorum ſciola manu, alliſa uel diſpalata pereant. Quamobrem parte hac Euripidion illud facile reiecero, quo is Archelaum fertur alloquutus, οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης, μή μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. Siquidem uobis doctiſſimi uiri, quibus & rerū innumerabiliū, & luculentiſſimæ orationis ſuppetunt diuitiæ, noſtrum hoc qualecunq;, forteq; etiam ſimplarium offero munuſculum, non auri uim à quoquam, non id genus alia uiciſſim repetiturus: ſcitum

tum enim eſt Græcanicum illud, πιπράσκεται δ' ὁ ἱκανὸς πάντα πρὸς ἀργύριον: ſed animum præcipuè in legendo mitem, benignũq;: qui eſſe doctis omnibus germanus debet, nullo liuoris fuco, nulla feſtinantius lacerandi labecula maculoſum obſcuratumq;: mox uero & aduerſum noctuinos oculos & frontes obduratas, ac neſcio quos ἐν τῇ τριόδοις edentulos, ſemper ueſcentibus uirulenti quippiam allinentes, ingenuam propugnationem: nec precarium, ſed iuſtum auxilium: ut toto ſtandum putetis pede, ne quid tetræ prorſum rubiginis affricent inauſpicatiſſimi tritagoniſtæ: ut Demoſthenis in Aeſchinẽ protinus uerbo utar. Quos ſat ſcio, ſi ualeant, nulla non hora Philoxenum nobis, & Gnathonẽ Siculum gulæ proceres, ac cupediuoras infames exhibituros: quibus id fuit perfamiliare genuinumq;, ut uocati in pultaria narium mucoſam excuterent ſuperfluitatem, ut rei fœditate auerſantibus cæteris, ſoli uel ultra uota ſaburrati epulis abunde diſtenderentur. Quanquam in male conceptas uoculas, apalæſtrorum (ut ſic dicam) ad uenena natas, nec conatu ita multo uideo eſſe opus, toto præſertim organo inſtructis. Nunquam (mihi credite) intra teli iactum progredi, permittent ſibi: ſatis illis ſuperq; eſt terroris ac tumultus omnia implere, oſtentare magis quàm bellum gerere: ut quibus amatoria Bucolicorum uerſuum uerba modo recinere, ſit frequentiſſimum. Sed nec clauum rectum tenentibus, regiaq; incedentibus uia, magnopere Theoninus dens uidetur reformidandus. ἀείδω ξυνετοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι Diras aues, ac uelut Scironis prærupta letalia, nil moror, doctiſſimo cuique controuerſa ſemper, ſilentio demum prudentibus eluctanda. Nam ut protinus de me iam ordiar dicere, id eſt in opere hoc condendo adhibitum temperamentum, ut temporis ſpatium longius ab exorſo eo decurſum, uice iudicij planè perfunctum uideatur: quibus noua fœtura prodituros mox in publicam materiam libros ſubijci, uirgula Ariſtarchi perpendendos, in præclara legum illa concinnatione diuinus ſanxit Plato: ut commoniti hinc decoris huius ſtudioſi conformatos acrius, iterumq; ac ſæpius recoctos proferrent. Pictorum certe inſtitutum memorabile narratur, ut per interualla ſubinde tabulas peruiſerent: credo, ut partus amore quadamtenus refrigerato, perinde ac ſpectatores, perpenſione acri uel minuta diſpicerent, in quibus perpeti aſſiduitate hebeſcit plerunq; generantis acies. Id nos in hiſce libellis, non tam in noſtrum euigilatis nomen, ac ut famæ publicæ tympana pulſaremus, quàm ut ad procinctum tendentibus præſidio forent, omnino pro uirili ſequuti ſumus: ut recognitione interuallata identidem penſitati concoctiq;, ac uelut caneſcentẽ ſuamq; indepti maturitatem, in manus hominum citra inſcitiæ labem prodirent. Nam & Agatharcho ſibi nimium placente, quòd tabulas depingeret celerius: ἐγὼ δὲ πολλῷ χρόνῳ, Zeuxis inquit. Et Cinnæ Smyrnam nouem annis ſcriptam, proditum eſt: Iſocratis Panegyricum, etiam decem. Qua tamen in re, ut obiter Catoniano caueam ſupercilio tumentes, & hiſtriculos neſcio quos, ac liuidos, quorum ſemper in obelo mens, & Feſcenninum uirus: non ita ijs quæ promuntur nobis omnium requirimus aut paciſcimur aſſenſum, perinde ac loquatur quercus: ſicq; dicamus, tanquam ambroſia nos ali deceat. Noſtra non adeo amamus, ut ſi uſus ferat, uel cum famæ diſpendio non alliſuri uideamur. Maius eſt in publico bono momentum, cui à diuini cultus obſeruantia mancipati obſtrictiq;, interdiu noctuq; allaborauimus. Me autore primum in ſpongiam incumbet, ac una circumducetur litura, quicquid parum integra fide, aut ſcite minus docteq; in literas promptum, fuerit animaduerſum: etiamſi eum paſſim adhibuimus modum, ut quæ traduntur, omnia ferè claſſicis ac maiorum gentium obfirmata ſuffultaq; autoribus, ueluti ſtatuminibus quibuſdam rigidioribus, citra uitij aut ruinæ metum ſtent ualidius, reflatum paulo etiam uehementiorem facilè contemptura. Et ſciant philologi omnes, mancipio nos permittere, ac euictionem præſtaturos, ſi quis litem intendat. Proinde ſiquid exierit, quod geniũ habeat, nec ſit quarta natum luna, ſeligat id lector accuratus, quo auctior fiat, & cultior literaria ſupellex: ſiquid tamen excitatam opinionem, quæ aduerſaria ingens plerunque proponitur nobis, implere potuerit minus, ac πιθρυγίζειν uidebimur quandoq;, & ſentietur alicubi Lacratidæ frigus, aut (quod Galenus inquit) δοξοσοφίαν magis, quàm ueritatem animaduertemur captantes, meminerit unuſquiſq;, homines eſſe nos, quibus conniuere in pluribus, inſitum eſt: nam & ueterũ ſapientiſſimi multa quidem ſciſſe dicuntur, omnia uero haudquaquã. Alius alio plura inuenire poteſt, nemo unus omnia. Quã-

obrem deſinant acutis naribus, ſubductiſq; ſupercilijs, & caperata fronte, ſtriatáq; ſcioli, quibus putet ſæpe unguenti plena alabaſtrus, noſtra quocunq; concepta ſydere ſint, immitius conuellere: memores, nemini unquam uitio datum, diuinam bonitatem, quo melius ualeat, coluiſſe. Bene ſentiēti non erit partus hic Hypenemios omnino, aut quod Plato inquit, γόνιμος ἀνεμώλιος, uel ὀρέσαιον ὄναρον: quando ad quingenta plus minus ex autoribus electiſſimis opinatiſſimiſq;, perpenſione accurata, repaſtinantur loca parum alijs animaduerſa: ne quis claudi more nos pilæ arbitretur inhærere, alieniſq; cernere oculis, nec ex ingenio quicquam promere. Verum in hoc eum ſeruamus modum, ut omnium ferè parcamus famæ, neq; enim infectam cruore gloriolam captamus, aut ſatyram condimus. Quod ſi quis proſciſſum ſe traductumq; ac digito monſtratum ſuſpicabitur, uelim expendat acrius iniunctam promendi ueri neceſſitatem: neq; enim parietem linere propoſitum eſt, aut puluillum cubito iacentium ſubdere. Porrò & animi candorem ab omni prorſus æmulatione, & figurati præconis morſu, ac uirulentia ſecretū. Ego magnis nominibus, quando proferunt ſe (ut nunc eſt) mira fertilitate diſciplinarum omnium ſtudia, libenter aſſurgo, inuenta, & in ſcribendo curam approbo, exoſculorq;: ſic enim exoleſcet quàm primum barbaries, cuius (ut ſic dicam) uitiliginibus ſordeſcēs Latinæ linguæ claritas diu, uelut mucore, iacuit adobruta. Quod ſi ueſtra inſequutus ueſtigia doctiſſimi uiri, ceu in eandem harenam uocatus pugnatum, dolium ipſe quoq;, ſicuti ille fecit apud Lucianum, uerſare ſum adortus, nil eſt quod iſto nomine cuiquam frontem contraham: quippe notiſſimum eſt, delicatam eſſe doctrinam, ictus pugnanti dictare de muro. Obſcurior quidem mea forſan fama eſt, fictilibus tamen prolibatum ſimpulis commeminimus: ac inter uina & epulas, non ſpretum ſæpe aquæ potum. Notum & illud eſt, ſumma perſequentes, honeſte uel in ſecundo conſpici faſtigio. Quæ immenſis laboribus ſunt comparata mihi, quanquam ſumme diſtricto uarijs curis, ea nec ferè prætrita, uel oblita pridem in album promuntur, & ſcientiſſimorū decuriæ adnumerantur, ne uelut ἐν κωφῷ θεάτρῳ diutius adblandiamur nobis. Quod ſi fallimur, nec plauſum expectare noſtra ualent, ſuccinam illud ipſe mihi, κεκύλισται ὁ πίθος ἐν κρανίῳ. Cæterum quo certiore cubito hoſce libellos metiri, etiam in ueſtibulo, ualeat unuſquiſq;, uelut per teſſeram edicto itinere, iam operis rationem exequi pergam. In quo ſanè commonitos harum Lectionum ſtudioſos uelim omnes, non intra grammatices pomœria contineri, quæ bonorum iuuenum emolumentis elucubrauimus: neq; ἀτρέμας, quod aiunt, ἐν ἰδίοις μένειν λιμνίοις: ſiquidem omne ſtudiorum ferè attentatur genus, precipue uero Platonis, ac Platonicorum rimamur arcana: ut quum ab illis amentatas haſtas acceperimus, eas noſtris euibremus lacertis: quod ad illorum aliquandiu lucernam peruigilauimus, propter rerum nobilium eminentiſſimam in philoſophia ſublimitatem: quæ uetus illud Pythagoreorum ſymbolum, ex diuinitate profluens recipit fertiliſſime. Ex quo inter legendum, ſi modo aſſequare quæ dicantur: nec tranſeunter, ut Nilum canis, quod ait Galenus, delibes: mire animos afficit, ac in ſummum à terrena ſequeſtratos humilitate prouehit, inenarrabilem diuinorū amorem ingenerans. Et ab Ariſtotele traditum ſcimus, præſtare paucula ex nobiliore ſcientia prægustaſſe, quàm de ignobiliore multa. Nec tamen negliguntur interim Peripateticorum placita, ſubtilitate immenſa naturalium arcana extra omnem aleam perſcrutantia. Quin, ut noſtris nil ceſſatum horis, ſciant omnes, nec uelle nos, quod dicitur, ἑνὶ καλόποδι πάντας ὑποδεῖν, Medicorum ingreſſi ſcholas, & uireta præcipue iucunda, quæ interuiſimus accurate, ut Chriſtianæ ueritatis theologos taceamus: quos utiq; uigilare ſolos recte dixeris, ſomniantibus cæteris, ac profunde omnino: uerſuram inde facimus, & excellens præfloramus argumentum, quoniam ſortem uſus pariat, etiam ſi raptim, & uelut per tranſennam prætereuntes. Quo factum eſt, ut à naturæ principe initia ducentes, quo ab intelligibilium profunditate inenarrabili ad ſenſibilium mox declinaremus certitudinem, ſiquid tamen certi ſcire licet, aut habere, quum uera hic haudquaquam ſint, ſed uerorum imagines & umbræ, in mundi contemplationem, nullo unquam ſatis eloquio explicitam, uela fecerimus propanſa, conſequente dæmonum natura, in qua multiplex retegitur ſubtilitas rerum, alioqui poeticis adumbrata figmentis. Statimq; ingerente ſe nobis humanæ excellentia poteſtatis, quam eſſe miraculum ingens, & diuinum quoq;, uetus comprobat Theologia, multum

parte hac ſtilo indulſimus, lateq; animalium principi, & in uniuerſi meditullio planè regnanti proprias & animi & corporis dotes extra omnem admirationis captum, regeſſimus: ut rationale animal infinitæ bonitatis eſſe delicias ſe, animaduertens, illi rebellem minus agere, tandem condiſcat: ſi Tyanei aures nō ſpreuerit, quibus ille ab ſenſu interim ſecretus, inenarrabili concentu Apollinem diuinum mire uniuerſa contemperantem audiebat: quando eam nobis peccati peſtifera uis inuſſit labem, ut homine nil ferè comprobetur fragilius: quod atrociſſimi belli interſita hiſtoria, manifeſtum facimus. Ab hac uero argumenti altitudine, multis fortè caliginoſa, in uarios digredimur linguæ utriuſq; flores: ſubinde tamen, quæ philoſophiam reſipiant, interſerimus. Qua in parte ab Academicorum ueſtigijs non reuellimur, & Socraticorum: quibus frequentiſſimi fuit moris, quæſtione digeſta, diuerſas ad id quod agitaretur, ſententias afferre ac rationes: ut pluribus propoſitis, inuicemq; collatis, inde ſecerni facilius poſſet, quod rationi conſonum magis uideretur. In alijs uero Græcos plurimum autores ſequimur, non quidem ut interpretes, ſed ex eorum perenni uelut fonte iudicio noſtro, utcunq; eſt uiſum, haurientes: ſæpius etiam uel in luto quærentes aurum, ut dicitur, quod eſſe prudentiæ multæ creditur. Nec noſtros tamen retundimus inſigniter cultos, ac luminibus multis niteſcentes: ueluti emblematis quibuſdam mire gratos: aut ſpatioſa, eruditaq; Iureconſultorum uolumina, quando & hi aduocantur ad partes: quorum eſt anima Dei cultus, at ſpiritus patriæ legis cura, cor uoluntas recta, manus rectæ uoluntatis effectus, totum æquitas & grauitas. Atque, ut paucis rem complectar, quicquid lectione collectum eſt, ſtilus in unum rediget corpus, & inde ANTIQVARVM LECTIONVM titulus hiſce libellis eſt adoptatus: nam & Pomponium libros Variarum lectionum, concinnaſſe legimus: ſed & Commentaria Lectionum Antiquarum, à Cæſelio Vindice compoſita, Gellius aduocat. Siquidem adhibita ingenij noſtri aura, quæcunque ea eſt, in ſaporem unum, imagine quadam apum, mire diuerſa confudimus libamenta, uti ex ſuccis odoraminum uarijs, reliquum tamen fiat ſpiramentum unum: adſeruato, quantum eualuimus, breuitatis modulo, ne prorſum nimio plus excreſcens fieret ἰκαίοντα βιβλος πραγμάτα. Indicem porrò præpoſuimus, ſed triplicem, primo quid ſingulis opere toto capitibus contineatur, paucis explicamus: mox, quæ in diuerſis autoribus exactiore lima perpendantur, expolianturúe: poſtremò, uocabula, & ſcitu dignâ complectimur ferè omnia: ut indulgenter, ac beneuole cum poſteris actum à nobis, iam hinc perdiſcant omnes. Id quod, uelut principem addecet, commonuiſſe obſcurius Cæſarem accepimus, qui peregrinos quoſdam, & fortuna opulentiore contemplatus canum, ſimiarumq; catulos ſinu circumferentes, ac mire confouentes, amanterq;, quærere perrexit, εἰ παιδία παρ' αὐτοῖς οὐ τίκτουσιν αἱ γυναῖκες.

ELENCHVS SIVE INDEX BREVIS EORVM QVAE CAPITIBVS SINGVLIS TOTO CONTINENTVR VOLVMINE.

EMANUELE

CAPITA LIBRI PRIMI,

AN deo congruat nomen aliquod, obſeruata ex Theologumenon libris. Cap.I

Quo pacto mundus ſit congeries malorum, & terra improbitatis prouincia, quum multi deum eſſe mundum dicant, & Moyſes quoq; ac ſanctæ literæ miris efferãt laudibus. Cap.II

Humana natura aſtruitur non uilis, nec contemnenda. Hominis cauſa omnia eſſe à deo quodammodo producta. Hominem futurum fuiſſe immortalem, ſi non peccaſſet. Ante peccatum, an noxium quippiam produxerit terra. Incorruptibile quot dicatur modis. Cap.III

Terram eſſe mundi chorum medium, quæ ſit Muſarum chorea, quid Apollo. Terram eſſe ſtellam unam ex Pythagora. Cur dea à Platone dicta. Terræ nomen non eſſe uile. Cur firmamentum dicatur. Item cœlum quomodo unitas omnium. Aquarum cœleſtiũ ratio. Terræ prçconia plura, & quæ ſit eiuſdem forma. Cherſos quid, item cherſæa. Zedoros terra cur. Cap.IIII

Mundus quid ſit. Natura continens mundum quibus cenſeatur nominibus. Inibi de ſphæro breuiter. Quid ſit illud Timæi, Mundum conſtare ex mente ac neceſſitate. Mundi principia tria. De Anaxagora, cur diceretur *νοῦς*. Cap.V

Mundus, ſiue coſmos unde dicatur. Quid coſmius & coſmetor. Cur pulchra fiant in mundo. Vnde colligatur mundi pulchritudo. Cœlum eſſe picturatum, & cur dictum ſit ouum. Belus quid. Interim animam eſſe organum dei. Foſſa quæ dicebatur mundus. Seueri hiſtoria. Cap.VI

Vacuum in mũndo eſſe nequit. Vtrum uiſus ſine aere intermedio poſſit perfici. An extra mundum eſſe poſſit uacuum. Mundus an ſit unus. Cap.VII

Vtrum eſſe poſſit corpus extra mundum. Quòd ſi concedatur, utrum poſſit à nobis uideri. Cur pede affecto afficiantur inguina. Cap.VIII

Quo tempore anni creatus ſit mundus. Cur Aries ſignorum primus. An demonſtrari queant mundi primordia. Cap.IX

Quæ ſint in mundo antica & poſtica, dextra & ſiniſtra, ſurſum & deorſum, declaratur Lucani locus, & Ouidij alter. Sacrificandi mos. Cur in Oriente naſcantur gemmæ, & aromata, leones, elephanti. Papinij locus illuſtratur. Cryſtalli ratio. Item pauonum, pſittacorum, meleagridum. Cap.X

Quam rationem in animalibus dextra, uel ſiniſtra pars, necnon antica & poſtica: item ſuperna, infernaq; habeant. Plantarum radices eſſe oris uice. Senſuum alios dici naturales, animales alios. Cur uirorum ſuperiora craſſiora ſint, in fœminis contraria eueniant. Cur in lateribus ſint crura, alæ, pedes. Ambulandi ratio. Cap.XI

Cœlum an ſit animatum, ex Peripateticorum doctrina. Rurſum quæ ſint in eo dextra & ſiniſtra, antica, poſtica, ſuperna, inferna. Item quæ orbis longitudo. Expenduntur Virgilij loca duo. Cur cœlum moueatur ab Oriente in Occaſum. Templa cur Orientem ſpectent. Quintum corpus nec grauitatem habere, nec leuitatem. Cœlum eſſe abſq; materia. Cyttarus quid. Cap.XII

Mundi figura. An cœleſtia nutriantur. Cardinum cœli diſtinctio ac poteſtas. C.XIII

Quot ſint omnino ſphæræ. De Manichæis obiter & Gnoſticis, ac Agnoitis & Chiliaſtis. Recondita de Parcis tribus. Cap.XIIII

An quæ uiſuntur, ſint planè ſyderum corpora. Item an ſtellę ſuo luceant lumine. Quid ætheris nomine intelligendum. Cur in planetis uarij cernantur colores. Cur luna maculoſa.

ioſa. Aſteriſcus quid, diacodion, aſteriace, ſyderatio. Stichiomatici qui ſint. Cap. xv

An planetæ afficiantur uaporibus terræ. Prius, qualis cenſeatur in literis Ptolemæus. ἐποχὴ quid. De trigono, quadrato, hexagono, diametro. Hæreticus planeta. Caput xvi

Elementorum colores, ſaporesq́. Item an planetæ colores habeant: unde colligi eorum poſſit natura. Elementa cur dicantur στοιχεῖα. De Proteo ſcitu digna: item Idothea. Terra aphoratos quæ. Cap. xvii

Planetarum poteſtas maior ſit, an fixarum ſtellarum. Quæ in utriſq; nominum, & in motu diuerſitatis ratio. Chaldæorum placita de planetis, item dijs conſiliarijs. Heſperides quæ ſint. Planetæ piſces, item in re militari. Sol & luna an inter planetas. De planetis quoq; plura. An cælum initialis ſit generationis cauſa. Cap. xviii

Mundum, ſphæras, ſtellas ſentire, ac preces exaudire. Sphæram maximam eſſe mundi oculum, terram item anima & ſenſu præditam, ex Platonicorum doctrina. Origenis placita de ſtellarum animis. Quas intelligi oporteat Neptuni ſtellas, uel Iouis. Cælorum concentus. Mundus an finitus. Græcorum in motu terræ ſuperſtitio. Cap. xix

Dignitas cæli ex hiſtoria, item ex phyſicis rationibus. In cælo eſſe trinitatis myſterium. Cur dicatur οὐρανός. Si ſtaret cælum, nihil moueretur. Si calor cæleſtis deficiat, nullibi erit calor, uel frigus. Creatis omnibus ineſſe trinitatis ueſtigium. Cap. xx

Mundi colores tres. An ſint in cælo colores, ex Peripatetica ſchola, an item calor. In quota ſignorum parte cõtingant dierum mutationes. Aſtra unde dicantur. Cælum quot modis dicatur. Cap. xxi

Regio apud Platonem terreſtri paradiſo aſſimilis. Item ubi ſit paradiſus is. Paradiſus quid. Arriani hiſtoria ad id mirabiliter faciens. De habitatione ſub æquinoctiali. Item an ibi ſit mare. Antiſcij qui. De hemiſphærijs duobus, non ingrata. Item de Olympi uertice. Cap. xxii

CAPITA LIBRI SECVNDI.

Simulacra duo nobis eſſe propoſita, mundum & Chriſtum: mundum eſſe tanquam rempublicam, & dei templum. Angelos à deo præfectos humanis rebus, qui mox euaſerint dæmones, & immundi ſpiritus. Angelorum numerus, Platonis & Ariſtotelis ad id ſententia. Caput i

Dæmonis nomen, fuiſſe ueteribus honeſtum, nobis non ita. Cur Ariſtoteles dicatur dæmonios, & Plato diuinus. Qui à ueteribus dæmonij dicantur. Cap. ii

Rationalis naturæ gradus eſſe tres, deorum, dæmonum, hominum. Dæmones cur. Item eoſdem dici lares, ac genios. Dæmonum deſcriptio. Qui medioxumi, patellarij, ſemones, heroes, manes, Pluto ſumanus, ſangus, popi, diopi, ſtenopos, ſtenoparchæ. An angeli omnes ſint ſpeciei unius. De Dionyſio Ariopagita carptim. Caput iii

Eſſe item in ſphæris quorundam ſententia dæmonum ordines. Prouidentia triplex. Quomodo à dæmonibus afficiamur. Qui dæmones naturales, quiq; aduentitij. Dæmonum præfecturæ. Item dæmones eſſe tanquam paſtores. Cap. iiii

Dæmones an habeant corpus, item angeli. Corporum genera quinq;. Nereides quæ ſint. Qui, & ubi uiſibiles dæmones. De Glauco interim. Cap. v

Dæmones eſſe ſemine fœcundos, & coire, angelos bonos minime. An angelus dicatur de homine. De gigantibus interim. Dæmones qua ratione uarias exhibeant figuras. Quæ ſint Naiades, dryades, onoſceli. Cur quidam dæmones ingerant ſe puerperis. Mirum peſtilentiæ genus Conſtantinopoli. Cap. vi

Dæmones mali, dæmonum è cælo lapſus. Quem Ates nomine intelligat Homerus. Trygodæmones qui ſint, & ſorodæmones. Couali. Soroadios dæmon. An dęmones ſint naturaliter mali. Cap. vii

Dæmones an ſentire doloris uim poſſint. Spiritum eſſe, qui ſenſum efficiat. Cur enſes offerantur dæmonibus. Virgilij locus explicatur. Theologica ſententia de ſupplicio dæmonum. An corruptioni ſubijciantur angeli. Exorciſtæ qui ſint. Caput viii

Dæmonem

Dæmonem pluribus modis dici. Animum noſtrum etiam dæmonem nuncupari. Locus Virgilij declaratur. Genituræ loca in cœlo. Cap. IX

Dæmonem eſſe unicuiq; proprium, cuſtodem, teſtemq;. Quæ ſint ab eo emolumenta. Quando fiat dæmonis ab anima electio. Dæmonium Socratis quale foret, & cur diceretur deus. Dęmonius uir. Item de Auguſti & M. Antonij dæmonio. Zabulus. Malleus terræ. Dæmonum bonorum & malorum nomina. Cap. X

An mutato loco mutetur & dæmon. Cur quis alibi fortunatior. Dæmone illuſtrante, mira ſæpe à nobis fieri. Theologorum de angelis bonis placita. Parangeliarchus. Ca. XI

Oracula fuiſſe à multis comprobata, à multis item damnata. Oraculorũ origo. Theologiæ genera tria. De Taciti & Floriani ſtatuis. Annum milleſimum expectare quid ſit. Thulis rex. Thule unde. Statuæ dæmonicæ. Vnde habeant uaticiniũ dæmones. Ca. XII

Dæmonum bonorum malorumq; diſtinctio ex Porphyrio. Dæmonum deſcriptio ex Auguſtino. An dæmones ſint hominibus præſtantiores. An illis fomenta ſuggerentibus ſemper peccatis obretiamur. ἐγγαστρίμυθοι qui dicantur. De Serapi. Quos facile arripiãt dæmones. Cerberus qui. Dæmonas non poſſe diuitias dare. Animas defunctorum à dæmonibus effingi. De Arreptitijs plura An humanis animis illabi poſſit immundior ſpiritus. Terniſtratores qui ſint. Item paredrus, exhedrus Cap. XIII

Afferuntur ex Auguſtino rationes aliæ, quibus poſſint dæmones futura prænoſcere. Crœſi hiſtoria. Futura noſcendi modos eſſe duos. Cordis arcana modis cognoſci duobus. Cap. XIIII

Origenis opinio de corpuſculis ęthereis atq; aereis: Item de reſtituendis dæmonibus. Origenis excellentia. Cap. XV

Euchetarum & Gnoſticorum impia ſacra dæmonibus concipiendis, curq; Euchetæ dicantur, & Gnoſtici. Cap. XVI

Anacephalæoſis ſuperiorum. Hominem eſſe miraculum magnum: ac quodammodo omnia, & dei ſimulacrum æmulum. Item quid ſit homo, quomodo miraculum. Trinitatis ueſtigium animæ impreſſum. Homo cur rerum mẽſura, & ſecundus deus. Anima cur dicatur ψυχὴ ex Origene. Cap. XVII

Mundos eſſe tres, Hominem dici quartum mundum, in quò ſimulacra ſint reliquorũ trium: item eſſe ueluti Proteum. Pyramis, Aether quid: & æthra, mundos eſſe innumerabiles ex Origene. Cap. XVIII

An ex terra fortuito generari homo queat. Mira de animalium quorundã ſpontali generatione, Venenatorum, & morſu oblædentium origo. An eſſe poſſit uniuerſale diluuium ex Auerroe. Cap. XIX

Homo duobus modis ab Hebræis dicitur, Enos & Adam: ſed Adam, idem eſt ſimpliciter quod homo. Vnde ſit coniectatio, hominem recte ab humo dici. Animantium interſtitia compoſitionis ratione. Cap. XX

Quibus item probetur, homo ſimilis mundo. Apocataſtaſis quid. De ſtellis in quatuor mundi cardinibus. Hominis laus ex Cicerone. Cap. XXI

Omnis noſtra dignitas ab anima eſt, quæ uehiculum eſt ad deum, & imago mẽtis. Spiritus corpora præparat ad animę ſuſceptionem. Auguſtini, Pythagoræ, Platonis, Ariſtotelis opinio de anima. De entelechia quæpiam. An per accidens corpori inſinuetur anima. Item an fuerit ante corpus. Cap. XXII

Animæ diſtributio ſecundum potentias. Mentem eſſe uice luminis, & inſtrumenti, & uiſus. Qui ſit Ianus bifrons. De mentis capite, ſiue flore. Animæ officia tria. Quid ſit animam è corpore ſegregare. Animus & anima quo diſcernantur. Plinij locus declaratur. Cap. XXIII

Quod ſit animæ idolum. Item quæ imago, & umbra. Ex quibus fiat animal. Adam & Euæ myſtica interpretatio. Cap. XXIIII

Vegetatricis animæ munus triplex. Altricis facultatis organa duo, item munia quatuor. Epeleuſtice motio quid. Cap. XXV

De animali uirtute, item naturali & uitali, ex Auicenna. De ſyntereſi, ac conſcientia. Virtus in ijs quid. Cap. XXVI

Senſuum commoditas, & neceſſitas. Quatuor eſſe, quibus rerum apprehenditur cognitio

gnitio. Quibus inſit ſenſus. Origo eiuſdem. Neruorum paria ſeptem. Spinalis medulla. Cur anima uires ſuas magis in parte iſta promat, quàm illa. Cap. XXVII

Ariſtotelis ſententia de ſenſuum origine. De medio duplici, quo ſenſus producitur in actum. Olfactum eſſe minus alijs neceſſarium, & quæ utilitas eius. Cap. XXVIII

Senſus cur tantum quinq;. Quatuor neceſſaria ut ſentiamus. Animæ progreſſus nouem ad ſcientiæ plenitudinem. Cap. XXIX

Senſus interiores quatuor. De ſenſu cõmuni præcipue. Inibi locus Plinij declaratur. Senſati qui intelligantur. Senſitiuum dici non Latine. Cap. XXX

Qui præſtantioribus ſit ſenſibus præditus, habere item inferiores, ſed non ediuerſo. Senſibus abuti omnibus hominem tantum. Cap. XXXI

Senſum non eſſe idem cum intellectu. An Homerus animã putarit corpoream. Item an ſcierit eſſe præditam ratione. Spiritus & anima an differant. Cap. XXXII

CAPITA LIBRI TERTII.

Intellectus agens, & poſſibilis. Illum dici à Platonicis mentem, hunc uero rationem. Mens cur dicitur. Scanſilis ad deum ratio ex Theologumenon libris. Caput I

Auerrois de intellectu agente ſententia. Quid Auerroem, quandoq; in Ariſtotele interpretando fefellerit. Quam eſſe opinẽt eruditiores Ariſtotelis in ea re ſententiã. Ca. II

Humanæ ſpeciei laus exquiſita ab ingenij, memoriæ, uaticiniorum, loquutionis poteſtate. Animam eſſe dei ciuitatem, Chriſti ſponſam, ſpiritus ſancti templum. Interim cur homines dicantur alpheſtæ. Cap. III

Ineſſe animis humanis ſcientiarũ theſauros latẽtes, iuxta Platonem. Cur Muſæ Iouis & Memoriæ dicant̃ filiæ. Quomodo ab quibuſdam reluatur Platonis opinio. Cap. IIII

Hominem unum neſcire imperium pati. Item affectare, ut ſit deus. Qui cõquiſiuerint honores diuinos. Quid ita humana ſpecies credatur, tum ſolaris, tũ Mercurialis. M. Antonij hiſtoria, item Caligulæ, ac Pompeij Magni. Spudarchæ qui. Cap. V

Animæ humanæ potentia mira. Corpus noſtrum poſſe ab anima fieri luminoſum. Animam eſſe ad totius ſapientiæ imaginem factam Cap. VI

Connumerantur, quibus excellentia rationalis naturæ poſſe deprimi uidetur. Mox refelluntur. Plinij locus reſtitutus illuſtratur. Debere unumquenq; ipſum ſe cognoſcere. Animam à deo pingi. Morborum cauſæ, Senectutis laus. Cap. VII

Hominum genera tria pro uitæ inſtitutis. Terræ filij qui dicantur, item cœli, aut dei. Actiuos & uoluptarios haberi tanquam exules, quia contemplantes iam ſint in patria. De uoluptate. Cap. VIII

Felicitatem eſſe duplicem, naturalem, ſupernaturalemq;. Quo calle hanc conſequamur. Corporis deſcriptio grata. Cap. IX

Humanis corporibus nil deeſſe ad perfectionem. An corpora noſtra ſint cœleſtibus nobiliora. De ſimia iucundum ſcitu. Corporis humani nuditatem non eſſe probroſam, contra Plinij ſententiam. Quid reſponderi poſſit præponentibus homini bruta. Cur infantia quadrupedibus nos ſimiles faciat. Curq; uirorum cadauera fluitent ſupina, fœminarum prona. Pumilionum ratio. Cap. X

Cur ſit erectæ ſtaturæ homo. Cur plantæ contrario nobis modo ſe habeant. Piſcis qui dicitur cœli inſpector. Cap. XI

Quàm multa ſint in corpore humano admiratione digna. Quæ ſit in corporibus pulchritudo. De humoribus quatuor humani corporis. Quid ita functos fato dicamus Alibantas. Segniciei in motu ratio, item animoſitatis & contentioſæ naturæ. Idioſyncraſia quid. Medicina uera cur dijs attributa. Cur ingenioſi aliqui, aut obliuioſi. Cur triſtes, aut hilares. Item de ſanguine, ac bile atra. Plinij locus reſtituitur libro ſecundo. Cacochymia & Plethora quo differant. Ichores quid, & Enhæmum. Cur ſanguis dicatur ἔαρ. Lac quid. Cap. XII

Spiritum plura ſignificare. Branchus quid. De animali ſpiritu, uitali, naturali. Ingeniorum diuerſitas unde ſit. Cap. XIII

Quid arteria, & quid uena, origo utriuſq;. Vena an dicatur de arteria, cõtra Gellium.

Hæmorrhagia quid. Anaſtomoſis. Diapedeſis. Parocheteuſis. Antiſpaſis. Iſchæmon. Arteriæ tunica an coeat ſoluta. Colletica. Epuletica. Cirſos. Varices. Cap. XIIII
Pulſus quid. Item de ratione pulſuum digna ſcitu. Qui ſit formiculans percuſſus, et uermiculans. Plinius declaratur. Microſphyčti qui intelligantur. Cap. XV
Quæ ſunt partes in animalibus ſimilares & diſſimilares: item de neruis. Quæ membra organica. Quoq́ ab iis differant, quæ animalium dicuntur partes. Cap. XVI
Oſſium ratio. Cornei cur dicantur, quibus ſunt oſſa concreta. Quot in humano corpore. Interim quæ oſſa dicuntur ſimenia, uel cynolopha: item ſeſamina, lambda, hyodea, catagma, helcos, rhegma, ſpaſma, apoſpaſma, teredon, lygyſmos. Poros quid. Cap. XVII
Carthilaginis natura quo ab oſſibus differat. Chondros, chondracantha, medulla notiæa, ſpondylion, moſchion, medulla lanæ, medulla auium. Cap. XVIII
Neruorũ ratio, & unde oriantur nerui. An ſentiendi organũ ſit caro. Anthrope quid: item epidermis, rhacodes, lacernoſa cutis. Cap. XIX
Carnis ratio ex Platonis doctrina. Carnis ſpecies duæ. Qui ſint ines, & qui uilli apud medicinæ peritos. Pulpa, in Plinio quid. Parenchymata, adenes, inion, inis, inulus, hinni. Sarcotica pharmaca, cephalica, cathæretica, hyperſarcoſis, euſarcon. Cap. XX
Humanum corpus ſumma partium proportione conſtructum. Phyam quid uocent Græci. Rotundum & quadratum ſchema reperiri in corporibus noſtris. Menſurarũ indidem eſſe deprompta nomina: item denarium numerum. Quibus conſtet corpus. Retrimenta quot excernantur modis. Vlcerum ſuperfluitates haberi generum duorũ, ichora, & rhypos. Corpora perittomatica & plethorica. Cap. XXI
Humani corporis partes. Membrum quid. Monocola quæ. Nouem haberi perpenſione digna in quolibet membro. Motus actiui & paſſiui. Cur naturam dixerit iuſtam Hippocrates. Membri cuiuſq; ratio triplex. Cap. XXII
Capitis ratio: cur ibi ſedes animę. Codia quid, & unde. Crςra, hemicrςra, ſincipita. Cur magnis uiris caput aperire, inſtitutũ. Cerebri item ratio. Encar quid ſit. An cerebro abſtinuerint ueteres. Obiter iurandi mos per caput, ſalutem, genium. Adriani hiſtoria, engiſſomata, camaromata, oſtagra, encopei, auliſci, phacota, xyſteres, trypana, abaptiſta. Cædis expiatio. Cauere capite. Epidij hiſtoria. Diploa quid. An capite præciſo poſſit quis progredi aut loqui. De craneo, & ſuturis: item de capillis. Interim adnotabis quæ dicantur Thria. Qui dicantur Phoxi: & quid phoxa, & phoxichili. Itẽ cymbe, cymbachus, cymbæum, xylocymba, corymba. Capitis refectio honorifica ueteribus. Cap. XXIII
Capillorum ratio. Cur defunctorum capilli durent, aut etiam augeſcant. De Tulliola Ciceronis. Lophos quid, & lopheum, lophiumq́. Lyſoma. Polylopa quæ. Interim cur aquatica inobſepta pilis. Cur collum minime piloſum. Cap. XXIIII
Barbitij ratio. Myſtax. Hyporrhinion, propogonion quid. Pogon, tragopogon. Cur mulier barba ſit exuta: curq; in nonnullis uiſatur. Pappos, hypene, aruncus, cryngus. Adrianus Cæſarum primus barbam nutrire eſt exorſus: cur quibuſdam barba nunq; ſubnaſcatur. Maſtaces locuſtæ. Cap. XXV
Frontis ratio. Metopoſcopi qui ſint. Itẽ quæ ſtellæ ſecundę. Cur quandoq; nequeat aperiri oculus. Sudoris in fronte ratio. Scardamytici. Atenes. Oſculum frontis. Tetanos frons. Cap. XXVI
Supercilia quam habeant rationem: item Cilia. Giſſa quid, & giſſomata, giſſipus, giſſipodiſma, ſuggrundia, uel ſuggrundæ. Supercilia hoſtiorum. Anaphalantiaſis, ſiue ſalitium. Palpebra quid, & gena. Cap. XXVII
Oculorum conſtitutio mira. Cæcitatis malum. Oculi faciles, à Virgilio cur dicantur. Glaucopis Minerua unde appellata. Vidẽdi ratio breuis. De ſpeculis erudita nonnulla: curq; ab menſtruis inficiantur. Plinianus ſoluitur nodus. Quæ dicantur ὑπώπια, & ὑπώπια: item ὑποφθάλμια, φολκὸς qui, & βλεπεδαίμων: item ἰλλὸς, & inde corriuata uerba. Viſores, Paſſiuæ oculorum cupiditates. Hypopyon. Vnguis oculi. Procopij hiſtoria. Optili, monopodij, lucinij. Cap. XXVIII
Aurium, & audiendi ratio. Scaphus quid. Amara, & ſamara. Aerem ictum moueri in orbem. Adriani hiſtoria. Cochliæ. De aurium humoribus. Item de ſordibus. Cypſelides. Lobus quid. De Faneſiis. Amphotides quæ ſint. Epotides, & Anterides. De auribus ex hiſtorijs

hiſtorijs nonnihil. Qui dicantur Oti. Auribus an ſpirent capræ. Aurium uermes, eulæ. Caput XXIX

De naribus, & earundem munijs. Sanguinis è naribus profluuium unde ſit. Mirum de elephanti nare, quæ dicatur promuſcis. Rhinocolura. De coluris, ac mitylo, & colo, & ficis coluris, ac colyridibus, colurijsq; item colophuris, & colobotis. Quid cothuri, mutica. Quid collyriſſare: item myſſare, myxa, myxus. Itē quid nares in architectura: & quid æſtuaria, & mygme, myttotos, ſimon, plagion, loxon. Cap. XXX

Labiorum & linguæ, munus duplex. Philtron. Typos, uel nympha. Prochilon. Proſtomion. Item de ore. Microſtomus, chelyne, chelynide, chelya, chelyſma. Stoma unde. Aſtoma quæ: item euſtoma, ſtomatica. Mirones, miracula. Cap. XXXI

Linguæ, & orationis laus præcipua. De imitatione nonnihil. Saporum ſenſus ubi percipiatur. Saliuæ fontes. De guſtu, & pſittaco mirū. Meropes qui, & unde dicantur. Tryſſare quid. Trygon cur. Ancylogloſſum, ancylotomon. Siculi cur trilingues. Cap. XXXII

CAPITA LIBRI QVARTI.

Dentes cur attributi animantibus. Dentibus an inſit ſentiendi uis, atq; item oſſibus. Dentium diſtributio, & uocabula. Quid gelaſinus. Gingiuarum nomina. De Pyrrho, & Hercule, ſuis Calidoniæ dentibus, & Zenobiæ. Odontiaſis quid, & odaxyſmus. Gomphiaſis, gomphiaſmus, pladara, epulides, parulides, chauliodonta, carcharodonta. Cap. I

Proſopon, id eſt facies, quid. Coros quid. Commodi hiſtoria, & Fuluię. Colli ratio. De ſphondylis. Ancteres quid: item anthereon. Corræ, corſæ, corſoterium, corſoteus, dire, byſſauchen. De oſſibus humerorum. De iugulis. Clides, clidia, guttur, gula, pharinx, larinx, aſparagus, & aſpharagus. Gylius, & gyliauchen quid. Gyrini, ginni, gygenij. Iſthmus, unde pariſthmia. Orthoſtade. Orthoſtadia ueſtimenta. Strangulationum ratio. Cynanche, paracynanche, paraſynanche, angina, ſynanche, metaphrenum. Antiades quæ, & cur. Tonſillæ, cion, decollare, murenula, fuca, capitium, ſtruma, pappa, prolobum, proboli. Cap. II

Manuum laus præcipua. Scribendi bonum. Dextra cur in fide porrigatur. Tendines, toni, dactyliridæi unde. Ambidextri, & ambilæui ratio: gyia, gyalas, cyllos. Pygmæi unde: ancon: maſchalæ, ſeu alæ in harundinibus: carpus, carpæa: Carpiæ ciuitates. Brachij partes, & uocabula. Manuum, digitorū partes, ac partium nomina. Chirurgia. Oſculandi mos. Spithame, lichas, ulna, thenar, cotyle, condylus, condylion, gronthus, ſcytalides, phalanges. Brachium calefacere. De Martio, & Claudio. Agrorum nomina diuerſa. Xanaon. Cap. III

Pectoris ratio, & uocabula partium. De coſtarum numero. De uberibus, & partium nominibus. Rhoæ. Thorax. De oſſe ſacro, & ſphondylorum meatu. Item coſtarum uocabula. Quid pleuritis, arthritis, nephritis. Pectus uinciendi mos. Terentij locus explicatur. Cardia, cyamos, chondros, ſpathæ, plateæ, copia, orrhopygium, coccyx, ſolen, fiſtula ſacra. Cap. IIII

Ventris partes, & uocabula. Cœliacus morbus. De umbilico, & partium circumiectarum uocabulis. Etron, abdomen, peritonæum, ſyringotoma, echinus, cecryphalus, apocriticus. Strophi dolores. Gangamon, græa. Pręſagium ex umbilici nodis. Cholera quid. Ilia, ceneon, lagon, lapara. Qui ſint uerſus Procœlij, ſphecodes, lagari, myuri, acephali, phrycocælium. Cap. V

Pubes, epiſium, ephebæum, hebe, phallouitroboli, acylos, orrhon, taurus, pipinna, lipodermi: peos, ac pœos. Item penis, eius uocabula plura. Faſcinum cur. Pudendorum Liberi patris cultus. Taurus, & dactylios. Cōgylia. Capros, capreæ. De nanis. Nonos quid: & uepene. Onos, onobelus, monobeles. Tentum quid. Cap. VI

Teſtium ratio præſtantiſſima. Membra dominantia quæ ſint. Didymus panniculus. Muliebrium pudendorum partes, ac uocabula. Sacandrus, lanuuini, clitorini. Peſſus, & peſſulus. Porta, & hoſtium, pro genitali. Dupondius. Locus ex procemio Digeſtorum reſtituitur. Item Propertius explicatur. Cremaſteres. Lytæ qui dicantur, & prolytæ. Dipondium. Chlunem entomiam quid uocent Græci. Monij ſues qui: item mellina, uidulus

dulus,uidularia,meſoſcelos,apocopi,cochone,deteſtatio,cremor,cremium,ſuperamenta,crimnon.Crimnodes urinæ.Monolia. Heliogabali hiſtoria. Phimoſis, periphimoſis. Lumbi,& umbilici,pro genitalibus. Cap.VII

Nates,apogluti,glutos,ephedrana,pyga.Hypoliſpæ quid:item liſpa, liſpi. Cur Athenienſes Depyges. Theſei petra. Virgilij locus. Cur cædantur nates potiſſimum. Callipygos,catapygon,pygoſtolus,anorrhopygia,urrhopygium.Syracuſanarum puellarum hiſtoria. Venus callipygos cur. Pygargi notiones aliquot. Melampygus, leucopygus. Caput VIII

Ani ratio & uocabula. Sphincter,phicteris,ſtephanus, dactylios, archus, archoliparos,aniſchia,liſpi,hedra,ſedes,coryphe,chiliarchus,archontes,cimeliarchus,cimelia,arceuthus.Anarchias annus. Sedis procidentia. Exomphali. Hedrica uitia. Peritonæum, polemarchus. Cap.IX

Teſticuli muliebres quam habeant rationem.An conferat mulier ſemen ad generationem.Semen quid.De menſtruis.Cur fœmina minor uiro. Cap.X

Crurum ratio.Item uocabula plurima ad imum uſq;.Plixis,plix, pligmata, acetabula, cotyla,cotyledon,iſchion,bubon.Lycophronis taxatio. Coxendix, callimerus, patella, coxa,molæ,ſphyros,rhæbi,uari,uarica.Tarſus ciuitas cur dicatur. Cotyla item chimetla. Marcellion,ganglion,ſarapus,chœrapus,eumarides,aſceræ,artaria,periſphyria. Pes magnus.Pedem poſuiſſe.Podia,pedicinus,petiolus. Tenax quid. Periſcelides quæ ſint. De Pittaco. Cap.XI

Inferiorum proportio cum ſuperioribus.Quoſdam pedibus mira efficere. Pedum ratio.Cur inferna mulierũ craſſiora.Apodes,cypſeli, trogletes. Elephantos genua non flectere. Adoleſcens ſine humeris ex India Romam miſſus.Colon.Iphiclus unde:item Colias Venus.Scarthmus.Chiræ quid,& Chiropodes.Chirodota. Cap.XII

Hypoglottides,antiades,pariſthmia. μῆλα, id eſt mala. Columella. Staphyle, id eſt uua.Carotica pharmaca,uel anodyna:item trigona.Nocar.Larynx,pharynx,laryngus,aſpharagus,ſpharaga,corruda, epiglottis. Toni nerui. Stomachici qui ſint. Aſa ſtomachi quid.Carotæ nerui.Caroticæ uenæ,& ſphragitides. Celſi locus reſtituitur. Sphragitides nymphæ.Hyoides os,ſiue paraſtates.Fiſtula colli duplex.Stomachi ratio.Cardia,cardiogmos.Plados ſtomachi.Stomachi præcordia. Cap.XIII

Inteſtinorum ordo, & uocabula. De lactibus choladibus & meſenterio. Meſarchus, meſochorus.Omentum quid: item enterione, & enterionis: ecphyades, paraphyades. Allium cur ruſticorum theriace.Haliamenta.Peritonæum.Syntexis inteſtinorum.Ileos morbus,ſeu uoluolus,aut chordapſos.Splanchna.Chordæ.Orya. Cap.XIIII

Pulmo,qua naturæ prouidentia factus. Cur Latini & Græci pulmones quandoq; dicere malint,quàm pulmonem. Sitis ratio naturalis. De branchijs piſcium. Qui pneumonici,ſeu pulmonarij.Brachea,id eſt breuia. Pulmonea. Pulmones cur dicantur rudes, & inſulſi.Aer peſtilens cur cibis inficiat grauius. Brucorum feſtum. Cap.XV

Cordis ratio. Item de uentriculis cordis diſceptatio non inelegans. De ignea ui promente ſe ex corde,unde effingantur ſenſus.Thalami.Diribitoria.Plinij loca expenduntur nonnulla de ratione cordis.Accipiter ab Aegyptijs cur dicatur βαιήθ. Cor paruum cur audaciæ ſignum. Cap.XVI

De iecore,pancreo,holcymo, olco, holeo, ac felle. Plinij locus explicatur. Item ratio longioris breuioriſq; uitæ.Auguſtini Barbadici hiſtoria. Fiſſum iecoris quod ſit. Cicero explicatur.Hepatici qui,& unde fiant.Fellenus deus. Hepatus piſcis. Hepation. Lucilij locus perpenditur. Cap.XVII

De liene, & riſus immoderatiõe. Plinius,Cicero,Quintilianus declarãt.De Caunijs lienoſis.Aſplenon medicamentum quid. Cur Traianus fiſcum appellarit lienem. Splenici,tuſſici.Canum furor unde ſit.Splenia emplaſtra. Interim quomodo mortuus Zeuxis. Cap.XVIII

De rhenibus. Perinephra.Grammaticorum defenſio in rhenum etymo aduerſus philoſophos.Rhenum uitia,& uocabula.Nephritis,nephritica.Matulæ intercus.Diabetes. Dipſacos. Stegna uitia.Aſtrictæ febres.Oſphys.Ixys. Cap.XIX

Vreteres uenæ,ſiue uranæ.De ueſica,& ueſicæ affectionibus. Opiſthuretica, empro-

ſthuretica

ſthuretica,uretici. Galeni hiſtoria. Iſchuria, dyſuria, ſtranguria, immeiere: urinam facere: incontinentes urinæ. Orionis hiſtoria fabuloſa. Thrombus, grumus, pareſis, pityriaſis, lithiaſis, uretica, chalaſtica, catoterica, anoterica, emetica. Cap.XX

Præcordiorũ, ſiue diaphragmatis ratio, & nomina plura. Phrenes. Prapides. Plinij obſcuritas illuſtratur. Hypocondria. Chartilago quid. Cap.XXI

Spermatis uaſa eſſe quinq; numero. Varices. Quæ dicantur præparatoria. Maris, & fœminæ ratio. Seminis à cerebro defluxus. Gone, id eſt genitura quid. Cap.XXII

De utero muliebri. Item an matrix barbare dicatur parte iſta. Hyſtericæ mulieres. Geminorum ratio. Didymi, & didymaones quo differant. Didymæus Apollo cur. Item obiter de Branchidarum oraculo, & Phileſio Apolline. Gone quid. Vnde ſit ſexus diſparilitas. Fœtus multiplicis exempla prodigioſa. Vteri uocabula, & partes. Item de mulierum teſticulis. De Eugio, & Hymene. Pſyllis, & pſylleis. Metrenchytæ quid. Cathetères, clyſteres, otenchytæ, chorion. Ecbolia medicamina, & phthoria: atocia, ecryſis, ectroſmos, utriculi. Rhoicæ mulieres. Locarium quid. Loculatæ piſcinæ, ac Laciniatæ. Locularis reſina. Cap.XXIII

Septenarij ratione, intima corporis conſtare: item extima. De ſeptenario paucula. Caput XXIIII

Summum hominis bonum eſſe in deo, non in uoluptate aut potentia uel uirtute. Impietatis humanæ taxatio. Cap.XXV

CAPITA LIBRI QVINTI.

Hiſtoria iucunda belli in Venetos geſti, qua tempeſtate nobis iſta elucubrabantur. Caput I

Digeſtionum ſpecies, & ſecretionum. Obſeruata multa de ſudore. Virgilij locus explicatur. Pilorum origo. Cutis ſordidæ ratio. Stegnoſis quid. Pſammiſmus. Aſſa ſudatio. Helioſis. Xeralœphia. Interibi adnotatur quid chylus, chymus, chilus, chloe, chelæ, hemitymbium, ardalia, ardanium, hemitybium. Hemioliæ fibulæ quæ dicantur. Cap.II

Saltationis laus, & origo de Græco penu. Hymnorum genera. Proſodion, hyporchema, ſtaſimon, proſodiacum, apoſtolicum, parthenion, ſpaſinum. Aethiopum mos. Menionæ, Pyrrhi, Syracuſanorum hiſtoria. Pyrrhichium. Elephantes ſaltationis periti. Virgilij locus enarratur. De Proteo pauca. Cap.III

Saltationũ ſpecies: podiſmus, comus, pyrrhica. Quintiliani obſcuritas illuſtratur. Pyrſurides, pyrimachos. Virgilij locus explicatur ex Georgicis. Saltationis partes. Siciliſſare quid. Pan chororum proxenus. Cap.IIII

Iphicli in currendo agilitas mira. Hyginus uindicatur à uitio. Iphicratides quid. Iphiæ oues cur. De Melampode relatu non indigna. Perpenditur etiam Plinij locus. Cap.V

De Palma ſcitu digna. Nicolai cur dicantur. Nicolaitæ hæretici. Spadix unde. Lunam amatoribus præeſſe. De palmæ cerebro, & Tegyra ciuitate. Item palma, & oliua fontibus. Sudæ error, & interpretis Philoſtrati ac Plutarchi. Pſen quo diſtinguatur à Balano. Iouis balani. De Phraote pauca, cum enarratione Horatiani loci. Encephalos, encardios, elate, fuſterna, ſapinus. Palmam Aegyptijs annum indicare. Bais quid. Perirrhacides. Cap.VI

Laurus tacita cur: item cur lauro uterentur uaticini. Tibullus explicatur. De puella Daphne, quæ Paſiphae. Lauri contra uenenum uis. Corydus auis. Laureum baculum geſtare quid. Vbi comperta primum laurus: & cur dicta tempis, daphnides, myrta. Turiones quid. Daphnatum. Cap.VII

Leuctrica monumenta quæ ſint, & Leuctricæ puellæ. Vindicatur à uitio Plutarchi codex. Leuctra unde. Leuca quid. Alphi quid. Leuron. Leuca Gallorum quid. Cap.VIII

De Eſſæis, ſiue Eſſenis: item de Phariſæis, ac Saducæis. Aurum Iudaicum quod ſit. De phylacterijs, & proſelytis. Prophylace. Prophylactica medicina. Philetæris. Iudaicæ immanitatis exemplum. Marci principis dictum in eoſdem. Cap.IX

Cur noctu ſonantius audiantur omnia. Quid palmus. Tylæ, thibe, tylas, illas, ſigmos, clytos. Cur uox intro delata melius audiatur, quàm ediuerſo. Aradus quid. Satyriaſis

Palmare quid. Cap.X

Iulaꝛ uoces in Lactantio quæ ſint. Iulos quid, & ulos, ule: epuletica, & iulides. Hycca quid, & melos. Melici poetæ. Item qui harmonici, & qui canonici: canon, ac canonium. Strathmides. Concentuum ſpecies aliquot. Antletæ qui: item himonia, himæum, tenellus, niglaros. Tributorum genera, collecta, talea, indictio, oblatio. Tenerus. Tenericus campus. Iſmenium manteum. Cap.XI

Prouerbij origo quod eſt, Habitus monachū non perficit. Hieronymi locus. De Iſide multa. Quæ linoſtoliæ. Sacerdotum munia. Item pauca de Oſiride, Tiphone, Anubi, Acephali ſacerdotes qui. Lini ratio, item ſalis. De apide pauca. Vitis unde nata. Ebrietatis deteſtatio. Sphinx cur apponeretur templis. Piſcē apud Aegyptios ſignare odium. Maris deteſtatio apud Aegyptios. Nepthys, ſothis, aſtromyos. Nonnus quid. Albarum ueſtium luxuria. Archimandritæ, archigerontes, ſynoditæ. Cap.XII

Super Demoſthene adnotata quæpiam non ingrata. Quid ad aquam ſcribere. Quid batalus. Corrigitur error interpretis Plutarchi. De Calauria inſula. Item Ouidij locus. Batus piſcis. Bation, nitarion, batyle, batylos, bater, batia, apobatos. Fracti qui intelligantur. Embates, embata. Cap.XIII

Lineam poſcere, quid: & quid in ſpectaculis linea. Item de longurijs, ac ramicibus, & uacerris, & cancris, ſeu cancellis. Cinclides. Cinclidarij qui. Longis lineis facere quid ſit. Linida quid uocent Græci. Hiſtopedon. Hiſtodoce. Concædes quid. Cap.XIIII

CAPITA LIBRI SEXTI.

Salis poteſtas mira. Piſcatorum corpora cur cornea uideantur. Cutis craſſitudo cur hebetudinis indicium. Enarratur locus difficillimus Fabij, In malaco ſanum. Citta, cittoſis, picatio: item quid malacia. Tollitur mendum ex Seneca, & Cæſare. Quæ apud Herodotum ſit Perſarum Halia. Interim qui dicantur inexiſtimati, uel exiſtimati, Gethyllides, Portorium ſalis. Cap.I

Mos abluendi infantes ſale, aut frigida aqua. Enarratur Virgilij locus. Salis, fermenti, ac mellis nomine quid intelligendum in ſanctis literis. Chondros, chondritis, hypocondria. Licnos quid, & unde. Infantum in uannos depoſitio. Sal Indicus. Cap.II

Cur ſomniculoſi quibus anguſtę ſunt uenæ. Item pumiliones. Cur in cogitatione profundiore obrepat ſopor. Cap.III

Sudoris ſpecies. Diphoreticus ſudor. Diphorumeni. Sudatores. Expaueſcentes. De ſudore frigido. Qui ſudores bono ſint. Cap.IIII

Cur facies & ſuperna deſudent maxime. Cur item in trepidationibus idem patiantur pedes. Sudoris item frigidi ratio. Cerebrum'ne, an iecur ſit humectationis fons. Caput V

De oleo ſcitu digna. Quæ dicantur præmiſſa uini & olei in Plinio. Emendatur locus Ciceronis ex Epiſtolis familiaribus. Olei officinam quis excogitarit primus. Oleum uiride, ac conditum. Oliuitates quatuor. Rudicula quid. Cap.VI

Super Hercule ac Geryone pleraq; non extrita admodum. Larini boues, & Ceſtrini, ac Epirotici. Larimnus odor. Geren quid. Geria. Carduus. Cinara. Geranium lignum. Celonium, celon, genys. Ceuæ uaccæ. Item Herculis cognomina. Liliorum origo. Herculis ſtragula quæ ſint. Balneæ calentes cur Herculi ſacræ, deq; Smintheo Apolline. Atabyriæ boues. Cornopion, cornopes, ipoctonos. Leo trieſperus. Erythibios. Pyrrhicæ boues, ac oues. Herculis filiorum interemptorum nomina. Ceramyntes. Caput VII

Stuporis attoniti ſpecies, quem apoplexiam Græci uocant. Item quibus ex cauſis contingat. Quid paralyſis. Catulli uerſus declaratur. Sceletyrbe quid. Hæmodia quid. Caput VIII

Super comitiali morbo, quid ſentiant eruditi. Spumæ generatio. Suſpendioſorum os ſpumoſum unde ſit. Melancholicorum ratio. Coturnicum, & caprarum natura. An homo tantum huiuſmodi affectione infeſtetur. Magmed hiſtoria. Lunaticus morbus. Caput IX

Animæ

Animæ natura qualis ſit per ſe. Vitia an extrinſecus inuehantur. Cur anima eadem parum introſpicienti mortalis uideatur. Curq; minus ueritatis lumen percipiat. Cap. x

Annulus Gygis: quiq; hic fuerit Gyges. Perſei uitreus clypeus, aut galea mira. Labidium. Tenax. Labradeus Iupiter unde dicatur. Quid labrys, & labarum. Pladara, plados. De annulorum ui, & lapillorum poteſtate mirabili adnotata compluſcula, quæ ſuggeſſit lectio uaria. Principum bonorum paucitas. Cap. xi

Super annulis item non improſpere conquiſita quæpiam, & prompta in literas, non ſemotis omnino quæſtionum ſalebris. In primis qui Platonis annuli, & Iarchæ. Batti annulus, & ſilphium. Eudami annuli. Cur annulorum quidam dicantur phyſici. De magia relatu non ingrata. Iuuenalis locus explicatur. Qui ſint Pharmacitæ. Pharmaci. Apſicori. Pharmacum quid. Virgilij locus expenditur. Entomata. Symphyla. Catharmata. Catharſia. Periſtiarchi. Item quid Telia: necnon cur dicantur annulariæ ſcalæ. Qui dicantur item annuli leues Iureconſultis. Obiter pannicularia, & pannarij, quid apud eoſdem intelligantur. Pronubus annulus. Oxythymia quæ ſint. Peripoli, hidrymeni, oxoſma, acares, corianos. Aeſtiui annuli. Hora æſtiua. Annulorum ius. Antonij Muſæ hiſtoria. Coclium. Coclides. Annuli ſigillaritij, uel ſignatorij. Annulariæ ſcalæ. Cap. xii

Quo ſenſu accipiendum illud ex Aegyptiorum doctrina, Omnium rerum eſſe uiciſſitudinem. Prius cur plectantur poſteri ex maiorum delictis, ratione Platonica. De animarum tranſitu in corpora diuerſa. Adraſtia quid. Super uipera ſcitu digna enotantur aliqua. Et illud, Eam cum murena coire. Cap. xiii

Quæ ſit ratio tarditatis ſupplicij ex diuina prouidẽtia. Ariſtotechnam deum cur dicat Pindarus. Item iuſte ne plectantur filij ex eo quod parentes deliquiſſe comperiantur. Interibi cur Cecrops Diphyes. Circumpadanorum lugubres ueſtes. Cap. xiiii

Sententia diui Thomæ ad idem, ex prima ſecundæ, quæſtione octogeſima ſeptima, articulo ultimo. Pœnarum genus duplex. Cap. xv

Obſeruata quæpiam de uipera legentibus futura non iniucunda. Maraſſus cur dicat: itemq; de theriaca. Cuiuſmodi animal ſit, uulgò quod dicitãt thirum. Theria quæ dicantur proprie medicinam profeſſis. De Marſis duobus locis. An uipera coeat cum muræna. Penſitatus Plinij locus de uipera. Cap. xvi

Comica facies apud Lucianum quæ ſit. Comicus item riſus. Didaſcali. Enarratur interim locus Ciceronis ex Epiſtolis familiaribus. Perſarum uoracitas. Item de Phania, & Comœdiæ ara, necnon Miſericordiæ. Perſonæ inuentor. Mæſon quid, & ſcommata Mæſonica. Marmeſſus. Meſora. Tettix. De Anaxandride comico. Comicus apud Spartanos luſus. Dicelictæ. Phallophori. Autocabdali. Aram parare quid. Cap. xvii

Qui ſint apud eruditos Phanias, & Phanio: necnon quid Phanion, ac Panium, & Phanæ: item Phanos, ſiue Panos, Helana, lophnia, grauium, pharſos, grone, gronia, lophnis. De lychnuchis pluſcula. Suetonij locus in Cæſare perpenditur. Lychnados ciuitas cur. Lychnitis. Murorum, ſeu mœnium ſuſtructio, à quibus excogitata primum. Tyrſis quid. Tyrrheni cur dicantur. Moſſyni quid. Candelabrum Tarentinum. Xylolychnuchi. Lychnocautia. Lychnocaia. Embaphia. Tyrrhenorum in artibus præſtantia. Helenæ uas. Cap. xviii

Coronarum duplex origo. Annulorũ initia prima. Decertare drama ad corollas. Declaratur Plutarchi locus perperã tralatus. Apio indigere quid ſit. Timoleontis hiſtoria. Stephane cur dicatur corona. Choronos. Cap. xix

Quibus uitijs infeſtentur oculi, ex medicæ ſcientiæ hortulis floridioribus. Ptila. Ptili. Pennarum diſtinctio. Inſitionum genera. Tranquilli locus. Oculis tumentibus ſpectare, quid. Cap. xx

CAPITA LIBRI SEPTIMI.

Poetices laus. Poetarum apologia aduerſus Eratoſthenem. Fabularũ ratio. Cur etiam theologia uetus fabulas admiſerit. Virgilianæ Aeneidos ſenſus allegoricus explicatur, ratione ab alijs diuerſa. Duos eſſe in nobis motus. Virtutũ diſtributio. Cur Ariſtarchus dictus ſit mantis, id eſt uates. Oratori poetam eſſe finitimum. Poeſin eſſe inſaniam quandam. Furoris ſpecies. Cap. i

Fingendi modum non eſſe unum. Velleris aurei allegoria. Chemia ars, quæ alchimia. In quo damnandos cenſuerit poetas Plato, Qui ne Homero quidem pepercerit. Poetarum laus exquiſita. Refutatio negantium in Marone allegorias. Artem plerunq; placere, artificem minime. Cap.II

Poetas quo pacto citra noxam legas. Interim quæ dicantur amethyſta: & quid pædagogia. Pædagogiani pueri. Pædiſca: pædiſcium: pæderos. Item de polypo, deq; mandragora ſcitu digna. Porrò cuiuſmodi ſit poetica imitatio: necnon de crepidis Demonidæ claudi. Cap.III

An poeta naſcatur, orator fiat, ſicuti receptum uulgo eſt. Neminē unum poſſe in multis excellere. Poetices origo. Fabij lectio reſtituitur. Poetarum genera. Quid monodia. Monodica grammaticis quæ ſint. Poemata pro filijs. Noſocomi. Gerotrophi. De Lucano obiter. Maronis laus. Poeta unde dicatur. Vergilius dicatur, an Virgilius. Cap.IIII

Quæ hymnorum ſint traditæ ſpecies. Hyporchema. Proſodia. Cur Bacchus Dithyrambus. Dithyrambici poetæ. Cyclicus. Encyclia. Hymnos dici etiam ſoluta oratione. Epæni, & encomij diſcrimina. Periautologia quid. Picam eſſe Baccho ſacram. Thriambus unde. Cap.V

Cuiuſmodi ſit in poemate uitium quod dicatur logoidia, id eſt λογοάδεια. Item qui ſint etiam in Latinis literis logi. Interibi orationis genera duo. Necnon quid logopœus, logion, uel logia, logiſterium, logiſtoricus. Oraculorum uocabula. Gellij locus expenditur. Megabyzi. Logographi bis. Numerarij. Alogia. Alogiſtia. Logiſteria menſa. Logodædali Logarium. Tabularij. Diribitorium. Diribitores. Pædagogia. Pædagium. Logades. Logij. Item obiter quid abacus, & abaculus. Poetam non dici niſi ſummum. Epiphyllides quid. Epiphyllocarpi. Rhyades quid. Cap.VI

Temperantiæ nomē quàm late pateat. Zamolxidis doctrina de animæ medela. Quid magica excantatio. Cur temperantia dicatur Græcis ſophroſyne. Cap.VII

Frugi uictus laus ex poeta Heſiodo. Alimos. Adiplos. De Aſphodelo pauca. Exempla ad id Alexandri, Iuliani imperatoris, & Scipionis. Item Antagora. Quæ ſint opſonia apyra. Apyrenon quid. Item quid pſycter, pſycteridion, pſygeus, pſychia. Apirocalos. Ineptus an Græce ualeat exprimi. Interim de ſiſyra carptim. Cap.VIII

Intemperantiæ deteſtatio. Corpus humanum eſſe tartarum quendam & piſtrinum, ac mortuorum conceptaculum. Microtrapezi. Centenariæ cœnæ. Italicæ menſæ quæ intelligantur apud Platonem. Item Italica philoſophia. Græcia magna quæ fuerit. Porrò de Tarentinis & Sybaritis paucula & uellicatim. Item Siritis, & Policum ubi. Mitrochitones qui. Neceſſarij cibi in Plutarcho cuius ſint modi. Cap.IX

Voluptatis genera tria. Luxus Aſiaticus, & Ionicus. Enarratur locus Propertij, & Horatij alter. Ionia, pro uiolarijs. Rhodonia. Crinonia. Anthos porphyrion. Papauerculum. Papauer. Cionia. Cion uas. Farraginaria. Olla rhoduntia. Ion, id eſt uiola, cur dicat̃. Violam cur uocēt Latini. Ionium mare. Mileſius ſermo, & fabellæ Mileſiæ. Læſtrigonas eſſe Leontinos. Attica bellaria. Siculorum mollis uictus, & Leontinorum. Vmbricæ cœnæ, & Homericæ. Anagogæ, & catagogia. Mirum de Syracuſanis. Caupones Italici. Caput X

Victus frugi ex Platone. Menſa ſacra. Gulæ inſectatio breuis ex Porphyrio. Dioſcurorum prandium Athenis. Menſa Aegyptia, Democratica, ſatrapica, Rogatiani hiſtoria minus uulgata. Athletarū ſuggillatio fœda. Edacium catalogus. Adephagiæ templum, & Cereris ἀκτῆς. Megalartus. Megalomazus. Sphæram habere bona ſua, quid. Terpſion gaſtrologiæ autor primus. Voluptatem eſſe monochronon. Cur unus tantum homo ciborum appetat diuerſitatem Cap.XI

Qui ſit in Familiaribus epiſtolis, trapezophorus, contra omnium hactenus enarrationes. De trapezophoro item intellexiſſe Iuuenalem. Menſarum genera. Atlantes, telamones, magides, xylon. Troianorum menſæ. Monopodia. Meſa, quæ & menſa. Abacus. Cap.XII

Quid ſit apud Platonē, Narthecophoros eſſe multos, Bacchos uero paucos. Bacchus quid. Ebrietas animæ duplex. Nectar quid. Bacchus cur Soter. Sphaltes. Enorches dæmon. Enorchus. Bacchus cur iuuenis & ſenex. Cap.XIII

Tres

Tres eſſe principes ſupra mundum. Iouem eſſe mundi animam. Quid Dionyſius. Item qui Titanes. Qui Typhon. Cacoethes. Sporadici morbi. Endemi. Epidemi. Cur homines dicātur Dionyſiaci. Catacecaumene. Catacecaumenites uinum. Ceraunobolia. Virgilij locus quarto Georgicorum. Cap.XIIII

Quæ, & quot ſignificet Cora. Quo differat ab partheno, nympha, & gyne. Coronomus. Cybolum. Cybitus, ſiue cubitus. Phlœa, Phlyax. Arrianus explicatur, & emēdatur. Item de Dionyſio plura ſcitu digna. Cur dicatur taurus. Taurophagus. Tauropôlos Diana, & tauropus. Dionyſius. Sabazius. Vnde ſabbata. An Iudæi Bacchum coluerint. Ficorum inuentor, & fructuum. Ceruorum nomina plura. Vino aquam quis miſcuerit primus. Tripus Dionyſii. Item quid baſſara. Scenophegia. De Anio pluſcula. Interim unde tauromenium. Tauros cur dicant Græci omnia uiolenta. Problaſtus. Sabaia. Scenophegia. Ceruæ an habeant cornua. Baſſus, cur pro humili. Cap.XV

Dionyſiorum ritus. Qui ſint phalli. Phallagogia ſacra. Neurobatæ. Paradoxopœi. Paradoxologi. Quid neuroſpaſta. Lucianus declaratur. Gellij locus emaculatur. Automata. Autocratores. Automatia. De Phalacris, & phalantho. Phalæna quid. Item qui ſint Phalari, & Phallophori Ithyphalli. Autocabdali. Phallica carmina, uel Ithyphallica. Item Oſchophorica. Enarratur Columella in Hortis. Hermata, & phalangia quid. Item hilarodia, hilaria, ſimodia, magodia. Lylodi. Cinædologus. Ionicos logos. Sotades. Dicelictæ. Sophiſtæ. Tarantula. Rutela. Phalangis fabella. Hermaces. Lithaces. Lyſiodi. Plutarchi locus perpenditur. Nephalia ligna, œnoſpoda, œniſpa. Cap.XVI

De phellis, item phelleis, & phelletis. Qui phellopodes. Phelon, phellodrys, Phalerus. Neapolis conditor. Cap.XVII

Quam habeat rationem adagio, Camelus bactriana. Hybus quid. Pluſcula de camelis. Perpenſus Plinij locus, & Diodori. Camelus pro fune. Quid camelaucium. Camelaria, uel camelaſia. Dromedæ, uel dromedarij. Anchoralia. Caballariæ. Cap.XVIII

Hominis & animalium ortus ex priſcorum theologia. Prometheus cur dicatur homines finxiſſe ex luto. Quo ſenſu dicatur, Prometheus es. Coroplathi qui. Quid Prometheus ex Plotino. Cap.XIX

Omniū quæ de Prometheo traduntur, enarratio allegorica. Delius natator, qui. Quid hepar, ſiue iecur Promethei. Quid aquila. Pandora. Obiter de Briareo pauca. Epimetheus, Iapetus, ferula, ignis. Lycium forum ubi. Cap.XX

Enarratur locus Propertij. Quale ſit pharmacū prometheum. Item Promethei Theſſali hiſtoria: necnon de Argiuo rege Lacyde. Ephippon. Cap.XXI

Scripti & uoluntatis quęſtio triplex. Quid æquum & bonum. Quintilianus enarratur. Lesbia regula. Item Polycleti regula. Cap.XXII

Theſei honores Athenis. Semnæ deæ quæ ſint. Item quid Semneum. Tyranneū, Laodiceum, Martyrion. Procotta. Cottis quid. Cepus. Comana ciuitas unde. Oreſtis hiſtoria. Procomion multa ſignificare. Epicomia quæ ſint. Proconion. Plutarchi codex emaculatur. Theſeis quid. Comæ, barbæq; primitias offerre cur inſtitutum. Curotrophos Apollo. Tondendi ſpecies. Penice coma: galericulus. Relicinus. Replaudere frontē. Threpterius, pentherium, & pentherius capillus qui dicatur. Pnyx quid. Pnycite. Ceroplaſtæ. Ceras pro coma. Ceram cur dicant Armoraciam. Xylon primum quid. Pſiathia. Helenæ hiſtoria, & Iphigeniæ. Cap.XXIII

Pyrrhi uotum. Sanitatis præſtantia. Antiochi ſomnium ad id. Pythagoricum item inſtitutum. Socratis comprecatio inſignis. Aurum eſſe ſapientiam: argentum uero naturalium notitiam. Cap.XXIIII

Adorationis præſtantia, & neceſſitas. An beſtiæ cæleſtia uenerentur. Votum quinque rebus perfici Cap.XXV

Volutatio in cœno, apud Plinium quid ſit. Cæroma. Patos bis. Coniſalos. Alapatha quid. Lapathi. Conila. Pyriathos. Vnguentorum genera. Chriſtæ. Coniatæ. Alima. Chrima. Coniſtra. Pandare. Canthelij qui ſint. Catheton. Catheter. Item locus Plinij expenſus. Bibendi leges. Conuiuiorum præfecti. Gynæconomi. Horatij locus declaratur. Amyſtiſſare. Commodi hiſtoria. Item tertij loci perpenſio in Plinio. Pauli prætorij hiſtoria. Quid admouere obſcœnis imaginem principis. Vini hordeacei proprium.

Pinon

Pinon uinum.Propomata,& bryton,ac parabia.Brutij unde. Cap.XXVI

Quam habeat rationē id frequens in libris,Non eſſe infundendum lenticulæ unguentum.De odoribus aliqua non ingrata.Item quid ſit odor. Dryinos animal. Melandryon. Adranus deus. Rancor quid. Cap.XXVII

Grati animi exempla Alexandri,Socratis, Furnij. Interim Archelai hiſtoria. Ingratitudinis fœda ſugillatio. Actio ingrati Athenis contra Senecam. Hirundinem ſignificare ingratum. Militis Macedonici hiſtoria. Cap.XXVIII

Virgarum apud ueteres uſus eximius in ſacris & uaticinijs. Pyrethi magi,& pyrethia ſepta.Pyriathes.Pyctes.Iuncatum.Palmarij conflictus. Palmarium. Palmata toga unde. Dinos locus.Diuinaculorum ſpecies.Qui ſpecularij.Capnomantes. Saliatores. Palmicum auguriū.Subſulus. Saliſubſulus. Vaticinia ex piſcibus. De myrica ſcitu digna. Item de rhabduchis.Poemata uirgæ apta.Brabeutæ,brabei,rhapſodi,arnodi,rhabdi,ſtichodi. An uirgas in dracones potuerint dæmones mutare. Diuinatio à quibus contribuatur. Quæ ſit acæna,& areſcon uirga,item ſceptrum,oſtrea rhabdota,& arhabdota. Oſtrea,penultima correpta, uel producta. Ciceronis locus ad Lentulum, Ne quid ſaluis legibus aut auſpicijs cum populo agi poſſit. Obnunciatio augurum. Auguratorium. Proictæ qui. Cap.XXIX

Philoſophum uerum eſſe dei amatorem. Philoſophiam non contingere abſq; matheſi, ſed huius item finem eſſe intelligibilium contemplationem. Mathematicæ unde dicantur.Quid dialectica apud Platonem.Logices diſtributio.Dialogiſta quid.Inſuper de geometria ſcitu digna. Philoſophiæ laus.Quid puluis eruditus.Quid abacus.Locus Perſii declaratur. Capitulorum in columnis partes. Stereobatæ quid. Alueolatus. Alueati ſulci. Abax, Abacion. Catheti. Cymatium. Stylobatæ. Capitularij qui. Pulueratio. Caput XXX

Seruitutis malum. Vernaculi.Stremmata. Qui dicerentur ſtigmatiæ, ac literati. Iſtriani.Nicanor cur dictus Stigmatias.Stremmata.Stira.Equi coppatiæ,& ſamphoræ.Triſipion. Trampis.Samij literati.Samæna quid.Cauterium.Encauſtum.Eucterium. Grammatica pocula.Grammaticus.Serui pileati,coronati,apolides,inſularij, originarij, aſcriptitij.Dulocratia.Partiarij.Fructuarij.Vocalia inſtrumenta,ſemiuocalia, muta. Emphyteotæ.Emphyteoſis.Dianæ Peſiæ boues. Cap.XXXI

CAPITA LIBRI OCTAVI.

Regibus olim urbes fuiſſe obnoxias.Pœmanor & Pœmanorium quid.Rex cuiuſmodi eſſe debeat, uel princeps, aut magiſtratus. Ciceronis nodus explicatur. Imperatorem fato non ſubijci.Dionyſii,Ptolemæi, Antigoni hiſtoria. Anax cur dicatur rex. Anactoria Miletus cur. Diopos quid, & adiopos, Palatium pro regia cur. Adnotatur lapſus interpretis Plutarchi de Diopo. Prytania. Cap.I

Regum reuerens in oriente cultus, De Indicorum regum luxu, ac tumore:item Perſarum.Grypos cur ament Perſæ.Item quem intelligamus Pyrphorum. Pyranon. Grynos quid.Saporis Perſarum regis hiſtoria.De Cyro paucula.Oroſangæ. Cap.II

Proditorum fœda taxatio per exempla decurrens hiſtorica. Cilicum prauitas. Copis Quid ciliciſmus, canabiſmus. Iſangelia. Plutarchi locus reſtituitur. Epangelia. Scapha, σκαφώρα, ſcaphalos.Scaphia uaſa.Agraphij crimen,& alogij.Angelus, exangelus,autangelus. Cap.III

Canterij notio multiplex.Runcina quid. Compluuiatæ uites. Pedatæ, ſeu characatæ. Quid charax,& ridica, & quid tradux. Senecæ locus illuſtratur. Canterino ritu ſomniare,quid. Viticulæ quid: item ſuffrago. Cap.IIII

Canthari etymon unde ducatur.Item notiones plures. Scarabeorum ſpecies. Chryſomelolonthion quid.Plinij locus declaratur,item Auſonij. Onides. Copriones. Cantharorum item ſpecies ex Horo.Canathra quid.Pullaria.Pullus. Cap.V

Quæ ſit prouerbij ratio.Delphini uis in terra.Delphin inſtrumentum.Delphinis,delphax,delphacium. Adelphi fratres unde. Delphys. Hyſtera. Delphinius Apollo. Item de delphine plura, Plinius explicatur. Ventorum in utre occluſorum ratio. Delphi-

nius

niūs menſis. Delphicum locus. Cap.VI

Ludorum origo. Spectacula an noxia moribus. Miſſus in ludis quid. Icrium. Circenſium inuentor. Cap.VII

De ſcena, & ſcenophegijs, ſcenographia, ichnographia, orthographia, megalographia, & ſcenicis locis. Syſcenia quid, & ſyſceni, ac ſcenopœi. Quid thymele, & qui thymelici. Declaratur Plautus & Vitruuius. Qui Actores primarum, aut ſecundarum partium. Hiſtrionum iura. Cuneus. Perſonati. Machinæ ſcenicæ. Martialis locus illuſtratur. Gerra. De proſcenio & ſtropha, antiſtropho, epirrhemate, paregoremate. Charoniæ ſcalæ. Pilarij, & uentilatores. Plinius & Martialis amplius declarantur. Epodos, antiſtropha, ſtrophalis. Cap.VIII

Theoricæ pecuniæ quæ ſint, & ſtratioticæ. Error interpretis Plutarchi duplex. Stratis & craſte quid. Deliaſtæ. Item qui Theori, & quid theoris. De Salaminia & Paralo nauibus. Item quid achana, artaba. Qui colacretæ. Thearion. Theoricum locus. Plutarchi locus explicatur. Inibi quid palintocia. Lucar. Atocia. De manduce. Interim & locus alius reſtituitur in Plutarcho ex Alcibiade de Salaminia. Cap.IX

Engaſtrimythi qui ſint, & pythones, aut engaſtritæ, & engaſtromantes, extra quàm opinatus Hermoleos ſit. Iacobæ Rhodiginæ hiſtoria. Emaculatur locus in canonicis Decretis. Cap.X

Purpurata meretrix Babylon, cur dicatur à Hieronymo. De Babyloniorum moribus pluſcula. Lucretij locus explicatur. Aureus Babylonis calix, qui ſit apud eundem. Cur mors purpurea. Blatta purpura, & ſuccubitana. Purpurator. Murilegulus. Carmes uermis. Carmeſinus color. Porphyrion cete. Onyx quid. Buccinum. De purpurario infecto re digna ſcitu. Polypia. Sepidia. Heluus color. Cap.XI

De aurea apud Babylonem arcula. Item de miræ naturæ loco apud Seleuciam. De auibus, quas uocant deorum linguas. Item de Babylonijs aliqua. Babyloniæ flammæ quæ ſint. Cap.XII

Demoſthenis excellentia, & mors. De crico multa. Rhoptrū coruus. Decuſſare. Quæ ſit annularis ratio. Quid heſtor. Cricote ſphæra: item circite, porcos, & porce. Dextrocheria, ſiue dextrariola. Pſellia, pſolois, pſile, pſallium. Puellæ Epheſiæ hiſtoria. Sinonis hiſtoria, & Lacoontis. Pericarpia, echini, ophis, bubalia, chlidones. Fulminum genera. Pſolus, acropſolus. Cap.XIII

Demoſthenis ſententia de moleſtijs quas ſubire neceſſe eſt, ſi rempublicam capeſſas. Item de Demoſthene pauca. Cap.XIIII

Tripos Delphicus fuerit ne uas, an quid aliud. Holmos quid, & ogmos. Enholmides Hermata. Tripodis notiones plures. Magides menſæ. Senecæ hiſtoria. Epidorpiæ. Microtrapezi. Tetrapus quid. Tetraori. Inſtans tempus an dicatur futurum. Impoſſibile, an dicatur non Latine. Cillibantes quid ſint. Dorides item quid: item dory, & unde. Xerolophos, thema, thematium, ecdoria. Doryphoros dici prætorianos. Cap.XV

Delphici oraculi quæ tradantur initia. Eiuſdem deficientis rationes. De Tireſiæ item oraculo. Parnaſus mons unde dicatur. Coretas paſtor. Mantea, anactora, anacea. Caput XVI

Quam eſſe ex inimicis utilitatem maximam cenſuerit Plutarchus. Inimicum eſſe uulturi aſſimilem. Hieronis os fœtens. Duellij hiſtoria, & Biliæ uxoris. Cap.XVII

De uulturibus adnotata quæpiam. Cur cauſidici dicantur togati uulturij. Item imperatores paludati uulturij. De uulturum odoratu, & odoris ratione. Cap.XVIII

Quid ſit quod monogrammos deos dixit Epicurus. Quod ſolidum corpus: & quę mathematica corpora. Monocroti, dicroti. Apuæ. Aphyæ meretrices cur. Euthygrammæ quid, & euthyoriæ. Polygrammi. Canabi qui dicantur, & clematides Aegyptiæ. Philetæ ac Philippidæ macilentia. Cap.XIX

CAPITA LIBRI NONI.

Muſices laus: cur data hominibus: rurſum à quibus ſtudium eius ſit deriſum. Cleon cantor. Ateas Scytha. Apollo medicinæ inuentor, & muſicæ rex. Mercurij inuenta. Caput I

Muſicæ ſtudium eſſe omnibus inſitum. Hippothoros nomos. Eius initia uideri tria. Gigni tamen præcipue amoris potentia. Amoris poteſtas mira. Cap. II

Melorum genera tria. Modos eſſe uarios pro morũ diſſimilitudine. De Dorio, Phrygio, Lydio, Ionico. Quæ quis in ratione muſicæ excogitarit primus. De Calaminis inſulis, ſeu ſaltaribus: item Torrhebia palude, ſiue nymphæo. Polycephalos. Synaulia. Tibiæ inuentor. Syrinx. Horatij locus explicatur. De elegorum inuentore. Fiſtularum genera. Syriſtes, ſyriſcus, ſyria, ſyrmæa, hyriſcus. Cap. III

Quæ muſica probis admittenda moribus; item quæ inſtrumenta cenſeri improba debeant. Magadis, magma, ecmagma, crocomagma, ſpadicarij. Quintilianus declaratur de ſpadicibus. Hypoſpadij, tibiæ, pactides. Baia. Baius color. Balius. Baliæ equi. Barbitos, brabyla, pſalterium, naula, nablas, nabliſtæ, panduriſtæ, crembalum, ſambyce. De iynge plura paulo, & uulgata minus. Quintiliani locus de plaſmate, ubi pſalmate forſan reponendum, quod quibuſdam placet. Cap. IIII

Fabij locus ex primo libro explicatur. Vocis figura triplex. Dicrotos pulſus. Vocem quandam dici dendryazuſan. Dorcadiſſans pulſus qui. De cycno nõnihil ſcitu haud indignum prorſus. Vocis abſciſſiones quæ intelligantur. Cap. V

Muſica triplex. Organorum item muſicorum diſtinctio. Cruomena, enchorda, proſoda, pneumatica, hydraulica, citharodia, aulodia, lyrodia, proſodia. Citharis, cithara differunt. De lyrio, & loto. Lotages. Spondalia. Ciceronis locus explicatur. Cap. VI

Tibiarum ſpecies. Prouerbium, Quid opus erat longis me tibijs incinere? Plagialos. Hippophorbus. Tibiarũ inuentores. Sirites. Phorbion quid. Photingia. Papinij ex Thebaide locus explicatur. Proaulion quid. Proœmium. Prologus. Item diaulion. Thebanorum in tibijs præſtantia. Item Pronomi tibicinis. calamaules, rhapaules, matroa, diopi, gingras. Tibia dextra, & ſiniſtra. Athena tibia. Tibiæ pares, uel impares. Cantica. Diuerbia. Thebanorum uituperatio. Glottocomion. Sibene. Crupezia. Tibiarum longarum in ſacris uſus. Cap. VII

Nomos in muſica quid. Nomorum ſpecies. De polycephalo & orthio nomo pluſcula. Caſtorium melos. Caſtoreum. Laconici regis mos. Pæanes duo in bello. Carnij moduli. Carnia feſta. Carna dea. Auguſtini locus penſitatur de Iano. Sciades loca. Carneonica. Fabatiæ Calendæ. Caranus quid Perſarum lingua. Nomæ, hyponomus, nomus. Hyponoma ulcera. Cap. VIII

Arcadum ſtudia in muſicis. Virgilij locus enarratur ex Bucolicis. Artificum muſicorum uituperatio, ex Plutarcho. Ariſtotelis ſententia ad idipſum. De Stratonico citharœdo iucũda lectu. Fides fruſtra pulſare. Bos lyricus. Blytirion. Blytiri. Scindapſus. Cap. IX

Cani remigibus ſolitum. De Chryſogono modulatore. Tranquilli locus explicatur. Quid ſuffertum, & differtum. Sufflamen quid. Hieronymi locus reſtituitur. Intus canere, ac foris quid. Catieni qui ſint. Item quid ſtruthiſſare. Seruius explicatur de titis columbis. Creca quid uocent, ac quid ὑποκρέκειν. Titiſſare. Titis auicula. Trygon unde. Titigonion. Tithæ aues. Titybiſſare. Titij ſodales. Paratitla. Titli. Titlaria. Cap. X

Principum priuatorumq́ mollius ſibi indulgentium exempla. Cyrię quid. Plutarchus reſtituitur. Qui ſint blacæ: item blacẽnomion. De Apicio ſcitu digna. Prius de Chabria, Vitellio, Sardanapalo, Domitio Aphro, Ariſtodemo, Perſarum rege. Coroniſtæ qui. Alexandri uinolentia. Blautæ, blautia, blitomama. Cap. XI

De pandæſia, & maza. Mattya. Mazones. Martialis locus. Madda. Item de Amazonibus ſcitu dignum. Mazapanis. Marcipanes. Marciatum unguentum. Marci paſtilli. Cardamyle. Quæ & quibus in locis edulia haberentur præſtantiſſima. Lesbia farina. Gigartum. Fungorum nomina. Mycenæ unde. Ciboria. Colocaſium. Lac tabianum. De Veſuuio monte. Galeni mendum tollitur ex Theraupetices quinto. Lacte cur alantur præcipue infantes. Cap. XII

Documenta frugalitatis per exempla hiſtorica. Lyſimachi, Catonis, Scipionis Aphricani, Ageſilai, Timothei. Ventri mancipatos eſſe, uelut antipodas, diciq́ lychnobios. De Acilio Buta, & deorum cœnis. Opſartyci libri qui ſint, & opſartyſia. Cyri hiſtoria, & Iuliani Cæſaris. Gaſtrenſes apparitores. Gennauium. Opſophagi qui. Euochiſtæ. Cap. XIII

De uoluptate, lætitia, gaudio, quibusq́ diſtinguantur finibus. Voluptatem non eſſe

bonum. Qui maxime uoluptates amplexentur. Alexandri dictum de uoluptate, ac laboribus. Cap. XIIII

Crates quo pacto repercuſſerit uoluptarij cuiuſdam dictum. Cur cibus deterior, ſi gratus ſit, plus proſit quàm probus, ſed ingratus. Anatreptice, ac analeptice dicta, quę intelligatur. Item quæ uocent proſpheromena. Cap. XV

De operis huius uarietate ex diuerſiſſimis concinnata. Scytham agere, quid ſit. Entheſis. Panis genera & inſtrumēta. Sitoſtaſius, periſſochoregia, farriculum, megalartus, megalomazus. Molæ ubi Romæ. Edulitas. Cap. XVI

Panem ex omnibus difficilis eſſe percoctionis, carnem non ita. Encratici qui. Caro fumoſa. Creocaccabum quid. Sitarcia. Cap. XVII

Felicitatis humanæ inconſtantia, rationibus præmonſtrata quatuor. Timothei hiſtoria ad id. Ciceronis obſcuritas illuſtratur ex Epiſtola ad Atticū. Interim, quæ agimus eſſe ſomnia. Artabazis hiſtoria. Item Perſei filij. Cap. XVIII

Felicitatem ueram ex deo eſſe. Opinionē de deo eſſe omnibus inſitam. Prolepſis quid. Triplici calle conſcendi ad dei cognitionem. De prophetis, item de CHRISTO ſcitu digna. Virginis partum Aegyptiorum comprobari doctrina. Cap. XIX

Salutis rationem eſſe in religione tantum. Cecropis inuenta. Religiones falſas, & ſuperſtitiones omnes ex aſtrologia & ſyderibus profluxiſſe. Lucretij locus declaratur. Caput XX

Hominum pectora debuiſſe feneſtrata fieri ex apologo. Vitilitigator. Hominum prauitas. Et cur traditum, animas tranſire in beſtias. De Plotino nonnihil. Cap. XXI

Fidei cōmendatio præcipua. Qui dicantur palimboli. Theſſala perfidia. Theſſalæ alæ. Theſſalus equitatus. Rhombus quid. Trapezia. Theſſalica portio quid. Capanica, capane, ſcapane, ſcaphiū, ama. Capus, & cape quid. Capania Pallas. Ogygia, cur pro antiquis. Thebe, cur dicantur. Ilici eſſe ſimile, quid ſit. Cohors ſacra Thebis quæ: inibi adnotatur interpretis Plutarchi lapſus fœdiſſimus. Iolai hiſtoria. Pharſalorum & Bœotiorum uoracitas. Scytala Muſarum quid. Cap. XXII

Magiæ ſpecies eſſe plures, quo'ue diſparentur diſcerniculo. Libri improbatæ lectionis qui. Teletæ. Pyctaciola. Prophetæ pro Magis. Item pharmacia quæ intelligatur. Magorum iynges. Goetia. Epode. Magiæ nomen unde fluxerit. Virgilij locus explicatur. Caput Cap. XXIII

Qui ſint habiti prioribus forma præſignes. De Phaone pluſcula. Item de Sappho pauca. Belli qui dicantur Martialis declaratur. Cap. XXIIII

Aeginetica potentia, primumq; in ea inſula nummos uideri cuſos. Thebæ unde. Caput Cap. XXV

Quinam fuerit in ueteri hiſtoria Maris, quiq; equum inſcēderit primus. Italiæ frequentia. Itali & Italiotæ, quo differant. Cap. XXVI

Luſu nec abſtinuiſſe uiros quandoq; laude multa præſignes. Cap. XXVII

CAPITA LIBRI DECIMI.

Hebræorum doctrinam triplici calle incedere, talmutico, philoſophico, cabaliſtico. De cabala ſcitu digna. Catecheſtæ qui, & catechumeni. Mos nil mandandi literis. Cardinalium in noſtra religione ratio. Scapi cardinales qui. Scapi notiones. Genituræ cardines Cap. I

Species nummorū plures, ex Græcis Latiniſq; congeſtæ auctoribus. Chelonia quid. Cheliæ, chelonium, cichelæ, epicichlides. De obolis, ſeu obelis. Quid oboloſtates. Trophalides. Capitha quid. ἀργυρίζειν. Stathera. Thematiſmus. Cibdela, cibdelia. Sacellium quid. Epithema quid. Theſis. Trapezitarum thema. Paratypa, paraſemi, paracharactæ. Argentum factum & ſignatum, quo differant. Argenti nomine an contineatur pecunia. Aſſæ quid. Nothiæ pecuniæ, ac hyphoniæ. Aera quid. Fiſcus & ærarium quo differant. Vectigalium genera. Idios logos quid. Adeſpota. Collectarij. Attribuere. Cap. II

Symbolica ſimulacrorum additamenta enarrantur. Palladi cur apponatur draco. Iouis ſimulacrum cur ſine auribus. Labronium. Labarum. Senectus anguium, ſiue leberis,

aut ſyphar, quid ſit. De teſtudinis carne, & more abluendi domos Cæſarum. Epicrotos quid. Laba. Cap.III

De Marco euangeliſta, & Antonio anachorita. Vatieni hiſtoria, qui ſiniſtræ manus digitos abſciderat. Scuti geſtatio. Inſertorium quid: & quid telenon, telamon, & Atlas. De auibus porphyrionibus. Item hoſtorium. Pliniana lectio aſſeritur. Item de porpace, & ochano. Niciæ ſcutum. Pelta Amazonica. Monachorum in Aegypto genera. Cœnobitæ, Anachoritæ, Remboth. Cap.IIII

De Gemonijs gradibus, & cur ſic dicantur. Item de gradibus Caſtorijs & Aurelijs. Locus Ciceronis explicatur. Suppliciorum genera plura. Sextritium locus, ſeu ſeſtertium. Spoliarium. Melita in Attica locus. Diana Ariſtobule. Camus, ſeu Cadmus. Taurea. Iuuenalis illuſtratur. Centrones. Centrotypi. Lata fuga, lata culpa. Fuſtuarium. Tintinnaculi. Laura pro uinculis cur. Cyphon, cyllobantes, cyphalei, cyphelli, hypocyphonia, aula, Archiuum. Cap.V

Furum ſupplicia diuerſa. De Dracone legumlatore. Furum ſpecies aliquot. De lance, ac licio: item de laro, larco, bomolochis, & ſaccularijs, & balantiotomis, zonarijs ſectoribus. Caues, cauecæ. An phenes ſit fulica, ut uoluit Ambroſius. Depeculatores, molgi, amolgi, phollis, donus: fiſcus, fiſcellus. Cap.VI

T. Liuij locus emendatur ex primo, ubi legitur, Lex horrendi criminis erat. Item locus Plinij enarratur, de arbore ſuſpendio eligenda. Acheruſion quid, & ulmorum acheruntem in Plauto qua interpretemur ratione. Cap.VII

Plautini loci expoſitio de litera longa, quam ſuſpendioſi faciant. Cruciarij qui, & cruciantes, item crucium. De cruce ſcitu digna. Sarmentitij, & Semaſſii cur dicerentur Chriſtiani. Cap.VIII

Elementa uirtutum eſſe duo, ſpem honoris, pœnæ metum. De inferorum ſupplicijs digna ſcitu. Quomodo patiatur anima, ex Platonicorum doctrina. Maronis loca explicantur duo. Cap.IX

An poſſit anima ignibus torqueri. An corpus amburi perpetuo, nec tamen interire. Laricis natura mirabilis. Larignũ oppidum. Larigna pix, quæ uulgo larga dicitur. Item ſalamandræ, & carbonum, palearum, ac formicæ natura. Cap.X

An ignis damnatorum ſupplicijs deſtinatus habeat aliquid intermicantis luminis. Caput XI

Inferi an ſint. Veterum in eo diſceptantes ſententiæ. Auguſtini mox decreta. Ab Domitiano exhibitum inferorum ſpectaculum, ex Dionis hiſtoria. Cap.XII

Platonis ſententia mirabilis, euangelicæ conſona ueritati, de inferorum pœnis. Item Origenis opinio, an ibi ſit uerus ignis, & tormenta uera. Cap.XIII

Mentis æſtuatio grauior ne ſit, quàm afflictio ex igneo proueniens tormẽto. Vermis apud theologos quid, & clibanus apud Gregorium. Doloris ratio. Cap.XIIII

Memoriæ excellentia. Item de reminiſcentia. Sepulchra legiſſe, quid ſit. Memoriæ uel intenſæ uel remiſſæ ratio. Quintilianus & Maro declarantur. Plutarchi locus reſtituitur ex uita Iunioris Catonis. Cap.XV

Reminiſcentiam quibus rationibus induxerit Plato. Item de memoria quæpiam. Notio quid, ſeu prolepſis. Animos fuiſſe ante corpus, an ſentiat Ariſtoteles. Omnia orta occidere, quomodo intelligendum. Mnemoſyne cur Muſarum mater. Cap.XVI

Puteal quid ſit apud Perſium & Horatium. Statio dicta ἐν φρέατι. De puticulis, putearijs, terræ corijs. Perpenditur locus Senecæ in Thyeſte. Interim quid tereuſis, celonium, ciconia, puteos aperire. Cap.XVII

Ageſilaum recte legi apud Lactantium inter Plutonis cognomenta. Lagetas Pluto cur, & leptynis. De orco, & orcinianis, & thynno paucula, & hypogaſtrijs. Horcinus quid, Cur Summanus. Sunium quid. Item de Apolline & Plutone plura. Agyieus columna. Agyiatides aræ, uel Therapnæ. Interim φοιβάζειν quid. Pheben poni pro aqua. Agyia quid. Opſophagus Apollo. Sorani Hirpini cur. Tranquilli locus in Auguſto de Foede liberta. Cap.XVIII

Quid ſit apud Varronem poſtulio. Cap.XIX

Opportunitatis in actionibus neceſſitas. Item de cauſa agente, ac ſuſcipiente. Ingeniorum

niorum diuerſitas unde ſit.De fortuna,et fato.Itemq́ de Cleanthe,ac Xenocrate.Aureis armis aduerſus fortunam pugnare,quid ſit. Cap.xx

An in abiuncta anima ſuperſit memoria uel ſenſus. Cap.xxi

De menta.Mintha nympha.Mintho. Quæpiam aduerſus Hermolaum. Mentigo,oſtigo quid. Retrimentitiæ feculentiæ nomina plura. Oeſypum, diachorema, diachoreſis. Dyſcœlij qui ſint. Dyſphorici, ſpatile, bolitos, onis, polion, polea, crocodilea, caprinæ baccæ,ſpyras,myſceledra,ceſale,ſella familiaris.Editus pro ſtercore. Cap.xxii

CAPITA LIBRI VNDECIMI.

Otij,ut pernitioſi deteſtatio. Remiſſionem tamen aliquam uideri neceſſariam. Quibus otium ſit utilius,quàm negotium. De Auguſto, L. Druſo, Turanio, Seruilio Vatia. Quod ſit honeſtum otium. Iunij Syllani hiſtoria, & Turbonis, ac Similis. Anaxagoræ item excellentia. Cap.i

Cur olidum ueternum Catullus dixerit. De ueterno inibi,necnon de cataphora, & comate,catalepſi,ac caro. Codion quid,& comi, ac comæ, & epicataphora, anaphora, poros,grauedo,coryza,catarrhus,branchus,arterica affectio. Item qui arthritici. Elephantiaſis quid.Exarticulatio,bronchion,bronchos,elephantici. Cap.ii

Item de ratione otij pluſcula.Domus optima quæ nam ſit.Exercitij cum natura ſocietas:itemq́ eius ſpecies. De frictionis ſpecie non una.Apotherapia,apotherapeutice,pręparatoria. Cap.iii

De halyce,ſiue hale,quam pandiculationem Latine dicamus,uel anxitudinem, aut etiam anxietatem. Plutarchi loca duo ſuæ redduntur luci. Gelliana reſtituitur lectio.Elucus.Item de oſcitandi ratione.Quæ dicantur oſcitationes apud Papinium. Haliæ mulieres.Halica oratio. Cap.iiii

An probabile ſit,labi è cœlo ſtellas.Olta δίφου apud Ammianum Marcellinum. Antinoi ſtella. Traiectiones quid,& ſecundaria. Cap.v

Impoſtura non utendum. Titi imperatoris bonitas. Glauci hiſtoria. Item de Glauco Caryſtio,deq́ ſciamachia & chironomia & ſciagraphia,acrochiriſmo & acrochiri,coryco & ſcariphiſmo.Exercitatiōis diſtinctio.Ecplethriſſare,pityliſſare, tactici, chiropedæ. Apollodorus pictor.Symmachia,epimachia,ſciadion. De hoplomachicis motibus, & monomachia.Mantinica armatura. Cap.vi

Impoſtorum hiſtoria complurium.De Dionyſio tyranno, Pythio, Galeno imperatore,Dercyllida,qui dictus eſt Siſyphus,Cleomene,Lyſandro.Perſonati qui ſint, & plani. Polytropi.Catenati.Pythagoras.De phelo,& maſthle.Locus Apulei reſtituitur.Phelax ficus.Maſti.Machli.Muſcularij.Schetlios qui.Oti qui dicantur.Hoduri. Cacoethes.Cacoethe ulcera.Pſeudenedri. Cap.vii

Vrbana quorundam uafricia. Exemplum ignoti patris. De aſinario, & Pericle. Fraudum ſynonyma.De Ceretanis.Stellatura quid.Frumentaria perceptio. Piræ,piratæ,catcymata,ueteramenta,ueteratores. Cap.viii

Conſilij rationem eſſe præſtantiſſimam.Eubulia,id eſt bona conſultatio, quid ſit. Euſtochia.Collimatio,uel collineatio. Siſyphi & Autolyci hiſtoria. Cap.ix

Qui ſint apud Senecam ordinarij gladiatores, & poſtulatitij. Reſtituitur in integrum Senecæ lectio.Item de proxenis, proxenetis, philotrophis, & pararijs, aſtoxenis, doryxenis.Item de gladiatoribus non extrita quæpiam. Cap.x

Conſummati gladiatores qui dicantur. Aperitur Plinij difficultas. Item qui Samius gladiator apud Ciceronem,contra aliorum ſententiam.Item gladiatorū petitiones,compoſitiones,cōmiſſiones. Batualia, batuatores. Senecam cur diceret Caligula cōmiſſiones meras. Crupellarij,& ferrati qui. Cap.xi

Quinquennium Neronis,unde duci in adagium ualeat.De Nerone pluſcula. Molgus apud Dionem quid ſit.Aſcopera.Sacciperum.Britannici ueneno ſublati hiſtoria.De ruminali arbore nonnihil. Cap.xii

Hominū quorundam natura mirabilis. Senecæ locus perobſcurus illuſtratur de Paſſieno. Senecionis hiſtoria. Ophionei uatis, Nicomachi, Heliogabali, Portij Latronis.

Auditores pro diſcipulis cur. Puellæ uenenoſæ, & quę araneis aleretur, hiſtoria. Matreæ item, Adriani, Firmi. Parodia. Philini, medici biboſi, Galli Vibij, Labieni, Seueri, Zenonis, Syllæ, Meſſalæ Coruini hiſtoria. Druſiani enſes cur. Bithonis hiſtoria, Aſconij Pediani, Hypermeſtræ, Veneris Nicophori, Palladij, Smyndiridæ, Phaſelitarum, Sidetarum, Lyncei. Crudelium ratio. Humanitas quid, & cur. Sinamorumene. Sinamoros. Caput XIII

An Cato ſolus quater & quadragies cauſam dixerit ſemper abſolutus. De Archilochi poetæ interfectoribus. Plinij locus declaratur. Calondæ hiſtoria, qui Corax eſt cognominatus. Cicadæ ſepulchrum. Archilochia edicta. Cap. XIIII

Exemplum ignotum cuiuſdam, qui plagis feruentior coorïebatur in concubitum. Rutam Venerijs aduerſari, & cur dicatur πήγανον. Cap. XV

Arcem facere ex cloaca, lapidem è ſepulchro uenerari pro deo, quid ſit. De Menecrate medico, Themiſone, & Callipide. Plutarchi locus reſtituitur ex Alcibiade. Dicelictas quid, & dicelon: item Empuſa, & Hecatæa, onocolos. Quid item bolitos. Bolus. Boleti unde. Petrobolus. Macella. Dicella. Epebolus. Boline uitis, & droſallis, asbolomeni. Calopodes qui. Callipædas cur dicant ſenes. Calliſtea. Ariſtea. Item uocabula plura, calidia, calidya, calij, calion, callæi, callæ. De Callia ſcitu non indigna. Cap. XVI

Parentum cultus. Ciconiæ pietas. De Amphinomo, & Anapia. Tollitur ex Seneca obſcuritas. A quibus uiolati parentes. Interim de Opij filio, & Antigono. Latronis Galilæi in filios immanitas. Paricidium quid. Vlyſſis mors. Cap. XVII

Apud gentes aliquas cædi ex more parentes quoq;, ac mox uerti in cibum. Platonis ſcita de parentum cultu. Prius de hoſtis perimendi inſtituto Romano. Chryſantæ hiſtoria. Verborum uolatilium grauem imminere pœnam, ex Platone. Cap. XVIII

Nemeſis & Leda diuerſę ſint, an una eademq;. Quid Nemeſis apud Ariſtotelem, quid item apud Platonem. Torgos quid. Nemeſea feſta. Gratiarum ratio, & furiarũ. Nemeus Iupiter. Heſiodus ubi necatus. Adraſtia. Interim & de miſericordia. Cap. XIX

Iræ incontinentia cur damnanda minus, quàm cupiditatum. De quibuſdam patrem euerberantibus raptantibus'ue. Cap. XX

Parentes eſſe Iouis ſimulacra. Gentium quarundam truculentia in parentes. Paricidarum ſupplicij ratio. Ferales anguſtiæ quæ. Hecate quæ. Hecateis herba quæ ſit apud Ouidium. Aconiti inuentio. Cete abſorbentia fœtus, diſcrimine illis ingruente. Pas, pappas, ma, mammia. Pappæus Iupiter. Pappus quid. Myſtax. Papiſſare, pappare, lallare. Parentum nomine quid intelligendum. Cap. XXI

Ciceronis nodus explicatur, tradentis, Mari quæ uiolata ſunt, expiari. Enarratur & Catullianum carmen Cap. XXII

Deus ſummus qua colendus ratione: item Dei filij, ac cæleſtes dij, dæmones quoq;. Cur numeris indita deorum nomina. Pythagoræ ſcita de adorationis ratione. Caput XXIII

De Hippolyto quædam haud ingrata. Quis Pythia inſtituerit primus. Apollo Epibaterius. ῥάχ© ſρεπίος quid: item rhachia. Dyrrhachium unde. Dyſrhachia regio. Arrhachos paliurus cur. Streptos rhachos. Strepte. Rhachitæ qui. Cap. XXIIII

Super Gorgia & Protagora paucis adnotata quæpiam. De opinione dignum relatu. Caput XXV

De Suadelæ ſacello apud Sicyonios, deq; Apollinis templo ibidem. Phouus loci nomen. Delta Argiuorum. Sicyonia, Sicyos, Sicydion. Aegiale, quæ & Sicyon, unde nominis indepta rationem. Aegialos. Acte. Diana πάδω. de Lynceo, & Hypermneſtra. Pyrſos, & deriuata. Lyncea regio, & Lyrcea. Lynceus & Proteus, collyria. Fulminum genera. Pyrſanides, pyrſophorus, pyros, ſceptus, catabates. Dioſpyros quid. Cap. XXVI

Lampadum feſta Athenis & Corinthi ac Neapoli. Hellotia Minerua, & feſta Hellotia. Phauſterius Bacchus. Qui ſint Lamprophori & Lampimones. Lampias. De Lampria, & Panathenæis, quæ & Athenæa. Lampuris quid. Cap. XXVII

Quo pacto Thebanus Iſmenias Perſarũ regem adierit legatus, nec adorauerit tamen. Quibus muneribus affici aſſuerint ab eodem legati. Dorophoria quid. Cap. XXVIII

Capita

CAPITA LIBRI DVODECIMI.

Veterum ſacrificia cuiuſmodi fuerint. Initia quid, & unde. Quid proprie Thyſia. Ture quando libari cœptum, & quæ origo turis. Lucos colendi, & arbores quæ ſit ratio. Lucucus. Quis immolarit animalia primus. Soli cur dicentur boues. Epitheta ſacrificia, & epithetæ epiſtolæ. Canchrydia, canchrys, cachrys, cachryophoræ arbores. Iupiter cur Telius. Epibdæ quid. Crabus deus. Semnæ deæ. Victimarum probatio. Molæ ratio, ſeu prothymatis. Theoxenia. Paraſiti qui. Epiſition. Epiſion. Chernips. Callimachi ætia. Vocabula plura ad rem diuinam pertinentia. Ritus ſacrorum uarij. Hippades quid, & Appiades. Plinij locus diſcutitur. Templorum ſtatuæ in quam ſpectarent partem. Adoniorum ritus. Stephanephorus magiſtratus. Choopotes Dionyſius. Montes omnes cur dicantur Iouis, necnon Hermæa. Cap. I

Sacrificia eſſe uelut medicamenta. An deo contingat affectio aliqua, nobis adorantibus. An neceſſaria ſit eius quem colas, cognitio. Quam partem ſpectare adorantes debeant. Mutilatos à ſacris arceri. Plinius illuſtratur. Telos quid, & teletæ. Teleſtrium. Plutarchi codex emaculatur. Ebrietas in ſacris permiſſa, unde dicatur μεθύειν. Teleſphorus. Engaſtrimythus. Cap. II

Lachrymarum ratio. Plinij locus declaratur. De oculorum canthis, & thalamo eorundem. Item metopa quid. Cap. III

Quæſita non illepida ſuper lachrymarum item ratione. Cepas ſylueſtres non reperiri. Thymus quid. Ceparum natura, & allij. Crommyon unde. Miſcelli hiſtoria. Myria quæ dicantur. Cap. IIII

Oculi uitia. Cur in occipitio non ſint oculi conſtituti, nec collum nobis datum uerſatile. Aulopi qui ſint: aula item. Camptaulæ, pithaulæ, auliſci, ualona, mauliæ, aulici & curiales, aulones, pſeudaula, pſeudoportus. Coracina ſacra. Opuntij qui. Phthiſis in oculo quid, & atrophia: atrophon, & mydriaſis, amauroſis, amblyopia, & alia id genus. Bulbus oculi. Diſtichiaſis. Coracinus unde. Coraxis color. Laodicẽſis lana. Hieronymi locus explicatur. Eutrophon. Euernes. De aprorum ceruorumq; lachrymis interim. Vertiginoſi. Cap. V

Adnotatur error interpretis Plutarchi ſuper Piræi lema. Munychia. Thaletis præſagium. Inibi quid lema, quid gramiæ. Glamon. Cronica lema cur præter Græcorum ſententiam. Cur Athenienſes Tettigophori. Dijpolia. Buphonia. Bucolia. Bupharus. Bubones. Cronium mare cur. Libadium quid. Limnæ. Phrygia Atticæ. Limenarchæ. Limitrophi. Primicerij. Secundicerij. Meloproximus. Lemmata apud Galenum quæ ſint. Caput VI

Faſcibus, iunctis ſecuribus, uſos cõſules extra Vrbẽ modo. Summittere faſces quid. Summittere ſigna, & ſummittere arma. Cap. VII

Maiorem conſulem apud Plinium quem intelligamus: item qui prætor maior, & maiores Flamines. Balbum ſolum ex peregrinis non triumphaſſe. De lege falcidia obiter, & qui conſulares legati. Cap. VIII

Duodecima hora ædificare quid. Horarum ratio. Plinij locus emaculatur ex libro ſecundo. Hori annales. Lucianus declaratur. Tollitur difficultas ex Seruij Sulpitij epiſtola. Horoſcopa. Zoros unde. Heliotropia. Gnomõ, uel umbilicus. Diopi, diopteres. Gnomonice apud Gellium quid. Aſtrologiæ partes. Dioptræ quid. Aſtrolabij inuentio, & partes eiuſdem. Apoteleſmata. Cap. IX

Tria uideri neceſſaria genethliacis. Horoſcopi enotationem penè haberi impoſſibilem. Cap. X

Sacrare caput cum bonis quid. Enarratur T. Liuius. Zoanas quid uocemus, aut xoana. Item quid zanes. Simulacrorum diſtinctio. Zizanion, xanion, xantice, reſecrare. Caput XI

Sacri epitheton uarie adijci rebus. De ſacro piſce. Hycca piſcis. Sturio. Aoriſtos & atomos terra. Sacramento contendere. Aſpirationis natura. Gellij codex emaculatur & explicatur. Cap. XII

Helenes & Eriphyles ſegmenta dominis fuiſſe exitialia, perinde ac equus fuerit Seianus. Cap. XIII

De auſbus quæ dicantur ſcopes, obſeruata quæpiam ex Græcorum monumentis. σκώπτειν uerbum unde inflectatur. Scolopendra. Scopulæ. Scapus in uuis quid. Cap. XIIII

Quid ſint apud Græcos ſcolia. Inibi adnotatur lapſus interpretis Ariſtophanis. Scolius pes. Scolios cithara. Cap. XV

Emaculatur exponiturq́ue Ciceronis locus in Epiſtola ad Fabium Gallum de Cepio. Mœcenatis hiſtoria lepidior. Item cur ibidem Sardinia peſtilens dicatur. Aquarioli qui ſint. De Salacone plura. Saulum quid. Cap. XVI

Inſequentis ad Gallum epiſtolæ obſcuritatum nonnullarum enarratio. Magiſtrũ pro dictatore inibi poſitum. Archimagirus. Locus item ex epiſtola Seruij Sulpitij libro Familiarium quarto, Supra Maias: quum Maleas, legendum ſit. Cap. XVII

Diætæ notio multiplex. Diarium, diætetæ, dicaſtæ. Freni partes. Pſellium. Diætarij. Echinus quid. Diætarum cognomina uaria. Item quid zeta, & zetetæ. Defenditur à calumnia Hermolaus. Sigma quid & unde. St ſyllaba, ſilentij nota. Trigon. Trygon, ſeu paſtinaca. Cap. XVIII

Olearum ſpecies aliquot. Emblemata quid. Embolum, probolus, embolimus, embadon. Iudicium in Areopago primum. Tollitur ex Plinio obſcuritas. Reorum & accuſatorum argentei lapides. Symmoriæ, ſymmoritæ, ſaci, cythrini. Oleæ ſtrictiuæ, ac caducæ. Thalyſia, ſyncomiſteria, haloa, halos. Thalos quid, & thalophori. Zothalmia. Lactantij grammatici locus reſtituitur. Hiceteria. Ereſione. Trophæa prima ex olea. Agrippeum quid. Ptoma olearum. Halirrhothij fabella. Olea cur antro Ithacenſi applantata fingatur ab Homero. Sanſæ, Sanſarij, maroſſerij, æſacus, drupa, oleaſtellum. Cap. XIX

Nexorum ſtatus. Qui dicerentur nexi, & qui obærati. Nectendi ratio. Inter ibi iuſti dies qui ſint. De Athenienſium ſiſachthea, & nouis tabulis. Chreocopia, chreocopidæ. Cap. XX

Tabulæ & codices accepti & expenſi. Aduerſaria quæ ſint. Iuuenalis locus declaratur. Tabulius ager, & Trientius. Apocha quid, & antapocha. Anocha. Item de nexis. Ciceronis locus explicatur. Prytanea, ſiue ſportulæ quid. Theſes cur iuris dicundi ſtationes. Cap. XXI

CAPITA LIBRI DECIMITERTII.

Explicatur Quintilianus de oris multiplici uitio. Anaſtomoſis quid. Anaſtomotica cibaria. Iotaciſmus, lambdaciſmus, metaciſmus, Atticiſmus. Coccygis cognomentum. De batto, & battologia. De Ouidio ſcitu digna. Titi Liuij mors. Ibis Ouidianus qui ſit. Nycteridis cognomentum. Item de Chærephonte, & Eretrienſibus, ac Alcibiade. Fringultire quid. Cap. I

Bambalio qui dicatur, necnon balliones. Balia cerua. Balius uentus. Item quid catapeplaſmenon. Quid apodos. Alcibiadis balbuties. Doſonis cognomentum. Lamyri notiones. Blæſi qui dicantur & arguti. Lamda cur diceretur Eetionis uxor. Cap. II

Balbutiei ratio ex Galeni doctrina. Incontinens lingua apud Hippocratem quæ ſit. Item qui dicantur ab eo muti. Podagræ pſelliſmus. Cap. III

Vocabula plura ad linguam pertinentia. Aglottos, paraxiphis, glottocomion, euthyporos. Solen bis. Gloſſematicum quid. Gloſſographi, & gloſſematarij. Diomedes explicatur. Quintilianus ſuo reſtituitur nitori. Scholia, ſcholiaſtæ, ſoleniſtæ. Lingulati tubuli. Lingula, olophyctides, ranæ. Cap. IIII

Ex lingua propagari plerunq; bona, ſæpe etiam mala. Silentij & ſermonis præparci laus præcipua. Loquacitatis epodos. Heracliti factum ſcitu dignum. Item de Zenone. Antonini Pij hiſtoria. Piſcitio cur abſtinuerint Pythagorei. Ellopes unde. Linguas cur offerrent deorum honori. Plinij locus ex libro ſeptimo illuſtratur de arcanorum proditione. Gephyriſmi qui dicantur. Cap. V

Pudicitiæ commendatio. Patauinorum laus. De Cornelio ſacerdote Patauino. Hyperoum quid. Theriſtrum. Diſtegon. Cap. VI

Chiorum caſtitas eximia. De filiabus Erechthei. Hyacinthides puellæ. Athenienſes cur Tettigophori. Ciceronis locus illuſtratur. Leocoræ puellæ quæ ſint. Hieronymi locus

cus. Item Macaria. Machæronij paſtilli. Partheni, id eſt uirgines, quæ per exochen dicantur. Cap. VII

De leonibus non indigna relatu adnotata quæpiam. Leoni mortuo barbam uellere, quid. Martialis locus exponitur. Diomedis filiæ cur dicerentur equę. Smerdaleon unde. Glaucopis cur, & mare glaucum. γλήνη unde, & triglena. Galene. Ephelcis quid. σκύζειν, id eſt ſcylſare, quid. Charopi oculi, & raui, qui ſint: atq; item helicopes. Voluta. Alcæa quid. Vra pro cauda, cur. Prouerbia ex leonibus conformata. Baſiliſcus in leone cæleſti quid. Leontocomi. Leo, ſolis ſymbolum, & cur templorum cuſtos. Cap. VIII

Chimæram allegoricè tres indicare rhetoricæ partes, uel item uitiorum multiformem uim. Echidna item quid. Chimarus. Eudiæus. Cap. IX

Prudens Simonidæ commonitio. Pauſaniæ Lacedæmonij tumor. Sapientiam & medicinam eſſe proſtheſin & aphæreſin. Cap. X

Agrigentinorum luxus, & Tarentinorum: necnon de Cyreneis paucula. Vini apud Græcos ſpecies. De myrite, myrobrechis, ac Polio in primis. Atrapon, uel apotropon uinum, item Surrentinum, aparachytum, aminæum, cirrhum. Cirrhota medicamenta. Dichromi. Melinæ. Ochron uinum, & Sybates. Vinum cur Græcis dicatur οἶνος. Vini utilitas. Oeniſteria quæ intelligantur. Oenopipas quid, & Parthenopipas. Hieronymi locus reſtituitur. Cap. XI

Abſurdus quorundam amor aduerſum inanimata. Quos amauerint bruta. Fortunæ bonæ ſimulachrum Athenis. Polyxenæ hiſtoria. Cap. XII

Veſtium delicias & ſimulatum contemptum uideri ſuperbiæ indicia. Diogenis ad id & Socratis auctoritas. Quid præſtet philoſophia. Cap. XIII

Ouis monſtrificus partus, quo leo eſt natus. Cap. XIIII

De Galete formoſo quidem, ſed moribus apprime probis. Cap. XV

Munuſcula haud ſpernenda. Perſarū regis mos in ijs. Honoraria, uel aduentitia. Horæa. Troximi. Horæ. Salſamentorum genera. Thunnia. Hora, pro æſtate. Prodici liber. Horapollo. Horatius. Perſarum & Thracum mos in muneribus. Cap. XVI

Olympici certaminis in Græcia, quæ tradantur initia. Item ad id ſpectantia pluſcula. Hellanodicæ qui. Monampycia, ampyx, altis. Altius Iupiter. Deorum incognitorum ara. Occaſionis ara. Gæus. Terræ oraculum. Iamidarum oraculum. Embolus. Echus porticus. Cronius collis. Piſa unde. Taraxippus. Temporum ex Olympionicis ſupputatio. Cap. XVII

Dentes ne an cornua dici in elephantis debeant. De Alce fera & Aethiopicis tauris. Elephanti quando primū in triumpho ducti. Plinij locus de flumine annulo in elephantorum hiſtoria libro octauo. Cap. XVIII

Quæ ſit ratio prouerbij, leo riſit. De Thucydide non ingrata quæpiam. Item de leonibus paucula, & de Annone. Acilij Glabrionis hiſtoria. Leophoros quid apud Diodorum. Ecphraſis quid à diegemate differat. Cap. XIX

De aquila excerpta pleraq; ex ueteribus memorijs. Inibi de Amphiarao & Helena, necnon de Valeria Luperca. Quid item aetos, & aetoma, & pteron. De aetite lapide, ſeu gagate plura, & de ichneumone. Cap. XX

Allegoria ſcitiſſima de Saturno filios uorante. Cur dicatur Cronos. De ſabbato paucula. Drepanum cur dicatur Corcyra, & Sicilia. Saturni ſapor, ſtypticus, ponticus. Cap. XXI

Cur ſabbati loco dominicum ipſi colamus diem. Solem eſſe inuiſibilis filij dei uiſibilem imaginem. Sabbatum uideri ab initio diſſolutum. Cap. XXII

Plauti locus ex Amphitryone declaratur. De Saturni hoſtia. Saturni ſacrificiorū impietas Moloch. Gehenna. Beelphegor. Interim ſpectatio pecuniæ. Spectatores qui. De Xenophane, Cineſia. & Gelone, item Saturnalium ritu. Coi cur dicerentur ſoli liberè ſacrificare. Zoganes ſtola. Peloria quid. Narciſſi liberti hiſtoria. Cap. XXIII

Cur fameſcentibus craſſeſcant pedes. Item famis euentus alij ſcitu periucundi. Leguminum in cibo euentus. Iracundiæ maioris ratio in ſenibus & fameſcentibus. Plauti loca duo explicantur. Quæ ſint alima & ad ipſa pharmaca. Alimentarij. Qui diu uixerint citra ullū omnino cibū. De phlegmate plura. Illyrij famelici. Phlogomata, phlegmone.

Mariæ Iudææ hiſtoria, quæ filium uertit in alimenta. Apocartereſis quid. Plutarchi ſenſus reſtituitur. Vocationes quærere. Cap.XXIIII

Gulæ deteſtatio. Epaminondæ hiſtoria, & Vitellij, ac Mytheci. Frugalitatis laus. Hæmatia, ſeu ſanguiculus. Hypotrimma, hypoſphagma. Carnibus qui primum ueſci cœperint. De Spartanis, & iure nigro: item de Aegyptijs, Magis, Gymnoſophiſtis. De prophetis item in Creta, Diogene, Triptolemi præceptis, & Porphyrij, Philoxeno, & Gnathone: necnon de Philoſycis, Philobotryis, Philomelis, ac melomachia. Callimedon carabus. Cap.XXV

De tyrotaricho apud Ciceronem quid ſentiendum. Quid tarichopoleum, & tarichopola. Quid cremathra, item talarus, & epiſodia, ſaperda, tarſus, tyrobolium. Victui inſeruientium alia dici neceſſaria, alia introducta. Iondæ. Salſamentorum prouerbia. Origanum. Numeriani hiſtoria. Cap.XXVI

Niuem perfuſam mulſo quid appellarit Domitianus. Capillorum colores unde ſint. Caniciei ratio. xanthocholi, mixothrix uel mixticapillus. Cap.XXVII

Cur ab Homero ſenes dicantur poliocrotaphi. Crotaphos quid. Suturarum capitis ratio. De caluicie præterea & canicie. Rhaphides quid. Veſpaſiani hiſtoria. Cap.XXVIII

De phalacro, & phalo, ac anaphalantia, & phalantho. Quid phalacræ, ſiue calueta. Caluari, calueſcere. Phalacrææ puellæ. Idæ promontoria. Spurcus ager. De caluitio plura. Item de ſpadonibus. Ponticum arbor. Semen à cerebro defluere. Caſtrare quis adortus ſit primus. Apocopi, ſpathici, naphtha. Tiberij caluitium. Seiani pro caluis cur. A caluo ad caluum. Cap.XXIX

Pancratiaſtæ, qui proprie dicantur. Quintiliani locus explicatur. Athletę quos uocant Nicas. Item plura de certaminum generibus, & ad ea pertinentibus uocabulis. Pyctæ, ſphæromachia, acrocherſites. Glaucus ſciamachus, Pammachi. Pentathli. Palęſtræ inuentor. Aeginetæ Philopentathli cur. Saltus uocabula. Canon, dolichus, diaulus. Præmiorum nomina diuerſa. Soſtra, ſoteria, Iſelaſtica certamina. Cap.XXX

Caluiſii Sabini memoria propè nulla. Grammatici analectæ qui ſint. Item analectides quid, & analecta, & apodectæ, uel apodectæi. Antiquarij. Apocleti. Cap.XXXI

A quibus traditum, Polypos ſua ſibi brachia erodere. Eledone, monocotylos, cotyle. Cotila animalia. Helices. Quid cotyledones, & unde. Item acceptabula. Sepieum quid. Oxybapha, acetarium. Sepedonæ, ſeptæ. Adulatorem eſſe polypo ſimilem. Quid tholus, & prytaneum. Plutarchi loca duo reſtituuntur ex Demoſthenis uita. Cap.XXXII

Pantheæ ſingularis uirtus, atq; item Manię. Muliebris ſexus commendatio. De Artemiſia, & Abato. Rhodiorum, Spartanarum, Romanarumq; laus. De Semiamira Heliogabali, & Gallicænis in Sena inſula, ac Zenobia. Conche locus. Item Gallicarum ac Perſicarum laus, necnon de Thracum fœminis, & funebribus mulierum orationibus. Caput XXXIII

Iunonis templum in Olympia. Agon quem uocabant heræa, ſiue ἡραῖα. Phyſcoæ chorus, & Hippodamiæ. Pallas Narcæa. Diana Laphria, Triclaria, Potamia, Alphea, Lye, Hoploſmia, Hecatombæa. Iuno. Cap.XXXIIII

De Iamidis & Thraſybulo uate, qui ex cane primus uaticinia conceperit, quæ de ſue quoq; eliciant Cyprij. Theodati Gotorum regis hiſtoria. Cap.XXXV

Polydamantis robur prodigioſum, atq; eiuſdem interitus. De Milone paucula. Luporum apud Crotonem frequentia. Cap.XXXVI

Quo pacto Alcibiadem concionari metuentem Socrates excitarit. Alcibiadem eſſe Laconicum nomen. Cap.XXXVII

Neminem unum poſſe in omnibus paria unicuiq; facere. Alexandri, & equi ab Apelle expicti exemplum. Cap.XXXVIII

Quibus indicijs Perſarum magi ſanguinarium Ochi regis ingenium deprehenderint. De Bagoa eunucho. Cap.XXXIX

CAPITA LIBRI DECIMIQVARTI.

Mulieres in doctrinis celebres. De Corinna, item Erinna, necnon de alijs alio genere præſtantibus. Pilæ inuentio. Sibyllarum nomen unde propagatũ. Virginũ partus. Cap.I

Frigidam

Frigidam ſuffundere,apud Plautum quid ſit.Lauare,poſitum pro eo quod eſt, probra ingerere.A tergo uarij,qui dicantur. Scribere,pro lacerare. Cap.II

Tres modo inuentos ex rationis præſcripto uiuentes. Hominem eſſe Scyllam. Quorundam efferata libido. De concubitus ratione. Fœminarum in coitu uoluptatem eſſe maiorem,quàm uirorum.Lesbiorum turpitudo.Lesbiazin. Herbis iuuari concubitum. Caput III

Cur uiri hyeme,mulieres æſtate Veneris ſint auidiores.Item de cõcubitu plura,& uocabulis ad eum ſpectantibus:necnon de Horatio. Cucumeris ad coitũ uis. Hygri qui intelliguntur. Miſetia.Specloma.Meretrices publicitus quis inſtituerit primus.Pandemus cur dicatur Venus.Pandemij mendici. Pandemi morbi. Epidemi. Peſtilentiæ ſpecies & cauſæ. Hetæræ meretrices cur. Hetæridia quæ dicantur. Halteres qua componerentur figura.De aue erodio,& Alba inſula.Meretricia profeſſio apud ædiles. Viſtiliæ hiſtoria, & Dionyſii prius.Tranquilli locus ex Tiberio reſtituitur.Hetæriæ Chriſtianorum quid. Caput IIII

Cur claudi ſalaciores.De eorundem uirtutibus.Item de Androclide,Coclite, Alexandro.Gellij locus excutitur.Interim Macrobij patria,& Vitruuij, necnon Celſi. Cap.V

Apollonij caſtitas.Theodori placita abſurdiſſima,& cur deus ſit dictus.De uoluptate guſtus & tactus. Chimæræ allegoria. Sciatrophiæ qui. Cur Venereorum affectio adeo cenſeatur pudenda. Poliæ. Epipolæ. Peolæ qui ſint. Pola ciuitas unde. Propolæ. Cur fictum,paſſeribus ſubuectari Venerem. Epicataphori. Veneris ſimulacrum triplex Thebis,Vraniæ,Pandemi,Apoſtrophiæ.Diritæ. Dirij. Pyrgitæ. Pyrgion. Struthos, & paſſeres pro auibus dici. Paſſerem cur cilegam dicamus uulgo. Spermologi qui. Schœnis Venus cur. Schœnotroges. Schœniculæ. Venus Paphia, & Amathuſia. Salambo. Caput VI

Corium pro corio,quid ſit.Item ludere de alieno corio,unde ortum ducat: necnon,ſatisfacere de corio.Cæſtij hiſtoria.Plauti locus explicatur. Coriago quid:decoriata amygdala.Scytaria.ſcutale in funda,quid apud Liuium. Cap.VII

Prodigioſæ libidinis mulierum exempla. De Cyrene meretricula. Dodecamechani cognomen.Myonia quæ dicatur,& Myoxia,uel Myopia:Myax, ac Ipos. Myuri pulſus. Grones.Myodoci.Mygale.Myaces.Item de ſphingibus,ſpintrijs, & ſphinctis. De caſaluadibus,& ſalauaccha,& caſaluio.Caſſinum. Caſcum. Celoſta quid, & caſorides. Celetium.Cellarius. Celonium. De Tyrrhenorum mulieribus. Nympha in genitalibus quid ſit.Satyrion.Satyriſmus.De lenonibus, & productoribus, & proagogia. Ariſtotelis refellitur interpres in Ethicis. Cap.VIII

Dierum obſeruatio apud Romanos. Qui dies poſtriduani. Plynteria feſta. Heſiodica ratio de diebus felicibus.Item aſtrologorum placita, & Chriſtianorum. Interibi cur menſis dicatur bos,aut uitulus. Cæleſtia obſeruantes maxime fuiſſe infelices. Albi dies qui, & cur.Planetarij, & mathematici,ac diuini. Aſtrologiæ irriſio. Cur ueteres largius cœnarent,quàm pranderent. Cap.IX

Cur temporum uarietas ex emerſu uel occaſu fixarum ſtellarum aſſignetur à rei ruſticæ uel nauticæ doctoribus. Cap.X

Dierum criticorum ratio,ex medicorum doctrina,& Galeni in primis,Cyriæ dies. De alcyonibus paucula. Cap.XI

Midam & Themiſtoclem ſanguine taurino hauſto interiſſe, atq; eius rei quæ afferri poſſit ratio. Midæ fons. Thrombi quid:& thromboſis in lacte, necnon chondri. Strabonis interpres coarguitur ex libro primo. Ciceronis locus explicatur de Themiſtoclis liberis.Themiſtoclis mater Abrotonum.Naumachi cognomentum. Naumacha haſtilia. Italum dici taurum.Italia unde. Cap.XII

Super Pherecyde adnotata paucula. Itemq; de patria Syro, & locis alijs uoce cognatis,ac uocabulis ſcitu non indignis. Syrna. Podalirij hiſtoria. Scirus, ſciritæ, ſcironides, ſciraphion,ſciras, ſciron, eteobutadæ. Sciri ſordes. Sciroma, aſſulæ, ſchidia, epiſchidia, panſyrtum. Cap.XIII

Muliebris commercij deteſtatio. Omphale cur. Epinephridia. Dennus quid. Ciceronis locus ex ſecundo De oratore, ſuæ reſtituitur luci. Mulieres ab Olympicis excludi ſolitas

ſolitas. Plinius illuſtratur de Liuia. Criſpantes ſocci. Cap. XIIII

Ad meretriculæ nutum ſuccenſam ab Alexandro Perſepolin. De Phryne nonnulla. Et cur dicta in maxillis lecythum ferre, contra Sudæ ſententiam. Item cur diceretur Seſtus. De lecytho pluſcula, & lecythio, & lecythophoro. Saperdion, & Clauſigelon nuncupatas Phrynes duas. Repetita & fœminarum ſugillatio. Atreti mulieres, quæ. Caput XV

Quid ſit, more candidatorum Cæſaris quippiam attingere. De candidatorum habitu. Expurgatur à uitio Plutarchi tralatum problema. Quid chiton, & quid peplus. Candidatum uarie accipi apud eruditos. De candida item Tyronum toga. Et quid coitio. T. Liuij locus emaculatur. Tyrocinia indicere quid ſit. Cap. XVI

De Roſcij hiſtrionis excellentia, & prouerbio inde nato. Cap. XVII

Pepli notio multiplex. Muſtelinus color. Item de Pallade allegorice, curq; Stratia dicatur & Glaucopis, bis: item Athena & Hippia & Nica. Hippiæ menſuræ ac Phidoniæ cur. Damæus Neptunus. Hippium philtrum. Cratæpus taurus. Laphria Minerua cur, & Agelia, ac Pylætis: item Budea, & Boarmia. Hygia. Nicephorius Iupiter. Peplographia in epiſtolis ad Atticum, quę intelligi debeat. Nebridopeplus Bacchus. Doris ueſtis quę. Plynteria feſta. Athenogeron. Cap. XVIII

Cur tantopere ſenſibus afficiamur, atq; oculis præcipue. De oculorum uitijs. Qui dicantur Peti. Cur ſpadonibus oblædatur uiſus, & frequenter coeuntibus. Inoculare. Enophthalmiſmus. Regis oculus uel aures. Opteria. Ictus oculi. Atomus. Apoſtrophi oculi, & diaſtrophi. Cap. XIX

De neruis opticis: qui ſint, quaue coeant ratione. Cur ſimplex obiectum quandoq; duplum uideatur. Cap. XX

De antiſtitis Mineruæ barba apud Pedaſenſes, quæ ingruens malum præſagiret. Cur fœminis non adnaſcatur barba. Cretenſium mos. Berberi quid. Apotropæi dei. Pallas Oxyderces, & mater. Bady regio, & fluuius. Minerualium dies. Cap. XXI

CAPITA LIBRI DECIMIQVINTI.

Quot exigantur ad uidendi rationem. De diaphano & lumine. Cur ſol mundi oculus, curq; Theæ dicatur filius. Cap. I

Igneum ſplendorem ineſſe oculis, quo modo probent Platonici. Item qua ratione fiat uiſus ex Platonis doctrina. Cap. II

Ariſtotelis rationes aduerſus Platonis de uiſu placita. Cap. III

Ariſtotelis ſentẽtia de uiſus ratione. Item quid dieche, & quid dioſmos, ac diagonios linea. Optice, anoptice, catoptice. Videre, ac cernere, an diſtinguantur. Cap. IIII

Cur quædam collucere in tenebris uideantur. Miracula quorundam ex ſe lumen fundentium. Cur quædam noctu oculis utantur, interdiu minus. Cap. V

Cur ſeminis contingat in ſopore profuſio & arrectio. Cõcubituris officere nuditatem pedum. Gonorrhœa, gonorrhœas. Plumbo reprimi Veneria. Clinopale nudipedalis quæ ſit. Item de nudipedalibus ſacris. Cap. VI

Auſtri & Aquilonis proprietates non indignæ relatu. Neate quid. Cur Boreas dicatur Alpinus à Virgilio. Plauti locus expenditur ex Epidico. Boreæ ſcorpionis chelę cur. Boſcas uenter cur. Vnde dicatur Boreas. Cap. VII

Capillorum in homine ratio. Gentium ritus in ijs, & Francorum præcipue, ubiq; habeantur Franci. Fracta coma. Annuli in coma quid. Smeringes pro capillis, cur. Silica arbor apud Gellium. Sagda quid. Molliciei taxatio. Pepones qui ſint. Phonos quid. Cathedralitij. Quintiliani locus de Bacchida. Cap. VIII

Maſculæ Veneris inſtitutor primus. De Orpheo & Orpheoteleſtis. Orphos. Orphaniſtæ. Plutarchi locus aſſeritur, necnon Ariſtotelis. Cretenſium in marium concubitu, & gentium aliarum mores. Interim Troili ab Achille amati hiſtoria. Celtæ emaſculatores. Mars cur Veneri coniungatur. De Sporo paucula. Cap. IX

Item nonnulla ad idem ſpectantia. Syllæ cinædica turpitudo, & Gallorum, ac Cęſaris. Laij in cinædos decretum. Vnde ſit cinædorum in coitu uoluptas. Hircini quoque

odoris

odoris ratio. Qui hirquitalli, & hirqui: & tragica facies apud Ariſtotelem, præter Theodori ſententiam. Hermaphroditorum ſpecies. Tragænæ capræ, ſeu hircęnæ. Genitalium duplicatio. Cap. x

Qui dicant officioſi. Item betæ, necnon uolſi ludij, & præciſi. Loca Martialis duo explicata uberius. Quid ſicula, & ſica. Chabete. Item badas, ſeuinus, & anaphlyſtius: item catadactylicus. De Pindari obitu. Dropax quid. Dactylios. Quos poetas amauerint dij. Caput xi

Specula cur inuenta. Maronis locus explicatur ex Bucolico ludicro. Cap. xii

Item de ſpeculis nonnulla ex mathematicis rationibus: necnon de naphtha, & ſpecillo. Atq; inibi locus Plinij perpenditur. Medeæ pharmacū. Optice. Geometriæ partes. Canonice. Metrice. Specularij. Specularia feneſtrarum. Specillata patina. Conſpicilia. Caput xiii

De Veſta, & ignis inextincti ratione: itēq; de uirginibus. Ouidij & Papinij loca amplius explicantur. Ignis ſacri extinguendi ritus apud Perſas. Ignis è cælo lapſus. Item de Veſta, ex Phurnuto. Atrium Veſtæ quid. Cap. xiiii

Ignis cultus apud uarias gentes. De uſu luminum in noſtra religione. Cur homo tantum utatur igne. Dionyſius cognomento Lampter. Lampteria feſta. Ignis inuentio. Ignis è Veſuuio miraculum. An in ignibus uiuere animal queat. An ignis ſit elementum. Caput xv

Syderum radijs in terræ centro incendium excitari. Item qui dicatur Veſtalis ignis, & quid Veſta. Cap. xvi

Veſta unde inflectatur, quæq; ſint eius uerbi notiones. Heſtia, ſeu hiſtia. Pariſtia quid, & baunus, necnon banauſus. Bunus. Bunæa Iuno. Bandum, bannum, bandophorus. Vnde dicatur clibanus. Inibi Dionyſius & Suetonius declarant. Aneſtios. Heſtiopammon. Steganomus. Nauclerus. Naulum. Cap. xvii

Supplicantes ſolitos, in ueſta, id eſt lare ſedere. Adnotantur inibi interpretum Plutarchi errores. Epheſtius qui ſit. Iupiter Epheſtius, & Philius. Item cur dicatur ueſta. Terræ epitheta aliquot explicantur. Plutarchi codex emaculatur: & cur terra dicatur clitta. Perſarum ſupplicum mos: itemq; plura ad idem ſpectantia. Proſtropæi qui. Velatæ manus Plauto cur. Cap. xviii

Super Aglaidis uoracitate, de Græco penu paucula. Adephagia. Adephagi qui. De Anacreonte. Cap. xix

Coronidem appingere, quid ſit. Coronidis notiones aliquot. Item quid corone. Coracium. Martialis locus declaratur. Quid aſcriberent Hebræi in fine. Diapſalma. Coronius bos. Coronus taurus. De aſteriſco, & paragrapho & dipla. Parepigraphe. Paragramma. Ad umbilicum perducere quid. Bullæ. De umbilico terrarum pluſcula. Caput xx

Vocabula plura ad umbilicum ſpectantia. Vmbilicus pomorum quid. Cochlos, cochlia. Ompnia, & ompnæ quid. Omphaloeſſa unde dicatur. Ambones qui. Infantem per umbilicum nutriri. Vmbilici notiones aliquot. Phalangis partes obiter. Quid croca. Crocodilus marinus unde appellationem ducat: item terreſtris. Stolos omphalodes in ouis quid. Caulis pennarum. Cap. xxi

Item de embryi nutricatione in utero. Embryū cohærere utero, ſicuti plantis fructus. Carmentes duæ: Poſtuerſa, Proſa. An embryum ſit animal. Embryum unde dicatur. Hypembryum. Embryi pileus. Diadumenus Antoninus cur. Clodij Albini hiſtoria. Choria. Cytaria. Pſacala. Pſacaluchi. Nennus. Sannas. Sanna unde. Cap. xxii

Embryo quando infundatur anima. Cur per cancrum anima deſcendere, per capricornum aſcendere dicatur. In quam primum corporis partem inſinuetur anima. Saturnalium ratio Romę. Ianuarius unde. Sothis. Boream eſſe generationis, Auſtrum uero deorum. Deos meridie ingredi. Templa cur non adirent meridie. De templorum ianuis nota. Silentio colendum deum. Virgilij locus ex Georgico quarto. Cap. xxiii

De prouerbio quod eſt, Diphilo Diphilus tardior. Quot diphili, & qui, ac unde: quiue dicatur dius. Dij Thraces. Dioſpoliticon. Diatrion. Cap. xxiiii

Linguæ uirulentæ taxatio. Homeri & Steſichori cæcitas unde fuerit. Socratis in amorem

amorem allatratio. Balatrones qui. Ocimum ſerere, aut cuminum quid. Cimbices qui. Antipathia quarundam rerum mira. Libitinæ. Plautinæ familiæ. Mahumeth ſententia præclara. Quid brutum faciat. De Sillis pulchra. Cur philoſophorum Muſeum Timon appellarit Talarum. Sileni unde. Interim Anacreontis, & Cleoboli hiſtoria. Libelli famoſi. Hibera excetra. Cap.XXV

Super Aeſopo fabulatore excerpta paucula non illepida. Quid ænos. Quintiliani locus explicat. Cur dictus æſopus. Logopœus qui dicatur, & quid logos. Logaœdica metra. Item mythos. Metaxylogia quid. Spermologi. Verbum cur pars orationis, & cur pro dei filio. Cap.XXVI

Athenienſium aduerſus rebelles ſanguinaria decreta. Cap.XXVII

Qua ratione Soſipolis deus coli ab Eleis ſit cœptus. Ilithyiæ templum. Bacchi miracula, & feſtum Thyia. Thyomata unguenta, & myracopa. Thyna. Cap.XXVIII

De Plutonis templo apud Eleos, quod annis ſingulis ſemel tantum recluderetur. Caput XXIX

Timothei ſententia de frugi uictus commoditate, Platonis in re eadem commendatio. Cap.XXX

Quæ ſit ratio Cereris nigræ apud Phigalenſes. Deſpœna. Simulacri eiuſdem abſurditas. De Cabiris. Ceres Erinnys. Oncæ. Iambici metri origo. Iambe. Cap.XXXI

Feſti ratio, quod Platæenſes Dædala uocent. Statuas antiquitus ſolitas dici Dædalas. Plateæ ciuitas unde. Aſopus rex. Cap.XXXII

CAPITA LIBRI SEXTIDECIMI.

Vocabula, quibus oculorum explicantur partes. Item plura de oculorum tunicis, & humoribus, & uitijs: glaucomate, ſuffuſione, lagophthalmo, ectropio: item quid cenchros. Cap.I

Cur ſit oculus globatæ figuræ. Nullum eſſe corpus omnino perſpicuitatis expers. Inde poſſe Lyncas uidere per parietem. Cur oculus niger, uel cæſius, uidendi ratio in utroque. Viſus qui dicatur optimus. Cap.II

Gentibus ſingulis ſuos eſſe mores. Arcadum ritus. Tuguria quis excogitarit primus, & indumenta ex pellibus. Diana Hymnea, Cedreatis, Eurippa. Aeris fundendi repertores. Lycæus Iupiter. De Aegyptijs adnotantur paulo plura. Propertius declaratur. Hypophoræ. Anaphorum, & allactũ quid. Anaphorici. De Caribus paucula, & Phœnicibus. Baiuli. Baſtarne. Pharao apud Aegyptios quid ſit. Ebrietatis diſtinctio ex uino & hordeo. Vitis inuentio. Vinum unde. Pharicum & medicum potio. Thoon, ſiue thonis. Medicinæ inuentio. Thomi. Alexandrini cæli lætitia. Colũnæ aureæ inſcriptio apud Memphim. Carinæ mulieres. Cap.III

Cuiuſmodi fuerit Aegyptiorum ſapientia. Et cur uiri præſtantes illuc potiſſimum enauigarint. De matheſi paucula. Cap.IIII

Cuius ſit rationis prouerbium ab Aegyptiorũ templis productum. Pulchritudo perfecta. De Silenorũ imagunculis. Obiter de Hepheſtionis funere, & Grunnio Corocotta, & Nannio Proſcenio. Cap.V

Olympiadis apophthegma ſcitum de pellice. Itemq; alterum, in eum qui formoſam quidem duxerat, ſed non illibati nominis. Interim quid oculis uel digitis uxorem ducere. Alexandri in Olympiadem dictum graue. Cap.VI

Prouerbium, Extra leucoparyphus, intus holoporphyrus. Vocabuli utriuſq; cum pleriſq; alijs explicatio. Paryphe. Paralurges. Paryphi. Virgatæ ueſtes, Virgæ pro purpura. Candys. Platyporphyra. Sclataria purpura. Holargyros. Cap.VII

An Mores Maſſilienſes in Plauto recte pro euiratis dicantur. De Maſſilia paulo plura. Item quæ ſit nominis ratio. Inibi mercaturæ laus. Plutarchi ſententia reſtituta, quam peruertit interpres. Cap.VIII

Veſtitus quam eſſe addeceat rationem. Veris, aut pauonis cognomina quibus adhæreant. Pauonis rotatio quæ ſit. Dimitros. Veſtimenta initiatorum quę dicantur per parœmiam. Item de Athenienſium myſterijs. Sacerdotales Hebræorum ueſtes. Quid myſteria

de ægyptiis et eorum sap.

ria, & quid myſtæ: item myſtile, & thronon. Veſtium repoſitoria. Rhiſcus quid. Rhiti. Myſtron. Myſtropolæ. Thranos, ſeu thranion. Thranitæ. Remigum ſpecies. Hæmorrhois cur thonios. Cap. IX

Veſtium genera plura, quæ uarijs de cauſis ſortita appellationem ſunt. Perone. Combia. Combymata. Batrachium color. Horatius illuſtratur. Caianus locus. Cillium color. Cillos pro aſino. Phæus color. Leucophæus. Plinij locus ex libro ſeptimo perpenditur de mantellis. Mitra. Tænia. Tæniopolis. Cap. X

Lacides ueſtes quæ ſint, ac item pilares & ſpira, ac ſpirobolus. Spiropóles. Spilos. Spirachthea. Spirulatim. Anterides. Antes. Antæ. Pilos Theophraſto quid. Cerui pennas timent rubras. Pilum telum. Quæ dicerentur pilæ. Cur tauri Phœniceis irritentur, contra Domitium. Problematum genera. Auſonius, Virgilius, Ouidius & Hieronymus declarantur. Thyſani. Broſſi. Arethyſani. Amphimalti. Croſſi. Tapetes. Strotæ. Stymphalidum hiſtoria. Stymphalia Diana. Senatorum habitus. Vermiculata ueſtis. Scolecidata. Quiſquiliata. Seres uermiculi. Ziræ. Ephaptides. Metaxarij. Cœnatoria, uel dipnitis. Chære ſalutatio matutina. Cap. XI

Cur Aeſculapio gallum debere ſe apud Platonem, Socrates dicat. Aduerſus Lactantium adnotantur paucula. Cap. XII

De gallinaceis excerpta pleraq; non incurioſe. Halij uis. Cur ante lucem canant; curq; aues dicantur Perſicæ. Medica auis. Medicus pro procuratore. Minerua Ergane. Coccyſſare. Coccyx, ſeu cucus. Gallum in ſuo ſterquilinio plurimum poſſe. Coccygis cantus, prouerbium. Gigleria quid. Cap. XIII

An ſit in uerbis omnino uis ulla: curq; in ſacris plerunq; barbaris uterentur uocibus. Interim de Epheſiis literis. Cap. XIIII

Aethiopum nigredinis & uibrati capilli ratio. Interibi quid ſit, reſolui in terram & aquam. Boſtrychi crines qui. Item de pedibus, unguibus, dentibus, ſemine Aethiopum. Refellitur Herodoti opinio. Tauri Aethiopici, qui dicuntur rhinocerotes. Aphrodite cur. Aethiopion regio. Diana Aethiopia unde. Rhinoceros quando primũ Romæ. Lucani locus declaratur, Aethiopũq; ſolũ quod non premeretur ab ulla, & cætera. Cap. XV

Allegoricè quæpiam de Atlante, ac filiabus, ex Græco penu percepta. Hyades. Pleiades. Maia, ſeu Mæa, id eſt μαῖα, q; uariè uſurpet̃ à Grȩcis auctoribus. Atla quid. Cap. XVI

Qui dicantur ſuper chœnice ſedere, ex Pythagoræ ſymbolo. Quid chœnix, chœnicides. Chenicometræ. Tetrametrum. Hemihectus. Tomentum. Gnaphalode. Plemnæ. Chnoæ. Plemæ. Syringes. Pleon. Tormata. Enalata. Hamaxedonia. Declarantur item Pythagorica quæpiam. Interibi de ſole inuiſibili ex Platone, necnon de patre ac filio, & mundi anima, Idearum ratio. Cheniſcus. Aries Phryxi. Taurus Europæ. Crij ac Tragi nauigia. Cap. XVII

Quo ſenſu accipiendum illud Pythagoricum, Stragula obuoluta ſeruari debere. De Plotino obiter. Itemq; imaginem dei annulo non inſcalpendam. Quomodo philoſophia ſit mortis meditatio. Imaginem principis obſcœnis inferre, quid ſit. Cap. XVIII

Delphorum ciuitatem dici Pytho. Pythium quàm multis habeatur locis. Pytheum quid, & qui Pythij. Xenophon reſtituit, & declaratur Quintilianus. Salpiſtica crumata. Odontiſmus. Epinicia. De pythico nomo & agone, plura. Item de Pythone, quē uocant Delphinem. Delphicum oraculum fuiſſe prius Terræ, ac Neptuni. Hexametrum qui cecinerit primus. Item pluſcula ad oraculum Delphicum pertinentia. Apollinis cognomina aliquot. Cur homo dicatur phos. Phodes quid. Cognitionis eſſe innatam nobis cupiditatem. Melanthuſa. Thyia, unde thyiades. Caſtalia cur. Delphi cur. Cerdous. Ptea. Prous. Cap. XIX

De Cambyſis ueſania, & morbo ſacro. Qui dicerentur Caberi dij & Pattaici. Anactes pueri. Anaces. Cabareni. Cabus. Cabæſi. Item de Vulcano delibata paucula. Aphthæ quid. Vlpiani codex perpenditur. Pthas. Aphthas. Athyrophonus. Athyrotus. Atypus. Stomatica quæ. Cap. XX

Qui nam fuerit Hyperbolus Athenis. De ſaxo, quod hyperbolum uocant. Hypobolus ager qui, & aſtictos item. Argyrocopeum quid. Oſtracophoria, quid. Cap. XXI

De Hyperboreis, Arimaſpis, Abari, Arimphæis, necnon de medicamento, quod di-

catur rha ponticum. Rhadix. Rhadica, uel ridica. Plinij locus reſtituitur in Hyperboreorum mentione. Cap.XXII

A mari habitandum procul. Maritimos mores dici de impuris ſordidiſq;. Neptuni & Mineruæ certamen unde natum. Celeuſtæ qui ſint. Plutarchi interpres refellitur. Erotidia. Halia. Eleutheria. Cap.XXIII

Coniugalis amor quatenus progredi debeat. Coniunx dicatur, an coiux. Pulchritudo triplex. Amor item triplex. Concubitum ab ijs excludi. Platonis apologia. Laus amoris. In quibus uituperetur Plato: curq; eum Satonem, non Platonem nuncuparit quidam. Sata, pro menſuræ ſpecie: item cabus, & batus. Cap.XXIIII

Amor apud Heſiodum quid. Amoris parentes diuerſi. Spartani amatores. Vulgaris amoris uituperatio. Qui ſit anteros, Selemni aquam ab amore abſoluere. De Iynge paucula. Amor, an recte uulgò dicatur cæcus. Cap.XXV

CAPITA LIBRI DECIMISEPTIMI.

Inſaniæ cauſa ex atræ bilis uitio. Phlegmatici humoris, & melancholici deſcriptio. Enthuſiaſmus. Effectus porrò uarij humoris binoſi, quo ad mores. Phyſodes melancholia. I

Exempla inſaniæ maxime mira. Alienatio in morbis unde ſit. Lucretij furor, & Actus delirium inopinabile: item Piſandri. Interim ſtomachi cum capite ſympathia. Lucretij delirium. Minyæ filiarum admirandus appetitus. Item de Timanthe ac Cleomede. Ebrietatis exemplum inauditum. Adriani furor. Herba inſaniam concinnans lapides uerſandi. Cap.II

De ratione item delirij, ex medicorum doctrina. De imaginoſo, & nocumentis imaginandi potentiæ, necnon cogitatiuæ, & memorialis. Quot modis dicatur phantaſia. Phantaſtici cur dicantur. Catulli locus explicatur. Cornelio item Celſo lux infertur. Interim Theophili delirium, & Galeni, ac Thraſylai, Bizari qui, & unde, necnon Macarones. Cap.III

Delyrium quandoq; ex imbecillitate contingere. Triplex delyrij ſpecies, cum riſu, ſtudio, & agreſti mentis ardore. Ecſtaſis. Iupiter Cappotas. Alieni qui intelligantur, & coalemi. De catacopis, & paracope, & enthuſiaſmo, Mammacuthis, & diuinaculorum fraude. Gyrgatū quid. Blennus, blenna. Diana Hemereſia. Luſus regio. Pœciliæ piſces. Maniæ deæ. Digiti monumentum. Ace locus. Potniades deæ. Acmanos regio. Sophroniſter lapis. Cap.IIII

A quibus traditum ſit, Ingenioſos melancholicos eſſe: ac quæ ſit eius rei ratio. Bilis atræ ſpecies. Lux ſicca, anima ſapientior, quid ſignificet. Cholera quid. Cap.V

De cicadis acanthijs, & achetis. Tettigonijs, cercope, ac calamæa. Mulieribus ornamentum eſſe ſilentium, Acation quid, & oneuon, ac oneui piſcatores. Cur cicadarum aliæ canant, aliæ minus. Enceladus quid, bombycia. Entomia. Aethaliones cicadæ cur. Alia item de cicadis non ingrata, & ex Platone fabella repetita. Cap.VI

Nil uideri abſq; luce. Colores uariari pro lucis diuerſitate. De columbarum collo. Lucretij locus declaratur. De iridis coloribus, & apparentijs quas uocant ſymphaſis. De luce nonnulla. Entelechia colorum. Cap.VII

Quid foret robur in carcere, & quæ dicantur digna robore: ac de Prytanei alimentis, & theſauro. Dechas locus carceris. De Philopœmene paucula. Iuuenalis locus & Propertij alter explicatur. Item uocabula nonnulla ad carceris loca pertinentia. Tullianum. Cædas locus. Aureis catenis nocentes uincire, Aethiopū fuit. Orygmata. Anancæum. Sphalo[illegible] Strophæus Mercurius. Lethe Perſarum carcer. Spoliarium. Cap.VIII

Carceris genera. Quid ceramus, & ceramicum flagellum, & domus. De Labyrintho, barathro, œcema, chamætypia. galeagra. Latomus, latomis, latypis, lithurgice, Tullij, lithotriuice, cauea. De canis cubitalibus, Tulliano, libera cuſtodia, comperendinatis reis, Charonia ianua: item de Metœcio pluſcula. Scaphephori. Xenocratis hiſtoria. Scyros, Scyrotes lapidarij. Lithologi. Cotoriæ. Las. Laperſæ. Laos populus cur. Liſtrotum. Liſtri. Liturgia. Cæeti. Coi. Oreſcoi. Ariſtomenis hiſtoria. Ancones. Tarichempori. Cap.IX

Qui

Qui commentarienſes, & phylacti. Phyllis. Phyllon. Foliatum unguentum. Obiter de cornicularijs paucula. Cornuti milites. Clauicularij. Regradationis militaris ordo. Entelos, pro corniculario. Cap. x

Cornicem albam prope Rhodigij mœnia uiſam. Item de albis coruis. Cornicis feſtum. Coroniſtæ. Coroniſmata. Hirundinum feſtum. Nycticorax. Cicuma. Cyas, ſeu bubo. Cap. xi

Digitorum ratio ex Auicenna. Eorundem quoq; nomina ex Polluce. Scytalides, ſeu phalanges. Inibi quid ſcimaliſſare. Dactyli idæi. Curetes. Corybantes. Indices libri, & didaſcalici. Societatis ineundæ mos arcanus. Digitorum nomina quibuſdam eſſe amuleti uice. Magica eorundem implexio. Alcmenæ hiſtoria. Pharmacides icones. Paraphyſis quid. Agnata membra, an irrita. Exoſtoſes. Franciſcus Philelphus. Quomodo fit habentibus gemina genitalia. Item de quodam habente in utraque manu & etiam in utroq; pede digitos ſex. Onychiſmus quid. ονυχίζειν. Onyches xylini. Cap. xii

Animalibus cunctis ineſſe rationis orationisq; uim, ex Porphyrio. Item de Apollonio Tyaneo quæpiam. Cap. xiii

Qua ratione animam exui alis, traditum ſit, aut eaſdem reparare. De quatuor paradiſi fluminibus. Cap. xiiii

Non uerba Platonis attendenda, ſed ſenſum. Quæ ſint animarum alæ. Quid in eiſdem, auriga & equus geminus. Columbæ geminæ apud Virgilium quid ſint. Cap. xv

Vehicula animæ tria. Item quid animæ idolum, & quid umbra. Maronis locus exponitur. Animas uiolenter pereuntium poſſe hoſtes inſectari. Statuarum ordines. Coloſſi unde. Signa quæ dicantur proprie. De ſenſibus ætherei corpuſculi mira. Cap. xvi

An ſit philoſophandum. Omne genus ſcriptorum excutiendum. Ariſtoteles cur diceretur anagnoſtes. Ariſtotelicorum librorum ratio docta. Tetraotos qui. Philoſophiæ laus. Cap. xvii

Heroum quid ſit. Expenduntur apud Thucydidem loca duo. Heræũ quid. Hermæa. Muſea. Diaſia. Pandia. Demetria. Hiera picra. Peliæ uaticinatrices. De Cranijs, & Cranone. Epicrano, & de Herophile, ac Sibyllis. Cionocranion. Epicraſis quid. Cranion ſophotaton. Cap. xviii

Sepulchrorum religio. Plinij locus explicatur. Quibus datum in urbe ſepeliri. Perſarum regum ſepulchra. Gentium in ſepeliendo ritus. Thucydidis ſepulchrum. Icrium quid. Hepheſtionis funus. Cinerarij. Monumenta cur. Cap. xix

Item de ſepulchris pluſcula & ſepeliendi ritu. Columnæ in ſepulchris. Stelæ. Pilæ ſtantes. Iſocratis ſepulchrum. De Philagri ſepulchro, à Metello extructo. Verſus longi, qui. Epicedium. Threnus. Calpis. Iniectio glebæ quid. Virgilij locus explicatur. Eria quid, & ſparteria. Hieronymi locus reſtituitur. Hyrcani hiſtoria. Xenodochia quis ſtruxerit primus. Hydria quid. Seueri hiſtoria. Cap. xx

Ritus item Gentium ad idem ſpectantes. Nouendialia ſacra, Vicennalia, Tricennalia. Ratio iuſtorum, quæ defunctis exhibentur. Hemacuria. Sepulchrorum coronæ. Pothos corolla. Amaranthus. Vidi liquores, apud Papium qui ſint. & cur comburerentur cadauera. Paræbaſium. Pluto cur defunctis præſidere creditus. Sepulchrorũ ianitores. Mors infamiſſima quæ ſit. Threnodes. Byblij. Cap. xxi

Qui fuerint Metelli Macedonici filij apud Plinium. Item apud eundem diadematis legendum ſit, an Dalmaticis. Cap. xxii

De Aleijs campis, an recte uacui transferantur. Obiter περὶ σπερχάσεως. Alea quid, & epialos febris, quam habeat rationem. Aleſius mons. Halea Pallas. Halea certamina, & Halotia. Thalamæ urbs. Plutarchi locus reſtituitur ex Agidis & Cleomenis uita. Caput xxiii

Qui dicantur mandragoram bibiſſe. De mandragora paulo plura. Obiter de orationis aſperitate, Et quid cataphora. Cap. xxiiii Mandragora

Externo bello inteſtinum ſæpe reſtingui. Scorionis Dacorum ducis hiſtoria ad id appoſitiſſima. Columna, belli index. Cap. xxv

Canum millus, atq; inde prouerbium. Item canum ornamenta alia, ſeu munimenta. Armillati canes. Deræambus. Perideræum. Stelmoniæ. Telamoniæ. Cap. xxvi

Augurium canarium: deq; ſacro quod caniculæ fieret. Iupiter Icmæus, ſeu pluuius. Periſcylaciſmi. Cynophontis. Enodios. Enodia quæ dicãtur. Lapis à cane morſus. Cynicus annus qui. Canis habere oculum quid. Item de cynomyia, cynocephalo. Ariſtogiton canis. Cynæpodes. Cynæ arbores. Cinus. De ſchino, & lentiſco, & Suſannæ hiſtoria. Cynupara. Cymæ. Cymata. Cynanches & ſynanches interſtitiũ, ac paraſynanches. Cyro inter paſtores quod fuerit nomen. Cyrus unde dicatur. Cyre cur dicta Ceres. Apocynon quid uocent Græci. Cytinus. Balauſtium. Cap. XXVII

De canum generibus adnotantur plura, deq; eorundem rabie, diui Bellini templo in Rhodiginis paludibus. Cypſele, cypſelides, cypſeli. Parippi. Muli & canes cur facilius peſte inficiantur, uniuerſimq; bruta omnia. Prouerbium de cane imbelli. Cynea quid. Cynulchus. Canum panagyris. Cinopeta. Cap. XXVIII

Conditionem filiæ quærere, quid ſit apud T. Liuium. Itemq; de uindicijs plura. Epheſis quid, & Eccletus. Martialis explicatur, necnon Quintilianus de aſſertione ſecunda. Caput XXIX

Thargelion, id eſt θαργηλιών, menſis qui ſit. Thargelia feſta. Thargelus olla. Sextum Thargelionis diem fuiſſe Græcis auſpicatiſſimum. Thargelia regina. Cap. XXX

Solere interdum homines pleroſq; nimis quàm leuiculis rebus ſtulte operam impendere ſeriam. Atq; inibi Platonis decretum. Prius de atechnia, catotechnia, matæotechnia. Cap. XXXI

Gallinaceorum Athenis compugnantium in theatro ſpectaculum: quæq; tradantur eius rei initia. Monoſiri aues. Cap. XXXII

Fluminum ſimulacra uarie nunc humana, nunc bubula exprimi ſpecie conſueuiſſe. Neptuno tauros immolari omnino nigros. Cap. XXXIII

Diſcordiarum primordia inter Platonem Ariſtotelemq; ſummates philoſophos, non ex æmulatione inorta, uerum ex uitæ potius ratione diſſimili. Cap. XXXIIII

Sileni, ac Midæ congreſſus. Terram haberi continentem extra orbem noſtrum: deq; in ea ciuitatibus, & hominum moribus. Cap. XXXV

CAPITA LIBRI DECIMIOCTAVI.

Spartanorum mores explicantur. Nomi polemici qui. Gymnopædiæ. De Ornithia, & Diana Orthia, ac Dionyſii feſto Scieria. Iuuenalis locus de orbe Lacedæmonio, & pædemate. Item de pueris Bomonicis. Lactantij grammatici locus reſtituitur. De fœminarum nuditate. Inibi Martialis locus explicatur de libidinoſa Lacedæmone. Quibus furari honeſtum. Cardaces qui. Quintilianus illuſtratur. Scutorum literæ. Græcorum latrocinia. Cap. I

Laconicæ magnanimitatis exemplum ex Xenophonte. Cur Spartani dicti quandoque Ophiodiri. Item Spartam fuiſſe alterum Græciæ oculum. Eurotas, Sparta, Lacedæmon, unde appellationem traxerint. Sparti qui. Scedaſi filiæ. Cetoeſſa Lacedæmon cur. Cæeti. Coi. Oreſcoi. Cap. II

Qui ſint apud Appiani interpretem aptatores. De Harmoſtis pluſcula. Plutarchi locus reſtituitur ex Alcibiade. Harmoſteres. Harmoſyni. Itemq; qui dicerentur epiſcopi. Agonij dei. Agonia. Agones. Exagonia. Angones, & phylacæ. Ciceronis ſoluitur nodus ex Epiſtolis ad Atticum. Proſcopi. Perinei. Cap. III

Laconici breuiloquij commendatio. Item de orationis breuitate excerpta ex Phalereo pleraq;. Argiuorum in dicendo breuitas. Ionum nimia longitudo. De clauibus, & Laconico ferro. Cap. IIII

In quibus fœde ſugillarentur Spartani. Dijronoxeni qui. Item xeni. Epixenum. Theoxenia. Xeniſmus. Hoſpitum expulſio è Sparta, Roma, & è ciuitate Platonica. Scias, quid. Agnites. Iuno Aegophagos. Capræ immolatio. Xeniam capere, quid. Quæ apud Spartanos comperiantur ſcitu digna. Ferri fundendi ratio à quo excogitata primum. Cap. V

Triplici ſemita incedere, qui fabulas allegorice interpretentur. Quo pacto intelligenda deorum certamina. Item nomina tum maſculina tum fœminina. Dioſcuri qui, & Pſoæ

quid, ac Stachys, necnon Aegides. De Mercurio nonnihil. Argas. Argus quid ſint. Saturni ratio, & Idearum, & Tantali. Cap. VI

Quid fabula: & fabularum genera. Cur dicantur Aeſopeæ fabulæ. Quintilianus illuſtratur. De epimythio & promythio. Fabulus quid, & fabiolus. Fabularum in oratione utilitas. Inſuper cur fingatur Thamyris à Muſis excæcatus. Thamus. Theut. Mileſiorum figmenta. Suis teſtamentum. Cap. VII

Eſſe inter homines quoſdam uelut natura principes, atq; item ſeruos. Delphicus gladius. Qui ſint angari. Aſtandæ. Veredarij ducis Mediolani. Pegaſarij. Stathmi. Poſtæ. Stathmia. Phryctoria. Item de agarico, & angonibus. Item qui opiones, & teſſenarij. Opion quid, & meconium. Agonice. Herculei agones. Agari Scythæ. Cereales. Anabaſii. Parangariæ. Parauere di. Veredum. Cap. VIII

Ficulnum lignum cuiuſmodi ſit. Fici folia cur dicantur thria. Thrinacia. Thapſus. Atharathrion. Curq; ficus arbor amara ipſa, fructus tamē prædulces gignat, & cur non iciatur fulmine. Iſchas. Phelomata. Olynthi. De caprificatione. Ficorum interim genera plura, & in ijs de puerorum ludo. Cenchramides. Farctum fici. Carpi. Gluma. Erineos an ſit agreſtis ficus. Opos. Opora unde. Opias caſeus. Sycomorus. Morus. Phytalus. Cymalitus. Syca unde dicantur. Hamadryadum hiſtoria. Ficedula. Martialis locus. Sycophantę. Vireta ficus. Ficari. Cap. IX

Quos dicamus inaffectatos capillos, affectatosue. Galericulus. Capillamentum. Phenace. Capillare. Capilliana ruta. Euphorbi cincinni. Pericephalea. Epaphæreſis. Stlengis, ſeu ſtrigil. Item de capillorum ornatu pluſcula. Quæ dicantur focalia. Cap. X

Capillos dici à Græcis τρίχας, inde deriuata pluſcula. Trichaices qui. Trichilæ. Trichorum. Spartiani locus, & Papinij. Diſtega, & triſtega. Trichina. Trichides. Trichiæ. Tricæ. Tricinus queſtus. Strangalides quid. Philippi dictum, in eum qui inficiebat capillos. Extricati uniones. Phœbæ capilli qui. Cap. XI

Veneris caluæ atq; item armatæ ratio. Qui nam ex mulierū capillis funes nexuerint. De Venere item pluſcula, ac teſtudine, & hirco. Aræ Mutiæ apud Plinium quæ ſint. Mutia feſta, & Marcellea. Cap. XII

De affectione quam medici capillitium dicunt. Item defluuij capillorum ratio. Capilli & ungues cur in defunctis augeſcant. Cap. XIII

Felicitatem eſſe rem diuiniſſimam. Virum bonum felicemq;, cur quadratū dicamus, & tetragonum. Quadratum dici de numero, figura, corpore. Plinthion. De fortuna quippiam. Equeſtris fortuna, & in imperatorum poni cubiculis ſolita aurea. Cap. XIIII

Quadratum corpus quod ſit. Quadrata compoſitio. Quadrati uerſus. Quadratum agmen. Quartarij. Quadratarij. Albarij. Albini. Quintiliani locus ex libro primo, capite De geometria. Cap. XV

Quadrantaria Clytemneſtra apud Cæcilium, quæ intelligenda. Cap. XVI

Cybelen uideri à cubo nuncupatam. Cubus unde, & quid. Item quid Cybe, ac Cybelis, & Cybele. Matroa. Matragyrtes. Mataiſmus. Cyberneſia feſta. Cybus. Cybiotates. Suetonij locus explicatur. Cap. XVII

Ex diuerſis cæli habitibus diuerſos euadere hominum mores. Perſarum ritus. Tictacœna, ſeu Telia. Saporis & Valeriani hiſtoria. Quintiliani locus emaculatus declaratur. Lucanus item illuſtrius enarratur. Perſes quid. Perſithea. Paſithea. Perſus piſcis. Perſinus. Perſica unde. ποφοί, in ueteribus libris quid ſit. Cap. XVIII

Non eſſe legem ueram, quæ ad optimum non perducat. Lex quid. Cur in numina referantur leges à ueteribus. De Minoe, Dracone, Zaleuco. Legum nullam eſſe bonam ex Gnoſticorum ſententia. Legum laus: & cur Platonis leges frigeant pleriſq;. Nomophylaces. Cap. XIX

Ad meridiem uergentes cur timidi. Ad ſeptentrionalia audaces. Italiæ ſitus laus exquiſita. Diagramma quid, aut programma. Diagraphe, diagrapharius, diagrapheus. Germanorum mores. Cap. XX

Pannoniorum mores, Britannorum, Gallorum. Martialis explicatur. De Braccis, & Anaxyride, ac Campeſtribus, & Rhemenſi tela. De Angonibus Francis. Matrona iugo. Campago. Cap. XXI

Cur Hiſpaniæ ſubterranea incolere dicatur Plutos. Curq́ in ea campos finxerit Elyſios Homerus. Hiſpanorum mores. Cap.XXII

Myſorum mores, item Thracum. Ctiſtæ. Ctitæ. Bendidia. Qui dicantur Abij: & aliorum quoq; populorum ratio. De Getis nonnulla. Itemq́ de Orpheo non indigna ſcitu, ac Libethrijs, & Tereo. De antro Zerinthio, ac Hecate, Cynoſphago, Oſtrogotis, Vuiſigotis, M. Craſſo, Myſia Cerere, & Myſeo. Cap.XXIII

Scytharum inſtituta. Apoſcythiſmus quid. Vnde dicantur Scythæ. Anacharſidis inuenta. Carrago quid. De Scythicis calciamentis, & Perſicis. Dauorũ ſeruile nomen unde propagatum. Hiſtia quid ſit apud Herodotum. Daulus quid. Daulis unde. Sarmaticus ludus. Scytharion. Thapſus. Melinus color. Chryſoxylon. Cap.XXIIII

Athenienſium mores, ac inuenta præclara: & cur iidem Autochthones dicti. Cur Cecrops duplicis naturæ. Romanorum grauitas. Monophyes. Diphyes. Eunomia duplex. In arcem referri quid. Heniochos Athenienſibus dici pro ditiſſimis. Aexonum dicacitas. Sphettorum ſugillatio. Romanorum laus. Romanos fuiſſe ciues Romano ſubiectos imperio. Cap.XXV

Cretenſium mores. Nonnulla de Spartanis. Periœci. Agelæ. Andrion. Cœmeterium. Calophori. Xylophori. Xenicæ menſæ. Ephori. Coſmi. Epharmiotæ. Clarotæ. Lerium quid. Oleria feſta unde. Cretomartis. Dictyna. Aphæa. Carme. Itẽ de Aegina, Lero, Ceo. De Caſſio Longino critico. Hieronymi locus reſtituitur. Cap.XXVI

Albanorum qui ad Caucaſum ſunt, mores: deq́ ſeruis qui apud eos Sacri nuncupantur. Cap.XXVII

Maſſagetarum mores: item Tapyrorum, Bactrianorũ. De Phigaleis pulchra, Caſpiorumq́, ac Derbicum item ritus. Cap.XXVIII

Medorum, & Armeniorum ritus. Vermes niuium. Niuis rubentis ratio. Veſtes talares quarũ ſint gentium. De Anaitide Perſarum dea pleraq; non ingrata. Ciceronis locus explicatur pro lege Manilia. Sacarum feſta. Saca dies. Mediſmus quid. Cap.XXIX

Cappadocum mores. Cappa triplex peſſimum, quid. Cur præſignia tam uitio, quàm probitate, dicantur Cappadoca. Cappadocius panis. Heptacometarum ritus, & Moſynœcorum. Inibi quid Moſynos. Stathmi. Paraſtades. Allagæ. Manſiones. Vares, hoc eſt βαρῖς. Item de Tibarenis. Stammata quid. Mel, quod ſtupidos facit. Colchorum mores. Cap.XXX

Indorum ueterum ac recentiorum ritus. Arbor tala. Herculem coli ab Indis, gigantis nomine. Acratopoſiæ certamen. Bibaces philoſophi. Xenocrates. Philoſophorum genera duo. Brachmanæ. Germanæ. Linum Indicum. Animam qui primi immortalem aſſeruerint. De columbis melinis, & nymphis Meliadibus. Hypomelides. Meliæ aſtragali. Orontis cadauer mirum. Milium. Meline. Melij homines cur. Cap.XXXI

Taxilitarum mores perabſurdi in filiarum nuptijs. Carmanorum ritus. Cap.XXXII

Sogdiorum iuuenum admirabilis animi magnitudo. Cap.XXXIII

Aſſyriorum ritus. Diſtinguãtur ne à Syris Aſſyrij. Ilium, Troia, Dardania, ciuitas una. Grammatia quid. Piſces deorum loco. Syrorum item mores, & Phœnicum. A quibus inuenta primum aſtronomia, arithmetica, geometria. De Aſtreo pauca. Phœnicoſtolà iacula. Iamblichus. Adad, & Adargatis. Virgo cæleſte ſignum. Chalcidia pocula. Siriaſis quid. Sirrum. Sirrus. Sir ciuitas. Phœnigmum quid, & ſiræum, aut ſycion. Syriſcus. Caput XXXIIII

Arabum ritus maxime miri. Zira. Siſyra. De ratione ueneni ſcitu non indigna pleraq;. Item de uiperis pulchra, & palſamo, ſeu balſamo. Scopeliſſare quid. Arabarchiæ uectigal. Arabarches. Lyciarches. Syriarches. Cap.XXXV

Nabatæorum mores. Nabaten uocari ex adulterio conceptum. Reges apud Homerum ſolitos ſibijpſis ſubſeruire. Saracenorum inſtituta. Erembi qui, & unde. Cap.XXXVI

Aegyptiorum inuenta, & eorundem ritus. Artophagi Aegyptij cur. Cylleſtia. Ammonij unde. Pan, ſeu Mendes. De ſuibus. Hermotybies. Cici. Calaſiris quid. Laura locus deliciarum. Dulcis cubitus apud Sardis. Ochi regis hiſtoria. Omphale. Lydorum libido. Abrotonum. Laurea in potu quid. Laura ciuitas, & Croton unde. Lauria locus. Plutarchi locus in Themiſtocle de Lauriotico prouentu. Cap.XXXVII

Aphro-

Aphrorum ritus diuerſiſſimi. De Mauruſiis pluſcula, & Cinganis. Aegidis origo, & quadrigarum. Hammata quid. Necnon de Carthaginienſibus. Ammon Iupiter unde. Parammon Mercurius. Gorgia quid. Gorgones animalia. Boues retro paſcentes. Plagion ſchema. In Libyam remittere ægrotum quid. Cap.XXXVIII

Clepſydræ notiones plures. Hydrologium quid. De clepſydrio item. Iupiter Ithomatas. Ephydor. Ithomea feſta. Diametri notio recōdita. Plutarchi locus explicatur in Demetrio. Quid ſit per diametrum moueri. Ariſtotelis obſcuritas illuſtratur. Cap.XXXIX

Vocabulum lutra quàm uarias recipiat notiones. Elytron. Anelytra. Luntæ aues, ac coniſtæ. Elutriare. Labandria. Luter. Lura. De lutrophoris, & corriuatis à lutra dictionibus. Hydrophoros puella. Hydrophoria feſtum. Erinnys unde. De aquiminarijs: aquarijs item, ac Cerere Luſia, & Erinnye, Arione equo. Neptuni & Cereris eiuſdem fabella. Puncta. A punctis. Neptunus cur Hippius, & deus maris. Neptunus itē Hippodromius. Luſius fluuius, & Gortynius. Aquatio, aquatus, adaquare. Cap.XL

CAPITA LIBRI DECIMINONI.

Alopeciæ morbo unde factum nomen. Hydrocephalæ affectiones. Pericranos. Quid alopecium. Alopecades. Vulpio. Vulpis fraus. Scolios. Scolopes. Scolopoma chærion. Cerdo. Cynalopex. Cinados. Smila. Baſſarus. Baſſæ. Scolecum, id eſt uermium ſpecies. Alopeconeſus. Apollo Epicurius. Scandalum unde. Baſſiadæ. Aethon uulpes cur. Alopeces. Pſyæ. Cap.I

Aſciam cruribus illidere, quid. De Antiphonte, ac Dionyſio. Dolabella ne dicatur, an dolobella. Dolabra quid. Cap.II

Craterem Helenæ, habere prouerbij formam. Nepenthes Homericum quod nam ſit. Piſta medicamina. Epipaſta. Chriſta. Item nepenthes auſcultationes. Antiphon cognomento Neſtor. Alypiæ ars. Cap.III

De Archytæ tabella, ſeu Platage. Plangon. Nympha. Dagys. Itē quid crotalū, & crotalus. Crocala. Cocalia. Aſcari. Lumbricorum ſpecies. Aſcarophori. Aſcarides. Ciriæ. Cirrhas. Tæniæ. Aſcalabus, & galeotes. Cirrhus color. De Platagonio quæpiam non inſcita, & Telephyllo, ac Anemone. Phennis quid. Partiliter. Platice. Cap.IIII

Athenodori & Philoſtrati iudicium de Iulio Polluce. Cap.V

Byzantij laus præcipua. Byzantios fuiſſe οἰνόφλυγας, id eſt uinolentos. Macedonis Philippi dictum præclarum. Cap.VI

De Pythagora enotantur pluſcula: item quibus argumentis comprobetur fuiſſe magus. De boue Empedoclis. Numæ inſtituta cur credantur Pythagorica. De Pythagoricis plura, & qui Pythagorij uel Pythagoriſtæ. Cap.VII

Mineruam cur Lacedæmonij Chalciœcum uocent. T. Liuij & Plutarchi codices emaculantur. Chalcopus. Chalcotypus. Thalamus æneus. Delphicum templum æneū. Item fori Romani tectum. Chalcidicum. Cap.VIII

Chalceum quàm multa ſignet apud Græcos. Chalcea feſta, ſeu Athenæa, uel Pandemus. Exchalciare uerbum. Chalceati dentes. Orichalcū. Chalcenterus cur diceretur Didymus & Bibliolathas. Exodion Didymi. Diexodica. Eudromi qui dicantur. Petronianus Valerius. Codones quid ſint. Tubarum ſpecies. Codion. Cap.IX

Aes cur à Græcis χαλκὸς dicatur. De chalco nummulo, & dichalco. Aeris inuentio & auctoritas. De Combe puella. Chalcas unde dicatur. Chalcis piſcis. Palea æris. Apothetæ. Synclides. Aeneæ uxor. Creuſæ raptus. Corœbus. Meteoroleſchæ. Chalcothece. Leſche quid. Aeneum uinculum cur pro perpetuo. De adamante paucula. Telephia uulnera, & chironia. Cyſoleſches. Leſchenorios Apollo. Aenea pocula ueterum. Cap.X

In cubiculo nola, quid ſit in Oratorijs Quintiliani inſtitutionibus. De tintinnabulis. Iaſſæorum hiſtoria. Cap.XI

Super Phauorino adnotata quæpiam minus extrita. Arſenothelyes. Eunuchorum deteſtatio. Vocis acutæ ratio in eunuchis, item nuditatis barbitij, curue amaſii ſint. Vocis magnitudo uel paruitas unde ſit, ex Galeno. Lææ quid. Interim imperatoris laudem eſſe præcipuam, indignationem comprimere. Dyſtrapeli. Atrapeli. Peſcennij Nigri

hiſtoria. Eunuchos non lædi in ſpiracula deſpectãtes, aliјs omnibus præfocatis. Cap.XII

Super uocis ratione adnotata pluſcula, deq; ſoni ac uocis interſtitio. Pollucis obſcuritas illuſtratur. Tertiata uerba quæ intelligantur. Thraciæ portæ admirabilis naturæ. Caput XIII

Sonus quomodo illabatur auribus. Cur ouali figura aures & lingua. Item pleraq; muſicæ conſonantiæ organa. Ficos obeſſe uoci. Cap.XIIII

Zame fons canoras reddens uoces. Calaſtri pueri, qui ſint. De Carneade & Antipatro. Calamouoas qui dicatur. Calamophori. Quid arteria, & unde. Pſithyriſſare. Pſias. Pſithia uitis, quæ & pramnia. Antiphona quæ dicantur. Antiſpaſis. Parocheteuſis. Cap.XV

Scruta quid ſint, & quid ſcrutaria, item ſcrutarius, ſcuta, ſcutriſcum, ſcrutea, ſcrutariam facere. Enarratur Horatius. Scutarij qui ſint, organarij, bractearij, tribuni armaturarum, & ſtabuli, parietarij, thurarij, ſcripturarij, ſcriptura. Cap.XVI

Super Mæandro & Protagora relatu non indigna quæpiam. Magorum ſententia de diuinis rebus. Item non temerè ab eiſdem admitti aliquos in diſciplinam. Item de ſophiſtis pluſcula. Parij ſophiſtæ. Ancalidophori. Ancalides. Phaceli. Sophiſma. Philoſophema. Aporema. Cap.XVII

Pythij hominum ditiſſimi hiſtoria, deq; uxoris eiuſdem non uulgari prudentia. XVIII

Hiſtoria Paridis paulo remotior, deq; inter deas iudicio, & Dardano eiuſdem filio. Interim & de Amandro loco, qui & Parius. Ceſtos hymnus qui. Item agonos. Paridem ab urſa educatum. Cap.XIX

Senectutem imbecillem euadere ob adoleſcentiæ intemperantiam. De Gorgiæ ſenio præuiridi. Cap.XX

Aetatum humanæ uitæ diſtributio. Ex catalogo eſſe quid ſit, uel extra catalogum. Fabulam ætatis peragere, apud Ciceronem quid. Vitæ metam quam ſtatuant pleriq;. Tranquilli locus explicatur in Auguſto de Mimo uitæ. De Moſe iucundum ſcitu. Plinij loca duo ex undecimo Hiſtoriæ naturalis, de pubertatis ratione amplius explicantur. XXI

Aetates humanas planetarum conſequi rationem. Mercurius cur negocijs præeſſe dicatur & lucro. Vnde ſit quòd præmaturo coitu barba promitur celerius. Tranquilli in Nerone locus de iuuenalibus ludis. Nymphis coæuus qui dicat. Martialis & Apuleius declarantur, necnon Horatius. Iuuenalia cur. Philoſophorum placita & Auicennę de ætatibus: item de fabula ætatis. Vocabula plura quibus ætates à Græcis diſtinguuntur: parectatus, triacatus, apodromi, apobomia ſacra, baliciotæ, baliotæ, balari, ballæ, pempeli, genea. Neſtoris ætas quomodo intelligenda. Cap.XXII

Aeneam pietate in deos ac parentem inſita, clementer à uictoribus tractatum Gręcis, ac liberum abire cum domeſticis permiſſum bonis. Cap.XXIII

Citharœdi prudens reſponſum apud Alexandrum fidibus utentem ruſticius. Quo pacto Linum peremerit Hercules, à quo muſica imbuebatur. Cap.XXIIII

De tityris, ſilenis, ſatyris, quæ ſit nominũ ratio. Sillus quid. Bacchus cur dicat Phleon: item cognomina alia. Aphlaſtus quid, & phoſſones, & phoſſonium. Orarium, oron, orobachi. Coruus cur ſatyra dicatur auis. L. Florus illuſtratur egregie. Cap.XXV

Diuerſi populorum mores, breuibus, ac miſcella enotati opera. Qui nunquã riſerint. De Ceo ſene caniciem coloribus obſcurante. Cap.XXVI

Zeuxin ſpectatum Helenam à ſe pictam neminem admiſiſſe, ni erogata prius ſtipe, quo nomine appellata eſt meretrix. Epicuri dictum nobile, Videri felicem, cui uitæ ſuppetant neceſſaria. De pecuniæ cura difficili. Cap.XXVII

Animos hallucinantes malis edoctos ſæpius reſipiſcere. De Hierone, Ptolemęo ſecundo. Phrage, & Damocrate palæſtrita. Cap.XXVIII

Super Electra adnotantur paucula, quæ dicta prius Laodice ſit. De Gyge, qui mulieres primus ἐυνούχισεν. Necnon de Alcimi Lydorum regis felicitate. Interim & Xanthi memorantur duo, poeta, & hiſtoricus. Cap.XXIX

Qua ex cauſa prædicent Delij, philoſophum non incelebrem Syrium Pherecydem tam tetro tamq; exitiabili peremptum fato. Cap.XXX

Herculeas columnas prius Briarei nuncupatas. Epaminondæ paupertas & magnanimitas, Perſarum regis munera ſpernentis. Cap.XXXI

Homi-

Hominum ingenia tyrannica uel mitia, ex geſtis rebus facile plerunq; coniectari. De Pericle, ac Gelone: item de Dionyſio poſteriore. Catapultæ inuentio. Cap. XXXII
Philippum uictoria elatum, ne unquam fieret rationis impos, iniunxiſſe puero, mane ingreſſus diceret, Homo es Philippe. Cap. XXXIII

CAPITA LIBRI VICESIMI.

Octimeſtris partus cur raro uitalis. Cap. I
Fabulā fieri quid ſit. Vitā noſtrā eſſe itē fabulā. Platonis de ſpe apophthegma. Cap. II
Maronis locus ex primo Georgico, Septima poſt decimam felix. Lunam humectare, non arefacere. Tetradiſtæ qui ſint. Cap. III
Sententia triplex de lunari lumine. Quibus probetur rationibus, lunam repercuſſu lucem non propagare. Cap. IIII
Lumen eſſe cæleſtium uirtutum uehiculum. Cur à nobis longius abeat ſol, nec luna eundem præferat ſchematiſmum. An item à planetis illuſtretur, uti à ſole. Rurſum quid lumen, ex Plotino & Proculo. Cap. V
Item de lunari lumine. Cur ſelene. Cur in Dianæ ſacris faces, & cur tergemina Diana, & Hecate. De Geryone paucula. Hecatompedon. Plutarchi codex emaculatur. Hecatombæum. Hecatombe quo ritu celebraretur. Mænides. Canes cur immolentur Hecatæ. Virgilij locus ex Bucolicis. Dictina. Triuia unde, & Diana. Cap. VI
Septem ab alijs dici lunæ permutationes. Quid phaſis. Iugum dici de Libra. Cicero inibi explicatur. De Diana, quam uocant Agroteram & Endymione. Cur Lunæ appellatione mundus ſignificetur, necnon mens noſtra. Lunæ domus, qui cenodromos dicitur. Synaphia in eadem quid, aut aporrhœa. Lunus deus. Virgilij locus ex libro tertio, Qua ſe plena per inſertas fundebat luna feneſtras. Cap. VII
Memoria matutina, quæ intelligi debeat. Quintiliani locus explicatur. Rurſum de memoriæ ui pluſcula. Cap. VIII
Reminiſci quid ſit. Aliud eſſe, iterum diſcere, aliud reminiſci, ex placitis Ariſtotelicis. Et qui in reminiſcendo ſolœciſmus. Pauca de Platonis reminiſcentia ex Procli doctrina. Animam non eſſe tabellam literis uacuam. Cap. IX
De Attico Herodis filio memoriæ nullius. Scipionis apophthegma in Appium, item Themiſtoclis. Cur Muſæ, Iouis & Mnemoſynes filiæ. Qui Amnemones in Cnido. Muſa quid ſit, ac unde dicatur. Themiſtoclis dictum de memoriæ arte. Muſonia ars. Lethe fons ad Trophonij ſpecu. Item alter Mnemoſynes dictus. Cap. X
De Scopeliano ſophiſte pleraq; non indigna relatu. Vitam eſſe uigiliam. Tranquilli hiſtoria illuſtratur. Vites in Aſia haberi prohibitas ab imperatore Domitiano. Cap. XI
Hominem cenſeri prudentiſſimum, quia ſit capitis non magni modi. Inibi quæ ſit congrua capitis uel magnitudo uel figura. Cur magnis uiris caput aperire, moribus receptū ſit. T. Liuij ex primo ab Vrbe condita locus aduerſum uitiligatores diligenter explicatur, ex more in ſacris caput uelandi. Hippocratis imago pileata, & laus eiuſdem. Bruti ſtatuæ cum pileolo & pugiunculis. Lyſimachi cornua. Periclis caput magnitudine uiſenda. Schinocephalus. Cephalegereta. Carides cur dicantur. Cap. XII
Cur capite deminuti fere impetuoſi ſint. Cephale unde corriuetur. Cepus quid, & unde. Aram potentiarum animæ eſſe in capite, quod & Olympus dicitur, & Trito. De Tritogenia pluſcula. Virgilij locus de Olympo omnipotente. Vranos pro capite. Tripſis. Diatrimma. Triton. Nili nomina. Cap. XIII
Super Lydorum inuentis & mollicie adnotata paucula. De Lydio ornatu, & maſturbatione. Aleæ & teſſerarum ac pilæ luſus inuentores, necnon aurei argenteiq; nummi. De Caryce & Candaulo cibis. Eunuchas fœminas quis fecerit primus. Agneon locus, ſeu dulce certamen. Omphale. Item pilæ inuentores. Phennis unde. Cap. XIIII
Quàm late pateat animæ rationalis imperium in corpus. Vnde ſit grauidarum mollicies, & appetitus abſurditas. Imaginationis potentia in generando. Ouium hiſtoria fœtus producentium albos inſpectis coloris eius uirgis. Cap. XV
Exempla hiſtorica ad idipſum. Cap. XVI

Quid

Quid ſit imaginatio,ſiue phantaſia.An cum opinione coniungatur. Prius,cur imaginatio uiſum dicatˉ,uel uiſio aut phantaſia.Catalepticus qui,& euphantaſiotos. Cap.XVII

Ventorum finalis ratio quæ ſit,deq́ eorundem materiali cauſa. Flatum à uento diſtare.Aeolipilæ quid ſint.Aera,pro pila.Empedoclem dictum fuiſſe Colyſanemam.Aſininæ pellis proprium.Aeolus cur uentorum rex. Cap.XVIII

Ventorum ſpecies aliquot,uulgo haud ita notæ.Apogęa retinacula,ſeu epigæa,Amuſium organum. Strobilus quid. Coccalus. Strobiline reſina. Conos. Pallas Anemotis. Sardinia cur peſtilens.Sardoa herba.Sardonius riſus.Pleſiſtius uentus.Pleſignathus panis.Phyſignathos.Acrophyſium. Plæſion. Plinthion. Plutarchi in Solone locus. Phyſema pityinon. Ventorum aræ.Tempeſtas quid,& uis maior.Tropeæ pluuiæ.Boreæ templum,& feſta.Boreaſmi.Tempeſtatis ædes. Cap.XIX

Super Polemone enotata quæpiam. Manu ſolœciſmum facere quid. Quintilianus illuſtratˉ. Varus Pergæus.Pelargi cognomen.Itē quid typos bis,& tyrbe.Type. Cap.XX

Manum in Aetolis habere,ac mentem in Clopidis, quid ſit. Aetolorum furta. Aetoli epitheton quid ſit, & unde, Aetoli bellaces, ac monocrepides. Legati Carthaginienſis hiſtoria.Clopia.κλωπᾶδαι. Cap.XXI

Pterophori apud Plutarchum in Othone qui nam intelligendi. Item quid ptera, aut pteromata.Plutarchi locus reſtituitur.Peripteron.Pſeudoperipteron. Cylarabis. Pterophori ſacerdotes.Ptila quid, ac unde. Pennatis pedibus ſalutare. Pterygophorum pro ſuccino cur. Cap.XXII

Plutus diuitiarum deus,cur cæcus effingatur.Herodis ſophiſtæ munifica,& proinde mirabilis natura. Chalcidiſſare.Auaritiæ improbatio.Aloadæ qui dicantur. Auri laus ex Pindaro.Liberalitatis commendatio. Deum quoq́ eſſe uænalem. Cap.XXIII

Diuitiarum uſum quem eſſe deceat. Vſia & periuſia, quo differant. De Marco Antonio,Ptolemæo,Bione. Diuitiarum genera duo. Ariſtodemi, Caij principis & Neronis hiſtoria.Profeſſio ſenatoria quæ dicatur. Cap.XXIIII

Carthaginienſium & Homeri ſententia de diuitijs,item M.Craſſi ac Cęſaris.Eulogiæ quid. εὐοῖ. Eua mons.De Solone,Themiſtocle,Timotheo,Pelopida:item de Pluto cæco, & Phryne. Aphnij ſacellum. Theſaurum recondendis pecunijs ſtructum à Minya primum. Tirynthi mœnia. In adulteros lex prima. Domitiani in ædificando prodigentia. Cap.XXV

Lapidem Lesbium in funeſtas admitti domos ſolitū.De Herode ac Lucio, item Marco imperatore.Lapis niger in comitio.Romuli monumentum. Cap.XXVI

Nobilitatem in aſtragalis geſtare,quid. De Herode item,ac Rhegilla uxore. Aſtragalus quid,ac epiſphyrion,& aſtragaliſis. De talorū figuris, aut numeris. Diagrammiſmus quid:grammæ item,ſeu lineæ.Cuborum inuentor.Peſſorum luſus. Petteutice. Coleps. Midas iactus.Aſtragali in ſacris menſis.Aſtragalion. Cap.XXVII

Cur lunulas geſtarint in calceis Romani ueteres.Nobilitatem nil prodeſſe,ni adſit uirtutis meditatio.Terræ filij,qui dicantur. Cap.XXVIII

Vocabula plura de rebus conformata quæ geſtantur. Item ad id pertinentia alia. De hypomochlio,uecte ferreo,& lingula.Sera.Moloche, ſeu malache. Serra. Serram ducere. Serratura quid. Vectiarius quid,& mochlos. Mochlia. Exholcyſmus. Phragma. Vectigaliarij. Fiſcarij. Sceuophora. Comiſtrum.Phoretrum. Phorion. Phractici ſatellites. Caput XXIX

Inuidiæ deteſtatio. Quid inuidia. Prouerbium, Aegyptio Scytha non inuidet. βασκάνια ridicula. Coros pro inuidia cur. Palemedis poemata. Tiberij liuens ingenium. Caput XXX

Quem Aegyptiū ſophiſten intelligamus.Deq́ Proteo allegorice pluſcula. Cap.XXXI

An credibile ſit,ſilentem lunam aliquid in nos agere.Qui dicantur Icadiſtæ. Athenæi locus declaratur. Cap.XXXII

Adulationis malum.Quid cercopiſſare. Quæ climacides. Adulatorum appellationes diuerſæ. Crocidiſſare quid. Carphologia. Carpi, carpiſculi, carpæ, pericarpia. Capreolus. Tylæ. Crocylia. De Dionyſii adulatoribus, & Antigoni. Adulatorum cognomina plura.Colax unde,& item Cœlia, & Bucolos. Cœla. Stena. Clymenus pro Plutone.

Cælius mons,qui & Querquetulanus unde.Thopica.Thopes.Tiberij & Porcelli hiſtoria.Clímax quid. Cap.XXXIII

Vitæ diuturnioris breuiorisq́ rationes ex philoſophorum ſcholis:item de ratione maris & fœminæ in plantis: atq́ inibi Plinius illuſtratur. Vlyſſes cur dicatur corax, ſeu coruus. Cap.XXXIIII

CAPITA LIBRI VICESIMIPRIMI.

Cur ſexus uterq́ minus in plãtis diſtinguatur. Cur Iupiter dicatur mas & fœmina. De Proteo nonnihil.Iupiter phyſicus qui.Cur Herceus Iupiter oculorum trium.Iupiter imperator.Pentapylon Iouis. Arbores in quo ſimiles habeantur inſectis, & quo differant. Inſecta cur ſi diſſecentur uiuant,ſed non diu.Cingere arborem quid ſit. Cap.I

Climactericos annos à Ptolemæo haudquaquam probari. Cap.II

Quibus conſtet ſanitas,quibuſue conſurgant morbi.Cur tam longæui ante diluuium. Cur Cyrnij macrobij.Mellis præſtantia in producenda uita. Democriti hiſtoria. Manna quid.Proegumena in morbis quid,& catarchonta:item acceſſio,& paroxyſmus. Hygienus qui.Item gymnaſtes,ac pædotriba. Cap.III

An mors ulla dici naturalis poſſit. Naturale,non uno intelligi modo. Fatum capi pro natura.Virgilij locus explicatur. Cap.IIII

Aphetica in cælo quæ dicantur ab aſtrorum peritis,& qui aphetæ:item apheteria quæ ſint.Aphanetæ ſtellæ,ac ſynodicæ,& acronyctæ. Proſthetes planeta, ac aphæretes. V

Super Hermogene ex Græcis deprompta quædam periucunda. Cap.VI

Procemio male uti, quid ſit:itẽ de Philagro ſophiſta:itẽ dici procemiũ pro hymno. VII

De Ariſtide Adriano.Qui dicantur uomentes.Scomma in Philippum. Cap.VIII

Vomentes item qui dicantur.Pompeij ſcomma in Marcellinum. Vomitus ratio.Drimyphagia quid.Cotabiſſare.Lecanion.Lecane.Lebetion.Scapha.Ecbolia,& phthoria, item emetica. Cap.IX

Nil prorſum corpori indulgendum uoluptatis nomine. Iuliani imperatoris hiſtoria. Sophoclis dictum. Carcerem inſtruere, quid ſit. De Platone, Pythagoreis, & Plotino, & Ageſilao. Cap.X

Homo uerus quid ſit,ex Platonicorum ſententia.Duas eſſe quodammodo in nobis animas. Valeriani imperatoris uirtutes eminentiſſimæ. Cap.XI

Hominem ab alijs finiri ex anima corporeq́ concinnatum. Homo interior & exterior qui ſit. Cap.XII

Adam & Euæ allegorica ex Platonicis ſignificatio. Cap.XIII

Argiuo ſcuto dignus,prouerbium, quam rationẽ habeat præter Zenobij ſententiam. Certaminum feſtorum præmia uaria.Sagma quid. Plutarchi locus explicatur ex Arato. Defenditur lectio in Lactantio grammatico.Scutum ſacrum.Sigmata in ſcutis. Sagmaria.Solenoides.Scutariæ fabricæ,& id genus aliæ. Cunicularij. Sacos cur dicatur. Scuta genibus illiſa quid indicarent,ac quid peruerſa. Cap.XIIII

Iouem lapidem iurare, apud Gellium quid ſit, Ciceronis locus explicatur ex Epiſtolis.Priui ſilices.Priuæ uerbenæ. Cap.XV

Haſtarum auctoritatem fuiſſe ueteribus religioſam. Materæ deæ. Haſta pura, & præpilata quæ ſit.Sceptrum Agamemnonis pro deo.Tyli ferrei. Haſtam & caduceum mittere.Caducei ratio.Quid cerycium,& quid cerices.Seneca declaratur.Præconũ ſpecies. Plutarchi locus reſtituitur ex Pelopidæ uita de Alexandri Pherei haſta. Cap.XVI

De auctionum haſta & magiſtris. Cicero & Fabius explicantur. Item locationum & ſalutis haſta. Cap.XVII

Haſtici ludi,ſiue xyſtici.De xyſto,& deriuatis inde.Trigonum apud Elidem, & maltho.Caſei ſpecies.De Aeganea & Ancyle bis,ac Gæo,& Sigymno.Item plura ad haſtas pertinentia. Cloſtra quid. Necnon quid rectis aut infeſtis haſtis uenire. Phalanx quid, & ceraunobolos legio cur dicatur. Pſili. Hoplitæ. Peltaſtæ. Currus bellici. Quadorum bellum. Cap.XVIII

De Iſthmo. Prouerbium quod eſt, Iſthmum perfodere, quam rationem habeat. Papinij locus ex quarto Syluarum explicatur. Qui adorti ſint rerum naturæ faciem hic aut

aut alibi mutare. Chalcidicum fretum ponte iunctum adaggeratumq́. Iſthmi notiones, & deriuata. Aula. Aulon. Euripus. Tænia. Cap. XIX

Equo Sophocleo ſimilis, prouerbium quid inferat. Item Damiani & Sophoclis hiſtoria. In quo taxetur Sophocles. Plauti defenſio. De equo Probi Imperatoris. Cap. XX

Coloneus Oedipus cur dicatur. Colonos fuiſſe in Attica duos. Euryſacion quid. Colonarij. Colonitę. Colonæ. Colonarium quid. Columbarium. Columba unde. Interim & de equo Sophocleo, & de Antigones ſyrmate. Domitius coarguit̃. Rhinocoluſtes Hercules. Apoſyrmata. Syrmæa. Cap. XXI

Hippon apud Græcos dictiones intendere. Hippobinus. Laſtaurus. Proculi hiſtoria. Taurus quid. Elephantini libri. Orica iuga. Cillones qui ſint. Plura ab hippos deriuata. Hippomanes. Hippobotæ. Hippotrophium. Hippotrophia. Polion. Prophoros, & acoſte quid: item lochia. Hippodromus ſophiſta. Bupori obeliſci apud Herodotum qui ſint. Hippoſtaſium. Statos equus. Hippocoryſtæ. Corys. Coryna quid. Hippotigris. Taraxippus. Amphion & Orpheus magi. Marmax procorum Hippodamiæ primus. Hippocentaurus qui. Ampyx. Sclerus. Hippagus. Hypagus. Plinij locus perpenditur. Cap. XXII

Quæ dictiones item Græcis amplitudinis ſignificantiam habent. Aeginæa mercatura. Quid rhopon. Rhopes. Rhopographi. Strabo illuſtratur, item Virgilius. Aeginæum pro magno. Rhoptron. Aetnæum item pro magno, ſic & Parnaſium. Pſammocoſium. Pſamathos. Amathos. Gargara. Carcinus unde. Rhypæa. Rhox. Melan. Aſterium. Cyaneum. Agroſtes. Rhypos. Cap. XXIII

Quos dicamus equos Lycoſpadas. Lycos frenum, ſeu lupatum. Lycophilios. Lycophos. Lycophones. Lycea Diana. Lapis ſacer. Oreſtis expiatio. Oreſtis ſcena. Lupus. Lycopodes qui. Lymax. Lymata. Item Phaſiani equi, & Neſæi. Chelidon. Veredi. Veredarij. Chamelæ. Curſus publicus, uel fiſcalis. Tractatoria facultas. Phoruades. Trophiæ. Empyi. Atrophi equi, & anagogi. Lactiſtæ. Cacopodes. Caballatio quid. Exophthalmus. Cœlophthalmus. Chamelæ. Cæſaris equus, & Caligulæ. Cirſi. Lichenes. Ephippiũ. Fuluius, qui equam inibat. Onochelos. Aſini caput à Iudæis coli. Hippona, & onoſcelis, & hippo. Equus primus. Neptunus Hippius cur. Centrineces. Encentrides qui. Peroriga. Plinij locus perpenditur. Equus ligneus apud Troiam. Caianus locus. Aeolopolus quid. Cap. XXIIII

Prouerbium de Corintho ſuperciliosa, quam habeat rationem. Corinthi felicitas. Aes Corinthiũ cur pretioſum adeo. Mixobarbari qui ſint apud Corinthios. Aetes. Cap. XXV

Iouis Corinthus prouerbium, quem habeat ſenſum apud Philoſtratum. Quæ dicantur anacalypteria, & encalypteria. Nymphæ quid, & unde. Encalymmata. Epicalymmata. Edna. Opteria. Diaparthenia. Necrocorinthij qui ſint, & quid defunctus. Mortuale, morticinum. Sepultura. Necropernas. Lycophronis ſuggillatio. Cap. XXVI

Super Heraclide ſcitu digna quæpiam de Græco excerpta penu. Lepidum Ptolemæi factum. Cap. XXVII

Qui maledicta leniter tulerint, Antigonus, Philippus, Auguſtus. De Demochare, qui dicebatur Therſites. Cap. XXVIII

Conſtantiæ bonum. Leuitatis fœda ſuggillatio. De animi mobilitate. Deſultorium ingenium. Fortunæ appellationes diuerſæ. Volaticus qui. De Tutilina dea. Plinij locus explicatur ex libro octauodecimo. Cap. XXIX

Deſultorij equi unde, & qui dicantur. Iulij Pollucis codex uindicatur à uitio. Hamatrochia. Harmatrochia. Amphigyi. Amphippi qui ſint: item hamippi, & prodromi. Caballi. Manni. Cap. XXX

Equitum ſpecies plures. Dimachæ. Epigoni. Monippi. Zygij. Pareori. Paraſyri. Siræi. Siræ. Parabates. Anabates. De curribus bellicis, & certaminum ſacrorum ratione. Erichthonius quadrigarum inuentor. Nomina armorum quibus equi muniuntur. Clibanarij. Cataphractarij. Baſtalus. Subſellares quid. Catalogi libri, & tactici. Selma. Sellium. Selmides. Nauium ſtructores primi. Nauale bellum item omnium primum. Cataſtromata. Propli naues. Aminocles naupegus. Bucellarij. Seuir. Oſtenſionales. Campion. Agema. Sariſſophori. Amici equites. Laphytæ. Centauri. Hippocoryſtæ. Aſtrabe. Vngula equina. Coryphæa quid. Cucuma. Borchiæ equorum. Boryſthenes equus. Cap. XXXI

De

De Aeliano ſophiſta quædã inuulgata minus. De Socrate & Aglao Pſophidio. XXXII
Antipatri præſtantia in ſcribendis epiſtolis. Epiſtolam quid illuſtret præcipue. Deorum præceptores qui dicant. Mos referendi in deos. Faſtigiũ decernere quid. Plutarchi locus de Acroterio domus Cæſaris. Antigoni hiſtoria. Laſanophorus quid ſit. XXXIII
Cur multis rebus ſit contributum dei nomen. Iuuenalis locus perpenditur de Pecunia dea. Veterum de deo placita. Deum inuenire eſſe impoſſibile. Homochetæ dij. Dei deſcriptio perdocta. Diuina quomodo indipiſcamur. Deus cur dicatur. Cap. XXXIIII
Alexandrum appetiuiſſe dici ſe deum. Lacedæmoniorum prudens in eo decretum. Antigoni commonitio ad filium. Cap. XXXV
De Titormi buſſeque incredibili robore: itemq́ de Milone paucula. Vnde natus adagio, Alter hic Hercules. Cap. XXXVI
Periandros fuiſſe duos, Miltiades tres, Sibyllas quatuor aut decem, Bacchides tres. Quos educauerint bruta. Apellis dictum de Protogonis Ialyſſo. Cap. XXXVII
Quos ab infimo gradu ad maximum dignitatis faſtigium euexerit proſperior fortuna. Interibi quid tymbalus & tymbades, necnõ catapontiſtes Oecotrips qui ſit. XXXVIII
Diogenis apophthegmata duo, in Demoſthenem unum, in Spartiatam alterum. Scita quoq; Ariſtotelis commonitio ad medicum, à quo inuiſebatur æger. Cap. XXXIX
Socratis in laſciuientes noctu adoleſcentes conſtantia. Eiuſdem apophthegma de Alcibiadę muneribus: item in eum qui diceretur magnum quippiam expetere, arduumq́ factu: necnon de otio. Cap. XL
Super Eurydamante pycta, & notæ dicacitatis homine Zoilo adnotata de Gręco penu quæpiam. Cap. XLI
Scitum Dionyſii reſponſum, quòd relictum à parente imperiũ nequiſſet ſeruare. XLII
Meſonis aſſimulatus furor, ne cum Athenienſium reliquis Siculam iniret expeditionem, quòd aſtrorum peritia futuram prænouiſſet afflictionem. Cap. XLIII
Dicta uel facta quorundam ſcitu digna, quæ ex diuerſo, miſcella uelut opera ſunt in unum congeſta. Homeri laus. Oſtraciſmi inſtitutor primus. Pindari & Corinnæ hiſtoria. Boreæ honores apud Thurios. Cap. XLIIII
Zaleucum filio iuſſiſſe alterum ex oculis erui, alterum ſibi, ut lata à ſe de adulterio ſeruaretur lex. Adulterij pœna apud Gortynam. Cap. XLV
Silentij bonum ex Græco diſticho. Animantia ſilentio quandoq; ſalutem tueri. Numæ inſtitutum. Tacita Muſa. Gnathænæ meretricis hiſtoria lepidiuſcula. Silentiarij qui dicantur. Comes, magiſtratus multiplex. Domitiani uerbum, ſilete. Cap. XLVI
Prudens Olympiadis apophthegma, quo Alexandri tumorem repercuſſit, diuina ſibi quærentis in uita. Cap. XLVII
De inſula Samo, & in ea feris quæ dicantur Neides, & hirundine alba, Aeſopo, Hermodice item Midæ uxore, Cumæis prima quæ nummos cudit. Adulterij ſupplicium apud Lepreos quod fuerit. De Lucania, ſeu Samothracia, & Lamiſco, & Theſpienſibus, & Magnetum malis, ac inſula Icaro, & piſcium excellentia, ac Georgio Trapezuntio. Artem didiciſſe, uel aruo ſtuduiſſe, ubi ignominioſum. Cap. XLVIII

CAPITA LIBRI VICESIMISECVNDI.

Prolepſin, id eſt de dijs anticipationem omnium eſſe mentibus inſitam. Cur deo ſummo ſolem perſimilem dicat Plato. Cap. I
Quàm abſurda prioribus deorum uarietas. Deus ignotus Athenis. Dei ſummi deſcriptio. An recte in dei mentione apud Ariſtotelem ζῶον transferatur animal. Sanitas dea, cui dicarentur capilli. Cæleſtia qui primum adorarint. Vnde dicatur theos. Cæleſtia an uiuant. Apomyius Iupiter. Spodius Apollo. Gratiarum ſacra. Dij maiorum gentium & minorum. Lexiarchicum quid. Thraſeæ hiſtoria. Iupiter liberator. Cap. II
Diuinorum inſcitia ubi exorta primum. Deorum multitudo ex Varrone. Item deum eſſe unum, nomina plura. Stator unde dicatur. Strator qui. Quid Amum. Quid Phtha, & Oſiris. De Meliſſeo itẽ, & Meliſſa, ac Iunone, & Nymphis, ac Boni templo. Nomij montes. Pannomius. Melpia locus. Marnas Iupiter. Cap. III

Platonem & Platonicos nonnullos ſentire, unũ modo eſſe deum. Deus unde. Cap.IIII

Super Memnonis ſepulchro & ſtatua ex Græcis adnotata pluſcula, unde Iuuenalis illuſtrat̃. De Rhodio Memnone, ac Palto, Dipalto, Euhelio, & Memnonidibus. Suſa cur dicantur. Item quid Apaſtia, & Paſtus. Cap.V

Prouerbium quod eſt, numerare nouit, quam uim habeat. Deq́; arithmetice occultiore. Cuiuſmodi ſit illud, Deum omnia in numero, menſura, pondere perfeciſſe. Cap.VI

Pythagoræ placita de monade, ac dyade: item de pari, impariq́;. Cap.VII

De nouenario numero. Virgilij locus explicatur ex Aeneidos primo. Heliconides Muſæ. De Helicone muſico organo. De Muſis pulchra. Febrium ſpecies. Cap.VIII

De monade. Curq́; ea ad deum referatur. De ternario item ac quaternario. Triembolum quid, & decembolum. Medici diatritarij, hæmophoui, pſychrophoui. Tetraſtiche, pentaſtiche. Quaternarij ſcrobes. Quaternaria tabula. Cap.IX

Quinarij numeri potentia. Cur ſenſus tantum quinque, & quæ præcellant ſenſibus. Pempazin quid. Pempobolum pentadactylus. Pentaſublon. Triobolum. Ius quintæ relationis. Quinta, uectigal. Cap.X

De ſenario numero, & quæ numerorum partes dici iure poſſint. Numerorum rationem haud eſſe contemnendam. Cap.XI

Multiplex ſeptenarij poteſtas. Cur ante diem ſeptimum infanti non imponeretur nomen. Amphidromia. Liberales cauſæ. Androcles annus, & climactericus. Andracos. Andricelos. De partu ſeptimeſtri, item octimeſtri, & de Saturno paucula. Cap.XII

De octonario. Vbi octimeſtris partus uitalis. Exterricinei qui ſint. Epitoca. Epitheca. Reſtituuntur dictiones in Digeſtis duæ inſigniter labefactatæ. Epithetos epiſtola quæ. Gellius illuſtratur. Parcarum nomina. De Ilithyia, & Telepho. Octonario ſignari iuſtitiam. Cap.XIII

Denarij numeri poteſtas. Thracum in numerando mos. Dextræ porrigendæ ratio. Vnde dicatur decas: & quid ita eo nomine dicatur mundus. Cur in ſupplicijs denario numero utatur Plato. Virgilius explicatur. Decatones, decateutæ, decatelogi, icoſtologi, decaduchi, decaproti, pentaprotia, decennia, decennalia, encænia, protoſpatharij. XIIII

Ex numeris qui dicantur lineares, plani, ſolidi. Numerus quid. Qui numerus dicatur potentia, & qui actu. Digitus in numero quid. Item articulus. Supernumerarij. Super numerũ. Numerarij. Numero dicere. Numerorũ & computationis inuentor Theut. XV

De medijs duobus arithmetico & geometrico. Plutarchi illuſtratur obſcuritas. XVI

Cauillum ſuper litera μ, qua Dionyſio concionis habendæ facta poteſtas eſt. Quid morologia. Quo ſenſu dicatur, ſortitus es τὸ μ, præter Græcorum interpretamenta. De Dionyſio ſeniore pluſcula. Item de iuniore pauca. Dionyſocolaces qui, & Alexandrocolaces. Proſagogidæ. Proſagogion. Grammation à Græcis dici ſortem. Cap.XVII

Cuiuſmodi foret mos ſortiendi per literas Athenis: item inter athletas. Qui dicatur ephedrus, aphedrus, & ephormus. Ephemerum. Cap.XVIII

Potentiam ui quadam inſita ſapientiam cooptare. De Ioue, Saturno, Pallade. Athenæum quid. Vlyſſeum. Sais. Singa. Zoſteria Pallas. Zonæ appellatione quid intelligatur ueteribus. Monozoni. Monazonium. Septizonium. Conſtillati balthei. Parazonium. Cap.XIX

Epilogus præſtantiſſimorum regum ex ueteribus memorijs. Plutarchi codex emaculatur. Macedonibus fuiſſe cautum legibus, ne trophæa conſtituerent. Elephantes quis habuerit in Europa primus. Cap.XX

Philoſophos qui imperia arripuerint, crudelius illiteratis rem adminiſtraſſe. Stephanophorus qui. Baſileus, Cœranus, Hegemon quo diſtinguantur. Cap.XXI

Tyrannos raro conſeneſcere, amicorum inopia potius quàm auri. Cap.XXII

Regium eſſe, ne tenuia quidem aſpernari. Apologia aduerſus ſupercilioſos uitilitigatores. Mnaſeam cur ueteres Salpam cognominandum cenſuerint. Spartanorum ſacrificia prætenuia. Cap.XXIII

Super omnem irin, adagio quid ſit. Iridis rationem eſſe admirabilem, & cur Thaumantis credita filia: item appellationes eiuſdem uariæ: ac cur dicta arcus dæmonis. An in ea ſint clementiæ diuinæ præſagia. Item de cataclyſmo, ſiue abluuio, & cõflagratione, ſiue

ſiue ecpyroſi. Cataractæ cæli ruptæ quæ intelligantur. Demum de columba indice ſubſidentium aquarum. ex Plutarcho. Cap.XXIIII

Affectionũ quę in aere fiant, ratio duplex. Item uidendi per lineas. Remus cur in aqua uideatur fractus. Iris quomodo fiat, & eiuſdem colorum diſtinctio. De ophthalmicis nonnihil. Cap.XXV

Item quę requirantur ad iridis effectum. De quodam, qui imaginem ante ſe propriam uidebat. Cap.XXVI

An lunaribus radijs effici poſſit iris. Plinius emaculatur. Cap.XXVII

Rotundationis in iride ratio: itẽ colorũ. Cur Heſiodus irin dixerit πολυώνυμον ὕδωρ. Senecæ locus reſtituitur. Cap.XXVIII

Obſeruationes item ſuper iride plures. Maronis locus explicatur, necnon Plauti, ac Propertij. Cap.XXIX

An recte dicatur, iris caua nube concipi. An iridis colores ſint ueri. Cap.XXX

An ex iride odor accedat uel terræ uel arboribus. In oriente cur odoratiora conſurgant. De aſpalatho, & rhamno. Cap.XXXI

Iridis notiones aliquot. Radix marica. De melino colore, & giluo. Quid meline, melinophagos, melothra. Κυανίζειν quid. Iris pro arcu, unde dicatur. Aquarium dici de iride. De arquato morbo nonnihil. Cap.XXXII

CAPITA LIBRI VICESIMITERTII.

Super Phrygij ac Pieriæ amore adnotata paucula, deq; indidem nata parœmia. Cataphryges hæretici. Cap.I

Amor, cur apud Platonicos dicatur dæmon: & cur admirandus. Amoris principium quale ſit. Cap.II

Venus duplex quæ ſit: deq; amore gemino. Vraniam Venerem qui adorti colere primi ſint. Malum punicũ in Cypro à Venere ſatam primo. Mitra Venus. Quibus dijs non prolibaretur uino. Nephalia ſacra. Nephalia ligna. Thymum unde. Cap.III

Cur amor heros dicatur, item eros: necnon amoris commendatio. De amicitia quæpiam haud exculcata: item Cratero, & Hepheſtione. Cap.IIII

Semiramidis ſepulchrum. Auaritiæ ſuggillatio, cum Philippi apophthegmate. Item plura de Semiramide. Quæ ſit Derceto, ſeu Atergatis: item Aſtarte. Piſcium cæleſtium hiſtoria. Chelidonia. Aſtures aues, & falcones. Quæ dicantur manica, mannos, mannophoros, manni, burdi, burdones, maniacia. Gatis regina. Hieronymi ad Pammachium locus reſtituitur. Agron Nini filius. Cap.V

Quæ ſint ſeptem orbis terræ celebrata ſpectacula: quamq; in ijs euariet hiſtoria. Capitolinus Iupiter, qui Coryphæus. Diana Coryphæa. Interim de Serapeo Alexandriæ. Pyramides cur dicantur. Cap.VI

Byſſina uerba, quæ intelligantur. Quid in oratore præcipuum: deq; in oratione magnificentia, & ſplendore. Aſiatica oratio. Quid epiphonema. Virgilius illuſtratur bis. Cyriologia. Altercatio ab oratione quo differat. Sine controuerſia quid ſit. Actio & oratio quo differant. Hordearius rhetor. Cap.VII

Byſſina ueſtimenta quæ ſint. De phæo paucula obiter: deq; lineis, ſeu camiſiis. Amorgina ueſtimenta. Leucophæus, leucotheus, leucothea. Thapſinus color. Cap.VIII

Indi ſagittarij exemplo commoneri nos, quàm ſit famæ parcendum. Indorum ſagittæ quantæ, quales'ue habeantur ex hiſtoria. Chele. Glyphis. Glyphon. Glyphanon. Glyphium antrum. Glyphiæ Nymphæ. Crenæ. Cap.IX

Qua ratione inficerent ſagittas Scythæ: deq; eorundem more in ſagittando. Tollitur ex Plinio obſcuritas. Arabas item, ac Indorum nonnullos tingere ſagittas ueneno. Cur Galli ſagittas helleboro collinant. Toxicum unde. Conion. Coniazomenos. Brachmanum mos inficiendis ſagittis. Cap.X

Qui dicantur computatorum digitis ſimiles. Orontis hiſtoria. Scirpum dici uitioſe, at ſcrupum recte. Digitorum geſtu ſupputaſſe ueteres. De Iano paucula. Ianuarius unde. Cap.XI

Quo digitorum geſtu ueteres ſupputarint. Grūnij hiſtoria. Digitorum crepitus apud priores quid innueret. Cap. XII

Quintiliani & M. Tullij auctoritates prædictis accommodantur, & Iuuenalis quoq;. In digitos mittere, quid: item in digito mori. Cap. XIII

Aegyptium iudicem ſanctum intelligi. Iuſtitiæ laus. Stachane quid. Acriſia quid, & acritos. Ageſilai, Philippi, Antigoni exempla. Adecaſtos iudex qui, & unde. Alexandri in iudicando mos. Cap. XIIII

Iuſtitiæ aſtruitur excellentia & difficultas. Cur iuſtitia bonum dicatur alienum. Et cur alicubi dicat Ariſtoteles, iuſtitiam eſſe quiddam exiguum. Cap. XV

Iuſtitiæ legitimæ finitio. De iuſtitia particulari, deq; eius partibus, diſtributiua, & commutatiua, ſiue correctiua. Vnde dicatur dicæum, & dicaſtes: necnon medium, ſiue μέσον. Syndicos quid. Dice, ideſt iuſtitia, cur Iouis filia. Qui dicantur chirodicæ. Epidicos quid. Cap. XVI

Repaſſum Pythagoricum deſtruitur. Gratiarum in urbibus templa quam habeant rationem. De nummi uſu, & nota. Permutandi conſuetudo apud ueteres. Epiſemum argentum, uel aſemum. Apephthon aurum. Cap. XVII

De iuſtitia interna, & iniuſtitia. An ſibi quis iniuriam facit: ac, ſit'ne ad ſeipſum iniuſtitia. Plato Ariſtotelesq; pugnare uidētur. Homicidiū ſui an admittatur legibus. Ca. XVIII

Quibus iuſti cognomen ſit adoptatum. Inibi Ariſtidis hiſtoria. Apollo Dicæus. Terra iuſta. Agyrtica quę ſint, & quid ad Agyrticas tabellas recidere. Propertius explicatur. De Eleis & Pedalijs Indis. Laudum iuſtitiæ epilogus. Silentium in iudicio quid. Plauti locus explicatur ex Amphitryone. Iuſtum à lege, quo ſecernatur interſtitio. Quintiliani ex libro tertio illuſtratur obſcuritas. Cap. XIX

Iram in puniendo præcipuè reprimendam. Cotys Thracum regis exemplum, necnō Auguſti. Druſi iracundia. Iræ fœda ſugillatio. Microlypus qui ſit, & crypſicholus. Crypſinus. Cap. XX

Quæ pro ira dicantur apud Plutarchum à Gryllo in Brutum deformato. Quæ rurſum aduerſum ea excogitari rectè ualeant. Iræ medicamen optimum eſſe moram. Perturbationum uictorem poſſe deum dici. Cap. XXI

Peripateticorum placita pro ira. Lentitudo quid, & lenti qui dicantur. Fortitudinis adulterinæ ſpecies. Autolecythi qui ſint. Fortitudo ſyncerior quæ dicatur. Cap. XXII

Diluuntur obiecta, quæ in Peripateticos concinnantur. Iram duobus perpendi modis. Fortitudinis rationem bifariam diſtribui. Affectiones ex homine tolli non poſſe. Militi cur honoris deferatur plus, quàm doctori. Apyrina. Cap. XXIII

Ex uoluntate affectionum qualitates præcipuè pendere. Apathiam item non eſſe huius uitæ. M. Antonini trāquillitas. Aegritudines ſępe ſublatas, animo ſedato. Arietes perturbationum. Cap. XXIIII

De mediocritate, deq; exceſſibus iræ. Iracundorum ſpecies tres, & naturalis eorundē cauſa. Iræ uocabula. Cap. XXV

An uerum ſit, hircos pati facilè, ipſis intuentibus fœminas iniri. De hyæna inſuper ſcitu digna. Confirmatur Plinij hiſtoria de uiperæ partu. Athenienſium uotum de hircorum immolatione. Tragos quid, aut hirculus in uitibus. Cap. XXVI

Animal thoa eſſe homini amicum præcipue. Canum fides anxia in Niciam uenatorem. Super Nicia imperatore paucula, & uerbo μελλονικιᾶν. Cap. XXVII

Ingenio præſignes eſſe plurimum iracundos imbelleſq;, at grauitate fortes ſed indociles obliuioſoſq;: undeq; horum promi effectuum ratio ualeat. Cap. XXVIII

De Vulcani templo apud Aetnam Siciliæ, deq; canibus ingenij mirandi diſcernendis, qui caſtè pieq; accedant, aut ſcelere imbuti ſalutatum tamen eant deum. Cur Vulcanus in inſulam Lemnum excuſſus tradatur. Lemnia terra, quæ & ſigillata. Philoctetę hiſtoria. Cap. XXIX

Cereris templum, & feſtum Chthonium, apud Hermionenſes celebre uel miraculo, quòd præferocem taurum ducat ad aram uetula ſacerdos obedientiſſimum. Item de canibus in Palladis templo, quod in Daulia eſt. De Panos templo in Arcadia, ubi Aula locus uiſitur, & muſcis auolantibus ex Olympia & Leucade, ubi Actius Apollo: necnon de

de Diana in Icaro inſula, Cap.xxx

Quadruplex loquendi figura, ueteribus obſeruata grammaticis: priſca, Latina, Romana, demumq; miſcella, ſiue mixta. Cap.xxxi

Morbo atrocius graſſante, uel etiam citra oblæſionem manifeſtariam, nōnullos ſe in puteos deiectaſſe. Lugdunenſes mulieres. Laurentianus Florentinus. Cap.xxxii

Qui dicantur citharœdi piſces, quæq; nominis habeatur ratio. De polypo item, qui ſua ſibi uoret brachia, cirrhosq;: quod negant alij. Cap.xxxiii

Ceruum à Philadelpho ita educatum, ut Græcæ linguæ ſono inſueſceret, intelligeretq;. Meropis auis pietas ſingularis. Luſciniæ ambitio. Ciconiarum pietas. Cur eaſdem pietaticultrices dixerit Arbiter Petronius. Cap.xxxiiii

Apum nomina plura. Emplaſtica, & paremplaſtica, quæ dicantur. Anthredon. Mellis genera, non citra admirationem. In Mycono apes non haberi. Vocabula plura ad idem: plaſtides, cephenes, ſira, ſirenæ, meliſſa, meliſſia. Meliſſæus Iuppiter. Melitea lintea. Neon accipi pro uere. Hyemem eſſe patrem temporum. Apomeli. Mulſa. Apiana uua, & muſcatula. Melitomata. Cap.xxxv

CAPITA LIBRI VICESIMIQVARTI.

Vbi affectus mouere non permittantur oratores. Quintiliani ſententia perpenditur. Quid propriè πάθος, quid'ue ἦθος. Item narratio morata. Horatij locus de morata fabula. Cap.i

De apathia, dyſpathia, metriopathia, propathia, ſympathia, antipathia, & id genus pleriſq; alijs. Procatarctica & ſynectica cauſa quæ ſit. Item aipathia, homœopathia, proegumenon. Antipathiam promiſcere. Idiopathia. Cap. ii

De monſtro mirabili ædito in Rhodiginis agris. De piſcium & ranarum pluuia. Item de infante Conſtantij temporibus nato. Monſtrorum ratio ex cæleſti diſciplina. Decani. Munifices dij. Cap.iii

Super Agathocle adnotata quæpiam. Curq; is gracculus ſit cognominatus: item triorches. Plutarchi labecula colluitur. De buteone aue. Gracchus, & Pulcher an flatilem admittant. Mihi cum flatili ſcribendum. Martialius Caracallæ occiſor. Philomelam dici non philomenam. Cap.iiii

Nominum ratio recta quæ ſit. Quid ſit, quòd ſubſtantiam nomen dicitur ſignificare uel qualitatem. Item nominum interpretatio plurium. Onomatotheræ qui dicātur. Menandrus. Menecrates. Myſteria. Quintiliani locus ex libro de Pythijs. Galbana. Allantes. Allātopolæ. Salſicopolæ. De Bryſeide, ac Chryſeide. Caius unde dicatur. Gæus bos qui ſit. De Nauætho, & nauium incendio ab Troianis mulieribus. Cothones, uel Cothi. Sios dici deos. Cap.v

Nomina item à uirtute, felicitate, moribus, ac uarijs producta euentibus. Varius, qui: item nothus. Nothiæ pecuniæ. Ciceronis locus ex Epiſtolis de Pene. Lamyrus quid, & diadema. De Caſandra & Achille pluſcula, & patria eiuſdem Phthia. Venox unde. Caudex, & codex. Excodicare. Ablaqueare. Regilliani hiſtoria. De Thetide nonnulla, bis. Caput vi

Super Euripide, & Archelao paucula, & Cylone. Plutarchi locus malè tralatus reſtituitur. Pulchritudo cur mirè afficiat unumquenq;. Omne pulchrum eſſe item bonum. καλὸν unde dicatur. Diotimæ præceptum. Quintiliani locus illuſtratur. Pulchritudinis ſpecies. Cap.vii

Quo pacto à corporea fugiendum pulchritudine. Qui plurimum terrena mirentur & ament. Cap. viii

Platonicorum laus. Pulchritudinis commendatio, cum muliercularum ſugillatione. Iuuenalis illuſtratur, & reſtituitur Plutarchi locus ex uita Catonis Vticenſis. Certamina de pulchritudine. Tenediarum uenuſtas præſignis. Chryſophori mulieres quæ intelligantur. Item certamina muliebris temperantiæ & œconomiæ. Cap.ix

De Euripide quæpiam haud inuenuſta. De Græco penu præcerpta potiſſimum. Scādia quid. Eſterineæ canes, uel trapezei. Palinthus. Cap. x

Perſarum legati quo pacto ab Alexandro dimiſſi. Soles duos, neq; item regna duo patitur mundus. Cælum quis furnum dixerit, homines autem carbones. Cap.xi

Solis deſcriptio, & cur dicatur Phaethon. De Eridano. Ouidij locus reſtituitur. Solis magnitudinem non recte metiri Epicurum argumẽto oculorum. Sol cur oriens aut occidens maior uiſatur, & remotior. Virgilius illuſtratur. Diſcus & ſolos quid, & abacus. Solis curſus per zodiacum. Anni ratio, & biſexti. Signorum zodiaci inæqualitas. Dodecatemorion. Cap.xii

Falſo Epicurum opinari, aſtra quum oriantur, accendi, quum occidant, extingui. Caput xiii

Solis præcipuæ laudes. Briarei allegoria. Archimedis laus. An fatendum ſit, ſolem calere. An cælum ſit igneum. Parhelia, & anthelia qua contingant ratione. Cap.xiiii

Cælum item eſſe ignem in quo tria ſint, calor, lumen, uitalis humor. Tollitur ex Plinio obſcuritas, item Martiano & Ariſtophane. Obiter de argento, quod uiuum dicunt. Caput xv

Peripateticæ rationes, ſolem ſtellasq; non eſſe igneas. Cap.xvi

Beſſarionis ad idem ſententia. Qui ſint antiſii gradus. Anthion quid. Anthele. Anthelion. Solis inter planetas locus. Cur ſolis frater Titan. Meganira. Deſpœna, id eſt δέσποινα quæ ſit. Virgilij locus declaratur. Limbum pro zodiaco accipi. De Lyceo monte pulchra. Iuppiter ubi & à quibus ſit educatus. Agno fons, mirandæ naturæ. Lycæus Iupiter. Lycæa ſacra. Antra cur dicata dijs. Mithra. Mithriaca ſacra. Cap.xvii

Graſum ne pertuliſſe quidem quid ſit, & quid graſus & graſon. Tragaſæus & tragomaſchalos. Cur ſub alis odor malus. Cur pedes fœtent. Cap.xviii

Cur odorem malum augeat calor. Item cur præcipue odoribus capiantur homines. Inſpirationis opus duplex. Odori percipiendo quid neceſſarium. Cap.xix

Cur odorandi ſenſorium in homine retuſius hebetiusq; ſit. Cap.xx

An odoribus ſuffici alimentum queat. Rhyntaces auis. Ouidij locus explicatur ex primo De Ponto. Chamæleon. Salamandra. Cap.xxi

Odoratæ ſuffitionis utilitas mira. Ignes odoratos peſtilentiæ occurrere. De Agrone medico, & Iindo ſpecie aromatis. Myrrha cur Aegyptiace dicatˉ bal. Beelzebub. Baion. Zygia reſina. Myrine. Stacte. Gutta. Cap.xxii

Qua ratione audiant odorenturue, quæ ſenſorijs eiuſmodi non ſunt prædita. De piſcibus qui inclamati ueniunt. Piſcina quid. Cap.xxiii

Ambiguitates in odorum ratione pluſculæ. Interibi enarratur Martialis. Stilum uertere quid ſit apud Horatium primo Sermonum. Cap.xxiiii

Vbi nam ſit odoris ſenſorium. Martialis illuſtratur. Quid muſcus, & moſchos. Zibettum. Zapetion. Moſchion. Alabaſtrum, & alabaſtrites unde. Bryodes. Bryon. Vocabula plura ad odorem ſpectantia. Oletare quid. Situm ſentire. Ozanica, Ozæ. Obolere. Mephitis. Cap.xxv

Puſtulas in naſo, & ionthos quid ſignare coniectarint ueteres. Pſydraciũ quid, & ionthos, & unde. Vari in naſo. Amantium blandimenta aduerſum amatos. Grypi qui. Puſtula. Puſuloſæ oues. Ignis ſacer. Cap.xxvi

Sternutamentum cenſeri quandoq; ominoſum & inauſpicatum. Catullus & Propertius explicantur. Interim quę dicantur ſerperaſtra. De ſternutamento plura ex literis interioribus. Symbolum quid. Singultus unde fiat. Ptarmica. Ornis quid. Cap.xxvii

Cyclops excæcatus qui ſit. Cyclopei ludi, qui intelligantur: item Teuthidi ſimilis, & quid teuthis. Interibi cur Antimachus diceretur Pſecas. De ſepia & loligine. Titanicis malis quæ intelligantur conſimilia. Cap.xxviii

Principem eſſe neceſſarium, rationibus aliquot colligitur. Nullum eſſe homine ſocialius animal. Cap.xxix

Cuius deceat eſſe modi principem. Duplex eſſe in natura regimen. Cur homo, minor mundus. Cap.xxx

CAPITA LIBRI VICESIMIQVINTI.

Prouerbij ratio, Platano ſimilis. De platano pluſcula, & plataniſto. Obiter qui dicantur

tur à Perſis immortales. Herodotus & Curtius declarantur. Melophori qui ſint. Item mellotides. Mala Heſperidum quæ intelligenda. Mallophoros, Trimacreſia, & macra apud Gallos quid. Sphæria. Platamon. Platanos uas. Cap. I

Adagia duo à cupreſſo producta. Horatij locus illuſtratur. Euãgelia immolare, quid. De cupreſſo nonnulla. De pinu, Herodoti perpenditur ſententia. Sphæria quid. Sphela. Sphæricus qui. Sphæriſterium. Sphæria quæ in theatro ſpargerentur. Teſſerulæ. Echepeuces quid. Galbuli. Galbæ nuces. Cap. II

Oratio conciſa breuisq́ an præſtabilior ſit. De Phocione, Catone, Demoſthene, Pericle, M. Tullio, T. Liuio, & alijs. Cap. III

Admirabilis in Phocione natura: item Cynico Diogene, Antiocho Cilice, Ariſtodemo, Socrate. Vxores Socratis. Hieronymi locus reſtituitur. Cap. IIII

Quæ in corporibus calorem præcipuè cuſtodiant. Tremoris ratio. Cur frigore nimio nigreſcant extrema, & decidant. Obiter, an ignis ſit coloratus. Malce quid. Cap. V

Cur extrema frigefacta uehementer, ſi admoueantur igni, dolent. Quæ præcipuè infeſtentur frigore. Cap. VI

Frigida membra in aquam itidem immiſſa frigidam refici. Quæ conſequantur ſymptomata pereuntes frigore. Rhigoſibij & dyſrhigi, qui dicantur. Et quid rhigos. Virgilij locus ex ſecundo Georgico. Sceleratum frigus appellantis. Cap. VII

Frigoris euentus plures. Exercitatos inexercitatis amplius ſentire frigus. Balbutiei ratio ex frigore, ebrietate, ira. Pili cur ſurrigantur frigore. Stupor quid. Sopor ſtupidus. Peripſyxis. Catapſyxis. Phrice. Thebanum frigus. Chalcidicus cantor. Cap. VIII

De bulimia, ſeu canina fame. Vini nocumenta in ieiunio. Quid thorexis & acrothoraces. Thorax pro pectore unde dicatur. Acroteria. Acroſtichis. De canino prandio uel licatim. Canina fames cur dicatur. Canum in excernendo difficultas unde ſit Caput IX

Cuiuſmodi ſit prouerbium, Ariſtogiton claudicat. Gloriæ adipiſcendæ ratio. Quæ reſpublica optima. Cap. X

Ludere domi ſuæ, quid ſit. Cur ludo comparetur ſapientia. Obiter de quinq; pedum præſcriptione. Cap. XI

Philoſophiæ in partes quaſi membra diſtributio. Simulacra duo propoſita nobis ad ueritatis diuinæ ſpeculationem. Theſis quid, & thetica in Paradoxis, reſtituta lectione uera. Exconſules. Exquæſtores qui ſint, ac expatritij. Excuriati. Explãtare. Exaniare. De Iuſtiniano nonnihil. Cap. XII

Quibus gradibus diuina ad nos profluat illuminatio: rurſumq́ quibus ad deum noſtra refluat mens. Cap. XIII

De felicitate duplici, ſpeculatiua & actiua, & utra excellentior uita. Cap. XIIII

Cur ore emiſſus lente ſpiritus calidus ſit, aliter uerò frigidus. Cap. XV

Quid ſit primò frigidum, aer'ne, an aqua, an etiam terra. Cnephas, & nephos unde. Oleum cur diaphanum, & in primis leue. An chaos legi rectè poſſit in Euangelio Lucæ. Chaon quid. De Stygis aqua. Item quid Latype. Chaos. Ades. Herebus. Cap. XVI

An ſeruitus ſit præter naturam. Quot modis ſerui fiant. Vulcani & Dædali tripodes. Veneris ſtatua mobilis. De duplici in nobis principatu, deq́ Aſiaticorum ſeruilibus ingenijs, & Perſica ſeruitute, ac Iuliano imperatore. Cap. XVII

Seruorum ſpecies eſſe plures. Banauſi qui dicantur. Ergaſterium. Ligna ergaſima, cauſima, cocta, acapna, erepſima. Coctilia taberna, coactiliaria, coactilia, cathedratia. Axylon quid. Amurca. Amorgæ. Amorginæ ueſtes. Amorgis. Erepſimon. Xyloſis. Diaxyla. Dialectica. Diaporphyra. Xyla. Thetes. Theſſæ. Peneſte. Cillycirij. Arotræ. Encyclij qui ſint, & in ordinem redacti. Athenarum ordines quatuor. Cap. XVIII

De Cretenſium ſeruis, & Spartanorum Helotis. Inibi quid cryptia. De ſeruis item ſale commutatis. Qui dicatur propriè δοῦλος, & qui œcetes. Quid tityrus, tatyras. Miniſtri publici. De epharmiotis, ſeu amphamiotis. Mnoea ſeruitus quę ſit. Mariandyni, chryſoneti, chryſendeta. Muſcæ quas dicunt helios. ἴλος quid uocent Græci. Aſparagus helius cur. Latris. Atmenus. Scythæ miniſtri, ſiue toxotæ. Cap. XIX

Qui dicãtur apolides, & inſularij. Expẽditur locus in carmine obſcœno. Salutigeruli.

Meſaulij. Mediaſtini. Meſonautæ. Symbolæ. Literati ſerui. Eorundem nomina plura. Saccularij. Directarij. Saccaria nauis. Saccariam facere. Admiſſionales. Cenſuales. Metata. Epimetatica. Metator. Menſor. Nautebatæ. Mediaſtuticus. Cap. XX
De ſeruili genere quid ſentiendum. Non ſeruis modo, ſed & iumentis benigne impertiendum. Hecatompedon quid. Plinius illuſtratur cum Ariſtotele. Seruorum tractandorum ratio. Magiſtratus, quem uocant Iouis Olympij famulatum. Cap. XXI
Serui mali conditio ultima quæ ſit. Item de pileatis ſeruis. De lapide empſus apud Columellam qui ſit. Pauſicape quid. Tribunos capitalia uindicaſſe, ſontium ſeruaſſe uincula, pecuniam ſignaſſe. Pragmaticus ſtatus qui. Tribuni Rufuli in re militari. Pragmatica ſanctio. Pragmaticarij. Cap. XXII
Seruos nō habere caput, quid ſit. De capitis diminutione. Capita deminuta quæ intelligantur. Capitatio. Peræquatores. Quintiliani locus ex libro tertio. Seruos non admitti in militiam ſolitos. Qui dicantur uicarij. Martialis illuſtratur. Et qui ſerui pœnæ. Fornacarius, & fornicator. De ſeruili procacitate. Alter Martialis locus aperitur. Diaconus. Diaconium. Conturbatores ſerui. Reliquamenta. Cap. XXIII
Vocabula plura ad ſeruorum rationem ſpectantia, nec ferè obuia. Therapia. Prater. Mylites. Mylon. Stigmatiæ. Stigones. Hyſtrichides. Hyſtrichula mens. Stion. Stypos. Helotæ. Zetrea. Chondrocopia. Gymnetæ. Corynephori. Moruli. Moron. Encheſimoros. Morus arbor. Apparitores. Coryna. Rhopalon. Melophori. Gamori. Callicyrij. Electri. Synceraſtum. Attagen uarius. Cliſion. Manes. Manichæi. Actis. Vocatores. Ceruum apud Martialem pro ſeruo poſitum fugitiuo. Paratura. Fugitiuarij. Cap. XXIIII
Cœna dubia ex ſue tantum manſueto, & inde parœmia. Item quam habeat rationem id Plinianum, Multa Syrorum holera. De rore Syriaco & manna. Syrium quid. Syrupa, in medendi arte cur dicantur. Cap. XXV
Medicorum decreta de ſuillæ carnis præſtantia. Chalari ſues qui ſint. Chalaſtice medicina. Item uocabula id genus plura: delphax, adelphi, phorine, thytæ. Myſterici ſues. Choerus, χοιροπωλεῖν, ſyrbe, petalides, petali, petaſus, laphygmus, hyomuſia, hyenia. Hippocratis filij. Hyſteria teſtum. Sues cur ſacri in Creta. Metachœra. Necnon de pontifice Sergio. Diocletiani hiſtoria. Achores. Siali, ſialochi. Cap. XXVI
Pholiam urſarū, quid intelligant Græci auctores. Vrſæ uafricia. Pholeus quid ſit: item pholis, pholaides, pholades, pholyes, pholides, phonæ, pholles. Cap. XXVII
Cornicis admirabile obſequium in Aegypto, quæ tabellarij uice fungeretur: inde moriens honeſtata eſt ſepulchro. Cynocephalorum docilitas. Phaciolium, cordyle, crobylus, nidarium. Cornicum oculos configere quid ſit, uel cur dicatur. Cap. XXVIII
De Simone Mago paucula, qui eſt habitus deus. Draconis in puellam amor admirabilis. Cap. XXIX
Deorum apud priſcos nomina uaria. Hieromenia quid. Penates dij. Menſium ſingulos ſuum habuiſſe numen. De Vitunno, Sentino, ac ſelectis dijs. Saturnij uerſus, Iouij, Ianales. Proſa dea. Poſtuerta. Anteuerta. Templarij qui intelligantur. Tutilina, tutanus, tutulus. Platonicorum obſeruatio in lucis. Pythagoreorum ſolitudo. Capitis conuelatio in ſacris. Protemeniſmata. Cap. XXX
Super aſpide paucula. Aegyptiorum reges cur aſpida in diademate geſtarent. Aſpidis notiones. Aſpidion quid, & aſpidiſcus. Cap. XXXI
Paſtoris cum capella initus admirabilis: deq; inde nato mōſtroſo fœtu. Crathis fluuius unde ſit appellationem nactus. Interim hircorum zelotypia. Cap. XXXII
Super dipſade adnotata paucula. Preſter, cauſon, melanurus, ammobates, centris quid. Melanura quæ dicātur. Senectutis anguium fabella. Ogygium quid. Cap. XXXIII

CAPITA LIBRI VICESIMISEXTI.

Quo diſtinguatur bulimos, ab eo quem caninum dicunt appetitum. Vnde dicatur bulimos, & quid cenangia. Bucæus qui. Fames uniuerſa, & uaccina. Citta, cytinus, anorexia, cittales, anancophagia. Saguntina fames. Cap. I
Ventrem non habere quid ſit. Qui dicātur ſphecodes, lagari, ſphacelodes, ſphacelus, cangræna

cangræna, buphagus, buplanoſtichi. Bucolici milites. Sphragidion, ſphærus, cyllas,
procœlij, popæ, butypi. Ventri concœnes. De Philopœmene pauca. Athletica habi-
tudo. Cap.II

Torminum ratio. Hydropiſeos ſpecies. Suſpenſi dolores & ſublimes. Hydragoga me
dicamina quę ſint. Hydrus, ſiue natrix. Grauidam quo pacto internoſcas. Hydroſtaſium.
Hydrocephala affectio. Hygrocephali. Lymphati. Hydatis. Hydrocele. Oſcheon. Hy-
dra. Lerna. Lernæa. Cherſidros. Hydata, id eſt aquæ, quid indicent. Hyderis. Diabete.
Paracenteſis. Paracenterium. Cap.III

Argenteo uomere araturos, cur Delphica pronuntiarit uates, ſcitantibus Lacedæmo
nijs. Necnon oraculo eodem, quid ſit eulacha: item aulax, ogmos, ordinion. Cap.IIII

Aratri partes. Mercaturæ laus. Echetlion. Zogros. Corone. Nympha. Embryon. Zeu-
xidia Iuno. Iunonis flores qui. Vrbibus aratrum circumducere quid ſit. Propertij locus
explicatur. Sed & Seneca reſtituitur. Syluarum præfecturam cōſulibus iniungi ſolitam.
Prouincię maiores minoresq́ quę ſint. Virgilij locus enarratur. Item alter, cur turtur ae-
ria. Barbarica ſylua quæ. Cap.V

Miſſilia Fortunæ quæ intelligi debeant, & quid miſſilia. Odorati imbres qui. Cata-
chyſmata eſſe item miſſilia. Cap.VI

Clepſydræ cur tardius fluant hyeme, & naues item lentius commeent per flumina, ſed
plus geſtitent oneris. Cur mare undabundum incaleſcat, reliquis aquis agitatu frigeſcen
tibus. Rhathagos. Rhathapygizo. Scanthariſſare. Cap.VII

Mari Dionyſium demergere, quid ſit. Cur uino immiſceatur maris aqua. Plinius illu-
ſtratur, Thalatta pelagia quæ, & cur. Aparachyton uinum. Cur delphini circa Liberum
patrem. Cap.VIII

Cur mare dulcibus aquis minus frigidum. Item cur pellucidius. An aqua ſit coloris ex
pers. Colorum diſtinctio. De lepra nonnihil. Hypopſari equi, aut pſari. Cur albus color
lunæ contribuatur. Et cur lanitio albo decepta fingatur à Virgilio. Cap.IX

An mare ſpeculi uice imaginem reddere queat. Virgilij uerſus expenditur. Eiuſdem
loca duo reſtituuntur, ex Georgicis unus, ex Aeneidos ſexto alter. Cap.X

Cur maris aqua hyeme ſit amara minus, & dulces item æſtate fiant deteriores. Cap.XI

Cur mari quieſcente, nauigia abſorbeantur quandoq́. De terræ cauitatibus. Naturam
eſſe duplicem. Cap.XII

Nauſeabundos cur faciat mare. Iuuenalis illuſtratur. Cap.XIII

Cur theologiam & phyſicen ſpreuerit Ptolemæus. Maris regionem, eſſe aquarum lo-
cum proprium, non maris. Mare, quid uocent Hebræi. Quid mare Tiberiadis. Aquarum
diſtinctiones, & in quo genere conſtituendum mare. Dijpetes quid ſit. Nymphæ, cur Io-
uis filiæ. Caducæ aquæ, quæ intelligantur. Caducum. Viceſima, quid. Viceſimarium au-
rum. Chryſorrhoas fons. Aquarum item miranda natura. Anigrides nymphæ. Cap.XIIII

Mare, cur ſalſum, & curnam calidiore tractu ſcintillare uiſatur. Cap.XV

Cur pluuijs quibuſdam incoquatur ſalis ſapor. An uera ſit Plinij ſententia, æquorum
ſuperficiem eſſe dulciorem. Aquarum dulcium ratio. Cur ſtet mare. Aquarum colores.
Halipedon quid ſit, & cur dicatur. Haliparium. De maride menſura, & marila. Martha.
Pelagus maris quid ſit in ſanctis literis. Cap.XVI

Mare eſſe animantibus ſimile, deq́ eiuſdem purgamine. Item de ſolis bobus, & co-
pria littore. Cap.XVII

De Amphitrite & Phorco. Grææ quæ ſint. Quid ampotis in mari: item ampron: item
de maris coloribus, ac epithetis uarijs, œnopo in primis & Myrtoo. Vinum modo ni-
grum fuiſſe ueteribus. Dium mare, cur. Pectora in mari, quid. Cap.XVIII

Vrſi manus, cur partibus cęteris ſuauior. De uerbo ἀρκτεύειν. Enarratur Iulius Pollux.
Puellas dici conſueſſe quandoq́ arctos, id eſt urſas. Arctos unde, & Cynoſura, & He-
lice. Cap.XIX

Aetneæus uénator, quinam prouerbio intelligendus. De florida Aetneæ regionis na-
tura. Ouidius explicatur. De Proſerpina quædam, & Aetna. Theogamia feſta. Theopha
nia, & Antheſphoria. Leucippus Ceres, cur: item Brimo. Corollarum è floribus inuen-
tio. Item de rore. De Narciſſo nonnihil. Cap.XX

Fumum

Fumum, umbram, nubes capi pro re momenti nullius. Nebulæ, pro pane. Eſcharites. Eſcharulæ mulieres. Capnoſphrantes. Capniſtæ carnes. Fumarium. Qui dicantur Selli. Anopæa auis. Fumum uenditare. Sellæ familiares. Narciſſi fabella. Vmbram ſuam metuere, quid. De paſpale, & achne. Item atheres quid. Atherina, & abydena, abydocome, mation, matiolichus, attaragus, epſethia, athara, ecta, pſothion, pſathyrion, ſtachyalogi. Harenarius teſtis. Pylaica, quæ dicantur. Plutarchi locus explicatur. Myodochus. XXI

Super Aphricano Scipione paucula. Qui dicantur uelut umbræ uagari. Plutarchi interpres refellitur. Cap. XXII

Multos uagari uelut umbras. Duas eſſe conuerſationis uias. Vitæ genera tria. Aquarum nomine mortales intelligi. Quæ uictoria nobiliſſima. Scipionis dictum. De Adriano imperatore, ac poeta Floro. Adriani in eminentiſſimum quenque inuidia. Dionyſii Sophiſtæ dictum. Perſarum cadauera non computreſcere, ut noſtra. Cap. XXIII

Cardamo ſimiles qui dicant̃: cur eo ueſcant̃ Perſę: eiuſdẽ nomina plura, & uires. XXIIII

Cuiuſmodi eſſe deceat conuiuales confabulationes, quæ epicyliciæ dicuntur. Iſocratis dictum ad idem. Perſarum ritus. Decori neceſſitas. De Alabandeis pulchra. Abderitarum ſugillatio. Cap. XXV

Vmbram ſuam metiri quid ſit, ex hiſtoria nato adagio. Archidami monita ad inſolentiam humanam retundendam. Cap. XXVI

De chriarũ ratione, & quid chria. Item quid ſententia, eiuſque diſcrimina. Et quid chriodes. Interim regis boni munus quodnam ſit. Paraphraſis, metaphraſis, ecphraſis. XXVII

Ethologia quid, item ethopœia, idolopœia, proſopopœia. Abecedarij, ſyllabarij, nominarij qui ſint, ex Hieronymo & Auguſtino. Cacoethe ulcera. Cap. XXVIII

Leporem mœnibus indormire, quid ſit. Leporum luſtra. Rechamus quid. Reliquatores quo ſenſu dicantur ab Iureconſultis, & uerbũ reliquari. Item quæ ſint ſchelides. Schedia. De leporibus multa. Melanchema. Schinis. Epipercnon. Percne. Percnopteron. Daſypus. Accubitæ. Accubitalia. Cap. XXIX

An daſypus, ſimpliciter ſit lepus. Plinius defenditur. Leporum genera. Linum. Linaria. Titi imperatoris mors, & Vlyſſis. Lepus marinus. Cap. XXX

Rheginorum numiſma cum lepore. Inſuper de leporibus uarie obſeruata. Et prouerbij enarratio plenior. Lepores galeati qui ſint. Lagobolium. Leporis uitam agere, quid. Velocitatis ratio. Pyctomacarij. Arenarij. Dulciarij. Equitiarij. Mulomedici. Cap. XXXI

De urbium mœnibus Spartanorum ſententia. Inſuper ad eam rem pluſcula. Structurarum ſpecies. Qui diatoni, ſeu frontati lapides. Qui pylori, & qui tichophylaces. Horcanæ, iſodomum, pſeudiſodomum, meſopyrgia, metapyrgia, metorchion, melaba, oricum, orchos. Mothon lapis. Mothone ciuitas unde. Mothones qui. Spermologi. Turrium ratio. Mothonica, motho, mota, priapiſcoton. Terminales lapides. Tranquilli locus de urbe lutea, uel lapidea. Tichobates, directarius, turunda, motaria, motophagia, emmota, pyulca. Emplaſtra barbara, cirrhota, luthea. Emplaſtra bicolora, & bifacia. Cap. XXXII

De Chiorum turpitudine, obiter & Cappadocum. Ephorium quid. Cur dicat̃ Chios. Dictum Chij Onomademi. Vini nigri inuentio. Vitium honor in Romanorum ſupplicio. Lucillius cognomento Cædo alteram. Amphisbæna. Chiæ. Idæ. Cap. XXXIII

CAPITA LIBRI VICESIMISEPTIMI

Hoſtem minime ſegnem, ſæpius emolumento eſſe. Cotem noſtrã quid dicamus, adagij ſpecie. Carthaginis euerſio. Cap. I

Cæleſtis aquæ præſtantia, curque eadem computreſcat celerius. Cap. II

Cæleſtium item aquarum bonitatis ratio. Quid ſit illud, in eundem fluuium non poſſe quem bis ingredi. Cur ranæ imminentem pręſagiant pluuiam. Aſtrapææ quæ dicantur, & ceraunię aquæ. Cap. III

Quibus nocumento ſit cæleſtis aqua. De ceſtreo, ſeu mugile, & cephalo plura. Ceſtrum quid. Ceſtra, uiriculum, ceſtus. Blennodes quid. Repetita Plinij defenſio. Cephalinus, ſphondylos, blæpſia, plotes, ceſtros. Cap. IIII

Aquarum laus præcipua. Horatij locus explicatur. Chaos quid, & unde. Iuriſiurandi

per

per Stygiam paludem ratio. Amymoniæ aquæ. Aquariæ libræ, item dioptræ, & chorobatæ. Libratores qui. Aquæ hauſtu concipi apud Clarium Apollinem uaticinia. Cap.V

Niloticæ aquæ laus præcipua. Cur Nilus dicatur Iupiter, & Saturnius. Molpis Eleus. Chomata Nili, & diacopi. Commatica. Comæ. Halmones qui ſint. Quæ ſit fluminum & aquarum probatio. Decocta quid. Plinij defenſio aduerſus Merulam. Dera. Apollo Diradiotes. Syrembolum. Sarabaitæ ſacerdotes. Sarabara. Sarabadena oraria. Aquai legendum apud Quintilianũ & Virgilium Aeneidos ſeptimo. Interim de Ioue pluuio, & terræ ſimulacro. Cochos. Limbatæ chlamides. Singiliones. Alphei tranſitus ad Arethuſam. Sarambus. Deductoria. Cap.VI

Cur animantibus ſomnia ſint data: item ſomniandi cauſæ: quæ ſomnia liceat conie-ctare. Cap.VII

Quid prophetia proprie, necnon prophetiarum gradus. Vectij uaticinium de Romani imperij perſeuerãtia, ex uulturũ duodecim ratione, Romulo qui ſunt oblati. Cap.VIII

Afflationum ſpecies. Qui afflatorum ſtatus. Quæ ad ſomniandi rationem requirantur. Somnij laus etiam per exempla. Cur ſomnia matutina ueriora. Cap.IX

Somniorum diuinatio an ſit, ex Ariſtotele: itemq́; an à deo mittantur ſomnia. Brizo dea uaticiniorum per ſomnia. Cap.X

Quam dixerit ſomniorum rationem Democritus. De motionibus ſomniantium, ex Ariſtotele eodem. Item cur fatui præcipue motionibus excitentur. Noſtra hæc quæ concinnamus, nunc urbanæ uillæ imaginem exhibere quandam, nunc fructuariæ, uel etiam ruſticæ. Cap.XI

Somniorum in quibuſdam certitudo unde ſit. Item de melancholicis. Lycanthropi. Lycanthropia. Lycaones qui intelligantur. Cap.XII

Quicquid occurſat per quietem, non dici inſomnium. Item qui non ſomnient. Cur quandoq; meticuloſa obueniant ſomnia. Cap.XIII

Somniorum ſpecies aliquot: item de eorum interpretibus. Ephialtes qui ſit, ac pnigamon, ſeu pnigalion. Qui ſomniator. Somnioſus. Somniculoſa aſpis. Oniropolos. Oniros unde, & item Irus. Ciceronis locus explicatur. Onirocritici libri, & thytici. Althæni amnis proprium. Supellex unde. Hypereſiũ quid. Pelles tectoriæ. Hychthyis, hychthyia, byblos, pellarij, arbeli, lathargi, xyſmata, arbele. Diphtheriæ ſenes, cur. Pellium incubatus. Scytharum mos. Pluſcula porrò de pellibus. Pardalea ueſtitus qui dicatur, uel lycea aut nebride. Cap.XIIII

De coniectoribus aliqua. Quintilianus illuſtratur. Somniorum item ſpecies multæ: theopneuſta, phyſica, ſyncramatica, addiuinantia. Item bonam uel ſequiorem indicantia conſtitutionem. Inſuper de incubo. Dormitio reſupina. Relegati, ac deportati, quo differant. Achillem Ariſtarchi, eſſe ab Ennio tragœdiam, titulo eiuſmodi cõcinnatã. Cap.XV

Qui nunquam ſomniarint. Plinius declaratur. Abluere ſomnia, quid. Perſii locus aperitur. Ardali ara, in qua ſomno fieret, & Muſis res diuina. Ardalides Muſæ unde dicantur. Tibiæ inuentor. Cap.XVI

Ouorum natura mirabilis. Item de naufragis mirum, qui ſidant prius, mox fluitent. Lucianus explicat̃. Ariſtotelis defenſio à calumnia. Oua luſtralia & pnicta, quæ ſint. Oſtracoderma, & malacoderma. Cyami nomine, ouum ab Pythagora intelligi. τρομητὰ, ῥοφητὰ, πτυλωτὰ, ἑφθὰ, pnicton, oogala. Requieta oua. Helenæ ouum. Oaria. Pſathyra. Item quid lecithus, & lecithopolis. Item de ouis plura. Epidorpiſmata. Metadorpia. Epiphoremata quæ intelligantur, item epiphoræ. Thalia caſeus. Pyriephthas, epidipnides, celyphanon. Vreus pro mulo, cur. Molæ in fœminis ratio. Selenetides mulieres. Vitellum dici chryſon, & chloron. Cap.XVII

Cur ieiunantes præcipue infeſtet ſitis. Virgilius illuſtratur. Cap.XVIII

An in pulmonem corriuetur potus, diuerſæ in eo ſententiæ. Pulmonis functionẽ duo habere munia. δύσπνοια quid. Eudiapneuſti. Aræoſyncriti qui dicantur. Cap.XIX

Ieiunij ratio ex medicorum ſcitis. Firma ætas quæ intelligenda. Item quid Hieronymus de ieiunio, & Porphyrius. Encratitæ hæretici, qui & Seueriani. Cap.XX

Tritagoniſtæ conuitium Aeſchini inuſtum, quid ſibi uelit. Teſſaracoſton in grauidis tempus, quod ſit: necnon teſſaracoſton feſtum. Teſſera in re militari, quid. Cap.XXI

In piſce

In piſce communi ſpinam non eſſe, quid ſignificet. Ataſthalia quid, & unde. Heterognatos. Arithmetica ne proportio in conuiuio probabilior, an geometrica. Cur cœnam dicant δαῖτα. Dætis quid, uel molyza. Protothœnia. Trimmata. Homochœnices. Homoſiti. Camaſenæ apud Empedoclem quid. De Boethio plura. Cap. XXII

Candyli quid ſint: item abyrtace, abyrtacopœi, candys. Plutarchi codex emaculatur. Caryceumata. καρυκοποιεῖν. Carycopœi Delphi. Caryca. Paropſis. Paropſimation. Onthyleuſes. Carica. Carya. Conchyliorum lautitia. Syrmæa, ſyrmia, mimarcis, nogaliſmata, mimata, hæmatia. Buli pro inteſtinis. Liculmen, alix, enhæmata. Cap. XXIII

Prandij & cœnæ uocabula, tam Græce, quàm Latine unde inflectantur. Acratiſma. Ariſton. Dipnon. Monophagi. Monoſiti. An ueteribus in uſu fuerint prandia. Ignis laus & ſalis. Quæ ſint bellaria pergrata. Vnguentorum mos. Myron unde. Triclyniorum, & conuiuarum appellationes pluſculæ. De Androne, ac Thiaſo. Andera quid. Symbolum quid, & ſymbole. Collecta. Conuiuiorum ſpecies. Ilapine. Gamos. Eranos. Sportularum conuiuium. Ilæ quid. Ilarche. Brumalia quæ, & unde. Cap. XXIIII

De ſcimpodio, & ſtibadijs: itē anaclinterijs, ſeu accubitis. Stibys, ſtiba, buni. Sederentne, an accubarent priores. Item uocabula plura ad conuiuij dominum & ſeruos ſpectantia. Copides cœnæ. Phyſicilli panes. Titthenidia. Corydalus auis. Corythalia Diana. Corithale. Tytthos. Aeclon cœna. Copiſſare. Copelus. Synæcliæ. Epæcla bellaria. Cammatides. Cammata. Pſæſta. Logodipnum. Dipnologia. Gaſtronomia. Gaſtronomi. Tithoreum oleum. Copos. Oſtocopos. Epibatæ. Empori. Canna. Camella. Coptaria. Cap. XXV

Harmodij melos in cōuiuijs. Cantilenarum genera. Pæon quid, & Pæonia manus. Preſtent ne ex floribus corollæ, an arborum ramis. De unguentis paucula. Cur dicatur roſa Græce rhodon. Corymbi papillati. Alabaſtri. In calathum fundi, quid. Roſa prius alba unde ruborem contraxerit. Vacinia. Hyacinthinus color, qui. Roſaceæ coronæ uocabula. Cyliſti. Eccyliſti. Stephani. Synthematici. Chydeæ. Cyanus flos, qui Baptiſecula. Theſeum flos. Corona myrtea, & ex lygo, ac harundine. Hypothymides corollæ, quæ intelligantur: anetinæ item. Coronarum in ſacris conſuetudo. Chthonia dea. Chthonia ſacra. Comoſandalos flos, ſiue hyacinthus. Atta, comicus poeta. Ata dea. Perambulare croca & flores, quid apud Horatium. Cyanus flos. Cap. XXVI

Vaſorum nomenclaturæ diuerſæ. Figlina ſubigi aromatibus ſolita. Coptica uaſa. Dinos. Dinæ mergi, cur. Diatretus. Diatheca. Volucris calix. Corymbiatus diſcus. Lacerta uas. Saura. Patera hederaria. Thericlia cur dicantur. Cantharus quid. Cantharia. Cornibus uſos in potu priores. Κόρωνας, cur dicatur. Ciboria. Cotyle. Encotyle luſus. Diploma, bis: & Plutarchi locus perpēditur. Cothon. Cothoniſmus. Acratocothones. Laphyctæ qui dicantur. Laphyſtius Bacchus. Laphyſtiæ Bacchæ. Alabaſtrus unde. Calicis notiones. Latax quid. Scytharum uinolentia. Scythiſſare. Herculanus nodus. Alabaſtothecæ. Scythos cognomen. Amphitetos phiala. Ama. Amula. Phialarum ſpecies. Vaſaria. Vectiones. Vaſati qui dicantur, & naſati. Cymbum. Cymbium. Arion. Amphora capitolina. Tabaitæ. Congiarium. Donatiuum. Syntheſis. Cap. XXVII

Cur lactucis ueſcerentur priores in fine. Quæ dicantur acrepala, adipſa, dipſetica, diaphoretica. Topica remedia. Plinij locus perpenditur de raphano: item de braſſica: necnon, dulcia ebrietatem diſcutere. Bacanon quid. Mantis braſſica. Iurandi mos per inanimata. Thridacine. Brenthis. Tetracinæ. Adonis. Phaon. Eunuchos. Aſtys. Cap. XXVIII

CAPITA LIBRI VICESIMIOCTAVI.

Mos mittendi partem de menſa. Ideæ carnium quæ ſint, & periphora. Idea an dicatur Latine ſpecies. Ida quid. Idæū pro montano capi: ac Troiam item dici Idæam. Herophiles parentes. Mercurij ſors. Abluendarum manuum ritus. Apomagdalia quid apud Plutarchum. Aponiptrum. Aponimma. Cheroniptrum. Cheromactrum. Smegmata manibus abluendis. Tracomatica. Rhymmata. Lebes. Chernibos. Vnguentorum improbatio. Odor uiro præcipue congruus. Cap. I

Carnibus tantum ueſci ſolitos priores mane. Quadrifaria epularū diſtributio. De uomitu, & qui uomitores. Item quid comeſſatio, necnon de andrijs. Crion quid, & creagra.

Harpax

Harpax,lycos,crateuta,aryſanæ,aryſteres, aryſtichi, ephebus. Cyathus fluuius. Aconita uaſa. Crios pro Thyeſtis ſepulchro. Crios, ideſt aries in cælo, cur. Crimnon, poltarium. Crimnodes urina, & nix. Corycus. Ceres Myſia. Cymbia, carcheſia. Macrobij lapſus. Optanium. An elixis uterentur carnibus ueteres. Elixæ an aſſæ magis nutriant. Carnis eſitandæ mores gentium uarij. Locuſta ueteres uſos in cibis. Cap. II

Aduentitia cœna, quæ ſit: item aduentoria epiſtola, & aduentores. Caligulæ luxuria, & Clodij. Cap. III

De griphis conuiualibus. Quæ dicantur quæſtiones cyliciæ, aut mnemoniæ. Aenos quid. Cyliceum. Sceletus Aegyptiorum. Plutarchi locus explicatur. Cap. IIII

Cottabiſis quid, & quid cottabus. Plutarchus explicatur. Item de latage, & cataćto. Coſymbus quid. Coſymbotæ tunicæ apud Hieronymum. Crobylus. Scorpius. Cap. V

Græcorum in bibendo leges. De Iouis Olympij cratere: item heroum, & Soteris Iouis, ac Mercurij. Interim quid modiperator. Bonus deus, qui. Virgilius illuſtratur. De Thracibus & Scythis. Horatius declaratur. Poculorum nomina plura. Bibendi lex apud Locros. Qui bene poti ad ſcribendum acceſſerint. Maſſilienſium mulieres eſſe hydropotas: ſicuti Mileti factitatum, & Romæ. Samagorium uinum. Italicas mulieres uinum neſciſſe. Ecpetala pocula. Petala. Patellia. Callopatira. capridij. Oenochoi. Tauri. Epenchytes. Ceryx. Oenoptæ. Ophthalmi. Euophthalma. Acratophorus Dionyſius. Vinaria uaſa nomen ſeruantia: bicus, bicarium, croſſus, gaſter, gaſterium, ceraphium, baucalium, cypellum, amphicypellum, cyphela, dicypellon, pella phiala, cyprus, hemicyprus, ſcaphos. Piſæ quid. Piſa ciuitas, unde. Paropſis. Cap. VI

Quæ eſculenta quibus probarentur locis. Acipenſer. Timallus piſcis. Heliogabali guloſa inuenta. Epelane piſcis. Tageniæ quid. Pyramuntes, & ſeſamūtes, & ſeſamis. Sal tragaſæus. Cœna γιγγλὰς. Enchrides. Encryphias panis. Copaides anguillę. Sacrificia ex piſcibus. Thynnæum ſacrum. Cylabræ heroi in ſacris ſalſamenta offerri ſolita. Strymoniæ anguillæ. Cœnas deorum quas intelligamus. Melca. Aphrogala. Decocta. Cap. VII

Catonis, Periclis, Heliogabali qui Alagabalus uel Eleagabalus de conuictu ſententia. Lactaria quæ. Agalacta. Pometa. Pomarij. Pentapharmacum conuiuium. Conuictorum numerus. Muſæ olim tres. Charmum Syracuſium in ſingula quæ apponerentur, uerſiculos primum concinnaſſe. Martialis diſticha quam habeant argumenti originem. Caput VIII

Fori uituperatio. Super multiplici Athenienſium foro aliqua. Parabyſto, & trigono. Batrachium unde, ac puniceum. Batrachis quid. Batrachos morbus. Heliæum. Palladiū forum cur diceretur. De Palladio plura. Peſinus ciuitas unde. Cap. IX

De foro Theſſalico & Perſico: item uenalium. Quid cyclos, & cinclides, & cancelli. Interim quid apſis. Epiſotron. Itys. Apſimachia. Trapeza. Cindalus, cindaliſmus, paſſalus. Clauo deſtinare, & à clauo demere quid ſit. Triplex Romæ forum. De Menianis, & Menia columna, & ſolarijs. Protecta. Protegere quid. Proiecta. Immiſſa. Promercale. Caput X

Forma fori Græca & Italica. De triuio & baſilica, & quid ſit baſilicam habere. Ciceronis locus aperitur. Viæ baſilicæ, prætoriæ, conſulares. Cap. XI

Statuæ in foro Eucliæ, Mercurij, Marſiæ, Iouis, Hermæ, Hermocopidæ. Cochlides. Forum clarium, albanum, tranſitorium, methodium. Meta ſudans in Vrbe. Hippodamia forum. Quid odeum, phoros, phorologi, practores, phormus. Cur Protagoras dictus ſit Phormophorus. Pſiathi. Phormiſium. Phormio unde. Interim de Pythagoræ ac Alcibiadis ſtatuis Romæ. Quintiliani locus ex libro primo enarratur, emendaturq́;. Caput XII

Matrimonium de naturæ profluere inſtituto. Clariſſimæ fœminæ quæ intelligantur. An in CHRISTI fide matrimonium omnino probabile ſit. Virginitatis laus: interim de Mithra, & Erichthonio. Cap. XIII

Quàm incommodum uxorem ducere. Cap. XIIII

In re uxoria gentium ritus uarij. Peranus Maſſiliæ conditor. Rhoxane Alexandri. Panis prægustatio in nuptijs. Parochus. Nubentes cur capita obtegerent. Cuiuſmodi uxor ducēda. Cuius eſſet nuptiales faces geſtare. thalamiorum ſpecies, ac ritus. Epiclerus puel la, &

la,& epiprœcus.Item manda,pherne,phernion,hedna. Cap.XV
Diuortij ritus:quicꝙ uxorem dimiſerint.Dimittere uxorē,an dicatur Latinè. Ca.XVI
Quid farreatio,diffarreatio'ue.Abſurdus Romanorum mos in cōcedenda uxore filijs indigenti. Confarreaturus. Cap.XVII
Cur Thales nuptias recuſaret.Curꝗ Veneri iungeretur Mercurius. Item in re uxoria mores diuerſi.Epaulia quid.Epactra.Epacteres. Cap.XVIII
Matrimonij bonum triplex.Item de ſacramentis. Cap.XIX
Aetas nuptijs accommoda in ſexu utroꝗ.Demetrij Poliorcetæ hiſtoria.Plutarchi lo cus reſtituitur perperam Latinitate donatus. Cap.XX
Moribus effici in primis,ut coniugalis ſeruetur amor. Catonis dictum, Ioue tonante, ſe beatum eſſe. Cap.XXI
Illegitimas nuptias quas crederent priores. Aphrorum mos impudens. Super digamia nonnulla.Gorgophone.Matrimonia ſecunda quādo primum uſurpari cœpta.Etruſlorum mos. Camilli poſteritas.Epigoni,progoni,apogoni. Cap.XXII
Connubium amore conſtās eſſe ueluti corpus unitum congenitumꝗ.Corporum genera.Species tres arationum.Cicero explicatur ad Quintum fratrem. Dipolos terra,& tripolos.Rharium.Rhus.Rharus.Syra.Sciros regio. Rhuta, unde appellata. Scirrhon. Scirrhodes.Arias poros apud Pindarum.Rhanius ager. Item matrimonij commendatio. Cap.XXIII
Vocabula plura ad idem ſpectātia. Scotius qui dicatur,& parthenius.Quid latiar.Cicero declaratur,emaculatur Macrobius,adiuuatur Catullus.De Hymenæo paucula præter rationem multorum.Cōditionem quærere, quid ſit.Profectitia dos,& aduentitia.Paſtos.Paſtinum. Calyptra.Protelia.Pıogamia.Protelij.Proaulia.Epaulia.Apaulia.Mellōnymphus.Agamij iudiciū,& opſigamij,ac cacogamij.Cyamiſſare.Cyamus quid, & unde.Chamæpus ſponſa.Chamætypion.Chamæuniæ.Apotimemata. Apotimetæ.Proſtimemata.Genetyllides deæ.Ilithyia.Ex dictamo corollæ, cur dentur Ilithyiæ. Nympharum in ſacris mentio honeſta.Nymphia.Inateres.Aelij.Aelmon.Synnymphi.Daer.Galos.Glos.Promneſtria.Proxenetria.Nuptiatores.Nupturire.Sportulæ nuptiales.Siſymbria. ἐκτιλοῦσθαι. Ctilos quid.Thyrſus.Thyſthla.Interim de Inateribus reſtituitur Digeſtorum locus.Thurianum obſonium.Sturio piſcis unde. Cap. XXIIII
Pithœgia quid.Ectropias.Ectropæ.Vinum medium cur optimum,mel imum,oleum ſuperfluens.Vinalia duplicia. Λῆναιος Bacchus.Ambroſia,ſiue Brumalia feſtum. Brumus Bacchus.Meditrina dea.Proſtaterius Apollo.Bochernus pro Pado. Ambra quid. Ambroſia item.Quali exceptorij.Caſtellatæ.Vngues ferrei. Cap.XXV
Vini fecem eſſe illius robur & cōſolidationem: unde & uinum tryga uocent Græci. Phecla.Colandi uini improbatio. An rectè uinum dicamus eunuchum, caſtratum ue. Laccus quid,& laccopluti.Daduchus. Cap.XXVI
Melle putredinem caueri.Papinij locus explicatur.Cur mel dulce ex Lucretio. Mellis uſus unde propagatus.Mel eſſe multorum ſymbolum,& mortis, ſicut fel uitæ.Nympharum in ſacris mentio unde inſtituta. Nymphia pro matrimonijs cur. Septizonium. Simblium mel.Simblides.Simblæ.Simbli.Nymphæa. Omphacomeli. Melomeli. Caput XXVII
Quæ ſit barbararum gentium ſententia ſuper cibo & potu. Vini uſus, & nocumenta eiuſdem inſignia.Abſtemiorum ratio. Cap.XXVIII
Qua item ratione ætati cuilibet impertiendum uinum.A cibo an bibendum.Facilius uini perfici nimietatem,quàm cibi. Vinum meracius uigilias concinnare, memorabili exemplo pueri cuiuſdam.Pomatium uinum. Cap.XXIX
Ebrietatis malum.Alexandri uinolentia,& M. Antonij.An uera ſit Hippocratis ſententia,mulieres & eunuchos podagra non infeſtari.Ennij mors. Vindemialis lætitia.Samagonium uinum.Hemina.Cirrhum uinum,& uermiculum. Cap.XXX
Ebrietatis item mala. Cur uinum hauſtum copioſius,perimendi uim obtineat. Interim de cicuta paucula,bis.Crepala quid ſit. Vinolentiæ turpitudo. Sicera quid. Artemiſſium.Ephemeron pro cicuta,cur dicamus. Cap.XXXI
A quibus medicis aut philoſophis admittatur quandoꝗ ebrietas. Panaria ebrietas. Cato-

Catonis dictum in Cæſarem. Cothoniſmus quid. Cap.XXXII
Scythæ cur in primis uinolenti. Libycæ feræ cur æſtate non bibant. Sitis ratio duplex. Vinolentorum accidentia ad uidendi ſpectantia rationē. Sitis cur amplius uexet, quàm fames. Cap.XXXIII
Cur uinolentis dupla ſeſe oſtentent obiecta: curq́ ſtrabis natura id minus uſu uenire, compertum ſit. Lixiuium uinum. Chaliphron, chalis, chalamides, chalamiſſare. Herpis uinum cur, & protropon. Cap.XXXIIII
Odoris ex uino præſtantia. Cuiuſmodi ſit uinum à medicis, aquoſi nuncupatione ſignatum: item oligophorum & polyphorum uinoſumq́, necnon caroticum. Item uinum tenerum, ſeu lene, necnon durum aſperumq́ ac uinoſum. Præliganeum. Tortiuum circumcidaneum. Iumentis arboribusq́ dari ſolitum uinum. Quòd ſit poetæ uice equi. Lanam facilè aſpergines combibere. Aſpergines quid. Embregmata. Embroche. Iuuenalis locus, Vinum quod ſuccida nollet lana pati. Cap.XXXV
Vinum ſapores ſibi ex terra adoptare. De Arcadico uino mira. Explicatur Galenus. Ariſtotelis locus in integrum reſtituitur. Cur ex minutulis uuis meracius exprimatur uinum. Cap.XXXVI
Quod ſit muſti ac uini interſtitium. Cur minus inebriemur muſto. Dulcedinem eſſe uelut ebrietatis antidotum. Vinum medium quod ſit. Oenogala. Cap.XXXVII
Quibus rationibus probet Albertus cōtra prædicta, Muſtum amplius inebriare quā uinum. Muſti impetuoſius feruentis remedium. Cap.XXXVIII
Frigoris ui muſtum diutius ſeruari dulce. Vino quandoq́ uigilias induci. Trœzenij uini proprietas & Achaici. Monobaſites uinum, quod & maluaſium. Falernum uinum dici modò Græcum. Vini ſymphoniæ tres. Centenariæ cœnæ. Centuſſis lex. Centenariæ porticus aut miliariæ. Centenaria uaſa. Centeſimæ uſuræ cur dicantur. Vinum ſchedium. Vinum pendens, & doliare. Vinariorum corpora quæ intelligantur. Militiam capi pro multitudine. Cap.XXXIX

CAPITA LIBRI VICESIMINONI.

Cuiuſmodi cenſeatur illud à Quintiliano repetitum, In triclinio choa. Inibi quid choeus & choa ac choes. De coryla item paucula. Choicum quid. Heminæ modulus. Phægonis exemplum mirum. Bonoſi bibuli hiſtoria. Cap.I
Exercitum ex diuerſis ac diſſonis conflare gentibus quam periculoſum: itemq́ de prouerbio, inijce. Cap.II
Quæ ſit prouerbij origo, Non ſi te ruperis. Theocritus explicatur. Cap.III
Diuitum liberalium domos dici, ſolis menſam. Quæ ſit eius rei ratio. De ſolis ortu. Apollo unde dicatur. Item de ſolſtitiali herba & morbo. Plautus declaratur. Siriaſis quid Ardores capitis in Plinio qui intelligendi. Cap.IIII
Quæ ſit adagij ratio, Serpentem foues, & te ſerpens. Inibi de lamijs mirū. Cap.V
De ære obſeruata pluſcula. Clauus æneus quo modo in prouerbium ueniat. Item de hydnis, hoc eſt tuberibus, ac hyenæ, & phocarum pellibus. Aerarij qui ſint in Latina hiſtoria. Clauarium. Marculi. Plinij locus ex ſeptimo libro reſtituitur. Hyades unde. Caput VI
Proſopion habere, non proſopon, per adagium quid ſit. Inibi utriuſq́ uocis notio. Et quid proſoputta, & protome. Protopraxia. Cap.VII
Ariſtotelis & philoſophiæ laus exquiſita. Qui proci Penelopes. Philoſophia à quibus laceſſita. Numerorum & arithmetices ratio. Stereometria. Cap.VIII
Leænæ partus. Parœmia item, Vnum quidem, ſed leonem. Cap.IX
Quid ſit in Græco epigrammate, Ouum factus totus. De ouis paucula. Tollitur ex Cicerone obſcuritas. Ouum pronuntiari & de arborum fructu. Cap.X
Quæ medicamenta, deorum manus nuncuparet Philon. Qui morbi graues præcipuè. De Seruio Clodio. Medicinam eſſe dei donum. Medici reges. Medicinæ uituperatio. Alcteria quid. Analeptice. Gerocomice. Noſocomion. Noſocomi. Parabolani. Septica. Septæ. Medicinæ partes. Pharmacode quæ dicantur. Rhizotomi. Cap.XI

Compoſitum corpus cur panegyricum dicatur. Panegyris quid. Anarion. Encephalos cur. Librum magnum eſſe malum magnum. Cap.XII

Ignorantiæ ſugillatio. Lapis ſuper lapidem quid. De Hippocrate & Catone, ac puero barbaro, & Dati, unde datiſmus. Doctrinæ laus. Diſcendum ſemper. Cap.XIII

Literæ mutæ, ex adagio quæ dicantur. Sermo an ſit homini naturalis. Prodigioſus infantis ſermo. Quintiliani locus explicatur. An bruta ſermone polleant ullo modo. Cur uni tãtum homini hæſitet lingua. Sermo ἐνδιάθετος. Item prophoricus. Quando infanti detur uox. Plinius explicatur, item Papinius locis duobus. Cap.XIIII

Quæ ſit ratio prouerbij, Mopſo certior. Mopſos fuiſſe tres. Ouidij locus explicatur ex Metamorphoſeon libris: item Senecæ ex Medea, necnõ eiuſdem alter de Argo fatidica. Cap.XV

Cur prouerbio uſurpemus, Amantium marſupia porri folio uinciri. Amoris potentia & laus. Cap.XVI

De Mithridatis polyphagia, & polypoſia. Item de Heraclide pycta, & Druſi Tiberij medico. Dicrota nauigia. De Mithridatis potentia, ac de Alexandri poculo, & odore corpori eiuſdem inſito. Cap.XVII

Aphrodiſium iuſiurandum. Aphrodite cur. Aphroditarium. Aloidarium. De Venere plura. Venus Vrania, ſeu cæleſtis. Venus en cepis. Cepurica. Praxis ſimulacrum. Venus armata, item equeſtris. Libitina quid. Libitinarij. Epitymbia. Venus dicta Morpho. Mormones. Adonides duo. Venerem dici de uxore obedientiſſima. Cornices duas indicare Martem ac Venerem. Epitragia Venus. Veneris cum Marte coniunctio unde inducta. Platonis placita de re Venerea. Cap. XVIII

Iracundia ieiuna, ex adagio quæ ſit. Iræ primordia unde ſint, ex Plotino. Cap.XIX

Quæ ſit prouerbij origo, Lycia coma. De Condalo, & Mauſolo. Hyparchus qui. Proſcomia quid. Lyciorum mores. Solymi. Lycium gymnaſium. Cap.XX

Prouerbium, Sulcus Aegypti Libyæ harenas nõ curat, quo enuntietur ſenſu. Aegypti commoditas, Agri parãdi ratio. Ogmos quid, & unde. Sulcus pro aratione. Cap. XXI

Mineruam Phidiæ, uice prouerbij ab eruditis quandoq; uſurpari. Parthenon quid. Virginem proprie dici Mineruam. XXII

Cur pomum Homerus dixerit ἀγλαόκαρπον, & Empedocles ὑπέρφλοιον. Sida quid. Rhoa. Rhœa. Rhoidion. Phloinæ ueſtes. Phlœus. Phlogis ueſtis. Phleos. Leptychana. Calyphe. Hymenes. Lobi. Calyx. Calche. Malum medicum. Nerantzion. Vieta poma. Pannutia. De ocimo erudita. Ozima. Pomera quid. Cap.XXIII

Oculi eruditi qui intelligãtur. Statuarum luxus & primordia. Statuarię partes quinq;. Imaginum diſtributio. Statuæ unde. Ethicę imagines. Statunculus. Staticulum. De pictura. Cap.XXIIII

Cuiuſmodi ſit prouerbium, Equus Troianus: deq; ea re pluſcula. Item de Epeo, ac Pryli uate. Porcus Troianus qui. Cap.XXV

Perdicis libido in prouerbium producta, quam habeat rationem. Perdix uenator. Perdicum uerſutia. ἐκπερδικίσαι quid. Perdix, an ſit uocalis. Papinius declaratur. Progne, an in hirundinem deformata. Luſciniæ, ſeu philomelæ docilitas. Atticoperdix. Hippopotami impietas. Ciconiæ in ſceptris imago. Iuſtitiæ imago. Ciceris grano Ciceronem indicatum. Vocum differentiæ in auibus. Aegyptiorum literæ, id eſt hieroglypha grammata. De perdice à Protogene picto. Perdica. Agrippa. Sitta. Pſitta. Cap. XXVI

De Harpyis quàm diuerſa comperiantur apud Græcos certatim & Latinos. Harpe quid, harpides, harpys, harpaſus, harpaſa, harpagia, harpage. Creagra. Lycos. Corax. Turres nauales. Cap.XXVII

Aeſtiuam ægritudinem, intelligi breuem, & quæ ſit eius rei ratio. Iuuenalis locus explicatur. Cap.XXVIII

CAPITA LIBRI TRICESIMI.

Seminum, quæ cerasbola dicuntur, ratio. Ateramna quæ dicantur. Problemata quæ diſcuti nequeunt. Lapidum partes eſſe teneriores, quæ terræ inhæreant. Ceratia. Carati

aurificum

aurificum cur dicatur. Scrupularis ratio quæ ſit. Ceraſtia, cur dicta Cyprus. Sphecia. Aries Periclis monoceros. Gallinarum pericarphiſmus. Engæa & zoophyta. Veterũ pocula fuiſſe cornea. Amaltheæ cornu. Ceratis notiones. Ceraxoi. Ceratoglyphi. Comotæ. Comotriæ. Ceroplaſtæ. Myes. Cornua increſcere quid. Epiſporia quid. Epiſpora. Ceraſbola item quæ dicantur. Ceruchi qui. Valerius Flaccus declaratur. Cap. I

Quæ ſit prouerbij ratio, Senilis ualetudo. Senectutem eſſe animæ propriam ætatem. Themiſtoclis dictum ad id. Cap. II

Laſſitudinem æſtiuam leniri balneo, hybernã uerò unctione. Cothoniſmus quid. De cibi potusq́ ratione per æſtatem ac hyemem. Temporum diſtinctio ex aſtronomis & medicis. Cap. III

Septimani tragœdi qui, facie prouerbij intelligantur. Martialis locus illuſtratur. Abderitarum hiſtoria. Somniare per febrem, quid. Cap. IIII

Somnus attonitus ex medicorum placitis qui ſit. Lethargus, & quid catalepſis, item cataſtaſis. Cap. V

Somni ratio ex Peripatetica doctrina. Quæ dormiant, etiam uigilare. Quę ſenſu careant, non dormire. An ſomnus ſit impotentia ſenſuum omnium. Cap. VI

Somni cauſæ, quas recenſet Ariſtoteles. Galeni ſententia aduerſus eundem. Quando primũ infans alatur, ut animal. Cibi demutatio in ſanguinẽ quomodo abſoluatur. Quo pacto uaporum ſcanſili motu inducatur ſopor. Cap. VII

Cur uinolenti non dormiant, neq; item melancholici, aut uehementer æſtuãtes. Tranquilli locus explicatur in Tiberio de oculis ex amore tumentibus. Fatigatio cur inducat ſoporem: item morborum aliqui, & hyemale tempus. Cur ualde dormientium uox grauior, ac hyeme quoq;: & qui ſuauiſſimè dormiunt, nil ſomnient. Cur deniq; in pueritia Galli uideantur ſapientiores. Cap. VIII

Somniandi rationes aliquot. Cur melancholici per quietem turbentur præcipuè. Cur quidam dormientes ambulent. Item paucula ad ſoporem pertinentia. De Platone nonnulla. Viui potiſſimum uigilia. Apud Aegas inſulam neminẽ dormire. Atlantes nil ſomniare. Cap. IX

Autumnalis ægritudo qualis cenſeatur. Fructuum diſtinctio. Demetrij. Horæi. Oporæ. Salgama. Fructuaria. Salgamarij. Acrodrya. Sitometrion. Horia in cælo quid. Hyperoria. Oporophylacium. Pomarij. Oporones. Moſchos. Tenax. Oporophoræ. Cap. X

Nunquam Hecale fies, prouerbium quo proferatur ſenſu. Cap. XI

De Galeni ualetudine ac excellẽtia. Vitrei humores. Ephemera Galeni febris. Ca. XII

De ſanitatis ratione adnotantur pluſcula ex medicorum ſcholis. Quæ cenſeantur corruptionis cauſæ. Sanitatis diſtinctio. Cap. XIII

Morbis ex quibus cauſis appellationes ſint inditæ. Herpes eſthiomenos, id eſt morbus ſancti Antonij, aut ſancti Martialis. Item morbus, Noli me tangere. Tenaſmon. Cancer. Lupus. Hypoſarca. Morphæa. Satyriaſis. Satyriſmus. Satyrium. Proſedanum. Cenchrias. Rhagedæna. Gangræna. Melancholia. Choleræ. Cap. XIIII

Quod commercium balneo & cani: prouerbium quem uſum habeat. Cap. XV

Calentium aquarum rationes aliquot. Cur earundem ui lapides item progignantur. Poros quàm multa ſignificet apud eruditos. Cap. XVI

Balneorum diſtinctio & uſus. Problemata duo ad id ſpectantia. Balnei etymon quod ſit. Item eiuſdem rei deliciæ. Thermarum cognomenta ab heroibus ducta. Thermæ in Vrbe primæ. Cap. XVII

Balnea ueterum frugi. Senecæ locus emaculatur. Epiſtomiũ quid, & papillæ, ac epitonium. Collabi, & collopes. Calloſus. Collubia, Coluthra. Epiſtoleus. Epitimium quid iureconſultis. Cap. XVIII

Balnearũ apud ueteres luxurioſus apparatus. Emendantur Senecæ loca aliquot fœde uitiata. Res quadrantaria quæ ſit. Pilicrepus apud eundem Senecam quid. Item alipili, libarij, & botularij, & botulus, ac diſtillarius. Quid diſtillatio, coryza, brãchus, catarrhus. Artericũ uitium. Loca ædilẽ metuentia apud eundẽ, quæ ſint. Balnea cur item dicantur gymnaſia. De balneo cogitare conducendo quid. Gymnaſia quid. Cap. XIX

Vocabula plura ad balneorum uſum ſpectantia: eſchara, alipterium, aryballus, arytæna, cam-

na,cammus,pyelos,pyanon,mare.Scholaſtica lex.Oceanus.Schola. Emaculatur Senecæ locus ad Lucilium de pſychrolute. Pſychrologi qui dicantur: & pſychrologia quid. Pyulcus. Aſaminthus.Oa lutris.Balneorum nomina per irriſionem medicorum, quæ dicantur. Chytri. Chytrini. Culinæ fuſoria. Cap.XX

Aſinus Aegyptius,quo ſenſu uenire in prouerbium poſſit. Oniſcus. Cynocephalus. Plinij locus illuſtratur de dijs atri coloris.Inibi plura de figuris deorum,& rationibus ex Porphyrio.Qua ue figura CHRISTVM deformarint priores,quem Onochelum, id eſt ὀνόχηλον dicebant. Semiſſij, & Sarmentarij, qui intelligantur. Vræus, & baſiliſcus. Caput XXI

Prouerbium quod eſt,Mantis te uidit,quem habeat ſenſum.Mantis quid. Cap.XXII

Autumnalis appetentia,in prouerbium uſq; producta, quam habeat rationem. Cur autumno ſcaturiãt ægritudines. Apoſiti qui. Autumni inæqualitas unde ſit. Ca. XXIII

Prouerbium,Amicus ut oleum plantis,quo enuntietur ſenſu. Quæ inoculationẽ aut inſitionem minus admittant.Oleo perunctas arbores interire. Præpingues cur generationi minus apti.Quinti apophthegmata duo. Anaxagoræ dictum parœmiodes. Oleũ ſpicæ. Vnguentum nardinum ac petalium. Oleatum, Calcinatum. Cretare, Impaſtare. Caput XXIIII

Super olei,uini,aceti,gari natura adnotantur pluſcula, nõ omiſſa quæſtionum iucunditate.Oxyngion.Oxycratum. Vinum cur dicat Homerus αἴθοπα. Garus quid. Ca.XXV

Strumam dibapho ueſtire,quid ſit.De ſtruma,& Vatinio paucula. Strumaticum. Eſtruthiſmena quæ ſint Græcis.Struthium.Adenes. Cap.XXVI

Terreſtre tonitru.Terræ motuum ſpecies.Palmatiæ,ſiſmatiæ.chaſmatiæ,mycematiæ. Caput XXVII

Stultorum theſaurus. Cap.XXVIII

Conclamare uaſa,quid. Conuaſare. Cap.XXIX

Sine corollario non recedere,quid.Corollarij notiones. Cap.XXX

Verbi quod eſt ἀόρκος, notio non una. Ciceroni ad Atticum lux infertur. Item quid ſit illud eiuſdem,Allienſis pugnæ funeſtior dies,quàm Vrbis captæ. Vita candida efficere,quid. Cap.XXXI

Sub manu. Cap.XXXII

Prouerbium quod eſt,Pallenicum aſpicere,qua prodierit origine. Phlegra. Gigantũ prælia. Cap.XXXIII

Palæphatiam papyrum,produci in prouerbium poſſe.Quo ſenſu fabuloſa pleraq; interpretetur Palæphatus:quid ue palæphatus uocabulum indicet.De Phryxo interim,& Bellerophonte. Velleris aurei ratio.Pegaſus.Sparti. Dædala quæ dicãtur, item Aeola. Cur dicatur Dædalus ſimulacra feciſſe mouentia. Cap.XXXIIII

Cuiuſmodi prouerbium ſit,Staterij paries.De Pauſania breuiter. Cicero illuſtratur. Sabini Vrbis præfecti hiſtoria. Cap.XXXV

Conuiualis hilaritas omnibus præponitur alijs,ut qua reficiatur cum ſpiritu corpus: Titilletur ſenſus,ac expergeſiat ratio. Conuiuæ cuiuſmodi requirantur. Vini laus. De ferculis nonnihil. Cap.XXXVI

Apologia breuis,quid ita crebriter in Platonis uireta hoc opere diuertamus. Philoſophi eiuſdem explicatur excellentia: quamq; ſit à CHRISTI placitis haud ferè diſſitus. Cap.XXXVII

FINIS.

INDEX EORVM QVAE SCITIVS ENARRATIVSQVE EXPLICANTVR IN DIVERſis obſeruata auctoribus.

EX LIBRO PRIMO

Lucani locus explicatur in primo, extra quàm ſenſerit auctor ſphæræ
Ignotum uobis Arabes ueniſtis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras. Ouidius item ex Metamorphoſeos primo,
Vtq; duæ dextra cœlum, totidemq; ſiniſtra
Parte ſecant zonæ, quinta eſt ardentior illis.
Papinius cur Thebaidos primo Orientales domos dixerit primas. Cap. IX
Virgilij ex primo Aeneidos carmen expenditur:
Et iam finis erat, quum Iuppiter æthere ſummo
Deſpiciens mare ueliuolum, terraſq; iacentes. Item ex Georgico primo:
Hic uertex nobis ſemper ſublimis, at illum
Sub pedibus Styx atra uidet, maneſq; profundi. Cap. X

EX LIBRO SECVNDO

Item Aeneidos ſexto: Tuq; inuade uiam, uaginaq; eripe ferrum. Cap. VIII
Item: Dij ne hunc ardorem mentibus addunt
Euryale, an ſua cuique deus ſit dira cupido? Cap. IX
Expenditur Quintiliani locus ſuper hominis etymo. Cap. XX
Item Plinij locus libro ſecundo de deo, Totus animi, totus animæ. Cap. XXIII
Item Plinij ex undecimo Naturalis hiſtoriæ, in oculorum ratione, ubi ait, Sic magna cogitatio obcæcat, abducto intus uiſu. Cap. XXX

EX LIBRO TERTIO

Plinius in uiceſimooctauo illuſtratur & emendatur, ubi ſic ſcriptum circumfertur, Et currus triumphantium ſub his pendens defendit medicus inuidiæ, iubetq; eoſdem recipere: adnotatur & doctiſſimi uiri incuria. Cap. VII
Plinij refellitur querela de hominis inſcitia & nuditate. Cap. IX
Plinij locus libro ſecundo capite octogeſimo, Has & illas mobilitates habentes: aſſeritur lectio uera cum ſenſu & perſpicuo & erudito. Cap. XI
Gellij ſententia refellitur de uenarum & arteriarum interſtitio. Cap. XIII
Quem intelligamus apud Plinium Naturalis hiſtoriæ ſeptimo, Formicantem pulſum. Cap. XIIII
Græcorum quorundam ſententia diluitur ſuper cerebri nomine, & cibo. Cap. XXII
Plutarchi locus explicatur de alobis ſacris, ex uita Pyrrhi, in mentione lobi. XXVIII

EX LIBRO QVARTO

Porphyrio refellitur ſuper faſcini etymo. Cap. VI
Quid apud Martialem uepene. Cap. VI
Cliterinos legi oportere apud Ciceronem in epiſtola ad Pætum, contra omnium hactenus ſententiam. Cap. VII
Locus Cornelij Celſi reſtituitur de carotis neruis, præter ſententiam Barbari Hermolai. Cap. XIII
Expenditur Theodori ſententia de meſenterio aduerſus Hermolaum. Cap. XIIII
Pulmones cur multitudinis numero ſummis dicantur auctoribus, quod non peruiderunt grammatici. Cap. XV
An inſint piſcibus uiſcera pulmonis analoga contra Plinij hæreſin. Cap. XV
Penſitatio Plinianæ ſententiæ de uentriculis cordis. Cap. XVI
An uera cenſeantur eruditis, quæ de piloſo corde prodit Plinius: itemq; de uiſceris eiuſdem duplicatione uel defectu. Cap. XVI
Explicatur pluribus Plinij ſententia de lienis magnitudine, & riſus intemperantia. Capite XVIII
Grammaticorum defenſio aduerſus medicinæ peritos ſuper renum etymo. Cap. XIX

Plinij obſcuritas illuſtratur in diaphragmatis ratione. Cap.XXI
Oculi faciles, qui intelligendi apud Virgilium, præter quorundam ſententiam. XXVII
Cur dictum à Plinio, ſpecula menſtruis infici. Cap.XXVII
Terentij locus amplius explicatur de uirginibus, quarum pectus nutrices arctius uinciebant. Cap.XXXV
Locus ex procemio Digeſtorum reſtituitur de dupondijs auditoribus. Cap. XXXVIII
Propertij locus perpenditur, Lanuuij ad portas, hei mihi ſolus eram. Cap.XXXVIII
Plinij loca nonnulla expenduntur de cordis ratione. Cap.XLVII
Plinij locus explicatur in fellis ratione. Cap.XLVIII
Ciceronis nodus exoluitur de fiſſo iecoris, adiuuatur & Lucanus. Cap.eodem
Plinius, Cicero, Quintilianus declarantur in riſus ratione. Cap.XLIX

EX LIBRO QVINTO

Maronis locus explicatur de ratione ſudoris ſalſi. Cap.II
Maronis item locus Aeneidos quarto perpenditur, Mixtiq; altaria circum Creteſq;, Dryopeſq; fremunt, pictiq; Agathyrſi. Cap.III
Exponitur Maronis locus eiuſdem ex ſecundo Georgico, Mollibus in pratis unctos ſaliere per utres. Cap.III
Quintiliani obſcuritas illuſtratur de Laconica ſaltatione, Oratoriarum inſtitutionum primo. Cap.IIII
Plinij locus perpenditur de Melampodis auditu. Cap.V
Hygini locus uindicatur à uitio de Iphiclo. Cap.V
Super Tegyreio Apolline refellitur quorundam ſententia cum Catulliani carminis enarratione. Cap.VI
Cur à Plinio palmæ celebrentur Thebaicæ: atq; item à Papinio in Syluis, extra quàm animaduerterit interpres. Cap.VI
Sudæ adnotatur incuria in Philoſtrati hiſtoria de Phraote, quam is Poro contribuit, chronica ratione neglecta. Cap.VI
Item errores duo interpretis Plutarchi, ex Pelopidæ uita. Cap.VI
Error interpretis Philoſtrati ſuper palmæ cerebro. Cap.VI
Tibulli nodus explicaẽ, & præterea poetarũ nonnullorũ de lauro uaticinantium. VII
Plutarchi codex emaculatur de Leuctricis puellis. Cap.VIII
Horatij nodus perpenditur de Phraote, Carminum ſecundo. Cap.XI
Lactantij locus de Iulæis uocibus præter doctorum ſententiam explicatur. Cap.XI
Plutarchi interpretis error de Batalo in Demoſthenis uita. Cap.XIII
Plutarchi codex emaculatur de Calauria inſula, ex eodem libro: inſimul ex Metamorphoſi Ouidij locus reſtituitur. Cap.XIII
Quid ſit apud Quintilianum, lineam poſcere: inſimul aperitur Ouidius primo De arte, & in Amoribus: illuſtratur & Martialis. Cap.XIIII
Virgilij nodus ſoluitur ex quarto Georgico, Cape Mæonij pocula Bacchi. Cap.XIIII
Plutarchi locus perpenditur non incurioſe de Lyſiodis in uita Syllæ. Cap.XVI

EX LIBRO SEXTO

Quintiliani eiuſdem obſcuriſſimus aperitur locus, etiam doctiſſimis per inſcitiã prætéritus, In malaco ſanum. Cap.I
Senecæ locus, atq; item Cæſaris repurgatur à uitio. Cap.I
Quo ſenſu accipiendum illud Virgilij, Natos ad flumina primum deferimus. Cap.II
Plauti, & Propertij, præterq; poetarum aliorum explicatio in frigidi ſudoris mentione. Cap.IIII
Quæ intelligi debeant apud Plinium, olei ac uini præmiſſa, præter Hermolai ſententiam. Cap.VI
Emaculatur Ciceronis codex ex epiſtola ad Plancum, ubi promiſſa literarum modo leguntur. Cap.VI
Catulli carmen explicatur de ſtupore. Cap.IX
Virgilij locus docte enarratur ex ſecundo Aeneidos, Qualis ubi in lucem coluber mala gramina paſtus. Cap.XII

Iuuenali lux infertur eo uerſiculo, Cuperent luſtrari, ſi qua darentur Sulphura cum tedis, Cap.xvi

Plinij locus de uipera penſitatur exquiſite. Cap.x item xvi

Ciceronis nodus ex epiſtolis explicatur de Phania comico teſte. Cap.xvii

Interim illuſtrantur loca item duo ex Epiſtolis octauo & nono libro. Cap.xvii

Plutarchi locus reſtituitur de Aretaphila, perperam (ne dicam inſcite) iure Latij donatus. Cap.xix

EX LIBRO SEPTIMO

Quod fuerit Maronis propoſitum in Aenea ſuo, extra quàm ſint opinati cæteri. i

Maronis Aeneida uideri abſolutam, quamuis pleriſq; ſecus uideatur. Cap.i

Quo argumento aſtrui ualeat, Lucanum non uideri poetam. Cap.iiii

A. Gellij locus expenditur ex ultimo Noctium Atticarum, ubi In hiſtorico legitur, pro In logiſtorico. Cap.vi

Italicæ menſæ apud Platonẽ quæ intelligi debeant, extra quàm opinentur multi. ix

Cur mollem Ioniam dixerit Propertius, & Horatius Ionicos motus. Cap.x

Trapezophorus qui nam intelligi apud Ciceronẽ debeat in epiſtolis familiaribus xii

De trapezophoro intellexiſſe Iuuenalem illo uerſiculo,
Et recubans ſub eodem marmore Chiron. Cap.xii

Quid ſit illud Platonicum, Narthecophori multi, Bacchi uero pauci. Cap.xiii

Arrianus à uitio defendit, ſubnotata interpretis incuria ſuper Dionyſii matre Cora xv

Neuroſpaſta quæ ſunt apud Lucianum, Athenæum, Ariſtotelem. Cap.xvi

Gellij codex emaculatᷓ ſuper uerbo neuroſpaſta, quod modo ſcribitᷓ neurobapha. xvi

Qui ſit apud Columellam ithyhpallus. Cap.xvi

Phelli qui intelligantur apud Plutarchum in Moralibus. Cap.xvi

Legendum uideri apud Virgilium Georgicon ſecundo,
Terrea progenies duris caput extulit aruis. Cap.xix

Propertij locus explicatᷓ ex libro ſecundo, Lecta Prometheis diuidit herba iugis. xxi

Quæ nam, aut qualis ſit apud Quintilianum libro ſeptimo, æquitas, item apud alios æquum & bonum. Cap.xxii

Plutarchi codex emaculatur in Themiſtocle, ac alibi de pnyce. Cap.xxiii

Quid ſibi uelit Plinianum illud ex quartodecimo libro, Ad hæc pertinent peregrinæ exercitationes, & uolutatio in cœno, ac pectoroſa ceruicis repandæ oſtentatio. xxvi

Expenditur & capite eodem illud quoq;, Alius quantũ alea quæſierit, tantum bibit. Item illud, Vulgoq; ueritas attributa uino eſt. Horatij locus explicatur ab interpretum pleriſq; præteritus, Et mero tinget pauimentum ſuperbo. Cap.xxvi

Quo ſenſu, qua'ue ratione dictum antiquis bracteatum illud, In lente unguentum, extra quàm peruiderint literatores. Cap.xxvii

An Seneca omnino uera ſcripſerit, eſſe in Macedonia tantũ actionem ingrati. xxviii

Explicatur locus Ciceronis in epiſtola ad Lentulum, Ne quid ſaluis legibus & auſpicijs agi cum populo poſſit. Cap.xxix

Cur M. Tullius in Deorum natura, eruditum dixerit geometrię puluerem. Cap.xxx

Enarratur illuſtrius Perſianum illud,
Nec qui abaco numeros, & ſecto in puluere metas Scit riſiſſe uafer. Cap.xxx

EX LIBRO OCTAVO

Adnotatur lapſus interpretis Plutarchi ſuper Diopo. Cap.i

Ciceronis ſententia obſcurior ad Q. fratrem illuſtratur, unus ex annalium memoria. i

Plutarchi locus in Alcibiade reſtituitur de Iſangelia. Cap.iii

Senecæ locus explicatur de canterio, præter quorundam opinionem: inibi refellitur Apuleiani interpretis enarratio, quid canterino ritu ſomniare. Cap.iiii

Cuiuſmodi ſit illud Plinianum ex libro octauo, cantharus ſub bouis lingua, quem uocant Apin. Tollitur ex Auſonio obſcuritas, ubi Marcum pullariam emigraturum mox in ſcarabeum fingit. Cap.v

Cur Plinius laſciuientes delphinos tempeſtatis ſtatuat præſagium. Cap.vi

Vitruuij locus aperitur de thymelicis. Quo ſenſu dixerit Plautus in Amphitryone,

Siue

Siue ambiſſent qui palmam hiſtrionibus, ſiue cuiquam artifici.
Item cur poeta idem inferat mox, Quiue quo placeret alter, feciſſent minus.
Quid ſignificarit illis uerſibus Martialis:
Raptus abit media, quod ad æthera taurus harena,
Non fuit hoc artis, ſed pietatis opus. Cap.VIII
Proſcenium meretrix, quam habuerit nominis rationem, præter quàm opinentur alij. Cap.VIII
Plutarchi ex cauſis, locus explicatur de theoria, interpretis inſcitia adnotata. Palintocia uerbum libro eodem prætermiſſum negligenter, reponitur. Cap.IX
Plutarchi tralatio in Pericle locis duobus emendatur de theoricis, & nauibus, quæ ſtratiotides uocantur. Cap.IX
Item Plutarchi locus reſtituitur ex Alcibiade de Salaminia naue. Cap.IX
Engaſtromantes uel engaſtrimythi qui ſint, extra quàm opinatus ſit Hermoleos. Tollitur mendum ex Canonicis decretis, de pythonibus: & qui Pythones. Cap.X
Babylon, cur purpurata meretrix apud Hieronymum. Cap.XI
Quo intellectu de rerum natura, libro quarto Lucretius dixerit, Babylonia fiunt. Aureus Babylonis calix apud eundem Hieronymum qui intelligi debeat. Cap.XI
Grecus Theophraſti codex emaculatur, crocum habens pro crico: in cuius expoſitione uocabuli pleraq; aperiuntur in noſtris, & Græcis auctoribus. Cap.XIII
Cuiuſmodi fuerit Delphicus tripos, præter quorundam recentiorum ſententiam. XV
Cur monogrammos deos dixerit Epicurus apud Ciceronem de natura deorum ſecundo. Cap.XIX

EX LIBRO NONO

Quintiliani locus de tibicine incinente Phrygium ſacrificanti, in materia declamantium, copioſius explicatur. Quo intellectu pronuntiatum ab Horatio ſit:
Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor: grammatici certant. Cap.III
Qui ſint apud Quintilianum ſpadices. Cap.IIII
Quid ſignificarit Quintilianus libro primo in ratione legendorum Carminum, ubi Cæſarem dixiſſe refert, Si cantas, male cantas, ſi legis, cantas. Cap.V
Ciceronis locus ex ſecundo De oratore, de ſpondalijs, quæ ſint ea, & cur dicantur. VI
Papinij locus ex Thebaidos ſexto explicatur apte:
Quum ſignum luctus cornu graue mugit adunco
Tibia, cui teneros ſuetum producere manes, Lege Phrygum mœſta. Cap.VII
Penſitatur Auguſtini ſententia, qua is ſuper Iani caſtitate falli uidetur. Cap.VIII
Quid ita in Bucolico ludicro Virgilius, Arcadum in muſicis peritiam ſubinde laudibus efferat. Cap.IX
Male percipi Tranquilli ſenſum in Nerone, ſe aliquid ſufferti cantaturum, & quæ ſit eius uerbi notio remotior. Seruius in Bucolici ludicri enarratione explicatur de Titis columbis. Cap.X
Plutarchi locus reſtituitur in Alcibiade de cirijs. Cap.XI
Græcorum error ſuper Apicio refellitur. Cap.XI
Quo ſenſu enuntiatum ueteribus ſit, Amazonum ἆσμα, id eſt cantilena: quod ex doctis aliqui ingenue fatentur, à ſe minus percipi. Cap.XII
Ciceronis obſcuritas illuſtratur ex epiſtolis ad Atticum de Cononis patre. Cap.XVII
Lucretij locus ex primo libro explicatur in Religionis mentione, quæ (ut ipſe ait) caput à cæli regionibus oſtendebat. Cap.XIX
An ex uero dictum Maroni ſit Aeneidos quarto:
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,
Quas uelit, aſt alijs duras immittere curas. Cap.XXII
Martialis dictio reſtituitur ex ueteri lectione,
Inter quadrupedes mattya prima lepus. Cap.XXXI
Galeni uerbum interpellatione reponitur de monte Veſuuio, Therapeutices quinto. Capite XXXI
Lapſus interpretis Plutarchi fœdior ex Pelopidæ uita ſuper Iolai hiſtoria. Cap.XLI
Martialis

Martialis nodus explicatur: Bellus homo & magnus uis idem Cotta uideri: Sed qui bellus homo eſt, Cotta, puſillus homo eſt. Cap.XXIII

EX LIBRO DECIMO.

Cuiuſmodi ſit Ciceronis illud ad Q. fratrem, Operas à Græcoſtaſi, & gradibus clamorem ſuſtuliſſe. Cap.V
Quæ furta in ueteribus monumentis conciliari dicantur per lancem & licium. Cap.VI
Reſtituitur dictio apud Vlpianum Digeſtis de furtis, ubi qui ſit fur manifeſtarius, explicatur. Cap.VI
Legendum apud T. Liuium ab Vrbe condita primo libro, Lex erat horrendi carminis: non criminis, uti mendoſiores præferunt codices. Cap.VII
Tollitur ex Plinio nodoſa difficultas in Præfatione, Suſpendio arborẽ eligendam. VII
Quæ ſit apud Plautum litera longa, quam ſuſpendioſi faciant. Cap.VIII
Cur Aeneidos ſexto Virgilius, in inferorum ueſtibulo ſomnia ſtatuerit uana. Cap.IX
Cur ab eodem dictum: Quę gratia currum, Armorumq́ fuit uiuis, quę cura nitẽtes Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos. Cap.IX
Explicatur copioſe Quintiliani illud, Et natura tenaciores eorum ſumus, quæ à teneris annis imbibimus. Cap.IX
Plutarchi locus reſtituit̃ ex uita iunioris Catonis, de memoria & reminiſcentia. XIIII
Maronianum perpenditur carmen ſcitiſſime:
Oblitus' ue ſui eſt Ithacus diſcrimine tanto. Cap.XV
Puteal quid ſit apud Perſium, & Horatium. Cap.XVII
Declaratur Senecæ uerſiculus ex Thyeſte:
Timentq́ ueterem nobiles Argi ſitim. Cap.XVII
Ageſilaum recte legi apud Lactantium inter Plutonis cognomenta. Cap.XVIII
Quid ſit apud Varronem poſtulio, ſeu poſtulatio. Cap.XIX

EX LIBRO XI

Olidum ueternum cur dixerit Catullus. Cap.III
Gellianus emaculatur codex libro decimoſexto, capite duodecimo, ubi lucum ſcribunt, pro eo quod eſt elucus: item mutata g in c, quum reponendum ſit a in e. Cap.IIII
Plutarchi loca duo ſuæ reſtituuntur luci, qua parte hallucinantur interpretes in uerbo ἀλύειν, & quid halys. Cap.IIII
Apuleij locus perpenditur in magia, ubi pro maſthlis, machi leguntur modo. Cap. VII
Qui ſint apud Senecam ordinarij & poſtulatitij gladiatores, præter doctorum quoq; ſententiam. Pararios non dici gladiatores apud Senecam, ſed gladiatorum paria. Cap.X
Conſumatos gladiatores quos intelligat Naturalis hiſtoriæ libro octauo Plinius. XI
Samius gladiator qui ſit apud Ciceronem Thuſculana ſecunda. Cap.XI
Quid à Seneca ſignificatum ſexto Controuerſiarum, ubi Paſſieno, prima ſyllaba in Græcum mutata, obſcœnum nomen impoſitum ſcribit. Cap.XIII
An ex hiſtorica fide Plinius Catonem prodiderit ſolum quater & quadragies cauſam dixiſſe, abſolutum ſemper. Cap.XIIII
Plinij locus illuſtratur de Archilochi interfectoribus. Cap.XIIII
Enarratur prouerbiũ à Callipide productũ, in quo doctos hæſitaſſe, animaduertit̃. XV
Plutarchi locus ex Alcibiade male tralatus reſtituitur ſuper eodem Callipide. Ca.XVI
Senecæ obſcuritas illuſtratur ex tertio ac ſexto De beneficijs, ſuper Amphinomo & Anapia. Cap.XVII
Nemeſis quo ſenſu accipienda apud poetas tum Græcos, tum Latinos. Cap.XIX
Perpenditur Ciceronis locus de paricidarum ſupplicio. Cap.XXI
Cur dictum à Cicerone, mari, quę uiolata ſunt, expiari. Cap.XXII
Enarratur Catullianum carmen, Nec genitor nympharum abluit oceanus. Cap.XXII

EX LIBRO XII

Appiades apud Plinium quæ ſint. Item an hippades potius legendum. Cap.I
Arborum dijs dicatarũ quę afferri ratio poſſit: unde illuſtrantur auctores multi. Cap.I
Quare dictum à Plinio, Sergium ut debilem, à ſacris arceri ſolitum. Cap.II
Plutarchi codex Latinus emaculatur de Teleſtrio. Cap.II

Plinius explicatur in lachrymarum ratione Cap.III
Hieronymi locus explicatur, de Laodicenſi indumento. Cap.V
Interpretis Plutarchi adnotatur error pudendus ſuper pyræi lema. Cap.VI
Cronicæ lemæ cur dicantur, etiam extra quàm opinentur Græci. Cap.VI
Quid faſces ſubmittere apud T. Liuium. Cap.VII
Maior conſul apud Plinium qui nam intelligi debeat: & qui prætor primus in Marci Tullij oratione. Cap.VIII
An ex uero Plinius Balbum Gaditanum ſcripſerit ſolum externorum conſulari uſum dignitate. Cap.VIII
Dies ſenis horis non fuiſſe ueteribus contentos, quod quidam nihilominus prodere ſunt auſi. Cap.IX
Tollitur difficultas ex Epiſtola Seruij Sulpitij, de hora decima. Cap.IX
Plinij locus reſtituitur ex libro ſecundo, de horis æſtus marini. Cap.IX
Quæ, aut qualis ſit Noctium Atticarum primo gnomonica, quam matheſi aſcribit Gellius. Cap.IX
Quos intelligere oporteat apud Lucianum horos. Cap.X
Quid ſit apud T. Liuium, ſacrare cum bonis caput. Cap.XI
Penſitatur Gellianus codex libro Noctium Atticarum ſecundo, ἰχθυῶ ἱερόν: ubi aſtruitur lectio genuina, ueraq;. Cap.XII
Ariſtophanis interpretem fœde lapſum ſuper ſcholij etymo. Cap.XV
Vitioſe legi in epiſtola M. Tullij ad Fabium Gallum, Citius, opinor, non omnibus dormio. Cap.XVI
Sardiniam peſtilentē cur dixerit, epiſtola eadem Cicero, extra quàm opinentur enarratores. Inſuper & de ſalacone pluſcula. Cap.XVI
Sequentis epiſtolæ enarratio integra ferè, ubi præter multorū ſententiam magiſtrum dici de dictatore pluribus aſtruitur. Cap.XVII
Emendatur locus ex epiſtola Seruij Sulpitij, ſupra Maias. Cap.XVII
Defenditur à calumnia Hermolaus Barbarus ſuper Zetæ uocabulo, quod inter recepta quidam non habent. Cap.XVIII
Plinij ſenſus obſcurior illuſtratur de capitis iudicio primo apud Areopagum. XIX
Lactantij grammatici locus ex Thebaidos duodecimo, à uitio uindicatur ſuper Ereſione, ac hicteria. Cap.XIX
An oleaſtro in Olympia coronarentur uictores, quod Latini ſentiunt ferè. Cap.XIX
Tollitur ex T. Liuio difficultas de nexorum ratione. Cap.XX
Exploditur error interpretum Saluſtij in tabularum nouarum mentione, quas inſcite nimis & hebeti iudicatu pro picturis accepere. Cap.XXI
Quid ſit illud Iuuenalis præter interpretum ſententiam,
Et longi relegit tranſuerſa diurni. Cap.XXI
Quæ intelligantur nexorum iura in primo De oratore, apud Ciceronem. Cap.XXI

EX LIBRO XIII

Quintiliani placita de oris multiplici uitio, explicantur copioſius. Cap.I
Quid ita laſciuire in heroicis ſuis Ouidium, ſtatuerit Fabius. Cap.I
Aſtruitur lectio uera in Quintiliano, de gloſſematis. Cap.III
Quod ſit apud Diomedem gloſſematicum dicendi genus. Cap.III
Plinij locus illuſtratur ex libro ſeptimo, de arcanorum proditione in Auguſti hiſtoria. Cap.V
Quæ fuerint Erechthei filiæ, quidq; de ijs traditum ueteribus: unde Ciceronis explicatur nodus ex Thuſculanarum primo. Cap.VII
Leocoræ puellæ quæ intelligi apud Demoſthenem debeant in funebri quadam oratione. Illuſtratur & in deorum natura Cicero. Cap.VII
Quo ſenſu à Valerio Martiale dictum: Quid barbam uellis mortuo leoni?
in quo pleriq; omnes toto (uti aiunt) cælo aberrarunt. Cap.VIII
Hieronymi locus reſtituitur de geranopipa. Cap.XI
Plinij locus de Annulo fluuio in elephantorum hiſtoria. Cap.XVIII

Plautinus

Plautinus exoluitur nodus in Amphitryone ex literis plane literatis, de Saturni hoſtia Cap.XXIII
Cur in fabula eadem dictum à poeta eodem, Fames & mora bile naſum cōciunt. Item in Curculione, Os amarum habeo, dentes plenos, lippiūt fauces fame. Ca.XXIIII
De tyrotaricho quid ſentiendum apud Ciceronem. Cap.XXVI
Cur dictum à Perſio: Saperdam aduehe ponto. Cap.XXVI
Quum à naturalibus fere traditum ſciamus, hominem unum ex omnibus caneſcere, an recte Plinius in equis idipſum agnouerit. Cap.XXVIII
Qui intelligi apud Quintilianum Pancratiaſtæ debeant, præter omnium hactenus ſententiam. Cap.XXX
Quos eſſe analectas grammaticos, ſtatuendum ſit, apud Senecam. Cap.XXXI
Plutarchi ſenſus item ad ſaniorem reuocatur intellectum ex uita Aemylij Pauli de apocartereſi. Cap.XXXIII
Plutarchi loca duo reſtituuntur ex Demoſthenis uita, de Prytaneo, & Demoſthenis ſtatua. Cap.XL

EX LIBRO XIIII

Frigidam ſuffundere apud Plautum in Ciſtellaria, eſſe omnino aliud, quàm opinentur multi. Cap.II
Cur ex ſententia Heſiodi uiros hyeme auidiores Veneris prodiderit Plinius, fœminas æſtate. Reſtituitur Tranquilli locus ex Tiberio de imperato ſchemate. Cap.IIII
Saluſtium parum integra fide à Gellio inceſſi, ſuper Sertorio, quem corporis dehoneſtamento lætari ſolitum, ſcribit. Cap.V
Ludere de alieno corio, in Apuleij fabula Mileſia prouerbium unde profluxerit, extra quàm uel doctioribus uideatur. Quo intellectu dixerit in Amphitryone Plautus, Eius ornamenta, & corium uti conciderent. Cap.VII
Ariſtotelis interpres refellitur Ethicorum quinto, ſuper proagogia. Cap.VIII
Tollitur ex Cicerone nodus in epiſtola ad Brutum de liberis Themiſtoclis. Strabonis interpretem fœde lapſum libro primo ſuper Midæ hiſtoria. Cap.XII
Pherecydem nō fuiſſe ex prouincia Syria, ſicuti male interpretantur plerique. XIII
Quis fuerit Siculus, quem Cicero in ſecundo De oratore, dixiſſe ſcribit: Da mihi ex iſta arbore, quos feram ſurculos: inſimul & Quintiliani tollitur obſcuritas, eadem referentis. Illuſtratur amplius Plinij locus ex ſeptimo Naturalis hiſtoriæ de Liuia. XIIII
Phrynen cur dictum ſit, lecythum in maxillis ferre, præter Græcorū ſentētiam. XV
Reſtituitur in integrum Plutarchi problema uel perperam tralatum, uel incuria corruptum, mendumque. T. Liuij codex ex libro ab Vrbe cōdita tertio, emaculatur, ubi modo ſcribitur, Deiectis honore per concionem duobus Quintijs. Cap.XVI
Peplographia Varronis in epiſtolis ad Atticum quæ nam intelligi debeat. XVIII

EX LIBRO XV

Quid ita Aeneidos quarto, optimus maximus poeta Boream dixerit Alpinū. Plautinus nodus in Epidico enodatur egregie, ubi ait, Auſtrum pertuli. Cap.VII
Quintiliani locus ex libro quinto, reſtituitur, ac enarratur. Cap.VIII
Error Plutarchi apophthegmatum interpretis ſuper orpheoteleſtis. Ariſtotelis tralatio ex Politicis mutila interpellataque reſtituitur in integrum. Cap.IX
Tragica proſopa quæ intelligi debeant apud Ariſtotelem, præter Theodori ſententiam. Cap.X
Præcidere quid ſit, & unde loquendi figura credi poſſit corriuata: enarratur Martialis illud: Os tibi præciſum, quanto non ipſe Latinus
Vilia panniculi percutit ora ſono. Explicatur item doctius carmē Martialis illud: Inuaſit medicus ſica phreneticus Eucli,
Et præcidit Hylam: hic, puto, ſanus erat. Cap.XI
Non recte à grammaticis enucleari Maronianum illud ex Bucolico ludicro:
Nuper me in littore uidi, Quum placidum uentis ſtaret mare. Cap.XII
Ouidij interpretem fœde lapſum in Faſtis in eius carminis enarratione:
Adde, quod arcana fieri nouus ignis in æde, Dicitur. Papinij carmen ex

quarto Syluarum, explicatur illuſtrius per interpretis ſilentium. Cap.XIIII

Quid intellexerit Halicarnaſeus Dionyſius Antiquitatum ſecundo, ubi ait, Vnicuique triginta curiarum Veſta collocata, ubi ſacrificarent. Apud Tranquillum in Tiberio legendum, Coactis qui ea tenebantur ſuperſtitione, religioſas Veſtas cum ueſtimẽto omni comburere: non autem Veſtes, ſicuti doctiſſimo interpreti eſt uiſum. XVII

Supplices Veſtæ, qui intelligendi apud Plutarchum in Commentatione de mulierum uirtutibus, magno interpretis errore. Epheſtij qui ſint apud Plutarchum eundem in cauſis Græcanicis, adnotato interpretis lapſu. Emaculatur Plutarchi codex ex libro qui eſt περὶ πρώτου ψυχροῦ, ubi terram à ueteribus dici clitta ſcribit. Cap. XVIII

Martialis illuſtratur epigramma ex libro decimo:
Si nimius uideor, ſeraq; coronide longus
Eſſe liber, legito pauca, libellus ero. Cap.XIX

Sanna frequens Latinis, uerbum de Græco ueteri deflexum, præter grammaticorum placita. Cap.XXI

Macrobij de aſcenſu deſcenſuq; animarum doctrina, perpenſione acri explicatur, tenebroſa alioqui, & à uanitate non procul. Cap.XXII

Cur Virgilius animas plures in Anchiſe intelligere ſit uiſus Aeneidos quinto. Maronis locus exponitur ex Georgico quarto:
Ipſe ego te, medios quum ſol accenderit æſtus,
Quum ſitiunt herbæ, & pecori iam gratior umbra eſt,
In ſecreta ſenis ducam. Cap.XXIII

Aenos, id eſt αἶνος, quid ſit apud Quintilianum libro quinto. Cap.XXIIII

EX LIBRO XVI

Cur à Propertio dictum: Cum Tyberi Nilo gratia nulla fuit. Ex hiſtoria comprobatur, eum locum hactenus eſſe minus perceptum. Cap.III

Maſſilienſes mores in Plauto, an pro euiratis & molliculis capi recte poſſint, quod ex doctioribus prodidere nõnulli. Inibi diluitur Athenæi quoq; auctoritas. Cap.VIII

Plutarchi locus ſuo reſtituitur candori ex Pelopidæ uita, de ſeruis, qui dicũtur Serotæ. Cap.IX

Quid ſit ab Horatio ſignificatum, ubi in Arte poetica ſcribit,
Quæ facerent, agerentq; peruncti fecibus ora. Cap.X

Erudita in Domitium diſertatio, cur tauris phœniceæ obijcerentur ueſtes. Cur dictum ab Ouidio: Rubræ pauidos formidine pennæ. de ceruis. qui locus in ſcitiſſime ſolet explicari. Simul & illuſtratur Auſonius ſuper eadem re. Cap.XI

Platonis apologia aduerſus Lactantium de gallo, quem Aeſculapio moriturus Socrates immolari iuſſit. Cap.XII

Lucani locus ex libro tertio explicatur:
Aethiopumq; ſolum, quod non premeretur ab ulla
Signiferi regione poli. Cap.XV

Pythagoræ ſymbolum, Super chœnice ſedet: quo pacto uideatur explicandum præter multorum ſententiam. Cap.XVII

Aliud Pythagoræ ſymbolum, Stragula obuoluta ſeruari debere. Item aliud, Imaginem dei annulo non inſcalpendam. Xenophon reſtituitur, & declaratur. Quintilianus de Pythijs. Cap.XVIII

An apud Vlpianum Digeſtis de ædilitio edicto, legendum ſit aphthiphus, ſicuti eruditorum nonnullis placet. Cap.XX

EX LIBRO XVII

Catulli ſenſus explicatur erudite illis uerſiculis:
Non eſt ſana puella, nec rogate, Qualis ſit, ſolet hæc imaginoſum.
Cornelio Celſo lux infertur plurima, ubi ait, Quidã imaginibus, nõ mẽte fallunt. III

Lucretij locus ex libro ſecundo, de luce recta uel obliqua declaratur amplius ex matheſi. Cap.VII

An Iuuenalis ille uerſus, Horrida quale facit reſidens in codice pellex: ad robur carcerarium referri ullo modo poſſit. Item illud Propertianum,

Codicis immundi uincula ſentit anus. Cap. VIII
Columbæ geminæ, ſexto Aeneidos ex Platonicis rationibus quid ſignificent. XV
Quid ſibi uelit Virgilianum illud ex quarto Aeneidos:
Et nunc magna mei ſub terras ibit imago. Quo ſenſu Homerus Herculis animã in cælo ſtatuerit, ſimulacrum apud inferos. Cap. XVI
Expenduntur Thucydidis loca duo, in quibus uideri poteſt labi interpres. XVIII
Plinij locus perobſcurus explicatur libro ſecundo, Terra nos à reliqua natura abdicatos, tum maxime, ut mater, operit, nullo magis ſacramento, quàm quo nos quoq; ſacros facit. Cap. XIX
Declaratur Virgilij carmen Aeneidos ſexto: Aut tu mihi terram Inijce. Inſimul & Horatius illuſtratur: Licebit, iniecto ter puluere, curras. Qui fuerint Metelli liberi, apud Plinium libro ſeptimo. Hieronymi locus expenditur ad Pammachium, de anteria. Cap. XX
Diadematis legendum ſit apud Plinium, an Dalmaticis. Cap. XXII
Aleij campi, an recte uacui Latine dicantur. Plutarchi locus reſtituitur ex Agidis & Cleomenis uita, de Thalamarum ciuitate. Cap. XXIII
Quid ſit apud Liuium, conditionem filiæ quærere. Item apud eundem quæ ſit uindiciarum ratio. Martialis epigramma feſtiuiſſimum explicatur, quod eſt in Fidentinum: Aſſertor uenias, ſatisq; præſtes. Aſſertiones ſecundæ apud Quintilianum quæ'nam intelligi debeant. Cap. XXIX

EX LIBRO XVIII

Martialis locus explicatur de Lacedæmone libidinoſa. Lactātij grammatici ex octaua in Papinij Thebaida enarratione codex emaculatur, de Bomonicis. Quintilianus illuſtratur libro tertio, ubi ait, Minus Lacedæmone ſtudia literarum, quàm Athenis merebuntur: quibuſdam rapto uiuere honeſtum. Iuuenalis locus:
Qui Lacedæmonium pædemate lubricat orbem. Cap. I
Qui ſint apud Appiani interpretem Ciuilium bellorum quarto, aptatores. Epiſcopus qui nam intelligatur apud Ciceronem ſeptimo epiſtolarum ad Atticum. Plutarchi locus reſtituitur ex Alcibiade, de harmoſtis. Cap. III
Quintiliani uerbis lux infertur aliqua de Aeſopeis fabulis. Cap. VII
Groſſos non dici tantum multitudinis numero, ſicuti arbitrantur Grammaticorum nonnulli. An pro caprificatione in Plinio reponenda ſcarificatio ſit, ut doctis quibuſdam eſt uiſum. Martialis locus de ficedula. Cap. IX
Perperam arbitrari quoſdam, focalia dici uſbrandis capillis deſtinata inſtrumēta. X
Spartiani & Papinij locus de trichoris. Cap. XI
Quintiliani locus reſtituitur ex libro primo, de geometria. Cap. XV
Quadrātaria Clytēneſtra apud Quintilianū ex Cęcilio, quæ demū ſtatuēda ſit. XVI
Reſtituitur candori ſuo Quintilianus libro tertio, ubi legitur modo, Quale libidinis exemplū, ut Perſes in muliere Samia inſtituere auſus dicitur primus. Cur inſtituta Perſarum Parthis aſcribat Lucanus. Cap. XVIII
Martialis carmen libro undecimo explicatur, ubi ait:
Claudia ceruleis quum ſit Rufina Britannis
Aedita: cur Latiæ pectora plebis habet? Cap. XXI
Hieronymi locus de Caſſio Longino critico. Cap. XXVI
Quod ſit fanum locupletiſſimū à Cicerone pro lege Manilia ſignificatum. XXIX
Plutarchus explicatur in Themiſtocle de Lauriotico prouentu. Cap. XXXVII
Item Plutarchi locus alius explicatur ex Demetrij uita, quid ſit diametrum debere. Ariſtotelis obſcuritas illuſtratur ex primo De animalium hiſtorijs, quid ſit per diametrum moueri. Cap. XXXIX
Enarratur locus ad hanc diem nō intellectus ex epiſtola Cælij, de aquarijs. Ca. XL

EX LIBRO XIX

T. Liuij, & Plutarchi codices emaculantur ſuper Pallade Chalciœco. Cap. VIII
Leſche quid ſit apud Plutarchum in Lycurgo. Quid ſentiendum ſuper eo Quintiliani loco, in cubiculo nola. Cap. X

Quo pacto intelligenda Pollucis uerba, ubi ait, epiglottis eſt ſimplicis organum uo cis, lingua uero articulatæ. Cap.XII

An recte Albertus dici arteriam putarit, quaſi artam uiam. Cap.XIIII

Antiphona in Plutarchi Moralibus, quæ intelligenda ſint, quæq; ſit uocabuli eius ratio. Cap.XIIII

Scruta in carmine Horatiano quæ'nam ſint. Cap.XV

Aegypti regem cur Cybiotatem cognominatum in Veſpaſiano ſcribat Tranquillus. Cap.XVII

Fabulam ætatis peragere quid ſit apud Ciceronem. Cap.XXI

Martialis epigramma explicatur ex libro duodecimo: Inde tragus, celereſq; pili.

Plinij loca duo ex undecimo Naturalis hiſtoriæ de pubertatis ratione. Cap.XXI

Tranquilli locus reſtituitur & explicatur ex Auguſto de Mimo uitæ. Cap.XXI

Enarratur ſimul & Apuleianum illud ex Magia: Inueſtem puerum accepiſti, ueſticipem ilico reddidiſti. Cap.XXII

Horatij locus explicatur ratione phyſica: Nigros anguſta fronte capillos. Cap.XXII

L. Florus explicatur de ſatyra aue. Cap.XXV

EX LIBRO XX

Cæleſtium rerum ſtudioſi quo pacto explicandum cenſeant illud Maronianum ex Georgico primo: Septima poſt decimam felix. Cap.III

Multiplex affertur enarratio carminis Virgiliani, ex Aeneidos quarto: Tergeminamq; Hecaten tria uirginis ora Dianæ. Cap.VI

Virgilij ex Bucolicis locus: Neſcio quid certe eſt, & Hylas in limine latrat. Cap.VI

Ciceronis locus explicatur Diuinationum ſecundo, quum ex L. Tarutij ſententia dicit: Romam, in iugo quum eſſet luna, uideri natam. Cap.VII

Virgilij locus alius ex tertio Aeneidos perpenditur diligenter: Qua ſe plena per inſertas fundebat luna feneſtras. Cap.VIII

Tranquilli hiſtoria de Domitiani edicto, ut in prouincijs uineta ſuccidere ntur, uberius illuſtratur. Cap.XI

T. Liuij ex primo ab Vrbe cōdita, locus dilige̅ter explicatur in Numæ hiſtoria. XII

Plutarchi ex Solone locus explicatur, præter interpretis fidem de plæſio. Cap.XIX

An manu geſtu ue ſolœciſmus fiat, de quo addubitaſſe Quintilianus uidetur. XXI

Pterophori qui ſint, apud Plutarchum in Othonis uita, quòd multi nō tam neſciunt, quàm negligunt. Cap.XXII

Plutarchi locus reſtituitur ex Pyrrhi uita, de apteræo. Cap.XXII

Terræ filij qui dicantur, contra omnium hactenus opinionem. Ouidij locus explicatur Metamorphoſeos primo: Iuppiter è terra genitam mentitur, ut auctor Deſinat inquiri. Cap.XXVIII

Hypomochlion quid ſit apud Vitruuium, & unde ducatur dictio eiuſmodi, quanquam in codicibus nonnullis legitur uitioſe hypomodion. Cap.XXIX

Icadiſtæ qui intelligi debeant apud Athenæū Dipnoſophiſtarū ſeptimo. XXXII

Plinij locus illuſtratur ex tertiodecimo Naturalis hiſtoriæ libro de plantarum ſexu utroque. Cap.XXXIIII

EX LIBRO XXI

Maronis locus explicatur ex quarto Aeneidos: Nam quia nec fato, debita nec morte peribat. Scuti Argiui ratio quæ ſit, extra quàm animaduerterit Zenobius, ſeu quiſquis libri auctor fuerit. Sagma legi oportere apud Lactantium grammaticum, nō ſacconiam, quod ex doctis reponunt aliqui. Sagma iumentorum quid ſit apud Pollucem libro decimo, & Philippicorum quinto. Plutarchi locus explicatur de ſagmate, in Arati uita. Cap.XIIII

Iouem lapidem iurare, quid ſit apud Gellium Noctium Atticarum primo. Explicatur Ciceronis locus libro epiſtolarum familiariū ſeptimo: Is quum iurare cœpiſſet, uox eum defecit in eo loco, Si fallo ſciens. Cap.XV

Ceryx apud Senecam quid ſit, pluribus explicatur. Plutarchi eiuſdem locus item reſtituitur ex Pelopidæ uita, de Alexandri Pheræi haſta. Cap.XVI

Magiſter in locationibus & uenditionibus qui ſit. Ciceronis obſcuritas illuſtratur in epiſtolis ad Atticum, duobus locis. Adiuuatur in eadem re Quintilianus quoq;. XVII

Colonarij qui ſint, in epiſtola Cælij: item colonarium in epiſtolis ad Atticum. XXI

Oedipus cur dictus coloneus: inibi Apuleij codex emaculatur in magia. Cap. XXII

Pliniani loci perpenſio de hippagis nauibus. Cap. XXIII

Strabo illuſtratur, ubi de rhopo mentionē habet, ac de Aegina. Aetnæi fratres apud Virgilium quam rationem habeant. Cap. XXIIII

Neſæi equi an dicantur inſulares, quod quidam male ſunt ſuſpicati. Cap. XXV

Plutarchi locus de Neſæis equis expurgatur à uitio, ſimul & interpretis arguitur inſcitia. Cap. XXV

Corinthus ſuperciliosa, prouerbium quam habeat rationem. Cap. XXVI

Iouis Corinthus, quo ſenſu in prouerbium ueniat, præter Græcorum quorundam ſententiam. Cap. XXVII

Plinij locus explicatur de Tutilina dea, libro decimooctauo. Cap. XXIX

Emaculatur Iulij Pollucis codex onomaſtici primo, ubi anhippos, pro amphippis poſitos inuenias. Cap. XXX

Plutarchi locus perpenditur de acroterio domus Cæſaris. Cap. XXXIII

EX LIBRO XXII

Statoris etymon unde ducatur, præter quàm opinentur uel grammatici uel hiſtorici. III

Iuuenalis locus de Memnonis ſtatua crepante copioſius enarratur, & latius quàm ſit ab interpretibus proditum. Cap. V

Maronis locus Aeneidos primo: Vnde per ora nouem uaſto cum murmure montis It mare proruptum. Cap. VIII

Item cuiuſmodi ſit ex Bucolico ludicro Maronianum illud:
Numero deus impare gaudet. Cap. IX

Perpenditur exactius quoq; Maronis illud ex primo Aeneidos,
O terq; quaterq; beati. Cap. XII

Epitheca quid cenſeatur apud Iuriſprudentes. Inibi uitiatus duobus locis Digeſtorum codex reſtituitur. Cap. XIII

Gellius uindicatur à uitio ſuper nominibus Parcarum. Cap. XIII

Virgilius cur in ſuppliciorū ratione centenario utatur, & millenario numero. XIIII

Analogia geometrica & arithmetica in Plutarcho quæ nam intelligenda. Cap. XVI

Sortitus es literā m, in prouerbio, quē habeat ſenſum extra quàm opinenī Græci. XVII

Mendoſe legi apud Plutarchū & Latinos pleroſq; Artaxerxem Memnona: quum is non Memnon, ſed Mnemon, id eſt memor, ſit cognominatus. Cap. XX

An lunaribus radijs effici poſſit Iris: refellitur Plinius. Emaculatur Plinij eiuſdem codex, aſtruentis ex Ariſtotele luna triceſima Irin uiſitari. Cap. XXVII

Senecæ locus reſtituitur ex Naturalium primo. Cap. XXVIII

Qua ratione dixerit Virgilius Georgico primo, Et bibit ingens arcus.
Inibi cum Plauto Propertius illuſtratur. Cap. XXIX

Plinij locus perpenditur ex decimoſeptimo Naturalis hiſtoriæ, an ex iride producatur in terra odor, uel in plantis omnino. Cap. XXXI

EX LIBRO XXIII

Aſtarte, an ſit Venus, qua in re addubitarit uir doctiſſimus Hermolaus. Cap. V

Hieronymi locus reſtituitur ad Pammachium, de mammis. Cap. V

Virgilianum carmen ex primo Aeneidos, qua ratione affectatam habeat aſperitatem: Fremet horridus ore cruento. Item quo artificio prolatum id:
Tantæ molis erat Romanam condere gentem. Cap. VII

Quo pacto inficerentur Scytharum ſagittæ, illuſtratur Plinij conciſa breuitas. Ca. X

Iuſtam tellurem cur appellauerit Propertius eo uerſiculo,
Et tellus hoc ita iuſta ſinat. Cap. XIX

Plauti locus ex Amphitryone explicatur: Iacent rationes, ſilet iudicium. Cap. XIX

Quintiliani ex libro tertio illuſtratur obſcuritas, de iuſti & legis interſtitio. Plinij locus de uipera diſcutitur. Cap. XXVI

EX LIBRO XXIIII

An mouere affectus Athenis liceret: Quintiliani ad id ſententia perpenditur. Cap.I
Quæ familia Buteonis fuerit cognomento inſignis. Plinij locus declarat. Plutarchus item reſtituitur. Gracchū & Pulchrum flatilem admittere, quod pernegant aliqui. III
Chryſeis quo nomine ſit appellata proprie, quod eſt à multis prætermiſſum. Cap.V
Quintiliani locus ex libro primo, de pythijs. Cap.V
Venocis uocabulum unde ſit corriuatum: quod pauciſſimi admodum nouere. VI
Ciceronis locus ex epiſtolis ad Pætum de pene. Cap.VI
Quintiliani locus ex primo altius illuſtratur, ubi ait: Ne ſtudia qui amare non poteſt, oderit. Cap.VII
Quo ſenſu à Iuuenale pronuntiatum, Et cui per mediam nolis occurrere noctem. IX
Cur dictum à Virgilio, Iamq; iugis ſummæ ſurgebat lucifer Idæ. Cap.XII
Ouidij locus de Eridano. Cap.XII
Virgilij locus de omnipotente Olympo. Cap.XIII
Plinij, & Felicis Capellæ nubilum diſcutitur de lubrico, ac tenero cœli corpore. Cur Ariſtophanes in Nebulis, humorem, id eſt ἰκμάδα, pro intellectuali animæ potentia poſuerit, quod ab interpretibus deſyderabatur præcipue. Cap.XV
Ouidij carmen ex primo De ponto, amplius perpenditur:
Vt ſolet infuſo uena redire mero. Cap.XXI
Tollitur ex Plinio difficultas, quo pacto quæ non reſpirant, odorentur. Cap.XXIII
Cur à Martiale dictum, ieiunia Sabbatariorum male olere. Cap.XXIIII
Expenditur item quadantenus poetæ eiuſdem illud:
Poſthume non bene olet, qui bene ſemper olet. Cap.XXV
Catullianum carmen acrius excutitur, quod eſt de amore,
Dextra ſternuit approbatione. Propertius item illuſtratur amplius, quum ait:
Aridus argutum ſternuit omen amor. Cap.XXVII

EX LIBRO XXV

Qui ſit immortalis uir, cui platani curam à Xerxe delegatam, ſcribit Herodotus. I
Quid ab Horatio ſignificatum, ubi ait in Arte poetica,
Et fortaſſe cupreſſum ſcis ſimulare. An ex uero dictum ab Herodoto, pinum ſolam arborum reciſam non ſuccreſcere. Cap.II
Hieronymi locus reſtituitur de Socratis uxore Myrtone. Cap.IIII
Virgilij carmen illuſtratur ex ſecundo Georgico, de frigore ſcelerato. Cap.VII
Expenditur locus ex obſcœno carmine: Ductor ferreus inſularis æque
Laternæ uideor fricare cornu. Cap.XIX
Plinij feliciſſima breuitas ſuper muli hiſtoria libro octauo amplius illuſtratur. XX
Pragmaticus ſtatus qui. Perpenditur Quintiliani ſententia. Cap.XXI
Illud Columellæ, de lapide noxium, quo ſenſu accipiendum, extra quàm opinentur plerique. Cap.XXI
Item Quintiliani obſcuritas illuſtratur ex libro tertio, Adoptato in familiam redire liceat. Cap.XXII
Vicarium ſeruum quem intellexerit Martialis Epigrammatum ſecundo. Enarratur item ex Seneca illud poetæ eiuſdem: Vrbanus tibi Cæcili uideris:
Non es, crede mihi: quid ergo? uerna es. Cap.XXIII
Plinianum prouerbium, Multa Syrorum olera, quo ſenſu accipiendum. Cap.XXIIII

EX LIBRO XXVI

An caninus appetitus idem cenſeri debeat, qui & bulimos, uelut ex noſtris ſunt opinati quidam. Cap.I
Cornelius Celſus illuſtratur in hydropiſeos generibus, ex Hippocrate ac Galeno. III
Senecæ locus ex primo De clementia, in integrum reſtituitur: ubi apatrum legitur, quum aratrum, debeat. Propertij locus explicatur:
Mœnia cum Graio Neptunia preſſit aratro, Victor Palladiæ ligneus artis equus. V
Maronis locus explicatur ex Bucolico ludicro,
Si canimus ſyluas, ſyluæ ſint conſule dignæ. Plinio lux infertur multa libro uiceſimo-

tertio, in ratione biæi uini, cui marina permiſceretur aqua. Cur à Varrone proditum, Libero patri Delphinas aſſiſtere. Cap.VIII
Plutarchi locus reſtituitur ex Catonis Vticenſis uita, de pſyche. Cap.IX
Virgilij carmen ex Bucolico ludicro expenditur exactiſſime:
Nuper me in littore uidi, Quum placidum uentis ſtaret mare. Cap.X
Cur nauſeabundos fieri iter mari agentes, & Iuuenalis ſignificarit, & experimentis docti ſciant omnes. Cap.XIII
An uera prorſum cenſenda ſit Plinij ſententia, mari ſalis incoqui ſaporem, ſole quod potabile ſit, inde hauriente. Cap.XV
An item ab eodem ſcienter ſatis prolatum ſit, ſummam æquorum aquam dulciorem profunda. Cap.XVI
Illuſtratur Plinij eiuſdem locus de ſolis bobus propè Meſanam & Mylas. Cap.XVII
Explicatur inſigniter Maronis carmen ex Aeneidos ſexto:
Hi dominam ditis thalamo deducere adorti. Cap.XVII
Iulij Pollucis nodus ſuper uerbo ἀρκτεύεσθαι, explicatur. Cap.XIX
Ouidius Faſtorum quarto explicatius enarratur, ubi canit:
Tot fuerant illic, quot habet natura colores,
Pictaq; diſſimili flore nitebat humus. Cap.XX
Plutarchi locus enarratur de pylaicis, ex uita Pyrrhi. Cap.XXI
Plutarchi interpres coarguitur in Catonis apophthegmate ex Homero, de Scipione. Cap.XXII
Plinij ſententiam de naſturtio eſſe medicorum ſcholis diuerſam. Cap.XXIIII

EX LIBRO XXVII

Quæ ſit ratio prouerbij, Lepus dormiens. Cur ueſcentes carne leporina dicantur formoſiores fieri: cuius rei mentio eſt apud Plinium, nec præterijt Martialis. Cap.I
Tranquilli locus de urbe lutea & lapidea, in Auguſto. Cap.III
Quid ita dictum ab Horatio ſit Carminum primo:
Nunc ad aquæ lene caput ſacræ. ſimul & lux plurima infertur Senecæ. Cap.V
Comata perperam ſcribi, Digeſtis de extraordinarijs criminibus: item qui ſint inibi diacopi. Cap.VI
Cur ab eodem Sermonum primo, ſomnia poſt mediam noctem oblata pronuntientur ueriora. Cap.IX
Qui nam ſint apud Plinium libro decimo, qui ſomniarint nunquam. Cap.XVI
Ariſtotelis defenſio à calumnia de ouis oblongis, rotundis'ue aduerſus Albertum. Capite XVII
Perſii carmen illuſtratur, Et noctem flumine purgas. Cap.XVI
Oua ex catharſio quæ dicantur in Luciano. Cap.XVI
Maronis carmen acrius perpenditur Aeneidos ſecundo:
Catuliq; relicti Faucibus expectant ſiccis. Cap.XVII
Plutarchi perpenditur locus ex Pyrrhi uita, de cothone. Cap.XXVII
Cur lactucis ueſcerentur in fine cœnæ antiqui: abſoluitur Martialis quæſtio. Plinij locus perpenditur de raphano. Cap.XXVIII

EX LIBRO XXVIII

magdalia quid ſit apud Plutarchum in Lycurgo, quam uocem Latinam facere ſuperſedit interpres. Cap.II
Seruij grammatici opinio perpenditur, an elixis carnibus uſi ſint priores heroum temporibus. Cap.III
Plutarchi locus declaratur in Sympoſiacis: quid cottabiſin redolere. Cap.V
In ratione bibendi aperitur Horatij locus in Carminibus. Cap.VI
Virgilij ex primo Aeneidos locus illuſtratur,
Adſis lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno. Cap.VI
Baſilicam habere quid ſit, Ciceronis locus inibi explicatur. Cap.XI
Quintiliani locus ex libro primo de roſtrata columna Duillio in foro poſita. Cap.XII
Plutarchi locus male tralatus in Demetrij uita ſuæ reſtituitur luci, ac integritati. XX

Ciceronis

Ciceronis locus exponitur ex libro ſecundo ad Q. fratrem: ſimul & indidem mendum tollitur, ubi legitur modo, ab Arria Syra. Cap.XXIII

Quid ſit latiar apud Ciceronem in epiſtola quadam ad Q. fratrem. Latiarum corrupte, inſciteq; legi apud Macrobium in pleriſq; codicibus, pro latiar. Vnde ſit tractum illud Catullianum, O hymen hymenæe ó Hymen ó hymenæe. Cap.XXIIII

Reſtituitur uox Iureconſultorum Digeſtis de gradibus affinitatis, de inateribus, ubi ianitrices ſcribitur modo. Cap.XXIIII

Cur dictum in Syluula quadam tertij libri à Papinio,
Duc & ad Aemathios manes, ubi belliger urbis
Conditor, hybleo perfuſus nectare durat. Cap.XXVII

Iuuenalis locus explicatur, Vinum quod ſuccida nollet lana pati. Cap.XXXV

Quod ſit apud Galenum in libro de anhelitus iuuamento, uinum quod ad ignem utribus appenſum obdureſcit. Ariſtotelis ex Meteororum quarto ſententia illuſtratur, excuſſa interpretum uanitate, etiamq; Alberti. Cap.XXXVI

EX LIBRO XXIX

Theocriti locus explicatur in Bucoliaſtis, ὕπνον νικασεῖς, οὐδ' ἁ δαζζαγέας. Cap.III

Plinij locus ex ſeptimo in integrum reſtituitur, fiſco æris X. Cap.V

Plutarchi locus ex Demetrij uita, quæ dicantur pharmacode. Cap.X

Plauti obſcuritas illuſtratur ex Pſeudolo, Quaſi ſolſtitialis herba, pauliſper fui, Repente exorſus ſum, repentino occidi. Qua ratione dictũ à Quintiliano libro Oratoriarum inſtitutionum tertio, ſermonem ab ipſa natura genitos protinus homines accepiſſe. Cur Plinius ſeptimo Naturalis hiſtoriæ, nudum dixerit hominem in nuda humo natali die abijci. Quo ſenſu à Papinio dictum Syluarum primo, in Stellæ epithalamio, & Violantillæ: Tellure cadentem Excepi, fouiq; ſinu. Sed & libro quinto: Tellure cadentem Aſpexi, atq; unctum genitali carmine foui. Cap.XIII

Ciceronis locus illuſtratur pro Flacco, de Mithridate. Cap.XVI

Cur Ouidius Metamorphoſeos duodecimo, Mopſum dixerit Ampycidem.
Quo ſenſu dictum à Seneca in Medea: Idmonem, quamuis bene fata noſſet,
Condidit ſerpens Libycis harenis, Omnibus uerax, ſibi falſus uni,
Concidit Mopſus. Excutitur & Senecæ locus alter, ex Tragœdia eadem:
Orpheus tacuit torpente lyra, Ipſaq; uocem perdidit Argo. Cap.XIIII

Papinij locus expenditur ex Syluarum ſecundo de perdice:
Quiq; refert iungens iterata uocabula perdix. Cap.XXV

Illuſtratur medicorum doctrina Iuuenalis illud: Iam letifero cedente pruinis
Autumno, iam quartanam ſperantibus ægris. Cap.XXVII

EX LIBRO XXX

Ceruchi qui ſint omnino apud Valerium Flaccum. Cap.I

Occultam uideri hiſtoriam illo epigrammate ſignificari à Martiale:
Si patiens, fortiſq; tibi, duruſq; uidetur, Abderitanæ pectora plebis habes. Cap.IIII

Tranquilli locus explicatur in Tiberio de oculis amore tumentibus. Cap.VIII

Emaculatur Senecæ locus ad Lucilium, apud quem in balneorum mentione epitoma mendoſe legitur, uel epitonica, pro eo quod eſt, epiſtomia. Cap.XVIII

Reſtituuntur in integrum apud eundem dictiones aliæ fœdius corruptæ: na[illegible] dratoria res dicitur, quum quadrantaria debeat: pellicrepus quoq;, pro pilicrep[illegible] dum, pro alipilo: deniq; librarij, pro libarijs. Cap.XIX

Senecæ item lectio reſtituitur de pſychrolute, ubi modo ſicholutra in quibuſdam legitur codicibus. Cap.XX

Quid ſignificarit Naturalis hiſtoriæ ſecundo Plinius, ubi ait, ex dijs alios dici atri coloris. Cap.XXI

Quo ſenſu à Cicerone dictum octauo epiſtolarum ad Atticum, Domitius, ut audio, in Coſano eſt, paratus ad nauigandum: ſi in Hiſpaniam, non probo, ſi ad Cneum, laudo, quouis potius certe, quàm ut Cercum uideat. Cap.XXXII

FINIS

[library stamp]

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI PRIMVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EXORDIENDI RATIO

Ex deo eſſe omnia, de trinitate carptim, religioſa mox, & reuerens apprecatio.

PLATO philoſophiæ pater, & diuinioris ſcientiæ auctor longe clariſſimus, in libro De mundi conſtitutione, ſcriptum reliquit, Omnes, qui modo mente conſtent, in rei cuiuslibet exordio ad numinis opem decurrere conſueuiſſe. Necnon & alibi epiſtola quadam, In omnibus inquit, quæ uel dicimus, uel cogitamus, à deo ducenda initia ſunt. Et rectiſſime id quidem, quoniam ut tragici cothurni princeps Sophocles prodit, Principium rectum compar item conſequitur finis. Propterea felicius auſpicaturis argumentum, mox futurum publico bono, inuocandus eſt omnium pater: quo prætermiſſo, ſicuti comprobat in Philoſophica conſolatione etiam Boethius, nullum rite fundatur exordium. Siquidem eſt uita quædam una, regina unius mundani corporis, potentia, ſapientia, bonitate præcellens, mundi magnitudinem ſingulari prouidentiæ munere ab initio, & ſerie nuſquam interpellata perducens ad optimum. Hanc eſſe ſummum, & principem deum, conſtanter aſſerimus, de quo diuine cecinit Orpheus, πάντων γενέθλη, ἀρχὴ πάντων, πάντων τε τελευτή, hunc eſſe uniuerſorum patrem confeſſus originemq́;, ac deniq; finem. Ad hunc in arcto conſtituti, tanquam in harenam defugimus: huic inuiſum nihil, nihil inauditum. Omnia ſumma ſapientia, & inenarrabili conſilio diſtributa librantur, reguntur q́;. Quod ipſum nec Orpheus idem ignoraſſe uidetur eo uerſiculo, qui auguſtiſſimam naturam omnia introſpicere, atq; audire, ac diſpenſare profatur, πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις, καὶ πάντα βραβεύεις. Nec me fallit, uideri eundem tribus illis nominibus, conſilio, luce, uita, trinitatem etiam præmonſtraſſe quodammodo. Nam quod in libris Antiquitatum Minar Siſſennios ſcribit, unitatem adoraſſe in primis, uir ſua ætate auctoritatis inconcuſſæ Pythagoras, unitatem illam eſſe trinam aſtruebat, adorandam, colendamq́; præcipue. Eſt ſiquidem unitas omnium prima, mox æqualitas, inde connexio. Hæc uero Chriſtianæ ueritatis doctores ex imagine quadam ad hæc noſtra patrem dixerunt, ac filium, & ſanctum ſpiritum, ſiue amorem. Nam in patre & filio quædam agnoſcitur naturæ communio, quæ una eſt, ita quod natura ipſa æqualis patri demonſtratur filius, & inter eos certa concipitur connexio: quippe naturalis amor alteri alterũ conciliat, connectitq́;: ut uero ad ſimpliciſſimam hanc, & abſtractiſſimam conſcendamus intelligentiam, quæ ſenſu, uel imaginatione, aut ratione cum naturalibus pertinguntur appendicibus, neceſſario ſeiungenda abijciendaq́;. Propterea docte Martianus philoſophiam refert, ad trinitatis cognitionem ſcandere affectãtem circulos euomuiſſe, ac ſphæras. Equidem ita ſentio, ut ſe habet uiſus ad ſolis lumen, ita prorſum habere hominis ingenium, ac rationem ad diuinæ bonitatis radium. Proinde abſque illius illuſtriore lumine nil facile à nobis animaduerti, aut cognoſci. Ipſa uero gratia diuina illuminatio eſt, & dona gratiæ lumina ſunt, eos illuminantia qui in eius uocantur participatum. Quin gratia omnis ab uno profluit fonte, & illuminatio omnis ab lumine uno. Multi utiq; radij ſunt, ſed lumen unum. Spargit ſe quoque lumen unum, ut multos illuminet. Lucent illuminati multi, nec tamen uidetur, niſi lumen unum, & fiunt lumen unum in lumine uno. Ita unum ſe bonum multis præbet participandum: ut cum illo coaleſcentes unum ſint, qui unam ducunt ex illo ſimilitudinem. Propterea theologorum ueterum pleroſq; ſcimus ingenio perſpicaciſſimo, bonitatem in centro, pulchritudinem in circulo collocatam tradidiſſe. Nam centri nomine deum eſſe intelligendum, prudentioribus inſinuarunt. Circulos uero in ambitu aſſidue circumactos, mentem ſignificare, animã item,

ac naturam & materiã. Id quod Plotino placuit in primis. Siquidem deus potenter omnibus ineſt unus penitus ſimplex, ac immobilis. Omnia uero indidem emanantia aliquo modo cõpoſita, ac motus non inſcia. Immo uero ſicuti profluunt ab eo, ita refluunt in eundem, ut in circulo lineæ. Deus itaq; centrum omnium, unitas ſimpliciſſima, actus puriſſimus ſeſe inſerit uniuerſis, nec præſens modo eſt, uerũ & omnibus à ſe creatis potentiam intimam, ſimpliciſſimam, præſtantiſſimam indidit, quam rerum uocant unitatem, à qua propendent omnia, & ad eandem redeunt, caligantq; prius, quàm ſuo inhæſerint creatori. Igitur bonitas quidem rerum omnium ipſe deus, per quem cuncta ſunt bona: pulchritudo autem eſt dei radius, à quo rerum omnium ſpecies effinguntur, rurſumq; ab eo, ut luminum patre, deſcendit datum omne optimum, & omne donum perfectũ: proinde qua poſſumus mentis puritate, immo uero illa ipſa unitate, quam uocant mentis caput, & florem quoq;, ſicuti Zoroaſter, qua ſola ſuper animæ, mentiſq; proprietatem extante, putat Iamblichus inter Academicos cognomento diuinus & ſacerdos magnus, unitatem poſſe attingi, integre, ſynceriter, ſancte, ſuppliciter ipſum hunc omnia ſupereminentem, infinitum, inenarrabilem, maieſtate auguſtiſſimnm, ſplendore micantiſsimum, uirtute incomprehenſibilem, tantæ rei exordio, cui ſumus genuina impares debilitate, ſic apprecemur uenerabundi: quando & clariſſimus medicæ ſcientiæ ſcriptor Auicenna, etiam ſi falſis obancillatus ſacris, maximi operis, & conquiſiti exordio diuinitati gratias agendo, auſpicatius ſe tantarum rerum initia ducturum eſt opinatus. Qui cuncta inenarrabili bonitate producis, totius rerum naturæ cauſa, & origo initialis, qui ſapientia infinita, & prouidentia perſpicaciſſima regis, roboras, uiuificas, lenis, mulces, excitasq;, Summe animorum pater, animantum ſoſpitator, iuſtitiæ fons perennis, ſuper omnem conſtitutæ mentis captum, tibi ſoli cognitæ, & cui ſe largius uaſtiſſima tuæ clementiæ flumina infudere: uita totum, quod eſt in me, ſalua lux totum illumina: uerbum tuum me regat: ſapientia emendet: ſpiritus creator repleat, accendat amoris ignem, ſenſus colluſtret, infirma noſtri corporis uirtute firmans perpeti. Tu qui ſolus trinus, unus es Deus, benedictionem à me non ſeuocaris, adiuua benigne, miſerere ampliter: da tuæ maieſtatis idolo, quoniam in nullo falli diuinum eſt, primum quidem in uoluntate acquieſcat tua: deinde, ut quæ mox dicentur, tibi placeant omnia, ſintq; (quod dicitur) ſarcta tectaq;, laudes tuas recinant: quando es auctor omnium, & ſine te Cimmerijs offuſi tenebris caligamus altius. Studioſorum deſeruiant emolumentis: qui & facile aſſequantur, quæ uaria nobis, te illuſtrante, lectio ſuggeſſerit. Ipſe uero, qui diu iam hoc uoluto ſaxum, & incudem eandem interdiu noctuq; tundo, ex mentis propoſito totũ opus tranſigam, mihiq; ipſi conſtem perpetuo, ex umbratili nunc primum meditatione in puluerem inſtructu meo, & ornatu prodiens, & forenſem (ut ſic dixerim) aciem, noſtris iuuenibus modo ſint φιλαληθεῖς, Latinæ rei uelut ſeminarium comparaturus. In quo diuerſiſſimorum generum depactis ſeminibus, inde ſibi in agellos ſuos ſuccretas uiuiradices transferat, qui hiſce legendis otium, ac ſubſecundarias impartiri horas non cenſuerit inane, ac citra operæpretium. Quando in ijs, quod olim in templo Pacis factitatum Herodianus ſcribit, quicquid eſt nobis opulentiæ ad hanc horam, reconditum uoluimus, ut theſauri fierent, non libri, ac ne intus modo caneremus, quod factitabat cithariſtes Aſpendius, ſed & foris, quoniam in ſudata ueſte duraſſe abunde uidemur. Ceterum legentes uniuerſim hic commonuero, quod in Moralibus eſt ab Ariſtotele traditum, eſſe quidem eruditi, exactum ipſum eatenus in uno quoq; genere flagitare, quatenus ferat ipſius natura rei. ſimile nanq; cenſetur, mathematicum ſuadentem probare, & ab oratore demonſtrationes exigere.

An deo congruat nomen aliquod, obſeruata ex Theologumenon libris. Cap. I

SI uero parte hac ſtudioſius quærat aliquis, ecquid de principijs, ac rerũ parentis dei nomine monumentis prodẽdum ſe ingerat ex ueteribus memorijs, reſpondere breuiter, apteq; ambiguitati propoſitæ ſic propemodum poſſe uideor, Maximum illud, & maximum quidem ſimpliciter, cui opponatur nihil: ſic demum noſtræ mentis captum ſupergredi, ut nomenclaturæ rationem exſuperet prorſus omnem: quippe ab humani ingenij ſolertia rationis quadam ſingulari ui indita ſunt nomina, ut unius ab alio euidens fiat diſcretio, ubi uero

unum

unum ſunt omnia, obſecro te, quodnam inibi nomen excogitaris proprium. Mercurij utiq; profundior nos ſententia latere haud poteſt: Quia, inquit, rerum uniuerſitas eſt deus, proprium eius eſſe nomen haud ullum poteſt, quoniam aut omni nomine deum, aut omnia eius nuncupari nomine, foret neceſſarium: quando is ſimplicitate ſua rerum omnium complicat uniuerſitatem: at quod ineffabile nos dicimus, tetragramaton Græci, ideſt literarum quatuor, ioth, he, uau, he: proprietatis tamen ſubire uim creditur, quia Deo nõ coaptetur creatorum ratione aliqua, uerum eſſentiæ ui propriæ. Id uero tralatũ dici unus ualet, ac omnia, ſeu omnia uniter (ſic enim mihi nunc dicere permittant Latinæ rei ſtudioſi) uel proprie adhuc magis unitas. Nec tamẽ ſic unitatem hic inaudias uelim, ut loqui homines aſſueuere: nã ſicuti intellectum omnẽ ſupereminet Deus, ita & nomen omne. Siquidem per rationis motum, qui intellectu longe inferior eſt, rebus indũtur diſcernendis nomina. Verum quia contradictoria reclinare nequit ratio, hinc nullum dare nomẽ colligas, cui non opponatur aliud eiuſdem rationis motu: quippe unitati pluralitas opponitur, ac multitudo. Hæc autem deo haudquaquam cõgruat, ſed ea uerius, cui pluralitas ſeſe nulla obiectet, uel (ut ſic dicam) alteritas. Hoc utiq; intellectus menſum excedit: quis enim infinitam intelligat unitatem, per infinitum oppoſitionem quæ omnem excedat? Inibi omnia citra compoſitionẽ ſunt in unitatis complicata ſimplicitate: nec aliud ibi agnoſcitur, uel diuerſum. Quod ſi quis eam cõcipere unitatem queat, quæ etiam ſi unitas eſt, nihiloſecius omnia eſt, dei nomẽ is attingat plane. Et ipſa tamẽ unitas, quamuis propinquius cenſeatur nomẽ maximi, ab uero tamen maximi nomine, quod eſt ipſum maximũ, per infinitum diſparatur, reuelliturq;. Liquet igitur hinc, deo haud quadrare, niſi diminutiſſime, particularia, diſcreta, oppoſitum habentia. Quare Areopagita Dionyſius affirmationes eſſe incompactas pronunciat, quippe ſi Deum eſſe autumas Veritatem, obiectat ſeſe falſitas: ſi uirtutẽ, occurrit uitium: ſi ſubſtantiam, obijcitur accidens: quod & in reliquis fit. Attribuũtur deo tamen iſta per tralationem ab creatis quandã ex perfectione, quam præferunt nomina ipſa. Quod ipſum & in trinitatis auguſtiſſimæ nũcupationibus dilucet: nam quia unitas eſt Deus, gignẽs dicitur, ac pater. Ex eo autẽ quod unitatis æqualitas eſt, genitus, ſiue filius: ex eo quod utriuſq; cõnexio eſt, ſanctus ſpiritus. Quod ſi perpendis exactius, à patre filium gigni, hoc fuit omnia in uerbo creare: quo argumẽto uerbum & artem, ac ideam, creatorũ reſpectu, affirmat Aurelius Auguſtinus. Nam creatura, quia deus pater eſt, eſſe incipit: ex eo quod filius, perficitur: quod uerò ſanctus eſt ſpiritus, uniuerſali cõgruit ordini, coaptaturq;. Quæ ſunt in re qualibet trinitatis ueſtigia, quod Aurelius idem comprobat ſanè, Geneſeos caput enarrans primum. Illud porro nec omiſero, cuius mihi auctor eſt magnus Baſilius in Hexaemero, ſanctum ſpiritum ab Moſaica dici ſapientia, Dei ſpiritum: ut quum ſcribitur, Et ſpiritus domini ferebatur ſuper aquas. Quod ſi amplius quæſieris, quonam hic pacto ſuper aquas ferebatur: reſpondebimus ex ſapientis Syri doctrina, quando Hebraicæ ueritati propior ſit gentium illarum lingua, Ferebatur, exponendum pro fouebat, uitalem aquis fœcunditatem exhibens. Ex quibus dilucet illud quoque, de quo indagine nõ incurioſa quæſitum à multis eſt, nec ab creandi actu ſanctum abiungi ſpiritum.

Quo pacto mundus ſit congeries malorum, & terra improbitatis prouincia, quum multi Deum eſſe mundum dicant, & Moyſes quoq;, ac ſanctæ literæ miris efferant laudibus. Cap. II

QVoniam uerò ab dei maieſtate immenſa, & inenarrabili recte, ſicuti decuit, auſpicati ſumus, quãdo & initijs omnibus ueteres præfari ſolitos, Pauſanias ſcribit, captandi gratia ominis boni, θεὸς, θεὸς, quod Aelius quoque comprobat Dionyſius, & principium omne Plato ſcribit, ac repetit Proclus, eſſe diuinum: non inſcite opinor, nec improſpere, aut, quod ille, ait, inſubide ſecundum operis inſtituti caput mundo dicabitur. Quem in libro de uniuerſi natura Plato deum beatum appellare nõ dubitauit: animam quoq;, ut Plotinus interpretatur, ab opifice bono ideo eſſe traditam, prodens, ut mundus poſſet intellectualis euadere, quod quidem neceſſarium fuerat: ſed citra animam, inquit, id uerò effici non poterat. Verum ante hos longe in ſermone, qui Pimander inſcribitur, Mercurius nil, inquit, eorum quæ in mundo ſunt,

interit: ſi enim ſecundus eſt Deus ipſe mundus, necnon immortale uiuens: impoſſibile eſt, immortalis animantis partem aliquã interire. Quæcunq; mundo inſunt, mundi ſunt membra: homo præſertim, animal rationale. Primus omnium uere ſempiternus, immortalis, ingenitus eſt Deus, omnium auctor. Secundus uero deinde ad illius imaginẽ mundus, ſemperuiuens, non ſempiternus: nam quod ſempiternum eſt, ab altero factum non eſt. Quinimmo in Naturalis hiſtoriæ initio Plinius, Mundum credi numen, par eſſe putat, ſed æternum, immenſum, ingenitum, nec interiturum unquã. Cæterũ quod fatendum ſit, ego quidem non utiq; mundum, ut deum contenderim eſſe uenerãdum: at uerò tanquã inenarrabile ſummi dei opus ſuſpiciẽdum, facile cenſuerim, etiam ſi ſomniantis hoc putat Epicurus, non philoſophãtis, quiq; ne primoribus quidem labijs phyſiologiã guſtarit, ideſt naturæ rationem. Quãdo & Aſtronomicon primo M. Manilius ſic ſcribit,

At manet incolumis mundus, ſuaq; omnia ſeruat:
Idem ſemper erit, quoniam ſemper fuit idem.

Bonum item, multiformi imaginum uarietate diſtinctum, concinnatumq;, necnon circumflexu complectentem, quicquid uenerationem, laudem, amorem, pulchritudinis excellentia, aut dignitatis amplitudine cumulatum parere poteſt. Nec enim fruſtra in libro ueritatis & uitæ Moyſes ait, nunc ſingula in mundo bona, nunc cuncta ualde bona ex artifice ſummo propagata. Nam nec aliorſum pronuntiatum & illud, Cæli enarrant gloriã Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Deprehenſum certe ab peritioribus eſt, in mundi creatione principem deum arithmetica eſſe uſum, geometria item ac muſica: ſiquidem arithmetica ratione compacta, cõnexaq; creduntur elementa: geometria uero figuras effinxit, ut inde firmitatem conſequerentur, ſtabilitatem, ac pro naturæ ui mobilitatem. Proportiones adnexuit muſica, ne terræ plus in terreno ſentiretur elemento, quàm aquæ in aqueo, & in aereo aeris, & ignis in ignea natura: nec elementorũ ullum omnino in aliud reſolui ulla quiret ratione. Vnde colligi poſſe, mundi molẽ haud perire. Proinde quum audis, a deo eſſe uniuerſa in numero creata, & pondere ac menſura: intellige, ad arithmeticam numerum referri, pondus ad muſicam, ad geometriam uerò menſuræ adiectum nomen: quippe aſtringente grauitatem leuitate, confouentur omnia, fulciunturq;: in meditullio nanq; ignea poteſtate cohibetur terra, ſed & huic ignis innititur. Ita profecto eſt, magnitudo exquiſitiſſimi, nec laudati unquam pro dignitate operis, necnon late patens uis, & motus mirabilem opificis præ ſe fert potẽtiam. Diſpoſitio uerò excultiſſima mirificã oſtentat ſapientiam. Vſus uerò ad optimum ubique conducens latius exuberantem nobis ingerit bonitatem. Proinde ſummi Platonici uniuerſum hoc, ceu auguſtiſſimam dei ſtatuam eximie uenerati ſunt: & quę in eo cæteris maieſtate naturæ præſtare uidentur, tanquam idearum (ut ipſi uolunt) certiora ſimulacra. Cæterum in tanta rerum gloria, quonam pacto id diſſimulauerim, quod in ueteris Theologiæ libris uideor legiſſe? Ipſum hunc, quem tantopere admiramur, mundum, malorum appellari congeriem: terram uerò, eadem inſectatione, improbitatis prouinciam dici. Quod & uulgo ita ſubinde iactatur, ut planè adagij uicem obtineat. Nam ab Platone quoq; dictum eſt in libro de ſcientia, Mala omnino deleri non poſſe, uerum ea neceſſario euenire, nec tamẽ apud deos eſſe, ſed apud mortalem naturam, inferioremq; hunc locum aſſidue circumuolui. Hiſce quin item Ambroſij ſententia concinit bracteata, Mala ineſſe mundo, quis omnino ſapiens audeat inficiari, frequenti adeo ad mortem in hoc ſeculo lapſu? Hoc tam diſſentaneum, tamq; pugnans, ſic tamen antiquorum rationibus confouere, atq; tueri poſſumus. Bonum, inquit Mercurius, in uno tantum deo eſt, immo ipſum bonum deus ipſe ſemper: nam & in Euangelio Matthæi CHRISTVS, οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰμὴ ὁ θεός. Quum bonum dicimus, bonum id, quod omnia continet bona, & quod bonum ſemper, intellige. Hoc uero uni adeſt deo, nullius unquam inopi, iniuriæ non obnoxio, qua in iram præcipitetur, numen eius late dominatur, nil eo ſapientius. Sicuti uerò malorum nullum ineſt illi, ita nuſquam alibi reperias bonum, ne in ipſo quidem mundo, qui utiq; paſſionibus genita replet, ut pertrito ſcholis uerbo interim citra ſciolorum morſum utamur: nam & generatio ab paſſione non ſequeſtratur: ubi autem paſſio, nullo modo bonum: ubi bonum, nõ habet ibi locum paſſio. Sicuti uerò materiæ omnium conceſſa eſt participatio, ita & boni participatione mundus bonus: bo-

nus

nus,inquam,quatenus & ipſe omnium effector:at minime in alijs bonus, paſſibilitatis, & motus ratione.Nuſquam in eo pulchrum compereris, nuſquam bonum. Siquidem, quæ modo titillant ſenſus,ſimulacra ſunt,& miraculorum uanitas. Ipſa quippe natura,uitaq́; mundi,ut placuit Plotino,quaſi maga,imagines ipſius boni, ueri, pulchri ubiq; fingit,uelut eſcas,quibus animas huic mundo per auaritiam, uoluptatem,inanem gloriam mancipatas fallit.Deum cogita,circa pulchritudinem demum uerſaberis. Certe libro octauo Enneadis quartæ de animę deſcenſu in corpora, Plotinus idem conſtanter aſſeruit, ſenſibile totum à Platone contemni, & commercium animæ cum corpore damnari, qui & arcanum illud ueneratur oraculum,quo traditur, Animam hic in cuſtodia quadã, & carcere diſtineri. Quin,inquit,ſpelunca apud Platonem, ſicut & antrum in Empedocle,apud quem ψυχοπομποὶ poteſtates inquiunt, ἠλύθομεν τόδ' ὑπ' ἄντρον ὑπόστεγον, uniuerſum hoc nobis ſignificat.Solutionem è uinculis, & ex ſpelunca aſcenſum, ipſam accipi puto animę ad intelligibile progreſſionem. Vanitas uanitatum,& omnia uanitas,inquit Eccleſiaſtes. Sed ait Hieronymus,ſi creatura omnis bona eſt, ut quæ ex boni creatoris fontibus profluxerit,quo nam pacto uniuerſa uanitas? Si terra uanitas,nunquid & cœli, & angeli,throni,dominationes,poteſtates,cæteræq́; uirtutes? Sed quæ per ſe bona ſunt, melioribus collata uanitatis aſciſcunt nomen. Stellam lunæ confer, cæca eſt:lunam ſoli iunge,non rutilat:ſolem CHRISTO ſi componas, tenebræ ſunt. Adde quod ubi Plato ait, Mala in mortali natura uerſari:id exponens Plotinus, eſſe inquit neceſſario aliquid ſubcontrarium bono,ideſt ſub boni imperio collocari aliquid, ab eo maxime diſtans,ac penitus diſſimillimum, ideſt infimam mundi materiam. Hoc autem loco monendi ſumus,contrarietatem ab hoc philoſopho, ut eius doctrinæ ſtudioſis placere animaduerto,accipi,non repugnantiã duarum in eodem genere qualitatum,ſed diſtantiam rerum undiq; maximam,oppoſita facientem,ferentemq́;,quomodo eſt materia ſubcontraria deo:hæc namq; eſſentia non eſt,ille uero eſſentiæ principium: hæc malorum origo,ille bonorum. Salus una,uia item una,pietas cognitioni adnexa. Tunc humana mẽs recta concipit,& meditatur:ubi ab principe natura infuſum exceperit radium. Quòd ſi immundorum ſpirituum afflata prauitate ſubdiderit colla iugo,ſuccreſcunt inde,progerminantq́; adulteria,ſtupra,homicidia,id genus alia cõplura. Quo forſan argumento Luciferiani uniuerſum mundum eſſe diaboli aſtruebant, & factum de eccleſia lupanar. Illud neutiq; ſilentio inuoluendum,ubi ex ſacra pagina hoc aduocauimus, Cæli enarrant gloriam dei: ſic ab eruditis intelligi,ut cælorum appellatione,ſpiritalia ſignificentur entia:quia Hebraice articulus adijciatur,ha:uelut in Geneſi,In principio creauit Deus haſamaim:quod ſi dematur,tunc cœlos accipi uiſibiles.

Humana natura aſtruitur non uilis,nec cõtemnenda. Hominis cauſa omnia eſſe à deo quodammodo producta.Hominem futurum fuiſſe immortalem,ſi non peccaſſet. Ante peccatum,an noxium quippiam produxerit terra.Incorruptibile quot dicatur modis. Cap. III

Aeterum poſteaquàm huc prouecti ſumus,ut rationalis naturæ gradum oſtendere aliquo modo uideri poſſimus humilẽ, infauſtum, & nullo ferè cũ cæleſtibus communicatu, quum illic uiuacitas ſit æterna, & indefecta, hic caduca,& ſubciſiua ingenia,prętò ſit & mira ſublimitas, tanta faſtigij intercapedine interuallata ab infimis:Putemur interim oratorio more,hominis patrocinium ſuſcepiſſe,aut certe Academicorum ſcholas ingreſſi opiniones illorum interdum amplexari,qui uериſimilitudinem captantes, & inde Sceptici nũcupati,nil omnino aſtruebant.Enitamur ergo iam hinc promere,quæ hominem, & illius terrenum locum faciant anguſtiorem,ſuo metientes omnia modulo:&, ut Pindarus inquit, καθ' αὐτόν,ut ſimul Plinio occurramus,tradenti,Hominem nõ ideo eſſe proximum deo genitũ, ut uilitate iuxta belluas eſſet,uelut ſuillæ nari aureum plane inſertarit annulum deus. Simul etiam Platonicis ſatisfaciamus,ſalamandra quandoq; frigidioribus,à quibus proditum ſcimus,Mundi partem,quæ ſupra lunam ſit conſtituta,eſſe mutationis neſciam,genuina luce perſpicuã,perpetua tranquillitate beatam,diciq; agentem: quoniam quę hic ſunt,cæli uultibus (ut ſic dicã) ſint obnoxia. At infra lunã diuerſa omnia,ubi ſit uitę mortiſq; collimitiũ,tumultuentur elementa,cooriantur procellæ,omnia quodãmodo præcipitentur

pitentur in interitum: ideoq; recte patiens mundi portio cenſeatur, immo uerò inferorum locus: quoniam animæ malum ſit, ad materiam ſe deflectere, quam in Theæteto nominat Plato diſſimilitudinis regionem, hoc eſt diuinitati undiq; diſſimillimam: dicatur & Lethæus, ſed profundus: & terræ tartara, in quę anima deiecta, in cœnum creditur corruiſſe tenebroſum. Mors, inquiunt, animæ eſt, dum corpore mergitur, in materiam labi, ipſaq; repleri. quod ſi ſuſpectet nuſquam, ſed in cœnum identidem reuoluatur, etiam inde fieri, ut apud inferos dicatur dormitare. At ſi ueritatem, reiecta omni ueſica, & ambitionis tumore paulum compreſſo, amplius libeat perpendere, comperiemus primum, quicquid eſt naturæ corporeæ, hominis cauſa eſſe productũ. Nam quis neſciat, elementorum illuc rationem ſpectare, ut inde compoſita confingantur? Compoſita uerò inanima nónne propter animata, ut imperfecta propter perfecta? Plantæ utiq; animalibus deſeruiunt: at hæc, immo uerò omnia ſimul, humanis uſibus ſunt deſtinata. Sed quid in humili uerſamur? cur non ſurrigimur? & quæ tam miranda uidentur, nobis item obſequium præſtare comprobamus? Expende radiantis deos, ut inquit Apuleius, quibus cæli chorum comptum, & coronatum ſuda tempeſtate uiſimus, pictis noctibus, ſeuera gratia, toruo decore. Suſpice, inquam, in hoc perfectiſſimo mundi, ut ait Ennius, clypeo miris fulgoribus uariata cælamina: quorum ex aſſuetudine ſpeciem quandoq; mirari deſinimus, nónne noſtris emolumentis iſta deſtinantur? Mihi certe ita compertum, quantumuis illa inenarrabili ſint ordine diſtincta, quantumuis dignitate humanum captum excedentia, tamen quodammodo propter hominem uideri creata. Nam & in Phyſicis pronuntiat Ariſtoteles, hominem eſſe aliquo modo finem: etenim ſecundo De generatione & corruptione idem ſcribit, à deo uniuerſum eſſe repletum, quia generationem fecerit continuam. Hæc uero non eſt, niſi ex cælorum motu: unde conſequutione quadam colligi, motus eſſe generationis cauſa factos, quin & mobilia, & motores quoq; modo quodam: quippe motuum finalis cauſa generatio eſt, & cæleſtium quoq; corporum, ut mobilium, non ut corporum, & ſubſtantiarum. Porrò generatione ceſſante, ceſſabit motus quoq;. Quæ ſi ceruicoſior aliquis etiamnum putat irridenda, apio (quod dicitur) uix ſatis inſpecto, uelut Palladi felem coaptare connitamur, audiat (quæſo) patienter, quæ in ſanctis literis obſeruata, ſubnotanda cenſuimus, ſic uerò Deuteronomij capite quarto, legimus: Ne forte oculis eleuatis in cælum, ſolem uideas, & lunam, & omnia aſtra cæli, & errore deceptus adores ea, & colas: quæ creauit deus tuus in miniſterium cunctis gentibus. Homo itaq; in mundi meditullio conſtitutus, ueluti rex planè, dominusq; cunctorum, huc illuc porrectis, expanſiſq; poteſtatis ſuæ uiribus, fruitur omnibus, omnibus imperat. Id non ſacris modo literis celeberrimum eſt, ſed dictat ratio, & rerum ordo mirus. Id uero imperium ac regimen ex prudentia eſt, quæ propria cenſetur hominis, in quo uirtus ea generalis eſt, quum in brutis per partes uideatur, ſicuti in aranea ad contexendam telam, quamobrem iure homini ſubijciuntur. Confirmat hæc, ut de Plinio interim ſileam, Mercurij auctoritas, qui diuiniſſime multa quidem, ſed & illud peruidit, Pater, inquit, omnium intellectus, hominem ſibi ſimilem procreauit, atq; ei, tanquã filio ſuo, congratulatus eſt, propterea forma delectatus propria, opera ſua omnia uſui conceſſit humano. Amplius & in literis noſtris M. Tullius aptiſſime colligit, Mundum uideri effectum eorum animantium cauſa, quæ ratione utantur, qui ſunt dij & homines, quibus, inquit, profecto nihil eſt melius, ratio namq; omnibus excellentior. Iam, ut alia miſſa faciam, quis non uidet tum magni ſacerdotis ſentẽtia, tum ſummi oratoris propheticum illud confirmari ferè: Dixi, Dij eſtis, & filij excelſi omnes. Quod ſi inferat aliquis, male à me ita colligi: & inanes flari gloriolas, quoniam nuſquam non imperium hominis pernoſcatur proſciſſum, conuulſum, extritumq;: ac rem omnino ad manticam, quod dicitur, & incitas relapſam: Reſpondebunt Chriſtiani patres, ſupplicium eſſe ex admiſſa noxa, non rerum ordinem, quippe quo ſibi iure poteſtatem uendicet, qui uix dum in uitalem productus lucem, protinus ſe Deo rebellem præſtitit: ut penè cum nutricis lacte, ut ſic dicam, flagitiorum ac ſuperbiæ ſemina hauſiſſe uideri poſſit? Quod adeo uerum eſt ut auctor nobis ſit Beda, Ante hominis peccatum nil noxium ab terra progerminaſſe, non herbam ueneno peſtilẽtem, nõ arborem ſterilitatis inutilem uitio, ſequeſtrata item natricum uirulentia, & uiperarum. Quanquam quod ad hoc pertinet, etiam ſi uel antea

pullu-

pullulatu ſuccreuiſſe iſta, non inficiemur, minime tamen ſuperſit querelis locus. Nam tum perinde ſit, ac ſi terram inſimules, quod non omnes homines boni. Amplius, quod uel in cælo non omnes angeli boni. Equidē ſolis ardor prævalidus ſpicas torrendo concoquit: idem tamen gignentium exordia perurit. Ita profecto eſt, eorum quæ de terra ſeſe promunt, ſpecificam ſingula rationem præferunt, ac pro uirili creaturæ complent uniuerſæ pulchritudinem: alia ſiquidem eſui adnaſcuntur, uſibus alijs alia. Quod tibi inutile cenſes, quibuſdam cōfert inſigniter. Quod gulam minus prolectat, nec in menſam admiſeris, medendi ſalutarem ſuggerit uim: coniō libidinū furores compreſſi emarcuerunt plerunq́: helleboro affectiones corporum inueteratæ interdum ſolutæ comperiuntur. Quare ex ijs ſuggillatio creantis dei nulla, ſed gratiæ incrementum potius. Quod cum magno Baſilio in Hexaemeri libellis comprobat Ambroſius. Verum, ut uideo, moriendi neceſſitate urgemur præcipue. hæc nobis infeſtos maxime facit, qui hominis ſtatum hoſtiliter inſectantur: aſtruentes id etiamnum uſu uenire, uti optimum quenq́ & ſtatim & præcipue pigneretur deus: nam & Caſſius Hemina, Quæ nata ſunt, ea omnia denaſci aiunt. Nec uident primum illum noſtri generis patrem, tanquam Cæciam quendam, ipſum ſibi calamitatū adſciuiſſe nubila: etenim ſi non peccaſſet is, quodnam foret nobis cum morte commercium? An Apoſtolum non audimus dicentem, Corpus eſſe mortuum propter peccatum? non dixit, Mortale corpus ex peccato: ſed mortuum. Id quippe ante peccatum mortale fuerat, & immortale, quia poterat mori, & non mori. Aliud eſt autem non poſſe mori, aliud poſſe non mori. Mortalis erat homo conditione corporis animalis: at conditoris beneficio immortalis. Confirmat doctrinam hanc Nicolaus theologus, comprobat in Ciuitate diuina Aurelius Auguſtinus, docens propter peccatum naturæ principem intonuiſſe: Terra es, in terram ibis. Sed & Gregorius ampliſſime aſtipulatur, quum aſſerit, Ita fuiſſe conditum hominem, ut manente illo, decederent tempora, nec cum temporibus tranſiret. ſtabat enim in momentis decurrētibus: nec ad uitæ terminum per dierum incrementa tendebat. Poſteaquam uero conditor eſt offenſus, ire cœpit cum tempore, & tabernaculum mortis eſſe humanum corpus. Ac uti ſcienter prodidit Pindarus, ἐπάμεροι, τί δὲ τίς, τί δ᾽ οὔτις, σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωποι. Et apoſtolus Paulus ad Romanos: Per peccatū intrauit mors in mundum. Beatus item Thomas incorruptibile modis dici tribus aſtruit: Primo materiæ abſentis ratione, ut in angelis: uel quia non ſit materia in potentia, niſi ad formam unam, ut in cœleſti corpore. Altero modo ex parte formę, ubi rebus ex ſe corruptibilibus adnexa diſpoſitio eſt, qua prorſum ab corruptione uendicētur, quod quidem ſecundum gloriam incorruptibile aſſeritur: nam in epiſtola ad Dioſcurum Auguſtinus ait, Tam potenti natura animam à deo factam, ut ex eius habitudine redūdet in corpus ſanitatis plenitudo, & uigor corruptionis neſcius. Tertio dicitur modo incorruptibile cauſæ efficientis ratione, ſicq́ in innocentiæ ſtatu incorruptibilis fuiſſet homo, & immortalis. Quod in libro quæſtionum Noui & Veteris teſtamenti aſſeruit Auguſtinus. Nam quia naturæ corporeæ proportionem rationalis anima ſupereminet, congruenter uirtus ei eſt initio contributa, per quam ab interitu corporea aſſeri poſſet materia. At huius theologiæ ignarus Plotinus, etiam ſi eſt inter Platonicos tanquam maiorum gentium, de humanis agens animis: Pater, inquit, miſericors mortalia illis uincula impegit, ne ſemper huius uitæ miſerijs teneantur. Quod ſi auctoribus noſtris non præſtandam fidem, contendant Platonici: ueluti ad paruulam Cynoſuram, qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto, uti eſt ab Arato proditum, non ad Helicen, & Septentrionum claritatem aciem intenderimus: reſpondeo, ex ipſorum doctrina, eſſe in primis credendum, Quoniam mentes diuinas illa præ cæteris præſagia indicant, ut in Phædro ſcribit Plato, quæ arte nulla, & conſilio fiant: qualia ſunt, quæ de Diotima uate, & Socrate, & Epimenide, idem Plato refert: quæ de Sibyllis Varro unà cum Platone: quæ de diuinis philoſophis Hebræi tradunt. Horum omnium mentes tum orbis remotiſſima obibant, ſecretiora pandebant, quum à corpore ſeiunctæ, in unitatemq́ ſuam collectæ deo maxime inhærebant: quod Mercurius non negabit: ſed Auguſtinum, Gregorium, & antea multo apoſtolum Paulum, quem, & Barnabam mirati adeo Lycaones ſunt, ut Iouem putarent, ac Mercurium: quis in eo ſtatu conſtituendos audeat inficiari, qui diuinum ſentirent afflatum, & præter doctrinæ profunditatē, quæ illis affulſit

ampliſſime, etiam ſtupenda præcinerent myſteria? Vitæ ſanctitas, miraculorum numeroſa ſeries efficacius me in fidem pertraxerint, quam Platonem Socrates, aut Epimenides, quos ueluti quintæ claſſis, in hac præſertim cenſura ne dignos quidem arbitror qui nominentur, ne quis hoſce adeo Coryphæos ducat, ut iuſto cum eis ſacramento contendere non ſit, ac interdicto certare. Addamus hoc amplius, ut peruicacium impudentiam reuincamus, Hominem primum, ſi non peccaſſet, fuiſſe immortalem futurum, non Chriſtiana modo aſtruit ueritas, ſed & Magi unà cum Platone carminibus ſuis parari immortalitatem poſſe aſſeuerabant. Zoroaſtris magiam nil aliud in Alcibiade putat Plato, quàm dei cultum. Et alibi idem Plato, non carminibus modo ſancit, uerum philoſophicis item rationibus & temperari animum, & corpus uel ſemper, uel diu ſaltem à morte procul poſſe ſeruari. Hoc nec Auicenna negauerit, qui animo in ſeipſum reſtituto in corpora quæuis mirandam conceſſit poteſtatem. Zoroaſtris porrò, & Hoſtanis ſectatores non inficiantur, ob ueterem quandam humanæ mentis infirmitatem omnia nobis infirma, difficiliaq; contigiſſe. Quòd ſi quis animæ temperamentum reſtituerit, compoſitiora mox futura omnia. Ex Pythagoreorum arcanis & illud eſt, animam idcirco in ſenſibili mundo tot occurſantem malis conflictari, quia ſenſibilium bonorum auiditate illecta intelligibilis mundi bonis fuerit exuta. Sed in re confeſſa nimis multa. Quòd ſi laborioſa item obijciatur uita, refelli id ratione poteſt eadem. Nam ut ait Nicolaus theologus, Ante peccatum, & ſuperbam hominis deſignationem, terra ſponte alimenta ſuggerebat accommoda: propterea poſt offenſam apud Moyſem deus, In ſudore uultus tui ueſceris pane.

Terram eſſe mundi chorum medium. Quæ ſit Muſarum chorea, Quid Apollo. Terram eſſe ſtellam unam, ex Pythagora. Cur dea ab Platone dicta. Terræ nomen non eſſe uile. Cur firmamentum dicatur, Item cælum quomodo unitas omnium. Aquarum cœleſtium ratio. Terræ præconia plura, & quæ ſit eiuſdem forma. Cherſos quid, item cherſæa. Zedoros terra cur. Cap. IIII

PORrò num tibi uilior homo eſt, quod ſit quaſi in imum, hoc eſt in mundi cardinem, centrumq; relegatus, abiectusq;? Ego quidem fateor, quod ex Ariſtotelis ſententia Auerrois primo cæli confirmat, Terram inter elementa ignobiliorem haberi, ignem uero nobilitate præſtare. Quæ rerum ſeries non modo, inquit, in iis uiſitur inferioribus, ſed in corporibus item cæleſtibus: nam in libro de animalibus dixit Ariſtoteles, Lunæ naturam per ſimilem uideri terreſtri naturæ. Scribit in libro de ueritate Thomas etiam, cæli corpus eſſe humano corpore nobilius, quia cæleſtia quidem agant, noſtra uero corpora patiantur: nam & ignis ut actu calidus in noſtrum agit corpus, potentia modo calidum. Cæterum ſicuti ignis naturæ ſuæ mobilitate, raritate, luciditate in mundi ratione, qui ambiret, maxime contulit: ita & terra ſoliditate inſita ad media mundi compingenda perutilis ac neceſſaria fuiſſe uidetur: unde & ἰσόρροπον, id eſt æquinutantem, appellant Græci. Eam uero optimum maximum deum, tanquam chorum aliquem diuini templi medium conſtituiſſe, amplius animaduertenti patet: ut prætereamus quod Aſtronomicon primo Manilius ſcribit:

Quod niſi librato penderet pondere tellus,
Non ageret curſus mundi ſubeuntibus aſtris
Phœbus ad occaſum, & nunquam remearet ad ortus,
Luna ue ſubmerſos ageret per inania curſus.

Nam quum mundum, ut Platonici uolunt, ubiq; conſtrueret rationis pleniſſimum, quo clarius ſuum referret auctorem: in ſphæra qualibet uiuentia pleraq; collocauit, quæ non templum modo redderent excultiſſimũ: ſed ſummi opificis laudes aſſidue concinerent; quod ipſum humanas itidẽ mentes in meditullio poſitas facere uoluit. Hæc uero eſt illa ueteribus celebrata Muſarum chorea, quæ ad Apollinis ipſius imperium recinit perpetuo, ſaltatq;. Ipſe uero, ut ait Orpheus, πάντα πόλον κιθάρῃ πολυκρέκτῳ ἁρμόζει, id eſt cælum uniuerſum cithara temperat canora. Apollo uero hic non alius eſt, quàm deus, quẽ uniuerſalem uocat Pythagoras, dictumq; uult quaſi ἁπλοῦν, id eſt ſimplicem, ac unum, uel ἀπὸ ἄλλων, id eſt ab alijs ſequeſtratum, & multitudinis neſcium: quo argumento in Palatini Apollinis templo pependiſſe lychnos inſtar arboris mala ferentis, plane contende-

rim

rim. Et quoniam Pythagoræ incidit mentio, quem Plato eximie ueneratur, in quoq; ingenium effulſiſſe diuinum, grauiſſimi auctores prodidere: ſuccurrit, quod ex doctrina promitur eiuſdem, pertinetq; ad noſtri huius elementi præconium. Hic enim, ſicuti accepimus, & meminit in libris de cælo & mundo Ariſtoteles, Terram è ſtellis unam eſſe prædicabat: quod in cōmentatione de Platonis doctrina comprobat Alcinous, & fortè ſignificauit Plotinus, ubi ait, Terram, ſi uniuerſo comparetur, eſſe ueluti punctum, uel quaſi ſtellam quandam, minimam reliquarum. Propterea ſi concipias, eſſe te in ſublimi quopiam mundi loco, unde oculis ſubijciatur terræ moles, aquis circumfuſa, & ſolis, ſyderumq; radijs illuſtrata, non aliam profecto uiſum iri probabile eſt, quàm qualis modo uiſatur lunaris globi ſpecies. Verum hoc quæſo, cuiuſmodi putas, quod in ſpatij medio æquilibrata, per ambitum tanta cælorum maieſtate obuallatur, quorum rotata uertigo motu, ut Varro dixit, orbito, immenſam illi confert ſalubritatem, dum noctis dieiq; cuſtos ita annum attemperat, ut alimentorum omnis generis nec copia deſit, nec bonitas? Illa uero cæleſtium radiorum in unam eam coniectio, ac ueluti dilectorum aggregatio qualem non modo ſplendoris excitat micantiſſimam claritatem, ſed comparat inde uirtutem? quanquam non me fallit, Plotinum ſcribere, eam radijs contemperationem non poſſe obuenire, ut coalitu, cumuloq; nouam ſibi cōcilient uirtutem, aut mirabilis aliqua inde forma diſſultet. Illud inficiari poteſt nemo, cæleſtia maris functionem quodammodo ſubire, infima uero hæc fœminæ. Nam ſicuti & caloris, & uitæ fons, ac propago eſt cor, ita & cæleſte cor, ipſe ſol, noſtra hæc pro caloris poteſtate mouet, afficit, adq; uitam prolicit, adnuente ſtellarum item errantium ui: adeo ut mundi uterus uideri terra queat, in quem coeant in generationem prodeuntia, cæleſti fermentata uirtute. Principes dei, inquit Varro, cælum & terra: hos Aegyptus Serapin dicit, & Iſin. Terra & cælum, ut Samothracū initia docent, dei ſunt magni. Quid uero ibi aſſerendum, quum Plato terram uocat deam antiquiſſimam deorum omnium, qui cæli ambitu cludātur? Putat Plotinus hoc loco, terræ ab Platone animam eſſe contributam: quæ quum animantia progignat innumera, ſitq; animalis maximi, id eſt mundi membrū, tum in primis non abſq; neceſſitate, tum nec aſpernabile, Cenſendum eſt, inquit, animal eſſe, ſed intellectuale atq; diuinum, & ſenſu quoq; pollens: nam quum anima uim iudiciariam habeat, habet & facultatem, per quā dum ſpectat in corpus, de paſſionibus illius ualeat iudicare. Sed hæc ille uiderit. Chalcidius in Platonis Timæum, antiquiſsimam deorum opinatur dici, uel quia eſt animaliū capax locus, qui præcogitetur ijs quæ in loco ſunt, neceſſe eſt: uel quia puncti rationem habet terra, quod ſanè omni eſt magnitudine antiquius, atq; omni quantitate, naturali quadam mentis conceptione: uel etiam quod quæ ſtant, ijs quæ mouentur, mente præeunt, quando motus omnis poſt ſtatū ſumit initia. Nobis certe ex ijs quæ hactenus deprompta ſunt, iamiam minus uidetur mirum, cæleſtem patrem rationales animas conditoris lumine obſignatas, ubi late dominentur, hic occludere, rurſumq; præſcripto ambitu peracto, canere receptui. Quod ſi quem peruicacius terræ nomen, ut uile offendit, is mihi haud ita multa uidetur lectitaſſe, quum & ſcientiſſimi philoſophi lunam ætheream terram appellare non dubitarint, nam & Mercurio aquam attribuerunt, aerem Veneri, ignem ſoli. Sed amplius ordine ſubmutato, ignem item aſcripſerunt Marti, aerem Ioui, Saturno aquam: ſphæram uero quæ procul ab errore conſtituta, aplanes dicitur, dixerunt eſſe terram, in qua celeberrimi apud poetas Elyſii cogitentur campi. Quod ne quis riſu explodere pergat, nō abſimile eſt quod in ſanctis habetur literis: Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. & in theſauris eiſdem, nonne terram legimus uiuentium? Nonne Moyſes & Dauid aquas per cæleſtia fundunt? Et Nicolaus theologus, Aquæ dicuntur, inquit, æquiuocè: nam quæ ſunt ſuper firmamentum, cæleſtis ſunt naturæ, quæ ſub firmamento, elementaris. Auguſtinus in Geneſeos enarratione, Saturni ſtellam eſſe frigidam contendit, ex aquarum ſupercæleſtium uicinia. Quod quia mirum accidit, audi ex libro Hexaemeri ſecundo doctiſſimi Ambroſii ſentētiam: Nonne, inquit, diuina prouidentia proſpexit neceſſariò, ut intra orbem cæli & ſupra orbem redundaret aqua, quæ illa feruentis axis incendia temperaret? Quin & mox paulò, Quis igitur ambigat, quin æther ignitus, & magno feruens uapore, omnia fuerit exuſturus, ni lege quadam ſui prohiberetur auctoris, ut nec flumina, nec lacus, uel ipſa maria uim eius

ualeant

ualeant reſtinguere? Proinde deſuper impetu quodam deſcendens aqua in tantos plerunq; imbres exundat, ut flumina & lacus repente oppleantur, & redundent maria. Quo nomine ſolem ſubinde madidum uidemus, ac rorantem: ex quo euidens promitur indicium, ex aquis illum ſibi alimentum ad ſui temperiem haurire. Verum quibuſdam tantum ineſt ueritatis impugnandæ ſtudium, ut ſolem ipſum naturæ eſſe calidioris inficientur, quod albus ſit, nō rubicundus, aut rutilans ignis ſpecie. Ridenda uerò parte hac Origenis doctrina tradentis, Aquas ſuper firmamētum nō eſſe aquas, ſed fortitudines quaſdam poteſtatis angelicæ: rurſumq;, ſub firmamento, ideſt quæ ſuper terram ſunt, eſſe uirtutes cōtrarias, ideſt dæmones. Soliditatem uerò quaſi terrenam adeſſe cœlo, ratione cōiectari, Plotinus putat: nam terræ naturam opacam, proindeq; luci aduerſam, & denſitate immobilem, brutamq; ab cœlo abeſſe lōge arbitratur, micantiſſimo, & ad motum maxime pernici. Rurſus & aquam, quæ inſita frigiditate in primis cælo aduerſetur, quod eſſe cōſtat calidum primum. Noſtri, ut Solomon Hebræus interpres innuit, Firmamētum ab firmitate dictum autumant: quoniā ut in Iob legimus, Cæli quaſi ære, ſolidiſſimi fundati ſunt. Hinc & apud Homerū, οὐρανὸς πολύχαλκος dicitur, ideſt æris multi cælum: quod ad ſoliditatem refert Euſtathius: proinde, inquit, alicubi σιδήρεον, ideſt ferreum nuncupatur: aut quia mythicorum eſt, eſſe inibi χαλκοβατῆ δώματα, ideſt æneas domos, ab artifice ſubſtructas Vulcano. Et Seneca ſcribit, In quæſtione eſſe, ſolidumne ſit cælum, ac firmæ concretæq; naturæ, an ſubtili tenuiq; nexu, agatur, an agat. Cæterum ſcribit in Phyſiogonia Heſiodus, Tartaro circuniectum eſſe æneum ſeptum, ideſt χάλκεον ἕρκος: quo nomine putāt eruditiores, aerem intelligendum διὰ τὸ διηχὲς, καὶ ἔνηχον, quod per ipſum feruntur ſonitus, beneq; ſonet. Scribit tamē Heſaias, firmatum eſſe à Deo cælum, ſicut fumum: quod, inquit cum Baſilio Ambroſius, extulit propheta, ſubtilem cæli naturam, nec ſolidā, cupiens declarare. Sciendum & illud, Cælorum nomenclaturā communem cenſeri, quando cælos plures ſanctior comprobat ſcriptura, ſpeciei uero appellationem eſſe firmamentum: quippe ita legimus, Et uocauit Deus firmamentum cælum. Illud enim ex genere profertur, ubi in principio cælum enuntiat factum, omnis namq; cœleſtis creaturæ fabrica comprehenditur. Addamus hoc amplius, quo noſtri loci nobilitas inſignitior fiat & plauſibilior, Cælum eminentiſſimi auctores unitatem eſſe dicunt omnium corporum: id ita intelligi uolunt, tanquā cæli pars quælibet totus ſit mundus inferior, quia ſit in ſtellæ cuiuslibet uirtute omnis caducorum corporum uirtus. Id quod ſymbolicè Pythagoras ille ſapientiſſimus ſignificaſſe uidetur, ubi in luna, reliquisq; ſyderibus elementa quatuor, montium ſupercilia, uallium cōſtituit humilitatem, quinimmo ſtirpes quoq;, & quæ apud nos uiſuntur omnia: neq; enim ſtellarum in cælo ulla eſt, quæ non ambiat totum, quod ſublunaris complectitur mundus. Ex ijs opinor, conſtare iam bene ſentientibus poſſe, terræ elementum haudquaquam uideri contemnendum. Sed audi Platonis Timæum: Diuini, inquit, decoris ratio poſtulabat, talem fieri mundum, qui & uiſum pateretur & tactum. Conſtabat autem, neq; uideri aliquid poſſe abſque ignis beneficio, neq; tangi ſine ſolido, & ſolidum nihil eſſe ſine terra: unde mundi omne corpus, igni & terra inſtruere fabricator incipiens uidit, duo conuenire ſine medio colligante non poſſe: inde aerem & aquam inter ignem terramq; contexuit. Qualem igitur eſſe mundi cardinem remur hunc, tanta prouidentiæ maieſtate conſtitutum? nonne regium uere? nonne animalium principe dignum? Vtinam tam grate beneficam in nos, ac propenſiſſimam conditoris bonitatem recognoſcamus omnes, quàm non pigebit æqua modo lance expendentes, in ſede media tam auguſti, tam diuini templi, ueluti ſacerdotes locatos, qui iugiter tanti artificis laudibus perſonemus. An non & illud miraculum auget inſigniter, quod propheticum eſt? Terram fundauit ſuper firmamentum eius, non inclinabitur in ſeculum ſeculi. Qua ſanè in parte, non tanquam artifex efferri animaduertitur Deus, ſed omnipotens uerius: qui non centro quodam terram, ſed præcepti ſui firmamento ſuſpenderit: neq; enim hic artis menſura eſt, ſed poteſtatis. Propterea quum ex nube alloqueretur Iob inenarrabilis maieſtas, Vbi eras, inquit, quum terrā fundarem? Indica mihi, ſi ſcientiam tenes? Quis poſuit menſuram eius, ſi noſti? Aut quis eſt, qui ſuperinduxit menſuras ſuper eam? Aut ſuper quid confixi ſunt circuli eius? Quibus oſtenditur liquido, diuinæ amplitudinis potentia ineffabili in numero, pōdere, atq;

menſura

menſura, ut diximus, conſiſtere omnia: nec quod in medio ſit terra, quaſi æqua lance ſuſpendi, ſed quia dei maieſtas ſuæ uoluntatis lege ampliter illam cōſtringit arctatq; robuſtius, ut quamuis inani obſepta, ſtabilis tamen perſeueret. Hanc Heſiodium carmē ἕδος appellat ἀσφαλὲς cæleſtium deorum & ſubterraneorū, quoniam cæli eſt firmamentum, & partium eiuſdem, hoc eſt ſyderum, quæ ſuperna tenent, quæq; inferna, καὶ πᾶν κινούμενον περὶ τὸ ἀκίνητον ἑδράζεται, id eſt omne quod mouetur, circa immobile obfirmatur. Iam eram coronidem huic parti impacturus, quum illa ipſa ueluti munificentiſſima parens, terra lacinia retractum commonuiſſe eſt uiſa, ac ornamenta ſua ingerere perrexiſſe: Satis, inquit, me in mundi ſede media conſtitutam, ſolidam, & undiq; in me nutibus meis, aut diuinis uerius, conglobatam contemplatus es. Cæterum quæ ſpecies rerum eſt, quæ uarietatis maieſtas, ſic me inenarrabili herbarum, florum, fruticum, arborum, frugum copia conueſtitam, & ut Apuleius tuus inquit, cæſariatam conſpicis? Quid Arabum odoramenta recenſeam? quid nata deo thura? quid Orientis aromata, & medicamina numeroſa, ſine quibus (ut nunc eſt) uix uita conſtiterit? quid tot, tantorumq; animalium & mitium, & ferorum, ac cicurum agmina ſubijciam? quid tantorum marium uaſtitatem, quid gelidorum fluminum ac fontium perennem iucunditatem, lauacris abundis & collucentibus mire gratam? quid piſcium portentoſam molem, temperatam, modicam, puſillam, ac penè magnitudinem nullam memorem? An non cernis hic me ſpeluncis uſq; ad delicias excauatam? illic accliuem, ac ſuperba montium proceritate ſurrectam, & quodammodo ſcanſili ſupercilio cælum affectantem, ac humano generi dictantem uitæ leges? Alibi ſum depreſſa uallibus & campeſtri planicie ſpacioſa, culta, incultaq; dulciſſima uobis ſuggero alimenta. In uiſceribus nec homini quidem ſterilis: ibi uero recondita ſeruantur, auri, argenti, æris, ferri, aliorumq; metalla. Nec ſatis, marmora produco omnifaria, molibus fulciendis, conueſtiendis, incruſtandisq; parietibus excidenda, & in ſtatuas tantum non ſpirantes conformanda. Nec gemmarū defuerit ſuppellex pretioſa, quibus ueſtri niteant articuli. Sed & maris conchylia margaritas fœminis ſuggerunt. Nec laniſicæ Serum ſyluæ luxui ueſtro molliſſimam abnegarint ueſtem: Taceo auicularum muſicos cantus, Quid ſubſtructiones magnifico impendio nobiles repetam? quid urbium tantarum ſplendidiſſimam claritatem? Sed quod omnem excesſerit admirationis captum, Ego te animal prouidum, ſagax, memor, plenum rationis & conſilij natum ſuſtineo: uagientis fletum excipio prima, adultū educo etiam delicioſe, opibus te contego meis: quicquid mihi eſt, ſumma hilaritate condonatur tibi, quia magni conditoris lumen in animorum claritate ſignatum animaduerto. Vnde a poetis tuis Homero, Heſiodoq;, ζείδωρος nuncupor, uti Ioannes grammaticus ſuſpicatur, quoniam ἐν τῷ ζέεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, id eſt dum ſole inferueſco ac incaleſco, uobis omnia condonantur: nec zea tantum, quod multi opinantur, & non præterijt Plinius. Iamiam ab reliquis naturæ partibus abdicatos in ſinus uos admitto meos, plura etiamnum, & largius impertitura, ni principem naturæ deum rebelli animo atq; inteſtabili nulla non hora conuelleretis: ut in uos poeticum illud de Helena regeri queat, uel in matris funere nimis quàm delicate comis ſuis parcente, ἐστιν ἡ πάλαι γυνή, hoc eſt, mulier eſt quæ ſemper fuit. Illud uero hic ſubijciendū protinus, terram ab Homero dici apirona, ſiue ἀπείρονα, id eſt infinitam, quia ſit σφαιροειδὴς, ac στρογγύλη, id eſt orbicularis: quanquam nec latet, philoſophum Poſidonium ac Dionyſium, terram dicere σφενδονοειδῆ, id eſt fundæ ſimilem, id eſt concauam, quando deſcendere imbrem dixere telluris in gremium: quod aſtruunt & Chaldæi, ut ſcribit Diodorus. At Democritus oblongam ſtatuit, τραπεζοειδῆ uero Hipparchus, & diſci diffuſioris poſitioni aſſimilem. Ariſtoteles Meteororum ſecundo, tympani forma terram eſſe prodit, quando habitabilis portio in latum definita extēdatur, nec ſit in orbem globata. Illud grauius multo, ad ignem ita ſe habere terram, uti mundus ad deum: quippe multis inſigniter ignis ſimilitudinibus ad deum in terræ reſpectu: nam potentiæ illius finis non fere eſt, omnia operantis in terra, penetrantis, illuſtrantis, diſtinguentis, formantisq; per aeris & aquæ media, ut quicquid ex terra ſuccreſcit, progigniturq;, nō magnopere aliud ſit, quàm alia & alia ignis operatio, ut rerum forma multiplex ex ignei ſplendoris conſurgat uarietate multiplici. Immergitur tamen rebus ipſis ignea potentia, deum uero abſolutum intelligimus, & claritatem quoq; abſolutam

ſolutam: in cuius participatum nitantur cuncta, quod in aſtris perſpicuum ſit. Hoc uero nec prætereamus, quod aliud agentibus ſe ingeſsit, incultiorem terram Græcis uocari cherſon fere, quo argumento quæ illi cherſæa, nos ſyluestria dicimus.

Mundus quid ſit. Natura continens mundum, quibus cenſeatur nominibus. Inibi de ſphæro breuiter. Quid ſit illud Timæi, Mundum conſtare ex mente, ac neceſſitate. Mundi principia tria. De Anaxagora, cur dicetur νοῦς. Cap. V

VErum quia multa diu iam de mundo uerba facimus, perſequamur & flores rerum ex ſummis auctoribus: illud præfati, nos ipſum hoc toto opere præſtaturos, ut ſi nil aliud, uarietatis iucunditas, & inde genius aliquis non abſit. Id igitur huic potiſſimum inſeratur loco, quænam ab doctiſſimis mundi definitio afferri ſoleat, quod initio ſtatim fuerat efficiendum. Igitur in libro de orbium cæleſtium contemplatione Cleomedes ita finit: Mundus eſt conſtitutio cœli & terræ, & naturæ rerum, quæ intra cluduntur: hic omnia continet corpora, nullo penitus relicto extra, haud infinitus quidem, ſed terminatus, argumēto, quod à natura gubernatur: nullius enim infiniti natura eſſe poteſt, quum id continere, & ei dominari naturā oporteat, cuius ſit natura. Quod uero adminiſtrantem habeat naturam, liquet: primo quidem ex ordine partium: deinde earum rerum, quę oriuntur inde: tertio ex partium inter ſeſe conſenſu, mox & ex miro, quod hinc profluit, emolumento. Naturā eſſe Ariſtoteles cenſet, principium motus, & quietis, in quo primo eſt, & non per accidens. At naturam efficientem, gubernantem, continentemq́; Plato δημιουργὸν uocauit, hoc eſt opificem. Sunt tamen Achæorum magiſtratus, item Demiurgi. Empedocles Sphærum, ut primo Phyſicorū Themiſtius ſcribit, & meminit de generatione & interitu priore libro Ariſtoteles: quanquam & Sphærus quidam de Lacedæmoniorum republica libros condidit, quorum utatur teſtimonio Athenæus. Ariſtoteles uero εἶδος etiam, id eſt ſpeciem: qui & in libro de mundo, poſtea quàm eum finem quem poſuimus eſt complexus, infert, λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ τῶν ὅλων τάξις τε καὶ διακόσμησις, ὑπὸ θεοῦ τε, καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη. hoc eſt, dicitur & aliter mundus uniuerſitatis ordo ac exornatio, à deo & per deum cuſtodita. Chriſtiana ueritas à deo mundum dependere ſancit, nec id natura, ſed uoluntate. à quo dogmate haud aberrare Ariſtotelem, ex eruditis ſunt qui probare adnitantur. Finis uero ipſa eſt bonitas: etenim quia bonus eſt deus, imò uero ipſum bonū, creata producit ac conſeruat. Quem autem latet, quæcūq; agat quis, quoniam ſit bonus, ea, uoluntate fieri, non natura? Bonum ſiquidem uoluntatem mouet, ut uiſum color. Publica ferè philoſophorum omnium ſententia eſt, uti ab Algazele proditū ſcimus, ſummo etiam Auerrois aſtipulatu philoſopho, Mundum ab æterno deo tempore nouum eſſe productum, abſolute cenſeri impoſſibile: ſiquidem cur non prius? an quia inclinante carebat ad eſſe productum? An affuit liuor aliquis? an non potuit? Quæ ſi abſurde aſcribuntur deo, liquet ab æterno fuiſſe mundum. Sed, inquit, hic nec in agente poſſibilitatem cōperias, neq; item in patiente: quanquam in naturalibus & artificialibus effectum agens præcedat, & patiens: mundi productio eſt omnino alia. Nanq; patientis excogitari nequit poſſibilitas, quando ſubiectum eſt nullum: minus etiam multo in agente, quod enim hic ſit agens præter deum? Quum uero poſſibilitas, potentia ſit quædam: deus autem eſſentia omnino actualis & ſimpliciſſima, locum in eo non habet poſſibilitas. Proinde aſtruendum, mundi productionem non præferre in deo mutationem ullam, neq; exitum de potentia in actum, ſed diuinæ potentiæ potius incognitum nobis modum: propterea haudquaq; diuinis naturalia uideri conferenda. Putat Origenes in libris περὶ ἀρχῶν, non ideo factum mundum, ut producerentur bona, ſed ut reprimerentur mala: nam initio creatas à deo animas peccati labe ab eius præſcripto receſſiſſe: quo nomine ad inferiora detruſas, diuerſis pro delictorum ratione corporibus inſinuatas, tanquam uinculis: hunc uero eſſe mundum, & mundi cauſam. Mundum duobus conſtare dixit in libro de uniuerſitatis natura Timæus Locrus, mente, & neceſſitate. Tu intellige, ex actu formali: qui ſanè eſt in diuinæ mētis uoto præcipuus, mentiſq; imago. Item ex neceſſitate, id eſt materia: quæ non tam intentione propria, quàm neceſſaria quadam conditione ad hoc opus accipitur. Mundi principia tria ab Platonicis colliguntur: ipſum ſcilicet τὸ ἀγαθὸν, id eſt bonum, ſiue deus: intellectus, eiuſdem filius, ex paterna luce luminis more manans: atq;

inſuper

inſuper mundi anima, ex intellectu diuino, uelut ſpiritus per omnia profluens. Sed ea cõditione inferioribus prouidens, ut interim ab diuinis nulla ex parte declinet. Quod de intellectu diximus, quia admirationem habet, ſentẽtia Plotini eſt & Ammonij eiuſdẽ præceptoris. Sed & Iamblichus inter Aegyptiorum dogmata cõtineri ſcribit. In Academicis quæſtionibus Cicero ſentientem naturam, qua cõtineantur omnia, nunc mundi animum appellari ſcribit, nunc mentem ſapientiamq́ perfectam, quem deum uocant: ſed & neceſſitatem quandoq́, quia nil ſecus effici poſſit, quàm ab ea ſit conſtitutum: nõnunquam etiam fortunã, quod multa efficit improuiſa nobis, nec opinata, cauſarum obſcuritate atq́ ignoratione. At noſtræ religionis auctor ſummè grauis Ambroſius illuc prouectam quorundam hominum audaciam miratur, ut aſſertione parum perſpicaci aſtruere ueriti haud ſint, eſſe tria omnino principia, deum, exemplar, materiam, & hanc utiq́ incorruptibilem, & increatam, initijq́ prorſus neſciam: ut intelligatur deus nõ creator, ſed artifex planè: qui in exemplar, hoc eſt ideam, intendens ex materia mundum compegerit, quam dicunt hylem, quæ uniuerſis gignendi cauſas contribuerit. Quod, inquit, cum aſſectatoribus ſenſiſſe animaduertitur Plato. Quod quum præuidiſſet diuiniore afflatus ſpiritu Moyſes, ut retunderet, in ſacri operis exordio ſibi ita præfandum cenſuit, In principio fecit deus cælum & terram: rerum initia, mundi auctorem, creationem materiæ mira breuitate complexus. Quæ omnia Propheta nobilis approbãs, quum de cælo, terra, mariq́ loqueretur: Omnia, inquit, in ſapientia feciſti. Pythagoras ſymbolicè tria indicauit rerum principia, infinitum, unum, & duo: ideſt deum, formam, & materiam: quæ alterationis (ut ſic dicam) creditur mater, ſicuti deo congruit infinitas, formæ uerò unitas. At Orpheus Iouis nomine formam uoluit intelligi, unde dicitur ἀρχὴ πάντων: Iunonis autem materiam, quam nuncupat Διὸς σύλλεκτρον, παντογένεθλον, id eſt Iouis cõtoralem, omniparentem. Tertium porrò principium adijcit, legem naturæ, id eſt φύσεως βέβαιον, in Hymnis ab eodem nuncupatam, οὐράνιον νόμον, σφραγῖδα δικαίων, id eſt cæleſtem legẽ, ſigillum iuſtum. Dignum uerò quod parte hac non prætereatur, Anaxagoram philoſophum nobilem fuiſſe appellatum νοῦν, id eſt mentem, uel ob prudentiæ in ijs quæ ad phyſiologiam ſpectant, magnitudinem, quam inſigniter ſint admirati priores: uel quod rerũ exordijs non fortunam appoſuerit, non neceſſitatem, ſed mentem omnium principes adiecerit, καθαρὸν καὶ ἄκρατον, ideſt ſynceram impromixtamq́ miſcellaneis omnibus homœomerias diſpertientem.

Mundus, ſiue coſmos, unde dicatur. Quid coſmius, & coſmetor: diacoſmus, Cur pulchra fiant in mundo. Vnde colligatur mundi pulchritudo. Cælum eſſe picturatum: & cur dictum ſit ouum. Belus quid. Interim animam eſſe organum dei. Foſſa quæ dicebatur mundus. Seueri hiſtoria. Cap. VI

QVem uero Latinè ex abſoluta perfectaq́ elegantia, ut ait Plinius, mundum nuncupamus, ratione Græci eadem κόσμον uidẽtur appellaſſe: nam & Mercurius, quod omnia uarietate generationis exornet, ita quoq́ dictũ refert, aut quod in diuinæ maieſtatis ornamentum initio ſit expreſſus, uti Florens Septimius inquit. At in Gorgia Plato: Tradunt, inquit, ſapiẽtes cælũ & terram, deos & homines ſocietate quadam & amicitia, modeſtoq́ ornatu & temperãtia & iuſtitia cõtineri. Atq́ id uniuerſum propterea mundũ ornatumq́ nominant, nõ immunditiam atq́ intemperãtiam. Ab ordinis uerò præſtantia dici mauult Euſtathius: quem illi cõtribuerit prouidentia. Omnino ineſſe dictioni laudis multum apparet, quando uirũ rationis tum honeſtæ, tum moderatæ κόσμιον appellare Græci ſolent: comem dici Latinè, arbitrantur eruditi. Duces autem Homerus etiam κοσμήτορας, uelut multitudini ordinem præfigentes. Auctor in libro de philoſophi hiſtoria Galenus eſt, & Plutarchus non omiſit, Pythagoram primum ὀνομάσαι τὴν τῶν ὅλων περιοχὴν κόσμον, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως, quod Latinè ſic eſt, Ob abſolutiſſimam quæ in ipſo eſt ſeriem, uniuerſi continentiam κόσμον, id eſt mundum appellaſſe. Nam & mundi ordinatam conſtitutionem διακόσμησιν uocant. Diacoſmum, Strabo accipit pro inſtructione, aut etiam catalogo: ut quum Homerum prodit, meminiſſe in Paphlagonico diacoſmo: & Demetrij Troicus diacoſmus, ab Athenæo aduocatur. Coſmophthora, Varronis lucubratio intercidit, argumento (ut uidetur) περὶ φθορᾶς κόσμου. Nec ſanè mirandum magnopere, inquit Ana-

charſis in ſeptem ſapientum conuiuio, ex diuina uoluntate decentiſſima & pulcherrima perfici in mundo, ſi in maximis quibuſq; partibus eius, ut Thaleti placuiſſe animaduertitur, & præcipuis anima ineſt: ſiquidem animæ organum corpus eſt, dei autem anima ipſa. Et ſicuti ex ſe motus pleroſq; corpus habet, plurimos uerò & pulcherrimos ex animæ ui: itidem anima partim quidem ex ſe agit, partim uerò uerſandam dirigendamq;, ut collibuerit, ſe deo exhibet, quum ſit omnium inſtrumētorum aptiſſima. Mundum uerò eſſe pulcherrimum, ex quatuor maxime colligimus, ut putant ex ueteribus nōnulli: ex orbiculari figura, quæ omnium prima eſt ac maximè capax: ex colore item, qui cyaneus eſt: ex magnitudine: poſtremò, ex tot tantorumq; ſyderum uarietate. Quippe argumentis facilè comprobatur, cælum nō eſſe (ut multis ferè placuit) leue, nulliſq; picturatum imaginibus, atq; diſtinctum, ut in uolucrum cernimus ouis: quo nomine etiam inoffenſum, lubricum, & tenerum uocabant. Democritus & Pythagoras primi uidentur oui nomine cælum appellaſſe. Sed & Plato ex Ciceronis interpretamento: Deus, inquit, cælū ita tornauit, ut uel nihil uel parū aſperitatis haberet, nihil offenſionis. Quin homine quoq; cælum eſſe dictum, comperimus: quia ſit cæli ſimulacrum quoddam, etſi paruum. Sunt ex prioribus, qui Belum, id eſt βηλὸν, eſſe aſtrorum, ac ætheris ambitum prodant: alij ſupremum, omniaq; circumplectentem aera: nōnulli ſecundum Dryopas etiam olympum: Chaldæi, cælum prorſus eo nomine intelligunt. Signat & Belus pauimentum, παρὰ τὸ βαίνειν, ideſt ab inceſſu, ſicuti placuit Euſtathio. Inueni & pro ianuæ limine dici Belum, quem etiam φλιὰν uocant. Sunt qui Phœnicum lingua ſolem dici opinentur Hel, unde ducatur helios: qui mox & Belus. Colebatur, inquit Dion, apud Syriæ Apameam Iupiter cognomento Belus, qui Seuero adhuc intra priuatum ſe habitum cōtinenti Homericè ita reſponderit, ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διὶ τερπικεραύνῳ, ἄρεϊ δὲ ζώνην, ςέρνα δὲ ποσειδάωνι. Mox uerò iam imperium adepto, ita: Σὸς δ' οἶκος πᾶς βήσεται δι' αἵματος. Auctor & libro tertio Diodorus, Iouem à Babylonijs Belum dici. Ardorem deniq; cæleſtem alicubi legiſſe uidemur, qui æther nominetur, uel cælum: ſed & Subijces, pro aere alto, qui cælo ſubiectus eſt. Fuit & in Comitio foſſa, quam mundum uocant, in quam orbicularem, Vrbe condita, omnium primitias, quibus lege ut honeſtis, natura ut neceſſarijs utebantur, conijci iuſſit Romulus. Mox item terræ portiunculam, unde quis eſſet profectus, conferri: credo ut ſic in ciuitatis unius, ac patriæ populum facilius coaleſcerent animi.

Vacuum in mundo eſſe nequit. Vtrum uiſus ſine aere intermedio perfici poſſit. An extra mundum eſſe poſſit uacuum. Mundus an ſit unus. Cap. VII

ILlud uero ſcitu dignum eſt, in mūdo ratione nulla eſſe poſſe uacuum, quod ferè cōprobatur ex ijs, quæ ſenſibus manifeſta ſunt: etenim niſi nexibus mutuis colligaretur uniuerſitas, nec mundum natura contineret, nec regeret, nec partium inuicem ulla foret ſocietas. Porrò ni uno loco ſit mundus, ac nuſquā interpellatus profluat ſpiritus, probabile Cleomedes habet, tūc nec uiſui, nec auditui locum omnino fore. Qua in parte operæpretium arbitror Plotini inſerere placita, aſtruentis, corpus per ſe neceſſarium minime eſſe ad emicantem ex oculo radium ſuſtinendum, atq; perferēdum: qui nullo fultus tibicine, aut ſubſtrato in rectū ſuapte natura fertur, nec metuēdum, ne radius ipſe decidat, qui naturam habet luminis. Inter uiſum, & uiſibile medium per ſe neceſſarium eſt lumē, uel externum, uel propriū oculi, ſeu obiecti ualde lucentis. Ariſtoteles uero, & eum ſecuti omnes, ne extra mundū quidem uacuum relinquūt. Neq; locus, inquit, primo cæli, neq; uacuū, neq; tempus eſt extra cælum, quo argumēto nec cōſeneſcunt ibi exiſtentia. Plato item, ut inquit Plutarchus, neque intra mundum, neq; extra, uacuum cōceſſit. Pythagorici extra mundum eſſe uacuū autumant, in quod inquiunt, & ex quo reſpirat mundus. Hos ſecutus Cleomedes in contemplatione orbium cæleſtium, ita eſſe, argumentis nititur peruincere: putatq;, negare uacuum perinde abſurdum uideri, ac ſi quis ita colligat, quia in humore carentibus locis aqua eſſe non poſſit, nec uas, quod eam ſuſcipiat, eſſe poſſe. Sciēdum uero eſt, uas corporis dupliciter dici: alterum, quod corpus tenet, ab eoq; impletur: alterum, quod capere poteſt corpus. Quod autem dicunt, ſi uacuum extra mundum foret, per ipſum mundus ferretur, nihil habens ubi conſiſtere atq; inniti poſſet: Scire oportet, inquit, impoſſi-

bile

bile id uideri: uergit enim ad medium, & id ſibi tenet imum quo nuit. Nam niſi ſui medium, atq; idem imum mundus teneret, profecto per uacuum agitaretur mundus. Dicitur hoc quoq; ab illis, ſi extra mundum uacuum eſſet, profuſa per ipſum ſubſtantia in infinitum iam diſſipata foret: ſed hoc fieri nequit, habitum enim quendam habet, ipſam tenentem, & conſeruantem. Inepte quoq; afferunt, ſi extra mundum uacuum eſſet, id infinitum eſſe oporteret: quod ſi infinitum eſſet uacuum, corpus quoq; infinitum eſſe oporteret: non enim ſequitur, ut ſi infinitas ſit uacui, ſit etiam corpus infinitum: nam infiniti notio nullibi deſinit, at corpus continuo terminis includitur: quare qui extra mundum nihil eſſe contendunt, nugantur. Id enim ipſum, quod nihil uocant, haud quidem profuſæ ſubſtantiæ obſiſtere poteſt, quo minus rapiat aliqua expanſa, & quod ſubinde naturaliter ab ea apprehendetur, ab eadem implebitur, locusq; fiet ipſius, quare oportet eſſe ſubſtantiam aliquam uacui. Eſt enim ſimpliciſſima ipſius uacui notio, quippe incorporei, & tactum negantis, nec figuram habentis, nec recipientis, nec quicquam agentis, aut patientis, ſed abſolute ad corpus ſuſcipiendum idonei, & apti; ſiquidem quod impleri, deſeriq́ue à corpore poteſt, uacuum eſt. Stoici, Plutarcho referente, & Galeno, extra mundi ambitum conſtituebant infinitum: in quod, conflagratione, quam uocant ἐκπύρωσιν, obueniente, poſſet reſolui, Poſidonius non infinitum, ſed quantum reſolutioni ſufficeret. Ariſtotelem Plutarchus idem & doctiſſimus uir & prudentiſſimus, prodit, quod mirum eſt, extra mundum conſtituiſſe inane, ut cælum reſpiret. Sed ubi hoc aſtruat philoſophus is, parum comperi. Etenim in omni uita pretioſiſſimum eſt, intelligere, & neſcire quod neſcias. Mundum uero eſſe unum, euidens dictat ratio: nanq; ordine uno, & ad unum inſtrui debent omnia. Proinde ſecundo Metaphyſices ait Ariſtoteles, ex ordinis unitate in rebus exiſtentis unitatem colligi gubernantis dei. Sed & exemplaris unitate mundi unitatem probat Plato, uelut ad exemplum producti. Porrò ex ſua conſtat, & tota materia mundus. Neq; enim fieri queat, uti terra ſit alia ab hac: quia quæcunq; cogitetur ea, naturæ ſuæ nutu ad hoc delabetur medium: quæ ratio & de alijs pronuntiari itidem ualet.

Vtrum eſſe poſsit corpus extra mundum. Quod ſi concedatur, utrum poſsit à nobis uideri. Cur pede affecto afficiantur inguina. Cap. VIII

SI corpus ſit extra cælum, & mundo huic ad illud oculus dirigatur, nihilo prohibente diſcernere, dubium eſt, inquit Plotinus libro quinto Enneadis quartæ de dubijs animæ, utrum illud uidere poſſit. Et re uera quum mundi ambitu omne, quod ſub ſenſum cadere poteſt, apprehendatur, concipere nequit animus, ſenſibile quippiam aſtitui extra mundum. Si tamen eminiſcaris eſſe ibi corpus aliquod, ſed quod nihil habeat cum noſtris corporibus commune, non ſentietur utiq; mundano ſenſu. Si uerò corpus id noſtris ἀνάλογον effingas, iam ut internū cenſebitur, haud quaquam externum. Si cauſatio ſeſe oſtenderit in pede, confeſtim afficiuntur & inguina: cur non genua potius, tanto præſertim propiora? Nempe quia illa inter ſe ſympathiam habent maiorem, & naturæ in animali eodem ſimilitudinem. Conſimiliter ſenſibilia longe ſequeſtrata, etiam ſi leuiſſime moueantur, nec patiatur medium: præſentiuntur tamen, id efficiente mundi continuata natura inter hæc, ſicuti ſi ſummam partem intenti funis agitare perrexeris, mox & infima ſentit motum: hinc etiam fieri putant, ut uenturos ad nos ſenſu occulto, ſed non ſine admiratione præſentiamus.

Quo tempore anni creatus ſit mundus. Cur aries ſignorum primus. An demonſtrari queant mundi primordia. Cap. IX

FOrte uerò uacantis operæ non fuerit, breuibus hac parte explicuiſſe, quo anni tempore prima effulſerit genitalis mundi hora, ac (ut Lucretius inquit) primigena: quando certum temporis principatum non diffitemur habere hunc, qui cernitur & tangitur, & eſt corporatus undiq;. In quo mire diſceptant Hebræorū interpretes: nam Ioſue cum pleriſq; ſectatoribus, mundum Martio factum menſe nititur probare, tum quia ſuccreſcant è terra tunc pubentes herbæ: tū quia Exodi duodecimo, menſis hic dicatur anni primus. Eliezer autem, ac nonnulli, malunt Septembri mundi initia contribuere, quoniam tunc matureſcentibus fructibus cum incluſis ſeminibus, abſolutius fuiſſe uideatur dei opus. Quæ ſententia maxime præſtitiſſe uidetur,

ut probabilior: quia & in Deuteronomij capite triceſimo ſecundo, ſcriptũ legimus: Dei opera perfecta ſunt. Proinde in eam item ſententiam pedibus eunt omnes, Hominem primum in ſtatu ætatis perfecto productum, quo poſſet generationem perficere: tunc enim unumquodq; uideri perfectum, quum ſimile ſibi ualet progignere. Quod ipſum & in fructuum ratione aſtruendum eſt, qui ſuis ſunt ſeminibus grauidi. Quod uerò Martius dicatur menſium primus, non ad mundi primordia referendum arbitrantur: ſed ratione ſolennitatum celebrandarum dici uolunt, ſimul propter ſingulare dei beneficium, quo de Aegypto ſeuocati Hebræi fuerant. Quod & innuere ſcriptura uidetur, quum ait, primus erit in menſibus anni, tanquam inſinuet, antea non fuiſſe primum. Priorem tamẽ opinionem etiam tueri uidetur Strabus. Sed & Ambroſius: Inde, inquit, mundi oportebat exordium capi, ubi erat opportuna omnibus uerna temperies: unde & naſcẽtis mundi imaginem annus exprimit, ut poſt hybernas glacies, & caligines hyemales ſerenior ſolito uerni temporis ſplẽdor eluceat. Sed & illud affertur commode, calorem genitalem requiri omnino temperatum, quo argumento reijcitur cum capricorno cancer: quin & libra, quod in frigidum ab ſicco deuergens, mortis eſſe uidetur præſagium potius, quam generationis aptum exordium. Propterea poeta nobilis,

Non alios prima creſcentis origine mundi
Illuxiſſe dies, aliumúe habuiſſe tenorem
Crediderim: uer illud erat, uer magnus agebat Orbis.

Aiunt porrò quum primum in ordinem hunc, & nitidiſſimam claritatem facta, expurgata, compoſitaq; elementa ſunt: quem diem mundi eſſe natalem prædicãt, arietis ſignum media cæli tenuiſſe: qui locus ceu quidam mundi uertex intelligitur. Proindeq; factum ut principem in ſignorum duodecim limbo locum aries habere credatur: quippe in genituris omnibus cælum medium, principem habet locum: nam & ex hoc totius geniture fundamenta colligunt. Inde concinne admodum ex hoc ſigno reliquis omnibus initium factum, præſertim quum ſtellarum pars maxima, ſed & lumina utraq; ſol ac luna radios ſuos in hoc collimarint. Aſtipulatur & Manilius Aſtronomicon primo,

Vt ſit idem mundi primum, quod continet arcem. Et mox,
Aurato princeps aries in uellere fulgens.

Auctor tamen eſt Theon, ab ariete ordiri Aegyptios, quod ſigna omnia cum membris reſponſum habeant, ac analogon: quippe eſſe caput arietem, coniectant, quoniam in capite ſit animæ principatus, & ouium dux ſit aries. Porrò, quia in eo ſigno æquinoctium contingat. Quo argumento mundanæ originis coniectant pleriq;, aſtrologos ab ſolis in arietem introitu de totius anni fato pronuntiare. Mundum deniq; eſſe natum factumq;, de Platonis ſacrario promi, auctor in Apologetico Septimius Florens. Quamobrem Aeſculapium ſequuti in libro qui μυριογένεσις appellatur, mundi thema ſic concipiunt, ut eo exoriente, ſolem leonis pars geſtarit decima & quinta: cancri uero eadem lunam: capricorni Saturnum, Iouem ſagittarij, Martem uirginis, Venerem libræ, Mercurium uirginis: Horoſcopum cancri item decimaquinta: tunc quoq; Saturnum lunæ coniunctum intelligunt, quia ſit lunæ ſecutus naturam, quando in ſigno conſtitutus fœminino, lunæ in fœminino item poſitæ per diametrum radios exceperit. Verum præſto ſunt qui nullam eſſe mundi genituram tradant, qui nec certum habuerit ortus ſui diem. Quin mundi originem facili haud poſſe concipi ratione, præſertim quum trecentorum millium annorum maior apocataſtaſis, hoc eſt redintegratio per ecpyroſin, aut per cataclyſmũ, ſpatio perficiatur. Commentos uerò eſſe hæc præcelſi ingenij uiros, ut eſſet quod in hominum genituris exemplum mathematici ſequerentur. Lunam itaque Saturno iunxerunt primum, quæ & temporum traderet principatum, quod prima origo mundi inculta fuerit, & horrida: cuius habitum demutarit Iupiter, qui poſt temporum acceperit principatum, nam huic ſecundo loco coniungi lunam. Aduertenda uerò parte hac doctoris eminentiſſimi Thomæ ſententia. Non neceſſe, inquit, eſt, deum uelle mundum ſemper fuiſſe: neq; enim neceſſario quippiam uult deus, ni ſeipſum, abſolute ſi loquimur. Eatenus uero eſt mundus, quatenus illum eſſe, inter dei placita eſt, quando inde ſuſpenſus eſt, ut ex cauſa. Quamobrem per demonſtrationẽ probari nequit: nec quas ad hoc promit Ariſtoteles, ſunt ſimpliciter demonſtratiuæ rationes; uerum ſecundum quid, ut ueterum re-

tundantur argumenta, quibus inefficacius mundi exordia nitebātur comprobare. Quid quod liquido Topicorū primo traditur, Quædam eſſe problemata dialectica, quorum rationes minus teneamus, ſicuti æternus ne ſit mundus. Adde quod Homilia Ezechielis prima Gregorius: Prophetauit Moyſes, inquit, de præterito, dum ait, In principio creauit deus cælum & terram. in quo mundi traditur nouitas, quam reuelatione tantum con diſcimus, proindeq́ demonſtrari nequit, nec ſciri. Quod quidē perpendiſſe, perutile fuerit, ne quiſpiam forte fidei propria demonſtrare adortus, rationes inducat non neceſſarias, unde irridendi nos infidelioribus anſa porrigatur.

Quæ ſint in mundo antica & poſtica, dextra & ſiniſtra, ſurſum & deorſum. Declaratur Lucani locus, & Ouidij alter. Sacrificandi mos. Cur in Oriente naſcātur gemmæ, & aromata, leones, elephanti. Papinij locus illuſtratur. Cryſtalli ratio. Item pauonum, pſittacorum, meleagridum. Cap. X

QVæſtio autem de mundi partibus ac declinationibus aliquid & ipſa contemplationis habet, præſertim in tanta opinionum diuerſitate, mire diſſidentibus etiam primæ notæ auctoribus. Aduocabitur ergo ad partes, cuius etiam ſupra commeminimus, Cleomedes, quo ueluti anteſignano, poeticæ tortuoſitates rectitudini ſuæ reſtituentur, ac nitori. Igitur quia, inquit, mundum eſſe corporeū liquet, in eo ſuperna cōcedamus, propemodum neceſſe eſt, atq́ item inferna: ſed antica quoq́, & poſtica, necnon dextra & ſiniſtra. In globoſo mundo locus imus intelligitur, qui medius, in quem nutu ſuo uergant omnia. Supernus uero, qui undiq́ medio incumbit. Antica mundi dicimus, quæ ad occiduas orbis partes proclinantur: quoniam illuc adnuit motus. Poſteriora Orienti relinquuntur, quia inde feratur ad Occaſum. Ex ijs porrò con ſequitur liquido, ut dextras habeat Septentrio, ſiniſtras meridies. Ex hac Cleomedis diſtributione, quam ab Aegyptijs uidetur accepiſſe, ſicuti in libro de Iſide diſcimus ex Plutarcho, tollitur planè ex Lucani carminibus nubilum, quod etiam ſi auctor Sphæræ illuſtrare conatus eſt, nihilominus auribus acri lotis aceto parū ſatisfecit, mihi certe ad hanc diem hæſit interpretatio. Agitur ergo de felici Arabia, cuius pleraq́ portio inter æquino ctialem circulum, & tropicum cancri ſtatuitur ab coſmographis. In quibus regionibus ſolem geſtante cancro, umbra planè in meridiem, hoc eſt in ſiniſtras mundi partes nutat. Poetæ uerſus hi ſunt:

Ignotum uobis Arabes ueniſtis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Cæterum ex hac obſeruatione expendant eruditi locum item Ouidij ex Metamorphoſeon primo,

Vtq́ duæ dextra cælum, totidemq́ ſiniſtra
Parte ſecant zonæ, quinta eſt ardentior illis.

Quod eo impenſius commonuiſſe uolumus, ut ſciant iam nunc bonarum literarum ſtudioſi, interpretum fiducia nunquam eſſe in utrāq́ aurem dormiendum. Sed redeo unde ſum digreſſus. M. Varro ſexto linguæ Latinæ fragmento diuerſimode orbis haſce conſtituit partes: Quocirca, inquit, cælum qua tuimur, dictum templum, eius templi partes quatuor dicuntur, ſiniſtra ab oriente, dextra ab occaſu, antica ad meridiem, poſtica ad ſeptentrionem. Eandem ſententiā amplexatur & Plinius, quum ait, Errantia ſydera contrarium mundo agere curſum, id eſt læuum, ſemper illo in dextram præcipiti. Hæc uero obſeruatio ab diſciplina profluxit Thuſcorum: ſed quam etiam comprobat Alcinous in libro de Platonis doctrina, quod mirum eſt. In Græcorum monumentis adnotatum nobis eſt, morem ſacrificandi ſeruatum diu, ut circumcurrerent aras, curſum auſpicati ab læuo dextrorſum, zodiaci quadam imagine, cuius motio ſit mundo diuerſa ad exortū uergens: mox uero ab dextris læuorſum procurrerent, quo motu cęlum rotari, manifeſtum. Hanc autē ſcientiſſimorū eſſe hæreſim, aſtipulatur magnus auctor Galenus, apud quem ita legimus, πυθαγόρας, καὶ πλάτων, καὶ ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι τὰ ἑῶα, ἀφ' ὧν ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ἀριστερὰ δὲ τὰ ἑσπέρια. ἐμπεδοκλῆς δὲ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τὸν θερινὸν τροπικὸν, ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τὸν χειμερινόν. quæ ut Latinè potius loquamur, pleriſq́ fortaſſe Græcè neſcientibus: Pythagoras, inquit, & Plato, necnon Ariſtoteles mundi dextras ad ortum partes eſſe dixerunt, à quibus ſit principiū motus, ſiniſtras uero occiduas: Empedocles autem dextras quidem in æſtiuū tropicum, ſiniſtras in hybernū reiecit. Et T. Liuius

ab Vrbe cõdita primo: Augurum ſcientia dextras ad meridiem partes ſtatuit, ad ſeptentrionem ſiniſtras. Quòd ſi dextra cæli pars Oriens eſt, ſignificat uero ipſum hoc grammaticorum ratio, Scæas portas aſtruentium dici, quod occidentales forent, id eſt ἀυλικὰς: nam ſcæa intelligi ſiniſtra, occidentaliaq́;, patet (opinor) inde efficaciorem quoq; eſſe ibi ſolis uirtutem, quam in occidente. propterea multa quoq; inibi prouenire, quæ in alijs orbis partibus nuſquam comperiantur: cuiuſmodi ſunt gemmę, aromata, & id genus plura, quæ ampliorem expetunt caloris copiam, ut ſunt leones, tigrides, elephanti, quæ omnia in ijs locis, quæq; ad Auſtrum innuunt, affatim ſuccreſcunt. Quin & cryſtallum eſſe quidem lapidem Diodorus ſcribit, ex aqua concretum pura, non tamen frigore, ſed diuini caloris ui. Cuius item poteſtate rerum euarient colores, ſaporesq́;, conſtipat ſiquidem calor, comprimit ſiccitas, ſplendor illuminat. Hinc pauonum in Babylonia diſtinctior picturatis pennis grata diuerſitas. In Syriæ parte pſittaci, porphyriones, meleagrides. Ex ijs uero quæ aſtruximus, liquere arbitror boui etiam ſeptimo, cur Papinius Thebaidos primo, orientales domos dixerit primas:

Primæq́;, occiduæq́; domus, effuſa ſub omni
Terra, atq; unda die.

Quam rationem in animalibus dextra uel ſiniſtra pars, necnon antica & poſtica, item ſuperna, infernaq; habeant. Plantarum radices eſſe oris uice. Senſuum alios dici naturales, animales alios. Cur uirorũ ſuperiora craſſiora ſint, in fœminis contraria eueniant. Cur in lateribus ſint crura, alæ, pedes. Ambulandi ratio. Cap. XI

QVoniam paulo ante Ariſtotelis facta mentio eſt in ratione mundi partium explicanda, nunc operæpretium facturum me ſum ratus, ſi Alberti cognomento Magni, placita ex eadem ſchola huc tranſpoſuero, ſed comptiora multo, & magis Latina, quando auctor is, quod fatendum ſit, in dicendo Goticum ſapit, & Barbarum: oratione ſquaroſa prorſum, & illepida, inter peripateticos tamen nominis celeberrimi. Igitur in ſecundo librorum, quos de cælo ad Ariſtotelis lucernã concinnauit: Omnino, inquit, Pythagorici uidentur omnium primi cælum ſcrutando tradiſſe in eo dextrum & ſiniſtrum: quod eſſe animatum putarint, corpusq; animatũ, & ad locum mobile, hæc habere partium diſcrimina, animaduerterent. Equidem in contemplando animalium motu, dextrum utiq; perpendimus & ſiniſtrũ: ſed illa prius ſummum & infimum, ante, ponè, quippe in pluribus iſta comperiuntur: nam in quibuſcunq; dextrum fuerit & ſiniſtrum, in eiſdem neceſſario ſummũ erit ac infimum, nec tamen ediuerſo. Igitur illa, dictante natura, prima erunt: ſecundo loco, ante, ac ponè: poſtmodum quæ dextra dicimus, & ſiniſtra. Probantur uero iſta, inductione ac ſenſu: nec enim animantibus cunctis omnia hæc inſunt diſcrimina, ſed ijs tantũ quæ perfecta uiſuntur, quæq́; ſenſibus prædita ſunt omnibus, præterq; locali motu. Pluribus uero ineſt ante ac ponè, ſurſum & deorſum, nec tamen dextrum aut ſiniſtrum, ut quæ guſtum modo habent & tactum, & motu priuantur locali, quoniam non moueantur, niſi cõſtrictionis motu & ampliationis, ſicut oſtrea, ſpongiæ, id genus alia pleraq;: in quibus, quod ſæpe iam repetimus, ſummũ eſt ac infimum, aut (quod quidam ſibi dicere permittunt) ſurſius & dehorſius, quæ mihi tamen exauctorata ſolent uideri uerba, propter nutrimenti motum. Ante uero & retro ex ſenſuum item motione: qui tamẽ in illis non fiunt ualde perſpicui, quod nulla ſint ſentiendi organa expreſſa. Quo argumento traditum fortè ab Ariſtotele eſt, In eiuſmodi eſſe, quod retro dicitur: de eo autem, quod ante, tacuit. Nullo autẽ pacto in ijs dextrum eſt aut ſiniſtrum, quando nec localis motus: & natura non inducit uana, redundantiaq́;. In plantis id modo eſt, quod uocãt ſummũ & infimũ: eſt enim ibi crementi motus. In tractatu de communi animalium greſſu Ariſtoteles inquit: Summa pars omnibus uita præditis eſt, per quam cibus recipiť: infima, ad quam poſtremò accedit. In ſtirpibus tamen modo contrario habere ſe res uidetur: ſed quanquam ſimilitudine uniuerſi idem minime reſpondeat, munere tamen quo fungunť, idem omnino reſpondet: radices enim ſtirpibus pro ſumma parte ſunt, quia ſuccus ijs, quæ è terra oriuntur, inde diſpenſetur, & illum ipſum radicibus perinde trahant, ut animalia ipſius hiatu oris. Scribit porrò philoſophus Iſaac in libro de elementis, Plantas duobus eſſe præditas ſenſibus, guſtu, & tactu, Sed

ctu. Sed tunc dicẽdum, alios eſſe ſenſus qui dicantur animales, alios qui naturales. Senſus naturales uocauit uirtutes congruas ad alimentum ſuſcipiendum: animales autem eos, qui cum alimento etiam ſenſibilium intentiones percipiũt, iuxta animæ quodcunq; iudicium. Cæterum ex ijs quę hactenus aſtruximus, & illud cõſecutione quadam noſſe debemus. Summum eſſe principium lõgitudinis in corpore animato, per hoc quod eſt crementi exordium. Id uerò eſt ab calore cordis intimo: proinde tamdiu lõgitudinis durat extenſio, quouſq; calor is poteſt pertingere, radicale humidum extendendo. In quo illud obiter commonendi ſumus, Nutrimentum animatorum omnium eſſe commixtũ, propterea grauiores partes, magisq; terreſtres ad inferiorum delabuntur alimentum: tenuiſſima uero quæq; intimi caloris uirtute ad ſuperna confouenda ſurriguntur. Argumento eſt, uirorum portiones ſupernas caloris redundantia cõnutriri amplius, & craſſeſcere magis: quod in mulieribus cõtrà fit. Ideoq; mares feruntur in caput ex alto, at fœmina inferioribus excipitur. Dextrum uerò latitudinis eſt principium, nõ quidem mathematicæ ſed informatæ potius latitudinis uirtute mouente per locum. Motus nanq; is, licet oriatur à corde prius, mox uerò à poſteriore parte cerebri, uel ab eius uicario, quam modò uocant nucam, per ſphondylia dorſi deſcendẽs: tamẽ nõ effunditur, nec explicatur per motuum organa, niſi in latere, quod eſt latitudinis initiũ, quod dextrum eſt: propterea in lateribus inſtrumenta motus producta ab natura ſunt, crura, alæ, pedes. Et ad eum quidem motum per ſe refertur caloris copia dextrum latus, tum etiam ob cordis ad eam partem uentriculi reuertentiam maioris. Proinde omne perfectum animal dextrũ prius profert pedem inter ambulandum. Siniſtrum uerò latus nõ refertur ad motum, niſi per accidens: trahitur enim pes ſiniſter ad corpus ſuſtinendum, ne decidat. Ante uerò eſſe dicitur profunditatis principium. Nam motus ſenſilium uirtutum ab anterioribus orditur: ubi ſunt ſenſuum organa, pertingitq; uſq; ad primum tangendi organum, quod eſt cor. Atq; ita fiet motus, ab eo quod ante, in profundum. Siquidem hæc in corporibus profunditas intelligitur, ab anterioribus in poſteriora. At in ijs, quæ inanima ſunt, haſce differentias nõ comperimus, ut in elementis & lapidibus. Dicimus tamen dextrum terræ latus, quod ſit nobis à dextris, quod idem in captãdis dicimus augurijs, auſpicijsue. Conſimiliter & ſtatuas, imagine quadam rerum, hæc habere diſcrimina pronuntiamus. In libro de communi animalium greſſu Ariſtoteles animalium uocat dimenſiones, quibus diſtinguantur, quæ ſex quidem numerentur, ſed tria conficiant paria.

Cælum an ſit animatum ex Peripateticorũ doctrina. Rurſum quæ ſint in eo dextra & ſiniſtra, antica, poſtica, ſuperna, inferna: item quæ orbis longitudo. Expenduntur Virgilij loca duo. Cur cælum moueatur ab oriente in occaſum. Templa cur oriẽtem ſpectent. Quintum corpus nec grauitatem habere, nec leuitatẽ. Cælum eſſe abſq; materia. Cyttarus quid. Cap. XII.

SEd quorſum hæc tam multa, tamq; conquiſite de animalium partibus ex Peripatetica ſchola? nempe ut latius exſequamur ſuſceptã quæſtionẽ ex eiuſdem decretis. Neq; enim tibijs minutioribus hic ſaltem inſpirabimus. Si ſit animatũ cælum, cuius materiã Dionyſius Areopagita primã uocat, ideſt optimã, puriſſimamq;: tunc dubio procul principia motuũ animæ in eo concedenda, ea uerò ſunt, ſummum, infimum, dextrum, ſiniſtrum. Quum uerò cælum habere animam dicimus, & terreſtre animal item habere animã, ſumetur æquiuocẽ anima: nã quæ dicitur in cælo anima, ſubſtantia intelligitur ſeparata, quę nõ ſit alicuius actus corporis, nec actũ habeat in corpus aliquẽ, niſi localis motus, quẽ infundit. Proinde ab eminentiſſimis traditum ſcimus, cælum nullatenus habere animã: quando ſubſtantia ſeparata rationẽ animæ nullã habeat: neq; enim eſt obligata corpori ſic, ut actio eius ſit nõ libera. Sed nec Plato, quantum ex decimo legum colligimus, globis ita animas includit, perinde ac corporibus humanis alligantur animæ: ſed tanta inſigniri poteſtate ſcribit, ut diuina contemplatione perfrui ualeant, interim iniunctum ſibi cæleſtium orbium mouendorum obeuntes munus. Quam ob rem Plato, Dionyſiusq; non tam ſententia diſcrepant, quàm uerbis: quando hic angelos uocat, animas ille. Ptolemæi uerò ſentẽtia eſt, & mathematicorum aliorum, cæleſte corpus non moueri, niſi uoluntate ac nutu cauſæ primæ. Verumtamen nec ideo dextrum, ſiniſtrumq; negare in cælo debe-

mus,quod orbiculare,globoſumq; ſit, ac uniforme: neq; enim illa figuris modo diſtinguuntur, ſed & uirtutibus. Igitur dextrum erit in cælo, unde eſt motus eius: quia ſit in omni animato motus ab dextra. Quod approbat in Timæum Platonis Chalcidius, & in libro de communi animalium greſſu Ariſtoteles: Argumento,inquit,ſunt omnes qui ſiniſtra ſolent onera baiulare: ita enim gerulus ſoluto motore, ac diſiuncto facile moueri poteſt:quare ſiniſtra ſe ſuſtinentes facilius unctos ſuperſiliunt utres, quoniam dextra mouere,ſiniſtra moueri apta eſt: hinc onera non parti mouenti, ſed mobili imponi debent. Sed ad cælum redeo. Etenim quum motus reuolutionis unius non ſit tempore infinitus:nam nec circumferentia eſt ambitus infiniti:neceſſarium eſt,inter cæli partes eſſe aliquam,unde fiat uertiginis exordium: omne enim, cuius una reuolutio incipit poſt aliam moueri,habet proculdubio initij locum. Omnis uero motus ordiens à parte,& conſtitutis locis:habeat oportet principium aliquod naturale,quod cauſa ſit,cur initium ſumatur à parte illa. Hoc uero eſſe non poteſt, niſi dextrum. Proinde clūdamus, dextrum ſiniſtrumq; in cælo concedi neceſſario. Longitudo autem orbis,cuius principia ſunt ſummum & infimum, eſt ſpatium in quo diſponuntur orbes ſecundum motum diurnum ab polo in polum ſuper axem æquinoctialis circuli. Quo modo colligendum relinquitur, antarcticum polum eſſe mundi partem ſuperiorem, arcticum uero inferiorem. Hæc autem ita diſtinguimus,quo ad habitabilem noſtram,quæ quarta eſt ſeptentrionalis hemiſphærij ſuperioris. Qua ratione caloris fons eſt dubio procul ab meridie, & meridianis ſtellis,immoq; ea portio ſuperior recte ſtatuitur: ſicut eſſe in animalibus iam dictum eſt. Nec tamen diſſimulandum parte hac, Pythagoram philoſophum nobilem putaſſe, ſeptentrionalia,ſiue aquilentana (ut neotericorum uerbo utamur) eſſe mundi partem ſuperiorem: forte, quia inibi ſtellæ uiſuntur plures, & ſtellarum imagines, & proinde uirtus quoq; eodem loco maior concipi debeat. Id uero refelli hoc modo poteſt. Sunt certe planetæ ſeptem, quorum uirtutem ſtellæ omnes conſequuntur: quoniam ita demum ſe illi habeant ad ſtellas alias, ut ſe habet ad corpus anima, ceu comprobant mathematici: at planetæ ſolem ſequuntur maxime,ad cuius interualla nunc directi ſunt, nunc ſtationarij,aut retrocedentes: quandoq; etiam radijs eiuſdem occulti,rurſumq; emergentes. Igitur & ſtellas omnes ſolem ſequi,aſtruendum eſt. At ſol meridianæ propior terræ ſine dubio eſt,ergo & portio illa merito iudicari ſuperior debet. Sed nec illud ignorandum, dici quandoq; alio item modo ſupremum, uel infimum in cælo ex ſtellarum curſu: nam cæli medium in meridie uocatur ſupremum,& medium in hemiſphærio inferiori uocatur infimum. Atq; ita ab metaphyſicis capi,ſciunt eruditiores. Hæc ſcrupuloſius paulò conſectari collibuit,tum quia mira hominum naturæ capacium ſubtilitas arriſit plurimū, tum ut interioris doctrinæ candidatos amplius cōmonerem, quid aſtrui poſſit ſuper illis doctiſſimi poetæ carminibus ex libro Aeneidos primo:

Et iam finis erat,quum Iuppiter æthere ſummo
Deſpiciens mare ueliuolum,terraſq; iacentes,
Littoraq;,& latos populos,ſic uertice cæli
Conſtitit, & Libyæ defixit lumina regnis.

Sed quis non uidet illud quoq;, quid ad ea quæ attulit Aurelius Macrobius, auctor excellentiſſimus,addi poſſit in carminū illorū expoſitione, quæ primo Georgico legūtur,

Hic uertex nobis ſemper ſublimis:at illum
Sub pedibus Styx atra uidet,maneſq; profundi.

Platonis tamen ſententia fuiſſe uidetur, in mundo ex ſe non dici ſupernum, orbicularitatis ratione,quoniam ſit hæc undiq; uniformis:dici tamen in eo ſurſum deorſumq;, quo ad nos qui ſuperna nuncupamus ſupra caput ſurrecta: ediuerſo autem inferna, quæ pedibus ſubijciuntur. Quin & ex communi formula loquēdi hiſce utitur appellationibus Ariſtoteles, ſicuti multis placet. Nam ut ſecundo Topicorum ipſe ait, Vtendum nominibus ſecundum plures:proinde cōſenſu uniuerſo,mundi ſuperna dicit,ac inferna. Quæ tamen non ſolū quo ad nos diſtingui, palàm eſt, ſed (uti diximus) & naturæ ui. Vt enim in nobis dextrum diſtinguitur & ſiniſtrum, ex habitudine ad animalem motum, qui localis eſt:conſimiliter ſuperna, infernaq;, ex habitudine in mundo conſtituuntur ad ſimplicium item corporū motus, quæ mundi ſunt uelut præcipua membra: proinde ſupernum

num ſancitur, quò feruntur leuia. Infernum, quò nutu ſuo tendunt grauia. Et leuia utiq; nobiliora, quia formaliora. Non tempero mihi parte hac, quin multo riſu excipiam tyrunculi cuiuſdam uanitatē, qui patris emendationes, ac (ut ſubolet) annotamēta in ſuos in Catullum commentarios, ut ipſe ineptis uideri uult, regerens, omnium ſe principem de cæli partibus hiſce in literas aliquid prompſiſſe, leuiſſime gloriatur: quum tamen noſtra æditio prior multis annis illius præcurrat nugas. argumento eſſe poſſunt Catulli à nobis explicatæ difficultates, quas impudentiſſime, autore diſſimulato, plagiarius ſibi uendicat: nil aliud, quàm aliena laſciuiens plumula. Sed hic quærat fortè aliquis, cur cælum uertillabundum (nam & uertillantem rotam legimus apud priores) ab oriente moueatur in occaſum, nec ediuerſo. Hic uero ſciendum, naturā, quatenus fieri poteſt quod agat, nobiliſſime ſemper ac præſtantiſſime agere. Quæ quum ita ſint, nouimus equidem in animalium ratione ſuperiora inferioribus nobiliora cenſeri; ſic antica poſticis, & ſiniſtris dextra. Ergo cæli motus debuit uertiginis inde initia ducere, ubi portio eſt excellentior: & motoris primi uirtus, templorum etiam argumento, quæ omnia ferè exortum ſpectant. Cælo item motus congruit præcipue ſimplex, perpetuus, id eſt circularis & uniformis. Hic uero, ut diximus, ab loco qui in eo præſtantiſſimus eſt, incipere debuit: non alius uero eſt is, quàm dexter. Hic obiter commonuero perpetuum rebus accommodari fluentibus, cuius eſt modi tempus & motus, æternum uero ſtantibus: Græci aidion, pro ratione utriſq; apponunt. Quintum uero corpus nec grauitatem habet ullam, aut leuitatem, quando nec à medio mouetur, nec ad medium: quod inde ſi abſcindatur quippiam, nec ſuperna omnino petet, uel inferna, quoniam eadem ſit partiū ratio quæ totius. Proinde colligendum, corpori huic, & partibus uel ex natura, uel præter naturam motum non congruere alium, quàm orbicularem. Poſtremo id quoq; norint ſtudioſi, neceſſarium uideri duplex concedere dextrum. Alterum ſphæræ ſuperioris, & inferiorum alterum. Illud uero Ariſtotelicum hic attendendum magnopere, materia omni carere cælum, quoniam ex Auerrois calculo, Materia quum ſit natura ſua informis, & proinde æque ſe ad quamlibet habeat, & uniuerſas queat capere, à formis iugiter in formas fluit: unde cooritur id, ut quod materia conſtat, formam quandoq; amittere ſuam ualeat. Cælum autem non amittere, quod illi nuſquam contraria comperiatur qualitas, ueluti motui orbiculari diuerſus non reperitur, ſed & quia motu potitur citra digreſſionē perpetuo æquali, infatigabiliq;. Propterea colligi ex ijs, cælum eſſe formam per ſe à materia ſeiunctam, exiſtentem. Hinc Platonicis quoq; ſpiritale quiddam eſſe uidetur cęlum. Quid erit ergo? circularis lux, orbiſq; lucidus ſine materia: ſicuti eius oppoſitum terra ima dicitur ſine luce materia. Quod ſi inferatur, cæli partes denſiores lucis amplius profundere, præſtò erunt Platonici, portiones raras aſtruentes lucere quidem uberius, ſed tenuitate nimia & luce uideri minus. Reſpondebunt & Peripatetici, Aliud eſſe ex ſe, aliud ex alio coruſcare. Quippe elementa, quia aliunde fulgorem aſciſcunt, quo rariora ſunt, eo concipere facilius, Cæleſtia uero ex ſe ſplendicare: proinde quo denſiora ſunt, eo micare largius. Sed de hoc plura mox: nam parte hac uix ſibi auctores conſtant. Interim nos ad alia non iniucundiora hinc iam digrediamur: ſi leuiculum illud ex grammatica ſupellectile inſeruerimus, ſublimem cæli partem dici Cyttarum, quanquam & eo uerbo cauitates ſignentur in fauis, & quibus inſident glandes. Sed & in piceis pani, ſeu paniculæ, aut nucamenta, callo ſquammatim compactili eodem cenſentur nomine. Nam in pinu ſtrobilia primum florentia, Theophraſtus cyttara nuncupat proprie.

Mundi figura. An cæleſtia nutriantur. Cardinum cæli diſtinctio, & poteſtas, Cap. XIII

Expetit fortè aliquis, afferam hoc potiſſimum loco, quid de mundi figura ſentiendum: quando Stoici, ut auctor eſt Galenus, globoſum eſſe mundum prodidere. Quia ut ab ſcientiſſimis proditur:

Hæc æterna manet, diuiſq; ſimillima forma,
Cui neq; principium eſt uſquam, nec finis in ipſa,
Sed ſimilis toto remanet, perq; omnia par eſt.

Alij conicæ figuræ: alij etiam oui. Epicurus uero, qui dum palato quid ſit optimum, iudicat, cæli palatium (ut Ennius ait) non ſuſpexit ſatis: nil prorſum affirmat, contingere nanq; omnia. Etenim globoſum eſſe, & alijs contineri figuris. Nos uero conſenſum in

eo

De mundi fig.

eo mortalium ſequamur, orbem appellantium: credamus & argumentis rerum, quibus reuincitur abunde inſcitia parum perſpecte, parumq́ explorate ſacris philoſophiæ initiatorum: quibus rectiſſime illud extritum inſuſurraris, quandoquidem ab Syris longe diſſitus es, μὴ σύριζε, ne Syrum agas: ne planè fias, ὄνος ἐν μύρῳ, ideſt in ungento aſellus. Sed & ſcite admodum in Adrianum, necdum imperatorem, architectus Apollodorus, quum is per imperitiam de operibus diſſereret: Abi, obſecro te, ac cucurbitas depinge: nihil enim horum recte noſti. Nam is tunc ex maxime placebat artificio. Id fortè hac parte expendiſſe præſtiterit, An ullo modo cœleſtia nutriantur: quod magnos auctores ſenſiſſe, uel hinc liquebit. Sed ut pugnam tutius indipiſcamur conſpiratu magno nitibundi, ab Peripateticorum corypheo inſtruere aciem ordiemur: quo procliuius hoſtiū procinctæ claſſes moueantur gradu, & mox territæ ac diſpalatæ proterantur, ueluti effuſe immiſſo equitatu. Ergo Ariſtoteles inquit, ſi paſcitur mundus, etiam corrumpetur: uerum nullo eget alimento, propterea æternus eſt. Plinius uerò Naturalis hiſtoriæ libro ſecundo: Sydera, inquit, haud dubie humore terreno paſcuntur, quia orbe dimidio nōnunquam maculoſa cernatur luna, nondum ſuppetente ad hauriendum ultra iuſta ui: maculas enim non aliud eſſe, quàm raptas terræ cū humore ſordes. Et alibi, in dulcibus aquis eſſe alimentum lunæ prodit: ſicut in marinis ſolis. Ab hac ſententiæ uanitate non ita ferè abeſt Ptolemæus in ἀποτελεσματικῶν libris, quos nunc quadripartitos uocant: ubi lunā ideo humectiorem credit, quia humidus uapor à terra ad eam, ſyderibus alijs terræ propinquiorem, affatim conſcendat. Quæ ratio Saturnum efficiat ſicciorem, quod ab hiſce uaporibus longius abierit, de qua re mox plura. Manilius Aſtronomicon primo:

Lunā aquis dulcib solem marinis

Ignem flatus alit uicinis ſubditus aſtris.

Ambroſii ſententiam iam antè paulo memorauimus. Cæterum cui non ſit uenia poſt M. Tullium De deorum natura libro ſecundo, quanquam ſub aliena perſona inſtrui diſſertationem, non me fallit, ideſt opinor Stoica. Sunt, inquit, ſtellæ natura flammeę, quo circa terræ, maris, aquarum uaporibus aluntur his, qui à ſole ex agris tepefactis, & ex aquis excitantur, quibus altæ, renouatæq́ ſtellæ, atq́ omnis æther refundat eadem, & rurſum trahat in idem, nihil ut ferè intereat, aut paululum. Ex quo euenturum putant, ut ad extremum totus mundus igneſcat. Idem porrò & Naturalium ſexto Seneca tradidit. Sed & Stoici reliqui, ut comprobat in libro de Iſide Plutarchus. Verum diſtincte agunt, ſiquidem ex Porphyrij theſauris ſolem maris euaporationibus ali: fontium autem ac fluminum, lunam: aſtra uerò ex terræ anathymiaſi alimentum ſibi adſciſcere. Iam poetæ omnes ferè in eam ſententiam pedibus eunt. Sed quantum ex mutis (quod dicitur) magiſtris, compertum nobis eſt, ab Aegyptijs ſacerdotibus opinio hæc orta primū, mox propagata in multos eſt. Ab illis enim traditum, Oceani humore cælum ali, ſtellasq́, ubi humorem conceperint, deſcendere, ac retrogradas fieri, donec humore iterum percocto, digeſtoq́, aſcendant, exaltenturq́, ac dirigantur. Quæ ſententia ne profluat longius, & ſerpat in plures, circunſcripta reprimatur tum rationibus, tum magni nominis auctoritatum obijcibus: atq́ Auicennæ in primis, apud quem in libris De cælo & mundo legimus, nullo id pacto phyſicam pati rationem, ſiue nutrientis proprium expēdas, ſiue cōnutriti: necnon crementi notionem, quod ex alimento recipit corpus dimenſionibus tribus, ita ut æqualitas inſit portioni cuilibet diametrorum trium: quibus corpus metimur, nec amplius ſit parte una, quàm reliqua, ſiue intima ſit ea, ſeu extima, citra ullam corporis permutationem ab propria diſpoſitione, ac figura. Si enim dicamus augeſcere digitum, & incidantur diametri eius, factum reperietur augmentum parte qualibet ex æquilibrio inter duo puncta. Proinde ſi ratione hac cælum augeri contenderimus, fieri nequit id, niſi omnino cōcipiatur, adijci quippiam. Id uero aut intimum erit, aut extimum: ſi extra, tunc moueatur, neceſſe eſt: ac motus is uel proprius erit, uel peregrinus: ſi proprio motu agitatio fiet, ad cælum, uti ad locum ſibi cognatum feretur: & inde colliges, eſſe leue: ſi ima petierit, graue. Quo modo neceſſe erit, cælum quoq́ uel eſſe graue, uel leue: quod ipſum peripatetica non admiſerit ſchola. Si uero attrahatur ab alio, ut ab igni, aut eiuſmodi quopiam, tunc profecto hæc fiet attractio, ut cælo infundatur: ſicuti ingeritur animalibus cibus, ut quod perierat, reſtituatur. id quod ſi dederis, conſequens erit, cælum eſſe corporale, quod eruditorum ſchola plurimo riſu excipiet. Quod ſi intimum

mum dicatur, ueluti eſt in animali ſanguis: tunc neceſſario ſequitur, ut digeratur nutrimentum, muteturq́ ex eo quod cælo diſſimile eſt, in id quod ſimile ſit: quo poſito, cælo uidebitur aliquid eſſe cõtrarium, quod eſſe abſurdum liquet. Adijciamus aliquid ex Platonicis item ſcholis Plotinus in libro de cælo, ſic ferè ſcribit, Alimoniam cæleſtia nõ requirunt, neq; enim ex inopiæ noſtræ affectione ad eandem libram ſublimia ſeuocare debemus: neq; animæ ratio ibi compar, nec regio, nec ibi cauſa ulla, ex qua infima hæc profluentia continue nutrimentum appetunt neceſſario. Abſit ergo permutatio ab illis, quę noſtris corporibus dominans ex habitu naturæ deturbat. Adde gentium cõſenſum, quãdo cæleſtem locum deo, & ſubſtantijs diuinis attribuunt omnes, ueluti immortalem locum immortalibus, & diuinis rebus coaptantes, ut dei habitatio ſic intelligatur in cælo ex ſimilitudine ac coaptatione: quoniam inter corpora reliqua cæleſte corpus ad ſimilitudinem amplius accedit ſpiritualium ſubſtãtiarum: neq; enim fieri queat, ut alia ratione cæli habitaculum deo contribuatur. nanq; corporalis loci haudquaquam indigus eſt. proinde colligi debet, mundi partem illam nil prorſum pati. quippe in tam numeroſa annorum ſerie quippiam in ea cõmutatum, non eſt qui obſeruarit. Suffragatur & ipſum ætheris nomen, quod ſupremo congruit loco, ab rotatæ uertiginis perpetuitate. Sunt porrò in cælo cardines quattuor ab mathematicis inſigniter enotati: eos uerò Manilij uerbis exponemus potiſſimum, Si commonuerimus, boſce à nõnullis angulos dici, ac cuſpides cæli: nam & Græci, centra uocant: loca uerò his ſuccedentia, epanaphoras. Igitur ſic Manilius:

Vnus ab exortu cæli naſcentis in orbem,
Qua primum terras æquali limite cernit,
Alter ab aduerſa reſpondens ætheris ora:
Tertius excelſi ſignat ueſtigia cæli,
Quo defeſſus equis Phœbus ſubſiſtit habenis,
Declinatq́ diem, mediasq́ examinat undas.
Ima tenet quartus fundato nobilis orbe,
In quo principium eſt reditus; finisq́ cadendi
Syderibus.

Ex ijs autem primum ſtatuunt, qui ſummum cæli culmen tenet, à quo gloria & honores profluunt, ac rerum faſtigia. Proximus eſt qui imam tenet ſtationem, ab eo rerum fundamenta ſunt, ac cenſus ratio. Tertio cõcinnatur loco cardinis poteſtas orientalis, è quo manat horoſcopi adnotatio, uitæ arbitrium, morum moderamenta. Occidentali quartum contribuunt calculum: hic autem, uti ferunt, pertinet ad rerum ſummas & finem laborum.

Quot ſint omnino ſphæræ. De Manichæis obiter, & Gnoſticis, ac Agnoitis. & Chiliaſtis. Recondita de Parcis tribus. Cap. XIIII

CONſentaneum forte ſtudioſi cenſuerint, ut hic uellicatim attingamus globorum cæleſtium, ſiue orbium hiſtoriam aliquam, ut ne omnino uideãtur aſymboli noſtro beneficio. Iſta quidem diutius conſectari, non eſt omnino noſtri inſtituti: quo tamẽ pleniori obſequio demereamur bonarum literarum candidatos, quæ uaria nobis lectione comperta ſunt, non grauabimur figura quadam & typo, ac breuiſſime ſuperioribus aſſuere. In primis uerò Peripatetica obſeruanda eſt ſententia: Sunt, inquit, corpora circularia plura, quia generationem eſſe, neceſſe eſt. Si eſt cælum corpus diuinum, motum eſſe illius perpetuũ, & circularem oportet: ſi eius talis eſt motus, neceſſe eſt terram eſſe: ſi terra eſt, ergo & ignis. ſi duo hæc conceduntur, oportebit aliqua item eſſe intermedia. quòd ſi eſt, generationem eſſe, neceſſarium eſt: ſi generatio eſt, motus in cælo haberi diſſimiles oportet, ac quod conſequens eſt, mobilia plura. Proinde ſciendum, ſuper octauam ſphæram, quæ uerius firmamentum dicatur, locari cęlorum globos duos ab Chriſtianis doctoribus, Strabo & Beda: & unum quidem empyreum uocant, ideſt igneum, uel intellectualem, gloriæ contemplationi aptum, & quietum. Nominis uerò rationem duci non ab ardore, ſed ab ſplendoris exuberantia potius. Quod ipſum ſyderibus ſuis, hoc eſt angelis, ſit inſigne. proinde in Iob legimus, Vbi tu eras, quum me laudarent aſtra matutina? Et hunc immobilem intelligũt, quoniam ſi moueretur, eius motus per motum apparentis corporis deprehenderetur. Quum uerò Por

phyrius

phyrius diſcerneret ab dæmonibus angelos, ſtatuens in aere dæmonas, per loca empyrea angelos, non utiq; cælum hoc intellexit, ut auctor eſt Thomas, ſed ſydereum potius globum, quem more Platonis igneum arbitrabatur, & ideo empyreum nuncupabat. Quod ideo dictum uelim, ne quis Porphyrij ſententiam legens apud Auguſtinum decimo Ciuitatis diuinæ, incidat in errorem. Baſilius, quod ſcitu dignum eſt, induxit empyrei cæli cõſtitutionem, ne uideatur ſimpliciter deus opus ſuum à tenebris inchoaſſe, quod Manichæi calumniantes, deum Veteris teſtamenti, deum tenebrarum nominant. Sunt uero inter hæreticos Manichæi, ab Perſa quodam appellatione ducta, cui nomen Manes, uel Manichæus, ut habent alij, qui duas introduxit naturas & ſubſtantias duas, bonam, & malam. At Gnoſtici itidem hæretici ab ſcientiæ magnitudine ita uidentur nuncupati, ſicut Agnoitæ ab ignorantia, quod eſſe nouiſſimam horam Chriſto ignotam, opinentur. Chiliaſtas appellarunt ſe nonnulli, propter illud ex ſacra pagina, Vna dies apud dominum, ut mille anni, & mille anni, ut una dies: hoſce miliarios interpretatur Auguſtinus. Sed ad rem. Orbem uero alterum cryſtallinum cenſent appellandum, atq; item aqueum, ex ſimilitudine quam cum elemento habeat in diaphani ratione, nomen aucupati. Poſt quem ſubſequatur firmamentum. Hinc eſt illud Hieronymi ad Oceanum: Inter cœlum & terram medium extruitur firmamentum: & iuxta Hebraici ſermonis etymologiam, cælum, id eſt ſamaim, ex aquis ſortitur uocabulum: & aquæ, quæ ſuper cælos ſunt, in laudes dei ſeparantur: unde & in Ezechiele propheta, Cryſtallum ſuper Cherubim uidetur extenſum: id eſt compactæ, & denſiores aquæ. Illud uero ſingulari dignum obſeruatione, ab ſanctiſſimis proditum uiris: Triplicem uideri lucis ſubſtantiam, & eſſe primam utiq; cæli, quod firmamentũ diximus, cuius beneficio & ſingulari uirtute plantis inſeratur uegetatrix potentia. Sequentẽ uero cryſtallini eſſe cœli, præſtantioris etiam poteſtatis, unde ſit anima brutorum ſenſilis. Tertiam porro haberi eminentiſſimam empyrei cæli, à qua non ſit quidẽ rationalis anima, cuius artificẽ ſolum agnoſcimus deum, uerum animales uitaleſq; ſpiritus, quibus uelut præcurrentibus, intellectualis anima tam quam proprio congruoq; domicilio excipitur. Aegyptiorum ſchola & Chaldæorum ſuper octauum globum nihil agnoſcit. Quorum ſcita Plato item, necnon Ariſtoteles, & Hipparchus amplexi ſunt. Et, quod mirum uideri poteſt, Ptolemæus quoq;. Apud eum quippe ne uerbum quidem ullum fieri comperies de ſphæra nona, quam Iuniores cæleſtium rerum ſtudioſi, aut deprehenderint, aut effinxerint: ſicuti item alij, occaſione hinc ſumpta, decimam commenti ſint. Hæc uero orbis noni ſententia inde potiſſimum agnoſcitur profluxiſſe, quod eius auctores opinati ſunt, omnes qui octauam ſphæram ad orientem ab occaſu moueri non inficientur, etiam nonam ſphæram neceſſariò admittere. Quod quum profiteatur Ptolemæus, dubioſum non ſit illis, quin hic quoq; orbem eundem concedat. Parmenides cõmenticium quiddam coronæ ſimilitudine effeciſſe creditur, στεφάνην appellans: continentem ardore lucis orbem, qui cingit cælum, quem deum dicit. Sed non prætereamus reconditum illud parte hac: Motũ, per quem eſt formæ connexio & materiæ, ſpiritum quendam inter formam medium ſere ac materiam dici à quibuſdam. Quem in aplane intelligunt profuſum, & planetis ac terrenis rebus. Primũ quidem Atropon nuncupant, uelut citra conuerſionem: quoniam aplanem motu ſimplici ab ortu ad occaſum moueri, coniectarunt. Secundum Clotho, id eſt conuerſionem: quoniam planetæ aduerſus aplanem ab occaſu in orientem ferantur. Tertium Lacheſin, id eſt ſortem: quia terrenis rebus dominetur caſus. Et motus quidem planetarum euolutio, eſt motus primi: at temporalium motus, & terrenorũ euolutio, eſt planetarij motus. Porrò in terrenis rebus latere quaſdam euentuum cauſas produnt, uti in ſemine lateat ſeges. Propterea colliguntur item, quæ in mundi anima, uelut in glomo agnoſcuntur complicata, eiuſmodi explicari motu, atq; extendi. Etenim ſunt arbitrati, mentem, ſiue mundi animam, rerũ in ſe exemplaria geſtare, perq; motum eadem in materia explicare. Hunc autem motum eſſe in aplane, ac planetis, & terrenis rebus, quaſi fatum deſcendens, & in ſubſtantia fati explicationem. Spiritum porrò huiuſmodi per omnia propanſum, & diffuſum, eſſe naturam interpretantur: quæ dicatur omnium complicatio, quæ per motum fiunt: uerum motus hic, ſiue ſpiritus, à ſpiritu profluit diuino, à quo per motum ipſum mouentur cuncta.

An quæ

An quæ uiſuntur, ſint plane ſyderum corpora. Item an ſtellæ ſuo luceant lumine. Quid ætheris nomine intelligendum. Cur in planetis uarij cernantur colores. Cur luna maculoſa. Aſteriſcus quid: diacodion: aſteria: ſyderatio. Stichiomatici qui ſint. Cap. XV

SVpereſt de ſtellis aliquid carptim quoq; cõſcribere, ut mox ad alia tranſeamus. Occurrebat autem hac parte in Phædone Platonis opinio: Non eſſe quæ uideamus, ſyderum corpora, ſed radiorum quaſdam reflexiones in aere, ſimilem ſyderi ſpeciem referentes: ſicut in profundo agentes piſces uideant in aquæ ſuprema facie non ſydera, ſed imagines ſyderum, & (ut ſic dicam) radioſas umbras. Verum illud grauioris operæ ingerit ſeſe amplius, luceant ſuo ac genuino ſtellæ lumine, an ſicuti luna, id ab ſole mutuentur. Mira ſiquidem inter auctores diſceptatio eſt. Macrobius uir reconditiſſimæ ſcientiæ primo Rerum naturalium ſtellas omnes ſuo propterea lucere lumine prodidit, quod ſupra ſolem locatæ in puriſſimo ſint ęthere, in quo quicquid eſt, lux naturalis ſit, & ſua. Lunā uerò, quia infra ſolem ſola ſit, & caducorum iam regioni luce ſua carenti proxima, lucem, niſi deſuper poſito ſole, non habere. Deniq; quia mundi pars ima, terra eſt: ætheri autem ima pars, luna eſt: lunam quoq; terrā, ſed æthereā dixerunt. Idem ferè Cleomedes approbaſſe uidetur, quum lunā ſcribat, corpus eſſe nactā cum aere permixtum, atq; tenebricoſum, quia in puro æthere non uerſatur, ut aſtra cætera. Aetheris autem appellatione, inquit ex Ariſtotele Apuleius, cælum ipſum, ſtellæq;, omniſq; ſyderea compago intelligitur, non (ut quidam putant) quod igneus ſit, & incenſus: ſed quod curſibus rapidis ſemper rotetur. In Platonis Timæum Chalcidius: Summatem, inquit, locum ignis habet ſerenus, proximum æthereus, cuius corpus æque ignis eſt, ſed craſſior. Nicolaus uerò theologus, ab ſolis luce illuſtrari ſtellas ſcribit: & propterea ſecundo De anima, ſolem dici patrem uirorum ac deorum, quoniā ab eo ſydera, quæ antiqui deos putabant, ſapientiaq;, & æterna cæli inquilina animalia, lucem mutuentur. Idem & Metrodorus ſenſit apud Plutarchum. Succinere uidetur & Plinius, quum in laudibus ſolis, inquit, Hic ſuum lumen cæteris quoq; ſyderibus fœnerat. Sed alibi ait, Supra lunā pura omnia, ac diuturnæ lucis plena. Albertus ſecundo cæli, Ariſtotelis ſententiā ſecutus, ſtellā qualibet eiuſdem eſſe naturę ſcribit, cuius ſit corpus, in quo eſt. Ea uerò eſt, inquit, eſſentia quinta, ab quatuor ſimplicibus corporibus, hoc eſt ab quatuor diſtincta elementis. At primo Aſtronomicon Manilius:

Ignis in æthereas uolucer ſe ſuſtulit auras,
Summaq; complexus ſtellantis culmina cæli
Flammarum uallo naturæ mœnia fecit.

Ariſtoteles ipſe (ſi tamen Ariſtoteles eſt) de proprietatibus elementorum & planetarū, apertius perdocet, ſtellas omnes ab ſole illuminari, ſicuti lunā. Cui aſtipulatur in libris compoſitionis magnæ Ptolemæus: quin & eiuſdem interpres: ſed & Auicenna. Albertus quoq; ſecundo Cæli: Cum illuſtribus, inquit, uiris ſtellam quamlibet aſtruimus ab ſole illuminari: ſed aliā plenius, aliā minus pro naturę nobilitate: ſiquidem puriſſimas eſſe quaſdam, manifeſtum eſt: proinde lumine excepto, perfunduntur protinus ab ſuperficie ſoli aduerſa uſq; ad auerſam, ut ſtellæ corpus integrum illuſtret omnino claritas, nihil ab cādore degenerās intimo. Quod in Ioue uiſimus, & pleriſq; alijs. Ille uerò ipſe candor in ruborem uergere incipit, ſicuti in Marte, ſi ab corporis nobilitate quippiam fuerit declinatum. In quibuſdam etiam palleſcit, ut in Venere. In Saturno obſcurior eſt. At in lactei circuli ſtellis albeſcit. Luna uerò, quæ terreſtris eſt naturæ, ut docuit Ariſtoteles, non eſt adeo pura. quamobrem mutuatum ab ſole lumen non quit admodum intima penetrare, quæ ratio illius reddit maculoſam faciem. At fabuloſus ſcriptor Diodorus, in Hyperboreorum inſula lunam haud ita à terra diſtantem uideri, palàm tradit, terreſtribus uelut tumulis ſuperciliosam. Orbis ſubſtantiam, ut nonnullis placet, eſſe à ſtellarum & ſolis ſubſtantia diuerſam, illud eſſe argumento uidetur, quoniā ſplendore ſolis non illuſtratur, ut ſtellæ. Triplex igitur ibi ſubſtantia, orbis, ſtellarum, ſolis. Verum parte hac prorſum abſurde fecero, ſi nobilem Hippocratis ſententiam præteriero, cuius in libro De iudicijs, auctor mihi Albumaſar eſt, Niſi noctu ſtellarum luce aeris craſſitudo ac denſitas rareſceret, diſiecta animantia cuncta fuiſſe peritura. Illud ex grammatica

An luceant suo lumine stellae

fuerit ratione,ſtellam ſignare plerunq; claritatem, congruentiamq;, quod aſteriſci comprobat appellatio.Id uerò eſt ſtellæ ſignum,in angulis quatuor interpunctum, hoc modo ⁜ Apponi ijs conſueuit,quæ optimè ſe habent in carmine, quæq; cuiuſdã ſtellæ imagine colluceant,quoniam apposite omnia & opportune promãtur.Aſteriſcos item Græcis,ſicut codia,eſt papàueris caput: unde inſigne medicamentum uocari diacodion cœpit,ac aſteriace.Syderationem Firmicus appellat ſyderum in genitura coaptationẽ,quippiam innuentem euenturum.Hæc tamen (inquit) omnia,licet à malo ſignata fuerint talis ſyderationis influxu,beneuolarum ſtellarum ut plurimum teſtimonijs minuuntur.At quinto De cauſis,Theophraſtus ſyderationem ſphaceliſmum dicit. Verum de hoc alibi plura.Cæleſtes imagines, ſiue ſigna uocant aſtrologi, ὐράνια ϛοιχία, unde ϛοιχειωματικοί, qui cæleſti ratione imagunculas concinnant, euentu ſæpe mirabili.

An planetę afficiantur uaporibus terræ.Prius,qualis cenſeatur in literis Ptolemæus. ἐποχὴ quid. De trigono,quadrato, hexagono, diametro. Hæreticus planeta. Cap. XVI

PTolemæum aſtrologorum principem,& in mathematicis ingenij eminẽtiſſimi,inceſſere pleriq; non deſinunt, tanquam parum philoſophiæ peritum, ut qui ſæpe tot admittat errata,quot ſuper re aliqua enuntiet uerba.Sed nos huius rei cenſuram ad alios reijcimus: & tanquam parum liqueat controuerſia, amplius pronuntiamus.Interim placita eius uiri de planetis,ſiue dici errones debent,uti Nigidio placuit,apponã. De quibus is, ueluti ex elementis conſtent,aut elementorum paſſionibus,ac inuicẽ calore,uel frigore ſe permutent,quin terræ quoq; uaporibus afficiantur,ita ſcriptum reliquit:luna, inquit, humectior eſt: quoniã quum ſit extima cælo, citima terris,illarum uicinia aſcendentis humoris concipit copiam. Saturni ſydus frigidum eſt in primis,ſiccum uero modice:frigoris ratio eſt,quia ſit ab ſole remotius, ariditatem parit longius ab terra interuallum. Martem ſolis propinquitas torret, ac areſcere facit. Iouem temperatum reddit hinc Saturni frigus,illinc Martis incendium,præcipue tamẽ calefacere, quia Martis & ſolis incũbat globis. Venus,ut luna,humecta eſt,quod & ipſa luminis copia terræ aſciſcat uapores, recipit tamen ex propinquo caloris uim. Mercurius ſemper ſoli adnexus arefaciendi poteſtatem inde comparat,humoris autem copiam,tum ab luna, tum ab terra.Hactenus ex primo ἀποτελεσμάτων Ptolemæi. Quæ omnia, ut parum penſitate, immo per inſcitiam maximam ab homine ex mandragora (quod dicitur) conſopito pronuntiata,Peripatetici exibilabunt: inter quorum decreta illud eſt,Cælum ab hiſce affectionibus eſſe penitus abiunctum. Sed nec ultra menſum ſtadiorum ſexdecim,uapores ſurrigi,phyſica docet ratio: quo nomine altior deprehenditur luna,ut de Venere ac Mercurio taceam,tanto ſublimioribus, quàm ut illuc ex terra uapores poſſe pertingere,concipiamus.Adde, quòd potentius multo in Venerem ſolaris aget propinquitas,quàm terreſtris humectatio,tantò ſequeſtrata interuallo, ut hac ratione nullo pacto intelligi poſſit humida.Illud uerò nec relatu indignum,ἐποχάς, dici gradus,in quibus deprehendantur planetæ in zodiaco, cuius unaquæq; pars in triginta diſtribuitur gradus,μοίρας uocant Græci: mox & mœra in ſexaginta dirimitur portiones,quas πρῶτα dicunt λεπτά, ideſt prima minuta: deinde & minutum primum in ſexaginta δεύτερα λεπτά, id eſt ſecunda minuta. Mœram quoq; Aratus zodiaci partem accipit duodecimam. ἔποχον tamen inter equi inſtrumenta legiſſe uideor alicubi. Quin & cæli ſtatum in thematibus, poſitumq; ſyderum epochas dicunt eruditiores. Quia uerò in planetarum ratione trigonum,& quadratum nuncupat Plinius: Sciendum, Diametrum in cælo nuncupari ſignum, ad aliud quod fuerit ſeptimum, quæ maligna ſemper radiatio eſt,ac minax.Trigonum eſt à ſigno, à quo initiamus ſignum quintum. Nam ab ariete uſq; ad leonem trigonum eſt. Scire autem conuenit, dextrum appellari trigonum,quod ab eo ſigno à quo incipimus retro eſt:ſiniſtrum uerò, quod ante:utputa arietis dextrum eſt trigonum ſagittarius, ſiniſtrum uerò leo. Quadratum eſt, ab eo ſigno à quo inchoamus,quod quartum fuerit ſignum: & in hoc dextrum intelligimus, & ſiniſtrum,uti in trigono. Hexagona,idem ſunt quod trigona, ſed minoris poteſtatis:eſt autem ab eo ſigno,à quo ſumptum initium eſt, tertium. Sed & in hoc dextrum cõcipe, ac ſiniſtrum:uti ſuprà.Triangulum recentiores triplicitatem uocant. Trigonocrator belle

gradus
portiones
1a minuta
2a minuta

à non-

à nõnullis *triangulator* pronuntiatur. Hęreticum planetam conditionarium intelligunt: ſiquidem quam Græci cæleſtium indagatores, hæreſim dicunt, conditionem appellat Iulius Maternus.

Elementorum colores, ſaporesq́. Item an planetæ colores habeãt, unde colligi eorum poſſit natura. Elementa cur dicantur στοιχεῖα. De Proteo ſcitu digna: item Idothea. Terra aphoratos quæ. Cap. XVII.

ET quia cum aſtrorum peritis negotiari cœpimus, pergamus porrò breuibus quædam illorum ſcita contexere: qui in philoſophos aciem dirigentes, coarguere illos enituntur, qui ſanciant, Elementa nec coloris, neque item ſaporis partem habere ullam. Aquæ uerò ipſi colorem attribuunt album, ſaporem dulcem, terræ fuſcum eſſe colorem, amarum ſaporem. Quod tamen elidunt alij, dulcem intelligendum potius aſtruentes: quoniam ſi amarum contendas, ex terra nil admodum egerminaturum ſit. Ignis utiq́ nullum confitentur eſſe ſaporem, cæterum rubro infici colore. Aeris apud eos nullus eſt color, nullus item ſapor, multos tamen peregrinos aduentitiosq́ colores excipere. In commentatione tamen de coloribus ſcriptum comperias, aeris & aquæ naturam per ſe albam cenſeri: at ignem cum ſole rubrum: terram quoq́ natura eſſe albam, cineris argumento, qui albet, humido exuſto. Lixiuium tamen rubere flammæ ui ac fumi, qui & aliquo modo cinerem inficit. At in planetis, etiam ſi exactiſſimi ſint palati, nullos etiamnum ſapores prægustando animaduertere ualuerunt. Varios tamen ineſſe colorum modos, non diffitentur, unde etiam natura queat indicari. In Saturno, inquiunt, præmonſtrat fuſcedo terreſtrem proprietatem, & bili atræ congruam. Mars rubens igneæ qualitatis argumentum eſt, & rubræ bilis teſtimonium dictat. Venerem croceo & albo radiantem, tum calidam intelligunt tum humectam, & naturæ indicare temperamentum. In Ioue coniectant modo ferè eodem. Lunam albicantem, eſſe humiditatis indicium: quod uerò inſit nigricantis quippiã, frigoris ſignum habent. Mercurij non unam eſſe faciem, ut qui uirorem quandoq́ præ ferat, nunc fuſcedinem, nunc aliud quid, ſæpius tamen nigroris oſtentare quiddam: proinde cum terrena ſiccitate analogum habere. Hæc dici quidem, ſed præter omnem prorſus rationem, nõ neſciunt, paulum modo philoſophia imbuti. Nam prout elementa inuicem promixta fuerint, ita colorum enaſcitur uarietas: ſed ea in cælo eſſe permixtio nulla poteſt, propterea ibi eſſe colorem, planè inficiabitur Ariſtoteles: niſi quia lumen, color quidam eſt, quod tamen luminoſi corporis naturam haudquaquam indicarit. Quin, ſi maximè ibi ueros conceſſeris colores, ad examen ſyncerum in tanta ſpatij uaſtitate, non uſquequaque ſibi conſimili, reuocari, excutiq́ haudquaquam poterunt. Elementa uerò prima fuiſſe in libro De philoſophi hiſtoria Galenus ſcribit, ut à cælo digrediamur parum, obſcuram informemq́ ſubſtantiam, quam dicant nonnulli, ἄποιον ὕλην, Entelechiam alij nuncupẽt, ac στέρησιν, ideſt priuationem. Vocantur autem à Græcis στοιχεῖα, uti interpretatur in noſtris literis Ambroſius, quod inuicem conueniant, & concinant ambitu quodam, & cõcordiæ ſocietatisq́ choro. Nam quum ſit aridæ terra & frigentis naturæ, aquæ connectitur frigoris qualitate: aeri congruit aqua humoris ratione: ſic, ut brachijs uelut duobus, frigentis ac humectæ uis, altero terram, aerem altero ſibi cõſciſcat. Rurſum aer inter duo compugnantia medius, aquam, ignemq́, mire utrunq́ conciliat, aquis humore connexus, igni autem calore. Porro ignis calens, areſcensq́, hinc aeri, illinc terræ ſeſe adoptat, inq́ naturæ illius participatum uenit. Non prætereundum uerò quod Ponticus ſcribit Heraclitus, informem rerum materiam dici poetis Proteum ſymbolice, operteq́. Nam πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειος, αὐτὰρ ἔπειτα δράκων καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς. γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον. Et leo quidem ἔμπυρον ζῶον ætherem indicat planè: terram draco, quia ſit αὐτόχθων, καὶ γηγενής: arbor omnia quæ ex terra augeſcunt. Idotheam uerò Protei filiam dici, prouidentiam arbitratur εἰδωλοπλαστήσασαν ἕκαστα. In inſula Pharo traditur fuiſſe Proteus, quia φάρσαι ſignat τὸ γεννῆσαι: nam & terram ἀφάρωτον, ſterilem accipit Callimachus.

Planetarum poteſtas maior ſit, an fixarum ſtellarum, Quæ in utriſq́ nominum, & in motu diuerſitatis ratio. Chaldæorũ placita de planetis. Item dijs cõſiliarijs. Heſperides quæ ſint. Planetæ piſces: item in re militari. Sol & lu-

na an inter planetas. De planetis quoq; plura. An cælum initialis ſit generationis cauſa. Caput XVIII

STudioſi porrò cæleſtium rerum, pręſcientiam futurorum ex natura poſituq; ſyderum pro uiribus conſarcinantes, dum in diſquiſitionē uocant quodammodo fixas ſtellas & planetas, non ſatis ſibi conſtare animaduertuntur, nunc enim ſtellis non errantibus uim aſcribunt cæteris eminentiorem, nūc autem ediuerſo. Et plurimū quidē cōmunē felicitatē pro naſcentis modo mēſuraq; ab proſperiore planetarum ſtatu contribui ſanciunt: ab fixis uero παράδοξον quandam εὐτυχίαν, hoc eſt incomparabilem, & extra quam opinetur aliquis, fortunæ benignitatem. Quæ ſententia uel Ptolemæo auctore comprobatur. Alij omnino planetas ui effectuq; præpotentiores oſtendere conantur, tum Procli ſententia, tum rationibus id euidenter monſtrantibus, accedente item ueterum teſtimonio, qui planetas κοσμοκράτορας dicebant, uelut quoſdam mundi principes intelligerent. Quo autem diſcerniculo certiore iſta teneant bonarum literarum ſtudioſi: Aſtra, inquit ſecundo Cæli Ariſtoteles, nequeunt per ſe & proprijs moueri motibus, aut locum mutare: ſed orbi infiguntur, uelut in tabula nodus. Itaq; orbis motu feruntur, cui inhærent. Hæc ſcribit Algazeles diſertationis tertiæ ambiguitate uiceſimaſexta, ni erratum in numeris eſt, duodecies mille, ducenta uigintiduo ferè cenſeri. Cæterum planetas deprehenſum eſt, diuerſo ferri inceſſu, ac tum uelocitate, tum tarditate plurimum diſcrepante, atq; ſitu etiam. Quoſdam nanq; exortum petere, in occaſum alios remeare: porrò in auſtrū deijci hos, in ſeptentrionem protolli aliquos: ideoq; ex motus inæqualitate nomen quoq; indeptos. Ex qua item certius coniectatum, orbibus eos diſtinctis ferri. Fixas uero globi octaui ſtellas dicimus, non quod non moueantur, nam duplici ſaltem circumagi motu, animaduerſum iunioribus eſt: quibus & globus in quo ſunt, motibus rotatur: altero ab ortu in occaſum, reliquo ab occaſu in exortum ſuper zodiaci polis: tantæ tamen tarditatis, uix ut percipi uel annis centum queat. Nec item fixas dixeris, quod orbis modo circumferantur ambitu, nam eſt hoc illis commune cum planetis, quod ſecundo cæli (ut dixi) aſtruitur: ſed ita dicuntur, quia eandem perpetuo ſeruant figuram, ſitum, propinquitatē, diſtantiam. Diuerſitas planetarum in motu, dum uel propiores nobis fiunt, uel remotiores, cauſa eſt (ſicuti Philoſopho complacitum eſt) præpotens, ut uarij producantur effectus. Vniformis autē & conſtans motus mobilis primi id agit, ut diuerſitas hoc genus perpetua ſit, ac uniformi pergat periodo. Ego porrò in literis inuenio, Chaldęos cæli ſcrutatores eximios cenſuiſſe, Planetas quandoq; dici ἑρμηνεῖς, hoc eſt interpretes, quoniam ex alijs aſtris quæ tum minime errant, tum certum ſeruant & ſtatutum meatum: ſola hæc inceſſu proprio ſuoq; nitentia res futuras inſignitius oſtendant, ac ueluti deorum mentem interpretentur. Eſſe autem hoſce, Saturnū, Martem, Venerem, Mercurium, Iouem. Mox ſub horum curſum eadem Chaldæorum obſeruatio ſydera conſtituit triginta, quos eſſe dicit conſiliarios deos: quorum quindecim ea tueantur loca, quæ noſtro continentur hemiſphærio: reliqui, res ſimul humanas, & quæ in cælo ſunt. Deos autem quibus uis principatusq; ſit, duodecim numero eſſe dicunt, quorum ſingulis ſingulos attribuant menſes: per hos autem, quorum ex animalibus nomenclatura eſt, meare ſolem ac lunam, & quinq; errantia ſydera. Poſt zodiacum, ſtellas quatuor & uiginti numerant: ex quibus duodecim ad meridiem locatas tradunt. Et harum quæ apparent, duodecim uiuis aſcribunt: reliquas quæ non uiſantur, mortuis. Has præterea rerum uniuerſarum iudices appellant. Obſeruatū id quoq; in Græcorum monumentis, Aegyptios appellaſſe quidem zodiaci ſigna, θεοὺς βουλαίους, id eſt conſiliarios deos: planetas uero ῥαβδοφόρους, ueluti ſceptrigeros quoſdam intelligi uoluerint. Vbi uero poetarum princeps, deorum cuiq; ab Vulcano ſubſtructam domum canit, intelligendas planetarum domos interpretantur eruditi, quas induxerint recētiores, in quibusq; illos οἰκοδεσποτεῖν, id eſt dominari aſtruant, ueluti nouitio inuento anſam ueruſtiſſimus poetarum præbuerit. Illud ex doctorum calculo, præter quæ diximus, adijciendum: falſo uideri errantes dici, quando errare poteſt nihil, quod in omni perpetuitate progreſſus conſeruat & regreſſus, reliquosq; motus conſtantes & ratos. Etiam ſi apud Hippocratem planetæ uocantur piſces, & cymatopleges ſaxatilibus diuerſi, tanquam errones ac fluctiuagi. Dignum relatu, quod

Græci

Græci explicant interpretes, Heſperidas λιγυφώνους, id eſt canoras, aſtra ſignare, uelut ὑφ᾽ ἑσπέρας φαινόμενα, καὶ οἷον γεννώμενα, id eſt ueſperi uiſitationē facientia, ac uelut naſcentia. Sunt qui nocturnas horas Heſperidum nomine malint intelligere, mala uero aurea ſtellas ipſas. Dici uero λιγυφώνους, quia enharmonius ſeſe inde promat ſonus, quoniam probabile non fiat, dum agitentur, minima quidem inſonare corpora, maxima uero & præſtātiſſima, cuius prorſum modi cæleſtia ſunt, tacita omnino rapi uertigine. Muſicam uero indidem ſuauiſſimam edi ſimile ueri habet ἁρμονικῶν tertio Ptolemæus. Sed & alij, de quîs mox paulo. Nos autem præterit ea, quod auditus noſter eius non uideatur capax. Illud porrò non habendum inſuper, Solem lunamq; in errantium albo non cenſeri Ptolemæo, ac Theoni, ut Chaldæis: quam hæreſin ſequatur Plinius quandoq;. Sed nec inter cælo hærentes recenſueris, quod inuicem interualla non ſeruent, neq; item figuras. Inter errantes uero non ſunt, inquit Theon, quia ſtationes non faciant, nec recurrant quidem. In planetaria quoq; poteſtate ab eminentiſſimis proditū auctoribus eſt, ubi ſe mortalium corporibus diuinæ mentis ſpiritus infudit, eorundem formam pro curſus ratione ab luna confoueri. Quando ad eius luminis aucta, uel damna corporibus afficimur, increſcentibus præſertim medullis augeſcente luna, rurſumq; lumine deſtituta, tenuati corporis fatigatione elangueſcentibus. Singulis porrò planetarum ab priſcis ingenijs metallorum dicantur ſingula, uelut ſoli quidem aurum, lunæ argentum, Marti ferrum, Saturno plumbum, Ioui electrum, Mercurio ſtannum, Veneri ęs. Chronocratorem dicunt Græci temporum dominum: eorum autem initium in diurnis genituris ſol accipit, ac cæteris diuidit: in nocturnis luna. Quum itaq; ſol temporum dominus fuerit, annos decem, principatum obtinet, menſes nouem. Modo eodem & luna quum temporis domina fuerit, annos tenebit decem, menſes nouem. Vitæ datorem intelligunt οἰκοδεσπότην, & genituræ dominum, cuius & paulo ante commeminimus. Hunc uero eſſe tradunt eruditiores, cuiuſcunq; ſignum poſt natum hominem luna, relicto ſigno, in quo eſt, fuerit ingreſſa: etenim ſi quis prima natalis hora lunam in ariete habuerit, quia poſt arietem ad taurum ſecundo loco tranſitum facit, Venus genituræ dominium poſſidebit, eo quod taurus Veneris ſignum eſt. Id quod in cæteris conſimiliter intelligendum. Ex grammatica penu id nec prætereundū: planetas item dici Græcis in re militari hac illac temere abeuntes: quos quandoq; λιποταξίου, id eſt deſertoris affectos pœna inter legendum ſubnotauimus. Nam Heraclius imperator λιποταξίου ποινὰς τοὺς πλανήτας τῆς ῥωμαϊκῆς δυνάμεως ἀπὸ τοῦ ..., καὶ ὅσοι ἐκ τοῦ πόνου χώραν ἀπόντων, τινὰς δὲ ὡς διὰ πολλῶν χιλιάδων τιμωρήσειν, βασιλεὺς ἐπὶ συμφερούσῃ μετήγαγε. Planeten porrò ἀντὶ ξένου, id eſt pro hoſpite poſitum quandoq; inuenias. Planen uero, id eſt πλάνην, dicunt τοῦ σκοποῦ ἀπότευξιν, id eſt ab propoſito, & ſcopo fruſtrationem.

Mundum, ſphæras, ſtellas ſentire, ac preces exaudire. Sphæram maximam eſſe mundi oculum. Terram item anima, & ſenſu præditam, ex Platonicorum doctrina. Origenis placita de ſtellarū animis. Quas intelligi oporteat Neptuni ſtellas, uel Iouis. Cælorum concentus. Mundus an finitus. Gręcorum in motu terræ ſuperſtitio. Cap. XIX

Libet parte hac cum Platonicis confabulari: in quorum ſacrarijs quum alia pleraq; non abſque admiratione ſæpius lectitamus, tum id quod ſubnotabo ſtatim, Mundum quum ſit animatus, ſentire, ac per ampliſſimam ſphæram præcipue, ueluti per oculum intus omnia cōtueri: nam ſi nos per oculū noſtrum, quoniam ſit animatus, & diaphanus, & lucidus, multa perſpicimus, & radio etiamnum in ſublime ſurrecto, cæleſtia apprehendimus: Cur non, inquiunt, mundi cæleſtis oculus, uiuus, perſpicuus, lucidus, radiosq; ſuos in omnia propagans, itidem ſenſibilium concipiat modum? Amplius mundi globos, ſtellas ſenſu item non carere, aſſerunt conſtantiſſime: quoniā, ut Plotinus aſtruit, uota cognoſcant noſtra, exaudiant quoq;. Cæleſtibus ineſt quidem uiſus, ſpecie tamen ab noſtro diuerſus, uerum in eo non diuerſus, quia uiuit, perſpicuus item eſt atq; lucidus. Auditu item prædita ſunt, ſed noſtro diſſimili. Inter omnia, quæ ambitu cæli cluſa cōtinentur, uiget communio quædam, & ueluti nexus: cuius quinq; uidentur rationes. Prima eſt, omnium materia una: inde, qualitatum concordia: mox, ſpiritus ubiq; unus: nam ſicuti cælum unus eſt ſpiritus in excelſis, pariter intra cælum

lum unus itidem ſpiritus,uel cæleſtis omnino,uel cælo ſimillimus, omnibus eſt infuſus, noſtro conſimilis.Quartum habet locum natura genitalis una, fouens omnia per ſpiritum mutuo copulata.Quintum poſtremò mundi anima, omnibus connexa. Sed cur nõ & terram,inquit Plotinus, ſentire dicamus? Obſtat uerò nihil, terram eſſe ſenſu prædi- tam,ut humana commodius rectiusq́ diſpenſet,quæ eius ſunt muneris.Certe nil admodum impedimento eſſe poteſt, quin preces audiat adnuatq́, nec tamen ea qua ſolemus ipſi,ratione.Neq enim cuncta animantia ſenſorijs ſunt eiſdem communita,nam & quędam aures habere non nouimus, nouimus autem ſonos ab ijs concipi. Omnino ſciendum, Terræ animam non cenſeri abiecti cuiuſpiam eſſe corporis animã,proindeq́ intelligere,atq inſuper eſſe deam. Cæterum in hoc eminentiſſimarum rerum tractatu, quonam pacto doctiſſimi Origenis placita prætereamus? Putare nanq ſe primo περὶ ἀρχῶν ſcribit, Cæleſtia prorſum corpora eſſe animata, quoniam ab deo mandata dicuntur accipere,quod rationali tantum naturæ contingere,conſentaneum eſt. Scriptum enim legimus, Mandatum ego ſtellis iniunxi omnibus. At quænam ſunt, inquit, mandata hæc? nempe ut aſtrorum ſingula ſuo ordine, ſuisq́ meatibus indultæ ſibi quantitatis mundo ſplendorem præbeãt. Qua in re id omnino colligi uidetur liquidò, Corporum illorum motum abſq animæ functione poſſe haudquaquam effici. Nec rurſum citra motum futura unquam, quæ animantia ſint.In tanta uerò ordinis ac motus ratione atque conſtantia,nónne ſtolidiſſimum fuerit,rationis auferre poteſtatem? Apud Hieremiam ſanè,regina item cæli luna memoratur.Quinimmo ab peccati labe nõ ſeiungi ſtellas omnino, conſenſiſſe aduertitur Iob.Ita enim ſcribitur, Stellæ quoq in conſpectu eius,mundæ nõ ſunt.Id quod ad corporis fulgorem nõ utique referri poteſt. Verum hæc ille uiderit. Ex theologorum muſeo ſunt qui aſtruant,etiam ſi cunctanter,Stellas,ſicuti cælorum quoq globos, ſuapte ui, hoc eſt ſubſtantiæ ſuæ natura moueri,uelut elementa. Non ignorandum & illud,ueteribus Neptuni ſtellas dici conſueſſe,quibus hyems indicaretur,uel ſerenitas: Iouis autem,quę agricolationi cõferentia pręmonſtraret:ex quo elegãter Aratus,

οἵ τε ποσειδάωνος ὀρώμενοι, ἢ διὸς αὐτοῦ
ἀστέρες, ἀνθρώποισι τετυγμένα σημαίνουσι.

At multo id grauius,mundum neceſſario eſſe finitum: nam omne quod duabus clauditur extremitatibus,finitum eſt:rurſum, cui extremitas una eſt, neceſſariò adeſt item ſecunda. Cæleſte autem corpus medio non carere, in cuius ambitu uertigine rapiatur aſſidua ſuper polis duobus,palàm eſt: quod propter Plinij caput primum libens attexui. Sphærarum autem rotatam uertiginem, quum ambiens ac circumiectus æther motibus ſcindatur diuerſis,iucundum, qualemq́ exactior perficit muſica, inenarrabili ſuauitate ſonum ædere,interuallis iunctum imparibus, ſed pro rata partium ratione diſtinctum, Pythagoricis & Platoni præcipuè proditum eſt,approbauit Boethius quoq: irriſit cum Ariſtotele in Hexaemero magnus Baſilius.Quod uerò de terra multum,ac diu,facta nobis uerba ſunt,ad rem forſan & illud ſpectarit, ubi terram mouiſſe foret nunciatũ, Græcis fuiſſe antiquiſſimi moris,conclamare uaſa,ceu ingruens malum inde cõiectantibus.

Dignitas cæli ex hiſtoria,item ex phyſicis rationibus. In cælo eſſe Trinitatis myſterium. Cur dicatur οὐρανός. Si ſtaret cælum,nihil moueretur. Si calor cæleſtis deficiat,nullibi erit calor uel frigus. Creatis omnibus ineſſe Trinitatis ueſtigium. Cap. XX

Cæli dignitatem eximiam,uel inenarrabilem potius, cõtemplanti mihi ſubit quandoque: quod de Arabibus ſcriptum reliquit Arrianus,coli ab illis duos modò deos,cælum, & Liberum patrem:ac cælum quidem, quia cernatur, & ſyderum collucentibus oculis præcellenter contextum, ſolem præferat utilitatis immenſæ auctorem incomparabilem. Neq item excidit quod de Anaxagora philoſopho proditum ſcimus, qui interrogatus, Curnam ſe natum arbitraretur: reſpondit, Cæli ac ſolis uidendi cauſa. Quam quidem uocem ab philoſophis ſumma exceptam admiratione,riſu proſequitur Lactantius,putans,neſcientem quid reſpõderet,in hæc prorupiſſe.Ego uerò,ni me quid ſecretius fallit,facile contenderim, non temere id omnino effuſum: ſed ut ab ſapientiæ ſtudioſo, penſiculatè admodum & excuſſe. Nam qui exactius penſitarit rem totam, comperiet liquidò, cæleſtem claritatem adeo præcellere na-

turę

turæ quadam præſigni maieſtate, ut in perenni ac uitali luce illa auguſtiſſimum diuinitatis myſterium ſit facile deprehenſurus. Siquidem uertiginoſus ille motus ampliorem nobis indicat poteſtatem, lux nitidiſſima ſapientiam, calor ſuauiſſimus amorem. Quibus ab principe rerum deo mouentur, illuſtrantur, perficiuntur omnia atq; ſeruatur, primo, inquã, inter ſeparatas atq; ſpiritales formas, ſicut inter corpora longe clariſſimo cælum principatu cenſetur. Extra hæc, qui plura in clariſſimo putat globo requirenda, is planè quæ ſit corporeæ naturæ perfectio, parum perſpexiſſe deprehenditur. Quicquid alia partiario ac diuiſim poſſident, in unum id eſt ampliſſime congeſtum. Sine hoc nec inferius generabitur quippiam, nec genitum ſuas exercebit operationes. Et quidem ſicuti intimus, & uitalis noſter calor corpora confouet ac ſeruat, eiusq; fomẽto quæ agunt in nos, non fruſtra agunt: ita ſi non adſit cæleſtis ille calor, corporum uirtus omnis, præſertimq; ille ipſe tam uitalis tamq; familiaris nobis calor, profligatus depereat neceſſe eſt. Cælum utiq; naturale corpus eſt, omnium corporum naturalium perfectiſſimum. Corpus naturale tam motus, quàm ſenſilis qualitas conſequuntur: perfectiſſimo igitur corporum naturalium perfectiſſimus quoq; motus, & ſenſilium perfectiſſima congruunt. Nullus motus perfectior orbiculari, nulla qualitas ſenſu perceptibilis luce perfectior: quare hæc cæleſtis corporis propria ſint, neceſſe eſt. Quoniam uerò perfectiſſimum corpus eſt, comparem quoq; locum, ideſt ſupremum habere, ex rerum dignitate conſequens fuit. Propterea Apuleius cum Chalcidio dici οὐρανὸν Græcè interpretatur, quia ſit altitudinis finis: & uti in Deorum natura ſcribit Phurnutus, ὅρος ὢν ἄνω πάντων, καὶ ὁρίζων τὴν φύσιν: aut ab ὁρεύειν, quod eſt φυλάττειν τὰ πάντα, quia cuncta ſeruet cuſtodiatq;. In libro De mundo ſcribit Ariſtoteles, ſiue is fuerit Theophraſtus, Vranon dici, quoniam ſupra ὄρεα, ideſt montes, exiſtat. Etiam ſi in Hexaemero Ambroſius ſic appellatum opinet, quia ſit uiſui peruius. Scitũ illud Ariſtotelis eſt ex libro octauo auſcultationis phyſicæ, Motum primi cæli uitam eſſe omnibus, quandoquidem euidentiſſima eſt & communis operatio uitæ intimus motus. Ceſſante autem cælo, nec cætera mouebuntur. Sicut in minore item mundo, ſi ceſſet motus cordis, omnes animalis motus perire neceſſe eſt. Nec lapis itaq; deorſum moueretur, neq; aſcenderet ignis, quod mirum utiq; eſt, ſed uerum rationibus oſtenditur, ſi motus quieſceret primus. Eſt autem quod primum in uno quoq; genere, cauſa reliquorum quæ ſub ea continentur ſerie, licet non omnia eandẽ cauſæ habeant rationem. Porrò quod de motu aſtruimus, patet in caloris item ratione. Nam ſi cæleſtis intereat calor, nec ab frigore profluet frigiditas nec ab caliditate calor. Siquidem non eſt frigori contrarius calor ille ſydereus, ſicuti calor igneus: ſed omnes continet elementares qualitates eminentia ſimplici, ſicut lux omnes colores. Quæ uniuerſa diſertiſſimè colligit Picus Mirãdula, uir omnifariam doctiſſimus. Verum quia de Trinitatis ueſtigio in cæleſtibus facta mentio eſt, amplius ſciendum, quod equidem memoratu non indignum eſt: In omnibus creatis extare trinitatis ueſtigium, quod ſexto De trinitate comprobat Auguſtinus. Quippe in unoquoq; eſt, quod ad diuinas referri perſonas, ceu ad cauſam, neceſſe eſt. Ineſt ſiquidem ſubſtantia, necnon forma ſpeciesq;, item ordo. Et patrem utiq; indicat ſubſtantia: uerbum autem forma, ut quæ ex artificis conceptione proueniat: ſpiritum item ſanctum nobis ordo præfert, quoniam amor eſt, ac ordo effectus ad aliud quippiam ex creantis profluit uoluntate. Ad hæc porrò tria reuocantur illa, numerus, menſura, & pondus: de quis mentio fit Sapientiæ undecimo. Nanq; ſubſtantiam indicat menſura, ſpeciem numerus, ordinem denique pondus. Hæc item ab Auguſtino ſignificantur in libro Quæſtionum octogintatrium, ubi ait: Quod conſtat, quod diſcernitur, quod congruit: conſtat enim aliquid per ſubſtantiam, per formam diſcernitur, congruit per ordinem.

Mundi colores tres. An ſint in cœlo colores ex Peripatetica ſchola. An itẽ calor. In quota ſignorum parte contingant dierum mutationes. Aſtra unde dicantur. Cælum quot modis dicatur. Cap. XXI

SVnt ex Platonicis non ignobiles, qui tres eſſe uniuerſales præcipuosq; mundi colores arbitrentur, uiridem, aureum, ſaphyrinum, tribus cæli Gratijs dedicatos. Et uiridem utiq; Veneris eſſe uolunt, atq; item lunæ: aureum ſolis, ab Ioue tamen, Venereq; non alienum: ſaphyrinum uero Ioui maxime accom-

modatum prædicant, cui & ſaphyrus dicatur conſecratus. Hinc formulam mundi compingentibus præcipiunt, expedire ad Gratiarum cæleſtium munera capeſſenda tris potiſſimum hos contueri colores frequentiſſime. Atq; ſaphyrinum quidem mundi ſphæris inſerere: aurea uerò ſphæris ad ipſam cæli ſimilitudinem addere ſydera. Ipſam porrò Veſtam ſiue Cererem, id eſt terram uiridi prorſum excolere indumento. Quanquam in planetarũ mẽtione paulo antè, nõ eſſe in cæleſtibus colorem ullum aſtruere, uiſi abunde ſumus, nec grauabimur Peripateticorum fuſius hic argumẽta explicare, ne quis ipſum hunc, cuius modo commeminimus, oculis deceptus ſaphyrinum eſſe cæli putet colorẽ, quamuis ὐρανοχώματα Græcis uocare mos ſit, quæ cæleſti colore tincta cõuiſimus. Cælum igitur, inquiunt, coloratum nõ eſt, quia cõſurgat ex elementorum qualitatibus color. Cælum autem nec elemẽtum eſt, neq; item ex elemẽtis compactum: nõ elementum quidem, quoniam ſit elemẽti proprium, habere in ſe cõtrarietatem, agereq; in contrariũ: ſi ei cõiungatur, id ipſum corrumpendo: ſi peruincat, ſpeciem quoq; ſuam in materia generando. Proinde, ſi cælum eſſet elementum: quũ elemẽta omnia ſe ad cælum habeãt, ſicuti ad uniuerſam terrę molẽ pũctus: diu iam deperijſſent uniuerſa, eſſentq; omnia cælũ, quod nõ fit. Itidẽ nõ eſſe ex elementis cõcinnatum, aſſeueramus, inquiunt. Nã quod huiuſmodi eſt, minus eſt ſuis elementis, ex quibus conſurgit, connectiturq;. At maius eſt elementis omnibus cælum: igitur non ex elementis. Argumentantur item ratione motus qui in elementis rectus eſt. Nam uel ad imum feruntur, uel euolant hinc ad ſuperna, Sed cælum eiuſmodi motum neſcit: uerum conuertitur aſſidue in ambitum: igitur conſecutio manifeſta. Addunt porrò illud quoq;, non eſſe ibi elementarias qualitates, caliditatem, frigiditatem, ſiccitatem, humectandi uim, & propterea non conſeneſcere. Quod ſi dicat aliquis, ſolem dici utiq; calidum, & lunam humectam, Saturnum frigidum, reſpondent, ex effectibus prodijſſe nomenclaturam hanc. Quamobrem Ariſtotelem ſcribere in libro De elementorum proprietatibus: ubi planetæ coierint in piſcium ſignum, contingere mox, ut aquis diluantur omnia. Quod ſi in geminis fiat coitus is: futuram uniuerſi conflagrationem. Sed ijs addunt patrum noſtrorum ſcita diuinæ uoluntatis iudicium: quod tam fallere, quàm falli neſcit. Quod uerò ad calorem attinet, ut de alijs interim taceam, non omnes idem ſentiunt. Platonici cælum eſſe igneum fatentur omnes, & lucere quidem propriè, ſed & conſecutione quadam calere, ſed non urere. Calor certe lucis proprietas quædam uidetur, ſicuti eſt lux cæli qualitas propria. Cæterum ſuper hac re fuſius alibi. At prius quàm inde digrediamur, illa uelut corollaria adiecero, Miram fuiſſe ueteribus uarietatem, in quibus ſignorum partibus contingant dierum mutationes. Hanc uerò M. Manilij carminibus exprimemus, potiſſimum ex Aſtronomicon tertio:

Has quidam uires octaua in parte reponunt:
Sunt quibus eſſe placet decimas: nec defuit auctor
Qui primæ momenta daret, frenosq; dierum.

Cælum ex poetis nonnulli Acmonis, ideſt ἄκμονος, filium tradidere: circumlatæ uertiginis τὸ ἄκμητον innuentes, uel quia ſit corruptionis neſcium. Nam functos fato κεκμηκότας pronunciamus. Aſtra uero ex lationis, ac motus aſſiduitate dici coniectant, uelut ἄστρα, οὐδέποτε ἱστάμενα, ἀλλ' ἀεὶ κινούμενα. Proditum quoq; à memorabilibus eſt auctoribus, Multos perſuaſum habere, longo æui ſitu cæli qualitatem mutari & ſtatum. Quin credidit Hipparchus quoq; futurum quandoq;, ut mundi cardines emouerentur loco. Quod inter noſtros approbauerat agricolationis auctor Saſerna, & ab Columella relatum ſcio: Cælum deniq; uno modo ſubſtantiam dicimus extremæ circulationis, aut naturale corpus, quod in extrema eſt totius circumferentia, & in quo diuina omnia locata credimus. Alio modo dicitur cælum extremæ circumferentiæ cõtinuum corpus, in quo ſol & luna, hæc nãq; in cælo eſſe prædicamus. Tertio modo uocatur cælum, ab circunferentia extrema contentum corpus: propterea ubi unum eſſe cælum, pronunciatur, de mundo intelligendum.

Regio apud Platonem terreſtri paradiſo aſſimilis. Item ubi ſit paradiſus is. Paradiſus quid. Arriani hiſtoria ad id mirabiliter faciẽs. De habitatione ſub æquinoctiali. Item an ibi ſit mare. Antiſcij qui. De hemiſphęrijs duobus nõ

ingrata

ingrata. Item de Olympi uertice. Cap. XXII

MVndi rationes quidem omnes, quas lectione uaria auſpicati ſumus, in unum hunc locum, ueluti in molem unam corporis cōgerere, non fuit conſilij, neq; item operis inſtituti, in quo congeſtitiam quandā rerum dignarum cura ſyluam pollicemur, potius quàm naturæ ordinem. Ita ſubnotantur omnia ferè, ueluti inter legendum ſeſe obtulere, niſi quatenus libro hoc, qui omnium prodibit primus, & deinceps aliquamdiu, delectum quendā habuimus, ut ſic auſpicio proſperiore reliqua impetu quodā miſcello conſequerentur. In quibus pleraq; recognoſcentur hunc ipſum reſpectantia locum. Interim ingerit ſeſe mihi Plato ſua illa philoſophi, aut theologi potius maieſtate uenerabili, atque aurem peruellens: in Phædone ſuo ait ſe quiddam mandaſſe literis, quod huic loco congruat uel maxime. Eſſe uidelicet terrarum regionem quandam prominentem, adeo ut imbres neſciat, neq; item flaminum ullos perſentiat impetus. Summa, præſignisq; ſit aeris temperies, proindeq; inibi perfectiſſima quęq; uberius enaſcantur, nec deſit exactiſſimum genus hominum, quorum æuum ſit longe noſtro diuturnius. Eorum corpora ſunt qui opinentur, ex æthere plurimum compacta, & aere, aquæ, & terræ utiq; habere minimum, necnon compari fructuum modo ueſci, atq; ali: adeo uti more Peliæ uelut recocti, iuuenili gaudeant flore perpetuo. Hæc eo exſcripſi libentius, quod non ita magnam cum deliciarum horto in ſanctis literis celebrato diuerſitatem habent, ut intelligamus uere dici, ac prædicari, Platonem demutatis paucis fore Chriſtianum. Sed occurrit hac parte aliud, nec minus admiratione dignum. Legimus Geneſeos caput tertium, in quo excuſſo Adam ab delicijs ob peccati atrocitatem ſcribit Moyſes, collocatum à deo ante paradiſum uoluptatis Cherubin, & flammeum gladium atq; uerſatilem ad cuſtodiendā uiam ligni uitæ. Vbi aſtruit interpres, eſſe qui opinentur, paradiſum hunc uideri ſub æquinoctiali circulo ſitum: abs quo decuſſari cælum, ac terram nouimus: proindeq; flammei gladij nomine zonam reddi torridam, quæ propter ſolis conuerſiones uerſatilis nuncupetur. Quæ uerò ad hoc maximè pertinentia, aut certe mira, & relatu digna in primis, obſeruauimus, ab nullo (quod equidem ſciam) antehac animaduerſa, pergam in literas promere: ut ſi nil aliud, utique ſint poſt difficultates auocamenta, quibus laſſeſcens forſan lectoris animus relaxetur molliaturq;. Arrianus inter Græcos hiſtoricos tantæ eſt in ſcribendo integritatis, ut φιλαλήθης, ideſt ueritatis conſectator, ſtudioſusq; ſit uulgò cognominatus, atque ita etiamnum honeſtetur in libris. Hic in parte poſtrema Indici commentarij, ueluti ipſe quoque Moyſi ſuccineret, ita ſcribit: Hanno Carthaginienſis prouectus claſſe ab columnis Herculeis in Oceanum, relicta ad læuam Libya, diebus triginta enauigauit occidua petens, mox ubi in meridiem diuertiſſet, plurima ſeſe illi obiecere impedimenta. nam præter ardores feruidi ſyderis, ut in peruſta regione mundi, aqua potabili deficiebatur: audiebatur porrò creber de cælo fragor, interim late promicantia in ſublimi fulgura oculos perſtringebant. Viſebanturq; ueluti flammarum riui è cælo præcipitantes, quanquam Cyrene ad extrema Libyæ in tanta camporum uaſtitate herbis nuda non ſit, neq; item aquarum inops. Quid, quod Auicenna tanquam Platonem, Moyſemq; interpretaretur, primo canonis in craſeon, ideſt temperaturarum ratione, temperatiorem ſub æquinoctiali, commodioremq; eſſe ſcribit habitationem, quàm ſit uſquam terrarum. Quod Eratoſthenem quoq;, & Polybium ſenſiſſe, Straboni credimus. Nec ignoro tamen quæ ſit in ea re inter doctiſſimos diſceptatio. Et Damaſcenus ſcribit in paradiſo fuiſſe regionem diuinā, & prorſus eo dignam, qui dei opificis geſtaret imaginem. Illud animaduertendū quod & Thomas adnotauit, & Conciliator non omiſit differentia ſexageſimaſeptima. Quoſdam tradidiſſe, Paradiſum hunc uideri ſitum in oriente, quæ portio mundi nobilior eſt, quia dextra ſicuti ſecundo Cæli comprobat Ariſtoteles. Sed eum tamen locum itidem ſub æquinoctiali Conciliator intelligit. Et rei ambiguitatem retegit in primis idem beatus Thomas articuli ſecundi in fine, quæſtionis eiuſdem. Quicquid autem ſit, credendum (inquit) paradiſum in loco conſtitutum temperatiſſimo, ſiue is ſub æquinoctiali ſit, ſeu alibi. Quid, quod in libro Hebraicarum traditionum in Geneſim, ſcribit Hieronymus, Prius quàm cælum & terram faceret deus, paradiſum ante condidiſſe. Nam in Hebræo legitur, Plantauerat autem deus paradiſum in Eden à principio: ſignat uerò

Eden

Eden delicias. Pro quo Symmachus tranſtulit paradiſum florentem. παράδεισον Græc hortum intelligunt: ſed primo ἀναβάσεως Xenophon, prope Celænas Cyri fuiſſe regiã ſcribit, & agreſtibus feris differtum paradiſum. Obiter illud hac in parte ſubnotarim, ab erudito (quod aiunt) puluere nõ ita diſparatum, Macrobium ſecundo Naturalium, Oceani legitimum, ueriorem que alueum ſub peruſta collocaſſe, abs quo profluentes ſinus, qui ambitu ſuæ flexionis orizontem imitentur, omnem ait terrã quadrifidã diuidere, & habitationes ſingulas efficere inſulas: ac propterea Ciceronem ſcripſiſſe, Omnem quæ incolatur à nobis terram, eſſe paruam quandã inſulã. Quod ipſum Eratoſthenes, Polybius, & Strabo quoque approbaſſe uidẽtur. Sed hos Ptolemæi ratio refellit, & meminit Cõciliator. Quod de ſublimi terrarum parte pluuijs inconcuſſa ſcribit Plato, id ipſum & de Olympi uertice antiquioribus proditum, & repetit Euſtathius. Sed liquidius in Odyſſea Homerus quoque, etiam ſi recẽtiorum obſeruatio ſecus deprehendiſſe uidetur, eluſa ueterum ingeniorum ſedulitate in penſitandis naturæ arcanis, & (quod dicitur) cornicum oculis confoſſis. Apud Meroen Aethiopiæ partem, æquinoctiali proximam circulo illud dicitur euenire, ut per nonaginta dies umbræ noſtræ in contrarium cadant, unde Antiſcios eius incolas tractus nuncupant. Nec illud ignorandum, ab rerum peritis duo ſtatui hemiſphæria, ab æquinoctiali unum ad Septentrionẽ, ab eodem æquinoctiali alterum in meridiem. Quorum permeet quidem utrunque ſol, uerum diſpari ratione, etiã ſi ſectionis utriuſque ſignorum haud diſſultet numerus: nam ſolſtitiale obit diebus centũ octogintaquinque, adnexo diei noctiſque quadrante: quod uerò brumale eſt, centum modò & octoginta diebus abſoluitur. Quod eo fieri argumento peruincitur, quoniam orbi ſolis eccentron ſtatuunt terram cæleſtium non incurioſi.

CAMILLI RHIDERII RHODIGINI IN ANTIQVARVM lectionum libros Lodouici Cælij patrui ad reuerendiſſimum epiſcopum Phil. Rouerellam Præfatio ſecunda.

SOlebant qui apud antiquiſſimos Parthorum reges, gratiorem gratiam aucupabãtur, nõ niſi aliquo ſuffulti munere, eorũ atria ſpatiari, rem quidem etſi Barbaricæ initiaturæ, ad noſtrorũ tamẽ temporum præſentiã nõ illaudabiliter delapſam: ut quæ de ſelectiori benignioris frontis animo, ſubmiſſa interioris ſuæ mentis deiectione, uadimonium aucuparetur: quo ductus impulſu, ad te reuerendiſſime præſul acceſſurus, diu multumque dubitaui, quo præuio munuſculo te ueneratus obſeruarem: qua defatigatus mentis ambitione uaria peragratus, in Lodouici Cælij mihi olim patrui meritiſſimi laborioſiſſimas Antiquarum lectionum lucubrationes incidi, opus etſi ab ipſo antea æditum, nouiſſimè tamen ab ipſo tanta caſtigatione elimatum, tantiſque additionibus ſuffultum, ut non quidem doctius elaboratum, aut elimatius expolitum, ſed altius reformatũ noui operis nomenclaturã adipiſci meritò cenſeatur. Quod cum pluribus ipſe iam impartiendum deſtinaſſet, mortiſque ſæuæ præuentus ſæuitie, ſua fruſtratus opinione, aliquas eius partiunculas gratioris patroni tutelæ fruſtratas reliquerit: earum unicuique patrocinium deſtinandum mihi iniunctum cognoſcens, tibi eiuſdem operis libellum hunc ordine quidem, expolitione autem primum dicandum decreui. Quod iure quidem, nõ minus quàm debito, faciẽdum mihi uiſum fuit, ut qui ampliſſimam Rouerellam familiã, tot, tantiſque magni culminis decoratam inſignibus tanto affectus uinculo obſeruatã habuerim, ut in ipſius famulitium aſcriptione mirè oblectatus cõgaudeam, eoque maxime quod nobiliſſimi tui fratris, uiri nõ minus ingenij ſolertia, quàm doctiſſimæ eruditionis cultura expolitiſſimi, magnis in me collatis meritis, talis euaſerim, ut de tãta familia præconia promulgare pro uirili ſemper tenear. Eoque magis, quo mutuæ inter nos dilectionis talem nouerim obſeruantiã, ut mei in te ſolo affectus nutu gratiorem eius intuitus benignitatem mihi ſatis uidear uendicare. Hoc igitur ad te deſtinatum munuſculum, hilariori quam eius tenuior exigat genitura, alacri illa tua ingenij promptitudine, mentis perſpicacia, animi magnitudine, eo gratius accipies, quo libentius ad te id deſtinatum adſcribo, meque magnificæ tuæ familiæ perpetuò affectum æquis reſpicere oculis non dedignaberis. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SECVNDVS.

Simulacra duo nobis eſſe propoſita, mundum, & Chriſtum. Mundum eſſe tanquam rempublicam & dei templum. Angelos à deo præfectos humanis rebus. Qui mox euaſerint dæmones, & immundi ſpiritus. Angelorum numerus. Platonis & Ariſtotelis ad id ſententia. Cap. I

CAETERVM ne quis noſtra hæc putet, ueluti hirundinum muſea, & Archytæ crepitaculum, ſi diutius ijs immoremur, re in immenſum quodammodo recaſura, palæſtra utemur ea, quã nobis præſcripſimus in hoc uelut præfloramẽto, ac mox huic parti coronidem impingemus, ſi prius in hac mundi hiſtoria, quæ Chriſtiana ueritas obſeruarit, contexuerimus. Duo ſcilicet fuiſſe propoſita mortalibus ſimulacra, quibus ad inuiſibilia mire prorſum ſurrigeremur, attolleremurꝗ; unum quidem naturæ, alterum uero gratiæ. Et naturæ quidem ſimulacrum, eſſe mundi huius ſpeciem: at gratiæ, humanitatẽ uerbi. In utroque præmonſtrari utiꝗ; deum, ſed nõ intelligi in utroꝗ. Siquidem natura ſpecie utiꝗ; ſua, uelut digito præferebat artificem, ſed contemplantium oculos illuminare non poterat. At præpotentis & inenarrabilis ſaluatoris humanitas, lux unica, uera, bona, de unico, uero, bono manans lumine, medicina fuit, ut cæci lumen reciperent, & doctrina quoꝗ, ut uidentes agnoſcerent ueritatem. Hæc ſingularis profecto eſt mundi excellentia, hoc præconium eximium: quod & ueterum ſcientiſſimi nõ omnino uidentur ignoraſſe, quãdo etiam Senecam ſcimus nono epiſtolarum ad Lucilium dixiſſe, Mundum ſapiẽtis eſſe rempublicam. Quamobrem nõ uideri illum extra rempublicam, etiam ſi receſſerit, immo fortaſſe, unum ſi reliquerit angulum, in maiora atꝗ ampliora trãſiturum, ac cælo impoſitum tunc demum intellecturum, quum ſellam aut tribunal aſcenderet, quã humili ſederit loco. Nunquam, inquit, plus agit ſapiens, quàm ubi in conſpectum eius diuina humanaꝗ; uenerunt. Idem alibi, ingens dei templum mũdum uocat. Idipſum & M. Tullius facit: quod interpretatus uir doctiſſimus, Bene, inquit, uniuerſus mundus dei templũ uocatur, propter illos qui exiſtimant nil aliud eſſe deum, niſi cælũ ipſum & cæleſtia iſta quæ cernimus. Ideo ut ſummi omnipotentiã dei oſtenderet, poſſe uix intelligi, nunquã uideri: quicquid humano ſubijcitur aſpectui, templũ eius uocauit, qui ſola mente concipitur, ut qui hæc ueneratur ut templa, cultũ tamen maximum debeat cõditori: ſciatꝗ; quiſquis in uſum templi huius inducitur, ritu ſibi uiuendũ ſacerdotis. Scribunt porrò theologorũ nõnulli, Ab initio deum quum feciſſet mundum præpoſuiſſe illi quaſdam cæleſtium uirtutum poteſtates, quibus regeretur ac diſpenſaretur mortaliũ genus. Quod etiã indicare uidetur Moyſes in Deuteronomij cantico, ubi legimus: Quum diuideret excelſus gentes, ſtatuit earum terminos ſecundũ numerũ angelorum dei. Sed horum nõnulli, ſicut & ipſe, qui princeps appellatus eſt mundi, datam ſibi à deo poteſtatem, non ijs quibus acceperant legibus temperarunt: nec humanũ genus diuinis obedire, ſed ſuis parere prçuaricationibus docuerunt, unde aduerſum nos peccatorum chirographa compoſita: nam, ut Propheta teſtatur, peccatis noſtris uænundati ſumus, ſiquidem animæ ſuæ pretiũ capit unuſquiſꝗ, ubi uoluptatum titillationes expleuerit. Hoſce uerò tum immundos ſpiritus, tum Chriſtianis deteſtando nomine, dæmonas nuncupamus. De quibus lucubratione ſequenti in medium promere pergemus, quæ de ijs ueterum ingenia prodidere, additis & noſtrorum placitis, ut ſeſe oſtentarit occaſio. Sed interim illud minus hic prætereundum, Angelorum numeroſam uideri à deo ſeriem productam: quia Danielis ſeptimo ita dicatur, Milia miliũ miniſtrabant ei, & decies cẽtena milia aſſiſtebãt ei. Verũ hic amplius attendendũ, In angelis non dici numerum, ut eſt diſcreta quantitas, ex continui

diuiſione producta, ſed ex formarum diſtinctione potius, quando inter tranſcendentia cenſetur multitudo. Sed enim & parte hac cum antiquioribus aliquandiu confabulari, haud operæ fuerit uacantis. Subſtantias quidem ſeparatas cenſuit Plato, eſſe rerum ſenſibilium ſpecies, ueluti ſi naturam concipias humanam eſſe diſparatam. Quo poſitó, conſequens eſt, ſubſtantias utiq; ſeparatas rerum ſenſibilium aſſequi numerum. Id quod Ariſtoteli improbabile fit, quoniam ſit materia de ſenſibilium ſpecierum, ut ſic interim loquar, ratione. Proinde non poſſe ſubſtantias ſeparatas cenſeri ſenſibilium exemplares ſpecies, uerum eſſe eminentioris cuiuſdam naturæ. Idem tamen Ariſtoteles, naturas haſce perfectiores ordinem ſtatuit ſenſibilium reſpicere, mouentis ratione, ac finis. Propterea ex numero motuum primorum ſubſtantias coaptat ſeparatas. Quod noſtrorum patrum decretis, & ueritati inconcuſſæ fidei diſſentaneum ſancimus omnino.

Dæmonis nomen fuiſſe ueteribus honeſtum, nobis non ita. Cur Ariſtoteles dicatur dæmonios, & Plato diuinus. Qui à ueteribus dæmonij dicantur. Caput II

DAemonis nomen in Chriſtiana religione odioſum ſanè, infeſtumq; eſt, non ita ueteribus: quippe quod poſtea patebit amplius, eiuſmodi nomenclatura deus quandoq; ſignificatur, & pro admirabili & immenſo dæmonium uſurpat Græcorum natio: ſed quibuſdam quoque, ut Ariſtoteli, adhæſit dæmonij cognomentum: nam quod non inſuper habendum utiq; eſt, Platonem ſingulari ſapientia philoſophum omnibus ferè calculis ab ueterum ſcientiſſimis ita approbatum, ſummisq; elatum præconijs legimus, ut diuinum uirum appellare non deſinant, præſertim in ea philoſophiæ parte, quæ diuinorum rationes cõplectitur. In qua & operæ multum, nec olei minus ab eo impenſum, compertius eſt quàm ut demonſtrari res debeat. Quin in ijs quæ ad naturæ modum ſpectant, plures quoq; in eius ſententiam procliuius feruntur, quàm Ariſtotelis. Et ut arbitri honorarij, quanquam noſtrum non ſit onus, uice fungamur, Omnino in philoſophia prima, & in ijs quæ mathematicas requirunt demonſtrationes: in oratoria item facultate, ac in morum diſciplina plerięq; omnes ueluti omnium principem ſuſpiciunt Platonem, uenerantúrq;, etiam ſi flumen orationis aureum fundi ab Ariſtotele, auctor M. Tullius eſt. Proinde inſtitutum, ut ab utriuſq; ſectatoribus diuini ſymbolũ Platoni, dæmonij uero Ariſtoteli affigeretur: ceu innuerent operte, tanto Platonem uideri Ariſtotele præſtantiorem, quanto naturalibus diuina cenſentur auguſtiora, ampliorâq;. Vt præteream quod Græci ſcribunt, & repetit Seneca, Athenis raptim Ariſtotelem profugiſſe, ueritum ne impietatis nomine in uincula cõiectus ultimo afficeretur ſupplicio. Appellationis autem ratio profluxiſſe uidetur inde, quod naturalium ſcientiam in primis complexus Ariſtoteles eſt, quorum ratio ſublunari ferè continetur mundo, qua in parte (ſicuti mox liquebit) dæmonibus præſcripta putabant loca. Plato uero altius ſeſe ſurrigens intelligibilium contemplationi addictus comparem uitæ, morumq; normam eximia integritate conſecutus eſt: ſpretisq;, quæ cæteri uſq; ad inſaniam demirantur, quod in nobis diuinum eſt, ad id diuinum, quod ſolum uereq; eſt, redigere omnibus (ut dicitur) remis uelisq; adnitebatur. Hinc diuini cognomentum longe clariſſimum, uulgò celebratum illuxit. Auctor allegoriarum Heſiodi Ariſtotelẽ nuncupat δαιμόνιον. Plutarchus tamen in libro De liberorum inſtitutione, Platonem quoq; dixit δαιμόνιον: ſed in artibus item Dionyſius Homerum δαιμονιότατον appellare ſibi permiſit. Adnotatum ab rhetore ſcientiſſimo, dæmonium à diuino apud oratores differre nihil, ſed dici ἐκ παραλλήλου, ſicut Olynthiaca ſecunda apud Demoſthenẽ. Sciendum uero, dæmonij appellationem ἐπαμφοτερίζειν, id eſt capi nunc in bonũ, nunc in malum, præcipue apud Homerum, abs quo reges dici dæmonios nouimus, uelut eudæmonas. Plebeios item, priuatosq;: ſed ut δυσδαίμονας, infelicesq;, quoniam mediæ poteſtatis ſint dæmon, & fortuna. Sed iam de dæmonibus plura.

Rationalis naturæ gradus eſſe tres, deorum, dæmonum, hominum. Dæmones cur. Item eoſdem dici Lares, ac Genios. Dæmonum deſcriptio. Qui Medioxumi, Patellarij, Semones, Heroes, Manes, Pluto Sumanus, Sangus, Popi, Diopi, Stenopos, Stenoparchæ. An angeli omnes ſint ſpeciei unius. De Dionyſio Areopagita carptim. Cap. III

Illud

ILlud uerò in primis teſtatum uolumus, in negotiatione (ut ſic dicã) iſta Platonem ipſum Platonicosq; plures nos eſſe amplexuros, quoniam inter cæteros hi maxima curæ indagine dæmonum rationem ſcrutati ſunt, non diſcluſis tamen, aut reiectis, quæ apud alios comperta legendi appetentiam conciliare, aut laſſeſcentem ſtomachum excitare ac reficere poterũt. Igitur Platonem animaduerto rationalis naturæ gradus feciſſe tres, non dignitatis tantum maieſtate interpunctos abiunctosq;, ſed etiam locorum intercapedine. Ergo immortalibus dijs ſummatem attribuit ſedem, ideſt cæleſtem. Sed horum alios dici, & eſſe intelligibiles, ab omni materiæ contubernio ſemotos: quorum parens princepsq; is ſit, quem rerum conditorem opificemq; ueneramur, maieſtatis amplitudine ultramundana, ſanctum & humano ſermone inenarrabilem, ac ne mente quidem facile apprehenſibilem. Quiſquis eſt is, aut quantuſcunque, unus eſt: uerus, bonus: ueritas una, bona: bonitas una, uera. Cæteri non tam dij, quàm miniſtri. Viſibiles deos intelligit cæleſtia corpora. Atq; hic gradus utique unus, qui & primus. Imum uerò tenet, numiſma præcellæ diuinitatis eximium, homo. Cuius eminentiſſimam naturam, cælitibus ferè comparem paulo poſt latius explicare ingrediemur. Medium uerò inter hoſce extremos gradum, ab lunæ collimitio ad nos uſque expanſum iam habent quos ab ſcientiæ magnitudine priſci dæmonas uocarunt. Sed M. Tullius Lares, etiam ſi in eo ſatisfacere uix ſibi uidetur. Apuleius nunc Lares, nunc Genios nuncupat. Hos tanquam interpretes quoſdam, & ſalutigerulos arbitrati ſunt priores: qui concepta à nobis uota ad deos deferrent, & illinc ad nos diuina munera, ueluti μεσῖται quidam, & pararij. Ad hos item magica excantatio, & præſagiorum ſpecies referebantur: quod in Sympoſio docuit Plato. Romæ uicus fuit larium ruraliũ, quod docuit P. Victor. Verum & L. Aemylius Regillus Antiochi claſſe profligata, laribus permarinis ædem uouit, quæ annis quadraginta poſt dedicata eſt. Plutarchus in libro De philoſophorum decretis, nimis præciſe, cuiuſmodi forent dæmones, deſcripſit, quum ait: Thales, Pythagoras, Plato, Stoici dæmonas eſſe ſanxerunt ſubſtantias animales: ſicuti heroas, ab corporibus amotas animas. Floridius multo Apuleius: Dæmones, inquit, animalia ſunt ingenio rationabilia, animo paſſiua, corpore aeria, tempore æterna. Mox adijcit, Paſſiuos dici, quoniam ijſdem quibus nos, perturbationibus ſint obnoxij. Hoſce Romani ueteres Medioxumos item nuncuparunt, quod interliti ex ſui ratione, ac loco, & poteſtate dijs ſummis ſint minores, hominum natura, uelut complacitum antiquis eſt, utiq; maiores. Propterea Plautus in Ciſtellaria:

Ita me dij, deæq; ſuperi atq; inferi & medioxumi.

Apud eundem quin etiam Patellarios dici comperias deos, qui patellis, ſacrificio uaſis accommodis, placarentur. Propterea in Faſtis Ouidius:

Fert miſſos Veſtæ pura patella cibos. Plautus:

Dij me omnes magni, minutiq; & patellarij.

Vt ſalinum, inquit Liuius, & patellam deorum cauſa habere poſſint. Semones dici putant, eos qui ab aeris meditullio quicquid interpatet ad terram uſq;, habent. Quos credit Martianus, ἡμιθέους dici, hoc eſt ſemideos: heroas quoque, ſicut Iamblichus item ſignificat: quoniam, inquit, ἔραν ueteres dicebant terram. Ibiq; manes, ideſt corpori humano præſules attributi, qui parentum ſeminibus manarunt. Heroas fuiſſe iracundos, & occurſantibus infeſtos, cuiuſmodi κακοτύχεις uocant Græci, Menander ſignat, proinde prætereuntes heroa ſilentium mire ſeruabant. Hoſce tamen κρείττονας dicebant, ideſt meliores: fortè diritatem ſic mollituri. Scribit Ioannes grammaticus, heroas illos credi patre deo natos, mortali uerò matre, qui theoretica & rationali ſint uirtute prædit. At qui opifice actiuaq; pollent uita, hoſce dea prognatos uolunt. Porrò nuncupari item heroas, ἐκ τῆς ἀρετῆς, quando ita canit Orpheus: μετ' ἔργα δ' ἡρώων ἀρετὴν κλύοντες. Porrò quicquid ab luna ad terram interſtitij eſt, Plutonis imperio aſcribitur: qui inde Sumanus dicitur, quaſi ſummus deorum manium. Sed lunam in uicinia conſtitutam, Proſerpinam appellarunt. Semones Fulgentius non omnino malus auctor, eſſe deos opinatur, qui cælo digni non cenſerentur ob meriti paupertatem: cuiuſmodi eſſet Priapus, Hippo, Vertunnus. Nec terrenos tamen putarent per gratiæ uenerationem: ſicuti in Myſtagora ſcribit Varro, Semoneq; inferius derelicto, deum depinnato attollam eloquio.

In ciuitate diuina Auguſtinus Semonem dici Ianum ſentit, quod ſeminio præſit, dum concipitur infans. Semonis Iani meminit ab Vrbe condita libro octauo Liuius, quanquam alij expuncta lectione iſta, ſubſtituant Sabino Sangi, ex Dionyſio, qui Antiquitatum ſecundo, Sabinorum genti inditum nomen ſcribit ex Sabino Sangi diui gentilis, quem Sangum quidam Piſtium uocent. Sangi ſacellum Vrbis regione ſeptima ſtatuit P. Victor. Sunt qui Dryopum lingua Popos dici dæmonas arbitrentur. Omnino qui Homero poſteriores ſunt, etiam deos ea uoce ſignificari putant, ut ſint Popi quaſi Ipopi, ex ueterum doctrina, ὡς τὰ πάντα διοπτεύοντες, id eſt omnia diſpicientes. Sicuti indidem corriuatur & Diopos, quæ dictio apud Aeſchylum ducis eſt peculiaris, id eſt ἡγεμονικά. Stenopos autem angiportum ſignat, unde Stenoparchos dici, auctor eſt Dion, qui aduerſus incendia conſtituebantur ex plebe, quibus ueſte uti permiſſum eſt principali, & duos habere lictores in locis ſui iuris. factum hoc imperij ſtationem tenente Auguſto. Apud Græcos πόποι παπαί, commiſerationis cenſetur uox. Sed Appion dæmonas intelligit. Hinc ſanè admoneor Varronis lucubrationē titulo æditam πόποι παπαί. Etiam ſi in Nonij codicibus paſſim legitur, papia papæ. Nec obſtrepat hic argutior aliquis, rideatq́ ineptius ueterem hanc dæmonum diuerſitatem, quando & in angelis peruincere eandem poſſumus. Siquidem in ijs quę ſpeciei cenſentur unius, haud prius inuenias & poſterius: quod ex Metaphyſices tertio amplius dilucet. In angelis autē uel decuriæ unius, & primos comperias & medios & poſtremos: quod ex Areopagita Dionyſio eſt, Angelicæ hierarchiæ capite decimo. Proinde colligendum, non eſſe ſpeciei unius omnes angelos. Quod Dionyſium aduocauimus, ſciendum amplius, doctis ambagiolum fieri, ecquid ex Areopagitæ officina prodierit lucubratio ea, quando tres leguntur Dionyſij.

Eſſe item in ſphæris quorundam ſententia dæmonum ordines. Prouidentia triplex. Quomodo ab dæmonibus afficiamur. Qui dæmones naturales, quiq́ aduentitij. Dæmonum præfecturæ. Item dæmones eſſe tanquā paſtores. Ca. IIII

Sed in hac dæmonum diſtinctione id utiq; minus ignorandum, Ex ueteribus pleroſq́, præter quæ hactenus collecta nobis ſunt, etiam ſingulis planetarum globis peculiares aſcripſiſſe dæmones, ueluti ſtellas, ita planetæ illi famulantes, in cuius orbe ſunt, ut in firmamento ſtellæ minores ab illuſtrioribus gubernantur. Inde Saturnij leguntur dæmones, aut Iouij, & deinceps. Immo uerò inter Saturnios eſſe, qui præſtent alijs in globo eodem. Quod & in cæteris intelligunt, quemadmodum inter homines nō omnium eadem ratio agnoſcitur fortunæ. Orphici terreſtres etiam dederunt dæmones: ſicuti etiam aquei dicuntur, & ignei. Tradunt porrò qui hæc curioſius perueſtigant, eſſe ab ſummis ad infima ueluti catenas quaſdam extenſas. Nam ſtellarum quælibet dæmones ſuos tanquā aſſeclas certis afficit modis. Sed eadem item ratione ab dæmonibus animæ afficiuntur, ab ſuis utiq; ſuæ. Id ut facilius percipiatur, prouidentiam Platonica ſchola in tria diſtribuit, Vniuerſalem, minus uniuerſalem, & demum particularem. Et uniuerſalem quidem ad tria refert principia, quorum & ſuperius facta nobis mentio eſt, Bonum, intellectum, animā mundi: qua omnibus, & omnia prouideant. Minus uniuerſalem, ad ſphærarum, ſtellarumq́ animas: quando harum una quæq́ omnium quidem rationem habet, ſed non in omnibus tamen. Particularem uerò dæmonum eſſe uolunt, qui quædam non omnibus, ſed quibuſdam gratificentur. Quanquam & in humanis animis prouidentia particularis eſt ad inferiora. Igitur pro loci ratione nobis non uno modo fomenta adijciunt: ſiquidem ignei dæmones contemplandi excitant potentiam, aerei uitæ fauent actiuæ, aquei uoluptuoſæ. Hos Plato ſcribit à primordio, malorum plurimis uoluptatem immiſcuiſſe. Porrò dæmones quidem omnes eſſe affectu paſſiuos: ſuperiores uerò, medioſq́ etiam immortales: infimos duntaxat longæuos, qui ex terræ uicinia terrena etiam titillentur libidine, nimiamq́ habeāt cum ſylua communionem, quam ſanè malignā animam ueteres dictitabant. Aſſeritur & illud, Dæmonum alios eſſe (ut ſic dixerim) indigenas, aduentitios alios: & indigenas quidē uolunt, qui ſint initio ſic producti: aduentitios autem, qui ex humana ratione mox inter dæmonas ſint centuriati, ac nihilominus humana curent. Quod uerò ad dæmonicas attinet præfecturas, alij latiſſima procurant terrarum ſpatia, alios detinent anguſtiora: qui

dam

dam urbibus modò præponuntur, aut ex hominibus ſingulos tantum amplexātur. Atq; hinc Saturnium alius, ille Iouium, hic quemuis alium dicitur dæmonem ſortitus: ſicuti etiam unumquenq; noſtrum credunt ſuo (ut ſic dixerim) ſyderi mancipari: quæ utiq; dæmonica ratio atq; cæleſtis, non in homine tantum efficax putatur, ſed & in cæteris naturæ partibus. Nam ſæpe animal hoc uel illud ſolare dicimus, aut Iouium: ſic & in plantis, lapidibusq;. Certe Plato dæmonicam poteſtatem, ut conciliatricem in Sympoſio, & Legibus admiratur. Propterea in Protagora & Politico, dæmonas ut paſtores recognoſcit: in Critia, etiam gubernatores. Quibus nos diuina prouidentia commendandos cenſuerit, ueluti moderatoribus, qui nos tum diuinationibus pluriſariam, tum oraculis adiuuarent.

Dæmones an habeant corpus: item angeli. Corporum genera quinq;. Nereides quæ ſint. Qui, & ubi uiſibiles dæmones. De Glauco interim. Ca. v

AN uerò dæmones huiuſmodi, ſiue bonos intelligas, ſiue malos, habeant corpus, poteſt uideri quæſtione nō indignum: ac ſi Apuleium audimus, non omnes habent, ſiquidem in Socratis dæmonio ita ſcribit, Genus aliud auguſtius animo dæmonum, qui ſemper à corporeis compedibus, & nexibus liberi procurantur certis precatibus: quorum è numero Somnus atq; Amor. Vbi uerò ſtatuit Heſiodus dæmonas, hominum cuſtodes, ἠέρα ἑσσαμένας, ideſt aere conueſtitos: inquit Proclus ideo dictum, quia nos lateant, ſintq; inuiſibiles, ſicuti aer: uel quoniam aerea ſint eorum corpora, ſicut deorum ἐμπύρια, ideſt ignea, hominum autem terrena. Pſellus dæmonum naturam non putat eſſe ſine corpore, quando (inquit) ſunt qui fateantur, dæmones ab ſe cum corporibus uiſos. Quin & magnus Baſilius non dæmonibus modo, ſed puris etiam angelis corpora tribuit, ueluti ſpiritus quoſdam tenues & aereos atq; puros. Cui Dauid aſtipulari uidetur, quum ait, Qui facit angelos ſuos ſpiritus, ac miniſtros ſuos flammeos. Sed in Ciuitate dei Auguſtinus ait, Qui facit angelos ſuos ſpiritus: ideſt eos qui ſpiritus ſunt natura, facit eſſe angelos. Eandem quoque aſſerit Pſellus idem apoſtoli Pauli fuiſſe ſententiā, quoniam ſic commodius locum permutent, quieſcant, item ſine fallacia ſenſibus ſe offerant. Sicubi uerò in ſcriptura legantur incorporei, reſpondendū, eſſe moris, corpora quidē craſſiora corporea nominare: quæ uerò prætenuia ſunt, quæq; aſpectum tactumq; effugiunt, incorporea dicere. Non idem tamen uidetur angelicum, & dæmonicum corpus. Illud enim radiat, & nequit oculis ſuſtineri: dæmonicum uidetur aliquando fuiſſe eiuſmodi, quoniam Eſaias angelum nominat Luciferum, qui lapſus eſt. Nunc certe obſcurum tenebricoſumq; eſt. Angelicum quidē corpus, omnis expers eſt materiæ. Etiam ſi in libro Fontis uitæ Auicebron angelos prodit ex materia concinnatos & forma: quoniam ubicunq; proprietates inueniantur materiæ, ibi inſit & materia. Proprietates autem materiæ ſunt, recipere, ac ſubſtare. Propterea in libro De trinitate Boethius, Forma ſimplex, ſubiectum eſſe nequit. Sed in angelo compertum hoc eſt, quare conſecutio manifeſta. Niſi quod modus idem non eſt, quo recipit intellectus, & quo materia. Formam ſiquidem recipit materia, ut ex ea in ſpecie conſtituatur aliqua uel aeris, uel ignis, uel rei alterius. Verum ratione alia formam intellectus recipit: alias uerum probaretur quod prodit Empedocles, Terram terra cognoſci, ac igne ignem. Intelligibilis forma in intellectu eſt ſecundum ipſam rationem formæ. Ita enim ab intellectu cognoſcitur, proinde receptio eiuſmodi, materiæ haudquaquam receptio eſt, ſed immaterialis ſubſtantiæ. Verum ad rem. Dæmonica corpora quodammodo materialia cenſentur, & ſubiecta paſſioni, præſertim quæ ſub terram intruſa ſunt. Itaq; pulſata dolent, & igne admoto exuruntur, cinere item conſpicuo, quod in Thuſcia quandoq; factum, proditur memoriæ. Sed, ut hæc expendantur exactiore libra, Corporum (quod ad hanc ſpectat rationem) inuenio ſpecies quinq;. Eſt quidem corpus unum, & id primū, quod igne tātum conflatur. At ſi ignis ille uiſui ſubijciatur, ſydereum corpus dicitur: ſi uiſum non patiatur, dæmones ſunt: quos igneos dicit Orpheus, aut cæleſtes. Altera ſpecies corporum eſt, quæ ignis aeriſq; nexu attemperata ſunt: & hi ætherei uel aerei nuncupantur dæmones, eodem Orpheo docente. Quod ſi aqueum quiddam, ueluti tenuius fermen acceſſerit, tertium conſurget genus dæmonum, qui nominantur aquei: qui quandoq; etiam percipi poſſunt uiſu, ſi denſius paulò ſubactum corpus ſit. Vbi autem terræ

aliquid addatur,ſed non adeo craſſum,terreni iam efficiuntur dæmones. Poſtrema ſunt iam humana corpora,ſpiſſitudine craſſiora obeſioraq́. Aqueos dæmonas in Perſide atque Aphrica uiſitari præcipue, Zoroaſter exiſtimat:eos Nereidas uocauit Orpheus. adijcit tamen Porphyrius, illos dæmonas ſolum uideri, in quorum corporibus præter aquæ uaporem,ignis abundet.Idq́ in Oriente contingere,atq́ meridie. Glaucum quoq́ eſſe marinum dæmona Græci ſcribunt,hunc eſſe Melicerten interpretatur Nicanor. in primo Aetolicorum ſcribit Nicander, Apollinem ab Glauco diuinandi ſcientiam eſſe conſecutum. Porrò,quod obſeruatione dignum eſt, Auguſtinus aſtruere uidetur, Angelos omnes ante confirmationem,uel lapſum corpora habuiſſe aerea, ex puriore ſuperioreq́ aeris parte conformata. Cæterum ad faciendum idonea,non item ad patiendum. Taliaq́ etiamnum bonis angelis conſeruata, quæ uiſum tamen non patiantur, ni craſſamenti quippiam fuerit inductum. Malis uerò angelis in lapſu demutata fuiſſe corpora in aeris ſpiſſioris qualitatem,ut igne poſſent torqueri. Super Geneſin Auguſtinus idem ſic ferme prodit, Dæmones aerea dicuntur animalia, quia corporum aereorum natura uigent,nec per mortem diſſoluuntur, quoniam præualet in eis elementum ad faciendum aptius,quàm ad patiendum. Patientiæ quidem, humor terraq́ congruunt maximè: ad faciendum uerò,aer ignisq́. Verum ne quid diſſimulem: in ſecundo Sententiarum adnotatum animaduerti,hæc de aliorum ſententia fuiſſe Auguſtino conſcripta: quoniã Chriſtianæ ueritatis ſectatores complures conſpiratu cõſono prodiderint, Angelos eſſe incorporeos, aſſumere tamen quandoq́ corpora, ut exequantur ab optimo maximo deo iniuncta,quibus mox exuantur. Beatus item Thomas quæſtionis propriæ articulo primo, Auguſtinum ſcribit Platonicorum opinionem explicuiſſe. Origenem quoq́, ut in alijs item,eſſe deceptum,ubi in libro περὶ ἀρχῶν Deum patrem modò tradit,& filium, ac ſanctum ſpiritum,nullum habere cum materia commercium. Quòd ſi Gregorius angelũ uocat rationale animal,id per metaphorã dictum exponit,ex rationis ſimilitudine. At Damaſcenus angelum ſcribit ſubſtantiam eſſe intellectualem, ſemper mobilem, Nihil autem mouetur,niſi corpus: ſicuti Auſcultationis phyſicæ libro ſexto probat Ariſtoteles. Verum ita prorſus aſtruendum, In angelo motum ita accipi, ut intelligere, ac uelle,motus quidam ſunt. Ex quo angelus ſubſtantia finitur ſemper mobilis: quia ſemper actu intelligit,non quandoq́ actu,quandoq́ potentia,ut nos. Porrò circunſcribi terminis localibus,eſt corporis quidem proprium,ſed terminis circũſcribi eſſentialibus,creatis promiſcuum eſt omnibus. Propterea in libro De ſpiritusancto Ambroſius, Licet quędam locis non contineantur corporalibus, circunſcriptione tamen ſubſtantiæ non carent. Vbi uerò Bernardus ait,ſpiritus creatos indigere inſtrumẽto corporeo: intelligendum,non naturaliter adglutinato, ſed ad aliquid aſſumpto. Denique in diuinis nominibus Dionyſius,incorporeos eſſe angelos,conſtanter affirmat. Amplius adnotanda nihilominus ex ſecundo Moralium Gregorij uerba: In hoc, inquit, eſt nunc natura angelica ab noſtræ conditionis naturæ proprietate diſtincta, quod & nos loco circunſcribimur,& cæcitatis ignorãtia coartamur. Angelorum uerò ſpiritus loco circumſcribuntur quidem,uerum eorum ſcientia longè ſuper nos propagata differtur: interius quippe,exteriusq́ ſciendo diffuſi ſunt,quia ipſum ſcientiæ fontem cõtemplãtur. Quid enim de his quæ ſcienda ſunt neſciant,qui ſcientem omnia ſciunt? Eorum itaq́ ſcientia noſtræ quidem cõparatione exuberãtius excreuit. Quæ tamen ſi diuinæ componatur, arctius euadet anguſta. Sicuti & ipſi illorum ſpiritus corporum utiq́ noſtrorum cõparatione ſpiritus ſunt: at ſummi cõparatione,ac incircunſcripti ſpiritus, ſunt corpus. Mittuntur igitur, & aſſiſtunt: quia per hoc quod circunſcripti ſunt,exeunt: & per hoc quod inter quoque præſentes ſunt nũquam recedunt. Faciem ergo patris ſemper uident, & ueniunt ad nos tamen,quia & ad nos ſpiritali præſentia foras exeunt: & tamen ibi ſe, unde receſſerunt, per internam contemplationem ſeruant.

Dæmones eſſe ſemine fœcundos,& coire: angelos bonos minime. An angelus dicatur de homine. De gigantibus interim. Dæmones qua ratione uarias exhibeant figuras. Quæ ſint Naiades, Dryades, Onoſceli. Cur quidam dæmones ingerant ſe puerperis. Mirum peſtilentiæ genus Conſtantinopoli. Cap. VI

Marcum

MArcum quendam in Cheroneſo, Græciæ contermina fuiſſe legimus, qui genus ſuum in Melin fluuium referebat, homo ſolitudinis præcipue amator, & dæmonũ cultor eximius, quo nomine de illorum natura pleraq; perſecutus, alijs etiã eſt impertitus, ſicuti illud, Dæmonas non pati ſolum, ſed ualde utiq; pati. Quin eſſe item ſemine fœcundos, idq; generandi ſtudio effundere, ſuccreſcereq; inde animalia quædam modi non magni: habere enim genitalia, ſed neutique noſtris ſimilia. Porrò quia excrementitium quiddam effundant, connutriri quoq; : alios quidem inſpiratione, alios etiam humore: uerum non ore, ſicuti nos, immo uero ut ſpongiæ atq; oſtrea. Nec tamen dæmones hoc omnes pati, ſed qui materiæ coniunctiores ſint, quiq; lucifugæ intelligantur, aquatici atq; ſubterranei. Hinc Auguſtinus multos tradit, experientia magiſtra didiciſſe, Syluanos & Faunos, quos uulgo Incubos uocent, improbos ſæpe extitiſſe mulieribus, earumq; appetiſſe, ac peregiſſe concubitus, & quoſdam dæmones, quos Galli Duſios nuncupent, hanc aſſidue fœditatem tentare. Adijcit tamẽ, ſe hic nil admodum temere auſum affirmare, Angelos uero dei ſanctos ea turpitudine inquinatos, non credere. Sunt qui affirment (de Chriſtianis loquor) genitalem humorem à dæmone profuſum, haudquaquam ipſius percoqui natura, quod animantibus obtingit, ſed excipi à uiro, cui ſe ut fœmina ſubiecerit: qua ratione uatem Merlinũ eſſe genitum, Britannorum hiſtoriæ memorant. Quum uero legimus Geneſeos ſexto, Angelos dei uidentes filias hominum quod eſſent pulchræ, accepiſſe uxores ſibi: non accipiendum (inquit) eſt, ita illos eſſe angelos dei, ut homines non eſſent, ſicut putant quidã: nam homines fuiſſe, ſcriptura ſine ambiguitate declarat, quando dixit deus, Non permanebit ſpiritus meus in hominibus his in æternum, propterea quod caro eſt. Sed & homines dei angelos fuiſſe nuncupatos, ex eiſdem literis teſtatiſſimum eſt: nam de Ioanne legimus, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam. Et Malachias propheta angelus item dictus eſt. Fallit autem quoſdam, quod ex illis qui dicebantur angeli dei, nati, ac propagati feruntur gigantes, ueluti hoc humanum non ſit. Quum tamen paulo ante Goticam uaſtitatem Romæ uiſa ſit fœmina, quæ corpore quodammodo giganteo longe cæteris præeminebat, quod eo mirabilius eſt uiſum, quoniam uterq; parens nec ſtaturoſorum quidem hominum proceritatem aſſequebatur. Sed redeo unde ſum digreſſus. Nullus, inquit Marcus idem, dæmon mas cenſendus eſt, uel fœmina: hæc enim interſtitia, & ſexuum diſcernicula ad compoſita pertinent: dæmonum uero corpora ſimplicia ſunt, ductu, flexuq; facilia, ad omnemq; configurationem apta naturaliter. Etenim ſicuti nubes nunc hominum, nunc cuiuſcunq; uiſitationem faciunt, conſimiliter & dæmonum corpora, ut collibuerit, uarias concipiunt figuras, qua ratione uirum modo præferunt, modo etiam fœminam. Infremunt quandoq; ut leones, ſaltant ut pardalis, latrant ut canes. Nec tamen tot ac tam uaria, unumquodq; dæmonum genus perfecerit. Nam igneis aereisq; facile huiuſmodi ſuppetit facultas: ſiquidem in id ſe nullo negotio conformant, quod imaginatio conceperit. Tenebricoſi uero dæmonis phantaſticum anguſtijs fluctuans eam neſcit diuerſitatem: corpore item inagili, minimeq; actuoſo. Aquei, necnon terreſtres in horum meditullio conſtituuntur. Sed qui in aquis agunt plurimum, ex elementi mollicie aues ferè ac mulieres aſſimulant. Ex quo genere ſunt celebratę poetis Naiades, Nereides, necnon Dryades. Qui uero inaquoſa & arida frequentant, corporibus areſcentibus: cuiuſmodi onoſceli pernoſcuntur, qui ſunt aſininis cruribus, hi ſeſe mares plurimũ exhibent, interdum quoq; leonem ac canem induere uidentur. Quare non ita mirum, ſi quandoq; puerperis fœminea ſpecie ingeratur dæmoniũ, quod adulterum ſit, & impuris humectationibus afficiatur plurimum. Cæterum id hac parte haud prætereundum utiq;, debacchari amplius quandoq; Conſtantinopoli cœpiſſe nouum inopinatumq; peſtilentiæ genus. Quod apud Peluſiotas Aegyptios inortũ primo, craſſari mox latius adortum eſt. Eius mali hæc ferè habebantur initia: Dæmonum terriculamenta ſpecie humana miſeris ingerebant ſeſe ita, uti ab hominibus incuti ſibi plagas opinarentur, quibus occurſaculi id genus obijciebatur: erantq; ea orientis mali uelut procemia. Quibus aueruncandis nullis prorſum amuletis opus erat, uel (ut aſſolet) myſticis, ſacriſq; uerbis: ſed uelut lymphati, ac arreptitij, uocantes nec audiebant, etiam ſi in arcto aſſeruarentur. Per quietem obtingebant hæc quandoq;, inhorreſcebat febris, ſed

ta,uti nec color demutaretur,neq; inſitus item calor:nam nec inflãmatio, ut fit, perſentiebatur,uerum tuſſis infeſta erat, nulla diſcriminis ſpecie. Tubercula ſeſe oſtentabant, ſed non eodem tempore omnibus,nec eodem loco. Quibuſdam profundior obrepebat ſomnus:alijs dementia cum rerum omnium obliuione, ut in cibi neglectu conficerẽtur, ac furentes è lecto ſeſe proriperent,ut ſe daturi in præceps, aut ſitis ardore flumina petituri. Morbus tamen hic contagioſus haud fuit.

Dæmones mali. Dæmonũ è cælo lapſus. Quem Ates nomine intelligat Homerus. Trygodæmones qui ſint,& Sorodæmones. Couali. Soroadios dæmon. An dæmones ſint naturaliter mali. Cap.VII

DAemones quidem omnes, CHRISTI cultus, tanquam malos (ut diximus) abdicat:illorum commercio nullatenus utendum cenſet: quando,ut in Apologetico teſtatum reliquit Florens Septimius, Dæmonum operatio,eſt hominis euerſio. Græcia non ita multos dæmones damnandos putat. Addit,nec hos quidem eſſe ex propoſito tales. Sed quod ab condito æuo rerum diſpenſatio ea ſit ratione inſtituta, ut animæ impuræ carnificina (ut ſic dixerim) iniungeretur. Cuiuſmodi dæmonum opera magica uanitas impendio uti aſſueuerit, aduocans in aſpectũ imaginarium,& multa itidem imaginaria ſpectantibus obijciens. Verum de boni maliq; dæmonis diſcerniculo plura mox. Nos in literis interim antiquioribus ab Pherecyde traditum obſeruauimus, Dæmonas olim cælo lapſos,quod noſtra continet doctrina, Ophioneumq; nuncupatum,hoc eſt dæmonicum ſerpentem, qui anteſignanus fuerit agminis, ab diuinæ mentis placito deficientis. In myſterijs exploratum illud quoq;:Iouem quandoq; dæmones inferiores ad inferna deturbaſſe. Adde, quod & Pythagorica doctrina hoc ipſum ferè opertius referre animaduertitur, dum fractis alis animam labi è cælo finguntinq; nouem diſtribuunt gradus, tanquam nouenarium angelorũ chorũ. Quin & in ſermone,qui eſt de fœnore, Plutarchus, Empedoclem eiuſmodi dæmonũ lapſum nouiſſe,ſignificat,ubi ait, Semel fœnore illaqueatum euadere nõ poſſe,uerum oberrare, perinde ac dæmones à deo fugati, eq; cælo dati in præceps apud Empedoclem. Quos æther ad maris ima deturbarat,illo ad terram reiectante,hacq; rurſus extimulante in altum,qui illinc mox aliò contruderentur. Verum & illud ſingulari dignum admiratione, poetarũ principem Homerum, Beſſarionis calculo, dignitate cardinalis, doctrina uerò & claſſici & eminẽtiſſimi: Ates,ideſt ἄτης,nomine, quam interpretamur noxam uel detrimẽtum, Luciferi de cælo lapſum,uel naturæ eminentioris ſublimitate, uel quod Moſaica introſpexiſſet modo aliquo ſacraria,neſcientibus pręmonſtraſſe,quum Iliados undeuiceſimo ita canit de ipſa hac Ate,

ὣς εἰπὼν ἔρριψεν ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος

χειρὶ περιστρέψας, τάχα δ' ἵκετ' ἔργ' ἀνθρώπων.

Platonici arbitrantur,ſeptentrionales dæmones eſſe malos:idipſum & Hebræorũ aſtronomi comprobant,qui Martios,noxioſq; in Septentrione locatos tradunt:propitios autem,& Iouios in meridie. Iamblichus porrò ſcribit,Imaginum fictores à dæmonibus malis occupari ſæpius,atq; falli. Ex quo,ut feſtiuius aliquid interim appingamus: Trygodæmones, apud comicum Ariſtophanem in Nebulis, dicuntur poetæ, quod fecibus quas Græci τρύγας uocant,faciem collinere conſueti in ijs curribus inſidentes, ne cognobiles fierent, poemata concinebant, cauillis probriſue laceſſentes qui præterirent: quod erat ſuum Comicorum. Proinde (inquit interpres) inſtitutum, ut quiſquis impudenter nimis cõuitiando iniurius eſt,de curru loqui dicatur. Plutarchus in ratione liberorum inſtitutionis, Senes hiſce cõuitijs proſciſſos tradit, ut κρονόληροι uocarentur, ideſt ætate deſipientes:& Sorodæmones, hoc eſt ſepulchrales laruæ. Erant & dæmones quidam Dionyſiaci,quos nuncuparunt κοβάλους, aſperi & immites:quanquam & Coualos dicebant,qui luſu aſſimulato fallerent:ut ſcribit Harpocratio, meminit Philochorus: ſed & Ariſtoteles octauo De animalium hiſtorijs,Otum eſſe ſcribit Coualum, etiam ſi luxatis (qui modò circunferuntur) Græcis codicibus,& imitandi ſtudio teneri,atq; ita ſaltantem capi. Plinius paraſiticum tranſtulit, Theodorus blateronem hallucinatoremq;: ſed & eo uerbo ſignant Græci prædonem aut ſicarium, ab genere gladij quem κοπίδα uocant. Apud Indos colebatur dæmon Soroadios, quod in linguam Græcam tralatum

uerbum

uerbum,œnopœum ſignat, ſeu οἰνοποιὸν, ideſt uini factorem. Cæterum id forſan quæſtione uideatur dignius: Sint ne dæmonum aliqui naturaliter ac ſuapte ui omnino mali, quando ſcribit Porphyrius, Eſſe genus dæmonum fallax natura, quod deos effingat, & defunctorum animas. Porrò ſicuti à deo creati ſunt angeli, ita & homines: uerum ex ijs quoſdam naturæ ui eſſe malos, palàm fit. Nam hinc eſt ex Sapientia illud: Erat eorum malitia naturalis. Proinde angelis poſſe ipſum hoc obtingere, probabile fit. Sed Areopagita Dionyſius in nominibus diuinis, Non eſſe dæmones naturaliter malos, aſtruit conſtantiſſime. Auguſtinus præterea Porphyrium refellit, quia uoluntatis propriæ ui dæmones probentur mali. Porphyrius autem inde falli aduertitur, quoniam dæmones animalia credidit ſenſilia: quæ quidem bonum reſpectant particulare, cui adnecti ualet per accidens malum, uelut igni accidit, uti reliqua exurat. Sed uniuerſali bono malum coaptari quit nullum. Manifeſtò autem dilucet, intellectualem naturam in bonum tendere uniuerſum, quod ualet apprehendere, ac uolũtatis eſt obiectum. In hominibus malitia & prauitas creditur naturalis, uel conſuetudinis poteſtate, quam eſſe alteram uelut naturam, exploratum eſt: uel ex naturali inclinatione, ſenſilis naturæ ui. Sic enim quoſdam uidemus iracundos, aut in cupiditates ac lubentias proniores: uerum intellectualis potentiæ ratione haud fit.

Dæmones an ſentire doloris uim poſſint. Spiritum eſſe, qui ſenſum efficiat. Cur enſes offerantur dæmonibus. Virgilij locus explicatur. Theologica ſententia de ſupplicio dæmonum. An corruptioni ſubijciantur angeli. Exorciſtæ qui ſint. Cap. VIII

NEc paruæ illud quoq; diſceptationis cenſeri ſolet, Doleantne dæmones, ac excarnificari pulſariúe ullo pacto poſſint: & multi adnuunt quidem, & nos paulo ante commeminimus: ſed qua id effici ratione poſſit, non eſt obtritum ualde: eo utique amplius, ſi nec ſolido, nec cõpoſito præditi ſunt corpore. Nã ad compacta ex pluribus uidetur ſenſus pertinere. Cæterum quonam modo infligatur dolor, exactius perpendendum. Aſtruunt quidem multi, eſſe neruos qui ſentiant: ſed nõ id efficit neruus, uerum ſpiritus potius neruo inſitus. Nam quod ſpiritus expers eſt, ſenſus item expers ſit, neceſſarium eſt. Ergo ſpiritale dæmonum corpus magna parte, ubique ſenſile eſt natura, & abſque medio tangit, uidet, audit: ſed & tactum patitur, & perinde ac ſolida, diuiſum dolet: eo tamen interſtitio, quod ſolida interciſa ac reuulſa, aut perſanantur nunquam, aut uix contingere id poteſt. Reſectum uerò dæmonicum corpus coit rurſum, recreaturq; aeris modo aut aquæ. Et id quidem celeritate incredibili. Interim tamen dolet inſigniter, dum peragitur diſſectio, quo fit, ut ferri aciem reformident reclinentq;, quantum poſſint maxime. Propterea qui exagitare dæmones moliuntur, enſes, ac tela ſtudioſe prætendunt. Ex qua ueterum, & quidem Platonicorum doctrina Platonicus ipſe poeta Aeneidos ſexto ita ſcribit:

Procul ó procul eſte prophani,
Conclamat uates, totoq; abſiſtite luco,
Tuq; inuade uiam, uaginaq; eripe ferrum.

Eum uerò locum quam apte excuſſerint interpretes, iudicabũt uolentes. Nam ſatis habuit Seruius dicere, uoluiſſe Aeneam habere cõtra umbras enſem conſecratum. Spiritum uerò primò uiuere atque ſentire, argumento eſt (ut dixi) quod eo ab membris reuocato, mox illa & ſenſu & motu defecta commoriũtur. Animas uerò eiuſmodi item prætenuia corpuſcula habere præter ſolidum hoc & craſſum, in quibus pariter ſint, in quibusq; potiſſimum ſentiant, & perſeuerent longe diutius, quam in ſolido, alibi ex ueterum ſententia docebimus, unde lux multa Maroni inferetur. Sed poſtea quam antiquorum placita in his recenſuimus, adnectamus & theologici doctoris ſententiam. ſcribit beatus Thomas, timorem, dolorem, gaudium in dæmonibus eſſe non poſſe, ut ſunt paſſiones, uel (ut Latinius loquar) perturbationes, quoniam ſint hæ appetitus ſenſiui propriæ, qui uirtus eſt in organo corporeo. Vt uerò intelligũtur ſimplices uolũtatis actus, ſic in dæmonibus eſſe poſſe: etenim hoc modo dolor eſt obluctatio uoluntatis, ex eo quod eſt, uel non eſt. Multa enim ſunt, quæ non eſſe dæmones mallent, & econuerſo. Ideoq; dolorem cooriri, neceſſe eſt. Sed quum dicat CHRISTVS, ignem æternum ſup-

plicijs hominum eſſe attributum, & dæmonum, quonam modo eſſe queat in eo ſpirituum immundorum diſcruciatio? Diſcedite à me (inquit Veritas) maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis eius. Sed ſunt, inquit iterum Auguſtinus, ſua etiam dæmonibus corpora, ſicut doctis hominibus uiſum eſt, ex hoc aere craſſo & humecto: quod genus elementi, ſi nil polleet perpeti, non ureret feruefactum in balneis. Si autem quiſquam nulla habere corpora dæmones aſſeuerat, non eſt de hac re aut laborandum inquiſitione operoſa, aut contentioſa diſputatione certandum. Adhærebunt igni corporeo ſpiritus, quamuis incorporei, ut crucientur modo utiq; miro, & homini nequaquam explicabili, ſed tamen uero. Cur enim hoc cenſeatur impoſſibile, ſi fieri potuit, ut ſpiritalis anima corpori alligaretur. Adnexa uero huic loco quæſtiuncula eſt, Corruptioni ſubijcianturne angeli. Et certe non corrumpi, probabile fit, immo & neceſſarium: neque enim corrumpitur quippiam, niſi quia ab materia diſparatur forma. Quum uerò angelus ſubſiſtens dicatur forma, fieri nequit, ut admittatur ibi corruptio: quod enim alicui conuenit ſecundum ſe, ab eo reuelli nunquam poteſt. Propterea in diuinis nominibus Areopagita Dionyſius, Intellectuales ait ſubſtantias uniuerſæ corruptionis expertes, mortis, ac materiæ. Quod ſi de angelo pronunciat Damaſcenus, eſſe intellectualem ſubſtantiam, gratia non natura immortalem: intellige immortalitatis nuncupatione mutationem ſignari, quæ Auguſtini aſtipulatu mors quædam eſt: ubi uerò in Timæo ait Plato: O dij deorum, quibus ego opifex & idem ſum pater, hæc attendite, Quæ à me facta ſunt, me ita uolente, indiſſolubilia ſunt: ad cæleſtia corpora referendum, putant eruditiores, quæ ex elementis concinnata, uidetur adcrediſſe philoſophus is, ac perinde ſuapte ui ſolubilia. Denique id corruptibile dicitur, quod in ſeipſo corruptionis initia continet: propterea illud Gregorij contrarium non eſt, In nihilum omnia recaſura, ni à deo ſeruentur. Notandum illud porrò, exorciſtas uulgo nuncupari, qui ſint dæmonibus formidabiles, quiq; aduentu ſuo illis plurimum incutiant terroris, quo nomine confeſtim mandant fugæ præſidium, & conſpectum reclinant: eoq; uel ſolo citra ullam uerborum uim obſeſſa deſtituunt corpora, Siquidem quantumlibet uiolentus fuerit dæmon, eorum præceptis & cum ueneratione terretur. Eiuſmodi uerò naſci uirum prodidere cæleſtium ſtudioſi, qui loco nono Martem habuerit uel in domo propria, aut Iouis, aut in altitudine peculiari, nec in horoſcopo fuerit Iupiter.

Dæmonem pluribus modis dici. Animum noſtrum etiam dæmonem nuncupari. Locus Virgilij declaratur. Geniture loca in cælo. Cap. IX

SCribit autem Proclus, Dæmonem non uno modo dici: alius enim ipſa eſſentia dæmon eſt, comparatione alius, alius item habitu. Vbiq; enim quod proxime præeſt ac prouidet, appellare dæmonem conſueuerunt: ſicuti apud Orpheum, Iupiter Saturnum dæmonem uocat. Sed & Plato, deos qui generationem è propinquo diſponunt, dæmonas nuncupauit. Comparatione utiq; dæmon eſt, qui proxime unicuiq; prouidet, etiam ſi deus ſit. Habitu uerò dæmon dicitur animus, qui ſimilitudine quapiam ad genus dæmonicum mirabiliores, quam ſecundum hominem actiones ædit, totamq; uitam ſuam ſuſpendit ex dæmone. Qua ratione in Republica Socrates dæmones animos appellauit, qui uitam bene tranſegerint. Dæmon uerò eſſentia hanc per ſeipſum proprietatem eſt ſortitus, uiribus proprijs, modiſq; differentibus actionum diſtinctus. Anima rationalis omnino in Timæo dæmon animalis eſt appellata. Dignum ſcitu quod cum Proclo Apuleius inquit, Quodam ſignificatu animum humanum etiam in corpore conſtitutum nuncupari dæmonem: unde & apud Virgiliū,

Dij ne hunc ardorem mentibus addunt
Euryale? an ſua cuiq; deus fit dira cupido?

Ergo & bona cupido animi, Deus eſt: unde eudæmonas dici beatos putant, quorum dæmon bonus, ideſt animus uirtute perfectus eſt. Intellectū item noſtrum poſſumus recte dæmonem nuncupare: nam Timæus inquit, Deum nobis ſupremam animi partem tanquam dæmonem contribuiſſe. In Sympoſio uerò, ipſe mentis amor ad diuinam pulchritudinem contemplandam dæmon cognominatur. Porphyrius etiam, ut ſcribit Iamblichus, Dæmonem proprium non eſſe alium, quàm intellectum putabat, & inde eum eſſe eudæmona, qui ſapienti ſit intellectu præditus. Sed Iulius item Pollux, Homero auctore, dæmo-

re, dæmonas ſcribit deos uocari: quando etiam Plato omnium moderatorem magnum dæmona nuncupare ſibi permiſerit. Demum in cælo dicuntur ſecundæ poteſtatis loca in geniture ratione ijs ferè nominibus illuſtria, deus, dea, bona fortuna, bonus dæmon, id eſt (ut Græce dicam) θεός, θεά, ἀγαθὴ τύχη, ἀγαθοδαίμων. Deam intelligunt ab horoſcopo ſignum tertium, cui per diametrum obiectum uocant deum, id eſt ab horoſcopo nonum ſignum. Bona fortuna, quintum ab eodem habet ſignum. Bonus uero dæmon in diametro ſigni huius conſtituitur, id eſt in undecimo ab horoſcopo loco.

Dæmonem eſſe unicuiq; proprium, cuſtodem, teſtemq;. Quæ ſint ab eo emolumenta. Quando fiat dæmonis ab anima electio. Dæmonium Socratis quale foret, & cur diceretur deus. Dæmonius uir. Item de Auguſti, & M. Antonij dæmonio. Zabulus. Malleus terræ. Dæmonum bonorum, & malorum nomina. Caput X

EX ſublimiore autem dæmonum genere Platonis ſententia eſt, animis in uitalem hanc prodeuntibus lucem contribui demonem, qui ſit actionum inſpector omnium, & cogitationũ quoq; diligens explorator: quiq; corporeo exolutis nexu aſſiſtat ſemper, rapiatq; ad iudicem protinus, ſingula teſtimonio approbans ſuo, uel diluens, quod in Phædone confirmat Socrates, & repetit Proclus. Poſtea ipſe hic dæmon, ſi religioſe colatur à nobis probitate ac ſanctitudine, quod Socratẽ feciſſe ſcimus, putant Platonici, mire ab eo nos iuuari tum ſomnijs tum ſignis, mala auertendo, bona auctius ſoſpitando: poſſe nanq; humilia, iacentiaq; ſurrigere, nutantia tibicinibus offulcire, obſcura illuſtrare, demumq; improſperum ſydus reſtituere. Hoc non ẽ philoſophorum modo ſcholis eſt, ſed & Menander approbaſſe uidetur, ubi ait, δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται εὐθὺς γινομένῳ. adeſt, inquit, ſtatim naſcẽti unicuiq; dæmon. Inde in φαρμακευτρίᾳ Theocritus, σὺν δαίμονι τάχα, ex Interpretis aſtipulatu intellige, cum ſuo ipſius dæmone. Nec mirum eſt, additum nobis auguſtiorem ſanctioremq; præſidem, quando non ferè ſit aliud homine imbecillius: qui ab cæleſti tranquillitate ſemotior, diuerſiſq; fortunæ telis obiectus, uoluptatũ pernicioſiſſimis circumfuſus delinimentis, quæ aſſidue aduerſus animam ſtipendia facere ſentiuntur, ut inſcitiæ malum præterea, quo ab ineunte ætate, tanquam teterrimo cœno obuolutus, & demum ab hoſte uigilantiſſimo aggeribus, foſſa, ualloq; circumſeſſus, & nulla non hora pulſatus ariete, & paulo minus ſolo æquatus, clariſſimæ illius prouidentiæ, ab benefico munere nuſquam ceſſantis, opem ſumma ui ad extrema redactus implorabat, quo adminiculatior pleniorq; ſpei deſtinatam gentibus metam poſſet contingere. Proinde appoſiti nobis hi, quos diu iam more ueterum dæmones dicimus, tanquam paſtores, ut placet Platoni. Ea uero ſi diſplicita eſt nomenclatura, nuncupemus iam, ſicuti patribus Chriſtianis appellare moris eſt, angelos bonos, quod Areopagita Dionyſius comprobat, nec ab Platonis mente diſſentaneum eſt. Qui preces noſtras etiam optimo maximo deo exhibere, ab Platonicis creduntur, & confirmat Caſſiodorus in Pſalmorum enarratione. Et in tertio De trinitate Auguſtinus, Corpora omnia per uitæ ſpiritum rationalem regi pronunciat. Libro quoq; Dialogorum quarto Gregorius, in mundo uiſibili nil, niſi per inuiſibilem creaturam diſponi aſſeruit. Cæterum Ariſtoteles quanquam cæleſtibus corporibus ſubſtantias aſſignarit ſpiritales, quarum rationem ex motuum cõcipiebat numero: nullas tamen inferioribus præſidere corporibus tradit, ni forſan humanas animas. Et id quia non alias in inferioribus excogitabat operationes præter naturales, quibus cæleſtium corporum ſufficeret motus. At Chriſtianæ ueritatis aſſectatores, quum hic multa fieri aſtruant, quæ naturæ menſum excedunt: ideo neceſſarium arbitrantur, immediate nobis præſidere angelos. Nam uelut angeli inferiores, quibus adſunt minus uniuerſales formæ, a ſuperioribus diriguntur, quibus uniuerſalior ineſt ſcientia, ſic & ab angelis corpora regi inferiora, compar fuit. Quod & philoſophorum aſſerunt pleriq;. Nam humanis in rebus, quin & naturalibus quoq;, ab uniuerſali poteſtate particularis gubernatur, & regitur perpetuo. Auicenna unam modo immaterialem ſubſtantiam uniuerſis præſidere inferiorum corporibus probauit, quam agentem nuncupabat intelligentiam. At ſancti doctores ab Platonicis haud diſſentanei, diuerſis corporeis rebus ſpiritales præſidere ſubſtantias diuerſas, prodidere, docente in libro octogintatrium quæſtionum

Auguſtino

Auguſtino, Rem unamquanq; uiſibilem in mundo præpoſitam ſibi habere angelicam poteſtatem. Damaſceni quoq; proditur monumentis, Diabolum ex ijs unum fuiſſe, qui terreſtri præeſſent decuriæ. Origenes Numerorum capite uiceſimoſecundo, Mundo eſſe opus angelis ſcribit, qui beſtijs præſint & animantium generationi, item uirgultorum ac plantarum, & id genus cæterorum incrementis. Quidam præterea, ſicuti in Matthæum tradit Origenes idem, ab tempore baptiſmatis humanæ aſſignari cuſtodiæ angelum ſanxere, ſed ab natali luce maluerunt alij: quod arriſit Hieronymo uehementer, & diuinæ bonitati amplius congruit, ut quæ homini conferuntur beneficia, ſtatim in uitalem adſint lucem producto. Zabulum obiter pro diabolo poſitum apud Hilarium obſeruauimus, ni forſan mendum exemplarium eſt. Aliàs tribus Zabulon eſt in ſanctis literis. Sed apud Sudam Zabulos dicitur, qui uehementer uult, ὁ πάνυ βουλόμενος. Satanam item malleum terræ uocat capite quinquageſimo Hieremias, & ad Lætam Hieronymus. Sed redeo ad inſtitutum. Sunt qui opinentur, animam non tunc creari primum, ubi corpori adnectitur, ſed uixiſſe diu ante. Horum item ſententia eſt, animas iamiam deſcenſuras ex dæmonum numeroſa ſerie cuſtodem naturaliter ſecernere. Putant alij iſta perfici, quando iam electione uti cœperit anima, ſiquidē dum ſibi mores induit hos aut illos, optare item uitæ ducem latenter. Nec abſurdum rentur, dæmonem eundem ab pluribus ſecerni. Adijciunt illud quoq;, morum ratione eadem non manente, non manere item dæmonem. Item ſicuti dæmonis optio nobis datur, ita nos ab dæmonibus uiciſſim optari. Hi uerò non alij ſunt, quàm malefici quidam, prauitas quorum ab diuinis nos ſeiungendo in materiam penitus adobruat. Aegyptiorum doctrina traditum eſt, ab dæmonum præſide deo pro ratione propoſitæ uitæ dæmonem aſſignari, non ab aſtro, nec ab planeta: quod ſenſiſſe Porphyrius exiſtimatur, ut auctor eſt Iamblichus. Quare concinentes Pythagorici, ita Iouem apprecari conſueuerant: ut uel ipſe à malis abduceret, uel à quo dæmonum id poſſet præſtari, monſtraret. Iamblichus refert, eatenus ab dæmone nos dirigi, donec ſacris expiari deum iubeamus ducem pro dæmone, cui poſthac dæmon ita cedit, ut uel uacet eo præſente, uel ad idem conducat. Hinc Plotinus nos exhortatur ad deum pro dæmone conſequendum, quamuis ad excellentiorem dæmonem id retulerit qui Plotino multum intulit claritatis: quoniam excellentior dæmon quandoq; dicatur deus, qualem Plotinus habuiſſe creditur, atq; item Socrates. Nam & inferiores dij, ſicuti præſignificatum nobis eſt, quandoq; dæmones dicuntur. Qua ratione Apuleius librum De deo Socratis attitulauit potius, quàm De dæmonio Socratis, etiam ſi rubore quodam uerius id ab Apuleio factum, octauo Ciuitatis diuinæ interpretatur Auguſtinus. Dæmonem Socratis deum quoq; appellatum ratione quam dixi, auctor eſt Proclus, idipſum Platonis auctoritate in Apologia, & in Alcibiade primo, quem interpretabatur, corroborans. Erat uerò dæmon hic Socraticus tum igneus, quia ad cōtemplationem cæleſtium rerum Socratem inflammabat, tum etiam Saturnius, quoniam abductum à ſenſibilium cura, intellectu plurimum uiuere hortabatur. Hunc ſenſu percipiebat, ſed nō corporis huius: uerum, ut Platonici perſuaſiſſimum habēt, ſenſu ætherei corporis intra hoc deliteſcentis. Qua item ratione ab prophetis uideri ſolitos, audiriq; angelos, credit Auicenna. Feruntur quidem paſſim dæmonum uerba, inquit in libro De Socratis dæmonio Plutarchus: ſed illis modo inſonant, qui tranquillam ſeruant animā, nec tumultuantem perturbationibus: quos ſacros nuncupamus, & dæmonios uiros. Refert idem, redditum patri Socratis oraculum, Ne quam illi omnino uim adhibere tentaret, aut porrò inducere ſuaſionibus pergeret, ſed ſuo ipſius arbitrio permitteret, fuſis Ioui Agoræo precibus, atq; item Muſis: habere enim præceptoribus uniuerſis, aut etiam pædagogis ducem auguſtiorem. Dignum ſcitu & illud, Putaſſe quoſdam Socratis dæmonium fuiſſe πταρμόν, hoc eſt ſternutamētum, quo dextra in parte obueniente, ad agendum concitaretur, in ſiniſtra uerò auerteretur. Sed quoniā uolentes in Plutarchum incidimus, ſuccurrit ex libro eiuſdē de Romanorum fortuna exemplum illuſtre, quod quia arriſit plurimum, etiam apponendum curaui. Tradunt, inquit, M. Antonium & Auguſtum ſingulari amicitia & beneuolentia iunctos, quum ſuppeteret otium, ſæpe luſibus inter ſe diuerſis tranſmittere tempus ſolitos. Verum in ijs, quum ſemper uictus abiret Antonius: quidam apud eum, diuinādi peritia clarus, audacter ita ſubmonere perrexit,

O Antoni

Satan terræ Malleus

De Deo Socratis

O Antoni, quidnam tibi cum adoleſcente iſto? Refuge ipſum, & uita. Tu quidem illuſtrior es, natu item grandior: ſed plurium quoq; imperator. Bella multa exanclaſti, peritia rerum præſtantior es. At neſcio quo pacto huius ipſius dæmonem dæmon reformidat tuus. Quin tua quidem fortuna ex ſe ampla eſt, ſed fortunæ adoleſcentis ſubblanditur. Quod ni abieris procul, ad illum defecturam apparet. Hinc uero traditum eruditioribus eſt, non deos cæleſtes, uti apud Homerum eſt, cum fortibus uiris collocutos: nec affuiſſe pugnantibus, uel iuuiſſe, ſed cum illis familiares genios eſſe obuerſatos: quorum adminiculis præcipue Pythagoras enituerit. Nam de Socrate dictum iam eſt. Dæmones nocumenta auertentes, ἀλεξίκακοι dicebantur à ueteribus, & Apopompæi, Apotropæi, Lyſii, Phyxij. Approbantes uero, ac rata firmaq; ſancientes, Aliterij, Proſtropæi, Palamnæi. Nam & apud Aeſchinem in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας, Proſtropæum dici pro ſcelere nefario obſeruauimus.

An mutato loco, mutetur & dæmon. Cur quis alibi fortunatior. Dæmone illuſtrante, mira ſæpe à nobis fieri. Theologorum de angelis bonis placita. Parangeliarchus. Caput XI

AN uero, ſi locum, regionem'ue mutes, ſimul mutetur & dæmon, non ferè inter eruditos conſtat, abſurdum ratis quibuſdam, dæmonem unum ueluti in mancipium uenerit, à nobis ne latum quidem unguem aut culmum (ut dicitur) reuelli, quantumuis longinqua terrarum ſpatia obierimus. alijs uero unum cum eſſe dæmonem, & eſſe ubiq; ſancientibus, quod Iamblicho placet: propterea non cogi demigrare. Quod ſi non eſt ubiq; ſimul, non dæmon tantũ unus, id eſt unus numero, ſed etiam ſpecie unus in ſingulos accipit præfecturam. Qua ratione ſolares homines ſolaribus ſubijciuntur dæmonibus. Qui ſi commigrarint, nihilominus in ordinis eiuſdem dæmonum incidunt ducatum. Quod de ſolaribus dico, de cæteris item intelligendum. Quoniam uero in qualibet dæmonum decuria plura ſunt dignitatis & uirtutum diſcernicula, ſicuti etiam Venerij homines aut Saturnij fortuna inter ſe diſparantur, hinc efficitur ut uariantibus locis, uarij ſint etiam rerum noſtrarum euentus. Nam cõmodiores ſæpe nanciſcimur duces, aut ediuerſo. Accommodatiſſimos uero, qui unici ſunt in regione certa. Ex ijs autem cõſequitur, ut idem alibi fortunatior pernoſcatur, quam ubi erat prius, adeptus uidelicet potentiorem dæmonem. Quin huius illuſtratione præſtanti fieri quoq; putant: ut ſæpe doctore nullo res excogitentur miræ, perducantur q; ad exitum feliciter præter opinionem, quæ noſtrarum uirium excedere uidebantur menſum. Porrò ut noſtrorum quoq;, id eſt Chriſtianorum patrum ſcita non prætereantur, quæ ex parte quoq; attigimus: colligit beatus Thomas (quod & ſuperius eſt comprobatum) diuinæ prouidentiæ congruentiſſimum fuiſſe, angelos bonos noſtræ addixiſſe cuſtodiæ, quibus ad bonũ perduceremur, à quo ſæpius inſita imbecillitate declinemus, noſtrumq; ſit proprie, conniuere in pluribus. Recte enim Sapientiæ nono legitur: Cogitationes mortalium timidæ, & incerta prouidentia noſtra. Hieronymo humana arriſit dignitas parte iſta plurimum illud exponenti, Angeli eorum in cælis: Magna, inquit, eſt animarum dignitas, ut unaquæq; habeat ab ortu in cuſtodiam ſui angelum delegatum. Vni homini unus debetur cuſtos, ſed interdum deſtinantur plures. Quæ curæ ratio ſpectare uidetur ad infimum angelorum ordinem, quorum munus eſt, Gregorio docente, minima nunciare. Minutum uero uidetur, uni tantum homini ad ſalutem neceſſaria procurare. At humanæ reipublicæ protectio altiorem exigit decuriam, cuiuſmodi principatus ſunt uel archangeli. Nam parangeliarchum uidentur appellaſſe Græci, quem noſtrorum aliquot officiorum dicunt magiſtrum.

Oracula fuiſſe ab multis cõprobata, ab multis item damnata. Oraculorum origo. Theologiæ genera tria. De Taciti, & Floriani ſtatuis. Annum milleſimum expectare, quid ſit. Thulis rex. Thule unde. Statuæ dæmonicæ. Vnde habeant uaticinium dæmones. Caput XII

DE oraculis fortè curioſior aliquis à nobis expetat, compertius quippiam in literas promi: quæ tametſi uaniſſima ſunt deprehenſa ſæpius, nihilo minus theologos ueteres, & Platonicos ſumme illa uenerari ſolitos, exploratiſſimum eſt; conatosq; etiamnum rationibus corroborare. Teſtatur in Phædro

hoc ipſum

hoc ipſum Plato, teſtatur & in Timæo, ubi ea demum de diuinis aſtruit aſſerenda, quæ oracula comprobarint. Immo uero etiam ab oraculis & uaticinijs Socratis orditur apologiam, quin & Socraticos mores ex Apollinis reſponſo concinnatos ait. Verum quum tria haberentur priſcis theologiæ genera, unum fabuloſum, quod & hiſtoricum nuncupabant, poetis maxime attributum: naturale, quod myſticum eſt, & ab philoſophis ſuſceptum: ciuile, quod in ſingulis ciuitatibus conſuetudine inoleuit, ac mox legibus eſt ſancitum, Hoc genere poſtremo continebantur oracula atq; item reſponſa. Quod ſi unde irrepſerint oracula primum, indagine curioſa ſit ſcrutandum, uideor lectione ſugi cõperiſſe, non ab dijs, non ab dęmonibus inſtituta, uel propagata: ſed ab uafris quibuſdam, & quæſtuarijs initio inchoata. In quam ſententiam celeberrimi è Græcorũ ſapientibus iere pedibus, Peripatetici, Cynici, atq; Epicurei. A quibus non ſolum ſcriptis oraculorum uanitas eſt palàm facta, ſed comonſtratum quoq;, quæ malorum ſoboles inde pullularit. Argumento ſunt reſponſa improborum hominum, & ad impoſturam & carnificinam auaritiæ fomitibus exercitatorum nimio plus, ad utrumlibet euentum ſolertiſſime coaptata, quæ ita demum conſarcinabantur, uel (ut ille ait) conſutis dolis attexebantur: ubi ſolicite ciuitates oberraſſent emiſſarij, ac uelut Corycæi quidam, quos haud parum multos, ſcelerum adminiſtros ac partiarios habebant. Hi ſiquidem intentiſſime, quid cuiq; opus foret, perſequebantur, renuntiabantq;. Mox ad hoc deſtinati in adytis obſcurioribus, aut ſpeluncis illatebrati, uenientibus reſponſa dabant. Quos multum adiuuabat inſita homini futura pernoſcendi auiditas, inſcitiæ ſæpenumero combinata. Eſt & hinc euidens indicium: quippe expreſſum per quæſtiones aruſpicum & uatum pleriſque, ut totum diuinandi pontificium ſuis ipſorum necti fraudibus faterentur. Quid, quod Demoſthenes, uti accepimus, Pythiam tum φιλιππίζειν dicebat, id eſt quaſi cum Philippo facere. Quod nimirum illuc ſpectabat, ut ab Philippo corruptam diceret. Quo ſane commonemur, ut eſt Diuinationum ſecundo ſcriptum, in id genus oraculis, etiam num Delphicis alijs quippiam fuiſſe non ſynceri. meminit hiſtoriæ contra Cteſiphontem Aeſchines. Exemplum uanitatis inſigne nequeo præteriſſe, quando & ipſum oraculis eſt affine. Nam Taciti & Floriani imperatorum ſtatuis Interamnæ diſiectis fulmine, ab aruſpicibus reſponſum, ex eorum familia proditurum imperatorem poſt annos mille: qui terram omnem, quæ Oceano ambitur, ſuam faceret, moxq; ſenatui reſignaret imperium, antiquis legibus uicturus, ac poſt centum & uiginti annos moriturus hærede nullo. Diuq; ſic à poſteris expectatum hoc, ut in prouerbij faciem uerti res poſſit, annum milleſimum expectat. Qui felicitatem concipit nunquam futuram. Illud admiratione non caret: Fuit Aegypti totius rex Thulis, à quo propagatis ad Oceanum imperij limitibus, Thule inſula habere nomen creditur. Hic ſecundioris fortunæ afflatu extumeſcens, Serapin ita cõſuluit: φράσον ἀμὶν πυριγενὲς, ἀψευδὲ μάκαρ ὁ τὸν αἰθέριον μετερχόμενον δρόμον, τίς πρὸ τῆς ἐμῆς βασιλείας ἐδυνήθη ὑποτάξαι τὰ πάντα, ἢ τίς ἔσται μετ᾽ ἐμέ. Reſpõdit deus: πρῶτα θεὸς, μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς. σύμφυτα δὲ πάντα, καὶ εἰς ἓν ἰόντα. οὗ κράτος αἰώνιον, ὠκέσι ποσὶ βάδιζε θνητὲ, ἄδηλον διανύων βίον. Quibus pronũciatis, quum è templo exiſſet, à ſuis mox eſt iugulatus. Nec me tamen fugit, Lactantium ſcribere, & Apuleius confirmare uidetur, & nos ſuprà attigimus, aſtrologiam, auſpicia, auguria, & oracula eſſe dæmonum inuenta, quorum ſit, tenebras offundere, & ueritate caligine obducere. Quod ſi quis miracula obiecerit, ſcire licet, herbarum potentia, & lapidum uirtutibus, nobis non perinde manifeſtis, multa item perfici poſſe, quæ nos per inſcitiam dæmonibus, aut cælo accepta referimus. Omnino non abſque dæmonum participatu hæc tractabatur negotiatio, ut quicquid ſenſero, promam ingenue. Nam Mercurius ſcribit, ex proprijs certiſq; rebus certo cuidam dæmoni congruentibus compoſitam rite ſtatuam confeſtim per dæmonem congruum animari. Id quum Auguſtinus legiſſet, repetendum apponendumq; cenſuit Ciuitatis diuinæ octauo libro. Quòd ſi qua nam ratione dæmones futura prænoſcere ualeant, putet quis amplius eſſe quærendũ, reſpondebit Porphyrius in libro quem de oraculis ædendũ putauit, Quæcunq; à dijs futura prædicentur per oracula, ea ex cæleſti obſeruatione prædici omnia. Sed aduertant obſecro Chriſtianæ ueritatis cultores, quæ ab eodem ſubijciantur Porphyrio: Sciendum, inquit, deos quoq; ſæpe mentiri: nam explorata, certaq; futurorum perſpicientia non hominibus tortuoſa modo, ſed & dijs

ipſis

ipſis incertiſſima, plurimiſq; referta ambagibus eſt. Quin ſi cui deo contingit, non tamen omnibus contingit horis. Adijci uero & illud poteſt, Velocitatem ſæpe in illis diuinitatis loco cenſeri, quoniam omnis ſpiritus ales eſt. proinde momẽto ubiq; ſunt, nam totus orbis locus illis unus eſt, quid ubiq; geratur, tam facile ſciunt, quàm enuntiant. Cæterum obſeruatione dignum, quibus interſtitijs, quibus ue diſcerniculis diuinatio hæc de mundo ex mundi concinnata ſignis, ablataq; hominibus, conceſſa dæmonibus ab Origene, atq; Porphyrio, tandem diſpenſaretur. Dæmones qui ætherei nuncupentur, quiq; aeris colant ſuperna, cæleſtibus futurorum indicijs, uti uetus tenet opinio, addicuntur amplius, quàm terrenis. Qui uero infima hæc frequentant, dicunturq; aquei dæmones, non tam cæleſtia ad hunc uſum ſuſpiciunt, quàm noſtra obſeruantes præſcientiam ſibi aucupantur aliquam. Medios uero putabant certius ex ijs, quæ utrobiq; eueniant, prædictionum argumenta captare, proindeq; iſtorum operam in diuinationibus experiri conſueſſe in primis, & fuiſſe præcipuam, ut qui hominibus quandoq; præſagijs præſto fuerint, ut prodit Origenes. Quæ tamen ſiue ab ijs accepta, ſiue acri obſeruatione deprehenſa, confuſanea fuerint, & multa rerum caligine hallucinantia.

Dæmonum bonorum malorumq; diſtinctio ex Porphyrio. Dæmonum deſcriptio ex Auguſtino. An dæmones ſint hominibus præſtantiores. An illis fomenta ſuggerentibus, ſemper peccatis obretiamur. ὀφρυγούμενοι qui dicantur. De Serapi. Quos facile arripiant dæmones. Cerberus qui. Dæmonas non poſſe diuitias dare. Animas defunctorum à dæmonibus effingi. De arreptitijs plura. An humanis animis illabi poſſit immundior ſpiritus. Terniſtratores qui ſint. Item Paredrus, exedrus. Caput XIII

PORPHYRIUS in libro De cauſis ad intelligibilia nos ducentibus, dæmones bonos à malis ſic fermè diſtinguendos putat. Animæ, inquit, quæ ſub luna plagas gubernant latiores, quæq; ſpiritali innitunt̃ corpori: ſi rationis uſu id exuperant, boni dicuntur dæmones, à quibus ampliter eorum quibus præficiuntur, emolumenta procurantur. Fieri uero nequit, ut detrimenta ab his inferantur: ijs autem connumerandi, quos Plato Internuntios dicit. Cæterum animæ, quæ coniuncto ſpiritui minus dominantur, ſed ſuccumbunt ſæpius increſcentibus perturbationum incentiuis, & uoluptatum titillationibus: hæ uero iam malefici dicuntur dæmones. Sunt autem tam boni, quàm mali dæmones ferè inuiſibiles, quod corporis indumentum minus ſolidum, minuſq; ſit compactum. Dæmones mali libaminibus, & carnium nidore oblectantur plurimũ, ſiquidem ſpiritale corpus ijs craſſeſcit, obeſiuſq; euadit. Etenim uaporibus uiuit, & fumigationibus. Aurelius Auguſtinus hos illoſq; malos arbitratur, atque etiamnum ita ſcitiſſime deſcribit, deformatq;, Eſſe uidelicet ſpiritus nocendi cupidiſſimos, à iuſtitia penitus alienos, ſuperbia tumidos, inuidentia liuidos, fallacia callidos, qui in hoc quidẽ aere habitent, quia de cæli ſuperioris ſublimitate deiecti merito irregreſſibilis tranſgreſſionis in hoc ſibi congruo uelut carcere prædamnati ſint. Nec tamen, quod ſupra terram, & aquas aeris locus ſit, ideo meritis ſuperiores nobis cenſendi. Nec quia corporibus ſint prædití melioribus, alioqui etiam beſtias multas nobis uidemur prælaturi, quæ nos & acrimonia ſenſuum, & motu facillimo, atq; celerrimo, necnon uiribus, & firmitate corporum animoſiſſima exuperant. Sed ut omnibus ratiocinando intelligendoq; meliores ſumus, ita etiam dæmonibus bene & honeſte uiuendo præſtantiores eſſe debemus. Qui nec loci ſublimitate antecellunt, alias etiam uolatilia notæ melioris arbitrabimur. Verum illis uel ex hoc longe præponendi homines ſumus: quod ſpei piorum nequaquam illorum comparanda deſperatio. Adde, quod quamuis aquas Plato terris præponat, nemo tamen neſcit, eſſe aquatilibus hominem præſtantiorem: ut intelligamus, non eundem ordinem tenendum, quum de meritis agitur animarum, qui uidetur eſſe in gradibus corporum: fieri enim poteſt, ut inferius corpus anima inhabitet melior, deteriorq; ſuperius. Non negligendum porro, quod Porphyrij eſt, malignorum dæmonum principes Serapin dici & Proſerpinam: quum ſacræ literæ Beelzebub prauitatis primarium ſoleant nuncupare: & δαιμονάρχην Lactantius. Eſt autem apud Aegyptios Serapis, qui apud Græcos Pluto. Hic ſymbola hominibus dedit, quibus exagitentur dæmones. hic ſupplices docuit, quo modo brutorum aſſumpta figura, dæmones ho-

minibus inſiliant: quibus maxime obnoxij fiant, qui cibis ſubinde lautioribus diſtendantur. Idcirco inquit Porphyrius, ieiunium & caſtitas laudantur maxime, non quia ijs placatior in primis efficiatur deus, ſed ut retro agantur, qui ſanguine ac immunditia gaudentes, ut perfrui poſſint his, utentium corpora inuadunt. Horum ſymbolum triceps eſt canis: ille ſcilicet qui in aqua, terra, & aere uerſatur pernicioſiſſimus dæmon. Nam & exitiales dæmones operte canes uocantur atri. Hominem uero ab impuris infeſtari dæmonibus, etiam apoſtolica Pauli comprobat ſententia: Non eſt, inquit, nobis aduerſus carnem ac ſanguinem colluctatio, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores ac tenebrarum. Aut enim ad peccatum, diuina permittente iuſtitia, nos proſiciunt: aut ſupplicia irrogant, ab deo immiſſi, etiam ſi diuerſa puniant intentione, quàm mittantur. Nec ſanciendum tamen, horum prolectatione peccare nos ſemper: quoniam ut eſt in libro Eccleſiaſticorum dogmatum. Non omnes noſtræ cogitationes malæ à diabolo excitantur, ſed ex arbitrij motu ingeniti emergunt quandoq;. Quod ſi Diuinorum nominum capite quarto Dionyſius ait, Dæmonum multitudinẽ eſſe malorum omnium cauſam, tum ſibi, tum alijs: & Damaſcenus, malitiam omnem pronunciat & immunditiam ex diabolo excogitatam: quo ad primi hominis lapſum, id planè intelligendũ. ſcribit nanq; Origenes, etiam ſi non ſint dæmones, nihilo ſecius ituros homines quandoq; præcipites in Veneris & gulæ prolubia. Scribit porrò Pſellus, quod adnotatu digniſſimum cenſui equidem, dæmonia ſepe diuitias nobis, uel addictis ſibi potius polliceri, nec non gloriam quandoq; oſtentare: quum tamen nil prorſus tradere ex ſe poſſint, quippe qui imperium nullum habeant. Cæterum uiſu inania quædam ſuis mõſtrare cultoribus: quæ tamen impij diuina opinentur ſpectacula. Tradit etiam Auguſtinus, ab hiſce dæmonijs deos effingi, & animas defunctorum. Vnde irrepſiſſe uulgò cõtenderim, ab quorundam flagitioſorum animis corpora obſideri: quæ etiam beatus Thomas, cuius erudita uolumina, uelut per tranſennam prætereuntes ſtrictim quandoq; proſpectamus, in Compendio theologiæ uocat arreptitia. Et mentio eſt in Canonicis decretis diſtinctione trigeſimaquarta. Verum & ἐνεργούμενοι dici quandoq; uidentur ab dæmonibus obſeſſi, puto ab εἴργω, quod detineri ſignat ac impediri, quanquam & lunatici eo intelliguntur nomine, uelut in eos agat luna, id eſt μήνη. In quo illud egregie mirandum, ruſticos Latine ac Græce plerunq; loqui. Quum tamen lingua dæmonum propria, nulla queat inueniri: nil enim ipſis uoce opus eſt. Sed quum ueluti etiam angeli, alij alijs gentibus aſſiſtant, ſinguli ſingularum gentium idiomata exprimunt: quamobrẽ apud Græcos ratione heroica profari oracula conſueuerant. Sed qui nam maxime extra iam dictos dæmonum patent incurſibus? Nempe ubi per atram bilem, uel alio quopiam eiuſmodi, imaginationi prorſum mancipatur animus, facile tunc immundorũ ſpirituum fit conceptaculum, à quibus inſigniter uexatus debacchari non deſinat. Quòd ſi philoſophicis expiatus myſterijs totus euadat rationalis, à media dæmonum corripi decuria, Platonici putant, tuncq; illi miras rerum humanarum naturaliumue explicari rationes. Quòd ſi altius iam ſurrigatur humanus animus, ſola mente uiuens, tunc fieri arbitrantur ſpiraculum quoddam dæmonum ſublimiorum, uel angelorum uerius, quibus illuſtrantibus, admirandis diuinorum inſinuetur arcanis. Quoniam uero etiam theologorum pomœria ingredimur quandoq; numeroſis ſita ſententiarum luminibus, ſcientiæ profunditate micantibus, indeq; nobis ſpicilegium facimus, ne tranſeamus quidem locũ hunc ſine illorum aduocatione: eſt enim apud eos conſideratione digniſſimum, an dæmones ſeu corporei ſint, ſiue etiã incorporei, ſubſtãtialiter (ut interim ſic nobis permittamus loqui) humanis ſeſe inſerant corporibus, animisq; illabantur: an uerius, non ingredi, aſtruendum ſit: etiam ſi malitiæ ſuæ ibi effectum exerceant, deo permittente, opprimendo atq; uexando eas, ac ſubinde in peccatum præcipitando. Et ueritas quidem euangelica comprobat quandoq; dæmonia quibuſdam inſinuata, atq; inde per CHRISTVM excuſſa. An uero per ſubſtantiam dicantur ingreſſa, an propter mali effectum, non adeo perſpicuum eſt. Gennadij quidem ſententia eſt in Definitionibus eccleſiaſticorũ dogmatum, Dæmonas per operationem non credendum ſubſtantialiter illabi animæ. Cæterum applicatione, ac oppreſſione uniri. Illabi autem menti, deo tantum eſſe poſſibile. Sed & Beda illud exponens ex Actibus apoſtolorum, Cur tentauit Satanas cor tuum? ſic ferè ſcri-

bit

bit: Notandum, inquit, mentem hominis per ſubſtantiam nihil implere poſſe, preter creatricem trinitatem. Implet uero Satanas cor alicuius, nō quidem illud ingreſſus, ſed callida & fraudulenta deceptione in malitiæ affectum animā trahens per cogitationes uitiorumq; incentiua: quibus ille per diem, perq; noctem ſcatet. Igitur Ananiæ cor Satanas impleſſe narratur, quia malitiæ ſuæ uirus infudit. In libro De ſpiritu & anima, ſic item ſcriptum inuenias, ſiue auctor ſit Auguſtinus, ſiue alius: Non enim naturæ participatione uel ſubſtantiæ, ut rentur nonnulli, animum implet diabolus, aut eius efficitur habitator: ſed per fraudulentam deceptionem atq; malitiam in eo creditur habitare, quem implet. Solius enim Trinitatis eſt, intrare ac naturam implere, ſiue ſubſtantiam quam creauit. Scitu dignum, & huic loco maximè accommodum, quod tradit Origenes: Per figuram omnes qui in carne ſint nati, dici equos, & habere aſcenſores ſuos: ſunt quos dominus aſcendit, & circumeunt omnem terram: proptèrea Abacuc tertio, Equitatus tuus ſalus: alios aſcendit diabolus & angeli eius, qui terniſtratores dicuntur, quoniam triplici calle ad animæ properant interitum, uerbo, cogitatione, opere. Adnotauit Euſebius, dæmonicam uirtutem dici Paredrum, cuiuſmodi fuerit in Simone mago. Dicitur & paredrus aſſeſſor. Ariſtoteles in Politia: Capiunt, inquit, paredros binos Archon & Polemarchus, quos uoluerint. ad quod reſpexiſſe M. Tullius uidetur ad Tironem libro decimoſexto: Paredrum excita, ut hortum ipſe conducat. Sunt qui regi aſſidentes, ac uelut cuſtodes, paredros interpretentur. Quod in Pericle Plutarchus ſignificat perſpicue. At in Lycurgo, quicunq; cuſtodiæ cauſa aſſideant. Quin erant Athenis quoq; συγκεχόντες πάρεδροι. Ab Procopio Perſici belli primo, Proclus celebratur imperatoris Paredrio magiſtratu inſignis, quem Romani quæſtorem nuncupant, Iureconſultum interpretantur hunc Latini. Exedrum intelligimus conſternatum, ac mente excuſſum: item auſpicium non bonum.

Afferūtur ex Auguſtino rationes aliæ, quibus poſſint dæmones futura prę noſcere. Crœſi hiſtoria. Futura noſcendi modos eſſe duos. Cordis arcana modis cognoſci duobus. Cap. XIIII

VErum quod ad dæmonum attinet uaticinia, uideo præter quæ nobis paulo antè ſunt prodita, rectè quoq; adijci illa poſſe quæ ab Auguſtino in libello De dæmonum natura ſcitè admodum & acutè appoſita ſunt, quorumq; uel in Canonicis decretis mentio fit. Nam ſumma pleriſq; dignum uidetur admiratione, Illos prædamnatos ſpiritus, omniq; circumfuſos impietate, tam appoſitè interdum futuri perſpicientiam uendicare. An ergo æternas temporum cauſas, & quodammodo cardinales in dei ſapientia cōtemplantur? Minime. Quid ergo? An uerum illud eſt, eos corporis aerei ſenſu terrenorum corporum longe ſentiendi præcedere poteſtate? Certe eiuſdem incomparabili quoq; pernicitate nō hominū modo celeritatem & ferarum, uerum etiam uolatus auium mire exſuperāt. Quibus duobus multo ante cogitata nuntiāt, quæ nos pro ſenſus terreni tarditate mirari nō deſinamus. Vnde eſt redditum Crœſo reſponſum de teſtudinis carne, quam cum agnina is in æneo uaſe periclitandi gratia percoqui iuſſerat. Quo argumento in ſermone de deo Maximus Tyrius illum deformat, ut regum ſtultiſſimum, & coquorum infeliciſſimum. Accedit & diuturnioris uitæ beneficio comparata inſignis rerum experientia, cuius nos momentanea uita, ut quæ bulla propemodum ſit, compotes eſſe nequimus. Aduertendum item, dæmones nonnunquam quæ facturi ſunt ipſi, nuntiare. Nam ſæpe poteſtatem accipiunt, incognito nobis modo, graſſandi in homines & bruta peſtilentiæ ui, aut aliud quiduis id genus perpetrandi. Sæpe quin etiam cōtingit illud, ut exactius peritiusq; naturali ſignorum obſeruata ratione, quam ipſi nequimus aſſequi, præcinant mox paulò uentura. Quid, quod cōceptus animorum, promentibus ſe inde quibuſdam in corpus notis, ualent aſtute deprehendere? Quanquā in Retractationum libro idem Auguſtinus, audaciori aſſertione rem occultiſſimam eſſe prolatam, ingenuè queritur. Nam prænoſcere iſta dæmones, ferè compertum eſt. Sed an ædantur in corpore ſigna, illis ſenſibilia, nos uerò latentia: an alia quauis ſpiritali diligentia iſta diſpiciant, aut difficillimè, aut nulla prorſum ratione diſcuti humano ingenio poteſt. Quo autem iſta colligatur certius, ſciendum modis duobus futura pręnoſci. Alter ex cauſa eſt, qua ſolem cras oriturum neceſſariò prænoſcimus,

Cauſæ uero quæ ſunt ut in pluribus, per coniecturam præmonſtrant, quo modo ægri ſalutem præſagit medicus. Quæ uero ut in paucioribus, ignorantur omnino, cuius ſunt modi caſu euenientia & fortuito. Angelis autem ratio hæc futura præcinendi adeſt prorſum. At quum in ſeipſis præcognoſci uentura pronunciamus, iam alter hic modus uni tantum deo congruit: qui in æternitate ſpeculatur uniuerſa, qui omnibus adeſt temporibus, quia ſimplex eſt, eaq; amplexatur. Proinde per omnia, ceu præſentia, unus fertur dei intuitus. Quod ad cordis attinet arcana, aduertendum duobus ea perſpici modis, aut ab effectu, ſignis in corpore comparentibus, aut prout cogitationes in intellectu ſunt, & in uoluntate affectiones. Qui poſterior modus dei tantum eſt, quoniam rationalis creaturæ uoluntas uni ſubiacet deo. Propterea apoſtolus Paulus ad Corinthios: Quæ ſunt (inquit) hominis, nemo nouit, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Quod autem dei proprium eſt, angelis haud congruit. Vnde propheticum illud Hieremiæ: Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? ego dominus ſcrutans: & quæ ſequuntur.

Origenis opinio de corpuſculis æthereis atq; aereis. Item de reſtituendis dæmonibus. Origenis excellentia. Cap. XV

Caeterum tranſituri mox ad mundi minoris modum, appingamus & Origenis placita breuiſſime de dæmonibus: Rationalis, inquit, creatura incorporea & inuiſibilis, ſi negligentior fuerit, ad inferiora labitur, & pro locorũ qualitate, ad quæ defluxerit, corpora ſibi aſſumit, uerbi gratia, æetherea primum, deinde aerea: quumq; ad terræ uiciniã peruenerit, craſſioribus circumdatur corporibus, nouiſſime uero hominem induit. Ipſi quoq; dæmones, qui proprio arbitrio cum principe ſuo diabolo ab dei miniſterio receſſerunt, ſi paulu lum reſipiſcere cœperint, humana carne circumdari incipient: ut hac deinceps pœnitentia poſt reſurrectionem eodem circulo, quo in carnem uenerant, ad dei uiſionem poſtliminio redeant, liberati etiam num æthereis aereisq; corporibus. Tuncq; genua deo curuentur omnia cæleſtiũ, terreſtrium & infernorum, & ſit deus omnia in omnibus. Sed & illud ex Origene eſt tertio περὶ ἀρχῶν, Huius mundi peccatores homines in alio mundo poſſe diabolum & dęmones fieri: & rurſum, nunc dæmones in alio mundo poſſe uel angelos uel homines procreari. Additur & id impium præcipue libro quarto: Pro dæmonum ſalute Chriſtum etiam in aere ac ſupernis locis eſſe paſſurum, ut conſecutione quadam fiat neceſſum, ſicut pro hominibus hominem induit, ſic & pro ſalute dæmonum deum futurum, quod ſunt hi. Omnia uero hæc citra admirationem, ac ſummam utiq; legi non queunt, quando hic eſt Origenes ex infantia magnus, martyris filius, uoluptates adeo auerſatus, ut dei zelo uel genitalia ferro demeteret, auaritiæ prorſum uictor, ſacrarum literarum ita ſtudioſus, uti perinde ac ungues, omnes noſſet, æderetq; ad eam rem tractatus mille, necnon commentarios qui inſcribuntur Tomi. Hic tamen tantus, talisq; male de filio concipit, de ſancto ſpiritu peius multo. Quod non inficiabuntur, quibus exacte librorum eius ſaliua identidem reguſtata innotuit.

Euchetarum & Gnoſticorum impia ſacra dæmonibus concipiendis. Curq; Euchetæ dicantur, ac Gnoſtici. Cap. XVI

Fuiſſe præterea quoſdam, inuenio in libris, qui cõmuni nomine dicantur Euchetæ, quorum dogma nefarium ab Manete quodam ſit in Syria propagatum. ij ſimul cum Gnoſticis cõpari præſignibus impietate, ſceleſtiſſima quædam obire ſacrificia conſueuerant, non alia magis ratione, q̃ cum dæmonijs commercij amplioris. Coibant inſimul occiduo tempore eius diei, quo CHRISTVS cruci eſt ſuffixus: aderant puellæ, cum quibus peractis facris, luminibusq; extinctis, congrediebantur, nec ſororum ibi, nec filiarũ ulla omnino ratione habita. Moris uero erat, ut locum repeterent eundem nono menſe poſt, natosq; ex nefando concubitu infantes à matribus conuellerent: eorum mox corporibus diſſectis crudeliſſime, profluentẽ inde cruorem phialis excipientes. Illis autem concrematis, cineres cruori promiſcebant, quo poſtmodum epulas condirent, & pocula. Faciebant uero iſta, opinati ſic maxime diuinum, qui nobis ineſt, characterem, quoq; in primis retro agantur dæmonia, oblini, expungiq;: atq; inde dæmonibus aditum pateſcere prorſus liberum & impauidum. Euchetis, qui & Pſalliani dicuntur, nomen tradunt inditum de orationis aſſiduitate, quod incredibiliter

credibiliter (ut inquit Auguſtinus) perpetuo faciebant, adeo ut monachos fouẽdæ uitæ gratia quippiam facere, impium ducerent, quia interpellaretur orandi facultas. Horum fuit hæreſis, poſſe humanam uirtutem ac ſcientiam, non ad dei modo ſimilitudinem peruenire, ſed perfectionem quoq; ac æqualitatem, adeo uti ſit mox ἀναμάρτητος, id eſt (ut ſic dicam) impeccabilis, quoniam ne cogitatione quidem, aut inſcitia ubi perfectionis faſtigium contigerit, queat delinquere. Gnoſticis uero conciliatũ nomen de arcana myſteriorum ſcientia, quam ſibi uendicabant: ſed à turpitudine uerius dici Borboritæ debent, hoc eſt Βορβορῖται, id eſt lutulenti.

Anacephalæoſis ſuperiorum. Hominem eſſe miraculum magnum, ac quodammodo omnia, & dei ſimulacrum æmulum. Item quid ſit homo, quo modo miraculum. Trinitatis ueſtigium animæ impreſſum. Homo cur rerũ menſura, & ſecundus deus. Anima cur dicatur ψυχή, ex Origene. Cap. XVII

Libros Antiquarum lectionum auſpicaturi, quo felicius rerum difficultates omnes emenſi, demum exoptatam contingeremus metam, ab ſummo rerum opifice, ſicuti decuit & cõmonuit Plato, initia duximus, mox ueluti quibuſdam ſcientiæ gradibus in mundum declinauimus, inenarrabilis illius agentis templum auguſtiſſimum, ut celeberrimi auctores dixere. Inde dæmonum rationem excuſſimus, quantum noſtra paruitas tulit, Platonicos parte plurima ſecuti: ſed ab noſtris quoque, hoc eſt Chriſtianis, flores modo rerum præcerpentes: ut quadam apum imitatione, ex diuerſiſſimis (ut ſic dicam) ſuccis non incomparabilis quidem conſurgeret ſapor, ſed qui faſtidientem modo ſtomachum reficere ac prouocare appetentiam poſſet. Nunc peraccommodum ſane uiſum eſt, quæpiam de homine non exculcata quidem, & triuialium quoq; ludis recantata ſæpius, uerum ex ſecretioribus monumentis ueterum ingeniorum, quæ nobis ſuis acuminibus ac uigilijs lucem peperere, uellicatim quodam modo excerpta tendentibus ad procinctũ, qua poſſumus perſpicuitate proferre. Quando propoſitum non eſt, quæ nobis laborioſiſſima ſuggerunt ſtudia, intrudere in arcana quædam, ubi ſitu adobruta pereant, ſed uolentibus benigne impartiri: quoniã ea quoq; lege, non iſta modo, ſed cætera quoq; omnia optimus maximus deus contribuiſſe uidetur, ut quod munificè ex illius immenſa bonitate percepimus, munificè elargiamur, ac reddamus quodammodo mutuum. Igitur, ut præfari deſinamus, uoluenti mihi nuper Mercurij libellum, qui eſt De uoluntate dei mirabiliter cõcinnatus, occurrit grauior illa ſententia, & toto perpendenda examine, qua hominẽ miraculum magnum, animal adorandum & honorandũ diuiniore quodam ſpiritu concitus, & interiore inſtructus ſcientia nuncupauit, quod in legibus item Plato confirmat. Cæterum eundem hunc hominem idem quoq; Mercurius in naturam dei tranſire ſcribit, tanquam ipſe ſit deus. Quin in libro De ſapientia & poteſtate dei, humanæ naturæ potentiam admiratus eximiam, audendum eſſe ait dicere, hominem quidem terrenum, deum eſſe mortalem, deum uero cæleſtem eſſe immortalem hominẽ. Hic profecto tam eſt eximius, ut quum ad duas res, quod Ariſtotelicum eſt, natus ſit, ad intelligendum, & agendum, tam auguſtis, tamq; felicibus pernoſcatur productus auſpicijs, ut non elementis modo uelocitate miſceatur, et acumine mentis deſcendat in maris profunda: ſed omnia plane illi colluceſcant, nec cælum uideatur altiſſimum, non quidem ſtultitia (ut ille ait) ſed uelut è proximo mentis ſagacitate id ſuæ ſubijciat contemplationi, intueatur, miretur. Vt, ni forſan uidemur modeſtiæ tranſgredi menſum, ſit homo uerus uel cælicolis præſtantior, uel ſaltem pari ſorte potiatur, ſicuti uetus theologus prodere non dubitauit. Nam quicunq; cælitum deſcendit ad terram, cæli deſerit limitem. Homo autẽ ubiq; ſimul eſſe uidetur: nec uidetur tantum, ſed eſſe affectat omnia, & eſt quodammodo ratione mirabili, ſicuti deus eſt omnia. An non in eo plantarum agnoſcimus uitam, quatenus nobis item uegetalis ineſt potentia, qua alimur & augeſcimus? Nonne & brutorum: quando ſenſuum, ueluti ſatellitum, perfruimur miniſterio? Secundum hominem uero tunc agimus potiſſimum, quando de humanis rebus rationis adminiculo fulti diſquirimus perpendimusq;. Quòd ſi naturalia rimari indagine ſolerti cœperimus, heroicam præferimus amplitudinem. Si mathematicam certitudinem ſpeculemur, dæmonicam ſubtilitatem conſectamur, quantum more ueterum interim loqui licet. Vt uero mentis altitudine cælorum clauſtra ſupergreſſi di-

uinæ maieſtatis arcana penetramus, angelicam nobis induimus claritatem. Deum uerò ipſum rerum principem atq; patrem effingimus, dum immenſæ illius bonitatis contem platione omnia operamur. Proinde ueritas euangelica, omnis creaturæ nomenclatura hominem intelligi uoluit, ubi prædicandum omni creaturæ præcipitur Euangelium. Tāta deniq;, inquit Ambroſius, eſt in hominibus dignitas, ut dicatur homo ad dextram dei ſedere, non angelus: qui & ab angelis honoratur unigenitus, imago dei. Et quid mirum? Propheticum illud omnes nouimus: Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerūt me. Id uerò quanti demum cenſendum eſt, quod theologi ueteres præcipiunt, duo eſſe principis rerum dei ſimulacra, mundum, & hominem? Dicitur & hic propterea in Canonicis decretis charagma dei, ſiue ſignum, aut ſcalptura. Vbi pecuniæ nomine ſpiritaliter ſignificari hominem prædicant: nam ſicuti in nummo charagma Cæſaris, ita in homine conuiſitur charagma dei & obſignatio. Et, ut nummus abſque Cæſaris reprobatur imagine, conſimiliter & homo, in quo non pernoſcamus lumen impreſſum dominici uultus. Quod, ut inquit Auguſtinus, totum eſt, & uerum hominis bonū, quo obſignatur, uelut nummus regis imagine. Proinde in templo nummulariorum ſubuertuntur menſæ, dum ſignificatur, in Dei templo ſpiritales tantum nummos eſſe debere: qui deum præferant, non diabolum. Quid, quod Plato rationales animos tanquam ſpecula putat quædam nitidiſſima, in quibus diuinitatis ſummæ explendeſcat diuinior imago? Quare deum in ſingulis acrius ſcrutando in animi ſpeciem ſubinde mentis aciem dirigit, oraculo monitus ueteri, quo ſignificatur debere, quiſquis deum apprehendere cupiat, ſeipſum noſſe prius. Inde Phauorinum rectè laudari animaduerto, ubi ait, Nil in terris magnum præter hominem, nil magnum in homine præter mentem & animum. Sed audi myſterium: Refulget in homine interiore præcellens Trinitatis imago: nam ſicut ex patre generatur filius, tum ex patre ac filio procedit ſanctus ſpiritus, ita ex intellectu generatur uoluntas, & ex his item duobus procedit memoria. Neq; enim citra hæc perfecta dici anima, aut concipi ualet. Porrò ſicut deus pater, deus filius, deus ſpiritus ſanctus eſt, nec tamē tres dij ſunt, ſed deus unus perſonis excellens tribus: ſic & anima intellectus, anima uoluntas, anima eſt memoria, nec proinde animæ tres in corpore uno, ſed anima prorſum una, dignitate inſignis triplici. Propterea quum dicitur: Diliges dominum deum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, ſic accipiendum, ex toto intellectu, ex tota uoluntate, ex tota memoria. Porrò nónne in plurimis ſeſe dei æmulum fateri uidetur homo? Quis neſcit ex Plinio, & alijs tum Græcis, tum Latinis, Zeuxin pictura nobilem tam artifici ingenio uuas pingendo repræſentaſſe, ut deceptæ aues ad eas, tanquā planè ueras aduolarent. Iam uerò Apelles quó nam ſileri modo poſſit? cui tātum ſuperfuit excellentis peritiæ, ut equam ſic ad uerum expreſſerit, & canem, ut prætereuntes equi adhinnirent, adlatrarent canes. Proditū memorię eſt, marmoream Venerem arte tam mira ab Praxitele elaboratam, ut ſpectantes ſubinde libidinis titillarentur incentiuis. Quis Archytam neſcit Tarentinum ultra hominis captum adeo mathematicis rationibus progreſſum, ut è ligno columbam ſic affabre compingeret, libraret, inflaret, ut uerarum inſtar in uolatum ſurrigi uideretur? Id quod Phauorini, ueterum memoriarum exſequentiſſimi, monumentis proditum, & in Noctibus Atticis repetitum, ſcio. Aegyptios ſcribit Mercurius uirtute quadam inenarrabili deorum confinxiſſe ſimulacra, ut articulatam promerent uocem, necnon (ut nil admirationi deſit) progrederentur. Iam & Archimedis ingenium ſupra quàm ullo poſſit eloquio explicari, docile, perſpicax, & (ut uno omnia complectar uerbo) diuinum, in mundi opificio deum ferè ipſum laceſſere uiſum eſt, quando tam concinne cælum conflaſſe æneum memoratur, ut inibi ſeptem uiſerentur planetæ, & ratione incomparabili etiam motus ueriſſime deprehenderentur, quando nec cæleſtis deerat uertiginis ſimulacrum. Nō igitur miraculorum omnium maximum miraculum homo eſt? Sed audi quæ non inſcite, opinor, addi his etiamnum poſſunt. Homo quidem, ut Peripatetici aſtruunt, atque item Stoici, eſt quod anima conſtat & corpore. Pythagorici ac Platonici hominem eſſe putant diuinam quandam mentem terrenis uinculis alligatam. Apud illos itaque hominis pars animus eſt, apud hos totus homo animus eſt: Sed nil obſtat, quum dicatur corpore utens. Hoc ſignificaſſe uidetur ænigma magicum, quo dicitur, Eſt res undiq; lucida, eſt

rea

res undiq; obſcura, eſt media quoq; tum lucis compos, tum caſſa. Mens ſiquidem eſt lumine plena, irrationalis anima prorſus uacua. In meditullio eſt, ac ueluti collimitio rationalis natura: quæ partem habet luminis intellectualis, parte caret. Anima immortalis, corpus morti addictum, quo quid admirabilius? Quod diuinum eſt, quod architectũ obſignatum imagine eſt, uinctum (ut ſic dicam) catenis ab terreno, craſſo, obeſoq;, & re uera nugali pertrahitur corpore. Sed adeſt admiratio altera, quonam pacto in carcerem tenebricoſum intruſus animus afficitur ad diuina? Aut curnam Plato hominem nõ contentus miraculum appellaſſe, adiecit diuinum miraculum? An quia ex intimo prouidentiæ ſinu id ita profluxit? docuit certe Timæus, ab opifice mundi deo rationalis animæ ſubſtantiam emanaſſe. Hominem deniq; ne quid præteream ſciens, pronunciat Pythagoras, eſſe rerum menſuram. Id ænigmaticè prolatum ſic fermè intelligendum: ſenſu eũ utiq; ſenſibilia metiri, intellectu intelligibilia: quæ ultra intelligibilia ſunt, exceſſu attingi. Nam dum cognitiuam animam eſſe cognobilium ſcit finem, ex ſenſili potentia ſic ſe habere ſenſibilia ſcit: ut ſentiri ualeant. Idem & de intelligibilibus, ut intelligi poſſint. Excedentia autem ita, ut excedant. Quo fit, ut in ſe comperiat homo uelut dimetiente ratione, creata omnia. Hominem Mercurius etiam ſecundum eſſe deum uaticinatur, quãdo ſicut deus entium creator realium eſt, ac naturalium formarum, ſic & homo rationalium entium, ac artificialium formarum, quæ ſunt humani intellectus ſimilitudines, uelut creata diuini cenſentur intellectus imagines. Non prætereundæ parte hac Origenis præſtigiæ auſi prodere, quod & ante paulo attigimus, Animas fuiſſe in cælo angelos, ex peccati autem labe ad inferna deuolutas, & uelut in ſepulchra proturbatas. Siquidẽ corporibus coercitas ueterum delictorum ſupplicia luere. Nanq; corpus haud cenſendum CHRISTI templum, ſed planè damnatorum carcerem. Quo argumento animas Græcè ψυχάς nuncupari, ἐκ τοῦ ψύχεσθαι, quoniam priſtina exutæ caloris ui ad terrena ſint dilapſæ. Sicut uinculi ratione corpus eiuſdem linguę proprietate uocetur δέμας, aut etiam ſepulchri, σῶμα.

Mundos eſſe tres. Hominem dici quartum mundum, in quo ſimulacra ſint reliquorum trium. Item eſſe ueluti Proteum. Pyramis. Aether quid, & æthra. Mundos eſſe innumerabiles, ex Origene. Cap. XVIII.

VErum eſſene putamus alia, quibus præcellens hæc, ueriſſimaq; miraculi ueritas poſſit amplius latiusq; comprobari? Audi, modo ne ſit faſtidio ſtudioſe lector rationalis naturæ peculiare ſymbolum noſſe, fateberis nil à me confictum, nil conquiſitum uiolenter, omnia ad uerũ appoſitiſſime cõgeſta: quæ artificis dei inenarrabile prædicent artificium. Cuius incomparabilis bonitas tam innumeris, tamq; immenſis inſtruxerat hominem ſuum dotibus, ut parentis ueriſſimã ſe indè imaginem recognoſceret, ni ita obbruteſceret quandoq;, ut cœno prouolutus teterrimo non iumentis modo, quod nec ipſum ferẽdum eſt, ſed planè reptilibus propinquior omnino fiat, quã luminum & claritatis patri. Sed nos interim querelis dilatis, agamus quod præſtat. Sunt auctores celeberrimi, qui ab maioribus mundos tres eſſe poſteris traditos, prodant. Eſſe enim primum, & quidem ſummum, in cuius contemplatione caliget mẽs, rerum adobruta magnitudine, hebeſcant ſenſus: nec ullo modo par ſit concipiendæ excellentiæ qualiſcunq; & quantuſcunq; ſit humanus animus. Vltramundanum hunc intelligimus, eximium, auguſtiſſimũ, incomprehenſibilem: quem ſcientiſſimis angelicũ; philoſophis uerò etiam Intellectualem mos eſt appellare. Cuius commeminerit Plato etiam in Phædro, illum aſtruens non poſſe pro dignitate uerborum copia ulla, uel ingenij præſtantia efferri, decantariq;. Proximum deinde locum habere, quem cæleſtem dicamus. Infimum uerò, poſtremumq;, quem ſublunarem nuncupemus mundum: qui ſit hominis maieſtati contributus, ſed quem etiam tenebrarum uocent conceptaculum, ſicuti claritatis incomprehenſibilis illum. Nam cælum mediæ cuiuſdam naturæ ex luce contemperatur, & tenebris. Nec me fallit doctiſſimos opinari, hoſce tres mundos eſſe mundum unum, quando ab eadem profluunt origine, & in eundem corriuantur fontẽ, & debitis numeris, harmonicaq; naturæ cognatione, & graduum ſerie colligantur. Adde, quod ſinguli ferè habent, quod in omnibus ſimul deprehendas: illo tamen diſcerniculo, quòd quæ in mundo uiſuntur infimo, in ſuperioribus item pernoſcuntur, ſed am-

pliora auguſtioraq́. Siquidem noſtra hæc ab ſublimium excellentia abire longius & degenerare. Eſt apud nos elementaris ignis urens: eſt in cælo igneus ſol fouens uiuificansq́. Poſtremò ſeraphicus intellectus eſt ultramundanus ignis, amore ardens. Elementaris aqua calorem perimit adobruitq́ uitalem, alit cæleſtis. Supercæleſtis mens cherubica intelligẽtia ſupereminet. Sunt uerò qui quartum aſtruant mundum, in quo item recognoſcamus quæ in reliquis. Hic nõ eſt alius, quam homo. De quo id extritum paſſitumq́ circumfertur, eſſe utiq́ hominem mundum, ſed minorem: ſicuti cõmeminit etiam in Phyſica auſcultatione Ariſtoteles: cuius ſit corpus elementare, ſpiritus cæleſtis, uegetalis potentia, cuiuſmodi in plantis, ſenſus, perinde ac in brutis: adſit demum ratio, & mens angelica, & dei charagma inſignitius. Sed & mundus ipſe, magnus dicitur homo. Verum audi præſignem rerum excellentiã, audi quod admirari nõ deſinas. Tres eſſe mũdos, liquet. Sed eſſe in homine ſimulacra omnium, necdum fortè liquet. Atqui ſunt quidem argumento, quod nequaquam refelli aut dilui poſſit. Sic autem manifeſtò deprehendas, ſi hominem triſariam diſtribuas: ut ſit caput portio prima, quæ & ſumma: mox ſecunda, quæ media, ab collo ad umbilicum ſpatietur: reliquam habeant ima corporis. Hæc examuſſim ratione exactiſſima tribus mundis analogicè reſponſant. Caput rationis mentisq́ ſedes eſt. In pectore cor, motus, caloris, uitæ continet principia. Genitalis portio, ſeminarium productionis eſt. Mũdus itidem angelicus, ſiue intellectualem mauis nuncupare, intelligentiam habet, ut ſcopum. In mundo mediano, uita, calor, motus fontem habent: ubi cordis uice fungitur ſol, immoq́ cæli cor ſæpe appellatur. Noſter uerò mundus (ut palam eſt) tum generationis, tum etiam corruptionis cõceptaculum. Iam arbitror, liquidò patet, eam eſſe hominis præſtantiam, immo uerò naturæ maieſtatem, ut meritò dici miraculum ualeat. Quod Barbarus quidam uerum nõ barbarè pronuntiaſſe, ſed ſcienter fertur: qui quum interrogaretur, Quid in hac quaſi mundana ſcena maximè putaret admirabile? Hominem, reſpondit, omnem planè admirationis captum excedere: ut qui non animalium modo princeps, & rationis ac mentis ſplendore diuino ſit, ueluti naturæ totius interpres: ſed tanquam Proteus aut chamæleon deſultoria quadam poteſtate ſeſe in quiduis ſubinde transformet. Cæterum illa omnium exactiſſima demutatio, qua mente ac intelligentia uiuens in animæ florem reuocatus tranſit in deum, quæ ſolida demum ac uera eſt humanæ excellentiæ admiratio. Inter placita Origenis eſt ex ſecundo περὶ ἀρχῶν, innumerabiles eſſe mundos: nec, ut eſt ab Epicuro proditum, uno tempore plurimos, & ſui ſimiles: ſed poſt mundi unius finem, alterius eſſe principium: nam & ante hunc mundum fuiſſe item alium. Scitu uerò nõ indignum, Pyramidem dici lucem igneam incorporei ac immaterialis mundi, qui uocetur Græcis αἰὼν, à noſtris æternitas, & æther: quando æthra quoq́ æternitatis indicet fulgorem, ubi non corpus uiſitur, non locus habetur, non uacuum, non tempus, ſed entia optimam uitam ducentia: ut ſcribit Peripateticorum Coryphæus. Aetherem hoc ſenſu accipit Pythagoras, quum ait: Si relicto corpore in ætherem liberum perueneris, eris immortalis deus. Liberum dicit, ut qui ſit à materiæ potentia ſegregatus, caleſcat autem dei ardore, ac inſenſibili motu inferiora calefaciat: unde ſit æther nuncupatus, ἐκ τοῦ ἀεὶ θέειν, ἤγουν θερμαίνειν.

An ex terra fortuito generari homo queat. Mira de animalium quorũdam ſpontali generatione. Venenatorum, & morſu oblędentium origo. An eſſe poſſit uniuerſale diluuium, ex Auerroe. Cap. XI

SEd in hac rerum auguſtiore excellentia mirari ſuccurrit, quorundã parte hac parum perſpicacem, parumq́ excuſſam prudentiam, immo uerius oſcitantẽ planè, ac dormitantem ſapientiam: qui eximiam, ultraq́ quàm pro dignitate poſſit quis expendere, hominis amplitudinem nil prorſum ſuſpicientes, nec artificis ſtatera ſed trutina examinantes populari, eius productionem, & initialem originem incertis fortunæ flatibus mandare, nil ſunt ueriti. Phœnicum ſiquidem & Aegyptiorum theologia caſu homines, ac reliqua animantium genera prorepſiſſe è terra aſſeuerabat, nullum inter rationalem animam & irrationalem ſubſtantiam interſtitium opinata. Scribit enim Porphyrius, uiſibilis ſolis agente ui, animantes cunctas ex terræ profuſas uiſceribus, inter Aegyptiorum placita cenſeri. Quod ipſum nec Euripidi Anaxa-

gora

goræ conſectatori diſplicuiſſe uidetur, aſſeruit & Archelaus cognomento Phyſicus. Verum inter alios mirari me plurimum ingenuè fateor, ſingulari ſcientia uirum & ingenio exactiſſimo, ac ſubacto in primis, ideſt uſu, auditione, lectione ac literis perpolito cultoq; Auicennam, qui opere eo quod De diluuijs eſt, aſtruere eſt auſus: Poſt immenſas terrarum inundationes, humano ſemine nullo, tabidis tantum cadaueribus ſeminij ubertatē præſtante cœleſtium corporum affluentia, hominem & ſolere & poſſe reparari. Proinde colligit, nō uideri ad generationis neceſſitatem uuluam requiri, aut locos, niſi ut melius formetur infans. Alias perrarò admodum regionem inueniri generationi accommodā ob repentinas elementorum mutationes: Aſſertioni uerò ſuæ argumētum inde profert, nō modo alicubi è terra mures progigni, qui mox per coitum mirè excreſcant: uerum ſerpentes quoq; ex mulierum præcipuè capillis concipi, quod productiores ſint, humectioresq; natura. Quin De animalibus item libro quintodecimo, ſibi amicum aſtruit fuiſſe, qui ſcorpionum generationem mirabili procurarit modo, à quibus mox alij plures propagati. Porrò, inquit, uideri quandoq; animalia produci capitibus longe à ſuo genere diuerſis, cuiuſmodi eſſet homo elephantino capite, aut aſinus canino. Id uerò fieri nō poſſe, niſi cæleſtis cooperetur uirtus. Vnde coniectatio manifeſta, ineſſe illi formandi potentiam. Obſeruatum rurſus, ſtellarum quaſdam hominis generationem prępediſſe, quanquam cæteris ad generandum mire concurrentibus. Eſſe uero ſtellas haſce in arietis ſigno, quarum uirtute, monſtrifica ſuccreſcat ſoboles: diuerſa uerò ab ijs effici, quæ generationi ſint deſtinatæ, quod lapides probent natura producti ad membri uirilis muliebriſúe imaginem. Vt uerò poetica item non omittamus, arbitratur in Theriacis Nicander, Venenata & morſu oblædentia ex Titanum ſanguine, hoc eſt Typhoei, eſſe cōcepta. Quin Heſiodum habere ſe auctorem fatetur. Sed apud illum hoc nuſquam compereris. Verum id genus animalia ex Typhonis cruore propagata, ſcribit Acuſilaus. Apollonius uero Rhodius in Alexandriæ conſtitutione, ex Gorgonis guttis ſanguine ſtillantibus. Sed ad rem. Huius deniq; ſententiæ, quæ Auicennā pręfert auctorem, Auerrois item commeminit octauo Phyſicæ auſcultationis, ubi ait: Hominem ex terra generari, poſſibile arbitratur Auicenna. Cæterum aſtructio hæc infauſta, & ueritatis neſcia, cenſeri debet, niſi Moſaico intellecta ſenſu: auctor enim Auerrois eſt, ſufficere quidem ſtellas animalium generationi nō perinde diſſimilium, quo in genere mures ſint, ueſpertiliones, talpæ. Ad perfectiorum uerò productionem, ut hominis & leonis, imparem eſſe cæleſtium corporum uim. Et de homine quidem cōſtare creditur, quoniam eius anima nō educitur de potentia materiæ, ſed contribuitur ab datore primo, uel ex philoſophicis ſcholis: proptereaq; ad eius productionem præexiſtere hominem, neceſſe eſt. Sed & in cæteris item perfectis aſtrui ferè hoc ipſum poteſt. Eorum quippe generatio nō par ui eſt operis, ſicuti auctor Ariſtoteles eſt: ad eamq; plura concurrant, oportet. Aſſerit quoque tertio De anima Auerrois idem, diluuium ita nunquam inundaſſe terras pernicioſe, quin aliqua euaſerint animalia: nam quum ſtellarum diuerſa ſit poteſtas, ſi quarundam ui alicubi ſcaturiat inundatio, alias diuerſæ, ac interim contrariæ uirtutis aliud poſſe alibi efficere. Sed non inutile forſan uideatur Auerroica protuliſſe argumenta, quibus ſubuertitur Auicenna: Si fieri poſſet, inquit, hominem è terra generari, ut concipiuntur uermes, tunc aut foret id neceſſarium, aut maiori ex parte, aut minori. Quòd ſi neceſſarium, tunc ab homine non omnino generaretur homo. At ſi maiori ex parte, tunc ab homine generaretur homo minori ex parte. Si & caſu hoc contingeret, minori utiq; eſſet ex parte, ideſt caſu: eademq; inueniretur ſpecies, natura & caſu. Quum tamen quod caſu fit, ei ſemper opponatur quod naturæ prouenit ui. Si uerò ſic detur. perierit comparatio cauſarū, & reſpectus ad ea quæ ex cauſa profluunt, & inde neceſſarij tolletur natura. Et mox idem Auerrois: Nulla, inquit, ſpecies inuenitur caſu: at quæ huiuſmodi comperiuntur, monſtroſa intelligi utiq; debent, non naturalia. Et hoc totum per ſe manifeſtum fit. Illud omnino mirum, quibuſdam ex philoſophis traditum, quia reſpuat natura infinitum, uideri forſan non impoſſibile admodum, aliquem unum aſſignare hominem nullo æditum humano ſeminio: quod duodecimo Metaphyſices Ariſtoteles innuit, eumq; τέλεον uocat, ideſt perfectum.

Homo

Homo duobus modis ab Hebræis dicitur, Enos, & Adam: ſed Adam, idem eſt ſimpliciter quod homo. Vnde ſit coniectatio, hominem recte ab humo dici. Animantium interſtitia compoſitionis ratione. Cap. xx

QVoniam uerò de homine nobis indago eſt propoſita, nõ inepte opinor, hic illud inſeruerimus, Eum in Hebraica ueritate duplici inſignitum uideri nomenclatura: aut enim dicitur Enos, aut Adam. Sed Enos Latino interpretamento nõ ferè ſignat aliud, quàm hominem uerum: & hunc nõ alium intelligunt, niſi qui deum uerum ſcienter cognoſcat & pie colat. Reliquos ab pecoribus nil admodum diuerſos opinantur, quoniam uelut beſtiæ ad terram proni, uentri obediãt & Veneri: quorum alios lupos, alios canes, alios porcos, uaria quadam uitiorum ſimilitudine appellant. Adam uerò eſt humani generis appellatio communis, quo nomine terra natus ſignificatur. Eademq́ uoce utrunq́ includi, marem, fœminamq́, probat Geneſeos quinto ſcriptura: Maſculum & fœminam creauit eos, & benedixit illis, & uocauit nomẽ eorum Adam. Quo in loco teſtantur interpretes, & eſt cõtra Iouinianum ab Hieronymo cõfirmatum, ſed & in libro Hebraicarum traditionum in Geneſim, dictionem Hebraicam id ſonare quod apud nos homo. Nam & Caius ait, hominis appellatione, tam maſculum quàm fœminam contineri. Quamobrem Lactantium arbitror ad credidiſſe, uideri appellatum hominem, quòd ſit factus ex humo. Sed etymon id Fabio nõ admodum arriſit, Quaſi uerò nõ omnibus, inquit, animalibus eadem ſit origo: aut illi primi mortales antè nomen impoſuerint terræ, quàm ſibi. Cæterum quàm procedat Quintiliani ratio, perſpicuum arbitror ex ijs quæ propoſuimus. Hinc quum in ſanctis literis dicitur filius hominis CHRISTVS, Adæ filium intelligunt eruditiores. Quum uerò ex animalibus dicantur quædam ἀγελαῖα, ideſt gregalia: quædam μοναδικά, id eſt ſolitaria: nõnulla σποραδικά, quæ inciuilia dixeris, & ſparſim habitantia: hominis naturam ἐπαμφοτερίζειν apertum eſt, quod ancipitem ſignat ſocietatis & ſolitudinis. Puta‹u›it fortè Fabius, ex ſociali coitione nuncupari hominem, ex Græcis rationem aucupatus, apud quos ὁμοῦ inſimul ſignare manifeſtum eſt. Verum Hexaemeri ſexto Ambroſius, ab humanitate inflecti nomen eſt opinatus, ſicuti ab intuendi uiuacitate ἄνθρωπον à Græcis nuncupari. Vbi uerò in literis ſanctis legitur: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc uocabitur mulier, quoniam ex uiro ſumpta eſt, Non uidetur, inquit Hieronymus in libro Hebraicarum quæſtionum in Geneſim, in Græco uel Latino aptè reſpondere. Id uerò Hebraicè ſeruatur ratione etymologica integrum, nam uir appellatur is, & mulier iſſa. Propterea Græcè Symmachus: αὕτη κληθήσεται ἀνδρίς, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐλήφθη αὕτη. quod Latinè haud exprimas aliter, quàm Vocabitur hæc uirago, quia ſumpta ex uiro eſt. Illud uerò huic potiſſimum loco impingam, ab inſtituto nil prorſus diſſentaneum, Ex animantibus quæ plus habeant aeris, ea eſſe prætenera: quæ uerò aquæ, lenta humoris ui: quæ terroſa, duritiem præferre. At quæ ignis exuberent copia, uideri utique fragiliora. Ex ijs porrò liquere poteſt, unde ſit, quòd ſi recipiat aquam & harenam calx, confirmatur ſtructura. Non diſſidet ab ijs illud quoque, uolucres in aere ſuſpenſas ideo perſeuerare, quod de leuioribus conſurgant principijs, quippe minus habent terreni atq́ humoris, item aeris multum cum caloris temperatura. Aquatiles autẽ piſcium naturæ, quod à calido cõtemperentur, ex aere terreniſq́ compoſitæ plurimum, humecti minimum habentes: proinde, quo minus è principijs habent humoris, facilius in humore perdurãt. Terreſtria uerò, quod è principijs ab aere caloreq́ temperata ſunt, minusq́ habent terreni, humoris plurimum, haud ita diu in aqua perſeuerare quiuerint. Empedocles nõ ſatis peritè animalia cenſet calidiſſima, & ſummam ignis uim habentia, eſſe aquatilis generis, quo caloris exuperantiam, quam in ſeipſis incluſam ſentiunt, euitent. At ſumma ratio eſt, inquit in libro De ſpiratione Ariſtoteles, ut quæ ex humore ac frigore conflentur, in humore locentur: quæ ex ſiccitate, in re omnino ſicca: unde fit, uti arbores non aquarum, ſed terræ, quaſi uernaculæ ſint. Porrò quæ calida in aere, ſi humor & ſiccitas, ut materia, omnibus ſubſternuntur corporibus.

Quibus item probetur homo ſimilis mundo. Apocataſtaſis quid. De ſtellis in quatuor mundi cardinibus. Hominis laus ex Cicerone. Cap. xxi

Quod uerò

QVod uerò attinet ad hominis cum mũdo aſſimulationem, id item adijci poſſe, animaduerto: nam inquit in Polyhiſtore Iulius Solinus, Quãtus manibus expanſis inter digitos longiſſimos modus eſt, tantum cõſtat eſſe ferè inter calcem uerticemq́ ſummum: ideoq́ ab phyſicis coniectatum, hominem eſſe planè mundum quendam minorem. Commeminit horum & affluentius quoque primo De animalibus magnus Albertus, aſtruens hominis membra ſitu ac poſitione cælo eſſe cõſimilia proportione ac mundo, ideoq́ eſſe perfectiſſima. nam ueluti ſuperna mundi mouet intelligentia, & regit: ita humanum caput, in quo intellectuales ſunt uirtutes & animales, ſupernam obtinet ſedem. Verum ex quo cœpimus, ne prætereãmus id quoque quod afferri ſcitiſſime poteſt: ſiquidem apocataſtaſis illa ueteribus obſeruata & prodita, imaginem hanc adiuuat eximie. Ea uerò nil eſt aliud, quàm reſtitutio ſiue redintegratio rerum, quæ certis temporum curriculis redeat ad metam. Fit autem uel per ἐκπύρωσιν, hoc eſt cõflagrationem: aut per κατακλυσμόν, id eſt inundationem. Id ipſum uerò quod in homine magno uſu uenit, nec à paruo item abeſſe, cõpertius eſt animaduerſum à peritiſſimis rerum, ubi tranſmiſſis uitæ ſpatijs, interuenit reſolutionis neceſſitas. Quãdoq́ enim intimo calore auctius graſſante, incenduntur uitalia. Quandoq́ uerò corpus nimis laxatum humorum inundationibus euaporat. Ita ſemper aut ignito ardore decoquimur, aut nimia deſudatione diſſoluimur. Nec aliter artis medicæ prudentiſſimi interpretes, ſubſtantiam humani generis naturali pronuntiant ratione compleri, niſi aut humore igneus contabeſcat calor: aut hoc amplius inualeſcente, humectatio exareſcat omnis. Sic omnifariam ad mundi imitationem artifex natura, ſiue deus potius hominem compegit: ut quicquid mundum ſeneſcentem perimit, uel inſtaurat nouum, id ipſum hominem quoq́ aut natum foueat, aut adultum perducat ad interitum. Sed animaduerte quæſo, quæ ab peritioribus ſunt uſibus noſtris prodita: eſſe uidelicet per ſingulos mundi cardines à conditore ac principe deo ſtellas ratione mira cõſtitutas: quarum prima ſit, & orientalis ἀνατολὴ nũcupata: occidua uerò δύσις, quo nomine ſignificatur occaſus: nam & [illegible] ζῶα uocat Ariſtoteles, quæ demergi in aquam ſolent. at quæ ab Aquilone refulget, Arctos: in diuerſa uerò parte, quæ medij eſt diei, μεσημβρινός. Ex quibus, demptis modò elementis primis, coaleſcere ac conſurgere parentis primi nomen, nõ ingenioſius, quàm admirabilius excellentis doctrinæ uiri deprehendere. Nec fallimur parte hac, cæleſtium peritos, cardinalia intelligere loca, ortum, occaſum, meſuranema, ſeu apogæum, id eſt cæli medium, & hypogæum, ideſt cælum imum. Hęc ſi quis omnia intentius in digitos mittenda curarit, fateatur neceſſe eſt, auguſtiſſima quadam & prorſum inenarrabili ratione in uitalem hanc lucem hominis ſpeciem eſſe productam. In quo ſi quis etiamnum tam inſcitè pertinax eſt, ut ambigendum putet; Age perpenſione nõ ſopita conſyderemus amplius, quãtum ſingularis eminentiæ præpotens illud agens huic animalium principi benigniſſimè ſit elargitum, ut rerum inuolucris exſolutis, & ſacrarijs illuſtrius reſeratis, deſinat homo imprudenter, & proinde ingratè ſummi opificis fœcundiſſimam æſtimare bonitatem, quando paterno affectu ornauit præcelſe, & fouit ampliſſime, libeat modo munerum rectè magnitudinem metiri. Ab ſummo quippe deo, ut M. Tullius inquit appoſitiſſime, ex tot animantium generibus atque naturis homo tantum factus eſt rationis particeps & cogitationis. Quid eſt autem, nõ dicam in homine, ſed in omni cælo atq́ terra diuinius ratione? quæ quum adoleuit atque perfecta eſt, nominatur ritè ſapientia. Eſt itaque, quoniam nil eſt ratione melius, eaq́ in homine eſt & in deo, prima homini cum deo ſocietas, mox & hominum inter ſe eiuſdẽ lege cõciliatio, & ciuitatis communio ſub cæleſtis diſcretionis, ac diuinæ mentis & dei præpotentis imperio. Ciuitas uerò ea non alia, quàm mundus, ſpiritibus auguſtioribus, & homini communis.

Omnis noſtra dignitas ab anima eſt, quæ uehiculum eſt ad deum, & imago mentis. Spiritus corpora præparat ad animæ ſuſceptionem. Auguſtini, Pythagoræ, Platonis, Ariſtotelis opinio de anima. De Entelechia quæpiam. An per accidens corpori inſinuetur anima. Et an fuerit ante corpus. Caput XXII

Quo uerò

QVo uerò exploratius pernoſcantur quæ dicimus, iam hinc præcerpere quæpiam, futura (ut reor) ſtudioſis non ingrata de animæ ratione, non diſerentis philoſophi modo, ſed narrantis potius, quæ uaria nec incurioſa ſuggeſſerit lectio, ingrediemur. Siquidem omnis noſtra dignitas ab anima eſt. Orbati nanque anima, ſterquilinio abiectiores eſſe uidentur. Iam uero, inquit Plotinus, propter ipſam hic mundus eſt deus. Sol quoq; deus eſt, quoniam animatus: itemq; ſimiliter omnes. Quod ſi animam ipſam admiraris in alio, admirare te ipſum. Quumq; ſit anima res tam ueneranda, tamq; diuina, confiſus iam tali quodam uehiculo ad deum te acceſſurũ, hoc ipſo ad illum aſcende. Nec tamen longius es uagaturus, ſi ſumpſeris quod eſt in hoc diuino diuinius, id eſt uicinitatem animæ ad ſupernum, poſt quod uicinum, & à quo eſt anima. Quando eſt anima imago quædam intellectus ipſius, quemadmodum uerbum in prolatione, uerbi exiſtentis in animo, ſic & anima mentis eſt uerbum, & tota eſt actus atq; uita, quam producit in alterius exiſtentiam. Sunt ex Platonicis qui aſſerant, præter uitas animantium proprias, ſubeſſe cunctis communem uim uegetalem, totam ubiq; uigentem, quæ & præparet materias proprijs animis, & tempore certo cõſeruet, & in unum uiuentia cuncta cõciliet, Hunc Pythagorici referente Sexto Pyrrhonio, eſſe dicunt ſpiritum in modum animæ rebus cunctis interfuſum. Animum eſſe finiuit Auguſtinus, ſi modo ſubdititius liber hic nõ eſt, cui De ſpiritu & anima titulum indidere, ſubſtãtiam quandam rationis participem, corpori accommodam regendo. Animus, inquit, ſapientia illuſtratus, principia reſpectat ſua, ſeq; ipſum agnoſcit: quamq; indecorum ſit, haud ignorat, ſi extra quæritet, quod in ipſo ſe continet. At ſi affectionibus cõſopiatur corporeis, & ſenſibilium illectatione formarum extra ſe feratur: quid ſit, aut fuerit, uolens obliuiſcitur, nilq; eſſe opinatur, præter quod uidetur. Quòd ſi per intelligentiam ab hiſce reuocetur, ſeſe ſurrigens ac colligens diſparatum, rationalis iam euadit. Eſt ſiquidem ratio animi aſpectus, quo per ſe ipſum uera cõcipit ac ſpeculatur. Nam dicitur ratiocinatio, rationis inquiſitio. Quo fit, ut ad uidendum, illa ſit opus: hac uerò, ad inquirendum. Anima porro credi nõ debet dei pars, ſed creatura: nec de ſubſtantia dei producta, uel de qua libet elementorum materia, uerum ex nihilo creata. Nam ſi de ſe ipſo ab deo foret effuſa, nõ utique ſceleribus inficeretur. Quòd ſi ex elementis, tunc plane eſſet corporea. Pythagoram nõnulli ſcribunt, Animæ ſubſtantiam in animas diſtribuiſſe plures, quæ diuerſis contribuuntur membris, ita quod eorum ſingula animalia ſint: ut cor animal unum, item cerebrum animal, & deinceps: ut animal unum ex pluribus uideatur animalibus compactum. Putant & Platonem credidiſſe, Animam ex diuerſis conſtare ſubſtantijs iuxta eſſentiam & ſitum. Quia uerò congruant animando, unam dixiſſe animam unumq; animal conſtituere. Id & Ariſtotelem eſſe opinatum, ubi De animalibus libro decimoſexto ait, Ineſſe infanti primum uegetatiuam animam, mox auctiorem habere & ſenſilem, per quam dicitur animal. Ad quod fere uidetur reſpexiſſe poeta diſertiſſimus Pontanus, ubi in laudibus diuinis de hominis fabrica, ſic ait:

Mox auram ætherio de fomite fundit in illum.
  Viue ait, & proprio membra labore foue.
Arcanæ mox partem animæ de mente profunda
  Libat, & erecti ſpirat in ora uiri.

Sed reuera cuiuſq; animati una eſt anima iuxta ſubſtantiam, ex poteſtatibus uerò plures. Quod uidetur ſenſiſſe Ariſtoteles primo De anima: Dicunt, inquit, diuiſibilem eſſe animam, & alio quidem intelligere, alio autem cõcupiſcere. Cæterum ſcire amplius cõuenit, apud Philoſophum hunc aliud eſſe mentem, aliud entelechiam. Quippe illã νοῦν uocat, & immortalem opinatur: hanc uero animam intelligit, & mortalem plane. Proinde ſecũdo De anima, eſſe animam ait entelechiam corporis primam naturalis, potentia uitam habentis, cuiuſmodi ſit organicum quodcunq;. Entelechiam ſunt qui Latinè perfectihabiam ſint auſi interpretari: quando, ut Themiſtius inquit ex Ariſtotelis doctrina, eo nomine nõ aliud ſignificetur, quàm perfectionis habitus: etiam ſi M. Tullius Thuſculanarum primo, Motionem indicari perennem ſit arbitratus. Quum tamẽ ἀκίνητον τὴν ψυχήν, ideſt animam immobilem, Ariſtoteles pronuntiet, omnis uerò auctorem motus. Subolet tamẽ eruditioribus interpretamentum illud de perennimptione

ſubdititium

ſubditititium eſſe, nec de ſummi auctoris officina propagatum, ſed ab ſciolis & male feriatis inſertum, quod genus multa tum Græce agnoſcimus, tum Latine. Entelechiam porrò etiam in brutis accipi uolunt, nec in ijs modo, uerum & in plantis. Dici autem entelechiam, ueluti ἐντελοῦς συνοχὴν, id eſt corporis perfecti coaptationem, comprehenſionemue. Sunt qui entelechiam intelligant duplicem: aut enim, inquiunt, anima eſt irrationalis, uel etiam phyſica, quæ à corpore diſparari prorſum nequit: aut rationalis eſt anima, quæ ſeiungi ualet à corpore. Scitu dignum quod Lucianus ſcribit in ſermone, cui titulus eſt δίκη φωνηέντων, Endelechiam prius dictam, mox in Entelechiam declinaſſe: accuſatur enim ibi τ, ubi ait, ἀκούετε φωνήεντα δικασταί, τοῦ μὲν Δ λέγοντος, ἀφείλετό μου τὴν ἐνδελέχειαν, ἐντελέχειαν ἀξιοῦν λέγεσθαι παρὰ πάντας τοὺς νόμους. Animas porrò humanas ſunt qui per accidens corporibus autument inſinuari, ac eſſe modi eiuſdem cum ſpiritalibus ſubſtantijs, corporibus quæ non iunguntur. Proinde cum angelis ſimul omnes creatas produnt. Id quod Chriſtiana reſpuit ueritas. Si enim per accidens infundatur corpori anima, eſſet utiq; homo ens accidentale, uel animam eſſe hominem, daremus. Quod ab ueritate agnoſcitur diſſentaneum. Animam uero noſtram non eſſe cum angelis naturæ eiuſdem, liquet ex intelligendi ratione diuerſa. Neq; enim percipit angelus ab ſenſu mutuando, & ad phantaſmata ſe conuertendo. Proinde corporibus indigent animæ, ut ſenſilis perficiatur poteſtas. Adde, ſi animæ eſt naturalis corporeus nexus, nimirum corporis abiunctio præter naturam eſt, nec tunc perfectionis eſt compos anima. Quamobrem ab imperfectis deum eſſe exorſum, haud fieri probabile: ab ijsq; præter naturam quæ ſunt, neq; enim manuum aut pedum exortem fecit hominem. Propterea citra corpus animam multo minus. Quòd ſi coniunctionem eſſe naturalem inficiaris, unde fiat amplius quærendum. An ex animæ ipſius uoluntate? Sed quo modo non abſurdum? Cur enim ſi corpore non indiget? Nam ſi indiget, naturale iam fit: neq; enim in neceſſarijs deeſt natura. Porrò cur poſt tantum ſpatij decurſum cōiunctionem expectant? Deinde caſu ita fieret, ut huic corpori inſinuaretur anima hæc: exigitur quippe aduentantis animæ uoluntas, & hominis generantis. Quòd ſi uiolenter adigitur, ſupplicium erit, ac euidens calamitas. Quod & Origenem magno errore opinatum, aduertimus, qui ob peccati pœnam in corpora intrudi animas, prodit. Quare ante corpus fuiſſe animam, haud ſentiendum. Auguſtini ſententia eſt, Dei nutu ad corpus animam uenire: ut ſi ex præſcripto uixerit, æterna conſequatur præmia: ſin aberrarit, dolore torqueatur perpetuo, ſeu igne æterno.

Animæ diſtributio ſecundum potentias. Mentem eſſe uice luminis, & inſtrumenti, & uiſus. Qui ſit Ianus bifrons. De mentis capite, ſiue flore. Animæ officia tria. Quid ſit animam à corpore ſegregare. Animus & anima quo diſcernantur. Plinij locus declaratur. Cap. XXIII

TRaditur ergo ab eodem philoſopho Ariſtotele, Poteſtates animæ eſſe duas, alteram quidem rationis impotem, alteram uero compotē. Prior pars in duo diſſecatur: in nutritiuam, quæ rationem audit nunquam: ſenſilem appetitum, qui obtemperet quandoq;: & hic duplex intelligitur, concupiſcibilis & iraſcibilis. Poteſtas rationalis diſtribuitur item in duo, in rationem actiuam, & ſpeculatricem. Virtutes morales in uoluntate conſtituit, & appetitu, qui rationi obtemperet. Cæterum earundem principia uirtutū in actiua ratione, uirtutes ſpeculatiuas in ratione ſpeculatrice. In ſexto Moralium Ariſtoteles item, rationem eſſe aſſerit humanæ animæ partem: duoq; agere, cognoſcere ſcilicet, & humana gubernare per prudentiam atq; artem. Naturalia uero, diuinaq; per ſapientiam contemplari, quæ intelligentia & ſcientia continetur. In libro item Encyclicarum quæſtionum, Ab natura, inquit, quæ omnium parens & auctor eſt, duo nobis inſtrumenta eſſe contributa, quorum maxime opera extrarijs uti ualeamus inſtrumentis: manum ſiquidem corpori eſſe inſertam, animo autē mentem: nam & hæc, inquit, inter ea quæ elargita nobis natura eſt, recenſeri debet, uice utiq; fungens inſtrumenti. In primo De moribus, Mentem eſſe inquit, in anima, ſicuti eſt in oculo uiſus: & Rhetoricorum tertio, Mentem inquit, ut lumen, accendit in anima deus. Vt uero Ariſtotelicum dogma exequamur plenius, Intellectiuæ potentiæ partes eſſentiales duas aſtruit philoſophus is, intellectum potentia, & intellectum actu. Sunt enim

inferiora ſuperiorum imagines: proinde à corporum compoſitione ſeparatarum item ſubſtantiarum animaduertitur compoſitio: quippe præter primum omnia pernoſcũtur compoſita. Illud autem in Metaphyſicis entelechiã eſſe ſolum, & actum pronuntiat purum. Reliqua uero quum à primo eſſentialiter diſparentur, neceſſario compoſitionem reſipiunt. Sicut autem ex materia & forma conſurgunt corpora ratione haud diſſita, intelligentiarũ coaptatio deprehenditur. Quæ eſt intellectus potentia, & actu intellectus. Neq; enim in ijs materiam agnoſcit, & formam: ſed his proportionales partes, intellectualibus accommodas ſubſtantijs. Et quando potentiam in corporea conſpicimus materia, & in forma actum: itidem ſubſtantiarum ſeparatarum eſſentiales portiones intellectum potentia, & actu intellectum conſtituit. Cæterũ ſuper re hac plura paulo ſequenti uolumine. Sed ne quem nominũ diuerſitas implicet, ſcire licet, apud Platonicos mentem intelligi duplicem: alteram inferiorem, quam rationem appellant: diuiniorem alteram, ſuperioremq;, quam intellectum nuncupant. Illa humana temperat, & moderatur: hæc diuina ſuſpicit, & contemplatur. Quæ ſanè mens ita diſtributa bifrontis Iani rationem complectitur. Auguſtini illud planè diuinum: Diſtribuitur, inquit, ratio in id quod ſuperius & quod inferius, in ſapientiam ſcilicet ac prudentiam: ceu dicas, in uirum ac mulierem: ut ſit ſuperior, uir, & regat: inferior, mulier, ac regatur. Vnde eſt illud: Melior eſt iniquitas uiri, quàm benefaciens mulier. Melior quippe eſt, qui cæleſtium deſiderio ſuſflammatus carnem neceſſaria ſubtrahendo affligat, quàm qui uoluptatibus delinitus ex aſſe illi ſatisfactum uult. Huius porrò ſpeculatricis mentis intimam uim Plato, mentis caput nuncupauit. Sed dicitur animæ item unitas, centrumq; totius animæ. Zoroaſter ille ſcientiſſimus, & ueterum theologorum fons, uocat ψυχῆς βαθος ἄμβροτον, id eſt animæ immortalem profunditatem: propterea inquit, Quoniam anima per potentiam patris fit ignis ſplendidus, dominetur in te animæ profunditas immortalis, & oculos omnes una tolle in altum, tunc neq; item materiale corpus in præcipitio relinques. Ignem uocat, ut obiter hoc à me tuleris ſtudioſe lector, luminoſam claritatem, quam impertitur animæ deus: cui per unitatem ſibi impreſſàm, quæ eſt unitatis diuinæ character, coniungitur: abs qua unitate animæ, tanquam à centro, profluunt uires aliæ. Oculos uero ubi ſurrigendos omnes ait, quæ in cognitione uerſentur, potentias intelligi uoluit. Præcipitij uero nomine mundi uocat partem infimam, magica loquendi conſuetudine. Porrò mentis caput hoc alibi idem magnus auctor florem mentis appellat, ἔστι τι νοητὸν, ὃ χρὴ σε νοεῖν νόου ἄνθει: eſt intelligibile aliquid, quod mentis flore apprehendendum eſt. Ex ijs uero quæ hic prodita nobis ſunt, tria potiſſimum animæ humanæ collige munia: unum, quo agit in corpore: aliud, per corpus: tertium, per ſeipſam: & agit quidem in corpore per eam uim, quam uegetatricem Peripatetici, Platonici uocant naturam. Per corpus agit, ſenſibus utens, tum interioribus, tum exterioribus. Per ſeipſam uero, quum animæ uis mera. incorporea incorporeis intendit: quam quidem actionem intelligentiam nuncupant. Ad quam Plato reſpiciens, Plotino interprete, de anima noſtra ait, eam tum condere caput intra cælum, tum extra cælum caput attollere. Quum uero in Phædone, & Theæteto ſeparare animam à corpore iubet, non loco præcipit ſegregare. Sed monet, ne corpori animus adnuat, neq; imaginationi conſentiat, neq; ob corporis cõmercium alienetur à mente, coneturq;, quatenus effici poteſt, ſubditam ſibi animæ ſpeciem ſecum ad ſuperiora perducere. Porrò ſicuti traditum ſcimus in libro de Platonis dogmate, ac Hippocratis, Animæ potentias Plato animas nuncupat, propria cuiuſq; ſubſtantia excogitata. Et eſt una quidem animantium deſtinata nutricationi, plantis etiamnum promiſcua: cui uelut fons, iecur eſt attributum, unde tanquam fiſtulæ in corpus totum propagentur uenæ. Facultatem hanc nunc epithymeticen nuncupant, phyſicam quandoq;, nonnunquam & threpticen. Aliam uero animam in corde conſtituit, quod & ipſum eſt caloris innati cõceptaculum, ex quo ſeſe promant arteriæ. Huius item euariat nomenclatura, dicitur nanq; ζωτικὴ facultas, & θυμοειδής. At quæ λογιστικὴ appellatur anima, capitis ſibi arcem uendicat, actionum ex propoſito, ac ſenſuum dux, cui ſubſeruiant nerui, uelut ſenſuum uehicula, & motuum, qui corpori affunduntur uniuerſim. Animum & animã, inquit Auguſtinus, pro eodem capimus: anima tamen uitæ eſt: animus autẽ, conſilij. Proinde ab philoſophis aſtruitur, ſine animo uitam perſeuerare; citra mentem, ani-

mam quocꝫ,ut in amentibus.Et Plinius ipſum hoc innuit,quum deum ſic deſcribit:Totus eſt,inquit,animi,totus animæ.

Quod ſit animæ idolum:item quę imago,& umbra.Ex quibus fiat animal. Adam & Euæ myſtica interpretatio. Cap.XXIIII.

ANima,Platonici inquiunt (nam eorum præcipuè uerbis rem collibuit explicare,quod ſæpe facimus,ut dictis auctoritas accedat maior: comparet, contendatcꝫ qui uolet) ſubſtantia eſt,& uita. Actus hic eius inſeparabilis,ſubſtantiale quiddam eſt,ac uiuificum: qualitas hinc tributa corpori accidens eſt, & quaſi uitale.Actum illum appellamus animæ idolum, in quo ſenſus eſt uegetaliſcꝫ natura.Qualitatem uerò illam animæ dicimus imaginem & umbram, ex qua & corpore fiat compoſitum,in quo uoluptates doloreſcꝫ ſint corporales:quarum perturbationum ſenſus ad idolum animamcꝫ perueniant, perturbationes nequaquam. In ijs uerò aduertendum eximie,quo ſenſu Plotinus, Origenes & Ammonius Moſaica myſteria ſint interpretati.Siquidem hominem ipſum, ideſt animam intelligunt,quaſi Adam. Humanum uerò animal inde tractum,atcꝫ degenerans, quaſi Euam:tractum,inquam,ex anima dormiente:hæc enim tunc animal ex ſe propagat, quando ex priſtina apud deum uigilia ad naturalia labens,diuinorum oblita iam dormit & ſomniat. Itacꝫ tum uitam corpoream generat,quaſi Euam.Animaduerte hanc primò peccantem,illum deinde conſentiẽtem. Sed intellectum illi quaſi angelum præſidentem, & mox increpantẽ, & angelo deum. Denicꝫ duo in carne una,ideſt duas quaſi in eodem corpore animas.Sed & magnus noſtræ religionis auctor Auguſtinus ſuper Pſalmum quadrageſimum octauum:Singulis, inquit,noſtrum ineſt mulier hæc:quippe caro noſtra, Eua eſt,quæ ſeducit uirum,ideſt rationem,per quam carnem labitur homo, quem lapſum calcanei nomine prophetica indicat ſententia.

Vegetatricis animæ munus triplex. Altricis facultatis organa duo:item munia quatuor.Epeleuſtice motio quid. Cap.XXV

SEd age poſtea quàm in animæ officia uolentes procurrimus, adijciantur ijs ex Peripatetica ſchola:quæ tum ſint uſui legiſſe, tum uerò noſtrã hanc ſciendorum congeriem inſtruant, & exuberantius congerminare quodammodo faciant.Sciendum eſt, inquit Thomas in ſecundum Ariſtotelis De anima librum,& ex philoſophi eiuſdem ſentẽtia Themiſtius ferè, inter uegetatricis animę operationes tres ordinem haberi quẽdam.Nam munus primum nutricatio eſt,qua ſeruatur aliquid,ut eſt,ſequens eſt perfectius,diciturcꝫ augumẽtatio.Ea proficiũt enutrita in perfectionem ampliorem,tum quãtitate,tum uirtute. Tertium uerò perfectiſſimũ eſt, ac finale. Hæc generatio eſt,qua aliquid iam quaſi in ſeipſo perfectum exiſtẽs alteri præſtat, ut ſit.Tunc enim unumquodcꝫ maximè perfectum eſt,ut quarto Metaphyſicæ comprobatur,quum producere quippiam eiuſmodi poteſt, quale ipſum eſt.Proinde quia à fine nuncupari omnia,conſentaneum eſt, & itidem definirį, finis uerò operum uegetatricis poteſtatis eſt,alterum generare quale ipſum, conſequitur, eſſe illam primæ animæ congruam definitionem:Vegetatrix eſt,quæ alterum eiuſmodi queat generare. Sciendum quocꝫ illud, quod Ariſtotelicum item eſt ex ſecundo De anima, eſſe organum duplex, quo altrix facultas perficitur,ſeparatum,& coniunctum. Et alimentum quidem ſeparatum intelligitur organum & inanimum:coniunctum uerò, calor intimus, quo ipſum id unde alimur,excoqui poſſit.Ex quo colligitur,Animatum omne quod connutritur,calorem neceſſariò requirere,qui ſit concoctionis exordium.Cæterum altrix hæc facultas quadrifariam munus implet proprium:attrahit enim, aduocatcꝫ primò cibum: mox aduocatum perficit,digeritcꝫ:inde ſecernit, quod nutricationi ſit accommodum,retinetcꝫ: poſtremò retrimenticia,feculentacꝫ excernit, aut ſeceſſu,aut urina, aut ſudore, aut alio quouis modo. Poteſtates uerò hæ in Græcis auctoribus Græcè ita nominantur,ἑλκτικὴ, ἀλλοιωτικὴ, καθεκτικὴ, ἐκκριτικὴ uel ἀποκριτικὴ; at dicta eiſdem Græcis ἐπελευστικὴ, nil ad propoſitum ſpectat negocium.Eſt enim Plutarcho tradente, motio in præcipua facultate animæ,qua propoſitis duobus eodem ſe modo habentibus, eiuſdemcꝫ poteſtatis, neceſſitate iniuncta alterutrum eligendi, quamuis euidens cauſa nulla ſeſe promat, alterũ tamen adnuente malumus animo. Dicitur uerò epeleuſtice,quaſi aduentitia, uel ſuper-

ueniens, quod non uernacula rei ratione fiat electio, ſed extrinſeca noſtri animi procli-natione. Dicerem plura, ſed alieno loco ſatis multa: ne fiat planè quod ille ait, ἀκρόασις ἐπιδεικτική, hoc eſt ſeſe oſtentans auſcultatio.

De animali uirtute, item naturali & uitali, ex Auicēna. De ſyntereſi, & con ſcientia. Virtus in ijs quid. Cap. XXVI

Caeterum quia medicorum ſcholæ ſuas habēt in hac re diſtinctiones, ſua item uocabula, non erit moleſtum diuertiſſe paululum in Auicēnæ hortulos, multis ſæpe doctrinæ floribus peramœnos, arridēteſq;. Ergo doctrina ſexta Fen primæ primi: Omnium, inquit, operationum uirtus initium eſt: hac enim abſuncta, abſciſſaúe, nulla erit operatio. Virtutum uerò apud medicos genera tria ſunt, uitalis, animalis, naturalis. Sicuti uerò deus unus, trinus, uerus ac perfectus omnia complectitur, implet, fouet, ſuperexcedit, ambit: ita & anima tribus hiſce uiribus per totum inſinuatur corpus, non quidem locali extenſione, ſed intenſione uitali. Virtutem uerò hic dynamin intelligo, quam Latinè poteſtatem dicimus, ac uim, aut potentiam. Virtus, ad animum refertur potius: ſed nos conſuetudini indulſimus: uerum & arborum ac aquarum uirtutem Vitruuius dicit. Vnaquæq; porrò uirtus (ſicut philoſophorum pleriſq;, & medicis omnibus uideo placuiſſe, ſed Galeno in primis) membrum habet præcipuum in quo ſubſiſtat, abs quoque profluant operationes: quippe animalis in cerebro ſedem habet. Præterea naturalem eſſe aiunt uirtutem, cuius duo ſint munia: unum fouere animal nutriendo, cui rei hepar aſcribatur: alterum, generationi ſemen ſufficere, atq; informare ex ſummi patris inſtituto. Eius uerò facultatis fontem eſſe teſticulos uolunt. Virtus, quæ uitalis dicitur, ſpiritus conſeruat eſſentiam, qui ſenſus & motus uehiculum eſt: eius domicilium, cor eſt. Placet tamen, inquit Auicenna, ſummo philoſopho Ariſtoteli, Omnium iſtarum uirtutum principium in corde conſtitui: ita tamen quod operationum euidens argumentum in prædictis primum ſe principijs promat: ſicuti apud medicos ſentiendi fons ex cerebro profluit, nihilominus organum peculiare habet ſenſuum unuſquiſq;. Mox item paulò probabilior Auicennæ Ariſtotelis fit ſententia, quàm medicorum. Auicennæ interpres hæc latius aperiens: Vitalis, inquit, uirtutis operatio eſt, laxare, & comprimere cor & arterias, ac uniuerſo corpori uitam præbere, ac uitalem ſpiritum cum ſanguine arteriali. Naturalis uirtutis opus eſt, generare, nutrire, augere cum cæteris quæ his ſubſeruiunt: hoc eſt, ut inquit Auguſtinus, appetendi potentia, retinendi, expellendi ac diſtribuendi. Animalis uirtus ſenſum producit, tum interiorem, tum exteriorem, atq; item uoluntarium motum. Huic quoque uirtuti cōcupiſcibilis pars, atque iraſcibilis attribuitur ab beato Thoma, quæ portiones ſunt ſenſitiui appetitus. Concupiſcibilis admoueri ſuadet, quæ neceſſaria uidentur, aut utilia, & id uoluptatis ratione. Iraſcibilis noxia repellit, ferturq; ad ultionem præceps. Forſan uerò ſcrutetur quiſpiam, ſit ne ſyntereſis animæ potentia peculiaris, ab cæterarum ratione ſeiuncta. Sed quum rationales potentiæ ad oppoſita ſe habeant, ex Ariſtotelica hæreſi, Syntereſis autem eiuſmodi non ſit, uerum ad bona proliciat tantum, non uidetur omnino eſſe potentia. Quoniam ſi potentia foret, nō abſq; ratione utiq; foret: neq; enim in brutis comperitur. Proinde eſſe uidetur habitus potius, etiam ſi potentiam ratione prominētiorem, ſtatuerint quidam. Nōnulli uerò rationem ipſam, nō ut ratio eſt, ſed ut eſt natura. Verum ſicuti ſpeculabilium principia inſunt nobis naturæ ui neceſſariò, ita & operabilium: ac ut illa ad peculiarem animæ potentiam haud ſpectant, ſed ad habitum, qui principiorum dicitur intellectus, quod Moralium ſexto palàm fit: Sic & hæc peculiarem indicāt habitum, ſynthereſeos nomine celebratum. Ab ſyntereſi theologiæ periti conſciētiam diſpararunt, de qua idem omnino quæri poteſt. Nanq; Origenis illud notiſſimum eſt. Conſcientia ſpiritus eſt corrector, ac animæ pædagogus, abs quo reuellitur à malo, & bono aſſociatur. At in anima ſpiritus potentiam indicat, uel mentem utiq; ipſam. Vnde illud Apoſtolicum, Renouamini ſpiritu mentis ueſtræ. Vel imaginationem quoque: nam imaginaria uiſio dicitur ſpiritalis, quod ex Auguſtino eſt, Geneſeos decimotertio. Proinde uideri potentiam, colligi poteſt. Cæterum quia ſeponi conſcientia poteſt, potentia non poteſt, conſecutio eſt manifeſta. Quare loquendi proprietate aſſeruata, erit actus, non potentia. Nam conſcientiæ uocabulum, ſcientiæ ordinem præmonſtrat ad aliquid. Eſt enim conſcientia

ſcientia,cum aliquo ſcientia. Verum ad aliquid ſcientię applicatio per actum fit aliquē, proinde eſt actus conſcientia. Porró quoniam actus principium habitui contribuitur, conſcientiæ nomen habitui primo naturali,ideſt ſyntereſi aſcribitur. Quod in Ezechielem comprobat Hieronymus.

Senſuum commoditas,& neceſſitas. Quatuor eſſe quibus rerum apprehēditur cognitio. Quibus inſit ſenſus. Origo eiuſdem. Neruorum paria ſeptē. Spinalis medulla. Cur anima uires ſuas magis in parte iſta promat, quàm illa. Cap.XXVII

QVod uerò ad ſentiendi poteſtatem pertinet, equidem non uacat ſatis inenarrabilem artificis ſapiētiam admirari. Qui non contentus mentis nos ornaſſe celeritate: cuius eminentia paulominus cælitum dignitatem aſſecuti ſumus, ſenſuum quoq; claritatem munificè eſt impertitus: qui tāquam ſatellites quidam & interpretes,ac nuntij in capitis regia, & rationis conſpectu ſunt circumiecti, ut aptius multo intelligendi,ac perſentiendi ueritas mutuo nexu confoueretur. Quatuor enim ſunt,quibus rerum apprehenditur cognitio: ſenſus,imaginatio, ratio, intellectus. At ſenſus,figuram non citra corpus,ideſt ipſam concipit corpulentiam. Imaginatio, ab corpore figuram ſeiungens effingit. Ratio,figura item abiuncta,non formam ipſam, uerum uniuerſale,quod ex ſingulari figura materiaq; reundauit, altius ſpeculatur. Intellectus uerò etiam uniuerſale ſupergreſſus, ſimplicem formam momento uno formaliter diſpicit. Sunt qui cognitionum opifices quinq; ſtatuant, quod ſcribit Ammonius, νοῦν, διάνοιαν, δόξαν, φαντασίαν, αἴσθησιν, ideſt mentem,diſcurſum,opinionem,ſenſum. Verū ad ſenſus redeo,inter quos quid de oculis dicemus? quos tanquam ſpeculatores altiſſima conſcendiſſe,nō decorum modo,ſed ex uſu uitæ maximè fuit: ut longius proſpectū petentes,atq; plurima ſubiecta intuentes proprio ſungerentur munere. Porrò quum ſonus omnis naturæ ui promicet in ſublime, eundem altitudinis ſitum auribus attribui, compar maximè fuerat. Quæ ratio & in naribus obſeruata eſt ad odorem percipiendū, qui ſuapte ui ſcandit: demum ut in cibis potibusq; facilior quaſi foret indicatura,proinde ori eas fuiſſe admotas,peraccommodum cenſeri debet. Guſtus uerò non alium ſibi iure uendicare locum potuit, quàm in oris regione, qua eſculentis & poculentis ſemitam aperuit natura. Tactus dum certi habet nihil, totum facile occupauit,ac ſeſe æquabiliter per uniuerſum fundens corpus,quicquid præduri mollis'ue ſe oſtētarit,tota percipit facilitate, necnon caloris frigorisúe appulſus. Vt hiſce ueluti militaribus obſtipati præſidijs,non decore modo,ſed & tranquillitate maxima datum uitæ curriculum perficere ualeamus. Cæterum quia de ſenſibus futura nobis hiſtoria eſt, eorum primordia & fontem,ut par eſt,rimabimur primum,ſecuti Platonicorum dogmata, ſed mox & Peripateticorum principis ſententia non dilata. Ante omnia, inquiūt,mortali tantum corpori ſenſus ineſt: nam diuina prorſum eo uidentur uacua, quanquam quid ſenſerit Plotinus,non excidit: indeq; multo magis anima,quæ ſit quocunq; corpore longe præſtantior. Huius tamen efficit poteſtas,ut conſtet homo,uiuat, ſentiat: hoc eſt, animal ſit. hæc enim mortale corpus alit,uiuificat,illuminat, dum adeſt utiq;, non ineſt. Sedes eius cerebro potiſſimum aſcribitur, propterea eſſe orbiculari figura inſignitū caput, quoniam eiuſmodi ferè ſint cæleſtia omnia. Quamuis autem tam anima, quàm cerebrum omnino ſenſus ſint expertia: quia tamen abſq; eo animal eſſe nequit, ex animæ potentia fœcundiore,ſiue de effectibus in cerebri cauernas effuſum ſpiramentum eſt, quod ſenſus prouehit, dirigitq;. Cauernas eas inueni qui uentriculos uocent cerebri. Ex illis deprehenſum ab anatomicis eſt,necnon approbat Auicenna, doctrina quinta,Fen primæ primi,neruorum ſeptem produci συζυγίας, ueluti Latinè dicas coniugia aut cōiugationes, ſiue paria. Sicuti iambicæ, ac trochaicæ dicūtur Grammaticis ſyzygiæ apud Pindarum. Eſt enim ſyzygia neruorum,quum nerui bini pariter emergūt in conſtitutum corriuati locum. Quos fiſtularum uice fungi tradunt,& ipſum illud quod diximus, ſpiramentum ſenſificum ad deſtinatam ab natura metam,ueluti curricula deuehere, ut uicinis remotioribusq; paulò membris ſentiendi uis infundatur. Ex ijs ergo neruorum combinatio prima ad oculos profertur,unde illis comparatur ſpeciei cuiuſq; internotio, ac colorum diſtinctio. Secunda aures petit,quæ ſonos inde ualeant concipere. Tertia naribus inſe-

ritur, ut adſit poteſtas odorandi. Quarta in palatum deriuatur, unde ſit ſaporum diſcretio cum primore lingua. Quinta per totum effuſa corpus, illud ui ſua complexatur. Hoc expreſſit tangendi neceſſitas, ut oblæſura facile declinarentur. Quæ uerò lenitate ſua confouerent, blandius permulcẽtia, admoueri poſſent. Sextam ſentit ſtomachus ob alimenti indigẽtiam, ut uitæ neceſſaria expeteret, redundantia reiectaret. Septima ad ſpinalem delabitur medullam. Quæ in animali id planè eſſe deprehenditur, quod in nauigio carina. Eius inde internoſcitur præſtantia, quod medicæ artis periti longioris cerebri nomine cenſuerunt nuncupandam. Nec uerò me fallit, Auicẽnam aliquo modo ab ijs diuerſa prodidiſſe, ſed ipſe nihilominus auctorem certum ſecutus ſum. Scribit Aurelius Auguſtinus, ratione hac ſenſus produci potiſſimum, Quod eſt, inquit, in corpore ſubtiliſſimum, & ob hoc animæ ſimilius ac uicinius quàm cætera, ideſt lux, primum per oculos ipſos effuſum promicat ad obiectorum perceptionem uiſibilium: mox cum aere puro permixtione quadam primò, atq; iterum cum caliginoſo ac nubium craſſitudine, tertio cum humore qui iam ſit corpulentior, quartò cum terreſtri craſſamẽto ſenſus perficit quinq;. Qui quoniam prælocati in facie ſunt, ideo ſcriptum eſt, Dominum in faciem inſufflaſſe homini uitæ ſpiraculum, ut fieret in animam uiuentem. Quòd ſi quis nõ inſcius naturalium ſeſe obijciat, male à nobis iſta diſtingui, quum quælibet animæ uis ſit in qualibet corporis parte tota, ſicut anima, Reſpondeo, ita ferè adnuendo rem habere, ſed tamen dici animam ibi agere, ubi ei ſubſeruit organum, & ibi in primis unde initia ducant inſtrumenta. Hac itaq; ratione ſentiẽdi mouendiq; actus capiti aſcribitur, unde uidelicet corriuari neruos, liquet, organa ſenſus & motus. Sic iracundia, cordis ſedem ſibi uendicat, ubi ſanguis reſidet igneus. In iecore, concupiſcentia & nutritio dominari creditur, quia ibi aereus ſanguis eius eſt ueluti ſubſtratum. Ratio, etiam ſi nil habeat corpori commune, nihilominus capitis arcem inſediſſe, traditur à Platone: propterea quod imaginationis actus rationi eſt propinquus, eiuſq; ſibi portionem aſſerit. Cæterum ne qua omnino ſubſit hæſitatio, corroborantur quæ diximus, magni nominis auctoritatibus. Nam Galenus De iuuamentis nono: Caput, inquit, eſt fons ſenſus, & ex eo motus eſt uoluntarius: origo item neruorum mollium & durorum. Sed & in libro De uirtutibus, mortale hominis corpus diſtribuentibus: ſciendum, inquit, haſce de tribus profluere particulis. Et eam quidem qua ratiocinamur, reminiſcimur, ſentimus, mouemur, ab cerebro: at ex corde, qua iraſcimur caleſcimuſq;: etiamnum præditi pulſu cognoſcimur in corde ac arterijs: ex hepate uerò, qua nutrimur, augemur, cibumq; appetimus, exceptumq; digeſtione perficimus. Et mox paulò: A cerebro, inquit, corporis particulæ omnes ſenſum habent ac motum, neruis ad organa ſenſuum prodeuntibus ad ſenſibilium conceptionem: alijs uerò ea mouentibus, quæ motui deſeruiunt. Cerebrum quidem inſenſile ipſum natura eſt, at ſenſuum tamen organum. Sed & libro quarto De accidenti & morbo: Palàm, inquit, eſt cerebrum ad omnia corporis membra uirtutem emittere, quoniam neruo præciſo, membrum ad quod is producebatur, ſenſus fit expers. Auicenna principium motus & ſenſus, eſſe quidem fatetur ſpiritum qui ſit in cerebro, ut in arca uirtutis quæ defluat ad membra continuata cum medulla: ſed uirtutem putat illuc à corde conſcendere cum ſpiritu.

Ariſtotelis ſententia de ſenſuum origine. De medio duplici, quo ſenſus producitur in actum. Olfactum eſſe minus alijs neceſſarium: & quæ utilitas eius. Cap. XXVIII

ARiſtoteles Peripateticorum doctor eminentiſſimus, & naturæ rerum indagator, ſi quis alius, ſolertiſſimus, & ferè primi nominis De partibus libro ſecundo: Nec ſenſus, inquit, ullius cauſam cerebrum obtinet, quod quidẽ expers omnino ſenſus, nõ aliter quam quoduis excremẽtum eſt. Verum quũ intelligere, quamobrem ſenſus nõnulli in capite habẽtur, nequeant, quod eam partem cæteris eſſe peculiariorem animaduerterint: ideo ſenſum cum cerebro coniungendum cenſuerunt. Sed enim principium ſenſus eſſe cordis locum, definitum iam eſt, quum de ſenſu ageremus, & quam ob cauſam duo, ideſt tangendi & guſtandi ſenſus ex corde aperte dependent. Vnus ex reliquis tribus, ideſt olfaciẽdi, medium tenet. Duo, ideſt audiendi & uidẽdi, maxime in capite poſiti ſunt propter ſenſoriorũ naturam. Viſum autẽ

omnibus

omnibus quibus eſt datus, apud cerebrũ eſſe, optima ratio eſt: cerebrum enim frigidum & humidum eſt, uiſus aquæ naturam obtinet: hæc enim omnium perlucidorũ facillime conſeruari poteſt. Senſus etiam exquiſitiores per partes, quæ ſanguinem habent ſynceriorem, abſolui neceſſe eſt: ſanguinis enim calidioris agitatio ſentiendi officium intercipit, atq; refringit. Sed & Hieronymus ad Fabiolam de ueſte ſacerdotali: Senſus, inquit, in corde eſt, habitaculum cordis in pectore. Thomas item de philoſophi ſententia, in librum de ſenſu & ſenſili: Sentiendi principium, inquit, primò eſt in corde, ubi eſt caloris fons: nihil enim ſine calore ſentire poteſt, ut traditum eſt in libro De anima. Cæterum à corde uirtus ſentiendi in cerebrum ſcandit, & inde ad trium ſenſuum pergit organa, uiſus, auditus, odoratus. Tactus autem & guſtus referuntur ad cor per medium coniunctum, quod eſt caro. Nam ſenſus alij per mediũ fiunt extimum: tactus, & guſtus per intimum, quod eſſe carnem, iam aſtruximus. Confirmat porrò hæc idem auctor in expoſitione libelli De iuuentute & ſenectute. Sed curnam ita ab principe deo conſtitutum? an quia tactus guſtusq; ex ſenſibus neceſſarij amplius manifeſto deprehẽduntur? ſiquidem ciborum diuerſitatem inde pernoſcimus, quibus ad fouendam uitam maxime indigemus: & quæ corpus oblædunt forinſecus, tangendi uirtute refugimus. Ideoq; in duobus ijs medium habetur intimum, ne uitio eius unquam ab hiſce deficiamur ſenſibus. Nam reliqui ad bonitatem proficiunt. Quippe uiſus & auditus ad ſcientiam iuuant comparandam in primis, modo duplici, quo adſciſcitur doctrina: quod enim ſcimus, aut didicimus, aut inuenimus. Inter ſenſus uero omnes olfaciendi poteſtas minus longe uidetur neceſſaria. Sanitati tamen animalis conferre uidetur plurimum, quod alibi opere iſto copioſius explicabitur à me, ubi per partes ſenſuum ſeſe ingeret tractatus. In eo uero odorandi ſenſus non negligendus, quod odoribus confouetur cerebrum: id uero ita affectum ratiocinari præſtantius poteſt.

Senſus cur tantum quinque. Quatuor neceſſaria, ut ſentiamus. Animæ progreſſus nouem ad ſcientiæ plenitudinem. Cap. XXIX

SEd curnam ſenſus quinque tantum? Nempe quòd quinq; item ſunt, quibus mundus conſurgit: elementa quatuor, &ætherea ſubſtantia. Primum uero tactus terræ habet rationem: guſtus autem aquæ, quippe humectatione guſtabilium percipit qualitatem: aeris uero appulſus ex ictu, unde ſonus naſcitur aut uox, auditum perficit: olfactus ignem reſipit, nam & ex qualitate calida odores proueniunt: uidendi ratio ex æthere contemperatur, & lumine: ut in Moralibus docuit Plutarchus plerosq; ſenſiſſe. Quid opinentur alij, oſtentante ſe latius occaſione, non negligetur, & paulo ante attigimus tamen. Non dilata ratione Ariſtotelica ex libro De ſenſu & ſenſili: Conſtat, inquit, quoduis ſenſorium ſuo elemento reddendum & aptandum eſſe, ut obtutrix oculi facultas aquæ aptetur, ſenſiua ſonorum aeri, odoratus igni, facultas tangendi terræ eſt: at deguſtandi uis, tactus quædam ſpecies eſt. Verum ut ſentiamus, hoc eſt ut ſenſus producantur in actum, quatuor omnino requiri uidentur: duo quidem ex parte ſenſus, organum uidelicet, ac ſpiritus: duo uero extrinſecus, obiectus, & medium. Proinde in abſtractione forma obiecti primò eſt in medio, deinde in organo, mox in ſpiritu, poſtremo animam attingit: quamobrem in medio primum fit immutatio, inde in particulari ſenſu. Iudicium uero conſequitur in ſenſu communi. Rurſum ſicuti uiſibilis mundus quinquepartita ordinatur diſtinctione: terra, aqua, aere, æthere cum firmamento, item cælo ſupremo quod empyreum uocant: ſic animæ in ſui corporis mundo peregrinanti, quinq; ſunt ad ſapientiam progreſſus, ſenſus, imaginatio, ratio, intellectus, intelligentia: ſed ita & ad charitatẽ quatuor inſignita affectibus eſt, ut inde nouem conſurgant progreſſus, quibus ſpiritu uiuens anima ad Cherubin & Seraphin, id eſt ad ſcientiæ uſq; plenitudinem ſcandat & charitatis regnum. Concipe ſiquidem lector piiſſime, ſenſum qui animæ nuncius eſt primus, angelis quibus eſt ab nuntiandi functione aſcitum nomen, cõparari: archangelis imaginationem, odium mundi uirtutibus, odium ſui poteſtatibus, rationem principatibus, dominationibus amorẽ proximi, intellectum thronis, intelligẽtiam Cherubin, dei amorem Seraphin. Suppliciorum timor, & ex peccatis cooriens dolor, contemptum ſui conciliat, & mundi: ut cum uirtutibus peragantur miracula, & cum poteſtatibus exigantur dæmonia: proximi amorem, ac dei, promiſſorum ingenerat ſpes, & præmij gaudium.

Senſus interiores quatuor. De ſenſu communi præcipue. Inibi locus Plinij declaratur. Senſati qui intelligantur. Senſitiuũ dici nõ Latine. Cap. XXX

QVoniam uerò ſuprà duplices eſſe ſenſus ſignificauimus: interiores, exterioresq;: & iam hos qui manifeſti ſunt, breuiter expoſuimus, non inepte opinor fecerimus, ſi & alteros item occultiores exequamur. Ergo Auerrois inter eos qui Ariſtotelis interpretationes aggreſſi ſunt, longè ingenio eminẽtiſſimus, hoſce in quatuor diſtribuit ſpecies: primumq; eum cõſtituit, qui omnes quæ ab extimis quinq; ſenſibus hauſtæ fuerint, imagines colligat atq; percipiat. Quare communem nũcupat ſenſum: altera deinde uis imaginandi dicta eſt, cuius officium ſit, quum ipſa nihil perſentiat, imagines quæ à prioribus ſenſibus acceptæ ſunt, retinere, easq; tertiæ ſentiendi naturæ, quam exiſtimandi ac cogitandi uim dicunt, proferre: cuius eſſe opus arbitrantur, ut ijs acceptis imaginibus, quid, aut quale ſit id cuius illæ imagines ſunt, iudicet atque percipiat: eaq; ipſa quæ diſcreuerit, ſiue coniunxerit, ſeu conceperit iudicando, poſtremæ cerebri ipſius ſenſusq; particulæ, quam memoriam dicunt, ſeruanda commendet. Senſuum uterque, Auguſtinus inquit, bonum ſuum habet, in quo reficitur, ſenſus interior diuinitatis uegetatur contemplatione, ſenſus exterior humanitatis perpenſione aſſurgit. Propterea hominem induit deus, ut hominem totum redderet beatum, & eius integra fieret ad ipſum conuerſio. Quod uerò ad communem attinet ſenſum, ſcitu digna ſunt, quæ ab eruditis mandata memoriæ ſunt: hunc eſſe uidelicet, qui obiecta quinq; ſenſuum ſentiat, & actiones eorum, atq; uacationes. Ad quem etiam propriè ſpectet animaduerſio, quando ſcilicet animaduertimus nos uidere aliquid uel audire. Vnde fit ut ſæpe & uideamus & audiamus aliqua, nec tamẽ percipiamus nos ea ſentire, quoniam ſenſus communis imaginatioq; interea uertitur aliorſum. Oportet, inquit Plotinus, hoc eſſe quaſi centrum: ſenſus uerò ſingulos undiq; non aliter ad hoc ipſum, quàm lineas à circunferentia ad centrum uſque protendi. Atq; uim eiuſmodi cuncta comprehẽdentem, re uera unum aliquid eſſe, neq; eſſe humidum, aliàs ceſſaret memoria, neq; durum, periret nanq; docilitas. Et omnino ſi ſit corporeum, formæ ibi rerum ſe inuicem impedient atq; confundent. In hoc præterea ſenſu intimo eſt uiſus & auditus & cæteri deniq; ſenſus: ſed hic una forma ſunt, poteſtasq;. Hæc de communi ſenſu latius excerpſimus, non quidem oſtentandi cauſa, ſed lucem ut inferremus nobiliſſimo auctori, qui undecimo Naturalis hiſtoriæ, ubi de oculis agitur: Animo, inquit, uidemus, animo cernimus. Oculi ceu uaſa quædam uiſibilem eius partem accipiunt atq; tranſmittunt: ſic magna cogitatio obcæcat, abducto intus uiſu: ſic in morbo comitiali, aperti nihil cernunt, animo caligante. Senſatos animaduerto prudentes dici, ac ſenſu ualidos, quod & uulgò uſurpamus ferè. Firmicus Matheſeos tertio: Mercurius, inquit, quum luna in parte horoſcopi partiliter conſtitutus faciet, qui per regum aut principum ſeruitia quotidiana ſibi ſubſidia quærітent, ſenſatos quidem & intelligentes, & quorum dicta & rationes ab omnibus comprobentur. Porrò ſenſiuum animal rectè dicimus, ſenſitiuum autem inſcitè ac barbarè, ſiquidem unde corriuetur, haud reperias. Illud ex epiſtolis Cæcilij elegans eſt: Sed contra, inquit, ſenſum quẽdam uoluptatemq; percipio, ſi ea quæ mihi denegantur, amicis uideo ſupereſſe.

Qui præſtantioribus ſit ſenſibus præditus, habere item inferiores, ſed non ediuerſo. Senſibus abuti omnibus hominem tantum. XXXI.

ITa uerò in ratione facultatum animæ natura comparatum eſt, ſicuti obſeruate curioſeq; perpendimus, ut qui eius quod nobiliſſimum eſt, & habetur, fuerit compos, etiam quæ infima ſunt, teneat. Quibuſcunq; enim adeſt, quod λογικὸν dicitur, ideſt ratiocinandi uis: inſit & ſenſilis poteſtas, ac uegetatrix, neceſſe eſt, quam φυτικὴν uocant: cuius plantæ ſint maximè participes. Verum ediuerſo non fit, ſiquidem ſenſilia multa uiſimus, quæ tamen rationalia non dixeris. Id ipſum & in ſenſuum ſerie contingere, deprehenſum eſt, quando uiſu prædita, nec reliquorũ ſunt expertia. Quæ uerò tactum habeant & guſtum, non ſtatim etiam uidendi poteſtate cernimus inſignia, cuiuſmodi conuiſitur talpa. Spongiæ tactum quidem habere credũtur, reliquorum tamen expertes. Sed enim prius quàm ab ſenſuum ratione abiungamur: illud perpenſione nõ indignum: inter animantes cunctas hominem unum ſenſibus abuti:

quosq; optimus atq; indulgentiſſimus parens elargitus fuerat, tum ut neceſſitatibus natura duce pullulantibus paria facere poſſemus, tum ut comptiorem uitam & dignam prorſus dei numiſmate, tranſmittendi non abeſſet poteſtas, eos ingenij prauitate, & (ut planè dicam) in naturæ contemptum, ad ſcelerum fomenta uertimus. Nam bruta unam modo tactus uoluptatem ſentiunt, dum furore libidinis agitata feruntur in coitũ. In alijs ferè intra naturæ præſcriptum compeſcuntur. Nos uero diuini muneris exculcata lege, deliciarum ſeminaria ſenſus facimus, ueluti ad hoc nati, & ad unum hoc cum materno lacte feramur. Nec ſaltem ſuccurrit, quod ſcientiſſime M. Tullius pronuntiauit, Quum homini deus nil mente præſtabilius dediſſet, huic diuino muneri ac dono nihil eſſe uoluptate inimicitius, quando in uoluptatis regno nequeat uirtus conſiſtere. Adde quòd cæteris animalibus, ſicuti doctiſſime Plinius inquit, Stati ſunt per tempora anni concubitus: homini, omnibus horis dierum noctiumq;. reliquis, ſatietas in coitu: homini, propè nulla. In hominũ genere maribus diuerticula Veneris, excogitata omnia ſcelere naturæ, fœminis uero abortus. Quanto in hac parte multo nocentiores quàm feræ, ſumus? Hiſce uoluptatum delinimentis, quæ ſenſuum germina ſunt, ut carerent, quoſdam ſibi oculos eruiſſe, exploratiſſimum eſt. Alios in uaſtas ſolitudines conieciſſe ſeſe, ceu præſtabilius foret cum feris immanitate inſignibus conuiuere, quàm inter homines qui ferantur ratione præditi. Certe per quinq; ſenſus, ueluti per feneſtras, ad animam uſq; penetratur. Hæc defigunt humi (ut inquit Horatius) diuinæ particulam auræ. Nec enim capi mentis arx poteſt, niſi per hæc portarum obijcibus perfractis, & prorſum ſublatis cataractis, hoſtiles copiæ fuerint admiſſæ, agminatimq; irruerint ſcelerum incentiua, quibus cæleſtis animæ fulgor retuſus ſordeſcat collutileturq;. Si Circenſibus, inquit Hieronymus, quiſpiam delectetur, ſi athletarum certamine, ſi hiſtrionum mobilitate, ſi formis mulierum, ſplendore gemmarum, & id genus alijs, per oculorum feneſtras animæ capta libertas eſt: & impletur illud propheticum, Mors intrauit per feneſtras ueſtras. Equidem ſenſus corporum rectè quis dixerit, equos ſine freno currẽtes. Animam uero aurigæ modo currentium frena retinere obnixius. Eximia eſt animæ exultatio, ubi multorum cura non anxie implicitus, paruo acquieſcendum fueris arbitratus: mundum, potentiamq; eius omnem pedibus ſubieceris. Tolle epularum & libidinum luxuriam, nemo diuitias quæret: quarum uſus aut in uentre eſt, aut ſub uentre.

Senſum non eſſe idem cum intellectu. An Homerus animam putarit corpoream. Item an ſcierit eſſe præditam ratione. Spiritus & anima an differant. Caput XXXII

PRius uero quàm ſubtexantur reliqua operis inſtituti, non fuerit (opinor) uacantis operæ perpendiſſe, quæ ſint de hac re ueterum conſulta, qui de natura conſcribere aliquid ſint adorti. Siquidem magna pars ſtatuiſſe uidentur, ſenſum eſſe cum animo & intellectu idem: nam ita cecinit Empedocles, Conſilium ad pręſens homini, & ſapientia conſtat. Vbi, Themiſtio exponente, libro De anima tertio, ex Ariſtotelis ſententia, nihil uidetur tribuiſſe ſupra ſenſum animo: quem prout quæq; res ſenſibus accidiſſet, uarie atq; incõſtãter impelleret. Sed & Homerus quum dicat, mentem omnibus mutationes uarietatesq; ambeuntis nos corporis ſequi, uidetur naturam animi habuiſſe corpoream, eumq; quaſi idem cum ſenſu putaſſe,

Talem animum planè mortalibus eſſe, neceſſe eſt,
In lucem primo qualem deus extulit ortu.

Nam ſi ſol & luna, ſpiritus ac corporis imperium habent, non item ipſos neceſſe eſt, qui ſpiritu conſurgimus ac corpore, perinde affici, ut afficiuntur luminaria: quod uel ab Ariſtotele comprobatum ſcimus, uti à cæleſtium rerum peritis aſtruitur: uerum ſpiritus rationẽ forſan Homerus non habuit, Plutarcho enarrante. Sed non eſſe idem intellectum & ſenſum, efficaciſſimum id promptiſſimumq; monſtrarit argumentũ, quod quum animalia omnia ſint ſenſibus prædita, ſolus homo præter eos & mentem obtinet, ac intelligentiam. Porrò quis non uidet alias eſſe differentias rationalis potentiæ, alias ſenſuum? Item affectus & opera quis poſſit negare alia ſenſibus iuncta, alia intellectui, & rationi tributa? Nam uirtutes animi uidentur hæ, recta opinio, ſcientia, prudentia: quæ certe ad ſenſum pertinere non poſſunt. Item uitia animi ſunt, falſa opinio, inſcitia, imprudentia:

quæ

quæ profecto ſenſibus nemo unquam tribuerit. Quòd ſi uſquã dictum reperias, animalia nonnulla quæ ratione careant, animum tamẽ & intellectum habere, ſcito abuſionem nominis in eo factam: nullum enim præter hominem animal compos & particeps animi eſt. Cæterum nonnulla ſpectris & uiſionibus ualent, quod genus phantaſiam & imaginationem appellant. Imaginatio autem quamuis ſit præſtantior & nobilior ſenſu, longe tamen inferior animo intellectuq; eſt: utpote quæ tanquam in confinio utriuſque ſit poſita. Ita fit, ut ea uis ſenſum quidem ſequatur, ſed actionem animi antecedat. Proinde uiſa, ſenſaq; ſimul illata animo ſunt, excitant adiunguntq; ſibi cõmotionem illam quam ἰνδάλλειν dicunt. Sed enim qui uberius noſſe iſta cupit, adeat eum cenſeo, unde hæc paucula mutuati ſumus. Adnotandum uero parte hac, ſpiritum & animam eſſe in homine idem, etiam ſi aliud indicet ſpiritus, aliud anima. Nam ſubſtantiæ ratione ſpiritus inditur nomen, anima uero uiuificationis uim complectitur. Eſt utiq; eſſentia eadem, cæterum diuerſa ſit proprietas. Spiritus eſt, quia rationalis ſubſtantia: uerum ut eſt uita corporis, anima. In quem ſanè ſenſum illud uenit euangelicum, Qui perdiderit animã ſuam, ſaluam faciet eam. Dicitur tamen mens item rationalis ſpiritus, ubi ineſt ſcintilla quædam ceu animæ oculus, ad quem imaginatio pertinet, ac dei cognitio. Animæ oculus mens eſt. Mentem certe Apoſtolus ſpiritum uocauit, quum inquit, Renouamini ſpiritu mentis ueſtræ: id eſt mente. Spiritus quin etiam animæ uis intelligitur mente inferior, ubi rerum corporalium exprimuntur ſimilitudines: nec ſpiritus ipſe corpus eſt, ſed corpori ſimilis. Quæ enim ſpiritu uidentur, corporalia non ſunt, ſed corporibus ſimilia. Facies nanq; hominis & nobis forinſecus nota eſt, & in memoria noſtra imaginem habet, incorporalem utiq;, ſed corpori aſſimilem. Ille ſpiritus, inquit Auguſtinus, ad imaginem dei ac ſimilitudinem dicitur factus, cui ueritatis cognitio ineſt, & uirtutis amor. Siquidem in cognitione imago eſt, at in dilectione ſimilitudo: imago, quia rationalis: ſimilitudo, quia ſpiritalis. Sed illud amplius animaduerſione dignũ, ab Plutarcho probari, primum ab Homero animam credi immortalem: ſicuti ubi ait,

ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη, ἄϊδόσδε βεβήκει.

Euolans autem è membris anima inferos petijt. Porrò non aliud eſſe hominem, quàm ipſam animam, quod & a Platonicis exceptum eſt. Corpus item eſſe animæ carcerem, quod philoſophi ſtatuunt: proindeq; corpus uiuens ab eo ſemper dici δέμας, quia ſit animæ uinculum, quod δεσμὸν uocant: mortuum uero, ab anima ſequeſtratũ, σῶμα, quod ueluti ſepulchrum relinquitur. Nuſquam uero in poemate Homerico animam dici corpus. Quin & diſtributionem Platonicam, qua is philoſophus rationem capiti attribuit, iram cordi, concupiſcentiam iecori, ex uerſibus Homeri comprobat: nam ubi ſecum Achilles diſceptat, ulciſci ne præſtet, an iram ſedare: oſtentans ſeſe illi Minerua non aliud innuerit, quàm prudentiæ lumen. Sed nos iam animæ apicem contingamus. Quia tamen liber hic iam extumuiſſe ac ingranduiſſe uidetur ſatis, quæ ſuperſunt haud parum multa, ut lector, ceu interiuncto refectus itinere, hilarius reliqua perſequatur, in ſequens regerentur uolumen.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBRVM ANTIQVARVM lectionum tertium Præfatio ad reuerendum in CHRISTO patrem D. Ioannem Mariam Mattarellum Rhodiginum ac epiſcopum Caſenſem religioſiſſimum.

ETiam ſi uniuerſim prodeuntibus hiſce noſtris libellis artium bonarum ſtudioſos cõpellare, non ab inſtituti operis genio, quicunq; ſit is, diſſentaneũ cenſui: nihilo ſecius ſi in partibus laboris mei intima nobis iunctos beneuolentia conſalutauero, & quantum ualemus uindicias ſecundum immortalitatem pronunciauerimus, abſonum (opinor) uel quod Græci dicũt ἀπροσδιόνυσον, fecero nihil: quando in turbam coniectos ſe, queri non poterunt, & nil à me repenſum amicitiæ, uel inimicus iudex ne ſuſpicionis quidem indicium eſt habiturus ullum. Et ipſe porrò pleniore obſequio noſtris rebus fauentes uidebor

bor promeritus. Quoniam uerò ſequens libellus quod & prius eſt factum, optimi maximi dei opus admiratur inenarrabile: tu uerò Ioannes Maria reuerende antiſtes tum loco, tum moribus principi illi naturæ propior es factus, duce (quod aiunt) uirtute, comite autem, non fortuna, quæ prophanis modo utranq; paginam facit, ſed ipſa illa ſacerdotali luce, qua fulgurant uibratius ſanctorum mentes, dum labia eorum cuſtodiunt ſcientiam, & in ſupercilio montium excitatam ciuitatem ſciunt non poſſe latere: inde occurris mihi ſecundus: quē ad ſudoris noſtri partes aduocem, in quibus eminentiſſimi agentis immenſa in nos exequimur munera: nec id, quia teretes aures tuas, excuſſumq; iudicium fugiant hæc, qui multiplici ſapientia præcellis, Canonum quoq; decretis cumulatiſſimè imbutus: ſed ut inſtitutis tuis, & integritati clariſſimæ munuſcula proferremus peraccommoda, ne fieret illud ex triuio, τὸ φακῆ μύρον. Expreſſit hoc præterea nobis, ut ſanguinis coniunctionem prætercam, & communes lares, communis item patriæ ratio: quæ bene ſentientes, honeſtisq; præcipue initiatos literarum ſacris ita peruincit, quodamq; uelut ferrumine coaptat componitq;, ut non magnopere nexum cōperias arctiorem. Tuis ergo auſpicijs publicum indipiſcetur ſequens liber, cui tu ſanctis precibus progreſſus concipias fauſtos, uelim. Rimabimur autem philoſophorum ſacraria, uerum ſic, ut Latinè loquamur, ne theſauros à me quiſquilijs intelligi putes: quando, ut nunc eſt, ſapientiæ ſtudium Silenis ſimillimum dixeris, quorum imagunculæ hiſpido ferè uiſuntur ore, ac ingrato prorſum, intus contecta diuiniore forma, ſuo, ideſt incomparabili ornatu ſplendida: nobis uerò in tam læto eruditorum prouentu fuerit turpiſſimum iſta reticere. Nam Philoctetes turpè ſibi duxit, tacere cum barbaris. Et hunc Ariſtoteles imitatus, Iſocratem pati dicere.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI TERTIVS.

Intellectus agens & poſſibilis: illum dici à Platonicis mentē: hunc uerò rationem. Mens cur dicitur. Scanſilis ad deum ratio, ex Theologumenon libris. Cap. I

QVAEDAM ſunt, inquit Auguſtinus in libro De ſpiritu & anima, ſupra intellectum humanum, quædam iuxta, quædam infra: ſiquidem cognoſcit deum anima ſupra ſe, angelos iuxta ſe, at uerò ſe in ſe: quicquid cæli continetur ambitu, infra ſe. Igitur ad ea percipienda quæ ſunt ſupra ipſam, indigere uidetur omnino anima irradiatione ab ipſa luce ueritatis primæ, quæ dicitur mens uel intelligentia, quam prodit Auguſtinus idem, nulla interpoſita natura, formari ab ipſa ueritate. Proinde reſpectu ueritatis ſummæ, & eorum reſpectu intelligibilium quæ humanum excedunt intellectum, eſt intellectus agens Deus, & huiuſmodi illuminatio eſt gratiæ infuſio ad diuina contemplanda. Ad ea uerò pernoſcenda quæ prope nos ſunt, ut ſunt angelicæ eſſentiæ, indiget item anima reuelatione angelica, ſiue inſtructione: qua in re dicitur item angelus, intellectus agēs. Ad eorum uerò perceptionem quæ intra animam ſunt, ut eſt ipſa anima, & potentiæ ipſius, habitus, ſcientiæ ac uirtutes, non indiget anima lumine extimo, ſed innato: & propterea Auguſtinus ait, animā cognoſci ab ſe in ſe, quia cognoſcit ſe eſſe, ſentire, ſcire aliquid. Idem aſtruitur de perceptione eorum quæ infra nos conſtituta deprehēduntur, ad hoc enim lumē intimum ſufficere, hoc eſt intellectum agentem, uim animæ ſupremam, cuius operatio eſt (ut inquit Auicenna) illuminare, ſiue intelligētiæ lumē diffundere ſuper formas ſenſibiles in imaginatione exiſtētes: rurſumq; illuminando abſtrahere à materia, & abſtractas copulare ſeu ordinare in intellectu poſſibili. Proinde quando dicimus, intellectum poſſibilem ab agente formari, non intelligimus quod doctiſſimis placere uideo, accipere formas, ſed illo præſente, formis ſuis efficacius uti & copula-

tius. Id exemplo patere quadamtenus poteſt. Sunt qui chartæ inſcribant literas ſuccó tæpæ, ſed hæ non percipiuntur, niſi caleſiat charta. Eiuſmodi habet rerum formas, qui dicitur poſſibilis intellectus, quæ in cõſpectum ueniunt, ignis diuini pręſentia, ſicut & colores lumine ſolis. Intellectus noſter non eſt in potentia ad hoc, ut fiat intellectus atq; intelligibilia, ſed ad ultimam intelligentiæ intelligibiliumq; perfectionem. Sciendum uerò obiter, quam in anima Platonici rationem dicunt, Peripateticos uocare intellectum poſſibilem: quam uerò illi mentem dicunt, hos intellectum agentem nominare. Scribit Auicēna, quadrifariam dici poſſibilem intellectum. Nam dicitur primò, ut habens poſſibilitatem tantum, ut ſit ueluti potentia materialis ad ſimilitudinē materiæ primæ, quæ ex ſe formam habet nullã, ſed eſt omnium formarum ſubiectum. Deinde eſt intellectus diſpoſitus, qui eſt, ubi quis iam in intellectu principia continet, hoc eſt propoſitiones, quas credere contingit, quæ non aliunde, ſed per ſe notæ ſunt, ut quum proponitur eſſe totum ſua parte maius. Poſtea eſt intellectus perfectus, qui iam concluſiones tenet eorum, quæ ſequuntur ad principia, actu tamen ad eorum non cõuertitur ſpeculationem. Poſtremò dicitur in actu intellectus, quum iam actu ſpeculatur. Primus uocatur materialis intellectus, ſecundus in habitu, tertius adeptus, quartus accommodatus. Eſſe uerò intellectum agentem eiſdem fermè rationibus Auicenna probat, ac diuus Thomas in Theologiæ compendio. In potentijs, inquit Thomas, ſenſitiuis formæ rerum ſunt particulares, uerum non ſunt actu intelligibiles, ſed potentia tantum. Intellectus enim non niſi uniuerſalia intelligit. Quod uerò in potentia eſt, non reducitur in actum, niſi ab aliquo agente. Eſſe igitur aliquod oportet agens, à quo ſpecies in potentijs ſenſitiuis exiſtentes fiant intelligibiles actu. Hoc autem intellectus poſſibilis facere nequit, ideo neceſſarius eſt intellectus agens, qui ſpecies intelligibiles in potentia, faciat intelligibiles actu: ſicuti lumen facit colores potentia uiſibiles, eſſe actu uiſibiles. Sunt qui apud Theophraſtum, Iamblicho & Plutarcho auctoribus, intellectum poſſibilem eſſe nobis duplicem interpretentur: quorum alter, & idem primus ſemper in actu, dum ſemetipſum intelligit, ſequentia ſub ſe cuncta cognoſcit. Alter ſecundus tranſiens de potentia in actũ, eſt ratio. Quum dicitur tabula nuda ab pictura omni & literis uacua, intelligendum ſecundum quãdam proportionem putant: nõ enim ita dicitur, quaſi intellectus nullo modo ſpecies habeat, ſed quia intelligibilia quæ in eo collocantur, intelligibilia quidem ſunt, ſed ita, ut ſint à ſeparatis intelligibilibus illuſtranda, ut ſyncere prorſus intelligibilia ſint, propterea coloribus comparantur. Theophraſtus abſurdum putat, materialem intellectui naturam huic dare, atq; arbitrari materiæ modo nihil eſſe in actu, ſed potentia omnia. De intellectu agente ſic item reperio, eſſe intelligibile lumen ueritatis primæ nobis per naturam impreſſum, ſemper agens, ſicuti lux ſemper irradiat: proinde eſt illud in Pſalmo propheticum: Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui domine. Cæterũ parte hac commonitos legentes uelim, ſicubi pugnantia uideor prodere, mirandum haud ita eſſe, quando ex diuerſis racematio fit, & Platonicos conſectamur parte plurima, ſed & in alijs diuerſitas ad ſuos regerenda auctores eſt, ne quis agreſtis, ac indomitus certator protinus calumniam intendat. Illud quidem ex Chriſtianis promitur fontibus, dici ab Mene mentem. Eſt autem Græco ſermone luna, mene. Quam creſcere modo perſpicuum ſit, modò deficere, ac uaria commutari uiſitationis uiciſſitudine. In id tamen deniq;, quod fuit, nouitate quadam perfecta, uelut poſtliminio redire. Ratione conſimili humana mens nunc ſummis caput inſerit, nunc ad ima relabitur, quandoq; in ſeſe collecta ueris falſa reluit, & corporeis interim intendit adminiſtrandis, ſæpe æternas perpendit rationes ac ſpeculatur. Sunt qui dici mentem coniectent, quod in anima præcellat & emineat, quia ſit animæ uis præſtantior, à qua exoritur intelligentia. Certè rationale lumen ac intellectuale, quo ratiocinamur, intelligimus, ſapimus, mentem nuncupamus. Quòd ſi ſcanſili motu ſumma petens comitaris, primum ingerit ſe ſenſus, imaginatio mox, inde ratio, intellectusq; ac intelligentia. In apice uerò ſurrecta ſtat ſapientia. Siquidem ſumma eſt ſapientia Deus. Hominis ſapientia pietas eſt, qui dei cultus intelligitur. Senſum autem dicimus, animæ uim corporearum rerum corporeas excipiẽtem formas præſentes. Sicut imaginatio abſentes uerſat, ex ſenſu propagata, proq; eius uarietate, diuerſa ipſa quoq;. Ratio uis animæ dicitur, rerum naturas corporearũ, formas item, diffe-

rentias

rentias, propria perpendens accidentia, incorporea quidem omnia, nō extra corpora tamen, ni ratione ſubſiſtentia. Intellectus inuiſibilia percipit, uelut angelos, dæmones, animas. Intelligentia deo ſubijcitur immediate, potētia animæ & ipſa, ſummum uerum & incommutabile expendens ſpeculatione eminentiſſima. Quicquid percipit ſenſus, repræſentat imaginatio, cogitatio format, ingenium inueſtigat, iudicat ratio, memoria ſeruat, ſeparat intellectus, intelligentia comprehendit, ad contemplationem prouocans.

Auerrois de intellectu agente ſentētia. Quid Auerroem quandoq; in Ariſtotele interpretando fefellerit. Quam eſſe opinentur eruditiores Ariſtotelis in ea re ſententiam. Cap. II.

AVerrois eximius Ariſtotelis interpres mentem hanc humanam, ſiue Ariſtotelico more agentem collibeat intellectum nūcupare, æternam putat tam ex parte anteriore, quàm poſteriore. Eſſe quoq; mentium infimam omnium, & unicam. Nam ſicuti cæleſtes globi ſinguli ſingulas habere mentes uidentur, ita & orbis hic inferior unam, ut ipſe uult, habet, quæ non huius hominis ſit, uel illius: ſed humanæ ſpeciei mens ſit, & dicatur, ut ſpeciei unicæ unicus ſit intellectus in hoc orbe inferiori, ut pleriq; intelligunt, ubiq; totus. Compingi ſiquidem putat hominem ex corpore & ſenſiua anima, nam intellectiuam excludit prorſum. Arbitratur tamen inter ſenſiuas animas quiddam habere excellentius, diſtanſq; à brutis plurimum hominis animam. Porrò hominum quenq; propria pollere anima, ſed mortali. Cuius præſtantior facultas uis nuncupetur cogitatrix, ſiue (ut dicitur Græcis) phantaſia. Ineſſe item concipit brutinis animis exiſtimatricem potētiam quādam, qua duce utilia ſibi, & diuerſa cōfeſtim naturæ inſtinctu diſpiciant & appetant uel auerſentur. Differre ab humana, quia non naturæ ſequamur ductum, ſed ratione indagemus, cōſultemus, exſequamur. Ita tamen, ut uniuerſalibus ſequeſtratis, partibus tantum affigamur inhæreamuſq;. Proinde rationem nuncupat particularem: intellectum uerò rationem uniuerſalem. Et in cerebri meditullio particularis eiuſmodi rationis ſedem ſtruit, imaginatione conſtituta proxime, & poſtmodum memoria. Nam ſenſum arbitratur communem, qui ſenſuum quinq; operationes aduocet in ſeſe, principem locum ſibi uendicare, mox ut ſubſequatur imaginatio, earum cuſtos imaginum, quæ in communem ſenſum coierant. Tertius facultati deſtinatur cogitatrici locus, quæ dijudicet in imaginatione compoſita. Poſtremò eſt memoria theſaurus, quæ proferuntur, iudiciorum. Cogitatrix igitur uis menti in primis proxima eſt; adeo ut mens illi adſit ubiq;, & intelligētiam ſuam per eius expleat adminiculum, dum ſimulacra rerum in cogitatrice uirtute lucentia mētem ad intelligendum moueant. Occaſionem præbet homo intellectui ad ſpeculādum, ut coloratum lumen oculo ad uidēdum. Intellectio nullatenus in homine eſt, ſed in mente ſola, quam cogitatio noſtra pulſet. Cogitatrix anima unitur puero ſtatim, at multo poſt mens, quum ſimulacra in cogitatione adeo ſunt pura, ut intellectum moueant. Hæc magni interpretis placita, quæ ſuis nituntur rationibus, apud philoſophos latius expoſitis. Mihi illas apponere, & acrius cōſectari, non eſt uiſum. Illud modo dixiſſe, ſatis ſuperq; fuerit: omnia quæ de mente ſenſit Auerrois explodi, ut falſa, ab ſcientiſſimis uiris, longè ab CHRISTO ſeiunctis, ne dum ab Chriſtianis patribus poſſe probari putes. Cur autem Commentator tam ſæpè ab Ariſtotelis ſui ſentētia uideatur deuius, inde factum uolunt, quod is in Hiſpania natus, & Arabum idiomate imbutus, quum Græcæ literaturæ ne apices quidem imbibiſſet, Ariſtotelis libros in barbarum ſonum nō tralatos quidem, ſed mutilatos, decurtatos peruerſoſq; quum lectitaret, in ijs quæ altioris ſunt ſcientiæ, & interioris ſenſus, auctorem eminētiſſimum ſtudio breuitatis ita ſæpe conciſum, ut ſenſuum acumina ſudantes philoſophos diſtineant diu multumq;, minus minuſq; conſequi ualuit. Quod ita eſſe, comprobat Plethon, & inde argumētum euidens, quod Græca Ariſtotelis uerba interpretem quandoq; confodiunt. Auctor uerò eſt idem Plethon, apud Ariſtotelem animos humanos eſſe multos, & quidem ſempiternos, quanquam Alexāder ſcribat, mortales eſſe animos, ab Ariſtotele iudicatum. Sed ipſe in Naturalium quæſtionum libro, ſi tamen in familiam recipitur, animam eſſe fatetur immortalem, in corpus tamen mortale cōtruſam mortalis ſpeciem præbere. Sed & alibi cæleſtes, diuinoſq; hominum animos uocat. Themiſtius item putat, mentem quidem agētem unicam; capacem uerò

multiplicem ab eo credi,& perpetuam utranq;. Sunt ex eruditis, qui ab Ariſtotele animorum immortalitatem in libris De anima, non poni quidem, quod facere Platonem, cauillantur,ſed uelut per accidens demonſtrari.Nanq; immortalem eſſe animam,ſi à corpore ualet ſeiungi.Separari comprobat planè, ſi operatio ineſt, à corpore diſparata. Intelligendi actum organum haud exigere, opinatur. Quoniam organicæ uirtutis ſuum eſt tum rerum magnitudine,tum etiam numero laſſeſcere.Quod in intellectu contrà omnino fit:nam eminentiſſimum quodq; ut intentiſſime ſpeculatur,ita roboratur maxime, uegetiusq; cooritur ac erectius.Vegetatricem ſanè animam,& ſenſilem mortalem ab eodem tradi,confirmant,utpote quæ de potentia materiæ prodeant. Addunt illud quoq;, intellectiuam animam eſſe,ſenſilis formam, uegetatricis uerò hanc. Vbi autem ait Ariſtoteles,intellectum forinſecus aduenire,exponunt,ideſt non de potentia materiæ.

Humanæ ſpeciei laus exquiſita ab ingenij, memoriæ, uaticiniorum, locutionis poteſtate. Animam eſſe Dei ciuitatem, CHRISTI ſponſam, Spiritus ſancti templum.Interim cur homines dicantur Alpheſtæ. Cap.III

SEd nos deniq; ab hiſce rerum difficultatibus, forſan obſcurioribus quàm ut facile percipi ab mediocriter eruditis ualeant,quibus nos iſta euigilamus, re uulſi in ea diuertamus uireta,ubi inenarrabili uarietate floribus paſſim niteſcentibus,coronam enta nobis compingamus, quæ non ornent modo, ſed halitu fragrãtius,& ſucculentia quodammodo alant, impleantq; ratione mira:& ſentiatur tamen in ijs auſterior quædam ſuauitas, nõ dulcis, neq; decocta. Scitum eſt illud M. Tullij, Voluptatibus maximis faſtidium eſſe finitimum.Porrò unguentis minus diu nos duci,ſumma & acerrima ſuauitate conditis,quàm his moderatis: & magis laudari quod ceram,quàm quod crocum olere uideatur. Sed enim quid hic primum mirer? quidue poſtremum? Ingẽs hic inuitat locus,libeat modo uagari, uerum cum delectu rerum modum ſeruabimus,ne inopia ieiuni aridiúe ſimus, aut ubertate nimia luxuriantes oneroſi ad moleſtiam uſq; legentibus noſtra hæc qualiacunq;, protinus euadamus. Quanquam non me latet,Fabio aſtipulante, eſſe facile ubertatis remedium. Igitur in hominis contemplatione occurrit admiratio prima bonitatis diuinæ, quæ munera præcipue quatuor tanta eſt benignitate dilargita,ut nil ei magnopere carius, nil fuiſſe penſius uideatur. Primum eſt,ingenij aptitudo mira,cuius ui primo quoq; tempore numeroſiſſimam rerum ſeriem percipere ualeamus. Mox & memoria,quam ueriſſimè auctores celeberrimi theſaurum quendam rerum arbitrantur. Non deeſt in pleriſq; item fatidicus ſpiritus, & quæ deum modo deceat,futurorum perſpicax inſpectio. Addita poſtremò loquẽdi poteſtas inter cuncta ſummè mirabilis,& flexanima,ut Enniano interim uerbo utamur,atque omniũ regina rerum oratio, quæ nõ currẽtem modo ſuccẽdere, ſed & languentem poſſit commouere.Equidem ita ſtatuo, eſſe in humanis rebus amplum abunde, ſi quis ſuppetente omnium quibus cõtingit indigere plurimis,copia,doctrinarum ſibi uẽdicet gradum aliquem.id quod ueteres ſapientes feciſſe, ut comparatis neceſſarijs cœperint philoſophari,tradẽti Ariſtoteli credimus.Quòd ſi externis deſtitutus omnibus, nihilominus quis ad procinctum tendat:quo tandem ingenio eſſe uirum eiuſmodi cenſueris? Quid ſi mancus corpore? quid ſi cæcus? Mirum fortè uideatur hoc, aut impoſſibile potius.Atqui eſſe uerius uero,non coniectura ducimur, ſed impellimur exemplis. Homerum uatem clariſſimum eò prouectum auctoritatis nouimus,ut etiam literarum parens & doctrinarum fons à celeberrimis pronuncietur auctoribus. Oculis tamẽ captum Græca tradit hiſtoria,uel nominis argumento. Quin & ſumma omnium inopia preſſum,luſtraſſe inſulas & urbes, corrogantem hinc inde fomenta uitæ. Quis obſecro in mendicabulo id genus eam ſcientiæ magnitudinem expectaſſet, quam in carminibus eius expendimus? Eam porrò dicẽdi facilitatem & inaffectatam Venerem: ſed quam uix ulla conſequi ualeat affectatio? Nonne Alexandrinum Didymum ſcribit Hieronymus, ab ineunte ætate excæcatum, ſcientiarum adyta ſecretiora tentaſſe præcelſo animo,& conſecutum feliciſſime? Sed quod mirari ſatis non eſt, geometrica theoremata excellenter etiam tenuiſſe? Mortalis naturæ germina non ſunt hæc, cæleſtem redolent maieſtatem, unde ſeſe propagatam rationalis natura plurimis oſtentat indicijs:nam & idem eminentiſſimus uates Homerus homines ſignificanter ἀλφηστὰς nuncupat, ideſt indaginis multæ,ac

næ, ac inuentionis. Quo argumento traditum Varroni ſcimus, artes intra mille annos compertas, abſolutasq́. Quod ſi futurorum præcentionem latius hic exſequi libeat, pergamq́ non Aegyptiorum aut Chaldæorum præſcita plerunq́ ſtupenda recenſere, uerum propheticum potius afflatum, & auguſtiores animas, in ipſo diuinitatis ſinu planè diuerſantes, uehemēter ſum ueritus, ne tanta quis maieſtatis amplitudine attonitus, non humanam animam, ſed deum ipſum putet humano in corpore hoſpitantem, arcana explicare obſcuritatis immenſæ, quæ liceat homini nec ſcire, nec eloqui. Expende apoſtoli Ioannis raptum ad Trinitatis intima, & recumbens caput in ſaluatoris CHRISTI pectus, è cuius nutu ſuſpenſa eſt uniuerſa rerum moles. Expende ſeculorū ordinem, & caliginoſa futurorum inuolucra unius hominis patefacta menti: quam ibi maieſtatem concipies animo? Quid illa uerborum facundia, quæ tanta facilitate motus animi promit omnes lingua interprete? Et hoc quidē ſeu τὸν ἐν διαθέσει λόγον perpēdas, ſeu τὸν ἐν προφορᾷ: utrobiq́ enim in animo & labijs eniteſcit humana laus. Quid huic adnexa ſcribendi ratio diuina? Quænam eloquentiæ fulmina? quod aureū Xenophontis flumen? quæ Ciceronis copia, Romani eloquij arx eminentiſſima, pro dignitate adæquare magnitudinem queant? Homini laus hæc peculiaris eſt, atq́ immò diuina. Siquidem bruta corporei motus uarietate, etiam ſi maxime uaria, nunquam emolumentum eiuſmodi ne minima quidem parte conſequantur, etiam ſi uel Proteo celerius ſe agiliusq́ transforment. Porrò latrent licet, infremant, rugiant, ſibilent, infrendant, hinniant, quouis modo truculentum elidant barritum: una uox hominis clemens, ſedata, mitis explicat clarius, promit plenius, alit uberius, placat, excitat, impellit, euertit, retinet, ſurrigit. Omnia deniq́ perficit, quæ diuinus animus, tanquam interpreti diuino, linguæ plectris mandarit exponenda. Memoriæ uaſtam (ut ſic dixerim) capacitatem, & ſupellectilis omni auro promicantioris conditorium, non quidem oſſuarium, ſed diuinum, quo uelut ex breuiculo, nil non auditum integre pronunciatur, conſulto prætermittimus, quoniam ei rei latior deſtinatus eſt campus. Iam illa memoratu iucundiora, quæ promit Aurelius Auguſtinus: Anima, inquit, dei ciuitas eſt, quæ glorioſius prædicatur ad imaginem & ſimilitudinem dei facta. Ciuitas hæc Hieruſalem nuncupanda merito, quoniam ad ſummæ pacis fruitionē creata. Huius mens paradiſus dici ualet: in qua quum cæleſtia meditatur, agit planè in deliciarū horto. Domus item ſummi patrisfamilias anima eſt, per morum unitatem: ſponſa CHRISTI, per dilectionem: ſpiritus uero ſancti templum, ſanctificationis intuitu. Ciuitas, inquam, æterni regis, concordiæ ciuium, ac pacis ratione. Sed ubi nam ciues? nempe naturales ac ingeniti uigores animæ. Quorū diſtinguuntur gradus: ſunt enim ſupremi quidam, infimi alij, mediana tenentibus quibuſdam. In faſtigio collocatos ueneramur intellectuales ſenſus: in meditullio rationales complectimur: in imo animales non negligimus. Appetunt hi ſenſibilia, rationales diſcernunt & aſpernantur: ad diuina reuocant intellectuales ſurriguntq́, uelut conſiliarij cenſentur hi, ac ſeniores: militum uim obtinentibus qui rationi obſequuntur, quoniam obrepentes hoſtes allectatione ſenſili reprimunt, corpori neceſſaria, uelut ruſtici, ac opifices, ſuggerunt animales.

Ineſſe animis humanis ſcientiarum theſauros latentes, iuxta Platonem. Cur Muſæ, Iouis & Memoriæ dicantur filiæ. Quomodo ab quibuſdam reluatur Platonis opinio. Cap. IIII

ILlud uero quàm amplum, quamq́ in nobis magnificum eſt: quod Plato inſinuandum cenſuit, ineſſe mortalium animis uniuerſis ſcientiarum ueluti ſeminariū quoddam & planè theſauros, qui mirabiles concitent amores ſui? Experimento id in ſe ipſo quiſq́ condiſcit, modo intendat: nam ſicubi reconditum quippiam uenamur anxie, poſtea quàm abiunctis ad tempus ſenſuum, & phantaſiæ moleſtis obicibus, mentis intima, uelut ſecretius quoddam penetramus adytum, inibiq́ ratiocinamur ſubtilius, rimamurq́ amplius, confeſtim tanquā obductam reuelamus lucē, effulgereq́ protinus quod uenabamur aduertimus. Propterea ſic canit Pythagoras:

ἀλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.

Quibus ſanè ſcientiſſimus auctor, homini concipiendam ſcribit fiduciam, quod ſit no-

bis diuinum genus, & auguſtior natura promat in lucem, monſtretq́; omnia. Porrò animus noſter, dum ſcholas frequentamus exhibemusq́; nos conformandos decoquendosq́;, nonnunquam dum dictat formator, necdum miſſa uoce, concipit mox enuntianda, præſagitq́;. Sæpe uerò quæ imbiberit diſcendo, recoquit, refingitq́;, multoq́; præſtat meliora. Quinimmo parit ex ſe, præceptore nullo, tanquam ſcientiarum ſeminibus quibuſdam præfœcundus, ut ager, fruges parturiens. Proinde colligi poteſt, docentem non tam uideri præceptorem, quàm miniſtrum. Proptereaq́; in libro De ſcientia Socrates apud Platonem ſe obſtetricis aſtruit filium, nec eo contentus obſtetrici quoq́; perſimilem ſe eſſe ait, ut qui adoleſcentibus erudiendis non tam ſcientiam induceret, quàm educeret: ſicuti illa fœtum non utiq́; concipit, ſed conceptum iam euocat. Quis oculis inſinuauit uiſum, uel aures ita inſtruxit, ut audire ſciant? Oculis certe uiſum nō præſtat medicus, ſed uel ſuperinfuſas diſcutit caligines, uel in obiectum dirigit. Cōſimiliter diſcentium animis nō infundit ſcie͂tiam doctor, ſed obductum terrena caligine detergit ſitum, aut ſemitam monſtrat. Sicuti canibus uenatoria ineſt uis, leonibus elephantisq́; robur, itemq́; ad pernicitatem equis innatam inſpicimus uirtutem: ita & humanis animis ſcientiarum lux ingenita eſt, paulum modo obnubilata & fuſcior. Cui ſi illuſtrator opportune adhibeatur, emicat inde claritas nitidiſſima: uelut animalium uis nō ſæpe ſe promit, niſi exercendo intenderis, & ſopore ac ueterno (ut ſic dicam) excuſſo, actum induxeris peruigilem. Quod ipſum ferè uſu uenire in præceptore ac diſcipulo, locupletiſſimus teſtis ſeſe ingerit in libro De republica ſeptimo doctiſſimus Plato. Sed & in libro De ſapientia, Socrates inquit Theagi: Nemo unquam à me didicit quicquam, etiam ſi mea conſuetudine multi euaſerint doctiores, me tum exhortante, tum bono dæmone inſpirante. Sed cur nam Orpheus Muſas eſſe dicit Ioue genitas, ac Memoria? Opinor, quoniam ab origine ſcientiæ fons inſitus eſt nobis ab omnium patre, ſed non ſatis profluens, niſi quis corriuarit. Quin & Memoriam poeta idem continere mentem ſcribit, excitareq́; omnia ſinuoſis (ut ita dicam) animi anfractibus deliteſcentia, illatebrataq́;. Poſtremò apud Platonem in Timæo traditum, ſcimus: Species rerum, & artium regulas mentibus noſtris prodeuntibus inditas, non ſecus ac angelica mens credatur inſignita. Sed iſta fuerint philoſophorum maximi decreta, ne omnino ſim alieni periculi ſuccidaneus. Nos & hic & alibi id demum uolumus ratum, cui calculum Chriſtiana adiecerit ueritas: ut abunde norint omnes, nobis in procinctu eſſe cuncta, uti araneæ ſuum linquamus uenenum. Scimus ab ſummis traditum uiris, poſitionem huiuſmodi parum cōgruere: ac primò quidem, quia ſi adſit animæ naturalis, & inſita rerum notitia omnium, fieri poſſe haud uidetur, tãtam omnino obrepere obliuionem, ut neſciat prorſum huiuſmodi ſe ſcientiam tenere. Nam quæ naturæ ui inſunt, obliuiſcitur nemo, ſicuti eſſe maius ſua parte omne totum. Porrò ſi naturalis cōceditur animæ ac corporis nexus, quo nam fiat modo, ut ab naturæ ui tantum ſeſe promat impedimenti? Deinde an non aduertimus, ſenſu deficiente: rerum quoq́; ſcientiam perire, quas illo percipias ſenſu? Quippe ab natura cæcus colorum notionem haud aſſequitur prorſum ullam. Quod non fieret utique, ſi naturali eſſent ui inſitæ nobis intelligibilium rationes omnium. Quòd ſi in homilijs Aſcenſionis ait Gregorius, Hominem habere cum angelis intelligentiam communem, qui per inſitas formas naturali poteſtate norunt omnia, ex quo in libro De cauſis, Omnis intelligentia formis plena eſt: ſcie͂dum, angeli intellectum eo ſupereminere, quia per intelligibilium ſpecies perfectus eſt naturæ ſuæ ui. At humanus intellectus ad hoc genus ſpecies in potentia eſt. Interrogatio autem concinna ex principijs progreditur communibus per ſe notis ad propria. Per eiuſmodi uerò progreſſum in animam diſcentis inducitur ſcientia. Proinde ubi iterum recte interroganti reſpondetur, non ideo fit, quia nouerit ea prius, ſed quoniam noua condiſcit: certior enim fit de poſterioribus per priora.

Hominem unum neſcire imperium pati. Item affectare, ut ſit deus. Qui cōquiſiuerint honores diuinos. Quid ite͂ humana ſpecies credatur tum ſolaris, tum Mercurialis. M. Antonij hiſtoria, item Caligulæ, ac Magni Pompeij. Spudarchæ qui. Cap. V

Hactenus

HActenus quidem multiplici rerum dignitate ab optimo maximo Deo excultam uideri rationalem naturam, pro ingenij captu (ni fallor) monſtrauimus. Cæterum ſuperſunt'ne alia? Immo uero nec erit finis, ſi omnia libeat amplecti. Nunc illud præteriſſe nequeo, inter animantes cũctas unum eſſe hominem, qui ſeruitutis malum pati nequeat. Exemplis certe cognitiſſimum, & in ſe quilibet experitur: enitimur ſiquidem etiam in apinis tricisq́ omnino exſuperare, ſuccumbere uel ludẽdo putamus ignominioſum, uincere autem ſpecioſum in primis, & naturæ conſentaneum, quæ ſublimior auguſtiorq́ uideatur, quàm ut iugum ſubeat, digniorq́ quam in rerum faſtigio ſtatuas. Celeberrimum eſt Agrippinæ dicterium, Nam cæleſtium rerum ſcientia quum pronuntiaret quidam, fore ut imperaret quidem Nero, ſed & matrem perimeret, uelut amens intonuit altius, ἀποκτεινάτω με, μόνον βασιλευσάτω: interimat, inquit, regnet modo. Sed inſpice, obſecro, animi altitudinẽ & maieſtatem, quam ſatis demirari nequeas. Comparet aliquis mundi uniuerſi imperiũ: umbraticos enim prætereo quæſtus ac ſellularios, acquieturum ne illum putas? minime. Si mundum eſſe alterum perceperit, confeſtim & illum ſubijcere ſibi affectabit amplius, alias æſtuat infelix anguſto in limite mundi, ut Gyaræ clauſus ſcopulis, paruaq́ Seripho. Hinc illa prorupit mox immenſa auiditas, & nimium ſeſe attollere geſtiens magnitudo, ueſana illa quidem, uerum ex magnifico profluens fonte, ut pleriq́ diuinos etiam honores ſibi arrogare ſint adorti: quoniam Dei tantum ſit, omnia ſibi ſubiecta deſpicere. Quo nomine ridendus quidem Empedocles, ridendus & Alexander, nobis præſertim CHRISTI doctrina imbutis, non tamen eatenus quam quibuſdam uidetur. Omnes nimirum idem affectamus, ſed tacite. Si ex uoto rem ceſſuram opinaremur, uelis remisq́ arriperemus omnes, quod minus explorate in illis uellicamus. Alexandrum ſcribit in hiſtorijs Ioannes Monachus, quum iaceret cõclamatus plane, uoluiſſe clam in Euphratem ſe demergere, uti opinionem poſt ſe relinqueret, ceu morbo non foret abſumptus, ſed integer ad deos abijſſet. Græcorum commentarijs proditum, nouit erudititiſſimus quiſq́, fuiſſe in Libya uirum nomine Pſaphonem, qui nimio plus naturæ bonis inſtructus, quum intra cæterorum pelliculam ſe haudquaquam poſſet comprimere, inſita animi magnificentia latius ſeſe expandente, conſilio admodum ingenioſo & uafro diuinitatis opinionem adſciſcere ſibi adortus eſt, captisq́ auiculis quæ ad humanum ſermonem pernoſcuntur dociles, ſubinde illas artificí conſilio inſtruere cœpit, ut articulate prorſum enuntiarent, μέγας θεὸς Ψάφων, magnus eſt deus Pſaphon. Quæ ubi dictatam fabulam expedite perdidiciſſe ſunt uiſæ, emiſit eas Pſaphon. Illæ uerò paſſim, ut aſſolet, cantillantes eandem repetebant. Quod audientes incolæ, putantesq́ fieri diuinitus, ut qui commenti forent neſcij, Pſaphonem ut deum ſunt uenerati. Antiochum Syriæ regem ſcribit Euſebius, eſſe uocatum θεὸν, ideſt deum. Caium principem inter deos à ſemetipſo relatum quis non nouit? qui & Iouis maximi nomine ſtatuas erigi ſibi imperarit? Diocletianum ſunt qui tradant primum ſe ut deum adorari iuſiſſe, quum gemmas ueſtibus & calciamentis inſeruiſſet, quanquam ante illum imperatores omnes ſalutari ut iudices cõſueuiſſent, & chlamyde tantum purpurea ab priuatis diſtarent. Sed id utiq́ mirabilius, eũdem hunc Diocletianum apud Salonas in proprio uillæ palatio, ſtatu priuato morientem, mox in deum eſſe relatum, quod uni tantum contigiſſe putant chronographi. Haud hinc porrò diſſitum & illud quod in triumuiratu M. Antonius, quũ Athenis debaccharetur, Dionyſium ſe dici uoluit: quam rem non neglexit Dion. quin ſuper theatrum ſchediam ſuſtruxit, ut ſcribit Athenæus, uirenti ornatam materia, quod Bacchicis fieri antris aſſueuit, ac tympanis, nebridibusq́, & Dyoniſiacis id genus ludicris alijs propendentibus, ab matutino cum amicis ad ebrietatem uſq́ decubuiſſe, ſpectantibus Græcis omnibus. Perrexit & in Acropolim ad faces, δᾳδουχουμένης πόλεως ἁπάσης. Plura item de hoc primo Suaſoriarum Seneca. Addit Athenæus, Caligulam dici uoluiſſe Dionyſium, ſed iuniorem, ac Dionyſiace indutum iura etiam reddidiſſe. Ex ijs conjectant eruditi, Arabas aſtrologos humanæ ſpeciei proprietatem eſſe ſolarem prodidiſſe, ob ueritatis & gloriæ ſtudium, tum etiam ob ſtaturam erectam pulchramq́. Quin ex humorum item ſubtilitate ac claritate ſpiritus, & imaginationis præſtanti perſpicuitate. Sed addunt & Mercurialem proprietatẽ, ob ſtrenuum uerſatilis ingenij motũ. Miratur

tamen hiſtoricus Dion, tantam ſuperfuiſſe magno Pompeio animi claritatem, ut à bello rediens Mithridatico, quum magnis conſtipatus exercitibus & facile Italiam obtinere, & imperium ſibi Romanæ urbis poſſet uendicare, noluerit: ſed αὐτεπάγγελτος, nil ſuper ea re populo decernente, uel ſenatu, Brunduſium appulſus milites dimiſerit. Quod, inquit, eius factum μέγιστον καὶ κάλλιστον ὂν πάντων. Dignum ſcitu, Spudarchas dici à Græcis, qui anxie dignitates affectant, & imperia: meminit uocabuli in Sympoſio Xenophon.

Animæ humanæ potentia mira. Corpus noſtrum poſſe ab anima fieri luminoſum. Animam eſſe ad totius ſapientiæ imaginem factam. Cap. VI

TRanſeamus illuc deniq;, ut quanta ſit in anima noſtra uis, pro uirili explicare pergamus: & quanquã adhuc non parum multa ſint aggeſta nobis, nihilominus & innumera ſuperſunt, quæ fateri planè cogant, ſi quandoq; reſipiſcamus, ueriſſimè dictum, Hominem eſſe miraculum magnum, animal uenerandum & adorandum. Legimus apud Auicennam, Platonicos multos, & Hippocratem, humanos animos tanta naturæ maieſtate pollere, adeoq; ſupra materiam omnem ſeſe potenter attollere, ut ſibi ipſis, & ſuo uigori, ſemoto corpore, reſtituti poteſtate intima, mundi membra quælibet ualeant agitare, impellere, & utcunq; libuerit, uerſare: ac corpori cuilibet latius dominari, tantoq; potentius proprio. Cui mancipata anima, mundi parui elementa, id eſt humores quatuor uerſat ad libitum: quin frigus, humorem, ſiccitatem, calorem, coloresq; ſuperinducit omnes, atq; item ſapores. Quod tunc demum patebit, ſi uitales actus amplius conſiderauerimus, necnon phantaſiæ affectus. Vbi uero ab hiſce ueluti uinculis exoluta euolat in amplum, deo iam plena, animalis grandioris humores, id eſt elementa quatuor maioris mundi permouet, ut ſua, ſoloq; affectu citat uentos Deo duce, ac cælo nubes inducit ſereno, easq; cogit in pluuias. Quod quidem poſſe fieri, factumue fuiſſe, theologi Mauri & Arabes confitentur, Maurorum princeps Auicebron, atq; Arabum Auicenna, & non abnuit Hippocrates Cous. Nec me fallit, in animæ hiſtoria ab Ariſtotele traditum, corpus quodcunq; non poſſe ab anima moueri, ſed proprium tantummodo. Cæterum liquere ait beatus Thomas, ſeparatam animam uirtute inſita corpus nullum poſſe agitare. Siquidẽ corpori iuncta id modo permouet, quod uitæ fuerit compos: nam præmortua membra haudquaquã animæ in locali obedire motu. Dilucet autem, ab anima abiuncta corpori prorſum nulli affundi uitam, proinde nullum item ad localem obedire agitatum. Sed inquit, aliquid ei ex diuinæ poteſtatis fontibus conferri poteſt. Arbitrantur Chaldæorum ſcientiſſimi, ab rationali anima id quo non ferè mirabilius quicquam, effici quandoq;, ut radiorum ſplendore ab ipſa manantium illuſtratum diuiniore modo corpus etiam ſurrigatur in ſublime, ad id maxime conferente inſita radijs leuitate. Quod Zoroaſtri ueteris theologiæ ſcientiſſimo contigiſſe, proditum memoriæ ſcimus. Qua item ratione Heliam & apoſtolum Paulum dicerent raptos in cælum Platonici, eumq; eſſe in corporibus ſtatum, quæ noſtræ religioni glorificata nuncupare, moris eſt. Contingere autem hoc potiſſimũ, ubi tota in deum patrem luminum conſurgit anima, & illinc ampliſſima luce perfuſa, colluſtrataq; rapitur coruſcans, atq; ſimiliter luminoſæ claritatis radios tranſmittit in corpus. Hæc eſt anima, quæ ſola mente uiuens euadit angelus, ac toto pectore deum concipit, de qua Magorum princeps ita cecinit, ad uerbum ferè tralata ſententia: hominũ anima deum quodammodo contrahit in ſeipſam, quando nil retinens mortale, tota diuinis hauſtibus inebriatur. Sed nos quidem dulcedine quadam capti, diu iam in humanas laudes procurrimus, & merſamur auidius, mira quadam rerum excellentia excuſſi ab itineris inſtituti rectitudine. Verum quia egregium eſt argumentum, quod non omnino tamen à propoſito abeat longius: etenim ſpicilegium facimus ex omnifariam utriuſq; linguæ auctoribus, compingimusq; in unum ueluti faſcem, quæ tum rerum diuerſitate, tum difficultate quoq; nonnulla, nec breui, nec prompte, ab ijs quibus euigilamus, perlegi poſſent: dabunt ueniam adeuntes iſta aſſurgentibus quandoq;, aut latius publico bono, ſed in primis ſummi opificis gloriæ, ſpatiantibus. Alibi certe quantum patietur ratio, preſſius compendioſiusq; longe agemus, modo ne faſtidio ſit perlegere, quæ nobis alioqui diſtrictioribus per ſummas difficultates, nulliusq; rei penuriam maiorem, quàm temporis,

congeſta

congeſta ſunt. Hac modo parte laxari habenas noſtro iure depoſcimus, quando ſummam rerum nobilitatem attingimus. Cuius cauſa fatentur pleriq; etiam gentium mancipati ſacris, reliqua eſſe omnia. Nec ſanè ita mirum, quando auctore Auguſtino, ad totius ſapientiæ ſimilitudinem facta eſt anima. Et ab philoſopho omnium definita eſt rerum ſimilitudo, ſiquidem eſt uiribus inſignita, quibus percipiendis omnibus ſufficit, ac ueſtigandis. Vniuerſis quoq; ſimilis euadit, quamuis una. Quando terræ per ſenſum agnoſcitur non diſſimilis, aquæ per imaginationem, aeri per rationem, firmamento per intellectum, per intelligentiam cælo cælorum, lapidibus per eſſentiam, arboribus per uitam, animalibus per ſenſum & imaginationem, hominibus per rationem, angelis per intellectum, deo per intelligentiam. Porrò ſicuti in dei participatum ueniunt omnia, ſic omnium eſt capax anima. Deo fruūtur omnia per eſſentiam, qua ſunt: per ſpeciem, qua ſingulorum fit diſparatio: per uſum, quo congruè proficiunt ex eſſentia & ſpecie. Hæc uerò tria omnibus inſunt impreſſa ſummæ eſſentiæ ueſtigia, item imaginis & muneris, ideſt trinitatis. In patre ſiquidem æternitas eſt, ſpecies in imagine, uſus in munere, ideſt ſancto ſpiritu, qui patris eſt ac filij munus. Adde quòd ſicuti deus eſt ubiq; totus in toto mundo, & in omni creatura, ſic & anima ubiq; tota in toto corpore ſuo, uelut in ſuo mūdo: intenſius in corde tamen ac cerebro, quemadmodum in cælo eſſe præcipuè narratur Deus.

Connumerantur quibus excellentia rationalis naturæ poſſe deprimi uidetur: mox refellūtur. Plinij locus reſtitutus illuſtratur. Debere unumquenq; ipſum ſe cognoſcere. Animam à deo pingi. Morborum cauſæ. Senectutis laus. Cap. VII

QVanquam, quod & initio libri attigimus, occurri nobis ſinuoſius, ſolertiusq; ita poſſe uideo, ſi tantam fateri neceſſe eſt hominis eſſe nobilitatē: ſi eius cauſa produxit omnia parēs natura, unde nam ſit quòd infeſta omnia pernicioſaq; ſentimus? Primum non ipſa tellus dicta magnis auctoribus omnium mater, quicquā ferè citra labores ſudoresq; noſtros tulerit: parumq; fuerat, id exſequi pertinaciſſime, niſi in letiferis, & horæ momento animā hominis auferentibus, perbenignam ſe nobis uoluiſſet ingerere, ceu planè, quod uiuimus, exprobrare neſciētibus uelit. Nec mox reliquæ naturæ partes mitius nobiſcum agere comperientur. Taceo, quorum naufraga corpora ferarum auiumq; paſtibus iactantur, contohantibus procellis, tanquam rerum natura ſecum diſſidente, ac ſæpius bellicum canente. Iam quæ loca præfœcunda aſſilientis maris ui adobruta latent? Quàm floridæ ciuitates abſorptæ? Sed aeris pugnā quis pro dignitate deplorarit, ut ſæuientis peſtilentiæ rabiem prætereā? Cælum quoque ipſum ſæpe uidetur in noſtrum interitum properare. Iam omnia ferè animantia ex profeſſo infeſta homini, quis nō nouit? Vbi ergo eximia rerum magnitudo? Vbi cælum exuperans hominis faſtigium? Quid, nōnne homo ipſe homini lupus eſt? Inuulgatius illud Phalaridis eſt, ſiue is fuit alius, tutius ſe inter præſignes immanitate feras uicturum, quàm inter homines. Illa uerò quæ triumphātibus ab tergo ingeritur commonitio, quid demum agit? Cuius meminit in apologetico Florens Septimius, & Barbarus Hermoleos ignoraſſe animaduertitur: Reſpice, inquit, poſt te, hominem eſſe te memento. Proinde libro uiceſimooctauo Plinius, Et currus triumphantium ſub his pendens defendit medicus inuidiæ, iubetq; eoſdem reſpicere. Ita enim legendum uidetur, non recipere, quod in pleriſq; circunfertur. Meminit hiſtoriæ cōſolatoria ad Paulam epiſtola Hieronymus. Quid ergo tibi ſubblādiris in malo? Excidit ne illud, optimum eſſe homini, nō naſci: proximum, quàm ocyſſime aboleri? Quò ergo diuerſus abiſti? redi ad te, palinodiam recine, fateariſq; luctuoſa eſſe hominum primordia, luctuoſiores progreſſus, exitum uerò nullis poſſe lachrymis exæquari: preſertim quum pleroſq; tenebrarum illa cōceptacula, ſuppliciorum diritas, damnati infandiq; ſpiritus excipiāt. Proinde uiue quod es, ac noris quàm ſit tibi curta ſupellex. Equidē uera propemodum eſſe hæc, qui poſſim diffiteri? Sed audi, ſi tecū ipſe diſcors ſis, quæſo, quo nam iure omnia querelis impleas, ſi à te cætera item diſſideant, infeſtent, cōuellant, lancinēt? At, inquis, diuinum animal ſum. Agnoſce, obſecro te, non plenè percipio, quid tu diuinū putes, an quod origine tātum, an etiam quod uita? Si origine tātum, falleris: brutum es, lupus, draco, etiam arbor.

Tui te mores exuunt diuinitate. Es'ne luxuriæ conciliatus, immo mancipatus, auaritiæ, ſuperbiæ: id genus innumeris alijs? Es, inquam, numiſma dei, an uerius Satanæ ſimulacrum, turba ſcelerum collutulatum adobrutumq;? Quid geſtis? quid gloriaris terra & cinis? Corpus quidem ſurrectum eſt, cuiuſmodi uerum addeceat hominem: intus tamen fera eſt, Typhone multiplicior. Ad cælum tua te effigies reuocat: at inquinatiſſimis ipſe moribus ad iumenta te recipis. Depoſco mihi, inquis, uniuerſas ſubijci animantes. Dic quæſo, quo'nam iſtud argumento? aut quo illis excellentior? quo præclarior? Rationale, inquis, ſum animal. Audio: ſed ubi ſeſe oſtentat rationis lumē? aut quid omnino cum ratione uel cogitas uel facis? ſcortando ne, an expilando? ingerēdo in uentrem, latrinarum medicatorium, quicquid in ulla naſcitur naturæ parte? An deum lingua exculcando petulantiſſima? nimirum hæc ſunt rationalis naturæ opera. Reſipiſce miſer, reſipiſce, exue brutum, ad hominem redi: cognoſce te ipſum diuinum genus, mortali obſeptum indumento, te ipſum (quæſo) nuda. Quantum uales, ſegrega & diſtingue: uales autem, quantum conaris: eluceſcet ſtatim aurum omni igne micantius, eniteſcet nubibus diſiectis aer ſerenior, ſubmittes oculos, ac tanquā diuini ſolis radium uerereberis micantiſſimum, protinus turpia deteſtabere, ac teſte te fœdum dictu, fœdum factu incepiſſe pigebit, aut cogitaſſe. Quando ſtella es terrena nube circunfuſa, quod quum ſciret Pythagoras ſapiens, uetus profudit oraculum, Te ipſum reuerere. At tu quum in honore eſſes, inter iumenta deputatus es. Vſque quo paruule diligis infantiam: ut in Prouerbijs Solomon inquit? Homini, ſed uero tantum homini in mancipatum ueniūt, quæ terra nutrit, animantia: adnuunt quæ in cælo ſunt, fulgentiſſima corpora. Nullum tibi cum his eſſe diſſidium poteſt, modo ipſe tecum non diſſideas. Improbe in alia imperium affectat, qui ſui compos non eſt. Id aſſiduè expendendum animo eſt, Ambulantibus in naturæ principis lege ſubſeruiunt omnia, uenerantur, colunt quodammodo. Vbi extra oleas tranſuerſus ieris, ubi ab præmonſtrata reclinaris orbita, ubi ab præſcripto receſſeris, domino rebellis, cuius placita proculcaris iugum detrectans, fruſtra per peccati fœditatem præuaricatus, illiq; tanquam ære ac libra mancipio traditus, aliorum genua requiris, irata omnia infeſtaq; ſunt. Et profectò conſentaneum omnino eſt, ut quemadmodum prauitate intima, & intolerabili petulantia omnia laceſſimus, in primis animarum patrem, ac uniuerſorum opificem, non detrectemus talionis pœnam. Et nequis ancipitem putet cauſam, adq; Areopagitas, ut ad iudices grauiores exercitatioresq; planè reijciendam, qui de re controuerſa diſceptent: hinc ille apud Mercurium Pimander, Amorem corporis, inquit, mortis eſſe cauſam ſcitote. Qui ſe ipſum cognouit, bonum quod eſt ſuper eſſentiam conſecutus eſt: qui uerò corpus errore amoris complectitur, is oberrat in mortis tenebris, mala ſenſu percipiens. Qui ſe ipſum cognoſcit, in deum tranſit, ut Dei uerbum tradit. Lux & uita deus eſt & pater: ex quo natus eſt homo. Proinde, qui ſe ex luce ac uita compoſitum deprehenderit, ad uitam rurſus, lucemq; tranſcendet: adſum enim ego ijs, qui boni, pij, puri, religioſiq; ſunt, præſentiaq; mea fert illis opem, ut ſtatim cuncta cognoſcant, patremq; pacatum & propitium habeant. Contrà uerò, impios arbitrio dæmonis permitto. Quod ad morbos attinet, quibus parte plurima affligamur, ſcitu digna quæ Chryſippus tradit, Non eſſe eos κατὰ φύσιν, id eſt ex principali naturæ conſilio, quod foret inconcinnum: ſed κατὰ παρακολούθησιν, ideſt per ſequelam contingere: quod genus ſunt alia plura, ut in aere procellæ ac turbines & fulmina. Adde, non propterea naturam uideri accuſandam, cui adglutinata ſint impedimenta, & quidem inſignia, ſenectus & infirmitas: quando eſt illa ætas animæ propria, moribus item bonis proinde dulcior, conſilijs paratior promptiorq;. Ad mortis autem terriculamenta etiam cōſtantior, ac inconniuens prorſum: libidinum uerò incentiuis retundēdis quanto, bone deus, firmior? At imbecillitas, nónne ſobrietas eſt mentis? Nam Apoſtolica intonuit tuba, Quum infirmor, tunc potens ſum. Quin & oraculo ſalutari reſponſum illuxit diuinum, Infirmitate perfici uirtutem.

Hominum genera tria pro uitæ inſtitutis. Terræ filij qui dicantur: item cæli, aut dei. Actiuos & uoluptarios haberi tanquam exules, quia cōtemplantes iam ſint in patria. De uoluptate. Cap. VIII

Ex hominum

EX hominum uero uiuendi inſtitutis factum eſt, ut prudentiſſimi triplex inter eos haberi genus cenſuerint. Eſſe quippe nonnullos, qui & dicantur, & ſint omnino terræ filij, quæ maxima turba eſt. Alios uero cæli: alios autem & dei uocant filios. Et poetica quidem fabuloſitas, Heſiodo principe, terra prognatos eſſe gigantes canit, Cui rei ſuggerit argumentum etiam nomen ipſum, quod ij demum terrena ſaperent, proni in paſtum & Venerem, Deum porrò aut negligentes, aut etiam negantes, unde natum, ut cum cælitibus bellaſſe dicantur, quod eſſe aliud non uidetur, quàm naturæ repugnare. At qui altius attollendum caput arbitrantur, & toto conatu uitæ cultum petunt, artium adminiculis fulti, & ſcientiarum amore flagrantes cæleſtia penetrant, ac mentis ſagacitate ſingula oberrant, intelligentia plurimum uiuentes, Hoſce tradunt cælo natos patre, quoniam cæleſti mente cæleſtia modo ſapiant & conquirant. Qui uero integritati uitæ, ac diuino tantũ cultui mancipati terrena omnia, tum inutile, tum moleſtum arbitrantur onus, in intelligibilem ſeſe mundum tranſcribentes, & in patriam dulcem (ut Plato inquit) confugientes, hoſce putant dei filios habendos, quæ uera demum & ſolida felicitas eſt. Nam actiuos uoluptuoſosq; tanquam exules habet Plotinus: ita tamen, ut actiuos facilius reuerti in patriam poſſe opinetur quàm uoluptarios, etiam ſi non deſint, qui eum à quo negligatur uoluptas, ἔμψυχον putent νεκρόν, id eſt animatum mortuum. Porrò ſicuti uirtute, prudentia, uiribus præcellentes Ioue prognatos prædicant poetæ, ita feritate ac immanitate conſpicuos Neptuni filios credi uolunt.

Felicitatem eſſe duplicem, naturalem, ſupernaturalemq;. Quo calle hanc conſequamur. Corporis deſcriptio grata. Cap. IX

FElicitatem uero, quoniam huc prouecti ſumus, finiunt eruditi, & meminit in Geneſeos ſeptiformi enarratione undecunq; doctiſſimus Picus, reditũ uniuſcuiuſq; rei ad initia. Eſſe enim ſummum bonum felicitatem. Summum autem bonum id eſſe, ut primo Moralium Ariſtoteles, enarratoresq; teſtãtur, quod omnia appetunt: quod autem omnia appetũt, id ipſum eſt quod omniũ eſt principium. Proinde finis omnium, quod omnium principium, Deus uidelicet. Verum duplici calle incedit felicitas: aut enim naturalis intelligitur, aut ſupernaturalis. Et naturalem quidem intelligunt, cuius res omnes ſint compotes, quatenus bonitatis, quæ ſumma eſt in deo, participes ſunt, & operatio ex naturæ præſcripto tendit ad bonum. Nam ignem, ut exemplo res fiat illuſtrior, diuinæ bonitatis habere partem, ita coniectamus: etenim primo eſt, & unumquodq;, quod eſt, participatu dei eſt, qui eſt ipſum eſſe. Quum ab igne promicat ignis, inibi fœcunditatis diuinæ ſimulacrum eſt, dum præſcriptas ſibi non egreditur metas, iuſtitiam exprimit, dum prodeſt, exuberantiam in deo benignitatis effingit. Ignis propterea dici felix poteſt, quatenus hæc præſtat, quatenusq; in eum cadere felicitas poteſt. Cuius, ut perfectius quodq; eſt, ita etiam capacius. Ideoq; maxime omnium capax homo, quia etiam perfectiſſimus. Hęc eſt celebrata ueteribus felicitas, quam Ariſtoteles ſanxit in optima uerſari operatione. Nam M. Tullius felicitatem eſſe ait, fortunam conſiliorum bonorũ adiutricem, quibus qui non utatur, felix nullo pacto eſſe poſſit. Voluptatem, inquit ſeptimo Ethicorum philoſophus, felicitati adnectunt, nec id citra rationem. nulla nanq; operatio perfecta eſt, ſi præpediatur, ſed actus eſt perfectus felicitas: quamobrem bonis qua quidem corporis, quaq; externis, quin & ipſa indiget fortuna, ut non ingerat ſe obex aliquis. Qui uero aſtruunt, eum qui rota torqueatur, & magnis conflictetur malis, felicem eſſe, ſit modo bonus, nil profecto dicunt aut ſua ſponte, aut inuiti. Quòd ſi eſt, non homo tantum eſt ad felicitatẽ natus, quod ipſi tamen aſtruere uelle uidentur: nam unumquodq; itidem felix eſt, aliquo modo, cuius finis eſt ex deſtinata ratione. Sed dicam amplius, Cætera non fere naturæ ſuæ modulum tranſiliunt, nec limites egrediuntur obiectos: at homo nunquam non ab ſe ipſo recedit longius, & ſui oblitus aliud quiduis amplius agit, quàm homine. Quo nomine colligitur omnium infeliciſſimus. Quamobrem adumbrata felicitas hæc eſt, non ſolida, nec ſuis nixa radicibus, quia non in ipſo eſt deo, ſed in nobis, cæteriſq;. Proinde uera illa demum felicitas, quam ſupernaturalem dicimus, qua ad diuini uultus contemplationem ſurrigimur allicimurq;. Sic enim uerus ad principium reditus comparatur, & cum eodem unio, è quo

deflu-

defluximus. Ad quem ſi perrexerimus, haud ſanè quis facile retraxerit, nec tanquam Peliam, ut M. Tullius inquit, recoxerit. Hæc uero eſt angelicæ humanæq; naturæ communis felicitas: hanc bruta nec attingunt, nec affectant: hanc ut cõſequamur, non noſtra ui continget: neceſſarius eſt diuinus ille radius, quem gratiam diuinæ bonitatis nuncupamus & credimus. Hæc nos attollat oportet, ſurrigat, illuſtret: aliàs fallimur: eſt enim ſaluatoris præpotentis oraculum, Nemo uenit ad me, niſi pater meus traxerit eum. Trahemur autem, ſi Mercurium ita exclamantem audierimus, O uiri terrigenæ, qui uos ipſos ebrietati & ſomno & ignorantiæ mancipaſtis, ſobrij uiuite, abſtinete à uentris luxu. Qui irrationali ſomno permulcti eſtis, cur præcipites in mortem ruitis, quum haudquaquam deſit immortalitatis conſequendæ facultas: Reuocate iam uoſmet, qui laboratis inopia, ignorantiæ tenebris obuoluti, demigrate ab obſcuro lumine, aſciſcite immortalitatem, corruptionem fugite. Cęterum alibi quoq; apud eundem Mercurium euangelicam ſubnotauimus ſententiam: Niſi (inquit) o fili, tuum corpus oderis, te ipſum amare non potes: quàm primum uero non te, ſed Deum ipſum dilexeris, mentem protinus conſequeris. Hanc deniq; nactus, eueſtigio ſciẽtiam cõparabis. Impoſſibile uero eſt, utriſq; ſimul intendere, mortalibus & diuinis. In primis uero quam circumfers ueſtẽ, exuere oportet, indumentum inſcitiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis uinculum, uelamen opacum, uiuam mortem, ſenſiuum cadauer, ſepulchrum circumuectile, domeſticum deniq; furem: qui dum blanditur, odit: dum odit, inuidet: umbraculum inimicum ad ſe ipſum raptans deorſum, ne forte conſpiciens ueritatis decorem, eius oderis prauitatem. Cæterum, quia ſatis iam ſuperq; humanæ naturæ admirationem, quod ad animalem attinet poteſtatem, quantũ noſtra paruitas tulit, uidemur exſecuti, conſentaneum equidem ſum arbitratus, excellentiam eiuſdem ſummatim in corporis conſtitutione pertingere, ut demum miraculi huius inter cuncta maxime miri æſtimatio iuſta impleatur, & deſinat homo ſe ignorare, reſpectetq; ad opificem ſuum, quo ut poſſet perfrui, ex bonitatis illius fonte exuberantiſſimo in lucem uitalem eſt emiſſus.

Humanis corporibus nil deeſſe ad perfectionem. An corpora noſtra ſint cæleſtibus nobiliora. De ſimia iucundum ſcitu. Corporis humani nuditatẽ non eſſe probroſam, contra Plinij ſententiam. Quid reſponderi poſſit præponentibus homini bruta. Cur infantia quadrupedibus nos ſimiles faciat: curq; uirorum cadauera fluitent ſupina, fœminarum prona. Pumilionũ ratio. Cap. X.

ATque ut ab medicæ artis ſcientiſſimo primum initia ducamus: Corpora, Galenus inquit, ſunt animarum inſtrumenta, quibus illæ neceſſaria exſequi ualeant. Proinde unicuiq; animantiũ ſuæ congrua naturæ ab optimo maximo deo membrorum attributa diuerſitas eſt. Quæ item ratio unumquodq; præter hominẽ, armis inſtruxit accõmodis ꝓprijsq; ac genuinis. Hic uero quod inter omnia ratione polleat, ac intelligẽtia, organũ habuit, cui reliqua uniuerſa nequeãt comparari. Datæ nanq; manus ſunt, quæ armorum omnium uicem implent, præſtoq; ſunt mirabili diuinitatis prouidentia ad perficiendum, quicquid ratio dictarit. Sicuti nec anima ipſa demigrauit in corpus, ut omnibus ferè Platonicis exceptis, placuiſſe uideo, artis alicuius ſcientia imbuta, ut intelligentiæ ac cognitionis poteſtate cunctas perdiſcere ualeret. Quamobrem inanis eſt Plinij querela, & Plutarchi quoq; de humanæ naturæ infirmitate atq; inſcitia. Quoniã homo res eſt, quam natura cæteris intentius curioſiusq; amplexatur, producitq; ueluti quiddã abſolutius, & perfectius quauis creatura, quæ cæli ambitu contineatur. Adeo ut non defuerint, qui cælo item præſtantiorem opinarentur hominem, ſecluſa tamen intelligentia, præſertim dum ex formula ſua uiuit. Quanquam non me fallit, ſexto Moralium Ariſtotelem, & in ijs quæ ad regem Alexandrum De mundo ſcribuntur, ſi modo non ementita eſt attitulatio, cæleſtia corpora homine nobiliora facere ac diuiniora, tum animæ ratione ſeu intelligentiæ, tum corporis, quando & propiora ſint, & magis dei uirtute fruantur, gerantq; uicem optimorum magiſtratuum ciuitatis aut principum, omnia motu ſuo agentium gubernantiumq;. Quod comprobat Auerrois quoq;. Cæterum corporis cõſtitutio, ac membrorũ compactior diſtributio cuncta ſaltem excedit mixta, etiam animata. Tametſi non latet, animalium quorundam effigiem hominis expreſſiorem præferre imaginem; quod in ſimia conuiſitur.

Sed eam Galenus ridiculoſam uocat hominis imitationem. Aliquando autem inuẽtionem ludentium puerorum ridiculariam, in cuius confabricatione iuſta uidetur fuiſſe natura, ut dicere aſſueuit Hippocrates, quæ ridiculam animam ridiculo circunueſtiuit corpore. Propterea Therſitis turpitudinem expreſſurus graphicè Lycophron πιθηκόμορφον illum nuncupauit, ideſt ſimiæ conſimilem, quam etiam Arimum Tyrrheni uocent. Tatianus uerò orator eſt ſimiæ cognomentum indeptus, quod omnia ingenioſius imitando exprimeret. Nam quod humani corporis nuditatem, ueluti probroſam obijciunt Plinius & Plutarchus: ſciant aüctores clariſſimi, nos ita naturæ rerum etiamnum patrocinari poſſe, hominem nudo maximè omnium, & intecto inobſeptoq; naſci corpore, unde & ὀλιγότριχον dicunt Græci, & μικρότριχον, ideſt paucis exiguisq; cõtectum pilis, quoniam minimum in eo ſit terreni recremẽti. Quæ ratio efficere quoq; creditur, ut ungues item minimos proportione ſit ſortitus. Propterea rectius Ariſtoteles, uir in omni ſcientia ſummus: Qui autem, inquit, hominem non bene, ſed deterrimè omnium animalium conſtare aiunt, nudum enim improtectum atq; inermem creatum referunt, non recte ij ſentiunt. Cætera enim animalia unum auxilium habent: idq; nullo pacto ualent permutare, ſed quaſi calceata ſemper dormire, ac omnia agere, nec ueſtitum unquam deponere pleniorẽ. At homini multa habere præfultui auxilia licet, atq; ſubinde mutare. Quid quod Auicenna doctrina tertia fen primæ primi, Humani corporis cõſtitutionem, quã Græci uocant κρᾶσιν, nos etiam temperaturam, temperationem, fermẽtationem quoq;, ſemilatini complexionem dicunt, eſſe ſcribit, temperatiorem, quàm uel ſit uſquam, uel poſſit eſſe omnino, addita etiamnum uirtutum diſpoſitione cõgrua, quibus agat, patiaturq;. Quando contribuit deus cuiq; animãti, & membro pro dignitate, quod actiones innatas adiuuet, quantum patitur ratio, & naturæ decor. Adde, quod ab Auicennæ doctiſſimo interprete traditũ, adnotauimus: Si obduruiſſet, inquit, homo ut lapis, ore quidem eſſet inſignis: ſed nec loqui omnino poſſet, neq; item oculis uti: proinde ſimulacrũ foret uerius mutum, quàm homo: ſiquidem ſenſus quilibet, & uoluntarius motus organum molle requirunt, ac lentum. Queruntur, Seneca inquit, diuinorum munerum iniqui æſtimatores, & profeſſi quoq; ſapientiam, quod non mole corporis æquemus elephantes, uelocitate ceruos, leuitate aues. Vix ſibi quidam temperant, quin eouſq; impudentiæ prouehantur, ut naturam oderint, quod infra deos ſimus. At quanto ſatius eſt, ad contemplationem tot tantorũmque beneficiorum reuocare mentem, & agere gratias, quod nos in hoc pulcherrimo domicilio uoluerit parens deus ſecula ſortiri, quod terrenis præfecerit. Quicquid negatum nobis eſt, dari non potuit. Quanto ualentiora animalia ſub iugum mittimus? quanto ualentiora aſſequimur? Quàm nil eſt mortale non ſub ictu noſtro poſitum? Tot uirtutes accepimus, tot artes: animum deniq; ſyderibus ualociorem. Circumeas licet cuncta, nihil inuenies, quod eſſe malis. Porrò ut ſcientiſſimè in Moralibus Plutarchus colligit, equi celeritas in noſtra cedit emolumenta, canum pugnacitas hominem tuetur, piſcium, ſuum, id genus cæterorum alimur corpulentia. Elephas terribilis eſt ille quidem & uaſtus corpore, ſed adeo nobis obnoxius, ut tantam molem in ludicra uerterimus, & ſpectacula panegyrica, quando ſaltationes condiſcit, & adorantium modo genua ſubmittere atq; etiam porrigere coronas. Quin id accepimus quoq;, neutiquam ſilentio inuoluẽdum: elephantũ literarum Græcarũ ductus perdidiciſſe, & ne quid admirationi deſit, etiã perſcribere ſolitum. Nam & equum ita edoctũ, in Traiano ſcribit Dion, ut regem adoraret. Quamobrem, ſi cui hoc nomine uilior eſt, ac putet hominis ſtatus, ſic ferme reſponderi poſſe uideo. Non ineſt quidẽ nobis leonis robur, non leporum pernicitas, non aquilæ uiſus, non piſcium in natando agilitas, non taurorum impetus, non canum ſagacitas: uerum ineſt prudentia, ineſt ratio, ineſt diuinior mens, qua unicuiq; iſtorum dominamur ad ſatietatem, uertimus ad delicias, excarnificamus, & utcunq; libuerit, uerſamus, ſeu patinarium uelis, ſeu aſſum malis, ut Plautino utamur ioco. Adijce, quod ſocietas innata homini aduerſus uiolentiſſima quæque nos communijt ualidiſſimè, & in alienæ naturæ tranſmiſit imperium, ac dominari etiam mari iuſſit. Coqueritur quidem Plinius, primam roboris ſpem, primumq; temporis munus quadrupedi ſimiles nos facere. At efficit hoc naturæ potẽtia, quippe ſuperiora corporum ea ætate inferioribus, alioqui teneritudine inſigni præmollibus, tum magnitudine, tum

ne, tum pondere præſtant plurimum. Quæ ratio efficit neceſſario, ut manibus pedum uice utatur infans, qui mox robur indeptus ſurrigit corpus, & hominis proprium agnoſcit ſtatum: donec ſenio areſcentibus ſupernis incuruetur pleruncꝙ, infernis craſſeſcentibus, in muliere præſertim. Scribit idem Plinius, Virorum cadauera fluitare ſupina, fœminarum prona, uelut pudori earum parcente natura. Verum & hoc naturali prouenit ratione, quando mulierum antica poſticis longe pernoſcuntur ponderoſiora uteri reſpectu, & mammarum, quod in homine contra fit omnino. Quæri hac parte & illud poteſt, Vndenam fiat, quod uniuerſim inter animantia iuſtæ magnitudinis quibuſdam adſint corpora, nonnullis uero citra. Cæterũ ab phyſiologiæ ſtudioſis ratio ferè promi duplex aſſueuit: alteram ex loci promunt anguſtia, de alimenti inopia reliquam. Sed enim pumiliones arctior locus concinnat: latitudo nanque illis & profunditas laceſſita uiſitur haudquaquam. Verũ parentibus euadunt breuiores multo, ueluti rectis lineis in aduncas reflexis, cuiuſmodi agnoſcimus ferè tabernulis quæ inſunt picturas, breues utiꝙ, at latas tamen, profundasꝙ. Verum quibus alimenta ſuppeditarint parcius, his fermè prætenuia ac prorſum puerilia conſtant membra. Pumiliones alias & pumilos dici comperias: quanquam enerues quoꝙ, ac molliculi nuncupentur pumili. Quod Placiades ſcribit. De arboribus item pumilionem dici, Plinio credimus: quem horoſcopo in tertia ſcorpij parte conſtituto, naſci, Iulius Firmicus auctor eſt.

Cur ſit erectæ ſtaturæ homo. Cur plantæ contrario nobis modo ſe habeant. Piſcis qui dicitur cæli inſpector. Cap. XI

Quid uero ſibi uult ſurrecta hæc corporis figura? an non id oſtentat bonum, & ſubinde ingerit ingratis, cui cætera in brutis nequeant comparari? Equidem ſic arbitror, inde commoneri omnes, Non eſſe hic nos, ut incolas & habitatores, ſed quaſi ſpectatores ſuperarum rerum atꝙ cæleſtium, quarũ ſpectaculũ ad nullũ aliud genus animantiũ pertinet. Propterea Mercurius inquit, generatio hominũ ad diuinorũ eſt operũ cognitionẽ, teſtimoniumꝙ naturæ, ad imperandumꝙ omnibus, quæ cælo teguntur, ad cæleſtium diſcurſum ſuſpiciendum, ad poteſtatem dei & naturæ progreſſus: ut deniꝙ ijs ipſis quæ in uita ſuſpexeris, mox feliciſſime hinc emigrans perfruaris, cæli tranſmittens limites in diuinæ maieſtatis perpenſione, ſicuti noſtræ religionis placitis, & Platonicorum ſancitur. Et erectæ quidem figuræ ratio euidens hæc, quæ finem nobis præſcribit. Additur & humanæ formæ ratio conſimilis animæ cæli in receſſu ab contrarietate omni: ipſa quippe producta eſt in umbra intelligentiæ, ſicuti Iſaac dicere conſueuerat. Proinde dicitur homo collimitiũ, & orizon corporeorum & incorporeorum: cuius ſuperna ſunt ſuperna ſimpliciter, ſcilicet uniuerſi. Quæ uero ipſum hoc efficit ratio, in calore eſt, ac ſpiritu, quibus inter cuncta animantia fœcundior homo eſt, propriæ molis reſpectu, circa præcordia in primis, & ſpiritalia membra. Quo fit, ut erigatur corpus propulſione ſpiritus & ſanguinis ad ſuperna. Facit ad id & elementorum nexus, quibus humanum corpus eſt compactum, quando æquabili maxime pondere ad eius coiere compagem. Quamobrem libro De partibus quarto Ariſtoteles: Solus, inquit, animalium omnium homo erectus eſt, quoniam eius natura atꝙ ſubſtantia diuina eſt. Officium autem diuini eſt intelligere atꝙ ſapere, quod non facile eſſet, ſi uaſta corporis moles allideret: pondus enim tardiorem reddit mentem & ſenſum communem. Propterea concretione ac pondere grauiore opprimente, corpora uergere in terram neceſſe eſt. Accedit ijs & diui Thomæ auctoritas in libelli expoſitione qui eſt De iuuentute & ſenectute, qui aſſignaturus ex mente Ariſtotelis rationem, cur plantæ contrario nobis modo ſe habeant: Eſt, inquit, erectus homo duabus ex cauſis, ſimul quia eſt animaliũ perfectiſſimus, acceditꝙ plurimum ad cæli æqualitatẽ, ſimul quia proportione corporis calidior eſt alijs omnibus. Calidi uero proprium eſt in arrectum tollere. Animalia reliqua medio ſe habent modo, quoniam minus ad cæli æqualitatem accedunt, minusꝙ habent caloris erigentis. In plantis autem res omnino contraria eſt, quia immobiles ſunt, ſuperiorꝙ in illis portio eſt, unde alimentũ recipiunt: id uero in radicibus contingere, manifeſtum eſt. Proinde Ariſtotelem dicere, illas habere oris proportionem. Plantæ item imperfectiſſimæ ſunt, minusꝙ genuini etiamnum obtinent caloris, quàm bruta, nihilꝙ quodammodo ad cæli æqualitatẽ accedunt. Ideoꝙ quod

quod in illis ſupremum eſt, in uniuerſo imum agnoſcitur. Porrò ne quid per incuriam tranſiliamus, auctor Galenus eſt: ſic nos promptius & commodius multo manuum uti miniſterio. Quicquid enim contrectamus, uel ſtantes id agimus, aut omnino ſedentes, prorſum uerò nil proni, uel ſupini: ſiquidem poſitũ huiuſmodi ferè artes neſcire. Quod uerò de cæli ſuſpectione protulimus, multo excipit riſu Galenus idem: quando proceri oris colli auitia longe id facilius ualeant implere. Eſſe quoq; piſcem ait, ab re cæli inſpectorem nũcupatum, quod uel inuitus ſuſpiciat perpetuo. Addit, qui iſta tradant, non uideri Platonem intellexiſſe, à quo proditum ſit, ſuſpectari à nobis, nõ ubi quis caput reclinet oſcitans, ſed cum mente cæleſtium corporum, cælitumq; naturam attingat.

Quàm multa ſint in corpore humano admiratione digna. Quæ ſit in corporibus pulchritudo. De humoribus quatuor humani corporis. Quid ita functos fato dicamus Alibantas. Segniciei in motu ratio: item animoſitatis, & contentioſæ naturæ. Idioſyncraſia quid. Medicina uera cur dijs attributa. Cur ingenioſi aliqui, aut obliuioſi. Cur triſtes, aut hilares. Item de ſanguine, ac bile atra. Plinij locus reſtituitur libro ſecundo. Cacochymia, & Plethora quo differant. Ichores quid, & Enhæmum. Cur ſanguis dicatur ἄιμα. Lac quid. Cap. XII

IN corporis uerò humani fabrica ingerunt ſe plurima ſingulari digna admiratione, quæ ſingillatim ac curioſe contenteq; ſi quis exſequi curet, uix reperietur finis ullus. Siquidem quæ communia nobis ſunt cum brutis, tanto exquiſitiorem in corpore humano rationem habent, ut impius omnino cenſeatur, qui artificis eminẽtiſſimam ſapiẽtiam iniqua perpenderit lance. Nec diſpicio nunc quo ingenio, qua rerum inſigni opportunitate corpora noſtra ſint oſſibus ſolidata, peruincta neruorũ ui, ad omnem motũ aptiſſima, ſiue procurras, ſiue retroagi aut circumagi opus ſit, nõ minore aſcendẽdi, uel etiam arrependi occaſione, utcunq; omnino libuerit, & quidẽ nullo ferè conatu, ut eos taceam qui agilitate incredibili per circulos corpora immittunt, & uitilium modo tam uariè inflectuntur, ut ne ceræ quidẽ ſequacior uideatur natura. Illa uerò cuiuſmodi laus eſt, in humana facie, uultuq; tantã agnoſci diuerſitatem, ut inter tot millia hominum indiſcretas effigies reperire nõ ſit, aut rariſſime admodum ſeſe occaſio oſtentet, nec ab miraculo res abſit? Quod ſolertiſſimum artificis ingenium in pauciſſimis prorſum aſſecutum fuerit. Quid illa loquẽdi uarietas? quæ quamuis initio terra uniuerſa eſſet labij unius, eò increuit, ut mirari ſatis nõ ſit, quũ præſertim diſſonì oris quiſpiam non ferè cenſeatur hominis uice, inde etiam nato prouerbio, Obſurdeſcere hominẽ in aliena lingua. Iam uero corporum pulchritudo quàm appoſita, quamq; uſui omni accommoda? Nec eam nunc intelligo, quæ ex colorum linearumq; concinnitate conſurgit, quãquam nec iſtam fruſtra deſyderaris. Sed hanc prudentes tum effictam, tum notham rentur pulchritudinem. Siquidẽ alia ἀνδραποδοκάπηλος, ſiue mango corpora laudabit, alia Hippocrates. Ille enim peregrinis nugis, & artificio omni uenuſtatem, ut Galenus docuit, adſciſcit: hic ueram adiudicabit pulchritudinem, quæ optima conſtet corporis conſtitutione, quam ex actu pernoſcimus, ſicuti De utilitate partium ſecundo, comprobat Galenus idem. Hanc uerò in membris extimis præcipuè attendunt peritiores, quãdo intimis, quia latitent, nõ utique pulchritudinem, ſed utilitatem attributam incredibilem uolunt. Eſt uerò conſtitutio optima, quæ omnes habet particulas, quæq; ex ijs profluunt, emolumenta ad actus organorum peraccommoda. Corpus huiuſmodi bene habitum euphoron Græci uocant, ideſt εὔφορον. Illud uerò in corporis humani compage cuiuſnam modi eſſe creditur, quòd arte mirabili, ut mũdus, ita etiam homo quatuor conſtare uidetur elementis, uti decimo Simplicis medicinæ auctor Galenus eſt, ſanguine, pituita, & utraque bile tam atra quàm flaua? nam ſanguis aeri aſſimulatur, pituita aquæ, flaua bilis igni, terræ uerò quæ atra dicitur bilis. Siquidem horum ſingula elementorum habent qualitates, ut τετραφάρμακον quoddam poſſis dicere, ac ueluti moretum: nec tamen omnino modo eodem, hoc eſt non per minutiſſimarum partium appoſitionem, ſed per tranſmutationem & unitatem ita cõcreta generantur corpora, ut ſeparari niſi ab eo, cuius iuſſu coiere nequeant. Quoniam uerò calens humectatio uitam prorſus continet, frigida autem arefactio mortem, hinc factũ

ut uita functos dicamus alibantas, ceu ſint ἄνευ λιβάδος, ideſt citra humoris portiunculam. Sed illud grauius multo, quibus frigidior ſuccus in uentre, aut in toto corporis habitu collectus eſt, hos ad motum eſſe ſegniores, compertum eſt. Sic & qui plethorici uocantur, qui æquabiliter ſe habentibus ſuccis abundant nimium, & quos recens afflixit frigus. At illi impenſius etiam qui natura frigidiore ſint. Iam his longe inſignitius, ſi frigiditati humor acceſſerit. Quis uerò temperatura præſto calidior fuerit, hi prorſum & ſunt animoſi, & certaminis cupidiores, adq; actionem prompti nimio plus. Nec illud prætereundum, dici pleriſq; medicorum idioſyncraſiam priuatam uniuſcuiuſq; temperaturam corporis, quam aſſequi coniectatione uel perfectum medicum exactius, reatur impoſſibile: quo nomine, Galenus inquit, ueram medendi ſcientiam Aeſculapio attribuunt, ac Apollini. Guſtu porrò ſanguis dulcis, pituita ſalſa, flaua bilis amara, atra uerò acuta. Fons ſanguinis eſt cor. Ex ſanguine ſpiritus. Sed per cordis partem dextram manat ſanguis, per ſiniſtram promicat ſpiritus. Flaua bilis ex iecore, atra ex ſplene, pituita ex cerebro. Eſt uerò ſanguis calidus & humidus, pituita frigida & humida, flaua bilis, calida ſimul & arida, atra denique areſcit cum frigiditate. Ex ijs uerò quatuor noſcuntur corporum conſtitutiones: uerum ante has intelligit medicorum ſchola, quam temperatam uocant, ſicuti Conſtitutionum ſecundo prodit Galenus, & quarto Colliget Auerrois, ut de Auicenna interim taceam, ſecunda primi, doctrina tertia. Quod autem hominum alij ſint hilares, triſtes alij: cauſa, ut inquit Hippocrates, in elementis eſt. Nam qui defecatiſſimi ſunt ſanguinis, ridibundi ferè ſunt, uiſu, corporeq; floridi, & quandoque coloris uenuſti. Homerus quoq; de caloris copia riſum profluere, inibi uidetur indicare, ubi γέλωτα ἄσβεστον, ideſt inextinguibilem dicit riſum. Quin & grammaticis ſuboluiſſe uidetur, à quibus γέλως deduci traditur ab ἕλη, quæ uox caliditatem nobis indicat. In quibus uerò flaua exuberat bilis, agiles hi, leues mente, ingenij celeris & iracundi. Qui atra bile abundant, inertes ſunt, puſillanimes, timidi. At pituitoſi, ſegnes & frigidi. Ex pituitæ dulcis affluentia ſomni copiam profluere, coniectant medicorum ſcholæ, uelut ex acetoſis famem, ex ſalſis ſitim, ex crudis ſitis interpellationem. Homini autem meminiſſe & ſapere ex temperamēto aduenit cerebri, nempe cum medio modo habet, ut neq; calidum, neque frigidum ſit. Nam obliuio ex frigido gignitur cerebro magis, quàm ratione alia. Ideo morbus quod delirium nuncupatur, à febribus gigni traditur exurētibus: ſicuti redundāte humore frigido in cerebro, enaſcitur lethargus. Hinc commoneor, ut Plinij locum, nemini hactenus animaduerſum, quod ſciam, ad libram exactius reuocem libro ſecundo capite octuageſimo, ubi legitur modo, Truces uerò ex cæli rigore has & illas mobilitates habentes. Reponendum autem ſic, Truces uerò ex cæli rigore. ut hic diſpungas, ſicq; inferas demum, has & illas mobilitate hebetes: ut glacialem mundi partem incolentes, ac æſtu torrida, ingenio eſſe præpingui, percipiamus. Id quod liquidò comprobant ſequentia: quippe medijs terrarum ſpatijs molles eniteſcunt ritus, ſenſus eſt purus, ingenia fœcunda, totiuſq; naturæ capacia. Quæ autem de affectionibus humorum quatuor adnotauimus, Scire oportet, nō uideri ea omnino perpetua: eſt enim ubi ſub uirginea, & miti facie, barbara, atrox & ferina prorſum lateat immanitas. Sub aſpernabili uerò, & cruenta minante uultu latet quandoq; amabilis & exoſculanda clementia. Quibus uerò uenuſta frons & ridibunda, renidenſq;, æſtuant ſæpe mœroribus, ac ſibi ipſis putent. Iam quoſdam inuenias ita lugubres aſpectu & inferio uultu & fronte obducta, inſtar uicti Marſyæ, ut Saturni mancipia planè uideantur. At quum attentaris, bone deus, quàm ſereno ſunt animo, quàm facetoſo, quanta comitate riſu omnia reſoluunt. Inter humores uerò ſanguis longè præſtantior cenſetur, ſiquidem eſt ſpirituum materia, quibus maximè ſtat uita, & uirtutis uegetatricis operatio, atque item animalis. Deinde, quia ad uitæ principia accedit amplius, quum ſit attemperati caloris, humectiq;: præterea alit efficacius, inſtauratq; quod intercidit, proinde naturæ theſaurus habetur: &, ut Plato inquit, carnium, & uniuerſi corporis pabulum, quo pereunte, confeſtim inſequatur mors. Bilem atram, ſeu μελαγχολίαν ueluti ſordes intelligunt feculentas, diſſitas plurimum ab uitæ principijs, lætitiæ hoſtes ac liberalitatis, ſenio & morti uelut cognatione iunctas. Ex medica illud eſt doctrina, ſi ex æquilibrio augeſcāt chymi, affectionem innaſci, quam πλῆθος dicunt, ac πληθώραν. Vbi uerò bile flaua, aut nigra uel phlegmate aut humoribus, quos ὀῤῥώδεις uocant, offertum uiſatur corpus, caco

chymiam

chymiam nuncupant, non Plethoram: humorem pituitoſum, ac frigidum Praxagoras uitreum nominabat. Diocles monebat, Maio menſe augeſcere in hominibus pituitam, & ἰχῶρας dulces: æſtate uerò flauam bilem, & amaros ἰχῶρας, eo utiq; uocabulo ſanguini humores innuens permixtos. Scire tamen licet, Ichoras Græcis quandoq; pro humoribus in corpore ſeu corruptis, ſeu integris accipi. Lego apud eruditos, quod equidem relatu dignum cenſui: pituitæ ſpeciem ingenerari quandam gypſo aqua macerato perſimilem, ſed membrorum nodis præcipue, Vbi decoquentis ui caloris ſæpe fiat perinde ac gypſeus lapis, mirabili etiam mulieris exemplo, quam diu moleſtum uexarat onus ſphondylorum ac rhenum. Ea cum ſcabendo, pruritu titillãte, cutem lancinaſſet, lapilli exciderunt numero decem & octo, magnitudine quanta in teſſeris uiſitur, colore planè gypſeo. Cæterum ex quo cœpimus & miraculum ex ſanguine ſubtexamus alterum. Vnde enim fiat, ut in uulneris auctorem, ſi ſuperueniat intra horas plus minus ſeptem, proſilire pernoſcatur? Nempe qui uulneratur ac perimitur, in aſſilientem dolenter conuertitur, cogitatio ultionem expetit auide, ad id repente inardeſcit bilis, à qua mox ſuccenditur ſanguis, raptimq; tota ui ſeſe ad uulnus proripit, tum fomenti cauſa, tum uindictæ. Conuolant ſpiritus inſimul, qui inſita leuitate mox auctorem circumſiliunt, cuius calore perſeuerant, perſiſtuntq; aliquandiu. Quo tempore, ſi uulnus inſpiciat is cominus promitur in eundem ſanguis, tum calore necdum extincto, tum quod nec agitatio quieuit interior, ſimul quia uel prius in illum ſeſe concitarat. Porrò quoniam ſpiritus ſuos repetit ſanguis, ſuumq; proliciunt ſanguinem ſpiritus. Sunt ex theologis, qui in deum refundant euentus cauſam, ut horridius fiat peccatum, ac deteſtabilius. Illud auctarij fuerit loco, inter medicamenta eſſe, quod uocetur enhæmon: quod ut ex Hippocrate quarto Therapeutices inquit Galenus, κωλύει αἱμοῤῥαγεῖν, καὶ ἀναξηραίνει. Nam & primo Problematum Ariſtoteles, ſupprimi ab eo ſanguinem ſcribit, ac materiæ inutilis cõfluuium reprimere. Ita enim effici, ut uulnus ſimul & inflammatione careat, & unitati ſit opportunum. Porrò, quæ cruentis inijcienda cenſemus, acria ex parte magna ſunt, quo acerbitate ſua aſtringere queant. Deniq; medicamentis conſtant non pinguibus: ideoq; Alipene nuncupantur. Cæterum & ulcus enhæmum dici Galeno quandoq; obſeruauimus, tanquam cruentum intelligas, καὶ πρόσφατον. Nec illud præteriero, in Alexipharmacis Nicãdri ſanguinem dici ἔαρ, quoniam uere plurimum exundet. Certe eariten ſunt qui hæmatiten dicant lapidem. Lac, ut phyſici produnt nonnulli, ſanguinis ſpuma eſt, quo nomine, inquit Varro, nutricem oportet eſſe adoleſcentem, anuis enim ut ſanguis deterior, ſic lac.

Spiritum plura ſignificare. Branchus quid. De animali ſpiritu, uitali, naturali. Ingeniorum diuerſitas unde ſit. Cap. XIII

SPiritum, ſiue πνεῦμα modis dici pluribus, non grammaticis modo notum, ſed & medicis: uno enim modo de anhelitu pronuntiatur, ut apud Hippocratem, Galeno teſte Prognoſticorum prima: Spiritus ſi frequens ſit, dolorẽ & ſuccenſionem ſignificat in his quæ ſunt ſuper diaphragma. Et apud Quintilianum libro undecimo: Eſt interim, inquit, & longus & plenus & clarus ſatis ſpiritus, non tamen firmæ intentionis: ideoq; tremulus, ut corpora, quæ aſpectu integra neruis parum ſuſtinentur. id Græci βράγχον uocant. Alio item modo uentum indicat, deinde & ſubſtantiam incorpoream, rationalem. Nam ſic angeli uel intelligentiæ, & anima, ſpiritus ab theologis nuncupari ſolent. Poſtremò autem eſt ſpiritus ſubſtantia ſubtilis, aerea, dilucida, ex tenuiſſima quaq; ſanguinis parte producta, ut deferatur uirtus à præcipuis membris ad reliqua, quo proprios ualeant actus exercere. Spiritus hic ad ſanguinem ita ſe habet, ut ad ignem ſcintilla. Galenus libro De uirtutibus noſtrum corpus diſpenſantibus, duo tantum facit ſpirituum genera, uitalem, & animalem. At Therapeutices duodecimo, naturalem etiam addit: ita uerò ut ambigens de eo uerba faciat, & per conditionem. Auerrois ſecundo Colliget (ut barbaro, ſed ſcholis tamen pertrito utamur titulo) duos facit ſpiritus, in corde uitalem, at animalem in cerebro. Sed primo Canticæ addit etiamnum ipſe naturalem, quem ex uapore gigni interpretatur depurato deterſoq;. Cuius ſedem, inquit, ſtatuit Galenus hepar, unde tranſmittatur in corpus reliquum. Ariſtoteles autem cor, in quo deprehenditur manifeſto. Præcipuum uero inſtru-

mentum quo uigent reliqua, eſt per neruos in cor & iecur deſcendens ex cerebro ſpiritus animalis. Vitalis autem ſpiritus ex corde profluens, multa eſt tenuitas quæ ad corporis membra inuehitur per arterias, cauſa cognati, inſitiq́, ac uitalis caloris exiſtens, & proinde etiam uitalis nominatur. Hic etiam per arterias ſeſe attollens ad caput materia ſpiritus fit in cerebro, quodamq́ moderamine ſeſe omnis ſenſus & imaginationis & memoriæ, appetitusq́ & motus, necnon in ratione utentibus opinationis & intelligentiæ inſtrumentum abunde ſuggerit. In primisq́ ſeſe animæ offert, & quò illa intenderit, irrumpit: quamobrem etiam animale nuncupatur inſtrumentum. Verum tamen iuxta eius temperiem uariam uarias ac diuerſas anima quoq; perficit actiones. Vnde & ingeniorum naſcitur diuerſitas, quod & in brutis animaduertimus. Quædam enim rationi propiora uidentur, pro ſpiritus qui cerebrũ occupauit qualitate. Quanquam & acutiora deprehenduntur ingenia, & ad intelligendum aptiora eorum qui terras incolant eas, in quibus aer ſit purus ac tenuis. Quin & quibus ueſcare cibis ad mentis aciem intereſſe plurimum, coniectant.

Quid arteria, & quid uena: origo utriuſq;. Vena an dicatur de arteria, contra Gellium. Hæmorrhagia quid. Anaſtomoſis. Diapedeſis. Parocheteuſis. Antiſpaſis. Iſchæmon. Arteriæ tunica an coeat ſoluta. Collectica. Epuletica. Cirſos. Varices. Cap. XIIII

QVoniam uerò ſanguinis ſpiritusq́ facta nobis mentio eſt, quibus implendo deplendoq́ uitam reficit natura, uel perdit, congruum fuerit, hic potiſſimum uenarum, quas dicunt ſanguinis riuos, & arteriarum, quas ſpiritus uocant ſemitas, rationem paucis attigiſſe, primumq́ rerum ipſarum finitionem. Venã igitur ſanguinis eſſe conceptaculum dicunt, ſiue (ut medici nuncupant) uas, mixti confuſiq́ cum ſpiritu naturali, in quo ſanguinis plus ſit, ſpiritus autem minus. Arteriam eſſe uolunt ſpiritus conceptaculum naturalis mixti confuſiq́ cum ſanguine: in quo ſpiritus ſit plus, ſanguinis minus. Id uerò planè obſeruatione dignum ex Galeni doctrina, necnõ Cordubenſis Moyſi, Aphoriſmorum particula prima: eum qui ſit in pulſantibus uènis ſanguinem uideri eſſeq́ modi non magni ac prætenuem, adq; fumi naturam proxime accedentem. Rurſum qui eſt in uenis non pulſantibus, ſpiritum eſſe modicum item ac omnino nebuloſum. Venarum exortum omnes ferè à capite atque cerebro deducunt, ſed errore maximo, ut tertio De animalium hiſtorijs auctor Ariſtoteles eſt, qui earum naturam deprehendit huiuſmodi: duas uidelicet intra pectus uenas contineri, ſpinæ appoſitas: altera quarum maior ſit, minor altera: ſed maior, inquit, priorem partem adit, minor poſteriorem: & maior dexteram potius ſedem obtinet, minor ſiniſtram: quam aortam nonnulli uocant, eo quod neruoſa eius pars conſpici uel in mortuis potuit. Ambæ ex corde originem ducunt, tranſigunt enim totæ cætera uiſcera, per quæ tendunt ſuam ſeruantes naturam. Deinde exſequitur Philoſophus, qua ratione illarum utraq; in totum diſpergatur corpus, ea tranſponere ac uelut conuaſare uniuerſa, non fuit conſilij, ne pragmatia noſtra hæc de homine exeat in immenſum. Qui curioſius iſta perquirit, locum habet quem adeat. Auicenna item doctrina quinta fen primæ primi, Arterias eſſe corpora ſcribit ſinuoſa, in longum porrecta, neruoſa, ex corde propagata: quibus inſit motionis uirtus per diaſtolen & ſyſtolen, ideſt per diſparationem & contractionem, ut inde cordis euentatio comparetur, & ab eo fumidus ſegregetur uapor, & membris corporis diſtributim infundatur ſpiritus. Venæ autem, inquit, arterijs quidem perſimiles ſunt, ſed ab hepate manant ac quieſcunt. Earum munia ſunt, membris ſanguinem inſinuare. Scitu uerò non indignum parte hac, ab Hippocrate, ſicuti ab uetuſtioribus item alijs, duo genera uaſorum, quibus contineatur ſanguis, nuncupari uenas, non ut ab iunioribus, alterum tantum, cui non inſit pulſus. Id quod eſt ſecundo De morborum interſtitijs ab Galeno confirmatum, & A. Gellij ſententiam reuellit inſigniter, ſed & Quintilianus ſeptimi libri fine, uim appellat ſentiendi uenarum pulſus. Plinius quoq; libro item ſeptimo, Venarum dicit formicantem percuſſum. Auicennæ eruditus interpres dubium uideri ſcribit, profluant'ne ab hepate uenæ, quum Ariſtotelis (inquit) ſententia ſit, uenas & arterias à corde initia ducere. Galenus quarto De utilitate partium, non pulſantes uenas, tunicæ unius ab hepate ortum habere ſcribit. Idem approbaſſe Auerrois uidetur prim.

Coll

Colliget,capite De uenis. Etiam ſi in libro De diſpoſitionibus cordis, aſſerere non ambigat,Eſſe in corde cibalem uim,ſpiritus quoq; & uenarum ac neruorum propaginem. Ego uerò Galeni doctrinæ cēſuerim inhærendum,quam niti experimento ſcimus. Apuleius in libro De dogmate Platonis:Exaduerſum,inquit, cordi uenarum meatus oriuntur,per pulmonis ſpiracula uiuacitatem trāſferentes,quam de corde ſuſceperunt,& rurſus ex illo loco diuiſæ per membra in totum hominem inuehunt ſpiritum. Cœlen, id eſt concauam dici uenam maximam,quæ ab corde initia ducat, auctor eſt Pollux. Illud adieciſſe,puto,nil obfuerit, Hæmorrhagiā dici ſanguinis fluorem,uenis uel ruptis uel conuulneratis. Fit autem Hæmorrhagia,quæ anaſtomoſis, ideſt ἀναστόμωσις nuncupatur, ex uaſis,ſeu conceptaculi imbecillitate, & impetu copioſiore affluentis ſanguinis ad eius os. At quæ dicitur διαπήδησις,hoc eſt diapedeſis, tunica confit rareſcente,ac ſanguine attenuato. In hæmorrhagijs ex Hippocratis inſtituto auertitur ſanguis aut parocheteuſi, aut antiſpaſi. Et parocheteuſin quidem intelligunt, ubi in propinqua corriuatur loca:antiſpaſin uerò quum in oppoſita: ueluti ex ſupernis demanante ſanguine per nares, fit ἀντιπαροχέτευσις: at per inferna,uti per ſedem, ἀντίσπασις. Sed & in occipitio, ſi per nares profluuium infeſtet. Hæc enim obiecta item accipimus. Iſchæma denique,ideſt ἴσχαιμα, ſunt, quæ ſanguinis comprimunt fluorem, medicamina. Porrò & id obſeruatione non indignum. A quibuſdam traditum, Arteriæ tuniculam unam eſſe duram adeo, & χονδρώδη, ut omnino ſit conſolidationis neſcia. Sic enim ſymphyſin interpretamur; quippe mollia tantum corpora adglutinationem admittere. Nam lapidi non concreſcit lapis. Experimento tamen ſe Galenus aduertiſſe prodit, coiſſe quandoq;: ac arteriæ naturam eſſe utiq; dyſphyton, ideſt quæ coaleſcat difficulter, non eſſe tamen prorſum aſymphyton,ideſt ab coalitu ſeiunctam. Quæ uerò conſolidant, ſymphytica dicuntur pharmaca:ſicuti colletica,quæ adglutinant:epulotica,quæ cicatricem inducunt. Cirſos dicunt ueteres Græci, ac medici præcipuè, quum toto corpore amplius uenæ dilatantur. Quum uerò in cruribus, ixias uocant: nonnulli ex alia ſcriptorum decuria, uarices uocant Latini.

Pulſus quid. Item de ratione pulſuum digna ſcitu. Qui ſit formiculans percuſſus,& uermiculans. Plinius declaratur. Microſphycti qui intelligantur.
Caput XV

IAm uerò ut ueluti per gradus quoſdam hominis nobilitatem attingamus ratione corporis, cui non uideatur diuinæ ſapientiæ miranda benignitas, quæ ſummo ſtudio peculiarius ſemper impertitur, quo à brutis inſigniter ſeiungamur? Siquidem pulſuum ratio quàm mira eſt? quàm uere diuina? Qui in cacumine membrorum euidentes ſunt morborum indices,in modulos certos legesq; metricas per ætates citati,aut ſtabiles, aut tardi. In ijs obſeruatio crebri aut languidi ictus gubernacula uitæ temperat. Quo quid parte hac præſtantius? aut quid æquè neceſſarium? Pulſum uerò,ſiue (ut Græci dicunt) σφυγμόν, ſic fermè finiunt, Vt eſſe intentionem motus dicant,& remiſſionem in corde & in arteria, naturalis,non arbitrarij. At ueteres medici etiam ſic: Pulſus eſt diſparatio & contractio indiuiſibilis arteriæ ac cordis,uel ſubſultio & palpitatio uel ebullitio uenæ & arteriæ. Vnumquenq; uerò pulſum eſſe compoſitum,Auicēna ſcribit,ex motibus duobus. Quibus duplex item accedat quies:nam inter motus duos,& quidem contrarios,neceſſe eſt intercedat quies. Neq; enim fieri poteſt,ut motui continuetur motus, quoniam unicuiq; præſcribitur meta ad quam tendat,quò ubi ſit peruentum quieſcat. Syſtoles uerò ſeu cōtractionis motus, à pleriſq; medicorum haud percipitur. Tunc enim à manu recedit arteria,tactus uerò non prouenit,niſi ſenſibile tangentem contingat. Galenus medicinæ ſcientiſſimus, cuius Auicenna ſe fatetur interpretem,proinde ſcribit,Remiſſionem huiuſmodi non obſeruaſſe diu: mox uerò curioſius ſolicitiusq; intendentem adeptum nonnihil: deniq; ita progreſſum, ut pulſuum ianua ſibi pateſceret omnino. Sed cur'nam inſtitutum, brachiorum arterias obſeruare potiſſimum? Nempe,inquit Galenus idem in libro qui eſt ad pulſum Iſagogicus,quia paratior eſt pars ea,atque item prolatu honeſtior. Accedit, eius loci pulſum eſſe uniformem maxime atq; in neceſſitate perutilem. Nam & arterias eiuſmodi patentiores nouimus,quia pars ea minimè ſit corpulenta, nec abeſt ordinis rectitudo, qua in

eum locum à corde corriuatur arteria, nuſquã ferè anfractibus ſinuata. Adiuuat & propinquitas, prçcipuè ſiniſtri brachij, quo uberius ſe promit à corde uirtus. Quia uerò ſeptimo Naturalis hiſtoriæ Plinius inter ſigna ingruentis mortis inæqualem formicãtemq́ uenarum percuſſum appoſuit: Formicantem pulſum Galenus capite tertio libri De tactu pulſus, intelligit minutum, denſum, ac ſumme debilem, qui uelocitatis opinionem exhibeat, quum ſit minime uelox. Raſis auctor & ipſe fidei haud labefactatæ, nec dilutæ, decimo Almanſoris, pulſui nuper æditi infantis eſſe ſimilem tradit. Philaretus quærit, quo diſtet ab formicante uermiculans percuſſus: & hunc quidem putat quandoque conuerti demutariq́ in melius, eius item amplius patere inæqualitatem. Formicantem uerò uirtute prorſum intermortua fieri, & interitum prænuntiare. Memorandum uerò Microſphyctos uocari quoq; Græcis, quibus puſilli ſunt uenarum pulſus, longitudine altitudineq́ ac latitudine minima, uti ab Galeno proditum eſt, ſurrecta arteria.

Quæ ſunt partes in animalibus ſimilares & diſſimilares: item de neruis. Quæ membra organica. Quoq; ab ijs differant, quæ animalium dicuntur partes. Cap. XVI

ANimalium partes, inquit Ariſtoteles, aut incompoſitæ ſunt, quæ ſcilicet in ſimiles ſibi partes diuiduntur, ut caro in carnes, & ob eam rem ſimilares, id eſt homœomeræ dicuntur. Aut compoſitæ, quæ aptæ ſecari in partes diſſimiles ſint, non in ſimiles, ut manus non in manus ſecatur, aut facies in facies. Quapropter diſſimilares, ideſt anhomœomeras nominamus. Eadem hæc Auicẽna ex Ariſtotele mutuatus doctrina quinta ſen primæ primi cõſcribit: ſed addit, Diſſimilares partes dici membra organica, quod ſint animæ inſtrumẽta ad complẽdum motus & actus. Nam & Therapeutices primo Galenus aliud eſſe μόριον, ſeu μέρος, & aliud organum præmonſtrans: Organum, inquit, ὀνομάζω μέρος ζώου, τελείας ἐνεργείας ἀπεργαστικόν, οἷον ὀφθαλμὸν ὄψεως. Qua ſanè ratione oculus quidem animalis dicetur μόριον καὶ μέρος καὶ ὄργανον. At tunica ceratoides μόριον utiq́, ac μέρος: organum autem minime. Inter ſimilaria principem locum habere ait Auicenna os, mox chartilaginem, poſtea neruos, qui ſint corpora ex cerebro prodeuntia, ſeu ab nuca, alba, flexu mollia, & quæ non facile interuellantur, ea maximè ratione nata, ut eorum adminiculo membra & ſenſus non ſint expertia, nec motus. Sciendum uerò haſce partes haberi ac dici ſimplices ex ſenſus tantum iudicio, quoniam & ipſæ ex elementis compactæ ſunt: uerum quia in compoſitis non ſe actu promunt elementa, nec pernoſcitur portio ulla, cui non cõgruat appellatio totius & diffinitio eadem, ſimplicia nuncupantur & homogenea.

Oſſium ratio. Cornei cur dicantur, quibus ſunt oſſa concreta. Quot in humano corpore. Interim quæ oſſa dicuntur ſimenia, uel cynolopha: item ſeſamina, lambda, hyodea, catagma, helcos, rhegma, ſpaſma, apoſpaſma, teredon, lygyſmos. Poros quid. Cap. XVII

PLato in libro De uniuerſi natura, humani corporis explicans rationem: Os, inquit, deus artifex ita concinnauit, terram atterens puram lenemq́ miſcuit, madefecitq́ medulla, id poſtea in ignem iecit, mox in aquam merſit, rurſus in ignem, iterum & in aquam: ſicq́ transferens ſæpius in utrunq;, tale reddidit, ut liquari à neutro poſſet. Quibus natura concreta ſint oſſa, quos rarenter utiq; reperias, Cornei dicuntur, puto, quia cornui maſculç nulla inſit medulla. Oſſium uerò diſtinctio eſt apud medicos appoſitiſſima. Alia ſiquidem baſis uicem præſtant, quoniam illis innitatur corpus, quo in genere ſint ſphondyli dorſi: propterea inquit Ariſtoteles, Initium in omnibus, quæ oſſibus conſtant, ſpina eſt, quæ compacta ex uertebris à capite ad coxas porrigitur. Alia uerò clypei modum habent ad tutãdum, ſicuti os cranei, quo tanquam ſphæra oſſea, ut Plato inquit, quaſi tornata cerebrum eſt circunſeptum. Alia item armorum loco ſunt, quibus præpediẽtia protelentur, ut quæ trito medicis uocabulo ex curuitatis natura, ut ipſi interpretãtur, Simenia nuncupantur, ab Græcis κυνόλοφα dicta, ideſt canina prominẽtia. Hæc uerò ſuper dorſi ſphondylos locum habent. Alia ſunt quibus iuncturarum ſiue compagum expletur inanitas: quæ, quod minutula ſunt, uocãt ſeſamina, ut ſcribit Albertus, inter oſſa digitorum reperta potiſſimum, ut in genu patella. Aliorum ratio eſt ad partium interpenſionem, ſicuti os quod ab literæ figura dicitur

lambda, abs quo gutturis ac linguæ muſculi propendent. Id ab Galeno etiam uocatur hyodeum. Qui ſic omnino diſtinguit, uti oſſium alia motui ſubſeruiant, quæ articulos uocant: alia motu careant, συνάρθρωσιν dicunt, id eſt articularem concretionem. Cuius forma triplex: aut enim ſutura eſt, ut in capite: aut uelut claui, ut dentes: aut ſymphyſis, qua oſſa cohærent, uelut inſitio. Illud item obſeruatione dignum: Oſſa in homine comperiri numero exactiſſimo, & in ſumma (ut dicitur) ſummarum, ducenta quadraginta octo: ſicuti in digitos miſere diligentia præſigni Hippocrates, Galenus, Raſis, Auicenna, & Auerrois quoq;. Quanquam hoſce, ijs mox ſingillatim recenſendis, nonnihil diſſidere animaduerterim. Albertus ducenta facit & ſeptuaginta ſex. In capite connumerantur nouem & quinquaginta: in thorace ſexaginta ſeptem: cui ſupputationi accedat quod in corde os reperitur: etiã ſi ab uniuerſo id numero ſecludat Auerrois primo Colliget. Id uero Ariſtotele tradente, unam habet rationẽ, ut baſis ſit ac fundamentũ motus cordis. Nec id in omnibus repereris, ſed in equis modo & bobus, certo genere, ut idem arbitrañ. Albertus id ſe uidiſſe tradit in ceruis & in homine quoq;, & in multis præterea animalibus. Brachijs manibusq; duo aſcribunñ & ſexaginta, pedibus ſexaginta. Omento integi oſſa omnia, dilucet: nam exempto eo, ſideratio conſequitur manifeſta, & ſenſus amotio. Sciendum ex Therapeutices tertio, In oſſe id eſſe catagma, quod in carne helcos, id eſt ulcus. Vtrobiq; enim eſſe συνεχείας λύσιν, id eſt continuitatis ac ſeriei interpellationem. Quam item rationem in corpulentis ex illato ictu habet τραῦμα. Citra plagam uero rhegma, id eſt ῥῆγμα. Nam in neruoſis planè ſpaſma eſt. Eiuſdem porrò generis cenſetur & apoſpaſma, ſed in nodis, ac coniunctionibus. Fracturam conſequitur ſæpe, quam dicunt ἐκχύμωσιν. Obtingit uero frequenter per uaſorum ἀναστόμωσιν, & eam quæ uocatur διαπήδησις, continuitatis interpellatio & ipſa. Catagmaticas deniq; leges dici, obſeruauimus: ſicuti ligaturas item catagmaticas. Teredon apud Græcos, perforationem indicat. Sed in nomine, litera e abundare uidetur: nam ab tremate, id eſt foramine inflectitur, ueluti tredon quędam, id eſt foratio, exiſtens, quæ ab acutis humoribus fiat exedentibus. Lygyſmon uocant Græci, ubi franguntur in cruribus aut brachijs oſſa. Deniq; fracta oſſa non per unitionem cohærere, tradunt nonnulli, ſed per callum eum quem Græci poron dicunt, ceu glutino iungi.

Chartilaginis natura quo ab oſſibus differat. Chondros, chondracantha, medulla notiæa, ſpondylion, moſchion, medulla lanæ, medulla auium. Caput XVIII

CHartilago ab oſſe diuerſa eſt pluris minoriſue ratione, quum alioqui natura ſit compar: ſiquidem præciſum os non ſuccreſcit amplius, nec chartilago conuulſa coit, reſtituiturue. Ad flexum lectiſternij uicem præſtat, χόνδρον Græci uocant. Ex nerui oſſisq; natura conflatur, ut ſcribit Pollux, & tradit Galenus. χονδρακάνθα dicuntur, quæ ſpinam habent chartilagineam. Terreſtrium, quæ animal gignunt, nec exanguia uiſuntur, chartilago foramine nullo cauatur, proinde etiam medullæ expers eſt, Aquatilium, quæ σελάχη dicuntur, id eſt chartilaginata, per dorſum quod eſt oſſium ἀνάλογον, chartilago humorem habet medullæ modo. In greſſilibus, ex quibus progignitur animal, auriculas & nares, nonnullam habere chartilaginem ſcimus. Medullam ſcribit Galenus, eam dici germana ſignificatione, oſſibus quæ occluſa diſtinetur, minus proprie dorſalem quoq;, notiæamq; Græcis appellatam, reliqua duriorem ſicciorem q;. At quæ ſpondylis continetur, Polluci ſpondylionis cenſetur nomenclatura. Vituli medullam dici medicis moſchiam, idem auctor eſt Galenus Simplicis medicinæ libro undecimo: ſed qui uocabulo item eodem cæparum uocant ſemina, quin & tenellas plantas: nam & Plinius lanæ medullas uocat, tenuiſſimam quanq; in lanitio partem, ſic & auium medullam nuncupabimus plumulam molliorem.

Neruorum ratio, & unde oriantur nerui. An ſentiendi organum ſit caro. Anthrope quid: item epidermis, rhacodes, lacernoſa cutis. Cap. XIX

IAm uero neruorum naturam ſi ad perpenſionem reuoces, qualis nam inde conſurget opificis admiratio? ijs nodi corporum qui uocantur articuli, aliubi interuentu, aliubi ambitu, aliubi tranſitu tanta animantium utilitate, ac membrorum firmitate, & motus præſtanti, & certa ligantur pernicitate, ut (adſit

modo æquus rerum æſtimator) fateri neceſſe ſit, eam fuiſſe diuinæ ſapientiæ in hac fabrica curam, ut ſingulis tantum eius attribueret bonitas, quantum emolumenti ac decoris ratio patiebatur. Ex qua alios uidemus teretes, nonnullos item latos, ut in unoquoque poſcere figuratio uidebatur. Neruorum naturam Plato ſcribit, ex oſſe ac carne non fermentata eſſe à deo cõtemperatam, & flauo infectam colore: indeq; neruos carne quidem tenſiores factos aridioresq;, oſſibus autem agiliores & molliores, quibus idem medullas & oſſa peruinxerit, omniaq; carnibus operuerit. Neruos porrò in corde habere ortum, Ariſtotelis ſententia eſt, quoniam id neruulos ſuo ampliore uentriculo cõtineat, & uena, quam ahortam dicunt, neruoſa ſit. Albenti glutinoſoq; humore neruos & naſci & ali, idem affirmat auctor, cuiuſmodi etiam humorem mucori aſſimilem eis circuniectum conuiſimus. Auicenna primo Canonis, ut medicus & Galeni interpres, neruos ab cerebro & nuca produci ſcribit. Libro tamen De animalibus tertio, hærendum Ariſtoteli eſt opinatus. Galenus locis aliquot ſententiam priorem fouet: quem adiuuat Auerrois primo Colliget, item Canticæ primo. utra uerò ſit potior ſententia, non cuiuslibet fuerit ſancire: præſertim quum grauis auctor in Aphoriſmis Damaſcenus ita pronuntiarit, Vbi diſſideant Ariſtoteles & Galenus, haud facilè internoſci uerum: at ubi Ariſtoteles ipſe pugnantia ſcribat, quid agendum? Nam in libris De animalibus, non ſemel ſentiendi organum carnem ſtatuit, aut ἀνάλογον, non (ut medici, & nos ſuprà commonuimus) neruos. At ſecundo De anima: Caro non eſt, inquit, ſenſus inſtrumentum, ſed medium potius, ſicut aer & aqua ſunt in uidendi, audiendi, olfaciẽdi ratione media: nam ſenſibilia ſuper ſenſile iacentia non mouent ſenſum, mouent autem ſuper carnem poſita. Auerrois aſſecla ubiq; ferè Ariſtotelis, & medicorum, ubi ſe oſtentarit occaſio, inſectator acerrimus, Galenum hac parte inſequi maluit, Ariſtotele relicto, Quod ipſum & duodecimo De animalibus Auicenna facit. Sed fortè carnem ſignificauit lacertoſam Ariſtoteles, cui tantum ſenſificæ ineſt potentiæ, quantum neruorum. Albertus uir doctior, quàm politior, neruos à cerebro diuidi tradit, dum ad pellem perueniunt cerebro obtentã, oriri autem à corde. Item alios dici ſenſuum uehicula, alios motuum. Hos quoque ab occipitio produci: ab anteriore parte illos. Hominis pellem Herodotus anthropen nũcupauit, ideſt ἀνθρωπὴν uel (ut in aliјs) ἀνθρωπέην. At Galenus Epidermida uocat, quæ ulceri demum perſanato inducitur, τὸ ἐπουλώσεως δεόμενον ἕλκος ἀπολώλεκε τελέως τὴν καλουμένην ἐπιδερμίδα, ex Therapeutices tertio. Sed alibi pellis ſuperficiem intelligere eo nomine uidetur. Eſt & in abſceſſibus cutis nuncupata rhacodes, puris uirulentia inſigniter attenuata, & τριβακοῖς, ideſt attritis linteis admodum aſſimilis. Lacernoſam autem Latinè appellant nonnulli, quia lacernæ inſtar rodatur. Aponeuroſis, neruea dicitur tenuitas. Amplius de epidermade Galenus Simplicium pharmacorum libro undecimo: Pediculorum, inquit, multitudo ſuccreſcit, in quibus copioſior fuerit cacochymia, & quidam uelut cortex abſcinditur à cute, diciturq; epidermis, qua craſſi uiſcoſiq; continentur humores, unde fit ſcabies, lepra, elephantia.

Carnis ratio ex Platonis doctrina. Carnis ſpecies duæ. Qui ſint ines, & qui uilli apud medicinæ peritos. Pulpa, in Plinio quid. Parenchymata, adenes, inion, inis, inulus, hinni. Sarcotica pharmaca, cephalica, cathæretica, hyperſarcoſis, euſarcon. Cap. XX

Carnem ſcribit Plato, aduerſus frigoris & caloris iniuriam ab opifice deo tegumenti uice neruis oſſibusq; ſuperinductam, proinde inditum ei humorem caloris non immunem, ut æſtate quidem roſcida madidaq; extrinſecus, corpori uniuerſo domeſticam exhibeat refrigerationem, hyeme uerò rurſum igne proprio glaciem extrinſecus illatam repellat moderate. Quæ quum pręclarus ille noſtri corporis fictor eſſet meditatus, permixtione quadam ex aqua, igni, terraq; cõtemperata, indito inſuper acuto ſalſoq; fermento, ſucci plenam ac mollem conflauit carnem. Huius uerò ſpecies duas agnoſcunt medicorum ſcholæ: aut enim uilloſa caro eſt, ut quæ in muſculis habetur: aut uillis nuda prorſum, ut hepar. Villos intelligunt, quos uocant Græci ἶνας. Etiam ſi non me fugit, Plinium quandoq; uenas fibraſq; conuertere, quod & Theodorus facit, non neruos. Cæterum tenuiſſima pars chartæ dicitur item ina. Eſt ubi Plinius idem, pulpam pro neruo accipiat, quam Theophraſtus etiam uocarit ina.

Quibuſ-

Quibuſdam, inquit, pulpa ſine uenis mero ſtamine ac tenui conſtat. Villum medici deſcribũt, corporis partem ſubſtantiæ tenacioris, ſolidam, gracilem oblongamq́;, filo perſimilem, quæ motui ſubſeruiat, & carni robur adijciat. Villorum alios ſtatuunt neruoſos, uenoſos alios: & ſint etiam quos arteriales uocant aut panniculoſos, uel qui uitilium fungantur uice. Omninoq́; diuerſi euadant pro membrorum ratione, in quibus comperiuntur, aut à quibus propagantur. Quod Galenus cõprobat Craſeon ſecundo. Sed & Therapeutices decimo: In muſculis (inquit) eſt modo caro, in alijs hanc præter paucos agnoſcit nemo. Sed in hepate, renibus, ſplene, pulmone parenchymata uocant, id eſt παρεγχύματα. In inteſtinis uero & uentre ac ſtomacho uuluaq́;, eſt pars hæc innominata. Sed & quartodecimo, Viſceribus, inquit, propria ineſt caro, quam plerique parenchyma uocant. Adenas eſſe Galenus finit, concretam in ſe durius carnem, conuolutamq́;. Aſtruit Auicenna, ex motibus nullum, niſi per uillos fieri. Eſt, inquit Euſtathius, ἰνίον in capitis poſteriore parte, quo concidente ad inferiora, contractoq́; ad humeros, ἰλνῦσθαι dicitur, hoc eſt incuruari qui id patitur. Alijs eſſe inion uidetur nerui cauitas, qui dicitur etiam τένων. Inis apud Græcos, etiam infans dicitur. Inulos accipiunt nonnulli ceruinos pullos. Hinnos autem & hinnulos cum flatili ac duplici conſonante, ex aſina conceptos mares equi ſeminio. Ex Gregorio illud præterire nequeo: Carnis ſementinam trahere originem lac, caſeum, oua. Quia uero carnem Græci ſarca dicunt, inde pharmaca legimus ſarcotica, inter quæ ſit quod nuncupant cephalicum. Sunt uero hæc quibus internata caro ulcerum explet inanitatẽ. Sicuti quibus nimio plus excreſcens exteritur, uocant cathæretica. Nam uitium ipſum dicitur hyperſarcoſis, id eſt ὑπερσάρκωσις. Porrò ſicut nec nimis gracileſcens corpus laudem meretur, neq; item obeſius factum: ſic habitudo media plauſibilis præcipue cenſetur: eam uero Græci εὔσαρκον nuncupant. Hyperſarcomata porrò nomine alio hyperochas in ulceribus Græci uocant ijdem.

Humanum corpus ſumma partium proportione conſtructum. Phyam quid uocent Græci. Rotundum & quadratum ſchema reperiri in corporibus noſtris. Menſurarum indidem eſſe deprompta nomina: item denarium numerum. Quibus conſtet corpus. Retrimenta quot excernantur modis. Vlcerum ſuperfluitates haberi generum duorum, ichora, & rhypos. Corpora perittomatica & plethorica. Cap. XXI

QVod operis initio præſtaturũ me, non eſſem auſus polliceri, ut tam late hominis rationem perſequerer: ipſa tamẽ uberius ſeſe indies materia laxante, ingens nobis oſtentat quodammodo rerum ſylua, quæ uel cogitatione animum, quantumuis difficultatibus obluctantẽ, et ſi non fatigare, at ſolicitum anxiũq; efficere faltẽ poteſt. Verumtamẽ durandũ eſt, quia cœpimus. Nã & dij faciẽtes adiuuant. Quod ſi legentiũ uotis per omnia minus ſatisfecerimus, aut ſi quippiam habuerimus derelictui, ut impolitiæ notari uideamur digni, Cogitandum erit, nemini unquam uitio datum, quod præfati ſumus, deos quoquo modo poſſe colere. Studioſis Latinæ rei euigilantur iſta, ſi quid ſenticoſi in tanta ſciendorum congerie ſeſe obtulerit, flores modo præcerpant, reliqua ſoli uitio ſuccreuiſſe putent, ubertate nimia interdum luxuriantis, ac prætereant: ſciantq́;, hominis eſſe proprium conniuere in pluribus. Verum ſi condentis animum amplius reſpexerint, omnia plauſibiliter excipient, pariaq́; ſibi in rationibus fieri putabunt. Satis, opinor, hactenus artificis dei ſapientiam in hominum conſtitutione admirati ſumus: uerum quæ ſuperſunt, ſingularẽ & ipſa præferunt claritatem. Quod & eorum rationem ſummumq́; proſpectum idem habuit inenarrabilis conditor. Nam quale cenſemus illud, in corporis humani fabrica ſummam ſymmetriarum, ſiue commenſurationum rationem adeo ſeruatam, ut inde ab architectorum prudentiſſimis analogæ ſuſtructiones ſint corriuatæ? Siquidem illud ita eſt ab natura concinnatum, coaptatumq́;: uti proportionibus, quas Græci ἀναλογίας uocant, membra ad ſummam figurationem inſigniter reſpondeant: nilq́; omnino comperias, quod commenſu careat. Sicuti caput dicimus ab mento ad frontem ſummam, & radices imas capillorum, eſſe partis decimæ. Item manus palmam ab articulo ad extremum medium digitum tantundem. Caput à mento ad ſummum uerticem octauæ. Tantundem à ceruicibus imis, & reliqua deinceps: ut ſi attendere libeat, nil ſit non ab ſumma profectum

ratione

ratione. Hanc uero membrorum analogam rationem omnium Græci phyam uocant, id eſt φυὴν, propter illud Homericum, Odyſſeæ ſexto:

Εἶδός τε, μέγεθός τε, φυήν τ' ἄγχιστα ἐίσκω.

Quid, quod rotundationis ſchema in homine item compertum eſt? Quem ſi ſupinum ſtatuas, expanſis manibus, & fixeris in umbilico circinum, quia is locus centri rationem habet, circumagasq́ue, orbem conficies abſolutum, extrema digitorum in manibus pedibusq́ue contingendo. Nec minus deſignationem in eo quadratam deprehendes, quando altitudo ab latitudine diuerſa non eſt, ſi menſum concipias inter expanſas manus. An non compertum & illud, Menſurarum rationes & nomina ex humano corpore mutuatos eſſe ueteres, digitum appellantes, aut palmum, item pedem, cubitumq́ue? Quinimmo & denarius numerus, quem perfectum dicunt & probant, ab digitorum ſerie depromptus eſt, quod Ariſtoteles adnotauit. Conſtare autem humanum corpus rebus numero quatuordecim inuenimus: neruis, uenis, arterijs, ſanguine, ſpiritu, carne, pingui, chondris ſeu chartilaginibus, unguibus, oſſibus, humoribus, medullis, pilis, tuniculis. Ad laudem pertinet illud quoq́ue: excerni retrimenta, ſuperfluentiaq́ue à uiris quidem per aluum, urinam, uomitus, oculos, nares, ſputa, excreationes, aures, rem Veneream, per incerta item ſpiramenta, per pilos, & per ungues. Mulieribus adijciuntur duo, lac, & menſtrua. Illud ſuperpondium fuerit, in ulceribus item ſuperfluitatum, quæ Græcis περιττώματα dicuntur, duo eſſe genera: unum ἰχὼρ nuncupatur, id eſt ſanies: alterum autem ῥύπος, id eſt ſordes: illud tenue intelligitur, craſſius hoc: unde ῥυπαρὸν ἕλκος appellatur, ſicuti prius ὑγρόν. Porrò de ſuperfluentis materiæ argumento corpora uel dicuntur perittomatica, uel plethorica, diſcerniculo apud medicæ artis peritos manifeſto.

Humani corporis partes. Membrum quid. Monocola quæ. Nouem haberi perpenſione digna in quolibet membro. Motus actiui & paſſiui. Cur naturam dixerit iuſtam Hippocrates. Membri cuiuſq́ue ratio triplex. Cap. XXII.

INuenio in monumentis, Aegyptios humanum corpus in quatuor tantum portiones diſtribuere ſolitos: caput: manus: thoracem, quem etiam clibanum uocat Albertus: & crura. Membra uero, ut finit Galenus, corporis particulæ ſunt, quæ nec omnino circumſcriptionem habent propriam: ſic enim particulæ non forent, ſed corpora per ſe, nec omnifariam coniunctæ ſunt alijs. Hinc & ad pleraq́ue transfertur uocabuli notio, ſiquidem domus partes membra item uocantur Columellæ, Vlpianoq́ue, & Cæcilius dormitoriũ membrum appellat, quod alibi cubiculum dormitorium. Nam & Græci monocola, id eſt μονόκωλα οἰκήματα, dicunt unimembres domos. apud Herodotum Valla diætas transfert ſingularias, quæ in Babylonijs ſuſtructæ mœnibus olim erant, & modo in arce Mediolani uiſuntur. In membri uero cuiuſq́ue conſideratione accurata, nouem uideri perpenſione digna, docuit Commentator Alexandrinus in enarratione libri Hæreſeon. Quæ omnia inenarrabilem dei prouidentiam explicant. Subſtantia prima eſt: conſtitutio deinde, ſeu craſis: cui adnectitur etiam color, quo membri natura quouis modo ſignificari poteſt: ſicuti eodem totius item internoſcitur habitudo, quum ſicuti Pythagoras auctor eſt, docente in libro De ſenſu & ſenſili philoſopho, ſit color epiphania, id eſt ſuperficies uel ſuperapparitio quædam. Porrò inſpicienda item quantitas, figura, numerus, ſitus, colligantia, actus uel operatio, emolumentum, ſeu præcipuum id ſit, ſeu ut ſeruitus. Tot enim ſeruitutes uidentur, quot membra non principalia. In ijs uero illud obſeruandum, actum membri ab utilitate diſtingui ex Galeni doctrina: nam actus motuum eſt effectiuus. Sunt uero & motus paſſiui nuncupati, qui alijs mouentibus fiunt. Vtilitas autem eſſe uidetur, commoditas quæ percipi nequit, niſi ex operationibus, quæ ſine doctrina proueniunt. Nec credendum omnino, particulam ullam adiectam temerè & fortuitò, uerum arte creatoris mirabili ac ſapientia, ſicut Galenus auctor eſt. Proinde ſummus artis medicæ Hippocrates, naturæ opera in hoc admiratus, non deſinit eam cognominibus honeſtare, iuſtam appellando, uti Ariſtoteles eſſe eam uelut οἰκόνομον ait ἀγαθόν, id eſt œconomum bonum ac patrem familias. Quando iuſtitiæ diuinæ maieſtas neceſſaria ſapienter excogitauit, tribuitq́ue unicuiq́ue pro dignitate, redundantibus omnino reſectis. Et ut ueriſſime dixit Haliab, Eſt ab natura animalis corpus conſtitutum ex membris multis ſubſtantia & qualitate diuerſis

pro

pro uniuſcuiuſq; neceſſitate, quo ad deſtinatam metã produci poſſet uita. Porrò in membri cuiuſq; compoſitione ratio utitur triplex: aut enim uiuendi gratia ſunt, cuiuſmodi membra ſunt principalia: aut bene uiuendi, ut oculus: aut ſufficiendæ cauſa prolis, quo in genere habentur pudenda. In omnibus uerò deus opifex utilitatem reſpexit primum, mox uerò & decorem. Nam & Ciceronis illud laudatur De finibus tertio: Membrorũ, ideſt partium corporis, alia propter eorum uſum uideri ab natura contributa, ut manus, crura, pedes, uti ea quoq; quæ ſunt intus in corpore: alia autem nullam ob utilitatẽ, quaſi ad quendam ornatum, uelut caudam pauoni, plumas uerſicolores columbis, mammas uiris atq; barbam.

Capitis ratio: cur ibi ſedes animæ. Codia quid, & unde. Cræra, hemicræra, ſincipita. Cur magnis uiris caput aperire, inſtitutum. Cerebri item ratio. Encar quid ſit. An cerebro abſtinuerint ueteres. Obiter iurãdi mos per caput, ſalutem, genium. Adriani hiſtoria, engiſſomata, camaromata, oſtagra, encopei, auliſci, phacota, xyſteres, trypana, abaptiſta. Cædis expiatio. Cauere capite. Epidij hiſtoria. Diploa quid. An capite præciſo poſſit quis progredi aut loqui. De craneo, & ſuturis: item de capillis. Interim adnotabis quæ dicantur Thria. Qui dicantur Phoxi: & quid phoxa, & phoxichili. Item cymbe, cymbachus, cymbæum, xylocymba, corymba. Capitis reſectio honorifica ueteribus. Cap. XXIII.

QVoniam uerò caput, arcis quodammodo locum habet in humanis corporibus: & Plato in Timæo, caput nõ principale ſolum, ſed etiam totum in corpore nuncupauit: ab eo protinus exordiemur hic aliqua perſtringere, quoniam alibi fuſius de ea re fiet hoc opere mentio à nobis: ut omnino citra radium, & faſtigiata ſit pragmatia hoc genus. Quod & in membris item alijs quandoq; facturum me, præfari libuit, ne quis male feriatus, aut naſutior in hæc incidens, quiſquis fuerit eorum genius, partum hunc noſtrum, ut exſuccum & male conceptum execretur protinus, atq; (ut ominoſum) auerſetur. Ergo caput præcipuum, excelliusq; in homine membrum, primo Regiminis acutorum Galenus, & Platonici omnes rationalis animæ ſedem nuncupant, ut rentur nõnulli, quoniam inibi cerebri eſt conceptaculũ, ac membrorum animalium. Quæ organa ſint, & principia uirtutis animalis, tam apprehendentis, quàm eligentis, ſeu uoluntariè mouentis, quibus potiſſimum conſtat animalium inter ſe diſparatio. Additur & capitis figura ſphærica, quam ſolam eſſe mentis capacem, aſſeuerate in libris traditum ſecretioribus comperi. Nec me fallit Bedæ ſententia ſuper Marcum: Animæ locus, inquit, principalis non iuxta Platonem in cerebro, ſed iuxta CHRISTVM in corde eſt. Hinc autumant eruditorum nonnulli, Codium, ideſt κώδειαν dici Græcis caput, παρὰ τὸ κεῖσθαι ἐν αὐτῇ τὰ δέοντα, quoniam ſit rationis conceptaculum. Vel ab herbæ codiæ quadam ſimilitudine, quam inde credunt appellatam, quia deuinciat comate ueſcentes, ac ſopore: hypnoticam enim uim præfert, ideſt ſomniferam. Codiam, papaueris dicunt caput. Cræram pro capite accipiunt ueteres Græci: unde hemicræras porcorum legimus apud Athenæum: ſincipita intelligunt ex noſtris nõnulli. Portionem uerò hanc cæli ſimilitudine quadam poſſidemus ſublimẽ, ſicuti etiam interpretatur Ariſtoteles. Quin & uniuerſa in hominis corpore ſitum præferunt uniuerſi: quum cætera nullo eiuſmodi ſint conſtituta reſpectu, aut confuſo admodum. Porrò & in Quæſtionibus idem, Caput eum obtinuiſſe locum ſcribit, quia ſit diuiniſſimum membrum, ab eo enim ſternutamẽta quoq; proueniunt, quod eſſe ſacrũ augurium conſtat. Inde quoq; obrepſiſſe noſtris moribus opinor, ut quibus exhibeatur reuerẽtiæ cultus, ijs caput aperiamus, etiam ſi Plinius, Varro, Plutarchus aliud uidentur ſecuti. Quid ſine capite, inquit Ambroſius, eſt homo? Si caput inſpexeris, agnoſcas hominem protinus: aliàs iacet truncus ignobilis ſine honore, ſine nomine. Sola ære ducta principum capita, uel marmore adorantur. Proinde, iure illi, uelut conſultori cætera famulantur membrã, & ut numen ſeruili circumferunt geſtamine, quod cenſoria quadam poteſtate, ut collibuerit, omnia dirigit. In eo ſingularis eſt naturæ prouidentia. Eſt enim in homine macilentum, ac propè carne nudatum omni, idq; neceſſario. Nam ſi corpulentius eſſet cerebro circumiectum ſepimentum, res omnino in diuerſum recaſura fuit, ac membri eius

ratio

ratio exigit. Neq; enim refrigerandi uim haberet ullam: ſed carnis copia fotum intepeſceret amplius. Etenim aduerſus cordis ſedem & calorem natura cerebrum molita eſt, uimq; ex eo habuit aquæ terræq; communem, ut inferioris partis feruorem contemperaret. Fluctiones porrò è capite impetum capiunt, ſicuti cerebrum frigidius eſt, quàm exigat temperamentum, per uenas ſurſum reſpirante ciborum ſuperfluo, quod ſimile imbrium generationi uideri poteſt. Galenus poſt Hippocratē nobiliſſimus medicinæ auctor, Naturæ intentionem in capitis creatione non fuiſſe cerebrum ſcribit, neq; item ſenſum omnem aut ſenſoria, quoniam hæc comperiantur etiam in capite carentibus. At fuiſſe capitis ſuſtructionem potiſſimum ob uidendi excellentiam: qui ſenſus ad circumſpectum omnem, ueluti in ſpecula collocari debuerit, ſicuti autor item eſt Auicenna. Abs quo illud etiam proditum prima tertij, adnotauimus, Exploratoris uice oculos fungi. Idem porrò Galenus colligit, Cerebrum eſſe in capite locatum propter oculos, ſenſoria uero reliqua propter cerebrum. Opinari autem refrigerationis ergo cerebrum eſſe conſtitutum, putat ridiculum, ob remotionem nimiam: perinde ac ſi quis item calces cordis gratia factos aſſerat. Ediuerſo Ariſtoteles, oculos propter cerebrum in capite locatos prodit, quoniam ſit oculus aqueæ naturæ, ſicuti cerebrum. Verum ut cuique uiſum fuerit, accipiantur iſta. Commonendi uero parte hac diligenter ſumus, dici cerebrum ab ueterum pleriſque, ut eſt apud Lycophronem, encar. Et quia in cibis id auerſabantur priores, quod ſcribit Athenæus, perinde ac ominoſum opinati, præcipueq; Athenienſes: inde pronuntiatum aſtruunt ab Homero, uelut in Sympoſiacis meminit Plutarchus, *τίω δέ μιν ἐγκαρὸς αἴσῃ*, id eſt æque ipſum honoro ac cerebrū: quod execrati priores, atq; abominantes rejciebant, in primis autem ſuillum. Sunt qui Homericum illud ſic intelligant, *ὡς δούλου τάξει*. Nam Caras ſeruiſſe perpetuo. Sed ad rem. Hinc Athenienſis Apollodorus nemini ueterum opinatur cerebri nomen admiſſum in libris, proindeq; in Trachinijs Sophoclem, *λευκὸν μυελόν*, id eſt albam medullam, dicere maluiſſe. Qua tamen in re longe falli Apollodorum, amplius curioſiusq; theſauros ueteres peruoluenti certo certius liquebit. Illa forſan ſubſcribet ratio antiquorum inſtituto, cerebro abſtinentium, quod rem prorſus eſſe ſacram, caput opinabantur, uel iuriſiurandi argumento: per id nanq; iurabant plerunq;. Sed & per ſalutem, quod innuit Hieronymus. Nam in Pandectis adnotatū, etiam ſolitos plecti, per genium principis qui deieraſſent. Quin & in ſternutamentis caput adorare aliquo modo uidebantur, ut quod ſenſuum dicatur fons. Dicitur encar, genere maſculino plurimum quidem, ſed & neutro quandoq;. Encardion, in plantis medulla intelligitur, uel cerebrum: ſunt qui cor malint. An uerum omnino ſit, cerebro Athenienſes abſtinuiſſe, coniectabunt eruditi. Certe Iouis cerebrū de ſcitiſſimo cibo pronuntiatur apud Pauſaniā. Cuiuſmodi ſint forſan apud Comicum cerebri *θεῖα*, elegantius ſcitiusq; condita, quibus utebantur Athenienſes. Erant uero cerebri portiones intra fici folia, quæ dicantur thria, curioſius percoctæ. Prædulce item cenſebatur palmæ cerebrum, etiam ſi capitis dolorem ſæpius grauiusq; concinnaret. Eo uero exempto areſcere palmam ferè, cognitum experimentis. De hac ipſa re plura paulo Athenæus, & nos alibi. Sed illud non prætereundum: Omnium bipartitum eſſe cerebrum, & in poſtremo eſſe quod uocatur *παρεγκεφαλίς*, id eſt cerebellum. Nobis porrò illud parte hac non uidetur per incuriam tranſiliendum, quoniam (ut nunc eſt) in ijs nil omnino receptitij ſecernitur nobis. An capite præciſo, credibile ſit, corpus reliquum progredi poſſe. Quòd ne quis ridicule proponi putet, auctor Auerroïs eſt ſeptimo Phyſicorum, commento quarto, arietem ſe uidiſſe, qui capite detruncato, huc illuc motaretur. Scribunt & Chriſtianæ ueritatis aſſertores celeberrimi, Dionyſium Areopagitam martyrio coronatum, poſtea quàm reſectum illi caput eſt, aliquandiu progreſſum, ſuum ſibi caput baiulantem. Scio, ridebunt hoc philoſophi, tanquam parum cōſtanti ueritate dictum. Nos CHRISTI ſaluatoris infinitæ potentiæ id aſcriptum uolumus ueriſſime ac ſynceriſſime. Nam ut Ariſtoteles docuit, corpus detracto capite, progredi quóquam non temere credi poteſt: quoniam ſimul abſcinduntur nerui, qui inſtrumenta ſunt, & ueluti duces localis motus: ſanguine tamen carentia, uel uiuere poſſunt diutius, truncata capite. Cuius euentus rationem ex libro De iuuentute & ſenectute, lector accuratus perdiſcere poterit. Cōſimile huic miraculum eſt, quod affertur ab nonnullis, Caput ab-

ſciſſum loqui. A quibus & Homerus aduocatur teſtis:

φθεγγομένη δ' ἄρα κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.

Ipſeq; dum loquitur, miſcetur puluere uertex.

Non enim dum ipſe homo, ſed dum ipſe uertex, intelligi uolunt. Propterea ſcribunt φθεγγομένη, non autem φθεγγομένου. Quin in terra Caria res adeo pro uera habita eſt, ut reum quendam ex incolis egerint. Nam quum Iouis Hoploſmij ſacerdos eſſet occiſus, nec à quo conſtaret, nonnulli audiſſe ſe retulerunt, capite præciſo dicentem ſæpius. Virum ſuper uiro Cercidas occidit. Itaq; hominem cui nomen Cercidas, per prouinciam amplius quæſierũt, compertumq; in iudicium perduxere. Sed certe fieri nequit, ut præciſa arteria, & ſine motu pulmonis loquatur: nec apud Barbaros, qui capita ſumma cum celeritate detrũcant, eiuſmodi quippiam eueniſſe accepimus. Adrianum principem frigora & tempeſtates adeo tuliſſe patienter, legimus apud Dionem, ut caput tegeret nunquam. Os capitis uniuerſum, inquit Pollux, uocatur cytos: Latini, caluam & caluariam dicunt, ut Celſus item teſtatur. Ariſtoteles τριχωτὸν intelligit, quod capillis integitur. Anterior pars bregma uocatur, id eſt ſinciput, uti in Anatome Galenus ſcribit: poſterior inion, id eſt occiput. Quod interiacet, coryphe, id eſt uertex: unde dicoryphi, biuertices nuncupantur. Embregmata uerò Græcis inſperſiones uocantur, hoc eſt quæcunq; fronti aut temporibus ratione medica conſperguntur. Embrochas, per imperitiã multi dicunt. Sinciput interpretantur ſematum caput nonnulli, ut Diomedes, & ante paulò commeminimus. Hac uerò in parte id ſeſe intergerit haud prætereundum: Inter cranei fracturas eſſe uehementiſſimas, quæ engiſſomata uocantur: & camaroſes, ſeu camaromata. Ex quibus illa quidem parte ſui media, meningi, id eſt panniculo innituntur: camaromata uerò portione prominent eadem. Inſtrumenta porrò curandis hoc genus fracturis, alijſq;, uaria excogitarunt ingeniorum acumina: nam ut oſtagra prætercam, ſunt qui encopei nuncupantur caui, quos & cycliſcos dicunt. In quibus eſt, qui in fine habet phacoides, unde & phacota uocantur quandoq;: eſt autem prominẽs quiddam, hebeſq; ac retuſum cum politura. Recenſentur & uſu eodem xyſteres, qui eſſe multiplices debent, ac ſchemate non uno. Sunt & trypana, inter quę habẽtur dicta ἀβάπτιστα, quopiam demergantur nunquam, circumcurrit nanq; orbiculata itys, id eſt circumferẽtia, qualis in rota uiſitur. Hinc certè trypanatum os dicit pullatus circulus. Illud nec tacẽdum: Expiandæ cædis gratia ueteribus morem irroboraſſe, uti ad cæſi caput enſem abſtergerẽt, uelut ſic ſceleris aueruncarent labem, uel corporis totius extrema præciderent, præſertim ciuili cæde perpetrata, eaq; connexa ſibi ad alas applicarent, eo modo nocumenti uim auferre ſe arbitrati, quod ab eis μασχαλισθῆναι dicebatur: quod in Helectra Sophocles indicat, & ab ſcholiaſtis eſt enarratum, ac repetitum ab Suida: ſed & innuit Apollonius, ἐξάργματα τάμνε θανόντος. De Iaſone ac Abſyrto. Cauere capite dicitur, qui non bona modo obligat, uerum & uitam. Epidium quendam olim in Sarni fluenta præcipitatum, mox cum cornibus extitiſſe, proditum annalibus eſt, ac momento euanuiſſe, ſed & numinis uice cultum. Moyſen quoq; de confabulatione dei cornutum, ex Hebraica ueritate Hieronymus ſcribit, quod Exodi capite trigeſimoquarto, relatũ ſcio. Diploam uocat Galenus, ſecundam caluariæ laminam. Ex ſuturis compacta calua eſt, quas Græci ῥαφὰς uocant, de quîs alibi plura. In paucis caluaria ſolida ſine ſuturis reperitur, præter quàm in æſtuoſis locis. Idq; caput firmiſſimum, atq; à dolore tutiſſimũ iudicatur. Ex cæteris quo ſuturæ ſunt pauciores, eò capitis ualetudo commodior. Hippocrates quod ſuturis careat, ſanum arbitratur caput. Paucis conſtat capillis, quum calidius. Capillorum multitudo capitis redundantiam humorum præmonſtrat. Capillorum flauus color ex flaua eſt bile. Quibus eſt proacuminatum caput, phoxi nuncupantur, uel ex faſtigatione quam uocãt ὀξύτητα, uel de figlinorum ſimilitudine, quæ ignium ui diſſiliãt, quod ueteribus ferè placet: ea uerò phoxa dicuntur, uelut phloxa, ex flammæ ui, quæ φλὸξ appellatur. Eiuſmodi in Therſite caput, riſu Homerus excepit: ſed & in magno Pericle inuidorum uoculis eſt adnotatũ, nec ab Athenæo in Cilicibus prætermiſſum: ſed & in Atticis, Argiuiſq; mulieribus. Verum in ijs, ut auctor Simonides eſt, etiam labia animaduertuntur faſtigata, ex quo phoxichili uocantur. Porrò & ab Græcorũ quibuſdam cymbe dicitur caput, unde cymbachus nuncupetur, qui in caput ſaliens crura tenet ſur-

recta. Eſt cymbæum quoq; poculi genus, de quo in Lexico Pauſanias: ſed alij cymbíum pronunciant, eſſeq; ſimile nauigio tradunt, quod cymbam uocant, unde forſan & nomen profluxit: id uerò xylocumbaram appellant nonnulli. Nam xylocymbam uirulento morſu dicunt mulierem, nec formoſam ſatis, nec magnitudinis moderatæ. Cymbachum deniq; galeæ item ſummũ dici inuenio. Sed & ſumma omnia dici corymba poſſunt, Homero aſtipulante. Alij acroſtolia, & nauium uelut coryphas, hoc eſt uertices eo accipiunt nomine. Videntur autem prominentia in montibus præcipue ſic dici, nam hiſtoria ſeptima apud Herodotum montis legimus corymbum. Decentiſſimum porrò mortis genus fuiſſe capitis reſectionem, ſcribit eloquentiſſimus auctor Xenophon κύρου παιδείας ſecundo.

Capillorum ratio. Cur defunctorum capilli durent, aut etiam augeſcant. De Tulliola Ciceronis. Lophos quid, & lopheum, lophiumq;. Lyſoma. Polylopha quæ. Interim cur aquatica inobſepta pilis. Cur collum minimè piloſum. Caput XXIIII.

QVoniam uerò ſummus artifex, eminens ueluti ædificij culmen, ſic ornandum caput hominis cenſuit, non ab re uiſum, huic parti impingere paucula quædam de capillorum ratione obſeruata. Horum igitur materiam putant eruditi fumidum uaporem, craſſum, humectum, glutinoſum: quod ſecundo Craſeon Galenus ſignificat, etiam ſi putat Auerrois, pili materiam ex Galeni ſententia, purè terreſtrem. Quòd ſi eſſet, non tam ſequax foret pilorum natura, flexibilis'ue, quo uelis modo. Efficiens ratio pilorum frigiditas eſt, tum intima in cute, ac oſſibus capitis, tum extima aeris nos ambeuntis: quæ uaporem ab imo ſcandentem, ac in poris meatibusq; cutis retentum durius cogit denſeſcere. Pilus non multus ac prætenuis caliditatem indicat temperatam, connexam ſiccitati immodicæ. Multus uerò & craſſus, exuberantis indicium eſt caliditatis, qua multa prouenit euaporatio. Proinde uberius enaſci pilos, iuuenta floreſcente, auctor Haliabas eſt. Atq; in uiris item, quàm fœminis. Capillus natura frigidus eſt, ſicciorq; omnibus quæ in corpore ſint, atq; etiã oſſibus, ut ſentit Auicenna. Flectitur tamen, quod illis non contingit, tenuitatis ratione & uiſcoſæ humectationis tenaciſq;, accedente terreſtri ſiccitate ex quibus conſurgit capillus. Aquatica ferè uniuerſa pilis cernuntur inobſepta: quod effici coniectatio eſt, quia meatus obſtipet frigiditas multa uiſcoſiorq;, unde fumoſæ prohibetur euaporationis ſcanſio. Collum non ita piloſum creditur, quoniam uaporibus tranſitum præſtet liberum ac citra interpellationem rectitudo. Sunt qui ex rotundatione cauſam item proliciant. Scythæ ac Thraces εὐθύτριχες ſunt, id eſt promiſſo pilo & ſimplici. nam & ipſi humidi ſunt, & aer eos ambiens. Aethiopes contrà, qui loca incolunt calida, οὐλότριχες, id eſt criſpo ſunt pilo. Siccum enim & cerebrum eorum, & ambiens cælum. Obſeruatum eſt, pilos quandoq; horæ ſpacio aut etiam minore, canos effici. Hos in mortuorum ſuccreſcere corporibus autumant pleriq;, nec abnuit Ariſtoteles, tametſi non oriuntur noui. Quod item de unguibus traditur, ac Plinius enotauit. Nec incongruum arbitrantur, diutius in defunctis ſeruari capillos, humectatione in meatibus ſubſiſtente: quæ glutini denſeat modo, obdureſcatq;, ut ſic longiſſime ſupereſſe capilli ualeant, quæ ratio Conciliatori maxime arriſit. Dignum ſcitu: Quum pontifex Sixtus, eius nominis quartus, reipublicæ Chriſtianæ præſideret, compertum Romæ in uia Appia è regione Ciceronis conditorij muliebre cadauer, quod ex inſcriptione coniectatũ eſt, fuiſſe Tulliolæ. Id erat aromatibus ita conditum, ut temporis iniuriam non ſentiret. In eo uiſebantur capilli aureo impliciti reticulo, ſumma omnium admiratione, reperiri aliquid, in quod anni mille quingenti fere nil prorſus eualuiſſent. Cæterum cadauer in urbem delatum tridui mora computruit medicamine amoto aut uitiato. Incremẽti uerò capillorum in defunctis ratio eſt in calore uaporeq; in pororum anguſtijs retento, amplioris autem in ſeneſcentibus ægrotisq; ac decreſcentibus etiam cauſa creditur excrementitia multitudo. Cur autem, ſi ſubſecentur tam capilli, quàm ungues, celerius increſcãt, inde fieri tradunt, quod fumidus uapor ad radices ſcandens, præciſos facilius propellat. Capillorum autem ratio non eſt in decore præcipua: ſed in eo fuit naturæ momentum maximum, ut extimum inde repelleretur frigus. Nec in eo emolumentum minimum, egeſtis hoc modo noxijs è corpore uaporibus

bus,unde eſt capillaris generationis argumentum. Vtcunq; tamen ſpecioſiſſima ſpectatur cæſaries,reuerenda in ſenibus,ueneranda in ſacerdotibus, in bellatoribus terribilis, decora in adoleſcentibus,in mulieribus compta,dulcis in pueris. Diſcrimen uerò & capillorum æquamentum Græci lyſoma dicunt,id eſt λύσωμα. In auibus, quod capiti ſupereminet, λόφον uocant Græci apicem noſtri. Nam primo De animalium hiſtorijs Ariſtoteles: Auium quaſdã plectra habere ſcribit,id eſt calcaria:quaſdam uerò lophon, non nullas minimè. Lophon item in galeis criſtas dicunt,unde lopheum,in quo reconderentur:ſed & ſpeculi theca,eo dicitur nomine. Lophion uerò eſt ab lopho deminutũ. Illud prius ſcribitur λοφῖον. Lophiam capronas interpretantur. Lophias etiam dicũt in ſuum ceruicibus ſurrectas ſetas. Polylopa Græcis dicunt, quæ corticibus pluribus, uelut indumentis circumueſtiuntur, ἀπὸ τῶν λόπων.

Barbitij ratio. Myſtax. Hyporrhinion,propogonion quid. Pogon, tragopogon. Cur mulier barba ſit exuta: curq; in nonnullis uiſatur. Pappos, hypene, aruncus, cryngus. Adrianus Cæſarum primus barbam nutrire eſt exorſus: cur quibuſdam barba nunquã ſubnaſcatur. Maſtaces locuſtæ. Cap. XXV

BArbæ autem ratio,mirum eſt,quantum ad dignoſcendam corporum maturitatem,& ſexus cõferat diſcernicula, aut ad decorem etiamnum uirilitatis ac roboris. Auctor Haliabas eſt,Pulchritudinis & ornamenti argumentũ fuiſſe in barba potiſſimũ. Succreſcit hæc toto mento,quam μύστακα uocant. Quanquam non me fallit, Pollucem ſcribere, eam quæ ſub naribus habeatur, ita nuncupari: quæ ab re item dicatur hyporrhinion & propogonion, ueluti quæ ſub naribus enaſcatur,& quæ progerminet ante inferiorem. Pogon certè Græcis barbitium eſt: ſed & appellatione eadem Trœzeniorum portus, unde per iocum barba rariore hominibus inſuſurrabatur, εἰς Τροιζῆνα δεῖ βαδίζειν. Tragopogona uocant in trago piſce partem ſub gula nigricantem,ut ſcribit Athenæus. Dici myſtaca interpretantur, quia illuc deſtillet naſus,quem uocant μυκτῆρα. Sunt qui myſtaca etiã labrum putent,unde ducatur myſtacon. Inferiori labro adnaſcens barbitiũ, pappos nuncupatur:utrunq; ſimul hypene. Oritur etiam barba in mandibulæ inferioris parte ſuprema humoris caloriſq; copia illuc ab ſincipite demanantis, teſticulorum ui, inde prolificam materiam attrahentium: Argumento ſunt uenæ ab inferioribus illac cõmeantes,quas ex eo ſpermaticas uocant. Proinde deeſſe mulieribus barbam,imbecillioribus earũ teſticulis. Si qua uero uiſatur barba inſignis:hinc cõtingere,quod illi additum peculiarius ſit roboris aliquid & caloris: barbitio tamen tum rariore tum breuiore. Illud obiter adnotarim, in capris aruncum, ab Ariſtotele cryngum pronuntiari. Adrianus Cæſarum primus, quod ſcribit Dion, barbam nutrire exorſus eſt. Cæterum ex uiris quoq; barba per totam uitam nonnulli uiſuntur exuti. Quòd meatuum capacitate obuenire coniectãt,quoniam euaporet antea fumus,quàm ualeat concreſcere: ni forſan inſitæ frigiditati acceptum ac ſiccitati malis referre:calorem nanq; illa interpellat,hæc pabulum oblædit. In mulieribus præter frigiditatem additur,teſticulis carere eas exterioribus, à quibus reflectatur uapor. Accedere menſtruam quoq; exinanitionem. Opera illud parerga non præteriero, quia de myſtace actum eſt:Locuſtas rodẽtes ſata,bruchos appellari,& attacos, atq; item maſtacas, uti eſt apud Nicandrum. Alij tamen ſunt, qui uniuerſum locuſtas dici maſtacas uelint, idq; in Ambracia in primis. Scribit Ariſtoteles, magiſtratum ineuntes ephoros præcipere ſolitos, κείρεσθαι τὸν μύστακα, καὶ προσέχειν τοῖς νόμοις, ne cogerentur ſæuire. De barba uerò fit mentio,ut uel in minimis inſueſcerent πειθαρχεῖν.

Frontis ratio. Metopoſcopi qui ſint. Item quæ ſtellæ ſecundæ. Cur quãdoq; nequeat aperiri oculus. Sudoris in fronte ratio. Scardamytici. Atenes. Oſculum frontis. Tetanos frons. Cap. XXVI

QVid uero frontis artificem hic fabricam memorẽ? Qua ſapientia deus hanc homini tantũ contribuit,triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueritatis indicem? Fuere qui ex partis huius ſignis potiſſimũ quibuſdam uaticinia aucuparentur:quos inde quoq; metopoſcopos dixere. Nam quibus ſic ſtriata rugoſiorq; frons,magna animo uerſare,eſſeq; melãcholicos. Quibus uero erugata exporrectiorq;, eſſe fallaces in primis;cuiuſmodi ferè Bononienſes haberi, cauillat Conciliator. Quam

rem Digeſtis de officio præſidis, adnotauit interpres quoq;. Ita enim phyſicas membrorum formas dictare, nulla tamen iniuncta noſtris moribus neceſſitate, ſed lubentia potius quadam & procliuitate, ex ſanguine ac ſpiritibus phyſicis. Quas phyſionomi ueteres ſtellas ſecundas uocabant, à ſuperioribus impreſſas, præmonſtrantes quæ ratione prudentiaq; reprimi queant. Sunt qui ſtellas putent ſecundas dici, quæ extra zodiacum à ſeptentrione ferantur, ac meridie, quod uiribus ſint præditæ imparibus, primas obtinentibus quæ ſignifero circunferantur. Ptolemæus eruditorum conſenſu elementa nomine iſto intelligit, quòd cæleſtibus ſtellis primæ aſcribantur cauſæ: at elementis ſecundæ, proindeq; ſtellarum nuncupatione inſignitis. Verum à diuerticulo fabulam repetamus. Frontis cutis conſilio memorabili laxior ſtructa eſt ac mobilis, ut commodius oculis ſubſeruiret uel cludendis uel reſerandis. Inſunt uilli ex hoc porrecti ab uertice ad palpebras. Propterea ratione chirurgica præcipitur, ſi abſceſſus in fronte ſe oſtenderit, aut cauſatio alia, ſitq; diſſectio neceſſaria, non eſſe ducendam ferri aciem per frontis longitudinem ab tempore in tempus, ne uillis præciſis deſinat poſſe oculus ſuo perfungi munere, procidentibus palpebris. Qui nimium conniuent, σκαρδαμυκτικοὶ uocantur. Qui rigent, ἀτενεῖς. Sudat frons in primis, quia cerebro ſubiacet anteriori, ubi maxime ſcatet humectatio, quam eſſe nouimus ſudoris fomitem. Oſculi religionē quandam parte hac ſeruatam ueteribus, auctor Plutarchus eſt. Frontem τίτανον uocant Græci, rugis minime ſtriatam, ſed plenam & leuore ſplendicantem.

Supercilia quam habeant rationem: item Ilia. Giſſa quid, & giſſomata, giſſipus, giſſipodiſma, ſuggrundia, uel ſuggrundæ. Supercilia hoſtiorum. Anaphalantiaſis, ſiue ſalitium. Palpebra quid, & gena. Cap. XXVII

QVid illa quæ ſupercilia dicimus, quàm artifici ingenio ſuperpoſita oculis, ut demanantes aliorſum corriuarēt humores, uelut imbricamentū plane quoddam, ſiue grunda, uel (ut Græci dicunt) γείσωμα? Quanquā eſt proprie giſſon, id eſt γεῖσον, quod in ſuperciliјs prominet: unde ἀπογεισῶσαι apud Xenophontem. Sed & in ianua quod ſuperiacet, hyperthyron dicitur, uel hyperthyrion: eius protuberans pars giſſon & giſſoma. Verum & in galea eodem modo. Giſſa, inquit Theon, ædificiorum eminentia eſt, uel quæ dicuntur ſcomia. Euripides,

ῥήξας παλαιὰ γεῖσα τεκτόνων πόνον. Aratus in prægnoſticis in graculorum mentione,

ἐρχόμενοι περὶ γεῖσα τινάσσονται πτερύγεσσιν.

Giſſippus & giſſipodiſma trabis nuncupatur prominentia, cui giſſon incumbit: unde γεισιποδίζειν, uerbum Polluci, quo id agere indicatur. Suggrundia, uel Suggrundæ prominentes in tectis partes dicuntur ſtillicidio deſtinatæ arcendo, ne uitientur parietes: hæc planè giſſa ſunt. Sed inſtitutū repeto. Traditum Phyſicis eſt, ſupercilia in ſenibus fieri auctiora, quod ea ferè ætate loci eius oſſa diſcludant amplius. unde copioſior promi uapor poteſt. Id quod cogitabundis uſu uenire item, compertum eſt: quoniam caloris ui ad caput plus ſcandit uaporum. Supercilia hæc in homine tantum pariter, & alterne mobilia. Sed & in ijs animi quoq; pars eſt, inquit Plinius, ſiue negemus, ſiue adnuamus, hæc indicant maxime. Faſtus alìubi conceptaculum, hic ſedem habere uidetur. In corde naſcitur, huc ſubit, hic pendet. Hinc Marcellini ſcitum illud, Supercilia erigens ut cornua, & de tragico (ut dicitur) cothurno ſtrepens. Supercilia Iunoni Lucinæ à mulieribus fuiſſe attributa, Varroni credimus: ibi enim maxime collocari Iuno debuit Lucina, ubi ab dijs lux datur oculis. Caput & ſupercilia penitus abraſa olere malitiam, & clamitare calliditatem uidentur, ueluti ne ullus quidem, ut M. Tullius inquit, inſit boni uiri pilus. Cilia uerò quæ ab palpebris prominent, nónne & ipſa utilitate mirabili ſunt cōſtituta? ut minutarum rerum ad oculos incurſum tanquam ſtipatores quidam repellant, ſimulq; uiſiuum dirigant ſpiritū, uel etiam ab oculis promicantes radios, quibus uidendi rationem præcipue conſtare, perſuaſiſſimum Platonicis eſt: unde ijs uel reuulſis uel quauis ratione procidentibus aut obliquatis, remotiora longe imbecillius internoſci uiſu, Galenus arbitratur in medicorū Iſagogico. Quid, quod pilorum illa nigricies lumen egregie fouet, atq; contemperat? adeo ne in minimis quidē deficit diuinæ prouidentię cura. Sed ingratitudinis uitio magna pars lance uel iniquiſſima beneficam penſamus clementiam, ne intelligentes quidem ignorantiæ nubilo, qua quid ratione ſit,

compa

comparatum. Nam quotuſquiſque aduertit hoſce pilos nunquam ferè iuſto plus increſcere? ne inde præpediatur uiſus, immo uerò ne fieret, ſummo ſtudio cauiſſe naturam. Quæ palpebrarum ambitum, hoc eſt torulum ſolidiuſculo communijt corpore ac chartilaginoſo, tum ne uapori fumido, unde eſt pilorum materia, pateret exitus: tum ut duro innixi, obfirmatiq; pili, ſtabiliores rectioresq; redderentur: nam & ſolo innata molliculo producuntur facilius, & obliquantur, in quoduis latus: propterea feſtiuiſſimè Galenus, ab creatore cilijs iniunctum ſcribit, æqualem ſeruare magnitudinem: illa uerò diuinum uerita mandatum, omnino extra præſcriptum non uagari. Cæterum id commoneo, quas Græci βλεφαρίδας nuncupant, cilia me nũcupaſſe: quod item Theodorus facit. Nec latet, Plinium arbitrari, extremũ genæ ſuperioris ambitum ab antiquis cilium dici: nam et Lactantius oculos ciliorum tegminibus occultatos, prodit, unde eſſe dictos oculos, Varroni placet. Oculorũ integumenta hæc genas uocat Plinius, βλέφαρα Græci. Cicero in Deorum natura etiam palpebras. Sed & Plinius quandoq; etiam ſi libro undecimo, pilos mauult eo nomine intelligere. Sed & in alijs diuinæ maieſtatis ſapientiam, ut cœpimus, admirari pergamus: ſi illud nõ omiſerimus, metaphora honeſtiſſima τῶν θυρωμάτων, id eſt hoſtiorum ratione, in templis præcipue, dici item ſupercilia. Vitruuius, Super cymatium, quod erit in ſupercilio, collocandum eſt hyperthyrum craſſitudine ſupercilij. Porrò capitis læuitatem φαλακρότητα dicimus, id eſt caluitium. At in ſupercilijs ἀναφαλαντίασιν: quàm rem ſalitium interpretatur utiq; Theodorus, ſed tantiſper, dum melius inuenerit.

Oculorum conſtitutio mira. Cæcitatis malum. Oculi faciles, à Virgilio cur dicantur. Glaucopis Minerua unde appellata. Videndi ratio breuis. De ſpeculis erudita nonnulla: curq; ab menſtruis inficiantur. Plinianus ſoluitur nodus. Quæ dicantur ὑπώπια, & ὑπώπια: item ὑποφθάλμια. φολκὸς qui, & βλεπεδαίμων: item ἰλλὸς, & inde corriuata uerba. Viſores. Paſſiuæ oculorum cupiditates. Hypopion. Vnguis oculi. Procopij hiſtoria. Optili, monopodij, lucinij. Caput XXVIII

IAm uerò quid de oculis ordiar dicere, ſtudio inenarrabili aduerſus occurſantia, uelut ſinuoſa reconditos conualle, prominentibus illinc ſupercilijs & fronte, tanquam uallo obſepiente, hinc malis protuberantibus, atq; ex imo coorientibus, ceu cliuis, ad propugnacula partiũ toto corpore precioſiſſimarum? Hi profecto lucis uſu uitam ab tenebris & morte mihi diſcernere uidẽtur. Etenim quàm miſerum, quamq; funeſtum eſt cæcitatis malum? Cæcum poſtulare non poſſe, Iureconſulti ſtatuunt, quod inſignia magiſtratus uidere ac reuereri nequeat. Senatorium tamen ordinem retinere, Appij cæci exemplo. Ad nouum uerò magiſtratum aſpirare, omnino prohiberi. Ita profecto eſt, carceris uicem planè ſubit corpus reliquum, ac tenebroſo horret ſitu, ni oculorũ affulſerit gratia, nitore iucundo totum illuminans. Quod in cælo ſol & luna, ipſum id ſunt in homine oculi. Sol & luna duo mundi lumina, oculi certiſſima in carne ſidera fulgent è ſublimi, ſplendore micantiſſimo inferna colluſtrant, perinde ac in ſtatione ſpeculatores interdiu noctuq; nobis excubantes. Quibus mira uolubilitatis accedit celeritas, unde nobiliſſimo poetæ libro octauo, oculi nuncupantur faciles, etiam ſi uino id contingere nimio haud ita multum uidentes opinentur nonnulli. Certe Aſtronomicon primo M. Manilius ait:

Circumfer faciles oculos, uultumq; per orbem.

Addunt ſcientiſſimi, oculorum ſplendorem ingenij præferre ſolertiſſimum acumen. Quod ipſum in pupillis color indicet glaucus. Quo argumento ſapientiæ Pallas dea Glaucopis creditur cognominata. Quod ad faciles oculos ſpectat, utiq; in libro De uenatione Xenophon canum oculos faciles nuncupauit. Virgilij carmen eſt:

Miratur, facileſq; oculos fert omnia circum Aeneas.

Quin etiam hi arguti nimis, quemadmodum animo affecti ſumus, ſubinde loquuntur. Nam, ut imago animi uultus eſt, ita indices oculi. Et propterea ab prudentiſſimis dictũ, Animum in oculis habitare, quoniam ardere uidentur quandoq;, incendi, humectare, cõniuere. Hoſce duos tantum cõtribuit diuina ratio, quod numerus is ſpecioſum quiddam complecti uideatur. Illud utique eximie mirandum: Quum eſſe particulas decem

quas uocant intimas, ex quibus conſurgit organum uiſui deſtinatum, ferè conſtet inter eruditos, ſeptem uidelicet tunicülas continentes, & humores tres contentos: ſicuti primo Colliget auctor comprobat Auerrois, earum omnium utilitatem actumq́ adeo eſſe ambagioſæ difficultatis, ut Galenus uir in medicina tantus, & rerum ſcientia non incelebris, reddere ſingillatim rationes non ſit auſus. Sed & Auerrois arbitrarium de ijs iudicium eſſe ſcribit. Oculos etiam Galenus idem nunc organum uocat lucidum, nunc ſolarem animalis particulam: & diuinum quoq; membrum, quia ſit eius præcipue inexplicabilis & mira ſubtilitas, ſi quid aliud in animantium natura. Et Stoici, uiſum, dei appellatione honeſtare non ſunt ueriti: ſicut formam Theophraſtus eundem uocabat, quoniam eo exuta facies, inquit Chalcidius, euadit informis. Oculi uero ſubſtantiam eſſe tradunt cryſtallinam ſpiſſamenti alicuius: quando uiſiua potentia, cuius oculus eſt organum, humiditatem exigit aquoſam, quæ ſuſcipere queat uiſibiles formas ex inſita perſpicuitate atq; humectatione. Aer uero perſpicuus & humidus inſinuari nequit, & (ut ſic dicam) incorporari, in propria dum permanet ſpecie: ut ſentit Albertus. porrò aer uia tantum eſt, qua uiſibiles obiectorum deferunt̃ ſpecies, nec eas retinet. Quod eſt oculo neceſſariũ, qua diaphanus eſt ac luminoſus. Eſt enim uiſus lucis, ſicut obiecti præcipue, coloris autem tanquam cuiuſdam lucis. Inde, ut ſit actiui ad paſsiuum proportio melior, & unius in alterum tranſmutatio cõuenientior, neceſſarium fuit eſſe oculum luminoſum quadamtenus. propterea Galenus inquit, Senſum luminarem alterari (ut ſic dicam) ab coloribus, ut ab cognato conſimiliq;. Hæc uerò efficit ratio: ut ſplendore nimio facile corrumpatur uidendi facultas, quia nimis tranſmutatur oculus propter ſimilitudinem. Indicio ſunt lucis reliquiæ diu in ſenſorio reſidentes poſt clarioris ſenſibilis proſpectum. Additur illud quoq;, Oculo nullum proprium ineſſe colorem, alioqui difficulter alienos admitteret. Argumento eſſe icterici poſſunt, quibus omnia uidentur citrina. Cæterum in libro De ſenſu & ſenſili Auerrois eſſe negat connaturalem in oculo lucem, uerum ingredi forinſecus. Nam ſi ineſſet, inquit, uideremus in obſcuro. Nec qui oculos clauſos aperit, uidet prius quàm fuerint illuminati. Adde, quòd nec ira uehementius ſuccenſi ſatis uident, quia circunſiliant tenebræ, nec admittatur illuſtratio, uaporibus bilis uitio in oculos ſeſe ingerentibus. Ariſtoteles tamen libro eodem, eſſe oculum natura luminoſum aliquo modo, apertius ſentire uidetur: nam & quorundam animaliũ in tenebris oculi lucent. Recipi uero intimũ ab oculis lumen tradunt doctiores, per neruorum ſpiracula, qui dicuntur ὀπτικοί, quiq; uiſiuum ſpiritum ad oculos deuehant. Quibus abſciſſis accepto in temporibus uulnere, pereat uidendi facultas tanquam lucerna interextincta. Quinimo nec neceſſario lumen ab oculo extimum recipi uolunt, ut uideamus: quum tenebris obuallati denſioribus, nec luce prorſum ulla oculum cõtingente, è longinquo multa uiſu apprehendamus, ubi comperiatur lumen retegens obiecta. Quod autem nullum oculo ineſſe colorem uolunt, ſciendum tamen, uidendi rationem fuiſſe periturã, ni artificis ſapientia poſt id quod mire pellucet, nigricans quippiam appinxiſſet, ſicuti ſpeculis retrorſum allinitur plumbum, ut obſcurior illa denſitas ſit imaginũ ueluti ſufflamen ac infrenatio, quæ per uitri dilapſæ tralucidum leuorem, ac denſiore obiecto non ſuppreſſæ euaneſcerent. Inde uulgo irroborauit, ut dicatur oculus naturæ ſpeculum, ſicuti ſpeculum artis nuncupatur oculus. Sed cur nam in oculo & ſpeculis omnibus aduerſa ſeſe oſtentant omnia, nulla uero auerſa: quod amplius dictare uidetur ratio? Nempe, quòd ſpecies ab obiecto per medium profluens ad oculi aut ſpeculi ſuperficiem, eiuſmodi eſt diſcriminũ neſcia: ſed ſimplex quiddam eſt, ac purum. Propterea, nil ibi prorſum agnoſcas, nil ue retrorſum. Eſt uero illud huic cognatum loco, uiſum non habere modo patiendi uim inſitam, ſed & agendi quandoq;: ſiquidem ſpeculorum præfulgens nitor hebeſcit mulieris inſpectu, cui eant menſes. Repente nanq; uelut ſanguinis prætenditur nubecula: ſiq; recens paratũ ſit ſpeculum, haud temere eluas: at ſi uetus, facile. Splendida quippe mouendi poteſtate inſignia ſunt, in quo genere oculos haberi, palam fit. Vbi igitur ingruunt menſes (ſunt uero etiamnum ſua uiris menſtrua) ſic afficiuntur oculi, perinde ac corporis reliqua, quę menſtruorum quadam uelut aſpergine rigari nouimus. Cæterum lumina quum primis, quibus foraminulenta eſt natura & uenoſa. Quamobrem genitali profluuio infeſtante, cui cauſam commotio præ-

bet

bet, ac ſanguinea inflammatio, primũ quidem aer inficitur à ſanguine, ac mouetur, qui oculis ſuffuſus animaduertitur: porrò infectus aer proximum inficit, inde mox ſpeculo oblinitur inquinamentum. Hæc autem eo appoſuimus, ut ſcitius id ex ſeptimo Plinianum perciperemus, quo ſpeculorũ fulgorem aſpectu ipſo hebeſcere prodit, dum menſtrua promitur expurgatio. Quo autem modo uiſus perficiatur, multaq; ad oculos ſpectantia copioſius alibi perſcribemus. Interim commonitos uelim bonarũ literarum ſtudioſos, Eſſe qui in uidendi ratione ſimulacrorum illam per aeris media delationem reijciant, quamuis ab Peripateticorum prorepat ſcholis. Atq; item radiorum ab oculis profluxum: quod Platonicorum placitis ſancitur. Quoniam ſi ita eſſet, radium quoq; ipſum cerneremus, quem oculis aduertimus, donec ad obiectũ produceretur. Quũ uerò temporis momento uniuerſa ſubijciantur uiſui, etiam nobis aliud agentibus, aſtrui probabilius poteſt: in eo qui uidet, eſſe utique uidendi munus, non in eo quod uidetur. Sed ita ut mens ipſa munere fungatur eiuſmodi, ac per oculi membranas humoresq; perinde, ac per uitrum, aut ſpecularem lapidem uiſibilia ſenſu apprehendat, Vnde etiam conſequi putant, ut mens ſæpe, atq; uoluntas, ex oculorum motionibus affectionibus'ue deprehendatur. Cæterum utcunq; intelligamus iſta contingere, fatentur tamen ijſdem, in acie ipſa, qua cernimus, quamq; pupillam nuncupamus, ſcintillas luminum cõtineri occluſas cõſeptasq;. Quam etſi ſpacijs breuiſſimis arctauit natura ingenioſiſſima, quo minus foret læſuris obnoxia, nihilo ſecius integram hominis effigiem reddit, quod & ipſum non parua dignum admiratione eſt. Quanquam quid refert, tam ſolicite, tamq; circumſpecte ab opifice deo nobis cuncta dilargiri? Vertimus in perniciem uniuerſa, nec bonitate clementiſſima deſinimus abuti, Exculcantur naturæ iura, & ſcelerum fomites efficiuntur ſyderea lumina, ac oculi fiunt tota noſtra luxuria: ijs per momenta in uitia præcipites imus, mirantur hi, adamant, cõcupiſcunt: nam inſatiabilis eſt humanus oculus, quod Salomon ſcribit. Apoſtolica uerò ſentẽtia eſt, Eſſe mœchationum oculos plenos. Propterea Cyprianus, In mulieribus ſemper defixa intentione deſideria explent oculorum. Tanta eſt, inquit Plinius, decoris affectatio, ut tingãtur oculi quoq;: unde eſt Satyricum illud,

Ille ſupercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu.

Sed & ſciẽtiſſimus Hieronymus orbes appellat ſtibio fuliginatos. At philoſophus Archeſilaus, quum diuitis oculos eſſet intuitus ludibundos, atq; illecebræ uoluptatisq; plenos: Nil (inquit) intereſt, quibus membris cinædi ſitis, poſterioribus an prioribus. Porrò, ut operæ leuioris impingamus aliquid, ſinuoſam ſub oculis partem ὑπώπια Græci uocant. Qui uerò ſub oculis contingunt ex percuſſu liuores, dicuntur ὑπώπια: meminit in Nerone Dion. Quoniam ὦπες uocentur oculi, quanquam & durior manuum cutis ex labore calloſa, nomine dicitur eodem. Ariſtophanis interpres, hypopia etiam cordylas à pleriſq; nũcupari ſcribit. Auctor eſt Pollux, Oſſa ſub oculis, quibus accumbant nares, dici quoq; hypopia, id eſt genas, & uoce alia ὑποφθάλμια: unde ὑπωπιάζειν, pro cuſtodire: ex quo eſt illud Apoſtolicum, ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ. Apud medicos hypopion, oculorũ intelligitur uitium, ubi in iride ſuppuratio ſeſe oſtentarit. Galenus in diffinitionibus nunc πύωσιν dicit, nunc etiã unguem ab ſimilitudine; uti ſignificat libro quoq; tertio Aegineta Paulus. φολκὸν dicunt Græci ſtrabonem, cui obliqua ſit oculorum acies, abiunctaq; ab naturali uenuſtate. Sunt qui eo nomine intelligãt miſerabilem quendam deridiculũq;, ut qui τὰ φάη ἕλκει ἐς ἑαυτόν: id eſt in ſe omnium conuertit oculos. Vocatur & βλεπεδαίμων diſtortis oculis, ueluti ab dæmone percuſſus. Sic uerò nuncupari Socraticos conſueuiſſe, auctor Pauſanias eſt. ἰλλὸς etiam ſtrabo dicitur, accentiuncula in ultimo poſita, uel cæcus, unde ἰλλώπτειν ſignat τὸ στραβίζειν. Illades, inquit Porphyrius, contorta dicuntur lora: unde ἰλλίζειν, nictare indicat: id enim agentes, oculos inflectunt. At Aelius Dionyſius, ἰλλώπτειν interpretatur, humectis fràctisq; oculis inſpectare. Pauſanias σιλλᾶν accipit, pro eo quod eſt oculis ſubſannare irrідereq;. Eſt Ionicum item uerbum διιλλᾶν, quod circumſpectare ſignat, ac huc illuc ἰλλὰς, id eſt Illos uertere. Oculi, quos conditos dicimus, acutè traduntur cernere: at hebetius, quos prominentes uocant ac emiſitios. Viſores, pro inſpectoribus uſurpat Taci-

tus libro decimoſexto: Nec miſſis (inquit) uiſoribus, per quos noſceret an uera afferrentur, auget ultrò rumorem. Paſſiuas oculorũ cupiditates appellat Firmicus, ubi quis mulierum omnium concubitus cupiditate proiecta deſyderat. Procopium imperatorẽ adnotatum annalibus eſt, humum intuendo ſemper inceſſiſſe, perq; morum triſtium latebras, ac ſimilem habitum Craſſi illius, quem in uita ſemel riſiſſe affirmat Lucillius. Oculos Dorici uocant optilos: unde optiletis Minerua, cui templum erexit Lycurgus, monumentum excuſſi ab Alcandro oculi. Monopodios & lucinios uocabat Commodus Cæſar, eos quibus aut ſingulos tuliſſet oculos, aut ſingulos fregiſſet pedes: quod prodit Lampridius. Illud grauius quod ſcribit Horus: Oculos ſanguine ſuffuſos haberi impudentiæ ſignum: quod approbat illo uerſiculo Homerus,

οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Aurium, & audiendi ratio. Scaphus quid. Amara, & ſamara. Aerem ictum moueri in orbem. Adriani hiſtoria. Cochliæ. De aurium humoribus. Item de ſordibus. Cypſelides. Lobus quid. De Faneſiis. Amphotides quæ ſint. Epotides, & Aterides. De auribus ex hiſtorijs nonnihil. Qui dicantur Oti. Auribus an ſpirent capræ. Aurium uermes, eulæ. Cap. XXIX

AVres uerò quarum iudicium, ut celeberrimi auctores dixere, ſuperbiſsimum eſt, quia ſonum recipiunt, qui natura in ſublime fertur: nónne ſumma ſapientia ſunt in prominentibus corporum partibus conſtitutæ? In ijs rectus ſimplexq; meatus primum, euadit mox tortuoſus. Inde iuxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi eſt. Quin & in propinquo duo paruuli quaſi ſinus ſunt, ſuperq; eos finitur os, quod tranſuerſum à genis tendens ab inferioribus ſuſtinetur oſsibus. Et iugale dici poteſt, quia Græce συζυγώδες. Alij ζυγώματα: cancros appellant alij. Auerrois primo Colliget, aurem in oſſe petroſo locatam ſcribit: & propterea (inquit) Arabum lingua dicitur agari. Quærat hic forte quiſpiam, cur meatus ille aurium (ſcaphum uocãt) anfractu ſit tortuoſo? Reſpondebit Auicenna, non ſine prouidentia id quoq; excogitatum, ne ſubita aeris irruptio frigiditate uel caliditate cerebrum oblęderet: uel ſoni exceſſus neruum, quo perficitur auditus, conuelleret. Nam ſenſus omnis harmonia quædã eſt. Nunc uero ambagioſa obliquitas illa: moramento manifeſto temperamentum adijcit. Aerem porrò ſonum deferentem, undam uocalem appellat Auicẽna. Siquidem ſphærice mouetur aer, ſicuti unda ex lapilli proiectu: quod ſentit ſecundo De anima Auerrois, & primo De muſica Boethius: unde & Princeps in ratione pulſuum, quos cum muſica ratione ſimile quiddam habere prodit, circulos temporum nominauit, ſicut & caſus, arſin intelligi uolens, & theſin. Sciendum tamen, non perfici auditum aere tantum extimo ſeſe auribus inſinuante: uerum deprehenſum ab peritis eſt, ineſſe illis aerem quendam, quem uocant cõnaturalem: eſt autem uapor ad uſum hunc ab natura productus, ut motu quodam tremulo uocibus receptis, perficiat auditum. Sed cur nam in lateribus cõſtitutæ aures? An quia ſpeculatrix uidendi potentia, ſimul & olfaciendi, quam anhelitus ratione eſſe ori adnexam, commodiſsimum fuit, anteriora ſibi uendicauit? An quæ in cæteris omnibus, & parte iſta eluceſcit diuina prouidentia? Auditus certe in humecta parte locari commode non potuit: at in latere potuit, ſimul quia poſteriora humani capitis inania ſunt: ſimul quia nerui ſunt ibi duriores, qui illuc uergunt: ſicuti & auditus. Melius enim perſonat, quod exaruit tympanum, obduruitq;. At in poſtrema non ſunt aures cõſtitutæ, ne ab ſenſu communi abſcederent longius. Scitu dignum eſt, quod de imperatore Adriano proditũ monumentis eſt. Eum, quod ſenſu hoc eſſet oblæſo, cõſueuiſſe, dum exactius excipere uoces cuperet, cauam manum auribus apponere, quæ ueluti ſinu quadam ictum aerem colligens meatui copioſius infunderet. Aures, ſiue auriculæ uerius ſinuoſæ, quæ cachliæ nuncupantur, homini immobiles omnino, aut ſi moueãtur, tenuis prorſus, & hebetior eſt motus is. In quibuſdam tamen mire uidentur agitari. Ratio uerò eſt non ex auriũ motu intimo, ſed per extruſionem uel excuſsionem muſculi mandibulam mouentis, qui quandoq; ita auribus admouetur, ut cõtingat. Qua uero fiat ratione, ut aure duplici ſimplex tamen hauriatur ſonus: diſpicientibus naturæ ingenium eſt euidentiſsimum. Siquidem ut in uidendi proprietate nerui optici coniunguntur, ne uiſiblis ſpecies delata fiat duplex

plex, ita & nerui ἀκουστικοὶ: quibus audiendi facultas perficitur, in origine concurrunt, & inde formarum audibilium conſurgit unio. Aurium cauernas etiam uocant Amaras Græci, quanquam eſt in hortis amara quoq;, id eſt incile hortorum rigationibus deſtinatum, dictione hinc corriuata, quoniam marceſcere prohibeat. Columellæ, amara eſt ulmi ſemen, ſamara etiam dictum. Humores aurium ſub affectionum genere interlocauit Hippocrates in puerulis. Sed cur non pariter naſi, palatiq; excrementa? Nempe, inquit Galenus, quia natura per naſum & palatum excrementa cerebri transferri uoluit. Per aures uerò intermanare retrimēta, præter naturam eſt. Verum infantile cerebrum etiam per hos meatus propurgatur, nam recens natis nimio plus humet corpus: cerebrum autem eo amplius, propterea pueris per emiſſacula omnia humoris nimietas extruditur. Quod uerò oſcitantes, aut uehementius ſpirantes minus audiant, ratio eſt, quoniam ſenſorij auditus extremum partem contingit ſpiritalem, ac proinde quatitur, moueturq; cum eadem, ubi agitetur ſpiritus. Auribus capras ſpirare, credidit Archelaus, ſicuti prodit Varro, & eſt à Plinio repetitum. Alcmæona opinionis eius auctorem aduocat Ariſtoteles, nec citra morſum, quando aure tantum audimus, nec ulla deſideratur reſpiratio. Eſt enim, inquit, κεφαλῆς μόριον ἄπνουν. ἀλκμαίων γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγει φάμενος ἀναπνεῖν τὰς αἶγας κατὰ τὰ ὦτα. Porrò Græci ὦτα dicunt σκωληκιῶντα, id eſt uerminoſas aures, aut uermiculantes, quæ uermes putrilagine quadam cōcipiunt: eos uocabulo proprio εὐλὰς uocant illi: quales è uulneribus ferè promunt ſe, aut putreſcenti cadauere. Aurum in auricula geſtare, nobilitatis cenſebatur inſigne, quod in Platone adnotauit Apuleius. Aurem cuiuſpiam qui tetigit, inquit Vlpianus, Digeſtis de furtis, totum eum tetigiſſe uidetur. Id & Trebatius aſſeruerat prius. Legimus porrò, auriculas in tantum magnitudinis gentibus excreſcere quibuſdam, ut totum corpus ijs contegatur ueſtium modo, Faneſios uocant, ſiue Satmalos: ut Pomponius. Græci, ut auctor Strabo eſt, ὠτοκοίτας dicunt: quoniam ſtrati uice, quum dormiūt, auribus utantur. Eſt & in aure ima dicatus memoriæ locus, nato inde more, ut rapturi in ius aduerſarium teſtes facerent, alias iniectio manus non erat. Sic uerò faciebant, ut contingentes imam auriculam dicerent, Eſto memor. Nec licebat hoc, ni futurus teſtis annuiſſet: ideo ita interrogabatur, Licet atteſtari? Aurium ſordes Græci κυψελίδας uocant, unde κυψελόβυστα nuncupantur, quæ ſordium altitudine adobruta latitant. Latini aurium marmorata dicunt, auctore Plinio: iuniores etiā cerumina. Quæ amarulenta ſunt, quia non ferè aliud habentur, quàm ſudor qui computruerit: putredo autem ſalſos incoquit ſapores, Galeno docente ſecundo De febrium diſcerniculis. Quod uerò putret, & ſalſum eſt, mox amaritudinem concipit, conſumpto humecto aquoſo: Argumēto ſunt retrimenta & urina. Alij ſentiunt, per aures eiectari bilioſas cerebri redundantias, & indicio eſſe colorem inde luteum. Sicuti excrementū melancholicum, per oculos egeritur: pituitoſum & ſanguineum, per os. Aurium pars infima, quā noſtri imam dicunt auriculam (unde apud Amianum Marcellinum: Ima, quod dicitur, auricula mollior.) lobus nuncupatur: quanquam & portio ſuperior eodē cenſetur nomine: nam ſumma omnia, lobos rectè dixeris: hinc iecoris lobi uocantur. Vnde in Nicandri Theriacis: ἥπατος ἀκρότατον κέρας λοβὸν, ὅς τε τραπέζης ἐκφύεται. ubi interpres, trapezam iecoris partem accipit, ex qua lobus prodeat. Trapeza (inquit) & pylæ, partes ſunt iecoris, ſicut onyx, machæra, caneon. Cimoni ſacrificāti, Plutarchus ſcribit, à ſacerdote oſtenſum lobum carentem capite. Pyrrho item ſacra dicuntur aloba, à uatibus præmōſtrata, quum Argos peteret: quod cuiuſmodi ſit, ex ijs quæ attexuimus (opinor) amplius liquet. Verum Plutarchi interpreti ſatis ſuperq; fuit ſic transferre: Ex ſacris rite peractis. quo nil dici ualuit ineptius inſcitiusq;. Ciceris item aut fabæ uas lobum dicimus: nam cortex omnis, intra quem lateat ſemen, lobus dicitur. Hinc & ruſticanum uas cōtinendis ſeminibus, uocatur lobus. Sunt inter legumina item lobi, ſeu lobia. Dolichos quoq; uocant Græci: ſunt qui phaſiolos interpretentur rubentes, qui & ſiliquæ dicantur. At milij panniculas Plinius appellat lobas. Quod in lobo prominet, προλόβιον nuncupatur. Aurium ſumma in flagitio deprehenſis præcidere, ueteris fuit inſtituti, ignominiæ cauſa. Vnde apud Demoſthenē ἀκρωτηριασμένοι. Dignum porrò memoratu, quod in Tagis Thuſci libris eſt obſeruatum: Tangēdos mox fulmine adeo hebetari, uti nec tonitru, nec profundos fragores alios queant

perſen-

perſentiſcere. Quod in Germanicis bellis Seuero, bellaciſſimo alias equitum magiſtro, uſu ueniſſe, Iuliano imperante legimus: qui acer prius, & induſtria inſignis, fato urgente, commacruit. Macrino imperatori aurium alteram fuiſſe perforatam, ſcribit Dion, Maurorum ritu, unde erat oriundus. Eſt intra aurem neruus nomine ῥάγος, è regione cuius eſt, quem uocant ἀντιῤῥαγον. Ab auribus quæ dicuntur Græcè ὦτα, ἀμφωτίδας flexum habent. Ea uerò eſſe uaſa quædam prodit Euſtathius. Sed & indidem corriuatur otus, ueluti auritus dicatur, pinnulis circa aures prominentibus: ululam nõnulli interpretantur, alij aſionem. Scitũ eſt quod ſcribit Aelius Dionyſius: Auis hæc, inquit, laudata, & ſaltans capitur, uelut nycticorax: unde otos item dicimus, qui nullo negotio decipiuntur, aut gloriæ uanitatem affectantes: id eſt κενοδόξους. Otidas dici putant ſtardas, quaſi tardos anſeres. Scribit libro ſeptimo Thucydides, Deſectis nauiũ proris, impoſitas eſſe epotidas, id eſt ἐπωτίδας: à quibus anteridas produxerint ad muros. Epotidas, Laurentius roſtra nobis reddidit. Anteridas uerò ſublicas interpretatur. Sunt qui prominentia utrinq; ex proris ligna, epotidas opinentur dici, aurium imagine quadam. Et hac quidem uſos ratione Syracuſanos, Hiſtoricus tradit, aduerſum Athenienſes. Cæterum & Corinthios ad eum morem inſtructis nauibus, ad Naupactum depugnaſſe proditum eſt.

De naribus, & earundem munijs. Sanguinis è naribus profluuium unde ſit.
Mirum de elephanti nare, quę dicatur promuſcis. Rhinocolura. De coluris,
ac mitylo, & colo, & ficis coluris, ac colyridibus, colurijsq́: item colophuris,
& colobotis. Quid cothuri, mutica. Quid collyriſſare: item myſſare, myxa,
myxus. Item quid nares in architectura: & quid æſtuaria, & mygme, myttotos, ſimon, plagion, loxon.
Cap. XXX

NAres porrò nonne ratione ſcitiſsima & peculiari, quòd ea ferè ſit odoris cuiuslibet natura, ut ſuperna petat, in ſublimi & ipſæ ſunt collocatæ? Accedit, quòd cibi potusq; magnum in ijs examen quum ſit, non ab re in oris uicinia ſunt collocatæ. Sed cur occludendi nares facultas non eſt, ſicuti pro arbitrio claudimus oculos? In ijs utiq; peculiaris eſſe ratio uidetur, ſenſorij teneritudo & mollicies, minimo cuiq; expoſita nocumento: quod in naribus non fit. Deinde malis odoribus non oblæditur olfactus ſenſorium, ſed cor aut cerebrum: cui læſioni facilè occurritur, ſpiritu compreſſo. Narium uerò (ut Auicenna ſcribit) munus, eſt inſpiratio: neque enim os, eſt ſpirãdi organum: ſicuti opinati quidam ſunt: niſi affectio aliqua cogat. Item uocum diſtinctio in homine, deinde odorum internotio. Minimum uerò id emolumentum putant, quod ea item parte per θαλάμας, id eſt interna foramina, cerebri redundantia excernantur: nam in hominibus inculpatæ ſanitatis haudquaquam id uideri neceſſarium: & ſufficere opinãtur, quæ in palato habentur foramina, & in hoc uſu ſunt ueluti emiſſaria. Sanguinis è naribus profluuium cerebri nimiæ magnitudini in homine, ac humectationi acceptum referunt: inde nanq; effici, ut eo tendentes per os, uenæ nimium repletæ per nares exonerentur: quando & indidem uitiatus ſanguis dilutior euadat tenuiorq́, qualem cerebri excremẽtis promixtum agnoſcimus. Summæ oſsium anguſtiæ ἠθμοειδεῖς dicuntur, ubi fœdiſsimum ulcus inoritur ozena, infeſtat cum carcinomate Polypus. Cæterum in elephantis mira & peculiaris narium ratio eſt, quippe implet ijs manus uicem: ea nãq; cibum tam ſiccum, quàm humectum arripiunt, & ori infundunt, nec non arbores complexu peruellunt. Quod Ariſtoteles tradit, & meminit libro ſecundo Philoſtratus. προβοσκίδα Græci uocant: nos etiam promuſcidem, ratione qua b tranſit quandoq; in m: unde κύβινδιν illi, nos cymindim pronunciamus. Rhinocolura, ſiue ut Stephanus, rhinocurara: legĩt in Aegypto fuiſſe urbs inde ita nuncupata, quod incolæ forẽt mutilati nares, ut Stephanus idem interpretatur, & pluribus expoſuit Diodorus. Colura nanq; & coluria dicunt, quæ caudam non habent omnino, aut mutilatam præciſamq́: meminit ad Dardanum Hieronymus: ſed rhinocorura dicitur ab eo. Bouem κόλον intelligit Euſtathius, mutilatum cornibus, quem mitylum item dicas: κολὸν μάχην appellant eruditi θ rapſodiam, id eſt κολοβὴν, quia res conciſæ nimis ac mutilatæ prorſum eo comprehendantur libro ab Homero. Apud Theophraſtum colophura, id eſt κολόφυρα, animalia intelliguntur, boues, aſini, muli, quæ ſi ſmilen olfactarint, intermoriantur

riantur: quod & de hominibus intelligit Andreas, ſi indormiant. Colobotæ, id eſt κολοβῶται ſunt, qui decurtata proferunt uerba & dimidiata. Cothuros Heſiodus fucos intelligit ſine aculeo, quem cauda uidentur occultare, id eſt κεύθειν ἐν τῇ οὐρᾷ. Mutica Latinè dicuntur, quæ cornibus carent: unde muticam uocamus ſpicam ariſtis uacuã. Sunt apud Athenæum fici, quas coluros uocant. Leuitici ſeptimo, colyrides leguntur panes, quos deminutos prætenuesq́ interpretantur. Sed & qui puerulis minutus offertur panis, collyra dicitur rectè: quanquam & colluria pro lalangijs ſeu laganis poſita inuenio, unde id genus in ſartagine coquere κολλυρίζειν dicũt, id eſt collyriſſare. Coluræam uerò petram apud Callimachum cauam interpretantur, uel globoſam, aut flexilem. Transfertur id uocabulum & ad panes, necnon ad medicorum pharmaca. Auctor Boethius eſt Arithmetices ſecundo, Coluron dici imperfectum, unde appellatos in ſphæræ ratione circulos uolunt coluros, qui duo ſint, ob imperfectam (ut Macrobius inquit) conuerſionem, neque enim unquam apparent integri: quod approbat Theon quoq;, & in Procli Diadochi ſphæra lectum eſt. Pars quippe in antarcticum uergens, aut non eſt, aut ſi eſt, noſtris ſe non ingerit obtutibus. Illud poſtmodum nec ignorandum, μύζειν apud Græcos, id eſt myſſare, nõ aliud ferè ſignare, quàm labijs occluſis, ſonum naribus elicere, unde & μυκτῆρα naſum dicunt. Sonum autem μυγμὸν, irriſioni plerunq; dicatum, unde qui citra reprehenſionis morſum agit, ἀμύγμων dicitur. Sed & Homero ἀμύμων. Muris ſtridorem μύγμον uocant. Myxa uerò eſt, qui è naribus profluit ſubinde humor. Lego in Galeni theſauris, mucidum ſuccum è cochlearũ carnibus punctim percuſſis profluentem, dici myxam quoque. Nam myxus aliud omnino eſt, quod iactata diu epode indicat facile, Bibit gallus, nec urinam fundit, fundit myxus, nec tamen bibit. Sed & Dianæ ſacerdos traditur myxus: urbanus quidem ſatis, uerum & iactator, unde natum, ut id genus homines myxos dicamus plerunq;. Hinc criomyxi per conuitium dicuntur apud Cercidam & Galenũ Therapeutices ſexto. Myttotos autem ruſticum eſt pulmentarium, allio trito in oleo & aceto, uel addito caſeo, ex aſpernabili odore inflectitur nomen: ſunt qui placentã ex oleribus putent. Addamus illud quoque, Nares item dici fornaculæ ſpiramentum, quo protruditur fuligo. Vitruuius: Ante id ſit fornacula habens in Laconicum nares, eius præfurnium magna diligentia comprimatur, ne flamma extra diſſipetur: nam ignis poteſtas, dum uritur reſina, emittit per nares intra laconicum fuliginem. Narium ferè uſum habent in puteorum ratione, quæ uocant æſtuaria, dextra & ſiniſtra defoſſa, ut per ea diſſipetur ſpiritus fodientibus puteos deprimentibusq; peſtilens. Rhinuchos eadẽ ratione dicũt Græci, & Strabo, id eſt emiſſaria. Quia uerò ſimum quandoq; dici naſum, eſt omnibus compertiſſimum, adnectamus quæ in Galeni theſauris explorata ſunt nobis. Tranſuerſum enim Græcè ἐγκάρσιον dicit, quod eſt recto contrarium. Simon autem, quod ſubtranſuerſum nos appellamus, quod ab tranſuerſo paululum in partem utranq; reclinat: plagion, id eſt ſubrectum, quod à recto utroque uerſus recedit non adeo. Loxon, ſiue obliquum, quod in recti tranſuerſiq; meditullio eſt.

Labiorum & linguæ, munus duplex. Philtron. Typos, uel nympha. Prochilon. Proſtomion. Item de ore. Microſtomus, chelyne, chelynidæ, chelya, chelyſma. Stoma unde. Aſtoma quæ; item euſtoma, ſtomatica. Mirones, miracula.

Caput XXXI

Vid uerò labia, nónne & ipſa in homine præſignem ab cæteris rationem habent? In brutis quippe dentium modo hæc tegumẽta ſunt, & uelut procæſtria quędam. At nobis etiam in loquẽdi neceſſitate mirabile ſuggerunt adiumentũ: indeq; mollia carnoſaq; ab rerum natura efficta ſunt. Vt enim humana lingua duplici fungit̃ munere, cõceptus animi enunciãdo, & ſaporum uim pręſentiẽdo, proptereaq; ab cęteris diſparat̃, nec ſimilis eſt: ita nec in labijs ſimplex functio eſt, ſed dentes quidẽ cum decore contegunt plurimo, tum locutionẽ magis præſtant articulatam: ea nanq; conflatur ex literis, quarum enunciatio plurimũ obturbata, detruncata, nec intelligibilis præſtaretur, ni ad hanc rationẽ labra linguamq; conformaſſet artificis infinita prouidentia. In labio ſuperiori, quæ ineſt cauitas, dicitur φίλτρον: eadem in inferiori τύπος uocatur, uel nympha. Labiorum prominens pars, πρόχειλον. Eorundem mutuus congreſſus προστόμιον, uel προστομίς. Deſinentia uerò ma

xillas

xillas reſpectans, τοῦ χαλινοῦ ſortitur nomen. Sunt porrò labra, ut ſcilẽter colligit Aulcenna, hoſtij uice adiuncta ori. Quod brutis cõparatum creditur, ad explendam uictus neceſſitatem. In homine, promptuarium eſt rectæ rationis, ut quæ prudentia corde conceperit, ea ſenſa promat oratio: unde eleganter Apuleius os eſſe dicit, animi ueſtibulum, orationis ianuam, cogitationum uerò comitium. Hominem, Græci ab oris exiguitate μικρόστομον dixere. Hac parte quæ carent, dicuntur inora: ſicut inaurita, quæ auribus. Labrum ſuperius inueni, qui chelynem dici arbitrentur: quanquam alij in ambitu poſitam partem eo uocabulo intelligere malunt. Vnde chelynidę nuncupentur, quibus ea grandior portio eſt. Teſtudinis operimenta uocant chelya. Nam chelys teſtudo eſt: ſed & pectus quoq;. Vnde ſit Nicandro χελύσσεσθαι uerbum. Quod ultimũ carinæ ſuffigitur, ne atteratur, chelyſma dicitur recte. Os autem Græcis ſtoma dicitur, παρὰ τὸ τέμνω, τὸ τόμω, quod cibaria præcidat, præmandatq;. Aſtoma intelliguntur ori ingrata, & guſtui. Aſtomi, qui ſunt oris præduri. Euſtoma, quæ ſapiunt præcipue. Stomatica ſunt Galeno medicamenta oris uitijs accommoda: Perſonas oribus diſtortas & deformes legimus Mirones nuncupari: nam & miracula à miris dicuntur, id eſt monſtris.

Linguæ, & orationis laus præcipua. De imitatione nonnihil. Saporum ſenſus ubi percipiatur. Saliuæ fontes. De guſtu, & pſittaco mirum. Meropes qui, & unde dicantur. Tryſſare quid. Trygon cur. Ancylogloſſum, ancylotomon. Siculi cur trilingues. Caput XXXII

CAeterum leuia poſſunt iſta cenſeri, ſi conſideret quis humanæ linguæ incomparabile prorſus donum, in quo bonitas infinita inæſtimabili munificentia nos, ut legitimos filios, eſt amplexata: quid enim in tot tantisq; corporis dotibus æqua penſandum libra eſt? Huius ſiquidem facultate poſt mentem, quę nos ex æquo ferè cum cælitibus conſtituit, conſtat præcipuè illa, ut dictum ab Sophocle eſt, Regina rerum eloquentia: qua, ſicuti M. Tullius inquit, cohortamur, perſuademus, perterritos à timore abducimus, geſtientes comprimimus, cupiditates, iras reſtinguimus: hæc nos iuris, legum, urbium ſocietate deuinxit: hæc nos a uita immani & fera ſegregauit. Sed illud quantam demum in humanis rebus habet excellentiam? Vſu linguæ poſſe hominem, quæ minus intelligentia conſequatur, ab altero tota facilitate percipere, quæq; noris ipſe magna tua gloria alijs impertiri? Eximiũ eſt quod inde profluit emolumentum, parturiente ſemper animo, quæ uel obſeruaris intentiſſimè, uel ſummo excogitaris ingenio. Neſcire malumus magna pars, quàm in id tantis laboribus & curis profeciſſe, ut abdita illatebrataq;, uelut in ſanctarijs, aut ſepulchro uerius tam precioſæ ſupellectilis munera ſupprimamus. Quid illa in calamitatibus, tanquam oneris prægmoleſti alleuatio, cum amicis communicatio? Quid ſecundis rebus incredibilis, & geſtiens ille ardor animi eiſdem impartiendi boni? Denique ut rei pretium intelligamus, quæ nam aut quanta commolita natura eſt, ut decenter orationis euaderemus compotes? Omnium primum artifex illa in pulmonibus ſpirandi officina nobilitatis huius pręſtat exordia: mox illa ſpiritalis fiſtula, quam etiam arteriam dicimus, ad os producta intimum uelut canali, à mente profectam uocem ita ſubuehit, ac excipienti linguæ, ita affundit, ut artifici motu nunc illa in palatum ſurrecta, nunc alliſa dentibus, alioqui barbaricum inſuauemq; ſonum ſic moderetur effingatq;, ut auribus cõtingat iucundiſſimus: & uehemẽtia quandoq; detonans altius, immo uerò clarius fulgurans tam potẽter mouet, docet argutè, & ad delicias uſque ita delectat afficitq;: ut quod de Olympio dictum Pericle eſt, non Græciam modo, ut ille, ſed uniuerſa ferè ualeat permiſcere. Quod dictum uerisſimè non inficiabitur, cuius dictionem ſic demum multiplex, ac interior fermentarit eruditio, ut nare iam queat ſine cortice, quod aiunt, Quippe hominum extremos eſſe opinatur Plato imitatores. Cui calculum adijciens Latinæ princeps lyræ, ſeruum eſſe pecus pronunciat. Alioqui infelix fuerit ſupellex, tantum alienis inſtitiſſe ueſtigijs, nec fermentum ita percoxiſſe, ut genuina reſipiat prorſum, ac mellis more ex diuerſis uelut floribus inoriatur conſurgatq; nulli comparabilis ſuccus. Eſſe tamen in artibus neceſſariam imitationem, non inficier. Quando hac ipſa de re caput eſt in Fabij libro decimo. Et ſecundo De oratore Cicero: Ergo primum ſit in præceptis meis, inquit, ut demonſtremus quem imitemur: atq; ita, ut quæ maximè excellant in eo quem imitabimur

bimur, ea diligentiſſimè perſequamur. Tum accedat exercitatio, qua illum quem elegerit, imitando effingat. Cæterum parte hac unicuiq; altius inhæreat Quintiliani illud: Pigri eſſe ingenij, contentum eſſe ijs, quæ ſunt ab alijs inuenta. Nos uerò ab excurſu in ſemitam redeamus. Quid ubi in modulatum cæleſtemq; lingua exit cantum, nunc ſpiritu productiorem, nunc inflexo uarium, nunc diſtinctum conciſo, copulatum intorto. Et, quod nequeas admiratione cõſequi, eſt ubi promittit, reuocat, infuſcat, plenius edit aliquid, grauius, acutius, uibratius, ſummum, medium, imum. Propterea ingenioſe ac plauſibiliter mihi feciſſe uidentur, qui linguam plectri ſimilem prodidere, chordarum uerò dentes, nares cornuum, quis canenti accinitur. Nam & in Hexaemero Ambroſius ait: Plectrum loquentis lingua eſt. Hæc uerò omnia diuinæ maieſtatis recinunt amplitudinem & ſapientiam, tuba clarius inſonant, ac ingerunt ingratis, & periniquis tantorum munerum æſtimatoribus. Hæc quin ut poſſet munificentius lingua præſtare, eius carnem ſtruxit opifex deus raram, fungoſam & mollem, ut dicere maluit Auicẽna. Sed in corpuſculo tam paruo, non deſinit idem cum Auerroe neruorum admirari multitudinem, tam ad motum, quàm ad ſenſum ſpectantium: necnõ uenarum, arteriarumq;, quãdo omnium horum magnitudo numeroſa linguæ mẽſum longe uidetur excedere. Hæc uerò ita ſcimus ab optimo maximo deo cõſtituta, quia membri eius multiplex erat uſus futurus: nam ad ea quæ diximus, habere item munus aliud partem hanc, Lactantius putat, quòd contritos & commolitos dentibus cibos colligit, & conglobatos ui ſua deprimit, ac tranſmittit ad uentrem: unde & Varro, à ligando cibo putat linguæ nomen impoſitum. Bruta uerò etiamnum lambendo potu adiuuat. Falli putat Lactantius idem, ſi quis ſaporis ſenſum ineſſe palato arbitratur: quoniam lingua ſit, qua ſentiantur ſapores, nec tamen tota: nam partes eius quæ ſunt ab utroq; latere tenuiores, ſaporem ſubtiliſſimis ſenſibus trahere. Plinius tamẽ: Intellectus, inquit, ſaporum eſt cæteris in prima lingua, homini & in palato: ſed & in guſtatu linguæ uice nouimus eſſe aquatilibus palatum. Scitu uerò dignum, ad hunc uſum oportere linguam eſſe quidem potentia humectam, actu autem minime. Indicio eſſe, quod quibus nimio plus areſcat lingua, uel humeat, haud ita ſapores ualeant percipere. Et humectatio quidem inſita interpellat manifeſto, quia ipſa primo linguæ tactum præſtat, quo occupante, nequit extima aduertere. Argumento eſt, quòd qui acrius quippiam guſtu apprehenderit, mox nõ ualet aliud ſentire. Scribunt eruditiores, in linguæ radice duo ineſſe orificia, quæ ſaliuæ dicantur fontes. Eorum munus eſt, humorem ſeruare, ueluti penu quodam intimo, quo ſubinde irroretur lingua, & os humeſcat uniuerſum. Eſſe autem tanquam aquoſam pituitam, tum in ſtomacho cõceptam ex tenuiſſima quaq; chyli parte, & mox ceu in caſtella corriuatam, tum ab cerebro defluam per eius oſſis meatus, quod colatorium uocãt medicorum ſcholæ: indicio inde concepto, ſaliuoſum eſſe illis os, quibus rheumate abundet cerebrum, quibus'ue humeat ſtomachus, quod genus bibuli ſunt, quiq; nimio plus ueſcuntur pomis, aut conſimilibus. Illud uerò ad præſens inſtitutum eximie accommodatum minus prætereundum eſt. Neruum quo tangendi ſenſus ad linguam deuehitur, non eſſe ab eo diuerſum, qui guſtus uectabulum eſt: Galeno tradente, quarto De morbis interioribus. Sed cur ſolertior eſt guſtandi uis in lingua, quàm tangendi? Ratio uerò eſt, quia guſtus exactior eſt ad peruestigandum: tactus uero cæteris ſenſibus hebetior ac materialior, ut interim trito in philoſophorum ſcholis uerbo utar: ſicuti uiſus ſubtilitate ſenſus excedit omnes, poſtea uerò auditus. Deniq; placet Auicennæ, ad loquendum uideri præſtantiſſimam eſſe linguã, quæ ſuos tum lõgitudinis, tum latitudinis commẽſus habeat, quęq; in apice tenuis & acutior, in radice latior. Cæterum nec ſilebo parte hac miraculum inſigne noſtris uiſum temporibus: Pſittacus hic fuit Aſcanij cardinalis Romæ, aureis centum comparatus nummis, qui articulatiſſime continuatis perpetuò uerbis Chriſtianæ ueritatis ſymbolum integre pronũtiabat, perinde ac uir peritus enuntiaret. Quod quia præclarum eſt, ac dictu rariſſimum, non fuit conſilium, tranſilire per incuriam. Auctor deniq; Euſtathius eſt: Meropas in carmine Homerico dici homines, quod eorum naturæ ui, diſtinguatur uox in dictiones, ſyllabas, elementa, quæ res animantium nulli contingit: quorum ſoni, neq; dici ὄπες debent, neq; αὐδαί. At diuinorum periti Meropas dici arbitrantur ab uocis diuiſione, quæ poſt Chalanes turrim facta narretur. Conſtat ta-

men & auium quaſdam meropas nuncupari. Sed & Coi, Meropes dicuntur, gentili nomine: quando inſula item Cos, Meropeis appellatur. Inuenies & proprium nomen Meropa. Cæterum nec illud inuoluendum ſilentio: τρύζειν, hoc eſt tryſſare, ab Græcis dici de inani obſtreperaq; uerborum multitudine, unde corriuetur etiam trygon, ideſt turtur, quem & ſcommate ſcitiſſimo uſurpat parœmia, ſicuti auctor probat Euſtathius. Tritum uerò eſt quod Græci dicunt, oportere, γλῶσσαν μὲν εἶναι ἀργὴν, χεῖρα δὲ ἐργάτιν. ideſt eſſe ocioſam quidem linguam, manum uerò operariam. Verum ſcioli trygodæmones diuerſos ſibi induunt mores: at hos nil aliud, quàm ut Spartiani utar uerbo, catamidiandos, ideſt ridendos conſpuendosq; ſinamus ualere: ſed cum macaria item, ni reſipiſcant. Cæterum id non omiſiſſe præſtiterit: Ancyloglosſum Æginetæ Paulo eſſe linguæ uitium aſtrictioris, nerui ſub ea, quod filum uocant, interdum blæſitate. Ferramentum quo perſanatur, ancylotomon uocant. Siculos ab Apuleio dici trilingues animaduerto; quod Barbarè initio ſunt locuti, Græcè mox, poſtremò etiam Latine.

CAMILLI RHIDERII RHODIGINI IN ANTIQVARVM lectionum libros Lodouici Cælij patrui, ad magnificum comitem Ioannem Rouerellam, Præfatio quarta.

Liberiori mentis intuitu, huius noſtræ peninſulæ primordia uagatus his proximis diebus, antiquioris inſcriptionis monimenta nō pauca diſcurrens, Rouerellæ familiæ nobiliſſimæ antiquiſſimam genituram hinc ortam, non inſignitura minus, quàm & antiquæ domuitionis poſitura & conſanguinei ſtemmatis neceſſitudine certius agnoſcens, aſtrictiori multo magis uinculo, quàm antea adligatus in tui obſequium perpetuò infixus detineor: nam etſi iamdiu tua in me collata beneficia, me tibi adeo euinctum fecerint, ut me tibi deditiſſimum ſcirem: nunc communis patriæ noſtræ congenitura me adeo adligatum inuoluit, ut tibi meritò, magis quàm mihi ipſi uidear deſtinatus. Qui eo ſis ortus ſtemmate, quod toto ferè orbe terrarum illuſtre noſtram hanc patriã adeo exornauit, ut ab eo quicquid in ea ſtudiorum, literarum'ue, aut ingenuæ probitatis adfuerit: id Rouerella familia aut præſtante, aut confouente, quale quantumq; eſt, emicuerit. Quid enim quãtumq; Bartholomæi reuerendiſſimi cardinalis, Philiæq; patris tui, Laurentij, Nicolaiq;, atque aliorum è Rouerella genitura ſanctiſſimæ prælaturæ Rhodiginis conciuibus honori utilitatiq; profuerint, ſciunt qui non toruis perſpicientes ſupercilijs literatas noſtræ patriæ doctiorum elucubrationes nouerunt. Quo etſi omnes aſtricti, ego potiſſimè deuinctus, meæ in te obſeruantiæ famulitium tibi oblaturus non aliud arctiſſimæ meæ affectionis uadimonium tibi exhibere cognoſcens, portiunculam hanc laborioſiſſimarum lectionum à doctiſſimo Lodouico Cælio mihi patruo his proximis diebus doctiſſimè caſtigatam ad te deſtinandam curaui: munus quidem etſi tuæ amplitudini ualde impar, id tamen ut meæ in te maximè obſeruantiæ culturam præ ſe ferat. Quod te, eo lætiori ſuſcepturum animo, & gratiore perſpecturum fronte cognoſco: quibus te uirum doctiſſimum nobiliſſima genitura emanatum, munificentiſſimum mihi patronum & ſciui, & certiori affectu ſemper cognoui: huiusq; tenuiorem non aſpernatus exilitatem, hoc ſolo ſincerioris meæ mentis affectu, accipies. Quod ſalis ſalſi litatione turis carentiam multotiens emendatam audiuimus: idq; doctioris tuæ Mineruæ cultura ſuffarcinatum fouens expolitioris frictionis patrocinij tui titulo aſcriptum, ut hilariori fronte ſecurius prodeat, curabis: Camillumq; Rhiderium tibi dedititium, læto eo fouebis animo, quo ipſius in te ſyncerioris ancillatus famulitium præ ſe fert. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI QVARTVS.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Dentes cur attributi animantibus. Dentibus an inſit ſentiendi uis, atq; item oſſibus. Dentium diſtributio, & uocabula. Quid gelaſinus. Gingiuarum nomina. De Pyrrho, & Hercule, ſuis Calidoniæ dentibus, & Zenobiæ. Odontiaſis quid, & odaxyſmus. Gomphiaſis, gomphiaſmus, pladara, epulides, parulides, chauliodonta carcharodonta. Cap. I

DENTIVM poteſtatem quibuſcunq; ij contigere, ideo communi quadam ratione contributam tradunt Naturales, ut cibum mollientes conficiant: quam eſſe ex digeſtionibus primam, ſtatuunt artis medicæ periti. Sunt tamen quibus tum ad inuadendum, tum ad propulſandum, uim ſuggerant. Homini uerò ad cibi neceſſitatem adnexi aptiſſime uidetur, ſiue ad perpenſionem reuoces primores, quorum eſt digerere mandenda, & diſſecare, unde & temnici nuncupati, qui lati utiq; ſunt, ſed exacuminati quoq;, ut implere munus ſuum poſſint facilius. Siue item eos, qui cibum conficientes latitudinem nacti ſunt planam ad hunc uſum: nam ijs interlocatos nouimus, qui uocantur canini, partim acuti, partim item lati. Quinimmo & locutionis potiſſimum ratione dentes planè ſortiti ſumus homines: quando, ut uel paulo antè ſignificauimus, ad literarum expreſſiorem enuntiationem dentes conferre plurimum pernoſcuntur, præcipuè primi. Erumpunt uerò ſtatutis temporum curriculis, ſicuti etiam prodeunt pili, progerminat barba, generationis ſemen defluit: quoniam fœcundum corpus eſt, ac ueluti prægnans, ut Plato inquit: illi quippe ſuorum omnium ſpermata ſunt inſerta. Auibus hi attributi nõ ſunt, ſiccitatis calidæ ratione, quæ nec præmanſum cibum ualet cõficere. Adiuuat & ſtomachus prior, qui remollita ſpatio alimenta in alterum percoquẽda tranſmittit. Dentibus uerò ineſſe ſentiendi uim abunde Galenus docuit, quia ſint illorum radicibus adiuncti nerui, quibus ſenſus facultas comparatur: & uidetur Auicenna putaſſe, ui quoque propriæ ſubſtantiæ ſentire, quoniam tertij ſeptima dentes interdum dolere ſignificat ex cauſa intima. Non eſſe uerò dolorem, cuius nõ ſit ſenſus. Alij putãt eum eſſe gingiuarum dolorem, neruorũq;. Vtcunq;, calidi, ac frigidi ſenſus adeſſe dẽtibus creditur potius, quàm ſenſibilium reliquorum, cuiuſmodi eſt humidum, ſiccum, durum, molle, aſperum, lene. Hoc uerò efficit dentium nimia durities, nam pati nequeunt, ni agens fuerit præpotẽs. Caliditas uerò, & frigiditas agunt cæteris potentius. Et frigoris quidem rationem affert Ariſtoteles, Quod dentium meatus prætenues ſint, & caloris exigui, qui ab frigore ſuperatus dolorem inducat. Ex phyſicis item ſunt qui reliqua item oſſa nec eſſe ſenſus expertia tradãt, etiamſi neruus aſſideat prorſum nullus: nam ſpiritus ſenſificos, qui poros penetrent, uim ſentiendi poſſe ſuggerere. Sed nec hi conſtãter propoſitum tuentur, propterea iſtiuſmodi difficultatum ſtudioſis relinquatur diſceptatio hæc: quam tamẽ abunde excuſſit differentia quadrageſimatertia Conciliator. ἀμφόδοντα dicuntur utrinq; dentata. Ineſſe præſagia dentibus credit Ariſtoteles: nam quibus rariores fuerint, haud ita diu uiuere, opinatur. Quoniam quæ dentium ordine ſint prædita numeroſiore, eſſe item uitæ productioris uideãtur, uirorum exemplo, quibus plures ſint, quàm fœminis, quod ipſum & in cæteris cõuiſitur. Dentium numerus in homine ad duos increſcit & triginta: auctoribus Galeno, & Auicenna: nec tacuit primo Colliget Auerrois. Fœminis raro plures adnaſcũtur, quàm duodetriginta. In Græcis auctoribus hanc ferè dentium comperio diſtributionis nomenclaturã: quatuor anteriores, qui in meditullio conſtituti habentur, dici tomeos, & dichaſteras, aut ctenas, atq; item gelaſinos: uocabulo primo ab inſectione ducto, alio ab diuiſione, tertio, quod cocidant: nam gelaſinos uocant, quia inter ridendum retegantur: quãquam & eodem nomine corrugatio nuncupetur ridendo circa os expreſſa: propter illud Martialis.

Nec grata eſt facies, cui gelaſinus abeſt.

Sed & Democritus de riſus petulantia, gelaſini cognomento eſt inſignis. Inſequuntur hos duo κυνόδοντες appellati, ſiue canini, quoniam in acutum producti caninos præferant dentes. Adiacent qui dicuntur gomphij, ſeu molares: quibus adnumerantur, quos mylos nuncupant: poſt quos poſtremi ſophroniſteres, ſic enim eos Cleanthes uocabat: Auicenna, dentes ſenſus uel intellectus. Quos adnaſci arbitratur poſt genituræ profuſionem ante conſiſtentiam, quæ anno contingat triceſimo. Hos alij κραντῆρας etiam uocant: ut Ariſtoteles, ἀπὸ τοῦ κραίνειν, quia ætatem perficiat, ac compleant. Genuinos appellant Latini, quos Varro poſt annos ferè ſeptenos enaſci tradidit. Hæmodia eſſe Galenus ſcribit, dentium ſtuporem, qui etiam gingiuas infeſtet. Molarium autem partem quæ aſſidet gingiuæ, momiſcum dicunt: ſuperiorem uerò qua conficiuntur cibi, trapezam, id eſt menſam: cauitates autem, holmiſcos, ueluti mortariola: utrunq; ſimul, phatnas, id eſt præſepia: gingiuas extimas uocant ula: intimas uero enula: ſpatium interlocatum dentibus, harmum dicere mos eſt: ordo uero ipſe dentium ac ſeries, dicitur phragmus, tanquam ſepem appelles. Pyrrho Epirotæ tradunt unum fuiſſe os, dentium uice, lineis modo in ſuperficie ſuppictum diſtinctumq;. Et prodit Herodotus in Perſica ſtrage inuentos unius dentes μονοφυέας, id eſt oſſis unius. Herculem fuiſſe triplici dentium ſerie, Ionis Chij proditum monumentis eſt. Sunt in iumentis, qui uocentur pullini dentes: eos Græcis gnomonas, ab dijudicanda ætate, nuncupari aduerto: de quîs alibi plura. Odontiaſim uocant Græci, uel odontophyiam, dentitionem. At qui hanc præcurrit, pruritum, odaxyſmum dicunt. Gomphiaſis, molarium eſt dentitio, quos γομφίους appellant. Gomphiaſmos autē, dentium hæmodia, id eſt ſtupor. Gingiuas, πλαδώσας uocant medici, humectatione imbecilles nimia. Pladara enim dicunt, humore flacceſcentia. Illud demum haud præteribo, quod primo Gothici belli tradit Procopius: Beneuentum olim ab Diomede direptum, ac inibi ſuis calidoniæ dentes, quos accepiſſet Meleager uenationis præmium, reliquiſſe. Hi uero ad noſtra, inquit, tempora perſeuerant, magnitudine uiſenda, quippe lunari ſpecie pedum trium explere perimetrum. Zenobiæ, quā Romani imperij inſignibus admouit numen, tantus inerat dentibus candor, ut margaritas eam pleriq; habere opinarentur. Epulidas uocant Græci excreſcentem carnem ad intimos molares ex inflammatione, non citra dolorem, ac quandoq; febrem. Sunt & in gingiuarum parte parulides, ex inflammatione, qua ſuppuratio ſeſe oſtentat, ni maturè diſcutiantur. Chaulíodonta uocantur, quæ dentes habent ex ore prominentes, ut elephas. Carcharodonta uerò quibus intus quidem ſunt dentes, ſed acuti, tanquam ὡς χαραγμῶνες, ut leoni, pardali, lupo, cani.

suis calidoniæ dentes Beneuenti relictos a Diomede

Proſopon, ideſt facies, quid. Coros quid. Cōmodi hiſtoria, & Fuluiæ. Colliratio. De ſphōdylis. Ancteres quid: item anthereon. Corræ, corſæ, corſoterium, corſoteus, dire, byſſauchen. De oſſibus humerorū. De iugulis. Clides, clidia, guttur, gula, pharinx, larynx, aſparagus, & aſpharagus. Gylius, & gyliauchē quid. Gyrini, ginni, gygenij. Iſthmus, unde pariſthmia. Orthoſtade. Orthoſtadia ueſtimenta. Strangulationum ratio. Cynanche, paracynanche, paraſynanche, angina, ſynanche, metaphrenum. Antiades quæ, & cur. Tonſillæ, cion, decollare, murenula, fuca, capitium, ſtrumæ, pappa, prolobum, proboli. Cap. II

PRoſopon, ideſt faciem, appellant Græci, quod inter caput & collum hominis eſt, ab re nomine impoſito. Nam quia unus animantium cunctarum erectus homo eſt, ſolus anteuerſus proſpectat, uocemq; anteuerſus mittit. Mentum, in quo effloreſcit barba, anthereon dicitur Homero, πρὶν ὃν ἀνθεῖ τὸ γένειον. dicitur quandoque & in muliere, ſed per catachreſin. Menti pars extrema, Galeno dicitur ather: quanquam eodem auctore, eſt in hordeo ather, propriè cuſpis ſpicæ. Quia uerò ab Græcis maxillas dici corras nouimus, & tempora etiam corſas: inde corſoterium in Athenæo, pro tonſtrina inflecti arbitror: apud eundem, corſoteus eſſe tonſor uideatur. In Ionicis ædium ſacrarum foribus nominantur item corſæ. Vitruuius: Corſæ, inquit, cum aſtragalis circumcurrant. Sed & Corſon cognominatum accepimus, eum qui barbam ſibi abraſit primus: quod Alexandri tempeſtate factum, auctor Chryſippus eſt

eſt. Coros autem, de ſtomacho dicitur quidem propriè, quum cibis oppletur: mox & de prædiuitibus pronuntiatur quoq;. Sed & in magnis honoribus dicitur coros, ac uniuerſim id genus alijs: ex quo ὕβριν κόρου μητέρα nuncupat Pindarus: quanquam parum obſeruate forſan, quando diuerſum contingit potius. Nam ita Homero ingeniorum fonti propemodum tradenti aſſentimur:

τίκτει τοι κόρος ὕβριν ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπηται. id eſt,

Iniuriam ſatietas profert, ubi nequam homini contingant opes. Scribit Lampridius, Commodum Cæſarem uultu fuiſſe inſubido, ut ebrioſi ſolent. Fuluiam M. Antonij uxorem, cui buccarum altera eſſet inflatior, dixit Sex. Clodius acumen ſtili tentare. Strongyloproſopa dicuntur, quibus rotunda eſt facies: quam eſſe ſpeculum mentis dixit Hieronymus, quando & taciti oculi mentis fatentur arcana. Subeſt capiti collum, quod nec ipſum artificis expers prouidentiæ eſt. Id diſtribuitur primum in ceruicem & iugulum. Vltima colli uertebra, quia onus ſuſtineat, nuncupatur atlas, ut uideri debeat, caput ſpinam excipere. Quæ ἱερὰ σύριγξ dicta Græcis, ſacra ab noſtris fiſtula, uertebris conſtat quatuor & uiginti. Eas uertebras, ſeu nodos, Græci ſphondylos dicunt, & Ariſtoteles. Nam ſpina ipſa uocatur etiam rhachis. Quidam uerò ſphõdylos, ut Pomponius Feſtus ſcribit, cubos appellarunt. Sphondylum, piſcem intelligit cum Macrobio Seneca: eum dici uulgò ſchinalum, interpretantur aliqui. Ariſtoteles ſphondylen uocat beſtiolam, quam uerticillum Theodorus reddidit. Inter indicaturæ nobilis ſalſamenta utique eſt ſphondylos. Athenæus, in mugilis capite forma echinata, ſphondylum agnoſcit. Alibi inter ſalſamenta horæa ſphondylum adnumerat. Collum ſeptem incumbere ſphondylis uolunt, quos Homerus aſtragalos uocarit, ac ſphondyliona, eam quæ ineſt medullam. Quod uerò circum eos fiat conuerſio colli, & ſtropheos nuncupant: ſicuti apud Phecraten dicuntur ſtrophinges: aggregatio autem omnium dicitur gyes. Primum uerò qui cum collo circumagitur, uocant epiſtropheum ex Græcis pleriq;: Hippocrates etiã dentem, id eſt ὀδόντα. Alterum uerò, quia ſit immobilis, axem: in quo catochi ſunt, id eſt proiectiones duæ: quarum altera cum præcedenti coit ſphõdylo, cum ſequenti reliqua: poſtremus (ut prætexui) appellatur atlas, ueluti achthophorus, id eſt onerum geſtator. At Plinius ordine mutato, primum atlantion ſtatuit, poſtremum uerò epiſtropheum. Ancteras nuncupant colli portiones, quibus maximè præfocationis occaſio ineſt. Sed in Medicina Celſus, & tertio Therapeutices Galenus, eo nomine fibulas uocant, quæ uulnerum oras impoſitæ paulum contrahant, quo minus lata pòſt cicatrix ſit. Harum uerò partium affectiones tres obſeruauimus, ὕβωσιν & κύρτωσιν, necnon λόρδωσιν. Ex quibus hyuoſis poſteriora capitis infeſtat ante ſpinam: cyrtoſis uerò, media ſpinæ: lordoſis autem, anterioris partis affectio eſt. Lordoſin Galenus interpretatur uertebrarum luxationem, quam excauationem intelligimus. Hyuon ſunt qui eum interpretentur cui ſit obtortum collum. Dignum ſcitu ex hiſtoria: Militari more in nomen imperatoris iurantes milites conceptis uerbis, gladios admouere ceruicibus ſolitos, diris ſeſe execrationibus deuouentes. A ceruice duo lata oſſa utrinq; ad ſcapulas tendunt: noſtri ſcoptula operta, omoplatas Græci nuncupant, nonnulli etiam epinotios & platas. Iugulum in ſummo coſtarum os recuruum, nec duriſſimis adnumerãdum oſſibus, quod brachij motu paulum cum lato oſſe mouetur. Iugulos uocant clidas & clidia, quorum pars omoplatas reſpectans uocatur epomis: ceruicem eo nomine Theodorus intelligit: quæ autem collum, paraſphagis. At cauum id, quo diſparãtur iuguli, ſphage: à quibuſdã etiam thymos. Hinc humerus excipit extremis utrinq; capitibus tumidus, mollis, ſine medulla, chartilaginoſus: medius teres, durus, medulloſus, leniter gibbus. Collum uerò gutturis, & gulæ cauſa ab optimo maximo deo attributum. Guttur, ſpiritus cauſa eſt, hoc ſiquidem halitum animantia trahunt redduntq;. Proinde quæ pulmone carent, neq; item collum habent. Hinc gutturoſus dicitur Iureconſultis, & Celſo. Gula uerò eſt, qua cibus & potus deuoratur. οἰσοφάγον uocant Græci. Sed in quibuſdam Homericis gloſſulis ſic comperi, Pharynga nuncupari interhiantem inanitatem, in quam duo competant ora, œſophagi uidelicet, ac laryngis. Et eſt œſophagus quidem uti ſtatuunt medicinæ periti, cibaria qui excipit locus, quem ſtomachum uocant. Larynx autem eſt, qua concipitur ſonus. Verum de ijs alibi uberius paulo. βρόγχον interpretantur quidam guttur,

ſed eam tamen partem intelligunt, in qua ſeſe extrinſecus tumores promunt, quos bronchocelas nuncuparunt Græci. Guttur porrò à Græcis aſpharagus item dicitur: quanquam Attice aſparagum indicet, notum fruticem: etiam ſi eſt aſparagus in oleribus, quæ prima ſeſe promunt è terra folijs necdum egerminantibus: quod ab Paulo Aegineta eſt curioſius obſeruatum. Non prætereunda Græcorum item diligentia, tradentium, τράχηλον, indicare colli ambitum uniuerſum: quoniam αὐχὴν, intelligatur in homine poſterior pars, in brutis uero ſuperior. Vbi autem δειρὴν audis, anteriorem in homine partem accipe, in cæteris imam. Quæ colli expertia ſunt, gulam manifeſtam non habent: ſed nec habere, neceſſarium. Et inſtrumentum ſpirationi accõmodatum longitudinem habere oportuit. Propterea Galenus octauo De iuuamentis, ob pulmonem eſſe præcipue collum ſcribit. γυλιαύχενες Græci uocant prætenues homines, & colli oblongioris: nam eſt gylius, militare uas contextum, in quo caſeus ſeruaretur cum oliuis & cæpis, unde & militaris opſothece nuncupata. Herculem quoq; dictum fuiſſe gylium tradunt. Gyrini uero informes dicuntur ranarum partus, quod ſcribit Theon, id eſt ἀδιάπλαστα γεννήματα, καὶ ἄποδα: quando urſarum more pariant ranæ. Hinc in Prognoſticis Aratus:

Αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων.

Vnde apud Platonem, Nihilo rana gyrina prudentior, prouerbiali figura. Nec me fallit, eſſe qui expuncta ueteri lectione, gryneam ſubſtituunt: ſed utrum magis quadret, doctorum fuerit perpenſio. Ginni apud Ariſtotelem deminuta forma, equi dicuntur: quos & gygenios ab Strabone nuncupari, putant nonnulli: quanquam & mulorum genus ſic in Liguria uocet. Gyris, Dioſcoridi eſt farinæ pollen: gyritas panes uocant autopyros. Sciendum uero, nulla ſuperiorum habita ratione, Domitium, girrinos appellare informes exiguosq; ranarum partus, Plinij lectione interpollata: quia oſtreorum cirri dicantur Martiali. Iſthmum Galenus apud Hippocratem interpretatur partem illam quæ os & gulam interiacet, per metaphoram. Et inde pariſthmia dici tonſillas arbitror, quæ con tingunt in locis ijs, quæ μῆλα item uocant. Eſt & affectio, quam orthoſtaden uocant, quia ſurrecti ſtemus, neruis poſterioribus cõtractis. Nam & ueſtimenta quædam orthoſtadia uocabant: quorum in Nerone meminit Dion. Sicuti quæ traherentur, συρτά. Si quid, inquit Albertus, in arteriæ deerrauerit tramitem, nec excuti ualeat, mors conſequitur, aut ægritudo chronica, quoniam modo ſtomachi peruius pulmo non eſt: ideo quod fuerit delapſum, aut paulatim conſumatur, neceſſe eſt, aut computreſcat. Porrò quia huc diuertimus, ſciendum, præfocationem omnem ex anguſtia contingere. Anguſtiam uero aut repleta intermedia regione fieri, quæ inter thoracem eſt, atq; pulmonem, aut pulmonis cauernis, uel aliqua inflammatione, quæ in uiſcere affligat uniuerſo, uel in aſpera arteria, uel in ea parte quæ eſt uelut caput eius, quam nominant guttur, quæ inflammatio fieri item in præiacente ſpatio poteſt, quod fauces appellant, & laxius eſt. Quum ergo fauces ſine tumore apparuerint, & ſtrangulatio ſuperuenerit, gutturis tantũ eſt affectio huiuſmodi. Aſperæ quidem arteriæ inflammatio difficultatem ſpirandi aliquam efficere poteſt, ſtrangulationem non poteſt, ob meatus magnitudinem in ipſa latioris, & tunicæ tenuitatem. Impoſſibile ſiquidem eſt, corporis adeo tenuis inflammationem per inſignem canaliculæ laxitatem replere. Reliquum igitur eſt guttur, quod ſubitã facere ſtrangulationem poteſt, quoniam in ipſo anguſtatur pulmonis meatus. Nominant autẽ medicorum pleriq; affectionem id genus cynanchen, quibus placet faucium inflammationem ſynanchen appellare. Vlpianus Digeſtis de ædilitio edicto, antianchen interpretatur inueteratos faucium tumores, quiq; diſcuti non ualeant, uelut dicatur antianche obluctans obſiſtensq; præfocatio, ni malis palæanchen legere. Sunt qui antiades malint, quod uerbum tonſillas indicat. Porrò alij paraſynanchen, itemq; paracynanchen appellitant: Paraſynanchen, inquam, ubi partibus quæ ſuperiacent faucibus, inflammatio affligit: paracynanchen autem, ubi extra guttur infeſtet. Anginæ uero nomine in Præſagiorũ libro uidetur Hippocrates appellare affectiones quaslibet, in faucibus ſeſe oſtentantes: quas & ſpirandi conſequitur difficultas. Cæterum anginæ ſpecies quatuor compeperiſſe uideor: prima uero eſt, ubi fauces inflammantur: fauces intelligo locũ oris internum, in quo ſimul coeunt gulæ ac gutturis extremæ partes. Altera, quum neque fauces, nec oris portio ulla, aut quid extimum cernitur inflammatũ, ſuffocationis tamen in gut-

ture

ture ſeſe periculum promit. Tertia, ubi extrinſecus in faucium ambitu oſtẽtatur inflammatio. Vltimo ſtatuitur loco angina, gutturis tum extima, tum intima pariter afficiens. Eſt & affectio, quam dicunt ἄπνοιαν, ideſt apnœam, nulla (ut uiſus indicat) ſpiratione facta: quod tamen fieri nequit, aut ea quæ per uniuerſum fit corpus, tranſpiratio ſufficere tunc poteſt. Hanc uerò per arterias efficit cor ipſum. Antiadas, de quis dictum eſt, ex eruditis ſunt qui ſtatuant quatuor, duas parte dextra, ſiniſtra totidem. Imoq́ ita dici, uelut ſint inuicem obiectæ. Nam cur Latini tonſillas appellarint, rationis planè uideri incompertæ. Antiadas finit Paulus, tumores ea parte præduros, ueluti adenes obdurati ſtrumæ fiunt. Collum anterius Græci, item δειρὴν (ut dictum eſt) uocant: inde & ſimilitudine quadam in anguſtũ deſinens prominentia, ſupercilium'ue dicitur item dire. propterea in Homero polydirada Olympum interpretãtur, multas habentẽ exochas, ideſt eminentes partes. Quare dirades ſunt inæqualia loca & aſpera. Scribit Aelius Dionyſius, Byſſauchena, ideſt Βυσσαύχενα dici, cui ad collum ſint humeri contractiores. Apud Pauſaniã eo appellatur uocabulo, qui collum comprimit, ſurſumq́ protrudit humeros. Metaphrenum dicunt partem ab collo ad cinctum protenſam, aut uerius quod à tergo præcordijs obiectum eſt. Metaphrenon dici, Theon ſcribit, quia ſit μετὰ τῶν φρένα, ideſt poſt mentem, cuius in pectore ſtatuatur ſedes. In auium quibuſdam ingluuies eſt, cutis in amplum ſinuata, qua primum cibus continetur ingeſtus incoctusq́. πρόλοβον dicunt Græci. Plinius ſinum, & in onocrotalis uterum, pappam magnus Albertus. Probolium uerò uenatorum eſt telum, apris accommodum præcipuè. Proboli autem in mari ſunt petræ. Sunt ex Græcis, qui κίονα dici collum interpretentur, quoniam columnæ uicem gerat, dum caput fulcit. Sunt qui κίονα gurgulionem, ideſt γαργαρεῶνα ſignare opinentur. Alij partem quæ columella nuncupatur, uel communi loquendi uſu σταφυλὴ, ideſt uua. Dici autem κίονα uolunt, διὰ τὸ καθήκειν ἀπὸ τοῦ κάτω μέρους τοῦ στομάχου μέχρι τοῦ ἄνω: ideſt, quia ex imo ad ſummum pertingat ſtomachum. Decollare uerbum in Ioannis Baptiſtæ hiſtoria, ſunt qui parum Latinè poſitum rentur: quum tamen Feneſtellæ ſententia notione ea comprobet accipi grammaticus Diomedes, etiam ſi ueteribus dictum legas frequentius, Securi cædere. Aliàs Ennio decollare, à collo & humeris deponere eſt. Sicuti Tranquillo ſuccollare, ſubiecto collo tollere onus. Apud Plautum pro decipere inuenias decollare. Sed & Lucillius ait, Quibus fructibus me decollaui. Murenulam colli aurum nuncupat uulgus, Hieronymo tradente, quod ſcilicet metallo in uirgulas lenteſcente, quadam ordinis flexuoſi catena, contexitur, ex piſcis utiq́ imagine uocabulo conformato. Fucas appellat Columella in facie maculas. Tetanothra, ideſt τετανώθρα uocant Græci medicamina cuti leuigandæ ac erugandæ, præſertim in facie. Capitium Hieronymus uulgò dici ait, ueſtis partem qua collo inducitur.

Manuum laus præcipua. Scribendi bonum. Dextra cur in fide porrigatur. Tendines, toni, dactyli idæi unde. Ambidextri, & ambilæui ratio: gyia, gyalas, cyllos. Pygmæi unde: ancon: maſchalæ, ſeu alæ in harundinibus: carpus, carpæa: Carpiæ ciuitates. Brachij partes, & uocabula. Manuum, digitorum partes, ac partium nomina. Chirurgia. Oſculandi mos. Spithame, lichas, ulna, thenar, cotyle, condylus, condylion, gronthus, ſcytalides, phalanges. Brachium calefacere. De Martio, & Claudio. Agrorum nomina diuerſa. Xanaon. Caput III

QVis uerò eloquentia uel ingenij claritate maieſtatem, quæ ex manibus adeſt homini, dignè ualeat exſequi? quàm aptæ hæ? quamq́ ad omnẽ motum nullo labore faciles? Mira eſt artiũ numeroſitas, quam membri huius adiumento condiſcimus, & exercemus. Taceo hic pingendi, fingendi, ſcalpendi nobile artificium. Quid illa muſicorum cuiuſcunq́ modi organorũ contrectatio ſcientiſſima, & maximè diuina? Quid illa ſuſtructionum ſublimitas, quàm elegans, quàm ſcita? Quid urbium ſtructura in omnibus, uel præſtantiſſima? Quid multiplex agrorum cultus, quo tot tantisq́ ad uitam neceſſarijs inſtruimur? Quid illa indumẽtorum uarietas? Quid ornatus excellentia? Iis penetramus in uiſcera terræ, metallorum inde uim longe pretioſam eruentes. Immo uerò & rerum natura agitur in planũ, ſolo tantum non æquatis montibus. Admittuntur maria, repelluntur, certis quoq́ limitibus, ueluti extra præ-

ſcriptum proferre pedem uetantur, obiectis molibus. Penetramus aquarum ima, naturæ ſupellectilem undiq; nobis uendicantes, totq; modis rerum facies mutatur. Camporum dominamur laxitati. Supercilia montium, & uerrucas (ut hoc interim uerbo utamur) quantumuis ſenticoſas nobis obnoxias reddimus: beſtias item omnes, terreſtres, aquaticas, aereas. Quicquid ferè mundi uaſtitas complectitur, manuum ſolertia noſtri fit iuris. Quid illa ſcribendi maieſtas, quæ tantarum rerum ſcientiam nobis comparat, ue tuſtatem propagat, nil ſinit interire, & quod omnia conterit, tempus noſtris cogitur manibus ſuccumbere? quid hoc magnificentius? quid æquè mirandum? id eſſe homini datum, in quod ne mortis quidem auida rapacitas ius ullum habeat? Quid tot, tantarumq; legum contexta uolumina, quàm demum ciuilioris uitæ præferunt eminendam? Quid dictorum cōuentorumq; publicis tabulis comprehenſa fides aduerſus ingeniorum prauitatem? Auſim dicere, ſeiunctis manibus, fuiſſe nō inermes modo nos futuros, ſed uel brutis infeliciores. Quem enim uſum rationis habeat lume illud diuinum omni ope deſtitutum? Hinc rectè mihi feciſſe uidetur, qui rationis ac ſapientiæ miniſtras eſſe manus pronuntiarunt. Anaxagoras uerò ille antiquior, ſicuti ab Ariſtotele traditum ſcimus, & in Moralibus ab Plutarcho repetitum, ideo ſapientiſſimum uideri hominem dixit, quia manibus foret inſtructus. Nā uti ego interpretor, quod cæleſte in nobis eſt, debile, mancum, nulli prorſum rei parte hac orbum erat futurum. Harum multiplex emolumentum, uel tritum Græcis explicat prouerbium, τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο. Quid enim non efficere ualeant manus? Dextram porrò in fide porrigi, quis uel ex Plinio non nouit? Cuius rei cauſam Varro Callimachum ſecutus eſſe ait, quòd omnis ueterum auctoritas dextræ manus uirtute conſtaret. Propterea, inquit, maiorum hæc fuit ſalutatio, ut hac potiſſimum ſe corporis parte uenerarentur. In Nebulis Ariſtophanes item ait: κύσον με, καὶ τὴν χεῖρα δὸς τὴν δεξιάν. At interpres, ἔθος δ' ἦν πάλαι, καὶ συνθήκας βεβαίας τὰς δεξιὰς διδόναι ἀλλήλοις. Videor & ſuper hac re quippiam obſeruaſſe apud Plethonē Rerum Græcarum libro ſecundo. Id ipſum & Perſis ſanctiſſimum fidei pignus cenſeri: auctor Diodorus eſt. Quid? quod inter agendum non ut cæteræ partes loquentem adiuuant, ſed ipſæ quodammodo loqui uidentur: ijs nimirum, ut Fabius inquit, poſcimus, pollicemur, uocamus, dimittimus, minamur, ſupplicamus, abominamur, timemus, interrogamus, negamus: gaudium, triſtitiam, dubitationem, confeſſionem, pœnitentiam, modum, copiam, tempus oſtendimus. Quin in tanta linguarum diſſonaq; uarietate, hic communis quidam gentium cunctarum ſermo planè poteſt uideri. Quid uerò artifex illa digitorum ſtructura, quod nam ingenium admirando non fatigarit? Neſcias uenuſtatis inde maius ſit ſpecimen, an emolumentorum amplitudo clarior. Maximus eſt in numero decor, maximus & in gradibus ac ſerie. Digitorum contractio facilis eſt, protenſio nō minus ex commiſſurarum mollicie ac concinnitate. Tendines uocāt nōnulli, quibus digiti moueantur, haud abſimiles his qui toni ab Hippocrate nominantur: orbiculatæ nanq; ſunt, eas ἀπονευροφόρας, ideſt à neruis prodeuntes nuncupant pleriq;. Quam uerò opportuna eſt in apicibus ad apprehendēdum globata caro, forinſecus unguium obuallata firmitate: quorum inibi augumētum inſignitius eſt, Alexandro Aphrodiſeo tradente: quoniam illis inſitum eſt in ſuperna deferri. Ad delicias, quin etiam & faſtum argutiasq; abijt pars hæc: & qui inſolentius faſtu tumentes quippiam ſubſeruientibus iniungerent, digitorum crepitu id ſignificabant, quod monſtrat quandoque Martialis: & Hieronymus adnotauit non citra ſugillationis fœditatē, aduerſus eum qui digituli crepitu ſilentium imperaret. Digitos etiam quibuſdam eſſe in manibus ſenos, ſedigitorum monſtrat appellatio: de quibus item quæritur Digeſtis de ædilitio edicto, an morboſi credi debeant. Diodorus Bibliotheces ſexto, dactylos putat idæos ob parem digitorum numerum appellatos. At Geographus, idæos dactylos in Ida Cretæ ferrum elaboraſſe ſcribit, & ab numero ita nuncupatos, quod repetit Euſtathius quoq;. Alij etiam aliter. Manuum porrò emolumentum duplex: alterum eſt ſenſus, alterum uerò retentionis. Proinde excogitauit optimus maximusq; rerum perpenſor deus molliſſimam palmam, quo ſenſus fieret ſolertior exactiorq;. Cutis præterea palmæ, ut auctor Auicēna eſt, temperatior contigit omni alia cute, excepta tantum ea quæ in digitorum uiſitur extremitatibus, præſertimq; indicis. Galenus primo De conſtitutionibus, manum internam eſſe

aſtruit

aſtruit temperaturæ ſinceriter mediæ inter extremitates omnes, hoc eſt inter calidum & frigidum, humidum & ſiccum, durum & molle, ueluti ea ſit ſenſilium corporum regula & planè ſenſus inſtrumentũ homini, animaliũ ſapientiſſimo. Indeq; pars ea nudata pilis eſt, ne hirſuties tactus præſtantiam oblæderet. Illud uero nec admiratione caret, Viros utraq; manu utentes ſæpenumero eſſe uiſos: mulierem uero ambidextram non effici, auctor grauiſſimus Hippocrates eſt. Retulit & ſeptimo Naturalis hiſtoriæ Plinius. Ratio uero eſt ex naturæ debilitate: ſi enim ambabus manibus ob neruorũ robur ac muſculorum, quidam uiri utuntur: optima ratione, nulla mulier utetur: ſed ſatis abundeq; habeat, ſi una dextra uel modice utitur. Non omittendum quod produnt Græci interpretes, ἀρισερὰ dici, quę fatua ſunt, id eſt μωρά. δεξιὰ δὲ τὰ συνετά, id eſt prudentia. Chirurgia, quod ſcitu dignũ eſt, non medicinæ modo partem indicat, ſed & de artibus item pronuntiatur alijs, unde eſt pictorum καλὴ χειρουργία apud Anaxandridē, Athenæo referente. Amazonidas quidem amburere dextrā ſolitas māmulam, tradit hiſtoria: ut in proximā manum plus commeans alimenti ualentiam conciliaret ei, quæ etiam per naturam inualida habeatur. Circumdextrum, ut ſic nunc mihi dicere permittam, quem Græci amphidexion uocant, Aſteropæum Homerus dixit, manu utraq; pariter utentem. Ambilæuum uero Ariſtophanes hominem uocat, ambifariam læuum. Ambidextrum etiam nominat Hipponax. Eſt eius rei mentio apud Herodotum quoq;. Ambidextrum fieri hominem, illa produnt ratione phyſici, quod affatim ſeſe promat in ſiniſtrum latus cordis calor, & hepatis in dextrum: ſi porrò in ima ſplen amplius delabatur. Quòd uero ſiniſtra utatur aliquis pro dextra, cauſam præbuerint cor item ac hepar, ubi eorum uiſcerum affluentior ſeſe uis in ſiniſtrum corriuet, dextra parte tantumnon deſtituta. Id uero contingere, ubi in ſiniſtris tam cor quàm hepar ſitum nanciſcantur: aut in dextra collocatum quidem hepar, obductis pannulis craſſioribus, ne quid uirtutis in dextrum refundat, præpeditur. Poteſt & perpeti conſuetudine ſiniſtra effici, ut dextra. Gyia Græcis dicuntur manus proprie, παρὰ τὸ γυῶ, τὸ χερῶ: id eſt ab excipiendi commoditate. Verum & abuſiue corporis membra reliqua uocantur gyia: ſunt qui de pedibus dici peculiarius interpretentur gyia, ἀπὸ τῆς γύης, id eſt γῆς, quæ terra eſt. Gyalus uero eſt quadrangulus lapis, & de cubo pronuntiatur. Gyalas Macedonibus poculum eſt. Cyllos ad manum ita refertur, Hieronymo interprete, ſicuti ad pedem χωλός. Nam cui manuum altera demutilata eſt, dicitur κυλλός. Brachium oſſibus conſtat duobus. Brachij prominens ſummitas dicitur acromia, aut humeri caput: item epomis, & acrocolia, apud Iulium Pollucem: ubi articulus obfirmatur, entypoſis, uel humeri acetabulum, extrinſecus muſculi, intus parolene. Sinus ſub ſummo brachio, axillæ, apud Græcos μασχάλαι, unde ducatur amphimaſchalos, quo nomine manicatam intelligi ueſtem uolunt, alij uero ſeruilem. Erat item heteromaſchalos, quo uterentur operæ. Moris fuit ueteribus, ut cognata cæde polluti, interfectorum ſummas quaſq; præſecarent partes, ac inſutas ſibi circumponentes ſub alis ferrent præcipue, opinati hoc modo interemptorũ uires contundi, ne quid in reliquum poſſint obeſſe: dicebatur uero hoc μασχαλισθῆναι: unde apud Apollonium, ἐξ ἀργματα τάμνε θανόντος, de Iaſone & Abſyrto. Porrò ubi oſſa brachij componuntur, ancon uocatur: quanquam, ut obiter id monſtremus, plura ſignat ancon. Eſt enim eo nomine deteſtata nauigantibus Nili pars: unde & per euphemiſmum quendam, dulcis appellitatur cubitus. Eſt & in foribus pars, quam prothyrida uocant. Anconas montium ſummitates intelligunt apud Sophoclem. Erat item eo uocabulo perobſcurum Carthaginienſibus domicilium, in quod compingebantur quibus iratior factus eſſet tyrannus. Dicitur item cubitus pygon, id eſt πυγών: unde appellari pygmæos, Euſtathio credimus. Pygusion certe cubitale intelligimus. Vocatur & pachys, id eſt πῆχυς, diſcriminatim ab ſuperiore tamen, ut Herodoto placuit. Ab alijs in idem corriuatur. Aduertendum uero quod de brachiorum finibus eſt dictum: ab eorum ſimilitudine in harundinibus, & pleriſq; alijs geniculos concauos, maſchalas item à Græcis dici, à Latinis etiam alas. Quæ utiq; caua nunc bina, nunc ſingularia uiſuntur, ſemper autem interuallata. Brachialia, ſunt brachiorum ornamenta, quæ chlidonas itē dicunt Græci. Nam chlidas uocant, delicias & molliciem: unde eſt Xenophontis illud, οὐκ ἐν χλιδῇ τεθράμμεθα, ἀλλὰ χωριτικῶς. Et in Parallelis Plutarchus ait, ἁβροχλιδῶς βαδίζειν: quod eſt, delicioſe incedere. Sed ad rem. Extrorſus

trorſus prominens olecranū uocatur: unde apud comicos ὠλεκρανίζειν uerbum. Os minus brachij nos radium appellamus, Græci κερκίδα nuncupant, & parapechyon: maius uero cubitum dicimus, hoc eſt pechyn, ut docuit Pollux, uocatur & propechyon: finem eius uocant carpum, Plinius uero brachiale, oſſibus compactum octo. Cui quod præiacet, appellant procarpion. Manum mittere in carpum medici dicuntur, Galeno auctore, ubi arteriæ motiones explorant. Quòd ſi eſt, ridicule pro uola quidam interpretantur carpum. In ſanctis literis ubi legitur modo, Labores manuum tuarum manducabis: nonnulli Græci ambiguitate uerbi in tendiculam illapſi, καρποὺς interpretati fructus ſunt, non manus. Quum tamen καρποὶ etiam manus dicātur, quod ſcribit Hieronymus. Sunt qui carpos, eſſe cenchramidas ficorum opinentur proprie, ac oliuarum ſanſas. Pericarpion uero, circumiectum ijs humidum cum ambeunte corio. καρπῶν δίκη in eos intenditur, qui fructus oblæſerint. Metacarpium uero expanſa eſt ante digitos pars. Encarpos apud Vitruuium inter Ionicæ columnæ ornamenta legimus. Baſi, inquit, ſpiram ſuppoſuerunt pro calceo. Capitulo uolutas, uti capillamēto cōcriſpatos cincinnos propendentes dextra & ſiniſtra collocauerunt, & cymatijs & encarpis pro crinibus diſpoſitis frontes ornauerunt. Carpæa uero ſaltationis ſpecies Xenophonti ἐν ἀναβολαῖς. Carpias, inquit Menander rhetor, ciuitates dicebant in præripijs fluminum ab Romanis ad Barbarorum impetum reprimendum conditas. Menſura ab magno digito ad minimum ſpithame nuncupatur. Si pollicem explices, & indicem, lichas nominatur menſus is. Ab olecrano ad extremum medium digitum quod interualli eſt, cubitum dicas. Si digitos contraxeris, ab ancone ad ipſos dimenſio pychon dicitur. Si ambas manus explices à pectore in lineam rectam, ulna. Manus uero portio interior à magno ad indicem digitum uocatur thenar, à quibuſdam etiam ir. Sunt qui thenaris nomine ſpatium ab digitis intelligant ad carpum, ab uerbo θεῖναι. Apud Pindarum dicitur ararum thenar, id eſt latitudo, aut cauitas, qua excipiuntur ſacrificia: etenim manus concauum à multis nuncupatur thenar, ab θεῖναι, ut præmonuimus, aut ab θείνω, quo ſignatur uerberum incuſſio. Eſt & in pedibus thenar. Extima uero manus pars opiſthenar. Quam in dextra, inquit Plinius, auerſam oſculis appetimus. Catone de prouincia digrediente, Plutarchus ſcribit, milites manum reuerenter eſſe oſculatos. Quod genus, inquit, honoris imperatoribus modo, idq; perpaucis id temporis contribuebatur. Qui adorant, ait Hieronymus, manum ſolent deoſculari, & capita ſubmittere: quod ſe Iob beatus elementis, & idolis feciſſe negat. Et Hebræi iuxta linguæ ſuæ proprietatem deoſculationem pro ueneratione ponunt. Seneca, Hos ego deprehendam alienorum ſeruorum oſculantes manum. Relatu non indignum id quoq;: Principes Romanos peregre profecturos, & mox urbem repetentes, ita condito more, ſenatores oſculo ſolitos excipere. Propterea in Nerone Tranquillus: Neq; adueniens, neq; proficiſcens quenquam oſculo impartiuit, ac ne reſalutatione quidem. Quod ab indice ad minimum eſt ſpatij, hypothenar. Quod in meditullio eſt, thenaris, hypothenaris, ac pectoris, κοῖλον manus, id eſt cauitas item appellatur. Alij cotylen dixere. Digitorum uero partes hæ: Quod prominet in commiſſura, uocatur condylus: dicitur & eodem uocabulo, percuſſus eò inflictus: & inde uerbum κονδυλίζειν. Sunt qui hoc nomine, pugnum intelligant. Hinc eſt illud Plutarchi in Iunioris Catonis uita, forma prouerbij enuntiatum: Erat, inquit, ei χαλεπὸς ὁ παιδαγωγός, καὶ λόγον ἔχων τοῦ κονδύλου προχειρότερον. Martianus: Complicatisq; in condylos digitis uulnerabat. Hinc & digiti plerunq; monocondyli uocantur, aut dicondyli. Pollex monocondylus eſt: at reliqui, dicondyli. Condylum inueni, qui & gronthum interpretentur. Eſt condylion Aeginetæ Paulo indicum conchylium. Nam apud eundem, oſtrei genus dici inuenias condylon. Conchylij porrò indici teſtam onycem uocauit idem quoq;. Pedum uero digiti omnes monocampti, id eſt flexus unius. Qui ſubſunt articuli, ſcytalides nuncupantur, uel (ſicut Ariſtophanes) phalanges. Inſunt cuique digitorum tres, pollice ſequeſtrato. Condylo interemptum ab Hercule in Oenei conuiuio, puerum legimus, qui manibus aquam infundebat: quemq; Archiam Hellanicus nuncupatum ſcribit: Eunomium alij, Architelis filium: quo facto, Calydone exceſſit is, cæde quanquam non uoluntaria. At in ſecundo Phoronidos, Cheriam fuiſſe nomen, relatum ſcio. Therſitem quoque condylis ab Achille interemptum, Græci ſcribunt

bunt, quoniam Pentheſileæ ab ſe interfectæ oculum haſta percuſſiſſet. A brachio denique id uſurpari prouerbiale poteſt, ex diſerto uiro Philippo natum, qui ad dicendum ita ſolebat ſurgere, ut quod primum uerbum prolaturus eſſet, neſciret. Dicebat tamen, Optime quum brachium concaleſeciſſet, ſe ſolere pugnare. Martium imperatorem Romanum in digitis neruos habuiſſe dicitur, non uenas: tanta ui, ut nullius manus ad ſcribendum aut impellendum præſtantior tradatur. Quippe uenientia carra ſalutari obnixus repulit: fortiſſimum quemque uno ſic demum digito afflixit, ut perinde ac claua ferroque icti torquerentur. Hic eſt qui ferrarij traditur fabri filius: propterea in concione, Ars mihi obijciatur ferraria, dum me ferrum tractaſſe ſuis ſentiant cladibus exteræ gentes, quæ populum Romanum ferratam gentem putent. Sed & Claudius imperator, non is de quo Suetonius, ſed alter, ſæpe equis & mulis ictu pugni dentes excuſſit. Non prætereundum quod eſt in ueteribus memorijs traditum: Agri certum genus dextratum dici, ſicuti ſiniſtratum quoque: nam eſt ſubciſiuus ab ſubſecante linea, ut ſcribit Agenius Vrbicus, dicitur & citratus, ſicut ultratus: tetragonus item & teſſellatus, cultellatus, normalis, epipedonicus, triumuiralis, ſolitarius, Syllanus, Neronianus, podiſmalis, iugarius in quinquagenis iugeribus, meridianus, commutatus ex beneficio. Xanaon affectionem intelligunt muliebrem hyeme inortam, quando ſummæ digitorum partes ex lanificij labore uix moueri queunt. Et ξαίνειν eo modo laborare eſt. Vnimanum puerum manus unius dixit Liuius.

Vis magna
digiti
martio Imp.

Pectoris ratio, & uocabula partium. De coſtarum numero. De uberibus, & partium nominibus. Rhoæ. Thorax. De oſſe ſacro, & ſphondylorum meatu. Item coſtarum uocabula. Quid pleuritis, arthritis, nephritis. Pectus uinciendi mos. Terentij locus explicatur. Cardia, cyamos, chondros, ſpathæ, plateæ, copia, orrhopygium, coccyx, ſolen, fiſtula ſacra. Cap. IIII

Pectus inter lacertos homini conſtitutum eſt, cæteris uerò in crurum priorum meditullio, quibus etiam carinatum ineſt, & uolucribus eo amplius, aquaticis autem uel maxime. At in homine laxitas admiſſa eſt, brachijs nil prorſum interpellantibus. In brutis coarctatio neceſſario eſt inſecuta, inter ambulandum protendentibus priora crura, propterea nec eodem loco illis mammæ: quas noſtri pectoris recipit carnoſa latitudo, quæ cordis foret tegumentum aptius. Coſtas homini octonas natura diſtribuit, reliquis aliquanto plures. Auicenna, Galenusque ſeptenis componi oſſibus hominis pectus affirmant. Sed iuguli os coſtis adnumerat Ariſtoteles. Tenuiores molliores que coſtas Græci ῥόας uocant. Qua in parte conſyderanti amplius in hoc opificio rerum naturæ maieſtatem ſuccurrit: pectoris hanc laxam complanationem & utique ſublimem, oculisque occurrentium expoſitam, mirabilem præ ſe ferre conformationis dignitatem. Ariſtoteles primo De hiſtorijs, & Galenus in Iſagogico nomine thoracis partem intelligunt, quæ collo ad pudenda protenditur, & dicitur alio modo holmos: huius ſuperiorem ad iugulos partem uocant Græci στῆθος: unde & intima dicunt entoſtathidia. Inferiorem uerò nominant ſternon. Vnde & ſternomantis Sophocles dixit quæ dicatur etiam engaſtrimythos, de qua dictione alibi plura. Sternon autem dici putant etymologici, παρὰ τὸ, τὸ στεῤῥὸν τοῦ νοῦ ἐν αὐτῷ πήγνυσθαι, quod hic mentis inſit firmitas ſolidior, quando eſt inibi cor, κατὰ τὸ ζωτικόν, ideſt uitalis portio: unde ſibi uim haurit mens. Verum haud prætereamus parte iſta Galeni ſententiam ex ſecundo De morborum interſtitijs: Et thoracis, inquit, parietes ab nutricibus plerunque deprauantur, dum ipſos educatione prima nimium arctè extrinſecus uinciunt. Maximè uerò, inquit, quotidie apud nos fieri hoc intuemur in uirginibus: nam ijs dum ſtudent nutrices coxas augere ac latera, ut magnitudine thoracem exuperent, uittis quibuſdam totum comprehendunt, ac omnes ſcapularum partes, & thoracis cohibent uehementius, ac comprimunt. Quo fit, ut quum aliquando non æque omnes intendantur, aut pronum in anteriorem partem reddatur pectus, aut poſteriores partes, ad ſpinam quæ pertinent, gibbæ reddantur. Fit illud quoque, ut uelut perfractum, ac ad latus adductum fiat dorſum, ita ut altera quidem ſcapularum non aucta, ſed parua, & compreſſa ſatis appareat. Ex ijs uerò pluribus paulò de medici nobiliſſimi ſententia repetitis Terentio in Eunucho lucem inferri multam, nemo non uidet:

Haud

Haud ſimilis uirgoſt uirginum noſtrarum, quas matres ſtudent
Demiſſis humeris eſſe,uincto pectore, ut graciles ſient.

Pectus uero ut plurimum portionem oſſibus conſtipatam, communitamq́ accipiunt, uulgus,& Auicennæ interpres caſſum uocant,ab ſpatio (ut opinor) intus uacante, inaniq;.In eo ſingularis item pernoſcitur naturæ prouidentia : quæ non integro oſſe pectus communierit, ne uitio partibus illato, in totum graſſaretur mox uis mali. Affuit & laxitatis ratio, ut expanderetur facilius ad commoda membrorum anhelitus, ut ſenſit Auicenna. Pectoris ſummi medianas portiones uocant ſtathenia. Vbera autem maſtos dicunt.Ex quo & ſupercilia terrarum eodem dicuntur nomine. Titthia uero mammæ ſunt muliebres. Quod uberibus ſubeſt, procardion appellatur, in receſſu quodã & cauitate. Id molle eſt ac corpulentum,ita dictum,non tam quia pręiacet cordi,quàm quod ſit ante ſtomachi os, quod dicitur Græcis καρδία. Eandem rationem habet hypocardion & anticardion,quod & ſphage dicitur. Vberum apex papilla uocatur, ſeu thele : de qua ſimilitudine fontium tubuli ab Varrone in Re ruſtica,papillæ uocantur: ſicuti ab Caſſiodoro,ubera. Nigricans circulus papillam ambiens uocatur φῶς, id eſt lumen. Prima uero lactis ſub eo πρῶτος nominatur cyamos, id eſt faba. Quæ lac continet portio, colpos, id eſt ſinus,aut aſcoma. Vbera decoris gratia uiris contributa, uelut neuulos Damaſcenus ſcribit.Poteſt & euaporatio aliqua in ijs intelligi:laxa nanq; inibi caro eſt. Sunt & apum ubera Palladio,quæ imitantur pendentes : uuas dicunt alij. Super procardion eſt os pectoris,ſeu chartilago dicta chondrus,uel xyphoides,à ſimilitudine capitis gladij : ut Galenus interpretatur: uocant & malum punicum ex corticis imagine quadam : prominet ſuper os ſtomachi, propugnaculi uice. Inter coſtas uero, quæ auctiores, dicunt γνησίας, id eſt legitimas:at minores uocantur nothæ. Coſtarum quidem oſſa dicuntur ſpathæ,latiora uero platæ,anguſtiora autem copia,id eſt κωπία. Vbi uero deſinunt ſphondyli, ſacrum dicitur os : à lato incipiens, in anguſtum deſinens, ubi coccyx eſt, qui & ſphondylion & orrhopygium nominatur. Sub coſtis os chete, item ceneon, & zona, quam Romani faſciam. Coſtarum affectio pleuritis eſt,ſicuti articulorũ arthritis : & nephritis rhenum. Ligures heptapleuri nominantur in ueterum monumentis, quòd ſignificat coſtarum ſeptem. Sphondylorum meatus, qua reſidet medulla, αὐλὸν uocatur, id eſt canalis, aut aquæ ductus:item σῦριγξ ἱερὰ,id eſt ſacra fiſtula.

Ventris partes,& uocabula. Cœliacus morbus. De umbilico,& partium circumiectarum uocabulis. Etron, abdomen, peritonæum, ſyringotoma, echinus,cecryphalus,apocriticus. Strophi dolores. Gangamon,graea. Pręſagium ex umbilici nodis. Cholera quid. Ilia, ceneon, lagon, lapara. Qui ſint uerſus Procœlij,ſphecodes,lagari,myuri,acephali,phricocælium. Cap. V

A Pectore coſtis uenter ſubiacet,non cluſilis ob eã uidelicet cauſam, ne aut cibi tumorẽ,qui per calorẽ neceſſariò euenit, aut uteros plenos impediat. Imum uentrem appellat Hippocrates partem uentris imam, quæ umbilicum ac pudenda interiacet. Ita ut in hæc tria totum epigaſtrium, id eſt locus ſupra uentrem, diuidatur, in hypocondrion, id eſt ilia, & umbilicũ, & imum uentrem. Superiorem quoq; uentrem dici ab eodem obſeruauimus, ſedem, quam thorax à pulmone occupatam circumſcribat, & ambeat. Hypocondrion eſſe ſuper umbilicum, Ariſtoteles ſcribit. κοιλίαν uocant Græci uentrem : unde cœliacus, in uentriculi porta morbus eſt, ſub quo indureſcit uenter, dolorq́; eius eſt: & μονοκοίλια, uentris unius : uocant & gaſtera, ex quo & hypogaſtrium dicitur pars ſub umbilico ad pubem, quam etiam ἦτρον nominent: unde & etridia fruſta apud Comicos: & abdomen, ac lactes quoq;, ut Probus. Etron item geniculum in ferula, uel umbilicum dicſit, uel enterionen. Etrion etiam hepar uocatur: unde eſt ἦτρεὶς ἐπτρέασι. Abdominis poſtremum aqualiculus. Abdomen porrò ab parte exteriore cutem habet euidentẽ, introrſum membranæ includitur leui : peritonæum dicunt quidam ex Græcis, mendoſa in Celſi codicibus dictione. Meminit poſt alios ſexto Therapeutices Galenus : qui & περιτοναίαν partem nuncupari ſyringotoma ſcribit, id eſt συριγγοτόμα, in gaſtroraphiæ pragmatia : quam uentris intelligi conſutionem uoluit, ubi ſit is uulnere diductus aliquo. Sciendum uero ab Græcorum doctiſſimis proditum, In bobus uentrem dici proprie echinum, etiam ſi de ceruo item pronunciari animaduerti.

Cæterum

Cæterum & triplicem haberi uentrem, tradunt: quorum primus, qui & ſupremus, dicatur cecryphalus, quia cibum occulit: ſequens, echinus eſt, διὰ τὸ ἐχινῶδες εἶναι τὴν τροφὴν, uel ob aſperitatem: tertium appellant apocriticum. Alij in animalibus, quæ μηρυκάζοντα uocant, uentrem ſtatuunt primum enyſtrum, id eſt ἤνυστρον: ſecundum uero echinum: tertium autem cecryphalum. Relatu uero non indignum: Strophos dici à Græcis dolores, quibus circa umbilicum infeſtamur. Sunt autem hi, morbi alicuius perpetuò uelut aſſeclæ, ac prorſus ſymptomata. Quod ſub uentre eſt, ſtachys item appellatur, id eſt ſpica. Medij uentris concauum, umbilicus dicitur, & meſomphalion. Ambiens uero locus, gangamon: quia ſit ibi neruorũ implexio, ſagenæ modo, quam etiam gangamona nuncupant. Mediana uero umbilici, acromphalia: ſicuti deſuper, epomphalion. Circũiecta umbilico cutis, uocatur γραῖα, id eſt anus: quoniam corrugata, ſenectutis indicium eſt. Vmbilicus uero ad hoc naturæ prouidentia factus uidetur, ut per eum fœtus dum eſt in utero nutriatur: quod Ariſtoteles ſcribit libro De hiſtorijs nono, & ſecundo De animalium generatione. Dignum uero ſcitu eſt, quod primo Introductorij Albumaſar ſibi prodendum putauit, Numerum ſuſcipiendorum deinceps liberorum ab puerpera, peritas obſtetrices facile concipere ex nodis ſpatijsq; umbilici eius, qui natus ſit infans: quot nanq; nodos obſeruarint, totidem deinceps parituram pronuntiant. Ilia imo uentre poſita ſunt, inter coxas & pubem, ut inquit Celſus. Græci, ab inanitate uocant cenecona: & quòd flaccida ſint, etiam lagona, ut ſcribit Athenæus. Ilia certe dicta ex tenuitatis ratione, imbecillitatiſue: quando inanis eſt pars ea. Lagonem uulgus pullatum barbare galonem uocat: ſicut laparam Homerus. Cholera, id eſt χολέρα, inquit Medicinæ tertio Paulus Aegineta, immodica eſt uentris perturbatio, quum deiectione, tum uomitu, ex ciborum perpeti cruditate, ob ingurgitationis nimietatem, aut humorum redundantem prauitatem. Cholerã pro bile accipi audias paſſim, & ita ſcribit Lampridius: cui tamen colaphum incutiunt noſtri. Verum & Hieronymus ad Furiam: Amariſſimam choleram tuæ ſenſere fauces. Quin Matheſeos ſecundo Firmicus: Quicunq;, inquit, in genituræ horoſcopo arietem habuerit, ad ignem cholericamq; naturam declinabit. Sed & ab eodem leo ſignum traditur cholericum. Morbi duplex agnoſcitur genus: nam Hippocrati eſt quæ ſicca nuncupetur cholera, quæ rationibus quidem comparibus obueniat, uerum citra uomitum & alui deiectionem. Cholericam uero cauſationẽ pluribus exſequitur Celſus: ſed & in Iſagoge non præterijt Galenus. Illud uero impenſius obſeruandum, metaphora honeſtiſſima in Homeri carminibus, cœliacas dici affectiones duas, ſiue πάθη expreſſius enuntiandum eſt: altera, magnitudine fit & abundantia, indeq; procœlion nũcupatur pathos, ab animalibus quæ protuberanti ſunt uentre: altera ex defectu, id eſt eclipſi, cooritur: proinde ſphecodes appellatur, uel ſphecoides, tralatione ab ueſpis producta. Dicitur & lagaros, ab inanitate, quam in lagone monſtrauimus: cuius exemplum extat Iliados ſexto,

μάψ ἀεργηλὸς μοῦνος, ἀλκῆς τε λελάθωμαι.

Quoniã pes quartus iambice trichronus eſt, qui tetrachronus eſſe debuerat per ſpondeum uel dactylum, heroici metri lege. At procœlij exemplum eſt,

ὦ Ἀχιλλεῦ Πηλέος υἱέ.

Quippe tertius pes tetraſyllabus eſt, ac proinde tumet tanquam uenter, ac metricam requirit ſyſtolem. Porrò ſunt & uerſus, qui uocantur acephali, ut qui à breui ducant initia. Nam myuri in poſtremis peccant ſubſultantq;: in medio delinquit lagarus procœlius'ue. Quod uitioſe cludant, dici uidentur myuri: nam μύειν, claudere eſt. Obiter illud adiecero: fuiſſe item dialogos nomine Acephalos, ab philoſopho Aeſchine concinnatos. Frigus circa uentrem aſſiduum, phricocœlium uocant, id eſt φρικοκοίλιον.

Pubes, epiſium, ephebæum, hebe, phallouitroboli, acylos, orrhon, taurus, pipinna, lipodermi: peos, ac pœos. Item penis: eius uocabula plura. Faſcinum cur. Pudendorum Liberi patris cultus. Taurus, & dactylios. Congylia. Capros, capreæ. De nanis. Nonos quid: & uepene. Onos, onobelus, monobeles. Tentum quid. Cap. VI

l Vbi

VBi uerò inhorreſcunt pſli, pubes dicitur, hebe à Græcis atq; epiſium, hoc eſt ἐπίσειον: nam ephebæum, medicorum tantum eſt. Hebe tamen plura in Græcorum doctrina ſignare animaduertitur: quippe pilorum in pudendis ſuccretio prima eo cenſetur uocabulo: ſed & in quo id prouenit, locus ac tempus quoq; ſic nuncupatur. Prominens autem pudendum, penis, uel coles, ut Celſus: nam & Græcè, καυλός: à quibuſdam etiam, muto. Summa pars uocatur corone, ab Græcis: & quinto Therapeutices, à Galeno balanus: à nobis etiam glans, per ſimilitudinem. Tegumen balani, præputium: à quo, dempto & præſecto Iudęi, apellæ dicti. Et uitium, phymoſis: ubi glans nudari nequit, & infra cutis incidenda præcipitur uſq; ad frenũ: de qua re mox item paulo. Eius foramen, urethra nuncupatur. Eſt quidẽ acylos, ſeu aculos Homero, glans iligna: uerum & pro pudẽdo poſitum inuenias, ea forſan ratione, quam de balano protulimus. Apud Strabonem libro decimoſexto, ex Artemidoro, aliquot apud Arabas & Aethiopas recenſentur populi κολοβοὶ τὰς βαλάνους, ideſt mutilati glandes. Sunt & in ijs uocabula plura, ſed alibi latius. Honor quidem in ijs pręfandus erat, quando apud caſtas aures uix ulla eorum mentio fieri honeſtè poteſt: ac in prætexrata ſæpe incidendum uerba eſt, nuptaq;. tamen quia ordo ipſe rerum, & naturæ contemplatio ſeſe nobis ingerebat, tam commentanda nobis ſunt uiſa, quàm neceſſaria creduntur ſuggerendæ proli, intra hominis ætatem alioqui defecturæ. Nec tamen hæc ipſa dixeris ſine prouidentia: quippe formas harum partium tales, neceſſariò ad officium propoſitum eſſe debere, quales iam ſunt, obſcurum nō eſt. Augetur hoc etiam unum membrum, & minuitur ſine ulla morbi mutatione. Quorum alterum utile ad coitum, alterum etiam ad cæteros corporis uſus cōmodum eſt: nam ſi ſemper ſimili modo ſe haberet, impedimento foret non paruo. quod in priapiſmo dilucet amplius: id enim eſt colis accidens, ſicut gonorrhœa, inſtrumentorum ſeminis affectio eſt. Dicitur enim ſic ſeminis aſſidua excretio, cole haudquaquam extenſo. Priapiſmus uerò, quum coles & longitudine & latitudine totus augetur, nullo ſtimulãte ad libidinem aut deſiderio aut acquiſito calore. Cōſtat porrò eiuſmodi partibus, ut eorum quæ diximus, utrũq; poſſit euenire, partim ſiquidem neruum habet, partim chartilaginem: itaq; & contrahi poteſt, & extendi, atq; etiam flatus capax eſt. Verumtamen ubi hac in re neruum dicimus, non eiuſmodi intelligi debet neruus, qui ſic dicatur propriè, quales ex cerebro & dorſi profluunt medulla: quum quia nerui illi non adeo inſigni cauitate ſunt, quàm membro huic neceſſarium eſt, tum etiam quia nimium habent ſenſus: nam quum extumeſceret pars ea, non cōtingeret citra præſignem dolorem. Neq; item cuiuſmodi in colligationibus, quoniam duricies nimia officeret, neq; in muſculis, ob molliciem & ſoliditatem. Quæ ſi quis dignè perpendat, miretur neceſſe eſt, ſingularem opificis ſapientiam. Etiam ſi Paternianos ſcio hæreticos, ab Paterno quodã nuncupatos tradidiſſe, inferiores corporis partes ab Antitheo cōformatas compactaſq;. Quòd ſi uenas, arterias, neruos ad eam corriuatos partem ad diſquiſitionem amplius reuocaris, longè magis auctor fiet mirus. Arterias certè in cole ac lingua maiores exiſtere, quàm in cæteris membris, docuit medicus nobilis Galenus in libello qui eſt De motibus liquidis. Proinde Auicenna quoq; particulam hanc componi ex membris uenoſis prodidit. Porrò adnotarunt periti rerum, tres eſſe in cole meatus: urinæ: ac ſpermatis, qui duplex dicitur: item meatum, quo profluit humiditas quædam ſemine tenuior, aut in meditullio ſeminis, & aquoſi ſudoris, Alberto auctore. Hæc uerò tunc prorumpit, ubi laſciuius puellam attrectarimus. Cæterum hoſce meatus facile uiſum effugere contendunt. Immoq; in diſſectionibus, quas uocant anatomas, nō deprehendi. Ex quibus omnibus id colligi deniq; poteſt, partem hanc uenis, arterijs, meatibus ex toto factam cauitatibus peruiam: ut ſequax loci natura faciliorem ſe erectioni præberet: quæ citiſſima eſt, ſpiritu, uento, uapore inanitatibus oppletis. Hæc enim eſt naturæ intentio prior in membri huius conſtitutione, ſicuti Auerrois quoq; teſtatur. Sequens uerò, ut ſit meatus, quo ſuperfluitas egeratur aquoſa, ideſt potus effluãt retrimenta. Sed & illud dignum omnino relatu eſt: Excogitaſſe naturã, ut coles detumeſcens reſiliret in uentrẽ, ne prorſum frigore debilitaretur. Quo argumẽto, rigoribus nimijs pereuntes, genitalia tum ueſtibus, tum manibus confouere deprehẽduntur: in ea nanq; parte primus fit ſenſus frigoris mortificãtis, ut uerbo medicis utar pertrito. Pudenda in ma-

ribus

ribus etiam,ut eſt ab Hieronymo adnotatum,φύσιν Græci uocant,Latini uerò naturam. Phallouitrobolos in imperatorum geſtis rebus legiſſe me, ſum memor, eos intelligunt uitreos priapos.Strutheũ item ab paſſeris ſalacitate,dici uirile membrum, ſcribit Pomponius Feſtus.Nam eſt item ſtruthion,potorium uas. Sunt qui membrum hoc item faſcinum appellent:ut in carmine obſcœno & apud Horatium,

Minus'ue languet faſcinum.

Vbi Porphyrio,faſcinum pro uirili parte poſuit: quoniam faſcinandis rebus hæc membri deformitas apponi ſolet.Sed aduertant quæſo eruditi, an uerior ex hiſtoria elici ratio poſſit.Lectum ſiquidem apud Varronem eſt, in Italiæ compitis Liberi patris ſacra ſolita celebrari tanta turpitudinis licentia,ut in eius honorem uirilia colerentur pudenda,palàm exultante nequitia.Nam Liberi membrum per dies feſtos magna celebritate ploſtellis per agros prius,mox & in Vrbem uectabatur. Lauinij integer menſis Libero dicabatur.Quibus diebus unuſquiſq; ſpurciſſimis abutebatur uerbis , donec per forum id tranſueheretur membrum.Cui inſpectantibus omnibus, matremfamilias honeſtiſſimam,coronam neceſſe erat imponere. Sic deus is propitiabatur ad ſeminum euentus, ſic ab agris faſcinatio auerruncabatur.Vnde opinor,turpi membro impoſitum nomen, ab eo quod præſtabat. Appellabatur & uerpa:ut apud Catullum,

Nihilo minore uerpa Farti eſtis.

Nam uerpos dicunt Iudæos,ex illo Satyrico,

Quæſitum ad fontem ſolos deducere Verpos.

Sunt qui eodem nomine infamem intelligant digitum.Martialis de mentula:

Incipit in medios meiere uerpa pedes.

Quum uerò genitalia mutilare ab Adriano uetarentur Iudæi, uelut pro laribus & focis in bellum exarſerunt.Dicitur & capros. Capreæ uerò ſunt in natura cameli,prominentes carnes.Orrhon & taurum,ut ſcribit Ammonius,eam uocant portionem, quæ teſticulos interiacet:quam in auibus orrhopygium uocant,non orthopygion, ut imperitiores:unde orrhodiam,pro formidine interpretantur,quoniam in timore bruta eam obtegãt partem,inſerta cruribus cauda.Hinc ὀῤῥοπυγισικὸν melanurum uocant.Dicitur id item perinæon & tramis,deſinitq; in ſedem quam dactylion dicunt. Quanquam Hippocrati ſunt dactylij,quibus in medendi ratione utimur,paſtilli,orbiculiue:nam globos puſillos,Galeno interprete, ac pilulas ſeu catapotia congyliorum appellatione intellexit idem:quod à noſtris ſcienter eſt obſeruatum. Peos apud Ariſtophanem ueretrum indicat:quòd ſi per ει ſcribatur uerbum id, ideſt πειὸς, tunc ſignatur triticum: hinc πειολογῦν, eſt ſpicilegium facere.Sunt qui ποίαν ſcribant, quo nomine annum quoque intelligunt.Ab tauro apud Tragicos formatur ἀταύρωτος ataurotos pro uirgine, quaſi ſine tauro.Tauros pro pincernis accipiebant Epheſii. Theophraſtus putat nanos dici, quibus uirile membrum ſit pręgrande.Nanum inuenio apud Lycophronem dici Vlyſſem: ſed Nonon pronuntiant Tyrrheni, uocabulo erronem ſignificante, ideſt τὸν πλανήτην. Scribunt alij,Vlyſſem uel prius ſolitum dici Nanum. In tractatu hoc obſeruanda item Lampridio prodita in Commodo Cæſare:Habuit, inquit, in delicijs homines nominibus uerendorum utriuſq; ſexus appellatos,quos libentius ſuis oculis applicabat,Habuit & hominem cuius prominebat penis ultra modum animalium, quem onon appellabat, ideſt aſinum,ſibi chariſſimum,quem & ditauit, & ſacerdotio Herculis ruſtici præpoſuit:Hinc etiam onobelos dici coniectant:ſunt autem hi,qui uiriliores uidentur,ut in Heliogabalo ſentit Lampridius,uelut aſini telum præferentes. Obſeruatum apud Græcos eſt,præputia ſcitè admodum epagogia nuncupari,opinor,quia uti fuerit collibitum,inducãtur,retroq; agantur.Sunt tamen qui monobeles dici mutoniatos malint. Dignum relatu illud quoq;,tentum pro uirili poſitum membro apud Catullum:

Grandia te medij tenta uorare uiri. Item Horatium:

Tentaq; rumpit. Meminit & libro primo Diomedes.

Vepenem apud Martialem accipimus pro parua mentula:

Drauci nata ſui uocat uepenem,

Collatus cui gallus eſt priapus.

Quanquam interpres pipinnam legit,notione eadem, quia pipare ſit minorum pullo-

rum: unde & pipillare apud Catullum de paſſere:

Ad ſolam dominam uſq; pipillabat..

Διδύμους, Græci intelligunt, quos Latinis apellas dicere, moris eſt receptiſſimi.

Teſtium ratio præſtantiſſima. Membra dominantia quæ ſint. Didymus panniculus. Muliebrium pudendorum partes, ac uocabula. Sacandrus, lanuuini, clitorini. Peſſus, & peſſulus. Porta, & hoſtium, pro genitali. Dupondius. Locus ex procœmio Digeſtorum reſtituitur. Item Propertius explicatur. Cremaſteres. Lytæ qui dicantur, & prolytæ. Dipondium. Chlunem entomiam quid uocent Græci. Monij ſues qui: item mellina, uidulus, uidularia, meſoſcelos, apocopi, cochone, deteſtatio, cremor, cremium, ſuperamenta, crimnon. Crimnodes urinæ. Monolia. Heliogabali hiſtoria. Phimoſis, periphimoſis. Lumbi, & umbilici, pro genitalibus. Cap. VII

SVbſunt porrò genitali membro teſtes, de quibus ſententiam Ariſtotelis alibi hiſce commentatiunculis fortè inſeremus. Interim medicorum ueſtigia inſecuti flores modo rerum inde præcerpemus. Inter illorũ uero placita eſt, quantum ex Auicenna & illius conſequimur interprete, non ſolum in ijs eſſe generationis adiumentum, ſed principatum ac neceſſitatem ſummam: adnumerant ſiquidem membris principalibus ſublimibusq; ac dominantibus & in corpus totum influentibus. Ea uero eſſe quatuor omnino, deprehenſum ab ſcientiſſimis eſt, cerebrum, cor, hepar, teſticulos. Hiſce uero tantum dignitatis attribuit Galenus, ut conſeruatione ſpeciei dixerit eſſe nobiliores membris omnibus ad id ipſum deſtinatis, quum quia caliditatem ac robur ſuggerunt animalibus, tum quoniam prolem ſufficiunt. Conſpicua eſt, inquit primo De ſpermate, comutatio, quam ſubtractis teſtibus contingere animali deprehendimus. Id enim reddi frigidius, certum eſt. Flacceſcit quoq; robur, non ſecus ac ſeneſcentibus: uenæ coarctantur, ſanguinis flos hebeſcit, minuuntur & arteriæ, pulſus relangueſcit. Ad hæc glabreta corpore ſunt toto, Venereorum reſtinguitur appetentia. Quanquam exectum ſacerdotem etiam coiſſe, ſcribit Albertus, ac genitalem profudiſſe urinam, ſicut taurum Ariſtoteles. Et Varro: Admirandum (inquit) accepi, exemptis teſticulis, ſi ſtatim uaccas admiſeris, concipere. Confirmat Columella, ratione non omiſſa: necnon Palladius: ſed ſanguinis fluore uitulum interire opinatur, etiã ſi generet certiſſime. Inde colligit idem auctor Galenus, eſſe teſtes bene uiuendi principium: cor autem, uiuendi ſolum. Bene uiuere autem, præſtantius longe eſt quàm uiuere ſolum: id uero teſtibus præſtatur: ergo & pars ea cenſeri præſtantior debet, quã optimus maximus deus produxit, ut poſſet concipi ſemen uirtute corpulentiæ teſtium: ſicuti docuit item Auicenna. Id enim ad cuſtodiam generis neceſſarium, dant quippe ſpermati formam, qua ipſum eſt id quod eſt, per quam meretur ut ſit uehiculum uirtutum, immutantis & informantis, deciſarum à toto corpore. Eſt præterea, uti attigimus iam, principatus eorum in redundantia uirſlis cuiuſdam uigoris, qui ab illis in membra corriuatur. Hæc uero teſticulorum neceſſitas in ijs tantum quæ perfecta ſunt, abſoluta intelligitur: neq; enim omnibus adiuncti animalibus ſunt. Sed quo amplius excellentiusq; in ſe rationale animal, cuius cauſa hæc nimis diu fortaſſe muſſitamus, mox in publicam abitura materiam, diuinæ bonitatis exuberantiam recognoſcat: attendant, quæſo, harum obſeruationum ſtudioſi, quid auctor non incelebris Auenzoar, quem ſequi quandoq; pigitũ non eſt, quum pleraq; indidem opera minime inani liceat expiſcari, prodendum ſuper re iſta cenſuerit. Teſtes ambo, inquit, inter præcipua recenſendi membra ſunt, magna eorum uirtus, nec occulta: etenim prætenuem in eunucho uocem audimus, malos agnoſcimus mores: ſunt porrò imberbes, rationis item peſſimæ, nec ferè inuentus eſt exſectus aliquis bonæ legis aut intellectus non diminuti. Sed cur nam ea portionè reſecta hebetatur calor? an quia ſeminaria ſuperfluitas retinetur? an quia non fit tanta ſpirituũ generatio, ut prius, deficiente iam fine, ob quem generabantur congregabanturq; ad teſticulos? An etiam abſentia genitalis ſpiritus, effectu ad generationem concurrentis? Verum recaleſcunt item membra ob teſtes quodam caloris repercuſſu: argumẽto id eſſe aiunt, animalia non exſecta pluribus moueri motibus: motus autem calorem excitat, & auget, quem hebeſcere cogat quies. Inuenio apud auctores, eſſe panniculum quendam qui dicatur didymus

Que in corpus
toti influunt
membr. sublimia
Cerebr
Cor
Hepar
Testiculi

mus, quicꝙ duplici contineat teſticulos ſinu, & mutuos eorum contactus diſpeſcat: idꝙ maxima naturæ ſolertia, ne ſi (ut aſſolet) oblædatur unus, in alterum quoꝙ tranſeat uitium. Quidam ſeminaria uaſa eo nomine intelligere maluerunt. Galenus in libello Iſagogico, didymos teſtes uocat: unde illud eſt in Græcis relatum monumentis, Didymon tibicen in adulterio deprehēſus ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκρεμάσθη, ex nomine ſuſpenſus eſt: quod ſignat, ἐκ τῶν διδύμων, ideſt ex teſtibus. Alachis uerò Longobardus aduerſus regem ſuum Cunipertum bello conflato, iurauit, Si poſtridie uictoriam adnuiſſet deus, puteum unum ſe clericorum teſticulis oppleturum. Cæterum uoto fruſtratus impietati ſatisfecit. Hos Auicenna ſimilitudine quadam etiam oua nuncupare ſolet. Dicuntur & colei ab eruditis, atque item lanuuini & cliternini: ut eſt in Ciceronis epiſtola ad Pætum. apud quem tamen arriſerit magis, ſi clitorinos legas, potius quàm cliterninos: dictione ab Græcis producta, apud quos clitorium eſt muliebre pudendum, quod & ſacandrus dicitur: unde & κλειτοριάζειν, turpiter membrum id attrectare ſignificat. Pollux per α ſcribere mauult, ubi ait libro ſecundo Onomaſtici, Totum in uirginali, ſiue interfœmineo uocatur κτείς, ideſt pecten, aut epiſion. Rima uerò dicitur ſchiſma, quod arctum ſilatenus quandoꝙ eſt, ut mulier fieri nequeat: ſicuti commeminit Vlpianus. Quæ interiacet ſubſultans caruncula, nympha nuncupatur, aut myrton, ſiue epideris, aut κλειτορίς, ideſt cletoris. Eſt & κλητώριον, hoc eſt cletorium, apud illos: ſed id uerbum quandoque menſam indicat regiam, quandoꝙ etiam gloriam. Iam opinor reſtitutus eſt candori ſuo M. Tullius: apud quem cuiuſmodi interpretamenta hactenus ſint excogitata, neminem arbitror paulò humaniorem, & à Muſis freto non ita magno diſiunctum latere. De lanuuijs autem, ſeu lanuuinis, arbitror Propertium intellexiſſe quadam ultimi libri Elegia, his uerſiculis:

Cantabant ſurdo, nudabant pectora cæco,
Lanuuij ad portas, hei mihi, ſolus eram.

Significat poeta ſe inter ſubblandientes meretriculas iacuiſſe ita, ut Veneria obire nuſquam eualuerit, quamuis ſcortilla cantillarent, quāuis ad prolectandam concubitus appetentiam, & libidinis pruritum papillas retegerent, quāuis & ipſe inſcenderet, ac iam mutonem & coleos genitalibus admoueret, quæ poeta feſtiuè portas dixit: nihilo minus potuiſſe nihil, & iacuiſſe perinde ac ſolum. Nam muliebria naturalia nunc portam, nunc hoſtium dici, indicant pleraꝙ: quando ueteribus traditum ſapientibus eſt, Portam ingredi nefas, qua exieris. Et Terentianus ille adoleſcens, peſſulum hoſtio obdidit, non fores occludēs, ſed quod acutè ſolertioribus excogitatum eſt, genitalibus immiſſum mutonem præmonſtrans: quoniam ſunt medicis peſſi, auctore Celſo qui fœminarum naturalibus ſubijciuntur, ſiue lana, ſiue aliud quiduis teres ſit, digiti forma, quo medicamenta (ut Paulus inquit) contineantur. Alluſum autem puto, ad Grecum uerbum μίσγεσθαι, quod miſceri ſignat, id eſt coire: etiam apud Paulum Aeginetā libro primo. Vnde Virgilius, Mixta deo mulier. Id & apud Homerum uel frequentiſſimum. Hoc quia non uiderunt interpretes, imagine quadam oculorum per interualla media paulò productiora caligantium, cenſuerunt eam elegiam præcedenti adnectendā, in qua de lanuuio fit mentio, contra fidem ueterum codicum: in quibus, quod nec inficiātur interpretes, diſparantur, ſeiunctimꝙ leguntur. Sed hæc quidem dictaueram adoleſcens: nunc forſan aliud ſequar. Sicut fuit quando apud Senecam Diuiſionum ſexto, dupondios dici teſticulos, ſim opinatus, ueluti bilibres: propter illud Satyrici poetæ,

Ergo expectatos, & iuſſos creſcere primum
Teſticulos, poſtquàm cœperunt eſſe bilibres,
Tonſoris damno tantum rapit Heliodorus.

Nunc animaduerto, dupondios ibi capturam & quæſticulum diobolarium meretricum ſignificare. Dupondius, inquit Priſcianus, à duobus ponderibus: quod unum pondus, aſſipondium dicebatur, quod as erat libræ pondus. Verba Senecæ ſunt ex Controuerſia de lenone, qui decem iuuenibus denuntiarat, ut in lupanar accederent, & foueam igne repletam terra ſuperiecta obruit, in qua adoleſcentibus conſumptis, accuſatur reipublicæ læſæ. Ita'ne peribunt, inquit, decem iuuenes propter dupōdios tuos? Omnino dupōdius minutum quid nobis indicat. Seneca ad Lucilium: Tunc, mihi crede, Lucilli

exultabis, dupondio ſatur, & intelliges, ad ſaturitatem non opus eſſe fortuna. Hieronymus quoq; eleganter: Quis te, inquit, dupondio ſupputabat? Et Cicero pro Quintio: Si dupondius tuus ageretur Sex. Neui, ſi in paruula re captionis aliquid uererere, nõ ſtatim ad Aquilium, aut ad eorum aliquem qui conſuluntur, concurriſſes? Etiam ſi ſunt, qui iſta non uidentes, de prædijs tuis legere malint. Hinc arbitror factum, ut olim ſtudioſi ſcientiæ Iuris, primo anno dicerentur dupondij, friuolo ac ridiculo cognomine: ſicuti quarto anno dicebantur lytæ, quinto autem prolytæ: quod emenſi iam ſcientiæ anfractus, tantum non ex difficultatibus ſe abſoluiſſent, exſinuaſſentq́. Hanc uero ſcripturam præter Politiani ſententiam ex priore noſtra æditione mutuatus quidam, uti alia innumera, in ſuos regeſſit libellos, auctore diſſimulato, quod plagiarium eſt. Dipondium apud Columellam duorum pedum eſt menſura, etiamſi alicubi dupondium item legimus. Sed redeo, unde in hæc diuerti. Relatu dignum eſt, quod Arrianus Iureconſultus ſcribit Digeſtis de re militari: Syllam & Cottam uno tantum fuiſſe teſticulo inſignes: auctor item Vlpianus eſt Digeſtis de ædilitio edicto: Sanum uideri, qui unum teſticulũ habeat, quoniam poſſit generare. Teſticuli ſimile quiddam medullis habent, nam ſanguinem non emittunt, & omni ſenſu carent. Dolent autem, inquit Celſus, in ictibus & inflammationibus tunicæ, quibus hi continentur. Dependent uero ab inguinibus per ſingulos neruos, qui cremaſteres dicuntur Græco uerbo: at cremor Latinum eſt, Græce nanq; crimnon dici uidetur, etiam ſi qui tradunt, haud aſſeuerate comprobent. Vtiq; Galeno interprete, Crimnodeas nuncupauit urinas Hippocrates craſſamento denſiores, quando accipitur pro ſucco crimnon, cremorue. Sunt qui eo nomine lac intelligant ex grano expreſſum, ubi amplius aqua immaduerit. Apud Iureconſultos Digeſtorum trigeſimoſecundo, aduertimus ligni appellatione cremia contineri, & ſuperamenta materiarum, etiam ſi legitur gremia quoq;. Cremia, inquit Columella, uocãt ruſtici tenuia ligna. Deteſtationẽ, nouator opifexq; uerborum Apuleius uocat teſtium abſciſſionẽ. Sciendum uero in hoc genus pragmatia, chlunem dici ab Græcis ἐκτόμιαν, id eſt exſectum, eunuchumq́; aprum. Id quod Aeſchyli doctrina cõprobat, atq; item Aeliani in libro De prouidentia. Sed meminit Ariſtoteles quoq;. Fiunt uero eunuchi attritis arbori, aut ſaxo teſticulis, infeſtante uſq; ad affectionem pruritu. Sunt qui chlunem dici ſuem putent libere in agris paſcentem, uelut χλόευνον, id eſt in herbis fœno'ue dormientem. Alij magnitudine uiſenda chlunem accipiunt. Ariſtophanes grammaticus in libro De ætatum nomenclatura: Sunt ex ſuibus, inquit, qui dicuntur monij, quibus ſimilis forſan fuerit, quem uocant chlunẽ, ſæuitia, & uiribus. Sunt ex eruditis, qui illud ex Truculento Plauti, Cluinum pecus, hinc putent chlunium legi oportere. Monium ſunt, qui monolycon interpretentur. Alij ſuem ferum, qui cum alijs minime aggregetur. Cyrillus in Oſeam prophetam, aſinum eo nomine intelligit. Thomas Magiſter in Atticis elegantijs, chlunem ac monion & chauliodonta eſſe putat poeticas uoces. Alexandrũ Macedona Demoſthenes monolycon appellabat, uti ſcribit Plutarchus: lupum modo interpres reddidit. Monolia ſcriptoribus haud ita ueteribus, ac perinde non Latinis admodũ, pro monilibus uidentur accipi. Sed hæc Græci monia item uocant. Cynomorion appellarunt orobanchen herbam, de canini genitalis imagine. Apocopi, ab Iulio Materno uocantur exſecti. Cochone dicitur pars infra pudenda, quæ coxis interiacet. Vtuntur municipes mei in coitus ſignificatione uerbo eiuſmodi. Græcorum communi lingua uocatur μεσοσκελος, quia ſit inter crura medius locus, quæ uocant σκέλη. Obiter uero, & tanquam ſuperpondium adijciatur illud: Operimentum pudendorum dici quandoq; mellinam, quandoq; uero etiam uidulum: unde & uetus Plauti fabula Vidulariæ titulo circumlata olim eſt: ſed & nummariam thecam ſignat uidulus. Verum ab hoc genus prætextata pragmatia reſiliendum protinus, ne in nobile argumentum obrepſiſſe Mileſia credi poſſint. Niſi quod illa pręteriſſe nequeo: Principem Heliogabalum, ingenij hominem portẽtoſiſſimi, medicos ingenti allectaſſe pretio, uti in muliebrem ipſum naturam conformarent, ſectione pudendo ſexus illius expreſſo. Phimoſin, id eſt φίμωσιν Græci uocant, ubi præputio ſic obtegitur glans, ut renudari non queat. Quod ſi deducatur præputium, ita ut reduci denuo minime poſſit, periphimoſin dicunt. Eſt uero Græcis phimos priuatim peræ, aut ſacculi obligatio, quum funiculo nectitur os. Lumbos, & umbi-

licum

licum accipit Hieronymus pro uiri mulieriſq; genitalibus : ubi de diabolo ſic pronunciat Iob, Virtus eius in lumbis, & poteſtas eius in umbilico. In Ezechiele item legimus de Hieruſalem: Non eſt præciſus umbilicus tuus. Babylonem Aſſyriamq; reliquam tributi nomine Perſarum regibus exſectos pueros, id eſt ἐκτομίας, numero quingentos per ſoluiſſe, prodit Herodotus.

Nates, apogluti, glutos, ephedrana, pyga. Hypoliſpæ quid: item liſpa, liſpi. Cur Athenienſes Depyges. Theſei petra. Virgilij locus. Cur cædantur nates potiſſimum. Callipygos, catapygō, pygoſtolus, anorrhopygia, urrhopygium. Syracuſanarum puellarum hiſtoria. Venus callipygos cur. Pygargi notiones aliquot. Melampygus, leucopygus. Cap. VIII

IN poſtrema thoracis parte retrorſum nates ſunt, à quibus nec abeſt admiratio, quando nō ſine prouidentia homini tantum ſunt hæ, & quidem cōglobatæ decentiſſime, ac ſedendi munijs peraccōmodæ, ſolidiore tamē quam in cæteris membris, carne, ne premēte corporis mole, oſſibus cederet. Quadrupedes ſtare diu infatigatis uiribus poſſunt, quoniā quaſi iacere uidentur, quum quaternis innitantur fulturis: at homines non facile ſurrecto corpore ſtantes perſeuerant, ſed requiem ſubinde requirunt. Porrò quia caruit rationale animal cauda: quæ partem eam, qua reddi ciborum onera ſaluberrimum eſt, obtegat obducatq;: ideo artifex creatoris ſapientia carnoſas etiam eſſe uoluit nates, ut extumeſcentes idem implerent munus. Quibuſdam tamen tum natura tum laboris genere attenuantur adeo partes hæ, ut inde apud Græcos cognomina inuenerint: nam ἀπόγλουτοι dicuntur, quia glutos ſignet iſchion, id eſt coxarum uertebram apud Homerum Iliados quinto. Sed & prominentia in iiſdem locis eodem cenſentur nomine, quæ & ephedrana dicantur ab ſedendi uſu. Sunt qui ſic ſtatuant, iſchia dici, quæ utraq; ex parte ilibus ſubiacent oſſa, quibus incumbat quod ſacrum uocatur. Iſchijs porrò ineſſe cauitates, quibus coxarum inſinuentur capita: nuncupari autem caua id genus gluta, & cotylas. Scribit Euſtathius gluton ſignare ſphæroma cotyles in coxa. Pygas & gluton pro eodem à quibuſdam accipi, prodidit Rufus, inde ab mollicie impoſitum nomen, hoc eſt ab γλοιός. Vocantur & hypoliſpæ, quia eo nomine dicta ſunt attrita & uſu depolita deminutaq;. Vnde liſpa etiam lingua: & aſtragali in medio pertuſi, liſpi. Athenienſes præcipuè comicis ſalibus ex hoc aſperguntur, quòd nautici magna pars quum eſſent, ob ſedendi aſſiduitatem depyges reddebantur. Additur & fabella: Theſeum cum Perithoo inferos petētem, in petra quadam Proſerpinæ imperio coactum ſedere: à qua quum ab Hercule auelleretur, affixas petræ natium partes reliquiſſe: quamobrem honoris eius ergò, cæteris item Athenienſibus hæſiſſe cognomentum. Ad eam uerò petram alluſiſſe credi Virgilius poteſt: ubi Aeneidos ſexto ait: Sedet, æternumq; ſedebit Infelix Theſeus.

Cædi pueros parte hac, ideo receptum aiunt, quòd ſint nates ſenſus obtuſi ob cutis craſſitudinem, cui inſit calloſum quiddam, & ſolidius duriuſq;, quàm reliquo corpore, præſertim ſuperno. Tradunt peritiſſimi artis medicæ, tantam eſſe natibus cum toto affinitatem, ut in illis ſcarificatio facta dicatur phlebotomiæ uicaria. Nates quidem Græci pyge uocabulo ſignificant, ut dictum eſt, magno errore grammatici cuiuſdā, ſcrotum, ſiue (ut ipſe ait) byrſam teſticulorum eo nomine accipientis. Probant id uoces inde productæ: nam & callipygos ab natium uocatur pulchritudine, & catapygon ſcortillum ſignat, ſicut & pygoſtolus, & Athenienſes digitum in manibus medium catapygona dicunt. Anorrhopygia uocāt, quæ inter uolandum nullo reguntur caudæ gubernaculo. Vrrhopygium, ſeu orrhopygium, inquit in libro De communi animalium greſſu Ariſtoteles, perinde uolucribus ad dirigēdos uolatus affigitur, ut nauigijs gubernacula. Hinc apud Syracuſanos, puellas quaſdam ex partis eius inſigni ſpecie callipygos nuncupatas, ſcribit etiam Cercidas iambicus poeta, ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν συρακούσαις.

Fuere autem ſorores duæ in agris educatæ, pulchritudinis uiſendæ. Has ſæpius inter ſe diſceptantes de natium præſtantia, demum iudicio adoleſcentis urbani rem permiſiſſe, tenet fama: qui utraq; inſpecta, grādiori natu calculum adiecit, moxq; eandem ſibi uxorem allegit, fratre etiamnum alteram gratè excipiēte, quo ex facto Veneri templum ſubſtructum, quam dixere Callipygon. Pygargum eſſe aquilæ ſpeciem, ſciunt omnes: inde

Græcis rapacem quoq; indicat uox ea. Sed & in Venerea procliuior ſic item dicitur, ueluti cui minimè ſit pyga ocioſa: nam ἀργὸν uocant Græci ceſſantem. Quin & timidum rectè pygargum dixeris, quod albicans ei ſit pyga: cui diuerſum eſt prouerbium, Melampygo necdũ occurriſti. Hic enim uti Hercules, robore intelligitur inſignis: proinde leucopygi imbellia infames cõcipi ferè ualent. Melampygus lapis in Thermopylarũ monte legitur apud Herodotum hiſtoria ſeptima, ubi delinit Anopæa uia, qua graſſantes Perſæ pylas occuparunt, Epialte duce.

Ani ratio & uocabula. Sphincter, phicteris, ſtephanus, dactylios, archus, archoliparos, aniſchia, liſpi, hedra, ſedes, coryphe, chiliarchus, archontes, cimeliarchus, cimelia, arceuthus. Anarchias annus. Sedis procidentia. Exomphali. Hedrica uitia. Peritonæum, polemarchus. Cap. IX

Porus uerò excrementis addictus, quem Latini tum podicem tum anum uocare cõſueuerunt, ab Arabibus phicteris nominatur, fortè quia Græci σφιγκτῆρα nuncupant, ab arcendo conſtringendoq;, ut docuit Galenus. Id uerò Græcum indicat uerbum σφίγγειν. Appellant item ſtephanum & dactylion, ideſt annulum, atq; item hedram: unde & Plinius, ſedem. In eam decumbens os, uocatur coryphe, ideſt apex. Porus hic cutis ratione frigidus eſt ac ſiccus, quo nomine illi maximè infeſtum frigus eſt, ſicuti etiam pudendis & ueſicæ ac uuluæ, ut auctor Hippocrates eſt: ſiquidem neruoſus plurimum eſt, & ideo reſiſtere obnitiq; minus poteſt. In imo poſitus eſt ingenioſe, quoniam nutu ſuo excrementitia, grauisq; materia illuc feratur. Proinde Auicenna finit, eſſe anum ſemitam quandam & callem feculentiæ craſſioris, & humorum malorum, qui illam cõſectantur. Inuenio etiam archum dici, unde lepidus proreпſit iocus in quendam, qui appellabatur chiliarchus: nam & princeps nominatur archus ex quo archoliparos, qui cõſequendæ dignitatis cauſa prehenſat omnes. Nam archontes ſummi erãt, ut inquit Pollio Treuellius, Athenienſium magiſtratus, dici Latinè principes ualent. Sed & pro magiſtratu ſimpliciter interpretatur Priſcianus. Archõta fuiſſe Athenis Adrianum, ſcribit Spartianus: & Galienum Pollio. Cimeliarchium uerò Iuſtiniani principis peculiare uerbum eſt: eo ſignari animaduertitur rerum pretioſarum auguſtius conditorium: quando κειμήλια Græcis theſauri ſunt, & ſepoſitæ opes. Sunt qui cimeliarcham interpretentur ſacrorum uaſorum, quæ diuino deſtinantur cultui, cuſtodem. Cimilia eccleſiarum nominantur Paulo Diacono libro ultimo. Arceuthus autem cedri fructus eſt, uerum & arbor ipſa ſic dicitur quandoq;. Sunt qui eo nomine plantam accipiunt ſpinoſam, cuius odorem auerſentur reptilia omnia. Anarchiã legimus in Græca hiſtoria dici annum Athenis: quo impoſiti ſunt tyranni triginta. Nam etiam ſi tunc princeps foret Pythodorus, quia tamen oligarchiæ tempeſtate fuerat electus, nominare non ſuſtinent. Polemarchi, inquit Polybius, claudendarum portarum urbis curam habebant, ac noctu claues ſeruabant, interdiu ad portarum cuſtodiam commorabantur. Sed ad inſtitutum. Porrò procidit anus, ſicut & uulua, ſedis procidentiam dicimus, uel ſedem conuerſam, quam ſtypticis repercutere officinæ ſolent. Aniſchia, ſiue liſpa, ut ſignificauimus, dici inuenio, quæ clunium tumore uacant, cuiuſmodi aues ſunt. Meatus porrò hic quibuſdam coaluit beſtijs, quas Græci ἀτρήτους uocant. Nam & uaccam fuiſſe Perinthi accepimus, cui cibi excrementum extenuatum per ueſicam trãſmittebatur, diſſectusq; anus denuo coaleſcebat properè, nec reſecando euinci potuit uitium. Puerum eiuſmodi natum in patria mea Ioãni Lodouico Stellæ uidimus, qui diſſecta parte obducta, etiãnum ſuperſtes eſt. Illud nec omiſerim parte iſta, in Galeni obſeruatum libris, piſcatori cuidam inter piſcandum uſu ueniſſe, ut ſedi ac ueſicæ incumbẽtia tãto corriperentur frigore, ut eo quamuis obnitente, ſimul alui, ſimul ueſicæ effluerent retrimentitiæ ſordes: ſed mox calidis remedijs maturè muſculis refotis, qui fuerãt oblæſi, in integrum eſt reſtitutus. Sunt qui monumentis prodãt, ab excellenti excretionis niſu, præcurrente inſigni dolore, lapides calloſos à quibuſdã deiectos, ijs qui in ueſica ſuccreſcunt, haud ita abſimiles. Id ego, inquit Galenus, nec uidi, nec alium qui uiderit, audire cõtigit. Poſtremò ἑδραῖα ἕλκη dicuntur Æginetæ Paulo, quæ ſedi adnaſcuntur: αἰδοιϊκὰ, quæ pudendis. Sedis procidentiam, de qua dictum eſt, in Plinij Medicina legimus quandoque, ſicuti & locorum muliebriũ procidentia dicitur quoq;, quum ad naturalia & eorum hoſtium

ſtium delapſa uexant mirifice. Apud Græcos, ὀμφαλὰς προπτώσεις dicunt: legimus & exomphalos uocari procidentes umbilicos. Quod pluribus de cauſis malum obtingit, una eſt, ubi membrana perrumpitur interior, quæ interaneis obtenta peritonæum appellatur.

Teſticuli muliebres quam habeant rationem. An cõferat mulier ſemẽ ad generationem. Semen quid. De menſtruis. Cur fœmina minor uiro. Cap. x

CAeterum prius quàm abeamus longius, & crurũ ingrediamur explicationem, id minime diſſimulandum, Galeni medicorum principis poſt Hippocratem, celeberrimam eſſe ſententiã, Ineſſe mulieri quoq; teſticulos, ſed internos, unde nobilis exorta ambiguitas inter medicos ac philoſophos, An ex muliere ſecernatſ ſemẽ generationi cõgruẽs: nã eſſe teſticulos generãdi cauſa, conſentaneũ eſt. Verumtamen Auerrois ſecundo Colliget, capite De iuuamentis teſticulorum, hos dicit nullum in generationis ratione effectum habere. Placetq; item pleriſq;, non aliam eſſe teſtium in fœmina rationem, quàm uberum in uiro. Quoniam argumentis peruincatur, fœminam ſemen ad generandum non excernere, Siquidem ſemen ſit ſuperfluitas digeſta, craſſior, uiſcoſa, tenaxq;, & albicans, ac calida. Mulierem uero eſſe frigidam, & proinde digeſtionis non bonæ, unde & redundantijs ſcateat aquoſis, inconcoctisq;. propterea colligit Auerrois, ſemen muliebre eſſe excrementũ aquoſum, indigeſtum, ex quo membra progigni ſit omnino impoſſibile. Additur etiam, pleraſq; concepiſſe abſq; ulla ſeminis ſecretione. Porrò uuluã ita naturaliter affici, ut ſuum euomat ſemen, attrahat autem quod uirile eſt. Addit Auerrois, nouiſſe fœminam in uicinia cohabitantẽ, probis moribus & fidei integræ, quæ iureiurando confirmaret, concepiſſe infantẽ ſemine ex balneo attracto, quod profudiſſet laſciuiens maſturbator. Infert Ariſtoteles, Menſtrua eſſe in fœminis, quod ſit in maribus genitura: nec fieri poſſe, ut duæ ſimul ſecretiones ſeminales agantur. Ideo ſemen à fœmina non conferri ad generationem: nam ſi ſemen eſſet, menſtrua non eſſent. Sunt uero hæc planè excrementa, ſicuti ſemen. Nam eſt ſemen excrementum concoctum alimenti ſanguinei, quod ultimũ in membra digeritur, & propterea ab ſanguine fit diuerſum. Proinde incoctũ, aut per uim emiſſum, quum quis præter modum in Veneria fertur præceps, cruentũ iam aliquibus prodijt. Sed quum infirmioris plus excrementi, minusq; concoctum fieri, idq; copiam cruenti humoris eſſe, neceſſe ſit: infirmius autem ſecundum naturam ſit, quod minus caloris adipiſcitur, talisq; fœmina ſit, hinc ſecretionem illam ſanguineam fœminæ excrementum eſſe, neceſſe eſt. Talis autem eſt eorum eiectio, quæ menſtrua uocantur. Argumento eſt, ætate eadem maribus geniturã fieri, & erumpere fœminis menſtrua: uocem item mutari, intumeſcere mammas, necnon deſinente ætate, aboleri maribus gignendi facultatem, fœminis profluuia menſtruorum. Ad hæc indicium illa faciunt, eſſe excrementum huiuſmodi ſecretionem fœminarum, quod non mariſcæ, non confluuium è naribus ſanguinis, non uarices, non eiuſmodi alia fœminis ferè obueniunt, quamdiu profluunt menſtrua, & ſi quid tale accidit, deteriores fiunt purgationes, tanquam materia menſtruorum in ea abierit. Minus etiam uenoſæ ſunt mulieres, quàm mares, lautiores porrò, læuioresq;: corporibus item minores, pallidæ quoq;, ac uenis obſcurioribus. Aegyptiæ gentis ſanctio fuit, ſolum patrem cenſeri generis auctorem, nam matrem nutrimentum modo, & locum infanti, uelut ſubſtratum exhibere. Galenus uero ſecundo De ſpermate libro, & decimoquarto De utilitate particularum, ſecerni à muliere ſemen ad generandi rationem, nititur probare. Idem ſentit Auicenna doctrina quinta fen primæ primi. Quo in loco eiuſdem interpres multa ad refellendum profert Auerroẽ. Qui noſſe concupierit, locum habet quem enotauimus.

Crurum ratio. Item uocabula plurima ad imum uſq;. Plixis, plix, pligmata, acetabula, cotyla, cotyledon, iſchion, bubon. Lycophronis taxatio. Coxendix, callimerus, patella, coxa, molæ, ſphyros, rhębi, uari, uarica. Tarſus ciuitas cur dicatur. Cotyla item chimetla. Marcellion, ganglion, ſarapus, chœrapus, eumarides, aſceræ, artaria, periſphyria. Pes magnus. Pedem poſuiſſe. Podia, pedicinus, petiolus. Tenax quid. Periſcelides quæ ſint. De Pittaco. Caput xi

Crura

CRura ſequebantur quæ cum femoribus & ſuris, ut edocuit Ariſtoteles, homini carnulenta ſunt, quum animantes cæteræ non uiuiparæ modo, uerum quæcunq; cruribus conſtant, uacua carne hæc habeant: neruoſa enim ſunt, oſſulenta, ſpinoſa, rigida. Cauſa uerò omnium propè una eſt, quòd homo ſolus animalium erectus eſt: ob idq́, ut facile ſuſtinere ſuperiora poſſet, natura parti ſuperiori corpulentiam dempſit, inferiori addidit. Ob id item cauda caret, nam alimentum, quod caudam adit, in hæc ipſa abſumitur. Os in meditullio coxarum uocant plixin, ſed & uocabulo eodem interuallum intelligunt inter pollicem ac indicem. At Dorici plicas, ideſt τὰς πλίκας, cuius uocabuli rectus eſt plix, uocant gradus. Sed & proculcationes ſtigmata nuncupant. Circa ilia ſinuoſa oſſa uocantur acetabula, quæ coxarum capiti accommodãtur, cotylas Græci uocant. Caput autem coxæ dicitur cotyledon. Vbi fit commiſſura hæc, plectrum coxæ uocatur. Neruus, quo eiuſmodi colligatio fit, nuncupatur iſchion, nomine eodem quo & uertebra. Adnotatu digna parte hac, quæ ab Lycophronis produntur interprete: nam ubi bubonis tormas nũcupat poeta, ipſe peripherias exponit: & addit, bubon eſt, ἰσχίου τόπος, ideſt uertebræ locus. Quid autem ſapientiſſimus Lycophron, inquit, bubona intelligat, non percipio, uel quia barbarè multa profert, ac nugatur, uel quia ipſe inſcitia labor: nam hic quidem Angæi bubonẽ percuſſum ſcribit, mox autem paulò adnectit, πλήξας ἀφύκτως σφυρόν: ego ſphyrum ſcio aſtragalo circuniectas partes, at bubonoſphyron non noui. Cæterum in hiſtoria mentiri plura, inſitum illi eſt. Nec ab alijs ſolum diuerſa tradere, ſed & pugnantia loqui. Coxendices interpretãtur aliqui, quæ Galeno ſunt iſchia. Quo nomine oſſa duo is intelligit in poſteriore hominis parte oſſi ſacro, in anteriore mutuo περὶ σύμφυσιν, ideſt per conſertionem cohærentia. Carnes ab iſchio ad inferiora defluæ, hypoglutides, quaſi ſub gluto, ideſt uertebra. Coxa tota ad genu pertendit, à Græcis dicta merus, unde ex coxarum pulchritudine callimerus: & lacænæ phænomerides nuncupatæ, quod inceſſu partem hanc retegerent. Intra coxas femora ſunt, parameria dicta: nam quod coxas interiacet, meſomerium eſt. A pectinis oſſe femina oriuntur, Inferiora coxarum capita media ſinuantur, quo facilius excipi à cruribus poſſint. Quæ commiſſura oſſe paruo, molli, chartilaginoſo tegitur, patellam uocant. Suffragines ſinus curuaturarum dicũtur. Vbi crus coxarum cõmittitur extremitati, dicitur cruris caput. Ibi eſt genu, cuius oſſa Pauſanias uocat molas. Poſterior incuruatio, poples: unde & uigeſimooctauo Plinius, Poplites (inquit) alternis genibus imponi. Apud Herodotum eleganter dici obſeruauimus, ἐς γόνυ ἔβαλε, id eſt in genu deiecit, pro eo quod eſt profligauit, depreſſit. Ipſum autem crus oſſibus cõſtat duobus: alterum ab exteriore parte ſupra poſitum eſt, & uocatur paracnemium, paraſtata uerò in iumentis, Vegetio tradente. Ab priore alterum, cui tibiæ nomẽ eſt, Græcè autem προκνήμιον dicitur. Sub crure pars uocatur σφυρόν, unde nomẽ calcaribus lingua uidetur dediſſe uernacula, encentridas nuncupant Græci, ſicuti meminit Pherecrates, & auctor eſt Iulius Pollux. Vtrinq; prominent aſtragali, quanquam nõ ſunt in homine tali, in quos peronæ deſinunt. Sunt uerò oſſicula, quæ item paracercides nuncupantur, quia propè eſt cercis, ideſt radius. Sic enim item dicitur os maius, quod totum fert crus. Peronas etiam ſteringas appellant nonnulli: hinc datum peronibus nomen. Nerui lati à poplite orſi, ac in calcem producti uocantur tenontes. Sphyron alio uocabulo pezam dicunt, unde Argyropeza Thetis apud Homerum, ueluti argento ſimiles habens pedes. Quibus introrſum obtorta ſunt crura, auctore Polluce, nuncupãtur rhæbi: uaros dicunt quandoq; Latini. Ouidius tamen Metamorphoſeos nono:

Tenuiq́; à pectore uaras In ſtatione manus.

Apud quem uarica item legitur fœmina in Amoribus:

Ambulat, ingentes uarica fertq́; gradus.

Quibus uerò extrorſum, blæſſi. Cruris uniuerſi pars anterior anticnemion, poſterior gaſtrocnemion, ideſt cruris uenter, nos ſuram nominamus. Totum uerò ex coxa conſurgens, & crure, ſphyro, pede, ſcelos nuncupatur. Coxa cum crure tantum, dicitur colon & colyma. Calcaneum autem ſcelis, & pterna, quaſi patera, quoniam πατεῖ ἔραν, id eſt proculcat terram, ut probat Euſtathius, unde & pterna ciuitatis apud Lycophronẽ pro baſi. Obiter notandum, hinc periſcelidas dici, quæ uulgò gremialia uel trauerſias dicti-

tant: nam & Menander puellas geſtare periſcelidas ſcribit. Quod propter illud Horatij ex Epiſtolis inſertum uolumus:

Nota refert meretricis acumina, ſæpe catellam,
Sæpe periſcelidem raptam ſibi flentis.

Hieronymus in epiſtola ad Fabiolam: Quæ Græci, inquit, περισκελῆ uocant, noſtri feminalia dicunt, uel bracas uſq; ad genua pertingentes. Sunt & codices in quibus periſcelidas, ſcriptum comperias. Periſphyria in Herodoti libro quarto, fimbrias intelligit Valla. Pes autem, totum id uocatur quod aſtragalis ſubeſt. Talum in homine agnoſcit in Epiſtolis Seneca, quin & Herodotus libro tertio: negat cum Ariſtotele Plinius. Eſt autem eo nomine rectum in articulo pedis os, uentre eminens cõcauo, in uertebra ligatũ. Eius intima uocant Græci cola, quod Venerem interpretantur: extima, dicunt iſchia, hoc eſt canem: capita uerò ceræas, Theodorus antemnas quoq;. Mons pedis ante digitos oſſibus conſtat & neruis. Montis anterior pars ab digitis, tarſus dicitur etiam apud Homerum. Vnde & ciuitatem Tarſum dici, opinatur Dionyſius Thrax in ijs, quæ de Rhodo ſcribit, ab Bellerophontis caſu, & claudicatione. Aut quia inibi plantam fregerit Pegaſus, & errarit Bellerophon. Quod in Periegeſi probabile fit Dionyſio Aphro. Sunt qui ab diluuio ea primum loca exaruiſſe prodant, unde ab τοῦ τερσανθῆναι ciuitatem nuncupari, quæ & Terſos ſit dicta, ut Stephanus. hinc apud Lucanum poſſe legi augurantur, Terſeaq; Tarſos. Inferna pedis portio uniuerſim quidem tyloma: quod digitis prominet, pedis pectus, uel proſthetis dicitur: mox eſt concauum pedis. Pelmata Rhazes interpretatur dorſa pedum, alij plantam. Cauitates autem cotylas uocant nõnulli. Sub digitis quæ fit ſciſſura, chimetlon nominatur, quo uocabulo etiam locum ipſum putant aliqui intelligendum. Chimetla, ideſt χίμετλα, inquit Medicinæ tertio Paulus, ἑλκώδεις αἱ διαθέσεις, ideſt ulceroſæ affectiones in manuum digitis ac pedum, hyemali tẽpore. Marcellion medicamen ad hoc genus celebre Græcis eſt. Cõtingit malum in pleriſq; partium corporis, ſed in ijs quæ motui ſubſeruiũt præcipuè. Neruorum reuolutionem ex percuſſu uel labore, ganglion uocant, ideſt γάγγλιον. Pes uerò etiam baſis uocatur. Scribunt Græci, Pittacum ab Alcæo appellatum ſarapoda, quod latos pedes traheret: necnon chœrapoda, quod ulcera in pedibus ſentiret, quæ uocant chœradas. Hanc quoq; partem unguentis linere, luxuria Athenis excogitauit. Addamus & ſuperpondij aliqui d. Eumaridas calciamẽta uocant ab inducendi facilitate. Aſceras uerò propriè pilia in pedibus, ideſt uelut pileolos, quæ & artaria dicunt: quia uerò ſtandi fundamentũ pes eſt, dicitur in ædificijs area pes magnus, & qui negocium inſtituit, pedem poſuiſſe. At Columella libro ultimo: Vuis proculcatis, muſtum quod defluxerit, ante quàm prelo pes eximatur, ſatis de lacu in uaſa defrutaria deferamus: id eſſe uidetur pes, quantum ſemel prelo ſubijcitur: unde uinaceorum pes circunciſus legitur. Pedem à pedo dici, ideſt ſolo, putat Ariſtoteles in libro De communi animalium greſſu. Podia, Græci uocãt pedum inuolucra. ſcribit Athenæus ex bulbis lanigeris podia intexi, & indumenta alia. Sed & craticijs podijs granaria diſtingui debere, lectum alicubi eſt. Dicitur & podium ſuggeſtus lapideus per totum apiarium extenſus, apum aluearia ſuſtinens. Sunt & ſua in calcatorijs podia. Pedicinus menſuræ nomen Catoni: Silicem, inquit, longum pedicinis duobus, craſſum pede uno ſtatuito. Petiolus pomorum, uelut paruus pes: tenax etiam dictus Palladio.

Inferiorum proportio cum ſuperioribus. Quoſdã pedibus mira efficere. Pedum ratio. Cur inferna mulierum craſſiora. Apodes, cypſeli, trogletes. Elephantos genua nõ flectere. Adoleſcens ſine humeris ex India Romam miſſus. Colon. Iphiclus unde: item Colias Venus. Scarthmus. Chiræ quid, & Chiropodes. Chirodota. Cap. XII

CAeterum ſingulari dignus admiratione tanti operis artifex infinitus, qui ut ſuperna mundi minoris affabre, ac ſumma cõpegit perfectione, ita ne in imo quidem eius deſyderari eſt paſſus quippiam. nam hæc utiq; ad progreſſionis motum contributa potiſſimum agnoſcimus: ſed tamen ita, ut cum ſuperioribus pleraq; magnam habere cognationem intelligantur. Quippe manui cum pedibus inſignis proportio ineſt, quanquam adſunt pedibus digiti ad figendum fortius, manui

uerò

uero ad apprehendendum: tanta prominet tamen ſimilitudinis uis, ut quoſdam naturæ manibus mutilos pleraq; pedibus exſequi, quæ manibus ſolent alij, maxima omniũ qui inſpectarẽt admiratione, uiſos à ſe, ſint qui prodant. Etenim pedibus ſcripſiſſe, ligna conſcidiſſe, atq; etiam neſſe, ac id genus impleſſe multa. Cuius rei ita demum ſolida continget admiratio, ſi fuerimus exactius contemplati, crura, brachia, manus, pedes, membra eſſe laxarum compagum, muſculis ſuffulta ad motus tres, arrectionis, contractionis, circumductionis. Non eſt ab Dione prætermiſſum inter munera Auguſto miſſa ab Indis, fuiſſe tigres Romæ tunc uiſas primo: & adoleſcentulum ſine humeris, qui tamen pedibus manuum functionẽ obiret: nanq; arcum intendebat, ſagittas etiam excutiens. Quin & tubas, inquit, inflabat, οὐκ οἶδ' ὅπως, γράφω γὰρ τὰ λεγόμενα. Hominis uero pes ſingularẽ præfert naturæ in eo quoq; prouidentiã: nam hic corporis reliqui ratione analoga uidetur amplius excreuiſſe, ſed id, ut poſſent duo incumbenti oneri ſufficere, proinde longiores aliquanto cæteris, latioresq; facti. Inter polypoda nullum eſt, quod uicenum excedat numerum. Vno tantum pede nullum item moueri continue poteſt, unde Monoſcelorum hiſtoria conuincitur uana, ſicut & Sciopodum: qui ſi comperirẽtur, inutili prorſum onere præpedirentur, quum robur in pedibus requiratur, & leuitas. Digitorum quoque ratio ſeruata eſt ſumma: nam nec oblongi æque ſunt ac in manibus, quarum in eo præcipuum munus, ut apprehendant. Sed breues non tam ad ſpeciẽ, quàm ad uſum aliquem, ut niſu concitatos in curſum iuuarent: etenim preſſis in humum digitis, mirum eſt, quanto tutius totũ propellatur corpus. Adde, quod pedis in partes non diſiecti portione affecta, totus conſentiret: id quod minus modo fieri poteſt. breuitas etiam adminiculo eſt non paruo, ut oblædi poſſint minus. Sciendum & illud quod antea quoq; attigimus, Inferna mulierum magna parte craſſiora eſſe, in uiris autem ſuperna. Ratio uero in frigiditate eſt & calore: nam frigidiore muliebri natura, alimenti, unde augeſcit corpus, portio minima ſurrigitur, quod efficere calor poteſt. Reſidens uero in imo, id corpulentius efficit & auctius. In maribus autem cõtrarium euenit: ſiquidem caloris copia delata surſum nutrimenti pars magna, ibi effectum oſtendit ampliorem. Biſulcum Græci nunc δίχηλον uocant, nunc διχηλῆ. Quæ uſu pedum carent, apodum uocabulo ſignificantur, & inde auiculis inditum nomen, quas alij cypſelos uocant, hirundinum ſpecie. Pſellus in libro De uictus ratione trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent. Genua elephanti non flectunt, uti Ambroſius prodit: quia rigidiore crurum uſu opus fuit, quo uelut columnis tanta poſſet membrorum moles fulciri. Calcaneum modo leuiter inflectunt, rigent cætera pedum à ſummo ad imum. Pedem Græci πόδα uocant à quieſcendi ratione, ἀπὸ τοῦ παύειν: uel ab πόρος, quod meatũ ſignat, eliſa litera ρ, & contractione duplicis uocalis in υ, qui mos Græcis frequens. Ariſtotelis opinionem recenſuimus. Vocatur & pars ea κῶλον proprie: unde etiam Iphiclus dicitur, quaſi iphicolus, ex pedum celeritate. Sed & Colias Venus non aliunde corriuàtur, cui templum & cognomentum conſtituit adoleſcens Atticus, puellæ Tyrrhenæ beneficio compedibus exſolutus, quibus tenebatur captiuus. Pes item dicitur quandoq; σκαρθμὸς, ut inquit Euſtathius, quanquam uox ea & curſum ſignat, ac baſin. Eſt ab parte hac prouerbium elegans, ab citharœdo uſurpatum Stratonico. Minnaco ſiquidem ſuper muſica cum eo diſſertare ingreſſo: Non intendo, inquit, quoniam ἀνώτερον τοῦ σφυροῦ λέγεις, id eſt ſupra talum dicis. Deniq; in pedibus quæ fiunt rupturæ, uocantur chiræ, unde ita affecti chiropodes nuncupati, uelut rhagopodes. Chirida uero manicam Græci uocant: quo uerbo utitur Galenus quoq;: unde chiridota indumenta dicuntur manicata.

Hypoglottides, antiades, pariſthmia. μῆλα, id eſt mala. Columella. Staphyle, id eſt uua. Carotica pharmaca, uel anodyna: item trigona. Nocar. Larynx, pharynx, laryngus, aſpharagus, ſpharaga, corruda, epiglottis. Toni nerui. Stomachici qui ſint. Aſa ſtomachi quid. Carotæ nerui. Caroticæ uenæ, & ſphragitides. Celſi locus reſtituitur. Sphragytides nymphæ. Hyoides os, ſiue paraſtates. Fiſtula colli duplex. Stomachi ratio. Cardia, cardiogmos. Plados ſtomachi. Stomachi præcordia.

Cap. XIII

CAeterum opinor, diu iam multumq́ in extimis humani corporis elaborauimus, proinde peraccõmodum uidetur, eiuſdem intima, qua poterimus breuitate, recẽſere: ut quum ſubiecta oculis omnia fuerint, agnoſcamus denicq́ quæ ſit diuinæ maieſtatis ratio in ſtruenda qualibet particula. Igitur ſumma repetentes, ab collo ordiemur, quoniam de capite ſatis multa compegimus. Sub lingua ergo ſunt, quæ uocantur hypoglottides, quibus cohæret. Ab ijs à lateribus quæ prominent carnes, antiades nũcupantur, & pariſthmia. Subiacent rubedine quidem conſimiles, uerum auctiores orbiculatioresq́, quæ dicuntur μῆλα, id eſt mala. In oris parte intima, inquit Ariſtoteles, portio uiſitur ſtaphylophoros nuncupata, id eſt uuigera, Columellã dicunt. Hæc humoris ubertate ſi contumuerit, ſtaphyle uocatur, id eſt uua. Apud Celſum Corneliũ uuam appellari & locum & uitium obſeruauimus. Traditum ab Alexandro eſt in Quæſtionum natura, Columellam, ideſt cionida dici ex figura, ubi humoris affluxu productior euaſerit: quod ſi in orbem globetur, ſtaphylen. Sunt & in collo nerui utrincq́ ualentes, ſine quibus ſuſtinere caput non poſſent ceruicis uertebræ, tenontes uocantur ab rigore. Celſus libro octauo, cerotas nũcupat. Qua in parte Hermolaus Barbarus, uir ſingularis ingenij, & doctrinæ multifariæ deluxatam, ſubditítiamq́ dictionem arbitratus, ea expuncta ſubſtituit ipſe tenontas pro cerotis. Ego & ſi primæ notæ uiris ſemper aſſurgo, publico tamen bonarum literarum emolumẽto, non tenontas ſufficiendum puto, ſed carotas, aut caroticos: & id magnis fultus auctoribus. Siquidem in libro De iuuamento anhelitus, auctor Galenus eſt, Caroticas appellari uenas quæ in collo ſunt, quas ſi quis comprimat, corruat homo dormienti aſſimilis, ſequaturq́ corporis totius immobilitas, unde & inditum nomen. nam κάρος Græcè ſoporem ſignat, ac ebrietatem. Sed & apud Apollonium in argonauticis uertiginem, ut alibi probabimus. Chalcidius in Platonis Timęum, inde dici caroticas opinatur, quod uulnere impacto mortem afferunt ſoporiferam, percq́ eas ſpiritum ad caput ferri, unde ſint ſentiendi initia. Caroticas item uenas non ignorauit tertio De animalium hiſtorijs Ariſtoteles, & qua ſcindũtur primũ ſphragitidas appellari ſcribit, ideſt iugulares, ut Theodorus uertit. Adde, quod libro quarto idem Celſus ita ſcribit: In dextera ſiniſtraq́ circa guttur uenæ grandes, quæ ſphragitides nominantur: itemq́ arteriæ, quas parotidas uocant, furſum procedentes ultra aures feruntur. Vt quis interpretari poſſit, corruere hominem non tam uenarum compreſſione, quàm etiam neruorum iſtorum oblęſione, quando eadem habentur parte ac ſitu. Aut ſi non ab affectu, ab conuicinia factam ſciat nomenclaturam. Erat & in Citheronis uertice uno Sphragitidum nympharum antrum cum oraculo. Spiritu afflabantur diuino incolarum multi, quos nympholeptos uocabant. Carotica pharmaca legimus item, quæ anodyna uocant, & ſenſibus ſtuporem inijciũt, cuiuſmodi eſſe Philonis dicitur, & quæ trigona nuncupantur, id eſt τρίγωνα. Nicandri interpres nocar, inquit, id eſt νῶκαρ, eſt caros, ſiue ſopor, quaſi νῦ κάρωσις. Sed redeo unde ſum digreſſus. Antiadibus ſubeſt os, quod ὑοειδὴς uocant, ab literæ imagine. Herophilus, quia aſſiſtat antiadibus, paraſtatem nominauit. Eodem nomine teſticulos dici, probat Athenæus. Sunt porrò itinera duo, alterum aſperam uocant arteriã, alterum ſtomachũ, ut putat Celſus. Arteria exterior ad pulmonem pertinet, ſtomachus interior ad uentriculum, qui dicitur ἡ κάτω κοιλία, illa ſpiritum, hic cibum recipit. Lactantius ſpiritalem, & cibalem uocat fiſtulam, ſed gurgulionem etiam canaliculam alij, qua commeat ſpiritus. Quem Celſus uocat ſtomachũ, alij gulam, ſicut arteriam guttur, Hæc corpore conſtat chartilaginoſo: neque enim ſpirandi tantum cauſa eſt, ſed etiam uocis. Quod autem ſonet, leue ac ſolidum eſſe oportet. Gula uerò ex neruo conſtat, & carne: ex neruo quidem, ut extendi poſſit, ingeſto cibo: ex carne, ut mollis ſit & cedat, nec lædatur defluentis cibi aſperitate. Arteriæ item caput larynga uocãt Græci, hoc eſt guttur, quod approbat Theodorus quocq́, & antea docuerat Galenus, partẽ uerò ante larynga & œſophagum pharynga nuncupant Græci ijdem: in quo ſignificato, Galeno tradente, dicatur Homero quocq́, ubi per pharynga uinũ & humanas carnes eructatas cecinit. Pharynx, inquit Thomas magiſter, eſt qua commeat uox. Larynx, qua cibi, ut ex Ariſtophane liquet in Batrachis. Laryngizo tamen non ad cibos refertur, ſed ad ſonantiorem uocem, Quin ſtultus loquutor, Laryngus uocatur. Sunt qui guttur item aſpharagum uocẽt: ſed

ſpharagum ſcribere maluit Apion grammaticus. Nam Theophraſto aſparaga eſſe uidetur aſparagorũ locus, quem corrudam dixerit Cato. Spongias holitores uocant aſparagi radiculas illigatas & connexas. Epiglottida uocant minorem linguam, nunc conniuentem, nunc reſurgentem, quæ duabus ſit interpoſita fiſtulis duplici opere: nam inter epulandum operit arteriam, ne ſpiritu ac uoce illac meante, ſi cibus potus'ue in alienum deerrauerit tramitem torqueat. Vbi uerò ſpiritus tantum, aut uox cõmeat, gulam integit, ne reſtagnatio intempeſtiua alui obſtrepat. Stomachi nomine Plinius poſtremam gulæ partem accipit, cui mox adnectatur uenter. Nerui in ſtomachi lateribus uocantur toni. Vbi cohæret ſtomachus uentri, dicitur os uentris magnum. Oeſophagus etiam ſtomachi appellatio eſt, de quo dictum eſt. Sed iuniores barbare iſophagum uocant, quo nomine gulam intelligunt, qua defluat in ſtomachum cibus, ubi etiam conficiatur. Lactantius hanc partem aluum appellat. Plinius alui nomine accipit eam portionem, in quam medio adnexam umbilico delabãtur cibi iam in uentre percocti. Qui ſit terreſtrium quibuſdam denticulatæ aſperitatis, alijs cancellatim mordacis. At Galenus, Os uentriculi, inquit, ut ueteres καρδίαν appellabant, ita noſtra tempeſtate ſtomachus uocatur, id eſt gula. De eo, libro De animalibus decimo, ſic prodit Auicenna: Stomachi ima eſſe carnulenta, ut inde ad concoctionem uberior ſuppetat caloris uis. Os uerò neruoſum haberi, ut exactior ſit ibidem ſenſus: illuc uerò ab medulla commeare neruos magnos, ut ſentiatur fames, & inanitio, qua obueniẽte, expergefaciat animam. Perficit uerò cibos ſtomachus, tum inſiti caloris poteſtate, tum aduentitij, adiacentibus ſplene ac iecore. Vbi uerò inciſos ferro uictimarum ſtomachos, Homerus canit, non utique pars quam præſtruximus intelligẽda, ſed eius tempeſtatis more, infima gutturis, bronchiq́. Stomachi θέμεθλα quũ audis, gulæ intima intellige, aut uentris os. Auctor Paulus Aegineta, ſtomachicos dici non continentes cibum. Aſam ſtomachi, & ſtomachum ἀσώδη uocant rei medicæ periti, quum cibi nimietate inoritur alimoniæ faſtidium, ab uerbo ἆσαι, quod ſatiare indicat. Quia uerò ſtomachi hoſtium cardiam uocant Græci, in ſtomacho eroſiones factas cardiogmos nuncuparunt: etiam ſi non deſunt, qui eo nomine cordis tremores malint intelligere. Stomachi pladon accipimus lentores ea parte putres, aut ſimplicius humores aquoſos: ſic & in ulcerum ratione Therapeutices quarto pladon intelligit Galenus, quo præpeditur curatio, ſi πεπτόν, id eſt excrementum producat. Idem Galenus libro quarto De accidente & morbo ſcribit, os ſtomachi præcordia nuncupari. Plinius multa ſtomachi præcordijs prodeſſe tradit. Stomachum pituitæ lacunam eleganter uocat Meſue, de copia humoris eius, inibi affatim ſuccreſcentis.

Inteſtinorum ordo, & uocabula. De lactibus choladibus & meſenterio. Meſarchus, meſochorus, Omentum quid: item enterione, & enterionis: ecphyades, paraphyades. Allium cur ruſticorũ theriace. Haliamenta. Peritonæum. Syntexis inteſtinorum. Ileos morbus, ſeu uoluolus, aut chordapſos. Splanchna. Chordæ. Orya. Caput XIIII

AB uentriculo excipiunt inteſtina, ex quibus pleraq; multis implicantur orbibus, ne ſemper adſit cibi appetentia, ne'ue alimenti inopia perpetuò fameſcamus. ideo cauit artificis prouidentia, ut inibi moram duceret nutrimentum, donec iecur neceſſaria ſeuocaſſet, ſicuti docuit Auicẽna. Alioqui edendi deſiderijs ſemper infeſtaremur. Ergo ima uentriculi pars paululum in dexteriorem conuerſa partem, in ſummũ inteſtinum coarctatur. Id pylurum Celſus uocat, quoniam portæ modo in inferiores partes, quæ excreturi ſumus emittit. Græcè apud Pollucem ſcribitur πυλωρός. Galenus pylorum eſſe ita nominatũ ſcribit, ſiue pro ima uentriculi parte, ſiue pro inteſtino huic adnexo accipiatur, ut ueluti ianitor iuſtus nihil permittat exire, quod non fuerit prius in chylum conuerſum atq; concoctum. Talem autẽ chyli bene concocti ſubſtantiã certum eſt per pylorum ad inferiora deduci, non ut excernatur, ſed potius ut intra corpus retineatur, ui hepatis in ſanguinem tranſmutanda, ex quo omnia membra debẽt nutriri. Quo nomine libro De utilitate partium quinto, aperte pronuntiat, inteſtina non eſſe ſuperfluitatum excretionis, ſed alimentorum potius inſtrumenta. Illud ſciendum: ab Galeno & Auicenna, pylorum, ſeu portonariũ, ut recentiores uocant, inter gracilia non numerari inteſtina. Sed ex illis primum uocat Galenus, ἔκφυσιν, id eſt

id eſt exortum, quia ex pyloro primum exoriatur, aut dodecatylum, ſeu (ut nunc dicimus) duodenum ab digitorum menſu duodecim. Omnino pylorum in imo ſtomacho foramen accipiunt, cui primum adnectatur inteſtinum. Ieiunum quod uocant inteſtinum, dictum Græce neſtis, id eſt νῆστις: quoniam minus implicitum nũquam quod accipit continet, ſed ad inferiora protinus tranſmittit. Inde tenuius ſequitur inteſtinum in ſinus uehementer implicitum, qua ex cauſa uocatur à Grȩcis ἕλιγμα, quia ἑλίσσειν ſignet circumuoluere. Helicem Ariſtoteles dicit, id eſt clauiculam. ἕλικα uero dicunt Græci reuolutum pampinum, hederȩ ſpeciem Dioſcorides. Nam ἑλίχρυσον hederæ uocant florem, ἄνθη ἑλιχρύσου φαλίγκιον. Hæc tria Plinius lactes uocauit, in homine & oue: quanquam Suetonius in Vitellio, murenarum lactes etiam uocat: ſicut Spartianus, in lupis quoq;, quibus ruſticos pauerit Heliogabalus. Quidem lactium nomine, pinguia intelligunt inteſtina, ut inquit Probus: unde apud Perſium, Lactes uncti. Quidam etiam membranas, quibus mutuo nexu implicentur inteſtina, quæ χολάδες item dicuntur Græcis, quoniam in ea corriuetur χολὴ, id eſt bilis, quam uocant xantham, id eſt flauam, quæ ex calfaciens acrimoniaq; iritans, uelut pruritu ad ſuperfluitatũ excitet egeſtionem, ut ipſi interpretantur. Porrò ieiunum inteſtinum Varro hilam ſiue hiram uocauit, ab hilo, hoc eſt minimo: ſic enim uocatur, quod grano fabæ adhæret. Meſenteriũ dicitur, quo lactes inuoluuntur, ne contactu ſpinæ duro lædantur. Pollux autem ſic: Meſenterion pellicula eſt ex uenarum, neruorumq; complexu, rhenibus ac uentri proxima, alimentũ in hepar emittens. Macrobius meſenteron pro inteſtino accipit, ita diſtribuens, Inteſtina principalia tria: unum diſſipium uocatur, quod uentrem & cætera inteſtina ſecernit: alterum medium, quod Græci μεσέντερον dicunt: tertium, quod ueteres hiram uocarunt. Cuius auctoritatis fulcro communitus miror minus, Theodorum lactes pro meſenterio accepiſſe, etiam ſi ab Hermolao plurimum uellicetur. Dici uero meſenterion in Anatomicis libris Galenus ſcribit, quod in medio ſit inteſtinorum collocatum. Sicuti & meſarchon uocant item Græci, quoniam omnes quæ ad ipſum ex hepate uenas feruntur, una cum adiacentibus arterijs circunquaq; ambit & complectitur. Meſenterion Latinè medianum rectè dixeris. At meſochorum intelligimus, qui in turbæ medio ſtans reliquis ſignum proponit uel laudandi, uel quidlibet agendi aliud. Apophyades apud Ariſtotelem ſunt inteſtinorum appendices. Sed & ecphyades dicuntur quandoq;. Sunt & in pedibus plerunq; paraphyades, quas uelut ſurculos dixeris, & propagines. Sunt qui affectionem quandam ad meſareũ pertinere autument, uocentq; ita laborantes meſaraicos, quod cibum animaduertãt per uenas meſareo & meſenterio intextas tranſmitti de more haud poſſe. Iecur quippe meſarei uenis perinde utitur ac manibus: quæ ex uentriculo ſuggerant ei cibum. At ij falli uidentur, ſi medicis credendum eminentiſsimis eſt, ueluti ſi manus eorum, quos ſyncope proſtrauit, cordis aut gulæ uitio, affectas arbitrere, quod conſueta ceſſet functio. Sed ad tenue inteſtinum redeo, id in duos deſinit fines: alterum uocãt colon, & uentrem inferiorem, quem Homerus nigram nominat, hoc eſt νειαίρην: iacet autem dextra potiſsimum parte ad hypocondrium, & quia ibi ſit maxima dolorũ cauſa putant grammatici inde κολάζεσθαι uerbum deflecti, quo ſupplicij ſignificatur irrogatio. Quod uerò tenui cohæret inteſtino, cæcum uocatur inteſtinum: ideo ſic nuncupatum, quod à dextra parte incipiens, in ſiniſteriorem peruium & longum eſt, in dexteriorem non eſt. At id quod peruium eſt, late fuſum atq; ſinuatum poſt multos anfractus deniq; dextra recuruatum in imo dirigitur qua excernit: & proinde ibi rectum uocatur inteſtinum. Plinius parte infima colon cõſtituit, quod Latinè uocetur ile. Longanonem dicunt aliqui inteſtinum, quod ἀπευθυσμένον uocant Græci, nos etiam rectũ, ut diximus. id craſsiori inteſtino ſubeſſe, Pollux ſcribit, quod colon uocant, ac in ſedẽ deſinere. Omnia uerò hæc cõtegit omentum, id eſt ἐπίπλοον, ex interiore parte leue ac ſtrictũ, ex ſuperiore mollius: cui adeps quoq; innaſcitur, qui ſenſu item ſicut cerebrũ & medulla caret. Omenti nomine membranã quoq; cerebro circũiectam intelligit Macrobius, quam & ueſtitũ uocat. Tunica, inquit Pollux, ab renibus ad omnia quæ digeritur inteſtina, nuncupatur peritonæũ. Deniq; inteſtina Græce dicuntur ἔντερα: unde enterione, lignorum quorundã medulla, quæ tibijs faciendis, aut id genus alijs eximi plerũq; ſolet. ἐντεριώνης apud Ariſtotelem ἐγκοίλια ſignat, id eſt nauium interna: aut ligna, quæ ab carina conſur

gunt: φυτοφθείρων pronuntiant alij. Entera τῆς γῆς dicuntur terreſtres uermiculi quidam. Dyſenteriam Galeno interprete dicimus, non modo ubi exulcerantur inteſtina, ſed & eam quæ cruenta ob excretorum ſpeciem nominatur. Splanchna uocant Græci interanea, extorum nomine Latinis celebrata, cuius eſt modi cor, pulmo, iecur, & ſi qua porrò fuere uaticinijs deſtinata: hinc ſplanchnica leguntur medicamenta. Dignum relatu: Quadrupedum interanea chordas dici quandoq; Græcis, ſed & ouium craſſius inteſtinum: unde eſt apud Alexim chordarium, Athenæo referente, forma deminuta. Haſce chordas etiã oryas dixit Epicharmus, cuius fuit drama item Oryæ titulo. Syntexis inteſtinorum eſt morbus, ubi ſeſe promunt excrementa, cibo minus percocto: ut ex Aegineta Paulo dilucet. Nec ab inſtituto diſſentaneum ita fuerit, ſubnotaſſe illud quoque: In ſublimioribus inteſtinorum partibus euenire quandoq; dolores eminentiſſimos, grauiter uomitu infeſtantes, nõnullis deniq; ſtercus etiamnum reiectantibus, ut uix unquam euaſerit quiſpiam: ἰλεόν, hoc eſt uoluolum, uocant: nonnulli etiam χορδαψόν, quum ſe tumor oſtentat aliquis in tenuium inteſtinorum portione, ut uideatur ſpiræ imaginem præferre inteſtinum. Ab inflammatione autem uel aridi ſtercoris obſtructione uſu uenire id, deprehẽſum ueteribus eſt. Meminit poſt alios etiam Paulus Aegineta, mortem huiuſmodi uocans οἰκτίστην, Medicinæ tertio. Et quia de colo actum paucis, non inſuper habenda quæ ad id ex Græcorum prompta theſauris nuper ſunt: Ruſtico intentum operi, ubi colica grauius affectio infeſtare adorta eum eſt, remedio uſum hoc genus: nam extra morẽ ſe primũ præcinxit, mox & cum pane allium eſitando uentri ſatisfecit, ac malo intulit leuamentũ: ſic, uti ex ijs quę adſuerat, nil omnino interpellatũ omitteret. Interdiu uero bibebat nihil, in ueſpera autem meracius, ac ſomno fuſim nocte tota perfruebatur, ita ut mane conſurgeret ἀνώδυνος, id eſt citra doloris ſenſum. Ex quo, inquit duodecimo Therapeutices Galenus, ἐγώ γε τὴν ἀγροίκων θηριακὴν ὀνομάζω τὸ βρῶμα. id eſt, ego agreſtiũ theriacen nuncupare ſoleo cibum hunc. Et ſi Thracas quis, aut Celtas, uel omnino frigoribus obſeſſa incolentes eſu eiuſmodi auertat, inſigne prorſum intulerit nocumentum. At, inquit Ambroſius, mirum eſt, allio delectari homines, quod fugit leopardus: nam ſicubi parietes litu infeceris, exilit protinus, nec reſiſtit. Cuius tamen uenenata fera odorem non patitur, in menſam admittunt plerīq;, ac internis infundere uiſceribus non deſinunt. Sed doloribus, dicat aliquis, medetur quandoq;: ſit ergo medicamentũ, non cibus. Condimentorũ haliamenta legimus apud Hieronymum. Scribunt Græci, lege cautum, uti qui allio uefceretur, ſacrarium Matris deûm ne ingrederetur. Eo neglecto quum intraſſet Stilpon, per quietem oblata eſt ei deæ ſpecies coarguentis quòd legem exculcaret, & philoſophum profeſſus. At is inſuſurrare eſt uiſus, Da quo ueſcar, & allijs abſtinebo.

Pulmo qua naturæ prouidẽtia factus. Cur Latini & Græci pulmones quandoq; dicere malint, quàm pulmonem. Sitis ratio naturalis. De branchijs piſcium. Qui pneumonici, ſeu pulmonarij. Brachea, id eſt breuia. Pulmonea. Pulmones cur dicantur rudes, & inſulſi. Aer peſtilens cur cibis inficiat prauius. Brucorum feſtum. Caput XV

Dicebamus in præcedentibus, meatuum quos in collo recognoſcimus, unum ad uentrem produci, ad pulmonem alterum. Et iam prioris rationẽ cum inteſtinis omnibus, ut noſtra tulit imbecillitas, executi ſumus. Nunc conſentaneum uidetur reliqua perſequi, ordientes ab pulmone, quod eſt aeris conceceptaculum, & ſpirandi artifex officina, unde alitur anima, ſicuti cibis corpus. Eſt igitur deſtinato muneri ita contemperatus pulmo, ut eſſet natura ſpongioſus, & fiſtulis inanibus cauus: ideoq; ſpiritus capax. A tergo ſpinæ ipſi iungitur, atq; in duas fibras ungulæ bubulæ modo diuiſus: propterea Cordubenſis Moyſes Aphoriſmorũ particula prima, Eſſe pulmonem ex ijs ſcribit, quæ duplicia ſunt, quamuis unitatis ſpeciem præferant. Et primo De animalium hiſtorijs Ariſtoteles, eſſe (inquit) bipartitus pulmo omnium expetit, uerum in ijs quæ animal generant, diſtinctio nõ æquè apparet. minimeq; in homine. eſt enim hic ſimplicior, nec ita multifidus, ut nonnullorũ procreantium animal eſt. Cæterum ad pulmonis media delabens panniculus, quem iuniores mediaſtinum uocant, manifeſto diſtributionẽ eius in duas quaſi alas indicat, ut auctor Albertus uidetur comprobare

probare. Ratio autem eſt, corporis in dextrum ſiniſtrumq́ꝫ partitio: utrunq́ꝫ enim ſibi ſimile expoſcit. Addit Auicenna, datum eum ab naturæ ingenio ſagaci, ut ſi in parte una ſeſe oſtentarit affectio, nihilo minus citra noxam altera corpus anhelitu recreet ac confoueat. Quæ cauſa, inquit, etiam duplicauit aures, oculos, nares. Proinde alterutram partem pulmonis bifariam etiamnum, ſi attendas, diſtribui, ac duos præferre lobos, ut affecto uno, ſuperſit alter incolumis. Ex ijs quæ aſtruximus, manifeſtum fieri arbitror: cur Plato in Timæo, & Ariſtoteles quandoq́ꝫ pulmones multitudinis numero dicere maliut, quod & Plautus in Curgulione facit, & De natura deorum libro ſecundo M. Tullius. Sed grammatici intra pelliculam ſe continentes, iſta minus penſitarunt. Sicuti uel Sophoclis interpres in Trachinijs, qui πνεύμονας à poeta pro πνεύμονα dictum pronuntiat, obſeruationis huius incurioſus. Qui pulmonem ſanguinis expertem dicunt, ex medicorum ſententia falli uidentur, quia in diſſectionibus nuſquam appareat: ſed perire illum, certiſſimum eſt. Contineri uerò ſanguinem, quum uenis magnis, quæ in eo deprehendantur, tum ſubſtantia ipſius, eo tamen interſtitio, quod qui à uenis pulmonis profluit ſanguis, fluitantem modo ſpumam habeat: qui autem ex ſubſtantia demanet, ubiq́ꝫ ſit ſpumoſus, ſummo, medio, imo: quoniã propior eſt alendo pulmoni, qui omnino ſpumoſus eſt, atq́ꝫ inde bene digeſtus, quiq́ꝫ mox in pulmonis tranſeat ſubſtantiam aptior. Spumoſus uerò pulmo eſt, ſimul aeris copia, ſimul quia biliofo ſanguine cõnutritur plurimum. Quæ pulmonem, inquit Ariſtoteles, ſanguineum habent, caloris exceſſu, qui in eo ipſo membro continetur, ſitibunda præcipuè omnium animalium ſunt. Quæ uerò non ſic, parum bibunt, quoniam fungoſum pulmonem habeant. Porrò philoſophi pulmonem cordis uocant flabellum ac uẽtilabrum, quo calorem cordis refrigerari, neceſſe ſit. Omnia quę ſpirant, tradente Ariſtotele, pulmonẽ habent: ideoq́ꝫ piſcium nulli pulmo ineſt, ſed pro eo branchiæ. Quanquam non me fallit, ab Ariſtotele Plinium diſſentire, dum poſſe piſcibus ineſſe ſcribit uiſcera alia quæ ſint pulmonis analoga. Sed in libro De morte & uita, philoſophus idem probat amplius, nullũ eſſe animal, quod pulmonem ſimul habeat & branchias: quoniam ſit pulmo reſpirandi organum ad cordis euentationem, aere attracto. Branchiæ uero inſtrumentum aduocandæ deſtinatum aquæ ad idem opus: cui unum per ſe membrum ſufficiat. Et enim quia ab natura nil fruſtra produci conſueuit: quum una ſit ſatis omnibus euentatio, aut ex aere proueniens, aut ex aqua: unum tantum ad hoc conſtitui debet membrum, non duo ſimul. βράχεα, id eſt breuia, ad branchias pertinent nihil. meminit uocabuli, ut cæteros faciam miſſos, hiſtoria ſecunda Thucydides, αἱ δὲ ἐς βράχεα χωρίων ἀπειρίᾳ ὤκειλαν. id eſt, nauium aliæ per imperitiam locorum in breuia ſunt impactæ. Breuia legimus apud Melam Pomponium. Addamus etiam illud ex Agricolationis libro Græco: Brucorum feſtum ueteribus celebratum octauo calendas Decembris, id eſt τὴν βρουκῶν ἑορτὴν. Ab hoc uero ſpirandi uſu apud Græcos pulmo nomen habet, dictus πνεύμων: unde & pneumonia, ſiue peripneumonia nuncupatur pulmonis inflammatio. Qui ita affecti ſunt, pneumonici uocantur à Plinio & Celſo. Pulmonarios nõ inſcite interpretari poſſumus, Columella docente. Ex ſpirandi autem ratione id internoſcimus quoq́ꝫ, infectum aerem corruptumq́ꝫ maius longe nocumentum inferre ac conficere celerius, quàm ingeſta alimẽta itidem non ſyncera. Hæc enim uitalibus non inſinuantur protinus, ni concoctione mutata, unde miteſcere prauitas poteſt. Aer autem ad cordis & pulmonis euentationem pertractus recens aſſidue, ac inde per latentes meatus uniuerſo obrepens corpori uim afferre letiferam confeſtim ualet. Quoniam uero pulmonem eſſe cordis culcitram, ſcribit Auicenna, iure caput ſequens illi dicabitur, ſi illud commonuero prius, Eſſe inter mala, quæ pulmonea dicantur ſtolide tumentia, ut inquit Plinius, quo argumento factum opinor, ut rudes inſulſiq́ꝫ homines, pulmones item dicantur.

Cordis ratio. Item de uẽtriculis cordis diſceptatio non inelegans. De ignea ui promẽte ſe ex corde, unde effingãtur ſenſus. Thalami. Diribitoria. Plinij loca expenduntur nonnulla de ratione cordis. Accipiter ab Aegyptijs cur dicatur βαιήθ, Cor paruum cur audaciæ ſignum. Cap. XVI

COr in utero naſcentibus formari primum, traditum ab naturæ prudentibus eſt:ſemen quippe maris in uulua conceptum reſoluitur in ſpiritum: hic uerò menſtruo ſeſe inſinuat humori,atq; ibi domicilium quodãmodo ſtruit, quod eſt cor. Sed & ibidem mox reliquorum conſurgit generatio. Eandem porrò & exanguium eſſe rationem uolunt,in quibus non cor quidem,quod illis abeſt, ſed cordis analogon producitur primo. Auctor nobis Aurelius Auguſtinus eſt:Humanũ corpus ex quatuor compingi elementis:in carne uerò & oſſibus terram præcipue fieri perſpicuam ob terræ ſoliditatem:in humoribus aquam:aerem in pulmone, proinde in motu eſſe perpetuò,quoniam cordis ſit uentilabrum calori contemperando, ne inde illud amburatur:ignis in corde ſiquidem domicilium eſt.Quo argumento infra latum eſt, ſuperioribus ſeſe faſtigantibus,quæ ſua eſt ignis figura:ex corde uerò ignea uis aere temperata cerebrum ſcandit,ceu noſtri corporis cælum,inibiq; expurgata et percolata quodammodo per ſenſuum ſeſe organa promit,ac extimorum cõtactu formata quinq; corporis ſenſus effingit. Cæterum uis eadem ſic in ſenſorijs conformata, naturæ potentia introrſum reuocata,cellam petens phantaſticam imaginatio efficit,quæ ab capitis priore parte in mediana tranſiliens rationalis animæ ſubſtantiam contingit, ac diſcretionem excitat attenuata eatenus,ut ſpiritui mox coniungatur,uere nihilo ſecius corporis naturam ſeruans, & proprietatem. Eſt uerò cor, ut Galeno tradente condiſcimus, omnium uiſcerum & membrorum corporis radix prima,uitæ,caloris innati ac uitalis fons. Id, ut Peripateticis placet,ita ſe in humano corpore habet,ſicuti in orbe intelligẽtia prima, & eſt ueluti quidã microcoſmi rex nobilior.proinde eſt illius ſubſtantia ſolidior duriorq;, quum ut affectionibus nocumẽtisq; minus foret obnoxium,tum ne ſpiritus calorq; uitalis omnino euaneſcerent nullo cohibiti ſolidamento, ſed raritate mollitieq; efflati. Quod tamen non contigiſſe,fatendũ eſt,ex terreſtris firmitatis redundantia, tunc enim nimio plus areſceret:neq; ſanguinis concretione ſola, ut in alijs,nimis nanq; ſic remolliretur,quod in hepate perſpicuum fit ac ſplene:ſed caloris præpotentis ui globantis denſantisq; mutuo partes eius. Locus uerò ac ſitus eius ſedem obtinet principalem, in medio nanq; poſitum eſt,ad ſuperna tamen amplius,quàm ad inferna,itemq; in antica uergens,magis quàm in poſtica:quippe nobilibus nobilem quoq; ſedem elargitur natura, ni grauius quid offecerit præpedierit'ue. Venarum eſſe principium cor,liquet ſimul ratione exuberantis ibi caloris, ſimul quia cum per cætera uiſcera uenæ tranſigant, nulla per cor tendit. Porrò mediana cordis ſpiſſa cauaq; ſunt,plena etiam ſanguinis, ueluti ducant inde initia & uenæ:ob idq; excauatum intus,ut ſanguinẽ contineat, utq; caloris ſeruare principium queat. In hoc abſq; uenarum cõceptaculis ſubſiſtit ſanguis: in reliquis ferè ſinu uenoſo continetur.Sed recte utiq;,nam ex corde corriuatur in uenas: at in cor necunde profluere, perſpicuum eſt, qua quidem ex anatome, qua quod in generatione cor conſiſtit primum,ſtatimq; ſanguis ſcatere animaduertitur. Motus etiam triſtitiæ ac lætitiæ,deniq; omnium ſenſuũ hinc oriri,eodemq; deriuari,Peripatetica conſentit ſchola. Præſtò eſt & ratio, quoniam principium eſſe unum oporteat, quatenus fieri ualeat. Aptiſſimus uerò inter omnia locus eſt medianus,mediũ quippe unũ eſt. Extrema cordis in mucronem turbinantur firmiſſimum. Homini tantum paulò uergit ad læuam, ut eius partis frigus cõtemperet.Huic ſiquidem inter cuncta maximè frigent ſiniſtra. Copia item neruorum in corde eſt:hinc enim motus oriuntur, qui intenſione remiſſioneq; conſtant. Cor ſine oſſe eſt in omnibus, equis modo & bobus exceptis. Magnitudinis id exprimit ratio,ut ſit adminiculi loco,cui innitantur. Vẽtriculus ineſt triplex animalium cordi prægrandiorum,duplex minorum,unus poſtremo. Dexter ſanguinem habet plurimum & calidiſſimum,quamobrẽ pars item dextra calidior. Siniſter modicum, eumq; frigidiſſimum. Medius tum copia,tum calore mediocrem,ſed puriorem. Cæterum commonendi parte hac ſtudioſi omnes, Iulium Pollucem ſecundo Onomaſtici,uentres tantum in corde duos agnoſcere, quos ipſe κόλπους uocat,id eſt ſinus:item κοιλίας,id eſt uentres,quibus ſanguis inſit & ſpiritus:ſed ille exeat per uenas,per arterias hic. Verum qui in ſiniſtra,inquit,craſſior eſt,ut qui ſpiritus ſit conceptaculum:dexter uerò tenuior quidem,ſed ſpacijs latior,unde ſanguinis profunduntur riui. Quid ergo, dicetur'ne hic ut grammaticus,toto(quod aiunt)cælo aberraſſe? eumq; cum Philoſtrato in Ceritum ta-

bulas reijciemus? Minime uero: nam Celſus idem quoq; ait, & primo Colliget Auerrois, cordis ſtatuit cauitates tantum duas, & utiq; amplas: in dextra unam, in ſiniſtra alteram, inter utranq; uero meatus ſolum. Quin & Raſis ad Almanſorem duos modo finit uentriculos. Sed nec Galenus in meditullio cordis uentriculum recipit, ſed meatum, uel foueam. Immo uero & in libro De anhelitus emolumento, apertam aduerſus Ariſtotelem dirigit aciem, qui tres ſtatuerit uentriculos, quum ſenſu ſit deprehenſum, duos modo eſſe: à quorũ altero uena propagetur magna, ab reliquo arteria. In paruis autem animalibus unum tantum eſſe. Propterea miror Plinium ſcribere, In maiorum animalium corde triplex uiſitari ſpecu: in nullo autẽ non geminum. Hoſce uentriculos in libro De ſenſu & ſenſili Ariſtoteles etiam thalamos uocat. Nos decenti metaphora, & diribitoria poſſumus nuncupare. Illa uero digna prorſus quæ non prætereantur: Quæ hebeti ſenſu ſint, cor habere durum & ſpiſſum: quæ autem ſenſu ualent, mollius. Et quia cor, σπλαγχνίδια Græci ueteres dicunt, ἄσπλαγχνον legimus apud Sophoclem pro timido & abiecte frigido: ſicuti contra, εὔσπλαγχνος pro uirili ponitur, ac ſtrenuo. Audacia, inquit Plinius, creduntur, quibus paruum: pauida, quibus prægrande. Sed cur nam ſic? Nempe, quòd affectus quem producit metus, iam ijs ineſt, quoniam calorem proportione cordis non habeant. Verum caloris parum in magno exoleſcit cõceptaculo: proinde ſanguis frigidior item comperitur. Idem in uenis & uentriculis cordis obuenire fere liquet. Sunt enim frigidiores uenæ ampliores, & eodem modo uentriculi. Porro alieni motus calidum refrigerant. Plus autẽ ſpiritus in amplioribus eſt, magisq; ualet: quamobrem nullum uenis grandioribus, aut uentriculis obeſum, opimũq; euadit. Approbantur hæc ferè ab Auicenna, tum in Canone, tum De animalibus tertio & decimo uolumine. Opinantur Aegyptij, animæ conſeptum eſſe cor: qua ratione quum accipitris nomine indicari animam putent, illum uocabulo gentilitio Βαιὴθ nuncupant, quod animam ſignat & cor: ſiquidem Βαῒ anima eſt, ἠθ uero cor. Hieroglyphico argumento adijciunt, accipitrem aquam non bibere, ſed ſanguinem, quo & cõnutriatur anima. Iidem porro cor ſignare uolentes, ibim exprimunt, quæ Mercurij creditur propria, cordis domini, ac λογισμοῦ. Sed & per ſe ibis, cordis imaginem præfert. Cor inter uiſcera omnia nullam prorſus affectionem ſentit: & iure id quidem. nam quod principium eſt, ipſum citra noxam ſeruari debet, ne illo uitiato, corruant reliqua. Scribunt Græci, Hermogenem, cuius De rhetorica libri extant, multum præferentes ingenij lumen, cor habuiſſe hirſutie ac magnitudine extra mortalium reliquorum rationem inſigne: Idipſum ferè de Leonida in Parallelijs Plutarchus prodidit. Idem de Ariſtomene Meſſenio Plinius. Repetitum quoq; ſcio ab Maximo Valerio memorabiliũ primo. At periti naturalium riſu id excipiunt, fabuloſum opinati. Propterea in carmine Homerico λάσιον κῆρ, non denſum pilis cor accipi putat Euſtathius, ſed prudens, ἐξ οὗ τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα, uti eſt apud Aeſchylum. Quanquam, inquit, ex hiſtoria in quibuſdam repertum ſit piloſum cor, ut in Lyſandro necnon in Alexandri cane. Illud uero Platonis, ἔχων τὰς ἀνδραποδώδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας: id eſt habens in anima ſeruiles pilos: in fatuitatem rudem ſcomma eſt, quod de ſeruorum ducitur tonſu, qui appellatur Thrix ſeruilis. Sicuti rident item, quod duplicatum in quibuſdam animãtibus dicatur reperiri cor, quod Plinius recẽſuit: principium etenim unũ modo eſſe debet, ut ante docuimus. Aut quod quibuſdam defuerit uictimis: hæc enim citra poſſibilitatem dici. Quando, ut Peripateticis traditum ſcimus, corde carens nullum unquam animal ortum eſt. Sicuti neque item iecore: quanquam quod non totum haberet, iam innotuerit. At, ni mendum exemplarium eſt, hoc carens uiſcere cõpertum quandoq; pronunciat Auicenna. Aeque dictari inepte putant, augeri id per ſingulos annos in homine, ac binas drachmas ponderis accedere ad quinquageſimum annum, ab eo detrahi tantundem, & ideo non uiuere homines ultra centeſimum annum defectu cordis. Quam rem Aegyptiorũ doctrina contineri, Plinius idem auctor eſt.

De iecore, pancreo, holcymo, olco, holco, ac felle. Plinij locus explicatͬ. Item ratio lõgioris breuiorisq; uitæ. Auguſtini Barbadici hiſtoria. Fiſſum iecoris quod ſit. Cicero explicatur: Hepatici qui, & unde fiant. Fellenus deus. Hepatus piſcis. Hepation. Lucilij locus perpenditur. Cap. XVII

OMnibus igitur quæ ſanguinis expertia non ſunt, duo comperimus neceſſaria in primis, cor, & iecur, & cor quidem caloris ratione: locum enim adeſſe aliquem, quaſi lares focumq; oportet, quo naturæ fomites, & primordia ignis natiui contineantur ſeruenturq;: eundemq; tutum eſſe, ueluti arcem corporis totius, necèſſe eſt. Iecur autem membrum (ut Plato inquit) nobiliſſimum, concoctionis cibariæ gratia contributum eſſe, dilucet. Illud uerò ex Galeni doctrina eſt, Ex ſpiritu reſoluto ab hepate in toto effici corpore appetentiam oblectantium ſeruantiumq;. Hinc parti huic præfici Veneris ſtellam, ueteribus eſt traditum: dici quoq; iecur, quod iuxta cordis uires poteſtatem exerceat ſuam, uelut illi aſſidens in excitanda ui appetitionis, quæ ad uitæ pertinet fomenta. Nec citra appetitionē animal eſſe ſentiens queat. At animato ſpiritu exhalante ab felle, indignationem ubique cooriri. Vnde prodit Plinianum illud ex libro undecimo: Ex felle, inquit, & in mores crimen bilis nomine, adeo magnū eſt in hac parte uirus, quum ſe fundit in animum. Sed quid bilis uocabulo propriè intelligendum, in capitis fine inſinuabimus. Auenzoar eo libro, quem ſuprà aduocauimus, prodit, Hepar eſſe per ſe membrum maximè præcipuū, cuius maximi pernoſcantur effectus, non aliunde deducta uirtute, ſed ex ſeipſo propagata. Quòd ſi uita nobis cōtingat optabilis, et optima, iecoris id uirtute fieri, auctore Hippocrate. Galenus & medicorum ferè uniuerſa ſchola, iecur eſſe præcipuum ſanguinis organum ſtatuunt, & uenarū principium: ſiquidem meatibus ſtomachū & iecur interiacentibus aſcendens chylus ad ſanguinis formam diſponitur, mox ubi hepar paratum exceperit chylum, ac uelut ſubfigurationem quandam obtuſam, ſanguinis modo ſpeciem à ſubſeruientibus ei meſeraicis adeptum, ſuperinfert ornatum, uimq; ad perfecti ſanguinis percoctionē cum ſuperfluitatum excretione. Habet item iecur principatum uirtutum circa nutrimentum operantium, quoniā ſit naturalis uirtutis fons. Admirabile eſt, quod hac parte referendum cenſuimus: Quum Venetijs Auguſtini ducis ex Barbadica gente diſſecaretur defuncti cadauer, ut eximerētur interanea, in hepate inuentus eſt lapis propè cyſtin fellis, magnitudine grandioris oliuæ, coloris ſerpentini in nigredinem tendentis. Iecur porrò intrinſecus cauum, extrinſecus gibberum, quod prominens leuiter uentriculo inſidet: & in quatuor diſtribuitur fibras. Quanquam uerò quandoq; repertū ſit animal liene carens, uel duplicem habēs, item altero uacans rhene, quod tamen toto careat iecore, necdum eſt compertum, etiam ſi partem deeſſe, ſit adnotatum: cuius rei auctor Ariſtoteles eſt libro De animalium generatione quarto, uti paulo antè commeminimus. Hinc ueterum ſuperſtitio peſtifera nuncupabat auſpicia, ubi caput in iecinore non fuiſſet, eo nomine ſummitatem eius intelligentes, quæ uocant Græci κυρτὰ, id eſt gibba: ſicut inferiora dicunt σιμά. Fiſſum tamē iecoris appellat in Diuinationibus Cicero, quia ſint ut tradunt aliqui duæ fibræ, Fiſſum, inquit, familiare tractant, & uitale: caput iecoris ex omni parte diligentiſſimè conſiderant. Idem alibi apertius, fiſſum iecinoris dicitur. Lucanus primo Pharſaliæ: Ecce uidet capiti fibrarum increſcere molem

Alterius capitis: pars ægra & marcida pendet,

Pars micat. Quod autem familiare fiſſum ait, illuc ſpectat, quoniam pars una inimici dicebatur, familiaris altera. Lucanus:

Venasq; minaces Hoſtili de parte uidet.

Maximum, inquit Pollux, iecinoris munus eſt, alimentum in ſanguinem digerere ac fel, quam χολὴν appellant: & hanc quidem cōceptaculo affundere, quod maximo eius inhæret lobo, idq; humoris nomine cholen item dicunt, unde & acholon felle carens dicitur. Sunt & in iecinore quæ uocantur pylæ, id eſt portæ, à Græcis, quibus ſanguinem excipit, quem unius uenæ opera reliquis infundat omnibus. Non omittēdum, quod curioſa ueterum ſedulitas nobis prodendum cenſuit. Siquidem locorum captantes ſalubritatem, pecoribus immolatis quæ in ijs paſcerentur, ubi oppida conſtituere, aut ſtatiua habere concepiſſent, ex iecinoris habitu aeris modum coniectabant: nam ſi liueſcens, uitioſumq; in pluribus compertum foret, inſalubritatis uideri argumentum arbitrabantur, pabuli & aquarum ratione. Sciendum uerò, ſi cauſatio ſe in iecinore oſtentarit, qua imbecillius factum ſuas minus obeat functiones, effici inde hepaticos, ſeu iecinoroſos. Tametſi non me fallit Galenum ita ſanxiſſe, Hepaticos cenſeri, qui longiore inſe

infeſtentur iecinoris dolore, cũ tumiditate ſolida, & corporis uitiato colore, unde æſtuoſa ferè ſuccendatur febris lingua inareſcente amplius. Iecoris pinnulas nominat ad Fabiolam Hieronymus: Pinnula, inquit, iecoris offertur ſuper altari. Durat etiamnum appellatio hæc apud Rhodiginos meos. Sunt uerò in eo uiſcere prominentes pinnulæ, quas & fibras dici opinantur. In Athenæi tertio, hepatia legimus: unde illud Lucilij apud Nonium ita emendari poteſt: Gigeria ſunt, ſiue adeo hepetia, ut hepatia legamus, etiam ſi ab alijs aliter legitur locus is. uidentur autem hepatia non aliud quàm iocinora, quando Attici probaton dicunt & probation pro oue, ut apud Ariſtophanẽ, Pluto. Pancreon inter carnes & adenes, id eſt glandulas, medium lieni adiũgitur, & ſtomacho ac iecori. Ab carne nomen eſt ſortitum. Dignum ſcitu: Hepatis dolorem ab Archigene dici holcymon, id eſt tractorium & inhærentem & torpidum, atq; atrocius moleſtum. At uerbum id, inquit Galenus, inuſitatum Græcis. Sunt tamen qui admittãt, ſed pro uiſcido accipiunt, cuiuſmodi uiſcum eſt, ut cuius una parte tracta, inſequatur illi cohærens altera. Sub hac uerò notione hepatis dolor dici holcymos nequit. Sunt qui holcymon hepatis interpretantur dolorem, quum hepar uel induratum uel inflammatum detrahere iugulum uidetur. Alij quum diuturno laborat morbo. Alij cum mediocri afficitur dolore. Sunt qui tardum intelligant, ut qui acuto aduerſetur. Nonnulli urgẽtem, alij uehementem. Holcos nauium apud Thucydidem hiſtoria tertia, phalangas interpretantur. Eſt eo item nomine apud Sudam aquæductus, id eſt ἀγωγὸς ῥεύματος. & cauda quoq;, uerum ſic dicitur proprie draconũ tractus, abuſiue autem carina per totam procurrens nauem: ſic enim eſt δρακοντώδης. Holcos quoq; dicimus tum lora, tum homines de poteſtate trahendi. Olcia uerò aurea apud Athenæum libro quinto, crateras accipio magnos, aut pelues. Deniq; dura hepatis diſpoſitio nuncupatur ſcirrus, quod ſcribit Paulus Aegineta Medicinæ tertio. Ex inferiore autem parte aſſidet fel, cuius folliculus ab Græcis dicitur choledochus, qui flauum cõtineat humorem, palleſcentẽ quandoq; ab Galeno uiſum, uel coloris cyanei, aut iſatis herbæ. Eſt uerò aliud nil, quàm purgamentum peſſimi ſanguinis. Iecur tamen magna ex parte, maximoq; animalium numero felle caret, quod inſpectis uictimis innotuit. In parte quadam agri Chalcidici Eubœę fel nullum pecori eſt, at in Naxo quadrupedibus ferè omnibus adeo grande, ut qui ſacris incumbant, ſatis aduenæ nequeant mirari. Qui fellis naturam ſenſus alicuius rationem habere, ſunt opinati, tota errant uia: idcirco enim eſſe contributum ratiocinãtur fel, ut morſu animæ partem excitet in iecore ſitam, rurſumq; exhilaret laxando. Anaxagoras item per errorem acutorum morborum cauſas inde profluere, nobis perſuadere uoluit, quoniam eo redundante inſpergatur pulmo & uenæ, atq; item coſtæ. Nam ferè accidunt ea uitia felle carentibus. Sed enim ut bilis, quæ qualibet corporis parte gignitur, excrementitium quiddam eſt: ſic adiunctum iecori fel nulli delegatur muneri, ſed retrimentum tantum eſt. Quibuſcunq; iecur adeſt ſalubre, & ſanguis id ſubiens dulceſcit, ea uel fellis ſunt expertia, aut id habent quàm minimum. Sanguinis impuritas fellis tum præſentiam, tum magnitudinem facit. Quia uerò ſedimen fel eſt, & exuperans inutiliſq; materia, inde ueterũ nonnulli, uitæ longioris, ac (ut Græcis dici aſſueuit) polychroniæ, rationem ſcrutati, ex fellis uacuitate demanare id ſunt ſuſpicati, argumẽto ex ceruorum uita deducto. Sed & delphinus, qui fellis expers item eſt, longæuus eſt. Iecoris enim natura pro qualitate ſua parum multumq; uiuendi rationem habere innexam poteſt. Medicorum ſcholæ ita ſanciunt, adiumentum ex felle haberi non poſtremum, ut excalfaciat, proindeq; concoctionem foueat ſecundam, hepatis innatum calorem fulciendo. eſſe nanq; iecori ſubiectum fel ratione ferueſcentis humoris, perinde ac ignem ſub cortina ſuccenſum. Porro ab eodem profluere non negligendam in eo utilitatem, dum uim ad inteſtina tranſmittit, qua extimulante, celerius feculentæ materiæ fiat ſecretio. Eius uero præfarcto præcluſoq; meatu, morbũ obrepere regium deprehendere periti, quem ictericum quoq; dicunt aut arquatũ, toto corpore felle ſuffuſo. Submonendi tamen amplius parte hac legentes ſunt, quod & paulo antè indicauimus, apud Latine loquentes, uti obſeruatum eruditis eſt, bilis nomine intelligi corpore toto humorem ſparſum, diſiectumq;: fel autẽ eſſe, quod folliculo concluſum in iecoris uiſatur materia, etiam ſi χολὴ Græcis utrunq; indicet, parum diſtincte. Quidam nihilominus ex medicorũ præcipue

decuria

decuriis, bilioſos humores χολάδας nuncupant, χολὴν haud quaquam. ubi uerò cholen dicis ſimpliciter, inquit libro decimo Simplicis medicinæ Galenus, flauam intellige: alias enim cum adiectione pronuntiamus. Fellenus cum felle cõmercij habet nihil, fuit eo nomine Aquileienſium deus. Dignum ſcitu: Haberi piſcem nomine hepatum, uti commeminit Athenæus poſt Ariſtotelem, cui abeſſe fel creditur. Propterea Eubulus ex parœmiæ forma, Rebaris felle carere me, nec mecum aliter quàm cum hepato piſce loquebaris. Lesbiam hunc dicit Archeſtratus cœnarum λοχαγός, & gulonum Heſiodus, Theognis'ue.

De liene, & riſus immoderatione. Plinius, Cicero, Quintilianus declarãtur.
De Caunijs lienoſis. Aſplenon medicamentum quid. Cur Traianus fiſcum appellarit lienem. Splenici, tuſſici. Canum furor unde ſit. Splenia emplaſtra. Interim quomodo mortuus Zeuxis. Cap. XVIII

EQuidem dum magis magiſq; mecum repeto diuinæ maieſtatis in hominis fabrica exuberantem prouidentiam, nequeo tantæ bonitatis amplitudinem mirari ſatis: quæ omnino intactum nil liquerit, quod uel neceſſitas requireret, uel etiam uſq; ad delicias foret optabile, nedum ad ornamenta profeciſſe nobis, ſatis habuerit. Sed nimia hæc indulgentia ſæpe per inſcitiam, ne quid grauius dicam, alliditur, quandoq; etiam, ueluti puerulos mollius in ſinu parentum educatos prouehit ad querelas, quod non hoc uel illud cõtribuerit noſtri corporis artifex, ceu parua ſint quæ modo accepimus. Nam quale eſt, quod nunc ſubtexendũ eſt, lienis emolumentum? Quod parte læua ſitum aduerſus iecur, ideo laxum mollius'q; eſt, ſpongiæ quadam imagine, ſicuti à Cordubenſi Moyſe proditum ſcimus, ut facilius ſanguinis craſſiorem ſecernẽdo alliciendoq; repurgaret feculentiam. Sunt ex auctoribus, qui ioci intemperãtiam huius uiſceris amplitudine arbitrentur conſtare, quod in naturali hiſtoria relatum non me fallit. At M. Tullius quãuis ſub aliena perſona, miratur: quod mutuatus ab hoc & Quintilianus facit: unde affluentiſſimus quandoq; proueniat riſus, qui ſæpe ita erumpat, ut etiam ſi maximè adnitaris, nequeas tamen comprimere, quin & latera, os, uenas, oculos, uultum occupet. Zeuxin pictorem riſu emortuũ prodidit Verrius, dum anum à ſe pictam ridet affluentius. Auctor Auicenna eſt, lienis uirtute ex iecore prolici melancholici humoris uim quum naturalis, tum accidentalis, id eſt aduſti: nec ratione canonica prouenientis, quemq; non intendat natura. Euenit id ui duplici, hepatis exigentis à ſe redundantia, lienis uero excipiẽtis perlicientiſq;. Vnde prouenit ſanguis benignus, clarus, copioſus, lucidus: quem eſſe riſus cauſam, naturæ rerum periti tradunt: ex ſanguine quippe ita affecto conſurgit ſpirituum multitudo & claritas animam exhilarantiũ. Proinde traditum quoq;, meracius uinum moderatè hauſtum frõtem exporrigere, ac lætos reddere, quia inde ſanguinis profluit bonitas. Siquidem humor is egregiè dicitur humanæ naturæ accommodatus. Scribunt item medicorum ſcientiſſimi, Cordis ardores temperari plurimum atræ bilis frigore ad lienis conceptacula ſubductæ, Id uerò fieri, ut læua ſint dextris frigidiora, quod locali cõferre motui plurimum, rationibus colligunt. Ex ijs uerò omnibus mirari ſuccurrit Eraſiſtrati prudentiam, à quo promptum in literas eſt, Lienem fruſtra uideri productum, quando nulla prorſum in eo ſe promat uel operis uel utilitatis ratio. Ariſtoteles quoq; ab ſententia eadem uidetur non abijſſe longius, quum tertio De partibus, lienem per accidens eſſe neceſſarium ſcribit, ſicuti retrimenta tum alui, tum ueſicæ, unde fit ut in nonnullis magnitudine deficiat. Lien uapores, inquit, uacantes diuertit, & attrahit ex uentriculo, & cõcoquere eos poteſt, ut qui ſanguineus ſit: quòd ſi plus excrementi adfuerit, parumq; inſit lieni caloris, corpus immodico langueſcit alimento, & humoris cõfluuio fit, ut lienoſus quis euadat, & obdureſcat uenter. Splenici quoq; nũcupantur ſic affecti. Firmicus Matheſeos quinto: Si uerò, inquit, luna fuerit minuta luminibus, animo pariter & corpore languidos faciet, alios tuſſicos, alios ſplenicos efficiet. Dignum relatu, quod prodit Horus: Splenicos πλάνες nec odorari, nec ridere, nec ſternuere item poſſe ullo modo: quin canis ſeu in mortẽ incidit, ſeu in furorem, ex ſplene promi cauſationem. Nec reticendũ, hoc uiſcere uolatilia non præmuniri, quoniam pennarum uis recrementũ abſumat melancholicum. Quare homini, & quadrupedibus præcipue, ſplen neceſſarius fuiſſe uidetur. Cæterum id non in poſtre

mis

mis dignum occurrit admiratione: Eſſe quædam terrarum parte hac diſcernicula, ſiquidem in terra Caria prope Rhodum Caunij peſtilēte cælo ſunt, & lienoſi, uulgato apud Strabonem aliosq́ Stratonici citharœdi ſale: qui illos intuitus colore admodum uiridi, dixit hoc illud eſſe quod poeta Homerus cecinisſet:

Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum.

Quumq́ illum incuſarent, quod urbem ut morbidam carperet: Ego, inquit, eam morbidam dicere auſim, ubi mortui ambulant? Prope Cortynam in Creta apparentem ſplenem pecora non habent: quod amplius medicorum ſcrutantes ſcholæ, in illis enaſci herbam locis, denicq́ compertum prodidere, qua ueſcentia pecora lienes imminuerēt: unde & lienoſis curandis medicamen excogitatum, quod ex re aſplenon Cretenſes dicunt. Elegantiſſimum eſt & illud quod in Iuliano Sextus Aurelius prodidit: Traianum exactiones improbantem deteſtantemq́ ſolitum dicere, Fiſcum eſſe ueluti lienem, quod eo excreſcente, artus reliqui contabeſcerent. Prius uero q́ hinc digrediar, Platonis quoq́ ſententiam collubuit apponere: Proximus, inquit, iecori locatus eſt lien, ut purum hoc ſemper, clarumq́ reddat, & modo ſpeculi nitens atq́ perſpicuū, ad imagines exprimendas accommodatum. Craſſiſſima uero in liene portio dicitur uiſceris caput, nominatur & ſplenium. σπλωνιᾶν apud Græcos, eſt ſplenis uitio, ſeu lienis laborare. Sunt & in genere emplaſtrorum ſplenia, de lienis forma nomenclaturam indepta, uidelicet in longitudinem producta, fronti plerūq́ arcendis doloribus ſolita impingi. Græci ſic finiunt: ὑπομήκη ὀθόνια. Galeno hæc quandoq́ σπλῆνες uocantur, id eſt ſplenes. Dicitur & lebeti ſubiectus capreolus, id eſt helix ſplen.

De rhenibus. Perinephra. Grammaticorum defenſio in rhenum etymo aduerſus philoſophos. Rhenum uitia, & uocabula. Nephritis, nephritica. Matulæ intercus. Diabetes. Dipſacos. Stegna uitia. Aſtrictæ febres. Oſphys. Ixys. Caput XIX

RHenes uero quo nam & ipſi ingenio producti? aut quam mirabili uſu? hi lumbis, ut credit Celſus, ſub imis coxis adnectuntur, parte quadam reſimi, parte globati. Venoſi porro ſunt, & uentriculos habent, ac conuelantur tunicis. Rhenes nulla haberi neceſſitate Ariſtoteles putat, ſed ut melius & locupletius ſit. Humoris enim excrementitij gratia, qui confluit in ueſicam, adiūctos eſſe ex ſua natura, in quibus plus eiuſmodi ſedimenti fieri ſolet, ut ueſica melius ſuo munere fungeretur. Dexter in omnibus, ſicuti repetit Auicenna in Animaliū hiſtoria, ſuperiorem obtinet locum, minusq́ pingui obducitur, & ſiccior eſt. Habent ſinum exiguū, à quo meatus duo inſignes ad ueſicam defluunt. Alij etiam ex ahorta frequentes perueniunt. Rhenum igitur munus (inquit Galenus) eſt, quod in ſanguine ſeroſum eſt, ab hepate attrahere, ut exuperantia humoris aquoſi ſequeſtrata, corruptionis abſit diſcrimen: quanquam ſunt etiamnum, qui ab tota ſubſtantia eiuſmodi fieri attractum putent, ſuffragante iecoris ui expellente. Diuerſum uero in corpore ſunt ſortiti locum, non abſque prouidentiæ ratione, uerum ne aliter conſtituti ſibi inuicem officerent, minusq́ ob id deſtinatum implerent munus: Fuit & in ſiniſtro ratio peculiaris, ne ſi altius aſſurgeret, ab liene comprimeretur, qui ſiniſtris maximè accumbit. Ita in ſtructuræ huius ratione nil ſe ingerit fortuitum, nil quod ſapientiæ ſummæ maieſtatē non præferat ampliſſime. Sicuti quod uiſceris huius caro denſior, compactior ſolidiorq́ eſt, ne quid exſugeret, præter ſeroſam ſanguinis tenuitatem. neq́ enim bilem atram aduocat, non pituitam: quibus craſſeſcentibus oblædi poſſet præfarctis occluſisq́ meatibus. Porrò ſoliditas alterum quoq́ parit propugnaculum, ne potus retrimenta acuta mordaciaq́ quid ualeant labefactare. Sic denicq́ ualidius ſuo defungi munere poteſt: nam rareſcēte uiſcere, aut aliquo modo ex affectione facto imbecilliore, impurior profluit urina, carnium recētium loturæ conſimilis. Id ipſum & affecto hepate prouenire exploratiſſimum eſt, quum ſanguinis uis maior in rhenes defertur. Duo porrò ſunt, tum ratione quam in alijs antea protulimus, tum quia defluentis humoris copiæ par non fuiſſet unus. Quod ſi forma ampliorem natura produxiſſet, non paruo ſtatura fuit magnitudo ea corpori, non ita late patenti fuſoq́. περίνεφρα dicunt Græcorum ſcientiſsimi, quæ rhenum obeſitate opplentur. Grammaticos inceſſunt ex philoſophis nonnulli, qui rhenum etymon ſcrutati, ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, id eſt ab defluxu

fluxu obſcœni humoris nomen deflecti opinantur. Non rectè inquiunt, quippe ψόαι humoris eiuſmodi ſpinæ cohærent, & ſunt ab inteſtinis ſeparati. Cæterum uiri doctiſsimi, aliud eſt de natura diſertare, aliud diſcendi perpendere rationes. Vos humoris obſcœni appellatione geniturã accipitis, nos urinæ ſedimenta. Docere uos id Lactantius potuit, ſic ſcribens: & uelut de ſcripto antecedens aberrare, aut præpoſtere quippiam enuntiari haud patitur. Vena, inquit, in maribus, quæ ſeminum rationem continet, duplex eſt, paulò interior quàm illud humoris obſcœni receptaculum. Et ne addubites, paulo ante mentionem de ueſica fecerat. Ex caloris poſtremo redundantia urinæ cõſequi incontinentiam, ſtillicidiaq́; traditur. Rhenum morbus dicitur utiq; nephritis, ſæpe lapide magnitudinis uiſendæ, uel in rhenum altero, uel in ureteris inorto impactoq́. A quo prouenit colico haud abſimilis dolor. νεφριτικὰ inde dicuntur φάρμακα. Extat apud Paulum ad rhenum uitia compoſitio, quæ uocatur διαπιτύρων. Eſt & rhenum affectio, quam matellæ intercutem nonnulli uocant: urinæ profluuiũ alij, aut diabeten, & δίψακον quoq;. Verum rara eſt hoc genus ægritudo. Sitim parit extra modum, unde dicitur dipſacos, uti auctor eſt Medicinæ tertio Paulus Aegineta, ut reſcribamus ſtatim, quod mutuo ſumimus. Diffinitur ab eo, ταχεῖα τῶν πινομένων διέξοδος: unde & διαβήτης nuncupatur, uelut tranſitus, ἀπὸ τοῦ διαβαίνειν. Eſt tamen apud Aetium dipſacos, quam uoce alia ſonchon dicunt lactucæ ſimilem. Auctores ſunt exiſtimationis haud dilutæ, à quibus rhenum uitia quædam uocantur στεγνά, id eſt aſtricta, quũ præpedita uel non fluit urina, uel difficulter fluit: nam & aſtrictas febres dixit Celſus, ſicut & in diffinitionibus Galenus, ubi retrimentitiorum omnium impetus inhibetur, ſudoris, urinæ, pituitæ, alui. Quippe uaſa Græci στεγνά uocant, humoris per rimas nil remittentia. In rhenum meditullio qua cingimur, partẽ eam Galenus ὀσφὺν dicit, & ἰξύν: noſtri, lumbos uocant, ſed apte parum.

Vreteres uenæ, ſiue uranæ. De ueſica, & ueſicæ affectionibus. Opiſthuretica, emproſthuretica, uretici. Galeni hiſtoria. Iſchuria, dyſuria, ſtranguria, immeiere: urinã facere: incõtinentes urinæ. Orionis hiſtoria fabuloſa. Thrombus, grumus, pareſis, pityriaſis, lithiaſis, uretica, chalaſtica, catoterica, anoterica, emetica. Caput XXI

A Rhenibus autem ſingulas uenas colore albicantes delabi, compertum eſt, in ueſicam. Eas ab re ureteras, ſiue οὐρητῆρας Græci uocant, quod per eas in ueſicam, quam cyſtin dicunt, deſtillare urinam, conceperint. nam opiſthuretica dicuntur retro urinam mittentia: ſicut quæ ante, emproſthuretica. Qui uerò frequentius mingunt, uretici appellantur. Scribit Galenus, ſibi ipſi accidiſſe dolorẽ uehementiſsimum, ut uideretur in uentre intimo terebra perforari, in eo potiſsimũ ſpacio, per quod à rhenibus ad ueſicam ureteras ſcimus extendi. Quod eo libentius appoſui, ut eorum coargueretur uanitas, qui uixiſſe Galenũ prodere ſunt auſi, ſine corporis incommodo prorſum ullo. Quæ uerò attulimus, ex libro ſunt De locis affectis ſecundo, ubi infert, mox excretum à ſe grauiſsimo cum dolore humorem, uitreum à Praxagora nuncupatum, quod ſit uitro fuſo ſimilis, aut ob frigiditatem. In uiris autem ueſica recto aſsidet inteſtino, ad ſiniſtra uergens. In fœminis, in genitale procũbit, ſubiectamq́; uuluam habet. Vrinæ iter in uiris ſpacioſius & cõpreſsius, ab ueſicæ ceruice colem petit: in fœmina breuius pleniusq́; ſuper uuluæ ſe ceruicem oſtẽdit. Hãc prouida, ſagaxq́; natura neruoſam compegit, duram, tenuem quoq;, ut urinæ mordacitati ſufficeret ex bilis permixtione: item, ne præter uoluntatem proflueret urina. Sunt qui ex tunica duplici concinnatam tradant, tametſi Galenus, & alicubi Auicenna, ſecus literis mandarunt. Sed circuniectũ ueſicæ indumentum ſpeciem præbet tunicæ duplicis: uerum id ueſicam ipſam non componit. Iſchuriam, id eſt, ἰσχουρίαν, urinæ integram uocant retẽtionem. στραγγουρίαν uerò urinę ſtillicidiũ: id eſt (ut inquit Cato) ubi lotium ſubſtillum eſt, id eſt ſtillatim fluit. Id & δυσουρίαν dicunt. ſed proprie, ubi lotium ægrè it. Ariſtophanes: στραγγουριῶ, χθὲς γὰρ ἔφαγον καρδάμινα. Siquidem urinam ſupprimit cardamum: uel, ut Græce dicam, οὖρον δὲ ἐπισχετικόν. Sed & πτύματος. Sunt & qui urinæ nuncupantur incontinentes Plinio. Luxatio muſculi ceruicis ueſicæ, id eſt χάλασις τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως μυός: ut Aegineta inquit Paulus, uitium progignit: hi à Græcis ὀμιχεῖν dicuntur ferè, id eſt immeiere, etiam ſi Perſio aliud ſignet uerbum id. Vlpianus hoſce urinã facere dicit. De urinæ uocabulo

conciliatum

conciliatum item Orioni nomen, quem Candaona dicunt Bœotij, ſciunt omnes. Nam quum Orieo ex Clonia non naſcerentur liberi, Iupiter, Neptunus, Apollo ſuſcepti hoſpitio in bouis corium urina emiſſa, Oriona produxerunt, quo argumento Tripatrum appellauit in Alexandra Lycophron. Inſunt ueſicæ item, quos medici θρόμβους, id eſt grumos dicunt: ſed hi tamen & inteſtinis, uentriculo atq; thorace nonnunquam continentur. Eos animi defectio & color inſequi fœdus ſolet. Eſſe autem non aliud uidetur, quàm globatus ſanguis ex uaſis ſuis effuſus, qui ueſicæ meatum obſtruit offarcitq; quandoq;. Eſt enim grammaticis grumus, terræ prominentia tumulo minor. Veſicæ item affectiones Galeno ſunt hæ, πάρεσις, ſiue reſolutio. Nam & παρέτους reſolutos dicimus. Fortè uero hæc fuerit urinæ incõtinentia. πιτυρίασις, quippe πίτυρος furfur eſt. λιθίασις, quia λίθος eſt lapis. ἕλκωσις, id eſt ulceratio, præcipue in collo, hoc eſt, περὶ τὸν τράχηλον. Dyſuriam à ſtranguria diſpeſcuit Galenus idem, quoniam illa modo ſit, ut præmonuimus, δυσχέρεια τοῦ οὐρεῖν: hæc uero κατὰ σταγόνα οὔρησις. Vretica pharmaca tertiodecimo Therapeutices legimus dici ſæpicule, pro ijs quæ urinam prouocent. Qua in parte Chalaſtica item dici quædam animaduertas, modice excalfacientia, & præfarcta corporum attenuantia, & inflandi compotem ſpiritum minuentia: inſuper & factam digerentia inflammationem. Catoterica in libro eodem uidentur dici, quæ purgant per infernũ uentrem: ſicuti anoterica, quæ per uomitum, unde & emetica uocantur.

Præcordiorum, ſiue diaphragmatis ratio, & nomina plura. Phrenes. Prapides. Plinij obſcuritas illuſtratur. Hypocondria. Chartilago quid. Cap. XXI

QVum diuina prouidentia in hominis ſtructura ſcienter omnia confingeret, thoracis capacitatem ad ſummum ſapientiæ æquilibrium conformare ſic adorta eſt, ut quum in pectore, ſicuti Plato uult, mortale genus animę foret collocatum, quumq; inibi quod melius, quodq; natura deterius eſt, uiſeretur, locum ita diſpararit, ut diſcerniculo clariore ſedes altera ſecerneretur, ut uirilis à reliqua, quæ ueluti fœminarum foret. Chartilaginem quippe mediam interlocauit, quæ animæ portionem fortitudinis & iracundiæ participem cõtentioſamq; parte contineret ſuperna, ut rationi obtemperans hæc concupiſcibilem pariter coerceret, tanquam ui illata, ſi quando rationis imperia detrectaret. Eſt uero membrana hæc tenuiſſima medio ſub pulmone tranſuerſa, uelut pectoris ſeptum, coſtis & ſubchartilagineis, & ſpinæ adnexum, parte media tenue, membraneaq; exilitate contextum, atq; item uenas habens. Muſculum tamen, non membranam nuncupat Galenus. Eſt autem muſculus non aliud ferè, quàm neruis intexta caro. Septum hoc Plato, Hippocrates & Galenus phrenas item nuncupant, quod uerbum nobis mentem indicat, tanquam in prudentiæ participatum ueniant: uerum id haudquaquam fit. Sed ita dicuntur, quia adiacent ijs quæ facultatis eius expertia non ſunt, ut placet Peripateticis. cordi nanq; prætenduntur, ex quo à nobis præcordia uocãtur: & à Græcis quandoq; περικάρδια, ſed & περίζωμα, quod cinctum Theodorus transfert. Appellatur & διάφραγμα, quanquam & in naribus interſeptum eodem cenſetur nomine. πραπίδες etiam poetæ uocant, ut ſcribit Euſtathius, deflexo uerbo ab τὸ καὶ ἰδεῖν, ut ſit προβλεπτικὴ καὶ προγνωστικὴ τοῦ μέλλοντος φρήν. id eſt præuidens, ac futura præcipiens mens. In præcordijs, inquit Plinius, fuit peculiaris cauſa, uicinitas alui, ne cibis ſupprimeretur animus. Intellige, ut animæ ſentientis origo inoffenſa ſeruetur, nec facile cibi exhalationibus diſtringatur, & caloris aduentitij copia. Nam & ſic quoq;, ubi ex conuicinia attraxerint præcordia humorẽ calidum atq; excrementitium, continuo mentem ſenſumq; perturbant. Quamobrem parte ſui media tenuia ſunt, ut minus uaporis excipiant: nam ſi carne pleniore conſtarent, copiam uaporis & haberent & traherent. Porrò & partem hanc, inquit Ariſtoteles, calefactam celeriter, ſenſum mouere, indicat id quod titillatu euenit: diffluunt enim riſu, quos titillaris, quia motus celeriter ad eum locum perueniat, qui quanquã leuiter calefacit, tamen mouet etiam præter uoluntatem diffuſo ſpiritu ac reſoluto. Facit autem cutis tenuitas, ut homo unus omnium titilletur, ſimul etiam quia ridet unus. Ictu in prælijs traiecta præcordia riſum attuliſſe, proditum eſt, ob calorem quem moueat uulnus. Meminit doctrinæ huius Auicenna quoq; in Animalium hiſtorijs libro decimotertio, ſed obſcurius. Ex ijs uero lux Plinio infertur nonnulla libro undecimo. Et hæc quidem ſunt de diaphragmate obſeruata

ueteribus, qui balbutiſſe quodammodo uidentur, ſi ſpectes ea, quæ mox ingeniorū acumina excogitarunt, quando exploratū eſt obſeruatione acerrima & ſcientiſſima, inſpirationis & uocis, & omnium uirium corporis initia referri accepta oportere diaphragmati. Etenim corporeas poteſtates expanſu imbecilliores effici, experimētis cōmonemur, ſicuti contractu conſtipatuq; iuuari in primis. Hinc ſeſe promit ſingulare præcordiorum emolumentum: quod Galeni principis artis medicæ prudentia compertum creditur. Quippe horum facultate præcipua aeris in ſpiritali reciprocatione comparatur ingreſſus, atq; item egreſſus: quod Cordubenſi non diſplicuit Moyſi ex Galeni doctrina in libro De lacertorum motibus. Nam lacerti facultate proprij contrahente, ubi retrahitur diaphragma, influit ſpiritalis aer. Rurſum ubi eiuſdem uirtute diuerſa expanditur, egreditur ſpiritus. Huic inuento ſuo in tantum Galenus applauſit, ut in lucubratione De motibus liquidis prodendum putarit: Eam in medendi ſcientia indaginem uideri cæteris præſtantiorem, qua peruestigetur, quo inſtrumento clibanus moueatur, id eſt pectoris concauitas, per quam ſpiritus ultro citroq; commeat. Quin Galenus idem περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων quinto, terminum quo thoracis pars finitur inferior, antiquiores (inquit) phrenas appellauerunt, ſiue ſimpliciter, ſiue quia eo inflammatione affecto, mens item oblædatur. Verum qui Platonis tempora ſunt inſecuti ſeptum ipſum nominare inſtituerunt, etiam ſi Plato ueterum more phrenas uocitat. Hypocondria Græcis dicta, uelut ſubchartilagia, Latini præcordia item uocarūt, id eſt uno nomine exta in homine, ſicuti interpretatur Plinius. Chartilaginem uero anatomici in anteriore hominis parte locum dicunt.

Spermatis uaſa eſſe quinq; numero. Varices. Quæ dicantur pręparatoria. Maris, & fœminæ ratio. Seminis à cerebro defluxus. Gone, id eſt genitura quid. Cap. XXII

QVoniam uero ſeminis rationem paucis attigimus, illud commonitos uelim rerum naturæ contemplationis ſtudioſos: Conceptacula ſpermatica, quæ geniturae gratia ſunt comparata, ex anatomicorum obſeruationibus accuratis uideri quinq; numero. Et principem quidem locum habere uenas arteriasq; multifariā implicitas obuolutasq; ad teſticulos tendentes, ex quo imagine quadam uarices quandoq; uocantur. Poſtea habentur teſtes ipſi, quos σηραγγώδεις, hoc eſt cauernoſos cognominat Galenus. Tertium habet locum epididymon incumbens teſticulo ſub uaſe, quod ſeminarium dicunt. Et quartam obtinet ſedem, quod in uiris capax eſt oblongumq; ac uelut ſinuoſum, ubi mutonem adit, in imo tamen anguſtius breuiusq;. Poſtremo eſt paraſtata ſeminarium interiacens & uirgam. Comprobantur hæc primo De genitura apud Galenum. Conceptacula primo à nobis loco conſtituta uocant παρασκευαστικά, tanquam tu dicas præparatoria, quoniam ſeminarium humorem ad teſtes deferentia præfingere, & (ut ſic dicam) delineare uidentur. Duo uero ſunt hæc pro teſtium numero. Origo autem iſta: Seminarium uas dextrum à parte ſuperna ducit initia ex aduerſo rhenis dextri, ab uena concaua & arteria. Quarum altera ab hepate, à corde altera exordium ſumit. Siniſtrum uero non adeo ex alto profluit, ſed ab uena ſiniſtra emulgente, & ab arteria. Cæterum hac in parte illud ſingulari admiratione dignum, uim illam ſeminariam, quæ lumbari dextro, ſic nanq; iuniores hoſce item nuncupant meatus, inſerta dextrum adit teſtem, hinc effici calidiorē, magisq; ſpiritoſam, quoniam uenæ eiuſmodi atq; arteriæ directe ab magna propagantur uena magnaq; arteria, quo fit ut ſanguinem protinus concipiant depuratum, egregieq; percoctum. In ſiniſtris uero aliter obuenit, ſiquidem non protinus defluit uena uel arteria ab magna itidem, ut dextra: ſed ab ea quæ ad rhenes delabitur. proinde ſanguine oppletur non expurgato, ſed aquoſo plurimū. Quæ ratio creditur potenter efficere, ut pro decurrētis modo ſeminis, nunc mas producatur, nunc fœmina: cui calculum adijcit Galenus, à quo longius abire, in ijs præſertim, ſummè delirantis uideatur. Cæterum plura de hoc genus quæſtione libro De animalium generatione quarto Ariſtoteles. Nonnihil & Lactantius. Aſtruunt porrò medicorum ſagaciſſimi, ſeminariam uim in huiuſcemodi uaſis in album demutari colorem ex ſanguineo. Fieri uero iſta, non in uenarū principijs, ſed in portionibus iamiam teſticulis ſe inſinuantibus, quando morula certa indigeat cōcoctio hæc. Geniture autem modum præ-

ſignem

ſignem ab cerebro ſecerni, à Galeno traditum ſcio, quando cuidam ſalaciſſimo ab obitu capite diſſecto, eius partis deminutio comparuit manifeſta. Adnotandum uero quod in principe philoſopho eſt obſeruatum, γονὴν, id eſt genituram, ſpermatis indicare corpulentiam. At ſperma generatiuum ſpiritum formatiuumq́, qui genituræ potentia ineſt, & in quem genituræ corpus reſoluitur.

De utero muliebri. Item an matrix barbarè dicatur parte iſta. Hyſtericæ mulieres. Geminorum ratio. Didymi, & didymaones quo differant. Didymæus Apollo cur. Item obiter de Branchidarum oraculo, & Phileſio Apolline. Gone quid. Vnde ſit ſexus diſparilitas. Fœtus multiplicis exempla prodigioſa. Vteri uocabula, & partes. Item de mulierum teſticulis. De Eugio, & Hymene. Pſyllis, & pſylleis. Metrenchytæ quid. Catheteres, clyſteres, otenchytæ, chorion. Ecbolia medicamina, & phthoria: atocia, ecryſis, ectroſmos, utriculi. Rhoicæ mulieres. Locarium quid. Loculatæ piſcinæ, ac Laciniatæ. Locularis reſina. Cap. XXIII

FOeminis uero intus eadem ferè omnia, præterq́; ueſicę iunctus utriculus, unde dictus uterus, quod alio nomine locos appellant, quoniam inibi naſcendi conſiſtunt initia. Hoc inquit Plinius, in reliquis animalibus uuluam. Ariſtoteles uero ex interpretatione Theodori, pars, inquit, uuluæ interior loci, & uterus appellatur, unde uterinos dici fratres, ſcimus. Oſtium autem, & ceruix, matrix. Extrema plurimarum uuluarum, quæ cornua appellant, inuolui perſpectum eſt. Græce uero Ariſtoteles ſic, καλεῖται δὲ τούτων τὰ μὲν ὑστέρα καὶ δελφύς, ὅθεν καὶ ἀδελφοὺς προσαγορεύουσι. μήτρα δὲ ὁ καυλὸς καὶ τὸ στόμα τῆς ὑστέρας Hyſtericas mulieres intelligunt eruditi, ab utero ſuffocatas. Sunt & ſymptomata, quæ nuncupantur ὑστερικά. Obiter, ne ſcioli ac naſutuli, uel me, uel Theodorū conuellere audacius pergant, non barbare matricem hac uſurpari parte, quod pleriq; rentur, commonemus, quando & Iulius Solinus matricis nominat penetralia, capite tertio. Aliàs Matrix ciuitas nuncupatur, quæ metropolis Græce. Apud Tranquillum matricem arborem intelligimus, ex qua ſtolonum repullulat ſoboles multa. Sic boues dicuntur matrices Varroni: quas & fructuarias recte appellaris. Apud Palladium, matrix idem eſt planè quod mater. Vterus ergo hic in duos funditur ſinus, qui in diuerſum diffuſi ac reflexi circumplicantur modo arietinorū cornuum. Quę pars in dextram retorquetur, maſculina eſt, inquit Lactantius: quæ in ſiniſtram, fœminina. Horum ſinuum ita diſtributorum auctor item Auicenna eſt. Qui & uiceſimoprimo, tertij. Cauſa, inquit, geminorum ſeminaria prouenit copia, quando uteri ſinus uterq; fuerit oppletus, & dextra quidem parte, ut plurimum, concipi mares uolunt, ſiniſtra uero fœminas. Cui ſententiæ ſuffragari Hippocrates uidetur, ſententiarum libro quinto. Hinc porrò contingere arbitrantur ſexus diſparilitatem. nam ſi in læuam uteri portionem maſculinæ ſtirpis genitura profundatur, marem quidem gigni, ſed uolſis euiratisq́; corpore ac moribus. È diuerſo quoq; comparem ſortiri euentum, quod fœminini ſexus ſeminium dextrorſum ſe proclinarit. Enaſci quippe fœminam, quæ uiri ſpeciem præferat in multis. ὑστέραν δικέραν uuluam uocant bifidam. In cæteris animantibus tot eſſe in uulua ſinus, Auicenna probat, quot proferantur uberum papillæ. In homine autem, ſicuti totum corpus didymum eſt, ex dextris ſiniſtrisq́;, ſic & uterus. Sunt tamen quibus ſeptem in utero cellulæ placeant, ternis dextra, ſiniſtraq́; conſtitutis, una modo in meditullio compoſita. Totidemq́; poſſe fœtus concipi, tradunt. Serapiam Alexandrinam ſcribit Caius Digeſtorum libro triceſimoquarto, quinq; liberos uno enixam partu. Prodigioſa ſunt, nec ſine cunctatione proferenda, quę magnus Albertus cenſuit prodenda, ut prę teream quæ ſcribit Iulianus iureconſultus, atq; item Paulus Digeſtis ſi pars hæreditatis petatur, ubi & ſuperfœtationē admittere uidetur. Scribit inquam Albertus, mulierem quandam in Germania, configuratis conformatisq́; iam in utero duorum & uiginti infantium corpuſculis, aborſum feciſſe: aliam uero etiam ſeptuaginta: immo, ut amplius increſcat admiratio, aliam etiamnum eieciſſe in peluim embryunculorum auricularis digiti magnitudine corpuſcula centum & quinquaginta. Cuius rei facta fides eſt, tuniculis quibus obuoluebantur, conſciſſis. Addit quoq;, pluribus eorum affuiſſe dilatationis & conſtrictionis motū, & ſigna alia uitæ complura, oculis tamen imperfectioribus.

Manuum uero, & pedum digitos fuiſſe ueluti capillares. Geminos Græci nūc didymos dicunt, nunc didymaonas, eo tamen interſtitio, ſicuti in rhetorico adnotatum lexico eſt, ut ſint didymaones diuaricatis ſeiunctisq́; corporibus, didymi autem coniunctis connexisq́;. Cuiuſmodi fuiſſe Actorionas, traditum fabulis, ſcimus. At Didyma locum dicunt, & manteum Mileti, ſacrum Ioui & Apollini, qui inde cognominatur Didymæus: uti planius iam & Plinium intelligas, & Melam Pomponium: ſed & Papinio feramus opem, Thebaidos octauo:

Nec Clarias hac luce fores, Didymæaq́; quiſquam
Limina, nec Lycia ſupplex conſultor adibit.

Quod autem oraculum id Branchidarum quandoq́; nuncupatum, ſcribunt iidem: lego quidem Didymorū incolas dictos olim Branchidas fuiſſe, qui Barbaris templum prodiderint, quo nomine pœnam ueriti demigrantes in Aſiam longius Branchidas, ciuitatis id eſt nomen, condidere, quam ueteris odio flagitij rerum potitus Alexander ſolo exæquarit. Branchum eſſe Apollinis filium, prodidere grammatici, qui fuerit ipſe quoque futuri ſcientiſſimus: unde & Papinius Thebaidos tertio,

Patrioq́; æqualis honori Branchus. Sunt qui eo prægnantem matrem uidiſſe per quietem memorent, per fauces ſolem inſinuaſſe ſe, qui per uentrem mox eruperit. Vnde ſit conciliatū infanti nomen. Eſt qui putet, ab Apolline adamatum, ac ex pueri oſculis Apollinem eſſe Phileſium appellatum, unde & Phileſia templa, ſiue à puerorum certamine. Sed ut ab diuerticulo fabulam repetamus, illud neutiq́; prætereundum: In uteri lateribus introrſum haberi muliebres teſticulos, paruos quidem, nec orbe pleno, ſed inſtar ſphærulæ à polis compreſſæ. Iacent autem initio colli uterini, panniculis ſeorſum colligati, non ut in uiris, ſcroto uno contenti. Horum ratione uidetur Auicenna pronuntiaſſe, uterum eſſe generationis principium effectiuum, quoniam Galeno aſtipulante, ac certatim medicis omnibus, gutta mulieris actiue ad generationē concurrit, qua ratione fortaſſis Auerrois quoque uterum ita laudibus extulit, ut membrum diceret principale quodam principatus modo. Verum, ut ab grammaticis aliquid item mutuemur, uterum dicunt etiam delphyn, unde ἀδελφοὺς uocant fratres, qui utero prodierint eodem. Hippocrates etiam γονὴν appellauit, quod uerbum illis gentibus partim quidem fœtum ſignat, partim uero genitale profluuiū: ut antè paulo prætexuimus. Vteri ſupernas quaſdam portiunculas obliquatas, nuncupant ceræas, id eſt antemnas, & plectanas, hoc eſt retia. Vtrinq́; uero habentur ὦμοι, ſiue humeri: poſtea eſt collum, uel trachelus, cuius os uocatur porus primus. Celſus canalem interpretatur. Quæ mox ſequitur inanitas, κόλπος, id eſt ſinus dicitur muliebris. Vuluam deniq́; Græci nunc μήτραν dicunt, nunc ὑστέραν. Vnde ſunt μητρεγχύται organa, cuiuſmodi & catheteres, id eſt καθετῆρες, atque item clyſteres, quibus in uulua cauſatione ſeſe oſtentante, intro medicamina infunduntur. Ex forma eadem nuncupantur otenchytæ, id eſt ὠτεγχύται. Catheteras proprie fiſtulas in directum foratas intelligunt, quibus in ueſicam medicamenta infundimus. Deſcribitur à Galeno uulua, ἀγγεῖον κυητήριον. id eſt uas fœtū conſeruans. Inſignis eius affectio eſt, ubi σκιῤῥοῦται, id eſt obdureſcit. Scirrhi ſimile eſt, quod in uuluæ collo nuncupatur ſcleroma, id eſt σκλήρωμα. Habetur apud Paulum hyſterica pnix, ſiue πνὶξ, quam uertere ſuffocationem poſſumus. ἐμπνευματοῦται quandoq́;, id eſt tumeſcit ſpiritu, ex frigiditate interdū, aut ἐκ δυστοκίας, hoc eſt partionis difficultate: ore præfarcto obſtipatoq́;, uel etiam θρόμβου παρασφηνωθέντος ἐν αὐτῇ, hoc eſt, thrombo ſiue malis grumum dicere, in eo amplius concreto. Inuenies item ὑστέρας πρόπτωσιν, quam recte procidentiam uuluæ dixeris. Fit in ore interdum & φῦμος. Sunt eadem quoq́; parte ῥαγάδες ex partione uiolenta: nam & ῥαγδαῖος impetuoſus dicitur. Ipſam uero pariendi moleſtam difficultatem δυστοκίαν, ut ſignificauimus uocant, uel parientis ratione, uel infantis, aut τὸ χορίου, craſſi nimis aut prætenuis. Oblædit aer extimus quoque, caloris ui, aut frigoris. Appellatur uero χόριον, quia ſit χώρημα, id eſt infantis alueus: aut quia χορηγεῖ, id eſt ſuppeditat ei cibum. Embryon porrò duplex ambit tunica: interior, quæ & tenuior eſt, ac mollior: Amnion ab Empedocle appellatur, ut auctor eſt Pollux: exterior uero chorion. Intra muliebre pudendum eugion eſt, ſiue hymen integritatis argumentum. Ea uero neruoſa intelligitur exilitas, quam primus conuellat congreſſus. Ecbolia dicunt medicamina

dicamina, eijciendo fœtui comparata, phthoria item uocant: nam atocia cōceptum præpediunt. Apud Ariſtotelē comperias, ecryſin nuncupari partus effluxum intra diem ſeptimum. At ad quadrageſimum ectroſmos dicitur. Illud ſanè admiremur licet, quod prodit Dion, Pſyllos eſſe omnes uiros, neq; enim compertam eſſe Pſyllam fœminam. φύονται δὲ, inquit, ἐξ ἀλλήλων. Natos experiundi gratia ſerpentibus obiectant. Hinc doctè admodum, & ſcitè Pſylleos nuncupamus, qui pſyllos agunt quodammodo, obtrectatorum occurſantes ueneno. Rhoicas mulieres uocant Græci, quibus è locis diſtillationes contingunt, toto ſe illac expurgante corpore, menſium omnino ratione diuerſa. Locarium ad locos muliebres attinet nihil, ſed ea uoce intelligimus, inquit Varro, quod datur in ſtabulo & taberna ubi conſiſtant: unde Martialis illud liquidò explicatur, Hermes diuitiæ locariorum. In quo fluctuat Domitij ſententia. Loculatæ areolæ pictorum. Et loculatæ piſcinæ, ubi diſcluſi habentur piſces diſpares, ſunt apud Varronem. Dici & laciniatæ poſſunt, ex Columellæ octauo libro, qui lacinias uocat partes diuiſim ſeiunctas. Locularem reſinam legimus in Palladij libro tertio. Vtriculos dixit Plinius frugum tuniculas, quæ ſi exterantur, gluma iam nuncupatur, uel acus.

Septenarij ratione, intima corporis cōſtare: item extima. De ſeptenario paucula. Cap. XXIIII

ADijciamus porrò Macrobij ex Naturalium priore libro ſententiam præclaram, qua comprobat is, humani corporis tam intima, quàm extima numeri ſeptenarij ratione conſurgere. Septem, inquit, ſunt intra hominem, quæ à Græcis nigra membra uocantur, lingua, cor, pulmo, iecur, lien, rhenes duo: ſeptem item alia cum uenis & meatibus quæ ſingulis adiacent, ad cibum, & ſpiritus reciprocrationem deſtinata, guttur, ſtomachus, aluus, ueſica, & inteſtina principalia tria, diſſipium, meſenterion, hira. Septem ſunt quoq; gradus in corpore, qui dimenſionem altitudinis ab imo in ſuperficiem complent, medulla, os, neruus, uena, arteria, caro, cutis. In aperto item ſeptem ſunt corporis partes, caput, pectus, manus, pedesq;, & pudēdum. Item quæ diuiduntur, nō niſi ſeptem compagibus iuncta ſunt, ut in manibus eſt humerus, brachium, cubitus, uola, & digitorum nodi terni. In pedibus uerò, femur, genu, tibia, pes ipſe ſub quo uola eſt, & digitorum ſimiliter nodi terni. Et quia ſenſus eorumq; miniſteria, in capite natura, uelut in arce conſtituit, ſeptem foraminibus ſenſuum celebrātur officia, oris, deinde oculorum, narium, aurium binis. Quare numerus hic totius fabricæ diſpenſator eſt, ac dominus. Sed occurrat fortè nunc aliquis, ecquid iſta corporis humani ſtructuram faciāt auguſtiorem? Reſpōdendum uerò, facere utiq;, quoniam numerus hic perfectionis plenitudinem cōtinet. Nam & Cicero ſeptenarium eſſe rerum omnium nodum pronūtiat: quippe geminam uim obtinet uinciēdi, quia ambæ partes eius uincula prima ſortitæ ſunt, ternarius cum una medietate, quaternarius cum duabus. Porrò is eſt perfectus numerus, qui ex pari cōſurgit atq; impari: nam impar numerus mas, par uerò fœmina creditur. Sed & numeralis ſcientiæ ſtudioſi patris appellatione imparem cenſent, parem uerò matris. At dicat quis, ineſt uirtus hæc alijs item minoribus numeris. Ineſt quidem, ſed ut ſeptenarij partibus. Poſſem hoc loco argumentis peruincere, totam in utero infantis fabricam iſto diſpenſari numero, necnon totam hominis uitam: ſed ſupereſt de hac re pragmatia, ubi pleraq; attingemus. Quæ modo allata ſunt, præmonſtrant, dum ne cæcutiamus, diuinæ maieſtatis ſapientiam, à qua tot tantisq; inſigniti bonis ſumus, ut in delicijs eſſe nos, fateamur neceſſe ſit, modo ſuccinat unuſquiſq; ſibi, Noſce teipſum. Nec Origenis delyramenta recipiat, Adam peccante, imaginem dei perijſſe, quam ſententiam, ut alia prætercam, quæ non omiſit Epiphanius, illud facile ſubruit apoſtoli Pauli, qui euangelicam doctrinam ſua prædicatione compleſſe creditur, Vir comam nutrire non debet, quum gloria & imago dei ſit.

Summum hominis bonum eſſe in deo, non in uoluptate aut potētia uel uirtute. Impietatis humanæ taxatio. Cap. XXV

HAec habui de hominis præcelſa natura, quæ in literas commētatione iuſta promerem. Ea labore nō paruo ex diuerſis cōgeſta, ſi exactius quis paulò humanior uocarit ad librā, fatebitur (opinor) quod initio aſtruximus, Hominem eſſe miraculum magnum atq; diuinum: ſed tum equidem maius

etiamnum miraculum, ſi tanta diuinitatis cura & prouidētia inenarrabili & creatus & ornatus, & ſingulis momentis connutritus, defenſus, ad ultam uerè uitalem tota ui prouocatus, ut plerunq; fit, ſenſibus mancipatus obbruteſcat diro peccatu prorſum, nobilitatis, & finis oblitus. Ac ſacrum illud numiſma non concidat modo exculcetq;, ſed aggere adobruat altiore, ut ſcelerum labe preſſus altiſſima uix dici arbor queat, iuxta illam ueterum ſapientium animarum tropologicam tranſmigrationē. Eſt profectò, ut ab noſtræ religionis patribus aſtruitur, & nos ſuprà attigimus, ſummum hominis bonum, etiā̃ ſi in zonula ſuperſit nihil, æterna, & ultramundana uita, Summum malum antitheï conſortium impiiſſimi, & mors prorogata in infinitū. Præclare ſiquidem ut omnia, decimo Ethicorum philoſophus: Oportet, inquit, non quod monent nonnulli, humana nos ſapere, quod ſimus homines, nec mortalia, quia mortales, ſed quoad effici poteſt, immortalitati ipſos nos aſſerere, cunctaq; efficere, ut ea degamus uita, quæ ab eo profluat, quod in nobis eſt præſtabiliſſimum. Qua ratione Homerico more nuncupātur homines *θεοειδεῖς*, ideſt deo ſimiles, ſicut mali nunc ceruis aſſimulantur ab eodem, nunc tygribus aut leonibus. Verum diuerſi abeuntes in terrenam deuergentia quadam reflectimur naturam, hanc tractamus unam fallacioſis illecti oblaqueatiq; ambagibus, hanc cogitamus, huic inhæremus affixi, efferamurq; adeo ut perſæpe quod M. Cato dicebat, Succidias humanas faciamus. Sed imperitiores miremur minus, quoniam (ut dicitur) nec Falernum canes. Inter eos qui ſibi ſapiētes uidentur, mira eſt de felicitate diſceptatio. Nec illud perſpiciunt ſaltem, utcūq; bellicum canant, inferāt ſigna, diuerſam aciem impreſſione ualidius facta, fundant fugentq;, commori, omnes perinde ac bruta. Bonumq;, ni pernicioſior ſupereſſet animæ interitus cum æternis pœnarum cruciatibus: quādo (uti fertur) dei ſummatis teſſeræ nunquam nō rectè cadunt, ac illius iudicio præcipue excuſſo fieri impoſtura nequit, quoquo nos torſerimus, uel Proteo multiformes magis. Nil ſuſpici animaduertas, rapi omnes calle quidem diuerſo, errore tamē uno, quo ab parēte reuellimur, ueluti hac una ratione naſcamur, ut uel uoluptatibus irretiti, in earum titillationes ſcylleum renidentes caput animamq; demergamus. Aut ui craſſemur in proximum, omnia nobis corrogantes uendicantesq;: aut ſcientiæ inanis gloriolam captemus. Erumpere agminatim maxime uideas, qui uoluptate cuncta metiantur, nilq; habeāt ratum, nil penſum, niſi quod ex illius fuerit decretis. Siquidem eò paſſim ab mortalibus cōcurritur, ut Seneca inquit, ubi uoluptatis laus inſonuerit. Sed pullatos nil moremur. Eudoxus philoſophus, nec aſtrorum inſcius, eſſe ſummum bonum uoluptatem, ut illi uidebatur, inde colligebat, quod eam affectarent omnia. In quam ſententiam toto pede Philoxenus iuit, & ut Ariſtotelis monumēta teſtantur, *γεράνου λαρύγγα εὔχετο ἔχειν*, gruis collum ut haberet, exoptauit, quo diutius bibēdi edendiq; titillatione poſſet perfrui. Iam paſſim commonentem audias,

Ite (ait) ò pueri, pariter ſudate medullis
Omnibus inter uos, non murmura ueſtra columbæ,
Brachia non hederæ, non uincant oſcula conchæ.

Et Perſarum rex Xerxes nouæ uoluptatis repertori præmium conſtituit. Hinc eſt & Epheſiorum nobile decretum, qui (Strabone tradente) cum ſingularis modeſtiæ ac frugalitatis uirum Hermodorum eieciſſent: Nemo, dixerunt, apud nos frugi ſit, nemo unus excellat, uel ſi excelluerit, abeat. Quo nomine dignos fuiſſe qui ſtrangularentur omnes, pronuntiauit Heraclitus cognomento *σκοτεινός*, ut planè impudicos, expatratores, fures, perperos, appetones, tenebriones, ut mihi ſic interim loqui permittam, nec tamen ſine exemplo. Pleriq; etiamnum ex philoſophis ita uoluptatis imaginem concipiunt, ut illā in ſolio ſtatuant regio, ueluti humanarum planè reginam rerum. Quod uerò ferendum minus ſit, uirtutes ei ſubiiciunt ut famulas, nutum quoq;, ne quid indignationi deſit, obſeruantes, ut eueſtigio, quicquid uiſum illi fuerit, exſequantur, tanquam illuc demum productio hominis ſpectet, ut cibum potumq; delectamentis implicitus percolet: ut in Quæſtionibus Seneca dixit ſeueriſſime: ac libidine omnifaria diffluat conturbetq;. Quum tamen ſciant, ab Antiſthene pronuntiatum, inſanire ſe malle, quàm uoluptate deliniri. Et rectè ille quidem: nam quintodecimo Punicorum apud Silium ita legimus,

Quippe nec ira deûm tantum, nec tela, nec hoſtes,

Quantum ſola noces animis illapſa uoluptas.
Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus & atris
Circum te ſemper uolitans infamia pennis.

Alij uero Liuianũ illud aſſidue mente repetunt, & uerbis identidem ingerunt. Regnum res eſt inter deos homineſq; pulcherrima. Reges putant deos eſſe terrenos, qui ab exili tenuiq; initio coorti ad præcelſæ maieſtatis inſtar excreuerunt emicueruntue. Quod & Anataricum dixiſſe quandoq;, proditum memoriæ eſt. Hinc & illud Cæſaris tyrannico ſpiritu tumentis in Alpium tranſitu: Mallem hic eſſe primus, quàm Romæ ſecundus. Equidem præfici gentibus, longe lateq; ſummotis omnibus, imperitare, honeſtiſſimum cenſeri poſſet, ni ita nos inſtrueret Seneca, Simul iſta poſuit coditor mundi deus, odium & regnum. Proinde & rex ille, ubi amplius diadema expendiſſet: O nobilem, inquit, potius quàm felicem pannum: quid enim, ut inquit Catullus, ſolutis eſt beatius curis? Partim ſunt qui reſectis abdicatiſq; omnibus, uirtutẽ modo amplexentur cõfoueantq;, ueluti ſapiens ſit planè omnia, & ut Horatius inquit,

Vno minor Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex deniq; regum.

Profecto non abnuerim eſſe uirtutem altum quiddam & eximium, multa undiq; ſplendoris luce circumfuſum, ſi modo recta inſiſtas uia, nec quod multis uſu uenit, αὐδὲ τῷ πρᾶξαι philoſopheris, ac μόνον τῷ λέγειν: etenim adnexum uideo ſuperbiæ ſtuporem, & quod grauiſſimum eſt, inſcitiam aut negligentiam eius, qui omnium eſt uirtutum pater & largitor. Quanti demum ſcientia eſt impietate conſtipata? Immo quid inauſpicatius, uel ut κυνικώτερον dicam, quæ eſſe fœtutina ſpurcior poteſt ac fœdior? Expende conſpectius, Tument colla ſapientium, riget ceruix, os obſignatur: dum intra ſe neſcio quid cornicantur, uel ſtupentibus in terram oculis, ut inquit Hieronymus, tumentia uerba trutinantur, Vt ſi præconem addideris, incedere præfecturam putes. De deo nulla, aut rara prorſus fit mentio. Quid cum Platone mihi, quid cũ Ariſtotele? ſi laudibus perſtrepunt ſcholæ, reſonat forum, animam ſuppliciorum diritate diſtrahi audituri, ac uiſuri ſunt inferi? O felicitatis infeliciſſimum genus. Quid porro cum felicibus æui tam breuis, immo uero nullius? Quid quod præciſã combinationum ratio in corporeis rebus, & noti coaptatio ad ignotum ſcita, congruaq; humanum ſupergreditur captum? Quo ſanè argumento expreſſum Socrati eſt, uti ſe unum modò prædicaret ſcire quod ignoraret. Quando & aſtruit Solomon, cunctas res difficiles, ac ſermone inexplicabiles. Et alius diuini uir ſpiritus abſconditam eſſe profatur ſapientiam, & intelligentiæ locum ab cunctorum oculis uiuentium. Quin & ſcientiæ profundioris Ariſtoteles in prima philoſophia, eiuſmodi nobis difficultates oboriri ſcribit, in natura manifeſtiſſimis, quæ nycticoraci offundantur ſolem inſpectare tentanti. Hinc eruditorum nobilis eſt illa coniectatio: quum ſcire expetant omnes, nec fruſtra omnino eſſe appetitus queat, deſyderare quenq;, ut ſe ignorare ſciat. Quòd ſi plene, affatimq; aſſequamur, docta prorſus nos aſſecuturos ignoratiam: quo nil magnopere perfectius poſſe homini obtingere, quàm ut in eo quod eſt illi genuinum, comperiatur doctiſſimus. Qua in re tanto item quis cenſetur doctior, quanto ſe recognorit indoctiorem. Quæ quum ita planè ſint, expergiſcere infelix anima, reſipiſce: quid ueneris, amplius ad examẽ reuoca: quid ſis, metire. Miraculum eſſe, te docui, & quidem diuinum, addidimus uenerandum & adorandum: docuerat, addideratq; prius Aegyptiorum regalis ſacerdos Mercurius. Tu uero diuini adiectionem exhorreſcis, ſarcinale brutum ſponte & conſulta opera amplexaris, & perficis: ueluti q; graui libramento plumbi receſſis ad ſolum. Maximũ dici miraculum mauis. Quid enim maius quàm diuinam imaginem, immortalem, tot, tantiſq; luminibus illuſtratam, tam lato, tamq; numeroſo bonorum agmine obuallatam, cœnoſa ſemet ac rediuiua fœditate circumlinere, glomerariamq; ac ſanguinariam, & uirgilianum Vcalegonta ſubinde referentem, ingruentis ſecuram mali, brutum induere: dictum enim ueteribus eſt, hominum effigies habere animos ferarum: Illum uero omnia ſupereminentẽ, luminum, ac bonitatis patrem, qui nos ab angelis paulo minus deminuerat, qui uultus ſui lumen ſignauerat ſuper nos, aut ruditer neſcire, aut per ſummam impietatem conſertis (ut dicitur) manibus negligere? Hac ratione eſſe cœpit bulla hominis uita, humana omnia pul-

uis atq; umbra, Magiſtratuum inſtar, quos dicunt codicillares, qui dignitatis contenti nomine, à re abſunt procul. Nec tot fuerint notariorũ puncta, quot noſtrorum ſunt detrimenta temporum. Nos tamen nil omnino Neuianum illud attendentes,

Pati neceſſe eſt, multa mortalem mala:

eum qui ſolus eſt, fuit, erit, liquimus, ad imaginoſa reclinamus. Vitalis lux nobis erat contributa, ut per illius eſſentiam ueram, unicam, fœcundiſſimam, & nos aliquid eſſe inciperemus uere, unice, fœcũdiſſime. At nos terrena reſpectamus, quum animas noſtras eſſe uoluerit præpetes deus, non inferas, uel tanquam chryſomallas oues, ceu cum Epicuro ſuccinentes, Quod ſupra nos, nihil ad nos: mentis inſtantia et uigore hebetato. Nec aduertimus, mortalem eſſe hanc, & per momenta euaneſcentis naturæ prouinciam. Sed utinam unicus ille, uerus bonusq; ſummi patris, ſummus filius, humanæ impietatis diuino & pretij incomparabilis ſanguine, in terrarum conſpicua altitudine ineffabiliter profuſo, expiator infinitus, ita quandoq; mentes omnium ſuæ claritatis fomite incendat illuſtretq;, ut nouum hominẽ induamus omnes, & quod abſtulit peccati labes, reſtituat pietatis candor, qua efficiamur una uelut argentum purum putum ac emaculatũ & candefactum, nullaq; ſit dies μητρυιὰ, ἀλλὰ μητέρες πᾶσαι: ubi iuxta prophetici afflatus proloquium in domini montem conſcenderimus, in ſemitis eius ambulantes. Quibus etiam ſi fuerint uti coccus peccata noſtra, dealbabuntur tamen, perinde ac nix. Deus omnipotens mirabilia facit ſolus, dei inſtrumentũ homo eſt, ad magnifica perpetranda accommodum. Sed tamdiu mirabilia exſequitur feliciter, quamdiu diuino morigerum ſe præſtat artifici. Proinde bracteatum illud recinendum ſæpius, Viuendum eſſe hodie, quando qui cras uiuit, nunquam uiuit. Quòd ſi hodie expetis uiuere, deo utique uiuendum, quippe in uno eo heri & cras non prorſus aliud ſunt, quàm hodie. At hominũ pleriq; male uiuunt hodie, cras ſolum bene. Cæterum iam hinc nos ad Muſarum noſtrarum guſtum & ſaliuam conferemur. eo tamen præſcripto, uti reſpicere liceat, ne prorſum refugæ credamur, dum Cleanthis reclinemus ſpinas, & contorta etiam Chryſippi.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBROS ANTIQVARVM lectionum Præfatio quinta, ad præcellentem philoſophum & medicum Nicolaum Leonicenum.

SCis, opinor, uir eminẽtiſſime, in ſtudiorum meorum (ut ſic dicam) infantia, Ferrariæ prima moralis philoſophiæ ſtipendia tuo me ductu & auſpicijs feciſſe. Quàm uero ex eo tibi multiplex eruditio tua & lectio tantumnon infinita, ingenium feraciſſimum, & omnium capax memoriæ theſaurus: addo etiam Græcæ Latinæq; facundiæ ſcientiam præſignem, quam eruditus ita es, ut excellas: hæc inquam omnia, quàm tibi me affecerint addixerintq;, ſum ipſe mihi teſtis uel locupletiſſimus. Sed animaduertere potuiſti tu quoq;, nec enim tibi defuit unquam obſeruantia mea: quæ auctior reddita in dies facturo nunc mihi publicam materiam, quicquid in literarum quaſi palæſtra peruigilatum ad hanc horam eſt, amplius expreſſit, aurem quodammodo peruellens, ut te ueluti clariſſimum artium bonarum lumen in huiuſce gloriæ, quantulacunq; ea ſit, participatum clementer aduocarem. Ita enim futurum, ne officij tui & meritorum in me dilapſa uideatur memoria. Eſſe quidem repenſionem hanc operæ leuioris, ac pedariam, nil me fallit: etiam ſi ſcruta ut uendat, ſcrutarius laudat: ſed & quæ nec uerti uitio poſſit, aut debeat, quando falſa tamen mola litare creduntur, quibus defuerint thura. Te quoq; in excelſiſſimo doctrinarum faſtigio ſurrectum ſtare, dilucet arbitror, & norunt omnes. Quo ſanè nomine temeritatis agi poſſe mecum, animaduerto, ut qui nugalibus forſan inuentis altitudinem tuæ contemplationis ineptius obſtrependo auocandoq; uidear interpellare. Etenim ſcitum illud eſt, Muſcas ab aquila non cerni. Et quis agat in ſcæna geſtum, ſpectante Roſcio? Cæterum uir præcellens præſto mihi parte hac Platonis ſententia diuini eſt, qua ſcribit is, reſponſum quandoq; ab Ammone, Pluris ſe Lacedæmoniorum aptam facere orationẽ, quam aliorum munera uel opulentiſſima. Quæſtum tibi laudis ac gloriæ compendium

pendium ijs magnum nõ pręmonſtramus, ſed pectoris intima proſpicienter reſeramus, ut gratum memoremq; me iam hinc noris agere diſcipulum, cordiq; ac memoriæ inſigniter habere, qua me hilaritate, quàm miti oratione adeuntem, etiã ſi à ſole occaſo ſæpius, hærentemq; exceperis aſſidue, Quod phaleras nil moreris, & nomina uana Catonũ, patefactis ingenuè facundeq;, quibus uelut moramentis moleſtioribus tenerer implicitus. Quo fit, ut quum immenſa ſint quæ inde tibi debeãtur, inſita uerò imbecillitate pauca uel prorſum nulla queam præſtare, in hoc reclinarim diuerticulum, ut procliue ſaltem, nec (opinor) ingeneroſum animi propoſitum ingererem tibi, inq; memoriã cæteris darem: & quod ille apud Senecã facit, Ipſum me oblatum uellem, etiã atq; etiã comprecatus, munus iſtiuſmodi, quale id cunq; ſit, boni conſulas, puteſq; cæteros, etiã ſi ampliſſima contribuunt, plura tamen multo ſibi relinquere. Qui ipſum ſe tradit, reliqui ſibi facit nihil. Et fuerint hæc quidem ἀυτ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI ET QVINTVS.

Hiſtoria iucunda belli in Venetos geſti, qua tempeſtate nobis iſta elucubrabantur. Cap. I

I QVIDEM ſi alias unquã res hominum eſſe omnino nihil, & ſtatu incerto, quam dicunt περιφορὰν, rotari omnia, concipere licuit, id clariſſimum diuina potentia, nobis iſta prodentibus effecit: ut ſi quando in dubium uenerit, Eſſet'ne prouidentia ulla, nunc luce conſtiterit clarius, uigere præpotẽs numen, cuius nutu uel minima quæq; dirigantur diſpenſenturq;. Quo enim tempore commentabamur iſta, exortum eſt atrox in Venetos bellum, conſpirãte in eos uniuerſo occaſu. In primis uerò Romanæ eccleſiæ pontifex longe clariſſimus Iulius, eius nominis ſecundus, aduerſum præpollens terra mariq; imperium ſpiritus erigere auſus eſt, reuocaturus ciuitates eccleſiaſtico imperio ſuperioribus annis ui ademptas. Sed ad tantam belli molem prætenues erant animi ingentis uires: peregrinis ergo auxilijs opus uidebatur, ne uana fieret ſine robore indignatio. Adiunctus igitur Maximilianus primum imperator, mox & potẽtiſſimi reges duo, Gallus, Hiſpanusq;. Aderant in Italia parati ad partes reguli aliquot, Alphonſus Ferrariæ dux, cui pater Hercules fuerat, ſingulari prudentia uir, & in bellicis rebus cuilibet ferè ueterum comparandus. Eum nos uiuentem uidimus ſæpe, nec ſine admiratione præſigni, quum prouerbij uice paſſim tota Italia uſurparetur Herculis ducis calliditas, cui plus ineſſet ingenij, quàm cæteris omnibus, quotquot bellandi uſu cenſerentur ab Alpium radicibus ad fretum. Eum Veneti annum uigeſimum ſeptimum ante quàm nos hæc pro meremus in literas, illato bello ex contẽtione de finibus, bona principatus parte exuerant: ademptum enim Rhodigium metropolis regionis eius, quam inter Padum Ateſinq; poſitam Policinum uulgò dictitant, Cheroneſum Græci, ſed & Latini nuncupãt. Interluit Plinij teſtimonio nobilis Tartarus. Apparent multis locis Philiſtinæ foſſæ ueſtigia, cuius eſt apud eundẽ mentio. durat etiamnum nomen, ſed paulum modo luxatũ, qui uetuſtatis mos eſt, Piſtrinam dicunt. Adempta & oppida duo iuris Rhodigini Lendenaria, & Abbatia, ademptus & agrorum numerus magnus, qui fertilitate ac frugum bonitate certant cum optimis quibuſque, ut non minus uerè dici poſſint Italiæ ſumen, quàm olim Roſeæ campos dixerat Vopiſcus Cæſar. Iniuriæ tam inſignis memoria perurgebat filium: qui paternæ uirtutis hæres quoq;, ac multis nominibus Veneto infenſus, ſumma ui affectabat, reuulſas ab corpore uelut particulas pro uirili in integrum reſtituere. Affuit & Franciſcus Mantuanus marchio, ut nunc loquimur, cuius maiores ijdem Veneti male mulctaſſe uidebantur. Affuerunt & alij, qui omnes tanquam ad commune incendium reſtinguendum coorti conſpiratu mirabili, Venetum undiq; infeſtare cœperunt

runt. Gallorum rex Lodouicus Italiam ingreſſus copijs egregiè ad belli uſus ſimul armis, ſimul ductoribus ac bellandi peritia inſtructis, ad quadraginta fuere hominum millia, citra Abduam fluuium ferè millibus paſſuum duobus conſedit. Pontificis exercitus Fauentiam Rauennamq; inuaſit. Venetorum copiæ ad quinquaginta hominum millia Gallis ſeſe obiecerant. Defecerat oppidum nomine Triuilium ad Gallum. Id ſitum eſt in Abduæ ripis. Aduam uocat Polybius. Eo nomine inflammatus ira Venetus, & indignatione præceps ſumma ui id oppugnare adortus cepit. Vbi nullum non crudelitatis genus in oppidanos æditum, quanquam ducibus inuitis. Ciues interfecti omnes cum puberibus. Patuerat ad libidinem uiliſſimi cuiuſq; infeliciter natæ uirgines mulieresq;. Viceni triceniq; miſeras etiam in propatulo conſtuprabant. Nec ſacris corporibus ira pepercit uictoris. Oblatam audio CHRISTI ſuffixi tremendam imaginem, additis, quas tempus exigebat, luctuoſis precibus. Sed cæca rabies, in ſuamq; ſurda perniciem exculcat omnia, æquatq; ſolo. Dictu nefas eſt, quod ſequitur, & ipſe narraturus contremiſco, quod militaris impietas perficere non expauit. Conditorium ſacroſancti corporis, in quo reſtituti omnes ſumus, rapturus auariſſimus miles, ineffabilis myſterij panem dicam, an uerius dei præpotentis filium profudit, ut uilius neſcioquid, ac gaudio geſtiês, quem ſupercæleſtis natura reformidat, laudant cęli, ueneratur quicquid eſt, humi etiam, ut opinor, liquit iacentem. Sed audi quod inſecutum eſt. Haud ita multo interiecto tempore, diſcordi ab hiſce belli primitijs exercitu Veneto, pars una Gallum, Prandinũ oppidum haud ita ab flumine diſſitum inuadere cogitãtem, ducentis fermè ab fluuio paſſibus audacius adorta eſt inter Caſſianum, Triuilium & Riuoltam ſiccam, id loci nomen eſt. Ibi commiſſo prælio acri, uictor Gallus, tum conſilio & uiribus, tum bellicis tormentis, quæ inter uepreta mirabili arte defixerat, ad decem millia hominum confecit ex hoſtibus. Machinas omnes, quæ innumerabiles erant & pretioſiſſimæ, cepit. Captiuorum numerus, & ſpoliorum immenſus. Tantus uerò Venetum terror inceſſit, ut equitatus omnis turpiter ſeminudus fugæ ſe mãdaret, tam præcipiti curſu, ut per multa millia paſſuum munimenta equorum, hominumq; abiecta paſſim uiſerentur. Nec tamen incruenta ſtetit uictoria tunc Gallo: quinq; ferè milia deſyderata. Quod ſi, ut prædicant pleriq;, ambitione reſecta, Bartholomeo Aluiano, qui in hoſtes impreſſionem fecerat, comes Petilianus opem ferre non recuſaſſet, non mediocri clade conſtaturam fuiſſe Gallo putant eius diei pugnam. Cæterum utcunq;, ab eo prælio tam improſpero, tamq; ominoſo, ut mox euentus docuit, inſigne ſpectaculum cunctis gentibus de ſe præbuit Venetum imperium. Siquidem ueluti acciſæ forent omnino uires urbis paulo antè florentiſſimæ, exercitum militibus conſcriptis reparare, ciuitates confirmare, ualido impoſito præſidio, Venetus negligere eſt uiſus. Scires altius, quàm pro ſpecie infixum uulnus ſtare. Nec id ferè latuit. Nam quum accepta foret clades quartodecimo Maij, ſalutis anno milleſimo quingenteſimo nono: intra diem tertium & uiceſimum amiſit Venetus Italiæ principatum nõ paruũ, ad lacunas ſuas tãtum non infeliciter redactus. Mira certe res fuit, tam breui ſpatio exui imperio, quod deſudantes maiores uix annis centum, maximis artibus domi belliq; adminiſtrata republica, ciuitati omnium nobiliſſimæ adiecerant. Admirationem augent urbes munitiſſimæ, quæ ueluti dato ſigno, ad hoſtem nulla prorſum ui expectata defecerunt. Arripuit ergo Gallus Cremonam, Bergomum, Brixiam, oppida multa, quæ in regionibus illis uiſuntur. At imperator ſedens etiamnum domi, & (quod aiunt) poſt principia conſtitutus, nec uiſa omnino Italia, Vincentiam, Veronam, Patauium, ubi tunc nos iſta euigilabamus, Goritiam, Tergeſte, totum Iulij forum, Vtino excepto. Alia ex parte Pontifex ad uexillum reuocauit eccleſiaſticum Rauennam, Fauentiam, Ariminum, Ceruiam. Ferrarienſis dux Rhodigium, & reliqua eius loci ſumma alacritate recepit. Cedit hoc in laudem Cheroneſi noſtræ plurimam. Ab ea intercepta prius non deſiiſſe Italiam Herculis ducis ingenio agitari motibus, dum poſſeſſione Venetos deturbare ſtudet. Quin & ipſum hoc tam funeſtum bellum illinc parte plurima pullulaſſe conſtans opinio eſt. Adiecit imperio Alphonſus Montem ſilicis & Atteſte: unde principes Atteſtini creduntur cognominati, quos Eſtenſes dictitat imperitum uulgus. Id poſtea quàm reſciuere Veneti, negotio ad ſenatum relato, credo, alia ſuper aliam nuntiata clade, principes alioqui prudentiſſimos, & Leonardum in pri-

mis

mis Lauretanum tunc Venetiarum ducem adeo concepta uicit indignatio, ut e ueſtigio decerneretur, copijs omnibus quum terreſtribus tum naualibus petendum eſſe Rhodigium, atq; ita æquandum ſolo, ut deinceps Rhodigium quæreretur Rhodigij. Cæterùm ubi id amplius perpendẽtibus mox eſt uiſum irati potius ſenatus conſilium, quàm principum electiſſimorum ſententia, antiquata ſtatim res eſt. Porrò utcunq; imperatore nimio plus ceſſante, quum ſine præſidio eſſet omnino Patauium, Venetus, qui paulo antè de ſalute publica deſpondere erat uiſus, oblata rei benè gerendæ opportunitate, ad ſextumdecimum calendas Sextiles, ad ſolis emerſum cum delecta manu equitum leuis armaturæ prius, mox & peditum, qui cladi ſuperfuerant, Patauium irrupit. Adeoq; inopinata res fuit, ut in foro prius diui Marci uexilla ſint uiſa, quàm ullus omnino hoſtium præſenſerit aduentum. In quo mirari licet Venetorum illuſtrem clementiam, capta erat ui quodammodo urbs Italiæ clariſſima, ſuperfuit illis tamen altitudo animi tanta, ut citra ullam omnino cædem tranſacta res ſit, etiam ſi defectione fuerant uehementer commoti, quod Venetæ urbis eſſe ueluti cor, Patauium uideatur. Ceſſere in prædam Iudæi modo, necnon domus omnes eorum, qui nouis rebus ſtuduiſſe uidebantur, in quorum aliquot Venetias miſſos ſæuitum amplius eſt, & certe Patauina nobilitas inſequentibus temporibus, atrociſſimo ex defectione conflato odio, tantumnõ ad extrema dilapſa eſt. Vidimus ipſi per ſummum terrorem milites auide propoſita diripientes bona, clamores diſſonos hinc inde audiebamus inuicem ſe uulnerantium prædatorum & fœminarum ſeſe affligentium, impuberumq; miſerabiliter fortunam deplorantium ſuam. Affuit & ruſticorum uis magna, quibus connitentibus maxime confecta res erat. Proinde in prædæ partem irruebat efferata illa quoq; multitudo: unde, ſicuti neceſſe erat, tumultus obſtrepebat intolerabilis, inſueto præſertim, quando & incognitum erat, quo'nam progreſſura foret uictoris ira, expectante unoquoq; cædem, incendia, rapinas, ſuſpendia nobilitatis Patauinæ. Sed clementius mox acta omnia. Ex Veneto exercitu uiolentius, & præter inſtitutum graſſantes pleroſq;, rapienteſq; uidimus gula fracta paſſim tota urbe propendentes, ſeueriſſimè pœnas exigente Andrea Grito, quem tum copijs Venetus præfecerat, quiq; annis aliquot pòſt dux eſt Venetiarum creatus, & nos patriæ nomine gratulatorium illi Panegyricum diximus. Inſequenti die capta arx quoq;, deditionem faciente Leonardo Dreſano Vincentino nobili, qui Imperatoris nomine Patauium fuerat ingreſſus. Capti ibi quoq; ciuium multi, omnes Venetias miſſi. Paulo pòſt & Patauini alij, qui modo ſuſpicionem aliquam de ſe facerent. Eodem impetu recipitur Mons ſilicis, Atteſte, Montagnana. Contigit & mira res: plebs omnis, nõ Patauij ſolum, ſed alibi quoque pro Veneto imperio ſtare, ruſtica turba eòdem tendente. Qua etiam latenter graſſante, Mantuanus marchio Franciſcus rei militaris peritiſſimus, & imperatorijs artibus inſigniter perilluſtris apud Inſulam Scalæ, id in Veronenſi agro loci nomen eſt, interceptus Veneto traditur, ductuſq; Patauium diui Laurentij die, qui eſt Auguſti decimus, confeſtim & ipſe Venetias mittitur. Iuſſu deniq; Pontificis diu pòſt liberatus, in patria ſe in poſterum continuit. Eodem ferè tempore affuit Imperator exercitu numeroſiſſimo Patauium expugnaturus. Erant in caſtris præualidarum gentium peritiſſimi ac fortiſſimi milites, Germanus in primis, deinde Gallus, & quum ab rege tum ab Pontifice miſſi Hiſpani. Nec Italicæ uirtutis flos deerat, Hippolytus Atteſtinus, & idem Alphõſi Ferrariæ ducis frater, uir animi excelſi, uirtutis expertæ, ingenij ſemper in numerato, & rerum nouarum auidiſſimi eos ductabat. Erat hic quidem honore Cardinalis ac Pontifici gratiſſimus, ſed Herculi patri ſimilior, quàm eius loci ſacris uiris, Veneto infeſtus in primis ex antiquarum iniuriarum memoria. Quamobrem paternis odijs nimio plus imbutus uim magnã tormentorum ad belli uſus in caſtra conuexerat, quibus mœnia Patauina ſic quatiebantur, ut ſtadiorum ferè trium ſpatio, ea urbis parte, quam Caudam uocant longam, non procumberent ſolum muri, ſed penitus extererentur. Cæterum miro ingenio & celeritate inenarrabili Venetus introrſum militarem excitauit aggerem per totum ferè urbis ambitum, qua modo uiderentur hoſtes impetum daturi, die noctuq; opere cõtinuato. Adiacebat aggeri extrinſecus foſſa pedum altitudine quatuor, in imo ſubſtratus erat puluis ad apprehendẽdum ignem, & omnia fumo incẽdioq; momento complenda mirificæ naturæ: ſarmenta puluerem conuelabãt: ſi quãdo inſurgeret

geret hoſtis mœnia inuaſurus, ſumma alacritate deuolabāt delectiſſimi pedites lanceis inſtructi, ac introrſum inſidentes imo aggeri, qui ab ea parte accliuis erat, maximo contemptu irruptionem operiebantur. Tantam uerò præ ſe ferebant animi altitudinem, ut ſibi pollicerentur identidem, nihil unquam auſurum hoſtem quamuis audaciſſimum ferociſſimumq́, & (quod maximum eſt) miro fortunæ afflatu elatum. Quin & feles lancearum apicibus, orbe ligneo ſuffixo, alligabant, ſurrectisq́ in proceſtrijs (ſunt hæc munimenta caſtrenſia) lanceis, iocis militaribus & inconditis hoſtem ad felium uenationē prolectabant. Vidimus nos uniuerſa hæc, quumq́ arderent bello omnia, & ænei globi tormentis excuſſi noctu magis, ſed & interdiu ſæpe circumuolitarent aures, & ſingulis horis pro aris, focis uitaq́ dimicaretur, tamen etiam ſi terrore tum præſentium, tum iam iam ingruētium malorum æſtuaret mēs, omniaq́ nō ſimulacris, ſicuti aſſolet plerumq́, atq́ imitamentis, ſed ululatibus ueris ac ſpirantibus quaterentur, iſta commentabamur. Durauit ſeſquimenſem ferè obſidionis calamitas. Nam repente Octobribus calendis nulla euidenti cauſa, conclamari uaſa iuſſit Imperator, ac re infecta raptim tranſmiſit Alpes. Quo tanto ſucceſſu Venetus, de quo pauloantea conclamatum uidebatur, gloriari plurimum cœpit, ut qui peditum quindecim millibus, equitum leuis armaturæ millibus quatuor, grauis, ſeu cataphratorum non octingentis amplius, quas uires ſub obſidionem ipſam mira celeritate contraxerat, hoſtiles copias, in quibus ferebantur peditum ad octoginta millia, equitum uiginti, ſumma uirtute præter omnium ſpem reieciſſet. Fuit ea æſtate ſiccitas adeo æſtuoſa, uix ut perennes ſuffecerint amnes. Ea res plurimum iuuiſſe hoſtes credebatur, ita ut paſſim militari iactaretur ioco, Deum eſſe Germanicarum partium. Commeatus haud ita arcti habebantur. Quòd ſi diutius oppugnata urbs foret, in tanta hominum multitudine haud dubiè tandē uentum eſſet ad inopiæ ultima. Sed hoſte demigrāte, confeſtim laxior redijt annona. Omnino toto eo tempore terrores urbi inferebantur atroces, tanta Barbarorum multitudine circumſtrepente, ac ſubinde aſſultante. Nuſquam tamen armis mœnia inuadere adortus eſt tam formidoloſus hoſtis. Nec unquam ad certamiuis aleam uentum: ſemel tantum Hiſpani quidam, trecentos fuiſſe conſtat, munimēta inuaſere, quibus ferro igniq́ abſumptis, plus deinceps minarum, quàm uis apertæ fuit. Cæterum Venetus iamiam ſibi fidens animoſius, ueluti interceptas urbes repetiturus per magnos imbres Vincentiæ ſigna intulit. A qua nullo negotio deditione facta, belli peſtis Veronam petere eſt uiſa: ſed ibi maior ſe rerum moles oſtentauit: quamobrem deflexit Venetus, Rhodigina Cheroneſo recepta, uelut ſumma ui Ferrariam oppugnaturus, paſſim per edicta euocatis omnibus ad urbis opulentiſſimæ prædam. Aderat claſſis item inſtructiſſima, triremes ad uiginti, aliarum nauium numerus non paruus. Iam progreſſus erat nauticus exercitus aduerſo Pado ad locum, quem uulgò dicunt Guardiam: uicus is eſt flumini adiacens, diſtat Rhodigio ſeptem millibus paſſuum. Ac in Padi ulteriore ripa, quæ agri Ferrarienſis eſt, militaria excitarat munimenta, tormentis omnifariam inſtructa. Promptiſſimus quiſq́ miles locum tuebatur. Galli uerò, qui Brixiæ, ac paſſim in citerioris Galliæ urbibus hybernabant, Venetorum impetu excitati Veronam citatiſſimi petunt, protinusq́ Vincentiam inuaſuros ſe, comminantur. Quo terrore Venetus ab inſtituto retractus, Leonicum petere cogitur, agri Vincentini id eſt oppidum. Claſſis interim quamuis terreſtris exercitus præſidio deſtituta, nihilo minus ſuum obtinebat gradum. Præerat Angelus Triuiſanus. Munimento tantum erant equites ferè mille armaturæ leuioris, & pedites totidem. Nauticus miles nulla non die Ferrarienſem agrum peruagatus, ferro & igni omnia deuaſtabat. Bellicis terroribus ſqualebant uniuerſa. Inſederat ea res altius Alphōſo duci, quàm tum præ ſe ferret. Sed rei bene gerendæ opportunitatem operiebatur. Quæ ubi adeſſe eſt uiſa, contractis Gallorum Hiſpanorumq́ millibus aliquot, ſuis nimio plus ad omne facinus animo paratis, miro ſtratagemate manipulos aliquot emiſit, qui munimenta inuaderent quidem, ſed mox ſimulata fuga, retro cederēt, ſinerentq́ leuioribus ſe tormentis ſpoliari. Factum id per biduum aut triduum. Veneto inde ſpes creſcere, hoſtisq́ eſſe contemptui. At is mox infra munimēta, ex aduerſo ſtantis in Pado claſſis machinas robuſtiſſimas capaciſſimasq́ ad fluminis aggerem impegit, ea arte, ut eo perforato, pilæ ferreæ ponderis maximi ad æquilibrium aquæ excuti poſſent. Adiuuabat negotium flu-

minis incrementum, quo altiores factæ naues machinarũ ictibus facile ſcopi cuiuſdam modo exponebantur. Igitur ad arbitrium compoſitis omnibus, quicquam eorum Veneto ne ſuſpicante quidem, dato ſigno, hinc munimentis ſigna noctu inferuntur: hinc claſſis impetu inenarrabili tormẽtorum ictibus peti, confringi ac comminui cœpta eſt: tantus uero ſiue ex re inopinata, ſiue periculi magnitudine timor nauticos corripuit, ut paſsim deſilirent in Padum, nec cogitatio ulla uerſaret animum, præter quàm de fuga. Omnibus ergo attonitis, naues aliquot deprimuntur, inter eas inſignis fuit etiam Prætoria triremis, auro ſplendida, & ornamentis alijs regiæ inſtar exculta. Eam tamen mox ducis Ferrarienſis induſtria reuocauit in ſiccum, cõcinnatamq; cum quatuordecim alijs Ferrariam perduxit. Captæ item naues aliæ non paucæ. Munimenta in fluminis ripa ſtatim expugnata. Fuit ea res Alphonſo magnifica omnino, ac neſcio an cuilibet ueterum par, ſiue ingenium cogites ipſius ducis, ſiue rem ab eo perpetratam, quam ex Atteſtinis nemo unquam ſperare eſſet auſus. Quippe Venetum paulo ante late terra mariq; pollentem, ne torue quidem ſpectare ſuſtinuiſſet. Accedit ornamento, hoſtis confeſsio. Palam ſiquidem Venetus prædicare, tot bellis mari aduerſus Turcarum gentem ualidiſsimam geſtis, non ferè unquam atrociorem cladem uno prælio reipublicę inflictam. Etiam ſi in Crotoniate ſinu bello in Mauros ſiue Sarracenos triremes ſexaginta cum bellatoribus tantum non abſumptas, proditũ annalibus ſit, quin Liguſtico bello etiam multo plures. Geſta uero res eſt undecimo calendas Ianuarij, milleſimo quingenteſimo nono. Inſequens annus miteſcente demum ira Pontificis, Venetum ab diris liberat imprecationibus. Verum cum Gallis perſeuerante nihilo minus bello, Liniacum alioqui munitiſsimum ab illis per proditionem intercipitur. Situm id in Ateſis præripijs eſt. Venetijs uero remittitur dux Mantuanus, pontifici prius Federico filio obſidis nomine tradito. Hoc eodem tempore copijs eccleſiaſticis quati cœpit Ferrariæ dux, conſpiratu in Venetos iam dilabente, ac ciuitatem nobiliſsimam Pontifice repetente, quæ iuris foret eccleſiaſtici. Inſuper & in eundem exertum anathema eſt. Sacrum ductabat exercitum Franciſcus Maria Vrbini princeps, à quo milite infeſto Mutina occupatur, mox & Ferraria oppugnari cœpta, quarto ab urbe lapide caſtris locatis. Regium quoq; Lepidi per deditionem captum. Obſidione premebatur & Mirandula. At quum ſegniter agi res uideretur, ingentis animi Pontifex Bononia digreſſus, contempta frigoris, ac niuium atrociore ui, caſtra petit, confeſtimq; facta deditio. Iam circumegerat ſe annus: quumq; munimentũ Pado adiacens ab copijs obſideretur eccleſiaſticis, Baſtiæ nomen loco eſt, expugnatis iam Lugo, Cotignola, Bagnacauallo, ex inopinato irruente Alphonſo, inſignis ibi accepta clades. Eodem ferè tempore Gallis ſuffragantibus, quod ab Pontifice diſsidere cœpiſsent, Bononiam ingrediuntur Bentiuoli, multaq; in Pontificis dedecus excogitata. Præterq; ruſticorum ſimul & Gallorum impetu afflictæ Venetorum copiæ cum eccleſiaſtico exercitu. Qua rerum proſperiore fortuna, Bentiuoli audacius Bononiæ arcem miro ingenio, & Pontificis cura haud ita pridem ſubſtructã oppugnare adorti, captam deniq; ſolo æquarunt. Paulo poſt initum fœdus eſt à Pontifice cum Aragonum rege Ferdinando & Venetis. Qui tota ui coorientes, ut amiſſa recuperarent, biennio ferè poſt Brixiam Gallo extorquent, atq; item Bergomum. Sed nec dum aſpirantę Veneto fortuna, omnibusq; in diuerſum cedentibus, mox ui recipitur ab hoſte Brixia, & diripitur crudeliſsime per maximam cædem, in ſacra prophanaq; ira belli graſſante. Repetitũ & Bergomum, grandi pecunia mulctatis ciuibus. Cæterum, quia hiſtoriam ſcribere, non eſt noſtri inſtituti, iam ſequeſtrati ab terroribus bellicis ad noſtra regrediemur ſtudia, benigne ſtudioſis impertiẽdo, quæ per tot annos, quibus in hoc deſudamus puluere, ſunt intentiſsime obſeruata nobis. Proinde initum poſt tanta mala cum Gallo ab Venetis fœdus prætereo: atq; item prælium atrox prope Rauennam inter Gallos Hiſpanosq;, quo tempore ita acciſæ res Gallicæ ſunt, ut paulo poſt accepta clade altera ab Heluetijs, Italia prorſum exigerẽtur, & hoc pontifice Iulio etiamnum ſuperſtite, cui fuerat id in uotis uel maxime. Verum prius quàm hinc diuellar omnino, patriæ meæ cladem non reticebo, quam ab Hiſpano milite occupatã inuadens Bartholomæus Aluianus Veneti dux exercitus, leuis armaturæ equitibus non multis, ac peditatu perexiguo cõſtipatus, nocturno itinere hoſtibus eluſis diripuit, moxq; inde ſeſe proripiens Hiſpa-

nis iterum deuaſtandam reliquit. Quando nullum crudelitatis genus, quod edi in ciues poſſit, eſt omiſſum, tectis parte plurima exuſtis, ut agrorum depopulationem tranſeam, & iniunctam omnibus cōmigrandi neceſſitatem, ne militarem diutius feritatem & hoſticam rabiem pati cogerentur, eò progreſſam impudentiæ, ut à miſeris ſaccarum rubens & auſterum parari ſibi exigeret. Ac ſunt hæc quidem bellorum ſtipendia, quibus pro dignitate explicandis Thucydides mutus ſit, ac eo magis Saluſtius. Hi diſcordiarum inteſtinarum euentus, quarum atrocitate Italiæ uires conuulſæ Barbararum gentium cruentæ immanitati conterenda omnia permiſere. Verum hæc non Catonis animo ferenda, ſed Ciceronis potius, ac temporibus inſeruiendum, petendaq; ex ſtudijs malorum lenimenta.

Digeſtionum ſpecies, & ſecretionum. Obſeruata multa de ſudore. Virgilij locus explicatur. Pilorum origo. Cutis ſordidæ ratio. Stegnoſis quid. Pſammiſmus. Aſſa ſudatio. Helioſis. Xeralœphia. Interibi adnotatur quid chylus, chymus, chilus, chloe, chelæ, hemitymbium, ardalia, ardanium, hemitybium. Hemiolæ fibulæ quæ dicantur. Caput II

QVi medendi ſcientia imbuti aliquid in ea facultate poſteris elaboratius, ſolliciti uſq; procudendum cenſuerunt, non unum eſſe perficiendi alimenti modum animaduerterunt. Nam cōcoctionem primam in ore quidem incipere, uerum in ſtomacho fieri, peragi tradunt in inteſtinis. Secundam exordia in meſeraicis ducere, fieri in hepate, perfici in craſſioribus uenis. Tertiam in minutulis uenis initium habere, fieri in capillaribus, cōpleri in earundem extremitatibus. Quartam deniq; addunt alij in membrorum poris, ſeu meatibus. Cæterum digeſtione prima ex cibo fit chylus. In ſequenti ex chylo, chymus. Ex Theophraſti Ariſtotelisq; ſententia ſcribit Simplicis medicinæ libro primo Galenus, chymum intelligi, qui guſtu deprehēditur: chylum uerò, quod ex elemento eſt humido & ſicco, caliditate iam percoctum. In tertia porrò ex chymorum globo humiditas quædam, nomine quidem proprio inſignis nullo, uerum ἀνώνυμος dicitur, id eſt innominatus humor. Percoctioni autē poſtremæ ſuus eſt locus, ubi quem diximus, humor membrorum ſeſe meatibus inſinuans maturatur, eisq; perfectius aſſimulatur. Quam rem ſciēter anadoſin uocat Galenus, quum intelligatur digeſtio ſolum, ubi in ſtomacho perficitur cibus. Apud Ariſtotelem quarto Meteororum lego digeſtionū uocabula tria, πέπανσιν, ἕψησιν, ὄπτησιν. Pepanſin efficit per ſe ſumptus calor, epſeſin calori combinata humectatio, opteſin areſcens ſiccitas. Iis uerò opponuntur tria, homotes, molynſis, ſtateuſis. Cæterum uocabula hæc non ad ſtomachi rationem ſpectant, uerum ad fructus & carnes uel elixas uel aſſas, ſuper qua re multa philoſophus. Admonendi uerò amplius tyrunculi ſunt, Chylum, ſi per υ pſilon ſcribatur, ab chilo differre plurimum. Eſt ſiquidem chilus per i, herba uel fœnum, quod ſcribit Aelius Dionyſius, apud quem tamen per ει diphthongum comperi ſcriptum χειλός: unde apud Pauſaniam, ἐγχιλοῦσθαι, quo ferè neglectus ſignificatur. Chilos porrò dicitur item chloe, quanquam eſt & Cereris cognomētum, cuius in Attica uiſebatur templum. Chelas uerò, quod relatu dignum eſt, in primis lapides nuncupant marinis obiectos fluctibus, ne undarum impetu uiolentiore perpetim aſſultante conuellantur aggerum munimenta, uel id genus cæterorum. Dicuntur autem ſic, quòd boum ungulis ferè ſint aſſimiles. Platamonem Hippocrates ſaxum è mari prominens uocat, ac leuigatius. κράνεα χηλευτὰ, in Hiſtoria ſeptima Herodoti caſſides intelligunt forcipiculatas, nimirum ungularum imagine quadam, quod genus uerbo uno χηλεύματα uocant, ac intextu fiunt: nam χηλεύειν implicare eſt. Sed redeo ad inſtitutum. Digna relatu ſunt, quæ ſententias Hippocratis explicans Galenus ſuper ijs prodidit: Cibus, inquit, non it in corpus, neq; alit, ni omni exuatur qualitate exuperanti extraneaq;. Proinde neceſſariæ digeſtiones ſunt, quarum ratio triplex pro ſuperfluitatum ratione: eſt enim redundantia quædam craſſior & feculentior, quæ ſecretio eſt concoctionis primæ in ſtomacho: alia uerò aquoſa eſt, quam ſequeſtrat digeſtio ſecunda in urinam, eſtq; hepatis & uenarum, quod idem docuit De uirtutibus naturalibus ſecundo, & prima primi Auicenna: tertia porrò exuperantia ſubtilior etiamnum, quam efficit digeſtio tertia, ſeuocaturq; per ſudores: qui propterea ſalſi ſunt, quod pars quidem dulciſſima leuiſſimaq; tota ad corpus

nutrien

nutriendum aſſumpta eſt, pars autem alieniſſima, maximeq́ inconcocta tantum abſoluitur, quæ partim deorſum collapſa, & ſubſidens in hypoſtaſi uocatur urina, partim in corporis ſumma emergens ſudor eſt, utraque tamen ſalſa ob eandem cauſam prodeunt, quoniam portiones aqueæ terreſtribus admiſcentur, quod in ſalſis omnibus contingere, deprehenſum ab eruditis eſt. Quòd ſi terreſtris portio redundarit, ſapor reſilit amarus, ſi uero aquoſa, inſipidus. Adnotanda obiter medicæ ſcientiæ ratio inſuper non habenda: quorum ſit conſtitutio excellenter calida, quorumq́ ſtomachus bilis citrinæ affluxu redundantior, hoſce craſſioribus alendos cibis, minime uero tenuibus, ac concoctioni obuijs, quoniam bilis poteſtate facillime corrumpantur hi, quod in diuerſis fieri nequit. Inde minus accidit admirandum, Eſſe qui bubulas carnes nullo perficiant negotio, pullinas minime. Sed exorſa repeto. Hic uero non id abſque perpenſione tranſeundum, ſudorem non eſſe perpetuo eiuſdem ſaporis. Sudor certe capitis aut nullum emittit odorem tetrum, aut minus quàm reliqui corporis. Eſt enim locus capitis ſpirationibus opportunus, quia laxior eſt, etiam capillorum indicio. Loca, & quæ locis continentur, grauius nares offendunt, ſi præfarctis meatibus euaporationi nulla præſtetur libertas. Eſt tamen excrementum aliud fere innominatum, quippe quod multis haud ſit per cognitum, quando & nimia ſui tenuitate uiſum effugiat. Ab ſcientiſſimis tamẽ, quibus reſerat arcana omnia ingenium maxime excuſſum, ac ut poeta inquit, capitale, ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ finitur, id eſt ſenſum latens expiratio: cui tamẽ inſit craſſioris retrimẽti nonnihil: proinde ampliorem caloris requirit uim, & fluoris impetum uiolentiorem, ne ſubſiſtat. Inde pilorum origo creditur, & cutis ſordidæ ratio. Illud inſigni perpenſione dignum, uocari Græcis ſtegnoſin, id eſt στέγνωσιν, meatuum cutis uitium, quo tranſmittere ſuperuacua prohibetur: cooritur affectio id genus aut meatibus præfarctis aut conſtipatis addenſatisq́. Denſationem myſin appellant Græci, uelut conniuẽtiam. Obſtructio ex lentis contingit, craſſisq́ retrimẽtis, ſi forte confertius ad cutem fuerint dilapſa. At prouenit denſitas tum ab ijs quibus adeſt obſtringendi poteſtas, tum ab ijs quibus refrigerãdi. Ex ijs quæ de ſudorum aſtruximus ratione, amplius (opinor) innotuit, quo maxime argumento eminentiſsimus poeta, non rerum modo, literarumq́ ueterum doctus, ſed ſecretioris item doctrinæ abſq́ oſtentationis odio peritus, ſalſum alicubi ſudorem defluxiſſe, canat. Illud uero Dioclis ſane abſurdum uidetur, tradentis, Sudores eſſe præter naturã: ni medico haud ignobili efficax maxime ſuffragetur ratio, quippe ſi ſuo defungatur munere innatus calor, recteq́ ab natura ingeſtus peruincatur cibus: ita exſuperans difflatur humor, ut neutiq́ ſenſu percipi ualeat. Quæcunq́ uero uel balnei ratione uel exercitationis uel æſtiui etiamnũ caloris ſecernimus, ex uiolentis proueniunt cauſis. Certe in commentatione De uiribus naturalibus, ita Galenus ſanxit: Quanto ualidius intenſiusq́ comperiatur intimum calidum, eo amplius effugit ſenſum difflatio. Nec illud in hac ſudorum diſertatione contemnendum: quod uſu quidem uenire compertius eſt, quàm ut probatione indigeat: ſed cur ita, ambiguũ ſane poteſt uideri. Quanto curioſius intentiusq́ ſudorẽ abſtergere perrexerimus, tanto is demanat profluẽtius. Ratio uero eſſe poteſt, quoniam refrigerari extrinſecus contingit, ſi non abſtergatur: fit autem id contingentis nos aeris frigore, qui quantumcunq́ ſentiatur caleſcens, dici tamen frigidus ualet noſtrorũ comparatione ſpirituum. Suppetit ratio item altera, quod qui iam profluxit ſudor cuti adhuc adiunctus, ita meatus præfarcit occupatq́, uix ut nouo pateat ſecretio. Promitur uero amplius in tergo ſudor, quàm ante, argumẽto illo maxime, quòd in parte quidem priore intus eſſe cõcauum locum animaduertimus, parum ab extimo ſecretum, in quem corriuari ſudor ualet: id in tergo fieri nequit, ſed foras obtrudatur oportet. Addunt, poſtica diutius ſeruare ſudorẽ poſſe, quia frigeſiant minus, qua ratione in alijs maxime redũdat item ſudor, quod frigefactari nequeãt. Quid, quòd terga item corpulentiora habẽtur, proindeq́ & hument amplius: neq́ enim aliud caro eſt, quàm denſatus ſanguis: ut comprobat ſecundo De animalium generatione Ariſtoteles, ex frigiditate ac humiditate. Nam oſſa ex ſiccitate ac caliditate uolunt generari. Præſto item eſt humentis in tergo carnis ratio ex medullæ admotione; quæ per ſpinam delabitur. Ea item humectandi uim habet præcipuam. Nec id contemnẽdum, quòd in poſtica decũbimus magis, quàm innitamur pectori ſtantes, maior item ibi ex brachio-

rum iactatione motus. Porrò ſi per ſe profluat ſudor, ſpontaneus nuncupatur rectè: ſi arte, tunc aut per harenam fit, paraturq́; : unde & Aeginetæ Paulo uocatur pſammiſmus, nam ſabulum pſammos dicitur: aut eſt clibani deſudatio, ſeu concamerata, qua ignis incluſi æſtu prolicitur ſudor, cuiuſmodi aſſa item dicebatur: aut eſt inſolatio, quam helioſin dicunt. Aridum ſudorẽ, id eſt ξηρὸν ἱδρῶτα dici putat Euſtathius, qui non balnei proueniat ui, ſed exercitatione aut labore: ſicuti xeralœphiam intelligimus citra lauacrum obunctionem factam. Sanguineum ſudorem efficit conſtitutionis prauitas, corpore laxiore, ſanguine præterea humecto, aquoſo ue, ex inſiti caloris imbecillitate, cuius poteſtate decoqui debuit, ac denſere. Hanc uerò cibi plerunq; præſtat exuperãtia. Sudarium uerò eſt, quod Græcè hemitybium uocant: id Aegyptiũ arbitratur Pollux, & in comœdia quam mediam appellant, capſidrotium inuenio nuncupatum. Hemitybij meminit Ariſtophanes in Pluto. Exponit interpres, dici ita ῥάκος ἡμιτριβὲς λινοῦν, id eſt ſemitritum lineum pannum: uel δίκροσσον φακιόλιον, id eſt utrinq; fimbriatum phaciolium. Videtur eſſe mendum Pollucis exemplarium: ſcribitur enim modo hemitymbiũ, quo uocabulo dicitur Græcis paruum ſepulchrum. At hemiolias fibulas Hiſtoria quinta nuncupat Herodotus, dimidio alijs maiores. Congruit huic loco uel præcipuè quod Pherecrates ſcribit, quendam inducens è febre extergi ſe iubentem, interimq́; inſuſurrantem, ſudorem mihi, & ardaliam σπόγγισον, id eſt ſpongia perſiccato. Ardanium uerò figlinum eſt, inquit Pauſanias, unde potant bruta, quod ante ianuam proponebatur, ab ἄρδω, quod rigo ſignat: ſed & uas, unde aſpergimur aqua templum ingreſſi, dici Ardanion ualet.

Saltationis laus, & origo de Græco penu. Hymnorum genera. Proſodion, hyporchema, ſtaſimon, proſodiacum, apoſtolicũ, parthenion, ſpaſinum. Aethiopum mos. Merionæ, Pyrrhi, Syracuſanorum hiſtoria. Pyrrhichium. Elephantes ſaltationis periti. Virgilij locus enarratũ. De Proteo pauca. Cap. III

SAltationis rationem non fuiſſe ueteribus uulgarem aut contemptibilem, argumento eſſe multa poſſunt, id uerò in primis, cærimonias nullas, aut teletas paulò antiquiores fuiſſe, quibus non adhiberetur ſaltatio, quam rem eo grauiore animaduertimus quod à magnis profecta auctoribus uidetur, Orpheo uidelicet, ac Muſæo, qui ut honeſtiſſimum quiddam ſanxiſſe traduntur, cum rhythmo initiari, et ſaltatione. Quo factũ eſt, ut qui myſteria prodidiſſent, eos dictitarent plerique ἐξορχεῖσθαι, id eſt deſaltaſſe: ad quod aduerſus Androtionem alludens Demoſthenes, ἐξορχησάμενον pro eo, qui uertiſſet terga, poſuiſſe uidetur. In Delo certe ſacrum obibant nullum abſq; ſaltatione, ac muſica: prodibant autem puerorum chori, tibijs, ac cithara præcinentibus, è quibus ſelecti peritiſſimus quiſq; ſaltabant. Eorum item cantilenæ ab ſaltationis uſu dicebãtur ὑπορχήματα. Erant autem hymnorum genera tria, proſodion, hyporchema, ſtaſimon. Proſodion λιτανεῖα, ſiue ſupplicatio dicebatur cum hymno, ubi deos adirent, ac ſacrificium ad altare proferrent. Sunt qui cantum putent modo, qui dei hymnum contineat: nam & Athenienſes Demetrio aduentanti pæanas concinebant, & proſodia. Genere autẽ fœminino proſodia cantus eſt, ſi muſicum accedat inſtrumentum. Hyporchemata uerò concinebant ſaltantes in altaris ambitu, ubi iam igni admota forent ſacra. Celebrantur cretica hyporchemata, ex Cretenſium ſaltandi ſtudio, uti ſcribit Athenæus: illis enim ſaltatio erat patria, καὶ κυβιστᾶν. Hyporchematicẽ ſaltant apud Pindarum Lacones. Communis uidetur uiris, mulieribuſq;. Modi eius cenſentur præſtantiſſimi, proſodiaci, apoſtolici, qui & parthenij dicũtur. Dici hyporchemata putant, quod inter ſaltandum ferè generoſum quiddam ſeruarent, ac uirile. Mox autem, quum quieſcentes canerent, uocabantur ſtaſima. Spaſinum uerò ualli nomẽ eſt, ijs qui Tigrin accolunt, ut ſcribit Dion. Cæterum ubi aram ſaltantes obibant, ita more condito ſeruabant, ut ab ſiniſtris dextrorſum pergerent prius, zodiaci quadam imagine, cuius motus cælo diuerſus appareat, ab occaſu ad exortum: inde à dextris læuorſum, pro ratione cæleſtis uertiginis. Hæc uerò eo appoſui gratius, quod ijs Maroniana ſenſa proferuntur in lucem, quæ illotis pedibus adeunt pleriq; omnes, uerſus ſunt Aeneidos quarto,

Delon maternam inuiſit Apollo,
Inſtauratq; choros, mixtiq; altaria circùm

Cretes, Dryopesq́ꝫ fremunt, pictiq́ꝫ Agathyrſi.

Proditur memoriæ, Theſeũ quoq́ꝫ in Delum inſulam appulſum ex Creta, inibi ſaltationem iniſſe cũ pueris, quæ Labyrinthi præferret errores, orbibus orbes impediens, apud aram κερατῶνα, ex ſiniſtris modo compactam cornibus. Cæterum de ſaltatione id genus mox item aliqua. Ne uero quiſpiam hæc Græcis tantum in more fuiſſe opinetur, inuenimus Indorum gentem, quod uel Arrianus ſignificat, quibus oriẽtem ſolem uenerari conſuetũ eſt, non arbitrari plenam perfectamq́ꝫ eſſe numinis cõſalutationem, ni adhibita ſaltatio fuerit: quod & ſuprema tẽpeſtate facere, inſtituti ueteris fuerat, ſed cum taciturnitate dei, ut opinantur ipſi, effingere conabantur choreã. Græcis uero pluribus preces tum demum perfectæ uidebantur, ſi inter eas manum exoſcularetur. At Aethiopes, cum iam cecinere bellicum, inferunturq́ꝫ ligna, ſaltant uenerabundi, nec apud illos citra ſaltationem excuteret aliquis ſagittam, quæ tela capiti, pro pharetra inſtar radiorum circumponere, gentium illarum mos eſt. Quin eo modo inijcere ſeſe hoſti formidinem opinantur. Sed & propinqua Aegyptus ſaltationis mirata excellentiam, ſub fabellæ inuolucro ſententiam & ipſa ſuam uidetur non occuluiſſe, quando Protea illum in uarias ſe demutantem rerum facies, non fere alium intelligunt, quàm ſaltatorem eximium, ad effingendum in primis docilem, ut nunc humectam liquidamq́ꝫ exprimeret aquæ uim, nunc ignis celeritatem motus uehementia, nunc leonis feritatem, aut etiam pardalis impetũ, furoremúe: poſtremo etiam uirgulti flexum, & quicquid omnino collibuiſſet ueluti Empuſa quædam, cuius ipſius decantatæ poetis deformationes. Sed rogo te, audi, quid ex Homerica item lectione ad negotiũ præſens uenati ſimus: hic nanq́ꝫ poetarum longe clariſſimus, & literarum etiam parens, quum iucundiſſima homini in digitos mitteret, ſomnum, amorem, cantum, poſtremã addidit ſaltationem, ſed præclaro diſtinxit epitheto, dixitq́ꝫ ἀμύμονα, ut quæ reprehenſionis morſum neſciret. Sed & alibi, huic quidem à deo contributam bellandi rationem, uimq́ꝫ ſcribit: illi autem ſaltationis artificem modum & optabilem cantum. Verſus Homeri ſunt hi,

ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν τε, καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδήν.

Ceu plane innuat, eam eſſe prædulcem muſicam, quæ non ſit à ſaltatione abiuncta, diceturq́ꝫ deorum pulcherrimum donum. Vbi & illud attendendum amplius, quum bifariam res diſtribuerit, in bellum & pacem, duo hæc tantum, ut pulcherrima, bellicis appoſuiſſe negotijs. Verum & Heſiodus ſpecioſiſſimæ laudis loco protulit, quum de Muſis ita cecinit Theogoniæ initio,

Καί τε περὶ κρήνην ἰοειδέα ποσσ' ἁπαλοῖσιν
ὀρχεῦνται, καὶ βωμὸν ἐρισθενέος Κρονίωνος.

Quod circa fontẽ nigrũ molliculis ſaltant pedibus, in aræ paternæ tripudiantes ambitu. Quin Apollinẽ Pindarus orcheſten dicit, id eſt ſaltatorẽ, quod & Homerici comprobarint hymni. Quinimmo etiã alicubi ſaltantẽ comperias Iouem, deorum, ut ueteres intelligi uoluere, principem. Propterea Socrates ille ſapientiſsimus tantum abfuit, ut ſaltationem duceret uituperandam, ut inter illius documenta legamus, hanc quoq́ꝫ eſſe perdiſcendam, uelut multum inſit uenuſtatis in apto, concinnoq́ꝫ motu, & corporis afformatione cõpoſita, nec erubuit iam magno natu uir inter diſciplinas ſerias habere ſaltationem. Cæterũ inquit ſecundo Legum Plato, reliquæ animantes ſenſu ordinis, inordinationisq́ꝫ ſuorum motuum uacant, quibus bene compoſitis nomen inditum eſt numeri, & concentus. Nos autem deos noſtrarum celebritatũ comites habuimus, qui ſenſum numeroſum, concinnum, ſuauem, periucundũ nobis dedere, modulosq́ꝫ ſaltandiq́ꝫ genera docuere. Choros ἀπὸ τῆς χαρᾶς, id eſt à gaudio nominauerunt. Itaq́ꝫ primam erudiendi rationem effici Muſarum & Apollinis opera, perſpicuum eſt. Ineruditumq́ꝫ hominẽ eſſe, qui choreæ Muſarum expers ſit, eruditũ uero, qui compos eius eſt. Totumq́ꝫ id genus in choream, ſaltationemq́ꝫ & cantum diſtribui declaratur. Quo fit, ut qui bene eruditus eſt, bene cantandi ſaltandiq́ꝫ peritiam habeat. Ex quibus utiq́ꝫ omnibus amplius perpendenti liquere poteſt, ſaltationem haudquaquam facilium, expoſitorumq́ꝫ artificem uideri. Immo ſicuti grauiſsimis proditum auctoribus eſt, diſciplinarũ excellentium apicem attigiſſe, nec muſices modo, ſed & rhythmices, necnon geometriæ, in primis ue

 ro phi-

rò philoſophiæ tum phyſices, tum ethices: ſed nec rhetorices expers cognoſcitur; quatenus mores indicat, & affectus quos rhetores permouēt. Verum nec à graphica ſeiungitur, aut plaſtice, quoniam harum cōcinnitatem eurhythmiamq; ſibi uendicat. Sed in primis memoria præcellens in ſaltatore exigitur. Immo uero iuxta Calchantem Homericum ſcire ſaltatorem oportet, τά τ᾽ ἐόντα, τά τ᾽ ἐσσόμενα, πρό τ᾽ ἐόντα: quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox uentura trahantur, ut nil prorſus eum lateat. Caput autem ſummaq; ſaltationis eſt, imitationis ſcientia, eorum quæ conceperit enuntiatrix, obſcurorum latentiumq; illuſtratrix. Et quod de Pericle pronuntiauit Thucydides, præcellens eſt ſaltatoris laus, noſſe quod deceat, & id ipſum poſſe explicare. Quoniam uero imitatrix eſt ſaltatio, prima in ea uirtus perſpicuitas, quam σαφήνειαν uocant, quæ in oratore deſyderatur in primis, ut eorum quæ exprimūtur geſticulatione ac motu, tanta ſit claritas, ut nullis prorſum ſit opus interpretibus. & quod Pythicum cecinit oraculum, ſaltantis ſpectatorem decet, non loquentem etiam, omninoq; mutum quodammodo audire ac intelligere. Proditum memoriæ eſt, quod ad præſens negotium mire facit, Cynicum Demetrium, cui uilior erat ſaltatio, dicere ſolitum, id genus artificij tibiarum uideri & fiſtularum parerga quædam, quando ipſum argumento cōferret nihil, motum modo adhiberet uanum, & ab intellectu ſeiunctum omnino. Id quum inaudiſſet Neronis tempeſtate celebris ſaltator, & (ut uidetur) non imprudens, nec rudis quiſpiam: ſed multa hiſtoriarum memoria præcellens, & ſaltandi artifex mirus: Quæſo (inquit) Demetri, ne ſit oneroſum, me ſaltantem tua præſentia honeſtare: idq; nullis incinentibus tibijs, aut cātibus prorſum demulcētibus: mox ſi uideretur, id artificij exploderet alliderétq;. Adnuit Cynicus. Saltauit ille Veneris adulterium & Martis, Vulcanum à ſole commonitū utriq; ſtruentē inſidias, illos claudi artificis fabri technis irretitos, aſſiſtentes ſpectaculo deos, ſuffuſam rubore Venerem, timidius ſupplicantem belli deum, ac quæcunq; fabella continet. Omniaq; tam ſubtili, tamq; artifici geſtu, tanta rerum (quod difficillimum eſt) perſpicuitate, tanta deniq; uenuſtatis gratia, tamq; plauſibili ingenio, ut exclamaret Demetrius, iam (ut uidetur) hilarior, plurimumq; negotio oblectatus, ἀκούω ἄνθρωπε, ἃ ποιεῖς, οὐχ ὁρῶ μόνον, ἀλλά μοι δοκεῖς ταῖς χερσὶν αὐταῖς λαλεῖν: Audio, ó homo, quæ facis, nec uideo ſolum, ſed etiamnum ipſis manibus mihi uideris loqui. Confirmarunt hæc ab Cynico pronūtiata barbari regis apud Neronem non inſcita uerba. Is ex Ponto ob neceſſitatem quādam petierat Romam. Forte ita accidit, ut ſaltator idem neſcio quid ſaltaret tam perſpicue, tamq; (qui mos illius erat) concinne, ut ſpectans modo, nec eorum quæ dicerentur quippiā audiens percipienſúe, nihilominus intelligeret omnia. Igitur quum mox diſceſſurum Barbarum benignius amplexaretur Nero, ac petere iuberet, ſi quid futurum uſui arbitraretur, elargiturum ſe munifice: Plurimum me, inquit, iuueris, ſi ſaltatoris illius mihi copiam feceris. Miratus Nero, quum amplius quæreret, quid ita petere inſtitiſſet? aut cui inde rei futurum emolumento artificem duceret? Sunt, inquit is, accolæ mihi Barbari, lingua & moribus diuerſi, interpretum haud fere ſuppetit facultas. Quòd ſi præſto mihi fuerit hic, & re quapiam ab illis fuerit opus, nutu ac renutu, cæteriſq; ſui artificij modulis, ſaltator mihi omnia conficiet, ut in reliquum ualere iubeam interpretes. Tantum docilis imitatio, & artifex peritia cōcinnuſq; ac peragilis motus geſtuſúe auctoritatis adeptus erat, ut nec immerito Pantomimi nomē Italiæ irrepſerit. Lesbonax quidem Mitylenæus, honeſtus plane uir & bonus, ſaltatores χειροσόφους, hoc eſt manu ſapientes ſolebat nuncupare, pergebatq; ſubinde ad ſpectacula, tanquam ex theatro melior reuerſurus. Equidem inter ſtudia reliqua hoc utiq; oblectationem ſpondet, illud uero emolumētum: at ſaltatio, ſi recte perpendas, utrunq; complectitur. Quin utilitas tanto inde uberior locupletiorq; eſt, quanto plauſibiliorem adnexam habet uoluptatis titillationem. Propterea multa mihi uariaq; rimanti, illa uidetur ratio uериſsima, una cum mundi generatione, & amore illo uetuſtiſſimo diuina quadam ui in lucem prodiſſe ſaltationis primordia. Hanc quippe cœleſtis illa præmonſtrauit, & longe clariſſima ſtellarum ſyderumq; chorea, errantiumq; cum inerrātibus complexio, ac concinna prorſum ſocietas, harmonicuſq;, ac mirus ordo. Hæc ſi quis ſaltationis putet incunabula, ac exordia prima, ut reor, ab ueritate aberrarit non multum. Ea uero per ætates incrementis adaucta iuſtis apicem ſummū attigiſſe pridem uidetur, ut uaria quædam res cen-

ſeatur

ſeatur, & omniſariam coaptata, congruensq́ue, & bonum quoddam πολύμαθον, hoc eſt ſcientiæ multiplicis. Principem uero omniũ Rheam aiunt, oblectatã artificio, in Phrygia quidem Corybantas, in Creta uero Curetas ſaltare iuſſiſſe. Affuitq́ue inde mox emolumentum, ſi fabulatores libeat audire, euidens. Hæc enim illi ratio Iouem præſtitit incolumem, proindeq́ue is arti præſtantiſſimæ σῶστρα debet, id eſt ſalutis contributæ præmium: ſic enim paternos euaſit dentes. Ea ſaltatio armata fuit, quam à Curetibus excogitatam primo, Euſebij quoq́ue tempora teſtatiſſimum faciũt. Erat uero gladiorum cum ſcutis colliſio, ſaltabantq́ue bellicum quiddam & entheon. Mox uero optimus quiſq́ue, ut maxime in Creta nobilitate putabatur excellere, ita ſaltandi artificem haberi, pulcherrimum honeſtiſſimumq́ue cenſebat. Id ne quis ambigat, Merionem Homerus non utiq́ue ſuggillaturus, uerum honeſtare meditatus, ὀρχηστὴν, id eſt ſaltatorem nũcupauit. Qua in re is adeo celebre iam indeptus erat nomen, ut non Græcis modo nota forent ea, ſed & Troianis hoſtibus, forte quia inter bellandum non tacita quædam agilitas & concinnitas, quæ ex huius artis peritia inoleuerat, ſeſe ſubinde oſtentabat. Homerica uero carmina, ſi quis exhiberi ſibi protinus expetat, hæc ſunt:

Μηριόνη, τάχα κέν σε καὶ ὀρχηστήν περ ἐόντα
ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε.

Sunt qui Syracuſis ſaltationem primo exortam prodant, à tyranni Hieronis immani ſæuitie: qui inter alia dictu immitia, Syracuſanos etiã mutuis uti colloquijs uetuerit. Quæ uero neceſſaria forent, pedum, manuum oculorum nutibus indicijsq́ue iuſſerit petere, unde mox ſaltationi exortũ peperit neceſſitas. Pyrrhus uero ille tantus Achillis filius, quo bellante corruiſſe Ilium creditur, alioqui inexpugnabile, celebratus hoc artificio uſq́ue adeo eſt, ut quum ſpeciem illi pulcherrimam adieciſſet, Phyrrichium ſit ab eo nuncupatum, de quo tamen plura mox. Sicuti etiam in metro pes, quanquam ab præceleri, & proinde ignea mobilitate inflecti malint alij. Nam & à pedum celeritate ipſi quoq́ue cõciliatum nomen Pyrrho aſtruunt nonnulli: quo argumento etiam Cineſias ſit cognominatus. Apud Lacedemonios, qui inter Græcos diu habiti præſtantiſsimi ſunt, ſaltandi ſtudiũ non erat incelebre, quando ephebi non accuratius ὁπλομαχίαν, quàm ſaltationem perdiſcebant. Ab Caſtore uero ac Polluce acceperant καρυατίζειν, id eſt caryatiſſare. Species uero ea ſaltationis erat, uocabulo à Caryis ducto, quæ eſt in Laconia ciuitas, ubi maxime exerceretur. Eiuſdem porro rei ſtudium eo uſq́ue progreſſum in Theſſalia, legimus, ut ſtrenuos uiros, & in dimicãdo principes, quos uocant προστάτας καὶ προαγωνιστὰς, illi προορχηστῆρας appellarent, hoc eſt planipedes primos. Manifeſtum id ex ſtatuarum item titulis: quas ijs, quorum ſtrenua fuiſſet opera, excitabant, Ἰσανίωνι προορχηστῆρα ἁ πόλις. Et alibi, Ἐλατίωνι τὰς εἰκόνας ὁ δᾶμος εὐορχησαμένῳ τὰν μάχαν. Non paruo quoq́ue argumento fuerint epitheta item uaria, quibus ſaltator eximius diſtinguebatur apud Græcos. Ea ut propria ipſorum lingua habentur, ideo apponere conſilium fuit, quoniam uix citra faſtidium audiri tralata poterant. Sunt uero ex multis hæc præcipua, cuphos, elaphros, pedeticos, halticos, euarmoſtos, eurhythmos, euſchemon, hygros, epidicticos, pantadapus, eutreptus, demagogicus, demoterpes, prochiros, tachychir. Apud Indos Arrianus ſcribit, elephantes quoq́ue ſaltationem doceri, & exercere. At Sybaritæ in conuiuia equos introducebant ita imbutos, ut incinentis tibiæ cantu audito, ſtatim arrigerentur, ac pedibus ipſis prioribus, uice manuum, geſtus quoſdam chironomiæ, motusq́ue ederent ad numerum ſaltatorios.

Saltationum ſpecies: podiſmus, comus, pyrricha. Quintiliani obſcuritas illuſtratur. Pyrſurides, pyrimachos. Virgilij locus explicatur ex Georgicis. Saltationis partes. Siciliſſare quid. Pan chororum proxenus. Cap. IIII

SAltationum uero non unum fuit genus prioribus, erat ſiquidem in primis à cantu nuncupata emmelia, quæ tragica cenſebatur, ſicuti cordax comica, de qua mox item paulo. Eius commeminit Arrianus in commentario Indico: ſed ſatyricam putat, & à Libero patre in India inſtitutam. Sicinnis ab alijs, ut ſcribit Athenæus, ſatyrica intelligitur ſaltatio, unde & Satyri Sicinniſtæ nuncupati, quam Sicinnus excogitarit Barbarus, quãquam Cretenſem intelligunt alij. Saltatores enim fuiſſe Cretenſes, auctor Ariſtoxenus eſt. Alij à uerbo σείεσθαι, primumq́ue Therſippum eandem ſaltaſſe. Has ſunt qui à Dionyſiacis miniſtris excogitatas, & item nuncu-

patas prodidere. Enopliæ ſaltationes, ſiue armatæ, fuere pyrrhicha, theleſias item, quæ ab ſaltatoris nomine ſic nuncupata fertur: fuit item xiphiſmus, podiſmusq́ꝫ, nec non κῶμος, id eſt comus, & tetracomus Herculi ſacer, & bellicoſus. Nam quæ comaſtice dicebatur, non pugna modo erat inſignis, ſed etiam plagis. Armatos in Panathenęis pueros ſaltare ſolitos, traditũ eſt. Quin & Mineruæ ſacrum maxime id habebatur genus, quod & catenoplion dicitur. Opla uero dici arma, nemo eſt qui neſciat. Interim de pyrrhicha illud non ſiluerim, inuẽtam à Laconibus uideri, nam & à Lacone Pyrrhicho inflecti nomen, Ariſtoxenus ſcribit. Bellicoſa uero ſaltatio eſt, quoniam & Spartani bellaces diu ſunt habiti, quorũ filij ἐμβατήρια μέλη, id eſt embaterios perdiſcebant cãtus, quos & enoplios dicunt. Spartani quoqꝫ ipſi in congrediendis hoſtibus Thyrtæi repetebãt poemata, uti eurhythmos cõcinnaqꝫ fieret motio. Deniqꝫ pyrrhicha Laconibus belli progymnaſma fuit, à quinto ætatis anno condiſcentibus ſingulis πυῤῥιχίζειν, id eſt pyrrhicham exercere. Hinc autem aperitur Quintiliani locus ex Oratoriarum inſtitutionũ primo, de geſtus inſtitutione prima: Nam inquit, Lacedæmonios quidem etiam ſaltationem quandam, tãquam ad bella quoqꝫ utilem, habuiſſe inter exercitationes, accepimus. Auctor Ariſtoxenus eſt, gymnopædicam exercentes (pueri in ea ſaltabant nudi) mox ad pyrrhicham ſolitos emigrare. Sunt ut meminimus, qui Curetas primum enopliam induxiſſe ſaltationem opinentur, rurſum ab Cretenſi ordinatam Pyrrhicho. Et in ea Thaletem primum hyporchemata concinnaſſe. At hyporchematicos cantus omnes, dici creticos, auctor probat Soſibius. Lectum apud Ariſtotelẽ eſt, omniũ principem, in Patrocli pyra uſum pyrrhicha Achillem, unde & inflexa nominis ratio ſit. Apud Cyprios autem Prylin hanc nuncupari. Pyrrhicham dici & chironomiam, Græci ſcribunt. Sunt qui à Pyrrho inuentam pyrrhicham prodant, ut diximus: à qua purrhicharij recte ab Iureconſultis nuncupantur, Digeſtis de pœnis libro quadrageſimooctauo, quem tamen locum Græcę ignari literaturæ inuertere ſibi permittunt. Sunt qui arbitrentur, Pyrrhicham, ἐκ τοῦ διαπύρου εἶναι, eſſe uocitatam, id eſt quoniã ſit ignita quodãmodo ſaltatio ἐσωώπιος. Eſt & πυῤῥίχη χλαμὺς, ἢ πελτάριον, id eſt eſt chlamys, uel pelta parua. De Pyrrhi autem Epirotę nomenclatura Pyrrhiadę nuncupati, quos nunc Moloſſos appellant. Pyrſurides, ad præſens inſtitutum pertinent nihil: ſunt tamen militares eo nomine phani, id eſt lampades, aut obeliſcolychni, etiam apud Ariſtotelem. legimus enim ὅτι πρότερος ὁ μακεδὼν, ἐπὶ πᾶσαν τὴν μακεδονίαν κατασκευασάμενος πυρσονεύδας, δι᾽ ὧν τούτων ὀξέως ἐμάνθανε τὰ πανταχοῦ γινόμενα Pyrimachon dicũt in pugna ἀνίκητον, id eſt inſuperabilẽ. Sed à diuerticulo fabulam repeto, ne ſit ſuperpondij nimium. Aſcoliaſmus ſaltatio erat Bacchi dicata feſtis, quæ uocant aſcolia. Quod theatri medio utres, quos uocant ἀσκοὺς inflatos obunctosq́ꝫ, uno tantum inſilirent pede, ut delabentes riſum excitarent. Hoc agere apud Græcos dicitur ἀσκωλιάζειν. Ad quod apertiſsime Virgilius reſpexit Georgicon ſecundo, illo uerſu:

Mollibus in pratis unctos ſaliere per utres.

quod inerudite nimis, καὶ ἀναγώγως, id eſt ineducate non perpendunt interpretes, negligentia prorſum fuſtuario digna. Aduertendum quoqꝫ, qui uni tantum innitentes pedi ſaltant, quod uel tempeſtate noſtra frequentiſsimũ eſt, dici item ἀσκωλιάζειν, & ſaltandi modum, aſcoliaſmum. Sed nunc non ab utre inclinatur uocabulum, uerum ab ſcolon, quod impedimentum itineris ſignat, quod claudicantibus euenit, atqꝫ ſurrectum palũ. Apud Ariſtophanem, δειμοφοιταζούσαις eſt oclaſma, ſaltatio Perſica, quam & ὀχεῖν nominant. Fuit & Dionyſio ſacrum genus Phalicum, ſicut Herculi Callinicus: nam Thraciæ gentis & Carum colabriſmus, ſed armata item fuerat ſaltatio hæc: forteqꝫ fuerit ea, cuius meminit ἀναβάσεως ſexto Xenophon, dum ita ſaltantes prodit, ſe inuicem τεχνικῶς admodum ſolitos ferire, demumq́ꝫ qui alterũ exuiſſet armis, exiſſe Sidalca incinentem, illo perinde ac mortuo plane elato. Fuit & armata ſaltationis ſpecies carpæa nomine: in qua, poſitis armis, buſſequa iactabat ſemina, reſpectans ſubinde uelut formidine. accedebat prædator, id animaduertens buſſequa, correptis armis depugnabat. Hæc uero fiebant omnia rhythmice prorſum, præcinente tibia, demumq́ꝫ à prædatore colligatus ſator cum bobus abducebatur. Quandoqꝫ illum hic, uinctis à tergo manibus præ ſe agebat. Inuenimus & Baucismum ſaltatoris Bauci, Comon cognominabãt: ſed mol-

ſicula fuit, delicatiorq; ſaltatio. Inter laſciuiora genera bactriaſmus eſt, ac apocinus, apoſiſis, ſtrobilus. Mothon uerò nautica res erat, ac oneroſa. Fuit & geranos ſaltatio: quam noſtris literis dicere gruem licet, numeroſa erat ſaltantium turba, quadam uolantium gruum ſimilitudine. Inſtituta primum ſaltatio fertur à Theſeo apud aram Deliam, dum exitum de Labyrintho imitatur. Dipodiam legimus Laconicam ſaltationem: nam quæ tibijs præcinẽtibus exercebatur, gingras dicta eſt, puto quia ſint tibiæ quas nuncupant gingrinas. Fuerunt item ſaltationes quæpiam enixiores, hecaterides & thermaſtrides. Verum hecateris manuum potius opera conſtabat: pedum uero thermaſtris, ſaltu quippe exercebatur. Eclatiſmata muliebres erant ſaltationes. Apud Laconas erat item bibaſis, in qua etiamnum proponebantur præmia non pueris modo, ſed puellis quoq;: ſaltu erat opus, interimq; nates pedibus contingere. Pinacides cur maxime dicerentur, non ſatis conſtitutum Pollux habet, an quod ſuper tabulatis fierent, an quod tabellas manu tenerent. Balliſmum dici inuenio ſaltationem tympanis crepitantibus, uel etiam cymbalis. Cuiuſmodi Parilibus fieret Romæ, quæ mox Romæa dici cœpere, ciuitatis fortunæ templum ſtruente Adriano. In Sicilia Ionicum ſaltationis genus erat Dianæ ſacrum. At angelicum habitum præferebat nuntiantis aliquid. In morphaſmo diuerſorum animalium erat imitatio. Erat item ſcops ſeu ſcopias ſaltatio, ex colli circumlatione, quadam imitatione auis. Leo autem formidoloſa fuit ſaltandi ſpecies. Erat ſua idiotis ſaltatio anthema nomine, quam ſaltantes ſic fere pronunciabant, Vbi nam mihi roſæ? ubi uiolæ? ubi apia florentia? Fuit & ſaltatio dicta κόσμου ἐκπύρωσις, id eſt mũdi deflagratio. Quæ uero dicebatur hormus, ephebis cõſtabat, ac uirginibus plane hormo ſimilis, hoc eſt ſegmento. Præcedebat quidem ephebus iuueniliter, & (ut mox in bello facturus erat, ſaltans: ſequebatur puella decenter admodum, ut hormus is uideri poſſet ex modeſtia connexus & fortitudine. Fuit quandoq; ſaltatio dicta Phrygia, conuiuijs dicata & ebrietatibus. Bacchicam ſaltationem in Ponto & Ionia tantæ fuiſſe uoluptati gentibus illis Lucianus ſcribit, ut ſtatutis temporibus obliti omnium aliorum, deſiderent dies totos ſpectantes Titanas, corybantas, ſatyros, bubulcos. Quod uero mireris amplius, Exercebant id genus nobiliſsimi quiq;, ac ciuitatum maxime principes, ad præcipuam id opinati gloriam ſpectare. Dicas inde Italicas Carniſpriuij debacchationes prorepſiſſe. Nyſias item ſaltationes Dionyſiacas interpretantur, ab Nyſa. Eaſdem & Berecynthiacas credunt. Porro ne quid prætereatur, quo hi qualeſcunq; Lectionum antiquarum libelli fiant adminiculatiores, legimus haud ita pridem rhetoris Vlpiani commentatiunculas in Demoſthenis Olynthiacas, ubi ſic adnotatum inuenimus: Cordaciſmus, ſaltationis eſt ſpecies turpis indecentiſq;: nam ſaltationum aliæ quidem bellicæ ſunt, ut pyrrhicha: nonnullæ uero ridiculariæ, quibus modo conciliatur riſus. Iis autem in conuiuijs utuntur & theatris. Verba Vlpiani Græca ſunt hæc: κορδακισμὸς ἐστὶν εἶδος ὀρχήσεως αἰσχρᾶς καὶ ἀπρεποῦς. τῶν γὰρ ὀρχήσεων, αἱ μὲν εἰσὶ πολεμικαὶ, ὡς καὶ ἡ πυῤῥίχη, αἱ δὲ γελαστικαὶ, αἷς χρῶνται θεάτροις καὶ πότοις. Harpocratio autem in uerbo cordaciſmus, cuius meminit in Philippicis Demoſthenes: Cordax, inquit, comicæ ſaltationis ſpecies, ſicuti Ariſtoxenus tradit in libro De ſaltatiõe tragica. Reperiť nomẽ & in ueteri comœdia, ut apud Nicophontem. De cordace idem fere Ariſtophanis interpres quod Vlpianus, κορδακίζειν Græcis turpiter ſaltare ſignat. Sunt qui putent, duo ſaltatorũ genera Homerum nouiſſe, cybiſtateras, & ſphæriſtas. qui ſphęra uterentur ſiue pila, unde & ſphæriſtica dicatur, ſicuti meminit Athenæus quoq;. Ariſtonicum Caryſtium Alexandri fuiſſe ſphæriſten, prodit hiſtoria, quem ob artis excellentiam ciuitate donarint Athenienſes, ſtatua quoq; erecta. Cybiſtateres uidentur eſſe, qui in caput ſaltant, quod κυβιστᾶν dicunt in caput mittere. Scribit in Moralibus Plutarchus, Saltationis eſſe partes tres, φορὰν, σχῆμα, καὶ τὴν δεῖξιν, lationem, ſchema, demonſtrationem. Siquidem cõſurgit ſaltatio ex motibus & habitibus: ſicuti melos ex phthongis & diaſtematibus, hoc eſt ex uocibus & interuallis. Hic uero manſiones motuum fines ſunt. Ergo φορὰς uocant motus: ſchemata uero habitus, ubi Apollinis, aut Panos, aut cuiuſpiam figuram, & modum effingentes, graphice formam ſeruant. Tertia uero res, quam δεῖξιν nominauimus, non imitationẽ habet, ſed rerum ſubiectarum demonſtrationem: indicant enim cælum quandoq;, aut terram, aut etiam ſpectatores ipſos. Androna Catanæũ ſcribit Theophraſtus, incinentem

tibijs

tibijs primum omnium motiones corporis & rhythmos excogitaſſe, unde natum, ut σικελίζειν, id eſt ſiciliſſare, poſitum inuenias pro ſaltare. Celebrantur ab Athenæo ſaltationes ethnicæ, Laconicæ, Trœzenicæ, Epizephyriæ, Creticæ, Ionicæ, Mantiniacæ. Eſt & ſaltatio quam modo Mauricã dicimus, cuiuſmodi fere antiquis fuerat chironomia. Pana denique chororum proxenum credebãt priores, ut eſt apud Sophoclis ſcoliaſten.

Iphicli in currendo agilitas mira. Hyginus uindicatur à uitio, Iphicratides quid. Iphiæ oues cur. De Melampode relatu non indigna. Perpẽditur etiã Plinij locus. Cap. V

IPhiclus, inquit Apollonij interpres, Phylaci creditur & Clymenes filius. Eum cecinit Heſiodus, tanta fuiſſe corporis agilitate, ac pedum celeritate, ut curreret ὑπὲρ πυρίνων ἀθέρων, hoc eſt ſuper triticeas ariſtas, nec oblæderet. Demaratus uero etiã per mare inceſſiſſe prodidit, inde natus adagio, ut Iphicli agilitatẽ pro celeri, inexſuperabiliq; uſurpemus. Meminit Iphicli huius Argonauticon primo Apollonius eo uerſu,

οὐδὲ μὲν ἴφικλος φυλάκῃ ἔνι δηρὸν ἔλειπτο.

Porro adnotatu non indignum, Iphiclum ab Apollonio tradi Iaſona fuiſſe affectatum, in Colchos cum Argonautis properantẽ. Id uero Heſiodus non ſcribit, non item Pherecydes. Commeminit quoq; Iphicli Hyginus, ſed dictione luxata decurtatáue: nam de Orione ſic ferme ſcribit: hunc Heſiodus Neptuni filium dicit, ex Euryale Minois filia natum. Conceſſum aũt ei, ut ſuper fluctus curreret, perinde ac in terra, quemadmodum Phiclo datum, ut ſupra ariſtas curreret, nec eas comminueret. Tu ſcribe, Iphiclo, Cui inditũ ex currendi poteſtate nomẽ, ueluti diceretur Iphicolos, nam ἶφι potenter ſignat, unde & Iphicrates quoq;, & ab eo Iphicratides, attica calciamenta, quorum in philoſophica hiſtoria cõmeminit Damaſcius. Iphicli filios tradunt Proteſilaum & Podargen. Oues Iphias ab Græcis per ὑφαιμισμὸν dici inuenias, quæ debiles ſint, καὶ οὐκ ἰσχυραί. Non prætereunda parte hac in ſanitatis ratione, Galeni poſt Hippocratẽ medicorum principis placita, noſtrum iuuantia propoſitum uel pręcipue: Omnes, inquit, imbecilliore ſumus cernendi poteſtate, ſi aquilarum, & lyncis acuminibus conferamur. Confuſaneus quin & hebetiorq; ineſt auditus nobis, ſi Melãpodi. Pedibus quoq; ſubſultamus, ſi Iphiclo. Et manibus ualemus haud multum, ſi Milo nobis cõponatur. Quod de Melampode ſcribit auctor nobilis, obſecro te lector humaniſſime, cum Plinio conferas, libro Hiſtoriæ naturalis decimo, ſic prodenti: Qui credit iſta, & Melampodi profecto aures lambendo, dediſſe intellectum auium ſermonis dracones, non abnuet.

De Palma ſcitu digna. Nicolai cur dicanť. Nicolaitæ hæretici. Spadix unde. Lunã amatoribus præeſſe. De palmæ cerebro, & Tegyra ciuitate. Item palma, & oliua fontibus. Sudæ error, & interpretis Philoſtrati ac Plutarchi. Pſen quo diſtinguať à Balano. Iouis balani. De Phraote pauca, cum enarratiõe Horatiani loci. Encephalos, encardios, elate, fuſterna, ſapinus. Palmam Aegyptijs annum indicare. Batis quid. Perirrhacides. Cap. VI

PAlmam in Syria, & Aegypto balanos producere tanta aſpectus iucunditate, ac ſuauitate guſtus, proditum eſt, ut tragemata omnia, bellariaq; præcellere facile tradantur, quamuis in Græcia fructus is feratur incoctus, nec eſui proinde ſatis gratus. Inter Phœnicobalanos autem eximie præſtare, tum magnitudine, tum etiam pulchritudine, quas uocant Nicolaos, obſeruatum eſt, de quibus ex Plinio pauca hæc aſcripſimus: Sicciores, inquit, in hoc genere Nicolai, ſed amplitudinis præcipuæ, quaterni cubitorũ longitudinẽ efficiunt. Sed cur nam dicuntur Nicolai? Quæſitum id quidem diu, ſed inuentum in paucis, ni Grammaticorum commenticias, & inde inanes ſequi opiniones malumus. Nuper Græcum uerſans exemplarium, quod uenabar, deniq; ſum uiſus aſſequi, Sic enim cõperio, Fuiſſe Nicolaum quendam diſciplina Peripateticum, patria Damaſcenũ, moribus ſuauiſsimis, ac prædulci quadam iucunditate, corpore procero quidem, ſed non indecoro, facie paulo pleniore, interlucente grato rubore. Bene doctus quoq;: nam hiſtoriam polybiblum concinnauit, id eſt centum ac triginta quatuor librorũ. Quo quũ maxime oblectaretur Imperator Auguſtus, ut ſcribit Athenæus, eiq; afficeretur plurimum, ſimilitudinis argumẽto, balanos magnitudine

tudine præcipua, & pulchritudine Nicolaos dici inſtituit. Adijciunt quidam, ex Syria balanos id genus, quibus præcipue oblectaretur Imperator, Romam aſſidue mitti ſolitas. Et Xenophon prodit, Selectas Dominis balanos fuiſſe tum pulchritudine admirabili, tum magnitudine, uti aſpectu ab electro nil prorſum differrent. Nicolaitę in ſanctis literis, & Canonicis decretis ad præſens nil attinent inſtitutū, quando eo nomine hæretici fuere, quorū & Hieronymus commeminit, ab Nicolao, qui fuit cum Stephano Diaconus. Eorum fuit dogma, Vxorum communio. Sed ad diuerticulum. Ineſt omnino arbori eiuſmodi decor non ingratus, quando poetarum princeps puellæ Phæaciæ uenuſtatē palmæ ramo aſſimulare ſibi Homerus permiſerit. Propterea fuere qui ita arbitrarentur, In certaminibus ſacris uarias quidem ſingillatim coronas dari, uniuerſim tamen ex palma ſolenni quodam more conſecrari, una ea de cauſa. Etiam ſi ab foliorū æquabili ordine, inſtitutum opinentur alij, ceu certatim cooriantur, & quodammodo ſimul currant quadam cōtentionis imagine, idq; tacito naturæ conſenſu. Nam & uictoriā Græci inde dici putant νίκην, παρὰ τὸ μὴ εἴκειν, à non cedendo. Alij uero, quod ſit palma inter arbores cunctas macrobia maxime, id eſt longioris æui, ſicuti Nicephororum, ſic enim uictores dicunt, gloriam addecet eſſe perpetuā, nec unquam conſeneſcere. Quod de palmæ uita diximus, Orphicum illud uidetur comprobare, ζῶον δ' ἶσον ἀκροκόμοισι φοινίκων ἔρνεσι, animal æquale longicomis palmæ ramis. Epitheta porro illa ἐμπεδόφυλλον, καὶ ἀείφυλλον, quæ firmiter, ac perpetuo uirentē folijs ſignant, huic congruere uel maxime. Inter cæteras nanq; arbores nullam planè uidemus eadem cuſtodientē folia, ſed decuſſis prioribus, ſuccreſcunt alia. At palma nil, inquiunt, abijcit, & proinde conſtanter cognominari ἀείφυλλος poteſt. In rebus porro Atticis adnotatum legimus, Theſeum in Delo primum poſito certamine, ab ſacra palma ramum auulſiſſe, qui & Spadix inde ſit dictus. Neq; item in hac palmæ mentione illud prætereundum, in Babyloniorum literis compertum, eſſe palmæ arboris trecentas & ſexaginta utilitates. Nec omittenda priſcæ uanitatis ſuperſtitio, quia ſit balanorū nucleus non modi unius. alijs enim longior, his mollior, illis durior, quibuſdam etiam oſſeus lunatusq;: hunc potiſſimum quadam religione politum dente contra faſcinantes arbitrabantur pollere. Quum uero lunatum dicimus, curuatum arcualemq; intelligimus, cuiuſmodi in luna à coitu conſiſtitur ſchema. Cur autem ea maxime figura expeteretur, luxuriantis fuerit otij quærere, ac ſuperſtitionis potius, quàm eruditionis: niſi quòd in libro De Iſide Plutarchus auctor eſt, quia ſolem appetat ſemper luna, & perſequatur: inde argumento eo ab amatoribus aduocari lunam. Et amatoria ab Iſide diſpenſari, Eudoxus ſcribit: quæ non alia omnino ſit, quam luna. Scribit tamen Pindarus: Ex amantibus ſoli quidem uiros uota concipere, lunæ autem fœminas. Quod inde Hippolyto apud Euripidem facit Phædra, & in Pharmaceutria ſignificat Theocritus. Rationem aucupantur nonnulli, quoniam amori furtiuo congrua ſit nox: proinde Menander, ὦ νύξ, σοὶ γὰρ δεῖ πλεῖστον ἀφροδίτης.

Vel quod amatoriæ affectioni obnoxia quandoq; fuerit luna, uel quia ſicuti amor διάπυρος ὁ θεός. Inuenio in monumentis, & Plutarchi in primis in Pelopida, fuiſſe in Bœotia montem cognomento Delum. Nam Stephanus in Tanagra, regionis eiuſdem fuiſſe urbem paruam nomine Delium ſcribit. Apud montem erat Apollinis templum, poſt templum duo mirabili ſuauitate fontes, copia aquarum ac frigiditate inſignes: alterum φοίνικα, id eſt palmam uocant: reliquum oleam, ſicuti commeminit in libro Cur oracula defecerint, Plutarchus idem. Vbi & natum Apollinem narrant. Ad quod reſpexiſſe Catullum uolunt, eo uerſu de Diana ſic canentem, Quam mater prope Deliam Depoſuit oliuam. Quanquam & de arbore poſſe intelligi, auctor Ouidius eſt Metamorphoſeos ſexto. Aduertenda uero Plutarchi interpretum inſcitia ex Pelopidæ uita: Fontium, inquit Plutarchus, alterum palmam, oleam alterum, nunc quoq; nominamus: non quòd inter plantas duas peperit dea, ſed in fluenti duplicis meditullio, id eſt τῶν ῥείθρων. At interpres, Sed quia fluuium dea peperit, quoniam Græci ferè codices ῥεῖτρον præferūt accuſandi caſu. Sequitur Plutarchus: In propinquo Ptoum eſt, ſiue πτῷον, dea conterrita repentè uiſo apro. Nomen præterijt interpres. Quidam ex eruditioribus, eſſe in Laconia Tegyram tradidere falſo, ubi natus Apollo ſit. Id ut uere à me dici, intelligant ſtudioſi, audiant quid Stephanus: Tegyra, inquit, Bœotiæ ciuitas, in qua

genitum

genitum Apollinem dicũt. Samus autem Delius Apollinis, inquit, natalicia in Lyciam referunt aliqui: in Delum alij, aut in Zoſterem terræ Atticæ, nonnulli ad Bœotiæ Tegyram, unde & Tegyreius Apollo. Sed lectum & illud eſt. Epheſios Tiberio imperante Romam ueniſſe, memorãtes, non (ut uulgus crederet) Dianam atq; Apollinẽ in Delo genitos: eſſe apud ſe Cenchrium amnem, locum Ortygiam, ubi Latonam partu grauidam, & oleæ quæ tum etiã maneret, adniſam, ædidiſſe numina ea, deorumq; monitu ſacratum nemus: quin & ipſum illic Apollinem poſt interfectos Cyclopas Iouis iram uitauiſſe. Meminit poſt alios Strabo γεωγραφουμένων libro quarto & decimo. Ex ijs porrò quæ de palmis Syrijs & Aegyptijs attulimus, liquet opinor, cur poetæ palmiferas quandoq; in Aegypto Thebas nuncupent: curq; palmarum fructus Thebaides item Plinio dicantur, & à Papinio Thebaicæ, quod illo ex Syluis uerſiculo libri quarti fine ad Plotium liquet, Chartæ, Thebaicæ ue, Caricæ ue.

Quoniam uerò de palmis agitur, ſcribit Plinius, in palmarum cacumine medullam haberi dulcem, quam cerebrũ uocant, meminit ſecundo De alimentis Galenus. Et in Præceptis ſanitatis Plutarchus, prædulce quidem id tradens, uerum eſſe κεφαλαλγόν, id eſt inducere capitis dolorem. Adnotandus hac parte error Sudæ manifeſtarius, qui in uerbo πῶρος ita ſcribit: Porum hunc de uictus ratione interrogauit Apollonius: at is, Ego (inquit) uini tantum haurio, quantum ſoli prolibo, captis in uenatione ueſcuntur cæteri, mihi exerceri ſatis eſt, alimenta mihi ſunt ex oleribus, & palmarum cerebro, ac fructibus. Hæc quidem apud Philoſtratum leguntur libro ſecundo: ſed non de Poro, ut retulit Sudas, nimis hercle incurioſe, nimisq; inſcite: incurioſe quidem, quia de Phraote Indorum rege hæc prodit Philoſtratus: inſcite uero, quoniam per maximam temporum ignorantiam lapſus miſere eſt, quando uixit Apollonius Domitiani tempeſtate. Porus autem quem fatetur ibidem Sudas cum Alexandro depugnaſſe, multis ſeculis antea, ſicuti temporum hiſtoria præmonſtrat apertiſſime. Sudam fefellit, quod paulò ante fit de Poro apud Philoſtratum mentio, & parte iſta regem Indum nominat, qui quum ſit congreſſus Apollonius, putauit Sudas eſſe ad Porum ea quoq; referenda: quum tamen paulò ante ea quæ exſcripſit, teſtetur Philoſtratus Phraotem illum fuiſſe, Porum minime. Philoſtrati interpres reprehenſionem nõ euadit: nam ubi Græcè ſcriptum ita eſt, τὰ δὲ ἐμὰ σιτία λάχανα, καὶ φοινίκων ἐγκέφαλοι, καὶ καρπὸς τῶν φοινίκων: id eſt cibus uero meus eſt olus, & palmarum cerebrum, atq; item earundem fructus. Interpres de palmarum cerebro tacuit, puto, quia inuſitatum uidebatur dici in palma cerebrum. Etiam ſi commeminit uel Xenophon ἀναβάσεως ſecundo, ubi ait, Græcos milites Cyro perempto cum quo expeditionem inierant aduerſus Artaxerxem, tunc guſtaſſe primum ἐγκέφαλον τοῦ φοίνικος. Ac pleroſq; demiratos uoluptatis inuſitatam ſpeciem, propriamq;. Strabonis interpres libro decimoquinto, palmæ ἐγκέφαλον pro medulla putauit accipiendum. In ijs uero ſi cui mordax uideor ac uirulentus, putent eruditi mulctam dici à nobis diſceptandam mox, certandamq;. Palmæ cerebrum Galenus, encephalon appellauit: encardion Dioſcorides. Lectum uero apud Palladium eſt, Palmarum plantam dici cephalonem: elatem accipit Galenus, palmæ prætenerum germen: at fructus integumentum eo nomine intelligere Dioſcorides maluit. Scire autem licet, arborum plerunq; partes diſtingui appellationibus. Nam ecce abietis ſuperior portio, fuſterna dicitur, ab nodorum duritia: inferiorem, ſapinum uocant, ſiue ſapineam. Vmbriam dici tribum ſappiniam, auctor T. Liuius eſt Macedonici belli primo libro: meminit eiuſdem quoq; tertio: Adnotatum Hori monumentis eſt, apud Aegyptios expictam palmam annum indicare, quoniam hæc arborum ſola per ſingulos lunæ exortus unam producat Bain, ut anni fine duodecim fiant. Quo argumento & Bain præmonſtrare menſem prædicant. In Collectaneorum ad agricolationem ſpectantium libro ſecundo, adnotatum comperi, caſtaneas dici Διὸς βαλάνους: quod & libro decimo repetitum aduertas: ubi & nucem baſilicam dicit auctor, quæ nuncupatur κάρυον, nucem uero Ponticam, quæ λεπτοκάρυον: cocymela, quæ Damaſcena: Armeniacon, quod Bericoccon. Illud aduertendũ quoq;, palmæ quam marem intelligunt, fructus ψῆν dicitur, ſicut fœminæ balanus. Plenas Ariſtoteles ficarios dicit culices, uelut galbas: ſic enim poetæ caluos glabroſq; nuncupant, quod expoſuit Sudas. Sunt & nomenclatura eadem piſces. Porro unde propendent ba-

lani

lani,uocatur σπάθη, meminit cum Xenophonte Herodotus, ex ſpathe arcus ſibi nonnullos confeciſſe prodens. Quod de palmæ cerebro ſcripſi,confirmatur Euſtathij auctoritate,qui ita dici prodit partem in ea arbore excelſiorem,quæ dulciſſima ſit, proindeq; exempta ueſcantur indigenæ,quod Athenæi monumenta teſtatiſſimum faciunt. Quia uerò de Phraote facta nobis mentio eſt,dignū perpēſione uideri poteſt, ecquid Phraotem illum ſignificarit Horatius Carminum ſecundo:

Redditum Cyri ſolio Phraoten
Diſſidens plebi,numero beatorum Eximit uirtus.

Quando illius reſtitutionem in principatum,abs quo pater fuiſſet excuſſus,& uiri præterea ſingulares animi dotes,frugalitatemq;,ac in primis liberalitatem copioſe exſequitur Philoſtratus libro ſecundo. Verum diſcrepant nōnihil tempora,quæ in digitos mittere,nunc minus uacat:iudicabūt uolentes,quando interpretum cura non ſatis conſtat ſibi. Phraatem Parthorum regem legimus apud T.Liuium libro quinquageſimo nono, cum quo ab Antiocho Syriæ rege ſit bellatum, Gracchanis temporibus. Perirrhacidas palmæ ramos dicunt propriè,ſed ramum quemlibet accipit in Theriacis Nicander.

Laurus tacita cur:item cur lauro uterentur uaticini. Tibullus explicatur. De puella Daphne,quæ Paſiphae. Lauri contra uenenū uis. Corydus auis. Laureum baculum geſtare quid. Vbi comperta primum laurus:& cur dicta tempis,daphnides,myrta. Turiones quid. Daphnatum. Cap. VII

QVoniā uerò paulo antè poeticas perſtrinximus amœnitates,in quibus multiplex interiorq; delitescit rerum ſcientia,quam ſæpe ingenium acre, lectio uaria,iudiciū excuſſum emūctumq; promit in literas,quo ſtudioſiſſimus quiſq; accuratius exerceatur,nec concepta ſemel facilitate, in utranque aurem dormiat,hic illud potiſſimum ſubnotabimus:quid ita laurus tacita ſæpicule ab poetis nuncupetur,leuicula quidem res,ſed non inconcinna:uerum ne abſinthij plus inſit huic lucubrationi, quàm decoqui poſſit, ac confici ſtomacho paulò inualidiore, ac nunc primum reſumente uires ab inſcitiæ diuexatione,ut adſit & mellis aliquid, ſimplaria non reclinabimus quandoque. Laurum igitur Apollini uaticino deo ſacram, futurorum habere præſenſionem quandam,creditum uulgo eſt. Siquidem nil crepitantius uritur, ſicuti à Lucretio proditum quoquè nouimus. Sed eò prior etiamnum Theocritus canit. Nam & hinc Daphne dici uidetur,uelut Euſtathius interpretatur, etenim δα intentionis uim habet, φωνεῖν uerò loqui eſt,ac canere. Igitur euentus rerum ex crepantis modo ueteres aucupabatur:quod nec Porphyrium latuit:nam ſi crepuiſſet abunde ac ſonantius,haud dubie portendi felicitatem rebantur. Quod ſignificat illo uerſiculo elegiographus nobilis Tibullus:

Laurus crepitans uis præſagitionis

Δάφνη. Δὰ φωνεῖν.

Laurus ubi bona ſigna dedit,gaudete coloni.

Ediuerſo ſi tacita deflagraſſet,inauſpicatiſſimum infeliciſſimumq; arbitrabantur:quod approbat etiam Propertius:

Ex lauro crepitu uaticinium

Et tacet extincto laurus aduſta foco.

Nam & Claudianus,uenturi præſciam laurum dixit:niſi quod opinantur pleriq;, lauri folia,ſi noctu puluillo ſubijciantur,ueritatem ſomniorum conciliare. Quod non omnino malus auctor Fulgentius non omiſit. Scribit Heſiodicæ Theogoniæ interpres,Laurum ἐνεργεῖν πρὸς τὸν ἐνθουσιασμὸν,id eſt efficacis eſſe auxilij in numinum afflatu: propterea in Caſſandra Sophocles, δάφνην φαγὼν ὀδοῦσι πρῖε τὸ στόμα. & Lycophron, δαφνηφάγων φοίβαζεν ἐκ λαιμῶν ὄπα. Hinc aperitur Tibulli locus de Sibylla.

Δαφνηφάγοι: diuini

Vera cano,ſic uſq; ſacras innoxia laurus
Veſcar,& æternum ſit mihi uirginitas.

Ex hoc & Latinus item poeta dixit,Laurumq; momordit. Certe δαφνηφάγους dici uaticinantes ſcimus. Et Aphthonius,diuinationis ſymbolum eſſe laurum teſtatur. Dionyſius item in Panegyricorū ratione,laurum μαντικὸν φυτὸν appellat,id eſt uaticam arborem:ſicuti Euſtathius quoq;,qui & Apollinis corollam fuiſſe lauream ſcribit, quam ſecum tulerit Chryſes in Græcorum exercitum ueniens. Lycophronis interpres in Alexandra, dici omnia putat fabuloſe,niſi quod chreſmologi & uates futura præcinebant lauro coronati,ut quæ uireat ſemper,ac ſit alexicaca. Vorare autem inde dicti,quonjam

Laurus diuinationis symbolum. Et uatica arbor eſt virens atque alexicacos.

diuinationum capturis alerentur fere. Quibus uero cogerẽtur numina uel recedere uel accedere, illis maxime uerſibus commonemur, qui appoſiti à Porphyrio ita ferme Latine ſonant:

Soluite ſerta, pedes liquidis & ſpargite lymphis,
Eq; manu ramum, lauros auferte uirentis,
Linea ſitq; omnis deleta, omnisq; character.

Quod uero ad laurum etiamnũ attinet, ſcitu dignum illud quoq;, Daphnen puellam in arborem hanc deformatam, ſicuti Mythicis placet, & cecinit Ouidius, à Spartanis fuiſſe diuinis cultam honoribus: ſed mutato nomine Paſiphaen nuncupatam, à qua certiſſima æderentur oracula, quod in Agide Plutarchus ſcribit. Credebatur item laurus efficax aduerſus uenena. Inde iactatum, ut qui ſe tutum approbare uellet, δαφνίνην diceret φορῶ βακτηρίαν, id eſt laureum geſto baculum. Cui fere conſimile prouerbium eſt de corydo aue, nido gramen inſerente aduerſus animalium noxia, ἐν κορύδλοις τοῖς σκολιὰ κινυπῆσαι ἄγρωστις. Creditur & laurus ſanitatem conciliare, quo argumento lauri folia ineuntibus magiſtratum, calendis Ianuarijs à populo dabantur cum iſchadibus, de quis ſuo loco. Neq; enim obturbat ſacer morbus, aut dæmon, ubi affuerit laurus: ſicuti nec fulmen, ubi adſit ficus. Quod ex undecimo eſt ἐκλογῶν περὶ γεωργίας. ubi & illud comperi: Daphnem, id eſt laurum, dici palatium: quod quum Latinus acropölim ſuſtrueret, inibi compertã laurum ferant. Acropoles uero nũcupabant ueteres regum κατασκηνώσεις, quod ἐν ταῖς ἄκραις excitarentur tutelæ cauſa. Enotatum & id, Apollini ſacram uideri arborẽ, id eſt ſoli igneo, quia igne arbor plena ſit: qua ratione illam auerſantur dæmones, & in uaticinijs exuritur. Daphnatum dici genus cinaræ comperi, ubi lauri fructum perforaris, & cinaræ immiſſum ſemen ita ſeueris. Lauri turiones quum legis, ſummas partes intellige, ac præteneras: idem in plantis item alijs. Ariſtophanis interpres: Lauro, inquit, ſacerdotes coronabantur, & diuinaculi ὡς γνώρισμα τῆς τέχνης: quia eſſet id artis indicium, ac uelut inſigne. Lauri fructus, daphnidas uocant: ſicut myrrhines, id eſt myrti, dicunt myrta. Laura uero, id eſt λαύρα, uicum ſignat anguſtum impurumq;, & ſordentia omnino loca ſic nuncupantur. Nam Laureum, hoc eſt λαύρειον, in Attica locus erat, metallorum ferax. Diuinationem poſtremo ex foliorum crepitu, dum urerentur, fuiſſe ueteribus celebrẽ, nec idem tacuit Euſtathius, ſicut ex pilis quoq; quibuſdam. Laurum τεμπίδα in Alexipharmacis nuncupat Nicander, quoniam in Theſſalia comperta fuerit primum.

Leuctrica monumẽta quæ ſint, & Leuctricæ puellę. Vindicatur à uitio Plutarchi codex. Leuctra unde. Leuca quid. Alphi quid. Leuron. Leuca Gallorum quid. Cap. VIII

LEuctrica monumenta, & leuctricas item puellas in Gręca hiſtoria legimus quãdoq;. Id cuiuſmodi ſit, aut quam habeat rationẽ, ne quis forte ſolicitius quærat, opera noſtra reuelabit. Scedaſum, id eſt Σκέδασον, inuenio in libris quẽdã, qui fortuna pauper Leuctra habitabat. Vicus is eſt prope Theſpias in Bœotia. Huic filiæ aderãt duæ Hippo & Miletia. uel (ut alij ſcribunt) Theano & Euexippe, à quibus nuncupata Leuctrica monumenta, quæ cauenda Spartanis, præcinuerant oracula. Siquidem puellas ibi ſepeliri ex iniuria contigit, quoniam ab iuuenibus Spartanis conſtupratæ, moxq; interemptæ in puteum quendam ſunt deiectæ. Aberat tunc Scedaſus pater, à quo paulo ante comiter Spartani, rei non bonæ homines perfidiarumq; prudentiores, quàm moderationis, aut fidei hoſpitalis, excepti hoſpitio fuerant. Reuerſus factum mirabatur. Salua domi erant omnia, filiæ tantum aberant. Forte domi alebatur canis. Ea, reuerſo domino, ſubinde curſitabat ab eo ad puteum, à puteo ad dominum, uellicabatq; interim, eratq; planè ſimilis trahenti: ſuſpicatus is quod erat, ad locum pergit, puellarum comperit cadauera, profuſus in lachrymas, ac ſeſe affligens cognoſcit ex uicino, bonos illos hoſpites pridie uiſos domum ingredi. Facinus perpetratum Scedaſus coniectat, Spartam confeſtim petit, querelas apud Ephoros depoſiturus. Eo quum excidiſſet & conatu & iudicatu, illis, atq; item regibus, quos etiamnum adierat, nil magnopere intendentibus, per urbis media curſu ferri cœpit, porrectis ad ſolẽ manibus, ac percuſſa tellure ἀνεκάλει τὰς ἐριννύας, id eſt Erinnyas aduocabat, mox

ad

ad filiarum tumulos ſeipſum confecit. Inſequentibus annis,ita ducentibus fatis, in regione eadem Spartana uirtus concidit, Græciæ imperio amiſſo, Thebanis uictoribus, Pelopida duce ac Epaminonda,ut celeberrimum poſteris nomen Leuctrica monumenta dederint. Hæc eo libentius recenſui: quoniam in Plutarchi tralatione multa ſubſultant,& deluxata ſenſum non recipiunt. Nam ut præteream quod pro Scedaſo Cedaſus modo ſcribitur,quandoq; etiã Scedaphus:illud cuius nam modi eſt? Exercitationibus, inquit,Spartanis laceſſitis,Quum hiſtorici ſenſus ſit apud Græcos, prolatas in Spartanos execrationes diras.Meminit hiſtoriæ Hieronymus quoq; in Iouinianum libro primo.Sed puellas amiſſæ pudicitiæ nolentes ſuperuiuere, mutuis concidiſſe uulneribus ſcribit. Leuctra uerò ab Leuctro indigena eſſe nuncupata,ſcribunt Græci.Leuca autem aliud eſt, nam eo nomine medicorum ſcientiſſimi affectionẽ intelligunt, qua in album, uel(ut Græcè dicam) εἰς τὸ λευκότερον, demutatur color, ex uiſcido glutinoſoq; humore pituitoſo.Quædam uerò leuca,id eſt λεύκη, dicitur θεραπευτή, hoc eſt ſanabilis, quædam ἀθεράπευτος,quæ curam non recipit. Internoſcitur uerò hoc τῇ τοῦ δέρματος περικεντήσει, id eſt cutis perforatione:nam ſi inde prompſerit ſe ſanguis, adhiberi medela poteſt.Si humor lacteus,inter cõclamata recenſetur.Sunt in ratione eadem alphi, id eſt ἀλφοὶ, niſi quòd merſat ſeſe altius leuca, ut inficiantur item pili. Quanquam & alphi χρονίζοντες, id eſt diu perſeuerantes,ima penetrant ipſi quoq;,ut hic etiam albeſcant pili ex pituitoſo humore: nam ex melancholico nigrent alphi. Legimus in ſyncerioribus Herodoti codicibus, Apud Perſas ſi ciuium quis lepra cœperit affici, aut leuca, ad urbem eum minime cõmeare,nec alijs promiſceri:obtingere autem iſta, quod is in ſolem quippiam deliquerit:ſi uerò in haſce cauſationes incidat peregrinus, illum cæteri hinc inde extrudunt.Quin & hoc argumento albas columbas nemo non abigit. Leuron, id eſt λευρὸν ξίφος, apud Pindarum in Nemeis, ſunt qui enſem interpretantur latum: at præſtiterit,obliquum in plagæ impactione intellexiſſe.Quod ad leucam ſpectat, prodit Ammianus Marcellinus,non millenis paſſibus itinera Gallos metiri,ſed leucis. Quantum uerò complectatur leuca,ex uerbis eiuſdem alibi dilucet:Ad uallum,inquit,barbaricum quarta ſignabatur leuca,& decima,id eſt unum & uiginti milia paſſuum.

De Eſſæis, ſiue Eſſenis: item de Phariſæis, ac Saducæis. Aurum Iudaicum quod ſit. De phylacterijs,& proſelytis.Prophylace.Prophylactica medicina. Philetæris.Iudaicæ immanitatis exemplum. Marci principis dictum in eoſdem.

Caput IX

IOſephus Iudæus hiſtoriarum cõditor, & in eo genere auctoritatis non dilutæ,immo uerò Græcus planè Liuius,libro decimo octauo Antiquitatũ, quas ab mundi exordio repetit, fuiſſe Iudæis tria genera philoſophorum ſcribit: Eſſæorum,Saducæorum, & poſtremo Phariſæorum:ſed quos primo loco poſui miris effert laudibus,quòd uxoribus,uino,carnibus ſemper abſtinerent,ac ieiunium quotidianum uertiſſent in naturam.Philo etiam Iudæus in libro quem pro Iudæis concinnauit:Præter cæteros,inquit,quos penè innumerabiles ſanctio Moſaica ad benè uiuendum concitauit,Eſſęi ſummi omnium,atq; maximi ſunt, ἀπὸ ὁσιότητος,hoc eſt à ſanctitate,ſicuti mihi uidetur,nuncupati,qua ratione flatilem recipit dictio. Quorum ſecta non genere,ſed uirtute,atq; humanitate diſcernitur. Itaq; nemo puer, nemo adoleſcens propter ætatis inconſtantiam,ſed uiri omnes,aut ſenes ſunt,qui nullo corporis morbo, nulla animi perturbatione feruntur:ſed hominũ ſoli uera perfruuntur libertate. Nemo propriũ aliquid poſſidet,omnibus in medio poſitis cõmuniter utuntur, habitant ſimul, & conueniunt quaſi ſodales,quumq; pro communi utilitate faciant,alia aliorum negotia ſunt,quę impigre ſubeuntes peragunt certatim,non frigus,nõ calorem,non aliquam mutationem aeris formidantes. Quum à laboribus mercedem ceperint, apud quæſtorem deponunt,is omnia diligenter procurat,quibus egent. Idem Philo in cõmentario, cui titulus eſt,Omnes ſtudioſos liberos eſſe,ſcriptum reliquit:eſſe quidẽ dogmatis eius homines ſupra quatuor milia, Qui nec ciuitates colant, uulgi conuerſationem animo plurimũ obeſſe,opinati.Qui ſeruos habeant,odere,tanquam naturæ leges tranſgreſſos, quando omnes,uelut mater,eadem genuit natura.Rationalem philoſophiam uitæ non neceſſariam rentur.Naturalem uerò altiorẽ,quàm ut eam humana conſequi ualeat na-

tura. Illam modo portionem conſectantur, quæ de diuinis, & omnium agit creatione. Morali inuigilant præcipue. Triplici regula uitã tranſigunt, amore in deum ardentiſſimo, uirtutis cultu diligentiſſimo, charitate in proximum feruentiſſima. Sunt qui Eſſęorum nomen θεωρητικὸν, id eſt contemplationis ſtudioſum ſignificare putent. Qui mundi ſitum terrarũq; expingere adorti ſunt, Eſſenos in Occidentali Iudææ parte ſtatuunt, ab Eſſæis (opinor) non diuerſos: nam eos ſic appellat Hieronymus quoq;. Quos fugitẽt nocentes uſq;quaq;, quiq; orbe toto præter cæteros maxime ſint miri, ſine fœmina, omni Venere abdicata, ſine pecunia, palmarum ſocij. In diem uero ex æquo conuenarum turba renaſcantur, longe frequentantibus, quos uita feſſos ad mores eorum fortunæ fluctibus agitat, ita per ſeculorũ millia gens æterna eſt, in qua nemo naſcitur, Tam fœcunda illis, inquit Plinius, aliorũ uitæ pœnitentia eſt. Porro inuenimus apud auctores hiſce philoſophis ita eſſe libertatis inſitam auiditatem, ut principem unum ſolumq; fateantur deum. Argumentum uero euidens, quod ſpeciem mortis formidoloſæ ac tetræ nullam expaueſcant, cognatorum negligant ſupplicia, amicorum interitus faciant non magni, modo ne quenquam, ut dominum cogantur agnoſcere. Animas putant immortales, & de æthere ſubtiliſsimo commeantes quaſi carceribus, ita corporibus implicari: ad quæ tamen, ut Chætemon narrat apud Porphyrium, ῥύμῃ id eſt impetu & inſtinctu naturali trahuntur. A corporibus uero abſolutas, tanquam è longa & proinde graui ſeruitute, lætitia perfundi maxima, & ferri ſublimes, ultraq; Oceanum degere in locis peramœnis, quæ nec imbribus pulſentur, neq; item niuibus, aut omnino ulla infeſtentur intemperie, quando ex Oceano ſuboriens Zephyrus ſuauiſsima perflet ſalubritate. Nihilominus pollutis animis procelloſas hyemaleſq; deſtinabant regiones. Cæterũ quia abunde multa de Eſſæorum inſtitutis uidemur ingeſsiſſe, quærat forte lector curioſus, quid de Phariſæis ex mutis magiſtris compertum nobis ſit. Proinde ut breuiſsime, quantum ratio patitur, omnium deſyderia impleamus, de huiuſmodi philoſophis hæc fere obſeruauimus. Mollicici ac delicijs quàm minimũ indulgẽt. Quod ratio dictarit, id demum perſequuntur. Grandiores natu eximie ueneràtur, ut ne uerbo quidem læſos uelint. Fato geri omnia credunt, nihilominus arbitrij liberi poteſtatem non auferunt. Iudiciũ dei ſentiunt futurum, nam animas aſtruunt immortales, ſed bonas etiam in aliena emigrare corpora, improbas ad ſupplicia tranſmitti æterna. Ob hæc ipſorum dogmata populis mire grati: adeoq; de eorum uirtutibus irroborauit opinio, ut magno ſtudio numeroſa multitudo, immo uero ciuitates ad eos quandoq; confluxerint. Phariſæos nuncupatos uolunt de uitæ inſtituto, ut ſcribit Hieronymus in libro Hebraicarum traditionum in geneſim: quod à cæteris abiuncti ac ſequeſtrati puriſsimæ cuidam uiuendi rationi, accuratiſsimæq; ſe manciparint. Nam Phares ex Hebræorum idiomate ἀφορισμὸς interpretatur: id ualet Latine ſegregatio. Mores eoſdẽ ſequebantur καὶ οἱ γραμματεῖς, hoc eſt qui dicerentur Scribæ. Propriæ illorum uirtutes erant, continentia, uirginitas, νηστεία δὶς τοῦ σαββάτου, id eſt bis in ſabbato ieiunium. Phariſæorum placita apoſtolus Paulus uehemẽter extuliſſe uidetur, quam ait, ἰσραηλίτης εἰμι, φυλῆς βενιαμίν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος: Iſraelites (inquit) ſum, ex tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, lege autem Phariſæus. Porro quies ſoporq; ijs erat ſuper anguſtis tabulis, aut etiam ſpinis uel lapidibus ad comprimendas corporis ac ſenſuum titillationes. Horum tamen proprium fuiſſe, Chryſoſtomus ſcribit, & in Euangelio ſignificat Matthæus, ut decalogum in membranulis ſcriberent, ligarentq; in fronte, ut religionis intimæ ſpeciẽ præberent. Eas uero membranulas Hebręorũ uocabulo dici philateria, idem Chryſoſtomus prodit: quo innuitur legis cõſeruatio. Meminit etiam Hieroinymus. Dicuntur & ariolorũ, ac excantatorum philateria in Gregorij Iunioris decretis: & philateria facere, legimus in Laodicenſi concilio. Prophylacæ uero in medendi uſu nuncupantur præmunitiones aduerſus mali uim ingruentẽ, unde eſt Prophylactica medicinæ pars. Sicut Therapeutice tractat præſentia, quæq; iam ſe promunt. Philetæris autẽ planta eſt ſpinoſior, quam & rhamnum dicunt, ſuperius nomen Lydis frequens, ac Myſis. Sunt qui ex hoc impactam CHRISTO coronam uelint. Phylacteria ſcribunt alij, ut Græca cenſeat dictio. Saducæos uero, ut de ijs quoq; aliquid promamus, à loco ita nuncupatos putant. Horum nefaria dogmata inuulgantur hæc, Eſſe mortalem animã, ſimulq; cum corporibus

interire

interire. Si quis eorum ſcitis renitatur amplius, oblucteturque, putant id plauſibile in primis glorioſumque. Eorum qui in eiuſmodi philoſophia profecerint, mira paucitas eſt, diſcrepant inter ſe moribus feris, inuicemque ſunt, perinde ac in exteros, inhumani. Fatum omnifarium negant. Deum extra omnem mali patrationem inſpectionemque cõſtituũt. Hæc de Iudæorum ſapientibus, quæ uaria ſuggeſſit lectio, habui in præſenti, quæ dicerem. Poterant & plura, ſed propoſitum inſtitutumque temperamentum fuit tenendum omnino. Cæterũ Iudaicæ immanitatis exemplum illuſtre ex Dione præteriſſe nequeo. Nam ſub Traiani extrema, qui Cyrenem incolebant Iudæi, Andrea duce, Romanos, Græcosque indiſcriminatim inuadentes ita excarnificarunt, ut etiam ad mẽſam producerent, humanis in uiſcera ingeſtis cibis. Nec ſatis, ſanguine adhuc ſtillantibus inteſtinis præcingebantur. Cutes pro indumentis erant. Pleroſque ab imo ad ſummum interſecuere. Plures beſtijs obiecti: alijs inter ſe compugnare, ac digladiari coactis. Ducenta & amplius hominum milia is abſtulit furor. Qui & in Aegypto itidem eſt graſſatus, ac Cypro, contrucidatis inibi; Artemione duce, ducentis & quadraginta hominum milibus. Vnde mox legibus ſancitum, uti quauis ratione in inſulam appulſus Iudæus capite plecteretur. Quum uerò Adriano item imperante defeciſſent, cædibus, fame, morbis, igni deſolata eſt Iudæa omnis. Quoniam uerò quæri poſſe ſcio, cuiuſmodi aurum ſit quod in hiſtoria quandoque celebratum nouimus, Iudaicum nuncupatũ: non grauabimur & hoc obiter explicuiſſe. Erat autem, quòd Iudæorum nomine quotannis ex Italia & ex omnibus prouincijs Hieroſolymam exportari ſoleret. Propterea Flaccum Cicero ſcribit, edicto ſanxiſſe, ne ex Aſia exportari liceret: quod laudans etiamnum, Barbaræ ſuperſtitioni reſtitiſſe, ſummæ ait fuiſſe ſeueritatis. Proſelytum uerò, quum audis in ſacra pagina, intellige à gentilitijs ritibus ad diuinam legem tralatum tranſcriptumque. Dauid: καὶ προσήλυτον ἐφόνευσαν, id eſt & proſelytum peremere. Hieronymus Aquilam uocat proſelytum, ac interpretem contentioſum: meminit in Euangelio Matthæus quoque. Adnotandum uerò hoc potiſſimum loco Marci principis antiqui dictum. Nam Palæſtinã quum tranſiret, Aegyptum petiturus, fœtentium Iudæorum (uti Marcellinus inquit) & tumultuantium ſæpe tedio percitus, dolenter fertur exclamaſſe, O Marcomani, ò Quadi, ò Sarmatæ, tandem alios uobis inertiores comperi. Iudæorum uerò cognominis ratio unde prorepſerit, incognitũ ſibi fatetur Dion. Multa uerò, ſed uaniſſime, Tacitus ſcribit.

Cur noctu ſonantius audiantur omnia. Quid palmus. Tylæ, thibe, tylas, illas, ſigmos, clytos. Cur uox intro delata melius audiatur, quàm ediuerſo. Aradus quid. Satyriaſis. Palmare quid. Cap. x

STrepitus omnes nocturno tempore eſſe manifeſtiores, ac uocem omnem ſonantiorem, non ferè quiſquam eſt adeo impolitus, adeoque hebeti iudicatu, qui non planè intelligat, dictante ratione, aut magiſtra ſaltẽ experiẽtia percipiat. Cur tamen ita contingat, abditam quandam perobſcuramque cauſam promit Epicuri ſchola, dum ab atomis ſuis reuelli nequit. Eam uerò apud Plutarchum in Sympoſiacis Boethus recenſet, docens, rareſcente aere, ac ſeſe latius fundente inter atomos non ferè uacuum comparere. Conſtipante uerò ſe, atque amplius coeunte, denſari perinde atomos quoque extimumque uacuum fieri ſpacioſum & uelut hians. Id quod noctu obuenire, exploratiſſimum eſt, Si coniectemus, frigus cogendi arctandique uim habere efficaciſſimam. Ediuerſo calorem proferendo expandere ac laxare, argumento certiſſimo ex ijs quæ colliquata intuemur, amplius multò ſibi loci uendicare, quæ concreſcentia compingũtur in anguſtum. Profuſus igitur ſonus, ſi obiectis corporibus occurſet numeroſioribus, hebeſcat prorſum, neceſſe eſt, reiectus aut conuulſus tardior euadat. Quòd ſi obicibus aut paucis aut nullis morantibus exſpatietur, pertinget inoffenſus auditum. Indicio eſſe poſſunt inania uaſa, quæ percuſſa crepant ſonantius, præfarcta uerò colliſa incuſſáue quodãmodo ſonum deuorant. Compari modo & ſolidiſſima quæque nõ ferè ſonum ædunt. Quod ſpiraculis haud ita abundent, per quæ commeet ictus aer. Quale ſentimus aurum, & ſaxa: quæ proinde uocantur & ſunt ἰσχνόφωνα & δυσηχῆ, hoc eſt uocis prætenuis, & ſonantia male, quod nimia prouenit denſantis ſe corporis ſoliditate. Aes uerò εὔφωνον καὶ λάλον, id eſt ſonorum garrulumque, quia ſit πολύκενον, hoc eſt inanitatis multæ. Cæterum ſententia hæc male tibicinibus præfulta, nullis concuſſa arieti-

bus, leui modo agitata impulſu ruit. Neq; enim recte ad uocis rationem inanitas adducitur. Ibi ſilentij altitudo eſt, & quies profunda, ubi uacuum eſt, quod utiq; nec tãgi nec agitari poteſt: uocem autem eſſe nouimus ſonantis incuſſum corporis. Et eſt aer uocis ipſius ſubſtantia, ac facultas. Putauit Anaxagoras, ſolis poteſtate aerẽ concitari, & quodam tremulo uibrari motu, quem παλμὸν Græci dicunt. Quãuis eſt Palmus quoq; neruorum & cordis, ac ægrotantium uenarum motus. Nam corporis motus cum exercitio & dolore aradus dicitur. Palmare uerbum in Columella, nil ad inſtitutum præſens attinet, indicat tamen materiam alligare. Palmarem ſcrobem Palladius palmi amplitudine liquido intelligit. Palmatus paries, in Quintiliani declamatione dicitur manibus pollutis contactus, inſignitusq;. Sed Anaxagoram repeto: Id uero, inquit, liquere ex minutie illorum, quæ in lumine uiſuntur corpuſcula, quæ uocant nonnulli τύλας. Nam tylada ſ. imus turdorum uocari ſpeciem minutam, quam illada dicunt alij. Eſt & thibe, apud Athenæum libro quarto, argentea: quo nomine intelligunt eruditi, ueluti arculam uaſis reponendis, quæ plurimum erat plexilis. Quum hæc igitur obſtrepant, inſonentq; agitata & propulſa, & ſonum eum efficiant quem dicunt ἀγμὸν, præpediri uocem obſcurariq;, quo minus ſynceriter liquidoq; ab ſenſorijs excipiatur. Suppetit & ratio alia, ſed grauior multo & plauſibilior, Interdiu agitari omnia proturbariq;. Tunc enim cuncta mouet Iupiter, ut ille ait, λαὺς ἐπὶ ἔργον ἐγείρων, populos excitans ad opus. Qui conſurgunt, uelut ex palingeneſia & regeneratione quadam noua quotidianaq; meditãtes, ut Democritus inquit. Proinde non illepide Ibycus, diluculum appellauit clyto, quod eo tempore κλύειν, hoc eſt audire iam, & loqui liceat. Contra uerò noctu euenit, ut interquieſcant omnia, nec ullo fluctuent motu, ſed compreſſa conſopiantur. Propterea ictus propulſusq; aer integer ſenſorium adit, atque ita purius audiendi perficitur actus. Adnexa eſt huic cognata quodammodo quæſtio. Nam uſu uenire obſeruatum fere eſt, qui extimi ſint, ſi loquantur, facile ab ijs qui intus agant, audiri. Quod ediuerſo non fit. Ambiguitatis hujus commeminit apud eundem Plutarchum Ammonius, ſed ab Ariſtotele exſolutã tradit, apud quem ita lectitamus: Vox, inquit, eorum qui occluſi tenentur, ſi extra deferatur, in amplum diffunditur, ac uelut abſorpta deuoratur: quæ uero intro perducatur, non ita. Siquidem ex amplo corriuata in arctum conſeptumq; ſeruatur contineturq;, & ueluti conualle delata ſenſum perſpicue attingere animaduertit̃. Quod de palmo dicebamus paulo ante, ſcire obiter licet, recentiores Græcorum medicos ſtatuiſſe, genitalis palmon intelligi ſatyriaſim: quod malum, Galeno in Diffinitionum commentario tradente obtingit, mutone arrecto intentoq;, necnon particulis adiacentibus, cum ſeminis quandoq; uoluptaria profuſione, quandoq; uero & mentis conſternatione, ac diſtentione neruorum.

Iulææ uoces in Lactantio quæ ſint. Iulos quid, & ulos, ule: epuletica, & iulides. Hycca quid, & melos. Melici poetæ. Item qui harmonici, & qui canonici: canon, ac canonium. Stathmides. Concentuum ſpecies aliquot. Antletæ qui: item himonia, himeum, tenellus, niglaros. Tributorum genera, collecta talea, indictio, oblatio. Tenerus. Tenericus campus. Iſmeniũ manteum. XI

QVando uero de uocibus agitur, ecce ſuccurrit mihi Lactanij carmen, Phœnicis argumento, non utiq; inamœnum, ſed quod ſcriptoris eius genuinam ſapiat facundiam, ingenijq; præferat facilitatem haud aſpernabilem. In eo Iulæas uoces, ut præſuaues ac prædulces nominari obſeruauimus: ſed cur ita, non fere perſpicuum puto: niſi quod ad Simonidem cognomẽto Melicum ex carminis iucunditate, ut Sudas arbitratur, referri poſſe non inficiabitur, qui hoc genus ſcitamentis aures habeat pertritas, cuiq; non ſit cornea fibra. Siquidem fuit Iulis inſulæ Ceæ oppidum, in quo Simonides feratur natus. Quod ex Strabone didicimus, & antea cecinerat Theocritus. Sed coactũ nimis ac uiolentum forſan rebitur id, cuius item auris acriori lota aceto ſit. Magisq; multo arriſurum putabit, quod ſcribit Apollodorus: Cantilenam in luctibus celebrem dici Ialemon, in hymnis uero Iulon. Quæ de hominibus ſic nominatæ comperiantur: ſicuti à meſſoribus uſurpabatur lytierſas. Habitauit autem Celænas Phrygiæ Lytierſas, Midæ quidem filius, ſed nothus, ex quo ut meſſor præſtãs celebretur in Phrygia: meminit Theocritus, & expoſuit interpres. Sed nec præterijt Pol-

lux

lux, qui & iulon itē recognoſcit. In libro De Pæanibus auctor eſt Samus Delius, hordei manipulos per ſe ſolos ἀμάλας nuncupari, congeſtos autem ex alijs compluribus ulos dici & iulos: Cererem quoq; nūc quidem uocari Chloen, nunc autem Iulo, id eſt ἰουλώ, Proinde ex Cereris inuentis, & fructus ipſos, & in deam concinnatos hymnos, ulos appellant, & iulos. Sunt qui lanas tractantiū eſſe cantilenam putent. Vle obiter, id eſt οὐλή, cicatrix eſt: unde epulotica & ſynulotica medicamenta, quis induci cicatrix ualet. Iulos etiam Proſerpinæ congruere arbitrantur. Nam iulides, apud Oppianum primo ἁλιευτικῶν, inter piſces recenſentur ſaxatiles. Meminit in libro De piſcibus Dorion, ut ſcribit Athenæus. Iulos uerò etiam dicunt inteſtina terræ. Sunt qui iulidas item hyccas opinentur dici, unde & Siciliæ ciuitas nomen ſit mutuata, quòd illuc delati primum, id piſcium genus fœtum cōpererint. Lycophronis interpres iulon uermem dicit πολύπουν, qui parietibus arrepat: ex quo naues iulopezas nuncuparit Lycophron, ex remorum ſimilitudine, qui nauium uidentur pedes. Iulon item myriopoda dicunt. Sunt qui ſcolopendras eſſe iulos coniectent. Inteſtina uerò terræ, id eſt τὰ τῆς γῆς ἔντερα, ſic nuncupantur, inquit Theon: quoniam longitudinis ratione inteſtinorū imaginem præferant, & quia in terræ uiſuntur profunditate. Hinc in Prognoſticis Aratus:

Καὶ πλαζόμενοι σκώληκες
Κεῖνοι, τοὺς καλέουσι μελαίνης ἔντερα γαίης.

Cæterum quia in cantilenas uolentes incidimus, ſubnectamus aliqua, quæ uoluptati ſit legiſſe, & uſui meminiſſe: Melos quod præcipuè uſurpatur in muſica, propriè quidem apud Græcos membrum corporis indicat. Sicuti uerò numeroſa in corporibus membra, quamuis diuerſum ſortiantur & ſitum & motum, diuerſoq; perfungantur munere, nihilominus ad unum tantum opus cooriuntur, unumq; habent finem, ueluti ſcopum: ita etiam ex uocum diuerſitate qui conſurgit concentus, melos uocatur. Quod in libro De muſica Plutarchus ſcribit. Latini modulum appellant. Et hinc dici melicos poetas, auguror, quos Therapeuticos primo lyricos ferè Galenus intelligit. Id eo libentius adnotatū, quod etiam doctiſſimi melicos, & melopœos, aut melocertas eſſe poetas quoſdam, ex Cicerone De optimo genere dicendi, pronūciaſſe ſatis ſuperq; habent. Aut certe melos uocare in muſica ideo inſtitutū, quia μέλει Græcè ſignat curæ eſſe, ceu nil muſica antiquius homini eſſe debeat, nilq; quod curet impenſius. Nos uerò etiamnum ſuo loco de muſica commentaturi plura ſumus. Interim adijciamus pleraq; non indicta quidem, ſed quæ in paucorum peruenere ſcientiam, ut prætereantur quæ Gellius ſcribit: Muſicæ ſtudioſos aut harmonicos dicimus, aut canonicos. Harmonicos nuncupamus eos, qui auribus contribuunt auctoritatis plus, quàm rationi: eiuſmodi fuiſſe Ariſtoxeni conſectatores nouimus. Canonicos autem, qui rationis perſequuntur examen: ſicuti ab Pythagoreis factitatum palàm eſt, quos tamen genere nec ab harmonicis abduxeris. Canonium uerò obiter eſſe uidetur ſacris uiris deſtinatus locus, ac canonice uiuētibus. Sed in nauibus quæ cataphractæ uocantur, & cataſtromata habent, id eſt pauimenta ſuperiora, uel tabulata, ligna quibus tabulæ incumbunt, canonia nuncupantur, & σαθμίδια. Aſconius Pedianus, tributorum genera facit tria: canonem, ut in portorijs & uectigalibus: oblationem, ut in uini diſtractione: indictionem, quæ uulgò dicitur talea, Latinè item collatio, ſeu collecta: ut apud Ciceronem libro ſecundo De oratore. Taleam nummariam ſunt qui ex T. Liuij octauo libro clarigationem appellari putent. Erant & canones chronici, in quibus temporum ratio tractabatur. Apud Spartianum in Seuero ita legimus: Rei frumentariæ, quam minimam repererat, ita conſuluit, ut excedens ipſe uita ſeptem annorū canonem relinqueret. In Heliogabalo, canon dicitur fructuarius pro alimentis in tot annos paratis. Omnino uidetur canon, id frumentum quod in uſum cedit annuum, uel quod annis confertur ſingulis, unde Aegyptius canon in hiſtorijs. Ptolemæi inſtituta mediam quandam rationem inſecuta ſunt. Tantum enim ſenſorio attribuit, quantum Ariſtoxenij: rurſumq; rationi, quantum Pythagorei. Etenim tum demum enaſci iudicium putat ſyncerum utraxq;, ubi ſenſus & ratio conſpiratu nituntur conſono. Quod ipſum & in aſtronomia comprobauit, quum rationis libra ab oculis non abit diuerſa. Vt uerò ad melos redeam, unde digreſſus in iſta ſum, inuenio apud auctorum opinatiſſimos, himæum nuncupari melos ſolitum, quod concinerent αὐτὰρ

ταί, id eſt aquarum hauſtores. Himonia uero aliud eſt: nam ſic funiculum dicunt, quo ex puteo attollitur aqua: unde feſtiuius ἱμονιᾶν dicitur, pro μακρὰ χίζειν, id eſt temporis non parum in excernendo abſumere. Himæi uero meminit Callimachus:

ἀείδει καί πού τις ἀνὴρ ὑδατηγὸς ἱμαῖον.

Concinit iam & hauſtor aquæ aliquis himæum. Tenellum uero, id eſt τήνελλον, Ariſtophanis interpres nunc lyræ harmoniam accipit, nunc pulſatiunculam, id eſt κρουμάτιον, quæ in uictoria æderetur, Omnino uidetur ab ſono conformata uox. Eleganter uero Ariſtophanes: ἀλλ', ἐὰν μέν τοι γε νικᾷς τῇ βοῇ, τήνελλος εἶ.

Si utiq; exuperas uoce, tenellus es: id eſt maximus muſicus: aut nicephorus, hoc eſt uictoriæ compos. Erat & niglaros, muſicum melos exhortationibus aptum. Tenerum uero Melia, Oceani filia, & Apolline natum fuiſſe uatem ferunt, qui apud Iſmenum uaticinaretur, ubi & manteum fuerit, quod Iſmenium appellarunt. Sed & Thebis campus uiſebatur Tenericus. Epilenium melos in Ptolomæi pompa à ſatyris ad tibiam decantatum, Bacchium intelligo.

Prouerbij origo quod eſt, Habitus monachum non perficit. Hieronymi locus. De Iſide multa. Quæ linoſtoliæ. Sacerdotum munia. Item pauca de Oſiride, Tiphone, Anubi. Acephali ſacerdotes qui. Lini ratio, item ſalis. De apide pauca. Vitis unde nata. Ebrietatis deteſtatio. Sphinx cur apponeretur templis. Piſcem apud Aegyptios ſignare odium. Maris deteſtatio apud Aegyptios. Nephthys, ſothis, aſtromyos. Nonnus quid. Albarum ueſtium luxuria. Archimandritæ, archigerontes, ſynoditæ. Cap. XII

PErtritum exculcatumq; Rhodiginis meis, etiam pullato circulo prouerbium eſt, Habitu monachum non perfici. Id quo uideri grauius poſſit, ſibiq; in eo municipes noſtri applaudant: uetus eſt, & quidem ex Græcis corriuatũ fontibus: cuius rei auctor mihi Plutarchus eſt: eius uerba ſubieci, ὅτι γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσι, ὅτι ἰσιακοὺς αἱ λινοστολίαι. id eſt Non, inquit, philoſophum facit promiſſior barba, nec ueſtis pertrita: non item iſiacos linoſtoliæ, id eſt amictus linei. Faciunt ad hæc Gellij uerba ex Noctibus Atticis, ut prætercam quod in canonicis Decretis relatum ſcio, diſtinctione quadrageſimaprima: Non cathedra ſacerdotem facit, ſed cathedram ſacerdos: nec locus hominem ſanctificat, ſed locum homo. Video, inquit Herodes, barbam & pallium, philoſophum necdum uideo. Veluti mores & ſcientia genuinum, non inſititium, non fucatum philoſophum oſtentent. Id tamẽ quantumuis ſanctum prioribus nomen, & uenerationis ſummæ, pleriq; homines errati ci, & æruſcatores, ac nulli rei, tantum non incolæ ſordentiũ ſæpe ganearum magna ſibi doctiſsimi cuiuſque indignatione, arroganter uendicare ſunt auſi. Id ipſum & de Iſiacis aſtruendum, quando moribus integer ac caſtus, ſanctus, uirtutis exemplum ſingulare, Iſiacus demum uerus cenſeri debeat: quiq; diuinæ ueritatis anxius ſit ſcrutator, atque ei deniq; rei philoſophando tempora impertiat. Id quod deæ ipſius comprobat nomẽ ex priſcorum theologia, quam in primis σοφὴν καὶ φιλόσοφον οὖσαν intelligunt, id eſt ſapientem & philoſophum, nominis argumento, quod ab Græca origine inclinatum, ſcientiæ noticiam ſignificare aiunt: unde & ſacrariũ eiuſdem, ἰσεῖον nuncupetur, quod uideamur εἰσόμενοι τὸ ὄν, ἂν μετὰ λόγου καὶ ὁσίως εἰς τὰ ἱερὰ παρέλθωμεν τῆς θεοῦ: id eſt cognitionem conſecuturi eius quod eſt, ſi cum ſanctitate ac ratione ſacra deę adierimus. Proinde narrant Promethei filiam, alij uerò Mercurij: quorum alter ſapientiam monſtrat & prouidentiam, Mercurium uerò grammatices ac muſices ſtatuunt repertorem. Quamobrem Hermopolitæ Iſin probant muſis priorem, ut quę diuina hieraphoris ueris ac hieroſtolis legitimis præmonſtret: hi uero ſunt, qui ſacram diuinorum rationem ab omni expurgati ſuperſtitione, ac nimia uacantiq; ſedulitate, in anima geſtitant, perinde ac in capſula quadam. Quod ſanè felicitatis ſummæ quodammodo uideri poteſt. Nam qui rectè ſynceréq; ſapiunt, bona quidem cuncta à deo depoſcunt ſibi: ſed in primis, quantũ capax eſt humana ratio, ueritatis diuinæ cognitionem, qua maius nil capere homo poteſt, nec deus ſua precellenti bonitate impertiri. Neq; enim argento aut auro deus eſſe opulentus creditur, nec tonitruis aut fulminibus prępotens, ſed ſcientia & prudentia: quod ipſum egregie ſignificauit illis uerſibus Homerus,

ἄμφω

ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος, ἠδ' ἴα πάτρη,
ἀλλὰ ζεὺς πρότερος γεγόνει, καὶ πλείονα ᾔδει.
Verè unum utriſq; genus, & patria una,
ſed Iupiter natu grandior erat, ac norat plura:

Propterea elaborandum ſacerdoti præcipue, ut tanquam peſtem, ignorantiam abijciat. Siquidem ait apoſtolus Paulus: Qui ignorat, ignorabitur: præſertim intelligere ſi neglexerit, ut bene ageret. Proinde in Quæſtionum libro Auguſtinus: Non omnis qui ignorat, ab pœna immunis eſt. Sacerdos utiq;, ſal terræ dicitur, & mundi lumen. Hinc Malachias: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius. Hinc ab docendi ac nunciandi proprietate ſacerdotes etiamnum angelos dici, in Cæleſti hierarchia comprobat Areopagita Dionyſius. Certè ita propemodum cenſeo, cognitione ſequeſtrata, & abiuncta rerum ſcientia, immortalitatē non recte uitam dici, ſed eſſe uerius tempus quoddam. Scitum eſt illud Hieronymi ſuper Malachiam: Sacerdotē indoctum eſſe cæcum animal. Et Typhona Iſidis inimicum, quem eſſe alium opinamur, quàm ſtupidam imperitamq; multitudinem, errore deuiam, quæ conuellat, lancinet obſcuretq; ſacram rationem: quam congreget Iſis, componat, contribuatq; recte initiatis, & latriam deo ſummam uitæ caſtitate, mentis affectu puro, abſtinentia uoluptatum omnium exhibentibus: horum nanq; finis omnium, intelligibilis primi cognitio. Equidem ſacerdotis officium ac uirtus eſt, ſapientia quædam pietate feruens, & pietas ſapiētia collucens. Verum illud Hieronymi quo'nam tranſeamus piaculo? Monachi, inquit, uirtus prima eſt, hominum contemnere iudicia, & Apoſtoli ſemper recordari: Si adhuc hominibus placere uellem, CHRISTI non eſſem ſeruus. Nec diuerſum eſt illud dominicum ad prophetas, quo ſe poſuiſſe aſtruit eorum faciem uelut urbem æneam, & adamantinum lapidem, ac ferream columnam, ne populi expaueſcerent iniurias, ſed ſubſannātium impudentiam frontis rigore contererent. Quoniam uerò Iſiacorum ritus attingimus, & ſi alibi ſcio futuram nobis de hac ipſa re mentionem, proſequamur tamen interim, quæ ex Græcis auctoribus ſeſe nobis oſtentant, uelut cella quadam proma, neq; enim aliud cenſeri debet gentis eius doctrina: ita eſt omnifariam copioſa, & tanquā quoddam bonorum mare. Quod igitur capillitio denudetur caput ab Iſiacis, & totū corpus deniq;, eam pleriq; arbitrantur rationem, quod is eſſet lugentium mos. Ferre autem lineas ueſtes, coloris eius ratione, quem floreſcens linum emittit, ætheteæ, ac gratæ pulchritudini mundum continenti perſimilem. Cæterum ea uerior cauſa: Purum, inquit Plato, impuro attingere nefas. at ciborum ſuperfluitas nulla pura ſynceraq; eſt: lanas autē, uillos, ungues, eſſe pullulareq; ex ſuperfluitatibus quis non nouit? Proinde nónne ridiculum foret, tondentes reſecanteſq; ac leuigantes quodāmodo corporis proprij partes uniuerſas, aliena circūponere, ferreq; ſuperfluitatum (ut ſic dicam) germina? quum ſint itidem impura, & proinde diuinis inepta? Quod adeo uerū eſt, ut Heſiodus, quum ita cecinit,

μὴ δ' ἀπὸ πεντόζοιο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ,
αὖον ἀπὸ χλωροῦ τάμνειν αἴθωνι σιδήρῳ.
Non ab manu ramorum quinq; in deorum cœna celebri
aridum ab uiridi reſecare ſplendido ferro:

non ferè aliud præcepti obſcuritate uideatur inſinuare, quàm repurgatos ab ijs ſacra feſtaq; adire oportere, nec inter ſacrificia ritusq; ſolennes redundantia deſecare. In noſtra quin etiam religione Apoſtolo præcipiente, ut eſt in canonicis proditum Decretis, comam nutrire prohibentur clerici, caputq; in ſphæræ modum radere coguntur, id ipſum Gregorio item ſanciente, ut ſic faſtigij præeminentis coronā quoq; præferant: quo forſan argumento apud Tarſum Herculis ſacerdos ſtephanephoros dicebatur, dignitate præſigni, qua honeſtatus à ciuibus Lyſias philoſophus tyrannidē arripuit, ueſte protinus animum indicante, quam fuiſſe purpuream μεσόλευκον, id eſt albo diſtinctam, ſcimus. Linum autem diuinæ rei maxime idoneum inde iudicatur, primum, quod ex immortali, ut ueteres loquebātur, terra prodit. Fructum quoq; eſui non ineptum ædere ui detur. Veſtem autem puram omnino præbet, & frugi, nec geſtanti oneroſam, ac tempori cuilibet peraccommodam, nec φθειροποιόν, id eſt pediculos producentem. Adeo uerò ſuperfluitatū omnium naturam abhorrebant, ut non ſolum pluribus leguminibus abſti-

abſtinerent, ſed nec ouillas aut ſuillas eſitarent carnes, quod multũ ex ijs fiat ſuperfluentis materiæ. Quin ſanctimoniæ item ratione ſalem cibis non adhibebant, cauſis quidem pluribus, ſed illa præcipua, quod cibi potusꝗ copioſioris appetentiam facit. Nam quod dictitat Ariſtagoras, ſalem ab illis cenſeri non purum, quod pleraꝗ animalium intercepta dum denſet concreſcitúe immoriantur, fatuum omnino eſt, ac relatu indignũ. Illud certe memorabile eſt, ac ubiꝗ ſæpius recinendũ: Apidi nãꝗ ſuo ex puteo peculiari ſuggerunt potũ, etenim Nili aqua prorſum putant abſtinendũ, ut quidam cẽſent, ob crocodilos, aut uerius quod pinguefacit aquæ id genus, inducitꝗ πολυσαρκίαν, hoc eſt carnis copiam uberiorẽ. Apim uero ita ſe habere, prorſum cauent, immo uero & ſeipſos. Sed expedita omnino agiliaꝗ corpora circumponere animæ ſtudent, ne præualente quod morti obnoxium eſt, diuinum comprimatur, & moleſto nimisꝗ inutili exteratur pondere. Scitum quippe Græcanicum eſt illud, quod in noſtrum ſi transferatur ſonum, addubitat Hieronymus, an æque reſonet, Pinguis uenter non gignit mẽtem tenuem. Græce autem ſic: παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον. Vino utuntur quidem, ſed præparce. Tametſi in Heliopoli rei diuinæ incumbentes templo nequaquam inferunt uinum, ceu deceat interdiu bibere, domino ac rege inſpectante. Omnino ſæpe abſtemios agunt, & philoſophantes de diuinis aut docent aut diſcunt. Reges ſi ſacerdotio fungerentur, bibebant quidem ad præſcriptum ſacrarum literarum. A Pſammeticho tamen id agere orſi ſunt: prius enim abſtinebant, neque prolibabant, ut gratum deo, ſed ut cruorem eorum qui bellare cum dijs affectaſſent: quibus concidentibus, ac telluri immixtis, uitem enatam opinantur. Proindeꝗ ebrietatẽ, amentiam inſaniamꝗ parare, ut progenitorum ſanguine imbutis. Et hæc quidem ab ſacerdotibus iactari, auctor Eudoxus eſt in ſecunda Periodi. A noſtro autem auctore ita proditũ eſt, quod ſi abſꝗ uino ardeo adoleſcentia, inflammor calore ſanguinis, & ſucculento ualidoꝗ ſum corpore, libẽter carebo poculo, in quo ſuſpicio ueneni eſt. Veteres porro delicatiorẽ mollioremꝗ uictum ita deteſtatos memorant, ut proditum ſit, apud Thebas in templo fuiſſe ſurrectam columnam, qua execrationes ſcalptæ continerentur aduerſus regem Menin, qui molliciẽ luxumꝗ inuexiſſet primus. Adnotandum hic illud Hieronymi in Iouinianum: De ciborum, inquit, ſibi placent abſtinentia, quaſi non & ſuperſtitio gentilium coſſum Matris deum obſeruet, & Iſidis. Qua tamen id parte haud diſſimulandum arbitror mihi, locum inſigniter interpellatũ uideri, primum orationis ſtructura: cur enim dicatur Matris deum coſſus, uel Iſidis: ſi eum in cibis aſpernantur dearum ſacris mancipati? Porro nec conuenit, ſi ſacrum intelligas. Quid enim Aegyptijs cum coſſo? In Ponto & Phrygia quidem uermes albos & obeſos, qui nigello capite ſunt, & naſcuntur in lignorum carie, pro magnis reditibus paterfamilias exigit. At, inquit mox Hieronymus, Coge Syros Aphros, Arabas, ut uermes Ponticos glutiant, ita eos deſpicient, ut muſcas, millepedes & lacertos. Quod ſi ad Iſiacos Romanæ urbis referendum putes, quoquo te torqueas, frigebit excellenter. Alicubi ſcriptum comperias coſtum, non coſſum. Mendo non caret hoc quoꝗ, ſed ad uerum gradus eſt: nam ſubolet à Hieronymo Græce ſcriptũ ἄγευστον, id eſt ciborum abſtinentiam, uelut ieiunium, ubi nil uel parum prægustes, ac uillus. Extat uerbum apud Pollucem, exponitur ab Suda. Cybeleios uero & Iſiacos luctus ratione cibis abſtinuiſſe propter Atym & Oſirim amiſſos, euidens coniectatio ex Auguſtini libro ſexto Ciuitatis diuinæ, & Lactantio libro primo. Quod igitur deſyderio concupitæ rei factitarunt deæ, imitabantur ſacerdotes, aut quiſquis ſacra coleret. Proinde dicitꝰ recte Ageuſton Matris deum & Iſidis. Ieiunia in ueteri religione ſeruata, in libro de Oſiride ac Iſide Plutarchus docet, ac in deorum natura Phurnutus. Idem porro & mox error irroborauit, quum ſic ſcribit Hieronymus: Quomodo autem uirginitati ueræ non præiudicat imitatio uirginum diaboli, ita nec ueris ieiunijs coſtum Iſidis & Cybeles, & quorundam ciborum in æternum abſtinentia, etiam ſi coſſum hic quoque repoſitum in nonnullis comperias. Scitu uero dignum illud eſt: Ante Aegyptiorum templa ſphingem aſtitui ſolitam, quo argumento indicarent, theologicam ipſorum ſapientiam obſcuriorem, fabulisꝗ ita ſæpe conuelatam, ut ueritatis ueſtigia uix interlucerent. In Sai Pallados erat templum, quam Iſin etiam arbitrantur, eiuſmodi præſcriptione, ἐγώ εἰμι πᾶν τὸ γεγονός, καὶ ὄν, καὶ ἐσόμενον, καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδείς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν:

Ego

Ego ſum omne quod fuit, eſt, erit: meum peplum mortalis reuelauit nemo. Sunt tamen qui alia ratione ſenſum in ijs promant allegoricum. Nam Oſirin non alium eſſe opinantur, quàm Nilum, qui Iſidi coniungatur, id eſt terræ. Typhona interpretantur mare, in quòd illapſus cõuellatur Nilus, ac pereat: propterea ſacerdotes deteſtari mare, quòd & Typhonis uocant ſpumam. Nec nauticos affatu dignos cenſent, quia mari utantur, & inde uictitent. Piſces indidem auerſantur, quumq; ſignificare odium uolunt, piſcem appingunt. Inueni item, qui mundi partem infra terram, incognitam nobis Nephthyn uocent: ſupernam uerò manifeſtamq; Iſin. Qui autem in meditullio utriuſq; orizon eſt, dicatur Anubis: quem canina facie deformãt, ex animalis natura, quod interdiu noctuq; oculis utatur æquè. Hanc uerò apud Aegyptios Anubin habere uim, quam apud Græcos Hecate habet, terreſtrium pariter & cæli particeps credita. Sunt tamẽ quibus Anubin dici tempus placeat. Videtur pleriſq; Iſis eadem, quæ apud Græcos Io, quam Telegono nuptam, quum in Aegyptum perrexiſſet, Epaphum genuiſſe fabulantur. Scribit Horus, Iſin Aegyptiacè dici Sothin, quæ Græcis uocetur Aſtromyon. Eſſe uerò ſtellam quæ cæteris dominetur, nunc plenior exoriens, nũc defectior, quandoq; ſplẽdida, quandoq; minus. Habuit Iſis Romæ item templum, quod ſolum in urbe Aegyptius ſacerdos purum ſe reperiſſe dicebat, quum Plotino ſuaſiſſet, illuc ſecum accederet, familiarem ſibi dæmonem eo aduocante confeſtim inſpecturus. Cui quum eſſet obſecutus facile Plotinus, quumq; in aſpectum dæmon accerſeretur, pro dæmone acceſſit deus: quo factum eſt, ut exclamaret Aegyptius, Beatum eſſe Plotinum, qui haberet pro dæmone deum. Scribit tamen uigeſimo Antiquitatum libro Ioſephus: Iſidis phanum ſolo æquatum ab Tiberio principe, patibulo ſacerdotibus ſuffixis, quòd eorum opera Paulinam forma exquiſitiſſima, ab adoleſcente conſtupratam comperiſſet, ſub ſpecie accedentis per tenebras numinis. Scribunt Græci, ex deſtinato per Iſim iurantes morbis ſolitos cõflictari: quod Philemon indicat, & ſignificauit Iuuenalis. Quod ad ſacerdotalem attinet integritatem, in noſtris comperi auctoribus, id eſt Chriſtianis, Acephalos nuncupari ſacerdotes, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina uel prouidentia gubernentur, uelut ſine capite intelligi debeant, ſicuti priſca ſanxit conſuetudo. Sunt inter hæreticos Acephalitæ, item nuncupati, quod eorum auctor lateat, nec unde prorepſerint ſciatur magnopere. Apud Aegyptios Acephali homines obambulantes expicti, rem quæ fieri nequeat indicare traduntur. Acephalorum fit hæreticorum mẽtio Codice De hæreticis & Manichæis, lege Idem eſt. Nec id omittendum ex Thucydide obſeruatum, moris fuiſſe Argiuis, uti ab ſacerdotibus tempora ſupputarent, unde eſt hiſtorici illud, ἐπὶ χρυσίδος, id eſt Chryſidis tempore: fuit enim apud Argos Chryſis ſacerdos. Scitu dignum quoque, Apud Aegyptios, ſanctimonia præſignes monachos dici Nonnos: monachas uerò & uirgines, Nonnas. Meminit uocabuli Hieronymus: Caſtæ, inquit, uocantur & nonnæ. Ex eodem Hieronymo in Iouinianum primo palam fit, luxuriæ datum olim monachis, ſi ueſtibus uterentur albis, quòd ea res lautitiam reſiperet, ac triumphalem ſuperbiam. Archimandritæ codicis primo, ſacrorum monaſteriorum eſſe uidentur ſacerdotibus præpoſiti, uti abbates. Legimus Archigerontas quoq; titulo De epiſcopali audientia, quin & Synoditæ mox nominantur.

Super Demoſthene adnotata quæpiam non ingrata. Quid ad aquam ſcribere. Quid Batalus. Corrigitur error interpretis Plutarchi. De Calauria inſula. Item Ouidij locus. Batus piſcis. Batiõ, nitarion, batyle, batylos, bater, batia, apobatos. Fracti qui intelligantur. Embates, embata. Cap. XIII

LEoſthenem, proditum memoriæ eſt, quum magnitudinem, uim atq; ſplendorem Demoſthenis in dicẽdo ſatis mirari non poſſet, ſolum ex oratoribus dixiſſe, animatas planè, non malleo cuſas, id eſt σφυρηλάτους, orationes exhibuiſſe: quanquam non me fallit, M. Tullium quodam loco ita ſibi ſcribere permiſiſſe, Vſq; eo, inquit, difficiles ac moroſi ſumus, ut nobis non ſatisfaciat ipſe Demoſthenes: qui quanquam unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamẽ non ſemper implet aures meas: ita ſunt auidæ, & capaces, & ſemper aliquid immenſum, aliquid infinitum deſiderant. Sed alibi tamen ſuo teſtimonio ampliſſimè Demoſthenem ſubleuat Cicero idem, ubi ait: Nemo eſt orator, qui Demoſthenis ſimilem ſe eſſe nolit:

Quin propter hunc unum Athenas item magis Atticas putat. Sed enim quàm incredibile ſtudium, quàm inenarrabilem prope laborem adhibuerit, ut ſuperatis naturæ impedimentis, id teneret eloquentię culmen, quod eſt cumulatiſſime cōſecutus, quis adeo à muſis longiore diſcluſus interuallo, quem lateat? Maximus certe Valerius, alterum ab natura Demoſthenem, alterum ab induſtria factum prodidit. Ab eius porro immenſa atque incomparabili ad dicendum cura adagium effingi nobile, nulla non hora identidem ingerendum inculcandumq; rhetoriſcis neſcio quibus, poteſt: de ijs, qui non citra puluerem, quæ ſint habitura genium, & teretibus omnino auribus futura non inſcita, nec putida, peruigilant, Ad aquam ſcribunt: quando tantus mox futurus orator, non utique uino madens luculentiſſimas orationes ex fœcundiſsimo pectore prompſiſſet. Quod de Aeſchylo mordaciter retulit Calliſthenes, quem ubi uino ſatis incaluiſſet, ac ſe largius bibendo excitaſſet, tragœdias eo calore concinnare ſolitum, ſcribit. Igitur urbanius in hanc Demoſthenis hydropoſiam luſiſſe Demadem ferunt, ſicuti Lucianus auctor eſt: Cæteri quidem, inquit, ad aquam dicunt, Δημοσθένης δὲ πρὸς ὕδωρ γράφει. Demoſthenes autem ad aquam ſcribit. Nam Pytheas nimiam oratoris diligentiã præmonſtraturus, τὸν τρόπον τῶν Δημοσθενικῶν λόγων ἀπόζειν τοῦ νυκτερινοῦ λύχνου pronuntiauit, id eſt Demoſthenicæ orationis ſonum lucernã reſipere nocturnã. Deniq; uis in Demoſthene peculiari inſigniq; modo celeberrima, ſicuti in Iſocrate ſuauitas, ſubtilitas in Lyſia, in Hyperide acumen, ſonitus in Aeſchine, in Platone copia. Scribit tamen Libanius, Demoſthenis inimicos in illius mollicie cauillatos, Batalum appellare eum conſueuiſſe: cuius rei ipſe quoq; mentionem faciat in Oratione contra Aeſchinem, ſiue pro Cteſiphonte. Nam & in prælio apud Chæroneam, quo acciſæ Athenienſium res ſunt, fuga ſibi ſalutem quæſiuit. Quòd quum ab inimicis illi acriter & contente obiectaretur, ita cauſam fouebat propriam, ut diceret, ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται. ſignificans, eum qui mandaſſet fugæ præſidiũ, poſſe denuo in pugnam cooriri. Batalus dicebatur apud Atticos pudendorum pars. Sic enim Plutarchus ſcribit Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ οὐκ εὐπρεπῶς τι λεχθῆναι τοῦ σώματος μορίων παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς τότε καλεῖσθαι βάταλος. id eſt, uidetur autem dici Batalus apud Atticos corporis portio, quæ honeſte ſatis nequit enunciari. Sunt qui tibicinis infracti nomen eſſe Batalum putent, uel poetæ, qui laſciua & uinolenta carmine ſit complexus. Cæterum hic obiter lector ſtudioſus monendus eſt, ubi Plutarchus ſcribit, ἦν δὲ βάταλος αὐλητὴς τῶν κατεαγότων: id eſt, Erat Batalus tibicen infractorum: quoſdam ad corpus referre, quod Plutarchi interpres uidetur ſenſiſſe: cuius uerba prętexuimus, tanquam is fuerit corpore diſtorto: quod neutiquam uerum eſt: nam, auctore Libanio, ad mores & cantus & habitum tibicinis Batali pertinet uerbum id κατεαγότων, id eſt infractorum: nam ſubintelligendum eſt, cantuum: quoniam etiam Latine, fracti dicuntur illi, molles & effœminati: ut apud Quintilianũ libro quinto: ut fortaſſe corpus uulſum, fractum inceſſum, ueſtem muliebrem dixerit aliquis, mollis, & parum uiri ſigna. Libanij uerba ſunt hæc, ἱστόρηται γὰρ ἕνα Βάταλον Ἐφέσιον αὐλητὴν γενέσθαι, ὃς πρῶτος ὑποδήμασι γυναικείοις ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐχρήσατο, καὶ μέλεσι κατεαγόσι, καὶ ὅλως τὴν τέχνην ἐμάλθαξεν, ἀπὸ τούτου δὲ τοὺς ἐκλύτους καὶ ἀνάνδρους, βατάλους ἐκάλουν. id eſt, narratur fuiſſe Batalum quendam Epheſium tibicinem, qui omnium primus in ſcena calciamentis uſus eſt fœmineis & fractis cantibus, & artem tibiarum remolliuiſſe prorſum uidetur. Ab hoc fluxos, exſolutos & parum uiros, batalos uocarunt. Porro in molles, batali nomen enuntiari ſolitum: Præter Thomam magiſtrũ, Hermogenes item ſcribit. Meminit Aeſchines in oratione περὶ παραπρεσβείας. Eupolis uidetur batalum dixiſſe τὸν πρωκτὸν, id eſt podicem, unde & cinædos putarunt aliqui batalos dici, ἀπὸ τοῦ τύπτεσθαι ἐν τῷ ὄρχει καὶ βαταλίζεσθαι, id eſt ictibus qui in re fœdiſsima inferuntur. Cæterum, ut ad Demoſthenem reuertamur, dignum memoratu quod proditur, Huic tam ſummo, tam omnibus fere numeris in oratorijs campis, & dicendi palæſtra abſoluto iocorum defuiſſe facultatẽ, quæ M. Tullio ſuperfuerit. Vt ſciamus, non modo eidem omnia non dari, quod Homerus inquit, & relatũ apud T. Liuium ſcio, uerum eſſe quædam, quæ nulla ars, nulla unquam uicerit cura. Circunferuntur tamen quædam illius non omnino illepida aut inficeta: Vt quum Pytheas dixiſſet mordacius, Orationes illius obolere lychnum, Scio, inquit, tibi moleſtam eſſe ardentem lucernam. Is enim ut fur, male nonnunquam audiebat. Id

uero

uerò adnotãdum ἰδοῦ πέρφυγον, Calauriam dici inſulam, Trœzenio littori proximam, in qua ſe ab Archiæ manibus ueneno Demoſthenes redemit: non Calabriam, ut modo in Plutarchi Latinis codicibus ferè circunfertur. Hæc enim eſt Italiæ portio. Diſtinctionem hanc agnoſcit Euſtathius. Inde apud Ouidium in Metamorphoſeôn libris:

Inde Calaureæ Latoidos aſtat in arua.

Quanquã ibi modo legitur, Calareæ. Sciendũ tamen in Periegeſi Dionyſium Aphrum inſulam appellaſſe καλαβρίαν: unde & Rhemnius Fannius, Calabria dura colonis. Quod de Batalis diximus, animaduertẽdum quodam loco Plutarchum dicere, Batalos eſſe Germanorum equites præſtantiſſimos, qui inſulam colant quam circunfluat Rhenus. Sunt qui batum interpretentur mollem, delicatum, cuiuſmodi ferè ſit batus piſcis: unde & nitarion & bation ſubblandientium puellis deminutas eſſe appellationes tradunt. Nam & Nitarus quidam morſu comico habetur mollicie infamis. Puſilli quoq; corporis fœminas, batylos uocabant. Batyle uerò eſt Theopompi drama. Bater autem, hoc eſt βατὴρ paſtoricium nuncupatur baculum, cum quo paſcunt. Eſt & bater, principium caueæ Pentathlorum. Hinc profluit illud eruditius, αὐτὸν ἔκρουσας τὸν βατῆρα τοῦ λόγου. ideſt, ipſam pulſaſti orationis præcipuè tempeſtiuam, & primam partem. Pro uirga bater, Latinè dicetur pedum. Addamus & Pollucis interpretamẽtum, Vnde, inquit, proſilit Pentathlus, dicitur bater. Batiam, & apobaton uocant Græci rubis conſitum locum, Latini ſenticetum dicunt, uel dumetum. In ſanctis literis eſt item menſuræ genus rerum liquidarum batus, cori pars decima: unde in Euãgelio illud, ſicuti legebat Hieronymus quoq;, qui dixit ei, centũ batos olei. Olus cordum, inquit Columella, quidam battin uocant: eſt uerò aculeata, ſponte naſcens, marina & hortenſis. Embata ſunt tragica Græcis calciamenta, ſicut embades comica, ſcribit Ammonius.

Lineam poſcere, quid: & quid in ſpectaculis linea. *Item* de longurijs, ac ramicibus, & uacerris, & cancris, ſeu cancellis. Cinclides. Cinclidarij qui. Longis lineis facere quid ſit. Linida quid uocent Gręci. Hiſtopedon. Hiſtodoce. Concædes quid. Caput XIIII

QVintilianus libro undecimo ita ſcribit, Tranſire in diuerſa ſubſellia, parum uerecundum eſt: nam & Caſſius Seuerus urbane aduerſus hoc facientes lineam popoſcit. Quid ſit hac parte linea, uideri ambiguum, ſcio. Ego longurium accipio, ſic enim lõgiores perticas, aut robuſtiora ligna, quæ in ſtabulo equis interponuntur, ne conſurgant in pugnam, aut ſe mutuo feriant, appellari obſeruauimus. Varro in Rei ruſticæ libro ſecundo: Itaq; in ſtabulis & humore prohibere oportet humum, clauſa habere hoſtia & feneſtras, & inter ſingulas equas à pręſepibus interijcere longurios qui eas diſcernant, ne inter ſe pugnare poſſint. Meminit & longuriorum libro primo, in ſeptorum ratione: Sepes, inquit, fit palis ſtatutis crebris, ac uirgultis implicitis aut perforatis, & per foramina traiectis longurijs ferreis binis aut ternis. Cæſar Commentario quarto: Hæc directa materia iniecta contexebantur, ac longurijs cratibusq; conſternebantur. Longurios etiam ramices dici, obſeruatum apud Columellam eſt libro decimo: qua in parte, uacerras itẽ clatrorum genus interpretatur. Seruius Aeneidos quinto, ubi in ludorum celebratione Virgilius ait:

Signoq; repente Corripiunt ſpatia audito, limenq; relinquunt:

regulam interpretatur, quod dixit poeta limen, aut ſignũ de creta factum. Ex cuius uerbis facile percipi licet, cur in ludis ab eruditis perſæpe linea nuncupetur alba, quam ſignificaſſe Martialis uideri poteſt illis uerſibus libro octauo:

Omnis habet ſua dona dies, nec linea diues
 Ceſſat, & in populum multa rapina cadit.

Sed & Ouidius primo De arte, circenſia attingens ſpectacula currentium equorum:

Et bene te cogit, ſi nolit, linea iungi,
 Qua tibi tangenda eſt lege puella loci.

Etiam ſi modo longũ ſedendi ordinem nonnulli interpretantur. Sicut & illud in Amoribus: Quid fruſtra refugis? cogit nos linea iungi.

Porrò, ut in carceribus uiſebatur linea, ſic & in meta, ubi uincentibus proponebantur præmia: ut Pindaricus tradit interpres. Vlpianus Digeſtorũ nono, ad legẽ Aquiliam,

ita inquit: Si maritus uxori margaritas extricatas dediſſet in uſu, eaſq; inſció uiro perforaſſet, ut pertuſis in linea uteretur, tenetur lege Aquilia. Sed apertius idem Digeſtis De furtis, libro quadrageſimoſeptimo: Si linea margaritarum ſurrepta ſit, dicendus eſt numerus. Longis porrò lineis quid fieri, eleganter dicitur, quod è longinquo fit: uelut, extrema linea amare, apud Terentium Latinitatis obſeruantiſſimum. Linida uerò, ideſt λινίδα, uocant Græci hiſtopedam, ideſt cauum in naui locum, cui malus inſeritur: nam hiſtodocem, lignum in puppi prominens dicunt, in quod reclinatur arbor eadem. Ad lineam præterea ſpectat illud Hieronymi quoq;, honeſta prolatum metaphora in Luciferiani & Orthodoxi dialogo, In gradum rurſus ac lineas regredere. Cancelli ab hoc propoſito non ualde ſeiunguntur, quando & hæc erant ueluti ſepta quædam ex lignis tranſuerſim iunctis obliquatisq; ad defendẽdam, hoc eſt repellendam turbam, preſſim agminatimq; proruẽtem: quod Ciceronis lectio nobis ſuggerit, qui De oratore libro primo ita ſcribit: Nam ſi quis erit qui hoc dicat, eſſe quaſdam oratorum proprias ſentẽtias atq; cauſas, & quaſi certarum artium, forenſibus cancellis circũſcriptam ſcientiam, fatebor equidem in his magis uerſari hanc noſtram dictionem. Et pro P. Quintio: Et me facile ueſtra exiſtimatione reuocabitis, ſi extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipſi circundedi. Quin & pro P. Sextio, è fori cancellis plauſum excitatum ſcribit. Sidonius item Apollinaris quadam libri quinti epiſtola: Vmbram, inquit, ſtipitibus altatis, cancellatimq; pendentibus pampinus ſuperducta texuerat. Cancellorum rationem graphice expinxit Varro Rei ruſticæ libro tertio: Præterea, inquit, è perticis inclinatis ex humo ad parietem, & in eis tranſuerſis gradatim modicis interuallis perticis adnexis ad ſpeciem cancellorum ſcenicorum ac theatri. Hinc cancellata elephantorum cutis dicitur Plinio. Hoſce cancellos item cancros dici, quanquam rarenter admodum, animaduertimus. Inde ſcitu dignum prorepſit adagium, ut inter Orci cancros adhæſiſſe dicatur, qui ita irretitus illaqueatusq; teneatur, ac impeditus, ut nuſquam pateat effugium: quoniã Plutonis ſepta & Cocyti irremeabilem neceſſitatis uiam, ut cecinit Orpheus, in Mercurij terreſtris hymno, qui euadere iam tentet, prorſus Aethiopem lauat. Eſt qui cancellos pro abaco ſeſſili interpretetur. Sunt porrò, qui cancellos dici à Græcis κιγκλίδας putent. Nonnulli eo nomine coruum intelligunt ferreum, quo contineatur ianua: cinclum uerò auem motacillam. Pollux, cinclidas arbitratur ualuarum ſpecies. Ariſtophanis interpres in Veſpis, dicaſterij, hoc eſt ſtationis iudicialis ianuam dici putat cinclida, quam (inquit) etiam cancelotem dicunt, ideſt κιγκλιδωτήν. Alij ex Græcis cinclidas intelligunt δικλίδας, ideſt ualuas duplices, aut etiam foramen quo immittitur clauis. Cinclidarios uocabant, quibus Archiuum foret curæ, præſertim ne quibuslibet ad libidinem pateret ingreſſus. Lego deniq; apud Cæſarem, & Ammianum quoq;, concædes nuncupari firmiora quædam ex cæſis arboribus ſepimenta. Cornelius Tacitus libro primo: Frontem ac tergum uallo, latera concædibus munitus. Cinclidas, pro carcere accipit Plutarchus in Lucullo, ubi preſſos fœnore ab publicanis pati coactos ſcribit, χοινισμοὺς, κιγκλίδας, καὶ ἵππους. Theocriti interpres, Hyſplax, inquit, laquei ſpecies, proprie autem curſorum carceres ſic uocantur, quem nos cancellum dicimus.

LODOVICI CÆLII RHODIGINI IN LIBROS ANTIQVARVM lectionum Præfatio ſexta, ad illuſtrem philoſophum & Venetum nobilem Nicolaum Theupolum Rhodigij prætorem clariſſimum.

POſtea quàm urbem noſtram, uir magnifice, iniſti prætor, mihiq́ præter ſummam nobilitatem, multis inſignem imaginibus, doctrina haudquaquam ex triuio, ſed interiore, ac inde admiranda præcipue, moribusq́ philoſopho, & eo utiq́ Chriſtiano dignis es fama cognitus, ita tibi ſum affici cœptus, ut uotorum illud eſſet maximum, tibi me arctius ac familiarius inſinuaſſe. Siquidem ex ſuauiſſima conſuetudine tua, ſi modo eſſem aſſecutus, ut certa ſic & præſignia perſpiciebam emolumenta percepturum: illud uerò grauiſſimum, ut abs te digrederer nunquam non rerum uſu peritior, philoſophica ratione ſolertior, integritate, fide, conſtantia, omnifaria denique bonitate inſtructior expurgatiorq́. Quamobrem quum te huc primò appulſum adiſſem pro more ſalutaturus reuerenter, ea ſum à te benignitate, ac frontis exporrectæ lætitia exceptus, quum adieciſſes, tibi me fama, etiam ſi non de facie, factum Venetijs notiorem, quod pleraque de rebus meis honore multo audiſſes, ut cõfeſtim non factam modo rem mihi ſim opinatus, ſed iam ſpei plenus maxima quæq́ de tanta uirtute audacius mihi polliceri ſim uiſus. Nec ſanè conceptam de te opinionem uel minimum falli unquam aduerti. Non commemorabo pluribus, qua me accedentem uerborum & rerum munificentia ſis amplexatus, qua ingenuitate ac animi candore nonnũquam ſecretiora mihi ſis impertitus, quum de Inſubrium re ſolicitum me noſſes, quod in ampliſſima ciuitate quinquenium iam profitendi obiſſem functionem, eſſetq́ bellorum interuentu ea interpellata cura. Scio quàm honeſtè cum meis ciuibus de me uerba feceris, & quidem non ſemel. Vbi inſita diuinitus animi minimè fucati ſimplicitate prætuliſti quoq́, quàm tibi eſſet præſentia noſtra grata: nec id ambitione ulla, quantum eualui diſpicere, ſed cupiditate ſynceriſſima de literis fabulandi, præſertim Gręcis, quas uel ad ſatietatem imbibiſſe uideris, ſic ut qui te, ac rei tuæ publicę curam peruigilem minus norunt, unam tibi eam fuiſſe prouinciam ſuſpicentur. Sum admiratus & ipſe non ingenium modo, nunquam non in numerato, ſed & memoriæ capaciſſimum theſaurum, cuius ui ſemper procincta, legentis modo Græcos exhibes auctores: ſed Homerum cum primis, quod illius præcipuè maieſtati, non Darij unguentorum ſcrinia, ut Macedo imperator, ſed animi tui diuinius conditorium compararis. Inſignem de me opinionem tuam uir clariſſime, palàm feciſti, quum abs te ſum inter eos allectus, qui Chriſtiano ritu filiolam recens natam de ſacro lauacri fonte tollerent. Quo quidem nomine tibi me ita deuinctum opinor, ac prorſum obęratum, & nexu iuſto addictum, ut quantalibet fuerit uita, rationem factum iri parem, iam hinc deſpõdeat animus, ni me uadatæ fuerint literæ, quas unicè amas & amplexaris. Sentis'ne quos tibi exhibeam prædes, uir magnifice, uel qua uerius parte contractam alieni æris uim diſſoluere accingar? Iam ne tibi decocturum me ſuboleat, in rem præſentem manu conſertum te uoco, ut noſtrarum lucubrationũ laborem hunc tibi ſecundum uendices, animi mei gratitudinem portiſcula ſaltem minima perſpecturus. Id quod tibi caſurum opinor gratius, quoniam dæmonũ naturam eo fermè explicamus, & tu philoſophi eius ueſtigijs inhæres affixus, quem dęmonij cognomento boneſtatum à prioribus compertum tibi eſt. Simul & hominis faſtigium nobili cenſura perpendimus, & animæ hiſtoriam ex Platone, Ariſtotele, ac conſectatoribus cõpingere adorimur: dignam uiro philoſopho diſertationem, omnibus eo iucũdiorem, quod is eſt futurus tanti ductor agminis, cuius typum graphicè nobis ueterum exquiſitiſſima ingenia expinxere.

LODOVICI CAELII RHODIGINI
ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS QVI ET SEXTVS.

Salis poteſtas mira. Piſcatorum corpora cur cornea uideantur. Cutis craſſitudo cur hebetudinis indicium. Enarratur locus difficillimus Fabij, In malaco ſanum. Citta, cittoſis, picatio: item quid malacia. Tollitur mendum ex Seneca, & Cæſare. Quæ apud Herodotum ſit Perſarum Halia. Interim qui dicantur inexiſtimati, uel exiſtimati, Gethyllides, Portorium ſalis. Caput I

VETVS ſententia eſt, à celeberrimis utriuſq; linguæ auctoribus, literis commendata, Totis corporibus nihil eſſe utilius ſale ac ſole: ideoq; piſcatorum corpora uideri cornea. Sentiri remedium in podagra præcipue, probant. Etenim aſtringit ſal, ſiccat, alligat, putreſcentia quoq; corpora ita uēdicat, ut ea durent per ſecula, quod Aegyptiorum comprobant inſtituta, quibus mortuos ſale condire moris fuiſſe, planè Herodoto credimus. Inde cōſuetudo inoleuit Græcis quādoq;, ut uino madentes, & planè delyros etiam oleo perungerent, ſale admixto, ceu ſingulare id foret adiumentum. Quin & uino, ne ſtupeſcat, aut in acetum degeneret, ſalem indere conſueuerunt. Ex hoc factum uidetur, ut facetiſſimus comicus in comœdia, cui titulus Nephele, ita ſcribendum ſit opinatus,

ἁλσὶ διασμηχθεὶς ὄναιτ᾽ ἂν οὑτοσί.

Sale perfrictus expurgatusq; hic iuuaretur utiq;. Quem locum eius poetæ enarratores ita fermè explicant, ut addant id quoq;, Delyrantes oleo linebant & ſale, ac proderat. Vt craſſioris autem cutis, eum in quem iſta proferuntur ſubſannat: pelles ſiquidem pinguedine craſſiores, ſale ſi emolliantur, laxiores fiunt, & inde capaciores. Puto, quia ſalis uim nouimus pingue oneroſum perſiccare depurgareq;. Nam & in Medicinali ſylua quinto libro Dioſcorides, auctor in literis haud inexiſtimatus, ita enim intelligo, quem ἀξιόπιστον uocant Græci. Nam & exiſtimatum accipit Gellius, qui ſit in pretio cenſeaturq;. Dioſcorides inquam, ſalis multiplicem uſum permonſtrans, potentiam habere memorat, ſmecticam, apocatharticam, ideſt purgādi & abſtergendi. Nimirum ſuſpicantur interpretes hi cutis craſſitudinem ſubtilitati innati ſpiritus officere. Nam & Plautini ſales illuc uidentur ſpectare:

Meus herus elephanti corio circuntectus, non ſuoſt,
Neque plus habet ſapientiæ, quàm lapis.

Nam magnos ſtupidosq;, elephantorum nomine intelligebant, uel Græco ſuffragante prouerbio. Legimus in Naturali hiſtoria, fuiſſe nonnullos qui ſubtilitatem animi conſtare non ſubtilitate ſanguinis opinati ſint, ſed cute operimētisq; corporum. Et tunc magis aut minus bruta eſſe, ut oſtreas & teſtudines. Boum tergora, ſetas ſuum obſtare tenuitati innati ſpiritus, nec purum liquidumq; trāſmitti. Sic & in homine quum craſſior calloſiorq; excludat cutis. Cæterum perpenſio hæc digna ſatis, quam hic pro uirili excutiamus, nec tamen ſermone ita longo, aut laciniosis periodis. Qua in parte introſpicienda planè, non ab limine ſalutanda modo philoſophorum uolumina, & adyta auguſtiora, in quibus naturæ placita cum rationibus ſuis ſolertiſſime explicātur: ne quis iſta nobis nummo, uti ſic dicam, putet addicta. Si illud inſeruero prius, inter militares animaduerſiones fuiſſe ueteribus ſanguinis miſſionem, quod irrogatū primò creditur militibus animi ſtupentis, atq; à naturali declinantis habitu, ut non tam pœna uideretur, quàm medicina. Scribit in ſecunda Animæ hiſtoria Peripateticus nobilis ad hunc fermè ſenſum, Guſtum habet homo certiorem cunctis animalibus. Eſt enim guſtus, tactus quidam: hic autem in nobis exactiſſimus eſt ſenſus, in alijs exuperamur excellēter. Inde fit, ut ſit homo animalium prudentiſſimus. Signum eſt inter homines quoq; iuxta hunc ſenſum eſſe aliquos hebetes, alios ingenioſos. Quod in alio ſenſu non contingit, οἱ μὲν γὰρ σκληρόσαρκοι, ἀφυεῖς τὴν διάνοιαν, οἱ δὲ μαλακόσαρκοι, εὐφυεῖς. ideſt, duri quidem carne, inepti

inepti merite,molles autem ingenioſi:hactenus Ariſtoteles. Quæ quia fortè ambiguitatis habent aliquid,nec ſtudioſorum uota explent omnino,illud amplius expēdendum, Bonitatem mentis ratione duplici tactus correſpondere bonitati. Prior eſt: Tactus ſenſuum aliorum fundamentū eſt:manifeſtum enim,quòd organum tactus late per totum corpus fuſum eſt,& quodlibet inſtrumētum cuiuſcunq; ſenſus eſt etiam inſtrumentum tactus. Et id,ex quo eſſe dicitur aliquid ſenſiuum,eſt tāgendi ſenſus:unde ex hoc,quod quis habet meliorem tactum,conſequitur item habere eundem ſenſoriam facultatē meliorem ſimpliciter, & inde eſſe melioris item intellectus. Siquidem ſenſuū bonitas, diſpoſitio eſt ad intellectus bonitatem. Si uerò habeat quis auditum excellentiorem,uel uiſum, non infertur protinus,eundem ſenſoria poteſtate ſimpliciter præcellere,ſed ſecundum quid tantum. Altera ratio eſt; Quia tactus bonitas cōplexionis ſiue temperaturæ ſequitur bonitatem. Etenim quum inſtrumentum tactus ſequeſtrari nequeat à numero uel genere tangibiliū qualitatum,eo quod eſt ex elementis compoſitum,oportet id eſſe in potentia ad extrema,ſaltē per hoc quod eſt inter ea medium,ſiue media tangibilium proportio:quantoq; illas qualitates minus habet excellentes,tanto efficacius mediocritatem ſibi uendicat,& tangibiles percipit qualitates. Bonam porrò corporis temperaturam ſiue conſtitutionem ſequitur nobilitas animæ:omnis enim forma cum ſua materia proportionē habet. Et ex hoc infertur id, Quibus præſtantior fuerit tactus,præſtantiorem quoq; ineſſe animam,atq; nobiliorem ac perſpicaciorē mentem. Verum hic fortè ingerat ſe quiſpiam,nō uideri uſquequaq; uerum, Molles carne perſpicaciores haberi:quādo ratione iſta,ſexus muliebris maſculino colligetur prudentior multò,ingenioſiorq;:ſiquidem muliebre corpus molliculum tenellumq; eſt,& cuniculi capillo,& anſeris medulla quoq; mollius:ut Catulli uerſiculis abutamur. Et ſcimus tamen in Politicis Ariſtotelem ſcribere: Puerum imperfecti eſſe conſilij,& fœminam inualidi,ſeruum uerò nullius. Verū ſcire decet,carnis mollitiē modis intelligi duobus:ſiue ut eſt ex contemperationis bonitate,quæ rara ſit & bene diſpoſita,ideſt (ut Albertus inquit) ex humecto tenui,& ſpumoſo aereo,ac contemperato calido:nam & Plato docuit,formę bonitatē inoriri pro materię meritis. ſiue ex phlegmatis exſuperantia:quo modo qui ſunt, non ferè dicuntur tactus boni,quia non inſunt qualitates ſenſibiles recte ad medium redactæ,& proinde nec mente intelliguntur apti ſatis:quo in genere mulieres ſunt,quiq; phlegmatici uocātur. Ex ijs uerò quæ non omnino incurioſe,aut illotis pedibus ex ſummis & planè claſſicis auctoribus in mediam literatorū cohortem produximus,iam opinor illata lux eſt Herculano illi (ut ſic dixerim) nodo, Cimmerijs obuoluto tenebris,& Platonis numero item obſcuriori:in cuius enarratione,hactenus aqua hæſit. Et Hermolaus,lectionis uir incredibilis,ac in re literaria detritus planè & retorridus,& exactiſſimi iudicij,quem τῷ πάνυ inſequi,turpe uideri poſſit nemini,adeo deſponſam deſtinatamq; uiris magnis gloriam obſcurare in animo non eſt:in eo tamen Fabij loco, In malaco ſanum: quid ſentiat,non ſatis conſtitutum habere,fatetur ingenue. Quum tamen non aliud ſignificetur ex Peripateticis ſcholis,quàm in carnis mollicie & raritate ſummam intelligi mentis ſanitatem,ideſt prudētiam & perſpicaciam:quoniam ita affectis facile item,quicquid eſt redundantis copiæ ac retrimentitiæ digeritur & euaporat,nec phantaſticum aut rationalis potentia perinde ſylueſtri tumultu obturbatur. Quod ita eſſe,id quoq; indicio eſt,quia fatuos ac rudes παχυδέρμους appellare Græcis mos eſt,ac ſi tu dicas,craſſipelles. Quid,quod Quintilianus id uerbū fuiſſe artis alicuius propriū, apertiſſime dicit: Vbi philoſophos intelligere potes,aut quod amplius arridet,diuinaculos,qui phyſiognomones dicuntur:à quibus uſurparetur ſubinde, In malaco ſanum: ubi quem ita conſtitutū contemperatumq; inſpexiſſent. Eſt autem phyſiognomia,mantices pars,ea quæ ex ore omniumq; corporis membrorū facie motuq; ac filo hominum coniectat mores: de qua ut Ariſtoteles & Adamantius, ita multi alij tam Latini,quàm Gręci ſcripſerunt. In eo genere ſunt item metopoſcopi,quos ex facie addiuinantes, Plinius interpretatur. Eorum & Tranquillus meminit,& ſatyricus poeta ſignificauit,

Frontemq; manumq;
Præbebit uati,crebrum poppyſma roganti.

De malaco autem ſi quis ambigit,ac Græcè neſcit,norit id uerbum ſignificare molle.

Nam malacia,prægnãtium Plinio eſt mollicies quædam & defectio,quum languentes modo hoc,modo illud appetunt : adeo ut terram quoq; uorare appetant nonnullæ,carbones etiam extinctos,aut cimoliam,inquit Paulus Medicinę primo:quæ res nuncupatur κίσσα, ideſt pica. Nam & Gethyllidas Latonæ ſacras,ſcribit Athenæus,quoniam prægnans id cibi expetiſſet genus. Gethyllidas,ſunt qui cephaloton porrum interpretentur,ideſt capitatum:ſunt qui gethyum,ſeu getium. Prouenit incõmodum id ab conceptu menſe potiſſimum tertio,nequeunte fœtu interim delata in uuluam omnia ratione alimẽti abſumere,inſita imbecillitate,proindeq; in ſtomacho multorum facta redundantia. Ex qua etiam abſurdorum ſeſe promit appetentia:indidem quoq; nomen nacta affectio eſt, ἀπὸ τὸ ποικίλον τὸ ζῶν τῆς κίσσης: ideſt ex auis uarietate. Vel,ut ſcribit Paulus Aegineta,quod malo id genus corripiatur frequẽtius. Eſt & in ſtomacho malacia, ideſt debilitas. In Matthæi Euangelio, μαλακίαν interpretantur langorem: qui ſit leuior morbus,ac lentior:non quidem lecto affligens,ſed ualetudini moramẽta obiectans,& quo minus uideamur ſanitate inculpata,præpediens. Corrigendus obiter error manifeſtarius in Senecæ Epiſtolarum libro nono:In otio inconcuſſo iacere,non eſt tranquillitas, malicia eſt. Tu expunge inſitiuum uerbum,& genuinum ita repone, Malacia eſt. Apud Cæſarem Gallici belli libro tertio, Malacia item maris nominatur pro tranquillitate ac uelut mollicie,quanquã ſcribitur modo malachia,ſed indocte. Illud non tranſiliendum ex Græcorum theſauris,ob Paridis necem in morbum fœmineum mox Philoctetem incidiſſe,quo nomine is erubeſcens deſerta patria,ciuitatẽ condidit,quam ex re Malaciam dixit. Cittoſin præterea dicunt Græci,quum ab racemis dilapſi acini pereunt. In Plauti fabula dici legimus, Mœchum malacum,cincinnatum,umbratilocum, tympanotribam. Quod de phyſiognomia mentio nobis facta eſt, ſciendum ex Procli doctrina,morem Pythagoreis fuiſſe,per ſigna in corpore conſtituta uenientes ad ipſos perpendere ac penſiculare exactius,ad meliorem'ne uitam apti forent. Quoniam natura ipſa, quæ animis confingit corpora, inſtrumenta eis congrua ſubminiſtrat, imaginesq; animarum in corporibus indicat,per quas & illarum ingenia eius artis periti poſſunt deprehendere. Meminit Gellius Noctium Atticarum primo. Quod ad ſalem attinet,abs quo digreſſi ſumus, ἁλίζειν Græci dicunt ſale condire:quanquam & eo uerbo congregatio ſignificatur,unde halia Perſarum dicitur Herodoto,ideſt congregatio,ſeu concilium. Sunt & halides,ſeu haliæ,ſali terendo uaſa accommoda. Auctor M. Varro eſt,ad Rhenum locis quibuſdam nec foſſicium haberi ſalem, nec marinum,ſed lignorum quorundam combuſtis carbonibus pro eo uti. Portorium ſalis dici apud Liuium obſeruauimus.

Mos abluendi infantes ſale,aut frigida aqua. Enarratur Virgilij locus. Salis, fermenti,ac mellis nomine quid intelligendum in ſanctis literis. Chondros, chondritis,hypocondria. Licnos quid,& unde. Infantum in uannos depoſitio. Sal Indicus. Caput 11

ET quia ſalis emolumenta paulo antè perſtrinximus,non negligenda itẽ ſunt uiſa,quæ à ſcientiſſimis medicorum inſinuantur nobis. Siquidem Galenus quodam loco,etiam ſi ambigunt eruditiores,ſit'ne de principis medici officina opus id,ſale aſperſos infantes obuolui faſcijs præcipit. Sed & prima primi Auicenna:Feſtinandum,inquit,ut infantum corpuſcula perluantur aqua,in qua colliquatus ſit ſal,ut occalleſcat umbilicus,atq; item cutis:ita tamen ut non contingantur nares,aut os. Cur uero ſic faciendum aſtruamus,ratio eſt,quoniam mox æditum infantem ob nimiam teneritudinem omnia infeſtant. Quo nomine ſemel bisq; ſale abluere perſalubre eſt, præſertim ſi exuberet ſordibus,& nimio plus ſeſe promat humectatio. Confeſtim uero ab ijs tepidiore confouẽdus aqua. Adijcit Galenus,ſalis poteſtate cuti callum induci ſic,ut denſior ſolidiorq; ijs quę intus ſunt partibus reddatur. Quibuſdam etiam myrti folia inſpergi arida,uerum ijs ſtatum non citra uitium eſſe. Cæterum more ſuo Auerrois iſta putat reijcienda,præpoſitis quæ minus acrimonia morſum,ut ſic dicam infigant:cuiuſmodi ſit oleum balaninũ ex glandibus,effectu eodem qui in ſale ſentitur,ut credit Auenzoar. Cooriũtur in Auerroẽ magna ui Auicennæ interpretes,quoniam oleum id genus ſtyptica poteſtate efficax quidem habeatur,non tamen æque for-

dentes

dentes humectationes reſoluere,quibus inebrieť cutis ex uterina redundantia. Addunt etiam,unguine intimo non perinde ut ſalem,oleũ poſſe callum inducere. In quem uſum pleriſq; item mos eſt,natum infantem in frigidam aquam merſare,ſicuti ſeptimo Politicorum cõmeminit Ariſtoteles,ſed Galeno De regimine ſanitatis primo,id non arriſit, additis etiam rationibus cur feciſſe inutile ſit. At confert,inquit Philoſophus,ſtatim à pueritia aſſuefacere, hoc enim ad ſanitatem & ad res bellicas utile eſt:quare apud Barbaras gentes irroborauit mos,uel amne gelido infantes abluere,uel tenui amiculo conueſtire,qui Gallis mos eſt;ad cũcta enim quæ poſſint,initio ſtatim inſueſcere,optimum eſt. Adiuuat autem pueros,innatus calor aduerſus frigoris uim. Iam ex ijs opinor,lucis plurimum inferri Virgilianis uerſiculis,

Natos ad flumina primum
Deferimus ſæuoq; gelu duramus & undis.

Cęterum Galenus inquit,ſi ab extimo frigore inſitus peruincatur calor,an non liquido ſequitur interitus? Quamobrem quis utiq; mentis compos,nec ferus omnino aut Scytha pignus proprium ſubire aleam permiſerit,in qua errorem ſine uadimonio cõſequatur mors? præſertim quum ex diſcrimine non multũ ſit,quod lucro aſcribas. Aſino forſan denſior contulerit cutis,rationali naturæ non ita:nam quum corporibus duplex ingruat incõmodum, ab extimis unum, ab internis alterum occaſionibus,certè quorum rarior molliorq; fuerit cutis,ab extimo facile oblæduntur malo,quorum dura conſtipatiorq;,ab interno. Propterea Hippocrates:Raritas corporis ad tranſpiratum ijs,quibus plurimum aufertur,ſalubrior:quibus minus,inſalubrior. Quare Germanos,agreſteſq; alios,aut Barbaros ualere ſinamus:illis (inquit) nõ magis præcipimus,quam urſis,apris, leonibus. Et quia de ſale producta pleraq; nobis ſunt non illepida forſan,ne illud quidem negligendum: In ſanctarijs religionis noſtræ,ſalem pro apoſtolica fere accipi ſapientia,propter illud Matthæi bracteatum, Vos eſtis ſal terræ. Ita enim Leuitici ſecundo ſcriptum inuenias,Quicquid obtuleris ſacrificij ſale condies,nec auferes ſal fœderis dei tui de ſacrificio tuo. Sed & apoſtolus Paulus:Sermo,inquit,ueſter in gratia ſit,ſale conditus. Neq; enim ſequeſtrato rationis,ac diſcerniculi examine libratiore,deo placere quicquam poteſt. Quod autem paulò antè præcipitur,Omnis oblatio quæ offertur domino abſq; fermẽto fiet,nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in ſacrificio domini:intelligi uolunt philoſophicum tumorem,& ciuilis eloquentię lenocinia,uoce quidem,non re prædulcia. Auctor autem in Craſſo Plutarchus,lentem ac ſalem ab Romanis πένθιμα credi,hoc eſt lugubria,& proinde apponi mortuis conſueuiſſe: hincq; ingruentium malorum præſagium Craſſo factum,quod militibus duo hæc prima in neceſſariorum diſtributione ſint data. Cæterum ab interprete miro ſunt hæc ſilentio prætérita,etiamſi ueteris ritus non ingratam cõplectuntur memoriam. Salem Indicum Barbaro uocabulo ſaccharum dici animaduertimus. Illud deniq; adieciſſe,non fuerit otioſum,opinor, χόνδρους ἁλῶν dici à Græcis,de ſale qui craſſior ſit,uelut chondritis uocatur πυρῶν σεμίδαλις, quam ſiliginem interpretantur: χονδροκοπεῖα uerò dicunt loca,in quibus concidatur chondros. Galeno,& medicis,aliud prorſum chondros eſt. Venter,inquit in Pragmatia περὶ ἀνατομῆς Galenus,percoctioni deſtinatus orditur à chondri meditullio, ubi στόμα dicitur κοιλίας, ideſt uentris os. Alibi porrò idem auctor, hoc eſt in partium extimi corporis nomenclatura: Sub ore,inquit,uentris in ſuperficie exteriore congruè nominantur hypocondria, quoniam chondro rectè ſubijciantur. Sunt autem peritonæo ſubſtrati muſculi,extra cute obuelati. ὁμωνύμως autem interna uiſcera ὑποχόνδρια uocantur, quando ſub chondris & ipſa ſunt τῶν νόθων πλευρῶν. Quia uerò de infantum cura affatim tranſegimus, & illud non inſuper ex Græcorum commentarijs habendum, Licnon dici ab eis, τὸ κοιτίον, ideſt cunam, παρὰ τὸ λίαν κινεῖσθαι, quia moueatur ſubinde:aut licnon intelligamus, τὸ λικμητήριον, ideſt uannum,quoniam æditos primum infantes in uannos deponerent: quod alimentorum copiæ, ac bonitatis ſymbolum coniectabant.

Cur ſomniculoſi quibus anguſtæ ſunt uenæ. Item pumiliones. Cur in cogitatione profundiore obrepat ſopor. Caput III

MVlta quidem & copioſe ſatis, ni fallimur, de hominis ratione cōſcripſimus: poterant & plura, ſed nobis in uaſtiſſima rerū congerie ſeruare temperamentum quoddam, uiſum præſtabilius eſt. Ne tamen cuiuſquam querelis detur occaſio, quod & præfati alibi ſumus, ubicunq; opportunū fuerit, omiſſa conſarcinabimus, poterũt à uolentibus iungi. Interim in alia diuertiſſe, non erit opinor, inamœnum ingratumq;. Diſceptabam mecum nō ita pridem ſuper ſomni ratione, Mirum uidebatur, hominum pleroſq; ita in ſoporem ſæpe collabi, ut nil procliuius omnino faciant, cuiuſmodi fere pumiliones ſunt, deminuti, decurtatiq;, ab reliquorum commēſu. Et quoniam iactatum in Græcis literis ſcio, Nil dulcius, quam omnia ſcire: contuli me ad magiſtros (quod aiunt) mutos, qui me etiamſi aſymbolum ita ſcite docteq; inſtruerent, ut naturæ rerum non omnino uiderer inſcius. Quod uerò inde proruerim, etiam impertiendum alijs eſt uiſum, ne in ſanctarijs reconditum pereat. Igitur ſic habet, Eſſe genera duo, ui inſita in ſomnū prona maximè: alterum in ijs eſt, quibus uenæ adeo prætenues ſunt, adeoq; latētes, uix ut deprehendi uiſu ualeant: alterum eorum cenſetur, qui nimio plus in caput excreuiſſe animaduertuntur. Anguſtia meatuum, quibus à capite refluit ſpiritus, nullo negotio præſepitur occluditurq;: minuta ſiquidem & propè nulla, quicquid acceſſerit, quantũuis modicum puſillumq; obſtipat præfarcitq;. Vbi ergo frigus concipit uena, ſiquidem & infarctus uenter confrigeſcit, ſpiritus tādiu ſuffrenatur, & moramento quodam compeſcitur neceſſariò, donec īnualeſcens calor diſiectus alimentum ita conficiat, ut globatum alioqui dirimat ac diffundat. Quādiu uerò is liberè commeandi facultatem non nanciſcitur, perſeuerat ſopor. Cæterum ſuggerit ars rei forte obſcuriori exemplum euidēs: nam tubulo anguſtiori infuſus liquor tardius lentiuſq; profluit, quòd ſi laxior is & capacior fuerit, momento uis etiam maior dilapſa tranſmittitur. Id ipſum & in ſpiritu fit, qui anguſtè corpulentior ipſe commeans ac præpeditè, ſerius munere defungitur. Et hæc diuturnioris ſomni procliuioriſq; in meatuum gracilitate cauſa quidem fuerit. Somniculoſos uerò eſſe, quibus caput extumuit, inde pernoſci poteſt: quo amplius eſt cōceptaculum, eo plus item capiat, conſequens eſt. In nanis, ſiue pumilionibus uaporum multa uis ad caput turrigitur, quoniā grandius membrum alimenti amplius requirit. Quod uerò copioſe ſcandit, copioſe item ac largius remeet, neceſſarium eſt, ſed & lentius, quia inſitus calor uim tantam ſublatæ euaporationis breui percoquendo nequit conficere. At quibus uenæ latiores apertioreſq; fuerint, ſoporulenti eſſe nequeunt, niſi fortè quippiam obtigerit potentius aliud, quod rationem faciat diuerſam: neq; quos item atra infeſtet bilis: nam alſioſis, congelidiſq; corporibus, caloris intimi copia non magna, uaporum paucitas caput ſcandētium obtingat, neceſſe eſt. Hinc illud fit quoq;, ut ferè genus hoc ſit edacitatis auidæ, quando eorum natura ſicca & retorrida eſt, nec hauſtis aluntur magnopere, infeſtante plurimum bilis atrioris frigore alimenti conceptacula: quę ratio efficit potenter, ut parum omnino, aut nil ferè eat in corpus. Quia uerò de ſopore agimus nunc, appingamus ueluti corollarium huic loco, quod intellectum ſtudioſis maxime arriſurum arbitror. In eadem nāq; harena, quod dicitur, uerſamur, & contingit ſæpicule, ut attentiſſima cura quid expendentibus ingerat ſeſe uel inuitiſſimis obnitentibuſq; inſuperabilis dormiendi procliuitas. Inde uerò hoc fieri, deprehenſum à peritioribus eſt, quis comperta ſunt naturæ arcana ferè uniuerſa: quod quum cogitatione profundius uerſante quippiam, ſuſpēſa mens ſolicitudine eſt, alimentorum percoctioni impedimētum affertur inſigne, proinde qui protrudantur in caput, uapores, dum minus excoqui poſſunt, craſſeſcere neceſſariū eſt. Illud uerò paulò doctiores ſciunt omnes: quoniam fit ſomnus, ſicuti exſequemur alibi copioſius, quum in cor ſeſe contraxerit calor intimus, quo in ima dilapſo, concipere palpebras frigoris uim, frigore autem concepto, defluere, ac deniq; comprimi, quando unus eſt, qui omnia in corporibus temperet, modereturq; calor: frigus in ſopore ſuperna cōtrahunt, & extima, recaleſcunt inferna, pedum argumento, ſed intima eo amplius. Quia uerò ex humecta quadam ui progigni, obrepereq; ſomnus uidetur, inde Homericè circunfundi doctè dicitur: ſed & νήδυμος ex hoc ſopor ab eodem nuncupatur, abs quo ueluti ex humiditate profundiore, emerſus facilis non eſt, uel ut Græcè dicam, [illegible]

Sudoris

Sudoris ſpecies. Diphoreticus ſudor. Diphorumeni. Sudatores. Expaueſcentes. De ſudore frigido. Qui ſudores bono ſint. Caput IIII

Diuerteramus nuper in medicorum florentiſſima uireta, non ut transfugæ, uerum inſpectores, exploraturi ecquid inde præcerpi poſſet, quod hoſce libellos Lectionum antiquarum inſtructum adiutumq; iret, ac comptiores efficeret, non ut calenti ferro inuſtos, ſed ſolida ſynceraq; ſpectabiles uenuſtate. Lectitabamus Canonem Auicennæ primum, qui & in hominis ratione ſingularibus auxilijs obfirmauit aciem, ne quid trepidaret, aut moueretur loco. Incidimus in eam quæ ſudores aliquo modo perpendit doctrinam, atq; in ſpecies partiendos tacite præmonſtrat, quas & huic innexuimus parti potiſſimum: nihil enim prohibet, à quocunq; literarum anteſignano uerſuram facere, non quæ peculiares abditosq; loculos inſtruat, ſed ut in republica bene inſtituta, qualem optauit Plato, cuiuſcunq; deſeruiat emolumentis. neque enim eſt homo homini lupus, ut ille ait: ſed deus potius, quando & hæc ad æternam gloriam uia. Igitur, inquit princeps, ſudor qui contingit conſopitis, ex materię prouenit copia, quippe per ſoporē nulla euidenti cauſa qui ſudore diluitur, amplius ingeſſit alimenti, quàm pati poſſit. Galenus ad eandem rem, ſudor exuperans aut corpore obuenit rariore laxioreq;, aut materię abundantia, aut quia prætenuis ſubtiliſq; admodum comperitur. Qui principis uerba latius fuſius'ue explicant, quatuor fere ſudoris ſpecies agnoſcere uidentur. Quidam enim naturæ profluit imbecillitate, uelut in ſyncope, in qua ſpiritus ſanguiſq; in cor ſe cōtrahunt, extimis relictis: quæ naturæ defecta regimine frigidi ſudoris humectationem promunt. Alius natura prouenit ualida, quod in criſi, & decretorijs euenire diebus aſſolet. Alijs occaſionem præſtat ratio euidens, uel exercitationis, aut balnei, uel æſtiui ardoris flagrantiæ, uel etiam alimenti ingurgitationis nimiæ, aut plethoricæ copiæ. Sudorem quo fuſius redundante, imbecilliores reddimur, diphoreticum nuncupant, quoniam διαφορεῖσθαι ſit Græcis, quod digeri Celſo Cornelio in cardiaci morbi mentione. Sic uerò affectos diphorumenos uocant, Plinius nunc ſudatores, nunc expaueſcētes. Imperator Maximinus, qui quandoq; uno ſudore lixas ſedecim uicerat, item ex militibus ſeptem ſuperarat fortiſſimos, ſudores ſepe ſuos excipiebat in calicem miſſos, ut ſextarios implerent duos, nonnunquam & tres. Quod uero de ſudore frigido dicitur, amplius perpendi poteſt, & debet, eo quidē magis, quod poetas quoq;, quorum ſæpe multiplex eſt eruditio, & intercutanea, nec oculis ſpectanda caligantibus noctuinis'ue, nonnūquam commeminiſſe eiuſdem, perſpicuum eſt, ſatiſq; frigide, quia de frigore agatur, enarrari: ita ut ambigas, ſerio'ne & iudicato, an per iocum tam inepte pleraq; effutiant, καὶ πεχυμορίσφορον, ut quæ nullo concipiantur ſcientiæ fundo, plurimumq; arbitraria ſint ac profuſa temere. Quis enim illud ex Amphitryone non legit?

Hic homo ſocium ad malam rem quærit, quem adiungat ſibi:
Non placet, pro monſtro extemplo eſt, quando qui ſudat tremit.

Sed & quadam Elegia Propertius:

Quæ ſi forte aliquid uultu mihi dura negarat,
 Frigida de tota fronte manabat aqua.

Cornelius quidem Celſus in libris De medendi ratione cōcinnatis, ſudorem frigidum eſſe morbi indicem ſcribit. Solicite diu ſum ſcrutatus eiuſmodi euētus rationem, deniq; optimus naturę interpres Ariſtoteles ita prodens ſe nobis ingeſſit. Cur, inquit, calidi ſudores frigidis meliores habentur? An quod ſudor omnis excremēti cuiuſdam ſecretio eſt? parum autem excrementi amplius incaleſcere, conſentaneum eſt. Plus autem non æque ſed minus. Itaq; ſudor frigidus excrementi multi indicium eſt, quo circa morbos quoq; longiores facit. Amplius Hippocrates libro Sententiarum quarto: Sudores, inquit, frigidi, ſi cum febre acuta accidunt, mortem ſignificant: ſi cum mitiore, longitudinem morbi. Certe ſumma dignum admiratione eſt, qui poſſit elici frigens ſudor, quum ęſtuoſa ſit febris. Proinde neceſſarium uidetur (inquit interpres nobilis, cuius frequens eſt nobis aduocatio) aliam eſſe corporis portionē, quam amburat febris: aliam, ex qua humor profluat frigidus: quod enim ex caleſcente promitur parte, caleat oportet: cæterum ex cute, quam eſſe frigidam liquet, proliciuntur ſudores, quāuis ſubtercutanea exæſtuent. Porro acutas obrepere febres, patet, quibuſdam cōputreſcentibus humoribus.

At hi nunc quidem toto putrent corpore, nunc in conceptaculis tantum. Vbi uerò duo iſta ſimul fiãt, ut in uaſis cõputreſcat humor, & quæ ſolidum corpus regit natura, quam naturalem eſſe calorem opinatur Hippocrates, uel perimatur prorſum, uel internetionem proximè adierit: quæ profluunt inde, planè frigent. Nil uerò officit, quin ex putredine exoriens caliditas ſit uehemẽtiſſima, proptereaq; indicium exitiale: ſiquidem præmonſtratur, eam humorum frigidam uim in corpore exuberare, quæ nec inſita caloris copia recaleſcat, neq; item aduentitia, id eſt febrili. Quòd ſi quis expetat ſcire item, qui potiſſimum ſudores bono ſint, audiat Hippocratem ita ſancientem, Sudores febricitanti ſi ſtatim inceperint, bono ſunt & tertio die & quinto & ſeptimo & nono & undecimo & quartodecimo & uiceſimo & uiceſimoquarto & uiceſimoſeptimo & triceſimo & triceſimoquarto. His enim ſudoribus morbi iudicantur: qui autem non ita ueniunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem ac recidiuam. Anchimolum & Moſchum ſophiſtas apud Elidem, tota fuiſſe uita hydropotas legimus, ac ficis modo ſolitos ueſci, nec tamen alijs imbecilliores habitos. Cæterum aſpernabilis adeo è corpore promanabat ſudor, ut certatim in balneis ab omnibus reclinarentur.

Cur facies & ſuperna deſudent maximè. Cur item in trepidationibus idem patiantur pedes. Sudoris item frigidi ratio. Cerebrum'ne, an iecur ſit humectationis fons. Caput V

ACcidunt porrò in ſudoribus nonnulla plerunq;, non paruam quæ præferant admirationem. Nam & uſu compertum ferè eſt, in trepidationibus exſudare pedes, non faciem, quæ alioqui obnoxia ſudori maximè eſt. Quippe quæ laxiora ſunt, & abundè humectantur, ea ſudore dilui congruum eſt. Caput autem eſſe planè certũ eſt, humoris fontem: indicio ſunt capilli ea maxime parte ubertim ſuccreſcẽtes. Quin & uniuerſim ſuperna ſudoribus amplius infeſtantur, quàm inferna, quoniã calori inſitum ſit conſcendere, illucq; itidem humectationẽ perducere: uel etiam quia ſudorem mouet ſpiritus, qui in ſuperna parte ſedem habet. Adde, quod eſt ſudor incoctus humor, cuiuſmodi humore pars humet ſuperior. Auicennæ id quoq; auctoritas comprobat, nam ſecunda quarti: Sudor, inquit, maximè multiplicatur in ſuperioribus, in capiteq; in primis. Cęterum hæc ferè de ſanis intelligenda corporibus: nam affectis illuc in primis decumbit ſudor, ubi amplior concepta fuerit eius materia. Proinde Sententiarum quarto Hippocrates, Vbi ſudor, illic ægritudo. Idipſum & ab Auicenna traditum ſcimus. Sudor uerò ille pedum in trepidationibus, eàm (ut Ariſtoteles inquit) rationem habet, quòd ſit trepidatio metus quidam ſuper re incohanda. At metu ſuperna frigeſcunt caloris fuga ad intima infernaq;. Quo nomine pallent item trepidantes, qui & maximè pedes agitant: indeq; ea parte laborãte elici ſudorem, probabile eſt. Manus item aſſolent perfricare, ſeq; modo inflectunt, modo extendunt, etiã ſæpe exiliunt, nec unquam quieſcunt: ſunt enim exciti propẽſiq; ad negotium, quoniam calor eorum ſe collegerit in pectoris locum, qui corpulentior eſt. Quamobrem undiq; tum ipſo calore, tum ſanguine turgeſcente efficitur, ut motu uario crebroq; agitẽtur, ſed pedibus maxime inſudant, quoniam illi perpetuo teneantur labore, ſaltem corporis fulciendi. Propterea cum labore uehementi in primis agitetur calidum, inflammeturq;: & quod humectũ eſt, in tenuia diſſoluatur, ſudant illi, facies minimè. Ex affluxu porrò caloris eiuſmodi in metu maximo ad intima, ſæpe alui funduntur, & profluunt ueſicæ retrimenta. Siquidem extrema corporis ſpiritu, ſanguine, calore deſtituta inalgeſcunt. Humor uerò redundans caloris copia ſolutus retruditur, quoniam uis ea quæ comprimendi poteſtatem habet, & ab recentioribus retentiua nuncupatur, reprimere nequit. Inde conſequitur, ut in æſtuationibus grauiſſimis profluat emanetq; frigidus ſudor. Quod ne quis philoſophis modo putet percognitum, optimus quoq; maximus poeta libro Aeneidos tertio ſignificauit illis uerſibus,

Talibus attonitus uiſis, & uoce deorum,
Nec ſopor illud erat, ſed coràm agnoſcere uultus
Velataſq; comas, præſentiaq; ora uidebar:
Tum gelidus toto manabat corpore ſudor.

Si cui uerò ambiguitatem fortè mouet, quod modo caput humoris fontem diximus, quum

quum de hepate dici id rectius uideatur, quoniam in libro cui τέχνῃ titulus eſt, dicat Ga lenus in ſignorum tractatu: Ex corde ſicco totum areſcit corpus, niſi diuerſum efficiat hepar: ex humecto autem hepate corpus item humeſcit, ni effectum cor producat con/ trarium. Sed & Haſi: Hepar, inquit, eſt humiditatum fons. Cæterum duplex humidum traditur à rerum naturæ peritis, humidum uerũ, & ut ipſorum utar uerbo eſſentiale, cu/ iuſmodi in iecore eſt, quod inde dicitur etiam cerebro humectius. Alterum accidenta/ le uocant, utpote frigiditate inductum, affluxuq́; extimæ humectationis. Hoc uero in ce rebro agnoſcitur, proinde appellatur humiditatis fons: etenim quia eſt omniũ partium frigidiſſimum, ut Ariſtoteles inquit in Commentatione de ſomno & uigilia: in eo ſu/ perfluitatem concipi multam indigeſtionis ratione, neceſſarium eſt. Affluunt illuc & ab reliquis partibus euaporationes plurimæ, quæ loci frigore percuſſæ reſiliunt. Infe/ ſtat aer quoq; per meatus multos.

De oleo ſcitu digna. Quæ dicantur præmiſſa uini & olei in Plinio. Emenda/ tur locus Ciceronis ex Epiſtolis familiaribus. Olei officinã quis excogitarit primus. Oleum uiride, ac conditum. Oliuitates quatuor. Rudicula quid. VI

OLeum Anacharſis Scytha inſaniæ pharmacum eſſe dicebat, quoniã eo per/ uncti athletæ inuicem magis inſanirent. Naturæ tamen prouidẽtia liquores duos humanis corporibus gratiſſimos contribuerat, intus uini, foris olei. Id quod ab Democrito pronunciatũ, Græci ſcribunt, quum ex eo quæreretur, πῶς ἂν ἄνοσοι, καὶ μακροβιώτεροι γίνοιντο οἱ ἄνθρωποι. Olei poteſtatẽ utiq; tepefacere, ac con tra algores munire. Epaminondam uerò legimus, quandoq; collegis impenſarum ratio nem coquo reddente, olei multitudinem permoleſtè tuliſſe, admirantibusq; illis: Non, inquit, impendij magnitudo me mouet, ſed quod tantum olei intra corpus receperim. Memorabile eſt quod Plinius ſcribit: Alpibus coercitas, & tam inexſuperabili muni/ mento Gallias hanc primum habuiſſe cauſam ſuperfundendi ſeſe Italiæ, quod Elico ex Heluetijs ciuis eorum fabrilem ob artem Romæ commoratus, ficum ſiccam & uuam, oleiq́; ac uini præmiſſa remeans ſecum tuliſſet. Verum hic protinus aduertendum am/ plius, quæ dicantur in Plinio pręmiſſa olei. Hermolaus quidem emendans reponit pro/ miſſa, publica lectione expuncta. Mihi autem mirè arridet uerbum, præmiſſa: ut intelli/ gamus primitias quaſdam, ſicuti præmiſſa ſacrorum dicuntur. Vtitur eo uocabulo & M. Tullius epiſtola quadam ad Plancum: Et tuarum, inquit, literarum præmiſſa memi/ niſſem. Etiam ſi in uulgatis modo codicibus paſſim ſcriptũ inuenias promiſſa, non præ miſſa: ſenſu nullo, aut leuiſſimo. Forte hoc ſit quod Feſtus ſcribit: Sacrima, inquit, appel labant muſtum, quod Libero ſacrificabant pro uineis & uaſis, & ipſo uino conſeruan/ dis: ſicut præmeſſum de ſpicis, quas primũ meſſuiſſent, ſacrificabant Cereri. Apud Gręcos, quod ad oleum ſpectat, ſic reperio ſubnotatum: Ferri glutinum, ſiue ferruminatio/ nem Samium Glaucum excogitaſſe primum, enato inde adagio, de ijs quæ facile perfi ciantur: Glauci ars. Qui remollire ferrum cupiunt, oleo tingunt: at qui obdurefacere, in aquam merſant. Illud quoq; ex hiſtoria ſuccurrit: Auguſti temporibus, è taberna meri/ toria trans Tyberim oleum terra erupiſſe, ac toto fluxiſſe die, nulla intermiſſione: quo ſignificatam interpretantur CHRISTI gratiam ex Gentibus. Olei deniq; opificium, ideſt ἐλαιουργίαν, ſicuti μελιττουργίαν, ideſt mellis faciendi rationem, excogitaſſe Ariſtęum principem omnium tradunt. Ex quo ſciẽter Agrea cognominatũ uolucre. Quanquam ſunt qui ex ctenotrophiæ, ideſt iumentorum educationis tradito modo, ac inſuper uena tionis quoq;, quum Iouem dici agrea ferant & nomion, tum Apollinem ratione com/ pari. Oleum uiride, ſunt qui recens interpretentur, ſicuti conditum pro inueterato. Ex Varrone dici uirens uidetur, ex olea expreſſum acerbiſſima: quod pręcipuè creditur ſa pere. Galenus & Theophraſtus omphacinum oleum uocant, item ὠμοτριβές, ideſt cru/ dum. Sed ut iſta certiore metiamur modulo, ſciẽdum amplius, non unam priſcis fuiſſe oliuitatem: ſiquidem prima fuit, Columella tradẽte, in qua acerbum exprimatur oleum ex necdum matureſcentibus baccis: æſtiua dicebatur hæc. Sequens habebat Nouem/ bris finem: inde oleum erat uirens, ex uiridibus manans oliuis. Tertia Decembri fiebat menſe: huius erat maturum oleum. Vltima fuit menſis Ianuarij: album oleum appellat Dioſcorides, ut à uiridi ſeparetur, cuius confectionem pluribus idem exſequitur. Ser/

uius

uius in ſecundum Georgicum illud enarrans: Et amara pauſia bacca. Amara, inquit, ideſt uiridi: nam de pauſia uiride oleũ fit, unde cõtrà dicitur dulce, quod uirens non eſt. De oleo ſamico, acanthino, thurino Athenæus plura. De cibario etiam Columella: Rudicula, organum eſt oleo conficiendo, erectæ tribulæ ſimile. Porrò cautum decretis imperatorum nouimus, ad Barbaricum, uti ne quis uini, olei, liquaminis transferẽdi pontificium habeat, nec guſtus quidem cauſa uel uſus commerciorum. Ad quod ſanciendum hiſtoria productos arbitror Gallica.

Super Hercule ac Geryone pleraq; non extrita admodum. Larini boues, & Ceſtrini, ac Epirotici. Larimnus odor. Geren quid. Geria. Carduus. Cinara. Geranium lignum. Celonium, celon, genys. Ceuæ uaccæ. Item Herculis cognomina. Liliorum origo. Herculis ſtragula quæ ſint. Balneæ calentes cur Herculi ſacræ, deq; Smintheo Apolline. Atabyriæ boues. Cornopion, cornopes, ipoctonos. Leo trieſperus. Erythibios. Pyrrhicæ boues, ac oues. Herculis filiorum interemptorum nomina. Ceramyntes. Caput VII

LEgebamus nuper Arriani hiſtoriam, qua is Alexãdri geſta complectitur. In ſecunda eorum ita relatum obſeruauimus, Herculem non fuiſſe unum: nanq; ſuum ſibi uendicant Tyrij, cuius etiam templum omnium, quæ memoria ſeruat utiq; humana, uetuſtiſſimum ſubſtruxerunt. Sed hunc non uideri Herculem Argiuum, Alcmena natum. Quod multis annis antea coleretur Tyrius, quàm Cadmus omnino Thebas cõdidiſſet. Cæterum Aegyptios quoq; alium item Herculem colere, diuerſum ab eo quem uel Tyrij uel Græci unerẽtur. Auctor item Herodotus eſt, Aegyptios inter duodecim deos Herculem recẽſere. Sed, inquit Arrianus, proximum uero eſt, Herculem qui Tarteſſi in Hiſpania colitur, ubi item uiſuntur colũnæ, quas Herculeas uocant, eum eſſe qui Tyri colatur, quoniam Tarteſſum cõdiderint Tyrij, & ritu Phœnicio conſtructum ibidem ſit templum quod Herculis dicitur, eodemq; ritu ſacra fiant. Quod uerò ad Geryonem ſpectat, ad quem Argiuus Hercules, ut boues abigeret miſſus dicitur, nihil omnino ad terram Hiſpaniam pertinere, Hecatæus rerum ſcriptor memoriæ prodidit. Nec ad ullam unquam Erithiam inſulam Herculem miſſum: ſed loca circa Ambraciam, atq; Amphilochos Geryonẽ imperio tenuiſſe: indeq; abactas boues, quæ mira ſpecie in illis comperiantur locis, herbida regione, & paſcuis admodum læta. Nec omnino fieri ſimile ueri, ea tempeſtate nouiſſe Euryſtheum extra orbem terrarum poſitos populos, aut ſpecioſas quæ ibi naſcerẽtur boues. Vtcunq; quod ſcitu dignum eſt, ſcribunt Gręci Epiroticos boues Larinos dici ab Larino paſtore, cuius meminit Athenæus quoq;, qui ab Hercule, redeunte ab Geryonis nece, exceperit educaueritq;: unde Epirotica mox armenta ſint celebrata, de quibus cõmeminerit Lycus Rheginus in ijs quæ ad Alexandrum ſcribit. Etiam ſi ſunt qui ab narium magnitudine dici larinos uelint, ut eſt ab interprete Ariſtophanis adnotatũ. Siquidem λα particula intendendi uim habet, ῥῖνες uerò nares ſunt. Cæterum Ceſtrini quoq; uocantur, qui Larini. Larimnum uerò in Sabæis præſtantiſſimũ haberi odoris genus, in ſuffiendo pręſertim, auctor libro decimoſexto probat Strabo: cuius autem ſit modi, parum comperi. Fuere in Epiro eadem Pyrrhicæ boues, quas atauros uocabant, intactas Venere, ut incrementum ampliter caperent, quaſi ſetauras dicas. Sic uerò creduntur dictæ, ab ignea mobilitate, aut à colore: ſunt qui diminutiuum putent ex forma Æolica. Alij pyrrhicas intelligunt Epiroticas, de regis Pyrrhi nomine. Altinas uaccas ab uernaculis dici ceuas, legiſſe uideor in ueteribus memorijs. Leguntur quandoq; & Atabyriæ boues, de montis Rhodij nomine ſic nuncupatæ. Cæterum æneæ fuerunt hæ, quas malo ingruente aliquo, ſolitas mugire proditum eſt. Theogoniæ Heſiodicæ interpretes, Herculis nomine ſolarem intelligunt poteſtatem: Geryonem uerò, cuius boues ab illo orbi terrarum illatas fabulantur, hyemem eſſe uolunt, ἀπὸ τοῦ γαρύειν, τοῦτ' ἐστι βοᾶν: ideſt, ab uerbo γαρύειν, quo ſignificetur clamor, ob hyberni temporis tumultũ. Nam geren, hoc eſt γέρην, ad hoc ſpectat nihil, ut in parerga excurramus. Eſt enim eo nomine, ut inquit Aelius Dionyſius, grus fœmina. Geria, id γέρεια, flores nũcupant τῶν κινάρων in Nicandri Theriacis. Eſt eodẽ nomine in India ciuitas, Stephano. Dicitur & gerium, annus antiquus. Nam & in Megaride promõtorium uocatur Gerania, in mediterranea uergens, ac oblongum

longum,indeq́ ab figura nuncupatum.Nicander,
Σκίδναται ὡς γῆρας κατα ψυχθέντος ἀκάνθης.
Eſt autem cinara carduus ſatiuus,meminit Columella:
Hiſpida ponatur cinara,quæ dulcis Iaccho
Potanti ueniat,nec Phœbo grata canenti.
Vulgus ferè arcoccum nuncupat, Liguribus pergratum in cibis, ac Mediolanenſibus. Cinaram ſunt qui arbitrentur uocari,quia ut ait Palladius,cinere gaudeat. Id autem quo pacto uerum fiat,cum teſtimonio Pollucis apud Doricos poetas id comperiatur nomẽ, & eſſe Græcã uocem teſtetur liquidò Athenæus.Cur autem flores cinaræ, geria nuncupent,forſan ea fuerit ratio,quoniã caneſcant celeriter, quamuis purpurei, abeantq́ cum aura. Sed de ſyluestri carduo hæc memorat Plinius. Geria ſunt & pappi, in Arati Prognoſticis:& Theon eſſe cinaræ flores interpretatur:ſed geramos item uocat, & geramata,id eſt γεράματα. Geranium uocant lignum, quo ex puteis hauritur aqua: celoneum item nuncupatum,id eſt κηλώνειον, uelut καλόνευον: ab calon, quo indicatur lignum, & νεύειν, adnuere. Celonium autem equum dicimus, quoniam κήλων ſignat in Venerem præferuidum.Genys uerò apud Sophoclem in Helectra bipennis eſt ſpecies. Sed ad inſtitutum de Geryone ſermonem redeo. Hyemem uerò ſol perimit ab hyemali tropico ad uernum conuerſus æquinoctium. At boum nomine tonitrua intelligunt, quadã ſoni ſimilitudine,quæ Geryonis dicuntur,quod hyeme quidem nõ fiant, ſed illam ſtatim conſequantur:uel quia ex humecta eius natura mox hæc proueniant. Fabulantur item Græcorum pleriq́,Herculis ſtatuam effingi ſolitam ſiniſtra manu mala tria geſtantem, quæ claua conquiſiuiſſet dracone interempto,id eſt cõcupiſcentia ſubacta:ita enim comparantur tria poma,hoc eſt iræ comprimuntur ardores, & habendi cupiditas temperatur:ac deniq́ uoluptatum ſedantur titillationes, ſinuoſiq́ ac blandi ſuperantur laquei. Leonis uerò pellem non aliud fuiſſe,quàm generoſam uiri prudentiam, qua is circummunitus obſeptusq́, affectiones animi prærabidas exculcarit. Ita ſapientem quendam & ſummatem uirum Herculis nomine accipiendum putant. Quod & in Floridis non ignoraſſe Apuleius uidetur,qui animi monſtra ab illo philoſophica claua fuiſſe perdomita,nobis inſinuat.Significat etiam in Commẽtatione de ſomnijs Syneſius. Hæc ipſa tamẽ,ut ſunt,ridicula uidentur multis, quãdo uoluptarium in primis Herculem intelligunt. Vti de furore interim conticeſcam, à quo fertur ab Sicalo liberatus. Quo ſanè argumẽto inſtitutum ſit,calentes balneas Herculi ſacras dicere, & molliora ſtragula Herculis cubilia. Herculem Celtæ uocabulo gentis proprio uocãt Ogmion,imaginem eius, ritu ab alijs diuerſiſſimo, pictura exprimunt. Primum decrepiti ſenis facies eſt, capite prorſum incompto,pilis quotquot ſunt,canicie albicantibus, pelle autem rugoſa ſtriataq́,quin exuſtæ ſimili uſq́ in nigredinem,quales ferè ſunt qui in mari expiſcãtur ſenes. Charontem diceres,aut Iapetum quendã ex Tartaro, & nulli nõ ſimilem potius, quàm Herculi. Adeſt tamẽ aliquid Herculis proprium,leonis circumiectum exuuium, dextra clauam tenet,necnon ex humeris propendet corytus, ſiniſtra intentum præfert arcum: omninoq́ Hercules eſt,ac quãquam ſenex,numeroſam tamen multitudinem trahit auribus alligatam: funiculi uerò aureæ ſunt catenæ prætenues,aut ex helectro, monilibus affabrè connexis quàm ſimillimæ: & quãuis imbecilla ſit catella id genus, inſequuntur tamen nullo reniſu,nec de fugæ præſidio prorſum meditantes quippiam. Immo feſtini aſſectãtur,læti quoque atq́ hilares,illum ſummis etiamnum extollentes laudibus,Quin etiam præcurrere geſtiunt, nunquã non laxiſſimo uinculo. Catella uerò quã diximus, ad Herculis linguã deſtinata conſpicitur, ad hunc uſum (ut uidetur) peruiã. Ille autem uultu renidens inſequentes reſpectat. Hæc quidem Celtæ. Quã uero habeat rationem tã inuſitata ſpecies,ne nihil lector ſtudioſus ingenio ſuo debeat, inenarratum relinquimus:nec reprehenſus ferè quiſquã eſt, qui è ſegete ad ſpicilegium reliquit ſtipulã. Obſeruatum in Agricolationis libro apud Græcos auctoris incerti, Herculem in immortalitatis participatum ab Ioue admiſſum, quod dormientis Iunonis lac ſuxiſſet: quumq́ interim diuini liquoris per cælum effuſa portio eſſet,galaxiam effecit, nonnihil uerò & terram rigaſſet, natum inde lilij florem, qui colore ſua præferat primordia. Scribit in Heroicis Philoſtratus,luſiurãdum per Herculem à Neſtore inſtitutum primo. De Hercule

uerò illud adijciamus, coli eum ab Oetæis ad Trachina cognomento cornopiona, id eſt κορνοπίωνα, quoniam cornopas fugarit, quo illi nomine locuſtas intelligunt, quas alij ἀκρίδας, aut πάρνοπας uocant. Adeo leuibus de cauſis indebantur cognomina uaniſſimis dijs: nam Herculem eundem nuncupant Erythræi Ipoctonon, quod Ipas repuliſſet ἀμπελοφάγυς, id eſt uitem arrodentes. In Alexandra Lycophron eundem λέοντα dicit τριέσπερον, ex inſiti roboris præſtantia, & quia in eius generatione triplex in unam coiuit nox, uel quia triduum in uentre ceti tranſmiſerit, à quo Heſionem liberauit: quũ ei immortales equos eſſet pollicitus Laomedon, quos illi pro Ganymede fuerat dilargitus Iupiter. Ab hoc item maxima quæq; dici Herculanea uidentur: ſic Herculaneas machæras, in Pertinace appellat Iulius Capitolinus. Apollinem uerò dicunt Rhodij Erythibion, quoniam Erythiben appellant ipſi, quam ἐρυσίβην alij, id eſt rubiginem. Vanitas eadem Smintheum induxit Apollinem, ſed qui tanti ueteribus fuerit, ut orationes etiamnum Sminthiacæ celebrarentur, conditis quoq; præceptis, quibus aptè cõcinnari poſſent. Smintheus enim dicitur, & Sminthius. Nominis ratio ab muribus ducitur, quos apud Chryſam ſminthos uocãt, quum eos ubertim ſuccreſcentes fugaſſet is deus, quo argumento inibi ſtatuæ ſubiecta uiſebatur imago muris. Alij ſminthen intelligunt apud Troiam ciuitatẽ, ubi coleretur, ſicuti hylatem appellat eundem Lycophron à Cypri ciuitate Hyle, etiam ſi eſt & in Locris altera. Quod uerò Pyrrhicas recenſuimus boues, ſciendum & πρόβατα dici πύῤῥιχα, id eſt Pyrrhicas oues, de regis Pyrrhi nomine, ſicuti & boues dictæ, Plinio auctore. At de Hercule id non ignorandũ, furore percitũ Megaram peremiſſe cum quatuor eiuſdem liberis, quorum ex Græcis theſauris nomina ſubtexui, Onitem, Theremachum, Democoonta, Creontiadem. Quanquã octo perfoſſos, canit Pindarus. Alijs adijcientibus duos etiamnum Iphicli fratris. Herculem appellant Græci Ceramyntem, quaſi fata reijcientem, id eſt κηραμύντην: ut ſit, qui & Alexicacus. Dicitur & Palæmon, quia in Olympo ſit obluctatus cum Ioue. Lucianus facetè, ut ſolet, trieſperum uocat Herculem ab trinoctio illo, quod traditur in eo concipiendo inſumptum.

Stuporis attoniti ſpecies, quem apoplexiam Græci uocant. Item quibus ex cauſis cõtingat. Quid paralyſis. Catulli uerſus declaratur. Sceletyrbe quid. Hæmodia quid. Cap. VIII

QVam Græci ἀποπληξίαν uocant, ſunt qui Latinè ſtuporem dicant attonitum. In apoplexijs, inquit Galenus, totũ corpus ſenſu priuatur, ac motu, ſolus reſtat anhelitus, qui ſi & ipſe prohibeatur, maxima eſt & acutiſſima apoplexia. Si uerò reciprocatio adſit quidẽ, ſed ui magna, fortis uehemensq; fit ſtupor. Cuiuſmodi item, ſed minus, ſi neq; intentus nec uiolentus, at inæqualis atq; exordinatus interpellatusq; fiat anhelitus. Sicuti ubi ſeruatur ordo aliquis, debilior cenſetur: ſicq; omnia pro neceſſitate fiant, primo quoq; tempore perſanatur. Apoplexiæ omnes fiunt, ubi facultas animalis ad partes defluere nequit infra caput exiſtentes, aut ob cerebri affectionem ſimilem inflammationi, aut uentriculis ipſis pituitoſo oppletis humore. Cæterum cauſæ magnitudinem affectionis, ſeu (ut nunc loquimur) paſſionis conſequitur magnitudo. Magna uerò ex parte curationem nõ admittit ob reſpirationis læſionem. Auicenna ſexta primi, oſtenſurus uitalẽ poteſtatem eſſe animali priorem: Licet, inquit, uis animalis membri alicuius intercipiatur, quæ ſenſum præſtat, & motum uoluntarium: nihilominus uita non deſtituitur pars ea, ni pariter & uitalis deſtruatur. Membrum utiq; ſtupidum aut paralyticum diu quidem ſenſu caret, ac motu: uel ratione complexionis malæ, intenſius frigidæ, non permittentis ſenſum motumq; recipi à membro, uehementius arctatis meatibus nerui, per quos commeant ſpiritus: uel oppletis neruis interiacentibus cerebrum uel nucam & paralyticum membrum, ſubſiſtente tamen interim uita. At intermortua pars nec ſenſu pollet, nec motu, computreſcitq; ilico, interpellata uidelicet corruptaq; uitali poteſtate. Auicennæ interpres ita diſtinguit: Stupidum dicitur, quod ſenſu caret: paralyticum, quod & ſenſu & motu. Cornelius Celſus: Attonitos, inquit, raro uidemus, quorum & corpus & mens ſtupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo, apoplexiam hunc Græci appellant. At reſolutio neruorum frequens ubiq; morbus eſt, ſed interdum tota corpora, interdum partes infeſtat. Veteres

auctores illud apoplexiam, hoc paralyſin nominauerũt. Nunc utrunq; paralyſin appellari uideo. Eſt ſceletyrbe item, id eſt σκελετύρβη, paralyſis quædam, quum rectum ſeruare inceſſum nõ ualemus, & crura, uelut ardua cõſcendentes, attrahimus, ac in ſiniſtrum quandoq; dextra circunferimus, quandoq; ediuerſo. Sciendum uerò illud, nullum eſſe morbum adeo ſenili ætati familiarem, ut eſt apoplexia, quoniã in ea cerebrum pituitoſis repletur ſuperfluitatibus. Ex ijs uerò, quæ de ſtupore collegimus, infertur Catulliano carmini lucis plurimum: Talis iſte meus ſtupor nil uidet, nihil audit.

Stuporem dentium ex fructuum acerbitate Galenus ad Paternianum, hæmodiam ſcribit uocari. Id ex uiſu item cõtingere, quin & auditu, apud Græcos alios eſt obſeruatum.

Super comitiali morbo, quid ſentiãt eruditi. Spumæ generatio. Suſpendioſorum os ſpumoſum unde ſit. Melãcholicorum ratio. Cothurnicum, & caprarum natura. An homo tantũ huiuſmodi affectione infeſtetur. Magmed hiſtoria. Lunaticus morbus. Cap. IX

COmitialis uerò morbus apoplexiæ germanus proximusq; quodãmodo eſt, quum idem locus in utroq; patiatur, & idem humor cauſam affectioni præbeat. Verum apoplexia propter omnimodam eius carentiam facultatis, quæ ad neruos demanat. Morbus autem comitialis ob incertã temerariamq;, & inconditam motionem conſiſtit. Frigidus autem & craſſus eſt humor ambobus. Proindeq; adoleſcentium ætas calidæ ſiccæq; temperaturæ maximum affert auxilium his qui comitiali morbo laborãt. Compari modo & locorum mutationes proportionales, quãdo ad calidiorem ſiccioremq; tranſmigrent. Eodem modo & uictuum. Comitiales morbos exſuperare in pueris, auctor Hippocrates eſt, proptereaq; dici pueriles morbos qui & ætatis conuerſione ac mutatione deſiſtant. Accidunt & adoleſcentibus quandoq; ob uictus errorem, & quia humi cubant ac ſoli ſe exponunt, & imbribus, & eiuſmodi alijs. Quum uerò ſpumæ generatio ex duarum ſubſtãtiarum mixtione perficiatur, altera ſpirituoſa, altera humida: fiat autem earum mixtio, ambabus in multa perfractis, & multis mutuo complexu paruis ampullis plerunq; ab ipſis effectis, Ventis quidem uehemẽtibus mare occupantibus, propter ictum fortiorem ſpumam fieri contingit: in lebetibus autem caloris ratione, ſic & in corporibus animalium, quum adſunt ex morbo comitiali conuulſiones, uehementia motuum ſolet ſpumã generare: in capris uerò calor: in curſibus autem equorum utraq; cauſa uigorem habet. Qui ſpumam è uentre prodire, opinantur, deerrãt: neq; enim fieri poteſt, ut tota inde proueniat, quum neq; eo tempore animal euomat, neq; nauſeam patiatur ullam. Quum uerò tenacem habuerit is qui perfringitur, humor, conſiſtentiã, ſtabilis ſpuma perficitur, qualis conuiſitur currentibus equis aut ira percitis apris. Vbi autem laqueus collo circunnectitur, neceſſe eſt quidem cordi atq; pulmoni, ut glutinoſum exſpirent retrimentum, quod in libro De reſpiratione Galenus edocuit: prohibente autem laqueo, totum uiolenter impellit, quo fit, ut pars propriæ humiditatis una expellatur. Sed ut ad comitialem redeamus morbum, quo planius expreſſiusq; cuiuſmodi ea ſit affectio percipiatur, Galeni ſententiã ſubnotabimus ex tertio libro De locis affectis: Morbus, inquit, comitialis conuulſio eſt omnium corporis partium, nõ perpetua, ut in proſthotono & opiſthotono atq; tetano, id eſt neruorum rigore: ſed quæ ex temporum accidit interuallis. Ac neq; hac ſola re, ſed mentis quoq; & ſenſuum oblæſione ab iam dictis diſtat conuulſionibus: unde conſtat, in ſupremis corporum partibus, cerebro uidelicet, hunc affectum cõſiſtere. Cæterum uelox eius diſcuſſio, craſſum humorem, ſpiritus meatum in cerebri uentriculis obſtruentem, hunc maximè affectum peperiſſe, declarat, neruorum principio ſe ipſum quatiẽte, quo excutiat id quod noxium eſt. Deniq; à craſſo ſemper humore hanc produci affectionem, argumẽto eſt, quod & ſubito fit, & ſoluitur confeſtim: nam ſubitariam meatuum obſtructionem à craſſo uiſcoſoq; humore fieri conſtat. Accedit ad hæc, ut is qui ſic laborat, neque uideat neq; audiat, neq; ullo ſenſu quicquam percipiat, ac ne memoria quidem conſequi poſſit quid factum ſit, ſiquidem cum memoriæ uiribus ratio item læditur. Melancholici magna parte comitiales efficiuntur, ſiue caduci: & contrà, morbo comitiali laborantes efficiuntur melancholici. Atq; horum utrumlibet magis accidit, prout uel in hanc uel in illam partem infirmitas repit: ſi enim in corpus, epileptici: ſi uerò in mentem, melancho-

lici redduntur. Illud uerò ex hiſtoria memorabile, fuiſſe grāmaticum quendā ætate quidem præuiridi, qui ſi uehemētius in tradendis egiſſet præceptis, aut altius cogitaſſet, uel etiam inediā diutius eſſet perpeſſus, aut iram minus inhibuiſſet, mox comitiali corripiebatur morbo. Id uerò medicorum ſcientiſſimi amplius perpendētes, os uentriculi, utpote quod facile ſentiret, eſſe affectum, facile deprehenderunt, ac deinde per cōſenſum & cerebrum totum, ac corpus uniuerſum cōuulſione concuti. Quærens uerò Ariſtoteles, unde ſit quòd uni animantium cunctarum homini tranſuertuntur, ac per limitatem deprauantur oculi, poſtea infert, ἢ διότι μόνοι γὰρ τῶν ζώων ἐπιληπτικοὶ γίνονται τῶν ζώων, ἡ δὲ ἐπίληψις διαστροφὴν ποιεῖ, ὅτι γίγνεται, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων μορίων. id eſt, an quia ſolus ex omni animātium genere morbo comitiali rapitur, quod genus morbi tranſuertere oculos, ſicut cætera etiam membra poteſt. Afferunt quinetiā Peripatetici nōnulli dictorum ab Ariſtotele rationem: quia hominis cerebrum prauis euaporationibus maximè ſit obnoxium, necnon frigiditate ſit atque humectatione præſigni. Addunt & motiones item eius eſſe exordinatas ualde. Plinius uerò Naturalis hiſtoriæ decimo, coturnices damnatas menſis prodit, comitialem etiam propter morbum deſpui ſuetum, quem ſolæ animalium ſentiant, præter hominem. Eadem ferè Iulius Solinus in Polyhiſtore. Plutarchus rerum naturæ haudquaquam imperitus, nec tam hiſtoricorum calendario inferendus, quàm philoſophorum albo, capram præter cætera animalia comitiali tentari morbo refert: proptereaq; ueteres ſacerdotes ea uehementer, ut morbida, abſtinuiſſe: quoniā guſtantibus aut tāgentibus modo aliquid morbi eius affricetur. Cuius cauſam afferunt, pororum ſiue meatuum anguſtiā, quibus obſeptis, ſæpiſſimè includatur ſpiritus, quod arguat uocis tenuitas. Nam qui eo affectionis genere tentantur, ſimilem capellæ uocem ædunt. Cæterum de hoc morbo aliqua & Alexander Aphrodiſeus. Obſeruatione dignū quod Auicenna ſcribit ſecunda primi: Epilepſiam ſeptentrionalibus non ferè contingere, quia ſint introrſum ſani & calore exſuperanti: quod ſi eueniat, eſſe atrocem, quia cauſa ſit præpotens. Legimus porrò, Si caducis à dextro morbus occipiat, eorum difficiliorem eſſe utiq; medelam: ſiquidem dextra corporis ualidiora ſunt, eoq; minus ſpei ad ſanitatem relinquunt, quum & ipſa ægritudini accumbunt. Tuncq; dextræ auris crebriores fiunt tinnitus, morbo penitus adacto. Iucunda ſupereſt hiſtoria in morbi comitialis mentione, non indigna quam recenſeamus: ſiquidem Magmed, ſeu Maumet dicatur is, qui magnam Orientis partem religione pernicioſa implicuit, uti proditum eſt, huic erat affectioni obnoxius. Id quum animaduertiſſet uxor, & eo nomine plurimum indignaretur, ac rogaret ſubinde, quid eſſet in re: Deſine (inquit) mirari, morbus abeſt: ſed quum aduentantis numinis uim pati nequeam, mente collabor, ac ſtupent membra. Communis eſt hæc prophetarum affectio, quorum me eſſe unum, ſcias uelim. Hac fraude mulier delinita, quem odiſſe cœperat euentus atrocitate, commenti uerſutia, ut diuinum ſuſpicere uirum coacta eſt, quæ illuc deniq; prorupit fraus, ut moriens illum ex aſſe hæredem inſtitueret. Quæ res potentiæ, quam mox indeptus eſt ampliſſimam, exordia præbuiſſe narratur. Illud porrò ex Septimij Florentis apologetico eſt, In harena iugulatorum nocentum ſanguinem recentem de iugulo decurrentem auida ſiti ſolitum hauriri, quod ſic comitiali morbo remedia quæri opinarentur. Morbum hunc dici lunaticū opinantur quidam, quod interlunio æditos, eo ferè corripi adnotatum ſit. Furioſum & lunaticum mancipium legimus apud Caium. In ſanctis literis lunaticos appellari animaduerto, quorum morbus lunæ aſcenſu increſcat, quod diabolus lunaria ſeruet tempora, ut creaturam infamet in creatoris blaſphemiam. Typicè uerò lunaticos accipiunt, qui per horarum momenta mutantur in uitia. In Matthæi utiq; Euangelio, ubi à ſaluatore præpotenti narrantur in integrum reſtituti δαιμονιζόμενοι, id eſt ab dæmonibus agitati, & σεληνιαζόμενοι, lunaticos intelligunt hoſce nonnulli. Quidam uerò etiam ſyderatos, ceu hæc dicatur lunicatorum explicatio. Alias Græcorum ſanctio eſt, furētium cauſationem in lunam regeri, διὰ τὸ νυκτερινῶν διαπτόζαν φασμάτων: quia nocturnarum præſes apparationum ſit. Eſt & illud in literis compertum, frigenti naturæ ac humenti præeſſe lunam; quocirca cerebro male affectos, atque hinc concidentes crebrò, lunaticos uocari.

Animæ natura qualis ſit per ſe. Vitia an extrinſecus inuehantur. Cur anima eadem parum introſpicienti mortalis uideatur. Curq; minus ueritatis lumẽ percipiat. Cap. x

QVoniam ab ineunte ætate Platonem ſecretioris philoſophiæ principem, dignumq; qui . ſententiæ uniuſcuiuſq; fundus fiat ac ſubſcriptor, mirificè ſum amplexatus, ne incertè erraret animus, ac (ut inquit Ennius) præter propter uitam uiuerem, quod eius uiri facundia diuinius quiddam intonuiſſe uideretur, uix mihi quandoq; ualeo temperare, quin ſeiunctis parumper noſtræ claſſis doctoribus, myſteria Platonicorum, tametſi cõniuentibus oculis, ab limine, ſi non datur ultra, pergã ſalutare, nec tamen id operæpretio nullo. Præfloramus ſubinde uireta lætiſſima, inſerimus hiſce libellis (ut ſic dixerim) congeſtitijs, quæ legentium deſyderia, & ſi non perficiant, at leniant ſaltem, & quoquo modo iuuent, ne bonæ prorſum otioſis pereant horæ. Nam uetus eſt, ab Ennio item obſeruatũ: Otio qui neſcit uti, plus negotij habet, Quàm quum eſt negotium in negotio. Quale eſt quod mox ſubnotauimus. Siquidem in lucubrationibus ijs collibitum eſt Ariſtotelicarum meditationũ exhibere imaginem quandam, ut nunc ἐσωτερικὴν καὶ ἀκροαματικὴν diſciplinam perſequamur, nunc δειλινὸν περίπατον, quatenus naturæ ſacraria introſpectamus remotiora, aut leuiora hæc non negligimus noſtratia. Animam igitur rationalem, qua maximè humanum genus præcellens eſt, eſſe diuinioris indeficientisq; naturæ, ueluti propaginem immortalem ipſam, non dei tamen ex ſubſtantia, indeficientemq;, multa quidem liquidò cõprobant, ut quæ nec corpus ſit, neq; item ulla ſit figura notabilis, nec colorem habeat, neq; molẽ, uel qualitatẽ ullatenus tractabilem. Cæterum abundè etiam id ipſum hinc licet intueri. Nam ſi diuinum omne, quodq; uere eſt, uita fruitur bono & ſapiente, coniectemus eminiſcamurq; animæ cuiuſdam ſtatũ: quæ corporeis nexibus mancipata quidem, necdum tamen ita tenebris obuoluta adobrutaq;, ut inoleſcentes præter rationis dictamen concupiſcentias & iras, & id genus alia, quæ noſtri inuſitatius morbos, perturbationes, affectiones item rectè dicere ſibi permittunt, concipiat & admittat, uerum corporis quoq; contagia ſubeat eatenus, quatenus ſummè compellat ipſa neceſſitas. Hæc uerò procul dubio patefaciet, uitia & mala ipſius animæ additamenta quæpiam eſſe, ac extrinſecus inijci nobis: ſiquidem animo depurato & genuino candori uel reſtituto uel conſeruato ineſſe comperiuntur optima, ſapientia ſcilicet, ac uirtus reliqua, tanquã familiaria. Quòd ſi eiuſmodi recognoſcitur animæ nitor, & initialis pulchritudo, ubi reſipiſcit, & uelut ex altiore ſomno excitata redit in ſeipſam, cur nõ eodem ſit gradu ferè, quo diuina ſempiternaq; niti, non imus inficias? Neq; enim tantum cælo (quod dicitur) toto aberrauerimus, ut ſapientiam uirtutemq; ueram res dubio procul cæleſtes diuinasq; naturæ alicui uiliori, immortalitatis neſciæ obtingere audeamus aſtruere. Quinimmo, quicquid diuinitatis participatum nanciſcitur ex cognatione quadam & ſubſtantiæ communione, id eſſe planè diuinum haud diffitendũ omnino eſt. Quamobrem quiſquis numinis præſtantioris afflatu ita afficitur, exiguo ſanè interſtitio à ſuperno fulgore ſequeſtrari uidetur, hoc uno ferè inferior, quod etiamnum agit in corpore. Quòd ſi genus humanum parte ſaltẽ plurima ad ſe rediens talibus eſſet præditum animis, nemini unquam mortalitatis animorum obreperet opinionum uanitas. Cæterum quia maximis ſcelerum inquinamentis plerunq; inficitur cæleſtis ille & prænitidus animæ uigor, hebeſcitq; corporeæ peſtis contagio imago diuina, quæ non ciuilem plerunq; uim & feſtucariam, ſed bellicam meditatur & cruentam, nimirum hinc ſuboritur facile confirmaturq; nulla nõ hora, nil eſſe in homine diuinum, nil immortale. Sed enim quiſquis es infauſtæ opinionis aſſertor, expende amabo natales tuos, quo ad animam ſpectat, remetire eius ipſius intimam puritatem, corporis additamentum reſeca, quo ueluti inutiliore ſarcina grauamur, Intuere te ipſum. Iamiam immortalem te agnoſces & aſtrues, iamiam in mundo intelligibili, puroq; loco te habitare perſpicies, ueritatis ſplendore ab ipſo bono coruſcantis illuſtratum, conuerſusq; ad mortales cæteros incinendum ita putabis, Valete uos: ego uerò immortalis iam deus profectus ad diuinum, diuinæ ſimilitudini totus incumbo. Cæterum in peccati ratione non prætereunda temere Auguſtini libratior ſententia: Qui omnia, inquit, animæ mala, ex corpore, putant accidiſſe, in errore ſunt, etiam ſi

luculentis uerſibus Platonis ſententiam ſecutus Maro id comprobauit:

Hinc metuunt, cupiuntq́;, dolent, gaudentq́;, nec auras
Reſpiciunt clauſæ tenebris, & carcere cæco.

Nam corruptio corporis quæ aggrauat animam, nõ peccati primi eſt cauſa, ſed pœnæ: nec caro corruptibilis animam peccatricem, ſed anima peccatrix fecit eſſe corruptibilẽ carnem. Quod tamen corpore obſepta rationalis anima modo mirandum ueritatis lumen percipiat minus, hinc effici, eruditorum cõiectatio eſt, quia minimam ad id habeat proportionem: quippe eſt anima, forma quædam corpori mancipata: lumen uerò illud forma eſt, ab corporum penitus diſſita commercio: propterea in Metaphyſicis Ariſtoteles, Intellectus noſter ſe habet ad ea quæ ſunt manifeſtiſſima in natura, tanquam noctuæ oculus ad ſolis lumen. Sed & in Metaphyſicis Auicenna: Quemadmodum paralytici lingua humore præpedita quodam, certum in prægustãdo ſaporis ſenſum minus agnoſcit, ſic & humanus intellectus ob mortalis nexum corporis quaſi paralyticus occæcatur in ijs quæ incorporea ſunt omnino ac æterna. Ad quæ forſan reflecti etiam Pythagoricum illud ualeat, Συμφορὰν τῇ ψυχῇ τὸ σῶμα εἶναι πρώτην. Calamitatem animæ primam eſſe corpus ipſum.

Annulus Gygis: quiq; hic fuerit Gyges. Perſei uitreus clypeus, aut galea mira. Labidium. Tenax. Labradeus Iupiter unde dicatur. Quid labrys, & labarum. Pladara, plados. De annulorum ui, & lapillorum poteſtate mirabili adnotata compluſcula, quæ ſuggeſſit lectio uaria. Principum bonorum paucitas. Cap. XI

SAtis nobis, inquit M. Tullius, ſi modo in philoſophia aliquid profecimus, perſuaſum eſſe debet: ſi omnes deos homineſq; cælare poſſimus, nihil tamẽ auare, nihil iniuſte, nihil libidinoſe, nihil incontinenter eſſe faciendum. Hæc Cicero tum grauiter, tum uerè tertio De officijs pronuntiauit. Cui & Peregrinus philoſophus cognomento Proteus aſtipulatur, Gellio referente. Sed enim libro ſecundo De iuſto, apud Platonem Glauco Socratem prouocaturus ad iuſtitiam acrius defendendã, iniuſtitiæ ſuſcipiens patrocinium: Quod, inquit, qui iuſtitiam ſeruant, inuiti id agant, quum ex imbecillitate iniuriam inferre nequeant, planè perſpiceremus: ſi tale quippiam animo fingeremus, iuſto licentiam, iniuſtoq; permitti, quicquid collibuerit, agendi: deinde ſequeremur exploratores, quò rapiat utrunque libido. Inueniremus profectò iuſtum plus habendi auiditate compulſum ad eadem ſe, atq; iniuſtum conferre. Erit autẽ licentia iſta, quam dico, ſi detur illis annulus, qualem aliquando fuiſſe ferunt Gygi Lydorum regi. Fuit autem annulus is mirandæ cuiuſdam & inuſitatæ naturæ. Si quidem ubi Gyges eius palam, ſiue fundam malis fuiſſe, nam σφενδόνην hanc Græci uocant, ad palmam conuerterat, à nullo uidebatur, ipſe autem omnia uidebat. Idem rurſus uidebatur, quum inuertiſſet annulum. Itaq; hac opportunitate annuli uſus reginæ ſtuprum intulit, eaq; cõnitente, regem dominum interemit, ſuſtulitq́; quos obſtare arbitrabatur, nec in ijs eum facinoribus quiſquam potuit uidere. Sic repente annuli beneficio rex ortus eſt Lydiæ. Hactenus ex Platone. Hæc uerò non eo produximus, ut de uirtutis ratione diſertaremus, uerum ut liquidior annuli ratio fieret, ac Platonis ſenſus. Nam ex hiſtoria huiuſmodi id mihi magis arriſerit, ut Gygis annulum abiiſſe Græcis in adagij uſum putem de ijs, qui uafricijs alios circumueniunt, quàm quod modo dicitur, in inconſtantes, aut in fortunatos. Quod oratione quadam indicat planè Libanius. Obſeruatum autem in ueteribus memorijs: Perſeum quoq; ad Gorgonas profecturum ab Minerua clypeum accepiſſe uitreum, per quem uidere, nec uideri poſſet. Nec me fallit, tradere alios, galeæ uim fuiſſe hanc à Mercurio eidem oblatam. Orci nanq; galea uſum, ſunt qui nõ probent. Porrò hic eſt Gyges, is qui Barbarorum primus munera apud Delphos poſuit ſecũdum Midam Gordis filium, qui theſaurus dicitur à Delphis Gygadas. Nam & aurum Gygadas ſummè probatum ueteribus animaduerto, ueluti Daricum. Sed & Ariandicum argẽtum eodem modo planè excoctum ac puſtulatum. Sicut illud obryzum. Sed & Gygen hunc ex opulentia uocitatum polychryſon, ex Plutarchi Moralibus uidemur didiciſſe. Gygis uerò ſepulchri commeminit in Theriacis Nicander, necnon eiuſdem interpres in Rhamni mentione. Scribit Athenæus, ante Gygen Py-

thium

thium fuiſſe ἀνάργυρον καὶ ἄχρυσον, id eſt ſine argento & auro, quæ hic obtulerit primus. Legimus præterea Candaulem ab Gyge ſuperatum, rege opem ferente, qui dicebatur Arſalis. Qui mox in Cariam inter ſpolia reliqua etiã ſecurim retulerit, quod fuiſſet Lydiæ regum geſtamen, unde erectum ſit Iouis Labradei ſimulacrum, quoniam Lydorum uocabulo labrys dicatur ſecuris. Labarum uero inter uexilla connumeratur ante imperatorem ſolita geſtari, tantæ olim exiſtimationis, ut id adorationis cultu ueneraretur militaris turba. Fuit auro pretioſum, & lapillis intermicantibus ſplendidiſſimum. Meminit in Apologetico Septimius, ſed & in Epiſtolis Ambroſius. Labidium forficula eſt. Sunt qui, ut uulgo, etiam tenacem interpretentur. Sed redeundum nobis ab diuerticulo ad annulum, cuius naturã in primis mirificam, quandoq; magicam ſum arbitratus, quandoq; etiã fabuloſam, cuiuſmodi pleraq; deprehendas, in Græca præſertim hiſtoria, quæ profecto ſignificanter πλαδαρὰ dixeris, ſicut ſtomachi πλάδον nominat Galenus, imbecillitatem intelligens, & humectationem nimiam, unde & πλαδαρώματα nuncupantur. Et apud Polybium, τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔχειν αὐτοῖς πρὸς τὴν χρείαν, τὸ δὲ ὕδωρ πλαδαρὸν εἶναι. Sed ad inſtitutum ἐκ περιβάσεως. Mox curioſius ſolicitiusq; rimandum opinatus, comperiebam ſcitu digna quæpiam, quæ & appoſui. Primum eſſe in Indorum tractu draconum uim quum multitudine, tum magnitudine mirandam. Eorum duo fermè genera dici. Quippe paluſtres pigri ſunt, tardiq;, & ſine criſtis: montani acriores, grandioresq;, ſed & criſtati. Horum capitibus ineſſe ferunt lapillos ſpecie aſpectuq; floridos ac iucundos, uiribus & potentia mirabiles, quod (inquit Philoſtratus) annulus teſtatur, quo eſſe potitum Gygem, cõſtans opinio eſt. Amplius Thebit philoſophus non aſpernabilis omnino, etiam ſi non ſæpe ita aduocatum inuenis, ad effectus miros, ſyderalem ſcientiam adhibendam putat, captataq; ſtellæ uirtute, accipi lapidem herbamq;, ſtellæ ſubiectã, mox & annulum conflari ſiue aureum uelis, ſiue argenteum, cui lapillum indas, herba ſuppoſita. Id uero potiſſimum fieri præcipit, ſtellam luna ſubeunte aut ſpectante aſpectu trino uel ſextili. Stella uero cæli medium percurrente, aut in aſcenſu conſtituta. Quin & in Chriſtianis literis longè ſcientiſſimus auctor diuus Thomas tertio contra gentiles uolumine: Herbas lapideſq; cælitus mirabiles quaſdam ultra elementarem naturam, nanciſci uires, non diffitetur: ſicuti hominibus item contingat in artium excellentia. Platonicorum uero ingenioſa eminenſq; ſubtilitas ita fermè ratiocinatur, corporis noſtri portionem quamlibet, ſiue internam dicas, ſiue extimã, ut agat moueaturq;, uim ab anima indipiſci. Conſimili ratione & in mundo membra omnia ab ipſa mundi anima. Proinde, inquiunt, lapillorum, herbarum, metallorum nunquã ſpectata ſatis poteſtas & actio, extra quam natura pertingat elementaris, animam eſſe teſtantur in mundo, ex qua nihil non uel minimum potentiam ubiq; ſingularẽ conſequatur. Siquidem quod rebus multis peculiaris quædam, & admirabilis adſit uis, quam ad elementarẽ cauſam haud queas referre, non contingit omnino ſimpliciter, & ex multorum confluxu. Alias caſu quoq; ea poſſent euenire, aut certè firma non forent. Quamobrẽ ex animali & ſeminaria profluere ratione fatendum eſt. Quo nomine obſeruatum prudentioribus, Pæoniam collo appenſam comitiales adiuuare plurimum, Polypodium atram purgare bilem, timorem corallo pelli, laurum aduerſus fulgur amuletum eſſe uel præſtantiſſimum: Echeneida uero, ruant uenti licet, rabiem mundi perdomare, & infrenare impetũ, nauigia ratione mira ſiſtendo. Quia uero de annulis mentio eſt, non prætereamus ſcurræ dictum celebre ac uerum, principes bonos poſſe uniuerſos annulo inſcalpi, atq; inſcribi. Quod ex mira natum paucitate conuenit. Nam in Romana hiſtoria hoſce uix compereris, Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Neruam, Traianum, Adrianum, Pium & M. Antoninos, Seuerum Aphrum, Alexandrũ Mammeæ, Claudium & Aurelianum. Valerianum tranſeo, quia infelix. Reliquos uerius mõſtra dixeris, ac peſtes. Proinde ab Diocletiano dictum egregiè, Nil difficilius quàm bene imperare. Qui hoſce ſunt inſecuti, in digitos non mitto nunc.

Super annulis item non improſperè conquiſita quæpiam, & prompta in literas, non ſemotis omnino quæſtionum ſalebris. In primis qui Platonis annuli, & Iarchæ. Batti annulus, & ſilphium. Eudami annuli. Cur annulorum quidam dicantur phyſici. De magia relatu non ingrata. Iuuenalis locus ex-

plicatur. Qui ſint Pharmacitæ. Pharmaci. Apſicori. Pharmacum quid. Virgilij locus expenditur. Entomata. Symphyla. Catharmata. Catharſia. Periſtiarchi. Item quid Telia: necnon cur dicantur annulariæ ſcalæ. Qui dicantur item annuli leues Iureconſultis. Obiter pannicularia, & pannarij, quid apud eoſdem intelligantur. Pronubus annulus. Oxythymia quæ ſint. Peripoli, hidrymeni, oxoſma, acares, corianos. Aeſtiui annuli. Hora æſtiua. Annulorũ ius. Antonij Muſæ hiſtoria. Coclium. Coclides. Annuli ſigillaritij, uel ſignatorij. Annulariæ ſcalæ.

Caput XII

QVoniã aures delicatas radere ſumus ueriti, nimio plus excreſcens caput diſſecuimus, in partesq; digeſſimus, ut quod uno impetu fuerat abſoluendum, membratim quaſi diſtributũ minore faſtidio hauſtũ in uires abeat, & ſanguinem. Mitiora quoq; magna ex parte, & quæ iucũdius auidiusq; nõ ſomnicuſoſus lector percurrat, iam hinc cõtexere pergemus, niſi ꝙ celeberrimos & reconditiſſimæ ſcientiæ Platonis annulos, auream illam Homeri catenã referentes, à uiuaq; opificis uirtute, quaſi à uero lapide indomiti Herculis propenſos in tempus aliud miſſos facere nequimus. Sunt uero hi non aliud prorſus, quàm ordo, ſeriesq; rerum diuinæ deſeruiens prouidentiæ: ſeries, inquam, luminum partim quidem inuiſibilium, partim etiam uiſibilium. Et occulta quidem lumina intellectus ſunt angelici animalesq;, manifeſta uero ſunt cæleſtia lumina. Eſt autem inter hæc mutuus & mirabilis nexus, quem dicere catenã poſſis, Sed ibi utiq; intellectualis nuncupabitur & aurea, ac prouidentiæ. Hic autem naturalis & argentea atq; fatalis, prouidentiæ prorſum obnoxia, cuius quidem poteſtate purior anima ſequeſtrari ualet à fato. Quod eſt à Platonicis egregie confirmatum, nec magicæ diſplicet grauitati, ſancit & Hebræorum aſtronomia. Nam Areopagitæ Dionyſii placita uel ad minutiem rerum diuinitatis perducunt prouidentiam, ut ſuum tamen animis relinquatur arbitriũ, & ſit uotis locus. Sed enim ſubtilitatis immenſæ relictis quæſtionibus Iarchæ annulos minime differamus: de quîs hæc fermè nobis obſeruata. Scribit etenim Damis, ſapientũ Indorum principem Iarcham tam ſcite, tamq; doctè annulos ſeptem cõpegiſſe, qui & ſtellarum ſeptem nominibus eſſent præſignes, ut Apollonium Tyaneum dono acceptos ſingulis diebus ſingulos, iuxta dierum nomina eos diſtinguentem, geſtaſſe proditum ſit. Amplius Iarcham id quoq; Apollonio inſinuaſſe, auum ſuum philoſophiæ myſterijs itidem initiatum, annum centeſimum triceſimumq; uiuendo attigiſſe. Id uero annulorũ beneficio contigiſſe, quamuis non ſatis conſtanter, grauiſſimi auctores interpretantur. Quinimmo Apollonium ipſum eodem munere iuuentæ nitorem prætuliſſe, quamuis annum iam centeſimũ exceſſiſſet. Batti uero annulus apud Cyrenæos gratitudinis habet, atque honoris argumentum, condita ab eo Cyrene, ex reſponſo, ſicuti Ariſtoteles quoq; commeminit. Quo nomine ciuitatis conſenſu conflatus eſt annulus, ciuium conditori ſuo, ueluti parenti, ſilphiũ offerentium nota, quod eſſe inter olera cõſtat pretioſiſſimum, comici ueteris aſtipulante uerſiculo, quo ille ait, Ne Batti quidem ſilphio adduci poſſe, ut faceret quod rogabatur. Sed & Ampeliotæ, gens Libyca, inter Delphicos theſauros etiam Silphium dicandum cenſuerunt. Calculum adijcit nummi item ueteris ſcalptura, quod in Cyrenæorum politia adnotatum Ariſtoteles reliquit. Inuenio in literis, Eudamũ quẽdam profeſſione philoſophum annulos quoſdam ſolitum conficere, quorum uis eſſet mira aduerſus dæmonia: item ſerpentium morſus, & id genus alia pleraq;: inerat ijs quoq; contra faſcinationem uirtus præclara. Cuiuſmodi poteſtatem ab iuuandi præſtantia Græci nuncupant ἀλεξιτήριον. Hoſce annulos dici phyſicos, comperiet, qui Græcorum monumenta adierit quandoq;. Id cur ſic, ne quem fortè Lyncea minutiſſima quæq; expendentẽ torqueat, ex mutis magiſtris ita accepimus, eſſe in anima noſtra γνωστικὰς δυνάμεις, id eſt cognitiuas poteſtates tres: νοῦν, id eſt mentem: διάνοιαν, cogitationẽ, ſeu diſcurſum: δόξαν, id eſt opinionem. Rurſum, dum ſe naturæ æmulam anima facit: tria item exinde oriri, ἐπιστήμην, τέχνην, ἐμπειρίαν, hoc eſt ſcientiam, artem, experientiam: quæ ſint tribus analoga uiribus, menti ſcientia, cogitatrici potentiæ ars, opinioni deniq; experientia. Nam ſicuti citra rationem ſeſe promit opinio: ita & experientia ſubiectarum ſibi rerum minus rationes tenet. Ex ijs uero illa conſequuntur, primum eſſe magiam quandam, quæ ſit actiua portio ſcientiæ

natu

naturalis. Eam aliud nihil omnino docere, quàm naturalium uirtutum adminiculo, ex mutua earum, & opportuna applicatione, opera ædere extra omnem admirationis captum. Quo genere Aethiopes maximè utantur & Indi, ubi herbarum cæterorumq́ ad id ſpectantium facultas ſuppetat in primis. Eſt ſiquidem in rebus naturalibus cognatio quædam, & ſympathia, id eſt (ut ſic dixerim) compaſſio, aut conſenſus, uel contagio, ut Ciceroni placet: uel etiam contages, ut alijs: aliorum ad alia, & manifeſtorum ad uires occultas. Eſt & antipathia, ſiue contrapaſſio, & repugnantia. Rerum periti per mutuam cognationem conducebant in unum: per repugnantiam expellebāt, purificantes, ſicubi uſu ueniebat, ſulphure atq́ aſphalto aqua aſpergētes marina: quod expurgandi uim obtineat ſulphur, propter odoris planè acumen: aqua uero marina propter igneam portionem. Ad quam doctrinam ſanè Satyricum illud ſpectare contenderim:

Cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulphura cum tædis, & ſi foret humida laurus.

Nam quod laurum adiecit, illuc fortè tendat, quod eſt ab magiæ conſectatoribus peruestigatum, ſufficere nonnunquam herbam unam uel lapidem unum ad diuinum opus. Sufficit enim cnebiſon, id eſt carduus ad ſubitam numinis alicuius apparitionem, ad cuſtodiam uero laurus. Cæterum de hiſce rebus alibi hoc opere fuſius. Quod ergo uiribus naturalium rerum compingerentur annuli, factū puto, ut ſcientiſſimi uiri phyſicos nuncupandos cenſuerint, hoc eſt naturales. Legimus tamen eoſdem Pharmacitas item uocitari, credo ab remedij præſtantia, quod pharmaci nomine intelligitur. Quanquā eſt ubi pharmacitem dici uentrem reperias, qui nunquam ferè cibis congeſtis expleri ſaburrari'ue queat. Cuiuſmodi à noſtris collatiuus appellatur. Magnum quippe turgidumq́ ex Plauti Curculione Pompeius interpretatur, quod in eum edulia congerantur omnia. Sicuti eleganter dixeris ediuerſo apſicoros, qui ſimulac cibum attigerint, exurgunt ſaturi. Sed & apſicoron, uitam intelligimus uariam, mutabilem ſubinde inconſtantemq́. Pharmacorum appellatione non uenena modo ueniunt, ac ueneno proxima, ſed excantamina quoq́, & imprecationes diræ, ac philtra, & quibus plerunq́ contabeſcunt homines, unde ſunt Alexipharmaca. In medendi ratione pharmaca modo intelligunt, quæ uiolenter corpus extergunt perpurgantq́, alimenti uero afferunt nihil. Ad quam rei naturam reſpectans uates eminentiſſimus Aeneidos ſecundo ita canit,

Qualis ubi in lucem coluber mala gramina paſtus,
Frigida ſub terra tumidum quem bruma tegebat
Nunc poſitis nouus exuuijs. Et quæ ſequuntur.

Verum & Homerus Iliados uigeſimo, unde mutuatus creditur Maro:

βεβρωκὼς κακὰ φάρμακα, inquit. Quæ uero ea ſint, ex Plinio liquet, libro octauo, capitè uigeſimoſeptimo. Nec me fallit, Homeri interpretem ſic exponere, ut mala pharmaca intelligat κακωλικὰ καὶ ἰοῦ ποικίλα, innui autem formicas & cantharos. Noſcendum tamen, fœniculum, de quo Plinius, inter ſymphyla recenſeri potius, quàm inter pharmacode. Sunt autem ſymphyla, quæ in quotidianum ueniunt uitæ uſum, ut menta, aniſum, origanus. Sed de ijs quæ pharmaci uim habent, intellexit nimirum Virgilius. Pharmacites dicebatur & uinum Pramnium, ita à petra in Icaro quam Pramnion dicunt, appellatum: quanquam apud alios uaria ſit eius uerbi etymologia. Pharmaci uero, ut obiter & hoc pergam appingere, in literis interioribus ferè uocantur, qui ad ciuitates ſuo interitu expiandas educabantur publice. Erant uero hi ignobiles quidam, & inutiles, qui graſſante in ciues peſte, aut id genus morbo alio immolabātur, ut ſi quid in numen eſſet offenſæ, piaculo eiuſmodi paria facerent: ob idq́ catharmata conſimiliter dicebantur, Græco uerbo expiationem ſignificante. Nam Catharſia ratione eadem porculos nuncupabant minutulos, quibus conciones & theatra luſtrabantur. Qui mos Athenienſium erat uetus. Id uero muneris obibant, qui ab re uocabantur Periſtiarchi, tanquam circitores dicas, ut teſtis eſt Harpocratio. Sicut Peripolos in re militari nuncupant, qui cuſtodiæ cauſa circueunt munimenta. Meminit Hiſtoria quarta Thucydidis interpres: nam Hidrymeni ferè intelliguntur, qui obſidentes nuſquā inde reuelluntur, ſed aſſident perpetuo. Sunt qui oxythymia pro catharſiis accipiant, quæ in triuium deferebant, quum expurgarentur domus. Sed Ariſtarchus oxythymia eſſe putat ligna, quibus ſtrangulabantur

bantur aliqui, dicta ἐκ τοῦ ὀξέως τῷ θυμῷ χρῆσθαι. Ea uero excidentes exterminabant comburebantq́. Oxoſma uero quid nam ſtatuendum apud Hippocratem, qui eo lichenas tolli pronuntiat, incompertum ferè eruditis eſt: Ni, inquiunt, ex aceto cóncinnata intelligatur compoſitio, quoniam lichenibus ex confeſſo adminiculetur. Catharſiorum meminit contra Timarchum Aeſchines. Catharmata Herodotus Hiſtoria ſeptima, etiam entomata nuncupaſſe animaduertitur, quum Boream à magis placatum ſcribit, factis entomatibus, quæ inſectiones modo interpres dixit. Cæterum ut ad annulos redeamus: Eſt in theſauris Iulij Pollucis, annulum qui minimo geſtaretur, ſolitũ nuncupari ob paruitatem acares, ſicuti coriamon, quo index ornaretur. Acaridion quippe breuiſſimum, minutiſſimumq́ Græci interpretantur, nata inde ſententia bracteata, ἀκαρίδιον ὁ ἀνθρώπινος βίος, καὶ μετ᾽ ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν. Latini æſtiuum annulum materiæ leuioris intelligunt, quando leuiſſima quæq́, & ſubtiliſſima recte dici æſtiua poſſint, quanq́ apud Martialem æſtiua hora pro magna potius dicatur. Superiori uero expoſitioni ſuccinit in Menæchmis Plautinus ille ſeruus, quum ait,

Viaticati hercle admodum æſtiuè ſumus.

Sunt & Iureconſultis annuli dicti leues Digeſtis de damnatorum bonis. Nam ex Adriani reſcripto, inquit Vlpianus, pannicularia cauſa quæ intelligi debeat, ex ipſo nomine apparet: non enim bona damnatorum pannicularia ſignificare quis probè dixerit. nec ſi zonam circa ſe habuerit, protinus aliquis ſibi uendicare debebit: ſed ueſtem, qua is fuerit indutus, aut nummulos quos uictus ſui cauſa habuerit, aut leues annulos: id eſt qui rem non excedunt aureorum quinq́. Quod uero ad pannicularia attinet, obiter idem paulo mox: Pannicularia ſunt, inquit, ea quæ in cuſtodiam receptus ſecum attulit ſpolia, quibus quis indutus eſt, quum ad ſupplicium ducitur. Pannarios dicunt Iureconſulti pannorum uenditores. Pronubum dici annulum à Septimio Florente obſeruauimus, quo ſponſæ digitum uir oppignerare conſueuit. Annuli pars qua gemma ſedet, pyelos uocatur, & pyelis: ſicut meminit Lyſias aduerſus Euphemium, & in Heroibus Ariſtophanes, Harpocratio etiam ſphragidophylacion appellauit. Noſtri palam ferè dicunt, ſicuti Cicero, & in Floridis Apuleius. At Plinius gemmas præſtantiores funda claudi prodit, id eſt patentes, nec præterquàm margines auro amplectente. Sed gemma carentem annulum ἀπείρονα uocari comperio, quaſi tu dicas, omni carentem fine. Qua in parte commonendi ſumus, emaculandum eſſe Pollucis codicẽ, ubi ſcribitur modo, apirona uocari λίθον δακτύλιον, tu repone ἄλιθον δακτύλιον, ut annulum intelligas citra gemmam cõcinnatum: cui ſint diuerſi apud Liuium in Sabinarum hiſtoria, gemmati annuli. Apiros uero aliud quandoq́ prorſum eſt, nam eo nomine tunicã quoq́ intelligunt exitu nullo. Quod ſcribit Horus, ut in Polyxena apud Sophoclẽ: & meminit in Oreſte Euripides. Eiuſmodi miſſam Agamemnoni, cõcinunt poetæ. Scribitur uero Græce ἄπειρος, uelut ſine fine. Apiron uero annulus recte intelligitur uelut infinitus, quia ſit rotundationis abſolutæ, nec appareat unde initium ſumas, uelut Homerus terram itidem dixit apirona, hoc eſt orbicularem, ut interpretatur Euſtathius: & approbat in libro de Homericis allegorijs Ponticus Heraclitus. Apyron uero dicimus incoctum, unde uinum apyron, cuius meminit Athenæus. Annulos porrò apiros non nouit modo Ariſtoteles tertio Auſcultationis Phyſicæ: uerum & qui intelligi deberent, expoſuit, καὶ γὰρ τοὺς δακτυλίους ἀπείρους φασί, τοὺς μὴ ἔχοντας σφενδόνην: id eſt annulos uocant apiros, quibus funda non eſt. Sermo autem ea in parte contexitur philoſopho de infiniti ratione. Auctor eſt hiſtoricus Dion, nemini ueterum Romanorum geſtare aureum annulum præter ſenatores ac equites, fuiſſe permiſſum. Propterea libertis annulorum ius ab ijs modo datum, qui imperio forent potiti. Quo nomine, Sexti Pompeij libertum Menam ab Auguſto aureis annulis ornatum idem prodidit Dion. Erat uero is transfuga. Porrò quum idem Auguſtus cum uitæ periculo ægrotaret, iamq́ conclamatus uideretur, ſaluti ab Antonio Muſa eſt reſtitutus ψυχροποσίας & ψυχρολουσίας, quo nomine pecunia eſt ampliter donatus, & annulo aureo, quoniam erat libertus. Conceſſum & idem iuris non præſentibus modo, ſed & futuris, qui medicos ſe profiterentur. Cæterũ Marcellus quum mox grauiter afficeretur, non eſt tamen ratione illa ſanatus ab Muſa: unde coniectatum, felicitatem priorem non hominis fuiſſe, ſed dei. Apud Iureconſultos ita lego, Etiam fœminas

nas ius aureorum annulorum impetrare poſſe: item eum qui aureorum annulorum ius impetrarit, ut ingenuum haberi. Ad annulorũ autem rationẽ, nil (opinor) ſpectat, quod apud Ariſtotelem legimus, Veteres medicos implicamentis quibuſdam, id eſt (ut ipſe ait) plegmatijs digitos inſerere conſueuiſſe, quæ contexta forent, uelut acetabula & cirramenta in piſcium quandoq; pedibus. Apud Ariſtophanem comicorum facetiſſimum dicenti uetulæ, prę macritudine per annulum ſe poſſe trahi, irridens Chremylus reſpondet, Vtiq; ſi annulus foret Telia. Quo loco eruditi Teliæ nomine cribri circulum intelligunt, ſicuti Horus. Quanquam eodem uocabulo dicitur item pegma, ſiue conſeptum quadratum, in quo farina habetur uænalis: ſed & tabulam, in qua teſſeris, ſeu cubis ludimus, recte Teliam dixeris. Sed enim ut caput hoc iam nimio plus extuberans ad coronidem perducamus quandoq;, obſeruauimus, Romæ iuxta forum fuiſſe locum, quem Scalas uocabant annularias: quas eruditiores pro ingeniorum captu ita nuncupatas augurantur ab annularijs officinis, uel à propendentibus annulis. Aliorum cõiectatio eſt ſic eas dici, quæ in cocleæ formam effingantur, & orbiculata figura rotundentur: quod genus coclium dicitur, cuius commeminit etiam Strabo: ſiue coclides, quæ per circuitum ſcanduntur: ſicuti & torcularia ad cocleæ ſimilitudinẽ ſubſtructa, cocleæ dicuntur: & cochlea, lapis ex flumine rotundus. Coclis etiam capitis ornamentum uidetur, ab ſimilitudine ſcalarum uel animalis uerbo corriuato. Pollio Treuellius in Zenobia: Ad conciones galeata proceſſit cum limbo purpureo, gemmis dependentibus per ultimam fimbriam, media etiam coclide, uelut fibula muliebri aſtricta, brachio ſæpe nudo. Qui uero annulis digitos onerant, unguesq; impenſe perpoliunt, coma item non neglecta, confragoſo uerbo in Nebulis Ariſtophanes ſphragidonycargocometas uocauit. Annulum ſigillaritium pro ſignatorio, apud recentiores comperies. Qua in re ſciendum amplius, Sphingis imagine Auguſtum ſignaſſe primò, mox Alexandri, poſtremo ſua. Qua, ut prodit Tranquillus, & imperatores alij poſtea uſi. At Galbam excipit Dion. Hic enim ſignatorium habuit annulum maioribus ſuis familiarem, cuius erat ſcalptura, canis è prora ſeſe proclinans.

Quo ſenſu accipiendum illud ex Aegyptiorũ doctrina, Omnium rerum eſſe uiciſſitudinem. Prius cur plectantur poſteri ex maiorũ delictis, ratione Platonica. De animarum tranſitu in corpora diuerſa. Adraſtia quid. Super uipera ſcitu digna enotantur aliqua. Et illud, Eam cum murena coire. Cap. XIII

LEgebam nuper Herodoti hiſtoriam primam ſuper Crœſo, qui ex rege, ut tum res erant, opulentiſſimo, Cyri ſeruus effectus, dum Perſarũ principatum oraculo deceptus ſibi uendicare pergit, ubi deluſum ſe ſortibus animaduertit, Lydorum quoſdam Delphos miſit, deum ſciſcitaturos, Nunquid puderet quòd ab eo ſeductus Crœſus tanto regno miſerabiliter excidiſſet: ijs uero Pythiam ſic fermè reſpondiſſe, Sortem fato deſtinatam euadere, ne deo quidem poſſibile: Crœſum quintæ retrò ætatis crimen luere, hoc eſt abaui: qui quum Heraclidis ſeruiret, qui Sardibus imperitabant, per fraudem dominum interemiſſet, principatũ uiolenter arripuiſſet, annuli poteſtate, uxore illius conſtuprata prius. Scrutabar anxiè, cuiuſmodi foret ſuppliciorum hoc genus quibus plecteretur, qui ipſe haudquaquam deliquiſſet, ſubeſſe uidebatur iniuſti quippiam. Dum iſta muſſitarem, occurrit Platonicorum commentatio, à quibus, ut ipſi putant, tota facilitate quæſtionis nubilum excutitur. Nos illorum ſenſa non grauabimur in hoſce libellos, quiſquis fuerit eorum genius, tranſponere, non ueritatis cauſa, ſed eruditionis. Quod in alijs itidem facturum me uel nunc præfari libuit, ut Theoninos dentes & Catonianam frontem obiter reijciam, adhæſurus potius ſanctiſſimis Chriſtianorum patrum decretis. In primis ergo ſciendum, placuiſſe id genus philoſophis, quin & Homero uati, ut probare connititur Plutarchus: Animæ tranſitum in diuerſa corpora pro ratione & meritis uitæ prioris, quanquam quid aſtrui ad hæc item poſſit, alibi tractabimus abunde. Eiuſmodi ordinis inſtitutionem adraſtiam eſſe pronuntiant, id eſt diuinarum legum ineuitabilem poteſtatem, req; uera iudicium & iuſtitiam, ſapientiamq; prorſus mirandam. Quamobrem, inquiunt, non decet præſentia tantum obſeruare, ſed dilapſa iam ad calculum oportet reuocare, quin & futuris circuitibus acrius intendendum. Inde nanq; iuſte rependi unicuiq;, facilis erit animaduerſio. Nam qui prius principatu

patu potiebatur, mox, id eſt uita alia in ſeruilem relabitur ſtatũ, ſi quid eiuſmodi morum prauitate contraxerit, dum dominaretur. Porrò qui partis nimio plus incubauerint, ad proletarios tranſcribuntur. Qui manus à ſanguine puras non cuſtodierit, talionem mox cogitur ſubire. Nil horum temerè obuenire, firmiter aſtruendum. Qui olim matrem uiolarit, uiciſſim à filio contrucidabitur in fœmineam reuolutus naturam. Hęc uero ne quis fortè ridenda putet, ueluti ab imperitioribus tradita, ſciant doctiſſimi, magnũ illum ſanctarum literarum interpretem Origenem id CHRISTI euangelicum hac doctrinæ ratione enarrandum cenſuiſſe: Qui ferit gladio, gladio perit. Chabaliſtæ quoque in gente Hebræorum doctores celeberrimi placitis ſuis eiuſmodi retaliationem ſunt complexi. Sed animas in bruta non præcipitant. Quæ tamen penitus rationem excuſſerint, brutali affectui imaginationiq; relinqui non abnuunt. Ter quoq;, nec amplius, huc reuolui animas aſtruunt, quoniam numerus hic probationi abunde ſufficere uideatur, ut curabilia expurgentur peccata. Addunt, transformationes has mundani motus finem poſſe pertingere. Quem conſecuturum ſit feliciſſimum ſabbatum, id eſt quies & beatitudo bonorum æterna, in quem ſenſum propheticum illud retorquendum opinantur, Immaculatorum hæreditas in æternum. Sed hæc illi uiderint. Nos uero ex ueterum ſcitis hoc genus colligamus, Eſſe hanc rerum uiciſſitudinem omnium, quam ſcientiarũ parens Aegyptus, uti olim loquebantur, præceptis eſt complexa, tradidit Pythagoras, retulit Plato, nec inhonoratam tranſmiſit Platonicus nobilis Plotinus. Hæc illa eſt rerum uiciſſitudo, cuius argumentũ rerum natura nobis obieciſſe uidetur in uipera. Quæ mirabili ratione ipſam hanc, de qua diu uerba facimus, talionem agnoſcitur rependere, quoniam exeſo parentis utero prorumpit fœtus, pœna, ſi credimus, iuſtiſſima. Nam coeuntis maris præ dulcedine fœmina caput prærodere narratur. Quo nomine quorundam coniectatio eſt, antiquarum legum ſcito paricidis id irrogari ſupplicium, ut culeo inſuti cum uipera præfocentur. Quanquam ſcio à doctiſſimis Plinij doctrinam in bruti huius natura fortiter conuelli lancinariq;, etiam ſi in eo nec me fallit quos ſequamur auctores haberi plures, & quidem quod miremur grauiſſimos præcipuè, & claſſis ferè primæ: ſicuti in Theriacis Nicandrum, interprete quoq; adijciente calculum. Quos poſtea inſecuti ſunt, quorum nomini libenter aſſurgas, Plutarchus in libro quo loquaces taxantur, quos belonis uiperisq; perſimiles autumat, quæ pariendo rumpantur. Nam dum tacenda curioſius, quæ effutiant, uenari hinc inde ſtudent, eroduntur perſæpe, perdunturq; ab ijs quæ nequeunt cõtinere. Idem approbaſſe Apuleius uidetur in Magia, nec tacuit Hieronymus. Suppetit grammaticorũ aſtipulatio quoq;, aſtruentium Echidnam inde ratione etymologica dici, παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου, quod ad interitum uſque fœtum intus contineat. Præſto eſt magni item Baſilij in Hexaemero ſententia: Viperas, inquit, utero deuorato, fama eſt, in lucem prodire. Comprobat & libro ſecundo Horus, Viperæ fœtum ſcribens ἐκβιβρώσκοντα τὴν γαστέρα τῆς μητρὸς ἐκπορεύεσθαι. Circũfertur & Græca ſententia, ſicuti uiperulæ arroſo matris utero, lucem indipiſcantur, ita & liuorem animam, in qua concipitur λαπαρᾶν. Tamẽ ne quid diſſimulem, ſed quicquid obſeruatum mihi eſt, publico bono ingenue promam, Apollonius apud Philoſtratum uiperam eſſe uiſam refert, ſerpentes quos peperiſſet lambentẽ quaſiq; expolientem. Non enim aſſentior, inquit, imprudenti eorum ſermoni, qui uiperarũ fœtum abſq; matre autumant prodire. Id natura non patitur, nec recipit experientia. Obiter non inſuper habendum quod in Theophraſti lectum monumentis eſt, uiperarum morſibus tibicinem ſcite modulateq; adhibitum mederi, adeo non ita multa comperias, quæ utilitati ex muſicis ſeſe promenti pręuertiſſe uelis. De uiperis illud amplius ex Galeni doctrina ſciendum: Animantia, inquit, quæ frigidiori ſunt natura, per hyemem ob frigoris uim perinde ac ſi mortua eſſent, latitare ſolent: atq; tum uiperas quoq; uideas, ſi manibus tractentur deferanturq;, haudquaquam mordere. Nam per æſtatem tum hoc animal, tum ſerpentes reliqui omnes, præſertim ſub caniculæ feruore, quum uehementer æſtuant, furorem præ ſe ferre uidentur, adeo ut ne exiguo quidem momento quieſcere omnino poſſint. Id quod ſciens optime Nicander, ſic de Cenchride cecinit:

Non temerè offendas calcando Cenchridis artus,
Dum rabioſa furit.

Aulico præterea cuidam à uipera mordicus arrepto

pto contigiſſe, obſeruatum eſt, ut corporis totius color in porraceum demutaretur. Nec relatu illud indignum, quod & alibi non negligetur: uipera nequiſſimum genus beſtiæ, ac ſuper omne quod ſerpentini generis eſt aſtutius, coeundi incentiuis exæſtuans murenæ præcognitam ſibi copulam requirit, uel nouam inſtruit, progreſſaq; ad littus ſibilo præſentiam teſtatur, & ad complexum illam prolicit coniugalem: quæ illecta non deeſt, ac uenenatæ ſerpenti expetitos uſus ſuæ impertit coniunctionis. Quin ubi aduentare comparem ſenſerit uipera, uenenum euomere narratur, marito ſic reuerentiam quodā modo exhibens, ac nuptialem reuerita gratiam, quod tamen concubitu peracto reſorbeat mox. Viciſſitudinem deniq; hanc indicat uetus prouerbium ab Carthaginienſiū pueris in luſu iactatū: Gamma quādoq; inſectari beta, & rurſum beta perſequi gamma.

Quæ ſit ratio tarditatis ſupplicij ex diuina prouidentia. Ariſtotechnam deū cur dicat Pindarus. Item iuſte'ne plectantur filij ex eo quod parentes deliquiſſe comperiātur. Interibi cur Cecrops Diphyes. Circumpadanorum lugubres ueſtes. Cap. XIIII

INter artes omnes quæ bono aliquo præcellere conſpiciantur, animæ medicinam uideri maximam, non fere quenquam ex politioribus paulò eſſe opinor, qui non fateatur. Siquidem hac de cauſa Pindarū animaduertimus deū optimum maximum Ariſtotechnam nuncupaſſe: quo uerbo artificij ſignificatur excellentia, quòd is maximè omnium irrogandæ pœnæ opifex ſit, & inenarrabilis magiſter. Sunt tamen qui plerunq; in diuina prouidentia tarditatem nimio plus ceſſantem demirentur, prorumpentibus illuc etiam quibuſdam, ut hoc nomine ambigere ſibi permittant, prouideat'ne humanis illud, quicquid eſt, altiſſimum. Cæterum amplius inſpicienti ratio potius ſumma uidebitur, quàm ceſſatio in ampliſſima & exuberantiſſima dei bonitate. Eſt utiq; ſummus artifex, iuſtitiæ fons perennis in puniendo, ut ita dicam, ſegnior: eiuſmodi enim eſt, ut inquit Euripides, τὸ θεῖον natura. Nam & ueteri adagio teſtatiſſimum fit hoc, quo dicitur, laneos pedes habere deos, quādo Saturnus, ut ſcribit Apollodorus, teſtante in cœnis Macrobio, uiro memoriarum ueterum exſequentiſſimo nō citra dicendi mundicias, per annum laneo uinculo alligabatur. Id hoc ſenſu eſſe interpretandum, & grammaticus Porphyrio comprobare eſt uiſus, ubi illud Horatianū enarrat Carminum ſecundo.

Raro antecedentem ſceleſtum Deſeruit pede pœna claudo.

Aſtipulatur & illud quo traditum eſt, Deorum molas tarde molere. Verum enimuero ſcire oportet primum, Nil eſſe omnino præſtantius homini, quàm ſi totum ſe ad diuini boni imitationem tradiderit. Etenim ſicuti Plato ait, deus in medio omnium ſe honeſtorum exemplar cōſtituit. Ipſa quoq; natura uiſum appēdit nobis, ut quæ in ſublimi fiunt, ſpectantes, quamq; ordine ferantur, inſueſcamus incongrua fluitantiaq; odiſſe, apta uerò ordinataq; amplexari. Infligit ergo deus nocētibus ſupplicia lente ac moramēto quodam, nō utique pœnitētiam ueritus, aut in celeritate peccatum extimeſcēs: ſed ad ipſum id prouocare nos ſtudet, ne ad puniendum indignabundi, animoq; amplius tumeſcente, ac ſeſe rationi furore ſuperinfundente proruamus, quum mentis lumē extinctum penè conticeſcit. Verum dato iræ ſpatio, clementer, lentoq; gradu illius imitati manſuetudinem dilationemq; ad pœnæ exactionē pergamus. Quippe turgidum ac impetu prærabido concitatū raptim ad ultionem præcipitari, prius quàm ſedato motu in tranquillum redigaris, perinde eſt, ueluti Socrates dicebat, ac ſi per intemperantiā ne ab cœnoſa quidem, aut corrupta omnino aqua abſtinere queas. Neq; enim ultioni propinquior iniuriæ perpeſſio, ut Thucydides ſcribit: ſed interſtitio quopiam ſemotior diſiunctiorq; par recipit, ac conueniens. Porrò & illud diuinæ bonitati maximè congruum, pœnam aliquandiu proferrè, ut ſit pœnitentiæ locus. Etenim rerum ille parens nō neſcit, quantum potentiæ ad uirtutem habentes animæ, quātumq; innatæ generoſitatis in generationem prodeant. Ex qua nonnunquam educationis conſuetudiniſq; prauitate præter naturæ rationem progerminent effloreſcantq; uitia. Quibus tamen ſi opportunam attuleris medelam, antiquus facile interdum redit habitus. Qua ex cauſa lentior eſt ad ultionem deus. Quòd ſi ita inoleuerit obdurata prauitas, ut manū haud omnino recipiat medicam, ſitq; ſcelus inexpiabile, abſcindit protinus è uita, ne ita affecta anima ex diu-

turniore apud nos mora cæteris noceat multum, ſibi uerò quàm plurimum. Circunſpi-
ce,rogo te,quiſquis iſta qualiacunq; adeunda cenſueris,ex multiplici librorum & uete-
rum memoriarum aceruo,quàm multi tanquam iterum currente rota effícti,dum ſe me-
lioribus recoquendos reformandosq; committunt, aut ſponte promicantibus quibuſ-
dam naturæ igniculis,in bonam profecerint frugem. Equidem hac ratione Cecropa di-
phyen, ideſt naturæ duplicis ueteribus cognominatũ contenderim,nõ ut modo credi-
tur,quòd ex miti rege ac bono in feram,agreſtem anguigenamq; abierit naturam, ſed e-
diuerſo potius:nam qui prius formidabilis incedebat omnibus ac truculẽtus, clemen-
tem induit principem,& ut Homerico utar uerſiculo, πατὴρ ὡς ἤπιος ἦεν. Ita profecto
eſt,ingenia ſæpe magna clariſſimum mox æditura lumẽ multa prius abſurda promunt.
Quamobrem,ſicuti ſancitam in Aegypto legem memorãt,qua caueretur, ne grauidam
mulierem morte mulctatam prius quàm peperiſſet, ſupplicio afficerẽt, pariter animam
grauidam,ac uirtutum nouarum ſemina cõcipientem ſubinde, iamiamq; parturientem
tollere,improſperum nimis inauſpicatumq; cenſendum eſt. Quid, quòd hyænæ fel, &
phocarum coagulum,& pleraq; ferarum ſæuiſſimarum habent ſæpe uim medicam? Sic
nonnullos emendatione indigentes hac ratione caſtigat deus, ut iniecta tyranni effera-
tioris uiolentia,aut magiſtratu amarulento, Scythicum Cyclopicumq; inſpectãte,ad iu-
ſtitiam redigat,& uitæ integritatem. Talem exhibuit Agrigẽtinis Phalarim: Romanis
uerò Marium. Nónne uel Chriſtianæ ueritatis aſſertores ita pronuntiant: Malos ſæpe
ſupplicij ac incommodi omnis exſortes relinqui,ut per eos exerceantur boni? An non
& Homerum ita canentem legimus, Sæpe ex malo patre naſci filium, uirtutum clarita-
te præſtantem? Pericles ex ſceleſta prodijt domo,tantus Athenienſium imperator,ac e-
loquentiæ magnitudine Ioui, dijsq; cognomento æquatus. Iam uerò Strabonem Ma-
gni Pompeij patrem eiecit exculcauitq; defunctum ex odio populus Romanus. Nõ mi-
rum igitur,ſi ueluti agricola,nõ excidat deus ſpinam prius quàm inde aſparagum præ-
cerpſerit. Porrò ſi Heſiodum audiamus haudquaquam citra pœnæ diritatem abeunt in-
auſpicata monſtroſaq; ingenia. Aſtruit ſiquidem poeta is,non iniquitatis modo cõſecu-
tricem eſſe ſupplicij grauitatem,ut ſtatuit Plato,ſed coæuam quoq;,eadem protinus par
te,immo uerò radice pullulantem. Sic enim ait,

ὃς δ' ἄλλῳ κακὰ τεύχει, ἑῷ κακὸν ἥπατι τεύχει. id eſt,

Qui alijs meditatur malum, ſuo ipſius iecori malum ſtruit. Nam & cantharides ex anti-
pathia quadam naturali antidotum habent in ſeipſis congenitum permixtumq;. Itaque
mœror prauitatem iniuſtitiamq; non ſequitur,ſed cõcomitatur:nam ſynteresis illa, ſiue
conſcientia quali nam & quàm infeſto perurget flagello? quia ſe iudice, nemo nocens
abſoluitur. Itaq; partem iſtam poſtremò ſic poſſumus colligere, impijs ſufficere ad pœ-
nam ipſorum uitam aſſiduè fluctuatam turbulentamq;. Cæterum ab hoc genus quæſtio
ne ne illud quidem diſſitum lõge eſt,quod nec tacuit Euripides, deos queſtus ſceleſto-
rum errata ſæpe filiorum ſupplicijs expiare. Quod ſanè ſi parum attendas minusq; per-
ſpecte rem totam expendas,nõ ridiculum uidetur minus, quàm quod Syracuſanorũ ty-
rannus Agathocles Corcyrenſibus reſpondit,percontantibus quid ita ipſorum inſulam
hoſtiliter depopularetur, Quoniam,inquit, ueſtri maiores hoſpitio Vlyſſem excceperũt.
Rurſum quærẽtibus Ithacenſibus,quod eius milites per incurſiones pecora abigerent,
At rex,inquit,ueſter claſſe in Siciliam appulſus etiam paſtorem occæcauit. An non ab-
ſurdum id item opinemur quod perficiebant Thraces,ſtigmata non parum diu mulieri-
bus inurentes,ut Orpheo ſatisfacerent, quem ab illis olim fuiſſe diſcerptum, conſtans
tenet fama. Riſu item excipiendum,quod Circumpadanis diutius factitatum legimus,
ut pullis lugubribusq; uterentur ueſtibus ob Phaetontis pœnam in Eridanum fulmine
deiecti. Bion certe philoſophus deum filijs ob parentum delicta mulctam irrogantem
non uideri minus ridiculum aſſeuerabat, quàm ſi medicorum aliquis ob aui aut patris
morbum filio potionem porrigat. Sed enim, ô philoſophe, ut protinus aliud ſequamur
quàm præcedenti capite afferre uiſi ſimus, propèmodum fatemur nos quidem, cauſario
rum neminem, dum alium quemuis inungi aut confoueri emplaſtris uidet, perſanari.
Verum aliam ſuppliciorum uideri rationem aſtruimus, quibus ſæpe palam affligantur
nocentes,ut dum torquetur unus, emendetur alius: quare ab Græcis tuis pœnas quaſ-
dam

dam dici paradigmata, comperies, à noſtris uerò exempla. Porrò nónne manifeſtum illud quoq; ſolertem medicæ artis profeſſorem filios plerunq; à parentum morbis auertiſſe, priuſquam cauſæ prognoſticum aliquod ſe promeret euidens, & iamiam graſſaretur malum, adhibitis opportune medicamentis, non neglecto corporis exercitio, & uictus moderatione, reſectis etiamnum, quæ procliuem in morbum conſtitutionem præcipitatura mox uiderentur. Quare non abſurdam rem facit, ſed neceſſariam, nõ ridiculam, ſed utilem admodum, qui epilepticorum, ſiue comitialium filijs, aut melancholicorum exercitationes inducit, aut diætas accommodas, non tanquam ægrotantibus quidem, ſed ne in ægritudinem omnino incidãt. Quippe ex male affectis nati nõ utiq; pœna ulla indigent, at medela digni ſunt, & cuſtodia. Quod ſi ita eſt, ſicuti nos rerum uſus perdocet, rogo te ô Bion nónne animis, tanto præſertim corpore præſtantioribus, idem remedium, eandem curam cenſebis adhibendã? An in adoleſcente progerminantem naturali ratione, ſuccreſcentemq; conſuetudine flagitiorum ſeminoſam tabem, latenſq; malum augeſcere ſinemus, prompturum mox paulò peſtiferum mentis fructum, ut dixit Pindarus? Cæterum hęc ipſa internoſcere, clanculariumq; uitiorum ſeminium occupare, non eſt profecto homini obuium. Diuinam iſta exigunt poteſtatem. Quamobrem optimus maximus deus intimorum inſpector, ſcrutatorq; eorum, quæ in ſenſum cognitionemq; humanã non facile reciderint, paulò poſt eruptura flagitia non expectat: ſed medelæ gratia in adulteria procliuem, ad auaritiam, & plus habendi cupiditatẽ promptiorem, & in ſcelera id genus alia remis uelisq; currentẽ, ſed clàm, & inexplicabili modo, rationeq; ulciſcitur multò ante, perimitq;. Nos autem per ignorãtiam maximam ad diſquiſitionem quodãmodo deum uocamus, nullaq; non hora dicam illi impingimus, ac formulam ſcribimus, non perſpicientes ita uſu uenire interdum, ut futura ijs quæ facta iam ſunt, occulta item, obductaq; manifeſtis peiora multò, terribilioraq; ſint. Quod euenit ſanè, quia cauſas coniectare ratiocinando nequimus, quibus conſtet, quid ita pręſtet, iniurios, malos'ue ſæpe miſſos facere: quoſdã uerò ne iniuſte quidem agentes quippiam occupare ſupplicio. Nam & medicamenta quandoq; ægrotantibus nil profecerint, nullam uerò affectionem ſentientes, periclitantes tamen grauius, iuuerint.

Sententia diui Thomæ ad idem, ex prima ſecundæ quæſtione octogeſima ſeptima, articulo ultimo. Pœnarum genus duplex. Cap. XV

ET quia quæ adhuc diximus, ab gentium libris mutuati ſumus, tralatis ex Plutarchi Moralibus carptim, & commaticè quæ opportuna propoſito cenſuimus, ab ſententijs eius, & uerbis quandoq; non nihil abiuncti, ut cõmodius eſt uiſum: quod ipſum teſtari libuit, ne per imperitiam quis ad ſtruendam calumniam cernulus factum cauillaretur. Nunc, ut pro uirili ſtudioſis omnibus, quorum bono iſta cõmentamur, amplius paria faciamus, ſancti doctoris placita parti huic ſuppingemus, facturi operæpretium, ſicuti remur, ſolitis in aliena caſtra interdum tranſire, non ut transfugis, ſed exploratoribus, uerſurã hinc inde facturis, quo ex uſura mox fiat ſors. Quum ergo quæritur, iuſténe quis pro altero det pœnas, aut, inquit Thomas, de pœnis agimus, quæ medicinæ rationẽ habent, aut de ſpiritalibus. Si de prioribus, tunc aſtruimus planè, corporum intertrimẽta uel diuitiarum inter ſupplicia cenſeri, quæ medica ratione irrogentur ad animæ ſalutem: quamobrẽ non incongruũ eſt, ijs quempiam affici pro alterius peccato, uel à deo, uel ab homine, ſicuti pro patribus liberos: item pro domino ſubditos obnoxios ue, inquãtum bona illorum cenſentur. In ſpiritali uerò ſupplicio ſecus omnino eſt, neq; enim animæ bonum ad aliud præſtabilius diſponitur bonum. Quare in animali bono citra propriam noxam nemini pœna infligitur. In eiuſmodi nanq;, ut Hieronymus item aſtipulatur ad Auitum, uicariam pœnam nemo cogitur ſubire. Quippe quo ad animam filius non eſt res patris, quod illo prophetico abundè confirmatur apud Ezechielem domino pronuntiante, Omnes animæ meæ ſunt. Porrò puniuntur in filijs parentũ admiſſa, quia à flagitioſis nati, & educati ad delinquendum procliuiores, magisq; lubrici euadunt, tum cõſuetudine, tum exemplis allecti. Cõiunctos uerò ſanguinis uinculo ferę puniri aduertimus, quoniam propinquorum damna in eos modo quodam redundare uidentur, qui peccarunt. Sed & domeſtica exempla, domeſticæq; pœnæ permouent ualidius: nam innutritus ſceleribus patris uehementius

imitatur. Quòd ſi illius ſupplicio minus deterreatur à malo, ut pertinax amplius uidetur plectendus.

Obſeruata quæpiam de uipera legentibus futura non iniucunda. Maraſſus cur dicatur: itemq; de theriaca. Cuiuſmodi animal ſit, uulgò quod dictitant thirum. Theria quæ dicatur propriè medicinã profeſſis. De Marſis duobus locis. An uipera coeat cũ muræna. Penſitatus Plinij locus de uipera. Ca. XVI

Voluentibus nuper Platonica quædã, ut eſt noſtri moris, ingeſſit forte ſe nobis Alcibiadis oratio, quæ pars ultima eſt ex Platonis Sympoſio. In ea quum alia pleraq; haudquaquam extrita, neq; (quod dicitur) ab triuio ſubnotauimus, quis inſtructior fieret ſupellex noſtra: tum hoc non illepidum, aut inuenuſtũ (ut opinor) de uiperæ morſu, quod & tranſpoſui. Quæ, inquit, adhuc protulimus, omnino citra ullum ruborem paſſim enuntiari queunt. Quod reliquum eſt, non proferetur à me prius, quàm id uobis prouerbium ſubiecero, Vinum & cum pueritia & ſine pueritia eſſe ueridicum. Porrò non ſecus prorſum afficior, ac is in quem uipera mordicus incurrerit: hunc ſiquidem produnt, affectionem ſuam oblæſionemq; ijs tantũ uelle patefacere, quos eadem morbi ui quandoq; iactatos compererit, ceu hi demum, ut qui ægritudinis non ſint expertes, ignoturi uideantur: ſi quid dictum factum'ue ſit abſurdi, morbo uiolentius graſſante conuellenteq;. Quamobrem ego quoq; ſapientiæ ſtimulis cõuulneratus, quæ cæteris potentius ferit, inexplebiliter quodãmodo orationẽ eiuſcemodi expetens, quæ ualidius quàm uiperæ denticulus infigitur, omnia ſtatui conari, ut Socratem mihi aſciſcam, cuius è fonte ſiti areſcentia præcordia uberius queam rigare. Nec iſta nunc promerem, ni rem cum philoſophiæ myſterijs diu initiatis eſſe mihi animaduerterem. Hactenus Plato, tralata (ut potuimus) noſtris uerbis ſententia elegantiſſima. Iam uerò quod ad uiperam attinet, quo'nam piaculo tranſiliamus nunc ſcitiſſimam Cebetis doctrinam ſtudioſiſſimo cuiq; iucundiſſimè amplexandam? Nullo, inquit, infeſtari nocumento poteſt, qui uirtutis munimento ſeſe obuallarit conſepſeritq;. Ea eſt aduerſum uitia & mala, ceu antipharmacum potentiſſimũ, non ſecus ac uiperæ poteſtas uenenoſa contra id genus feras alias. Quippe ferunt τοὺς ἐχιοδήκτους, hoc eſt morſu à uipera petitos, ab uenenatorum nullo attingi. Hæc Thebani philoſophi placita fidem ijs uendicant, quæ produnt naturaliũ aliqui. Eos qui aliquando uiperæ iecur coctum hauſerint, nunquam poſtea feriri à ſerpente. Rurſum, nec capiti, neq; item ueſtibus eorum qui uiperis alantur, noxia corpori ineſſe animalia. Sed fortè ex ijs quiſpiam, quos φιλομαθεῖς uocant Græci, nos diſcendi cupidos dicere poſſumus, Quærat ex me nunc, quódnam eſſe genus ſerpentis putem, quæ paſſim dicitur Latinè uipera: in Græcorum uerò literis echidna: nam mas, echis nuncupatur. Ego quantum coniectura ducor, Viperam ſuſpicor uulgò dici maraſſum: quæ nomenclatura nec Barbara eſt, nec citra rationem excogitata, quippe à Marſorum populis interpretatione etymologica duci nomen uidetur: quia id genus maxime conſectarentur Marſi, circunferrentq;. Quod ne quis pro libidine conſictum auctore nullo arbitretur, ſignificat id maximus artis medicæ magiſter Galenus, uolumine undecimo Simplicium pharmacorum, necnon ad Glauconem. Innuit & poeta nobilis illis uerſibus, quos & appoſuimus:

Quin & Marrubia uenit de gente ſacerdos
Fronde ſuper galeam, & felici comptus oliua,
Archippi regis iuſſu fortiſſimus Vmbro,
Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris
Spargere qui ſomnos, cantuq; manuq; ſolebat,
Mulcebatq; iras, & morſus arte leuabat.

Marrubios uerò eſſe Marſorum populos, nõ ferè eſt (in literis modo aſſiduior, ut Varronis utamur uerbo) qui neſciat. Plinius quoq; auctor eſt, Marſos à Circes filio ortos, ob idq; affuiſſe illis ingenitam uim contra ſerpentes. Quin & angitios putant nuncupatos, quod obluctantes angerent ſerpentes. Firmicus quoq; Matheſeos quarto, in lunæ decretis: Si, inquit, in Saturni domo fuerit iſta coniũctio, tortores aut carnifices faciet, aut Marſos tales, qui aſpides uenari cõſueuerunt. Nec me fallit, ex eruditioribus quendam ædito etiam libello, Maraſſum à uipera diſparaſſe: quo Nicolai Leoniceni uiri undecunq;

decunque ſcientiſſimi placita uberius de huius animalis natura conuellat. Viperam uero Arabes ex Græcorum lingua, ut aſſolet, uocabulo detorto deluxatoque, thiron uocant nomine generis ſpeciei impoſito: nam θηρίον, id eſt therion, fera eſt, pudendo Magni Alberti errore: qui & in pleriſque alijs huius ſcientiæ uidetur peccaſſe. Nam quos Galeno, Pauloque trochiſcos, ſiue theriacos paſtillos appellare moris eſt: quoniam ex therio, id eſt uipera cōmiſcentur, Auicenna in mentione Andromachi Theriaces, trochiſcos Thiri uocat. Porrò quæ à Serapione ſunt de Thiro obſeruata, de uipera recte pronuntiari ex Dioſcoride, Galeno ac Paulo recognoſcimus. Adrianotheras in Myſia apud Spartianum, Adriani intelligimus uenatica. Quoniam uero medicorum pomœria aliquo modo ſumus ingreſſi, pergamus porrò in haſce commentationes congerere, quę uellicatim hinc inde præcerpſimus, ut uarietas ipſa iucundiorem præſtet, ac illicem magis, ſi Plautinè loqui non dedecet, noſtram racemationem. Igitur in eorundem uiretis amœnioribus theriacam obſeruauimus bifariam intelligi. Nam uno modo, ac proprie dici theriacam audies, quæ ex therio, id eſt uipera confici aſſueuit. Quod Therapeutices quartodecimo comprobat Galenus, & ad Glauconem ſecundo in elephantis cura. Id uero primus omnium excogitauit Andromachus Neronis Archimedicus. Alteram uero ſine permixtione id genus. Quando ſimplicia item Theriaces nomine uocari reperias: nam Auicenna ſecundo Canonis, capite de ſquilla: Theriaca eſt, inquit, aduerſum uenenoſa. Item de opopanace: Cum ariſtologia, inquit, pota theriaca eſt. In Collectaneis rei ruſticæ apud Græcos, libri ſecundi fine comperi, uitem dici theriacam, quæ πάντα τῶν θηρίων δήγματα perſanet. Quo autem fiat pacto theriaca uitis, aliubi in eiſdem traditur libris: ſed & Palladius commeminit libro tertio: antidoto uidelicet radicibus infuſa. Sic & catharticen uitem excogitarunt agricolationis apprimè experiētes, palmite ſciſſo, & helleboro mox iniecto. Quæ uberius exſequitur Florentinus Georgicorū primo & ſecundo, qui & theriacam ficum nominat, ubi theriace linatur fructus. Sunt qui non ideo dici theriacē putent, quia therion, id eſt uipera, permixtionem ingrediatur: ſed quia aduerſus theria, hoc eſt feras ueneno imbutas præſentiſſimum ſit remedium. Obſeruatum certè peritioribus eſt, θηρία uniuerſim quidem beſtias indicare, ſed medicinam profeſſis capi modo pro uenenoſis, quo argumento θηριοδήκτους dici, non à beſtijs percuſſos, uerum ab uenenoſis oblæſos, qua in re labi quandoque Plinium, eſt animaduerſum. Qui tamen libri uigeſimi capite ultimo, theriaces confectionem deſcribit, qua ſit uſus aduerſus uenenata omnia rex magnus Antiochus, nulla prorſum mentione uiperæ. At libro nono & uiceſimo, fiunt ex uipera (inquit) paſtilli, qui theriaci uocantur à Græcis, ternis digitis, ſiue quaternis, ut alij legunt (nam & Galenus ad Glauconem ſecundo, id approbat ferè) utrinque amputatis exemptiſque interaneis. Et mox paulò: Significandū (inquit) uidetur, è uipera tantum hoc fieri. Alibi in eodem libro, Theriace uocatur excogitata compoſitio luxuriæ. Fit ex rebus externis, quum tot remedia dederit natura, quæ ſingula ſufficerent. Cæterum quod auctor hic de amputatione extremarum uiperæ partium tradit, id commentitium Dioſcorides putat. Theriacos tractatus intelligunt Græci, qui de iobolis, hoc eſt animalibus concinnantur, quæ uenenum ictu dentibus'ue infundunt. Alexipharmacos autem, quibus letalium uenenorum ratio deſcribitur. Tradit Galenus libro undecimo Simplicium pharmacorum: Viperæ caput amputari ratione ueneni in eo contenti: in cauda uero nil eſſe eiuſmodi. Poſtremò comonendos impenſius ſtudioſos remur, ne quid omnino ueluti coniuentes quod uſui ſit legiſſe, tranſiliamus, Eſſe qui Plinio negotium faceſſere pergant, in uiperæ natura libro decimo, ubi ſic legimus: Tertia die intra uterum catulos excludit, deinde ſingulos diebus ſingulis parit uiginti ferè numero. Ariſtotelicæ (inquiunt) ſententiæ, unde mutuatur Plinius, minus iſta conſentiunt. Cuius hæc fermè ſunt uerba ex libro quinto De animalium hiſtorijs: Vipera è ſerpentibus una, animal ædit, quum intra ſe ouum peperit: id unius coloris eſt, ac molle, ut piſcium, fœtus ſupernè conſiſtit, nec cortice cōtinetur, ut nec piſcium quidem: parit catulos obuolutos membranis, quæ tertia die rumpantur. Euenit interdum, ut qui in utero adhuc ſunt, abroſis membranis prorumpant. parit una die ſingulos: parit autem plures quàm uiginti. Hæc aliquo modo inter ſe diuerſa non congruere ſatis, non ferè eſt qui non uideat. Siquidem naſci uiperulas philoſophus ſentit, membranis inuolutas, ueluti

infantes noſtri ijs, quas hyſteras tanquam poſteriores Græci, nos ſecundas dicimus, quibus tridui ſpatio à partu conceptis diſruptiſq́ue, tanquam ſenectute depoſita nitidæ tandem conſpiciantur. Nam (inquit) euenit quandoq́ue, ut ipſam hanc membranā abrodant exuantq́ue prius, quàm utero excidant. Plinius uerò membranæ illam diſruptionem intra uterum, non extra (inquiunt) fieri autumat, quod ex Ariſtotele nō uidetur uerum. Ego uerò uerba illa, Tertia die intra uterum catulos excludit, nō ad membranam refero Ariſtotelicam, ſed ad eruptionem ex ouis: in quorum ſuperiore parte fœtum conſiſtere, fatetur Ariſtoteles. Quod excludi, ſiue excudi, propriè rectéq́ue à noſtris dicitur. At inquies, unde fit tertiæ diei cōputatio? Reſpondeo, Peragi excluſionem hanc ex ouis ante quàm promant ſe ex utero uiperulæ, ſiue echidia, per triduum, maturato iam partu. In quo nil ſanè abſurdum uidetur in tanto præſertim numero. Numerentur itaq́ue dies à momento quo adulti catuli promunt ſe ex ouis, ad id tempus quo mox ex utero erumpunt. Quòd ſi Ariſtoteles id nō dicit, nil fuerit mirum: potuit alios ſequi Plinius: quod ut recipiam, illo ducor argumento, quod inibi infertur mox, Itaq́ue cæteri tarditatis impatientes perrumpunt latera, occiſa parente. id quod apud Ariſtotelem nō inuenias: & tamen à multis nō dilutæ auctoritatis comprobatur. Et nobis non incurioſe locus hic paulò antè eſt penſitatus. Deniq́ue quia uiperam dici uulgò maraſſum docuimus, ab Marſis, quibus id genus multa contrectare, frequentiſſimi fuerit moris: hinc homines eos medicorum facile poſt Hippocratem princeps Galenus θηριοτρόφους nuncupat, & ἀσπιδοτρόφους, id eſt theriotrophos ac aſpidotrophos. Apud Firmicum ſic adnotatum item inuenias: Oriēte autem ophiucho, inquit, nati qui fuerint, Marſi erunt, qui ſcilicet peſtiferos angues, ſopitis ac mitigatis aculeis opprimunt. Prodidit Archelaus, prodeuntes in ſiccum murænas cum echie congredi: uerum id coarguit Andreas, quando nec exeat muræna, nec in mari obuerſetur echis. Id & ambiguum fit Nicādro in Theriacis. Quod ijs quæ antè paulò ſuper hac re commentati ſumus, adnecti debet: nec uitio nobis uertat naſutior quiſpiam per noſtras lineas incedentibus, id eſt eadem quandoq́ue iterantibus, modo lucelli accedat nōnihil. Auctor libro undecimo De ſimplicium pharmacorum poteſtate Galenus, in Aſia contigiſſe, uti quandoq́ue meſſoribus afferretur uas odorati uini, id temerè poſitum arrepens uipera quum intraſſet, ac uino diſtenta periſſet, acceſſerunt mox & ruſtici ſitim expleturi: uiſa autem mortua uipera, rem auerſati, uinum cuidam in proximo elephantia iam computreſcenti ſunt elargiti, conclamatam eſſe hominis uitam arbitrati: at is nil eorum quum reſciſſet, ita ſeſe uino proluit hauſtu frequenti, ut morbi atrocitatem protinus euaſerit, cutis modo decuſſa ſuperficie, pellicula eiuſmodi ſubſiſtente, qualem in cancris uiſimus, teſta excuſſa. Id ipſum & prope Pergamum eueniſſe iterum, prodit idem auctor.

Comica facies apud Lucianū quæ ſit. Comicus item riſus. Didaſcali. Enarratur interim locus Ciceronis ex Epiſtolis familiaribus. Perſarū uoracitas. Item de Phania, & Comœdiæ ara, necnō Miſericordiæ. Perſonæ inuentor. Mæſon quid, & ſcōmata Mæſonica. Marmeſſus. Meſora. Tettix. De Anaxandride comico. Comicus apud Spartanos luſus. Dicelictæ. Phallophori, Autocabdali. Aram parare quid. Cap. XVII

COmicam faciem apud Lucianum, illum quidem cognomēto blaſphemum, ut qui nec dijs nec hominibus pepercerit, quod inquit Lactantius, ſed doctiſſimum tamen atq́ue ingenioſiſſimum, inuenio poſitam pro exporrecta, iucunda hilariq́ue. Vbi frons nec matutina eſt, nec ſtriata, ſed renidens & læta. Eius uerba ſi quis fortè requirat Latinitate donata ſubſignaui: Nil, inquit, iniuſtius opinor, uel omnino ſeruilius, quàm mordētem labra bilem ſubalere, & occluſum odium augere, unum quidem mente agitantē, aliud uerò proferentem, & comica facie hilariq́ue atrocem meditari concipereq́ue tragœdiam. Eiuſmodi figuræ rationem ex multis quidem licuit expiſcari: ſed à ſe nō facile ambigentes dimiſerit Lucianus, apud quem alibi ſic lego propémodum: Comœdia, inquit, Dionyſio ubi ſe tradidiſſet, in theatro obuerſabatur, colludebat, riſum uenabatur, ſcommatibus non parcebat. Equidem Comœdiæ finis non ferè alius erat Græcis, quàm lætitia & hilaritas. Quod adeo uerum eſt, ut in libris obſeruatum ſit, & teſtis in Nebulis Ariſtophanes eſt, interpretis item accedente calculo, riſus

lo,riſus gratia plerunq; ſcortea pudenda graphicè expreſſa, & id genus alia non pauca
produci conſueuiſſe:adeo ut comicum riſum prouerbij uice uſurpari quandoq; compe-
rerim. Cui quoniam ineſſet ſæpe morſus aliquis, & principum fœda ſugillatio, comico-
rum ſales uenenatos dicit Seneca. In Plauti milite, comœdicè poſitum uidetur pro ſua-
uiter & iucunde. Gellius Noctium Atticarum decimo, comœdiarum nuncupat feſtiui-
tates,quibus congruat breuitas orationis uenuſtasq; & mundicies. Theodorum tragœ-
diarum hiſtrionem legimus, Comicum ſatyrum hoc dicto repercuſſiſſe, riſum ſpectato-
ribus mouere non eſt res ita mira,ſed fletum. Hinc prodit illud quoq; ex Plutarchi Mo-
ralibus: Videtur polypragmoſyne, inquit, malis iam inueteratis non ſanè lætari : ſed re-
centioribus,ac (ut ſic dicam) feruescentibus, & nouas grate tragœdias ſpectare. Comi-
cis uero , & paulò hilarioribus non facile ſe immiſcuerit. Addamus & eruditius aliquid
ex Demetrio Phalereo : Ex hyperbole, inquit, in primis gratia, uenuſtas riſusq; comœ-
dijs comparatur : ridicula enim maxime ab impoſſibilibus uenamur. Sicuti in Perſarum
uoracitatē inexplebilem inuectus quidam, hyperbolicè dixit, eos in faucibus boues ge-
ſtare. In eoſdem Ariſtophanes, Cribanitas boues pro panibus aſſare pronuntiat. Ex ijſ-
dem manat fontibus, φαλακρότερος εὐδίας, magis caluus ſerenitate. Colocynthe ſanior.
Idem Phalereus alibi de comœdiæ proprietate, ubi de glaphyro dicendi genere præci-
pit : Gratiarum,inquit,& uenuſtatum aliæ maiores ſunt, ac grauiores poeticæ : aliæ hu-
miles,ac magis comicæ ſcommatibus aſſimiles. Cæterum quæ de comico lepore ac ue-
nuſtate diximus adhuc, ad Græcam rationem magis ſpectant, quoniā noſtros inuenias
ſæpe trunca quædam ex Græcis transferentes & conſarcinantes uerba tragici tumoris.
Ita Græcarum, quarum effingere uirtutes nequiuerunt, facetijs atq; luminibus obſole-
ſcunt. Ita eſt, in comœdia maximè claudicamus, tametſi(ut Fabij uerbis utar) Varro Mu
ſas Epij Stolonis ſententia, Plautino dicit ſermone locuturas fuiſſe, ſi Latinè loqui uel-
lent. Vix leuem conſequimur omnino umbram. Non recipit ſermo Romanus illam At-
ticis conceſſam tantum Venerem, quando ne Græcos quidem potuiſſe, ſatis conſtet,
alio linguæ genere eandem exprimere. Sciendum uero comicos poetas, item tragicos
ac dithyrambicos à Græcis didaſcalos nuncupari, id eſt διδασκάλους. Nam & Antiphon
ait, ἔλαχον τραγικὰ διδάσκαλον. Ex ijs quæ dicta hactenus obſeruataq; nobis ſunt,
cōmonemur, ut iam hinc omnibus unguibus, totiſq; cuneis Ciceroni opem feramus.
Nam ſi, ut Luciani monumentis proditum eſt, claudos auerſamur & bacelos & eunu-
chos,atque item ſimiam, ſi matutino prodeuntibus fortè occurrerint, quid ſtatuemus in
principe oratore, qui in arce ſtetit Romanæ eloquentiæ, extra omnem ingenij aleam po
ſitus, cuius familiares epiſtolæ candidatis eloquentiæ, & ad procinctum tendentibus,
ceu prægustatio dulcior, initio ferè ſolent enarrari? Nonne ſi quid inauſpicati, & omi-
noſi ſeſe ingerat, auertemur, & nihil ad nos pertinere, more ſeruantium de cælo præfa-
bimur? Ecce in illis ipſis tam ſcitè, tam doctè concinnatis epiſtolis initialibus ita ſæpe
claudicantes, immo uero per prona deruptaq; labētes ſeſe offerunt enarrationes, ut tam
claſſici auctoris nomine, ſit nulla non die quod erubeſcamus. At inquient ſcioli, neſcio
qui, ac tenebriones pullati, eſſe inibi nonnulla peritè admodum & appoſitè explicata.
Sed ó bonæ lamiæ non illud Græcanicū nouiſtis, Simiam quidem ſemper eſſe ſimiam,
etiam ſi aurea habeat ſymbola? Sed redeo unde in hæc diuerti. Locus eſt ex ſecundo Fa-
miliarium epiſtolarum non enarratus ad hanc diem, ſed omnino exculcatus, & offuſa ca
ligine, inſcitiæ tenebris ita obuolutus, ut in Cicerone Cicero ſubinde quæratur. Verum
oratoris uerba iam ſubſignemus : Mea uero officia ei non defuiſſe, tu es teſtis, quoniam
κωμικὸς μάρτυς, ut opinor, accedit Phania. Male feriati comicum teſtem Phaniam augu-
rantur, ex uetere comœdia repetitum, in qua Phania teſtis introduceretur, referuntq; ad
Cæliū ipſum. Qui ſenſus, ut male conceptus, mirè friget, Ciceronis elegantia indignus:
immo nec coit, etiam ſi uiolenter omni pede confabricatis inuentis nugalibus ad eam
uerba retorqueas, penſitent modo legentes. Eſt quidem frequētiſſimi M. Tullio moris
ex ueteribus pleraq; aduocare obſcurius, cuius ferè modi eſt ad Cælium illud, Repente
uero inceſſi omnibus lætitijs. In quo Latinæ quidem rei literatores, quid afferant, minus
conſtitutum habent. Ex Cæcilio uero eſſe ea, liquet ex Ciceronis ſecundo De finibus:
ut ſcias non eſſe hic arietini oraculi ambagioſam hiſtoriam. Inibi aduocatur & Trabea,

ut in Thuſculanis quoq; de quo arbitror itidem ſenſiſſe Familiarium nono Ciceronem, etiam ſi grammaticis inſcita inauditaq; eſt nomenclatura. Septimum habet inter comicos faſtigiũ, quod ex Volcatij Sedigiti apud Gellium uerſiculis liquidò agnoſcas. Verum ut à diuerticulo fabulam repetamus, ego in Menandri comœdia fuiſſe Phaniam, obſeruaſſe uideor apud Plutarchum in commentatione quæ eſt De tranquillitate. Cæterum id ad propoſitam modo quæſtionem nihil. Nam Phaniam hunc Ciceronianum non alium accipio, quàm Appij (de quo ibi intelligit Orator) libertum. Sicuti comprobant Ciceronis uerba epiſtola prima tertij libri: Quem hic comicum teſtem dicit, non uti opinor, quia uetus comœdia Phaniam habeat, ueluti fidei inuiolatæ numẽ ſanctius: id enim proculdubio commentum eſt uaniſſimum, & ad libidinem concepta diuinatio. Sed quod libertus is ingenio eſſet lætiore facetoſq;, minime ſubdolo aut inuido, & proinde iucundo admodum & amœno. Expende Ciceronis uerba, ex ea quam modo aduocauimus epiſtola, in noſtram ſententiam remis uelisq; eundum cenſueris. Is ergo apud Cælium æquiſſimè Appij naturam, Ciceronis in eum ſtudia & merita ſuauiſſimè & ueriſſimè aperuerat, quod ultro citroq; creberrimè, ſicuti mos fuit temporũ illorum, & nil eſt notius, commearet. Quoniam uero in comica uerſamur pragmatia, relatu dignum haudquaquam omiſerim: Mæſona fuiſſe comicum hypocritem, patria Megarenſem: qui perſonam excogitarit primus, quam de eius nomine Mæſona item uocant: quod Byzantius Ariſtophanes prodit in commentatione De perſonis, ab eo inuentam ſcribens ſerui perſonam, necnon coqui. Scommata quoq;, quibus id genus homines præcipue ſcoptici mordacesq; utuntur, Mæſonica uocantur. Ac ne quid omittam, Mæſona item dixere ueteres urbanum & elegantem coquum. Peregrinum uero & inurbanum tettiga, id eſt cicadam. Marmeſſus autem Mars eſt, Romanorum lingua, ait Lycophronis interpres. Barbarus autem hic, inquit, haud contentus alijs, etiam Romanè ſcribit. Nam Romani & bellaces Marmeſſos dicunt, ſicuti memorant uel Diodorus uel Dion: neq; enim ſuccurrit nũc ad fidem auctoritas. Meſora Græci, id eſt μεσώρα dicunt, quæ pedibus congruunt, arma. Fuit & comicus in ueteri memoria nomine Anaxandrides: erat is corpore ſpecioſus magnusq;: decori accedebat longior coma, nec purpura deerat auro fimbriata: uerum idem hic moribus inamœnus ferè amarulentusq; animaduertebatur, adeo ut in commiſſione poetarum ni abijſſet uictor, non ad incudem reuocabat opus, qui pluribus mos eſt, recoquebatq;: ſed indignabundus medicinam factitantibus conſcindendas dabat male uigilatas chartas, & ſalariorum pueris cordillis obtegendis tuniculas. Fuit quod ſcitu dignum eſt, apud Spartanos comici luſus ſpecies, uerum ſtudij non magni, frugalitatem in eo quoq; affectante ciuitate, dicendi prætenuis erat formula, argumentum non aliud ferè, quàm pomorum furta, & id genus pleraq;. Qui eiuſmodi ludos obirent, ab Laconibus Dicelictæ nuncupabantur, uelut Scenopœos dicas, & Mimetas, id eſt imitatores. At pro locorum diuerſitate conuariant horum appellationes. Siquidem Phallophoros Sicyonij dicũt: Autocabdalos alij: quidam item Phlyacas. Thebani, quibus frequens eſt diſparata ab alijs nomenclatura, Ethelontas. Erant in genere eodem Ithyphalli quoq;. Sed enim iamiam coronidem impacturus facturum me operæ pretium ſum opinatus, ſi auctarij quippiam adieciſſem huic lucubrationi. Id autem eſt de comœdiæ ara, cuius meminit Hieronymus, ad quam ſi quis confugiſſet, tanquam ab Cæſaris ſtatua, reuelli eum inde, nefas habebatur. Scribit Pollux, in ſcena aram fuiſſe, quæ Halieus diceretur ante fores: & menſam item, quæ bellaria, aut res aromaticas haberet, ac Theoris diceretur, ſiue Thyoris, quanquã ſit item Theoris uaticinatricis puellæ nomen, cuius meminit Demoſthenes contra Ariſtogitonem, quæ impietatis rea perierit. Eodem uocabulo nuncupabatur & nauis ab Athenienſibus, quæ quotannis Delum mitteretur. Noſtri produnt in Apollinis honorem aram conſtitui ſolitam ab ijs qui comœdiam celebrarent. Eum uero Apollinem à Menandro Caſſium dici. Sunt qui ſcribant, in ſcena duas poni ſolitas aras, dexteram quidem Liberi, ſiniſtram eius dei honori, cuius ludi celebrarentur. Hinc aram parare legimus in approbatiſſimis dici, ſicuti apud Terentium: Nemo te accuſat Syre, nec tu aram tibi,
Aut precatorem pararis. Ouidius id ipſum agnoſcit eo uerſiculo, ex quarto Triſtium,
Vnica fortunis ara reperta meis.

Aſtipulatur & M. Tullius pro Roſcio Comœdo, aras fuiſſe ſanctioris aſyli loco: Sicut in aram, inquit, confugit in huius domum. Et in libro De ſuperſtitione Plutarchus: Eſt ſeruo ara, ad quam confugiat. hæc ab illo Græcè dicitur φύξιμος βωμός. Miſericordiæ aram fuiſſe Athenis, in Rhetoricis teſtatur Apſinus. Sed & Libanius Declamatione ſecunda, ubi Demoſthenis de ea tollenda effingitur actio. Meminit Lactantius grammaticus: deq́ ea Terentium intellexiſſe, ſcribit. Papinius nec omiſit,

Vrbe fuit media nulli conceſſa potentum
Ara deûm, mitis poſuit clementia ſedem,
Et miſeri fecere ſacram.

Qui ſint apud eruditos Phanias, & Phanio: necnon quid Phanion, ac Panium, & Phanæ: item Phanos, ſiue Panos. Helana, lophnia, grauium, pharſos, grone, gronia, lophnis. De lychnuchis pluſcula. Suetonij locus in Cæſare perpenditur. Lychnados ciuitas cur. Lychnitis. Murorum, ſeu mœnium ſuſtructio, à quibus excogitata primum. Tyrſis quid. Tyrrheni cur dicantur. Moſſyni quid. Candelabrum Tarentinum. Xylolychnuchi. Lychnocautia. Lychnocaia. Embaphia. Tyrrhenorum in artibus præſtantia. Helene uas. Caput XVIII

QVia uero paulò antè pro ingenij captu, quantum nobis non incurioſa lectio adminiculabatur, enarrantes Ciceronis gryphum, ſuper Phania orationem contexuimus, ſubit nunc, ut quæpiam non ita diſſita uocabula explicare iam hinc pergam. Quod ne riſu fortè Momi aliqui excipiant, quibus alabaſtrus unguenti plena putet: ſciant eruditi, à Græcorum ſcientiſſimis eſſe in literas promptum, ſapientiæ partem conſtitutam uideri in animi uirtute, partem uero in uocis uſu, ut rem quanq́ ſuo nuncupemus uocabulo, & uerborum proprietas minimè nos fugiat. Id quod illuc demum tendit, ut quæ conceperis animo, nulla hæſitatione ualeas enuntiare. Quoniam, Ariſtotele prodente, uoces ſunt earum quę in anima reperiuntur, paſſionum notæ. Verum in ijs & omnibus quæ ædituri ſumus publico bono, ſatis ſuperq́ fuerit doctorum trutinatio & examen ſyncerum. Vitilitigatores iſtos nihil moror. Sed nos inter fari deſinamus. Igitur Phanias inuenio dici omnes, qui inopes ipſi diuitias ſummas habere ſe tamen ſimulant, atq́ ita credi uolunt, à Phania quodam, qui congeſtas ſe opes domi recondidiſſe ementiebatur. Quod ultimo Odyſſeæ libro teſtatum reliquit Euſtathius. Phaniæ item Zenobius meminit, ſiue is ſit Zenodotus, quem Damon fuiſſe ſcribit oboloſtatem. Quæ uox apud Hyperidem & Lyſiam fœneratorē indicat. Sed in Zenobio ſcribunt aliqui Phanum, non Phaniam: ſicuti Sudas. Eius uxor per tegulas admittebat adulteros, quod à uiro nimis cautè ianua obſeruaretur. Phanionem Auguſtinus in Epiſtolis dictum prodit boni pedis hominem, cuius aduentus afferat felicitatis aliquid. Panium loci nomen eſt ad Iordanis initia: cuius meminit Egeſippus, ubi mons altitudinis excelſæ ad latus umbroſum habet antrum, ex quo mephitis euaporat ſæuior. Nam Phanos, ſiue Panos, à tragicis lampadas faceſq́ dici obſeruauimus. Eſt & Phanos, qui res ſignificat nuntiatq́. Pharſos ciuitatis portionem indicat, ut quum ſcribit Herodotus libro primo, Babylonis quam interluit Euphrates, eſſe δύο φάρσεα. Sed & fragmentum rectè dicitur Pharſos. Apud Ariſtophanem in Auibus, phanæ dicuntur conciones, quod comica mordacitate in Athenienſes prolatum eſt, qui in iudicijs aſſiduè comparerent, uterenturq́ ſycophantijs. Sunt & Phanæ in Chio regio quædam. Sunt ex gloſſographis, qui ab Athenienſibus lampadas dici phanos interpretentur, quas helenas quidam appellent quoq́. Nam quæ de corticibus cōpingitur, lophnia uocatur plerisq́, ſeu lophnis. Sicuti grauium, id eſt γράβιον, uocāt ilignum quernumue lignū, quod conſciſſum ſuccenditur, uti agentibus iter præluceat. Grone autē Græcis nunc petram indicat, nunc (ſicuti Lycophroni) petræ cauitatem, παρὰ τὸ γρῶ τὸ ξύω καὶ σύω. Gronia uero, id eſt γρώναι, Stephano, in Phocide ciuitas eſt. Porrò ab Lycophronis interprete dicitur lophnis, maior lampas, etymi argumento, λυχνίς τις οὖσα, quod eſt λίαν φαίνουσα, ualde collucens. Deniq́, ut nil per incuriam prætereatur, ſunt qui Phanon putent faſciculum ex lignis quibuſdam conciſis. Sicuti helanem calamorum faſcem intelligere maluit Nicander. Illud obiter adnotaſſe, puto, nil obfuerit: Siciliǽ tyrannum iuniorem Dionyſium

nyſium in prytaneo Tarentino candelabrum dicaſſe, in quo totidem ſuccenderentur lychni, quot in anno numerentur dies. Xylolychnuchi apud Alexin conſimiles uidentur ijs quos obeliſcolychnos Theopompus dixit. Auctor Suetonius eſt, triumphantem Cæſarem aſcendiſſe capitolium ad lumina, quadraginta elephantis dextra & ſiniſtra lychnos geſtantibus. Quod interpolantes nonnulli, lychnuchos legendum præſcribunt. Id ſum miratus: quando id agens, Dion quoq; ita ſcribit, πολλῶν δὲ ἐλεφάντων λαμπάδας φερόντων ἐκομίσθη. Nec lychnuchus lucernam indicat planè, ſed ferculum cui affixa lucerna geſtatur: an, rogo te, ceruchus cornu ſignificat, ac non cornutum potius? Sic & ſceptuchus, non pro ſceptro capitur Homero, ſed pro rege ſceptrum ferente: quod ſcribit Sudas. Quòd ſi uetus lectio lychnuchos præferat, non damnem, modo ſuperſtitioſius nouitates non captemus. Lychnuchi meminit ultimo libro Athenæus: meminit & Pollux, qui quod phanon modo dicimus, lychnuchon item autumat dici apud Ariſtophanem. Phanon, ſunt qui laternam interpretentur. Omnino tam hic quàm Athenæus, uno uerbo res duas intelligi uoluit, ni legentes cæcutimus. Illud autem feſtiuius multò, quod epigrammate complectitur Chreſtodorus, Lychnadon Illyrij ciuitatem ab Cadmo eſſe conditam, unde ſit Lychnus heliconius: quoniam literarum lumen Græcis Cadmus intuliſſet primus. Lychnitida paludem in eiſdem locis agnoſcit Diodorus. In Armenia nomenclaturæ locum eiuſdem Stephanus. Lychnocaia, id eſt lucernarum ſuccenſio, feſtum erat Aegyptijs apud Sain, lucernis ſub dio tota nocte ardentibus. Lucernæ autem, inquit Herodotus, erant embaphia, id eſt ollæ profundiores: quod uerbum ab interprete neglectum miror. Lychnocautia eſt planè, quam lychnaſiam uocant, ubi accenditur lychnus. Scribit Dion, rediſſe ex Græcia Neronem, ac capitolium conſcendiſſe, coronata ciuitate uniuerſa, καὶ πάσης λυχνοκαυτούσης. Lychniæ, id eſt candelabra, Tyrrhenorum commendationis uidētur habuiſſe plurimum: quippe Tyrrhenos laudant Græci, ut φιλοτέχνας, id eſt artium ſtudioſos. Nam & mœnia ſuſtruere, id eſt τειχοποιεῖν, excogitaſſe omnium primi feruntur Tyrrheni: quod ſcribit Lycophronis interpres: unde factum, ut pro muro dicatur tyrſis. Quin, inquit Dionyſius, ab Tyrrhenis denſius extructæ domus uocantur tyrſes: quod obſeruarunt Græci quoq;. Sed & hinc conciliatum Tyrrhenis nomen, produnt nonnulli, ab tyrſium munimētis: uelut Moſſynœcis in Aſia, de turribus ligneis quas moſſynos dicunt. Tyrſes nominat Xenophon quoq;. Quod de helana diximus, aduertendum amplius, eſſe item helenen uas, quo continerentur ſacrorum arcana, in ijs quæ uocant helenephoria.

Coronarum duplex origo. Annulorum initia prima. Decertare drama ad corollas. Declaratur Plutarchi locus perperā tralatus. Apio indigere quid ſit. Timoleontis hiſtoria. Stephane cur dicatur corona. Choronos. XIX

Qui fabuloſa conſectati, ſuis ea uoluminibus complexi ſunt, coronarum in ludis eam fermè originem tradidere. Prometheum, quum Ioui Parcarum ſortem patefeciſſet de Thetidis filio, quem patre illuſtriorem ampliorem q; futurum cecinerant, ab eo uinculis liberatum: ea tamen ratione, ut annulum lapide & ferro compactum geſtaret: ne omnino pœna uideretur exſolutus, quod & annulorum initium agnoſcitur primum. Simul etiam coronam habuiſſe ſcribunt, ut ſe uictorem impunè peccaſſe oſtentaret. Quo factum ſit, ut in maximis lætitijs uictores coronis inſignis uiſendum caput circumferrent. Id quod in ludis conuiuijsq; licet animaduertere. Inde ergo tam tenui illuc etiam progreſſa ambitio eſt, ut non ij modo qui in gymnicis certaminibus certarent ac uincerent, corollas acciperent: ſed & præcones, quum cæteris coronas impoſuiſſent uictoribus, eorumq; nomina magna uoce pronuntiaſſent, quum & ipſi ante ludorum miſſionē corollis itidem donari ſolerent, alium adhibebant præconem, ne ſua uoce ſe ipſi uictores pronuntiarent. Quin & ſcena quoq; honoris eius exſortem ſe non diutius eſt paſſa: quando & qui maximè placuiſſent, actores coronis afficiebantur. Id quod ſignificat etiam feſtiuiſſimus Comicorum Latinorum Plautus illis uerſibus ex Amphitryone:

Siue ambiſſent qui palmam hiſtrionibus,
Siue quoiquam artifici, ſeu per ſcriptas literas.

Verum quò nam hæc tam multa tamq; conquiſita curioſe ſuper corollis dandis? Nempe, ut

pe, ut Plutarchi locum reſtitueremus ciuitate Romana, uel iure Latij incurioſius donatum: qui ne deinceps peregrinitatis queat poſtulari, ipſum prius Græcè, mox me interprete Latinè ſonantem audiamus. ἠξίουν δὲ τὴν Ἀρεταφίλαν συνάρχειν καὶ συνδιοικεῖν τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν τὴν πολιτείαν. ἡ δ᾽ ὡς ποικίλον τι δρᾶμα, καὶ πολυμερὲς ἀγωνισαμένη μέχρι στεφάνου διαδίκως, ὡς ἐπεῖδε τὴν πόλιν ἐλευθέραν, εὐθὺς εἰς τὴν γυναικωνῖτιν ἐνέδυσε, καὶ τὸ πολυπραγμονεῖν ὁτιοῦν παραβαλλομένη, τὸν λοιπὸν χρόνον ἐν ἱστοῖς ἡσυχίαν ἄγουσα μετὰ τῶν φίλων καὶ οἰκείων διετέλεσεν. Exigebant (inquit) ciues ab Aretaphila, ut unà cum optimatibus rempublicam capeſſeret imperaretq́: ea uero, ut quæ uariũ ac multiplex drama uſq; ad corollas ſe decertaſſe opinaretur, poſtea quàm liberam animaduertit ciuitatem, confeſtim in gynæceum ſe coniecit, ac ne curis in reliquum agitaretur, ad telam ſe cum familiaribus agens dedit. Hactenus Plutarchus. Ad hæc uero quàm aſpirauerit interpres, uolentium fuerit iudicium, mihi certè minus arriſit, proptereaq́ aleam non reformidauimus ſubſignando ſtatim auctoris uerba. Quæ acris iudicij lector expendens ſine ampliatione alterutrum damnet inſcitiæ. Nos certè quod ſcitu non cenſemus indignum, inde eruditum perelegansq́ elicimus adagium, Ad corollas decertare: quo rectè utemur, ubi quis in primo haudquaquam deficiens puluere, nec ueluti cantherius in foſſa, patienter integrum rei cuiuſpiam laborem ſubit, nec deſinit prius, quàm umbilico ſummam addiderit manum. Sicuti hiſtrionibus dramate iam abſoluto, datur poſtremo corona. Sed & metaphora honeſtiſſima idem Plutarchus in Parallelis: Demetrij uita iam abſoluta, decertato (inquit) Macedonico dramate, nunc commodum eſt Romanum inducere. Dicti autem ratio eſt, quia tragœdiæ imaginem quandam exhibuit Demetrij & M. Antonij rerum geſtarum ſeries. In hac autem coronarum mentione non prætereamus uanitatis priſcæ experimentum euidens. Auctor in Parallelis, ſed & in Sympoſiacis Plutarchus, ingruente periculi magna ui, ſolitum dici, Apio eſſe opus: quòd monumenta defunctorum ita cõſueſſent ornari. At ſcribit Diodorus: Timoleonta pro Syracuſanis in Carthaginienſes depugnaturum, quum fortè apij uis magna extruendis toris ſubuectaretur, uictoriæ omen inde concepiſſe, quoniam Iſthmiaca corona contexi apio cõſueſſet: proinde milites ſic iuſſiſſe omnes coronari, moxq́ inſigniter hoſtium copias concidiſſe. Lego apud eruditos illud quoque: Ab Iano bifronte coronas excogitatas primum. In Græcia tamen earum auctorem primum fuiſſe Stephanum: quo argumento etiam Græcorum lingua, rei ſit conciliatum nomen. Nam in noſtris literis dici ab choro coronas rentur, quoniam & choronos Apion grammaticus à choro dictos putauit.

Quibus uitijs infeſtentur oculi, ex medicæ ſcientiæ hortulis floridioribus. Ptila. Ptili. Pennarum diſtinctio. Inſitionum genera. Tranquilli locus. Oculis tumentibus ſpectare, quid. Caput XX

QVum paulò antè curioſius medica uolumina inſpectarem, indeq́ mihi ſelligerem, quæ haſce lectiones adiutum irent, inter alia ſanè haud parum multa, ingeſſerunt ſe de oculorũ concinnata uitijs, quæ protinus deflorata huic adglutinauimus loco: ut ſi quem ad legendũ prolectarint noſtri libelli, ne parte quidẽ hac abeat omnino inanis. Igit̃ ita habet, Oculũ utiq; uniuerſum hiſce diuexari affectionibus, quarum Græcè nomina ſint hæc: Taraxis, ophthalmia, epiphora, φλεγμονὴ id eſt inflammatio, οἴδημα, tumor, ἐμφύσημα, inflatio, ſcirrhoſis, chemoſis, id eſt χήμωσις, anthrax, ſtrabiſmus, ſpaſmus, palmus, myopiaſis, gangræna, ulcus, σηπεδὼν, ſiue putredo, σύριγξ, id eſt fiſtula, xerophthalmia, πρόπτωσις, id eſt procidentia, atrophia. Tunicularum uero intelliguntur affectiones hæ, ῥῆξις, διάβρωσις, διάπτωσις, anaſtomoſis, παχύτης, id eſt craſſitudo, denſitas, ῥύσσωσις, rugatio, ecſtaſis, raritas, ſiue ἀραιότης. At intra palpebras inoriuntur ferè hæc: Trachytes, id eſt aſperitas, pachytes, ſycoſis, ſiue σύκωσις, ſarcoſis, pyriaſis. Extra palpebras iſta: Hydatides, lithiaſis, phthiriaſis, meliceris, gangræna, phymata, κολοβώματα. In ſtephane uero, id eſt corona: Crithe, poſthia, trichiaſis, diſtichia, triſtichia, pyroſis, ptiloſis, id eſt πτίλωσις, (de qua paulò mox, uti eſt Therapeutices quartodecimo: unde & affectos ita, ptilos uocant, ubi genarum excidunt pili. Quanquam uela, item ptila dici comperias, παρὰ τὸ τίλλειν. Sunt & molliores plumæ, ptila: ex quo & deplume appellant aptilon. Vtiq; inter pennas aliæ nuncu-

nuncupantur ptila, aliæ uero ocyptera.) pſoriaſis, madarotes, paralyſis. Illa uero ad totas pertinent palpebras: Paralyſis, proptoſis, ectrope. At in canthis, hæ ſeſe affectiones promunt: Encanthides, ancyle, pterygium, rhyas, proſphyſis: exterius autem ægilops, anchilon. In alboris ambitu fit pſydracium, ulcus, hypoſphagma, apoſtaſis, χήμωσις, κοίλωμα, pterygium, phacoſis, icteros, πῶρος. Irin infeſtat argemon, nephelium, achlys, epicauma, ulcus, bothrion, phlyctis, myocephalum, ſtaphyloma, hypopyon, leucoma, κοίλωμα, proptoma, onyx, pyoſis, heloſis. Concipitur porrò in pupilla hypochyſis, glaucoſis, id eſt γλαύκωσις, mydriaſis, pthyſis, ſynchyſis, platycoriaſis, amauroſis, rhytidoſis, nyctalops, hemeralops, myopieſis, diapyeſis. Cæterum & in poris contingit ἀπόῤῥηξις, paremptoſis, ſymptoſis, ulceratio, id eſt ἕλκωσις. Sciendum autem, epiphoram in oculo dici quidem propriè, ubi ſe oſtentat inflammatio, & fluctionis multitudo, inoriturq́; tumor, ac difficilis eſt oculi motus: quandoq; & ſuper nigrum conſurgit, quod albens eſt. Communius tamen etiam in corporis parte reliqua dicitur epiphora, φλεγμονῆς σφοδρᾶς ἐπιφερομένης, καὶ ῥευμάτων λαύρων ἐπιῤῥεόντων. Vt uero protinus quæpiam explicemus eorum quæ tranſeunter prolibauimus, xerophthalmiã intelligunt, quando canthi ulceroſi aſperioresq́; ſunt, ac pruriunt rubentq́; palpebræ, demanat ſalſior lachryma aut nitroſior. Proptoſim dicunt, ſiue procidentiam, ubi oculus motus procidat cum inflammatione. Sycoſis eſt, ubi intra palpebras ſuccreſcit quippiam carunculæ imagine, ac protuberans, conſequitur & oculi totius difficilior motus. Mydeſis uocabulum omnibus congruit putrefactione enectis corporibus. Euenit ipſum hoc & palpebris, tumentibus quidem, ſed & manantibus aſſidue. Crithen etiam Poſthiam dicunt, ubi hordeo ſimile quiddam ſuppuratũ innaſcitur palpebrarum coronis. Sed & in medijs item palpebris conſurgit crithe, uerum grandior. Lithiaſis eſt, quum in palpebris gignuntur albicantia quædam, & aſpera lapidis modo, oculumq́; perpungentia. διστιχιᾶν dicitur oculus, quando ſub naturalibus pilis prorumpentes alij oculum pungunt, ac fluctionem proliciunt. Quòd ſi ſubnaſcantur quidem hi, defluant autem illi, aut fracti infeſtent, uocatur πτίλωσις. Phalangoſin, hoc eſt φαλάγγωσιν nuncupant, ſi ſubnaſcentium fiat διστιχία, uel τριστιχία, ſiue in ſuperiore palpebra, ſiue inferiore. Encanthida uocant, ubi ex ulcere ad nares caro protuberet: id quod patiuntur præcipuè οἱ θαλασσουργοί, id eſt in mari laborantes. At ſi lachrymas continere canthus nequeat, tunc rhyada uocant. χήμωσις intelligitur, quum inflammatione uehementiore ita afficiuntur palpebræ, ut oculum obtegere totum minus ualeant. Propriè tamen chemoſis eſt, ubi ab utroq; iridis latere albior accendatur, atq; inibi ſinuetur ad imaginem chamæ. Sunt uero eo nomine oſtrea. Sed & oſcitationem hiatumq́; indicat χήμη. Nephelion ulcus, eſt ἐπιπόλαιον, argemo maius paulò, albicansq́;. Myocephalon dicitur, ubi ex ulcere tunica prima iam eroſa iridis loco, ſequens procidat tunicula, ut muſcæ caput præferre uideatur. Hypopyon uocant iridis ſuppurationem: unde hypopyos nuncupari oculos, in medicinæ libris obſeruatum. Mydriaſis eſt, quum pupilla præter naturam latitudinem accipit maiorem, colore nil prorſum demutato, uiſu autem hebetato. Paremptoſin intelligunt, ubi τὴν ἀναστόμωσιν, id eſt per uaſis apertionem profluat humor in meatum, à cerebri productum baſi, ut ſit uiſiuæ uirtutis uectabulum: ſymptoſis uero contingit meatu eodem arctato, ac concidente ex reſolutione, aut atrophia, eſtq; πάθος δυσίατον. Inter oculorum medicamina ſunt quæ uocantur κολλύρια διάσμυρνα, quoniam ferè myrrha conſtent. Illud poſtremo ex abundanti adieciſſe, nil puto obfuerit: inoculationẽ Græcis dici ὀφθαλμισμόν, ſicut alia propriè uocatur encentriſmus, ac rurſum alia ἐμφυλλισμός, quum inter lignum & corticem ὄθμα inſeritur. ἐμφυλλίζειν autem eſt id agere. ὀφθαλμιᾶν Græcis non oculis modo laborare eſt, uerum & amanter puellam inſpectare: neq; enim ſtatum ſuum ſeruant tunc oculi, ſed ſunt perinde ac amore ægri. Ad quod, ut alibi fuſius enarrabitur, forſan reſpexit in Tiberio Tranquillus, eum tumentibus oculis Agrippinam ex occurſu inſpectaſſe prodens.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM lectionum libros ad clariſſimum philoſophum & medicum Hieronymum Florentiolam Bononiæ profitentem Præfatio ſeptima.

Singularis tua me uirtus, & ingenium exactiſſimum, mox & morum probitas, in paucíſsimis alioqui animaduerſa, tibi ita deuinxit, quum ad me uiſeres ægrotum, & quod medici cenſetur proprium, non cito ſolum me in integrum reſtituiſſes, ſed iucunde quoq; cum ſecuritatis propoſito: ut nil mihi ad hunc diem fuerit antiquius, nil uotis expetitum magis, quàm ut quoquo modo meritis, officijsq; tuis, & ſi non paria, quippiam ſaltem rependere ualerem: ne omnino ab tam excellentis doctrinæ uiro ſentirer ingratus: quod huic generi omnia ineſſe uitia uiderer audiſſe. Nulla uero, ut nunc eſt, opportunitas ſeſe ingerit maior, aut aptior, quàm ut animi mei ſenſum uniuerſo retegam terrarum orbi, tui nominis amplitudini unum hunc laboris noſtri, ut ſic dicā, curriculum conſecrando. Sic enim fiet teſtatius tibi propoſitum meum: quo non uſq; ad aras modo, ſed uel ultra tuis me, dum hominem agam, emolumentis uideor, & dignitati, ac gloriæ accommodaturus. Et bonarum literarum candidatis omnibus hac palam ratione eſt futurum, in te non præcellere modo ingenium excuſſum præcipue in reſerandis explicandisq;, dum in celeberrimo, ac eminētiſſimo terrarum Bononienſi gymnaſio profiteris, quæſtionum inuolucris, uſq; ad tenebras uel cimmerias ſæpe impeditis: diſcutiendoq; ex philoſophis, medicisq; auctoribus nubilo, nūquam non fere caliginoſo, uerum eminentiſſimæ item ſapientiæ morum eximiam coaptari, connectiq; claritatem. Adulari neſcio: nec, ſi maxime ſciā, uelim. Sua ſit deprauatis ingenijs, & in malum obduratis coniectatio: animi tui ſpectrum effulſit mihi nitidiſſimum, ac conformatum expreſſius longe, quàm ut ambiguitati reliquus fiat locus omnino, quum me pretium officioſiſſimi laboris offerētem reiecisti, teſtatus homini literato gratuitam, benignamq; præſtitiſſe operam: ſiq; uſu ueniat, præſtiturum etiamnum: proinde ne uererer, ſi quid obtigiſſet, accerſere. Quantum, rogo te uir præcellens, oneris mihi hac tua iniectum benignitate arbitrare? Equidem nunquā preſſum me grauius ſenſi. Nec id pecuniæ, quod foret ſordidiſſimum, nomine uno. Inexpectata bonitas, & incomparabilis humanitas tanti uiri ſic me tranſuerſum rapuit, demulctum, peruinctumq;, ut hac una tua uirtute ingratus uidear moriturus. Nec præſenti nuncupatione ulla in parte forſan paria fiunt, quando tuarum potius magnitudine uirtutum libellis meis uideo non parum autoritatis acceſſurum: quippe ideo pretioſa uidentur multa, quoniā ſunt templis dicata. Quid ergo ſit reliqui? Nempe ipſum id literarum nomen, quæ tibi infularum loco ſunt, ut nullo præterea, quod Greci dicunt, ſchematiſmo eſſe opus uideatur, imbecillitatis meæ uicem ſubeuntes, quod poſſunt, id tibi demum rependant cumulatiſſime. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI ET SEPTIMVS.

Poetices laus. Poetarum apologia aduerſus Eratoſthenem. Fabularum ratio. Cur etiam theologia uetus fabulas admiſerit. Virgilianæ Aeneidos ſenſus allegoricus explicatur, ratione ab alijs diuerſa. Duos eſſe in nobis motus. Virtutũ diſtributio. Cur Ariſtarchus dictus ſit mantis, id eſt uates. Oratori poetam eſſe finitimum. Poeſin eſſe inſaniam quandam. Furoris ſpecies. Caput primum.

POETICAM facultatem, non me fallit à pleriſque acrius conuelli. Nam ſecundo Legum, Athenienſis ille hoſpes apud Platonem multa perturbate, ac ſine ratione commiſcere dicit, ac riſum mouere, Ob idq; Orpheus item ſignificat, poetas in primis delectamenti gratiam uenari. At qui ueteres diligentius euoluerit, omnino diuerſa recognoſcet, ac ſentiet. Certe doctiſſimum quenq; ſic de poetica prodidiſſe animaduerto, ueluti ſit ea prima quædam philoſophia, quæ nobis ab incunabulis quodammodo uitę rationem commonſtret, quid agendum, quid ue declinandum muſica iocunditate præſcribat: adeo ut nonnulli poſtea dicere minus addubitarint, poetam ſolum eſſe ſapientem, Quo nomine Græcorum nobiliſsimi ab ineunte ætate ſic inſtituebantur, non quia uoluptatem toto impetu captarent, ſed ut optimis ſtatim imbuerentur: quoniam eſſe ſe morum magiſtros muſici profiteantur. Idq; cum Pythagoricis comprobat Ariſtoxenus. Sed & Horatius:

Os tenerum pueri, balbumq; poeta figurat,
Torquet ab obſcœnis iam nunc ſermonibus aurem,
Mox etiam pectus præceptis format amicis.
Aſperitatis & inuidiæ corrector, & iræ:

& quæ ſequuntur. Nónne & Homerus literarum parens, ac tropæophoros, anteſignanusq;, cantores σωφρονιστὰς, id eſt caſtigatores quoſdam putat in Clytemneſtræ cuſtodia: ut qui philoſophi ſint, ac ex Muſis omnia ſciant. Id quod pluribus comprobat Athenæus quoq;: quin & ſapientiæ magnitudine etiam uaticini cenſebantur. Certe in Græcorum doctrina ἀείδειν, id eſt cantare, inflecti uidetur ab α, particula intendendi uim poſſidente, ac εἴδειν, id eſt cognoſcere, ueluti omnium plane ſcientiam ſibi uendicarent poetæ. Quod non inficiabuntur τῶν ἀβεβήλων ὀργίων ἱεροφαντικῶν ἡγνισμένοι, ut Pontici Heracliti utar uerbis: nec ſimplices adeo, ut Enniani poſſint cicures uideri. Diuinationis argumentum erat in Rhapſodorum manu laurea Apollinis uirga, dum cantarent. Significat & Pindarus quum ait, μαντεύεο μοῦσα. Ennius uerò etiam ſanctos appellauit poetas, quòd quaſi deorum aliquo dono atq; munere cõmendati nobis eſſe uideantur. proinde minus mirum, ſi non alium eſſe poetam, quàm uirum bonum, ſtatuunt prudentiores. Adeo uerò multiplex poetarum eruditio eſt, adeo neceſſaria, ſummis coniuncta emolumentis, ut nec deſint qui ſolutam orationem poetices uideri imitationem, argumentis aſtruere nitantur: ceu poetæ prodierint primum, mox qui metrum ſoluerint, Cadmus, Pherecydes, Hecatęus. quod prima in Homerum commentatione ſcribit Euſtathius. Et quia genus id orationis magnitudinem habet ac ſublimitatem, eſtq; ἔποχον, id eſt equo uehitur: inde quæ talis non eſt oratio, ex humilitate pedeſtris dicitur, ut quæ ex alto in ſolum ſit delapſa paulatim. Ita ut rhetoricæ eloquutionis, & artis dicendi fons, ſit ipſa poetica, uerum florulentior, ac (ut ſic dicam) picturatior. Sed & ille ipſe Plato tertio Legum, poetarum genus eſſe diuinum ſcribit, & dijs agi. Quo tamen loco Platonici peritiores poetis à philoſopho ſtimulos additos interpretantur ad diuina concinenda. Illud conſtat utique, Sophrona Mimorum poetam tanti à Platone æſtimatum, ut moriens libros eius capiti ſubiectos narretur habuiſſe. Iam illud quale eſt, quod apud eminentiſſimũ quenq; poetarum ſubinde

inde legimus, in regum principumq; sympoſiis deorum, heroum, & omnino uirorum excellentium, qui lucem nobis ſuis uirtutibus peperere, laudes ſuauiter concini? Nonne præſignis eſt & efficax maxime ad bonam frugem exhortatio? An Iopas ille Virgilianus, quum canit errantem lunam ſolisq; labores, altiores item ſcientias, phyſicenq; totam carminibus inſertam, non perdocet manifeſte? Proindeq; non eſſe poeticen, uti ſomniauit Epicurus, ὥσπερ ὀλέθριον μύθων δέλεαρ. Quod ſi fabularum inuolucris res profundæ conuelantur, obteguntúrq;, & fere ſanctarijs ſecretioribus reconduntur, id ſcire conuenit, eſſe poetices germanum, & ueteribus quoq; illum irroboraſſe pridem confingendi morem: quem Plato adeo comprobauit, ut qui allegorice Platonem non putarit interpretandum, nunquam ſit futurus Platonicus. Quo fit, ut riſu ſonantiore ineptiſſima Eratoſthenis ſententia ſit excipienda, quem non puduit, Poeticen, γραώδη μυθολογίαν, id eſt anile quoddam fabulamentum definire. Neq; enim Ephecticos hic philoſophos imitabor, ut cunctanter quod ſentio proferam, aut quo iure, quaq; iniuria oberrantes toto (quod aiunt) cælo, tuear, Nam & Ponticus Heraclitus, ſi abſit allegoria, Homerum plane uiſum iri Salmonea ſcribit, ac Tantalum ἀκόλαστον γλῶσσαν ἔχοντα, αἴσχιστην νόσον. Dignus uero Eratoſthenes, cuius amplexemur doctrinam, cuiq; tanto nomine aſſurgamus, qui ne illud quidem perſpicere quiuit, non poetas modo, ſed & clariſsimas ciuitatum quandoq; fabulis uſas: necnon legum latores multi imperitiorem multitudinem hac ratione ad bonum elicuiſſe deprehenduntur. Iis uero in primis tenerior ætas formanda delineandaq; (ut ſic dicam) uidetur: quoniam animal hoc prouidum & ſagax, rationis compos, quem uocamus hominem, intimo quodam impetu ſcire deſiderat, eſtq; cognitionis auidum, cuius fomentum primum fabula eſt, eo in primis argumento, quod indicta inſcitaq; alias profert. Sumus autem, ad id nos proueheñ te naturali quadam ui, nouitatis omnes perauidi, quod prædulcis hæc ſentiatur, & iucunda, nec admiratione careat. Quæ res quam præpotenter ad diſcendum animos rerum imperitos proſectet, & ueluti heraclius quidam lapis perducat, neminem fere puto quem lateat. Hinc Africano eximie charum fuiſſe Ennium ſcimus, adeo ut marmoratas laudes ſibi cum poeta, cōmunes facile demum pateretur: Sylla etiam malum poetam præmio dignum putauit, quamuis ex præſcripto, ne quid poſtea ſcriberet. Quid quod cum AEtolis qui bellauit Fuluius Martis manubias Muſis dicaſſe, honeſtiſsimum ſibi eſt arbitratus? Adeo inanis eſt Epicureorum aſſultans uelitatio ſtatuentium, Eſſe in poetis ſolidæ utilitatis nihil, ac puerilem modo ſentiri oblectationem. Sed & apud ueteres Romanos paulo impolitiores agreſtioreſq;, dum bellica modo ſapiunt ſpirantq;, nullius prorſum dignationis fuiſſe poeticā, author eſt M. Cato in libro cui titulus Carmen de moribus: Nam, inquit, ſi quis in ea re ſtudebat, aut ad conuiuia ſeſe applicabat, graſſator uocabatur. Quærat hic curioſior aliquis, qua potiſsimum ratione, quæ de dijs & de anima traderentur à prioribus & poetis præcipue myſteria, non fere uelamentis careant: ob idq; ita recondita, ut ad eorum ſcientiam paucorum poſsit peruenire curioſitas: tanquam in Heracliti antro plane obſepta deliteſcant, ne quis, quod dicitur παρὰ πόδας, arbitretur poetica eſſe omnia, quæ nonnunquam ex aſſe incognita iacent. Nimirum eſt hæc naturæ maieſtas, cui nuda apertaq; nimis arcanorum detectio inimicatur. Quæ ſicuti inſcitæ multitudini intellectum ſui mirabiliter ſubduxit, operimenta rerum multarum obijciendo: conſimiliter à ſcientiſsimis, quæ in eius potentia reconduntur, inuolucris figurarum promi in literas concupiuit: quibus arcanorum altitudo poſſet ab uilitate defendi, paucißimis modo, interprete ſapientia, ſubtilitatis immenſæ participibus. Deniq; Numenium philoſophum, memoriæ proditum eſt, offenſius numen ſenſiſſe, quod ſua interpretatione ſacra Eleuſina in uulgus dediſſet. Sed de re aperta nimis multa. Quod ſi ſpaciari libeat parte hac, facillimum fuerit oſtendiſſe, ſemina ſcientiarum fere omnium, & diſsidentia inter ſe pugnantiaq; philoſophorum dogmata poeticis numeris comprehenſa. Inoleuit tamen pernicioſa ingenijs ſententia, ut prætexui, nil ſcitius doctiuſq; extra fabulas & Hiberas neſcio quas nænias, à poetis tractari. Id uero ſciolorum culpa inſcitiaq; contingere animaduerto, qui illotis pedibus, Minerua pinguiore, animo ſtupido, & tantarum rerum ſplendore, noctuæ modo caligante, nobile opus ſuis nugamentis contaminant in triuijs. Nam quotus quiſq; eſt, qui Virgilianæ

Veterum quippe obſcurior theologia ſpeluncæ nomine mundum intelligi dedit, quod nos ſupra indicauimus, & ſignificat in antri Ithacenſis deſcriptione poetarum maximus: quippe humecta in antris natura, & ut Homerus inquit, ἠεροειδὲς, id eſt obſcura, eorum quæ mundo inſunt hyles ratione typum habet, ac ſymbolum. Nam & inuiſibilium poteſtatum antra indicium habere coniectant, quia ut hæc tenebroſa, ſic & ἀφανὲς τῶν δυνάμεων τὸ ἀνείδεον. Animas ſpeluncam ſubire approbant Perſarum ſacra, ut Pythagoreos taceam. Antrum hoc δίθυρον Homerus dicit, id eſt biſore: ſic ut ianuarum altera Borealia reſpectet, Auſtrum altera. Per illam ſit animarum ingreſſus, per hanc aſcenſus: propter duas ſolis portas cancri & capricorni, de quibus alibi nos affatim. Reliqui porro libri philoſophicũ implent officium, quantum ad politicas pertinet uirtutes, quia ſociale animal homo eſt. Tumultuatur tamen etiamnum AEneas, quoniam à purgatorijs uirtutibus ad eas, quæ animi iam purgati dicuntur, commigratio ſtruebatur. Humana uero deſideria, quæ militant aduerſus animam, extrudere uirum hinc conabantur. Hoc enim ſignificant orientia bella. Mox uero iam in Latio confirmatus animus Turnum perimit. Conticeſcere tumultus cogit, humana negligit, totus in deum ſeſe transformat, quod approbat Mercurius. Sed & Plotinus, Anima (inquit) iam purgata ſpecies, ratioq; euadit, ac penitus incorporea intellectualisq;, ac tota diuina, unde fons effluit pulchritudinis, cognataq; omnia talia. Et alibi Plotinus idem, Anima per uirtutem adeo particeps fit dei, ut fallat, deus apparens, ſuſpicionemq; inducens, ac totum dei hoc ſit. Propterea nil aliud uates diuinus cenſuit addendum, quia coronis perfectiſsima propoſito clariſſimo iam erat feliciter impacta. Hoc qui nõ uident, imperfectum uideri opus, ſubinde inſulſe pronuntiant. Troiæ autem nomine non infantiam intelligo, quod ſuſpicantur nonnulli, ſed regionem mundi inferiore, propter illud Platonicũ ex Theæteto: Fieri non poteſt, inquit, uti mala extrudantur penitus. Nam eſſe aliquid bono obiectum ſemper, neceſſum omnino eſt. Illis uero apud deum haud eſſe poteſt locus. Quo nomine mortalem obuallant, conſtipantq; naturam. Proinde adnitendum, uti hinc illuc primo quoq; tempore confugiamus. Fuga uero eſt, ut pro uirili deo euadamus perſimiles. Hoc autem præſtiterit affatim prudentia primum, mox iuſtitia, ſanctitas denique. Ipſa quin hæc interpretatur, ut ſolet, Plotinus: Corporea, inquit, hæc imagines ſunt, ueſtigiaq;, & umbræ. Propterea ad illud confugiendum, cuius eſſe hæc noſcitantur ſimulacra. Nam ſi quis noſtra hæc, perinde ac uera, pergat capeſſere: quæ prorſum uelut imagines in aqua, uiſitationem faciũt, idem patietur plane, quod eſt ab mythicis proditum, illi obueniſſe: qui umbram captans, dum ſeſe in aquas merſat, male periſſe traditur. Quam ob rem inclamare altius licet: Agite, abeamus hinc amici, in patriam confugientes dulcem. Cæterum inſuſurret forſan aliquis, Quæ nam ó Plotine fugiendi ratio? aut qua potiſſimũ uia Circes ueneficia, & Calypſus reclinabimus? An paranda claſſis? aut quæ omnino fuga? Corporeo, inquit, uiſu clauſo, alter huius loco aſſumendus: quo præditi ſunt omnes quidem, utuntur tamen pauci. Eſt autem hic intimus animæ oculus, quem rationem dicimus cõtemplatricem. Cuius lumen intellectus eſt animæ proprius, ſicuti intellectus diuinus eſt luminis huius lumen. Bonum denique ipſum lux eſt, ac luminũ pater. Vnde in ſe conuerſa rationalis anima non euadit ſolum luminoſa, ſed plane lumen. Hinc præpotens Saluator, uigilandum monet, ne dormientes deprehendat nos Dominus. Quin perſpicue amplius: Surgite iam hinc, & abeamus. Expergiſci porro non fere aliud cenſendum, quam agnoſcere, in ſenſibus ſe ſomniare. Hinc liberior exoritur coniectatio, non eſſe cuiuslibet, poeticam attentare doctrinam, quando & Ariſtarchum grammaticum Panætius philoſophus mantin uocabat, hoc eſt uatem, quod uelut uaticinans poeticos prorueret ſenſus: ut prætercam eſſe oratori finitimum poetam, numeris tamen aſtrictiorem paulo, uerborum licẽtia liberiorem: at multis ornandi generibus, ut Cicero inquit, ſocium ac pene parem. Quanquam noſtrum id forte parum iuuerit argumẽtum, quod uelut aſtrologiæ ignarus Aratus, ut illi uiſum eſt, & Leontius non inficiatur, non exacte ueritati aſtruens reſpondere, Arato de Aſtris eui gilata, quantum ex Hipparcho licet ac Ptolomæo perdiſcere. Aratus inquam, cultiſſimis uerſibus cęleſtia complectitur, & ſtellas: ſicuti ab agris remotior Colophonius Nicander ruſtica præcepta: ſic & orator de ijs eloquentiſſime pronuntiat, quæ ad tempus

cognorit. Totam porrò poeſin eſſe inſaniam quandam, Platonis produnt oracula, ſed diuinam. Quanquam philoſophos etiamnum quodammodo inſanire, ſcribit in libro Problematum Ariſtoteles. Citra furorem non fieri magnum uirum, inter Democriti placita eſt. Furoris autem diuini nomine intelligit Plato animæ abſtractionem à corpore, ac niſum quendam. Quo ſanè deo plena ad ſuperos trahitur, ac adnititur uehementius. Furoris ſpecies quatuor exiſtimat, poeticũ, myſterialem, uaticum, amatorium affectum. Eſſe uerò à Muſis poeſin, à Dionyſio myſterium, uaticinium ab Apolline, à Venere amorem. Poeticum furorem in Phædro eſſe ſancit, quandam ab Muſis occupationem, quæ lenem ſortita animam & inſuperabilem, excitat, & per cantilenas exagitat, aliamq́; poeſin ad humanum genus inſtruendum. Addit porrò, eum qui citra furorem Muſarum poeticas adeat fores, eſſe inanem, ac eiuſmodi poeſin eſſe nullam: ueluti omnino tanti ea ſit, uti ſine dei propenſiore radio poſſit haudquaquam comparari. Dei autem nomine Apollinem opinantur ſignificari, Muſarum uerò globorum mundi animas. Eſſe quippe Iouem dei, Apollinem animæ mundanæ mentem. Ab Ioue autem Apollinem & Muſas, ab Apolline Muſarum duci chorum: quoniam illa mens ſicuti ab Ioue illuſtratur, ita & mundi animas globorumq́; illuſtrat. Vaticas mentes extimulant Muſæ, rapiuntq́; inſpirati uates ſuos afflant interpretes, ab ijs auditores excitantur. Conſtat nimirum, diuino inſtinctu ab interpretibus, quos & Rhapſodos nũcupant, alienam enarrari poeſim.

Fingendi modum non eſſe unum. Velleris aurei allegoria. Chemia ars, quæ alchimia. In quo damnandos cenſuerit poetas Plato, Qui ne Homero quidem pepercerit. Poetarum laus exquiſita. Refutatio negantium in Marone allegorias. Artem plerunq; placere, artificem minime. Cap. II

NVnc uerò poſteaquam non parum multa dicta nobis ſunt, quæ artis præclariſſimę laudes habent, ipſa quidem re longè inferiores, pro uiribus tamen excogitatas ad uerum, deſcendendum illuc eſt, ut quia fingendi rationem ferè communem philoſophis & poetis eſſe diximus, diſpiciamus modo, ſit'ne uniformis comminiſcendi modus, an diſſideant potius, longeq́; abeant à poetico inſtituto ſapientiæ ſtudioſi. Vbi id quoque expendendum erit, ecquid Platonis calculo damnetur poeſis: Vel, quod quidam prodere etiã eſt auſus, Homero ne pepercerit. Igitur quo fiat res tota illuſtrior, in claſſicis authoribus illud comperio primum, fingendi formam non eſſe unam, nec ſimplicem. Eſt enim ubi tota res fingitur, nilq́; prorſum argumento ineſt ueri ſubſiſtentis. Eſt uerò ubi ueritas adeſt, ſed figmentis conueſtitur latetq́;, quam uocant fabuloſam narrationem, fabulam uerò minime: cuiuſmodi ſunt Heſiodica cærimoniarum ſacra, et Orphei quoq́;, quibus de dijs agitur, ac myſtica Pythagoreorum explicantur. Cæterum ipſa hæc narratio fabuloſa, uel honeſto calle incedit, nec ulla turpitudine inficitur: ſed res altas ſtola figmenti contegit, nugas omneis abdicat: Sicyonia nequaquam inducit, & id genus alia reijcit mollia, & decora parum. Quæ pars philoſophicæ grauitati, ac ſacrarum rerum magnitudini congruit ſanè, quanquam & in eandem figmentorum rationem ueniunt leuiora quoq́;, ueluti eſt Iaſonis χρυσόμαλλον δέρας, id eſt uelleris aurei pellis. Quo nomine intelligi librum uoluere, ueterum more in pelle conſcriptum, quo auri conficiendi ſcientia contineretur, arte quam χημείαν uocant: cuius libros quum diligenter conquiſiſſet Diocletianus, exuſſit διὰ τὸ νεωτερισθέντα Αἰγυπτίοις, πρὸς τὸ μηκέτι πλοῦτον ἐκείνοις ἐκ τῆς τοιαύτης προσγίνεσθαι τέχνης. Artificium hoc genus, uerbo luxato alchimiam dicunt, uel archimiam, puto quaſi ἀργύρου χημείαν. Sed ad poeticen redeo: Vel ita cõminiſcendo fingendoq́;, uera adumbrata refert, ut plurima inſit fœditas, non abſque maieſtatis rerum ſugillatione, quod ſuum eſſe uidetur poeticæ licentiæ, ſed abdicatur ab ſapientiæ ſanctitate, idq́; totum neſcire mauult. Hoc autem eiuſmodi habetur, ſi inter deos adulteria confingas, qualia ſæpe poetarum celeberrimi ſuis inſeruere uoluminibus. Item Cælio patri Saturnum pudenda abſcidiſſe, quem mox eadem impietate regno exegerit Iupiter filius. Habent quidem hæc allegoricos ſenſus profundiores, fatemur. Sed pullatus circulus, in tanta præſertim enarrantium inſcitia, eo quod audit, & ſe intelligere opinatur, afficitur, ac in errores labitur, aut ridet. Quam obrem animæ clariſſimus expiator & medicus Plato, quamuis deorum filios poetas uo-

caſſet

caſſet libro ſecundo De republica, nihilominus in eodem poeticam deteſtatur impietatem, turpia de dijs fingentem. Sed recte fecero, ſi uerba Socratis appoſuero: Vincula, inquit, Iunoni à filio indita, proiectionemq; Vulcani à patre, quum is euerberatæ matri opitulaturus accurriſſet, aut deorum pugnas, quotcũq; Homerus ſcripſit, minime in ciuitatem recipere debemus, ſiue per allegoriam dicta hæc ſint, ſiue ſine allegoria. non enim adoleſcens internoſcere iſta poteſt. quæ uero ea ætate accipiuntur, inhærent altius, & difficillime poſt conuelluntur. quare danda opera eſt, ut hæ fabellæ quas primas audient, optime ad uirtutem inſtituantur. Rurſum quia concitatos affectus crebro imitatur poeta, in decimo De republica Socrates idem, eiuſmodi peſtem, iucundam quidem, ſed maxime uenenoſam perdit, ne ipſa nos perdat, quamobrem ne Homero quidem ſuo parcit: imo uero huic uel in primis derogat, ut principe poetarum deiecto, ne cæteros quidem putes ſtare. Quod ſi quis ambigit, adeat eum quem modo aduocauimus librum, ut iam ſciat, maximo riſu explodenda quæ prodidit neſcio quis, poetarum propugnatione ſuſcepta, aſtruens haudquaquam Homerum a Platonica ciuitate rejci. Confirmatur uero quod tradimus non modo Dionis Chryſoſtomi authoritate, ſed & Maximi Tyrij ſermone, hac ipſa de re concinnato, ubi edocet, laude uideri dignum Platonem: ſed ita, ne ſua careat tamen admiratione Poeta nobilis. Nam ſi cui minime ſit opus medico, non inde porro colligas, ridendum uideri Hippocratem. Sed in ijs illud impenſe animaduertendum, nec damnari prorſum a Platone poetas: ſiquidem quantum ubi perturbant, aut turpia fingunt, rejciendos putat, tantundem amplexatur, exoſculaturq;, ſi ad bonam frugem hortentur, laudibus heroum aut deorum hymnis eleganter facundeq; concelebratis. Sic enim eodem libro Socrates ait: Scito, inquit, hymnos in deos & in optimos uiros laudationes duntaxat ex poeſi in ciuitatem admittere oportere. Hinc in Lyſide adeo poetas admiratur, ut eos ſapientiæ patres nuncupet, ac duces. Et in Ione, uti attigimus, carminis excellentis poetam non arte fieri ſcribit, ſed afflatu diuiniore. Imo uero, inquit, Muſa diuino inſtinctu concitat poetas. Conciti poetæ alios furore corripiunt, ut fiat annulorum quodammodo mirus ordo, qualem creditur Magnes efficere. Addit & mox paulo, Nil eſſe aliud poetas, quam deorum interpretes, dum afflantur furore. Quæ ratio facit, ut ineptiſsimi homines ſæpe ſtupendum effundant poema, imo uero etiam inſani: qualem fuiſſe Homerum legimus, aut Lucretium. Aut etiam rudes, quod in Heſiodo animaduertimus. Porro idem in Phædro ſcribit Plato, non hominum eſſe inuenta præclara poemata, ſed cæleſtia munera. Argumẽto illud eſt, quòd nemo, etiam ſi orbem illum doctrinarum obierit accuratiſſime, excellens euaſit poeta, ni cæleſtis ille uigor & concitatio acceſſerit feruentior: ut uera fiat illa aſſertio ex faſtorum ſexto,

Eſt deus in nobis, agitante caleſcimus illo,
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.

Diuinitatem poeticã, quam & Democritus aſtruxit, id quoq; ampliſsime comprobarit. Poetas legitimos, quales credimus Orpheum, Homerũ, Virgilium, Pindarũ, ſuis libris innumerabilium prope artium, ſcientiarumq; ſemina inſperſiſſe, tanquam plane omnia ſcierint, etiam ſi in ſingulis artibus alioqui uix longa annorum ſerie ſinguli euadere celebres potuerunt. Adde, ne quid ſciens omiſerim, quod in Cratylo ſcrutatus Plato idem qui ſint uerorum nominum doctores, ſophiſtas irridens, poetas cenſet adeundos, nec quoslibet, etiam ex triuio, ſed diuinos. Ceu ab dijs hi plane didicerint nomina rerum uera, apud quos ea demũ comperiantur. Nec illud quæſo neglexeris, quod prodit idem Philoſophus, Homeri poeſin allegoricam eſſe, etiam ſicubi ab hiſtoria unguem latum recedere non uidetur, id quod in nominibus per allegoriam concinnatis ſignificatur euidentius. Hoc uero huic parti appinximus gratiſsime, ſiquidem inſigniter nobis arriſit, propter ceruicoſos neſcio quos, in literis parum Lynceos: qui, ſicuti audio, noſtram hanc in allegorico Maronis ſenſu curam, tanquam nimiam & inanem, explodendam arbitrantur: quum in Homero idem hoc tantus in doctrina uir conſtituerit. Sed ualeant Libitinæ infeſtiuiores. Nos exequemur reliqua propoſiti, ſi illud non contempſerimus, Natura ſic comparatum, ut operibus afficiamur quandoq;, artifices facile negligamus; uti in unguentis ac purpuris, quando ijs oblectamur plurimum, uiles tamen, ac

 contem-

contemptibiles ducimus infectores unguentariosq;. Nec ingenue imbutus quiſpiam Plutarchus inquit, Iouem intuitus Olympicū, Phidias ut eſſet, expetiuit: aut Argiuam Iunonem, Polycletus. Non item Anacreon, uel Philemon, aut denique Archilochus, etiam ſi eorum poemata iucunditatis habeant plurimum: quare inquit, καὶ διώκειν τὸ βέλτισον, ἵνα μὴ θεωρῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τρέφηται τὸ θεωροῦν. Attamen apud Gallos tantæ habentur exiſtimationis poetæ, ut inter conſertas acies, ac uolantia tela, micātesq; gladios irrumpētibus ijs, non amici modo, uerum & hoſtes a pugna confeſtim temperent.

Poetas quo pacto citra noxam legas. Interim quæ dicantur amethyſta: & quid pædagogia. Pædagogiani pueri. Pædiſca: pædiſcium: pæderos. Item de polypo, deq; mādragora ſcitu digna. Porro cuiuſmodi ſit poetica imitatio: necnon de crepidis Demonidæ claudi. Cap. III

SAtis ſuperq;, opinor, demonſtratum ex iis quæ diximus, in quibus poetica doctrina uideatur reſpuenda. Rurſumq;, in quibus admitti citra morum noxam poſſit tutiſſime. Et quia non ſum neſcius, iuuenes bonam ætatis partem ſępe lectioni eiuſmodi impendere, quod magna pars ſtudiorum amœnitates quærimus: & inter philoſophica, ea maxime expetimus, quæ minus philoſophiam ſapere uidentur: ſicuti poeta Philoxenus dicere ſolebat, Ex carnibus eas eſſe iucundiores, quæ carnes non eſſent: & ex piſcibus, qui non piſces: quia palatum illi, quam cor longe eſſet ſenſilius, quemadmodum dictitare ſolitum Catonem accepimus: Operæpretium me facturum arbitratus ſum, ſi iuniores, rerum non admodum peritos identidem ſummonuero, Non in conuiuiis modo decere nos ſeruare compoſitos, & id genus uoluptatibus aliis, ſed impendio magis in audiendi legendiq; allectantibus delinimentis modeſtiam modumq; aſſeruare conſentaneum fuerit. Quid enim ciuitatis portas ſumma cura occluſiſſe profuerit, uel etiam cataractas demiſiſſe, ſi ipſi hoſtem admittere aliqua ſtatuerimus? Itidem quid futurum tandem remur, ſi in reliquis eximiam adhibuerimus continentiam: aurium uero fores uoluptatum agmini perinde ac hoſtili manui patefecerimus? Vetus eſt non in itineribus modo, ſed amplius in lectitandis, quæ priſcis uiris ſunt euigilata, ducatu nos, quem aptiſsime uocent Græci παιδαγωγίαν, indigere. Nam ſunt obiter & pedagogiani pueri Ammiano Marcellino: In pędagogiani, inquit, pueri ſpeciem purpureis opertus tegminibus. Apud Plutarchum in Pompeio, eſt pædagogium, pedagogorum ludus, & (ut ſic dicam) harena. Sed de hoc mox paulo. Pædiſcas uocant Græci ancillas, ſed & proſtitutas: hinc pædiſcium, id eſt παιδισκεῖον, impudicarum locus. Pæderos, eſt unguenti genus, quo Demetrium uti conſueuiſſe linendo faciem, Græci ſcribunt. Solent plerunq; diſcumbētes, dum largius ſeſe inuitant, ne forte prouehātur longius, ita ut nec pes, quod ille ait, nec manus ſatis officio fungantur, adhibere quædam ebrietatem prohibentia, quæ ſignificantius conſignantiusq; dicuntur ab eo quod præſtant, amethyſta. Eiuſmodi quippiam excogitandum item nobis eſt, dum ingenium prolectat poeticum lenocinium. Habendumq; illud in animo ſemper, polypodum capitibus ſicuti ille ait, unum ineſſe bonum, unumq; item malum: nam in cibis præſuauia ſunt, uerū ſomnos præſtant turbulentos, occurſantibus (ſicuti aiunt) miris rerum imaginibus. Eodem modo de poetis aſſerendum eſt, Inſunt pleraq; iucunda grataq;, & quæ teneriorem animum alant plurimum. Cæterum nec pauciora ſunt quæ obturbent, ac tumultu omnia impleāt, ac externent mētem, ni peritus aſsiſtat dux, præcauens ne quid impingamus. Eo quidem grauius, quod quo quis minus ſtupet, ac ſapere plus uidetur, tanto irretitur facilius. Propterea Simonides quærenti, quid ita ex omnibus Theſſalos non deciperet: Indoctiores (inquit) ſunt, quàm ut falli à me poſsint. Et tragœdiam dixit Gorgias eſſe deceptionem, in qua non decepto ſapientior ſit deceptus. In canonicis porro Decretis relatum ſcio, non debere Chriſtianum hominem poetarum lectitare figmenta, quia per oblectamenta fabularum nimis excitetur mens ad libidinum incentiua: non enim thura ſolum offerendo, dæmonibus immolatur, ſed & eorum dicta libentius capiendo. Quam obrem intentiſsima cura ad procinctum tendentibus arbitror expendenda, quæ in hoc ſcriptorum ordine, uel fictionis impietate, uel affectionum, rationis lumen obſcurantium, imitatione deprauata tranſuerſum animum rapere ualeant, decurrendumq; ad philoſophiæ non ignaros: qui antipharmacū propinent

pinent

pinent, explicatis per allegorias fabulamentorum uelaminibus, adhibitaq́ præceptorum ſalubritate, quibus uoluptatum adlubentia quodam uelut ſufflamine reprimatur, atq; item deferueſcat perturbationum impetus, qui lectione tanquam exemplo propoſito, plerunque concitatior ingerit ſeſe rationi, & illa exculcata latius affectat dominari. Quo fit, ut ridendos cenſeam, qui à philoſopho uitandos putant poetas. Id præcipiendum fuerat potius, ut in poemate philoſopharemur. Nam ueluti mandragorã produnt rerum periti, uitibus adnatam trãſmittere in illas poteſtatem ſomnificam, ut uinum ex ijs bibentes facilius procliuiusq; in ſoporem collabantur, Nam & mandragoram potu hauſtam inſequitur caros, inquit Paulus, & cataphorica affectio præualida: ſic & poeticis commentis permixta philoſophia tum lenem tum gratam amabilemq; efficit diſciplinam. Nam ſi his quæ abſurde finguntur, aſſenſum præſtiteris, tanquã ueris: ibi uero in præceps peſſimo pede nulla tardatus ſapientiæ ſuffrenatione prorſum fereris. Quod ſi memor fueris poeſin in mentiendo eſſe goetiam quandam, & machinamentum Lynce magis uarium, nil graue patieris omnino, aut credes temere. Porro quum audis, poeticam eſſe artem imitatricem, & ſicuti picturam loquentem: nam picturam eſſe poeſin dicimus tacentem: id nunquam dederis obliuioni, Rem non laudari, cuius fiat imitatio: ut ſi exprimatur graphice Medeæ facinus perimentis filios, aut Oreſtis paricidium, & id genus apud poetas non pauca. Verum artificium parere admirationẽ, quo expreſſio congruenter uidetur pertractata adumbrandis informandisq; rerum imaginibus. Nam & eodem fere modo lacertam aut ſimiam, commode ad ueritatem pictam laudamus, non utiq; ex pulchritudine, quam eſſe nullam in eiuſmodi animalibus ſcimus, ſed ob ſimilitudinẽ. Sic & ſuis uocem auerſamur, at ſi quis imitetur apte, lætamur, applaudimusq;. Imitationes poſtremo hæ, in quibus multa proferũtur non tanquam honeſta, ſed ut ſubiectis apta perſonis, propterea ſunt plerunque ueluti Demonidæ pædotribæ claudicantis crepidæ, quas quum furto amiſiſſet, imprecabatur extente, ut furis pedibus maxime congruerent. ἂν φησιν ἐφαρμόσειαν τοῖς τοῦ κλέπτου ποσίν. Erant uero hæ non rectæ, nec accõmodæ: illi tamen pro pedum deprauatorũ ratione in primis aptæ. Præterea etiã ſi poeta effundit pleraq; ſumma laude digna, non tamen quicquid in poemate legimus, admiratione debemus excipere, alioqui impura uanaq; comprobare uidebimur. Neq; enim Platonis gibbum amplexamur, aut Ariſtotelis balbutiem. Credamus ergo eſſe inibi aliquid, in quo auditor uel lector citra damnum aliud agat.

An poeta naſcatur, orator fiat, ſicuti receptum uulgo eſt. Neminem unum poſſe in multis excellere. Poetices origo. Fabij lectio reſtituitur. Poetarum genera. Quid monodia. Monodica grammaticis quæ ſint. Poemata pro filijs. Noſocomi. Gerotrophi. De Lucano obiter. Maronis laus. Poeta unde dicatur. Vergilius dicatur, an Virgilius. Cap. IIII

SAEpe & anxie quæſitum inter doctiores ſcio, naturæ adminiculo clarior poeta fieret, an doctrinæ beneficio, accedente mox aſſidua & pertinaci ſcribendi conſuetudine. Vulgo certe iactatur, Naſci poetam, oratorem fieri. Nos uero non ſolicitius, quàm fortaſſis par fuerit, quæ ultro citroq; argumententur ingenioſi, indagabimus. Horatij ſententiam ex Arte poetica, & quorundam præterea paucorum, quia uni tantum teſti nec Catoni creditur, ſatis habuimus appoſuiſſe: primus ergo ſic,

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitum eſt. Ego, nec ſtudium ſine diuite uena,
Nec rude quid proſit uideo ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amice.

Iam Ciceronis authoritatẽ nec differamus, qui pro Archia poeta ſic ſcriptum reliquit, Etiam illud adiungo, ſæpius ad laudem atq; uirtutem naturam ſine doctrina, quàm ſine natura ualuiſſe doctrinam. Atq; idem contendo, quum ad naturam eximiam atq; illuſtrem acceſſerit ratio quædam, confirmatioq; doctrinæ, tum illud neſcio quod præclarum ac ſingulare ſolere exiſtere. Paulo infra etiam ſic: Atqui ſic à ſummis hominibus liberaliſſimisq; accepimus, cæterarũ rerum ſtudia & doctrina & præceptis & arte conſtare: Poetã natura ipſa ualere, & mentis uiribus excitari, & quaſi diuino quodam ſpiritu

ritu afflari. Architectum ingenioſum exigit Vitruuius, & ad diſciplinam docilẽ. Neq; enim ingenium ſine diſciplina, aut diſciplina ſine ingenio perfectum artificem efficere poteſt. Apud Ciceronem in primo De oratore Craſſus: Sic igitur (inquit) ſentio, Naturam primum, atq; ingenium ad dicendũ uim afferre maximam. Iactata tamen quæſtio eſt in pluribus, iactata & in medicina. Cæterum ſi in poeta par eſſe momentũ ſtudij, & naturæ contenderimus, unde nam fieri aſtruemus, ut carminis Venus tam paucis contingat? Imo & indoctis plerunq;, tantumq; non elementarijs. Vel cur M. Tullium uaſtiſsima eloquẽtiæ flumina deſtituerint in poetica, ſicuti multis fere placuiſſe uideo. Niſi mirum in naturæ maieſtate recondita hæc ſunt. Nam quod in Cicerone mirari non deſinimus, imo uero ab riſu ſæpe non defendimus, publicum id eſſe infelicitatis genus, exactius introſpicientes agnoſcemus: quando ingenia præcelſa, & omnium, ut ſic dixerim, capacia in uno tantum opere gloriam uix indipiſci potuere. Expende Maronis felicitatem in ſoluta oratione, ridebis. Qualem putas in orationibus Thucydidem? Eius eloquentiam multi admirantur: & recte id quidem: ſed ad eum oratorem, quem quærimus (inquit Cicero) nihil. Orationes quas interpoſuit, multæ enim ſunt, ſoleo utique laudare: imitari neq; poſſim, ſi uelim: nec uelim fortaſſe, ſi poſsim. Iam in ſapientiæ ſtudio quantus eſt Plato? At eius apologia pro Socrate nec patrono magnopere digna eſt nec reo. Ita eſt, magnum quiddam & uarium eloquentia eſt: nec adhuc, ut Senecæ uerbis utar, ulli ſe ita indulſit, ut tota contingeret: abunde felix, & præclare actum cum eo uideri poteſt, cui portio contigit honeſta. Nec id putaris in hoc tantum genere ab natura datum, ſtatutumq;. Comœdia Pyladem habet eximie clarum, Bathyllum tragœdia. muta uices, neutrum noueris. Perſpectum id, obſeruatumq; & in corporis robore: ſiquidem legimus quoſdam corpore quidem ueſcos fuiſſe, ſed uiribus eximijs. Tritanum Varro prodit, itemq; eius filium, & rectos & tranſuerſos cancellatim toto corpore habuiſſe neruos, uirium elatione prodigioſa. Leontiſcus ex Sicilia Meſenius, ex argumento Acrocherſites cognominatus, ſummis aduerſarium manibus corripiebat, confractumq; non prius dimittebat, quàm deficientem ſentiret. Iam inter pyctas illi compar non reperitur, Alius carpenta manu comprehenſa retinet, obnixius etiam ſi contra nitantur iumenta. Ille pondera immenſa pedibus, manibus, humeris contra ſcalas fert. Age, bruta excute, hoc ipſum recognoris. Parua enim magnis, ut M. Tullius inquit, ſæpe rectiſsime conferuntur. Equos quantumuis celeres ac præſtantes ſint, putas ne omnes curriculis accommodos? Ex canibus alios nouimus uenaticos, nec tamen uſquequaq;: alius apro, ceruo aptior alius: ille lucernarius, hic moloſsicus. Attendenda uero parte iſta uehementer Origenis dogmata primo Contra Celſum libro, & περὶ ἀρχῶν tertio, Eſſe ſpiritales quaſdam energias, id eſt uirtutes latentes, quos dæmonas uel deos ſecundos nuncupent Academici, qui ſint uelut magiſtri. Siquidem id agere, quod pro arbitrij ſui poteſtate ſibi delegerint, unde profluat inter homines ſapientiæ diuerſitas. Quippe eſſe energiam quæ poeticam inſpiret, item quæ geometriam, ac deinceps diſciplinas alias. Proinde uulgatum inter Græcos, iactatumq;, Poeſin citra inſaniam nõ contingere, ac afflatum quendam, quo diuinaculos ferme corripi etiamnum animaduertamus. Quin pueros, magica diſciplina dæmonibus aſcitis, poemata præcinere ſtupenda. Sed & hinc forſan Muſarum ratio prorepſit, etiam Platonicis approbata, & Auguſtino quandoq;: at Retractationum primo poſtea ſpreta, reprehenſaq;. Ptolemæi uero ſententia eſt in Centum enuntiatorum libro, Animam quæ ſit cognitioni apta, ueri plus aſſequuturam, quàm qui extra modum ſtudijs inuigilarit. Ea uero cenſetur, quæ à ſtellis concitatur, & inſita ſupellectile inſtructa in procinctum pergit. Calliopes inuentum eſſe poeſin, ſcribit Ioannes Grammaticus: nam & Clio hiſtoriam comperiſſe traditur, plantandi artem Thalia, tibias Euterpe, cantum Melpomene, choream Terpſichore, nuptialia Erato & ſaltationem, agricolationem Polymnia, aſtrologiam Vrania. Quo argumento & nunc inuentis claros dicimus Muſicos, mulieres autem Muſas quoque. Tametſi uocatur Muſa, non naturalis, & per ſe acquiſita cognitio, ſed ex inſtitutione comparata. Cæterum ijs omiſsis, redeo ad poetas, de quorum origine magnã eſſe quæſtionem aduerto. Ante Troianum bellum uiguiſſe quoſdam, hiſtorica fides abunde teſtatur. Celeberrimus è Græcorum authoribus Pauſanias, Olena quendam poetam primum

mum agnoſcere uidetur. Carmen tamen heroicum Pythio Apollini deberi, Plinius author eſt. Quod ipſum nec Pauſanias tacuit, & Plutarchus in Moralibus obſeruauit, nec prætermiſit Euſtathius, Phemonoen primam id genus ceciniſſe prodens, quod per exochen dicatur epos, uel quod ἕπονται τὰ πράγματα τοῖς χρησμοῖς, id eſt quod reſponſa res conſequantur. At Fabius: Poema, inquit, nemo dubitarit perito quodam initio fuſum, & aurium menſura, & ſimiliter decurrẽtium ſpatiorum obſeruatione eſſe generatum, mox in eo repertos pedes. Verum, ut quod ſentio, quodq; obſeruatum mihi eſt, non dem in latebras, aut recondam in arcanis, quod bibliotaphi faciunt, ſed id totũ publicam materiam pergam facere, lego apud Quintilianum, Imperito quodam initio fuſum, ex Ariſtotelis doctrina: qui ubi poeſin ex imitatione natam primum oſtendit, quoniam imitandi ſtudium ſit ab ineunte ætate homini innatum, & eo ab brutis differat, mox ſubdit, Ad metrum natura procliues maxime, paulatim poeſin produxiſſe, ac genuiſſe ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων. Quod mihi non aliud profecto ſonat, quàm ex rudi principio. Ex hac uero imitandi ratione, unde poeſis ortum ducit, diuulſa, diſparataq; ars eſt, ac abijt quodammodo in membra plura. Nam pro cuiuſq; natura & moribus imitandi ſtudiũ proferebatur. Honeſtiores enim pulchras honeſtasq; actiones ſibi imitandas proponebant: tenuiores autem humilioresq; uiles itidem & ignobiles, & primo quidem uituperationem complexi, ſicuti hymnos alij & laudes cõcinnarunt. Ialemum nanq; & Hymenæum tradit Ioannes Grammaticus, creditos Clius filios, id eſt hiſtoricæ cognitionis, quoniam flebiles cantus alter excogitarit, epithalamios autem & iambicos Hymenæus. Poetarum itaq; quoſdam inuenio Monodos nuncupari, hoc eſt μονῳδούς. alios uero Lyricos, qui & Melici nuncupantur, quod alibi probauimus: ſicut epicum Cicero Ennium uocauit, id eſt heroicum, ut Diomedes probat, de quo genere mox. Aliquos comicos, quidam tragici uocãtur: aut alio modo alij. Sunt qui excellentiæ quadam proprietate, nullo utiq; peculiari inſigniãtur nomine, uerum communi appellantur Poetæ. Et Lyricorum quidem indicium, quo ab reliquis ſecernuntur, & dicitur à Græcis γνώρισμα, id eſt præcipuum, quod ad lyram eorum concinuntur carmina, ut Pindari nouem Lyricorum principis. Conſtabat ijs cyclicus chorus hominibus quinquaginta, quod Lycophronis interpres ſcribit, ijs item taurus fuit præmium. Monodorum uero peculiare eſt, ſub una tantum perſona argumentũ explicare quodlibet, quod illi dicitur μονοπροσώπως ἀφηγεῖσθαι. Proprij tamen horum epitaphij cenſentur cantus. Eſt enim monodia cantus lugubris: nam in tragœdia omnes è ſcena cantus, luctus ſunt: ſed monodia dicitur, quando unus aliquis ab ſcena cantum profert, & non chorus ſimul. Monodicum uero poema eſt, cuiuſmodi in Alexandra concinnauit Lycophron. Sunt & ſua grammaticis monodica, quo quidem uocabulo ſolitaria fere intelligunt nomina inflexus ratione, cuiuſmodi far, quod in obliquis ſolum R geminat: item cor, in genitiuo ſolum cordis faciens, D recepto: ſic & S geminato, as aſſis. Epigrammatographi, ſeu anathematici ſtatuis, aut id genus alijs templo dicatis, epigrammata aſcribunt: quod in phiala Homerus fecit. In hoc genere Simonides inclaruit antiquior, cuius commeminit Herodotus. Iunior Alcæus, Veſpaſiani tempeſtate, ac Titi. Athenienſis Proclus, Palladas, Agathias, innumeri alij. Aſmatographi, & ἀοιδοί, ad barbiton uel citharam, aut muſicum organum aliud cantica cõſcribunt, cuiuſmodi fuere (ut Phalerius prodit Demetrius) Automedes, Demodocus & Lares Corcyræi, ac Ithacenſis Phemius. Epithalamiographi rationẽ habent manifeſtam. Claruit inter eos Pharſalius Agameſtor. Sed & Heſiodus epithalamium cecinit Peleo & Thetidi:

Τρισμάκαρ αἰακίδη, καὶ τετράκις ὄλβιε πηλεῦ,
ὃς ταῖς δ' ἐν μεγάροις ἱερὸν λέχος εἰσαναβαίνεις.

Comicorum riſus eſt proprius cum choris & perſonis, ſed apud Græcos tãtum: ut apud Ariſtophanem, Eupolin, Pherecratem. Tragicis familiaris eſt miſeria & calamitas, ſicuti AEſchilo, Sophocli, Euripidi. Eos uero qui peculiarius inſignitiusq; Poetæ uocitantur, quatuor in primis cognobiles faciunt: metrum heroicum, fabula allegorica, hiſtoria, dictio cum dignitate ac heroica, metro in primis accommoda, non extrita, nec depreſſa. Hinc epos dictum carmen id genus, tametſi uocatur eo nomine ἔμμετρος λόγος proprie. Epica digne omnium primus ſcripſit Liuius, qui decem & octo libris Roma-

norum res geſtas perſcripſit. Inter hæc ſciendum tamen, & repetendum ſubinde, pro-
pter quæſtionem de Lucano uulgatam, uiro utiq; cum pleriſq; dicendi honeſtamentis
erudito concitatoq;, ac νεωτερικότροφον, id eſt iuueniliter ſubinde exultanti, & quodam
uelut ferrumine fucatiori, id poetarum genus uere germaneq;, ſicuti Ioannes Gramma-
ticus ſcribit, & Ariſtotelis ac Plutarchi in Homeri laudibus authoritate comprobatur,
fabula internoſcitur allegorica. Hoc enim eſt horum χαρακτήρισμα, id eſt informatio:
nam & character, Latine dicitur forma. Cuiuſmodi Homerum apud Græcos recogno-
ſcimus, in noſtris literis Maronẽ ueneramur, colimus, in oculis geſtamus, ex æquo fere
cum Homero ſuo ſtantem. Tantũ debet Latina res Mantuano cælo, ſub quo eloquen-
tiæ ſpecimen longe clariſsimum & natum & parte quadam educatum eſt. Et quo uno
poſt illa M. Tullij fulmina longe lateq; coruſcantia, aduerſus Græcæ gentis fremitum,
nimio plus ſæpe inſonantem, coorimur, obſiſtimusq;. Poetæ uero nomen inde propa-
gatum ſcribit Euſtathius, quod ποιεῖν ſignet, ἐμμέτρως cantare uel ſcribere. Virgilij
meminit idem Euſtathius, in nauium catalogo apud Homerũ, ſed Vergilium inibi ſcri
ptum comperi. Ethnicographus Virgiliũ maluit, ſicuti & in Græcis plerunq; epigram-
matis. Nam & Collectaneorum ſecundo, apud Græcos item in ruſticis præceptis ſic
comperi adnotatum: Βιργίλιος inquit, quiſquis author fuit, ſemina nitro cõſperſa lau-
dat, & aqua inſuper. In fragmentis Cæcilij Minutiani Apuleij, ueteris grammatici ad-
notatum comperi: Virgilium ab uirgis eſſe cognominatum, inter quas ſit natus: pro-
pterea primam habere I, non E. cui ſuffragetur illud Calui,

Et uates cui uirga dedit memorabile nomen
Laurea.

Huic ſententiæ Priſcianus item calculum adijcit. Fatetur tamen idem
Apuleius, in alijs Vergilium ab uergilijs inflecti. Antheas Lindius poeſin ex compoſi-
tis nominibus excogitaſſe dicitur primus, qua poſtea Aſopodorus Phliaſius ſit uſus.
Poetam poſtremo animus ab omni cura uacuus excitat mirifice, nec ſine enthuſiaſmo
& alacritate quadam. Poemata pro filijs etiam Græci accipiunt quandoque, quos item
Noſocomos uocant, & Gerotrophos.

Quæ hymnorũ ſint traditæ ſpecies. Hyporchema. Proſodia. Cur Bacchus
Dithyrambus. Dithyrambici poetæ. Cyclicus. Encyclia. Hymnos dici etiã
ſoluta oratione. Epæni, & enconij diſcrimina. Periautologia quid. Picam
eſſe Baccho ſacram. Thriambus unde. Cap. V

INter ea quæ docte pieq; ſolent à poetis tractari, & eſſe faciẽda præcipit Pla-
to, hymnos ſæpe legimus, tum ab Homero & Orpheo, tum ab alijs mirifice
concinnatos. Vnde & hymnologi uocantur Firmico: nam hymnodici alij
ſunt. Quoniam uero non aliud hymnus eſt, quàm dei cuiuſpiam laus: ſicuti
rhetor definit Menander, etiam ſi apud poetas pro cantu modo dici hymnũ
cõperias, ex quo & hymnopoli uocanť, qui & acedopoli, Dũ ſcrutarer, ecquid ſcite do-
cteq; ſuper his mandatum literis foret, quod haſce lectiones noſtras antiquas faceret lo-
cupletiores, in Græcorum penu, quod eſſe opulentius ſolet, & omnifariã rebus inſtru-
ctiſsimum, hæc ſunt comperta mihi. Cantus diuinis accommodatos laudibus dici qui-
dem uniuerſim pæanas & hymnos, priuatim uero non unam eſſe eius rei nomenclatu-
ram. Siquidem Dianæ hymnus dicitur hypingos: Apollinis hyporchema, uel pæan,
qui maxime concinebatur, ut peſtis latius graſſantis reprimeretur uis. Vnde etiam fa-
ctum nomen etymologici argumentantur, ὅτι καταπαύει τὸν λοιμόν, quia ſedet peſtem:
quanquam & eadem ratione Apollo item dicatur Pęan, ſiue à feriendo quoque, quod
παίειν dicitur, Veſtalibus ita indigitantibus, Apollo Medice, Apollo Pæan. Dianæ ue-
rò & Apollinis hymnus, proſodia nũcupatur, Dionyſii Dithyrambus. Sed & ipſe Dio-
nyſius Dithyrambus uocatur, ueluti Lythirambus, ut eſt apud Pindarum, quod Iupiter
illum aſſuiſſet femori, ac mox eo in lucem prodituro, inclamaſſet λῦθι ῥάμμα, λῦθι ῥάμ-
μα, quod perinde eſt ac ſi dicas, Solue ſuturam, ſolue ſuturam. Vel quod ſecreta pro-
mens os dithyron faciat: nam eidem loquacitatis ratione cittam, id eſt picam eſſe ſa-
cram prodidere, ac baſarrheum dicunt, ἀπὸ τοῦ βάζειν. Et inde poetæ Dithyrambici nun
cupati, quibus quum frequentiſsimi eſſet moris ita exordiri, ἀμφί μοι ἄναξ, inde Am-
phianactes facetiſsime dici cœpere, quin & ἀμφιανακτίζειν pro eo quod eſt προοιμιά-
ζεσθαι

ᾆδαι, uſurparunt multi. Pericletus uerò Lesbius dictionem dithyrambicam cecinisſe ſertur primus. At Mileſius Melampides dithyramborum libros ſcripſit plures. Ex ueteribus nonnulli ita de dithyrambis exiſtimarunt, ut qui muſicam corrumperent. proinde Callimachus de ijs, νόθοι δ' ἤνθησαν ἀοιδαί, id eſt, ſpurij floruerunt poetæ. Ipſorum peculiare fuit, uerbis uti compoſitis καὶ πολυπλόκοις, id eſt nodoſis implicitisq́, ſed & tumentibus: unde dithyrambicus intellectus de obſcuro dicitur, nec cuiuis peruio. Dithyrambicos dici quandoq́ inueni cycliodidaſcalos, quoniam encyclia doceant. Appellantur uerò ſic interdum quæ hypotheſin habent eandem. Dithyrambum item cyclicum nonnulli interpretantur chorum. Quem dixerit Pindarus βοηλάτην, id eſt boelatem, quod uincenti præmium foret bos, uel quia cum clamore perficeretur, ἐκ τῆς βοῆς. In Naxo primitus compertum, cecinit alicubi idem Pindarus: at dithyrambum primò, apud Thebas: in Olympijs etiam Corinthi, Arione Methymnæo ſtatuente initio, mox & Laſſo Hermioneo. Thriambum credunt dici ab θροεῖν καὶ ἰαμβίζειν. quo nomine in bellicis triumphis cauillantes inconditis iocis & anapæſtis plurimū utuntur. Ab Arione primum eſſe concinnatum nominatumq́ dithyrambum Corinthi, hiſtoria prima author Herodotus eſt. Sed ad hymnos redeo. Cereris hymnum uocant Iulum. Linus uerò & Litierſes, agreſtium ſunt cantilenæ. Venerios hymnos inuenio appellari eroticos, tanquam amatorios dicas. Nam eſt & ſuus uinolentorum hymnus, cuius Ariſtophanes commeminit in Ranis, diciturq́ cræpalocomos, quia cræpalen uocant uinolentiæ tremorem. Comon uerò comeſſationem, ſiue ebrietatis & intemperantiæ feſtum. Porrò hymnorum inuenire eſt amplius intuenti ſpecies multiplices uariasq́. Alij quippe cletici dicuntur, apopemptici alij, aut phyſici, mythici, genealogici, ficti, euctici, apeuctici: quidam uerò mixti. Cletici uerò appellantur, qui deorum habent aduocationes: cuiuſmodi plures apud Sappho comperias, & Anacreontem. Productiores hi aliquanto, uberiusq́ apud poetas fuſi, quàm oratione ſoluta. Apopemptici peregrinationem dei alicuius complectuntur, ut apud Bacchilidem. Cleticis ſubaduerſi ſunt hi, quoniam emittunt: illi uerò inuitant. Poetis quoq́ familiares tantum apopemptici, quibus argumentum ſuggerit locus, è quo migratur, & rurſum qui petitur. Phyſici habentur, qui Iouis, aut Apollinis, aut cuiuſuis naturam explicant, ueluti ſi ab ſole non eſſe diuerſum Apollinem ratiocinemur, quæq́ ſit eius ſyderis uia ediſſeramus. Propterea ſi phyſiologicos item dixeris, non multū aberraris. Eiuſmodi reperias apud Parmenidem & Orpheum, & in primis Empedoclem. Vſus eſt Plato etiam in Phædro. Mythici, ut nomine apparet, fabulis conſtant, & per tenuem progrediuntur allegoriam. Genealogicos cum mythicis eoſdem putauere quidam, diſcernuntur tamen interſtitio certo. In genealogicis parentes recenſentur, ueluti ſi Latonæ filium dicas Apollinem. Peplaſmeni, ſiue ficti, quando confingimus deum aut deorum uel dæmonum prolem, quemadmodum Aurium dæmona Simonides uocauit: alij Ocnum, & quidam alium quempiam: & apud Platonem Porus & Penia: item Amor, nunc ante terram progenitus, nunc Veneris filius. Rurſum Pauſanias medicæ arti præſidere amoris uim prædicat. Item Ariſtophanes conducere in unum ſemifacta corpora. Euctici uotum habent, & preces. Sicut reiicientis deprecationem, qui uocantur Apeuctici. Sed duo hi poſtremi aliis ferè adglutinātur. Nam qui unum aliquem ex diis collaudarit, mox decurrit ad preces. Exempla paſſim ſuppetunt ex poetis. Sed & apud Platonem, O amice Pan: & quæ leguntur in Phædro. Sed ſcitetur fortè ex me aliquis, Sint ne hæc conceſſa poetis ſolum, an ne reiiciantur quidem ab hoc genere laudis proſæ orationis conditores? Verum qui Platonis non ſciendi modo, ſed dicendi etiam magiſtri eminetiſſimi ſacraria quandoq́ adierit, illum comperiet, tum in Sympoſio, tum in Phædro his uſum omnibus. Hactenus de hymnis. Quos quia laudes deorū cōplecti diximus, adiiciamus auctarii loco id quoq́, laudem hominis in Græcorum doctrina dici quandoq́ epænon, aliàs encomion: ſed diſparantur à nonnullis hæc, ut in artibus docuit Menander. ſiquidem epænon uocitari aiunt teſtimonium, de aliquo ab ſingulari uirtute, ueluti quum Ariſtidem Iuſti cognomento decoramus. Encomion uerò ex uirtutibus cōpingitur omnibus. In hoc per omnia excurrimus, genus commemorantes, necnon educationem, geſta, & id genus alia. Nonnulli ſic diſcreuiſſe malunt, ut dicatur epænos, ubi quem ita laudamus, ut iu-

dicio conſenſuq; noſtro laudandum cenſemus. Encomion uerò laudem habet, ſed non utiq; aſſenſum animi uerum: ueluti ſi ollam laudes: uel ut Lucianus, muſcam: aut calculos, ut Polycrates: non quia hæc admireris, ſed ingenij uegetandi exercendiq; gratia. Quidam ita finierunt, Epænon eſſe orationem uirtutis magnitudinem explicantem, encomion uerò geſta præclara illuſtrare. Encomion, id eſt ἐγκώμιον dici interpretantur, παρὰ τὸ ᾄδεσθαι ἐν τοῖς κώμοις καὶ συμποσίοις, quod in conuiuijs concineretur, & Bacchanalibus, comeſſationibusq;, quas dicunt Comos. uel, διὰ τὸ ἐν ταῖς κώμαις ᾄδεσθαι, id eſt quia in uicis caneretur: quod tunc uicatim habitaretur Græcia. Periautológiam uerò ſtatuunt uocari, ubi quis ſeipſum laudat: ut eſt illud Achillis apud Homerum, οὐχ ὁρᾷς, οἷος ἐγὼ καλός τε μέγας τε. Nónne uides quàm pulcher ego, & quàm magnus? Sed & Maro noſter,

Sum pius Aeneas fama ſuper æthera notus.

Quia uerò multa hactenus dicta de poetis nobis, erat animus impingere capiti huic quiddam ex Dionyſio olim obſeruatum. Sed ſecreuiſſe præſtiterit, ne planè fiat apologus Alcini, ut eſt apud Pollucem. Et qui ſubinde iter iungunt, ſerius quidem aliquanto, ſed magis uegeti diuertunt.

Cuiuſmodi ſit in poemate uitium quod dicatur logoidia, id eſt λογῳδία. Item qui ſint etiã in Latinis literis logi. Interibi orationis genera duo. Nec nõ quid logopœus, logion, uel logia, logiſterium, logiſtoricus. Oraculorũ uocabula. Gellij locus expenditur. Megabyzi. Logographi bis. Numerarij. Alogia. Alogiſtia. Logiſteria menſa. Logodædali. Logarium. Tabularij Diribitoriũ. Diribitores. Pædagogia. Pædagium. Logades. Logij. Item obiter quid abacus, & abaculus. Poetam nõ dici niſi ſummum. Epiphyllides quid. Epiphyllocarpi. Rhyades quid. Cap. VI

DIonyſius Halicarnaſſeus nõ hiſtoricus modo præclarus, ſed eorum quoque quæ ad dicendi rationem ſpectant, obſeruator nõ incurioſus, quum præcepta conderet, quibus metrica oratio compar ſolutæ euaderet, poſtmodum ſic infert: Nec uerò ſuſpicetur aliquis, ignoraſſe me, uitium quoddam in poemate nuncupari logoidiam. Neq; me ita rudem putet, uel imperitum, ut quod tranſuerſo ungue ſit diſſecãdum, inter uirtutes poetarũ aut orationis cenſeam cõnumerandum. Audiat autem, quo pacto digna ab indignis arbitrer ſeiungenda. Orationum ſpecies duas nouiſſe uideor: loquacem unam, & prorſum nulli rei: alteram uerò politicam, ſiue ciuilem, quæ multiplici cultu ſplendida eſt, & artificioſa maximè. Quemcunque igitur ex poetis prius illud genus expreſſiſſe aduerto, ridiculum iudico. At qui, quod poſterius, hic mihi & ſtudio & æmulatione dignus uidetur. Hactenus Dionyſius. Ex quibus perſpicuum fermè arbitror dici logoidiam, non tam ubi uerſus ſoluta ferè oratio uidetur, quàm quum futilem nugacemq; imitatur. Quod eo procliuius adnotatum uolui, quia & in noſtris authoribus, & apud Ciceronem in primis, logos inuenio poſitos pro ridiculis cõtemnendisq; dictis. Nam in quadam oratione ſic ſcriptum ab eo legimus: Ego te certè ſcio omnes logos, qui in ludis dicti ſunt, animaduertiſſe. Logopœos utique uocant Græci, qui falſa comminiſcuntur, & inuulgant. Hinc in Nicia Plutarchus, tonſorem ſcribit ad rotam alligatum, uelut λογοποιόν, quod Sicilienſem cladem temere magiſtratibus obnunciare auſus foret, ab peregrino in tonſtrina exceptam. Contrà megabyzij logi, intelliguntur magni & elati: de Perſarum rege mutuata dicendi formula. Sunt qui Barbaros interpretentur. Duces quoq; regis Perſici, Megabyzi nuncupantur. λογοποίημα certe confictum de re aliqua ſermonem dici comperio. In Hepheſtionis enchiridio lectum eſt logaœdica, id eſt λογαοιδικά, nuncupari dactylica quædam, quæ in regionibus quidem alijs dactylos habeant, poſtremam uerò ſyzygiam trochaicam. Logia, neutro genere, uocant oracula quæ ſoluta æduntur oratione: nam quæ metrum habent, χρησμοί dicuntur. Logiam uerò in Epiſtolæ ad Corinthios interpretatione Chryſoſtomus conuentum uel cõgregationem expoſuit. Quod ſi logion ſcribatur per ει diphthongum, id eſt λογεῖον, ex Græca ratione, qua nomina in ειον producta à uerbis in εω, circunflectuntur in penultima, & diphthongum recipiunt: locum ſignat in orcheſtra, aut orcheſtram ipſam, in quam comicus induceretur chorus, quanquam eſt crateris item ſpecies, logion. Quin & eodem nomine dicaſterium intelligunt, hoc eſt iudiciale

forum

ſorum. In ſanctis literis logion inter ſacerdotalía ornamenta, rationale interpretantur. Logiſtas Ariſtophanis interpres pro ijs accipit, quos prius agoranomos dicere, moris erat. At hi nõ alij ſunt, quàm ædiles. Putant alij logiſtas fuiſſe decem numero, ſorte lectos, qui Athenis expenderent, quæ in magiſtratu quiſq; geſſiſſet: cuiuſmodi nunc ſyndicos uocamus. Logiſterium uerò locus erat, ubi cõſiderent hi, ut Pollux etiam ſcribit. Nam ſupputandi peritiam, logiſticen Plato uocauit: ſimplex uulgus abacum dicit, puto, quia calculis uterentur in diſpunctione ac numerorum ſupputatione ueteres, quos Plinius uocari abaculos prodidit. Logiſtoricum dici Varronem, obſeruauimus apud Sidonium. Seruius in librum Aeneidos quintum: Salue, inquit, & uale, ſecundum Varronem in Logiſtoricis, ſynonyma ſunt. Et Macrobius in Cœnis libro tertio: Varro, inquit, in Logiſtorico qui in ſcribitur Martius de fortuna. Inde forſan in Gellianos codices turpè irrepſit mendum libro ultimo: Sculnam autem ſcriptum eſſe in hiſtorico M. Varronis, qui inſcribitur Catus. Idem Leuinius admonet, reponendum, In Logiſtorico qui inſcribitur Capis. Erat autem de liberis educandis lucubratio, ex Gellio libro quarto, capite decimonono. Alogias, pro fatuitatibus uſurpat Seneca: Citius, inquit, mihi uerum, ne tibi alogias excutiam, dicito. Tabularium pro ſupputatore accepiſſe Vlpianus uidetur, ubi ait: Ego etiam aduerſus tabularium puto actiones dãdas, qui in computatione feſellit. Sunt qui eo nomine tabelliones intelligant, aut ſcribas logographos, qui publicas conficerent rationes, qui & numerarij dicantur. Militare logiſterium inuenies apud Strabonem, quod an diribitorium dici Latinè queat, ambigunt eruditi. Id ex diribendi poteſtate nominatum uolunt, hoc eſt diſtribuendi: quia locus eſſet, in quo recenſeretur exercitus, & militibus ſtipendia numerarentur. quanquam eſt & diribitorium, miniſtratorium quoq;, id eſt locus in quo obuerſantur miniſtri. Qui quoniam Græcè dicantur pædes, pædagium Plinio item uocatur in Epiſtolis: Puer, inquit, in pædagio mixtus pluribus dormiebat. Dion in Caligulæ uita: Si acrior, inquit, ſolis incubuiſſet uis, diribitorio theatri uice utebantur. Ab eodem in Tito, deflagraſſe diribitorium, traditur. Diribitores, ſunt qui putent eos nuncupari, qui ſuffragia candidatorum in digitos mitterent. Pædagogia Vlpiano Digeſtis de fundo inſtructo legato, ſunt miniſteria planè: Si inſtructum, inquit, fundum legaſſet, ea pædagogia quæ ibi habebat, ut quum illuc ueniſſet, prȩſtò eſſent in triclinio, legato cõtinentur. Diribitores nominantur quoque Ammiano Marcellino, ni fallor, decimo & octauo libro. Logographos interpretatur Sudas, qui δικανικὸς λόγυς γράφυσι, id eſt acta in iudicialibus cauſis perſcribunt: ſed & qui rationum libros, quibus præerant, quos logiſtas dicunt. Quanquam eſt hoc item nomine iudex & inquiſitor uel curator reipublicæ, ut primo Codicis. Logiſteriam menſam legimus apud Pollucem, ubi & Tarpen dicit ex uiminibus contexi ſolitam. Proagogia ſunt qui Græcè opinentur dici aquarum deductiones, uel poros, meatusq;. Alogiſtiam dicunt, ubi reddendarum rationum neceſſitas laxatur, remittiturq;: unde emendatur luxatum uerbum Iurecõſultis, Digeſtorum uigeſimoſexto, ubi tutores leguntur analogiſti, pro eo quod eſt analogiſtæ, uel alogiſtæ, qui rationis calculum non ſubeunt teſtatoris uoluntate. Apud Galenum Therapeutices primo, medicorum nonnulli analogiſtici uocantur. Logodædalos putat dici Hieronymus ſermonis ingenioſos architectatores: Reſpondeant, inquit, logodædali & faſtidioſi æſtimatores omnium tractatorũ. Scio quid ex Platone ſuper eo uerbo proferant alij. Logotheta magiſtratus erat imperatorum Byzantij. Logades ſunt in Græca hiſtoria, quos inter milites Liuius delectam manum uocare ſolet. In Epigrammate, logadas oculos quidam interpretantur. Herodotus etiam apud Perſas fuiſſe ſcribit, quos appellat logios. Id uerbum Græcis tum prudentem, tum eloquentem ſignificat. Logarium, liber eſt domeſticarum rationum. Quia uerò pauló antè affines eſſe oratoribus poetas aſtruere ſumus uiſi, id utiq; non neglígen dum, In poetis requiri perpetuò magnificentiam, altitudinem ac excellentiam quandã præſignem. Proinde ſcienter Horatius,

Mediocribus eſſe poetis,
Non homines, nõn dij, non conceſſere columnæ.

Sed & M. Tullij laudatur illud doctiſſimè enunciatũ: Singulis uix ſeculis bonum poetam inuentum. Hinc facetiſſimè loquaces inceſſens poetas Ariſtophanes, ἐπιφυλλίδες

(inquit) ſunt,ac τωμύλματα. Dicũtur uerò epiphyllides,botryunculi maioribus incumbentes,qui & botrydia nuncupantur. Calliſtratus tamen ab alijs ſequeſtratos intelligere maluit. Appellantur autem ſic quia folijs obtegantur. Alij quæ adnaſcuntur palmitum cacuminibus in ſuperna foliorum parte, hoc nomine accipiunt. Quod autem is ſit Ariſtophanius ſenſus quem prætexuimus,facilè quæ cõſequuntur declarant, χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης, id eſt hirundinum muſea,artis cõtumeliæ ac dedecora. Epiphyllocarpos autem arbores intelligũt,in folijs ferẽtes fructus,author Theophraſtus. Rhyades in uitibus dicuntur,quæ fructum cõtinent, ἐκ τοῦ ῥύεσθαι, ſicuti expoſitum inuenimus quinto ἐκλογῶν τῶν γεωργίας. Sunt qui eo nomine pſinadas intelligant, hoc eſt debiles,fluenteſq́. Pſinadis uocabulo utitur Theophraſtus. ψινάζειν dicunt Græci ἀπορρεῖν καὶ φυλλοῤῥοεῖν. Mali indicia ſunt,folia ſubſicca & albentia.

Temperantiæ nomẽ quàm late pateat. Zamolxidis doctrina de animę medela. Quid magica excantatio. Cur temperantia dicatur Græcis ſophroſyne. Cap. VII

SCrutabar ſolicitè admodum & curioſe nuper, quid ita Ariſtoteles libro De moribus ſexto,& ante hunc Plato in libro quem Cratylum attitulauit, Temperantiam dici à Græcis σωφροσύνην, quia prudentiam ſeruet, literis mandaſſet. Cumq; in hanc me quæſtiunculam totum cõieciſſem, comperi inter legendum nõ illepida, ut reor, nec ſordentia quæpiam. Ea, quod exploratis auribus arriſura ſum opinatus, etiam aſcribere non grauabor: ſic enim habet, Temperantiam præcipuè quidem in compeſcendis, inhibendiſq; & infrenandis quodammodo uoluptatibus uerſari, plurimumq; in ea re inſumi operæ ab temperato, ut libidinum incentiuis corporeis obluctetur, obſiſtatq;, quas nobis cum brutis eſſe communes, traditum eſt. Verum amplius etiam fuſiuſq; id ſeſe nomen propagare: ſiquidem pulchritudinem rectè dixeris, ex lineis coloribuſq; aptè ac gratè contemperatis conſurgere: necnon corporis habitum naturalem ex membrorum & humorum cõſpiratu conflari moderato. Iam nec animum aliter quoque tantæ agnoſci cõpotem uirtutis, Temperatum eſſe hũc ſiquidem prædicamus, ubi coorientes aduerſus rationis modum titillationes ac impetus uiolentos ſedat. Imò uerò & in cognoſcendi potentia temperantiam concinnè locum ſibi uendicare, non latet: ubi attemperatè Intelligentia ijs quæ intelligit, cohærenter adglutinatur, & ueluti conſonat. Vt commodè prorſum, & quodammodo diuinè Pythagoram dicere ſolitum legerimus, Inter uirtutes omnes habere temperãtiam principem in ſalubritate locum. Atq; una ea tum priuatim, tum publicè humanam ſocietatem coaleſcere, ac ſtare. Apertius id noueris, ſi apud te ratiocinari uolueris, nec iuſtitiam quidem à temperantia reuelli, Quando eſt ea commutandi diſtribuendiq; modus congruẽs. Iam & oratione eadem fortitudinem quoq; in timoribus & audaciam rectè temperantiam dixeris. Nec ſecus de liberalitate. Imò uerò hac ſingularis & inenarrabilis potentiæ uirtute cuncta conſiſtere, fatendum eſt: quoniam diſponit parens ille rerum Deus cuncta ſuauiter, & in numero, pondere, menſura. Porrò ſcribit Plato, Zamolxidis Thracum regis doctrina traditum, Omnia uel bona uel mala in corpus ab anima demanare: proinde illam in primis, adhibita remediorum ſalubritate, curari oportere. Animæ uerò medelas eſſe incantationes quaſdam, quibus temperantiam ſibi uendicet anima, qua cõquiſita, aſſiſtenteq;, nullo negotio corpori uniuerſo contribui ſanitatem. Cæterum quænam aut quales ſunt incãtationes hæ? Nempe quod præcipit Socrates, Vis qua in ſeipſum conuerſio fit, omnium eſt efficaciſſima excantatio. Etenim qui ſe, id eſt animum, iam cœperit accuratius cõtemplari, ſimul per ipſam temperantiæ ideam innatam menti, humanam recognoſcet temperãtiam: ſimul rationem illam intuẽs, qua ab optimo maximo Deo rationalis animæ uires inter ſe fuerint attemperatæ, paulò momento qua ui motiones poſſit aut debeat animorum inhibere, ne inſolẽtius efferantur aut proruant, peruidebit. Quamobrem impenſe obſeruãdum, quod lectum in libro De natura, noſtrum hoc propoſitum eximiè fulcit. Si modulatè cõſpirent inuicem animæ partes, rurſumq; ipſa corpori contemperetur, futuros totius nos felicitatis compotes. Taceo quod grauiſſimi authores prodere ſunt auſi, Motibus tum corporeis, tum animalibus cõpoſitis & reſtinctis, fore ut perpetua utrique cõtingat ſanitas, corpori uerò

etiam

etiam uiuendi prolixius ſpatium. Id Pythagorici gratè amplexantur, & cõprobat in noſtris literis doctiſſimus Cenſorinus. Plato itaq; magicam appellat incãtationem orationem, cui inſit uis à deo, & ab philoſophia ratio, ut audientibus temperantiæ amorem ingenerare queat. Hæc temperãtiæ poteſtas illud item parit incõparabile, ut animus extrita perturbationum uellicantium caligine, in ſeipſum cõuerſus uera in ſe omnia ſpeculetur: quoniam ut Platonici putãt, uerorum omnium lumina humanis animis inſunt ingenita, quæ ſolis diuini fulgoribus illuſtrata, & ſerena iam mente nitidius promicantia ſapientiæ uſum reſtituunt, mox & prudentiam pariunt. Propterea rectè Plato ſophroſynem dici temperantiam autumat, ὅτι σώζει τὴν φρόνησιν, quia prudentiæ ſalus ſit, atq; conſeruatio.

Frugi uictus laus ex poeta Heſiodo. Alimos. Adipſos. De aſphodelo pauca. Exempla ad id Alexandri, Iuliani imperatoris, & Scipionis. Item de Antagora. Quæ ſint opſonia apyra. Apyrenon quid. Item quid pſycter, pſycteridion, pſygeus, pſychia. Apirocalos. Ineptus an Græcè ualeat exprimi. Interim de ſiſyra carptim. Cap. VIII

POſteaquàm de temperantia, cuius uim diximus ratione peculiari in cibi potus tactusq; titillationibus uerſari, abunde actum à nobis eſt: nunc in quaſdam hiſtoricas amœnitates diuertere collibuit, ut legentium, ſi qui tamen hi fuerint, animi laxius indulgentiusq; tractentur, ne noſtræ lucubratiunculæ quocunq; genio prodierint, multum habere abſinthij credãtur, mellis parum, ſicuti iam interfati ſumus alicubi. Fiet autem ab poetæ Heſiodi uerſiculis initium ex agricolationis libro, quibus docuit ſapienter, Dimidium eſſe plus toto: magnumq; haberi emolumentum ex uictus parſimonia, ſi malua ueſcaris & aſphodelo, delicatiora uerò & ganeata, ac ſaliaria negligas. Heſiodi uerſus hi ſunt,

Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός,
οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ,

Eum locum Proclus Diadochus nõ incelebris inter Græcos Grammaticus explicans: Viliſſimorum, inquit, commeminit parte hac Heſiodus, unde ali poſſumus, maluæ ſcilicet & aſphodeli: ex ijs enim ſuccus exprimebatur, parabaturq; in cibi uſum: ex quo utilitas profluit maior, quàm ex ſumptuoſioribus per iniuſtitiam conquiſitis. Aut certè, inquit, ex obuio uictum ſignificauit. Epimenidem tertio Legum Plato ſcribit, modico, & interim utiliſſimo cibo interdiu fuiſſe contentum. Conſtabat is ex aſphodelo & malua, quæ illum ſeruabant alimon & adipſon, hoc eſt ab fame procul & ſiti. Hactenus Heſiodicus interpres. Quòd ſi quis noſſe amplius cupit, cuiuſmodi ſit aſphodelos, legat uigeſimumſecundum Naturalis hiſtoriæ Plinij. Græci putant Proſerpinæ ſacrum, & omnino inferis dijs. Rhodij certè deam illam, & Dianam aſphodelo coronant. Sed quod polliciti ſumus, pergamus aliquid ex hiſtoria contexere, quod uſui ſit legiſſe, & lectoris frontem exporrigat. Siquidem memorabile id eſt, quod de Alexandro Magno clariſſimi rerum conditores tradidere. Nam quum illi Carum regina Ada ſcitiſſima ſubinde, ac adipata mitteret opſonia, & bellaria exquiſitius condita ab eius artificij hominibus, meliores peritioresq; habere ſe opſopœos & coquos pronuntiauit. Quippe ad prandij apparatum, quæ appetentiam conciliet, præſtò eſt nyctoporia, id eſt nocturnum iter. Ad cœnam uerò, quo fiat appetibilior, oligariſtia, quam prandium præparcum rectè dixerimus. Hinc uirtus illa promitur clarior, qua fretus Alexander, ænea cõcha brachio ſuppoſita, extra cubile protento, quum ſe quieti traderet, pilam tenuiſſe argenteam, ut quum neruorum rigorem ſopor laxaſſet infuſus, geſtaminis lapſi tinnitus cœptam abrumperet quietem. At Iulianus imperator nullo adiutus inſtrumento, ubi uoluit, euigilauit: & nocte media (ut Marcellinus inquit) exurgens, non è plumis, aut ſericis ſtragulis, ambiguo fulgore nitentibus, ſed ex tapete, ac ſiſyra, quam uulgaris ſimplicitas ſuſurnam appellat, occultè Mercurio ſupplicabat, quem in mundo ueलociorem ſenſum eſſe, motum mentis ſuſcitantem, theologica prodidit doctrina. Cæterum in hac mentione ingerit ſe mihi Antagoræ in poetica non ignobilis feſtiuiſſimum reſponſum: hic enim gulæ nonnihil impartiendum ratus, congrum intentius coquebat: admonitus ſuper ea re Antigonus, illiq; aſſiſtens retro, leniter retractum interrogauit: Putas'ne, in-

quit, ó Antagora, Homerum Agamemnonis & Græcorum rebus carmine celebrãdis diſtentum, quo pacto congri melius ſaperent, penſitaſſe? Fuit illi ingenium in numerato: & regerens conuitium, An opinaris (inquit) ó rex, Agamemnonem, cui tantarum rerum onus incumberet, ſolicitius perſcrutatum, ecquis in exercitu congrum coqueret? Scipio autem Aphricanus iunior, ut inter noſtros hunc nec inhonoratum tranſeamus: quum in Romano exercitu apud Numantiam, milites luxuria diſfluere ac delicijs comperiſſet, inſuper & ſuperſtitione corruptos, confeſtim diuinaculos inde & ſacrificulos omnes ac productores exigendos curauit: abſtulit & uaſcula omnia, ollis modo remiſſis, ac ueru, & fictili poculo, etiam argenteo, modo libras duas non excederet. Lauandi uſu interdixit. Qui ungi uellent, ipſos ſibi operam præſtare iuſſit. Nam, inquit, iumenta, quia manuum uſu diminuta ſunt, alterius opem indiga requirũt. Stantes quoque prandere coegit, cocti nil apponentes ex opſonijs quæ Græci ἄπυρα uocant, ut quæ igni non ſint admota. Ipſe ſagum fibula ſubſtrictum, ac pullum geſtans, exercitum luſtrabat, ſubmurmurans identidem, ob militum ignominiam eſſe ſe in luctu. Apyrenon obiter aliud, quàm apyron eſt: nam ſic malum uocant punicum, cui minimus adeſt nucleus, quem πύρηνα dicũt. Sunt ex ueteribus, qui dulce ſic malũt intelligere. Anguillam Archeſtratus apyrenon eſſe piſcium ſolam cecinit, uelut exoſſem ac ſpinarum exſortem ferè: quod retulit Athenæus, ἔγχελυς, ἣ φύσει δὴν ἀπύρηνος, μόνος ἰχθύς. In Catone ſeniore apud Plutarchum, δεῖπνον legimus ἀφιλὲς καὶ ἄριστον ἄπυρον. Aurum apyron in Herodoto, rude, intelligit interpres. At Diodorus Bibliotheces quarto, ſuapte ui purum. Apiros, id eſt ἄπειρος, inexpertum indicat. Vnde apirocalos, inſolens: ac, ut uolunt, ineptus. tametſi non habere Græcos putat Cicero, quo modo ineptum exprimãt. Nõ temperabo mihi, quin adijciam illud quoque Scipionis eiuſdem: qui quum iumẽta Memmij tribuni militaris deprehendiſſet, pſycteras gemmatas, & thericlia ſubuectantia: Mihi, inquit, dies triginta, & patriæ: ſed totum tibi uitæ tempus, quum ſis talis, uanum & inutile prorſum feciſti. Eſt uerò pſycter, uas ad menſæ uſum celebre: meminit libro decimo Pollux, ſed citra nomenclaturam nihil. At nos uocabuli ratione etymologica, coniectamus id propémodum recte dici quod Sudas ſcribit, refrigerandi commoditatibus fuiſſe deſtinatum: cuiuſmodi uaſis etiamnum maximis æſtatis ardoribus utimur hac tempeſtate paſſim. Meminit in Sympoſio etiam Plato. Apud Alexin eſt item pſycteridion. Vocatur pſygeus quoque, ſed & pſycteria. Pſycteres tamen apud Nicãdrum, nemoroſa intelliguntur loca, & umbræ multæ, dicata dijs, quod in ijs frigus liceat captare. Pſychia nuncupat Athenæus, ſubterranea loca frigefactandæ aquæ æſtu anni accommoda. Apyrum uinum interpretatur Athenæus non coctum, quando & coctis uſos priores, annotatum ſcimus.

Intemperantiæ deteſtatio. Corpus humanum eſſe tartarum quẽdam & piſtrinum, ac mortuorum cõceptaculum. Microtrapezi. Centenariæ cœnæ: Italicæ menſæ quæ intelligantur apud Platonem. Item Italica philoſophia. Græcia magna quæ fuerit. Porrò de Tarentinis & Sybaritis paucula & uellicatim. Item Siritis, & Polieum ubi. Mitrochitones qui. Neceſſarij cibi in Plutarcho cuius ſint modi. Cap. IX.

QVi intemperãtiam brutalemq́ prorſus gulæ explendæ uoluptatem amplius grauiusq́ inſectati ſunt, ij mihi appoſitiſſimè uidentur feciſſe, quo ab inſita fœdaq́ percolandi, ut Senecæ uerbo utar, eſculenta & poſculenta nos cupiditate ſequeſtrarent ſeiungerentq́: tametſi nil me fallit, nec pardum uarietates mutare, nec pellem ſuam Aethiopem: quum huic affectioni mãcipatum corpus eſſe ueluti tartarum ſcripſere: in quo fluctiones graues infeſtent, & perflatus tumultuentur nõ abſque æſtuoſis ardoribus: ſitq́ planè mortuorum conceptaculum, ac uerius ſepulchrum. ſiquidem uiuentes uiuis neq́ alimur, neq́ augeſcimus, uerum animalia perimentes, à quibus hæc nobis præſtantur, etiam iniurij efficimur, omnímodum illis afferẽtes interitum, quæ ab eo quod nata erant, in alimentum tranſmutantur alienum. Adijciunt & illud authores ſanctiſſimi, Multorum animas corpore, tãquam mylone quodam, hoc eſt piſtrino eſſe obuolutas occluſasq́. Quibus illud recte inſuſurraris, dignas quæ tanquam ad Mithridatis literas planè omnes eradantur, ut in reliquum ne mu quidem faciant

ciant. Inde fit, ut præclarè cum humanis rebus actum iri putem, ſi quantum naturæ ratio patitur, Aegyptium nobis inſtitutum propoſuerimus imitandum: etenim gentibus illis eſſe ueteris in re funerea moris accepimus, ut cadauera diſſecantes, interanea eximant, ejciantq́; reliquum uero corpus iam quodammodo depuratum, abiectis quæ maxime feculenta ſunt, condimentis curent, & odoramentis inferciant: etiam ſi uiros modo eos putant nonnulli, qui & uorare plurimum & bibere ualeant: ſed hoc eſt Barbaris peculiare, ut inquit Ariſtophanes. Certe alimentorum hæc uix interuallata ingeſtio, dum Megarenſium ritu obſonamus, perinde ac die craſtina morituri, mihi uidetur non uitæ modo, ut fere creditur, eſſe uiaticum: ſed magis multo mortis ipſius. inde enim maxima ægritudinum uis, ut non minori ſit nocumento explendi ſtudium, quàm illa ipſa inanitio. Nos uero non ſecus uentri intendimus nullam non naturæ partem depopulantes, in qua modo comperiatur, quod intermorientem appetentiam excitet, ac ſi una hac dempta cura, conſilij inopia uideamur otio immorituri. Nec illud ſaltem ſuccurrit, edendi, bibendiq́; uoluptatem anguſtiſſimum in corpore locum habere, & dictum factumq́; (quod aiunt) tranſuolare. At bone deus, apparatus quantū habet negotij, quantum moleſtiæ? Agnoſcamus hoc licet, uel ex Homero, qui deos ideo immortales demonſtrare uidetur, quia nec uinum bibant, neq; item cibis ueſcantur.

οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον,
τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Veteres certe Græcos non fuiſſe in epularum apparatu ualde curioſos, argumento eſſe Antiphanes poteſt, qui non citra morſum μικροτραπέζους uocat eos: qui mox in deliciarum chaos ſeſe demiſerunt. uelut centenarias taxat apud noſtros cœnas in Apologetico Septimius Florens, ab centum impendio ſeſtertiorū, quando & in lances etiam num tota producebantur metalla. Dum iſta commentarer, occurrit mihi Platonis ad Dionis amicos epiſtola quædam, cuius & Thuſculanarum quinto meminit M. Tullius. In ea quum alia multa uitæ in primis conducentia, tum illud obſeruauimus, Non fore prius ut malis agitari deſinamus, quàm ſi reſpublicas capeſſere cœperint philoſophiæ innutriti & probè & rectè: aut qui iam adminiſtrationi manus admouerunt, uerè philoſophari ingrediantur. Qua, inquit, mente Italiam Siciliamq́; mihi adeundam cenſui. Eò quum appuliſſem, uitam quam beatam uocant, Italicarum Syracuſanarumq́; menſarum non potui non ſummopere improbare. Mos enim illis eſt iam receptus, bis die ſaginari epulis ac diſtendi, noctu uero libidinis ſocium adſciſcere: & id genus alia perficere, quæ uitæ ſunt eiuſmodi ueluti propagines. Nemo enim omnium ita ab ineunte ætate connutritus, etiam ſi ingenio ſit mirus, prudentiam ſibi queat uendicare. Hactenus ex Platone, ut potui, eſt à me tralatum, in quo philoſophi cenſuram iucundè ſum exoſculatus. Sed quòd Italicas menſas peculiarius taxat, quarum libro primo meminit Athenæus item, adnumerans Chias quoque, ut de Syracuſanis taceam: etenim ciuitatis eius opes, uel prouerbio fuiſſe iactatas, Straboni credimus: fateor, mihi ſtomachum mouit: ac uelut redemptor & manceps, toto mihi ſtandum pede pro locato, id eſt patrijs focis arisq́; animaduerti. Suſpicatus ſum initio quidem, aliquid uirulenti, & dicacitatis Græcæ ſubeſſe uerbis illis. Mox ut me collegi, in eam ipſam gentem facile conuitium retorqueri, conſpicatus ſum. Iam omnium primum ueterem Italiæ frugalitatem paſſim ab Græcis & Latinis commemoratam, quis non nouit? Nullo magis argumento Barbaræ gentes, etiam tempeſtate hac, qua in ſummum luxus increuiſſe uidetur, in nos ueneno ſuo irruunt, proſciſſa ſubinde conuiuiorum tenuitate, quæ apud illas miſſuum numeroſitate mirè ganeata, & impendij magnitudine, & condiendi anxietate, delicijs diffluunt. Author ex Poſidonio Athenæus eſt, Italos ueteres ita frugalitate inſignes fuiſſe, ut ad Poſidonij tempora, aquam fere biberent: ac quicquid obijceretur, eſitarent: ſæpiusq́; filium interrogaret parens, Apios in cœna cuperet, an nuces? nec pluribus ueſcentes quieti ſe traderent. Adde, quòd Archeſtratus opſophagorum, Heſiodus Theognis'ue, lupum laudans Mileſium, quem θεόπαιδα uocat, non admittendum ad id genus obſonium Italos monet, quoniam in condiendis piſcibus inſciti præcipuè habeantur: etiam ſi legimus bis die ſumptuoſius Tyrrhenos menſam ſolitos inſtruere, puellulis etiam nudis adminiſtrantibus, ut prodit Timæus, & commeminit Diodorus parte

quadam. Taceo ueteres Romanos, de quorum continentia nemo non diſſerit in libris. Quid diſciplinam tetricam ac triſtem antiquorum Sabinorum commemorem? Quid tranſpadanam Italiam hac præcipue inſignem uirtute, Plinij Cæcilij aſtipulatu? Sed teſtibus res non eget. An igitur tam grauem, tam ſanctum, tam præſignem animorum medicum Platonem mentitum uideri uolumus? Abſit id à me piaculum. Ego Italicas menſas apud eum non alias accipio, quàm Græcas: quòd ſi quis forte ſciolus, aut Salluſtianus Calphurnius riſu excipiendum putat, ab deriſu non abeſſe ſe intelligat. Nónne clariſſimum eſt, philoſophiæ quoddam genus Italicum dici? Vnde nuncupationem hanc credimus irrepſiſſe? An quia id excoluerint Itali? Atqui eius author fuit Samius Pythagoras, quod ex Auguſtino didicimus, & ante hunc Laertius docuerat. Amplius per Græcorum tantum capita uagata eſt, deſiitq; in Epicurum. Cur ergo Italicæ? Audi Plinium ex tertio Naturalis hiſtoriæ: Græci, inquit, de Italia iudicauere, genus in gloriam ſui effuſiſſimum, quotam partem ex ea Græciam magnam appellando? Audi Trogum explicatius ſcribentem: Ab Græcis non partem, ſed uniuerſam fermè Italiam fuiſſe occupatam, urbibus multis poſt tantam uaſtitatem Græci moris ueſtigia oſtentantibus. Quod ipſum comprobat Athenæus quoq; libro Dipnoſophiſtarũ duodecimo, ni ementitus eſt librorum ordo & numerus. Quippe Adriam Illyrico mari adiectam, urbem eſſe Græcam. Item in Apulia Harpos. Poſtea oram ferè uniuerſam à Græcis occupatam circumductu tantum non perpetuo Piſas uſque, necnon intus quoq; partem haud contemnendam. Inde igitur nomenclaturam ducit Italica philoſophia, ut quæ à Græcis in Italiæ parte celebrari cœpiſſet. In hanc ſe contuliſſe Platonem ſcimus, dum diſiectam quodammodo ſapientiam ſectatur. Architam ſiquidem adijt Tarentinum, item Timæum ac Philolaum Pythagoreos in Locris. Iam Tarentinas delicias quis non nouit? quando & primo Legum apud Platonem Megillus ciuitatis uniuerſæ uinolentiam in Bacchanalibus ſe uidiſſe, non inficiatur. Thurion, ſiue Sybarin eo tractu ſinui Tarentino adiacere, ex Ptolemæo ſcimus omnes. Horum uero incomparabilem molliciem quis non legit? Sybarica certe uocant Græci omnia impendij maioris. Parthicam ſybarim in Craſſo dixit Plutarchus, & ab eo mutuatus Appianus, apparatum ſpectaculi laſciuum prurientemq; inter pellicum ſeriem numeroſam, & id genus alia complura. Sybariticam menſam Zenobius gliſceram intelligit, & ut Plautus inquit, ritu barbarico opiparam. Scribit in Moralibus Plutarchus: Illud fuiſſe ueteris apud Sybaritas moris, ut conuiuia celebraturi anno prius per uocatores fœminas inuitarent, quo luxurioſius gemmis, auro, unguentis, ueſtibus exquiſiti impendij cultæ omnium in ſe ora conuerterent. Artes porro, ait Athenæus, quæ ſono conſtant, ab ciuitate reijciunt, ne qua ratione interpelletur quies, quin gallos quoq; in urbe connutriri recuſabant. Habuere in delicijs & ſtaturæ exiguæ homunculos & ſcopæos quoq;, ut inquit Timon, qui ab quibuſdam ſtilpones uocantur: ac cynaria Melitea, id eſt catellos Melitenſes, qui eos uel in gymnaſia conſectarentur. Iuniores æſtiuos tranſmittunt ardores per delicias maximas apud nympharum antra, quas dicunt Luſiadas. Prædiuites ſi quando ruſticationis ſubeunt deſideria, curru quidem uehuntur, ſed ita ut diurnum iter tribus uix diebus conficiant. Amidas excogitarunt primi, id eſt matulas, quas etiamnum conuiuijs intuliſſe gaudent. Hæc eſt Italicarum apud Platonem menſarum ratio. Quæ eo procliuius adnotauimus, quòd lamias audimus quaſdam de Plautina (quod aiunt) familia, ad detrahendum modò ſciola, de Platonis decreto, ut ipſi garriunt, nos uellicare, ut molliculos & gulones, ac peluſiotas neſcio quos, & luteos, animaleſq;, nil ſuſpectantes prorſum, ſed Saturnalia in infinitum extendentes. Sed & Maronis authoritas noſtram approbat opinionem: ſic enim Aeneidos tertio legimus, Heleno loquente, qui tum in Epiro conſtitutus proximam habebat Apuliam & Calabriam: ſic uero Aeneam commonet,

Has autem terras, Italiq; hanc littoris oram,
Proxima quæ noſtri perfunditur æquoris æſtu,
Effuge, cuncta malis habitantur mœnia Grais.

Fuere in eo tractu Siritæ prope Metapontum, quorum urbs dicta Siris eſt, cum nominis eiuſdem fluuio. Sed & Polieum à Poliade Minerua, ſiue Poliucho apud Iliẽſ. Hoſce non Sybaritis minus in molliciem collapſos, Græcis credimus: nam floridas illis tuni-

cas

eas geſtare fuit moris, quas etiam mitris, hoc eſt cingulis impendij eximij præcingerent: quo nomine ab adiacentibus populis dicti Mitrochitones, quoniam diſcinctos Homerus amitrochitonas nuncupet. Siritarum deniq; felicitatem ampliter admiratur Archilochus. Impoſitum uero ciuitati nomen ab Siride muliere, ut Timæus inquit, ac ſignificat Euripides: quamuis ab flumine malit Archilochus. Neceſſarios cibos, id eſt βρώσεις ἀναγκαίας, dici in Plutarchi Parallelis obſeruauimus, homini inſuetos, & omnium penuria quæſitos. Deniq; inquit, præter famem craſſante morbo, uti aſſolet, ὑπὸ βρώσεις ἀναγκαίας τριπομένων, in reliquos qui ſuperfuerant, abduxit.

Voluptatis genera tria. Luxus Aſiaticus, & Ionicus. Enarratur locus Propertij & Horatij alter. Ionia, pro uiolarijs. Rhodonia. Crinonia. Anthos porphyrion. Papauerculum. Papauer. Cionia. Cion uas. Farraginaria. Olla rhoduntia. Ion, id eſt uiola, cur dicatur. Violam cur uocent Latini. Ionium mare. Mileſius ſermo, & fabellæ Mileſiæ. Læſtrygonas eſſe Leontinos. Attica bellaria. Siculorum mollis uictus, & Leontinorum. Vmbricæ cœnæ, & Homericæ. Anagogæ, & catagogia. Mirum de Syracuſanis. Caupones Italici. Caput x

ALexis poeta Thurius, ſiue Sybarites, comœdias ædidit plures. In earum quadam, ueluti terrarũ orbi ſanciret leges: Decere, inquit, modeſtiſſimũ quenq; uoluptates conſciſcere. Eas uero eſſe tres, quæ dubio procul uim poſſideant uitæ conferentem, τὸ πιεῖν, τὸ φαγεῖν, τὸ τῆς ἀφροδίτης τυγχάνειν, hoc eſt potum, eſum, Veneria. Cætera uero omnia dicere, inquit, oportet προσθήκας; ac ſi additamenta dicamus. Huius uero comicæ, & adeo grauis ſententiæ, perinde ac ex diuiniore quopiam oraculo prodijſſet, admirari ſuccurrit, quam agminatim & confertim conſtipateq; mortalium plurimi conſectatores ſe profiteantur, & ueluti ſponte, Volonum inſtar, nomina dantes decuriandos ſeſe exhibeant, eiusq; unius fiducia conturbent. Aſiaticas illecebras & popinationes ex paulo politioribus non ferè eſt, qui non legerit. Quoniam lautitia inde, & immodici ſumptus, ac non neceſſaria uoluptatum genera ortum habuere, & fuſa mox latius, ac uelut incendium euagata non paucos in perniciem emollidis fluidisq; moribus pertraxere. Ióniam legimus omnium primam unguentis delibutam ornatamq; corollis in conuiuio decubuiſſe. Menſæ quoq; ſecundæ, inſigne luxus iritamentum, non aliunde irrepſiſſe uidentur. Vt minus mirer Sybaritas luxuriæ mancipatos, ſicuti in Sudæ monumentis proditur, inter mortales cunctos Ionas eximiè colere, ac exoſculari aſſueuiſſe, quod inter Græcos mollicie præſignes maximè forent. Nam & Plutarchus ſcribit: Alcibiadem, qui ferè polypi & chamæleontis miram exhibebat naturam, in Lacedæmonia fuiſſe ſeuerum & grauem, & quod illi plurimi faciunt, pugnatorem egregium. In Ionia uero inertem, mollem, uoluptarium, fluxum: pollucto nunquam non addictum, etiam ſi pollincto uideretur dignior. quod hæc adeo ſint eius gentis peculiaria, ut in comicis Græcis Ionicum pro molli & delicato poſitum inuenias. & Ioniam nonnulli callitrapezon uocant, ac trypheram. Hoc eò libentius appoſui, ut Propertio ferremus opem, & poetæ illius ſtudioſos noſtris lucubrationibus iuuaremus pro uirili. Eum uero conuelli magis audio, etiam ab doctiſſimis, quàm enarrari. Propertij uerſiculi ſunt hi:

At tu, ſeu mollis qua tendit Ionia, ſeu qua
  Lydia Pactoli tinguit aratra liquor.

Enarrantur & ijs Horatiani uerſiculi ex tertio Carminum,

Motus doceri gaudet Ionicos   Matura uirgo.

Ioniam nunc Aſiæ regionem intelligo: cuius ciuitates numero duodecim celebrantur ab eruditis. Nam ſcribit Stephanus, Ioniam prius, quæ nunc Attica eſt, fuiſſe nuncupatam ab Ionio Apollinis & Creuſæ filio. Sit uero illud auctarij loco: nam ſtudioſorum emolumento libenter in parerga excurrimus. Ionia, ſi accentiunculam in poſtrema recipiat apud Græcos, locum ſignat, ubi uiolæ naſcuntur, quæ dicantur ia: quod probat Libanius: ſicuti rhodonia, ubi roſæ. Sunt qui plantã ipſam eo nomine intelligant: quanquam eſt & ganeati genus condimenti rhodonia, in Athenæi monumentis. Sed ῥοδωνιὰ inquit λοπὰς nuncupatur quoq;, id eſt olla rhoduntia: concinnabatur auium cere-

bellis

bellis ac porcorum in roſa decoctis numeroſiore, addito item garo, oleo, uino, pipere, ouorum luteis, quæ is uocat τῶν ὠῶν τὰ χρυσά. Obiter illud ex Græcis compertum mihi ἐκλογῶν περὶ γεωργίας undecimo, quod & noſtri obſeruarunt: Ion dici, quia quum foret in uaccam Io deformata, illius pabulo repens uiola prodijt, quæ à nobis uideri dicta poteſt, quaſi uitula. Verum ad Ioniam redeo, ne uidear uelut de ſpatio ablatus. Ab alijs autem floribus, inquit in theſauris ſuis Pollux, an fiant id genus deriuationes, non noui. Cur non nouiſti, uir doctiſſime? Crinonia in tuis authoribus locus nuncupatur, ubi crina habentur, id eſt lilia. Nam & Latinè farraginaria, pro loco dicitur ubi ſeritur farrago. Ioniæ, pro uiolario meminit in Pace Ariſtophanes. Sunt quibus ionia uideatur flos, is qui purpurarum ac buccinorum eſt proprius, ab Democrito nuncupatur anthos porphyrion, inter papauerculum & ceruiculam, quod in Athenæi relatum theſauris eſt. Dicitur uero papauerculum buccini pars ima eſculentaq́. Eſt tamen eodem authore, callus pinnæ interior, & conchilij quoq; papauer. Verum in Dioſcoride non ionia, ſed cionia legendum arbitratur Hermolaus Barbarus, ut columellam intelligamus: quando & uulgo cionion dicatur uitreum uas, ſeu cion. Rhodoniæ uero meminit Ariſtophanis interpres: meminit Demoſthenes quoq;. Crinoniam Sudas non prætermiſit. Ionium autem mare ab Ius nomine nuncupatum ferunt: etiam ſi ab Illyrio uiro Ionio, mauult Theopompus. Nam Archidamus etiam ab Ionibus, in eo qui naufragium fecerint. Mileſius Apulei ſermo, ex Ionum mollicie originem ducit, pruriens ac laſciuus: Nam & Mileſias dici fabellas, norunt omnes. Iulius Capitolinus in Clodio Albino: Mileſias nonnulli eiuſdem eſſe dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamuis mediocriter ſcriptæ ſint. Et paulo pòſt ex Seueri epiſtola: Quum ille nænijs quibuſdam anilibus occupatus inter Mileſias Punicas Apuleij ſui, & ludicra literaria conſeneſceret. Mileſiorum figmenta in ſcholis ſolita decantari, ſcribit aduerſus Ruffinum Hieronymus. Athenas nemo unquam pro dignitate laudaſſe ſatis uidetur: inde enim humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atq; in omnes terras diſtributæ putantur. Vera ſunt iſta propemodum, non imus inficias. Tu tamen tam exculta, tam grauis, tam philoſophiæ conſectatrix ciuitas Alexidis ſententiæ & ipſa calculum adijcis in gaſtriſmo, id eſt uentris indulgentia. Literis ſiquidem tuis proditum eſt, immo ne tergiuerſari queas, ab tuis ciuibus mandatum memoriæ, Attica bellaria fuiſſe lauta admodũ & pollucibilia, quæ cupediarum excellentia frontem matutinam quoq; prolectarent. Meminit tertio De republica Plato. Quid uero de Siculis dicam, etiam ſi acutis & controuerſis natura? Menſas quidem Syracuſanas, quarum meminit Lucianus, nec Zenobius pertranſiit, ab philoſopho iam damnatas taceo. Syneſius in commentario De ſomnijs, Siculòrum uidetur luxum nouiſſe: Menſam, inquit, Siculam parat: ſi placet, etiam medicam. Cæterum cuiuſmodi forent eius inſulæ mores, optimè omnium monſtraſſe uidetur poeta Philoxenus ex colonis unus, qui in Siciliam miſſi fuerant: nam quum inibi domum & agros ſortitus eſſet feraces, unde ali abundè poſſet, indigenarum uero mores prælautos animaduertiſſet, ac nimio plus delicatos, & multam præferentes inconcinnitatem, μὰ τοὺς θεοὺς, ἔγωγ', ἐμὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα. Non per deos, inquit, hæc me in perniciem bona dabunt, ſed ego ipſa potius. Et cum dicto relicta ſocijs ſorte, enauigauit inde. Leontinos in eadem populos inſula ſcribit Diogenianus, inter pocula obuerſari aſſiduè cum maxima ſolitos fœditate, in quam calamitatem Phalaridis ſæuitia uidebantur recidiſſe, à quo uicti bello & armis exuti, ne mox res nouas affectare poſſent, conuiuiorum hilaritatibus & uinolentiæ ſunt relicti. Ab ijſdem quoque in Eryce populis religioſe cultam legimus Venerem, cuius honori dicabantur anagogæ. Hæ uero intelligebantur, quum in Libyam inijſſe peregrinationem credebatur dea, cum qua ſimul emigrarent columbæ, quæ mox catagogijs redirent nono die pòſt, una primum è mari aduolante ac ſubeunte templum. Scribit Lycophronis interpres, Læſtrygonas eſſe, qui nunc in Sicilia dicantur Leontini. Prodidit Stephanus, Læſtrygonas cum Cyclopibus primos Siciliam incoluiſſe. At Plinius libro tertio: Formiæ, inquit, antiqua Læſtrygonum ſedes. Siculos, ut ingenio pingui, damnant Græci. Plutarchus de Timæo: Non Lydium, inquit, currum pedes aſſequitur, ut ait Pindarus: ſed rudis eſt omnino, ac puerilis, &, ut inquit Diphilus, pinguis, ἀνθιλινωμένος σίναπι σικελικῷ, id eſt

λῶ, id eſt adipe fœdatus Siculo. Scribit Cicero, Siculam gentem eſſe acutam, & natura controuerſam: unde factum, ut Siculi Corax & Tiſias dicendi præcepta condiderint primi. Sed omnem excedit admirationem quod de Syracuſanis apud ueteres obſeruatum legimus: lege ſiquidem ſancitum illis fuit, ne mulier ulla pretioſius ornaretur, ni ſe conſtupratam prius eſſet confeſſa. Cæterum & uiris cautum quoq;, ne ſumptuoſiorem ueſtem induerent, ni aduerſos auerſosq; impudicos ſe comprobaſſent. Vmbrica tamen ſympoſia paulo opulentiora uidetur Plutarchus accipere in Sympoſiacis: Ad cœnam, inquit, uenit unuſquiſq; proprium ferens uentrem, qui non expletur, eo quod æquale eſt, ſed quod ſufficit. Vmbrica autem conuiuia illa nil opus eſt ex militaribus & caſtrenſibus cœnis huc transferre: ſed & Homerica ualere ſinamus, ſubfamelica enim ſunt, ſiticuloſa: habent quoq; heſtiarchas, id eſt modiperatores reges, uel Italicis cauponibus difficiliores: qui inter pugnandum, ubi micant gladij, & atrociſſimus uiſitur Mars, obiectare non deſinunt, quantum quis apud ſe hauſerit. Hucuſq; Plutarchus: ex quo propter reconditiorem doctrinam, pluſcula transferre collibuit. Quod tamen de Italicis refertur cauponibus, ſcire conuenit, eſſe id haud perpetuo uerum, quod ex Polybio liquet Hiſtoriarum ſecundo, in Italiæ deſcriptione. Super Vmbricis uero conuiuijs ſcrutabar impenſe, ecquid in ueteribus memorijs reperire eſſet, unde qualiſcunq; demanaſſet luxus is, ac comperiebam in Ariſtotelis libro, ſi modo non inſititius eſt, περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων, apud Vmbros animalia ter quotannis partum ædere: terram uero largiores ſemper fructus producere, quàm demeſſuerint prius: mulieres item eſſe πολυγόνους, id eſt præfœcundas, raro ſiquidem unum parere, duos uel tres ſæpius. Eſſe uero Vmbros Græci ſcribunt, in Padi meditullio, & Picentum. Sed & Simbros quandoque dictos, inuenio. Hoſce item ut delicatioris uitæ ac conturbatores in primis Abrodiætos ab Græcis inceſſi comperio, ac compari Lydis ratione uitam tranſigere conſueſſe. In Vmbris tamen parſimoniam laudat poeta Catullus. Terram uoluptariam ſignificantius à Græcis τέμπη, inquit Hieronymus, dici.

Victus frugi ex Platone. Menſa ſacra. Gulæ inſectatio breuis ex Porphyrio. Dioſcurorum prandium Athenis. Menſa Aegyptia, Democratica, ſatrapica. Rogatiani hiſtoria minus uulgata. Athletarum ſuggillatio fœda. Edacium catalogus. Addephagiæ templum, & Cereris σιτοῦς. Megalartus. Megalomazus. Sphęram habere bona ſua, quid. Terpſion gaſtrologiæ author primus. Voluptatem eſſe monochronon. Cur unus tantum homo ciborum appetat diuerſitatem. Caput XI

HAec eſt Abronum uita, hic luxus omnia gulæ ſtudio prodigẽtium, ac ne irrutis quidem, & cæſis ſolum ſibi paternum omnino relinquentium. Hi ganeones, profligatoresq;, & quibus animam ſcias pro ſale datam, quorum uita ſagina eſt. Sed age: ex Platone eodem, unde exorſi ſumus, mutuemur uiciſſim, quæ ad ſanitatem Apitios, qui uiſuntur etiam hac tempeſtate plures, reuocent, menſarũ compreſſa ſuffrenataq; uoragine. Quoniam ſicuti aſtruebat Democritus, ambitioſam menſam fortuna, parcã uirtus apponit. Et Cenſorius Cato: Cultus, inquit, magna cura tibi, magna uirtutis incuria. Igitur conſtituturus philoſophus hic ſemper fere diuinus ciuitatem; quæ ſui prius, quàm aliorum compos fiat: quæq; non tam terrorem gentibus, quàm uenerationem ſui nominis auguſtiorem ſit iniectura, ueluti cæleſtis quædam res propioribus lineis expreſſa in terris: inter alia diuiniore ingenio excogitata, etiam quæ ad uictus rationem ſpectant, tam ſapiens, tamq; admirabilis conditor minus neglexit, ad refundendam helluantium, & familiam pecuniamq; ſuam mutitationum gurgitibus proluentium laſciuientem gulam. Nam libro ſecundo De iuſto, ſic fermè ſcribit: Aeſtiuis, inquit, temporibus parte plurima, neq; ueſtibus fulciẽtur, neq; item calceis. At hyemalibus utraq; ad cõmodum adhibebuntur. Panibus ueſcentur hordeaceis, aut etiam frumentaceis, quibus calamos ſubijcient, aut frondes puras. Ipſi uero ſubſtratis ex milace ac myrto lectulis, decumbent cum liberis, coronati interim, nec uino abſtinentes diuinas laudes concelebrando: ut ita hilarius uiuant, ac iucundius, nec filijs operam dabunt, præter rationem calculorum. Porrò opſonia non alia erunt, quàm ſal, oliuæ, caſeus, porrum, olera quoq; ex agris ueluti pulmenta. Adijciamus

mus & bellariorum aliquid. Sint uero hæc, ficus, cicer, faba, myrti baccæ, quæ uocant myrta, necnon ex fago glans prunis toſta. In potu autem ſummum adhibeatur temperamentum, ut hac ratione ſalubriter conſeneſcant, ac tranquille, uiuendi exemplum poſteris relicturi. Hoc eſt nobile Platonis decretum: hic fundus, & eſitandi fundamentum omne: quod quàm uerum, quàm ſanctum eſt, utinam tam id feſtiuiter excipiamus omnes, ut menſam ſacram & mitem, ſicuti ſcienter inquit Syneſius, turgidæ incipiamus, ac nuptijs repotijsq; anteferre: & Apitij, ac Paxami iura, ualere iam ſinamus, ne dum fartura pergliſcit, opimaturq; corpus, nubilum menti prætendatur cimmerium. Quod eo eſſet præſtandum procliuius temperiusq;, quoniam doctiſſimus quoque Porphyrius uentri mancipatos homunculos, immundorum dæmonum uaſa fieri ſcribit. Seruatum uero Athenis Græci tradunt, antiqui uictus exemplum, quum Dioſcuris in Prytaneo apponeretur prandium: menſis enim inferebatur caſeus, ac phyſte. Eſt autem eo nomine, mazæ ſpecies. Oliuæ quoq;, quas drypetes uocant: item porrum. Menſa uero Aegyptia cuiuſmodi foret, nam neq; hoc ab propoſito diſſentaneum eſt, ex Philoſtrati uerbis licet coniectare in Dionyſio ſophiſte, quem ab Adriano imperatore illis inſertum tradit, qui in muſeo paſcerentur. Muſeum uero, inquit, menſa Aegyptia, conuocans omnes in orbe terrarum eloquentia illuſtres. Adnotatum in Græcis authoribus, Democraticam uocari menſam, quæ ſumptu modico plures alat, cuius fuit modi Athenienſis Cimonis. Satrapicam uero, quæ impenſa nimia ὀλίγους τρυφῶντας, id eſt paucos admittat delicijs diffluentes, qualis uiſebatur Lucullea: unde illud in adoleſcentem, πλουτῶν ὡς κροῖσος, ζῶν ὡς λούκουλλος, λέγων ὡς κάτων. Cæterum prius quàm inde digrediamur, ſuccurrit exemplum frugalitatis nobile ſenatoris Rogatiani, cuius idem meminit Porphyrius. Is ergo ſapientiæ ſtudio egregie intentus, nil habebat antiquius, quàm ut quantum ratio pateretur, animum ab uitæ cogitationibus ſeuocaret, quamobrem nec bonorum curam omnino ducebat, quin & ſeruos à ſe reiecit, nec ullos unquam honores admiſit. Nam prodituros quandoq; prætor, iam lictoribus illi apparentibus, nulla prorſus dignitatis habita ratione, nec prodire quidem ſuſtinuit. Imò & propria domo relicta, apud amicos diuertebat, contentus ſemel interdiu dediſſe operam cibo. Quæ uiuendi ratio tam incurioſa, tamq; ſui negligens illuc demum profecit: ut quum podagra infeſtaretur prius, mox tanquam in multos annos impetratis inducijs, aut diffiſo die, ita conualeſceret, ut manuum pedumq; munere non uteretur ſecus ac quilibet maxime uigentium: qua quidem re factum eſt, ut uere ſynceriterq; philoſophantis inſigne eſſet, ac haberetur exemplar. At obſecro, Herculis polyphagiam, ut Græce dicamus, & polypoſiam, quis non nouit? Quin Vlyſſis edacitatem, ac læmargiam, & luxuriæ efferueſcentis æſtum ex carmine Homerico aucupatur Athenæus. Iam Theagenes Thaſius athleta taurum uorabat ſolus: quod in Epigrammatum libro prodit Poſidippus. Milonem Crotoniatam ſcribit Theodorus, carnium minas deglutiſſe uiginti, & panis totidem, uini choas perſiccaſſe tres: ſed & in Olympia quadrimum ſolus per diem abſumpſit taurum, per ſtadium antea humeris circumlatum. Aſtydamas Mileſius ab Perſa Ariobarzane uocatus quandoq;, quicquid omnibus deſtinatũ foret, uoraturum ſe repromiſit, impleuitq;. Sed de athletis non magnopere mirandum, quando ipſum hoc profiteri uidentur: propterea in Autolyco primo Euripides, Multa quidem inter Græcos mala uerſari ſcribit, athletico tamen genere nil prorſum haberi peius, ut qui malarum ſerui ſint, ac uentris. Carmen ipſum quod arriſit inſigniter, etiam appoſui:

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ἑλλάδα,
οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένους.

Cambleta Lydorũ regem, ſcribit Xanthus in id uorandi ſtudio euectum, ut nocte quadam uxorem quoq; abſumpſerit: quumq; ſummo mane illius manum in ore comperiſſet, ſemet iugulaſſe. Rhodij Timocreontis edacitatem, ac bibendi auiditatem, ſepulchro inſculptum declarat diſtichum:

Πολλὰ πιὼν καὶ πολλὰ φαγὼν καὶ πολλὰ κάκ' εἰπὼν
ἀνθρώπους, κεῖμαι Τιμοκρέων Ῥόδιος.

Quid, quod in Sicilia Addephagiæ uiſebatur templum, id eſt edacitatis: ac Cereris ſtatua, quæ dicitur σιτώ? Velut apud Bœotiæ Scolum Megalarti, & Megalomazi. Alcman

man poeta pamphagum uocat ſemet. Ac ſunt hæc quidem patrimonia non deo pollucentium exempla, ſed gulæ: quid uero pollucentium dico, tanquã bonorum decumam contriuiſſe, putent ſatis: imo uero ſua omnia, & ſe deniq; deuoluentium in barathrum ſic, ut in pollinctura, ne ſuper ſit quidem quod funeri infundatur. Eiuſmodi fuiſſe Sippium, Plutarcho credimus. Eleganter uero id genus hominum dicũt poetæ, præſertim Græci, bona ſibi habere uelut ſphæram, quæ in uentrem facile deuoluerint. Diodorus, inquit Alexis, annis duobus σφαῖραν ἀπέδειξε τὴν πατρῴαν οὐσίαν. Terpſiona, Archeſtrati præceptorem, omnium principem gaſtrologiam conſcripſiſſe, compertum nobis ex Græco penu. Voluptatem Ariſtippus eſſe monochronon dicebat, id eſt temporis unius, quoniam præterita ad nos pertineat nihil, futura nec dum adſit. Sed enim quærat forſan curioſior aliquis, unde ſit potiſſimum, quod inter cuncta animantia unus homo ciborum expetat diuerſitatem, reliquis uel uno contentis, uel omnino longe paucioribus. Difficultati, & quæſtionis inolucro ſic ferme occurrunt naturæ uiri capaces: quod nobilitatis magnitudine, producta omnia humanis deſtinẽtur uſibus, id quod in alijs non fit. Porro & conſtitutionum uarietas in uno tantum comperta eſt homine. hunc enim temperatum aſtruimus, ſanguineum illum, alium phlegmaticum, & deinceps. Nam in ſpecie ſua, bruta ſunt omnia, uel pituitoſa, uti ſues, pecudes: melancholica nonnulla, ut cerui, boues. unde fieri, ut homini alimentorum genus non unum uideatur neceſſarium. Deniq; animalem nos appetitum inſequimur, qui ideo uarius probatur, quoniam ad oppoſita ſe habeant eius potentiæ. In brutis appetentia uiget naturalis, cuius ratio eſt alia.

Qui ſit in Familiaribus epiſtolis, trapezophorus, contra omnium hactenus enarrationes. De trapezophoro item intellexiſſe Iuuenalem. Menſarum genera. Atlantes, telamones, magides, xylon. Troianorum menſæ. Monopodia. Meſa, quæ & menſa. Abacus. Cap. XII

QVum M. Tullij Epiſtolas familiares enarrarem Patauij maxima prouincialium frequentia, nec abdicatis tamen noſtratibus, incidi in Epiſtolam ad Fabium Gallum, ex libro (ni fallor) ſeptimo, in qua ita legebamus: Trapezophorum, ſi te delectat, habebis. Id uerbum tanquam obex moleſtior, multum iniecit moramenti, quod non ita frequens uideretur: & interpres, ut plerunq;, auribus paulo erectioribus minus ſatisfaceret. Sed quum in Græcorum penu diuertiſſem, uaſarijs omnibus (quod aiunt) excuſſis, tandem quod inquiſitioni diuturnæ & ſolicitæ fuerat, ſum uiſus reperiſſe. Siquidẽ in libro Iulij Pollucis decimo, ita legi: Licet porro menſam in qua pocula reponuntur, tetrapum dicere, aut etiam monopum: uel, ſi quis ambitioſe ne nouis quidem abſtineat, trapezophorum, uelut qui mẽſam geſtet. hæc Pollux. Qui & ſi non omnino uetus uerbum putat, trapezophorum: interpretis tamen refellit inſcitiam, in eo hallucinantis maxime. Nam etiam ſi in ueteribus Græcorum libris in ea notione trapezophorus non fere cõperiatur, quis tamen inficias eat, Ciceronis ætate in uſu fuiſſe. Pollux certe negare non uidetur. Nam alibi, menſam coquinariã ab iunioribus dici, epicopanon ſcribit: & tamen infert ſtatim, uerbum id extare in Menandri Meſſenia. Verum & apud Iureconſultum Florentinum, Digeſtis de ſupellecti legata, id uerbum reperias notione quam præſtruximus. Porro quis unquam uel legit uel audiuit, Sacerdotis, quæ dicta ſit trapezophoros, ſtatuam, ut rem plane uiſendam, ac uelut obryzatum omnino nummum, circunferri ſolitam? Quid tam præſigne in Palladis miniſterio uel fecit illa, uel excogitauit: ut non abſonum ſit, huiuſmodi honores illi fuiſſe contributos? Præter nomen uix aliud reperias quicquã de ea in literis. Quod ita eſſe, ſignificare uidetur Harpocratio, à quo exponitur ea dictio. Ego uero trapezophorum intelligo apud Ciceronem, ſtatuam, quæ poculorum menſam ſuſtineret. Nam ex Vitruuij doctrina manifeſto liquere omnibus puto, Imagines hominum exſculpi ſolitas, quæ columnas ſubiectæ fulcirent, aut tigna, uel id genus alia, quas Græci atlantas uocent, Latini telamones. Quo in genere habentur, quæ caryatides uocantur, necnon epiſtylia ſuſtinentes ſtatuæ Perſicæ: Quod & noſtris temporibus nullo non in loco conſiſitur. Sed in re confeſſa, nimis multa. De trapezophoro puto etiam Satyrum nobilem intellexiſſe, qui & noſtræ ſententiæ addit tibicinem:

Lectus erat Codro Procula minor, urceoli ſex
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubans ſub eodem marmore Chiron.

Si cui non triuialia placent magis, quod ab Luſcinia Coccycem nequeat diſparare: placeat, opinor, & Cyprij bouis merenda. Lego in noſtris monumētis, & apud Varronem in primis, fuiſſe apud Romanos uinariam menſam rotundam, quæ diceretur cylibantum, à poculis quæ κύλικας Græci uocant. Item menſam alteram lapideam quadratam oblonga columella ſuffultam. Hanc cartibum, ab gerendo appellarunt, mox & cartibulum. Tertium menſæ genus quadratum & ipſum, uaſis modo deſtinatum, dicebatur urnarium, quod urnas cum aqua poſitas ibi potiſſimum habebant in culina. In Iulij Pollucis Onomaſtico inuenias & hæc: Erant, inquit, menſæ primæ, ſecundæ, tertiæ. Tripodas dicebant, quibus illæ ſuperponerentur. Nam menſas ipſas etiam magidas nuncupabant, ut eſt apud Sophoclem. Menſam nummulariorum, Demoſthenes xylon uocauit, alij etiam pinaca. Fuit & menſa, quæ diceretur logiſteria. Illud adijciendum. Menſas Troianorum, de quibus eſt illud Virgilianum, Heus etiam menſas conſumimus, inquit Iulus, ab Græcis interpretibus tradi ſelininas fuiſſe, id eſt apiaſtras: uel ex panis portionibus præduris. Cæterum quæ menſa eſt apud Virgilium, citra N à Varrone dicitur meſa, quia media poneretur, originatione nimirum Græca. Scribit Liuius, Cn. Manlio Volſone de Aſiaticis triumphum ducente, luxuriæ peregrinæ originem primum inuectam in Vrbem. Inde lectos primo æratos, & ueſtem ſtragulam precioſam, plagulas, & alia textilia, & quæ tum magnificæ ſupellectilis habebantur, monopodia, & abacos adduxere milites. Tunc pſaltriæ, ſambuciſtriæq́;, & cōuiualia ludionum oblectamenta addita epulis. Tum coquus, uiliſſimum antiquis mancipium, & æſtimatione & uſu in precio eſſe. Et quod miniſterium fuerat, ars haberi cœpta.

Quid ſit apud Platonem, Narthecophoros eſſe multos, Bacchos uerò paucos. Bacchus quid. Ebrietas animæ duplex. Nectar quid. Bacchus cur Soter. Sphaltes. Enorches dæmon. Enorchus. Bacchus cur iuuenis & ſenex.
Caput XIII

QVi Socratica inſtituta Chriſtianæ integritatis eſſe idolum quoddam & imaginem, aut ſaltem umbram, ſcriptis prodidere: atq; Inſtrumentum Vetus Platonica confirmari theologia: ex qua, ueluti ex equo Troiano, innumera prodierint doctrinarum lumina: nouum uero, Socratis moribus, & ſapientia: hi profecto, abſit inuidia uerbo, uel ſoli, uel cum paucis admodum, rerum altitudinem, quam illorum hominum ingenijs arcana ratione artifex Deus inſeruit, concepiſſe uidentur. Nam ut de alijs nunc diſcuſſio non fiat, nec examen acrius: quale obſecro illud eſt, quod ab Socrate in Platonis libro De anima, diſſeritur? Nam quum inculpati philoſophi meditationem in eo uerſari docuiſſet, ut animam ſeiungat diuellatq; à corpore, quoniam uerè ingenueq; philoſophantem ita prorſum ſentire neceſſariū eſt, ſe non alibi purius ſapientiam comparaturum, quàm in futura poſt mortem uita, addidiſſetq́;, uirtutem ueram in purificatione conſiſtere, quæ fortitudine, iuſtitia, temperantia & ſapientia demum contingat: mox infert, Quamobrem qui myſteria ſanxere, haudquaquā negligendi ſunt. Nam arcana quadam ratione impenſe nos uidentur admonere, quiſquis inferos petat, non ita expurgatus & initiatus, in cœno eum uolutari: quæ maxima turba eſt: at qui ſecus, cum dijs agere. Propterea inquiunt: Narthecophori quidem multi, Bacchi uero perpauci omnino. Sunt uero hi non alij, quàm recte philoſophiæ myſterijs imbuti. Quid his paucis uerbis ſanctius? Quid Chriſtianæ ueritati magis conſentaneum? Religionem, inquit, ſanctitatemq; prætendunt quidem plures, ſed quotuſquiſq; culpationibus reclinatis, quas uitæ deprecatur caſtitas, ſcopū pertingit, aut induit perfectionem? paſſim quoq; uocantur omnes, electorum tamē mira paucitas: nemine non diſcum potius audiente, quàm uerè philoſophantem. Nam & Chryſoſtomus: Multi, inquit, ſacerdotes, & pauci ſacerdotes: multi nomine, pauci re. Non omnis ſacerdos ſanctus, ſed omnis ſanctus eſt ſacerdos. Non ueſtis tenera, uti eſt apud Hieronymum, clericum facit, aut ſacerdotem: ſed caſta mentis intentio, humanæ proprietatis retinentiſſima, quæq; peccatorum proluuium prætextu nullo exemptum purgatumq; eat. Sed cur

nam

nam Bacchus pro germano philoſopho aut uiro ad unguē facto, ut poetæ uerbis utar: Bacchum Platonici putant quandoq; principem ac ſummum quendam ſacerdotem. Hunc bis natum ab mythicis confingi tradunt, qui ſignificent futurum ſacerdotem, ſtatim initiatum renaſci oportere: uel ſacerdotis perfecti mentem deo penitus ebriam uideri iam renatam. Hoc ne quis miretur, ſcimus ab Muſæo tradi, mirum iuſtitiæ præmium perpetuam uideri ebrietatem. Quod ipſum antea per Dionyſii ſacra Orpheus inter ueteres theologos perilluſtris ſignificauerat. Cui propheticum illud non diſſentaneum eſt, Inebriabor ab ubertate domus tuæ. Ebrietatem in anima duplicē intelligunt periti: nam & potus eſt duplex. Quippe pars illa puriſſima altiſſimaq;, qua uel ſuſtentantur diuina, uel cōſtant, nectar uocatur, & deorum eſſe creditur potus. Inferior uero ac turbidior animarum potus nuncupatur: diciturq; in ueterum doctrina Lethæus fluuius. Anima igitur in corpus iamiam lapſura, ubi ad inferiora defertur, ſyluestrem tumultum, ut Plato uult, incipit ſentire, delibutaq; ac grauata uinoleta (ut ſic dicam) alluuione, diuinorum obliuiſcitur, & circa terrena delyrat: dumq; corporeis amplius oblectatur & paſcitur, in corpoream degenerat naturā, totaq; ac tantis offunditur erroribus, ut mentis acie hebetata, in ijs tantum ueritatem quærat, quæ imagines ſunt & umbræ, ut Plotinus docuit ſcienter. Deceptio uero hæc inter mala prorſum maxime noxia. Et hæc quidem ebrietas una eſt, grauis ac peſtilens, ob quam elegāter recteq; anima infra ſe & extra ſe conſtitui dicitur. Huiuſce uero ebrietatis initium ſtatuunt craterem Liberi patris inter cancrum leonemq; locatum, quia de ſceleris animis illic ſylua influat primum. Altera uero, quam nectaris conciliat potus, fragilioris naturę, labentiſq; obliuionem inducit. Anima ita affecta diuinis intendit, illa contemplans ueneratur. Cæterum excellentium rerum fulgore coruſco quaſi hebeſcit primo, aut mirandæ dulcedinis ſuccum prægustans ſuauiter, inſueto quodam ardore nouum induit habitum prioris oblita: Sed poſt paulo prægustatam diuinitatis iucunditatem iam largius clariuſq; intuens inenarrabile ducit inde alimētum, extra ſe quidem, ſed & ſupra ſe poſita. Ex ijs opinor, liquet acrius intuenti, quid ita Bacchi nomine ſummatem ſacerdotem aut deo inhęrētem uirum latices nectareos haurientem Platonicorum ſecretior doctrina intelligendum dederit. Apud grammaticos eſt piſcis nomen bacchus, quem chellarem uocant & oniſcum. In oppido Herminthi taurus ſoli conſecratus colitur, bacchin cognominant: eius color in horas mutatus euariat: hirſutie mira in primis, in diuerſum ſetis abeuntibus, quàm ſit animantium cæterarum natura. Quod uero de nectare facta mētio, amplius ſciendum, eſſe qui nectar interpretentur uinum in Lydiæ Olympo concinnatum fauis promixtis & floribus odoratis. Anaxandrides non potum accipit nectaris nomine, ſed cibum. Succinit Alcman quoq;. Sappho etiam ambroſiæ craterem dicit. Sed nec Homerus eſſe deorum potionem nectar nouiſſe, creditur. Bacchum præterea legimus σωτῆρα nūcupatum Græcis, quod eos in Myſia, Telepho graſſante, ſeruarit, obiecta forte illi uite, quæ res ab dolo id genus dicta Sphaltes eſt. Soteris Bacchi commeminit Plinius, ſed ratione alia. Dæmon enorches apud Lycophronē Dionyſius intelligitur in Leſbo. Thyeſten nanq; cum ſorore Dæta coeuntem genuiſſe Enorchum memorant: à quo ſit conciliatū nomen deo, ſed muto & fœdiſſimo: aut certe quoniam eius myſteria cum ſaltatione celebrarentur, id eſt μετ' ὀρχήσεως: uel etiam quia pudenda quandoq; ficulnea, & pelliceos ſibi aſſuiſſet phallos ceruorum. Apud Homerū Iliados ψ, enorcha teſtes habentia intelliguntur, cuiuſmodi fluminibus immolari cōſuerant. Bacchum item nunc iuuenem expingebant, nūc ſenem, bibendi intemperiem ſignificantes, uel contra: addebatur & caluitij deformitas, quia uinolentorum eſt, arcana prodere. Nam & Alcæus inquit, οἶνος γὰρ ἀνθρώποις δίοπτρον. Athenienſibus ſacra Liberi fuiſſe pręcipua, ſcribit Dion. Ea quum Adrianus in ueſte indigena cōcelebraſſet magnifice, templum Liberi, quod Panhellinon uocant, conſtrui permiſit.

Tres eſſe principes ſupra mundum. Iouem eſſe mūdi animum. Quid Dionyſius. Itē qui Titanes. Qui Typhon. Cacoethes. Sporadici morbi. Endemi. Epidemi. Cur homines dicantur Dionyſiaci. Catacecaumene. Catacecaumenites uinum. Ceraunobolia. Virgilij locus quarto Georgicorum. Caput. XIIII.

SEd ne quem omnino fallam, pergamq́ porrò comperta mihi in arcanis ueterum libris in literas dare, admonendos cenſui ſtudioſos omnes, non uno modo accipi Dionyſium ab illis: uerũ quo apertior tota res fiat, ſic reperio: Theologos antiquiores ita ratiocinatos, ut ſuper mundum tres haberi principes, opinarentur: Oromaſin, Mitrin, Arimanin: id eſt, Deum, mentem, animam. Nec ignoro, à grammaticis dici Arimanium, à bellandi furore. Dei propriam aſtruunt unitatem, mentis ordinem, animæ motum. à ſolo deo primam ipſam in mundo fieri unitatem partium, & totius: à mente, uirtute dei, ordinem unitarum partium: ab anima, ſuperiorum uirtute motum fieri operis ordinati. Hæc anima prima in mundo, tanquam animali ſuo regnans, uitalem uirtutẽ, ut placuit Plotino, à centro, id eſt à terra, uelut à corde, per totum uidetur propagare. Senſualem uerò motricem à ſphæris ſuperioribus, uelut à capite inchoans, cæteris inde cõmunicare. Ab hac non aliter mundanum corpus alitur atq; ducitur, quàm per uitam inde corpori addictam, quæ uita ab ſuperiori ſubſtantia, quantum ſubſtantia eſt, habet ut alat moueatq́ alendo. In hac uita geniturae officium ita cum imaginatione concurrit, ut ſeſe mutuo moueant. Sicut ad genituram parata eſt, ſic prorſus imaginatur. Sicut uiciſſim imaginatur, ita fit ad gignẽdum promptior. Animam hanc Orpheus Iouem appellat, Sub eius uniuerſali prouidentia, Dionyſii conſtituit prouidentiam, id eſt naturam, ſeu uegetalem animæ mundanæ potentiam. Eius membra ſunt rationes rerũ ſeminales in natura. Quæ quidem membra quãdo per generationem quaſi procedunt in materiam, à Titanibus diſcerpti finguntur. Sũt uerò Titanes, geniture præfecti dæmones, qui perſuaſi à Iunone, id eſt à proceſſionis generationisq; cura, laniare Dionyſii membra traduntur, quaſi Oſiridis membra, id eſt uiuificæ prouidentiæ, ab Typhone cõcerpta, hoc eſt ab dæmonum geneficorum duce: quia cõmune illius in cunctis æquè gignendis & mouendis officium differentes inter ſe partiuntur in ſortes, rerumq́ ſpecies ad ſingula generando deducunt. Quod uerò his adnectitur ex Orpheo item, Ob concerptionem eiuſmodi deuorationemq́ fuiſſe ab Ioue tactos de cælo Titanas, eum ferè ſenſum habet, Illos ad cæleſtia eſſe conuerſos. Quod illis ardentibus enati ferantur homines, ſignificat ex diuina eorum cura homines in lucem prodiiſſe uitalem, qui ea de cauſa Dionyſiaci nũcupentur, ut qui ex Titanibus uideantur nati, quos Dionyſii membra pauerant. Si quis fortè, ut & hoc attingam obiter, ſolicitius quærit, quos nam dicamus geniture præfectos dæmonas: legat is Platonis Timæum, ubi poſt mundi creationẽ inducitur princeps rerum deus iunioribus diis inferiorum animalium generationem mandare, & hominis præſertim: Qui, inquit, cum immortalibus appellatione conueniat, diuinusq́ uocetur, habeat principatum, iuſtitiam colat, ac uos item. Ego uobis ſemen, & initium tradam. Vos cætera exſequi par eſt, ut faciatis generetisq́ animalia, & cõſumpta rurſum recipiatis. Poſtremo addamus & aliquid ex Græco penu. Eſt regio ſole peruſta, quam Myſi poſſideant, & Lydi, exuta arboribus omnino uiſitur, præter uitem. Catacecaumenen uocant, inde uinum habetur uirtute præſtans, catacecaumenites οἶνος uocatur. Ex quo & nonnullorum perelegãs circumfertur iocus, Dionyſiũ dici rectè πυριγενῆ, id eſt ex igne natum. Catacecaumenen dici coniectant de fulminum frequentia, quam ceraunoboliam uocant: autor Stephanus. meminit Strabo. Eſt & eo nomine Erythræi maris inſula. Deniq; uinum hoc ſignificaſſe Virgilius quarto Georgicon uidetur, quum ait Cyrene ad Ariſtæum:

Cape Mæonii carcheſia Bacchi.

Etiam ſi id minus aduertunt interpretes. Quod ad Typhonem attinet, eſt quidem eo nomine uentus turbulentus, atq; item πυρώδης δαίμων, id eſt igneus dæmon: ſed apud Galenum etiam febris τυφώδης, ſicut morbus καυσώδης, ut parergon hoc adnotemus: qui re quidem magnus eſt ac difficilis, nec criſin habens certam: tametſi facilitatis ſpeciem præferat. Legimus item ſporadicos dici morbos, qui quouis tẽpore obueniant, & loco: ſicut ἐνδήμους, qui in certis graſſentur regionibus: ἐπιδήμους, qui temporibus quibuſdam plures eodem infeſtẽt loco. Epidemeticos ſunt qui forriarios modo à Gallis opinentur dici.

Quæ, & quot ſignificet Cora. Quo differat ab partheno, nympha, & gyne. Coronomus. Cybolum. Cybitus, ſiue cubitus. Phlœa. Phlyax. Arrianus ex-

plicatur

plicatur, & emẽdatur. Item de Dionyſio plura ſcitu digna. Cur dicatur taurus. Taurophagus. Tauropolos Diana, & tauropus. Dionyſius. Sabazius. Vnde ſabbata. An Iudęi Bacchum coluerint. Ficorum inuẽtor, & fructuũ. Ceruorũ nomina plura. Vino aquam quis miſcuerit primus. Tripus Dionyſii. Itẽ quid baſſara. Scenophegia. De Anio pluſcula. Interim unde Tauromenium. Tauros cur dicant Græci omnia uiolenta. Problaſtus. Sabaia Scenophegia. Ceruæ an habeant cornua. Baſſus, cur pro humili. Cap. XV

QVod nam, dicat aliquis, propoſitũ tibi eſt? Nos quidem à te racemationem quandam ex paulo iucundiore uindemia expectabamus, qua ingenium fieret inſtructius, & uita comptior, morum ratio excuſsior, limatiorq́ꝫ. Tu uero ſubinde Herculis cothurnũ tibi tentas inducere, nec te intra pelliculam contines ſupra crepidam iudicando, dum inſeris operi, quæ exactius requirant examẽ, & philoſophorum lucernam redoleãt. Fateor, præguſtata ſuauitas, illudq́ꝫ Platonicorum ſymbolum τὸ θεῖον, tranſuerſum ita me rapit quandoqꝫ, ut mihi ſæpe uidear ad Lotophagorum gentem diuertiſſe. Sed bene eſt, ſuppetunt, qui me oblitum reuocent, ac uelut ex locato mecum agant: ſed ita, ut reſpectare tamen liceat, & carptim, more bibentis in AEgypto canis, quo paſcatur animus, præcerpere. Ecce uero monitor primus Arrianus manum inijcit, ac fronte rugoſiore: Quid, inquit, differs? quin meo me candori reſtitutum pergis? Tu quidem de Dionyſio multa ex Platonicis expiſcaris. At Dionyſius meus, quem Latini tui in ſecundo Alexandri geſtorum Ioue ac Cora ſatum reddidere, qualis nam tibi uidetur? aut quam eſſe putas Coram iſtam? Ego uero tanti uiri authoritate commotior intentius circũſpectare cœpi, & amplius indagine latiore teſqua omnia & uepreta ac condenſa ſcrutari, ut quippiam uenarer, quod hiſtorico nobiliſsimo appoſitum leniret ſtomachum, demumq́ꝫ reſupinata librorum ſylua, hæc proruiſſe ſum uiſus. Coram quidem uarie capi in authoribus: primumq́ꝫ Moloſſorum gentem eo nomine puellas decenter forma conſpicuas nuncupare. Propterea eorundem rex Ades, ſiue Aidoneus, uti eſt apud Plutarchum filiam appellauit Coram, quam rapere adortus ſit Pirithous. Sed & pro uirgine capi Coram, adnotauit Euſtathius, ἀπὸ τοῦ κορεῖν, quod ornare indicat, ſed & repurgare, quorum utrunqꝫ ætati congruit incorruptæ ac puræ: unde fiat forma deminuta, coraſion. Diſparari tamẽ ab cora & partheno nympham inuenias: quippe parthenon intelligunt, inſciam prorſus uirilis cõcubitus: nympham, quæ uiro ante paulo iuncta, necdum tamen pepererit: gynen uero dicunt, quæ partum iam ſuſceperit. uerum & coras, poetæ naues dicunt protoploos, id eſt primum in aquam coniectas, tanquam plane uirgines ſint. Coram item Græci pupillam in oculo uocant, quia ἐκ κοίλου ῥεῖ τὸ δάκρυον, ex concauo profluit lachryma, unde dicatur etiam collurium. Eſt item cora, impedimentum ſiſtens profluuium, & nummi ſpecies. Id uero inſigniter aduertendum, coras pro ueſtium manicis capi, aut eiuſmodi quopiam, quæ manibus plerunqꝫ porrectiores comparantur: ob idq́ꝫ impedimentum afferant, ſi in eas immittãtur manus, ne quid poſsit fieri. Proinde lectum in hiſtoria eſt: Ab Cyro ſororis Darij filios necatos, quod illi occurrentes, in coras non immiſiſſent manus, quod uni tantum regi aſſueuerat fieri. Ad hoc autem & Pollucis illud ſpectarit: nam quum interiorem cubiti cauitatem, olecranum dici pronuntiaſſet: extimam uero commiſſuram, ancona: coronomus, inquit, medicorum eſt. Dicunt autem hoc & cybolum, id eſt κύβωλον: ſed & cybitum dicas, ſicut Hippocrates. Nam eſt Dorienſium in Sicilia uocabulum: unde κυβιτίζειν, Epicharmo eſt cubito ferire. Corã uero dici puellam ex alijs quampiam, nec legi, nec audiui: ſed Proſerpinam ita ab Græcis nũcupari, nemo in literis tam feriatus, qui neſciat. Ita uero in Arriano fuiſſe trãsferendum, argumento ſunt pleraqꝫ: & M. Tullius in primis, qui tertio De natura deorum, ex Dionyſiis unum Iouis & Proſerpinæ filium recognoſcit, Corę autem minime. Apud Xenophontem libro Rerum Gręcarum ſexto, in oratione quadam, Triptolemus dicitur Cereris & Corę ſacra arcana primus communicaſſe hoſpitibus Herculi & Dioſcuris, qui & Peloponnenſibus Cereris ſemina ſit elargitus primum. Apud Plutarchum tamen in Græcis codicibus ſic adnotatum cõperias, Aidoneum uxori Perſephones indidiſſe nomẽ, filiam uero appellaſſe Coram. Lacones Corã deam uocant Phlœam: at Phlyax

dicitur uinolentus,ac ridicularius. Sopatrus apud Athenæum appellatur phlyacographos: de quo uerbo mox item pauca. Scribit Clemens, Iouem cõmutatum in anguem intuliſſe Proſerpinæ filiæ uitium, unde ſit natus Dionyſius. Quo argumento etiam Saboziorum myſtica draconem præferunt in orbem complicatum. Hinc & poetæ draconem tauri patrem dum concelebrant, ſymbolicè operteq; Iouem innuunt, ex quo & filia, natus hic ſit tauri ſpecie. Quare ab Lycophrone taurũ uocari, ſcimus. Scribit Athenæus, tauro & pardali aſſimulari Bacchum ex ebriorũ uiolentia. Nam quod in tragœdia, cui attitulatio eſt Tyro, Sophocles taurophagum uocat Dionyſium, id interpretãtur, quia dithyramborum poetis in uictoria daretur bos. Alij crudelem & immitem accipiunt, quando & Ariſtophanes Cratinum ita infamauit. Sed ad uinolentiam magis referendum alij putant, quod philœnus eſſet is, hoc eſt uino indulgeret largius. Et Dianam tauropolon uocant, ſicut in Periegeſi Dionyſius Apher, non ab gente ſolum, ſed & ab animali, ut probat Euſtathius: quia armentis præſit, uel quia cum luna eadem ſit, quæ tauris uectatur, & Tauropus dicitur. Certè Martis & Dianæ ſacrificia apud Amazonas ſcribit Diodorus tauropolia nuncupari. Author porrò Diodorus in Philippi regis hiſtoria: Andromachum Timæi hiſtorici patrem coactis in unum qui cladi ſuperfuerant, ab Dionyſio Naxo euerſa, taurum urbi uicinũ collem diutius incoluiſſe: quare Tauromenij nomen loco conciliatum, quæ mox opulentior fuit ciuitas. Cæterum magna omnia & uiolenta, tauros Græci nuncuparunt ueteres, de Aſiatici montis natura, quem ita nominatum ſcribit in Periegeſi Apher Dionyſius, quia ſit ὀξυκάρηνος.

Cornua nam ſummus ſcopulis imitatur acutis.

ut inquit Rhemnius Fannius. Dionyſium uerò dictum ſcribit Heſiodi interpres, ueluti διδοίνυσον, quia ſit uini dator. Id antea Plato quoq; prodiderat. Propterea in uindemijs faciem eius muſto tingere, ac ficis, conſuetudo fuit uetus: inde ab Siculis Bacchus dicebatur Morychus, quia μορύξαι ſignet polluere, ac fœdare. Problaſtum, id eſt πρόβλαστον uocant, quia egerminantibus uitium palmitibus, illi fieret diuina res, uel quum eaſdem forent putaturi. Dionyſium dici interpretatur Phurnutus, ab διαίνειν ἡμᾶς ἡδέως, quia iucunde ſuauiterq; nos irriget: uel quaſi διάλυσιν: nam & ratione eadẽ Alyſium quoq; uocarunt, quoniam curas ſoluat, uel quod ad montem Sitium enata primum tradatur uitis. Lyæum dicunt, non ſolum quia membra ſoluat, ſed amplius, quoniam ex intemperanti potu cooritur ſæpe diſcordia, ſoluiturq; hominum unanimitas. Sed & deridiculi gratia uocabatur Erebinthios, quæ uox tum legumen nobis indicat, tum pudenda uiri, ut eſt apud Ariſtophanem. Quod cõuitium paulo impudentiores etiamnum hoc tempore uſurpant. Sabazion uero appellatum uolunt, à tripudijs quæ ab furẽtibus fierent, quando id à Barbaris σαβάζειν dicatur. Sabos autem dicebant ei deo conſecrata loca, quin & Bacchos eius eodem nunciabant uocabulo, id eſt Orgia celebrantes: ſic enim hi quoq; dicuntur, quamuis etiam Bacchus ſit coronæ ſpecies. Inde ſimplici uulgo irrepſiſſe opinor in pleriſq; Italiæ locis, ut pro agitare uſurpent ſauazare. Sabos inuenias uel apud Demoſthenem pro Cteſiphonte. Sabazium eſſe Dionyſium docuit libro ſecũdo Amphitheus. At Mnaſeas Dionyſii filium accipit Sabazium. Sabaia paupertinus eſt apud Illyricos potus, ex hordeo uel frumẽto colliquatus: unde Sabaiarius inflectitur, probroſum nomẽ. Lacedæmonios Soſibius tradit, Dionyſium colere Syciten cognomento, quia ficum ab eo inuentam opinentur. Quo argumento Milichius etiam dicitur quandoq;: nam milicha, pro ficis uſurpari animaduertimus. Apud Naxios certè ſimulachrorum facies nunc uitiginea conformatur, nunc ficulna, prout uel Bacchus dicitur, uel Milichius. Pomorum quoq; inuentorẽ Dionyſium ferunt, & Syracuſius ſignificat Theocritus, qui μᾶλα Διονύσου nuncupat, & illis eum coronari ſcribit Callimachus, unde mutuata Venus dederit Hippomeni, quibus & in amorem præceps ierit Atalanta, quod canit Philetas. Sunt qui augurentur dici poma Dionyſii, à loco qui ſit deo illi ſacer. Quin & omnium repertorem fabulantur, quæ ἀκρόδρυα uocãt Græci, quo nomine fructus intelligunt arboreos. Scitu uerò dignum quod in Sympoſiacis innuere Plutarchus uidetur: ſabbata Iudæorum ex huius uocabuli ratione nũcupari, quando ab Iudæis Bacchum coli ſolitum, inde coniectat, quod ea ſe die inuicem ad bibendum largius ſoliti eſſent inuitare. Mel porrò nec ſacris inferant, quod admixtum

tum oblædere uideatur uinum: ſed & apud illos ſupplicium haberi maximum, ſi cui mulcta ſic irrogetur, ut certum tempus uino cogatur parcere. Ducit item argumētum ex pontificis habitu, qui feſtis diebus mitrā geſtaret, nebrida indutus auro diſtinctam, & tunicam quoq; talarem, ac cothurnos, propendentibus ab ueſte codonibus multis, hoc eſt tintinabulis, quę inter eundum obtinniant, ſicut (inquit) apud nos. Putat porrò Hebræorum ſcenophegia, quæ ſub tentorijs aguntur, menſis pomis omnifariam onuſtis, habere cum Baccho ſimilitudinem aliquam, quoniam ſcenæ illæ palmitibus, & hedera compingerentur, & uindemia inprimis uigente, feſtum ageretur, à quo non multis interiectis diebus, altera ſequeretur celebritas, Bacchi uero nomine inſignis. Quin & aliæ, quas craterophorias & thyrſophorias nominant, ab Thyrſis, cum quibus templum ingrediātur. Cæterum quid intus faciant, neſcimus, inquit. Non aliud uero eſſe, quàm debacchationes, ueri prorſum ſit ſimile. Siquidem tubis utuntur modi non magni: ſicut & Argiui in Dionyſiis. Cum citharis accedunt alij, quos ipſi Leuitas uocant uel ab Liſio, uel ab Euio, Bacchi cognominibus. Additur id quoq;, ab ſue Iudæos abſtinere, quod ab eo genere ſit interemptus Adonis, quem eſſe Bacchū fere cōſtat. Sed de hoc uarie traditur imoq; alibi plura. Hæc ſunt quæ ex Plutarcho recenſuimus: quæ quàm cōmentitia ſint, quantumq; habeant uanitatis, uel me tacente, nemini obſcurum puto. Quod uero de nebride facta nobis mentio eſt, amplius attendendū, nebrida dici ceruinam pellem: quippe eſt nebrus inter ceruos, qui nunc primum βορὰν ἐνδέχεται, id eſt alimentum admittit: proinde Anacreon nuncupat, νεοθήλεα γαλαθηνόν, id eſt nuper uireſcentem lactentemq;. Apud Philetam obſeruatū Græcis eſt, primigenios ceruos dici procas, unde appellata Proconneſos: grandiores paulo iam dici cemades ualent. Perfecta demum ętate cerui, niſi eos item qui achæinæ nuncupentur, aut ſpathinæ, quædam ætatis eſſe diſcrimina, coniectet aliquis, uel etiam generum ex magnitudine, uel cornibus interſtitia. Græci ſcholiaſtæ in ijs ſatagunt egregie: ſed ita, ut nec ſibi admodum ſatisfaciant. Eſt & illud in ceruis adnotatum diſcrimen, fœminas in ijs cornuum carere inſigni, etiam ſi cornutas fingant poetæ omnes: nam in Olympijs Pindarus χρυσόκερων ἔλαφον θήλειαν dixit. Sunt qui habere aliquas, coniectent: quando & Libyci ac AEthiopici elephantes cum fœminis dentes habent prorſum: quod approbat Amyntianus. At Indicorum fœminæ ijs omnino carent. Nec illud relatu indignum ceruam Euryſtheo ab Hercule oblatam, in collo habuiſſe inſcriptionē eiuſmodi, ταϋγέτη ἱερὰν ἀνέθηκεν. Ariſtoteles cum Plinio mares tantum ceruos cornibus inſignes prodit: quod approbat libro quinto Pollux, Anacreontem coarguens, & Sophoclem, qui κερόεσσαν ἔλαφον dicunt, id eſt cornutam ceruam. quod ut inſcite dictum, ſentiens Zenodotus, ἐρόεσσαν legere maluit. Ad ea uero quæ dicta de ſcenophegijs ſunt, dignum relatu eſt, dici ab Ariſtotele ſcenopegiam nidi conſtitutionem, quam miro ingenio excogitant hirundines, implicito feſtucis luto ad lutariæ paleationis normam, quę ἀχύρωσις dicitur, id eſt achyroſis. Verum prius quàm ab hiſce reuellamur, quanquam nonnihil ueriti ſumus, uiſum iri quandoq; naſutioribus, Iliade longiora nos ſæpe contexere: adijcietur illud quoq;, Bacchum ab Euſtathio deduci, ἀπὸ τοῦ βαχεῖν, ab incondito ululatu, quo furentes Bacchæ perſonent. Poſtea, inquit, inſertam literam κ, quo expreſſio fieret tetri immaniſq; ſoni. Quæ ratio item ex Iaco Iacchum feciſſe uidetur. Bacchas, poſtremo Baſſaras uocabant, proprie quidem ſicuti Orion ſcribit. Sed hinc eſt etiam proſtituta mulier eodem dicta nomine, unde factum licet cōiectare, ut uulgo nunc in Ciſpadana Italia ancillas quoq; ſic fere nuncupent maſſaras, deluxato elemento primo. Baſſaras nominat & Lycophron. Baſſarica, pro Dionyſiacis interpretantur. Dicitur quandoq; Baſſaris meretrix in Epigrammate. Herodoto autem credimus, ab Cyrenæis, uulpem dici baſſarum. Quod autem paſſim pro humili & depreſſo baſſum imperita plebs uſurpat, illam (ut puto) originem habet, quod baſſos pro cauitate dicitur interdum Græcis. In tam multis uero quæ de Baccho conteximus, adijciatur illud quoq; ex Philochori monumētis: Amphictyona Athenienſium regem omnium principem ab Dionyſio edoctum, uino aquam adortū promiſcere, quo nomine ſurrigi homines ſint uiſi, quos meraca prius incuruabat potio, unde Dionyſio erecta ara, quem ὀρθὸν uocant, hoc eſt rectum, ſubſtructa proxime Nympharum quoq; in horarum ſa-

crario, Staphylus uini temperamentum Melampodi aſcribit. Ad hæc pertinet Varronis illud: In partu uinum, non ut in calice, quærit aquam, ſed ſolem. Tripoda Dionyſii quum audis, craterem intellige: nam ex tripode dicere, uera loqui eſt. Vino autem ueritas attribuitur: hinc Græci, οἶνος καὶ ἀλήθεια λέγεται. Superpondij uero id loco fuerit: Staphylum, Dionyſii filium, ῥοιὼ, id eſt Rhœo, filiam ſuſcepiſſe, quam Apollo compreſsit: id ubi reſciuit pater, coniectam in arcam demiſit in mare. Illa uero diuinitus ad Eubœæ antrum appulſa, puerum peperit Rhœo, ac Anium dixit, διὰ τὸ ἀνιαθῆναι δι' αὐτόν: quia ob eum multam ſenſiſſet triſtitudinem. Anium autem in Delum Apollo tranſtulit, qui & uxorem duxit Dorippem, ac genuit Oeno, Spermo, Elaida: quibus id impartiuit Dionyſius, ut quicquid tangerent, in triticum ſtatim uerteretur, & uinum, ac oleum: unde dictæ Cænotropæ, quaſi in nouas formas omnia uertētes. Scribit Pherecydes: Anium hunc Græcis illuc profectis perſuaſiſſe, inibi nouem annis permanere: quoniam ab dijs ſtatutum foret ita, Ilium decimo tandem anno poſſe capi. Hæc eo repetita nobis libentius ſunt, quia mirum eſt interpretum Maronis ſilentium, ceu Oebalias habitēt Amyclas, ut eſt apud Auſonium, & ora obſignarit Sigalion Ægyptius.

Dionyſiorū ritus. Qui ſunt phalli. Phallogogia ſacra. Neurobatæ. Paradoxopœi. Parodoxologi. Quid neuroſpaſta. Lucianus declarat. Gellij locus emaculatur. Automata. Autocratores. Automatia. De phalacris, & phalātho. Phalæna quid. Item qui ſint Phalari, & Phallophori Ithyphalli. Autocabdali. Phallica carmina, uel Ithyphallica. Item Oſchophorica. Enarratur Columella in Hortis. Hermata, & phalāgia quid. Item hilarodia, hilaria, ſimodia, magodia. Lylodi. Cinędologus. Ionicos logos. Sotades. Dicelictę. Sophiſtæ. Tarantula. Rutela. Phalangis fabella. Hermaces. Lithaces. Lyſiodi. Plutarchi locus perpenditur. Nephalia ligna, œnoſpoda, œniſpa. XVI

Dioniſia, inquit in Moralibus Plutarchus, ueteri ritu quum multa prorſum & feſtiua hilaritate agebantur: erat qui amphoram uini ferret, & uitem, aderat & qui hircum traheret: alius arrichum, id eſt ciſtam aut cophinum, in quo caricæ forent, geſtabat: omnes autem phallum. ſed hunc, inquit, negliguntur hæc, obſoleuerūtq;. Hactenus ille. Quid uero phallus hic ſit, ſcio anxie quæſituros ex ſtudioſis multos. Herodotus quidem in Bacchi ſacris phallos agnoſcit, id eſt ficulna ueretra à collo propendentia. Nam & Phallagogia, Bacchi ſacra dicūtur Phurnuto: & ſi ſphalalogia modo ſcriptum comperias. Sed phallorum pompa, Periphallia nuncupatur. Author eſt Diodorus, Oſiridis pudenda in ſacris & cærimonijs phallon dici. Nunc & eorum loco ab Ægyptijs excogitatas ſtatuas cubitales, quas per pagos circunferrent fœminæ, mentula, quæ propemodum inſtar eſſet corporis reliqui, innuente, & præeunte tibia. Sed & Mercurij ſtatua ab eodem, ueretro porrecto celebratur. Verum & phallos duos in propylæis deæ Syriæ permagnos memorat Lucianus, quibus ita inſcriptum foret Græce quidem, ſed in hunc ſenſum: Hoſce phallos ipſe Dionyſius nouercæ Iunoni dicandos curaui. Poſtea hæc ſubdens: Phallos, inquit, Dionyſio Græci excitant. In quibus ex ligno deformatas hominum imagunculas geſtitant, pudendis magnis prominentibus, uocantur Neuroſpaſta. Sunt uero hæc obiter, ut lucem quoq; Luciano inferamus, quaſi tu dicas, neruis mouentia. Vtitur eo uerbo Athenæus, necnon in Sympoſio Xenophon, & in libro De mundo Ariſtoteles, quē locum Apuleius ſic eſt interpretatus: Aſtutia unius conuerſionis multa & uaria pariter adminiſtrant, etiam illi qui in ligneolis hominum figuris geſtus mouēt, quando filū membri quod agitari ſolet, traxerint, torquebitur ceruix, nutabit caput, oculi uibrabūt, nec inuenuſte totum uidebitur uiuere. Meminit etiam quodam loco in Noctibus Atticis Gellius, ſed maxime uitiato codice: nam modo legitur, neurobapha. Herodotus Hiſtoria ſecunda, in Dionyſii ſacris in Ægypto, excogitata ſcribit ſimulacra Neuroſpaſta, quæ uicatim circūferant mulieres. Laurentius ridicule, opinor, ex neruis compacta eſt interpretatus. Neurobatas comperi tamen apud Firmicum: Oriente, inquit, ingeniculo, quem ἐγγόνασιν Græci dicunt, nati cum teſtimonio Martis & Lunæ, erunt funambuli, oribatæ, neurobatæ, & qui talia pertractent. Automata uero apud mechanicos dicūtur, quæ per ſe uidentur motari, non longe ab neuroſpaſtis diſsita. Nam & automati

ſunt

ſunt, qui non uocati ad cœnam pergunt: ſicuti rhapſodia Iliados ſecunda apud Homerum dicuntur, & autocleti, id eſt αὐτόκλητοι, hoc eſt per ſe uocati. Automata porro appellantur, temere fortuitoq; euenientia. Ab neuroſpaſtis dicitur neuroſpaſtice ars, quã tamen non uideri ſeriam putat Euſtathius. Automata dicuntur miracula ab Ariſtotele De animaliũ generatione libro ſecundo. Sed & automata oua, quæ conſtiterint ſponte, nec ſuum mas inſperſerit ſemen. Autocratores dicunt, qui per ſe omniũ habent ius. Hinc legatos αὐτοκράτορας in Nicia nuncupat Plutarchus, qui plena funguntur poteſtate. Automatia uero fortuna eſt, cui quum benefacta omnia referret accepta Timoleon, domi Automatiæ ſacellum extruxit: quod ſignificat AEmilius Probus, ſed apertius expoſuit Plutarchus: ſic tamen, ut interpretatio Latina prorſum nulla ſit, aut mendoſiſſima. Scribunt Græci, in Chio uinum haberi aruiſium tribus generibus. eſſe enim auſterum, dulce, ac inter hæc medium quod autocratũ uocabatur. Automata leguntur Digeſtorum primo, titulo de legibus, lege tertia. Dignum obſeruatiõe quod è theſauris Galeni promitur Therapeutices decimo: Paradoxopœos nũcupari omnes, qui miranda, extraq; communem animi cõceptum faciunt, moliunturq;. Nam qui dicunt, ab eodem paradoxologi uocantur. Sed redeo ad phallos, de quibus alij ſic produnt, Eſſe oblonga ligna in ſummo habentia ex corio pudenda. Quidam tradunt, forma eiuſmodi è collo & femoribus pendula, ſolitos in Dionyſiis ſaltare. Phallum etiam dicimus in galeæ fronte prominens ornamentum, ſiue claui ſint prælucidi, ſiue ſcuta quædam breuia admodum, ut ſcribit Euſtathius. Phalon enim illuſtre ſignat, aut clarum, quia phaos dicatur lumen. Vnde & phalacri pro caluis, quia albicet ijs caput, aut denudatum apertumq; ſit. Phalanthos etiam hoſce dici inuenimus apud Pollucem, quoniam albicans capillus uocetur anthos. Et phalarum nonnulli arietem album interpretãtur. Homerus κύματα φαληριόωντα dicit albeſcentes undas. Phalion uero album dici, indicio ſunt equi, phalij nuncupati, quibus albicet frons. Sed & hominem uocamus phalium, albis capillis in fronte. Palyn uocãt tenuiſſimum in farina, unde phalion pro albo dici opinantur alij: certe παλύνειν, albeſcere ſignat. Quæ uero dicuntur φάλαρα, id eſt phalera, ſunt crici in galea ſiue annuli circa tempora malaſq;: quas partes παραγναθίδας nuncupant. Phaleras uero eſſe frontis equinæ ornamenta, ſciunt omnes. Phalæna paruum eſt animal candelabris aduolans, quod pyraſtumuros nuncupatur, & pſora. Dici uero phalænam putant παρὰ τὸ εἰς φῶς ἅλλεσθαι, quia ad lumen aſſiliat. Phalænam item ἰδιωτικῶς candiloſbeſtrium dicunt: ſunt qui Rhodiorum uocabulum phalænam putent. Erant & phallophori, ithyphalli, autocabdali, muſicorum ſpecies, ut eſt apud Athenæum. E quibus hi quidem ex hedera coronas geſtabant. Ithyphalli uero temulentorum perſonis cõtegebantur, habebant chirothecas affabre elaboratas, necnon talarem tunicam, produciq; uoluptatis cauſa ſolitos, Athenæus ſcribit. Phallophori autem papyraceo tegumento faciem conuelabant, hedera & uiolis coronati. Autocabdalon pro rate multi etiam interpretantur. Sed proprie ita uidetur dici utcunq; ſubactam farina. Qui uero phallos erectos in inguinibus tantũ ferebant, dicti ſunt Ithyphalli. Nam phallica uocantur carmina, quæ cum tripudijs ſtante phallo canebantur. Sed Pollux Ithyphallica nuncupat, ſicut Oſchophoria, quæ in Oſchophorijs canerentur; quod feſtum erat ab ramorum, quos oſchia uocant, latione ita dictum. Priapum quoq; Ithyphallũ uocant, ut ſcribit Diodorus. Sunt in eo genere, qui uocantur hilarodi, quos nonnulli etiam Simodos nuncuperunt, quod Simus poetas id genus præcelluiſſe ampliter uideatur, quod Ariſtocles ſcribit. Hilaria uero feſta erant, quibus læta omnia, uti ſcribit Flauius Vopiſcus, & fieri conſueuerant, & dici: celebrabantur, Macrobio authore, octauo calendas Apriles; quando iam productiores ſentiuntur dies. Deo Pani credebantur ſacra, quem ut omnium authorem coluit priſcorum uanitas. Erãt & Magodi, qui fere Lyſiodi uocitantur. Videtur magodia inde nomen indepta, quod magica proferrentur, & pharmacorum poteſtates. Apud Plutarchum in Sylla nominatur Roſcius Comœdus, Sorix archimimus, Metrobius λυσιῳδός. Interpres Bacchanalium cantorem reddidit: forte quia Lyſii dicantur Bacchi ſacrificia, quod Bœotios à Thracum impoſtura liberarit is deus. Nam & Lyſios deos intelligit Pollux apotropæos. Vel quod à Naxijs uitem redemerint Thebani: quod probat Ariſtophanes.

Apud

Apud Athenęum Diogenes Epicureus amaſſe dicitur mulierem Lyſiodon. Fuit & cinædologus, qui etiam Ionicos dicitur logos, & Ionicũ poema. In ijs Sotades uiguiſſe in primis commemoratur, qui Maronites fuit, uti Pergamenus prodit Caryſtius: & Phlyacas ſcripſit, id eſt cinędos. Apollonium habuit filium, qui de patris ſcripſit poemate. Suus erat Spartanis quoq; comicus luſus. Hunc qui obirent, apud Laconas uocabantur Dicelictæ, quãquam euariante apud alios appellatione. Phallophoros ſiquidem appellant Sicyonij, quidam autocabdalos, ſophiſtas nonnulli. Iam opinor ex ijs, quæ de Ithyphallis obſeruata tradidimus, lux multa Columellæ uerſiculo accedit ex hortorum cultu:

Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen uenerare Ithyphalli,
Terribilis membri, medio qui ſemper in horto
Inguinibus puero, prædoni falce minatur.

Quanquam trochaicum dimetrum, brachycatalectum dicitur quoq; Ithyphallicum: ſicuti anapeſticum dimetrum, catalecticum nuncupant parœmiacum. Nephalia uocabantur ligna, quæ uitea non forent, nec ficulna, aut myrtea. Illa enim œniſpa dicuntur, aut œnoſponda, ut quæ urerẽtur, ubi non aqua, ſed uinum prolibaretur. Non mittamus poſtremo, quæ proferri ex Euſtathij theſauris ualent. Phaleridas Veneri coniunctas putari, non propter Ithyphallos modo, uel etiam Phallos, ſed & ex albedinis ratione, quæ in animali uiſitur ſemine. Cuius ineſſe ſimilitudo pernoſcatur in Phaleridum nomine. Phalium quippe, ut expoſuimus, album dicunt, unde & phaleræ. Phalangia uero ad hæc prorſum faciunt nihil: ſunt tamen eo nomine, ſubiecta nauibus ligna, uelut fulcimenta, quæ item dicuntur hermata, quaſi ἐράσματα, ut author probat Euſtathius, nec flatilis repugnat, regula dictante, Vocalem breuem in ρ deſinentem, illato mox μ, aſpirari: ut hormos, horma, hormatos. Eſt tamen herma, inaurium genus muliebre: dicũtur & hormata dolorum quãdoq;. Imponitur & nauigijs herma, citra quod ſi fuerint, dicuntur anermatiſta, id eſt ἀνέρματα ἄοπλα, hoc eſt infirma, inermiaq;. Herma, ſaxum prægrande interpretantur grammatici: nam & Arrianus ſcribit, herma impoſitum puppi, ut eo pondere protolleretur prora. Hermaces autem loca dicuntur lapidibus frequentia, uel in Mercurij honorem accumulati lapides. Nuncupantur & lithaces aſperiora loca. In Herodoti hiſtoria ſeptima, inter Scyathum & Magneſiã herma ſtatuitur, quod (inquit) myrmeca uocant, id eſt formicam. Ipſe in mari petroſum intelligo locum eo nomine, fluctibus adobrui ſolitum: ex quo Anacreon, ἕρματα uocauit ἔσθμα. Phalangium uero ex araneorum decuria, ſolers recentiorum perpenſio dici ab Arabibus Rutelam, animaduertit: collatis, quæ cum Galeno prodit Auicenna. uulgo autem Tarantulam: cuius exitiale uirus ſtuporem læſis inducat, genuum labefactationem, demumq; uniuerſi corporis palmum, id eſt tremorem: qui in prouerbium uſq; profecerit. Illud grauius multo, qua quis affectione morſus tempore diſtrahatur, eandem uel ad extrema ſeruare perpetem, Sic qui, uti aſſolet, per mentis hallucinationem regem ſe aut deum ementiatur, imaginario malo perdurante, regiæ claritatis aut diuinæ excellentiæ opinionem nunquam exuere. Scribunt Græci, fuiſſe in Attica Phalanga quendam, cui foret Arachne ſoror. Quum uero ab Minerua hoplomachiam perdidiciſſet Phalanx, & telæ artificium Arachne, matrimonio ſe inuicem obſtrinxere: indignata dea, in reptile genus utrunq; deformauit: quæ ab fœtu uorentur ſuo.

De phellis, item phelleis, & phelletis. Qui phellopodes. Phelon, phellodrys, Phalerus. Neapolis conditor. Cap. XVII

Legebam Iulij Pollucis Onomaſtici librum primum, ubi piſcatorum inſtrumenta nominatim recenſens, linum appellat, phellos, molybdænam. Quærebamus, cuiuſmodi nam forent, qui nominãtur phelli. Nam alibi idem Pollux in ratione capiendarum purpurarum, ab porphyreis, quos eius piſcis indagatores intelligit, cypſelas ueluti naſſas quaſdam ex ſparto uel iunco contextas & illitas demitti per funiculum ſcribit, ex phellis propendentem, ut emineat. Sed & Plutarchus in libro De Romanorum fortuna, Caium Pontium ab Camillo trãſiturum in Capitolium, quod ab Gallis obſidebatur, dum Tybrim tranſmitteret, φελλοῖς πλατέσι

ὤν-

ὑποστερνίσασθαι, hoc eſt phellos latos pectori ſubieciſſe ſcribit. Comperiebam in libello quodam, in quo rhetorum obſcuriora uocabula explicantur, phelleas dici apud Iſæum loca petroſa capris compaſcua: unde & Phelleus apud Ariſtophanem in Nebulis, eſt in Attica locus inæqualis & ſuperciliosus, aſperq́ꝫ. Ex hoc & Dores pumicoſos lapides dicunt phelletas. Eſt & in libris operimentum extimum phellas. Sed hæc ad rem nihil. Phelidij, ſeu Phelidis inſula, nona urbis regione ſtatuitur à P. Victore. Phellos id eſſe uidetur Græcis, quod Latine ſuber: cuius eſt natura, ut mergi nequeat. Propterea Græci ἀβάπτιστον φελλὸν uocant: quaſi tu dicas, immerſabilem phellum. Vnde elegantiſsime Pindarus, eum qui inſita uirtute, impenetrabilem ſe quodammodo ſeruat fortunæ telis, nec deijci nouit, aut dari pellum, eſſe tanquam phellum pronuntiauit. Sic enim ait. ἀβάπτιστος εἰμὶ φελλὸς ὡς. Eſt & Arcadibus arbor dicta phellodrys, quod primo De hiſtorijs Theophraſtus ſcribit: quam eſſe aſtruunt quidam, ilicem fœminam. Sunt qui aquifoliam, ut Theodorus: quam dicat Theophraſtus Ariam, ſiue Agriam, ſiue Narycam. Phellopodas uero Lucianus quoſdam fingit, qui per mare currentes nõ mergerentur, quoniam (inquit) phellinos haberent pedes, ex phelli, id eſt ſuberis ſimilitudine. Eſt apud Vitruuiũ libro nono, in horologij aqualis ratione, phellos, ſiue tympanum, aut ſcaphum, quod ab aqua ſubleuatur. Sunt qui ita ſcribant, Phellum eſſe in Italia montem, in quo piceæ proceriores gignantur, ex quibus phellus, ſiue ſuber conficiatur. Phelleſſæos eſſe dicit Stephanus Vmbris adiacentes populos ad Iapygiam, ſicuti commeminit libro ſexto Eudoxus. Idem putat Phelleos de locis dici omnibus, quæ infra petroſa ſint, tenui ſuperiecta terra, ad olearum plantationem peracommoda. Phellum & Antiphellum in Lycia ciuitates recognoſcit Alexãder Polyhiſtor. Phelonem pro tunicula poſitum legimus. Adnotatum uero à grammaticis illud quoq;, nũc maſculino genere, nunc fœminino phellum dici. At Phalerus, uti apud Lycophronem comperi, Siciliæ fuit tyrannus, à quo in Italia creditur condita Neapolis: etiam ſi Diodoro & Opiano Hercules placeat inſtitutor: nam ubi in Cynegeticis Oppianus ait, νέον πτόλιον ἡρακλῆος, Neapolim ſignificat.

Quam habeat rationem adagio, Camelus bactriana. Hybus quid. Pluſcula de camelis. Perpenſus Plinij locus, & Diodori. Camelus pro fune. Quid camelaucium. Camelaria, uel camelaſia. Dromedæ, uel dromedarij. Anchoralia. Caballariæ. Cap. XVIII

CAmelum Bactrianam, καὶ δίχρωμον ἄνθρωπον, id eſt bicolorem hominem, ueniſſe in prouerbium in AEgyptia hiſtoria animaduertimus: aduerſus eos quidem qui ea promunt, quæ admirationi putant futura, re autem ipſa uel meticuloſa ſunt uel plane ridicula. Adagium rationem habet eiuſmodi: Ptolemæus Lagi duo quædam inuſitata in AEgyptum induxit, camelum bactrianam inſigniter nigram, bicolorem item hominem, ita ut medietas quidem ex æquilibrio ſumme foret nigra, reliqua portio albedinem præferret eximiam. Conuenientibus igitur in theatrum AEgyptijs, alia utiq; non pauca ſpectaculo digna exhibuit. Demum ſtuporem nouitate rei, ac inuſitata ſpecie iniecturus, camelum produxit, & ſemialbum hominem. Cæterum AEgyptij cameli aſpectu territi paulo minus proſilientes mandarunt fugæ præſidium, etiam ſi auro eſſet ornata egregie, ac purpura inſtrata, freno quoq; lapillis interlucentibus conſpicuo, è theſauris Darij regis, uel Cambiſæ, aut ipſius Cyri. Ad hominis autem illius ita coloribus diſtincti, & (ut ſic dixerim) uariegati, intuitum partim fuſius riſerunt, partim ut monſtrificum quiddam auerſati ſunt. Hinc Lucianus, δέδοικα δὲ, μὴ καὶ τὸ ἐμὸν κάμηλος ἐν αἰγυπτίοις ᾖ. Sum ueritus, inquit, ne libelli mei perinde fiant ac camelus apud AEgyptios. De camelis Ariſtoteles multa, & Plinius. Author in Georgicis Didymus, ex ſue ac camelo progigni tertij generis camelum δίκυρτον, id eſt gibbi duplicis, denſiore pilo, uiribus præualidis adeo, ut duplicato onere incedant onuſtæ: Haſce uero dici Bactrianas, quod in Bactris natæ primum. Mendum uero exemplarium eſt Bibliotheces tertio apud Diodorũ, ubi Ditili ſcriptum reperies pro eo quod eſt Dicyrti. Cameli in dorſo tuber uocant hybon, id eſt ὕβον: quanquam & eo nomine intelligitur collo qui eſt obtorto. Iulius autem Pollux ita prodit: Ad belli uſum aſini, qui dicuntur ſceuophori, id eſt ſarcinas geſtantès pernecessarij habentur.

Boues item qui currus trahant. Multi utrunq; præſtant: camelorum quoq; gerula opera expetitur. Sed in his etiam bactrij pugnant, quod ſint equis celeriores, & magnitudinis ratione formidabiliores etiam. Et quia non infeſtentur ſiti, utiq; laboris patientiores. Quibus longiore itinere fatiſcunt pedes, carbatinas adhibere moris eſt. Herodotus author eſt, Camelum in poſterioribus cruribus quatuor gerere femora, & genua totidem, & ueretrum inter poſteriora crura, quod caudam ſpectet. Porro camelis iunctis Indos tendere ad auri furta, quod (inquit) cuſtodiant formicæ, quæ uulpes excedant magnitudine. Adijcit Philoſtratus, Indos ad curſum camelis uti, hisq; uno die ſtadiorum mille iter conficere. Feruidum præterea animal eſt, proindeq; laſciuum, ex quo in Veſpis Ariſtophanes feſtiuiſſime: Phocarum, inquit, odorem habebant, Lamiæ uero teſticulos illotos, cameli autem podicem. Iurecõſulti titulo De muneribus, camelariam dicunt camelorum curationem, quæ publica pecunia alebantur, & camelarios curatores ipſos. Quod munus, inquit Arcadius, perſonale eſt. Sunt qui camelaſia dici arbitrentur camelorum præbendorum munus tabellarijs publicis tranſmittendis: de quis etiam mox. Camelos quoſdam T. Liuius dromedas nuncupat, & in Aureliano Flauius Vopiſcus: alij uero etiam dromedarios. Caballarios uero in Creta dici animaduerto prædia, quæ militiæ equeſtris nomine emeritis contribuerentur. Exciderat pene, quod diſſimulandum non fuit: Camelos in admirabilium relatione tradit Ariſtoteles, nunquã coiſſe cum matre. Obſeruatum id & in nono Auicennæ libro, qui eſt De animalibus. Sed & Ariſtoteles in libris argumenti eiuſdem, id ipſum confirmat. Hoc idem & in equis ex Plinio aſtruere conantur aliqui. Quod tamen falſum conuincimus ex Ariſtotele libro ſexto: nam quum docuiſſet, ſalaciſſimum tum fœminarum, tum marium eſſe equum homine excepto: paulo poſt inquit, Equi uel ſuas matres & filias ſuperueniunt, atq; tunc perfectum eſſe armentum uidetur, quum parentes ſuam ineunt prolem. Suppetit Ouidij authoritas ex decimo Metamorphoſeos:

Coeunt animalia nullo
Cætera delicto, nec habetur turpe iuuencæ
Ferre patrem tergo, fit equo ſua filia coniux.

Camelum uſurpant quidam, literis nil immutatis, genere tantum diuerſo, pro anchorario fune: ut illud euangelicum, quanquã de animante intelligere maluit Hieronymus, Camelum facilius eſt per foramen acus intrare, quàm diuitem in regna cælorum. Sed doctiſſimi grammatici, & Ariſtophanis interpres, & Sudas quoq;, per I malunt ſcribere camilos. Camelos Ammianus Marcellinus Latine anchoralia nuncupat. Per anchoralia, inquit, quadrupedo gradu repẽtes in ſcaphas ſeſe iniectabant. Camelaucium uero inquit idem Sudas, dictio Romana eſt: dici tamen etiam Græce poteſt, παρὰ τὸ καῦμα ἐλαύνειν, quia calorem defendat. Eſt autem camelaucium, ut Ariſtophanij enarratores tradunt, quod prius dicebatur pilidion, id eſt galericulus. Camelaſium eſt apud Ammianum Marcellinum: Factum, inquit, tunc eſt, & deinde unius animi firmitate, ut præter ſolita nemo Gallis quicquam exprimere conaretur camelaſii nomine. Illud uero fuerit leuioris operæ quod præcipiunt etymologici, camelum inde uideri appellationem duxiſſe, quod exceptura onus humi, hoc eſt χαμαί, conſidat, ueluti chamelus. Sed, inquiunt, uaſtioris ſoni litera in exilem tranſiit. Ex Strabonis tamen interpretamento Geographiæ decimoſeptimo, coniectare licet, camelum eſſe Aſſyrium uocabulum: gamal enim dicunt illi, unde uico conciliatum nomen Gangamela, uelut domus cameli: quod eſt ab Dario impoſitum Hiſtaſpis filio, quum fatigatæ camelo alimentorum ratione locum contribueret. Gaugamela tamen pronunciant Græci, forte per inſcitiam, quia gentium illarum proprietate, gan, locum dicunt munitum. Meminit loci ac interpretamenti in Alexandro Plutarchus. Scribit Onirocriticorum primo Artemidorus, ex Eueni ſententia in Eroticis ad Eunonum, camelum dici uelut κάμμηρον, quia, μήτοι ἐκάμπτε τὼ μηρὼ. quo argumento præmonſtratam cruris debilitatem ſomnianti, hoſpitio ſe exceptum in fuga, cui nomen foret Camelus. At Varro: Camelus, inquit, ſuo nomine Syriaco in Latium uenit. Sciendum porro, inſignioris cenſeri notæ, ſi quis camelo inſidens ac per urbem circunductus uiſendum ſe omnibus præbeat. Quod contumeliæ genus Byzantij in Arſacem Armenium, proditionis conuictum

promplit quandoq; imperator Iuſtinianus. Artemidoro ſubſcribit Horus, apud Aegyptios camelum inquiens, indicare hominem inceſſu tardum: quoniam inter animalia camelus modo τὸν μηρὸν κάμπτει. quo argumento & nomen eſt cõformatum, ut ſit uelut κάμηρος. Cameli in fabulis dictum circumfertur ex Libanij declamationibus, dum plura affecto, etiam ijs quæ habui ſum excuſſus.

Hominis & animalium ortus ex priſcorum theologia. Prometheus cur dicatur homines finxiſſe ex luto. Quo ſenſu dicatur, Prometheus es. Coroplathi qui. Quid Prometheus ex Plotino. Caput XIX

HOminem, quem Mecurius miraculum ingens eſſe dicit, ex limo terræ confictum, non ſanctæ modo perdocent literæ: ſed in Menexeno, Protagora, & Politico, atq; Critia teſtatur Plato, prouidentia diuinæ bonitatis id agente, ab terra olim propagatum, cum artificis ſui imagine, ob idq; Theoiden appellatum. Nec tamen inficiatur idem, exundante amplius humoris elemento, moxq; reſidente eo, ex humiditatis copia, & inſequentis æſtus terram tot tantaq; fœcunditatis ſemina concipere, ut cuiuſq; modi prorumpant inde animalia. A qua origine ſpontali, ne homo quidem abiungatur, ſicut Aegyptiorum doctrina contineri nouimus, atq; item Arabum: ſed Algazeles tradidit maxime, nec Auicennæ diſplicuit in tractatu De diluuijs. Et Maro comprobaſſe uidetur illo uerſiculo,

Terrea progenies duris caput extulit aruis,

Georgicorum ſecundo: etiam ſi modo ferrea legitur in uulgatis codicibus, ſuperioris ſententiæ auctore Lactantio, ſi modo emaculatus eſt codex. Et nos alibi ſuper re iſta copioſe diſſeruimus. Poetæ uerò, quorum doctrina multiplex, atq; interim recondita eſt, ab Prometheo de terræ luto effictum hominem prodiderunt, aut obſcuritatis inuolucro, aut inſcitiæ nubilo artificis ueri nomen ementiti. Aut quia, ut Annalium tertio meminit Aphricanus, nec tacuit in libro temporum Euſebius, eloquentia & ſapientia ſua brutam ducentes uitam, ad ciuilem reuocauit modeſtiam, & ſcientia transfigurauit: quanquam ut Auguſtinus auctor eſt, non oſtenditur quiſnam illis temporibus ſapiens fuerit. Siue quòd primus omnium ſimulachrum hominis de pingui ac molli luto formarit, ab eoq; nata primùm ars ſit, ſtatuas, ac ſimulacra fingendi: quoniam Iouis temporibus floruerit, quibus templa conſtitui, & noui deorum cultus obrepere cœperint. Cæterum utcunq; interpretari collibuerit: ex fabulæ, ſeu ueritatis argumento comminiſcitur Lucianus, appellatum ſe à quodam Prometheum, quod librorum eius ratio noua foret, & inſolens, ex dialogo concinnata, & comœdia, quæ inter ſe longe diuerſa ſint, & (ut aiunt) diametro diſparata. An me forte Prometheum inde arbitraris, inquit, quod inuenta mea lutea itidem ſint? Agnoſco ſimilitudinem, comparem illi me fateor, nec recuſo, peloplathon aut plaſtem ſiue figulum me uocari: quanquam uilius ſit lutum mihi, & ex triuio, & ferè barbarum. Quòd ſi orationem perdignam laude inopinabilemq; arbitratus, ſapientiſſimũ ex Titanibus in ea miraris, uide ne ironiam aliquis putet, ac laudi naſum Atticum ineſſe. Vnde enim mihi inuentionis præſtantia? aut quæ demum ſapientia præcellens, uel prudentia in meis fuerit libellis? Proinde mihi ſatis ſuperq; ſit, ſi non terrea hæc, & prorſum digna Caucaſo iudicaris. Vos nimirum Promethei uerius, quotquot in iudicijs cum laude uerſamini. Veſtrum enim opus uerum, ſpirans, animatumq; eſt, ineſt quoq; ignea quædam uis, quod ex Prometheo utiq; ſit, niſi quòd non ex luto fingitis, ut ille, ſed pleraq; auro conflantur. Nos ſimulacra quędam confingimus proponimusq;, argillam omnino tractamus, quemadmodum qui uocantur coroplathi, qui puppas neſcio quas pueriles, & id genus imagunculas quorumcumq; animalium ex luto parte plurima, ſed & ex alia interim materia fingant: uerum idem operi motus non adeſt, neq; item anima, riſum modo, & uoluptatem tota res habet. Proinde ſubit quandoq;, ne ita Prometheum me uoces ſicuti Cleona comicus poeta. Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. Nam & Athenienſes ſuo illo Attico naſo, omnes χυτρέας καὶ ἰπνοποιοὺς καὶ πηλουργούς, quorum artificium eſſet non ſine luto & igni, Prometheos nuncupabant. Quoniam perinde ac ollulæ, friuola ſunt, & quaſſa noſtra omnia, & quæ uel lapilli iniectu tenui, comminui tota facilitate poſſint. Sed non hoc forte ſenſu dicor Prometheus, at cum laude potius: nam quæ modo ſcribimus, non trita incedunt uia, nec

archetypa quæ imitemur, habent. Sicuti homines qui non extabant, excogitauit ille ac effinxit: cui adfuit Minerua inſpirans lutum, & faciens animatum. Hæc quidem Lucianus, carptim à me tranſpoſita. Sed ſi ducem magnum ſequenti honeſtus error eſt, uideo id quoq;, nec minus docte adijci poſſe. Solent nonnulli male feriati, & de re literaria hoc nomine male merentes, ingenio nullo, doctrina ſi qua ea eſt, tenebricoſa, & nulli rei, manu(ut ſic dixerim) prurire, ita gloriolam quamlibet toto(quod dicitur) pectore captare, ut ab condendi ſtudio, quo ut maximus quiſq; eſt ac ſcientiſſimus, ita terretur in primis & fatigatur, nulla ratione auerti ualeant. Sed quod Prometheum feciſſe memorant, omentum uix & pinguedinis neſcio quid oſſibus inducant, eo lenocinio exchartabula linientes, ut abſinthites lateat, & illecti ſtudioſi mellito guſtulo præcipitentur in laqueum, & ſub purpurato titulo de aureo Babylonis calice bibant. Conquirunt inſcriptionum miras uarietates, Cerion ille appellat librum ſuum, uel nugas meras potius, & fauum intelligi uult, alius κέρας ἀμαλθείας, quod Copiæ cornu, ueluti lactis gallinacei ſperare poſſis in uolumine hauſtum, ut uerbis nobiliſſimi auctoris rem exprimam, & propter quod deſeri uadimonium poſſit. At quum intraueris, bone deus quàm pſyrica omnia, quàm omnino nihil, niſi oſſeum, nihil non ſimplarium. Hoſce ego Prometheos uere dici, & eſſe arbitror. Ferunt ſiquidē, qui iſta curioſius conſectantur, Prometheum carnium diſtributioni, quam uocant creonomiam, præpoſitum lepide admodum, & feſtiue Ioui adortum imponere, quippe nil ueritus diuinitatem ſummatis dei, ſibi quidem præpinguia & ſapida ſubduxit, Ioui autem oſſa modo appoſuit obducta ἀργέτι δημῷ, ut Heſiodus inquit, id eſt pinguitudine candida. Quo nomine, ſimul quia homines finxiſſet, & ignem furto conciliaſſet hominibus, Vulcano & Mercurio dicitur ab Ioue traditus in Caucaſo ſuffigendus. Ex hoc item facto Lucianus in ſermone, qui eſt De mercede ſeruientibus, uice prouerbij uſurpat προμηθέως μοῖρα, id eſt Promethei portiunculam, uidelicet ὀστᾶ κεκαλυμμένα πιμελῇ, id eſt pingui contecta oſſa Nos uero quod cœpimus, adijciamus coronidis loco, tāquam bellaria quædam ſcitius condita, quæ ſomniculoſum excitent lectorem, altius uellicando. Legimus apud Plotinum primo De dubijs animæ, Naturalem quandam prouidentiā in uitali animæ mundi parte regnantem ſub Promethei cognomento, ex luto, id eſt materia prima, ſtatuas, id eſt res naturales effingere, atque eſſe huic opificio partim quidem alligatam, partim quoq; ſolubilem, nec eſſe hic Epimetheo, id eſt temeritati locum. Sunt qui hoc nomine humanum animum intelligant: qui diuina Palladis ſapientia inſtructus, ignemq; cæleſtem, id eſt rationem conſequutus, hac cauſa in montis uertice, quod eſt in contemplationis arce ex perpeti auis morſu rapaciſſimæ, id eſt ex inquiſitionis cura conflictatur, ac inde infelix cenſetur tantiſper, donec eodem remigret, unde ignem fuerat indeptus, ut toto denique lumine oppletus eniteſcat tota perfruens felicitate. Quod ad fabuloſa ſpectat, Promethei in Caucaſo religati meminit libro quinto Arrianus, ſed & Q. Curtius rerum geſtarum Magni Alexandri libro ſexto.

Omnium quæ de Prometheo traduntur, enarratio allegorica. Delius natator, qui. Quid hepar, ſiue iecur Promethei. Quid aquila. Pādora. Obiter de Briario pauca. Epimetheus, Iapetus, ferula, ignis. Lycium forum ubi. XX

ET quia ſenſum allegoricum, qui in Promethei fabula ſcrupuloſo clauditur inuolucro, breuiter admodū attigimus, & (quod dicitur) uix ſummis labijs guſtauimus, ſuccurrebat mihi, ut fuſius, & campo latiore rem ipſam exſequerer. Sed quoniam non parum multa ſunt in hoc negotio, quæ Delio indigeant natatore, id eſt ſolertiſſimo reconditorum indagatore: nam imperitiſsimi quod ne nare quidem ſciant coarguuntur, uel parœmia teſte: ut quæ ex intima promantur philoſophia, proindeq; cimmerijs inuoluta tenebris: commodius eſt uiſum, monere omnes, ſi qui ſunt horum ſititores (ut ita dicam) Platonicos adeant, in primis uero accurate Platonem ipſum in Ciuili, Protagora, & Gorgia. In quibus commentationibus uir ille multa promit ueteris theologiæ ſemina. Nos interim amœniores petemus receſſus, edocturi harum lectionum ſtudioſos, quæ ab Græcorum grammaticis ad hoc pertinentia fuerint animaduerſa & prodita. Igitur, inquiunt, Agrœtas tertio & decimo rerum Scythicarum ſcribit, Aquilam Promethei iecur depaſci ſolitam, inde uideri receptum

ceptum uulgò. quod is præfœcũda potiretur regione, ſed quam tamen fluuius Aetos, id eſt Aquila, maximè infeſtaret. Scimus autem hepatis, aut uberis appellatione fertilitatem plerũq; ſignificari. Quum illuc acceſſiſſet Hercules, re perſpecta, fluminis impetum, & copiam alueorum crebritate exinaniſſe, atq; inde iudicatum, aquilam peremiſſe, & à uinculis ſoluiſſe mox Prometheum. Sic quod obuium erat, fabulæ inuolucro factum obſcurius, uelut in Briareo quoq; . quippe prodit hiſtoria, eſſe in Aſia tumulum Aegeonis nomine, abs quo fontium proſiliens multitudo circũiectos impinguet campos. Sed non tamen in hoc idem omnibus uidetur, Theophraſto magis placet, ſapientiæ ſtudioſum fuiſſe Prometheum, ac omnium primum hominibus philoſophiam eſſe impertitũ: unde inuulgatum fabulis, ignem ab eo diſtributum. Herodotus adijcit, Scytharum regem hũc fuiſſe: quumq; eius imperio obnoxia regio ſumma neceſſariorũ laboraret inopia, nec ſuccurri ab rege poſſet, quòd Aquila fluuius excreſcẽs nimio plus agros dilueret, ibi coortos homines in uincula Prometheum cõieciſſe. Herculem uerò illum liberaſſe, & fluuium corriuaſſe in mare. Ad Nilum, qui diceretur Aquila, rem deducit Siculus Diodorus. Duris autem ſcribit, ob Palladis amorẽ in Caucaſo eum fuiſſe colligatum, quo argumento Caucaſios nec Ioui nec Mineruæ rem diuinam facere, Herculem autem colere in primis. Cæterum nec id item omiſerim: auctor eſt libro ſecundo Pherecydes, Aquilam immiſſam Prometheo, ex Typhone & Echidna Phorcynis eſſe natam. Quodq; illa interdiu abſumeret, ſolitum noctu ſuccreſcere. Quod uerò ad oſſa Ioui appoſita pertinet, hunc reperio ſenſum, haud equidem aſpernabilẽ, ſi quis dogmat[illegible]erum de anima, & Empedoclis præcipuè admittat, quibus animas placet eſſe apud opificem deum ante quàm in corpus delabantur, atq; illic proficere, ac perfectiores nanciſci gradus. Rationalis igitur animæ mens Promethei nomine ſignificata penes diuinam prouidentiam conſtituta, quam Iouis nomine intelligunt, ſortita incorpoream uitam cibi haud indigam, impetum concipit ad terrena hæc & corruptibilia, quo nomine confeſtim pœna conſequitur, ut illinc præcipitetur in corpus. Propterea Heſiodus prudenter peiorem ſcribit conditionem neceſſario amari ab hominibus ob irrationalem uitam quæ obuenit, delabente in corpus anima. Oſſa itaq; ueritatis inſinuant nobis tegumentũ. Oſſium ariditas, & perfecta nuditas uitam præmonſtrat extra carnem & cibi neceſſitatem. Nata inde uoluptas, & ſpiritale gaudium per pinguedinem oſſibus obuolutã ſignificatur. Mens igitur Ioui imponere tentat, ſubtractis ſibi adipatioribus: illi autem oſſeis appoſitis, quoniam ad inferiora reclinata corpoream uitam eſt amplexata, quæ carnem habet ac pinguedinem, deum ſpiritali ſtatui relinquit: quod ſanè primum apparet mentis peccatum. Ignis nomine, intellectualis oſtenditur uita: nanq; latet hæc, ſicuti ignis ante quàm in materia concipiatur. Ignis uerò furtum in concaua ferula manifeſtius aperit tranſitum ab intelligibili & obſcura latentiq; uita ad ſenſibilem & alienam. Ferula, nil planè aliud eſt quàm corpus: ut enim illa ignẽ operit, conſimiliter animam caro: porrò ſicuti ferula debilis, pari modo & corpus. Poſteaquam uerò electione propria mens affectare terrena cœpit, iubet diuina prouidẽtia ex elemẽtis quatuor compingi Pandoram, id eſt humanum corpus, fœmineo nomine ſignificatum, quod carnis debilitas minimo exſolui poteſt. Dicitur tamen dijs ſimile, quia humanum genus etiam ſi non numero, ſpecie tamen ſit idem, ſeruetur q; perpetuò ac uigeat, propterea uirgo fingitur Pandora. Ioannes tamen Grammaticus artium inuentionẽ Pandoræ nomine accipiendam putat. Aquam uerò ſubactam dici, & terram ob nauigationem excogitatam: aut per exochen quandam agricolationem intelligamus, à qua profluunt omnia, quibus alimur. Pithos autem, hoc eſt Pandoræ dolium, fati potentiam indicat, quæ prodeuntibus ad generationem animis bona diſtribuit, uel mala: unde multi dicantur εὔμοιροι, alij uero κακόμοιροι, quod eſt boni fati, aut mali. Sed hoc ipſum fatum uocat Heſiodus, Διὸς νοῦν, id eſt Iouis mentẽ: idq; ex Stoicorum hæreſi. Cæterum de Epimetheo quid nam ſtatuimus? Mens noſtra dum diuinitate inſtructior inſita, exactiore libra rerum qualitatẽ prius quàm omnino quicquã capeſſat, expendit, peruidetq;, dicitur Prometheus, id eſt prouidens & præſentiens. dum uerò inſcitiæ nubilo obducta nil ſatagit, ſed incertis fortunæ flatibus uitæ rationes, tãquam uela expandit; tunc, poſt malum reſipiſcentis conſultantiſq;, hoc eſt Epimethei nomen

accipit. Horum pater fingitur Iapetus, id eſt pernix & rotata cælorũ uertigo. Cum cælo præterea analogum quiddam humanum caput ex poſitu ſphærico habere cognoſcitur. Proclus Iapetum accipit θεὸν νοερόν, deum intellectualem, qui ſit cauſa cæleſtis motus: unde etiam dici à theologis Iapetum, παρὰ τὸ ἰέναι καὶ πέτεσθαι, ab inceſſu uolatuq́. Cæleſtem ſphæram eo nomine intelligi mauult Euſtathius. Ignem à Prometheo ſurreptum, νοῦν intelligit τεχνικόν, id eſt artificialem mentem: nam luminis cauſa, inquit, ignis eſt. Proinde icona habet artificialis mentis, qua uiuunt homines intellectualiter primum. Ferulam putat typum habere ſenſibilium: eſt enim Dionyſiaca, ut Dionyſii ſacris initiati monſtrant ναρθηκοφοροῦντας, hoc eſt ferulam geſtantes. Qui deus creditur ſenſuũ auctor. Ignem fabula tradit, delatum primo in AEtoliæ ciuitatẽ, quæ ex eo argumento ſit dicta Pyrenia. Sunt ex Græcis, qui in agrum Argiuum cælo primum delapſum ignem ferant, diuq́ in Apollinis Lycoctoni templo ſeruatum, quod in Argiuo uiſebatur foro, quod in Electra Sophocles Lycium uocat: tametſi eſt gymnaſium Athenis Lycium.

Enarratur locus Propertij. Quale ſit pharmacum prometheum. Item Promethei Theſſali hiſtoria: necnõ de Argiuo rege Lacyde. Ephippon. XXI

Diſceptatum diu inter eruditos arbitror, qui Propertium atterunt lectione aſſidua, ſuper illis uerſiculis ex libro ſecundo ad Tullum, ubi de Cynthia queritur, quæ in Baiano ſeceſſu, notiſsimo uitiorum diuerſorio, in alterum uidebatur amorem ſuum corriuaſſe, ex quo indignanter poeta, atq; ob id dolens acrius, illuc erumpit:

Inuidiæ fuimus, num me deus obruit? an quæ
  Lecta Prometheis diuidit herba iugis.

Sum admiratus uirum alias doctiſsimum, & oleo multo, multaq; opera bene, atq; adeo inſigniter de re Latina meritũ, eum cõniuenter tranſiluiſſe locum, nec ſuppetiſſe quid peculiarius afferret, etiam ſi multus ſit harum rerum conquiſitor. Sed inter tot uigilias ſemel atq; iterum obrepſiſſe ſomnum, minus fortaſsis mirandum. Verum amota omni ueſica, cõtenderim uel Attilio iudice, eruditum poetam ſignificaſſe, ex herba pharmacum, quod prometheum Apollonius Argonauticon tertio uocauit. Etenim uelut fiduciaria ſit facta uenditio, ut eſt apud T. Liuium, remancipamus citra liuoris labeculam. Cuiuſmodi porro foret ea, nec edocere quidem ſuperſedit. Scribit autẽ natam primo ex cruore ac ſanie in terram ſtillante, dum Promethei iecur aquila roſtro lancinans in Caucaſo depaſceretur. Eius, inquit, flos prominet cubiti menſura, colore corycio aſſimilis croco, caule gemino, radix ſub terra caro uidetur recens inciſa, ſuccum nigricantem eſſe tanquã phagi. Nec uim item tacet: Si, inquit, Proſerpinæ re diuina noctu peracta, hoc corpus linias, ferro nullatenus oblædi poteris, neq; item ignis incendia ſentire. Hæc nimirum ubi legiſſet Propertius, carmini inſeruit, ceu medicamẽto eodem ita Cynthię mens in eum obduruiſſet, ut nec igneos amoris afflatus perſentiſceret, ac nullos poetæ æſtus curaret. Hæc nos obſeruata illatebrare nõ ſuſtinuimus, publicam materiam fecimus non uellicandi libidine, tanquam conſerta manu in ius uocemus: neq; enim theoninũ dentem ſubinde ſtringere, Chriſtiani hominis puto, ſed iuuandi conſilio. Expendant modo claſsici omnes, ſed cenſura miti, hoc eſt citra liuorem: ſi probarint, calculum non abnegent: ſin minus, allata ratione, nec ipſe unguem reformidabo, aut nares hoc nomine contrahã, patiarq́, uel utrunq; Andabatam uideri. Poſteaquam uero de Prometheo ſatis multa cõgeſsimus, ſubnotemus illud quoq;, quod ex Ioanne Grammatico nouimus. Fuiſſe ab ſuperiore diuerſum ex Theſſalia Prometheum quendam, quem quum Lacydes uellet interficere, & tum forte is phymate laboraret, tuberculũ eſt id furunculo maius, rotundius atq; planius, tranſuerberans enſe perſanauit. Eodem modo, inquit, Smicynthes Nicanora ephippo percutiens ſalutare intulit uulnus. Et Seneca De beneficijs ſecundo, Tuber tyranni quidam ferro diuiſit, qui ad eum occidendum uenerat. Theſſali Promethei meminit Plutarchus in commẽtatione qua cõmonemur, Quo quis modo ab inimico poſsit iuuari: ſed Lacydem nõ nominat ibi: nominat autem extra hiſtoriam mox paulo, docetq́; fuiſſe Argiuorũ regem, coma delicatum & inceſſu quoq; molliorem.

Scripti

Scripti & uoluntatis quæſtio triplex. Quid æquũ & bonum. Quintilianus enarratur. Leſbia regula. item Polycleti regula. Caput XXII

INter alia haud parum multa quæ in dicendi artificio ſolent ſeſe ueluti obices & moramenta legentibus ingerere: eſt & illa, Scripti & uoluntatis, frequentiſſima etiam inter Iureconſultos quæſtio, ut iuris pars non minima uideatur inde pendere, ſicuti elegãter ſcribit libro Oratoriarum inſtitutionum ſeptimo Fabius. Eius quæſtionis uis trifariam tractari fere poteſt: nam eſt ubi ſcriptum & uoluntas ambiguitatem habent, ſi quid in lege ſit appoſitum obſcurius. Alterum genus eſt, in quo pars altera ſcriptũ aduocat, altera uoluntatem. Quo autem modo ab uoluntate ſtemus aduerſus ſcriptum, amplius exſequitur idem Quintilianus. Sed exemplo item appoſito: Peregrinus, inquit, ſi murum aſcẽdit, capite puniatur. Quum hoſtes murum aſcendiſſent, peregrinus eos depulit: petitur ad ſupplicium, contradicitur, quæriturq;, an ne ſeruandæ quidem ciuitatis cauſa liceat mœnia conſcendere? Ergo æquitate ac uoluntate pugnandum. Tertium genus eſt, quum in lege aliquid inuenias, quo non obſcura conjectatio fiat, conditorem legis diuerſa atq; aduerſarij opinentur, ſenſiſſe. Huc uſq; Fabius. Sed cætera quæ hic continentur, nec moleſtam nec reconditam interpretationem habent. At quod dicitur Aequitate pugnandum: nos torquebat aliquãtulum, uidebaturq; omnino res uberius explicanda. Nam & ex multis Quintiliani locis tolletur obſcuritas, quæ plerunq; Lynceis imponit uice Plani cuiuſdam: & alijs quoq; ſcriptoribus qui ſtudioſorum lectionibus terũtur, opem tulerimus aliquam: ſed ad hoc præſtandũ non ferè illuſtrior Ariſtotele occurrit, qui abunde nos inſtruat, quid ſit quod æquitatem crebriter, ac bonitatem dicimus. Nec oberit illud iactatum uulgò: Vni teſti, nec Catoni quidem credendum: quando non occurrit, aduerſum ituros aliquos. Lego igitur apud illum libro De moribus quinto, id ab Græcis uerbo uno exprimi ἐπιείκειαν, quod nos æquum dicimus & bonum. Conſentaneũ, inquit, eſt diſpicere æquitas & bonitas quam rationem habeant ad iuſtitiam: neq; enim omnino eſt idem, nec genere item prorſus diuerſum: nam eximie quãdoq; approbãtes adnectimus id, ex æquo & bono. Sed ſi rurſum rationem pergas diſpicere, abſurdi neſcio quid ſeſe oſtentat. Si præter iuſtum aliquid ſit bonum & æquum, quod laudẽ dignum cenſeas. Nam aut iuſtum, res eximia non eſt: aut bonum & æquum, non iuſtum, ſed aliud: aut utrunq; eximium, & idem eſt. Cæterum rectiſſime omnia conſtituta, nilq; in ijs pugnans eſt: quippe bonum & æquum, cuiuſdam iuſti emendatio eſt, non tamen ab eo diſſentaneũ. Gignit autem ambiguitatem, quoniam bonum & æquum iuſtum eſt quidem: ſed non id tamen, quod ex lege eſt, ſed quod legem corrigit emendatq;. Ratio uerò huius hinc colligitur, Lex omnis uniuerſalis eſt: ſed enim ea ſæpe rerum natura eſt, ut de ijs uniuerſim præcipi nec poſſit nec debeat. Vbi igitur neceſſariũ eſt uniuerſale præceptum, nec rectè afferri poteſt, lex id complectitur, quod plurimum eſt: nec eam fallit tamẽ, in quo deficiat, nec ideo non rectam dixeris: neq; enim peccat lex, ſed rei natura, quæ præcepti capax non eſt. Quando ergo uniuerſalis eſt lex, uſu uenit autẽ, quod uniuerſale non ſit, tunc ſumma dictat ratio, ut quæ conditor legis, ui rerum cogete, omiſit, expleãtur emẽdatione, quod nec ipſe legis auctor abnuat, ſi adſit. Hæc igitur eſt boni & æqui natura, legis emẽdatio, qua quippiam fuerat omiſſum propter uniuerſale: quædam enim ſunt, de quibus lex ferri nõ poteſt. Itaq; decreto opus eſt, nam indiffiniti indiffinita eſt regula. Cuiuſmodi eſt in Leſbo in ædificandi ratione regula plumbea. Hæc ex Ariſtotele. Vnde plura paulo mutuari, & trãſponere collibuit, quò ex ſummi philoſophi placitis res tota notior fieret, nemoq; non dehinc uitro (quod dicitur) Sidonio, & electro lucidius ſciret, quid æquitas & bonitas ſibi uelint in maximis auctoribus. Vſurpat ſimplex plebecula crebrò æquitatem, nec tamẽ quid dicat, opinor ſatis intelligere. Quod autem de Leſbia dictũ regula eſt, ſcire amplius oportet, Leſbios plumbea uti regula, quæ ſuper lapides poſita per eorum inæqualitatem flectatur facilius: ſiquidem adeo duros in illa inſula eſſe lapides memorat, ut ob naturam minime ſequacem ſcalprum non ferè recipiant. Igitur eius ratione regulæ inter ædificandum, menſu lapidum quoquo modo concepto, iunctura atq; colligatio mutua minus reddebatur impedita, rectiorq; ſurgebat ſtructura. Erat & Polycleti regula, cuius meminit in libro De optima conſti-

tutione corporis Galenus. Et medici temperatam, ut ipſi dicunt, complexionem aiunt eſſe, nos temperaturam recte nuncupamus, ueluti Polycleti regulam, ad eam quippe ſanitatis regimen diſponitur. Item ægritudinum curationes, cibi, potusq; ratio, necnon pharmacorum. Galenus ſanè inquit, Optimum corpus uelut Polycleti regula eſt. cui in noſtro ſitu, utpote probè temperato, non pauca uideas ſimilia. Porrò quod ad æquitatem ſpectat, ad id ipſum facit, quod Moderatus Columella ſcribit Agricolationis primo: Nec ſanè, inquit, eſt uindicandum nobis, quicquid licet: nam ſummum ius ſummã crucem putabant: nec rurſus in totum remittendum, quum uel bona nomina non appellando fieri mala, fœnerator Alphius dixiſſe ſeueriſſimè, putetur.

Theſei honores Athenis. Semnæ deæ quæ ſint. Item quid Semneum. Tyrãneum, Laodiceũ, Martyrion. Procotta. Cottis quid. Cepus. Comana ciuitas unde. Oreſtis hiſtoria. Procomion multa ſignificare. Epicomia quæ ſint. Proconion. Plutarchi codex emaculatur. Theſeis quid. Comæ, barbæq; primitias offerre cur inſtitutum. Curotrophos Apollo. Tõdendi ſpecies. Penice coma: galericulus. Relicinus. Replaudere frontẽ. Threpterius, pentherium, & pentherius capillus qui dicatur. Pnyx quid. Pnycite. Ceroplaſtæ. Ceras pro coma. Ceram cur dicant Armoraciam. Xylon primũ quid. Pſiathia: Helenæ hiſtoria, & Iphigeniæ. Cap. XIII

Quatrurbem Athenas uocabant

THeſeum, qui primus Athenarum urbem cõſtituiſſe uidetur, quum uicatim prius habitaretur Attica: quamuis Quatrurbem credatur Accius appellaſſe Athenas, quod ex quatuor urbibus foret conflata, honoribus multis, ueluti tanti uiri attonita uirtutibus, proſequuta poſterior ætas eſt. mortuum ſiquidem ſacrificijs, ut heroem, cenſuit honeſtandum: aſylum quoq;, id eſt ſanctius templum, ut inquit Liuius, ad eius tumulum curauit dicandum, quod puto, Theſeum dicebatur: unde eſt Ariſtophanium illud in Equitibus, καθῆσθαί μοι δοκῶ ἐς τὸ θησεῖον, ἢ πὰ τῶν σεμνῶν θεῶν. Sedere mihi uideor ad Theſeum, aut ad deas Semnas. id eſt Erynnias, ex Attica loquendi cõſuetudine, κατ' ἀντίφρασιν. Earum ſimulacra poſt Oreſtem excitarunt ad Ariopagum Athenienſes, uti honore exciperentur maiore. Semnarum meminit Thucydides libro primo. Earum ſacra obibant Heſychidæ Athenis, ab Heſycho heroe propagati, cui arietem ante rem diuinam immolabant. Semneum uerò monaſterium eſt, uel quaſi ueneratione dignum, aut magis, quia ſecreta & inacceſſa loca uocãt Semna. Apud Lycophronem tamen, etiam turpitudinẽ habet ea dictio. Semnas deas & Eumenidas putat diuerſas Philemon comicus. Dicitur autem figura eadem, qua τυραννεῖα Plethoni Gemiſto in hiſtorijs, tyrãnorum uocantur palatia. Sic & Thucydidi διοσκούρειον nuncupatur Dioſcurorum templum. Idem ſcribit, Mantinæos & Tegeatas in Laodiceo terræ Oreſtidis concurriſſe. Martyrion Hieronymo eſt martyrum ſacellum. Sed ad rem. Theſei templum & Erinnyarum aſyliam habebat, quoniam ex eo reuelli nullus poterat ſupplex. Quid quod auctores paſſim approbant, octauum menſis diem fuiſſe Theſeo ſacrum, ſicut Numeniæ dies, qui primus eſt, ſeptimusq; Apollini, quartus erat Mercurio ſacer. Erant eiuſdẽ honori feſta Theſea, in quibus dabatur populo congiarium, & conuiuia celebrabãtur. Frequens item tonſus nomen eſt Theſeis, ab illo producta. Etenim inoleuerat mos uetus, ut qui exephebi eſſent, capillum & barbam fluminibus, & Apollini primum tonderent, quem curotrophon uocabant. Sicut apud Homerum Achilles facit: & in Theſeo à Plutarcho eſt repetitum, eo argumẽto quod ex humecta feruidaq; natura conſtant animantium incrementa. Delphos itaq; profectus Theſeus comæ primitias obtulit deo, anteriore capitis parte abraſa. Nam alij temporum comam offerebant, alij poſteriorem, ut eſt apud Pollucem. Priora capitis tondendi more Abantas primum uſos, auctori Homero credimus. Quemadmodũ ediuerſo Thraces quoſdam appellatos ſcimus acrocomas, qui antias in frontem muliebriter demitterẽt. Nam Euboicos opiſthocomas uocari ſolitos, Polluci aſſentimur, quia comam per terga fuſam alerent, qualis ferè Hectorea dicitur coma, ut auctor Timæus eſt. Nec Lycophron prætermiſit, ubi Caſandram inducit ſic nuncupare comam, uelut incederet eo modo Hector. Procotta uocatur, ubi anteriores nutriuntur comæ, quia Cottis apud Dores dicitur caput. Quãuis alij ante frontem capillos dici Procottam

Martyrion, Item pl. martyr

tum putent. Ex uetere item inſtituto legimus, in Ponto Comana nuncupari, ab excisa inibi ab Oreſte coma: quod, ut ſcribit Procopius Perſici belli primo, & ſignificat Strabo, ex Tauris cum ſorore profectus in ualetudinem incidens oraculum accepiſſet, non deſiturum morbum, ni ædificato quale apud Tauros reliquiſſet, templo. Quare conſpecto in Ponti regione prærupto monte, ciuitatem condidit, illum tauro conſimilem arbitratus, ac Dianæ templum, lugubri coma præſecta, extruxit. Verum graſſante nihilo ſecius mali ui, rurſum in Cappadocia montem nactus Tauricis perſimilem altera excitauit Comana de Comæ rurſum præciſæ argumento. Morbum non alium fuiſſe augurantur, quàm inſaniæ qua ſit, enecta matre, correptus. Eſt & tondendi ſpecies dicta cepus, qua frons excolitur. Eſt & ſcaphium, ut Ariſtophanes ſignificat in Auibus. Eſt & indecora prorſus, ac cinædica tondendi ratio dicta mœchus, qua infamatur in comœdijs poeta Cratinus. Cuiuſmodi ferè apud Martialem epaphæreſis, etiã ſi pro tonſu ſimpliciter quidam intelligi epaphæreſim malunt. Vtitur eo uerbo Therapeutices quinto Galenus. Penicen comam dicimus inſititiam, non ueram, neq; cõgenitam. Eandem & procomion recte uocaris, & pilidion apud Demoſthenẽ, atq; item entrichon: at Latine capillamentum & galericulum, Tranquillo aſtipulante in Othonis uita. Procomion intelligit in libro περὶ ἱππικῆς, Xenophon equorum iubas in frontem propendentes: quæ uiſum non præpediunt utique, uerum & infeſtantia ab oculis defendunt. Legimus & προκώμιον dici hymnum: qui ante comon, id eſt κῶμον concinnaretur. Erat autem eo nomine cantus & uinolenta ſaltatio: unde quod comon præcederet, procomion recte dixeris, uelut prooemium. Sed & qui alios anteit hymnus, eadem non inepte cenſebitur nomenclatura. Quæ uero laudis ſuppeditant argumentum in comeſſationibus poſt uictoriam epicomia dicuntur ſcienter: Pindarus, ἴσθι νωυσολίοντες ἀπὸ κώμια πνείοισαν ἀρέτας. Proconium uero eſſe hordeum tradunt: ſed & toſtum triticum, ac ſuffimenti genus. Sunt qui ea appellatione, polentam ex recenti hordeo accipiant, ut Galenus. Relicinam in Alexandro frontem ubi in floridis laudat Apuleius, capillitio denudatã intelligit, & ueluti relictam. Replaudere frontem, eſſe uidetur percutiendo frontẽ capillos reijcere, quod aſſolet in luctu. Capillus porrò reſectus deorum honori, threpterius dicebatur, id eſt θρεπτήριος, ut eſt apud Aeſchylum. Reliquus uero pentheterius, id eſt πενθητήριος, puto ab luctu ita nuncupatus, quod uſitatiſſimi foret moris in Græcia, per luctum comam recidere: & inter nauigandum tempeſtate urgente peruellere item fuſis precibus: quod ſcribit in libro de ſua ipſius uita Libanius. Alio tempore omni cõnutrire, niſi ubi uigore ætatis præciſus, offerretur deo capillus, ut iam commonuimus, quem inde quoq; threpterium nuncupari ſolitũ coniectamus: nam & threptra cõnutricationis dici collata præmia, compertum eſt. Pentherium autem Thaſii dotem appellant. Illud obiter adnotarim, pnycen ad comam pertinere nihil, quando eo nomine conſilij locus Athenis ſignificatur. Alij concionem eo uocabulo intelligi malunt, ab hominum frequentia & denſitate deflexo uocabulo. Quod innuere hiſtoria octaua Thucydides uidetur. Sed ipſe πύκνα ſcribit. Pnycis meminit Plutarchus in Themiſtocle: Pulpitum, inquit, quod in Pnyce proſpectabat mare, ab triginta tyrannis in terram & continentem eſt cõuerſum. Sed Latini codices fœde interpolati, In pace, ſcriptum præferunt. Meminit in Theſeo idem Plutarchus, & contra Cteſiphontem Aeſchines. Verum Latinis codicibus maximè uitiatis. Apud Ammianum Marcellinum legimus, Diodorum eſſe exanimatum, quod dum ædificandæ præeſſet eccleſiæ, puerorum cirros licentius detonderet, id quoq; ad diuinum exiſtimans cultum pertinere. Ceroplaſtæ à nonnullis comæ ornatores uocantur, quoniam ceras etiam ſit coma, quod ante Plutarchum indicat Homerus, dum Parim κέρᾳ ἀγλαέ dicit: ſed & apud Sophoclem ὀρθόθριξ φρίκα nuncupatur, id eſt horror pilos ſurrigens, uelut ὀρθόθριξ. Sunt & cæroplaſtæ, qui cæram exercent: ſed tunc Græce κηροπλάσται ſcribuntur. Apud Theophraſtum obſeruauimus, Armoraciam, quæ ſylueſtris eſt rhaphanus, ut ſcribit Palladius, ab cornu imagine κέραν nuncupari. Quod paſtinacis nomen eſt communicatum, Dauco tamen in primis, fortè ab radicis capillatæ argumẽto. Pnycen, de qua diximus, putant aliqui regionẽ ad Acropolin, antiqua cõparatam ſimplicitate, ubi archæreſia haberentur, id eſt principum electiones, ſeu comitia. Proin

de tumultum popularem, & concionum fluctus dici pnyciten ab Comicis. Obiter, ac parerga uelut opera adijciamus, primatem ſedem nuncupari ſolitam πρῶτον ξύλον, id eſt primum lignum, & in iudiciali ſtatione cathedram primam. Verum quæ iudicum ſellis inſternebantur, dicunt pſiathia. Illud poſtremo ad Theſeum ſpectans haud incurioſius tranſmiſero: quod Duris prodidit Samius, raptam ab eo Helenã annorum ſeptem, tamq́ʒ retentam diu, donec Iphigeniam ſuſcepit filiã, mox uero ea fuiſſe exutum. Propterea Lycophron Helenam dicit, Δυοῖν πελειᾶν ὀρφανισμένην γονᾶν, raptã ab Paride. Traditur illud quoqʒ, Iphigeniam mox Clitẽneſtræ adoptatam. Eandemq́ʒ Græcis fuiſſe immolandam, ni Diana cõmiſerante, in urſam foret deformata: uel iuxta Nicandrum, in tauri formam, aut etiam in anum uel ceruum, etenim traditur id quoque. Sunt qui ex Agamemnone ac Chryſeide, Chryſen memorent natum, & Iphigeniam. Hanc uero poſt captum Ilium ab Tauroſcythis abductam Dianæ inſtitutam fuiſſe ſacerdotem, uel Lunæ.

Pyrrhi uotum. Sanitatis præſtantia. Antiochi ſomnium ad ill. Pythagoricum item inſtitutum. Socratis cõprecatio inſignis. Aurum eſſe ſapiẽtiam: argentum uero naturalium notitiam. Cap. XXIIII

PYrrhum, qui Epirotis imperitauit, quiq́ʒ poſt Alexandrum rei militaris prudẽtiſsimus eſt adiudicatus, ferunt, ubi immolaturus templa inuiſeret, non regni ampliorem modum, non de hoſte uictoriam præſignẽ, neqʒ item gloriam illuſtriorem, aut diuitias, & id genus alia, quibus mortalium pleriqʒ attoniti inhiant: ſed ſanitatem modo à dijs comprecari ſolitum, ceu parte hac bene conſtituta, proſperius ceſſura uiderentur omnia. Nam ſi toto ſinu ſeſe affundat Fortunæ afflatus, abſit autem ualetudo recta, nullum illinc profluit emolumentum quod iuuet. Propterea Antiochum cognomento Sotera, prælio cum Galatis congreſſurum legimus, in quiete arbitratum, Alexãdrum ſibi aſsiſtere, monereq́ʒ, ut prius quàm in aciem milites produceret, non aliud proponeret illis ſignum, quàm ὑγιαίνειν, id eſt bene ualere. Quod quum is non neglexiſſet, nobilem de hoſtibus uictoriã eſt aſſequutus. Scimus porro mãdatorum librum ab imperatore dari ſolitum, in quo præceptum primũ erat de ſanitatis cura: Pythagoras quoqʒ in epiſtolis non alia eſt uſus conſalutatione, q̃ ut iuberet ὑγιαίνειν. Id inſtitutum & Pythagorici mox ſeruarunt, ueluti animæ corporiq́ʒ nil amplius congrueret, hocq́ʒ uno hominis bona uniuerſa comprehenderentur. Quin & ſymbolum, quo inter compares uterentur, dicebatur ὑγεία, id eſt ſanitas. Socrates uero in Platonis Phædro, ſic uotum cõcipit: Amice Pan, & alij qui locum hunc colitis dij, date mihi, ut intus pulcher efficiar, & quæcunqʒ extrinſecus habeo, intimis ſint amica. Diuitem autem ſolum ſapientem exiſtimem: tantũ uero mihi ſit auri, quantum nec ferre, nec ducere queat alius, niſi uir temperãs. Hoc eſt philoſophi præclarum uotum, hæc oratio ad deum inſignis, hoc documentũ cunctis infigendum mortalibus. Quid enim ſolicitius petendũ à deo, quàm bonum? Sed cuiuſmodi nam bonum? Certe ut eum ipſum, ſummum, inenarrabilem rerum cõditorem aliquo modo cognitione pertingere ualeamus. Hæc uera eſt ſapientia, hoc bonum uerum, hoc præter eum, qui uere ſapiens eſt, nemo contribuerit. Sed nec alius acceperit, niſi intima pulchritudine nitidus, expurgatis ſcelerum fomentis: imo uero, quem incomparabilis illa bonitas, inſita pietate, ſapiẽtia dignum præſtiterit, id eſt talem effecerit, ut lumen illud ferre paratus ſit, reſecta omni uitiorum per uirtutem labe, perturbationibusq́ʒ omnino iuſsis cõticeſcere. Huic ita affecto Pan & dij omnes, hoc eſt ſummus ille parens, conditorq́ʒ rerum ac miniſtri eius omnes ita aſpirant, ut aurum micantiſsimum non abnegent, id eſt diuinitatis notitiam impertiantur, poſtea quàm corporea nec tumultuantur, nec menti obſtrepũt amplius. Hoc illud aurum eſt omni cenſu maius, quo ab Hebræis AEgyptios fuiſſe ſpoliatos, ſanctæ produnt literæ. Etenm ſic auri nomine Chriſtianæ ueritatis aſſertores diuinorum cognitionem intelligunt, ut argentum ſymbolice ſcientiã rerum à deo conditarum ſignare tradunt. Porro in Apocalypſi Ioannes theologus, & diuinitatis intimus, & ſine pari cõtemplator, ac (ut ſic dixerim) à ſecretis: ubi aurum ignitum cenſet emendum, non aliud opinor, quàm ipſum hoc, de quo diu uerba facimus, intelligendum prudentibus reliquit. Sed & magicum illud aurum infanti oblatum

CHRISTO non alium habuerit ſenſum. De Platonis ſacrarijs & illud eſt, ab Ariſtotele quoq; in Politicis repetitum, quibuſdam ſtatim in uitam prodeuntibus aurum aſfundi, nonnullis argentum, artificibus uerò & agricolis æs aut ferrum.

Adorationis præſtantia, & neceſſitas. An beſtiæ cæleſtia uenerentur. Votum quinq; rebus perfici. Caput XXV

POſtea uerò quàm non temerè quidē, ſed conſilio certo huc producti ſumus, ut uotorum meminerimus, quibus infinitam lateq; exuberantem dei bonitatem ſimpliciter apprecamur, quod per momenta facit, bona nobis pergat cōtribuere, nequeo temperare mihi, quin ex ueterum philoſophorū id cœtu ſeligam quoq;, Deo tota ui exhibendum adorationis cultum, quo euidentius multorum, qui CHRISTI conſectatores ſe profitentur, & prædicant, & caua uerba, ac in modum ueſicarum tumentia buccis trutinantur inflatis, ſed lingua tenus, & factis procul, peruicax retundatur impietas. In primis uerò mihi ſe Iamblicus ingerit, ſacerdos magnus, & præcellens Porphyrij diſcipulus, à quo proditum ſcimus in libro De myſterijs, uoto adorationeq; ſacrificium perfectius fieri & abſolutius, & totam demum religionem effici firmiorem. Ea quoq; re eximiam conflari animarū & dei connexionem. Frequens item adoratio alit intellectum, & perficit, animam ad diuina ſuſcipienda admodum efficit ampliorē, diuina nobis aperit: hac luminis diuini inſueſcimus ſplendori, cæleſtis augeſcit amor, quodq; in animo diuinū eſt, ſuccenditur acrius, ſurrigiturq;, extergitur quicquid maculoſum, quicquid eſt animæ hoſtile. Spem elargitur eximiam fidem perficiendo circa lumen. Poſtremò adoratio frequens deo nos familiares facit, atq; (ut planè dicā) diſcipulos. Certè ab deo, ceu fonte perenni, manant omnia, nil tam tenue aut puſillum, quod eius ope cōperias deſtitutum. Vnitas diuina exuberat in omnibus: ea ſtat omne, quicquid eſt. Sed ut ab illa profluit, ita refluit in eandem circulari quodam & intimo motu. Alias opis indigum tota ui præcipitaretur in interitum. Hæc nos ratio ad piam prouocat adorationem, qua cum deo, abs quo prodiuimus, rurſum coniungamur, & (ut ſic dicam) coaleſcamus. Propterea diuinè Porphyrius: Quoniam, inquit, dei filij dicimur, & ſumus, ſed in hanc mūdanæ magnitudinis portionem ueluti in exilium quoddā amandati, & in Tullianum quodāmodo intruſi, ſuppliciter ac ſummis addecet uiribus adorare, ut ab hiſce educti tenebris, & teterrima ſede, unde profecti, patrem lætiſſimè repetamus. Certè quum uniuerſi partes ſimus, uniuerſo proculdubio indigemus: ſiquidem ipſa ad totum conuerſio partibus ſalutē præſtat. Quòd ſi uirtutis expetis ornamenta, eum uenerare, qui totius uirtutis eſt princeps. Qui enim eſt unitas uera, bona: idipſum, quod expetis, impartietur bonum. Si corporeum inſigne quodpiam conſectaris, ei te ſubijce. Illi uota cōcipe, cuius immenſa uis corpora omnia creat potenter, & ſalubriter continet. Qui eſſentiam præſtat, utiq; præſtat & ſalutem. Hoc ipſum nobis dictat hiſtoria, ex qua edocemur, Indorum Brachmanas, Perſarum Magos, ueteres Græcorum Theologos omni pede diuino cultui & uotis intendiſſe. Quippe quum ſit à brutis diſſitum humanum genus, conſentaneum eſt, ac prorſus neceſſarium, diſſitam, propriam, à beſtijs ſequeſtratam unam aliquam habere perfectionem, in cuius participatum inferiores non ueniant animantes. Hunc uerò eſſe ſermonem, non rectè putatis. Pleraq; enim in brutali uita extant ſermonis ueſtigia. Neq; item rationem quālibet: nam actiuæ rationis in beſtijs ſemina multa, quod operum & uitæ comprobat modus. Speculatio item quædam, & naturaliū peritia nobis uidetur cum illis quadamtenus eſſe cōmunis: nam & remedia norunt, cibos diſtinguūt, futura præſagiunt, ingruētia uitant ſolertiſſimè, etiā ſi natura duce in hiſce potius uideantur niti. Vna uerò eſt diuinitatis contemplatio, cultus unus, qui extra hominem reijcit omnia. Neq; prona in paſtum animantia deum ſuſpicantur, aut ſciunt. Peculiaris homini eſt in naturæ principem deum mentis excitatio, quò etenim ſpectat ipſa hæc tam præſignis, tam regia humani corporis ad ſupera erectio? Quòd ſi ex Plinio obijcere pergas, & brutorū aliqua cæleſtibus reuerentiæ cultum exhibere, inferam, non exactè ad uerum omnia narrari ab id genus ſcriptoribus. Quanquam & ex Platonicorum doctrina poſſum coarguere, beſtias aliud quiduis facere potius, quum cæleſtia uidentur honorare. Aut ſi honorant, neſcire tamen quid agant: uel ſi ſciant, eas item intelligētiæ ac immor

talitatis

talitatis uideri participes, quod eſt ab omnium fere conſenſu diſparatum, reſipitq́; Epi cureum quiddam. Cui generi, ſi modo non ſit obdurata fronte, ferulas adhibuiſſe, non ſuperuacaneũ cẽſeatur. Verum, ut unde diuertimus, illuc demum reuertamur, putant ex adiuratiſſimis nonnulli, cultum abſolutum, & nulla ex parte ceſſantem, quinq; maxime perfici rebus. Primum, inquiunt, noſſe oportet eum ipſum, quem colere deſtinaris: mox qua ratione cultum hunc adhibere, ſit neceſſe. Secundo loco ſummarum exercitatione uirtutum, caſtitate, integritate, mentis puritate ac ſanctimonia excuſſam depuratamq́; uitam diuinæ uitæ, quãtum ratio patitur, coaptare, aſſimulatione religioſa. Tertium locum ex his habet contactus iam auguſtior, quo diuinam eſſentiam fere attingimus. Quarto loco diuinum ueſtibulum ingredimur iam. Poſtremo unitatem animæ noſtræ propriam unitati diuinę inſinuamus penitus atque connectimus. Demum prius quàm ad alia tranſeamus, illud utiq; admiratione dignum, & feſto plauſu excipiendum, quod Homerus tantæ uetuſtatis poeta duo potiſſimum in homine inſigniter eſt ueneratus, tum quod mẽte ornatus foret, tum quod coleret deos; ſic enim Vlyſſem commendat,

ὃς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱρὰ θεοῖσιν
Δίδωκε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν

Scribit tamen Theodorus magnus, explorãdo curioſius ſingula, liquido compertum, mentes quidem & animas præcipue: ſed & quicquid omnino eſt, excepto uno, adorare, item atq; uouere. Nempe (inquit Proclus) cũcta precantur, hymnosq́; cõcinunt ad ordinis ſui duces. Sed alia quidem intellectuali modo, alia rationali, alia naturali, alia uero ſenſibili. Vnde enim putamus plantas illas, quas heliotropias nominant, ad ſolis motũ ſolem uerſus moueri? Selinotropias uero ad lunam uerti? Sed uir tantum bonus ut in Legibus Plato docuit, deum decenter feliciterq; precatur. Poſtremo, inquit Iamblicus, adoratio, eiusq; uirtus nunc ſacrificium anteit, nunc medio inſeritur, interdum finem complet ſacrificandi.

Volutatio in cœno, apud Plinium quid ſit. Cæroma. Patos bis. Coniſalos. Alapatha quid. Lapathi. Conila. Pyriathos. Vnguentorũ genera. Chriſtæ. Coniatæ. Alima. Chrima. Coniſtra. Pandare. Canthelij qui ſint. Catheton. Catheter. Item locus Plinij expenſus. Bibendi leges. Conuiuiorum præfecti. Gynæconomi. Horatij locus declaratur. Amyſtiſſare. Commodi hiſtoria. Item tertij loci perpenſio in Plinio. Pauli prætorij hiſtoria. Quid admouere obſcœnis imaginem principis. Vini hordeacei proprium. Pinon uinum. Propomata, & bryton, ac parabia. Brutij unde. Cap. XXVI

PLinius Hiſtoriæ naturalis uolumine decimoquarto, ſupercilio (ut ſolet) cenſorio uinolentiam deteſtans: Ad hæc, inquit, pertinent peregrinæ exercitationes, & uolutatio in cœno, ac pectoroſa ceruicis repandæ oſtentatio. Sum memor, dum adoleſcẽs adhuc, tantumq́; non etiam prætextatus, enarrarem nobile opus Antonio Boldu, nobili Veneto, Rhodigij præturam gerenti, uiro in literis ſatis exercitato, quæſiſſe ex me per literas Veronenſem quendam, quid ſuper eo loco non aperto admodum ſentirem: uel quia minus percipiebat ipſe, uel ut ingenium meum periclitaretur, & doctrinam, arbitratus forſan in paluſtris ſoli craſſamẽto natos eſſe prorſum, quod Galenus inquit, ὄνυς θεσσαλέας. Reſpondi tum pro tempore, quæ occurrebant. Nunc eadẽ, ſed excultiora, multoq́; locupletiora hic apponere eſt uiſum, ſimul ut pro uirili proſim, ſimul ne pereat, quod laborioſe olim fuerat excogitatum. Igitur uolutationẽ in cœno luctatorũ intelligo meditationes; in quem ſenſum duxit me primum Valerius Martialis libro ſeptimo, in Philenen,

Et putri lutulenta de palæſtra
Vncti uerbere uapulat magiſtri.

Acceſſit mox & Senecæ aſtipulatio, apud quem ita legimus: Non adducor, inquit, ut in numerum liberalium artium pictores recipiam, non magis quàm ſtatuarios, aut marmorarios, aut cæteros luxuriæ miniſtros: æque luctatores, & totã luto ac oleo conſtantem ſcientiam expello ex ijs ſtudijs liberalibus. Et ne qua omnino ſubſit hæſitatio, expendant quæſo Plinianarum obſcuritatum ſcrutatores, quę ad eam rem aptiſsime Lucianus

cianus ſcribat, cuius dialogus eſt, Anacharſis, ſiue de gymnaſiis: qui adeò ad Plinianos accedit ſenſus, ut prorſus ab eo quodammodo uideatur mutuatus. In eius igitur ſermonis initio ita poſitum inuenias, ταῦτα δέ ὑμῖν, ὦ σόλων, τίνος ἕνεκα οἱ νέοι ποιοῦσιν; οἱ μὲν αὐτῶν περιπλεκόμενοι ἀλλήλους ὑποσκελίζουσιν. οἱ δὲ ἄγχουσι, καὶ λυγίζουσι, καὶ ἐν τῷ πηλῷ συναναφύρονται κυλινδούμενοι ὥσπερ σύες. Hæc inquit, ó Solon, cur nam iuuenes noſtri faciunt? Alij complexi mutuo ſe ſupplantant, hi præfocantur, uerberantur illi, & cœno ſeſe immiſcent, uolutanturq́, perinde ac ſues. Porrò & cæroma nouimus dici oleum, quo perungerentur athletæ, ad robur adijciendum membris, adhibito quodam terræ genere. Sunt qui paton dici putent cœnum cæromati, id eſt oleo, ut ipſi interpretantur, permixtum. Cui ſi ſudor acceſſerit, coniſalos Atticè dicatur, ſicuti auctor probat Galenus. Paton, pro coniſalo ferè accepiſſe Euſtathius animaduertitur: nam coniſalum pro puluere intellexit Homerus, ubi ait,

ὑπὸ πόσσι κονίσαλος ὤρνυτ' ἀελλής. id eſt,

Sub pedibus excitabatur puluis procelloſus. Alapatha Græci porrò inanitiones dicunt, unde lapathum herbam ſcribit Sudas nuncupatam, quia ſit λάχανον γαστρὸς κινητικόν. Sunt & lapathi capiendis feris depreſſiores foſſæ: quod Democrito placuit, ac idem expoſuit Sudas. Coniſtram, pro palæſtra poſitam inuenimus: quia conis, ſit puluis: quod ſignificat Euſtathius. Quanquam erat Athenienſium item deus Coniſalus. Strabo: Nam, inquit, Priapum Heſiodus non nouit, & Orthanæ, & Coniſalo, & Tryachoni, & eiuſmodi Athenienſium dijs perſimilis eſt. Auctor Ariſtoteles eſt, coturnices nidum non conſtruere, ſed coniſtram, id eſt aream, ut Theodorus interpretatur, quam & ſarmentis cõtegant. Conila uerò herba eſt, quam in Theriacis Nicander etiam Heraclium & Origanum dici arbitratur. In Ophiaco Petrichus ab Conilo inuentam tradit. Quod ad Paton attinet, ſciendum eo uerbo ab nonnullis intelligi retrimentitiam caprarum feculentiam: quæ & Pyriathos nuncupetur quandoq́. Vnguentorum eſſe porrò diſcrimina duo, adnotatum ab eruditis eſt, delicijs deſtinatum unum, quod chrima nuncupetur, ſeu chriſma, paleſtræ dicatum alterum, quod dicatur alima. Coniatæ autem, & chriſtæ unctores ſunt. Quæ autem peregrinæ dicantur à Plinio exercitationes, minus puto habere difficultatis: quando auctore Thucydide ſcimus, Omnium primos Lacedæmonios corpora in gymnaſio nudaſſe atq́ oleo perfudiſſe. Et M. Tullius libro ſecundo De oratore ſcriptum reliquit, Gymnaſia delectationis & exercitationis gratia primum ab Græcis inſtituta. Vbi uerò ait, pectoroſa ceruicis repandæ oſtentatio: intelligo membrorum cõformationem in palæſtrita ſignificari, in primisq́ collum procerius, quod in eo exigebatur maximè, uel Satyro atteſtante:

Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.

Sed & Martialis in Diſtichis id ipſum approbat illis uerſibus:

Hæc rapit Antæi uelox in puluere draucus,
Grandia qui uano colla labore facit.

Pectoris quoq́ latitudo roboris indicium eſt uel maximum: nam in tyronibus Vegetius primo De re militari, id item exegiſſe uidetur. Sed & erectam ceruicem nõ tacuit. Repandus uerò nunc retro patentem ſignat, nunc reflexum, unde repandiroſtrum concinnauit Pacuuius, quanquam durè, Quintiliano teſte. Sarcina item pandati dicuntur, qui oneribus nimijs ſuccumbunt ferè, & incuruantur. Plinius De apibus: Totæq́ onuſtæ remeant ſarcina pandatæ. Item libro decimoſexto, arbores, ſiue trabes pandari ſcribit, quæ incuruantur ceduntq́ ponderi. Cuius contrarium palmæ faciunt, quæ in diuerſum renitendo fornicantur, ueluti aſinorum genus id, quos canthelios Xenophon dici ſcribit, ſicuti in monumentis Sudæ relatum ſcio. meminit & Polybius, quanquam & in percipiendo hebetior eo dicatur nomine. Auctor ἐκλογῆς τῆς γεωργίας, libro ſexto, Canthelios interpretatur cophinos maiores: hinc Strabo γεωγραφουμένων libro quartodecimo, Alabandam ſcribit faciem præbere κανθηλίου κατεστραμμένου, id eſt canthelij inuerſi. Lityerſem Celænarum regem Soſitheus ſcribit apud Athenæum, tres ſolitum canthelios totos uorare. Catheton uerò, id eſt κάθετον dicunt perpendiculum. Catheter autem, ſeu καθετήρ, chirurgicum eſt inſtrumentum, imagine quadam s literæ,

quod

quod per urethram intruſum urinam prolicit. Cæterum poſtea quàm nodum hunc ſatis implicitum, non ut Alexander, ferri adminiculo, ſed ingenio & indagine certa plane exſoluimus, addamus ex abundanti, quod in eodem capite legitur haud ita multo poſt. Alius, inquit, quantum alea quæſierit, tantum bibit. Conciſa oratio, & impedita, ſed Pliniana: uerum hoc ſenſu: Alij, inquit, tot exſiccant pocula, quot iniunxerit conuiuij dominus, qui talorum fortuito iactu eum ſortiebatur locum: propterea Horatius,

Nec regna uini ſortiere talis.

Quin ex ęo dicebantur modiperatores, ceu bibendi imperarent modum iuxta conuiuales leges, ſic enim appellantur. Magiſtros Cicero uocat. Græci βασιλεῖς, hoc eſt reges. Meminit Legum ſeptimo etiam Plato, necnõ in Cœnis Macrobius. Decreta porro conuiualia, quæ uocant νόμους, diligenti ſeruabantur ſcito. Sed quænam erant ea? Apud Græcos, inquit Cicero, lex in conuiuijs obtinetur. Aut bibat, aut abeat. Erat & cantio conuiualis, πέντε πῖνε, τρεῖς πῖνε, ἄμα τέτταρα. Bibe quinq;, bibe tres, bibe quatuor cyathos. Nam Simonidis illud prorſus diuerſum eſt, πῖνε, πῖν' ἐπὶ συμφορᾷ, quippe συμφορά, eſt τῶν μέσων. Proinde ſic enunciant alij, πῖνε, πῖν' ἐπ' ἐσθλοῖς. Gynæconomi conuiuia inſpectabant cum Areopagitis, & cœtus alios in domibus ac nuptijs, & re diuina, lege ne præfinitus adeſſet numerus. Apud Romanos uero bibẽdi ars hiſce fere conſtabat legibus, quod Plinius obſeruauit & docuit, non labaſſe ſermone, non leuatum uomitione, non altera corporis parte, plurimum hauſiſſe uno potu, plurimum præterea addidiſſe alijs minoribus, optima fide non reſpiraſſe in hauriendo, neque exſpuiſſe, nihilq; ad elidendum in pauimẽto ſummum ac poſtremum potum ex uino reliquiſſe. Hæc Plinius, quæ eo gratius appoſuimus, quoniam quod extremo loco adiectum eſt, Horatio multum inſert lucis Carminum ſecundo, quem locum conniuentes pleriq; tranſiliunt, in aurem (ut aiunt) utranq; prorſum ſopiti.

Abſumet hæres Cecuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinget pauimentum ſuperbo,
Pontificum potiore cœnis.

In eo autem quod Plinius dicit, optima fide non reſpiraſſe in hauriendo, ſcitu dignum eſt, id Græce admodum uenuſte uno exprimi uerbo ἀμυστί, quo ſignificatur, inter bibendum ne fuiſſe quidem occluſum os, aut contracta labra: ſed capaciter hauſiſſe, aut magis quaſi ἀπνευστί, quod indicat, ſine reſpiratione: unde etiam producitur uerbum ἀμυστίζειν, eo modo bibere, quod nos Latine, nec inepte amyſtiſare dixerimus, quando & Horatianam legimus amyſtidem. Celeberrimum illud eſt, Commodum Cæſarem in ſolicitudinibus & æſtuationibus theatricorum certaminum, quando ex ſuperiore loco urſos iaculis impetebat; quod refert Dion, ingens poculum dulcis uini ſolitum haurire ἀμυστί. In quo à ſpectantibus id in conuiuijs frequens ſucclamatum ferunt, ζήσαις, id eſt uiuas: ſed amphibolice pronunciatum, grammatici contendunt, perinde ac dicatur, compleas uiuendi modum, id eſt morere. Eſt & tertius locus capite eodem habens & ipſe inuolucri aliquid, ubi Plinius ait; Vulgoq; ueritas attributa uino eſt. Sed infert luminis non parum tertio De beneficijs Seneca, ut adagium uulgo frequens præteream, Vinum & cum pueritia, & ſine pueritia ueridicum eſt. Sub Tiberio, inquit, Cæſare fuit accuſandi frequens & pene publica rabies, quæ omni ciuili bello grauius togatam ciuitatem confecit. Excipiebatur ebriorum ſermo, ſimplicitas iocantium, nihil erat tutum, omnis ſæuiendi placebat occaſio. Cœnabat Paulus prætorius imaginem Tiberij habens in gemma, matellam popoſcit. Id factum Maro ex notis illius temporis ueſtigatoribus notauit: at ſeruus eius, cui nectebantur inſidiæ, ebrio annulum extraxit, quum Maro conuiuas teſtaretur, admotam eſſe imaginem in obſcœnis, & iam ſubſcriptionem componeret. Hactenus ex Seneca, & quidem pluſcula ſimul, ut Plinium illuſtraremus. Simul ut obiter perciperent ſtudioſi iuuenes, quid eſſet principis imaginem obſcœnis inferre. Porro Valerius Martialis locis aliquot nunc figurate, nunc apertius illorum temporum inſectatur ſcelus, quibus poculo & uino extorquebantur hæreditates, & teſtamẽtorum falſæ ſubſignationes. Obiter id enotabimus, mirum eſſe quod in libro De ebrietate Ariſtoteles prodit; Vino hordeaceo temulẽtos retrorſum modo

decum

decumbere, ac ſupinos: quod in alijs haudquaquam fit. Vinum id genus uocat Philoſophus inibi pinon, id eſt τὸ πινον. Sunt qui etiã bryton, ut in Triptolemo Sophocles, ſed & in Lycurgo Aeſchylus. Arbitratur Paulus, quòd è lanarum ſordibus expurgatis efficiatur uinum, rectè pinon dici: etiam ſi nõ deſunt, qui ſic uinum uocari putent, quo ſordentes eluantur lanæ, quod ſeponatur mox cõditum. Verum ex radicibus item cõcinnari bryton, Hèllanico credimus. Hecatæus in Europæ periodo auctor eſt, Pæonas ex hordeo brytum haurire, ac ex milio & conyza parabiam. Brutum uerò Latina dictio eſt, unde & Brutijs conciliatum nomen, ut ſcribit Diodorus, quod eorum plerique omnes fugitiui ſerui initio fuerint, ac bruta gens, hominũ colluuione circa Lucaniam confluente. Brutides autem mulieres dicuntur, uelut ſibyllæ, ac prophetides. Brutios à Lucanis rebelles dici, auctor eſt Strabo. Sunt & propomata, uelut antecedentia pocula, ut ſint bibendi procœmia. Eſt apud Palladium caput, libro tertio, quo pacto ſponte naſcantur propomata, id eſt uina condita, cuius eſt modi roſatum & uiolatum.

Brutij
bruta gens

Quam habeat rationem id frequens in libris, Non eſſe infundẽdum lenticulæ unguentum. De odoribus aliqua non ingrata: Item quid ſit odor. Dryinos animal. Melãdryon. Adranus deus. Rancor quid. Cap. XXVII

NOn eſſe promiſcendum lenticulæ unguentum, ex Varronis Satyra Gellius adnotauit. Monuerat diu antea in Epiſtolis ad Atticum M. Tullius: ſed & eo adhuc antiquior philoſophus Ariſtoteles, in commẽtatione quæ De ſenſu eſt, & ſenſili: ut Athenæum prætercam: cuius libros, ſi prodeant quãdoque mutilati minus, minusque (ut ſic dixerim) fide labefactata, uelut breuia, & quidem recõdita putaueris rectiſſimè, ac unguentũ, ſed amaracinum. Dignũ uerò arbitratus noſſe exactius, quæ nam foret eius ſentẽtiæ ratio, ſiquidem ſubolebat, ineſſe quippiam latẽtis doctrinæ, adij noſtri temporis Lynceos, qui ſummo conatu interpolatum Gellij codicem reſtituere adorti ſunt. Cæterum nil ibi cõpertum, quod ſitim expleret. fortè illi, ut qui eſſent ingenio acri, doctrina excultiore, hæc tanquam tenuia neſcio quæ, ac nugalia, uel ſcholica cõtempſerint, ac uelut piſcium filij (quod aiũt) aquoſa petierint. At ipſi ſordentes, quaſi reguli & ſcorpiones, aridiſſima quæque conſectamur, & quod infra claſſem ſimus, ac notæ uilioris, nil opinamur negligẽdum, quod inſcitũ, & latens frontem cogat perfricare, nullo profectu. Sed uerius eſt, in puluerẽ prodire, quàm diu præfari, etiam ſi cõtentioſum trahere funem uidebimur. Igitur omnem (quod aiũt) lapidem mouẽdo ſic comperi, odorum ſpecies eſſe duas: alteram quidem ſaporis ratione, cui gratum ingratumque ineſt quidem, ſed per accidens, hoc eſt non quatenus eiuſmodi odora ſunt, ſed quoniam odor eorum nutrimẽtum ſignificat. Eſt enim odor quædam, ut ſic dicam, paſſio nutrimenti, ſicut & ſapor: ſiquidem per qualitatem eam aptum & congruum ſibi alimentum è longinquo percipiunt animalia, ſicut coniunctum per ſaporem. Ex quo animaduertimus, odores id genus ſaturis minus eſſe oblectabiles, at eſurientibus mirifice. Nam nec cibaria ipſa nõ indigi appetimus. Quo colligimus liquidò, hoſce odores alimenti tantum ratione oblectare, aut ediuerſo. Altera uerò odorum ſpecies per ſe dicitur, nanque oblectant ſimpliciter, & per ſe, nullo nutricationis intuitu. Eiuſmodi ſunt florum odores, hi quippe nullam conciliarint appetentiam. Quinimò ſi cibarijs inferãtur, inamœna reddunt ea, prorſusque aſpernabilia: quoniam odorata hæc ferè ſunt ſaporis non boni. Propterea, inquit Philoſophus, ſcitè admodum & ex uero dixit Stratis in Euripidem inuectus, Si lenticulam decoquas, unguentum ne indideris. Cui affine illud quoque, τὸ ἐν λαχάνοις πέπερι. id eſt, in oleribus piper. Sed & Hieronymi illud in Heluidium, Saltitans camelus. Varronis Satyra ex Marcello ſic uidetur inſcripta, ἐπὶ τῷ φακῷ μύρον, περὶ εὐτυχίας. Scitu porrò dignum id quoque: Odores hoſce, qui per ſe odores à phyſicis nuncupantur, eſſe rationalis naturæ infimæ, hoc eſt humanæ proprios: eos enim homo diſcernit ſolus, ijsque afficitur plurimum. Quo nomine, quantum ad hoc, odoratus in nobis inter animantes omnes præſtantior exquiſitiorque eſt. At in altero odoratorum genere à brutis lõge excellimur. Euentus autem ratio eſt, ut contemperetur cerebri frigiditas. Id enim in homine maius ex corporis analogo, quàm in cæteris. Cerebrum denique ſuapte natura frigidum eſt, ob id & ſanguis, quem exiguæ ac prætenues uenæ cõplectuntur, tota facilitate frigus concipit. Propter quod

ex cibo reſolutæ euaporationes,& arcem illam ſcandentes, ex loci frigore denſiores facta rheumatiſmis plerunq; præſtant argumētum: ad quæ amolienda, uel aliquo modo mitiganda odores imbecillitatis noſtræ natura memor ſuggeſſit. Quòd ſi odores hi cerebrum uidentur quandoq; oblædere non parum, ex indiſcreto prouenire modo certum eſt. Nam ſi iuſto plus id incaluerit, fit inde redundās reſolutio, quæ mox infert nocumentum. At qui alimenti rationem habent, odores ſæpius multo caput infeſtant, ex humectationis nimietate aut ſiccitatis. Sed dicat aliquis, Tu quidem de odoribus ſatis multa: uerum ecquid doces, quid demum cenſeamus eſſe odorem? Nam ſunt qui odoris nomine fumidam intelligant exhalationem, quam aeri & terræ cōmunem uolunt, ueluti mediam inter ea, quum ſit quid reſolutum ab ſicco terreſtri aeream non pertingens ſubtilitatem. Nam & Heraclitus literis mādauit: Si omne quod eſt, in fumum reſolueretur, naribus facilè cuncta diſcernerētur, quia uniuerſa in odoris rationem uenirent. Alijs uerò magis placuit, odorem dici humectam euaporationem, id eſt aqueam humiditatem reſolutam. At alijs utrūq;, ſed amplius inſpicienti, nihil horum profectò tradi rectè uidebitur: nam ſi odor fumidum quiddam ſit, quo'nam pacto in aqua fiat fumus? Atqui in aqua odores percipi, certè opinor liquere. Si uerò euaporatio dicatur humecta, relinquetur intelligendum, ſentiri odores per effluxum quēdam, quod item de coloribus pronuntiatū eſt, ſed utrūq; perperam: nam utrinq; colligitur, ſenſum effici odorum & colorum cōtactu. Adde, quòd odoratum corpus & uiſibile planè imminueretur, & demum effluxu aſſiduo reſolutum periret. Quod dictu perabſurdum foret, præſertim quum diſſita longe ſub ſenſum ueniāt tum uiſus, tum odoratus. Effluxus nempe qua ratione in tam longinqua terrarum producatur? Cæterum id aſtruendum uerius, contingere hoc per ſpiritalem medij immutationem: ſiquidem liquidò conſtat, humectum, quod in ſpiritu eſt, id eſt in aere, quodq; in aqua, pati ab euchyma ſiccitate, atq; ita odorandi comprehendi rationem. Nam aer item humectationis eſt particeps. Alicubi tamen Ariſtoteles nō inficiatur, odorem eſſe fumidam exhalationem: ſed non ita, quia ſit ipſa odoris eſſentia, quod ſecundo De anima falſum cōuincitur. Longius enim diffunditur odor, quàm aſpiratio fumida. Sed id ſentit, quòd hæc ſit cauſa, ut ſentiatur odor, quæ ab calidis profluit: quo fit, ut calidis temporibus, & locis flores maioris eſſe odoris pernoſcantur. Sed ut obiter adnectamus aliquid, non ignorandum omnino, eſſe in quercuum radicibus animal ad perniciem adeo potens, ut ſupergreſſu tantum excidat pedum cutis, intumeſcantq; inſigniter crura tota. Id uerò etiamnum mirabilius, ſi quis mederi uelit, manus itidē excoriātur. Quòd ſi interimere adoriatur quiſpiam, peſſimo infici odore: itemq; odorari aliud nihil. Quod utiq; cunctāter appoſuiſſem, ni ab auctore graui relatum ſcirem Paulo Aegineta quinto ἰατρικῆς πραγματείας. Nomen uerò animali δρύϊνος, ab loco ubi uictitat ferè. Dryinas nuncupatur ab alijs, atq; item chelydrus inter genera ſerpentum. Meminit in Theriacis Nicander. Melandryon uerò apud Theophraſtum eſt exalburnatum robur, de nigricie cōciliato nomine. Sed & ſalſamenti genus, melādryon eſt. Adranus uerò in tota colebatur Sicilia deus, cui ſacra erat Adranum ciuitas, tradente in Parallelis Plutarcho. Illud ſubmonuiſſe in odorum mentione nil (puto) obfuerit, Hieronymum ſic epiſtola quadam ſcriptum reliquiſſe: Cincinnatulos pueros, & calamiſtratos, ac peregrini muris olentes pelliculas: de quibus illud Arbitri eſt, Non bene olet, qui bene ſemper olet: quaſi quaſdam peſtes, ac uenena pudicitiæ uirgo deuitet. Verſiculus quē Arbitro Petronio aſcribit auctor hic ſcientiſſimus, apud Martialem legitur quoq;. Rancorem Palladius mucidum intelligit odorem: Canales, inquit, & omnia receptacula olei calida aqua prius lauabis, ut nihil de anni præteriti rancore cuſtodiant.

Grati animi exempla Alexandri, Socratis, Furnij. Interim Archelai hiſtoria. Ingratitudinis fœda ſugillatio. Actio ingrati Athenis cōtra Senecam. Hirundinem ſignificare ingratum. Militis Macedonici hiſtoria. XXV;II

ALexandrum Macedonem ingētis ſpiritus terrarum principem legimus, inter alia haud parum multa, quibus eum natura, extra quàm mortales alios, excoluerat, honeſtaueratq;: & cælo quodam modo inſeruerat, uirtutum, & laudis felici magnitudine: identidem magna ſua gloria ſolitum prędicare, à nemine

nemine ſe unquam benignitate fuiſſe exſuperatum. Magnum id, & præclarum. Sed quod in participatum admittat & alios: uerum itidem magnos, præcelſos, omnium capaces. Archelaus rex, is qui in ſolis deliquio, rerum naturæ ignarus, & pauore attonitus feſtinantius occludi regiam imperauit, & quod aſſolebat in magno plerunq; mœrore, comam filio decuti iuſſit, Socratem impēſe rogauerat, ad ſe iret: at ille, ſeu per eam figuram, quæ in ſermonibus erat ei perfamiliaris, ſeu animo ſerio, negare perrexit, eius beneficio futurum ſe auctiorem, cui paria facere nō quiret. Sed age aduocetur ad hoc decus rerum Italica uirtus. Furnius uixit Auguſti temporibus, pater eius cum Antonio ſtipēdia fecerat, ob id iure belli hoſtiliter Auguſto erat offenſior: adijt tamen imperatorem filius, patris ab eo uitam deprecatur, ignoſcit ille: tūc Furnius, Hanc unam Cæſar habeo iniuriam tuam, effeciſti uiuerem & morerer ingratus. O feſto plauſu excipiendam uocem, ō præſignem animi ſublimitatem: effeciſti (inquit) uiuam, & moriar ingratus. Quod eſſe poteſt tam amplum gratitudinis indicium, quàm nulla ratione ſibi ſatisfacere, & dantis beneficentiæ imparem ſe perpetuo fateri? Quin, inquit in Metaphyſicis Ariſtoteles, non ijs modo quorum ſententiæ accedimus, ſed & ijs qui ueritatem non omnino attigerunt, teſtari gratias decet: nam & hi aliquid contulerunt, nos ſi quidem excitarunt, acueruntq;. Etenim ſi Timotheus non fuiſſet, tantam non haberemus canendi artem: quòd ſi nec præiſſet Phrynis, minor apparuiſſet Timotheus. At ſi æqua lance rem totam uoluerimus expēdere, pauciſſimos eius notæ reperias. Etenim quotuſquiſq; gratum nouit agere? Hic quia ſe uel Codro nobiliorem putat, aut cōgeſtas opes ſuſpicit: & deniq;, quod publicum ferè hominum eſt uitium, ſe ſuaq; miratur, amat, nec nouit perdere: quicquid contuleris, in ſolutum computat, bonumq;, ſi non & ultrò deberi ſibi opinetur, quod accipere ſuſtinuerit. Alium auiditas trāſuerſum rapit, natumq; inde illud ſæpe iactatum, Nil eſſe iucūdius, quàm capere. Sed & inuidia quādoq; in ingratitudinis album nos tranſcribit, malum certè uehemens, & importunum, quo in digitos mittimus, nō quantum rationibus noſtris ex amici largitate acceſſerit: ſed num idem in alios, aut eo amplius contulerit. Gregarius miles inuitus facit, ut coronam det ciuicam, quod in quadam oratione Cicero teſtatur, & ſe ab aliquo ſeruatum fateatur: non quia turpe ſit, protectum in acie hoſtium manibus eripi, nam id accidere niſi forti uiro & pugnanti comminus non poteſt: ſed onus beneficij reformidat, quod permagnum eſt, alieno debere quod parenti. Tribuni, inquit in commētatione de Romanorum militia Polybius, ſeruatos cogunt, niſi id ſponte faciant, ſeruatorem coronare. Colit uerò hunc præterea ſeruatus per omnem uitam, tanquam parētem, omnia ſanè exhibens ut genitori. Quòd ſi eſt omnium uirtutum mater gratitudo, quoniam ex huius profluat fōtibus in parentes pietas, in patriam charitas, in deos religio, inter homines amicitia, in educatores & magiſtros ueneratio: certè colligendum quod ad Atticum M. Tullius ſcribit, Ingratis omnia ineſſe uitia. Nil tam inhumanum, tam ferum, tam immane, quàm committere, ut beneficio nō dicam indignus, ſed uictus eſſe uideare. Hinc opinor factum, ut natura ipſa ad id nos prouehente, Ingratos nemo nō uel uatiniano proſequatur odio: ſiq; facultas adſit, & patiatur ratio, primo quoq; tempore ultum eat, ueluti ſint tum beneficentiæ, tum cōmunes tenuiorum hoſtes omnium. Nec ferè alia ingrato irrogatur pœna. Crimen eſt paſſiuum quidem, & quo nullum frequētius, nuſquam tamen punitur, ubiq; improbatur. Odiſſe contenti ad ultorem reijcimus deum, Achillei memores uoti, quin & Furiani, quum eſt is comprecatus, ut ſi innoxio ſibi inferretur iniuria, deſiderium ſui quàm primum ingratæ fieret ciuitati. In declamātium ſcholis creberrima fuit ingrati actio: in urbibus uerò, præter quàm in Macedonia, ſi Senecæ credimus, nullibi. Nos tamen in Latina hiſtoria obſeruauimus, Athenis item aduerſus ingratos actionem fuiſſe cōſtitutam. Quod ſignificat, opinor, in Declamationibus Libanius, & Pollux Onomaſtici octauo. Et Xenophon ſcribit, apud Perſas ingratitudinis cauſam agi intentiſſimè, pœna ſeueriſſimè irrogata ei qui in bene de ſe meritum deprehenderetur animi parum grati. Nam & ab hoc genus hominum irreuerenter deos haberi, colligunt: quin parētes etiam num, ac patriam, & amicos quoq;. Porrò ingratitudini præcipuè impudentiam adglutinari, abs qua in flagitia feramur præcipites uel fœdiſſima. Prodit Diodorus, Aegyptios credi, extra quàm ſit gentium

aliarum captus, erga benemeritos præcipuè gratos, quod magnum uitæ ſubſidium opinentur gratiæ retributionem. Sed cur'nam cum ingrato ex formula non agimus? ne quod beneficium eſt, incipiat eſſe creditum. Et ne gratitudo honeſtiſſima res, incipiat honeſtatis nomē amittere, neceſſitatis iugū ſubeundo. Alioqui & anguli omnes actionibus obſtreperent eiuſmodi. Pythagoras ablegandos reijciendosq; ingratos, ex Plutarchi interpretamento, ſymbolicè uidetur monuiſſe, ubi præcipit, ſub idem tectum nō admittendas hirundines, quoniam ingrati ac parum firmi ſymbolum auis ea credatur habere. Nam & in Rhetoricis ad Herennium edocemur, amicitiæ minus firmæ ſimilitudinem ab hirundinibus duci oportere. Succurrit prius quā hinc digredimur, dignum quod memoretur, ingratitudinis exemplum. Erat Macedonum regi Philippo manu promptus miles, expertæ uirtutis multis ſæpe bellis: ſed quo ſe præclarius geſſiſſet, eo frequētius à peritiſſimo duce qui in tractādis militibus egregius eſſet artifex, ad prouocandam audaciam auctorabatur, frequēter etiam ac inſignite donatus. Fortè is ex naufragio exutus omnibus, uix etiamnum ſpiritum ducens errabat, cōſilij inops. Eum conſpicatus Macedo quidam benignè amplexatur, iubet bene ſperare, ſemiuiuum in uillam ſuam perducit, fouet accuratè: lectulo cedit quoq;, nec pātitur quicquā fruſtra ab eo deſiderari. Poſtremò digredientem uiatico etiam inſtruit, ſummurmurantē identidem, Nō ſentiar ingratus, parem rationem faciam, liceat modo mihi imperatorem meum adire. Venit ille ad Philippum, miſeriam ſuam exponit: ſed hoſpitis benignitatem reticet, nec ſatis. Miſerantem illum inducit impudenter quidem, ſed militariter, donet ſibi Macedonis cuiuſdam agros. At is nō alius erat, quàm ille ipſe hoſpes: qui tam inhumaniter, & ferè omnibus exutus, nil diſſimulando, per epiſtolā facti ſeriem Philippo inſinuat. Excanduit is, nec ualens tam inſignem ſæuitiem decoquere, improbiſſimo homini, beneficium raræ fortunæ inuſitata rabie retalianti, ſtigmata inuri iuſſit, reſtituto in integrum priore domino.

Virgarum apud ueteres uſus eximius in ſacris & uaticinijs. Pyrethi magi, & pyrethia ſepta. Pyriathes. Pyctes. Iuncatum. Palmarij cōflictus. Palmarium. Palmata toga unde. Dinos locus. Diuinaculorum ſpecies. Qui ſpecularij. Capnomantes. Saliatores. Palmicum augurium. Subſulus. Saliſubſulus. Vaticinia ex piſcibus. De myrica ſcitu digna. Itē de rhabduchis. Poemata uirgæ apta. Brabeutæ, brabei, rhapſodi, arnodi, rhabdi, ſtichodi. An uirgas in dracones potuerint dęmones mutare. Diuinatio à quibus cōtribuatur. Quæ ſit acæna, & areſcon uirga, item ſceptrū, oſtrea rhabdota, & arhabdota. Oſtrea, penultima correpta, uel producta. Ciceronis locus ad Lentulum, Ne quid ſaluis legibus aut auſpicijs cum populo agi poſſit. Obnunciatio augurum. Auguratorium. Proictæ qui. Cap. XXIX

VIrgas in rebus diuinis eximij cuiuſdam uſus fuiſſe ueteribus, ex pleriſq; cōiectare licet. Nam qui Perſicos ritus diligentius animaduerſos literis mandarunt, illorum Magos qui ſacrificijs præficiuntur, carnes ſuper myrto & lauro poſitas tradūt ſubtilibus uirgis adurere, mox oleum lacte melleq; promixtum conſpergere, ac comprecari, faſciculos ex myrica pertenues manu tenentes. Cappadocia magos ſuos ingenti numero, Pyrethos uocat: ſicut ſepta quædā pyrethia. Pyriathes uerò lac nuncupatur igni addenſatum, uti eſt ab Polluce obſeruatum. Quod autem coaguli poteſtate coit, pyctes dicitur: cuius eſt modi quod nūc uoce plebeia iuncatum dicitur. Pyramia Thyreatidos nuncupantur Plutarcho in uita Pyrrhi. Sed ad rem. In Pyrethiorum meditullio ſurrecta ſtabat ara, ubi inextinctus ſeruaretur ignis, fierentq; itidem comprecationes non ſine myricinis uirgis. Sicuti in Scythia quoq;, ubi uaticini traduntur plures, ſalignis uirgis diuinatio concipitur, quas diſſoluunt, ac ſeparatim ſingulis humi conſtratis, uaticinantur, interim uirgas prehendentes componentesq;. Narees uerò quos eſſe androgynos putat Herodotus, tiliam ſcindētes trifariam, digitisq; implicando ac reſoluendo præcinunt futura. Siquidem diuinatio, quæ malis iniungitur dæmonibus, ut aliud agentes hoc item ſubnotemus, foliorum intendit crepitaculis, pomorū diſpicit ſemina, in ſublime iactata bacilla ſpectat: cortices, nomina, imagines, phialas, ſpecula, unde Specularios dici apud quoſdam comperi, & id genus

alia mille ſcrupuloſius obſeruat. Nam in Didio Iuliano Spartianus inquit: Et ea quæ ad ſpeculum dicunt fieri, in quo pueri præligatis oculis, incantato uertice reſpicere dicuntur, Iulianus fecit. Sed & Capnomantes quidam ex re ita dicti, traduntur ex fumi diſiectione ſuper aras futura captare: propterea Papinius,

Thurea nec ſupra uolitante altaria fumo.

Sophocles in Oedipode tyranno: Iſmeni Apollinis uaticum cinerem uocat, id eſt μαντείαν σποδὸν: quia rebus ignitis, hoc eſt διὰ τῶν ἐμπύρων, uaticinia concipiebant ſacerdotes. Saliatores referuntur à nonnullis, qui ſalientes oculos intuiti, odorantur præſagium. Meminit rei ipſius in Amaryllide Theocritus, ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. Salit mihi dexter oculus. Quãquam Plautus in ſupercilio id obſeruauit. Dicitur uerò augurium id palmicũ, de quo Poſidonius ſcripſerit, ab oculi uibrata ſubſultatione: quæ res dicitur Græcè πάλμον, Latinè uerò ſubſulum dicere queas: quando Saliſubſulus uocabatur Mars prioribus, à ſaliendo ſubſultandoq;: meminit Nonius ex Pacuuio. Nam apud Galenum & Aeginetam Paulum Medicinæ tertio, dicitur & καρδίας παλμός, id eſt cordis tremor. Sed & ſatyriaſis à Paulo eodem, eſſe traditur αἰδοιπαλμὸς, id eſt pudendorum ſubſultatio, quæ uaſorum ſpermaticorum conſequatur inflammationem. Id uerò ni ſedetur malum, in uaſorum eorundem mox præcipitatur πάρεσιν. Eſſe uerò affectionem raram, quæ & mulieribus contingat. Palmarium uerò aliud eſt. Ammianus Marcellinus, Erant (inquit) nobiſcũ legiones duæ ex Gallijs, uirorum fortium & pernicium, ad palmarios conflictus aptorum. In Eunucho Terentij ubi dicitur,

Id uerò eſt, quod mihi puto palmarium: Donatus, Palmarium (inquit) palma dignum. Vlpianus Digeſtis de extraordinarijs cognitionibus: Si palmarij, inquit, nomine cautum eſt. Palmatam togam dici ueteres arbitrantur, à clauorum latitudine. Fuere in Lycia quoq; ex piſcibus uaticinia qui captarẽt (eos Ichthyomantes uocant Græci) ligneis obeliſcis cum aſſis carnibus, pane quoq; & maza in aquam proiectis. Locum in quo iſta tranſigantur, Dinon appellat Artemidorus Geographiæ decimo. Sed redeo ad diuerticulum. Apud Nicandri interpretem in Theriacis ita legimus, ad uerbũ penè tralata ſententia: Apollo, inquit, uaticinós ſanxit myrica prænunciare mortalibus futura: propterea inſignem fruticem hunc Nicander, mantin uocat, id eſt uatem. Quin & magi item Scythæ, myricino uaticinãtur ligno. Etenim in pleriſq; locis uirga, ut diximus, præſagiunt: quod in primo Cõpoſitionis tertiæ, Dion quoq; confirmat. Sed & in Leſbo, Apollo myricæ ramos tenet: qua ratione, Myricæus quoq; eſt cognominatus. Et Archæus prodit, quãdoq; in ſomnis uiſum deum illum myricæ ramo decorum. Et Metrodorus retulit, antiquiſſimam eſſe plantam myricam: nam Aegyptij in Iouis pompa coronãtur myrica, id eſt tamarice, ut interpretatur Dioſcorides: ſicuti apud Medos magi. Porrò ad rationem uirgarum ſpectarit illud quoq;: Recitatores Homerici carminis uirgam ſolitos tenere, unde illis rhabduchorum adhæſit cognomen. Qua ex cauſa uirgæ apta Apuleius in Floridis, poemata uidetur dixiſſe. Quanquam & eodem nomine dicerẽtur, qui ludorum ſpectatores compoſitè reprimerent: Gymnicis enim ludis præficiebantur, quos uocabant Brabeutas, uel (ut Plato) Brabeos, item maſtigonomi, & rhabduchi. Legimus utiq; Homeridas, ab Homero propagatos, initio illius poeſim per ſucceſſionis ſeriem concinuiſſe, mox excepiſſe qui nuncupentur Rhapſodi: quorum illuſtris præcipuè fuerit Cynæthus, Chius patria, qui & Syracuſis omniũ primus Homeri carmen concinuit, illi quoq; de ſuo inſertis pleriſq;. Sunt qui rhapſodos opinentur dici, uelut ῥαβδῳδοὺς: ratiõne quam diximus. Sunt qui diuulſam ac diſiectam prius Homeri poeſin ab illis coaptatam, & uelut cõſarcinatam memorent: unde ſit cõciliatum nomen, ἐκ τῆς ῥαφῆς, id eſt ab ſutura. Cui ſententiæ aſtipulari Pindarus animaduertitur. Traditur illud quoq;, dictos antea Arnodos, id eſt ἀρνῳδοὺς, quoniam uictori præmiũ contribueretur agnus. Sunt qui etiam Stichodos, hoc eſt στιχῳδοὺς, nuncupari Rhapſodos uelint, quod uerſus quidam ῥάβδους dicant. Fuerunt & ſuæ lictoribus Romanis uirgæ: nam & hi Rhabduchi ſunt, quibus poſt alia fores pulſarẽtur, quãdo Pompeius intraturus Poſidonij ſapiẽtiæ profeſſione clari domum fores percuti de more ab lictore uetuit. Quod Plinius ſcribit, & antea Liuius ſignificauerat: cõprobat item Papinius,

Et multa pulſantur limina uirga.

Quidam prӕterea quod in ſanctis obſeruatũ literis adnotauimus, uirgas coloris uarij in aquis recondebant, quò potum ducebantur oues, ut inibi ſalientibus arietibus, ex earum intuitu conciperent oues uariantis lanitij fœtus. Sed euentus eiuſmodi naturalis quiuerit reddi ratio. At quid ſit dicendum ibi, quum Aegyptios magos uirgas uertiſſe in dracones, legimus? Hoc naturӕ ratio nulla prorſum admiſerit: quoniam corporea materia dӕmonis non ſubijcitur potẽtiӕ, quantum ad tranſmutationem ipſius ad formam: quod tertio De trinitate Auguſtinus docuit. Non eſt putandum, inquit, iſtis trãſgreſſoribus angelis ad nutum ſeruire hanc uiſibilium rerum materiam, ſed ſoli deo. Verum & ipſa dictare ratio uidetur: nam in compoſitis ex materia & forma, materia per ſe non fit, neq; item forma, ſed totum ſimul, immoq; totum tranſmutatur in totum, ut ex toto aere fit totus ignis, quando aeris fit in ignem cõuerſio, ſicuti in libro De generatione auctor Ariſtoteles eſt. Effectus porro aſſimilis agenti eſt, & in eo prӕexiſtit ſaltem uirtute. Proinde ex materia & forma cõflatum naturali produci nequit, niſi ab itidem cõpoſito. Angelus uerò forma eſt ſimplex, propterea ſolus Deus prӕſtare hoc ipſum poteſt. Verum id non utiq; inficiabimur, potuiſſe dӕmonas celeritate incredibili uirgis emotis, ſerpentes earum loco ſubijcere, uel aliunde allatos, uel agentis naturalis uirtute ibidem genitos, prӕſentium oculos prӕſtringendo, quod prӕſtigiatorum acceptabula comprobant. Adde, quod abeũtibus ſenſibilibus phantaſmata remanent & imaginationes: ſicuti ſecundo De anima, proditum ab Ariſtotele ſcimus: & inde ex motu locali formarum ſenſibilium remanentium in uirtute phantaſtica cum humoribus in quibus ſunt, ut in ſubiecto apparent aliqua quӕ nõ ſunt. Quare in libro De ſomno & uigilia, idem inquit, Deſcendente plurimo ſanguine ad principium ſenſiuum, ſimul deſcendunt formӕ in imaginatione cõceptӕ: atq; ita demum fit, ut quӕ non ſunt, uideantur: quemadmodum ſomniantibus cõtingere, ſcimus omnes. Qua ratione poſſunt & dӕmones humores commouere interiorum exteriorumq; ſenſuum, atq; ita [illegible] organa formas aliquas inducere, perinde ac extrinſecus occurrerent, non ſolum dormientibus nobis, ſed uigilantibus quoq;, ut ſic putemus aliqua extrinſecus uel eſſe uel fieri: quӕ tamen nec ſint, nec fiant. Qua ratione peruerſa immundorũ ſpirituum ſubtilitas & infatigabilis fraus eludens ſpectatorũ uiſus, uirgas in dracones deformatas potuit prӕtendere. Nam & dӕmonum eorundem illuſionibus ſeductӕ mulieres quandoq; ſe cum Diana credunt nocturnis horis equitare. Poteſt ratio item aſſerri alia, ineſſe rebus corporeis per omnia elemẽta occultas quaſdam ſeminarias rationes: quibus quum data fuerit opportunitas temporis & caſus, prorumpunt in ſpecies debitas ſuis modis & finibus. Quamobrem angeli, uel dӕmones dici nõ poſſunt, qui talia efficiant, animalium creatores: ſicuti nec agricolӕ ſegetum, quamuis norint prӕbere quaſdam uiſibiles opportunitates & cauſas ut illӕ naſcantur. Cӕterum quod iſti faciunt uiſibiliter, hoc ipſum dӕmones incognita nobis, aut inuiſibili ratione. Solus uerò deus creator eſt. Approbantur aliquo modo, quӕ hactenus ſunt prodita nobis, ſententia doctiſſimi interpretis Auicennӕ, apud quem ita legimus: Excantationes naturaliter effectum non habent, nec uim omnino ullam demutandi hominis ſanitatem in ӕgritudinem: quod qui arbitrantur, ipſi ſemet uidentur excantare, imaginatione corrupta. Vno tamen modo poſſe hoc euenire, fatẽdum eſt, ſi diuinӕ cenſurӕ maieſtas ita adnuat. Ego, inquit, deo fauente, nec ſortilegum aſſis facio, nec incantaminibus pollentem, qui inuitum nolentemq; tollere digitum cogat. Quinimmo nemo unquam me adijt, qui ueneficio ſe circumuentum diceret, quem non abſoluerim ab excantationis imaginatione. Quod ad uaticinia attinet, putant eruditorum nonnulli, elemẽtorum omnium ſpiritus, utpote corporũ perennium, prӕſentienti motu ſemper & ubiq; uigentes diuinãdi munus nobis impartiri, ex ijs quӕ diſciplinarum affectamus uarietate. Quin & ſubſtantiales poteſtates ritu mollitas non uno, uelut ex perpetuis fontium uenis uaticina mortalibus uerba ſuggerere, quibus prӕſit Themis: inde nuncupata, quod fatali lege decreta in poſterum ei prӕnoſſe ſit fas, in cubili ſolioq; Iouis collocata. Auguria uerò & auſpicia nõ uolucrum futura noſcentium arbitrio dirigi, uerum diuina cõponi agitariq; prouidentia. Sol porrò mundi (ut phyſicis fere placet) mens, noſtras mentes ex ſeſe uelut ſcintillas funditans, uehementius accenſas futuri compotes efficit, quantum

ueteribus

ueteribus aſſentiri collibeat, unde mira ſibyllarum conſtent præſagia. Somniorum autem rata, inquit Ammianus Marcellinus, fides, ac indubitabilis foret, ni coniectura ratiocinantis fallerentur. Nam & M. Tullius: Ab ijs, inquit, rerum oſtenduntur ſigna: in his ſi quis errarit, non deorum natura, ſed hominũ peccauit coniectura. Auguratorium in Palatina regione fuiſſe uidetur, augurum uel inaugurandi locus. Cæterum poſtea quàm de uirgis multũ diuq; ſcribimus, impingamus auctarij loco quippiam. Lenones in ſcenam prodibant amiculum geſtantes floridum, & uirgam, quæ dicitur areſcon. Erat & prioribus acæna, dicta uirga exagitandis bobus accommoda: ſed & eodem modo metiendis agris inſtrumentum dicebatur pedum decem: ut ſcribit Apollonij interpres, ab Theſſalis excogitatum. Ex quo & Callimachus:

ἀμφότερον κέντρον τε βοῶν, καὶ μέτρον ἀρούρης.

Quum ſtimulum ſignat, dicitur etiam bucentrum. Acęna agros metiri in Aegypto exorſus eſt primum Theſſalus quidam, nomine ab re indito, quia cognoſcentibus ſingulis agri ſui modum, ſublatæ ſunt cædes: unde nuncupata acæna, quaſi σφᾶζε αὐτῶν πο καίναν. Hinc & Pelaſgida uocauit Acænam Apollonius Argonauticon tertio, ueluti ab Pelaſgis compertam, id eſt Theſſalis. Sceptrum uero ab uirgarum ratione haud ita diſſitum eſt. Id ſignum ueteribus cenſebatur imperij, ſiue regni, necnon orationis & iuſtitiæ quoq;. Proinde Agamemnoni late imperitanti datur, ſed & concionanti Telemacho, uerum etiam Achilli. Qui iniuria item affectus per ſceptrum, uelut iuſtitiæ iurat ſymbolum: quanquã pro baculo etiam uili capitur quandoq; ſceptrum: ſicut in Odyſſea apud Homerum palàm fit. Aureum fuiſſe Apollinis ſceptrum, comminiſcitur Iliados primo Poeta idem: quoniam Soli ſacrum creditur metallum eiuſmodi, ſicut Lunæ argentum. Ex abundanti uero in uocabulo, R habetur, ab σκήπτω, quod ſignat innitor. Proinde σκᾶπτον, ex Doricæ linguæ proprietate legimus apud Pindarum. Virga in manu, in Hebræorum ritibus doctrinæ habebat indicium. Illud ſilentio minus prætereundum, ex Athenæi monumentis: eſſe inter oſtrea, quæ dicantur ῥαβδωτά, perinde ac dicamus uirgata. Alia item, quæ uocemus ἀῤῥάβδωτα, id eſt minimè uirgata. Meminit Ariſtoteles quoq;: ſed ῥαβδωτά, pectinatim diuiſa Theodorus interpretatur. Obſeruatũ & illud ex Galeno eruditioribus eſt: Oſtrea, ſi producatur penultima, ſcribaturq; ὄστρεα, eſſe generis ad teſtacea quælibet nomen: quòd ſi eandem contrahas, ὄστρειά q; enuncies, ſpeciem indicare unam. Verum ne fuſius extra calcem, quod dicitur, mentis ardore quodam iuuandi prouehamur, hinc iam ad alia gradum ſtruamus: ſi prius, quoniam de diuinaculis facta mentio eſt, Ciceronis tenebras ad Lentulum illuſtrarimus. Sic enim ſcribit: Quod ad popularem rationẽ attinet, hoc uidemur eſſe conſequuti, ut ſaluis legibus, aut ſaluis auſpicijs, ne quid agi poſſet cum populo. In hũc ſcopulum impacti pleriq; doctorum aut conticeſcunt, aut ineptias promunt. Ipſe ad obnunciationem augurum hæc opinor referenda: quod palàm ſum teſtatus, quum Mediolani Quintilianum profiterer, ſuper eo loco ſecundi libri De ratione infirmandæ legis: Aut, inquit, de rogationis iure queritur, ſiue non trino fortè nundino promulgata, ſiue non idoneo die, ſiue contra interceſſiones, uel auſpicia. Obnunciatione, inquit Pedianus, pernicioſis legibus reſiſtebãt. Sicuti uero interceſſioni obtemperaſſe, neceſſarium cenſebatur, ita planè augurum obnunciationi: quod Diuinationum primo ſignificat M. Tullius, & in Craſſo Plutarchus. Scribit in Onirocriticis Artemidorus, forenſes diuinaculos dici ſolitos proictas, goetas, & bomolochos. Proictæ Græcis uocantur mendici homines.

Philoſophum uerum eſſe dei amatorem. Philoſophiam non cõtingere abſque matheſi, ſed huius item finem eſſe intelligibilium contemplationem. Mathematicæ unde dicantur. Quid dialectica apud Platonem. Logices diſtributio. Dialogiſta quid. Inſuper de geometria ſcitu digna. Philoſophiæ laus. Quid puluis eruditus. Quid abacus. Locus Perſii declaratur. Capitulorum in columnis partes. Stereobatæ quid. Alueolatus. Alueati ſulci. Abax. Abacion. Catheti. Cymatium. Stylobatæ. Capitularij qui. Pulueratio.

Caput XXX

PHiloſophũ uerum Aurelius Auguſtinus ſcribit,non temerè haberi alium quàm dei amatorẽ,quia ſapientia Deus eſt,per quem facta ſunt omnia, ſicuti diuina auctoritas ueritasq; monſtrauit. Sed diu antea Platonẽ ſanxiſſe animaduertimus,Boni finẽ eſſe ſecundum uirtutẽ uiuere.Quod illi demũ cõtingat,qui deũ norit,& etiamnũ imitetͬ Nec enim de alia cauſa quis dici beatus poteſt: itaq; ſi ametur deus,hoc eſſe uel exactiſſimũ philoſophandi genus. Pythagoras autem,& cum eo multi,qui illo duce purius excitaſſe mentẽ uidentur,ampliſſime aſtruxerunt,abſq; mathematico quadriuio haud facile philoſophiæ apicẽ contingi,nec poſſe uerum percipi.Propterea qui illud neglectui habuerit, cogitare ſubinde debet,ſe philoſophari haud recte.Quoniam mathematicæ diſciplinæ ſubſellia quædam ſint,ac elementa, uel gradus, quibus cõſcendantur altiora. Eas uero ſic appellatas Anatolius putat, quod quum cæteræ diſciplinæ deprehendi, uel non docente aliquo, poſſint omnes,mathematica ſub nullius cognitionẽ ueniant,niſi præeunte aliquo, cuius ſolertia ſuccidantur uepreta, uel exurantur, & ſuperciliosa complanentur aſpreta. Vnde & mathematicũ in anima,ſicut theoreticũ nuncupat in Moralibus Plutarchus. Equidem & M. Tullius mathematicos in magna rerum obſcuritate, recondita arte, multiplicíq; ac ſubtili uerſari ſcribit. Sunt qui ex demonſtrationum firmitate dici mathematicas,opinentur. Cæterum initio geometria præcipuè, & arithmetica in mathematicarum album à Pythagora ſunt aduocatæ, quod ad omnem ſcientiam, omnemq́ diſciplinam capeſſendam has cum primis accommodas perſpexiſſet. Hinc & illa feſtiua uox Socratici Ariſtippi profluxit,opinor,qui ex naufragio in Rhodiorum littus maris impetu, & uentis aſſilientibus quum foret excuſſus, ac inibi mathematicas formulas eſſet intuitus,gaudio geſtiens proſiluit, & bene ſperare comites iuſſit, quoniam ueſtigia hominum noſcitaret. Sed enim mathematica ſpeculatio ad cogitationis acumen à Platone ſuſcepta eſt, quia ſurrigat animum, & ad rerum diuinarum intuitum aciem mentis exacuat.Quamobrẽ, inquit Alcinous, niſi finis iſtius gratia matheſin expetere perrexerimus,omnis noſtra indagatio recaſura in nihilum eſt nudior leberide, ac Cinclo pauperior.Etenim ab ijs quæ ſenſui manifeſta ſunt,ad ea in quæ ſola mentis inenarrabilis celeritas,& diuina uis penetrare poteſt,aſſurgere decet. nam mathematicas ſpeculationes ueluti præludium quoddam ad diuinorũ perpenſionem ſtatuere conuenit. Arithmetica quippe,ac geometria,& qui eas colunt, eſſentiam ipſam uidere deſiderãt, uerum tamen circa illam ſomniare quodammodo uidentur, conferant quamuis ad id. Idcirco diſciplinas eas, nec ſcientias quidem eſſe appellandas putauit Plato. Dialecticam uero utiq;, quia ab geometricis ſuppoſitionibus ad prima principia conſurgit, & inde q̃ mathematica,efficacior eſt:nam circa diuina æternaq; uerſatur,immoq́ prępoſita mathematicis ueluti arx quædam cenſetur, ac reliquorum cuſtodia. Quod ne quis fortè miretur, quoniam hæc non præſtet quæ uulgò noſcitatur dialectica, ſcire conuenit,metaphyſicam facultatem,quam & primam philoſophiam uocant, dialectices nomine à Platone celebrari:quæ logica utatur, tanquam inſtrumento: hæc enim circa dictiones, conceptus, propoſitiones, ſyllogiſmosq; uerſatur. In cuius non eſſe conſeneſcendum gyris atq; Mæandris,tanquam apud Sirenios ſcopulos, traditum eſt. Omnis porrò logices diſciplina uel finitͬ,uel diſtribuit, uel colligit. Collectionum ratio triplici calle incedit:aut enim ex ueris & neceſſarijs nectitur probatio: tuncq; diſciplinæ indipiſcitur nomen,uel ἀποδείξεως,id eſt demonſtrationis. Aut probabilibus tantum graſſatur,& ab Ariſtotele nuncupatur dialectice. Quòd ſi falſis obrepat, inſidietur'ue, iam cauillatoria eſt,ac ſophiſtica.Ex differendi uſu, dialogiſta uidetur dici. ſic enim in Auidio Vulcatius ſcribit: Non deerant qui illum Catilinam uocarent: quum ſe ita appellari gauderet,addebat,Se futurum Sergium,ſi dialogiſtam occidiſſet: Antoninum philoſophum ſignificans.Metaphyſica uero,ut Plotinus inquit,de omnibus tractans non opinione,ſed ſcientia:errore,qui circa ſenſibile accidit,uacans,intelligibili prorſus adhæret:circaq́; ipſum diligenter agit,falſo poſthabito, nutriens animam in ipſo ueritatis campo.Sed ut ad mathematicas redeam:omnibus quidem ueluti leuigatiſſimo ac nitidiſſimo ſpeculo inſunt,refulgentq́; ueritatis intelligibilium ueſtigia quædam atq; idola. Verum geometriæ adeſt hoc in primis iuxta Philonem,quæ initium eſt,& tanquam

cæterarum

cæterarum metropolis. Hæc enim ſenſibilibus inhærentes, agglutinatosq; auellit aſſiduè, ſeducitq; ad intelligibilem æternamq; naturã, cuius contemplatio ſit philoſophiæ finis. Propterea Platonẽ ſcimus Eudoxo, Archytæ, Menæchmoq; uertiſſe uitio, quod ad organa mechanica ſolidi duplicationem auocare contenderent: quoniam ſic geometriæ bonum periret, denuo ad ſenſum relabentis, nec aſſerentis uendicantisq; ſibi æternas incorporeasq; ſubſtantias: in quibus quum ſit Deus, perpetuò deus eſt. Qua ratione concipiunt aliqui dictum à Platone, Deum maxime γεωμετρεῖν, hoc eſt geometriæ intendere. Quanquam ſuper ijs uaria pro ingeniorum captu excogitari queunt. Nec enim eruditè minus afferri etiam id poteſt: nam ſic Lycurgus quandoq; dicitur, arithmeticam analogiam ut Democraticam & turbulentam è Lacedæmone excuſſiſſe: geometricam uero paucorum potentiæ moderatæ, ac legitimo regno congruentem induxiſſe. Siquidem arithmetice æquale numero diſtribuit: geometria uero ratione, ac pro dignitate, nec omnia promiſcet: ſed eſt bonorum malorumq; diſcretio inſignis: uelut hanc itidem geometricã analogiam rebus adhibet optimus maximus Deus, quam Iuſtitiam nuncupamus & Nemeſin, abs qua commonemur, Iuſtum præſtare æquale, non autem æquale iuſtum: namq; quam uendicant pleriq;, æqualitas iniuſtitia uidetur maxima. Cæterum ut ad philoſophiã quoq;, unde exorſi ſumus, redeamus tanquã poſtliminio: hæc eſt uirtus ea, quæ (ut Theophraſtus inquit) nos in alienis locis prohibet uideri peregrinos, uel neceſſarijs amiſſis, amicorum inopes. Sed quamcunq; adierimus ciuitatem, ea nos ampliſſimè donat. Hæc adeo uitæ dux eſt, ac uitiorum expultrix, ſicuti à M. Tullio proditum nouimus, ut ſi hanc uel ex conuiuijs exigendam cenſeas, amplius longe peccaris, quàm ſi lucernam reſtinxeris: hac ſiquidem ſublata, boni ac moderati nihilo deteriores fient. At inſcitia & inconcinnitate cum uino ſocietatem ineuntibus, ne aureus quidem Palladis lychnus gratum, decensq; conuiuium præſtiterit. Quo nomine præſignes multi in una hac quaſi tabernaculum uitæ ſuæ collocarunt, ueluti planè ſit benefactorum omnium mater, ac benedictorum. Nam qui excordes, toti ſunt lingua, quid aliud omnino dici aut debent, aut poſſunt, quàm quod M. Cato dicebat, mortuaria gloſſaria. Ex huius præcipuè admiratione Alexis poeta mihi ita uidetur ſcripſiſſe, Athenienſes maximè omnium ideo uideri laude dignos, quod reliquorũ in Græcia leges, à liberis præſtari alimenta parentibus cogant: Athenis uero non utiq; omnibus, ſed ijs modo, qui liberos artibus erudiſſent. Proinde nec ignobilis auctor Vitruuius maximas parentibus gratias ſe teſtari ſcribit, qui illum ingenuè educandum inſtituendumq; cenſuiſſent. Sed & architecto ſuo idem auctor, quod relatu cõdignum eſt, præſtare philoſophiam ſcribit, ut animo ſit magno: nec tamen arrogans, ſed potius facilis, æquus, fidelisq;, ſine auaritia, quod eſt maximum. Nullum enim opus citra fidem caſtitatemq; uerè perfici unquam poſſe. Ne item cupidior ſit, nec munuſcula iam captet, ſed cum grauitate dignitatem tueatur bonæ innixus famæ: hæc enim philoſophia præſcribit: Vt taceam, inquit, rerum naturaliũ diſertationẽ, quam phyſiologiam nuncupant. Digna uero quæ non prætereantur, ab Maximo Tyrio prodita: Scis, inquit, cui maximè arbitrer ſimile philoſophi ſpectaculum? Inſomnio nimirum maniſeſto liquidoq;, ac uolitanti circũquaq;, cuius integro corpore manente, in terram tamen uniuerſam excurrat animus, è terra in cælum efferatur, uniuerſum tranſmittat mare, aerem peruolitet totum, cum ſole terram ambeat, cum luna circumferatur, cæterorũ aſtrorum iungatur choro, minimumq; abſit, quin unà cum Ioue cuncta diſtribuat. O peregrinationem beatam, ó ſpectacula pulchra, ó inſomnia ueriſſima. Porrò ex ijs, quæ hactenus de geometriæ protulimus excellẽtia, latius iam (opinor) patet, quid ita De natura deorum libro ſecundo Cicero geometricũ puluerem eruditi epitheto cenſuerit honeſtandum, in quo priſci geometræ formulas delinearent: ſicut arithmetices organũ abacus erat, quam ab honore Pythagoræ Pythagoream appellabant menſam, hyalini pulueris reſperſione coloratam, ut inquit Martianus, ne in multiplicationibus & partitionibus & in podiſmis unquam fallerentur, excogitatam deſcriptamq;. Quod eo gratius adnotauimus, ut Perſii carmen fieret notius:

Nec qui abaco numeros, & ſecto in puluere metas
Scit riſiſſe uafer.

Eſt & in columnarum capitulis, quæ puluinata conforman-

tur

tur, abacus, pars quædam in qua & uolutæ ſunt cum lineis, quæ catheti nuncupantur. Nam capituli portionem ſupremam uocant cymatium, quod ipſum & proiecturas habet, quas dicunt Græci ἐκφορὰς. Sunt in eodem qui nominantur puluinorum balthei. Illud ex abundanti ſit, quod adnotaſſe nil obfuerit. Parietes, qui ſubijciũtur columnis, & onera excipiunt, nuncupari ſtereobatas: quibus mox ſuperponuntur ſtylobatæ, ſuper quos demum diſponi columnas, artis eſt. Verum ſtylobatæ ita exæquantur, uti habeant per medium adiectionem per ſcamillos impares: nam ſi ad libellam dirigantur, alueolati oculo oſtendentur. Capitularij in Iuſtiniano Codice, ad columnas pertinent nihil: eos ex Iureconſultis nonnulli eſſe coniectant, quos capita contuberniorũ appellat Vegetius, turmæ uidelicet præfectos. Alueatos legimus apud Catonem, ſulcos uitibus infodiẽdis, latos ſummos pedes tres, altos pedes quatuor: infimum latum pedem unum & palmum. Rutra, alueoli, molæ, bellica ſunt claſſium inſtrumenta T. Liuio, Punici belli ſecundi libro octauo. Abax uero, & abacion, inter coquinaria recenſentur uaſa. Scribit tamen Ammonius, abaca dici, in quo res apponantur: abacion uero, in quo ſupputationes fiant. Apud Cratinum legimus, βαλάνων ἄβακα. Sunt & aleatorum inſtrumenta eodem nomine. Pulueratio ad eruditũ puluerem nil attinet: eſt autem quam ruſtici occationẽ uocant, ubi refringitur in uineis gleba omnis, & in puluerẽ reſoluitur.

Seruitutis malum. Vernaculi. Stremmata. Qui dicerentur ſtigmatiæ, ac literati. Iſtriani. Nicanor cur dictus Stigmatias. Stremmata. Stira. Equi coppatiæ, & ſamphoræ. Triſippion. Trampis. Samij literati. Samæna quid. Cauterium. Encauſtum. Eucterium. Grammatica pocula. Grammaticus. Serui pileati, coronati, apolides, inſularij, originarij, aſcriptitij. Dulocratia. Partiarij. Fructuarij. Vocalia inſtrumẽta, ſemiuocalia, muta. Emphyteotæ. Emphyteoſis. Dianæ Perſiæ boues. Caput XXXI

Seruitutem eſſe omnium malorum poſtremum, non modo bello, ſed etiam morte fugiendum, ab celeberrimis auctoribus pronunciatũ eſt. Spinoſa uita eſt, & multis obijcibus præpedita: quoniam, ut inquit Imperator, Libertas incõparabile pretium eſt. Contemptibilis quoq; : nam & iure ciuili, ſerui pro nullo habentur, nec caput habent. Immo uero etiam miſerrima: etenim quid miſerius, aut infelicius, quàm addici alicui, qui & uitæ & necis in te habeat poteſtatem: & ſi quid acquiras, domino acquiras? Quanquam legimus, Adriani principis conſtitutione ſancitum, ne à dominis occiderentur ſerui, ſed iudiciali ſententia damnari, ſi digni forent uiſi. Quin & uates nobiliſſimus libro Odyſſeæ ſeptimo & decimo ita canit:

ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Quibus dimidium ei uirtutis perire confirmat, quem ſeruilis obuallarit neceſſitas. Inde factum puto, ſeu premente ui, cum qua ne dij quidem (ſicuti dicitur) pugnarint, ſiue educatione praua, ſeu utroque potius, ut parte plurima ſerui de prima malitiæ ac uafriciæ nota ſint, ac habeantur. Quod furciferi appellatio indicarit: & quia malis moribus homines, & lingua proterua, ab hoc ferè genere uernaculi nuncupantur. Hinc dira excogitata ſupplicia ad reprimendam æſtuantis mali, & increſcentis audaciæ uim proruptam, nimio plus graſſantem, ac in domini perniciem ſubinde aſſultantem: quæ cum materno lacte uitiorum (ut ſic loquar) ſegetem hauſiſſe uideri poteſt. Hinc ſtigmatiæ, ſiue ſtigmatici appellati, quibus ob inſigne flagitium, ac blæſos mores, notis inurebatur corpus, & frons in primis, ſicuti commeminit Seneca: unde inſcriptos uultus nominat ſcitiſſimè Plinius, & Thraciæ notæ in prouerbium adductæ: quanquam illis gentibus nobilitatis loco cenſeretur, ut auctor Herodotus eſt, prætuliſſe frontem notatam punctis. Quæ, quia literarũ formam quandoq; oſtentarent, non ſtigmatiæ modo, quod Nonius eſt interpretatus, ſed & literati quoq;, ita inuſti dicebantur. Nam quod Nicanor Alexandrinus grammaticus, ut proditur à Græcis, feſtiuè ſtigmatias eſt cognominatus, non ex ſeruili fœditate natum, ſed quòd anxiè ſoliciteq; lucubrationibus aliquot περὶ στιγμῶν cõſcripſiſſet, id eſt de punctis ſiue diſtinctionibus, quibus utimur in ſcribendo. Stremmata uero aliud omnino ſunt: ſic enim Græce intelligimus, quæ Latinis luxata nuncupantur. Stiram, id eſt στεῖραν, ſterilem uocant: cuius ſit corpus στερεόν, id eſt

ſolidum

ſolidum,nec fœtu exſolutum,uel quia ſit priuata ſemine. Morem uero literas inurendi etiam in equis,agnoſcere uidetur Ariſtophanes, qui in Nebulis coppatiã inde equum nominat,cui inuſtum eſſet κ: ſicuti ſamphoras, ſiue ſapphoras, quibus σ. Etenim ς & ν inuſta, uocabant σαν. Coppa uero eſt numeri figura, compacta ex κ & ς, hoc modo, ϟ. ſignat autem nonaginta:etiam ſi coppatiam quidam interpretati ſunt, quaſi κόπτοντα, quod eſt ungula terram excauantem. Vero propius eſt,ab inſigni ita nuncupatum:quæ ratio etiam Bucephalos fecit. Et Corinthiorum rex Siſyphus, animalium ungulis monogrammaton nomen ſuum inſcribebat, ut furto intercepta eo repeteret argumento.Qua in re obiter & in tranſcurſu illud adnotandum: Fuiſſe triſippion,ueluti rotulam quandam publica nota, quæ candens malis equorum imprimebatur, qui iam conſenuiſſent:dicebatur & ἵππου τροχός. Trampis uero barbaricũ eſt nauigium, etiam ſi pro naui utitur ſimpliciter in Theriacis Nicander. Nam & nauigium dixit trampin Lycophron, ubi ait: τράμπις δ' ἀχήσει, καὶ φερέκλειοι πόδες. id eſt, ſubuectabit autem trampis,& Phereclij pedes. Alexandro quippe, ſeu Paridi, nauem cõpegit Phereclus. Auctor uero Euſtathius eſt,Iliados rhapſodia decima,elemẽtum cappa quibuſdam dici coppa: ſicuti ſigma, Dorienſes dicunt σάν: quod docuit Athenæus quoq;, ac libro primo Herodotus.Porrò ad inuſtæ frontis notas alluſit Plautinus Olympio, quum ait: Si hic literatus me ſinat.Quin & literatos Samios, id eſt πολυγραμμάτους dici, in Babylonijs ſignificari ab Ariſtophane, compertũ nobis eſt:in quorum frontibus Athenienſes,ſicuti ſcribit etiam in Pericle Plutarchus,ſtigmata inuſſiſſent:unde iactatum uulgò, Samijs neminem eſſe literatiorem. Etiam ſi hoc inde effluxiſſe malunt aliqui, quod in Samiorum republica Ariſtoteles ſcriptum reliquerit, Illos quandoq; à tyrãnis oppreſſos, inopia ciuium, ſeruos quoq; ad publicam admiſiſſe curam. Vel quia in Samo quatuor & uiginti literæ ſint compertæ primum.Sunt qui ſamænæ notam illis inuſtam uelint. Eſt uero ſamæna nauigium dicrotum,hoc eſt bireme, rotundum, concauum, ac in uentris ſimilitudinem formatum,ut mare percurrere, & celeriter conuerti poſſet. Cuius auctor extiterit omniũ primus Samiorum tyrãnus Polycrates: unde etiam dici Samænam,interpretatur Plutarchus. Alij ſamænam,numiſma intelligunt. Athenienſium uero frontibus inuſtam ab Syracuſanis equi imaginem,frequens prodit hiſtoria. Quoniam uero de inuſtionibus agimus,ſcire oportet, ferramentum quo id fiat, ab re appellari cauterium. Nam in Plutarchi Moralibus lectum eſt, Cyrenæorum tyrannum Nicocratẽ poſt multa crudeliter & nefariè perpetrata, portis quoq; cuſtodes apposuiſſe, qui mortuos dum efferrentur, gladiolis confoderent, & cauteria admouerent, ne quis per fraudem uiuus elaberetur. Hinc illud ex Septimij Florentis apologetico: Riſimus inter ludicras meridianorũ crudelitates Mercurium mortuos cauterio examinantem. Quo tamen in loco ſunt, qui eucterio legendum putent,ineptè opinor, quum fateãtur dici eucterium, uelut grammatophylaciũ,id eſt locum, in quo orationes actaq; prouinciarum ſeruarentur: Latinè oratorium interpretantur nonnulli. Sed & cauterium dicitur,quo putridæ carnes aduruntur, & ulcera. Ex quo & Hieronymus: Putridæ carnes ferro curantur,& cauterio. Et quinto Therapeutices Galenus, καυτήρια nũcupat διάπυρα, & eſcharotica pharmaca. Firmicus Matheſeos tertio: Et uulnera ipſa facit ignita cauteriorũ aduſtione curari. Inde cauteriata conſcientia, apoſtolo Paulo, ueluti cauterio,ſiue cautere ambuſta. Scitu digna ſunt obiter, quæ ſcribit Auicenna capite uigeſimonono,fen quartæ primi: Cauterizatio, inquit, perutile medicamentũ eſt, iuuamentum in eo præcipuum,ne ſerpat uitium. Quod corruptum eſt, & in membro retentum, reſoluit:ſanguinis fluctionem inhibet,oblæſas partes refouet leniter. Cauterium,ſi aureum fuerit,cenſetur præſtantiſſimũ: cuius ratio eſt,ut ibi atteſtatur doctiſſimus interpres, quoniam aurum urit mitius,quin urendo fouet leniter inſita uirtute:uulnus quod inde fit,celerius coit:porrò minus terroris affert aurũ,quàm candens ferrum. Demum ſunt & ſua pictoribus cauteria, in ea pingendi ratione quam uocant encauſticen, Latine inuſtariam dicimus, coloribus inuſtis, & ceris igne reſolutis. Vnde factum uulgò, ut librarium atramentum dicatur encauſtum: ut eſt Codice de reſcriptis & pragmaticis ſanctionibus, libro primo. Cauterij eiuſmodi commeminit Iureconſultus Martianus titulo de fundo inſtructo. Sed ut ad ſeruos redeam, quos diximus appellari literatos ab

tos ab literis fronti inuſtis. Sicuti illiteratum, tacitumq́ꝫ conſenſum appellat eleganter
Gellius, qui nō ſit propagatus ex decreto cōſcripto, aut lege. Eoſdem & cælatos quan
doqꝫ legimus appellatos. Sed & Iſtrianos, quoniam Iſtri accolæ punctis ita inurantur,
uariaq́ꝫ alioqui utantur ueſte. Grammatica pocula ex fontibus profluunt eiſdem: ſiqui-
dem, ut ſcribit Athenęus, quæ literis forent inſignia, ſic nuncupabantur: cuiuſmodi il-
lud, in cuius ambitu uerba legebantur hæc, Διὸς σωτῆρος, id eſt Iouis ſeruatoris. Capuæ
grammaticum fuiſſe poculum legimus Dianæ ſacrum, exq́ꝫ Homericis concinnatum
carminibus. Apud Achæum tragicum grammatici mentio poculi eſt. Et Tranquillus
ſcribit, Neronem ultimis ſuis rebus ſcyphos gratiſſimi uſus, quos Homericos ab cæla-
tura carminum Homeri uocabat, ſolo illiſiſſe. Ab Hieronymo gruum dicitur ordo lite
ratus, quoniam inter uolandum alpha delineari uideatur: uel ut alijs amplius arridet,
υ ψιλόν. Cuius inuentionem ex auium uolatu Palamedi attribuunt, id quod indicare
uel Philoſtratus aduertitur. Grammaticus item dicebatur, qui Aegyptio ſepeliendi ri-
tu, cadauere humi poſito, circa ilia deſcribebat, quantum ab parte ſiniſtra diſſecandum
foret. Seruis præterea apud Græcos comam nutrire nefas habebatur. Dulocratiam ſan
xiſſe uidetur Caius Imperator, permiſſa paſſim ſeruis licentia, dominos ſiquid uellent,
accuſandi, unde ingens illata orbi terrarū calamitas. Pileatos ſeruos Sabinus accipit,
quorum nomine uenditor nihil præſtaret, quoniam emptores iam oculis perciperent,
quod nam foret mancipiorum genus. Sub coronis uenire dicebantur, qui in bello ca-
pti uenundabantur coronati. Inſularij, & apolides ab Iureconſultis dicuntur uiles ſerui
ac peſſimi, ſine ciuitate, & in inſulas deportati, & in publicū opus aut in metallum da-
ti. Cæterum, quia in naturali hiſtoria queri non ceſſat Plinius, agrorum cultus, ad dam
natas manus, & inſcriptos recidiſſe uultus: ſciēdum eſt, quòd equidem adnotatu dignū
mihi eſt uiſum: in canonicis Decretis, ſeruos colendis agris deſtinatos nuncupari tum
originarios, tum aſcriptitios: ſed originarios dici propriè, qui ex aſcriptitijs nati ſunt
in ipſo ſolo, ſiue fundo, ut Codice de agricolis & cenſitis, lege colonos, libro undeci-
mo. Et eiuſmodi ſine gleba, quam coluerunt, uendi nequeunt. Aſcriptitij uero ſunt qui
per triginta annos fuerunt in ſolo. Qui duobus modis fiunt, aut præſcriptione, aut du-
plici confeſſione, per ſcripturam bis factam, in qua domino fundi promiſerint, ſe nun-
quam inde diſceſſuros. Hos etiam partiarios quidam uocant. Hinc tanquam è gleba
aſcriptos dicimus, qui præcipua premuntur ſeruitute, nec excutere, aut detrectare iu-
gum queunt. Fructuarios ſeruos Iulianus intelligit, in quibus uſum fructum quis ha-
bet, ſed alterius eſt proprietas. Sciendum uero, adhibitos colendis agris ſeruos inſtru-
menta dici uocalia, ſicut ſemiuocalia boues, muta uero plauſtra. Diſtinguuntur et hiſce
appellationibus militaria ſigna Vegetio. In ratione porrò agrorum colendorum nomi
nantur etiam emphyteotæ, uerum hi haudquaquam ſerui ſunt: ſed ita dicebantur, qui
ſterilia ferè, ac ſqualentia ſuſciperent prædia, ut plantationibus, & omni politionum
genere excolentes fœcunda redderent. Qui ſanè profectus uocantur emphyteoma-
ta: quia φυτεύειν plantare eſt, unde in emphyteoſim dari agros legimus, ſed & emphy-
teoticum contractum. Quin primo item Codicis de ſacroſanctis eccleſiis, qui emphy-
teoticum canonem per biennium non ſoluerit, repelli poteſt. In eodem, titulo de offi-
cio comitis ſacri palatij, perpetuarium ius dicitur emphyteoticarium. Seruos item li-
berorum loco agris colendis adhibitos, Appianus docuit Ciuilium bellorū libro pri-
mo. Lectum porrò in hiſtoria eſt, quod ab inſtituto haud ita eſt diſſitum, trans Euphra-
tem coli religioſiſſime Dianam Perſiam, cui ſacræ paſcantur boues cuſtode nullo, & ut
Græci dicuntur ἔφεβοι, deæ charagmate inſignes, quæ lampas eſt.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM lectionum libros ad clariſſimum philoſophum & medicum Hieronymum Rubrum Patauinum; Præfatio octaua:

VEtus, quam tibi nuſquam interpellatam pro uirili exhibuimus, obſeruantia exigere, immo (ut ἐμφατικώτερον dicam) efflagitare impenſius eſt uiſa, ne in miſcella hoc genus pragmatia innominatum te omnino præterirem : quando ne in amicorum quidem rebus καθημερόβιον agere certum eſt, uti extempore uiuamus, de futuris nil ſoliciti admodum. Equidem, ne mentiar, iucunda mihi recordatio ſubit neceſſitudinis inter nos ſuſceptæ, quum in patria tua, ubi animi ingeniiq́ cultum ſum indeptus, agerem. Mira me dulcedine perpetuo mores tui exactiſſimi, ſummaq́ conditi ſuauitate peruinxerũt ita, ut ſpectrum & animi, & blãdiſſimæ orationis tuæ infixum altius hæſerit, Homericum illud de Neſtore ingerens aſſidue;

Τοῦ δ' ἄπο γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Accedit doctrina ſingularis, lectio incredibilis, ingenium ſubactiſsimum, exercitatio immenſa, Græcæ proprietatis æque ac patriæ peritia ſumme admirãda : & qua expleri nequit animus, ardeſcitq́ tuendo, perſpicax in penſitãdis ægritudinibus prudentia, & diuinandi per certa tamen ac nunquam fallentia magnopere naturæ indicia, donum præcellens: quo noſti,

Τά τε ὄντα τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα.

Legitimi prorſum iſta ſunt medici, de quo dictitari, ac recini identidem illud poſsit elogium; ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων

Hæc demum omnia, non me, qui ſum σκιᾶς ὄναρ; ut ille ait, ſed in humanis rebus eminentiſsimum quenq́ ſic in tui nominis amorem ac uenerationẽ dulciſsime proliciunt ut nil æque gratum ſibi opinẽtur, q̃ tua perfrui familiaritate, atque interim affluentiſsimis ſapientiæ tuæ aquis rigari. Agnoſce cæleſtem animi tui fœcunditatem: excogitaſti præter iſta, quæ immenſa ſunt, & rationem aliam qua uel potentius tibi homines conciliare non deſinis. Mira effulget in te liberalitas, mirum impertiẽdi omnibus, quæ adſunt tibi, ſtudiũ, nec ſupellectili quidem librorum pretioſiſsimæ parcendo. Quæ ſane rara auis eſt. Alia nunc mitto uolens, quàm munifice mihi haud ita pridem Paulum AEginetam pudore quodam, ruſtico pene, expetenti commodo dediſti: Immo neque hac contentus fini, Galenum adieciſti. Quàm alte putas mihi infixa hæc? Explicari facile haud poteſt, quàm me tranſuerſum rapiat tua hęc diuina uirtus, eo quidem exoſculanda magis, quod à pleriſq́, ne dicam omnibus, libri hoc genus in ſanctaria intruduntur, immo cõtumulantur. quid enim aliud ſunt, ut nil prorſum iudicij noſtri diem diffundamus, quàm βιβλιοτάφοι, ſed liuore ſordidi, tantumq́ non felicitatem omnibus inuidentes. Quamobrem ita me tibi deuinctum putes, uelim, ut qui maxime. Sed & mea omnia, etiam ſi pſyrica, & uelut quiſquilias, tibi & tuis omnibus expoſitiſsima. Experiare tantum, me haud fuiſſe mentitum, dices: Vale.

A Lodoui-

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI ET OCTAVVS.

Regibus olim urbes fuiſſe obnoxias. Pœmanor & Pœmanoriũ quid. Rex cuiuſmodi eſſe debeat, uel princeps, aut magiſtratus. Ciceronis nodus explicatur. Imperatorem fato non ſubĳci. Dionyſii, Ptolemæi, Antigoni hiſtoria. Anax cur dicatur rex. Anactoria Miletus cur. Diopos quid, & adiopos. Palatium pro regia cur. Adnotatur lapſus interpretis Plutarchi de Diopo. Prytania.

Caput primum.

INITIO rerum, memoriæ proditum eſt, urbes Græcas regio imperio, quod tum ſanctiſſimum exiſtimabatur, fuiſſe ſubiectas: quo nomine deos quoq; regem habere creditur ferè: nam ſicuti humanas formas illis plerunq; cõtribuimus, ita etiam uitæ rationem. Sed non ut apud Barbararum gentium pleraſq;, graſſatione tyrannica, & centuriali uite formidoloſa. Verum iuſta legum ſcita, ut inquit Dionyſius, & patrium morem: eratq; omnium clariſſimus, qui iuſtiſſimus, legumq; ſtudioſiſſimus. Neq; enim huius maieſtatis faſtigium popularis dabat ambitio, ſed ſpectata inter bonos moderatio. Quod Homerus quoq; ſignificat, quum ius dicentes, & fas conſtituentes reges uocat. Vlyſſem uerò, ut mitiſſimum patrem, fuiſſe ſcribit. Sed Plato item Homerico more regem paſtorem uocat. Nam & apud Aeſchylum compoſito nomine pœmanor dicitur: ſicuti & ſubiectus grex, pœmanorium. Eſt autem ouium proprie pœmen, ut prodit Ammonius. Quin ciuilem potius uirum Plato nuncupat, quam regem. Innuens nimirum adeo humanum ac mitem, ſi fieri poſſet, eſſe debere: ut inter ciues uideatur eſſe conciuis, ut ita dicam, prudentia, iuſtitia, cura potius quàm alio quouis exceſſu ſuperior. At Aegypti reges priſcos naſcentium inſpectis genituris, ſi quæ forent inuentæ in ſignis horoſcopantes à regni horoſcopo decidentibus, ac potentes beneq; collocatos in figura dominatores prætuliſſent, interfici ſtatim iuſſiſſe, legimus, ab ĳs quãdoq; inſidias ueritos. Tametſi ab gentium illarum ſacerdotibus proditum ſcio, diſciplinarum, artiumq; repertorem fuiſſe Mercurium: eorum uerò quæ ad uitam ſpectabant, reges. Quamobrem antiquitus, inquit Diodorus, non ad principum liberos deferebantur regna: uerum ad eos, qui inſigniter de hominum eſſent uita meriti. Quo argumento Aethiops Sabacus, & idem Aegyptiorum rex ſponte ſe abdicauit imperio, ne cæſis ex reſponſo ſacerdotibus, uiolenter id ſibi aſſeruaret. Brutis non ratione pollentibus hominem natura prælatũ intelligimus, ſicuti ſcitè admodum colligit Gregorius: quia ita dicatur Geneſeos nono, Terror ueſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ, & ſuper omnes uolucres cæli cum uniuerſis quæ mouentur in terra. Omnes piſces maris manui ueſtræ traditi ſunt. Præter naturæ rationẽ effertur quippe, ac tumeſcit: qui ſibi aduerſus æqualem depoſcit imperium. Proinde, inquit, antiqui patres non reges hominum, ſed pecorum fuiſſe paſtores memorantur. Homines quidem uniuerſos æquales produxit natura, ſed pro meritorum ratione alios alĳs iuſta utique dei diſpenſatio, ſed occulta præponit, ut humana formidine peccare metuant, qui diuino minus exterrentur iudicio. Verum timoris huius nomine inflari haudquaquam addecet. In quo non propria eſt affectanda gloria, ſed ſubditorũ quærenda iuſtitia. Certè maiorum hæc conſuetudo fuit, ut ſacerdos rex eſſet ac pontifex. Nam regibus expiãdæ cædis munus incubuiſſe, ex hiſtoria ſcimus. Cæſari, inquit elegãtiſſime Seneca, cui omnia licent, propter hoc ipſum multa nõ licent. Omnium domos illius uigilia defendit, omniũ ocium illius labor, omnium delicias illius induſtria, omnium uacationem illius occupatio: ex quo ſe Cæſar orbi terrarũ dedicauit, ſibi eripuit. Et ſyderum modo, quæ irrequieta ſemper curſus ſuos explicant, nũquam illi licet nec ſubſiſtere, nec quicquam ſuum facere. Immo uerò nec defuere, qui ſolum imperatorem ſtellarum non ſubiacere curſibus aſ-

ſeueratè

ſeuerate ſcriptis produnt. Quoniam unus ſit, in cuius fato ſtellæ decernendi non habeant poteſtatem: quippe quum ſit orbis totius dominus, fatum eius dei ſummi iudicio gubernatur. Et quia terrarum ſpatia illius ſubiacent nutui, & ipſe in deorum uenit decuriam, quem ad facienda & conſeruanda omnia diuinitas ſtatuit principalis. Quin hoc ipſum eſt quod obſcurius ſignificat M. Tullius in epiſtolis ad Q. fratrem: Sic te, inquit, ita uiuentem intuebuntur Græci, ut quendam ex annalium memoria, aut etiam cœlo diuinũ hominem delapſum putent. Porro Xenophon ille, cuius aureum flumen quibuſdam ſcabris & turbulentis obijcibus retardare Cicero dicitur, Cyrum ſuum, ut ſanctitatis antiquæ typum, & exemplar examinatiſsimum effinxit: neq; enim ille talis fuit, ſicuti Platoni credimus, id ipſum in legibus ſtatuenti, à M. demum Tullio confirmatum in epiſtola ad Q. fratrem didaſcalica. Sed ſingularis facundiæ philoſophus effigiem quandam iuſti imperij conceperat animo & eminentiſsimi principis, quæ ſummam grauitatem cum ſingulari comitate coniungeret. Hanc ille ſub perſona Perſici regis exprimendam potiſſimum cenſuit. Adeoq; ſcopum attigiſſe uiſus eſt, ut ſcopi umbilicum uerius, ut Aphricanum Scipionem, quanquam ſpolio ex tertia orbis parte rapto, celeberrimum, nõ temere legamus eum librum de manibus ponere ſolitum. Neq; enim uulgaris aut exculcatæ uirtutis eſt, alijs bene imperare, ſiue id imperium perpetuum ſit, ſiue certis circumſcriptum annorum curriculis. Proinde dictum ab Ariſtotele eſt ex Biantis ſententia, magiſtratus uiru oſtendit, eo quidem impenſius, quia alienum bonum iuſtitia eſt uirtutum ſola. Sic ad alium, & in communi magiſtratus geritur. De quo quidẽ uberius primo De republica à Platone diſſeritur. Eius uis eſt, ut præſit, præſcribatq;, quæ recta & utilia, & coniuncta cum legibus. Vt enim populo præſunt magiſtratus, ita magiſtratibus leges, uereq; dici poteſt, magiſtratum legem eſſe iam loquentem: legem uero mutum eſſe magiſtratũ. Lex porro ſimul cum mente diuina orta creditur. Itaq; uera lex & princeps, apta ad iubendum uetandumq;, ratio eſt recta ſummi dei: ſicut doctiſſime à M. Tullio colligitur. Facilitas uero & humanitas principis, ac magiſtratus præcipuę ſunt uirtutes, itaq; Macedonum regẽ Philippũ rerum geſtarum gloria longe poſt à filio relictũ, legimus, facilitate aũt humanitateq; adeo anteceſſiſſe, ut alter ſemper magnus, alter ſæpe cothurnatis ſceleribus turpiſſimus deprehendatur. In Romana hiſtoria aduertimus, tribunitiæ domus fores non interdiu, non item noctu ſolitas occludi, ceu plane portus quidam ac refugiũ celebre, quo indigentibus ſemper & facile pateret aditus. Iſthuc ipſum ſi præſides uiri uniuerſim præſtent, ſaluberrima quædam dubio procul conſurget adminiſtratio. Nam & in ſeptem ſapientũ conuiuio præcipua dignum laude putat Solon tum regem, tum tyrannũ, ſi ex monarchico principatu democratiam ciuibus ſuis comparent. At Bias eum uere principem opinatur, qui patrijs legibus inſtitutisq; ſubiecerit ſe primus. Beatum eſſe regem cenſuit Thales, cui datum foret conſeneſcere, immoriq;, natura ad id ducẽte. Anacharſis uero adiecit, ſi ſolus fuerit prudens. Sed reſipit tyrãnicum omnino ſpiritum, quod à Cleobulo prolatum eſt: Si inquit, nemini aſsiſtentiũ ſatis fidat. Præſignem pietate principem facit, ac perinde felicem, Pittaci ſcitu digna ſentẽtia: Si, inquit, non illum timeant ciues, ſed illi. Cæterum Chilonis magnopere attendendum oraculũ, quo pronunciatur, Summa omnia & immortalia principi legitimo eſſe concipienda. Et rectiſſime profecto, quippe iuſtitia legis utiq; finis eſt: lex uero principis opus. Princeps imago dei eſt, uniuerſa diſpenſantis gubernantisq;, non Phidiæ induſtriam requirens, non Polycleti, non Myronis, ſed ipſum ſemet in dei ſimilitudinem effingens, uirtutis opera ſimulachrum expingens cõformansq; omnium plane decentiſſimum & aſpectu iucundiſsimũ, ac deo maxime conueniens. Ab hoc autem quantum deniq; abijſſe diuerſus agnoſcitur Siciliæ tyrannus Dionyſius? Quando citra omne uirtutis penſum, nouarũ uoluptatum inuentoribus, certa propoſuerit præmia. Ptolomæus illuc eſt turpitudinis prouectus, ut extra quàm Macedonum ac Græcorum legibus foret ſancitum, uel ſorori ſtuprũ intulerit. Antigonus Liberum patrem exhibiturus, quod eſt Herodiano proditũ, cauſiæ loco ac diadematis Macedonici, hedera caput reuinxit: quin & ſceptri uice Thyrſum geſtitare non erubuit. Porro qui uocis horrore, aſpectus truculentia, morum difficultate ac ſolitudine principatus tumorem auſteritatemq; exprimũt, nil ſane ab coloſsis di-

ſtare animaduertũtur: qui extrinſecus heroicam aliquam, aut diuinam præferentes ſpeciem, intus terrã habent, aut ſaxa, uel plumbum quoq;: niſi quod hoc genus ſtatuæ ponderibus libratæ rectitudinẽ ſeruant immobilem, nec quoquam proclinantur adnuúntue. At imperitus princeps fluctuat ſæpe, quatiturq; ac circumagitur. Addecet imperantem profecto eſſe ueluti regulam aut canona, qui ad rectitudinem cõpoſitus, & nullo flexu uitiatus, cætera appoſitus coaptatusq; dirigit, ac ſimilia reddit ſibi. Conſimili item ratione præſidem oportet ſeipſum prius componentem, ac imperium intus ordinantem, ſic concinnatis moribus, ciues ſibi reddere perſimiles. Neq; enim ſuccidentis eſt lapſitantisq; alios dirigere, aut inſcientis edocere, aut inculti ornare, uel exordinati ordinare, uel imperare, qui obedire neſciat. Cæterum pleriq; ex inſcitia primũ atq; præcipuum principis opinãtur bonum, nemini ſubeſſe. Et Perſarum rex omnes præter uxorem, quam in primis pro imperio coercere oportuit, ſeruos arbitrabatur. Et Moralium octauo ſcribit Ariſtoteles, Patris apud Perſas imperium eſſe, haberiq; tyrãnicum, quando filijs utantur perinde ac ſeruis, tametſi patris ad filios ſocietas in domo bene inſtituta regni præferat effigiem, quum patribus curæ ſint filij. Quo argumẽto Iouem ab Homero patrem dici. Sicuti uiri & uxoris ſocietas optimatum perſimilis eſt poteſtati. Fratrum uerò ei, quæ cenſibus fit: quæ tertia eſt rerum publicarum forma. At inſerat aliquis, Quis igitur imperantẽ compreſſurus imperio eſt? Lex nempe mortalium immortaliumq; regina omnium, ut Pindarus inquit: nec ea libris omnino, aut comprehẽſa tabulis, ſed animata intus ratio, cohabitans perpetuò, ac in ſtatione tantum non parata, nec animam ducatus deſtituens inopem. Perſarum regi, ſicuti accepimus, præſtò erat ex intimis unus aliquis, huic deſtinatus muneri. qui mane conſurgentem ita commoneret, ἀνάστα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σε φροντίζειν ὁ μεσορομάσδης ἠθέλησε. Conſurge rex, & obi negocia, quæ te obire uoluit Meſoromaſdes. At ſolers imperator intus habet hæc, & huiuſmodi pleraq; dictantem. Inde fit, ut refelli magnopere dignus uideatur Anaxarchus: qui, ut Arrianus prodit, conſolaturus Alexandrum uino & iræ, conſultoribus peſſimis ſuccumbentem, per febrem (ut uidetur) ſomnians ipſe, uel morbo arreptus phrenitidos, Hippocratis ac medicorũ uinculo deſtinandus: An tu Alexander ſapientes, inquit, ueteres ignoras, ideo aſſidentem Ioui iuſtitiam feciſſe, ut quicquid ab Ioue decretum ſancitumq; foret, id iure factum uideretur? Ita magni acta & geſta regis primũ quidem ab ipſo rege, deinde ab alijs iuſta cenſenda ſunt. Sed mea utiq; ſententia, ſi approbentur iſta, ut ab ſapiente ac uere prorſum enunciata, bone deus, quantum inde erumpet malorum? qui calamitatum laxabitur ſinus? Documento ſit is ipſe Alexander, quem ita philoſophi præcepto imbutum proditur memoriæ, ad id ueſaniæ productum, ut iam diuinos ſibi depoſceret honores. Nec ſatis, nam ueluti bellatorem fortunæ flatibus nimio plus elatum mortalis naturæ diſpuderet, non Philippo iam ſe natum, ſed Ammone potius, credi uolebat. Quid illa ueſtis mutatio, & in Perſicos mores degener tranſitus? quantum hic turpitudinis, quàm fœda maieſtatis ſugillatio? quæ uerò Macedonum indignatio? Cæterum quid ita inſinuas Anaxarche, aſſidere Ioui iuſtitiam? Immo uerò, ſi cõiectatio me non fallit, non aſſidet iuſtitia Ioui: ſed ipſe iuſtitia eſt, ac fas ipſum, & legum uetuſtiſſimus omnium, ac perfectiſſimus. Ita certè ueteres prædicant, edocentq;, abſq; iuſtitia ne ipſum quidem Iouem rectè poſſe imperare. Ea uerò iuxta Heſiodum incorrupta uirgo eſt, pudoris ac caſtitatis, utiliũq; contubernalis. Proinde reges item αἰδοίους, id eſt caſtos uenerabilesq; nuncupare poetæ ſolent. Hinc ergo colligendum, regiam facultatem eſſe ſublimem, pręcelſam, multis uirtutibus circũſeptam conſtipatamq;, curis innumeris anxiam, & omnino uitam cenſeri laborioſiſſimam, ſi incumbẽtem oneris magnitudinem rectè metiaris, geraſq; pro ratione ac dignitate. Proinde Seleucũ dicere ſolitum ſcimus, Si ſatis norint homines, quàm operoſum, quamq; moleſtum, uel modo tantarũ rerum adeo numeroſas epiſtolas aut ſcribere aut legere, diadema proiectum neminem excepturum. Quin & Philippus in regione ſpecioſa caſtrametaturus quum audiſſet, futurã ibi iumentis pabuli inopiam, ô Hercules inquit, cuius'nam modi uita eſt noſtra, ſi ad aſellorum occaſionem uiuendum nobis eſt? Certè anax ueteribus rex dicebatur, quod Plutarchus tradit, & repetit Euſtathius, quia anacos dicitur medela, quod illis ſubditorũ cura incumbat. Dioſcuros

ſcuros autem, id eſt Caſtorem Pollucemq́, ab nauigãtium cura primos omnium ita inuenio nũcupatos. Ineſt utiq; uocabulo diuinum quiddam, proinde excellentiam complectimur eo, quod Euripides item ſignificat,

ἄναξ, θεοὺς γὰρ δεσπότας καλεῖν χρεών.

Eſt proprium quoq; nomen Anax, ſic enim cæli ac terræ nuncupatur filius, de quo Miletus dicitur anactoria. Scribit Herodotus Cereris templum in Eleuſine fuiſſe anactorium. Pollux anactoriũ pro adyto accipit. Inuenio item reges, ſiue duces recte diopos nuncupari, quod commonſtrat AEſchylus, ſicut adiopi uocantur, qui principe carent. Inflectitur uerbũ ab διέπω, quod eſt ordino. AElius Dionyſius diopon accipit τὸν ναυφύλακα, id eſt nauis inſpectorem, cuſtodemúe, ἀπὸ τοῦ ὄπτω, τὸ βλέπω. Porro apud ueteres, qui rerum moderamina ſuſcepiſſent, ijdem & auguriorum erant non imperiti: ut enim ſapere, ſic & diuinare regium cenſebatur. Diopos etiam epiplus dicitur, id eſt ἐπίπλους. Diopos regios in Romulo Plutarchus, aut diſpenſatores accipit, aut uillicos. nã de Romulo & Remo: Præfectos, inquit, ac regios diopos cõtemnebant, & pecoris magiſtros: uel, ut ipſe ait, ἀγελάρχας. Sed interpres diopos dici legatos putat: adeo transferendi onus plane coloſsicon eſt. Dignum ſcitu: Prytaniam, id eſt πρυτανεῖαν, dici Gręcis imperium diei, quum in orbem inter plures digeritur imperandi uiciſsitudo. Hinc Herodotus: Miltiades, inquit, non prius congredi ſtatuit, quàm ipſius aduenit prytania. Idem auctor probulos uocat, quos noſtri prouiſores. Cæterum attẽdenda magnopere hac parte Platonis ſentẽtia, qui ad res egregias ſtrennue feliciterq; obeundas eſſe nil prorſum accommodatius ſcribit, quàm prudentium doctorumq; uirorum beneuolentiam. Immo uero eſſe nullum uel iuſtitiæ uel prudentiæ argumentum certius, quàm ſi amici id genus adſint abunde. Nec me fallit tamen, Goticum fuiſſe inſtitutum, ne literis imbuerentur reges. Quod illæ, ac ſeniorum inſtitutiones longo ab fortitudine interuallo abeſſent, ac magnanimitate. Quin itẽ effœminari potius animos, remollitosq́ ad timiditatem dilabi. Illud deniq; non præteriero, leuiculum forſan, ſed pleriſq; ignoratum tamen, regiam palatij nomine inſigniri cœptam Auguſti Cæſaris tempeſtate, quod refert Dion, quia is Palatinum montem incoleret, ac inibi eſſet prætorium. Domus item Romuli, a loco dicta Palatium eſt. Hinc ubicunq; fuerit imperator, eius domus palatij aſſequitur nuncupationem. Dona imprimis regi honeſta, Xenophon ſcribit ἀναβάσεως primo: Equum aureis frenis, aureum præterea torquem, ac denique Perſicam ſtolam.

Regum reuerens in oriente cultus. De Indicorum regum luxu, ac tumore: item Perſarum. Grypos cur amẽt Perſæ. Item quem intelligamus Pyrphorum. Pyranon. Grinos quid. Saporis Perſarũ regis hiſtoria. De Cyro paucula. Oroſangæ. Cap. II

Regium ergo nomen ſanctum ubiq;, ſed in Oriente uenerationis præcipuæ. Regum ibi maieſtas eximia, confluentibus ad nomen Barbaris: quemq; ſequundis rebus reuerentiæ cultum exhibuere, uel in aduerſis præſtant conſtantiſsime. Quo factum animaduertimus, ut inani tumore, ac nimia inſoleſcentes felicitate pleriq; totis (ut aiunt) cuneis in multam proueherẽtur abſurditatem, ſibiq; uendicarent, quæ humanæ imbecillitatis oblitos facile coarguerent. Indici regis luxuriam, quàm tamen Barbari magnificentiam interpretãtur, gentium reliquarum uitia facile tranſcẽdere, hinc perſpici poteſt. Siquidem ubi uiſendum ſe publice præbet, apparent argenteis thuribulis miniſtri perplures conſpicui. Iter uniuerſum, quo uectatur, odoribus uaporatur. Ipſe aurea geſtatur lectica, margaritis hinc inde propendentibus. Amictus auro interlucet, ac purpura. Lecticam obmuniũt corporis cuſtodes, e ramis cantillantibus auiculis, quas ita de more imbuunt, ut inter ſeria inſtrepant cantu. Regiam auratæ ſuffulciunt columnæ, auro uite cælata obambiente. Inter hæc auium, quibus præcipue oblectantur, argenteæ nitent effigies. Regia nulla non hora uolentibus pateſcit. Vbi capitis curæ, ac ornamento incumbit: tunc admittuntur legationes, & redduntur populis iura. Odoribus perfluunt liti pedes. Si quando in uenationẽ prodire collibuit, feræ leporarijs occluſæ inter pellicũ uota, & cantus transfixæ conficiuntur. Hic illis non contenendus labor. Si longior incumbat expeditio, curru uectantur,

quem inſtrati auro elephantes ducant aſſectantibus agminatim pellicum lecticis. Sub
ſequitur & regina, ſed ſeorſum, nec minore luxu. Vbi ſomni tempus appetit, regem ui
no grauem dormitãtemq́; cubiculo inferunt pellices, noctium dijs patrio ritu aduoca-
tis cum cantu. Iam uerò quid ſuperbam Perſarum regum mollitiem memorem? Ado-
ratio his erat peculiare bonũ, citra hanc non facile ad regẽ patebat aditus. Illum quin-
immo uidiſſe quandoq;, auguſtiſſimum cenſebatur: quoniam is ſub maieſtatis ſpecie
ſemper ferè latet. At magnus Ageſilaus, quod Xenophon ſcribit, ut ſemper ſpectare-
tur, gaudio exiliebat, quum turpiter agenti tenebras conuenire, arbitraretur: honeſtæ
autem uitæ lucem longe plus ornamenti afferre. Porrò Perſarum regibus illa maxima
incumbit cura, ut terrarũ orbem mariaq; depopulentur omnia, perſuaues dum uenan-
tur potus, gliſceras adipatasq́; dum conquirunt dapes. Mox uerò diſtenti ſic, et adobru
ti, mirum eſt quo ſtudio moliantur ſoporem. Vni plures adſunt uxores. Per uices re-
gem adire, mos illis eſt. Cultus regis luxuria præcipuè erat inſignis. Purpureæ tunicæ
mediũ albo intexebatur. Palla uerò picturata erat, aureis accipitribus uelut roſtris mu-
tuo ſe petentibus. Zona ſuccingebatur aurea, ſed muliebriter. Ab ea propendebat Aci
nacis, uagina gemmata. Capitis inſigne à Perſis nuncupari cidarin, animaduerto. Am-
bit id cerulei coloris faſcia, albo intermicante. Et pontifex tamen, inquit Hieronymus,
cidarin habet, & nomen dei geſtat in fronte. Currum aſſectabãtur armatorum decem
millia, haſtis argento coruſcantibus, ſpiculis etiam auro præfixis. Si quando mouenda
forent caſtra, ſuper regis tabernaculum, quod auguſtale dicimus, conſpicua omnibus
promicabat ſolis imagũcula, cryſtalli incluſa globo. Quum progredi cœpiſſet agmen,
ignis quem ipſi ſacrum æternumq́; uocabant, argenteis altaribus præferebatur. Sicuti
apud Græcos irroborauerat mos, ut in prima ſtaret acie uates laureos geſtans ramos
& corollas, quem uocabant pyrphorum: cuius meminit Pollux, & in Sudæ monumen
tis relatum inuenies, quoniã lampada item præferret. Eum iure belli uiolaſſe, ſummum
habebatur ſcelus. Apud Herodotum hiſtoria octaua, pyrphorum pro ſacrificulo acci-
pit interpres. Eſt eo item nomine inſtrumẽtum prunis ferendis deſtinatũ, quod etiam
pyranon uocant. Scitu uerò dignum: ante inuentas tubas pyrphoris, ſeu lampadepho-
ris uſos ueteres, qui bellicum canerent, ut ſic dicam: nam in medium utrinq; progreſsi,
facibus excuſſis, prælium accendebant. Apud Sophoclem in Oedipode tyranno, pyr-
phori ſignificat morbos, inducentes febrem: nam πῦρ, quandoq; πυρετὸν indicat: ſicu-
ti πυρετὸν, interdum pro igne poſitum inuenias: ut apud Homerum,
Καί τι φέρει πολλὸν πυρετόν. Ignem ſacrum inſequebantur magi, magos tre-
centi ſexagintaquinq; iuuenes puniceis uelati amiculis. Ii tot erant, quot in anno dies.
Mox erat Ioui ſacer currus, quem albi traherent equi. Poſt quos inſigni magnitudine
uiſebatur equus ſolis, ſic enim dicebatur. Equorum moderatores aureis uirgis ornati,
albis item ueſtibus uiſendos ſe præſtabant. Aderant poſt, uehicula auro cælata & ar-
gento. Inſequebantur, quos Perſæ immortales uocant, decem millia numero. Ante om
nes Barbaros hi luxu prædiuite honeſtabãtur. Torquibus inter eos aureis exculti qui-
dam incedebant. Auro diſtincta ueſtis decorabat alios, tunicis manicatis quidem, ſed
gemmarum ſpecie ornatiſſimis. Ab ijs conſtituebãtur, quos regis cognatos uocabant,
quindecim millia numero. Fœminas diceres, ita ornamentorũ luxu ac delicijs difflue-
bant, doryphoræ uocabantur, ueluti ſatellites. Regis currum anteibant regio inſignes
cultu. Currus latera deorum ſimulachris erant decora, auro, argentoq; conflatis. Iugum
gemmis collucebat. Eminebant ex eo ſimulacra duo aurea, cubiti menſura, interiacen
te expanſis alis aquila, materiæ eiuſdem. Sphragida, id eſt annulum regis ſignatorium,
uel id genus aliud Cyri prætuliſſe imaginem, proditur memoriæ: etiam ſi tradunt alij
fuiſſe Darij equum, quo adhinniente regnum is arripuit. Sunt qui & regis fuiſſe ipſius
malint. Oroſangas uocant Perſæ, qui de rege ſunt bene meriti. Cyrum Perſarũ regem
grypum fuiſſe memorãt, id eſt adunco naſo. Proinde in ciuilium præceptorum ratione
Plutarchus, & alibi, eo habitu homines Perſis mirè gratos fuiſſe ſcribit. Nam & agre-
ſtes boues epigrypos eſſe dicunt Græci, id eſt rictu leuiter adunco. Grynon uerò γρυ-
νὸν dicunt Græci ijdem, id eſt truncum, uel ſtipitem: ex quo uerbum id pro naui etiam
uſurpauit Lycophron eo uerſu in Alexandra,

λίθου κοιτῇ χρυσὸν ἐπιθρωμένον.
Etiam ſi ad Alexandrum poſſe referri,putat interpres. Quod máter Hecuba per quietem parere facem eſſet uiſa. Verum quod ad Perſicum attinet tumorem, adnotatu digna Saporis Perſarum regis epiſtola, quam ad Conſtantium imperatorem is dedit ſic exorſus:Rex regum Sapor, particeps ſyderum, frater ſolis & lunæ, Conſtantio fratri meo ſalutem plurimam dico. Mox ſubmonet: prouincijs quibuſdam cedat, quoniam medelarum quoq; artifices urere,nonnunquam & ſecare,ſibi permittant, quo reſiduis liceat integris poſt hæc uti.Quod ipſum factitēt beſtiæ quoq;,quæ cur expetātur gnaræ, id abſciſſum ſponte amittunt, ut in reliquū ſuperſint impauidæ. Sed & Cyri conditoriū hoc inſigne uiſebatur epigrāmatio: Cyrus ego rex olim regum,conditus hic ſum.

Proditorum fœda taxatio per exempla decurrēs hiſtorica. Cilicum prauitas. Copis. Quid cilicíſmus, canabiſmus. Iſangelia. Plutarchi locus reſtituit̄.Epangelia.Scapha,σκαφώρυ,ſcaphalos.Scaphia uaſa.Agraphij crimē, & alogij.Angelus,exangelus autangelus. Cap. III

PRoditori nil unquam fidum eſſe debere, pronunciatum hiſtorica grauitate à T. Liuio eſt. Id & exemplis aliquot exploratius fit. Cilliconta quendam legimus, Prienenſibus patriam prodidiſſe Miletum: id nobiliſsimo cuique non modo odioſum, ſed & tenuioris fortunæ hominibus. Fuit lanius quidā Theagenes nomine,Syrus.Adierat Cillicon carnes empturus,at diſsimulato Theagenes odio,ut qui toto animo illi ſatisfactum cuperet, carnium portionem porrigit, tanquam quod ſuperflueret abſciſſurus. Illo autem manum proferente, elatam copida lanius impegit,reſectaq; manu addidit generoſius dictum,Hac, inquies, abhinc ciuitatem prodes nullam. Sunt ex Græcis, qui Cilliconta iſtum ita cognominatum putent, quia Cilicum prauitas & ſæuitia infametur paſsim, quando Achæus illi proprium fuerit nomen:addunt,fuiſſe Meropis filium. Certe hiſtoricus Theopompus per uinolentiam æditam cædem, Ciliciſmum uocauit:ſicuti Canobiſmum dicimus, Canobitarum laſciuam turpitudinem.Copis autem,ſi cui forte ſcrupulum inijcit,uerbum Latinis auribus haud ita frequens,hic eſſe uidetur lanij culter.Q. tamē Curtius copidas interpretatur recuruos gladios,quadā falcis imagine,meminit libro tertio Strabo.Inter inſtrumenta ſacrificalia Pollux ſphagidas enumerat,& copidas. Vnde eſt Demoſthenicū illud de Phocione, ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς ἀνίσταται. id eſt, uerborum meorū copis exſurgit. Plutarchi tralator ſecurim eſt interpretatus. Porro circūfertur ad hanc maxime rem faciens bracteatum Antigoni dictum,Qui proditores tātiſper,dum produnt,amare:ubi prodidiſſent,odiſſe dictitabat. At Cæſar in Thracē quendam, Proditionē ſibi placere, inquit:proditorem minime.Plutarchus ſcribit, Rhimotalcem Thracum regem,qui ab Antonio ad Auguſtum tranſierat, ſolitum illi inter pocula ſocietatem petulantius exprobrare. Id quum ægre ferret Auguſtus, propinans ex accumbentibus cuidam:Ego, inquit, προδοσίαν φιλῶ, προδότας δ' οὐκ ἐπαινῶ. Proditionem quidem amo,ſed proditorem non laudo. Demoſthenem Demadi crebro dicere ſolitum ferunt, ὅτι πρώτους ἑαυτοὺς οἱ προδόται πωλοῦσιν. Id quod ſi amplius expēdiſſet,non foret à Macedonibus ſanguinarie excarnificatus. Scribit Plutarchus, quod notatu Hercle dignum eſt, Reges cum primis eſſe ἀπιστίας καὶ προδοσίας διδασκάλους: quoniam eum iuuari præcipue opinentur,qui iuſtitiæ intendat minus. Proinde nō debere alios criminari, ſi exemplo ab eis ipſis ducto,quod confert,affectantur tota ui,huc illuc uoluntate tralata.Laſthenes, qui Philippo Olynthum prodidit, querebatur ſe ab illius amicis, ut proditorem infamari.Ei Philippus Macedones,inquit,natura ruſticiores ſunt,ac rudes, & ſcapham dicunt ſcapham. Eſt autem nauiculæ nomen ſcapha. At σκαφώρυ, uulpes eſt. Scaphalos uero dicitur ἀντλητής,id eſt hauſtor.Scaphitas dici, à Græcis comperi,qui ſcaphis nauigant,tāquam ſcapharios quoſdam.Scaphides uaſa ſunt,in quibus melicerides, id eſt faui collocantur.Scaphiſteriū Columellæ purgandis ſeminibus, aptum inſtrumētum. Pacton ſcaphæ genus eſt Straboni ἐκ σκυταλίδων, id eſt uirgis compactum.Scaphia uero uaſa ſunt,inquit Martianus,ex ære rotunda,quæ horarum ductus ſtili,ſeu gnomonis proceritate diſcriminant. Horoſcopa item dicuntur & horologica. Adnotandum uero illud ſcitu Hercle dignum: Iſangeliam, id eſt εἰσαγγελίαν, dici acuſationem iudi-

ciumq́ꝫ, quod in proditores intẽditur, uel omnino læſæ maieſtatis reos: quorum crimina legibus non continentur, unde & περὶ ἀγγελιῶν δημοσίων ἀδικημάτων dicebatur iſangelia. Quam tamen ſanciebat iſangeltica lex. Agebantur uero hæc uel in ſenatu, uel in cõcione. iſangeliæ meminit Demoſthenes quoqꝫ. Plutarchus de Alcibiade reo, quod Cereris & proſerpinæ myſteria polluiſſet domi ea celebrando, hæc (inquit) in iſangelia ſunt ſcripta. Interpres locum incurioſius tranſilit. Angelum eſſe ſcribit Ammonius eum, qui extrinſecus quippiam nunciat. Exangelum, qui quæ intus fiunt, extimis promit, quem diangelum uocat Thucydides: autangelum, qui ex ſe nunciat, non ab alio miſſus. Epangelia uero dicitur, quum quis accuſatur, quod præter leges concionetur, aut rempublicã capeſſat. Obiter item ſciendum, fuiſſe agraphij crimen, ubi quis ex tabulis publicis ante perſolutionem ſuum expunxiſſet nomen. Quam rem Demoſthenes ſignificat, & docent præterea plures. Alogij crimen eſt, quum rationem quiſpiam reddere neglexerit in magiſtratu geſtorum.

Canterij notio multiplex. Runcina quid. Compluuiatæ uites. Pedatæ, ſeu characatæ. Quid charax, & ridica, & quid tradux. Senecæ locus illuſtratur. Canterino ritu ſomniare, quid. Viticulę quid: item ſuffrago. Cap. IIII

CAnterium Varro ſcribit De re ruſtica, libro ſecundo, equum dici, cui exempti teſtes ſint: inde appellatum, quod ſemine careat. Idipſum fere Pompeius Feſtus cõprobat. Sunt qui opinentur, uocabuli etymon inde trahi: quia cauterio deteſtari mos eſſet, per unius demutationem elementi. Nonnulli canterios intelligunt mulos, ad uellaturã quos paſcere moris eſt: unde ſit cantericium hordeum. Ab equi porro ſimilitudine canterios item dici uolunt, quibus ſubiectis materiarij fabri runcinis, id eſt ſerris maioribus, arborum moles ſecant. Eos impolitior ſermo & ruſticior caballetos uocat, ſicuti runcinos minores equos, ex runcinarum (ut putant) origine. Nam Plauto deruncinare uerbum poſitũ pro diſſecare diſſipareq́ꝫ. Quanquam non me fallit, quibuſdam id amplius arridere, ut ſit runcina leuigandis lignis inſtrumentum accõmodum, quod uulgus ſimplex planulam dicat. Eſt & in uitibus canterius, iugum ſimplex, cum depoſitis haſtilibus, ut Columella ſcribit, adnectuntur ſingulæ per trãſuerſum perticæ in unam ordinis partem. Id fere Plinius quoqꝫ prodit, ſed amplius compluuiatas dicit uites, ubi iugum eſt quadruplex, ab cauis ædium compluuijs ſimilitudine ducta, atqꝫ itẽ nomine. Nam pedatas intelligimus adminiculo fultas. Si uero breuiores palmites ſarmento iunguntur inter ſe funium modo, ex hoc arcus funeta dicuntur. Pedatas, ſeu palatas etiam characatas appellamus: quia charax Græce pedamẽtum eſt, ſiue ridica. Quanquã eſt ridica fiſſile adminiculum proprie, quod diutius manet, quàm teres palus: à quo palari uitis dicitur, quum palis obſulcitur, ſed & loca uliginoſa palari dicuntur, ubi pali addenſantur accipiendis fundamentis. Ruſticum quoque uulgus characios uocat pedamenta uetera. Traducem uero nominant Galli, quum diuerſarum arborum obuij palmites alligantur uno conciliati uirgultorum comitatu, aut quum in uiduam arborem transſilem faciunt. Traduces quidã rumpos appellant. Sunt qui etiam uites: ut quum ait Varro, iugorum genera ſunt quatuor, pertica, arundo, reſtes, uites. Traducibus utuntur Mediolanẽſes in arboribus, quas uocant populos. Ex hac uero ruſticarum rerum ratione animarum traducem uocari à Tertulliano & Apollinario nouimus, ut ſicut corpus ex corpore, ita anima naſcatur ex anima, & ſimili cum brutis animãtibus modo ſubſiſtat. Canteriolos in cepinis, id eſt ceparum locis apud Columellam inuenies forma deminuta pro munimẽtis quibuſdam ceparum, ne Thalli earum uentis proſternantur. Sicuti in rapinis etiam canterios, quum operiuntur rapæ, ut à pruinis ſemina defendantur. Farraginaria ſunt, ubi paratur farrago. Hordeum hexaſtichon ab ordinum numero, aut uerſuum: quidam etiam canterinum uocant, ſicut diſtichon galaticum. Canterios item in architecturæ ratione nominat Vitruuius libro quarto: unde canteriatum tectum, ſicut aſſerulatum quoqꝫ dictum inuenimus: nam quaternata harula aliud eſt. Vulgus quoqꝫ craſſiores & robuſtiores ramos cãterios ſolet dicere, nil deluxato admodum uerbo. Ridicula eſt enarratio cuiuſdam Plautini interpretis, qui claritate maxima caligans, canterium apud Senecã libro Epiſtolarum decimotertio, pro uehiculo accipit, ubi ait Seneca: Canterio uehebatur

hippope-

hippoperis quidem impoſitis, ut ſecum utilia portaret. Quum paulo poſt ſe ipſum interpretetur Seneca: O quantum, inquit, erat ſeculi decus, Catonem uno caballo eſſe contentum, & ne toto quidem, partem enim ſarcinæ ab utroq; latere dependentes occupabant. Haſce uero ille hippoperas dicit, quaſi equeſtres peras. Gallicos canterios, ut uiliores, agnoſcere uidetur Plautus, quando in Aulularia ita ſcribitur: Ego faxim, muli pretio qui ſuperant equos, fient uiliores Gallicis canterijs. In Hieronymi tamen ad Marcellam epiſtola ſic ſcriptum legas: Illi gaudeant Gallicis canterijs, nos ſolutus uinculis aſellus Zachariæ delectet. Cruciātem canterium Auſonius item dicit, quem tortorem uulgus appellat, & Nonius interpretatur. Cæterum illud longe remotius, & ex intimo literarum penu ab ingenioſis erutum: in quo enarrando, non ſcioli quidam aut elementarij, quod ferendum foret, ſed claſſicus, & primi nominis cādidatus longe fallitur, & apinas neſcio quas, & tricas imprudenter ac oſcitabūdus, uelut obeſæ naris quiſpiam è triuio, effundit. In Plautinis ergo theſauris ita poſitum eſt: Certe hæc mulier canterino ritu aſtans ſomniat. Adagium hoc recōditum ab doctiſsimo Comico in mulierem concinnatum eſt, quę etiam ſi aſtare, uigilare, recteq; ſenſibus uti uidebatur: tamen quia nænias quaſdam Siculis gerris uaniores effutiebat, ut Menęchmo uidebatur, ſomniare ac dormitare eam dicit equino ritu. Notiſſimum quippe, dormire equos ſtantes. At ſomniare eos, locupletiſsimum teſtem habemus Ariſtotelē, ſic De animalium hiſtorijs libro quarto ſcribentem, ἔτι δὲ ἐνυπνιάζειν φαίνονται οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἵπποι καὶ κύνες καὶ βόες, ἔτι δὲ πρόβατα καὶ αἶγες. id eſt, ſomniant etiam manifeſto non homines ſolum, ſed etiam equi, canes & boues, quin etiam oues & capræ. Cæterum Apuleianus enarrator, tametſi pampinarius non eſt, uerū fructuarius in primis, non ab canterio canterinum deflexit, ſed ab cantharo cantharinum deducit. Verſiculo lepidiſsimo plane luxato, illo intellectu, ut ipſe cōminiſcitur, fœminam ſomniātem aſtare ritu canthari, uaſis uinarij, qui ea forma figuratur, ut rectus aſtet conſiſtatq;. Ego uero canthari eam eſſe figurā, non omnino abnuerim. Somniare uero etiam uaſa, nondum uideor didiciſſe: ni forſan aſino ſuperflue canit lyra. quod ſi ad formam modo, poſitūq; reſpexit faceti ſsimus poeta: nil inſipidius aut exculcatius proferri ab eo potuit. Canterinū uero à canterio recte inclinari, cōprobat Columella. Quod caballum à Seneca dici ſubnotauimus, aduertenda eſt Hieronymi ſententia: Vt ſtatim, inquit, cernamus tiaras galeis, caballos equis cedere. Quia uero de uitibus dicta pleraq; ſunt, illud ex abundanti adiecero, Viticulas dici Plinio Palladioq;, in plantis flagella, ut cucurbita & cucumere, ab uitiū ratione uocabulo deflexu. Deniq; in uite ſobolem radicibus hærentē uocant ſuffraginem ruſtici, quæ explantanda diligenter eſt, ferroq; alleuāda.

Canthari etymon unde dicatur. Item notiones plures. Scarabeorū ſpecies. Chryſomelolonthion quid. Plinij locus declaratur, item Auſonij. Onides. Copriones. Cantharorum item ſpecies ex Horo. Canathra quid. Pullaria. Pullus. Cap. V

CAntharum dici à Romanis ſcarabeum, ex paulo politioribus neminem fere arbitror latere. Vnde uero ſic dicatur, ſint fortaſſe qui ſcire expetant. Igitur, ne quid eorum deſideria remorer, ex animalis generatione factam animaduerto nomenclaturam. canthona Græci aſinum uocant, id eſt κάνθωνα: oron autem ſemē, & quidem ſcarabei proprie. Sic uero progigni animal produnt: ubi cantharus aſini retrimenta, quæ onidas nuncupant, & orbiculari fere uiſuntur figura, offenderit, inſiſtit, ac pedibus prouoluens interim genitalem urinā effundit, unde enaſcitur uermiculus, qui mox ſit cantharus. Sed operæpretiū ſtudioſis futurum arbitror, ſi ad id ſpectantia Ariſtotelis uerba ſubiecero, ſimul ut eius inſecti ſpecies aliquot obiter noſcitentur: αἱ δὲ μηλολόνθαι, inquit, ἐκ τῶν σκωλήκων τῶν ἐν τοῖς βολίτοις, καὶ τῶν ὀνίδων. οἱ δὲ κάνθαροι ἣν κυλίουσι κόπρον, ἐν ταύτῃ φωλεύουσι τὸν χειμῶνα, καὶ ἐντίκτουσι σκώληκας, ἐξ ὧν γίνονται κάνθαροι. id eſt, melolonthæ, ſiue ſcarabei uirides, qui & gallerucæ item uocantur, oriuntur ex uermibus fimo bouis, aut iumēti creatis. Canthari autem, id eſt pilularij ſcarabei, iuxta Theodori tralationē, in fimo quem uoluunt, condun tur per hyemem, paruosq; uermiculos pariunt, ex quibus ipſi procreantur. Proinde copriones dicuntur Hippocrati. Idem philoſophus paulo ante carabos nominauit, quos

Latine

Latine ſcarabeos tauros dicere licet. Chryſomelolonthiō reperies in Ariſtophanis comœdia, cui titulus ſpheces. Quod, inquit interpres, paruulum eſt animal, flaui coloris, canthari præferens ſimilitudinem quandam. Id pueri innexo pede mittunt in ſublime. Scarabeorum genus grande, cornibus prælongis, biſulcis, quę ſunt dentata forcipibus in cacumine, quum libuit, ad morſum coeuntibus, Lucanum uocat Nigidius. Fullonē appellant aliqui ſcarabeum, albis guttis diſtinctum. Illud ſciendum, à pilularum illa uolutatione, quam eſſe cantharis familiarem præmonuimus, inoleuiſſe adagium Græcis in eos, qui caſtigati ſæpius, nihil proficiunt, ſed quod pertinaciter ſemel arripuerunt, pertinacius fouent, ac tanquam coccyges, ſui ſemper ſimiles eandem recinunt cantilenam: Cantharus pilulam. Quod enim eſt animali ingenium, nulla prorſus arte uiceris. Sunt præterea Canthari nauigia quædam: nam & in comœdia Græca ita legimus, ναξιουργὴς κάνθαρος. id eſt, in Naxo confabricatus cantharus. Quippe de inſularum nominibus ſæpe nauibus impoſita reperias nomina. Etenim κνιδιουργεῖς quandoq; dicuntur naues, quia in Cnido compingerentur. Cercyronq; à Cercyra, quæ Corcyra eſt, uocarunt. Parona item, id eſt πάρωνα, à Paro: unde forte obtinuit, ut nauium gubernatores paſſim ita dicantur. Fuit & in Attica portus Canthari nomine celebris. Eadem cenſetur nomēclatura ex Athenæi calculo pocillum, atq; item accommodum mulieribus ornamētum. Apud Iureconſultum Iulianum, libro digeſtorum trigeſimo, canthari dicuntur, per quos aquæ ſaliunt. unde arbitror inoleuiſſe Mediolani, ut cloacæ euehendis aquis ac ſordibus dicantur cantharanæ: nam & cantharia legimus forma deminuta. Cæterum occurrit mihi parte iſta Plinij nodus haud illotis (quod dicitur) tranſiliendus pedibus. Illi propterea lucem inferemus, ut hoc item nomine plenius bonarum literarum candidatos demerear, ſiquidem homo homini deus, ut uerſiculo Græco comprobatum uideo. Plinij uerba ſunt hæc ex libro octauo: Bos, inquit, in AEgypto numinis uice colitur, Apin uocant, inſigne ei in dextro latere candicans macula cornibus lunæ creſcere incipientis, nodus ſub lingua quem cantharum appellant. Quæritur amplius inter eruditos, quid ſit quod ait, Nodus quem cantharū appellant. Sed enim obſcuritatem tollit Porphyrius ille doctiſsimus: & quia de nodo agitur, præclare enodat quod pleroſq; ſcio hactenus latuiſſe, bonumq;, ſi non & ſupra ſynodi Ariminenſis multitudinem. Igitur in libro qui eſt De abſtinentia carnium: Scarabeum, inquit, animal rerum diuinarum indocti abominantur, quod AEgyptij ſummopere uenerantur, animatam Solis effigiem putantes. Lunæ præterea taurū dedicarunt, quem Apin nūcupant, nigrum præ cæteris, & ſigna ſolis atq; lunæ habentem. Mutuatur enim ex ſole luna lumen. Solis ſymbolum eſt coloris nigredo: nam & ſolis ardor, nigriora reddit humana corpora: & qui ſub lingua eſt, ſcarabeus. Lunę uero coloris diuiſio. Adijcit in libro De Iſide Plutarchus, quod neutiquam prætereūdum fuit. ita cantharos pilulam excrementitiam ſenſim in aduerſum protrudere, ſicuti contrarium mundo ſol curſum agat, dum ab occaſu in exortum fertur. Et quia ſcribit ibidem Plutarchus, Cantharos omnes eſſe mares, quod approbat & Porphyrius atq; Horus, & Græci item alij, apud quos ita lectitamus, κάνθαρος θῆλυς οὐ γίνεται, ἀλλὰ πάντες ἄρσενες γεννῶνται: id eſt, cantharus fœmina non fit, ſed mares omnes gignuntur: hinc ſuccurrit, ut prius quàm hæc nobis decedat cura, uel intercalata forte diſpereat, Auſonium opera noſtra iuuemus, nubilo difficultatis excuſſo, quo multos poetæ illius ſtudioſos interpellari nō ambigo. Eſt epigramma ſcitiſsimum in Marcum quēdam emaſculatorem: quærit lepidiſsimus poeta ex Pythagora, cuius placita ſunt, tranſire animam in diuerſa corpora, quem putet futurum ab ultimo fati die Marcum pullariam, qui erat, ut ipſe ait,

Peruerſæ Veneris poſtico uulnere foſſor
 Lucilli uatis ſubulo, pullo, premor. Reſpondet Pythagoras,
Non taurus, non mulus erit, non hippocamelus,
 Non caper aut aries, ſed ſcarabeus erit.

Hoc eſt, qui fœmininum perpetuo execratus eſt congreſſum, & pueriles tantum amores eſt cōſectatus, nō emigrabit moriens in animalia, quibus uterq; ineſt ſexus: immo ſcarabeus fiet, in quo genere non uiſitur fœmina. Qua ex cauſa etiam pullaria ſcienter à poeta dictus eſt, ſiquidem puer qui obſcœne ab aliquo amaretur, eius à quo amabatur

tur, pullus uocabatur, quod Feſtus ſcribit: unde Q. Fabius, cui Eburno cognomẽ erat propter candorem, quod eius natis fulmine icta foret, pullus Iouis appellatus eſt. Erãt & uiginti uiri cognomento pullarij, qui auſpicia coloniarum deductarum cauſa haberent. Sed horum alia ratio eſt. Illud poſtremo adnotandum, uice prouerbij à Plutarcho in Sympoſiacis eſſe pronunciatum, Ridiculos uideri, qui in cõuiuijs innoxias auertentur uoluptates, ſicuti οἱ κάνθαροι τὰ μύρα. id eſt, canthari unguenta. Canathra uero grypum imagines ſunt, ac tragelaphorum ligneæ, quibus inſidentes puellæ circũferebantur in ſpectaculis, ut Xenophõ indicat, & Plutarchus exponit. Dignũ relatu id quoq; ex eodem Plutarcho in libro περὶ τῆς εὐθυμίας. id eſt, De iucunditate. Illud, inquit, amplius tranquillitatem concutit: quod ueluti muſcæ ſpeculorum leuore dilabentes ſcabris inhærent, ac ulceribus in ſuperficie corporum erumpentibus affiguntur: ſic & pleriq; felicium iucundorumq; obliti ad triſtia redeunt, & quę memoria uulnus refricent. Immo uero cantharos imitantur, qui apud Olynthum in regionem quampiã, ex re cantharolethron cognominatam, ſeſe conijcientes, quum inde mox nequeant explicari, immoriuntur. Non tranſilienda parte hac, quæ prodit Horus, Cantharorum noſcitari ſpecies tres: primam eſſe æluromorphon, id eſt felis forma: traditum uero marem ælurum cum ſolis inceſſu pupillam demutare, ut quæ ſolis exortu ſubintendatur, meridie rotundetur, occaſuro hebeſcat ſydere: quo argumento apud Heliopolim ſolis ſimulacrum effingi æluromorphon: alteram uero ſpeciem eſſe δίκερων καὶ ταυροειδῆ, quæ ſacra lunæ cenſeatur: hinc & in tauro, lunæ fieri exaltationem tradunt. tertia porro μονόκερως eſt, ac ἰβιόμορφος: quam eſſe Mercurij produnt, ſicuti auem ibin.

Quæ ſit prouerbij ratio. Delphini uis in terra. Delphin inſtrumentum. Delphinis, delphax, delphaciũ. Adelphi fratres unde. Delphys. Hyſtera. Delphinius Apollo. Item de delphine plura. Plinius explicatur. Ventorum in utre occluſorum ratio. Delphinius menſis. Delphicum locus. Cap. VI

ION Græcæ facundię auctor, ut uidetur, haud ſpernendus omnino, ſicuti ex Plutarcho accepimus, eiuſmodi adagium poſuit, Δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία, Delphini in terra uis. Id in eos promptum uidetur, qui quod neſciunt, iudicant, & in quo minus ualeant, toto conatu petũt, nec ſe intra pelliculam cõtinẽt, ſupra crepidam aliquid ambitioſius affectantes. Delphinorum celeritas utique memorabilis eſt, adeo ut ocior uolucre, acrior telo credatur, & ut Ariſtoteles inquit, ἁπάντων δοκεῖ εἶναι ζώων ταχύτατον, καὶ τῶν ἐνύδρων, καὶ τῶν χερσαίων, καὶ ὑπεράλλονται πλοίων μεγάλων ἱστούς, hoc eſt, omnium uidetur animalium uelociſſimus, non aquatilium modo, ſed & terreſtrium, ſuperſiliunt etiam malos nauigiorũ maiorum. Cæterum tam ſtupendæ agilitatis animal, terræ tamen contactum non patitur, quin inuectum in harenam emoritur confeſtim. Propterea in Demoſthenis uita Plutarchus apud Græcos: nam Latina prorſum ἀκέφαλος eſt. Delphinis, inquit, uim ignorans Cæcilius, in omnibus nimius, iuuenili calore Demoſthenis, & M. Tullij collationem ædere adortus eſt. Quod ſi unicuiq; obuium foret τὸ, γνῶθι σεαυτόν, haud forte diuinum uideretur præceptum. In Epiſtolis tamen Plinius, colluſorem delphinũ in terram extrahi ſolitum ſcribit, harenisq; ſiccatũ, ubi incaluiſſet, in mare dilabi rurſum. Verum de delphine mox pluſcula: interim quæ ſe ingerunt, appingemus, ne dilata mox excidant. Delphis itaq; ſiue delphin, ut docuit Ariſtophanis interpres, inſtrumentum eſt nauticum, tum plumbeum, tum ferreum, quod in bello nauali pendens ex antemna: ubi ſe oſtendiſſet occaſio, in hoſtiles naues demittebatur, deprimendi cauſa. Erat autem animalis figura compactum, unde & nomẽ. Thucydides libro ſeptimo, nauem delphinophoron uocat ex qua propenderet delphin eiuſmodi. meminit & Pherecrates. Iulius Pollux delphina pro parte nauis accipere uidetur, quum ait: Carinæ affixum dicitur phalcis, ſiue Leſbium, aut clitopodiũ: cuius poſtrema pars ad proram uergens, parembolis, ſub qua embolum, quo nomine quidam roſtrum intelligunt. Mediũ uero inter proembolida & embolum ſtira, id eſt carina. Super embolum ſtat, inquit, delphis, quando nauis fuerit delphinophoros. niſi quis Pollucem quoq; de inſtrumẽto ſenſiſſe uideri malit. Noſtris tamen temporibus celocium artius ſurrectum roſtrum recuruũ, uulgus nauticum delphina appellat. Delphinida, poculorum menſam uocat in Lexiphane Lucianus his

uerbis

uerbis: ποτήρια δ' ἔκειτο παντοῖα ἐπὶ τῆς δελφινίδος τραπέζης. id eſt, pocula uero omnimoda iacebant in menſa delphinide. Hanc Porphyrio Latine delphicam uocauit, quā in Sermonibus Horatius:

Et lapis albus Pocula cum cyatho duo ſuſtinet. Iuuenalis item ſignificauit:

Et recubans ſub eodem marmore Chiron.

De quo tamē loco quid ſentiremus, alibi expoſitum eſt. Delphax uero eſt porculus lactens, ut oſtendit Epicharmus, δέλφακα τοῖς ἐλευσινίοις φύλαξον. ducto uocabulo ab delphys, quæ uox apud Pollucem uulua eſt: unde & adelphi, inquit, dicuntur fratres, qui ex uulua prodierint eadem, quæ etiam hyſtera dicitur. Sed proprie ex hoc delphax fœmellam ſignàt, ueluti quæ delphyn habeat, id eſt uuluam. Delphacium ſunt, qui uulgo temporalem dictum ſuem intelligant. Delphiniū Athenis, inquit idem Pollux libro octauo, dicaſterium erat, id eſt ſtatio iuri dicendo, ab AEgeo cōſtructum. Iudicium in eo primum Theſei factum eſt, dum interfectos quidem à ſe latrones fateretur, ſed iure diceret interfectos. Septa, id eſt periphracta, in delphinio ab Plutarcho itē nominantur, ubi creditur habitaſſe AEgeus: nam & Mercurium in templi parte, qua in Oriētem uergit, uocant in AEgei portis. Appellatio inde uidetur fluxiſſe, quia Apollo ibi coleretur cognomento Delphinius: cuius idem meminit Plutarchus, Marathoniū taurum illi à Theſeo immolatū prodens, qui Tetrapolim infeſtaret. Sic uero Apollo dicitur, quoniam Caſtalio Cretenſi coloniam deducenti ſe obtulit ducem, delphini præferens imaginem, qui & nauem præceſſerit uſq; ad Criſſæum Phocidis ſinum: unde & Delphi quoq; dicti, qui locum tenuere ab illo munitum: uel quod draconem delphina peremerit in Pythone. Colebatur Delphinia item Diana, ut in theſauris Iulij Pollucis obſeruauimus. Extat Plutarchi commentariolus, in quo quæritur, Terreſtria prudentiæ amplius ſibi uendicent, an aquatica. Ibi Delphinij cognomentum Apollinis non inde profluxiſſe ſcribit, quòd is in delphina deformatus claſſi ducē ſe præſtitiſſet: ſed quòd delphinem emiſerit, quem conſequuti Cretenſes Cirrham ſint delati. Fuit apud AEginetas Delphinius menſis Apollini ſacer Delphinio: ſed quem illi οἰκιστὴν dicunt, ac δωματίτην, atq; ipſo hoc menſe rem eidem obeunt diuinam. Sunt qui & agona, quem hydrophoriam nuncupant, Apollini celebratum uelint. Delphicum uero, uti ſcribit Procopius, erat locus in palatinis ædibus, in quo uerſari ac cibum capere conſueſſent principes: quod ex Græcę linguæ uſu factum arbitratur: Nam & ibi, inquit, ſtabat tripus, ſuper quo ab regijs pincernis aſtituuntur pocula: & Latini menſam eiuſmodi, delphicam item nūcupant: uti antea memorauimus. Porro Vliſſem in clypeo, delphinis prætuliſſe inſigne, auctor Steſichorus eſt. Zacynthij, ut Cirtheus prodit, rationē protulere huiuſmodi: quod illapſum in mare Telemachum ſubiens delphin incolumem præſtiterit. Quo beneficio pater, uelut remunerans, id in clypeo habuerit inſigne, & ſignatorio quoq; inſculpſerit annulo. Quod autem Vliſsi ab AEolo utre occluſos traditos eſſe uentos, fabulæ Homero produnt auctore: aduertendum ſane, quod qui ἀῤῥητουργικὰ literis mandarunt, haud omiſere, Si quis ex delphine utrem ſibi quæſierit, ſecumq; habeat, flaturum quem is optarit uētum. Delphino præterea, produnt naturę periti, adeo motum eſſe familiarē genuinumq;, ut ſtandi interquieſcendiq; neſcius eūdem uitæ ſortiatur finem, quem & agitationis. Sicubi uero ſomno ſit opus, euolat in ſummū, moxq; reſupinus ſenſim ad ima deferri ſe patitur. Ad terræ autem contactum uelut expergefactus reſilit denuo ſtridens, rurſumq; rationē eandem init: quietem ſibi hoc modo permixtam motioni machinatus. Delphiniſcum Ariſtoteles paruū uocat delphina: ſicut Cicero Diuinationum primo, paniſcum paruum pana, & ſatyriſcum paruū ſatyrum. nam canonica eſt Græcis diminutionū formula iſtiuſmodi. Exciderat pene, quod minime fuerat ſilentio inuoluendum. Scribit diuus Thomas, Delphinum eſſe futuræ tempeſtatis prognoſticum euidens, ubi in maris ſuperficiem frequentius ſe uibret, & quodammodo colludat: ſiquidem hyemali procella ingruente, ab imo maris conſurgunt exhalationes, quæ hyemi fomenta ſuggerunt: tuncq; calor excitatur in delphinis: quoniam uero calidi propria eſt agitatio, inde contingit id animal crebrius erūpere, ac ſeſe oſtentare. Ex quo illud eſt in Hiſtoria naturali, Delphini tranquillo mari laſciuientes flatum, ex qua ueniunt parte præſagiunt, item ſpargentes aquam, item turbantes tranquillita-

quillitatem.Delphinũ muſicum ideo ſignum dici, Arati interpres ſcribit, quia nouem ſit ſtellis inſignitus,qui eſt Muſarũ numerus:ſed ſtellas tamen in eo decẽ recenſent alij.

Ludorũ origo.Spectacula an noxia moribus.Miſſus in ludis quid.Icrium.
Circenſium inuentor. Cap. VII

LVdos ſcenicos uoluptatis ergò, & ad erugandam matutinam, ac ſtriatam frontem compertos eſſe primum, ſcribunt pleriq;. Et Polybius auctor eſt, Arcadas,quod erant uita auſteri & duri,quo ciuium animos mitigarent,ludos excogitaſſe:quos poſtea qui dimiſerint, ita animis obduruiſſe, ut tota Græcia execrabiles haberentur. Noſtri fere in ijs religionem intelligere maluerunt. Nam & Auguſtinus:Ludi,inquit,ſcenici,ſpectacula turpitudinum & licentia uanitatum,non hominum uitijs,ſed deorum iuſſis inſtituta Romæ ſunt. Et apertius alibi:Ingraueſcente peſtilentia,ludi ſcenici auctoritate pontificum Romæ primitus inſtituti. Megaleſia fuiſſe primos ludos ſcenicos, Valerius Antias auctor eſt apud Liuium,Matris magnæ dedicata æde. Cæterum quacunq; ex cauſa fuerint producti primo, nil eſſe pernicioſius morum integritati,putat Seneca. Quippe turba omnis utiq; animo grauis,& noxia.Nec enim quos extuliſti, mores unquam refers:nemo non rubiginis aliquid aut imprimit,aut neſcientibus allinit. Itaq; nil omnino damnoſius, quàm ſpectaculis aſſidere,quãdo per uoluptatem facilius ac procliuius obrepunt uitia. Quid me, inquit,exiſtimas dicere? auarior redeo,ambitioſior,luxurioſior, immo uerò crudelior & inhumanior,quia inter homines fui.Et quodam loco M.Cicero ludos ſpectare, hypoſolœcum putat.Cæterum eſt Plutarchi cõmentariolus, quo edocemur,quo quis pacto animaduertat,ſe in uirtute proficere.Inibi poſt multa haud præclara parum, affertur hoc quoq;:Qui,inquit,iam magno profectu ſunt, non ex orationibus modo & libris utilitatem aucupantur:uerum ex ſpectaculis quoq;, & (ut ſemel dicam) ex omnibus.Quod ab Aeſchylo factum legimus,& pleriſq; alijs: ſiquidem quum apud Iſthmũ pyctarum,id eſt pugilum certamen ſpectaret Aeſchylus, cognouit ex duobus cõcertantibus alteri uehemẽti impacta plaga, ab uniuerſo theatro maximũ ædi clamorem: quum tamẽ percuſſus nil admodum quereretur.Id admiratus Ionem Chium,qui fortè aſtabat,leniter tangens, Aduertis (inquit) quàm efficax meditatio ſit, & conſuetudo? Plagis affectus nõ clamat,clamant ſpectantes. Illud hic opera ſubnotarim parerga: In ſpectaculis quãdoq; Miſſus nominari.Cõfici miſſum unum intellige, ubi à calce ad calcem procurrentes equi rurſum ab meta circunflexa calcem repetebant. Sic uerò dicitur,unde emittuntur equi. Hinc Maro:

Hic uiridem Aeneas frondenti ex ilice metam
Conſtituit ſignum nautis pater,unde reuerti
Scirent,& longos ubi circunflectere curſus.

Erant ſanè miſſus quatuor & uiginti, pro horarum numero. Quando cæleſti ratione circum diſtingui ſolitum,accepimus.Etenim duodecim uiſebantur hoſtia, pro numero domiciliorũ cæli,ſicuti planetarum imagine metæ ſeptem.Certantium claſſes quattuor fuere,ſuis diſtinctæ coloribus.Nam praſinus,ſeu uirens herbidam uerni temporis indicabat lætitiam:roſeus,æſtiuam flagrãtiam:albus,palleſcentem autumnum: fuſcus, hyemis nubiloſam triſtitiam.Circenſium inuentorem produnt Monagum apud Aſiæ Helidem.Icria inuenio dici foros, unde ſpectantur ludi:quanquam & nauium cataſtromata ſic dicantur quoq;,quin & gubernantis ſedes.Ex Hegeſandro ſcribit Atheneus, Demetriũ ab Phalereo oriundum,ſed luxu celebrem,Ariſtagoræ in Panathenæis meretriculæ icrium excitaſſe apud Hermas,illis ſurrectius.

De ſcena,& ſcenophegijs,ſcenographia,ichnographia,orthographia,megalographia,& ſcenicis locis.Syſcenia quid,& ſyſceni,ac ſcenopœi.Quid thymele,& qui thymelici.Declaratur Plautus & Vitruuius. Qui actores primarum,aut ſecundarum partium.Hiſtrionum iura.Cuneus. Perſonati. Machinæ ſcenicæ. Martialis locus illuſtratur.Gerra. De proſcenio & ſtropha,antiſtropho,epirrhemate,paregoremate.Charoniæ ſcalæ. Pilarij, & uentilatores.Plinius & Martialis amplius declarantur. Epodos,antiſtropha,ſtrophalis. Cap. VIII

SCenam ſcribit Caſſiodorus, eam dici theatri portionem, quæ inter duo protendatur cornua: quãquam prius nõ ferè aliud ſcena erat, quam ueluti tentorium ab ruſticis inumbrationis cauſa excitari ſolitũ: ſicuti in nauis puppi ſcena eſt Trierarcho ſtructa, & in Hebræorum ritu ſcenophegia celebrantur, ducta origine ab Moſe, à quo de Aegyptiorum ſeruitute liberati ſub tabernaculis id genus in ſolitudine agebant. Græci tamen ſcenopegia ſcribũt, ratione etymologica id monſtrante. Ioſephus Iudaici belli libro ſecundo, propter Scenophegiorum feſtos dies populum aſcendiſſe Hieroſolymam, auctor eſt. Scenographia in architecturæ ratione eſt frontis, & laterum abſcedentium adumbratio, ad circiniq́; centrum omnium linearum reſponſus: ſicut ichnographiam uocant circini, regulæq́; uſum: unde, inquit Vitruuius, capiuntur formarum in ſolis arearum deſcriptiones. Dicitur ichnographia prædiorum, ubi imaginaria loci repræſentatio iudicibus exhibetur, in rem præſentem ut ſic perducantur. Nam orthographia eſt erecta imago frontis, modiceq́; picta rationibus operis futuri figura. Megalographia uerò pictura eſt, ſimulacra deorum continens, ſeu fabularũ expoſitas explicationes, aut Troianas pugnas, cuiuſmodi apud poetam nobilem admiratur Troianus princeps. Apud Xenophontem in cõmentario De Lacedæmoniorum republica, Syſcenia, id eſt συσκήνια, dicuntur cõtubernia in publico conuiuantium Spartæ. Qui & οἴκοι σκηνᾶν, pro eo poſuit, quod eſt domi conuiuia celebrare. Quin & συσκήνους, pro comeſſatoribus, conuiuiſq́;. Scenopœi, id eſt σκηνοποιοί, in Actibus Apoſtolorum eſſe uidentur, qui aulæa contexunt. Interpres artem reddidit ſcenefactoriam, tum obſcurè, tum inepte. Scenarum genera tria reperio, tragicum, comicum, ſatyricum. Tragica ſcena cõformatur columnis & faſtigijs, ſigniſq́;, ac regalibus inſtruitur rebus. Comica priuatorum ædificiorum ſpeciem habet, & menianorum. Satyrica ornatur arboribus, ſpeluncis, montibus, rebus agreſtibus alijs, in topiarij operis ſpeciem. Scena, hiſtrionum erat propria: ut inquit Pollux. Orcheſtra autem chori, in qua erat thymele, ſiue pulpitum id eſſet, ſiue ara. Hinc Vitruuius libro quinto: Ampliorem habent orcheſtram Græci, & ſcenam receſſiorem, minoreq́; latitudine pulpitum, quod logeum appellant. Ideoq́; apud eos tragici & comici actores in ſcena peragunt: reliqui autem artifices ſuas per orcheſtram præſtant actiones. Itaq; ex eo ſcenici, & thymelici Græcè ſeparatim nominantur. Et in Sympoſiacis Plutarchus, Alia quidem ad thymelem & orcheſtram reiecimus. Hoc libẽtius appoſui, quia in obſeruationibus ſuis uir doctiſſimus non ſatis uidetur tenuiſſe, qui dicerentur thymelici, quorum mentio eſt Iureconſultis quoq; Digeſtis de his qui notantur infamia, etiam ſi maximè uitiatis codicibus. Sed & in canonicis Decretis relatam uocem commeminimus. Et thymelica nuncupantur apud Phurnutum acroamata, quæ Baccho adhiberi conſueuerant: διὰ τὴν πρὸς τὰς θαλίας αὐτῶν οἰκειότητα. Illud uerò metaphora honeſtiore ab Plutarcho in Galba eſt pronuntiatum. Vel quam, inquit, thymelem uererentur, aut imperatoris tragœdiam. Hinc item Plautinæ obſcuritati in Amphitryonis Prologo lux affertur plurima:

Siue ambiſſent qui palmam hiſtrionibus,
Siue cuiquam artifici.

Porrò & in uetere Græcorum auctore ad uerbum ita legimus: Gymnica certamina parent Elei, thymelica Corinthij, ſcenica demum Athenienſes. Quòd ſi quis horum ſubſultarit, peccarit'ue, plagis eum afficiant Lacedæmonij. Hoc uerò obiter dictum feſtiuius eſt ob diamaſtigoſin, id eſt diſflagellationem, Spartanis in ſolennibus etiam feſtis celebrem, heortaſticen Græci dicunt. Sed enim quia cœpimus, Latinæ linguæ delicias pro uirili iuuemus parte. Idem Plautus ſic paulo pòſt ſcriptum reliquit:

Vt conquiſitores fierent hiſtrionibus,
Qui ſibi mandaſſent, delegati ut plauderent,
Qui ue, quo placeret alter, feciſſent minus.

In nodi huius Gordiano impeditioris explicatione hærebunt fortè Plautinorum ſalium ſtudioſi pleriq́;. Ego autem amota ueſica omni, pauciſſimis Ciceronis uerbis nubilum hoc Plautinæ fabulæ facilitate tota illuſtrabo. Sic enim in Verrẽ ſcribit Actione prima, ſiue diuinatio dici illa debet: Vt in actoribus, inquit, Græcis fieri uidemus,

ſæpe

ſæpe illum qui eſt ſecundarum aut tertiarum partium, quum poſſit aliquãto clarius dicere, quàm ipſe primarum, multum ſummittere, ut ille princeps quàm maximè excellat: ſic faciet Halienus, tibi ſeruiet, tibi lenocinabitur, minus aliquãto contendet, quàm poteſt. Perſona uerò primarum partium, ut ne hoc quidem tacitum prætercam, intelligitur, quæ ſæpius actu ingreditur, quum habeat comœdia actus quinq;: ſecundarum uero quæ minus, minusq; procedit. Ex quo & Terentius:

Primas partes qui aget, is erit Phormio.

Plautinum porrò ſenſum adiuuat item Horatius in epiſtola ad Lollium:

Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
Reddere, uel partes mimum tractare ſecundas.

Qua in parte Porphyrio inquit, Secũdarum partium actores omnia ſummiſſe agunt. Scribit Tacitus annali primo, Actum de modo lucaris, id eſt pretij, & aduerſus fautorum laſciuiam multa fuiſſe decreta: ex quis maximè inſignia, ne domos pantomimorũ ſenator introiret, ne egredientes in publicũ equites Romani cingerent, aut alibi quàm in theatro ſpectarentur. Et ſpectantium immodeſtiam exilio mulctandi poteſtas prætoribus fieret. Obſeruatum illud quoq;: Immunes uerberum hiſtriones, Auguſtũ quãdoq; reſpondiſſe. Proinde dictas nonnunquam ſententias, ut prætoribus ius uirgarum in hiſtriones eſſet. Hiſtrioniam nõ eſſe pudori in Græcia, ſcribit Liuius. Arenarios appellat in Antonino philoſopho Iulius Capitolinus: beſtiarios, in amphitheatri arena cum beſtijs ſolitos colluctari: quos æquè ac ſcenicos idem infames ſignificat. Quia uerò cunei loca dicebantur, in quibus notæ uilioris homines ſederent, hinc ſcitè admodum nullis auctos honoribus, ac intra priuatum ſe menſum cõtinentes ſignaturi, inter cuneos reſidere dictitamus. Illud amplius obſeruandum: Atellanos dici priuatim perſonatos: quoniam id eſſet illis ius, ne in ſcena perſonam deponere cogerẽtur: quod hiſtrionibus alijs pati neceſſe erat. Hinc quæ ab ijs agebantur fabulæ, peculiari appellatione nuncupabantur perſonatæ. Sed ut ad ſcenã reuertamur, illud ſciendum: Loca in ſcena ad ornatum comparata Vitruuium ſcribere, à Græcis periactus appellari, ab eo quod in his locis machinæ eſſent uerſatiles, quæ quum aut mutationes fabularum ſunt futuræ, ſeu deorum aduentus, cum tonitruis repentinis uerſentur, mutentq; ſpecies ornationis in frontes: ſicuti apud Plautum,

Sed quid hoc? Quàm ualidè tonuit? Di obſecro uoſtram fidem.

Verbum autem id periactus, accuſandi caſus eſt multitudinis numero, hoc eſt περιάκτους, à uerbo περιάγειν, quod circunductionem ſignat. Vtitur eo uocabulo Plutarchus in libro quo ſcrutatur, bellicis rebus illuſtriores fuerint Athenienſes, an ſapiẽtia: ſed pro ipſis accipere machinis uidetur: ita enim ſcribit, καὶ μηχανὰς ἀπὸ σκηνῆς περιάκτους: id eſt, & machinas à ſcena periactus. Sed & Græci ita produnt, Ceraunoſcopion periactos eſt alta. Apud Athenæum ſellas periactos obſeruauimus: bronteum uerò machina ſub ſcena, hoc eſt amphora calculis marinis plena, qui in æneum deijciebantur uas, ac circumacti ſonum efficiebãt tonitru perſimilem. Hinc & in noſtris literis Pompeius Feſtus ita ſcribit: Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius Pulcher inſtituit, ut poſt ſcenam lapidum cõiectus ita fieret, ut uerorũ tonitruum ſimilitudinem imitarentur. Ceraunoſcopium, altior intelligitur machina inſtar ſpeculæ, ex qua fulminum iactus exhibebant. Crade autem in ſcena pægmatis erat ſpecies ad ficulneæ arboris imaginem, quam craden uocant Attici. In comica tantum ſcena producebatur crade. Nam tragica admittebat propriè dictam μηχανήν, id eſt machinam, in qua monſtrabantur dij, aut heroes in aere, ut Bellerophontes & Perſei. A ruſticis comperi tamen, dici machinã locum, in quo aſinum equa cogitur admittere: nam parietes duo inædificantur aduerſo cliuulo, haud ita inuicem ſeiuncti, ne fœmina ineuntem marẽ reijciat, uel colluctando auertat, ſed capiſtrata inſcenſorẽ patiatur. Sunt qui craden interpretẽtur hamum illum æneum ſeu uinculum, quo uincti tenerentur, qui ita penderent. Cradas intelligere animaduertitur Theophraſtus in ficu ſummos in ramis coliculos teneritudine inſignes. Inducebantur uerò in tragœdijs dij, qui repente commutatis rebus, fabulæ finem imponerẽt. Propterea M. Tullius De natura deorum primo: Vt tragici poetæ quum explicare argumenti exitum non poteſtis, confugitis ad deum. Et Ariſto-

teles primo Metaphyſices: Anaxagoras, inquit, mēte ſic utitur, ueluti tragico quodam deo, qui repente monſtrari ſolet. Parapægma uerò ad ſcenæ rationem pertinet nihil: eſt enim eo nomine canon, aut organi ſpecies aſtronomici, quod ſignificat Vitruuius, parapægmatum diſciplinas nuncupans, quibus ſyderum occaſus, & tempeſtatum comperiantur ſignificatus. Erat tamen & ſupra ſcenam quod dicebatur theologium in ſurrecto, in quo Iupiter, cæteriq́ comparerent dij. Vbi uero ex imo in altum rapiendus erat aliquis, ſicuti ab Aurora Memnon raptus memoratur, quod Quintus Calaber ſecundo Relictorum ab Homero ſignificat, machinam qua id præſtabatur, dictam inuenio geranon: de qua mihi uidetur intellexiſſe Martialis Epigrammatum primo:

Raptus abit media quod ad æthera taurus harena:
Non fuit hoc artis, ſed pietatis opus.

Eſt eo item nomine ligneum inſtrumentum, in quo qui dicuntur ἀλφιτοποιοί, farinas contundunt: ex quo & γεράνια, nuncupari ἄλφιτα animaduertimus. In oratione pro Cteſiphonte Demoſthenes γέῤῥα σκηνῶν, quum dicit, ſcenæ intelligit integumenta. Nam ſunt quidem Gerra Perſarum ſcuta: ſed & operimentum quodlibet ſic nuncupatur: quin & teli genus Plutarcho in M. Antonij uita. Aeoras autem, id eſt αἰώρας, uocabant funes intentos uehementer, quibus ſuſtinerentur, qui per aerem ferri uidebantur, heroes aut dij. Eccyclema pægmatis erat ſpecies, ſubiectis rotis, quo circumacto quæ intus acta fuiſſent, ſpectatoribus oſtendebantur. Scanſoria uerò machina, quam uocant acrobaticam, eſt quum ita fuerit collocata, ut ad altitudinem tignis ſtatutis, & tranſuerſarijs colligatis, ſcandatur tutò ſpectandi cauſa. Buleuticum dicebant theatri partem ſenioribus aſſignatam: ſicuti Ephebicus dicitur, ubi ſpectant Ephebi. Hemicyclium quoq́ ſecundum orcheſtrā locus erat, de figura ſic cognominatus. Eius erat uſus, ut locum aliquem à ciuitate ſeiunctum monſtraret, uel etiam in mari natantes. Quemadmodum & ſtropheum, in quo exhibebantur ad diuinitatem tralati heroes, uel etiam in bello aut mari perfuncti fato. Fuerunt & Charoniæ ſcalæ, ex quibus idola, ſeu ſimulacra deſtinabant. Charonia uerò porta ad theatricum uſum facit nihil. Erat ea in nomophylacio Athenis, per quam damnati ad ultimū ducebantur ſupplicium. Charoneum item dicebatur. Celebrantur & Quintiliano Inſtitutionum decimo, miracula in ſcenis pilariorum & uentilatorum: qui ea quæ emiſerant, ita librabant, ut uenire in manus uiderentur: quaq́ iuberētur, decurrere. Ad quod plane reſpicit Martialis illud ex libro nono:

Summa licet uelox Agathine pericula ludas,
Non tamen efficies, ut tibi parma cadat.

Sed & hinc Plinio lux infertur plurima libro octauo in elephantorum natura: Vulgare, inquit, erat, per auras arma iacere, non auferentibus uentis. Amphitheatrum ſcribit Dion, ex hoc dici, quod per ambitum ſedilia diſponantur abſq́ ſcena. Traditum ab eodem in Caligula eſt illud quoq́, Senatoribus tunc primum ſubiecta puluinaria, ne tabulis aſſiderent nudis. Conceſſum quoque in theatra pileos ferre Theſſalico more, defendendæ inſolationi, id eſt ἵνα μὴ τῷ ἡλίῳ ταλαιπωρῶνται. Scenam nonnulli interpretantur medianam theatri portam. Paraſcenia uerò ab utroq́ latere ſpatia. Nam proſcenium ante ſcenam locus erat, parapetaſmaq́, ſiue uelum aut item pulpitum. Vnde per adagium ſcitiſſimum proſcenia dicimus, quæ ſpecioſa extrinſecus uidentur, quum mira intus lateat fœditas: ſicut meretricula quædam, ut ſcribit Athenæus, Nānium nomine, proſcenium eſt cognominata, quæ ueſtium & auri cultu plurimo ſpecioſa uidebatur, quum exuta foret uel turpiſſima, magno eorum errore, qui animi fœditatem intelligere maluerunt. Hæc item, ſi Sudæ credimus, facete dicta eſt Capra, quod Thalli cuiuſdam cauponam faciētis bona deglutiſſet, tanquam germina hœdis in paſtum obijci ſolita, quæ Thallos Græci uocāt. Meminit Apollodorus in tractatu De ſcortis: ſed & Antiphanes lucubratione eadem. Ex proſcenio in ſcenam euocabātur Mimi ad fabulas agendas, uiciſſimq́ è ſcena illuc reuertebatur: unde actuum in Latinis comœdijs internoſcitur diſtinctio: ſicut in Græcis choro in orcheſtram demigrante. Epiſcenium autem dici uidetur rectè ſuperior ſcenæ pars. Vitruuius de ſcena apud Alabandenos ab Apaturio concinnata in minuſculo theatro, quod illi eccleſiaſterium uocant: Præterea, inquit, ſupra eam epiſcenium, in quo tholi, pronai, ſemifaſtigia, omniſq́ tecti ua-

rius

rius picturis fuerat ornatus. Adijciamus porrò ex Græcorum grammaticis excerpta, quæ noſtra hæc adiuuent ſcitamenta, & coronidem capiti huic appingant. Igitur chorus, inquiunt, comicus in orcheſtrã inducebatur, quam nunc logion dicimus: & quum hypocritas, id eſt actores alloqueretur, ſcenã ſpectabat. Abeuntibus uerò hiſtrionibus, ad populum conuertebatur: & hæc uocabatur ſtropha. Erant autem iambica tetrametra: mox antiſtrophon accinentes, rurſum tetrametra adijciebant. Erant ut plurimum ſedecim carminum. Dicebantur uerò hæc epirrhemata, id eſt ἐπιῤῥήματα. Vniuerſalis autẽ chori trãſitus uocabatur parabaſis, quod ab legitima ſtatione in aduerſum theatri proſpectum trãſgreſſio fieret. Fiebat id, ubi quid differere cupiſſet poeta extra ſubiectum argumẽtum ſine actoribus per chorũ, quibus peractis, cõuertebatur is denuo ad priorem ſtationem. Paregoremata, id eſt παρηγορήματα nuncupabãtur, ubi quid intus ageret chorus, quod tamen in theatro exaudiretur: ſicuti ranarum chorus apud Ariſtophanem. Sed enim & in poemate lyrici carminis auctores uſos comperimus ſtropha, antiſtropha, & epodo: & ſtropha quidem, ubi à dextris in læuum fieret conuerſio, qui & mundi intelligitur motus ab exortiuis partibus ad occiduas: nam & Homerus δεξιὰ καλεῖ τὰ ἀνατολικά. Antiſtropha uero quum ab læuis in dextra obuerterentur, cuiuſmodi eſt errantium uertigo, ab occaſu in ortum: at epodo, ubi in uno conſiſtentes loco carmina concinerent. Quando & terrenæ naturæ congruit ſtatus. Strophalinx, uel ſtrophalis ad ſtropham pertinent nihil: nam ijs nominibus calcei orbem nuncupãt Græci. Scenicos deniq; Alexander Cæſar ſic alendos dicebat, quaſi ſeruos noſtros. Hieronymus uiduæ cauendos monet calamiſtratos, & fractos in fœminã hiſtriones. Iam illud leuioris operæ, dici eleganter excuneatos, qui à ſedilibus excluſi, farto toto theatro, ſtare coguntur. Stadium pro theatro quandoq; poſitum apud Græcos, ſcimus. Mimorum ſtrophas legimus apud Hieronymum, ſed obliquè dicta eo uerbo intelligunt nonnulli.

Theoricæ pecuniæ quæ ſint, & ſtratioticæ. Error interpretis Plutarchi duplex. Stratis & craſte quid. Delialtę. Item qui theori, & quid theoris, De Salaminia & Paralo nauibus. Item quid achana, artaba. Qui colacretæ. Thearion. Theoricum locus. Plutarchi locus explicatur. Inibi quid palintocia. Lucar. Atocia. De mãduce. Interim & locus alius reſtituitur Plutarcho ex Alcibiade de Salaminia. Caput IX

VErum quia in res theatricas, & animorũ remiſſiones incidimus, adijciamus porrò quæ non inutilia comperta nobis ſunt, præſertim ex Græcorum doctrina locupletiſſima. Igitur theoricam pecuniã inuenimus appellari, qua foros nobis & ſedilia in ſpectaculis cõparamus, quia thea illorum idiomate dicatur ſpectaculum. Quod hypotheſi in Olynthiacas Demoſthenis orationes prima Libanius ſignificat, explicatur & in orationis eiuſdem enarratione, unde & illud excerpſimus: Moris fuiſſe Athenis, ut res publica duos elargiretur obolos, alterum pauperiores comparandis ſibi alimentis impẽdebant, alter theatri architecto erogabatur. Neq; enim lapideo utebantur theatro ea tempeſtate. Propterea Demadem dicere ſolitum accepimus, Theoricam id genus pecuniam eſſe democratiæ gluten. & Laconem uirum (ſicuti uidetur) rerum haud quaquam imperitum, uehemẽter falli Athenienſes, qui ludis tantum impenderent ſtudij, & quæ in claſſis exercituumq; apparatum forent abſumẽda, in theatricas erogarent uoluptates. Hinc in rebus Græcis theoricorum ſæpe archon memoratur. Huc plane reſpexiſſe Plutarchus in Pericle animaduertitur, quum ait: Sunt qui putent plures, ab eo primũ ad cleruchias & theorica, id eſt τὰς κληρουχίας καὶ θεωρικά, eſſe Athenienſes productos. Id quod aſſequi interpres minus ualuit: ſic enim ſcribit, Auctorem fuiſſe Periclem ſpectatores emittendi. Pecunia hæc ex ciuitatis parabatur prouentibus. Quæ quod prius ad bellicos uſus contribueretur, ut inquit poſt alios etiam Harpocratio, ſtratiotica dicebatur. Propterea Plutarchus docte ac eleganter ait: Socrates cibos potusq; uitandos docet, qui nulla indigentia pelliciunt, laceſſuntq;: ſed & quæ ex ijs ſentitur iucũditas, ordinanda eſt, ac neceſſitati ſubijcienda: Sicuti, inquit, faciunt, qui ex theoricis ſtratioticas conflant pecunias. Stratiotides autem naues Thucydidi nuncupantur, quarum una eſt functio, uti pugnaturos

 ſubue-

ſubuectent pedites. Verũ quia & equites, inde hippagogi eidem nuncupantur quoq;. Plutarchi interpres in Pericle ſtratiotidas dici prætorias, eſt opinatus. Stratis uerò ad hunc uſum facit nihil: ſignatur autem eo uerbo ſemiſiccum fœnum, iumentis gratiſſimum. Id & craſtem uocant, unde profluxit κρασίζεσθαι uerbum. Theoricorum meminit in Philippicis Demoſthenes. Cæterum Pericles primus, uti attigimus, uidetur popularem aucupatus gratiam ex ſtratioticis theoricos conſtituiſſe ciuitatis prouẽtus, ne iure ſpectandi tenuiores priuarentur. Theori uerò, id eſt θεωροὶ, interdum quidem ſpectatores dicuntur: tametſi aliud ſentire Ammonius uidetur: ſed & qui ſcitatum oracula mitterentur, quod docuit Pollux, multiq; præterea ex Græcis. At qui Delum proficiſcebantur, etiam Deliaſtæ uocabantur, id eſt Δηλιασταί: quoniam eſt deorum patria Delos. Ammianus: Cyclades, inquit, ideo ſic appellatæ, quod omnes ambiunt Delon, patriam deorum inſignem. Sed uniuerſim quoq; qui diuinarum rerum curæ præficerentur, hoc intelligebantur nomine, quoniam ὤραν dicunt τὴν φροντίδα: ut apud Heſiodum,

ὥρη γάρ τ' ὀλίγη πέλεται νεικέων τε ἀγορέων τε.

Propterea qui ad publicos mitterẽtur conuentus, quos panagyres Græci uocant, quales quinto quoq; anno celebrari ſolitos libro ſexto Herodotus ſcribit, & qui ad ſacra certamina, ſic item appellantur. In Plutarchi parallelis θεωρίαν ἄγειν, id eſt theoriam ducere, diligens lector comperiet. Nauis autem qua ueherentur, Theoris dicebatur, id eſt θεωρίς, qualis ab Athenienſibus in Delum mittebatur quotannis ex Theſei uoto, ſicuti in Phędone Plato meminit. In quo id dignum ſcitu, eodem Platone teſte, tum urbem luſtrari ſolitam, & de nemine capitale ſumi conſueuiſſe ſupplicium. Apud Plutarchum in Demoſthene ſacerdotis uaticæ nomen eſt Theoris: quod interpres uel incuria præterijt, uel inſcitia. Scribunt Ariſtophanis interpretes, Athenis naues duas publico fuiſſe deſtinatas muneri, Paralum & Salaminiã, ex quibus Salaminia euocatos ad iudicium ſubueheret: Paralus uerò aueheret theorias, id eſt ad rem diuinam Delphos aut aliò miſſa. Sunt & Parali, homines qui naui ea ſubuectarent: ſicuti hiſtoria octaua comprobat auctor Thucydides. Verum & terra maritima rectè dicitur Paralus. Salaminiæ meminit Plutarchus, καὶ τέλος, inquit, ἀπέστειλε τὴν σαλαμινίαν πρὸς αὐτόν. id eſt, & deniq; ad eum ſalaminiam miſit. Interpres uocabuli inſcitia: Quoſdam, inquit, populus elegit, qui una trireme Salaminiam primò, inde Siciliam peterẽt. Triremem quandam Hermionida uocat Thucydides ab Hermione in Laconia ciuitate. Dignum ſcitu quod lectum de Pericle eſt, rarenter ab eo populum adiri ſolitum: quod ueluti Salaminia ſe (ut Critolaus inquit) ad maiora ſeruaret. Vas autem in quo reconderentur eorum cibaria, qui ad theorias mitterentur, achana uocabatur: quamuis non deſint, qui eo nomine Perſicam intelligant menſuram. Sicuti apud Aegyptios erat artaba, quæ caperet medimnos Atticos με, id eſt quadragintaquinq;, ſicuti teſtis Ariſtoteles eſt. Artabam tamen libro primo Herodotus menſuram intelligit Perſicam, capaciorem Attico medimno tribus chœnicibus Atticis. Achanas inuenies in Plutarchi Arato. Inuenio item colacretas dici, qui pecuniæ præeſſent, quæ ad res diuinas erogaretur: nam & Androtion ſcribit, Delphos petentibus theoris argentum à Colacretis numerari ſolitum. Cuſtodiebant & hi pecuniã, quæ iudicibus contribueretur, ut adnotatum à grammatico Ariſtophane eſt: ſed omnino & ciuilium pecuniarum quæſtores erant. Poſtremò theoricam uiam nominat Pollux: qua theori (ut arbitror) ad oraculum pergerent Apollineum. Thearion comperi in Aegina fuiſſe publicè deſtinatum locum, ubi celebrarentur ſympoſia, de Theororum nomine nũcupatum, ad Apollinem qui mitterentur. Quanquã in Pythij templo in Aegina thearion accipiunt alij, ubi uerſarentur theori theophylaces, id eſt diuinorum gerẽtes curam. Thoricum in Attica locum Acamantidis tribus celebrat primo rerum Græcarum Xenophon, muro ab Athenienſibus circum munitum prodens. Theoros deniq; etiam theopropos in Cimone Plutarchus uidetur appellare. Ex ijs quæ de theoris protulimus, puto, explicatur amplius Plutarchi obſcuritas in cauſis, ultima libri parte, ubi Peloponnenſium theoriam in Delphos per agrum Megaricum profectam ſcribit, interpres Latinè reddidit, ſolennes ſpectatores: errore, ni fallor, non deſpicabili. Sicut omiſſum eſt ibi quoq; uerbum, quod Græcè eſt παλιντοκία. Sed hoc fortè ex librarijs prorepſit mendum. Obiter uerò eſt palintocia,

fœneris

fœnoris iam perſoluti à creditoribus repetitio. Quod feciſſe Megarenſes conſtat, qui tyranno excuſſo inſoleſcentes, plebiſcito cauerunt, ut à fœneratoribus uſuræ, quas perſoluiſſent prius, repeterentur. Quæ res ex facto dicta palintocia eſt. Arocia in Dioſcoride, ubi de cedria mentio eſt, libro primo, intelliguntur ab Hermolao, quæ abortum concinnant: quod approbat & Ruellius. Id reprehendunt quidam, quod Græcis atocia ſint, quæ ſterilitatem inducunt. Cæterum ex Plinio comprobari prior tralatio uidetur: ſic enim apud eum legitur libro uigeſimoquarto, capite quinto. Portentũ eſt, quod tradunt, abortiuum fieri in Venere, ante perfuſa uirilitate. Apud Romanos quæ in ſpectaculis abſumeretur pecunia, lucar dicebatur, quoniam lucorum prouentus, qui plures circa urbem dicati dijs erant, in ludos erogarentur. Scribit Pompeius Feſtus, manducem dictam olim fuiſſe in pompa antiquorum effigiem, inter cæteras ridiculas formidoloſasq́ ferri ſolitam, magnis malis, ac laté dehiſcẽtem, & dentibus meticuloſe infrementem: de qua dixerit Plautus,

Quid ſi ad ludos me pro manduce locem,
Quapropter claré crepito dentibus.

Quam & Iuuenalis ſignificaſſe uidetur illis uerſibus,

Tandemq́ redit ad pulpita notum
Exodium, quum perſonæ pallentis hiatum,
In gremio matris formidat ruſticus infans.

Engaſtrimythi qui ſint, & pythones, aut engaſtritæ, & engaſtromantes, extra quàm opinatus Hermoleos ſit. Iacobæ Rhodiginæ hiſtoria. Emaculatur locus in canonicis Decretis.

Caput X

PLutarchus in cõmentatione quæ eſt, Cur oracula defecerint: Fatuum, inquit, ac omnino puerile cenſendum eſt, arbitrari deum ipſum, perinde ac engaſtrimythos, olim eurycleas, nũc uero pythonas nũcupatos, inſinuantẽ ſe prophetarũ corporibus, ore illorũ eloqui. Hactenus Plutarchus. Qui uero dicant engaſtrimythi, nõ cõſtat feré. Hermoleos Barbarus, qui ex Plinio balbutientẽ pro uirili deterſit barbariẽ, ſe arbitrari ſcribit, eos qui in uaticinio peluibus utant̃, dici a Græcis engaſtromantes: quæ uox ab engaſtrimytho non ita diſparat̃, quoniam (inquit) gaſter genus eſt uaſis, cuius formam alij aliter accipiant: quod tamen etiamnum nomẽ uulgò ſeruet: & gaſterium ita dicatur Ariſtophani. apud cuius interpretem ita lego in comœdia, cui titulus Σφῆκες: Eurycles, inquit, engaſtrimythos celebre nomen Athenis indeptus eſt, ut qui per aſſiſtentem dæmonem uera prorſum uaticinaretur, proinde engaſtritæ ac euryclitæ diuinaculi omnes ab hoc appellati Eurycle, qui id primum fecit. Cur uero engaſtrimythi uocentur, aperit liquidò poeta ipſe, quum ait:

Μιμησάμενος τὴν εὐρυκλέους μαντείαν καὶ διάνοιαν,
Εἰς ἀλλοτρίας γαστέρας ἐνδὺς, κωμῳδικὰ πολλὰ χέασθαι.

Imitatus, inquit, Euryclis uaticinium & mentem, in alienos ingreſſus uentres comica multa effudit. In ijs de uaſe, ni fallor, intelligi haudquaquam poteſt. Adde, quòd in canonicis Decretis, cauſa uigeſimaſexta, quæſtione tertia, uentriloqui dicuntur, qui engaſtrimythi à Græcis appellantur. Sunt qui per errorem & animi ſomnium altius hunc Euryclem dictum uelint ἐγγαστρίμυθον, quum ſcribendum liqueat engaſtrimython. Accedit Sudæ item auctoritas, qui engaſtrimython exponit engaſtrimantin, quem nunc (inquit) pythona uocant nonnulli, Sophocles ſternomãtin, Plato autem Euryclea, ab Eurycle uate. Philochorus in tertio De uaticinijs, etiam mulieres uocat ἐγγαστριμύθους. Id ne quis ut fabuloſum, riſu excipiendum putet, teſtatum uolumus, tempeſtate hac, immo uero hæc prodente me, fuiſſe in patria mea mulierculam humili loco, Iacobam nomine, ex cuius uentre immundi ſpiritus uocem, prætenuem quidem, ſed tamen ubi uellet dearticulatam & prorſus intelligibilem, audiui ipſe, uerum & innumeri alij, non Rhodigij modo, ſed & tota fere Italia. Quando futuri auida potentum mens ſæpe acceſſitam uentriloquam, ac omnĩ exutam amictu, ne quid fraudis occultæ lateret, inſpectare ac audire concupiuit. Cincinnatulus dæmoni nomen erat. Hac ille appellatione geſtiens inclamanti ſubinde reſpondebat. Si de præteritis aut præſentibus ſciſcitareris, quæ reconditiſſima forent, reſponſa dabat ſæpe mirifica. Si de futuris, ſemper menda-

ciſſimus. Sed & inſcitiam ſuam nonnunquã murmure incerto uel bombo uerius ignorabili retegebat. Hoſce ego propriè dictos engaſtrimythos puto, id eſt uentriloquos: quanquam eo nomine apud Græcos intelligi ſimpliciter uidentur, qui dæmonis afflatu aliquid præſagirent. Euſtathius deniq; Pamphylius librum de engaſtrimytho concinnauit aduerſus Origenem. Quod aũt de pythonibus ex Plutarcho attulimus, mendum tollit ex canonicis Decretis, cauſa uigeſimaſexta, quæſtione tertia: ſimulq; uerbi obſcuritatẽ, ante nos minus percepti. Nam Helenum & Caſſandram pythonicos Euſtathius uocat: quia eſſent κάτοχοι τοῖς δαιμονίοις, id eſt dæmonibus obnoxij. Et Methodius Hieronymi teſtimonio, aduerſus Origenem librum condidit De pythoniſſa, id eſt περὶ πυθωνίσσης, ut ait Sophronius. Nam tertio περὶ ἀρχῶν, Origenes dæmonem pythonicum quoſdam ab tenella ætate poſſidere ſcribit.

Purpurata meretrix Babylon, cur dicatur à Hieronymo. De Babyloniorum moribus pluſcula. Lucretij locus explicatur. Aureus Babylonis calix, qui ſit apud eundem. Cur mors purpurea. Blatta purpura, & ſuccubitana. Purpurator. Murilegulus. Carmes uermis. Carmeſinus color. Porphyrion cete. Onyx quid. Buccinum. De purpurario infectore digna ſcitu. Polypia. Sepidia. Heluus color. Caput XI

Mirabamur haud ita pridem, quum ſcitiſſimas & multifariã doctas beati Hieronymi epiſtolas euolueremus, quid ita uir ſanctiſſimus, & propterea maximè uerax, Babylonẽ purpuratam dixiſſet meretricem. Etiam ſi eo nomine intelligi uideĩ Roma, cuius delicias non concoquebat tanti uiri ſtomachus. Nam & prima epiſtola Babylonis nomine, Petrus αἰνικῶς Romam indicat plane. Quum, inquit, apud Babylonem uerſarer, eſſemq; purpuratæ meretricis colonus. Diu hoc anxieq; ex hiſtoria quæſitum. Tandem dicti rationem ex Plutarchi ſcientiſſimi, tum philoſophi, tum hiſtorici lectione aucupari ſum uiſus. A quo ſic memorijs proditum obſeruauimus: Xerxem Perſarum regem quandoq; in Babylonios excanduiſſe uehementius, quod ab eius ductu auſpicijsq; deſciſcere forent auſi, eoq; nomine comparato ingenti exercitu, quum expugnata urbe inſigniter uictoria eſſet potitus, ut rebelles animos, nec ſatis in fide cõſtantes reprimeret, ulciſcereturq;, imperaſſe traditur: in reliquum, uti arma ne ferrent, ſed pſallerent, tibijs uterentur, ſcorta alerent, cauponæ indulgerent, ac ſinuoſis tunicis inducerentur. Hactenus Plutarchus. Apud alios item ſic fermè legimus, Babylonicis mulieribus morem fuiſſe ex oraculo quodam cum hoſpitibus turpiter permiſceri, turba et cultu plurimo apud aphrodiſium commeantibus, thominge ſingulis coronatis. Qui uerò admittebatur, poſito ſuper genibus argento, quantum uideretur, mulierem mox longe à fano abductam inibat, idq; argentum Veneri fuiſſe ſacrum. Hæc nimirum probarint ſatis ſuperq;, cur purpurata dicatur meretrix Babylon. Adduntur & illa, Nil admodum fuiſſe moribus eius urbis corruptius, nec ad iritandas immodicas uoluptates inſtructius, Babylonios in uinum præcipuè, quæq; ebrietatis uelut appendices ſunt, fuiſſe procliuiter effuſos: fœminarum item conuiuia celebrantiũ initio modeſtum compoſitumq; fuiſſe habitum: mox tanquam mero incaluiſſent, ſumma exuere conſueſſe amicula, ſenſimq; pudorem profanare. Poſtremò etiam eo adduci impudentiæ, ut ima corporum reuelare non erubeſcerent. Putet fortè aliquis, damnati infeliciſq; pudoris proſtibulas iſta ſolitas perpetrare: immo uero nobiliſſimæ cuiuſq; matronæ decora hæc habebantur. Quam perditi eſſent mores, id porrò abundè arguerit, comitatẽ arbitrabantur uulgati corporis uilitatem. Tradunt auctores grauiſſimi, Macedonicum exercitum Aſiæ domitorem, tanti ducis nomine illuſtrem, inter tot & tanta flagitia diebus modo quatuor & triginta ſaginatum euiratumq;, ad ea quæ inſequebantur diſcrimina, adeo ignauiorem fuiſſe futurum, ſi hoſtem habuiſſet, ut poſt tot tam ampla gloria deuictas gentes, tot terrarum ſpatia ſub Macedonicas leges redacta, maturè perire potuerit. Porrò ne quis fruſtra ex diuerſo hæc in unum congeſta, opinetur: ad hæc omnino libro De rerum natura quarto, reſpexiſſe Lucretium contenderim, ubi amoris nocumenta colligens ita ſcribit:

Adde, quod alterius ſub nutu degitur ætas:
Labitur interea res, Babylonia fiunt:

Languent officia, atq; ægrotat fama uacillans.

Nam quod afferri poteſt de ueſtibus plumario & polymitario opere illuſtribus, quando auctore Plinio, colores diuerſos picturæ intexere, inſtituit maxime Babylon: & in Catone Seniore Plutarchus ſcribit, hæreditate oblatum Catoni ἐπίβλημα τῶν ποικίλων Βαβυλόνιον ſtatim iuſſum uendi: mihi ſanè Platonis legibus, quod dicitur, magis friget, ni fortè per trabem meam, ut aiunt, feſtucam uideo alienam. Satius id, grauiusq; multo, ſi ſenſum ita concipias: Amori libidiniq; mancipatos in eam labi fœditatem, ac famæ diſpendium, in quod magno dedecore illapſa Babylon eſt. Illud uero obiter teſtatum uolumus, loqui nos de Babylone, quæ in Aſſyria eſt: quoniam altera quoq; in Aegypto Babylon eſt. Aſſyriam condidit Babylon ſapiẽtiſſimus, ut memorant, Medi filius, non (ut uoluit Herodotus) Semiramis: quando duobus annorum millibus eam ciuitatis huius inædificatio anteceſſiſſe uidetur, diligenti chronicorum ſupputatione. Aegyptiæ Babylonis Stephanus meminit, atq; Strabo, & Ptolemæus. Sed Strabo eam magis Arabiæ contribuit. Vnde & Arabum lingua Chairum illam uocant, quæ uox non aliud nobis indicat, quàm Babylonem. Eam uero condidere ex antiqua Babylone profugi quidam. Apud Babylonem porrò feſtum agi ſolitum, ſcribit Xenophon, in quo Babylonij omnes uniuerſam noctem biberent, & laſciuis carminibus ſaltationibusq; indulgerent. Cuius occaſione celebritatis à Cyro captam olim urbem, idem teſtatur. Pelles Babylonicæ ſunt apud Iureconſultos inter ſpecies ad uectigal pertinentes. De ijs, quales fuerint, in Pellium mentione, plura ex Hieronymo afferemus. Calix Babylonis aureus uice adagij uſurpatur à Hieronymo: Multa, inquit, de perfectione dicuntur, ut qui uolumen philoſophi neſciunt, ſub martyris nomine bibant de aureo calice Babylonis. Meminit elegãtiſſimè item Ambroſius quodam loco: Ille, inquit, apud me primus, qui omnium perditiſſimus: ille meus eſt, qui ſuus non eſt: ille mihi gratior, qui ſibi nequior. Calix aureus Babylonis in manu mea, inebrians omnem terram: animo meo biberunt omnes gentes. In ſanctis quippe literis meretriculæ uerſutioris typum habet Babylon, quæ gẽtibus aureo poculo inſcitiam propinet, unde ſcelerũ mox agmen promicet, & errorum inexpugnabilis acies. Apud Hieremiam capite quinquageſimoprimo, ſic adnotatũ comperi: Calix aureus Babylon in manu domini, inebrians omnem terram. Sunt qui ſermonis ornatum ſic dici concipiant, quo uitijs inebrientur omnes: qui ſit tamen in Domini pontificio conſtitutus. Origenes: Babylonis, inquit, calicem aureum accipe dogmatũ prauorum uerba peſtifera, eloquentiæ cultu decora. Omnino per parabolen ab Propheta dici ea, ſcribit Nicolaus Theologus. Indicari autem Babylonis regem, is eſt (ut inquit Origenes) Nabuchodonoſor, qui gentibus innumeris propinarit mœroris potum, ſuperbè ac crudeliter, quod Domini fiebat uirtute, ſibi arrogantius aſcribens. Verum quia à purpura exorſi ſumus, deſinamus in eandem, auctarij adijcientes quippiam, quod de Græco ſuggeratur penu: & illud primum, Ab recentioribus purpuræ genus certum, dici blattam Byzantiam: unde blatteas ueſtes in Vopiſco, purpureas intelligit Hermolaus: cuius ſententiam ad uerbum, ut ſolet, in ſuas Annotationes transferens Iureconſultus quidã, aliena laſciuiens plumula, dum pennas nido maiores propandit, in errorem lapſus manifeſtarium, Aeginetæ Pauli auctoritate purpuram dici blattam interpretatur. Quod nec uerè dictum, nec probè eſt. Eo autem libentius in hæc præter morem excurrimus, quod non citra ſtomachum tulimus, noſtras haſce lectiones ab eo impudentius expilatas, me prorſum haud nominato, cui inſigniter inſidiabatur. Fuit hoc moleſtius, quoniam amicum hactenus prætulit: magis autem multo, quia Iureconſultus. Quod doctorum genus nimio quandoq; plus tumens ſacerdotum decuriæ ſe aſcribit: nam iuſtitiam, inquiunt, colimus, boni & æqui notitiam profitemur, æquum ab iniquo ſeparantes, licitum ab illicito diſcernentes: ueram, ni fallimur, philoſophiam, non ſimulatam affectantes. Cæterum uti ſyncerioris Iureconſulti fuerit functio hæc, ita ab palliatis quibuſdam, & una tantum elatione inſignibus eſt prorſum diſparata. Sed bene eſt, furta male feriatorum renudabit æditio hæc ſecunda. Proinde ad inſtitutum ipſi poſtliminio redeamus. Succubitanam dicunt purpuram quandoq;, ab Aphricę oppido, quod Succubi uocant. Mortem Homerus non ſemel purpuream dicit. Quærent (arbitror) ſtudioſi, cur ſic. Erunt qui ſanguinariam

Mors cur Homero purpurea

nariam interpretentur, uel nigram quoq;, ſicuti κῦμα πορφύρεον. Quod Arati Phænomenon interpres comprobat, ubi canit poeta:

οἶτ᾽ ἀμ ἁλὶ πορφυρούσῃ. Nam quum uentus mare ceruleum criſpicans niteſcere facit, purpurare undas, dixit poeta Furius. Sed quæ una modo inferatur plaga purpurea dicitur recte, uelut etiam Aelianus ſcribit, ictu tantũ uno à porphyreis, id eſt purpurarijs uiuentẽ conteri purpuram, ut inde præſtantius profluat βάμμα. Dignum ſcitu quod de purpurario traditum infectore legimus: qui uiſus fraude agere in tingendi ratione, quum eo nomine, ut tum res erat, ad ultimum duceretur ſupplicium, iocis etiamnum ſupereſſe locum arbitratus, ad Homericũ illud potiſſimũ adiecit animum:

Τὸν δ᾽ ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή. id eſt,

cepit uero hunc purpurea mors, & Parca fortis. Id tamen ſic à Theocrito pronũciatum ſapiente uiro, Athenæus ſcribit, quum legeretur epiſtola, qua à Chijs purpurã petebat Alexander. Purpurarios intelligunt, purpurarũ piſcatores. Hos & purpuratores uocãt nonnulli. Qua forma dicuntur ſpongiatores quoq;. Murilegulos Iureconſulti muricis & purpurarum perquiſitores nuncupant. Meminit Codicis libro undecimo Iuſtinianus, titulo de monetarijs & murilegulis. Monetarios Sudas monetæ artifices interpretatur. Sunt qui ad textrinum opus referre uocabulum malint. De monetariorum bello grauiſſimo Sextus Aurelius, & in Aureliano Flauius Vopiſcus. Indicam purpurã ex ſandice parari, prodit hiſtoria: tantæ uero creditur excellentiæ, ut illi appoſita alia quæuis, ſpecie cineris decolorari animaduertatur. Purpuræ item genus eſt, ſerico præcipuè accommodum, nouis excogitatum moribus, caſu (ueluti aſſolet) ſuffragante, retrimentitijs gallinaceorũ ſordibus fortè ſic infectis. Eſt autem ex uermiculo, quem Pœnorum lingua Carmẽ dicit: unde officinis frequens carmelini nomenclatura. Habetur autem certis locis carmelis, uti proditum eruditis eſt, ex herbæ radice, quam ſaxifragam uocant, quæq; pimpinella ſit, uel ei proxima. Sunt qui opinentur chromaſinũ quoq; nuncupari poſſe, quia ſit radix Syria, quæ uocetur chroma: cuius eſt apud Theophraſtum mentio. Porphyrion purpurula dici Latine ualet. Nam grandiores quædam mnææ uocantur, ueluti dicas minæ pretium exæquantes. Eadem ratione polypia dicuntur polypi parui. Sic & ſepidia, paruæ ſepiæ. Auctor deniq; Procopius eſt, apud Byzantiũ Gotici belli temporibus cete comparuiſſe magnitudinis miræ: Porphyrium, inquit, illi uocant. Id uero annis quinquaginta locis infeſtius circumiectis omnibus fuerat, nec ab Iuſtiniano etiam ſi percupido, ulla quiuerat ratione expugnari. Demum delphines inſectatum auide, ac ita limo impactum explicari haud amplius eualuit: ſed accolis hinc inde accurrentibus funium ac machinarũ ui pertractum in ſiccũ, cubitorũ triginta menſum per longitudinẽ exceſſit, per latum uero decem. Purpuræ operculum calchen alij, unde dictus Calchas, Galenus onyca uocat: tametſi dici onyx, unguis odoratus, quẽ oſtracion itẽ appellant, uel oſtracon quoq;. Cionia, inquit Dioſcorides, quaſi columellæ uocantur purpurarum buccinorumq; partes mediæ. Purpuræ filium eſſe buccinum, prodit Athenæus. Color inter purpureum nigrumq; interſitus, heluus uocatur: unde beluolæ dicuntur uuæ, ait Columella libro quarto, quas etiam dixere uarias nonnulli, quoniam euariet ſæpius color.

De aurea apud Babylonem arcula. Item de miræ naturæ loco apud Seleuciam. De auibus, quas uocant deorum linguas. Item de Babylonijs aliqua. Babyloniæ flammæ quæ ſint. Caput XII

ET quoniam in Babylonem incidimus, quo locupletiores dimittamus ſtudioſorum aures, ſi quis tamen harum auſcultationum ſititor (ut ſic dixerim) eſt futurus: adijciamus item quæ uetus nobis lectio ſuggerit, & à propoſito diſſentanea non ſunt. Siquidem apud Babyloniã in Apollinis templo auream miræ uetuſtatis arculam quandoq; compertam legimus, ex qua conſciſſa uis peſtilentis ac pernicioſiſſimi aeris ſeſe profuderit, ut difflatus non eos modo qui aderant, uenenoſa ac letali infectos tabe cõficeret, ſed peſtifera incredibiliq; poteſtate graſſatus longè lateq;, etiam Parthos afflaret. Id prorſum cenſerem dictu incredibile, ni Ammiani Marcellini lectio compar nobis miraculum ſuggereret. Prodit enim hic M. Antonij & Veri temporibus, apud Seleuciam poſt direptum templum, & perlatum Apollinis

ſimula-

purpurea mors

ſimulacrum Romam, fuiſſe à militibus inuentum anguſtum foramē, quod prius Chaldæorum uates occluſiſſent. Eoq; militari auiditate reſerato, letiferum atrocemq; adeo uaporem exſiluiſſe, ut funeſtum malum ac teterrimum à Perſarum finibus in Gallias uſq; furens ſit debacchatum. Sed quoniam miranda percurrimus, nec illud ignoratum uelim, Ad regiam baſilicam apud Babylonem, magos tecto aureas alligaſſe alites quatuor, quas illi deorum linguas uocabant: & habuiſſe quidem uim, ut animos multitudinis in regis beneuolentiam, conciliatu inenarrabili aduocarent. Quod etiam ſi captum hominis ſupergredi uidetur, non tamen ut abſurdum, fortè quibuſdam uideatur reijciendum. Nam in primis grauis auctor Ioſephus, quendam ſe Eleazarum uidiſſe teſtatur, qui inſpectante Veſpaſiano & filijs, annulo ad nares maniaci adacto, cum eueſtigio liberarit: profiteturq;, Solomonem inſtituiſſe carmina, quibus ægritudines mitigentur. Quod uero ad Babylonios attinet, unde exordia duximus, illud haud quaquam relatu indignum, quod de Græco penu eſt: Babylonios uenatibus aſſuetos, ubi in ſolitudine deprehenderentur, nec cibaria percoquendi eſſet occaſio, cruda oua fundæ impoſita, uertigine aſſidua tandiu rotare cōſueuiſſe, donec coquerentur. Babylonicæ porrò ciuitatis uaſtitatem illo argumento maximè comprobat Politicorum tertio Ariſtoteles: quòd capta quandoq; ab hoſtibus urbe, tertio demum die uix id perſenſerit pars ultima. Babylonijs poſtremo laudi datum ſcio, quòd in ædibus cōtignationum quatuor habitarent. Sicuti orator Ariſtides, Romanos ex aſſentatione dixit, Maximas domos maximis impoſuiſſe domibus. Dionyſius tamen in Panegyricorum ratione, tecta πεντώροφα καὶ ἑξώροφα apud Babylonem ab Herodoto memorari ſcribit, quod ſignat, contignationum quinque aut ſex. Scire tamen oportet, libro primo Herodotum ſcribere, trium aut quatuor cōtignationum. Apud Hieronymum prouerbij faciem habet, quod ait, Poteram quidem liberè proclamare, & inter gladios quoq; ignesq; Babylonios dicere, cur aliud reſpondetur, quàm quæritur? Et rurſum aduerſus Pelagianos, Qui minas, iniurias, paupertatem ferre non poſſumus, quomodo flammas Babylonis uincemus? Intelligi uero per figuram, opinor, urbis Romanæ deuaſtationem: de qua ad Marcellinum Hieronymus: Animus, inquit, Romanæ urbis uaſtatione ſic eſt confuſus, ut (quod dicitur) propriū ignorarē uocabulum, diuq; tacui, ſciens tēpus eſſe lachrymarū.

Demoſthenis excellentia, & mors. De crico multa. Rhoptrum coruus. Decuſſare. Quæ ſit annularis ratio. Quid heſtor. Cricote ſphæra: item circite, porcos, & porce. Dextrocheria, ſiue dextrariola. Pſellia, pſolois, pſile, pſallium. Puellæ Epheſiæ hiſtoria. Sinonis hiſtoria, & Laocoontis. Pericarpia, echini, ophis, bubalia, chlidones. Fulminum genera. Pſolus, acropſolus. Caput XIII

DEmoſthenem illum omnium qui fuerunt, quiq; mox ſunt futuri, in eloquentia maximum, ita eruditorum pleriq; laudare ſibi permiſerunt, ut dicerent, aliorum quidem monumenta ſemel in uita perlegiſſe, abunde pulchrum ac fortunatum uideri oportere. Illum uero tanquam unicum ac ſingulare naturæ opus, non ſemel quidem legendum, ſed eatenus inhærendum, ut quantum humani ingenij ratio patitur, illius colorem, ſaltem polypodis modo, aut chamæleontis exprimamus effingamusq;. Sed enim hic tantus, tamq; incomparabilis oratorum anteſignanus, & planè coryphæus: non in libellis, ſed in maximis cauſis, & id in literarum domicilio percognitus, peſſimo tamen interijt exitio. Scribit quippe Eratoſthenes: Virum hunc in crico pertuſo, quod eſſe brachij geſtamen, quidam interpretantur, præſidio ultimorum caſuum, conſueſſe uenenum geſtare incluſum, quod etiam hauſerit intrepidè, ne quid indignū tanta uirtute à Macedonibus pateretur. Hinc natum, ut quod ſpeciem quidem habet extrinſecus, & oculos aſpectu iucundo allectat: intus uero pernitiem ſeruat euidentiſſimā, cricum dicamus Demoſthenis. Nam & Cleopatram in cneſtide concaua, crinibus implexa occultataq; uenenum habuiſſe, produnt nonulli. Cneſtidem ſunt qui laminulam interpretentur. Quid uero ſit cricus, non alienum fuerit, explicare pluribus. Lyſias quidem aduerſus Andocydem impietatis reum, rhoptron in ianua id appellaſſe uidetur, quod nos cricum dicimus, ijs ferè uerbis, ἤλασε τὸν ἵππον εἰς τὸ ῥόπτρον τοῦ ἱεροῦ, id eſt ad ſacrum rhoptrum equum deſtinauit. Meminit in Amphiarao

rao Ariſtophanes,& rerum Græcarum octauo libro Xenophon. Coronem Homerus appellauit, quamuis ſit & corone arcus extremũ, atq; item ſumma uirilis membri pars. Iulius item Pollux ſcribit, quam coronem Homerus appellarit, dici quoq; κόρακα, id eſt coruum: nam & corone, cornicem ſignat. Cricum Theodorus annulum interpretatur, ſecundo Ariſtotelis De animalium hiſtorijs, ubi ſic Græce ſcriptum eſt, οἷον κρίκ@ χαλκοῦς λεπτός, id eſt (inquit interpres) ut annulus æneus tenuis. Theophraſtus quoq; libro De ſtirpibus quarto, cricum pro annulo uſurpat, Plinio interprete, etiam ſi in Græcis codicibus modo impreſſis inueni, crocum ſcribi, non cricum. Et Sudas, Ancilia, inquit, ſunt κρίκοι τῶν ἁλύσεων, id eſt annuli catenarum. Noſtri recentiores annularem rationem appellauere, quam Ptolemæus cricoton aptiſſimè nuncupat: quæ fortè non alia ſit, quam quæ Latinè decuſſatio dicitur: cuius rei commeminit Hermoleos quoq;. Vnde Plinius: Ducantur deinde aliæ duæ lineæ in decuſſes obliquæ. Decuſſandi uocabulo utitur Vitruuius, apud quem eſt item decuſſatim perducere, quod eſt per integram longitudinẽ diuidendo, ac diſſecando trahere, ab numeri denarij perfectione uocis proprietate deflexa, unde & decumanus limes, & decumanus fluctus. Hinc literam ξ decuſſatam, præſectamq; obelo, legimus talentum ſignificare, quod nota ea numerum ſexagenarium indicet. Et Aphricanus talentum omne pondo ſexaginta tradit. Vbi uero Argonauticon tertio ſcribit Apollonius, βοῶν συναείρεσι κορώνη, locum eum explicans interpres: Corone, inquit, id eſt iugi crico. Homerus item Iliados uigeſimoquarto, ἐπὶ δὲ κρίκον ἕστορι βάλλον, id eſt cricum autem heſtori iniecerunt. Quid uero ſit heſtor, docet Pollux: Zygodeſma, inquit, dicuntur, quibus iugum temoni coniungitur. Clauus autem cui inuoluuntur zygodeſma, uocatur heſtor. Apud eundem cricos ferreos dici libro quinto, in retibus animaduerto. Inde κρικοῦσθαι uerbum inflectitur, quod Latinè infibulari dicitur: nam quorundam Aethiopũ mulieres κεκρίκωνται, inquit Strabo, τὸ χεῖλ@ χαλκῷ κρίκῳ. Apud Herodotum hiſtoria ſecunda, ἱστίων κρίκους legimus, id eſt uelorum anſulas. Cæterum, ne quid ſcienter omittam, quo miſcella hæc noſtra elucubratio inſtructior fiat: in monumentis Gellij auctoris & doctiſſimi & excultiſſimæ eloquentiæ, cricotem legimus appellari ſphæram, quam erudi tiores intelligi uolunt perfuſam. Quamq; Leontius mechanicus ſphæram κρικωτὴν dixit, hoc eſt circulorum. Apud quem item inuenies, hemicricium meridiale, pro ſemicirculo, & infra cricum nuncupat meridialem. Vt nulla prorſum reliqua fiat ambiguitas, quin cricum nũc annulum, nunc circulum recte interpretemur, quales ſunt, quibus compingitur ſphæra: quæ ænea à Martiano uocatur circite. Sed & quibus contexitur thorax: nam κρικωτὸν θώρακα legimus, id eſt cricotum thoracem, quem ἁλυσιδωτὸν interpretantur, id eſt hamis uelut catenatum. Eſt ſuus quoq; in haſta cricus, quem inſcitiores cuſpion dictitant, quo adnectitur firmius cuſpis ligno. Porcen nũcupat Homerus, ut quidem ſcribit Horus, ἀπὸ τοῦ πόρκειν, id eſt ab continendo. Orion plauſibilius putat, ſi à πείρω inflectatur. Nam porcos etiam apud Platonem in Sophiſte, ſeptum eſt quo concluſi piſces haud facile euadant. Sunt qui cyrton interpretẽtur, ſed perperam, ut ex Platone liquet. Dicitur porcos, quia amplexetur, occludatq; ingredientẽ piſcem, id eſt ἀπὸ τοῦ πόρκεσθαι. Lycophroni in Alexandra eſt, in Iſtro animal πρασκελὶς, id eſt cruribus quatuor, pelle prætenui, quæ ſufflata utris præſtat imaginem, amphibium eſt: agit enim in aquis, uerum & in terra depaſcitur. Lycophron: ὁποῖα πόρκ@ ἰσρίνε πρασκελής. Cæterum id prætereundum haud quaquam: poſtea quàm ab Troia digredi aſſimularunt Græci, & Sinon Aeſimi Anticliæ fratris filius, & inde Vlyſſis exadelphus, ſe ipſum conuerberans equo aſſedit ligneo, à Troianiſq; in urbem admiſſus, ſuis eam prodidit, face ſublata, ut prodidit Leſches, dracones duo, Porcis & Chariboea, ab Calydnis inſulis, in quas cõiecerant ſe Græci, enatantes, Laocoontis filios peremere ob coniectum in equum ligneum haſtile. De porce, ſic item inuenio, eſſe cricoma ligno, cuſpidiq; continendæ aptiſſimum. Sunt & crici nomine brachiorum ornamenta, qualia ferè dextrocheria ſunt in Iulij Capitolini hiſtoria ſcribentis, Maximinum pollice ita uaſto fuiſſe, ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo. In libro Iudith, quædam ſcribitur induxiſſe ſibi ſandalia, aſſumpſiſſe dextrariola, & inaures: quæ non alia ſunt, quàm dextrocheria. Quæ uero circa manuum iuncturam ferunt præſertim mulieres,

quam

quam uocant Græci καρπὸν, unde & in carpum mittere manum medici dicuntur, ſicuti aliàs docuimus, ubi arteriæ motus ac pulſus prætentant: ea inquam ornamēta pericarpia nominātur, & echini, ophis, pſellia, chlidones (quibus utebantur Samij, ut ſcribit Athenæus) bubalia. Et quoniam pſelliorum incidit mentio, non ineptè forſitan fecero, ſi & hiſtoriam adiecero breuiſſimam: Galatarum rex Brennus, quum depopularetur Aſiam, Epheſum cum exercitu uenit, ac in Epheſiæ puellæ amatorios incidit laqueos. Ea uerò congreſſuram ſe pollicita eſt, inſuper & Epheſum prodituram, ſi pſellia ſibi & mundus contribueretur muliebris. Adnuit Barbarus, ac militibus imperauit, in eam conijcerent quod haberent, aurum, quo auarior puella adobruta perijt: ſicuti prodidit Rerum Galaticarum primo Clitophon. Pſelliorum meminit Athenæus, ex margaritis ſolita confici prodens quandoq;. Pſallion autem, non aliud quàm frenum eſt. Hinc Ephoros legimus Spartiatarum oligarchiæ iniectos, uelut pſallion. Pſellia uerò manuum fuiſſe ornamenta, ſignificat ἀναβάσεως primo Xenophon, Perſas prodens habuiſſe ϛρεπτοὺς περὶ τῷ τραχήλῳ καὶ ψέλλια ἐπὶ τῶν χερῶν. In ſummis tamen ea brachijs ſolita geſtari, nominis argumēto comprobari ualet, quando pſellium Dores ſummum dicunt: unde & quæ ſummis enunciatur labijs accentiuncula, pſile nuncupata. Pſolon autem fumum dicunt, ſed & flammam, καὶ τὴν κονίαν: unde pſolois, id eſt ψολόεις, tria item indicat, nigricans, cinericium, ſplendidum. Nam Euphorion ἄστυρον dixit ψολόεσσαν: & alibi, ἀχλύν τε ψολόεσσαν. & Aeſchylus,

κάρφει παλαιῷ, κἀπιβωμίῳ ψόλῳ.

Dicunt & genus fulminis pſoloenta celeriter ruentis, & omnia comminuētis, ut interpretatur Sudas. Meminit Meteororum tertio Ariſtoteles quoq;. Et grammaticus quidam: Fulminum, inquit, alia nuncupantur catæbatæ, alia pſoloentes, alia argetes, id eſt ἀργῆτες. Sic enim Homero item dicuntur. Si uerò ſyllaba prior ω mega recipiat, ut ſit ψωλὸς, tunc indicatur ea uoce λειπόδερμος, id eſt ſine præputio. Nam qui parum id patitur, acropſolos nominatur. Porrò quod ad cricos attinet, illud adieciſſe non fuerit (opinor) parergon, ne quis ſciolorum interim probationem requirat grauiorem, recenſeri inter ornamēta cricos, auctor Politicorum ſeptimo Ariſtoteles eſt, ubi edocet, in quibuſdam locis legum finem eſſe propoſitum eum, ut ciuitatibus dominentur finitimis, indeq; multa ſançiri, quibus ad bellicam uirtutem excitentur homines, καθάπερ ἐν καρχηδόνι φασί, τὸν ἐκ τῶν κρίκων κόσμον λαμβάνειν, ὅσας ἂν ϛρατεύσωνται ϛρατείας, hoc eſt, ut apud Carthaginenſes ferunt, cricorum ornatum accipere pro expeditionum numero, in quibus ſtipendia fecerint. Dignum ſcitu & illud, cricos compedum eleganter dici à Græcis, & priuatim à Plutarcho in cauſis, ex quo & Valerius Martialis annulos nuncupauit.

Demoſthenis ſententia de moleſtijs quas ſubire neceſſe eſt, ſi rempublicā capeſſas. Item de Demoſthene pauca. Cap. XIIII

Demoſthenem item, ut & hoc ſubſignemus, ac nonnulla ſcitu non indigna, Athenis profugum, memoriæ proditū eſt, Fortunæ turbinibus infractum, adeuntes iuniores à reipublicæ cura impenſiſſimè conatum auertere, quum diceret, Si duæ uiæ initio proponerentur, quarum altera ad ſuggeſtum ferret ac concionem, ad euidens exitium altera, præuideat autem aliquis, quæ in ciuilium adminiſtratione occurrent mala, quam atrox inuidia, quæ ſubeunda certamina, quibus criminibus uita obnoxia, præſtare nimirum, id inire iter, cuius exitus mors eſt. Quod illum non eſſe fruſtra uaticinatum, docuit infeliciſſimus finis. Siquidem ob ea quæ orator in re publica geſſerat, miſſo ab Antipatro Archia quodam, qui fugientem retraheret, ac in Neptuni templum, quod eſt in Calauria inſula, is ſe conieciſſet, cœpit humanè Archias multa diſſerere, monēs, poſſe illum ſibi omnia de Antipatro polliceri. Nec hiſtrio, inquit Demoſthenes, unquam perſuaſiſti ô Archia, nec nuntius nunc perſuadebis. Ad hæc illo iam cōmotiore, ac uultu minabundo & irato Demoſthene territante, νῦν ἔφη λέγεις, τὰ ἐκ τοῦ μακεδονικοῦ τρίποδος, hoc eſt, nunc Macedonici tripodis reſponſa patefacis. moxq; ita interijt, ut paulò antè monſtrauimus.

Tripos Delphicus fuerit ne uas, an quid aliud. Holmos quid, & ogmos. En holmides. Hermata. Tripodis notiones plures, Magides menſæ. Senecæ

hiſtoria. Epidorpiæ. Microtrapezi. Tetrapus quid. Tetraori. Inſtans tempus an dicatur futurum. Impoſſibile, an dicatur nō Latinè. Cillibātes quid ſint. Dorides item quid: item dory, & unde. Xerolophos, thema, thematium, ecdoria. Doryphoros dici prætorianos. Cap. XV

QVoniam uerò tripodis facta mentio eſt, operæpretium me facturū opinor, ſi quæ ex mutis (quod dicitur) magiſtris didicimus, in medium attulerimus, ut labores noſtri proficiant omnibus: eo quidem amplius, quod nō ferè inter grammaticos conſtat, quid tripodis nomine intelligēdum ſit, ubi de oraculo agitur Delphico. Quum ex recentioribus quidam in literis clarus, tripodem ſcribat, ſiue cortinam fuiſſe uas pulueribus plenum, ex quo perflans ſpiritus Phœbadibus uaticinij præberet poteſtatem. Ego uerò pluribus auctoribus contenderim, ac euidentius probarim, tripodem illum Delphicum haud quaquam fuiſſe uas: quando Ariſtophanis interpres pythiam tripodi inſidentem uaticinari ſolitam ſcribit in Pluto: partemq́ꝫ eam in qua ſederet, uocari holmon: unde à Sophocle Apollo dicatur enholmos, quin & uates dici enholmides quodam genere uidentur, ratione eadem. Quāquam eſt & holmos coquinæ uſibus accommodum uas: & holmeus orbicularis lapis, ad quem legumina cædantur, & alia quædam. Ogmos uerò nunc metentium indicat ordinem, nunc interiectum arboribus ocioſum ſpatium, quod eſt ab Theone obſeruatū. Ex quo ſcienter ſolis circulum Aratus ogmon nuncupauit, quoniam ſit in ſigniferi meditullio conſtitutus: ἀέλιος μέγαν ὄγμον ἐλαύνων.

Vbi uerò in Equitibus Ariſtophanes, ἱστίκαρ ἀπὸ τριπόδων, interpres rurſum inquit, in tripodibus ſedebat promantis. Et Strabo: Auctores, inquit, certi memorant, diuinū ipſum domicilium profundam & curuam eſſe ſpeluncam, non admodum lato patentem ore, unde auram quidem referri, ſacro aiunt efflante numine. Excelſum autem hoſtio imminere tripodem, quem quum pythia uates inſcenderit, hauſto diuinationis ſpiritu, dei reſponſa referre & metro & oratione ſoluta. Amplius in libro De myſterijs Iāblychus: Sibylla, inquit, in Delphis duobus modis ſuſcipiebat Deum, uel per ſpiritum quendam tenuem igneumq́ꝫ, qui erumpebat alicubi ex ore antri cuiuſdam, uel ſedens in adyto ſuper ſedem æneam, habentem tres aut quatuor pedes, & deo dicatam, & utrobique diuino ſe ſpiritui exponebat, unde diuini ignis radio illuſtrabatur. Lactantius grammaticus ſuper eo Papinij uerſu, qui eſt Thebaidos primo:

Salue priſca fides tripodum.

Tripos, inquit, ſpecies eſt lauri tribus radicibus, Apollini cōſecrata, propter triplicem uim diuinationis. Eſt & menſa Apollinis tripos corio ſerpētis pythonis tecta. Sed quid pluribus agimus in re confeſſa? Aduocetur tamen & Diodorus, poſt quem pudeat in manifeſtis ambigere. Etenim Bibliotheces ſexto & decimo uolumine ſic propémodum ſcriptum legimus: Vatem, inquit, unam conſtituere, mox & ſubſtruxere machinam, qua conſcenſa uaticinari tuto poſſet: habebat illa baſes tres, unde & tripodis nomen inditum. Tripodem porrò dici menſam, libro ſecundo cōprobat Athenæus. Nec tamen abnuerim, uerbi huius notiones eſſe plures: quippe Iulius Pollux De uocabulis rerum quinto libro, inter aurium ornamenta tripoda recenſet: putatq́ꝫ à figura eſſe impoſitam appellationem, ſicut & Homerus τρίγληνα μορόεντα nominauit, ut trium pupillarum imaginem præferentia. Sunt autem hermata, Latinè inaures. γλήνη uerò pupilla, aut etiam oculus ipſe. Libro autem ſexto idem Pollux: Erant, inquit, menſæ quædam primæ, ſecundæ, tertiæ, & tripodes, quibus ſuperiacebant. Nominis item meminit Heſiodus. Auctor in Nerone Dion, Senecæ datum crimini, quod Agrippinæ congrederetur, & quod aliud ſcriberet omnino, aliud ſequeretur: nam tyrannos lacerans tyrannodidaſcalum ſe præſtabat. Quin ditium locupletatum calumnijs, ingentes congeſſiſſe opes, ac cedrinæ materiæ tripodas habuiſſe quingentos ἐλεφαντόποδας, id eſt eburneis pedibus, æquales uniuerſos, ſimilesq́ꝫ: ſuper quibus, inquit, ueſcebatur. Adoleſcentulis porrò lætabatur intempeſtiuis: ad idq́ꝫ ipſum Neronem impellebat, quem & in matris necem creditur adhortatus. Choragicos dici tripodas item obſeruauimus apud Plutarchum in Nicia, quod is χορηγήσας omnes facilè ſuperaſſet. Quas uerò imponimus, ut collibuit, & tollimus trapezas, id eſt menſas, nunc magidas uocāt, quo nomine

mine utitur Sophocles quoq;. Magidis præter Plinium meminit Paulus Iurecõſultus: ſed ita, ut eo nomine tabulerium accipiat interpres, aut ſchacherium. In Græcis auctoribus, præſertim medicis, magidas inuenio pro offis poſitas. Trapezas item pro appoſitis cibarijs inuenies. Epidorpiæ uero trapezæ uidentur fuiſſe omnium poſtremæ, quibus inferrentur bellaria. Sunt & qui uocẽtur microtrapezi, quibus parua paratur menſa. Sunt in eodem auctore libro decimo, ſcelithria, quæ (inquit) ſunt parui tripodes. Nam ſella quædam Theſſalica dicebatur tetrapus, opinor, de pedum numero. Tetraoros Sophocles, τετρασκελοῦς accipit. Et alibi: obſonijs ſubiecta menſa recte dicitur tripus: ut apud Ariſtophanem, & Xenophontem ἐν τῇ ἀναβάσει, apud quem ſunt & tripodia. Quod uero tripodi ſuperimponitur, etiã cyclos dicitur, & holmos: quoniam, inquit, & Delphici tripodis epithema, cui propheta inſidet, uocatur holmos. Tripodis autem empyri, quo apud ignem uterentur, media Homerus uocauit gaſtera. Apud quem etiam pro uaſe tripum dici, liquet ex eo uerſu,

Καὶ τρίποδ᾽ ὠτώεντα δύω καὶ εἴκοσι μέτρων.

hoc eſt, Et anſatum tripoda duarum & uiginti menſurarum. Hunc autem tripum inter funebris certaminis præmia Achilles propoſuit. Alioqui non ijs modo, qui fortiter quippiam feciſſent, ſed & poetis in uictoria tripoda contribui, honeſtiſſimum cenſebatur, quando Heſiodum Homero deuicto eum retuliſſe, proditum memoriæ ſcimus. Factum uero id in Amphidamantis laudatione. Ad quem bello peremptũ celeberrimus quiſq; ex poetis certatim celebrandum Chalcidem confluxerat. Fuit autẽ is bello præclarus, ut qui Eretrienſes multum diuq; infeſtaſſet. Quod in Septem ſapientum conuiuio Plutarchus ſcribit. Dabatur & ijs tripus, qui dithyrambicum carmen ceciniſſent ad imitationẽ Apollinei tripodis, ut quidam ſunt interpretati. Memoratu dignum, quod Heſiodicæ aſpidis interpres ſcribit, Tripoda item dici cratera magnum, trium ferè pedum, qui nunc (inquit) Barbarè uocatur χυτζᾶς. Sunt qui epiſtaten interpretentur tripoda æneum, qui chytropodis uicem impleat, id eſt ollæ pedibus fultæ. Quanquam eo nomine quidam Vulcani imagunculam figlini operis intelligere malunt, quę focis aſſiſteret: uel etiam lignum oblongum coracas habens, unde coquinaria propenderent inſtrumenta: meminit in Auibus Ariſtophanes, & explicant interpretes. Omnino ita diſtingui tripodas animaduerto, ut dicantur alij ἐμπυριβῆται, aut αἴθωνες, ab ignis uſu, & ad hoc ipſum cõparati: alij autem anathematici, ornatus gratia domibus dicati, uel templis, prorſum ignibus immaculati intactiq;: proinde ab Homero etiam apyri nuncupati, etiam ſi hos intelligunt nonnulli, qui necdum ignibus ſint admoti, æthonas uero iam flammis ſuccenſos. Apud Athenæum ſunt apyri tripodes uino dicati, uelut crateres. At in quibus calefiebat aqua, loetrochoi: ex quîs aliqui dicebantur ὠτώεντες, id eſt anſati. Tripoda muſicum organum à Delphici tripodis ſimilitudine nuncupatum, multi ſcribunt, ac triplicis citharæ uſum præbuiſſe. Relatu dignum eſt, quod in muſica Martianus ſcribit: Tripoda trini curſus præſagia polliceri, hoc eſt extantis, inſtantis, rapti. Qua in parte commonendus eſt lector accuratus: inſtans, dici de futuro, non de præſenti, ſicuti philoſophorum modo ſcholis extritum eſt. Nec me fallit tamen, grammaticum Diomedem libro primo, inſtans tempus pro præſenti frequenter uſurpare. Quin & Fabius quoq; libro quinto, tempus in præteritum diſtribuit, inſtans, & futurum. Sed & primo Diuinationum Cicero, inſtare, de præſentibus dixit: quin & ſecundo De oratore, liquidò inſtans, pro præſenti eſt poſitum. Necnon apud Gellium libro decimoſeptimo. Ita ni Lynceo fueris oculatior, uel memoroſior Mithridate, in tendiculam præceps eas, neceſſarium eſt. Sicuti quum impoſſibile, non Latinum uerbũ male feriatis uidetur: quo tamen utitur Boethius, non reformidat cum Iurecõſultis Quintilianus libro quinto. Mos autem ueteribus frequens fuit, exſculpendi in tripodibus epigrammata. Id quod nec tacuit Gellius, quum ait, Heſiodum atq; Homerum aliquo tempore eodem uixiſſe, epigrammatis argumento probari, quod in tripode ſcriptum fuerat, quem in monte Helicone poſuiſſet Heſiodus. Hęc uero repetit Gellius ex Varronis libro De imaginibus primo. Et Priſcianus ſcribit, legiſſe ſe epigrammata in tripode uetuſtiſſimo, qui in Xerolopho fuiſſet Byzantij. Scribit Sudas xerolophon dici à quibuſdam thema, & tripoda thematiũ. Sciendum præterea quòd à tripode non ita

diſſitum eſt, cillibantas fuiſſe apud priores trium crurum ligna quædam, quibus in prælio fatigati ſcuta imponebant. Id quod clariſſimè monſtrauit Ariſtophanes,

τοὺς κιλλίβαντας οἶσε παῖ τῆς ἀσπίδος.

quod eſt, Scuti cillibantas feras, ó puer. Inde fortè natũ illud Varronis tradentis, menſam uinariam rotundam quandoq; appellatam Cillibantum, ut etiam in caſtris: quanquam aliud ſentit ipſe, & nos alibi commeminimus. Porrò ut ad tripodem redeamus, ſcribit Apollonius Argonauticon quarto, Iaſonem quum in Illyricum appuliſſet, ut ab Hylæis nauigandi rationem edoceretur, dono illis dediſſe tripoda, cuius hoc fuerit fatum, ubicunq; foret is, ciuitatem nunquam hoſtibus ceſſuram in prædam. Dicitur quãdoq; tripus αὐτώρης: uti apud Callimachum,

ὅτι τοῖον ἐπέφραδ' αὐτώρης.

Eo uerò cenſetur uates nomine, quum ex ſe quippiam, ſcitante nemine, uaticinatur. Et quia hoc capite de menſis fuit mentio nobis plurima, addamus præterea illud auctarium, quod ſcribit Aelius Dionyſius: Menſas quaſdam coquinarias dici doridas, ἀπὸ τοῦ δέρειν, quod ſignat polire: unde etiam inflectitur δόρυ, quo nunc haſta ſignificatur, nunc ſimpliciter omne lignum, etiam in arboribus: ut

οὐ γάρ πω τοῖον ἀνήλυθεν ἐκ δόρυ γαίης.

Doryphoros pro prætorianis ſequens uſurpauit ætas, & apud Dionem eſt obſeruatũ. Ecdoria uocant Græci medicamenta, cuti ſoluendæ accommoda, urendi poteſtate ac ui, ἀπὸ τοῦ ἐκδέρεσθαι, quo indicatur excoriatio, aut etiam deglubitio. Doratiſmum ijdẽ dicunt, ubi haſtis res geritur in pugna. Eparchon τῶν δορυφόρων Græci uocãt, quem nos prætorianorum dicimus præfectum.

Delphici oraculi quæ tradantur initia. Eiuſdem deficientis rationes. De Tireſiæ item oraculo. Parnaſus mons unde dicatur. Coretas paſtor. Mantea, anactora, anacea. Cap. XVI

Poſtea quàm ſatis ſuperq; de tripode diſſeruimus, aptiſſimũ (opinor) fuerit, inſeruiſſe huic potiſſimum loco: quæ auctor Diodorus Bibliotheces ſexto & decimo uolumine de oraculi Delphici primordijs prodenda cẽſuerit, quando id toto orbe terrarum feſto cõcurſu celeberrimum intelligi priores uoluere. Igitur fuit, inquit, ſecretio quædam ijs in locis, ubi poſtea cõſtructum adytum eſt. Illuc fortè compaſcẽtes arrepſerunt capræ, quod uaſtæ tum ibi ſolitudines forent, nec omnino incoleretur Delphi. Quæ uerò ex ijs in hiatum deſpectare cœpiſſet, e ueſtigio mirabiliter exultans laſciuire, ac uocem prorſus diſſonã emittere. Id quum amplius admiraretur paſtor, ut ſunt hominum ingenia plerunq; latentia ſcrutandi auida, acceſſiſſe traditur: moxq; eodẽ affectus modo, quo capræ prius, ſed inſuper futura quoq; præcinere cœpiſſe. Re uerò latius uulgata, accurriſſe multo plures, qui omnes cõſimiliter afflati coiectationem præbuere, oraculi uim ex terra eſſe. Cæterũ quia temulẽti ſpiritu, quẽ ἄσθμα uocant δαιμόνιον, plerią; interirent, uiſum fuiſſe, uatem unã aſtituere, quæ citra reliquorũ noxã panderet futura. Ad id uerò etiã pegma ſuſtruxere, quo in excelſo ſecurè uaticinaretur. Habebat id baſes tres, propterea tripodis nomen eſt ſortitum. Præficiebantur primò uirgunculæ puritatis ratione. Poſtea uerò quũ Phœbadis amore obretitus Theſſalus Echecrates illam ſtupraſſet, ſancitũ ut quinquagenaria mulier, uirgineo tamẽ cultu, uaticinãdi põtificium gereret. Hactenus Diodorus. Id uerò oraculum ſuperſtitione uana, & hominum inſcitiã, multoq; amplius immundorum uafricijs ſpirituum illuc euectum eſt, ut non omnium modo gẽtium fieret affluxus, ſed paſſim præpotentium quoq; regum ac principum populorum dona mitterentur opulentiſſima, ut inde Delphici maximè celebrentur theſauri. Et Aphetorias opes, ut immenſas præſignesq; certatim memorent Græci. Nam ab ædendis oraculis Aphetora dici Apollinem nouimus. Lego in Grecorum theſauris, Parnaſum quẽdam omnium principem oraculum adijſſe Delphicum, unde ſit monti adoptatum nomen, etiam ſi Larnaſum prius dictum produnt alij, quod Deucalionis arca, quam λάρνακα uocant, illuc ſit delata. Super oraculo Delphico uerba Ciceronis ſunt Diuinationum priore libro: Terræ, inquit, uis pythiam Delphis incitabat, Naturæ Sibyllam. An non uidemus, quàm ſint uaria terrarum genera? Ex quibus & mortifera quædam pars eſt, ut Anſan-

ut Anſancti in Hirpinis,& in Aſia uidimus Plutonia. Aliæ peracuta ingenia gignunt, aliæ retuſa: quæ omnia fiunt ex cæli uarietate,& ex diſparili aſpiratione terrarum. At libro ſecundo idem M. Tullius: Euanuiſſe, aiunt, uetuſtate uim loci eius, unde anhelitus ille fieret, quo pythia mente incitata, æderet oracula. Sed quum de ui agatur non naturali ſolum, ſed etiam diuina, quo tandem modo euanuit? Vetuſtate inquies. Quæ uetuſtas eſt, quæ uim diuinam conficere poſſit? Quid tam diuinum, quam afflatus ex terra mentem ita mouens, ut etiam prouidam rerum futurarum efficiat? Cæterum oraculi uanitatem quum multa alia, tum Demoſthenis illud coarguere uidetur. Qui pythiã promantin, ab prædicendi uſu ſic nuncupatam, dicebat φιλιππίζειν, id eſt quaſi cum Philippo facere, quod eò ſpectabat, ut eam à Philippo corruptam diceret. Plutarchus in libro De oraculis, quæ defeciſſent, Delphici oraculi originem eandem ferè facit quã Diodorus: ſed adijcit, Paſtorem illum qui omnium princeps ex afflatu ſit uaticinatus, Coretam fuiſſe nuncupatũ. Et mox deſinentis uaticinæ poteſtatis rationes allaturus, plurimas ait in terra contingere mutationes uarietatesq; rerum: quando & multis locis metalla defeciſſe, manifeſtum fit. Lapis caryſtius mirandæ fuit apud priores naturæ, quoniam νηματώδης erat, id eſt netilis, aptusq; duci inſtar lanæ lini'ue. Conficiebantur inde chiromactra, id eſt mantilia, item retia reticulaq;, quæ ubi ſordes contraxiſſent, coniecta in ignem candori ſuo citra ullam omnino noxam reſtituebantur: uictrixq; illa omnium uis ignium aliquid tandem nacta erat, in quod ius nullum haberet. At nunc, inquit, euanuere omnia hæc: uixq; in metallis uiſuntur uelut ines, aut prætenues, qui intercurrant, capilli. Eiuſmodi porro & in manticis pneumatibus, ideſt ſpiritibus uaticis coniectanda ſunt. Neq; enim æterna eſt eorum uis, quæ ſenij planè ſit neſcia, uerum & ipſa mutationibus obnoxia cenſeri debet. Probabile nanq; fit, imbres nimios quandoque poteſtatem eam reſtinguere, plerunq; & fulminum caſu diſſlari. Præcipuè autem terræ motibus agitata permiſcere ima poteſt, & meatus occæcare prorſum. Nam & in Orchomeno quum atrox debaccharetur peſtilentiæ malum, pleroſq; hominũ uis quidem craſſantis morbi abſumpſit: ſed & Tireſiæ defecit oraculum, quod & nunc uelut feriatum cõticeſcit. Auctor item Dion eſt, Delphicum oraculum ab Nerone ſolutum, ad hiatũ, unde ſacer ſeſe promebat ſpiritus, iugulatis hominibus, quin & regione Cirrhæa militibus cõtributa. Dignum relatu in libro De mundo, cuius auctor ab alijs Ariſtoteles creditur, ab alijs Theophraſtus, ſpiritus è terra efflationem hanc planè confirmari, quo uel furentes efficerentur, uel uaticini.

Quam eſſe ex inimicis utilitatem maximam cẽſuerit Plutarchus. Inimicũ eſſe uulturi aſſimilem. Hieronis os fetens. Duellij hiſtoria, & Biliæ uxoris. Caput XVII

SCitum eſt, ac memorandum in primis, quod à Plutarcho uiro doctiſſimo & prudentiſſimo, inq; diſciplinis auctoritate graui relatũ animaduertimus in cõmentariolo, quibus quis rationibus iuuari ab inimico poſſit. Primum inquit, omnium mihi uidetur, quod eſt ex inimicis maximè noxiũ, id ſi modo attendas, effici utiliſſimum poſſe. Inimicus ſiquidem peruigili cura rebus inſidiatur tuis, uitamq; ambit hinc inde, anſam quæritans: nec inſpectat per quercum modo, ſicuti olim Lynceus, nec per lapidea, uel teſtacea: ſed per amicos, per ſeruos, per familiares uniuerſos: adeo efficax eſt, expeditusq; eorum, quæ uel facias, uel conſultes, explorator, inſpectorq;. Præcipuè uerò ſiquid delinquas, inhæret affixus, ſcrutaturq;. Et profectò uulturum exprimere uidetur mores, hi quippe tabida tantum conſectantur cadauera: nam pura, beneq; habentia, ne ſentiunt quidem. Conſimiliter inimicum uitæ modo labes mouet, ægra illum excitant, ac quæ computruerint. Ad hæc adnuunt, hæc cõtrectaſſe gaudent, hæc conuellunt, qui te odioſe inſectantur. Inde uerò eximia, ac præcellens profluit utilitas, ſi iſta ueritus, explorate penſiculateq; tibi perpetuò intẽdas: te obſerues, ne quid incurioſe, incircunſpecteq;, ſed proſpicienter omnia dicas, agasq;: ut ueluti in accuratiore diæta, uitam præſtes incuſabilem, inculpatam, ab omniq; ſequeſtratam uenenoſiore morſu. Qui enim ſic affectiones reprimit, ſedatq;, &, qua maximè pollemus, rationem uelut in ſpecula continet, metu, prouidaq;, & ſagaci cura, meditationem concipit, & propoſitum æquabilem tranſigendi uitam, ac omni procul abiun-

ctam crimine. Id enim prorſum in hoc uſu euenit, quod ciuitatibus contingere certum eſt, quæ hoſte uicino aſſiduè infeſtentur. Hic ſiquidem ingruens terror ad moderationem redigit, concordiam conciliat, ſanæq;, ac rectè ualentis reipublicæ amorem inducit. Eodem modo inimicus infeſtior uel nolentes ad ſobrietatem reuocat, in deſidiam labi non permittit, aut neglectum: efficitq; aſſuetudine iſta, ut tanquam in ſtatione quadam poſiti, εἰς τὸ ἀναμάρτητον euadamus, id eſt in ſtatum inſontem, ac prorſus Theonini dentis neſcium. Quibus enim Homericum illud altius inſederit, ac (ut ſic dicam) fuerit ad manum,

ἦ κεν γηθήσαι πρίαμος, πριάμοιό τε παῖδες,

Lætari utiq; Priamus poſſet, rurſumq; Priami filij: auertũtur inde, longiusq; abducuntur ab ijs, quæ inimicus lætè naſo criſpante uideatur excepturus, ubi uelut per frumentarios, quod in amicos curioſe dicitur feciſſe Adrianus, omnia uel anxiè fuerit ſcrutatus. Mirum eſt, quàm proficiat in ſummam uitæ ſtudium hoc, & æmula cõcertatio. Celeberrimum eſt Naſicæ Scipionis apophthegma, Quibuſdam enim aſtruentibus, rem Romanam nunc demum obfirmatam ſtabilemq; uideri, Carthagine funditus euerſa, & (ut ait ille) impacto mœnibus aratro: Immo uerò, inquit, nunc periclitamur maximè, quando nec quos extimeſcamus, nec quorum nomine erubeſcamus, reliquos nobis fecimus. Adde præclarum Diogenis documentum, ciuile in primis, ac philoſopho condignum: Quo nam pacto ulciſcar inimicum? Si bonus, inquit, honeſtusq; ipſe fias. Inimici equos probari qui aduertunt, torqueri nõ ceſſant: ſi commendari canem, ſi elaboratos excultosq; uideant agros, ſi pulchrè floreſcentem cõgerminantemq; ſpectent hortulum, ingemunt. Quid facturos putas, ſi iuſtum te comprobes uirum, mentis integræ, bonum, uerbis probum, factis purum, uictu moderatum, profundo perfruentem (ut ille ait) mentis ſulco, unde prudens egerminat conſilium? Si inimicum malè habere cupis, non impudicitiam ſubſtratæ uirilitatis, non molliciem opprobraris, non ſcurrilitatem, non id genus alia pleraq;. Cæterum eſto ipſe ſciens, temperatus, uerax, adeuntibusq; perhumanè utaris, ac iuſte. Quòd ſi ad probra euectus fueris, id ſit præcipuæ curæ, ut ab ijs quæ coarguis, abducas te lõgius: introſpice animam, putrida circunſpecta, ne quis inſuſurret illud tragicum,

ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

Aliorum medicus, ipſe ulceribus ſcatet. Si inſcitiam fortè tibi in altercationibus obiecerit, intende diſcendi ardorem, allabora eo procliuius: ſi timidum appellarit, uirilem exacuè promptitudinem: ſi ut laſciuum inceſſiuerit, atq; intemperãtem, exterge ab anima, ſi quod latẽter inoleuit titillantis uoluptatis ueſtigium, memor ſemper: Nil fœdius reciprocante crimine. Si cui turpiter ac inhoneſtè agenti incurriſſet Plato, abiens, ſeq; intuens dicere ſolebat, μή που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; an & ipſe talis? Qui inimici cõuitia patitur, inſigniter inde iuuari poteſt. Nam dicere ſolitũ Antiſthenẽ accepimus, Reuocandis ad bonam frugem uel amico eſſe opus ingenuo, uel ardenti acriq; inimico: alter enim rectè monendo, coarguendo alter increpandoq; auertit à uitio. Genus autem hoc remedij tanto uideri præſtantius debet, quod (ut nunc eſt) ubi fidenti opus audacia eſt, amici ἰσχνοφώνους, id eſt graciles uoce ſe præſtant: ſicubi adulatio intercurrat, impendio ſunt loquaces & obſtreperi, uel tinnuli quoq;. Vbi admonendus amicus, muti prorſum. Proinde ab inimicis audienda ueritas, quam negligit amicitia. Nam & Telephus medicinam inuenit ex hoſte. Et qui Theſſalum Promethea perimere cogitarat, perſanauit, abſceſſui quod phyma uocant, patefacta uia. Ita profectò eſt, Inimicus ἐστὶ ἄμισθος διδάσκαλος, id eſt gratuitus magiſter, ac ſine mineruali, ſemper ex eo diſcere aliquid licet eorum, quæ nos lateant: ac eo quidem impenſius, quod plura longe, ac ſæpius præſentit, perſpicitq; inimicus, quàm amicum profeſſus: quando, ut Plato ait, τυφλοῦται τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, occæcat amor in eo quod ames. Odium uerò ferè garrulitati adnexum implicitumq; eſt, ac πολυπραγμονεῖ, id eſt ſatagit alienarũ rerum. Sic enim ut poſſumus, transferamus: nec tamen inde damnari aut coargui Latinæ linguæ tenuitas debet, quando ut teſtis locupletior Hieronymus eſt, etiam Græci pleraq; noſtra per circuitus transferunt. Hieron ex inimico audiuit primum, ſibi fœtere animam: quamobrem commotior, Quid ais uxor, cur non commonuiſti? At illa, ut quæ

modeſta

modeſta foret, puraq́; Quoniam, inquit, ita uiris omnibus olere opinabar. Poſtremo id cogitandum, agricolarum peritiſſimos tradere, allium & cepas bonitate proficere, ſi roſis uiolisq́; applantētur, quod in eas acrimonia, & quod olidum eſt, ſecernatur. Eodem ipſi modo inimicum ex propinquo patiamur, quo feliciter agente, cōmoueamur, exacuamurq́; ac ita conſurgamus, ut ex æmulatione connitamur pari induſtria perfungi, aut etiam ſublimiorem nobis locum uendicare. Quòd ſi malis artibus euadat is nobis ſuperior, uel gratia, uel honoribus, æquo id animo patiendum, imò eo amplius noſtra ipſorum integritate lætandum. Siquidem quod intra, quodq́; ſupra terram aurum eſt omne, in æquilibrio uirtutis ſtare nequit, ſicuti à Platone dictum grauiſſime eſt. Illud uero ſuperpondium fuerit, quod ex Plutarcho dictum de Hierone eſt, id ab Hieronymo aduerſus Iouinianum primo, in Duellium referri, qui Romæ primus nauali certamine triumphauit, & uxorem Biliam tantæ pudicitiæ, ut illo quoq; ſeculo pro exemplo fuerit, quo impudicitia monſtrum erat.

De uulturibus adnotata quæpiam. Cur cauſidici dicantur togati uulturij. Item imperatores paludati uulturij. De uulturum odoratu, & odoris ratione. Caput XVIII

VVlturem animalium omnium innocentiſſimū, Hermodori Pontici ſententia pronunciauit, quia nil prorſus attingat eorum, quæ ſerant homines, plantent, alant. Animantium præterea nullam interimat. Volucribus quoq; uel mortuis abſtineat, quodā cognationis intellectu. In augurijs certe auis præſtantiſſima uultur habebatur, quod Hercules comprobarit, necnon Romanæ urbis primordia manifeſtum faciunt, forte quia rariſſime uulturius conſpicitur, & inde oblatus aliquid ſemper creditur portendere. Aut quia, ſicuti fabulantur Aegyptij, & in Hexaemero Ambroſius uidetur approbaſſe, uulturij omnes fœminæ ſunt, ac ut zephiro arbores, ſic illæ euro grauidæ fiunt: aut borea, ut prodit Horus. Immo certa & firma inde ſigna fieri, ueriſſimum eſt. Horus hieroglyphice uulturis imagine matrem prodit indicari: in Onirocriticis ſcribit Artemidorus, in Italia ueteri lege uultures à nemine ſolitos necari: quin & illis inſidias cōcinnantes ἀσεβεῖς inquit, opinabantur. Verum quia animans hæc cadauera iam tabida ſummè affectat & rapit auidiſſime, ex quo & Catullus,

Lingua exerta auido ſit data uulturio,

propterea quodam loco Apuleius, cauſidicos & oratores forenſes probroſis inceſſens uerbis, quod eis, ut Columella dixit grauiſſimè, cōceſſum ſit in medio foro latrociniū, togatos nominauit uulturios. ut quibus præuaricari, reos prodere, uendere aduocationes, & ſanguinaria rapacitate homines excarnificare, frequentiſſimi ſit moris. Sicut M. Tullius pro Sextio, Vulturios paludatos appellauit Gabinium & Piſonem imperatores, qui pretio nundinarentur omnia. Porrò & ratione eadem ſalibus ſuis Plautus inſeruit uulturios pro talis in Curculione: ut enim uultures carniuori ſunt, & rapto uiuunt, compari modo & tali uoratores ita ſunt, ut diſpolient ex toto aleatorem, atque ut Plautino item uerbo utamur, deruncinent. Captatores quoq; dici uulturios, non Seneca modo, ſed indicauit Catullus item illo uerſiculo,

Suſcitat à cano uulturium capite.

Memorabile eſt quod tomo De ideis primo, ubi περὶ σεμνότητος λόγου diſſeritur, Hermogenes adnotauit, quoſdam appellare ſolitos uultures, τάφους ἐμψύχους, id eſt animata ſepulchra, παρὰ δὲ τοῖς ὑποξύλοις τουτοισὶ σοφισταῖς πάμπολλα εὕροις ἄν, τάφους τε γὰρ ἐμψύχους τοὺς γῦπας λέγουσιν, ὧν περ εἰσὶ μάλιστα, ἄξιοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψυχρεύονται πάμπολλα, id eſt apud ſubligneos uero hoſce ſophiſtas plura inuenias utiq;, quippe uultures dicunt ſepulchra eſſe animata, quibus digni ſunt ipſi maxime: & frigidiora his alia non pauca. Illud uero neutiquam prætereundum, quod ex Hieronymo compertum nobis eſt: Vulturem, quum cœperit oua ædere, quippiam ex Indico tractu afferre, quod eſt tanquam nux, intus habens quod moueatur, ſonumq́; ſubinde reddat. Id uero ſibi ut appoſuerit, multos fœtus producere, ſed unum tantum remanere, qui immuſulus à pleriſq; dicitur. Maſurius uero pullum aquilæ eo nomine intelligit, prius q̃ albicet cauda. Vulturum odorandi uis mirifica ab auctoribus traditur claſſicis: nam & in magia ſignificat Apuleius, Si uero, inquit, naribus nidorem domeſticum præſenſit,

uincit idem ſagacitate odorandi canes & uulturios. Cui enim cani, cui uulturio Alexandrini cæli quicquã ab uſq; Aecnſium finibus oboleat? Scribit diuus Thomas, per quingenta millia paſſuum ab uulturibus, Addit Hieronymus, etiã ab aquilis, præſentiri cadaueris putorem, ſed & eo amplius. Illuc autem uſq; odorem, uel corporalem euaporationem pertingere, prorſus abſurdum, pręſertim quum ſenſibile medium immutet undiq; ſecundum eandem diſtantiam, niſi præpediatur. Neq; enim ſufficeret ad tantum ſpatij occupandum, etiam ſi in fumidam reſolueretur euaporationem integrum cadauer: quando certus ac præſcriptus eſt refractionis terminus, ad quem naturale corpus peruenire poteſt, qui eſt raritas ignis. Sed nec huiuſmodi odore cadauer noſcitur ſenſus ratione immutatum. Proinde dicendum, quod & alibi hoc opere attigimus, ab odorabili reſolui quidem poſſe fumidam euaporationem: ſed eam tamen non produci ad eum terminum, ubi odor percipiatur. At ipſum medium ſpiritaliter immutari ultra q̃ commemorata euaporatio poſſit peruenire. Sunt & qui futuram ſtragem præſenſione quadam mirè percipi, tradant. Et comprobat in Hexaemero magnus Baſilius. quo nomine Marti ſacros cenſuit uultures ueterũ auctoritas, uti ſcribit Phurnutus, quoniam plurimi uiſantur, ubi ſint πτώματα πολλὰ ἀρτίφατα. Etiam ſi deo illi aſinos immolarent nonnulli de turbulenti ruditus ratione, ob bellicos clamores. Alij autem canes, διὰ τὸ θρασὺ καὶ ἐπιθετικὸν τοῦ ζώου. Quin & ingruentis mali certiſſimum haberi præſagium, ubi exercitum aues inſequãtur eiuſmodi. Cuius rationem ſcrutari, difficillimum cenſuit Albertus, ni ſtellarum poteſtate occultiore fieri, collibeat credere. Coruos equidem ipſum hoc quandoq; factitaſſe, compertum eſt. Scribit Horus: Veteres imperatores accuratè ſolitos explorare, in quam belli partem ſpectarẽt uultures, inde uictoriam coniectantes, uel profligationem. Quod autẽ Albertus idem ſcribere Ariſtotelem tradit, Vulturis nidum nunquam eſſe uiſum: id uero perſpicuè falſum eſt, quod amplius liquebit, ſi quis ſextum De hiſtorijs animalium adierit librum. Propterea uulturũ nidos in Germania uiſitari frequentes, facile impetrarit fidem. Porrò de uulturijs ſcitus admodum narratur apologus aduerſum fœnore ſeſe illaqueantes, Vulturius quidam uehementer agitatus uomere amplius cœpit, ſimulq; etiam queri, ac ſeſe afflictare, quòd inteſtina eiectare uideretur. Pax ſit rebus, inquit alter, non eſt quòd ægro ſis animo, neq; enim tui euomis quippiam, ſed cadaueris portiones quod nuper conſcidimus. Eadem ratione fœnore adobruti non agros euomunt diſtrahuntq; proprios, ſed fœneratoris, quem ijs dominum præfecerunt. De uulturibus apud Ambroſium quod attigimus, ſic comperi: Concubitu perfrui iam nullo, nec coniugali uſu, nuptialiſq; copulæ ulla miſceri ſorte: ac ita nullo maſculi ſemine concipere, & citra coniunctionem generare: natos uero inde in multum ſupereſſe æui, adeo ut ad annum centeſimum uitæ ſeries producatur. Vultures itẽ ſunt qui tradant, animalia cuncta uidendi præſtantia exſuperare.

Quid ſit quod monogrãmos deos dixit Epicurus. Quod ſolidum corpus: & quæ mathematica corpora. Monocroti, dicroti. Apuæ. Aphyæ meretrices cur. Euthygrammæ quid, & euthyoriæ. Polygrãmi. Canabi qui dicantur, & clematides Aegyptiæ. Philetæ, ac Philippidæ macilẽtia. Cap. XIX

Cicero libro De natura deorum ſecundo, Epicuri ſententiam exagitans ſic ferè ſcribit: Non ſunt dij, inquit, his corporibus, ut aut caſus aut ictus extimeſcant, aut morbos metuant ex defatigatione membrorum. Quę uerens Epicurus monogrammos deos & nihil agentes commentus eſt. Quæſitum inter doctiſſimos, in ueterũ literarum tractatione diu multumq; uerſatos, qui nam dicantur Monogrãmi, aut quid eo uerbo intelligi uoluerit Epicurus. Ego uero pro uirili bene conſultum omnibus cupiens, quæ mihi uetus lectio ſuggerit, promam gratiſsimè, expendet mox lector candidus: ſiq; ad ſtomachum facient, percoquat, ac citra liuorem ſinat ire in corpus, nullis magnopere, auxieq; cuniculis ductis, aut aranearum obiectis caſsiculis: quos plerunq; argumentationum eculeos rentur ſcioli, in quibus aduerſarium ſuſpendant: ſi qua minus arriſerint, tranſiliat, putetq;, nos fuiſſe homines. Monogrammos igitur ex monumentis Marcelli inuenio dici, homines macie prætenues ac decolores ſtrigoſoſq; ac incuratiores & ueſculos. Quæ nuncupatio uidetur ex picturæ ratiõe inflexa, quæ linearis dicitur, ut ex Plinij doctrina percipi licet, quod prius

quam

quàm coloribus corporetur, lineis ad umbram fingitur. Probat porrò Nonius Lucillij auctoritate, cuius ſunt uerba:

Vix uiuo homini, & monogrammo.

Cæterum ex ijs non omnino quidem eluceſcit Ciceronis nodus, ad intellectum tamen aditus aperitur, qui plenus fiet, ſi placita Epicuri de natura diuina exploratius nouerimus. Quæ ab Anthropomorphitarum hæreſi haud ita diſparantur, qui ruſtica ſimplicitate deum habere humana membra arbitrantur, unde & appellationē ſortiti creduntur. Omnium, inquit, animantium formam uincit hominum figura. Deus autem animans eſt: ideo ea profecto figura eſt, quæ pulcherrima ſit omnium, quoniam deos beatiſſimos eſſe conſtat: beatus autem eſſe ſine uirtute nemo poteſt, nec uirtus ſine ratione cōſtare, nec ratio unquā ſine hominis figura. Hominis igitur ſpecie eſſe deos, confitendum eſt. Nec tamen ea ſpecies corpus eſt, ſed quaſi corpus: nec habet ſanguinem, ſed quaſi ſanguinem. Addamus porro, ut perſpicua magis tota res fiat, quod aptiſſimè concipit matheſis. Omne corpus, quod ſolidum eſt, ac ſtereon Græci uocant, triplici conſtat dimenſione, longitudinis, latitudinis, profunditatis. Ex his tribus, lineæ ductu una conſurgit dimenſio, quam longitudinem dicimus, citra ullam latitudinem. Planities uero, quam epiphaniam uocant, longo latoq; diſtenditur: alto tamen caret. Soliditas autem perficitur, ſi illis altitudo acceſſerit. Cæterū id magnopere aduertendum, quòd corpus quodlibet ſuperficie quidem cluditur, tanquam termino. Hic uero terminus quamuis circa corpus ſit, incorporeus tamen intelligitur: eſt enim hæc incorporea natura prima, nec tamen purè, quando non niſi circa corpus apparet. Propterea etiam ſi ſuperficiem à corporibus res non ſequeſtrat: intellectus tamen ipſum hoc facit. Hæc ſuperficies ſicuti terminus corporum eſt, ita terminatur & ipſa lineis, quas ſuo nomine grammas Græci dicunt: punctis uero finiuntur lineæ. Deniq; corpora hæc ſunt, quæ mathematica uocant. Ex his uero iam dilucere arbitror, cur deos non habētes corpus, ſed quaſi corpus: ut acutè delirabat, Epicurus etiam monogrammos nuncuparit. Nam nec ſuperficies quæ lineis connectitur, corpus eſt, ſed quaſi corpus: quia citra corpus non eſt. Sic & monogrammos pictura, quaſi ſuperficies quædam concipi debet, quoniam non eſt corporata coloribus, qui profunditatem imaginibus tabuliſq; addere uidentur. Qui porrò emaciati ſupra modum ſunt, & pellucidi quodammodo, ut quibus nulla adeſſe carnis uideatur altitudo, rectiſſimè profecto & hi monogrammorum inſigniuntur cognomine. Monocroti apud Xenophontem Rerum Græcarum ſecundo, ad monogrammos pertinent nihil. dici Latinè ualent uniremes: ſicut dicroti, biremes. Dignum relatu id quoq;, in Græcis obſeruatum monumentis, & ab Apollodoro proditum: meretriculas quaſdam fuiſſe Aphyas, id eſt Apuas cognominatas: quòd minutulæ forent, albæq;, oculis grandioribus, nomina eis fuere Stagonion & Anthis: ex eadem cauſa in libro De meretricibus, Nicoſtratida dici Apuam cœpiſſe, ſcribit Antiphanes. Alioqui et Apuas, auctore Chryſippo, Athenis ob rei affluentiam nimiam eſſe dictitabant πτωχικὸν ὄψον, id eſt mendicorum obſonium. Quoniam uero de grammis, id eſt lineis actum nobis eſt, obiter, exq; abundanti ſubnotandum, Euthygrāmas apud Vitruuium dici rectas lineas, ex quibus geometria circini tradit uſum, è quo facilius ædificiorum in areis expediuntur deſcriptiones, normarumq; & librationum & linearum directiones: εὐθυωρίαν Græci, æquè ſemper meantem curſum uocant. Polygrammos melanuros uocat Ariſtoteles, atq; item melanogrammos ab linearum multitudine uel nigricie, quibus interſtinguantur. Sciendum quia hac de re actum nobis, macie prætenues dici ab Græcis canabos quoq;, ut ſcribit Pollux. nam & poeta Sannyrion ita eſt cognominatus: quoniam ſit exile lignum canabus, pileorum textrinæ accommodum. Sed & procero corpore homines, ac nigro, uti eſt apud Demetrium Phalereum, Clematides dicuntur Aegyptiæ: quoniam eiuſmodi ferè ſit herba ea, in Aegypto prouenieus ubertim. Philetam Coum, poetam adeo macie attenuatum ferunt, ut plumbeos globos pedibus adnexos haberet aſſiduè, ne à uentis auferretur tranſuerſus. Philippides in eandem uenit decuriam, & inde conformatum uerbum φιλιπποῦδαι, pro emaciari.

Camilli

CAMILLI RICHERII RHODIGINI IN ANTIquarum lectionum libros Lodouici Cælij patrui, ad magnificos comites Octauianum abbatem, Lactantium priorem, & Petrum de Rouerellis fratres, Præfatio nona.

HVmanarum obuolutionum antiquiorum famoſiores uariam pelagi uaſtitatem deuagantes, uarijs mentium captionibus irretiti, ſummam humanæ felicitatis amplitudinem conati, diuerſis diuerſa proprijs ſuis affectibus conſona dictitarunt: bonam alij extollentes fortunam: honeſtam alij uoluptatem, ſcientifici contemplatus ſolo affectu ſaginati: alij natura ipſa præminiſtra omnibus hominibus ſcientiæ deſiderium inſitum eſſe doctiſſimè tradiderunt, ut qui ſummi boni ampliſſimam inſignituram primarum cauſarum contemplatu aut adeptam, aut adeptioni diſpoſitam, certo certius arbitrarentur. Cuius aſſertionis amplitudinem & ſi alias (ut ſic dicam) olfecerim, toto nunc animo, certiſſimoq; meæ mentis affectu ſerius conſpicatus affirmo. Eoq; magis quòd ad uos doctiſſimi bonarum literarum cultura micantes Octauiane abbas meritiſſime, Lactanti prior digniſſime, Petre comes illuſtris, mihi omniquaq; patroni obſequioſiſſimi: qui uos non niſi doctrinatæ ſcientiæ faſtigijs anhelantes, toto animo, toto mentis affectu inhiantes perſpiciens, ac eadē deuinctos opinione idipſum ſentire ſuadeor: ut qui non niſi ſolam doctioris Mineruæ initiaturam to to animo fouentes eadem uobis ipſis progymnaſmata præmonſtretis, ut & cuiuſq; ueſtrum bonæ indolis amplitudinem multo ante hac præſignatam optime comprobetis: & Rouerellæ familiæ decantatiſſimæ fimbriatis literaturæ præconijs, ueſtro ipſo genio, uobis ipſis ſuggerentibus refertiſſimè demonſtretis inſignituram. Quòd eo mihi certius aſſertum cognoſco, quo uos bonarum literarum ſtudia amplius elucere curantes, ſi quid in eis abſconditū eſſe ſcitis, non niſi ut in clariorem lucem prodeat curetis, ut doctiorum mentes amplius excitatæ latius euagantes diffundantur. Qui me pluries Antiquarum lectionū lecturam, doctiſſimi Lodouici Cælij patrui mei fœturam antea æditam, additionibus maximis demum defricatam, quaſi doctiorum mentibus inſidiatum detineam, tanto affectuoſitatis impulſu argueritis, ut non niſi ipſius promulgatione in uos gratioris meæ certitudinis effectum uidear oſtenſurus. Quam quum, & ſi iam diu ante hac præmeditatam, nunc ueſtris potiſſime impulſus perſuaſionibus ut prodeat deſtinatus, impreſſoribus excudendam tradere decreuerim, eius (ut ampliſſimis defenſoribus munita ſecurius prodeat) portiunculam hanc nonam ueſtro nutui dicatam uolui. Nec ab re: quos & doctiſſima Minerua eruditos, & doctiorum animis gratius propenſos adeo dignoui, ut ipſius, totiusq; operis patrocinium uos alacriori animo ſubituros non dubitauerim. Hanc igitur ueſtra illa innata animi ſinceritate, puſillum equidem munuſculum, at mei in uos affectuoſi ancillatus inſigne non immeritum accipite, Camillumq; Richerium ueſtris omnium nutibus obſequioſiſſimum fouentes curate.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI NONVS.

Muſices laus: cur data hominibus: rurſum à quibus ſtudium eius ſit deriſum. Cleon cantor. Ateas Scytha. Apollo medicinæ inuentor, & muſicæ rex. Mercurij inuenta. Caput I

SVmmam eruditionem, & animorum inſtitutionem longe præclaram eſſe in neruorum uocumq; cantibus ſitam, à Græcis ſemper ferè creditum eſt. Hinc legimus Epaminundam Græciæ principem fidibus præſtantiſſimè ceciniſſe. Proinde, ſicuti commeminit M. Tullius, Themiſtocles quum aliquot annis antè in epulis recuſaſſet lyram, eſt habitus indoctior. Quando uti teſtis item primo Therapeuticès eſt Galenus, abeſſe à conuiuijs lyram, uel id genus aliud, turpiſſimum cenſebatur planè, ἀπῇδον δὲ πάλαι περὶ τὰς τοιαύτας συνόδους, καλὸν νομιζόμενον. Sed & Lycurgus, quamuis duriſſimas Lacedæmonijs ſuis leges iniungeret, muſices tamẽ ſtudium egregiè uidetur amplexatus: quando ipſam hanc natura parens impertiuiſſe animaduertitur, quo tranſmitti laborum onus moleſtiſſimum poſſet procliuius. Remigem, ut Fabius inquit, cantus hortatur, & ſingulorum fatigatio quamlibet ſe rudi modulatione ſolatur. Quin & concionum fluctibus inſeritur, agetiq; Graccho ſeruus Erycinus eburneola fiſtula modos incinebat. Pythagoras, & qui deinceps ſtudia conſectati ſunt eadem, Mundum ipſum non citra muſicas rationes concinnatum coaptatumq; argumentorum ſubtilitate colligere ſunt uiſi. Quin & artium ueluti præſtãtiſſima diuinis ſe inſeruit rebus, & quod teſtatum quoq; Ptolemæus reliquit, numinibus placandis adhibetur. Plato etiã eſſe gentibus contributam putat muſicam ad præclarius quoddam præſtantiusq; opus. Nam quum ſit concinnitatis inter frequentamenta uaria præcipuè artifex muſica, non ideo à dijs data, ut ad delicias conuertamus, & aurium pruritum: ſed ut, quod animæ conſonantiam turbat & harmoniam, huiuſce uoluptatis delinimento ſedari, ac ad ordinem redigi ualeat. Cæterum & grauiſſimè Pindarus: ὅσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεύς, ἀτύζονται βοὰν Πιερίδων ἀΐοντα. Quæcunq; non amat Iuppiter, uocem auerſantur Pieridum. Proinde Socrates iam ſenex, inſtitui lyra non erubeſcebat. Thebis porrò Pindari ſtatua uiſitur nulla: uiſitur autem, inquit Athenæus, cantoris Cleonis: in cuius ſinum, Thebas Alexandro diruente, quum fugiens quidam aurũ immiſiſſet, rediens anno trigeſimo pòſt, iam Thebis frequentibus, cum fide totum recuperauit. Præclara eſt comici Eupolis ad muſices præconium pertinens ſententia, qua negocium eſſe ſancitur βαθύ καὶ καμπύλον, id eſt profundũ flexuoſumq;. Propterea in Hyacintho Anaxilas: Muſica per deos, inquit, perinde ac Libya, ſemper quotannis nouam quampiam feram parit. Magnus equidem iuxta citharœdum Theophilum, ſtabiliſq; theſaurus muſica eſt: mores enim inſtituit, componitq;, ac mollit irarum ardores, quod uel Homericus abunde Achilles ſignificat. Muſici quidem proprium munus, in ſono gratiam, in cantu ſermonis elegantiam imitari: meminiſſe uero animi motus multo impenſius, uti conſonent, curandum quàm uoces. Inconcinnum quippe muſicum uideri, cui in maxima uocis ac lyræ conſonantia diſſonat mens. Porrò Dauid oraculum eſt, ac Mercurij: poſtea quàm mouente deo canimus, & deum canere nos oportere. Quo fit, ut inſignitius barbarã quorundam feritatem mirari non deſinam, quos inauſpicatiſſimis etiamnum dictis artem nobiliſſimam inſectatos nouimus. Nam Scythicum regem Ateam Scythicam planè feritatem & barbaram inſcitiam reſipientem, memoriæ proditur, quum captiuum Iſmeniam, tibicinem illum celeberrimum, quem Bœotios complures iſchiadico diuexatos morbo modulis ſuauioribus perſanaſſe tradunt, tibia incinere iuſsiſſet, ac illum cæteri ſuauitate demulcti ſumma proſequerentur admiratione, laudibusq; efferrent plurimis & ueriſsimis, inculto barbaroq; iureiurãdo identidem comprobaſſe, Equeſtrem hinnitum

tum ſibi uideri iucundiorem molliorem'qꝫ. Verum in Barbaro, & hoc quidem Scytha, uox huiuſmodi minus forte mira. Quid uero Spartanis facias? Quando Zeuxidami filius Archidamus, quũ nimio plus admiraretur quidam citharœdum, uim'qꝫ eius laudaret: O præſtantiſſime, inquit, quodnam bonis uiris præmium ſtatues, cui tantum arridet citharœdus. Rurſum quum ex aſſiſtentibus quidam intuliſſet: Pſaltes eximius hic eſt. At, inquit, apud nos bonus cantor, bonus cupediarius eſt. Ceu nil prorſum interſit, cupedijſne, ac lautitia concilietur uoluptas, an modulatiore ex organis ſono. Quin & gentis eiuſdem Demaratus, ubi pſalten inaudiſſet, ſubiecit, οὐ κακῶς φαίνεταί μοι φλυαρεῖν: non malè mihi uidetur nugari. Inter Aegyptiorum placita etiam illud audio celebrari, muſicam non modo inutilem uideri, ſed & noxiam, ut qua uirorum remolleſcant animi. Emerepes Ephorus Phrynidis muſici duas ex nouem fidibus aſcia abſcidit, inſuſurrans μὴ κακούργει τὴν μουσικήν, ne muſicam deprau es. Eudamidas, quum cantor quidam mirè placuiſſet, ac ſcitarentur nonnulli, cuiuſmodi ei uideretur: Μέγας, inquit, κηλητὴς ἐν μικρῷ πράγματι, demulſor magnus in re minuta. Poſtremò quum lyram conuiuio intuliſſet quiſpiam, dixit Spartiata, οὐ λακωνικὸν τὸ φλυαρεῖν, non eſt Laconicum nugari. At priſci theologi medicinæ repertorem Apollinem prædicant, & citharæ pulſandæ regem arbitrantur. Proinde ſcienter admodum in hymnis Orpheus, hunc uitalibus radijs ſanitatem cunctis, ac uitam elargiri cecinit, ac morbos propellere: porro'qꝫ canoris fidibus, quod eſt motibus, uiribus'qꝫ ſuis omnia contemperare: nam hypate, id eſt uoce graui hyemem: neate, id eſt acuta æſtatem, uocibus autem medijs uer producere, ac autumnum. Quum uero idem ſit muſicæ dux, ac medicæ cõpertor ſcientiæ, non mirum, artem utranqꝫ ab uiro ſæpe uno eodem'qꝫ exerceri. Vocũ harmonias comperiſſe Mercurium primum in Aegypto, ſcribit Diodorus, ſicuti literas quoqꝫ, ac palæſtram, & numeros, medicinã item, ac aſtrorum motum, ſed & lyram chordarum trium, ob tria anni tempora: nam æſtatem acuta præfert, hyemem grauis, uer autem media. Quin & uerborum ab eodem excogitatam interpretationem, quo argumento ſit Græcè dictus Hermes.

Muſicæ ſtudium eſſe omnibus inſitum. Hippothoros nomos. Eius initia uideri tria. Gigni tamen præcipuè amoris potentia. Amoris poteſtas mira. II

MVſica uero capi omne quod uiuit, inde colligunt Platonici, quoniam cæleſtis anima qua uniuerſitas animetur, originem ſumpſit ex muſica. Certe ex Strabonis doctrina didicimus, elephantes cantu mulceri, & tympanorum ſono. Et in Sympoſiacis Plutarchus ſcribit, Brutorum pleraqꝫ deliniri, affici'qꝫ plurimum muſica, ſicuti fiſtulis ceruos. Vbi uero ſaliantur equæ, nomon incini ſolitum, quem uocent hippothoron. Cantu uero delphinas moueri, teſtis locuples eſt Pindarus. In homine autem peculiaris adeſſe uidetur ratio: quia modulatior ſonus & flexanimus concentus, in corpus muſicæ memoriam deferat, cuius anima in cælo fuerit conſcia. Propterea nullum ferè haberi tam immite, tam aſperum pectus, quod non oblectamentorum talium teneatur affectu. Afferunt illa quoqꝫ Peripatetici, Inſitum eſſe omnibus, oblectari naturalibus motibus, cui rei ſint argumento pueri, qui uix dum nati modulis permulcentur. Omnino propterea delinimur numeris, quia ratum ordinatum'qꝫ computandi modum habent, mouent'qꝫ nos pro ſua æquabili ſerie ordinate. Indicium uero id maximum, eſſe ordinem ex naturæ ratione, quod quum ordinate laboramus, bibimus comedimus'qꝫ, naturam uires'qꝫ noſtras ſeruamus augemus'qꝫ. Conſonantia igitur ea in primis cauſa demulcere poteſt, quia ſit permixtio ſiue contemperatio contrariorum aptè inter ſeſe coeuntium, & proportionem cuſtodientium. Adijce, quòd ſpiritus qui aereus ſanguinis uapor eſt, ac ueluti animæ nodus quidam & corporis, aereis quoqꝫ odoribus ſonis'qꝫ temperatur & cantibus, ac interim alitur. Apud Aegyptios ſacerdotes, eorundem traditur fuiſſe functio, remedijs, fidibus ac myſterijs incubuiſſe. Muſices autem principia eſſe tria, deprehenſum ab eruditioribus eſt, mœrorem, uoluptatem, ac enthuſiaſmum, id eſt numinis afflatum. Dolores ſiquidem mirabili quodam modo, & lapſu lubrico uocem ad modulos inflectunt luctuoſam flebilem'qꝫ. Quo nomine in epilogis rhetoras, & in fletu actores, ſenſim animaduertimus modulari pronũciationem. Quod efferueſcens item gaudium efficit uberius. Afflatos autem fatidico

spiritu

ſpiritu eatenus externari, & ab naturæ conſueto reuelli ſpectamus, ut etiam futura ratione pandant metrica. Verum enim uero ſi amoris poteſtatem amplius in apertum promas, explicesq́ pro dignitate, liquebit luce clarius, nullam prorſum affectionem æque ad cantum & muſicam nos prouehere iucunditatē. Ex quo inuulgatum id apud Græcos, cuius Sympoſiacon primo meminit Plutarchus: μουσικὴν δὲ ἄρα ἔρως διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν, id eſt muſicā docet amor, & ſi fuerit indoctus prius. Amor ſiquidem induſtriam exacuit, eſtq́ plane artium inculpatus magiſter. Et proinde Plutarchi eiuſdem interpretatione, Plato παντὸς eum ἐπιχειρητὴν nuncupat, ut qui intentatum relinquat nihil, & ſeſe inſerat omnibus, καὶ γὰρ λάλον ποιεῖ τὸν σιωπηλόν, id eſt ſilentij cupidum ad garrulitatem producit. Iam uero deſidioſum, reſina, ueternoq́ pigriorem excitat mirifice, ac de ceſſatore acrem facit, & ad omnia præcelerem.

Melorum genera tria. Modos eſſe uarios pro morum diſsimilitudine. De Dorio, Phrygio, Lydio, Ionico. Quę quis in ratione muſicę excogitarit primus. De Calaminis inſulis, ſeu ſaltaribus: item Torrhebia palude, ſiue nymphæo. Polycephalos. Synaulia. Tibiæ inuentor. Syrinx. Horatij locus explicatur. De elegorum inuētore. Fiſtularum genera. Syriſtes, ſyriſcus, ſyria ſyrmæa, hyriſcus.

Cap. III

SCribit autem in harmonico Cleonides, nec omiſit Boethius: & ab Aurelio Macrobio reconditiſsimæ ſcientiæ uiro, Naturalium ſecundo traditum ſcimus, ut Ariſtoxenum prætercam, & ex eius diagrammate Vitruuium, melorum tria eſſe genera, enharmonicum, diatonicum, chromaticum: ſed ex ijs quod principe loco poſitum, nimis intruſa, nimisq́ recondita difficultate deſertum exoleuit. Tertium mollicie inſita, infamiæ nota non caruit. Medium uero, id eſt diatonicum mūdanæ muſicæ doctrina Platonis aſcribit. Nec tamen defuere, qui mollius illud eneruatiusq́ (ut ſic dicam) genus, toto affectarēt pede, cuiuſmodi Agathon tibicē memoratur. Illud nimirum conſtat, Muſicos modos Gentium uocabulis diſtinctos deſignatosq́. Etenim quo unaquæq́ gaudebat pro morum ratione, eodem modus ipſe cēſetur nomine. Delectationem utiq́ ſimilitudo cōciliat. Hinc nata Phrygia, Lydia, Doria modulatio. Phrygiū modū etiam Barbarum appellat Porphyrio. Eius proprium eſt, ut inquit Lucianus, entheon: Lydij uero, bacchicū: Dorij, honeſtum & graue. Adijcitur à pleriſq́ Ionicū, quod floridum intelligunt, ac iucundum. In rebus ſerijs priſcos inuenio Dorium adhibuiſſe, non Phrygium, neq́ Lydium. Quare, quum quid lætius ac iucundius uel dicendum uel optandum eſſet, Ab Dorio dicebant in Phrygium. Verum tamen quid Caſsiodorus ſuper ijs prodat, attendendum magnopere: Dorius, inquit, prudentiæ largitor eſt, & caſtitatis effector: Phrygius uero pugnas excitat, uotum furoris inflammat: AEolius animi tempeſtates tranquillat, ſomnumq́ iam placatis attribuit: Lydius intellectum obtuſis acuit, & terreno deſiderio grauatis cæleſtium appetētiam inducit, bonorum operator eximius. Ex ijs uero lux multa Quintiliano infertur, ſcribenti, in materia declamātium poni tibicinem ſolitum, qui quum ſacrificanti Phrygium cecinisset, ac ille actus eſſet in furorem, fingebatur accuſari. Lydiam tamen harmoniam Plato libro De republica tertio, plurimum reprobat, quæ acuta ſit, & lamentationibus accommodata: prima enim eius conſtitutio fletus lamentationisq́ cauſa facta eſt. Nam Ariſtoxenus in primo De muſica, Olympum tradit, in Pythonis ſepultura ceciniſſe tibia ſecundum Lydium modulum funeralia. Hæc Politicorū octauo Ariſtoteles de Lydia mixta etiam comprobauit. Compoſitam uero & mediocriter afficere Doricam retulit. Phrygiam diſtrahere animum, & rapere. Quamobrem non recte uideri Socratem in republica eam admiſiſſe modulationem: Subdorium & ſubphrygium uocat Ariſtoteles idem in quæſtionibus encyclijs, aſtruens ea in tragœdijs non eſſe chorica. Subphrygium uidetur dici modice remotum à uero naturaliq́ phrygio. Mixolydius item modus commiſerationis eſt, ac tragœdiæ congruens. Hunc Sappho inueniſſe prima traditur. Damon uero Athenienſis, ut pleriq́ conſentiūt, remiſſam repperit harmoniam, quæ mixolydio contraria eſt, iados autem perſimilis. Sunt qui Lydiam modulationem ab Cario Iouis, & Torrhebiæ nymphæ filio primum repertam uelint: qui quum forte erraret, incidit in paludem, quam mox de matris nomine Tor-

rhebíam iuſſit appellari:ubi, quum nympharum, quas etiam Muſas interpretantur Lydi, ut auctor Stephanus eſt, præſuaues inaudiſſet cantus, edidicit, atq; itē reliquis inſinuauit. Memoriæ proditur id quoq; :in Torrhebia palude, ſeu lacu, quē dici item nymphæum uolunt, eſſe nympharū inſulas, quæ tibiarum cantu in ambitum mouentur: propterea q; Calaminas uocari à calamis: atq; item Saltares, quoniam in ſymphoniæ cantu ad ictus modulantium pedum mouētur, ut Plinius ſcribit: tametſi à calaminis diſtinguere uidetur. Clonas elegus poeta & epicus tibicinicas regulas & concentus conſtituiſſe memoratur primus, ſicuti Terpander citharœdicas leges princeps omnium perueſtigaſſe narratur. Elegias, heroica item carmina Polimneſtus Colophonius. Sunt tamen qui elegum carmen primitus enunciatum tradant, à Naxio quodam Theocle furente, ſiue is fuerat Eretrienſis, aut ab Callinoo, ſicuti Terentiano placet: ac inde ab Horatio dictum in Arte poetica, ex hac opinionum inter auctores inconſtantia:

Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.

Olympus Phryx tibicinicam primus ad Græcos intulit, & dactylos Idæos, Midæ regis temporibus, & tibialem inuenit legem, quæ polycephalos dicta eſt, forte non diuerſa à nomo, quem xynauliam ſiue ſynauliam uocant. Ea uero eſt, quum tibicines duo incinunt idem: aut certe, ubi cithara & tibia concentum faciunt. Fuit autem Olympus hic Marſiæ diſcipulus, & αὐλητικοὺς νόμους ſcripſit, & θρηνητικούς, id eſt tibicinicas leges & lugubres. Tibia uero uſum Hyagnim primum uolūt, aut (ſicuti Apuleius inquit) primus in canendo manus diſcapedinauit. Primus duas tibias uno ſpiritu animauit, primus dextris & læuis foraminibus acuto tinnitu & graui bombo concentum muſicum miſcuit. Porro ſunt qui Apollinē non citharam modo, ſed etiam tibiam inueniſſe tradant, Cui rei argumento ſit ſimulacrum Deli, cuius dextra teneat arcum, læua gratias ſuſtineat, quarum ſingulæ ſingula muſicæ inſtrumēta manibus geſtarent, una lyram, tibias altera, media fiſtulam teneret ore. Puerum præterea, qui laurum tempicam Delphos inferebat, tibicē pone aſſectabatur. Et quę ex hyperboreis ſacra mittebantur, non ſine tibijs, fiſtulis, citharis fuiſſe memorātur. Sunt autem fiſtulæ, quas ſyringas uocant, generis non unius: eſt enim quæ dicatur monocalamos, à Mercurio inuenta, ſicut à Sileno polycalamos, à Marſia cerodetos. Scire conuenit tamen, ſyringos notionem eſſe non unam, quippe eſt quando appellatione ea in rotæ foramen iniecta portio axis intelligatur, quin & foramen ipſum. Meminit Sophocles,

Κεῖνος δ' ὑπ' αὐτὴν ἐσχάτην στήλην ἔχων,
ἔχριμπτ' ἀεὶ σύριγγα.

Oblongior item foſſa dicitur ſyrinx, ſed haſtæ repoſitorium quoq;. Syriſten uocant inter grues marem, id eſt συριστήν. Syriſcum eſſe uas tradunt plexile, in quod conijciantur fici: ſed hyriſcum pronunciant alij. Syriam pro craſſiore accipiunt indumento, pinguiore q; à σισύρνη. Vel quod in Cappadocia, quam Syris contribuunt, confici ſoleret. Syrmæa in Lacedæmone certamen erat, præmio propoſito, quod ex farina & melle, nuncupant ſyrmeam.

Quæ muſica probis admittenda moribus: item quæ inſtrumenta cēſeri improba debeāt. Magadis, magma, ecmagma, crocomagma, ſpadicarij. Quintilianus declaratur de ſpadicibus. Hypoſpadij, tibiæ, pactides. Baia. Baius color. Balius. Balię equi. Barbitos, brabyla, pſalterium, naula, nablas, nabliſtę, panduriſtę, crembalum, ſambyce. De iynge plura paulo, & uulgata minus. Quintiliani locus de pſalmate, ubi plaſmate forſan reponēdum, quod quibuſdam placet. Cap. IIII

CAEterū ijs omiſſis forte præſtiterit, Ariſtotelica ſubtexere placita: Melorum (inquit) diſtinctionem, qui in philoſophia uerſantur, eam afferunt: ut aliam dicant moralem: aliam effectiuam, id eſt πρακτικήν: aliam uero ἐνθουσιαστικήν, hoc eſt abſtractiuam. At Cato De liberis educandis: Melos alterum, inquit, in cantibus bipartitum eſt: unum aſſa conſtat uoce, alterum uocant organicon. Proinde pergit Ariſtoteles: Tibiæ in diſciplinam recipiendæ non ſunt, nec aliud artificioſum inſtrumētum, ut eſt cithara: uerum quæ auditores efficiunt bonos, tibia prorſus

ſus moralis non eſt, ſed magis ὀργιαστικὴ, id eſt concitatrix. Adde quod & ſermone uti prohibet, & faciem deformat ita, ut ne à familiariſſimis quidẽ pernoſcaris. Propterea apud Plutarchum Alcibiades inquit, filij Thebanorũ quum diſputare neſciant, egregie tibijs utantur. Quin & à Pallade, idem inquit Philoſophus, nõ alia magis cauſa abiectas tibias, quás illa repererat: ut ipſe uult ex fabula, quam διὰ τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ προσώπου, id eſt ob faciei deformitatem. Tibiarum conſuetudo cœpiſſe uidetur poſt Medicas uictorias, quum Græci iam de ſe magnifice ſentirent, deſita uero Athenis diſciplina ea, Alcibiade auctore, quum percrebuiſſet, ab illo abiectas infractasq; tibias, pudefacto deformitate oris. Quod in commentario Pamphilæ nono & uigeſimo ſcriptum fuiſſe, adnotatum Gellius reliquit. Improbata item ſunt & inſtrumenta alia, ut pá ctides: quanquam apud Pollucem ſcribitur pyctides, apud Plutarchum item alicubi. Eſt uero organum dichordon, ut ſcribit Sopater: quod & magadis eſt, ut arbitratur Sappho: Ariſtoxenus diſparaſſe uidetur, quum ait, Magadin & pactida ſine plectro uenire in uſum pſalmo tãtum. Ab Herodoto proditur libro primo, in bellum pergere ſolitum Halyattem fiſtulis præcinentibus, ac tibijs, & pactidibus, quod eſt fidibus, ſicut interpretatur Valla. Pactida legimus in Theocriti epigrammate. Scribit Anacreon, eſſe magadin pſalticum organum, à Lydis excogitatum, unde eſt apud Theophilum μαγαδίζειν uerbum, quod magadin pulſare ſignat. Alicubi tamen Ariſtoxenus, auctore Athenæo, pro eodem uidetur accepiſſe. Sunt qui pactide uſam in primis Sappho trá dant. Organa hæc liquido diſtinxit Diogenes tragicus, atq; item Phillis Delius in ſecũdo De muſica. Magadin nuncupatã credit Duris à Magdie, qui fuit genere Thrax. Magadin eſſe pſalterium, putat Apollodorus. Magmata uero Grecis unguẽtorum dicuntur feces: ſicuti ecmagma uocatur conſperſio, & ſubacta maſſa: quãquam Galeni aſtipulatu crocomagma eodem cẽſetur nomine: quod crocini olei fecem indicat. Sed & barbiti, & quæ ad uoluptatem tendunt, heptagona, trigona, ſambycę: poſtremo quę chirurgicam depoſcunt ſcientiam, hoc eſt peritam manuum geſticulationem, omnia reijciuntur. Euripides eos coarguit, qui lyra in poculis utuntur: Ad iram enim (inquit) potius, luctumq; adhibenda muſica eſt, non inſuper cantu addecet ſoluere, qui iam uoluptatibus diffluunt. Fabius quoq; muſicã reijcit ab oratore ſuo, quem perfectum concipit & format, quæ in ſcenis effœminata, quæq; impudicis fracta modis ſit. Item pſalteria & ſpadicas, etiam uirginibus probis recuſanda ſcribit. Quum tamen in Themiſtocle Plutarchus illum ſcribat neſciſſe lyra uti, ac pſalterium tractare. Verum quia in Quintilianum impegimus, & locus hic quem aduocauimus, adhuc faceſſit negocium multis, non ſatis percipientibus, quid ſibi uelint ſpadices hac parte, quum ſcribat Gellius: Spadica eſſe Doribus auulſum è palma termitem cum fructu. Atq; item in libro ſecundo, eſſe punicei coloris ſpeciem. Nam & enarrator Maronianus, ubi Georgicon tertio, Poeta de equis ait:

Honeſti ſpadices, glaucíq;.

Spadices, inquit, phœniciatos uocant, id eſt profeſſos myrteos. Ad quod item ſpectare illud Firmici contenderim ex Matheſeos tertio, qui Veneris recenſens decreta per ſingulas cæli ſtationes, illam facere quãdoq; linteones ſcribit, ac plumarios: quandoq; uero tinctores, & ſpadicarios, aut textores, uel pigmẽtorum inuẽtores. Verum ut ambigere tãdem deſinãt, ex theſauris Iulij Pollucis nubilum omne tollemus. Sicut etiam teſtati abunde ſumus in gymnaſio Patauino, quum Oratorias inſtitutiones prouincialibus magno numero explicaremus. Nam inter organa muſica, ſpadix ab illo reponitur libro quarto, ubi ita ſcribit, Inter ea quæ pulſantur, eſt lyra, cithara, barbiton, quod ipſum & uarymiton dicitur ab Anacreonte excogitatũ primo: uel (ut Pindaro placet) à Terpandro, ut eſſet pactidi Lydiæ ἀντίφθογγος. Barbilos autem, ſicuti ex decimo ἐκλογῶν περὶ γεωργίας dicimus, uocatur de oſſe perſici enata arbor. Brabyla uero ſunt Theocrito, quæ communius coccymela dicuntur, id eſt damaſcena pruna: unde imperitioribus nõnullis obrepſiſſe opinor, ut id genus poma uocent brombas. Chelys, pſalterium, phœnix, ſpadix, lyrophœniciũ, clepſiambus, pariambus, iambyce, ſcindapſus, epigoneum. Palmarum porro cum fructu termites baia quoq; nũcupant: unde prorepſerit baius in equis color: quãquam & balius dicitur, ſed uarius Euripidi intelligitur. Baliam ceruam legimus, id eſt κατάστικτον. Balios uentos accipiunt uiolentos; nam &

balias equos, celeres intelligunt poetæ. Hypoſpadij, ad ſpadicas nil pertinent. Sunt tamē eo nomine, quibus ab ortu οὐρῆθρα, id eſt urinæ meatus demiſſior eſt, ſub eum qui dicitur Canis. Pſalterium uero, quod improbaſſe Fabius uidetur, ſicut & M. Tullius De reſponſis aruſpicum: alio modo etiam naula dicitur, unde naulia quoq; deducātur, diminutiua forma. Nam Ouidius ita cecinit De arte libro tertio,

Diſce etiam duplici genialia naulia palma
  Vertere, conueniunt dulcibus illa modis.

Quæ quidem mire congruunt uerbis Quintiliani. Naulæ uero meminit etiam Philemon, ut refert Pollux: & Sophocles,

οὐ ναῦλα κωκυτοῖσι, οὐ λύρα φιλα.

Nablas legitur apud Athenæum, quem excogitarint Phœnices primi: unde & nabliſtæ, ſicut panduriſtæ, à pandoro uel pādura, ut eſt apud Varronem & Martianū, quam ex marina lauro compingunt Troglodytæ. Vnde nouatum Lampridio pandurizare uerbum, id eſt panduram pulſare. Sunt tamē qui à pſalterio naulia diſtinguant: quādo pſalmi concentu, & modulis inſtrumenti eius canebantur. Et in magno myſterio, magnum prophetam eodem uſum, prodit hiſtoria. Alexander Cytherius, ut tradit Iubas, pſalterium primus impleuit chordis. Pſalterium etiam Latine organum dici, nihilominus conuiuijs inſeri ſolitum ad libidines excitandas, Ambroſius auctor eſt. Id comprobaſſe & Macrobius uidetur in Cœnis, libro tertio. Propterea ex ijs perpēdendum amplius, an in Quintiliano, ubi de carminum lectiōe agitur, ſic legi omnino debeat, Nec pſalmate, ut nunc à pleriſq; fit, effœminata. Cæterum publica lectio plaſmate præfert, ac qui hactenus ſunt interpretati, ſic agnoſcunt prorſus. Pſalterij meminit in Sympoſiacis Plutarchus. Quidam laudatorium item uocant. Videtur decem chordis fuiſſe inſtructum ex illo prophetico: Confitemini Domino in cithara, in pſalterio decem chordarum pſallite ei. Hinc forte polyphthonga uocauit ea in Moralibus Plutarchus. quo in loco etiam tribona inter muſica recenſet inſtrumenta, id eſt τρίβωνα. Pſalmum proprie Græcorum ſcientiſſimi ex grammaticis citharæ interpretantur ſonum. Octauam eſſe muſicum inſtrumentum, de chordarum numero ita ex Hebraica tralatione nuncupatum, ſuper Pſalmos ſcribit Nicolaus theologus. Lyrophœnica ſambycem nominat Athenæus, ac fuiſſe Ibici poetæ Rhegini inuentum, tradit. Fuit & crembalum organum, unde κρεμβαλίζειν uerbum, eo ſonum elicere indicat. Sambyce uſam primo ſibyllam, produnt aliqui, à Sambyce quodam inuēta, unde & nomen, Eſt uero organum id, oxyphthongon, quo tetrachordo Parthi ſint uſi, ac Troglodytæ. Sunt qui iynga fuiſſe antiquis citharam cantus prædulcis tradant, ut inde omne quod expetas iucundius, recte iynga dicas. Cæterum auitij genus hoc nomine intelligūt alij, caudam perpetuo quatientis conciliantiſq; amorem. Eſt porro plumis uarium, colli ac linguæ productioris, ſed collum identidem circumagit inflectitq;, philtris accommodum & excantaminibus amatorijs: pendens enim ex rota agitatur, aut cum cerea amburitur rota ſuper ardentes prunas. Tradunt alij, eius interanea explicari rotæ circumuoluta. Auem hanc præmonſtraſſe Iaſoni Venus dicitur prima, uti Medeam præmulceret. Putant illud quoq;, Iynga puellam fuiſſe Pithus uel Echus ex Pane filiam, quæ cum pharmacijs in ſe amorem prolectaſſet Iouem, ab Iunone ſit in auitiam ſobolem adoptata. de hac Ariſtoteles quoq;, ac cæteri nonnulli. Quin traditur illud quoq;, Omne medicamentū amicitiæ conciliandæ adiectum, recte iynga uocari.

Fabij locus ex primo libro explicatur. Vocis figura triplex. Dicrotos pulſus. Vocem quandam dici dendryazuſan. Dorcadiſſans pulſus qui. De cycno nonnihil ſcitu haud indignum prorſus. Vocis abſciſſiones quæ intelligantur. Cap. V

VErum quia Fabij nodū paulo ante exſoluimus, & ſermo de muſica eſt, age locum haud paulo implicatiorem auctoris eiuſdem explicare pergamus alterum. Sunt autem Quintiliani uerba ex libro primo hæc, Sit autem lectio uirilis, & cum ſuauitate quadam grauis, nec proſæ ſimilis, quia carmen eſt, nec tamen diſſoluta in canticum: de quo genere (inquit) optime C. Cæſarem prætexta tum adhuc accepimus dixiſſe, Si cantas, male cātas; ſi legis, cantas. Hæc niſi quis altius introſpe-

introſpexerit, & ad exactiorem libram reuocarit, non ſatis profecto nobiliſsimi aucto ris ſenſa penetret, cupiatq; apertioribus (ut dicitur) tibijs enarrari. Quare, quod nobis muti inſinuarunt magiſtri, quod & in alijs fecimus, faciemusq;, iam hinc appingemus. Sic igitur legimus, Vocem omnem aut eſſe συνεχῆ, quæ continua: aut διαστηματικὴν, quæ dicitur cum interuallo ſuſpenſa. Et continua quidẽ eſt, qua loquentes, uel proſam orationem legentes, uerba percurrimus: feſtinat enim, præproperaq; tunc uox eſt, nec hæret in acutis aut grauibus ſonis, ſed celeriter omnia connectit, expediendisq; ſenſibus, exprimendisq; ſermonibus continuæ uocis uſus operatur. Diaſtematice autẽ, ſiue interuallata eſt, quam canendo ſuſpẽdimus. In qua non tam ſermonibus, quam modulis inſeruimus: eſtq; uox ipſa tardior, & per modulandas uarietates quoddam faciens interuallum, non taciturnitatis, ſed ſuſpẽſæ ac tardæ potius cantilenæ. His, ut Albinus autumat, & auctor comprobat Boetius, additur differentia tertia, quæ medias uoces poſſit includere, quum ſcilicet heroum poemata legimus: neq; continuo curſu, ut proſam: neque ſuſpenſo ſegniorìq; uocis modo, ut canticum. Scribit in Lexico rhetorico AElius Dionyſius, à phonaſcis uocem quandam dici ἀγνοδρυάζουσαν, id eſt amœnam, ut uolunt aliqui. Eſt utiq; ἀγνοδρυάζειν, ſub quercus aut arboris cuiuſuis umbram humiliter confugere, quod ante inuentas domos feciſſe ueteres, conſtat. Signat id item uerbum, in aquam merſari occuliq;. Nec ſane mirandum, ex arboribus ad uocis rationes uocabuli factam tralationem: quando & apud medicinæ peritos ab animalibus ad pulſus indicia conformãtur quandoq; dictiones. Nam, inquiunt, ſi arteriæ motus non perſeueret continuus, & interciſus à celeritate tranſeat in tarditatem, aut ediuerſo, ἀνισοταχὺς appellatur pulſus hic, id eſt inæquiuelox. Quòd ſi interuallatus conquieſcat, ac mox cooriatur uelocior, δορκαδίζων uocatur, id eſt dorcadiſſans. Quæ nuncupatio de animalis producta in curſu natura eſt. Dorcada Hieronymus capream interpretatur. Origenes, παρὰ τὸ ὀξέως δέρκειν, dici opinatur. Si uero à diaſtole recurrat, priusq; quàm omnino contrahatur, rurſum percutiat ἀφὴν, id eſt tactum, δίκροτος uocatur à percuſſu geminato. Nam & dicroton dici biremem, ex humanioribus ignorare poteſt nemo. Microſphyctos uocant, quis puſillus eſt uenarum pulſus. Plura ſeſe ingerunt multo, uerum ne hæc quoq; modum exceſſerint, ut parerga, uehementer ſum ueritus. Sed illud non præteritum in tanta muſices mentione, moleſte (opinor) feret nemo, canentem cycnum à pauciſſimis auditum, etiam ſi uulgatior fama tenet, ingruente fatali momento, εὐφωνότατον καὶ ᾠδικώτατον εἶναι τὸν κύκνον, id eſt uoce cantuq; præcipue præſtare cycnum. Auctor tamen primo Variæ narrationis AElianus eſt, audiſſe quandoq; ſe canentem cycnum. Sic enim ait, ἐγὼ δὲ ᾄδοντος κύκνου ἤκουσα. Quoniam uero animal ſit φιλῳδὸν, Græci κύκνειον uocant eius melos: Appendix autem illud erit, ab Ariſtotele cycnum uocari καλλίπαιδα καὶ πολύπαιδα, quia plures producat, & ſpecioſos fœtus. Quàm porro retuſam uocem dicunt Latini, φωνῆς ἀποκοπὰς, id eſt uocis abſciſſiones appellare Gręcis eſt mos, id eſt maximam quaſi raucedinem. Apud Theocritum uox trychna, uelut ſtrychna, pro molli uſurpatur, quia eiuſmodi cenſeatur herba ſtrychnos.

Muſica triplex. Organorum item muſicorũ diſtinctio. Cruomena, enchorda, proſoda, pneumatica, hydraulica, citharodia, aulodia, lyrodia, proſodia. Citharis, cithara differunt. De lyrio, & loto. Lotages. Spodalia. Ciceronis locus explicatur.

Cap. VI

SVnt porro è celeberrimis auctoribus, qui muſicã eſſe triplicẽ tradunt: mundanam, humanam, organicam. Et mundanam quidem ex cælorum concentu inenarrabili deprehenſam aſtruxere, necnon ex elementorum nexu mutuo ſubtilitatis immenſæ. Sed & mira temporum uarietas id ipſum iuuat argumentum. Quo enim pacto fiat, ut tantorũ orbium rotata uertigo, tacito, ſilentiq; feratur ambitu, etiam ſi nobis minus audientibus, miranda ſonorum tranſeat iucũditas? Hanc Plato aſſeruit, hunc conſectati omnes approbarũt, nec Boetio diſplicuit, etiam ſi ſæpe Ariſtotelico. Tradere Homerus quoq; eſt uiſus, Heraclito Pontico interprete, quum de Apolline in Græcos irruente, ita canit,

ἔκλαγξαν δ' ἄρ' ὀϊστοὶ ἐπ' ὤμων χωομένοιο αὐτοῦ κινηθέντος.

Humanam uero muſicam facile perceperis, ſi in te ipſum (quod Perſius inquit) deſcendere incipias, & miraculum diuinũ amplius expendas. Etenim quæ uis alia ſpiritalem uigorem mentis compotem, mortali ac terrenæ compagi fermentat, adglutinat, continet, ad præſcriptã perducit metam, niſi coaptatio quædam, & ueluti grauium leuiumq́ uocum, quaſi unam efficiens conſonantiam temperatio? Quid animæ poteſtates tam diſſentaneas, & compugnãtes ſæpe conſpirare facit: quam ex rationali, & rationis impote ui conſtari, Ariſtoteles ſenſit, & docuit? Quid uero corporis elementa conciliat, aut rata firmaq́ fermentatione continet partes? Quam uero organicam nuncupant, ea iam ad inſtrumenta ſpectat, quæ uarietatis ſummæ pro ingeniorum captu artifex peritia excogitauit. Hæc uero aut intentione perficiuntur, ut neruorum cõtemperato tractu, aut ſpiritu, ut in tibijs uel his quæ aquæ conſtant ratione: aut percuſſione quadam, ut in his quæ uirga ærea feriuntur. Quæ neruis intenduntur, cruomena uocant, aut enchorda, uel etiam ἔντατα, & proſoda, id eſt προσῳδία. Quæ ſpiritu inflantur, pneumatica dici ualent: uel, ut Plutarchus, ἐμπνευστά. Sicut quæ propellit aqua, hydraulica, etiam ſi in architectura ſua item ſunt πνευματικά, & hydraulica inſtrumenta, à Cteſibio excogitata primum, ut Vitruuius ſcribit: & eſt à Plinio repetitum Naturalis hiſtoriæ ſeptimo. Domus, inquit Ammianus Marcellinus, ſtudiorum ſerijs cultibus antea celebratæ, nunc ignauiæ ludibrijs torrentes exundant, uocali ſono, perflabili cantu fidium reſultantes: deniq́ pro philoſopho cãtor, pro oratore artium doctor ludicrarum accitur. Et bibliothecis ſepulchrorum ritu in perpetuum clauſis, organa fabricãtur hydraulica, & lyræ ad ſpeciem carpentorum, ac ingentes tibiæ. Citharis & cithara diuerſa ſunt, ut ſcribit Ariſtoxenus in commentatione περὶ ὀργάνων: nam citharis lyra eſt, qua utentes uocantur cithariſtæ, quos & λυρῳδούς dicunt. A cithara eſt, unde citharœdi uocantur. Diſtinctionem hanc cõtra Timarchum agnoſcit AEſchines, & ab Ammonio repetitam ſcio. hinc citharæ cantus, citharodia nominatur: ſicuti tibiæ, aulodia: lyræ, lyrodia. Critias uero citharœdicos cantus etiam proſodias appellauit. Ex grammaticis theſauris illud eſt, à lyra dici lyrion, forma diminuta, ut à thyra thyrion, a come comion, id eſt uiculus. Erant & loti tibiarum genus epithalamium: ut illud in Epigrammate,

λωτοὶ ἄχευν, καὶ θαλάμων ἐπλαταγεῦντο θύραι

id eſt, inſonabant loti, & thalamorũ perſtrepebant ianuæ. Sunt tamen qui in loto priorem corripiant ſyllabam, ut λωτοῦ τὰ πνεύματα μέλπει. & eſſe calamiſcum interpretentur, unde dicantur lotages, qui lotum exercent. Spondalia, ſunt ſpondaica ratione concinnati cantus, quibus utebantur in rebus diuinis, ut melodijs longioribus proſpera deorum uoluntas firmaretur: qua ratione Pompilius Numa ſpondeum & põtificium dixit: unde Ciceroni lux infertur De oratore libro ſecũdo: Quum ex perſona, inquit, mihi ardere oculi hominis hiſtrionis uiderentur ſpondalia illa dicentis.

Citharodia
lyrodia
Aulodia

Tibiarum ſpecies. Prouerbium, Quid opus erat longis me tibijs incinere? Plagialos. Hippophorbus. Tibiarum inuentores. Sirites. Phorbion quid, Photingia. Papinij ex Thebaide locus explicatur. Proaulion quid. Procœmium. Prologus. Item diaulion. Thebanorũ in tibijs præſtantia. Item Pronomi tibicinis. calamaules, rhapaules, matroa, diopi, gingras. Tibia dextra, & ſiniſtra. Athena tibia. Tibiæ pares, uel impares. Cantica. Diuerbia. Thebanorum uituperatio. Glottocomion. Sibene. Crupezia. Tibiarum longarum in ſacris uſus. Cap. VII

Tibiarum uero ſpecies inuenio plures. Sed prius Dionis proferamus hiſtoriam & enarrationem: Quum poſt arreptum, inquit, imperium Otho ſacrificaret primo, dira portẽdi animaduertit: quamobrem facti pœnitens, τί γάρ με, inquit, ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; quid erat opus longis me tibijs incinere? Eſt hoc, inquit Dion, parœmiodes in eos, qui extra quàm ſit eis accommodum, quippiam adoriuntur: id eſt, τῶν τὴν ἔξω τι τῶν προσφόρων σφίσι ποιούντων. Tanquam dicas, Quid neceſſe fuit imperium inuadere, ac pro adepto dijs ſacra obire: quum omnia ceſſura in perniciem uideantur? Verum ad tibias redeo. Eſt quam Libyes plagialon uocant, ex loto. Elimos ex buxo eſt, inuẽta à Phrygibus. Sicut hippophorbon ſcenetæ Libyes excogitarunt, & in equorũ pabulis utuntur, fit ex lauro. Phorbion, ut hoc

interim

interim non taceamus, uocant Græci, ut Ariſtophanis enarratores explicant, tibicinis ori circumpoſitam pellem, ne rimam concipiat labellum. Monaulus AEgyptiorum inuentum eſt, hoc eſt Oſiridis, ut aliqui interpretãtur, qui & photinga excogitarit etiam, unde & photingia. Sunt autem ex loto, inde & lotinæ tibiæ dicũtur. Meminit monauli in Thamyre Sophocles. Cenſetur uero hæc nuptialis maxime, Tityrinon quidam item uocant. Fuit uero monaulus, qui poſtea dici cœpit calamules, id eſt calamo incinens. Nam rhapaules eſt, qui calamen inflat, id eſt ſtipulam. Tibiam poetæ etiã Libyn uocant, ut ſcribit Duris: quia Sirites auleticæ inuentor, Libys eſſet, Nomadum unus, qui & quæ matroa uocantur, id eſt μητρῷα, cecinerit primus. Matroum apud Smyrnam celebrat Strabo γεωγραφουμένων libro quarto decimo. Interpres eo nomine matronarum accipit locum. Ipſe malim Matris deum ſic templum dici, quod alicubi hoc opere liquebit. Scribit Plutarchus, Lycurgum rhetorem ubi iam è uita demigrandum aduertit, in matroum ac buleuterium ferri ſe iuſſiſſe, ut eorum quæ in republica geſſiſſet, pœnas daret, ſi quid foret delictum. Phryges item tibiam inueniſſe lugubrẽ memorantur, qua & Cares ſunt uſi: flebilis enim Carum incentio. Produnt ex noſtris etiam nonnulli, Lydijs tibijs læta concinere, ueteris fuiſſe moris, Phrygijs uero triſtia: quoniam tres haberẽt tibiarum modos, Ionicum, Lydium, Phrygium, quod & barbarum. Ex ijs uero innoteſcit amplius, quid ſibi Papinius uelit, quũ Thebaidos ſexto ita canit

Quum ſignum luctus cornu graue mugit adunco
Tibia: cui teneros ſuetum producere manes
Lege Phrygum mœſta.

Dignum ſcitu quod tertio Rhetorico legimus apud Ariſtotelem, quod ne intercidat, hic protinus implantabimus. Procemium, inquit, eſt orationis exordium: id in poeſi nuncupatur prologus: in tibiarum uero incentione, proaulion: quod (inquit) liberum eſt, ſicut in demonſtratiuis principia. Sed ad rem. Tibiarum quaſdam legimus uocari parthenias, quaſdam uero pædicas: item Andrias, quæ dicuntur teliæ & hyperteliæ: ſunt & cithariſteriæ, ac dactylicæ. Nam Phrygias etiam elymos dicunt. Habentur & diopi, muſocopi, & hypotreti, necnon hemiopi. Diopos biſores intelligimus, ſicut ſemiſores hemiopos, quæ epulis adhiberentur. Proinde in Plauto ſunt, qui ſemiſonarios artifices ad hoc referendos putent. Elymos etiam ſcytalias dicunt. Theriam tibiam ex hinnulorũ oſſibus, concinnarunt Thebani, ære obductam forinſecus. Cornu incinunt Tyrrheni. Minutula tibia gingras eſt, flebilem & ipſa emittens ſonum, à Phœnicibus comperta, unde & nomen: nam Phœnicum lingua, gingram uocant adonim. Gingricarum tibiarum meminit in Polyhiſtore Iulius Feſtus. Sed Pompeius Feſtus putat, ab anſerum uoce nuncupatas: Qui, inquit, dicuntur gingrire. Meminit Athenæus: ſed tibias uocari gingros ſcribit. Tibia dextra, inquit Varro, alia eſt, quàm ſiniſtra: ſic tamen, uti coniuncta cenſeatur, ſiquidem eſt altera carminis eiuſdem modorum incẽtiua, ſuccentiua uero reliqua: nam ſic paſtorum uitam dicimus incentiuam, quia uetuſtior: agricolarum, quod recentior, ſuccẽtiuam: quam rem doctiſsimus comprobat Dicæarchus. Sic ergo paſtorali ſuccinit agricolatio, ut inferior, ſicut tibia ſiniſtra dextræ foraminibus. Pares autem tibiæ dicuntur, uel impares: quoniã ſi quando artifex monodio agebat, unam modo tibiam inflabat, ſi quãdo ſynodio, utranq;. Monodiũ intelligo, quum unus aliquis è ſcena cãtum profert, nec chorus ſimul. Porro ubi canebat chorus, tibijs choricis, id eſt choraulicis concinebat artifex. In canticis uero pyraulicis reſponſabat. Cantica in Comœdijs intelligimus, ubi unus modo loquitur. Sicut diuerbia uocantur, quum diuerſæ agunt perſonæ. In choris nullus eſt certus numerus. Scythæ androphagi & melanchlæni, ac Arimaſpi aquilarum & uulturum oſſa tibiarum uice inflant. Celtæ ex calamis fiſtula utũtur, atq; item Oceani inſulares. Apud AEgyptios polyphthongos tibia ex hordeaceis calamis compingitur. Fuit & tibia dicta Athena, qua Nicophelen Thebanum in Mineruæ hymnis uſum memorant. Fiſtula, quam tonarion uocant, C. Graccho præcipuo ſuorum temporum oratori, muſicus, quibus deberet intendi, modos incinebat. Diaulion in ſcena dicebatur, ubi tacentibus omnibus intus concinebat tibicen. Thebanos præcipue inter Græcos tibiarum artifici muſica præcelluiſſe: ac inter Thebanos Pronomum tibicinem diſticho comprobatur, quod & appoſui,

gratum, opinor, facturus toto pede cum Græcis, ut nunc eſt, contrahentibus.

ἑλλὰς μὲν, θῆβας προτέρας προύκρινεν ἐν αὐλοῖς.
θῆβαι δὲ, πρόνομον, παῖδα τὸν οἰνιάδου

Alias Thebanis negocium faceſſunt auctores Græci, ut micropſychis ac gulæ mancipatis: ut qui thria concinnarent, ac enarſilochos, & hallantas, necnon ſchelidas, quibus etiam Mardoneum excepere cum Perſarum quinquaginta. Tibiarum repoſitoriũ uocant γλωττοκόμιον & σιβύνην: nam crupezia, tibicinum ſunt calciamenta. Tibijs incinuiſſe longioribus olim inter ſacrificandum, Plutarcho credimus, & indicauit Dion. In tibicines illud eſt apud Græcos concinnatum,

ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν,
ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χ' ὡ νόος ἐκπέταται

id eſt, homini quidem tibicini mentem non ingenerarunt dij, ſed ſimulac tibias inflat, difflatur mens.

Nomos in muſica quid. Nomorum ſpecies. De polycephalo & orthio nomo pluſcula. Caſtoriũ melos. Caſtoreum. Laconici regis mos. Pæanes duo in bello. Carnij moduli. Carnia feſta. Carna dea. Auguſtini locus penſitatur de Iano. Sciades loca. Carneonica. Fabatiæ calendæ. Caranus quid Perſarum lingua. Nomæ, hyponomus, nomus. Hyponoma ulcera. Cap. VIII

LEgimus præterea ſubinde in muſica dici nomos. Id uerbum haud ita imbutis perpolitisq; parere difficultatem poteſt. Proinde ſciendum, in carmine, ac cantilena, nomon ſignificare qualitatẽ uocis ac moderationem, qua uel remiſsiore uel acutiore utimur. Eandem itaq; cantilenam duobus tribusúe nomis modulantur muſici. Ratio autẽ nominis ea eſt, quia Græce nomos, lex eſt. Veteres autem prius quàm literas ſcirent, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarent: quod tẽporibus ſuis in more Agathyrſis fuiſſe, Ariſtoteles ſcribit. Ergo primas poſteriorum cantilenarum eodem appellarunt nomine, quo omnes uocabãtur ſuperiores. Terpandri nomos celebrant Græcorũ ſcientiſsimi. Alij à gentibus denominationem trahunt, ut AEolius & Bœotius: ab rhithmis alij, ut orthius & trochæus: alij à modis, ut acutus & tetracœdus: alij ab ipſo & amaſio, ut Terpadrius & Capion. Fuit & ab euentu nuncupatus Polycephalos nomos: nã obtruncata ab Perſeo Meduſa, inter ſuperſtites ſorores luctus eſt exortus haud mediocris, ſed & ſerpentum ſyrigmus, id eſt ſibilus ex earundẽ inaudiebatur capite. Quo uelut concentu quum oblectaretur Pallas, ex imitatione auleticen excogitauit, quam de ſerpentũ numeroſis capitibus etiam polycephalon cenſuit nuncupandam. Sunt quibus arrideat amplius, polycephalum dici, ꝙ quinquaginta afforent uiri, incinente tibicine, ex quibus conſtituerẽt chorus. Quidã etiam num κεφαλὰς procemia intelligunt, uelut procemijs multis conſtans cantus dicatur polycephalos, quem ab Olympo compertum memorant primum. Orthios dici uidetur, quod extentus foret ac robuſtus. ὄρθιον Græci dicunt, in altitudinem ſurrectum. Orthius, inquit Martianus, ex tetraſemi elatione, id eſt arſi, & octaſemi poſitione, conſtat, ita ut duodecim tempora hic pes recepiſſe uideatur: propter honeſtatem poſitionis ſic nominatus. Orthia tamen phalanx dicebatur, quæ procederet in cornu, profunditatem habens longitudine maiorem. Dianam orthriam Seruius faſcelidem intelligi uoluit, ut quibuſdam placere animaduerto. Orthiam tamẽ inuenio in Apophthegmatis Plutarchi, in cuius ara cæderentur pueri, qui dicũtur Bomonicæ: quanquam in Lycurgo, augurij nuncupauit aram. Sudas nunc orthion legit, orthrion quãdoq;: quibuſdam nomen inflectentibus à diluculo, quod uocant ὄρθρον. Scribit Pindaricus interpres, eſſe in Arcadia Orthuſion mõtem, ſiue Orthion: unde Orthoſia dicatur Pindaro Diana: quæ ab alijs etiam Orthia: ni, inquit, malis ita nũcupari, quoniam parientes ſurrigat. Orthiæ Dianæ meminit in Theſeo Plutarchus. Sed interpres, orthium dici chorum eſt opinatus. Quæ de orthij etymo prius appoſuimus, à Gellio comprobari uidentur, ubi ex Herodoti libro primo, ſuper Arione fabella repetita, illũ ſcribit, impetrato à nautis ut canere liceret carmen illius conſolabile, tunc quod orthiũ dicitur, uoce ſublatiſsima cantaſſe. In quo aduertendum obiter, in ſeptem ſapientum conuiuio Plutarchum ſcribere, adortũ Ariona nomon pythicon concinere pro ſua & nauis ſalute. Pollux uero

hæ uero tibiæ ſonum, orthion dicit: unde, inquit, orthios nomos. Polymneſtus orthiorum poeta celebratur. Nomi huius meminit in libro De regno Dion. Nomon hunc ad belli ardorem excitandi uim habuiſſe, ſcribit Euſtathius: nam concinente Timotheo, uelut furens ad arma proſiluit Alexander. Significat ipſum hoc uel Homerus Iliados rhapſodia undecima. Meminit & Maximus Tyrius. Caſtorium melos Laconicū erat, quo utebantur in prælijs, ut fortiter & audenter agerent, mortemq́ꝫ contēnerent: ſicuti Plutarchus abunde teſtatur. Quin & rex ante quàm pugnas iniret, rem diuinam Muſis faciebat, quo & oratione & memoria in primis digna promerent facinora. Græcorum autem mos fuit, duos concinere pæanas, Marti quidem in hoſtibus congrediendis, Apollini mox bello abſoluto. Illum priorem, enhyalium uocant. Caſtoreum autem obiter teſtes intelligimus animalis fibri, ſiue caſtoris: uti libro trigeſimo ſecundo Plinio traditur. Viroſa caſtorea ex Ponto mitti cecinit Virgilius: quando, ut ſcribit Strabo, inibi uenenoſa habentur. Caſtorium denique melos dici interpretātur, quod armatam ſaltationem Dioſcuri cōpererint primi, quum ὀρχησταί forent plane. At Dioſcuris Palladem primam Enoplion incinuiſſe nomon, prodidit Epicharmus. Ex quo præcinente tibia, congredi cum hoſtibus adorti Lacones ſint. Eſt & caſtorum infecturæ ſpecies. Caſtoreum colorem Græci cinereum intelligunt. Carnios item modulos legimus quandoque: cōſtabant hi, ut uidetur, neruis pluribus: nam Timotheū carnijs id genus deditum modulis Ephororum unus, arrepto gladio interrogauit, ex utra parte neruos abſcinderet, qui ſupereſſent ad ſeptē. Carnia uero feſta item erāt Spartæ (ut puto) Apollinis, qui etiam carnius dicebatur. Militaris uitæ imaginem ea præferebant. In nouem locis, quæ Sciades dicebantur ab umbræ ſcenicæ ſimilitudine, noueni epulabantur uiri, diebus nouem. Inuenio apud Græcos, Carnea primum uiciſſe Terpandrum. Hinc certe nuncupatos ſcimus Carneonicas. Carneorum denique mentio eſt Herodoto libro ſeptimo, atque item octauo. Carnios ſacerdotes fuiſſe apud Sicyonios, auctor Euſebius eſt. Praxilas ait, à Cranio nominata Iouis & Europæ filio, quem amauerit Apollo. Alcman, à Caraneo Troiano. Demetrius, à κραίνω, quod eſt τελέω. Siquidem Menelaum memorant, ad Troianum bellum profecturum feſta hęc uouiſſe, ſi rem perficeret. Sunt qui Carna dici putent à Græcis feſta, quoniā equus dureus è carnio ligno fuerit compactus. Carna uero dea erat in Latina hiſtoria, quam uitalibus humanis præeſſe credebant. Ab ea petebatur (Macrobius inquit) ut iocinora, & corda, quæque ſunt intrinſecus uiſcera, ſalua conſeruaret. Huic templum dicauit Brutus, quia cordis beneficio publicum ſtatum emendaſſet. Hanc eſſe cardinis deam intellexit ſexto Faſtorum Ouidius. Et Iunias calendas, quas uulgo Fabatias dicunt, quia fabæ adultæ diuinis adhiberentur rebus, illi ſacras ueteri tradidit ritu illis uerſibus:

Prima dies tibi Carna datur, dea cardinis hæc eſt:
 Numine clauſa aperit, claudit aperta ſuo.

Iani porro cum hac concubitum celebrat idem poeta. Quod ignoraſſe Auguſtinus uidetur quando Diuinæ ciuitatis ſeptimo ita ſcribit: De Iano non mihi facile quicquam occurrit quod ad probrum pertineat, & forte talis fuit, ut innocentius uixerit, & à facinoribus flagitijsque remotius. Sed in magnis uiris hoſce uelut neuos haud mirer, quādo & Hieronymus uir in doctrinis tantus, apud auctores de Lyncurio nil ſibi cōpertum fatetur: quum tamen lapilli mentio ſit apud Theophraſtum & Plinium. Carnius menſis fuit Græcis, quē Metagitniona dicebant Athenienſes: Maium interpretantur nonnulli. Quod uero de nomo diximus, ſciendum, affectionem eſſe quæ Græcis dicatur νομή: quam Therapeutices quinto Galenus eſſe finit, quum putredinis metu adhibere cauterium cogimur. Sic autem dicitur, quoniam depaſcens proxima, ſerpat aſſidue ab ijs quæ affecta ſunt, ad ea quæ ritu naturæ ſe habent: re uidelicet ab accidenti præmonſtrata, non de ſubſtātia nomine accerſito. Significare ipſum hoc & Plinius animaduertitur, quum libro uigeſimo, mala corporis quę ſerpant, dici nomas, tradit. Hyponomus ad præſens inſtitutū pertinet nihil: ſed de eo nomine Thucydidi ſignatur ſubterranea cauitas occultior: unde ὑπονομεύειν, id agere eſt: cuniculum interpretari poſſumus. Nomos item, accentiuncula in fine poſita, Plinio pręfecturam indicat: quando & Diodorus Ægyptū in ſex ac triginta diſtribuit nomos, id eſt leges, ſi interpreti credas. Satrapias

trapías nuncupat Herodotus quoq;. Hyponoma ἰλλὰ dicta Græcis, cuniculoſa interpretantur noſtri, ut quæ indirecta flexibus multis carnem ſubeant.

Arcadum ſtudia in muſicis. Virgilij locus enarratur ex Bucolicis. Artificum muſicorũ uituperatio, ex Plutarcho. Ariſtotelis ſententia ad idipſum De Stratonico citharœdo iucunda lectu. Fides fruſtra pulſare. Bos lyricus. Blityrion. Blityri. Scindapſus. Cap. IX

MVſicam, ſi ueram expendas atq; legitimam, uniuerſis hominibus conferre plurimum, conſtans bene ſentientiũ opinio eſt. Arcadibus uero inquit Polybius, & neceſſaria maxime. Proinde ita receptum moribus apud eos eſt, ut non pueros modo, uerum & adoleſcentes ac iuuenes ad trigeſimum uſq; ætatis annũ ea diſciplina imbuendos curent, quum ſint alioqui difficilis uitæ homines auſteriorisq;. Cantu & choreis Libero patri ludos cõcelebrant, ſinguli pro ætatis ratione. Deniq; uita omnis id genus cantionibus ſtudijsq; impenditur. Cæteras artes apud eos ignoraſſe, nulla prorſum ignominia eſt. Muſicam neſcire nemo poteſt, quia neceſſario diſcitur. Eius imperitiam fateri, illic turpiſſimum eſt: nec id laſciuiæ cauſa, uel deliciarum, ſed ut labores aſſiduos in colendis agris, & uitæ præterea duritiem atq; aſperitatem, & auſteriores mores ex cæli triſtitia quadam prouenientes, hac quaſi dulcedine remolliant, ac contemperent. Huius autem rei argumentum ingens ex Cynethenſibus eſt, qui quum inſtituta maiorum peruicacius aſpernari cœpiſſent, in eam breui feritatem abiere, ut in nulla Græciæ totius ciuitate ſcelera maiora, aut crudelitatis exempla æderentur immitiora. Ex ijs uero quæ ex Polybij hiſtoria ſubſignauimus, dilucere manifeſtius opinor, cur uates Mantuanus in Bucolico ludicro ſubinde in cantilenæ mentione Arcadas plurimis efferre laudibus non deſinat: ut etiam ita enuntiet,

Soli cantare periti Arcades. Et rurſum,

Arcades ambo, Et cantare pares.

Certe muſica, particeps diſciplinæ eſt: ut præclare docuit Ariſtoteles: item ioci, & rationis ocij degendi. At enim cantores & citharœdos ſunt qui βαναύσους uocent, hoc eſt uiles: & opus illud non putent uiri, nec ſobrij, ſed iocantis, argumento quod Perſarum Medorumq; reges per alios id tractantes, uoluptatis fiunt participes. Præterea de dijs ita opinamur, ueluti Iupiter ipſe nuſquam concinat, aut cithara utatur, uti ſtatuunt poetæ. Porro ut Plutarchus ſcientiſsime docuit, quod & alibi commonuimus, contemplari optima ſemper debemus, ne cõtemplemur ſolum, ſed nutriamur quoq;. Hæc uero ſunt in operibus, quæ à uirtute proficiſcũtur, quę aſpectu ipſo æmulationẽ quandam & ſtimulos ad imitãdum inijciunt: in reliquis uero etiam ſi admiratio inſit, tamen ſæpe contrarium euenit. Operi nanq; afficimur, eius auctorem contemnimus, ut in unguentorum, ac purpuræ ratione: his enim oblectamur, at infectores & unguẽtarios ſordidos ducimus. Ex quo ſapiens id cẽſetur Antiſthenis, qui quum Iſmeniam optimum audiſſet haberi tibicinem, At homo nequam eſt, inquit, non enim ſi probus foret, tibicen eſſet. Et Philippus quum accepiſſet, filium ſuauius quodam loco ceciniſſe, urbane eſt obiurgatus, Nonne te pudet, inquiens, quòd tam bene canere ſcias? Satis enim, ſuperq; eſt principi uiro, canentibus alijs, audiendi ſupereſſe otium. Idem & in pleriſque aiijs obuenit: neq; enim quiſquam ingenuus adoleſcens, quum Piſæ Iouem eſſet intuitus, Phidias fieri concupiuit, aut Iunonem Argis, Polycletus, aut Anacreon, aut Philemon, aut Archilochus, etiam ſi eorum opera ſumma ſit admiratione proſequutus. Verum enimuero his quæ contra muſicam promũtur, occurrere facile eſt, ſi Ariſtotele tradente, diſpiciamus acrius, quouſq; illi opera danda ſit ab ijs qui ad ciuilem uirtutẽ erudiuntur. Et quæ melodia, quiúe rhythmi ſint perdiſcẽdi, quibus item inſtrumẽtis utendum. Nam in eo utique refert plurimũ, eſtq; in ijs obiectionum ſolutio. Clarum quippe eſt, non oportere diſciplinam eiuſmodi impedimento eſſe cæteris actionibus, neq; ad res bellicas ciuileſq; corpus efficere inutile. Quod erit utique, ſi in illa non elaborabunt uſq; ad concertationẽ, neq; admirabilia conſectabuntur, & ſuperflua: ſed eatenus ut gaudere ualeant concentu probo, & rhythmis. Vnde item percipi licet, quæ ad muſicam inſtitutionẽ recipienda organa. Cęterum in hac muſicæ pragmatia lepidum ſuccurrit Stratonici citharœdi ſcomma, quo Propin Rhodium proſcidit facetiſſime. Erat is corpo-

is corpore procerus, arte citharœdica non bonus, & corpore inferior. Sciſcitantibus uero nonnullis, cuius nam modi foret is, Nullus (inquit) malus, grãdior piſcis. Poſtremũ uero hoc adiectum ob infantiam hominis eſt. Fuit quippe Stratonico ingenium alioqui in numerato ſemper, ducta uel hinc coniectura. Habuit is in ludo nouem Muſarũ imagunculas, & Apollinis unam, diſcipulos autem duos modo. Quum quæſiſſet ex eo quidam, quot ei forent diſcipuli? Cum dijs, inquit, duodecim. Luſit idem in citharœdum, qui diceretur Bos, lyræ non peritum ualde: nam ubi id inaudiſſet, Olim (inquit) dicebatur ὄνος λύρας, nunc uero, βοῦς λύρας. Porro extat in citharœdos parœmia, ubi incinentes nec cibo afficiuntur, nec capturis, εἰς κενὸν κρούειν τὰς χορδάς, id eſt fides fruſtra pulſare. Meminit Lycophron,

τοὶ γὰρ ψαλάξεις κενὸν νευρᾶς κτύπον.

Ex muſicæ ratione promitur illud quoq; in delatorem ab Marcellino prolatum. Paulus, inquit, crudelior ſuccentor fabularum, è promptuaria cella fallacias extulit. Blityrion & ſcindapſum pro muſico organo accipiunt Græci. At blityri, inquiunt, ipſius eſt chordæ imitamentum. Galenus uero Therapeutices ſecundo: Quid, inquit, an nihil tibi ſignificare uidentur hæ uoces, animal & morbus: ſed ſimiliter efferri: ut blittyri, & ſcindapſus?

Cani remigibus ſolitum. De Chryſogono modulatore. Trãquilli locus explicatur. Quid ſuffertum, & differtum. Sufflamẽ quid. Hieronymi locus reſtituitur. Intus canere, ac foris quid. Catieni qui ſint. Item quid ſtruthiſſare. Seruius explicatur de titis columbis. Creca quid uocent, ac quid ὑποκρίνειν. Titiſſare. Titis auicula. Trygon unde. Titigonion. Tithæ aues. Tytybiſſare. Titij ſodales. Paratitla. Titli. Titlaria. Cap. X

CIcero in Verrẽ quodam loco ita ſcribit: Ab hac præfectus Antonij quidam ſymphoniacos ſeruos abducebat per iniuriã, quibus ſe in claſſe uti uelle dicebat. Quæri forte poteſt, quid ſibi parte hac Cicero uoluerit, proinde paucula ex Aſconio ſubnotauimus: Sciendum, inquit, eſt cani remigibus per ſymphoniacos ſolitum, & per aſſam uocem, id eſt ore prolatam: & ut in Argo naui, per citharam. Niſi, inquit, quia in claſſe dixit, intelligere uelimus, ad hoc ſymphoniacos expoſcere, ut in claſſe pugnantibus claſſicũ canant: unde ipſi tubæ, claſſici nomen impoſitum. Porro Ciceronis ſenſum iuuat item plurimum, quod in Græca lectum hiſtoria eſt. Quippe refert Duris Samius, in Alcibiadis naui ab exilio redeuntis Chryſogonum fuiſſe quendã modulatorẽ, qui tanta arte remigum manus dirigebat, ut quum illi remorum pulſum cum Chryſogoni cantu coniungerent, iucundam audiẽtibus redderent harmoniam. Cæterũ & in hac mẽtione muſicæ occurrit mihi locus item Tranquilli in Nerone: Media, inquit, in orcheſtra frequente populo epulatus, ſi paululum ſubbibiſſet, aliquid ſe ſufferti tinniturũ Græco ſermone promiſit. In cuius nodi explicatione hæſit Lynceus interpres, & in ſolœciſmum fœdiſſimum conieciſſe auctorem Latiniſſimum uidetur. Quòd ſi Senecę uerba uel aduertiſſet uel expendiſſet exactius, facilis ei fuiſſet enarratio. Sic igitur Naturalium primo ſcribit: Præterea quum dicitur tibi, nubem ſole eſſe ſuffertam, non dicitur, colorem illum immixtũ eſſe uelut duro corpori ac ſtabili & manenti, ſed ut fluido & uago. Suffertam nubem hic accipio interfuſam, aut illuſtratam. Ex quo liquet, Trãquilli ſenſum eſſe illum, Cantaturum ſe clarius aliquid, aut quod Græci dicunt πυκνόν, id eſt denſum quippiã, ac ſucci plenum. Nam & differtum pro pleno legimus tum apud Horatium, tum uero apud L. Florũ, qui de Cleopatra ita ſcribit: quod ubi deſperauit à principe, ſeruariq; ſe triumpho uidit, incautiorem nacta cuſtodiam, in Mauſolæum ſe (regum ſepulchra ſic uocant) recipit. Ibi maximos, ut ſolebat, induta cultus, in differto odoribus ſolio iuxta ſuũ ſe collocauit Antonium. Sed & Seneca in conſolatione ad Albinam: Iumentorum, inquit, corpora differta & coacta pingueſcere. Quin in Quæſtionibus rurſum: Erãt enim pinguia & differta corpora ex longiore otio: Adijcit calculum & Tacitus de Poppæa: Corpus, inquit, odoribus differtum conditur, tumuloq; Iuliorum infertur. Erit ergo aliquid ſufferti, plenius paulo quippiã, & ſucculentius. Porro ſufferti uocabulo ſummoneor, opem Hieronymo feram in epiſtola ad Pammachiũ; Quintus Ateius, inquit, qui ingenium

in nume-

in numerato habebat,ut ſine monitore tacere non poſſet:de quo egregie Cæſar Auguſtus,Quintus noſter ſufflammandus eſt.lego,ſufflaminandus eſt, ex Seneca Declamationum libro quarto,etiam ſi inibi non Ateius, ſed Acherius legitur modo. Eſt autem ſufflamen,quo impetus rotæ decurrentis reprimitur.Iuuenalis ſatyra ultima,

Nec res atteritur longo ſufflamine litis.

Apud Senecam ſunt,qui ſuffibulandus malint legere.Cæterũ quia latius iam de muſica indagine uaria ſcrutati ſumus,iam commodum eſt inde reſilire, ne concinnitatis ſtudio,inconcinna nimiũ,& abſurda prorſum iſta fiant: quando erunt qui opinentur,tam longis non fuiſſe incinendũ tibijs.Quare ſi & paucula modo adiecero, coronidem apponam.Quum canant citharistæ,manus utriuſq; officio perfungi, quippe plectro dextra utitur,& hoc eſt foris canere: chordas uero ſiniſtræ carpunt digitis, quod uocant intus canere:quoniam quæ ſiniſtra ſunt,ſæpius interiora dicuntur:ut apud Virgilium,

Dum proram ad ſaxa ſuburget Interior.

Et apud Salluſtiũ, Introrſus prima Aſiæ Bithynia eſt. Intus apud Plinium,in terrarum ſitu loca ſtatuuntur,quæ in mediterraneis fere ſunt. Sciendum tamen, Comitem exteriorem uideri ab Horatio dictum,à ſiniſtris aſſectantem:ſicuti etiam approbat Acron. Horatij uerſus hi ſunt:

Qui quamuis periurus erit,ſine gente,cruentus
Sanguine fraterno,fugitiuus,ne tamen illi
Tu comes exterior,ſi poſtulet,ire recuſes.

In ſanctis porro literis adnotatũ & illud, Dextrum dici uiſum pro interiori, ſiniſtrum pro exteriori. Adnotatum etiam, ὑποκρέκειν dici, quum ſummiſſe quieteq; inſonant citharœdi,citharã dum coaptant.Proprie uero κρέκειν pronunciatur de organi eius concentu,etiam ſi κρέκα uocant capillum. Proaſma, & epimelodema, item epode eſſe uidetur tanquam cantilenæ prooemium,uelut apud Theocritum,

ἄρχετε βωκολικᾶς μῶσαι φίλαι, ἄρχετ᾽ ἀοιδᾶς.

Catienos porro pro cantoribus uſurpaſſe Horatium,ſcribit Porphyrio, à cantore nobili appellatione deflexa:

Catienis mille ducentis, Mater te appello,clamantibus.

Qui uero ſtridunt potius quam canant, στρουθίζειν Græce dicuntur, quod Latine enũciare licet ſtruthiſſare:ex paſſerum uoce, qui ſtruti uocantur, uerbo deflexo. Paſſerculi uero creduntur τιτίζειν, id eſt titiſſare: ex quo titis corriuatur, ut ſcribit AElius Dionyſius,auiculæ ſpecies,aut etiam auis quælibet minutior. Hinc arbitror illluſtrari egregie Seruium in Bucolico ludicro interpretantem,titos dici columbos non Latine quidem,ſed multorũ auctoritate tanquam Latine. Titos uero palumbes dici interpretor, ex paſſerum ſalacitate, qui ſolent τιτίζειν. Nam & apud Perſium, pro libidinoſis titos accipimus. Eſt & uerbum huic affine τρίζειν. Sed eſt id ueſpertilionum proprium :nam τρύζειν, uocem exprimit aſperiuſculam, unde & inflectitur trygon. Inuenio titigonion eſſe item animal paruum,cicadę perſimile. tithas aues, id eſt τιθὰς ὄρνιθας, in Prognoſticis Aratus domeſticas intelligit:ſic enim ſcribit,

καὶ τιθαὶ ὄρνιθες, τοὶ ἀλέκτορος ἐξεγένοντο

Tithæ uero nuncupantur uelut manſuetæ,ac mites. πιτυβίζειν, ut ne hoc quidem prætereamus, hoc eſt titybiſſare, dicitur de perdicibus quibuſdam : ſicut cæteri poſtea dicuntur κακκαβίζειν. unde apud Comicum, κακκαβᾶν. Titios nuncupari ſodales, Varro ſcribit,ab titijs auibus,quas in augurijs certis obſeruare ſolerẽt. Nos item legimus, ſodalium auguſtalium eſſe additum ſacerdotium, uti olim T. Tatius retinendis Sabinorum ſacris ſodales inſtituerat Tatios:auctor Annalium primo Tacitus. Paratitla nil ad præſens faciunt inſtitutum. Sunt tamen eo nomine argumẽta titulis appoſita,& uelut indices. Nam titlos ab capitibus,quæ cephalæa Græci uocant, diſtingui, in illorum literis traditum eſt, Quando habeat Matthæus titlos octo & ſexaginta,capita uero trecenta & ſex ac quinquaginta. Verum apud eoſdem titlaria inuenio pro pugillaribus aut ſchedarijs:quæ & ptychia nuncupaſſe animaduertitur Leontius.

Principum priuatorumq; mollius ſibi indulgentium exempla. Cyriæ quid Plutarchus reſtituitur. Qui ſint blacæ:item blacennomion. De Apicio ſcitu digna

tu digna. Prius de Chabria, Vitellio, Sardanapalo, Domitio Aphro, Ariſtodemo, Perſarum rege. Coroniſtæ qui. Alexãdri uinolentia. Blautę, blautia, blitomama. Cap. XI

MAximos quandoq; duces haud ita reformidaſſe delicias, exemplis aliquot manifeſtum fit: nam poſtulatus proditionis Chabrias cum Iphicrate, increpabatur ab eo, quòd in tãto diſcrimine gymnaſia nihilominus inuiſeret, nec non conſtitutis horis pranſitaret. At is: Quid (inquit) aliud, te quidem ſqualidum & cibi inopem, me uerò pranſum unguentatumq; Athenienſes periment. Hic uerò eſt Chabrias is, quem dicere ſolitum prodit hiſtoria, Formidabiliorem uideri ceruorum exercitum leone duce, quàm leonum ductante ceruo. Item, Illos optime exercitum ductare, qui res hoſtium bene ſoliciteq; exploratas habeant. Vitellij patina luxu notabilis eſt. Eam principatu ſuo ſeſtertijs CC condidit. Sed faciendæ fornax in campis exædificata eſt, unde patinarum paludes obiectæ Vitellio à conſule Mutiano, graui probro. Nam quid Heliogabalum memorem? cuius mores retegit abundè unum eius dictum, quo rerum pretia orexin eſſe conuiuiorum pronũtiauit. Pingi ſe iuſſit, ut cupediarium, ſeplaſiarium, popinarium. Hic porrò nõ niſi unguento nobili aut croco piſcinis infectis, natauit. Iam Domitius Apher Nemauſenſis, clarus orator, Neronis temporibus ex cibi redundantia in quadam cœna, mox ſpiritum effudit. Ariſtodemum tyrannum apud Cumas, in Romanis antiquitatibus Dionyſius auctor eſt, Mollem fuiſſe cognominatum, id eſt μαλακόν. Id uerò cur ſic, uariè traditur. Sunt qui opinentur, inde irrepſiſſe cognomentum, quod quandoq; parum uir fuiſſet, ac pudicitiã turpiter ſubſtrauiſſet. Alij uerò ex miti natura. Non deſunt qui ex hoſtili admiratione appellationẽ profluxiſſe uelint, ſiquidem à Barbaris nuncupatum μαλακόν, quo uerbo intelligatur ἀντίπαις, id eſt puber: quoniam id ætatis cum coætaneis etiamnum comantibus, quos inde coroniſtas uocãt, in bello aduerſum Barbaros manu promptus apparuerit, & cõſilio ac prudentia illuſtris, quibus is maximi principatus fundamenta iecerit. Perſarum rex uer agebat Suſis, hyemem in Babylonia, æſtatẽ in Media. Cuiuſmodi uerò in reliquis foret hic, ut libera, ita facilis coniectatio eſt. Propterea magnus Ageſilaus regiam eleuans potentiam: Quo, inquit, maior me eſt is, ſi non & iuſtior? Naratum Babylonis ſatrapen, æquè ac Sardanapalum deprimit Plutarchus, de quo Arriani hiſtoria eſt. Iuxta Anchialum fuiſſe Sardanapali monumentũ ac ſtatuam, manibus in ſpeciem plaudentium coaptatis, eo titulo: Tu hoſpes bibe, ueſcere, lude: nam cætera humana, ne hoc quidem digna ſunt. Hæc uerò pronũtiare uidebatur ipſe, uelut ſonitum intuens, quem crepantes manus æderent. Hunc Græci πάναβρον dicunt, quòd ſignat tota uita mollem euiratumq;. Alexandri uinolentiam nemo non nouit. Arrianus conatur tueri. Q. Curtius approbat, qui & comeſſantis exercitus licentiam taxans præclaram adiecit ſententiam: Eximiam gloriam ſæpius fortunæ, quàm uirtutis eſſe beneficium: quando ne epulantes quidem & ſopitos mero aggredi auſus eſt hoſtis, haud ſecus Bacchantium eiulantiumq; fremitu perterritus, quàm ſi præliantiũ clamor eſſet auditus. In præceptis item ſanitatis Plutarchus, uini in Alexandro nimietatem agnoſcere uidetur. Idem in Parallelis, luxum Alcibiadis commemorans: Excidiſſe, inquit, triremium tabulata, ut mollius dormiret: κειρίαις, ἀλλὰ μὴ σανίσι τῶν στρωμάτων ἐπιβαλλομένων, id eſt cirijs, non tabulis iniectis ſtragulis. Sunt autem ciriæ, ex iuncis zonæ, ſeu faſciæ, quibus uinciuntur lectuli, uti interpretor, penſiles. Meminit in Auibus Ariſtophanes. Plutarchi interpres locum mirè diſſimulat. Hæc uerò in præſtantibus adnotata ingenijs minus miram faciunt priuatorum, & prætenuis fortunæ hominum fluxam fractamq; uitam, cuiuſmodi fuiſſe memoratur Artemon, cui delicijs laſciuienti etiam Periphoreti cognomen adoptatum, quod circumlatilem nobis indicat: quoniam lectica circunferretur, & ueluti e manibus hinc inde ſuſtinentium penderet. de quo inſuper memorabile eſt, quod proditum Græcis ſcio, Metu fractum atq; ſtupidum temporis plurimũ intra domus ſepta ſe continuiſſe, duobus ſeruis æreum ſcutum ſupra eius caput ſuſtinentibus, ne quid ex ſuperioribus forte irrueret. Si quo autem caſu egredi cogeretur, lectica tecto adoperta geſtabatur. Sunt qui hoc genus delicatos, mudulos, molliculoſq; blacas nuncupent. Quanquam & eo uocabulo fatui quoq; intelliguntur, à piſce prorſum

inutili, ac ſiluro perſimili, dictione inflexa, quē ne canis quidem attingat. Alij Blaciam propè Cumen eſſe regionē uolunt, cuius etiam Ariſtoteli mentio ſit. Erat item in Alexandria uectigal, quod aſtrologi perſoluerent, blacennomion nuncupatum: quoniam eos fatui modo adire ſoleant. Porrò qui obeundis negocijs nimio plus deſident, & quadam mollicie torpent, dicuntur βλακεύειν. Damaſcius, καὶ παροξύνων τῷ λόγῳ σὺν τῷ ἔργῳ βλακεύοντας. Eadem notione utitur Ariſtophanes Pluto, enarratoribus quoq; aſtipulantibus. Blautas legimus apud Dionem, qui Cæſarem ſcribit ultimo triumphi die in forum ſuum perrexiſſe βλαύτας ὑποδεδεμένον, & omnifariam floribus coronatum. Apud Sophoclem & comicum Ariſtophanem, blautia obſeruauimus quoq;. Id uerò calcei eſt genus. Et in Parallelis Plutarchus, Marcellum ouantem ſcribit, urbem inijſſe ἐν βλαύταις. interpres calceos eo nomine patritios intelligit. Blitomamam pro ſtolido accipit idem Comicus, qua ratione bliteam dixit meretricem Plautus Truculento:

Blitea, inquit, & lutea eſt meretrix, Niſi quæ ſapit in uino ad rem ſuam.

Sed in hac cenſura quem Apicio anteferemus? Huius pollucibiles cœnas ſupercilio Stoico conuellit Seneca. Sed & Græci, opſophagi cognomento inſigniunt. Auctores habeo, Traiano in Parthis agenti, quum multorū dierum itinere à mari abeſſet, oſtrea recentia miro ingenio ſeruata Apicium ſummiſiſſe. Hic in Cinturis Galliæ, uel apud Minturnas, ut ſcribit Athenæus, ni mendum exemplarium eſt, magnam pecuniæ uim profudit, dum ſquillis auidè ueſcitur, quæ illic habentur maximæ. Sed & in Alexandria aſtacos magna conquirens cura, quum audiſſet, in Libya ſquillas quoq; capi prægrandes, ne diei quidem unius moram ſuſtinens, in Aphricam confeſtim tranſmiſit. Quod ubi falſum comperit, execratus prouinciam ita regredi inſtitit, ne unquam terras attingeret omnino eas. Et de Apicio quidem ex Græcis hæc. Cæterū, ne quem fallam, quo nam pacto eſſe idem hic Apicius queat, quem etiam nepotum omnium altiſſimum gurgitem Plinius dixit ſeueriſſime? Certè in Conſolatione ad Albinam, ut iam perfuncti fato meminit Seneca, cuius & paulò plura ſubſignauimus uerba, tum quia iucundam complectuntur hiſtoriam, tum ad refellendam hac parte Græcorum inſcitiam: etiam ſi Athenæus quoq; ſentire id ipſum uidetur. Apicius, inquit, noſtra memoria uixit, qui in ea urbe ex qua aliquando philoſophi uelut corruptores iuuentutis abire iuſſi ſunt, ſcientiam popinæ profeſſus, diſciplina ſua ſeculum infecit. Cuius exitum noſſe, operæpretiū eſt. Quum ſeſtertium millies in culinam congeſſiſſet, quum tot congiaria principum, & ingens Capitolij uectigal ſingulis comeſſationibus hauſiſſet, ære alieno oppreſſus, rationes ſuas tunc primum coactus inſpexit, ſuperfuturum ſibi ſeſtertium centies computauit: & uelut in ultima fame uicturus, in ſeſtertio cēties ſi uixiſſet, ueneno uitam finiuit. Quod ferè tradit in Tiberij rebus Dion quoq;: ſed ait Apicium comperiſſe, ducētas & quinquaginta myriadas ſibi reliquas fieri: Huius porrò, inquit, M. Sabij Apicij, L. Aelius Seianus Strabonis filius, fuit quandoq; τὰ παιδικά. Comme minit Apicij eiuſdem Epiſtolarum decimaquinta idem Seneca, inſimul & P. Octauij inter gulæ proceres maximè inſignis, & (quod mirum in primis eſt) ipſo item Apicio in muli licitatione, quem Cæſar Tiberius uendi iuſſerat, ſuperioris: Vnde, inquit, inter ſuos ingentem eſt gloriam conſequutus. Deniq; ab Apicio propagatum in coquos cognomentum, ut Apiciani dicerentur, quadam philoſophorum imagine, auctor eſt Septimius Florens.

De pandęſia, & maza. Mattya. Mazones. Martialis locus. Madda. Item de Amazonibus ſcitu dignum. Mazapanis. Marcipanes. Marciatū unguentum. Marci paſtilli. Cardamyle. Quæ & quibus in locis edulia haberētur præſtantiſſima. Lesbia farina. Gigartum. Fungorū nomina. Mycenæ unde. Ciboria. Colocaſium. Lac tabianum. De Veſuuio monte. Galeni mendum tollitur ex Theraupetices quinto. Lacte cur alantur præcipuè infantes. Cap. XII

PAndæſiam Græci uocant aditiale conuiuium ac ganeatum dubiumq;, & omnifariam obſonijs differtiſſimum. Id nos excuratum gliſcerumq; dicere poſſumus & ſaliare. Sunt tamē qui eo nomine intelligi malint: ad quod, ubi ueſcerētur publicè, commeantes paſſim domo portionem quiſq; ferrent, in

medium

medium tamen, quod attuliſſent, collaturi. Meminit Ariſtophanes: ὥσπερ, inquit, μάζα καὶ πανδαισία, ut maza & pandæſia. Mazam uerò eius poetæ interpretes στρυφνὸν ἄρτον exponunt, id eſt rigidum panem, quo nomine quidam eum uolunt intelligi, qui uulgo nautico uſui maximo eſt, & biſcoctum nuncupat plebecula. Fuiſſe tamen præſtantioris edulij ſpeciem ex adagio Græcis pertrito coniectare licet, ὑπὲρ μάζαν, ſupra mazan, in eos qui diffluerent delicijs. Apud Lucianum, ὑπερμαζᾶν uerbum inde flexum inuenio, quod eſt luxurioſius agere, delicatiusq;, ac diuitijs abundare. Mazam putant ex farina, oleo & aqua confici ſolitam. Sudas etiam ex lacte, unde mox paulò nata & mattya eſt: dictaq; eo nomine pretioſa omnia edulia, ut ſcribit Athenæus. Hinc illud Martialis ſunt qui ita legant,

Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet,
Inter quadrupedes mattya prima lepus.

Theocriti interpres ὁδοιπόροις: Maza, inquit, νεομάλακτον καὶ νεοφύρατον ψώμιον, id eſt bucella recens. Maddam pronuntiant Megarenſes. Hinc correpſit forſan mazapanis, uulgò nunc uſus promiſcui, appellatio. Etiam ſi non improbatum eruditis eſt, Marcipanes poſſe ab auctore principe nuncupari: quando & Marciatum legimus unguentum. quin etiam Marci paſtillos in medendi ratione celebrant Græci. Placentam fuiſſe in ueterum delicijs, illud certe Hieronymi ad Marcellam indicarit abunde: Non ſunt, inquit, ſuaues epulæ, quæ non placentam redolent, quas non condit Apicius, in quibus nihil de magiſtrorum huius temporis iure ſuffumat. Eſt mazę ſpecies Atheneo dicta cardamyle, etiam ſi topicum quoq; nomen id eſt. Amazones pro pauperioribus, tenuiori, promiſcuoq; utentibus uictu apud Græcorũ ſcientiſſimos reperias, ueluti qui mazam non habeant. Sed & Amazones ipſæ poſſent uideri inde appellationem ducere: quod nec Euſtathio diſplicet, quoniam lacertis ac teſtudinibus, & id genus beſtijs alerentur. Quamobrem etiam Sauromatidas, ſiue Sauropatidas nuncupatas uolunt: quia σαῦρας, id eſt lacertas, conculcent ac ueſcantur. Quãquam alij, quòd in Sauromatica Scythia habitarent, dictas ita opinãtur: quod Stephanus tradit. Sed & Euſtathius Sauromatas Amazonum cõnubio inſignes refert. At de mamma inuſta peruulgatior fama eſt, auctore Diodoro: ſiue de ijs loquare, ſiue de longe antiquioribus in Libya, inter quas fuere Gorgones, quarum regina Meduſa ſit à Perſeo ſuperata. Ex his uerò dilucere poteſt, quo ſenſu prouerbiũ id enuntiarent ueteres, ἀμαζόνων ᾆσμα, id eſt Amazonum cantilena: in quo non tam mulieres intelligo, quàm pauperes ſimpliciter, quibus mos eſt opulentiores frequenter conuellere, ac lautos præcipuè, in neceſſariorum inopia ſæpe ipſi conſtituti. Putat in Heroicis Philoſtratus, dici Amazonas, quòd mazo, id eſt mamma, non alantur: ſed roris fauis, qui in mellis modum calamis fluuialibus inſidet, lacte præterea equino adiecto. Quod de pauperibus diximus comprobat Columella, qui caninum taxat ſtudium locupletiſſimum quenq; adlatrãdi. Mazam porrò, ut à diuerticulo repetatur fabula, pro re tenui uiliq; uſurpare in Moralibus uidetur Plutarchus, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν μάζῃ καὶ φακῇ τὸ ἥδιστον, & non eſt in maza & lente iucunditas. Fuerunt Arcadibus cœnæ dictæ mazones, id eſt μαζῶνες. Quin & Dionyſiaci cõgreſſus, ſic item nuncupantur. Legimus Sopatrum quandoq; Eretriam Eubœæ ciuitatem appellaſſe λευκάλφιτον, id eſt candida inſignem farina: quoniam indidem mazæ proferrentur præſtantiſſimæ. At Archeſtratus colore quodam poetico, inclytam ſcribit Lesbon æthereа niue candidiorem farinam ferre, ſicq; farina ueſcantur dij, illuc ad coemendam pergere Mercurium, quippe aliam omnem uideri præ illa, uelut γίγαρτα. Signat id uerbum acinos uuæ, aut etiam punici mali. Ea uerò conterentes ruſtici cum caricis uorabãt, meminit Ariſtophanes. Sed enim uniuerſum, ac ſuũ infantibus lac alimentũ eſt: nam quum omnino uictus rationem humidam ſibi depoſcant, ut qui cæteris ætatibus temperamento ſint humidiore, natura ipſis affatim conſuluit, ac maternum lac in humentis alimenti uſum ingenioſius excogitaſſe deprehenditur. Sanguine nimirum utero dum geſtamur, ali nos palàm fit. Ex ſanguine porrò cõcinnatur lac, modicam in uberibus demutationem indeptum. Quo argumento matris lac alimonię in primis cenſetur accommodum: quia & conſueta ſit, ac perpropria. Similibus certe ſeruatur unũquodq;, contrarijs uerò ad intemperaturam recidit. Nam ad hoc præcla-

E 2 ra cele-

Mazapanis

placentae, suaues farina epulae

ra celebratur Hippocratis ſententia: Humectior, inquit, uictus ratio febrientibus appoſitiſſima eſt, puellis autem eo amplius, deniq; uel aſſuetis ſic refici. Verum ad alia hinc iam digrediamur. Rhombum pauonemq; ſiue etiam pauum, inter delicatiſſima habuit edulia ueterum luxus. Id ſignificat ad Lucilium Seneca: Num, inquit, eſuriens faſtidis omnia præter pauonem rhombumq;? ambitioſa non eſt fames, contenta deſinere eſt: quo deſinat, non minus curat. Inter delicias recenſet Plutarchus ſumen, & Italicos fungos, placentam Samiam, niuem in Aegypto. Fungos Græci, ut obiter adſit inſititij aliquid, mycetas uocant, id eſt μύκητας: ſed addunt etiam γηγενεῖς, id eſt ex terra genitos. Nuncupantur ab eiſdem mycæ, genere item maſculino. Lucernarum fungi eodem intelliguntur nomine. Signat item myces, enſis manubrium: ſicuti apud Herodotum liquet, hiſtoria tertia: etiam ſi locum curioſe parum Latinitati donauit interpres. Vnde & Mycenas nuncupari credunt, quòd ibi à Perſeo ſint conditæ Mercurij præcepto, unde excidit gladij manubrium, id eſt myces. Fungum uero communius uocant Græci amanitem, id eſt ἀμανίτην. Fungi ſpeciem eo nomine Paulus accipit, quum ait, βωλίτου ἀβλαβέστεροι καὶ ἄποιοι καλῶς ἑψηθέντες. οἱ δὲ ἀμανῖται δευτέρας εἰσὶ τάξεως. Celebre eſt Dionis teſtimonio Neronis dicterium, τοὺς μύκητας θεῶν βρῶμα ἔλεγεν, id eſt deorum cibum fungos dicebat: quoniã fungi eſu Claudius eſſet in deos tralatus. Sunt qui amanitæ uocabulum putent haud ita uetus, ſed Pauli Aeginetæ temporibus in decuriam receptum. Murenã flutam ex freto & Tarteſiam in pretio fuiſſe prioribus, ſcribit Pollux. Placebat thynnus Tyrius, ceſtreus ex Sciatho, hœdus ex Melo aut ex Ambracia, uti eſt apud Gellium: conchæ uero pelorinæ, unde forte nomen indeptæ, quæ nunc uocantur pelorides, quas tamen à magnitudine dictas putat Athenæus: teutlon ex Aſcra, mænides apud Liparam, rapæ apud Mantineam, ctenes autẽ Methymnæi, galeus Rhodius, pſetæ Eleuſiniæ, apuæ Phalericæ, triglæ ſiue muli Ionici, anguillæ ex Bœotia Copaides: quanquã in Aegypto grandioribus, quæ uocantur baſilicæ: ſicut in Sicilia plotæ, raphanides Thaſiæ, caſeus Cythnius & Siculus, ſal Tragaſæus. Eſt autem in Epiro locus Tragaſæ, ut inquit Stephanus, ab Tragaſo quodam, cuius honori ſal ibi ut haberetur, contribuit Neptunus, & inde Halſius cognominatur campus. Tragaſæum in Troade, ſalem intelligit Athenæus: cui quum uectigal iniunxiſſet Lyſimachus, euanuit: mox dempto, ſuccreuit. Ciboria in Aegypto laudant in faba Aegyptia, id eſt fructus, quod in Georgicis ſcribit Nicander. Aegyptiæ fabæ radix colocaſium dicitur: quanquam apud Sicyonem fuit Colocaſiæ Pallados templum. Eſt tamen ciborium etiam poculi genus: unde apud Horatium, Ciboria exple. Et id opinor, quia fabæ huius folia ob magnitudinem ac cauitatem, poculorum exhibent uſum. Scribit Dioſcorides folium id eſſe grande, ὡς πέτασον, id eſt ut galerũ, fabam uero in ſummo emergentem caule, ciborium dici: ab alijs etiã cibotium, uelut ſcriniolum: propterea quod feratur faba hæc, impoſito ἐν ἰκμοβώλῳ, id eſt in madente gleba ſemine. Ex faba Aegyptia κιβώριον haberi, docuit etiam Strabo. Libro quinto Athenæus ciboriorũ folia nominat, & flores. Sed nos iam ab hoc genus indagine reſilire, optimũ erat, ne gulæ mancipatis fomenta curioſius ſolicitiusq; cõquiſiuiſſe uideamur, qui terra paſcuntur & mari, quorum uentri (ut inquit Plinius) nauigatur ad Phaſim. Quo nomine, ut Seneca grauiſſimè dixit, animalium non hominum habendi numero ſunt: quidam uero abditi in ganeis etiam mortuorum. Viuit enim is, qui multis uſui eſt: uiuit is, qui ſe utitur. Qui uero latitant ac torpent, ſic in domo ſunt, ut in conditorio. Sed nimio plus abblanditur rerum ubertas uaria quandoq;, quo nomine indulgendum ſtilo. Lac apud Tabias cenſetur ſtateræ tantumnon primæ. Sunt uero Tabiæ, inquit Therapeutices quinto Galenus, in mari locus in meditullio ferè Neapolis & Surrenti, latus ad Surrentum uergens collis eſt præaltus in Tyrrhenum erumpens pelagus, in occaſum modicè acclinatur. Huic attiguus eſt in ſinu intimo collis alter haud paruus, quem ueteres Romani Veſuuium, uel ut Græce ſcribitur Βεσούβιον nuncuparunt, recentiores Veſbium dixere, omnibus celebrem, ob eum qui indidem eructat ignis: qui aeris ſiccitati conferre creditur plurimum, unde lacti Tabiano maxima conciliatur bonitas, quam adiuuat loci altitudo, & pabuli præſtantia. Locum uero hunc à Plinio & Cæcilio ſignificatum contenderim, ubi ſcribitur modo, Stabijs erat. Sed & apud Ouidium Metamorphoſeos ultimo,

Herculeamq́ urbem Stabias, & in ocia natam Parthenopen.

Illud porrò ex ſeptimo Familiarium epiſtolarum ad Marium, Ex cubiculo Stabianum perforaſti: nimirum ad hæc reſpicit. Arbitror mendum eſſe Galeni exemplariũ, ac pro Lesbio Veſuium ſubſtitui oportere: propter illud Martialis,

Hic eſt pampineis uiridis modo Veſuius umbris.

Nam & Silius ita cecinit:

Euomuit paſtos per ſecula Veſuius ignes.

Montem hunc etiam Summani dicunt. Porrò inquit Varro, quod far Campano conſeres? quod triticum Appulo? quod uinum Falerno? quod oleum Venafrano? Iam Italia ſic conſita arboribus eſt, ut tota uideri pomarium poſſit. In agro Fauentino tricenariæ appellantur uites, quod tricenas amphoras reddat iugerum.

Documẽta frugalitatis per exempla hiſtorica. Lyſimachi, Catonis, Scipionis Aphricani, Ageſilai, Timothei. Ventri mancipatos eſſe uelut antipodas, diciq́ lychnobios. De Acilio Buta, & deorum cœnis. Opſartyci libri qui ſint, & opſartyſia. Cyri hiſtoria, & Iuliani Cæſaris. Gaſtrenſes apparitores. Gennauium. Opſophagi qui. Euochiſtæ. Cap. XIII

NEqueo temperare mihi, quin hoc potiſſimum loco ſubnectã, quæ nobis ad hoc ſpectantia maximè ex hiſtoria comperta ſunt. Lyſimachum memoria prodit, quum fuiſſet in Thracia prælio uictus à Dromachete, ac ſiti ferè enectus, ſe exercitumq́ hoſti permiſiſſet, iam deſiderio expleto, O dij, inquit, quam puſillæ uoluptatis gratia in ſeruitutem me ex tanto rege coieci. Cato ſenior, quũ populi Romani luxum cenſorie coargueret, difficillimum eſſe dicebat, uerba uentri facere, qui aures nõ habet. Sed & illud parte hac memorabile, dignum nota cenſoria eſſe uiſum Scipioni Aphricano iuniori adoleſcentem, qui in Carthaginis oppugnatione quum ſumptuoſiorem inſtruxiſſet cœnam, ſimul ex melle appoſuerat libum in Carthaginis formam concinnatum: iuſſeratq́ per luſum, ut facto impetu, perinde ac in prælijs fieri aſſueuit, μελιπηκτὸν diriperent: ſic enim placentam uocabat, tanquã ex melle concretam fermentatamq́. Quærente autem eo, quod nam ob ſuum peccatum equus adimeretur, Quoniam, inquit Scipio, me prior urbem hoſtium diripuiſti. Et magnus Ageſilaus Thaſiorum delicias reijciẽs, Non decet, inquit, fortia meditantes uoluptates hoc genus admittere: quæ enim ſeruile definiunt ingenium, ab homine libero aliena ſunt. Eundem legimus à ſatietate ac ebrietate ſemper æque abſtinuiſſe, ſomno uſum, non ut domino, ſed ut gerendis rebus obnoxio. In caloribus uerò & frigoribus ita ſe geſſiſſe, ut ſolus omnibus uteretur anni temporibus. Timotheum Cononis legimus à Platone conuiuio exceptum concinnè admodum & frugaliter, & ut inquit Ion, ἀφλεγμάντοις τραπέζαις, idest menſis non tumefacientibus, quas ſomni cõſequantur puri cum ſumma corporis tranquillitate, ſolitum dicere, Eos quos Plato exciperet, & in diem inſequentem bene habere. At noſtris antipodibus optimè tranſmitti creditur uita, ſi nec orientem ſolem ſpectarint, nec occidentem. Quid enim aliud quàm antipodes ſunt ſaginæ mancipati, qui ad faces & cereos uiuunt, dum inter pocula tranſiguntur noctes, ſomno impendũtur dies, lucis ac tenebrarum ordine peruerſo? de his puto Virgilium dixiſſe:

Nosq́ ubi primus equis Oriens afflauit anhelis,
Illic ſera rubens accendit lumina ueſper.

Verum ijs nulla referuntur operum uadimonia. Hos tu exiſtimas, inquit Seneca, ſcire quemadmodum uiuendum ſit, qui neſciunt quando? timent uerò hi mortem, in quam ſe condiderunt? tam infauſti homines, quàm nocturnæ aues ſunt. Licet in uino unguẽtisq́ tenebras ſuas exigant, non conuiuantur, ſed iuſta ſibi faciunt: mortuis certè interdiu parentatur. Horum utiq; corpora, qui ſe tenebris dicarunt, fœda uiſuntur: quippe ſuſpectior illis, quàm morbo pallentibus, color eſt. Languidi & emarcidi albent, & in uiuis caro morticina eſt. Inter hoſce lucifugas & lychnobios, ueluti ad lucernam modo uiuos, in reliquum mero ſepultos & ſomno, Acilium accepimus Butam prætorium, cui poſt patrimonium ingens conſumptum Tiberius paupertatem confitenti, Serò, inquit, experrectus es. Prælautas uerò opiparasq́ cœnas, Horatius deorum uocauit cœnas illo uerſu, O noctes, cœnæq́ deûm.

Perinde ac non deſit ambroſia, non item nectar. Propterea M. Tullius ſumma laude dignos uiros ambroſia alendos pronuntiat. At Cyrus ille antiquior, quum ab hoſpite quæreretur ex eo, quid ad cõuiuium parari iuberet: Panem, inquit, ſolum: ſperare enim cœnaturum ſe apud flumen. Hunc uero imitatus Cæſar Iulianus, mundiora ſcitioraq; nil moratus, paucis & uilibus facile acquieſcebat. Gennauium apud Varronem in uillaticis paſtionibus, ſunt qui pro guloſo accipiant. Aegyptio regi diſcumbenti inferebatur nil præter uitulum & anſerem: bibendi quoque ad præſcriptum lege iniuncta. Scribit Xenophon libro tertio De factis dictiſque Socratis, εὐωχεῖσθαι de ijs pronunciari, quæ parabilia ſint, nec animo grauia, uel corpori: quiq; ſobriè uiuant, rectè dici euochiſtas, ex uerbi proprietate. Opſartycos denique feliciores fingendis uerbis Gręci libros dicunt, quibus condiendi pręcepta continentur: ſicuti artificium id genus opſartyſiam. In qua plerique cenſus uel ampliores, uti ſphæras habent, hoc eſt pilas, ſicut dixit Alexis, quando ſunt & habentur gaſtrenſes apparitores, id eſt uentris miniſtri & gutturis. Opſophagos dici putat Xenophon, uel apud eum Socrates, libro eodem, qui modico utantur pane, obſonio autem multo.

De uoluptate, lætitia, gaudio, quibuſq; diſtinguantur finibus. Voluptatem non eſſe bonum. Qui maxime uoluptates amplexentur. Alexandri dictum de uoluptate, ac laboribus. Cap. XIIII

VOluptatis notionem eſſe duplicem à Seneca accepimus: publicam unam, qua hilarem animi affectionem demonſtramus: alteram, qua eſſe uitium colligitur. Sic & gaudium ſapienti modo contingere aſtruimus, quando non aliud eſt ferè quàm animi elatio bonis ſuis uiribuſq; fidentis. Vulgo tamen ita loqui inſueuimus, ut magno nos gaudio affectos dicamus amicorum literis. Itidem & in rebus alijs, à quibus tamen magnæ quandoq; ac inexpectatæ proueniunt improſperitates, quo nomine gaudium nec eſt, nec debet dici: quoniam gaudio adnexa perpetuitas eſt, quæ contrarij neſcia eſt. Propterea quum ab omnium maximo poeta dici audis: & mala mentis gaudia, ſcito id quidem diſerte enunciatum, parum tamen proprie, quando quod gaudium eſt, omnino malum eſſe nequit: poetæ tamen ſatis eſt uiſum, publica uocabuli notione, quod uolebat, explicare. Id autem erat, homines rerum caligine circumfuſos malo ſuo lætari plerunq;. Corporis uoluptates, inquit Moralium ſeptimo Ariſtoteles: ex eo nomen id uendicarunt ſibi, quia ſæpius occurſant, ac in earum participatum ueniunt omnes. Proinde haſce ſolas putat, quoniam ſolæ modo ſint notæ. Cæterum quo perſpectius exploratiuſq; uoces iſtas ſuis occluſas finibus, ac ueluti pomœrijs internoſcamus, lætitiam dico, gaudium ac uoluptatem, attendendam magnopere arbitror Platonis diſtributionẽ: qua philoſophus is in mentem ſenſumq; animam diſparauit, ac menti quidem lætitiam aſcripſit & gaudium, ſenſibus autem uoluptatem mãcipauit. Priora illa duo etiam diſcerniculo quodam diſpeſcuit, quod quum laude ſemper ſit gaudium, at in uitium quãdoq; labatur lætitia. Eſt enim hæc animi elatio quædam boni cuiuſpiam præſentia, quæ ſi moderationis menſus limiteſue tranſiliat, reprehẽſionis morſum non euadit: repreſſa uero, ac ſuis metita modulis laude non uacat. Gaudium autem eſſe iucunditatem ſancit, quæ de contemplationis aut uirtutis cuiuſpiam maieſtate profluat. Propterea in libro De pulchritudine, quum de cęleſti, id eſt uera diſſereret uita, ait animum ſcribit contemplandæ ueritatis uſu & gaudere. Inde fit, ut apud eundem gaudium mentis nuncupari alimoniã, obſeruarimus. Quin & contemplationis præmium eſſe illam ipſam poetico inuolucro ſæpe ſignificatam ambroſiam. At inde emanans omnibus abſolutum numeris gaudium nectaris nomine, quod & ipſum immortalitatem ratione etymologica exprimit, rectè à prudentioribus intelligi. Sed & ante Platonem Mercurius, homini à deo contributam autumat rationem, ut eum ſuſpicionibus acriq; perquiramus indagine. Senſum, ut cognoſcamus. Intelligentiã, ut cognoſcentes gaudeamus. Voluptas uero ita ab eodem Platone finitur, ceu titillans præſuauiſq; ac proritans, uel ut Græce dicam, φιβίζουσα, in ſenſibus motio intelligi debeat, quam inde conſurgere ſtatuit, ubi indigẽtiæ paria facias. Quippe neceſſitas appetentiam conciliat, ac ex abſentia dolorem, ſatiſfactio iucunditatem ſenſibus inducit. Hanc uerò uoluptatem omnibus damnatam calculis ex bonorũ albo expungit, ſeque-

git,ſequeſtratq́ꝫ:eo maximè argumento,quòd ſicuti quæ calori admouent, incaleſcunt dubio procul: ita cui adſit aſſiſtatq́ꝫ bonum,ipſum item euadere bonum,cōſentaneum eſt. Verum enim uero uoluptatis præſentia in bonam frugem euadere neminem, perſpicuum ferè uideri, quando & rationis impotes ferè fuſius uberiusq́ꝫ, quàm nos uoluptatibus titillentur laſciuiantq́ꝫ,ac (ut uerbo utar,quo nec abſtinuit Hieronymus) dulcorentur:quarum nullam tamen inde proficere comperias. Adde, quòd quo hebetior quiſq́ꝫ eſt,ac natura imbecillior, imò uero inſcitior inſipientiorq́ꝫ, eo amplius uoluptate perfruitur. At obſecro te, quàm ab ratione diſſentaneum,quàm omnino abſurdum, ignauiſſimo cuiq́ꝫ largius,quàm frugi hominibus,quod bonum ſit,obuenire? Hinc diuinè,ut omnia,ad Dionyſium Plato ſcribens,uoluptatem maximo eſſe hominibus detrimento ſtatuit:inſcitiam porrò parere inquietudinem quoq́ꝫ ac ſtultitiam & petulantiam. Propterea quòd in ſenſibus latè pollet,dominaturq́ꝫ: qui ſatellitum inſtar, immò uero ſubſeſſorum,aſſiduè noſtrum captare uidentur interitū,in profunda corporis animam,eiusq́ꝫ rationale lumen intrudentes,adobruentesq́ꝫ:quando ſic affectæ nec auras ſuſpiciunt clauſæ tenebris, & carcere cæco. Proinde Pythagoricus Nearchus rectè, quod & idem comprobat Plato, τὴν μὲν ἡδονὴν ἔλεγεν εἶναι μέγιστον κακοῦ δέλεαρ, id eſt,eſſe dicebat uoluptatem maximā mali eſcam. Animum uoluptarium emollitumq́ꝫ delicijs,ac earum delinimentis,ueluti unco tractum, non Tarentinus modo Architas, ſed & Plato pertuſo rimulentoq́ꝫ conſimilem uaſi prodidit, quoniam graſſetur in infinitum concupiſcentia, nec explendi ulla ſeſe oſtentet ratio. Verum alij etiam Euripi inconſtantiſſimis fluxibus refluxibusq́ꝫ,ut Epicharmus & Socrates, quod uoluptariū uenenum,immo effera titillantium rabies, modo reciprocantis undæ nullo fine affluat refluatq́ꝫ. Illud uero Mercurij cuius nam modi eſt? quàm propheticū,ut ſic dicam? quàm diuinum? Qui mente uiuit,immortalis dei uitam agit:qui uero corpore ac ſenſibus,beſtiarum. O præclarum,o plauſibile intellectus noſtri lumen,ſi eius adminiculo & claritate diuinitatis omnia ineffabiliter ſupereminentis æmulos nos facit. Rurſum,ó dirum inauſpicatumq́ꝫ teterrimi carceris commercium, ſi ad caliginem denſiorem à cæleſti ſplendore ſequeſtratos reuocat, in terrenā merſat naturam originis oblitos præcelſæ, denique brutum circumponit animæ infra lunam diuiniſſimæ omnium. At inferat hic fortè aliquis, Non omnes utiq́ꝫ uoluptates uideri dignas, quibus nigrum affigas theta, quando & honeſtæ aliquæ ſunt, ac probæ. Scribit utiq́ꝫ Plutarchus in commentariolo An ſeniori accedendum ad rempublicā, eiuſmodi capeſſentes adminiſtrationem pulcherrimis maximisq́ꝫ perfrui uoluptatibus,quibus compar eſt item, deum aut ſolis, aut præcipuis lætari. Sunt autem hæ, quas ex honeſtis actionibus prouenire, manifeſtum eſt:quippe ſi pictor nobilis Nicias tantū artis ſuæ lætabatur operibus, ut uelut ſui oblitus ex famulis ſciſtaretur ſubinde, An eſſet uſus balneo, itemq́ꝫ an foret pranſus. Si archimedem tabulæ geometricisq́ꝫ intentum figuris ui abductum perungebant famuli, & is in uentre obuncto ſchemata delineabat. Si Canus tibicen, dum uteretur arte, longe maiorem ſibi afferri uoluptatem dictitabat,quàm cæteris: quando & mercedis loco duceret,quod audiendi patientiam præſtarent. An non aduertimus, q́ꝫ uberes,quamq́ꝫ non paruas ſibi ex uirtute ac præclaris actionibus uoluptates comparent præſtantes uiri? Quorum animæ non aureis Euripidis alis,ſed Platonicis potius,ac cæleſtibus auguſtiores elatioresq́ꝫ gaudio euadunt uberrimo. Interrogatus Epaminondas,quidnam ei iucundum in uita maxime obtigiſſet: Quod,inquit, parēte utroq́ꝫ ſuperſtite, Leuctricam retulerim uictoriam. Cæterū quæ in mēte conſtituitur iucunditas, quæq́ꝫ de uirtutum promitur excellentia,non uoluptatis nomenclatura,ſed gaudij, à Platone cenſetur. Peripatetici uero & Moralium ſeptimo Ariſtoteles, haſce item rectè dici uoluptates opinantur: unde liquet,nominum ſæpe, non rei eſſe inter magni nominis conditores diſceptationem. Deus,inquit Ariſtoteles, una ſemper ſimpliciq́ꝫ gaudet uoluptate: non enim motionis ſolum eſt operatio,ſed & immobilitatis. Et uoluptas in quiete uerſatur potius,quàm in motu. Mutatio uero dulciſſimum eſt omnium, ex poetica ſententia,ob prauitate quandam: ut enim homo prauus facile mutabilis eſt, ſic & natura praua cenſetur,quæ mutatione indigeat: neq́ꝫ enim ſimplex, nec bona. Quod ſi poſtremo ſolicitius exquiras quiſpiam,quo nomine tam uehementem uoluptatis pruritum ſenſi-

bus ingenerarit natura; ut qui circa uoluptates deficiant, perpauci ſanè comperiantur? quo argumento nec ijs impoſitum nomen, uerum ἀναισθήτους uocant, id eſt inſenſatos. Reſpondendum, ut huius uelut fomento amplius ad uitæ neceſſaria munia excitemur, ac lubentia prouehamur quadam. Sed cur nam expletam indigentiam conſequitur uel pœnitentis mœror, uel ſatietatis onus? Nempe, ut inde commoniti, non ultra neceſſitatem quicquam admittamus, quod naturæ mox inferat nocumentum. Iuuenes omnino ad uoluptatem propenſiores pernoſcuntur: ſuntq́ in primis apolauſti, id eſt gaudentes, uoluptarijq́: quoniam eorum præcipue augeſcit corpus, & ad congruam ſibi perfectionem toto tendit conatu, unde maximis uehementiſſimisq́ agitatur motibus, ac conuellitur: indeq́ etiam maiori opus eſt medicina, proinde remis uelisq́ uoluptuoſa conſectantur. Idipſum fere melancholicis uſu uenire, cõpertiſſimum eſt, ut auctor probat Ariſtoteles: quia bilis atræ ui aſſidue contabeſcit corpus, & ex humoris eius ſiccitate uehementiore arroditur, propter eaq́ in uoluptates feruntur procliuius. Sed & cunctis propè hominibus inſitum maxime, uoluptates amplexari, quoniam ætatis exordio mente quodam modo ſopita, ſenſibus tantum utimur, illis obſequimur, eorum (ut ſic dicam) dictata amplexantes: at hi ueritatis naturam, & inde profluens gaudium aſſequi nequeunt. Quia uero ſenſuum ſuauitas eius, quo mens alitur, gaudij umbra eſt quædam, atq́ imago, decepti ſimilitudine, illo procul relicto, hanc conſectamur, huic totis (quod aiunt) cuneis, hæremus affixi. Et quanquã auctioribus iam ingerat ſeſe rationis lumen, nihilominus receptam inueteratamq́ ſectamur conſuetudinẽ: diu nanq́ ſenſibus credere, & eorum motibus obſequi didicimus. Mos uero altis nixus radicibus irroboratusq́, aut uix aut omnino nequit exoleſcere. Hinc, ut Heraclito placuiſſe animaduertimus, uoluptati quàm iræ obluctari, renitiq́ difficilius multo, & laborioſius cenſetur: quippe arduum eſt, uitæ inſitum affectum extrudere. Macedo Alexãder quum uictis Perſis familiares intueretur ſuos amplius indulgentes ſibi, in Perſicam dilapſos lautitiam, moleſte admodum tulit, mirari ſe plurimũ aſtruens, haud noſſe illos, ſeruile cẽſeri, uoluptatibus ſe mancipio dare: laboribus autem innutriri, principe rem prorſus eſſe dignam. Sed unde nam ſit uoluptatũ euariatio tam inſignis pro hominum captu? An quia iucunda pro ſignorum natura, quæ permeat in genituris, excitat Venus, quæ concupiſcibili animorum potentiæ præeſſe creditur? Nanq́ ſi prodeunte in uitam aliquo, conſcendat Venus, ariete eam geſtante, qui capitis habet pontificiũ, oculorũ mira ingenerabitur titillatio, ac extra modum ornatu afficientur, & picturis mundicijsq́, ſed & auribus ſua contribuentur, atque item naribus. Quòd ſi tauro geſtabitur Venus, qui collo præeſt, guſtus inorietur uoluptas, ſed & poeticæ ſuauitatis. In libra, libidinis concinnatur proluuium, quando renibus ea dominatur & pectini.

Crates quo pacto repercuſſerit uoluptarij cuiuſdam dictum. Cur cibus deterior, ſi gratus ſit, plus proſit quàm probus, ſed ingratus. Anatreptice, ac analeptice dicta, quæ intelligatur. Item quæ uocent proſpheromena. XV

FVïſſe quendam Plutarchus ſcribit, qui uoluptatum laqueis irretitus, ac delicijs adobrutus, Calphurnium diceres lanarium, ita etiamnum ſibi ſcribere permiſit, ταῦτ' ἔχω, ὅσσ' ἔφαγον, καὶ ἐφύβρισα, καὶ μετ' ἔρωτος τέρπν' ἔπαθον. Quorum is ferme uerborum ſenſus eſt, Sibi deniq́ reliqua fieri, quę gulæ indulſiſſet, aut comparaſſet per iniuriam, uel in amore ſuauia percepiſſet. Aduerſus uero hæc philoſophum Cratem ita reſcripſiſſe, ταῦτ' ἔχω, ὅσσ' ἔμαθον, καὶ ἐφρόντισα, καὶ μετὰ μουσῶν σεμν' ἐδάην. Quibus illa repercutiens innueret, intereſſe ſibi quæ uel perdidiciſſet, uel cura ſtudioq́ tractaſſet, ac cum Muſis honeſta imbibiſſet. Cæterum quia de uoluptate multus eſt nobis iam ſermo, prius quàm inde ſtilum ſubducam, aut caſtra moueam conclamatis uaſis, ſuccurrit breuis, qui mos ſcriptoris eſt, & abſoluta tamen Hippocratis ſententia, non uſquequaq́ ab inſtituto abiuncta. Ea uero ſic habet, Potus & cibus paulo deterior, modo ſuauior ſit quàm qui melior, ſed inſuauior, anteponendus eſt. Eum locum accuratiſſimus interpres Galenus enarrans, non eſſe ob id ſolum ita agendum, ut male habentum titillationi, & quaſi quibuſdam laſciuientis gulæ inuitamentis obſequamur, & illectationi ſubblandiamur: ſed etiam quia futurũ ſit,

quàm

quàm maximè tum utile, tum ſalubre. Quicquid enim ſuauiter abligurimus, & pro delectamento habemus, condere id uenter & ſtipare, necnon percoquere facile poteſt: contrà, defugere ac recuſare tetra inſuauiaq́, quippe quę aut nauſeas inflationemue aut fluctuationes perconcinnent. Itaq; ſæpenumero accidit, ubi paulò deterior cibus ingeritur, ſed iucundus & uoluptarius, & cuius ſubit prolubium eſitandi, ut non inſuper maneat deterior, ſed interdum probior euadat. In hac uero cibi mentione illud obiter adnotarim: in ijs quos uocant Græci ἀτόνους, debilitatos extra modum, ubi medica ſolertia melius fieri cœpit, nuncupari anatrepticen & analepticen quoq; diætam, quum habenæ laxantur, ac indulgentius educantur, pluribus ingeſtis cibis, & amplius alentibus, ac ut Græci dicunt ἰσχυροτρόφοις. Eſt autem, inquit ſeptimo Therapeutices Galenus, ἡ ἀναληπτικὴ δίαιτα μέση τῆς ὑγιεινῆς τε καὶ θεραπευτικῆς. Sed nec id habendum inſuper: proſpheromena intelligi medicis, quæ eſu potuq; intra corpus admittuntur, in quam decuriam & reciprocus hic uitaliſq; ueniat ſpiritus.

De operis huius uarietate ex diuerſiſſimis concinnata. Scytham agere, quid ſit. Entheſis. Panis genera & inſtrumenta. Sitoſtaſius, periſſochoregia, farriculum, megalartus, megalomazus. Molæ ubi Romæ. Edulitas. Cap. XVI

Atqui erunt fortaſſe, quibus conſeminea fœtura hæc noſtra monſtri cuiuſdam uideatur ſimilitudinem præferre, ac tanquam in Pontinũ diuerterint, aut Pupiniam, nec amœna, nec ſalubris: quando nunc ad philoſophos diuertamus, nunc & medicos amplexemur, ſæpius noſtrates aduocemus ad partes. Quum noſtrates dico, etiam Græcos intelligo, qui humaniora hæc percoluere ſtudia. Ita profectò eſt, ex diuerſiſſimis artium bonarum anteſignanis racemationem facere ſiue ſpicilegium, nobis propoſitum eſt: ſic tamen, ut qui in monſtris conuiſitur, nunc teter & aſpernabilis, nunc ridicularius abſit aſpectus, nec citra cenſus delectusq; noſtri ultimam manum. Varietatem quam nec putes ſtilo depaſcendam, conſectamur maximè, qua lectione multa elanguentis lectoris, qui modo ſit philiſtoros, detergatur faſtidium. Scythas interim putemur agere, πρὸς τὴν ἀφθονωτέραν νομὴν μεταξανισταμένους, id eſt ad lætiora pabula identidem demigrantes. Vbicunq; ſe oſtentarit, quod cum iucũditate aliqua hoſce libellos inſtructiores fertilioresq; ad nouam ſobolem & frugem lætam in ſtudioſorũ ſubactis ingenijs producendam ualeat efficere, præcerpemus. Vt ſit inoculationum quoq; ueluti agmen, non amœnum modo, ſed & gratum in primis. Verum iam interfari deſinamus, agamusq; iam nunc quod inſtat: ne nos tam parte hac admirari forſan uideamur, quàm ſe in machæra Peleus, ſicuti dicitur: aut roramenta auri (ut Iulij Capitolini uerbo utamur) ſpargi, nũc credi expetamus: etiam ſi ad liquidum opiner cõſtare, in hoc piſtrino, ut Hieronymi utar ſententia, multa nobis durius exantlari, dum uitæ ampliter prodeſſe cupimus: nullius fama, uelut tunica, magnopere diloricata. Panis inuenio non unum fuiſſe ueteribus genus, quando ſunt in primis, quos zymitas dicunt, quibus aduerſi ſint azymi nuncupati: nam nominis etiam meminit Plato. Erant & panes nuncupati obeliæ: alij cribanitæ, aut etiam canchridiæ: dicuntur aliqui apiritæ. Panis bucellam nunc pſomon uocant, nunc entheſin. Nam Ariſtophanis interpres, entheſin, pſomon exponit, & ἄκολον, id eſt panis fruſtum. Pityrias uero, panes uiliores intelligunt, uelut furfuraceos. Nam triticeos, appellant pyrinos. Inter quos habentur ſitanij ex quadrimeſtri tritico. Chariſium uero, placentæ putant ſpeciem: unde chaliſiones noſtros corriuari, ſunt qui coniectent, qui modo ex amygdalis concinnantur & ſaccaro: ſicuti mazapanes quoq;, tametſi forma diuerſa. Apud Aegyptios in acutum conformati panes, calliſtei uocabantur: ſicuti orindam Aethiopes, ex orindio concinnatum dicunt: ſeminis id in Aethiopia peculiare genus eſt, ſeſamo perſimile: orthoſtates autem ſacer intelligebatur panis. Fuere item naſti panes, quos item factos uocant, ex melle ac uuis paſſis & aromatis alijs confecti: cuiuſmodi ſunt, quîs nunc in Natiuitatis feſto paſſim utimur. Sunt tamen qui eo nomine recentem intelligant, & calentem panẽ ex oleo. Meminit Ariſtophanes Pluto. Dictum uolunt, quia denſior ſit, conſtipatiorq;: nil prorſum leuitatis habens, aut inanitatis, ὡς τὸ ναστὸν ἀρτύματι. Lycophron,

ῥεῖα ἂν κρατῆσαι νάστον ἔνδοθεν λίθον.

A naſto uero dicti naſtophagi, qui eius eſitandi prolubio tenentur. Sed & naſtocopi

ex eodem

ex eodem corriuantur fonte, uidenturq́ ita dici panis eius confectores. Sicuti apud Platonem in Gorgia, artocopi uocantur, quos artopœos nuncupant. Panis ciuilis nomine ſunt qui ſimpliciter annonam intelligant ciuilem, cui uendendæ qui præeſt, dicatur Sitoſtaſius, ſicut magiſtratus qui curatur, periſſochoregia nuncupat. Spirã farinaceam nos quidem uulgò bucellatum dicimus. At eo nomine excoctum ad uſus diuturnitatem frumentum accipit Ammianus Marcellinus. Meminit in Auidio Caſſio Volcatius: Præter laridum, inquit, ac bucellatum & acetum portare militem prohibuit. Panem ciuilem ſunt qui ſecundarium intelligant, ab Celſo autopyrum dictum, cui pollinis nihil ſit incerniculo exemptum. ſicuti tertiæ notæ panem cibarium idem nuncupat. Primæ autem notæ candidiſſimus intelligitur. Edulitatem apud neotericos pro annona, parum Latine poſitam comperi. Legimus in Aureliano Flauij Vopiſci panes militares mundos, atq; item panes militares caſtrenſes. Scribit Horus, panem cenſeri primæ notæ, quem arrodere adorti ſint mures, quoniã animali delectus hic præcipue ſit. Farriculum, quo pro fermento uterentur, quo pacto facias, docet Palladius libro undecimo. Erant & mazæ quædam ſacræ amphiphones appellatæ, quas Dianæ offerebant Munychiæ, ardentibus per ambitũ facibus affixis. Sicut panes obelias Dionyſio inferebant, qui ex hoc uocabantur obeliaphori. Obeliæ uero dicti, quia ueruculis quibuſdam conſtiparentur, quos obeliſcos uocant, uel aſſarentur, aut quia uenderentur obolo. Pelani uero communes erant dijs omnibus, ita à figura nuncupati. Eſt enim pelanos nunc apta ſacrificio mola: nunc etiam circa os concretior ſpuma: ut apud Euripidem in Oreſte: ſed & ſuccoſa lachryma modo thuris gummi denſata. Eſt itẽ eo nomine obolus, qui uaticinãtibus erogaretur. Fiebãt pelani ex pepale, id eſt tenuiſſima farina: quod Didymus ſcribit. Boues item ijs adnumerantur, ſic nuncupati, quòd cornua haberent præfixa. Inferebant Apollini, Dianæ, Hecatæ, & lunæ. Selenæ, id eſt σελήναι, ſex erant: ſeptimus ſequebatur bos. At quæ dicitur melittuta, Trophonio. Digniſſimũ uero ſcitu. Mortuis hæc ferè ſolita tradi: melittutam, quæ cerbero obijceretur: obolum, quem caperet Charon: coronam, quæ ſignificaret uitæ certamina exanclata. Myſtile, quem canibus obijcerent, dicebatur panis: quanquam & myſtilem uocabant, ſorbitionis gratia excauatum panem. Collyra dicti minuti panes, qui dari pueris conſueuere, Alicubi tamen collyria dicuntur lalangia, unde & κολλυρίζειν uerbum, quo in ſartagine lalangiorum percoctio ſignificatur. Sunt qui ita etiamnum ſcribant, ereſionem fuiſſe oliuæ ramum lana coronatum, propendentibus omnifariam terræ fructibus, necnon placentis collyris, quem uirens ætate ferret puer, affigeretq́ pro templo Apollinis in Pyanepſiis: feſtum id Apollini ſacrum. Fuere item gaioli & lagunculi, dulciarij panes à Gaio & Lagone pueris. Syncomiſtum panem, inquit ad Glauconem libro ſecũdo Galenus, eum nominant, qui medius inter exquiſitè purum eſt, ac furfuraceum. Eundem autopyrum (de quo paulo antè) dicunt nonnulli, quoniam in puro farinam, non qualis natura eſt, talem ad conficiendum panẽ aſſumentes, ſed purgantes prius, furfur excernunt: contrà, in furfuraceo eam prius adimunt farinæ partem, quæ puriſſima eſt. Panis autem autopyrus, qualem habet ex natura farinam triticum, talem etiam ſeruat. Proinde ſyncomiſtus nuncupatur, ἐκ τῶν ἀσήτων ἀλεύρων, ut inquit Athenæus, uelut congeſtitius confuſaneusq́. Autopyrus autem, quia non ex tritici parte conſtet, uerum ex integro totoq́, id eſt furfuribus, utriculis, ſimila, uel ſimilagine. Vtriculos accipiunt eruditi, qui furfure meliores ſunt, ſimila deteriores. Omnino ſi leuiter ſecernatur furfur, etiam autopyri ſunt, ueluti cibarius panis, uel ſecundarius. Phacinus panis, à lente uidetur dici, quam uocant φακῆν, aut φακόν. unde Phacoſſus dæmon, & bulbophace, apud Chryſippum. Collabi, panes dicebantur, ſimilitudine quadam collaborum in cithara. Sunt autẽ collabi, fidium epitonia, id eſt clauiculi, quibus circũnectuntur fides, quos etiam collopas dicunt, quos ex colli corio confici ſolitos legimus: quam partem eodem nuncupabant uocabulo, quoniam inde fieret gluten, quod collan Græci uocant. Colix item panis, quem ſubcinericium interpretãtur quidam, Ariſtophanis tamen interpres in Batrachis, ubi poeta ait κόλικας, exponens inquit, ἢ ἄρτους, ἢ ἔντερα, id eſt aut panes, aut interanea. Inde & colicophagi dicti. Quos autem Græci bomilios dicunt, ex Latinis nõnulli quadratos intelligunt: nam ſic ab Romanis dici, auctor probat Athenæus.

Blomon tamen apud illos reperio, pro panis fragmento, unde & panem ὀκτάβλωμον, dixit Heſiodus, uelut octo fragmẽtorum. Inter mazas porrò dijs ſacras erat & hygiea, id eſt ὑγίεια, quo nomine proprie ſignificatur ſanitas. Sunt & mazæ plures uſibus modo humanis dicatæ, ut anthema, thridacine, œnutta, quæ ex uino ſubigebatur, dandalis, cardame. Placẽtarum item ſpecies comperio plures, pyramunta ex tritico. Sunt & pyramides, cuius ſunt modi apud Catonem graneæ triticeæ, dabãtur in peruigilio pyramides præmij loco integram noctem excubantibus. Seſamunta porrò ex ſeſamo. Aeglen inter placentas fuiſſe, auctor Pauſanias eſt, probat & Cratinus. Eſt item Aegle ſacrificium, quod in Delphos mittebatur: quin etiam teſſerarius iactus: fuit & cotyliſcus, thrymmatides quoq;. Nam crepis, ex melle conficitur & farina. Itrion ex ſeſamo placenta eſt, ac melle. Sumenalia dici hæc à noſtris uidentur, quia ἦτρον, ſumen eſt. Teganites in ſartagine coquitur ex oleo. Elaphus, placenta eſt, in elapheboliis confici ſolita ex ſeſamo & farinæ flore. Choria, ex melle ac lacte cibaria fuere. Pæſſa, apud Coos placentulæ ſunt. Myllos inuenio Syracuſis ſubigi in theſmophorijs ex ſeſamo ſolitos, melleq;. Erant autem muliebria ephebæa. Placentarum deniq; genera ſunt, Tarentinum, craſſianum, Siculum, cluſtrum, plicium, guttatum, Montianum, ſubigitur id ex uino caſeoq;: cruſtum tabonianum. Muſtacia, ex œnomelite conficiebantur. Spira, caſeo conſtabat. Habebatur & tyrocoſcinon: item coptoplacus, quæ copta item dicitur rhodia, prædura: ut Martiali credimus propemodum, adijciebatur mel cum papauere: cui non diuerſum ita eſt, coctum, in noſtris literis, aut coccentum. Non temerè prætereundum, Alphiton apud medicinã profeſſos, accipi pro polenta: reliquis uero eſt tantum farina. Fuit & pancarpia, ac polton, & pyanion. Polton, nos pultem dicimus. Pultem Punicam celebrat Cato. Erat & Punicum libum, probi cognomento. Eſt uero puls quibuſdam ſorbitio quoq;, ex cerealibus in liquamentum ſolutis cocturę genere. Dicitur & poltarium, quod pro uaſe capi item poteſt. Pultarios legimus pro uaſis item, in quibus ſeruantur uuæ. Pultarij formam eſſe, ſcribit Palladius, inuerſi infundibuli, ore anguſto. Quia uero de itrio ſacta mentio eſt, apud Galenum ita lego, Qui fumoſum ructum percepit, fateatur ſe à cœna placẽtam nidore plenam comediſſe: quales ſunt, quæ ex oleo & itrijs & alijs huiuſmodi concinnantur. Probabantur & Samiæ placentæ, item philoxeniæ à Leucadio cõpertæ Philoxeno. Conos, ex uuis fiebat paſſis & amygdalis. Echinus quoq; inter placentas recenſetur apud Athenæũ: ſicut eſcharites apud Rhodios, in panis & placentæ meditullio. Cui grata eſt placenta, nũcupatur philoplacus. Poſtremò ſunt & in ſanctis nuncupati literis, panes propoſitionis: quia ſic ſuper menſam diſponerentur, inquit Nicolaus theologus. In Hebræo, panes uocantur facierum, ut ſic dicam: quia, ut rabi Solomon auctor eſt, figura erant quadrata, altera tamen parte longiore, cuius extremitates in ſurrectũ replicarentur. Alij rotundos globatosq; fuiſſe tradunt: & ideo dictos facierum, quia ex utraque parte conſimiles forent. Neque enim in furno coquebantur, ſed in uaſis ad id peraccõmodis. Dicebatur & menſa propoſitionis: ſed cur ſic, ex Bedæ uerbis elici clarius poteſt, ſuper Exodi capite uigeſimoquinto, ubi ſcribitur, Et pones ſuper menſam panes propoſitionis. Bene, inquit, panes propoſitionis uocantur: quia ſemper debet patere ſermo ſalutis cunctis fidelibus, nec unquam deeſſe oportet in eccleſia uerbum ſolatij. Dicuntur & panes primitiarum, Regum quarto. Thiagones in Aetolia dicuntur, deo panes dicati. Panes quidam oxylipes dicuntur Galeno Therapeutices octauo, quibus aceti minimũ ſit promixtum. Ab eodem nominantur panes ἀζυμῖτις, ſicuti & ζυμῖτις. Pane hordeaceo qui ueſcantur, male colorari aſtruunt medici, quoniam hordeum ſuapte ui fluidum leniat, abſtergatq; uehementius, unde fiat alimenti paucitas. Mulſiprema ſunt, qui offulas mulſo perfuſas intelligant. Arcam panariam uocat Ariſtophanes ſipyam. Inſtrumentũ uero ſubigendæ farinæ concinnum apud eundem uocatur mactra. Artopteum eſt coquendi panis officina: item inſtrumentum ipſum in quo percoquitur, quod & artoptam uocant. Plathanos uocant, in quibus effinguntur panes. Cardopum mactram intelligunt, quam & magida dicunt: alijs tamen cardopos arcam ſignat panariam. Erat & apomactra, ſcytale, Cypros apud Cleonem melopœum libro ſecundo. Sicut apud Hipponactem Iamborum primo, hemicypros. In hoc præterea uſu codomeum, & telia, & ſcapha, necnon

creſera

creſera & creſerion. Apud Bœotiæ Scolum præſtantes fieri panes conſuetos, accepimus; unde & Cereris megalarti & megalomazi ſtatua erecta colebatur. Conſimiliter uero apud Meſapios in Iapigia, ubi etiam fuiſſe rex Artos dicitur, ſed & feſta nomine Megalartia, de panis magnitudine appellatione ducta. Celebres erant & panes, dicti agelæi, quos dicere gregarios licet, uel cibarios. Apud Syracuſios uero Ceres colebatur σιτώ, ut ſcribit Athenæus, ob σῖτον, id eſt frumenti curam fertilitatem'ue. Similam uolunt nuncupatam, quia Syracuſani Cererem dicant item Simalida, ut refert Athenæus. Quod ad placentas attinet, de quibus ſatis multa, uehementer adnotata eſt Matronis cuiuſdam parodia,

πῶς ἄγ ἔπειτα πλακοῦντος ἐγὼ θείου ἀπεχοίμην;
οὐδ' ἔμοι δέκα μὲν χάλη, δέκα δὲ στόματ' ἔῃ,
γαστὴρ δ' ἄῤῥηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνῆ.

id eſt, Quo nam pacto à placenta ipſe diuina abſtineam? Non ſi mihi labia forent decem, decẽ item ora, Infrangibilis porrò uenter, æneum quoq; ineſſet cor. Apud Syracuſanos eoſdem fuerunt pubis ſpecie muliebris mylli, ex melle ac ſeſama: dearum altaribus à fœminis circumferebantur. Globi & globuli eſſe uidentur, qui Syracuſanis item dicuntur epicyclij, uerum aſſeuerate nil aſtruendum. Subuculum fuit libi genus ex halica, oleo & melle. Traphax nuncupatur tabula, ad clibanos qua deferuntur panes. Dicitur & nauis labrum, traphax, ubi ſcalmi concinnantur. Illud uero ſcire ſtudioſos peruelim: molas Romæ paratas in Tiberi ad Ianiculum fuiſſe antiquitus, uti auctor Procopius eſt, ad molendi uſum: quia in anguſtum ibi primò aquarum ingens uis cogitur, ac per canalem mox in præceps acta, uiolentius defertur, ac ruit. Quo nomine uidentur Romani ueteres collem Ianiculi muro circum muniſſe, hoſtibus ad molas aſſultus ne pateret.

Panem ex omnibus difficilis eſſe percoctionis, carnem non ita. Encratici qui. Caro fumoſa. Creocaccabum quid. Sitarcia. Caput XVII

POſtea uero quàm affatim panis genera exſequuti ſumus, quantũ noſtra paruitas tulit, ex multijuga Græcorum auctorum lectione, Auicennæ placita ſubnotare, non inconcinnum omnino fuerit, nec (ut ijdem dicunt Græci) ἀπὸ σ Διόνυσον. Igitur ſecunda primi: Panis, inquit, impedimentum, ubi non percoquat uenter, maximũ cenſeri debet: carnis uero non ita. Ex hoc, inquit interpres, id palliuum inaudimus: Diſtentionem utiq; omnem eſſe incommodam: uerum quæ ex pane fiat, peſſimam: in ſtomacho quippe reſidet diu, onere in primis moleſto: quód ſi non concoctus ſatis, deniq; dilapſus fuerit, hepar præfarcit ac meſeraicas. Caro autem maiorem ducit cum humano corpore ſimilitudinẽ, proinde ex ea minus prouenit nocumenti, & hepatis aut meſeraicarũ præfartio leuior, ac curationi minus minusq; obſiſtens, imbibentibus membris longe procliuius ob cognationem quandam carnis ſuccum, quàm panis. Tatiani hæretici, de carnis abſtinentia dicti ſunt Encratici: unde Encratitæ apud Hieronymum. Sitarcia in eodem exponitur pro annona, ab σῖτος, cibus, & ἀρκεῖν, ſufficere. Cautum cibaria lege apud Romanos, ſcribit Athenæus, Ne quis in annum carnis fumoſæ plus talentis quindecim abſumeret. Creocaccabum dicebant Græci, carnem minutatim conciſam cum ſanguine & adipe ac liquore iuſſulento, dulciarioq;.

Felicitatis humanæ inconſtantia, rationibus præmonſtrata quatuor. Timothei hiſtoria ad id. Ciceronis obſcuritas illuſtratur ex Epiſtola ad Atticum. Interim, quæ agimus eſſe ſomnia. Artabazis hiſtoria. Itẽ Perſei filij. XVIII

FElicitas, inquit Seneca, res eſt inquieta, ipſa ſe exagitat, mouet cerebrũ non uno genere: alios in aliud irritat, hos ad impotentiam, illos in luxuriam, hos inflat, illos mollit, & totos reſoluit. Quinimmo ſi uerum facere iudicium uolumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere: mortalium, ut inquit Euripides, nemo eſt felix. Proinde, ut ex Plinio uerba mutuemur, abunde atq; indulgenter fortuna deciditur cum eo, qui iure dici non infelix poteſt: ut prætercam Heracliti & Thaletis illud, Cuncta mortalium, ſeu bona ea ſint, ſeu mala, dum oriri uidentur, occidere. Nam Pythagoræ oraculum eſt ac Platonis, dormire animum in corpore, ac quæ-

ac quæcunq; hic agere uel pati uidemur, nil omnino uideri aliud, quàm ſomnia. Vitæ magiſter pronunciauit, Mundum eſſe uniuerſum in maligno poſitum: quod exitu miſerabili comprobat Artabazes Parthorum rex, & Tigranis potentiſſimi regis filius, quem bello uictum meretrici reginæ, ceu mancipiū uilius, dono dedit Antonius cum præda, & Perſicis ſpolijs. Nempe ut quo illuſtrior fuerat uictoria, eo turpior foret largitio, qua rex tanto deformaretur ludibrio. Eadem uerò fortunæ inconſtantia Adramitenum Andriſcum in fullonia natum ob Pſeudophilippi nomen euexit: at Perſei legitimum filium artem ferrariam ob quærendum edocuit uictum. Eunus uerò ergaſtularius ſeruus fugitiuos in Sicilia ductauit. Splendido loco nati plerinq; Viriati genua ſunt amplexi, & Spartaci quoque. Suppetunt & in hoc exempla mille. Illud hic appoſuiſſe, operæpretium fuerit, tum quia ſcitu iucundum, tum quia inſimul nodus ex ſexto Epiſtolarum ad Atticū explicabitur, ni fallimur, egregiè, quem quum Pataui eum librum prouincialibus auditoribus meis interpretarer, ut conniuens, tranſilueram: teſtatus tamen, nuſquam me, quod ad eam hiſtoriam pertineret, comperiſſe. Nunc ex Vlpiani Græci rhetoris monumentis loci eius enarrationem aucupabimur: ſimul & humanæ leuitatis tumorem reprimemus, edocentes, quò tandem ſpes noſtras deceat collimare, ne à ſcopo ſeiuncti, uelut umbræ uagemur. Igitur ut à Cicerone ordiamur primum, eo quem præſignauimus loco, ita Græce ſcriptum reperias, τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ κόνωνος πατρὶ, μηδὲν ὀλιγώρως πεφροντικέναι, hoc eſt, libertum autem eius, qua Cononis pater nomenclatura, nihil omnino curaſſe. In hunc ſcopulū impactus eſt lembus. In eo quid alijs obuenerit, non ſtatuo, neq; enim cuminum ſerimus, ut maledictis & linguæ procacitate, ac morſu arcuato, lætiores prouentus hiſce noſtris lucubratiunculis conquiramus, ne improbe item faciamus, ſi in alienis ſubinde oſtentare ingenium uelimus, lacerando, conuellendoq;, quanquam id publico bono non reijcimus quandoq;. Verum ne diutius legentium deſideria diſtineamus: is ita refert, cuius teſtimonium paulo antè aduocauimus. Timotheus Athenieſium dux fuit, Cononis pater, initio uel fortunatiſſimus, ſi quis alius: memoriæ ſiquidem proditur, ad quodcunq; mitteretur bellum, facilem, ac perinde certam retuliſſe uictoriam: unde factum eſt, ut à pictoribus non aliter per picturam exprimeretur, quàm ut dormiens, aſſiſtente ei muliere, quam fortunam intelligi uolebant, quæ retia ferret, & id genus inſtrumenta alia, uenationibus accommoda: hoc figmento prudentioribus inſinuantes, pro eo fortunam omnia peregiſſe: ipſum uero nil prorſum aliud, quàm dormitaſſe. Cæterum ubi is grauius hæc, moleſtiusq; ferre cœpit, aſſerens audacius ſuæ ipſius uirtuti, & ingenio perſpicaci uictorias omnes acceptas referri, par eſſe, procul fortunæ aura ſequeſtrata, indignata dea dicti tumore, nunquam poſtea Timotheum ex hoſte potitum uictoria. Plutarchus parte quadam ipſa hæc item cōprobat ijs ferè: Timotheus, inquit, fortunatus habebatur imperator, quo nomine exſtimulati quidam non citra liuorem ciuitates ex pingebant, ſponte ſe in cyrtum inſinuātes, uas eſt id piſcatorium, illo altius conſopito. Ad quæ Timotheus eludens: Si tanta, inquit, uel dormiens conficio, quid excitatū me facturum putatis? Scribunt nonulli ex Græcis amplius, in paupertatem eum recidiſſe: ut qui Venerem ſibi cecidiſſe, nimio plus geſtiebat, miſerè mox, ac extra quàm opinaretur aliquis, caſu ſit profligatus caniculari. Quin dum ſequundiore uteretur dea, ſolitam ſe illi fortunam ſubinde offerre. Timotheū deniq; Cononis patrem commonſtrat Pauſanias quoq;, ne refractarius aliquis aduerſum ire meditetur. Timothei turrim celebrat Ariſtophanes Pluto. Hæc nimirum grauius commonent, quotquot ex uoto cogitata omnia citra pulueris tactum conficiunt, ne nimium ſibi fidant, ſed uolubilem felicitatis humanæ inconſtantiam ante oculos proponāt, ſcientes eiuſdem eſſe numinis utranq; paginam facere, uel potius noſtra omnia eſſe in motu, nil ſolidum, nil quod eodem diu permaneat gradu: quoniam uſq; ad ludibria, mundi pars non uilis, homines quatimur fortunæ ſalo, nullaq; non hora occurrant, qui lethargum patiantur, communem (ut ille ait) deluſarum mentium morbum. Quid, quod omnis uita ſupplicium eſt. In hoc profundius inquietiusq; proiecti mare, alternis æſtibus reciprocum, nunquam ſtabili conſiſtimus loco, pendemus & fluctuamur & alter in alterū allidimur. Sed quærat aliquis, nec ineptè, unde nam ſit noſtræ felicitatis ſubſultans adeo, & (ut ſic dicam)

F inconſtans

inconſtans inconſtantia? Huius uerò rationes ab ſcientiſſimis aſſerri quatuor, animaduerto: diuinam, cœleſtem, naturalem, humanam: quippe diuina prouidentia ita ſancitum, fugacia hic eſſe, ac haberi omnia, ne in tendiculam dilapſi teneamur obretiti, ac diuinorum prorſus obliuiſcamur: ad quæ naſcimur, & modo non deſipiamus, ducimur, prouocamurq; per momenta. Cæleſtis uerò diſpenſatio ſic diuino nutu dirigitur, ac cõtemperatur, ut perpeti ac irrequieto corporum illorum motu & uertigine inenarrabili, quum primum ad ſummum uel altitudinis uel directionis peruenerint planetæ, mox retro abeant. Porrò ab ſextili aſpectu uel trino, quos ſalutares arbitrantur in quadratũ, uel oppoſitum, qui habentur noxij, relabantur. Deinde, ipſius naturæ nutu ita elementis ordo iniungitur, dum præeapido globorum cæleſtium circumaguntur inceſſu, ut quum calor aut frigus, ſiccitas uel humecta uis ad ſummum naturæ ſuæ prouecta fuerint, nec progredi altius, nec conſiſtere omnino uel minimum permittatur: quin intenta qualitas remittitur, ac laxata refluit mox. Quam quidem relabendi uiciſſitudinem præcelerem conſequuntur & corporum noſtrorum humores ac temperaturæ. Quod ſcienter eſt ab Hippocrate ſignificatum, ubi ſummam corporis ualitudinem iudicari fallaciſſimam pronuntiauit.

Felicitatem ueram ex deo eſſe. Opinionẽ de deo eſſe omnibus inſitã. Prolepſis quid. Triplici calle conſcendi ad dei cognitionẽ. De prophetis, item de CHRISTO ſcitu digna. Virginis partum Aegyptiorum comprobari doctrina. Cap. XIX

PRoinde altius generoſiusq; eſſe excitandum animum, ni undiq; inſcitiæ caligine circunfuſi lapſitamus, liquet opinor, quærendumq;, quod ſit homini propriũ bonum: ne, quod hiſtoricus inquit, uitam ſicuti peregrinãtes tranſeamus, ſitq; præter naturam corpus uoluptati, anima uerò oneri: ſiquidem bono ſuo conſtant omnia. Vitem commendabilem fertilitas facit, ſapor uinum, uelocitas ceruum, iumenta dorſo fortia ſunt: quia illorum unus hic uſus eſt, ſarcinas ferre. In cane ſagacitas prima eſt, ſi perueſtigare debeat feras: curſus, ſi conſequi: audacia, ſi mordere. In homine uero quid optimũ eſt? Nempe (inquit Seneca) ratio, hac antecedit animalia, deum ſequitur: hæc recta, & conſummata felicitatẽ hominis impleuit: quam Erichthonium illum, mirandæ uetuſtatis uirum, Dardani ex Batea filium, ne ſuſpicatum quidem eſſe, contenderim. Eum tamen omnium hominum fortunatiſſimum antiquiſſimi ex Græcis pronuntiant. Conſumata ratio deum habet ſcopum, in quem cogitationes omnes & actus dirigat, quando illuc tendit noſter conatus omnis. Ab illo ſeiuncti bulla euadimus, & ſi quid bulla compertũ imbecillius eſt. Natura humana, inquit Iamblichus, nec rationem quidem orationem'ue de deo ſuſcipere poteſt ſine deo, nedum diuina opera abſq; illo ualeat implere. Eſt quippe imbecillis adeo, & hebes prorſum, ut nullum nullitatis ſuæ remedium habeat, niſi quandam diuini luminis portionem, deſuper influẽtem, abſq; ea nil omnino à nobis diuini perfici poteſt. Deus eſt omnia, poteſt omnia, implet omnia in ſemetipſo. Nos autẽ ad diuinitatẽ uelut ludus. Quòd ſi in deo bonorum omnium eſſentia perfectioq; continetur, ac prima poteſtas, primumq; bonorum principiũ illic eſt, merito ſacerdotes ſoli, & qui ſimiliter ſuperis ſe dederint, atque legitimè unionem ad illum fuerint conſequuti, bonorum omnium principium atq; finem ſtudioſe proſequuntur. In hoc utiq; ſtatu & ueritatis contemplatio adeſt, & intellectualis ſcientiæ conſummatio: atq; unà cum Dei cognitione conuerſio quoq; ad nos ipſos, noſtriq; agnitio comitatur. Quãobrem idea felicitatis eſt, ipſum cognoſcere bonum: ſicuti idea malorum eſt, utiq; ipſa boni obliuio & fallacia circa malum. Hinc Platonici ductor agminis Plotinus: Malum (inquit) animæ eſt, alienis, id eſt caducis hærere, bonum uerò domeſticis atque cognatis. Ex hoc item illud eſt: Mihi uerò adhærere deo, bonum eſt. Propterea ſcieter Mercurius: Eſt, inquit, hominis menſura ante omnes religio, quam ſequitur bonitas: ea demum tunc uidetur eſſe perfecta, ſi etiam cupiditatem omnium alienarum rerum deſpectui habeat uirtute munita. Vnuſquiſq; pietate, religione, prudentia, cultu & ueneratione dei clareſcit, quaſi oculis uera ratione perſpecta, & fiducia credulitatis ſuæ eatenus inter homines præſtans, quatenus aſtra reliqua ſol luminis maieſtate agnoſcitur præcellere. Adijcit his calculum quoq; grauiſſima, &

plauſibilis

plauſibilis maximè Pythagoræ ſententia, quem dicere ſolitum accepimus, ὅτι βελτίους γινόμεθα πρὸς τοὺς θεοὺς βαδίζοντες, id eſt accedendo ad deum effici unumquenque optimum. Adde publicum humanæ reipublicæ conſenſum. Ex tot, inquit M. Tullius, generibus nullum eſt animal, præter hominem, quòd habeat notitia aliquam dei. Ipſis porrò in hominibus nulla gens eſt neq; tam fera, nec tam immanſueta, quæ non etiam ſi ignoret qualem deum haberi deceat, tamen habendum ſciat. Ex quo efficitur, ut is deum agnoſcat, qui unde ortus ſit, quaſi recordetur. Sed & alibi idem Cicero, quanquam ſub aliena perſona: Quæ gens (inquit) eſt, aut quod genus hominũ, quod nõ habeat ſine doctrina anticipationem quandam deorum, quam appellat Epicurus prolepſin? Equidem quantum coniectare licet, triplici nos calle potiſſimũ ad tantę duci pietatis cultum animaduerto. Primo quidem naturali hac, quã diximus, ſagacitate, quam immẽſa illa nobis prouidentia infudit. Poſtea uerò etiam rationibus philoſophicis, ex ipſo ædificij ordine, architecti prouidentiã comprobantibus. Propheticis demum uerbis atq; miraculis. Hæc uerò Chriſtianæ ueritatis conſectatoribus adſunt munificè, deſunt Gentibus, ueterũ ſuperſtitionibus (aut erroribus potius) animam in euidens præcipitium trahentibus, irretitis obuolutisq;. Taceo uetuſtiora, taceo & noua: quæ utraq; uirorum maieſtate præcellentium in diuinis rebus coruſcant latiſſime, quorum cõmonitionibus, minis, exhortationibus, miraculis perſonant omnium aures, quando præpotens ille ſpiritus diuinus animas illas ſanctiores in noſtra emolumenta prouexit altius, & illarum enuntiatione rerum excellentium ſtupenda reſerauit arcana. Quid uerbis humanis ineffabilem, immò nec mente quidem comprehenſibilem CHRISTVM hic memorem? aut Chriſtianorum ingeram auribus? Aliorum quibus datum cælitus ſarctum tectum opus polliceri, ſit munus hoc tam amplum, tam extra hominis captũ. Illud modo ſubtexamus: ipſum hunc quem lapſæ naturæ reſtitutorem, dei filium præpotentis, deum ipſum agnoſcimus, ueneramur, colimus, quibuſdam ueluti lineamẽtis à Platone prius, mox & à Platonicis præſignatum, ac obſcurius delineatum. Prophetam igitur legiſlatorem quidem, ſed diuinum, Platonici putant: qui ut habeatur talis, oporteat eum manifeſtis quibuſdam miraculis ad homines diuina prouidentia mitti. Quem ſanè prophetam humani generis ducem diuinum Plato & Auicenna cognominant. Nam huc demum tendit Platonicum illud in libro De regno; Sicuti beſtiæ nequeunt à beſtijs feliciter ſine homine duci, ita neq; homines ab homine ſine deo. Probat inſuper Auicenna: Animam quidem prophetica lege uirtuteq; imbutam à diuina ſolum prouidentia mitti. Corpus autem ad animam prophetæ ſuſcipiendam idoneum diſponi à deo, non tantum proxime, ſed per animas cælorum motrices, tanquam per miniſtras, ac etiam per cælos ipſos, quaſi per inſtrumẽta dei. Sed nunquid reticebimus, quòd quarto Legum Plato diuiniſſimè uidetur uaticinatus. Deus, inquit, omnium nobis eſt menſura, multoq; magis, ſi quis (ut ferunt) homo eſt. Quod exponẽs Platonicus nobilis, Si deus aliquis homo eſt: id eſt, ſi quando fiat homo, ut ferunt oracula, ſcilicet prophetarum. Quod ad uirginis attinet partum, in Aegyptiorum myſterijs lectum eſt, Mulierem ab ſpiritu afflari diuiniore, non uideri abſurdum, extraq; naturæ potentiam: atq; eundem generationis ſemina item inſerere. Quando & ſic natos aliquot, nobis ex hiſtoria ſuggeritur. Cæterum quo riſu, quáue exſibilatione excipienda eſt ſceleſtiſſima Luciani impietas, qui nos irridens ægerrimè fert, qui Græcorum deos abnegemus, & ἀνεσκολοπισμένον σοφιστὴν προσκυνῶμεν, id eſt cruci ſuffixum Sophiſtem adoremus, & ex illius præſcripto uiuamus. Nec à Trinitatis diuinæ infanda alibi abſtinet ſupploſione. Sed abunde Græca natio, quid de eo ſentiendum foret, ſanxiſſe uidetur, blaſphemi conflato cognomine. Verum exitus eo amplius, quoniam à canibus fertur conſciſſus, homo fœdiſſimus, loquentiæ multæ, at ſapientiæ minimæ. Quanto pium magis, quanto religioſius ita ſtatuere, ut ſciamus, primum eſſe dei cultum, deum credere, dein de maieſtatem illi ſuam reddere, & cum maieſtate bonitatem, ſine qua nulla maieſtas eſt. Scire illum eſſe, qui præſidet mundo, qui uniuerſa, ut ſua temperat, qui humani generis tutelam gerit, qui coercet, caſtigat, pœnas pro noxa irrogat, iuſtis præmia elargitur æterna. Vis deum propitiari, inquit Seneca, bonus eſto: ſatis illum coluit, qui imitatus eſt. Porrò quod uides omne, quo cæleſtia & humana concluſa ſunt: unum eſt, mem

bra ſumus corporis magni. Natura nos cognatos ædidit. Hæc nobis amorē indidit mutuum, & ſociabiles fecit: ex illius conſtitutione miſerius eſt nocere, quam lædi. Iſte uerſus in ore ſit perpetuo, ſed & in pectore: Homo ſum, humani nihil à me alienum puto.

Salutis rationem eſſe in religione tantum. Cecropis inuēta. Religiones falſas, & ſuperſtitiones omnes ex aſtrologia & ſyderibus profluxiſſe. Lucretij locus declaratur. Cap. XX

QVamobrē reiecta omni ueſica, ſic cum Aurelio Auguſtino cludamus partem hanc: Religionem eſſe eam, quæ uniuerſalem continet uiam animæ liberandæ, quoniā nulla niſi hac liberari poteſt. Hoc eſt canonicū iter, quod unum ducit ad regnum non temporali ueſtigio nutabundum, ſed æternitatis firmitate ſecurum. Hoc inquā auguſtiſſimum iter doctiſſimus ille Porphyrius quæſiuit quidem, ſed non reperit: non repererunt & alij, quātumuis rerum naturæ capaces uiri, quos priſca tulit ætas, etiamſi ſingulari ſtudio & ſolertia inenarrabili iſta conſectarentur: CHRISTI pretioſiſſimus ſanguis effuſus reſeraūit, & credentibus incomparabiles theſauros, patrum noſtrorum memoria incognitos, etiamq; infantiū ſimplicitati patefecit. Comparetur nunc Chriſtiano ſtatui principis Auguſti illa paſſim certatimq; ab auctoribus celebrata felicitas, quantula demum deprehendetur? quam puſilla? quàm nulla prorſum? Ipſe ſibi tamen nimis placebat in ea, plauſibiliter ſibi abblandiebatur: ſiquidem quum Caium ex filia nepotē in Armeniam mitteret, comprecatum ferunt à dijs, comitem illi Pompeij beneuolentiam, Alexandri audaciam, ſuam uerò ipſius fortunam. At Cecropa ueterum pleriq; mirantur, quòd omnium primus Iouem appellarit, ſimulacra repererit, aram ſtatuerit, uictimas immolarit: quum ante illum nemo iſta inter Græcos perpetraſſet, aut agnouiſſet omnino. O temporum conditionem miſeram, ò ineptam uanitatem. Stultitiæ dux, ignorantiæ magiſter, à doctiſſimo quoq; plauſu excipitur feſto, auctor uitæ ridetur. Verum ita prorſum res habet, Deus omniū eſt principium, ac finis: proinde colligi facile poteſt, deo nos eſſe natos, non nobis. Propterea dei cultus, uirtutum uirtus eſt: at enim dei coſequutio, uirtutum utiq; præmium eſt, ſed incomparabile. Hinc fit quoq;, uti uiuere ij demū uideantur, qui de diuinis ſcribunt uel loquuntur, aut cogitant. Quòd ſi è medio auferatur diuinus cultus, erit ſanè rationale animal uel brutis infelicius. Cæterum hic præſtat unus præcipue, ut mente uiuamus: hoc eſt, ut ſemper ac feliciter uiuamus. In mente ſiquidem ſtatus eſt, ac tranquillitas. Verum ab mente delapſus ad inferos ſe ipſum intrudit. Sed quoniam de religione agimus, illud ſciendum amplius, religionum exortum & uarietatem eſſe qui ſyderibus acceptam referant, quæ urbibus & prouincijs propria, peculiariq; poteſtate præſideant. Ex rerum uerò cæleſtium ſtudioſis pleriq; ad eas quas uocant cōiunctiones magnas planetarum ſuperiorum, referre maluerunt: Saturni præſertim, atq; Iouis. In qua ſententia eſſe Arabas animaduerto, & Latinorum item multos, qui illorum conſectati ueſtigia ſunt. Ptolemæus uerò Apoteleſmaton libro ſecundo, Aſiaticos ſcribit, qui exortum ſpectent, ac meridiem, Veneri, Saturnoq; rem diuinam facere: quoniam trigono ſubſint aridæ qualitatis, hoc eſt Virgini, Tauro, Capricorno, quibus dominentur Venus & Saturnus. Rurſusq; qui inter meridiem habitent, & occaſum, Venerē ſummè ac Martem colere, quoniam humectæ ſubijciantur triplicitati, cuius cum Marte Mercurium ac Venerem præſides fecit. Atque ita deinceps reliqua ſubtexuntur. Iam uerò & Manichæorum hæreſis, quæ liberum excutit arbitrium, non aliunde initia ducit, quàm ab aſtrologorum fata aſtruentibus diſſertationibus. Ex aſtrologiæ porrò ſinu profluxiſſe ſuperſtitionum omnium uanitates, locupletiſſimus auctor Varro teſtatur. Geomantiam aſtrologiæ itidem adoptant, qui eiuſmodi doctrinam profitentur. Iam & magiæ clauis commemoratur aſtrologia. Nam quid de chiromanticis dicemus? A quibus excogitata ſcimus in manuum uolis ſeptē montium ſupercilia, quæ cæleſtes præferant planetas. Cæterum hæc omnia eſſe acuta potius delyramenta, & uaniſſimas uanitates, quàm documenta, uitæ uſibus concinnata, nemini non arbitror liquere. Nos tamen eo in primis conſilio recenſuimus, ut Lucretij locum aperiremus, qui libro De natura primo, religionem deſtruere uolens ita ſcribit,

Humana ante oculos fœde quum uita iaceret

In terris oppreſſa graui ſub relligione:
Quæ caput à cæli regionibus oſtendebat,
Horribili ſuper aſpectu mortalibus inſtans:
Primum Graius homo mortalis tollere contra
Eſt oculos auſus.

Hominum pectora debuiſſe feneſtrata fieri ex apologo. Vitilitigator. Hominum prauitas. Et cur traditũ, animas tranſire in beſtias. De Plotino nõ nihil. Cap. XXI

FAbulas, quarum nomen falſi profeſſionem indicat, aut tantum cõciliandæ auribus uoluptatis aut adhortationis ad bonã frugem gratia, repertas eſſe, legimus. In hoc genere, quod poſterius eſt, multas ſæpe ac periucundas altero (quod dicitur) oculo percurrimus. Sed eam in quã proximè recidimus, dum iſta commentaremur, nullo modo præterire poſſumus, quod inſtituto noſtro belliſſimè congruat. Ferunt ergo mythologi, Mineruam, Neptunum, Vulcanum de artis peritia inter ſe amplius diſceptare cœpiſſe: atq; inibi quidem Neptunum periclitandi cauſa effinxiſſe taurum, Mineruam uerò domum ſubſtruere adortam, à Vulcano eſſe expreſſum hominem. Eius certaminis arbiter erat Momus: is diligenter ſingula conſpicatus, quid in quoq; uitio uerterit, operæ non eſt referre, in homine utiq; id accuſauit, debuiſſe architectum Vulcanum pectus eius effingere feneſtratum, ut ſic eo planè recluſo ac patenti, omnibus perſpicuum fieri poſſet, quid ſibi uellet, quid meditaretur, uera'ne promerentur, an ſecus: quando & Moralium ſeptimo Ariſtoteles ait, prauitate inſignem hominẽ milies eſſe fera nocentiorem. Fabellæ autem huius lepidiſſimè concinnatæ documẽtum illud mihi præmonſtrare uidetur ſcitiſſimè, quod eſt à M. Tullio poſitum in quadam ad Quintum fratrem epiſtola: Multis, inquit, ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi uelis quibuſdam obtenditur uniuſcuiuſq; natura. Frons, oculi, uultus perſæpe mentiũtur, oratio uerò ſæpiſſime. Nec extra pomœria nati fallũtur modo, quod ferri poſſet: ſed uel intra inſtituti uix ſibi cauent: immo ne Argus quidem, uti in fabulis traditur, oculatus totus impoſturas humanæ prauitatis euaſerit. Sententiam eandem Socrates item comprobauit de feneſtrato pectore, puto ex id genus apologo, Ne (inquit) occultiores deliteſcerent ſenſus, ſed ad conſiderandum paterent: quoniam hominũ effigies habent ferarum animos, ut inquit Seneca. An non Hercule, ſicuti Plinius ſcribit, ex homine homini plurima ſunt mala? Cætera animantia in ſuo genere probè degunt: at diuinũ hoc animal, & miraculum quoq;, quod ſæpe repetimus, & ſuo probatum loco eſt, uenerandum atq; adorandum, nunc aperta ui, ſæpius fraude mutuo arietare (ut ſic dicam) non ceſſat. Nec homini tantũ homo lupus eſt, quum qui ſit, non nouit, ut Plauti uerbis utamur: ſed & quanto notior, tantò etiam ſæuior, & immanior, fraudulentiorq;, ac planè uitilitigator: quod uerbum, Plinio docẽte, eleganter ex uitijs & litigatoribus concinnarat Cato: ſed eo & Firmicus utitur Matheſeos quinto tribus locis. Verũ modo uitiligator ſcribitur, modo uitilitigator. Huius uerò, ut ad inſtitutum redeamus, abſurditatis quam eſſe aliam rationem opinemur, quàm quæ ex Ariſtotelis oraculo promitur? Homo, inquit, ut perfectione ſuſcepta, animantium cũctarum optimus eſt, ſic à lege ac iuſtitia ſeiunctus, omnium efficitur peſſimus. Dedit quidem optimus ille parens rerũ animis noſtris igniculos quoſdam, & quaſi ſcintillulas ad omnem uirtutem percipiendam: cæterum igniculos eos malis moribus opinionibusq; deprauatis, ut M. Tullius auctor eſt, ſic extinguimus, ut nuſquam lumen ingenitũ appareat. Quòd ſi eos adoleſcere liceret, ipſa nos ad beatam uitam natura perduceret. Nunc uerò, ſimul atq; in lucem æditi & ſuſcepti ſumus, in omni cõtinuo prauitate, & in ſumma opinionũ peruerſitate uerſamur, ut penè cum lacte nutricis errorem ſuxiſſe uideamur, ut merito Lucretianum illud poſſit comprobari,

O miſeras hominum mentes, ô pectora cæca,
Qualibus in tenebris uitæ, quantiſq; periclis
Degitur hoc æui, quodcunq; eſt.

Porro ex hac hominum ferina in alterum rabie ſæuiendi, atq; item omnifariâ malè uiuendi libidine, prorſus bruta: natam, opinor, infamem illam de animarum tranſitu poſſ

tionem. Quoniam Timæus Pythagoricus nobiliſſimus in libro quem De mundo & anima ſcripſit, quem poſtea imitatus eſt Plato: Migrationem in beſtias, inquit, induci fiſſo ad terrorem hominum impiorum, ut pœnæ ſaltem formidine, & ſpecie abſurda immaniq; à uitijs inquinamentiſq;, quibus candori animæ labes inuritur, retraherentur, proficerentq; in bonam frugem. Sed & Pythagoras, à cuius placitis hæc in primis uidentur inualuiſſe, id ipſum ita ſignificauit: Si depoſito, inquit, corpore liberum aſcenderis ætherem, eris immortalis deus, non ultra mortalis. Orpheus quoq; in ipſo Mercurij terreſtris hymno,

Κωκύτου ναίων ἀνυπόστροφον οἶμον ἀνάγκης.

Id eſt Cocyti habitans irremeabilem neceſſitatis uiam. Sed nec Aegyptiorum ſacerdotum ſcientia omnino comprobari re uera demigrationem animarum eiuſmodi tetram formidoloſamq;. Quinimmo ad ferinum uel heroicum animæ habitum referendã, opinantur, quãdo apud eos hominis nuncupatione animus modo intelligatur. Quod aperuit Mercurius Aegyptiorum pontifex maximus, qui quum emigrationem eiuſmodi ritu poetico deſcripſiſſet, adnexuit, legem diuinam nõ permittere animi humani in beſtias tranſitum. Quinimmo pœnas ſtatuit ſempiternas impijs animis in mundi huius infimis elementorum gradibus. Agit quoq; gratias Deo, quod bonos uiros æternitati conſecrarit. Item dicit, uſqueadeo coniungi mentem deo, ut erroribus ex eo non implicetur amplius. Zoroaſter quoq; in libro, cui titulus *Μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ Ζωροάστρου μάγων*. Zoroaſter, inquam, abs quo omnis ueterum theologorũ ſapientia manaſſe creditur, inquit, *σὸν γὰρ ἀγγεῖον θῆρες χθονὸς οἰκήσουσι*. hoc eſt, tuum uas habitabunt beſtiæ terræ. Quòd ſi intra nos beſtiæ ſunt, intra quoq;, non extra de homine in beſtiam, ac ex beſtia remigramus in hominem. Cæterũ nec deſunt, qui iſta ſic interpretentur, ut animarum quæ ſimilem brutis duxerint uitam, aliæ inter alias beſtiarum turbas diuerſentur. Quod ipſum Platonis doctrinæ ualde conſentaneum putat Olympiodorus: quoniam Plato animas purgatiſſimas inter deos cenſuerit uerſari: impuras autem inter ſepulchra reuolui: quo fiat, ut umbris quandoq; terreamur, quippe quum corporei quippiam circa ſe contraxerint, ſicut & in ſe: unde fieri Plato uult, ut uideri quandoq; poſſint. Ex priore autem ſenſu, ſi habitum intelligamus, non ſpeciem, arbor erit apud Platonem, qui nutritioni deditus, uel Herculis quæſtum in ea attriturus, die noctuq; torpebit. Miluus, qui raptu uiuet per concupiſcentiã: leo, qui egregiè militabit: draco, qui crudeliter in genus humanum debacchabitur: homo, qui ciuiliter uiuet: heros, qui naturalia ſcrutabitur: dæmõ, qui mathematica: angelus, qui diuina. Talis enim fit animus, qualem induit habitum. Ex quo in Phædro Socrates: Ego (inquit) cõſidero, utrum ipſe ſim beſtia Typhone multiplicior, an diuinius animal. Porrò quid in ijs Aurelius Auguſtinus ſenſerit, quid'ue Porphyrius, qui ſcire cupit, legat Ciuitatis diuinæ librum decimum. Plato autẽ figuratè metamorphoſes iſtas in Timæi parte poſtrema ſub Pythagorica perſona poetico quodam excurſu perſequitur. Iamblichũ certè rationalem animam puduit in brutum præcipitare. Quanto cauſatius nos Chriſtianæ ueritatis cultores hoc genus nugamenta retundemus, illius prophetici memores perpetuò: in circuitu impij ambulabunt, ueluti ita dicatur: impietatis anquiri oportere, ſi quis ambitus eiuſmodi & demigrationes enixius tueri contendat. In quam decuriam, alioqui philoſophus nobilis, & inter Platonicæ ſapientiæ ſectatores facilè princeps Plotinus tranſcribi ſe neſcio quo modo patitur, dignus qui cum Timæo potius ſtipendia faceret, ac ubique triarium ageret, nec rorarium quandoq;. Noſcendum quoq; in libris *περὶ ἀρχῶν* ab Origene *μετεμψύχωσιν* defendi.

Fidei cõmendatio præcipua. Qui dicantur palimboli. Theſſala perfidia. Theſſalæ alæ. Theſſalus equitatus. Rhombus quid. Trapezia. Theſſalica portio quid. Capanica, capane, ſcapane, ſcaphiũ, ama. Capus, et cape quid. Capania Pallas. Ogygia, cur pro antiquis. Thebe, cur dicãtur. Ilici eſſe ſimile, quid ſit. Cohors ſacra Thebis quæ: inibi adnotatur interpretis Plutarchi lapſus fœdiſſimus. Iolai hiſtoria. Pharſalorum & Bœotiorũ uoracitas. Scytala Muſarum quid. Cap. XXII

Numam

NVmam Pompilium memoriæ proditum eſt, quum Romanæ iuuentutis bellicoſos acresq; ſpiritus & ferocientes (ut ſic dicam) animos, incuſſo deorum metu remollire, ac retundere cuperet, omnium primum Fidei templum conſtituiſſe, illamq; Romanis, Plutarcho auctore, maximum eſſe iuſiurandum demonſtraſſe. Proinde quum ad id ſacrarium flamines bigis, curru arcuato, id eſt obtecto deſuper, ac uelut fornicato uehi iuſſiſſet, manu quoq; ad digitos uſq; inuoluta, rem diuinam facere uoluiſſe, ſignificantes ſymbolicè fidem tutandam eſſe, ac eius ſedem in dextris eſſe ſacratam. Quod Plinius ſcribit, & Ariſtophanes quoq; in fabula, cui titulus Nephelæ, ſignificauit. Sed & Plethon Gemiſtus rerum Græcarum libro ſecundo, manus porrectio μεγίστη παρὰ πέρσαις πίστις, id eſt maxima inter Perſas cenſetur fides. Quin & M. Tullius nullam rem ſcribit, uehementius continere rempublicam, quàm fidem: quoniam, ut alibi ait idem, eſt iuſtitiæ fundamentum fides. Iuſtorum corda, inquit Ambroſius, meditantur fidem. Hæc porrò, tradente Seneca, ſanctiſſimũ humani pectoris bonum eſt, quòd nulla neceſſitate ad fallendum cogitur, nullo corrũpitur pręmio. Vre, inquit, occide, non prodã. Sed quo magis ſecreta quæret dolor, hæc illa condet altius. Eſt autem (ut Cicero finit) fides dictorũ conuentorumq; conſtantia, & ueritas. Propterea Plato inquit, fidem eſſe in reddendis pecunijs depoſitis, uel in ſepulchris erigendis iuſtitiam. Sillius item Italicus præconio poetico ſic fidem commendat,

Iuſtitiæ conſors, tacitumq; in pectore numen.

Hæc tamẽ quamuis pręcellens, quamuis ciuilis ſocietatis glutinamẽtum firmiſſimum, & ferruminatio (ut ita dicam) inuicta, nonnullis, immo uero plurimis, bonumq; ſi non omnibus, ita prorſum fluxa eſt, ita cenſetur nulla, ut nil rarius ſit reperire, quàm incorruptæ ueritatis hominem. Inde in Plauti Bacchidibus adoleſcens ille,

Satin', ut quem tu fidelem habeas, aut cui credas, neſcias?

Sed & rurſum poeta idem, atq; adeo fabula eadem, graphicè ſubſultantem amicorum ſynceritatem effingit hiſce uerſiculis,

Multi more iſto, atq; exemplo uiuunt, quos quum cenſeas
Tibi amicos, reperiuntur falſi teſtimonijs,
Lingua factioſi, inertes opera, ſubleſta fide.

Subleſtam uero fidem Marcellus friuolam intelligit, ac leuem. Cuiuſmodi uiſitur in ijs, quos παλιμβόλους Græci uocant, & in commentariolo De liberorum inſtitutione, meminit Plutarchus. Sicuti παλιμβολίαν Agathias poſuit in libris. Dicuntur autem eo nomine inconſtantes, & perfidi, unde tritum illud apud Græcos, Scytharum eſt palimbolum ſe præſtare. Sed & in Pompeij rebus ſcribit Dion, Ciceronem ſæpe ſolitum ἐπαμφοτερίζειν, quia nunc populo cohæreret, nunc ſenatui: proinde, inquit, dicebatur αὐτόμολος. Homerus ἀλλοπρόσαλλον uocat, id eſt nunc huic, nunc illi inhærentem: quales fermè coarguuntur Theſſali, nec id utiq; in Latinis literis, quod riſu fortè exciperent Græci, ſupercilij ſtudioſiores: ſed obſeruatũ id meminimus apud Demoſthenem in primis, in cuius Olynthiaca prima ita ſcriptum inuenio, τὰ τῶν θετταλῶν, ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει, καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. Poſtea, inquit Theſſalica, hæc enim infida quidem erant natura, & ſemper utiq; omnibus hominibus. Conabar, quantum mihi uaria lectione ſuggeritur, tam fœdæ, tamq; probroſæ inuſtionis cauſam proruere. Demum ex Vlpiani rhetoris monumentis ita fermè commoniti ſumus, Theſſalos ut infidos, antiquitus ſugillatos: aut ob Medeæ hiſtoriam, quam ab Iaſone circumſcriptã, qui Theſſalus erat, poetæ tradunt: uel quia tempore Peloponneſiaci belli in ipſa acie ab Athenienſibus ad Lacedæmonios, uelut inducta fidei, interlitaq; memoria, ordinibus mutatis, Theſſali transfugerunt: ſicuti Thucydides quoq; auctor eſt, unde natum prouerbium, ut Theſſala fides, de uana dicatur & fluxa, quæ in ratione uirtutis nihil omnino habeat penſi. Quod Euripides item innuit, πολλοὶ γὰρ ἦσαν, ἀλλ' ἄπιστοι θετταλοί, hoc eſt, multi quidem erant, ſed infidi Theſſali. Quin Ariſtophanis item aſtipulatu id ipſum comprobari uidetur poſſe, à quo amplius ἀνδραποδισταὶ appellantur, quo nomine ſignari animaduertuntur plagiarij, qui liberos homines in ſeruitutem redigunt, & diſtrahunt. Theſſalorum deniq; improbitatem non tacuit hiſtoriæ parens Herodotus, qui libro nono ita refert: Theſſalos adeo non pœnitebat eorum, quæ hactenus egerãt,

ut etiam multo ſtudioſius Perſam inducerent. E quibus Thorax Lariſſæus, & Xerxem fugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalam inducebat in Græciam. A Philoſtrato quoq; taxantur egregiè Theſſali in Critia ſophiſte: Similis, inquit, Theſſalis euaſit, apud quos ἀγροικίαι καὶ ἄκρατος καὶ τυραννικὰ ἐν οἴνῳ σπουδάζονται. Qui tamen, inquit, ſapientiam non negligebant: ſed ἐγοργίαζον, id eſt Leontinum Gorgiam amplexabãtur. Polydamas tamen Pharſalius apud Xenophontem rerum Græcarum ſexto, fuiſſe traditur hoſpitalis, ac Theſſalico more magnificus. Eodem modo & Aeoles ut fraudulenti infamabantur, quod Idillio primo adnotauit Theocriti interpres, unde factum opinat̃, ut αἰολίζειν, ſignet decipere: ut apud Hieroclem, μὴ δὲ αἰόλιζε αὐτήν ne circũſcripſeris ipſam. Sed redeo ad diuerticulũ. Illud ad mores pertinet nihil, quòd Theſſalicas alas inuenimus dictas in antiquis auctoribus, de chlamydibus, quibus uterentur Theſſali: nam utrinq; anguli proiecti eminebant quadam alarum ſimilitudine, quales ferè nunc habentur Gallicæ ueſtes. Vnde Eupolis in Maryca, ἐνθετταλίσμεθα, id eſt Theſſalicè circumueſtiti ſumus. Cæterũ ne in totum uidear Theſſalos inſectari, operæpretium fore opinatus ſum, quod ex diuerſis captauimus, apponere. Igitur Quintus Curtius geſtorum Alexandri libro tertio, Theſſalos equites, Acarnanas, & Aetolos inuictam eſſe dicit bello manum. Et in Menone Plato Theſſalos ſcribit inter Græcos fuiſſe illuſtres tum equitatu, tum diuitijs. Polybius quoq; auctor grauis Theſſalicos equites conferto prælio inſuperabiles eſſe confirmat. Quos tamen ſi per partes attentaueris, lacerare carpereq; facillimum ſit. Vſque adeo natura non ſolum hominum corpora, uerum etiam animos ſui diſſimiles finxit, ut ſæpenumero unus idemq; homo, non modo in rebus diuerſis, ſed in ſimillimis modo inauditam celeritatem, aliàs incredibilem ignauiã oſtendat. Aratus in rebus ciuilibus uſquequaq; fuit perfectus, rei militaris peritus. At ſi acie dimicare cogeretur, in conſilijs ſegnis, in ſubeundis periculis timidus erat. Legimus præterea, aciebus ad rhombi ſimilitudinem formatis Theſſalos primos eſſe uſos, Iaſone (ut ferunt) auctore, ut quæ ſint ad omnes uſus accommodatiores: equites enim hac forma conſtituti uertere ſeſe in quemuis proſpectum poſſunt, minimeq; uel à tergo uel à latere capi. Eſt uero rhombus quadrilatera figura, quæ tamen rectiangula non eſt. Sicut rhomboides, quod in contrariũ collocatas lineas atq; angulos habet æquales, non autem rectis angulis, neq; lateribus æquis continetur. Præter hæc uero omnes quadrilateræ figuræ trapezia, hoc eſt menſulæ nuncupantur. Inſuper apud Theocritum eſſe magicũ inſtrumentum uidetur rhombus. Corymbum ab Athenienſibus quidam putant dici, Apollonij interpres rhombum eſſe rotulam dicit, quam loris diuerberantes circũagunt, atq; ita ſonum inde eliciunt. Quidam etiam Didymon uocant rhombum dimidiatum, in re militari, etiam transformatum in triquetrum, cuneum ſeu roſtrum uocamus. Rhombum præterea lego cõmunius ſtrumbam dici, quæ & bombix nuncupetur, uerum & ſtrombus, unde στρομβηλόν inflectitur. At in Olympijs Pindarus rhombum uocat iaculi euibrationem: quæ μετὰ δινάσεως planè fiat, id eſt haud citra rotatam uertiginem. Acie cuneata Scythæ utuntur, & Thraces: quin & Macedonas uſos inuenio, Philippo ſuadente. Inuſtam porrò Theſſalis animaduerto uoracitatis notam. Propterea in Lamia Crates, τριπήχη θετταλικῶς τετμημένα, id eſt trium longitudine cubitorum inciſa Theſſalico more. Nam carnium portiones facere grandiores, gentis eius erat proprium. Quando & carnem θετταλότμητον, id eſt Theſſalicè inciſam, Philetærus dixit in Lampadophoris: quin & Theſſalicam entheſin de magna pronuntiabant. Capanica uero Ariſtophanes, uelut amaxiæa dixit, id eſt plauſtralia: quoniam currus Theſſali καπάνας dicunt. Quanquam eſt item in curru uirga quædam dicta Capane. Capus uero propriè locus eſt uentorũ ſentiens perflatus, unde Capas uocant præſepia, quoniam ab equis difflentur. Scapane ligonem indicat, quem & ſcaphium uocant: communius etiam tzapion, inquit Theocriti interpres, ſed Attici Amam. In gymnaſio Cylabare apud Argos, de Stheneli filio ſic nuncupato, uiſebatur Palladis ſimulacrum, inquit Pauſanias, quæ Capania dicitur, id eſt καπανία. Pharſali inter hos inceſſebantur præcipuè, quod ſignificat Mneſimachus, τῶν φαρσαλίων ἥκει τις, ἵνα τὰς τραπέζας καταφάγοι, id eſt Pharſalorum uenit aliquis, ut menſas uoret ipſas. Turpitudinis eiuſdem infamantur labe in Græcia item Bœotij, ut auctor comprobat

probat

probat Polybius hiſtoriarum uigeſimo, Et qui eos, uelut uaſa dixit, quæ ſortita uocem non aliud eloquantur prorſum, ni quantum capiant ſingula. Vt βοιωτίαν hic ὗν prætercam, quamuis eam ſe euaſiſſe, in Olympijs glorietur Pindarus, dum Aeneã alloquitur chorodidaſcalum, quem eſſe Muſarum ſcytalam pronuntiat, id eſt, nuntium, ac uelut carminum præconem. Illud ſuperpondij loco adiecerim hic, Ogygum fuiſſe uetuſtum adeo Thebarum regem, uti quicquid perantiquum uiſatur, dici Ogygium recte ualeat. Sunt tamen qui in Aegypto regnaſſe autument hunc, unde ſit Cadmus, qui in Græciam profectus Thebas condidit, ab boue iugulata ſic nuncupatas, quoniam Syrorum lingua bos dicatur Thebe. Bœotios deniq; dicebat Pericles, eſſe ilicibus perſimiles: quod ex Ariſtotele eſt, quoniam ſemet inteſtinis conficerent diſſidijs. Suum autem ilicis eſt, uti denſiore ſit materia, ualidaq;: ſed ita ut diſſiliat nulla externa ui, cõfringaturq;. Hic uero quoniam de fide actum, deq; Bœotijs, id ſubnectamus potiſſimum, fuiſſe Thebis ἱερὸν λόχον, id eſt ſacram cohortem, quam Gorgidas inſtituerit primus, ex electiſſimis uiris, hoc eſt amatoribus amatiſq;, ut uoluere nõnulli, quando hic eſt ad robur nexus præpotens. Nam legimus, inquit Plutarchus in Pelopida, Iolaum Herculis amaſium fuiſſe certaminum participem ac propugnationis. Prodit autem Ariſtoteles, uel tempeſtate ſua ad Iolai monumentum τὰς καταπιστώσεις ποιεῖσθαι ἐρωμένους καὶ τοὺς ἐραστάς, hoc eſt amatos amatoreſq; fidem ſolitos obſtringere obfirmareq;. At interpres, Ariſtoteles quidem etiam pro ſententia animi ſui ait, apud ſepulchrũ Iolai amantes atq; amatos tumulo ſolennia miſiſſe.

Magiæ ſpecies eſſe plures, quo'ue diſparentur diſcerniculo. Libri improbatæ lectionis qui. Teletæ. Pyctaciola. Prophetæ pro Magis. Item pharmacia quæ intelligatur. Magorum iynges. Goetia. Epode. Magiæ nomẽ unde fluxerit. Virgilij locus explicatur. Caput XXIII

QVi acuratius introſpicere iſta enixi ſunt, magiæ faſtigia duo deprehenderunt: alterum infame eſt, ac immundorum ſpirituum cõmercijs inauſpicatum: reliquum, ſi penſitatius explores diſpiciaſue, non fere aliud eſt, quàm naturalis philoſophiæ apex. Priorẽ illã non magnopere magiã, ſed goetiã uocãt Græci, incantationibus & carminibus nefariæ curioſitatis arte compoſitis cõcinnatã, quam honeſtiore uocabulo etiam theurgiam nuncupare audent: ſed diſcerniculo tamen quodam, ut illicitis artibus deditos, cuiuſmodi excogitaſſe Zabulus memorat, alteros intelligi damnabiles uelint, quos & maleficos appellant uulgò. Horum enim eſſe goetiam proprie dicunt. De qua cõcinnantur libri, quos improbatæ lectionis appellat Iurecõſultus Vlpianus, protinuſq; eſſe corrũpendos ſtatuit. In quod forte genus ueniunt pyctaciola ad ægritudinem cõſcripta quamlibet. Laudabiles uero alteros, quibus theurgiam deputant, quamuis utriq; ritibus ſint dæmonum fallacibus obſtricti, ſub angelorũ nominibus. Nam & Porphyrius quandam quaſi purgationem animæ per theurgiam, cunctanter tamen & pudibunda quodammodo diſputatione promittit. Reditum uero ad deum hac arte præſtari cuiquam, inficiatur omnino. Quibuſdam uero conſecrationibus theurgicis, quas teletas uocant, idoneã fieri atq; aptam ſuſceptionem ſpirituum & angelorũ ad uidendos deos, arbitratur. Quæ uero proprie magia nuncupatur, perfecta creditur, & ſumma ſcientiæ poteſtas, quando Perſarũ lingua eſt magus, non fere alius quàm diuinorum interpres & cultor. Goetiam omnium placita legum exterminant, execranturq;. Magiam feſto plauſu ſapientiſſimus quiſque excipit, uenerañ & colit, ut quæ altior ſit ſanctiorq; philoſophia, ex qua præſignis profluat literarum claritas. Pythagoram, Empedoclem, Democritum, Platonem quoque hanc equis uelisq; conquiſiuiſſe, nauigatione ſuſcepta non longiore modo, ſed & periculoſa, conſtans opinio eſt. Huius ueluti parentes celebrant, Zamolxidem quem poſtea ſit imitatus Abbaris Hyperboreus: Zoroaſtrem, non quem uulgaris recipit opinio, ſed Oromaſi filium. Plato certe in Alcibiade apertius teſtatur, non aliud ſibi uideri Zoroaſtris magiam, quàm diuinorum ſcientiam atq; cultum, qua imbuantur Perſarum regum filij, ut ad mundanæ reipublicæ imaginem, ſuam & ipſi rempublicam adminiſtrare diſtribuereq; cõdiſcant. Propterea M. Tullius in Diuinationibus, neminem apud Perſas regio potiri faſtigio ſcribit, qui prius magicam non imbiberit ſcientiam. Et Poſidonium

ſidonium ſequutus Strabo, eſſe Parthorum duplex concilium ſcribit, unum quidem
συγγενῶν, id eſt nobilium, ut ipſe interpretor. Alterum uero nobilium & magorum. Ex
utroq; quorum reges allegere conſueuerint. Strabonis interpres, συγγενεῖς affines dici
putat parte iſta: id quàm recte, ipſe uiderit. Plinius utiq; cognationẽ, ſyngenicon, agna-
tionem, pro nobilium accipit ſtemmate. Verum ad magiam redeo. Hæc naturaliũ con-
ſenſum, quem ſignificantiſſimè Græci συμπάθειαν uocant, indagine ſcrupuloſa dum ri-
matur exploratius, interſparſas mundo poteſtates rerum, alioqui quaſi illatebratas, in
naturæq; quodammodo ſanctarijs recõditas in apertum ita producit, ut per illecebras
mutuas, quæ magorum ἴυγγες nuncupantur, & cognationem quandam miracula con-
ſurgant maxime mira, non utique magia ipſa artifice, ſed natura potius, cui ſe hæc mu-
tuos copulando aptè conſenſus miniſtram exhibet. Quibus diſparatis diſiectisq;, ac (ut
ſic dicam) diuaricatis ceſſant illa, & ueluti in ſinu maieſtateq; parentis interquieſcunt,
donec conciliator excitatorq; acceſſerit opportunus. Quem non alium deprehẽderis,
quàm magum, recõditiſſima quęq; diuinorum operum exactiſſimè ſpeculantem, pro-
mentemq; illa in actum ſcientiæ anguſtioris profunditate, cuius ignarum uulgus pulla-
tum carpit, quod neſcit, conuellit, quod ſingulari dignum ueneratione cenſetur. Quan
do eccleſiaſticos doctores plures hanc nouimus amplexatos. Hanc denique Magnus
Albertus ita approbaſſe comperitur, ut ſequeretur, & periclitando multa ſe deprehen-
diſſe, non erubeſcat non inficiari. Goetia maxime probantur inſignes Aegyptij, quod
præcipuè dæmonũ ibi uiguerit cultus. Magia uero præcellunt Aethiopes & Indi, quia
ea mundi portio herbis, alijsq; ad eum uſum peraccommodis maximè ſcateat. Porrò
hanc magiæ diſtinctionem ab Hieronymo item ſignificatam, coniectare licet, ubi ad
Paulinum ſcribens, Apollonium ait Tyaneum fuiſſe magum, ſicuti uulgus, ſiue philo-
ſophum, ut aſtruebant Pythagorici. Deniq; ad inuiſendũ adorandumq; CHRISTVM
ueniſſe magos, ueritas teſtatur euangelica: Eos, opinor, impium fuerit, omnium ſuffra-
gio damnatis illis adiecisse: quando & interpres quidam non maleficos ibi, ſed Chal-
dæorum philoſophos monuit intelligi oportere. Lego item, magos quandoq; prophe
tas dici, præſertim ſi & futura præſagirent, ac religioni adnexam medicinam conſecta-
rentur. De goetia ſuſpicor in libro De myſterijs Iamblichum intellexiſſe, ubi ait, Quæ
faſcinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habent actionis & eſſentiæ uerita
tem. Eiuſmodi nanq; magicæ finis eſt, non facere ſimpliciter, ſed uſq; ad apparentiam
imaginamenta porrigere: quorum mox, nec uola (quod dicitur) compareat, nec ueſti-
gium. Goetiam inuenio ab incantationibus dici quoq; ἐπῳδήν, id eſt epodem, quaſi
tu excantatricem nuncupes. Nam & quæ cauſarios excantat pueros, ſolet appellari
Epodos. Polybius epodes, & goetiæ iunctim commeminit. Apud Græcos hanc tradi
nominum diſparationem obſeruauimus, eſſe quidem μαγείαν boni ad bonum aliquod
dæmonis aduocationẽ, cuiuſmodi fuerint Tyanei Apollonij uaticinia. γοητείαν uero
mortuos excitare, unde etiam à luctibus ſit nuncupata, id eſt ἀπὸ τῶν γόων, qui ad ſepul-
chra ædi aſſueuiſſent. Pharmaciam autem, hoc eſt φαρμακείαν, ubi philtra porriguntur
eſu haurienda, uel potù. Quæ omnia ex Medis ſint comperta, & Perſis, unde & magiæ
nomen uideri conflatum poteſt. Perſas nanq; Maguſæos nuncupant, ſed μαγὸν indi-
genæ pronuntiant. Cæterum ut parte hac, ueluti arbiter honorarius inter diſſultantes
ſententias, iudicium meum proferam: theurgiam ab Auguſtino reiectam, animaduer-
to à naturali magia non diſcrepare admodum, quando in Diuinationibus Cicero ſcri-
bit, In Perſis augurari magos, & diuinare, congregariq; in fano commentandi cauſa,
atque inter ſe colloquendi. Et quod grauius multo eſt, in libro De ſacrificio & magia
Proclus, dum hanc naturalium ſympathiam cognationemq;, & ut interim compaſ-
ſionem dicam, latiſſimè monſtraret, etiam numinum aduocatione uti ſolitos magos
per huiuſmodi rerum conſenſum, tradit. Ex quo artis liquet infamia, ne forte triconi-
bus, ut ueteri utar uerbo, etiam Iulio Capitolino uſurpato, id eſt contentioſis, ac litium
amantibus laceſſendi me anſam uidear offerre, quod numinis appellatione prætenta,
ad dæmonum uaframenta reclinata impeditiſſimis & ipſa erroribus obretita minus
perſpicaces præcipitaret in interitum. Proditur literis à Græcorum pleriſq;, fuiſſe Pa-
ſetem quendam inter magicæ uanitatis conſectatores primę notæ, eum tradunt excan-

taminum

taminum potentia conſueuiſſe differtiſſimũ repente conuiuium diſcubituris præmonſtrare, mox ubi collibitum fuiſſet, omnibus euaneſcentibus ita, ut omnino parati uiſeretur nihil. Si quid pretio comparaſſet, id agebat, ut erogati nummi in ſuis comparerent loculis, eluſo uenditore. Numam quoq; Pompilium eiuſmodi præſtigijs quãdoq; operatum legimus. Sed & Pythagoram item illum doctiſſimum id ridiculum factitaſſe, ut quæ collibuiſſet, ſanguine perſcriberet in ſpeculo, moxq; literis ad lunam orbis pleni obuerſis, ſtanti à tergo, ut in lunæ exaratas diſco, cõmonſtraret. Sunt item qui ſcribant, Epheſios habuiſſe notas quaſdam & magicas uoces, quibus adhibitis, ſemper fierent uoti compotes, quicquid attentaſſent. Iis quoq; uſum eſſe in rogo Crœſum, auctor Euſtathius ſcribit. In Caracalla tamẽ prodit Spartianus, quod ab inſtituto haud ita diſſentaneum eſt: Damnatos, qui tertianis & quartanis amuleta collo propendentia geſtarent. Illud ſciendum denique, non naturalia ſolum recondita ſcrutari magos, uti eſt id quòd ſi quem ſuccinea indueris ueſte, alterum uero paleari, ilico mutuis copulabuntur nexibus: uerum & uerba, quæ uim inſitam profundentia trahere ualeant: multa etiam, quæ ab his trahi poſſint. Et illa quidem uiro, hæc autem fœminæ clàm adhibentes fœminam ad uirum rapiunt, admotis quandoq; & quæ ſeiungere ualeant, uelut nautæ ita ferrum cum magnete ſuſpenſum librant, ut rapiatur ad urbem. Rurſumq; allio inficientes raptum dirimunt eiuſmodi. Verbis porrò præeſſe Mercuriũ uolunt, cantibus Phœbum, excantationibus Mercurium & Phœbum ſimul. Hæc uero copioſius non inargutè aut incallidè conſectati ſumus; ſed ut uno, eodemq; pede, Maroni lucem inferremus aliquam libro quarto:

Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes
Quas uelit, aſt alijs duras immittere curas.

Qui ſint habiti prioribus forma præſignes. De Phaone pluſcula. Item de Sappho pauca. Belli qui dicantur Martialis declaratur. Caput XXIIII

DE pulchritudine alias ex Platonicis muſeis ampliter, nunc ex hiſtoria quæ ingerunt ſeſe haud queo præteriſſe. Forma in primis apud Græcos uiſenda & amabili fuiſſe Alcibiadem ferunt, inter Romanos uero Scipionem. Demetrium cognomento πολιορκητὴν, boni quoq; huius plurimum uendicaſſe ſibi. Alexandrum fuiſſe formoſum traditur, ſed ἐκπληκτικόν. Cæterum & formidabile quiddam formæ inerat eius. At pulchros arguere Homerus uolens arboribus aſſimulat ferè.

Hominum quoq; pulcherrimum fuiſſe prædicant Phaona, quem inter lactucas occultarit Venus. Sunt qui prodant, portitore fuiſſe hunc, eoq; ſe fouiſſe artificio. Ad hunc tranſmiſſura Venus quum appuliſſet quandoq;, gratè excepta ab eo eſt: etiam ſi, quænam foret, prorſum inſcio. Tranſportata uero quo uellet, dea homini alabaſtrum unguenti obtulit: quo is quum ſe obleuiſſet, omnium euaſit formoſiſſimus: atq; eo nomine à Mitylenæorum mulieribus ardenter appetebatur: unde factum, ut adulter demum deprehenſus iugularetur. Amatũ à Sappho, ſciunt omnes, quæ poetria fuerit Scamandronymi filia, cuiusq; ſapientiam admiretur etiam Plato. Fuit & in Lesbo Sappho altera, uerum meretrix, haud poetria. Superpondij loco fuerit id: pulchritudinem haud intelligi niſi in magno corpore, quoniã dignitas expetitur, quæ puſillis nulla prorſum fuerit. Bellos ceu à delicijs appellarunt ueteres, qui à Græcis ex ciuili eblandimento ἀστεῖοι uocantur: aut σύμμετροι, id eſt conformati, quod eorum membra uenuſte reſponſum quidem habeant, puſilli tamen ſint ipſi: proindeq; nec pulchri, uel formoſi. Quod ſignat Martialis,

Bellus homo & magnus, uis idem Cotta uideri:
Sed qui bellus homo eſt, Cotta, puſillus homo eſt.

Æginetica potentia, primumq; in ea inſula nummos uideri cuſos. Thebæ unde. Caput XXV

AEginetas inter Græcæ gentis principes quãdoq; fuiſſe præconſpicuos, proditum monumentis eſt, felici quadam temporum feracitate, opportuna, commodaq; indeptos multa. Nam & nauali potentia uiguere plurimum, omninoq; maximi cenſebantur. Quin & in Perſicis rebus propriam oſten-

taruns

tarunt uirtutem. Quo nomine præmijs quoq;, ἀριστεῖα quæ uocant Græci, ornati egregiè ſunt. Omnium uero principes nummũ cudere adorti ſunt. Nam & ab eis νόμισμα, nuncupatur αἰγιναῖον. Illud adijciamus amplius ex Pauſaniæ theſauris, Aſopi filias à Phliaſiis tradi Corcyram, Aeginam, Theben: & à Corcyra quidem ac Aegina inſulas nuncupatas, quæ prius Scheria dicerentur, & Oenone, id eſt οἰνώνη. A Thebe autem, quæ ſub Cadmea eſt, ciuitatem indeptam nomen. Tametſi aliter ſuprà relatum, haud excidit.

Qui nam fuerit in ueteri hiſtoria Maris: quiq; equum inſcenderit primus. Italiæ frequentia. Itali & Italiotæ, quo differant. Caput XXVI

ITaliam omnium principes inhabitaſſe feruntur Auſones indigenæ, ſeu αὐτόχθονες. At uetuſtiſſimũ fuiſſe Marin quendam nomine, cuius antica corporis humana prorſum uiderent: poſtica uero, equina omnino. Nam & nomen ipſum propémodũ pollere, quod apud Græcos ἱππομιγὴς, id eſt equo immixtus. Videri autem poteſt, equum inſcendiſſe primus, & freno inhibuiſſe, atq; argumento eiuſmodi διφυὴς creditus: eundem quin etiam uixiſſe fabulantur annos centum ac tres & uiginti: ter item mortuum, reuixiſſe ter. Sed enim ſimile ueri mihi haud fit, in Varia hiſtoria inquit Aelianus. Nec deſunt qui equitandi artem, id eſt τὴν ἱππικὴν, in Libya compertam primo, tradant. Qua ex cauſa nuncuparit Pindarus in Pythijs κυράναν εὔιππον. Etiam ſi ad id referunt alij, quod ab Neptuno edocti ſint Libyes currus iungere. Quin & Pallada equeſtrẽ in Libya genitam. Italiam porrò terram gentes incoluiſſe plures, quàm regionem quamuis aliam, idem prodit auctor. Cuius ratio promatur ex temperaturæ præſtantia, regionis uirtute, aquarum copia, & omnia ferendi poteſtate, quod παμφόρον ſignificanter dicitur: necnon paſcua facilitate, quam εὔβοτον appellant: adiacẽte porrò maris bonitate præſigni, portuum quoq; numero ſuppetente, hincinde fluminum magna ui interluente. Qua rerum maieſtate tantum non diuina, recenſeri quãdoq; in Italia ſolitas inuenio ciuitates mille centum ſexagintaſex. Adnectamus huic capiti illud leuius: à Græcis Italiotas nuncupari peregrinos in Italia moram ducentes, Italos uero in Italia natos. Idem interſtitium inter Siceliotas fit, ac Siculos. Cæterum Sicilienſes dicimus nos & Siculos.

Luſu nec abſtinuiſſe uiros quandoq; laude multa præſignes. Cap. XXVII

HErculem uirum, ut ferè creditur, multæ uirtutis, nec gloriæ minoris, traditum à ueteribus eſt, Intẽtiſſimam certaminibus obeundis curam ſtudiumq; luſibus, quadamq; animi quaſi feriatione ſolitum laxare remittereq;. Nec Iouis & Alcmenæ filium puduiſſe cum puerulis colludere, & quidem ſæpius. Quod amplius inſinuat Euripides, apud quem ipſe hic deus, ſicuti ueteribus eſt uiſum, ita pronuntiat,

παίζω, μεταβολὰς γὰρ πόνων ἀεὶ φιλῶ.

Dicere uero hæc animaduertitur aſſiſtentẽ habens puerum. Sed & ab Alcibiade quandoq; deprehenſus Socrates eſt cum Lamprocle etiamnum infante colludens. At magnus Ageſilaus cum filio arundinẽ, qui puerulis ſuus eſt mos, uelut equitaturus inſcendebat: quumq; à quopiã rideretur, renidens, Tu (inquit) ſile nunc quidem, factus uero pater patribus itidem enunciato. Sed Græce ſic, νῦν μὲν σιώπα, ὅταν δὲ γένῃ πατὴρ αὐτος, τότε ἐξαγγελεῖς πρὸς τοὺς πατέρας. Cæterum uel præcipuè ciuilis philoſophusq; uir Tarentinus Archytas cum pueris de famulitio luſus agitabat: plurimum uero ijs, dum conuiuia agitaret, oblectari aſſueuerat, mollitudinem quandam uitæ, ac dulcitudinem commentus.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVArum lectionum libros ad magnificum Bartholomæum Pagellam, Vincentinum, equitem clariſſimum, præfatio decima.

QVum multis iam annis Vincẽtiam forte appuliſſem, ac nonnullorum conſilio, & precibus Plinium, M. Tulij orationẽ pro Milone, ac Homerum quoq; profiteri eſſem auſpicatus, poſt quotidianas enarrationes, uti aſſolet, plurimus erat inter ciues tuos apprime doctos, atq; ita, ut admirationem parerent, de manſuetioribus Muſis ſermo. De ratione dicendi, cui præcipue uidebantur affici, quæſtiones perpendebanẽ haud ſomniculoſe, quæ ſua ſunt loci acumina, inſerebantur & phyſica interdum, ac miſcellæ prorſum fiebant diſertationes. Verum ſicubi de poetica ageretur excellentia, eſſe quidem in ciuitate tua non paucos, qui in carminum ratione ſumme placerent, aſſeuerabãt plerique, ac uerum ipſe experiebar: ſed te unum in eo ita eminere, ut ingenij aptitudine, ad id quodammodo facti, & rerum etiam reconditarum ſcientia, accedente etiamnum incredibili ſtudio, ueterum quoq; pauciſſimis cederes. Hæc quum audirem, ineundæ tecum familiaritatis ardore quodam corripi ſum uiſus: adeo, ut tanto nomine uadimonium quoq; deſtitui poſſe uideretur. Mox uero omnium cõpos, uti es benignus in primis, ac magnificus uere, poſtea quàm de ſtudiorum ratione diu fabulati ſumus, iam digrediens, atq; admirationis plenus, Plinij Cæcilij inſuſurraui illud mihi, Magna Iſæum fama præceſſit, maior inuentus eſt. Quamobrem ex eo te ſum egregie ſemper, ut debui, ueneratus. Cæterum ubi Venetias appuli, chalcographis noſtra hæc qualiacunq; typis ducenda traditurus: ne prorſus eſſem uelut honorarius tutor, cui adminiſtrationis functio non incumbit: atq; in diui Marci ueſtibulo mihi forte occurriſſes, integrata mox uetus neceſſitudo eſt, ac multorum dierum congreſſibus iucũdiſsimis auctior facta: ut deniq; morum ſuauitate demulctus illuc proruperim, ut te uirum utiq; in omni uitæ uſu eminentiſsimum in partes laborum meorum aduocandum cenſuerim. Quod & facturum me, tibi ſum pollicitus, quum animum periclitarer tuum: & re nunc ipſa præſto, ut iam hinc ſcias, ſi uſu uenerit, omnem meam operam, & quicquid denique ſum, eſſe ornamentis tuis omnibus dicatiſſimum. Quod quum uirtutes tuę præcellentes exprimunt, tum ſingularis, qua me proſequi uideris, beneuolentia. Cui, quod poſſumus, id demum rependimus: haud ignari, eam ſplendeſcere in animo tuo ſimplicitatem, ut non tam muneris amplitudinem ſpectes, quàm egregiam contribuentis uoluntatem. Vale.

BIBLIOTECA ... ROMA ... EMANUELE

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI DECIMVS.

BIBLIOTECA NAZ. ... ROMA ... VITT. EMANUELE

Hebręorum doctrinam triplici calle incedere, talmutico, philoſophico, cabaliſtico. De cabala ſcitu digna. Catecheſtæ qui, & catechumeni. Mos nil mandandi literis. Cardinalium in noſtra religione ratio. Scapi cardinales qui. Scapi notiones. Geniture cardines. Cap. I

CAETERVM poſtea quàm de magia, quantum ſat eſſe adiudicauimus, perſcriptum nobis eſt, non abſonum fuerit, hic potiſsimum de cabala Hebræorũ aliquid ſubnectere, quando & undecunq; doctiſsimus Picus in noſtris literis aliquid de ea promere adortus eſt omniũ princeps. Obſeruauimus igitur triplici calle Hebræorum doctrinam incedere: quippe aut ad talmuticos recurrunt, aut ad philoſophos, aut ad cabaliſtas. Talmutica hæreſis initia ducere animaduertitur non uetuſta admodum, ut quæ annis paulominus ducentis poſt CHRISTVM ab Hebræis aduerſum nos conſarcinata deprehendatur. Qui uero philoſophicis rationibus Bibliæ arcana explicare adorti ſunt, principe inter eos AEgyptio Moſe, Auerrois tempora non præcedunt: à cuius interitu aguntur plus minus anni trecenti, ac triginta. Tertia ſupereſt cabala, omnium uetuſtiſſima, & uerax in primis: quando ab optimo maximo Deo Moyſi inſinuatam, conſtans opinio eſt: aliјs mox ipſum Moyſem idoneis maxime patefeciſſe. Initio ſiquidem in monte accepiſſe legem duplicem, literalem, ſpiritalemq;. Priorem ex Dei mandato conſcripſiſſe, eamq; populo eſſe impertitum: alteram uero minime, ſed ſapiẽtibus modo ſeptuaginta numero communicaſſe. A quibus poſtea cæteris ad id item deſtinatis uoce tantum ſit tradita. Vnde & cabalæ nomen exortum, quod gentis illius uocabulo receptionem ſignat, quia per ſucceſſionum gradus citra literarum omnino monumenta ulla, ſeruaretur incolumis. Sequenti tamen tẽpeſtate & hæc ipſa ſunt libris comprehenſa myſteria, in quibus pleraq; omnia fere haud noſtræ fidei diſſentanea comperiuntur: quoniam ante CHRISTVM concinnati traduntur, liberis ab omni affectione animis. Noſcendum uero, rationem literis nil mandandi, non apud Gallorum modo dryidas item ſeruatam, ſed & in Chriſtianæ ueritatis faſtigio: unde catecheſtas, id eſt κατηχιστὰς, inuenio nuncupatos, qui mox baptizandis fidei arcana myſteriaq; uoce referarent. Qua ratione, catechumeni quoq; dicti: quia κατηχεῖν ſignat imbuere, & ἠχεῖν, ſonare eſt, uiuę uocis argumento nominibus productis. Porro quia inter arcana cabalæ ſcientia uetuſtis temporibus habebatur: inde apud Hebræos inoleuit, ut quicquid minus extritum paſsiuumq; ſit, cabalæ nomine ſanciatur. In uniuerſum tamen ſcientias duas eo uocabulo honeſtaſſe animaduertũtur: combinandi artem, quam alphabetariam uocant reuolutionem: alteram uero, qua rerum ſuperiorũ uires explicãtur, quæ & magiæ naturalis pars uidetur ſuprema. Sed & tota res perturbata mox apud Hebræos eſt, emergentibus nonnullis, à maleficis nihil admodum diſparatis, qui cabaliſtarum nomen ſibi uendicent præcipue: ac dei nomina tenere ſe in primis prædicent arcana, uirtutibuſq; pollere, quibus in dæmonas ius habeant, & miracula item ualeãt perficere. Immo & CHRISTVM non alia ratione, quàm qua ipſi utuntur, tam admiranda ſępe feciſſe. Aſtruunt inſuper ueram genuinamq; eſſe cabalam hanc, quæ Moyſi dicatur à Deo tradita. Quod uero magno illi prophetæ Deus ſummus myſteria retexerit, quæ continerẽtur lege, aſtipulari uidentur multa: ſed in primis illud Eſdræ propheticum, apud quem de Moyſe Dominus loquẽs, Enarraui (inquit) ei mirabilia multa, & oſtendi temporum ſecreta, & finem: præcepi ei, alia palam faceret, alia apud ſe haberet in arcanis. Porro & magnus Origenes explicans illud apoſtoli Pauli, Primum quidem: quia credita ſunt illis eloquia Dei: Conſiderandum, inquit, quia non dixerit literas eſſe creditas, ſed Eloquia dei. Vnde percipi licet, aliud eſſe præter literis comprehenſam

henſam legem, Iudæis contributum, quæ Dei eloquia nuncupet Paulus: quæ prorſus non aliud dixeris, quàm cabalam ipſam, id eſt uerisſima legis interpretamenta, de ore diuino emanantia. Seniores autem ſeptuaginta, quibus arcana ſolis cōmunicabantur, conſiliarios mirabiles nuncupat Origenes: locum quorum habere putant in noſtra religione Cardinales. Poſtremo ſecreta id genus Eſdræ temporibus in libros ſeptuaginta pro doctorum numero redacta comperio, poſt reſtitutionē à Babylonica (ut fertur) captiuitate per Cyrum, uerito Eſdra ne perirent, dilapſa diſiectaq; Hebræorum, ut aſſolet, gente. Illud uero ex grammatica ratione adiecisſe nil obfuerit, dici Cardinales: quia quicquid eſt in re qualibet pręcipuum, eo nomine nuncupatur rectisſime: nam & in foribus ſcapi dicuntur cardinales, quibus ſuſtinentur, reguntur q; in primis. Scaporum meminit Vitruuius: Inter duos, inquit, ſcapos tympana ſint. Impagibus diſtributiones ita fient. Sunt & in chartæ ratione ſcapi Plinio, pro congerie: ſicuti & ſimplex plebecula in lactucis quandoq; uerbum agnoſcit, etiam ſi luxatum quadamtenus. Loti ſcapum nominat idem Plinius: quem ſecundo De cauſis, Theophraſtus ex Theodori interpretatione, caulem nuncuparit. Braſica, inquit Varro, ut præſeca: quod ex huius ſcapo minutatim præſecatur. Et aſparagorum ſcapi, inquit, aſperi ſunt, non lenes. Scapos candelabrorum apud Plinium eundem legimus: & apud Feſtum, trutinæ ſcapum. Reperi & qui leguminum ſiliquas ſcapos interpretentur, ἐκ τοῦ σκάπτειν. Nam & decimo octauo Plinius: Eſt inquit, inuentus ſcapus centum fabis onuſtus. Scapos loti Theodorus idem capita dixit, libro De ſtripibus quarto, apud Theophraſtum. Ferulam eſſe Plinius ſcribit, geniculatis nodatam ſcapis. Et libro uigeſimo primo, Albuco item eſſe cubitalem ſcapum tradit. Quod uero ad cardinale ſpectat: inde etiam ſcimus ab peritis genituræ cardines quatuor obſeruari: ortum, occaſum, mediū cælum, imum cælum: uel ut Gręci enuntiāt, anatolen, dyſin, meſuranima, hypogeum, id eſt ὑπόγαιον. Sunt & cardines ſtipitum in torcularij ratione apud Catonem.

Species nummorum plures, ex Gręcis Latinisq; cōgeſtæ auctoribus. Chelonia quid. Cheliæ, chelonium, cichelę, epicichlides. De obolis, ſeu obelis. Quid oboloſtates. Trophalides. Capitha quid. ἁρπάζειν. Stathera. Thematiſmus. Cibdela, cibdelia. Sacellium quid. Epithema quid. Theſis. Trapezitarum thema. Paratypa, paraſemi, paracharactæ. Argētum factum & ſignatum, quo differunt. Argenti nomine an cōtineatur pecunia. Aſſę quid. Nothiæ pecuniæ, ac hyponiæ. AEra quid. Fiſcus & ærarium quo differant. Vectigalium genera. Idios logos quid. Adeſpota. Collectarij. Attribuere. 11

DVm curioſius Græcorum quæpiam uerſaremus monumenta, in nūmorum genera quædam incidimus: quæ quia Latinis auribus parum frequentia ſunt uiſa, pergratum me ſtudioſis facturum opinatus ſum, ſi hiſce commentationibus inſeruiſſem, addendo etiamnum ex Latinis nōnihil, ne hac parte mutilæ, ac quaſi aſymbolæ uideantur. Igitur lego in primis, Peloponenſium nūmum fuiſſe quendam ab incuſa animalis forma, chelonem, id eſt teſtudinem nūcupatum, Nam obolum Eupolis callichelonum appellauit, ueluti teſtudinem dicas pulchram. Hinc emanauit illud,

Τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι.

Quod eſt, Virtutem, ac ſapientiam teſtudo ſuperat. Chelonia uero ſunt in ratione tollendorum onerum, quæ in quadris tignorum, quo loci diuaricantur, figi ſolent, ut in ea conijciantur ſucularum capita, ut uerſentur facilius, proxime capita uectibus infixis. Cheliæ, id eſt χηλεῖαι, ad præſens inſtitutum faciunt nihil: ſunt uero eo nomine luſtra, παρὰ τὸ χηλεύειν ἐν αὐταῖς τοὺς ὄφεις. Meminit in Theriacis Nicander. Chelonium eſt teſtudinis item integumētum. Cichelas Syracuſani turdos uocant: quos Græcorum alij cichlas, unde epicichlides carmen dictum, quod in Homerum refertur auctorem à quibuſdam, quoniā dum id pueris præcineret, turdis donabatur. Apud Athenienſes nummus erat bouis ſcalptura, & nomine inſignis, à Theſeo inſtitutus primum, Plutarcho tradente, uel ob Marathonium taurum, uel ob Minois ducem, uel quod ad agricolationem perlicere uellet ciues. Eius ab Homero item fieri mentionem putant, quum ἑκατόμβην dicit ἐννεάβοιον, id eſt nouem boum hecatomben. In Draconis legibus mul-

cta irrogabatur, ita ut ſoluerent decabœum: & in Delo præconem ita pronuntiare in theorijs ſolitum,traditur,tot boues datum iri. Vnde cõiectatum à pleriſq;,bouem Deliorum eſſe nummum uerius,quàm Athenienſium. Vtcunq;,certe hinc iactatum nouimus,ut quicunq; pecunia corrupti cauſam ſilentio prodant, quod feciſſe quum oratores alios,tum uero Demoſthenem,ſubnotauit hiſtoria,dicamus, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκεν, id eſt bos linguam inſcendit.Ex qua loquendi figura facetiſsime Ariſtophanes,

στόμ' ἐμβύσας λήμμασι τῶν ῥητόρων.

id eſt, os rhetorum obturans ſtipe. Nuncupabant porro nummorum ſpecies quaſdam Athenienſes triobolum & dyobolum. Sed dyobolis noctuæ ſignum erat cum Iouis facie.Nam tetrobolum duas habuiſſe noctuas,compertiſsimum eſt. Hemiobolum uero dimidium oboli erat,unde & hemiobolię dicuntur, quæ id pretium non tranſcẽdunt, ut in Batrachis auctor Ariſtophanes eſt. Obolum etiam phollem dici animaduerto: nam pholides,ſquammæ ſunt tam in piſcibus,quàm etiam anguibus: unde & pholidotum,ſquammatum dicunt. Apud Homerum Euſtathio aſtipulante, obolus & obelus pro eodem accipi uidentur,id eſt coquinario inſtrumẽto, quod in ſummo ſit exacuminatum,& ſagittæ modo quæ βέλος dicitur, inferre plagam ualeat. Propterea ſunt qui obelos, ſublas interpretentur. Photius patriarcha monumentis prodit, obolum inde nuncupatum, quod uetus Athenienſium ex ære nummus, obeliſci imaginem præferret.Quoniam uero oboli ſex manum implebant, ut ſcribit Euſtathius,id eſt τὴν δράκα, inde drachmam nuncupamus:etiam ſi nunc manum non impleant oboli ſex.Ab obolo deniq; oboloſtatem dicimus minutulum fœneratorem.Erant & quadrantes obolorum,quæ alij dichalca,nonnulli trichalca dicunt. Apud Ariſtotelem in caſei mentione trophalidas legimus oboliæas.Sunt autẽ trophalides Theodoro formagines. Siglum porro,id eſt σίγλον legimus nummum,qui obolos ſeptem complectatur Atticos,prætereaq; hemiobolum. Farinæ capitham, inquit Xenophon ἀναβάσεως primo, ſiglis comparabant quatuor. Habet uero capitha, chœnicas duas more Attico. Siclos æris inuenimus quum alibi, tum apud Pliniũ Naturalis hiſtoriæ libro decimo ſeptimo.Cæterum eruditioribus legendum uidetur nõ ſiclos,ſed in ſingulas, ex ueteri lectione: & quia Hebræorum ſit dictio ſiclus,Ioſepho auctore, nec Græcis uſurpata, nec Latinis, drachmas habens Atticas quatuor, ut idem ſcribit. Hieronymus in libro Hebraicarũ traditionum in Geneſim: Secel,inquit,Latino ſermone ſiclus corrupte dicitur: unciæ pondus habet.Chias pro nummorũ ſpecie, apud Thucydidem inuenies hiſtoria octaua.Sciendum uero mnam,id eſt minam,eſſe tum librę,tum nummi nomen:cuius dimidium appelletur hemimnæum. Herodotus libro quinto, pentadimnũ protulit. Sicuti Lyſias icoſimnum. Stater aureus mnam æquabat.Itaque quum pentaſtaterum legimus,pentamnum intelligimus. Eſt & numiſma ſtater apud Ariſtophanem Pluto:

στατῆρσι δ' οἱ θεράποντες ἠρτιάζομεν.

hoc eſt,ſtateribus ſerui ludebamus par impar. Hoc enim obiter ἀρτιάζειν dicunt Græci,quũ manu aſtragalos,ſiue talos occultantes,aut nuces, aut pecuniam colluſoris uaticinium requirimus.Quidam tamen eo uerbo pilæ luſum accipiunt, uel ut in conſuetudine dicitur, ζυγὰ καὶ ἄζυγα. Dicitur & ſtatera, præter notionem publicam,lignum, unde uincto fune & alligata mula currus trahebatur, ex ſimilitudine quadam,quippe ſtateræ præfert imaginem. Erant & Darici ſtateres, ſicut philippei & Alexandrei: qui omnes fului erant,hoc eſt aurei. Philippeorum etiam Liuius meminit,ab Vrbe condita libro trigeſimo & trigeſimo nono.Sed & Horatius,

Nummi Aurei
Darici
philippici
Alexandrei

Rettulit acceptos regale numiſma Philippos.

Necnon in Bacchidibus Plautus,

Ducentos nummos aureos,Philippeos dabin'?

Habuere & Galli Philippeos ſuos,ab imagine alati genij, quos dicũt, geniatos:habuere ſceptratos quoq;,ac ſoliatos,regis trabeati imagine pręſignes,iura reddentis. Sed & Romæ aureos Valerianos Philippeos dici, cõpertum eſt:ubi & Saloniani habebãtur trientes.Philippeos cudi iuſſit Alexandri magni pater Philippus, quod tradit Diodorus,poſtea ꝗ Crenidas inſtaurauit, & Philippos maluit appellari, compertis inibi fodinis:quas ſic demum excoluit,uti talenta inde redirent annua mille, ac amplius. Da-

ricos

ricos ſcribunt adæquaſſe pretium eius, qui ab Athenienſibus dicebatur chryſos, id eſt aureus. Alij drachmas argenti habere uiginti, prodidere: ut Darici quinque, mnam faciant argenti. Dicti uero Darici, non à Xerxis patre Dario, ſed ab antiquiore altero. Stater etiam drachmarum quatuor pondus eſt. Aurea numiſmata uetera, uel etiam argentea, gemmarũ uicem implere, Pomponius ſcribit. Athenienſium præterea numiſma erat core. Id Euripides parthenon uocauit, id eſt uirginem, quod Palladis imaginẽ foret inſculptum. Vnde Eubulus in Anchiſe Palladis polon nũcupat, id eſt pullum. Etiam ſi eſſet item Corinthiorum nummus polos, Pegaſi habens inſigne. A Partheno nummo elegãter feſtiuum effingitur adagium de poſcinumijs ſcortillis, ut Parthenon amare dicantur. Dignũ uero ſcitu eſt: rhetorem Dionyſium poetamque cum Athenienſibus ſuadere adortus foret, æneo uterentur nummo, χαλκοῦ, id eſt æneum cognominari cœpiſſe, atque ita ueteribus aduocari. Fuit & minutuli ſpecies numiſmatis cõma, proinde facetiſſimus comicus ſycophantam felle conſpergens ait, εἶναι τὸ πονηροῦ κόμματος. quaſi tu dicas, monetæ non probæ: cuiuſmodi loquendi figura uulgo Rhodigini mei utuntur. Fuit & argenteus leptis, ceratium continens unum cum dimidio. Danacẽ uocabant item nomiſmation, quod Charonti porrigerẽt paludem ſtygiam tranſmiſſuri. Cuius etiam ſit mentio in Charonte apud Lucianum: meminerit in Pſyches fabella Apuleius, atque item in Collectaneis Plutarchus. Byzantiorum nummus ferreus erat, ſicut & ſpartæ: cuius pondus magnum quidem erat, pretium fere nullum, aceto inſuper ui hebetata. Vnde nummum Spartanum per parœmiam enũtiamus de re conatus magni, emolumenti nullius. Nummi ferrei meminit Ariſtoteles œconomicon ſecundo, necnon ſtannei & ænei. Dionyſius Siciliæ tyrannus, Syracuſanos perpulit etiam ſtanneo uti. Ariſtoteles item in Tarẽtinorum politia, illos ſcribit uſos nummo, in quo Taras eſſet Neptuni filius, delphino uehens. Et in Agrigentinorum item republica, cuidam irrogatam mulctam litrarum triginta prodidit. Habet uero litra, oboli AEginæi pretium. Decalitron, ſtater erat Corinthius, obolorum decem. Tetracina Attica legimus apud T. Liuium duobus locis, qui etiam ciſtophoros nominat. Quorum antea meminerat pro domo ſua M. Tullius: ſed & in Epiſtolis ad Atticum, An ciſtophoro, inquit, Pompeiano iaceamus? Cæterum in Liuio non tetracina legendum, ſed tetradrachma, probant eruditiores: ſicuti alibi quoque non tetrarchiam, ſed tetradrachmum item: cuius libro nono Polluci mentio eſt. In Plutarchi Sylla, Tetra circunferri animaduertas, pro tetradrachma. Scire tamen licet, tetracinem ab Hipponacte lactucam dici: quod & à Phrygibus obſeruari, Clitarchus prodidit apud Athenæum. Sunt qui eo nomine agreſtem intelligant lactucam. Sunt qui Digeſtorum libro decimoſexto, titulo depoſiti, lege Publia, ciſtophoros putent reponendos, ubi mendoſe legantur modo coſtrophinati. Ciſtophorum fuiſſe legimus quatuor milium & quingentorum denarium, ſicuti & Rhodium talentum. Dici opinantur ciſtophorum, ab inſigni ferentis ciſtam: ſicut coronati modo uocantur nummi, à coronæ imagine. Illud quoque non prætermiſerim: Phedona Argiuum ſignaſſe nũmos primum, à quibuſdam tradi: quod libro octauo ſcribit item Strabo. Alij Erichthonium Athenienſibus & Lycijs. Xenophanes Lydis hoc attribuit. Naxijs uero Aglosthenes. At in Apologetico Septimius Florens, Saturnum principem nummos ſignaſſe, prodit: atque ideo ærarij præſidem creditum. Mitylenæi Sapphus imaginẽ nummis inſculpebant. At Homerum Chij, à quo & nummus nomen accepit, ſicuti Strabo docuit. Aſis uero puerum delphini inſidentem: Dardanis gallorum pugnam: Aſpendij paleſtas: Rhegini leporem: Cephallenes equum: Thaſii Perſen: Argiui murem: Trœzenij tridentẽ, quia illic religioſiſsime Neptunus colitur, Plutarcho tradẽte. Demaretium in Sicilia fuit numiſma de Gelonis tyranni uxoris nomine, quam Demareten uocant, Theronis filiam, uti à Pindaricis relatum interpretibus, ſcio. Argiuorum item nummũ fuiſſe lupi imagine inſignem, teſtes Sophoclis ſcholiaſtæ ſunt in Electram eius poetæ, quod Apollini ſacrum crederetur id animal, uti ceruæ Dianę: quo argumẽto & Lycoctonon Apollinem uenerabantur. Alij uero, διὰ τὸ νόμον εἶναι, τοὺς ἐπιβούλους αὐτῶν φονεύειν. In quibuſdam Græcorum monumentis ita inuenio: Pompilium Numam ex ferro & ære primum cudiſſe numiſmatà, quę ex proprio auctoris nomine ſint Numia appellata: quum ante illum ſcortea, &

oſtracina pecunia impleret uſum: quod à Tranquillo fuiſſe literis traditum, ijdem, pro dunt Græci. Legimus tamen alicubi: Populo à Numa cõgiarium datum, aſſes ligneos, & ſcorteos. Nummi ſcortei meminit item Hieronymus: ſed & Donatus ad hunc ſenſum illud enarrat Virgilianum,

Taurino quantum poſſent circundare tergo.

Scribunt tamen Græcæ linguæ ſcientiſſimi, nummum non eſſe Romanæ pecuniæ nomen, ſed Græcum: eorũ qui ſunt in Italiæ ac Siciliæ collimitio, quoniam Epicharmus in Chytris, uerbi eius mentionem faciat: & Ariſtoteles Tarentinorum numiſma proprie dici nummum tradidit. Nummis indiſtincte legatis, ait Vlpianus, receptum eſt, ut exiguiores legati uideantur. Adulterina numiſmata reperio dici paratypa & paracharagmata. Qui uero id cudunt genus, uocari paracharactas. Paraſemos item nummos notæ appellari eiuſdem, ex oratione contra Ariſtocratem liquet. Sic uero nuncupatos ferunt, quòd à nũmularijs ita ſubſignarẽtur, ut improbitas manifeſta fieret. Hinc apud Demoſthenem pro Cteſiphonte, rhetor figurate dicitur paraſemus. Argẽtum factum in hiſtorijs ſæpicule lectitamus: id eſſe uidetur paratum, non rude, ſed elaboratum cælatumq;. Nam quæ abſoluta parataq; ſunt, facta, eruditioribus dici ſolent: ſicuti apud Martialem, Tu factã tibi rem ſtatim putaſti.

Diſtinguitur tamen à ſignato, quod ex Seneca cognoſcimus De beneficijs primo, Libentius donabo argentum factum, quàm ſignatum. T. Liuius ab Vrbe condita libro trigeſimo quarto, Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus ſignati argenti ac æris domi haberemus. Apud eundem ærario illatum infectum argentũ quandoq;, obſeruauimus. Apud Paulum Octauenus ita diffinit, Infectæ materiæ pondus, ſignatæ uero numerum, factæ autem ſpeciem dici oportet. At Pomponius Digeſtis de auro & argento legato: Argento, inquit, facto legato, Q. Mutius ait, uaſa argentea contineri: uelut paropſides, trullæ, pelues, & his ſimilia. Infecti autem argẽti appellatio, eandem materiam cõtinet, id eſt non factam. Vlpianus titulo eodem: Argento legato, inquit, puto, niſi euidenter contra ſenſiſſe teſtatorem appareat, nummos non contineri. Quin & infra paulo, Argentum factum recte quis ita diffinierit, quod neq; in maſſa, neq; in lamina, neq; in ſignato, neq; in ſupellectili, neq; in mundo, neq; in ornamentis ſit. Quæret forſan aliquis, cur argenti appellatione, factum etiam argentũ comprehendatur: nam ſi legatum foret marmor, nil præter rudem materiam demõſtratum, poſſet uideri. Sed inquiunt Iuris prudentes, ratio eſt, quæ talis ſunt naturæ, ut ſæpius ad ſua redigi queant initia, materiæ potentia uicta eius uires nuſquam euadunt. Aſſaria pro obolis poſita legimus: nam & aſſem, pro re minima apud Ciceronem pro Quintio adnotauimus. Aſſem, inquit, ſeſe negat daturum, niſi prius de rebus rationibusq; omnibus ſocietatis decidiſſet. Hinc illud parœmiodes in carmine obſcœno,

Non aſſis faciunt, euntq; recta.

Cui conſimile illud Catullianum,

Non pili faciunt cohortem.

Eleganter item Seneca, Emas non quod opus eſt, ſed quod neceſſe eſt: quod non opus eſt, aſſe carum eſt. Scribit Halicarnaſeus Dionyſius, in Menenij mulcta, aſſem fuiſſe æneum numiſma libralis ponderis. Plutarchus quindecim milliũ aſsium mulctam Camillo irrogatam refert: qui numerus, inquit, ad argenti rationem mille ac quingentas conſtituit drachmas. Nam aſsis, argenteus erat: & hic, ex decem æreis denarius uocabatur. Libræ pondus æris, inquit Plinius, imminutum bello Punico primo, quum impenſis reſpublica non ſufficeret, conſtitutumq; ut aſſes ſextantario pondere ferirẽtur, id eſt duarum unciarum, pretio tamen libræ unius ſeruato. Sicut Annibale urgẽte, unciales facti, & ſemunciales, lege Papyriana. Sextantarios aſſes non tacuit item Feſtus. Sextiuum denarium dici, lectum eſt: quia in ſex uncias, hoc eſt ſex obolos, ut ait Celſus, diuiditur drachma, quæ Latine uocetur denarius. Sed quod Plinius ait, in aſſe ſextantario quinq; partes lucrifactas: Ita intelligendum, ex aſſe uno librario, ſex fuiſſe factos, qui tantundem ualerẽt. Dipondium item aſſem, id eſt duarũ librarum, quandoq; fuiſſe appẽſum, ſcimus. Caiani aſſes uidentur dici à Caijs inſcriptis. Aſſas, id eſt ἄσαι, interpretatur Galenus ſtomachi faſtidia, ubi quis non nutritur. Credo, quia ἆσαι ſatiare

tiare indicat,& lædere. Aſſes uectigales appellat Liuius, qui in iugera impoſiti ſunt, teſtandi cauſa publicum agrum eſſe. Inuenio alicubi apud Græcos nuncupari νόθια χρήματα, id eſt nothias pecunias. Hæ uero ſui generis non ſunt, ſed ita appellantur, quæ ex paternis bonis contribuuntur nothis, id eſt ſpurijs. Erant uero drachmæ ad ſummũ mille. Meminit contra Ariſtocratem Demoſthenes. Sed & apud Ariſtophanẽ uideor legiſſe quippiam. Sic & Hyphoniæ pecuniæ uocantur, domeſticis interfecti alicuius erogatæ à cædis auctore, ne ſuũ perſequãtur ius. Meminit Legum ſextodecimo Theophraſtus. Porro nec omittẽdum uidetur, nummũ ac denarium exigui admodum fuiſſe pretij. Quod Varro Terentius oſtendit apertiſſime, ubi columborũ par coloris boni, boniq; ſeminis uulgo uenire ſolitum ducentis nummis, aut etiam quadringentis denarijs, ſcribit. Obſeruauimus apud eruditiſſimos, ſagittarium dici numiſma Perſicum, à notæ genere ita nuncupatum: hi autem non alij erant, quàm Darici, auctore in Apophthegmatis Plutarcho. Ex quo celebre manauit in poſteros Ageſilai dictum, Se ex Aſia pulſum triginta millibus ſagittariorum. quum Perſarum rex ea nummorum ſumma corruptis per Timocratem Athenienſibus, effeciſſet, ut is de prouincia decederet, quod & in prouerbium uenit, de ijs qui pecunia de gradu deijciuntur, qua nil non expugnatur. Nam Macedonum rex Philippus dicere ſolebat, nullam prorſus uideri inexpugnabilem arcem, in quam onuſtus auro aſellus ſummitti poſſet. Hemidarica legimus ἀναβολαίως primo apud Xenophontem: Pollicetur, inquit, Cyrus daturum ſe militibus ἀντὶ δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνός. Nam & in noſtris literis ſolidos dici aureos nouimus, uelut integros, nec ulla ex parte deminutos, eorũ interſtitione, qui ſemiſſes dicuntur, aut tremiſſes ab portione ueluti dimidia aut tertia. Nam binarios intelligimus duplos, ternarios triplos, ac deinceps. Sic & ſolidus noſter argẽteus primo duodenarius fuit, id eſt duodecim æſtimabatur: mox cum temporibus demutata ratio eſt. Aſſem & libellam pro re minutula, ut attigimus, uſurparunt priores: ex Cicerone & Plauto. Vnde, ad aſſem reddere, apud Plinium Cæcilium: etiam ſi aliter interpreti eſt uiſum. In Germania ſcribit Tacitus, ſerram fuiſſe nummi notam, unde & ſerrati dicebantur. Illud præterea ſciẽdum, nummis quandoq; apponi ſolitum numerum, quo colligeretur pretium, quam notam æram uocabant. Lucilius: Hæc eſt ratio peruerſa, æra numeri eſt ſubducta improbe. Nec me fallit, aſtrologos non recentiores modo, ſed ueteres quoq;, ut Ptolemæum & Theona, temporis initium, quale foret Natiuitatis CHRISTI, uel aliud illuſtre principium, quo ſupputationes incipiunt, æram item uocare. Tenedius nummus in ueteribus memorijs uel celeberrimus eſt, quoniam Tenedius rex olim ſanxiſſet lege, ut mœchis utriſq;, ſi deprehẽderentur, caput ſecuri precideretur: quam legẽ in filio quoq; rigide ſeruarit. Quare in nummo illic percuſſo cuſtoditum, ut à parte una, ſecuris: ab altera, facies duæ ex ceruice una prodeuntes ſignarentur. Illud uero ſuperpondij loco adieciſſe, non obfuerit: ſacellium capi pro marſupio, quod & balantium uocant Græci: unde & balantiotomi apud Ariſtophanem, qui de zona propendentes crumenas præcidunt. Ab ſacellio, ſacellarios inflecti animaduertimus. Trapezitarum thema in Plutarchi Moralibus, nõ ſemel inuenio dici de pecunia apud nummularios depoſita. Nam & thematiſmum in architectandi ratione poſitum, ſtationem interpretantur, quę decorem operibus parit, ueluti quum Ioui, Fulguri, Soli, Lunæ, Cælo hypæthra, id eſt ſubdialia conſtitui debere templa proponimus: at Mineruæ, Marti, Herculi Dorica ſeueritate, nullis admodum delicijs. Veneri, Floræ, Proſerpinæ, fontium nymphis, laſciua Corinthiorum floridaq; exornatione cum folijs uolutiſq;. Iunoni, Dianę, Libero patri Ionica mediocritate. Epithema uero additamentum ſignat. Theſis autem eſt præſtantis in philoſophia uiri παράδοξος ὑπόληψις, id eſt opinio admirabilis: ſicuti Antiſthenis illa, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν. Quæ ſi obrepat in plures non inurbanos, iam αἵρεσις, id eſt ſecta, nuncupatur: ſed inter pullatos, gregaleſq; κοινὰ γνῶσις. Cibdela item uocant numiſmata oblæſa & adulterata: dicuntur ſic, quaſi ἀπὸ τῶν χίων δεδηλημένα, id eſt à Chijs corrupta, uitiataq;, per literæ ſoni pinguioris demutationem in exilem. Cibdeliam etiam argenti ſordes nũcupant, figurate uero etiam impoſturam, ſicut κιβδηλεύειν impoſturam facere. AEris appellatione aurũ item contineri, Vlpiano credimus. Policam numiſmatum artem eſſe, tradit Plato; unde nu-

miſmatopolica res dicitur quandoq;. Collectarios intelligunt campſores argentarios, quiq; argento accepto, minutiem pecuniarum erogare cõſueuerunt. Quod Sudæ proditur collectaneis: ſed Horatij interpres, eo nomine argentariorum coactores accipit. Collatitiam ſtipem nuncupat Ammianus Marcellinus, qua paſſim erogata uictitãt inopes. Manuarium æs legimus in Gellij Noctibus Atticis. Illud hic non neglexero, fiſcum ab ærario differre: quod in Traiani uita ſcribit Dion, & ſignificat Plinius: Non eadem, inquit, ſeueritate fiſcum, qua ærarium cohibes. Ad fiſcum ſpectare uidentur extraordinarij reditus, unde ſunt & confiſcationes recentioribus nũcupatæ. Romanum ærarium tributis cõſtabat, & uectigalibus. Vectigalia, ut ex Cicerone liquet Pro lege Manilia, trium erant generum: ex agricolatione: mercibus exportatis uel importatis, unde exagogica dicebantur & iſagogica: deniq; ex agris paſcuis. Primũ decimas complectitur, ſequens portorium, poſtremo nomẽ fit ſcriptura. Fuit inſuper ſalinarius prouẽtus: erat in AEgypto in prouinciæ formam redacta magiſtratus nomine idios logos id eſt priuata ratio: cuius una erat functio, adeſpota ſcrutari, inquit Strabo: quæ aſſerto re defecta nemini eſſent mancipata. Quin ea prorſum quæ ad Cæſarem recidunt, hoc eſt quæ fiſco infunduntur, non ad ærarium regeruntur, uel ad populum. Librum Hieronymus ad Euagrium appellat ἀνώνυμον καὶ ἀδέσποτον, cuius non extet auctor. Illud obiter adnotaro: attribuere T. Liuio, Macedonici belli libro nono, de Catonis cenſura, eſſe tributi nomine aliquid ſtatuere: unde percipitur id ex primo libro Vrbis conditæ, unde equos alerent, uiduæ attributæ.

Symbolica ſimulacrorum additamenta enarrantur. Palladi cur apponatur draco. Iouis ſimulacrum cur ſine auribus. Labronium. Labarum. Senectus anguium, ſiue leberis, aut ſyphar, quid ſit. De teſtudinis carne, & more abluendi domos Cæſarum. Epicrotos quid. Laba. Cap. III

TEſtudinem non modo numiſmatum fuiſſe notam, quod paulo ante aſtruebamus: uerum etiam ſecreti ac ſilentij ſymbolum, ex ueteri nobis lectione, tanquam cella quadam proma affatim ſuggeritur. Hoc enim argumẽto Helienſibus Phidias Venerem fecit, quæ teſtudinem calcaret, opertius implicatiusq; commonſtrans: eſſe muliebris decoris, ædes cuſtodire ac ſilentium. Vxorium quippe ornamentũ eſt, aut cum marito, aut per maritum loqui. Nam & AEgyptijs mulieribus inde uti calceis, non fuit patrij moris, ut ita domi ſe cõtinere, quodammodo cogerẽtur. Cæterum Phidiæ ſolertem prudentiam indicat illud quoq;, quòd Pallados ſimulacris draconem apponere conſueuerat, ueluti ambage tacita innueret, uirgunculas peruigili cura indigere, ut pudor caſtus ſeruetur, illibatusq;. Peruulgatum autem ædium, adytorum, oraculorum, necnon theſaurorũ cuſtodiæ præfici dracones. Sed & Salutis, AEſculapijq; ſimulacris id ipſum ſubijciebatur animal, ut in Sympoſiacis Macrobius ſcribit, Solis argumento & lunæ, quo ſalubri temperamento humanis præſtatur corporibus, ut uelut infirmitatis pelle depoſita, ad priſtinum reuireſcant uigorem: ſicut reuireſcere dracones uiſuntur, pelle ſequeſtrata, quam nũc ſenium, nunc ſenectutem appellat Plinius, leberida Græci. Auctor tamen libro tertio eſt Strabo, cuniculos à quibuſdam leberidas dici: etiam ſi Latini codices lepuſculos præferunt mendoſe. Gæorychias ex propria ſententia Strabo nũcupat, id eſt terræ foſſores. Anguium porro corium dixit Callimachus in Hecale, etiam ſyphar. Labroniũ autem poculi eſt ſpecies: ſicuti labarum, inſignitius erat uexillum, auro diſtinctum & lapillis, Imperatoribus ſolitum præferri: quod & religioſius uenerabantur milites. Meminit præter Iureconſultos in Apologetico Tertullianus. Symbolica uero id genus multa in ueteribus imaginibus curioſus deprehendat lector. Nam in Creta Iouis ſimulacrum cõfingi exſculpiue, aut ex ære duci ſolitum accepimus, μὴ ἔχον ὦτα hoc eſt auribus nullis: quando principem uirum, & omnibus late dominatem audire addecet neminem: ſed id demum perſequi, quod dictat rationis examen & iuſtitię nuſquam prefloratã integritas. Adijciamus porro quod ſit capiti huic auctarium: obſeruatũ nobis de teſtudine illud etiamnum quinto Halieuticon ex Oppiani interprete: Teſtudine, inquit, ſi quis ueſcatur deglutiatue πλησμίως, multum inde iuuari. Si uero πρὸς κόρον, læſionem fieri manifeſtam, enata inde parœmia, χελώνης κρέας ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν, teſtudinea carne

aut

aut uefcendum, aut non omnino uefcendum. Paucitas ſtrophos facere narratur id eſt tormina: copia uero detergere, atque expurgare. Anxie uero ab eruditis id quæſitum, non me fallit, in piſciũ decuriam ueniant ne teſtudines. Et non uenire forſan liquido ualet comprobari, ac primum ratione principij, quoniam uti gallinę, oua ædunt, colore ac ſubſtantia & cortice fere eadem: deinde nec generatio eſt diuerſa, quum perfricatione piſces naſcantur. Spirant quoq;, quod piſci nõ contribuit Ariſtoteles: ambulant item: ſquammas nõ habent, ſed oſſa. Inſigniter porro nutriunt, ut docuit Conciliator: & uitulinæ carni nonnulli conferre audent. Ex piſcibus alimentum nemo non allidit. Illud obiter adiecerim: epicroton dici pauitam & complanatam terram, ubi incubet teſtudo: à qua teſtudinare uerbum, etiam Politiano:

Qui cauus exeſum pumex teſtudinat antrum.

Obiter non item reticuero, quod prodit hiſtoria: id in Cęſarum familia peculiarius ſeruatũ, uti domus paruuli teſtudineis abluerentur alueis: & inde Clodio Albino factum imperij præſagium: nam eo recens nato, teſtudo magnitudinis uiſendæ ab piſcatore patri eſt allata. Quam is homo impenſe literatus, ad pueriles deſtinauit excaldationes. Ad ſeberidem uero id ſpectat, quum ea in Neronis collo adhuc pueri foret comperta cecinere uates, ὅτι ἰσχὺν παρὰ τοῦ γέροντος λήψεται, id eſt quod ex ſene potentiam foret aſſequuturus: quoniam exuta ſenectute eiuſmodi uiſatur anguis. λαβὴ autem anſam ſignat & manubrium: unde eſt illud elegãtiſſimum Fimbriæ apud Plutarchum in Lucullo, ueniſſe Mithridatem ἐς λαβὰς, factumq; γένος ἀρκύων.

De Marco euãgeliſta, & Antonio anachorita. Vatieni hiſtoria, qui ſiniſtrę manus digitos abſciderat. Scuti geſtatio. Inſertoriũ quid: & quid telenon, telamon, & Atlas. De auibus porphyrionibus. Item hoſtoriũ. Pliniana lectio aſſeritur. Item de porpace, & ochano. Niciæ ſcutum. Pelta Amazonica. Monachorum in AEgypto genera. Cœnobitæ, Anachoritę, Remboth. Caput. IIII

MArcum euãgeliſtam dei electum poſt fidem, Hieronymus ſcribit, pollicem ſibi amputaſſe, ut ſacerdotio reprobus efficeretur. Sed & Antoniũ anachoritam, uel ut Græci ſcribunt ἀναχωρητὴν, ne allegeretur epiſcopus, læuam ſibi auriculam ferro præſecuiſſe legimus, nata inde theologis quęſtione ambagioſa, Liceat ne cui ſeipſum admutilare. At in literis noſtris Cn. Vatienum prodit hiſtoria, qui ſiniſtræ manus digitos, ne bello Italico militaret, abſciderat, bonis publicatis, æternis uinculis puniendum, ſenatuſcõſulto eſſe ſancitum. Vſu uero ſcuti eo facto is ſe priuaſſe uidebatur, quod ſiniſtra manu capi ſolitum, AElianus teſtis eſt, qui ait, Scipionem oſtentanti affabre ſcutum militi dixiſſe, Non in læua, ſed in dextra homini Romano ſpem ponẽdam. Et Plinius libro trigeſimotertio: Qui annuli uſum primus inſtituit, cunctanter id fecit, læuiſq; manibus ac latentibus induit, quum ſi honos ſecurus fuiſſet, dextra fuerit oſtentandus. Quòd ſi impedimentum potuit in ea aliquod intelligi, etiam inſertorij uſu argumentum eſt, maius in læua fuiſſe, qua ſcutum rapitur. Hactenus ex Plinio. Hermoleos tamen undecũq; uir doctiſsimus eum locum ita reſtituẽdum opinatur, ut nunc conſertoris uſu, nunc ſertoris reponat, lectione publica (quam tamen non ut idiographam ſemper probamus) expũcta, & uerbo eo bellatorem intelligat: ut in iure manu conſertum, apud Ciceronem & Gellium. Nam & deſertores, à ſcuti reiectione rhipſaſpides Græce nominantur. Sed quid ſi in Plinio luxandum, mutandumúe eſt nihil? Vt inſertorium accipiamus, ſicuti lorum, annuli uice: inter quod & ipſum ſcutum inſertamus manum: unde apud Virgilium,

Clypeoq; ſiniſtram Inſertabam aptans.

Vt ea ſit uocis huius deſinentia, quæ in hoſtorio eſt, & amatorio. Signat autem hoſtorium, radium ſiue inſtrumentum, quo raduntur menſuræ: unde etiam prouerbium, Sine radio cumulare, ſeu abſq; hoſtorio: quod eſt afluenter & ultra menſuram congerere. Plautus,

Dij, deæq; omnes, tantam nobis lætitiam,
Tot gaudia ſine radio cumuletis.

Inſertorium, Græci telamona uocant: ut apud Homerum Iliados ſecundo,

ἱδρώσει μέν τευ τελαμὼν ἀμφὶ στήθεσφι
ἀσπίδος ἀμφιβρότης.

Quanquã uidetur poeta idem, operis eiuſdem libro uigeſimotertio, enſis lorum etiam appellaſſe telamona. Vt ſic, unde propendet ſcutum, etiam dicatur telamon. Sed & linamenta concerpta uulneribus peraccommoda Herodoto dicuntur telamones, uel faſciolæ potius, quibus oblæſa membra obligari ſolent. Nam Vitruuio imagines hominum columnas ædium fulcientes, aut ipſa ædificia, Atlantes dicuntur Græca uoce, Latina uero Telamones. Nam Seruius grammaticus ſcribit, Nilum Latine Melonem dici, Atlantem Telamonem. Id cur ita, ignorare ſe, Vitruuius ingenue fatetur. Eſt ex eruditorum paleſtra, qui porphyriones aues dici in Hiſpania telamones autumet, aut de ſtatuis ratione mutuata, uel quod ſint thalamorũ pudicitiæ aſſeruatrices: quoniam auctore Athenæo, ſit aui adulterij intellectus, quod & ſuſpendio indicet domino. Niſi quòd Græcis ea uoce ſignificatur nutricula quoq;. Telenones machinæ ſunt bellicæ libramentis plumbi, aut ſaxorum ſtipites robuſtos incutientes. Omnino duplex in ſcuto uiſimus nunc lorum: altero pendet ab humeris, alteri inſertatur manus. De priore apud Homerum forte rectius intellexeris. Nam & Iamblichus ita ſcribit, περιβαλὼν δὲ περὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ τελαμῶνας προσέδησε τῇ κλίνῃ. Certe Euſtathius in Homeri enarratione: Telamon, inquit, eſt latius lorum, quo fertur ſcutum: unde & ἀναφορεὺς dicitur, id eſt anaphoreus, ἀπὸ τοῦ ἀναφέρεσθαι. Iulius Pollux Onomaſtici ſeptimo: Sindon, inquit, Aegyptia quidem eſt: ſignat autem opertorium, quod nunc dicroſſum dicimus. Eſt & alicubi telamon ſindonites. Idem libro quinto, telamoniam uocat latius lorum clauis ſuffixum, quo uenatorij canis latera præmuniuntur. Scribit hiſtoria prima Herodotus, Caras omnium principes ochana ſcutis addidiſſe: nam prius telamonas tantum adhibitos. Hinc Anacreon apud Strabonem: Nectite bene compactum cariæ lorum, manum inſertantes. Græce autem ochanum eſt: unde omnis tollitur ambiguitas. Dignũ uero ſcitu: telamonem dici quandoq; faſciam, ut præmonuimus, qua membra obuoluimus affecta: unde uerbum τελαμονίζειν, id agere indicat. Sciendum porro inſertoriũ ipſum dici item porpaca, ſiue is foret annulus, ſiue annulo quid ſimile, quod Homeri tempora non nouerant: nam etiam porpax, annulus uocatur, ſed nõ qui digitis geſtetur. Profert hoc Epaminondæ hiſtoria, qui campeſtrem planamq; regionem belli eſſe dicebat orcheſtram, quam nemo quiret obtinere, ni manum porpaci inſertaſſet. Vocatur item ochanos, ut dictum eſt, quo circumagi in orbem ſcutum poſſet: propterea templis quãdoq; dicata ſine ochanis ſcuta legimus, ne ad belli uſus detraherentur. Nam & Euſtathius ochanon τὸ τῆς ἀσπίδος ἐξάρτημα interpretatur, ἀπὸ τοῦ ἔχειν, alibi ochanum cum porpace idem facit. A Caribus ochana excogitata primum, illud argumento eſt, nam Carica dicuntur: unde eſt Anacreontis illud, καρικοεργέος ὀχάνου. Sicuti Caricas dixit criſtas Alcæus. Ammianus Marcellinus, Quũ apud Pariſios adhuc Cæſar Iulianus quatiens ſcutum uarijs exerceretur motibus in campo, aſſulas quis orbis erat compaginatus excuſſit, ochana remanſerũt ſola, quæ retinens ualida manus ſtringebat: territisq;, ut omine utiq; diro, præſentibus: Nemo (inquit) uereaẽ, habeo firmiter quod tenebam. Cleomenes Spartanus ſcutũ ferre διὰ ὀχάνης, μὴ διὰ πόρπακος, id eſt non ex annulo ſuſpenſum, ſed brachio inſertum, inſtituit. Fuit quoq; ueteribus ſcutum Læſeium, quod anaphora non habebat, ſed in meditullio iugum. Sunt qui eo nomine ſcutum intelligant oblongum aut breue, corioq; cõfectum crudo, & proinde piloſum: ex quo ſit etiam nomen quaſi λάσιον. Sed addit Herodianus, tegumenta corporis omnia, quæ manu ſuſtineantur lęua, dici læſeia. Illud obiter dictum hoc loco ſit: Niciæ ſcutum ab auctoribus celebrari, quòd eſſet auro & purpura ſplendidum. Viſebatur id Syracuſis in templo, uictoriæ monumentũ de Athenienſibus & imperatore Nicia. Amazonicam peltam Xenophon ſcribit, hederæ folio fuiſſe conſimilem. Sed & coracinũ in Nilo piſcem dici quoq; peltam inuenio. Quos uero peltaſtas uocant Græci, nos (auctore Liuio) cetratos dicimus. Quia uero Antonij anachoritæ facta mentio eſt ambigentq; forſan multi, quæ ſit cognominis eius ratio: ſciendum, in Aegypto tria fuiſſe monachorum genera. Quidam cœnobitæ dicebantur, uel eius gentis lingua ſauſes. Alij anachoritæ, qui deſerta fere incolebant: unde & nominis profluit ratio, ex

Græcæ linguæ interpretamento. Tertios Remoboth appellabant, deterrimos neglectosq́; quibus mos eſt, ut bini, terniúe habitent ſimul, ſuoq́ uiuant arbitrio, conquiſita in medium conferẽtes. Verum apud eos omnia affectata, laxæ manicæ, follicantes caligæ, ueſtis craſſior, crebra ſuſpiria, inquit Hieronymus.

De Gemonijs gradibus, & cur ſic dicantur. Item de gradibus Caſtorijs & Aurelijs. Locus Ciceronis explicatur. Suppliciorum genera plura. Sextritium locus, ſeu ſeſtertium. Spoliarium. Melia in Attica locus. Diana Ariſtobule. Camus, ſeu Cadmus. Taurea. Iuuenalis illuſtrat. Centrones. Centrotypi. Lata fuga, lata culpa. Fuſtuarium. Tintinnaculi. Laura pro uinculis cur. Cyphon, cyllobantes, cyphalei, cyphelli, hypocyphonia, aula, Archiuum, Cap. V

GEmonios gradus diritate ſupplicij in Romana hiſtoria infames, ex paulo elegantioribus, neminem puto latere. Nam M. Claudium, quod fœdam cum Corſis pacem feciſſet, hoſtibus deditum primo accepimus, factumq́; eius reſciſſum, libertatem ademptam mox & ſpiritum extinctum, corpus cõtumelia carceris, & deteſtanda Gemoniarum ſcalarum nota fœdatum. Dicti Gemonij gradus, quod locus eſſet gemitus & calamitatũ: quoniam illuc per Hamotrahonas raptarent unco damnatorum cadauera. Nam quod aliqui augurãtur de Gemonio auctore uel qui primus ſit exturbatus, parum comperi. Gemonios gradus apud Plinium inuenies libro octauo. Cornelius item Tacitus: Tunc, inquit, confoſſum collaceratumq́;, & abſciſſo capite truncum corpus Sabini in Gemonias trahunt. Gradus, uel ſcalæ dicebantur, quãtum coniectura ducor, quod ſurrectus foret locus ac gradibus quibuſdam conſcenderetur. Proinde ἀναβαθμούς appellat etiam Dion in Tiberij rebus, ubi de Seiani ſeruis loquens ait, καὶ ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν, καθ' ὧν οἱ δικαιούμενοι ἐῤῥιπτοῦντο κατιόντας, ἄλισθον καὶ κατέπεσον. Sicuti apud Græcoſtaſin gradus erant, de quibus ad Quintum fratrem Cicero: Deinde, inquit, eius operæ repente à Græcoſtaſi, & gradibus clamorem ſatis magnum ſuſtulerunt. Eum locum Patauij prouincialibus ſcholaſticis quum explicarem, dixi, mihi intelligendum uideri de gradibus Caſtoris, auctoritate Ciceronis maxime, apud quem in oratione pro domo ſua ſic legimus. Quum uero, inquit, gradus Caſtoris conuelliſti ac remouiſti, tum ut modeſte tibi agere liceret, homines audaces ab eius templi aditu atq; aſcenſu reppuliſti? AEdem uero Caſtoris, ſiue Caſtorum, fuiſſe in foro, ex Plinio liquet, ac cæteris. Videntur tamen & in foro gradus Aurelij fuiſſe, ut ex oratione pro Flacco, eſſe manifeſtum poteſt. Hoc nimirũ eſt illud, quòd non longe à gradibus Aurelijs hæc cauſa dicitur. ob hoc crimen hic locus abs te Læli, atq; illa turba quæſita eſt. Sed & pro Cluentio apertius: Gradus illi Aurelij tum noui, quaſi pro theatro illi iudicio ædificati uidebantur, quos ubi accuſator concitatis hominibus cõplerat, non modo dicendi ab reo, ſed ne ſurgendi quidem poteſtas erat. Verum ut ad alia pergamus, ſcribit Plutarchus Galbæ caput multifariam cæſum, & omni contumelia affectum fuiſſe, poſtremo in eum locum abiectum, in quo eos necãt quos Cæſares ſupplicio dedunt. Vocatur, inquit, locus ſextritium. In Græcis tamẽ codicibus ſcriptum inuenio, σησέρτιον, quod non aliter Latine inaudias, quàm ſeſtertium. Spoliarium non abſimilis erat locus. Lampridius in Commodo, Hoſtis patriæ, paricida, gladiator in ſpoliario lanietur. In Attica locus erat Melita nomine, quo damnatorum abijciebantur cadauera, item ſuſpendioſorum indumenta, & laquei. Quanquam inibi Dianæ templum ſubſtruxiſſet olim Themiſtocles, quam ἀριστοβούλην nuncupari uoluerat, quod in Perſico tumultu ipſe rebus Græciæ ſalutaria protuliſſet conſilia. Tarpeia, inquit idem Plutarchus, uocatur Capitolij ſaxum, è quo deturbari ſontes, moris eſt: hinc Horatius Sermonum primo,

Tu ne Syri Damæ, aut Dionyſi filius audes
Deijcere è ſaxo ciues? aut tradere Cadmo?

Eum uero locum exponens Porphyrio, Tribuni plebis, inquit, damnatos de ſaxo Capitolij præcipitabant. Adijcitq́;, fuiſſe Cadmum notæ crudelitatis carnificem. Etiam ſi Camo legunt alij, uinculi genus eo intelligentes uocabulo. Quanquam multiplex eſt in Grçcorum doctrina eius uerbi notio. Inter alias ea maxime arridet, quod ſic diceba tur

tur reticulatum cadiſcorum operculum coli imagine quadam, deſuper latum, infra anguſtius, ne immiſſa ſuffragia dilaberentur. Metellum Plinius ſcribit, à Catinio Labeone tribuno plebis, ad Tarpeium eſſe raptum, ut præcipitaretur. meminit & Lucretius,
Carcer & horribilis de ſaxo iactus eorum,
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ.
Quo in loco etiam tunicam ſignare uidetur, quam dicunt moleſtam, quia ignium alimentis illita & intexta, ut Seneca docuit, ac mox ſuccenſa, cruciabiliter obuolutos nocentes, qui ſceleris comperti grauioris forent, amburebat. Vngula item tormenti genus erat: cuius meminit Cyprianus, Euſebius, atque item Tertullianus. Apud quem aſcias & runcinas inter inſtrumenta ſæuitiæ diligens lector inueniet. Auctor uero Eutropius eſt, Superbum Tarquinium excogitaſſe primum uincula, taureas, fuſtes, compedes, latumias, metalla. Vnde dilucēſcit ſatyricum illud ex Satyra ſexta,
Taurea punit Continuo flexi crimen, facinuſq; capilli.
Fuit ueteribus item ſupplicij genus, quod σκαφεῦσαι uocant, homine intra ſcaphas duas incluſo, capite, manibus ac pedibus extra prominentibus, ac dies multos ueſci coacto, pro potu melle infuſo ac lacte, conſperſa ſic etiam facie, & ad ſolem conuerſa ſemper, muſcarum infeſtante multitudine, ac intus ex putrilagine ſcaturiēte uermium turba. In Perſis ueneficorum capita lapidi impoſita lato alterius incuſſu exteruntur. Diaſphendonen Plutarchus intelligit, quum arborum duarum incuruatis cacuminibus obligatum hominis corpus emittitur: de qua re paulo poſt. Rotæ tormentum Germanorum fere peculiare cenſetur. Ita tamen ut eius meminerit Ariſtophanes Pluto,
[illegible] τοῦ τροχοῦ γὰρ δεῖ σ' ἐκεῖ στρεβλούμενον
Εἰπεῖν, ἃ πεπανούργηκας
Rota torqueri te illic, neceſſe eſt, ut exſculpatur quod perperam feciſti. Inibi interpretes adnotarunt, ſeruile id fuiſſe ſupplicium. Alioqui rotæ inſeruntur noxij, & membratim rotarum conuulſi radijs lentitudine mortis maximo cruciatu perimuntur. In Nicia Plutarchus ſcribit, tonſorem rotæ alligatū amplius torqueri cœpiſſe: uerum interpres in carcerem modo coniectum reddidit, de rota nil prorſum ſentiens. Centronas inuenio poſitos pro furibus manifeſtarijs, quoniam dum in quæſtione haberentur, ſtimulos quæ uocant centra, illis admouere mos fuit: unde centrotypi uocantur, qui ſtimulis equos exagitant, aurigæ. Quanquam eſt & centron ſtraguli genus ex diuerſis conſarcinatum, quod iumentis inijcitur. Ex quo item ex diuerſis coaptata concinnataq; compoſitio centron nuncupatur, quod genus ſunt Homerocentrones: nos centonem dicimus, ſimplex plebecula celonem, dictione paululum modo luxata. Sunt qui centronis nomine conuitiatorē intelligant, quod ſit ueluti centrotypos, auctor Ariſtophanis interpres in Nebulis. Fidiculas accipiunt pro tormento, quo ab tortore ſontes funibus, alligatis manibus à tergo, torquentur uulgo. Eius certatim meminerunt omnes, Seneca, Fabius, cæteri. χοινισμὸς à Græcis dicitur genus id cruciamēti, aut compar. Saxis adobruere, Macedonici moris erat. Apud quos item cōiuratorum cognati omnes deuotis capitibus, ad ultimum petebantur ſupplicium. In Perſide nocentum ueſtimenta, & tiaras auellunt, cæduntq;. Illi uero ubertim flentes apprecantur, deſinant. Hyſtrichis item erat inter inſtrumenta, quibus diſcuterentur nocentes. uidetur ex ſetis ſuillis flagellum fuiſſe, unde & conflatum nomen, quaſi ex ὑείων τριχῶν. Duo in primis ſupplicij genera fuiſſe apud antiquos Romanos inuenimus. Aut enim puniebātur more maiorum, qui capitalem fraudem admiſiſſent: hoc eſt, pēdentes furca nudis corporibus, & ad mortem uirgis cæſi, ut interpretatur Tranquillus in Nerone. Aut ad ſcalas Gemonias trahebantur, hoc eſt inſerto gutturi unco producebantur in harenam, ubi poſt ea pendentium crura frangebantur, & igni iniecto ardebant. Sicuti in Claudio Suetonius commemorat: & Nero exercuit in Chriſtianos: quibus ardentibus in uſum luminis eſt uſus. Domitianus etiam faces per obſcena immitti iubebat. Cęterum id amplius animaduerſione dignum, ſupplicium more maiorum à Cicerone in Piſonem intelligi, quum ſecuri caput præciditur. Morem autem uerberandi, & de cōdemnatis ſummum ſupplicium ſumendi, è Græcia manaſſe ad Romanos, auctores habemus certiſsimos. Mox uero Porcia lata lex eſt, ſicuti Cicero in quadam quoq; oratione innuit: & leges

item aliæ paratæ, quibus exilium damnatis permittebatur. Verberaſſe aut necaſſe Romanum ciuem, impium cenſebatur. Nam & pro Q. Ligario M. Tullius ſignificat, Externorum eſſe, morte damnare. Hinc celebres hiſtorici ſcribunt, Syllam primum Romanorum eſſe inuentũ, qui morte mulctaret. Lata fuga damnari quidam dicuntur. Ammianus Marcellinus: Corpore (inquit) immaculato, lata fuga damnatus eſt. Quod relegationi diuerſum uidetur, quam intelligunt Iurecõſulti, quum in inſulam aliquis, uel locum alium mittitur ad tempus, ſicut in quinquẽnium. Sed plura Digeſtis de pœnis, lege Relega. Deportatio, in perpetuum ſancitur. Lata culpa Iureconſultis dicitur, ubi non percipit quis, quod percipiunt omnes: uel nõ facit, quod cæteri: uel facit, quod nemo: ut Digeſtis de uerborum ſignificatione, lege Late. Comitium & uirgas pati, eſt in publico ad necem cædi. Sunt qui in metallum damnantur, quiq; in opus metalli. Interſtitium modo in uinculis eſt: nam qui in metallum damnantur, grauioribus premuntur uinculis, inquit Vlpianus: itemq; refugæ ex opere metalli in metallum damnantur. Ex metallo grauius coercentur. In calcariam quoq; & ſulphurariã damnantur aliqui. Verum pœnæ hoc genus metalli item ſunt. In miniſterium metallicorum fœminę damnari ſolent in perpetuum, uel ad tempus. Eodem modo & in ſalinas, & ſiquidem in perpetuum, quaſi ſeruæ cõſtituuntur pœnæ. Sunt & qui in ludum damnẽtur uenatorium. Vltimum ſupplicium mortem ſolam interpretamur, inquit Celſus. Caſtigationem fuſtium, uirgarumq; ſupplicium inuenio doctè ſciteq; fuſtuarium dici. Meminit eius uocabuli Seruius Aeneidos ſexto. Titus item Liuius ab Vrbe condita libro quinto: Fuſtuarium (inquit) meretur, qui ſigna relinquit, aut præſidio decedit. Polybius auctor eſt in libro De tribus politijs, duo in primis ſuppliciorum genera fuiſſe in militiæ diſciplina. Decimationem, id eſt δεκατείαν, & fuſtuarium. Fuſtuarium quidam fuſtigationẽ interpretantur. Modeſtinus quoq; Iurecõſultus inter pœnas militares fuſtium caſtigationem recenſet. Circuitor ſi condemnatur, inquit in commẽtatione de Romanorum militia Polybius, fuſte cæditur. Id ſupplicium eiuſmodi eſt: accepto fuſte, tribunus uix tantum attingit damnatum, quod ubi eſt factum, omnes qui in caſtris ſunt, cædentes fuſtibus lapidibusq; pleroſq; in ipſis caſtris cõficiunt. Ac ſi qui euaſerint, nec ſic quidem ſeruari poſſunt. Etenim quonam pacto? quibus neq; in patriam redire licet, neq; aliqui ex neceſſarijs domi excipere auderent. Fuſte cæditur quoq; qui furto quippiam ex caſtris ſuſtulerit, quiq; falſum teſtimonium dixerit, & ſi quis ætatis flore abutatur. Fuit qui fuſtuarium apud Ciceronem interpretaretur pro eo, qui flagris cædit. Sed id quàm rectè, ipſe uiderit. Hunc utiq; uirgatorem à Plauto dici, legimus. Calliſtratus Iureconſultus Digeſtis de pœnis, inter ea quæ corporis coertionem continent, fuſtium admonitionem, flagellorum recenſet caſtigationem, uinculorum uerberationem. Marcellus ſentire uidetur, liberum cædi fuſtibus, flagellis ſeruum. Impuberem ſeruum Vlpianus ſcribit Digeſtorum uigeſimonono, habena cædi uel ferula. Scopare in fuſtium uirgarumq; per tintinnaculos admonitione uſurpat ſimplex uulgus: quo tamen etiam ſcientiſſimus ac eloquentiſſimus utitur Hieronymus, quum in Eſaiæ tralatione ita ſcribit, Scopabo Babylonem in ſcopa terens, dicit Dominus exercituum. Dignum uerò ſcitu eſt: ſcopam, ſeu uerius ſcopas, uti Fabio placet, dici à Græcis κόρημα, id eſt corema, ἀπὸ τοῦ κορεῖν, quod ſcopare ornareq; nobis indicat. Vnde illud apud Ariſtophanem elegantiſſimum, μὴ κόρει τὴν Ἑλλάδα. ne ſcopes Græciam, id eſt ne in deſolationem redigas. ſic enim loquebantur antiquiores Græci, ubi imprecatione acrius uti uellent. Sicuti apud Menandrum, ἐκκορηθείης σύγε, id eſt ample pereas deſtruariſq;. Congruit aptiſſimè cum Hieronymi tralatione. Supplicij genus dirum excogitaſſe primus fertur Auidius Caſſius imperator, ut ſtipitẽ poneret pedum octoginta, uel centũ: moxq; à ſummo ad imum damnatos obligaret, ad ima igne ſubiecto, alijſq; ardentibus, alios fumo præfocabat, aut terrore exanimabat. Idem catenatos denos in profluentem mergi iubebat. Manus nonnullis præcidit uel crura, aut poplites, maius aſtruens uiuentis exemplum criminoſi miſerabilis, quàm occiſi ſemel. Heliogabali cadauer per circi ſpatia tractum, prius quàm in Tyberim præcipitaretur. Inde ignominioſæ appellationes Tyberini, & Tractitij. Apud Iulium Capitolinũ decumare inuenies, item centeſimare, ac uigeſimare. Auctor idem eſt, Opilium Macrinum Mezentij ſupplicium reddi-

diſſe, uiuoſq; alligaſſe mortuis. Quin & parietibus incluſiſſe multos, unde ex ſanguinaria factum natura eſt, ut pro Macrino diceretur Macellinus. Porrò Cratis item ſupplicium inuenio apud priores. Id ferè erat, quum quis deiectus in aquã, crate ſupernè iniecta, ſaxiſq; congeſtis mergebatur. Anchoram item ferream ſcribit Plutarchus, ſolitũ fuiſſe Pauſaniã ceruicibus eorum quos crudelius caſtigaret, ſubnectere, ac totum diem ludibrio ſtare coegiſſe. In puteum prætereà demergi conſueuiſſe, qui cruciabiliter punirentur, ex Plautino penu licet agnoſcere, in quo & laminas ardentes adnotauimus: quarum etiam Gellius meminit, & Euſebius. Neruum appellabant ferreum uinculum quo impedirentur pedes. Plautus eo quoq; ceruices uinciri ait. Hinc apud Gellium Catonis feſtiuum adagium, Priuatorum fures in neruo & compedibus ætatem agunt, publici in auro & purpura uiſuntur. Ab Aureliano imperatore id excogitatum item in adulterum eſt, uti arborum duarum inflexis capitibus, ac ad pedes religatis, moxq; dimiſſis, interuulſus utrinq; propenderet. Lora, quibus uinciuntur nocentes, inuenio laura item dici, quòd captiui ab lauream geſtantibus ducibus in triumpho ducerentur. Icrion, Græci inſtrumentum uocant, quo cruciabantur martyres, quanquam pro patibulo item poſitum inuenio. Cæterum illud memoria dignum, quod eſt apud Thucydidem obſeruatum: conſueuiſſe Athenienſes cenotaphijs eorum, qui infeliciter decubuerant, quiq; in Attica ſepulti non erant, icrion apponere. Sunt qui ea uoce ſignificari tabulata putent, aut etiam ſurrecta omnia, atq; etymi ratione aſpirationem addant. Vnde icriopœi dicuntur, qui circa forum tabulata compingunt. Paratilmos ſupplicij genus erat, quod pauperioribus in adulterio deprehenſis irrogabatur, ſiquidem ditiores pecunia ſe redimebant. Inopi expilabatur ſedes, unde & nomen: nam παρατίλλεσθαι, euelli ſignat. Erat eorundem aporaphanidoſis quoq;, quum in anum intruderẽtur raphani, aut quid eiuſmodi, ut eſt apud Catullum. Tympana in Ariſtophanis Pluto, ligna ſunt quibus cæderẽtur nocentes. Vbi etiam cyphon nominatur. Id uerò ligneum erat uinculum, ſiue (ut nunc) etiam ferreum, uulgus berlinam uocat. Quidam etiam κλοιὸν dicunt, aut calion. Vnde improbis quoq; cyphonis adhæſit nomen. Et cyphoniſmus pro ſupplicio. Quanquam eſt item in curru pars dicta cyphon: uelut ſub ea uirgæ hypocyphonia uocantur, & cyllobantes. Dicitur cyphon, ἀπὸ τοῦ κύφειν, id eſt à capitis proclinatione: nam & incuruati dicũtur cyphalei. Sed cyphella nubes appellant ab occultandi poteſtate, quia cæli adimant aſpectum, quaſi crypella, παρὰ τὸ κρύπτειν. Apud quoſdam ita cautum animaduerto, ut quiſquis per audaciam legum placita riſui habuiſſet, diebus uiginti in Archiuo uinctus cyphone perſeueraret nudus, melle ac lacte delibutus, ut apibus muſciſq; eſſet pabulum: dilapſis uerò ijs, muliebri indutus ueſte deturbaretur in præceps. Aulam uerò dicebant locum, quo ducerentur damnati, quem mox iuniores ἀρχεῖον, id eſt Archiuum appellare cœperint. At ſi quis mortem ſibi admouiſſet, moris Athenienſium fuit, manum quæ hoc peregiſſet abſcindere, ac ſe iunctim à corpore humo contegere. Abigeos Vlpianus ſcribit, quum duriſſimè puniuntur, ad gladium damnari ſolere. Inſularem pœnam legimus apud Ammianum Marcellinum. Qui & quoſdam cruciabiliter necatos ſcribit, ſulcatis acerrimè, fodicatiſq; lateribus.

Furum ſupplicia diuerſa. De Dracone legumlatore. Furũ ſpecies aliquot. De lance, ac licio: item de laro, larco, bomolochis, & ſaccularijs, & balantiotomis, zonarijs ſectoribus. Caues, cauecæ. An phenes ſit fulica, ut uoluit Ambroſius. Depeculatores, molgi, amolgi, phollis, donus, fiſcus, fiſcellus. Cap. VI

QVoniam uerò in digitos quodammodo ſuppliciorum, quibus uſos ueteres comperimus, genera mittere eſt uiſum, non inſcitum improſperumq; fortaſſe fuerit, quin multis forſan uel quadruplarium, etiam cõſtitutas furibus pœnas exequi, quas pro morum conſuetudine diuerſis in locis fuiſſe uarias accepimus. Siquidem Draco, quem ſanguine, non atramento leges conſcripſiſſe, proditum eſt: quiq; omnium princeps Athenienſi populo tuliſſe eaſdem memoratur, qualecunq; admiſſum foret furtum, mortis pœnam irrogauit auctori. Hunc ferunt in theatro apud Aeginam præfocatum ſepultumq;, petaſos ueſteſq; omnifariam conijcientibus

Draconis leges sanguine scrip[tae] n[on] atr[amento].

bus in eum uniuerſis. Mox & leges antiquatas abolitasq́, non quidem decretis ullis, uerũ tacito illiteratoq́ conſenſu: aut Solone id ipſum procurante, quod ſcribunt nonnulli. Nam non furti modo conuictis mortis irrogauit ſupplicium, ſed & cuiuſq́ peccati reis ac ocij etiam damnatis. Interrogatus autem ipſe, Quid ita in omnibus mortis approbaſſet mulctam? Quoniam, inquit, parua ultimo digna ſupplicio arbitror: maioribus quid grauius ſtatuerem, non habui. τὰ μὲν μικρὰ ταῦτα ἄξια νομίζω, τοῖς δὲ μεγάλοις οὐκ ἔχω μείζονα. Solon factus & ipſe legumlator, mitioribus pœnis adortus morum emẽdationem, dupli pœna uindicandum ſanxit, in eum qui furti ſe alligaſſet. Decemuiri prò furtorum imparitate diſpariles induxerunt ſuppliciorum metus. Quippe manifeſtariũ furem, quod & Caius repetit Digeſtis ad legem Aquiliam, tum demum necari indulſerunt, ſed clamoris tamen teſtificatione, ut Caius inquit, ſi tenebrarum beneficio ſeſe in facinus inſinuaſſet, aut luce quoq́, ſi telo ſe tueri auſus foret, quo euaderet. Cæteros id genus, ſi liberi forent, uerberibus ſubiecerunt, addictos ei, unde furtum factum foret. Si ſerui, à uerberibus etiam de ſaxo dari in præceps permiſerunt. Pueros impuberes ad prætoris arbitria reiecerunt, qui & factam noxam ſancirent. Erant uerò furta, quæ per lancem liciumq́ concipi dicebantur. Puto, quia qui in alienam domum expilandi propoſito ingrederetur: ſicut qui magiſtratibus præminiſtrabant, lictores, licio præcingebatur, lancemq́ ante oculos obtendebat, propter matrum familias, aut uirginum præſentiam. Licijs uti in ueneficio, ueteris fuiſſe moris, abundè Maronis ex Bucolico ludicro carmen comprobarit, implicandæ obturbandæq́ mentis gratia, ſicuti licijs implicatur ſtamen. In hoc furum genus perinde uindicatum, ac in manifeſti furti reos. Cæterum & hæc mutata cum temporibus, interpolataq́ pœnarum ſanctio: quoniam in manifeſtarium furem quadrupli conſtituta eſt actio. At Hermogenes Iureconſultus Digeſtis de rerum amotarum actione, Ad fiſcum, inquit, mariti bonis deuolutis, uxor rerum amotarum nomine in ſimplum conuenitur. Manifeſtum furtum intelligi uoluere priores, ut auctor Maſſurius ſcribit, quod deprehẽderetur dum perpetraretur, hoc eſt (ut Græcè dicam) ἐπ' αὐτοφώρῳ, ſiue ἐπ' αὐτόπτῳ, id eſt in furto ipſo & in oculis. Sic enim reponendum apud Vlpianum Digeſtis de furtis, ubi temporum inſcitia dictio Græca obliterata pernoſcitur. Faciendi furti finis intelligitur, quum perlatũ eſt quò ferri cœperat. Furti cõcepti, item oblati, pœna tripli eſt. Scitu digna ſunt quæ Vlpianus ſcribit: Si uxor, inquit, alicuius furi opem tulerit, furti non tenebitur, ſed rerum amotarum. Aliàs furtum finiunt Iureconſulti, rei alienæ fraudulentã contrectationem lucri ergò. Quin ſi uolente domino, quem ipſe tamen opineris nolle, quippiam inuncaueris, furti alligatum uideri, ſanxit Pomponius. Alexandri Cæſaris præclara eſt ſententia: qui ad id quod per præconem edixit, ut principẽ nemo ſalutaret, qui ſe furem noſſet: ne aliquando detectus, capitali afficeretur ſupplicio: etiã prædicabat, fures de paupertate ſolos conqueri, dum uolunt uitæ ſuæ ſcelera obtegere. Sed & illud, ὅς τις ἂν πολλὰ κεκλοφὼς, ὀλίγα δὲ τοῖς βουλεύουσιν ἐδίδωκεν, σῶος ἔσται. Id eſt, qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſaluus erit. Idem fures nuncupabat, ſcelerum quotidianorum reos, ac ſolos item reipublicæ hoſtes. Quia uerò non eſſe unum tantummodo genus furum, liquet, inueni qui aris clàm aſſidentes ut oblata ſuffurẽtur, bomolochos appellari tradant, quaſi περὶ τοὺς βωμοὺς λοχῶντας, id eſt circa altaria deliteſcentes inſidiantes'ue. quanquam & eo nomine dicũtur mendicabula in templis ſuppliciter corrogantia ſtipem, atq́ item tibicines & uates rebus diuinis adhibiti. Sed & ſcurræ bomolochi figuratè dicuntur, qui ue deſpicabiles uiliſſimiq́ poſſunt lucelli cauſa etiam num illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas Cæſaris ad menſas. Laron, comici pro furaciſſimo uſurpant quandoq́: nam eſt auis laros uoracis naturæ, rapacisq́. Sunt qui fulicam eo nomine accipiant, ut inde etiam Larius nuncupetur lacus de auitij eius copia. Larum Theodorus gauiam interpretatur, cui ſit color σποδοειδὴς, id eſt cinereus, ut ſcribit Ariſtoteles, qui etiam laron nuncupat λευκὸν, id eſt album. At cepphum, id eſt κέπφον fulicam reddit Theodorus idem. Sed Hexaemeri quinto Ambroſius fulicam à Græcis phenen dici, hoc eſt φήνην, arbitratur: quæ excuſſum nido aquilæ pullum ſolarem intuitum non ualentem ferre, exceptum alat. Lycophronis interpres: Cepphus, inquit, marina eſt auis λαροειδὴς, id eſt lari ſimilitudine: quam ſpuma uenantur piſca-

torum pueri. λάρος item larus dicitur, id eſt caues: unde cauecas, id eſt κάυηκες, nuncupatos inuenio, qui lari more ſenio inalbeſcant. Lazos uerò nunc dici, qui olim nuncuparentur Colchi: auctor Agathius eſt. Ambroſium malè habent parte hac eruditiores, quoniã φήνης dicatur à noſtris oſſifragus, alienos fœtus cum ſuis alens. Larcos autem uas intelligitur, in quo feruntur carbones. Depeculatores, hoc eſt qui publica interuertunt, uocant ijdem molgos & amolgos, à mulgendi conſuetudine, quod dicitur ἀμέλγειν. proinde ex aphæreſi curare, facetè dicti. Sunt in hoc genere & qui balantiotomi Græcè nuncupantur, uelut marſupiorum inciſores, ut alibi diximus, meminit cõtra Cteſiphontem Aeſchines: Adducent (inquit) illum, ueneficum balantiotomũ, qui rem publicam incidit. Hos fortè ſaccularios rectè dixeris, ex Aſconio. Sed Plautus zonarios dixit ſectores. Eſt item balantium pondus quoddam, phollis nuncupatum, donos continens ducẽtos quinquaginta. Habet uerò donus libram unam, uncias duodecim. Fiſcos item pro nummorum conceptaculis comperias: ſed & lineos legimus fiſcos, exprimendis eliquandisq; ſuccis: unde & fiſcellus, in uſu eodem.

T. Liuij locus emẽdatur ex primo, ubi legitur, Lex horrẽdi criminis erat. Item locus Plinij enarratur, de arbore ſuſpẽdio eligẽda. Acheruſion quid, & ulmorũ acheruntem in Plauto qua interpretemur ratione. Cap. VII

SEd enim quia de ſupplicijs copioſius agere collibuit, fraudi nõ erit, opinor, ſi ad lacteos T. Liuij fontes diuerterimus, uitiatis interpellatisq; codicibus laturi opem pro uirili. In primo ſiquidem ab Vrbe condita ſic fermè ſcriptũ reperias. Lex horrendi criminis erat, duumuiri perduellionem iudicent. Quam lectionem ſciolis ac malè feriatis pleriſq;, quorum minus intercutanea eruditio ſuperficiaria modo rimatur ac diſcutit, plauſibilẽ uiſum iri, non ambigo. Arridet enim pullato circulo demum, quod obuium, quodq; (ut dicitur) ex triuio eſt. Atqui penſiculatius expendenti, loco uerbi Criminis, reponendum uidebitur Carminis. quod reſipit uetuſtatem, & eruditionem habet claſſicam. Legum ſiquidem dicebãtur carmina, non crimina. Quod ut conſtet, ad anchoras recurrendum, hoc eſt ueterum auctoritas aduocanda, qua maximè aduerſus peruicaces ſtemus. Marcus igitur Tullius in Oratione pro Rabirio Poſthumo ad hunc modum ſcribit: Nanq; hæc tua, quæ te hominem dementem popularemq; delectant, I lictor, colliga manus. Quæ non modo huius libertatis manſuetudinisq; non ſunt, ſed ne Romuli quidem, aut Numæ Pompilij: Tarquinij ſuperbiſſimi ac crudeliſſimi regis iſta ſunt cruciatus carmina, quę tu homo leuis ac popularis libentiſſime commemoras, Caput obnubito, arbori infelici ſuſpendito. Hactenus Cicero, qua in parte ne obrepere quidem ſuſpicio poteſt, quantumuis in utranque aurem dormias, legendum eſſe Criminis. Sed & De oratore primo libro ita exaratum adnotauimus: ut totum illud, uti lingua nuncupaſſet, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, ſed in magiſtri carmine ſcriptum uideretur. Hoc uerò loco carmen, ſignare præſcriptum, aut ſententiam, ſiue præceptum, conjectamus. In quam notionẽ reperias item De lege agraria libro ſecundo. Sed & T. Liuius ab Vrbe cõdita libro trigeſimonono, cõcione aduocata ſolenne carmen precationis fari, prius quàm populum alloquantur, magiſtratus ſolere, auctor eſt. Quin & libro primo, Sua item carmina Albani, ſuumq; iuſiurandum per ſuum dictatorẽ, ſuosq; ſacerdotes peregerunt. Et paulo antè, Quæ longo effata carmine non operæ eſt referre. Sed utiq; de carmine non eſſe mirãdum, Aſconius Pedianus facit, qui uerſiculum pro uerbo, quod inſolentius eſt, uſurpaſſe deprehenditur, quum ita ſcribit: Tribus uerſiculis enim ait, Accepi, dedi, reliqui. Ne quis uerò mendum putet exemplariũ, id ex Cicerone eſt Verrinarum tertio: Audiſtis quæſtoriam rationem tribus uerſiculis relatam. In epiſtolis uerò ad Brutum, ſic refert: Breues tuæ literæ, breues dico? immo nullæ, tribus ne uerſiculis his temporibus Brutus ad me? Cæterũ quia in ſuſpẽdio arborem infelicem nuncupat ueteris carmen legis apud Liuium & Ciceronem, ad eam alluſiſſe Plinius apertiſſimè mihi uidetur, quum in præfatione Naturalis hiſtoriæ dicit: Ceu uerò neſciam, aduerſus Theophraſtum, hominem in eloquentia tantum, ut nomen diuinum inde inuenerit, ſcripſiſſe etiam fœminam: & prouerbium inde natum, Suſpendio arborem eligendam. In nodi huius explicatione cæcutire multos, palàm eſt, etiã ſi non inſint Platonici

tonici numeri, aut Bœotia ænigmata, nec ex uulturum nidis expoſitio petenda foret. Si qui ergo hactenus exſudarunt in eo, iam (opinor) deſinent ſaxum uoluere. Felices autem arbores, ne hoc relinquamus inenarratum, Cato dixit, quæ fructum ferunt: infelices, quæ nō ferunt. Plinius auctor eſt, Infelices exiſtimari, damnatasq; religione, quæ neq; feruntur unquam, neq; fructum ferunt. At Veranius de uerbis pontificalibus, Felices (inquit) arbores putantur, quercus, æſculus, ilex, ſapinus, fagus, corylus, ſorbus, ficus alba, pyrus, malus, uitis, prunus, cornus, lotus. Tarquinius uero Priſcus in Oſtentario arborario ſic ait, Arborum quæ inferum deorum auertentiumq; in tutela ſunt, eas infelices nominant, ut quæ baccam nigram nigrosq; fructus ferunt. Cæterum ne quid omnino diſſimulem, poteſt ex Plinio ipſo item prouerbij ratio erui. Quoniā apud eum ita legimus, In Aulocrene platanus oſtēditur, ex qua pependit Marſia uictus ab Apolline, quæ iam tum magnitudine electa eſt. Sed in eadem Naturali hiſtoria legimus, Canes ſupplicia annua pependiſſe, inter ædem Iuuentutis & Summani in furcas ſambucea fixos arbore. Quin & alibi idem auctor Pyrrhi legatum facetè luſiſſe ſcribit, in auſteriore guſtu uini, meritò matrem eius pendere in tam alta cruce. Adijciamus uerò & damnandi criminis confeſſos ac iudicatos ritum, de quo ſic breuiter Seneca, Aſcendit prætor tribunal, noxiæ poſt terga ligantur manus, fit à præcone ſilentium. Adhibentur deinde legitima uerba, canitur ex altera parte claſſicum. Operæ illud adiecero parerga, proditum Ariſtotelicis eſſe monumentis, Acheruſion dici omne ſatum ſyluoſum arboroſumq;. Ex quo eruditorum coniectatio eſt, ad hoc forſan Plautinum id referri oportere, ubi in Amphitryone ulmorum Acheruntem uocat.

Plautini loci expoſitio de litera longa, quam ſuſpendioſi faciant. Cruciarij qui, & cruciantes, item crucium. De cruce ſcitu digna. Sarmentitij, & Semaſſij cur dicerentur Chriſtiani. Cap. VIII

PОrrò in hac ſuſpendioſorum mentione nō parergon fortaſſe fuerit, amplius aperuiſſe Plautinum ſcrupum, in quem ueluti latitans aquis ſaxum pleroſq; iam impactos ſcio. Sic uero Staphyla anus inquit,

Neq; quicquam melius eſt mihi,
Vt opinor, quàm ex me ut unam faciam literam
Longam, laqueo collum quando obſtrinxero.

Scitum hoc uideri adagium poteſt, & apertum ſatis, in eos qui præpoſterè commoriuntur, præcluſo (ut inquit Plinius) ſpiritu, cui quæreretur exitus. Cæterum ſunt, qui eius rationem parum, ni fallor, & ſcienter & exploratè introſpexerint. Literam enim longam, L dici uolunt: ſed hebeti prorſum iudicatu. Dicant enim uiri doctiſſimi, quo probent argumento, pendentem hominem amplius, quàm ubi ſuis conſtat ueſtigijs, eam exhibere figuram: mihi utiq; parum liquet, niſi fortè caligamus in ſole, ac de compede impacta educere pedem nequimus. Nec à grāmaticis traditum ignoramus, literarum alias eſſe longas, rotundas alias, quaſdam uerò quadratas. Quin doctius fuerit interpretamentum, ac perſpicacius, ſi ad T literam Græcam Plautinos ſales retulerimus: quoniam qui pendet, eam planè reddit imaginem: ſuſpendioſi defuncto obtinente uicem lineæ ex ſuperiori parte in imam productæ. Trabes uerò unde laqueus deſtinatur, tranſuerſam elementi portionē fingere uidetur. Id ut ad hunc modum coniectemus, doctiſſimus facit Lucianus, qui in libello cui titulus eſt Δίκη φωνηέντων, id eſt Iudicium uocalium, ad diſquiſitionem literam hanc uocatam à ſigmate, ita coargui fingit, ut quæ furatrinam exerceret, & aliena uiolenter inuaderet, ex pleriſq; dictionibus pulſa litera Σ, in cuius locum ipſa ſe nullis comitijs ſuffecerit. proinde uideri dignam, quæ in id contolleretur ſupplicium, quod ipſius exprimeret figura. Ea uerò eſt crux, ac furca: nam & tau Gallicum poſitum inuenies pro cruce apud celeberrimos auctores, quam ad eum conſtruere modum Galli conſueuerant: & Hieronymus ſuper Marcum, Tau (inquit) litera ſalutis ſignum demonſtrat & crucis. Immo uerò & crucis nomen Grecum, quod eſt σταυρὸς, non aliunde uidetur appellationem duxiſſe: quanquam grammaticis aliud uideatur. Video, inquit Seneca, iſthic cruces non unius quidem generis, ſed aliter ab alijs fabricatas. Sunt qui capite in terram conuerſo ſuſpendant. Alij per obſcœna ſtipitem agunt. Alij brachia patibulo explicuerūt. Cruciarios uerò idem uocat Seneca, qui

tolluntur in crucem, ſicut cruciarias pœnas Sidonius Apollinaris. Cruciarios facetiſſime Plautus diſcipulos crucis appellat, qui & patibulati dicuntur. Sed crucium, uinum inſuaue nominatur, & nimio plus auſterum aut aſperum. Cruciantes equi apud poetas creduntur ferè, qui tortores ab grãmaticis & uulgò dicũtur. Scitu dignum illud quoq; eſt: Didymon xylon à Græcis exponi pro eo quod Romani furcam uocant, ueluti ex duobus modo lignis conſtaret: nam didymon, geminum dicunt. Præterea ſupplicij huius Vlpianus commeminit, Digeſtis ad legem Iuliam de ſacrilegijs: ſed & Calliſtratus Digeſtis de pœnis, Summum (inquit) ſuppliciũ eſſe uidetur ad furcam damnatio, item uiui concrematio. Porrò quia de cruce mentio eſt, non grauemur promere hic quæ in primis ſtudioſorum digna auribus arbitramur, ex monumentis excepta clariſſimis. Siquidem traditum ab Arabibus eſt, crucis figuram uideri cæteras quotquot ſint, præſtare: quoniam ſuperficies prima cruce deſcribatur. Sic enim in primis longitudinem habet, atq; latitudinẽ, primaq; hæc figura eſt, & omnium recta quàm maximè, conſtansq; rectis angulis quatuor. Effectus uerò cæleſtium maximè per rectitudinem angulorum radiorumq; reſultant. Tunc enim ſtellarum poteſtas præualet, quando cæli quatuor habeant angulos, uel cardines potius: orientis uidelicet, occidentiſq;, & medij utrinque cæli. Sic uerò diſpoſitæ radios ita conijciunt in ſe inuicem, ut crucem inde cõſtituant. Propterea eſſe crucem ueteres dicebant, tum ſtellarum fortitudine factam, tum earundem fortitudinis ſuſceptaculum. Ideoq; habere ſummam in imaginibus poteſtatem, ac uires & ſpiritus ſuſcipere planetarum. Quæ opinio ab Aegyptijs initia duxit, confirmataq; uel præcipuè eſt, inter quorum characteres crux erat inſignis, uitam eorum more futuram ſignificans. Proinde figurã eiuſ modi Serapidis pectori inſculpebant. Adijcit Hieronymus: aues in ſurrectum ſe attollentes crucis exprimere figuram, quod adorans homo & natans item facit: ſed & nauis antemna cruci aſſimulata ſufflatur. Quin ipſa, inquit, crucis figura quid eſt, niſi quadrati mundi forma? Scribit porrò Sudas, Theodoſio imperante, quum æquarentur ſolo Græcorum templa, in Serapidis ſacrario hieroglyphicas eſſe compertas literas, quæ crucis præferrent formam. Cæterum, quod ad crucis pertinet excellentiam, apud Aegyptios ante CHRISTVM humanæ ſalutis auctorem inenarrabilem, non tam muneris ſtellarum teſtimoniũ fuiſſe contenderim, quàm uirtutis præſagium, quam à diuiniſſimo corpore fuerat acceptura. Nec illud omiſerim, diuina (ut equidem reor) agente ui, fuiſſe in adoratione ueterum crucis item figurã ſummè religioſam: quoniam in ueneratione ſupplici, dum ori dextram admouerent, indicem ſuper pollicem reſidentem (quod & tempeſtate hac ferè à pleriſq; fit) exoſculabantur. Quod Plinius quoq; ſignificaſſe uidetur: In adorando, inquit, dextram ad oſculum referimus, totumq; corpus circumagimus. Et in Apologia item Apuleius: Si fanum aliquod prætereat, nefas habet, adorandi gratia manum labris admouere. Hinc factum opinantur, ut Hebræi iuxta linguæ ſuæ proprietatem pro ueneratione deoſculationem ponant. Quod aduerſus Ruffinum Hieronymus teſtatum reliquit. Lego deniq; Chriſtianos quandoque Sarmentitios & Semaſſios probroſe nuncupatos, quod ad ſtipitem dimidij aſſis reuincti ſarmentis circumiectis amburerentur, quod in hac ſuppliciorum pragmatia compertum præterire non fuit conſilij.

Elementa uirtutum eſſe duo, ſpem honoris, pœnæ metum. De inferorum ſupplicijs digna ſcitu. Quomodo patiatur anima, ex Platonicorum doctrina. Maronis loca explicantur duo. Cap. IX

DVo uerò eſſe ueluti elementa uirtutis ab philoſophiæ ſtudioſis traditum, ſcire uideor: honoris ſpem, ac pœnæ metum. Illa quippe ad honeſta ſtudia alacriores reddit, quando eſt externorum maximum bonum honor, ſiquidem hunc dijs contribuimus, hunc in dignitate conſtituti affectant præcipuè: tametſi cumulatæ uirtuti dignus rependi haud queat. Hic autem, metum dico, deprauatos impetus cogit hebeſcere, tardioreſq; facit ad ea, quæ à rationis libra uiſuntur ſemota. Hinc ad terrorem increſcentis audaciæ pœnarum genera octo legibus ſanciri, Marcus Tullius ſcribit: damnum, uincula, uerbera, talionem, ignominiã, exilium, mortem, ſeruitutem. At ſummus ille parens deus, à quo in hanc mundi partem, uniuerſitatis mediam emiſſi ſumus, ut hinc inde rerum ab eo productarũ ordinem excellentiamq; exactiſſime

ctiſſimè contemplati, humilem debitumq́; uenerationis cultum auctori exhiberemus, æternitatis præmium ex formula ſua uiuenti propoſuit. Abeunti uero ad brutorum im manitatem, & ſenſibus mancipatam naturam, formidabiles inferorum cruciatus perpetuitatis diritati adglutinatos. Cæleſtis illa hilaritas quæ quanta'ue cenſeri debeat, abunde cum Apoſtolo Gregorius pauciſſimis uerbis inſinuaſſe pernoſcitur, ubi ait: Nec oculum uidiſſe, nec aſcendiſſe in cor hominis, quæ diligentibus ſe præparauerit deus. Inferorum uero ſupplicia quis uel audeat, uel queat omnino eloquentiæ, uel ingenij amplitudine pro meritis explicare? Mira eſt illic, ſed tamen uera pœnarum ratio, quod Auguſtinus inquit. Spiritus incorporeos corporei ignis tormento conflictari, quæ nam ratio dabit naturalis? Niſi quòd eadem quæ noſtris corporibus certis numeris animas adnexuit potentia, etiam ſpiritalem uim pœnis ignium indeficientibus alligare ineffabilibus poterit modis. Cæterum libet parte hac cum ueteribus theologiæ ſtudioſis confabulari, qui & ipſi ſuper ijs aliqua ſibi prodenda cenſuere. Adeunda uero præcipuè Platonis arcana, in quibus ſtupenda ſæpe deprehendas. Animum intemperatum, dum etiamnum agit in corpore, talem eſſe ueteres ſanciunt, ut conſopitam in eo rationem intelligant, uel affectui prorſum mancipatam, unde ineluibilis ad corporea uergens concipiatur habitus, qui in naturam euadat quodammodo. Proinde hunc graphicè appingens Orpheus ita canit,

ἀῤῥηκτοι τ' ἀΐδαο πύλαι, χὼ δῆμος ὀνείρων.

Frangi nequeunt Plutonis portæ, intus agit populus ſomniorum. De animo ita affecto grauiſſima eſt ex ſeptimo De republica, Platonis ſententia: Dormire illum in hac uita & quidem profundius, ac prius quàm omnino expergefiat, demigrare. Poſt obitum uero etiamnum altiſſimo premi ſopore. Quin & inſomniorum abſurdiſſima exterreri ſpecie, quam rem ſub Tartari nomine intelligi uoluit. Philoſophi uero ſententiã aptiſſimè Platonicus poeta inuolucro quamuis obſcuriore Aeneidos ſexto expreſſit, quum inferorum ueſtibulum ac ingreſſum primum deſcribens ita canit,

In medio ramos, annoſaq́; brachia pandit
Vlmus opaca ingens, quam ſedem ſomnia uulgò
Vana tenere ferunt, folijsq́; ſub omnibus hærent.

Animus ergo hic nimio corporis amore exardeſcit, propterea terreno hoc dilapſo, protinus alterum ſibi ex uaporibus itidem elementalis naturæ conflat, compingitq́;: ſed & ad ea reuoluitur, affectu perſeuerante, ad quæ procliuis ante ferebatur. Corpuſculi uero eius ea demum eſt figura, quales fuerint mores. Qua ratione fortaſſis intelligenda foret infamis illa quorundam in beſtias commigratio. Sicuti uero in uita carnis ſenſerat affectiones, ita & corporis illius animam ſentire, arbitratur idem Plato: ſed eo etiamnum acriores, quo eſt id purius, uerum ratione non eadem. Sic etiam ex doctoribus noſtris aliqui haud ignobiles philoſophi, inueſtigare uolentes, quo modo incorporea anima igni poſſit affici corporeo, dicunt, Poſtea quàm carne ipſa exuta eſt, ſenſiuas remanere potentias, & (ut Auguſtinus inquit) omnes ſenſus uitali poteſtate retentari. Aliorum ſententia eſt, ab anima non formari corpus eiuſmodi, nec per ipſum afformari ſenſum, ſed diuina poteſtate ita ſanciente, animam quæ ſeſe prius corpore adobruerit, aqueo elemento uel igneo ita deſtinari, alligariq́;, ut obnoxia ſeruiliq́; cõditione indignationis plurimum inde concipiat, ac dolore conuellatur. In ſtatu hoc comminiſcitur Orpheus furias tres: ex quibus Tiſiphone animã infeſtet ex corpore. Megæra lancinet ex odio imaginarijq́; mali cõflictatione formidoloſa. Alecto perurat propter imaginarij boni cupiditatem. Has porrò furias excitari ab ultoribus dæmonibus, ut atrocius horribiliusq́; exagitetur anima, Platonis ſententia eſt: ſed quam comprobet etiam Plotinus, ac antea conſtituerat Orpheus. à quo hymno proprio dæmona, ultorem magnum celebrari nouimus. Deniq́; primas intemperantis animæ perturbationes perſimiles uolunt phreneticorum tumultibus, aut bile atra exagitatorũ, uel etiam dormientium turbulentis formidoloſisq́; ſomnijs. Sed & eo amplius impijs animis terribilium fallax imago occurſat, quando alendi poteſtas nulla ibi eſt, uacant externi ſenſus, nullius omnino rei ſeſe ingerit diſtractio, nec lenimenta præſtò ſunt ulla. Sola reliqua fit furens phantaſia, ut Plato uult, aut phantaſticæ rationis imperium: cui inuſitatæ formidabileſq́;

dabileſq; oſtentantur imagines, ut ruentis quandoq; cæli ſpeciem concipiat, nunc dehiſcentis terræ uoragines tetras, ſeq; in ima barathri uiolenter merſari. Etiam flammantes ignium globos arrepentes, aut feruentium ſcaturigines aquarum, uel uaſtarum molium deuolutiones ruinaſq;, quibus iamiam cõterenda ſubijciatur: &, quod omnia excedit, à dæmonibus truculenti ſæuiq; aſpectus raptari, ac paſſim diſcerpi. Cæteraq; quæ phantaſiæ furentis dictare impetus poteſt, maluſq; dæmon, ut Mercurio placet. Adde quòd deliciarum quibus in uita intemperantius perfrui aſſueuerant, atrox habitus ſubiens exulcerat excarnificatq;, tum cupiditate, tum deſperatione potiendi. Hæc Sardanapalum muliere corruptiorem à pellicum amplexu reuellit ratio, diſpeſcit à mẽſarum luxu Tantalum, à cõgeſtitijs Midã retrudit opibus. Propterea in Gorgia Plato: Idem mihi uidetur circa animam: cuncta enim in ea apparẽt, quum corpus exuerit, tam quæ ex natura, quàm quæ ex affectibus inerant, quæ ob rei cuiuſq; ſtudium homo cõtraxit in animam. Hinc ni fallor, aperitur egregiè Platonici Maronis locus alter ex ſexto eodem,

Quæ gratia currum
Armorumq; fuit uiuis, quæ cura nitentis
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos.

Cæterum ne quid relinquatur, quo legentium præpediri poſſit animus, ſciant à Platonicis in ſeparatis animis phantaſiam dici ſenſum intimum, quem in uehiculo æthereo & aereo conſtituunt, ſed cum perturbatione in aereo proprie. Vel Peripatetico intelligamus more, præſertim Auicennæ ſequuti doctrinam, affectum habitumq; potentiæ rationalis, quem ſenſibus obſequendo contraxerit, ad corporeas reclinatum perturbationes, in materiamq; uergentem.

An poſſit anima ignibus torqueri. An corpus amburi perpetuò, nec tamen interire. Laricis natura mirabilis. Larignũ oppidum. Larigna pix, quæ uulgò larga dicitur. Item ſalamandræ, & carbonum, palearum, ac formicæ natura. Caput X

SEd non deerunt fortaſſe, qui argumentorum acuminibus diluere iſta connitantur omnino, quoniam probabile non fiat, animam ſi eſt immortalis, perpeti aut ſentire dolorem poſſe: quippe ſi ob merita punietur, non erit abſq; doloris ſenſu; & proinde etiam morti obnoxia. Quòd ſi morti non eſſe locum, colligas: illatio illa conſequi uidetur, Ergo nec dolori. Propterea, nec eſſe quidem patibilem. At Stoici aſtruent, animas utiq; mortis interuẽtu aboleri nullatenus poſſe. Impias tamen, quoniam uitiorum ſcelerumq; inquinamentis labem contraxerint, euadere cuiuſdam naturæ mediæ inter mortalem immortalemq;, & habere imbecillitatis quippiam ex corporeo contactu, ex quo ineluibilem cõceperint fucum, dum ſenſuum lenocinijs obſequuntur, uelut mancipatæ. Inoleſcente itaq; labe miris modis, ut poeta nobilis ait, eiuſmodi reddi animas, ut non extingui utiq; ualeant, quoniam ex deo profluxerint. Cruciatibus tamen obnoxias fieri ob terrenã, quam ſibi affricuerint labem, quæ peccatorum inuſta illecebris, ſenſum doloris attribuit. Quòd ſi quærat quiſpiam, qualis omnino cenſendus ſit ille ignis, qui miranda poteſtate ſpiritalia corporeaq; exitu nullo exurendi citra conſumptionem facultatem habeat: quum ſexto Topicorum ab Ariſtotele traditum ſciamus, Affectionem in corporibus quamcunq; deterere de ſubſtantia perpetuò quippiam, ac demum abſumere: Reſpondetur, uideri talem, ut nullius indigus alimenti, nulla fumi permixtione in obſcuritatem quandam craſſeſcens uiuat perpetuò, uigeatq;, aquarum modo fluida ui. Cremet inſuper, ac reficiat mirabiliter, ut quantum ex corpore periturum æſtimes, mox repoſitum, inſtauratumq; ineffabiliter, animaduertas, ut perenne ſibi ſufficere pabulum uideatur. Quod poetica fabuloſitas ſuſpicata, Titij iecur uulturi æterna ſuggerens alimenta confingit. Nec tamen in omne corpus flammis eiuſmodi datum ius, aſſerere debemus: nam quos præcellens incoquit uirtus, & iuſtitiæ maturitas in æthera purgat apertum, omnino cremantis potentiæ expertes cenſendi ſunt. Quod ad animã ſpectat, ſic ex Peripateticis ratiocinantur nonnulli: Si ſenſus, inquit, ſenſibilia citra materiam recipit, patiturq;, tactus nõnunquam non calore ipſo, ſed ſpecie, caloris ratione, intentioneq; ſpiritaliter recepti. Si uiſui non color, nec magnitudo ulla, ſed ratio, ac intentio eius abſq; materia imprimitur,

animos

animos mirabimur etiam elementorum qualitatibus, quibus in hac inhiabant uita, per intentionem, ac ſpiritaliter, & abſq; materia receptis torqueri? Hac certe ratione non à corpore incorporeum, ſed ab incorporeo incorporeum pati, agnoſcimus. Sed urgent nos infeſtantq; peruicaciores pleriq;, ceu naturæ conſonum haudquaquam ſit, uri citra perniciem corpus aliquod: etiam ſi apud Ariſtotelem comperimus, eſſe animalia quæ in ignibus uiuant, imò uerò ſi quo caſu auolent, intermori protinus, Iam & feruentium aquarum ſcaturiginibus ita uermiculos innaſci plerunq;, exploratiſſimum eſt, ut alibi ducere uitam nequeant. Sed malè feriati ad hæc inferunt, ſi maxime detur rem ſic habere, non tamen iſta uiuere perpetuò, nec ullo interim exagitari dolore, quoniam indidem etiam uegetentur. Mihi uero à naturæ rationibus abire longius uidetur, uegetari, quàm cruciari rebus eiuſmodi. Mira prorſum res eſt, igneis flammarum riuis obuolui, membra perpetim depaſcentibus, & ſupereſſe tamen, ni mirabilius foret, ignium molibus adobruta uiuere, nec tamen inde dolere prorſum. Quòd ſi impetrāt iſta fidem, cur non & illa? Certè miraculum naturæ eſt id quoq;, laricem non ſolum ex ſucci amaritate uehementi à carie tineaq; non noceri, uerum nec flammā recipere, nec ardere per ſe, niſi ut ſaxum in fornace ad incoquendam calcem, lignis uratur alijs: nec flammam ideo ſic quoq; recipit, nec carbonem remittit, ſed ſpatio longiore uix comburitur, quod ſit minima ignis & aeris temperatura. Cognitū id ſumma Cæſaris admiratione apud Larignum oppidum in Padi prærípijs ſitum, ex arboris copia nuncupatum, quando ignibus obuallata turris ſuperfuit citra nocumentum. Sicuti larigna dicitur pix, quæ & arboris nomine larix uocatur quādoq;: uulgus largam, luxata dictione appellare conſueuit reſinam id genus. Larimnum uero thymiama Sabæorum eſt odoratum, præcipuè Straboni. Sed & Quadrigarij adnotatum Annalibus eſt, oblitam alumine materiam, ſuccēdi non poſſe. Quod eſſe uerum, à Sylla in Archelaum bellante comprobatum eſt. Nec illud argumentum alicuius fuerit momenti: Omne quod dolet, etiam mori. Siquidem dolet anima, corpore utiq; maior, nec moritur tamen. Quare quod in hac colligimus nunc, reperietur tunc in damnatorum corporibus. Quid, quòd animæ proprium eſt dolere, non corporis: etiam ſi ab corpore doloris emicent ſcintillæ? Sicut enim uiuere ac ſentire dicimus corpora, quia animæ potentia haſce influat uires: ita & in dolendi ratione aſtruēdum, quoniam corporis dolor eſſe ab anima tantum poteſt. Quam ob rem ſi inde mors colligeretur futura, quia interueniat dolor, aduerſus animā efficacius multo ſic colligeretur, quia eius ſit dolere proprium. Quod Aurelius comprobat Auguſtinus, à quo etiam refelli Platonicos nouimus, qui ex terrenis moribundiſq; corporibus aſſultare in animam perturbationum agmina colligunt: quum tamen fateantur ijdem, animas ab omni corporis labe repurgatas, dira nihilominus agi cupiditate, qua rurſus incipiant in corpora uelle reuerti. Poſſe uero humanum corpus æternis ſufficere cruciatibus, ut amburatur citra detrimentum, doleat ſine interitu, non uideri impoſſibile prorſum debet, non ſalamādræ modo argumento, quam auctores eminētiſſimi in ignibus uictitare produnt: eſſeq; tum terreſtrem, tum marinā, ut ex Paulo didicimus. Nam de ea Nicandri interpres ita prodit: Salamandram (inquit) memorāt, per ignem meare, nec inde quippiam oblædi: eius interanea decutiendi pilos uim habent: quadrupes eſt animal, lacertæ ſimile ac terreſtri crocodilo. Sunt qui ſcribant, eſſe natura frigidum, proinde ſi in fornacem inciderit, ignem reſtingui, ipſum autem perſeuerare ἄφλεκτον, id eſt illæſum. At hoc credi temerè, auctor Dioſcorides probat. Andreas uero non cōtemptibilis auctor, ſi ſalamandræ (inquit) ſanguine uel manum uel omnino ueſtem infeceris, nocumenta ex igne haud prorſum ſentiet. Poſtremò animal nec corio contegitur, nec præfulcitur ſquamma. Quin eo argumento Græcus poeta λιπόῤῥινον appellauit: quoniam pellem dicant rhinon. Etiam ſi aliqui malint dici, quia ab pelle deſudet λίπος, id eſt pinguedo. Ac ut nil prorſum omittatur, libro decimoquinto ἐκλογῶν περὶ γεωργίας: Salamandra, inquit auctor, minimum animal ex ignibus ortum capit, & in eis flammæ nocumentum haud ſentit. Sed & tot montium argumēto, inquam, pleriſq; in locis ab æuo ardentium globoſq; flammarū ſubinde eructantium, quos tamen non deficere, animaduertimus. Carni porrò humanæ uim præſtabit eandem ille ipſe, qui tot & tam miranda in rerum produxit natura. Qui pauonis carnibus poteſtatem indidit

dit

dit occultiorem, qua putreant nunquã, quod ſe experimento didiciſſe, Auguſtinus ſcribit. Qui carbones, rem fragilem adeo, ut nullo negotio conterantur in puluerem diſſlenturq;, tanta inſigniuit firmitate, ut nulla humectationis copia uitiētur, aut annorum ſentiant damna. Propłereaq; limitibus ita ſubſtratis, aduerſus rapacem auidamq; craſſantis uicini fraudem. Expende rerum naturæ ſympathiam, antipathiam nec ſpreueris. Non in multa te dimitto, paleas ad libram reuoca, illas inſita putes frigiditate niuium rigorem ſeruare illiquefactum, ni eiſdem præcelerem pomis cocturam induci genuino calore, liquido perſpicias. Quis in formica tantulo animali, ac tam nullo uaticinam expectarit præſenſionem? Atqui Aelianus inquit, fame ingruente εἰσὶ φιλόπονοι πρὸς τὸ ἐργασείουσαι. Addamus & illud, Ab extremo die ceſſaturũ omnino cæli motum, quo eueniente, nulla erit actio, nulla in corporibus affectio, in naturæ tendens tranſmutationem. Ita ergo perſeuerantiæ ratio prima ex deo eſt, ex naturæ ui etiam altera. Philoſophi uero topicum illud naturæ pomerio tantum continetur.

An ignis damnatorum ſupplicijs deſtinatus habeat aliquid intermicantis luminis. Caput XI

Quæritur porrò, ſi tam atrox impiorum cruciatibus deſtinatur ignis, ſit'ne inibi lumen quoq;, quando id eſſe proprium elemēti uidetur: quod ſi admittas, conſequens erit, habere tamen damnatos ſpiritus, unde quadamtenus tormentorum leniant diritatem: ſiquidem lux in primis iucunda eſt, ac uitæ gratiſſima. Sed enim abſurdum omnino, & à diuinæ ſanctionis integritate ſeiunctum, uitæ adobrutos flagitijs & bonis ſemper infeſtos, Deo nulla non hora rebelles poſt mortem læti quippiam ſortiri, quo ſceleratæ mentis æſtum, uel momento miteſcere ſentiant. Proinde uero propius fit, ſi quod ibi interluceat lumen, calamitatum cumulo id accedere magis quàm lenimento: nam lucis munus alioqui lætiſſimum, ſæpe item dolorem poteſt immenſum parere, ſi quid aperiat, quod nolis uidere. Sic igitur ſtatuendum, teterrimas illas tenebras intermicare ingrati luminis quippiam, quo pateſcant, quæ exulcerent uehementius. Propterea Moralium nono Gregorius, illud Iob exponens, Vbi umbra mortis, & nullus ordo. Infernus ignis, inquit, ad leniměta non lucet: lucet autem, ut magis torqueat. Nam ſectatores compliceſq; flagitiorum improbi flamma illuſtrante uiſuri ſunt, quorum gratia ſeſe facinorum prauitate adobruerunt. A Nicolao item theologo eadem ferè ſtatuuntur. Atq; inde dici eſſe inibi tenebras exteriores, quando in mente colliguntur eſſe interiores.

Inferi an ſint. Veterum in eo diſceptantes ſententiæ. Auguſtini mox decreta. Ab Domitiano exhibitum inferorum ſpectaculum, ex Dionis hiſtoria. Caput XII

Eſſe autem inferos, conſtanter aſſerit Chriſtiana ueritas: ex ueteribus omnino pauci. Plinius quidem, ut in pleriſq;, hæreſi deprauata, ſuſtuliſſe eos uidetur: Si ulli, inquit, eſſent inferi, eos iam refodiſſent auaritiæ manus. Marcus quoq; Tullius quum alibi, tum in oratione pro Cluentio, falſa eſſe quæ de inferis traduntur, indubitanter aſtruxit: ſed & in Conſolatione ad Martiam Seneca, Illa, inquit, quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula eſt. Lucretius libro De natura tertio, non alibi eſſe inferos ſtatuit, quàm in hac uita: ſic enim ait,

Atqui animarum etiam quæcunq; Acherunte profundo
Prodita ſunt eſſe, in uita ſunt omnia nobis.

Sed & apud Ouidium Pythagoras:

Quid Styga, quid tenebras, & nomina uana timetis?

Plutarchus in libro De ijs qui ſerius à deo puniuntur, quendam ita narrantem inducit, Eſſe Adraſtiam Iouis & Neceſſitatis filiam, iniuſtorum omnium præſidem ultricemq;, cui miniſtri adſint tres: à quibus in corpore quidem crucientur, puniãturq; aliqui: at qui grauiora perpetrarint, hoſce poſt mortem iudicio tradi ab dæmone: qui uero ſceleſtiſſimi atq; immedicabiles fuerint, eos ab Erinnye ex miniſtris Adraſtiæ tertia, maxime fera immitiq;, in obſcurum quendam & qui reſerari nequeat, locum intrudi. Socrates uero apud Xenocratem à mago quodam Gobria, ſe accepiſſe ait, Opin & Hecaergon tabulas æneas ex hyperboreis attuliſſe, quibus contineretur, in corporis ſolutione animam

animam in occultũ ſub terram migrare locum, in quo Iunonis ſit regia, haud Iouis aula anguſtior: quippe quum terra mundi medium teneat. Veſtibula uero Plutonis prouinciæ clauſtris, æneisq́ catenis undiq́ uinciri: illum qui iſta referet, fluuium Acherontem prius, mox Cocytum excipere: quibus tranſcurſis, oporteat ad Minoem & Rhadamantum duci in eam regionem, qui Veritatis campus cognominetur. Mercurius uero ſic fermè ſcribit, Quum fuerit animæ à corpore facta diſceſſio, tunc arbitrium examenq́ meriti eius tranſiliet in ſummi dæmonis poteſtatem: isq́ ſi delictorũ illitam maculis uitijsq́ oblitam uiderit, deſuper ad ima deturbans procellis turbinibusq́ aeris, ignis & aquæ ſæpe diſcordantibus tradet: atq́ inter cælum & terram mundanis fluctibus in diuerſa ſemper æternis pœnis agitata raptabitur, ut in hoc obſit animæ æternitas, quod ſit immortali ſententia æterno iudicio ſubiugata. Ergo ne his implicemur, uerendum tantundem, cauendumq́ eſſe, cognoſce. Increduli enim poſt delicta cogentur credere, non uerbis, ſed exemplis, nec minis, uerum ipſo pœnarum affectu. Hactenus Mercurius. Quem ne quis fortè irridendum cenſeat, quòd in cæli terræq́ meditullio ſuppliciorum ſtatuere uideatur locum, ſciat, inferorũ regionem & ignis æterni ſedem eſſe opinationis incertiſſimæ apud Chriſtianæ ueritatis aſſertores: quando maximus doctor Auguſtinus ita ſibi ſcribere permiſit: Iudicatis quippe ijs, qui ſcripti non ſunt in libro uitæ, & in æternum ignem miſſis: qui ignis, & in qua mundi uel rerum parte futurus ſit, hominem ſcire arbitror neminẽ, niſi fortè cui diuinus ſpiritus oſtendit: tunc figura huius mundi peribit conflagratione. Cæterum arrident uel maxime in hoc propoſito, quæ Geneſeos ſecundo Auguſtinus idem ſcienter adnexuit: Si quis putat, inquit, animas corpore exutas locis corporalibus contineri, quum ſint ſine corpore: non deerunt qui faueant, & diuitem ſitientem in loco corporali fuiſſe, contendant: ipſamq́ animam omnino corpoream, propter arentem linguam, & ſtillam de Lazari digito cupitam. Sed melius eſt dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Diuitem in ſupplicio, pauperem in refrigerio eſſe, non dubito: ſed quomodo intelligatur flamma inferni, ſinus Abrahæ, & huiuſmodi, uix à manſuetis, à contentioſis nunquam inuenitur. Apud Eſaiam legimus prophetam, unicuiq́ proprium quo torqueatur, ignem aſcribi. Ambulate, inquit, in lumine ignis ueſtri, & in flamma quam accendiſtis. At inquit Origenes ſecundo περὶ ἀρχῶν, ijs indicari planè uidetur, Peccatorem ipſum ſibi proprij ignis flammam ſuccendere, nec in incendium aliquod antea deſtinatum demergi. Eius uero materia eſcaq́ ac pabulum peccata eſſe uidentur noſtra, quæ ab apoſtolo Paulo ligna dicuntur, item fœnum & ſtipula. Cenſendum uero, ſicuti in corporibus cibi exſuperantia uel qualitate diuerſa febrium ſuſcitantur incendia pro fomitis modo: ita & in animis, ubi uitiorum incentiua labem aggeſſerint altius, malorum efferueſcit cumulus, diram ſibi tetramq́ ſupplicij progignens flammam, quum admiſſorum facinorum hiſtoriam ante oculos propoſitam intueantur, & ipſa ſibi teſtis cõſcientia proprijs agitetur ſtimulis in pœnæ ardorem formidoloſæ. Mali acerbitas non ferẽda uel hinc conijectari certius poteſt, quod plerunque mori præſtat, quàm diutius liuore macerari, ira identidem incendi, triſti mœrore contabeſcere. Illis uero quæ Auguſtinus, ut cunctanter, ita & ſapienter aſtruit, adnecti poteſt ex Græca natum petulantia, qui eiuſmodi rerum incertitudine ducti, fabuloſa quæ de inferis dicantur, arbitrati omnia, mendacij cuiuſpiam uanitatem diluere uolentes incinunt, τὰ ἐν ᾅδου, id eſt id ferè tale haberi, qualia quæ de inferis iactentur. Certè magnus Plotinus peccantes grauius animas dæmonum cruciari præfectura tradit. Orpheus id ipſum confirmat, & Iamblichus. Non omittendum quod prodit Dion: Domitianum inter ſpectacula noctu inferorum fabulas exhibuiſſe, domo ad id inſtructa, in qua prorſus omnia uiſerentur nigra, excitatis quoq́ ex pauimẽto miro ingenio tabernaculis, ſenatoribus modo, equitibusq́, ſine ſeruitijs ad ſpectaculum admiſſis. Vnicuiq́ uero ſepulchralem impegit columnam, nominibus etiamnum adiectis, appoſita & lucerna uti in monumentis aſſolet. Hinc formoſiores pueri atro expicti colore prodibant, mortuorum præferentes imaginem, ac meticuloſa ambiẽtes aſſidentium ſingulos ſaltatione, ad uerum omnia implebant, territis omnibus, ne mox iugularentur. Nam & quæ ad cædem maximè ſpectare uidebantur, proferebat Domitianus: paulo tamen pòſt dimiſſi cum donis omnes, ex ijs quæ in cœna fuerant parata.

Platonis ſententia mirabilis, euangelicæ conſona ueritati, de inferorum pœnis. Item Origenis opinio, an ibi ſit uerus ignis, & tormenta uera. Cap. XIII

PLato quem cæteris omnibus Chriſtianæ ueritati facit propinquiorem Aurelius Auguſtinus, Herũ quendam Pamphilium reſurrexiſſe confingens, de inferis illum multa mirandaq; explicantẽ inducit: ac primò quidem, ut poſt corporis interitum anima cum pleriſq; alijs in dæmonicũ quendam perueniſſet locũ: in quo terræ duos agnouerit hiatus, totidẽq; ſupernè in cœleſti regione ex aduerſum. Inter hiatus uero eiuſmodi ſedẽtes iudices, qui ubi animas iudicaſſent, iuſtos quidẽ ad dextrã ſupernè per cælum aſcendere iuſſerint, in anteriori parte ſigna eorum, quæ iudicata forent, ferentes. Iniuſtos contrà, ad ſiniſtram inferius: omnium in uita geſtorum à tergo ſigna habentes ſuſpenſa. Vidiſſe porrò per utranq; cæli terræq; portã animas lata ſententia abeuntes. Per alias item duas ex terra quidem aſcendentes animas puluere, ſqualore macieq; confectas. E cælo autẽ alias nitidas deſcendentes: uideriq; dixit, animas undiq; uenientes, tanquam longa itineratione defatigatas libenter in prato, quod ibi eſt, tanquã celebri in conuentu recumbere, ac ſe inuicem quæcũq; mutuo ſe noſcitaſſent, ſalutare. Eſſe autẽ illud mille iter annorum. Quoſcũq; uero alijs iniuriam intuliſſe, conſtaret, pœnas ſingillatim pro quolibet decies reddidiſſe. Hoc uero per quodlibet annorum centenarium eſſe, quaſi hęc humanæ uitæ ſit meta, ut animæ decuplam iniuriæ redderent penſionẽ. Rurſumq;, ſi qui beneficia fuerint aliqua elargiti, iuſtitiamq; & pietatem coluerint, eadem penſione præmia reportare. Aiebat præterea, Ardieum ſe uidiſſe ac tyrannos, ſed & priuatos nõnullos, qui magna perpetraſſent ſcelera, quos aſcenſuros ſe propemodum confidentes hiatus ille minime permittebat, ſed horride mugiebat. Aderant illic uiri fortes aſpectu ignei, qui quum mugitum ſubitò perpẽdiſſent, hos ſeorſum rapiebant, manibusq; & pedibus & ceruice deuinctis, proſternebant, excarnificabantq;, & ſecus uiam quandam ad exteriorem partem raptatos tribulis lacerabant. Hęc ex Platone uellicatim, ne longius abiremus, excerpta collibuit hic potiſſimum ſubnectere, quod inſint euangelicæ ueritati pleraq; minime diſſentanea.

Mentis æſtuatio grauior ne ſit, quàm afflictio ex igneo proueniens tormento. Vermis apud theologos quid, & clibanus apud Gregorium. Doloris ratio. Caput XIIII

SOlent Chriſtiani patres quęſtionem agitare, uermis'ne ſupplicium animam grauius lancinet conuellatq;, an ignis. Ne quem uero inſolens dicendi modus ſuſpenſum diutius habeat, Vermis appellatione putant conſcientiæ remorſum ac uellicationem quandam, perpetim nos infeſtantem, ac perpetrati facinoris commonentem: quam ideo ſic nuncupandam cenſuerunt, quòd ex peccati putrilagine conſurgat, ſicuti cõputreſcente cadauere, ſuccreſcũt inde uermiculi. Hunc uero mentis æſtum ignis uſtionem longe exſuperare, ſic fermè colligunt: Doloris, inquiunt, acerbitas tribus maxime capitibus perpenditur. Primum eſt, magnitudo adnexi mali: ſequens eſt, potentia recte apteq; parata inſtructaq; ad eius mali patientiam: poſtremum eſt, arctus, uehemensq; cum potentia eiuſmodi affligentis & exulcerantis mali nexus. Hic maximũ, quo excarnificetur anima, malum eſt perfectionis priuatio carentiaq;, ad quam erat apta & nata. Hanc uero damnata certiſſimam concipit anima. Ea ſic apprehenſa, maxima euadit calamitas, bonæ ipſius animæ diſpoſitioni longe infeſtior, quàm ignis actio: quando affectioni eiuſmodi paratior animaduertitur, quàm igneis tormentis: neq; enim à natura aptitudinem habet ignis, qua conflictetur ſpiritalis potentia, niſi ut diuinæ organum ſanctionis. At ſpiritale malum affligere animam per ſe, & immediatè poteſt. Cõiunctio autem ac nexus exſuperantiã habent inſignem: quoniam per intellectum apprehenſio longe cooritur acrior, quàm quæ per ſenſum. Vermis porrò hic animæ præſentius ſeſe ingerit, quàm ignis. Neq; enim corporea illabi animæ ſic queunt, ut ſpiritalia. Quod uero illi eſt præſentius, quodq; cognoſcitur perfectius, acrius ualidiusq; etiamnum coniungi, cenſendum eſt. Proinde Moralium quintodecimo Gregorius clibanum intrinſecus ardere ſcribit, eiuſmodi mentis æſtuationem clibani uocabulo ſignificans; cuius ignis, utpote occluſus, flagrantior multo,

& urens grauius intelligi debet. Adde, quòd ſpiritalis iucunditas corpoream longe excedere agnoſcitur. Nam ſicuti Bernardus in Epiſtola ad proprios parẽtes ſcriptum reliquit, Guſtato ſpiritu, neceſſe eſt deſipere carnẽ: affectanti cæleſtia, terrena non ſapiunt, æternis inhianti faſtidio ſunt momentanea. Illa uerò pœna grauior, infeſtiorq́; eſt, quæ maiori opponitur delectationi: propterea quum ſit uermis ſpiritale ſuppliciũ, amplius, odioſiusq́; igneo tormento etiam colligi debet.

Memoriæ excellentia. Item de reminiſcẽtia. Sepulchra legiſſe, quid ſit. Memoriæ uel intenſæ uel remiſſæ ratio. Quintilianus & Maro declarãtur. Plutarchi locus reſtituitur ex uita Iunioris Catonis. Cap. XV

Memoria, neceſſarium maximè uitæ bonum, & theſaurus eloquentiæ, ac tanquam lumen aliquod, res eſt ex omnibus partibus animi maximè delicata & fragilis, in quam primum ſenectus incurrit: ſæpeq́; ut Plinius inquit, tentatur deficere, & meditatur, uel quieto corpore ac ualido. Somno quoq; ſerpente computat, ut inanis mens quærat, ubi ſit loci. Immo uerò hinc adagioni occaſio data, ut eum qui memoria ſit nulla, ſepulchra legiſſe dicamus. Nec ſepulchra legẽs, inquit apud Ciceronẽ Cato, uereor (quod aiunt) ne perdam memoriam. His enim ipſis legendis redeo in memoriam mortuorum. Eſt profectò huius potentiæ natura miranda. Subitò uetuſta ex longiore interuallo reuocata ingerũt ſeſe, atq; exhibent, interim ſponte, interim id ipſum agentibus nobis, ac meditantibus, ſæpe & interquieſcẽtibus. Excidunt quandoq; proxima, inhærent affixa, quæ uetuſta ſunt, heſternorũ obliti, acta pueritiæ in digitos mittimus. Quod requiſiueris, altius illatebrare ſe atq; recõdere animaduertitur: mox aliud agẽti reddit ſe, atq; offert. Nec manet ſemper memoria, ſed aliquando ueluti poſtliminio redit. In quibuſdam animaliũ propè nulla. Ceruario quamuis in fame mandenti, ſi reſpexerit, obliuionem cibi ſubrepere aiunt, digreſſumq; aliud quærere. Inter nos uerò quibuſdam tanta, ut nihil nõ ijſdem uerbis reddatur auditum. Hanc in ſe ipſo eatenus florenter excelluiſſe ſcribit Seneca, ut non ad uſum modo ſufficeret, ſed in miraculum uſq; procederet. Nam duo millia nominũ (inquit) recitata, quo ordine erant dicta, referebam: ducentos quoq; uerſus, ab ultimo incipiens recitabam. Docilitatis partes ſanè, ut ex Græcis tradunt aliqui, tres uidentur: anchinœa, id eſt ſolertia, memoria, oxytes. Eſt autẽ memoria, eorum quæ quis didicit, conſeruatio. Oxytes, mentis intelligitur celeritas. Anchinœa uerò, ubi ex ijs quæ didicimus, etiam quæ non didicimus, uenamur: quam Fabius, mentis agitationem uocauit. Ariſtoteles ſexto Moralium, anchinœam ab eubulia, id eſt conſultandi præſtantia diuerſam facit: quoniam ſit anchinœa euſtochia quædam, id eſt coniectandi excellentia. Memoriæ uim admiratus M. Tullius, inſigne putat diuinitatis argumentum: Quid eſt, inquit, illud quo meminimus, aut quam habet uim, aut unde naturam? non eſt certe nec cordis nec ſanguinis, nec cerebri, nec atomorum. Anima ſit, animus ignis'ue neſcio. Nec me pudet, ut iſtos, neſcire, quod neſciam. Quicquid ſit, iurarem eſſe diuinum. Quid, obſecro te, terrane tibi, aut hoc nebuloſo & caliginoſo cælo, aut ſata, aut concreta uidetur tanta uis memoriæ? An capacitatem aliquam in animo putamus eſſe, quo tanquam in aliquod uas, ea quæ meminimus infundantur? Abſurdũ id quidem, Qui enim fundus, aut quæ talis animi figura intelligi poteſt? aut quæ tanta omnino capacitas? An imprimi quaſi ceram animum putamus? & memoriam eſſe ſignatarum rerum in mẽte ueſtigia? Quæ poſſunt uerborum, quæ rerum ipſarum eſſe ueſtigia? Illud uerò ex philoſophorũ ſcholis dignum relatu quoq;, Memoriam eſſe aliud, & aliud reminiſcentiam. Nam eſt & in brutis memoria, unde & prudentiam quoq; habere, in philoſophia prima colligit Ariſtoteles, uerum imperfectam, ſicut & memoriam. In hominibus enim tantum eſt reminiſcentia. Ea uerò eſt diſcurſus rerum cum ratione ab uniuerſalibus ad particularia, & à remotis à ſenſu. Vel indeptio, ac recenſio eorum, quæ in ſe memoria ſeruarit, memoriæ plerunq; uegetandæ gratia. Alexander Naturalium quæſtionũ tertio, Reminiſcentia, inquit, eſt ex perſcrutatione imaginis perueſtigatio, quæ corpori cohæſerat alias, cui anima ineſt ſenſiua. Sexto Naturalium Auicenna ſcribit, Cognoſcere aliquid ſibi fuiſſe, quod iam ſit abolitum, in homine tantum eſt, & in rationali poteſtate. Memoriæ uirtus ex quorundam ſententia duplex uidetur: facilè percipere, diu retinere. Illud ex

humecta contingit natura, hoc ex ſicca. Inde euenit, ut nonnulli facilius diſcant, quàm percepta cuſtodiant. Aliĳ uerò ſecus, ut ad humiditatem uergunt, uel ad ſiccitatem. Et propterea Ariſtoteles, οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ εἰσὶ μνημονικοὶ καὶ ἀναμνηστικοί, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μνημονικώτεροι μὲν οἱ βραδεῖς, ἀναμνηστικώτεροι δὲ οἱ ταχεῖς καὶ εὐμαθεῖς. hoc eſt, non in eiſdem memoria uiget, ac reminiſcentia: ſed plurimum ingenio tardi memoria ualent, dociles autem reminiſcentia. Cuius ratio eſt, ut inquit Thomas, quia diuerſę hominum habitudines ad animæ actiones ex diuerſa proueniunt corporis diſpoſitione. Videmus autem ea, quæ difficulter ac tardè impreſſionem recipiunt, ualidè perſeueranterq́; eandem cuſtodire, ut eſt lapis. Quæ uerò nullo admittant negotio, haud pertinaciter retinere, uerum tota facilitate remittere, ut cera, aut aqua. Et quia nil prorſum aliud memoria eſt, quàm perceptorum retentio conſtans: inde eſt, quod hebetium adminiculatior firmiorq́; memoria eſt. Acutorum uerò ac uelocium imbecillior, ac magis lubrica. Cæterum in ĳs reminiſcentia longe præcellens. Cõmonendi uerò parte hac legentes ſunt, Ariſtotelis ſententiã ad uerbum ferè ab Plutarcho in uita Catonis Iunioris exſcriptã, ſed ab interprete ita corruptam, ut quo diſcerniculo memoria ab reminiſcentia ſeiungatur, haudquaquam uideatur perſenſiſſe. Galenus poſt Hippocratẽ ſummus artis medicæ in Microtechne, cerebrum tenuitatis contemperatæ eſſe memoriæ fomitem, cauſamq́; præcipuam arbitratur, quoniam craſſiore parte illa, obrepat obliuio, qua humectiore item hebeſcant ſenſus, ſicciore autẽ euadant liquidiores. Vnde apud Cæcilium in Epiclero: Ita ne Antipho proflua fide, itán' eſt immemoris, itán' eſt madida memoria? Porrò Auicenna item ſexto Naturalium tradente, egregia illis ſuppetit memoria, quorum animæ multis non diſtrahuntur motibus, nec conuellitur cogitatio. Quæ res planè efficit, ut pueri, quamuis humectioris ſint naturæ, pertinaciter tamen retineant, quæ imbiberint. Simul & propter motus uehementiã, ut adĳcit beatus Thomas. Nam & quæ miramur, amplius memoriæ adglutinantur affiguntur q́;. Admirantur autem ferè omnia pueri, ut quibus noua ſint ac inſolita. Hoc uerò eſt quod ſignificat Quintilianus, ubi natura eſſe nos tenaciores ait, eorum quæ à teneris annis imbibimus. Contrà uerò in ſenioribus, redundante humoris ui, contingit memoriam eſſe nullam. Sed & timentibus excutitur memoria, propter frigiditatem humores congelantẽ, quibus coeuntibus concreſcentibusq́;, nulla recipi impreſſio poteſt. Quod autem Ariſtoteles ait, Eſſe memoriam præteritorũ tãtum, quoniam quæ adſint, uel ſentire dicamur, uel ſcire: aduertendum eſt, id ad perceptionẽ noſtram referẽdum uideri, qui ſenſimus prius, uel percepimus, ſiue præſens id ſit, ſiue non. Etenim recordari poſſumus non eorum modo, qui iam naturæ conceſſerint, ſed ſuperſtitum quoq;, ſicut & ſui ipſius meminiſſe aliquis dicitur: unde illud eſt Virgilianum,

Nec talia paſſus Vlyſſes,
Oblitus ue ſui eſt Ithacus diſcrimine tanto.

Auguſtinus, ne hoc item tacitum prætereamus, modo eſſe memoriam ſcribit animum, modo uentrẽ animi, cuius aula ſit ingens & oppidò quàm admirabilis. Idem nunc memoriæ cauernas nuncupat, nunc antra, uel etiam ſinus.

Reminiſcentiã quibus rationibus induxerit Plato. Item de memoria quæpiam. Notio quid, ſeu prolepſis. Animos fuiſſe ante corpus, an ſentiat Ariſtoteles. Omnia orta occidere, quomodo intelligendum. Mnemoſyne cur Muſarum mater. Cap. XVI

QVoniam uerò pro uirili ex antiquorum decretis de memoria prolibauimus nonnulla, quæ legentibus futura & uoluptati rebamur & emolumento, reminiſcentiam quoq; breuiter attigimus: quod uerbum ἀπαρόκαλοι neſcio qui, ut culpatius, eſſe opinantur nouitatis duræ & illepidæ, hac præſertim ſignificantia: nunc ſubĳt, facturum me non abſurdè, ſi Platonis eminentiſſimi philoſophi ſententiam, illi quidem duplariam, hiſce adnotamentis ſubtexuiſſem: quam tamen exagitant plurimũ Peripateticæ ſcholæ, explodunt & Chriſtiani patres, ut planè ſimplariam. Quibus nos & parte hac, & reliquis omnibus calculum adĳcimus noſtrum, id demum aſſeruri, quòd ab illorum ſcitis ne latum quidem unguẽ fuerit abiunctum, ne quis protinus litem meam facere opinetur me; præfati tamẽ id, ſi quis eius philoſophi

phi ſenſa, rationesq; amplius libret, exploratiusq;, riſu haudquaquam uiſum iri dignas, quod ex triuio ſuſpicantur pleriq; philoſophiæ myſterijs ſemiinitiati, neq; hoc nomine condigni ſatis, qui tantum uirum cenſuræ ſuæ ſupercilio tumenti oneroſoq; ſubijciant. Verum reſectis ijs, uideamus quid de reminiſcētia apud illum aſtruat Socrates. In Philebo igitur, motum communi corporis & animæ affectu factum rectè appellari ſenſum putat. Senſus uerò conſeruationem, dici aptiſſimè memoriam. Verum ab hac diſcrepare reminiſcentiam: eo quidem præcipuè, quia quoties quæ cum corpore paſſa eſt anima, eadem ſine corpore in ſe ipſa reſumens animaduertit, tunc reminiſci eam aſſeramus. Quin etiam quando memoriæ paſſa iacturam, deinde uel ſenſu uel diſciplina monente, eam iterum reuocat in ſe ipſa, reminiſci putatur. Sed & in Phædro apertius paulò: Oportet, inquit, hominē intelligere ſecundum ſpeciem, ex multis procedentem ſenſibus in unum ratiocinatione conceptum. Hoc autem eſt, recordatio illorum, quæ olim uidit anima noſtra cum deo perfecta, & illa deſpiciens, quæ nunc eſſe dicimus, & ad id quod uerè eſt, ſurſum reflexa. In Phædone porrò fuſius aſtruit, diſciplinam noſtram non eſſe aliud, quàm reminiſcentiam: quia uixerint animæ antè corpus. Duabus uerò præcipuè rationibus dogma hoc corroboratur. Prius quidem, quia rectè interroganti, ſæpe uera de ijs quæ nunquam didicimus, reſpondemus. Nec uerò fieri ullo modo poſſe, ut à pueris tot rerum atq; tantarum inſitas & quaſi conſignatas in animis notiones, quas ἐννοίας uocāt, haberemus: ni animus ante quàm corpus intraret, in rerum cognitione uiguiſſet. Quum notionem dico, ſiue prolepſin, intellige ex Boethio in Topicis, Intellectum quendam, & ſimplicem mentis conceptionē, quæ ad res plures pertineat à ſe inuicem differentes. Deinde quoniam ex notitia eorum quæ ſentiunt, ſubita quadam abſtractione in notitiam aſcendimus idearum, ceu cognoſcendo hæc æqualia in ipſius æqualitatis cognitionem, ubi cognoſcimus deficere hæc ab illis, atq; adniti ſimilia fieri: quumq; id agamus per omnem uitam, neceſſe eſt, ideam ipſam ante ortum nos habuiſſe: neque enim perfectæ rei notitiam ſubitò ex imperfectis accepimus. Cæterum adnectamus ijs, quę uir doctiſſimus aduerſus Platonis calumniatorem libro tertio, ingenioſe apteq;, ac ut Græci dicunt εὐβόλως, ſcribit Beſſario: ut intelligamus philoſophum hunc reminiſcentiæ aſſertionem non fruſtra eſſe adortum. Ratio, inquit, reminiſcendi, aut recordandi illa Platonis per generationem non contemnenda eſt, ut aduerſarius putat. Quis enim immortalem atq; æternam ſtatuens animam, & longe ante corpora præexiſtentē, negare poſſit eam ſcientiæ plenam eſſe? & rerum omnium intelligibilium ſpecies in ſeſe habere? Obliuiſci autē earum, quum corpori unitur, ob nimiū materiæ fluxum. Rurſumq; doctrina & ſtudio atq; exercitatione reminiſci, nec niſi prouecta iam ætate fluxu materiæ uel ceſſante iam uel potius refluēte. Nam & philoſophus Arabs Auerrois agentem intellectum, quem unicum omnibus, & immortalem tribuit, cenſet omnium ſpecierum, ut ſic interim uerbo abutamur, ſemper pleniſſimum eſſe, ſemperq; adeptum eſſe: ſed quatenus corpori coniunctus eſt, per uaria phantaſmata uariè intelligere, quin etiam aliquando quidem intelligere, aliquando uerò minime. Nec ſanè Ariſtoteles ipſe ab huiuſmodi opinione reminiſcētiæ longius uidetur abeſſe. Quippe uerba illa ex ſeptimo Phyſicorum ad hunc etiam ſenſum accommodari poſſunt: ut ſcilicet omnibus ſedatis perturbationibus, ſiue affectibus prauis, ſublatisq; impedimētis incipiat anima ſcire & ſapere. Scientiæ primæ acquiſitio, inquit, non eſt generatio: ſcire enim, ſapereq; dicimus, eo quod quieuerit & conſtiterit intellectus. Ad quieſcendum autē nulla eſt generatio, nulla enim mutatio eſt. Tabulæ autem illa ſimilitudo non ad ſimpliciter eſſe intellectus referenda eſt, ſed ad corpoream actionē, ad quam intellectus perinde ſe habeat ac tabula, in qua nihil ſcriptum. Nihil enim cognitionis phantaſmatariæ poſſidet, ſed in potentia eſt ad cognoſcēdum per phantaſmata. Aut ad ſcientiæ primæ acquiſitionem per quietē & conſtantiam intellectus illa tabellæ ratio referri debet, quam reminiſcentiæ nomine Plato ſignificat. Nam reſpectu quidē ſpeciei ipſius refertus ſemper ſciētia eſt intellectus, neq; aliter Ariſtoteles, quàm Plato hac de re ſentit, quod & Auerrois comprobat Commento quinto, ſuper tertio De anima libro. Porrò uixiſſe ante corpus animas, Origenis dogma eſt, quum ſæpe alias, tum περὶ ἀρχῶν tertio confirmatum. Platonici decreti meminit & Boethius: Quòd ſi,

inquit, Platonis Muſa perſonat uerum, quod quiſq; diſcit, immemor recordatur. Sed & Hieronymus ſignificat, ubi ait, Philoſophorum ſcitis contineri, diſcentias eſſe reminiſcentias. quin Naturalium primo Macrobius, Si animæ (inquit) memoriam rerum diuinarum, quarum in cælo erant conſciæ, ad corpora uſq; deferrent, nulla inter homines foret de diuinitate diſſenſio. Sed obliuionem quidem omnes deſcendendo hauriunt, aliæ uerò magis, minus aliæ. Hinc eſt quod quæ apud Latinos lectio, apud Græcos ἀνάγνωσις uocatur, id eſt repetita cognitio: quia quũ uera diſcimus, ea recognoſcimus quæ naturaliter noueramus ante, quàm materialis influxio animas inebriaret. Ea nãq; non uidet animus, quum repentè in tam inſolitũ, tamq; perturbatum, ut Cicero inquit, domiciliũ immigrauit. Sed quum ſe collegit atq; recreauit, tum agnoſcit ea reminiſcendo. Animos tamen ante corpus fuiſſe, haud ſentire creditur Ariſtoteles, quamuis corrupto corpore, uti quibuſdam placet, perpetuos demonſtret ac immortales, nec inficiatur, Omnia in ortum prodeuntia occidere. At ortos eſſe animos, id non pernegat: quippe gigni atq; oriri & creari, idq; genus alia ex materiæ potentia prodire ueteribus innuebant. Animos uerò de materiæ non educi potentia, liquet: quoniã ubi in utero corpus humanum uegetatrice ac ſenſili anima perfectius euaſerit, tunc ex nihilo innaſcitur animus, ac productus affunditur. Nam primo De animæ hiſtoria, ſic cõperias ſcriptum: Intellectus, inquit, innaſci uidetur, ſubſtantia quędam exiſtens, nec corrũpi: nam hebetatione quam ſenio contingere, dilucet, corrumperetur. Verum non eo obtingit ſenectus, quoniam paſſa ſit anima: ſed id, in quo. Et mox: Intellectus, inquit, diuinius quiddam eſt fortè, ac impaſſibile. ubi pro intellectiua anima, dici intellectum interpretantur: quando de potentijs minimè agitur inibi, uerum de anima tota. Quod autem adiecit, fortè, ad modeſtiam referunt, propter multos, aut quia needum plenè erat demonſtratum. Suffragari & magnitudo rei poteſt, ac ſententiæ nouitas, nec ſcholis trita. Quoniam uerò Platonis reminiſcentiæ ſatisfecimus, adijciamus de memoria illud quoq;, Pythagoreos tradi, uegetandæ exercendæq; memoriæ gratia, quod quoq; die dixiſſent audiuiſſent, egiſſent, ueſpere ſolitos commemorare. Quod à M. Tullio item relatum ſcio. Plutarchus uerò in Commentariolo περὶ παίδων ἀγωγῆς, nil prius memoria exercendum in pueris, ſcribit, quod ea ſit eruditionis ταμεῖον, id eſt proma quædam cella theſauruſq;: quo argumẽto, confictum ueteribus, Muſarũ matrem dici Mnemoſynen.

Puteal quid ſit apud Perſium & Horatiũ. Statio dicta ἐν φρέατι. De puticulis, putearijs, terræ corijs. Perpenditur locus Senecæ in Thyeſte. Interim quid tereuſis, celonium, ciconia, puteos aperire. Cap. XVII

QVid ſit puteal apud Perſium & Horatium, non ferè uideo inter grammaticos conſtare, immo partim eorum commentitia ſunt, quę à pleriſq; afferuntur in album, partim quæ anchoram ne ſacram quidem habeant qua ſubſiſtant, & conuellentium reflatus contemnant. Nos quod ad eam rem indagine uaria uenati ſumus, iam hinc promemus: ſi poetarum pretexuerimus uerſiculos, & fluctuantes interpretum ſententias. Perſius igitur ſic:

Si puteal multa cautus uibice flagellas. Alter uerò ſic:

Forum putealq; Libonis Mandabo ſiccis.

Audio quoſdam ſcribere, puteal, prætoris tribunal ſubſelliumq; eſſe. Acron refert, eſſe locum ad quem conuenirent fœneratores. Porphyrio, ſedem fuiſſe prætoris prope arcum Fabianum, ita nuncupatum, quia à Libone illud primum tribunal & ſubſellia collocata fuerint. Eſt qui interpretetur dici puteal, quòd ibi creditor debitori dans bona, tanquam in puteum mittit. Ego uerò in ueterum libris comperio, in comitio in gradibus ipſis ad læuam curiæ, fuiſſe Actij Nauij ſtatuã, capite uelato, quo in loco is cotem nouacula diſciderit: qui locus, inquit Dionyſius, uocatur à Romanis puteus, ubi ara eſt ſubterranea. Cicero autem in Diuinationibus: Cotem, inquit, & illam nouaculam defoſſam in comitio, ſupraq; impoſitum puteal accepimus, Eſt uerò puteal, ſicuti apud Iureconſultum obſeruauimus, Pomponium, Digeſtis de actionibus emptorum & uenditorum, quo putei operiuntur: hoc eſt, ueluti umbella quædam aut petaſus, qualẽ pyramidibus impoſitum, Plinius ſcribit: qualiſq; in Patauino uiſitur foro concinnè faſtigatus, præterq; plumbeis inductus tabellis. Inibi uerò iudicia exerceri ſolita, neminem

puto

puto latere, quum locus is in comitio foret, quod inde appellatum Varro ſcribit, quià illuc coirent comitijs curiatis & litium cauſa. Puteal hoc non omiſit item Ouidius,

Si puteal, Ianumq́ꝫ times, celeresq́ꝫ calendas. Et Horatius item alibi,

Roſcius orabat, ſibi adeſſes ad puteal cras.

P. Victor in regione Vrbis octaua, puteal cõſtituit Libonis & Ianos duos, qui (inquit) locus erat mercatoribus frequens. Inuenio in Græcorum theſauris, fuiſſe in Attica iuri dicendo ſtationem, ſiue iudiciale forum: quod diceretur τῷ φρέατι, id eſt in puteo. In eo cauſæ reorum agitabãtur, qui cædis inuoluntariæ ſemel accuſati, rurſum ſponte admiſſi facinoris iudicium ſubirent. Erat uerò in mari locus is & forma iudicij inuſitata: Naui illuc uectabatur reus, ex qua etiam cauſam dicebat ita, ut nuſquam terram attingeret. Immo nec ullis anchoris nauigiũ licebat infrenare, nec pontem mittere. In Exquilijs præterea, uel ultra potius, ut Varroni placere animaduerto, Romæ locus publicus erat, quem Puticulos uocabant: quoniam illic eſſet ſepulchrũ miſeræ plebi. Quod in Sermonibus Horatius ſignificat, & Acron expoſuit: nam eo in loco uſtrinas fuiſſe publicas, ſcribit Porphyrio. Antiqua uerò ſepulchra in puteorum morem ſolita excauari, non latuit Pompeium Feſtum, unde & inflexum puticulorũ nomen, liquet, ni cõiectet quis, quod inibi computreſcerent cadauera. Putearios uerò à Plinio dici puteorum excauatores, multos ſcire arbitror. Eos Græci φρεωρύχους uocant, aut etiam φρεωρύκτας. Phillylius drama concinnauit, cui titulus Phreorychi fuit. Apud quem obſeruatum eſt, putealiorum inſtrumentum dici tereuſin. Puteum fodit, in mathematicum concinnatur, prouerbiali facie, quando hoc genus ex puteorum umbra cæli medietates captat, id eſt τὰς μεσουρανήσεις, quod σκιοθηρεῖν dicitur. Phreata ſunt item pocula ingentia. Organon, quo ex puteo hauritur aqua, celonium inuenio appellatum. Ciconiam quidam Latinè dicunt. Puteos aperire, poſitum elegãter apud Iureconſultos prò excauare. In puteorum autem aperiendorum ratione coria terræ obſeruari ſolere, præcipiunt eruditiores, quo uerbo tectoria & ſtatumina quædam craſſiora, quibus item alia & alia ſubſunt, ſignificari, certum eſt. Nam in parietum ſtructura, coria dicuntur Vitruuio, quæ circulus pullatus plebeia uoce curſus nuncupat. Poſtremò in hac puteorũ mentione adnotanda eſt Strabonis hiſtoria. Qui Danai filias ſcribit, ſumma ſolertia apud Argos adinueniſſe puteos, quum ciuitas ea in loco iaceret arido, teſtante id ipſum Græco uerſu, ἄργος ἄνυδρον ἐὸν Δανααὶ θέσαν ἄργος ἔνυδρον.

Argos aquis uacuum Danaæ ſtruxere redundans. Hoc uerò non ut reconditum huic loco impegimus: ſed ut opem Senecæ ferremus, quem etiam in leuioribus, quæ uel infra plebeiam ſunt eruditionem, quod pudendum eſt, implicãt potius, quàm explicent quandoq́ꝫ interpretes. Eſt in Thyeſte uerſiculus hic,

Timentq́ꝫ ueterem nobiles Argi ſitim.

Inibi interpretes, Veterem ſitim, ne iterum tanta ueniret ſiccitas, quanta fuit tempore Phaethontis. Ex errato tam futili coniectare iam quilibet poteſt, quid deniq́ꝫ in eiuſmodi exchartabulis ſtudioſus lector ſperare poſſit, etiam ſi lactis gallinacei hauſtũ ſubinde promittunt, & quoniam de puteis mentio eſt, tanquam ἀγαμεμνόνια φρέατα, ſed quæ uel carie ipſa ſint carioſiora.

Ageſilaum rectè legi apud Lactantiũ inter Plutonis cognomenta. Lagetas Pluto cur, & leptynis. De orco, & orcinianis, & thynno paucula, & hypogaſtrijs. Horcinus quid. Cur Summanus. Sunium quid, Item de Apolline & Plutone plura. Agyieus columna. Agyiãtides aræ, uel Therapnæ. Interim φοιβάζειν quid. Pheben poni pro aqua. Agyia quid. Opſophagus Apollo. Sorani Hirpini cur. Tranquilli locus in Auguſto de Fœde liberta. Cap. XVIII

LActantius inter Chriſtianæ ueritatis aſſertores eloquentia maximè illuſtris, Diuinarum inſtitutionũ primo, ſic ſcriptum reliquit: Ergo illud in uero eſt, quòd regnum orbis ita partiti ſortitiq́ꝫ ſunt, ut Orientis imperium Ioui cederet. Plutoni, cui cognomen Ageſilao fuit, pars Occidentis obtingeret: eo quod plaga Oriẽtis, ex qua lux mortalibus datur, ſuperior, Occidentis autem inferior eſſe uideatur. Sic ueritatem mendacio uelauerunt, ut ueritas ipſa perſuaſioni publicæ

nihil denegaret. De Neptuni ſorte, manifeſtum eſt, cuius regnum tale fuiſſe dicimus, quale M. Antonij, cui totius oræ maritimæ poteſtatem ſenatus decreuerat. Hactenus ex Lactantio. In cuius uerbis nil non elegans & excuſſum. Non deſunt tamen (de doctioribus loquor, proindeq; haud naſo ſuſpendendis) qui uitilitigent, interpolatamq; lectionem arbitrati, uelut munus fundi ſuburbani inſtar ſtudioſis allaturi, ubi ſcribit au ctor, Plutoni fuiſſe Ageſilao cognomen, diſpuncta prorſum nihili (ut ipſi cenſent) dictione, pro Ageſilao ſubſtituunt reponuntq; Agathilyum, ueluti bona ſoluentem, aut Agelaſtum, quod triſtem nobis indicat, ut qui rideat nunquam. Horum ego ſtudium in propaganda bonarum artium eruditione ita laudo, ut etiam admirer. Neq; enim ἐν χρῷ ξυρεῖν unquam placet, uti lectum apud Sophoclem eſt, aut bene doctis ἀντιμαχεῖν me parare, aut diaſyrticæ orationis ſtropha hunc illum mordicus proſcindere. Maximum porrò Thraſeam crebrò dicere ſolitum accepimus, Qui uitia odit, homines odit: quoniam ſit omnibus error familiaris. Proinde Timæum hiſtoricum legimus ita proſciſſum à poſteris, uti ex allatrandi ſtudio cognomento obtrectatoris fœde ſugilletur. Eiuſmodi curam ſi ſtudioſiſſimus quiſq; ita affectaret, ut imitaretur: benè utiq; de literis, Barbarico aſſultu magna parte concuſſis demutilatiſq;, ſperandum foret. Modo id inſuſurrari paterentur, Lynceo quidem minutiſſima quæq; expenderent, uerum penſiculatius ſuo uterentur iudicio: nec ita amarent, ut ſi uſus ac ratio ſic ferant, allidere nequeant. Cæterum redeo ad Lactantiũ, apud quem nil uideri interpolandum, aut obelo confodiendum, mox liquebit. Sed aſteriſco illuſtrandum potius, modo ne ἀναβολὴν interim obdormiſcamus. Inter cognomẽta igitur Plutonis etiam Ageſilaum fuiſſe, norunt (opinor) qui Græca ſolertius paulo rimantur: nam ne cui in hac re aqua hæreat, & Tenediorum libertatem ſecuri præcidamus tenedia, apud Callimachum legitur, φοιτῶσι μεγάλῳ ἀγεσιλάῳ. hoc eſt, ad magnum tendunt Ageſilaum. Quem locum exponẽtes grammatici, & Methodius in primis, etiam etymi ratione id comprobant, ἄγεται δὲ, inquiunt, παρὰ τὸ ἄγειν τοὺς λαοὺς, ἄρχει γὰρ τῶν θανόντων. ſic nuncupatur, quòd populos ducat: eſt enim mortuorũ imperator. Iam hæc apertius narrantur, quam ut hæſitationi locus omnino reliquus fiat, niſi quis optet εἰς οὐρανὸν τοξεύειν, quod eſt in cælum ſagittas excutere, aut ex harena funiculum nectere. Verum adeo refractarios non arbitror, ut ordiantur, quod Plutarchus inquit, τὴν σκιὰν καταμετρεῖν, id eſt umbram metiri: quando in Dipnoſophiſtis Athenæus ab Aeſchylo Plutonem dici Ageſilaum ſcribit. Sicuti in Pythijs ab lyricorum facilè principe Pindaro, lagetas dicitur ratione conſimili, ἐπεὶ πάντας ἄγει λαούς. ſiquidem eius pontificio ſubijciuntur omnes. Pindari carmen id eſt, λαγέταν γάρ τοι τύραννον δέρκεται.

Vocant item Leptynin Plutonem: ſed Proſerpinæ cognomen id adoptant alij, quoniã morientium attenuet corpora. Verum & anima ſic ualet nuncupari, quia prętenuis ſit, ac uelut aerea. Ad inferni porrò regis cognomentum alluſiſſe uideri poteſt Attelanarum Poeta, ubi ait, Orcus uobis ducit pedes. quo ſignificatur admoueri iam lineas, & letifera ingruere pericula. Quod oblique in Romanum ſenatum quandoque pronuntiatũ legimus, cui Nero, tanquam orcus erat infeſtiſſimus, eumq; ordinem ſublaturum ſe quandoq; de republica crebrius interminabatur. Orcum uerò dici Plutonẽ puto, neminem latet: nam inde M. Tullius conſceleratiſſimum Verrem, omnis diuini humaniq; iuris corruptorem, qui ſacra publica priuataq; hoſtiliter deprædaretur, ac in omnem ætatem & ſexum indiſcriminatim debaccharetur, Orcum alterum appellauit. Sed & Orcius theſaurus, pro Catonio, hoc eſt inferno, ab eruditis dicitur; ſicuti Næuius epigrammate atteſtatur illo, quod ſibimet uiuens concinnarat:

Itaq; poſtquàm eſt Orcio traditus theſauro,
Obliti ſunt Romæ Latinè loquier.

Orci tamẽ legebat Minutianus Cæcilius in libro De orthographia. Hinc illud eleganter à Varrone dictum Ruſticæ rei primo, de peſtilentibus locis: Etenim ubi ratio cum Orco habetur, ibi non modo fructus eſt incertus, ſed etiam colentium uita. Ex hac item doctrina Valerio Martiali, orciniana ſponda, pro ſandapila ponit̃, ſiue pheretro. Sunt tamen qui non ab Orco, id eſt Plutone: ſed ab ἕρκος, quo ſeptum ſignificatur, quod & orcana dicitur ab εἵργω, nomen id deducant, & capulum ſiue thecam ex impolitioribus

bus lignis, aut etiam uiminibus cōtextam compactamq́ autument ſignare: quod ſi eſt, aſpirabimus primæ: niſi quod in Oratore aliud Ciceroni eſt uiſum. At Valerius Probus flatilem admittit. Martialis uerſus hi ſunt,

Vocet beatos, clamitetq́ felices,
Orciniana qui feruntur ſponda.

Orcinos libertos Iureconſulti ipſius teſtatoris interpretantur, qui iam ſit in Orci familiam aſcriptus, & in peculio Proſerpinæ connumerandus. Hoc, inquit Vlpianus Digeſtorũ uigeſimoſexto, in omnibus Orcinis libertis locum habet, teſtamento manumiſſis. Et hæc directa nuncupatur libertas, quam dominus ſtatim contribuit, ſicut obliqua uel fideicommiſſaria, quæ danda mandatur hæredi. Caius tamen Orcinius Romanus ciuis in Oratione pro Cluentio eſt apud Ciceronem. Orcum ab urgendo dici, Pompeius Feſtus aſſeruit: quod in interitũ omnia præcipitet. Propterea de eo Claudianus,

O maxime noctis
Arbiter, umbrarumq́ potens, cui noſtra laborant
Stamina, qui finem cunctis & ſemina præbes.

Sed & Papinius

O cunctis finitor maxime rerum,
At mihi qui quondam cauſas, elementaq́ noram,
Et ſator.

Nam & Ouidius,

Tendimus huc omnes, hæc eſt domus ultima cunctis.

Sunt qui thynnum iam grandiorem horcinum uocent, maximum uero cete. ſcribit Archeſtratus prope Samum capi thynnos uiſenda magnitudine, quos horcinos uocent quidam. Eſt autem thynnus uelut marinus ſus, quando glandibus pingueſcit. Laudantur in eo, quæ hypogaſtria uocantur. Porrò quum Plinius Naturalis hiſtoriæ ſecundo ſcribit, diurna fulmina Ioui à Romanis aſcribi, nocturna autē Summano: ſicuti & quarto Ciuitatis diuinæ cōprobat Auguſtinus quoq́: intellige item eo nomine Plutonem ex Martiano De nuptijs Philologiæ libro ſecundo, quē ita nuncupant, quaſi ſummum deorum manium. Summanum in faſtigio Iouis optimi maximi de cælo tactum fuiſſe, in Diuinationibus Cicero ſcribit. At Plautinus ille Curculio: Quia (inquit) ueſtimenta, ubi obdormiuerim ebrius, ſummano: ob eam rem me omnes Summanum uocant. Summanus qui nam ſit deus, addubitaſſe uidetur Ouidius, quum Faſtorum ſexto, decimotertio calendas Iulias templum illi ſacratum ſcribit,

Reddita, quiſquis is eſt, Summano templa feruntur
Tunc, quum Romanis Pyrrhe timendus eras.

Sunium uero ad Summanũ pertinet nihil: id uero eſt teli genus Diodoro, quo ab Spithrobate Perſa uulneratum ſcribit Alexandrum. Plutarchus in libro περὶ τοῦ εἶ ἐν Δελφοῖς, quod equidem ſcitu arbitror dignum, Apollinis nomine ſummum accipit deum, qui unus ſit ac ſimplex: ac propterea dici Apollinem, quaſi multitudinis neſcium. Nobis enim aggregatio ex diuerſis & omnifaria, ac uelut panegyrica, peculiaris eſt. quod eſt, Vnum eſſe oportet. Proinde Phœbum item nuncupant, uelut purum ſyncerumq́: hoc nanq́ ueteribus indicat uerbum id, unde & Theſſali ſacerdotes diebus nephaſtis, αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ἐξόδια τρίβοντας φοιβονομεῖσθαι dicunt, id eſt ipſos exodia ſecum atterentes puritatem conſequi. Vnum quippe ſyncerum eſt, mixtione autem unius cum altero pollutio conſurgit. φοιβάζειν, abluere ſignat utiq́, aut aquis purgare, unde & Phœbe, aquam indicat, ſed & purum quodcunq́. Diogenem quendam Tarſenſem ſcribit Strabo, tragœdias ſolitum ἐκφοιβάζειν, id eſt (ut ego interpretor) uelut quodam inſtinctum oraculo effundere, argumento poſito. Nam & φοιβάζειν, uaticinari eſt. Apud Herodotum hiſtoria quarta, Phœbolampus dicitur, à Phœbo inſtinctus, φοιβόλαμπτος. Eſſe porrò immutabile, quoniã mutabilitas & corruptio ſuum agnoſcat deum, uel dæmona potius: inter quos diuerſitatem, nominum præcipue, colligi argumento. Alter enim Apollo nuncupatur, Pluto reliquus. Ille Delius, hic Aidoneus: ille Phœbus, hic uero Scotios. Apud illum Muſæ, ac Mnemoſyne: apud hunc Lethe, ac Silentium. Ille Theorios, & Phanæus: hic autem νυκτὸς ἀϊδίας, ἀεργηλοῖό τε ὕπνου κοίρανος, noctis æternæ ac inertis ſomni dominus. Sed utriuſq́ interſtitium graphicè Steſichorus hiſce uerſibus exprimit, quibus inuicem catenus diſpeſcuntur diuaricanturq́, quantum Hy-

panis Veneto diſtat ab Eridano. Alterum enim luſus cantusq; amare ſcribit: alteri curas & ſuſpiria ſorte obueniſſe,

Μάλιστα παιγμοσύνας φιλεῖ μολπάς τε ἀπόλλων,
Κήδεα τε στοναχάς τε ἀΐδας ἔλαχε.

Apud Platonem, prouidentiam diuinam ad ſeparatas animas præcipuè pertinentem Plutonis nomine ſignificari putant, quæ puras animas bonorum ſuorum perpetuis illecebris rapiat adeo peruinciatq;, ut noſtra hæc haud repetant amplius. Probat autem Plato, animas penes Plutonem ideo arctiſſimo, Gordianoq; implicitas uinculo teneri, quoniam amatorio implicentur affectu, quem eſſe cæteris omnibus potentiorem nodum, in conuiuio & legibus comprobat idem philoſophus. Apollinem deniq;, ut Alexicacū, colere ante ianuam, ueteris fuit moris. Certè Agyieus columna dicebatur inibi ſurrecta faſtigataq;, ei ſacra deo: ſicuti aræ quoque, quas Agyiatidas, quidam Therapnas nuncupant. Eſt autem Agyia, quę communi loquutionis proprietate ῥύμη uocatur, id eſt uicus. Scitu dignum illud quoq;, apud Eleos cultum quandoq; Apollinē Opſophagi cognomento, uelut gulonem dicas. Eius meminit Polemo, in ea quæ ad Attalum, epiſtola. Plutonem Soranum item nuncupatū, obſeruauimus: ex quo & Hirpinos dici Soranos animaduertas, ueluti Ditis patris lupos: tum quia is deus inibi coleretur, tum quòd rapto uiuerent ex reſponſo. Quia uero Phœbe nobis ſeſe ingeſſit hoc capite, illud adnotauero in tranſcurſu: quam in Auguſto Tranquillus, Fedem appellat Iuliæ libertam: ab Dione in Auguſti rebus, φοίβην, id eſt Phœben, nuncupari duobus locis. Scribunt illud quoq; Græci, Plutonem dici Eubulum, & Eubulea, quòd mortalibus conſulere optime uideatur, curis ac laboribus coronide impacta feliciter. Dici & Clymenon, quia ſit cauſa τὸ κλύειν: nam eſſe uocem, ictum aeris. Aerem uero, qui animas excipiat nuncupari ἀΐδην, διὰ τὸ ἀειδὲς, ex obſcuritatis ratione.

Quid ſit apud Varronem poſtulio. Caput XIX

Caeterum illud obſeruationis non utiq; incurioſæ, quod apud Varronem De lingua Latina libro primo, ſunt qui Poſtulionem dici Plutonem credant, à poſtulando. Varronis uerba, ſi quis requirat, appoſui. In eo loco dehiſſe terram, & id ex ſenatus conſulto ad aruſpices relatū, eſſe reſponſum, deum manium poſtulionem poſtulare, id eſt ciuem fortiſſimū eòdem mitti. Hactenus undecūq; doctiſſimus Varro. Qua in parte, quod bona uenia dictū uelim, ſi quis amplius ab opinione iſta ſtandum putat, ego utiq; longè aliter ſentio: neq; enim expoſitio hæc ullis au ctoritatum tibicinibus, ut ita dixerim, fulcitur obfirmaturq;. Ad eas uero, ut ad anchoram ſacram, in ſtudiorum hoc genus ratione ſæpe decurrimus. Sed ne ſim lingua largior quàm re, conabor à pauciſſimis animaduerſam difficultatē ita explicare, ut ne cæci quidem poſſint ab recto reuelli. Igitur apud Varronem libentius, poſtulationem legerim, quàm poſtulionem: niſi quis per conciſionem ita ueteribus ſolitum pronuntiari cōtendat. Nam quòd aliqui, ſtulionem legere uidentur, ni mendum exemplarium eſt, ratione caret: nec abſurdum minus, quā ſi ſambucam caloni aptaueris. Eſt autem poſtulatio, piaculare ſacrum, quod fieri antiquitus conſueuerat, ad auerruncandam deorum iram, facto prodigio aliquo, quod expiandum procurādumq; foret. Id ne quis ambigat, auctore M. Tullio cōprobatur. Eo nanq; uerbo in quadam oratione bis eſt uſus, in ea quam prætexuimus notione: prius ſic, Exauditus in agro propinquo & ſuburbano eſt, ſtrepitus quidem reconditus, & horribilis fremitus armorum: de ea re ſcriptum eſt, poſtulationes decretas eſſe Ioui, Saturno, Neptuno, Telluri, dijs cæleſtibus. audio, quibus dijs uiolatis expiatio debeatur, ſed hominum ob quæ delicta, quæro. Alibi uero idem Cicero ſic, Mouet me etiam in hac caritate annonæ, ſterilitate agrorum, inopia frugum, religio Telluris: & eo magis, quòd eodem oſtento Telluri poſtulatio deberi dicitur. Iis opinor, luce clarius patet, qui ſit Varronis ſenſus, queq; lectio uera. Deguſtent modo hæc reguſtentq; bonarum literarum ſtudioſi, tantum adſit naſus aliquis (ut eſt apud Horatium) fatebuntur, nos recte odoratos: nec noſtra nos ſine riuali amare, aut plumbeo gladio aduerſarium adortos iugulare. Nam hiſtoriam comparē, ac uerbum penè idem in utroq; auctore omnis ambiguitatis nodum exſoluere, opinor, omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe. Sed ut plenius legitimè in literariam ſe palæ-

ſtram

ſtram inſinuantibus fauentes promereamur, addamus & grammaticam rationem, quę ipſa multum uidetur illatura lucis: dicitur à poſtulando, poſtulatio: quoniam turbata ſacri cuiuſpiam, aut ludorum ratione, ubi quid parum explorate curioſéue obijſſent: aut in re diuina, quid omiſſum ex ritu foret: per oſtenta quæ mox paulo inſequerētur, uidebatur numen, honoris inſtaurationem poſtulare. Id ita habere, Feſti quoq; confirmatur doctrina, conſimilia ferè tradentis: Fulgura, inquit, trium generū ſunt, poſtularia, peſtifera, peremptalia: poſtularia, uotorum aut ſacrificiorū ſpretam religionem deſiderant: peſtifera, mortem aut exilium denūtiant: peremptalia, ſuperiorum fulgurum portentorumq; ſignificationem perimunt. Cecinna quoq;, Seneca tradente, poſtularia interpretatur fulmina, quibus ſacrificia intermiſſa aut non ritè facta repetantur. Quod autem interpretari uidetur Varro, Poſtulionem eſſe ciuem fortiſſimum: non ita accipiendum tanquam hoc planè ſignificet uerbum id, quod abſurdum foret: ſed ea fuit aruſpicū explicatio, à quibus reſponſum erat, deum manium requirere expiatoriū quidem ſacrum, quod eſt poſtulatio. Inde adiectum, cuiuſmodi eſſet futurum id ſacrificij genus, quaue hoſtia portentoſus foret hiatus procurandus. Hæc ad obſcuriſſimi loci illuſtrationem excogitata nobis. Quòd ſi ex politioribus quiſpiā exactiore fultus ingenio, lectioneq; multipliciore inſtructior aduerſum hæc quod promat, excogitarit, dabo manus, gratiasq; teſtabor. Sciolos autem ex triuio nil moror, quibus myrothecia hoc genus putent: arrident amplius nugalia & pſyrica: ſed nil mirum, ſimilem nanq; habent labra lactucam. Et in trulliſſationibus arenato ſibi nimium placent, quibus ex inopia ad gypſatum aſpirare, uel marmoratum non licet. Quòd ſi rectè ſibi conſultum uelint, literario planè cedant foro, ac ſolum exilij cauſa uertant: quando uelut ad decoctorum loca reiecti, omnibus conſpicui prorſum ac deridiculi ſunt.

Opportunitatis in actionibus neceſſitas. Item de cauſa agente, ac ſuſcipiente. Ingeniorum diuerſitas unde ſit. De fortuna, & fato. Itemq; de Cleanthe, ac Xenocrate. Aureis armis aduerſus fortunam pugnare, quid ſit. Cap. XX

SIngulis actionibus, inquit Proclus, aliud cōuenit, aliudq; tempus ad hoc uel illud perficiendum. Eiuſmodi uero tempus eſt actionis cuiuslibet opportunitas, tanquam bonum atq; finem agētibus afferens & effectis. Quapropter Pythagorici primam quoq; cauſam, à qua omnibus bonum adeſt, opportunitatem nominauerunt: quippe cum omnibus, ut perfecta ſint, largiatur: omnia deniq; ſic coaptantur, dum cauſæ quidem perficientes ad perficiendum promptiſſimæ ſunt: ſuſceptura uero ad participationē expergiſcuntur, & illæ rurſum potentiam porrigunt perficientem: hæ autem potentiam aptitudinis à natura ſuſceperunt. Duplex enim potentia eſt, altera quidem agentis, altera patiētis: & illa mater eſt actionis: hæc uero perfectionis eſt ſuſceptaculū. His uero exactè perſpectis, ſoluitur actitata inter doctiores de ingeniorum diuerſitate quæſtio: undeq; enaſcatur maior in uno, quàm in alio profectus. Admirantur pleriq; eximiam in Platone ingenij fertilitatem, ac uim omnium capacem. Et rectè illi quidem, uerum quæ nam tantæ felicitatis excogitari fomenta poſſunt? Primum illa ipſa quam dicebamus, perficiens agens'ue cauſa. Hęc autem ex ſummæ ſapientiæ profluit præceptore. Maxima hæc & præcellens ad capeſſendum ingenij cultum opportunitas, ſine qua res ipſa decoquit ferè: præſto eſt & altera, Temporis fœcundiſſima in doctrinis felicitas, qua non ferè alia feracior, ſiue excellentiū uirorum copiam, ſiue monumētorum ſpectes. Cæterum Platonem ipſum necdum attingimus. In hoc præſtantis ingenij triplex afferri cauſa poteſt, humana, naturalis, diuina. Humana ex lege prouenit, educatione, conſuetudine. Quod ad educationem attinet, pueros impuberes, à medicis certatim & philoſophis obſeruatum, ſi affatim diſtendantur cibis, nimiumq; ſomno indulgeant, hebetiores inde euadere, ac tardiores: quin & corpora fieri improcera, deteriusq; multo adoleſcere. Id quod Varroni adnotatum quoq; in Logiſtorico eſt, quæ Capis inſcribitur, aut De liberis educandis. Naturalem elementorum præſtat, alimentorumq; diuerſitas. Attigit hanc & Proclus, ubi neceſſe ait, conſpiratu miro congruere naturam, intellectum, cauſas item diuinas. Has uidetur triplices intelligere, ex deo, dæmone, fato. Putat quidem Plato, ut à poſtremo ordiamur, cæli diuerſa à diuerſis tum ſtellis, tum dijs, id eſt angelis regi. Sed & identidem terras diuerſis

ſubeſſe

ſubeſſe uel dæmonibus uel angelis inferioribus. Quin & cæleſtium rerum ſtudioſi, terræ plagas cæli zonis, urbes aſcẽdentibus accommodant ſignis. Propterea ingenij uim ex cælo item eſſe, ac ſtellarum poſitu & configuratione, colligunt. Quando ut ſcribit Manilius Aſtronomicôn quarto,

Fata regunt orbem, certa ſtant omnia lege,
Longaq́; per certos ſignantur tempora curſus,
Naſcentes morimur, finisq́; ab origine pendet.

Spiritus uero ſuperiores noſtris influere ſpiritibus, eo maxime probari argumento uidetur, quòd corporum ſupernorũ poteſtate, noſtra ſubinde euidenter agitentur. Quòd ſi ſpiritus illi in noſtros agunt, agunt inſuper & in corpora. Corporis uero humani affectio, undecunq; fiat, eatenus redundat in animam, quatenus tam comparato, quàm naturali affectu ſeſe mergit in corpus. Porrò uim omnem atq; uirtutem, ad nos demanantem à ſuperioribus in bonum tendere, aſtruunt eruditiores: uerum complexionis, ſiue rectius conſtitutionis, naturæ educationisq́; uitio corrumpi. Hinc Saturni grauitatem in triſtitiam, parſimoniam rigiditatemq́; labi. Martis magnanimitatem in audaciam temerè ſeſe periculis obiectãtem. Mercurialem induſtriã in uafricias ac uernilitates, Veneream charitatem in libidinem fœdam. Dæmonum uero rationes ita diſtinguunt, ut ſupremorum eſſe comprobent contemplandi uirtutem, medianorũ actionis ſolertiam, infimos ad concupiſcentiæ bonum nos allectare. Verum ijs omnibus poſſe nos tum rectè, tum perperam uti, & proinde conſequi mox uel bona uel mala. Socrates, inquit Proclus, cum Alcibiade opportunè ad idem cõcurrit, huius opportuni congreſſus dæmon bonus cauſa extitit, opportunitatem Socrati conueniendi determinans. Verum qui ad hæc cæleſtia parum adhibent: quoniam ſub cælo tanquam cauſa uniuerſali, & Bœotiæ ſues enaſcantur, atq; itẽ Attici philoſophi, proprias peculiaresq́; in unoquoq; cauſas cenſent perpendendas, quibus ſingularis & eminens acceptus referatur profectus. Et primum quidem quòd animam ſortitus ſit bonam, ſed non à cælo: quando immortalis eſt ac incorporea, uerum à deo. Porrò non defuerit bene conſtitutum corpus, quod ita affectæ animæ ſubſeruiret, ac organa præſtaret artifici peraccõmoda. Id à cælo tanquam communi cauſa prouenit quidem, peculiarius tamen à parentibus. Quod philoſophari, auditiones obire meditariq́; propoſuerit Plato, ex animo, corpore, arbitrio proprio id initia ducit. Quod magni fuerit profectus, induſtriæ imputandum. Affulſit illi non benignius aſtrum, ſed ingenium fertilius, perſpicacius, tenacius, nec à themate cæleſti, ſed ex Dei proflua largitate. Socrates ſapientia clarus, illud quicquid eſſet, non natalitijs ſyderibus, ſed aſſiſtenti numini acceptum retulit. Iſocrates, ſicuti produnt Græci, quum quidam ei parens filium exhiberet ſcitareturq́;, quid nam ei neceſſum arbitraretur, Δεῖ, ἔφη, γραφιδίου καὶ νοῦ, id eſt penna ſeu ſtilo eſſe opus, inquit, ac mente. Cæterum ſi locum hunc ex Platone Platonicisq́;, quos eſſe claſſicos apprimè reor aſſiduosq́;, peregerimus, fortè non aberrarimus. Scribit Plato, deum & fortunam atq; artem ſimul cum deo humana omnia gubernare: id ita interpretantur, Deus in omnibus per omnia mouet omnia, mouet mundi ſphæras, quarum concurſus fatum alicubi: at quarto Legum, fortuna nominatur. Hinc caſus uarij circa externa corporaq; contingunt. Mouet item animas, lumen inſpirando mentibus, unde ars non ſpeculandi ſolum accẽditur, ſed agendi. Ab arte tandem diſpoſitio externorum & corporis proficiſcitur, quamobrem à Deo cuncta dependent: qui, ut apoſtolus Paulus aſſeruit, omnia in omnibus operatur. Aduertendum uero illud, quandocunq; illa cæleſtium cauſarum ratio ita digeritur, ut artem exculcatam exſuperet, dici à Platonicis fatum: ubi uero ſic, ut uincere inertem deſidioſumq́; eualeat, rurſum à ſolerti ſtrenuoq́; uinci, Fortunam, Vtrobiq; uero diuinam ſtatuunt prouidentiam, quæ ad finem agat ſibi ſoli notũ, quæq́; uniuerſa modis contemperet occultioribus. Cæterum quo planius fati ratio pernoſcatur, ita omnino colligendum: ſicuti animi rationalis ſummus creator eſt deus, atq; idem gubernator, ita & corporis genitor eſt mundus, ac moderator. Vnde cõſequitur illud, uti animus uelut dei filius, ab deo, tanquam à patre, prouidentię legibus clemẽter agatur, & ſuauiter. Corpus uero, ut mundi membrum à mundano corpore fati uiribus, uelut particula quædam ab mole tota impetu quodam trahatur uiolento: unde fit, uti in

mentem

mentem nulla proſum fati uis queat aſſultare, niſi quatenus corpori ipſa ſe, fatalibus obnoxio legibus, addixerit. Propterea ſemper ferè diuinus Plato ab corporis amore, ac externorum cura ad animi & dei cultum præcipit defugiendum, quãdo non alia ratione declinari mala queunt. Et deo ſimilem porrò reddit fuga hæc. Exinde porrò promitur aureum Platonis eiuſdem præceptum, armis aduerſus fortunam aureis pugnandum, id eſt prudentia, iuſtitia, ſanctitate: ſiquidem quid deo, quid mundo debeamus, rimatur prudentia. Mundo, quod ſuum eſt impertitur iuſtitia, Deo autem ſanctitas. Deniq; quum Socrati intima quidam retexiſſet morum uitia. Sunt (inquit) ut dicis agnoſco, confiteor: ſed hæc omnia à me prudentia, & uirtutum auctoritatę ſuperata ſunt, & quicquid uitij ex praua concretione corpus habuerat, animi bene ſibi conſcia diuinitas temperauit. Hinc, inquit Firmicus, intelligi datur, ſtellarum quidem eſſe quod patimur, & quod nos incentiuis quibuſdam ſtimulat ignibus: diuinitatis uero eſſe animi, quòd repugnamus. Porrò illud ſilentio haud quaquam inuoluendum, à Platone in Timæo, atq; in Menexeno quoq; tradi, regionẽ Atticam eſſe ingeniorum fertilitati præcipuè accommodam. Panætius eius rationem in aeris reiecit temperaturam. Longinus ex loci qualitate putat euenire, permixta ex multis, atq; occulta. Origenes, qui Timæũ eſt interpretatus, cæleſtibus aſcribit aſpectibus atq; influxibus: quoniam octauo De rẽ publica Plato ſcribat, cæleſtes quoſdam circuitus eſſe cauſas fertilitatis ac ſterilitatis tum corporum, tum animarum. Proculus uero ac Porphyrius, animam mundi putant alibi alias uires imprimere, ac peculiaria quædam uelut hoſpitia, parare. Tum deos uarios ea illuſtrare loca. Vbi ergo rationalis anima propriam elegit uitam, ſi fortè locum ſortita fuerit, qui optatæ iam uitæ diſſentaneus non ſit, tunc in ea ſummam contingere excellentiam. Quæ Martiam elegit uitam, ſi plagam à Marte illuſtratam indipiſcatur, fortitudinis faſtigium cõſequuturam. Proinde in Timæo Platonem ſcribere, Atticam regionem à Pallade afflatam ſapientiæ ac magnanimitati congruere militari. Et quinto legum ait idem, Localium deorum afflatum, atq; item dæmonum maximi ad ingenij, morumq; rationes eſſe momenti. Requiri uero & aeris temperaturã, ne quod præcipuæ cauſæ impedimẽtum ſeſe obiectet. Decreſcere uero ingenia & miratur Seneca & dolet. Neſcio, inquit, qua iniquitate, & ad malum pronitate naturæ, eloquentia ſe retro tulit. Quicquid Romana facundia habet, quod inſolenti Græciæ aut opponat aut præferat, circa Ciceronem effloruit. In deterius quotidie data res eſt, ſiue luxu temporum: nihil enim tam mortiferum ingenijs, quàm luxuria, ſiue quum pręmia rei pulcherrimæ ceſſarint, tralatum eſt omne certamen ad turpia, multo honore quæſtuq; uigentia. Siuè fato quodam, cuius maligna in omnibus perpetuaq; rebus lex eſt, ut ad ſummum perducta, rurſus ad infimum uelocius etiam, quàm aſcenderant, relabantur. Verum excurramus amplius. Inter Peripateticæ diſciplinæ ſectatores cõperi, qui de prouidentia & fato ſic ratiocinentur, ut prouidentiam eſſe ſtatuant futurarum rerum in dei intellectũ ſimplicem, ſtabilem, æternamq; rationem. Fatum uero rerum ſtabiliter, ſimpliciterq; à deo gerendarum mobilem ac temporalem explicationem. Prouidentia quippe cunctà pariter, diuerſa & infinita cõplectitur, ſingula digerit fatum, ac diſponit in motum, formis, locis ac temporibus diſtributa: fato ſubiacet nihil, quod non complectatur prouidentia: hac uero continentur multa, quæ ab fatorum ſerie ſunt omnino libera: quippè hanc ſupergreditur, quod motu caret, nec tempori ſubijcitur. Quare ut ſe habet ad intellectum ratio, ad æternitatem tempus: quod gignitur, ad id quod eſt: ſicut denique centrum ad circulum: ſic fatorum mobilis, multiplex, uaria, diuerſaq; ſeries ad prouidentiæ ſtabilitatem, ſimplicitatem, unitatemq;. In hac porrò ingeniorum mentione, feſtiua ſe mihi ingerit hiſtoria ex Plutarchi commentariolo περὶ τοῦ ἀκούειν. Cleanthem & Xenocratem, quum ex ſcholaſticis hebeti maxime uiſerentur ingenio: nec tamen eo nomine relangueſcente impetu, quo ad procinctum tendere ſemel adorti eſſent, ab iocis in tarditatem ſuam non abſtinuiſſe, quum ſe perſimiles dicerent ἀγγείοις τε βραχυστόμοις, καὶ πινακίοις χαλκοῖς. hoc eſt uaſis anguſti oris, ac æneis tabellis, quod uix quidem dictata perciperent, at retinerent tenacius. Auctor uero Herodianus eſt, ad orientem omnes ferè mortales eſſe ingenijs acerrimis. Multa porrò de ijs Galenus. Sed nos uel plura forſan iuſto congeſſimus.

An in abiuncta anima ſuperſit memoria uel ſenſus. Caput XXI

ANima rationalis è corporeis uinculis auolans ſeruetne memoriam aliquam, uel quorum hic fuerat conſcia, uel ſaltem ſuorum, quæſtione fuerit non indignum omnino. In ea puto non addubitaturos Peripateticos cum Ariſtotele ſuo, quin nullatenus reminiſcatur. Verum decimo De republica Plato fateri liquidò animaduertitur, animas quæ hic familiaritate aut omnino cognitione aliqua iunctæ fuerint, rurſum ſeparatas ſeſe recognoſcere, mutuaq; conſalutatione (ut ſic dicam) amplexari. Sed & Auicenna in Metaphyſicis auctor eſt, Animas tam beatas, quàm miſeras, ubi hinc per diiugium demigrarint, non exoleſcēte protinus quem conceperant habitu, poſſe per imaginationē eadem illa uerſare, quæ amplius adnexæ corpori imaginabātur. Rurſum in Epiſtolis ac Legibus Plato abiunctis animis rerum noſtrarum ſenſum relinquit nonnullum, inſuper & curam. Approbat idipſum in libro De animorum immortalitate Plotinus, ſed ad temperamentum quoddam negotium reuocat: humanarū rerum illis ſupereſſe tantiſper curam, dum ad corporea procliuis libentia reſtincta penitus aboleatur. In eo quippe ſtatu animam tanto ardore ac ui rapi ad diuina, ut noſtra hæc illam prætereant, aut ſi uideat, nil aduertere minus quàm id à ſe agi. Id ipſum puto & à Platonis non abiungi decretis: nam quādoq; recordari animas probat, quandoq; inter nos illasq; profluere Letheum facit. Inter ueterū theologorum placita, & illud eſt, ab noſtris item comprobatum, pleriſq; animis non loco eodem diuerſorum diſpenſationem prouidentia potius, quàm affectu eſſe à deo contributam. Plotinus adiicit, publicè, ac frequēter uaticiniis, ac id genus beneficiis, plurimis hominibus fuiſſe adiumento. Verum enim uero, ut in philoſophicas amplius excurramus amœnitates, non eſt omnino ambiguitatis minutæ: an in ſenſiua anima potētiæ ſenſoriæ actus poſt corporis interitum reliquus fiat. Nam quod eſt animæ ac corpori cōmune, in abiuncta relinqui non ualet anima. Omnes autem ſenſiuæ poteſtates, uel potius earū operationes, promiſcuæ ſunt corpori & animæ. Igitur conſequutio manifeſta. Id uero inde præcipuè liquet, quoniam potentia ſenſiua in actum nulla promitur, niſi per organum corporeum. Porrò De anima primo Ariſtoteles, Animam corpore in corruptionē abeunte, neq; reminiſci ſcribit, neq; amare. Id uerò & de aliis poteſtatum ſenſoriarū actibus intelligendum: quod ſi eſt, colligitur liquidò, ſequeſtratam animam in potentiæ cuiuſpiam ſenſiuæ actum non prodire. Verum reſpōderi poteſt, ſenſiuæ potentiæ actum eſſe duplicem: exteriorem, qui non niſi per corpus promi poteſt, quem non ſupereſſe in ſeparata anima, liquet: interiorem alterum, quem per ſe exerceat anima, retineatq; etiamnum diſparata. Hoc autem uidetur potiſſimum dogma Platonicum, in cuius myſteriis ſancitur, corpori animā adnecti perinde ac perfectam ſubſtantiam, nulla in parte à corpore depēdentem, uerum coniungi, ſicuti motor mobili coniungatur. Quia uero nil mouet, niſi quod mouetur, & principium mouens ſeipſum mouet: in anima duplex agnoſcitur motus: alter, quo mouetur ab ea corpus: alter, quo ſeipſam. qua ratione in anima apparet uidēdi actus primus, prout ſeipſam mouet. Reliquus uero in corporeo organo. Ariſtoteles autem De anima primo, iſta diluere nititur, probans, animā haudquaquam ſeipſam mouere, ſenſoriaſq; poteſtates eſſe coniuncti ſolum. Quem ex theologis beatus Thomas ſequutus, actus ſenſiuæ potētiæ colligit nullo pacto in ſequeſtrata anima reperiri, niſi fortè ut in remotiore fonte. Quum uero in libro De ſpiritu & anima Auguſtinus dicit, Animam ex corpore demigrantem ex imaginatione, concupiſcibili iraſcibiliq; poteſtate pro meritis dolore affici, uel oblectamento: negabunt ex Aurelii officina eum profluxiſſe commentariolum: uel ſi concedant maxime, ſic tamen explicari oportere, ueluti ex iis quæ per imaginationē, & id genus facultates alias in corpore admiſerit anima, mox eo exuta uel bono afficiatur uel malo. Quod ad memoriam attinet, hanc duplicem tradunt: quandoq; enim intelligi, ut poſitionem ſenſiuæ partis, quæ præteritum concernit tempus, qua ratione memoriæ actus in anima non relinquitur. Ex hoc enim Ariſtoteles ait, Corrupto corpore, anima non reminiſcitur. Altero modo eſt memoria, imaginis pars ad intellectum pertinens, ut ab omni tēporis abſtrahit differentia, quum nec præteritorum tantum ſit, ſed extantium quoq;, inſtantiumq́;, ſicuti Auguſtinus ſcribit. Hæc uero memoriæ uis in animis etiamnum ſeparatis comperitur

peritur. Conſimiliter amorem, gaudium, triſtitiam bifariam diſpararunt. Sunt enim interdum appetitus ſenſiui affectiones, quæ in anima non ſupererunt, quoniam abſq; certo cordis motu perfici nequeunt. Interdum uerò inaudiuntur, ut uoluntatis actus quæ in parte eſt intellectus compote, quo modo ab anima demigrante minimè ſecernuntur. Auguſtinus in libro De agēda cura pro mortuis: Fatendum eſt, inquit, neſcire quidem mortuos quid hic agatur, dum agitur utiq;: poſtea tamē ab eis audire, qui hinc ad eos moriendo pergunt, nec prorſum omnia, ſed quæ meminiſſe permittuntur etiā iſti, & quæ illos quibus hæc indicātur, oportet audire. Poſſunt & ab angelis, qui rebus quæ hic aguntur, præſtò ſunt, audire aliquid mortui. Ac ne quis ambigat, referuntur item hæc in canonicis Decretis, cauſa decimateria, quæſtione ſecunda. Sed in eodem item libello De ſpiritu & anima, defunctorum ſpiritibus ita eſſe de uiuis curam, quanquam quid agant, omnino neſciant, ſicuti uiuentibus ineſt de illis ſolicitudo, etiam ſi quid agant, ignoremus prorſum.

De menta. Mintha nympha. Mintho. Quæpiā aduerſus Hermolaū. Mentigo, oſtigo quid. Retrimentitiæ feculentiæ nomina plura. Oeſypum, diachorema, diachoreſis. Dyſcœlij qui ſint. Dyſphorici, ſpatile, bolitos, onis, polion, polea, crocodilea, caprinæ baccæ, ſpyras, myſceledra, ceſale, ſella familiaris. Editus pro ſtercore. Cap. XXII

MEntam, ſiue (uti pronunciant Græci & ſcribunt) mintham, tradit Opiani interpres ἁλιευτικῶν tertio, à Mintha, quæ nympha fuerit, appellatam uideri. Duas uerò eſſe ſpecies: ſyluestrem, & quam uocāt hedyoſmon. Cocyti uerò filiam tradit fuiſſe Mintham, quæ ubi inaudiſſet amari à Plutone Proſerpinam, indignata eo nomine, conſtanter illi ſe præponere auſa eſt, dictitans, ſi inferos peteret, inimiciter infeſtaturam. Quo puellæ tumore commotior Ceres Perſephones mater Mintham exculcans εἰς τὴν κακὴν βοτάνην ταύτην, id eſt in malam deformauit herbam huiuſmodi. Ex qua fabella Oppianus mintham uocauit κωκυτίδα νύμφην, de inferno Cocyto. Plura apud interpretem. Commeminit ijs ferè Strabo quoq; octauo libro. Ad Orientem, inquit, propè Pylum mons eſt nobilis cognomēto Minthes, quam fuiſſe à Plutone amatam, tradunt fabulæ. Eam cum dolo circumueniſſet Proſerpina, in hortēſem mentam demutaſſe, quam pleriq; hedyoſmon uocant. Itaq; iuxta montem extat Plutonis templum, frequenter à Maciſtijs cultum. Relatu non indigna ſunt, quæ Ariſtophanis Interpretes ab ijs diſſita non longè commemorant ſuper eo poetæ uerſiculo;

μινθώσωμεν δ', ὥσπερ τράγου, τὴν ῥῖνα.

id eſt, ſtercore linemus nares, perinde ac hirci. Minthon, inquiunt, alij hedyoſmon, alij uerò iynga uocant, ut comperimus in comica dictione. Putant nonnulli in ſterquilinijs enaſcentem florem dici minthon, quo mirè afficiantur hirci. Apud quoſdam inuenias, caprarum retrimenta dici minthon. Vbi uerò frigoris uitio corripiantur hirci, pſygmon uocant, conſueuere paſtores excremētis id genus ad ſternutamētum eliciendum, nares oblinere. Odoris id aſpernabilis ciet fœditas, & medetur malo. Sunt tamen qui humanas ex cibis ſuperfluitates eo nomine ſignificari putent. In hæc eo libētius diuertimus, ut Hermolai Barbari quandoq; ad ſtruēdam calumniam cernuli, dum uelut ſcorpius arcuato uulnere multos impetit, bilem educeremus, moleſtè ferentis, auſum fuiſſe quēdam prodere, Minthon quandoq; uocatam mintham, id eſt mentam: quum tamen id & à Græcis ſubnotatum ſit, ut monſtrauimus, niſi quis fœdè uitiatum putet exemplarium. Quod ideo appoſitū uolui, ne fortè indicatione propémodum ſcurrili, opus hoc à me uendibilius fieri, ſuboleat maligno interpreti, & planè mucoſis naribus: etiam ſi ſcio in multis, quæ alicubi conuellimus, non defuturum unquam ſuum patellæ operculum, ſed ſtomacho ſuo ſeruiat unuſquiſq;. Illud modo mirum, quid ita Oppiani interpres mentam dixerit κακὴν βοτάνην, id eſt herbam malam: quum ſcribat Plinius, mentam grato menſas odore percurrere in ruſticis dapibus. Niſi quòd ante coitum mulierum appoſitam genitalibus inhibere cōceptionem, ſcribit Dioſcorides. At libro duodecimo ἐκλογῶν περὶ γεωργίας ex Florentini Georgicis proditum obſeruauimus, hedyoſmon eſſe ἀχρήσιμον, nec uulnus facilè curari, cui illata fuerit herba hæc. Lac præterea coagulari prohibet, ſi ante coagulū promiſceatur. In magicis porrò, mentæ uſum

K fuiſſe

fuiſſe aliquem,ſecundo Faſtorum canit Ouidius:

Obſutum menta torret in igne caput.

Etiam ſi de mento ſunt qui malint intelligere. At mentigo, morbus eſt ouium, oſtiginem dicunt paſtores. Os & labra, fœdis obſidentur ulceribus: fit, quum agni uel hædi roſidas herbas depauerint,dum lactent. Repperi inter Græcos,qui mintham accipiant θύμον: quę uox,cepam nobis indicat ſylueſtrem.meminit Ariſtophanes Pluto, ὦ πολλὰ δὴ τῷ δεσπότῃ ταὐτὸν θύμον φαγόντες. Eſt item grammaticus qui opinetur, calaminthum nuncupari ἄγριον ἡδύοσμον, id eſt ſylueſtrem mentam, quam quum mœſta Ceres uidiſſet,execrata ſterilem fecit. Auctaria autem adiecero illa, quoniam ciborum ſuperfluitates attigimus,hominis retrimenta dici ſpatilen:quanquàm & hoc nomine coriorum nuncupantur fruſtula,ſeu reciſamenta,quę à coriarijs ſutoribus ue abijciuntur: boum uerò,boliton: aſini, onida & onthon. In bobus tamen intelligere onthon, Homerus maluit. Suis,hypeleuthron uocamus:ouium,oiptoton. Nam ſordes lanis inhærentes dici œſypum,cum Dioſcoride Plinius ſcribit,uelut οἰὸς ῥύπον. Apud Galenum Therapeutices quartodecimo,legimus ἄπλυτον ἔριον, id eſt illotam lanam nuncupari ὑοσυπηρόν. quam lectionē comprobat Sudas quoq;. Malunt tamen alij οἰσυπηρόν ſcribere. Quum uerò in Lyſiſtrate, οἰσπώτην pronuntiat Ariſtophanes, ouis intelligi diachorema uoluit,id eſt διαχώρημα. Nam & medicæ ſcientiæ periti, naturā quandoq; expurgare corpora fatentur διὰ τῶν διαχωρημάτων, aut per urinas, aut per eam quæ totum ambit,cutem. Sed & αἱματώδη διαχώρησιν, legimus quandoq;. Porrò aſinini pulli quod egeritur primò,excrementū,ab Ariſtotele polion nuncupatur:Plinio etiam polea. Ciborum in capris ſuperfluitates,Palladius caprinas facetè baccas dixit. Crocodileam libro ſecundo interpretatur Dioſcorides,crocodili terreſtris fimum: Plinius uigeſimooctauo,eiuſdem inteſtina. Dignum ſcitu quod idem prodit Dioſcorides, canis & hominis retrimenta ubi exaruerint,melle permixta,gutturi adnexa, cenſeri anginis præſentiſſimum remedium,cura nunquam fallente. Sciendum quoq;, ab Vlpiano proditum,quibuſdam in locis uti homines editu boum uice lignorum: quæ uox etiam ſi rara,feculentam indicat materiam,ſicuti uulgò item dicitur. Caprarum etiam ſpyrada dicunt feculentiam,& ſpyrathiam,ut apud Galenum. Murum, myſceledra. Apud Paulū obſeruauimus dyſcœlios,id eſt δυσκοιλίους uocari, quibus difficulter aluus it: nam dys, apud Græcos ferè malum indicat:ſiquidem Firmico, dyſphorici infelices intelliguntur:& dyſphora, dicuntur difficilia. Non omittendum uerò, ceſale, dici locum in quo uentrem perpurgamus, reliquijs ciborum deiectis. Sellam familiarem, uocauit Marcus Varro.

Camilli

CAMILLI RICHERII RHODIGINI IN ANTIQVArum lectionum libros, ad doctiſſimum ſummaćq; ueneratione dignum, Bernardinum Barbuleium, Præfatio undecima.

QVum ſummus rerum opifex deus, homini nihil præſtabilius mente, ratione atque intelligentia dederit, mirum uideri non debet, ſi nonnulli, & ij quidem ſapientiſſimi uiri, tantum ſtudij laboris ac uigiliarum contulerint ad eam partem excolendam & informandam, qua ſola & reliquis animantibus & ipſis hominibus antecellerent. Quam Pythagoricus Epicharmus tantopere eſt admiratus, ut hanc unam dominam & reginam, lucem lumenćq; uitæ diceret, ac huius ſolius demandatam nobis curam, quum alia tum ſtupida tum cæca cenſeret, Νοῦς, inquit, ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα, κωφὰ καὶ τυφλά. In hac ipſa tamen ratione uel animo expoliendo, non eandem uidentur plerique ſibi propoſitam habuiſſe uiam, aut ad eundem tendiſſe finem. Nam fuerunt apud priſcos philoſophos, atq; etiamnum ſunt, qui cognitionem cõtemplationemćq; naturæ ita conſectati ſunt, ut etiam in ea conſeneſcere & iucundum & pulchrum exiſtimauerint: quorum ego inſtitutũ, doctiſſime Barbuleie, etſi improbãdum non ſuſcepi (quod hoc interim agere quam turpi otio ſeſe dedere maluerint) nunquam tamen tanti feci, ut nõ potius mancum quodãmodo atq; uix dum incohatũ iudicauerim, ſi nulla rerum actio adiuncta conſequutaćq; fuiſſet. Et quum ſapientiã (nimirum qua diuinarũ humanarũćq; rerum continetur ſcientia) ut rem maximam admirari ſoleo, tum eam partem quæ nobis à communitate ducta, profert officia, longè præſtantiſſimam putaui. Eam, inquam, quæ in hac generis humani domeſtica cõſuetudine, ſocietate, ac hominũ tuendis commodis illuſtrior apparere ſolet, qua uel ſola agnoſcamus neceſſe eſt, nos nobis ipſis nõ tantum natos, ſed patriæ, ſed amicis. Summoćq; conatu nobis enitendum, ut ex noſtris ſtudijs ad proximum quàm uberrimus redundet fructus. Id quum ita ſit, facile in animum induco meum, æquiores rerum æſtimatores benè precari manibus patrui mei, cuius uniuerſum ſtudium eò tendebat, ut dum uiueret, operoſas uigilias arduosćq; ſubiret labores, quibus animum non ſolum magis expolitum excultumćq; ſibi compararet, & eruditiores quàm plurimos faceret, ſed etiam ut poſteris paratam congeſtamćq; huiuſce pij laboris ſyluam relinqueret, ex qua non pauca ad ſuos uſus transferre, ſtudioſa iuuentus poſſit. Quod ipſum ſi ex priore æditione cognouerunt multi, certè iam id maximè teſtabuntur grati homines, ubi tot tantisćq; acceſſionibus ita inſtructam hanc poſteriorem, ut planè nouum opus uideri poſſit, conſpexerint. Cuius quidem operis æditionem dum adornarem, quum aliæ multæ, tum duæ potiſſimum cauſæ me compulerunt, ut in partem nuncupationis uenires: quarum utra potior, nondum conſtitui. Vna certè hæc fuit, quòd quum te uiderem eiſdem initiatum ſtudijs, & eandem omnino ſequi uiam, quam ingreſſum iam dicebam patruum meum, facilè cognoui uerum eſſe quod ueteri prouerbio dicimus, ὁμοιότητα τῆς φιλότητος εἶναι μητέρα. Multis enim in rebus paria cum illo facis. Inſtituiſti quàm plurimos tum ad obeunda religionis noſtræ munera, tum etiam ad ciuilia capeſſenda negotia in primis aptos. Et quum tibi iam ſatis à fortuna proſpectum ſit, ut commodè uiuere, & ex anteactæ uitæ laboribus honeſtam tibi quietem polliceri poſſis, non ceſſas tamen benè mereri de ciuibus tuis: nec quam tibi ſummo iudicio ſemel delegiſti prouinciam deſerere, ſed horum alterum pietate, ſtabilitate conſtantiaćq; alterum in dies magis ac magis tueri uideris. Quis, deum immortalem, humanior paulò non admiretur atque exoſculetur tam fortem animum, tantisćq; ornatum uirtutibus? Aut quis non potius ſibi tale exemplar imitandum proponeret, in quo modeſtia, temperãtia, & in maxima frugalitate liberalitas, ex ęquo certant? Quis erit tandem, qui non (quum tot in te animi dotes uiderit) ad uirtutem & ipſe quoq; incitetur? Iſtud demum eſt iuxta placita Euangelica, τὸ λύχνιον οὐκ εἰς κρυ-

θέν ἂν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν τιθέναι. & quàm plurimos honeſto ac pio ad modum exemplo ad benè merendum de proximo prouocare. Tua itaq; facit, humaniſſime Barbuleie, & modeſtia & ſingularis in Deum fiducia, apud quem cum fœnore tibi repoſitum præmium non ignoras, nec auram captas popularem, ne commemorē quàm in hac calamitate & ſenſerint & in dies magis ſentiunt tenuiores benignitatem tuam. Quamobrem quum probè nouerim moderationem æquitatemq; animi tui, non aduocabo teſtes minimè neceſſarios. Altera uerò cauſa, non leuior hæc fuit: quòd propémodum auctor fuiſti, ut hoc opus in publicum prodiret. Nam quum ſcires apud me exemplar adſeruari, factum eſt, ut id Arlenio Arnoldo Peraxylo, qui cū ſæpe libenterq; de literis communibusq; ſtudijs conferre ſolebas, indicares. Is enim ut eſt apud multos gratioſus, & in hiſce rebus eruendis ac in lucem proferendis non ſolum dexter & ſtudioſus, uerum etiam ad curioſitatem diligens: indignum præterea ratus, ut diutius deliteſceret, non quieuit donec extorqueret. Quo certè in negotio (ut uerum fatear) me faciliorem præbui, quum reciperet ſe curaturum, ut per Frobenianos, quorum tot præclaris iam æditis literarum monumentis, & probata eſt fides & auctoritas, & celebrata diligentia & induſtria, ex impreſſione repræſentaretur. Quum igitur officio me aſtrictum cognoſcerem has potiſſimum cauſas apud ſtudioſos conteſtatas uolui, partim ut uiderent quantum utriq; ueſtrum debeant, partim mei in te amoris, obſeruantiæ aut pietatis potius indicium. Noui quanti te fecerit piæ memoriæ Lodouicus Cælius, quum Ferrariæ uiueret: quantum dilexerit candorem animi tui, ut dubium apud me non ſit, eundem ſi diutius uixiſſet, quod nunc facio, cumulatius facturum fuiſſe. Tu interim ornatiſſime uir, hunc undecimum librum antea iam à patruo tibi deſtinatum, ac à nepote tandem exhibitum ſucciſiuis horis unà cum reliquis leges, ſimulq; pro tua humanitate parem amorem atq; beneuolentiam ueluti hæreditario iure in me deriuatam, facilè agnoſces. Vale. Rhodigij, nonis Nouembr. anno milleſimo quingenteſimo & quadrageſimo.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI VNDECIMVS.

Otij, ut pernicioſi deteſtatio. Remiſſionem tamen aliquam uideri neceſſariam. Quibus otium ſit utilius, quàm negotium. De Auguſto, L. Druſo, Turanio, Seruilio Vatia. Quod ſit honeſtum otium. Iunij Syllani hiſtoria, & Turbonis, ac Similis. Anaxagoræ item excellentia. Cap. I

APPIVM Claudium crebrò memorare ſolitum accepimus, negotium populo Romano melius, quàm otium committi: non quia ignoraret, quàm iucundus eſſet tranquillitatis ſtatus, ſed quod animaduerteret, præpotentia imperia rerum agitatione ad uirtutem capeſcendam excitari euibrariq;, nimia quiete in deſidiam & uelut marcorem quendam relabi. Quo nomine Strenuam, Agenoriam, Stimulam induſtriæ deas excogitauit priſcorum ſedulitas. Et ſane quamuis negotium & tetrum quiddam & aſpernabile uideatur, quod hominum ferè captus à labore procliuis ad delinimenta ſit, ciuitatis tamen Romanæ diſciplinam intra limites ſuos continuit. Blandæ appellationis quies, Illyricæ pacis argumento, calamitatibus immenſis aditum reſerauit, & tantum non corraſis, quibus tanti imperij increuerat moles, clariſſimis moribus, uitia obrepſere plurima. Qua ex cauſa proditũ memoriæ eſt, deuicta Carthagine terrarum illa orbis æmula, cum qua toties ingenti diſcrimine dimicatum armis erat, adeo ut propiores periculo, quàm uicti, uictores fuerint quandoq;: Q. Metellum identidem dixiſſe, ne ſcire ſe illa uictoria boni plus an mali reipublicæ intuliſſet: quoniam ut omnia latè pacando adiumẽti habuiſſet plurimum, ita reiecto Annibale formidabili hoſte, ad cuius nomen Romana pubes exhorreſceret, tantarum memoria cladium, quæ obductum ſe neſcensq; refricaret malum, inſigne nocumentum inflixiſſet. Eius quippe in Italiam tranſi tu ſuperatis Alpium iunctis cælo iugis, relangueſcentẽ ac conſopitã quodammodo Romani populi uirtutem excitatã, proindeq; eximiè uerendum, ne tam acris æmuli terrore liberata, in eundem relapſa ſomnum periclitaretur. Huic uerò præſignis uiri bracteatæ ſententiæ ſuccinere illud Senecæ uidetur, Infirmis animis hoſtem eſſe ſecuritatem. Et Q. Curtius ait, Otij uitia negotio diſcuti. Idem alibi ſcribit, Otia eſſe rumoribus ſerendis aptiſſima, quæ nę aleret Alexander, mouiſſe in Indiam refert, ſemper bello, quàm comparata uictoria clariorem. Traditum quoq; à philoſophorum prudentiſſimis, ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν εἶναι ἐπιμέλειαν καὶ πόνον. id eſt, curam diligentiamq; ac laborem in primis rem eſſe pereſficacem, quæq; plurima ad exitum perducat. Propterea rectè Theſſalus quidam interrogatus, qui nam in Theſſalia cenſerentur abiectiſſimi, A bello, inquit, feriati. Qua ratione à Romanis inſtitutũ, proditur memoriæ, ut ciuilis diei initia à noctis medio ducerẽtur, ut ſolis exortus eſſet quidem operis initium, tempus quod præcedit, apparatui impenderetur. Quippe paratos inſtructosq; obire negotia oportet, non inter obeundum inſtrui, apparari'ue. Sicut Myſon Chiloni reſpondiſſe fertur, quum hyeme thrinaca, id eſt uentilabrum pararet. Duces equidem multos ac reges bello fuiſſe illuſtriores accepimus, quàm pace. Attalum Eumenis fratrem otium ſoluit & pax longior, adeo ut ſaginæ traditus imperij onus in Philopœmenem ex familiaribus unum deriuaret: ita ut feſtiuiter Romani ex Aſia uenientes ſubinde interrogarent, Ecquid gratia apud Philopœmenem rex ualeret. Lucullo paucos reperias ductando illuſtriores. At ubi is in deſidiam abijt, nimisq; inactuoſam uitam, & omnis expertem curæ, perinde ac ſpongia, tranquillitate in tabem reſolutus, & φαρμακευθείς, id eſt mortificatus, Calliſtheni ex libertis uni omnium cura delegata, opinionem præbuit, uelut ab eo potionatus foret, ac magicis circumuentus excantationibus. Xerxis pater Darius, rerum difficultate ſeipſo fieri prudentiorem dictitabat. Scytha uerò Atmas, ſi quando eſſet ab omni negotio feriatus, nil admodum ſe ab hippo-

comis, hoc eſt equiſonibus differre, aſſeuerabat. Veſpaſianũ affectum grauiter, ab medicis reprehenſum, ſcribit Dion, quòd imperatorijs non abſtineret functionibus: ad quæ is τὸν αὐτοκράτορα, ἔφη, ἑστῶτα δεῖ ἀποθνήσκειν, Imperatorem, inquit, ſtantem mori oportet. Senior Dionyſius à quodam interrogatus, Supereſſet ne otiũ: Melius ominare, inquit, nec ſuperſit unquam. Arcus utiq; frangi, ac diſſilire intenſior aſſueuit, at anima id ipſum patitur remiſſior. Nil æque apud Gymnoſophiſtas laudare ſe Apuleius ſcribit, quàm quòd torporem animi & otium oderunt. quin poſita menſa, prius quam edulia apponantur, conuenientes illuc adoleſcentes prærogant magiſtri, quod nam à lucis ortu ad id diei bonum fecerint. Amplius & Ciceronis quoq; teſtimonio liquet, nos ad agendum eſſe natos, idq; appetere animũ ſemper, ut qui nulla conditione quietem ſempiternam pati poſſit, quod in primis puerorum ætatulis manifeſtum fit. Quid quòd otium & quies immodica inter frigidas morborum cauſas ab Galeno recenſentur? Iis enim ignis reſtinguitur inſitus: nam ſi prunis minutis niuiũ affuderis multum, peribit mox quicquid affuerit innati caloris. Sed & humectis quoq; ægritudinibus otioſior uita, & omni uacans labore anſam facile præbuerit. Ex eiſdem tamen ſcholis & illud eſt, Quiete nonnullos pingueſcere, extenuari alios: nam quibus affatim genuinus ſuppetat calor, commodius perfici cibum, ac uacantia reſolui: contrà uerò affectis diuerſa contingere. Excitatur quandoq; otio item uigor & omnis triſtitia, quæ continuatione pertinacis ſtudij adducitur, hilaritate diſcutitur, ſi paulum demulceatur animus, & iucundis honeſtiſq; laxetur illectationibus: etiam ſi animi remiſſionem eſſe ueluti amiſſionem dicebat Muſonius. Nulli tamen, inquit Seneca, intermiſſio manifeſtius proderat, quàm Latroni Portio: quoties ex interuallo dixerat, multo acrius uiolẽtiusq; dicebat. Ingenij laſſitudo non minor eſt quàm corporis, ſed occultior. Vt fertilibus agris non eſt imperandum, citò enim exhauriret illos nunquam intermiſſa fœcunditas: ita animorum impetus aſſiduus labor frangit. Legum conditores feſtos ad hoc ipſum inſtituiſſe uidentur dies, ueluti neceſſarium laboribus interponentes temperamentũ. Magnos item uiros menſtruas ſibi diebus certis ferias dediſſe legimus. Aſinium Pollionem oratorem nobilem nulla cura poſt decimam retinuit. Quidam medio die iter iunxerunt. Quin & apud Romanos, nouam relationem poſt horam decimam fieri uetabant. Poeta item Græcus cecinit, Aliquando & inſanire iucundum eſt. Sunt porrò, quibus otium melius, quàm negotium committitur. Quoſdam reperias ita bile feruidos, ut iram in poteſtate minus habeant, & ad temeraria uerba qualibet indignatione prorumpant. Quidam urbanitatem nõ reprimẽtes læſiferis non parcunt ſalibus. Hiſce uerò quies negotio longe optabilior. Auguſtus Cæſar, cui plura quàm ulli unquã obueniſſe feliciter tradunt, non deſinebat quietem ſibi precari, & uacationem à republica petere. Identidemq; repetebat, aliquando ſe uicturum ſibi. Liuius Druſus, uir acer & uehemens quum mala Gracchana mouiſſet, execratus inquietam à primordijs uitam dictitabat, Vni ſibi ne puero quidem unquam ferias contigiſſe. At ediuerſo nonnullos uideas, qui pati otium nequeunt. Turanius fuit exactæ diligentiæ ſenex, ei poſt annum nonageſimum procurationis uacationem ultrò C. Cæſar indulſerat. At is moleſtè ferens, componi ſe in lecto, & uelut exanimem à circunſtante familia plangi iuſſit. Lugebat domus otium domini ſenis, nec finiuit ante triſtitiam, quàm labor illi ſuus reſtitutus eſt. Quum tamen à quinquageſimo anno lex militem non legat, à ſexageſimo ſenatorem non citet. Qui uerò in conſummationẽ dignitatis per mille indignationes erumpunt, quid aliud quàm in titulos ſepulchri laborant? Cæterum quod demum ſtatuimus honeſtum otium, quod ue expetendum in primis? Soli omnium, inquit Seneca, otioſi ſunt, qui ſapientiæ uacant, ſoli uiuunt: nec enim ſuam ætatem tantum bene tuentur: omne æuum adijciunt, niſi ingratiſſimi ſumus. Illi clariſſimi ſacrarum opinionum conditores nobis nati ſunt. Ita eſt, otium ſine literis mors eſt, & hominis uiui ſepultura. Sed uidendum amplius, quales deniq; ſint hæ literæ. Quid enim ambigas, eſſe pleroſque, qui operoſe nihil agant: quia inutilium literarum ſtudijs detinentur? Hic uerò Græcorum in primis morbus eſt, ut ſubinde quærere pergant, quem numerum remigum Vlyſſes habuiſſet, ac id genus innumera alia. Præclara & ad hoc ipſum maximè ſpectans Fabiani ſententia, qui addubitare ſe dicebat, an ſatius foret, nullis admoueri ſtudijs, quàm

 ijs impli-

iſs implicari. At qui uelut timidum animal, atq; iners metu obſituit: is ſibi non uixit, ſed quod eſt turpiſſimũ, uentri, ſomno, libidini. Vatia Seruilius, diues prætorius, nulla alia re, quàm otio notus, cõſenuit: quin ob id unum, felix habebatur. Nam quoties aliquos Aſinij Galli amicitia, quoties Seiani odium, inde amor merſerat, exclamabant homines, O Vatia ſolus ſcis uiuere. At is latere ſciebat, non uiuere: diciq; ab uillam prætereuntibus uere prorſum poterat, Vatia hic ſitus eſt. Hactenus Seneca. Videtur, inquit Moralium decimo Ariſtoteles, in otio eſſe conſtituta felicitas. Siquidem negotia obimus, ut otio liceat perfrui, & bellum gerimus, ut in pace uiuamus. Iunium Syllanum Aſiæ proconſulem, adeo fuiſſe deſidem, adnotatum annalibus eſt, & principibus faſtiditum, ut eum C. Cæſar pecudem auream appellare ſit ſolitus. At Turbo rei militaris ſciẽtia præſtantiſſimus nunquam domi per diem, uel quum morbo infeſtaretur, eſt uiſus. Monenti uero Adriano, quieſceret: Præfectos, inquit, rebus ſtantes mori oportere. Floruit eadem tempeſtate Similis, uir fortiſſimus, qui poſtremum uitæ ſeptennium, uacatione impetrata, in agris per otium & quietem tranſmiſit, proinde moriens ſepulchro inſcribi iuſſit: Similis iacet hic, cuius ætas multorum quidem annorũ fuit, ſeptem quamuis tantum annis uixerit. Medicorum tabernas, id eſt pharmacopolia, otioſis & garrulis peraccommoda eſſe loca, indicat Hieronymus: Illi (inquit) uerboſitas, attrita frons: cui nundinæ, fora placent, plateæ ac medicorum tabernæ. Cato ſenior trium duci ſe pœnitentia profitebatur, ſi fœminæ arcana retexiſſet, ſi nauibus perrexiſſet, quo poſſet pedibus, ſicq; dies quandoq; inanis foret tranſmiſſa, uel ut Græce dicam, ὅτι μίαν ἡμέραν ἀδιάθετος ἔμεινεν. Quanto autem quod ad ſordens otium ſpectat, diſpicienti recte ſatius eſt, Anaxagoræ propoſitum in ſpectanda ueritate anxium laborioſumq;, uerbo req; perpẽdiſſe. Id quod epitymbium teſtatiſſimum facit, quod & appoſui, ne quid forſan ſtudioſorum deſideria remoremur,

ἐνθάδ' ὁ πλεῖστον ἀληθείας ἐπὶ τέρμα περήσας
οὐρανίου κόσμου, κεῖται ἀναξαγόρας.

Quin & aras illi dicatas nouimus, quarum uiſeretur inſcriptio nunc quidem Νοῦ, id eſt Mentis: nunc uero ἀληθείας, id eſt Veritatis: illuſtriora multo hæc, & hominis propria omnino. Alias ſomnolentia marceſcentes brutum induimus. Quo quid fœdius, diuinam præſertim geſtanti imaginem, torpore ſic turpiter collutilatam extra uitæ præſcriptum? Sed ſomniculoſæ aſpidis uim ſentimus plerique omnes, bonumq;, ſi non & amamus.

Cur olidum ueternum Catullus dixerit. De ueterno inibi, necnon de cataphora, & comate, catalepſi, ac caro. Codion quid, & comi, ac comæ, & epicataphora, anaphora, poros, grauedo, coryza, catarrhus, branchus, arterica affectio. Item qui arthritici. Elephantiaſis quid. Exarticulatio, bronchion, bronchos, elephantici. Caput 11

Poſtea uero quàm ducente ſtilo, in male feriatorum torporem ignauũ, ac turpiter deſidentẽ producti ſumus, ſuccurrit, in re leuicula feramus opem poetæ Catullo, calculis omnium docto & emunctæ naris. Nam illicijs hoc genus ſæpe ſtudioſis eblandimur. Carmina explicatius enarranda ſunt hæc,

Nunc eum uolo de tuo ponte mittere pronum,
Si poteſt olidum repente excitare ueternum,
Et ſupinum animum in graui delinquere cœno.

Inactuoſum hominem, ac marcore quodam languidum taxat liquido illis uerſibus Catullus, ſentiunt id enarratores, quando Maronianus interpres ueterni nomine hydropiſin intelligendam putat, quæ nimio plus homines reddit pigros & ignauia marceſcentes: unde & pro deſidia quandoq; poſitum inuenias. Probus etiam pro graui accipit ſomno, quem medicorum ſcholæ uocant lethargum, ſi marcor ſit, ac (ut inquit Celſus) inexpugnabilis dormiendi neceſſitas. Nam Seneca ueternum animi ærumnoſi dixit ad Lucilium ſcribens. Vſurpauit & Auſonius elegantiſſimè,

Pelle ſoporiferi ſenium, nubemq; ueterni,
Atque alacri mediam carpe uigore uiam.

Sed & Seneca item, Ego nec redigo iſta ad legem dialecticam, & ad illos artificij ue-

Vatia, otio notus.

ternoſiſſimi nodos. Sed ad Catullum. Sentiunt, inquã, hoc interpretes: ſed cur olidum dixerit, parum attentè obſeruarunt: etiam ſi Delio natatore non indiget res, quam tota facilitate ſoluit Ariſtoteles, ubi in odorum ratione quærit, cur alæ omniũ maxime partium noſtri corporis male oleant: & reſpondens poſſe fieri putat, quod omnium minime reſpirare poſſunt: nam locis eiuſmodi odor malus contrahi maxime ſolet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis conſiſtit, ſiue quod immobiles inexercitatæq; habentur. Hactenus Ariſtoteles. Ex cuius uerbis perſpicuũ (opinor) fit, cur ceſſantem ac torpidum hominem dixerit olidum. Porrò, ut excultius addamus quippiã, ueternum Græci nothroteta uocãt. Ex humecta prouenire materia, inter medicorũm placita eſt, ſicuti caros, id eſt ſopor, & lethargus fiant ex frigida. Si aliquãdo, inquit Galenus quarto De affectis locis, tota anterior afficiatur cerebri pars, ſupremum ipſius uentrem con ſentire, neceſſarium eſt, atq; cogitandi etiamnum præpediri, uitiariq; actiones. Proinde qui ita affectus eſt, neq; ſenſus, neq; motionis munere fungitur. Spirandi tamẽ facultas haud quaquam læditur, uocaturq; affectio hæc caros, id eſt ſopor. Si uero adeo uehementer ſpirationem opprimat, ut quis uel magno conatu uix ſpiret, apoplexia nominatur. Eſt & ſua mox paulò morituris καταφορὰ καὶ ἀναισθησία, id eſt in ſomnum collapſus, & uellicantium inſenſibilitas. Pro extaſi, ſeu mentis exceſſu, inquit Hieronymus, in Hebræo eſt thardema, quod Aquila καταφοράν, Symmachus κάρον, id eſt grauem profundumq; ſoporem interpretati ſunt. Cataphoricos ſomnos intelligere Paulus uidetur, βαθεῖς, id eſt profundos. Cataphoram tamen Galenus in libro De comate, in duas partitur ſpecies. Vtriuſq; proprium, ut oculos ſurrigere nequeant, ſed grauentur mox, & collabantur in ſomnum. Verum altera ſpecies profundum habet ſoporem, ac diuturnum. In altera uero uigilia eſt, imaginatione frequenti obturbante ac interpellante ſomnum, ita tamen, ut ſurgere nequeant. Vtrunq; dicitur coma, nuncupatione hinc producta, quoniam ſubſtratis pellibus, quæ codia uocant, indormirent priores. Ariſtophanes,

ἤν σε μὴ μισθοῦ, γρώμην ἐν κρατίνου κώδιον.

Aut ab uerbo κῶ, quod dormitionem indicat, ſiquidem loca ueteres dicebant comos, atq; item comas, in quibus erant dormituri. Epicataphoram uocant cæleſtium periti ſupernam portam, quippe loca nuncupant quædam pigra in cælo, deiectaq;: quia nulla cum horoſcopo ſocietate iungantur. Eorum primus in ſecundo ab horoſcopo conſtituitur ſigno, & inferna dicitur porta, uel anaphora. In diametro autem huius ſigni, qui locus fuerit in octauo ab horoſcopo ſigno, epicataphora dicitur. Nouiſſima uero loca ſunt malæ fortunæ, ac mali dæmonis, in ſexto ab horoſcopo ſigno, & duodecimo. Catochen, recentiores medici uigilantem dicunt ſoporem. Catalepſis uero dicitur occupatio. In his poſteriora cerebri infeſtantur. Verum ut in ſopore clauduntur palpebræ, ita in catalepſi apertæ perſeuerant. Caros porrò, de quo diximus, non ſoporem modo ſignat: ſed pro ebrietate item ponitur, & qualibet capitis grauitate, etiam ex percuſſione, quũ efficimur uelut attoniti. Quin eum, qui honoribus nimijs externatur quodammodo mente, ac ſtupet, ἐκκαρωμένον Græci uocant. Apollonius Argonauticon ſecundo, caron uidetur σκότωσιν, id eſt uertiginem, intelligere:

Κάρος δέ μιν ἀμφεκάλυψε

Πορφύρεος, γαῖαν δὲ πέριξ ἐδόκησε φέρεσθαι.

hoc eſt, uertigo ipſum comprehẽdit nigra, terram uero putabat circumferri. Caroticas uenas appellat Galenus in libro De iuuamento anhelitus, quæ in collo ſunt. Eas ſi quis comprimat, corruit homo dormienti aſſimilis, ſequiturq; corporis totius immobilitas. Earum item mentionem Ariſtoteles facit De animalium hiſtorijs libro tertio. Et qua ſcinduntur primum, ſphragitidas appellari ſcribit, id eſt iugulares, ut Theodorus uertit. Cæterum de ijs facta nobis alibi mentio eſt. Illud uero Homericum,

Τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ

hoc eſt, æquè ac Carem ipſum exiſtimo: ſic enim quidam legunt: diuerſum ab hoc ſenſum habet, declarabitur tamen: quid enim attulerit nocumenti? Tanti (inquit) facio, quanti mercenarium. Primi ſiquidem mortalium Cares mercede cœperunt militare, ac proinde ut uiliores, paſſim infamari cœpti. Porrò & compertam mandragoræ grauedinem alicubi leges pro torpore marcido, & capitis grauitate ſomnolenta. Quod

ipſum

ipſum & Plinij cõprobatur auctoritate, in mandragoræ mentione libro uigeſimoquinto. Aliàs uero eſt grauedo humoris è capite fluctio, unde grauedinoſi dicantur. Coryzan Græci uocant, Paulo Aegineta interprete, libro tertio De medicina, ſi uiſcoſi craſſiq́ humoris in nares uis decubuit. Catarrhum, ſi φάρυγξ, id eſt fauces infeſtantur, ac thorax & palatum. Vbi uero in larynge & arteria ſeſe cauſatio oſtentat, & in gutture εἰς βρόγχον, ut inquit Galenus, branchon nuncupant: atq́ item artericam affectionem, ut idem inquit Paulus. nam arhticum, ſeu uerius arthriticum, Cicero intelligit articulorum, quæ ἄρθρα uocant Græci, morbo laborantem. Etenim apud Paulum libro tertio, iſchias, id eſt ἰσχιάς, eſſe dicitur arthritidis ſpecies. Ab eodem podagrica nuncupatur affectio, & arthritica. Podagricam undecimo Therapeutices intelligit Galenus, qua pedes afficiuntur: arthriticam, qua corporis infeſtantur articuli omnes. Poros, id eſt πώρους, dicunt lapidoſas durities in podagrico malo concretas. Exarticulationem intelligimus, quum articulorũ immodica humectatio ligamẽta madefacit ac elaxat, totamq́ articulationem ob lentitiam, lubricam reddit. Quandoq́ uero quia oſſium concauitatum, quas cotylas uocant Græci, ſupercilia circumfranguntur. Arthritim in Diffinitionibus eſſe ſtatuit Galenus, inflammationem articulorum immanentem diu, ac neruis malè affectis ualidos acreſcq́ cientẽ dolores. Exarticulatio uero, id eſt exarthrema, ſiue ἐξάρθρημα dicitur, item ἔκπτωσις ἄρθρου ἐκ τῆς οἰκείας κοιλότητος, εἰς τὸ ἀσυνήθες, id eſt articuli à cauitate propria dilapſus ad inſuetum locum, unde τῆς προαιρετικῆς παραποδίζεται κινήσεως, id eſt propoſitus præpeditur motus. Cæterum iſchias & arthritis ac podagra magnitudine modo diſtinguunt: cauſis uero & locis πρωτοπαθοῦσι, ijdem ſunt morbi. ex pituita ſiquidem gignuntur plurimũ, neruoſq́ afficiunt, quibus nectuntur articuli motumq́ indipiſcuntur. Iſchias tamen, id eſt ἰσχιάς in iſchio, id eſt coxarum progignitur uertebro, uerum ad talos uſq́ pertingit quandoq́. ſicut elephantiaſis ex pituita prouenit craſſa & bile atra, quæ βλιγνώδης maxime eſt. Hi uero humores cutem reddunt ferinam, quando & hinc nacta nomen affectio eſt, Galeno tradente: efficitur nanq́ durior cutis craſſiorq́, ut elephanti corio prorſum uideatur aſſimilis. Verum de affectionis huius ratione Paulus Aegineta libri quarti, capite primo plura. Elephas itẽ nuncupatur doctiſſimis. Sed ſcitu dignum, ex uictus ratione, ac cæli æſtu apud Alexandriam uigere plurimum. In Germania uero ac Myſia rarẽter admodum quenquam ita infici: atque eodem modo apud Scythas galactopotas nunquam uiſum ferè. At in Alexandria diætæ modus plurimum id genus concinnare ualet. athara ſiquidem ueſcuntur, ſiue pulte, id eſt farina frixa, nec lentẽ abnuunt, uel ſalſamenta, aut limaces: quidam nec aſininas carnes, aut eiuſmodi alia, quibus chymi uis comparatur craſſior, & μελαγχολικὴ. Quod quum alibi, tum in ſecundo ad Glauconẽ comprobat Galenus. Elephanticos nuncupat Firmicus elephantiaſi laborantes. Apud Galenum eſſe corpus quoddam carthilagineum ſecundum aſperam arteriam legimus, quod bronchion appellatum tradit: alibi etiam bronchon. Porrò ubi ingens oborta eſt inflammatio, uel eryſipelas, uel abſceſſus, arteriarum pulſum cum dolore ſentimus. Quum alioqui citra dolorem pulſare, ad ſolas pertineat arterias. An & hæc dici aliquo modo arthetica poſſit affectio, diſceptabunt medicæ rei periti.

Item de ratione otij pluſcula. Domus optima quæ nam ſit. Exercitij cum natura ſocietas: itemq́ eius ſpecies. De frictionis ſpecie non una. Apotherapia, apotherapeutice, præparatoria. Caput III

QVamuis affatim paulo antè ac multo ſermonis axiomate de otio tractarimus, congeſtis quæ ad manum (ut dicitur) fuere, adijci non inſcitè tamen & iſta poſſunt: Draconem, cuius iam facta nobis mentio eſt, celebrem apud Athenas latorem legũ, eos qui otij damnati forẽt, capite cenſuiſſe mulctandos. Hinc factum reor, ut illum orator Demades non atramẽto, uerum ſanguine leges condidiſſe, dictaret. At in quibuſdam gentibus otium, non in ultimis habitũ laudibus, inuenio. Siquidem auctor Herodotus eſt, apud quoſdam Thracas otioſum eſſe pro honeſtiſſimo iudicatum, agricolatorem uero pro contemptiſſimo. Et amplius, inquit, inter eos hi ſunt inſigniſſimi mores. Sicut item è bello & rapto uiuere, pulcherrimum, & punctas eſſe notis frontes, nobiliſſimum cenſebatur. Inſuper ex Lycurgi inſtitutis illud

eximie

eximiè laudatur, ut pulcherrima res ac beatiſſima, quòd ciuibus ſuis otij copiam pepeñiſſet & ubertatem. Cautum enim ab eo eſt, ne quis omnino quicquam uulgarium artium attingeret. Proinde quum Athenis quidã iudicijs fortè intereſſet, audiſſetq́ꝫ, otij mulctæ obnoxium quendam mœſtum incedere, & ab amicis reduci, qui & ipſi rem ægrè, ac iniquè ferrent, ex quopiam inſtitit quærere, qui nam foret is, qui liberalem ſubijſſet mulctam. Nam & illa fuit Areopagitarum functio, ut unde quis ſe aleret, accuratè ſcrutarentur, inq́ꝫ deſidia compertos non citra mulctam tranſmitterent. Cæterum prius, quàm uela parte hac complicemus gradum ad alia facturi, Plinij Cæcilij, ac Plutarchi ſententias, uelut cõniuentes non tranſiliemus. Ex quibus prior Minutium quendam monens, longè præſtare uacuũ eſſe, quàm ineptis implicari laboribus: Satius (inquit) eſt, ut Attilius noſter eruditiſſimè ſimul & facetiſſimè dixit, otioſum eſſe, quam nihil agere. qualem fermè ſenſum expreſſit Valerius Martialis,

Eſt, non eſt, quod agas, Attale ſemper agis.

Idem Plinius libro quinto, copioſum otium altius uocat, & pinguius. Plutarchus in ſeptem ſapiẽtum ſympoſio iniectum ſcribit ſermonem, Quæ nam maxime felix domus foret. In eo uelut in ſymbolum, quiſq́ꝫ quod ſentiret, protulit. Ac princeps Solon, optimam ſibi domum uideri pronuntiauit, in qua pecuniæ forent bono comparatæ modo, nec earũ cuſtodes haberentur infidi, nec erogatis ſubſequeretur pœnitentia. Bias eam cenſuit optimam, in qua per ſe dominus exiſtat talis, cuiuſmodi extrà eſt ex lege. Thales uero, ubi otio pingui domino perfrui licet. Cleobulus, ſi plures multo ſint, qui dominum amẽt, quam qui reformident. Pittacus eam prætulit, quæ tum neceſſarijs, tum redundantibus ſuperflueret. Chilon, adminiſtrationi regiæ domum oportere eſſe aſſimilem ſtatuit. Nam Lycurgum ferunt, quum ſummonuiſſet quiſpiam, Democratiam induceret: intuliſſe, Hanc prius in domo ipſe conſtitueret. Illa poſtremo memoratu digniſſima, quæ erunt auctaria, adiectis præterea de exercitio pauculis. P. Scipionẽ, qui prior Aphricanus eſt appellatus, dicere ſolitum, ſcripſit Cato, qui fuit ferè eius æqualis: Nunquã ſe minus otioſum eſſe, quàm quum otioſus: nec minus ſolum, quàm quum ſolus. Magnifica uero uox, inquit M. Tullius, & magnõ uiro & ſapiente digna, quæ declarat, illum & in otio de negotijs cogitare, & in ſolitudine ſecum loqui ſolitũ: ut neq́ꝫ ceſſaret unquam, & interdum colloquio alterius nõ egeret. Idem Cato dicere ſolebat, Non minus otij, quàm negotij clarorum uirorum rationem extare oportere. At ediuerſo Galba dictitabat, Neminem otij ſui rationem reddere cogi. Dignum quod parte hac non prætereatur, Aeropum Macedoniæ regem, ſi quando foret ab negotijs feriatus, τραπέζια, id eſt menſulas, & lychnidia faberrimè ſtruere conſueſſe. Sicuti Attalus, φιλομήτωρ qui dicitur, herbas impendio excolebat φαρμακώδεις, quibus expurgantur corpora, detergunturq́ꝫ. Parthorum reges ſagittarum cuſpidibus rectè exacuminatis ſculptisq́ꝫ gloriabantur. Videtur autem inſcitè nimis otij ſuffragator Aſclepiades, cui accedit fere Eraſiſtratus quoq́ꝫ: tollunt ſiquidem exercitationes, ac liquidò damnant. Cæteris medicæ ſcientiæ peritiſſimis ſic approbantibus, ut non euhexia modo inde, id eſt corporis habitudo bona concipiatur, ſed & ſanitas paretur eminenter. Quando illis adeo affinis internoſcitur hominis natura, ut quamuis occluſi conſeptiq́ꝫ pueri diſcurrant tamen, ac brutorũ more laſciuiant plerunq́ꝫ. Quippe ſuapte ui excitatur unumquodq́ꝫ ad appetitiones eas, quibus ſanitas comparetur, ac ſalus. Cæterum obiter ut aliquid ſubnotemus: exercitij pro motionum diſcriminibus tres minimũ ab Galeno traduntur modi: nam aut à nobis motamur ipſis, aut agitatione extima, uel pharmacis. Motus alienus nauigando perficitur, equitando, uehendo, cunis, lectulis, ulnis. De exercitio ſic ferè in ſententijs Hippocrates, Labor cibum præcedat. Sed & in morborum populariũ ſexta lucubratione: Labor, cibus, potio, ſomnus, Venus, omnia mediocria. Quod de Venere ait, intellige (Galeno interprete) in ijs quibus Venere utendum eſt, ſiquidem eſt Venus ætate tantum florentium. Quæ uero anteit ætas, uel ſequitur, aut ſemine caret, aut ſterile profundit, uel non rectè ferax. Motus autem concitatior exercitij nomen ſubit. Huic cancellos circumponit anhelitus, ut ſic dicam, alteratio. Et hoc commune fuerit exercitium. At proprium, cui ab loco facta nomenclatura eſt, quem gymnaſium nuncupant: quo ungendi, fricandi, luctaturi, diſcum iacturi conueniunt. In

hac re id cauendum impenſius, ne dum exercemur, incocti cibi aut ſucci multitudo in uentre aut uaſis contineatur. Frictionem inter exercitia Græci ueteres ἀνάτριψιν uocant, recentiores etiam τρῖψιν, Latini frictum, & perfrictionem. Huius uero portio quædam ab gymnaſtis, præcipuè recentioribus, apotherapia nuncupatur, quæ poſt exercitationem adhibetur. Nam præparatoria quæ dicitur, ad exercendum corpora præparat: apotherapeuticen Latine recuratoriam dixeris non inepte.

De halyce, ſiue hale, quam pandiculationem Latinè dicamus, uel anxitudinem, aut etiam anxietatem. Plutarchi loca duo ſuæ redduntur luci. Gelliana reſtituitur lectio. Elucus. Item de oſcitandi ratione. Quæ dicantur oſcitationes apud Papinium. Haliæ mulieres. Halica oratio. Caput IIII

Qvum à ſtudijs noſtratibus in medicorum ſcholas nuper diuertiſſem, in multa ſciendorum congerie non defuit, quod excerpendum boniſq́ communicandum omnibus ingereret ſeſe. Cuiuſmodi quod prænotauimus, & hoc quod mox delineabimus. Eſſe quum in ſanis, tum maximè in affectis, ac iam decumbentibus, quam halycen Hippocrates uocauit, pleriq́ uero etiam halen, Latinè anxitudinē poſſumus interpretari: ſunt qui pandiculationē malint. Ea uero eſt, quum quis toto corpore extenditur. Inter ſanos igitur halycen dicunt, quum præſentia ſubinde ſtomachamur, ægreq́ ferimus, & ab actione una ac negotio ad negotium demigramus. Itidem anxios eſſe ægros animaduertimus, qui accubitum non perferentes figuras euariant: quia ſemper præſens eos aggrauat. Hoc uero illis obtingere potiſſimum, deprehenſum eſt, quibus in ore uentriculi, quod nos abutentes uocabulo ſæpe ſtomachi nomenclatura conſueuimus inſignire, humoris aliqua propria qualitas continetur, uentriculo infeſta: quæ tamen nec redundans eſt, nec in uentriculi fluitat cauitate, ſed tunicæ eam imbibere. Hinc à Græcis ἀλύειν poſitum pro τῷ ἄλῃ δυσφορεῖν, id eſt anxitudine obturbari moleſtè: quamuis etiam lætari ſignet, ut apud Homerum, ἐκ τῆς ἀλίας καὶ ἀγχύσεως. Homerus,

ἢ ἀλύεις, ὅτι ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην;

Et Sophocles ita ſcribit, ἐᾶτέ μ' οὐδ' ἀλύειν.

Quidam ita diſtinguunt, ut aſpiremus primæ, ubi gaudium exprimas: q ſi moleſtiam, contraria obſignemus nota. In notione utraq́, pſilen ſeruauit Didymus. Ex Atticæ uero linguæ proprietate, eſt utrobiq́ flatilem admittere. Ex hac mentione commonemur ut Gellij codicem reſtituamus in integrum, deluxatum fœdè, nec ab eruditorum quopiam animaduerſum: ita enim in peruulgatis exemplaribus enotatum libro decimoſexto inuenias, capite duodecimo: Item halucinari factum ſcripſit Cloatius Verus, ex eo quod dicitur Græcè ἀλύειν: unde lucum quoq́ eſſe dictum putat, G litera in C conuerſa. Tu uero expuncta dictione nihili & caſſa, quæ eſt Lucum, ſubſtitue ac repone Elucum. ubi uero ſcribitur, mutari G in C: ſcribe, A in E conuerſa. Siquidem elucum dicimus, qui illam ſentit animi tarditatem & ſtuporem, qui halucinantibus plerunque uſu uenit. Id ita eſſe, ut aſtruimus, ex Pompeij Feſti auctoritate liquet, in litera E ſic prodentis: Elucus ſignificat languidum ac ſemiſomnum, uel (ut alij uolunt) halucinatorem, & nugarum amatorem: ſiue alonem, id eſt heſterno uino languentem, quem Græci ἤλεον dicunt. Idem tamen auctor in H litera: Helucus, inquit, ab hiatu & oſcitatione dictus. Vſurpant Rhodigini mei uocem hanc morionem aliquem ſubſanantes. In hunc ſenſum accipit uerbum ἀλύειν Plutarchus in Romulo: ὁ νεωκόρος, inquit, τοῦ ἡρακλέους ἀλύων ὡς ἔοικεν ὑπὸ σχολῆς, id eſt Herculis ſacerdos otio languens halucinabundusq́. Sed interpres eo uerbo, laſciuientem otio reddidit. Quin & in Pyrrho hiſtoricus idem: Hic autem, inquit, nec cæteris negotium faceſſere, nec ab alijs pati, ἄλυν τινὰ ναυτιώδη arbitratus, otium concoquere non ualebat. Interpres nauſeam modo tranſtulit, eruditis auribus haud faciens ſatis. Porrò, ut ab diuerticulo repetatur fabula: primo Canonis apud Auicennam lego, Halycem contingere ob ſuperfluitates quæ in muſculis coeant, ideoq́ à ſomno frequenter euenire: quòd ſi affluentior is fuerit humor, fieri inde horripilationem (ut interim ſic appellem) putat, & tremorem: at ſi nimio plus redundarit, etiam induci febrem. Oſcedinem quoq́ eſſe affectionis huius ſpeciem tradit, prouenireq́ in mandibularū muſculis & thoracis. Ea ſi recte ualenti in primis

mis citra cauſam acciderit, eſſe ait malum, præſertim ſi frequens fuerit: quia materiæ ſignificatur exuberãtia, & corporis febricitationi propinqua diſpoſitio. Oſcitatio probatur, quæ à digeſtione aſſueuit obuenire: inde enim ſuperfluitatum in muſculis aggregatarum expulſio ſignificatur. Halyces interdum conciliat frigus atq; oſcitationes: eo nanq; præſarciuntur cutis pori, ſeu meatus: quæ ratio ſub cute fumidos compeſcit uapores, quos per halycem oſcitationemq; protrudere ſatagit natura. Quamobrẽ etiam cutis denſitas id ipſum producit quod frigus. Sed & reſolutionis paucitas, necnon excitatio à ſomno immatura. Galenus libro in Sententias Hippocratis ſeptimo: Oſcitare, inquit, ſicut & pandiculari, cõtenta aliqua in muſculis, per quos tales fiunt motus, quos pandiculationes ac oſcitationes nominamus, uel humiditate flatuoſa uel ſpiritu uaporoſo fieri, eſt à nobis demonſtratum. Horror autem prauis humoribus per cutem currentibus accidit. Illud operæ leuioris fuerit, oſcitationes dici à Papinio negligentes compoſitiones, & halucinantis animi partum: quoniam fluxæ atq; apertæ ſecuritatis, & uagi animi indicium ſit oſcitatio. Sed & Cicero: Adde inſcitiam pranſi, poti, oſcitantis ducis. Oſcitantes in Andria Terentij interpretatur Donatus, ſecuros, nil prouidentes. Haliæ autem mulieres fuerunt, quæ contra Argiuos & Perſeum cum Dionyſio depugnarunt, mortuæq; in prælio, apud Argos tamen adeptæ monumentum feruntur, quod dicitur γυναικῶν τάφος, à quo non longè χάλκεον abeſt, quod ueteris artificij ſtatuas ſuſtinet. Fuit & Halica ciuitas: unde Halica oratio in Epidauriorum ſtelis, quibus Aeſculapij continebantur medicamenta.

An probabile ſit, labi è cœlo ſtellas. Olta δίφον apud Ammianum Marcellinum. Antinoi ſtella. Traiectiones quid, & ſecundaria. Caput V

Quæſitum ſæpe non in plebe uulgaria modo, ſed inter claſſicos quoq;, ac primæ notæ cõditores, Sit ne, uti uidetur, ſtellarum è cælo caſus aliquis. Quam rem adcredidiſſe Poetam nobilem ſuſpicari poſſumus, dum Georgico primo ita canit:

Sæpe etiam ſtellas, uento impellente, uidebis
Præcipites cælo labi, noctisq; per umbras
Flammarum longos à tergo albeſcere tractus.

Sed quod grauius multo eſt, Euangelica ueritas Matthæi uigeſimoquarto: Cadent de cælo ſtellæ. Ioannes item theologus Apocalypſeos ſexto, Stellæ de cælo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, quum à uento mouetur. Cæterum abſurdiſſimè dici iſta, & præter naturæ rationem, quis abnegat? Nam qui philoſophiæ ſacraria ſaltem à limine introſpexerit, illud ignorare non poteſt, Corpus cœleſte nullum, aut partem omnino aliquam prolabi è cælo poſſe: quia ex Ariſtotelis aſtipulatu primo Cæli, Sublimia nec grauia ſunt, nec corruptioni obuia. Quælibet uero ſtella aut eſt pars globi in quo eſt, aut illi cognatum corpus, incluſumq;, in quo ſit lucis accumulatio præſignis. Nam ſecundo operis eiuſdem ſic ſancit Philoſophus, Eſſe ſtellas luminis aggregationem. Ex quibus colligi licet, uaniſſimũ eſſe, ſyderum admittere labem aliquam, aut cæleſtibus interitum ingruere. Nanque in idem feruntur naturæ ratione totum & pars. At corpori quod circumfertur, non contingit alio agitari motu, quàm circulari: neq; igitur particularum ulli. Localis autẽ motus aut rectus eſt, aut orbicularis, aut ex ijs mixtus, ut compoſitorum corporum. Quòd ſi qui amplius aſtruere ſecus adnitatur, ſciat eſſe apud Euripidem, Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει.

Fulgor ille immortalis eſt, ac incõcuſſus: ni deſtituimus naturæ capacium uirorum ueſtigia. Aeterna eſt, inquit Plinius, cæleſtibus natura intexentibus mundum intextuq; concretis. Sunt qui opinentur, eſſe ignis ætherei ἀποῤῥοίας quaſdam, id eſt defluxus, qui obtingant, ubi uehementior uentus ſcandat altius, & inde ſecum auferat, quod ſtellarum præferat caſum, dicaturq; aſteroides. Aut, ſicut idem refert Plinius, ſi tamen creditur, ſydera nimio alimento tracti humoris igneam uim abundantia reddunt, quũ decidere putantur: ut apud nos quoq; luminibus accenſis liquore olei notamus accidere. Huiuſmodi uero igneum nitorem ſcribit Ammianus Marcellinus uocari δίφον ὄλταρ, qui nec cadat unquam, nec terram contingat. Corpora enim, inquit, qui credat cælitus poſſe labi, profanus meritò iudicatur, ac demens. Vbi autem iſta contingant, nil uideri tentan-

ri tentandum, uates cecinere Hetruſci, ex Tarquitianis libris, titulo De rebus diuinis. Olim monſtrum in fulminum ratione apud Plinium legimus. Verum an Marcellini codex inſyncerus circumferatur, perpenſione amplius dignum. Stellam porro ab ſe uiſam, quæ Antinoi foret, aiebat Adrianus: quod ſcribit Dion. Fuerat autem Antinous eximiæ pulchritudinis puer, uel ab Adriano immolatus, uti creditur fere, quòd magicis uteretur ſacris, uel quòd ſponte oppetiiſſet, quũ indigeret Imperator hominis ſponte occumbentis anima. Quod à me ideo huic inſertum loco eſt, ut ueterum luſus adnotaremus, nunc è cælo ſtellas præcipitantium, nunc nouas adoptantium, prout cuique fuiſſet collibitum. Quæ uanitas in Cæſare dilucet quoq;. Tropologicam eſſe putat Auguſtinus loquutionem, quum labi de cælo ſtellæ in ſanctis dicuntur literis. Nam inde dici interpretantur apud Euangeliſtam, quia lumine uidebuntur intimo priuari, ingerente ſeſe amplius coruſcante claritate alia. Sunt qui ad conflagrationem referant futuram, in qua calore ac ſiccitate præualentibus, ita igneſcẽt ſuperiora, ut ruentium de cælo ſtellarum ſpeciem ſint præbitura. Ptolemæus in Centum enuntiatorum commentatione, διάττοντας uocat hoc genus traiectiones, hoc eſt tranſcurrentes ſtellas, uti ſunt ignitæ trabes, item faces ac iacula. Plinius ſtellarum diſcurſus dicit. Haſce aeris ſiccitatem indicare, idem prodit Ptolemæus: indeq; etiam uentum, necnon aquarum imminutiones, quin & hoſtium aſſultus. Sciendum etiam illud, Crinitas & traiectiones ſecundaria nuncupari, quia ſecundas in iudicijs ferant.

Impoſtura nõ utendum. Titi imperatoris bonitas. Glauci hiſtoria. Item de Glauco Caryſtio, deq; ſciamachia & chironomia & ſciagraphia, acrochiriſmo & acrochiri, corico & ſcariphiſmo. Exercitationis diſtinctio. Ecplethriſſare, pityliſſare, tactici, chiropedæ. Apollodorus pictor. Symmachia, epimachia, ſciadion. De hoplomachicis motibus, & monomachia. Manticanica armatura. Cap. VI

Chryſippi illius Stoicorum olim maximi apophthegma celeberrimum eſt. Qui ſtadium cucurrerit, eniti & cõtendere debere quàm poſſit maxime, ut uincat: ſupplantare eum, qui quum certet, aut manu uel qualicunq; aſtu depellere, nullo modo debere. Sic & in uita ſibi quenq; petere quod pertineat ad uſum, non iniquum eſt: alteri diripere ius non eſt. At ſi amplius attẽdamus, quotum quenq; reperias, qui philoſophi pręclari placita ſanctiſſima fronte attrita nõ tranſiliat modo, ſed exculcet plane ac proterat? Quot ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi uelis quibuſdam obtenditur uniuſcuiuſq; natura? Notiſſima eſt ad hoc præcipue ſpectans M. Tullij ſententia: Frons, oculi, uultus perſæpe mentiũtur, oratio autem ſæpiſſime. Nec tempeſtatis noſtræ prauitatem diſcutio nunc, qua omne in præcipiti uitium ſtetit. Vetera retexere lubet amplius, ut interim ab ijs quæ anxium exulcerant, auocetur animus. Si cõmonuerimus antea, Titi bonitatis exemplum fere ſingulare ſummis efferri laudibus, quòd inſidiantem Domitianum trucidare non ſuſtinuerit, propterea moriens in ea prorupit uerba, ut diceret, ἓν μόνον ἐπλημμέλησα, id eſt nullum ſuum factum extare pœnitẽdum, uno tantum excepto. Scribit in commentatione De ijs qui ſero à numine puniũtur, Plutarchus, ad hunc fere modum: Qui autem in tyrannide & coniurationibus homines immolarunt, ſicut Apollodorus: aut qui amicorum intercepere pecunias, uelut Glaucus Epicydis: puto, nulla ducebantur pœnitentia, nec ſe oderant, aut perpetrati facinoris conſciẽtia lancinabantur. Ego uero, ſi dicere licet, nec hominis nec dei caſtigatione egere impios contenderim, uerum ſupplicijs ſufficere ipſorum uitam, flagitiorum immanitate corruptam labefactatamq;, & turbulentam in primis ac fluctuantem. Hactenus ex Plutarcho. Qui uero fuerit Glaucus, quem hac parte cõuellit deformatq; philoſophus iſte, aut quo deniq; modo furti ac mali doli ſe alligarit, facturum me operæpretium reor, ſi quantum ex Herodoti (ut aiunt) hiſtorię parentis lectione ſum uenatus, indagine certa fuero perſequutus. Fuit ergo Spartanus ciuis Glaucus hic, quum aliarum uirtutũ laudibus præcellens, tum uero iuſtitiæ imagine una uel pręſtantiſſimus. Hac tam celebri, tamq; conſtanti permotus fama Mileſius quidam pergere Spartam contendit: adiensq; Glaucum, protinus ad eius ſe inquit bonitatem fruendam cõtuliſſe, ſpectandamq; iuſtitiã, quę uniuerſam peruagata Græciam,

dilapſa item in Ioniam foret. Proinde apud animum ſuum ita conie&ctaſſe ratiocinãdo, Ioniam quidem uel præcipue diſcriminibus eſſe obiectam, Pelopõneſum mari undiq; conſtipatam obuallatamq;, fere tutiſſimam uideri, ac ab omnis periculi procella ſeiunctam: quo nomine ita ſtatuiſſe, cenſus ſui dimidium in pecuniam redactum numeratã, penes eum deponere. Propterea, tu (inquit) haſce pecunias cape, ſimulq; notam hanc, cum qua ſi quis argentum repetiturus aduenerit, tuæ fuerit bonitatis, omnia cum fide reſtituére. Pecuniam ea ratione ſuſcipit Glaucus. Poſtea annis aliquot interfluẽtibus, Mileſii eius liberi enauigant Spartam, Glaucum adeunt, depoſitum repoſcunt. At is humani ingenij more, inficiari, atq; homines ſuperbius repellere: ac demum, Volo (inquit) amplius meditari, ſi quid accepi, bona reſtituturus fide: ſin minus, noſtris moribus lege agam. Itaq; quarto ab hinc menſe huc reuertamini, cẽſeo. Diſceſſere illi, ut qui pecuniam prorſum inuncatam opinarẽtur, ſeq; actum agere, quod hominis uafri cuniculos ſubrui poſſe, deſponderent. Interim petit deos Glaucus, deum conſulit, Præſtẽt ne horco, hoc eſt iureiurando, pecuniã interuertere. Pythiam uero hiſce propemodũ uerſibus reſponſum ex adyto contexuiſſe accepimus:

Glauce Epicydides, equidem expedit ad breue tempus,
Sic horco uiciſſe, interuertiſſeq; nummos.
Deiera, & euorcum quoniam manet exitus idem.
Aſt horci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis eſt pedibus, rapide uenit, uſq; adeo dum
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;,
Cum ſobole euorci melius ſed poſtea agetur.

His uero auditis, Glaucus territus & expauidus inſtitit ueniã petere: cui Pythia, Idem pollere inquit, deum tentare, & facere. Tum is Mileſiis integram pecuniam non quidem ſponte, aut inſita bonitate, ſed oraculi reſponſo atrociore compauidus reſtituit. Quod autem uates fuerat interminata, prorſum euenit: nam Glauci domus ex Sparta radicitus eſt extrita. Inuenio in Græcorum monumentis, fuiſſe item Glaucum Caryſtium pyctam, hoc eſt pugilem, coronatum quinta & uigeſima olympiade: quẽ etiam Pythia ter uiciſſe ferunt, Iſthmia decies, toto corpore generoſum quippiam oſtentantem. Hic quandoq; agrum coluit, quumq; caſu eueniſſet, ut ab aratro excideret uomer, is manu uice mallei uſus uomerem facile reſtituit. Id ubi conſpicatus eſt pater, illum ratus in certaminibus fore inuictum, Olympiam ducere perrexit, in pugilatu decertaturum. Is uero, ut qui rerum eiuſmodi foret inſolens, ab aduerſarijs conficiebatur plagis, iamiamq; ſuccumbẽs deficiebat: inclamauit proſiliens pater, Percute qua aratrũ. Hoc ille ut ſtimulo concitatus, irruensq; uiolentius, ceu capto impetu, aduerſarium afflixit. Ei mox erecta ſtatua eſt, habitu figuraq; in umbra pugnantis, quod foret Glaucus manuum agitatione ac motu inſuperabilis: id Græce ita enunciatur, *σκιαμαχοῦντος δ' ὁ ἀνδριὰς περίκειται σχῆμα*. Nam apud Græce peritos, ſciamachia umbratilis dicitur pugna, quæ etiam in prouerbium abijt, *τὰ τῶν ἀδυνάτων*, hoc eſt de ijs quæ fieri nequeunt. In Lucullo Plutarchus ſcribit, milites aera gladijs euerberantes, hoc eſt *σκιαμαχοῦντας*, è caſtris ſe proripuiſſe. Sciamachia uero à Galeno & Paulo Medicinæ primo, inter exercitationũ genera recenſetur. Id & in præceptis ſanitatis comprobat Plutarchus, qui *σφαιρίζοντας* nominat, id eſt, pila ludentes, & *σκιαμαχοῦντας*. Sed in libro De loquacitate, ſcribendi ſtudium ſciamachiam eleganter nuncupauit, quo etiam garriendi pruritum ſedari exinanirique poſſe putat. Galenus uero De tuenda ſanitate libro ſecundo, ſic ſcribit: Aut ſub dio fit exercitatio, aut ſub tecto, aut in mixta umbra, quam *ἀποσυμμιγῆ* dicunt Græci. Sed & paulo poſt: Exercitatio, inquit, quæ celeritate peragitur, eſt curſus umbratiliſq; armorũ meditatio. Quanquam & hoplomachicos motus idem dicit, qui in armorũ ęduntur meditationibus. Sunt qui ſciamachiã interpretẽtur eam armorũ meditationẽ, quam dicat ſemidoctum uulgus uerbo deluxato, ſcrimiam: & ſciamachi ſint, qui eo modo ſe exerceant. Ad quod referri poteſt, quod de Glauci [illegible] ximus ſtatua. Manifeſtum facit quod aſtruimus, quum libro quarto, de monomachis in conuiuio etiamnum decertantibus mentionem habet Athenæus. Celtæ, inquit ex Poſidonio, ad menſam *μονομαχοῦσιν*, in armis quippe exercitati *σκιαμαχοῦσι*, & in-

uicem

uicem ἀκροχειρίζοντα: quandoq; etiam uſque ad uulnera progrediuntur. Inuentam à Mantineis monomachiam, eruditis placet: ſicuti hoplomachiam quoq; à Demea, non ita à ſciamachia diſſidentem. Argumēto eſſe, ſtolam bellicam & ueterem armaturam dici Mantinicam. Acrochiriſmum fere pugilatum interpretantur: ita enim nuncupari creditur, quòd ſummis exercerētur manibus, concertarentq;: utq; Galenus exponit, citra complexum. Nam & ſummum manus dicitur acrochiris. Meminit in ratione exercitij Paulus libro primo, qui & διὰ τοῦ κωρύκου exercitium nominat: follem intelligunt aliqui. Extat uerbum id apud Galenum quoq; libro Sanitatis tuendæ ſecundo: uerum ab folle diſparare uidetur & pila. Sic enim ſcribit: Tum corico, folle, pila, uel per halteres corpus fatigare. Sed mox paulo: Eſt cum celeritate exercitatio, quæ per corycum & pilam fit, utiq; quum à diſtantibus & currentibus adminiſtratur. Corycon & corycion pro pera, uel id genus inſtrumēto, in holcadibus accipit Ariſtophanes: ſicut corycida quoq;. Quia uero in Galenum uolētes incidimus, ex eiuſdem theſauris mutuabimur id quoq;: Exercitium uiolentum citra uelocitatem, dici εὔτονον, id eſt ualens: quod autem uiolenter fit, ac cum celeritate, σφοδρόν, id eſt uehemens. Superioris exemplū eſt, foſsio, oneris prægrauis geſtatio, quæ robur exigunt: celeritatem non ita. Sequētis autem, ἐκπλεθρίζειν, id eſt ecplethriſſare: quum in plethro, id eſt ſexta parte ſtadij, quis prorſum retrorſumq; uiciſsim, idq; ſępe in utranq; partē ſine flexu curſitans, unoquoq; curſu de ſpatio demit, quoad deniq; in greſſu uno cōſtiterit. At πιτυλίζειν, id eſt pityliſſare, quum quis ſummis pedibus ingrediēs, tenſas in ſublime manus, hanc antrorſum, illam retrorſum motet celerrime ante parietem, ut ſi quando aberret, facile apprehenſo ſurrigatur pariete. A ſciamachia haud ita longe diſsitam uolunt chironomiā, quam tactici, hoc eſt laniſtæ, doceant: cuius etiam meminerit Baſilius oratione quadam. Et Glaucum de quo diximus, Græci ſcribunt fuiſſe ἐπιτηδειότερον περὶ χειρονομίαν, hoc eſt chironomiæ commodiorem: ſed Fabius legem geſtus interpretatur chironomiā libro primo, & manuum quidem ea proprie dicitur: uerum per catachreſim & ad alia membra relationem habet: nam legimus, ἐχειρονόμησε τοῖς σκέλεσιν ὁ ἱπποκλείδης, id eſt geſticulatus eſt pedibus Hippoclides: unde accuſatus, inuulgatum id iactatumq; ingeſsit οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ, non curæ eſt Hippoclidæ. Sed urbanius longe illud comici Antiphonis,

οὐχ ὁρᾷς ὀρχούμενον ταῖς χερσὶ τὸν Βάκηλον.

nonne uides manibus ſaltantem Bacelum? At abuſionē hoc genus mirari non decet, ut quæ ſit uel frequentiſsima: ut cum chiropedas, manuū dicimus uincula: nam pedum proprie, peda eſt. Quod autem de chironomia diximus, Galeni confirmatur auctoritate: Qui imbecillis ſunt (inquit) cruribus, hi ſuperioribus partibus exercentur melius, chironomijs, acrochiriſmis, diſci iactu, halterum uſu. Eſt & ſua pictoribus ſciagraphia, uelut umbris modo conſtans pictura, quod uocant σκιαγραφίαν. nam & Apollodorū ſciagraphū legi apud Græcos, & meminit Euſtathius, ueluti σκηνογράφον dicas. Nam & σκιαγραφίαν ſunt, qui σκηνογραφίαν interpretētur. Hic porro Apollodorus pileum geſtabat rectum, pictura nobilis: id quod ex operum dilucet inſcriptionibus,

Μωμήσεταί τις μᾶλλον, ἢ μιμήσεται.

Auctarium deniq; ſit illud quoq;: nam quia philoſophorū oratio tanquam umbra eſt ac ænigma, hinc ſcariphiſmos feſtiue dicitur ab Ariſtophane. nam ſcariphos feſtucam ſignat, & ſarmentum, aut graphida potius. Symmachia uero ad ſciamachiā, de qua diximus, pertinet nihil. Eſt autem Thucydidi eo nomine confœderatio ijs inita legibus, ut ijdem cenſeantur amici, ijdem & inimici. Epimachia dicitur ab eodem, ſubſidiaria quædam ſocietas: ut utriq; alteris auxilia ſubmittant, ſi forte ingruat bellum. Sciadion umbellam indicat quidem Græcis, ſed & nomine eo intelliguntur flores circinati, flauiq; ſimilitudinis ratione, ut in fœniculo.

Impoſtorum hiſtoria complurīū. De Dionyſio tyranno, Pythio, Galeno imperatore, Dercyllida, qui dictus eſt Siſyphus, Cleomene, Lyſandro. Perſonati qui ſint, & plani. Polytropi. Catenati. Pythagoras. De phelo, & maſthle. Locus Apulei reſtituitur. Phelax ficus. Maſti. Machli. Muſcularij. Schetlios qui. Oti qui dicūtur. Hoduri. Cacoethes. Cacoethe ulcera. Pſeudenedri.

Cap. VII

QVoniam uero in impoſtores incidimus, ac ſeſculyſſes, affabre ad hoc unum factos, quibus fraus domeſtica eſt, ſcaturiuntq́ uberius doli hoc genus mali, lepide (opinor) fecerimus, ſi eorũ aliquot dare nomina cogemus, ut cum adiumento iucundior lectio fiat. Ingerit uero ſe in hac cenſura omnium primus Dionyſius tyrannus, à quo feſtiuiter citharœdo impoſitum fuiſſe, in Commentario περὶ τοῦ ἀκούειν, Plutarchus ſcribit. Cui mire grato in ſpectaculis quibuſdam multa ſe elargiturum Dionyſius eſt pollicitus, qui tamen ſequẽti die erogauit nihil, ut qui ſe abunde gratiam retuliſſe diceret, ὅσον γὰρ, ἔφη, χρόνον εὐφραινόμενος ᾄδων, τοσοῦτον ἔχαιρες ἐλπίζων. quanto enim tempore oblectaſti canens, tanto etiam ſperans es oblectatus. Factum hoc Moralium nono Ariſtoteles prodit, quum is ceciniſſet in nuptijs ſcitiſſime: docetq́, haudquaquam par pari repenſum: quoniam alter quod uolebat, acce‑ piſſet: alter, eo quod ſperabat, eſſet fruſtratus. At Pythij uafricia, nónne ſcita illa quidem & lepida prorſus, uerum illiberalis ac ciuili uiro indigna? Eam Ciceronis uerbis recte exponemus. Caius, inquit, Cannius eques Romanus, nec infacetus, & ſatis literatus, quum ſe Syracuſas otiandi cauſa cõtuliſſet, dictabat, ſe hortulos aliquos uelle emere. Id quum percrebuiſſet, Pythius quidã qui argentariam faceret Syracuſis, dixit, uenales quidem ſe hortos non habere, ſed licere uti Cannio, ſi uellet, ut ſuis. Et ſimul ad cœnam inuitauit in poſterũ diem. Quum ille promiſiſſet, tum Pythius, ut argentarius qui eſſet apud omnes ordines gratioſus, piſcatores ad ſe cõuocauit, ut ante ſuos hortulos poſtera die piſcarentur. Ad cœnam tempore uenit Cannius: opipare paratum erat conuiuium, Cymbarum ante oculos multitudo: pro ſe quiſq; quod cœperat, afferebat. Ante pedes Pythij piſces abijciebantur. Tum Cannius: Quæſo, inquit, quid eſt, ó Pythi: tantúmne piſcium, tãtúmne cymbarum? Et ille: Quid mirum inquit, hoc loco eſt quicquid Syracuſis eſt piſcium, hic aquatio: hac uilla iſti carere non poſſunt. Incenſus Cannius cupiditate, contendit à Pythio, ut uenderet: grauare ille primo. Quid multa? impetrat: emit homo cupidus & locuples, tanti quanti uoluit Pythius, & emit inſtructos: nomina facit, negotium conficit: inuitat Cannius poſtera die familiares ſuos, uenit ipſe mature, ſcalmum nullum uidet: nullos ibi ſolere piſcari, audit: deluſum ſe recte aduertit. Stomachatur: ſed quid faceret? Nondum Aquilius protulerat de dolo malo formulas. Eſt autem dolus malus, quum aliud ſimulatur, aliud dicitur. Hoc qui faciunt omnes perfidi, improbi, malitioſi ſunt. Hæc Cicero. Illud uero relatu admodum iucundum, quod in Galeni imperatoris lectum uita eſt. Gemmarius quidam uitreas gẽmas, ut legitimas uerasq; Imperatoris uxori magno pretio uendiderat, mox diluceſcente fraude, irata mulier ac indignatione furens hominem ad ſupplicium repoſcebat. Eum uero rapi iuſſit Imperator, ut conſcindendum leonibus confeſtim obiecturus. Stabat miſer in collimitio mortis prępallidus, ac terrore perfuſus, at is caponem immitti mandauit: quumq́ tam ridiculum euentum mirarentur omnes, per prçconem edixit, Impoſturam fecit, impoſturam eſt paſſus: atq; ita dimitti hominem iuſſit. Dercyllidam ſcribit libro Rerum Græcarum tertio Xenophon, fuiſſe ſagacis ingenij uirum & ad excogitandum prompti, ac (ut dicunt Græci) μηχανικόν, indeq́ cognominatum Siſyphum. Cleomenes Spartanus dierum ſeptem inducias, quas ἀνοχάς uocant, cum Argiuis inierat: mox conſopitos pactionum fiducia, nocte ab illis tertia inuadens alios quidem contrucidauit, alios captiuos abduxit. Quum perfidiæ inſimularetur, noctes iuri iurando minime additas, eſt cauillatus. Quin & quicquid calamitatis hoſti ſit illatum, à dijs hominibusq́ comprobari. Sed enim hac factum impietate creditur, ut Argiua excideret ciuitate, ob quã fœdera exculcarat, à muliebri reiectus turba armis inſtructa, quæ templis detraxerat. Mox uero & mente externatus, gladiolo arrepto ſemet diſſecare cœpit, ab imis orſus pedibus, & ad letalia progreſſus, ridens interim ac geſtiens. Lyſander eorundem rex Spartanorum, quum ut cauillator & ſophiſtes uaferrimus dolo pleraque obiret, atq; eo nomine male audiret, ut Hercule prorſum indignus, ridens, Quo (inquit) leonis non pertingat, uulpis aſſuẽda pellis eſt. Hoc uero genus homines recte perſonatos dixeris, qui offucijs ſutelisúe, aliud omnino quàm ſint, præferunt, hominibus ſublinentes ora: quiq́, ut Seneca eleganter ait, perſonam malunt, quàm faciem. Nam apud Homerum Achilles illum ſe æque ac mortem odiſſe confirmat,

ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ

id eſt, qui aliud quidem mente occulat, aliud autem promat. Proinde nefas eſt ad hunc modum laudari Vlyſſem, quum ab Homero dicitur polytropos. Quin id uerius, adiectione huiuſmodi ſapientem pronuntiari, quoniam diſſerendi poteſtate præcellant, ac intellectum eundem multis ualeant hi modis enuntiare. Quippe laudari Pythagoram nouimus, quòd cum pueris oratione uteretur puerili, cum mulieribus muliebri, cum principibus item congrua iiſdem, ac fortunæ apta præcipue. Siquidem inſcitiæ ſuum eſt, in perſonarum diuerſitate τὸ τοῦ λόγου μονότροπον, id eſt orationis modũ unum minus euitaſſe. Polytropon Ammianus Marcellinus multimorem tranſtuliſſe animaduertitur, & in malam partẽ accipere: Gaudentius (inquit) rem ut ſeriam detulerat ad Rufinum apparitionis præfecturæ prætorianæ tunc principem, multimorum ſemper, auidum hominem & collata prauitate famoſum. Inter fraudulentos ſunt & quos appellat Hieronymus catenatos, ut qui catenis præcingantur ferreis ſanctimoniam prętendentes. Apud eundem obſeruatum & illud: Si tunica, inquit, non canduerit, ſtatim illud è triuio, Impoſtor & Græcus eſt. Verum ab diuerticulo fabulam repeto. Sunt inter hos qui dicantur plani. Gellius putat in M. Tullij oratione pro Cluentio, Planos eſſe ſycophantas: ſicuti apud Laberium quoq;. Alij planos, non ſycophantas delatoresúe accipiunt, ſed ſcurras: nec hoc quidem ſimpliciter, ſed certos & ſui generis impoſtores decollatoresq;, à fallendo nominatos: ut docuit Athenæus. Inter hos maxime memorabilis Pantaleon, qui deceſſurus utriq; filio impoſuerit, ſeorſum iis prodendo, qua parte domus infodiſſet aurum, quod nuſquam erat. Scurræ cuiuſdam plani in Epiſtolis lepide commeminit hiſce uerſibus Horatius,

Nec ſemel irriſus triuiis attollere curet
Fracto crure planum, licet illi plurima manet
Lachryma, per ſanctam dicat iuratus Oſirim
Credite, non ludo. Crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, uicinia tota reclamat.

Vſurpant municipes, ut ſic dicam, mei phelum quandoq; pro malo deceptoreq;. Id uero uetus uerbum eſt, ac Græcum: ſiquidem apud Menandrum φῆλος exponitur ἀπατεών, id eſt impoſtor. Sed & apud Antiphontem, phelomata dicuntur fraudes. φήληξ apud Ariſtophanem ficum ſignat immaturam quidem, ſed quæ maturitatis ſpeciem præbeat. Cuiuſmodi etiam olynthum fere dicunt, noſtri groſſos, multitudinis numero intelligunt, uti quibuſdam placet, errore manifeſto. Rurſum qui nil firmum meditatur nil ſtabile, unumq; dicit, mox aliud facit, maſthles nũcupatur: ſed & emollitum lorum eodem dicitur nomine, ac mox figurate id maſtigiæ quoq; cõuenit cognomen: de quo fortaſſe Apuleius ſenſit in Magia, ubi uafricia inſignes recẽſens ait, Quis Palamedes, quis Siſyphus, quis deniq; Eurybates, aut Phrynondas talem excogitaſſet? Omnes iſti quos nominaui, & ſi qui præterea fuerunt dolo memorandi, ſi cum hac una Rufini fallacia contendantur, maſthlæ prorſus, & buccones uidebuntur. Legitur tamen in peruulgatis codicibus machi. Machi quidem apud Græcos, impij appellantur, & perditi, quos ἀσώτους dicunt, quaſi inſalubiles. Sed ad ſenſum Apuleij nihil. Maſtos uero uber eſt: unde in tuborum ratione ac aquæductuum, maſti: ſicut leones item. Hinc quorundam coniectatio eſt, muſcularios ab Imperatore aquęductus nuncupari, de muſculorum in tubulis imagine. Legimus in Græcorum commentariis, ſchetlium recte dici eum, qui petitionibus adnuat quidem, uerum mox præſtet nihil: ſed eo item nomine intelliguntur natura infeſtiuiores frigidioresq;, & qui dicuntur αὐθέκαστοι. Verum & qui multa perpeſſus eſt, dici ſchetlios ualet: quiq; nimio plus ſatagit, nec inhiberi poteſt, uideturq; ὁρμητίας, id eſt concitatus & præferuidus extra quàm oporteat. Cæterum ſcire conuenit, eſſe quandoq; fraudem bonam, quando Aeſchylus ita inquit,

ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός.

id eſt, fraude iuſta non abſtinet deus. Succinit Herodotus quoq;: ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω, id eſt, ubi dicere mendacium oportet, dicatur. Sic cum laude Vlyſſes fertur doloſus, uel, ut Græce item δόλιος. Qui uero fraudibus expoſiti ſunt, ac negotio prope nullo, inſita ſimplicitate decipiuntur, oti à comicis uocantur, ex auis natura,

quæ quum imitatrix ſit inde ab aucupibus facile capitur. Obiter illud adnotarim, ne pereat: Viarum ſubſeſſores, dici à Græcis hoduros, id eſt ὁδούρους: ut in Archelao apud Euripidem, ἔπαυσ' ὁδουροὺς, λυμεῶνας

Sed & in AEgeo Sophocles, πῶς δῆθ' ὁδουρὸν ἐξέβαλες λαθών.

Inſidiatores fictos in Matheſi Firmicus pſeudenedros nuncupat. Nam & apud Xenophontem, pſeudenedram legimus pro fictis inſidijs. Porro κακοήθεις homines, Græcis appellare mos eſt, qui quum prauitatis aut peſtilentis naturæ nil admodum præferant, mire tamen inſito perurunt ueneno. Nam & ἕλκη κακοήθη uocant, quæ aſpectu mitia uidentur, ui autem difficultatis continent plurimum. Paulus AEgineta cacoethe intelligit, in cicatricem uix coeuntia. Celſus, ulcera interpretatur mala. Sunt qui malefica: item chironia, ut quæ Chironis medicæ artis experientiſſimi opem requirant: uel Telephia, quando hoc mali genere conflictatus inſigniter Telephus ſit.

Vrbana quorũdam uafricia. Exemplum ignoti patris. De aſinario, & Pericle. Fraudum ſynonyma. De Ceretanis. Stellatura quid. Frumẽtaria perceptio. Piræ, piratæ, cattymata, ueteramenta, ueteratores. Cap. VIII

SVnt tamen nonnulli, quos urbane uafros potius dixeris, quam ueteratores aut perfidioſos, uel fallaces: ueluti patrem, cuius non prodit nomen hiſtoria, qui ubi animaduertit filium nobilioris puellæ illaqueatũ amoribus, ad eam ueſana rabie ferri, lepido mendacio furentem repreſſit impetum, indulgentius ſcorti uulgatioris concubitu illi permiſſo, quo eueſtigio reſtinctus ardor eſt prærabidus, & exhauſta libido in uetita craſſandi depoſuit conatum. Alexandro uero Macedoni, quũ reddita ſors eſſet: Eum qui primus occurriſſet, interimeret: ubi quẽdam præſe agentem aſellum uidit, arripi hominẽ ex oraculo cõfeſtim imperauit. At is iamiam iugulandus, intellecta mortis ratione, proclamauit: Anteambulonẽ ſuum, non ſe, peti ex reſponſo, quando is obuiam latus eſſet prior. Proditur memoriæ: Periclem Athenienſium principem, uim pecuniæ non paruam ſub proditionis conditione Cleandro & Pliſtanacti Lacedæmoniorum Ephoris erogaſſe: mox quum adminiſtrationis rationem repeteret ciuitas, nolens uir prudentiſſimus ſe ſimul & Lacedæmonios deformare, aſcripſit εἰς τὸ δέον ἀνήλωσα, quo utique ſignificabat, bono publico erogatam pecuniam. Sciẽdum uero fraudes & ueteratoriam uim ac colubrinum ingenium, pluribus exprimi uocabulis apud Græcos: Strophas enim dicunt, hypoſtrophas, paralogiſmos, paragogas, phenaciſmos, ſophiſmata, goetias, paraphoras, ſceuorias. AEolicũ pro fraudulento uſurpant priores, ac αἰολίζειν decipere eſt apud Hieroclem: quoniam eiuſmodi fuerint AEoles. Veniunt autem in decuriam eandem, quos paſſim modo Ceretanos nuncupamus: nam olim Cerete oppido ab Romanis ſolo æquato, inopes inde Ceretani per Italiam diſiecti, ut ſibi uitę neceſſaria corraderent, multarum ſcientiam rerum commenti, ac pleraq; conſarcinantes, quibus apud inſcitam plebem & pullatum circulum facile ſibi fidem doctrinæ multifariæ facerent, omnibus qui eadem graſſarentur uia, celebre ad poſteros dedere nomen. Stellaturam ſunt qui in fraudum uſurpent ratione. Illud grauius quod eruditis obſeruatum ſcio, Stellaturam in militaris annonæ erogatione uideri frumẽtarijs teſſeris perſimilem, quibus acceptis, plebi gratuitum diſtribuebatur frumentũ: quippe hac contributa, uilius conſtabat militibus annona. Meminit in Alexandro Lampridius. Frumentaria perceptio in ratione hac nũcupatur Iulio Capitolino in Antonini philoſophi uita: Ob hanc, inquit, cõiunctionem pueros & puellas nouorum hominum frumentariæ perceptioni adſcribi præceperunt. De ſtellatura in Peſcennio Nigro ſic Spartianus: tribunos duos, quos conſtitit ſtellaturas accepiſſe, lapidibus obrui ab auxiliaribus iuſſit. Lectum in Græcorum commẽtarijs eſt, ab Athenienſibus artes, doloſq; dici πεῖρας, unde nuncupentur Piratæ, οἱ τὴν θάλασσαν κακοῦργοι. Cattymata uocant Græci ſutelas doloſq;. Quanquam ſunt proprie ueteramenta: unde ueteramentarij, quos Palæurgos illi uocant. Sicut ueteramenta etiam palimpega, & palindoria. Sunt qui ex hac Cattymatis notione, ab ſuendis dolis Latine dici ueteratores opinentur. Dignum ſcitu: paſsim plebeia, ut rentur multi, uoce impoſtores deriſoresq; dici truphatores. Id uero ex media Græcia uerbum eſt. Nam in Cæſare apud Plutarchum, Decius Brutus Cæſarem hortabatur iret in ſenatum, ne illi obloquendi anſam præſtaret, qui alioqui ἐντρυφᾶν uidebitur. Conſi-

Cõſilij rationem eſſe præſtantiſſimã. Eubulia, id eſt bona cõſultatio, quid ſit. Euſtochia. Collimatio, uel collineatio. Siſyphi & Autolyci hiſtoria. IX

CONſilium apud Platonem Socrates in Theage, ſeu in libro De ſapientia, ἱερὸν eſſe dicit, hoc eſt ſacram rem. Polybius ab Euripide dictum ſapientiſſime ſcribit, Conſilio ſapienti magnã uinci militum manum: hoc eſt, ut Græce dicamus potius,

Σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ.

Et apud Homerum Agamemnon, ſi decẽ affuiſſent Neſtori ſimiles, facile ſe urbe hoſtica fuiſſe potiturum dicit: nam & Domitius Corbulo dolabra, id eſt ſenſu hoſtem uincendum dictitabat. Cæſar uero idem eſſe ſibi cõſilium aduerſus hoſtem, quòd medicæ artis peritis contra corporis uitia morboſue, fame potius quam ferro ſuperãdi. Eadem ratione Paulum commemorare ſolitũ accepimus: Imperatorem, ſenem moribus eſſe oportere: quum innueret, prudẽtia graſſandum & maturitate, ac moderatioribus ſemper inhærendum conſilijs. Nam Aphricani uox clariſsima, & quod dicendum ſit, principis terrarum populi Imperatore digna: namq; quum eum, ut parum pugnacem quidam inceſſeret, Imperatorem (inquit) me mater, nõ bellatorem peperit. Fabius quoq; noſter, rem eſſe in oratione præcipuam conſilium, ſcribit: quia uarie, ac ad rerum uerti tur momenta. Quid enim ſi præcipias Imperatori, quoties aciem inſtruet, dirigat frontem, cornua utrinq; promoueat, equites utrinque pro cornibus locet? Erit hęc quidem rectiſsima forte ratio, quoties licebit: ſed mutabitur natura loci. Hinc dictum ſcientiſsime à Seneca eſt: Conſilia rebus aptantur, res noſtræ feruntur, immo uoluuntur: ideo conſilium naſci ſub die debet: ſed hoc quoq; tardum eſt nimis, Sub manu quoq; (quod aiunt) conſilium naſcatur. Huc reſpexit, qui totidem ſibi Megabizos optauit, quot eſſent τῆς ῥοιᾶς κόκκοι, id eſt in malo punica grana. Ariſtoteles uero Moralium ſexto: Videndum (inquit) eſt, εὐβουλία quid ſit, utrum ſcientia aliqua, an opinio, an εὐστοχία, id eſt bona coniectatio. Quam non aliter accipio, quàm animi, oculorũq; ab ſcopo non deerrantem intentionẽ: quæ ab noſtris dicitur collimatio, uel (ut alijs arridet amplius) collineatio: quod à uiſualibus corriuatum lineis eſt, illud uero ab limis oculis. Et ſcientia quidem non eſt: non enim quærunt homines, de quibus ſciunt. Qui uero conſulit, quærit, ac ratione diſcurrit. ſed nec euſtochia: hæc enim ſine diſcurſu, & ſubito fit. conſultatio uero longi temporis eſt, καί φασι, πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως. hoc eſt, longo quidem ſpatio conſultandum, at ubi conſulueris, maturè facto opus eſſe. Rurſum, aliud anchinœa eſt, ſiue ſolertia, aliud ebulia. Eſt enim coniectatio quædam ſolertia ipſa. Neq; item eubulia eſt dicẽda opinio aliqua. At quoniam qui male conſulit, aberrat, qui uero recte, haud quaquam: patet, eubuliam eſſe directionem quandam, non ſcientiæ, non opinionis: nam ſcientiæ nõ eſt directio, quum abſit error: opinionis uero directio, ueritas eſt. Verum nec ſine ratione eſt eubulia. Reliquum igitur eſt, ut ſit cogitationis. Hæc enim nondum aſſenſio eſt: ſiquidem opinio, non quæſtio eſt, ſed iam aſſenſio quædam eſt. Qui autem conſulit, dubio procul, ſeu bene id agat, ſeu perperam, quærit aliquid & cogitat. Sed eubulia, eſt cõſilij directio quædam. Proinde quærendum prius, quid conſilium ſit, & circa quid. Eſt uero eubulia, directio ſecundum utilitatem, & ſecundum id cuius opus eſt, & ut, & quando. Eubulię fines duo ſunt: ſimplex, id eſt felicitas: & particularis. Quum uero prudentũ ſit bene conſulere, erit utiq; eubulia, directio ſecundum utilitatem ad finem: cuius prudentia, uera exiſtimatio eſt. Eubuliam uero Latine, quidam cõſultationem bonam transferunt: alij etiam promptitudinem. De quibus autem cõſultatio fiat, plura Ethicorum tertio: atq; item Magnorum moralium ſecundo. Digna uero relatu Sophoclis ſentẽtia eſt ex Electra,

βουλῆς γὰρ οὐδὲν ἔστιν ἔχθιον κακῆς.

Id ſignificat, Nil conſilio malo inimicitius. Putat Seneca, ubi quid fugiendum, quidúe appetẽdum ſit, uelis ſcire, ad bonum ſummum & propoſitum totius uitæ reſpiciendũ. Illi enim conſentire debere, quicquid agas: neq; enim diſponet ſingula, niſi cui iam uitæ ſuæ propoſita eſt ſumma. Ideo peccamus, quia de partibus uitæ omnes deliberamus, de tota autem nemo. Plutarchus ait: Tempus eſſe cõſiliorum datorem optimum. Scribit Euſtathius, celebrem apud Græcos fuiſſe parœmiam, ἐν νυκτὶ βουλή. id eſt, in

nocte conſilium: unde, inquit, nox Euphrone nuncupatur. παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν ἡμᾶς ἐν αὐτῇ, quod bene tunc ſapere contingat. Propterea Euripides,

Νυκτὸς ἐν μακρῷ χρόνῳ ἐφρόντισα.

id eſt, longo noctis tempore cogitaui. Huc & iactatum Homeri ſpectat illud, nō oportere conſulentem alijs uirum noctem dormire perpetem, quod is παννύχιον εὕδειν dicit. Vafriciei deniq; quoniam de hac agebamus ante paulo, illa ſunt non negligenda, nec omnino habenda inſuper exempla, quæ poetarū ſtudioſos mire iuuabunt. Corinthi regem Siſyphum calliditate præcipue inſignem, pedibus animalium nomen ſuum μονογράμματον, id eſt literis ſingularijs ſolitum ſuppingere. Autolycum uero eius temporis furem illuſtrem, rapto quæſitorum interpolare formam aſſuetum, quum Siſyphi armenta rapuiſſet, nihilo ſecius argumento alias non audito eſſe deprehēſum. quo nomine conflata mox amicitia, Anticliam filiam Siſypho tradidiſſe uſurariam, quæ poſt utero grauis Laerti nupſerit, unde Vlyſſes traditur natus. Quod in Aiace maſtigophoro Sophoclis teſtantur interpretes: & inde mutuatus retulit Sudas, etiam ſi, ut in pleriſq; alijs, codicibus maxime uitiatis.

Qui ſint apud Senecā ordinarij gladiatores, & poſtulatitij. Reſtituitur in integrum Senecę lectio. Item de proxenis, proxenetis, philotrophis, & pararijs, aſtoxenis, doryxenis. Item de gladiatoribus non extrita quæpiam. Caput X

SEneca Epiſtolarum ad Lucilium primo, ita ſcribit: Nunc omiſſis nugis, mera homicidia ſunt: nihil habent quo tegātur, ad ictum totius corporis expoſiti, nunquam fruſtra manum mittunt, hoc pleriq; ordinarijs paribus & poſtulatitijs præferunt. Quid ni præferant? non galea, non ſcuto repellitur ferrum. Omnia iſta mortis moræ ſunt. Hactenus Seneca. Quæſitum uero diu inter eruditos, quæ nam ſint hic ordinaria paria, & quæ poſtulatitia. Sunt qui ordinarios dici gladiatores putēt: quia ſit, ut Feſtus inquit, ordinarius homo, ſcurra & improbus, qui ſtet in ordine prætorem adeuntium: uel quia minime ordine uiuit. Vlpianus Iurecōſultus Digeſtis de iniuria & famoſis libellis, Multum intereſt, inquit, qualis ſeruus ſit, bonæ frugi, ordinarius, diſpenſator: an uero uulgaris, uel mediaſtinus. Poſtulatitios intelligunt ſuppoſititios, qui recentes feſſis ſubijciebantur: de quibus Martialis,

Hermes ſuppoſititius ſibi ipſi.

Sicut & pararij hiſtriones, qui parabantur poſt Mimos item feſſos. Ego uero amota ueſica omni, & ampullis, ſeſquipedalibusq; uerbis ſequeſtratis: modo ne quis Mineruam Athenis uiolaſſe me opinetur, aut bidental mouiſſe, ordinarios accipio gladiatores gladiaturæ in primis peritos, ſuoq; apparatu & ritu inſtructos, qui digladiaturi producerentur ſpectatorū uoluptati, quiq; ex cōſtitutione uel conſuetudine exhiberi ſoliti erant. Sicuti ordinaria ſunt Iureconſultis, quum fundus quotannis tantum præſtare domino uel principi debet. Extraordinaria uero, quæ præter morem ex inopinato inducuntur. Et Seneca libro De ira tertio: Dedit mihi præturam, ſed conſulatū ſperaueram, dedit duodecim faſces, ſed non fecit ordinarium conſulem. Sic ergo & ordinarium gladiatorum apparatum in hiſtoria quandoq; legimus. Nam & iuſtum ac legitimū gladiatorū ſpectaculum appellauit in Claudio Suetonius ex formula rituq; ordinario datum. Eſt & iudex, qui ordinarius dicitur: eum uero intelligunt, qui iure ſuo uel principis beneficio uniuerſim iuriſdictionem exercere poteſt. Item cui uniuerſitas cauſarum commiſſa eſt, & qui à collegio eligitur, & à ſuperiore cōfirmatur. Eſt item ordinarius legatus in prouincia ſuper decretum: & hi duorum ſunt generum: quidam enim adminiſtrationē habent: alij uero non habent, iudicant tamen. Sui erāt & militiæ ordinarij. Nam Bonoſum, ſcribit Flauius Vopiſcus, inter ordinarios militaſſe primum, mox inter equites. Ordinarios cōſules ſuffectis opponit Lampridius. Extra ordinem coercere, Iurecōſultis eſt arbitrio iudicis quem plectere. Poſtulatitios porro gladiatores intelligo, qui poſtulante populo, præter ordinarios & conſuetos exhiberi principis benignitate conſueuerint. Id ſignificat Tranquillus in Domitiano, quum ita ſcribit: Præterea quæſtorijs muneribus, quæ olim omiſſa reuocauerat, ita ſemper interfuit, ut populo poteſtatē faceret, bina paria è ſuo ludo poſtulandi, quæ nouiſſima aulico apparatu induceret. Sed apertius, extraordinarium gladiatorum

diatorum ſpectaculum idem appellauit in Claudio: quin & in Martialis Epigrammaton primo, rem fere totam ita expreſſit:

Dum peteret pars hæc Myrinum, pars illa Triumphum,
Promiſit pariter Cæſar utraque manu.

Porro apud Senecam non pararijs lego, quod de eruditorũ decuria præcipit quidam, ſed paribus: ut uetus & noua præfert lectio, & eſt perſpectius. Sic enim in hiſtorijs gladiatorum memorantur paria, ſicuti ex proxima Tranquilli aduocatione liquet. Nam pararij, apud Senecam De beneficijs libro ſecundo, non fere alij ſunt, quàm proxenetæ, hoc eſt mediatores, ut Apuleij uerbo utamur, conciliatores interceſſoresq́ inter emptorem uenditoremq́. Quidam, inquit, uolunt nomina ſecum fieri, nec interponi pararios, nec ſignatores aduocari, nec chirographum dare. Et Controuerſiarum tertio, Vt dominicæ libidini pararium faceret. Proxenetica & philotropha intelligere Vlpianus animaduertitur pro operulis contributa proxenetis ſalaria uel præmia. At qui uocantur proxeni, quorum crebra eſt Græcis hiſtoricis mentio, non fere alij erant, quàm hoſpitibus excipiendis præfecti, qui ex ciuitatibus aduentarent: propterea ciuitatum proſtatæ dicuntur, & phrontiſtæ. Proxenia uero nuncupatur munus eiuſmodi. Proxeni appellationem poſt Homerum irrepſiſſe, Euſtathius ſcribit. Eligi porro ſolitos uel à populo, uel à rege. Inde Herodotus tradit, Spartanis fuiſſe decorum regibus, quem uoluiſſent, demonſtrare, qui proxeni obiret functionem. quãquam parte hac tralatio Latina non incurioſa modo, ſed plane ignorabilis circunferatur. Sed amplius parte hac aduertendum: obſeruatum eſſe apud AElium Dionyſium, dici quidẽ proxenos ciuitatis hoſpites uniuerſæ, ad quos diuertant legati, ab eiſdemq́ ad populum producãtur. Aſtoxenos uero, qui ex maioribus quidem oriundi ciuibus, peregrini habẽtur nihilo minus, cuiuſmodi in Lydia Agamemnon. Doryxenos autem eſſe, qui belli occaſione aliquorum hoſpites fiunt. Pro amicis tamen in Electra uidetur Sophocles uſus ſimpliciter. At ſunt & qui uocẽtur idioxeni, hos intelligimus qui priuatim ac per iura ſubeunt hoſpitalitatis. Idem fere quòd AElius Dionyſius, de aſtoxenis ſentit Pauſanias: ſed Glauci exemplum profert apud Corinthum. Doryxenum interpretatur ex hoſte amicum, cuiuſmodi Glaucus & Diomedes, quiq́ captiuis liberãdis legati munere fungatur. Sciẽdum illud quoq́: metaphora pereleganti, eum qui cuiuſpiam boni uel mali cauſam præbeat, dici eius ipſius rei proxenum: ueluti hoſpitio ſuſceptam, ad alios mox traſmiſerit. Proxenum ſic interpretantur nonnulli, qui ciuis cuiuſcunq́ urbis conſuetudine deuinctus eſt, honeſtis ex cauſis cum republica aliena. Quippe φιλίαν, Græci amicitiam nuncupant, inter loci eiuſdem ciues. ξενίαν uero, id eſt hoſpitium inter patria ortos diuerſa. Quod ad gladiatores attinet, Antoninus philoſophus quum eos armaſſet, obſequẽtes appellauit latrones: quod Iulius ſcribit Capitolinus. Nec illud ignorandum: morẽ irroboraſſe quandoq́, ut profecturi ad bellum Imperatores munus ędereut gladiatoriũ, ac uenationes: ea cauſa, uti opinantur, ut ciuium ſanguine ſic fuſo, pugnæ quadam imagine, Nemeſis ſe, ut interpretantur, id eſt fortunæ uis quædam expleret: uel ut inſueſcerẽt milites uulnera inſpectare, ac cædes. Romani, ſicuti ſcribit Nicolaus Damaſcenus, ut eſt apud Athenæum, nõ in theatris modo & panagyri gladiatores exhibebant, morem à Tyrrhenis mutuati: ſed & in conuiuijs, duobus aut etiam tribus productis paribus, quæ dicit ipſe ζεύγη. Quin & teſtamento cauebant nonnulli, uti pulcherrimæ etiam puellæ decertarẽt, aut qui in delicijs fuiſſent impuberes: donec iniquitatem non ferens populus, id irritum habuit.

Cõſummati gladiatores qui dibantur. Aperitur Plinij difficultas. Item qui Samius gladiator apud Ciceronem, contra aliorum ſentẽtiam. Item gladiatorum petitiones, compoſitiones, cõmiſſiones. Batualia, batuatores. Senecam cur diceret Caligula cõmiſſiones meras. Crupellarij, & ferrati qui. XI

IN hac uero gladiatorũ mentione, non improbum fuerit aperuiſſe Plinij nodum ex octauo Naturalis hiſtorię, ubi de elephantorũ ſpectaculis differens deniq́ ſic infert: Poſtea pugnauere ſinguli principibus Claudio & Neroni in conſummatione gladiatorum. Quæ ſit gladiatorum conſummatio in auctore doctiſsimo, arbitror plurimos diu & anxie quæſituros. Ipſe ijs uerbis intelligo gladiato-

gladiatores ueteranos, qui iam artis uſu diuturno occalluiſſent: uel ſi placet, rudiarios etiam. Sic enim Priſciano interprete, dicuntur, qui rude donati gladiaturam deſinunt, & publice alimenta capiunt. Cicero in Philippicis: Tam bonus gladiator rudem tam cito accepiſti? Hos uero interdum ad ſanguinarias pugnas retrudi ſolitos, uel pretij inuitamento allici, Suetonius auctor eſt, Tiberium Cæſarē id factitaſſe memorans. Con ſummati uero gladiatores dicebātur emeriti, ſicut milites cōſummatos appellari quan doq; animaduertimus. Iulius Frontinus Stratagematon quarto: Curius, quum uictis ab eo Sabinis, ex ſenatuſconſulto ampliaretur ei modus agri, quem cōſummati milites accipiebant, gregalium portione contentus fuit, malum ciuem dicens, cui non eſſet id quod cæteris ſatis. Seneca uero in libro De breuitate uitæ: Quoſdam, inquit, quum in conſummationē dignitatis per mille indignationes erupiſſent, miſera ſubit cogitatio, ipſos laboraſſe in titulum ſepulchri. Samiū porro gladiatorem apud M. Tullium Thu ſculana ſecunda, interpretantur eruditi, ut propriū gladiatoris nomen, fortaſſis ab inſu la Samo nominatum, ut ſerui dicuntur Cappadoces, Getæ, Daui. Cæterū qui amplius Ciceronis uerba excuſſerit, liquido cōperiet, doctius aliquid ab eo ſignificatum. Quo uero expendi liberius ſententia poſsit utraq;, exſcripſimus indidem pluſcula. Quis in quit, mediocris gladiator ingemuit? quis uultum mutauit unquā? quis non modo ſte tit, uerum etiam decubuit turpiter? quis quum decubuiſſet, ferrum recipere iuſſus, col lum contraxit? Tantum exercitatio, meditatio, conſuetudo ualet. Ergo hoc poterit Sa mius ſpurcus homo, uita illa dignu, locoq;: uir natus ad gloriam, ullam partem animi tam mollem habebit, quā non meditatione & ratione corroboret: Hęc Cicero: in quibus neminem puto, etiam leberide cæciorem, non coniectare ſubeſſe quippiā ſubcutaneę, latentiſq; eruditionis. Ego igitur Samium arbitror appellatum frontis inuſtę, ac (ut Plinius inquit) inſcriptæ: uel certe uulneribus crebris conſciſſæ ac cicatricoſę: quoniam Samiorum frontibus, ſicuti in Pericle docuit Plutarchus, Athenienſes ſtigmata inuſſere: unde & Samij, dicti literati. Super qua re affatim alibi à me diſputatum, com memini. Niſi quòd Samius legendū uidetur potius: nam eſt id Lucilij carmen ex quar to Satyrarum, uti à Nonio aduocari ſcimus, in uerbo ſpurcum. Id quod ne ceruicoſior quis comminiſci me putet, in rem pręſentem eundum protinus: ſicq; legi oportere cer ta ducti ratione opinamur, ut in quadrum redigatur uetus obſeruatio.

Eſerninus fuit flacco ore, una equidem
Samnis, ſpurcus homo, uita illa dignu, locoq;
Cum Pacidiano componier, optumu multo
Poſt homines natos gladiator qui fuit unus.

Meminit rurſum Cicero tertio De oratore, ac de optimo genere dicēdi. Dignum ſcitu: batualia nuncupari ab Sardiano Adamantio gladiatorum exercitationes: unde batuatores item dicantur. Nam Donatus: Batuetur, inquit, quaſi uerberibus eijcietur, ac plagis. Agnoſcit uerbum Plinius quoq;. Hinc libera ſubit coniectatio: Lentulum, qui Capuæ gladiatores alebat, unde Sparthaci belli origo, Batiatum eſſe cognominatum: ſicuti auctor eſt Plutarchus in Craſſo, ni quis batuatum malit reponere. Habentur inter gladiatores Andabatæ quoq;, qui clauſis depugnarēt oculis. Arenarios uniuerſim uocat cum Iureconſultis Firmicus. Nam qui machæra, id eſt gladio pugnant, machærati dicti. Verum ut in aliqua quodammodo parerga excurramus, inaudias quandoq; gladiatorum petitiones dici. Scito impetus uerbo eo proprie gladiatorios dici. Cicero, Quòd ergo tuas petitiones ita concitatas, ut uitari nullo modo poſsint, parua quadam declinatione defugi, & (ut aiūt) corpore exceſsi. Idem in Oratore, Vt enim athletas, nec multo ſecus gladiatores uidemus nihil nec uitando facere caute, nec petendo uehementer, in quo non motus hic habeat palęſtram quandam: ſic oratio nec plagam grauem facit, niſi petitio fuerit apta. Itaq; qualis eorum motus, quos apalęſtos uocant, talis horum mihi uidetur oratio, qui non claudunt numeris ſententias. Componi item gladiatores dicuntur, ubi in harenam depugnaturi producuntur. Quintilianus libro ſecundo: Quia ſæpe gladiatores ſub eodem magiſtro eruditi, inter ſe cōponuntur. Et Cicero ad Cælium: Quid tu, hoc tibi mandaſſe exiſtimas, ut mihi gladiatorum compoſitiones, ut uadimonia dilata mitteres? Dicuntur & commiſsiones. Nam & oratorum

quoq;

quoq; ac poetarum leguntur commiſſiones,ubi in mutuũ prodeunt certamen in ſpectaculis. In commiſſione poetica Papinium fuiſſe olim coronatum accepimus. Commiſſiones prætorũ pro æditionibus ludorum intelligimus. Caligula porro comptius ſcitiusq; ſcribendi reformidans genus,Senecam tum maxime placentem cõmiſſiones meras & arenam dicebat ſine calce.Ceu coniunctione careat eius dictio,ac oppoſitione,nec apte cohæreat, ſitq; importunior congeſtio inconcinniorq;, ut temere aceruatimq; facta citra delectũ. Id quod ex Demetrio agnoſcas licet, ſiue is Dionyſius ſit, in pragmatia De eloquutione,ubi de compoſitione agitur ſoluta & diuiſa ac coniuncta. Macrobius in Cœnis libro ſecundo. Sed & Laberius inquit, ſequenti ſtat in commiſſione,Mimo nouo interiecit hos uerſus.Legimus deniq;,ab rebellantibus Gallis additos militiæ ex ſeruitijs gladiaturæ deſtinatos, quibus continuum foret ferri tegimen, crupellarios uocabant,ictibus inferendis ineptos,accipiendis impenetrabiles. Proinde ferratos quandoq; nuncupat hiſtoria,reſtantibus laminis aduerſum pila & gladios. quo nomine Romani milites ſecuribus ac dolabris aduerſum ibant,uelut molem ſubruere coorti: quibuſdam item trudibus aut furcis prouoluere conniſis.

Quinquennium Neronis,unde duci in adagiũ ualeat. De Nerone pluſcula.Molgus apud Dionem quid ſit.Aſcopera.Sacciperum.Britannici uene no ſublati hiſtoria.De ruminali arbore nonnihil. Cap. XII

Claudium Neronem, quem Plinius alteram facem generis humani uocat, quemq; pedibus genitum parens eius prodidit Agrippina, Trãquillus ſcribit, à pietate imperij exordia feciſſe, quoniam Claudium apparatiſſimo funere elatum laudauit,conſecrauitq;. Memoriæ Domitij patris honores maximos habuit.Matri ſummam omnium rerum publicarum priuatarumq; permiſit.Primo etiam imperij die excubanti tribuno ſignum dedit,optimam matrem.Ex Auguſti præſcripto imperaturum ſe,profeſſus eſt,neq; liberalitatis,neq; clementiæ, nec comitatis exhibendę ullam occaſionem omiſit.Senatorum nobiliſsimo cuiq;,ſed à re familiari deſtituto annua ſalaria, & quibuſdam quingena conſtituit, & quum de ſupplicio cuiuſdam capite damnati,ut ex more ſe ſubſcriberet,admoneretur,Quàm uellem, inquit, neſcire literas. Agenti ſenatui gratias reſpondit,Quum meruero. Talem ſe initio principatus præbuit Nero, exiturus mox in prærabidam feritatem & ſæuitiem incomparabilem. Inde Traianum imperatorem eminentiſsimũ ſcribit Sex. Aurelius ſolitum dicere,procul diſtare cũctos principes Neronis quinquẽnio.Hinc prouerbij uice uſurpare eleganter hoc ipſum poſſumus,quum eos coarguere uolumus, qui ſe à principio mites quidem,& præter modum tractabiles præſtant, pauloq; mox erupturi uidentur in barbaram truculẽtiam.Quæ ſanguinaria euerſione cuncta deſubitet, ut Firmici uerbo utamur. Quod Neroni eueniſſe,quum celeberrimis monumentis teſtatiſsimum fecere priſcorum ingenia,quæ nobis lucem peperere:tum Alexander AEgeus, Peripateticus philoſophus, & Neronis eiuſdem præceptor,dicto ueriſſimo comprobauit, qui illum uideri pronũtiauit πηλὸν αἵματι πεφυρμένον, id eſt lutum ſanguine ſubactum. Cui tamen ſententiæ lepide quidam ſuccinuit, κακῶν μαθητῶν χείρονες οἱ διδάσκαλοι, id eſt malis diſcipulis peiores magiſtri. Scribit uero in Neronis uita ſic, hiſtoricus Dion,quod ſcitu perdignum eſt:Neroni,inquit,ab perempta matre urbem ineũti publicitus ſubblandiebantur nonnulli. At ſeorſum,& clandeſtine, ubi maior oſtentatur obloquendi licentia, acrius proſcindebant. Nec defuit, qui ad eius ſtatuam molgum deſtinaret,innuens eſſe dignum,qui eo inſueretur. Qua in parte Politiani multę lectionis uiri coniectatio ſic deniq; præmunitur de Aſcopera,ut nullis præterea arietum infeſtationibus ſubrui queat:etiam ſi uel eruditioribus ambiguum forſan uideatur, quid molgi nomine intelligendũ protulerit Dion.Nam ſunt qui eo uerbo tardum cęcumq; accipiant:ſed & qui publica mulgeat,depeculeturúe.Ariſtophanes, μολγὸν σε πιέσαι. Sed & nequam hominem indicat uox ea. Verum ad rhombum nihil. Lego apud grauiſſimos auctores ex Græcis, Molgum, Tarentinorũ lingua,utrem ſignare bubulum. Vnde Theodoritus Vulcanũ dixit, φυσητῆρσι μολγίνοις χάδων. Et Ariſtophanes oraculum iocoſe confingit:Ne mihi Athenienſes laudaritis, μολγοὶ ἔσεσθ' ἐν οἰκίᾳ σκυτῶν, σκύτος καὶ μάσιγγος. Vbi uero Aſcoperam finiens Sudas, eſſe ait μαρσύπιον ἢ σακκοπήριον

Quinquennium Neronis

Malis disc. peiores magistri

Molgus

πάθνιον, id eſt marſupium uel ſaccopathnion. Sunt qui poſterius uerbum putent interpellatum, reponendumq; ſacciperium, aut ſaccipetionem. Auctores tamẽ ſunt, Nerone mortuo, non defuiſſe qui per longũ tempus uernis æſtiuisq; floribus tumulum eius ornarent, ac modo imagines prætextatas in roſtris proferrẽt, modo edicta quaſi uiuẽtis, & breui magno inimicorum malo reuerſuri: unde irroboraſſe opinionem illorum contenderim, qui Neronem reſurrecturũ ſuſpicati ſunt, futurumq; Antichriſtum. Alij uero putarunt nec occiſum quidem, ſed ſubtractam, ut putaretur occiſus, & uiuum occultari in ætatis uigore, qua fuit, quum crederetur extinctus, donec ſuo tempore reueletur & reſtituatur in regnũ. Sed hæc, ut Ialemo frigidiora, & quæ uel thermas poſſint Neronianas refrigerare, ut Martialis abutamur uerſiculo: Ciuitatis diuinæ libro uigeſimo, irriſit Aurelius Auguſtinus. Seneca non ſine adulationis ſuſpicione, Neronẽ Cęſarem, ut aliarum uirtutum, ita ueritatis præcipue amantiſsimũ, ad inueſtigãdum Nili caput miſiſſe, ſcribit. Tam enim in eo mendaciũ eſt manifeſtarium, quàm in Plauti comœdia Mœchus. Sed enim uetus eſt ac parœmiodes, gladiatorem cui in numero ingenium ſit, in harena conſilium capere. Non omittẽdum uero, quum Nero hic Britannicum ueneno per dolũ ſuſtuliſſet, ac mox defuncti corpus eſſet liuoribus maculatũ, ad ſcelus cõtegendum gypſo lini iuſſit: ſed quum efferretur, cæleſti aqua copioſius defluẽte, deterſo plane tectorio, ſæuitiæ immanitas producta in apertum eſt. Adnotatũ annalibus eſt: hoc imperante, ruminalem arborem in comitio, quę annis octingẽtis ac quadraginta & amplius, uirens perſeuerauerat, cõditorum Vrbis olim propugnatrix, ramalibus emortuis uiſam exaruiſſe. Quod & in prodigium abijt, donec in nouos reuireſceret fœtus.

Hominũ quorundam natura mirabilis. Senecæ locus perobſcurus illuſtratur de Paſſieno. Senecionis hiſtoria. Ophionei uatis, Nicomachi, Heliogãbali, Portij Latronis. Auditores pro diſcipulis cur. Puellę uenenoſę, et quę araneis aleretur, hiſtoria. Matreæ itẽ, Adriani, Firmi. Parodia. Philini, medici biboſi, Galli Vibij, Labieni, Seueri, Zenonis, Syllæ, Meſſalæ Coruini hiſtoria. Druſiani enſes cur. Bithonis hiſtoria, Aſconij Pediani, Hypermeſtræ, Veneris Nicophori, Palladij, Smyndiridæ, Phraſelitarum, Siditarum, Lyncei. Crudeliũ ratio. Humanitas quid, & cur. Sinamorum ene. Sinamoros. Cap. XIII

MIrari ſuccurrit quãdoq;, quàm mira hominum ingenia effinxerit ſæpe natura parens, nec ad fabuloſa nunc reſpectamus, quæ copioſius perſequuntur poetæ, necnon ex hiſtoricis, quos poetis affines in primis nouimus: uerum quæ auctores grauiſſimi ſumma fide, quod inter cognitores uerſarẽtur, prodenda cenſuere. Senecio, inquit Seneca Suaſoriarum primo, fuit ingenij confuſi & turbulenti: is cupiebat grandia dicere, adeo ut nouiſſime huius rei morbo & teneretur & rideretur: nam & ſeruos nolebat habere, niſi grandes, & argẽtea uaſa nõ niſi grandia. Eo demũ peruenit illius inſania, ut calceos quoq; maiores ſumeret, ficus non eſſet, niſi mariſcas: cõcubinum quoq; ingentis ſtaturæ haberet. Omnia demum grandia probabat: unde ei cognomen impoſitũ. Senecio nanq; uocari Grandio cœpit. Nam & quum diceret, ſummis inſiſtebat digitis, quo grandior uideretur. Ophioneum Meſſeniorum uatem, Pauſanias ſcribit, ſemper à natali ſtatim die luminibus captũ & priuatim & publice uaticinia peregiſſe. Id mirabilius multo, poſt uehementiorem capitis dolorem uidere cœpiſſe, ac mox relapſum ad cæcitatẽ denuo. Nicomacho Smyrneo, ſcribit Galenus, ad tantam molem corpus increuiſſe, ut loco moueri haud poſſet: uerũ ab AEſculapio ſanitati reſtitutum tradũt. Nos porro, inquit, uidimus cuiuſdam linguam extramodum citra doloris ullum omnino ſenſum, excreuiſſe. Siquidem nec tumorem mollem, quod uocant οἴδημα: neq; durum, quod dicunt σκίῤῥον: neq; inflammationem patiebatur, nec mali uim præferebat prorſum ullam, præter magnitudinis abſurditatem, ſubſtantia ipſa nil omnino uitiata. Heliogabalum Græculæ meretricis filium, proditur memoriæ, poſtea quàm militari temeritate eſt Imperium adeptus, nil ad ſenatũ retuliſſe prius, quàm felices prorſum homines futuros, ſi ſe Platonis legibus addixiſſent. Quo ſane argumento, mox tantus Imperator, & bona ſenatus pars cum uxoribus

cæteriſq;

cæteriſq; matronis ac uirginibus nudis nudi ipſi lauari occepere. Quin illis dignitates contribuebãtur, qui renudatas ad Imperatorem filias mitterent, quiq; nudi item inter nudas cum eodem decubuiſſent in cœna. Vt orbi terrarum triennio proſtibulum Roma fuerit. Sed & pòſt multò Imperator alius, aut leuior Græculus præſtare aiebat, Platonicis imbui legibus, quàm Euangelica diſciplina. Cæterum ab ijs, uelut inauſpicatioribus ſcitis, quum abhorreret Conſtantinopolitana ciuitas, latiſſima ſibi parauit atria, ubi miſcellanea matronarum, iuuenum, puellarum nudior turba cum Imperatore pila colluderet. Quo ſanè tempore Romani imperij partem haud exiguam ſanguine Italico comparatã, irruens Barbarica uis occupauit. Iam uerò & Latro Portius, quanquam orator grauis, nec citra ſuauitatem, bone Deus, quàm fuit in omni re nimius: quod Seneca ſcribit, Quippe nec remittere, inquit, ſtudia ſciebat, nec repetere. Vbi ſe ad ſcribendum concitaſſet, iungebantur noctibus dies, & ſine interuallo grauius ſibi inſtabat: nec deſinebat, niſi deficeret. Rurſus quum ſe remiſerat, in omnes luſus & iocos reſoluebatur. Quum uerò de ſyluis & montibus tradiderat, omnes illos agreſtes in ſyluis ac montibus natos laboris patientia ac uenandi ſolertia prouocabat: & in tantã ſic uiuendi perueniebat cupiditatem, ut uix poſſet ad priorem cõſuetudinem retrahi. At quum ſe reuocaſſet, tantis uiribus incumbebat in ſtudium, ut non tantum nihil perdidiſſe, ſed multũ acquiſiuiſſe deſidia uideretur. Memoria huic uiro natura quidem felix, ſed plurimum adiuta etiam arte: nunquam illa quæ dicturus erat, ediſcendi cauſa relegebat. Edidicerat, quum ſcriberet. Dicebat ita, ut in nullo unquam uerbo eum memoria deceperit. Hiſtoriarum omnium ſumma notitia. Iubebat aliquem nominari ducem, & ſtatim illius geſta curſu reddebat. Adnotatum in Chronicis eſt, M. Portium Latronem duplicis quartanæ tædio manum ſibi admouiſſe, atq; ita functum fato. Meſſala exactiſſimi uir ingenij, & Latini ſermonis obſeruantiſſimus, quum audiſſet Latronem declamantem, dixit, Sua lingua diſertus eſt: quibus ingenium cõcedens, ſermonem obijcere illi uidebatur. Quum porrò Latronis diſcipuli non audiri deſiderarent, ſed audire modo contenti forent: initio contumeliæ cauſa, à deridentibus auditores uocabantur: mox in uſu eſſe uerbum cœpit, & promiſcuè pro diſcipulo poni. In Ariſtotelis relatum monumentis inuenio (ut de Mithridate taceam, à quo excogitata antidotus Mithridatios dicitur) puellam cœpiſſe initio paulatim uenenis innutriri, conſuetudinemq; in naturam abijſſe, ut ijs perinde ueſceretur aleretúrq; ac colùetis cibis reliqui. Adijcit, fuiſſe puellæ cor caloris inops, præterea meatus prætenues, ita ut digeſtionis ui inſigniter demutaretur hauſtum uenenum, prius quàm cor pertingeret. Ipſam uerò educationis ratione uenenoſam euaſiſſe, ut ſputo, ac quouis humore alio perimeret appropinquãtes, e ueſtigio etiamnum expirantibus, qui quum ea coiſſent. Vt iam miremur minus, anates Ponticas edundis uulgò uenenis uictitare. Scribit Auicenna, tempeſtate ſua uixiſſe hominem, quem fugeret uenenata omnia, moriẽtibus omnibus, quæ fortè mordicus eum apprehendiſſent, inde nil omnino læſum. Quum uerò grandior admota foret ſerpens, bidui quidem induxiſſe febrem, cæterũ defeciſſe ipſam. Auctor Magnus Albertus eſt, in Colonia Agrippina puellam ſe uidiſſe, quæ in trimatu parietibus arreperet araneas uenatura, quas uoraret: eoq; cibi genere oblectata, inſigniter aleretur. Admirationem Græcis Romaniſq; de ſe Matreas peperit, ex ijs unus qui dicuntur Plani. Dicebat, feram à ſe nutriri, quæ ipſa ſemet uoraret: ut uel nunc anxiè ſcrutentur multi, τὸ Ματρέου θηρίον τί ἐστι. Id eſt, quænam ſit Matreæ fera. Matreæ meminit Plinius libro decimo ſexto Hiſtoriæ naturalis, huius an alterius, haud ſtatuo nunc. Marcus (inquit) Varro auctor eſt, uitem fuiſſe Smyrnæ apud Matream triferam. Certè hunc de quo agimus, fuiſſe Alexandrinum, eſt compertum nobis. Huius ſunt ambiguitates illæ: nec tamen crocodilinæ, aut ceratinæ: quid ita mergatur quidem ſol, nec natet tamen: & combibere quidem ſpongias, ſed non συγκαθυγίζεσθαι utiq;: item tetradrachma conciliari quidem nec iraſci tamen. Matreæ feram ſunt qui iram interpretentur, uel inuidiam, aut animi ægritudinem, uel id genus affectionem aliquam. Matralia eſſe uidentur Varroni matronarum feſta, quum teſtuaciũ faciebant, quod teſtu coquebatur calido. Inter eos qui de cœnis ſcripſerũt, Matreã ſiue Matrona Pitanæum recenſet libro primo Athenæus παρῳδὸν cognomẽto. Nam ſunt parodiæ uelut centones apud nos item: cuius eſt mo-

di illud, Δεῖπνά μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροφα, καὶ μάλα πολλά. Hinc parodi, qui ſcribendi hoc genus inſequũtur: ſicut Hegemon, cognomẽto φακῆ, id eſt lens. Metroum, id eſt μητρῷον, locus erat Athenis, ubi accuſationum ſeruabantur libri. Scribit Spartianus, ex Pannonia ueniſſe quendam ab natali cæcum ad febrientem Adrianum, à quo mox contactus exuit cæcitatem, ac Imperatorem reliquit febris. Firmum inter minuſculos Romanorum tyrannos cõnumeratum, tanta ferunt præditum firmitate, ut ſuperpoſitam pectori incudem, aliјs tundẽtibus perferret. Sed illud mirabile item, quod monumentis Theophraſtus prodendum cenſuit, fuiſſe Philinum quendam, tota uita qui nullo ſit uſus potu uel cibo, præter quã lactis. Nam Anchimolus, & Moſchus apud Helidem Sophiſtæ tota uita hydropotæ perhibentur fuiſſe, ac ficis tantummodo uentris deſiderio ſatisfeciſſe, nec ea tamẽ re quoquam imbecilliores, niſi quod ab eis teter adeo profundebatur odor inter deſudationẽ, ut in balneis ab omnibus magno ſtudio declinarentur. Affuit Druſo Tiberiј filio medicus uini capaciſſimus, quum id admirarentur uniuerſi, deprehẽſus eſt ante potum amygdalas præmandere amaras quinq; aut ſex, quod agere prohibitus, ne minimo quidem ſuffecit potui. Gallus Vibius tam magnæ fuiſſe eloquentiæ narratur, quam poſtea inſaniæ: cui hoc accidit uni, ut in inſaniam non caſu incideret, ſed iudicio perueniret. Nam dum inſanos imitatur, dum lenociniũ ingeniј furorẽ putat, quod aſſimulabat, ad uerum redegit. In Labieno tanta, & tam impromiſcua memoratur libertas, ut libertatis nomẽ excederet, & quia paſſim omnes lacerabat, Rabienus uocabatur. In hunc primum excogitata eſt noua pœna: effectũ enim eſt per inimicos, ut omnes eius libri comburerentur. Quæ res inuſitata fuit, & prorſus mira, ſupplicium de ſtudiјs ſumi. Eam contumeliam Labienus non tulit, nec ſuperſtes (ut inquit Seneca) ingenio ſuo eſſe uoluit, ſed in monumenta maiorum ſuorum ſe ferri iuſſit, atq; ita includi: ueritus (credo) ne ignis, qui nomini ſubiectus erat, ſibi negaretur: nec tantum finiuit ipſe ſe, ſed ſepeliuit. Caſſius Seuerus Labieni amiciſſimus, quum ex ſenatuſconſulto libri eius comburerentur, Nunc (inquit) me uiuũ uri oportet, qui illos edidici. Seuerum Imperatorẽ Herodianus ſcribit, iter facere ſolitũ ſine intermiſſione, neq; feſtos dies, neq; labores ullos magnopere curaſſe, algoris atq; æſtus iuxta patientem. Sæpe etiam per altiſſimos montes hyeme ſæua, niuibus è cœlo ingruentibus, iuiſſe aperto capite, ut milites ad alacritatẽ patiẽtiamq; laborũ re ipſa cohortaretũ. Quanquam hic ipſe omnium item princeps duritiam atq; aſperitatẽ uictus, tolerantiamq; laborum, diſciplinamq; omnem ac ducum reuerentiã ſubuertit, inhiaro pecuniјs, & munditias colere militibus inſuefactis. Ipſe uero auaritia ſupra omnes Imperatores maximè inſignis eſt habitus. Zenonem Athenæus ſcribit, ingenio amarulentũ fuiſſe, & aduerſus familiares præiracundũ: quòd ſi hilarius ſe inuitaſſet, mitis euadebat blandusq; cum ſuauitate. Quodam uerò diuerſitatem admirãte, ſibi quod lupinis euenire reſpondit: qui aqua præmolliti edulcatiq;, amarore ſecreto, ſuaues efficiantur. E diuerſo quoſdam inuenias hilares nimium, ac riſus amatores, cuiuſmodi uocant Græci φιλογέλως: qualem fuiſſe Syllam non tacuere Græci quoq;, quando mimis & gelotopœis multa eſt elargitus, quin & ſatyricas cõcinnaſſe comœdias fertur. Tirynthios uerò uniuerſim philogelos fuiſſe, ac grauioribus inutiles negotiјs, Theophraſtus ſcribit. Meſſala Coruinus orator, ante biennium quàm moreretur, ita memoriã ac ſenſum amiſit, ut uix pauca uerba coniungeret: ad extremum uerò enato circa ſacrum os ulcere, inedia ſe confecit. Gothicis autem contonantibus bellis, conſtat, ab hoſte Barbaro, Traiano cuidam ſuper oculi dextri partẽ ſic adactum ſpiculum, ut mox dilapſo ligno, occultaretur omnino ferrum. Nec uim doloris ullam uulneratus perſentiſceret: quin anno demũ quinto citra moleſtiam prorſus promi ſpiculi ſummum cœpit, atq; inde amplius emergens, liberum denique Traianum comparebat relicturum. Gratianum Valentiniani patrem, Funarium eſſe nuncupatũ, ſcribit cum Paulo Diacono Sex. Aurelius, quoniam uenalitium funem portãti milites quinq; extorquere nequiſſent. Druſum Tiberiј filium, petulantia inſignem, immiti adeo & ſanguinaria fuiſſe natura, ſcribit Dion, ut enſes præacuti, ab eo Druſiani cœperint dici. Quibus quum angeretur Tyberius, Me (inquit) ſuperſtite nil efficies uiolentum, οὐδ' ὑβριστικόν: quòd ſi auſus fueris, οὐδὲ πλουτήσαντος. Pelopem legimus profeſſione medicum, & proinde Galeni etiam doctorem, au-

ſum

ſum profiteri, omnium ſe rerum cauſas & effectus ſcire. Bithon, inquit Pauſanias, taurum humeris geſtabat: qua admiratione, ſtatua quoq; apud Argos dignus eſt habitus. Nam Ladas, mortales cunctos pedum celeritate eſt ſupergreſſus: unde & apud eoſdem ſtatua eſt ornatus in Veneris templo, quam νικοφόρον dicunt. Id ab Hypermeſtra poſitum memorant iudicio liberata, quod intēderat Danaus, quia ex præſcripto Lynceum non peremiſſet: peractum uerò iudicium in regione quam uocant κριτήριον. Aſconius Pedianus hiſtoriarum conditor, anno ætatis tertio ac ſeptuageſimo captus luminibus, duodecim poſtea uixit annis, maxima apud omnes auctoritate. Sed nos in explicanda hominum natura, quæ menſum excedit publicum, rectè (opinor) fecerimus, ſi nodum apud Senecam Gordiano uel implicatiorem enodarimus. Sexto Controuerſiarum ita legimus: Oſcus non incommodè dixit, ſed ipſe ſibi nocuit, dum nihil abſque ſchemate dicere cupit. Oratio eius non figurata erat, ſed praua. Itaq; non inurbanè Pacatus rhetor, quum illi Maſſiliæ mane occurriſſet, ſchemate illum ſalutauit: Poteram (inquit) dicere, Aue Oſce. Ipſe ab eloquentia multum aberat, natus ad contumelias omnium ingenijs iniungendas. Nulli non impreſſit aliquid, quod effugere non poſſet. Ille Paſſieno, prima eius ſyllaba in Græcum mutata, obſcœnum nomen impoſuit, declamatori ſubtili, ſed arido. Hactenus Seneca. Quid uerò hiſce innuatur uerbis, perobſcurum eſt. Coniectura ipſe ducor, ut Phyſſienum putem appellatum, ueluti eſſet mentulatus follis. Nam phyſan, dici follem, norunt omnes: ſinos uerò, mentula eſt: quod Ariſtophanis docet interpres: undè Sileni deflexum nomen eſt. Et σιναμωρουμένη dicitur, quæ cum uiro congreditur. Et apud Herodotum hiſtoria octaua, σιναμωρεῖν eſt hoſtili incurſione omnia fœdare. Sinamoros etiam dicitur, qui otio abutitur. Palladium ſcribit Caſſiodorus Theodoſii tempore tanta fuiſſe & animi acrimonia & corporis firmitate, ut ueredis concitatiſſimis triduo Romani Imperij limites contingeret, ac Perſarum: & rurſum altero triduo Conſtantinopolim repeteret. Vnde inuulgatum, Romanæ potentiæ ſpatia, lata alioqui, illius pernici celeritate reddi peranguſta. Cęterum id mirabilius multo, ac relatu iucundius: haud ita pridem in Gallia ex infima plebe hominem mira ingenij ſagacitate rationem excogitaſſe, qua ex metallo quolibet aurum ſecerneret, aquæ ui, quam inde chryſulcam nuncuparunt. Nam officina hæc chryſoplyſium dicitur, artifex ipſe chryſoplytes. Smindyrides Sybarita luxu & felicitate diffluens annis plus minus uiginti, nec oriētem ſe uidiſſe ſolem dicebat, nec occidentem. At ipſum hoc ſyncerius tota ferè uita ſibi contigiſſe Ponticus prædicabat Heſtieus, dum eruditioni incumberet auidius. Citharœdus Stratonicus, interrogante quodā, qui in Pamphylia omnium forent peſſimi: Phaſelitas, reſpondit: at cunctorum hominum Sidetas, id eſt σιδήτας. Philetas Cous in poetica nominis non poſtremi, corpore adeo ueſco imbecilloq; fuiſſe narratur, ut pedibus plumbeas adnecteret pilas, necubi à uento percelleretur. Lynceum & Idam fuiſſe Apharei filios, Pauſanias ſcribit: ſed Lynceū iuniorem. Hunc Pindarus ea fuiſſe uidendi excellentia ſcribit, ὡς καὶ διὰ στελέχους θεᾶσθαι δρυός. Id eſt, ut etiam per quercuum ſtipites ſpectaret. Quærat hic forſan aliquis in cenſura tam graui, quæ hominum ingenia reuocat ad contemplationem, Vnde nam fiat, quòd nunquam non inſigniter crudeles ſeſe proferant pleriq;, nil magis quàm humanum ſitientes ſanguinem? Hac uerò in parte, quanquam non ſit omnino propoſiti inſtituti cauſas iudicare dubias, ſic fermè poſſe reſponderi, animaduerto: quo quis hominem ſapit minus, eo eſſe immitiorem: quo nomine id genus inhumanos dicimus ac efferatos. Siquidem ab humano ingenio quauis ex cauſa quo quis abijt longius, hoc humanam ſpeciem, perinde ac alienam rem extraneamq; & odit amplius & negligit, ut monſtrum dici uerius debeat, cui inducta modo uiſatur humana pellis. Alioqui homines cæteros, ceu corporis eiuſdem membra amplexaretur, ac amaret. Quando homines ſinguli ſub idea una, & in ſpecie eadem ſunt homo unus: quo factum eſt, uti uirtutem qua in hominum ferimur beneuolentiam proni uniuerſorum, humanitatē potiſſimum cenſuerint appellandam ſapientiores. Ab theologis tamen noſtris humanitatis appellatione omne humanum genus intelligi, auctor Hieronymus eſt: nam & Græci ἀνθρωπότητα dicunt.

An Cato ſolus quater & quadragies cauſam dixerit ſemper abſolutus. De Archilochi poetæ interfectoribus. Plinij locus declaratur. Calondæ hiſto

ria, qui Corax eſt cognominatus. Cicadæ ſepulchrũ. Archilochia edicta. Caput XIIII

PLinius Naturalis hiſtoriæ ſeptimo, ſingulari grauitate nobilem Græcæ Romanæq; gentis cenſuram peragens, inter bona alia quæ ſummo in omni uſu uiro Catoni primo affulſere, eius proprium fuiſſe ſcribit, Quater & quadragies cauſam dixiſſe, nec quenquam ſæpius poſtulatũ, & ſemper abſolutum. Nobis uero infra claſſem tam excellentis auctoris placita pro lege quidem ſunt, fueruntq; perpetuò: iure enim tanto nomini aſſurgimus, ſine quo fluctuabunt literæ, ueluti infeſto mari uentis pulſata nauis. Quod tamen uaria lectitando compertũ nobis eſt, promimus in album, non obſtrigilandi ratione, ſed iuuandi. Scribit in celeberrima oratione quæ in Demoſthenẽ dicta eſt Aeſchines, Ariſtophontẽ apud Athenienſes quandoq; auſum gloriari, quòd nonagies quinquies accuſatus ſemper euaſiſſet. At non Cephalus ille antiquus, qui maximè popularis eſt habitus, ſed contra gloriabatur, quòd quum plura decreta, quàm quis ſui temporis orator ſcripſiſſet, nunquam fuiſſet accuſatus quòd contra leges decreuiſſet. Hæc Aeſchines. Quod uerò & infrà paulo idem ſcribit Plinius: Archilochi poetæ interfectores, Apollo arguit Delphis. Quæſituros arbitror Plinianæ lectionis ſtudioſos, quos nam ſignificet hac parte auctor breuiſſimus: nobis autem exploratum eſt, Oenomaum inter Græcos ſcriptorem non ignobilem, Euſebio referente, ita fermè prodidiſſe: Quare qui Archilochum occidit Archias, à templo quaſi ſceleſtus, exire ab Apolline iuſſus eſt: Muſarum enim amicum occiderat. Sunt ex Græcis, qui à Calonda interemptum Archilochum prodant, cui cognomentum fuerit Corax. Idq; in bello, ubi Mars eſt cõmunis, perpetratũ. Quem quum reijceret Pythia, ſuppliciter apprecatum ignoſceret, quãdo hæ ſint bellorum ſortes. Adieciſſe porrò, ad id ſe difficultatis redactũ, ut uel facere uel pati neceſſe fuerit: proinde obſecrare, ne ſibi uitio uerteretur, ſi ſuo ipſius dæmone uiueret: eſſeq; quòd ſe amplius execraretur, quia uiueret, quàm quòd illum peremiſſet. Super ijs commotus miſeratione deus hominem petere Tænarum iuſſit, ubi τέττιγος, id eſt cicadæ ſepulchrum uiſeretur: atq; inibi Theleſicliæ pueri placare manes. Quæ omnia quum ritè is obiſſet, dei reclinauit iram. Fuit uerò Archilochus præcellens quidem poeta, ſi quis auferat αἰσχροεπὲς καὶ τὸ κακοῤῥῆμον, id eſt obſcœnitatem ac uerborum uirulentiam. Inde apud Ciceronem in Epiſtolis ad Atticum: Amarulenta, felleq; conſperſa multo, immo defricta, Edicta uocantur Archilochia.

Exemplum ignotum cuiuſdam, qui plagis feruentior cooriebatur in cõcubitum. Rutam Venerijs aduerſari, & cur dicatur πήγανον. Cap. XV

HOminum naturã extra reliquorum modum admirantibus ſuccurrit exemplum rarò aliàs auditi euentus. Siquidem nõ multis ab hinc annis uixiſſe quendam in Venerijs, non gallinaceæ ſalacitatis, uerum ingenij ſtupendi maximè, quodq; uix impetret fidẽ, ex adiuratiſſimis compertum eſt: qui quo pluribus affectus fuiſſet plagis, eo impetuoſius ardentiusq; in concubitum ferebatur præceps. Fuit omnino mira res: neſcires, utrum affectaret auidius uerbera, an coitum: niſi quòd illorum menſu libidinis uoluptas conſtabat. Proinde extentis ſe precibus diſflagellari expoſcebat, pridie quàm id pateretur flagello aceti aſperitate obdurato: quod ſi couerberator letius agere foret uiſus, uelut exſtimulante rabie, conuitijs inceſſebat: nec factum ſibi ſatis arbitrabatur, ni inter cædendum ſanguis ſeſe oſtendiſſet. Vnus, opinor, mortalium inuentus, qui eodem impetu in ſupplicium ferretur, ac delicias: quiq; inter tormenta ſenſuum titillationes, ac æſtuãtem pruritum uel expleret uel incenderet. Quodq; nec mirum minus eſt, non latebat hominem flagitij inuſitata ſpecies, ſeq; in eo execrabatur, ac ſibi ipſi erat infeſtus. Cæterum conſuetudine deprauata amplius præualente, utebatur uitio, & improbabat. Irroborarat uerò ea, radiceſq; egerat altius, quod ita foret aſſuetus puer, communicata ſtupri fœditate inter æquales plagarum allectatione. Documento inde præſigni, quantũ moribus inoleſcendis educationis poſſit ratio. Addamus uerò exemplum huic diuerſum, in Græcis obſeruatum auctoribus, initiatos ſeruandæ caſtitatis ratione, rutam aſſiduè inter edulia ſolitos admittere, quoniam ea ueſcentibus hebeſcat prolifica uis: quo argumẽto etiam

πήγανον

πήγανον dicatur, παρὰ τὸ πηγνύειν τὴν γονήν, quòd urinam ſiſtat genitalem. At Dioſcorides, rutæ utrunque genus cauſticum καὶ θερμαντικὸν, id eſt excalfaciendi uim habere. Mox tamen idem, Semen inquit, reſtinguit uel eſu ſumptum uel potu.

Arcem facere ex cloaca, lapide è ſepulchro uenerari pro deo, quid ſit. De Menecrate medico, Themiſone, & Callipide. Plutarchi locus reſtituitur ex Alcibiade. Dicelictas quid, & dicelon: item Empuſa, & Hecatæa, onocolos. Quid item bolitos. Bolus. Boleti unde. Petrobolus. Macella. Dicella. Epebolus. Boline uitis, & droſallis, asbolomeni. Calopodes qui. Callipædas cur dicant ſenes. Calliſtea. Ariſtea. Item uocabula plura, calidia, calidya, calij, calion, callæi, callæ. De Callia ſcitu non indigna. Cap. XVI

ARcem facere ex cloaca, per prouerbium illi dicuntur, qui rem haud ita magnam plurimi faciunt, amplexantur, in oculis ferunt, ac mirantur. Cui conſimile adagium alterum, Lapidem è ſepulchro uenerari pro deo. Vtrunque poſitum apud M. Tulliū in oratione pro Plautio: Nunc uenio, inquit, ad illud extremum quod dixiſti, dum Plautij in me uerbis meritum extollerem, me arcem facere ex cloaca, lapidem è ſepulchro uenerari pro deo. Succurrunt exēpla ex hiſtorijs plurima eorū, qui in id genus uitij reciderunt. Menecrates medicus, quum affectos quoſdam ac penè conclamatos uel caſu uel arte in integrum reſtituiſſet, proindeque à nōnullis ſubblandiētibus Iupiter cognominaretur: elatior iam is hoc nomine, ſibique nimio plus placens eodem cognomento inſolentius ipſe quoque uti cœpit: in idque tumoris eſt productus, ut ad Ageſilaum illum magnum & Spartæ regem, ſic quandoque ſibi ſcribere permiſerit, Menecrates Iupiter regi Ageſilao ſalutem dicit. Qui reliquis haudquaquam perlectis, ſed hominis leuitate prorſus irriſa, ita propemodum reſcribi iuſsit, Rex Ageſilaus Menecrati ſanitatem dicit. Sunt ex Græcis qui prodant, ſi quos morbo ſacro laborantes curaturus adiret, iureiurando prius adigere ſolitum, incolumitati reſtitutos ipſum ſeruorum uice ſequuturos. Et ſequebantur illi quidem, uerum Herculis habitu alius, alius uerò Mercurij. Hominis uanitate animaduerſa, uocari ad cœnam cum dijs proprijs Philippus Macedo iuſsit, ac uenienti altiorem auguſtioremque menſam apponi, in qua eſſet ara erectior. Proinde quum inferrentur fercula, ſuffumigationes multæ ac libationes fiebant: donec Iupiter nouus, ludibrium aduertēs, magno omnium riſu inde ſe proriperet. Themiſon quoque Cyprius Antiochi regis deliciæ, Hercules dici uolebat, eoque nomine rem ſibi diuinam fieri patiebatur: aderatque ipſe leonis pelle inſtratus, arcum item ferens Scythicum & clauam. Huic quod de Menecrate diximus, affine illud quoque Ageſilai eiuſdem, quo urbanius Callipidis illius geſticularij celebrati tumorem repercuſsit, ac inſolens depreſsit ſupercilium. Erat is Callipides tragœdiarum hiſtrio, non mediocriter quidem uelut etiā ſaltatricula Dionyſia, inter Græcos homines clarus. Verum ipſe ea re plurimum ſe mirabatur. Itaque ubi primum Ageſilaus regi occurrit, arrogātius aliquāto ſalutauit, & ſubinde illi ſe oſtentabat, inter aſtantes ſeſe intrudens, arbitratus fore, ut comiter ac benigne à rege exciperetur. At quum is grauioribus intenderet, ac ne Callipidem reſpectaret quidem: Non admodum, inquit, noſſe me uideris, ò rex, nec qui ſim inaudiſſe? Tunc renidens Ageſilaus: An non es, inquit, Callipides ille dicelictas? Hoc autem nomine mimos uocant Lacedemonij, nam δείκηλον, idolum ſignat, ſiue ſimulachrum, aut etiam imitamentum: ut in Epigrammate,

ῥέας πυργοφόρου δείκηλον ἀσοφέων.

Putant quidam id uerbum de Iouis ſtatua dici proprie, quaſi Διὶ ἴκελον, ſed per abuſum de alijs itidem. Nonnulli quod ad incutiendum terrorem immittitur, Dicelon appellari credunt. Verum hoc genus terriculamenta dici à Græcis Hecatæa nouimus, quod ab Hecate immittātur, ſicuti produnt Apollonij interpretes: quam inde à formidinis incuſſu etiam uocant Βειμώ. Nominantur item Empuſæ à Dionyſio, ubi de Iaſpide inquit,

ἐχθρὴν ἐμπούσῃσι, καὶ ἄλλοις εἰδώλοισι.

hoc eſt, contrariam Empuſis & idolis alijs. Eſſe uero phantaſma dæmonoides, ſiue ſpectrum, quod ſeſe infelicibus ingerat, multifariamque demutet formam, ac ſe meridie plurimum oſtentet, cum inferis parentatur. Sunt qui eaſdem cum Hecate ſtatuāt, id quod ἐν ταγηνισταῖς ſignificat Ariſtophanes. Nominis ratio eſt, ut Euſtathio placet, quia uno

incedant pede. Sed nec deſunt, qui alterum interpretentur habere æneum pedem; & inde appellatam Empuſam: quod in Batrachis Ariſtophanes expreſſit, ubi de Empuſa Xanthus ita pronuntiat, πυρὶ γοῦν λάμπεται

ἅπαν τὸ πρόσωπον, καὶ σκέλος χαλκοῦν ἔχει.

hoc eſt, igne micat tota facies, & crus æneum habet. Cui reſpondens Dionyſius,

Νὴ τὸν Ποσειδῶ, καὶ τὸν ἕτερον βολίτινον.

id eſt, per Neptunum, & alterum aſininum. Inibi interpres inquit, Ex hoc quidam onocolon uocant: nam bolitinon, aſininum ſignat. Boliton enim, aſellorũ propriè dici retrimenta putant: ſed & boum ſuperfluitates ita uocantur. Quod uerò boliton pronuntiãt Attici, reliqua Græcia bolbiton. Agnoſcunt uocem Latini quoq; ſiquidem Pompeius Feſtus inde inflexum uerbum bulbitare putat, quod ſignet puerili ſtercore inquinare. Bolus autem iactus eſt, unde petrobolum in re militari iactandis uiolenter lapidibus in hoſtem organum ueteribus fuit: hinc apud Xenophõtem Rerum Græcarum libro ſecundo, Petrobolos inter iaculatores nuncupari obſeruauimus. Dibolia tela uidentur Plutarcho cuſpidis duplicis, cuius erãt modi Cimbrorum iacula. Dicella uerò prorſum aliud quàm dicelon eſt: nam uti prodit Theon, macella eſt, ἡ μονόθεν κέλλουσα ἄγρων τέμνουσα, id eſt quæ uno tantũ cædit mucrone. At dicella διχόθεν, id eſt bifariam. Epebolum, id eſt ἐπήβολον, Porphyrio interprete, compotem dicunt Græci, unde epebolum mentis Sophocles Alcmæoni ſcienter appellat, & epebolum cantus primo Legum Plato, ſic & pecuniarum epebolum legimus. Boline uerò, id eſt βωλίνη, in Bithynia uitis eſt, fructu admodum præcoci, racemis tantum non cubitalibus, acinis albis, ac pellucidis. Eſt apud Bithynos eoſdẽ dicta droſallis, de qua ἐκλογῶν quinto apud Græcos plura ſane. Asbolomeni, id eſt ἀσβολώμενοι, uelut fuliginati intelligũtur Damonis peripoltæ poſteri, quòd is fuligine litus faciem cum ſocijs, Romanum à quo turpiter amabatur, apud Cheroneam interfecerit. Bolaria dicuntur Straboni glebulæ auri, Bolus & gleba eſt, ac pictorum rubrica, unde appellationem trahunt boleti, qui dehiſcentes rubent forinſecus, intus luteo colore. Callipidis porrò in libro De poetica, meminit Ariſtoteles, ubi etiam prodit, appellatum quandoq; ſimia geſticuloſiorem: quamobrem pronuntiatio ea tam elegans & arguta tamq; omnibus artis abſoluta numeris eum proculdubio tardiorem, & gradus quodam modo teſtudinei reddebat, ac longi (ut ita dicam) ſubſellij, & multarum uelut nundinarum: quæ res prouerbio locũ fecit, quod eo libentius relatum à nobis eſt, quoniã uiros alioqui eruditos cunctanter id audio interpretari. Fuerũt & Callipidæ populi ultra Boryſthenem, quorum libro duodecimo meminit Strabo. Eos ad Hypanim Herodotus ſtatuit. Callipædas fieri ſenes, eſt apud Lucianum, quòd ſenes quidem puerum ſapiant, ſed in conuiuijs pluſculum ſe inuitantes, ac facti hilariores etiam pulchri pueri ſibi uideantur. Calopodas deniq; dicimus nonnunquam boni feliciſq; pedis homines & ſeruos præcipuè, quos & interdum καλοιωνίσους uocamus, ueluti proſperioris augurij. Quod uerò ad Callipidem etiam num attinet, auctor eſt Duris Samius, illum in Alcibiadis naui fuiſſe, qua is ab exſilio reuehebatur, enſe, haſta, cæteriſq; armis, quibus uti in certaminibus ſolent, peregregiè inſtructum. Sic enim Plutarchi interpres reddidit at Græcè Plutarchus ſic, κελεύσας δὲ Καλλιπίδην τὸν τῶν τραγῳδιῶν ὑποκριτὴν, στολὴν, καὶ ξυστίδα, καὶ τὸν ἄλλον ἐναγώνιον ἀμπεχόμενον κόσμον. Id quod ab Latino interpretamento diſſitum longè eſt: nam στολὴν indumentum accipio, ex Græcis auctoribus. Xyſtida uerò non haſtam, ſed ex Polluce libro quarto, tragicam ueſtem: ita ſcænico, non Martio cultu inſignem Callipidem ſenſit Duris, & retulit Plutarchus. Calliſtæa dicunt ſelecta cuipiam præmia, ſicut quæ uirtutis ergo cõtribuũtur, uocant Ariſtæa: nam ſenum prærogatiua nuncupatur preſbeum. Quin primi ordinis honores πρωτεῖα dicuntur, ſecundi autem δευτερεῖα. Verum enim uerò, ut cœpimus, corollaria non deſtituamus, appingentes, quibus auctior abeat harum ſtudioſus lectionum, in quibus malumus ubertatem nimiam, quàm inopiæ exſuccam ariditatem. Calidia, id eſt καλίδια, inuenio eſſe Cyprijs inteſtina. Nam calidya Barbaricum eſt indumentum: καλιούς Græci uiliores dicunt domos: κάλιον uerò, accẽtiuncula primam uendicante, catellum indicat, & bacillum: ſed & carcerem comperi κάλιον nuncupari: quin etiã lignum uinciendis nocentibus. Callæi, ſiue καλ-

λαιοι

λαιοι dicuntur gallinaceorum barbæ, & præterea πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα, id eſt quicunq; purpuræ aſſimilis color. Sunt qui uaria eo malint uerbo intelligere. Apud Aegyptios legimus etiã χρῶμα καλλαΐνον. Infectæ lanæ interdum καλλαί nuncupantur. Quod uero in Græcorum literis lectum eſt, καλλίας πτερορρυεῖ, id eſt Calliæ defluunt pennæ: in Calliam pronuntiatur quendam, meretricibus conſectandis qui dilapidauit omnia. Hinc facete dicebatur à ſcortillis deplumatus. Calliam quoq; pro ſimia inuenio poſitum, ex Attica loquendi formula, quæ δυσχερῆ τῶν ὀνομάτων περιφέρει.

Parentum cultus. Ciconiæ pietas. De Amphinomo, & Anapia. Tollitur ex Seneca obſcuritas. A quibus uiolati parentes. Interim de Opij filio, & Antigono. Latronis Galilæi in filios immanitas. Paricidiũ quid. Vlyſſis mors.
Caput XVII

EX Platonicis adytis præter innumera alia, quibus homines proficiunt in dies, quum in ijs quæ ad doctrinæ rationem ſpectant, tum uero ad mores, illud quoq; ſcitiſſimum, immo uero etiam ſanctiſſimum, nec à Chriſtianæ ueritatis placitis diſſentaneum, obſeruaſſe nos commeminimus, Vim nec patriæ nec parenti inferendam. Sunt enim, ſicut ab Euripide proditum eſt, parentum anima filij: nec id in homine tantũ, ſed & in animalibus cunctis, ut Tyaneo placuit Apollonio. Nam in Epiſtolis ad Atticum M. Tullius στοργὴν φυσικὴν εἶναι πρὸς τὰ τέκνα, ſcribit: hoc eſt, aduerſus ſobolem genuinam naturalemq; putari beneuolentiam. Verum quid uiciſſim parentibus debeatur à bene inſtitutis filijs, in brutis quoq; maximus ille conditor rerum Deus, inſignibus indicijs præmonſtraſſe uidetur: ſiquidem, ut auctor Ambroſius eſt, ciconia Romano uſu pia uocatur, quòd pulli parẽtibus iam ſenio confectis, nec alimenta ſibi conquirere ſatis ualentibus, in retributionem mutuam, tacita quidem, ſed alta naturæ ui in id propellente, neceſſaria ſummo ſtudio, quod in homine rarum eſt, ſuggerunt. Verumtamen inter nos quoq; affectus is adeo ſacer, adeo in primis optimo maximo deo nonnunquam cenſetur requiſitus, gratusq;: ut in Græcorum monumentis perpetuò Siculorum iuuenum pietas celebrata efflореſcat. Hi uero ſunt Amphinomus & Anapias, à quibus riuos ignium uomente Aetna in agrum Catanenſem, parentes humeris elatos & incolumitati redditos, conſtans inter Græcos opinio eſt, ac Strabonis aſtipulatur auctoritas: de quibus obſcure Senecam in libro De beneficijs tertio, mentionem facere arbitror: Vicere, inquit, Siculi iuuenes, quum Aetna maiore ui peragitata in urbes, in agros, in magnam inſulæ partem effudiſſet incẽdium, uexerunt parentes ſuos: diſceſſiſſe creditum eſt ignes, & utrinq; flamma recedente, limitem adapertum per quem tranſcurrerẽt iuuenes digniſſimi qui magna tutò auderent. Meminit & libro ſexto, ſed eadem obſcuritate, hoc eſt citra ullam nomẽclaturam. Sed & in Oratione ad Apollonium Plutarchus: & ſuppreſſis item nominibus Pauſanias. Sillius, Et Catane generaſſe pios celeberrima fratres. Significauit & Martialis. Ariſtoteles quin etiam in libro De mundo, ſiue libri auctor Theophraſtus fuerit. Nam quæ de Aenea ſuo prodidit maximus uates, ne ficta indoctioribus uideantur, ab eodem comprobantur Seneca: & inter hiſtoricos, quum alij retuliſſe inueniũtur, tum Appianus Alexadrinus, abs quo & illud traditum ſcio, Opium ex ſenectute debilem in ſæuo triumuiralis proſcriptionis turbine, quum ut manere liceret, filium deprecaretur, humeris ab eo elatum, donec extra portam tutum ſiſteret, ac poſtremo nunc agendo, nunc deferendo in Siciliã peruexiſſe incolumem. Antigonus quum ingenti prælio ſuperaſſet hoſtem, præmium belli ad patrem tranſtulit, & Imperium illi tradidit Cypri. Hoc eſt planè regnum & quidem præpotens, nolle regnare quum poſſis. Eſt profecto ſacra parentum maieſtas, & omnino proxima Deo. Propterea Moralium octauo ita ueriſſimè Ariſtoteles tradit, τὸ δυνατὸν γὰρ ἡ φιλία ἐπιζητεῖ, οὐ τὸ κατ' ἀξίαν. οὐ δὲ γὰρ ἔστιν ἐν πᾶσι, καθάπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς καὶ γονεῦς, οὐδεὶς γὰρ τὴν ἀξίαν ποτ' ἂν ἀποδοίη. hoc eſt, Quod fieri poteſt, amicitia requirit: non quę ex dignitate, cui in omnibus paria facere nequimus, ſicuti in Dei ac parentum honore, quibus pro meritis nemo unquam rependat. Quid uero potiſſimum tanti beneficij ratione deuinctus filius, & planè auctoratus parẽtibus debeat cõtribuere, idem philoſophus eminentiſſimus ita finit, eiuſdem ſcientiæ libro nono, Videtur quoq; pa-

 rentibus

rentibus alimenta maxime ſuggerenda,ueluti hoc debeamus:quumq;,ut ſimus,ipſi argumẽtum præſtiterint:honeſtius quoq;,ea re illis mutuas operas reddere, quàm nobis ipſis allaborare: honor item impendendus eis, quemadmodum Deo. Comprobat ex parte lex uetus,qua ſancitur, Vt liberi,parentes alant, aut uinciantur. Sed & Homerus ita canens, οὐδὲ τοκεῦσι
θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν.
Nec nutricationis uices reſoluit parentibus charis, breuis autem factus eſt æui. Extat & Græcus ad id ſenarius,
ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν σοὺ γονεῖς.
Viues diu, ſi uergentes in ſenium parentes connutrieris. Filios tamen parentibus alimenta non debere,ſanxit Solon, ſi artium nullam eſſent edocti, uel ſi de meretricis forent ſeminio concepti. Paternæ dignitatis indicium quoq; id uel maximum,quod literarum parens Homerus idem Iouem,quem deorum intelligi principem uolebat, patrem nuncupat,tanquam conſimiliter afficiatur in filium pater,ac ſummus ille & uerisſimus parens Deus in humanũ genus.Et pro Sylla M. Tullius, parentibus grauitatem contribuit,filijs uero ſuauitatem.Quanquam quod perabſurdum eſt, Perſarum gentes legimus,perinde ac ſeruis, abuti ſolitas filijs. At in Galilæa propè Arbellam uicum,inde latrones exigente Herode,unus eorum,cui ſeptem fuerant filij,uxorq;: quum ſaluti omnium poſſet conſulere, ſingulos progredi iubens interimebat in aditu ipſe conſtitutus:quumq; impartiturũ ſe ueniam immanitate facinoris attonitus Herodes inclamaret, pertinaciter ille propoſitum tenuit, ac cum uxore omnibus iugulatis, ipſum ſemet cum cadaueribus in præceps dedit. Charitatis paternæ illud equidem ſignum eſt euidens: quoniam, ut Politicorum tertio Ariſtoteles ſcribit, patrem filijs regnum non relinquere, ſi poſſit, arduum eſt, καὶ μείζονος ἀρετῆς, ἢ κατ' ἀνθρωπίνην φύσιν. id eſt eminentioris uirtutis, quàm pro hominum captu. At Deiotarus, quum plures ſuſcepiſſet liberos,omnes excepto tantum uno iugulauit, quo qui ſuperfuturus erat, potentior fieret,& maieſtatis auguſtioris, ratione impia & barbara, immo planè Galatica. Solon è ſeptem ſapiẽtibus unus,ſi quis parentes non enutriſſet, eum cenſeri ignobilem ſtatuit & obſcurum.Nam ut Cicero quadam oratione ſcriptum reliquit, quum ſit pietas uirtutum fundamentũ,patrem filius ut Deum uereri debet & colere, neq; enim multo ſecus parens liberis eſt. Quòd ſi audiatur,filium patri cauſam necis præſtitiſſe, quis id ferendum putet? Portẽtum atq; monſtrum eſt certiſſimum, eſſe aliquem humana ſpecie ac figura,qui tantum immanitate beſtias uicerit,ut propter quos hanc ſuauiſſimam lucem aſpexerit, eos indigniſſimè luce priuarit. Quum etiam feras inter ſeſe partus educatio,& natura ipſa conciliet. Inde in Declamationibus Quintilianus, maximum omnium ſcelus uocat,paricidium, quòd nomina ſacra polluit. Illud uero Romuli præcellens inſtitutũ laudari eximiè ſolet:qui quum paricidæ nullam ſtatuiſſet pœnam,homicidium tamẽ omne, paricidium nuncupari uoluit: quòd hoc impium atq; nefarium, illud autem impoſſibile eſſe duceret.Fieri tamen poſſe,poſt conditam Vrbem annis ſexcentis L. Oſtius portentoſi ingenij homo & proruptæ audaciæ docuit, qui omniũ primus patrem necaſſe narratur. Annalem prætorem,tonantibus bellis ciuilibus,quum is proſcriptus apud clientulum ſecurè lateret,prodidit filius: & nequid deſit, eo nomine à ſanguinarijs triumuiris patris bona accepit,præterq; ædilitatem arripuit:uerum diuino iudicio agente, ab eiſdem quos immiſerat patri, quum uinolentus domũ repeteret, eſt peremptus. Ardieum Pamphyliæ tyrannum,annis iam feſſum parentem & inſuper natu maiorem fratrem occidiſſe,libro De republica decimo Plato auctor eſt. Narratur & Perrhæborum rex Triopas tam efferatæ crudelitatis, ut ne filius quidem Carnabas eam facile concoqueret,quinimmo necato parente,acceptisq; tyrannoctoniæ,id eſt tyrannicidij præmijs,in Troadem ſeceſſerit, atque inibi à Troe expurgatus Zeliam condiderit. Succurrit paricidij exemplum, cui comparari non poſſit aliud. Artaxerxi Perſarum regi ex pellicibus centum quindecim fuere filij, tres iuſto matrimonio ſuſcepti, Darius, Ariarates, Ochus: ex ijs Darium extra Perſicum morem, ubi rex tantum mortẽ mutatur, per indulgentiam pater regem uiuus fecit. Cæterum Darius poſt noua pietatis paternæ exempla, nouum & ipſe aliquid, immo inauditum auſurus, interficiendi

patris

patris conſilium cepit. Sed audi, quod omnem excedat admirationem: communicato tam nefario propoſito cum quinquaginta fratribus, non eſt inuentus qui aduerſum ire conaretur. Cauſa paricidij, uel ipſo tamen paricidio ſceleſtior. Aſpaſiam uxorē habebat Artaxerxes: ea quoq; ut ſibi cederet, efflagitauerat Darius: promiſerat indulgētiſſimus pater: ſed mox pœnitentia ductus, Solis ſacerdotem illam legit, quia perpetua ibi caſtitas foret neceſſaria. Hinc filij irritatur impietas: in patrē cooritur. Sed auerſantibus (credo) dijs, flagitij magnitudinē fruſtratus euentu, pœnas paricidij inauſpicatiſſimi cum complicibus, numini, paternæ maieſtatis ultori, dedit: reuocatis ad ſupplicium quoq; infelicibus liberis & uxoribus: ne tam abominandi ſceleris ullum prorſus ueſtigiū extaret. Trogus item ſcribit, Theſſalonicē ab Antipatro filio, quum uitam per ubera materna deprecaretur, fuiſſe occiſam per ſummam immanitatem. Ab Euandro item occiſum fuiſſe patrem, quidam prodiderunt. Ptolemæum certè, Polybius ſcribit, Philopatora cognominatū ex facinoris crimine, quòd patrem uita exuiſſet. Adeo multi non ingratitudine ſolum, quod eſt maximū omnium uitiorum, ut inquit Fabius, nomen illud ſacrum uiolare non uerentur, ſed etiam ſanguine, omnium poſt Deum maxime ſacro, animam ſuam fœdare non cōpaueſcunt. Fuit & Ptolemæus cognomento φιλομήτωρ, ut Pauſanias ſcribit, ἐπὶ χλευασμῷ, id eſt ludibrij cauſa, quòd eum inſigniter odiſſet mater: adeo, ut quamuis natu grandiorem, principatu prohiberet. Nero matre perempta, procurrens nudam eſt contemplatus, nec uerbo temperauit flagitioſiore, οὐκ ᾔδειν ὅτι οὕτω καλὴν μητέρα εἶχον. neſciui, inquit, mihi eſſe matrem adeo uenuſtam. De machinoſo nauigio, quod fuit Agrippinæ deſtinatum, ſic ſcribit Dion, Quum aduertiſſet nauem in theatro διαλυομένην αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς, καὶ τινὰ θηρία ἀφιεῖσαν, καὶ συνισταμένην αὖ πάλιν, conſimilem alteram compegit eueſtigio. Telegonum Græci produnt, Vlyſſis ex Circe filium, quum patrem quæſitum pergeret, qui ſomniorum diritate conterritus latitabat, metuens ne à filio interficeretur, ac à cuſtodibus loci repelleretur, ad uim conuerſum ex illis aliquot confeciſſe, & mox tumultu excitatū Vlyſſem, ſed incognitum, haſtili confodiſſe, cuius erat ſumma pars oſſe turturis marinæ communita, inſulæ argumento in qua erat natus ac educatus.

Apud gentes aliquas cædi ex more parentes quoq;, ac mox uerti in cibum. Platonis ſcita de parentū cultu. Prius de hoſtis perimendi inſtituto Romano. Chryſante hiſtoria. Verborum uolatilium grauem imminere pœnam, ex Platone. Caput XVIII

SEd quid ſingulos miramur? Mos quarundā gentiū celeberrimus eſt, ut ſenio iam cōfectos patres filij perimant, & quod omnē ſupergreditur feritatem, eorū item carnibus ueſcantur. Fingere nos fortaſſe putet aliquis. Id tamen hiſtoriæ parēs Herodotus de Indis retulit ac Maſſagetis. Quàm uero à ueterū Romanorū inſtitutis tā impiū facinus eſt diſſentaneū? apud quos cautum ſcimus, ut qui ſacramento non tenerent, hoſtem prælio uti ne laceſſerent: quod & Catonis epiſtola comprobatur ad filium: ueluti præmonſtraret, ne hoſtem quidem interfici oportere, ni adigat ſumma & ea legitima neceſſitas. Propterea & Chryſantam collaudauit Cyrus, quòd hoſtem interfecturus iam elatum in cędem gladium reuocaſſet, quia ἀνακλητικόν, id eſt receptui cani interim inaudiſſet. Sed infauſtis & pollutiſſimis animis ſuo ſceleri relictis, ad iucūdiora relatu ueniamus, ſubtexamuſq; pijs pectoribus diuini Platonis ſuper patria ueneratione placita ſanctiſſima, ex libris Legum repetita. Ergo (inquit) fas eſt, parentibus prima & maxima debita, omnium antiquiſſima debitorū perſoluere. Putare enim quiſq; debet, omnia quæ poſſidet, eorum eſſe qui genuerunt & educarunt, ita ut illis hæc omnia pro uiribus miniſtrare debeat: primū quidem externa bona, deinde etiam corporis, poſtremò quæ ad animum pertinent. Verbis quin etiam per totam uitam parentes maxime uenerari decet. Leuium enim uolatiliumq; uerborum grauiſſima imminet pœna. Nam omnibus præpoſita eſt Nemeſis, iudicij angelus, huiuſcemodi inſpector omnium. Oportet itaq; iratis, animumq; explentibus cedere ſeu uerbis ſeu rebus id faciant. Quòd ſi ita exactius ſeruarimus, digna à dijs cæteriſq; natura noſtra ſuperioribus præmia referemus, plurimum bona cum ſpe uiuentes. Hęc philoſophi placita qui altius certiuſq; imbiberit, in eam (opinor) ſententiam

tiam pedibus ibit, ni Galatam altius hauſerit, Lemnio etiamnum ſcelere imbutus, nulla eloquij facultate, nullà præſtantis ingenij ſolertia exprimi poſſe, quàm laudabile, quàm omni excipiendum plauſu feſtisque uocibus, ſi quem inaudias parentibus obſequentiſſimum filium, & in eo uno cõtumacem, ne beneficijs uincatur. Quod eſſe certamen omnium ſpecioſiſſimũ, quis ambigat? in quo feſſis, etiam ſi ad triarios res redeat, ſubinde tamen reſtituenda ſit acies, ſuclamãdumque, Felices qui uicerint, felices qui uincentur.

Nemeſis & Leda diuerſæ ſint, an una eademque. Quid Nemeſis apud Ariſtotelem, quid item apud Platonem. Torgos quid. Nemeſea feſta. Gratiarum ratio, & furiarum. Nemeus Iupiter. Heſiodus ubi necatus. Adraſtia. Interim & de miſericordia. Caput XIX

SOlent, inquit Diuinarũ inſtitutionũ primo Lactantius, mortuis cõſecratis nomina immutari: credo, ne quis putet eos homines fuiſſe. Nam & Romulus poſt mortẽ Quirinus dictus eſt, & Leda Nemeſis, & Circe Marica: & Ino poſtea quàm ſe præcipitauit, Leucothea, materque Matuta: & Melicertes filius eius, Palæmon atque Portũnus. In ijs apertiſſime cõprobat auctor hic, Nemeſin à Leda minimẽ uideri diuerſam. Auſonius tamẽ quodã tetraſticho diſparauit

Iſtos tergemino naſci quos cernis ab ouo,
Patribus ambiguis & matribus aſſeueratos:
Hos genuit Nemeſis, ſed Leda puerpera fouit:
Tyndareus pater his & Iuppiter, hic putat, hic ſcit.

Fabellæ ratio, quia paulo obſcurior eſt, ad hunc ferè modũ habet: tametſi alieno, quod aiunt, choro memet uideor inſerere: quando nil tam ab inſtituto, ac in quem collimamus, ſcopo diſſentaneum diſſitumque, quàm fabuloſa conſectari. Cęterum nemo tam ſerius, nemo tam matutinus, ut non renideat quandoque. Igitur Nemeſin quum deperiret Iupiter, ut à puella admitteretur, nequibat impetrare. Ad dolos ergo amatoriè conuerſus, iuſſit Venerem in aquilam deformari, ipſe olorẽ induit: moxque, ut qui aquilam nimis metueret, raptim ſe proripere cœpit, ac uelut cõpauidus latebras quærens, in puellæ deuolat gremium. Quæ neſcia quantus inſideret miſeræ deus, illum placidè ac geſtiens excepit, ſed ui numinis euestigio in ſoporem uertitur, eam tum nimis opportunè comprimit Iupiter, in anſerem deformatam, ut ex Græcis ſcribunt nonnulli. Actis denique menſibus parit illa ouum, quod auferens Mercurius Spartam detulit, ac ſedenti Ledæ in gremium proiecit, ex quo nata fertur Helena: quam Leda, ut filiam habuerit alueritque materno confouens affectu. Hæc ipſa quin etiam Pauſaniæ confirmantur auctoritate, cuius uerba Latine facta hæc ſunt. Græcorũ, inquit, opinio eſt, Nemeſin Helenæ matrem eſſe, Ledam lac præbuiſſe atque educaſſe. Idem ſcribit, Nemeſin coronam geſtare, in qua & corui & fortunæ parua inſignia contineantur, ſicut in manuum altera fraxineus erat ramus: in dextra uero phiala, Aethiopibus inſculptis. Cuius rei rationẽ ſe minus tenere, Pauſanias item fatetur: tantum addit, Nemeſin fuiſſe Oceani filiam. Heſiodus uero in Theogonia de Nemeſi ſic cecinit,

Τίκτε δὲ καὶ νέμεσιν, πῆμα θνητοῖσι βροτοῖσι Νὺξ ὀλοή.

id eſt, etiam Nemeſin genuit mortalibus nocumẽtum hominibus nox pernicioſa. Qui carmina concinnauit Cypria, quiſquis is cenſeri debet, Helenæ quidem matrem fatetur Nemeſin, ſed dum eam cõſectaretur Iupiter, in piſcem quoque deformatum prodit. Cæterum extra oleas ſatis. Niſi quod prætereundum id haudquaquã uidetur: Cygnum in fabellæ huius mentione ab Lycophrone in Alexandra Torgon nuncupari, etiam ſi eo uerbo γύπα intelligimus, poetæ carmen id eſt,

ἣν τόργος ὑγρόφοιτος ἐκλοχεύεται.

Hiſce uero operæ leuioris in alienum reiectis forum, ipſi ad noſtram conuertamur harenam, protinusque quæ altius requirunt examen, hic appingamus. Scribit quodam loco Plutarchus, Ariſtotelicos putare, urbanas eſſe perturbationes ſiue affectiones malis dicere, Nemeſin & Miſericordiam. Siquidem nata indignatio ex improborũ proſperiore ſucceſſu Nemeſis, inquit, uocatur. Sicut miſericordia eſt, quum boni extra rationem calamitatibus conflictari, & turbinibus atteri, interque ſaxum ac ſacrum aſtituti uidentur. Ariſtoteles uero Moralium ſecundo, ad uerbũ ferè ita ſcribit: Nemeſis autem

id eſt

id eſt indignatio media eſt inter inuidiam & ἐπιχαιρεκακίαν, id eſt peruerſum gaudium. Verſantur utiq; circa uoluptatem & dolorem, prouenie͂tes ex ijs quæ proximis obueniunt, ὁ μὲν γὰρ νεμεσητικὸς λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὐπραγοῦσι, hoc eſt, Nemeſeticus, ſiue indignabundus, ut dicamus quo modo poſſumus, moleſtè fert, quum indigna alicui proſperitas eſt. Inuidus hunc excedens in cunctis turbatur, & moleſtè fert, ὁ δ' ἐπιχαιρέκακος τοσοῦτον ἐλλείπει τοῦ λυπεῖσθαι, ὥστε καὶ χαίρειν. Epichærecacus autem tantum abeſt ut doleat, ut lætetur etiamnum. Eadem ferè in primo quoq; magnorũ Moralium idem philoſophus prodit, adnectitq; νεμεσητικὸν εἶναι ἐπαινετόν, id eſt indignabundum uideri laude dignum: & in ſecundo Rhetorico ait, ἀντίκειται δὲ τῷ ἐλεεῖν, μάλιστα μὲν ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν, id eſt miſericordiæ opponitur quidem maxime indignatio, angi quippe felicitate indigna quodãmodo aduerſum eſt: ſed & affectio utraq; ex bonis profluit moribus. Proinde Plutarchus haſce affectiones duas à Peripateticis dici ἀστεῖα πάθη tradit. Verũ diuertamus parum ad Platonicæ ſapientiæ ſacraria, excerpturi inde quod reconditum, nec in triuialium exchartabulis proculcatum, ſtudioſis emolumentum ſimul & uoluptatem allaturum opinamur. Diximus capite præcedenti ex Platonis uerbis, Nemeſin eſſe diuini iudicij angelum. Amplius, hunc præeſſe nobis, uelut iudicis ſuperioris uicarium, Platonici tradunt, qui à turpibus deterreat, honeſtorum ac uirtutis conciliet amorem, obſequentesq;, nec contumaciter tacitis eius illectationibus aduerſum euntes, blanda confoueat mentis trãquillitate. Obluctantes uero aſſiduis idem territet turbinibus, erigatq; fluctibus, conuellat ſubinde, ac raptet. Angelus hic, ubi renidens arridet, Gratiæ nomen indipiſcitur in priſcæ ſapientiæ monume͂tis: ubi uero formidabilis infeſtusq; lancinat diuexatq;, furia nuncupatur. Vtranq; porrò triplicem intelligunt temporis ratione, in treis abeuntis partes, quibus uel fœcundè lætamur, uel affligimur confricamurq; miſere: quod fati cõplectitur modum, & Parcarum ordinem trifarium. Angelum hunc Orphei theologia præcipue, ubi ſuperbos infeſtius comprimit, obturbatq;, Nemeſeos cognome͂to inſigniendum putat: id quod Libanius item facit in lucubratione, quæ de ſua eſt ipſius uita: quoniam ſummi uiri, & rerum naturæ capaces monſtraturi, ſuperbiæ malum eſſe maxime omniũ bonitati diuinæ diſſentaneũ, quæ utiq; ſuperbis obſiſtit, humilibus uero dat gratiam, id genus hominum tume͂tium non ſolum diuina cenſura, ut uitia reliqua, ſed etiam indignatione puniri tradiderunt: propriumq; ad id effinxere numen, Nemeſeos appellatione celebratũ. Eius meminit & Demoſthenes: nam oratione quadam περὶ ἀσουδίου Nemeſea nuncupat, id eſt νεμέσεια, feſtumq; id fuiſſe interpretantur, quo uita functis pare͂taretur. Sunt, qui ius quoddam numinis efficacis Nemeſin interpretentur, lunari ſuperpoſitum circulo: uel tutelam ſubſtantialem generali pote͂tia partilibus præſidentem fatis. Quam iuſtitiæ filiam fingentes theologi ueteres, ex abdita quadam æternitate omnia tradunt æterna deſpectare: quæ ceu regina ſit cauſarum, & arbitra rerum ac diſceptatrix ſortium urnam attemperans, accidentiumq; alternans uices. Pinnas huic, ut Ammianus inquit Marcellinus, fabuloſa coaptat uetuſtas, ut adeſſe uelocitate uolucri cunctis exiſtimetur. Prætenditur & gubernaculum, & ſubijcitur rota, uti uniuerſitatem moderari per elementa procurrens omnia concipiatur. Nemeus ad Nemeſin ſpectat nihil: fuit autem Iouis cognomentũ, in cuius templo fertur ab incolis interemptus poeta Heſiodus, quod hiſtoria tertia ſcribit Thucydides, quum in Nemea id paſſurũ, cecinissent oracula. Quæ de Nemeſi protulimus, mirè poeticæ lectionis ſtudioſos iuuabunt. Nam ſæpe nugamenta uideas ab interpretibus afferri non apud Græcos modo, ut in Heſiodi enarrationibus, ſed & apud Latinos, ut in Catulliano carmine,

Aut Tritonis hera, aut Rhamnuſia uirgo.

Celebre eſt, & ad noſtra hæc præcipue pertinens Leonis Byzantij ſcomma, quod in gibboſum effudit, qui oculorum eius imbecillitatem fuerat cauillatus ἀνθρώπινον ἔφη, πάθος ὀνειδίζεις, ἐπὶ τοῦ νώτου φέρων τὴν νέμεσιν. humanam, inquit, affectionem obijcis, quum in tergo feras ipſe Nemeſin. Adraſtiam deniq;, ac Nemeſin pro eodem numine accipiunt quidam. Multi diuaricandas putant, inquit Pauſanias. Ab Adraſto inflecti Adraſtiam credunt, qui ex ſeptem ſuperſtes ſolus, rurſum in Epigonis filium amiſit ſolus. Alij à Myſo deducunt Adraſto templi auctore primo. At melius eſt, inquit idem,

quod

quòd nil prorſus eam euadit, id eſt ἀποδιδράσκειν. Ammianus Marcellinus, Humanorum, inquit, ſpectatrix Adraſtia aurem (quod dicitur) uellit, monuitq́.

Iræ incontinentia cur damnanda minus, quàm cupiditatum. De quibuſdam patrem euerberantibus raptantibus'ue. Caput XX

ARiſtotelis ſummi in omni ſcientia uiri, libros qui De moribus ſunt, adire quandoq; ſolemus, & quidem uoluptate ſumma. Mirifica in his ſciẽtia eſt, mirabilior & ad bene uiuendum inſtitutio, qui eſt illorum librorum præcipuus finis. Inter alia, quæ maturam habent frugem, uel hoc nuper excerpſimus, οὐκ opinor ἀναφρόδιτον. Incontinentia (inquit) iræ, minus turpis eſt, quàm cupiditatum. Nam quod rationem audit, minus turpe quam quod nullo modo audit: ira uero talis eſt. Etenim quemadmodũ miniſtri, qui ueloces ſunt, prius quàm expleatur imperium, excurrunt ad exequendum, ſed interim peccant. Canes quoq; ante quàm perſpexerint certius, ſit ne amicus qui uenit, modo ſtrepuerit, irruũt cum latratu. Sic & ira propter calorem & uelocitatem naturæ audiens quidem, ſed non omnino exaudiens præceptũ, properat ad ultionem. Ratio enim ſeu phantaſia, iniuriam uel contumeliam oſtendit: ira uero tanquam ratione concludens quod repugnandum ſit, ſtatim inſurgit. Porrò quæ cognationem cum natura quandam habent, proculdubio minus ſunt damnanda. Hoc uero habet ira, ut manifeſtum ſit ex generationis ſucceſſione à parentibus accepta. Sic enim quidam ſe excuſabat, quòd patrẽ euerberaſſet: Nam & ipſe, inquit, patrẽ ſuum conuerberauit, & ille rurſus ſuum: quin & filium oſtendens, Et hic, inquit, ubi in uirum euaſerit, me quoq; flagris cædet: hoc enim gentile nobis eſt. Quidam præterea raptabatur à filio, quumq; ad ianuam perductus foret, παῦσαι ἕλκων, καὶ γὰρ αὐτὸς ἕλκυσα τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦθα. hoc eſt, deſine fili, nam & ego patrem, inquit, hactenus.

Parẽtes eſſe Iouis ſimulacra. Gentium quarundam truculentia in parentes. Paricidarũ ſupplicij ratio. Ferales anguſtiæ quæ. Hecate quæ. Hecateis herba quæ ſit apud Ouidium. Aconiti inuentio. Cete abſorbentia fœtus, diſcrimine illis ingruente. Pas, pappas, ma, mammia. Pappæus Iupiter. Pappus quid. Myſtax. Papiſſare, pappare, lallare. Parentum nomine quid intelligendum. Caput XXI

QVamuis à ueteribus proditum ſciamus, & à Proclo repetitum, eſſe parentes ἀγάλματα τοῦ πάντων πατρὸς Διός. hoc eſt, idola ſpectraq; patris omnium Iouis. Rurſumq; qui in deorũ ſimulacra impios ſe præſtiterint, in deos ipſos, quorum imagines ſint, impietatem regerere. Mira tamen ſunt, quæ de hac re prodit hiſtoria, etiam ſi non excidit, quid ad hæc paulo antè elucubratum nobis ſit. Legimus ſiquidem Caſpios, gentem immanem & feram, parentes incluſos fame necare, quum iam ætatis annum ſeptuageſimum exceſſerint. Tolerabile tamen id putant nonnulli, quia ſit illorũ moribus conueniens, quum Scythicũ ſit. Sed multo etiamnum magis, quod Bactriani faciũt, Scythicum uidetur. Eos Oneſicritus ſcribit, qui iam ſenio morboue confecti ſint, uiuos canibus apponere, ad hoc ipſum de induſtria enutritis, quosq; illarum gẽtium uocabulo ſepulchrales uocent. Bone deus, quæ ſunt hæc hominum portẽta, quibus dulciſſima illa naturæ cõmemoratio deſpicatiſſima eſt? mores ne dicere hos oportet, an uerius monſtra execrabilia, nec ſine cunctatione promenda? Rident male de literis meriti Plinium, prodigioſas hominum figuras conſectantem: ceu non tam facile ſit naturæ à præſcripto ſuo recedere, quàm homini nulla non in parte ſubinde monſtrificũ aliquid promenti, quòd ſimul magnitudine, ſimul abſurditate uix inueniat fidem. Parentes in Aegypto, qui filios dediſſent neci, morte haud mulctabantur, uerum triduum integrum ac trinoctium ſeſe affligere cogebantur ad defuncti cadauer: quando iuſtum minus cenſeretur, uita exui eum, qui uitæ fuiſſet auctor. Sapientiſſime, inquit M. Tullius, noſtri maiores fecerunt: qui quũ intelligerent, nihil eſſe tam ſanctum, quod non aliquando uiolaret audacia, ſupplicium in paricidas ſingulare excogitauerunt: ut quos natura ipſa continere in officio non potuiſſet, magnitudine pœnæ maleficio ſummouerentur. Inſui uoluerunt in culeum uiuos, atq; ita in flumen deijci. Sic enim uolebãt eum hominem è natura auferre atq; eripere, ut repentè cælum, ſolem

lem,aquam,terram adimerent:ut qui eum necaſſet, unde ipſe natus eſſet, & careret his rebus omnibus,ex quibus nata eſſe omnia dicuntur. Noluerunt feris corpus obijcere, ne beſtijs quoq; quæ tantum ſcelus attigiſſent,immanioribus uterentur.non ſic nudos in flumen abijcere,ne quum delati eſſent in mare,ipſum polluerẽt,quo cætera quæ uiolata ſunt,expiari putantur. Cæterum quod de beſtijs hic & flumine Cicero inquit,amplius perpẽdendum:nam Digeſtorũ libro quadrageſimooctauo,ad legem Pompeiam de paricidijs,iureconſultus Modeſtus ita ſcribit: Pœna paricidij more maiorum hæc inſtituta eſt,ut paricida uirgis ſanguineis uerberatus,deinde culeo inſutus cum cane,gallo gallinaceo,& uipera,necnõ etiam ſimia,in mare profundum proijciatur: hoc ita, ſi mare proximum ſit:alioqui beſtijs ſubijcitur, ſecundum diui Adriani conſtitutionem. Martianus titulo eodem,ſupplicium ſtatuit paricidis,quo teneãtur damnati lege Cornelia de ſicarijs:id erat,ut Marcellus inquit,in inſulam deportatio, & omniũ bonorum ademptio. Sed ſolent,inquit,hodie capite puniri, niſi honeſtiore loco poſiti fuerint, q̃ ut pœnam ſuſtineant:humiliores enim ſolent uel beſtijs ſubijci, altiores in inſulam deportantur. De culeo paricidarum Imperator Inſtitutionũ quarto, de publicis iudicijs ferè cum Cicerone ſentit,niſi quòd & ipſe ferales uocat anguſtias, tormentum incluſarum beſtiarum,ſiue ferarum.Hecaten ſanguinariam prorſus fœminam,ſcribit Diodorus,aconitum comperiſſe primum,ſicq; Perſam patrem peremiſſe:quo argumento putant eruditi,herbæ hecateidos nomine aconitum Ouidio in Metamorphoſeon libris præmonſtratum.Sed nos caput hoc,ſi ſententijs grauioribus, & quibuſdam præterea pauculis eluſerimus,non admodum aberrabimus.Scribit facundiſſimus ſacrarum literarum doctor Hieronymus,Parentibus neminem poſſe reddere quod debeatur:humilitatem eiuſmodi oblatam hominibus uiuendi ſpatia prorogare: parentum nomen ab optimo maximo Deo eatenus diligi,ut ſe ipſum patrem iuſſerit dici. Solomonis ſententia nobilis eſt,Contumelijs afficiens patrem,& contemnens ſenectam matris,confundetur,& in opprobrijs erit filius,derelinquens paternæ diſciplinæ cuſtodiam. Maledicenti patrem & matrem,extinguetur lumen,& pupillæ oculorum eius tenebras uidebunt.Machabæus filius matri mortem ſuadenti ſeruiuit, & durum imperiũ gratanter excepit,uno tantum uoto,ne genitricem offenderet. Sed inter diuina Dei lege educatos,hoc quid mirum?Illud ex Gentium hiſtoria non ſine ſtupore narratur. Antigoni ſecundi Demetrius parens,à Seleuco iure belli abductus fuerat captiuus: miſit interim ad filium is,uti ſuis ne crederet ullis literis,quoniam foret à Seleuco compulſus ſcribere:cæterum firmo præſidio ciuitates teneret. At ſingulari pietate filius, his nil admodum intendens,ad Seleucũ exarauit ipſe,Illi ſe libenter regno ceſſurum, præterq; obſidem futurum ſe,modo patrem abire liberum iuberet. At imperator Henricus dehoneſtus deculpatusq; ſcelere nefando Henricũ patrem ad uitæ ultimũ fœdo macerauit carcere.Ediuerſo autem ſi quis parentum in liberos immanitatem conſectetur ſtudioſius ex literis,opinor,ſuppetent exempla uel plura. Cæterum cuiuſmodi cenſendum id ſcelus,inde nimirũ dilucebit uel abundè,quod eſſe in mari cete legimus, quæ partu ædito ſi quid interim ſeſe oſtentet formidoloſius,aut quid inſidiarum moliantur prægrandes belluæ,quo catulos tueantur ſecurius,affectu materno exſuperante omnia,aperire amplius ora memorãtur,ac dente innoxio partus præripere, & intra uterum recipere denuo,ut periculi facie diſcuſſa,uelut ruminãtia reuomant rurſum. Poſtea uerò quàm de parentibus abundè multa cõgeſſimus,quæ hinc inde ſumus aucupati, adnectamus ex grammaticorum ſacellis aliquid,quod iunioribus uſui ſit legiſſe. πᾶς, inquiunt, infantili alloquutione pater nuncupatur, qui mox per anadiplaſiaſmum factus ſit πάππας: ſicuti μᾶ,dicitur mater,unde & mammia. Scribit in Bithyniacis Arrianus, conſueuiſſe Bithynos montium cacumina conſcendere, ac Iouem Pappam conſalutare, atq; item Attin. Auctor quoq; Herodotus eſt, à Scythis Pappæum Iouem dici. Ex quibus elicitur omnibus,ineſſe uerbo diuini quippiam. Auctor Theophraſtus, aphacæ oleris florem marceſcere mox,inq; lanuginem abire, quam uocent pappum: nam & inferioris labij barbitium,pappum uocãt:ſicuti ſuperioris,myſtaca. Pappazin,id eſt, παππάζειν, ut eſt apud Homerum:uel pappiſſare, id eſt παππίζειν, quod comicis arridet amplius, eſt infantium more blandeq; patrem appellare. Pappus uerò, infantilis item eſt cibus:

ſicut pappare, Plauto edere eſt. Lallare autẽ, nutricia uox, infantes ad lac ſugendũ pro-lectans: unde poſt Perſium Hieronymus, Mammæ antiquum referens lallare, conge-minet. Parẽtes, putat Hieronymus militari uulgariq; ſermone cognatos affinesq; indi-care. Caius uerò Iureconſultus parentum nomine maiores omnes rectè accipi tradit.

Ciceronis nodus explicatur, tradentis, Mari quæ uiolata ſunt, expiari. Enar ratur & Catullianum carmen. Cap. XXII

QVod aũt paulo ante ex Cicerone retulimus, Mari cætera quæ uiolata ſunt, expiari putantur: ambiguitatem (puto) habet, nec contemnendam; ſcioq; nõ paucos in eo corrugaturos frontem. Quid ergo ad eius obſcuritatis illuſtra-tionem promimus? An doctiſſimũ credimus oratorem ad id alluſiſſe quod ſcribit Ariſtophanis interpres ſuper eo comici uerſiculo,

Πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλατταν ἤγομεν, ἔπειτ' ἐλοῦμεν.

hoc eſt, primò quidem ad mare ipſum produximus, mox & lauimus. Mos erat, inquit, ueteribus illic καθαίρειν τοὺς ἀφοσιουμένους, id eſt expiare pollutos. Homerus,

Καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.

id eſt, in mare ſordes reijciebant. Quin Platonem item ferunt, in Aegyptum ad ſacerdo tes & prophetas ſe conferentem, ut illorum ſapientiæ placita perdiſceret, ſecum habu-iſſe Euripidem quoq;: quem morbo implicitum, poſtea quàm eſt maris aqua incolumi tati reſtitutus, ſacerdotum opera, mox id uerbis ita teſtatum,

Θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά.

hoc eſt cuncta mortalium mala prorſus abluit mare. Quin & ratione eadem uideri Ly-cophron poteſt in Alexandra, ἁγνίτην ἅλα dixiſſe: id eſt luſtralem ſalem; etiam ſi ad ho ſpitalem amicitiam id referendum interpres putat, quòd initio apponeretur ſal, ut qui hoſpitali iungerentur iure, ſic expurgarẽtur. Addit tamen, arbitrari alios, maris aquam dulcibus cenſeri purgationibus aptiorem. At, inquit, mihi id haud non arriſerit ſatis. Scribit Plutarchus, Ariſtidem quum pro Athenienſibus Græcos ſacramento adegiſſet, inter imprecationes mydros, id eſt ferri ignitas pilas, in mare conieciſſe: ueluti tamdiu iuſiurandum manere apprecarentur, quamdiu latuiſſent illi ſub aquis: id quod apud So phoclem in Antigone grammatici adnotarunt. Verum ut addubitatio eximatur om-nis, ſi qua etiamnum reliqua ſit, ad purificationẽm ſcribit Proclus, ſulphur adhiberi, & maris aquam. Meminit Iliados primo Euſtathius Euripidis ſententiæ, cuius uſus non peruidit uir meo iudicio aliàs eruditus: nam fluctuantibus uerbis, Poetæ ſenſum perli-cit, nec aſſequitur tamen, ut qui in lubrico ſiſtere gradum nitatur. Ex ijs quæ prompſi-mus, liquere amplius poteſt. Sed & opera eadem enarratur Catullianũ carmen ad Gel lium, de profano quodã & inceſto, quod inſcitè nimis ac oſcitanter aut prætereunt in-terpretes, aut neſciunt.

Quid facit is, patruum qui non ſinit eſſe maritum?
Ecquid ſcis, quantum ſuſcipiat ſceleris?
Suſcipit, ô Gelli, quantum non ultima Tethys,
Nec genitor nympharum abluit Oceanus.

Deus ſummus qua colendus ratione: item dei filius, ac cœleſtes dij, dæmo-nes quoq;. Cur numeris indita deorum nomina. Pythagoræ ſcita de ado-rationis ratione. Caput XXIII

POrphyrius philoſophus ſingularis libro ſecundo De ſacrificijs & dijs atq; dæmonibus, Sapienti eſſe notiſſimũ, ſcribit, malos quidem dæmonas ani malium oblectari uictimis, inq; eis futura portendere: deum aũt id genus ſacrificio haudquaquã egere. Qui ſanè adorantiũ perpẽdit mores, id præci puum, maximeq; omniũ ſibi gratum ſacrificiũ exiſtimans, rectum incon-cuſſumq; de ipſo iudiciũ, & rebus alijs. Apud cœleſtem diuinamq; naturã eximia obla-tio eſt, Mens pura, & à perturbationibus ſeiunctus diſparatusq; animus: ne, quod Ari-ſtoteles inquit, illis conuulſi lãcinatiq; carmina proferamus Empedoclis, inſcitia ad-obruti, & nil admodum percipiẽtes, ſcenicorum more. Hinc Plato, Addecere bonum uirum, ait, rem diuinam obire, atq; intereſſe ſacris: in quibus rurſum malos inaniter ella borare teſtatur. Idem Porphyrius alibi: Deum ſummum ſilentio puro, puriſq; de ipſo intel-

intelligentijs ritè colendum, præcipit. Oportere nanq; coniunctos ſimilesq; Deo iam effectos noſtram hanc ad Deum eleuationẽ, uelut ſacram uictimam Deo dicare. Filijs autem eius, qui & intelligibiles dij ſunt, laudem iam ex ipſo quoq; ſermone putat adhibendam. Scitu uerò præcipuè dignum eſt: ueteres illos, ſanctosq; planè uiros, nec probri unquam ferè compertos, uelut primitias numinibus ex contemplatione quoq; ipſa dedicaſſe: ceu atteſtarentur, illam nobis ſuperna contributam largitate. Cuius uſus ad ſalutem ueram ſit omnino neceſſarius. Proinde Pythagorici, quum in numerorũ linearumq; ſcientia plurimum uerſarentur, ex ijs aliqua etiam eſſe dijs dicanda cenſuerunt. Et ex numeris alium quidem Palladem, alium uerò Dianam, alium Apollinem, rurſus alium Iuſtitiam, alium Temperantiam, ac ſimiliter in figuris. Porrò dijs, quos intra cælum conſtitutos cernimus, ſiue ij ſint errantes, ſiue nullo ferantur errore: inter quos Solem Lunamq; ueneramur principes, cõmodè ſacrari Ignem poſſe, arbitratur idem Porphyrius, ueluti rem cognatam. Quæ uerò mãdet theologus, magnopere cenſet ſeruanda, ut animatum omnino dijs immolemus nullum: ſed uſq; ad farinam & mel, terræq; fructus atq; flores. Animata uerò dæmonibus cõgruere, ſiue boni ſunt ij, ſiue mali. Cęterum quàm attentè, quàm religioſe, quamq; ex deſtinato Deum cõprecari addeceat, optimè omnium monſtraſſe Pythagoras uidetur: Quum ueneris, inquit, in templum, adora, neq; aliquid interim quod ad uictum pertineat, aut dicas, aut agas. Ex itinere pręter propoſitum non eſt ingrediendum templum, neq; orandum, neque etiam ſi prope ueſtibulum ipſum tranſiueris. nudis pedibus ſacrifica & adora. Sunt & alia philoſophi eiuſdem ad ipſum hoc ſpectantia, ſed obſcuritatibus adeo inuoluta, & in Heracliti antrum intruſa, ut Ezechielis principia putes ac finem, aut Geneſeos exordium, quæ ante annum trigeſimum apud Hebræos nemo legit.

De Hippolyto quædã haud ingrata. Quis Pythia inſtituerit primus. Apollo Epibaterius. ῥάχος στρεπτός quid: item rhachia. Dyrrhachiũ unde. Dyſrhachia regio. Arrhachos paliurus cur. Streptos rhachos. Strepte. Rhachitæ qui. Cap. XXIIII

DE Hippolyto Theſei filio in ueteribus memorijs pleraq; tum fabuloſa, tum ueritatis haud inſcia comperit, opinor, uel paulum modo literis imbutus. Quæ mihi ſe de Græco penu ingeſſere nuper, iam hinc pergã cæteris communicatum. Lego igitur, apud Trœzenios huic fuiſſe dicatum lucum, & in eo templum nõ abſq; ſimulacro & quidem uetuſto: ad Diomedem referri omnia hæc, qui & princeps Hippolyto rem diuinam obierit. In Trœzene autem ſacerdos eſt Hippolytus, cum uita prorogatur ſacerdotium, & anniuerſaria celebrantur ſacra. Moris eſt illud quoq;, ut ante nuptias puellæ reſectos illi offerant crines. Necatum, equis diſtrahentibus, non arbitrantur. Cæleſtem heniochum, nec alium putant. Id quod honoris gratia illi ab immortalibus contributum uolunt. Quin à Diomede aſtruunt eodem Apollinis templũ ἐπιβατήριον inibi eſſe dicatum, quod in reditu ab Ilio euaſiſſet tempeſtatem, qua Græcorum afflictæ ſunt opes: principem quoq; Pythia inſtituiſſe certamina. Adnotatum à Græcis, Triptolemi temporibus Pythia primum cœpiſſe, annis poſt Oreſtem propèmodum ſexcentis. Fingit tamen in Electra Sophocles Clytemneſtræ nuntiari Oreſtem in Pythicis periſſe certaminibus: quod ab interpretibus eſt animaduerſum. Proinde excutiant ingenioſi, ecquid aduerſus Gellij ſupercilium tueri hoc exemplo Virgiliũ queamus de portu Velino, libro ſexto. Et in Trachinijs fingit Sophocles Deianiram Solonis ſentẽtiam proferre, Neminem ante obitum dici beatum poſſe. Fuit autem Solon Deianira longè poſterior. Dicitur uerò hæc dicendi figura anachroniſmus. Eſt in Trœzenio agro ad mare pergentibus κότινος, id eſt oleaſter, ῥάχος στρεπτός ab illis nuncupatus. Siquidem quæcunq; ſterilia, dicunt Trœzenij rhacha. στρεπτὸν uerò cognominant; quoniam implicitis eo habenis, euerſus ſit Hippolyti currus: alioqui στρεπτοὺς dicunt Græci εὐμεταβόλους, id eſt facile mutabiles, ſed & torques, & in manibus pſellia: unde apud Herodotum ſtreptophori & pſelliophori, id eſt torquati & armillati. Vbi uerò Lucianus ait, ἢ ἐλπίζει κάνδυν πορφυροῦν καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν, id eſt, uel Candyn ſperat purpureum & ſtreptum aureum: fuit qui annulum interpretaretur. Rhachia autem dicitur petroſus locus, præcipuè littus. Hinc & Dyrrhachio conci-

liatum nomen,ſicuti in Dionyſium Euſtathio placet,ob peninſulæ aſperitatem,meminit & Dion. Quo factum,ut in Europa Dyſrhachiū maluerit pronuntiare Alexander: ſicuti Illyrici regio Dyſrhachia nuncupabatur quandoq;. Epidamni filia Meliſſa traditur,unde Meliſſonius locus, ubi cum ea congreſſus Neptunus Dyrrhachium genuit. ῥᾶχος, id eſt rhachos,uocant ſepimētum:unde paliurum arrhachon dici legimus, quia ſepibus congruat uehementer. Rhachia, Thucydidi & Atticis omnino littus indicat: Ionibus uero ampotim,id eſt gurgitem,ſiue maris reciprocationem, ut apud Herodotum. Græcis prouerbium eſt, ῥαχίας λαλίστερος,id eſt littore loquacior. In Græcia item eſt locus Streptos rhachos ad mare,frequens oleaſtris:quoniam quicquid redundantis inutiliſq; materiæ in olea eſt, indigenarum uocabulo dicatur rhachos. Fuit apud Epidaurum item Strepte, locus, ſed & olea ſpecie intorta ſic dicitur. Rhachitas præterea nuncupant Græci malefica ui inſignes, quia diſſectio prima & magna per tergus ſpinamq; facta creditur,quod in Aiace maſtigophoro Sophoclis interpres ſcribit.

Super Gorgia & Protagora paucis adnotata quæpiam. De opinione dignum relatu. Cap.XXV

DE Gorgia Leontino & ſophiſte Protagora in ueteribus memorijs pleraque obſeruata non incurioſe,adnotauimus:uerum ea nunc tranſponere,non eſt conſilium. Sunt enim pertrita pleriſq;,& in nulla non diatriba recantata ſæpius. Quod tamen Aeliani monumenta proxime uoluēti ſe ingeſſit,ad Ceritum tabulas reieciſſe nequeo,aut tanquam νόθον, diſpunctum confodere: qui mos in carminis Homerici perpēſione ueteribus Criticis fuit, ut quos nō probarent uerſus,de familia tanquam diminutos capite,ſummouerent. Igitur olim,inquit, inter Græcos opinione ac gloria celebres habiti Leontinus Gorgias & Protagoras: cæterum à ſapientia planè aberant tantum,à uiris quantum deficere aduertimus pueros. Proinde dilucet, arbitror,ſæpius opinionē nec accuratè introſpicere,neq; item audire. Ex quo falli eam crebriter,uſu uenit:& nunc quidem ad gratiam dicere uel facere, nunc etiam mentiri. Sed hanc partē Græcè ſic Aelianus, ἔοικε γάρ πως ἡ δόξα μὴ πάνυ τι ἀκριβὴς,μήτε ὁρᾷν, μήτε ἀκούειν. φθόγγοι καὶ πολλὰ σφάλλεται,καὶ τὰ μὲν καταχαρίζεται, τὰ δὲ ψεύδεται. Legimus tamen,Gorgiæ orationes Athenienſibus adeo uiſas admirabiles,ut dies quibus eſſent habitæ,dicerent ἑορτάς, id eſt feſtiuitates: ipſas uerò orationes, lampadas. Etenim dictionem curioſius figurauit primus,antithetis præcipuè excellens, ac iſocolis,& pariſis,homœoteleutiſq;, idq; genus alijs,quæ nūc ſane ridicula orationis uideantur ſcitamenta:tunc nouitate ipſa,& ut loquuntur Græci, διὰ τὸ ξένον, mirè grata: ut ſoli ex omnibus apud Delphos aurea cōſtitueretur ſtatua. Hoc patrono, ut Plato uoluit, philoſopho ſuccubuit orator. Sed,inquit Cicero,aut non eſt uictus unquam à Socrate Gorgias,neq; ille Platonis ſermo uerus eſt:aut ſi eſt uictus, eloquentior fuit Socrates. Gorgiæ porrò feſtiuitates,ſic enim ipſe cenſet,moderatius temperauit Iſocrates,quum is inſolentius abuteretur:nam quū & Thraſymachus numeros orationi adiunxiſſet primus,ſed immodicè,tranquillior in eis ac ſedatior apparuit idem Iſocrates.

feſtiuitates.
Lampades.

Gorgias Antithetis
Thraſymachus numeris
orationis [illegible]

De Suadelæ ſacello apud Sicyonios,deq; Apollinis templo ibidem. Phouus loci nomē. Delta Argiuorū. Sicyonia,Sicyos,Sicydion. Aegiale,quæ & Sicyon,unde nominis indepta rationem. Aegialos. Acte. Diana Πειθώ. de Lynceo,& Hypermneſtra. Pyrſos,& deriuata. Lyncea regio,et Lyrcea. Lynceus & Proteus,collyria. Fulminū genera. Pyrſanides, pyrſophorus, pyros,ſceptus,catabates. Dioſpyros quid. Cap.XXVI

IActatum prouerbij modo inter Græcos animaduerto, οὐκ ἔστι Πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο, πλὴν λόγος: eo ferè ſenſu, præter orationem non eſſe perſuaſionis ſacellum aliud. Ad hæc,quæ nobis ex Græcorum uiretis floridioribus præcerpta, ut ſe inter legendum obtulere,nō cenſui differēda. Sunt uero hæc, Apud Sicyonios Πειθοῦς ſacellum cauſa eiuſmodi fuiſſe excitatum, etiam ſi nullum uiſeretur ſimulacrum:quum Pythonem Apollo & Diana peremiſſent, Aegialem petere inſtiterunt,καθαρσίων ἕνεκα, id eſt ut expiarentur. Cæterum ubi inter eundum exterriti forent uehemētius,eo ferè loco,quem ex euentu φόβον dixere, hoc eſt terriculum, in Cretam diuerterūt ad Carmanora. Mox autem in Aegialenſes craſſari morbus cœpit

pit,conſulti cecinere uates, placari oportere Apollinem Dianamq́. At illi pueros ſeptem,ac fœminei ſexus totidem uirgines ad fluuiũ emiſere Sytham, ſuppliciter deum deamq́ apprecantes:qui leniti ijs Acropolin,quæ tunc erat, feruntur repetiſſe,locusq́ ad quem adiere primũ,Suadelæ ſacellum habuit. Inſequentibus quoq; annis idem ſeruatus ſupplicandi ritus,in Apollinis feſto flumẽ Sytham petentibus pueris, deosq́ ad πειθοῦς ſacellum adducentibus,mox uerò reducentibus ad Apollinis templum, quod in foro uiſitatum quandoq; fuiſſe,auctor Pauſanias eſt.Vetuſtum uerò à Prœto extructum fabulantur,quod inibi puellæ furorem deſierint. Memorantur & hæc: lanceam qua ſuem confeciſſet,inibi à Meleagro dicatam: ubi etiam Marſiæ tibias appenſas tradunt.Verũ incendio poſtea orto,cõſumpta periere omnia:ſed mox templum cum ſtatua reparauit Pythocles.Quæ uerò antiquitus Aegiale nũcupabatur ciuitas ab Aegialeo,qui autochthon comparuit ibidem primus,ſicuti memorant Sicyonij,& eſt à Pauſania repetitũ,tempeſtate inſequuta Sicyon dici cœpit de regis nomine, quem ex Attica aſcitum Lamedon ſibi generum adoptarat, filia illi Zeuxippe tradita. Alias Sicyoniam Megalopolitæ cucurbitam uocant,quam Siccyam Indicam uocant nonnulli. Sicyos autem cucumer eſt,unde forma diminuta Sicydion. Aegialon item uocant Græci littus æquale ac planum:ſicuti præcipitem ad mare locum,acten dicunt,id eſt ἀκτήν. Fuit apud Argiuos ad regionem quam uocant δέλτα, Dianæ ſacellum cognomento πειθοῦς. Id ab Hypermneſtra excitatum, proditur memoriæ, quum in iudicio patrem reieciſſet,à quo illi faceſſebatur negotium,quòd Lynceo peperciſſet, extra quàm propoſuiſſet is. Viſebatur inibi Aeneæ quoq; ſtatua ænea. Nec longè aberat Hypermneſtræ ipſius,ac Lyncei monumentum:ſed & Hypermneſtræ Amphiarai matris. In hac uerò mentione dignum relatu,quod poetarum enarratoribus obfuerit nil: ab Argiuis quotannis feſtum agi,quod πυρσόν uocent, id eſt facem: quoniam emenſi periculum à Danao Lynceus & Hypermneſtra facibus conſequutæ ſalutis è longinquis ſpeculis ſigna prætulerint.A Lynceo item Lyncea regio nuncupata, quam mox Lyrco incolente Abantis filio notho,Lyrceam quoq; nominarint.Apud Aeginetã Paulum collyriorum cognomina ſunt Lynceus & Proteus. Pyrſum uerò, ne quid prorſum quod frontem contrahat,reliquum fiat, nunc facem dicunt, nunc quæ facibus dantur ſigna, uel ignibus quouis modo.Sunt etiam nymphæ, Pyrſanides quæ dicuntur, id eſt πυρσανίδες. Pyrſophorum uas nuncupant grandius, cui ſuccenſa imponerentur ligna: ſignat & λαμπαδοφόρον. Amphipyron Dianam in Trachinijs uocat Sophocles, quæ facem utraq; geſtet manu,quod eadem ſit quæ Hecate. Pyrolophos, id eſt πυρολόφους, lora uocant ab uſtulatis reciſa corijs.Pyros, id eſt πυρός, fulmen eſt quod præſter item dicitur,quod inoritur ſpiritu deorſum lato ſuccenſoq;:ſicut ſceptus,qui & catabates,ſpiritu ignito craſſeſcente.Helicias uertigines facit per craſſitudinis media & humectationis, aeris denſitate intruſus. Dioſpyros uerò eſt lithoſpermon Dioſcoridi & Plinio,ut putat Hermoleos.Iouis flammam interpretatur Theodorus,quum Iouis triticum debuiſſet,quando & plebecula Solis granum dicit.

Lampadum feſta Athenis & Corinthi ac Neapoli. Hellotia Minerua, & feſta Hellotia. Phauſterius Bacchus.Qui ſint Lamprophori & Lampimones.Lampias.De Lampria,& Panathenæis, quæ & Athenæa. Lampuris quid. Cap.XXVII

LAmpadum,ſiue facum certamina,fuiſſe Athenienſibus tria, uideor obſeruaſſe in libris,tribus dicata feſtis:quorũ ſunt nomina, Panathenæa, Hepheſtia (quorũ meminit Herodotus) Promethea.Scribit uerò Iſter,Athenienſes primum faces Vulcano feciſſe,ignis primitus reperti ratione, ac mortalibus communicati.De Prometheo id comperi amplius, quod obſeruauit Pauſanias quoq;,eſſe utiq; in Academia dicatã illi aram,unde lampada ſuccenſam geſtantes currendi in urbem initia auſpicētur. Certaminis lex eſt,toto curſu inextinctam ſeruaſſe facem:ſiquidem quum flamma perit primo,& uictoriæ ſpes. Præſto autem ſecundus eſt, cui ſi itidem extinguatur,eo reiecto,ſubit tertius ac deinceps. Nemini prorſum uictoria relicta,ſi omnibus lampadum interextincta flamma euanuerit.Celebrabatur & Corinthi agon Lampadodromicus,in quo currerēt iuuenes cum facibus in Panagyri Mi-

neruæ ſacra,quam Hellotiam uocant,ſicuti feſta Hellotia, de paludis apud Marathonem nomenclatura, quæ dicitur Græcis ἕλος: uel quod Pegaſum dea freno compeſcuerit,quod ἑλεῖν dicunt:aut ab Hellotide puella cum Eurytione ſorore ab Dorienſibus Corintho capta,in Palladis templo exuſta,unde graſſante peſtilentia , ex oraculo placatis puellarũ manibus,datum deæ cognomen. Phauſterium putant Bacchum cognominari , quia cum lampadibus καὶ μετὰ φανῶν eius celebrentur myſteria. Quanquam alij ad uini calorem malint referre.Scribit porrò Siculus Timęus, Athenienſium nauarchum Diotimum appulſum Neapolim ex oraculo Parthenopæ rem diuinam obiſſe,ac curſum peregiſſe lampadicum, quem mox quotãnis celebrarint Neapolitæ. Auctor hiſtoria ſexta Herodotus,ab Athenienſibus coli Pana ſacris annuis, & lampade. Hæc breuiter præfloraſſe ex ueteribus memorijs,nullum fuerit diſpendiũ operæ,quando ijs non parum ſenſa iuuantur poetarum,quorum non uulgaria eruditio ſæpe carminibus inſerit,quæ haud facile aſſequare,ni librariam ſupellectilem diurna uerſaris manu,nec nocturna minus,uel ultra ſatietatem : ut ſcias elementarios , uel ἀναλφαβήτους quoq; nullo poſſe cõcoqui ſtomacho,dum ſibi Herculis cothurnos inducunt ſubinde & in harena haudquaquam ſua colludunt.Inde eſt & Varronis illud, Non curſu lampada tibi trado. Verum ut ſuperpondij non deſit aliquid:apud Ariſtophanem λαμπαδοφόρους animaduerto dici λυχνοφοροῦντες,id eſt lychnum geſtãtes: ita enim ſcribit, οἱ γὰρ ἄνδρες ὥσπερ λαμπαδοφόροι ὄντες, ἀποκεκύφαμεν. Lamprias Plutarchi Cheronei filius πίνακα conſcripſit, id eſt indicem eorum quæ literis mandata à patre forent in Græca & Latina hiſtoria.Lampias uerò nunc ſol dicitur,nunc lumen.Lamprimon,id eſt λαμπρείμων ſplendidè indutum ſignificat.Sed illud fortè retuliſſe præſtiterit,Panathenæorum celebritatem ab Erichthonio Vulcani inductam primò,quum uicatim diſiectũ Athenienſem populum in ciuitatem euocaſſet,quòd inſequentibus annis amplius impleuerit Theſeus.Dicta prius ferunt Athenæa,duobus generibus: erant ſiquidem quæ celebrarentur διὰ πενταετηρίδος, id eſt quinto quoq; anno,quæ etiam magna nuncupabantur:erant & quæ quotannis repeterentur. Lampuris ſpecies eſt uulpis cauda albicante,ſed nomine eodem cenſetur quandoq; ob inſitas uafricies Vlyſſes. Quin & canis apud Theocritum lampurus dicitur,uel à uulpium ſimilitudine,uel à cuſtodiæ peruigili cura,ab λαμπρὰν & ὀρεῖν, quod cuſtodire indicat:ni ab caudæ flauo colore, lampurum malis inflecti.

Quo pacto Thebanus Iſmenias Perſarum regem adierit legatus,nec adorauerit tamen.Quibus muneribus affici aſſuerint ab eodem legati. Dorophoria quid. Cap. XXVIII

ISmeniæ Thebani factum,ut ſapiens,& prorſus Græcum circũfertur in primis,& laudatur. Legatione fungebatur is pro patria ad Perſarum regem. Eò ubi uentum,ut admitteretur enixius operam dabat. Thrauſtes erat militum tribunus,ſimul & admiſſionum magiſter,qui ad Iſmeniam intuens, ac renidens uultu per interpretem:Nobis (inquit) ó hoſpes,patria lex eſt,ut regis cõgreſſum affectans,non prius confabulandi fiat compos , quam illi cultum exhibeat adorationis.Quòd ſi per te ipſum grata tibi functio eſt,opportunum accomodumq; eſt, iam te legi ſatisfacere:id ſi recuſas,mea licet opera utare:& tibi,etiam ſi adorationem aſpernare,negotiũ omne effectum dabo.Quinimmo,inquit Iſmenias, ducas me , percupio. Vbi uerò ad conſpectum regis peruentũ,mox annulum detrahens ſibi , ad illius clàm proiecit pedes,ac inde celeriter proclinatus adorantis ſpecie, illum arripuit : atque ita conſilij uafricia & regi paria facere eſt uiſus , & ſuæ gentis inſtituta tranſgreſſus minimè eſt,dedecus eiuſmodi haudquaquã ferentis . Quo factum , ut omnium abiret compos,quorum nomine uenerat legatus:immo eſt de more quoq; donatus ampliſſimè:ſiquidem undecunq; adeſſent legati,muneribus affici a rege aſſuerant. Ea uerò ferè genus hoc erant.unicuiq; argenti ſignati,quod ἐπίσημον nuncupant Græci,Babylonium talentum,phialæ argenteæ talentorũ duorum indicatura. His accedebant pſelia , item cum acinace,ac torque,στρεπτὸν uocant:nec medica deerat ſtola,id eſt μηδικὴ στολή,quam dicunt dorophoriam.Congruit uerò huic potiſſimũ loco illud quoq;:quem Perſarum admitteret rex,ſolitum plerunq; apicis inſigniri auctoritate, quo honoris argumento

in regiæ

in regiæ participatum menſæ ueniebat. Et meritorum apud Perſas ad ſuadendum, dicendasq; in concionibus ſententias ora panduntur. Quod Antonius, Conſtantio imperante, quidam ex mercatore opulento rationarius apparitor, quum transfugiſſet, aſſequutus: non contis, nec ramulo, ut aiunt, id eſt non flexiloquis ambagibus uel obſcuris, ſed uelificatione plena in rempublicã ferebatur. Nec id omiſero: legem fuiſſe Perſis, uti deſignatus rex, quodcunq; fuiſſet collibitum, ab deſignante peteret, nec uoto excideret, modo facultatem haberet res.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LEctionum libros ad uenerandum Baptiſtam Egnatium Venetum, presbyterum, & oratorem clariſſimum, Præfatio duodecima.

QVum forem chalcographis mox paulo libellos noſtros Antiquarum lectionum iam affectos, formis excudendos traditurus, necdum Venetias appuliſſem: uixq; te, uir doctiſſime, uiſum aliàs ſemel aut bis omnino de facie noſſem, fama tamen celeberrimi nominis permotus mecum ipſe conceperã, per epiſtolam operi iam ad umbilicos perducto, mittendoq; manu, inſertam tuæ beneuolentiæ auſpicia captare: ut qui eſſes eiſdem quibus nos, initiatus literarum ſacris, nec liuidulæ mentis labecula, uti aſſolet, ac cecinit Heſiodus, uel minima litus dicereris obſcurior. Quo ſanè argumento, rem mihi (quod dicitur) prorſus factam, non difficilis erat coniectatio. Sed enim poſtea quàm tecum in ampliſſimo diui Marci foro ſum congreſſus, eam tibi adeſſe interiorum literarum ſcientiam animaduerti: eam, quod egregiè ſum admiratus, quando nil rarius, animi tui ſynceritatem, & minime in aliena gloria corrugatam frontem, & quod ſequens eſt, probitatem, præſigni iunctam diuinorum curæ perſpexi: ut quòd niſu haud ita magno petebam prius, & opera (ut ſic dicam) parerga, nunc ὅλῳ τῷ ποδί, immo & animi tota ui putem uendicandum. Quin etiam meum hoc inſtitutũ abs te digrediens retexi ſtatim, ac tu, quo ſoles, uultu liquidè ſereno mihi adnuere es uiſus. Accipe igitur, mi Baptiſta, Lodouici tui munuſculum, non pſyricum omnino: quoniam pro uirili tuæ uirtutis gloriam circumferimus, inq; æuum protollimus, ac bonarum artium ſtudioſis uidemur oſtenſuri, eſſe, quod noſtris gratulentur temporibus: quæ uiro multa in literis claritate, & moribus exactiſſimis fuerint cælitus inſignita. Momenti nec minimi, aut tralatitij illud quoq;, Viſum iri me, dum priuatim operis mei partem tibi nuncupo, dicoq;, ac ad legendum laceſſo, ex doctorum decurijs neminem unum reieciſſe, etiam ſi Perſius eſt is. Nec prorſum, quod ille fecit, Tarentinis uel Conſentinis ſcripſiſſe. Quam rem & lucubrationum noſtrarum initio ſum uiſus abũdè prolixeq; teſtari: ſed Accio idem, quod Titio ius ſit apud me. Ipſe uero ſic ſtatuas uelim, Eſſe me tibi tam deditũ, quàm qui maxime: proinde, ſi qua in re tuis rationibus opera noſtra fieri melius poteſt, omnem me ſubiturum aleam uel ſumma alacritate, iam hinc certius tibi pollicearis, licet. Vale.

BIBLIOTECA ... VITTORIO EMANUELE

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI DVODECIMVS.

Veterum ſacrificia cuiuſmodi fuerint. Initia quid, & unde. Quid proprie Thyſia. Ture quando libari cœptũ, & quæ origo turis. Lucos colendi, & arbores quæ ſit ratio. Lucucus. Quis immolarit animalia primus. Soli cur dicentur boues. Epitheta ſacrificia, & epithetę epiſtolæ. Canchrydia, canchrys, cachrys, cachryophoræ arbores. Iupiter cur Telius. Epibdæ quid. Crabus deus. Semnę deæ. Victimarum probatio. Molæ ratio, ſeu prothymatis. Theoxenia. Paraſiti qui. Epiſition. Epiſion. Chernips. Callimachi ætia. Vocabula plura ad rem diuinã pertinentia. Ritus ſacrorũ uarij. Hippades quid, & Appiades. Plinij locus diſcutit̃. Templorũ ſtatuæ in quam ſpectarent partem. Adoniorũ ritus. Stephanephorus magiſtratus. Choopotes Dionyſius. Montes omnes cur dicant̃ Iouis, necnon Hermæa. Ca. I

POSTEA uero quàm in ſacrificulos ritus paulo ante uolentes incidimus, rem latius exſequemur: flores modo rerum, quod & in cæteris facere conſilium eſt, præcerpentes. Illud autem primum, quod ſecundo Legum ſcribit M. Tullius: Nil melius in uita hominum Athenas excogitaſſe, illis myſterijs, quibus ex agreſti immaniq; uita, exculti ad humanitatem & mitigati ſumus, initiaq; ut appellantur, ita re uera principia uitæ cognouimus. Thyſiam putat Porphyrius, dici proprie, quæ ex herbis fiat dijs, litationem: ſiquidem initio rerum, quæ cæleſtibus oblata ſint ſacra, non myrrhas ait fuiſſe, non caſias, non item crocum: ſed herbam uirentem, ueluti terrenæ potentiæ progerminantis primitias quaſdam, manibus offerebant. Quippe arbores ante animalia fuiſſe à terra productas: herbas uero etiamnũ ante arbores ipſas. Igitur ex herbis integras quaſdam ſumentes cum folijs & radicibus ac fructu ſimul concremabant, eaq; exhalatione ac fumo dijs litabant. Quamobrem ab ea quam facerent exhalatione, quam thymiaſin Græci dicunt, thyſia quoq; deflexa eſt: proinde ſanguinarium cultum, non recte ea nuncupatione cenſeri. Scimus porrò ueteres Romanos, ſicuti annis centum & ſeptuaginta, dei ſimulacra excitaſſe nulla, quod nefarium ſit, illũ omnia ſupereminentem arbitrari ἀνθρωποειδῆ καὶ ζωόμορφον, ita ex Pompilij præſcripto ſacra obiſſe ἀναίμακτα, id eſt citra ſanguinem, farina modo adhibita, uel libis, aut rebus omnino uilioribus: quod reſipit πυθαγορικὴν ἀγιστείαν. Ture prolibari cœptum primò, Græca prodit fabuloſitas, poſtea quàm iuuenis Libanus, qui eſſet cultus diuini perſtudioſus, in turis eſt demutatus fruticẽ, qui & inde Græcis nomen ſit aſſequutus. Nam & lachryma, Galeni aſtipulatu, libanotos dicitur. Ex ijs porrò fontibus propagatum cõtenderim, ut arbores quoq; ueluti numinum cenſerentur templa: & ſimplicia rura priſco ritu deo præcellentem arborem dicarent, nec auro uel ebore fulgentia ſimulacra uenerarentur magis, quàm lucos: in quibus & ſilentia adorarent ipſa: puto, quia ſummatem deum ſilentio (ut prætexuimus) adorandum, priſca cenſuit theologia. Lucucos utiq; ſunt qui luci cuſtodes interpretentur. Eò certe progreſſa res eſt, ut tum numinibus ſuis dicatæ arbores perpetuò ſeruarentur: tum alicubi, ut apud Indorum pleroſq;, numinum colerentur uice. Quin & Syluanos, Faunosq;, & id genus numina alia, ſyluis perinde ac cælo attribuerent. Ioxidas in Caria Plutarchus ſcribit, patrio more aſparagum non comburere, ſed uenerari plurimum, ac colere: ſicuti ſtœben quoque: ea uero herbæ ſpecies, tobion apud alios nomen habet: ſtipam etiam Latini dicũt. Facti ratio ſanè ridicula eſt, ac puerilis: qui noſſe cupit, Plutarchum adeat in Theſeo. Apud Athenienſes quoq; aram fuiſſe, Pauſanias ſcribit, quam uocabant διὸς ὑπάτου, id eſt Iouis eximij, ubi animatum ſacrificabatur nihil, ſed πέμματα modo, id eſt bellaria apponentes, uino prorſum abſtinebant. Hic uero ipſe cultus, quo cælites uictimarum cruore placatos uolumus, hominum

num putatur iniquitate pòſt multo irrepſiſſe. Miſeratione͂, lachrymas atq; luctum, germinibus terræ deflореſcentibus, offerre, diu ueteris fuit inſtituti. Meliſſea Cretenſium regem Didymus ſcribit, omniũ principem dijs ſacrificaſſe, ac ritus nouos, ſacrorumq; introduxiſſe pompas: cuius filiæ Amalthea & Meliſſa, Iouem puerũ caprino lacte confouerint, ac melle, unde datus fabulæ locus. Meliſſa uero prima ſacerdos Matri magnæ à patre conſtituta, effecit, ut eiuſdem ſacerdotes ſemper Meliſſæ nuncuparẽtur. Proditum uero à noſtris eſt: animal occiſum primo à Martis filio Hyperbio, bouem à Prometheo. Bouem certe aratorium immolaſſe, nefas cenſebatur ſummum. Athenienſes autem primos hiſce non abſtinuiſſe uel in cibis, auctor eſt nobis Theon. Vlyſſis quoq; ſocios non temperaſſe, cecinit Homerus: quo ſit nomine indignatus Sol, quippe ut ſolem intueamur, cauſam uideri hoc bruti genus, quia ſit τροφῆς ποιητικόν, id eſt alimenta ſuggerat. Hinc, uti aſſolet, uictimarum enata ſuperſtitio, & ſuæ ſacrificantibus dictæ leges. Vitulum probari, ſi articulum ſuffraginis cauda contingat: breuiore non litari. Vitulos item ad aras humeris hominum allatos, non ferè litare: ſicuti nec claudicante, nec aliena hoſtia deos placari, nec trahente ſe ab aris. Cæſarem uero Tranquillus ſcribit, religionem huiuſmodi cõtempſiſſe, ac proripiente ſe uictima, nihilominus proſperè pugnaſſe. Vlceroſam uictimam ſacris non adhibebant: nam nec de cælo ſeruabant ulceroſi augures, quòd ſit ulcus, diminutio corporis quæpiam atq; pollutio. Græci moris erat, tauros quidem explorare farina appoſita. Capros uero, ciceribus. Nam ſi guſtare abnuiſſent, concipiebant inde, haud ualere ſatis. Capras uero etiã frigida aqua. Nec omnino ſecũdum naturæ modum ſe habere, quod inter libandum iaceret, uelut immobile. Græcum fuit id quoq;, ſi cælitibus rem obirent diuinam, ſic hoſtiæ collum refringere, ut cælum ſpectare cogeretur. Quòd ſi ad inferos ſacra ſpectarent, terrã inſpiciens immolabatur. Quod priore diximus loco, nuncupatur αὐ ἐρύειν, id eſt retrò trahere. Coxas porrò cum inguinibus, cniſſa, quam & cniſſarion dicunt, id eſt pinguedine operientes comburebant: cenſebatur enim pars hæc pretioſa in primis, tum inceſſus ratione, tum quia indidem ſe promit genitale ſemen. Apud Delphos nullum reddebaĩ oraculum, ni ab imo tota prorſum uictima contremuiſſet, atque inter immolationis ritum membra omnia uibratius forent agitata: neq; enim, ut in alijs, ſufficere capitis commotionem, ſed omnibus oportere partibus quati cum tremore, ac criſpante ſono. Animalia ſacris non incongrua uocant Græci artia & atoma, id eſt integra inſectaq;, item μὴ ἔμπηρα, id eſt non decurtata immutilataue. Solon uero ἔμπηρα nuncupauit ἀφελῆ. Sacrificiorum autem alia (ut nec hoc prætereamus) dicebãtur epitheta, quod relatu equidem cenſui dignum, quæ patria non erant: ſicut item feſta epitheta, uelut dicas adiecta appoſitaq;. Meminit in Areopagitico Iſocrates: nam & quæ Areopagitæ iudicabant, ac patria non erãt, eodem cenſebãtur nomine: quod ex Lyſia manifeſtum fit, qui etiam epiſtolas nuncupat epithetas, in Oratione contra Thraſybulum. Sed non alias intelligit, quàm quæ cuiſpiam dentur ad alium perferendæ: nam dicere moris erat, ἐπέθηκεν ἀποστολήν, id eſt dedit, ut apud Demoſthenem. Sed ad rem: alia dorophorica nuncupabantur, alia apolytrotica, alia dialectica, item quædam apopleſtica: ſunt & quæ athyta uocantur, id eſt ἄνευ θυσιῶν, id eſt ſine ſacrificijs. Ad quæ Plautinum illud reſpicit,

Sine ſacris hæreditatem ſum adeptus offertiſſimam.

Theoxenia feſtum dicebatur, omnibus ſimul dijs ſacrum. Polemon apud Athenæum, Sancitum, inquit, apud Delphos eſt, qui in ſacrificio Theoxeniorum Latonæ gethyllida maximam intuliſſet, de menſa partem caperet. Latini Communicarium appellant diem, & Pandicularem, in quo dijs omnibus pariter diuina res fiat. Quæ uero ante ſacrificium fieri conſueuere, prothymata uocantur, ut eſt uaporatio thuris, aut id genus primitiæ quæcũq;, ut ſiligo, uel etiam placentulæ. Prothymata dicunt οὐλοχύτας, id eſt hordeum ſale conſperſum, quod ante ſacrificium aris infundebatur. Erat autem augurium futuræ frugum fertilitatis, uel ut diuinæ bonitati gratos ſe oſtenderent, quòd deſitis glandium cibis ad mitiorem perueniſſent uictum. In quo uſui deſeruiſſe primò hordeum, uetus opinio eſt, unde illi nomen apud Græcos: nam dicitur Crithe, παρὰ τὸ διακρῖναι, quod eo comperto à brutis diſcerni homines, ac ſequeſtrari ſint uiſi. Dicebantur hordea item olæ, unde & ulæ, quia integræ uorarentur, necdum molendi uſu com-

perto

perto. Inſpergebatur quoq; ſal, non propter naturalem modo fertilitatem, & repetitam in alimonijs gratiam: ſed amplius, quia ſit amicitiæ ſymbolum: unde & hoſpitibus apponitur ante cibos alios, quo innuitur amicitiæ firmitas. Etenim durationis cauſa, corporum pleriſq; pernoſcitur ſal. Aut quia uelut ex aquis ſal multis & fuſilibus coit ſolidum quiddam & unum, ſic ex diuerſo cõuenientes coaleſcant animis. Libabatur & uinum, quoniam & ipſum clementioris initium habet uictus: id erat merum, ut ſignificetur mentis integritas à dolo & mendacio ſeiungenda. Hordea primum molita, inde frixa, Græci canchrydia uocant, & canchryn: etiam ſi nomenclatura eadem libanotidis quoq; intelligitur ſemen. Cachrys uero pilula eſt, uti Plinius interpretatur, quibuſdam innaſci arboribus conſueta, quæ inde καχρυοφόρα δένδρα nuncupantur Theophraſto. Sacrificium plenum perfectumq; ex ſue putabatur conſtare, tauro, hirco, ariete, uocaturq; Trittys: ſed Athenienſibus ſue tantum conſtabat, ariete, hirco: ſicuti apud Romanos Solitauralia, ex ſue, oue, tauro. Proſodia dicebant, quæ adducerẽtur dijs ſacrificia, aut pompam etiam, ἀπὸ τῶν προσόδων, id eſt à prouentibus. Sed & eo nomine poemata intelliguntur à Lyricis concinnata, quæ in deorum panagyres dicerentur. Dignum uero ſcitu, Iouem ut perfectę uirum ætatis ſolitum afformari, cui nil deeſſet, nilq; ſuperflueret, quod ἀκμαῖος dicunt: quo argumento illi quoq; τέλεια immolabant. Quin & hac ratione, Iouem opinamur τέλειον nuncupari Plutarcho. Hypeccauſtria uero apud Solos, Palladis erat ſacerdos: ſic nuncupata, quòd pleraq; auertendis malis ſacra obiret. Hypeccaumata, ignium uocant alimenta, necnon perturbationum fomites, παρὰ τὸ ὑποκαίειν, à ſuburendo. Crithologos apud Opuntios inuenimus appellatos, quia in ueterum ſacris plurimus erat hordei uſus, quod crithen dicunt, ut monuimus: proinde colligendis ſacrificiorum huiuſmodi primitijs præfectum ſic inſtituerũt nomitare. Erant porrò ibidem ſacerdotes duo: alter, quorũ quæ ad deos: alter, quæ ad dæmonas pertinerent, obire ſolitus. Apud Delphos, hoſiotera uocabant qui hoſtiam immolaret. Sunt uero ibi quinq;, quos hoſios dicũt, id eſt ſanctos pios'ue, ij per omne tempus cum prophetis perficere multa conſueuerant. Epibdas, ſiue ἐπίβδας dici aduertimus dies, qui feſtum inſequuntur, quos etiamnum μεθεόρτους nuncupant, tanquam epibades uocentur, ac feſto inductæ. Alijs tamen arridet amplius, epibdas dici, uelut ἀπὸ δαιτί, per literæ β abundantiã, uelut Sibdam pronunciamus, quæ Sida eſt. Vel ab ouium mulſu repetito, quod βδάλλειν appellant. Dignum ſcitu: apud Pindarum ſignare dictionem hanc futura, quæq; conſequuntur poſtea: unde bracteata eſt illa ſententia, ὅτι μὲν θνατῶν φρένας ὠκύτεραι κέρδος αἰνῆσαι πρὸ δίκας δόλιον, τραχεῖαν ἑρπόντων πρὸς ἐπίβδαν ὅμως. Quibus ſignat, etiã ſi grauis irrogetur pœna mox, nihilominus iniuſtum mortales lucrũ præeligere impenſius. Phaſelitas in Pamphylia legimus, piſciculis ſale conditis placare deos cõſueuiſſe. In primis uero Cabro deo ſalſamentis item diuinam rem peregiſſe. Scribit Demetrius Phalereus in commentatione περὶ ἑρμηνείας, Aegyptiorum eſſe moris, ſeptem uocalium modulata enũtiatione deos collaudare, hocq; eſſe illis tibiarum ac citharæ loco. Ioannes Grammaticus in Heſiodi commentario σπονδή, id eſt libatio, inquit, eſt uini affuſio in id quod immolatur. Thyos autẽ intelligitur thymiama, quo nomine aromata nuncupantur. Ea Thucydides ἁγνὰ θύματα uocat, id eſt ſacrificia pura, cuiuſmodi tus, myrrha, ueluti impura cenſeantur, quæ ſanguinariam habent effuſionem cum animalium cæde. Prope Aſopum, dearum uiſebatur templum, quas σεμνὰς dicunt Athenienſes, Sicyonij Eumenidas, quarum diem feſtum annis ſingulis agunt die una, oues immolant utero geſtantes, mulſo libant, & floribus utuntur pro coronis, Pauſanias auctor. Victimarũ carnes theothyta dici inuenio, id ualet, deo immolata. Apud Hieronymũ eadem forma dicuntur idolothyta, in Iouinianum. Moris autem fuit ex legis præſcripto, ut à re diuina redeuntes domeſticis ex ſacrificio portiunculam proferrent. Qui colligendo præficiebãtur ſacro frumento, ut prodidit Crates, paraſiti antiquitus ſunt nuncupati: hinc & locus in quo id reconderetur, paraſition dictum. Vt uero nunc paraſitus appellatur, prodijſſe primum ab Alexide putat Caryſtius Pergamenus: ſed & apud Epicharmum mentio eſt. Quin ante omnes paraſitum induxiſſe Homerus animaduertitur, quem appellaſſe φίλον εἰλαπιναστὴν uidetur, id eſt amicum menſalem. Veteres poetæ paraſitos dixere colacas, id eſt adulatores. Alexis

duo paraſitorum genera facit: cõmune unum: alterum uero ſemnoparaſitum dicit, ex ſatrapis ducibusq́. Vtriſq; tamen unum incumbere adulandi ſtudium. At Sinopeus Diodorus facete admodum artes reliquas non à dijs, ſed à ſapientibus excogitatas uiris, dicit: uerum paraſiticam eſſe Philij Iouis inuẽtum. Sunt qui paraſitos item epiſitios nuncupent: dicuntur autem eo nomine, qui cibi modo gratia ſubſeruiunt laborantue: nam & epiſitia uocamus, quæ in alimoniam dantur. Auctor item Plutarchus eſt, Solonis cenſeri proprium, τὸ περὶ τῆς ἐν δημοσίῳ σιτήσεως, quod ipſe inquit, παρασιτεῖν uocauit. Eundem uero epulo non adhibebat ſæpius, cui autẽ admitti contigiſſet, ſi fortè abnueret, plectebatur: quod ſuperbi foret, ac publica deſpicatui ducentis. Criton comicus, inquit Athenæus, Delios uocauit paraſitos Phœbi. Ex quo & Martialis de Latino Mimo,

Vos me laurigeri paraſitum dicite Phœbi,
Roma ſui famulum dum ſciat eſſe Iouis.

Epiſion uero eſt muliebre pudendum. οἰκόσιτον appellant, qui citra ullam mercedem ciuitati operam præſtat. Sicuti ſitocuros, inutilis intelligitur, ac fruſtra connutritus. Ad ſacrorum porrò morem pertinet illud quoq;, expurgari ſolitos adeũtes inſperſionibus aquæ, in quam torrem ex altari, ubi rem diuinam obiſſent, prius reſtinxiſſent, quæq; chernips diceretur. Orgeones dicuntur, qui deorum honori aut heroum conueniunt: nam ὀργιάζειν, ſacrificare eſt, uel quia ὀρέγουσι τὰς χεῖρας, id eſt protendunt manus, uel etiam quia in orgadibus & nemoribus ſacra obirent. Sunt autem orgades, montanæ regiones & incultæ. Hippadas legimus quãdoq; dicta ſacrificia Athenis, quæ mitterent, qui uocabantur ἱππεῖς, id eſt equites. Nam Athenienſis populi tres erant partes: pentacoſiomedimni, ab agrorum quos colerent, menſu ita nuncupati: equites, potentia inferiores, ſic dicti, quod ſi uſus ita ferret, equos alere ſinguli poſſent: thetes autem, id eſt θῆτας, tertium tenebant ordinem, qui ad magiſtratus non admittebantur quidem, à iudicijs tamẽ & concionibus non reijciebantur, ut non deeſſet omnino unde ali poſſent. Illud monitos hac parte rei Latinæ ſtudioſos uolumus, expendant Lynceo (quod dicitur) an huc retorqueri Plinianũ illud ex trigeſimoſexto libro poſſit, Entochi Appiades & Hermerotes. Quid Appiades ſint, nec dum ſibi compertũ, ingenuè fatetur Hermolaus. Hippiadas uero eſſe ſtatuas mulierum equeſtres, cuiuſmodi Amazonum fuerint, quæ mortaliũ primæ ſcandere equos ſint auſæ, ſicuti orator prodidit Lyſias. Quid uero ſi hippadas legẽdum aſtruas, & illam ſacrorum pompam ab Entocho pictura expreſſam intelligas? Appiadas deas apud Ouidium legimus libro De arte amãdi tertio,

His Venus è templis multo radiantibus auro,
Læta uidet lites, Appiadesq́ deæ.

Et rurſum De remedio amoris libro ſecundo,

Turpe uir & mulier iuncti modo, protinus hoſtes:
Non iſtas lites Appias ipſa probat.

Appiadas dici deas interpretantur grammatici, Venerem, Pallada, Pacem, Concordiam, Veſtam, prope Cæſaris forum erectis earũ templis. Nuncupari uero ſic ab aqua Appia, quæ in idem deducta forum eſſet. Nam Epiſtolarum familiarum tertio M. Tullius per iocum ad Appium ſcribens, Idq; me, inquit, quoniam tu ita uis, puto non inuita Minerua eſſe facturũ, quam quidem ego ſi fortè de tuis ſumpſero, non ſolum Pallada, ſed etiam Appiada nominabo. Hippardium uero fera eſt, ab equo nomen ſortita. Deniq;, ut nimio plus tumeſcens repercutiamus caput, paucula adijciamus modo. Philothytas uocari interdũ ſuperſtitioſos aliquos, nullo nõ tempore diuinis rebus incumbentes, ut hac ratione fiant citra nocumẽtum. Magnam fecit iacturã Græcia, magnam & nos poſt illam, interceptis aut uetuſtate aut temporũ incuria Callimachi Aetijs, quo opere is multorum, quæ ad ſacra pertinerent, ac id genus aliorum cauſas, principia, & origines (hæc enim omnia, αἴτιον Græcis indicat, quod Latinum uerbum implere nequit) ingenioſe rimabatur: quod ex ueterum aduocationibus liquet amplius: ſed quod eſt apud Varronem, Vetuſtas pauca non deprauat, multa etiam tollit. Addamus illud quoq;, Vlochytas accipi à nõnullis non prothymata, quod diximus, ſed ipſa potius uaſa, ex quibus Vlæ fundebantur. Vlas uero à partis nomine, quod adnotauit etiã Dion, miſcellam intelligunt ex hordeo & ſale materiam. Cæleſtibus, inquit Porphyrius, dijs

templa excitabant & aras, terreſtribus ἐσχάρας, id eſt focos: ſic & heroibus. Subterraneis autem poteſtatibus foſſas deprimebant, καὶ μέγαρα. Mundo & nymphis antra dicarunt: quin mundum ipſum eſſe antrum, ab Pythagoreis traditum eſt: ſed & nos alibi commeminimus. Scribit auctor idem, templorum ſtatuas & ingreſſus Orientem ſpectaſſe, uti adeuntes in Occaſum conuerſi, ac τῶν ἀγαλμάτων ἀντιπρόσωποι, dijs preces affunderent, ac rem diuinam obire pergerent. Aram, ubi res diuina obitur, dicunt Græci βωμόν: ſed & eo nomine locum intelligunt, ubi locatur currus, Homero aſtipulante,

ἅρματα δ' ἂν βωμοῖσι τίθει.

Temenos poſt alia etiam partem indicat, ubi ſurrectum ſtat ſimulacrum. Pronaon, ante templum locum accipimus. Auctores Græci ſunt, montē quemlibet Iouis dici, quoniam deorum eminentiſſimo in ſupercilijs montiū diuina res fieret. Propterea in Trachinijs Sophocles montis Oetes nuncupat, Ζηνὸς ὕψιστον πάγον, agens de Herculis morte. Traditum & illud à Græcis eſt, Hermea dici montes omnes, quoniam paſtoralis deus ſit Mercurius, ac montanus. Priuatim tamen in Lemno mons eo nomine à Sophocle recenſetur in Philoctete. Adonia quum celebrarent Athenis mulieres, paſſim urbe tota excitabantur idola, in quorum ambitu etiam uiſebantur ſepulchra, audiebanturq; muliebres planctus: qua re ſub claſſis profectionem contingente, Siculi belli exitialem ciuitati calamitatem coniectarunt nonnulli. Legimus, Themiſtoclem apud Magneſiam inito magiſtratu, quem ſtephanophorū dicunt, Mineruæ obiſſe rem diuinam. & feſtum appellaſſe Panathenæa, ſacrificio item peracto Choopotæ Dionyſio, inibi χοῶν celebritatem oſtendiſſe.

Sacrificia eſſe uelut medicamenta. An deo contingat affectio aliqua, nobis adorantibus. An neceſſaria ſit eius quem colas, cognitio. Quam partē ſpectare adorantes debeant. Mutilatos à ſacris arceri. Plinius illuſtratur. Telos quid, & teletæ. Teleſtrium. Plutarchi codex emaculatur. Ebrietas in ſacris permiſſa, unde dicatur μεθύειν. Teleſphorus. Engaſtrimythus. Caput II

SAcrificia Heraclitus inter philoſophos ueteres non incelebris, medicamenta ſolebat nuncupare, quoniā præpotentis pharmaci uice à morbis animam expurgent, in hac generatione concretis. Sed ingerit ſe quæſtio theologumena tractantibus, an res diuinas obeuntibus nobis, deo contingat affectio aliqua. Porphyrius quidem ſuſpicabatur, non dæmones modo, ſed deos quoq; paſſione affici nonnulla, quoniam inuocationibus moueantur. Iamblichus arbitratur, deos, non quia inuocentur, moueri ad impertienda hominibus bona, ſed ſponte nos ad bonum prouocare, nobiſq; inuocando conuerſis occurrere, ultrò quippiam monſtrantes elargienteſq;. Supplicationes porrò animum diuino aptum influxui efficere, qui tum ultro, tum facile perueniat, propter diuinam amicitiam omnia connectentem. Quòd ſi à benefica deorū cura, ceu à clariſſimo ſolis lumine, abeamus longius, denſioribus nos ſtatim tenebris circumfundi: tuncq; iratior dicitur nobis deus, quem tunc demum credimur remollire, ſi ſuppliciter ad eundem conuertamur. Lenimentum id genus deo affectionem infert nullam, immò à perturbationibus ſequeſtrat animum. At enim inferat aliquis, Quid, ſi quod colis, ignores? Porphyrij quem iam aduocamus ſæpe, ſententia eſt, Diuinorum cognitionē perſpicientiamq;, rem cenſeri proculdubio ſacram: inſcitiam uero atq; caliginem, prorſus prophanam. Putat hæc propémodum uera Iamblichus item, uerum operationē religioſam longè arbitratur intelligentiæ anteponendam, quippe ſolam hanc cenſeri perefficacem ad comparandam animæ cum diuina natura deificam unitatem. Siquidem ſacrorum, quæ recte riteq; præſtentur, eam eſſe potentiam, ut etiam ſi minus ea noueris, pio tamen perſequaris affectu, nihilominus efficaciſſima fiant. Neq; enim per intelligentiæ claritatem connecti nos deo, Aliàs nemo non philoſophiæ imbutus myſterijs diuinæ ac deificæ compos fieret unionis. Iam illud ueteris fuerit ſuperſtitionis, quod in Aſclepio Mercurius ſcribit, Deum adorantes ſi medius affulſerit dies, debere in auſtrum conuerti: ſi uero dies ſit occiduus, in occaſum: ſi ſe tunc primum promat ſol, exortiua eſſe ſpectanda. Quidam ex Græcis ita produnt, Si heroibus rem obirent diuinam, occaſum ſolitos ſpectare: ſi dijs, exortiuas partes. quod in Iſthmijs ſignificare animaduertit Pindarus. Romanū uero fuit inſtitutum,

adorantes

adorantes circumagi, cæleſtis uertiginis quadam imagine: uel quòd Aegyptiæ indicãt rotæ, quia in humanis eſt ſtabile nihil, ac conſtans. Magorum plures uitæ præſentis uelut mancipia, boniſq; inhiantes corporeis, corporea excogitarunt ſacrificia, uotaq; uiuis ſtellarum corporibus, uiuoq; mundi corpori accommoda, conſequuturi inde, quæ exoptarent præcipue. Platonici mundanis dijs ſacra obeunt corporea: ſuperioribus ſegregatam putant dicandam eſſe ſanctimoniam: principi uerò ſegregatiſſimã. quod & Apollonio Tyaneo cõprobatum ſcimus. Quo autem ritu, quaúe mentis pietate adorationem obire legitimam in gratiarum deceat actione, is operis eiuſdem fine exſequitur uenuſtiſſime: & libro Enneadis quintæ primo Platonicus Plotinus. Verum adijciamus ſuperpondij aliquid, prius quàm ab hiſce digrediamur, ac Plinij locũ illuſtremus, quando libro Naturalis hiſtoriæ ſeptimo M. Sergium ſcribit, de rebus ſtrenuè à ſe geſtis orationem habuiſſe, quum à ſacris arceretur, ut debilis. Quippe in noſtra item religione magnoperè ſeruatum, ſciunt omnes, citra ſuperioris laxationem mutilatos deminutoſq;, ac mulcato (ut uerbo Taciti utamur) corpore, ſacris non facilè admoueri. Id ipſum et ueteribus cautum, monet Declamationum quarto Seneca, ubi de Metello inquit, Sacerdos integer ſit. Metellus pontifex quum arderet Veſtę templum, dum rapit Palladium, oculos perdidit, ſacerdotium illi negatur. Et mox contra Metellum, Sacerdos non integri corporis quaſi mali ominis res uocanda eſt. Hoc in uictimis notatur, quanto magis in ſacerdotibus? Sed in libro Antiquitatum ſecundo Halicarnaſeus Dionyſius, ſacerdotes à Romulo lectos ſcribit, genere excellẽtes, ſimul & uirtute præſtantes, nec tamen inopes, aut corpore ulla ex parte trunco. Dignum ſcitu, quod adnotatum Egeſippo eſt, Iudæorum excidij primo: Antigonum facto in Hyrcanum impetu, aures illi mordicus præſecuiſſe, ne quando commutatis rebus, reditus ad ſacram pateret perfunctionem. ſummum quippe ſacerdotẽ haud eſſe parte ulla deminutũ, conuenit: nec omnino per legem licet, ut mutilato corpore, ſummo quiſpiam admoueatur ſacerdotio. Illud porrò nec omittendum in mentione iſta, cuius auctor Herodotus eſt, Lybici potiſſimum fuiſſe moris, in templis ululare: quod tamen proprium fuiſſe mulierum opus, idem innuit, ab illis uerò in Græciam propagatum. Amplius item largiuſq; rei diuinæ cauſa inuitare ſe, credebatur fas: unde & μεθύειν inflexum Ariſtoteles putat, quòd ebrij fierent μετὰ τὸ θύειν, id eſt poſt ſacrificium: aut ab μεθίημι, quia curas laxarent. unde & Bacchus, Methymnæus. Quin dapes & conuiuia dictitabant θοίνας, ab θεός & οἶνος, uelut deorum gratia uino amplius indulgendum foret. Telos item pro ſacrificio poſitum inuenimus. Teletas uerò tum myſtica, tum maiora dici feſta nouimus, quoniam non citra grandiorem impenſam fierent. τελεῖν nanq; impendere eſt: unde & qui multa profundũt, dicti polyteles: qui pauca, euteles. Teleſterium apud Eleuſinem Plutarchus in Pericle, initiandi locum uidetur intellexiſſe, codicibus Latinis in eo præcipuè interpellatis, in quos ſciolorum turba ſi impingat, nil aliud q; aures mouet. Teletas quoq;, initia uel initiationes in diuinis uocant, quoniam ab logicis, ethicis & phyſicis ſummum poſtremumq; locum in diſcendorũ ratione diuina obtinent. Nam τελευταῖα dicunt ultima. Cæterum modo diuerſo in noſtris literis uocantur initia, quando hæc dignitate præcedunt, & intendi prima debent. Nam hinc metaphyſicen, primam dixit philoſophiam Ariſtoteles. Teleſphorus autem ad teletas pertinet nihil: colebatur à Pergamenis ut deus, ἐκ τοῦ μαντεύματος ſic nuncupatus: quem, inquit Pauſanias, Aceſion dicunt Epidaurij, Euameriona Sicyonij. Sunt qui τελεσφόρον, uatem interpretentur perfectum: aut etiam Engaſtrimython, de quo alibi plura. dici & Teleſphorus ualet, opportunè fruges producens. Magiſtratus porrò Lacedæmonij, τέλη uocant: quoniam illorum pontificij eſt, rebus finem ſtatuere.

Lachrymarum ratio. Plinij locus declaratur. De oculorũ canthis, & thalamo eorundem. Item metopa quid. Caput III

LAchrymæ, uel (ut alijs magis placet) lacrymæ, in hominis ratione non apud ſimplex modo uulgus & pullatum circulum, ſed apud eruditiſsimum quẽq; ſingularis ſunt admiratiõis. Nam Plinius ille doctiſsimus, de quo perſuaſiſſimum eſt, indoctos eſſe, quibus ille non ſapit, quum de oculis ageret, ita prodendũ putauit. Hinc illæ miſericordiæ lachrymæ, hinc fletus & rigantes ora riui. Quis

ille humor eſt in dolore tam fœcundus & paratus, aut ubi reliquo tempore? Proinde non abſurde fecerimus, ſi in medicorum diuerticula, ut ſæpe alias, parte quadam deflexerimus, non altiore modo doctrina, ſed & uarietate, ut alibi interfati ſumus, legentiũ animis plurimũ allatura iucunditatis. Alioqui uerſuram facere præſtat multo, quàm in neruum ire, ac ignorantiæ obicibus præpediri. Quum igitur conſtat propemodum, non eſſe aliud lachrymas, quàm aquoſum humorem ab oculis profluentem, quam habeat is rationẽ, amplius ſcrutandum. Sic autem comperimus, in ſecunda, tertia & quarta digeſtione humoris ſuperfluitates aquoſas ſecerni ſemper: ſiquidem in hepate concoctionis ſecundæ poteſtate aquoſitas gignitur. Eius magna pars cõtruditur per emulgentes uenas ad rhenes. Percolata inde a ſanguine ac ſequeſtrata per meatus, qui uritides nũcupantur, in ueſicam delabitur, ac egeritur deniq;. Quicquid uero ſubſtitit cum ſanguine, ut ſit eius uehiculum, fertur cum eodem ad uenarũ extrema quæ oculos pertingunt, & inde eſt lachrymarum materia. Contingit id ipſum & cibi perfectione tertia, quum ſanguis conuertitur in humiditatem primam de ſecundis. Fit & in poſtrema quum humiditas prima de ſecundis tranſmutatur in ſecundam & tertiam. Obiter tamen ſciendum, in cõcoctione ultima duplicem ſecerni ſuperfluitatem: altera quarum craſsior ſit, unde proueniant, quæ in corporis ſuperficie uiſuntur, ſordes. Et inſuper narium mucus, aurium quoq; marmorata. Subtilis altera, quæ quandoq; in uaporem, in ſudorem alias modicum tenuemq; dilapſa cõmutatur, necnon oculos ſcandens lachrymis argumentum præbet. Sunt qui ita ratiocinentur, quæ caloris ui in uaporem reſoluantur, ignea leuitate hinc aſcita, ſcandere tamdiu ad ſuperna, donec repercuſſa addenſataq; frigeſcere incipiant, relabanturq;. Id quod in pluuia conuiſimus & uaſis, quæ ambica uocãt. In humano autem corpore tres agnoſci fumidas euaporationes, ſtomachi, iecinoris, ac lienis, & cordis: quibus tria reſpõdeant membra item ſuperne, oculorum, narium, aurium: ſed narium mucum à ſtomacho eſſe, auriũ ſordes ab iecinore, organorum indicare ſitum, ſic & lachrimas ex oculis demanãtes ab corde profluere: quando & nobilior rei euentus nobiliorem præfert cauſam. In dolore autem haſce ubertim ſcatere, quoniã eius ui plurima ſecernatur euaporatio: quod agnoſcens Homerus quoq; calidas ſubinde lachrymas pronunciat. Nec omnis tamen dolor ſic cordis calorem excitat, ut aiunt, ut qui in eo eſt, ſequeſtretur humor, ſed qui cum ſpe modo eſt: hãc enim efficere, ut exiliat cor uehementius, ac laxius fiat. Nec ſubſultus quilibet hoc effecerit, ſed impetuoſior, ut in rerum acerbitate: ſiquidem ubi ſpes abeſt, cordis ceſſat ſubſultio: quin comprimitur, meatibusq; occęcatis, augeſcente calore, feruet humor, nec euaporat. Quia uero cordis uehemẽtior commotio hæc in homine fit tantum, quod Ariſtotelis eſt tertio De animalium partibus, inde cæteris lachrymarum uſus non datur fere. Quod ſi humectatio quæpiã in nõnullis cernatur, unius functione euaporantia pulmonis contingere, palam fit. Illud obiter adnotaro: doloris magnitudine uitali ſpiritu in cordis occluſo cauitatibus, pręfocationem ac interitum conſequi ſæpius. Semitas uero duas anatomici deprehẽdere, per quas ad oculos lachrymæ ſurrigantur. Priore loco ueras ſtatuunt, quæ in fronte ſunt & temporibus ad oculos productæ: deinde eſſe inteſtinos meatus, qui eodem protendantur. Quanquam monſtratur & callis tertius, quia profluens humiditas in nares p. : oſsium foramina in oculis deſinẽtia, in illos corriuatur. Verum, ut hæc liquidius percipiantur, ſciendum eſt, duos eſſe in oculis angulos, quos in medicorum Iſagogico canthos nuncupat Galenus, & Paulus Aegineta in oculorum uitijs libro tertio, Auicenna almacheni, tempeſtate noſtra medicæ artis ſtudioſi, lachrymalia. De ijs primo De animalium hiſtorijs Ariſtoteles ita ſcribit, κοινὸς δὲ τῆς βλεφαρίδος μέρος τῆς ἄνω καὶ κάτω, κανθοί, δύω μὲν πρὸς τῇ ῥινί, δύω δὲ πρὸς τοῖς κροτάφοις. id eſt, pars communis ſuperioris inferiorisq; palpebræ canthus eſt, quẽ duplicem uterq; habet oculus, alterũ iuxta naſum, iuxta tempora alterum. Cãthorum uero radices inuenio encanthidas dici, uel epicanthidas. Cæterum qui prope naſum adiacent, rhanteres nuncupantur, ab humoris inſperſione: aut πηγαί, id eſt pagæ, uelut lachrymarum fontes quidam: canthos domeſticos medici uocant. Canthum ligneum pro uaſe potorio, in Diogenis mentione aduerſus Iouinianum, ni codicum interpellata fides eſt, nominat Hieronymus. Nam exemplaria ſunt, in quibus ſcriptum comperias

rias

rías, Cauum ligneum. Laertius certe in eadem hiſtoria cotylen dixit, canthum minime. Sed ad rem. Anguli uero in tempora uergentes, ſyluestres à neotericis dicũtur, paropiæ à Græcis, aut uerius parotiæ, quod ad aures proclinentur: ſic enim appellat Nicandri interpres. nam paropia nuncupari nouimus, quæ oculos equorum ambiunt coria. Sunt præterea in palpebris iuxta hoſce angulos foramina quædam, utilitas quorũ inter cætera eſt, humectare palpebras: indicio eſt, humectatio ibi perpetua. Porro, ut quarto De utilitate partium ſcribit Galenus, per foramina & meatus naſi, qui in canthis ſunt, egrediuntur ſuperfluitates, ab oculo ad nares effuſę. Illis uero ſpiramentis ſuperiecta eſt neruoſa caro, quam uocant medicorum ſcholę lachrymarum frenum: quoniam eo, uelut obice, ab exitu repellitur, ac uelut ſuffrenatur humoris illuc deflua redundãtia, cogiturq; in nares delabi. Quòd ſi abſcindatur, aut caſu aliquo minuatur, perennis fit lachrymarum fluxus. angulorum augumentũ immoderatius eucacida uocãt: deminutionem uerò rhyada: Galenus auctor De morborum differentijs primo. Palpebram Græci βλέφαρον uocant, ut ſcribit Oppiani interpres, id eſt ὀμματόφυλλον, uelut dicas oculare folium, παρὰ τὸ φάρος καὶ ἱμάτιον εἶναι τοῦ βλέπους, quòd oculi indumentum ſit. Tarphos uocant, unde ſe promunt pili, dicti blepharides, & ubi coeunt palpebræ. Cauitatem qua coniacet oculus, thalamum appellari tradit, metaphora honeſta de thalamo domeſtico. Quem hoc ſtatuunt ordine, ut primo habeatur loco ſeptum, id eſt hercos, ubi locantur portæ: mox aula eſt, inde æthuſa, quæ eſt porticus periſtylos ſoli expoſita, unde & nomẽ: poſtea eſt prodomus, mox domus & thalamus. Spatium quod interiacet oculis, ratione conſimili metopa nuncupari ualet: quando opas Græci tignorũ & aſſerum cubilia uocant, noſtri caua & columbaria: ſicut quod inter duas opas eſt, intertignium, id metopum dicũt illi: ſic interſcalmium, inter remiges ſpatium: qua figura dicuntur intercilia item, ac interſinia.

Quæſita non illepida ſuper lachrymarũ item ratione. Cepas ſylueſtres nõ reperiri. Thymus quid. Ceparũ natura & allij. Crommyon unde. Miſcelli hiſtoria. Myria quæ dicantur. Cap. IIII

CAeterum hac parte curioſior forte quiſpiam quærat, cur à domeſtico angulo potiſsimum lachrymæ fluant? Ratio uerò non alia eſt quàm in poris, ſiue meatibus, qui illuc frequentiores feruntur & latiores. Verum enimuero nõ omiſerim hac parte illorum ſententiam, qui audacius aſtruxere, Lachrymas in angulis quidem ſe oſtendere, prorumpere tamen ex ſpiramentis duobus in fine pilorum qui e palpebris promicant, quorum unum in ſuperiore ſit gena, in inferiore alterum prope domeſticum angulum. Hinc arguta in medium proſilit aſſertio, Lachrymas ex ira, aut triſtitia, aut huiuſmodi ęgritudine alia per inferius redundare ſpiramentum, quia cordis ea ſint accidentia. Quæ uerò alia profluant ratione, ſuperiorem habere meatũ, quia euentus cauſa ſit de cerebro. Ex ijs uerò quæ iam copioſius aſtruximus, Alexandri quæſtio faciliorem recipit intellectum. Cur (inquit) mœrentes & lætius ridentes lachrymantur? Mœrentes utiq;, meatuum ſiue pororum denſitate extrudunt quod in ipſis eſt humectum. ἡ γὰρ λύπη ψύξιν καὶ πύκνωσιν ἐργάζεται τῶν πόρων. hoc eſt triſtitia enim frigiditatem facit & pororum denſitatem. Gaudentes uerò ratione diuerſa, raritate atq; laxitate eorundem humida effundunt. Hinc illud à Xenophonte promitur rerum Græcarum ſeptimo, οὕτω κοινόν τι ἄρα χαρᾶ, καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστι. quod eſt, ſic itaq; lætitiæ ac triſtitudini cõmune quiddam lachrymæ ſunt. Quòd ſi ſpiramenta fuerint perangusta, nec lætitia nec mœror ciere lacrymas poteſt. Expoſitor uerò noni libri Almanſoris, lacrymas quaſdam eſſe uolũtarias dicit: aut ex triſtitia, dum fit cerebri conſtrictio, & inde humecti aquoſi expreſsio: aut ex lætitia, per quam fit cerebri laxatio, & meatuum, indeq; humoris effuſio, dum uidelicet circumfunditur calor ad totius circumferentiã, & potiſſimum cerebrum ſcandit. Sunt tamen, inquit, etiam lachrymæ quædam ultimam conſequentes debilitatẽ omnium oculi uirtutum, & cerebri ac omnino corporis reliqui. Sed propinquis morti hæ plurimum eueniũt, ac deploratis, nec ab expellẽte profluũt uirtute, uerũ ab humoris grauitate ad inferiora nutu ſuo uergentis, detentoria etiamnum facultate labefacta, ut Galenus interpretatur apud Hippocratẽ. De his crebra mentio in Prognoſticis & Aphoriſmis, ſiue ſentẽtijs Hippocra

tis,& in libro De regimine acutorum. Porrò à curioſis item quæritur, quidnam ſit cauſæ quòd qui equo currunt, quo contentius curſum equus arripit, eo procliuius lachrymas fundunt: & qui pedibus item, eo magis quo ſe uehemētius intenderint. Huius uerò ratio euidens eſt. aer namq; occurſans frigidus eſt, frigus autem lachrymas mouet: quippe contrahendo conſtipandoq; carnem, exprimit humorem. Niſi quis id adſtruat amplius, calor ſudorem elicit: τὸ δὲ δάκρυον, inquit Ariſtoteles, ἱδρώς τίς ἐστι, διὸ καὶ γίνονται ἀπὸ θερμασίας ἄμφω ταῦτα, καὶ ἁλυκὰ δ' ἐστὶν ὁμοίως. hoc eſt, Lachryma autem ſudor quidam eſt, quapropter à cōcalefactione utrumq; mouetur, & ſudor & lachryma, ſalſaq; pariter ambo ſentiuntur. Calorem uerò motus ſine dubio efficit. Dicat aliquis, hoc item ictus ratione prouenire: ut enim aduerſi flatus oculos perturbant, ita etiā qui ſe obiectat aer, quo quis contentius equū agitat, aut currit ipſe, eo magis ictu quodam molli euerberat ac ferit, quo ut lachrymæ promantur, effici, meatibus oculorum laxatis appulſu eiuſmodi. Omnis enim ictus uim aut ſecādi habet, aut collidēdi & contundendi. Ab Alyatte rege ferunt quandoq; Biantem ex ſeptem ſapientibus unum eſſe acceſſitum. At is philoſophico ſupercilio tumens, & regiam fortunam tantum non deſpicatui habens: ἐγώ, φησιν, ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. Ego, inquit, Alyatti mando cepas comeſſe. quibus illi fletum eſſe imperatum, interpretantur eruditi. nam & apud Ariſtophanem quærit ille ex Dionyſio, τί δαὶ τὰ κλάεις; cur fles? Reſpōdet is, κρομμύων ὀσφραίνομαι, id eſt cepas olfacto. Cepas uero acriter mordere oculos, & ciere lachrymas, notiſſimum: nam & crommyon inde apud Græcos nomen habet, ὡς τὴν κόρην ποιεῖν συμμύειν, quod pupillam comprimi cogat. Huius uero ratio eſt, inquit Peripateticorū princeps, quia quòd lachrymas mouet, mordax eſſe debet, humidū quoq; & lentum: quas ob res etiam oleum lachrymas excutit, quamuis leniter mordeat: ſubiens enim irrepansq; ſuam ob lentitiam atq; tenuitatē dolorem mouet, ac perinde humorem tabificat. Cepe uim eiuſmodi ſane habet, ut quod & humore & uapore ſit calido, tenui & lento. Itaq; admotum eo, quòd uapor eiuſmodi eſt, humorq; tenuis commeat, lachrymas mouet. Quumq; editur tranſmiſſa reſpiratione, itidem facere poteſt. Quin & cepis oblædi mentem, proditum quibuſdam eſt: medicæ uero ſcientiæ prorſum coryphæus Hippocrates uiſu potius quàm eſu commendabiles facit. In quo illud adnotarim obiter obſeruatū eruditioribus, ſylueſtres cepas haberi nullas: proinde aberrare, qui apud Ariſtophanem thymum ſylueſtrem accipiant cepam: quod animaduertens Sudas, Θύμος, inquit, εὐτελὴς βοτάνη. Allium uero calidum quidem eſt & acre, & humoris aliquid continens, ſed lentum non eſt: itaq; lachrymam mouere non poteſt. In ratione lachrymarum obſeruatum illud quoq; eſt, Quas ex mœſtitia profundimus, ferè calidas eſſe: quas uero ex oculorum morbo, frigidas. Quippe quod incoctum crudumq; eſt, frigidum ſit, neceſſarium propemodum eſt: calidū uero quod concoctum. Languorē uero omnē ex cruditate proficiſci, nullum dubium eſt, quod quum lachryma cruda in iis ſit qui ualetudine oculorum laborant, non immerito frigida eſt. Hinc medici ſudorem frigidum, argumentum eſſe grauioris morbi coniectant: calidū contrà, decretorium eſſe & ſalutarem. Quum enim uacans materia multa eſt, ſatis à calore intimo percoqui non poteſt: itaq; frigidam eſſe neceſſariū. Quum uero pauca eſt, plene à calore uicta percoquitur. Morbos autē uacantis materiæ copia prouenire, manifeſtum eſt. Præterea ne quid per incuriam quod ad rationem hanc ſpectet trāſiliam, id quoq; in literis inuenio, In timore lachrymas non fieri: quia repente humores ac ſpiritus retrahantur ad cor. Prorumpere autem in ira iam augeſcente ex agitatione uehementi, & cōmotione ac humorum expanſione ad exteriora, quum magis magiſq; diffunditur calor. Porrò ubi inconniuentibus oculis quippiam cōtuemur, hæremuſq; in uno fixi obtutu, plerunq; ſeſe promunt lachrymæ, oculo (ut credunt) intentione nimia debilitato, & nonnihil tum à lumine, tum ab obiecto læſa acie, deniq; muſculis diu ita fixis atq; protenſis, facilior eſt humori exitus. Ridentium deinde lachrymæ frigidæ uidentur, quia calor tum maxime per faciem diffunditur, prorumpentes uero lachrymæ quum aliquanto minus habeant caliditatis, dum manant frigidæ omnino uidētur. Violentorum lachrymas iucunditatis afferre plurimū, liquet, ratione maxime illa quod euidens ebriis fit lenimentum, ſi copioſius effundant redundantē in capite humorem.

Cerebrum

Cerebrum quippe uini oppletur uaporibus: ac eo nomine, moleſto item grauatur onere, quod profuſis lachrymis fit ſubinde leuius, & inde uoluptas in fletu uinolētis iucunda. Ad lachrymarum rationem nōnihil ſpectat illud quoq;, ex hiſtoria quæ de Miſcello eſt, cui redditam ferunt ſortem ex adytis: Conditurum eum ciuitatem, ubi in ſerenitate ipſum excepiſſet pluuia. Id nunquam futurum, coniectatū ab eo eſt, ob rei abſurditatem. Quum tamen in Italiam appuliſſet, ac maxima euentus fluctuaret incertitudine, aſſediſſe illi pellicem uberius flentem, mœſtamq;. Id conſpicatus Miſcellus, finem habere oraculum ſuſpicatus, ciuitatem condere adortus eſt. Illud poſtremo auctarium fuerit, ac uelut aſſumentum, ſed non panni, uerum ex Euſtathij theſauris, quæ digna luctu ſint, dici à nonnullis μυεία, ſi penultima accentiunculam ſeruet, ἀπὸ τοῦ μύρεσθαι, quod lugere eſt, unde μορμύρειν, quo aquarum ſignetur ſtrepitus, & inde clauthmyriſmus.

Oculi uitia. Cur in occipitio non ſint oculi conſtituti, nec collum nobis datum uerſatile. Aulopi qui ſint: aula item. Camptaulæ, pithaulæ, auliſci, ualona, mauliæ, aulici & curiales, aulões, pſeudaula, pſeudoportus. Coracina ſacra. Opuntij qui. Phthiſis in oculo quid, & atrophia: atrophon, & mydriaſis, amauroſis, amblyopia, & alia id genus. Bulbus oculi. Diſtichiaſis. Coracinus unde. Coraxis color. Laodicenſis lana. Hieronymi locus explicatur. Eutrophon. Euernes. De aprorum ceruorumq; lachrymis interim. Vertiginoſi. Cap. V

QVanquam de oculorū ratione alibi copioſe, ac nunc quoq; uellicatim diſſeruimus, nihilominus ubi ſe dignū obſeruatione quippiam, dum mutos conſalutamus magiſtros, oſtentat, quin id publico bono mox excerpamus, facere nequimus. Sicut & hoc in primis, eſſe tuniculæ oculi, quæ dicitur rhagoides, uitium, quod proptoſin, id eſt πρόπτωσιν uocant, tanquam procidentiam, eroſione proueniens, aut ſciſſura ceratoidis. Id ſi minutum ſit, ac muſcæ capiti perſimile, μυοκέφαλον καλεῖται, id eſt nuncupatur myiocephalon: ſi maius paulo, acini uuæ amplitudine, σταφύλωμα: ſi maximum, ut uel palpebræ ſuperexcidant, μῆλον id eſt malum: quod ſi obdureſcat calli imagine, tunc uero etiam ἧλος cognominatur, id eſt clauus. Sed nec illud cōtemnendum, ex Auicennæ interprete primo Canonis: Ambiguitatem, inquit, forte moueat ſtudioſius rerum naturam expendentibus, cur noſtri corporis artifex in occipite itidem oculos non cenſuerit collocandos, uel ſaltem collum attribuerit uerſatile, quod in grue uiſitur ac ciconia. Cæterū hæc uix effici potuiſſe, ex partium proprietate conijci poteſt: ſiquidem oculi naturam eſſe humectam, uidendi exigebat ratio, & proinde neruos itidem ipſius à parte cerebri præmolli initia ducere, neceſſarium fuit: his uero aduerſa capitis eſſe rationis contrariæ, nemini ambiguum. Dura ſiquidem eſſe oportuit, propter nucam & neruos motibus deſtinatos indidem oriētes, quamobrem colligi manifeſto, opticos inde neruos duci, minus potuiſſe. In colli uero circumactu non parum diſcriminis affuturum, amplius perpendenti patet, minimo momento uertebra luxata. Propterea firmitatis conſilium in artificis mente uim habuiſſe maiorem. Id ipſum duodecimo De utilitate particularum ſignificat & Galenus. Sunt & ad oculos pertinentia, quæ citra rationes phyſicas de grammaticis mutuemur. Oppianus Halieuticon primo, piſcium quoſdam αὐλωπούς, id eſt aulopus nuncupat. Interpres exponit, ἔχοντας ὑπώπιας ὀφθαλμοὺς δίκην αὐλῶν, id eſt, oculos habentes oblongos quadam tibiarum imagine. Cuiuſmodi pagurorū oculi ſint, necnō aſtacorum, quibus proprium eſt, forinſecus oculos obtrudere inſpectādi cauſa. Verùm eſt quod adnotemus parte hac fuſius, ut quæ aſtruuntur, ampliter ubertimq; percipiant, qui modo non ſint analphabeti, ſicuti dicere conſuerunt Græci: aulam nuncupari animaduerto primo locum, qui perflatum habeat. Nam hoc nomine ſemper apud Homerum hypęthra, id eſt ſubdialia intelliguntur, ubi eſſet Hercei Iouis ara. Vnde διαυλωνίζειν dicimus, quum utrinq; perflatur regio aliqua, ex quo de Aeolo Virgilius,

Illa ſe iactet in aula Aeolus.

Sicut non indignum, qua erumpat in mare Peneus inter Oſſam & Olympum, dici hiſtoria ſeptima ab Herodoto Aulonem, à Plinio conuallem. Anguſta ad mare loca in

Trachinijs Sophocles, Aulonas ποντίους uocat. Sed & mare anguſtum oblongumq́, id eſt στενόμακρον, dicunt Aulonem Græci. Quos uero aulicos dicebant priores, in Philologiæ nuptijs Martianus peruulgato nunc uerbo etiã curiales nuncupat. Vt inquit, poſt membra corporea deorũ fierent curiales. Aulos uero dicitur tibia, per quam item commeat ſpiritus. Sed & figura qualibet in rectitudinem productior uti eſt ſtadium, & ſanguinis torrens è naribus. Camptaulas intelligunt apud Vopiſcum, qui flexili tibiarum cantu utãtur: ſicuti pithaulas tibijs quodammodo perſuadentes. Aulicam ſuauitatem Martianus tibialem intelligit. Fuere Athenis quoq; ſacri quidam Aulones, meminit cum Philochoro Thucydides libro quarto. Sunt item Galeno Therapeutices quarto, clyſterum auliſci: φησί τι, inquit, τὸν αὐλίσκον τοῦ κλυστῆρος εἰς τὴν ἕδραν ἐντιθέντας, οὐχ οἷόν τε χωρὶς τῆς τοιαύτης φλίψεως. Aulonem quoq; ſcribit Theophraſtus campum dici ampliſsimum & pulcherrimũ inter Libanum & Antilibanum. Strabo denique, quam modo Valonam dicunt, Aulonem nuncupat. Sed de eius nomenclaturæ locis aliquot plura Stephanus. Apolloniam, cuius adhuc extent ueſtigia, ſunt qui Valonam arbitrentur. Maulias inuenio gladios nuncupari, tanquã ὁμαυλίας: quia inſimul pernoctent, immaneantq; milites, quod αὐλίζεσθαι dicunt. Aulas porro nunc pro regijs uſurpamus, quod ante ſe loca habeãt ſubdialia & ampla. Pſeudaulã, quę ueram mentitur aulam: ſicuti pſeudoportus ſunt, uelut cæci quidam portus. Ratione eadem nuncupantur pſeudoporticus. Et omnia demum quę ad imitationẽ fiunt, ac temporarium præbent uſum, non principalem, id ſibi cognomentũ aſciſcunt, quod ex Vitruuij liquet architectura. Ex eodem uero Oppiani interprete illud item eſt, coracinũ piſcem dici παρὰ τὸ κορὸν τὸ μέλαν, id eſt à uocabulo nigredinem ſignificante, unde etiam trahatur corax, id eſt coruus: qui tamen ætatis initio minus nigricans eſt, quũ cæleſti rore paſcitur, ut ſcribit Caſsiodorus, & propheticus perdocet Pſalmus. uel ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὰς κόρας, id eſt ab aſsiduo pupillę motu. Coracina ſacra legimus apud Ambroſium in Pauli epiſtolam ad Romanos, quæ Coraci præſtarẽtur, ſiue is intelligatur coruus, ſeu eius nomenclaturæ deorum mutorum unus. Scitu non indignum, eſſe ab eruditis obſeruatum, ubi Palladius ſcribit, Coracinam picem aduerſus arborum formicas pollere: reponendum, coracinum piſcem: & id ex agricolationis magiſtris in Græcorum ſcientia. Eſt colorum unus item coraxis nomine, cuius libro duodecimo Strabo commeminit, in Laodicenſis lanæ præconio, cuius molliciem uel Mileſia præſtantiorem admiratur. Nec pręterijt libro octauo Plinius. Propterea in Iouinianum Hieronymus: Nunc lineis & ſericis ueſtibus, & Atrebatum, ac Laodiceæ indumentis ornatus incedis. Qua tamen in parte ſunt, qui linea intelligant indumenta Laodicenſia. Cæterum illud grauioris operę fuerit, quod dum iſta commẽtaremur, ex Plutarcho ingeſſit ſe nobis ex libello, in quo euentuũ nõnullorum rationes promũtur naturales. Vnde inquit, fieri putandum eſt, quòd aprorum lachryma dulcis agnoſcitur: ceruorum autem amarulenta, ſalſaq;? An in calore ac frigiditate cauſa ſtatuetur? Frigidæ utiq; naturæ ceruus eſt, calidæ uero aper & igneæ, proinde fugæ mandat ille præſidium, in inuadentes ruit hic præceps, quo præcipue tempore fundit lachrymam. plurimo nanq; feruore raptim ſeſe ad oculos promẽte, hinc dulceſcit humor profuſus inde. Empedocles uero, ſanguine turbato lachrymam extrudi ait, ut ex lacte ſerũ. Quoniam uero innati caloris ui aprorum ſanguis nigricans eſt, aſperq́: ceruorum autem tenuis, & aquoſus, congrue, quod in ira aut pauore ſecernitur, in utriſq; uiſitur tale. Opuntios facete poſitos inueni pro monoculis, aut etiam cæcis, ab Opuntio quodam prauitatis notę, quem ita affectum ferunt. Digna uero quæ non prætereantur, ab AEgineta Paulo Medicinæ tertio, monumẽtis prodita: Phthiſis, inquit, eſt pupillæ affectio, anguſtioris factę debilioriſq́, ac etiam rugoſioris. In qua paulo maiora ſeſe oſtentant obiecta. Ratio autem ex condenſatione eſt ob ſiccitatem proueniente. Differt ab ea quæ nuncupatur atrophia, ſiquidem arctat pupillam phthiſis, aſt oculum totum atrophia tum minorẽ præſtat, tum humiliorem. Quòd ſi latior multo naturali habitu euadat pupilla, prępediatq́ omnino uiuẽdi actum, aut parte plurima, ut minora etiam uiſantur obiecta, mydriaſis appellatur mali genus. Cauſa eius eſt, περιττωματικὴ ὑγρότης, id eſt redundans humectatio. Alias dicitur atrophia Galeno Sanitatis tuendæ libro tertio, ubi corpus ex ingeſta

Pseudaula
pseudo portus

Corvus pulli, quia
nigricantes coeli
rore pascuntur

geſta alimonia fructum percipit omnino nullum: ſic uero affectos ἀτροφοῦντας uocant. Plinius, cibum non ſentientes. Eſt atrophon quoq;, quod nō nutrit. Eutrophon uero, pingue dicitur, ſi de animalibus ſermo ſit. Nam in plantis, εὐερνὲς uocant Græcorum diſertiſſimi. Proinde quod εὐερνέστερον illi appellant, craſſius uel ſpecioſius, tranſtulit Plinius. ἀμαύρωσις, eſt perfectum fere uiſus impedimentum, citra oculi affectionem manifeſtum. ἀμβλυωπία, eſt uiſus hebetudo, ex latente proueniens cauſa. Myops, id eſt μύωψ, apud Callimachū in Hecale, muſca dicitur quædam boues exagitans. Sed & nomine eodem, equorum intelligas flagellum, ac calcaria quoque apud Polybium, ὁ δὲ προσθεὶς τοὺς μύωπας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μηρῶν ἤλαυνε τὸν κέλητα. Ex quo myopa ſcienter eum dicimus, à quo accendimur ad ſtrenue obeunda negotia. Plutarchus in Alcibiade, καθάπερ μύωπος ἀφῃρημένον τῶν πράξεων. Habetur in oculis malum item, quod χήμωσιν uocant: cooritur id cum inflammatione nimia palpebrarū utraq; ita conuertitur, ut uix integatur oculus, albumq; nigro fit ſurrectius, ac rubet. Inuenio & pſorophthalmiam, id eſt ψωροφθαλμίαν, quæ dicitur κνησμώδης τοῦ βλεφάρου ψωρίασις id eſt pruriens palpebræ affectio ſcabioſa. Prouenit ea ex ſalſo nitroſoq; humore. Nam ſclerophthalmia, eſt durities oculi, ac δυσκινησία, id eſt difficilis motus. Chalazion, id eſt χαλάζιον, in palpebra ἀργοῦ ὑγροῦ σύστασις, id eſt otioſi humoris multitudo, uelut grando parua. Madaroſin, id eſt μαδάρωσιν uocant, ubi ex palpebris defluūt pili. Milphoſis, id eſt μίλφωσις, eadem dicitur affectio, quam ſmegmata tollunt calliblephara. Encanthida nuncupant, quum maioris anguli ſeu canthi caruncula excreſcit iuſto amplius. At ubi deminuitur, rhyada uocant. Præterea eſt ſtrabiſmus, id eſt στραβισμός, oculorum uitium, in ijs qui ſtrabones dicuntur: id ita finitur, σπασμώδης τῶν κινούντων τὸν βολβὸν μυῶν διάθεσις, id eſt muſculorum affectio ex conuulſione, bulbum mouētium. De bulbo autem alibi ita lego, ὅταν αἱ κατὰ φύσιν τρίχες τὸν βολβὸν ὑπονύττωσι, id eſt ubi naturales palpebrarum pili bulbum pungant. Fit autem huius rei apud Paulum mentio, ubi de diſtichiaſi agitur, quæ dicitur pilorum ſuccretio præter naturam in palpebris. Bulbulus in lilijs, eſt apud Palladium. Nec ſane mirari oportet dici in oculo phthiſin, quod attigimus paulo ante, quum ſit in pulmone uerius affectio hæc & thorace, ὑπὸ τῶν ἐμπυημάτων. Sed ab Hippocrate dicitur item ἰσχιακάτις φθίσις, quæ prope ſacrum concipitur os. Appellatur quandoq; νεφριτικὴ item φθίσις. Vertiginoſos uocant, quibus tenebricoſæ lucis obſcuritates oboriūtur, σκοτώσεις dicunt. Cæterum diſcurrere uiſitur incertæ lucis ſplendor μαρμαρυγὴν appellant: contingit malum, frigidis & glutinoſis humoribus cerebrum occupantibus.

Adnotatur error interpretis Plutarchi ſuper Piræi lema. Munychia. Thaletis præſagium. Inibi quid lema, quid gramiæ. Glamon. Cronica lema cur præter Græcorum ſententiam. Cur Athenienſes Tettigophori. Dijpolia. Buphonia. Bucolia. Bupharus. Bubones. Cronium mare cur. Libadium quid. Limnæ. Phrygia Atticæ. Limenarchæ. Limitrophi, Primicerij. Secundicerij. Meloproximus. Lemmata apud Galenum quæ ſint. Cap. VI

LEgebamus nuper Plutarchi apophthegmata, id eſt ſententias perbreueis regum ducumq; præcellentiū: inter alios de Pericle ita ibidem enotatum aduertimus, ἐκέλευσε δὲ τοὺς ἀθηναίους τὴν αἴγιναν, ὥσπερ λήμην ἀφαιρεῖν τοῦ πειραιῶς. id eſt, Athenienſes iuſsit à Piræo AEginam eximere, perinde ac lippitudinem. Ita nanq; Græci codices præferunt, λήμην. Quod ipſum & in Periclis uita cōperi adnotatum. Sed & in Demoſthenis quoq;, uerum Græca: nam Latina prorſum ἀκέφαλος eſt. Interpres autem eius libri, aut in locum impactus uitiatū, aut inſcitia uocabuli deceptus, λιμένα legit, & interpretatur: nec ἀφαιρεῖν, ſed ἐφορᾶν. ita enim tranſfert, Iuſſerat autem Athenienſes AEginam quaſi Pirei portum exiſtimarent, ac tuerentur. Quam ſententiā ne ſomniaſſe quidem unquam Plutarchum reor. Enatam arbitror uiro non indocto ex uerbo non admodum trito difficultatē: proindeq; inſyncerum arbitratum codicem, ita interpolandum cenſuiſſe, ut non lemam, ſed limena legeremus: quo certe coarguitur, lema plane cronica, ut Græci dicunt, eius oculos fuiſſe præpeditos: nam & in Dipnoſophiſtis Athenæus Demadem oratorem ſcribit, ſolitum dicere, AEginam eſſe Piræi lemam, Samum autē ciuitatis ἀπόρρωγα. Conſimile eſt fere de Mu-

nychia ab Epimenide pronuntiatum, qui multum diuq́ locum contemplatus: ni futurorum cæci homines forent, Athenienſes locum, dixit, dentibus fuiſſe cõcerpturos, ſi noſſent, quot inde mala ciuitati ingruerẽt. Non defuit & Thaleti præſagium id genus, quando in neglecta Mileſii agri parte condi ſe mortuum mandauit: quod inibi annis inſequentibus Mileſiorum forum conciperet futurum. Inoritur tamen quibuſdam ſuſpicio, ſic AEginam dici Piræi portum, uelut Pſyttaliam deſertam inſulam ſcribit Strabo, dictam nonnullis λιμένα τοῦ πειραιῶς, id eſt Piræi portum, modo ne ſit mendum exemplarium. Quid uero lema ſit, iam hinc ordiar explicare, quo uerior noſtra poſsit cenſeri ſententia. Eſt igitur lema τὸ πεπηγὸς δάκρυον, ὅπερ ἐγκαθεζόμενον βλάπτει τοὺς ὀφθαλμούς. id eſt, concreta lachryma, quæ inſidens, oculum oblædit. Senum lachryma craſsior exiſtens, lemas grandiores facit. Quidam eo nomine lippitudinem accipiunt, & oculorũ ſordes. Vnde uerbum λημᾶν, quod ſignificat oculis laborare. Quanquam Heraclides Soranus λημᾶν dicit, τὸ ἀπολαυστικῶς βλέπειν, hoc eſt uoluptarie intueri, & uelut oculis deglutire. Sunt qui ita finiant, Lema, cõcretum eſt in oculo album humidum, quod hebetudini præuium eſt. Quidam ex recẽtioribus grana parua interpretantur, ſicca, duraq́, in oculis quæ uiſantur: quas gramias etiam uocemus, fieriq́ ex areſacta lippitudine. De gramijs ita in Pompeij Feſti monumentis inuenias, Gramiæ oculorũ ſunt uitia, quas alij glamas uocant. Hinc glamon, qui lema uitiatos oculos habet, & glamyros, apud Sophoclem: gramioſi item apud Nonium oculi. Sed & uulgo gramum, pro mœſto inaudias. Illud obſeruãdum amplius: Sudam & Ariſtophanis interpretes, cronicas lemas putare dici de antiquis: quoniam cronia nuncupẽtur uetuſtate prærancida & inſipida prorſumq́ fatua, à cronijs, id eſt Saturnalibus, feſto perantiquo. Cicero in Philippicis: Negligimus iſta, & nimis antiqua & ſtulta ducimus. Qua loquendi figura utitur & Ariſtophanes plerunq́, ut quum ait, ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη καὶ τεττίγων ἀνάμεστα καὶ κηκίδου βουφονίων. Antiqua & Dijpoliode & cicadarum plena, & Cecidæ buphoniorũ. Nam Dijpolia ſunt Iouis feſta, quæ & Diaſia uocantur: ſic & Buphonia intellige feſtum uetus, quod poſt myſteria celebraretur per bouis immolationem, unde & nomẽclatura. Sed & Iouis Poliei ſacerdos, inquit Pauſanias, Buphonus eſt nuncupatus, id eſt βουφόνος. Bucolia in AEgypto apud Hieronymum, ceu bubulcorum intelliguntur loca. Bupharum uero terram dicũt, quæ arari facile poteſt. Nam pharos, aratio eſt, ſed & bouis epitheton. Bubones uero antiquis fuere tumores uniuerſi præter naturam: mox ita priuatim nũcupati, qui in femoribus, alis protuberarent, ac collo. Quod ad buphonũ attinet, inuenio in literis, Erechtheo imperante Athenis, primum ab eo in Iouis Poliei ara immolatum bouem, quo peracto, ſecuri relicta mox ſe è regione Buphonus proripuit. At in iudicium uocata ſecuris eſt, ac abſoluta: idq́ quotannis ut fieret, ſeruatum traditur. Quod uero cicadarum plena ait, intellige item, ſapere uetuſtatem: quoniam Atheniẽſium uetuſtiſsimi capillis adhiberent implicandis τέττιγας, id eſt cicadas aureas: ut eo argumento autochthones eſſe ſe probarẽt, ſicuti creduntur cicadæ. Meminit Thucydides. Inde & tettigophori nominãtur quandoq́, quaſi cicadiferi. Sed ut ad lemas cronicas redeamus, Quid ſi eo uerbo non antiquas interpretere, ut uelle uidentur Græci, ſed congelatas concretasq́. Sicut cronium in Septentrionibus mare dicitur: puto, non quia antiquũ: quid enim inſulſius? ſed concretum, auctore Plinio, à frigoris argumento. Cuius præſidem Saturnum faciunt cæleſtium rerum ſtudioſi. Apollonius Argonauticon quarto, Adriacum mare, cronium dicit. Sed à Crono, id eſt Saturno, ut inquit interpres, quem habitaſſe Italiam, omnibus & lippis notum & tonſoribus. Sunt tamen qui non Cronium, apud hunc poetam: ſed Chronium, putent ſcribendum, per CH: ab inſula, quæ uocetur Chronia. Lycophronis interpres Ionium ſcribit ſinum, antea Cronium dici conſueſſe, ſed & Rheæ ſinum. Cronij maris & Euſtathius meminit: Poſt Scythas, inquit, qui mari Cronio uicini Caſpium accolunt, Vnni ſunt, quos Simocatus hiſtoriarum cõditor à Perſis uocari Turcos exiſtimat, ad Orientem uernum ſpectantes. Cæterum parte hac non tam quid ſentiam, profero, quàm ſtudioſorum ingenia prouoco, ne aliorum fiducia in utramuis aurem ſibi dormire permittant, ſed noua excogitẽt ſemper: nec ingeniorum fertilitatem æuo ceu ſeneſcenti deeſſe putent, ſed multo ſæpius curam. Cronos certe pro ineptijs

fatuita-

fatuitatibusq́ uſurpari Græcis notum eſt. Et Ioannes Grammaticus apud Heſiodum pro inſcitia cronon accipiendum putat, quia κορὸν καὶ μέλανα καὶ σκοτεινὸν νοῦν, id eſt mentem efficiat. Limon uero aliud eſt quàm lema: nam eo nomine dicitur humectus locus herboſusq́, id eſt pratum, quod cõmunis lingua Libadium uocat. Limnas item in Athenarum arce locum dici tradunt, ſicut in Attica erant Thucydidi Phrygia. Limenarchas ex iunioribus nonnulli militum interpretantur præfectos, qui imperij limites cuſtodiant. Id irridens quidam bene doctus Limenarchæ, inquit, non à limitibus dicuntur imperij, ſed ἀπὸ τοῦ λιμένος, id eſt à portu, cuius præſunt cuſtodiæ. Eos Limenophylacas dixit Ariſtoteles in Politicis, nec enim ratio admittit, ut Latina Græcæ dictio componatur. Sum miratus hominis ingenium. Quippe inibi ſtatim limitrophos dici fundos fatetur à limitaneis militibus, quoniam inde alerentur. Et alibi: Primicerius, inquit, notarius principis dicitur, & honore inter notarios primus: ſicut ſequens appellatur ſecundicerius. κηρὸς autem cera eſt, & in ceratis tabulis ſcripſere antiqui. Et alibi, Meloproximus eum ſignificat, qui ſe cum proximo ſacri ſcrinij exercet, illo tamen dignitatis gradu inferior. Nam μέλει ſignat, curæ eſt: proximus autem dictio eſt Latina. quam compoſitionem ſecula admiſerũt poſteriora. Sed libro primo Quintilianus: Componuntur, inquit, nomina aut ex noſtro & peregrino, ut biclinium: contrà, ut epitogium & anticato: aut ex duobus peregrinis, ut epirhedium. Quod autem Piræi lema diceretur Aegina, facit id nobilitas inſulæ, quæ maris imperio potita eſt, & cum Athenienſibus æmulatione certauit. Inibi primo ſignatum à Phidone argentum tradunt. Quin rhopon, id eſt miſcellam negociationem, Aeginçam dicimus mercaturam. Lemmata ἐπιστημονικὰ, in Galeni Therapeutices primo, dogmata intelligo uel decreta ſcientifica, etiam ſi ſumptiones malunt alij. λήμματα pronunciant Græci: nam lemmata per e, cortices indicãt. Hinc apud eundem ῥοιᾶς λέμματα, mali punici cortices accipimus, id eſt malicorium.

Faſcibus, iunctis ſecuribus, uſos conſules extra urbem modo. Summittere faſces quid. Summittere ſigna, & ſummittere arma. Cap. VII

QVoniam moderationem eſſe animi uirtutẽ ſaluberrimam, ferè cõſtat quod mentes noſtras impotentiæ ac temeritatis incurſu tranſuerſas ferri non patitur, unde laus oritur egregia: neq; enim gloria exigua eſt, aut cuiuslibet operæ, felicitatem fortiter ferre. Hinc Valerium Publicolam tradunt hiſtorici, plebi Romanæ gratificaturum, libertatisq́ tunc primũ auſpicantis ſolidiora iacturum fundamenta, abſtuliſſe à faſcibus ſecures, et futuris poſt ſe conſulibus morem tradidiſſe. Qui multis cuſtoditus annis eſt, ac ad tempora ſua ſeruatum, Dionyſius ſcribit, ut quum extra urbem eſſent conſules, uterentur ſecuribus: intus uero faſcibus modo ornarentur, quod Maximus quoq; Valerius intelligi uoluit, inuidioſum ſcribens magiſtratus faſtigium ad tolerabilem habitum eſſe deductum, dum faſces ſecuribus uacuefecit. Porrò T. Liuius refert, eundem quum prodijſſet in concionem, faſces ſummiſiſſe populo, quod ipſum Oratoriarum inſtitutionum tertio Quintilianus repetit. Ex quo elegans prorepſit adagium, ut cum manum damus & herbam quodammodo porrigimus, uinciq́ nos plane fatemur, Summittere faſces dicamur, aſtipulante M. Tullij teſtimonio, quo lumine uel uno illuſtrantur noſtra omnia. Sic enim ſcribit in Bruto, quum enim in maximis cauſis uerſatus eſſes, & quum tibi ætas noſtra iã cederet, faſcesq; ſummitteret, ſubito in ciuitate quum alia ceciderunt, tum etiam ea ipſa de qua diſputare ordimur, eloquentia obmutuit. Quod ſi quis ambigat quid omnino ſit, faſces ſummittere, ipſe ita interpretor, nõ ſurrectos tenere: ut ſolebant prius lictores, ut uiſendos eos præberent, oſtentarentq́ ad terrorem increſcentis audaciæ: ſed deprimere, & ante pedes quodammodo deijcere. Significant id uerba Liuij ſequentia. Gratum id, inquit, multitudini ſpectaculum fuit, Summiſſa ſibi eſſe imperij inſignia, confeſſionemq́ factam, populi quàm conſulis maieſtatem uimq́ maiorem eſſe. Quidam ſummiſſos interpretantur faſces, quoniam abire à ſe dum concionarẽtur, lictores iuſſerit Valerius. Id quod refellere Plutarchus uidetur in Publicola ſic ſcribens, αὐτούς τε τὰς ῥάβδους εἰς ἐκκλησίαν παριὼν, ὑφῆκε τῷ δήμῳ, καὶ κατέκλινε. id eſt, faſces autem ipſos in concionem progreſſus populo ſummiſit inclinauitq́. Sic ſummiſſas mãmas à lupa legimus apud

T. Liuium

T.Liuium primo ab Vrbe condita. Summittere ſigna legionis, deijcere eſt ac tollere. Iulius Frõtinus Stratagematon quarto, de M.Curione, & legione ſeditioſa, Nullis precibus ab eo impetrari potuit, ne ſigna eius ſummitteret, nomenq; aboleret, milites autem in ſupplementum legionum diſtribueret. Summittere arma item apud Senecam in libro De uitę breuitate, Vtrúmne ſtatim percuſſus arma ſummiſeris, an in ſtatu et in gradu ſteteris. Ad hoc pertinent uerba item Plinij Naturalis hiſtoriæ ſeptimo: Cneus Pompeius, inquit, confecto Mithridatico bello, intraturus Poſidonij ſapientiæ profeſſione clari, domum fores percuti de more à lictore uetuit, & faſces lictorios ianuę ſummiſit is, cui ſe oriens occidensq; ſummiſerat.

Maiorem conſulem apud Plinium quem intelligamus: item qui prætor maior, & maiores flamines. Balbum ſolum ex peregrinis non triumphaſſe. De lege falcidia obiter, & qui conſulares legati. Cap. VIII

PLinius libro Naturalis hiſtoriæ ſeptimo: Fuit, inquit, & Balbus Cornelius maior conſul, ſed accuſatus, atq; de iure uirgarum in iudicum cõſilium miſſus, primus externorum atq; etiam in Oceano genitorum uſus illo honore, quem maiores Latio quoq; negauerunt. Res eſt leuicula in autore nobiliſſimo, ne quis protinus Archimedeum me uenditare inuẽtum, liuidius cauilletur, quem deniq; maiorem dicamus conſulem. Ne quis tamen tyrocinium uix dum profeſſus impingat, aut ex inſcitia Boliti (ut dicitur) pœnam debeat, hiſce libellis inſeremus & hoc. Maiorem igitur conſulem dici ſolitum enotauimus, penes quem faſces forent. Hi uerò in anteceſſum ſeniori contribuebantur, ut Plutarchus & Maximus quoq; Valerius prodidere. Lex tamen Iulia priori ex conſulibus faſces ſumendi poteſtatem faciebat, cui plures forent liberi. Nam & in candidatis liberorum præpolluiſſe numerum, Tacitus ſcribit Cornelius. Quòd ſi par numerus fuiſſet utrique, tum præferebatur maritus: quòd ſi in eo quoq; inuenirentur compares, annorum utiq; ui legis eiuſdem ratio inibatur. Solitos tamen audio, qui lege potiores eſſent, menſis primi faſces collegis concedere natu grandioribus aut nobilioribus, uel ſi alterũ inirent conſulatum. Aut certe conſul erat maior, qui priore loco renunciatus eſſet: nam & Liuius ab Vrbe cõdita uigeſimonono libro, Scipionẽ priorem conſulem à centurijs omnibus dictum ſcribit. Et Cicero in Piſonem: Me cuncta Italia, me omnes ordines, me uniuerſa ciuitas nõ prius tabella quàm uoce priorẽ conſulem declarauit. Quem uerò nunc maiorem, nunc priorem nuncupamus cõſulem, Virgilius etiam inſignem dixit, ut qui nullius ſit doctrinæ inſcius, & uetuſtatis uſq; ad anxietatem obſeruator:

Ipſe Quirinali trabea cinctuq; Gabino
Inſignis, reſerat ſtridentia limina conſul.

Prętorem quoq; maiorem in Romana hiſtoria ſolitum dici accuratus lector inueniet, is uerò urbanus intelligi debet: nam cæteri minores erant, quos tum peregrinos, tum prouinciarum prætores appellatos ſcimus: ſicuti Digeſtis de origine iuris, latius edocuit Pomponius. In quem ſenſum accipio illud ex oratione pro lege Manilia: nam quum propter dilationem comitiorum ter prætor primus centurijs cunctis renunciatus ſum, facile intellexi Quirites, quid de me iudicaretis. Item in Bruto: Et prætor primus incredibili populari uoluntate ſum factus. Erant & flamines maiores patritij generis, minores autem plebeij. Cæterum ut de Balbo quippiam leuiter, ac quod de cane dicitur in Aegypto, guſtemus modo, protinusq; ad alia ſtylũ proripiamus: Hic eſt Balbus, quem Coſmographiæ tertio, triumphalem uocat Strabo. De quibus uerò triumpharit, Plinius non tacuit libro quinto, capite quinto. Quod uerò ſcribit, unũ omnium curru externo triumphaſſe, & iure Quiritium donatum, ſcire conuenit, modo ne ingenia ſicut uinum probemus: M.Perpennam natione Græcum Romæ conſulatum eſſe adeptum, ac de Ariſtonico rege triumphaſſe. Propterea eum inſectatus Valerius Maximus: Perpennæ, inquit, nomen adumbratum, falſus cõſulatus, caliginis ſimile imperium, caducus triumphus aliena in urbe improbe peregrinatus eſt. Nec diſſimulauero tamen, ab Eutropio traditum libro quarto, Ariſtonicum ab Perpẽna uictum in carcere ſenatus iuſſu ſtrangulatum: quia, inquit, triumphari de eo non poterat: nam Perpenna apud Pergamũ Romam rediens diem obierat. L.Cornelium Balbum Gaditanum

Romæ conſulem fuiſſe, Auguſto, M. Antonio, Lepido rempublicam gerentibus, prodidit Dion: additq́; , eum diuitijs & magnificentia præcelluiſſe adeo, uti populo Romano uicenas quinas drachmas moriens reliquerit. Quo tempore lex item lata Falcidia eſt, ab plebei tribuno P. Falcidio, qua legitimis cauetur hæredibus, ſic, ut quadrantem aſſequantur ſaltem: quando prius ad alienos tranſmittebatur aſſis integer. Sed & Ventidium Baſſum Picentem genere, loco humili, de Parthis quos tribus ſuderat prælijs, primum omnium triumphaſſe, auctor Tranquillus eſt: quin & in Noctibus Atticis repetit Gellius. Illud obiter adiecero, legatos conſulares nuncupari Liuio, qui conſulari poteſtate exercitibus quandoq; præficiebantur.

Duodecima hora ædificare quid. Horarum ratio. Plinij locus emaculatur ex libro ſecũdo. Hori annales. Lucianus declaratur. Tollitur difficultas ex Seruij Sulpitij epiſtola. Horoſcopa. Zoros ũnde. Heliotropia. Gnomõ, uel umbilicus. Diopi, diopteres. Gnomonice apud Gellium quid. Aſtrologiæ partes. Dioptræ quid. Aſtrolabij inuentio, & partes eiuſdem. Apotelesmata. Cap. IX

VErum quia in Parthos incidimus, non differemus, quòd nunc uel iucũdum ſcitu ex hiſtoria ſeſe nobis obiectat. M. Craſſus Parthicis inhians opibus, exercitu inſtructiſsimo aduerſus eos mouens, quum per Galatiam duceret, Deiotarum regem extrema iam ſenectute confectum, nouam ædificare urbem comperit. Quòd quum mirari ſatis nequiret, ſcõmate in illum ita luſit, Quid hoc, inquit, rei eſt, duodecima iam tibi tantum non inſtat hora, & nouam nihilominus urbem ædificare pergis? Ad ea renidens Deiotarus: Nec tu, inquit, imperator ſatis matutinus, ut res habet, in Parthos moues. annũ ſiquidem ſexageſimũ tunc agebat Craſſus, grandiorem tamen præ ſe ætatem ferebat. Ex hac hiſtoria ſcitior concinnari adagio poteſt, ut quiſquis Acherontius, ut ille ait, & in peculio Proſerpinæ iamiam connumerandus, quid magnificum & præcellens ſtruit, duodecima illum hora ædificare commoliriúe, facetoſo ſale dictitemus, ut qui iam ad uitæ peruenerit umbilicum, admotis omnino lineis: de futuro tamen, quod fallaciſsimum eſt, multa ſibi pergat polliceri: etiam ſi diuerticulo uti eodem poteſt, quo agricolas ueteres uſos, cõmeminimus: qui interrogati, quibus ſererent, non dubitabant reſpõdere. Dijs immortalibus. Porro quod ad horas attinet, ut tollat, ſi quis ineſt apud incultiores nodus aut griphus, Duodecima intelligitur diei ultima. Sicut Naturalis hiſtoriæ ſecundo, undecima hora eſt, quæ nunc diceretur tertia & uigeſima. Sic enim Plinius ſcribit, Auguſti uerba referẽs de ſydere crinito. Id oriebatur, inquit, circa undecimam horam diei, clarumq́; , & omnibus terris cõſpicuum fuit: etiam ſi locum hunc aliter interpretatur Pontanus. Etenim ſolaria apud antiquos in horas tam diei, quam noctis temporales, non æquinoctiales diuiſa proponebantur, ut ſinguli dies noctesq; horis continerentur duodecim. Vnde apud coſmographos, ſextam horam pro meridie poſitam inuenies. Quod euidenter ſignificat Seruius Sulpitius Familiarium epiſtolarum quarto, quum ad decimum calendas Iunij ſe Marcellum conueniſſe ſcribit: ac infert mox, Poſtridie eius diei, quum ab Athenis proficiſci in animo haberem, circiter horam decimam noctis Poſthumus familiaris meus ad me uenit. In cuius loci enarratione compluribus hęrere aquam, haud latet fere. Hinc Vitruuius architectus ſolſtitiales horas uocat in cancri ſigno, ampliſſimas intelligens: ſicut ediuerſo, brumales appellat horarum breuitates. Quum uero æqualia ſunt ſpatia in ariete ac libra, æquinoctiales. Ex qua ratione Valerius quoq; Martialis Epigrammatõ duodecimo, ęſtiuam horam pro longiſſima poſuit, etiam ſi Domitius æſtiuam accipit, datam relaxationi animi, & uoluptatis plenam:

Otia Priſce breui poteris donare libello:
Hora nec æſtiua eſt, nec tibi tota perit.

Plautus uero in Pſeudolo hybernam horam pro breuiſſima ponit ſic enim apud illum Simo ait, Credo equidem poteſſe te ſcelus,
Maſsici montis uberrumos fructus quatuor
Ebibere in hora una. Pſeudolus uero reſpondens ait, Hyberna addito.

Horas autem has ſic inæquales uocant Græci καιρικάς, nos temporales ſeu uulgares, de quibus

de quibus Ptolemæus plura, & Theon. Sunt, ex recentioribus præſertim, qui planetarias etiã nuncupent: quoniam ſinguli planetæ dominantes, inferiora hæc diſponãt ſingulis horis inæqualibus. Qua ex cauſa, & naturales poſſe dici arbitrantur. Alterũ uero horarum genus, æquinoctiales uocant: hoc eſt, ut Græci dicunt ἰσημερινάς. A quibuſdam etiam horologij nuncupatur hora, uigeſimaquarta pars diei naturalis, quę in ſexaginta diſtinguatur minuta. Ab æquabili uero æquinoctialis motu, dictæ ſunt æquinoctiales horæ: nam ſingulis hoc genus ſpatijs æquinoctialis gradus quindecim emergunt: ex qua obſeruatione horarũ, huiuſmodi prodijt argumentum. Quam rem noſtrę tempeſtatis notis & interuallis graphice præmonſtrari in horologijs uidemus. Etiam ſi uanitatis inſit, ac erroris plurimũ: unde eſt Senecæ illud eruditum, Facilius inter philoſophos, quàm inter horologia conueniet. Inueni tamen inter noſtratum literarum non omnino poſtremos profeſſores, qui monumentis ſuis prodere ſint auſi, in ſex horas lucem, & in totidem ſolitos noctem diſtribuere ueteres: arbitror, in errorem lapſos, quia Hyginus Aſtronomico quarto ita ſcriptum reliquit, Priores (inquit) aſtrologi, quum omnes res ad duodecim partes reuocarent, ut menſes & horas & latitudinẽ ſignorum ita & ſigna, per quæ res omnes ſignificatur, duodecim eſſe uoluerunt. Cæterum auctoritate iſta, quæ hoc non probat, tam facile in tendiculam, ſiue tenus (ut Plautus ait) collabi, parum fuit perſpicacis & diligentiæ ſupinioris: neq; enim uerbis illis reuincitur, de naturali potius quàm de artificiali intelligendum die. Hanc porro diſtributionem Hiſtoriæ naturalis libro ſecũdo, capite nonageſimonono, agnoſcere uidetur Plinius in æſtuum ratione, ſed ambuſtis præcipue laceriſq; codicibus: qui ſic tamen redierint, opinor, in artus. Paribus tamen, inquit, interuallis reciproci, ſeniſq; ſemper horis non cuiuſq; diei aut noctis aut loci, ſed æquinoctialibus: ideoq; inæquales uulgarium horarum ſpatio, utcunq; plures in eos aut pauciores diei, ac noctis illarum menſuræ cadunt & æquinoctio tantum pares ubiq;. Illud quoq; parte hac, ut conniuens, minime tranſiluerim: ad horas porro Iunij ac Iulij longiſsimas, referri illud Virgilianum poſſe ex Georgicis, An ne nouum tardis ſydus te menſibus addas.

Aurelium quoq; Macrobium ſcribere ſcimus, ſolem ab AEgyptijs Horum dici: unde etiam horarum nomenclatura defluxerit, quum ex illius motu orbes moderante reliquos temporũ diſtinguuntur interualla. Eſt tamen horus, annus quoq;, quia horas cõtinet, id eſt cõuerſiones. Ex quo dictæ horographiæ, quę deſcriptiones ſunt quotannis factæ, eorum qui in ciuitatibus ſunt. Verum quid eſſe dicemus illud Luciani? Cyrus, inquit, antiquus Perſarum rex, ὡς δηλοῦσιν οἱ περσῶν καὶ ἀσσυρίων ὧροι. hoc eſt ut monſtrant Perſarum & aſſyriorum hori. Inuenio in libris euigilate cõcinnatis, nec dilutæ aut uulgariæ auctoritatis, Horum quendam trimeſtrẽ annum inſtituiſſe, eoq; uer, æſtatem, autumnum, hyemem, horas, & annum horum dici: & Gręcos annales horos, eorum ſcriptores horographos. Celebratur & Prodici philoſophi ac Sophiſtæ liber, cui foret titulus ὧραι, in quo agebatur de Hercule, qui occurriſſet τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ κακίᾳ. Ac prolectante utraq; ad ſe, uirtuti maluerit inhærere. Hic eſt Prodicus, de quo dictatum illud circunfertur, Προδίκου σοφώτερος. Sunt ex Græcis, qui opinetur uinum ζωρὸν dici multorum annorum: quia uti præſtruximus, horum appellant annum, & τὰ ζῶα quandoq; pro magnitudine aut multitudine accipimus. In Trœzeniorum hiſtorijs narratur illud quoq;: Horum, apud eos natum primo, ac regnaſſe: terram, ab eius etiam nomine horęam dici cœptam. Mihi inquit Pauſanias, eſſe AEgyptium nomen uidetur Horũ, nec Græcũ omnino. Althepam Neptuni filium regnaſſe poſt Horum memorant, à quo & Althepia ſit terra cognominata. Quin & imperante eo, diſceptatum de regione à Neptuno & Pallade, re autem ambagioſa, promiſcue ut illam haberent, Iouem imperaſſe. Quo nomine Palladem colunt Poliada cognomẽto, & ſcheniada: ſicuti Neptunum Βασιλέα. Sed & nummi fuſcinam habent, & Pallados faciem. Hemiorion inuenio apud Græcos, pro horæ dimidio, id eſt ἡμιώριον: ſicut hemipharium, ueſtis dimidium ſignat. Hemithoracium eadẽ dicitur figura. Hemicranici uero ſunt, qui dimidia capitis parte laborant. Cypron legimus menſuræ genus apud Alcæum, cuius dimidium hemicypron dixit Hipponax. Porro in Noctibus Atticis, Horam reperias pro dea Quirino iuncta, quam Herſiliam Ouidius intelligat Metamorphoſeon

phoſcon quartodecimo,quum ita canit:

Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit,& priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat,Horamq́; uocat,quæ nunc dea iuncta Quirino eſt.

In ueterum monumentis obſeruatum & illud, uaſa dici horoſcopa, quibus commonſtrantur horæ,quæ & heliotropia uocitata interim cõperiuntur,ſi ſolis & umbrarum ratione conſtent. Porrò notationẽ genitalis horæ,horoſcopon quoq; uocant,quod quinto Ciuitatis diuinæ Aureliũs Auguſtinus ſcribit:unde illud prodijt Perſianum,

Geminos horoſcope uaro Producis genio.

Et uerbum horoſcopare,quo utatur Manilius: & ſigna horoſcopãtia apud Firmicum: Solis uerò umbilicus (quem & ſtilum hemiſphærij dicunt monſtrãtis horas) eſt,quem gnomonem item appellamus,& ſciatheran,cuius umbra internoſcũtur horæ: unde & ipſa umbrarum ratio gnomonice dicta,ab Anaximene Mileſio inuenta. Qui item primus ſciathericum excogitatum oſtendit Lacedæmone:uel ut alij Anaximander. Scribit tamẽ libro ſecundo Herodotus,à Babylonijs Græcos didiciſſe gnomonem, & diei partes duodecim.Hyperiona primũ horas obſeruaſſe,Diodorus ſcribit. Hinc architecturæ partes ita cõcipit eruditorũ ſchola,ut una dicatur ædificatio, altera gnomonice, poſtrema uerò machinatio.Eſt & canonium mechanicũ gnomon,& geometrica figura.& dioptrici organi pars,& aſtronomici. Erant & Athenis magiſtratus, dicti gnomones. Quin & accuratæ diligentiæ homines ac prudentiæ,dicti gnomones, ἐκ τοῦ γνῶναι. Nam inde etiam ſcientes dicuntur gnomici & gnoſtici.Sic in Collectaneorum ad agricolationem ſpectantium libro ſecundo,hydrognomones uocãtur aquarum reperiendarum probãdarumq́; periti. At Doxaſticus opinator dici ualet, qui & falli plerunq; poteſt.Sed illud neutiq; præterũdum,dici ab Ariſtotele gnomonas dentes, quibus iumentorũ ætas internoſcitur.Hinc & aboli nũcupati equini pulli,qui nec dum id genus dentes miſerunt.Apud eundem De hiſtorijs animaliũ ſexto, ſic lipognomones dicuntur,quorum anni dentium ratione mitti in digitos amplius non poſſunt, qui & agnomones dicuntur Iulio Polluci,quod iam exciderit gnomon: quem etiam pullini dentis nomine intelligunt eruditiores. Ex ijs fermè arbitror innoteſcere, quid ſit illud Gellij ex primo Noctium Atticarum,Quoniam (inquit) geometriam, gnomonicam, muſicam,cæteraſq́; item diſciplinas altiores μαθήματα ueteres appellabant. Id ut fiat item planius,aſtrologiæ pars eſt gnomonice,quæ ſolariorum diſcriminatis umbris horas ueruto ſiue gnomone pernotat:ſicut alia pars meteoroſcopice,quæ eleuationũ differentias aſtrorumq́; exquirit diſtantias,necnon multa uariaq́; alia ad aſtrologiæ inſpectionem tendẽtia perdocet. Tertia pars dioptrice nominatur, ſolis & lunæ cæterorũq; aſtrorum interualla huiuſmodi internoſcens inſtrumẽtis: inter quæ aſtrolabij eſt inuentio,quam Ptolemæo Syneſius attribuit:quod eſt Politiano item obſeruatum:cuius partes,uagina ipſa continens tympana,in quibus æquinoctialis tropiciq́; deſcribuntur circi,quiq; alternis orizonti ſunt anaphorici:tum ſupra tympana quæ uocãt aranea, deſignatur,in qua zodiacus & clara quædam ſydera cernũtur, ut per noctem quota ſit hora,quotumq; temporis momentum, reperiamus. Hæc eo item fuſius uberiuſq́; perſequuti ſumus,ut intelligeretur Plinij locus ex ſecundo Naturalis hiſtoriæ.Mediam eſſe mundi totius terram,haud dubijs cõſtat argumentis:nam niſi in medio eſſet,æquales dies nocteſq́; habere non poſſe,deprehenderunt & dioptræ. Præterea dioptris librantur aquæ,necnon turrium è longinquo concipitur altitudo.At diopteres dici ſpeculatores uidentur, qui & prophylaces uocantur.Eſt item diopter œconomus. At diopos dicitur enoptes,id eſt curator nauis & inſpector:nam diopas inter aurium ornamenta recenſeri nouimus.Strabonis interpres libro duodecimo,ubi auctor ſcribit, in Cappadocia eſſe locum, qui lapidis glebas ferat grandiores ἐς διόπτρας, id eſt ad dioptras, tranſtulit ad ſpecularia facienda.Eſt item in extiſpicio ſignum quoddam dioptra. Deniq; ueteres umbris enotaſſe diurnas horas,in Gallo item comprobat Lucianus, συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁπόσαπουν τὸ στοιχεῖον ἦν. hoc eſt, perpetuò adnotans quot deniq; pedum foret linea.Illud hic obiter adnotandum ſuccurrit,aſtrologorũ reſponſa dici apoteleſmata.Sed & libri circũferuntur Ptolemæi apoteleſmaton, quos modo quadripar-

titos uocāt. Euſtathius in Iliados primum, apoteleſmaticæ ſapientiæ curioſitatem nil reliquiſſe ſcribit, quod planetarum non ſubiecerit poteſtati. Idem alibi, concionis appellat apoteleſma. Sed & illud obſeruauimus iactatum uulgò, non oportere prorſum res dijudicare, ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων. Denique horarū, id eſt anni partium mutatio ex ſole eſt zodiacum obeunte: euariatio autem fruges parit, quo nomine in Phænomenis Aratus horas nuncupat ἐπικαρπίους, id eſt frugiferas. Temporū certè dimenſiones tres notant priſci, lunæ ambitū, anni horam quamlibet, item ſolis per zodiaci ſigna tranſitum.

Tria uideri neceſſaria genethliacis. Horoſcopi enotationem pene haberi impoſſibilem. Cap. X

GEnethliacos, ſeu mathematicos, ut pleriq;, dicere malis, uel æruſcatores uerius, qui aures uerbis alienas ditant, ſuos ut loculos diſtendant nummis, traditum in eorum libris eſt, ſi cæleſtium rerum ſcientia præcinere debeant futura, tria impenſiſſimè obſeruare oportere. Primum, horam illam initialem, qua ſe in lucē uitalem è bulga matris prompſit infans: uel quiduis aliud, ſuper quo uaticinium cōcinnandum, fieri ſit cœptum. mox cæli ſtatum ſyderumq; poſitum, ad ipſam illam horam ſubtiliter applicitū. poſtremò, quid eiuſmodi ratio cæleſtis ſydereaq; meditetur agat'ue, argumentis inerrantibus, aut experimenti certitudine perinde ac ungues norint ſuos, neceſſarium præcipuè eſt. Duo hæc, ultimo poſita loco, in diſquiſitionem non reuocabimus, alterius loci id ac temporis. Quoniam uerò paulo antè de horoſcopo item facta nobis mentio eſt, quàm incertus hic & fluctuans, nec ullis probioribus fixus radicibus, paucis hinc retegam: ſed retexerat antea in Hexaemero Magnus Baſilius. Forteq; & Columella in lucubrationibus, ijs quibus aſtrologorū placita conuellebat. Et illud in confeſſo ferè eſt, genethliacum minus poſſe ipſum illud, quo quis naſcitur, momentum tenere: primum, quia neceſſarium foret, prodeunti infanti præſtò eſſe aſtrologum aſtrolabio rectè inſtructum, quo cæleſtis eueſtigio cōcipiatur menſus. Hoc uerò ne fiat, plura obturbant, ſæpe tenebrarum nocumentū, & interpellatio, quandoq; cælum nubilum, interdum & hominis inopia abſentia'ue. Sed demus, horum nil officere: ni aſtrolabium ipſum tanta fuerit arte peritia'ue confabricatum, ut nuſquam ſubſultet, ac ne in minimo quidem fallax comperiatur, uoti eſſe nequit compos aſtrologus. Organum uerò id genus omnibus abſolutum numeris aut raro, aut nunquam inuentum. Proindeq; ratio partilis horoſcopi inconſtans ſit, ferè neceſſariū. Adde quod exponenti horam, qua ſibi natum putat filium, adeo fidendum nō opinatur mathematicus, ut apud eum eiuſcemodi tempus æſtimatum dicatur aut ſuſpectum, quoniam uidelicet coniecturis ſuſpicionibus ue agendum, ubi certi nihil afferatur. Quid, quòd horologia ſolariaq; ſæpe ueritati nō reſpōſant: quòd ſi maximè faciant, media tamen horarum momenta, nō tam aperire nequeunt cōſulentes, quàm neſciunt. Nec illud omiſeris: mathematica ratio ſub ſolis demerſum horas auſpicatur, uulgus tenebris ſeſe intendentibus, quod euenit ſæpe, pridem ſole orizontem tranſgreſſo, præſertim ſi cum ſigna geſtent obliqua, quæ quum moram in occaſu trahant lōgiorem, prius quàm denſius coeant tenebræ, nōnunquam noctis integra hora abſoluitur. Adde, ſicuti ſcienter colligit Ambroſius, quòd ſingulas ſphæræ partes in portiunculas diſtribuunt triginta, quas dicunt μοίρας Græci, rurſum merida in ſexaginta conferunt uices: nec ſatis, harum unamquanq; ſexagies ſecant. Quamobrem quum impoſſibile cenſeatur nō imprudentibus, minuties adeo ſubtiles ad diligentiorem reuocaſſe calculum, & uniuerſitatis errorem inuehat minuties uel minima: uanitatis utiq; plenum eſt negotiū totum: eiuſq; aſſertores, quæ ſua ſunt, neſciunt. Quando uerò norint aliena? Proinde aranearum telas pexitate cribrata contexi ab hoc genus hominibus, aſtruēdum audacter eſt, quæ nec uſum præſtēt aliquem, nec uincula: ni uelut culex aut muſca infirmitatis lapſu incurſes, nec ut paſſer aut columba, caſſes inualidos ac malè ſcutulatos præpetis celeritate uolatus perrumpas: ſic, ut concamerata architecti ratio fruſtra præcipitetur in ſinum. Hinc irridens Seneca: patere mathematicos aliquando uerum dicere, qui illum poſtquàm princeps factus eſt, omnibus annis, omnibus menſibus efferunt. Et tamen nō eſt mirum, ſi errant, horam eius nemo nouit: nemo enim ipſum unquam natum putauit. Scribit Thomas in libro De ueritate, ubi de prouidentia contexitur quæſtio, cæ-

leſtia quidem ſemper modo eodem agere: cæterum effectus eorum ab inferioribus modo inferiorum excipi, quæ contrarijs modis ſæpe affecta comperiuntur: proinde cæleſtem uim non ſemper effectus ſuos inducere, quod diuerſis præpediant affectionibus. Nam & in commentatione De ſomno & uigilia, prodit Ariſtoteles, frequēter imbrium & uentorum ſigna contingere, fruſtrato euentu, ex ualidis ac contrarijs affectionibus ſeſe ingerentibus.

Sacrare caput cũ bonis quid. Enarratur T. Liuius. Zoanas quid uocemus, aut xoana. Item quid zanes. Simulacrorum diſtinctio. Zizanion, xanion, xantice, reſecrare. Cap. XI

ENarrabamus nuper T. Liuij ſummi hiſtorici librum ab Vrbe cōdita ſecundum, incidimusq; in eum locum, qui eſt de Valerio Publicola: Ante omnes inquit, de prouocatione legē tulit aduerſus magiſtratus ad populum, ſacrandoq; cum bonis capite eius, qui regni occupandi conſilia inijſſet. Scrutabamur quid eſſet, ſacrare cum bonis caput. Si enim eruditiorem ſenſum ex recondita hiſtoria proruendum non putes, nec uelut per tranſennam inſpectandum, frigidior Platonis legibus fiet eminentiſſimi auctoris ſententia. Quis enim conſecrationis metu à regni affectatione deterreatur? Aliud ergo ſcitius doctiusq; quærendum. Cōperimus igitur, omnem (ut aiunt) lapidem mouētes, apud Halicarnaſeum Dionyſium de clientum & patronorum iure ad hunc modum libro Romanarum antiquitatum ſecundo: Communiter, inquit, utriſq; neq; pium neq; fas erat, accuſare ſe inuicem, nec contra teſtimonium dicere, nec ſuffragium aduerſum ferre, nec cum inimicis adnumerari, quod ſi quid horum quis feciſſe argueretur, lege proditionis tenebatur, quam Romulus ſanxerat: deprehenſum autem ſi quis uellet occidere, pium erat, tanquam Iouis inferni hoſtiam. Inde enim Romani, quos uellent hac pœna mori, eorum corpora deorum cuipiam, præcipueq; manibus dicabant. Hæc Dionyſius. Quòd ſi curioſior aliquis & amplius introſpiciendam excutiendamq; putet hiſtoriam hanc, & noſſe cupiat: quid ita, dijs dicatos occidendi, cuiuslibet pontificiũ foret: id utiq; ex Dionyſio perlici nequit. Nos autem ita obſeruauimus, Cætera quidem ſacra uiolari fuiſſe nefas: hominem uerò ſacrum occidere fas. Eius ratio hæc: ueteribus is erat deorum metus & obſeruantia, ut illis ſacrum dicatumq; animal prorſus in ſuis finibus eſſe, haud paterentur. Sed ad deorum abigerent loca, quibus id ſacrum foret. Animas uerò huiuſmodi ſacratorũ hominũ, quos ζωάνας Græci uocant, dijs debitas omnino exiſtimabāt. Sed eas in cælum mitti à ſe poſſe, & ad deos, ad quos iam pertinerēt, alia ratione nulla uidebant, niſi corpore uiduatas. Igitur primo quoq; tempore, ut irent, eiuſmodi hominem interficiendi cuilibet erat arbitrium. Morem hunc, uetuſtatis prudentiſſimus Maro expreſſit in Haleſo, de quo paulo mox oppetituro ita ſcribit, Iniecere manum Parcæ, teliſq; ſacrarunt Euandri: in quo item diuini humaniq; iuris proprietatem eſſe exequutum, adnotauit Macrobius. Quippe ex manus iniectione mancipium deſignauit. Et ſacrationis uocabulo diuini iuris obſeruantiam impleuit. Ritum præterea hunc ſacratarum legum nomen inſinuat, quas inde nuncupatas Pompeio Feſto credimus, quòd ſi quis aduerſus eas feciſſet, ſacer alicui deorum eſſet cum familia pecuniaq;. Sacratæ legis mentio eſt apud T. Liuium in tribunorum creatione libro ſecundo. Sed idem libro quarto, legem ſacratam apud Volſcos & Equos uim fuiſſe maximam ſcribit cogendæ militiæ. Meminit & nono libro. Cæterum quia paulo antè zoanas dici hoſce homines ſignificauimus, prætereundum illud minimè duximus: Seruium Aeneidos commētario quarto ita prodere, Delubrum, inquit, etiam ligneum ſimulacrum dicimus, à libro, id eſt raſo ligno, quod Græcè ζόανον dicitur: alij xoana malunt ſcribere, ſicut Apollonius Argonauticon quarto, ἢ ὅταν αὐτόματα ξόανα ῥέῃ ἱδρώοντα αἵματι. hoc eſt, uel quando automata ſimulacra fluant exſudantia cruorem. Et Sudas, xoanon, ſtatuam interpretatur & idolum, ἐκ τοῦ ξέω, ut inquit Euſtathius: atq; zodion, id eſt animal paruum. Sed enim ab eruditis ſimulacrorum rationem diſtingui ad hunc ferè modum comperi, ut ſapientibus excitata nuncupentur εἴκελα, id eſt icela: quæ benè merentibus, bretea. Nam ecmagia, id eſt ἐκμαγεῖα expreſſiores ſunt ſtatuæ, quod genus in pictura icones ſunt. regum andriantes habentur: ſicut deorum creduntur idola, heroum xoana: quamuis

omnibus quandoq; communis hæc fuerit appellatio, in primisq; numinum Aegyptiorum. Agalmata Homero ſunt templorum ornamẽta omnia, inſequens ætas pro ſtatuis eſt interpretata, quibus præcipuè omnia excolantur. Zizanion uerò, cuius in ſanctis literis mentio frequens, lollium quidem eſt, ſi Sudæ credimus, id eſt æra, ſiue ἄιρα. Magnus Baſilius in Hexaemero diſparaſſe uidetur, quum ait, Nam id quod lollium appellatur, cæteraq; adulterina ſemina, quæ ſeſe cum eſculentis miſcere ſolent, quæq; ſcriptura nuncupare zizania conſueuit, nõ tritico mutato, ſed ex origine ſua principioq; naſcuntur, propriumq; ſuum obtinent genus. Xanion inter coquinaria eſt inſtrumenta Polluci. Nam philoſopho Platoni ars filandi xanticè uocatur. Fuere in Olympia Iouis ſimulacra, quæ ab indigenis uocarentur ζᾶνας, fortè quia ζᾶν dicitur Iupiter. Excitata uerò traduntur ex mulctatitia pecunia, quæ foret athletis irrogata, qui largitione corruptis aduerſarijs, aut quia intra præſcriptum tempus, uel, ut Græci dicunt, ὑπὲρ προθεσμίαν, non aduenißent, Agonem olympicum cõtumeliæ habuiſſe uiſi forent. Eupolum Theſſalum ferunt primum ſubijſſe mulctam, quod aduerſarios pyctas erogatis deliniuiſſet nummis, damnati & qui pecunias accepiſſent, Reſecrare iterum ſacra obire nobis indicat Ammianus, Quibus uiſis exclamauit indignatus acriter Iulianus, Iouemq; teſtatus eſt, nulla Marti iam ſacra facturum. Nec reſecrauit celeri morte præreptus. At Feſtus: Reſecrare, inquit, eſt religione abſoluere: utiq; quum reus populum comitijs orauerat per deos, ut eo periculo liberaretur: iubebat magiſtratus, eum reſecrare. Plautus Aulularia, Reſecro mater quod dudum obſecraueram.

Sacri epithetõ uariè adijci rebus. De ſacro piſce. Hycca piſcis. Sturio. Aoriſtos & atomos terra. Sacramento cõtendere. Aſpirationis natura. Gellij codex emaculatur & explicatur. Cap. XII

QVia uerò de ſacri uocabulo mentio nobis eſt, id commonendi ſumus quod Apollonij interpretes memoriæ mandarunt, ſuper Argonauticorũ primo, in eo poetæ uerſiculo,

ἱρὴ δὲ φατίζεται, ἡ δ' ἔτι πέτρη.

id eſt, ſacra etiamnum dicitur petra hæc. Per euphemiſmũ, inquiunt, magnæ ſiquidem affectiones ἱερὰς καὶ καλάς, id eſt ſacræ pulchræq; nuncupantur: ſicut Erinnyas Eumenidas dicunt, & peſtilentem lepram ſacrum morbum: ut apud Callimachum,

νουσεύμενοι δ' ἱερὰν φημίζομεν.

Vndè & in noſtris literis apud Maronem, Sacram dici famem, coniectamus: ſic & tripodas ſacros, pro magnis, de Græca dicendi figura: nam & ἱερὸν ἰχθύν, magnum piſcem interpretantur gloſſographi: ut Iliados Rhapſodia decima prodit Euſtathius. & auctor comprobat Athenæus, quamuis Pompilum quidam etiam intellexerint. Plutarchus in commẽtariolo, quo ſtudioſe quæritur, Vtris maior inſit prudentia, terreſtribus an aquaticis: Anthiam piſcem (inquit) Homerus, ἱερὸν ἰχθύν dixit: & magnum quidem intelligunt nonnulli, ueluti ſacrum os, magnum intelligimus, ac Sacram uim Alcinoi. Epilepſiam, grauem morbum, ἱεράν uocant. Alijs uerò magis placet communi ratione, τὸν ἄφετον καὶ ἀνειμένον interpretari, tanquam emeritum dicas dimiſſumq;, ſicut ſacrum dicimus bouem. Scribit ſexto Bibliotheces Diodorus, in Arethuſa fonte ſacros haberi piſces, ut qui ſint hominibus intacti. Quidam ellopa malunt accipere, inuentu enim rarus eſt, nec capi facilis, apparere autem circa Pamphyliam ſæpe. Plures de anthia dici uolunt, quod ubi compertus is fuerit, nulla ibi inueniatur beſtia malefica, quo nomine innatare ſecuros ſpongotheras, id eſt ſpongiatores ſiue urinantes: hæc Plutarchus: à quo non diſſultat De animalium hiſtorijs nono Ariſtoteles. Plinius uerò: Certiſſima eſt, inquit, ſecuritas uidiſſe planos piſces, quia nunquam ſunt, ubi maleficæ beſtiæ. Qua de cauſa, urinantes ſacros appellant eos. Verſus autem Homeri de ſacro piſce, quos aduocauit Plutarchus, leguntur Iliados ſextodecimo,

ὡς ὅτε τις φὼς
πέτρῃ ἔπι προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν
ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ,
ὣς εἷλκε.

Auctor Athenæus eſt, in Telchiniaca hiſtoria, quiſquis eius fuerit cõditor, ſacros dici piſces Delphina & Pompilum. Eſſe uerò hunc eroticum animal

mal

mal,ut quod ex Vranio cruore ſimul cum Venere credatur natum:non Neptuno modo carum,ſed & Samothracum dijs:quo argumẽto,Epopeus piſcator, quum ab huius piſcitij captura eſitationeq́ abſtinuiſſet minus,ab irruente ceto deuoratus perijt.Extat Corinnæ poemation,quod tamen an ex eius officina prodierit, ambigũt multi, in quo pompili mẽtio eſt,qui nautis cenſeatur felix.Sunt qui ex homine deformatum piſcem pompilum opinentur:quod ſcribit Apollonius Rhodius. In Berenice Theocritus leucum, piſcem ſacrum dicit.At in Galatea Callimachus chryſophryn. In Epigrammatis idem,hyccam,ſacrum uocat piſcem, θεὸς δέ οἱ ἱερὸς ὕκκης. Ab hoc genus piſce in Sicilia ciuitatem haud ita magnam dici Hyccara, ſcribit Timæus, quod illuc primum appulſi piſcitium hoc inuenerint ἔγκυον,id eſt in utero geſtans.Zenodotus erythrinum dici piſcem hyccam ab Cyrenæis arbitratur. Hermippus autem Smyrnæus eſſe putat iulida,difficulter autem capi.Sunt ex noſtris, qui ſturionem in Italia nũcupari putent: quem nunc tribus nominibus Græci ſale inueterantes condiant, rhachinq́ dorſi portionem nominent:quo argumento,ſchinalem nos uocitemus, pleuram uerò coſtas & latera. Hypocœlium deniq́ aluum cum pube. Hyccam,ſiue hyſcam Latinè interpretãtur porculum. Cæterum in hac ſacri piſcis mentione,ſuccurrit, reſtituamus A.Gellij codicem ex ſecundo Noctium Atticarum,ubi de aſpirationis ratione diſſerens: Atq́,inquit,id uidentur feciſſe ſtudio & exemplo linguæ Atticæ: ſatis notũ eſt, Atticos ἰχθῦν ἶρον, id eſt piſcem pauperem:multa itidem alia, citra morem gentium Græciæ cæterarum,inſpirantis primæ literæ dixiſſe.Ego malim hac parte, ἰχθῦν ἱρόν, id eſt piſcem ſacrum, legere,ex ijs quæ adnotauimus hactenus. Nam ne quis inde diuerſum aucupetur argumentum,tralatio illa nihili prorſum facienda eſt, neq́ ex Gellij officina eſt: ſicuti neq́ item aliæ. Additam uerò ſacri piſcis appellationi flatilem potiſſimum coniecto,ut uocis firmitate ac robore ipſam rei exprimerent excellentiam, quando & inde ſacri adiectio facta eſt,ut præmonuimus,ex nõnullorum ſententia. ſic & anchoram dicebant ſacram,ut præcellentem peropportunamq́:cuius eſt mentio frequẽs Luciano. Piſcis ſacri meminit item Euſtathius,ubi ait, adnotatum grammaticis, hierea corripere primam:at quum dicimus, ἱρὸν ἰχθῦν produci. Aut ſi ad ſtomachum Lynceis minus hoc facit,ſuppungendo diſparatè legas, ἰχθῦν, ἶρον: ut duorum exempla nominum appoſita intelligamus,quæ à Græcis alijs pſilem admittẽtia, apud Atticos craſſiorem agnoſcant notam. Irus autem ex carmine Homerico inopia notiſſimus. Eſt ſentẽtia quoque tertia,quæ & arridet amplius,ut uerior congruẽtiorq́,ut legamus ἰχθυηρὸν, & flatilem recipiat υ. Signat autem id uerbum, piſcarium:nam & Ariſtophanes, πινακίσκους τοὺς ἰχθυηρούς, id eſt ſcutellas appellat piſcarias. Conſimiliter ταῶς,ſpiritum admittit inter α & ω. De quo more mentio eſt Athenæo quoq́ libro nono,ubi ait, fieri præter rationem,ut in ijs quæ ſupra ſyllabam ſunt apud Atticos; & Ionas ultima flatilẽ admittat,quæ à uocali incipiat:omnino enim exilis ſeruatur,ut νεώς,τυνδάρεως: quum enim aſpiratio natura ſit philarchos ultimis non inclinatur. Illa uerò Gellij uerba: Inſpirantis primæ literæ,non ad Atticos refero, ſed ad Græciam potius, quæ dictionum initijs aſpirare conſueuit,medijs uocalibus nunquam, proinde aſpiratio dicitur ab illa φίλαρχος καὶ ἡγεμονικὴ τὴν φύσιν. Porrò Seleuci auctoritate ipſum hoc aſtruitur in quinto De Helleniſmo. A quo & illud obſeruatione dignum traditur: Athenienſes aſpirationis natura amplius perpenſa, illam uocalibus uelut apicem non ſuperponere, uti accentiunculas alias,ſed præponere potius.Quin & ueteres, inquit,opinor flatilem per ⱶ conformaſſe:quo argumento Romani quoq́ aſpirandis initijs eadem utuntur figura, eius innuentes τὸ ἡγεμονικόν. De ſacro autem oſſe in hominis ratione dicta à nobis plura ſunt. Illud adijciam nunc: eſſe qui coniectent, non tam de magnitudine fluxiſſe nuncupationem,quàm quod dijs offerri ſoleret.Ex quo & Menander, οἱ δὲ τὴν ὀσφὺν ἄκραν θύσαντες.Quod de morbo ſacro attulimus,nil eſt quod diſſultantes miremur ſententias,quando nec deſunt qui appellatione eiuſmodi ſacrum intelligant ignem. Heraclitus uerò arrogantiam,ſacrum nuncupauit morbum,uel quia præſtãtiſſimus quiſque ea in primis peſte implicetur: uel quia ultima rerum linea,mors, afferre medelam ualeat. Sacrum ſilentium legimus apud Martianum. Sacrum muricem apud Iuris peritos ideo dici opinantur nonnulli,quia eo inficerentur ueſtes imperatoriæ. Sacra uia

Athenis,id eſt ἱερὰ ὁδὸς: cuius in Apologia meminit Iſæus, ut Pauſaniam præteream: Erat,ut inquit Harpocratio,qua myſtæ pergebāt Athenis Eleuſina. Polemo integrū concinnarat librum De uia ſacra,cuius etiam Cratinus mentionem habet. Romæ item ſacra fuit uia,ut Liuius quoq; notatum reliquit:caput eius erat à Sereniæ ſacello,ducebatq; in arcem. Sacra quotquot menſibus ea illuc ferebātur: perq; eam augures ex arce profecti ſolebant inaugurare. Pompeius tamen Feſtus,ideo ſacram dici putauit, quod in ea ictum fœdus ſit inter Romulum & Tatium,quod & Dionyſius ferè comprobat. Sacram quidem dixit Homerus Theben. Sed nec ea magis, quam ciuitas quælibet appoſito eiuſmodi ualet ornari,quod intus qui ſunt,cuſtodiat, quæ res cenſeri diuina debet. Proinde Homerus,eos qui noctu excubent in caſtris, ἱερὸν τέλος φυλάκων nuncupat,& alibi ſacros dicit muros. Sic & in Odyſſea,Sacram dici Troiæ ciuitatem adnotauimus,& ſacram terram apud Sophoclem,id eſt γῆν ἱεράν. quin & ſacrilegi loco cenſetur,qui ſtruendæ cauſa domus,ciuitatis mœnia ſit demolitus. Theram inſulam dici à Pindaro ſacram,memorant ex terræ proprietate, quod etiam ſi pumicoſa eſt, fœcunda comperiatur tamen,ac πολυφόρος καὶ πολύκαρπος. Sicyonem quoq; nuncupari ſacram,legas interdum:id uerò illuc referendum,ſanciunt,quod inibi fuerit ciuitas Mecone,id eſt μηκώνη, in qua honores diſtribuerint dij:quod ſignificat Heſiodus,

καὶ γὰρ ὅτ' ἐκρίνοντο θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι
Μηκώνῃ.

Sed & Callimachus Meconem appellat μακάρων ἕδραν,id eſt beatorum ſedem. Sacrum diem poſitum apud Græcos legimus, pro parte ea quæ à matutino tempore porrigitur ad meridiem,quo tempore dijs cæleſtibus rem diuinam obire,uetuſtiſſimi moris fuit. Manibus operabantur,ſole iam uergente in occaſum. Sacrā triremem Demoſthenes Philippica nuncupat quarta , quum ait, καὶ τὴν ἱερὰν ἐκ τῆς χώρας ᾤχετο ἔχων τριήρη. Gloſſographi paralum intelligunt. Lego ſacras triremes pluribus diſtinctas cognominibus,Paralon,Salaminiam,Antigonida, Demetriadem:mittebantur ad Imperatores hæ,& ad id genus uſus cæteros. Cæterum quia ſcribit Thucydides,ad Alcibiadem miſſam ab Athenienſibus Salaminiam , uidetur nauis hæc ſolita ducere,qui accerſerentur ad iudiciū. Paralus autem ſacris deſtinabatur,de qua fortè intellexit etiam Plato in Phedonis principio . Vtranq; harum & bello nauali peraccommodam ſignificat idem Thucydides libro tertio. A ſalaminium facete nūcupat in Batrachis Ariſtophanes ἀθαλάττωτον, id eſt maris imperitū, uel à naui hac, uel à prælio circa Salaminem geſto. Sed & triremem ſacram Smyrnæi menſe Nouembri mittebant εἰς ἀγοράν, ut in Polemone Philoſtratus inquit. Eam Dionyſii ſacerdos ſoluentem dirigebat,gubernatoris uice. Sacrum quoq; bellum reperias in ueteribus memorijs,& apud Euſtathium in ſecūdam Iliados rhapſodiam. Id uerò non dicitur, quia magnum uel execrabile,ut impolitiores fortaſſe aliqui, & uetuſtatis infrequentes cenſuerint:ſed quia pro Delphico geſtum oraculo à Lacedæmonijs aduerſum Phocenſes eſt, qui id ſibi uendicare ſatagebant,Athenienſibus quoq; ad partes uocatis. Meminit hiſtoria prima Thucydides , Λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ ταῦτα τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον ἐστράτευσαν, καὶ κρατήσαντες τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ, παρέδοσαν Δελφοῖς. Eius uerò belli quæ fuerit origo,docebit quinto Politicorū Ariſtoteles:ſed & Diodorus eo libro, quo Philippi Macedonis geſta cōplectitur. Geſſerant tamen Athenienſes ijdem alterum prius bellum,quod & ipſum ſacri cognomento eſt inſignitum,cōtra Bœotios pro Phocenſibus,quibus illi oraculi ius auferre nitebantur : unde & πόλεμος φωκικός dicebatur,ut in Meſſeniacis rebus Pauſanias ſcribit. Hiſtoriam uerò ſacri belli qui noſſe plenius cupit,Plethonem adeat:is enim hiſtoriarum ſecundo id explicat copioſe,meminit & in libro De claris mulieribus Plutarchus. Sed enim quia non ſemel aduocationem nobis præſtitit Thucydides:quid eſt,quod conditor nobiliſſimus terram quandam uocat ſacram,& aoriſton libri primi fine? Obſeruauimus ex Græco penu, terrā inter Megara & Athenas antiquis dictam fuiſſe ſacram, quod deabus,quas Eleuſinias uocabāt, foret dicata,quam etiam quod inculta prorſus iaceret, ἀόριστον appellat hiſtoricus, ut quæ nullis foret diſtincta collimitijs. ἀόριστος enim eſt , μὴ ἔχουσα ὅρους, μηδὲ σπειρομένη. ἡ γὰρ σπειρομένη ὅρους ἔχει, ἅτε οὖσα μεμερισμένη. hoc eſt, aoriſtus uocatur terminos nō habens,nec ſata:quæ enim ſeritur,limites agnoſcit ſuos,ut quæ confuſanea non

ſit,ſed

ſit,ſed partiliter diſtributa. In Trachinijs Sophocles atomon Oetes pratũ uocat, quod dicatum dijs intelligunt, ac incultum, uelut minime inciſum. Id genus orgada uocant quoq;. Sacerdos uero dicitur quidem Græcè hiereus,id eſt ἱερεὺς: ut apud Homerum, χρύσης ἱερεὺς ἀπόλλωνος. Sed & eo nomine intelligitur quandoq; is, qui extorum inſpectione futura uaticinatur:ut apud eundem,

ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα.

Sacra uero decreta, quum dici audis, Amphictyonica intellige. Nam & ſacrum conſeſſum non temerè dici alium obſeruauimus, quam Amphictyonũ, de quibus Strabo multa. Quoniam uero de ſacris diu iam commeminimus,non tranſiliamus,ſcitu ac obſeruatione dignum, Eiſdem initiatos ſacris ſcitè admodum atq; concinnè dici conſueſſe,qui unanimiter & conſpiranter ad ſcopum nituntur eundem ac umbilicum. apertius hoc fiet,ſi T. Liuij uerba ſubiecero ex uigeſimoſecundo conditæ Vrbis. Nam plebeios inquit,nobiles iam eiſdem initiatos ſacris eſſe, & contẽnere plebem, ex quo contemni deſierint à patribus,cœpiſſe. Ilios ſacra, præter id quod aſtruximus, etiam dici creditur ob ſacrificiorũ frequentiam. Argumento eſſe poſſunt feſta quoq; inibi celebrata olim, Ilica,id eſt τὰ ἰλίεια. Ex calamitatum uero crebritate profluxit religionis nexus, dictante prouerbio, ἀεὶ ἰλίῳ κακά, Ilio adſunt ſemper mala. Sacramento contendere quid ſit apud Ciceronem De oratore primo, & Maximum Valerium libro ſeptimo, enucleauit Romanorum ſcientiſſimus Varro, fragmentorum linguæ Latinæ ſecundo, Qui petebat,inquit,quiq; inficiabatur, de rebus alijs utriq; quingentos æris ad pontem deponebant,de alijs item rebus certum numerum aſſium: qui uero iudicio uicerat,ſuum ſacramentum à ſacro auferebat,uicti ad ærarium redibant.

Helenes & Eriphyles ſegmenta dominis fuiſſe exitialia,perinde ac equus fuerit Seianus. Caput XIII

DElphici oraculi nobilitatem in terra Græcia nemo non nouit:opulentiſſimũ id erat, quando illuc confertim à regibus & populis præpotentibus congerebantur dona,unde Delphici theſauri auctoribus celebrati. Lateres aureos centum & uiginti à Crœſo dicatos, ibidem uiſitari ſolitos, ſcribit Plethon. Sed & antiquæ nobilitatis fœminas Helenam atq; Eriphylen precioſa ſegmẽta eidem affixiſſe templo,compertũ habemus,ſiue Alcmæon fuerit,ac Menelaus: ſicuti auctor Athenæus eſt. Quæ quia ſacrilegas admouẽtibus manus,aut omnino auſis geſtare peſſimum peperere exitium, prouerbij ſibi locum uendicant, non ſecus ac Toloſanum aurum,itemq; Seianus equus apud Gellium. Hiſtoria uero ita habet, ſicuti nos perdocet Plethon,ex Diodori hiſtoria,libro qui Macedonis Philippi geſta cõplectitur. Bello ſacro Delphica pecunia,& quicquid ibi pretioſius erat, magna parte ceſſit in prædam. Inter reliqua uero ipſa hæc,de quis diximus,ſegmenta: quæ duorum ex Phocenſibus ducum, qui id bellum gerebant, uxores,ut eſt muliebre ingeniũ, auidè oblata arripuere:protinusq; collo circumdedere,ut ipſis tum eſt uiſum,ornamenta prælignia,ut mox docuit euentus,interitũ exitialem. Ea ſiquidem,cui Helenes monile obuenit,turpiter proſtituto corpore, pudicitiæ iactura & famæ diſpendio, quæ bene ſentientibus uita quoq; comparatur, pœnas facinoris perpetrati luiſſe fertur. Alteram uero crudelior excepit pernicies:nam furentis filij uecordia tectis iniecto igni, uiua exuſta eſt. Plutarchus in ſermone De ijs qui ſerius à numine caſtigãtur, Ariſtonem fuiſſe appellatum ſcribit, cui obtigerit Eriphyles ornamentum, tyrannis contribuentibus. Itemq; fuiſſe œtæum & xenagogum,id eſt peregrini mercenarijq; militis ducem,cuius deinde filius aduerſus matrem indignatione concepta,domum ſuccenderit,omnibus qui intus agerent,incendio conſumptis. Monilis à Vulcano Veneris delicijs concinnati, Hermionæ mox traditi,deinde Thebanis reginis, quæ omnes peſſimè interierint, & poſtremò ad Eriphylen peruenerit,Thebaidos ſecundo fabellam concinit Papinius:

Ornatus Argia geris, dirumq; monile,
Hermiones,longa eſt ſeries, ſed nota malorum
Proſequar,unde nouis tam ſæua potentia donis,

De auibus quæ dicantur ſcopes, obſeruata quæpiam ex Græcorum monumentis. Σκώπτειν uerbum unde inflectatur. Scolopendra. Scopulæ. Scapus in uuis quid. Caput XIIII

SCopes, inquit Plinius, nominantur ab Homero, auium genus, harum ſatyricos motus, quum inſident, pleriſque memoratos non facile conceperim mente: neque ipſæ iam aues naſcuntur. Carmen Homeri, quod ſignificat Plinius, Odyſſeæ quinto ſic habet:

σκῶπές τ' ἴρηκές τε, τανύγλωσσοί τε κορῶναι.

Iactatum tamen Atheneus ſcribit, auem hanc ſaltandi ſtudio capi: nam & inde ſaltationis genus dicitur ſcops. Duo eſſe genera inuenio, nam alij nuncupantur ſcopes, alij aiſcopes. Sunt qui apud Homerum copas legere malint, quàm ſcopas, & Ariſtotelem ſic nuncupaſſe. Comparere autem hos perpetuò, nec eſſe eſui. At qui ſe autũno diebus oſtendunt duobus aut uno, in menſam uenire. Sunt ex Græcis, qui ſcopas, bubones interpretentur. Sudas nocturnam eſſe auem dicit. Alexander, ſicuti Theocriti interpres inquit, οὐ σκῶπας ſcripſit, οὐκ ἀπὸ τοῦ τερπνοὺς εἶναι τῇ φωνῇ. quod eſt, ſcopas eſſe uoce inamœna inſuauique. Proptereaque apud Homerum recte ſcribi, σκῶπές ἴρηκές τε. Hanc autem Callimachus ſcribit, uocem ædere perinde ac ἀποσκώπτουσαν, id eſt cauillantem laceſſentemque: unde & aui eſſe factum nomen, niſi ab aue potius effingi uerbum malimus, quod certe comprobat Athenæus. Tyrannion uero eſſe ſcopas prodidit nycticoracas, dicique tanquam σκίοπας, ἐν σκιᾷ ἔχοντας τὴν ὄπα, quòd in tenebris utcunque canant. Scopas Theodorus aſiones interpretatur, ſicut ἀεισκῶπας ſemperaſiones. Scolopendra, ad ſcopas pertinet nihil: dicitur tamen ab Nicandro ἀμφικαρής, id eſt dicephalos, ſeu biceps: uerum non eſt, inquit interpres. fictum uero: quoniam retrorſum, ut ſcribit Ariſtoteles, arrepat ſæpius. Scopulæ apud Catonem leguntur notione ab ijs diuerſa: Priuas, inquit, ſcopulas in dolia facito habeas illius rei, quîs labra doliorum circumfrices. diminutiuum à ſcopa uidetur. Columella: Feruentiſſima, inquit, pice infuſa, nouo alio rutabulo & ſcopula dolium picatur. Scopos calcatæ uuæ cum folliculis ſubijci prælo, præcipit Varro, qua in parte ſunt qui ſcapos reponant. Nam ut in papauere pars ſemen continens uocatur ſcapus, ſic & in uuis quo grana continentur, eodem cenſetur uocabulo, & ita ferè nuncupatur uulgo.

Quid ſint apud Græcos ſcolia. Inibi adnotatur lapſus interpretis Ariſtophanis. Scolius pes. Scolios cithara. Caput XV

SColia Græci interpretantur συμποτικὰ ᾄσματα, id eſt conuiuales cantilenas, quarum meminerit Sympoſiacon tertio Didymus, atque item Horus. Sic uero nuncupari etymologici tradunt, quod uinolenti iam, καὶ σκολιὰ ἔχοντες τὰ αἰσθητήρια ᾄδουσι, id eſt tortuoſis hebetibusque, ac retuſis ſenſibus ea concinant. Nonnulli ex aduerſo fieri nomenclaturam coniectant, ſiue per obloqutionem, quam dicunt ἀντίφρασιν, quod minus obliqua forent aut tortuoſa, quod ſcolij uocabulum indicat, ſed facilia, ut quæ in conuiuijs canerentur. Id repreħendens Ariſtophanis interpres in Veſpis, poetæ comœdia, Quæ mali ſint nominis, inquit, uerti quidem ad εὐφημότερον, id eſt ad proſperiorem appellationem, ſed non ediuerſo. Hoc uero, quod Græci hominis pace dictum uelim, nec probè traditum ab eo eſt, & liquidò falſum deprehẽditur: ſiquidem in ipſius literis eſt, holoſteon dici herbam, quaſi totam oſſeam, quum tamen præmollis ſit, ac omni prorſum duritia carens: de qua qui plura noſſe cupit, adeat uigeſimũſeptimũ Naturalis hiſtoriæ Plinij. Scolia uero Meliti celebrantur ab eruditis, quæ carica haberent aulemata, hoc eſt incentiones flebiles. Tyrannion commentarium concinnauit De ſcolio metro, Caio Cæſare rogante. Libuit paucula ſubſcribere, ex Timocreontis ſcolio, quod is in Plutum, id eſt diuitiarum deum effudit, exordio tali: ὄφελες, ὦ τυφλὲ πλοῦτε, ἐν γῇ, μήτε ἐν θαλάσσῃ, μήτε ἐν ἠπείρῳ φανήμεναι, ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν, καὶ ἀχέροντα, διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἀνθρώποις κακά. id eſt, Vtinam, ó cæce Plute, in terra, nec in mari, nec in continente apparuiſſes unquam, ſed Tartari perpetuus fuiſſes incola & Acherontis: ex te nanque omnia hominibus mala. Scitu uero dignum eſt, ad ſcolij huius imaginem compoſitum à Pericle in Megarenſes decretum; Μεγαρέας μήτ' ἀγορᾶς, μήτε θαλάσσης, μήτ' ἠπείρου μετέχειν.

Scoliorum

Scoliorum meminit Sympoſiacon primo Plutarchus. Sed & Admeti ſcolion Athenis celebratum, in Lexico Pauſanias ſcribit: idq; ab Alcæo concinnatum alios tradere, quoſdam uero à Sappho: fuiſſe quinetiam, qui Praxillæ Sicyoniæ eſſe opus crederent. Eius uero ſcolij initium erat hoc:

ἀδμήτου λόγον, ὦ ἑταῖρε, μαθὼν, τοὺς ἀγαθοὺς φίλει,
τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου, γνοὺς, ὅτι δειλῶν ὀλίγα χάρις.

Admeti, ô Amice, ratione percognita, bonos & generoſos ama: timidos autem miſſos facias, ſciens optime, exiguam eſſe timidorum gratiam. Reſpicit autem ſcolion Alceſtin generoſam mariti ſubeuntem fata, Admeti uero patrē obire prorſum recuſantem. Amphibrachum pedem, qui breui conſtat, longa & breui, etiam ſcolion dictum animaduerto, quoniam aptè concinnetur ſcolio. Cithatæ ea ſpecies eſt.

Emaculatur exponiturq; Ciceronis locus in Epiſtola ad Fabium Gallum de Cepio. Mœcenatis hiſtoria lepidior. Itē cur ibidem Sardinia peſtilens dicatur. Aquarioli qui ſint. De Salacone plura. Saulum quid. Caput XVI

Cicero ad Fabium Gallum ſeptimo Familiarium epiſtolarum ſcribens: Amo, inquit, uoluntatem: ſed pauca de re, citius (opinor) olim, non omnibus dormio: ſic ego, non omnibus, mi Galle, ſeruio. Hæc Cicero. In cuius loci enarratione, deus bone, in quæ delyramēta iam irroborata fibrataq; procurrunt, qui locum mendoſum ne ſuſpicantur quidem, nec omnino remotiorem uidentur odorati hiſtoriam, quamuis à grammaticis quadamtenus illuſtratam. Igitur meo periculo, fremant licet noſtrates Lyncei: quorum buccæ nunquam non typho crepant, etiam ſi plurimum nugas terunt, quas tamen cornutas rentur ſcioli in ſuo ſibi oſcitantes piſtrino: Ciceronis ſtudioſi ſic legent atq; interpretabuntur, Amo uoluntatem, ſed pauca de re. Cepius, opinor, olim, Non omnibus dormio: ſic ego non omnibus ſeruio. Senſus autem hic: Cepius, inquit, niſi memoria labor, olim dicebat, Non omnibus dormio. Nam Pompeius Feſtus ad uerbum ferè ita ſcribit, Non omnibus dormio: natum uidetur à Cepio quodam, qui pararhenchon dictus eſt, quòd dormiētem ſimularet, quo impunitius uxor mœcharetur: cuius etiam Lucilius meminerit. Ad quem ſenſum illud ſatyricum interpretantur grammatici,

Doctus & ad calicem uigilanti ſtertere naſo.

In quo tamen loco ſunt, qui uigilantem naſum pro ſonanti, & rhonchis obſtrepero accipiant, nulla huius hiſtoriæ habita ratione: quoniam in Milite Plautus quoq; feſtiuiter, & ſcitè admodum ita ſcribat: An dormit Sceledrus intus?

Non naſo quidem, nam eo magnum clamat.

Legimus uero & in Græco penu pertinentem ad hoc ipſum hiſtoriam. Quippe Mœcenatem conuiuio exceperat Cabbas quidam (ut uidetur) ridicularius. procedente potu, ubi ex nutibus renutibusq; in uxorculæ amorem prolapſum uidit Mœcenatē, adq; illam procliuius adlubeſcere, caput ceu dormiturus proclinauit. Accedēte uero imprudentius ſeruo, ac uinum ſuſtollente, placidè inſuſurrauit is, κακόδαιμον, οὐκ οἶδας, ὅτι μόνῳ μοικηνᾷ καθεύδω. id eſt, Infelix, an ignoras, quia ſoli Mœcenati dormio. Qua in parte adnotandum, per œ diphthongum in Græco exemplari exaratum Mœcenatis nomen, & ſi æ malint alij, quod marmora comprobant peruetuſta. Porrò aquariolos inuenio dici, qui uxoris ſtupra æquo animo patiuntur. Apuleius in Magia: Hiſce auditis, exacerbatus aquariolus iſte uxoris ſuæ, ita ira extumuit, ita exarſit furore, ut in fœminam ſanctiſſimam digna cubiculo ſuo diceret. Aquarioli autem Feſto dicuntur mulierum impudicarum ſordidi adſeclæ. Aqualiculum uero de uentre dici, indicat illud Hieronymi: alius tumenti aqualiculo mortem parturit. Quod autem Tigellium epiſtola eadem patria ſua peſtilentiorem dicit Cicero, ad Sardiniam quidem referendum putant: ſed peſtilentem intelligunt propter Salpugam formicæ genus uenenatum & Sardoniam herbam. Ego ad aerem noxiū referri oportere contenderim, quod ut credam, facit L. Florus, quum ait, Sardiniam peſtilentem ſortitus. Sed & Valerius Martialis eleganti epigrammate hoc ipſum comprobat apertiſſimè,

Nullo fata loco poſſis excludere, quum mors
Venerit, in medio Tybure Sardinia eſt.

Vbiq; mors, qu
ubiq; fati,
ubiq; ... fati
mortisq; ...

Sed &

Sed & Silius Italicus etiamnum apertius, ut hæſitaſſe iam pudeat:

Serpentum tellus pura ac uiduata ueneno,
Sed triſtis cælo, & multa uitiata palude.

Ad ea uero, quæ de Salacone dicuntur epiſtola eadem, amplius ſciendum, Salaconem fuiſſe Autolyci patrem, molliculum quendam & delicijs diffluentem defamatumq́: propterea in Veſpis Ariſtophanes, τρυφερόν τι διασαλακώνισον. Sed & in quadam epiſtola Menander ad Glyceram, οἶδα γάρ μου τὰς συνήθεις ἀσθενείας, ἃς οἱ μὴ φιλοῦντές με τρυφὰς καὶ σαλακωνίας καλεῖν εἰώθασιν. hoc eſt, conſuetam mihi imbecillitatem noſti, quam qui me minus amant, delicias uocant & ſalaconias. Ariſtoteles in Rhetoricis à delicato diſparare ſalaconem uidetur: nam diuitum mores exprimens, eos eſſe ait trypheros, id eſt delicioſos & ſalaconas. Et trypheros quidē ob delicias & felicitatis oſtentationem: ſalaconas autem & ſolœcos, quia inſueuerint omnes circa id quod amāt, immorari, quodq́ admirātur, ac putare eiſdem cæteros affici, quibus ipſi. Quidam porrò deflexum inde uerbum σαλακωνίζειν exponunt, τὸν πρωκτὸν ἀσχρῶς κινεῖν, id eſt ſedem parum decorè agitare, quod nos ceuere dicimus: id & σαυλοπρωκτιᾶν dicere Ariſtophanes uidetur: σαῦλον enim dicunt, uitioſum fluxumq́.

Inſequentis ad Gallum epiſtolæ obſcuritatum nonnullarum enarratio. Magiſtrum pro dictatore inibi poſitum. Archimagirus. Locus item ex epiſtola Seruij Sulpitij libro Familiarium quarto, Supra Maias: quum Maleas, legendum ſit. Caput XVII

ET quia in Ciceronis epiſtolas peruenimus, in quibus pleraq; reconditam habēt doctrinā: proindeq; illotis, quod dicitur, non adeunda pedibus, nec populari trutina, ſed aurificis ſtatera examinād, ſubtexemus inſequentiū literarū obſcuriora nōnulla: ab uertice, quod dicitur, ferè ad unguē extremum, quæ Deliū requirere natatorē imperitioribus uidētur fortè, lucemq́ pro uirili inferemus. Sed heus tu, inquit, manū de tabula: magiſter adeſt citius, quàm putaramus. Deſinamus, inquit, Cæſarem laceſſere: diſcriminis haud parum ingruit ab eo, qui præter quàm fueramus opinati, & præcinctura monere uidebatur, dictaturam arripuit. Vnus deniq; eſt omnia, isq; eſt ſine prouocatione magiſtratus, nec uſquam præſidij ſpes, niſi in cura parendi. Sum ueritus, ne ſi liberè, ac Catonis more mentē noſtram retegere perrexerimus, in Catonium contrudamur, id eſt in euidens præcipitemur exitium. Id ipſum ſcripſerat ad Ciceronem Gallus, ut ſtilo parceret, nec Cæſarem iritaret. Hoc etenim illa uerba ſignificant. Videris enim mihi uereri, ne, ſi iſtum habuerimus: ſic enim legendum eſt, id eſt, Si Cæſarem proſciderimus, & epiſtolarum argumentum ab eo duxerimus, rideamus γέλωτα σαρδόνιον: id eſt, dum illum ridemus, ipſi pereamus. Quod uero magiſtrum pro dictatore accipiamus, fortè ridiculum ſciolis haud ita multa uerſantibus uideatur. Id ſi uſu ueniat, non utiq; ἐγκαίνια ducendum. Cæterum ſcribit Seneca, eum quem modo dictatorem dicimus & in hiſtorijs ita nominari lectitamus, apud antiquos magiſtrum populi uocatum, & id in libris adnotatum auguralibus, & locis duobus, teſtatur Varro: docent & Pompeij Feſti fragmenta. Præterea eſſe argumento, quòd qui ab illo nominabatur, magiſter equitum erat, & dicebatur. Porrò Titus quoq; Liuius dictatorem refert moderatorem atq; magiſtrum conſulibus appoſitum. Sed De finibus item tertio libro, de ſapiente, Rectius, inquit, appellabitur magiſter populi (is enim eſt dictator) quàm Sylla, qui trium peſtiferorum uitiorū, luxuriæ, auaritiæ, crudelitatis, magiſter fuit. Ratione quoq; conſimili uigeſimo & primo libro Ammianus Marcellinus Agilionem nuncupat magiſtrum peditum. Sed alibi ab eodem, Romanus celebratur quidam armorum magiſter. Fuit & officiorum magiſter. Idem Ammianus Equitiū Illyriciano præpoſitū exercitui nondum fuiſſe magiſtrum, ſed comitem, tradit. Archimagirum ſanctæ literæ, Hieronymo interprete in libro Hebraicarum traditionum in Geneſim, pro exercitus magiſtro accipiunt: quia μαγειρεύειν occidere eſt. Aliàs coquorum principem indicat uerbū id. Recte ergo Cicero ait, Sed heus tu, manū de tabula, magiſter adeſt. Quod eum habet ſenſum, ne hoc quidem fortaſſis recte ſcribo, non eſſe diſtringendum ſtilum in Cæſarem: nam ſi hoc feciſſe ſignificarimus, uerendum eſt, ne libertas nimia fraudi ſit, ac in mortem trudat. Siquidem Catonium

tonitum pro inferis recte poni, ex Laberio comprobauit Gellius Noctium Atticarum libro ſextodecimo, etiam ſi inter ſordida obſoletaq́; ac maculantia, id eſſe uocabulum putat. Nec eo uerbo eſſet uſus orator, niſi de induſtria ex obſcuritate iocum captaſſet. Quod uero eſt in Epiſtolæ calce ita legendum eſt: Vrgeo igitur nec tranſuerſum unguem, quod aiunt, à ſtilo, is enim eſt dicendi opifex. Atque equidem aliquantum iam etiam noctis aſſumo. Ego, inquit, ad ſyntaxin & compoſitionem totum me dedi: feſtinoq́; ita, ut mihi ipſe otium negem. à ſtilo enim, id eſt à ſcribendo, & de ingenij fertilitate quippiam promendo, ne minimum quidem reuellor, quando aſſiduitas exercitationis dicendi copiam maximam parit. Confirmatur ſententia hæc Ciceronis præcepto ex primo De oratore: Caput autem eſt (inquit) quod, ut uerè dicam, minime facimus, eſt enim magni laboris, quem pleriq́; fugimus, quam plurimũ ſcribere: ſtilus, optimus & præſtantiſſimus dicendi effector atq́; magiſter. Quæ omnia repetens Fabius libro decimo: Vt laboris, inquit, ſic utilitatis etiam longè plurimum affert ſtilus. Nec immeritò M. Tullius hunc optimum effectorem, ac magiſtrum dicendi uocat. Cui ſententiæ perſonam L. Craſſi in diſputationibus quæ ſunt De oratore aſſignãdo, iudicium ſuum cum illius auctoritate coniunxit. Quod uero ad Cæſarem iſta referunt enarratores, planè ridiculum eſt. Illud uero Nec tranſuerſum unguem, intellige Nec minimũ quidem à ſcribendo recedo ſequeſtrorq́;, ut ne unguis quidem aut digiti latitudinem excedam: frequentiſſima inter eruditos dicendi figura. Plautus in Aulularia,

Si Hercle tu ex iſthoc loco
Digitum tranſuerſum aut unguem latum exceſſeris.

Cicero in Epiſtolis ad Atticum, A recta conſciẽtia tranſuerſum unguem non oportet diſcedere. Neq́; eſt à marmorarijs facta tralatio: ſunt enim hæc ueluti ægri ſomnia. Cæterum de ijs ſatis ſuperq́;, quum enim leuicula ſint, & mediocris forſan uel ingenij uel doctrinæ: abunde ſtudioſis ſatisfactum poterat uideri, digito iſta commonſtraſſe. Sunt grauiora multo in Epiſtolis familiaribus, quæ ſqualore obſita iacent. Ea nitori ſuo pro tempore conabimur reſtituere, ut ſciolorum retundatur impudentia, qui uelut Spartiates Demaratus, citarin depoſcere nil uerentur, ut regio more per mediam cõſpicui turbam ferantur. Nec cogitant, ſi quis fulmen capere audeat, non tamen futurum Iouem. Sed uel nunc id minus differamus, quod eſt in Seruij Sulpitij epiſtola libro quarto, de M. Marcelli morte: Ille (inquit) uti aiebat, ſupra Maias Italiã uerſus nauigaturus erat. legendum, ſupra Maleas: ut Laconicum intelligas promontorium, coſmographis certatim celebratum, tametſi unitatis numero enuntiant potius: ſed in Rufinum Hieronymus Maleas item profert. Quo autem ſenſu intelligendum Supra Maleas, edocebit Strabo, qui & libro primo, multitudinis numero utitur ea uoce, ὑπὲρ μαλεῶν, inquit, ὡς τὸν ἑσπέρον.

Diætæ notio multiplex. Diarium, diætetæ, dicaſtæ. Freni partes. Pſellium. Diætarij. Echinus quid. Diætarũ cognomina uaria. Item quid zeta, & zetetæ. Defenditur à calumnia Hermolaus. Sigma quid & unde. St ſyllaba, ſilentij nota. Trigon. Trygon, ſeu paſtinaca. Caput XVIII.

Diætam pro uiuendi modo ac lege capi, quum alia multa indicio ſunt, tum id quod auctore Celſo, diætetice medicina inde eſt appellata, & medicorum ſcholæ uulgò regulam uictus diætam uocant: ſed pro uictu ſimpliciter accipit Hieronymus, ubi tenuem cibum & caſtigatum uictum à Græcis nuncupari λεπτὴν δίαιταν, ſcribit. Notio alioqui dictionis eius Græcis non una eſt: ſiquidem dicitur, ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τροφή. id eſt, dierum ſingulorum alimentum: diarium Latinè dici ualet. Diæta item iudicium, ut τὴν τῶν ἐγκλημάτων δίαιταν ἐπίστρεψον ἄλλοις. criminum diætam alijs permitte. Diætetæ tamen ab ijs differebant, qui dicebantur dicaſtæ, hoc eſt iudices. Nam arbitros quidam putant recte diætetas appellari: de ijs plura Pollux libro octauo. Horum erat echinus nunc æneus, nunc ex opere figlino, in quem teſtium dicta conijciebantur: quanquam & interna uentris eo dicuntur nomine, ut inquit Euſtathius. Sed & freni pars quædam uocatur echinus: ſicut quod circa mentum eſt, nũcupatur pſellium: quod ori inſeritur, chalinus: cuius medium eſt, henium: pòſt in ambitu dactylij, echini, triboli, quos mandit equus. Sunt item echini, circa manus carpum

pum ornamenta: ſicut pericarpia, & item pſellia ac bubalia. Inuenio echinum item recte dici partem in capitulo Doricæ columnæ, craſſitudo quippe eius trifariam diſtribuitur: una enim portio eſt plinthus cum cymatio. Altera echinus cum annulis. Tertia hypotrachelio contrahitur columnæ. Echinum porrò, ni mendum exemplariũ eſt, per errorem Hexaemeri quinto, dici Ambroſius ſcribit, piſciculum ui inenarrabili maximas nauium, plenis currentes uelis, in medijs fluctibus ita ſiſtentẽ, ut quaſi in mari radicatas uideas, nec moueri. Echinus denique animal eſt uafricia inſigne, quo nomine Naupliũ ex ingenio nimis callido Echinum appellauit Lycophron: dicitur uero echinus & acanthochœrus. Pecten echini uocatur Iurecõſultis echini pellis ueſtium deterſui accommode cõcinnata, cuius auctor rei Plinius eſt. Sed redeo, unde ſum digreſſus. Eſt & diæta locus domi, ubi tantum uerſamur, nullo negotio aut uſu. Alij cœnationem etiã eo nomine accipiunt, unde & diætarij miniſtri dicanĩ diætæ deſeruientes, ut apud Iureconſultũ Vlpianũ De fundo inſtructo: quanquis ſint & ea appellatiõe fures, qui aliena cœnacula furandi gratia penetrant. Alexandriæ regiã diætã ab Antonio ſtructam, prodidit Strabo, quam Timonion nuncuparit, quod Timoniã uitam ſolitariãque foret acturus poſt actiacam calamitatẽ. Diætis, quod equidẽ ſcitu dignũ arbitror, nomina uaria imponi à ueteribus ſolita, obſeruauimus. Nam Tranquillus hermeum appellatã fuiſſe diætam pronuntiat in Claudio. Alexãder Romanus imperator, ut auctor Lampridius eſt, in palatio diætas ſtruxit nomine Mammeas, quas (inquit) imperitum uulgus hodie ad mammam uocat. Fuit in Baiano item cum ſtagno palatium Mammea nomine. Lucullus, Plutarcho tradente, diætam habuit Apollinis cognomẽto celebratam, ubi ſummo impendio parabantur conuiuia. Inde illa eius uox cantatiſſima, Cœnatur in Apolline. Sed enim & diæta dicitur locus, in quem arbitri conueniunt: qui, ut nõs aũimus, dicuntur diætetæ. Sicut Zeta dici ualet locus, in quõ Zetetæ obuerſantur. Erant enim eo nomine Athenis magiſtratus quidam, ad quos referebãtur, qui reipublicæ aliquid deberent, nec ſoluerent. Cæterum haud ſatis mirari ualeo doctiſſimorũ quorundam inſtitutum, qui Theonino dente irruentes in Hermolaum Barbarum, per quem barbaricas uitiligines ſibi deterſit nobiliſſimus Naturalis hiſtoriæ conditor, zetæ uocabulum petulanti cachinno explodere pergunt, aucupantes neſcio quid indictum inſcitumque ex Priſciano. Proinde pro zeta & zetecula, diætam & diæteculam reponere ſibi permittunt. Sed rogo uos optimi uiri, an excidit Lampridium & Apollinarem Sidonium, & alios præterea eadem uſos uoce? Illorum recenſere uerba non eſt conſilium. Sed rogo, inquam, quid uos denique in nomine iſto adeo exagitat? An quod zeta eſt nomen literæ: nec aliud, ut ueteranus ueſter putat, qui apud uos pluris longè eſt, quàm apud Perſam Themiſtocles, ſignificare creditur ferè? Miſſos facio reliquos, tecum ſigna confero, uir doctiſſime: neque enim nati ad uenena ſumus, neque hoc nomine uẽdibiliorem me facio, aut gloriolæ flatum capto. Nec id agitur nunc, ut aurea ingenia meis ditare obolis pergam, ſed ſtudioſorũ animos accendimus: & haud ita politis minima quoque manſa in os inſerimus. Zeta, inquis, litera eſt: ergo nil ſignat aliud? Malè colligis, amice. An non diætetem recte à diæta flecti confiteris? Si inficiaris, uide quæſo, ne tui in te agminatim impetum Græci dent. Si annuis, cur non ratione compari Zetetam à Zeta inclinari concedis? Si uocabulum fortè non agnoſcis, & reum peregrinitatis faciendum putas, lege quæſo Iulium Pollucem: qui ueluti inquiſitores quoſdam, ζητητὰς facit: quoniam τὰ λανθάνοντα ἀνεζήτουν, id eſt quæ latitarent, ſcrutabantur. Lege item Sudam. Sed condonamus iſta. Audi alia: Sigma, an non eſt litera? Eſt. Signat ne aliud? Si hæres, ipſe ſubijciam: Lego non ſemel apud Lampridium, ſigma pro diæta poſitum, ſiue ſtibadio, ſiue cœnatione: unde ſuſpicantur eruditi legendum apud Martialem,

Accipe lunata ſcriptum teſtudine ſigma:
Octo capit, ueniat quiſquis amicus erit. Et alibi:
Septem ſigma capit, ſex ſumus, adde Lupum.

Porro unde nam coniectamus appellationem eam profluxiſſe? Erunt ex politioribus, qui à Græci elemẽti figura dici putent, nec fortè ab umbilico aberrarint multum. Conſimiliter & zeta uideri poteſt appellata, ſi quæ Hermolaus ſcribit, minus appetentiam conciliant, quæ tamen mihi ſummè probantur. Verum ſi de Zetetarum loco ſit mentio, à

tio, à Polluce non reuellar, & ab inquirendi uocabulo produci Zetam fatebor, unde mox & Zetetes. Niſi quis cœnationem quoq; ab huius imagine dici, ſuſpicari malit. In fragmentis Cæcilij Minutiani Apuleij De orthographia, ne quid diſſimulem, diætam comperi etiam ziætam dici. Sed dum iſta commentaremur, etymon ſigmatis alterum ſubijt animum. Et pro ingenij captu, ſigma dici poſſe uidebam ab eius elementi titulo, qui foribus ſuperpoſitus foret, qua nota diſcubituris ſilentium indici uidebatur, ut à conuiuio ſurgentes, ſi quid fortè licentius obloquutus foret quiſpiã, uolentes obliuiſcerentur. Notiſſima eſt Plinij cenſoria querela ex quartodecimo Naturalis hiſtoriæ, Alij (inquit) mortifera loquuntur, rediturasq; per iugulum uoces non cõtinent, quàm multis ita interemptis? uulgoq; ueritas iam attributa uino eſt. Valerius item Martialis odiſſe ſcribit memorem compotorem. Quod & Lucianus Plutarchusq; in Sympoſiacis retulere, μισῶ inquit, μνήμονα συμπότην. Sed de tota re alibi ſic:

Accedent ſine felle ioci, nec manè timenda
  Libertas, & nil quod tacuiſſe uelis:
De Praſino conuiua meus, Venetoq; loquatur,
  Nec faciant quenquam pocula noſtra reum.

S uerò literam habere ſilentij notam, ne pluribus quidem probandum reor, quando taciturnitatem impetrare cupientes lingua ſonum eiuſmodi, uelut ſibilum, afformamus: quæ & ab hoc ipſo Græcè ſigma creditur appellata, παρὰ τὸ σίζειν. Veteres tamen Latini, s & τ ſimul agglutinantes effingebant ſt ſyllabam, quæ ſola (ut Verrius inquit) ſine uocali compacta uidetur, qua & in Phormione Terentius ſit uſus:

Non is obſecro es,
Quem te ſemper dicunt? St. Quid has metuis fores?

Ianuis autem illices (ut ſic dixerim) inſcriptiones, appingi ſolitas, ex Seneca uidemur obſeruaſſe: quum ait, Vbi audierint iſta, audient iſthic hortulos & inſcriptum hortulis, Hoſpes hic benè manebis. Quòd ſi loca huiuſmodi de poſitu, deq; figura dici, plauſibilius uidetur, ſiquidem in ſuo cuiuſq; luco ac fano eſt, ſequi quod amplius arriſerit: ſcire conuenit, ueteres in ædificando uaria figurarum ſcitamenta captaſſe. Quod ut nõ miremur, trigon facit: qui locus triquetro, id eſt triangulo ſchemate ſirui conſueuerat: in quo item pilæ luſus exercebatur, inde quoq; trigonalis nuncupatæ. Iulius uerò Pollux, trigonum eſſe dicaſterium dicit, quum ait, Celebrata dicaſteria, heliæa, trigonum: cuius meminit Diarchus. Medium parabyſtum, & maius parabyſtum. Porrò trigoni mentionem faciens grãmaticus quidam, Trigonum (inquit) dicaſterium eſt, fortè quia ſchemate foret triangulari. Trygon uerò marina traditur fera letalis præcipuè, adeo ut ſi aculeo truncum arboris percutias, inareſcat protinus. hunc deniq; Vlyſſi necis fuiſſe cauſam tradunt. Et inde ab Nicandro ὀλοεργὸν τρυγόνα nuncupari, ex mutis (quod aiunt) magiſtris didicimus. Trygona noſtri paſtinacam cõuertunt, Ambroſius in Hexaemero etiam turturem: id quàm rectè, uiderint ſtudioſi. In hæc diuertiſſe fertilitatis cauſa, non ſtomachabitur lector candidus: quippe in id omni incumbimus pede, ut noſtra hæc, ſi aliud non ſit, exſucca infructuoſaq;, & (quod dicitur) Agrippæ inſœcundiora ſaltem non deprehendantur.

Olearum ſpecies aliquot. Emblemata quid. Embolum, probolus, embolimus, embadon. Iudicium in Areopago primum. Tollitur ex Plinio obſcuritas. Reorum & accuſatorum argentei lapides. Symmoriæ, ſymmoritæ, ſaci, cytharini. Oleæ ſtrictiuæ, ac caducæ. Thalyſia, ſyncomiſteria, baloa, halos. Thalos quid, & thalophori. Zothalmia. Lactãtij grammatici locus reſtituitur. Hiceteria. Ereſione. Trophæa prima ex olea. Agrippeum quid. Ptoma olearum. Halirrhothij fabella. Olea cur antro Ithacenſi applantata fingatur ab Homero. Sanſæ, Sanſarij, maroſſerij, æſacus, drupa, oleaſtellũ.

Caput XIX

AGrippum uerò, ne quis uerbi inſolentia motus, caput protinus ſcabat, Sudas ſylueſtrem oleam apud Laconas ait ſignificare. Eam Græcorũ alij nunc agrielæam uocãt, nunc cotinum: & Gadira inſulam quoq; inde Cotinuſam dici inuenimus, quòd hiſce arboribus abundet locus is: quam rem Coſmo-

graphus docuit. Nam ciuitatum pleræq; ex cauſis huiuſmodi cognomenta traxere, ut in Attica Myrrhinus à myrtorum, quas myrrhinas dicunt, frequentia. Rhamnus item à rhamnis: Ceraſus quoq; in Ponto, eadem eſt ratione nũcupata. Si uerò ſyluestri oleæ domeſtica inſeratur, fient quæ uocãtur cotinades. In quo obiter ſcitu dignum: urbana omnia ſylueſtribus inſita, dici emblemata. Apud Vlpianum digeſtis Ad exhibendum, Emblema phialæ omnino aliud eſt: meminit Plinius quoq;. Embola uerò ſunt nauigiorum faſtigatæ partes, id eſt proræ: quas & ſimomata dicunt. Quin & in acutum ex lato deſinens ager nuncupari embolus ualet: ut apud Herodotum liquet hiſtoria quarta. Sicuti is qui de figura uocatur item Trieris in Lycia propè Arycandam ciuitatem. Embola Plutarcho in Cæſare, roſtra Romani fori ſunt: ut quum ait, καθήμενος ἐπὶ τῶν ἐμβόλων, ſedens pro roſtris. Apud Pindaricos interpretes legiſſe uideor, dici emboli appellatione, lignum ad quod deſtinentur anchoræ. Pindarus,

ἐπεὶ δ' ἐμβόλου κρέμασαν ἀγκύρας ὕπερθεν.

Probolos in Cæſare uocat Plutarchus ſublicas in Rheni alueo defixas uiolentiæ undarum molliendæ, & delatorum amne ſecundo rapiditati excipiendæ, ne impacta ponti, quid demolirentur. Embolimum menſem intercalarem intelligunt Græci. Eum Plutarchus μερκηδίνιον dici autumat. Embolimos apud Hippocratem, pueros accipiunt imperfectos. Eſt embolum item aciei ſpecies, id eſt rhombi dimidiũ: & pudenda quoq; eodem cẽſentur nomine. Embadon, id eſt ἐμβαδὸν, aream dicit Galenus Therapeutices primo. Sacram oleam legimus appellari Moriam, nomine inde ducto, quod eſſet Palladi cõſecrata, ex qua oleum etiam daretur uincentibus Panathenæa. Nam à cæde morias dixere, quam moron nuncupant, perempto Halirrothio, quem necaſſet Mars Neptuni filium, quòd uim intuliſſet Alcippæ: ut ſcribit Pauſanias: quã ex Agraulo Cecropis ipſe filia ſuſtulerat. Idq; in Areopago iudicium capitis primum narratur peractum. Eius meminit hiſtoria prima Hellanicus, & declamatione pereleganti Libanius eſt perſequutus. Id & Plinius ſignificauit libro ſeptimo: ſed, ut ſolet, breuitatis inuoluit tenebris. Inſequentibus item temporibus ex materna cæde ſubijſſe iudicium Oreſtem ferunt, abſolutumq́;, Pallados ἀρείας excitaſſe aram. Dignũ relatu: fuiſſe, in quibus rei accuſatores'ue conſiſterent, argẽteos lapides: unum, ὕβρεως dicunt: alterum ἀναιδείας, id eſt iniuriæ impudentiæq;. In propinquo ſacellum erat dearũ, quas Athenienſes σεμνὰς dicunt, Erinnyas Heſiodus in Theogonia: quibus eſſe in capite cum crinibus dracones, Aeſchylus commentus eſt princeps. Sunt qui ita diſtinguant, ut priuatas oleas dicamus elæas, publicas uerò morias. σηκὸν idem cum moria putant: alij moriæ ſtipitem, σηκὸν dici uolunt: quod & ſimilius uero eſt, quia ita ſcribit Rhetor, οὔτε τι ἰδίαν ἐλαίαν, οὔτε μορίαν, οὔτε σηκὸν παραλαβών. Saci uerò huius in Apologia commeminit Lyſias. Sacos uerò & columbarum uocant loculamenta, in quibus nidulantur: quæ dicunt alij cythrinos, id eſt κυθρίνους.. Symmoriæ Athenis erant uelut tribus aut claſſes, in quas dites modo, quiq; conferendis ſufficerent tributis, conijciebãtur: unde ſymmoritæ, ceu contribules. Extat Demoſthenis oratio περὶ συμμοριῶν. In Symmorias diſtributi Athenienſes ſunt, Nauſinico rempublicam gerente, quod Philochorus ſcribit, & in Lexico rhetorico repetit Harpocratio, ut de Suda taceam. Porrò oleæ quædam calliſtephani dicebantur, quod cum Suda ſcribit Ariſtophanis interpres: cuius ramis coronarentur in Olympia uictores, ſicuti aſtipulantur Theocriti interpretes ἐθειπτῆρας, atq; item Pindari: non autem cotino, id eſt oleaſtro: ut quidam interpretati ſunt. Quanquam eius ſententiæ eſt etiam Plinius, necnon ex doctis item pleriq;. Eſt enim proprij generis calliſtephanos, de qua Ariſtoteles ita ad uerbum ferè in Pantheo: Olea eſt, inquit, uocatur calliſtephanos: huius folia contrario modo ſe habent, quàm in alijs, extrà ſiquidem, non intus albent. Ramos mittit, ut myrtus, ad coronàs peraccõmodos. Eam in Olympia plantaſſe Hercules memoratur, unde athletis dentur coronæ. Eſt apud Hiliſſum fluuium ſtadijs ſexaginta circumuallata muro, magnaq; contingentibus inſtituta mulcta. Scribũt Græci, Herculis clauam fuiſſe ex oleaſtro, quam apud Sardonidem is repperiſſet: quinetiam depoſitam in Trœzene apud Mercurij ſtatuam, quem πολύγιον uocant, progerminaſſe denuo, ac ſuperfuiſſe tempeſtate ſua oleaſtrum, prodit Pauſanias. Sunt & apud Pollucem olearum genera hæc, drypetes, halmades, nectrides. Co-

tinadas

tinadas trambelos uocauit Pherecrates, dicebantur & Phauliæ: quas uero nunc thlaſtas nuncupant, comici pyrenas dicunt: thlaſtas tamen etiam apud Ariſtophanē comperias ἐν νήσοις. Thalos, inquit Theocriti interpres, apud antiquos dicebatur omne germinans. Archilochus, ἔχουσα θαλλὸν μυρσίνης ἐτέρπετο. & Homerus, θαλλόντ' ἐλάφοισι φορῆναι. Athenienſes autem per exochen quandam de olea dixere. Sunt & in cepis thali apud agricolationis magiſtros, quo nomine ſtipites folliculosq; intelligunt, quibus ſemen cōtinetur. Thalophoros dicebant, qui in Panathenæis oleæ ramos geſtarent. Quod munus proprium erat ſenū, & inde comicis ſalibus nulli rei utiles, præter quàm ferendis thalis, Thalophori item feſtiuiter nuncupati. Meminit eius moris Cratinus, nec tacuit Pherecrates. Dicæarchus in Panathenaico id munus etiam uetulas obiiſſe ſcribit. Xenophon in Sympoſio pulchritudinem laudans infert, Thalophoros ſenes pulchros ſeligi conſueſſe. Thalyſia uero primitiæ dicebantur, quas ſubuectis iam fructibus ex agris, perſoluerent diis, ut denuo uireſcerent, progerminarentq́; in campis omnia, quod uocant θάλλειν: eas rhetorum pleriq; etiam ſyncomiſteria à comportatis frugibus nuncuparunt. Agebatur item feſtum tempore eodem Cereri ſacrum & Dionyſio, uti Pauſaniæ teſtatum monumentis eſt. dicebatur haloa, id eſt ἁλῶα, ut putat Philochorus: quia tum in areis præcipuè moras ducant homines, quas dicunt ἅλως. Quanquam eſt item halos ſolis ac lunæ diſcus, & in eorundem ambitu conceptum nubilum. Apud Nicandrum etiam aſpidis ſpira uel ambitus ex obuolutione delineatus. Erat panis quoq; Thalyſius, qui ex nouis frugibus conficeretur primum. Zothalmia in Pindari Olympiis poemata nuncupantur immortalitatem comparantia, facientiaq́; θάλλειν καὶ οἱονεὶ ζῆν διὰ παντός. Sed ad inſtitutum redeo: quæ remanent, preſſis oliuis, uocant ſtemphyla: ſicut in uuis dicuntur peripyſmata. Sed uerborum ſæpe proprietas auctoritate turbatur. Olea coronari Iouem, ab ueteribus proditum ſcio perpetui uiroris ratione ac emolumenti: uel ob glauci coloris cum cælo ſimilitudinem. Sed & illud proditum memoriæ eſt, nono ἐκλογῶν τῆς γεωργίας, oleam puram ab puris quoq; oliuantibus præcerpendam, iureiurando etiam adactis, cum uxore modo ſibi rem fuiſſe, nec alienā attigiſſe prorſum. Sic enim mox lætiorem fieri prouentum. Quin & Ciliciæ Anazarbo ab puris modo pueris oleam coli memorant, proinde illic haberi feraciſſimam: quippe huic arbori præſulem eſſe caſtitatem, ut ſcribit Palladius. Scribit undecimo Georgicorū Florentinus, Viti inſitam oleam non uuas tantum, ſed & oliuas ferre. Haberi quoque id genus arbores in Libya, diciq́; gentium illarum uocabulo, ubolima. Nec illud reticuero: gorphia uocari apud Syros olearum ligna, utcunq; præciſa ex radicibus imis, ἐν φυτωρίοις, hoc eſt ſeminariis conſtituenda. Superioris autem inſitionis fructus nuncupatur elæoſtaphylos. Oleæ caducæ ſunt apud Catonem, quibus opponi ab eodem ſtrictiuæ uidentur: nam ſunt olearum item ſtrictores. In hac olearum mentione ſuccurrit, opem ferre Lactantio grammatico in librum Thebaidos duodecimum, ſuper illis poetæ uerſiculis,

Mite nemus circa, cultuq́; inſigne uerendo,
Vittatæ laurus & ſupplicis arbor oliuæ.

Supplicis arbor oliuæ, inquit, per quam pax petitur ſupplicando: & in ſecundo diximus, hanc ab Athenienſibus reſionem dici, à Græcis autem reliquis diriteron. Portenta uerborum planè ſunt hæc, quæ ſi excitetur à ſedibus ſuis Lactantius, nec agnoſcat, nec percipiat. Ipſe ita emendo: Ereſionen dici ab Athenienſibus, à Græcis autem reliquis hiceteriam. Etenim ereſione, id eſt εἰρεσιώνη, ramus oleæ lana implexus, arborum fructibus, quę acrodrya uocant, circumpendentibus, ante ianuas ædium poni erat ſolitus in honorem Apollinis. Eius hiſtoriam pluribus exſequitur in Equitibus Ariſtophanis interpres, & qui ab eo mutuantur, alii plures. Hunc item ramum à ſupplicationis uſu hicterium, uel hiceteriam uocabant. Quod in Parallelis, hoc eſt Theſei uita teſtatur Plutarchus: ubi in Delphinio poſitam ab Theſeo hicteriam Apollini ſcribit. Sed interpres, eo nomine ſupplicationem modo intellexit. Hicterium theſaurum uocat Sophocles, capillos honoris Aiacis defuncti reciſos. Hinc in Pluto Ariſtophanes, Video in ara ſedentem quempiam ἱκετηρίαν ἔχοντα μετὰ τῶν παιδίων, hiceteriam tenentem cum puerulis. Fuit Homeri carmen quoq; Ireſiones titulo, ut prodit Herodotus. Scribit in

artibus Dionyſius, in oleæ laudibus illud meritò recenſeri: non modo quia ſit Palladi ſacra, ſed quod ueteribus ex ea conſtituebanẽ trophæa, quodq; ſit uictoriæ ſymbolum. Nam & Neptuno ſuperato, hac primũ dea eſt coronata. Ioui autem dicabant trophæa, quin Iunoni quoq;, qua ex cauſa Tropææ cognomentum illi aſcitum apud Lycophronem. Ad ea porrò quæ de morijs oleis paulo antè concinnauimus, hoc item indagine uaria ex Græcorum numeroſiore ſylua ſum uenatus. Fuiſſe in arce oleas Athenis Palladi ſacras, quæ dicerentur moriæ. Ferunt autem nonnulli Halirrhothium Neptuni filium eas adortum excidere, quoniam inuẽta olea, urbs Mineruæ fuiſſet adiudicata, inter cædendũ uerò aberraſſe, ac ſecurim ſibimet impegiſſe, atq; inde decubuiſſe. Ex quo argumento adoptatum oleis cognomentum, uel quia quiſquis oleas poſſideret, portionem quam μόρος uocant, Panathenæis inferret: quando ceramum olei capiebant uictores. Hinc obſeruatum, capras Athenis in arcem non iungi, præter quàm ſemel ad neceſſarium ſacrificium, ne olea ibi nata primum poſſit tangi, quãdo ita proditum eſt, eius animantis ſaliuam eſſe fructuis uenenum, quo nomine nec deæ immolatur. Satæ ſunt & in Academia moriæ cum imprecationibus diris, ſi quis oblæſiſſet, quare irrumpentes Lacedæmonij pepercerunt illis. Hinc Iupiter celebratur cognomento Morius, araq; in Academia excitata. Agrippeum uerò in ceramico theatrum, in Alexandro ſophiſta apud Philoſtratum, ad Agrippum arbitror attinere omnino nihil. Olearum ptoma, id eſt πτῶμα, legimus apud Lyſiam, intelligunt eruditi fructum dilapſum uel arboris caſum. Illud uerò haud negligendum: oleam ab Homero fingi antro applantatam Ithacenſi, quod typum habere mundi, ſapiẽtiſſimis eſt uiſum, quod moles hæc uniuerſa, diuinæ ſit germen prouidentiæ, cuius creditur ſymbolum olea: quam Palladi conſecrarunt ueteres, quæ ipſa eſt prouidentia. Hinc theologica ſagacitas plantam in portus capite ſtare ſurrectam, uirentemq; perpetuò commẽta eſt, ut ſciremus, quod eſt totum, non ex αὐτοματισμοῦ καὶ τύχης ἀλόγου conſtare: ſed eſſe φύσεως νοερᾶς καὶ σοφίας ἀποτέλεσμα. Leuiculum hoc, ſed nihiloſecius apponẽdum, oliuarum oſſicula dici ſanſas, Columellæ libro decimotertio, πύρηνας Græci uocãt. unde locationum, uenditionum, & eiuſmodi omnium interpretes, proxenetasq; ac meſitas putant ex functionis utilitate ſanſarios nuncupari, quos ratione eadem maroſſerios uidentur appellaſſe Mediolanenſes, uelut oſſarios quoſdam. Oleæ ramum, atq; item lauri, æſacum uocitarunt priores. Drupa nuncupamus non olearum modo baccas, ſed & arborum cæterarum, quando & δρυπεπεῖς Græci dicunt. Oleam calabricam oleaſtellum uocant ſimilitudinis ratione, ab oleaſtro deminuta eſt uox.

Nexorum ſtatus. Qui dicerentur nexi, & qui obærati. Nectendi ratio. Inter ibi iuſti dies qui ſint. De Athenienſium ſiſachthea, & nouis tabulis. Chreocopia, chreocopidæ. Cap. XX

QVi apud ueteres Romanos æs alienum feciſſet, idq; cumulatũ uſuris foret, abducebatur à creditore, non in ſeruitium, ut ſæpe: ſed in ergaſtulum quodammodo & carnificinam. Et, quod grauius multo eſt, abducebantur item filij, immo etiamnum nepotes, quod Dionyſius ſcribit, & obſcurè ſignificat Liuius. Si quid contradicerent, ſeruiliter euerberabãtur, obſita erat ſqualore ueſtis, fœdior corporis habitus, pallore ac macie perempti. Ad hæc ferè prolixa barba capilliq; efferabant ſpeciem oris, uix ut noſcitarentur in tanta deformitate. Hi ſunt quos in hiſtoria nexos ſæpe dici audimus. Nam qui conflaſſent quidem æs alienum, nec tamen à creditoribus in uincula eſſent abducti, obærati modo dicebantur: necti uerò pronuntiabant eos, qui creditoribus traderẽtur. Liuius: Deinceps & qui antè nexi fuerant, creditoribus tradebantur, & nectebantur alij. Et alibi: Nexu uincti ſolutiq; ſe undiq; in publicum proripiunt, implorant Quiritiũ fidem. Cæterum peropportunè opinor, ac perutiliter fecerimus, ſi hac parte amplius temporum illorum mores fuerimus exſequuti: quando, ut uidetur, non in reponẽdis modo officijs, ſed & in cæteris quoq; uitæ, ac negotiorum partibus, præſertim quæ ad mutui rationem ſpectant, plurimi eſſe faciẽdam fidem, ueteres ſanxere: proindeq; perfidioſius tergiuerſanti debitori, ac ſæpius fraude agenti eludentiq; non mediocris irrogata pœna. Exigendæ igitur mutuatitiæ pecuniæ hæc, ex Atticarum noctium obſeruationibus, fermè inibatur ratio. Confeſſi ac debiti

iudicatis

iudicatis triginta dies dabantur, conquirendæ pecuniæ cauſa, quam diſſoluerent. Eos uero dies, iuſtos appellare, decemuiris collibuit, uelut iuſtitium quoddam, id eſt iuris inter eos interſtitionem quandam & ceſſationem: ſicuti Gellius eleganter interpretatur. Quanquam & in ratione belli, iuſti dies dicebantur continui triginta, quibus exercitu imperato, uexillum ruſi coloris in arce ponebatur, quod Feſtus & Macrobius adnotarunt. Deinde, niſi diſſoluerent, ad prætorem trahebantur, & ab eo quibus erant iudicati, addicebantur. Neruo quoq; aut compedibus uinciebãtur. Hæc enim fermè uerba legis erant. Aeris confeſſi, rebusq; iure iudicatis, triginta dies iuſti ſunto. Pòſt deinde manus iniectio eſto. In ius ducito. Ni iudicatũ facit, ſecum ducito. Vincito aut neruo, aut compedibus, quindecim pondo: non minore, aut ſi uolet, maiore uincito. Si uolet, ſuo uiuito: ni ſuo uiuit, qui eum uinctum habebit, libras farris in dies dato. Si uolet, plus dato. Erat autem interea ius paciſcendi: ac niſi pacti forent, habebantur in uinculis dies ſexaginta. Inter eos dies, trinis nundinis continuis ad prætorem in comitium producebantur: quantæq; pecuniæ iudicati forent, pronuntiabatur. Tertijs autem nundinis capite pœnas dabant, aut trans Tyberim peregrè uenum ibant. Id porrò horrendum, & ab omni prorſum humanitate, & Romanorum mitiore ingenio ſequeſtratum: quod & Septimius Florens memorat in Apologetico. Etenim ſi plures forent, quibus reus eſſet iudicatus, ſecare ſi uellent, atq; partiri corpus addicti ſibi hominis permittebantur. Ipſa legis uerba cenſui apponenda: Tertijs, inquit, nundinis partis ſecanto, ſi plus minus'ue ſecuerint, ſine fraude eſto. Inire porrò nexum de ijs dicebatur, qui creditoribus, quod rationi paria non facerent, addicebantur uinciendi. Iidem & nexum dare dicebantur, ut libro octauo ab Vrbe cõdita Liuius ſcribit, quo loco edocemur, quando nectendi exoleuerit mos. Ex hac uero alieni æris ratione, quo perſæpe inopes adobruebantur, uſura multiplici omnia arrodente, ac uelut tabe peſtifera ad corpus item correpente, naſcebantur quandoq; nouarum tabularum decreta per ſummam inexſuperabilemq; neceſſitatẽ, ac Diomedeam quodammodo (ut dicitur) expreſſa patribus. Ea proinde M. Tullius labefactationem fundamentorum reipublicæ uocat, quum pecuniæ creditæ obæratis condonantur, & nouæ mox cooriuntur tabulæ, quibus nomina contineantur noua. Et alibi Cicero: Tabulæ nouæ quid habent argumenti, niſi ut tu emas mea pecunia fundum, eum tu habeas, ego non habeam pecuniam? Et Seneca appellat rem pernicioſiſſimam beneficiorum nouas tabulas. Fit item in Epiſtolis ad Atticum mentio rei huius. Luceius, inquit, M. Fabij queritur apud me per literas, ſummum eſſe periculum, ne culpa ſenatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. Ridicula eſt grammaticorum uanitas, apud Salluſtium, tabulas nouas pro picturis accipiẽtium, quo nil abſurdius nec dici, nec fingi poteſt. Sed ſunt pleriq; puri, puti, id eſt ab genitiua inſcitia nuſquam aberrantes, ne quid adglutinetur aduentitij, tanquam impuri mox futuri. Ex Laurentij officina id genus emanaſſe nugas haud admiſerim facile. Tabulas item nouas intelligimus teſtamẽtum nouum, priore (ut fit plerũq;) expuncto irritoq;: quod Epiſtolarum ſecundo approbat Cæcilius. Cęterum nequaquam diſſimulandum ciuitates maximas quandoq; hoc æris alieni laxamentum ac remiſſionem non uſquequaq; horruiſſe. Athenienſes, Solone ſtatuente, hoc ipſum admiſiſſe, ſciunt paulo eruditiores, legemq;, qua ſtatutum id eſt, dictam ſiſachtheam, hoc eſt σεισάχθειαν. quod ſignificat, illius linguæ uocabulo, oneris leuationem. Nam ſiſachtheam ſunt qui cribrum interpretentur, quo in frumentis uacantia ſecernuntur, παρὰ τὸ σείω, quod eſt concutio, ut Chœroboſcus. Sed eam legem ad Aegyptiorum imitationem Diodorus inſtitutam ſcribit, apud quos ſancitum erat, ut eorum corpora, qui ciuitatibus bellico uſu addicti forent, à creditorum uiolentia libera eſſent: in bona tantum illi ius haberent. Eodem, inquit, modo ſanxit Solon, ne ob uſuras corpora ciuiũ necterentur. Plurimi enim per ſummam inopiam fœneratoribus, inquit Laertius, corpora ſua exponebant, ac ſuper his fœnerabãtur. Siſachthea hæc chreocopia item dicitur, quaſi debitorum abſciſſio. Ex quo Solonis amici quidam chreocopidæ ex debiti retentione ſunt appellati. Quum enim ij Solonis mentem percepiſſent, præoccupantes multas pecunias fœnori acceperunt, agrumq; ex ijs maximum aſtutè compararunt. Ex quo & Solon non

minima eſt aſperſus infamia, uelut iniuriæ particeps. Mox tamen tanquam eo nomine dijs gratias agerent, inſtitutum ſacrificium Siſachtheam item appellarunt.

Tabulæ & codices accepti & expenſi. Aduerſaria quæ ſint. Iuuenalis locus declaratur. Tabulius ager, & Trientius. Apocha quid, & antapocha. Anocha. Item de nexis. Ciceronis locus explicatur. Prytanea, ſiue ſportulæ quid. Theſes cur iuris dicundi ſtationes. Caput XXI

TAbulas, de quibus paulo ante facta à nobis mentio eſt, Cicero pro Roſcio Comœdo, accepti & expenſi appellatione diſtinguit: Si tabulas, inquit, Caius Fannius accepti & expenſi profert ſuas, in ſuam rem ſuo arbitratu conſcriptas, quo minus ſecundum illas iudicetis, non recuſo. Apud eundem atq; adeo eodem loco, codex accepti & expenſi nominatur. Sed id aduertendum amplius, quæ apud eundem Ciceronem dicantur Aduerſaria. Hæc uero non aliud ferè uidentur, quàm libelli, in quibus negotiantes per ſingulos dies ſcribimus, quod damus uel accipimus, relaturi poſtea in codices accepti expenſiq;, aut in tabulas. Significant hoc Ciceronis uerba: Nimium cito, ait, me indagare de tabulis: non habere ſe hoc nomen in codice accepti & expenſi relatum, confitetur. Sed in aduerſarijs patere contendit. uſq; eo'ne te diligis & magnificè circumſpicis: ut pecuniam non ex tuis tabulis, ſed aduerſarijs petas? Aduerſaria dici arbitror, quod aduerſa parte etiam ſcriptis implerentur, & per tranſuerſum quoq;: nam negligenter admodum conficiebantur, quia delerentur ſtatim: etenim menſtrua erant, tabulæ uero æternæ: aduerſaria denique parui temporis memoriam: tabulæ perpetuæ exiſtimationis, fidem & religionem amplectebantur. Hæc ſunt deiecta, illæ in ordinem confectæ: in iudicium Aduerſaria protulit nemo: codicem protulit, tabulas recitauit. Aduerſaria huiuſmodi à Satyro nobili ſignificata intelligo, uerſu illo,

Et longi relegit tranſuerſa diurni.

Quod interpretes etiam ſi haud barbaſculi, non uiderunt. Morem hunc ex tranſuerſo quandoq; ſubnotandi in epiſtolis etiam ſeruatum Cicero ad Atticũ libro quinto præmonſtrat. Nunc uero, inquit, uenio ad tranſuerſum illum epiſtolæ tuæ uerſiculum, in quo me admones de ſorore: quæ res ſe ſic habet. Aduerſaria ferè ac calendaria idem accipimus, quando & in ijs ſingulorum menſium rationes referebãtur: dicta ſic, quòd ſingularum calendarum nomina præſcriberentur: meminit Sceuola Digeſtis de ſtatu liberis. Item Seneca: Calendarium uerſat, fit ex domino procurator. Calendario præpoſitum inuenies apud Aphricanum Iureconſultum. Calendarum uero ſacrificium, quod calendis obire, moris fuit, dici legimus in ueteribus memorijs. Sed & rationarium inuenias, pro libro in quo uel contractuum uel geſtarum rerum rationes comprehendantur: ex quo & apud Marcellinum, rationarius apparitor, qui rationarium conficit, ac rationibus præeſt: quem ratiocinatorem nuncupauit Columella. Rationibus inferre, apud Latinè ac ex formula loquentes, eſt in Rationario perſcribere, quid cui ſit erogatum. Tabularum publicarum curam comperi uariè habitam & immutatam ſæpe, quando permiſit Auguſtus ſenatui præfectos deligere: uerum ambitu ſuffragiorum ſuſpecto, inita mox ratio, ſorte ducerentur ex prætorum numero qui præeſſent. Sed Claudius ad quæſtores redijt. At quia deeſſe robur uidebatur ætatis cum primum capeſſentibus magiſtratum, Nero præfectura perfunctis, ac uſu rerum plurimo peritis comprobatisq; onus iniunxit. Lectum apud eruditos eſt, expenſare, dici expenſum ferre in conficiendis rationibus. Ex tabulis porrò hoc genus, tabulium eſſe appellatum comperi, agrum qui intra quinquageſimum lapidem ijs eſt aſſignatus, qui mutuam reipublicæ pecuniam ſecundo Punico bello dederant. Trientium quoq; dictum ſcio, quia pro tertia pecuniæ parte datus erat. Dignum uero ſcitu: eſſe in hoc item uſu, quas uocant apochas, quæ fiunt, ut ijs probetur ſolutio, fatente creditore, ſibi ſatiſfactum. Ideoq; debitori traduntur. Interſtitium fit tamen, ut ſcribit Vlpianus, inter acceptilationem & apocham: quoniam acceptilatione omni modo liberatio contingit, etiam ſi non ſit perſoluta pecunia. Apocha uero non aliàs, ni ea ſit erogata. Antapocham ſunt qui chirographum interpretentur, quod creditori conficit debitor, fatendo

a ſe

à ſe quid ſit perſolutum. Antapocham intelligunt alij, chirographum, quo ſe obligat aliquis, ac ſe debere fatetur. Apocham, Græci ἀποχὴν dicunt, quo nomine quandoque ſignificatur receptio. Apochyma uerò, eadem quæ zopiſſa eſt: quam tamen hypochyma dicere mauult Paulus Aegineta. Scribit Ammonius, anochas dici in bello inducias, uſu ita exigente, ultrò citroque commeandi. Quod uerò ad nexos item attinet, inuenio, obligationem omnem apud ueteres, quæcunque per æs & libram fieret, nexum fuiſſe nuncupatam. Idque necti ſolitum dici, quod eo modo obligaretur. Innuit hoc & in Topicis M. Tullius, ubi ait, Abalienatio eſt eius rei, quæ mancipi eſt, aut traditio alteri nexu, aut in iure ceſſio. Nexus, inquit Boethius, eſt quædam Iuris ſolennitas, quæ fiebat eo modo quo in Inſtitutionibus Caius exponit. Ad hoc ipſum reſpicit Ciceronis illud De oratore libro primo, Nexorum iura in cauſis uerſantur centumuiralibus. In cuius tamen loci enarratione mira proferri deliramenta, ſciunt qui huiuſcemodi elegantiarum non ſunt omnino imperiti. Nexum quoque æs, uocatur pecunia, quæ per nexum obligatur. Dicitur & laqueus nexilis Apuleio. Sed & nexilis item ueſtis, cuius fuit uſus ante textilium inuentionem: ut apud Lucretium non ſomniculoſus obſeruabit lector:

Nexilis antè fuit ueſtis, quàm textile tegmen.

Cæterum doctioribus hæc fortè operæ uidebuntur leuioris: proinde, ne γῆς ἔντερα, id eſt terræ interanea, ſtudioſius uidear conſectari, ſtilum reprimam: ne forſan Heſiodium illud in me regeratur,

ἀλλὰ τίς μοι ταῦτα περὶ δρῦν, ἢ περὶ πέτρην.

Illud modo adieciſſe contentus: pecuniam apud Græcos ab actore ac reo conſtituendi gratia iudicij contributam depoſitamque, prytanea nuncupari: quæ à Romanis, ſportulæ ſignatur nomine. Cæterum, qui ſuccubuiſſet, omnia reſoluebat: ea uerò in publicum cedebant, aut iudicum mercedem. ex quo & ipſas iuris dicundi ſtationes, theſes quandoque appellatas, legimus. Prytaneorum meminit Iſocrates ad Callimachum.

CAMILLI RICHERII RHODIGINI IN LIBROS Antiquarum lectionum Lodouici Cælij Rhodigini, ad D. Franciſcum Malagninum, Præfatio decimatertia.

DOmeſticæ frugalitati opus eſſe non me latet, eos gratuito aliquo impartiendos eſſe munuſculo, qui ipſorum aucupatos tutelam cõtinuè obſequioſis meritis inſequuntur: qualem te Franciſce Malagnine ciuis optime, & ſcio & iam diu noui, qui nulli noxius omnibus commodus, mihiq́; ipſi oportunus exiſtens, me ipſum perpetuò tibi deditum, gratiori tua in me beneuolentia eſſe uoluiſti: atque eo maximè in Lodouicum Cælium mihi patruum, qui & patris tui, totiusq́; Malagninæ proſapiæ & ope & opere continuè ſuffultus, ad talem ſcientiæ apicem perueniſſe, uerè dijudicari poteſt: qualem Antiquarum lectionum opus ab eo nouiſſimè caſtigatum præ ſe fert. Quod quum his diebus curſim ac leuiſſimè pertranſirem, eiuſdem portiunculas aliquas intimioris amicitię uinculo ſibi aſtrictis dicatas, alias autem & potiſſimè noua adiunctas caſtigatione, nullius inſcriptione munitas cognoſcerem: mihi operæpretium uiſum, eas omnes non niſi patrono munitas propellere, atq; ob id te decimitertij libri deſignatione grauare: quod eo libentius factum uolui, quo doctrinata cenſura decoratum, optimę ingenuitatis numine ſuffultum, probiſſimæq́; bonitatis plenitudine ſaginatum omnes palàm profitentur. Quòd & ſi pauxillum, id tamen libenti accipies animo: Camillumq́; Richerium tibi deditiſſimum in ipſo contemplatus tibi dedititium, ac doctiſſimi quondã tui præceptoris nepotem libentiſſimo eo tuo affectu fouebis, quo antiqua in Lodouicum Cælium tuorum collata beneficia præ ſe ferunt. Vale.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI TERTIVSDECIMVS.

Explicatur Quintilianus de oris multiplici uitio. Anaſtomoſis quid. Anaſtomotica cibaria. Iotaciſmus, lãbdaciſmus, metaciſmus, Atticiſmus. Coccygis cognomentum. De batto, & battologia. De Ouidio ſcitu digna. Titi Liuij mors. Ibis Ouidianus qui ſit. Nycteridis cognomentũ. Item de Chærephonte, & Eretrienſibus, ac Alcibiade. Fringultire quid. Caput I

IN PRIMIS, inquit Oratoriarum inſtitutionum primo Quintilianus, uitia, ſi qua ſunt, oris emendet: ut expreſſa ſint uerba, ut ſuis quæq; literæ ſonis enuntientur. Quarundam enim exilitate uel pinguitudine nimia laboramus: quaſdam uelut acriores, parum efficimus, & alijs non diſſimilibus, ſed quaſi hebetioribus permutamus. Quippe ρ literæ, qua Demoſthenes quoque laborauit, lamda ſuccedit. Hæc Fabius. Scimus uero duo eſſe in primis oris uitia, quorũ altero peccantes, iſchnoteras uocat alibi Fabius, quum gracilis eſt nimium, & tenuis literæ enuntiatio: alterum uitium, plateaſmum appellauit idem, à uocis (ut opinor) pinguitudine. Quo modo qui loquitur, & curioſius gutture utitur, λαρυγγίζειν Græcè dicitur: meminit pro Cteſiphonte & Demoſthenes. Dores præcipuè, ut platyſtomi, inceſſuntur à Græcis: quod iuſto frequẽtius in dictionibus A literam ingerant. unde apud Theocritum, garrulæ mulierculæ coarguuntur πλατειάσδοισαι ἅπαντα, ut quæ Syracuſiæ forent. In Cotta, literarum damnabatur dilatatio, uti conſtabit mox. Verum ut luculentior expreſſiorq; fiat eminentiſſimi auctoris enarratio, ad Ariſtotelis uireta diuertendum: abs quo lingua peccantium turbideq; & adhæſe loquentium tres fieri ſpecies animaduerto, ἰσχνοφώνους, τραυλούς, καὶ ψελλούς, hoc eſt iſchnophonos, traulos, pſellos. Eſt uticq; traulus, ſiue blæſus, qui literam aliquã exprimere non poteſt: eamq; non quamlibet, ſed certam. Pſellus, ſiue balbus, qui in enuntiando, literam præterit aut ſyllabam. Iſchnophonum ſunt qui Latinè dicant hæſitantem. Vitium eſt, inquit, ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι ταχὺ συνάψαι τὴν ἑτέραν συλλαβὴν πρὸς τὴν ἑτέραν, id eſt ex eo quod cito ſyllabæ ſyllabam connectere minus poſſit. Quæ uticq; omnia ex imbecillitate proueniant, necq; enim intelligentiæ ſumminiſtrare lingua poteſt. Quum uero quaſi in receſſu oris uox auditur, cœloſtomia nuncupatur. Anaſtomoſis autem ad præſens negotium ſpectat nihil, id eſt ἀναστόμωσις: eſt autem eo uocabulo medicis adapertio, ut quum uenarum ora recluduntur. Apud Athenæum anaſtomotica dici uidentur cibaria, quæ appetentiam conciliant, & edendi prolubium excitant, cuius ſunt modi ſale conditæ oliuæ, quas colymbadas nũcupant. Sed à diuerticulo fabulam repetamus. Remotis autem uitijs, emendata cum ſuauitate uocum explanatio ὀρθοέπεια uocatur. Et quoniam cum Quintiliano nobis res eſt, ne id quidem amplius explicare grauemur: quod ait, eſſe per ſonos uitia oris, quæ ſcripto monſtrari non poſſunt, ut eſt iotaciſmus & lambdaciſmus. Scribit Diomedes, eſſe iotaciſmum, quum I litera ultra iuſtum decorem enuntiatur. Idem & in lambdaciſmo intelligit, quum L ſono profertur pleniore. Inuenimus tamen aliter à Martiano libro quinto, uitia hæc finiri. Eſſe quippe metaciſmum, quum uerborum coniunctio M literæ aſſiduitate colliditur: ut ſi dicas, Mammam ipſam amo, quaſi meam animam. Lambdaciſmũ uero, ubi L plurimum diſſonat, ut ſi dicas, Sol & luna lucent luce alba, lactea. Iotaciſmum, uti ſi enunties. Iunio Iuno Iouis iure iraſcitur. Atticiſmum elegantiam dicunt Atticam, ſed nomine tamen eodem intelligit Thucydides, quum Athenienſium quis impenſius partes fouet. Polyſigma uero eſt ubi S litera crebrius geminatur, Soſia in ſolario ſoleas farciebat ſuas. Inter eos qui in memorijs ueteribus lingua fuiſſe præpedita memorantur, legimus & Battum, à quo Cyrenas in Aphrica conditas ferunt, quem adeo fuiſſe iſchnophonũ tradunt, ut ab eo defluxerit uerbum βατταρίζειν, quod

inſigne

inſigne pronuntiandi ſignat impedimentum in ijs qui uocis uix ſint compotes, niſi à ſono malimus conformatum id, ut βαμβακίζειν, ποππύζειν, ut uerius de uitio ſit homini enatum cognomentum. Quanquam eſt & battus ſiue battis mollioris piſciculi delicatioris' ue ſpecies: unde battidoſcopi appellati opſophagi & gulones. Sunt qui Battum, prius dictum Ariſtotelem autument. dici uero ab gente Libyca reges, battos. Pleriſq; item arriſit, Coccyga fuiſſe nuncupatum de loquutionis pontificio præpedito. Ab honore ac regio faſtigio, batti cognomen prorepſiſſe, auctor item Herodotus eſt. Fuit & poeta Battus ineptior, qui dum ſimulacra & ſtatuas uerſibus ac hymnis celebraret, menſum excedebat legitimum, eandemq; ſæpicule cantilenam recinebat. Quod iterationis uitium & nimietatis inde etiam battologia nuncupatur: quo & Ouidium laboraſſe, Seneca ſcribit. Propterea Montanum declamatorem, ſententias ſuas repetendo corrumpentem, dum non eſt cõtentus unam rem ſemel bene dicere, Scaurus inter oratores Ouidium uocare ſolebat. Qui & ipſe neſciat, quod bene ceſſit, relinquere. Quum Polyxena eſſet adducta tumulo Achillis immolanda, Hecuba dixit, Cinis ipſe ſepulti In genus hoc pugnat. Poterat eſſe contentus: adiecit, Tumulo quoq; ſenſimus hoſtem, Neq; hoc contentus addidit item, Aeacidæ fœcunda fui. Aiebat Scaurus, Non minus magnam uirtutem eſſe, ſcire deſinere, quàm ſcire dicere. Hinc & in Matthæi euangelio, uti arbitror, capite ſexto, μὴ βαττολογήσητε, id eſt orantes ne ſitis multiloqui. Sunt qui battologiæ uitium eſſe item in uerſibus illis apud Ouidium Metamorphoſeon ſecundo, arbitrentur:

At ſenior, poſtquàm merces geminata, ſub illis
Montibus (inquit) erant, & erant ſub montibus illis.
Riſit Atlantiades, & me mihi perfide prodis,
Me mihi prodis, ait.

Quod tamen uerum haudquaquam eſt. Nam ἐκ τῆς ἀναδιπλώσεως quæſita orationi gratia eſt. quod ex libro Phalerei Demetrij περὶ ἑρμηνείας licet agnoſcas, quum ait χάριτας aut in uerbis eſſe, aut in rebus: in uerbis quidem, ex breuitate, ordine, figura: ex ſchemate, ut in Sapphûs uerſiculis,

παρθενία, παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ.

Cui ex figurà eadem illa reſpondens ait,

οὐκ ἔτι ἥξω πρός σε, οὐκ ἔτι ἥξω.

Maior, inquit, orationi comparata eſt gratia, quàm ſi ſemel forent pronuntiata, καὶ ἄνευ τοῦ σχήματος, etiam ſi πρὸς δεινότητας, excogitata magis uideri anadiploſis poteſt, ſeu pallilogia. Obſeruauerat hæc Merula quoq; parte quadam, ex theſauris ijs ab eodem pronuntiatum Ouidio prodens,

Si, niſi quæ facie poterit te digna uideri,
  Nulla futura tua eſt, nulla futura tua eſt.

Sic & apud Homerum, Τοῦ δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι,
Καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν, εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν.

Et quoniam de Ouidio agimus, aduertẽdum item, in quo ab eodem taxetur Seneca in Naturalium quæſtionum libris, ubi diluuij excutitur ratio. Illud, inquit, poetarum ingenioſiſſimus egregiè pro magnitudine rei dixit:

Omnia Pontus erat, deerant quoq; littora Ponto.

Niſi tantum impetum ingenij & materiæ ad pueriles ineptias reduxiſſet:

Nat lupus inter oues, fuluos uehit unda leones.

Non eſt res ſatis ſobria, laſciuire deuorato orbe terrarum. Et ne quis parum apte agglutinata hæc à nobis putet: ad ea Quintilianum reſpexiſſe cõtenderim, dum libro decimo, laſciuire in Heroicis ſuis Ouidium ſcribit, & eſſe nimium ingenij ſui amatorem. Simul quia frigida eſt & puerilis in ſcholis affectatio, ut ipſe tranſitus efficiat aliquam utiq; ſententiam, & huius uelut præſtigiæ plauſum petat, à quo non abſtinet poeta hic, quem tamen neceſſitas fortè excuſarit, res diuerſiſſimas in ſpeciem unius corporis colligentem. Illud obiter adnotarim: in Cæcilij Minutiani Apuleij fragmentis obſeruatum, annis ſeptem in exilio conſumptis, functum eſſe fato Ouidium calendis Ianuarijs: qua die Titus quoq; Liuius deceſſerit. Structum item illi à Barbaris per multas lachrymas

mas tymbon ante ianuam. Auctor idem Minutianus eſt, Coruinum ab Ouidio appellatum fuiſſe ibin ex auis fœditate, cui uentrem roſtro purgare, inſitū ſit, & hoc ex Callimachi imitatione: pulſum quoque in exilium, quod Auguſti inceſtum uidiſſet. Sed ută diuerticulo redeamus ad fabulam, Chærephontem lego Socratis perfamiliarem fuiſſe ἰσχνόφωνον, & quia ſimul nigricantis erat coloris, interfuſo pallore, nycterida cognominatum, quæ uox nobis ueſpertilionē indicat, atq; item pyxinon, id eſt buxeum. Hic uero eſt Chærephon is, cui reſpondiſſe Pythiam ferunt, σοφὸς σοφοκλῆς, σοφώτερος εὐριπίδης, ἀνδρῶν δὲ πάντων σωκράτης σοφώτατος, id eſt ſapiens quidem Sophocles, ſapientior uero Euripides, at omnium ſapiētiſſimus Socrates. Eretrienſes porrò inceſſuntur apud eruditos, quòd literam ρ crebrius aſperiusq; inculcarent: ſicuti in Alcibiade lambdaciſmū adnotatum ſcimus. Hic eſt de quo iactatum legitur, Alcibiades duos non tulerunt Athenæ, neq; item Lyſandros duos Sparta. Arrius apud Catullum, mirifico uelut pruritu, flatilem tum uocalibus, tum conſonantibus inſerebat, quod Poetæ teſtatur epigramma nobile. Poſtremo fringultire, ex Apuleij doctrina prępeditè eſt, ac obſcurius uerba enuntiare. Nam in Magia ſic adnotauimus ſcriptum, qui eloquentiæ patrocinium uulgò profitetur, etiam honeſta dictu ſordide blaterat, ſæpe in rebus nequaquam difficilibus fringultit, uel omnino obmuteſcit. Et iterum: Audiſti priuignum meum uix ſingulas ſyllabas fringultientem. A fringilla uerbum deflecti, putat Feſtus. Eius uero auis querula eſſe uidetur uox. Nam & Martialis ait,

Nunc ſturnos inopes, fringillarumq; querelas Audit.

Friare autem aliud omnino eſt, unde ſuffriare paululum cōterere eſt. In Q. Catulo oratore, quod memorabile eſt, ſummè laudatur lenis ſuauisq; literarum appellatio. In Cotta, literarum damnatur dilatatio, & Catulo cōtraria, ſubagreſtis quædam, & planè ſubruſtica pronuntiatio.

Bambalio qui dicatur, necnon balliones. Balia cerua. Balius uentus. Item quid catapeplaſmenon. Quid apodos. Alcibiadis balbuties. Doſonis cognomentum. Lamyri notiones. Blæſi qui dicantur & arguti. Lambda cur diceretur Eetionis uxor. Caput II

VErum quia in linguæ uitia, ſtilo ducente, recidimus, ante quàm inde digrediamur, ſummonere quum alia, tum illud quoq; non eſt uiſum omnino incurioſum: quod ex M. Tullij officina eſt. Nam is Philippica tertia Marcum Fundum neſcio quem, nullo numero, & prorſus contemptibilem cognominatum ſcribit Bambalionem, ab hæſitantia linguæ & ſtupore cordis. Sed & Franciſcus Philelphus uir certe non poſtremæ literaturæ, ac tum Græcè tum Latinè perpolitus, Poggium his ferè inſectatur: Audio tamen eſſe, inquit, quoſdam hermaphroditos, qui & pueri ſint & puellæ: eosq; non ſolum ita gigni naturæ ſolertia, ſed etiam arte hominum. id quod de Poggio Bambalione, ac de alijs nonnullis accepi. Appellationis uero ignominioſæ hinc profluxiſſe ratio uidetur, quoniam denſiorē mutarum in uerbis concurſum deteſtantur Græci propter eum, quem uocant ipſi pſelliſmum, ut in meſo paracimeno δέδοικα. Sic & in uerbo πέπομφα ueriti cacophoniam, ab uſu id tempus abdicarunt: quia βομβώδη κόμπον efficiat, id eſt bombo perſimilem ſtridoris ſonum. In quem luſit facetiſſimè Comicus, βομβαλοβομβάξ, id eſt bombalobōbax: unde factum Bambalioni nomen opinamur. Balliones uero in hiſtoria pro lenonibus accipiunt, ab Plautino forſan Ballione. Baliam ceruam Gręci κατάστικτον dicūt, id eſt maculoſam, ac uelut picturatam. Sed & balium uentū pro impetuoſius flante accipiunt. Eſt & linguæ uitiū quoddam dictum catapeplaſmenon: quum ſimplicis uocis naturā pleniore quodam ſono circumlinimus: quoniam ſic appellatur cantus tibiarum, quæ præcluſis, quibus clareſcunt, foraminibus, recto modo exitu grauiorem ſpiritum reddunt. Cæterum quod ait libro undecimo Fabius, quale nam eſt? Vox, inquit, ultra uires urgenda non eſt: nam & ſuffocata ſæpe, & maiore niſu minus clara eſt, & interim eliſa in illū ſonum erumpit, cui Græci nomen ab immaturo gallorum cantu dederunt. Interrogatus olim uir Græcè Latineq; ſcientiſſimus Politianus, quæ nam foret ea uox apud Græcos, reſpondit, ἀπῳδόν. Eſt enim (inquit) apodos, uox etiam ea, quæ neq; choro, neq; fidibus concordat. Sed hoc profecto uix cohæret. Eſt enim apodos, communis uox cantibus

omnibus

omnibus abſonis. Sic enim lego in Græcorum monumentis, ἀπῳδὸν μέλος τὸ μὴ ἀρέσκον, τὸ τῆς ᾠδῆς ἀλλότριον. hoc eſt, apodon, melos eſt quod non placet, & à cantu eſt abiunctum alienumq́. Verumtamen dicitur etiam apodon, τὸ κακόηχον, id eſt ſoni mali. Quiddam igitur necdum intellectum, & magis proprium, uidetur Fabius innuere. Nam neq; cloſmos ſatisfacit omnino, quamuis ea ſit gallinacea uox. Et in libro περὶ ἱππικῆς Xenophon, excitari cloſmo equos ſcribat, popyſmo autem remolliri mitigariq́. Quamobrem amplius quærendum cenſeo. Illud uero Euripidis nequaquã prætereundum hic eſt, ſcribentis, quandam Alcibiadi in dicendo blęſitatem fuiſſe, quæ uoci illius ſplendorem & ſermoni gratiam afferre uidebatur. Ariſtophanes quoq; comica in Veſpis feſtiuitate ſic illum in comœdia blæſe loquentem inducit, ubi Theorum conuellit,

ὁλᾷς θέωλον τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει;

Vbi κόλακος dixit, pro κόρακος: id quod incurioſius obſeruauit Plutarchi interpres. Porrò ſcitu dignum & illud: quibuſdam non ex balbutie tantum, ſed etiam ex mordacitate quadam cognomẽta eſſe facta: ſicuti Antigonum legimus appellatũ Doſonem, Ptolemæum uero Lamyrum. Eſt ſiquidem Lamyrus loquax, & ſine ratione audax. Lamyrum quoq; mare appellari inuenimus, ueluti dicas, multum & denſum. Lamyrum item facetum dicunt & amœnum: unde illud, λαμυροῖς ὄμμασι πυκνὰ γελᾷ. Sed & quæ ſtuporem quendam inijciunt, Lamyra dicuntur: nam propinationes, lamyras nuncupatas ſcimus. Plutarchus Cæſarem ſcribit fuiſſe Cleopatræ obretitum amore, λαμυρᾶς φανείσης. Cæterum, quia lucubratione præcedenti traulum interpretati Latine ſumus blæſum, ne quis argutior imperitiæ forſan eo nomine coarguere nos tentet: ceu neſciamus plane, quid blæſus ſit: auctores præterea habemus, blæſum à pleriſq; paralyticum dici. Alij blæſum accipiunt, cui in exteriora ſunt obuerſa crura, & prorſum aſſimulantia Λ literam, quo ex uitio Lambda dicta Eetionis uxor, Cypſeli Corinthij mater: diciturq; blæſus, ὁ βεβλαμμένος τὸ ἴσον τῶν ποδῶν. Rhæbus autem denominatur, cui modo contrario ſe habent crura, introrſum uidelicet obuerſa: de ijs aliqua item apud Pollucem. Argutos intelligit Probus, qui prærapide multumq́; loquantur.

Balbutiei ratio ex Galeni doctrina. Incontinens lingua apud Hippocratem quæ ſit. Item qui dicantur ab eo muti. Podagræ pſelliſmus. Caput III

Mirantur (opinor) pleriq;, unde nam proueniant euentus huiuſmodi, miratus ſum aliquandiu & ipſe: nec prius deſii animo (ut interim ſic loquar) fluctuare, quàm multa hincinde uerſando, quum Galeni ſacraria introſpicere adortus eſſem, uoti compos aliquo modo fieri ſum uiſus. Quæ uero ex lectione id genus comperta mihi, iam hinc promere pergam in hoc album. Sicuti, inquit, ψελλίζεσθαι, id eſt balbutire, linguæ uitium eſt, non uocis: ſic & τραυλίζειν, ſi non queat illas articulatè uoculas lingua, quæ per T & R literas efferuntur, enuntiare: qualis eſt ipſa hæc trauloſis, & affines aliæ trechi, tribi, trachy, trochos, trypheros, & id genus complures: in eiuſmodi quippe lingua primoribus dentibus obfirmetur & amplificetur, oportet. Si uero infirmior eſt, connititur deterius: proindeq; T & R literas nequit dearticulare: ſed in T & L deflectit. Cæterum uſu uenire poteſt ipſum item hoc, quia ſit aliquo modo breuior: tunc enim non queant dentes primores cõcentu ſuo linguæ breuioris ictum excipere, ac ſtructuræ ſeriem conformare. Verum hoc rarenter cõtingit, illud frequentius, ut humectior ac mollior lingua non liberè in uerba prorumpat. Quę temperatura pueris balbutiem inducit. Idq; parte iſta contingit, quod & in ambulandi uſu: nam aut nullo pacto ingrediuntur, aut titubante & uacillante gradu, non plenè abſoluitur inceſſus integritas; ſiquidem crura teneriora mollioraq; ſunt, quo nomine obfirmari connitiq; ualidè nequeunt. Id ipſum & adultioribus euenit quandoq;, ut ſi ſermocinãdo laborauerint, balbutiant: uelut ij qui tibiam diutile animauerint, & quibus uires ex morbo ſint debilitatæ: ſicut & quibuſdam, quibus lingua eſt uehemẽter exſiccata. Verum ſiccitas tanta nulli ineſſe poteſt, qui habitum ſeruet naturalem, atq; ideo ſolius humiditatis immodicæ eſt caſus, in ijs qui natura balbutiunt, id linguæ detrimentum, quum eius muſculi firmiter nequeant ſtabiliri: quod eis poteſt accidere, uel propter ſuam, uel propter neruorum imbecillitatẽ, quos uidelicet à cerebro ſuſcipit. Quare & ebrij aliquando balbutiunt, & turbidè ac adhæſe loquuntur: tum quia multa humiditate

miditate perfunditur cerebrum, tum etiam quia ab ipſius multitudine lingua pergrauatur. Contingit igitur ijs qui ſunt balbi natura, alterum horum, aut cerebrum habere humectum, uel linguam, uel utrunq;. Porro & illud non ignorandum: incontinentem dici ab Hippocrate linguam, quæ infirma eſt, ita ut non poſſit integre uocem dearticulare, aut immobilem & omnino reſolutam. Ex eiuſdem doctrina hoc quoq; excerpſimus: mutos quandoq; ab uno accidente notiſſimo, quæ eſt uocis interceptio, appellari eos, qui nullum alium motum ſeruant ſecundum electionem, uel nihil omnino ſentiunt. Iacent autem eodem modo, quo apoplectici ſine ſenſu pariter & motu. Hippocratis uerba id ipſum aſtruentia ex Sententiarū ſeptimo ſubieci: Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri. Et nos quidem poſteritati allaboramus ſedulo: quod ſi uera tamen fatenda ſunt, bono ſane ſtomacho haud concoquimus, priori æditioni ſic inſidiatos etiam amicos: ut non pauca ex capite hoc in libellos ſuos congeſſerint, auctore diſſimulato, ut in pleriſq; alijs: quod impudens eſt, ac quam ſuſtinet, perſonæ parum quadrans. Verum interlucebit tandem perpendenti amplius Veritas, quæ Temporis creditur filia. Nec cuiuſquā elatior animus, uel fraus uelut nubeculā noſtris (opinor) eſt obſtructura luminibus, ſi qua tamē ea ſunt. Etiam ſi pleriq;, uelut cœnaculariam faciētes, quicquid interluxerit lucelli, conuerrant ſi poſſint, uel cum puluiſculo. Quia uero de pſellis commeminimus, id neutiq; prætereundum, Syllam Athenis pedum dolore infeſtari cœpiſſe, quem ναρκώδη Plutarchus uocat: Strabo autem ποδάγρας ψελλισμὸν, id eſt podagræ pſelliſmum.

Vocabula plura ad linguam pertinentia. Aglottos, paraxiphis, glottocomion, euthyporos. Solen bis. Gloſſematicum quid. Gloſſographi, & gloſſematarij. Diomedes explicatur. Quintilianus ſuo reſtituitur nitori. Scholia, ſcholiaſtæ, ſoleniſtæ. Lingulati tubuli. Lingula: olophyctides, ranæ. IIII

Linguam, Græci uocant γλῶτταν: aglotton apud Ariſtophanem, loqui non ualentem interpretantur, uelut elinguem dicas. Sophocles tamen eo nomine barbarum appellauit, in Trachinijs, quum Græco aglotton opponit. Epiglottis, inquit Pollux, ſimplicis uocis eſt organū: lingua autem, articulatæ. Si qui uero linguam habeant, nec loquantur tamen, epiglottidis uitio id putatur obuenire. Si uero perperam ac difficulter loquantur, oblæſa lingua eſt. Turbinatior linguæ pars uocatur progloſſis. Caruncula uero, qua cōnectitur inferiori parti oris, nuncupatur hypogloſſis. Qua guſtus potentia ineſt, cephaline. Vtroſq; autem linguæ ſinus & cauitates, cheramos appellant: quidam etiam paraſyra. Gloſſogaſteras, comici lingua ſibi uictum comparantes dicunt. Polygloſſum quercum Dodoneam, in Trachinijs uocat Sophocles, uel de oraculorum multitudine, uel quia unicuiq; æderentur idiomate proprio. In tibijs item glotta eſt. γλῶσσαν ταπεινὴν dicere uidetur Euſtathius fere uulgarem uernaculamúe, ubi ait. Ex ijs confinxit ſibi ταπεινὴ γλῶσσα paramachęron: dixerat enim antea paraxiphida ſignare enchiridion, id eſt gladiolum qui adiacet enſi: unde etiam uel Homero interprete, nuncupatur paraxiphis, quoniam

πὰρ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄωρτο

Glottocomion, uas eſt linguis recondendis peraccommodum. Gloſſocomon tamen pro loculis & marſupio apud Plutarchum obſeruauimus. Sed & ligneam thecam reliquijs aptam reponendis eodem dicunt nomine. In medicorum theſauris eſt organum item gloſſocomiū, quod in oſſium fractura cruribus ſupponitur: Hippocrati incognitum, ſicuti Galeno prodenti aſſentimur propemodum. Eius eſſe uidetur extenſio duplex: una quippe membrū porrigit in rectum, diciturq; euthyporos: altera uero ſuperne quidem prius, mox uero & infra, nuncupatur metaleptice. Fit utraq; funiculis circūpoſitis. Licet autem genus hoc machinulæ σωλῆνα item uocare, aut cum adiectione Solena mechanicū: ſic & mechanicum gloſſocomium. Eſt & ſua calciamentis glotta, ut apud Iſæum Socraticū: ſed & poeticas uoces, glottas dicebant: unde Ariſtophanes, πρὸς ταῦτα λέξον, ὁμήρου γλώττας τί καλοῦσι κόρυμβος. Verbi quoq; proprietatem quandoq; indicat glotta, ut quum dicimus, αὐτὴ γλῶττα hoc uel illud oſtendit. Ariſtoteles in libro De poetica, Omne (inquit) nomen aut proprium eſt, aut glotta, aut metaphora, aut ornatus, aut factitium, aut extenſum, aut ſublatum, aut permutatū. Et pro-

prium quidem dico, quo utantur ſinguli, Glottã uero, quo cæteri. proinde liquet, poſſe idem nomen eſſe proprium, & glottam, uerum non in eiſdem: quippe Syginon apud Cyprios proprium eſt, nobis autem eſt glotta. Et mox paulo idem Ariſtoteles: Nomina, inquit, dupla dithyrambis præcipue congruere, glottas autem heroicis. Dionyſius in Artibus Thucydidem ſcribit proprium in conſcribenda hiſtoria characterem excogitaſſe, non pedeſtrem omnino, neq; item metricum, ſed ex utriſq; concinnatum, ac in uerborum delectu tropicam & glottematicam, ac priſcam aſciuiſſe dictionem pro cõmuni conſuetaq;. Et mox, Gloſſematica (inquit) & priſca, ac obſcuriora, multis ſunt fere ἀκριφνὴς καὶ ὁ πολυλογισμὸς καὶ ἡ πολιωπή, & conſimilia. Inde gloſſographi nuncupati. Sicuti commeminit Euſtathius, ubi ait, Hippotes, id eſt eques, capitur quãdoq; pro exule ac profugo, ut gloſſographi ſentiunt. Hi uoces id genus obſcuriores enarrant. Latini gloſſularios, atq; item gloſſematarios dixere. Quo fit, ut gloſſematicus Fulgentius aduocetur à grammaticis. Et Diomedes genera loquutionum quinq; facit: rationale, artificiale, hiſtoricum, gloſſematicũ, commune. Quod amplius ex Apollonio ad Scopelianum diluceſcit, qui orationis genera quinq; facit: philoſophũ, hiſtoricum, oratorium, epiſtolicum, commentarium. Gloſſemata Quintilianus minus uſitatas interpretatur uoces, in quibus grammatici non poſtremam requirit diligentiam. Nec me fallit, eum locum à quibuſdam aliter & legi & enarrari. Sed ipſe Dionyſii præcipue communitus auctoritate, ita reponendum cenſeo, quod & in pleriſq; codicibus adnotatur. Sed & alibi primo libro Quintilianus, poſſe à puero interpretationem linguæ ſecretioris, id eſt quas Græci γλώσσας uocãt, dum aliud agitur, ediſci, tradit. Hinc propagatum, opinor, ut pleriq; etiam ex politioribus, gloſſas pro interpretatione qualibet accipiant. A quo non abluſit Diomedes, ubi ſic libro ſecundo ſcribit: Enarratio eſt obſcuriorum ſenſuum, quæſtionumúe explanatio uel exquiſitio, qua uniuſcuiuſque rei qualitatem poeticis gloſſulis exſoluimus. Scholia item ſunt interpretamenta, unde & ſcholiaſtæ inflectuntur, qui in eo ſcribendi genere exercentur, uulgus poſtillatores dicit. Ab otio deflecti uidetur uox. Nuncupantur ijdem uel hypomnematiſtæ. Homericos ſcholiaſtas legiſſe apud Euſtathium uidemur. Ex figura ſunt eadem, ſoleniſtæ. ſed ij ſunt, qui ſolenes (genus id oſtreorum eſt) uenantur, colliguntq;. Nam Philoxenum quendam nuncupatum animaduertimus Soleniſtam, id eſt σωληνιστήν, quod primo ſolenotheras fuiſſet, piſcatorq;, mox demagogus, poſtremo etiã tyrannus. Solenas item, id eſt σωλῆνας, canales & fiſtulas nuncupant Græci: unde ſolenarium forma deminuta Galeno. Hoc, opinor, indicauit etiam Columella, ultimo Ruſticationis libro: Oleo conficiendo (inquit) molæ utiliores ſunt quàm trapetum: trapetum, quàm canalis, & ſolea. rectius fuerit Solena. A lingua denique lingulam dici deflectiq;, non fere latet. Hinc, quod ſcitu dignum eſt: lingulatos legimus tubulos ex parte altera, ut alius in alium inire conuenireq; poſsint, ueluti linguæ preferẽtes ſchema. nam eſt lingula item lignum uel lapis cõcauus, qua defluere uinum poteſt, uel aqua. Columellæ autem eſt menſuræ nomen ligula. Gellio etiam gladioli in linguæ ſpeciem. Olophygdonas uocat Theocritus, quæ in ſumma lingua conſurgunt, puſtulas. Olophyctidas dicunt Attici. Ranas ueterinarij uocant uitioſa linguæ bubulæ incrementa.

Ex lingua propagari plerunq; bona, ſæpe etiam mala. Silentij & ſermonis præparci laus præcipua. Loquacitatis epodos. Heracliti factum ſcitu dignum. Item de Zenone. Antonini Pij hiſtoria. Piſcitio cur abſtinuerint Pythagorei. Ellopes unde. Linguas cur offerrent deorum honori. Plinij locus ex libro ſeptimo illuſtratur de arcanorum proditione. Gephyriſmi qui dicantur. Cap. V

AEgyptiorum regem periclitandi gratia, cuiuſmodi foret in Pittaco prudẽtia, proditũ memoriæ eſt, integri animalis carnes ad eum tranſmiſiſſe, petentem, ſecerneret inde, quod optimũ cẽſeret, rurſumq; quod peſsimum. At is unam modo linguam eximens ad eum referri iuſsit, ſymbolice innuens atq; operte, in ea corporis portione ingẽtium ſæpe bonorum latere fomites: nec deeſſe tamen ſi prodiga ſit, & infrenis, maximarum cladium organum ac ſcelerum quodammodo ineluibiliũ ſcænam. Hinc apud Euripidem Ino audacius

aſtruit

aſtruit, tenere ſe tacendi tempora, atq; item loquendi. Sed & qui generoſe inſigniterq; ac omnino regie imbuuntur, tacere diſcunt prius, mox uero loqui. Proinde Antigonum regem ferunt, ſcitante filio ex eo, quando conclamari uaſa iuberet: non aliud reſpondiſſe, quàm Veritus ne es, ſolus canentem tubam ne audias? Ita cui principatum relicturus erat, ſecretum committere non eſt auſus, ſolum monuit, in procinctu foret, ac tacitus expectaret imperium. Idem fere & Metellus ſenex, inſtante ſiquidem quopiam, & eiuſmodi quid efflagitante: Si, inquit, tunicam huius arcani conſciam arbitrarer, e ueſtigio exutus concremarem. Equidem ſicuti monas, id eſt unitas ſuos minime limites egreditur, ſed omnino unum perſeuerat, manetq;: unde & monadi nomen inditum. Dyas uero, id eſt dualitas principium eſt differentiæ indefinitum: ſtatim enim à ſe deficit, duplicatione in multitudinem abiens. Conſimili ratione ſermo ab uno primoq; non recedens uere arcanus eſt, ac dicitur. At ſi alteri communicetur, iam famæ ordinem ſubit. Nam poeta nobilis ἔπεα πτερόεντα, id eſt uerba eſſe dixit alata uolantiaq;. Nauem quidem uentis abreptam anchoris infrenamus ad rapiditatis hebetandam uim. Sermo ex ore, uelut portu excurrens, ſtationem nanciſcitur nullam, neq; (ut Græci dicunt) ἀγκυροβόλιον, id eſt anchoræ iactum. Fruſtra ſuccinueris communem futilium loquutorum ἐπῳδόν, dum uerbis humidis & lapſantibus defluunt: hæc nemini dixeris, ſile, apud te ſint iſta. Sacris ſilentij myſterijs initiari præſtiterit, ac altius contemplari, quãto maiore proſequamur admiratione, ampliusq; amemus, ſapientiores arbitrati, uerbis parcentes, & (ut Græci expreſſius dicunt) στρογγύλους καὶ βραχυλόγους, quàm hoſce effrenes, quos raptari temere uideas, dum ſenſuum effutiunt inuolucra, & uerborum inſtrepunt uoluminibus, ac uocum turba: & uitio Piſoniano quum loqui neſciant, tacere tamen haud queunt, ſibi nihilominus acuti uidentur, etiam ſi omni piſtillo retuſiores. At illorum præparcus ſubſtrictusq; ſermo uerbis eſt modicus, ſenſu late ſeſe fundit & exſpaciatur. Hoſce admirans Plato ita laudat, ut acerrimis eſſe iaculatoribus perſimiles dicat, οὖλα καὶ πυκνὰ καὶ συνεστραμμένα φθεγγομένους. Hac ratione Spartanos ſuos Lycurgus à pueris ſilentio inſueſcere cogebat: hinc laus celeberrima: ſicuti ferrum attęperant Celtiberes, ubi in terram defoderint, ac redundans terreſtreq; abſterſerint: ita & Laconicum ſermonem nullis opertum corticibus, omnibusq; quæ ſuperfluant, reſectis, eam habere temperaturam, ut rerum modo uim efficacius perſequatur, exprimatq;. Catoni inſigne illud reddidit M. Tullius, ut eum dicat nullum unquam emiſiſſe uerbum, quod emiſſum doleret. Quanquam Auguſtinus laudem quidem uideri hanc clariſsimam ſcribit: credibiliorē tamen de nimis fatuo, quàm de ſapiente perfecto. Adde quòd Pythij Apollinis templo non Iliada, non Odiſſeam, non Pindari pœnas inſcripſere Amphictyones: ſed Cognoſce te ipſum, Nihil nimis Fideiuſsioni præſto eſt nocumentum. An non & Apollo ipſe in reſponſis affectator erat breuitatis? Inde certe additum loxiæ, id eſt obliqui cognomentū putant, quod loquacitatem & uerborum colluuionem tota ui reclinaret, magis quàm ex obſcuritate. Immo uero & qui ſymbolice, nullo prorſum uocis uſu, quæ res depoſcat, enuntiat, præſigni laude proſequimur, & admiratione. Sicuti quod ab Heraclito quandoq; factitatum accepimus: quum enim extentis eum precibus rogarent ciues, ſententiam ſuam proferret de concordia, inſcendens eminentiorē locum aquæ frigidæ calicem ſibi protinus afferri iuſsit, in quem ubi farinæ aliquantulum inſperſiſſet, promiſcere amplius glachone (ſpecies herbæ eſt) cœpit, moxq; hauriens, ne uerbo quidem facto, inde ſeproripuit, prudentibus intelligendum relinquens, ſi uilioribus ac obuijs acquieſcerēt, nec omnino gliſcera ſumptusq; affectarent immodicos, pacem habituros inter ſe, atq; concordiam. Silentij uero ex Zenonis dicto laus item præclara eſt: regios legatos Athenis conuiuio exceperat quidam, adhibitis etiamnum philoſophorum pleriſque. Quum autem, ut aſſolet, multa hinc inde dicerentur, Zeno interim tacitus ſingula obſeruabat: tum legati feſtiuiter ſubblandientes, atq; propinantes etiamnum: de te uero inquiunt, regi quid renuntiari iubes? At is recte inquit, ſenem à uobis perſpectum Athenis, qui inter pocula ſeruare ſilētium poſsit. Vnde eſt illud, Qui cuſtodit os ſuum cuſtodit animam ſuam: qui inconſiderate loquitur, ſentiet mala. Et illud accepimus, Non minus interdum oratorium eſſe tacere, quàm dicere. Loquendi temeritatem non

cordis modo peruigili cura, ſed & dentiũ excubijs in ore collocatis circumſcripſit natura, obſepſitq;. Laudi eſt facundia, inanis uerborum ſonitus, nulla ſubiecta ſententia nec ſcientia, uitio non caret uel maximo: nam ἀχαλινοῦ στόματος, id eſt oris effreni, poſtremum infelicitas occupat. Adde, quod quibus multa effutire moris eſt, aut falſa loquunt̃, aut ſuperflua, uel (quod uerius) utraq;: quæ ſane ab uiri dignitate aliena, ab philoſopho autem alieniſſima & ſunt & cenſentur. Præcepta uero illa haud prætereunda prorſum, quibus commonemur: uti ueloces quidem ad audiendum ſimus & accurati, ſic ad uidendum quoq;: ad credẽdum uero tardi, ad iudicandum tardiores etiamnum, ad loquẽdum omnino uel tardiſſimi. Platonis oraculum eſt, uti uerum loquamur duntaxat, ſicubi profuturi ſumus, aut ſane taceamus. Inter alia, inquit Iulius Capitolinus, hoc eſt uel inſigne Antonini Pij ciuilitatis argumẽtum: nam Omuli domum inuiſens, miransq; porphyreticas columnas, quum ex eo quæſiſſet, unde eas haberet: ac reſpondiſſet Omulus, Quum in domum alienam ueneris, & mutus & ſurdus eſto: patienter tulit. Anacharſis in cõuiuio apud Solonem conſopitus ita decubuerat, ut ſiniſtra comprimi pudenda uiderentur, os autem dextra, quod freno ualentiore indigere linguam opinaretur, recte utiq; coniectans, quando non facile tot recenſueris homines, qui Venereorum intemperãtia calamitates ſibi contraxerint, quot ciuitates principatusq; arcanorum deſolauit enuntiatio. Hinc à ſapientibus coniectatum, dicendi quidem homines eſſe nobis magiſtros: tacendi autem deum nos habere præceptorem, quando in ſacris myſterijsq; fauere linguis iubemur. Proinde Simonidis ſententiæ firmiter inhærendum, quem dicere ſolitum accepimus, ὅτι λαλήσας μὲν πολλάκις μετεγνώσθην, σιωπήσας δὲ οὐδέποτε. id eſt, loquutum eſſe pœnituit ſæpe, tacuiſſe nunquam. Hinc & Pythagoricos Athenæus ſcribit, animantes quidem reliquas attigiſſe, uerum moderate, quaſdam etiam immolaſſe: piſces autem nec guſtaſſe omnino echemythiæ, id eſt ſilentij ratione. Quippe ſilentium eſſe opinantur diuinũ quiddam, piſces uero prorſum ſine uoce animaduertuntur, uel parœmia ſuffragante apud Lucianũ, cæterosq;. Quin eiuſdem argumento rei, ellopas dicere piſces poetis mos irroborauit, ueluti illopos: nam ἴλλειν, prohibere exuiq; ſignat: opus uero ſignificantiam habet uocis. Sunt uero ellopes Hermolao Theodoroq; acipenſeres. Alij ſquammatos intelligere malunt, παρὰ τὸ ἐν λεπίσιν εἶναι. Hinc Theocrito ellopieuin piſcari indicat, ἐλλοπιεύειν. Ellopem Pamphylio tantum mari compaſci, Columella ſcribit. Quæſitum uero ab eruditioribus, unde factum ueteribus, ut deorum honori linguas contribuerent: quando & Homerus ait,

γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον.

id eſt, linguas uero in ignem coniecerunt. Et ſunt qui id modo proferant, Ionũ hoc moribus receptum, alij quia inter membra reliqua, bonitate lingua præſtet: optima uero dijs reddi par ſit: alij, quòd linguæ parcant & uerbis ſomnum petentes. quo ſane argumento etiam Mercurio libabant poſtremo: uel item quia in conuiuijs prolata, ſilentio deceat inuoluere: aut quoniam linguas amburendo perperam dictorum labes inuſtas expurgarent. Propterea terreſtribus dijs inde primitias item offerebant. Gephyriſmos lego appellatos Cephiſi in Attica fluminis accolas, dicacitatis, & cõuitiorum ratione. Polybio certe γεφυρίζειν ſubſannare indicat, καὶ ἐξευτελίζειν. In hac denique ſilentij mentione ſuccurrit, Plinij locum explicemus ex libro ſeptimo de Auguſto, Inde ſuſpicio in Fabium, arcanorumq; proditionem. Audio eſſe qui ad Mœcenatem hęc putent referenda, quorum inſcitiam coarguit Tacitus Cornelius, ex cuius Annali primo paucula ſubſcripſi. Quippe rumor inceſſerat, paucos ante menſes, Auguſtum electis conſcijs, & comite uno Fabio Maximo, Planaſiam uectum ad uiſendum Agrippam. Multas illic utrinq; lachrymas, & ſigna charitatis, ſpemq; ex eo, fore ut iuuenis penatibus aui redderetur: quòd Maximum uxori Martiæ aperuiſſe: illam Liuię, C. Nauum id Cæſari. Neq; multo poſt extincto Maximo, dubium an quæſita morte, auditos in funere eius Martiæ gemitus ſemet incuſantis, quod cauſa exitij marito fuiſſet. Cæterum de Fuluio eadem pene in commentario De garrulitate, refert Plutarchus. Cæterum partem hanc Plautinis cludamus ſalibus, Sine uirtute argutum ciuem mihi habeam pro præfica, Quæ alios conlaudat, ſeipſam non poteſt. Quod de acipenſere commeminimus, ſcire oportet: ab antiquis eſſe dictum aquipenſera, ab aquis: proinde c unum modo recipere.

Pudi-

Pudicitię commendatio. Patauinorum laus. De Cornelio ſacerdote Patauino. Hyperoum quid. Theriſtrum. Diſtegon. Cap. VI

DOctiſſimi uiri ſententiam eſſe, Hieronymus ſcribit, Pudicitiã in primis eſſe retinẽdam: quoniam ea omiſſa, omnis ruat uirtus, & in ea decoris muliebris eniteſcat principatus. Hæc pauperem commẽdabilem facit, diuitem extollit, deformẽ redimit, exornat pulchram. Viros quidem conſulatus illuſtrat: effert in æternum nomen, eloquentiæ claritas. Militaris gloria, & ex deuictis gentibus arreptus triumphus parem quodãmodo deo facit. Multa porro ſunt, quæ ingeniorum fertilitati nobilitatem adoptent præſignem. Perpropria mulieris uirtus, pudicitia cenſetur, Hæc Lucretiam Bruto æquauit, neſcias, an etiam prætulerit: quoniã Brutus non poſſe ſeruitutem pati à fœmina commonitus edidicit. Hæc æquauit Corneliam Graccho, hæc parem alteri Bruto Portiã fecit. Notior eſt marito ſuo Tanaquil. Hierophantas quoq; Athenienſium cicutæ ſorbitione caſtrari ſolitos legimus: & poſtquàm ſurrecti in pontificum amplitudinem fuerant, uiros eſſe deſiſſe. At nullis cicutis Antiochus tertius uirum tamen agere non ſuſtinuit, qui conſpicatus Dianæ ſacerdotẽ forma præcellentem, confeſtim Epheſo abijt, ne ſenſuum illecebroſa uiolentia tranſuerſum raperet, quippiam exprimens, quod caſtum minus, minusq; ſanctum foret. Cæterum inter uirtutis huiuſce claritates adeo præſignis, adeoq; gemmis & omni auro pretioſioris, etiã ſi in pleriſq; enituit, quas tamen ueteribus præferas Patauinis, inuenias haud ſane multas. Caſtitas loci, & ſeueritas tantum non incõparabilis, & non triceſimo tantum fructu eminentiſſima, ſed ſexageſimo quoq;, quin & centeſimo, abijt in prouerbiũ etiã antiquis. Quis enim non legit uel illud Valerij Martialis ex undecimo epigrãmaton:

Tu quoq; nequitias noſtri, luſusq; libelli
Vda puella leges, ſis Patauina licet.

Quòd ſi quis inuide nimium ſolers eſt, ac lepidiſſimo poetæ credendum minus opinatur: is quæſo Plinij Cæcilij ex primo Epiſtolarũ aſtipulationem audiat, qui ubi uniuerſam tranſpadanæ Italiæ partem, ut multũ uerecundiæ, ac frugalitatis antiquæ retinentem collaudauit: deniq; ait de puella quadam, Habet auiam maternam, Serranam Proculam è municipio Patauino: noſti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoq; ſeueritatis exemplum eſt. Durant etiamnum in uirginibus priſcæ caſtitatis ueſtigia, quando non niſi operta facie prodeunt uiſendæ in publicum: uelut dictent ſubinde illud Hieronymi: illa tibi ſit pulchra, illa amabilis, quæ procedens in publicum uix uno oculo, qui uiæ neceſſarius eſt, patente ingreditur. In hoc, ſcitu dignum illud occurrit, quod in Græcorum obſeruatum hiſtoria eſt: ſiquidem apud Spartanos diu obtinuiſſe legimus, ut aperta facie uirgo, at conuelata nuptæ in propatulo uiſerẽtur. Cuius eam Charilaus reddebat rationem, ὅτι τὰς μὲν κόρας ἄνδρας εὑρεῖν δεῖ, τὰς δὲ γυναῖκας σώζειν τοὺς ἔχοντας. id eſt, quoniam uirginibus uiros ſibi proſpicere, neceſſarium ſit: mulieribus autem quos compararint, cuſtodire. Obſeruatu & illud, Chalcedonias mulieres eum ſeruaſſe morem, ut ſi in alienos uiros & magiſtratus potiſſimum inciderent, dimidium retegerent faciei. Quæ à uiduis coorta cõſuetudo, prorepſit & in eas quæ iunctæ uiris forent. Scribit Tacitus Cornelius, Poppææ Sabinæ raros fuiſſe in publicum egreſſus, idq; uelata parte oris, ne ſatiaret aſpectum, uel quia ſic decebat. Sed nec in fœminis modo ſe Patauinæ uirtutis extulit altitudo. Nam ut Thraſeæ Patauini philoſophi ſanctam morum grauitatem Cornelio Tacito, Martiali, cæteriſq; celebratam omiſerim: qui Pataui quandoq; ludis ceſticis, à Troiano Antenore inſtitutis habitu tragico cecinerat: ac ſumma præcellentes doctrina & eloquentia uiros prætercam: ſcribunt Platonici ſcientiſſimi, eſſe quandam animi uacationem, quæ ab admiratione fiat, qua Sibyllæ ac Pythiæ ſacerdotes, quum Iouis aut Apollinis intimum irrupiſſent ſpecu, ac prorſum eſſe ibi cæleſte numen, animo conſtanter cõcepiſſent, in eum abire ſtuporem ſolitas diuinæ maieſtatis ueneratione, ut ſenſuum ac phantaſiæ, rationiſq; omnino cõticeſcente ui, tota mens in deum uiſa conſurgere, indeq; auguſtior, futurorum ſciẽtia inſtrueretur ampliſsime. Quamobrem Cornelium Patauinum ſacerdotem, loco nobilem, religione uenerandum, uitæ caſtitate perſanctum, Titi quoq; Liuij familiaritate celebrem: repẽte altius mente ſurrecta, proclamaſſe, in mutuam cædem exercitus coorientes conſpi-

cari ſe, pugnariq; mox, ac deinde alios cedere, alios urgere, cædem, fugam, tela uolantia, prælij inſtaurationem, gemitus, uulnera, perinde ac in re præſenti uerſaretur ipſe: deniq; uociferatum, uiciſſe Cæſarem. Quod uere à me dici, auctor eſt cum Liuio Plutarchus, multiq; præterea. Porro ita affectos fuiſſe Corybantas, Orpheus ſcribit. Eodem & uaticinij genere præcelluiſſe Carthaginienſem Albigerium legimus: quem ſcimus, quicquid egiſſet quiſq;, aut omnino cogitauiſſet, dæmonibus afflantibus, reſpondiſſe. Id quod uix impetraret fidem, ni eiuſmodi ſe uaticinijs interfuiſſe pluries, grauis auctor Auguſtinus teſtatũ uoluiſſet. Hæc De ciuitate nobiliſsima prolibaſſe nos, haud mirari conuenit. Illi, quicquid ſumus in literaria quaſi negotiatione, poſt deum optimũ maximum, & parentũ curam, acceptum ingenue referimus: illic bonam ætatis partem educati imbutiq;, tum Græce, tum Latine: mox uero & prouincialium ſtipendijs profitendi munere perfuncti. Quin & haſce qualeſcunque lucubrationes noſtras ibidem in Fortunæ domo, ſi quid & hoc ad rem facit, condere auſpicati ſumus, quas & diu iam abſolutas materiam feciſſemus publicam, ni bellorum intonante grauius fragore, ſtudiorum curam interpellatam uehementius retudiſſet dimicatio de capite, ac librorum ſupellectile toties ſubeunda. Proinde ἀντιπελαργοῦμεν, id eſt uicem rependimus, ut poſſumus. Certe loci memoria dulciſſima æſtuationẽ mentis lenit ſæpiſsime. Nec tamen pero mihi, quin parte hac elogium præclarum Conſtantini Palæologi protinus ingeram ſtudioſis tantæ claritatis: qui Romę menſa exceptus ab ſanctæ Crucis Cardinali, quum Patauij forte incidiſſet mentio, dicere haud eſt ueritus, Ni ab ſanctis uiris ſciret proditum, haberi ad exortum deliciarum paradiſum, plane arbitraturum ſe fuiſſe, non aliubi eſſe, quàm in Patauina præſuaui amœnitate. Hyperoum deniq; thalamũ, ut paucis diuerticulum repetamus, Græci interpretantur δίστεγον, uirginibus deſtinari à ueteribus ſolitum, ut cuſtodirentur tutius. Quòd ſi tanti uitrum, quanto pluris margaritum? Nam & Hieronymus de puella CHRISTO deſtinata: Nunquã exeat (inquit) foras, ne inueniant eam, qui ciuitatem circumeunt, ne percutiant & uulnerent, auferantq; pudicitiæ theriſtrum, & nudam in ſanguine derelinquant. Vt uero Hieronymi uerbum intelligas, multis incognitum, dicitur æſtiua ueſtis theriſtrum: de qua in ueſtium generibus dicitur quoq;. Sed aduertenda tamen Hieronymi ſentẽtia in libro Hebraicarum traditionum in Geneſim: Theriſtrum, inquit, pallium dicitur, genus etiam nunc Arabici ueſtimenti, quo mulieres prouinciæ illius uelantur. Auctor idẽ Hieronymus alibi: Eſſe rem teneram in fœminis, pudicitiæ famam: quaſiq; pulcherrimum florem cito ad auram leuem marceſcere, tenuiq; flatu corrũpi: ſed tum præcipue, ubi ætas conſentit ad uitium. Pudicitiæ honorem præbuit eum Romana maieſtas, ut omnis dignitatis gradus eis de uia cedere conſueſſet.

Chiorũ caſtitas eximia. De filiabus Erechthei. Hyacinthides puellæ. Athenienſes cur Tettigophori. Ciceronis locus illuſtratur. Leocoræ puellę quę ſint. Hieronymi locus. Item Macaria. Machæronij paſtilli. Partheni, id eſt uirgines, quæ per exochen dicantur. Cap. VII

LEgimus uero in Græcorum monumentis, maximum quoq; temperantiæ muliebris argumẽtum prodijſſe ex Chio: quoniam neq; adulterium, neq; illegitimum concubitũ, ſi credimus, ullum ibi accidiſſe unquam fere, proditũ memoriæ eſt. Mos præterea inoleuerat ibidem uetus, ut uirgines ſacrorum ſtatutis temporibus in unum omnes coactæ per aliquot dies unà uerſarentur: quas earundem amatores, facto item agmine, inſequebãtur: quo ludentes eas inter ſe, ac ſaltantes, conſpicerent: noctu autem eodem agmine ſingularum domos ingreſsi, parentibus fratribuſq;, quæcunq; facto opus eſſet, adminiſtrabant. Eueniebat uero ſæpius, ut eandem plures amarent, ſed amore tam ſancto atq; modeſto, ut quum primum tradita uiro puella foret, repente omnes inde reſilirent. Illud deniq; proditum monumentis duodecimo Philippicorum à Theopompo eſt, conſueuiſſe Athenienſes inter ſacrificandum, Chijs & ſibi proſpera comprecari à dijs. Sed de Chio item Eupolis hæc, αὕτη Χῖος καλὴ πόλις. Cæterum ut racematio hæc quippiam uariantis habeat amœnitatis, explicemus interim M. Tullij nodum ex primo Thuſculanarum quæſtionum, in quem impactus interpres conniuet. Itemq; ex Oratione pro Seſtio, in qua ſic

ferm

ferme legimus: Mortem quam etiam uirgines Athenis, regis Erechthei filiæ pro patria contempſiſſe dicũtur, ego uir conſularis, tantis rebus geſtis, timerem? Meminit & De finibus quinto, uerum ſub eodem obſcuritatis inuolucro. Inuenio igitur Erechthei filias primum per quandam exochen παρθένους, hoc eſt uirgines nuncupatas, & ſex fuiſſe numero, Protogeniam, Pandoram, Procrim, Creuſam, Orithyiam, Chthoniam. Ex ijs Protogenia & Pandora, pro regionis ſalute iugulandas ſe obtulerunt, ingruente Bœotio bello. Immolatas uero ferunt in pago Hyacintho: unde & uirgines Hyacinthides ſunt cognominatæ: ſicuti Phanodemus teſtatum reliquit, atq; item Phrynichus non præterijt. Parthenos quoq;, id eſt uirgo, cui Tauriſcythæ naufragos immolant, & Græcos, quotquot fuerunt adepti, Iphigenia intelligitur, Agamemnonis filia: ut ſcribit Herodotus. Quin & Pallenidis Mineruæ ſacerdos ſic dicitur. Sunt ex Græcis, qui ex Apolline ac Creuſa Iouem memorent natum: quæ ratio effeciſſe traditur, ut Athenis Apollo coleretur Patrous, ueluti progenitorum unus. Sicuti Iupiter item eodem colebatur cognomento, ſed cauſa diuerſa. Nunc illud obiter adnotatu dignũ, Erechtheum hunc ex terra æditum præbuiſſe argumẽtum, ut Athenienſes, quibus is imperitarit, terra item geniti cenſerentur ac nominarentur αὐτόχθονες: ſicuti docuit etiam Plato: proindeq; eius rei ſymbolum, τέττιγας, id eſt cicadas aureas ſolitos geſtare, dictosq; eo nomine Tettigophoros. Etenim eiuſmodi traditur animalis origo. Cuius rei teſtis quoq; locupletiſſimus extat Thucydides hiſtoria prima: & nos antea cõmeminimus. Demoſthenes in funebri Oratione mentionem puellarum habet, Hyacinthidas, ut prætexuimus, docens cognominatas. Et quia ibidem, Leocoræ item nominantur, amplius ſciendum, in Græca hiſtoria ſacellũ Leocorium nominari frequenter. Eius memorabilis ratio traditur: quodam tempore ingẽs annonæ caritas Atticam uehementius premere cœpit. Conſulta oracula cecinere, malorum finem non defuturum, niſi immolaretur puella. Tũc publico bono permotus Leos quidã, Orphei filius, ſicuti nonnulli interpretantur, filias ciuitati immolandas exhibuit, Phaſithean: ſiue ea ſit Praxithea, ut eſt apud Aelianum: Theopen, Eubulen: quæ tanto beneficio, inopiæ nacta exitum, pietatem patris puellarũ conſecrationis honore putauit rependendam, ſtructo ſacello, quod ab ipſius nomine, necnõ à puellis, quas Græci κόρας dicant, Leocorium eſt appellatum: meminit Strabo, Thucydides, Cicero De natura deorum tertio. Demoſthenes: Audierunt, inquit, Leontidæ fabulis celebres Leocoras, ut eas obtulerint σφάγιον τοῖς πολίταις ὑπὲρ τῆς χώρας. Aduertendus autem parte hac Hieronymi in Iouinianũ locus libro primo, citra intellectum ambuſtus: nam ex hiſtoria uirginitatis præconia repetens: Chalcodecus, inquit, quoq; filia illa Leo uirgo perpetua, peſtilentiam patriæ ſcribitur ſpontanea morte ſoluiſſe. legendum arbitror, Græcorum decus quoq; filia illa Leo. Paulo enim ante ab Virgilio Camillam ſic laudatam tradit: O decus Italiæ uirgo. Proinde infert de ſuo Hieronymus: Græcorum decus quoque filia illa Leo. Verbum autem Leo, quod legentibus faceſſere negotium poteſt, caſus eſt patrius, more Attico, ab recto qui eſt Λέως. Nec mirari diuerſitatem oportet, quæ fabuloſis eſt perfamiliaris omnino. Adde quòd ubi Græce modo λιμόν, id eſt famem legimus, uidetur legiſſe Hieronymus λοιμόν, id eſt peſtem. Potuit ex morbo item latius craſſante annonæ mox inſequi caritas. Sicuti & una filiarum expiationi ſponte ſe obtuliſſe, patre ſtatim & reliquas ad exemplum prouocante. Cicero Erechtheum ſcribit cum filiabus numinũ uice coli. Sunt qui id putent factum, quod diximus, bellante aduerſus Eumolpum Erechtheo, qui quum ſe futurum uictoriæ compotem accepiſſet, ſi filiam immolaſſet prius, cõmunicata re cum Praxithea uxore, illam mactauit, cuius in Erechtheo meminit Euripides. Erechtheum & Erichthonium, libro Temporum pro eodem accipit Euſebius: quem etiam ſcribit primum quadrigas iunxiſſe, ſed in Græcia tantum: nam apud gentes alias iam tum fuiſſe, certiſſimis probari argumentis poteſt: propterea Virgilius,

Primus Erichthonius currus, & quatuor auſus
Iungere equos.

Macariam quoq; Herculis filiam pro incolumitate publica ſe deuouentẽ magnifice ab Athenienſibus eiſdem funeratam accepimus. Eius in Hippia ſic commeminit Plato: Macariæ Herculis filiæ ad expiandum ſcelus ſacra facito,

prophanæ enim ſunt, ô Socrates, huiuſmodi quæſtiones. Non præteriјt in Pelopida Plutarchus: Ex antiquis,inquit, Menœceum proferentes Creontis & Herculis Macariam. Qua in re interpellati adeo circũferuntur Latini codices, ut nullus colligi ſenſus queat. Machæronion uero Dioſcoridi libro quarto,herba eſt quę xiphion quoque dicitur,& gladiolus,ſeu pugio: quoniam gladij ſpeciem folijs præbeat, radice (Theophraſto tradente) dulci,ubi excoquatur: proinde trita farinæ admiſcebatur. Quo argumento,ex noſtris nonnulli machæronios ſuſpicantur, modo paſtillos nuncupari, quibus caſeo conſperſis,aut melle litis,ſi oleo frigãtur,paſſim uulgus utitur haud ſane politius. Machæriones autem apud Spartanos dicti ſunt Anticratis poſteri, quod is machæra,id eſt gladio Epaminondam in bello ſtrenue confeciſſet.

De leonibus nõ indigna relatu adnotata quępiam. Leoni mortuo barbam uellere,quid. Martialis locus exponit. Diomedis filię cur dicerẽtur equæ. Smerdaleon unde. Glaucopis cur,& mare glaucum. γλήνη unde,& triglena. Galene. Ephelcis quid. Σκύζειν, id eſt ſcyſſare,quid. Charopi oculi,& raui,qui ſint: atque item helicopes. Voluta. Alcæa quid. Vra pro cauda, cur. Prouerbia ex leonibus conformata. Baſiliſcus in leone cæleſti quid. Leontocomi. Leo,ſolis ſymbolum,& cur templorum cuſtos. Cap. VIII

LEonem animal notiſſimũ, inueni inter grammaticos Græcos,qui dicerent à uidendi potentia nomen eſſe adeptum, παρὰ τὸ λάω, τὸ θεωρῶ. quod ſit fera uiſus acutiſſimi: ſicut in libro quem ad Herodotum ſcripſit, Manethon tradit, nec unquam omnino admittat ſoporem. Sed hoc alijs uidetur perabſurdum: neq; enim eſſe aliquod animal, cui perpetua ſit uigilia. Quod ipſum Ariſtotelis doctrina prorſum cõprobatur. Forte (inquiunt) ut dorcades, apertis oculis leo conquieſcit: unde irrepſit ſententia, illum nunquam dormire. Leonis oculus, utiq; permagnus eſt: at incumbens oculo pellis longe minor, quàm ut oculum totum ualeat obtegere: unde fit, ut oculis apertis, ſomno frui uideatur. Ab hoc animali formatum adagium, ſcribunt Græci: ſed & Latini certatim, λέοντα ξυρεῖς, hoc eſt, leonem radis: de ijs qui factu impoſſibilia tentãt, aut non citra periculum. Propterea Plato, ſicuti commeminit etiam Philoſtratus, idem eſſe dixit, Leonem radere, & Thraſimachum συκοφαντεῖν, hoc eſt, calumnijs circumuenire. Ad quod alluſerit Epigrammatum decimo Martialis illis uerſiculis,

Quid uellis uetulum Ligella cunnum?
Quid buſti cineres tui laceſſis?
Quare, ſi pudor eſt, Ligella noli
Barbam uellere mortuo leoni.

Cæterum cur deniq; poeta doctiſſimus partẽ in muliere, quæ honeſte nominari haud poteſt, leonem cenſuerit appellandam: quod erat explicandum in primis, aut non traditur, aut ineptiæ Siculis gerris ac diphthera uaniores proferuntur: quas ex diametro à ſenſu legitimo diſparari contenderis, modo ne Latmio ſis ſomno conſopitus. Sunt enim qui ideo dici opinentur, quia mirum in modum leoni fœtet anima: quod Plinius & Ariſtoteles ſcribũt. uel (inquit Domitius) quod placet, prouerbium eſt, quum uolumus aliquem excitare, qui moueri non poteſt. Sed boni conſulant eruditi, ſi quid præter opinionem acutiſsimi interpretis in medium protulero, neq; enim bibliotaphi ſumus: ſed quicquid lectione uaria compertum nobis eſt, gratiſsimo animo in literas mittimus publico ſtudioſorum emolumẽto, iudicent uolentes, ſed citra liuorem. Nec Suffenum agere me putent, prius quàm rem amplius introſpexerint. Legimus in Nicandri Theriacis ad hunc modum,

Δοιὰς κεγχρίναο δολιχὸν τέρας, ὅντε λέοντα
Αἴολον αὐδάξαντο περίστικτον φολίδεσσι.

Eum locum doctiſsimus interpres enarrans inquit, ad uerbũ fere tralata ſentẽtia: Eſt Cenchrenas oblongus ſerpens, maculoſus, quem etiam dici leonem, aſſerit Nicander: uel ex uariantibus ſquammis, aut ex generoſitate, aut quia rectam geſtat caudam, & ſe ea diſflagellando excitat in pugnam: uel quia mordet, ac hominis ſanguinẽ exſorbet, quæ ipſa & leo facit. Ex ijs animaduerto, acutiſsimũ ſimul & doctiſsimum poetam mu-
liebre

liebre pudendum leonis nomine feſtiuiter appellaſſe, quoniã & ipſum coitus auidum (ſit honor auribus audientium) ſubinde maſculorum ſanguinem exſugere nõ deſinit. Vrinam ſiquidem genitalem eſſe concoctum ſanguinem, plures tradidere, & Satyrus innuit,

Accipiat ſane mercedem ſanguinis, & ſic
Palleat, ut nudis preſſit qui calcibus anguem.

Mortuum uero dixit, quoniã ætate iam uideretur emeritum, & ad Venereos uſus hebes ac frigidum. Hæc porro tetra libido Diomedis filias in Thracia equarum nomine celebres facit, ut quæ turpiſsimæ aduentantes uoraſſe ſint dictæ: quanquam interimi à patre ſolitos, intelligere maluerit Euſtathius. Verum, ut ad inſtitutum redeamus, Leones in delicijs, atq; item leopardos habuiſſe narrãt Heliogabalus, exarmatos cicureſq;: quos ita inſtituerant manſuetarij, ut ad menſas ſecundas iuſsi accumberent ex inopinato, nemine conſcio, exarmatas eſſe feras. Dici uero leones, ut iam dictum eſt, traditur ab Porphyrio, παρὰ τὸ λεύσσειν, id eſt ab uiſus excellentia. propterea Homerus, Σμερδαλέω δὲ λέοντι. nam ſmerdaleon, inquit, formatum à μέρδειν eſt, quod μαίρειν indicat, id eſt ſplendere, accedente ζα particula, intendendi uim habente. Sic alibi poeta idem, γλαυκιόωντος δὲ λέοντος. Sic Glaucopis uocatur Minerua, ἀπὸ τοῦ γάλακτος, ab lacte, quod eſſe ἄσκιον conuenit, & proinde album. Ratione eadem, glaucum appellatur mare: quin & oculi pupilla γλήνη, & ellobia τετράλωμα: quoniã ex albedine ſplendicent. Galene item ex eadem profluit ratione. Niteſcit utiq; tranquillum mare, obſcuratur autem turbulentũ: inde Homerus, Μελαίνει δέ τε πόντος. Scribit in Phyſiognomia Ariſtoteles, leonem inter alias animantes maris ideam eſſe ſortitum optimam: os enim habere magnitudinis iuſtæ, faciem autẽ (ut ſic interim appellem) magis quadratam, non oſſeam ualde, ſuperiorem maxillam non prominentem, ſed inferiori comparem: χαροποὺς ὀφθαλμούς, ἐγκοίλους, οὐ σφόδρα περιφερεῖς, οὔτε ἄγαν προμήκεις. id eſt, charopos oculos, concauos, non ualde rotundos, neq; admodum proiectos. Glaucos oculos ſplendeſcentes dici, hoc eſt charopos, Apollonij interpres probat: Theodorus charopos in Ariſtotele, libro primo, fuluos interpretatur. Rauam lupam, apud Horatium de oculorum colore dictam interpretantur: quia rauus color, fuluus ſit, ſed nigroris habens aliquid. Proinde rauos oculos, charopos recte dixeris: quando & Porphyrio rauum eſſe fuluum dicit. Charopos, ſubnigros putant alij: ac dici à nobis, uarios. AEgopos uero ſubglaucos intelligũt, ſeu caprinos. Plutarchus in Mario, charopos Germanorum oculos appellat: interpres, horrendos intellexit. Cornelius Tacitus Germanis omnibus eſſe truces ac cæruleos oculos, ſcribit. Adnotandum uero illud etiamnũ, helicopida puellam dici ab Homero, quæ ſit μελανόφθαλμος, id eſt oculis nigricantibus, quam etiam helicoblepharon dicimus. Quod autem helicon, nigrum ſignificet, comprobat Euſtathius: & qui AEſepi fluminis aquam, dixit helicotaton hydor. Sed & apud Homerum Helicopes nũcupantur Græci, quod uarie pro ingeniorum captu interpretantur. Sunt qui ad nauigandi peritiam referant, ut ſint ἑλίσσοντες τὰς κώπας, id eſt circumflectentes remos, uel quod helicem inter nauigandum obſeruent. Putant alij dictos helicopas, uelut axiotheatos, id eſt ſpectaculo dignos, & qui hominum ora in ſe conuertant. Sunt qui ad oculorum referant celeritatem, qui frequenter, prout neceſſe fuerit, huc illuc conuertantur. Quam uero helica in purpurarum teſta nuncupat Ariſtoteles libro De animalium hiſtorijs quinto, Theodorus orbem cuniculatim intortum. Vitruuius, in columnis etiam uolutam. Helicas item ſunt qui interpretentur pſellia, id eſt armillas uel inaures quoq;. Et quia de oculis multa regeſsimus in hoſce libellos, addamus & lepidum Pontani iocum, qui facetiſsime domunculam uerius democulam dici à Macronilla ſolitam fingit: quòd qua die primũ eſt ingreſſus quidam, oculum amiſit. Verum hæc in parerga excurrẽtis ſunt: illuc redeo unde diuerti. Quoniam uero Plinius ſcribit, leonem conuerberando ſe cauda ſtimulandoq; in prælium excitari, ſciendum eſt, ex hoc facto dici eam ab eruditiſsimis alcæam, ἀπὸ τοῦ δεῖ αὐτῆς εἰς ἀλκὴν ῥιπίζεσθαι, quod eius incitamento ad fortitudinem exſuſcitetur. Homerus,

οὐρῇ μὲν πλευράς τε καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν
μαστίεται.

Callimachus abſurde etiam in muſca alcæam poſuit. Alcis uero Caſtoris & Pollucis numen indicat apud Germanos quoſdam, Tacito tradente. Vra

uero

uero etiam pro cauda dicitur, παρὰ τὸ οὐρεῖν, quod cuſtodire eſt: uel διὰ τὸ ὀρίνειν ἑαυτὰ τὰ ζῶα τῇ οὐρᾷ, quia parte ea ſe concitent animalia, ut leo, taurus, canis. In comico Lexico, non in leone modo intelligitur alcæa, ſed in equo itẽ & boue, & id genus alijs quæ ut adiutorio, utuntur cauda. Ephelcida cruſtulam intelligũt medicinam profeſſi, quam extrahit plerunq; tuſſis uehemẽtior: ſed & in ulceribus ephelcida intelligit Galenus. Scribit Nicephorus in Aſtrolabij ſtructura, cor cæleſtis leonis dici baſiliſcum. Qui uero in caueis leonum curam gerunt, leontocomi appellantur. Ex ungue leonem deſcribere, per adagium dicimus: quum certioribus argumentis quippiam demonſtrari ſignificamus, aut à proprietate apertiſsima. Plutarchus in libro De oraculis quæ defecerant: Admirantibus uero qui aderant, Demetrio autem ridiculum ſtatuente, à tam minutis rebus adeo magna uenari, nec iuxta Alceum, ex ungue leonẽ deſcribere, Cleombrotus ait. Leonem bracteatum Seneca intelligit, peregrinis excultum ornamẽtis, & naturali deſtitutum generoſitate: quoniam gloriari nemo, niſi ſuo debet. Apud eundem, adagium ſubnotauimus alterũ, quod quia perelegans eſt uiſum, appoſuimus: magnis telis magna portenta feriuntur, ſubula leonem non excipit. Iam uero illud notius quàm ut à me explicetur pluribus, Bembinetem apud poetas leonem dici Nemieum, à Bembina Nemeæ uico. Panyaſis,

δέρμα τε θήρειον Βεμβινήταο λέοντος.

Leo præterea ſolis ſymbolum habet: quoniam τὰς κόρας ἔχει πυρώδεις, τὸ δὲ πρόσωπον (ut placet nonnullis) στρογγύλον, & in ambitu radiorum quadam imagine etiam pilos, ut ſit plane ſolis ſimulachrum. Quo argumento Hori throno leones ſubijciunt. Eſt autem eo nomine ſol, ἀπὸ τοῦ τῶν ὡρῶν κρατεῖν. Dicitur quibuſdam quoq; leo inter uigilandum præcipue oculos occludere, quos aperiat dormiens. Hinc templorũ clauſtris leonem ſymbolice appingebant priores. Non habendum uero inſuper, quod eſt ex hiſtoria obſeruatum, inter Meſopotamiæ fruteta leones uagari innumeros, quos anni tempore præferuido mire infeſtent culices, in locis eiuſmodi admodum frequens malum. Quoniam autem oculos appetant potiſſimũ, ceu humecta & colluсentia membra, palpebrarum libramentis mordicus inſidentes, agitati grauius aut in flumen leones merſantur, & uorticibus abſorpti pereunt: aut amiſsis oculis, quos unguium alluſtu labefactant crebro, fodicantq;, in amnibus effereſcũt: alias feris id genus præſcateret Oriens uniuerſus. Deniq; σκύζειν, id eſt ſcyſſare leo dicitur, ubi ira feruidus, ac turba canum circumuallatus, defixis in terram oculis, conſurgit in prælium.

Chimæram allegorice tres indicare rhetoricæ partes, uel item uitiorũ multiformem uim. Echidna item quid. Chimarus. Eudiæus. Cap. IX

INcidimus nuper in Heſiodicæ Theogoniæ interpretes: ſcitu digna pleraq; ingeſſerunt ſe nobis. Ergo & inde ſpicilegium fecimus, ne nobis tantum & Muſis (quod dicitur) incineremus, atq; hiſce commentationibus conſperſimus, ut quiſq; exegit locus. Nunc illud enotamus: Chimæram ſenſu allegorico, tres rhetoricæ partes indicare: dicanicum, ſiue iudiciale: panegyricum, ſeu demonſtratiuum: ſymbuleuticum, uel deliberatiuum. ut leo dicanicum præferat genus, quod exterret, ac elingues quodammodo exaduerſum dicentes cõſtituit. Chimæra uero, id eſt capra, panegyrici obtineat typum: quia laſciuiat lætius ſimul qui dicit, ſimul etiam num qui audit. Symbuleuticum genus draconis eſſe aiunt, quod uarium in primis ſit, ac πολύστροφον, id eſt multarum conuerſionum, & longiore ad perſuadendum orationis tractu utatur. Monſtri uero mater, ab Heſiodo dicitur Echidna, quã non eſſe aliud uolunt, quàm ποικίλον νοῦν καὶ πολυειδῆ, id eſt uariam multiformemq; mentis uim, aut longiorem, & πολυέλικτον, id eſt multiplicibus implicitam ſpiris artem, Chimæræ inſtar ignis euomentem globos. Cæterum pro ingeniorum tamen captu, ſunt qui uarie admodum Chimæræ figmentum, ad ueritatem reuocent: nam, ut miſſa faciamus alia, eſt qui ἠθικῶς eſſe chimæram putet uitiorum quandam uarietatem, ac multiformem, perinde ac Chimæra eſt, uim: quam perimit Bellerophon, id eſt uir bonus prudensq;, qui Bellerophon nuncupatur, uelut malorum occiſor: nam ex dialecto, bellera uocantur mala, id eſt τὰ βλαβερά. Fuit autem Bellerophon Corinthius patria, Hipponus, id eſt ἱππόνους, antiquo nomine: mox Bellero interempto ſic dictus, ſicuti mythici tradunt

tradunt, & ſcribit Lycophronis interpres. Chimæram peremit, haſtæ plumbo aſſuto, quod collicuerit demum in monſtri πυρπνόον στόμα, id eſt flammiuomũ os coniectum. Deniq; Iobatæ filiam Philonoen, ubi uxorem duxit factus regni compos, more humani ingenij fortunæ afflatu corruptus, Pegaſi adminiculo in cælum adortus auolare, œſtro immiſſo ab Ioue, ad ima deuoluitur, ac cæcus campis errabat Aleis. Quod ideo cõfictum uolunt, quia mente oberraret excuſſus. Nam ex Epicharmi doctrina, νοῦς ὁρῇ, καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα πάντα τυφλά. Mens uidet, mens audit, reliqua uero omnia cæca. Sed ad rem paucula adiecta ſuffecerint. Rhetorices initia ex Corace propagata, ſciunt omnes. Hic præpotens fuerat apud tyrannũ Hieronẽ. Quo uita functo, quum eandẽm requireret potentiam Corax, uideretq; populum ἀσάλευτον καὶ ἄτακτον, nec tyrannidem ulterius pati: in concione, orationis artificioſæ rudimẽta deprompſit. Chimaros, ad chimæram facit nihil: dicitur eo nomine clauus in nauiũ carinis, quo exempto effluit aqua, ne computreſcant: uocatur & eudiæus. Chimaron item genere maſculino hircum indicare, contendunt grammatici: fœminino autem, anniculam capram: nam quæ iam peperit, chimæra dicitur, aut αἴξ.

Prudens Simonidæ commonitio. Pauſaniæ Lacedæmonij tumor. Sapientiam & medicinam eſſe proſtheſin & aphæreſin. Cap. X

COierant forte in ſympoſium idem Ceus Simonides & Lacedæmonius Pauſanias, inſtitit à Simonide is efflagitare, quippiam promeret graue, & quod omnino ſapientiam reſiperet: qui ridens, Μέμνησο inquit ἄνθρωπος ὤν, id eſt, Eſſe te hominem, ne exciderit tibi. Spreuit id eueſtigio Pauſanias, eſſeq; prorſum nihil, eſt opinatus: tumidior iam, inq; Medicos procliuiter degenerãs mores, ac ſibi nimium placens, & altiora meditans, quod regi foret hoſpitio iunctus. Forſan & uino permulctus ſatis. Verum poſtea quam omnium inops in Chalciœco ſe occluſum animaduertit, fame (quod miſerrimum eſt) moriturus paulo mox, tunc demũ reſipiſcens, Simonidæ dictum perpendere amplius cœpit: ſed ita, ut inter æſtuantis animi conuulſiones, ter in eam prorumperet uocem, ὦ ξένε Κεῖε, μέγα τι ἄρα ἦν χρῆμα ὁ λόγος σου, ἐγὼ δὲ ὑπὸ ἀνοίας οὐδὲν αὐτὸν ὤμην εἶναι. id eſt, ó Cee hoſpes, magnum igitur quiddam oratio erat tua: ſed præ amentia, eſſe nil ipſe opinabar. Cæterum hominis non ferendam Græcis, & Spartæ in primis, elationem retegit abunde parum prudens eiuſdem factum: quippe fuſis Perſarum copijs apud Platæas, Apollini tripoda dicaturus carmen addi iuſsit, cuius ea fere ſententia eſt, Gręcorum ſe ducem, extrito barbarorum exercitu, tripoda deo tali nomine obtuliſſe. Sed Græce ſic,

Ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε μήδων,
Παυσανίας, Φοίβῳ μνῆμ' ἀνέθηκε τόδε.

Pauſaniæ tamen continentiam in mulierem Coam, ad ſuos remiſſam prorſus inuiolatam, admirari ſe ac laudare, in Laconicis rebus Pauſanias fatetur, ſimul quod à contumelijs in Mardonij defunctum temperarit. Sed nimirum adhibenda in conſilium ſemper ſapientia eſt, de qua non minus quàm de medicina, confingi elogium poteſt, πρόσθεσιν eſſe eam καὶ ἀφαίρεσιν: ut quæ defecta ſubſtituat, redundantia reſecando concinnet, ſtruatq; medij compotem uiam.

Agrigentinorum luxus, & Tarentinorum: necnon de Cyreneis paucula. Vini apud Græcos ſpecies. De myrite, myrobrechis, ac Polio in primis. Atrapon, uel apotropon uinum, item Surrẽtinum, aparachytũ, aminæum cirrhum. Cirrhota medicamẽta. Dichromi. Melinæ. Ochron uinum, & Sybates. Vinum cur Græcis dicatur οἶνος. Vini utilitas. Oeniſteria quæ intelligãtur. Oenopipas quid, & Parthenopipas. Hieronymi locus reſtituiť. XI

AGrigentinos Plato uitæ medicus & ductor longe clariſsimus, quum intueretur ſuſtructiones (ut plane dicam) inſanas, impẽdio excitare magnifico, ac compari modo gliſcera & adipata inſtruere conuiuia, dixit, τοὺς ἀκραγαντίνους οἰκοδομεῖν μὲν, ὡς ἀεὶ βιωσομένους, δειπνεῖν δὲ, ὡς ἀεὶ τεθνηξομένους. id eſt, perinde Agrigentinos ædificare, ac ſi uicturi perpetuo forent: itemq; conuiuari, uelut ſemper morituri. Eoſdem Timæus prodit, lecythis quoq; & xyſtris uſos argenteis, etiamq; lecticas ex ebore habuiſſe totas. Tarentinis inueterati fuiſ

ti fuit moris,matutinis ſe poculis ita inuitare,ut iam frequentiore foro,temulēti plane uiſerentur.In tantum porro deliciarum producti Cyrenæi ſunt,ut legum conditorem habere Platonem concupierint: qui tamen illorum admiratus ignauiam & ῥαθυμίαν, indignos habuit quibus obſequeretur. Calculum adijcit ijs in Marica Eupolis quoq;. Verũ ne Græcos quidem à delicijs fuiſſe procul, dilucet argumento uel uno, mixtum quippe unguento uinum bibere non erubeſcebāt. Dicebatur autem id myrites. Nam & myrobrechos,unguētaria dicunt uaſa,de inſtillandi uſu nomine conciliato: dici ſic & olfactoria ualent.Myritæ comicus meminit Philippides. Vina apud eos præcipue celebrata fere habentur hæc: Pramnium,quod Cereri fuit ſacrum, Chium, Thaſium Lesbium.Erat in ijs,quod à re γλυκύ nuncupabatur. Creticum, & apud Syracuſanos Polium,Coum, & deniq; Rhodium.Quod autem maluaticũ modo dicitur, ex Creta, ſunt qui à ueteribus dici paſſum opinentur. Id non prætereundum utiq;, grammaticæ uideri aſſertionis,Polium,id eſt, πόλιον, nuncupari uinum album.Accentiunculam re uocat ad penultimã AElianus, & πόλιον ſcribit. Quin appellatum ſic opinatur ab indigenæ regis nomine. Vinum autem atrapon, id eſt ἄτρατον, quod & apotropon dicunt, intelligi uoluere ἀπόσταγμα, id eſt deſtillationem,quæ fiat prius quàm exculcentur uuæ: ſicuti interpretatur Horus:ſiquidem τραπῶν, Græcis eſt τὸ πατῆσαι, id eſt calcare.Illud ſane mirum, ab Plinio proditum, dicere ſolitum Tiberiũ, cõſenſiſſe medicos ut nobilitatem Surrentino darent, alioquin eſſe generoſum acetum. Quum tamen Therapeutices duodecimo, Galenus in uini mentione de Surrentino ſcribat, illud mediocriter ſubſtringere,alijs calidius ac ſuauius. Aparachytũ intelligunt uinum, cui marinæ aquæ nil fuerit admixtum. Aminæam uitem in Neapolitanis agris naſci, Galenus auctor eſt,unde ſit etiam nominis origo.Cirrhum uinum quod nam intelligi debeat,uarie (uti uideo)explicatur. Sunt qui cirrhum, colorem giluum interpretētur apud Gellium, ubi Mneſithei affertur ſententia:eſſe tria genera uini,nigrũ,album,medium,quod uocant κιῤῥόν. Giluum putat Seruius colorem melinum: ſunt qui cinericium.At Galenus:Cirrhũ,inquit,ſi aliter cupias enunciare,recte prorſum dixeris πυῤῥὸν ὠχρόν, id eſt fuluum palleſcens.Quanquam ſunt & medicamenta κιῤῥωτά,id eſt cirrhota,uel cirrha,ijs adnumerata quæ uocantur ποιλιπτικά, ueluti quæ ex bitumine concinnantur:& neſcio quomodo barbaras nuncupant emplaſtros. Comparãtur uero cirrha ex lithargyro καὶ πιοῦ, amplius ſi percoquantur. Sed ſepoſitis obducitur phæi coloris ἐπίπαγος, ex quo pharmaci intima uiſuntur cirrha magis,quàm ab initio:quo nomine nuncupant nonnulli emplaſtros id genus διχρώμους: quidam uero etiam διπροσώπους. Quòd ſi excoquantur leuius,fiunt emplaſtri, quas melinas dicunt,id eſt μηλινάς. Eſt inter uina,quod ὠχρόν, id eſt palleſcens dicitur:item ὠχρόλευκον, id eſt ex pallido albicans:& ὠχρόξανθον, id eſt ex pallido flauum.In Cilicia uinum celebratur Sybates:in Aſia, AEgauſien ac Perperinum. Apuleius in præceptis ruſticis,quod Collectaneorum ſecũdo,apud Græcos adnotatum comperi,uino conſpergi ſemina monet, uti ægrotent minus. Et quia in uini mētionem incidimus, etiam ſi alibi forte profluentius ueterum ſcita rimabimur,non ſepoſitis medicæ ſcientiæ profeſſoribus: interim adijciamus illud Platonis ex Cratylo,dici à Græcis uinum οἶνον, διὰ τὸ οἴησεως τὸν νοῦν ἐμπιμπλᾶν, quòd exiſtimatione ac opinionum uanitate mentem oppleat: uel ἐκ τῆς ὀνήσεως, id eſt ab emolumento.Quod illud comprobat Homericum, ὀνήσεαι αἴκε πίνῃσθα,id eſt iuuamen ſenties,ſi biberis. Nam & cibaria dici ὀνέατα, nouimus eadem etymi ratione.Iis calculum adijcit poeta Cyprius:

Οἶνόν τοι μενέλαε θεοὶ ποίησαν ἄριστον

Θνητοῖς ἀνθρώποισιν, ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας.

Vinum,ó Menelae,fecerunt dij, curis diſſipandis uel præſtãtiſſimum. Pergit deinde: Bene ſentiētibus,inquit,tria tantum propino pocula: ſanitati primum, amori alterum ac uoluptati,tertium deniq; ſomno. Quod ubi hauſerint ſapientes uocati, mox domum tionem capeſſunt.Quartũ non utiq; noſtrum opinor,ſed iniuriæ. Galenus medicæ artis ſcientiſſimus,uino ſemicrudos concoqui humores comprobat, æque ac re alia: ſudorem prolici quoq;,ac urinam,necnon conciliari ſoporem. Cæterũ addatur & id auctarium, οἰνιστήρια, id eſt œniſteria, fuiſſe libationis genus iamiam pubeſcentibus perfamiliare

familiare Athenis:ſiquidem prius quàm τὸν μαλλὸν, id eſt demiſſiorem præciderent comam, uini menſura in Herculis templum illata, prolibantes, conuenientibus potũ exhibebant. οἰνοπίπας pro temulento dicitur Græcis, παρὰ τὸ πιπίζειν: quòd ſugere ſignat. Sic & apud Homerum dicitur παρθενοπίπας, uirginum ſpectator, uel etiam deceptor. Hinc commonemur, illud Hieronymi ad Euſtochium planè interpellatum, poſſe in integrum reſtitui. Sic uerò legitur de ſene quodam monacho: Huic inimica caſtitas, inimica ieiunia, prandium nidoribus probat, & altilis γραυοπίπης, uulgò pipizo nominatur. Ipſe malim legere γέρων οἰνοπίπας, id eſt ſenex temulentus: quem plebeia uoce pipizonem dici ſolitum, ex iis quæ antea paulò attulimus coniectare licet. Nam & modo pullatum uulgus multibibos ſolet ſpongias nuncupare. Quin & Demoſthenes quibuſdam laudantibus Philippum, συμπιεῖν ἱκανώτατον, reſpondit, τοῦτο σπογγιᾶς, οὐ βασιλέως εἶναι ἐγκώμιον. Hinc & Varronis forſan locus rectè ualet reſtitui apud Marcellũ in uerbo Temulenta: Qui in omni uita heluo, πιπω, olfecit temetum? Scribendum πίπας, uel οἰνοπίπας. Altili porrò arriſerit amplius, quàm altilis. Quin illud uulgò pipizo nominatur, forſan inſititium fuerit, & ab curioſiore quopiam ſuperadditum.

Abſurdus quorundam amor aduerſum inanimata. Quos amauerint bruta. Fortunæ bonæ ſimulachrum Athenis. Polyxenæ hiſtoria. Cap. XII

AMorem eſſe utiq; rem præcipuè mirã, & à maioribus ductam initiis, quàm ſuſpicetur omnino, uel ſciat plebs uulgaria, profluentius alicubi monſtrabitur à nobis: interim, quæ in hoc propoſito ingerunt ſe abſurda, & quæ nequeas mirari ſatis, tranſpoſuiſſe, ab re omnino haud eſt uiſum, quando ſuis non contenta limitibus affectio hæc, uelut effrenis, longius rapitur aliquanto, uel uſq; in ſtuporem. Oſtentatur uerò in cenſura præſenti omniũ princeps, & quidem rex, terræ etiamnum ac mari grauis Xerxes, à quo inſigniter amatam platanum, multorum literis proditum, non me fallit. Sed adoleſcentis honeſto loco Athenis nati amor longè clarior: erat propè Prytaneum ſimulacrum ἀγαθῆς τύχης, id eſt fortunæ bonæ. Id amare feruentius ille cœpit, moxq; in affectionis id genus familiarem ita erupit ueſaniam, ut amplexaretur arctius, ac blandius ſuauiaretur. Demum deſiderio extabeſcẽs, ac uelut œſtro concitus, & planè furens, in ſenatum pergit ire, atq; inibi extentis precibus rogat, fieret ſibi ſtatuæ poteſtas, uim pecuniæ grandem uiciſſim paratus erogare. Conſultus uerò ita ſenatus decernit, non uideri è ciuitatis dignitate negotiationem illiuſmodi. Adoleſcens rei atrocioris ictus grauitate, ad ſtatuam, ubi uinculis cupidinis diſtinebatur animus, celeriter ſe proripit: illam tæniis multis perornat, corona quoq; iniecta, & cultu item alio indicaturæ non paruæ circumpoſito, ac re mox diuina obita, deſiderium (uti uidetur) non ferens manum ſibi inter affluentius manantis lachrymarum riuos admouit. Illa uerò irrationalis naturæ miracula ſunt. Quippe Glaucen cithariſtriã adamauit canis, ſiue is fuerit, quod arridet aliis, aries, aut etiam anſer. Apud Ciliciæ Solos Xenophontis puerum dilexit canis item, forma præcellentem. Spartæ adoleſcentem graculus, quem κολοιὸν dicunt Græci: ſed monedulam Theodorus retulit. Hæc uberius hoc recenſuiſſe loco uolui, ut Plinio aſſertor uenirem, cuius auctoritatem dilui audio à ſuperciliosis neſcio quibus ac benè pranſis, etiamq; unguento delibutis, dum ſcriptori nobiliſſimo, ut mendaciorũ parenti (ſic enim dicere permittunt ſibi) ſubinde colaphum ducunt. Iam uerò ut rationis compotes non reiiciamus omnino: ſcribit Philoſtratus Phalius Polyxenam urbe egreſſam citra ullum comitatum, Ilio necdum à Græcis capto, ſeipſam ad Achillis tumulum iugulaſſe, illius deſiderio nimirum herois, coniectantem in reliquum natalium tantorum nuptias ſibi haudquaquã oblatum iri.

Veſtium delicias & ſimulatum contemptum uideri ſuperbiæ indicia. Diogenis ad id & Socratis auctoritas. Quid præſtet philoſophia. Cap. XIII

INter cætera quæ ſcienter admodum protulit, nec citra ſalis guſtum, apophthegmata Diogenes, recenſeri aptè poſſunt illa quoq;, præſertim quia uitæ documẽta ſuggerunt, quæ ſui oblita ſæpius, inani tumeſcit opinione, nec ſuo ſe metiri modulo ita imbuta, itaq; auctior facta unquam ferè ualet. Is inquam Diogenes, egregius (ut uidetur) humani ingenii æſtimator, quum adoleſcentulos conſpexiſſet Rhodios ſumptuoſe admodum conueſtitos, &

delicatè,ridens τῦφος ἔφη τοῦτ' ἐστιν, ſuperbiæ prorſum indicia, inquit, ſunt hæc. Mox quum & Lacedæmonijs fortè occurriſſet, quibus ſubſtrictior tunica, citraq; humeros deſiſtens,cuiuſmodi ἐξωμίδα uocant Græci,perfamiliaris eſt, nec uilior modò, uerū & ſordens multo ſæpius, ἄλλος, ἔφη, οὗτος τῦφος. Altera,inquit,ſuperbiæ ſpecies iſta. Quod & ab Ariſtotele reprehenſum ſcimus Moralium quarto, ubi arrogātiæ propria expēduntur. Cæterum nec à Diogene modo fœde proſciſſa hominū nimio plus oſtentatio frequens,& interim excipienda riſu:ſed & uanitatem id genus retexit graui ſupercilio Socrates,cui inſolentior eſt uiſus Antiſthenes: qui ratione inuſitata, ſed non ſine uafricia laceram indumenti portionem uiſentibus nunquam non ingerebat, captans indidem præcelſi animi,& quæ mortalium pleriq; omnes uel ad ſtuporem mirantur, deſpicantis opinionem:proinde morū cenſor grauiſſimus, οὐ παύσῃ ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν, Non deſines,inquit,amplius te nobis curioſiusq; ornare? At quum Platonis toros exculcaret Diogenes: Calco,inquit,Platonis faſtum. reſpondit Plato, Calcas quidem,ſed alio faſtu. Quanto præſtabilius id, quantoq; exoſculandum magis, quod de Eretrienſi lectum adoleſcentulo eſt,qui diu Zenone uſus præceptore, quum in patriā uelut poſtliminio rediret,ſcitante uehementius patre, quid demum ex ſapientiæ hauſiſſet fontibus: Commonſtrabo,inquit. At pater indignabundus hoc nomine, ueluti opera planè perijſſet, ac impenſa: quum intentaret plagas, clementer filius & quietè inſolentiam ferens, Ipſum hoc,inquit,ex philoſophiæ retuli contubernio, ut parētis iram poſſem concoquere. Porrò Hieronymus ſecus multo: Sordidæ (inquit) ueſtes, candidæ mentis indicia ſint. Mundi contemptum probet uilior tunica,ſed ita,ne tumeat animus,ne habitus & ſermo diſſentiant.

Ouis monſtrificus partus,quo leo eſt natus. Cap.XIIII

IN Co inſula,rarum dictu,apud ueterem auctorem fidei integræ & grauitatis nō dilutæ,legimus,monſtrifica & ideo mira præcipuè,ut uix nō ficta uideatur,& de ingeniorum Græciæ afflatu producta,ratione: de grege ouiarico Nicippi,ouem nō ritu naturæ agnum,ſed leonem peperiſſe. Prodigiale id (ut erat) uiſum multis: ſiquidem Nicippo tyrannidem portendit, quam mox is eſt cōſequutus,quum ædito monſtro priuatum adhuc ageret. Illud minus monſtrificum, M.Sillanum (ut tradit hiſtoricus Dion) ab Caligula dici ſolitum, χρυσοῦν πρόβατον.

De Galete formoſo quidem,ſed moribus apprimè probis. Cap. XV

REgi Ptolemæo,ueteri ac etiamnum Platonico more,gratiſſimum fuiſſe adoleſcentulum Galetem nomine,ex Græcorum nouimus hiſtoria. Erat is forma ſpecioſus decensq; cum primis: ſed enim animi propoſito ac ſenſu ſpecioſior multo decentiorq;. Quod & Ptolemæi elogio teſtatius etiam factū eſt,qui eximiam illius admiratus probitatem dictitabat ſubinde: ὦ ἀγαθὴ κεφαλὴ κακοῦ μὲν οὐδὲ πώποτε οὐδενὶ γεγόνας αἴτιος. ô amicum caput ex te quidem in quempiā nil eſt unquam profectum mali,ſed bona utique multis, & multa conciliaſti. Contigit fortè,adoleſcentem cum rege in equo expatiari: qui quoſdam procul ad ſupplicium duci quum foret intuitus,non inſuper habens illorum calamitatem, ad Ptolemæum conuerſus. O rex (inquit) ex quo dæmone miſerorum bono, equis uehentes huc producti ſumus: age,ſi uolenti eſt tibi,ſubditis calcaribus aduolemus eueſtigio,infelicibus futuri,uelut Dioſcuri ac Soteres & Paraſtatæ,ſicuti nuncupari illos nouimus,ut qui ſalutem impertiantur,& in calamitate ſalutari præſidio ſint. At Ptolemæus probitatem exoſculatus,& miſericordem animum,ac eo nomine lætior, illos dimitti protinus imperauit: & ab hac,tanquam Philtro delinitus, in adoleſcentis amorem multo factus propenſior eſt.

Munuſcula haud ſpernenda. Perſarum regis mos in ijs. Honoraria, uel aduentitia. Horæa. Troximi. Horæ. Salſamentorum genera. Thunnia. Hora, pro æſtate. Prodici liber. Horapollo. Horatius. Perſarum & Thracum mos in muneribus. Cap.XVI

ESſe animi præcelſi ac prorſum regij, munuſcula, uel ab infimæ fortunæ hominibus collata communicatàue non aſpernari,uerum erugata & renidenti fronte potius excipere: quum pleriſq; ſapientium documentis,tum exemplo

plo ingenti abundè inſtruimur commonemurq́. Lectum quippe eſt, Lege apud Perſas eſſe ſancitum, ſeruatum quoq; pertinaciſſimè, ut quandocuq; in Perſas pergat rex, pro facultate unuſquiſq; cum muneribus, quæ honoraria dici ualent, aut aduentitia, ſalutatum eat. Ferunt autem, ut qui agricolationi fermè intendant, nec laboris uicarios ſibi quærant, cuiuſmodi αὐτουργοὺς nuncupant ſignanter Græci, nil pretij grandioris, qualia multa plerunque per iniuriam comparantur, & contumeliam: ſed bouem hic, alius ouem: ſunt qui frumentum aut uinum. Dicuntur uerò hæc, dona. Quòd ſi quidem, uti aſſolet, amplius premat penuria, lac profert, aut palmas: caſeum quoq;, uel id genus primitias alias, ut τρωκτὰ ὡραῖα, ideſt maturas fruges. Nam & troximos, uuas intelligimus quæ eſui ſunt. Horæa uariè accipiunt Græci: ſic enim nuncupant interdum tempore ſuo collectos fructus. Nam & quæ uigent, ac pulchritudine non carent, ſic item dicuntur. Sed & ſacra horæa ſunt, καθ' ὥραν συντελούμενα, id eſt opportunè obita. Tamen ὡραῖα θύειν, eſt frugum offerre primitias. Dies quoq; feſtus eadem dicitur appellatione. Porrò Græcis duobus generibus diſtinguūtur ſalſamenta, quando alia dicunt horæa, alia uerò thunnia: quorum commeminit Athenæus quoq;. Horæum uidetur à temporis nūcupatum opportunitate. In eo pinguibus antecellunt macra: in altero, macris pinguia. Macris adnumerantur cybia, pinguibus cordylæ. Cybiorum mentio Poſidippo eſt. Hora, medicis & ruſticæ rei ſtudioſis æſtatem indicare uidetur præcipuè: nam æſtiuum mel, uocari horæum Plinius interpretatur, ab tempeſtiuitate præcipua. Quin fructus æſtiuos omnes horæos dixeris rectè. Ioannes grammaticus tamen apud Heſiodum, ab horis anni quatuor productos mauult intelligere. Non temerè prætereundum illud: Prodici librum nobilem fuiſſe ueteribus, cui foret titulus ὧραι, in quo Herculi occurriſſe comminiſcebatur uirtutem, & κακίαν, id eſt uitioſitatem, ſeu uitium ut Hieronymo placuit: quarum utraq; illum allectaret ad ſe, qui tamen illius cum laude perpetua ſudores cenſuerit antiquiores, quàm huius inanem ad tempus uoluptatū fruitionem. Prodicus tamen regis pupilli tutor Spartæ dicebatur, ut Xenophontis illud intelligas Rerum Græcarum tertio, Ageſipolidis prodicum dicentis Ariſtodemum: qui uerò ſunt regis ſyntrophi, hoc eſt ſimul educati, Samothraces nuncupantur. Horapollo grammaticus ex Aegypto nobilis fuit, arte clariſſimus, nec ullo ueterum Theodoſii tempeſtate gloria inferior. At leuioris operæ illud, Horatiū à Græcis ſcribi ὡράτιον, neq; enim aſpirant primæ. Quod uerò ad munera pertinet, adnotatum id in Græci hominis cōmentarijs, Perſarum inſtituti eſſe, munera prius conferre, quàm ab alijs accipere. At, inquit, diuerſum Thraces faciunt, & nunc Romani. Meminit Thraciæ conſuetudinis hiſtoria ſecunda Thucydides, addens, illis fuiſſe dedecus præcipuum, ſi rogati non dediſſent: roganti, nec aſſequuto, non ita. Mox infert, οὐ γὰρ ἦν πρᾶξαι οὐδὲν μὴ διδόντα δῶρα.

Olympici certaminis in Græcia, quæ tradantur initia. Item ad id ſpectātia pluſcula. Hellanodicæ qui. Monampycia, ampyx, altis. Altius Iupiter. Deorum incognitorum ara. Occaſionis ara. Gæus. Terræ oraculum. Iamidarū oraculū. Embolus. Echus porticus. Cronius collis. Piſa unde. Taraxippus. Temporum ex Olympionicis ſupputatio. Cap. XVII

OLympica certamina fuiſſe ueteribus Græcis celeberrima, nemo à ſtudijs feriatus adeo eſt, ut eū iſta poſſint latere. Quæ uerò tradātur initia, & uelut incunabula rei clariſſimæ, fortè nec omnibus tritum. Propterea quæ mihi comperta ex libris ſunt, huic protinus parti impingam, ne uidear ἀκοινώνητος. Quum ex Saturno & Rhea natus foret Iupiter, Idæis dactylis, qui ijdem & Curetes ſunt, infantis comendata cura eſt. Ex Cretæ uero Ida ueniſſe in Olympiam eos, conſtans tenet fama, Herculem uidelicet, Peonæū, Epimedem, Iaſium, Idam. Interim Herculem, ut qui foret omnium natu maximus, colludentem ad currendi certamen fratres prouocaſſe, ac uictorem ex eis coronaſſe, κοτίνου κλάδῳ, ideſt oleaſtri ramo, etiam ſi non excidit, quid à me alibi ſit perſcriptum. Arboris uerò eiuſmodi ſuppetebat copia, ut folia quoq; ad cubandum ſubſternerēt ſibi. Ad Græcos autem ex Hyperboreis uſq; ab Hercule oleaſtri arborem tralatam memorant, qui dicantur ultra Boream habitare, Quod & in Olympijs ſignificare Pindarus animaduertitur, aſtipulante interpretum

 calculo

concedebatur fortiter, ac ſtrenuè bellum gerenti præmium, quod optaſſet, rectè nuncupari uirtutis hellanodicen. Lucus Ioui ſacer Altis nūcupatur. Nam & Pindarus Olympionicen uirum celebrans locum uocat Altin. πὰρ δὲ πάξαις inquit ἄλτιν μὲν ὅγ᾽ ἐν καθαρῷ διέκρινε. Nam & Ariſtodemus circa Olympiam ſic nūcupari locum ſcribit, unde Iupiter cognomento Altius celebretur. Sunt qui Altin eſſe interpretentur adytum, alíqui uerò etiam templum. Structum uerò Iouis templum ac ſimulacrum de manubijs, bello Piſæis ſuperatis. Simulacri auctor Phidias, teſtante idipſum Epigrammate, pedibus adſcripto, φειδίας χαρμίδου υἱὸς, ἀθηναῖος μ᾽ ἐποίησεν.

Templum ſtruxit Libon indigena. Tegula non utiq; coctilis eſt, ſed ei perſimilis, cuius inuentor Byzes fertur Naxius. Perfecto ſimulacro, dicitur Phidias deum comprecatus, ſi abſolutum ex animo uideretur opus, ſigno id quopiam aperiret, cōfeſtimq; de cælo tactum pauimētum eſt. Quod uerò in paluſtri loco ſitum eſt templum, ſimulacro cōferre eburneo oleum tradunt, quod & infundunt. At in Acropoli, quæ in ſupercilio eſt, & proinde perarida, Pallados, quam Parthenon uocant, eburneæ ſtatuæ prodeſſe multum creditur aquæ inſperſionem. Memoriæ porrò traditur, populneis modò lignis in Olympici Iouis ſacris uti, fas putaſſe Eleos. Nam in Græciam Hercules ex Theſprotide, ubi apud Acherontem fluuium naſcitur plurima, attuliſſe creditur primus, atq; lignis eiſdem Iouis obiſſe ſacra. Ex hiſtoria porrò hac uidetur Homerus λεύκην nuncupaſſe ἀχερωίδα. Fuit apud aram Olympici Iouis ἀγνώστων θεῶν item ara, id eſt deorum ignotorum. Sed & in locis eiſdem agnoſcebatur Mercurij Enagonij ara, & καιροῦ, id eſt occaſionis. Quando & ab Ione Chio concinnatus eſt καιροῦ hymnus, quem fingit natu minimū filiorum Iouis. Erat & locus, quem uocant Gæum, id eſt γαῖον, in quo & γῆς, hoc eſt terræ ara. quanquam & antiquitus fuit etiam γῆς μαντεῖον, quem intelligimus uaticinādi locum. Sed & inibi Iamidarū celebratur oraculum ab Iamo principe, quem à draconibus educatum cecinit Pindarus, Euadnes filium & Apollinis, à uiolis, inter quas iacuit molliter, indito nomine. Peragi uerò ſolita uaticinia ibi comperi, in ignem coniectis uictimarū pellibus, uel (ut alijs placet) conciſis, ex cæſuræ obliquitate, aut rectitudine uaticinio captato. Et quoniā oleaſtri & hic & alibi facta nobis mentio eſt, amplius aduertendum, Pauſaniā ſcribere, in Olympia fuiſſe Cotinon, id eſt oleaſtrum, quę diceretur ἐλαία καλλιστέφανος, unde darentur coronæ Olympia uincentibus, Nymphisq; adoptatum cognomen Calliſtephanis, quarum uiſeretur inibi ara: ſicuti in carceribus Iouis, quem uocāt μοιραγέταν, quod norit omnia, quæ contribuāt Parcæ, quæq; nō permittantur ex fato. Videtur & Hippodromi pars inibi nūcupata Embolus, ubi ſteterit Martis Hippij, id eſt equeſtris ara. Sed & Pallados Hippiæ. Nam alicubi Iuno itē dicitur Hippia. Embolum inueni etiam pro pudendo poſitum: ἐμβόλιμα ἔπη eleganter admodum pro nothis reiectisq; carminibus, ac uelut inſititijs accipiunt Grammatici, quoniam & menſes ac dies embolimos nuncupamus intercalares. Lacedæmonios in certaminibus renudaſſe corpus omnium primos, Thucydides ſcribit. Orippum Megareum hoc feciſſe, teſtari uidetur Epigramma:

πρῶτος δ᾽ ἑλλάνων ἐν ὀλυμπίᾳ ἐστεφανώθη
γυμνός.

Apud Eleos in Prytaneo Heſtiatorium fuit, ſiue cœnaculum, ubi Olympionicas conuiuio excipere, moris fuit. Intra Altin fuiſſe item Pœcile porticus dicitur, quæ & ἠχοῦς nuncupetur, quoniā clamanti ſepties reſponſet uox. Ad Cronium deniq; collem Olympia prope Piſam ſolita celebrari, innuit Pindarus, & exponunt interpretes. A quibus & illud proditur, dici Piſam ab Endymionis filia, cui nomē Piſa. Sed & in Pindaro, κρόνου πάγον legimus quandoq;. At Lycophronis interpres Olympiam prius κρόνου λόφον nuncupatam, auctor eſt, uel Lycophrone aſtipulante. In propinquo tumulus uiſebatur Iſcheni gigantis Mercurio & Hieria geniti. Eum nuncupabant Taraxippum, quod illuc aduentantes equi ratione occulta mirè exterrerentur: fuit enim ibi καμπτὴρ, id eſt flexus. Conſuetum autem Græcis ex Olympionicis tempora in digitos mittere: id uerò incertiſſimum eſt, inquit Plutarchus. nam eorum exſcriptionem ſerò eſt adortus Eleus Hippias, nullo admodum ſubnixus ad fidem neceſſario argumento.

Dentes'ne an cornua dici in elephantis debeant. De Alce fera & Aethiopicis tauris. Elephanti quando primum in triumpho ducti. Plinij locus de flumine annulo in elephantorum hiſtoria libro octauo. Caput XVIII

QVæ in elephante cornua ferè nuncupantur, auctores eminentiſſimi dicere malunt dentes. Sed enim, quia quæ in literis comperta mihi, non ſuſtineo in ſanctaria intrudere, non temperabo hac parte, quin tralatam Pauſaniæ doctiſſimi hominis ſententiam artium bonarum ſectatoribus mox proferam, qui argumentis aliquot peruincere connititur, cornua rectiſſimè profecto nuncupari, dentes minime. Primum, inquit, aſtruentibus diuerſam opinionem perpendenda diligentius Gallicæ feræ natura, quam uocant alcen. Spectandi & tauri Aethiopici. Alcis utique in ſupercilijs adnaſcuntur cornua, ſed maribus modo: nam fœminæ prorſum eo carent adiumento. Aethiopici uero tauri è naribus cornua proferunt. Quæ quum ita ſint, cui nam fiat admiratio inſignis, quum ex animalis ore promi cornua uideat, audiatue? Sed ſuppetunt & argumenta hæc, cornua utiq; per annorum periodos corrupta decidunt, ac rurſum ſuccreſcunt protuberantq;. Probant id cerui, probant & dorcades. Verũ elephantis itidem cõtingit. Dens uero adultiori præſertim excuſſus quando ſuboriatur? Aut ubi nam renaſci compertum? Vel ſi dentes ſunt, qui ex ore proferuntur, non cornua, qua nam ratione progerminant denuo? Adde, quod ignibus indomiti fermè habentur dentes. At boum & elephantorum cornua in re hac ſequacis maxime ſunt naturæ: nam ignis ui, utcunq; collibuerit, afformantur. Hippopotamis ſuibusq; ex inferiore mala dentes prorumpunt exerti, quos χαυλιόδοντας appellant. Ex malis item ſeſe promentia ſpectamus cornua. Elephanti ſcito itaq; ex temporibus proſilire cornua, atq; ita extrorſum reflecti. Id quod non quia audierim, commemoro: ſed in Campania in Dianæ ſacello elephantis craneum pro arbitrio ſum contemplatus. Id ita comperi. Nec ſanè mirandum: nam & in alijs, elephas à reliquorum natura inſigniter diſparatus animaduerti poteſt, tum forma, tum menſu. Porrò Græci auctoris ſententię accedit Varronis noſtri libro De lingua Latina tertio aſtipulatus: Quos, inquit, dentes multi dicunt, cornua ſunt. Nec me fallit tamen, Iubæ ſententiam cum Pauſania ſentientis ab Philoſtrato refelli, de uita Apollonij Tyanei libro ſecũdo, ſed adeant ſtudioſi Græcum exemplariũ, nam tralator (ut in pluribus) labris uix primoribus Atticiſmum prægustaſſe animaduertitur. In hac deniq; elephantorum mentione mirum eſt libro ſeptimo Plinium ſcribere, L. Metellum elephantos primum bello Punico primo duxiſſe in triumpho: quum tamen libro idem octauo tradat, elephãtes Italiam uidiſſe primum Pyrrhi bello, & boues Lucas appellaſſe in Lucanis uiſos, anno Vrbis quadringenteſimo ſeptuageſimoſecundo. Romam autẽ in triumpho, ſeptem annis ad ſuperiorem numerum additis. Eandem plurimos anno quingẽteſimoſecundo, uictoria L. Metelli in Sicilia de Pœnis. Sed in ſeptimo forſan de ijs ſenſit, qui modò in Carthaginienſes depugnarunt. ſicuti commeminit libro decimonono, ab Vrbe condita Liuius. Certe auctor Seneca eſt in libro De breuitate uitæ, principem omnium Curium Dentatum elephantes duxiſſe in triumpho. Sed & mox paulo: Idem (inquit) enarrabat, Metellum, uictis in Sicilia Pœnis, triumphãtem unum omnium Romanorum ante currum centum & uiginti captiuos elephantes duxiſſe. Nec illud neglexero: Elephantiſtem ab Ariſtotele dici, elephantorum moderatorem, elephantarchen à Plutarcho. Dignum perpenſione, quod ſcribit Plinius: elephantes in Mauritaniæ ſaltibus ad quendam amnẽ, cui nomen annulo, niteſcente luna noua, deſcendere, ibiq; ſe purificantes aqua circumſpergi. At hiſtoricus Dion, pergere elephantes ait πρὸς ὕδωρ ἀενάον, id eſt ad perennem aquam. Deniq; non omittendum, quod in libro De communi animalium greſſu prodit Ariſtoteles: diuturna hominum fama celebratũ, elephantos nullo crurum inflexu moueri: quæ tamen falſo confirmata ſit, quum id genus animalium inflexu uel in ſcoptulis opertis, uel in clunibus adducto ſeſe moueant.

Quæ ſit ratio prouerbij, leo riſit. De Thucydide non ingrata quæpiam. Item de leonibus paucula, & de Annone. Acilij Glabrionis hiſtoria. Leophoros quid apud Diodorum. Ecphraſis quid à diegemate differat. Caput XIX

Eſt in

EST in Græca facundia celebre adagium in omnes, qui rugatioris frontis & Catoniana ſeueritate, quandoq; tamen matutinam exporrigunt grauitatem, ac comes ſe præſtant, ſolito hilarius agentes, ἐγέλασεν ὁ λέων, id eſt riſit leo. Pronuntiatum id in conditorem nobiliſſimum Thucydidem, qui Cyloniũ ſcelus explicaturus, conſueto apertius, & intellectu nemini non obuio, narrationem contexuit. Quo nomine technographus illam mirari non deſinit, ediſcẽdamq; ſumma cura iunioribus præcipit, ut facilitatem eandem, ſiue ut Græci dicunt) σαφήνειαν ſtilo ualeant exprimere. Scribit Aphthonius, Nihil quidem in rebus eſſe oratione præſtantius: rurſum, in oratione nil Thucydide ſapientius. Siquidem Herodotus in hiſtoria uoluptatem habet, uelut ſcopum: inde ſabulator homo dicitur quandoq;, hic autem ueritatem: quæ quantum ipſam præcellit gratiam, tanto Thucydides Herodoto præſtantior. Verum, ut propemodum Marcellino credimus, quũ Homericam æmulari inſtituiſſet œconomiam, Pindari uero ſublimitatem atq; magnificentiam, ex induſtria obſcuritatem affectauit, ἵνα μὴ πᾶσιν ἂν βατός. id eſt, ne cuilibet foret peruius, indeq; uilior fieret, ſi omnes in poteſtate illius hiſtoriam haberent. Antiquius longè uiro fuit, prudentioribus modò comprobari. Certe συγγραφέα nuncupatum nouimus, περὶ τὸ ἀρχαΐζον: ſicuti poetam Homerum. Illud de Thucydide amplius adiecero: quũ fortè hiſtorias ſuas recitanti Herodoto affuiſſet, abundè (opinor) dicentis uenuſtate permulctus, ac gloriæ ſtimulis concitatior fertur non temperaſſe lachrymis: quod quum foret conſpicatus Herodotus, Oloro Thucydidis patri illud grauiter fertur inſuſurraſſe, ὀργᾷ ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου πρὸς τὰ μαθήματα. Quo indicabat, ingenium filij incitatius ad diſciplinas uideri. Traditum & illud: in omnibus eum reclinaſſe conſuetudinẽ, ueluti cum ἀντὶ δημηγορίας dialogum quendam Meliorum & Athenienſium concinnare eſt auſus. Memoria dignum illud ex Luciano, octies Demoſtheni exſcriptum Thucydidem, quo ſucculentiã eius omnem ebiberet, familiarior illi hac ratione factus. Quoniã uero in præcedentibus pro ingenij captu, de leonibus facta nobis mentio eſt, & de eiſdem capite hoc agere exorſi ſumus, adijciamus quod ex quarto Sympoſiacon Plutarchi comperimus, leonem propterea dici ſolare animal, quod inter quadrupedia unguibus aduncis, quæ γαμψώνυχα uocãt, catulos ſola uidentes parit leæna, minimũ porrò dormit, ſublucentq; quieſcentis oculi. In templo quodam Pauſanias ſcribit, in Agamemnonis ſcuto formidinẽ fuiſſe expictam capite leonino, cum Epigrammate, οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ᾽ ἔχων Ἀγαμέμνων.

Idem Plutarchus in libro, cui titulus πολιτικὰ παραγγέλματα, Annonem coactum ſcribit uertere ſolum exilij cauſa, quod in expeditionibus leonem haberet σκευοφόρον, id eſt ſarcinas ferentem, ueluti eſſet id argumento, eum τυραννικὰ φρονεῖν, id eſt ad tyrannidem aſpirare. Meminit hiſtoriæ Plinius, ſed aliter. Prouerbio quod de leonis riſu attexuimus, facilem uerba Plinij præſtiterint intellectum. Cauda, inquit, immota leoni placido, clemens, blandientiq; ſimilis, quod rarum eſt, crebrior enim iracundia eius. Comparem ferè uim & illud habet, ἐγέλασεν ὁ χάρων. Addamus & hoc ex Dionis hiſtoria, Acilium Glabrionem conſulem in Albanum ab Domitiano euocatum per iuuenalium feſtos dies, quos inibi celebrabat, iuſſumq; cum ferociſſimo leone, ac uiſendæ magnitudinis congredi. Sed prudenter in pugnam prodiens Acilius feram confecit. Id quod Satyricus poeta doctius exſequitur. Sciendum uero ex abundanti eſt, Leophoron apud Græcos ad leonem nil ſpectare, ſignant quippe uerbo eo publicam, uel etiam militarem uiam, cuius & Bibliotheces tertio commeminit Diodorus, à Memnone ſtratam prodens Leophorum uiam, quę Memnonia dicatur in Suſiana regione. Inibi ſe parum explicat interpres. Vocabulum omnibus ex etymo notum, qui modò elementarij non ſint. Quoniam uero de narratione facta mentio eſt, illud ὅλως παρέργως ſubtexuero: in Græcorum doctrina ecphraſin διηγήματος διαφέρειν, hoc eſt, à narratione diſtare: quia diegema nudam habeat rerũ expoſitionem. Ecphraſis tantum non etiam oculis audientium ſubijciat. Illud item καθόλου ἐξετάζει, id eſt uniuerſim inquirit: ſicuti in Athenienſes à Lacedæmonijs eſſe bellatum. Ecphraſis autem per partes, uti quo genere belli, quibusq; machinarum tormentis.

De aquila excerpta pleraꝙ ex ueteribus memorijs. Inibi de Amphiarao & Helena, necnon de Valeria Luperca. Quid item aetos, & aetoma, & pteron. De aetite lapide, ſeu gagate plura, & de ichneumone. Caput XX

AQuilam Ariſtoteles & Auicenna ſcribunt, quibus item ſuccinit Plinius, oppetere non ſenio nec ægritudine, ſed fame, intantum ſuperiore accreſcente roſtro, ut aduncitas aperiri non queat. Cui data protinus & fabula eſt, hoc ita uſu uenire huic aui: quoniam quum homo foret, hoſpiti iniuriam intulerit. Verum ſuper aquilæ ſenio, quid duo ſciẽtiſſimi ac ſanctiſſimi uiri ſenſerint, non ab re fuerit, ſubnotaſſe. Scribit ergo ad hunc fermè modum Hieronymus, Aquilæ, ubi conſenuerit, grauantur pennæ, quærit illa fontem, erigitꝙ pennas, calorẽ in ſe colligit, eo modo ſanantur oculi, in fontem ſe ter mergit, atꝙ ad iuuentutem redit. Vnde in Pſalmo, Renouabitur ut aquilæ, iuuentus tua. Quo in loco Auguſtinus quoꝙ: Dicitur, inquit, aquila dum ſenio grauatur, roſtri immodice creſcentis unco non poſſe os aperire, nec cibum capere, unde langueſcens naturæ ui collidit roſtrum ad petram, cuius attritu excuſſo quod redundabat, ad cibum redit, atꝙ ita reparatur, ùt iuueneſcat omnino. Sententiæ Ariſtotelicæ meminit in libro περὶ ἑρμηνείας, Demetrius Phalereus, non uernaculæ aut plebeiæ auctor eruditionis, docens inſertam orationi fabellam, ſi opportunè id facias, gratiæ plurimum afferre ac uenuſtatis. Scribit Plutarchus, aquilam quandoꝙ Amphiarai haſtam abreptã ſuſtuliſſe in altũ, moxꝙ demiſiſſe: eam uero terræ impactam lauri ſpeciem præbuiſſe ueram: inſequenti die hoſtibus acri prælio ibidem congredientibus, terræ hiatu repentino hauſtum cum curru, quod ἅρμα dicunt Græci, Amphiaraum perijſſe: conditam ibi poſtea urbem, Harmatis cognomine fuiſſe inſignem. Cuius rei auctor ſit in tertio κτίσεων Triſimachus. Fuit uero præcellens uates Amphiaraus, adeo ut in prouerbium abierit apud Ammianum Marcellinum: Si quid, inquit, in penetrali ſecreto, nullo miniſtrorum præſente, paterfamilias uxori in aurem ſuſurraſſet, uelut Amphiarao referente, aut Martio, quondam uatibus inclytis, poſtridie diſcebat Imperator. Ideoꝙ etiam parietes arcanorũ ſoli conſcij timebãtur. Refert idem Plutarchus: peſte olim Lacedæmona diuexante redditum oraculum, mali uim ceſſaturam, ſi nobilem uirginem quotannis immolaſſent. Quum obtemperarent Lacedæmonij, ac fortè mactanda duceretur ſuo ornatu Helena, deuolans aquila gladium abreptum, & ad armenta, quæ βουκόλια uocant, delatum ſuper iuuencam demiſit. Quo prodigio παρθενοκτονίαν, id eſt uirginum immolationẽ deſiſſe, quod Ariſtodemus auctor tradit. Idem obueniſſe Romæ in Valeria Luperca, ratione conſimili, uolumine nono & decimo Italicarũ rerum Ariſtides prodidit. Iis uero comparant fidem, quæ de Priſco Tarquinio T. Liuius perſcribit. Aquilam autẽ dici à Græcis ἀετόν, ſciunt omnes. Legimus tamen in templis nominari ἀετούς. Id non aliud indicat, quàm tecta, quæ item ptera uocant, ſed & aetomata, ſicuti in Agamemnone auctor eſt Ion. Corinthiorum autem fuiſſe inuentum id cecinit Pindarus, quum in Olympijs ita ſcribit de Corinthijs,

Τίς θεῶν ναοῖσι οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἔθηκε;

Antè uero retroꝙ aetomata concinnari ſolita, prodidit auctor Didymus. In hac porrò aquilarum mentione reſtituamus obiter Tranquilli locum in Cæſare, ubi ſcribitur modo, Vt aquilifero moranti cuſpide ſit comminatus. Legendum ex Plutarcho aquilifer, caſu recto. Confer hiſtoriam, probabis. Quòd uero in aquilarum natura aetitem nominat Plinius lapidem, qui & gagites dicatur, ſciendum, ab Seruio gagaton appellari, quem aquilæ frigiditatis ratione ſibi admoueant: nam alias caloris intemperie oua incubanda percoquerent. Propterea Lucanus,

Fœta tepefacta ſub alite ſaxa. In Theriacis Nicander, ἐγγαγίδα πέτρην nuncupat. Sed inibi interpres gangitin ſignificari lapidem ait, qui apud Lyciæ Gangas comperiatur in littoribus uirens, ac magnus. Cui inſit id genuinum, uti non accendatur. Sed uſtus ἀσφαλτώδη ἔχει ἀποφορὰν καὶ ὀσμήν. Sunt autem in Lycia Gangæ ciuitatis nomen, agnoſcit præter cæteros etiam Stephanus, ſed Gagas ferè ſcribit. Quam Lyciacorum primo Alexander παλαιὰν dixit τεῖχος καὶ χώραν. Scribit Horus, aquilam è mari uel terra lapidem tollere, quem nido inferat, διὰ τὸ ἀσφαλῶς μένειν.

Gangitin

Gangitin lapidem celebrat Strabo item, quem fugiant τὰ ἑρπετά. Gagatem pronuntiat cum Galeno Dioſcorides, & ab fluuio Ciliciæ, qui Gagas dicatur, nuncupatum innuit. Idem ab Aetite Gagatem diſparauit. Mirum uero quod ex Aegyptiorum ſententia profert Nicandri interpres idem: Ichneumon, inquit, aquilæ ſpecies, Herculi ſacra. Nicandri carmen eſt,

ἰχνεύμων δ᾽ ἅρα μοῦνος ἀκήρως ἀσπίδος ἐχμάν.
ὁ μὲν ὅτ᾽ ἐς μόθον εἶσιν, ἀλδύνται.

Allegoria ſcitiſſima de Saturno filios uorante. Cur dicatur Cronos. De ſabbato paucula. Drepanum cur dicatur Corcyra, & Sicilia. Saturni ſapor, ſtypticus, ponticus.

Caput XXI

SAturnum mythici filios deuorare ſolitũ, tradunt, ac eoſdem denuo euomere. Id interpretantur prudentiores ad tempus referri oportere, Saturni nomine ſignificatum, à quo uicibus cuncta gignantur & abſumantur, quæ renaſcantur denuo. Nam & ideo pulſum à filio fingi, quia tempora ſeneſcentia ab iis quæ poſt ſunt nata, pelluntur. Vinctum etiam fabulantur, quod certa lege naturæ connexa ſint tempora, uel quod omnes fruges quibuſdam uinculis nodiſq; alternentur. Argumento eodem à poetis Saturnus dicitur ἀγκυλομήτης, quoniam ſeneſcentes multiplici cõſiliorum polleant uarietate, ſiquidem omnia edocet tempus. Sic & ab Heſiodo δεινότατος uocatur, quoniam iuxta Sophoclem tempus omnia producit, omnia item ad nihilum redigit. Sed enim Platonicorum ſcientia diuinior altius ſcandens, & intima naturæ penetralia introſpiciens: in ipſa ſecretiore, nimiſq; aſſidua contemplatiuæ mentis delectatione cauendum præcipit Saturnum. Illic enim frequenter filios ab eo deuorari. Nam quos ſublimiorum contemplationum ſuarum rapit illecebris, & illic agnoſcit ut ſuos, eos interim, ſi modò diutius ibi ſiſtant, falce quadam è terris amputat, terrenamq; incautis uitam ſurripit, pro ea tamen cæleſtem reddens atque ſempiternam. Vnde & Hebræi Saturnum, Sabbath, nomine quietis appellant. Saturnus Græco nomine κρόνος eſt, ac (ut in Cratylo inquit Plato) puritatem, integritatẽq; mentis inuiolabilem comprehendit. Hinc alibi duo cõmemorat regna Iouis & Saturni, regnumq; Saturni regno Iouis tanquam felicius anteponit, ſiquidem ſub Ioue actio uitaq; humana, ſub Saturno autem contemplatio diuinorum ſignificatur. Hinc & Proclus Diadochus auream ſub Saturno uitam καθαρὰν intelligit, καὶ ἄλυπον καὶ ἀπαθῆ, id eſt puram & triſtitiæ ac perturbationum expertem, quod commonſtret aurum, ſicuti docuit idem Plato: id nanq; ἀκήρατον καὶ ἄσηπτον, id eſt rubignis ac putrefactionis neſcium eſt: quo nomine τῆς ἀπαθείας, id eſt imperturbati ſtatus ac lentitudinis quodammodo typum habet. Saturnus porrò, inquit, τῆς νοερᾶς ἐστὶ δοτὴρ ζωῆς, id eſt intellectualis eſt cõtributor uitæ. Vnde & Cronos dicitur κόρος ὢν τοῦ νοῦ, id eſt mentis ſaturitas, & pabulum, aut potius κόρος νοῦς, id eſt depurata mens. Quamobrẽ quiſquis intellectu uiuit, croniam, id eſt Saturniam agit uitam. Orpheus tamẽ argenteo imperaſſe generi Saturnum canit, ſiquidem eos qui rationis puritate uiuerent, argenteos nuncupauit. Quos Heſiodus ῥαθύμους dicat, hoc eſt otioſos facileſq;, ut qui phyſicam ducerent uitam, cuiuſmodi plantarum, quæ caput ſub terra occultarint, proinde homines eos dici ὑποχθονίους, id eſt ſubterraneos. Plotinus uero ille ſcientiſſimus: Intellectum, inquit, eſſe puriſſimæ mentis appellatione dignum, ac non aliunde, quàm ex primo naſci principio. Eumq; genitum cũcta ſecum ſimul entia genuiſſe, uniuerſam Idearum pulchritudinem, intelligibiles deos omnes. Exiſtimandum præterea ait, hunc eſſe plenum quæ progenuit, omnium, & quaſi genita protinus abſorbentem, quoniam in ſe omnia complectatur, neq; in materiã labi ſinat, neq; nutriri apud Rheam, ſicuti myſteria & fabulæ de diis fingunt. Mox uero quum Iouem dicitur generaſſe, intelligendam monet animam, quam generat intellectus in perfectione cõſtitutus. Quod autem Plato præſentem ait mundi circuitum ab Oriente ad Occidentem eſſe Iouium atq; fatalem, uerum fore quãdoq; alterum huic oppoſitum ſub Saturno ab Occidente uiciſſim ad Orientem, in quo ſponte naſcentur homines, atq; à ſenio procedent in iuuentutem: Iouem, inquit Platonicus nobilis, animam mundi uocat, cuius lege fatali manifeſtus hic manifeſti mundi ordo diſponatur. Præterea animorũ uitam in corporibus ele-

mentalibus

mentalibus Iouiam eſſe uult, ſenſibus actioniq; deditam. Saturnum uero ſupremum inter angelos intellectum, cuius radijs illuſtrētur ultra angelos animæ, accendanturq;, & ad intellectualem uitam cōtinuè pro uiribus erigantur. Quę quoties ad uitam eiuſmodi cōuertantur, eatenus ſub regno Saturni agere creduntur. Scribit enim Plotinus, ſenſum eſſe ueluti nuntium. Intellectū uero regem, & mox regnare nos ait, ubi ſecundum illum agamus. In hac autem uita ideo ſponte regenerari dicimur, quia electione propria in melius reformamur, rurſum iuueneſcere in dies, id eſt in dies, ſi modo ibi dies ſunt, magis magisq; floreſcere. Hinc illud apoſtoli Pauli, Homo interior renouatur in dies. Orpheus uero Saturnum cecinit, ἀεὶ μελαίνας ἔχειν ἀπὸ τοῦ γενείου τρίχας. id eſt nigricantes ſemper habere barbitij pilos. Inſuper exactius intuenti inde manifeſtum fit, quibus adductus rationibus Moſes, otiū ſabbati mandarit Hebręis, niſi quis illud item adijciendum putet, Saturni diem actionibus ciuilibus bellicisq; ineptum, contēplationibus aptum, eoq; die diuinum contra diſcrimina patrocinium obſecrandum. Quod quidem impetrari poſſe aduerſum Martis & Saturni minas, Abraham & Samuel, ac Hebræorum aſtrologi plures, eleuatione mentis in Deum, uotisq; ac ſacrificijs confitentur: illud Chaldæorum confirmantes præceptum: Si mentem ad pietatis opus ardentem erexeris, corpus quoq; caducum ſeruabis. Illud leuius, tradi in fabulis, Saturnum ab Ioue exectum: quamobrem Corcyrę datum Drepani nomen, quia inibi ſit occultata falx. Aut certè quam ab Vulcano accepit Ceres ſegetibus præcidendis. Sed & Sicilia Drepanum dicitur, quoniam eſſet ibi falx, qua ab Saturno Cælus creditur exciſus. Alij Siciliæ ciuitatem intelligere Drepanū malunt. Scribit Artemidorus, ſpeciem in ſomno cuidam obuerſatam, ceu cum Saturno cœnaret, ac ita cōtigiſſe, ut in ſequenti die in carcerem impingeretur. Saturni ſaporem, acerbum intelligi uolunt eruditi, qui & ſiccus eſt admodum, necdum ad maturitatem eſt perductus, & uelut guſtum obſtipat aſtringitq;: quo argumento ſtypticum etiam uocant, ab στύφω. Sunt qui & ponticum, à pungendi ratione dicant.

Cur ſabbati loco dominicum ipſi colamus diem. Solem eſſe inuiſibilis filij dei uiſibilem imaginem. Sabbatum uideri ab initio diſſolutum. Cap. XXII

NOs uero iure optimo diem, quem mathematici Solis uocant, Domino aſcripſimus dicauimusq;, ac illius cultui totum mancipauimus: quoniā nulla magis re imaginari præpotentis, ac uniuerſa ſupereminentis CHRISTI maieſtatem congruentius poſſumus, quàm per ſplendidiſſimum ſolis lumen. Nam legimus, Et in ſole poſuit tabernaculū ſuum, & exijt de tribu Iuda, cuius ſignum leo eſt, ſolare animal. Sed & in Republica Plato, uiſibilem filium dei, ſolem dicit: quem nos intelligimus imaginem inuiſibilis filij, qui lux uera illuminans omnem mentem, expreſſius habet ſimulacrum ſolem hunc, qui lux eſt imaginaria illuminans omne corpus. Verum nos, ijs quæ altius requirunt cōtemplationis examen, nunc omiſſis aut dilatis, redeamus ad inſtitutum: ſi illud uelut conniuentes non tranſiluerimus, quod ſuper Pſalmos eſt ab Auguſtino traditum: triplex haberi ſabbatum. Nam temporis dies ſeptimus eo cenſetur nomine, quo poſt ſex dierum opera conquieuiſſe dicitur Deus. Eſt & ſabbatum, æterna requies: cuius intuitu nunc allaborandum connitendumq; nobis eſt. Deniq; tranquillæ mentis conſcientia, ſabbatum item eſt: futuri ſpe ſurrecta, & præſentium inconcuſſa turbinibus. In cordis ſabbato illud primum eſt, ut bona noſtra Deo contribuamus, mala nobis. At male diuinis imbuti, ac ſine ſabbato bona ſibi: mala uero, ac ſuas uelut tragœdias, uel Satanæ, tanquam coegerit, uel fato ex ſyderibus aſcribunt, ueluti deum quoq; incuſare adorti: ſcelere non nitro, non fullonum herba facile eluibili, ut Hieremiæ uerbis utamur. Sed illud non reticendum quod in libro Hebraicarum traditionum in Geneſim ſcribit Hieronymus, ubi nos ita habemus: Et conſummauit Deus in die ſexto opera ſua quæ fecit: in Hebræo eſſe, diem ſeptimam. Proinde inquit, Iudæos arctabimus, qui de ſabbati otio gloriantur, iam ab initio eſſe diſſolutum ſabbatum, dum in ſabbato operatur Deus, opera in eo ſua complens.

Plauti locus ex Amphitryone declaratur. De Saturni hoſtia. Saturni ſacrificiorum impietas. Moloch. Gehenna. Beelphegor. Interim ſpectatio pecu-

niæ

niæ. Spectatores qui. De Xenophane, Cineſia, & Gelone, item Saturnaliũ ritu. Coi cur dicerentur ſoli liberè ſacrificare. Zoganes ſtola. Peloria quid. Narciſſi liberti hiſtoria. Caput XXIII

VVlgare fuiſſe Græciæ dictum, Ariſtoteles ſcribit, quod & à Plinio item repetitum ſcio: Aphricam ſemper noui aliquid afferre. Sit & Latinorum uulgare adagium, Plautum eſſe Aphricam alteram. ſcatet in eo ſubinde quippiam, uel mendi uitio inexplicatum, uel ex literis interioribus erutum, proindeq; ueluti monſtrificũ quiddam monitores & interpretes uel longius ſummouens, aut in errorum tendiculas ineffugibiles præcipitanter intrudens. Verſiculi ex Amphitryone ſunt hi, ex quibus perſpicuum (opinor) iam fiet, quàm toto aberrarint cęlo, qui inſolentius paulo in ære ſuo Plautum connumerare ſunt auſi. Sed hæc expendant uolentes: & hi præcipuè, qui ueterum gloriæ in ſtudijs hæreditatem iam nunc cernunt: proindeq́, quod in ſpectationibus fit, hoc eſt pecuniæ probatione ab ijs quos inde ſpectatores dicunt, Lynceo magis iſta expendent:

Tu'n' me mactes carnifex? niſi formam di hodie meam perdiunt,
Faxo, ut bubulis corijs onuſtus ſis Saturni hoſtia.

Sunt ex eruditis, qui nodum hunc Gordiano implicatiorẽ ſentiant: ſed explicaturi ad Tertulliani infanticidium, tanquam Magni Alexandri gladiũ deuoluuntur, quod Saturno infantes mactare, Carthaginiẽſium ritus foret: cuius inauſpicati ſacri Lactantius commeminit, & Silius. Id à Tyrijs traditum, ad urbis excidium quoq; ſeruatum, auctor Q. Curtius eſt. Quin Plato quoq; in Protagora: Neq; enim, inquit, leges noſtræ homines ſacrificare permittunt. Apud Carthaginienſes autem iuſtum ſanctumq́; habetur, adeo ut eorum nonnulli Saturno etiã filios immolare ſibi permittant. Sed Auguſtinus etiam iuuenes Saturno à Gallis ſolitos ſacrificari, tradit. Equidem omnino hi uiderunt aliquid. Eſt tamen quod amplius eruditis auribus, & mordaci lotis aceto quærendum uideatur, ſi adamuſſim æſtimes, ac in librili perpendas. Quid enim ita doctiſſimus poeta ſeruum hominẽ, ut tum Amphitryoni eſt uiſum, Saturni hoſtiam uocauit? Si de infanticidio intelligendum ſimpliciter autumas, uide, ne parum apte parumq́; cohærenter uile mancipium filijs nobilium comparetur. Latet itaq; reconditũ omnino aliquid, quod in eruditorum album necdum uenit. Nam quod ait quidam, id à Plauto poſitum ſimpliciter, quia paulo antè dixerat Mercurius, Sacrufico ego hunc tibi Iuppiter. immoq; Amphitryo quaſi par pari rependens, ſe illum Saturno immolaturum repromittit, nil refert omnino. Nam totus in fermẽto factus Amphitryo, ut Plautinis & nos utamur ſalibus, ac ira planè furens, amarulentius quippiam, & quod non felle modò litum, ſed planè maceratum foret, intulit. Quod ut candidus lector uerum ſciat, hæc ex libro Diodori uigeſimo ſubnotauimus: de Carthaginienſibus à Siciliæ tyranno Agathocle poſt Magni Alexandri interitum, primi Ptolemæi temporibus, obſeſſis. Dicebant autem, inquit, Saturnum illis iratum fuiſſe, quoniam prius ipſi excellentiores ex filijs ſuis ſacrificabãt. Poſtea uero clàm emptis infantibus atq; educatis, liberorum immolabant loco: quumq; diligenti facta inquiſitione, multi ex ſuppoſitis inuenirẽtur ſacrificari, facile animos induxerunt, ut crederent ad obſidionem urbis hoſtes idcirco diuinitus miſſos fuiſſe, quoniam priſcos deorum honores non ſeruarent: itaq; deos placare ſtudentes ducentos ex nobiliſſimis adoleſcentibus publicè ſacrificarunt: trecenti uero alij, quoniam ſuſpectos ſeſe uidebant, ſponte ſe tradiderunt. Erat autem apud eos ænea Saturni ſtatua, magnitudine mirabilis, cuius manus ad terram extenſæ ita erant in gyrum, ut qui peruenire ad eum adoleſcentes cogebãtur, in ingentem foueam igne repletam inciderent. Ex ijs Diodori uerbis, quæ pluſcula ob hiſtoriæ notitiam conſulto appoſuimus, luce clarius patere arbitror, Plautum ad emptos illos & ſubdititios infantes reſpicientem, Soſiam, ut ipſe putabat Amphitryo, Saturni hoſtiam appellauiſſe, ueluti ad eum uſum comparatus foret, ut mox liberorũ loco Saturno mactaretur. Plutarchus in libro De ſuperſtitione in huius ipſius hiſtoriæ mentione, qui ſine liberis forent omnino à pauperibus puerulos coemere ad hũc uſum ſolitos, ſcribit, ueluti agnos aut auium pullos. Quin & in more item fuiſſe tradit, aſſiſteret mater ἄτεγκτος καὶ ἀστένακτος, id eſt citra lachrymas & gemitus. Quod ſi illachrymari aut ducere ſuſpiria deprehen-

deprehenderetur, honore cenſebatur indigna, puer nihilominus immolabatur. In ſtatuæ ambitu incinentium tibijs & tympana pulſantium modulis opplebantur omnia, ne qua exaudiri uox poſſet. Conducibilius porrò, inquit, Carthaginiēſibus fuerat, Critiam initio, aut Diagoram legum ſortiri latores, ac deorum nullum arbitrari, aut dæmonum, quàm eiuſmodi obire ſacra: præſtat enim deos non credere, quàm crudeles opinari & ſanguinarios. Proinde Xenophanes phyſicus, quum Aegyptios ſeſe conuerberantes pro ſacrorum more, atq; lugentes eſſet intuitus, ſubmonuit clementer, ne lugere pergerent, ſi crederēt deos. Quod ſi fuiſſe homines compertum foret, ne ſacrificarent. Dignum ſcitu: in ſorte tribus Beniamin fuiſſe locum, in quo filios igni peruſtos deuouerent impij, ac dæmoni immolarent nomine Moloch: loco nomen Tophet, qui erat Iudæis execrabilis, quando interminatus eſt Dominus, loco ſe immutaturum nomen, ut diceretur mox Polyandrion, ut Cynoſarges Græcis. Gehennam primus Saluator uſurpauit in Euangelio, quod Hieronymi proditum monumentis eſt, pro eodem loco, uel in quo prorſum excarnificarentur impij. Beelphegor creditur Saturnus, qui dicatur Beel: nam Phegor, ubi is coleretur, loci appellatio eſt. Plutonem ſcribit Plato, perhumanum, ſapientem ac diuitem, ſuadela & oratione animas apud ſe retinentem dici ἅδην. Amaſtris illi tamen Xerxis uxor pro ſalute propria decem defodit uiuos homines. Athenis quandoq; Timotheus Dianæ concinens hymnos cognominibus illā adornabat θυάδα nuncupans φοιβάδα, μαινάδα, λυσσάδα. At melopœus Cineſias è ſpectatoribus conſurgens, Eiuſmodi, ſucclamauit, tibi contingat filia. Legimus præterea in Plutarchi Apophthegmatis, Gelonem Siciliæ tyrànnum, ut debellaſſe Carthaginienſes eſt uiſus apud Himeram, ageretur q́; iam de conditionibus pacis, illos coegiſſe, legibus aſcribere, infanticidium deſituros. Quoniam uero Saturni feſto, ueteris fuit inſtituti apud Romanos, ut ſeruis diſcumbētibus ſubſeruirent domini, è Græcia morem eum emanaſſe, liquere ex hiſtoria poteſt. Hermæa ſiquidem fuere Cretenſium feſta: in quibus id factitatum quandoq;, auctor probat Caryſtius: idem & in Panagyri apud Trœzenem. Quin primo Rerum Babylonicarū Beroſus prodidit, menſe quem Loum uocant, agi feſtum conſueſſe Saceas nomine apud Babylonem diebus quinq;, quibus dominis imperabant ſerui, quorum unus ſtolam ſumeret regiæ perſimilem, diceretur q́; Zoganes. Contrà uero Coi rei diuinę Iunonis honori operam dantes, à conuiuio prorſum ſeruos reijciunt, propterea dicti, hominum ſoli libere ſacrificare. Saturnalia porrò in Theſſalia item celebrabantur, ſed Peloria fuiſſe nuncupata, Græci ſcribunt, à Peloro quodam, qui Pelaſgo nuntiaſſet primus, perruptis terræ motu montibus, effuſas ſtagnantes prius in Theſſalia aquas, renudatos q́; ſpatioſiſſimos cāpos. Relatu uero haud indignum prorſus, quod ſcribit Dion: quum tumultuarētur quandoq; milites, qui eos ſedaret, ab Claudio miſſus eſt libertus Narciſſus, potentia tunc formidoloſus: quum q́; ſuggeſtum uelut concionaturus conſcendiſſet, hominis indignitatem moleſtè ferentes militum plures id inuulgatum ſucclamarunt, ἰὼ σατυρνάλια, id eſt Saturnalicius dies, quoniam dominorum habitu tunc prodeant ſerui.

Cur fameſcentibus craſſeſcant pedes. Item famis euentus alij ſcitu periucundi. Leguminum in cibo euentus. Iracundię maioris ratio in ſenibus & fameſcentibus. Plauti loca duo explicātur. Quæ ſint alima & adipſa pharmaca. Alimentarij. Qui diu uixerint citra ullum omnino cibum. De phlegmate plura. Illyrij famelici. Phlogomata, phlegmone. Mariæ Iudææ hiſtoria, quæ filium uertit in alimenta. Apocartereſis quid. Plutarchi ſenſus reſtituitur. Vocationes quærere. Caput XXIIII

HEſiodi carmen in Ergis eſt, quo in fame plurimū craſſeſcere aut extumeſcere pedes ait: ſic enim ſcribit, quantum recolo,

Μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ
Σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζεις.

Eum locum explicans Proclus Diadochus, fameſcentium, inquit, modi maioris pedis fiunt, reliquum uero attenuatur corpus, fortè quia deſideant otioſi. ſed & naturalis afferri poteſt ratio, ut Plutarchus ait. Siquidem cibo extrinſecus ueniente intimus indiget calor, ut perſeueret: ſi uero deficiat uiduetur q́;, graſſari in corpus non deſinit

deſinit, ex eo quippiam ſubinde auellens. Verum ex imbecillitate, quod ſibi aſciuerit, percoquere nequit, atq; imperfectum crudumq; dimittit: quod uerò incoctum eſt, ima petere, conſentaneum eſt, atq; inde pedibus craſſitudinem inducere, rurſumq; ſuperna corporum, quæq; in meditullio ſunt, ubi redundantior uiget caloris facultas, attenuari. In quæſtionibus encyclijs cõparia ferè Ariſtoteles tradit: Cur, inquit, uel cibo ueſcentes uitioſo, uel fame laborãtes diutina pedibus intumeſcere ſoleant? An utriſq; per tabem cõſumptionemq; hoc accidit? tabeſcunt enim & qui eſuriunt, quia nullo penitus foueãtur alimento, & qui uitioſe ueſcũtur: nam eo quod aſſumpſerint, perfrui nequeũt. Hippocrates uerò Epidemiarum ſecundo: In oppido Aeno ſcribit, ijs qui ob famem leguminibus ueſcebantur, crura eſſe debilitata, quin & eruo utentes poplitum fuiſſe exceptos dolore. Quia uerò de fame agimus, ut alij eius aperiãtur euentus: nec una, quod dicitur, pertica totum metiamur, qui ſuus eſt decẽpedatori mos, ſed diſtinctè agamus, & gradatim quodammodo: attendenda uehemẽter Senecæ uerba: Quibus, inquit, ſtomachus ſuſpectus eſt, proceſſuri ad res agendas maioris negotij, bilem cibo temperẽt, quam maximè mouet fatigatio: ſiue quia calorem inedia conuellit, ac nocet ſanguini, curſumq; eius, uenis laborantibus ſiſtit: ſiue corpus, quia attenuatum & infirmum, incumbit animo. Certè ob eandem cauſam iracundiores ſunt ualitudine, aut ætate feſſi. Fames quoq; & ſitis, ex eiſdem cauſis uitanda eſt: exaſperat enim, & incendit animos. Vetus dictum eſt, A laſſo rixam quæri: æquè autẽ & ab eſuriente ac ſitiẽte, & ab omni homine, quem aliqua res urit: nam ut ulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad ſuſpicionem tactus condoleſcunt, ita animus affectus minimis offenditur. Ex ijs quæ ſcienter profert Seneca, lux (opinor) Plautinis ſalibus infertur nõ pauca, quum in Amphitryone ita ſcribitur:

Vetuſt' adagium, Fames & mora, bile naſum conciunt.

Quod autem in Curculione Plautus idem hoſce ſcientiſſimè uerſus appoſuit,

Os amarum habeo, dentes plenos, lippiunt fauces fame,
Ita cibi uacuitate uenio laſſis lactibus.

Medicæ artis placita uelut aliud agens, lepidiſſimus poeta inſeruit: ſiquidẽ primo Canonis Auicenna ſcribit, cibo non eſſe dandam operam, niſi ubi quis optare cœperit: quòd ſi inferbuerit auiditas, nec ea ſit ex uitio, quod temulentis euenit plerunq; aut faſtidientibus, non eſſe comedendi differendum uotum, quoniã famis patientia non puris opplet ſtomachum humoribus. Idem ferè quarto Almanſoris prodidit Raſis. Euentus autem ratio eſt, quia à meſeraicis & uenis hepatis interim humores perliciuntur. Nam tertio Naturalium facultatũ Galenus: Si uenter, inquit, eſſe inanis cogitur, à uenis quæ in meſenterio habentur, ac hepate, pabulum ſibi deliget. Et mox: Proinde ante cibum laudatur uomitus famem perpeſſis diuturnã, ne illatus cibus ac putridis permixtus facilè corrũpatur. Quod uerò uſu uenit ſtomacho, id ipſum & in partibus alijs coniectare licet: nam pabulo deſtitutus calor intimus hinc inde prolicit unde cõfoueatur, regerente ſemper natura, quod minus cõmodum eſt. Illud nec omiſerim hoc loco, quod eſt in medicorum ſcholis iactatum, & ab Auicenna non neglectum. Si cibi concidat appetentia, aut ualidius inaugeſcat, ingruentem ſignificari cauſationem, Nam illud enectum propè oris ſtomachi ſenſum indicat, propterea inanitatem non animaduerti: uel quia membra ex ſtomachi ore nil admodum eliciant, uel quia à corpore non fiat reſolutio. Super qua re ſexto Morbi Galenus capite duodecimo, plura (ut ſolet) conquirit acute. Orexis autem uelut canina humectationes uehemẽtius expreſſas indicat ab humore aceſcẽte in ſtomachi ore, aut nimiam corporis reſolutionem, ex qua cibi continua exoritur neceſſitas, quod Galenus idem ſignificat capite eodem. Plutarchus in Sympoſio ſeptem ſapientum, ἄλιμα, & ἄδιψα nuncupat pharmaca: quæ famem obrepere ac ſitim prohibeant. Nam eſt & alimos herba, quam guſtantes fameſcere neſciunt. Alimẽtarios pueros ex Iulio Capitolino intelligimus, qui publicè alantur: Puellas, inquit in Antonino Pio, alimentarias in Fauſtinæ honorem Fauſtinianas conſtituit. Limanchiam uocat Galenus famis cruciatum. Vocationes quærere eſt, ex inopia menſam affectare alienam, & cibaria quodammodo hinc inde corrogare. Illyrios ut famelicos inceſſuit comœdia uetus, ut qui aruo non ſtuderent, ſed piraticæ.

Memorabile uerò, quod in recentiore obſeruatũ hiſtoria eſt, fuiſſe quendam qui bien- nio continuo nil prorſum uel comederit uel biberit. Probabiliora faciunt hæc, quod De animalibus ſeptimo Albertus ſcriptum reliquit, fuiſſe fœminam quæ ſine cibo dies quandoq; uiginti tranſmiſerit, ſæpe uerò & triginta. Virum quoq; melancholicum ſe uidiſſe teſtatur, qui ſine cibo ſeptem perſeuerarit hebdomadas, alternis tantum diebus aquam exſorbentem. Viſam quoque in Hiſpania puellam, grauiſſimi produnt, quæ comederet nihil, ac hauſtu tantum aquæ uitam confoueret, & annum iam ageret ſecundum ac uigeſimum. Fuit & Neapoli ex Tomacellorum gente, qui bibit nunquam. Adiuuat hoc ipſum Auicenna phlegmatis argumento. quod ſi copioſius fuerit, poſſe effici putat, ut ſine cibis diutius agamus, quoniam ipſum alimenti ſubeat uicem. Hoc item ſanis hominibus poſſe contingere, non abnuit. finit quoq;, eſſe phlegma incoctum ſanguinem. De eo non prætermittam, quæ in Græcorum obſeruata commentarijs ſunt: φλέγμα inquiunt οὐ λέγεται πρῶτον ἐκ τροφῆς, πρῶτον γὰρ ἐκ τροφῆς τὸ αἷμα, τὸ δὲ φλέγμα πρῶτον τῶν ἀπέπτων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ἄπεπτα. ἀπὸ γὰρ φλέγματος, μεταβάλλεται ὀξὺς χυμὸς περὶ τὸν στόμαχον. ἔστιν οὖν οὐχ ἁπλῶς πρῶτον, ἀλλὰ τῶν ἀπέπτων. Præterea ἀποφλεγματίζειν dicunt Græci, quum quid ore continetur inaniendis, qui caput infeſtant, noxijs humoribus. Inueni quoq; phlegma qui interpretentur φλόγα, id eſt flammam, παρὰ τὸ φλέγειν. A quo & phlogomata uocẽtur etiam peruſtæ in panibus partes. Phlegmone autem, ſiue φλεγμονὴ, definitur ὄγκος πυρώδης, συῤῥυέντων ἐπὶ τὸ ἀθροίζειν μέρος τῶν ὑγρῶν, καὶ τῇ παρὰ φύσιν θερμασίᾳ φλεγόντων τὸ πεπονθός. Quæ uerò φλεδονώδη nuncupant Græci, ea planè nugalia intelligunt. Non prætereamus parte hac præclaram Egeſippi ſententiam: Omnem, inquit, affectum excludit fames, in primis uerò uerecundiam. Eſurientibus enim diſpendium uitæ pudor affert, ac eſt ſalutis detrimentum. Incredibile uerò uideri utiq; poteſt, quod obueniſſe idem prodit in Iudæorũ excidio: nam fame dira ſæuius inhorreſcẽte, Maria nomine infelix mulier, cui eſſet infans quem genuerat, uagitu illius excita identidem, ubi cum illo extabeſcere ſe animaduertit, impar tantis malis, & calamitati ſuccumbens affectum amiſit, exculcataq; naturæ ui ac dolore deuorato furorem induit, intentaq; in paruulum etiam hoſti miſerandum: Quid, inquit, faciam tibi paruule? quid faciam? Sæua ecce circunſtant mala, fames, incendia, latrones, ruinæ. Cui credam te moritura? An uitæ tantillum relinquam? Sed potes, ô fili, & ſic matrem paſcere, idoneæ ad cibum manus tuæ. O ſuauia mihi uiſcera, ô artus periucũdi, age prius quàm fame in ultimam ſoluamini tabem, reddite matri quod accepiſtis. Age, ô fili, intimum naturæ ſecretum repete, unde uitales auras carpere orſus es, inde & tumulus paretur tibi: cõplectar ipſa quæ genui, & exoſculabor preſſius. Hæc uerò quum enuntiaſſet flebiliter, mox auerſa gladium impegit, ac in fruſta confectum igni percoxit, indeq; hiantes expleuit uentris latratus. Fames poſtremo, inquit Ammianus Marcellinus, eſt ignobile mortis genus: apocarteresim uocant Græci. Et Perſeus, ut Plutarchus ſcribit, Macedonum rex, Romæ ἀποκαρτερήσας, id eſt inedia uitam finiuit. At Plutarchi interpres animi mœrore conſumptum ſcribit, uerbi (ut uidetur) ui neutiq; intellecta. Eius meminit uel Quintilianus octauo libro. In eundem errorem abijt præceps Strabonis interpres libro tertiodecimo in Diodori hiſtoria.

Gulæ deteſtatio. Epaminondæ hiſtoria, & Vitellij, ac Mytheci. Frugalitatis laus. Hęmatia, ſeu ſanguiculus. Hypotrimma, hypoſphagma. Carnibus qui primũ ueſci cœperint. De Spartanis, & iure nigro: itẽ de Aegyptijs, Magis, Gymnoſophiſtis. De prophetis item in Creta, Diogene, Triptolemi pręceptis, & Porphyrij, Philoxeno, & Gnathõe: necnõ de Philoſycis, Philobotryis, Philomelis, ac melomachia. Callimedon carabus. Ca. XXV

Hippocrates ille medicorum longe clariſſimus in Sentẽtiarum libro, quas aphoriſmos Græci uocant, ueluti deteſtatus gulã, meditatorium latrinarum, craſſa docet ac obeſa corpora, quæ creſcẽdi menſuram impleuerint, niſi cito ablatione ſanguinis minuant, in paralyſin, & peſſima morborum genera recidere: & proinde demptionẽ uideri neceſſariam, ut rurſum habeant, in quæ poſſint creſcere: quando in eodem ſtatu, natura corporũ manere nequit, ſed creſcat ſemper aut decreſcat, neceſſe eſt, nec uiuere animal, niſi creſcẽdi capax. Galenus

lenus porrò Hippocratis eiuſdem doctiſſimus interpres: ſicuti Hieronymus item commeminit, Athletas quorũ uita & ars ſagina eſt, in exhortatione medicinæ, nec diu inquit poſſe uiuere, nec ſanos eſſe, animasq; eorum ita nimio ſanguine ac adipibus quaſi luto inuolutas, nihil tenue, nihil cæleſte, ſed ſemper de carnibus & uictu & uentris ingluuie cogitare. Quinimmo auctor idem Galenus apud Hippocratem eſt, farta concepta cula potione cibatu'ue dehiſcere quandoq;, aut uernaculum atq; intimum calorem præfocari abundantia atq; extingui ac conſileſcere, ſicuti arguunt immortui derepente athletarum nonnulli, qui ad immodicã ſaginæ menſuram peruenerant. Epaminondam legimus corpulentioribus & adipoſis adeo ſe prę ſtitiſſe infeſtũ, ut quendam eiuſmodi protenſo aqualiculo ab exercitu ſummouẽdum cenſuerit, ratione quoq; addita, quòd eius uẽter uix tribus aut eo pluribus obtegi ſcutis ualeret, adeoq; promineret, ut pudẽda oculis ſubijcere nequiret. Ipſe uero adeo prætenui ac præparco fuiſſe uictu narratur, ut à uicino ad cœnam uocatus, ubi bellariorũ cum obſonijs ganeatis, & unguentis conſpexit apparatum, abiens, Ego te (inquit) rei diuinę operam dare opinabar, non de contumelia cogitare. Hinc celebrata à ueteribus menſa neceſſaria, quam tenuem & frugi uolebant intelligi, & quæ naturæ modò expleret deſideria, quam ad panem & aquam Seneca produxit, ut nil ſit neceſſe ſaliaribus diſtendi epulis, quarum gurgitibus & familia proluitur & pecunia: nec tantum uorare, quantum uix alterius diei nox percoquat: quando nil prorſus ita animũ adobruit, ut oppletus uenter atq; exæſtuans, huc illucq; ſe uertens, & in ructus uel crepitus uentorum efflatione reſpirans. Quanquam imperator Vitellius ad omnem natus licentiam, quum diei ac noctis plurimum uoracitati impẽderet, mox ut nouis epulis locum uacuefaceret, uomitu redundans ac permoleſtum onus leuabat, quod ſcribit Dion. Proinde quum infeſtarentur conuiuæ, ac torquerentur male, non illepidum Vibio Criſpo expreſſum dicterium eſt: nam infeſta liberatus ægritudine, quum interim cõuiuijs non interfuiſſet: Perieram, inquit, ni morbo eſſem grauiter conflictatus. Legimus quoſdam morbo articulari & podagræ humoribus laborantes proſcriptione bonorum, ad ſimplicem menſam, & pauperes cibos redactos conualuiſſe. Sed & Diogenes tyrannos & ſubuerſiones urbium, bellaq; uel hoſtilia uel ciuilia non pro ſimplici uictu olerum pomorumq;, ſed pro carnibus & epularum delicijs aſſerit excitari. Quippe incini audias paſſim,

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου.

id eſt, unum augurium optimum, cœnæ opem tuliſſe. Nec Euripidis illud aduertimus,

ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ.

id eſt, ſatietati præſtò Venus eſt, fameſcenti haudquaquã. Nam antea dixerat Achæus, πεινῶσι γὰρ ἡ κύπρις πικρά. id eſt, amarulenta fameſcentibus Venus eſt. At Philippus apud Minidium hoſpitem Caſini, quum appoſitũ è proximo flumine lupum guſtaſſet atq; expuiſſet: Peream, inquit, niſi piſcem putaui. Et ſunt uoces hoc genus Gangeticas & Aegyptias aues temulenter eructantium. Cæterũ, quod utiq; mirari me plurimum fateor, ille uoluptatis aſſertor Epicurus omnes libros ſuos repleuit oleribus & pomis, uilibusq; cibis aſtruit eſſe uiuendum. Vetus ſententia eſt, Difficile eſſe, immo impoſſibile, delicijs & uoluptatibus affluentes non ea cogitare quæ gerimus. Contra naturam eſt, copijs uoluptatum ſine uoluptate perfrui. Platonici & Stoici in templorum lucis & porticibus uerſabantur, ut admoniti auguſtioris habitaculi ſanctitate, nihil aliud quàm de uirtutibus cogitarent. Scribit Xenophon in libro De republica Lacedæmoniorum, Lycurgum cibi tantum maſculo habendum cenſuiſſe, ut nunquam grauaretur crapula, & indigentiam ferre expertus ſciret. Quinetiam ad ſalubrius degendum, & ad ſtatus proceritatem magis id alimenti conducere, arbitratum eſſe, quod gracilia corpora, quàm quod lita cibo efficeret. Ex obſonijs porrò apud Spartanos, ius nigrum maximè probatum eſt, cuius gratia quendam ex Ponti regibus, memoriæ proditum eſt, coquum emiſſe Laconicum: inde iure guſtato, quum eſſet offenſus, placidè ſubintulit is, O rex, hoc certè iure homines in Eurota loti utuntur obſonio, qui ubi modicè biberunt, domum abeunt abſq; facula. Hinc Mythecum Syracuſanum coquinariæ peritum adeo, ut quam auctoritatem ex ſculptura eſſet cõſequutus Phidias, tantum non exæquaret, quum Spartam adiſſet, ut ſcribit Maximus Tyrius, artem ſuam

inibi alicuius futuram dignationis opinatus, Lacedæmonioru̅ magiſtratus demigrare primo quoq; tempore iuſſerunt, quum aſtruerent, ita aſſuetos Spartanos, ut labor potius quam dapium lenocinia edendi prolubium excitaret. Eſt autem ius nigrum, ut inquit libro ſexto Pollux, hæmatia, id eſt ſanguiculus, ſeu igne coctus ſanguis. Sunt qui ſanguiculum, id eſt hæmation, eſſe hædi ſanguinem putent, cibo concinnatum. quod hypotrimna dicatur quoq;, ac hypoſphagma: etiam ſi in iambis Hipponax pro ſepiæ atramento accipit hypoſphagma, ut ſcribit Athenæus, ubi dixit, σηπίης ὑπόσφαγμα. Eſt & gari ſpecies ſanguiculus, id eſt hæmation. Quod præſtātiſſimum rentur Græci. Glaucus autem Locrus, inquit Athenæus idem, ita prodit in opſartyco: hypoſphagma eſt percoctus ſanguis, inditur ſilphium, ſapa aut mel, acetum, lac, caſeus, ac folia odorata, ſed conciſa. In iuris autem nigri metione ſcitu dignum illud Cleomenis, Hoſpitibus mazam & nigrum ius, ut in Phiditijs aſſueuerat, appoſitum moleſtè ferentis, quum diceret, Non oportere πρὸς τοὺς ξένους λίαν ἀκριβῶς λακωνίζειν. Iam, inquit Hieronymus item, ex quo multa in caput tranſpoſuimus hoc, ne cui delicatior noſtra uideatur doctrina, ut qui pugnanti ictus de muro uideamur dictare, Aegyptiorum quoq; ſacerdotum mores præparci in uictu, ac frugi prorſum bonæ, & contemplationi dedita mens in ſtuporem uſq; à Chæremone Stoico narrantur: eos enim ſcribit, negotijs omnibus curiſq; reiectis, ſemper in templo fuiſſe, & rerum naturas cauſasq; ac rationes ſyderum eſſe contemplatos, mulieribus nunquā ſe miſcuiſſe, nunquā cognatos & propinquos, ne liberos quidem uidiſſe, ex eo tempore quo cœpiſſent diuino culti deſeruire. Carnibus item & uino ſemper abſtinuiſſe, immo uerò etiam pane raro ueſci ſolitos, ne onerarent ſtomachū: quòd ſi quando comederent, tonſum pariter hyſſopum ſumebant, ut eſcam grauiorem illius calore decoquerent: oleum tantum in holeribus nouerant. Quid loquar (inquit) de uolatilibus, quū ouū quoq; pro carnibus uitauerint, & lac: quorum alterum carnes liquidas, alterum ſanguinem eſſe dicebant, colore mutato. Cubile eiſdem ex folijs palmarum, quas baias uocant, bidui triduiq; inediam ſuſtinebant. Sunt qui monumētis prodant, ætate qua Pygmalion regno potiebatur in Oriente, necdum carnes in epulas fuiſſe admiſſas. In ſanctis literis carniū eſus & piſcium poſt diluuium modò uidetur cœpiſſe. Poſt id nanq; ita præcipitur, Omne quod mouetur & uiuit, erit uobis in cibum. Porrò ex tribus magorum generibus apud Perſas, primos, qui etiam doctrina & eloquentia præcellant, præter farinam & holera aliud nil prorſus in cibum recepiſſe memorant. Gymnoſophiſtarum apud Indos duo produntur genera, auctore Porphyrio: alterum Brachmanas dicunt, Samaneos alterum: quos adeo cōtinentiæ ſtudioſos prædicant, ut pomis modo, modo oryza aut farina tantum alantur. Additur rei miraculum, ubi eos adierit rex, ueneratur ut deos, illorum precibus pacem regno cōciliari opinatus. Digna porro relatu quæ inſuper de Samaneis idem ſcribit Porphyrius, eos huius uitæ tempus, tanquam neceſſariam quandam ſeruitutem naturæ miniſtrantem, inuitos tuliſſe, ſtuduiſſeq; animas à corporibus ſoluere: ac quum proſperè corpus ſe habere ſentirent, ſæpe nihilo ad hoc urgente, e uita ſolitos egredi. Hos domeſtici obitu beatos exiſtimabant: quiq; illis ſupereſſent, deflebant, ut infelices. Euripidis teſtatum monumentis eſt, quos uocant Iouis prophetas in Creta, non carnibus modò, ſed & coctis omnino abſtinuiſſe cibis. A Xenocrate tria celebrantur Triptolemi præcepta in Eleuſinæ templo, Honorandos parentes, uenerandos deos, carnibus abſtinendum. Quid hic Diogenem amplius memorem, quem Græcia ἡμερόβιον dictitabat, perinde ac tu dicas, diarij uictus, quod de craſtino minus penderet, & in præſentem modo horam ſibi corrogaret cibum? Illud ſcimus omnes, à Porphyrio illo ſcientiſſimo concinnatum eſſe librum aduerſus edentes carnes. Hic eſt qui mentem ſanctam animam perturbationis expertem optimas deo eſſe primitias, pronuntiauit. Item corpus pinguefactum animam quoq; in eſuritionem cogere à uita prolapſam felici, redditā etiam num corpoream, ad idq; quod diuerſum eſt, deflexam: uti ne primoribus quidē, quod dicitur, labris ſapientiam prægustet, ſed nec ſummis contingat digitis, nuſquam ad bonam ſeſe recipiens frugem, aut uix. Iam uerò, inquit, ſi ne minimis quidem alimētis indigeremus, tanto feliciores eſſemus, quanto magis & immortales. Nunc uerò in hoc mortali uiuentes, adhuc etiā nos (ut ita dicā) mortaliores latenter efficimus, dum cor-

pus

pus adaugemus, atq; (ut Theophraſtus inquit) dum φοίνικον, id eſt plurimum neceſſitudinis animus cum corpore contrahit. Democrates ait, Viuere imprudenter, intēperanter, impiè, non tam malè uiuere eſt, quàm diu mori. Prodit hiſtoria, & meminit in libro περὶ σαρκοφαγίας Plutarchus, Aegyptios uētrem mortuorum eximere atq; mox in ſole aperire, ut omnium peccatorum cauſam. Bœotios non alia magis ratione fatuos, pingues ac rudes, & ἀναισθήτους, id eſt brutos, ab Athenienſibus dici, quam propter ἀδηφαγίαν, id eſt edendi inexplebilem auiditatem. Philoxenum Eryxidis & Gnathonem Siculum Plutarchus ſcribit, gulæ proceres, immo uerò extremos ac perditos homunciones cupediuorosq; infamari literis, quod conuiuijs adhibiti emungere ſe in paropſides ſiue pultaria ſoliti eſſent, ut abſtinentibus cæteris, ſoli epulis ampliter fruerētur, uel ad diſtenſionem obfarcirentur uerius. Philoxenum uocant nonnulli Philichthyn: Ariſtoſtoteles etiam Philodipnon. Quod de gruis collo in Philoxenum refertur, Melanthio Clearchus cōtribuit. Sunt qui Cytherium ſcribant Philoxenū poetices non ignarum cœnaſſe quandoq; apud Dionyſium, ac ut illi animaduertit mulum apponi magnitudine uiſenda, ſibi uerò minutulum neſcio quem, arreptum protinus admouit auribus: mirante Dionyſio, In manibus (inquit) Galatea eſt, uolui quæpiam de hoc ſcitari: at is iuniorem ſe reſpōdit, quàm ut ſcire quippiam poſſet: uerum, quia ſit iam magno natu, ſcire multa qui ſit appoſitus tibi. Qua urbanitate ſolutus in riſum Dionyſius, mulo ceſſit illi. Philoxeni paraſiti meminit Athenæus, Pternocopida cognominatū prodens, qui cœna quadam ubi atriorem inferri panem animaduertit, Ne multum (inquit) appoſueris, ne tenebras fortè inducas. Porrò ſicut Philoxenus Philichthys eſt cognominatus, ita nec deſunt qui Platonem quoq; Philoſycon nuncupent, quòd ficis gratè ueſceretur. Nam & quidam dictus Philobotrys eſt, quoniam uuis afficeretur inſigniter: uelut Philippus & Alexander Philomeli uocantur, à pomis quæ auidè eſitarent. Quin inuentis prope Babylonem optimis, ædita ab Alexandro melomachia eſt, onuſtis nauibus. At rhetor Callimedon Carabi cognomen eſt aſſequutus, quòd eo cibo inſigniter oblectaretur. Vixit is Demoſthenis tempeſtate, opſophagia præcipuè celebratus; propterea in eum Alexis,

ὑπὲρ πάτρας μὲν πᾶς τις ἀποθνήσκειν θέλει,
ὑπὲρ δὲ μήτρας Καλλιμέδων ὁ κάραβος.

Eſt autem piſcis carabus, & qui in arentibus lignis ſuccreſcunt uermiculi: quanquam Macedonibus eo nomine porta intelligitur. Carabæa, bifurcum eſt lignum. Carabides uetulæ dicuntur apud Methymnæos. Apud Crobilum comicum, Athenæo referente, gulo inſignis ad cibaria præferuida digitos ſibi eſſe gloriatur ἰδαλίμους,, id eſt humentes, & calentibus fruſtis ita ſe guttur ſuccenſurum, ut uideri fornax poſſit, non homo. Philoxenum Leucadium, à quo Philoxeniæ ducuntur placentæ, produnt feruentibus balneorum aquis ſolitum manus & os prædureſacere, uelut quodam callo, ut in obſoniorum incendio fieret ſenſus expers, indeq; abſtinentibus alijs, ſolus auiditati faceret paria, coquis præmonitis, in id operam nauarent.

De tyrotaricho apud Ciceronem quid ſentiendum. Quid tarichopoleū, & tarichopola. Quid cremathra, item talarus, & epiſodia, ſaperda, tarſus, tyrobolium. Victui inſeruientium alia dici neceſſaria, alia introducta. Iondæ. Salſamentorum prouerbia. Origanum. Numeriani hiſtoria. Cap. XXVI

Cicero in quadā ad Pætum epiſtola, Quam mihi, inquit, tyrotarichi patinam narras? facilitate mea iſta ferebantur antea, nunc mutata res eſt. Quæri ſcio inter eloquentiæ Ciceronis candidatos, quid uerbū nō admodum frequens apud Latinos ſibi uelit, tam hic, quàm in Epiſtolis ad Atticū. Inuenio apud Græcos dici quidem tarichos, ſalſamentum. Sudas tamen carnem intelligere mauult ſale conſperſam: addito etiamnum etymo, παρὰ τὸ εἰς ὑγρὸν ταριχεύεσθαι, quod eliquetur inde tabes gari modo: nam ichor tabes eſt, ac cruor. Id fuiſſe annonæ uilioris, ut credam, facit Ariſtophanis interpres, quum in comœdia cui titulus eſt ἱππεῖς, id eſt Equites, ita ſcribat: ὅπου τὸ ταριχοπωλεῖον, ἀντὶ τοῦ ὅπου τὰ εὐτελῆ πωλεῖται. ubi inquit, eſt tarichopoleum, hoc eſt ubi tenuia uenduntur. Tarichos Phrygium & Gadiricum eſt apud Eupolin in Marica. Iulius Pollux Aegyptia addit, & Sardoa quoq; ſed & tilti-

tarichos dicitur ab eodem, & λεπιδωτόν, quod ſquammatum intelligit: & ſeruile cibarium fuiſſe, monſtrat comicus Plato, καὶ πολιὸν ἅμα, τίλτο τάριχος ἐπεισκυκλεῖν τοῖς οἰκέταις. Ex is ducor coniectura, non tam ut monitorum pleriſq; eſt uiſum, à caſeo duci tyrotarichum, quàm à loco ubi conficeretur, mox Romam ſubuectaretur, uti ex Hiſpania & locis alijs. Nec me fallit, Apicium ſcribere, quiſquis is eſt: Patellam tyrotaricham ex quocũq; ſalſo uolueris, coques ex oleo: exoſſabis & cerebella cocta, pulpas piſciũ, iecuſcula pullorũ, caſeum mollem excaldatum: hæc omnia calefacies in patella. Apud Philippidem, Euſtathio referente, legitur τυροῦ καὶ ταρίχους. ubi auctor idem probare nititur, tarichos neutro dici genere, ut apud Menandrum ἐπίπασσε ὧδε τὸ τάριχος ἅλας, id eſt ſale inſperſi tarichos: & maſculino apud Ariſtophanem, τάριχον ἀποπλύνων, id eſt tarichum abluens hunc. Horæum tarichos inueni apud Pollucem libro ſeptimo, ſiue horatarichos, ſicuti etiam tarichopolas, quos Latine ſalarios dixit Martialis, hoc eſt qui ſalſamenta uendunt. Philotarichos legitur quandoque & zomotarichos, ſicut elephantinum tarichos, necnon omotarichos. Omotarichum eſſe Dioſcorides prodit, ſalſi thynni carnem: quæ quoniam cruda ſale conditur, ſic planè dicitur. Quia uerò obſonia attingimus, id opera parerga nil obfuerit appoſuiſſe: cremathram dici uas, in quo obſoniorum reliquiæ condantur, dictam, quia ſuſpenſa in alto habeatur: eam Ariſtophanes etiam talarum uocauit, quanquam eo nomine calathus intelligitur ruſticanus, ex ſalignis uirgis cõtexi ſolitus. Tarſos uocat Theocritus, quæ communius tyrobolia nuncupantur, caſeis perſiccandis comparata. Adijciamus ex abundanti poſtremò & illa: eorum quæ ad menſæ uſum parantur: alia quidem ordinem habere neceſſarium, uti uinum eſt, panes, obſonia, ſtragula item ueſtis, ac menſæ. alia uerò ἐπεισόδια dicuntur, id eſt introducta uoluptatis gratia, uti cantilenæ, gelotopœi, hoc eſt riſum mouentes, & id genus alia complura: quæ ſi affluant, oblectant utiq;: ſi non adſint, necualde quidem deſideraris. Saperdam eſſe Ponticum obſonium, Athenæus libro tertio ſcribit, unde innoteſcit amplius cur à Perſio dicatur, Saperdã aduehe Ponto. Paulo pòſt idem tradit, à quibuſdam coracinum dici ſaperdam, qui in Mæotide habeatur optimus. Meminit ſaperdæ Ariſtophanes quoq; in Holcadibus. Quin & ſaperdam pro apua inueterata, accipit Photion, harundini inſerta: uti aſſolet nunc quoq;: ſed & pro ſuccidia & larido, quod Paphlagonibus londe dicitur item. Digna ſcitu prouerbia duo, quæ ab taricho, id eſt ſalſamento producuntur, τάριχος ὀπτὸς εὐθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ, id eſt ſalſamentum uel igne uiſo, coctum cenſeri. Alterum eſt, σαπρὸς τάριχος τὴν ὀρίγανον φιλεῖ. putre ſalſamentum origanum amat. Sunt qui cunilam bubulam interpretentur origanum. Tyrocneſtis ab caſeo item concinnatur, caſiteram inde interpretantur inde eſt prouerbiale id à Callippo enuntiatum, qui Catanam occupare conatus Syracuſis exciderat, πόλιν ἀπολωλεκὼς τυρόκνηστιν εἴληφα. Cæterum quia de gulonibus pleraq; dicta nobis ſunt, iucundam Numeriani hiſtoriam non prætereamus: erat hic, ut tradit Dion, Romæ puerorũ inſtitutor, mox impetu neſcio quo, pueris & grammatica ualere iuſſis, in Galliam, ceu ſenatorum unus, ſe proripuit: atq; inibi tanquam ab Seuero imperatore miſſus, exercitum cogere eſt adortus, & Albinum Seueri hoſtem uexare. Cuius quum equites profligaſſet aliquot, ac pleraq; alia iuuenili ardore obiſſet, audiens ea Seuerus, & uerè ſenatorij ordinis uirum arbitratus, literas ad eum dedit, meritas impertiens laudes, ac uires augere hortatus. Quod non ſegniter is perfecit, & admiratione digna quum pleraq; ædidiſſet, mille etiam ac ſeptingẽtas quinquaginta drachmarum myriadas ad imperatorẽ deſtinauit. Mox eundem iam uictorem adire nil ueritus, qui eſſet, palàm fecit. Nec tamen uictoriarum nomine ſenatorũ decuriæ adijci ad uerum cõnixus eſt, aut honoribus affici alijs, uel augeri diuitijs, ſed in agros ſecedẽs paululum quid à Seuero in diem capiens uitæ reliquum tranſmiſit.

Niuẽ perfuſam mulſo quid appellarit Domitianus. Capillorũ colores unde ſint. Caniciei ratio. xãthocholi, mixothrix uel mixticapillus. Ca. XXVII

DOmitianum imperatorem inauſpicatiſſimum, quem libidine furentem ſcribit Sex. Aurelius, eiuſmodi fœdum exercitium Grecorum uocabulo clinopalen dixiſſe, memoriæ proditum eſt, ſermonis tamẽ nec inelegantis fuiſſe, necnõ dictorum notabilium. Vellem, inquit, tam formoſus eſſe, quàm Me-

tius

thus ſibi uidetur. Et cuiuſdam caput uarietate capilli ſubrutilum & incanum perfuſam niuem mulſo dixit: quod feſtiuiter admodum & urbanè in eum eſt prolatum, qui iam ætatis grauioris ianuam pulſaret & inde caneſceret, liquore uitali longæuitate, ut interim hoc utamur uerbo, ſiccato, humore autẽ uitioſo, exq; frigore procreato, exuberantius emergente: quo fit, ut inalbeſcant cani, quoniam colorem humoris imitẽtur, unde alimenta trahunt. Quippe ſicuti ſcienter primo Canonis docuit Auicenna, capilli nigrorem caliditati acceptum referimus: ex aduſtis enim humoribus nigricans conſurgit uapor, eandem in pilis exprimens qualitatem. Subalbidus color, frigiditatis indicium eſt: in eum enim colorem frigoris opera uergit humor, & qui contolluntur inde uapores, albicant. At citrinitas & rubedo æqualitatẽ præferre uidentur in primis, id eſt temperatam conſtitutionem inter adurentem calorem ac frigus. Albedo autem frigiditatem indicat, ac humiditatem immodicam, ſicuti canicies: aut uehementiorem ſiccitatis uim, ueluti uegetabilibus obtingere, deprehenſum eſt, ubi exareſcant. Ex nigredine ſiquidem aut uirore in albedinem emigrant. Ipſum uero hoc uſu uenire homini nequit, niſi in exitu perſiccantium ægritudinum. Etenim pili ſubſtantia attenuatur, rareſcitq; eius humidum uiſcoſum, unde peruius redditur & tranſparens. Cæterum quidnam eſſe cauſæ dicamus, cur inter animantes adeo numeroſas adeoq; diſcretas hominem ſolum caneſcere, cernamus? quanquam non ignoro, Plinium ſcribere, id etiam in equis uiſum. Rerum naturaliũ peracuti conſectatores ita fermè aſtruunt, Animantium pleriſq; ῥυάδα τὴν τρίχα, id eſt deciduum quotannis eſſe pilum, ut equo & boui. Nonnulla uero hoc quidem non habere, ſed eſſe βραχύβια, id eſt breuis temporis, ut oues, & alia quædam: quorum pilus utpote non ſeneſcens, caneſcere nequit. At homo nec deciduum gerit pilum, & μακρόβιος eſt, ſeu longæuus, propterea conſeneſcit, καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου πολιοῦται, id eſt ætate caniciem contrahit. Inſuper & cætera animalia parum cerebri, idq; minus humidum habent, ut calor ad concoquendum ſufficiat. Scribunt tamen phyſiologorum nonnulli, uiſum quandoq; hominem, cui ex toto capilli defluxerant, cauſam febre amplius præſtante, exſiccandi poteſtate: nec reddita ſanitate omnino, ſuccreuerunt pili, quòd poros ac meatus pilorum occupaſſet frigiditas, quibus præfarctis obſtipatiſq;, capillo non patuit exitus. Argumentum huius erat prælucida cutis inſtar ſpeculi nitentis. Qua ratione nec in locis à pſora occupatis, promere ſe pilus ualet: quoniam areſcente putrido humecto, meatus præcluduntur, frigore craſſante. Verum ne uideamur Plinium inſectati, auctorem in noſtris literis eminentiſſimum, illud non negligendum, equos caneſcere, comprobari Ariſtotelis doctrina tertio De animalium hiſtorijs, & quinto De generatione. Cęterum quia canicies illa rarior eſt, minuſq; propria, nec clara admodum, ideo ſolum hominem caneſcere, traditum eſt. In equis tamen etiam ratio afferri poteſt, quòd os in quo cerebrum, tenuius quàm cætera, pro magnitudine habent. Argumentum eſt, quòd ictus in eo loco periculoſus eſt: unde illud Homericum, ἵνα τε τρίχες ἵππων κρανίῳ ἐμπεφύασι, μάλιστα δὲ καίριόν ἐστι. hoc eſt, qua ſetæ hærent capiti, letaleq; uulnus præcipuè fit equis. Quum igitur præ tenuitate oſſis affluat humor, & per ætatem calor deficiat, pili iſti caneſcũt. Ruffi uero celerius, quàm nigri. Nam & ruffitas, hoc eſt πυῤῥότης, quaſi imbecillitas pili eſt. Imbecillimũ autem quodq; ſeneſcit celerius. Sunt qui putent, Ariſtoteles inquit, caniciem eſſe ariditatem quandam: ſed hoc perperam eſſe traditum, indicio eſt, quòd pili, qui pileo, uel integumento quouis operiũtur alio, celerius caneſcunt. Flatus enim putredinem prohibent: operimentum autem flatus arcet. Porrò pilum, ut herbam, exſiccatam non albeſcere, argumẽto id eſt, quòd pili nonnullis cani illicò oriuntur, at nullũ oritur aridum. Multi etiam in extremitate albeſcunt, in ultimis enim ac tenuiſſimis calor minimus habetur. Cæteris uero animalibus, quibus pili progignuntur albi, natura non affectu id euenit: in ijs enim cauſa coloris, cutis eſt: alborum enim alba cutis eſt, nigrorum nigra, uariorum permixtorumq; partim nigra eſſe cõſpicitur, partim alba: at in homine cutis nulla cauſa eſt. Qui enim ſunt albi, admodũ nigros habent capillos. Ratio uero eſt, quòd homo omnium maxime tenuem cutem habet pro magnitudine. Itaq; nihil ad pilorum mutationẽ cutis ualet, immo præ ſua imbecillitate ipſa mutatur & uel à ſole uel à flatu redditur nigrior, nec pili tamen mutantur. Cæterũ nec prętereunda parte iſta grãmaticorum

diligentia, qui xantham ſiue flauam in Achille comā, caloris & iracundię argumentum habent, quoniam eiuſmodi ferè ſint xanthocholi, id eſt quibus dominatur bilis flaua, Verum & flauus dicitur Menelaus, quem tamen haudquaquam acrocholum intelligunt, ſed mitē ſuauemq́ꝫ, ac proinde mollem bellatorē. Xantham porrò comam etiam pyrrham dici, palàm eſt, unde inflectatur Pyrrhichus. Dicitur & pyrſa: item ætha, id eſt αἰθή, ab æthos, quod ardentem ſignat: unde apud Lycophronem Comætho, id eſt κομαιθώ. Xanthi tamen capilli ſolare quiddam habent, pyrrhi uero flammeum. Sciendum tamen eſt, caniciem quæ morbo contingat, non ſenio, effici ratione cutis. Nam eo uitio corporis quod leuca dicitur, ſiue uitiligo, pili efficiuntur albi. Cuius cauſa eſt, ꝙ è cute exeunt pili: ſi uero ægrotat cutis, extenuataq́ꝫ eſt, pilus quoqꝫ ægreſcit. Aegritudo autem pili, canicies eſt: ætatis uero illa canicies eſt ex inopia & exilitate caloris, omnis enim ætas labitur in frigiditatem. Quibus uero hominibus natura pilorum parum calida eſt, pluſq́ꝫ humoris ſubit, calor proprius nequit concoquere, atqꝫ ita putreſcit humor calore aeris ambeuntis: fit enim putredo ex calore, ſed non ſuo natiuoqꝫ. Putredo autem & aquæ & terræ, & quorumuis eiuſmodi corporum fieri poteſt: quamobrem etiam terreni uaporis putredinem nouimus, quę εὐρώς, id eſt ſitus uocatur: etenim ſitus caries terreni uaporis eſt. Itaqꝫ in pilis quoqꝫ alimentum tale ubi non concoquuntur, putreſcit, atqꝫ ita efficitur ea quæ canicies appellatur. Quæ alba propterea eſt, ex Ariſtotelis doctrina, quod & ſitus carioſorum ferè albus eſt. Cuius rei cauſa eſt, quòd multum aeris continet: omnis enim uapor terrenus uim habet aeris craſſioris: ſitus enim quaſi reſpondens pruinæ exiſtimatur. Nam ſi uapor ſe efferens concreſcit, pruina eſt: ſin putreſcit, ſitus. Quamobrem appoſitè admodum per tralationē in Comœdijs poetæ cum morſu ita enuntiant, ut τὰς πολιὰς γήρως εὐρῶτα καὶ πάχνην, id eſt caniciem ſenectutis ſitum atqꝫ pruinam uocent. Porrò argumentum illud euidens, quòd pleriſqꝫ per ægritudinem pili canuerint, mox ualetudini reſtitutis nigruerint, quod ipſum Auicenna item docuit ſecunda quarti, tractatu ſecundo De conualeſcentibus. Recte utiqꝫ dixerimus, morbum eſſe aduentitiam ſenectutem, ſenectutem uero eſſe morbum naturalem: quare morborum nonnulli idem faciunt, quod ſenectus. Sed nec ægritudine ſolum incaneſcere hominem contingit, uerum etiam repentino mortis diſcrimine, quod eueniſſe compertū eſt cuidam è rupe pendenti, dum accipitrum pullos ſcrutaretur, interimq́ꝫ funes quibus ſuſtinebatur, diſſiluiſſent. Contingit præterea & diuturno mœrore. Sed & canos item prudentiæ nomine quoſdam dicimus, uti adnotauit Euſtathius. Proinde, inquit, Tyrrhenus Tarcon & Cycnus Troianus ætatis primordio ſtatim memorantur cani. Dignum ſcitu quod in Gabriæ adnotatum fabellis eſt, μιξόθριξ dici hominem, cui duplex ſit capillorum color, ut nigredinem præferant alij, caniciem nonnulli. Perinde uero id uerbum eſt, ac ſi Latialiter mixticapillum audeas enuntiare.

Cur ab Homero ſenes dicantur poliocrotaphi. Crotaphos quid. Suturarum capitis ratio. De caluicie præterea & canicie. Rhaphides quid. Veſpaſiani hiſtoria. Caput XXVIII

QVærit Alexander Aphrodiſeus, Peripateticorum ſcientiſſimus, qua ex cauſa Homerus ſummo ingenio ſummaq́ꝫ doctrina uates τοὺς ἀνθρώπους πολιοκροτάφους ἐκάλεσεν, hoc eſt homines dixit poliocrotaphos, quod ſignificat, in temporibus canos. Hoc autem, inquit, ex eo credimus prouenire, quia ut plurimum inde canicies exoritur, quandoquidem primores capitis partes poſterioribus ſunt humectiores καὶ φλεγματικώτεραι, id eſt longè magis pituitoſæ. Crotaphon intelligit Ariſtoteles, partem oculos interiacentem aureſqꝫ & uerticem. Dicitur crotaphos, quod & inſtitutum adiuuat, quoniam κηρύσσει τὸν τάφον, uelut mortis portio hæc ſit prænuntia: hinc Theocritus, ἐκ κροτάφων πελόμεσθα πάντες γεραλέοι, id eſt ex temporibus omnes ſumus ſenes. Sed inquit Macrobius, ſi pars anterior, humidior eſt, cur caluitium patitur, quod non niſi ſiccitate contingit? ratio eſt, quia partes priores capitis fecit natura rariores, ut quicquid ſuperflui aut fumei flatus circa cerebrū fuerit, euaneſcat per plures meatus: unde uidemus in ſiccis defunctorū capitibus uelut quaſdam ſuturas, quibus hemiſphæria (ut ita dixerim) capitis illigantur. Eas uero ut doctius teneamus, imitemurq́ꝫ gæodætas & machinarios menſores, qui adhibito gnomone, ſeu

norma

norma ſui generis, arearum ſpatia concipiunt, nec alba (quod dicitur) linea ex medicæ ſcientiæ theſauris ad hunc uſum præſeruientia conuertamus: ſciendum eſt, totum quidem capitis os, dici à Græcis cytos: conſtare uero id commiſſuris, quas ijdem ῥαφὰς uocent, id eſt ſuturas, quæ ſerratæ ſunt: aliqui etiam ſtephanitidas aut rhabdoides & lepidoides. Sunt autem commiſſuræ cranei interceptæ numero, ut ferè creditur, quinq;. Ex quibus nonnullas intelligi ueras uolunt, certasq;: quoniam ab extimis ad intima directè producantur per integram oſſium ſpiſſitudinem, quod ſcribit Conciliator. Incertas uero nec ueras, aut fallaces, ut Conciliatoris eiuſdem utamur uerbo, accipiunt, non quia ad intima non perueniant, quod per errorem adcrediſſe Mundinus uidetur: nam in craneo uehementer arefacto penetrare eas, liquidò deprehenſum eſt. Sed quoniam ut priores, directè non penetrent: nam quod extrinſecus ab imo exorditur, intus deſinit ſupernè, ueluti os ſubiecto incumbat oſſi, atq; ita ferruminetur utrunq;. Nam & ſignificantius nono De utilitate particularum Galenus agglutinationes uocauit. Primam uero ex legitimis certisq; coronalem uocant: quoniam in ambitum porrecta, coronæ præferat imaginem. Sequentem uero, à figura ſagittam dicunt: habet hæc capitis mediana, initium ducens ab oſſe anteriori, pergens ad os dictum lambdam, hoc modo ——— C. coronalem quippe contingit, pergitq; mox ad uerticem: quod Auicenna ſcribit. Suturam tertiam, lambdæ uocant à Græci elementi figura: eſtq; in parte poſtrema, quam puppim appellant. Subiacet ei cerebri uentriculus poſterior. Porrò ſuturas non ueras eſſe duas ſtatuunt, inter oſſa capitis lateralia atq; præcipua, & oſſa petroſa, quæ ſuperiacent eis, cohærentq; corticis imagine quadam. Eas Galenus etiam ſquamoſas nuncupat, & eſſe parallelas probat, id eſt à ſagitta æquidiſtantes: addunt nōnulli etiam à coronali. Haſce ſuturas quinq;, medicorum ſcholæ obſeruant præcipue. Adnotarunt & alias, ſed obſcuriores, quibus colligentur oſſa capitis omnia ſupra collum, ita ut uniuerſæ fiant duodeuiginti. Sed enim parte hac uberius fuſiusq; magni auctoris perſequamur placita. Oſſium, inquit, compoſitio duplex: aut enim ad motum eſt, diciturq; ἄρθρον: aut ad firmitatem, ac uocatur συνάρθρωσις. Huius ſpecies tres, ῥαφή, σύμφυσις, γόμφωσις. Et oſſa quidem capitis compacta ſuturis ſunt: inueniuntur hæ quinque plurimum: στεφανιαία, per ſinciput, id eſt διὰ τοῦ βρέγματος: obolitæa, per uerticem: λαμβδοειδής, quæ in occipite, id eſt διὰ ἰνίου: crotaphitæ, ſeu temporales duæ. Cranij oſſa ſeptem, occipitis unum, uerticis duo, temporū totidem, frontis unum, polymorphi item unum: gomphoſis dentiū eſt, quia infiguntur: ſymphyſis uero aliorum. Pauciores eſſe ſuturas in mulierum capitibus, obſeruatum eſt. Addunt & conſtipatiores haberi, qua ratione doloribus capitis amplius infeſtari, minus ſe egerentibus cerebri ſuperfluitatibus, quæ præcipua eſt ſuturarum utilitas: unde & capitis oſſe pertuſo, maniacos plerunq; ſanitati reſtitutos, legimus. In Platæenſi ſtrage Perſicum caput repertum, Herodotus ſcribit: nulla prorſus ſuturarum commiſſura: cui Aratus ſuccinere uidetur,

Πολλαὶ δ' ἀῤῥαφέες κεφαλαὶ περὶ γῆν ἀνθρώποισι.

id eſt capitum pleraq; hominibus citra ſuturas compacta ſunt. Arrianus Aethiopū capita ſuturis nullis eſſe laxa, prodidit. Sed ad rem, quibus illi meatus fuerint ampliores, humorem ſiccitate mutant, & ideo tardius caneſcunt, ſed non caluitio carent. Occipitium etiam ſi eſt ſiccius, nunquam tamen caluitio deformatur, quoniam eius ſiccitas non ex uitio, ſed ex natura eſt. Ex ea uero ſiccitate caluitium fit, quæ per malam temperiem, quam Græci ἀκρασίαν uocare ſolent, contingit, unde capillo criſpi, qui ita temperati ſunt, ut capite ſicciore ſint, tarde caneſcunt, cito in caluitiem tranſeunt. Qui uero capillo ſunt rariore, non eo facile nudantur, nutriente humore, quòd phlegma uocitatur, ſed fit illis cita canicies. Porrò ſcitu dignum id quoque: caluiciem quandoq; ex cognatione prouenire, quod Alexander ſcribit, ſicuti podagra & morbi alij ex nobis natos frequenter excipiunt. Ex eodem quoq; illud non omiſerim: canos non ſolum albicare, ſed quandoq; fieri ξανθάς, hoc eſt fuluos, ὅταν συναναμιχθῇ ἡ λεκιθώδης χολὴ τῷ φλέγματι, id eſt ubi flaua bilis permixta pituitæ fuerit: ſic enim lecithodes transfertur, quando lecithus eſt oui luteum. Suppetit in hoc & Galeni illud ex Therapeutices quartodecimo: Prorſum (inquit) interextincto, qui pilos confouebat, humore, cooritur phalacroſis: at ſubeunte uitioſo, ophiaſis conſurgit ac alopecia. Iucundum relatu,

quod

quod prodit hiſtoricus Dion, quum apparuiſſet cometes, quo portendi uidebatur Veſpaſiani mors, eludens is non ſibi ait illum præſignare, ſed Parthorum regi, ἐκεῖνος γὰρ κομᾷ, ἐγὼ δὲ φαλακρός εἰμι, id eſt ille enim eſt comatus, ego autem caluus. Quoniam uero dici à Græcis ſuturas diximus ῥαφὰς, ſciendum rhaphidas aliud eſſe omnino: nam ſic piſces uocant, quos & belonas dicunt, uti tradit in commentatione De piſcibus Dorion. Meminit Epicharmus inſigni diſtinguens appoſito: nam oxyrhynchos appellauit, id eſt exacuminati roſtri.

De phalacro, & phalo, ac anaphalantia, & phalantho. Quid phalacræ, ſiue calueta. Caluari, calueſcere. Phalacrææ puellæ. Idæ promontoria. Spurcus ager. De caluitio plura. Item de ſpadonibus. Ponticũ arbor. Semen à cerebro defluere. Caſtrare quis adortus ſit primus. Apocopi, ſpathici, naphtha. Tiberij caluitium. Seiani pro caluis cur. A caluo ad caluum. Cap. XXIX

CAluum Græci phalacrum dicunt, ueluti qui habeat τὸ ἄκρον φαλὸν, ὅ ἐστι λευκὸν, quod uerticem habeat albicantem: phalum enim album uocant, ἀπὸ τοῦ φάος, tanquam luminoſum ſit, multumq́ habeat claritatis. Hinc & eundem phalanthũ appellarunt, quòd albus capillus ueluti flos ſit. In Iulij Pollucis monumẽtis eſt anaphalantias quoq;, ſed hunc anaſilum interpretantur, hoc eſt capite incompto. Nam, inquiunt, phala eſt ornatus quidam, à luce ita dictus, unde & galeæ phalus nuncupatur, pars ante frontem, cui prænitentes claui affiguntur, ut ſpeciem afferant. Scribit Dion, Cæſarem laurea uſum perpetuò, poſtea quàm eſt potitus rerum, eo prætextu quod ἀναφαλαντίας ἦν. Auctor autem Tranquillus, Cæſarem caluitij deformitatem tuliſſe iniquiſſime. Caluitium ipſum phalacroma uocant. Legimus in theſauris Stephani, Phalacras inde dici uertices montis Idæ, ubi planta nulla uiſitur niuium magnitudine ac gelicidij. Quin, inquit, montana omnia ſatis fruticibusq́ nuda phalacras rectè dixeris, Latinè dici calueta poſſunt: uel, ut Columellæ placere animaduerto, glabreta, qui & glabrentia uocat loca. nam & caluatam uineam lego apud Catonem & Plinium, in qua uites quidem ſint, ſed paucæ admodum & raræ, ut in caluitio capilli. Caluari quoq; & calueſcere, in Columella poſita inuenies pro rareſcere. φαλακραίας κόρας eleganter dixit Lycophron, Paridis naues, ut quæ ex arboribus montis Idæ fuerint compactæ, ex quo & datum loco nomen, ſuſpicatur interpres, ceu ab Phereclo fuerit renudatus. Eſſe autem Idæ promontoria quatuor, Phalacram, Lectum, Pergamum, Gargaron. Porrò ſpurcum agrum intelligunt agricolationis ſtudioſi graminoſo diuerſum. Sed redeo ad caluos. Eſt inquit Plinius, in capillis aliqua terrarum differentia: quippe Myconij carentes eo gignuntur: unde & caluos omnes, Myconios dicimus, auctore Stephano: ſed commeminit & Strabo. Eſt uero Myconus cycladum una, de Mycono nuncupata Aeneæ ac Rhyus filio. Scribit Herodotus in Melpomene, ſiue hiſtoria quarta, inter Scythicas gentes eſſe quoſdam, qui ſub excelſorũ montium radicibus incolant, eos ab ipſo natali caluos eſſe, tam mares, quàm fœminas: eſſe item ſimis naribus & ingenti mento, proprio quodam oris ſono, Scythicam geſtantes ueſtem, ex arbore uictitãtes, cui nomen ſit Ponticum, cuius magnitudo eadem quæ fico, fructum eſſe fabæ perſimilem. Verum reſectis ijs, aliquid ſcitius promere pergamus. Quærunt ſcientiſſimi, quid ita ſpadones calui effici nequeant. Ratio autem duci uidetur inde, quòd cerebri multum obtineant, quam rem eis contingere, hinc manifeſtum eſt, quia rem Veneream non agunt, ἡ γὰρ γονὴ δοκεῖ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου χωρεῖν, hoc eſt ſemen labi per ſpinam è cerebro uidetur: quam opinionem ſequutus item Hippocrates eſt in libro De aere & aqua. Nam præciſis uenis quæ poſt aures ſunt, induci ſterilitatem credidit, quòd ſeminis materia plurimum à cerebro ſit: quemadmodum uigeſima tertij ab Auicenna quoq; expoſitum ſcimus. Indicio eſt, membri illius, & oculorũ quoq; ex coitu imbecillitas. Eadem ratione boues ectomiæ, id eſt exectĩ, cornua gerere maiora uiſuntur. Inſuper ob id quoq; pueri, necnon mulieres caluitium neſciunt. Quin uniuerſim bruta execta in melius proficiunt, quando mollior euadit caro, digeſtioni aptior, ac ſapidior quoq;, quod indicat tertio Alimentorum Galenus. Homo in deterius abit multò generandi ratione, quæ ut omnium nobiliſſimo, illi præcipuè incumbit. Bruta nobis obnoxia nutrimenti præcipuũ habent opus. Sic porrò ſancit

ro ſancit de inſtituto negotio Auicenna: Mulieres, inquit, & caſtrati non calueſcunt: & mulieres quidem, quia ſint humectæ plurimum: caſtrati uero perfrigidi, ut minor calore in eis fiat humiditatis reſolutio. Amplius in euiratis quod tranſire in barbam debuerat, in capronas abit. In muliere barba non ſuccreſcit, pororum ac meatuum anguſtia. Scribit Hippocrates Sententiarum libro ſexto, Spadones nec podagra laborare, neq; caluos effici. Super cuius loci enarratione paucula Galeni doctiſſimi interpretis uerba ſubſignare uoluimus, ut obiter moneamur inde, quàm euidens ſit morborum ratio in uictu parum ordinato. Spadones, inquit, dempti teſtes ſimiles mulieribus reddunt. Igitur eæ quemadmodum non calueſcunt, ita ſpadones nil eiuſmodi ſentiunt. Cæterum ut podagra caſtratos nõ tentet, temporibus Hippocratis uerius erat, noſtris non inſuper ratum eſt, ob inertiſſimam deſidiam & improbam ſatietatis laſciuiam. Proditum memoriæ ab opinatiſſimis eſt, Semiramidem reginam omnium principem teneros mares adortam caſtrare, uelut naturæ iniecta ui, quam ab inſtituto curſu retorſit, quum inter ipſa naſcendi crepundia per primigenios ſeminis fontes tacita quodam modo lege uias illa poſteritatis propagandæ dictaret. Illud ſciendum utiq;, ſpadones dici ectomias & apocopos, uerum & apocopi debiles appellantur, ac imbecilli. Firmicus Matheſeos tertio: Inefficaces, inquit, ac apocopos reddent, & qui nihil agere poſſint, & qui nuptias difficile cõſequantur: erunt enim ſteriles, & qui ſobolem generare non poſſint: morientur autem ſpathici, aut colobici. Quòd ſi qui dicantur ſpathici, amplius ambigis, ex eodem libro quarto percipias licet: Facit, inquit, luna interdum ſpathicos, & qui aſſiduis ualitudinum uitijs cõtrahantur. De ſpadonibus porrò dignum ſcitu occurrit illud: eſſe apud Phrygiæ Hierapolin terræ hiatum, ex quo ſeſe promens ſpiritus letalis, quicquid acceſſerit propius, pernecat confeſtim, ſpadonibus modò exceptis: cuius ratio aut difficilis eſt, aut ſupra hominis captum: ſicuti quod de naphtha legimus, quæ piceum præfert glutinum, bitumini perſimile: cui ſi auicula inſederit, uolatu præpedito, mox prorſum euaneſcit: quòd ſi ignem conceperit, pulueris tantum iniectu reſtingui ualet. Spadones, ſurculos uenuſta metaphora dicunt ruſtici, qui nil attulerint, quibus diuerſi ſunt, quos frugiferos uocant. Collibuit porrò nec præterire, quæ omniũ in rebus naturalibus maximus exaranda ſibi cenſuit. Calui, inquit, omniũ maxime homines apertè efficiuntur: quod genus affectionis generale quodammodo eſt. Nam & plantarum aliæ ſemper frondent, aliæ frondem amittunt. At aues, quæ certo tempore ſe abdunt, & latent, pennas amittũt: qualis affectus in hominibus caluitium eſt. Quum enim paulatim & frondes & pennæ & pili defluant, ubi uniuerſim hic affectus euenerit, uocabula accipit hæc, calueſcere, defrondeſcere, depenneſcere. Cauſa huius affectus, inopia humoris calidi eſt, qualis præcipuè eſt humor pinguis. Quare plantæ, quæ pingues ſunt, fronde perpetua uirent. Præterea homines ſuis ætatibus hyemem, æſtatemq; agunt: quamobrẽ nemo ante quàm coire incipiat, calueſcit. Sed à Venereo coitu id potius euenit, ſcilicet ijs qui eò ſua natura ſint propenſiores, quòd cerebrum per ſe utique frigidiſſimum, rei Venereæ uſu etiamnum frigidius fit. Cauſa uero, ut quæ latent, rurſus pennas recipiant: quæq; frondem amiſerint, denuo frondeſcant: caluis autem nunquam redeat pilus, quòd anni tempora illis mutationem corporis magis afferunt. Itaq; pro temporum mutatione uiciſſitudo gignendi amittendiq; ſequitur, ut animalia pennas pilosq;, plantæ frondes aut dimittant aut recipiant. At uero hominibus per ætatem euenit, uer, æſtas, autumnus, hyems. Itaq; quum ipſæ ætates non permutentur, fit, ne affectus qui ob eas accidunt, permutentur, quanquam ſimilis cauſa eſt. Porro ſunt qui putent, quibuſdam hominibus caluis quidem, ſi frequenter coeant, ſuccreſcere pilos. Cuius rationem affert Albertus De animalibus tertio. In homine eiuſmodi calorem fuiſſe primò uelut ſopitum, & humido detentum uiſcoſo: coitu uero humido areſcente, calor uelut exſolutus uinculis, fit inde potentior ad humorem reſoluendum & pilum generandum. Verum ratio hæc parum fortè propria auribus uidebitur excultis. Sed & lepidius aliquid ſubnectamus: erat caluitio deformior Tiberius, proinde in ſpectaculo quodam Seianus ad eius ludibrium, per caluos effici omnia curauit à matutina hora in ueſpertinum: quin & puerorum capite deraſo ad quinq; milia exeuntibus è theatro præluxere: unde Seiani ex eo dicti omnes calui, inquit Dion. Porrò in

Caligula

Caligula ſcribit hic idem, quum is turbam eſſet intuitus ſeu uinctorũ, ſeu aliorum quorundam, imperauit τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ἀπὸ τοῦ φαλακροῦ μέχρι τοῦ φαλακροῦ πάντας αὐτοὺς σφαγῆναι. Poſtremò impacturi pragmatiæ iſti coronidem, adijciamus illud Bionis perelegans, Non minus moleſtum eſſe caluis, quàm comatis pilos uelli. Nam, ut ſcienter Seneca inquit, errat qui putat animoſius detrimenta diuites ferre. Maximis minimisq́ corporibus par eſt dolor uulneris.

Pancratiaſtæ, qui propriè dicantur. Quintiliani locus explicatur. Athletæ quos uocant Nicas. Item plura de certaminum generibus, & ad ea pertinentibus uocabulis. Pyctæ, ſphæromachia, acrocherſites. Glaucus ſciamachus, Pammachi. Pentathli. Palæſtræ inuentor. Aeginetæ Philopentathli cur. Saltus uocabula. Canon, dolichus, diaulus. Præmiorum nomina diuerſa. Soſtra, ſoteria. Iſelaſtica certamina. Caput XXX

QVintilianus Oratoriarum inſtitutionum ſecundo ita ſcribit, Peritus non ſi docendum pancratiaſtem ſuſceperit, pugno ferire, uel calce tantum, aut nexus modo, atq; in his ictus aliquos docebit, ſed omnia quæ ſunt eius certaminis. Mira, ut audio, inter grammaticos diſceptatio eſt, qui dicatur propriè pancratiaſtes, quod'ue ſit certaminis genus pancratium. Ego nuper in Ariſtotelis tres De rhetorica libellos quum incidiſſem, ex eorũ primo aucupari certiſſimè ſum uiſus, quid in re ambagioſa ſtatuendum denique ſit: adeo ut philoſophi uerba appoſitiſſimè Quintilianum interpretari uideantur. Agoniſtice, inquit, ſiue certatoria, corporis uirtus magnitudine conſtat, ui & celeritate. Celer nanq; robuſtus eſt. Qui uero pedibus diu ac citiſſimè mouetur, dromicus eſt, ſiue curſor. Qui aduerſariũ premere ac retinere ualet, palæſticus, id eſt luctator. Qui uero plagas impingere poteſt, πληκτικός, id eſt pugil, ac percuſſor. Qui duobus his præcellit, pancratiaſticus. Qui his omnibus, pentathlus. Hactenus Ariſtoteles: ex cuius uerbis luce, opinor, clarius innoteſcit, qui denique ex Fabio elici ſenſus debeat: ſed καὶ τυφλῷ δῆλα Iureconſulti uerba Ad legem aquiliam, Si quis, inquit, in colluctatione uel in pãcratio uel pugilatu, dum inter ſe exercentur, alius alium occiderit. Idem ferè & Gellius, quum ait, Diagoras filios tres habuit, unum pugilem, alterum pancratiaſtem, tertium luctatorẽ. Idem alibi, Oportet animo eſſe intento, ut ſunt athletarum, qui pancratiæ uocantur, qui ad certandum uocati, proiectis altè brachijs, conſiſtunt, caputq; & os ſuum manibus oppoſitis, quaſi uallo præmuniunt. Cæterum nec ſignificanter ex uerbis Gellij unquam deprehendas, quod quidam rentur (etiam ſi in multis thunnoſcopi ſeu thunnarij haudquaquam ſomniculoſi, ſed qui glorioſe loqui non deſinant, nec ſciunt in ſinu gaudere) quid pancratium ſit. Non ebullierunt iſta in Lynceorum, nedum triuialium & apalæſtorum ad hoc genus commentarijs. Verum quæ ingerunt ſe nobis, allidere aut præfocare non ſuſtinemus, quantacũq; inſtet inuidia, quam plurimum allatraturam ſcio: ſed utinam nobis ſuperſtitibus, ut dentem dente arroſiſſe dolenter ſentiat, quando (ut dicitur) carne opus eſt, ſi ſatur eſſe uelis. Sed nos ſcopas ſolutas ſuo linquamus liuori, in doctrinis, quaſi in præſtigijs mirificas, & uelut umbras imaginesq; laruarum, quibus inſitum, paruulos exterrere, ac in angulis garrire tenebroſis. Eruditum uero eſt illud Plutarchi ex Parallelis in Lucullo: Athletas, inquit, die una qui lucta una & pancratio coronant̃, more quodam admirabili, νίκας uocant, id eſt uictorias. Ab pancratij intellectu excidit interpres: nam ubi Græcè ſcribitur, πάλῃ μιᾷ καὶ παγκρατίῳ. ipſe palæſtra inquit, & lucta. Sudas intelligi pancratiaſtas uoluit athletas pyctasq́, χερσὶ καὶ ποσὶ πυκτομαχοῦντες, id eſt manibus pedibusq́ in pugilatu decertantes. Vnde & nominis promi ratio uidetur, quòd corporis totius conatu, ac uirium intentione conſurgant in pugnam. Sunt uero pyctæ, qui & pugiles, quosq́ Ariſtoteles (uti prænotauimus) & Pollux ab uſu percutiendi, plecticos uocant. Autolyci pancratiaſtæ ſtatuã in Prytaneo ſtetiſſe, auctor Pauſanias eſt. Pyctarum arma pilæ ſunt, quas ſphæras uocant, unde ſphæromachia nuncupata, & uerbum σφαιρομαχεῖν. Inter ea item ſunt & myrmeces & lora. Nominatur & in hoc uſu ſciamachia, ſicut & acrochiriſmus. Sicyonium Soſtratum pancratiaſtem, ſcribit Pauſanias, Acrocherſitem eſſe cognominatum, quoniam ſummis manibus correpto aduerſario, confringens non dimittebat prius, quàm deficientem ſenſiſſet. De

Glauci ſtatua habitu σκιαμαχοῦντος, quoniam erat is (ut inquit Pauſanias) ἐπιτηδειότατος τῶν κατ' αὐτόν, χειρονομῆσαι πεφυκώς, alibi plura. Sunt & qui uocantur pammachi, ueluti Plato Euthydemũ nuncupauit. Videntur eſſe qui & pancratiaſtæ: nam pammachion, pro pancratio legimus quandoq;. In literis noſtris pentathlum Feſtus interpretatur quinquertium: ſicut quinquertiones, pentathlos dicimus. Sed & athletas Liuius quinquertiones appellauit. Pentathlos uero intelligit Feſtus, qui ſe artibus quinque exercerent, iactu diſci, curſu, ſaltu, iaculatione uel cæſtu (ut habent alij), & luctatione. Pindarici interpretes in Iſthmijs ita habent: ἅλμα, δίσκος, ἀκόντιον, δρόμος, καὶ πάλη, pentathlo continebantur. Paulus iureconſultus Digeſtis de aleæ luſu & aleatoribus: Senatuſconſultum, inquit, uetuit in pecunia ludere, præter q; ſi quis certet haſta uel pilo iaciendo, uel currendo, ſaliendo, luctando uel pugnando, quod uirtutis cauſa fiat. Sunt apud Græcos, qui octo ſtatuant certamina: ſtadium, diaulum, dolichũ, hoplitem, pygmen, id eſt pugilatũ, pancratiũ, palen, id eſt luctam, & alma, id eſt ſaltum. Sunt qui Athenienſem Theſeum excogitaſſe pancratiũ principem omniũ uelint, ſed ἄνδρο πυγμάχων, ubi cum Minotauro eſt in Labyrintho cõgreſſus, ſiquidem pancratio illum eſt adortus, quando non ſuppetebat gladij facultas. Produnt alij, ab Theſei pædotriba Phorbante compertam Athenis paleſtricem. Aurigam tamen Phorbanta intelligere maluit Pherecydes, cum quo & Amazonem rapuerit Theſeus. Pentathli inuentorem ferunt Peleum AEginetam: unde & Philopentathli quandoq; nuncupantur AEginetę. Hiſtoria ſexta ſcribit Herodotus, Eurybatem pentathlon exercuiſſe. Interpres quinq; palmas eo uerbo intellexit. Quod ad ſaltum attinet, partem unde proſiliebant, βατῆρα uocant, id eſt batera. Saltandi menſura dicebatur canon: terminũ autem nuncupabant τὰ ἐσκαμμένα, id ualet ac ſi effoſſa dicas: unde & in eos qui metam tranſiliunt, concinnatus adagio πηδᾶν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα, id eſt ſaltu ſulcum tranſmittere. Pentathlorum iaculum dicebatur apotomeus. Diaulum intelligebant, curſum duplicem, obeundi ſcilicet ſtadium, ac mox regrediendi. Proinde Ariſtophanis interpres locum qui ſtadia contineat duo nomine eo intelligit, aut menſurã cubitorum σ, id eſt ducentorum. Dolichus uero ſæpius eſt repetitus curſus, aut ubi ſeptem currunt. Nam ſtadiodromi, duo tantũ erant. Hoplitem, curſum intelligimus armatum. Addamus porro ſuperpondij quippiam, quod linguæ ſupellectilem faciat inſtructiorẽ cultioremq;: Athletę pręmium recte athlon nuncupari: ſicut quæ medico contribuuntur, ſoſtra dixeris & ſoteria; ac iatrea. Docenti uero, didaſcalia, didactra. Militi, ariſtea, epinicia, niceteria. Chirotechnæ autem, id eſt artifici, epichera. Nuntio euangelia & myniſtra. Quippiam ferenti, comiſtra. Benefico, chariſteria. Altori, threptra. Palæſticã porro artem Theſeus, ut uolunt alij, excogitauit primus, nam poſt eum coorti palæſtræ doctores: prius enim magnitudo tantum ſpectabatur & robur, quo Cercyon in Bœotia hoſpites conficiebat in loco, quem παλαίστραν Κερκυόνος uocarunt. Iſelaſtica athletarum certamina intelligunt Græci Latiniq;, ubi ſuas ineunt ciuitates qui uicerunt, magna pompa & prope triumphali. Hinc in quadam epiſtola Traianus, Iſelaſticum tunc primum mihi uidetur incipere debere, quum quis ciuitatem ſuam ipſe εἰσέλασεν.

Caluiſii Sabini memoria prope nulla. Grammatici analectæ qui ſint. Item analectides quid, & analecta, & apodectę, uel apodectæi. Antiquarij. Apocleti. Cap. XXXI

CAluiſium Sabinum hominem ſane diuitem, ita fuiſſe memoria nulla ſcribit Seneca, ut illi modo Vliſſis nomen excideret, modo Achillis, modo Priami: quos tam bene nouerat, quàm pædagogos noſtros nouimus: nihilominus eruditus uolebat uideri. Quamobrem compendiarium excogitauit. Magna ſumma ſeruos emit: unum, qui Homerum teneret: alterum, qui Heſiodum: nouem præterea Lyricis ſingulos aſſignauit. Poſtquàm uero hæc illi familia comparata eſt, cœpit conuiuas uexare: habebat ad pedes hos, à quibus ſubinde quum peteret uerſus quos referret, ſæpe in medio uerſu excidebat. Suaſit illi Satellius Quadratus, ſtultorum diuitũ arroſor, & quod ſequitur arriſor, & quod duobus his annexum eſt, deriſor, ut grammaticos haberet analectas. Erat enim in ea opinione, ut putaret ſe ſcire, quod quiſquam in domo ſua ſciret. Et perinde etiam poſſet, idem Satel-

lius illum hortari cœpit, ut luctaretur, hominem ægrum, pallidum, gracilem: quum Sabinus reſpondiſſet, Et quo modo poſſum, uix uiuo. Noli obſecro (inquit) dicere, Nónne uides, quàm multos ſeruos ualentiſſimos habeas? Hactenus Seneca. Apud quem ſi quis ſolicitius inquirat, quosnam arbitremur dici grammaticos analectas, eos ita nuncupari contenderim, qui lectione multa exercitati, memoria ſint firmiſſima & indubitata, ut quicquid unquam legerint uel audierint, ferè habeant ad manum & in numerato, quoniam ἀναλέγεσθαι ſignificet Græcè ἀναμφιβόλως ἔχειν καὶ φρονεῖσθαι, id eſt firmiter tenere ac concipere. Vel quia memoriæ ſubſidium & ingenij domino eſſent futuri. Sicuti analectides dicuntur, quibus ex xylino lino, uel quauis materia, tanquam puluillis conſtipant ſcapulas prominẽtes puellæ, ut uideri habitiores poſſint. Quod Ouidianum carmen liquidò comprobarit, quod ita habet:

Conueniunt tenues ſcapulis analectides altis,
  Anguſtum circa faſcia pectus eat.

Analecta in Epigrãmatario poeta ſunt reliquiæ ſub menſa, quæ quod colligi debeant, id ſunt ſortitæ nomen, quamuis etiam pro inſtrumentis ad id ipſum deſtinatis, quidam interpretari maluerint. Martialis:

Colligere longa turpe nec pudet dextra
Analecta, & quicquid canes reliquerunt.   Et alibi:
Otia ſed ſcopis nunc analecta dabunt.

Erant Athenis apodectæ, qui tributis, collationibus, & omnino uectigalibus præerãt, quæq́ in ijs ambigua forent, iudicio diſcernebant: ijs ab excipiendo inditum uidetur nomen. Sed & apodectæos uocabant, qui frumenta metirentur. Hoc ideo non tacui, ſi fortè cui apodectas dici grammaticos, non analectas, arrideat magis. Sunt qui antiquarios rectè opinentur dici eos, qui à memoria ſunt principibus, ad manum, ac in numerato habentes, quicquid antiquis geſtum temporibus eſt. Apocletos fuiſſe Aetolorum ſanctius concilium ex delectis uiris, auctor T. Liuius eſt.

A quibus traditũ, Polypos ſua ſibi brachia erodere. Eledone, monocotylos, cotyle. Cotila animalia. Helices. Quid cotyledones, & unde. Item acceptabula. Sepieum quid. Oxybapha, acetarium. Sepedonæ, ſeptæ. Adulatorem eſſe polypo ſimilem. Quid tholus, & prytaneũ. Plutarchi loca duo reſtituuntur ex Demoſthenis uita.   Cap. XXXII

POlypum, inquit Plinius, brachia ſua rodere, falſa opinio eſt: id enim à congris euenit ei. Hoc ipſum & Athenæus ſcribit, à quo relatum ſcio, Alcæum quoq; ita tradidiſſe, ἔδαψεν ἐμαυτὸν ὡς πολύπους. Id & Pherecrates ſenſit, nec prætermiſit Horus. Hæc uero ſi quis latius tractari expetat, ſciat primũ quidem, à paguris polypi brachia erodi, Ariſtotelem ſcribere. Inter eos uero, quorum ſententiam reijcit Plinius, eſſe poeta Heſiodus uidetur, qui (ut Græci interpretantur) eledonem polypi genus eo uerſu intellexerit, qui in Ergis legitur, fere in fine:

ὅτ᾽ ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. Diciq́ eledonem uolunt, ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quod ipſa ſe rodat. Ita ut λ in nomine, perinde ac uacans legatur. Monocotylon eam dicit Ariſtoteles, id eſt ſimplici acceptabulorũ ordine fultam. Sed & Oppianus in Halieuticis Heſiodi comprobat ſententiam, hyeme prodens ſuis ueſci pedibus polypos illis uerſibus,

ἀλλ᾽ οἵ γε γλαφυρῇσιν ἐνιζόμενοι θαλάμῃσι
πτήξαντες δαίνυνται ἑοὺς πόδας, ἠύτε σάρκας
ἀλλοτρίας.   Colouopodas certe hinc polypos conſpici, Ioannes Grammaticus adnotauit. Auctor quoq; in Varia hiſtoria Aelianus, polypos ad uorandum quæcunq; oblata, eſſe uehementes inſuperabilesq́, adeo ut paſtu mutuo ne abſtineant quidem: & in maioris βάραθρα, id eſt laqueos retiaq́, incurrens minor eius eſca fiat. Porro ut aliqua non incurioſe ad hoc pertinẽtia hincinde præcerpamus, habet (inquit Aelianus idem) polypus hic unam modo cotiledona: eſtq́ ἑπτάπους, id eſt ſeptem pedum. Cotyledonas exponunt eruditiores τοῦ πολύποδος πλεκτάνας, id eſt polypi acceptabula, ſiue cirrhos, aut (ut Ouidius) flagella:

Deprehenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni demiſſis parte flagellis.

A coty-

A cotyles ſimilitudine, ut inquit Euſtathius. Eſt autem genus uaſis cotyle, & manus cauitas: unde & luſus quidam dicebatur ἐν κοτύλῃ, id eſt in cotyle. Cotila uero animalia dicuntur garrula, id eſt κωτίλα. Sicut agrammata uocantur, quorum uox nullis exprimi literis ualet. Antiphilus Byzantius helicas uocauit eo uerſiculo,
γλίψασθαι βρύγδην ὀκτατόνους ἕλικας.

Cotyledones dici uidentur, ut item inquit Oppiani interpres, διὰ τὰς ἐπικαμπύλας τοῖς πλοκάμοις κοίλας, οἷον κοτύλας, quòd concauæ capillis incumbant, uelut cotylæ. ſed inquit Ariſtoteles De animalium hiſtorijs quarto, ὁ μὲν οὖν πολύπους καὶ ὡς ποσὶ καὶ ὡς χερσὶ χρῆται ταῖς πλεκτάναις, utitur (inquit) polypus uice pedum ac manuum cirrhis, ſiue (ut Theodorus tranſtulit) brachijs. Sunt qui cotyledonas intelligant partes in flagellis concauas, quibus exſorbere polypi cõſueuerint. Hinc Plinius ſorbere eos acetabulis ſcribit, ut mox liquebit. Sciendum uero: ſepiæ, lolligini, lollio capillamenta ineſſe quædam. Nam partes duræ ac ſolidæ intus per dorſum, & corporis prona cõtinentur, quas non eodem appellant nomine. nam in ſepijs ſepieum dicunt: in lolliginibus gladiolum ſeu xiphos. Sepedonas Græci non à ſepia inflectunt, ſed ulcera intelligunt eo nomine putreſcentia. Nam ſeptas medicamenta uocant, quæ exedendo ſunt. Acceptabula apud Plinium Trebius Niger in polyporum ratione accepiſſe uidetur pro caliculis urnalibus peluium modo: unde apud Senecam ſunt præſtigiatorum acceptabula, hoc eſt uaſcula, ſeu caliculi, quibus aſtantium oculos fallendo præſtringunt. Dicunt & acceptabulũ, heminæ quartam partem, id eſt drachmas quindecim. Sunt & in corporibus acceptabula pro pyxidibus, ut anatomici uocant, quibus coxendices infiguntur, circaq́ ea uertuntur oſſa coxarum. Hinc ſæpe in Plinio legimus, Oſſa ex acceptabulis. Ab accipiendo uidentur acceptabula dici, quæ Græci ὀξύβαφα uocant, quo nomine uaſa ſunt Ariſtophani in Auibus. Quidam uero acetabulum ſcribunt c ſimplici: ſicut & acetarium, ab accipiendo item dictum, pro horto: quoniã, ut inquit Plinius, expedita res & parata ſemper foret. Etiã ſi non deſunt, qui pro herbis uirentibus, quas ex oleo, ſale ac aceto, initio menſæ eſitare conſueuimus, id uerbum accipiant. Verum illud ſcitius paulo ac remotius, ora uaſorum, ad uterum quæ ueniunt, Aphoriſmorum quinto, ab Hippocrate acceptabula nũcupari, ex quibus ſecundæ pendent, non ſicuti arbitrantur pleriq́, adnatas ipſis carnes adenoſas. Nam & De muliebribus affectionibus primo: Si acceptabula, inquit, plena fuerint pituita, mẽſtrua fiunt pauciora. Et De naturalibus primo Praxagoras, Acceptabula ſunt ora uenarum & arteriarum, quæ ferunt ad uterum. Sed redeo ad polypos. Baſilius ille Magnus in commentatione quam De gentilium librorum lectione, cõcinnauit, ſcite admodum & docte, polypum uocat adulatorem, cuius uerba mollia feriunt interiora uentris. Nam, ut inquit, polypus ad ſpeciem ſubiecti ſoli colorem permutat: cõſimiliter & aſſentator ad uoluptatẽ audientium uariabit ſententiam. Quo nomine ab Hieronymo blandus dicitur inimicus. Ariſtoteles polypi atramentum uocauit tholum: ſi dici tamen atramẽtum poteſt, ſed & in ſepia tholus dicitur, & in mollibus, in ea quæ mytis dicitur, ut philoſophus idem ſcribit. Accentum recipit in ultima, quanquam enotatum aliter inuenis in Ariſtotelis codicibus. Nam tholus ſi paroxytonon fuerit, orbicularem ſignat domum, in qua epulari Prytanes conſueuerant. Et ſi cui quotidianus in Prytaneo cibus fuiſſet decretus, honeſtiſsimum in Græcia cẽſebatur. Tholum rotundum columnatũ legimus apud Varronem. Prytaneum dicebatur proprie, quòd in ea triticũ ſeruaretur, quod dicunt Græci πυρόν, quaſi πυροῦ ταμιεῖον. Auctor Plutarchus eſt, Cimonem Athenienſem liberalitatis animi præalti, domum ſuam ciuibus feciſſe πρυτανεῖον κοινόν, id eſt publicum prytaneum, quoniam munifice illos epulo identidem exciperet, ut uolentibus pateret perpetuo. Ab eodem mandatum memoriæ ſcimus, ſtructis ab Lucullo numeroſis bibliothecis, quæ adeuntibus paterent ſemper, domum eius habitam ὅλως ἑστίαν καὶ πρυτανεῖον ἑλληνικόν. Adnotandus parte hac error interpretis Plutarchi in Demoſthene: nam quum ita Græci ſcriptum comperias, καὶ τὸν πρεσβύτατον ἐψηφίσατο τῶν ἀπὸ τοῦ γένους ἐν πρυτανείῳ σίτησιν ἔχειν. Ipſe ſic Latinitate cenſuit donanda, Decretum à populo eſt, ut maximus natu generis eius publice ſtipendia acciperet. Ego autem eo uerbo σίτησιν, non ſtipendia intelligo, ſed alimenta uerius. Sed & inibi lepida omittitur

V 2 historia

Digitized by

hiſtoria reconditæ ab milite in manu ſtatuæ Demoſthenicæ, ac diu ex fide pecuniæ ſeruatæ. Dicitur uero tholus, ἀπὸ τὸ περιθεῖν, id eſt à circumcurrendo: inflectiturq; ſub fœminino genere: de qua re & Pollux libro octauo. Tholia uero, ciſta eſt, operculum habens tholoides, ſiue teſtudinatum: ex theſauris eiuſdem. Apud Theocritũ tholiam interpretantur petaſum, & umbellam, quam uocent Attici ſcirrhon. Polypi tholum eſſe ſubrubrum Athenæus prodit, in ea parte quæ dicitur mecon, ſupra uentrem. Tholum deniq; locum uocant, ubi uaſa recõduntur conuiuialia, ſed & tectum in acutũ tendens.

Pantheæ ſingularis uirtus, atq; item Maniæ. Muliebris ſexus cõmendatio. De artemiſia, & Abato Rhodiorum. Spartanarum, Romanarumq; laus. De Semiamira Heliogabali, & Gallicanis in Sena inſula, ac Zenobia. Conche locus. Item Gallicarum ac Perſicarum laus, necnon de Thracum fœminis, & funebribus mulierum orationibus. Cap. XXXIII

HIeronymi ſanctiſſimi ſimul & eloquentiſſimi uiri ſententia præclara eſt, Virtutes non ſexu, ſed animo æſtimari oportere. Id ſi qua in fœmina uerum iudicari & poteſt & debet, hæc Panthea eſt. Nec imprudenter me aliquis, aut parum pie cenſuram hanc peragere criminetur. Neq; enim nunc CHRISTI ſacraria introſpicimus, in quibus eniteſcunt diuiniores animæ, & præfulget cæleſtis clementia. Meminerint modo legentes, uerſari nos in priſcorum literis, & inde præcerpere floſculos rerum amœniores, quibus uel fatigatos oculos blande retinere ualeamus. Ergo fuit Panthea hæc, ut ſcribit Xenophon, & ex parte commeminit Hieronymus, Abradatæ uxor nobilis uiri, & in bellicis rebus periti, quodq; maximum reor, Perſarum mox regi Cyro in primis chari, ad cuius manus uenerat Panthea captiua, caſtris Aſſyriorum expugnatis. Aberat tum Abradatas, ut qui legatione fungeretur apud Bactrianorum regem. Araſpæ Medo aſſeruanda interim tradita Panthea eſt, qui ſingulare ac præcipuũ reddidit ei pulchritudinis teſtimonium, ſimul & probitatis: quum apud Cyrum affirmaſſet, nec dum eſſe ortam, aut omnino inuentam tota Aſia tantæ præſtantiæ mulierem. Sed ipſa prius reddiderat ſibi: nam quum magno natu quidam, ut bono animo eſſet, hortaretur, quoniã etiam ſi pulchrum præſignemq; uirum antea habuiſſet, nunc maximo regi, cui nec forma, non ſtata quidem, ſed præcellens, nec uirtus deeſſet, deſtinanda foret. Id ubi illa percepit, ſcires ibi fœmineam ceſſare inconſtãtiſſimam imbecillitatem, nõ regia fortuna erectior facta, nõ libidinis titillationibus delinita, profundius ſe in luctus dedit, peploq; à ſummo uſq; diſciſſo, miſerabiliter ſeipſam cõplorans eiulanſq;, quòd quem præcipue amabat, cuiq; uni ſe natam uolebat, eo foret caritura, conflictabatur. Cæterum affuit uirtuti fortuna, & uotis ſubſcripſit caſtiſſimis. Eam quippe tantã talemq; magno animo inuiſere neglexit Cyrus, ne interim à gerendarum rerum cura muliebri uenuſtate mollitus auocaretur. Quibus tantis nominibus & ipſa mox uenientem Abradatam uirum illi conciliauit, quum accerſito Cyri religionem, temperantiam quoq;, & in ipſam explicaret commiſerationem. Quibus permotus Abradatas, Quid igitur, inquit, mihi faciendum cenſes, quo & pro te meq; ipſo principi eminẽtiſſimo ſatisfaciã? Quid aliud, inquit Panthea, niſi ut enitaris, ſimilem te illi præſtare? Ea perſpicue intelligens Abradatas, profecturus mox in aciem, O Iupiter (inquit) optime maxime, da mihi ut appaream & uir dignus Panthea, & dignus amicus Cyro. Cæterũ ubi acri commiſſo prælio, ſtrenue pugnãtem illum occubuiſſe audiuit Panthea, poſtea quàm fleuit uberius, quæ ſumma uirtute, & quantum ſexus is capit, ſumma prudentia ætatem tranſmiſerat, non expectanda ulterius fortunæ ludibria cenſuit, uerum acinace quem diu paratũ ad eos uſus habuerat, ſeipſam confecit, capite ſuper uiri pectus recumbens, ut è iugulo profluens ſanguis mariti uulneribus infunderetur. Quibus uirtutibus id eſt ad poſteros conſequuta nomen, ut clariſſimis monumẽtis ſubinde celebrata, in æuum ſeſe illuſtriſſime propagarit, ut intelligamus, quamuis eius uideatur ſexus proprium, domi ſe continere, quod in quadam Declamatione Quintilianus ait, & leuibus officijs affigi, & paſsim ut animal indomitum & impotentis naturæ, fœmina coarguatur: promere ſe tamen nonnunquam in ea imbecilitate tantam rerum excellentiã, ut uiros quoq; quantumuis peregregios decere poſsit: quod in Timoclia probat Ariſtobolus, & in Tisbe

Theopom

Theopompus. Ab Panthea ſingulari uirtute haud diſſita eſt Mania, Zenis ſatrapæ in AEolide uxor, natione Dardanis, ſicuti & uir. Quo ex humanis concedente, ac Pharnabazo illi ſatrapem alium ſubſtituẽte, confeſtim ui pecuniarum magna ſecum aſſumpta, quibus Pharnabazo, & apud eum claris gratificaretur, ad illum pergit. Admiſſa uero in colloquium, O Pharnabaze, inquit, quum in alijs uir meus ſe tibi amicum geſſit, tum uero ex fide tributa perſoluit, quo nomine illum plurimi faciebas. Quod ſi illo nil ipſa inferior tibi cuncta ſuggeſſero, quid alium te ſatrapem præficere neceſſe eſt? At ſi ad animum tibi reſpondero minus, tuum ſemper fuerit pontificium, me reiecta, alterum ſufficere. Quibus auditis Pharnabazus, mulierem commode loquutam opinatus, uicarias illi uices uiri contribuit. Quare compos omniũ mulier, non ſolum quæ fuerant uiri obibat partes, uerum ad Pharnabazum ſi ſalutatũ pergeret, non citra munera officio perfungebatur. Quòd ſi in præfecturam is deſcenderet, munifice à muliere excipiebatur, ut ſplendidius à nemine. Nec ciuitates modo iuris ſui ſeruauit inconcuſſas, ſed & Lariſſam adiecit imperio & Hamaxiton ac Colonas, mari adiacentes, ex Græcis exercitu conflato. Inter quos fortiter faciẽti dona inſigniter proferebat. Quin & Pharnabazo expeditionum fuit comes in Myſos & Piſidas. Quare ab eo magnifice abibat honorata, cõſilijs adhibita ſæpius. Hanc Medias gener præfocaſſe cum filio memoratur. Artemiſiam mirari non deſinunt Græci, quæ irruentes Rhodios claſſe exuerit. Inſulam quoq; domuerit, erecta in urbe Rhodo ſtatua, quæ ciuitati ſtigmata uideretur inurere, quem locum obſeptum mox Abaton dixere: quoniam trophæa mouiſſe, religio eſt. Fuit apud Cyrenem Artemiſia quoq; inſigne feſtum. Romanarũ quidem mulierum laus ea præſignis eſt, quod illis Numa pudoris adiecit plurimum, curioſitatem remouit, ſobrietatem docuit, tacere ac abſtemias prorſus eſſe, neq; de neceſſarijs rebus abſente uiro, quicquã eas loqui aſſuefecit. Nam quum mulier quandoq; propriam cauſam in foro dixiſſet, miſiſſe ſenatum, memoriæ traditur, Deos conſultum, quid nam ea res ciuitati portẽderet. Quoniam Vlpiano tradente, à ciuilibus officijs & publicis fœminæ remouẽtur: proinde iudices eſſe non poſſe, nec magiſtratum gerere, nec poſtulare, nec pro alio interuenire, nec procuratrices exiſtere. Idem alibi: Corporalia, inquit, munera fœminis ipſe ſexus denegat. Calphurniæ improbitas iudicibus permoleſta edicto cauſam dedit, quo cauetur, ne poſtulare fœminæ liceat. At e diuerſo Spartanæ mulieres audaciores dicuntur fuiſſe, inq; ipſos uiros in primis uiriles, ut quæ domeſticis negotijs dominarentur, tum in publicis ſententiã dicerent de maximis rebus, & auctoritatẽ haberent. Nec me fallit, in Politicis Ariſtotelẽ ſcribere, illas molliter uiuere ſolitas, ac fuiſſe in omnẽ licentiam diſſolutas. Itaque, inquit, neceſſarium in tali republica diuitias haberi in pretio, præſertim quum fuerint uiri mulieribus obnoxij. Semiamira Heliogabali mater, omnium prima loco uiri ſenatum narratur ingreſſa. Quin & in colle Quirinali ſenatulus eſt conſtitutus id eſt mulierũ ſenatus. Cautum tamen mox, ne unquam mulier ſenatum ingrederetur, utiq; inferis eius caput dicaretur deuoueretur q; per quem eſſet factum. Gallorum mulieres inter infeſtas ciuilis furoris acies auſæ ſe immittere, nunc lachrymis, nunc precibus, ita illorum animos flexere ut diſſenſione obliterata, pacem coirent ac ſocietatem, omneſq; citra ullam cædem ad propria reuerterentur: unde apud eos inoleuerat mos, diutiſſime ſeruatus, ut quum de pace belloq; conſultaretur, mulieres item adhiberentur. Si qua præterea, ut fit, inter ſocios incidiſſet controuerſia, mulieres intererant arbitræ. Quamobrem dignum memoria id eſt: fœdus quod cum Annibale Galli inierunt, in hanc ferme ſententiam percuſſum: Si quis Gallorum iniuria ſe à Carthaginiẽſium aliquo affectum quereretur, eius rei Carthaginiẽſium magiſtratus aut imperatores qui in Hiſpania fuerint, iudices eſſe debere. Sin Carthaginienſium quiſquam ab ullo Gallorum iniuſti quippiam paſſus eſſet, Gallicas mulieres de ea re iudicium facere. Interim ſcitu haud indignum: in Sena Britannici maris inſula, Oſiſmicis aduerſa littoribus, eſſe Gallici numinis oraculũ inſigne, cuius antiſtites perpetua nobiles uirginitate, Gallicænas ædidere nomen, ingenij poteſtate, ac magici carminis ui in mari procellas dicunt mire concitare, ſed & in quæ collibuerit animalia identidem ſeſe afformare: quin & medicam prorſus manum re-

ſpuentia diuinitùs perſanare: futurorum item ſibi uendicare ſcientiam, ac deſtinato ad eas profectis ſtupenda ſubinde præcinere. Zenobia Odenati uxor, moriente marito, imperium excepit tanta uirtute, ut imperatores multos fortitudine præcelluiſſe memoretur, ac ſolertia, Latinis imbuta literis quadamtenus, Aegyptijs etiam perfecte. Orientalis hiſtoriæ ac Alexandrinæ adeo perita, ut epitomen inde confeciſſe, nonnulli perſuaſerint ſibi. Capta demum ab Aureliano uixit mox uti matrona prope Tybur, in Zenobijs agris, ubi uiſebatur Conche locus. Fuit me item puero, bellantibus in Turcas Venetis, memoratæ uirtutis puella, Marulla nomine in Lemno, quæ à Barbaro cæſum patrem conſpicata, ſcutum iacentis arripiens & gladium, impetum in hoſtem dedit, moxq; opem ferentibus alijs etiam ad naues ingenti ardore eſt per magnam cædem inſequuta. Oriſgontis Gallogræcorum reguli uxorem pluribus memorarem, ni matronali pudicitiæ, ac præclaro facinori paria faceret T. Liuius Aſiatici belli libro octauo. Porrò in bello quod cõtra Aſtyagem gerebatur, quum Perſarum acies impreſſionem hoſtiũ ualidiorem ferre nequiret, iamq; loco cederet, matres & uxores eorum obuiam ſeſe tulere, orantes in prælium redirent: cunctantibus ſublata ueſte, obſcœna corporis ingeſſere, rogitãtes, num in uteros matrum uel uxorum irrumpere cogitarent? Hac illi caſtigatione repreſſi, ueluti denuo bellicum cecinisſent, aciem inſtaurarunt. Ob quod facinus præſigni uictoria potitus Cyrus, lege cauit, ut ubi primũ Perſarum rex urbem ingrederetur, mulieres quotquot adeſſent, ſingulos auri nũmos à rege acciperent. Sed Ochus rex quum uitijs alijs, tum auaritia præ cæteris inſignis, urbem ſæpius circumuectus, nunquam eandem inire uoluit, mulieribus ne congiarium moribus receptum impertiretur. At Macedo Alexander bis eam ciuitatem ingreſſus toties quoq; mulieribus erogari nummos iuſsit, nec cõtentus, prægnantibus duplicari munus imperauit. Apud Thracas nec fœminis quidem ſegnis eſt animus, ſuper mortuorum corpora uirorum interfici, ſimulq; ſepeliri, uotum habuere eximium. Et quia plures ſimul ſingulis nubere, moris fuerat: cuius id demum foret decus, apud iudicaturos magno certamine diſceptabatur, moribus id contribuebant, inde lætitia ſingularis in uictoria. Huius præterea ſexus honori & illud Romana maieſtas impertita eſt, ut in clariſsimarum funeribus epitaphij dicerentur. Quod item ex uirtute natum ac pietate eſt, ſiquidem quum mittendum ad Delphicum Apollinem munus eſſet ex Camilli uoto, nec foret auri tantum in urbe, mulieres ſponte corporis ornamenta contulere.

Iunonis templum in Olympia. Agon quem uocabant heræa, ſiue ἡρῶα. Phyſcoæ chorus, & Hippodamiæ. Pallas Narcæa. Diana Laphria, Triclaria, Potamia, Alphea, Lye, Hoploſmia, Hecatombæa. Iuno. XXXIIII

INter alia memoranda præcipuè, quæ apud Elin Peloponneſi tum uetuſtam, tum nobilem ciuitatem, fuiſſe narrantur: non in poſtremis audio celebrari à ſcriptorum adiuratiſsimis templum Iunonis, quod Scilluntij ex Triphylia ſtruxiſſe creduntur, octo ferè annis poſterius, quàm Eleis imperare exorſus eſt Oxylus. Quinto quoq; anno Iunoni peplum contexebant mulieres decem ac ſex numero, quæ ipſæ agoni præficiebantur, quem dixere ἡρῶα. Currebant uirgines ætatis utique non unius, prodibant principes natu omnium minimę, ſequebantur grandiores paulò, poſtremis quæ cæteras anteirent ætate. Currebant uerò ſic: demittebatur illis coma, tunica ſubſiſtebat paulum ſupra genua, dexter uſq; ad pectus retegebatur humerus. Stadium Olympicum erat curſui deſtinatus locus, ſexta tamen parte dempta. Victoriæ præmium oleagina fuit corolla, & bouis portio Iunoni immolatæ. Certaminis uetuſtatem ad Hippodamiã producunt, quæ Pelopis adepta coniugium, ſic Iunoni gratam ſe oſtenderit, ſex & decem allectis mulieribus, cum quibus ἡρῶα ſtatuerit prima: tuncq; uiciſſe Chlorin Amphionis filiam. Afferuntur & alia, quæ huc prorſum ſpectant, ſed ambuſtis Græcorum codicibus, in lubrico haudquaquam luctabimur. Illud apertius omnino, ac certius: à mulieribus eiſdem duos eſſe conſtitutos choros, alter quorum Phyſcoæ dicatur, Hippodamiæ alter. Phyſcoam à Dionyſio amatam memorant, natumq; inde Narcæum, qui bello clarus Palladis Narcææ templum excitauit. Nam ſæpe à templorum conditoribus, uel ijs qui ſimulacra erexiſſent,

dijs ueterum adoptabantur cognomina. Sicuti in arce Patrenſium quæ colebatur Diana, de Phocenſis Laphrij nomine, ſtatuæ auctoris, Laphriæ indepta cognomentum eſt apud Calidonios, quod & apud Patrenſes obtinuit, illuc tralato ſimulacro: inde & λαφεῖα feſtum quoque nuncupatum. Sunt qui deam ita malint dictam, quod eius μήνιμα ἐς οἰνέα, tandem Calidonijs factum foret ἐλαφρότερον. Alicubi & ab celeberrimis poetarum dici quoque Potamiam Dianam obſeruauimus: quam eandem & Alpheam ex euentu nuncupant, quod Dianæ obretitus amore Alpheus Ortygiam uſque eam ſit inſequutus, ac deſtiterit mox. Propterea excitato inibi deæ templo, illi conciliatum de facto cognomen. Dianam quoque Lyen cognominarunt Siculi, quoniam ab ea eſſent morbo infeſto ſoluti: unde natum, ut ruſtica multitudo theatrum ingreſſa uictoriam caneret, quam de Syracuſanis mox adeptus eſt rex Hiero, quæ prima creditur Bucolicorũ origo, quæ omnium princeps carmine Daphnis celebrarit, mox Theocritus. Fuit in Achaia item Dianæ templum Triclariæ, cuius feſtum καὶ παννυχίς, id eſt peruigilium celebrabatur quotannis, cum hominum immolatione, ex numinis indignatione enato ſacrorum ritu: quod in delubro Melanippus & Comætho turpiter amore uicti coiſſent. Celebrata & apud Argos Panagyris Iunonis honori legitur, ἡραῖα uocant, ſed & Hecatombæa, quia deæ cẽtum immolarentur boues. Certaminum uero premium χαλκῆ fuit ἀσπίς, id eſt æneum ſcutum, quod ſignificat Pindarus, corona item myrtea. Hoploſmiam dicebant Iunonem, quæ apud Elidem coleretur.

De Iamidis & Thraſybulo uate, qui ex cane primus uaticinia conceperit, quæ de ſue quoque eliciant Cyprij. Theodati Gotorum regis hiſtoria. Caput. XXXV

INter uatici ſpiritus uiros, qui celebre apud ueteres ſint nomen indepti, comperio in Eleorum hiſtoria Iamidas, de Iamo quodam nuncupatione propagata. Inter hos unus egregie memoratur Thraſybulus, prædictionibus multis ſane illuſtris: quo nomine eſt icone quoque in Olympia inſignitus, in quo galeotes, id eſt muſtella, quanquam alij felem interpretantur, ad dextrum arrepere humerum aduertitur. Aſſiſtit & canis, uerum interciſus, ac iecur patefaciens. Quod ſanè quàm mirum eſt, ſiquidem ex hædis addiuinatio & agnis ac uitulis eſſe agnoſcitur utique perantiqua. Quin & ſuillis item extis uaticinia concipere, Cypriorum putatur inuentum. Canibus ad id qui utendum putarit, non ferè, Pauſanias inquit, compertum ad hoc æui eſt. Videtur tamen Thraſybulus hic in eo item animali inſolens excogitaſſe quippiam, quo uatica multiplicior fieret ac adminiculatior ſcientia. Ex hiſtoriæ theſauris compertum, Theodato Gotorum rege curioſius futura ſcrutante, inſigni uanitate Iudæum hominem porcos triginta, paruis ædificijs tribus iuſſiſſe occludi: ac decimo cuique nomina Gotorum facere, & imperatoris præfectorum, inde ad certum diem quieſcere. Peractis uerò uti erat iniunctum, omnibus, ad præſtitum Theodatus cum Hebræo porcos pergit inuiſere: ubi mortuos comperit, quibus Gotorum facta erant nomina: uiuos autem, quis erant præfectorum nomina impoſita: uerum ſetas è dorſo defluxiſſe, quarum uiſeretur dimidium. Quo ſanè coniectatum, fore ut Romani exercitus aboleretur dimidium, Gotis adinternitionem occiſis. Iamum uerò de quo diximus, Apollinis fuiſſe filium tradunt, cuius meminerit etiam Pindarus.

Polydamantis robur prodigioſum, atque eiuſdem interitus. De Milone paucula. Luporum apud Crotonem frequentia. Cap. XXXVI

LEonem in Nemea fuiſſe ab Hercule peremptum, poterat ſanè fabuloſum uideri: ſed præſto ex hiſtoria Polydamas eſt, à quo itidem in Olympo feram id genus magnitudine uiſenda & robore, confectam, & quidem inermi prorſum, inobſeptoque, prodidere ſynceriſſimi ex Græcis conditoribus. Ad id uerò prouectum audaciæ ferunt, Herculis modò æmulatione. Adijcitur quinimmo & miraculum alterum: nam idem hic leonis domitor boum ingreſſus armentum, inibi taurum magnitudine inſignem, ac præcipuè ferum conſpicatus, ex poſterioribus alterum arripuit pedem, retinensque pertinaciſſimè, ferocientem, ac impetu prærabido proſilientem non dimiſit prius, quàm indignabundus ac furens, tandem in Polydamantis ma-

nu χηλὴν, id eſt ungulam reliquit. Narratur & illud, quadrigas tota ui concitatas conſtanter retinuiſſe, altera modo manu retro curru apprehenſo. Hac tanta fortitudinis fama perpulſus Perſarum rex Darius, Artaxerxis filius, ſed nothus, uirum nuntijs crebris ac pollicitationibus magnificis Suſa pellicuit. Quò is quum ueniſſet, mox de ijs qui immortales à Perſis nuncupantur, tres conſpiratu uno nitibundos ex prouocatione arma inaduerſum ferentes contrucidauit ſolus. Teſtatiſsima fiunt omnia hæc ex eius ſtatua cum epigrammate in Olympia. Cæterum, qui plerunq; uiribus nimium ſeſe efferentes exitus manet, quemq; eſt uaticinatus in carmine Homerus, & Polydamantem excepit. Siquidem, quod dicitur, ſuo eſt ipſius gladio iugulatus. Caſu quippe cum alijs combibonibus quibuſdam in ſpecu æſtus ui flagrantiſsima ſeſe commodum coniecerat. forte ita euenit, dæmone non bono utiq;, ut montis apex conuulſus haud dubiam inſpectantibus oſtentaret ruinam, & quidem proximam: inde reliqui, quum malum ingruens præſentiſsimumq; præcepiſſent, eueſtigio fugæ præſidium mandantes, citatiſsimi ex mortis ſeſe faucibus proripiunt. At Polydamas, ut qui fato deſtinatum neſciret exitum reclinare, ſubſtitit ſolus, ac ruentis molem ſaxi manuum fultura conatus reprimere, ponderis uaſtitate mox oppreſſus ac cõtritus interijt. Similis prorſum fiducia & Crotoniatem perdidit Milonem, de quo, præter noſtros plura Eliacorum ſecundo Pauſanias: qui à lupis eum ſcribit concerptum, quod genus feræ apud Crotoniatas ſcateat uel maxime.

Quo pacto Alcibiadem concionari metuentem Socrates excitarit. Alcibiadem eſſe Laconicum nomen. Cap. XXXVII

QVàm formidoloſum ſit, habendæ orationis cauſa in concionem prodire, multorum (opinor) exemplis abunde innotuiſſe: quando populi conſpectum non ferentes pleriq;, metu perfuſi, ac rubore inexpugnabili, capite conuelato, raptim ſeſe proripientes inde, domeſticas petiere latebras. Non nulli etiam perculſi uehementius ſilentium ſibi indixere perpetuum. Propterea Alcibiadem, de quo ab celeberrimis traditum auctoribus eſt, fuiſſe AEgypto perſimilem, quæ dicta eſt ἐκφέρειν ὁμοῦ φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ, μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ, ferunt meticuloſam adeo ſubiturum aleam, hæſitaſſe amplius, animi æſtuatione fluctuantem. Eum ita affectum quum intueretur Socrates, adoleſcentis mentem ſurrigere altius cupiens, atque excitare, ſic ex eo inſtitit quærere, An non (inquit) ó Alcibiades σκυτοτόμον illum, ſiue ſutorem ducis contemnendum? Quum adnuiſſet, rurſum, An non & eum, qui in cœtibus præconino ſe confouet munere? Quum nec id inficiaretur, Nónne & σκηνορράφον (ait Socrates) qui pelles tentorijs conſuit? Fatente id quoq; Alcibiade, Quid igitur, an non ex ijs conflatur omnibus Athenienſium populus? Quos ergo ſingillatim deſpicabiles opinaris, ne coeuntes reformidaris quidem animoſe. Sed Græce ſic, καὶ εἰ τῶν καθ' ἕνα καταφρονεῖς, καταφρονητέον ἄρα καὶ τῶν ἀθροισμένων μεγαλοφρόνως. Illud fuerit auctarij loco: nomen eſſe Laconicum Alcibiadem, ſiquidem ſic eſt nuncupatus Endij pater, à quo exceptus hoſpitio Athenienſis Clinias, nato inde filio hoſpitalitatis nomen adoptauit: auctor hiſtoria octaua Thucydides. Fuit Alcibiadis item nepos, quem ἀνεψιὸν dicunt Græci, nomenclaturæ eiuſdem, cuius cæſi lapidibus ab Thraſylo, meminit Rerum Græcarũ primo Xenophon.

Neminem unum poſſe in omnibus paria unicuique facere. Alexandri, & equi ab Apelle expicti exemplum. Cap. XXXVIII

NOn poſſe uirum unum omni in re omnes implere numeros, & ad cuiuſque animum reſpondere, nobili, & perinde memorando inſtruimur exemplo: nam, quum apud Epheſum Macedo Alexander ſuam ipſius eſſet intuitus imaginem, εἰκόνα quam dicunt Græci, de filo corporis, pro uirili ab Apelle expreſſam effigiatamq;, οὐκ ἐπῄνεσε κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ γράμματος, id eſt pro picturæ non laudauit meritis. Forte uero interim equo inducto, & ad pictum equum mire adhinniente, tanquam uerum plane ac ſpirantem. O rex (inquit Apelles) ὁ μὲν ἵππος ἔοικε σοῦ γραφικώτερος, κατὰ πολύ, id eſt equus quàm tu, expreſsior multo eſt, ac ueritati proximior. Fuit Apelles Colophonius quidem, uerum θέσει, id eſt adoptione Ephe-

Epheſius, Pamphili Amphipolitæ diſcipulus. Coum fuiſſe Apellem, inter noſtrorum placita eſt.

Quibus indicijs Perſarum magi ſanguinarium Ochi regis ingeniũ deprehenderint. De Bagoa eunucho. Cap. XXXIX

DE Perſarum magis, quod & alibi commonuimus, exiſtimant pleriq;, ut ſapientibus plane, totq; ac tanta prorſum tenentibus, quot & quanta ſcire fas eſt. Quin & uaticinij eſſe compotes, nõnullis, & quidem inſignibus cognitum experimentis. Aliorum nunc obliuiſcor uolens, quod de Ochi Perſarum regis immiti, & proinde ſanguinaria præſagiuere natura, haudquaquam cenſui differendum, quãdo ratione quadam mira feritatem in ſubditos agreſtem, ac (ut Græci ſignificanter dicunt) τὸ φονικὸν αὐτοῦ, id eſt cædis auidum ipſius deprehendere ingenium ſunt uiſi. Siquidem Artaxerxe patre ex humanis emigrante, ubi arripuit imperium Ochus, ex eunuchis quempiam regi præcipue familiarem aſſiſtentemq; propinquiſsime, iuſſerunt Magi, amplius accuratiusq; obſeruare, menſa appoſita, quid ex paratis apprehenderet primum. Et is quidem, quod iuſſus erat, ſtrenue præſtabat, regi intendens euigilate. Commodum ille iam decubuerat, ac dextra quidem gladiolum arripit potiſſimum, altera uero panem, qui magnitudine fuit præcipua, ei quum carnes impoſuiſſet, concidebat ac ueſcebatur large inceſſanterq;. Ea ubi audiſſent Magi, διὰ τούτων ἀπορρήτων συμβόλων, id eſt per ſecretiora id genus ſigna duo quidem prædixere: anni temperiem, ac frugum copiam, & multorum cædem, exilia, & damnationes, nil magnopere mentiti. Plura de hoc libro decimoſeptimo Bibliotheces Diodorus, ac de eunucho Bagoa, qui illum ueneno tollendum curauit, qua ratione mox & ipſe interijt, ab Dareo poculum coactus haurire, quod ſibi fuerat concinnatum.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM lectionum libros ad doctiſſimum Marcum Muſurum Cretenſem Præfatio quarta decima.

AVdio, quo me cunque uertam, primæ notæ uiros tuis obſtrepentes laudibus, quòd & ſummam in te nobiles, infimi, medij, probitatem experiantur: nec humanitate, iucundiſſima omnibus, diſcluſa. Nam quod ad eruditionis penu multifariam cumulatũ ſpectat, ita demum celebraris, itaque nulli non occurris admirabilis, ut ſpectatam gentibus uniuerſis Græciæ tuæ ſapientiam, & facundiæ dulciſsimam uim reuocare ab inferis præmortuam, & quæ omnium uiciſsitudo eſt, quodam uelut fato pridem ita adobrutam contumulatamque, ut in terra Græcia diu quæſita, uideatur Græcia ipſa: denique dicaris, atque ingenij præſtantia eatenus confouere: idque in Italia noſtra, ut plures nunc coriantur, qui Græce ſciant, quàm luſtris centum proximis. Gratulor tibi doctiſsime Muſure, gaudeo mihi. Eſt quod bene ſperemus. Opera tua uel exactiſsima ueterem πολυμαθίαν uideo breui ſuo nitori reſtitutum iri parte plurima. Vtinam uero τοιοῦτοι σοὶ δέκα συμφράδμονες ἦσαν ἀχαιῶν, uel momento, nimio plus coalita barbaries iſſet peſſum, æquata ſolo. Properari paſsim ad te ſummo ſtudio etiam à ueteranis in re literaria animaduerto pleriſque, æditæque iam ætatis. Quos ferunt motos, demulctoſque eloquentiæ mira ubertate, ac reconditarum ſcientia rerum captos, te, uelut Calliſtratum, relicta etiamnum cum Platone ſuo academia, magno profectu conſectari cœpiſſe: ſicque etiam te obſeruanter audire ac celebrare, perinde ac cælo demiſſum aliquem arbitrum, interpretemque Sibyllæ oraculorum. Id illis, opinor, non ſcholica exprimunt nugalia, ſed remotior doctrina, ex intimis tuarum gentium eruta Muſeis. Cui tradentis accedat illa χάρις ἀττική, omni gratior cultiorque Venere: quaque una Athenæ magis Atticæ fiunt, ac recaleſcunt, quæ conſenuerant, Græcię uires ὥσπερ τὴν λεβηρίδα ἐκβαλοῦσαι. Nec abſit incomparabilis facilitas, qua ſcite ſic, & aſſeuerate (quòd dicitur) præmandis, ut ex te audita, tantumque non digeſta celeriter abeant in corpus. Inde nimirũ qui te dictantem audiunt, conſileſcunt extra modum uniuerſi, ac obſtupeſcunt attoniti, delinimentis aurium ex flexanima, ut à bono poeta pronuntiatum ſcimus, & regina rerum facundia ad intima demanantibus. Quapropter æditurus iam elucubratos mihi pridem Antiquarum lectionum libellos: in quibus forſan, non ut in decurſibus ludicris & ſimulacris præliorum uoluptarijs, diſtincta fuerint omnia comptaque, uerum laborioſiſsime congeſta non deſunt & percurioſe, ut ῥαθυμότερον nil, aut ſubſultãs, quantum unius hominis opera effici ualuit, efflueret: non permiſi mihi inhonoratum te pertranſire, quum tot tantaque abs te in noſtrates proficiſcantur. Quo itaque plurimum poſſumus, ἀντιπελαργοῦμεν: tuumque nomen, quanquam ex ſe, proprijs quoque monumentis celeberrimum, dum eandem nobis incudem diem noctemque tundis, in memoriam damus, ampliora multo præſtituri, ſi δῶτος afforet ἀγαθῶν.

Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI QVARTVSDECIMVS.

Mulieres in doctrinis celebres. De Corinna, item Erinna, necnon de aliјs alio genere præſtantibus. Pilæ inuentio. Sibyllarum nomen unde propagatum. Virginum partus. Cap. I

NEC INTRA eos uirtutum limites ſe continuit muliebre ingeniũ, quos ante paulo memorauimus, quin naturalium quoq; ſcrutationi ſe inſeruit, ac Arete eatenus itẽ progreſſa eſt, ut filium etiam inſtitueret, qui inde appellatus eſt Ariſtippus cognomento μητροδίδακτος. Laſtheniam quoq; Mantineam, & Axiotheam Phliaſiam Platone uſas præceptore, proditum eſt, ornatu interim uirili auditorium ingredientes: quod Dicæarchus ſcribit. Iam uero Damæ, quam Pythagoræ filiam memorant, ingenium & doctrinam in exponendis paternis ſentẽtiarum inuolucris, quis non nouit? Aſpaſiæ item nomen, ac Diotimæ, & Thargeliæ, ut ex Luciano comperimus, ſola illuſtrauit philoſophia: quando nec imbecillis alioqui ſexus ab ea eliminatus agnoſcitur. Quippe Plotinum Platonicũ nobilem mulieres aliquot ſapientiæ ſtudio frequentaſſe memorantur: Corinnæ uero an obſcura eſſe gloria poteſt, quæ in Lyrico certamine Pindarum quoq; nouem Lyricorum principem exſuperaſſe tradatur? Eam fuiſſe Thebanam memorant. Sunt qui Tanagræã malint. Achelodori & Procratiæ fuiſſe filiam conſtat, ac Myrtidis diſcipulam. Muſcam quoq; Lyricam fuiſſe cognominatam, non fere ambiguum eſt. Epigrammata item ſcripſiſſe, ac lyricos nomos. Sed & Theſpiam Corinnam ueterũ celebrant monumenta, & auctor Pauſanias non prætermiſit, quam aliј Corinthiam credere malunt. Corinnæ, ut ſapiẽtis in poetica, meminit Euſtathius. Erinna Teia, uel (ut aliј) Lesbia, aut Telia (Eſt enim prope Cnidum inſula parua Telos, id eſt τῆλος, quod ex Euſtathio eſt) carmine item illuſtris cenſetur. Scripſit Elacaten, hoc eſt ἠλακάτην, Aeolica lingua & Dorica uerſibus trecentis. Condidit epigrammata quoq;. Decem & nouem annorũ mortuam uirginem ferunt. Carmina eius Homericam conſequi maieſtatem, traditum eſt. Sapphus contemporanea fuit, ac (ut nonnullis placere animaduerto) amica. Meminit Euſtathius in nauiũ catalogo apud Homerum: repetit in Temporibus Euſebius. In Erinnam elegans eſt apud Græcos epigramma, cuius hi duo ſunt poſtremi uerſus,

Σαπφὼ δ' ἠρίννης ὅσσον μέλεσσιν ἀμείνων,
ἤριννα Σαπφοῦς τόσσον ἐν ἑξαμέτροις.

id eſt, quanto Erinna in lyricis Sappho præſtantior, tantum Sapphus gloriam Erinna hexametris præcellit. Vtriuſq; poetriæ mentio item Propertio eſt Elegiarũ ſecundo,

Et ſua quum antiquæ committit ſcripta Corinnæ,
Carminaq; Erinnes non putat æqua ſuis.

Fuit & Charixena Crumatum poetria, cuius commeminit uel comicus Ariſtophanes. Fuit & Theano apud Locros in lyricis præcellens. Celebratur item Mœro, condito in Neptunnum hymno. Apud Athenæum eſt Agallis Corcyræa illuſtris arte grammatica, quæ inuentionem pilæ aſcripſit Nauſicaæ, Sicyoniјs aliј, quidam etiam Lacedæmoniјs. Teleſillam quum in aliјs, tum in poetica illuſtrem celebrat Pauſanias, ut quæ apud Argos ante Veneris templum ſtatua ſit inſignis. Caſſandra uero Priami non doctrina quidem, ſed uaticinio (ut uidetur) illuſtris, etiam apud hoſtes in Lacedæmone templo fuit inſignita. Sed nec Romana uirtus ab hoc rerum decore abiungitur, quando Cornificiæ celebrantur epigrammata: ſoror eius hæc Cornificiј narratur, qui ſubinde fugientes milites, galeatos lepores appellare conſueuerat. Quid hic referam pertinax quarundam propoſitum in ſeruando uirginitatis theſauro, uel (quod non minus eſt) ulciſcendo uiolatum præfloratumq;? Mileſias uirgines ſeptem legimus, Gallico

furore

furore cuncta uaſtante, ne quid indecens ab hoſte paterētur, turpitudinem morte declinaſſe. Nicanor uictis Thebis atq; ſubuerſis, unius uirginis captiuæ ſuperatus amore eſt, cuius expetens coniugium & uoluntarios amplexus, quod utiq; in illa fortuna debuerat captiua habere inter optatiſſima, ſenſit pudicis mētibus pluris uirginitatem eſſe, quàm regnum, & propria interfectam manu flens & lugens amator tenuit. Auctores habemus, aliam item Thebanam uirginem, quam hoſtis Macedo uiolarat, diſſimulaſſe pauliſper dolorem, & uiolatorem uirginitatis ſuæ mox iugulaſſe dormientē, præterq; cum gaudio ſe quoq; interemiſſe. Verum quod ad decus item hoc quodāmodo pertinet: apud Gymnoſophiſtas Indorum, quaſi per manus huius opinionis auctoritas traditur, Buddam principem dogmatis eorum è latere ſuo uirginem generaſſe. Sed & ſapientiæ principē non aliter natum Platonem opinantur, quàm de uirginis partu, Perictione matre Apollinis oppreſſa phantaſmate. Cæterum nec imperijs abſtinuiſſe fœminas, uetus teſtatur memoria. Gens fuit Indorum Pandę ſola regnata fœminis. Vnam Herculi ſexus eius genitam ferunt, ob idq; gratiorem, regno donatam præcipuo. Ab ea deducētes originem imperitarūt trecentis oppidis, peditum centum quinquaginta millibus, elephātis quingentis. Iam & apud Meroen quoq; fœminam Candacem nouimus regnaſſe, quod nomen mox & in reginas alias propagatū. Quid, nónne à chronicis relatum ſcimus, Ioannam Anglicam ſolam à condito æuo ſpecie uiri pontificatū Romæ auſam inuadere? Immo uero & unum ex familiaribus, qui ſolus rem tenebat, ad concubitum admiſiſſe, & inde grauidam etiam in ſummo dignitatis faſtigio peperiſſe. Factum hoc ſalutis anno octingenteſimo quinquageſimotertio. Fuit & in Thracia mulierum portus ad Leoſthenē ſinum memorabili cauſa ita cognominatus. Nam Phedalia Byzantis uxor Strœbum uiri ſui fratrem, quum ciues abeſſent, urbi ſtruentem inſidias, coacta fœminarum manu, ad eum uſq; locum inſectata fuderat. A ſimili uirtute denominata in AEgypto item γυναικόπολις, id eſt muliebris ciuitas: quod in monumētis Stephani ex Ariſtagora relatum eſt, qui Platone fuit haud ita iunior. Fuluiam Antonij uxorem accingi enſe ſolitam, ſcribit in Auguſti rebus Dion, quin militibus σύνθημα dabat, id eſt teſſeram, interq; illos ſæpius eſt concionata. Daphnen Tireſiæ filiam, apud Delphos ſolitam uaticinari, uerſificatione adeo præcelluiſſe memorant, ut ex eius carminibus multa ad ſui poematis cultum tranſtuliſſe Homerus credatur. Apud Telmeſſum Arrianus ſcribit, mulierum puerorumq; uaticinia habita ueteribus præſtantiſſima. Sed & Dardanum ſcribit idem ex Samo profectum Teucrorum regis filias duxiſſe uxores, νησὼ καὶ βατειαν, id eſt Neſo & Batiam. Ex priore natam illi filiam uaticinam nomine Sibyllam, ex qua in uaticinatrices omnes ſit propagatum nomen, ob Theophoriæ cognationem quandam. Hypæpenas mulieres fuiſſe pulcherrimas, traditur. Eſt uero urbs Hypæpa, quæ à Tmolo deſcendentibus occurrit, ad Caiſtri campeſtria, nomine impoſito, quia ſit ſub monte qui AEpos nuncupetur, ſita, ac dicata Veneri. Meminit Ouidius de Arachne,

Orta domo parua, paruis habitabat Hypæpis.

Poſtremo, ut uela demum complicemus, ſcribit quodam loco Plutarchus: eandem eſſe uirtutem uirorum mulierumq;. Leontius Gorgias putabat mulieris non formā, ſed egregium nomen atq; famam debere apud quamplurimos eſſe uulgatam. Nec ſum neſcius Thucydidem ſcribere: eam eſſe optimam, de cuius laude ac uituperatione quamminimus apud exteros ſermo habeatur. Auctor eſt Ariſtoteles in Oeconomicis, nec ueſtimentorum nitorem, nec auri magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris præconium, quantum modeſtia ualeat, & approbati mores: ex quo & Propertius ueteres laudans:

Non illis ſtudium uulgo conquirere amantes,
Illis ampla ſatis forma, pudicitia.

Frigidam ſuffundere, apud Plautum quid ſit. Lauare, poſitum pro eo quod eſt, probra ingerere. A tergo uarij, qui dicantur. Scribere, pro lacerare. Cap. II

Plauti

PLauti ex Ciſtellaria uerſus hi ſunt: Ita noſtro ordini
Palàm blandiuntur:clàm,ſi occaſio uſquam eſt,frigidam
Subdolè ſuffundunt:uiris cum ſuis nos ſolere prædicant,
Suas pellices eſſe aiunt,eunt depreſſum.

Quæritur à grammaticis non incurioſe,hoc namq; illorum eſt forum,hoc curriculum,quid ſibi parte hac uelit poeta doctiſſimus,quum ait, Frigidam ſuffundũt: & nonnulli forſitan ad prouerbium referant,quod eſt, Hæret aqua. Verum hoc parum perſpicacis fuerit,immo uerò ſemotius nihil poteſt uel dici uel excogitari, quando à poetæ genuino (ut ſic dicam) ſenſu,per diametrum (ut aiunt) abiuncta ſunt iſta. Quapropter ne refellenda quidem,quando illud à fatuo in cribrum,uti eſt apud Galenum, ſuccurrit pronuntiatum, οὐχ εὕρισκεν ὅ,τι θύσειεν, ἢ μὴ θύσειεν αὐτό. Erit qui tralationem putet ab equis factam,quos ut excitemus,frigida plerunq; conſpergimus:de quibus mentio eſt Vlpiano Digeſtis de ijs qui notantur infamia:ubi inter miniſteria certaminibus ſacris deſeruientia recenſentur agitatores,quiq; aquam equis ſpargunt. Cæterum quia de frigida,mentio eſt,parum forſan calet ſententia hæc.Etiam ſi in animæ defectu frigidam item conſpergi non latet.Certè non ſuperficiaria eſt poetæ huius eruditio,ſed intercutanea prorſus,& quæ uulgaria ſpecie ſæpiſſimè fallat. Frigidam ſuffundere,in Plauto dici quoq; accipio per parœmiam,pro deſcribere, hoc eſt mordere (ut Ciceronis utar elegantia) & proſcindere.Nam ſic & apud Homerum ἐπιγράψας ταρσὸν ποδός. Vſurpat id pullatus ac rudis,nec ſanè politus circulus noſter, Lauare pileũ, frequenter enuntians,pro ſugillare probroſisq; uerbis inceſſere. Verum ne ridicula fiat anchora hæc,ſi plebeia caſſaq; innitamur auctoritate, ut ſacra ſit & cenſeatur, aduocandi ad partes ſunt ueteres auctores,quibus uelut tibicinibus robuſtis noſtra nobis conſtet doctrina,ne uolſella pugnare me,non gladio, cauillentur ſcioli. Igitur Ariſtophanes Pluto, πλύνειν με πειρῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν, id eſt me inter tot homines proluens.Exponunt grammatici, ἤγουν ὀνειδίζεις ἢ αἰσχύνεις, hoc eſt probro me afficis & dedecore tot aſtantibus uiris. πλύνειν, Sudas interpretatur ἐφύβριστον πλῦμα. Sed amplius,Pollux Vniuocorum ſeptimo: πλύνειν, id eſt lauare, pro λοιδορεῖν, id eſt conuitiari,exponit,& alterius nomen obtrectare. Quod uerò dicitur, id genus homines qui præſentes arrident,blandiuntur,plauſibiliter efferunt laudibus:abſentes autem perfidioſe conuellunt & lancinant,appellari poſt tergum uarios, rectè admodum dicitur quoniam ſit in Lexiphane apud Lucianum, ὁ τὰ νῶτα ποικίλος. quod prorſum ſignat, à tergo uarium. Quod de uerbo deſcribere protulimus, approbat id Catullianum quoq;:

Ne laneum latuſculum,manusq; mollicellas
Inuſta turpiter tibi flagella conſcribilent.

Necnon illud Plautinum:

Corpus tuum uirgis inſcribam.

Tres modo inuentos ex rationis præſcripto uiuentes.Hominem eſſe Scyllam.Quorundam efferata libido.De concubitus ratione. Fœminarum in coitu uoluptatem eſſe maiorem,quàm uirorum.Lesbiorũ turpitudo.Lesbiazin.Herbis iuuari concubitum. Cap.III

ASclepiodorum,memoriæ proditum eſt,Athenis inita in Syriam peregrinatione,eo conſilio pleraſq; adijſſe ciuitates, ut mores hominum perſpiceret.Cæterum in tota periodo illa tres modo comperiſſe, qui modeſtè ac planè ex formula uiuerent,Ilapium apud Antiochiam philoſophum. Laodiceæ uerò Maren, omnium eius ætatis iuſtiſſimum.Item philoſophum Domninũ.Scio,incredibilis uideretur hiſtoria, niſi Heracliti lachrymæ ſuccurrerent,qui in publicum prodiens ubertim flebat,quum uideret circa ſe tot millia malè uiuentium,immo uerò malè pereuntium.Ita profectò eſt,quotus quiſq; reperitur, quẽ titillatio corporis non irretitum ducat? quem uoluptas, ut de alijs nunc cenſura non peragatur,adobrutum præfocatumq; non comprimat, quamuis eam eſſe pecoris bonum,à grauiſſimis traditum auctoribus ſit? Ita inquam eſt,homo Scylla eſt,de qua uates celeberrimus ita cecinit,

Prima hominis facies & pulchro pectore uirgo
Pube tenus: poſtrema immani corpore priſtis,
Delphinum caudas uterò commiſſa luporum.

Prima hominis pars rationalis anima, huic committitur inutilis caro & fluida & receptandis tantum cibis habilis, ut ait Poſidonius. Virtus illa diuina in lubricum deſinit, & ſuperioribus partibus uenerandis atq; cæleſtibus animal iners & marcidum attexitur: quodq; horribilius eſt, captiuam ducit rationem. Plurimis corpus uoluptati eſt, anima oneri: quanquam illud natura, ut quandam ueſtem ac uelamentum circundediſſet animo. Ex hac uoluptuaria officina mirum eſt, quanta ſe promăt fœditatum agmina, quæ libidinum turpitudo. Nam, ut Antoninum Caracallam cognomento prætercam, effrati adeo pruritus, ut nouercam Iuliam ducere uxorem ſit impulſus. Quàm uerò etiam dictu abſurdum, in quo tamen fuiſſe laudatum Diogenem, ſcribit Plutarchus? Quem publicitus ſolitum refert pudenda perfricare, quum diceret etiamnum, Vtinam pariter uentris latratus poſſem atterere. Sed quid leuia conſectamur? Hoſtius obſcœnitatis princeps uſq; in ſcenam productæ, quod ex Seneca eſt, diues auarus, libidinis præferuidæ, Auguſti temporibus tam uirorum, quàm fœminarum auidus. Fecit quoque eius notæ ſpecula, quæ imagines longe maiores redderent, ut digitus brachij menſuram & longitudine & craſſitudine excederet. Ea ita diſponebantur, ut quum uirum ipſe pateretur, omnes admiſſarij ſui motus in ſpeculo uideret, ac deinde falſa membri ipſius magnitudine, tanquam uera gauderet. Quin & in balneis draucorum habebat delectum, & apta menſura legebatur emaſculator. In omnibus, inquit Plutarchus, magnum diuinumq; illud Empedoclis ſum arbitratus, τὸ νηστεῦσαι κακότητος, id eſt à malignitate uitioq; eſſe ieiunum. Laudabam quoq; ut non ingrata, nec ἀφιλόσοφα, id eſt à philoſophia ſeiuncta illorum uota, qui comprecarentur integrum purumq; à uino & Venere annum tranſigere, ut ſic temperantia continentiaq; deûm uenerarentur. At caui murioni, laſtauri inexplebiles proculcata ratione ac corporis mancipata proluuio, nil in uotis grauius habent aut frequentius, quàm ut ſe libidinum Venereis fœditatibus adobruant, quorum efferata rabies (ut ille ait) ne capiti quidem parcit. Cæterum in hos plura fortaſſis alias, interim ex ueteribus memorijs, & Ariſtotele in primis proruamus aliquid, quod amplius ad procinctum tendentibus arrideat. Quippe agitatam ſcimus nõ inutilem omnino ambiguitatem, quid nam ſit cauſæ, quòd bibendi edendiq;, aut id genus alia faciendi cupiditatem minus diffitemur, concumbendi uerò deſideria penitus occultamus: ſiquidem perpenſione dignum in primis eſt. Sed enim profectò ſcimus, rerum quidem plurimarum cupiditates eſſe neceſſarias, & nonnullas (ni expleantur) interimere, ἡ δὲ τῶν ἀφροδισίων ἐκ πλεονασίας ἐστί. Id ſignificat, rei Veneriæ libidinem ſuperfluere, ac eſſe abundantiæ indicem. Nec me fallit præter Celſum Aeginetam Paulum Medicinæ primo, concubitus pleraq; recenſuiſſe emolumenta, ut qui ſaturitatem inaniat primum, corpus alleuet, præſtetq; uirilius, animi laxet rationem præpeditam, iram molliat intemperantem: proptereaq; melancholicos, ſi quid aliud, iuuare inſigniter, atq; alio furentes modo ad prudentiam reuocare, ac deniq; pituitoſis prodeſſe ægritudinibus. Cornelius Celſus, concubitus (inquit) rarus etiam corpus excitat, frequens ſoluit. Paulus ſic, Coitus intemperans corpus reddit ἀραιότερον, ψυχρότερον, ξηρότερον, καὶ ἀσθενέστερον. Sed cur nam ſuauis adeo res eſt concubitus? Et neceſſitate ne impelluntur ad concumbendum animantes, an rei cuiuſpiam gratia genus hoc libidinis datum eſt? Suauiſſimè utiq; cõcumbimus, ut interim Alberti rationes prætereamus, quoniam aut toto ex corpore ſemen profluit, ut aliqui uolunt: aut quia, quamuis non toto ex corpore, tamen per eam partem ſe promit, in quam meatus omnes, uenæq; omnes applicentur, & coeant in uas ſeminarium inuolutum. Quum igitur uoluptas ſimilis in libidine atq; in prurigine ſit, efficitur pariter, ut corpus geſtiat uniuerſum. Prurigo autem, uel (ut Græcè dicam κνησμὸς ἡδύς ἐστιν ὑγροῦ ἔξοδος πνευματώδους, ἐγκατακεκλεισμένου παρὰ φύσιν. id eſt, prurigo, inquam, iucunda eſt ſeceſſio humoris ſpiritoſi, incluſi contra naturam. Genituram uerò eſſe item ſeceſſionem eiuſmodi ad rem naturalem, conſtat. Suauis autem tum ex neceſſitate, tum rei cuiuſpiam gratia cõcubitus eſt. Ex neceſſitate, inquam, quod uia omnis pertinens ad rem naturalem ſuauis eſt, ſi modo à

dò à ſenſu percipi queat. Rei uerò cuiuſpiam gratia eſt, ut ortus ſit animantium perpetuus. Facit enim uoluptas, ut animantes ad coitum ardentius excitentur. Oblectatio enim propria, operationes corroborat, & diuturniores ac meliores facit: ut quarto Ethicorum Ariſtoteles ſcribit, & Auicenna uigeſima tertij, Voluptas, inquit, prouocat ad ſpermatis emiſſionem feſtinam. Quendam certè legimus libidine concitatū uehementius, illatum mutoni uulnus, ne minimum quidem ſenſiſſe. Sed quia in Auicennam incidimus, repeto nunc memoria quod nono De animalibus idem prodit, Extenſiuè duplicari in fœmina concubitus uoluptatem, quia præter ſeminis motum, & orificij uuluæ, ut tralatis utamur uerbis, in ſugendo naſcitur quoq; oblectatio, uulua ipſa diuerſimodè mota: quod & Galenus ſignificat libro quarto De accidenti & morbo. In uulua uirtus appetendi fortis eſt, natura ſiquidem præpotens eſt in eijciendo & admittendo ſemine, nimio utiq; deſiderio & delectatione. Eſt & parte iſta gentium differentia non nulla. Auctores Græci ſunt, Lesbios fuiſſe ueteribus infames, ut malos prorſum, quando ab ijs & corriuatum eſt λεσβιάζειν uerbum, quod ſignet oris inquinationem fœdā, uti Aelius ſcribit Dionyſius, & meminit octaua Iliados rhapſodia Euſtathius. Eſſe herbas quaſdam Theophraſtus ſcribit, & repetit Athenæus, quæ uel ad ſeptuageſimū coitum uim præſtent. ſed ita, ut demum ſecernatur ſanguis. & Philarchus ab Indorum rege miſſa Seleuco ſcribit, quæ mirè coitum prouocarent, uel etiam ſedarent. Sed hi uelut epiſtomio, ut Vitruuij & Senecæ more loquamur, obiecto repentè, ſtili decurrentis impetum retruſere, nominibus rerum parcentes: quod ipſum tamen, ut ſunt mores, lucro acceſſit. Cæterum de hoc item mox paulo.

Cur uiri hyeme, mulieres æſtate Veneris ſint auidiores. Item de concubitu plura, & uocabulis ad eum ſpectantibus: necnon de Horatio. Cucumeris ad coitum uis. Hygri qui intelligantur. Miſetia. Specloma. Meretrices publicitus quis inſtituerit primus. Pandemus cur dicatur Venus. Pandemij mendici. Pandemi morbi. Epidemi. Peſtilentiæ ſpecies & cauſæ. Hetæræ meretrices cur. Hetæridia quæ dicantur. Halteres qua componerentur figura. De aue erodio, & Alba inſula. Meretricia profeſſio apud ædiles. Viſtiliæ hiſtoria, & Dionyſii prius. Tranquilli locus ex Tiberio reſtituitur. Hetæriæ Chriſtianorum quid. Caput IIII

VIros Plinius ſcribit, auidiores Veneris hyeme, fœminas æſtate, ab Heſiodo proditum. Carmen Heſiodicum ad hoc pertinēs, id eſſe arbitror, quod in Ergis, parte, quæ ad finem uergit, ad hunc modum legitur:

θέρεος καματώδεος ὥρῃ
Μαχλόταται δὲ γυναῖκες, ἀφαυρότατοι δέ τε ἄνδρες
Εἰσίν, ἐπεὶ κεφαλὴν, καὶ γούνατα σείριος ἄζει.

Digna uerò ſcitu, quæ Ioannes grammaticus in eius loci enarrationem adnotāda cenſuit. Mulieres, inquit, æſtate omnino traduntur laſciuiores, ac in Venerem prorſum lubentiores, quod quum ſint perhumecta natura & frigidiore multo quàm uiri, ſolis ui & æſtus rapiditate ad temperiem rediguntur, eliquato digeſtoq; quod ex humectatione ſuperfluebat. Quo fit, ut concubitus ſint appetentiores, & ad id opus etiam temperatiores, uiris longè imbecillioribus, quippe quibus innata ſiccitas anni tempore plurimum augeſcat. At hyeme contraria omnia fiunt, nam humectatione ad temperiem reuocantur, mulieribus in affectionē diuerſam abeuntibus. Quæ omnia etiam Magnus comprobaſſe Albertus uidetur. Ver autem utriſq; Venereorum æquilibrium præſtat: hoc eſt, ut Græci dicunt, ἰσομοιρίαν. Cæterum ita iſomœriam omnino intelligendam, ut ſciamus, δεκαπλασίως, id eſt in decuplum amplius affectari à fœmina concubitum, quàm à maribus, præſertim ſi utero geſtet: tunc enim cōceptum ſemen neruos mouet, & inde confricationis ardor innaſcitur. Quin obuerſis Auſtro genitalibus mirè afficiuntur libidine. Cornelij Celſi ex primo De medicina ſuper tota re placita hæc ſunt: Concubitus, inquit, neq; nimis concupiſcendus, neq; nimis pertimeſcendus eſt: rarus corpus excitat, frequens ſoluit: quum autem frequens fuerit, non numero, ſed natura, ratione ætatis corporiſq;: ſcire licet, eum non inutilem eſſe, quem corporis neque languor neq; dolor ſequitur. Idem interdiu peior eſt, noctu tutior: ita tamen, ſi neq; illum

cibus,neq; hunc cum uigilia labor ſtatim ſequitur. Item alibi, Tolerabilior per autumnum concubitus,æſtate in totum, ſi fieri poteſt, abſtinendum. Cliniam uerò Pythagoricum dicere ſolitum accepimus, Tum adeundam mulierem concubitus cauſa,ubi nocumentis exponere te deſtinaris. Zopyrus medicus apud Plutarchum in Sympoſiacis Thaletis feſtiua utendum eluſione tradit,quem quum importunius ad nuptias infeſtaret mater,ita eluſiſſe fertur, οὔπω καιρὸς, ὦ μῆτερ, Necdum opportunum eſt, ó mater. Compari modo & ad Venerea,inquit,affici debemus, ut decubituri ſuccinamus, necdum accommodum eſt. Itidem & à ſomno excitati, οὐκέτι καιρός, iam effugit occaſio. At reſpondens Soclarus,athletica eſſe huiuſmodi putat, & cottabiſin olere, ac creophagiam. Sophocles uerò ſeneſcens maximè lætabatur, quòd eiuſmodi euaſiſſet uoluptatis allectationes, ὥσπερ ἄγριον καὶ λυττῶντα δεσπότην, ideſt ut ferum ac prærabidum dominum. Horatium poetam alioqui nobiliſſimum libidine adeo præferuida fuiſſe ferunt,ut cubiculo etiãnum uteretur ſpeculato,quo ſe coeuntem intueretur. Prouerbium Græcanicũ recenſet libro tertio Athenæus,propoſito congruens, σικυὸν τρώγουσα γύναι τὴν χλαῖναν ὕφαινε, Cucumere ueſcens mulier,lænam texe. Id ideo dici uidetur,quia ex Ariſtotelis doctrina,textrices parte plurima Veneriæ ſunt,ac impudicę. Cucumeres uerò coitus prolubia conciunt,uti rentur nonnulli: unde σικυὸν appellatum tradunt, παρὰ τὸ σεύεσθαι καὶ κινεῖν. Porrò ut à grammaticis aliquid interim mutuemur,laſciuos Græci ὑγροὺς uocant,id eſt humidos:quoniam,inquiunt, ex humecta natura conſurgat coeundi auiditas:unde & poetis occaſionem datam, Venerem cõfingendi ex mari conceptam,ut Heſiodi Theogonię interpres ſcribit:unde & Auſonius,

Orta ſalo,ſuſcepta ſolo,patre ædita Cælo,
Aeneadum genitrix hic habito alma Venus.

Scitu tamen dignum eſt,ad laudem quandoq; ſpectare uerbum id,ac pro facilitate quadam ſeu comitate accipi. Nam in Cimone & Lucullo Plutarchus ſcribit, perſimilem fuiſſe in excipiendis hominibus ὑγρότητα καὶ δαψίλειαν. Miſetiam ijdem, id eſt μισγτίαν, in Venereis intemperiem dicunt. Cui toto anni tempore quodammodo ſufficere homo poteſt, ex conſtitutionis caliditate & alimentaria copia:uti phyſicis placet. Specloma,inquit Ariſtophanis interpres, ſonus eſt quẽ concubitus facit: nam & συμπλοκοῦν, coire dicunt, παρὰ τὸ πλέκεσθαι, id eſt à complexu. Sunt qui ad Venerea procliuem,etiam læſpodiam uocent: quanquam & eodem nomine fuit Athenienſium dux, cuius meminit Thucydides quoq;. Qui, quod uitiatis eſſet cruribus, ueſte utebatur talari: quod fuiſſe Barbarorum proprium, ſcribunt Græci. Quoniam uero paulo antè ὑγροὺς pro laſciuis dici adnotauimus, ſuccurrit ad id amplius cõprobandum, epigramma apud Delphos poſitum:

ὑγρᾶς καὶ τρυφερᾶς βασιλεὺς Ἆγις μ' ἀνέθηκε.

id eſt, laſciuæ ac delicatæ Agis rex me dedicauit. Quippe Agidis uxorem Timæam uitiaſſe Alcibiades ferebatur. Sed & σώματος ὑγρότητα nuncupant Græci, quam lubricitatem recte interpretari queas. In hac porrò libidinis pragmatia ingerendum ſtudioſis illud quoq;: Solonem primum,ut ſcribit Philemon,emptas iuuentuti meretriculas comparaſſe, ut effuſo illic egeſtoq; libidinis impetu, quid turpius cogitare deſiſterent. Quin Veneris,quam Pandemum uocant, primus item (Nicandro auctore) ſuſtruxiſſe templum memoratur,ex proſtitutarum capturis:unde liquere cognomẽti rationem arbitror. Nec me fallit tamen, eſſe qui Pandemi Veneris in ueteri foro ſacellum putent conſtitutum,appellatione deflexa,quòd illuc populus conflueret uniuerſus. Fuit & Pandemus meretriculæ nomen. Pandemios Homerus mẽdicos dicit, Porphyrio interprete, qui tota uagantur urbe, non una contenti domo. Vraniæ Veneris & Pandemi,in Sympoſio meminit Xenophon: ſeorſum utriq; templa prodens, & altaria excitari ſolita: quin & Pandemi,id eſt uulgariæ ſacrificia ῥᾳδιουργότερα fuiſſe, Vraniæ uero ἁγνότερα. Mox illam ſcribit corporis amorem excitare: animæ uero hanc,ſimul & amicitiæ,ſimul & honeſtorum operum. Scortilla uero nundinati pudoris Hetæras uniuerſim amicitiæ nomine Græci nuncuparunt: uel quia ſit id Veneris cognomen apud Athenicẽſes,ut quæ amicos amicasq; ſocialiter cõgreget in unum. At quum in Magneſia celebrari Hetæridia legimus ſolita, non ad meretrices referendum, ſed q

princeps

princeps omniũ,coeuntibus Argonautis,Iaſon Ioui Hetæridio ſacra obiuit. Cæterum immolat Hetæridia Macedonum rex quoq;. Hetærias Chriſtianorum intelligunt ueteres etiam coitionem,quæ fit antelucanis temporibus ad concinendum deo.Halteres uerò,id eſt ἀλτῆρες, de quibus Martialis,Halteres agili rotat lacerto: & meminit Ariſtoteles in Quæſtionibus encyclicis:aliud omnino ſunt. Figura erat, circuli dimidium oblongioris,nec rotundationis abſolutæ: ita prorſum afformabãtur, ut manuum inſeri poſſet digiti,uelut per ſcuti ochana.Legimus & in Philoſtrati Heroicis, pãcratiaſten Cilica fuiſſe,halterem nuncupatum.In libro De communi animalium greſſu Ariſtoteles ait,quinquertiones halteribus utraq; manu comprehenſis, maiorem & concitatiorem ſaltum ædere.Sunt qui halteres Latinè brachialia enuntient.Quod ad pandemum attinet,de quo diximus,ſciendum (auctore Paulo) morbos dici pandemos,id eſt πανδήμους, qui in plures ſimul graſſantur: qui ut communes ſunt,ita ex cauſa item proueniunt publica,ciborum aut potus prauitate:item id genus alijs.Ammianus uerò Marcellinus,ſi in re medica credendum hiſtorico eſt,primam eius ſpeciem dici pandemum arbitratur,quæ efficiat in locis agẽtes aridioribus,crebris interpellari caloribus:ſecundam autem epidemum,quæ tempore ingruens aciem hebetet luminũ, & humores cõcitet periculoſos:tertia,inquit,lœmodes uocatur,quæ item temporaria eſt, ſed uolucri celeritate letabilis.Peſtilentiæ uerò cauſas ſunt qui in frigoris aut caloris nimietatem, uel humoris aut ſiccitatis reijciant. Alij in aerem uel aquam cadaueribus uitiatã computreſcentibus.Sunt qui terrarũ halitu denſiore graſſantem aera emittendis corporum ſpiraminibus obſiſtentem pernicioſum fieri opinentur. Quo argumento bruta præter homines iugiter prona,Homero auctore,primo quoq; tempore intereunt. Illud uerò ab inſtituto non diſſitum omnino eſt:erodium eſſe auem, quæ in coitu ſanguinem exſudet:qua ex cauſa argumentantur impoſitum nomen, ὅτι ἔαρ ἱδροῖ : nam ear quandoq; ſanguinẽ dici. Ciconiam putat Sudas, aut ciconiæ ſimilem: dictamq;, quòd in paludibus uerſetur, quaſi elodion.Fulicam transfert Auguſtinus.Et Lycophronis interpres larum eſſe arbitratur.Ambroſius etiam ſturnum:quem tamen Græci, non erodiũ, ſed pſara dicunt.Seruius erodios intelligit aues Diomedeas.Pauſaniæ, genus unum erodiorum,& quidem maximum ac pulcherrimũ,uocatur ocnos. Ardeolam, erodium putat Theodorus,ſicuti λευκερώδιον albam ardeolam. Nec ignoro, Claudium philoſophum aduerſus grammaticos aciem dirigere. Meminit auis Iliados rhapſodia decima Homerus.Eam uerò inſidias ſtruentibus peraccommodam, ſcribit Hermon omine proſpero.Dignum ſcitu:ab auitio id genus credi Albam inſulam in Ponto nuncupatam,quod inibi uiſatur plurimum. ac proinde Pindaro μεταληπτικῶς dici Phaennam: quippe φαεινόν, ſignare τὸ λευκόν. In eam uerò tralatum Achillis corpus ab Thetide,proditur,ac eſſe inibi herois gymnaſia,& curſus celebrari.Porrò inſulam eandem Achillis nuncupant Dromon:quoniam illuc uſq; Iphigeniam ab Diana raptam, ne immolaretur,ſit amanter inſequutus.Nec me fallit, aliud ſequi Melam Pomponiũ libro ſecundo,ſed & Plinium libro quarto, ab inſula Achillis diſparare Achillis dromon,de eius uiri exercitatione ſic appellatum.Erodion inter amphibia recẽſet Theon. quo nomine tumultuoſius è mari in ſiccum deuolantem,hyemis eſſe præſagium, cecinit Aratus. Verum in tam multis quæ de Venerijs commentamur, non prætereamus exemplum caſtigatæ libidinis.Quippe iunior Dionyſius, quum ſe in Locrenſium urbem contuliſſet,per ſummam licentiam ciuium uirgines puellas accerſitas,uel ad ſatietatem conſtuprabat:mox uerò ultoris ui numinis, quum foret excuſſus principatu Dionis opera,tunc enimuero ira inflammati Locrenſes,uxorem Dionyſii & filias proſtituere arreptas primum,innumeris quidem affectas ludibrijs, ab ijs præcipuè, quorum uirgines polluiſſet pater. Poſtea uerò quã pro arbitrio illuſere miſeris,inde acubus ſub ungues crudeliter impactis,peremere. Nec ijs ſatis ſibi factum arbitrati, oſſa quidem carnibus denudata in mortarijs attriuere:carnes uerò omnibus propoſuere deglutiendas,diris in eos imprecationibus qui ſuperſediſſent, reliquijs deniq; in mare diiectis. Sed nec id incurioſius prætereundum:Romæ ſtationem imperij tenente Tiberio,grauiore ſenatus decreto fœminarum coercitam libidinem,cautumq; ne quæſtum corpore feciſſe uellet,cui auus aut pater aut maritus eques Romanus fuiſſet. Quippe Viſti-

lia prætorijs ornata maioribus ſtupri licentiã apud ædiles inuulgarat, more ueteribus recepto, quibus pœnarum ſatis in propudioſas irrogari eſt uiſum ex ipſa flagitij profeſſione. In hac mentione non prætereamus Tranquilli locum in Tiberio: Cubicula, inquit, libris elephantidis inſtruxit, ne cui in opera ædenda exemplar impetratæ ſcænę deeſſet. In ſyncerioribus autem codicibus legitur, non impetratæ ſcenæ, ſed imperatæ ſchemæ: aut rectius, imperato ſchemate. Nam & Heliogabalum ſcribit Lampridius, uaſa habuiſſe centenaria ſchematibus libidinoſiſſimis inquinata.

Cur claudi ſalaciores. De eorundem uirtutibus. Item de Androclide, Coclite, Alexandro. Gellij locus excutitur. Interim Macrobij patria, & Vitruuij, necnon Celſi. Cap. V

QVæſitum à naturalium ambiguitatum ſtudioſis multum diuq́, quid nam ſit quod obſeruatum ferè eſt, Claudos eſſe ſalaciſſimos, adq́ uſus Venerios implendos præpotentes. Quod & Amazonum reginam Antianiram reſpondiſſe ferunt, ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ, optime claudus init: quod retulit Theocriti interpres. Nam mares natos mutilare conſueuerant Amazones, illisq́ ad coitum abuti. Quum uerò ad congreſſum eas hortarentur Scythæ, reſpondit regina quod prætexuimus. Sic autem peritiſſimos ratiocinari animaduerto, quilibet ex hominibus denſiore pilo, ut etiam aues ad Venereum uſum promptior eſt, caloris humorisq́ copia: utrunq; enim ad concubitum pernecessarium eſt: etenim calidum ſecernit, humidum uerò ſecernitur. Eadem uerò ratione claudi ſalaciores ſunt. In eis quippe alimenti parum ad inferiora διὰ τὴν ἀτροφίαν τῶν σκελῶν, hoc eſt, ex uitio crurum delabitur: ad ſuperiora uerò profertur plurimum, & in ſemen concernitur. Theocriti ſcholiographus inde natum in claudos dicterium putat, quòd domi tota die deſidentes perpetuò ferè Venereis intenti agant. Cæterum ne putet quis in laſciuiam modò abire claudítatem, & nil prorſum uirtutis id genus hominibus fieri reliquum, Androclidam Laconem legimus, debilem crure, ac inutilem, quum bellatoribus ſe immiſcuiſſet, ac præſtò ibidem fuiſſet qui prohibere niteretur, quòd parum robuſtus uideretur, intuliſſe grauiter ac animoſe, in aciem aſtitui oportere, qui de prælio cogitet, non de fuga. At mater claudum filium mittens in prælium, τέκνον, ἄπε, τῷ βῆμα ἀρετᾶς μέμνασο. Fili, inquit, per ſingulos gradus memento uirtutis. Et Romanus Cocles, quum ei cruris uitium obiectaretur, Per ſingulos, inquit, gradus admoneor triumphi mei. Digna uox liberatore principis terrarum populi. Quippe pertinax occupatio pontis aduerſus Hetruſcam uim grauius aſſultantem, eam illi contraxerat calamitatem, cui tamen non defuit obtrectator. Idem ferè in patrem Philippum Alexander Magnus pronuntiaſſe memoratur, ut Sp. Caruilij matrem taceam, ut eſt apud Ciceronẽ libro ſecundo De oratore. Nã quum in Triballis coxa is eſſet debilior factus lanceæ percuſſu, ac eiuſmodi angeretur incommodo, Confide (inquit) pater, ac prodi in apertum, ἵνα τῷ ἀρετῆς τῷ βῆμα μνημονεύῃς. quod eſt, ut per gradus ſingulos in uirtutis memoriam redigaris. Hæc uerò in libro De Alexandri fortuna, plurimum laudibus efferens Plutarchus, philoſophicæ mentis germina eſſe contendit, & quodam numinis afflatu ad honeſta properantis, & ſupra corporis deminutiones ſurrectæ. Quo, inquit, pacto ipſum mox arbitramur proprijs exultaſſe uulneribus ſingillatim, dum uictarum gentium reminiſceretur, & captarum urbium, & in deditionem acceptorum regum, quum cicatrices haudquaquam occultaret, ſed ut uirtutis inſculptas circumferret imagines? Obiter uerò expende quæſo lector candide, ex pauculis his, de Plutarcho trãſpoſitis, quàm rectè T. Caſtritius apud Gellium Atticarum noctium libro ſecundo, Saluſtium inceſſuerit, qui Sertorium ſcribit, corporis dehoneſtamento lætari maximè ſolitum, quòd inde gloriæ quæſtus atq; compendium profluxiſſet clariſſimum. Nam quod hiſtoricum nobiliſſimum à Demoſthenis æmulatione excidiſſe uideri uult, inſulſiſſimum eſt, ac hominis Atticiſſationẽ nimio plus oſtentantis. Cur enim non ex propria dicamus ſententia Saluſtium potius ea duxiſſe conſcribenda, quàm Demoſthenis imitatione? An ſumus ſub rege, nec ſibi ſe quis uendicat? An ad Græcorum præſcripta & dicimus & facimus? Quam uanitatem in pluribus ſequitur & Macrobius, quem ſibi ciuem nunc uendicãt Veronenſes, uti Vitruuium quoq; ac Celſum & Plinium: dum Virgilianam uellicando claritatem,

Græcos tanquam in ſinu Mineruæ ac Mercurij & natos & educatos, miris effert præconijs. Ego uero, ſi modò libera coniectatio eſt, nec cogitaſſe quidem hiſtoricum ſuper eo Demoſthenis loco contenderim, quum ea proderet: non quia Græcè neſciret, qui fuit doctiſſimus, ut in illa ingeniorum fertilitate ac feliciſſimo temporũ ſtatu: ſed quia proprij ingenij uiribus ferebatur, & eminentiſſima qua pollebat eloquẽtia. præſertim quum & ipſa dictet ratio, ut corpore deminuto non ferè quiſquam ſimpliciter lætetur, uerum exultet mirificè uirtutis imagine expreſſius inſculpta. Quotus enim quiſq; uel gregarius miles non geſtit paſsim ſuas uiſentibus oſtentare cicatrices, ut inde ſtrenuus comprobetur, & fortis in primis bellator. Adde, quòd de Sertorio ipſum id memorat Plutarchus quoq; in Parallelis: nam ubi calamitatem explicuit, ὧν τούτῳ δὲ inquit, καὶ καλλωπιζόμενος ἀεὶ διετέλει. Illud ſuperpondium fuerit: Alexandrum quandoq; interrogatum, ubi reconditos theſauros ſeruaret, Apud amicos, beneuole reſpondiſſe.

Apollonij caſtitas. Theodori placita abſurdiſsima, & cur deus ſit dictus. De uoluptate guſtus & tactus. Chimæræ allegoria. Sciatrophiæ qui. Cur Venereorũ affectio adeo cenſeatur pudenda. Poliæ. Epipolæ. Peolæ qui ſint. Pola ciuitas unde. Propolæ. Cur fictum, paſſeribus ſubuectari Venerem. Epicataphori. Veneris ſimulacrũ triplex Thebis, Vraniæ, Pandemi, Apoſtrophiæ. Diritæ. Dirij. Pyrgitæ. Pyrgion. Struthos, & paſſeres pro auibus dici. Paſſerem cur cilegam dicamus uulgo. Spermologi qui. Schœnis Venus cur. Schœnotroges. Schœniculæ. Venus Paphia, & Amathuſia. Salambo. Caput VI

APollonium Tyaneum, quem unicè mirantur plerique, ac (quod dictu quoq; abſurdiſsimum eſt) comparem CHRISTO, ſiue mores contempleris, ſiue miracula, facere non compaueſcunt, laudibus efferunt celeberrimi auctores: qui iuuenilibus quoq; annis incentiua Venereorum & titillationes ſubinde lancinantes uellicanteſq; ita repreſſerit contuderitq;, ut præſignis in eo caſtitas noſcitaretur, à qua nunquam ab eo reclinatum delictumq; ſit. At Theodorus, quem ideo nuncupatum eſſe deum memorant, quòd quum illum Stilpo percunctatus eſſet, Putas'ne Theodore, te id eſſe quod diceris? Atque is adnuiſſet: Deus ergo, inquit, es? Id quum gratè quoq; accepiſſet, ſubridens Stilpo: O fatue, ratione compari & cornicem te eſſe fateberis. Hic inquam Theodorus, furto (inquit) & adulterio, ſacrilegio quoq;, quum tempeſtiuum erit, dabit operam ſapiens: nihil quippe horum turpe natura eſt. Sed, ſi auferatur uulgaris ex hiſce opinio, quæ ſtultorũ imperitorumq; plebeculæ conflata eſt: ſapientem publicè abſq; ullo deprehenſionis rubore ſcortis congreſſurũ. Hæc ſunt nobilia philoſophi huius placita. Quibus quid inhoneſtius? quid ſpurcius ualeas excogitare? Hæc ſi audire animum induxerimus, iam non homines, ſed chimeræ omnes ambulabimus. Siquidem libidinoſus iuuenis, quacunq; ſe intenderit, tanquam leo furens non parcit matri, non parcit ſororibus, & tanquam capra humorem quendam fœtidum exſudat, & à facto & à conſcientia ſceleris, tanquam à draconis cauda conuerberatur. Nec immeritò ueteres illi ſanctiſsimi uiri, ſcires non iuraſſe in Epicuri uerba aut Ariſtippi, uoluptatem omnem quę ex ſenſibus, quos ueluti ſatellites à natura datos animæ, traditum eſt, quæ immodicè capiatur, turpem atq; improbam exiſtimarũt. Sed enim quæ nimia ex guſtu atq; tactu eſt, eam uero rerum omnium fœdiſsimam cenſuerunt. Eoſq; qui duabus iſtis belluinis uoluptatibus ſeſe dediderunt, grauiſsimi uitij uocabulis Græci appellant ἀκολάστους, id eſt libidinoſos & intemperantes, uel ἀκρατεῖς, id eſt incõtinentes: ſed & ſciatrophias, uelut in umbra delicatius connutritos: nam & umbratilis uita, mollisq; ſciatrophia rectè dicitur. Inſuper uoluptates iſtæ duæ guſtus atq; tactus, hoc eſt libidines in cibos atq; in Venerem prodigæ, ſolæ ſunt hominibus cum beſtijs communes, immoq; in pecudum ferorumq; animalium numero habetur, quiſquis eſt hiſce ferinis uoluptatibus peruinctus. Nam reliquæ humanæ naturæ creduntur propriæ. Quod Ariſtoteles doctiſsimè ſenſit, & eſt à Gellio eleganter repetitũ. Sed & Auguſtinus, Quod (inquit) irę opera aliarumq; affectionum, in quibuſq; dictis & factis non ſic abſcondit uerecundia, ut opera libidinis, quæ fiunt genitalibus membris, quid cauſæ eſt? niſi quia in cæteris membra corporis non ipſæ affectiones, ſed

quum eis conſenſerit uoluntas, emouet, quæ in uſu eorum omnino dominatur. Nam quiſquis uerbum emittit iratus, uel etiam quenquã percutit, non poſſet hoc facere niſi lingua & manus, iubente quodammodo uoluntate, mouerentur: quæ membra etiam quum ira nulla eſt, mouentur nihilominus eadem uoluntate. At genitales corporis partes ita libido ſuo iuri quodammodo mancipauit, ut moueri non ualeant, ſi ipſa defuerit, & niſi ipſa uel ultrò uel excitata ſurrexerit. Hoc eſt, quod pudet. Hoc eſt, quod intuentium oculos erubeſcendo deuitat: magisq; fert homo ſpectantium multitudinem quando iniuſtè iraſcitur homini, quàm uel unius aſpectum quando iuſtè miſcetur uxori. Poſtremò, qui ex intemperanti Veneris uſu pereunt, dicuntur peolæ, media producta: quia peos ſignet pudendum, ſiue ueretrum: ut apud Ariſtophanem in Nebulis, οὐδ᾽ ἐγώ γε πλὴν ἢ τὸ πέος ἐν τῇ ἀξίᾳ.

Polia uero Iureconſultis eſſe uidetur equinum armentum. Nam quod Græce ἱπποφορβίον, id eſt hippophorbium, dixit hiſtoria quarta Herodotus, poliam Latinè reddidit interpres. Polæ autem Colchorum lingua exulem ſignificant, quod prodit Callimachus. Quoniam uero in Iſtria ſubſtiterint Colchi, qui Medeam perſequebantur, inde datum Polæ ciuitati nomen. At propolæ hominum genus eſt auidiſſimum, uænalia per fraudem coemunt prius, mox ut pluris diſtrahant. Propolas ſcitè circumforaneos appellauit in Commodo Antonino Lampridius. Epipolæ autem præruptus eſt locus Syracuſas contingens, meminit hiſtoria ſexta Thucydides, & Stephanus non omiſit, nec T. Liuius libro quinto Punici belli ſecundi. Plutarchus quoque in Nicia, φθάσας δὲ τὰς ἐπιπολὰς κατασχών, id eſt tanta delatus celeritate, ut Epipolas præoccuparit. Id non percipiens interpres ſic omnino reddidit, Vt quum epiſtolas de diſceſſu ſuo perſcriptas deprehendiſſet, famam ipſam aduentu ſuo ſuperarit. Ac rurſum idem Plutarchus: noctu Demoſthenes Epipolas adortus eſt. Interpres autem eo nomine proximas hoſtium accipit ſtationes. Peripolia, Straboni ſunt circumiecta ciuitati alicui oppida. Extat & moribus, ut à diuerticulo propoſitum repetamus, congruum Plutarchi illius doctiſſimi apophthegma, non ita ab inſtituto diſſitum: Quemadmodũ, inquit, illorum ſemen, qui ſe ad coitum intemperantes præſtant, infœcundum ut plurimũ, & ſine fructu eſt: ſic & loquendi intemperantia orationem inanem atq; ſtolidam reddidit. Nec abſonum eſt diſtichon id, haud omnino inuenuſtum, quiſquis fuerit auctor:

Balnea, uina, Venus corrumpunt corpora noſtra:
Sed uitam faciunt balnea, uina, Venus.

Illa uelut auctaria adiecero, quia ſit paſſer ὀχευτικὸν ζῷον, id eſt libidinis animal efferatæ, quoſdam ex Græcis adnotaſſe, paſſeribus ueſcentes epicataphoros, id eſt procliuiores in Venerem fieri. Ex hiſtoria utiq; paſſeribus ſubuehi deam, cecinit etiam Sappho. Paſſeres demum Elei, diritas uocant, id eſt δαιρίτας. Δαιριᾶν apud Spartanos conuitiari ſignat: nam & δαιρέαι dicuntur conuitiatores: ſed δαρός, tumulus eſt & accliuis locus. Apud Aeginetam Paulum Medicinæ primo, inter paſſeres inuenio πυργίτας. Sunt qui Pyrgitas dici Cretenſes interpretentur: nam πυργῖτις, herbæ traditur ſpecies. In triremibus pars quædam & pyrgion nuncupatur. Vtiq; in Græcis auctoribus στρουθὸς finitur quandoq; καταφερὴς καὶ λάγνος. In quo animaduerſione dignum, ubi De hiſtoria plantarum quarto Theophraſtus στρουθῶν πτερὰ dixit, ac Theodorus ſtruthorum alas reddidit, auium transferre maluit Plinius: tanquam ſtruthos Græcis quandoq; de auitio dicatur, ſicuti Latinè paſſer: unde Cicero, omnibus paſſeribus inſitam ait à natura uoluptatem. Paſſerculum pullatum uulgus cilegam dicit modo, uti coniecto, quaſi ſpicilegam, ſiue frugilegam: quod genus ſpermologon nuncupant Græci. Cæterum in hac ſpurcarum mẽtione libidinum, ſcitu (ni fallor) digniſſimum eſt: apud Thebanos Veneris ſimulacra fuiſſe uetuſtate miranda, ut quæ ab Harmonia credantur dicata, cognominibus etiamnum additis. Quæ ut huic potiſſimũ impingantur parti, ordo rerum exigere in primis uidetur. Vnam ergo Venerem Vraniæ honeſtauit inſigni, amoris ratione puri ſyncerìq; & à corporeis prorſum diſparati. Pandemum uero dixit aliam, de qua paulo antè, id eſt πάνδημον, ἐπὶ ταῖς μίξεσι, hoc eſt, ob communem generationi deſtinatum congreſſum. Tertiam deniq; ἀποστροφίαν uoluit cognominari, uelut planè præpotentem apprecaretur deam, ἐπιθυμίας τε ἀνόμου καὶ ἔργων ἀνοσίων

ἀνοσίων τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀποστρέφειν. id eſt, ab impijs operibus iniuſtisq; deſiderijs humanum auerteret genus. Schœnida in Lycophronis carminibus dici Venerem augurantur nonnulli etiam ex noſtris: quoniam ſcillam Græci, ſchœnon item dicant, cuius eſu inſigniter accendatur libido: quo ſanè argumento & ſchœnotroges nuncupationẽ ſortiti uideantur: ſed & ſchœnicolæ meretrices, in Plauti Pœnulo: tametſi alia ad hoc proferri multis, non latet. Veneri Paphiæ uetuſtiſſimum apud Cyprios templum Aerias poſuit. Pòſt filius eiuſdem Amathus Veneri Amathuſiæ. Salambonem, Babylonij Venerem dicunt. Salambonem omni planctu Syriaci cultus & iactatione exhibuit Heliogabalus, inquit Lampridius.

Corium pro corio, quid ſit. Item ludere de alieno corio, unde ortum ducat: necnon, ſatisfacere de corio. Cæſtij hiſtoria. Plauti locus explicat̃. Coriago quid: decoriata amygdala. Scytaria. ſcutale in funda, quid apud Liuiũ. VII

CORium pro corio, prouerbium eſt, quod ex ſacra pagina excerpendum duximus, ex libro Iob. In cuius capite ſecundo ad uerbum ita legimus. Cui reſpondens Satanas, Pellem (ait) pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima ſua. Parœmia eſt, quum rei chariſſimæ parcentes, quod uilius eſt, fortunæ ſubijcimus. Nam eum locum ita explicat Nicolaus Theologus: Pellem pro pelle, id eſt uitam alterius corpoream, ut ſuam ipſius tueatur, facile contemnet. Et alter interpres: Sæpe, inquit, dum ictus contra oculum uenit, manum opponimus, ut ea potius pereat, quàm pretioſiſſimum membrum lædatur. Commeminit eius loci Hieronymus quoq; ad Iulianum: ac uelut exponens, Qui (inquit) pro corio ſuo coria obtulerit filiorum, depoſuerit marſupium, ut fruatur corporis ſanitate. Ex hoc uero loquẽdi more profluxiſſe arbitror adagium alterum, Ludis de alieno corio. Vtitur eo in Græcanica, ſeu Mileſia fabula Madaurenſis Apuleius: etiam ſi non ignoro, aliorſum trahi dicti eius rationem à doctiſſimis hominibus: ut eos taceam, qui diſciplinæ grammaticæ inauditiunculas tum rudes tum inchoatas obiectant modò, ac uelut puluerẽ inſpergunt. Eſt & adagio tertius originis eiuſdem, De corio ſatisfacere, quum quis ob illatam iniuriam flagris conciditur. Quod ut perſpectius lector ſtudioſus agnoſcat, & (ut Græci aiunt) παρὰ πόδας, id eſt congruentius ſcitiusq;: pluſcula ex Seneca duximus ſubſcribenda, tum quia ad præſens negotium faciunt, tum ob doctrinam hiſtoricam. Cæſtius, inquit, homo erat naſutiſſimus, ſed nullius ingenij, & Ciceroni etiam infeſtus, quod illi non impunè ceſſit. Nam quum M. Tullius Ciceronis filius Aſiam obtineret, homo qui nihil ex paterno ingenio habuit, præter urbanitatem: cœnabat apud eum Cæſtius. M. Tullio & natura memoriam dempſerat & ebrietas, ſi quid ex ea ſupererat, ſubducebat: ſubinde interrogabat, quis ille uocaretur qui in imo recumberet: & quum pluries ſubiectum nomen Cæſtij excidiſſet, nouiſſimè ſeruus, ut aliqua nota memoriã eius faceret certiorem, interroganti domino, quis ille eſſet qui in imo recumberet, ait, Hic eſt Cæſtius, qui patrem tuum negabat literas ſciſſe. Afferri protinus flagra iuſſit, & Ciceroni, ut oportuit, de corio Cæſtij ſatisfecit. Hactenus Seneca. Sed & ad eandem ſententiam Plautinus Epidicus corium ſe perdidiſſe ait. Nam, inquit, ubi ſenex ſenſerit, ſibi data eſſe uerba, uirgis dorſum deſpoliet meum. Cæterum in Amphitryone quum ſcribitur, Eius ornamenta & corium uti conciderent: Corium accipiunt coriaceam perſonam: ipſe malim fuſtigationem intelligere. Nam & alibi Plautus,

Faciet tuum corium maculoſum magis, quàm nutricis pallium.

Apud Hieronymum legimus, quòd ab inſtituto haud ita diſparatur: Caue, inquit, nutrices & gerulas, ac iſtiuſmodi uenenata animalia, quæ de corio tuo ſaturari uentrem ſuum cupiunt, id eſt diſpendio tuo, ac periculo. Illud auctarium fuerit: coriaginem à ruſticis dici morbum, quo bubulum infeſtetur pecus: quum tergori ita cohæſit pellis, ut manibus à coſtis deduci haud queat. Corium & in amygdalis dicitur, quo exuta uocantur decoriata. Scytaria Græcis minuta ſunt coria. Quid uero ſcutale ſit, indicat Titus Liuius, de Græcorum quorundam funda, Macedonici & Aſiatici belli libro octauo: Triplex (inquit) ſcutale, crebris ſuturis duratum, ne fluxa habena uolutetur in iactu glans, ſed librata quum ſederit, uelut neruo miſſa excutiatur. Eum locum aduocat Priſcianus ſexti libri fine, ſed codicibus præcipuè interpellatis.

Prodigioſæ libidinis mulierum exempla. De Cyrene meretricula. Dodecamechani cognomen. Myonia quæ dicatur, & Myoxia, uel Myopia: Myax, ac Ipos. Myuri pulſus. Grones. Myodoci. Mygale. Myaces. Item de ſphingibus, ſpintrijs, & ſphinctis. De caſaluadibus, et ſalauaccha, et caſaluio. Caſſinum. Caſcum. Celoſta quid, & caſorides. Celetium. Cellarius. Celonium. De Tyrrhenorum mulieribus. Nympha in genitalibus quid ſit. Satyrion. Satyriſmus. De lenonibus, & productoribus, & proagogia. Ariſtotelis refellitur interpres in Ethicis. Caput VIII

ANte annos plurimos, inquit Hieronymus, quum in chartis eccleſiaſticis iuuarem Damaſum Romanæ urbis epiſcopum, & Orientis atque Occidentis ſynodicis conſultationibus reſponderem, uidi duo inter ſe paria uiliſſimorum e plebe hominum comparata: unum, qui uiginti ſepeliſſet uxores: alteram, quæ uigeſimumſecundum maritum habuiſſet: & extremo ſibi, ut ipſi putabant, matrimonio copulatos ſumma omniũ expectatione uirorum pariter ac fœminarum, poſt tot rudes uter alterum prius efferret: uicit maritus, & totius Vrbis populo cõfluente coronatus, & palmam tenens adoransq; per ſingulos ſibi acclamantes, uxoris multinubæ pheretrum præcedebat. Hæc Hieronymus. Verum nec relatu iucunda minus fuerint, quæ alibi idem recenſuit. Audiui (inquit) Domino teſte, non mentior, quædam muliercula, quum infantem nutriret expoſitum, & ſtillaret cibos, ac nutricis fungeretur officio, cubaretq; cum ea paruulus, qui uſque ad decimum annum iam peruenerat, accidit, ut plus quàm pudicitia patitur, ſe mero ingurgitauerit, accenſaq; libidine obſcœnis motibus infantem ad libidinẽ duxit. Prima ebrietas alterius noctis, & cæterarum deinceps conſuetudinem fecit, necdum menſes duo fuerant euoluti, & ecce fœminæ intumuit uterus. Mira utiq; iſta ſunt, & quæ uix impetrent fidem, ni à ſanctiſſimo tradita uiro puderet non credere: quãdo & Petronius Arbiter efferatam mulieris libidinem, & paſſiuam proſtituti pudoris nundinationem exſequens, eius ipſius ita uerba contexit: Iunonem meam iratam habeam, ſi me unquam meminerim uirginem fuiſſe: nam infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Porrò in Sudæ relatum monumentis inuenio, & apud Ariſtophanis interpretem, nec deſunt ſubſcriptores alij, approbatoresq;: fuiſſe ſcortum quoddam nomine Cyrenem, cui factum cognomen ſit δωδεκαμηχάνω, tanquam tu dicas, machinamentorum duodecim, quoniam in Venereo uſu duodecim excogitaſſet modos, quibus inſcenſori iucundius redderetur libidinis proluuium. Sed & aſtra quandoq; dodecamechana item cognominata, obſeruauimus. Auctor Aelianus eſt, mulierem libidinis portentoſæ ab Epicrate dictam eſſe Myoniã, de notiſſima muris ſalacitate, qui dicatur μῦς, unde & murum loca uocãt myopias, ut in Varia hiſtoria Aelianus & myoxias. Sed eorundem laqueus dicitur ipos, ut prodit Euſtathius, à nocumenti ratione: nam ἴπτω, lædo ſignat. Gronas Myodocos in Theriacis accipit Nicander pro murum conceptaculis. Et Gronas interpretantur Græci petras. Mygalem animal dicunt ex mure cõceptum & gale: quod morſu obledit inſigniter. Myaces uero piſces intelliguntur murices. Sed & pro conchula capitur myax, qua humores excipiuntur. Sunt inter pulſus, qui μυουρίζοντες uocantur, & myuri, de figurarum ratione, quæ in acutum deſinunt, tralato nomine. Ex ijs uero qui perpetim minuuntur, nec deſinunt, ad immobilitatẽ prorſus recidunt deniq;. Hoc autem genus ἐκλείποντας nuncupant μυούρους. Qui uero deſinunt, duplex habent interſtitium. Hoſce uero παλινδρομοῦντας dicunt μυούρους, id eſt recurrentes myuros. Arbitrantur nonnulli, poſſe myuros dici, ex ſimilitudine caudæ muris, id eſt τοῦ μυός. Nam & Dionyſius Apher Peloponneſum aſſimilem prodit platani folio μυουρίζοντι, id eſt quod muris acutam æquiparat caudam. Vel μειούρους ἐκ τοῦ μειοῦσθαι δίκην οὐρᾶς. Sicut inter pulſus qui uocantur κυματώδεις, id eſt undoſi: qui minuuntur, σκωληκίζοντες nuncupari ſolent, id eſt uermiculantes: σκώληκος πορείᾳ προσεοικότες, id eſt uermiculari ſimiles inceſſui, quem excipere ſolet ὁ μυρμηκίζων, id eſt formiculans, quo non eſt minor alius. Hinc arbitror Straboni libro undecimo, μείουρον Aſiæ partẽ nuncupari, quam amplectitur Taurus. Nam ad Boreum, inquit, latus tranſeunti ſemper de

longitu-

longitudinis latitudine aufert mare. Idem paulo mox ſegmentum uocat μείουρον, & γραμμὴν μείουρον. Hæc uero parum ſcitè Latina interpres fecit. Sed redeo unde ſum digreſſus. Fuere item ſcortilla, quæ ſphinges nuncuparētur: nam & molles, ſphinctæ appellantur: quod prodit Sudas. Nam ſellariorū & ſpintriarum, ex fœditate loci ac multiplici patientia, prius ignota uocabula, Tiberij libidinibus fœdis comperta produntur primum, ut dicantur ſpintriæ, ἀπὸ τοῦ σπλεκοῦν τρεῖς, quòd uno nexu ſæpe coirent tres, etiam ſi nonnunquam uel plures: nam ſellariorum liquet ratio. Sphinga uero Laij fabulantur filiam, aut Chimæræ ac Orthi, qui fuit Gerionis canis: ut in Theogonia cecinit Heſiodus: parte corporis priore leonem præferente, poſteriore uero hominem, adnexis gryphium alis, aquilæ unguibus. Re autem uera, λῃστρίς in Bœotia fuit, id eſt latrocinijs imbuta mulier, quam rhapſodon uocat Sophocles. Spintrias augurātur nonnulli, ab ſpinturnicibus auiū turpiſſimis inflecti: aut ab ſpintere armilla reflexa. In Plauti Milite ſic comperias:

Pithecium hæc eſt præ illa, & ſpinturnicium.

Sphingem Bœotij Phica dicunt, unde eiuſdem locus Phicion uocatur. Sunt & meretriculæ, caſaluades cognominatæ: hoc argumento, quòd abſentes ſibi aduocent, reijciāt præſentes amatores: ſedent uero aſſiduè in domicilio, & uolentibus faciles ſe præſtant. Meminit eius uocabuli in Equitibus Ariſtophanes. Suſpicor à municipibus (ut ſic dicam) meis, uerbo paululum deluxato, haſce caſalinas dictitari nunc: quo tamē nomine intelliguntur minore turpitudine corpus in uulgus dantes. Nec mirari utiq; oportet, allinuntur ſeculis plerunq; neſciētibus ab ultima uetuſtate repetita uocabula, quod in alijs comprobatū à me, ſcio. Nam quod paſſim ſcortilla, uacchas nuncupamus omnes, nonne ex antiquitatis profluit ſinu? In Comœdijs quippe Ariſtophanijs non incurioſus lector comperiet, fuiſſe Athenis celebres præcipue, ac (ut Græco utamur uocabulo) θαυμαζομένας, & forma exſuperanti meretriculas, Cynnam & Salauaccham. Caſaurium etiam, ſiue caſaluium, pro impudicarum loco inuenimus, qui Athenis fuerat in Ceramico. Sed & apud Lycophronem, κελλωσαὶ, id eſt celoſta, pro lupanaribus poſita inuenimus. At celetium minuti ſpecies nauigij eſt, quod unus modò agitat: Celetis equi imagine, cui unus item inſideat, inquit Thucydidis interpres. Celeta, ideſt κέλητα, in Herodoti hiſtoria octaua celocem interpretantur. Cellarius uero Latino uocabulo eſt, qui penus præfecturam gerit. Eum quidam modo Barbarè celerarium uocant. Celonium, aquæ hauriendæ ligneum inſtrumentum eſt: meminit hiſtoria prima Herodotus. Sed ſcrobes eo uocabulo accipit Laurentius, quod mirum eſt. Sunt qui ab indecoro ornatu meretriculas dici læcaſtrias opinentur: quippe λα intendit, κάζειν uero ornare eſt: qua ratione dicuntur item caſorides, & apud Antiphanem caſoritæ. Ab eodem uerbo inuenimus qui & caſaluada inflecti putent. Certè inde καζαλβάζειν cōuitiari eſt. Caſſinum uero Latina eſt dictio, ac uetus indicat, unde Caſſinum dici forum legimus, pro uetere, & hinc eſt oppidò conciliatum nomen. Ab Caſco nationis eiuſdem inflectitur uocabulum: unde Caſci Latini, apud Enniū. Et M. Manilius ait: Caſcum duxiſſe Caſcam, mirabile non eſt. Ex lege Theopompus refert, ut ſcribit Athenæus, Tyrrhenis mulieres fuiſſe communes, quæ corpori ſtuderent impenſius, exercerenturq; cum uiris nudæ, neq; enim illis turpe cenſebatur hoc. Cœnaſſe uero cum ijs in quos incidiſſent, propinando item pro arbitrio: fuiſſe quoq; uini capaciſſimas, ſed & forma conſpicuas. Porrò prominet è muliebri interfœmineo caruncula, quam uocant nympham: ea excreſcit plerunq; ad turpitudinē uſq;, ut nonnullæ arrigant etiam, quod dicunt ὀρθιάζειν, ad coitumq; (ut Paulus inquit) incitentur, uelut mares. Aegyptiorum eſſe morem Galenus ſcribit, carunculam eiuſmodi in uirginibus præcidere, διὰ τὸ προκύπτειν αὐτὸ πολύ. Cæterum, opera licet parerga, id annotauero libens, quando in ea re labuntur nō pauci. Scribit Pedianus, lenones, ſcortorum dici: productores uero etiam inuitarū perſonarū, & in quibus ſtupra exercita legibus uindicantur. Nam & in Verrinis ab Cicerone diſparantur uerba hæc. Vnde argumento ducor certiſſimo, proagogiam in Ariſtotelis Ethicorum quinto, non lenocinium debuiſſe transferri, ſed productionem. Et Solon, uti cōmeminit Demoſthenes in Cteſiphontem, legem ſtatuit, qua ſanciebatur, Productores ac productrices accuſari oportere, ac ſi forent conuicti, capite anqui-

te anquirendum. Illud haud prætereundum: eſſe inter noſtros, qui herbã Theophraſto ſignificatam, cuius contactu producatur ad ſeptuageſimum coitum libido, augurẽtur ſatyrion dici Indam. Quando & in Syria poteſtatis eiuſdem comperiatur herba, Bucheidem quam nuncupauere, ac Indicam ſatyrion. Satyriſmos porrò tubercula intelligit Hippocrates prælonga: cuius uiſuntur modi ſub ipſas ſatyrorum aures. Ea & theres uocantur aut pheres, uti commeminit Galenus. Satyrion alterum, ab re entatum etiam dici, prodit Dioſcorides, & à Romanis etiam molorticulum Veneris, ni mendum eſt exemplarium, quod ferè uidetur eruditioribus.

Dierum obſeruatio apud Romanos. Qui dies poſtriduani. Plynteria feſta. Heſiodica ratio de diebus felicibus. Item aſtrologorum placita, & Chriſtianorum. Interibi cur menſis dicatur bos, aut uitulus. Cæleſtia obſeruantes maxime fuiſſe infelices. Albi dies qui, & cur. Planetarij, & mathematici, ac diuini. Aſtrologiæ irriſio. Cur ueteres largius cœnarent, quàm pranderent Caput IX

INter ſuperſtitiones alias, quibus deluſa tenebatur gentilitas, dierum rationem non fuiſſe obſeruationis ſopitæ apud Romanos quoq;, animaduertimus. Quibus electionis maxima incumbebat cura, ſi alijs ipſi inferrent bellum. Nam illatum propulſare, ſalutem ac dignitatem tueri, quacunq; die ius faſq; arbitrabatur. Quo enim pacto obſerues, ubi nec electionis facultas ſuperſit ulla? Ergo dies poſtriduanos, ut ad omnia infauſtos ominoſosq; præcipuè reclinandos, ueteres putauere. Hos uero ab ominis diritate etiam atros fuiſſe nuncupatos, poſt alios & Macrobius prodit. Sunt qui etiam communes uocent, uelut ad molliendam uocabuli diritatem. Noſtrates plebeij, quibus ſæpe allinit aliquid uetuſtas, deluxato uerbo Aegyptiacos etiam nuncupant, ab Aegypti (opinor) uanitate proclinato nomine. Eorum Auguſtinus meminit, & in canonicis Decretis non eſt prætermiſſum. ἀποφράδας Græci nuncupant, perinde ac ſi nefandos dicas. Ex quo & feſtiuè Lucianus apophradi ſimilem poſſe dici hominem inſinuat, moribus ferum, corpore non integrum, mollem, periurum, nullis non adobrutum flagitijs, ac tanquam occurſaculum abominandum atq; auerruncandum. Quid ita uero hi cenſerentur nimis improſperi, atq; (ut ſic dicam) inactuoſi, inominaleſq;, infelicibus pugnis referri acceptum oportere, idem innuit Lucianus. Quod ipſum & Gellius Annalium libro quintodecimo, & Caſſius Hemina teſtatum reliquerunt, prodentes ſenatum iuſſiſſe, ut ad collegium pontificum de his religionibus referretur. Pontificeſq; ſtatuiſſe, dies poſtridie calẽdas, nonas, idus, atros habendos: ut dies hi neq; præliares, neq; puri, neq; comitiales eſſent. Cæterum, nec atro die parentare, fas arbitrabantur: quia tunc quoq; Ianum Iouemq; præfari, neceſſe eſt, quos nominari atro die non oportet. Ante diem quoq; quartum calendas uel nonas uel idus, tanquam inominalem plerıq; uitabant. Certè ante diem quartum nonas Sextilis clade Romana Cannas eſſe nobilitatas cõſtat. Biſexti quoq; diem, ut ominoſum, reclinarunt non pauci, quòd rei Romanæ quandoq; eſſet uiſus infauſtus. Quo ſanè argumento Valentinianum legimus imperatorẽ in medium prodire amplius renuiſſe, ut biſextum uitaret Februarij menſis, imperij ſtatione prima illuceſcens. Lucullo in Tigranem mox depugnaturo ſubijciebant amicorum nonnulli, ſuperſedendum pugna, quòd dies foret μία τῶν ἀποφράδων, ἃς μελαίνας καλοῦσιν. Ea quippe cum Cimbris à Cepione male pugnatum, ἐγὼ, ἔφη, καὶ ταύτην εὐτυχῆ ποιήσω Ῥωμαίοις. Athenis inter nefaſtos dies præcipuè haberi deæ Cereri Plynteria, ſubnotatum Annalibus eſt. Obeunt uero orgia Praxiergidæ Februario menſe, ritu arcano, deiecto prorſum templi uniuerſo ornatu, & obtecto ſimulacro. Sunt & ſui nauticis ſuſpecti dies, Martij primus, ſeptimus, quintuſdecimus, ſeptimuſdecimus, decimuſnonus, & uigeſimuſquintus: Aprilis, quintus, ſextus, duodecimus, uigeſimus: Februarij, ſextus, duodecimus, quintuſdecimus, decimuſſeptimus, decimuſnonus, & uigeſimus. & hos quidem inuariabiliter obſeruãt: aſtruuntq; hiſce ferè diebus maximas in mari mutationes contingere, uel ad tranquillitatem, uel ad tempeſtatem: proinde in re ambagioſa, ac incertitudinis multæ, tutius arbitrantur nauigationi ſuperſedere. Cæterum extat poetæ Heſiodi lucubratiuncula, qua is pro ratione temporum & ſuperſtitionis inuolutæ, dierum

alios

alios comprobat, amplexaturq́; : reijcit alios, ac uelut emortuos tranſilit. Quartas omnes laudat, reprobat quintas : in quibus uagari furias adcredidit, & periuros depoſcere ad ſuppliciū, inſinuat: quod numerus is, iuſtitiæ ſit proprius. Quod Pythagoreorum contineri arcanis nouimus. Tres uero ſunt, quibus Iouis adoptat nomen, ut menſis principi, quarto item ac ſeptimo. Sic enim profectò ſcribit:

Αἱ δὲ γὰρ ἡμέραι εἰσὶ Διὸς πάρα μητιόεντος,
Πρῶτον ἔνη, τετράς τε καὶ ἑβδόμη ἱερὸν ἦμαρ.

Et *ἔνην* quidem (ut inquit Proclus) uocat numeniam, id eſt diem primā, quam & principe ſtatuit loco, ueluti arithmeticæ congruam. Et eſt numerorū princeps monas, id eſt unitas : & omne principium eſſe, ac cenſeri diuinum, inter Platonis placita ſancitur. Quartum amplexatur porrò, ut qui Muſicas complectatur rationes, eam ſcilicet, quæ uocatur *διὰ τεσσάρων*, & epitritos : tribus nanq; ſi adijcias unum, quaternarius conſurgit. Item quam *διὰ πασῶν* uocant, ſiue diplaſion. Duo nanq; geminata quaternarium conflant. Necnon quæ *δὶς διὰ πασῶν* nuncupatur, quando duplicata quaternitas octonarium conficit. Septimū uero, quia ex ſola cooriatur unitate, nec duplicatus intra decada progignere numerum poſſit. Porrò & hunc præcipue laudat Heſiodus ex Procli ſententia, ueluti Apollinis genethlion, quod eo crederetur natus die, ex quo ab Athenienſibus item colebatur laurum geſtantibus. Sciendum uero, menſem principis diei ratione ab Orpheo nuncupari *μονοκέρωτα μόσχον*, id eſt unicornem uitulum. Cuius rei meminit ſuper Iliados primum Euſtathius. Siquidem menſis ſimpliciter, ut generationis effector, bos appellatur. Quod uero habeat tunc primam ſubſtantiæ domeſticæ *ἐκφανσιν*, moſchos, id eſt uitulus, uel (ut inquit Euſtathius) *διὰ τὸ νεάζειν ἀεὶ ἱεροῖς ποιεῖ*. Sed & in lunæ deliquio Aemylius Paulus aduerſus Macedonas imperator, undecim ei uitulos, id eſt moſchos immolaſſe narratur: etiam ſi eo uocabulo tauros accepit interpres. Cæterum, ratione compari ab Heſiodo totus peragitur menſis ad trigeſimū uſq; diem, quem ab eo laudari, Proclus inquit, quia ſit in eo lunæ coitus, quem ueritatis arbitrabantur imaginem. Cui unitas cōſecretur, ſicuti mendacio multiplicitas. Propterea inſinuat poeta, eſſe tunc operum inſpectionem opportunam. Sed & familiæ tum cibaria contribui debere. Quam rem Latini nuncupare Demenſum ſolent. Tunc ceſſabant ab opere, ſicuti & formicam tempore eodem feriari, obſeruatum fere eſt. Nobis cætera perſequi, tum ſuperuacaneum eſt uiſum, tum etiam uerboſius. Diem uero uoluptarium ueteres *ᾧ εὐπαθείαις χρώμενοι* album uocarunt, id eſt *λευκὴν ἡμέραν*, origine ab hiſtoria repetita. Nam in Samios pugnans Pericles, exercitu octifariam diſtributo, ſorte pugnaturos educebat: cui autem alba obtigiſſet faba, is epulabatur, & otio perfruebatur pingui. At qui Chaldæi olim nūcupabantur & genethliaci, Auguſtini temporibus, ſicuti ſcribit ipſe libro De doctrina Chriſtiana primo, & confeſſionum quarto, & in libello De natura dæmonum, Mathematici & planetarij, nunc aſtrologi paſſim uocantur, quādoq; & in ſacris literis diuini. E cælo dierum felicitatem & horarum petendam putant. Nam inter eos non incelebris auctor Albumaſar, quanquam ſæpiſſime fabuloſus: Qui luna, inquit, Ioui coniuncta cum capite draconis, Deo ſupplicauerit, quicquid petierit, proculdubio impetrabit. Nec Albumaſari defuit aſtipulator, quādo Petrus Aponenſis hac ſe hora a deo ſcientiā petijſſe ſcribit, ac mox inſigniter profeciſſe. Verum enimuero per Moſen Deus optimus maximus ita nos commonuit: Gentes augures audiunt & diuinos, tu autem a Domino deo aliter es inſtitutus. Iam illud Hieremiæ quis non nouit? A ſignis cæli nolite timere, quæ Gentes timent. Auguſtinus uero in Enchiridio ſcienter ſimul & uere, ipſam temporum obſeruationem, ut hæc fauſta, illa in fauſta putemus, ad magnum dixit pertinere pecatum. Quod in canonicis item relatum Decretis eſt, cauſa uigeſimaſexta, quæſtione ſeptima. Illud uero Moſeos, Poſita ſydera inſigna, & tempora: Non ſigna, inquit Auguſtinus idem, quæ obſeruare, uanitatis eſt, ſed uitæ uſibus neceſſaria, qualia nautæ, agricolæ, & id genus artifices obſeruant. Quare & Baſilius in Hexaemero inſpectationē eiuſmodi occupatiſſimam dixit eſſe uanitatem: Ambroſius etiam, inutilem & impoſſibilem: Chryſoſtomus, uanam, falſam, ridiculam. Sed mitto auctoritatum tibicines. Illud utique omnem apud me admirationem exceſſerit, ſi uera ſint planetariorum præſcita, qui fieri potue-

rit, eos potiſſimum in rebus noſcitari perinfelices, qui derídiculam temporum obſeruationem, ac momenta ſingula tam euigilatè miſerunt in digitos. Quin ediuerſo fortunæ afflatu benigniore uſos, qui uanitate artis reiecta, prudentiæ tantum atque rationis luminibus innitendum cenſuere. Zoroaſtris ſcientiam inter ueteres theologos quis non nouit? Fuit is & cæleſtium rerum peritia uſq; ad magiam, ut uolunt quidam, pernobilis. At eundem à Nino uictum bello, & occiſum, enoratum Annalibus eſt. Pompeium hiſce diuinaculis præcipuè mancipatum, non tacuit hiſtoria: at bone deus, quàm miſer exitus, quã non populi Romani dignus principe. Contrà, Cæſar iſta exculcabat, ridebatq;: læta tamen, quod ad bellorum attinet rationem, illi affulſere omnia, proſtratas, occidione occiſas hoſtiles uidit copias, & mox ſe terrarum principem. Propterea rectè magiſter Gentium ad Galatas capite quarto, Dies obſeruatis & menſes & tempora & annos, timeo uos, ne fortè ſine cauſa laborauerim. Et rectè prorſus libello eodem Magnus Baſilius: Ridendi, inquit, profectò non mediocriter eſſe uidentur tam ij qui artis huius ſtudio indulſerunt, quam nulla niti rerum ratione, conſtat: quàm ij qui hiantes ab illorum pendent ore intẽti, perinde ac omnia illi poſſint ſcire. Illud autem hinc diſſitum omnino eſt ex medicorum ſcholis, nec tamen prætereundũ, ne pereat: Particularia dierum tempora cum uniuerſalibus reſponſum habere: nam ueri aſſimulatur hora matutina, æſtati meridies, autumno ueſpertinum tempus, nox autem hyemi. Et quia ut in libro De diſſolutione cõtinuæ ſcribit Galenus, menſæ aptior eſt hora frigida, calore inſito tunc ſe intro inſinuante: qui, caliditate ingruente, in extima ſe exſinuat, unde percoquendi promitur difficultas: inde ueteribus irrepſit mos, qui ne nunc quidem apud multos exoleuit, uti largius in cœna ſeſe inuitarẽt, quàm in prandio, ſomno quoq; qui mox inſequitur, ſuffragãte: cuius ſuum eſt, digerere, ac intima corporum humectare, ut uigiliarum ſoluere ac perſiccare: id quod ſecundo Regiminis acutorum idem prodidit Galenus.

Cur temporum uarietas ex emerſu uel occaſu fixarum ſtellarum aſſignetur à rei ruſticæ uel nauticæ doctoribus. Cap. X

SEd quærat aliquis, Quid' nam cauſæ aſtruamus, ſi è cælo iſta non ſunt, quæ cæleſtium rerum ſtudioſi mirè conſectantur & aſſeuerant: quòd qui ruſticæ rei, ſimul & nauticæ præcepta condere auſpicati ſunt, creſcẽtibus operibus per occaſum & ortum ſtellarum fixarum temporũ uarietatem atq; momenta præſignant ac uel digito ſubinde commonſtrãt, ſicuti arcturi, uergiliarum, hyadum, & id genus aliarum. Id uerò hac parte credendum conſtanter, haſce ſtellas in temporũ ratione non indigitari, ut ſic dicam, quòd ipſarum uel cauendos moneant influxus, uel exoptandos. Quando nec aſtrologorum placita hoc continent, in quibus lectum eſt, Per ſe illas nullarum omnino eſſe uirium, niſi in cardinibus aſtituantur: ſed ut indoctis illiteratiſq; ſigna ſint, quibus tẽpora internoſci ualeant. His uerò indicijs, quæ ab emerſu ſtellarum uel occaſu petantur, nullum eſt conſpicuum magis aut perſeuerantius.

Dierum criticorum ratio, ex medicorum doctrina, & Galeni in primis. Cyriæ dies. De alcyonibus paucula. Cap. XI

INſtant tamen acriter medicorum ſcholæ, Galeno principe: criſimos dies, ſiue iudicatorios, aut decretorios dicere malis, aut etiam criticos: quãquam ſunt & nomenclatura eadem grammatici, Euſtathio tradente, qui poemata ad examen uocant, iudicantq;. Nam cyriæ dies, id eſt κύριαι, præſtitutæ ad quippiam agendum ſimpliciter dicuntur: ſicuti cyriæ quoque ſine diei adiectione ulla. Criſimos, inquam, lunæ acceptos referri debere, libro utique qui de id genus criticis diebus eſt, tertio, Galenus geminam ſtatuit lunaris influxus rationem. Altera quarum à ſolis poteſtate demanet, lunæ fœnerantis lumen: reliqua de ſignis profluat, per quæ quot menſibus commeet luna motu proprio. Mox uerò ex planetariorũ infert decretis, In locis oppoſitis atq; quadrangulis magnas à luna cõmotiones excitari: quòd tam in habitudine eius ad ſolem, quàm etiam ad ſigna, nititur cõprobare. Ac ad ſolem quidem, quoniam quum fit luna dichotomos, ſeu dimidio uelut orbe cæſa, quam etiam diuiduam periti uocant: fit autem in quadrangulis ferè locis à ſilentis lunæ die: rurſusq; quum panſeline uiſitur, ſiue orbis abſoluti, quod in aduerſo contingit atque diametro:

aeris

aeris modum & tempeſtates permutet inſigniter. Ad ſigna uerò ratione iſta, ut quicquid incohatum fuerit, luna (dicamus) taurum permeante, ſemper mutatio contingat, ubi eadem in leonem diuerterit, aut ſcorpium, aut aquarium, quæ uiſuntur loca tauro tetragona, uel aduerſa. Aegyptiorum porrò dogmata calculum adijcere Galeno perhibentur, quibus ſanciri nouimus, ſi in cuiuſpiam genitura, arietem, exempli cauſa, inſederint feliciores ſtellæ, quod in ortum prodijt, proſperè habiturũ, quoties taurum, aut quadrata ſigna, uel oppoſita peragrarit luna. E diuerſo autem, ſi infelices. Hinc concipit Galenus, criticorum dierum cauſam fieri euidentiſſimam. Eſſe uerò præcipuos putat, ſeptimum & quartumdecimum: quoniam perueniat ſeptima die ad ſignum ab illo quartum, quod tenuit incohante morbo: decima uerò quarta ad oppoſitum ſignum, quum ſeptem & uiginti diebus & triente ſigniferum obeat luna. Malas etiam commotiones his fieri diebus, aſtruunt medici, ſexta, octaua, decima, duodecima, decimaſexta, decimaoctaua. Sextæ diei malitiam tyranno comparat Galenus, ſicut ſeptimam regi. Adnotatu uerò digniſſimum, quod ſecundo ἰατρικῆς πραγματείας aſſeruit ex Hippocratis ſententia Paulus Aegineta, inter criſimos dies eſſe, quos θεωρητικούς nuncupãt: quoniam contemplationi futuram ſubijciant in alijs criſin, ueluti quum quartam dicimus τὴν ἐσομένην ἐν τῇ ἑβδόμῃ προδηλοῦν κρίσιν, id eſt futuram die ſeptima præmonſtrare κρίσιν, dum ſudores quoſpiam uel humiditates alias, uel id genus peculiares prolicit inanitiones aut ſignificationes non factas prius. Cæterum, ne quàm par eſt, abeamus longius, iam parte iſta complicanda forent uela. Proinde an iſta ueritatis habeant reſponſum & rata indubitataq; cenſenda ſint: an, ut uanitatis multum prætendentia, riſu etiam ſint excipienda, libra fuerit aliorum. Nam etiam doctiſſimus undecunq; Picus abundè (opinor) opere luculento, unde mutuamur plerunq;, aſtrologorum commenta eluſit. Illud certe negligentius non tranſiluerim, ueluti ſub mandragora conſopitus, ſeptenarij uim eſſe in rebus ſæpe miram, ubi nullam prorſus lunæ aut ſolis poteſtatem ſuſpicari poſſumus, uelut in ægritudinum periodis: nam ſeptimo die, ut acutæ, ita diuturnæ, uti auctor comprobat Auicenna, ſæpe ſeptimo mẽſe, ſeptimo anno, quartodecimo, uigeſimoprimo ſolent terminari. Cõtingunt hæc quidem, ſed occulta proprietate conditioneq; rerum illarũ, quibus ita plerunq; uſu uenire ſolet. Ita enim natura comparatum, ut (quod nec tacuit Galenus) per dies impares acuti moueantur morbi. Qui uerò lentiores diuturnioresq;, per pares. Lunaris uerò rationis, ne uerbũ quidem Hippocrates fecit, ſed ordinem hunc ad numeros refert, naturę in pleriſq; mirè gratos: quod Cornelius Celſus adnotauit. Auicenna, quum in eius rei mentionem incidiſſet, ambagioſa eſſe omnia, & ambiguitatis multæ confeſſus planè eſt, atq; argumentum id genus à medendi cura ſequeſtraſſe eſt uiſus. ἡμέραν πονηράν apud prophetarum principem intelligi uolunt iudicij diem, & pœnarum rationem æternam. Quum uerò ἡμερινά dici audis σιτία, cibaria intellige mortalia, & terrena planè. Poſtremò ſunt & ſui in naturæ hiſtorijs felices in mari dies, à uentis qui conſileſcunt omnino, Alcyonides nuncupati, de quorum numero mira inter Græcos diſceptatio cooritur, quinq; modò eos ſtatuente Simonide, cui calculum adijcit Ariſtoteles. Samio uerò Demagora ſeptem, nouẽ autem Philochoro, alijs deniq; etiam quatuordecim, ut ſeptem intelligantur ante excluſum fœtũ, totidemq; poſt. Nec me fallit, eſſe inter claſſicos qui tradant octauo calendas Martias eſſe Alcyonios dies, quibus in Atlantico quidẽ mari ſumma notetur tranquillitas. Fuiſſe porrò Alcyonei gigantis filias Alcyones, Pauſanias prodit, ac eſt ab Apoſtolio in Ionia repetitum: Phthoniam, Athen, Methonen, Alcippam, Pallenen, Drimo, Aſterien, quæ à patris obitu ex Pallenes promontorio in mare ſe pręcipites dederint. Verum ab Amphitrite in auitiam gentem ſint cooptatæ, ita ut mares ceryli dicantur, penultima correpta Theocrito, in Bionis epitaphio. Qui conſeneſcentes, inquit Pauſanias, à fœminis geſtantur. In hoc autem genere, fœmina nuncupatur damar: ut eſt apud Lycophronem, & expoſuit interpres. Quanquam pro uxore capitur damar, quaſi γάμαρ, ἀπὸ τῶν γάμων. In caſu patrio, damartos facit: nam & pullatorum ratio habenda quandoq;. Non recipere flatilem in prima uerbũ Alcyonas, auctor Euſtathius eſt, etiam canone ſubiecto: quoniam A ante L, ſi ſequatur K, flatilem nõ admittat. Cleopatram fuiſſe ob matris luctum Alcyonem cognominatam, alicubi ui-

deor legiſſe, ab Alcyonum more ducta nominis ratione: ſed ita, ut alcyon de aue dicatur, Alcyone de Cleopatra. Dici Alcyonas putat Theocriti interpres, παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν. qui etiam tradit, ab Antigono proditum, ſeneſcentes Alcyonas uocari cerylos.

Midam & Themiſtoclem ſanguine taurino hauſto interiſſe, atq; eius rei quæ afferri poſſit ratio. Midæ fons. Thrombi quid: & thromboſis in lacte, necnon chondri. Strabonis interpres coarguitur ex libro primo. Ciceronis locus explicatur de Themiſtoclis liberis. Themiſtoclis mater Abrotonum. Naumachi cognomentum. Naumacha haſtilia. Italum dici taurum. Italia unde. Cap. XII

Midam illum ueterem multa quoq; temporum fabuloſitate inuolutum obtectumq;, qui ficti argumẽti mos eſt, in libro De ſuperſtitione Plutarchus ſcribit: contracta ex ſomniorum diritate animi ægritudine, quum formidabilis affectio augeſceret in dies, nec mali ullum prorſus promeret ſe alleuamen, tandẽ fatalem diem ſibi admouere deſtinaſſe, ac tauri ſanguine copioſius hauſto, conceſſiſſe ab humanis. Midæ item Xenophonti mentio eſt primo ἀναβάσεως, apud urbem Thymbriũ prodenti uiæ appoſitum fontem, qui Midæ nuncupetur, quòd in eum mero profuſo, ſatyrum circumuenerit. Strabo præterea libro primo: Quo, inquit, tempore Midam ferunt tauri hauſto ſanguine, ἀπελθεῖν εἰς τὸ χρεών, id eſt adiiſſe fati diem. At interpres ridiculè, ad uerſuram uſq; faciendam adiit. Huius uerò interitus comme minit in libro Temporum Euſebius, ſed nimis conciſe, qui mos illi eſt, nimiſq; inarticulate. Frequens hiſtoria eſt, Themiſtoclem geſtarũ rerum claritate ab utriuſq; linguæ auctoribus certatim memoriæ commẽdatum, ratione compari deceſſiſſe: quum Athenis profugus ad Xerxis filium Artaxerxem diuertiſſet, ac honeſtiſſimè exceptus, Græciam ſe illi ſubacturum eſſet pollicitus, mox uerò amplius re perpenſa, facti pœnitentem, aut (quod malunt alii) quum deſpõdiſſet, ſimulato Dianę ſacro, quã Leucophryn uocant, itidem largius immolati tauri cruorem ebibiſſe, atq; ita extinctum. Propterea Ariſtophanem in Equitibus ſcribere, βέλτιστον ἡμῖν αἷμα ταύρειον πιεῖν, ὁ θεμιστοκλέους γὰρ θάνατος αἱρετώτερος. præſtat, inquit, tauri ſanguinem haurire, ſiquidem Themiſtoclis interitus eligibilior. Nec me fallit ficta uideri hæc pleriſq;, nam Thucydides mortuum modò ſcribit, & in Attica clam humatum. Quid ita uerò taurinũ præcipuè cruorem in conſciſcenda ſibi morte optarint, illa uidetur ratio, quoniam (ut auctor Plinius eſt) huius animalis celerrimè ſanguis coeat atq; obdureſcat, ideo eſſe peſtiferum potu maximè: à quo denſeant in ſtomacho thrombi, ut inquit Paulus. Sunt uerò thrombi, cõcreti ſanguinis partes. Nam & ſal craſſior, eodem cenſetur nomine. Saluator autem exſudaſſe narratur ſanguinis thrombos. Sic & mammarum uitia duo norũt medicinæ profeſſi. quippe ubi in grumos denſet lac, μαζοὺς χονδρεῶντας uocant eruditiores. quòd ſi lactis maior uis in mammas influat, σπαργῶντας nuncupant, uelut dicas luxuriantes. Thrombos ſunt qui fragmenta interpretentur, uel fruſta: unde ſit lactis thromboſis, id eſt θρόμβωσις, ubi in eo uelut globuli conſtipantur: quos & chondros ferè uocant. Hiſtoria prima Herodotus etiam bituminis thrombos dicit. Porrò taurinus ſanguis recens δύσπνοιαν ὑποφέρει καὶ πνιγμόν, id eſt anhelitus difficultatẽ ac præfocationem infert, cum ſpaſmo præualido. In Egyra tamen, proditur monumentis, in ſpecu miſſuram ſe ſacerdotem concipiendi gratia uaticinii tauri præbibere cruorem. At caprinus ſanguis haurienti pallorem obducere memoratur. Obſeruatum utiq; eſt, in animalium quorundam ſanguine uiſitari corpuſcula quædam, pilorum imagine, oblonga: quæ res terreſtris exſuperantiæ uim indicat. Inde incaleſcens ſanguis eiuſmodi perſeuerat diu, atq; ita affectum animal iracundũ ferè euadit, ac indignationis retinentiſſimum & audaciſſimum. Fila nanq; id genus uelut prunæ inardeſcunt, quod in ſue agnoſcimus, ſed in tauro pręcipuè: indicium eſt coagulatio uelox, quod terreſtris efficit qualitas, calore fugato cum humecta ui. Et Meteoron quarto Ariſtoteles ſcribit, ceruinum ſanguinem non coire, quoniam aquæ naturam magis ſapit, ac frigidiſſimus eſt: & propterea fibris caret, quæ opera terræ ſunt, ſolideq; conſiſtunt. Illud uerò parte iſta non fuerit uacantis operæ, opinor, ſi M. Tullium in quadam ad Brutum epiſtola apertiorem reddiderimus. Sed interim legentes commonuero, fuiſſe inter Græcos

celeberrimi

celeberrimi nominis imperatores quatuor, Periclem, Miltiadē, Cimonem, Themiſtoclem, qui geſtarum rerum fulgore per quandā exochen quatuor nuncupentur uiri. Sed ad Ciceronem. Quanquam, inquit, hęc quidem ſententia nō magis mea fuit, quàm omnium: in qua uidetur illud eſſe crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna perueniat: ſed id & antiquum eſt, & omnium ciuitatum, ſiquidem etiam Themiſtoclis filij eguerunt. Quæſitum amplius eſt, & in eo ipſe aliquādiu minus, quid afferrem conſtitutum habui, qui'nam fuerint Themiſtoclis liberi: quando rara de ijs, quantum comperierim, aut lectione obſeruarim nō incurioſa, tam in Græcis, quàm etiam Latinis auctoribus mentio fit. Mox uerò, quum omnem (ut dicitur) funiculum excuterem, inueni tandem quod proferri in medium poſſet. Legimus nanque Neoclem & Demopolim Themiſtoclis filios quandoq; incognobiles ueniſſe Athenas, adortosq; in certamine epitaphio uim ſuam oſtentare, quum uictores apparuiſſent, nec qui forent, ſatis noſcitaretur, corollis eſſe inſignitos: & Neoclem quidem dolichum uiciſſe, Demopolim autem ſtadium. Poſt certamen uerò perſpicuos factos tātum non à paternis inimicis eſſe lapidibus adobrutos, quum Atheniēſium memoriam refricuiſſent ſuper legibus quæ aduerſum exules forent ſancitæ. Sciendum uerò amplius, in Menone Platonem tertij Themiſtoclis filij mētionem feciſſe: de quo, quia mirum eſt quod refertur, Philoſophi uerba ſubieci: Audiſti'n' Themiſtoclem filium ſuum Cleophantum in equeſtri facultate ſtrenuum effeciſſe: adeo ut equis rectus inſiſteret, rectusq; ex equo iacularetur, cæteraq; permulta perficeret ſtupenda, in quibus ille diligenter erudiri curauit, ſapientemq; in ſingulis quæ præceptores eruditi callebāt effecit. Ipſum uerò Themiſtoclem ſunt qui Abrotoni meretricis prædicent filium, quod in libro De uiris illuſtribus Amphicrates prodidit: quanquam Euterpen nuncupauit libro Rerum Græcarum tertio Neanthes. Nec illud omiſerim quod innuit Thucydides, ex naualis belli peritia præſigni Themiſtoclem Græcis nuncupatum quandoq; Naumachum. Nam & longiora paulò haſtilia, quibus è naui depugnatur, uocantur naumacha. Quia uerò de tauris facta nobis mētio eſt, illud adiecero auctarium ex Græcis interpretibus: Tyrrhenorum lingua taurum dici italum. Propterea ab uno ex tauris Geryonis abductis ab Hercule, dictam eſſe Italiam: quum propè Rhegium enataſſet in Siciliam in Eryon campum, ac regnum Neptuni filij peruaſtaſſet.

Super Pherecyde adnotata paucula. Itēq; de patria Syro, & locis alijs uoce cognatis, ac uocabulis ſcitu nō indignis. Syrna. Podalirij hiſtoria. Scirus, ſciritæ, ſcironides, ſciraphion, ſciras, ſciron, eteobutadæ. Sciri ſordes. Sciroma, aſſulæ, ſchidia, epiſchidia, panſyrtum. Cap. XIII

PHerecydem philoſophū haud incelebrem phthiriaſi cōſumptum, frequens memoria eſt. Ad eum grauiter affectum quum uiſendi gratia Pythagoras diſcipulus adueniſſet, ac πῶς διάκειται, id eſt quo'nam pacto haberet, eſſet ſciſcitatus, immittens is digitum per ianuā χροῒ δῆλα, Ex corpore, inquit, palàm eſt. Quod & parœmiodes apud philoſophos mox eſt factum: ſed ita, ut deteriora ferè indicentur. De hoc extat Q. Sereni carmen:

Sed quis non paueat Pherecydis fata tragœdi?
Qui nimio ſudore fluens, animalia tetra
Eduxit, turpi miſerum quæ morte tulerunt.

Qui Pherecydem hunc Syrium appellatum putarunt à prouincia Syria, facilè Strabonis, & certatim Græcorum ferè omnium auctoritate coarguūtur, quando inſulam Syrum patriam habuit, quam eſſe unam Cycladum ſtatuunt, proximè Delon. Stephanus Ionicam eſſe inſulam docuit in Acarnania, & gentile nomen inde produci, Syrius. meminit libro duodecimo Strabo. Syrna uerò Cariæ ciuitas memoratur, à Podalirio condita, qui quum in Caria à caprarum paſtore ſeruatus, ad Damæthum regem foret perductus, eius filiam nomine Syrnam tecto delapſam, miſſo ex utroq; brachio ſanguine, perſanauit. quod rex admiratus generum ſibi optauit, Cheroneſo illi tradita: in qua Podalirius mox duas condiderit ciuitates: de uxoris nomenclatura alteram Syrnem: reliquā uerò de paſtoris, à quo fuiſſet incolumis factus: gentile inde nomen Syrnius. Eſt & inſula Scyrus, per C & Y: de qua poeta nobilis,

Armiger Automedon, unà omnis Scyria pubes.

Meminit libro quinto Nicolaus, habitatam antiquitus à Pelaſgis prodens, atque Caribus. Eſt & Scirus, per C & I, in Arcadia locus prope Parrhaſios: unde appellati Sciritæ. Sed erat in Attica item Sciron, & petræ quoque Scironides à Scirone, uel dictus à Scironidibus Sciron: ut factum loco nomen ſit ab heroe Sciro. Ibi reſediſſe meretrices, proditur memoriæ. Sciraphion locum dicebant, in quem aleatores conuenirent. Scira phoros uerò, intemperãtem ſignat, ac laſciuũ. Sciritæ apud Lacedæmonios, procubitores erant, qui obſeruabant, ne quis noctu extra phalanga progrederẽt. Sciritæ quoq; primi inibant pugnam. Meminit hiſtoria ſeptima Thucydides, Sciritas in cornu ſiniſtro ſemper conſtitui ſolitos, prodens. Eorum item rationem tradit in libro De Lacedęmoniorum republica Xenophon, & libro quarto Pædiæ Cyri. Scira porrò feſtum erat Mineruæ, quæ dicebatur Sciras. Cuius mentio eſt Straboni quoq;, Scirophorionis, id eſt Martij duodecima: quamuis alij Cereris tradant, & Proſerpinæ. In eo Erechthei ſacerdos umbellam ferebat albam, quæ uocatur ſciron. Sunt qui ſcribant Palladis ſacerdotem ac Solis, cum ſciro ex arce prodire in locum quem dicunt Sciron. Vmbellam ferre ſolitos, qui uocentur Eteobutadæ. Ii fuere nobiles & perilluſtres Athenis, à Bute ſacerdote propagati. Ex qua familia producebantˀ ſacerdotes, id uerò ſymbolicè apud illos inſtitutũ, dum quenq; ſummonerẽt tacite, tempus ædificandi, & tectum aliquod ſibi ſuſtruendi iamiam appetere. Scirada Mineruam dici, Philochorus in ſecundo ſcribit, à Sciro Eleuſinio uate. Praxion item Megaricorum ſecũdo, à Scirone, qui Salamina incoluit. Sciros præterea uocari lego, ſordes & ſpurcitias caſei: ſicuti Eupolis comprobat in Chryſogene. à qua ſimilitudine, quicquid eſt inculcatum ualde, σκιρωθὲν dicitur Græcis. Dicunt & hepatis affectionem ſciroma, quòd curationem neſcit: quanquã ſciromata & ſciros Latine duritias interpretantur doctiores. Sed & fragmenta, quæ ex operibus deijciunt marmorarij, ſciri quoq; dicuntur. Aſſulas Vitruuius uocauit, ſicut in ligno ſchidia: nam epiſchidion cuneum appellant. Simile quiddam molę in uiris gignitur, in uentre, inquit Plinius, ſciron uocãt. Sciron item pro gypſo poſitum inuenio: unde & ſcira terra, pro alba dicitur quandoq;. Panſyrum interpretantur apud Sophoclem in Helectra, eum qui omnia trahat mala, id eſt πάντα σύροντα κακά: uel certe μετὰ πάθους ὁρμῆς τῶν κακῶν ἀφηγημένον.

Muliebris commercij deteſtatio. Omphale cur. Epinephridia. Dennus quid. Ciceronis locus ex ſecundo De oratore, ſuæ reſtituitur luci. Mulieres ab Olympicis excludi ſolitas. Plinius illuſtratur de Liuia. Criſpantes ſocci. Cap. XIIII

MVlieris illecebras eſſe mundo maiores, inde acute admodũ ac ſcite, nonnulli collegiſſe ſibi uidentur, q; Herculem, quẽ mundi magnitudo uincere non potuit, libido cõpreſſerit: in cuius pugna tanta quidem illa uirtus, adeoq; cũcto terrarum orbe percognita, ut Hercules monſtrorũ malleus prouerbio quodam paſſim, & plauſibili conſenſu celebretur, deſudarit, atq; ſuccubuerit, nullis quodammodo prætenturis, ut Marcellini uerbo utar, uel ſtationibus præfultus. Et Cato Senior impotentẽ mulierum arrogantiam accuſans, quæ dominari ſtuderent uiris: Omnes, inquit, homines uxoribus imperant: nos omnibus hominibus: at uxores nobis. Quod ipſum fere ante dixiſſe Themiſtoclem, teſtatum monumentis eſt. Prima profecto caſtę mentis tentamenta, labesq; prima, fœmina eſt: quæ ut à ſanctiſſimis uiris proditum memoriæ ſcimus, noxium genus eſt, ianua diaboli, uia iniquitatis, ſcorpionis percuſſio: quum admouetur ſtipula, accendit ignem: flammigero igne perculit fœmina conſcientiam pariter habitantis: exurit fundamẽta mentium. Ego, inquit Hieronymus, ita cenſeo, ſi cum uiris habitent fœminæ, uiſcarium non deerit diaboli. Mentes uel ferreas à libidine peruinci perdomariq;, cognitum fere experimentis eſt. Cur enim Gentilium fabulæ narrant, Sirenum cantibus nautas in ſaxa præcipites actos? Eas Palæphatus in libro Incredibilium primo, non alias fuiſſe ſcribit, q̃ meretrices, quæ nauigantes blandis uenenis pellexerint in fraudem. Huius uoluptatis incentiuis, & Omphales ueneficijs magna mortaliũ pars delinita præceps abit in uulnus, Omphalon Græcorum lingua umbilicum dicit. At in umbilico dominatur libido

mulieribus

mulieribus, lege quoq; diuina ſuccinente, Non eſt præciſus umbilicus tuus: uelut inſinuet, non eſſe amputatum ac reſectum peccatum. Nam & uuluam produnt, illic catenatam conſtringi. Vnde & epinephridia eodem loco firmandis fœtibus opponuntur. Virorum autem in lumbis luxuria ſtatuitur, Gregorio tradente. Rectiſſimè mihi dictum uidetur, Non poſſe toto corde cum Domino habitare, qui fœminarũ acceſſibus copulatur. Scribit in Prouerbijs Solomon, Mulierem foueam eſſe profundam. Et Propertius feſtiuiter,

Sed uobis facile eſt uerba & componere fraudes,
Hoc unum didicit fœmina ſemper opus.

At facetè Plautus quendam inducit optantem fœminam in Milite, quæſtuoſam, cuiq; ſapiat pectus: Nam cor non poteſt, quod nulla habet. In Perſarum gente ſi cui ingeratur, uideri eum fœmina ſocordiorem, δέννος δὲ μέγιστος, id eſt Dennus cenſetur inſignis, ut prodit Herodotus. Eſt autem dennus, iniuria & probrum: unde apud Sophoclem δεννάζειν uerbum: quod ἀντὶ τοῦ βλασφημεῖν, reddunt interpretes, addito etiam num etymo, ut ſit ἐκ τοῦ δεινὸν δεινάζω, καὶ δεννάζω, ſicuti φαεινὸς φαεννός. Cæterum ut alia deſint, illud Tireſiæ quale eſt? Qui electus arbiter (ut aiunt) ab Ioue, ac Iunone de amoris quantitate contendentibus, tres amoris uncias in uiro, nouem in fœmina pronuntiauit. Sed & Pacuuius flens Ario uicino ſuo ait, Amice, arborem habeo in horto meo infelicem, de qua prima uxor mea ſe ſuſpendit, poſtmodum ſecunda, iam nunc tertia. Cui Arius, Miror te in tot ſucceſſibus lachrymas inueniſſe: & iterum, Dij boni, quot tibi diſpendia arbor illa ſuſpendit: & tertio, Amice, dede mihi ex arbore illa quos ſeram ſurculos. In hæc diuertiſſe, non alienum iudicabit, quiſquis aduerterit, illatam à nobis lucem multam uerbis M. Tullij ex ſecundo libro De oratore, quæ (quod ſciam) ad hanc diem nemo eſt interpretatus, etiam ſi acutuli ac minuti doctores, qui ſe τεχνικοὺς uocant, multa ſæpe conantur, argutatores frigiduli. Salſa ſunt etiam, inquit, quæ habent ſuſpicionem ridiculi abſconditam: quo in genere eſt illud Siculi: cui quum familiaris quidam quereretur, qui diceret, uxorem ſuam ſuſpendiſſe ſe de ficu, Amâbo te, inquit, da mihi de iſta arbore quos ſeram ſurculos. Eadem ferè & apud Quintilianum libro ſexto, in iocorum ratione. Poſtremò illud Catonis bracteatum eſt, & nulla non hora repetendum: Si abſq; fœmina, inquit, poſſet eſſe mundus, conuerſatio noſtra non eſſet abſq; dijs. Metellus Mario reſpondit, quum eius filiam prædiuitẽ, forma nobilem, genere claram, fama felicem ducere nollet, Malo eſſe meus, quàm ſuus. Cui Marius, Immo ipſa erit tua. At ille, Immo uirum oportet eſſe uxoris. Liuia uirum ſuum occidit, quem nimis oderat. Lucilia ſuum, quem nimis amauerat. Illa ſponte miſcuit aconitum: hæc decepta, furorem propinauit pro amoris poculo. Varijs nempe incedunt ſemitis fœminæ, quibus errent anfractibus, quibusq; deuinctæ ſint uiris, unus tamẽ eſt exitus, una omnium uiarum meta, unicum caput, & conuentus omnium diuerſitatum, malitia. Fœmineæ naturæ, inquit Ariſtoteles, proprium eſt, τὸ φιλολοίδορον καὶ μεμψίμοιρον, id eſt conuitiandi cupiditas, & querula natura. Vſurpatur tempeſtate noſtra elegans parœmia, Verba quidem uideri fœminea, facta uero planè eſſe uirilia. Id autem uetus fuit Græciæ gentis adagium, quod ex Euſtathij theſauris liquet, γυναικῶν μὲν τὸ λαλεῖν, ἀνδρῶν δὲ τὸ πράττειν, id eſt dicere mulierũ eſt, at uirorum facere. Proinde proditum monumẽtis eſt, Aegyptiorum regem Seſoſtrin, ubi imbellem nimis ac momenti prorſum nullius gentem, & (ut Græci dicunt) ἀμαχητί, id eſt citra pugnam, & ἀκονιτί, id eſt citra puluerem ad leges redegiſſet ſuas, ſurrectis ſtelis ſiue cippis inſculpi iuſſiſſe γυναικῶν αἰδοῖα, id eſt uerenda muliebria. Pronuntiat in Theogonia, ſeu phyſiogonia debet, Heſiodus, eſſe mulieres πῆμα μέγα θνητοῖσι, proinde fucis uideri aſſimiles, qui alienum laborem in uentrem ingerunt: uel, ut ipſe ait,

ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ᾽ ἀμῶνται.

Circumferuntur & ſententiæ duæ, quas Senecæ aſcribit attitulatio publica, quamuis refragentur docti. Vtcunq; huic propoſito aptè conſentiunt: Aut amat, aut odit mulier, nihil eſt tertium. Et rurſum, Apertè quum eſt mala mulier, tum demum eſt bona. Ad muliebris porrò naturæ rationem fortè illud pertinuerit quoq;, Sacrorum legibus cautum, ſicuti Lactantius grammaticus ſcribit, ne Olympicis ſe certaminibus ſpectan

di gratia mulieres inſererent. Propterea Thebaidos primo Papinius,

Excluſæq; expectant præmia matres.

Sed & Menander rhetor: In quibuſdam, inquit, panegyricis conuentibus non ferè uiſuntur mulieres, ut in Olympia. Proinde inter laudandum impenſe obſeruanda hæc. Et Pauſanias Eliacorum primo, quæſitam ſcribit ad pœnam Pherenicen, quod Olympicorum tempore Alpheum amnem tranſire foret auſa, quod illis diebus capitale erat fœminis, Piſirrhodum ſequuta filium. Quem tamen Euclea uocauit Valerius. Nam quod ibidem ſcribitur Berenice, mendum exemplariũ eſt. Typœum uocant montem, ex quo præcipitarentur mulieres, à quibus neglectui habita lex foret. Callipatirã inuenio tamen apud Pauſaniam, quæ quoniã gymnaſtico fefellerit habitu, lata in reliquum lex, uti in certamen nudi prodirent gymnaſtæ. Ignotũ uero Callipatiræ, quòd patrem & fratres habuiſſet Olympionicas. Apud Pindarum ſunt grammatici, qui & Ariſtopatiram enuntient. Geronthras in Laconia eſſe ciuitatem nouimus, inibi fuit Martis templum & nemus. Anniuerſarium item celebrabatur feſtum, in quo à nemore procul arcerentur mulieres. Quod autem de Liuia magnum ſequutus ducem prodidi, ambiguitatem tollit ex Plinio Hiſtoriæ naturalis ſeptimo, ubi de Auguſto ita ſcribit: Hinc uxoris & Tiberij cogitationes, ſuprema eius cura. Nam dolo Liuiæ peremptum Auguſtum, à Sexto quoq; Aurelio proditum ſcimus. Quia uero mulieri genuinum eſt, rarenter benefacere, ac ſi quid fortè dignum laude prompſerit, inceſſanter id ipſum repetere, ac nulla non hora ingerere, conformatam inde adagij ſpeciem, Euſtathius ſcribit, σαυτὴν ἐπαινεῖς, ὥσπερ ἀστυδάμας, γύναι. teipſam laudas, perinde ac Aſtydamas, mulier. Tanquam effœminatius hic indecentiusq; περιαυτολογεῖν conſueſſet, id eſt de ſe dicere. Deniq; cecinit Heſiodus, & eſt à Pauſania repetitũ, muliebris ſexus primam comparuiſſe Pandoram. Illud Hieronymi non præteriſſe, fuerit pretium operæ: Fuge, inquit, laſciuiam puellarum, quę ornant capita, crines à fronte demittunt, cutẽ poliunt, utuntur pigmentis, ſoccos habent criſpantes, ut ſub nomine uirginali uendibilius pereant. Criſpantes intellige rugis inſignes, quos artificum excogitant ingenia, quoniam fœmineum genus φιλόκοσμον eſt. Quanquam laſciuos item & comptulos, ut nunc eſt, iuuenculos animaduertimus, bonumq;, ſi non ſtibiatos quoq; ac berenicatos.

Ad meretriculæ nutum ſuccenſam ab Alexandro Perſepolin. De Phryne nonnulla. Et cur dicta in maxillis lecythum ferre, contra Sudæ ſentẽtiam. Item cur diceretur Seſtus. De lecytho pluſcula, & lecythio, & lecythophoro. Saperdion, & Clauſigelon nuncupatas Phrynes duas. Repetita & fœminarum ſugillatio. Atreti mulieres, quæ. Caput XV

SEd nec tempero mihi, quin huic potiſſimũ parti appingã, quod ex hiſtoria ſuggeritur appoſitiſſime. Id quamuis nonnulla infamiæ nota, bonumq;, ſi non & maxima, Alexandrũ Macedonẽ conſperſurũ eſt, tamen æquè prodendũ nobis ac ueteribus eſt proditũ. Quando princeps is, ac regũ ampliſſimus indolem animi propè cæleſtem, qua regum antiquorũ maieſtatẽ longe poſt ſe reliquit: illam præterea in periculis ſubeundis incomparabilem propè mentis erectæ magnitudinem: in rerum tantarum mole celeritatẽ quodam igne uolucrem: in cæteris item fidei ſanctitatem, clementiam, & (ut omnia uno complectar uerbo) regiam uirtutem, lumenq; micantiſſimum fœdiſſimè uini appetentia non ferenda concuſſit, inquinauit, ac adobruit, etiam ſi non me fallit, Arrianum oratorẽ iſta tueri adortum. Verum, quod dicitur, αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ: ipſe ſemet concinit aperitq;. Siquidem quum Perſepolin regiam nobiliſſimã totius Orientis Perſarum regum cepiſſet, à qua prius innumeræ gentes iura petierant, quæq; tot ac tantorum principum fuiſſet patria, ac præſignis Græcæ gentis terror, & quæ decem millium nauium claſſem commoliri eualuiſſet, exercitus tantos cogere, ut ijs uice maris uaſtiſſimi irruentis uniuerſa coobrueretur Europa, quibusq; rerum naturæ facies mutaretur, actis in planum montibus aut perfoſſis, conſtrato etiamnum mari cõtinentis modo, & mores quadamtenus pati coacto: ad unius meretriculæ, & eius quidem temulentæ, nutum, temulentus ipſe ſuccendere ſuſtinuit, ut momẽto deflagraret opulentiſſima urbs, tanta uaſtitate, ut eius ne extaturum quidem ueſtigium fuerit, ni Araxis fluenta præmonſtrarent; conuicinia

mœnibus is alluerat. Thais ea fuit, quæ mero feruidum Alexandrum ſic adorta narratur, ut illum diceret maximam apud Græcos initurum gratiam, ſi Perſarum regia conflagraſſet: nec maius quicquam eſſe in uotis apud eos, quorum urbes, graſſantibus Barbaris, æquatæ ſolo fuerant. Mirum profecto fuit, non puduiſſe tantis rebus geſtis clariſſimum regem, ſcorto, quod etiamnum incaluiſſet mero, de tanti moliminis opere dictante ſentẽtiam, omnium primum regiæ ſubijcere faces, illa interim præfatum, Quin imus ultum Græciam, & urbi faces ſubdimus? Poſtea Phrynen miramur, non Hyperidis actione, quanquam admirabili, ſed conſpectu corporis, quod illa ſpecioſiſſimũ alioqui, deducta nudauerat tunica, periculo liberatã: interpoſito mox decreto, ne quis miſericordiæ captandæ gratia epilogis uteretur. Hęc uero eſt, de qua ita Propertius canit.

Nec quæ delètas potuit componere Thebas
Phryne, tam multis facta beata uiris.

Eius ſtatuam fuiſſe apud Delphos aureã, ſcribit Libanius. Commeminit in præceptis ſanitatis etiam Plutarchus, eam dicere ſolitam prodens, ubi iam conſenuiſſet, ac flaccida toto foret corpore, τὴν τρύγα πλέιονος πωλεῖν διὰ τὴν δόξαν, id eſt pluris fecem uendere ex opinione, quam de ipſa concepiſſent homines. Hanc deniq; dixere Græci, lecythum habere in malis: quod exponens Sudas, uelut in ſinu planè ſeruans Græcorum omnia, ad faciei retulit tumorem: credo, quia ſit lecythus protuberans uas: etiam ſi de corporis habitu, hoc eſt à paruitate, Olpim piſcatorem nuncupatum, coniectant Græcorum nonnulli: quoniam olpe, lecythum indicet. Ego ad formæ elegantiam referendum contenderim. Vt illam intelligamus naturali ſpecie præſignem, accerſitã commendationem, & peregrinas haud magnopere nugas conquiſiuiſſe: quando lecythum Plinij Cæcilij teſtimonio, & M. Tullij in epiſtolis ad Atticũ, pro orationis etiam ſplendore, ac excuſſa in ſcribendo cura nouimus accipi: erat enim oleo dicatũ uas lecythus, ſed & unguentis quoq;. Vnde & Lecythophorus puer Polluci. uerum & trochaicũ dimetrum catalecticum, quod Euripidion dicunt, etiam Lecythium uocatur: uel ex Ariſtophanis ſcommate, uel trochaici bombi ratione: quem exhibet Lecythiũ quoq;. Tragœdiam Callimachus μοῦσαν appellauit ληκύθιον. Fuit ad Toronem quoq; phrurion, id eſt munimentum, quod lecythum appellat Thucydides hiſtoria quarta, id eſt τὴν λήκυθον. Lecython uas, ſunt qui lenticulam dici arbitrentur Latinè. Id quod ab eruditis toto conuellitur pede. θέσεις ληκυθίζειν eſt Græcis, poſitiones lucubrare. Memorabile eſt, pictura nobiliſſimũ Apellem Veneris typum, quam anadyomenen uocant, à Phrynes inſigni pulchritudine mutuatum, quum ea in Eleuſiniorũ panagyri, ſpectante uniuerſa Græcia, ſpecioſiſſimum nudaſſet corpus, quod alias ferè nunquam feciſſe memoratur, ac ſoluta coma deſcendiſſet in mare. Cæterum ex eodem, ut ſic dixerim, archetypo Praxiteles quoq; Cnidiam dicitur Venerẽ cõformaſſe. Scribit Apollodorus Phrynes fuiſſe duas: alteram quarum Clauſigelota cognominarint: alterã uero Saperdion. Clauſigelos uerbum apud Xenophontem eſt libro Rerum Græcarum ſeptimo, πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε γε δὴ ὄντι κλαυσίγελως εἶχεν, id eſt præſentes autem uniuerſos tunc ſanè ſonantior habebat riſus. Herodicus celebratam Rhetoribus Phrynen σηστόν, id eſt Seſtum uocitatam, tradit, quòd attaminaret deſpoliaretq; adeuntes, σήθειν attaminare eſt. Quum auarior quiſpiam ſubblandiens diceret, Aphrodiſium Praxitelis es: At tu, inquit Phryne, amor Phidiæ. Demum libet lucubrationi huic, quam uidemur, ducente ſtilo, in fœminas declinaſſe, quas tamen alibi ſummis concelebrare laudibus non expauimus, inſerere breue quiddam ex Græcorum ſanctarijs, non bonas lacerando, ſed à malo malas deterrendo,

Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή.
Θηρῶν ἁπάντων ἀγριωτέρα κακὴ γυνή.
Θάλασσα καὶ πῦρ καὶ γυνὴ, τρία κακά.
Theſaurus eſt malorum mulier mala.
Feris omnibus immitior mulier mala.
Mare, ignis, mulier, mala tria.

ἀτρήτους Græci τὰ γεννητικὰ μόρια, mulieres dicunt, quibus concreta ſint genitalia uel morbo uel natura.

Quid

Quid ſit, more candidatorum Cæſaris quippiam attingere. De candidatorum habitu. Expurgatur à uitio Plutarchi tralatum problema. Quid chiton, & quid peplus. Candidatum uariè accipi apud eruditos. De candida item Tyronum toga. Et quid coitio. T. Liuij locus emaculatur. Tyrocinia indicere quid ſit. Caput XVI

INter cæteras ſedes, è quibus ridiculorum ratio promitur, eſſe quoq; amphiboliam, neminem latere puto, ex ijs præſertim, qui literas paulo literatiores attentarint. Ea uero eſſe in primis acuta, ac ut belle & literate dicta, laudari, tradit M. Tullius libro De oratore ſecundo. De ijs & Fabius libro ſexto: Iungitur amphibologiæ (inquit) ſimilitudo, ut L. Galba, qui pilam negligenter peteti, Sic (inquit) petis, tanquam Cæſaris candidatus. Nam illud petis, ambiguum eſt, ſecuritas ſimilis. Hinc aptiſſimè cōmonemur: candidatum Cæſaris rectè dici per adagionis formam de quocunq; ſopite admodum & per ſummam fiduciam ac ſecuritatem animi negotium aliquod obeunte. Quod quem candidatum Cæſares cōfouendum ſuſcepiſſent, is prorſus tanto præfultus tibicine, oppilatusq;, ſupinè ac omnino negligēter prehenſaret homines, rem ſibi factam, animo concipiens. Imperatores uero hoc inſueuiſſe nonnunquam efficere, docet in Auguſto Tranquillus: Quoties (inquit) magiſtratuum comitijs intereſſet, tribus cum candidatis ſuis circuibat ſupplicabatq; more ſolenni. Porrò dicebantur candidati, quòd magiſtratum petituri in toga candida id agerent. Nam & in ſenatu orationem Cicero dixit in toga candida, in conſulatus uidelicet petitione. Et T. Liuius libro ab Vrbe condita quarto: Placet, inquit, tollendæ ambitionis cauſa, tribunos legem promulgare, ne cui album ueſtimentum addere petitionis cauſa liceret. Plutarchi problema de hac ipſa re in hunc modum Latij iure donatum extat. Cur, inquit, candidatos moris erat in ueſte hoc facere ſine toga? Sic enim ſcribit Cato: An fortè ne ciues largiendo corrumpant, argentū ſinu ferentes? An illud magis, quod imperio dignos non genere, non diuitijs, non gloria, ſed uulneribus ac cicatricibus iudicabant, quæ quidem ut ab ijs quos ambeundo prehenſabant, conſpicerentur, ſine toga ad petendum deſcendebant. An quemadmodum in accipiendo, rogando, ſe omnibus ſummittendo: ſic corpus nudando, ac ſeipſos abijciendo populum captabant? Hactenus Plutarchus. Id modò mirum, in quo ſummonitos legentes uolumus, ex tralatione Plutarchum ſcribere, ſine toga deſcendere candidatos ad petendum cōſueuiſſe. At in Græcis codicibus enotatum inuenias, ἔθος ἦν ἐν ἱματίῳ τοῦτο ποιεῖν ἀχίτωνας: Quod noſtris uerbis non ferè aliud ſonat, quàm moris erat hoc in ueſte obire abſque tunica. quod ſenſui auctoris congruit magis. An à tralationis ſcopo aberrarit interpres in re minutula, non diſcutio nunc, fortè mendum fuerit exemplarium: niſi quòd in Catonis iunioris uita idem bis admiſſum, ſubnotauimus. Ne quis uero ſuſpicetur, pro toga rectè dici chitona: ſcribit Sudas, eſſe ueſtem prætenuem chitona, ſiue hypocamiſon. Exponunt alij, eſſe ſimplex, ac tenue indumentum ex lino, addita etiamnum etymologia, παρὰ τὸ ἐγχεῖσθαι τοῖς σώμασι. quòd infundatur corporibus inijciaturq;. Vnde apud Homerum, μαλακὸν δ' ἔνδυνε χιτῶνα, id eſt mollem autem induit tunicam, quæ omnia diligenter adnotauit Euſtathius in Iliados primum. Et ad Fabiolam Hieronymus, ſecunda ex lino tunica eſt ποδήρης, quam Ioſephus byſſinam uocat, appellaturq; Chetonet, id eſt χιτών, quod Hebræo ſermone in lineam uertitur, hæc adhæret corpori, & ſic arcta eſt, ut nulla uiſatur ruga. Quanquam & nomenclatura eadem ſignificatur thorax. Ex quo & apud poetam eundem Achæos chalcochitonas eleganter nouimus appellari, tanquam dicas æneis, id eſt ferreis præmunitos tunicis. Aſtruunt porrò chitona à peplo diſtingui, quoniam ſit proprie mulierum peplus, uirorum autem chiton: ſicuti idem ſcribit Euſtathius, unde & βαθύπεπλοι & καλλίπεπλοι nuncupantur mulieres frequenti epitheto, & crocopeplos aurora. In Hippolyto tamen Euripides etiam in uiris peplum intelligit, & ubi melampeplum inducit Tyndarum, & peplis Oreſtem obtectum ſcribit. Id ipſum & apud Sophoclem obſeruatum: ſed non rectè dici ſcribit interpres. Verū nec ex lino tantū ueteribus concinnabatur chiton, ſed ex lana quoq;. Chytlon uero apud Homerum ferè luſtratio intelligitur. Alijs autem chytlon, eſt hydreleon, id eſt promixtum aqua oleum. Cęterum, ne foris (quod dicitur) nimis interim

uidear

uidear ſapere,noſtris manticæ inſertis, quæ in tergo eſt, à diuerticulo fabulam repeto. Quare ſciendum,à campi conſuetudine hac inoleuiſſe,ut qui rem quampiam toto affe ctet pede,ac omnibus (ut aiunt) cuneis,eius item rei illum eleganter candidatum dicamus. Quintilianus libro duodecimo: Maius enim opus atq; præſtantius, ad quod ipſe tendit,cuiusq; eſt uelut candidatus. Hieronymus etiam catechuminum fidei candidatum dixit. Sed & ad Pammachium,Munerarius,inquit,pauperum & egentium candidatus ſic feſtinat ad cælum. Candidatus gloriæ, ac immortalitatis in Plinij Panegyrico. Libertum porrò Icelum ſcribit in Galba Tranquillus fuiſſe ſummum equeſtris gradus candidatum. Et Seneca hominem dicit multarum rerum candidatum. Et quidem recte:nam & fortunæ nuncupantur comitia apud eundem, cuius etiam pluſcula appoſui uerba, tum ob grauitatem ſententiæ, tum ob doctrinam. Hoc eſt, inquit, mi Lucili egregium,nihil petere, ac tota fortunæ comitia tranſire. Quàm putas eſſe iucundum, tribubus uocatis,quum candidati pendeant, & alius nummos pronuntiet, alius per ſequeſtrem agat,alius eorum manus oſculis conterat, quibus deſignatus contingendam manum negaturus eſt,ſtare otioſum & ſpectare illas nundinas,nec ementē quicquam, nec uendentem. Ad hoſce ſuffragiorum mores obiter ſpectat & Auſonij illud ad Gratianum,Nihil cum ſequeſtre depoſui,cum diſtributore nihil pepigi. Porrò legimus extra candidatos Cæſaris etiam quoſdam qui dicerentur candidati principis. De his Vlpianus primo Digeſtorum de officio quæſtoris,ita ſcribit,Sanè non omnes quæſtores prouincias ſortiebātur. Verum excepti erant candidati principis, hi etenim ſolis libris principalibus & epiſtolis in ſenatu legendis uacabant. Quoniā uero, ut in Magia Apuleius ſcribit, erudiriſſimi iuuenes laudis gratia primum hoc forenſis operæ rudimentum ſubibant,ut aliquo inſigni indicio ciuibus ſuis noſcerentur,qui mos incipientibus adoleſcentulis ad illuſtrandum ingenij florem apud antiquos fuerat conceſſus: togam item candidam,qui hoc facerent, tyrones induebantur ipſo tyrocinij die: ſic enim appellabant,quum eloquentiam auſpicarentur in foro. Eam togam Cicero puram uocauit:ſcribit enim ad Atticum,in tyrocinio filij Ciceronis togam illi puram dediſſe Arpini. Eodem modo & Hiſtoriæ naturalis octauo Plinius: Tanaquil, inquit, prima texuit rectam tunicam,qua ſimul cum toga pura tyrones induuntur,nouæq; nuptæ. In quo tamen loco ſunt,qui aſtruant,tyrones indui ea ſolitas,quum ſacramento militiæ obſtringerentur. Nam & Vegetius Rei militaris primo, Candidatos intelligit milites principales,qui priuilegijs muniuntur. Reliqui,inquit, munifices appellantur, quia propter munera facere militiam cogantur. De toga tyronum candida intellexiſſe poetam ſatyricum,placet eruditioribus,

Quum blandi comites,totaq; impune ſuburra
Permiſit ſparſiſſe oculos iam candidus umbo.

Dicitur uero umbo,quoniam Gabino habitu recurrens ad humerum ſiniſtrum ueſtis umbonis uicem repræſentat. Nam & Apuleius, ſub dextrum latus ad humerū læuum recurriſſe,umbonis uice deiectam laciniæ partē, ſcribit. Indicere autem tyrocinia quid ſit,ex Ammiani Marcellini liquere uerbis poteſt: Pari,inquit, ſtudio ſupplementa legionibus ſcripta ſunt,indictis per prouincias tyrocinijs, omniſq; ordo & profeſſio uexabatur. Sed enim prius quàm inde reuellamur,rectiſſimum erit in hac candidatorum mentione T. Liuij locum ex libro ab Vrbe condita tertio, reſtituiſſe in integrum fœdè per incuriam interpolatum. Ita enim in decemuirorū mentione ſcriptum inuenias: deiectis honore per concionē duobus Quintijs, Capitolino & Cincinnato. lego per coitionem:idq; M. Tullij ex epiſtolis ad Q. fratrem auctoritate conſtipatus. Quod ſcribis, te audiſſe in candidatorū conſulariū coitione me interfuiſſe, falſum eſt: eiuſmodi enim pactiones in ea coitione factæ ſunt, quas poſtea Memmius patefecit, ut nemo bonus intereſſe debuerit. Et ſimul mihi cōmittendum non fuit,ut his coitionibus intereſſem, quibus Meſſala excluderetur. Alibi quoq; idem Cicero Memmij coitionē uocat. Erat autem coitio,conſpiratio ſeu fœderatio,quæ inter candidatos plerunq; fiebat,quod ſignificat in Oratione pro Plantio idem Marcus Tullius: Dubitatis, inquit, quin coitio facta ſit,quum tribus pleraſq; cum Plotio tulerit Plantius? Nam & coire ſocietatem in Oratione pro Quintio eleganter dicitur: Socium tibi in huius bonis edidiſti Quintium,

plura

plura non dico: cum eo tu uoluntariam ſocietatem coibas, qui te in hæreditaria ſocietate fraudarat. Titus quoq; Liuius ab Vrbe condita libro nono, coitiones dicit honorum adipiſcendorum gratia factas.

De Roſcij hiſtrionis excellentia, & prouerbio inde nato. Caput XVII

ROſcium eſſe in ſcena, ſcitiſſimum adagium eſt in eum, qui undecunque ſit in ſua perfectus arte, nec admodum impolitiæ compertus: ductum id à Roſcio hiſtrione, quem ob ſummam artificij peritiam Cicero delicias ſuas dictitare ſolebat. Quin & Pompeius Feſtus Roſcios prodit in omnibus perfectos dici, quòd Roſcius ſit unus in arte comœdica perfectus iudicatus. Et Cicero in Bruto: Volo id oratori, inquit, cōtingat: ut quum dicturus ſurgat, ſignificetur à corona ſilentium, deinde crebræ aſſenſiones, multæ admirationes: riſus, quum uelit: quum uelit, fletus: ut qui hæc procul uideat, etiam ſi quid agatur, neſciat: at placere tamen, & in ſcena eſſe Roſcium intelligat. Sed & De oratore libro ſecundo: Quanquam ſoleo ſæpe mirari eorum impudentiam, qui agunt in ſcena geſtum, ſpectante Roſcio. Quis enim ſe commouere poteſt, cuius ille uitia non aduertat? Et hæc quidem fuerit hiſtrionis celeberrimi omnium, quos norimus, in agendo gloria. Quid laus illa præclara ex animi producta uirtutibus? Nónne, inquit clariſſimus orator, ut ignis in aquā coniectus continuò reſtinguitur & refrigeratur, ſic referuens falſum crimen in puriſſimam & caſtiſſimam uitam collatum ſtatim cōcidit & extinguitur? Roſcius ſocios fraudauit, poteſt hoc homini huic hærere peccatum? Qui mediusfidius, audacter dico, plus fidei, quàm artis: plus ueritatis, quàm diſciplinæ poſſidet in ſe. Quem populus Romanus meliorē uirum, quàm hiſtrionem eſſe arbitratur. Qui ita digniſſimus eſt ſcena propter artificium, ut digniſſimus ſit curia propter abſtinentiam. Proinde quod ſcenicus foret, non contemptibilior uideri debet: neq; enim, ut in Cœnis quoq; Macrobius comprobauit, hiſtriones inter turpes tunc habebantur: quamuis ex Ariſtotele ſecus in Noctibus Atticis Gellius ſenſerit. Illud uero indicio eſt, quod L. Syllæ adeo charus hic fuit Roſcius, ut annulo aureo ab eodem dictatore donaretur. Tanta præterea fuit tum gratia, tum gloria, ut mercedem diurnam de publico mille denarios ſine gregalibus acceperit. An non & M. Tullius elegantiſſima oratione populum Romanum obiurgauit, quod Roſcio geſtum agente, tumultuarit? Quin id conſtat certiſſimè, oratorē eminentiſſimum contendere cum ipſo hiſtrione ſolitum, utrum ille ſępius eandem ſententiam geſtibus efficeret, an ipſe per eloquentiæ copiam ſermone diuerſo pronuntiaret. Quæ res illuc Roſcium prouexit, ut librum conſcriberet, quo eloquentiam cum hiſtrionia compararet. Deniq; Cicero idem in Oratione pro P. Quintio, Roſcij præſtantiæ locupletiſſimum teſtimonium reddidit, quum ait, Videri ore duriſſimo, qui præſente eo geſtum agere conaretur. Qui uero cum ipſo contenderent, eos etiam ſi quid antea recti aut uenuſti habere uiſi ſunt, id amittere. Meminit huius & Fabius quum alibi, tum libro undecimo: Roſcius (inquit) citatior, Aeſopus grauior fuit, quòd ille comœdias, hic tragœdias egit. Dicere ſolebat Roſcius diſcipulum, quem quidem probaret, reperire potuiſſe neminem, non quo non eſſent quidam probabiles, ſed quia ſi aliquid modò eſſet uitij, id ferre ipſe non poſſet. Item caput eſſe artis decere, quod tamē unum id eſſe, quod tradi arte non poſſit. Nicoſtrato deniq; comœdiarum actori ſic applauſit Græca natio, uti Roſcio Romani. Fuit uero hic Roſcius Gallus oculis obuerſis, nec ſatis decorus: primus uti perſonis cœpit, quum antea galeris uterentur uel albis uel nigris aut ruffis, ut coloris qualitas ætatis faceret indicium.

Pepli notio multiplex. Muſtelinus color. Item de Pallade allegoricè, curq; Stratia dicatur & Glaucopis, bis: item Athena & Hippia & Nica. Hippiæ menſuræ ac Phidoniæ cur. Damæus Neptunus. Hippium philtrum. Cratæpus taurus. Laphria Minerua cur, & Agelia, ac Pylætis: item Budæa, & Boarmia. Hygia. Nicephorius Iupiter. Peplographia in epiſtolis ad Atticum, quæ intelligi debeat. Nebridopeplus Bacchus. Doris ueſtis quæ. Plynteria feſta. Athenogeron. Caput XVIII

Quoniam

QVoniam paulo ante pepli mentionem fecimus, ſed breuiter admodum ac conciſe, ut omnibus plane ſatisfaciamus, qui amplius ſibi uocabuli eius notiones expetẽt enarrari, adnectemus porro, quæ indagatione uaria ſunt deprehenſa nobis. Igitur Lactantius grammaticus, ſiue is ſit Luctatius, uti non nullis placere animaduerto, auctor eſt, Peplum dici ueſtem candore eximio, aureis diſtinctam clauis, ſine manicis, quam ueſtitores deorum ſimulacris iniꝭciebant. Peplum uero primum inſtituere Athenienſes, texebatur matronarũ manibus, intraq; quadriennium numinibus offerebatur, ſed Mineruæ in primis. Quod Homerus item ſignificat. Et Seruius grammaticus peplum finit eſſe pallam fœmineam, Mineruæ conſecratam. Quòd ſi uera ſunt, quæ Lactantius ſcribit, rectiſſime prorſum ueſtis ea Mineruæ dicabatur, quando candor diuinæ bonitatis ſimplicitatem exuberantiamq; præmonſtrat. Auri internitentis ſplendor ſummæ atq; intimæ illius ſapientiæ uim fulgurantem tacitis uidetur ambagibus ſignare, iꝭs præcipue qui Platonicæ theologiæ arcana non illotis (quod aiunt) pedibus adiere. Nam ut in ſacrariꝭs illis Neptunus prouidentiam naturalem, ita Pallas prouidentiam ſignificat intellectualem, unde & Græce dici ἀθήνα uidetur, quaſi athrena de præuidendi poteſtate: quamuis mythici ſic dictam putent, quòd de Iouis capite proſiluerit integræ puella ætatis, nec ubera ſugere fuerit neceſſe, quod θηλάζειν dicunt Græci, & ſcribit Euſtathius. Virgo creditur, inquit Ponticus Heraclitus, quia ἄφθορον ἀεὶ τὸ φρόνημα, id eſt nunquam conſeneſcit prudentia, nec ulla inficitur labe. Prudentiæ uero adnexam pœnitentiam Palladis nomine intelligi proprie apud Homerum Iliados primo, idem opinatur, quæ Achillis furorem ſalubriter inhibuerit. Ideo ita cani,

Στῆ δ᾽ ὄπιθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε Πηλείωνα.

Animæ ſiquidem principale apud Homerum in capite eſt conſtitutum. Quo argumento, ſicuti poſtea Platoni quoq; eſt uiſum, pro homine toto quãdoq; ponitur caput: uelut quum ait,

Τοίην γὰρ κεφαλὴν ἕνεκ᾽ αὐτῶν γαῖα κατέσχε.

Quia uero rei militaris præſes credebatur dea, dicitur item Stratia, uelut à Caribus ſolis cultum quandoque Iouem Stratium, Herodoto credimus. Qui (opinor) & ἄρειος dicitur, id eſt Martius. Cui Epirotarum reges peracta re diuina in Paſſarone Theſprotidis, Epirotis iureiurando affirmabant, ex legibus regnum adminiſtraturos. Illi uero, id legitime conſeruaturos. Ophthalmitidos Mineruæ tẽplum ſtruxit Lycurgus, excuſſo ei oculo ab Alcandro, ut ſcribit Pauſanias. Porro hanc ipſam Pallada deſcribunt Platonici, diuinitatem potenter ſimul atque ſapienter tum cæleſtia exornantem, tum quæ ſub cælo fiunt, ædificantem, inter aſtra præcipue arieti pręſidentem & æquinoctialis circuli ducem, ubi potiſsimum uigere putant motricem uniuerſi uirtutem. Arbitratur Homericus interpres, peplum concinna, proindéque grata diſtinctum uarietate, multiformem prudentiæ rationem indicare. Propterea tantæ compos Vlyſſes uirtutis πολύμητις quandoque dicitur, nunc etiam πολυμήχανος & multiplicis doli ſciens. Quod autem ipſam ſibi Pallada concinnaſſe peplum, fabuloſitas aſtruit poetica: id uero indicare intuenti acrius τὸ τῆς φρονήσεως αὔταρκες, id eſt ipſam ſibi prudentiam ſufficere. Auctor allegoriarum in Heſiodum iure dici tradit, ex Iouis uertice enatam eſſe Pallada: quoniam, inquit, ab experientia ſe ſe promit prudentia: illa uero ex ſenſibus, qui in capitis ambitu conuiſuntur. Et paulo poſt idem: Pallada, inquit, Glaucopin uocant, διὰ τὸ λαμπρὸν καὶ περίβλεπτον τῆς ἀρετῆς: quòd illuſtris uirtus ſit, atq; conſpicua. At Phurnutus ad deæ ἔπανδρον refert καὶ γοργωπόν. quando & animalium fortitudine in primis inſignia, uti pardalis & leo, glauca uiſuntur, δυσαντίβλεπτον στίλβοντα ἀπὸ τῶν ὀμμάτων: aut quia pure recteq; res diꝭudicet: ſicut e diuerſo ab uiſu obſcuriore iam uocant ἐλλαυκώπιδα. Illud operæ leuioris: quod tamen non prętereundum cenſuit Euſtathius: Perinam AEgypti mulierem quampiam ſedentem texere adortam, unde (inquit) Pallados ſedentis ſtatuam commenti ſunt. Glaucopin putat idem, ſicut & Phurnutus, non tam quia glaucos haberet oculos appellatã, quàm de formidoloſo aſpectu: quoniam & glauci dicantur leones regiꝭ, id eſt βασιλικοί: & poetarum quidam dracones uocet glaucopas. Proditum uero memoriæ à Pauſania eſt, fuiſſe Athenis Pallados

ſtatuam glaucis oculis, ex Lybica(ut ipſe interpretatur) fabella. Illis ſiquidem perſuaſiſſimum eſſe, ex Neptuno & palude Tritonide natam deam, atq; eo argumento glaucos illi oculos contribui, uelut etiam Neptuno. Dicta eſt, inquit Pauſanias, Minerua ὑγίεια, item Ergane apud Aelianum, id eſt ἐργάνη, quod cognomen Athenienſes excogitarunt primi, Pauſania teſte, ſicuti ἀκώλους ἑρμᾶς. In Acropoli ænea uiſebatur ſtatua Pallados ὑγιείας, ab Pericle poſita, quod illi per quietem præmonſtraſſet dea rationem, qua perſanaretur artifex tantum non cōclamatus, quod in propylæorum ſubſtructione ad imum foret dilapſus. Ab acropoli uero prorſum arcebantur canes, ob coeundi in propatulo impudentē animalis naturam, tanto deteſtabiliore Demetrij facto, qui in Parthenone meretricibus non abſtinuit. Hippiam legimus Mineruam apud Iſæum, id eſt equeſtrem, quòd currum inſtruxerit prima. Eam uerò Mnaſeas Neptuni filiam prodidit, ac Polyphes Oceano genitæ. Hippia uerò entea in Pindaro, uaſa intelligunt Phidonia, ſeu menſuras, quas Corinthi comperiſſe primum Phidonem tradunt. Hippia autem dici, quoniam Argos, unde fuit Phidon, nuncupetur Hippion: unde eſt Euripidion illud, ὅταν ἐς Ἑλλάδ', ἵππειόν τ' ἄργος μόλης.

Hippion Neptunum etiam Damęum appellari legimus, ab equorum(uti arbitrantur) domitione. Apud Pindarum facetiore metaphora frenum equi, hippium nuncupari philtrum, obſeruauimus: qui & Neptuno taurum immolādum crataepoda uocauit, qui ſuus fuit Delphorum mos. Inueni qui Mineruam dicant Laphriam, uelut Laphyriam, quæ in bello ſpolia ducat, quæ uocant laphyrā, ſicuti agelia dicitur, tanquam ἄγουσα λείαν, id eſt prædam abducens. Symbolicè autem pylætis nuncupatur eadem, quando in portis ciuitatum expingi conſuerat, & domuū ianuis, uelut in ſuburbijs Mars, quoniam in ciuitate ac domibus prudentia eſt opus, foris uerò in defendendis hoſtibus Martio animi robore. Iam illa operæ leuioris, Pallada cognominari Budæam, id eſt βουδείαν, quia humana excogitatum prudentia eſt, boum opera terram colere, ſed & nauigare mergi quadam imagine: propterea eadem uocatur Aethyia. Ex agricolationis ratione colitur eadem à Bœotijs Boarmiæ nomenclatura de boum ad aratrum coaptatione. Colebatur Athenis item Mineruæ νίκης ſimulachrum ἄπτερον, id eſt ſine alis, habens in dextra malum punicum, in ſiniſtra galeam: quod in primo De acropoli Heliodorus ſcribit. Nicephorius autē Iupiter eſt nuncupatus de Meſopotamiæ urbe Nicephorio. Ex huius reſponſo imperium mox futurum concepiſſe Adrianum, auctor AElius eſt Spartianus, Sed de myſtico Pallados ſenſu aliàs fortè commodius. Interim peplum pro curruum periſtromate recte poni, Homerum habemus auctorem,

ἀλλά που ἐν μεγάροισι λυκάονος ἕνδεκα δίφροι
Καλοὶ, πρωτοπαγεῖς, νεοτευχεῖς. ἀμφὶ δὲ πέπλοι
πέπτανται.

Sed & alibi Homerus idem pepli nomine inſtrata συνδονάδα equorum intelligi uoluit aut curruum ad puluerem prohibendum. Nam Pandarus currus ſuos peplis decoros fuiſſe refert. Sed & Troadas uocat ἑλκεσιπέπλους Iliados ſexto,

Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους.

Donatus auctor eſt, peplum eſſe ueſtem ad ſacrorum ritum pertinentem: quamuis, inquit, alij eſſe dicant ſcutum modicum. Dicitur tam maſculino q neutro genere, quod Laurentium negaſſe, miror. Plautus:

Nunquam ad ciuitatem uenio, niſi quum infertur peplum.

Illud grauius: peplum item dici uelum Panathenaicæ nauis, quam quarto quoq; anno honori Pallados inſtruebant, ducta item pompa à Ceramico ad Eleuſinium: quod ſcribit Ariſtophanis interpres. Vocant autem peplum, inquit, διὰ τὸ ἀραιοῦ εἶναι: hoc eſt, quia ſit prætenuis. In eo quoq; Enceladus gigantum unus, à Pallade necatus, intexebatur, & annis ſingulis (ut quidam ſcribunt) in Panathenæorum pompa ferebatur. Plato in Euthyphrone: In magnis Panathenæis peplum pictum in arce ſuſpendi ſolitum ſcribit. In Apuleio autem, muſtelatos legimus peplos, de muſtelini coloris ſimilitudine, qui ſubliuidus eſt ac lentiginoſus, cuiuſmodi in ueſtibus comparet cruore commaculatis. Sed & nos eius coloris ſericum, ut uulgò iam loquimur, raſum diſtrahi paſſim ſcimus. Theocriti interpres in Syracuſis περονατρίδα, τὸ πέπλον interpretatur, id eſt peronatrida eſſe peplum ac indumentum, quod primo ſuccingerent: nam & inde nun-

cupari

cupari παρὰ τὸ περονᾶσθαι, ab infibulatione. Sunt auctores, ex uictoria quadam ab Athenienſibus inſtitutum peplum: inq; eo, qui fortiter feciſſent, expingi conſueſſe. Cuius rei non oratoribus modò mentio eſt, ſed & comicis: quod prodidit Iſæus, repetit Harpocratio. Euripides in Hecuba, ἢ Παλλάδος ἐν πόλει τᾶς καλλιδίφρου Ἀθαναίας ἐν κροκέῳ πέπλῳ ζεύξομαι ἅρματι πώλους. Ad hoc fortè pertinet ænigmaticum illud ad Atticum in epiſtolis: Peplographiam Varronis tibi probari nõ moleſtè fero, à quo adhuc ἡρακλείτειον illud non abſtuli. Eſt uerò pepli deſcriptio, ſiue pictura. Auctor tamen Porphyrius eſt, conditum ab Ariſtotele commentarium, cui titulus foret Peplus, in quo ducum exſequebatur genealogias, & nauiũ quoq; numerum ad Troiam profectarum, quin & in ſingulos duces epigrãmata, diſticha plurimum, præter quam in Aiacem. Eſt item peplos frutex Dioſcoridi, libro quarto: ſicuti etiam peplis, quam Hippocrates peplion uocauit. Pepli etiam Plinio mentio eſt libro uigeſimoſeptimo. In primo Epigrammatum inuenio Bacchum appellari νεβριδόπεπλον. Carmen, ſi quis fortè requirat, ſubſcripſi.

Νυκτέλιον, νόμιον, νεβρώδεα, νεβριδόπεπλον.

Peplis fibulam addere in pectoris ſummo, Doricum creditur inuentum, proinde muliebrem ueſtem Dorida nuncupat Herodotus, quæ fibula partem alioqui hiantẽ ſubnecteret: eiuſmodi nanq; ueterum mulierum geſtamen erat. In Caria tamen linea frequentior fuit tunica. Et quoniam de Pallade uenati pleraq; ſumus, illa obiter attigiſſe, nil (puto) obfuerit: in Acropoli, quę olim diceretur Polis, ſimulacrum fuiſſe Mineruę, quod cælo delapſum, fama tenet, ut tradit Pauſanias: propẽdebat lychnus aureus, Callimachi opus. Eum ubi oleo impleſſent, eundem anno circũacto diem obſeruabãt: nec interim deficiebat oleum, etiã ſi interdiu noctuq; colluceret lychnus: lino carpaſio conſtabat ellychnium, ſeu θρυαλλίς. In id enim ignibus nullum omnino ius. Nec illud relatu indignũ: Athenis feſta celebrari conſueſſe plynteria, ut prodit primo Rerum Gręcarum Xenophon, & nos alibi: in quibus Pallados ſimulacrum obuelabatur, nec ſerię rei quippiam attingere aliquis audebat. Porrò quia Athena Mineruã indicat, uti monſtrauimus, hinc eleganter ἀθηνογέρων dicitur iam ſenior diſcipulus. Pallada deniq; tribus infeſtiſsimis oblectari feris, dolens gemẽſq;, quum ſolum exilij cauſa uerteret, infremuit Demoſthenes, noctua, dracone, populo.

Cur tantopere ſenſibus afficiamur, atq; oculis præcipue. De oculorum uitijs. Qui dicantur Peti. Cur ſpadonibus oblædatur uiſus, & frequenter coeuntibus. Inoculare. Enophthalmiſmus. Regis oculus uel aures. Opteria. Ictus oculi. Atomus. Apoſtrophi oculi, & diaſtrophi. Cap. XIX

OCulos eſſe humani corporis partem pretioſiſſimã, ut qui lucis uſu uitam diſtinguat à morte, rectiſſime à ſummis auctoribus dictum opinor. Sed quum tacito naturæ conſenſu expetant homines ſcientiã: inde etiam affectio quædam ſumma, quod Syneſius approbat in ſenſus omnes exoritur: quos etiam nullo uſu, non poſſumus non plurimum amare, in primis uero uidendi uirtutem. Neq; enim agendi modo gratia, ſed & acturi omnino nihil, huic ſenſui præcipue afficimur. Cuius ratio eſt, ut primo Metaphyſices Ariſtoteles prodit, ὅτι μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν τι ἡμᾶς αὕτη τῶν αἰσθήσεων, καὶ πολλὰς δηλοῖ διαφοράς. hoc eſt, quoniam ut cognoſcamus aliquid, ex omnibus maxime uidendi ſenſus efficit, pluresq; rerum ingerit differentias. Verum enimuero uni tantum homini deprauari eos, à magnis item traditum uiris eſt, inde quoq; cognominibus exortis, Strabonũ, Lucinorum, quibus parui utrinque oculi. Et Petorum, quibus oculi leniter declinãtur, & cum uenuſtate. Vnde etiam Veneri petos attribuunt oculos, quod uitium quidem ſit, ſed non aſpernabile, non inamabile. Nam ita legimus in carmine obſcœno, quiſquis eius auctor credi debet,

Minerua flauo lumine, Venus peto. Horatius quoq;,

Strabonem appellat Petum pater.

Et libro ſeptimo Martianus, Marcidulis peta luminibus. Ipſe laſciuos etiã intelligo, & ignea quadã mobilitate præceleres, ac ueluti uolantes. Quando & Pontanus ita canit,

Cur ó Deianira, cur moraris
Auroram cupidis referre terris?

Cur non lumina, petulosq; ocellos
In lucem exeris?

Vitiantur & alio modo ſpadonibus, fiuntq; hebetiores, ac uidendi acumen, quod uocant Græci ὀξυωπίαν, magna parte perit. Vitiari quidem τοῖς ἀφροδισιάζουσι, id eſt re Venerea utentibus, minus utiq; mirum. De ſpadonibus amplius uidendum. Niſi dicamus, alteris quidem ob libidinem, alteris ob exciſionē plus iuſto partes ſuperiores exſiccari: Quod perſpicuum in ijs eſt, quorum opus exquiſitius adminiſtratur: humoribus enim deorſum ductis, ſuperiora ſiccari, neceſſe eſt. Id autem concubitu fieri, nimirum patet. Spadonum autem crura intumeſcunt, & alui faciles ſunt, ὡς κάτω μεθισταμένου τοῦ ὑγροῦ, id eſt utpote quum ſe deorſum humoris copia ſeuocet. Profecto in oculis humidum, ſubtile, aqueum neceſſarium eſt, in eo nanq; uiſibiles ſpiritus attenuātur. Et oculus ipſe natura humectus eſt. Nam in libro De ſenſu & ſenſili Ariſtoteles, & quinto De animalium generatione, Oculum ſapere naturam aquæ tradit. Ob quæ coitu frequentiore, aut alia ratione areſactis ſuperioribus, oculi proprium, quod humore uigebat, immutari, neceſſarium eſt. Et ſpiritus ignei, qui & ipſi multi ſunt motus, hebeſcunt, niſi humore foueantur. Areſcit autem cerebrum quoq; libidinis intemperantia, quod ſeminis fermentum inde parte plurima profluat, quod præter Hippocratem in libro De aere & aqua, uti diximus, etiam Auicenna primi uigeſima ſignificat: præciſis enim uenis, quæ poſt aurem ſunt, tolli coitum, ſeminis profluuio impedito. Amplius, quod ad eunuchos attinet, Acumen uiſus fit per ſpiritus uiſibiles, calidos, ſubtiles, lucidos: nam & animalia calida, bene digerentia, uiſu præſtant, ut aquila. Spiritus autem hi calidi uirtute tales efficiuntur. Id uero augeſcit conſeruaturq; per refractionem quæ in teſticulis fit, ex qua totum corpus caleſit & irradiatur, ſicuti in maiori mūdo repercuſſis radijs ſolaribus caleſcit uniuerſum & illuminatur. Quamobrem in ſpadonibus ceſſante refractione, abſciſſis teſtibus, non caleſcit corpus, nec ſpiritus ſubtiles ac mobiles generātur. Sed contrarij potius, hinc digeſtione item læſa, caloris inopia, humores generantur terreſtres, aquoſi, nitroſi, ac graues, immoq; ad inferiora procliues, inde fit celebratus in ſpadonibus pedum tumor. Quos Licinius Cæſar cum aulicis eſſe palatij ſorices ac tineas pronunciauit. Hic tamen eſt, qui per inſcitiam literas eſſe dicebat uirus, ac peſtem publicam. Ab oculis porro, qui dicuntur ὀφθαλμοί, inclinatur uerbum ἐνοφθαλμίζειν, quod georgicum eſt uocabulum, inquit Euſtathius, dici Latine ſolet, inoculare. Enophthalmiſmos tamen pro ſpectaculis dici, aduertimus. ὀφθαλμὸς βασιλέως nuncupatur regis explorator. Sed & cui adeſt auctoritatis plurimum ac potentiæ, regis itidem appellatur oculus, cuiuſmodi ſunt, quos ſatrapas nominamus, per quos à rege explorantur omnia, ſicut alios dici ſcimus βασιλέως ὦτα, id eſt aures regis. ὀπτήρια uero id eſt opteria, dona ſunt ſponſæ contributa in anacalypterijs. Quæ quid ſint, alibi fuſim ediſſeremus. Ictum oculi, ſiue motum, Græci ῥιπὴν dicunt: unde eſt illud parœmiodes, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, id eſt in momento & oculi ictu uel motu: id & pronunciant alij, ἐν ῥιπῇ, id eſt eo momento quo difflatur pluma, uel quiduis aridi tenuiſq;. Dicitur & Græce, ἐν ἀτόμῳ. Quam loquendi figuram municipes mei uſurpant, ſed in atimo dicunt, uerbò per inſcitiam labefactato, quum ſtatim factum ſignificant. Apoſtrophos oculos apud Sophoclem intelligunt retro uerſos, ſicut diaſtrophos in furentibus peruerſos.

De neruis opticis: qui ſunt, quáue coeant ratione. Cur ſimplex obiectum quandoq; duplum uideatur. Cap. XX

INter alia quibus uidendi conſtat perfectio, ſunt & nerui ab anatomicis dicti, ab eo quod præſtant, optici: hi à cerebro ad oculos producuntur effigie in primis elementi Græci X, uidenturq; in contactu ſe interſecare ad crucis modum, ſed acrius ſolertiusq; inſpectanti haudquaquam fit. Cæterum à cerebri exorientes lateribus ad eundem pertendūt locum, donec coniuncti ita, ut meatus qui antea duplex uiſitur, unus & communis fiat, mox uero diſcapedinati reſiliunt & diuaricantur, ac qui à dextris cerebri neruus initia ducit, dextrum item oculum petit, Qui uero à læua, itidem oculo inſinuatur læuo. Verum, ne quis riſu forte iſta putet excipienda, ueluti explorate minus prodita, auctor nobis huius doctrinæ Galenus eſt

libro

libro De utilitate particularum decimo. Sed & hæreſin eandem conſectatur Auicēna. Quin & rationem hanc ſe omnium principem eruiſſe, aſtruit Galenus. Siquidem à rerum id natura excogitatum ſagaciſſimè, ne ſenſibile utroq; hauſtum oculo uideatur geminari. Quod dubio procul obtingeret, ni (ut inquit Auicēna) uiſibilium ſimulacra in communi coirent acceptaculo, atq; ita utriuſq; oculi unum fieret deferens. Vnde ſtrabonibus euenit, ut geminata putent ſe intueri omnia, ubi pupillarum altera uel ſurrigitur altius, uel plus iuſto menſu deprimitur, quia pereat tunc meatus rectitudo ad opticorum coitum, acciditq; ut uiſibilis rei forma prius quàm illuc pertingat, uelut ſufflaminata in obliquitatis angulo ſubſiſtat, atque ita per neruum flexuoſum tranſiens non æque perueniat ad communem locum, ac quod recto fertur inceſſu. Scribit porrò Auicenna ex opticorum illo congreſſu profluere & adiumentum alterum, quoniam ſpiritus uiſiuus, altero oculorum oblæſo, totus delabitur ad reliquū, qui inde roboratur mirificè, & ualidior promitur in actum, quod alterum claudentibus oculum manifeſtum fit. Eo ſiquidem nomine, qui patet, clarior fit conſueto, & in obiecto apprehendendo potentior, ex impetu quoq; uiſiui ſpiritus latiore facto meatu. Nam & ſi pupillæ alteri contingat uitium, altera patentior fit, ac maior. Cæterum ingeret ſe forte quiſpiam ad id quod aſtruximus, cur obiectum ſimplex, uti geminum quandoq; à nobis ſpectetur: ſonum quidem aure utraq; immittere ſeſe, nec tamen unquam audiri duplum. Quod ipſum & in odorādi ratione proferri poteſt. Ambiguitati uerò ex doctrina Galeni ſic fermè occurri poteſt. Quod obijciatur, non uideri ſimile, quippe uiſus obiecta per rectam lineā à ſenſiuo organo percipiūtur, quod in ſonis non fit, neq; item in odoribus.

De antiſtitis Mineruæ barba apud Pedaſenſes, quæ ingruens malū præſagiret, Cur fœminis non adnaſcatur barba. Cretenſium mos. Berberi quid. Apotropæi dei. Pallas Oxyderces, & mater. Bardy regio, & fluuius. Minerualium dies. Caput XXI

IN monumentis ueterum Græcorum legimus, eſſe ſuper Halicarnaſſum Pedaſenſes, apud quos illud mirum ſolitum contingere, memoriæ proditum ſit, ut quoties ipſis aut circumadiacentibus, aliquid aduerſi certum intra tempus eſt euenturum: tunc antiſtiti, quæ illic Mineruæ eſt, grandis barba naſcatur. quod ab Ariſtotele repetitum quoq; ſcio. Sed & Herodotus ſcribit hiſtoria prima, uerum in Græcis modò codicibus, quin & libro octauo relatum obſeruauimus. Quam rem bis, uel (ut alij præferunt) ter apud eos accidiſſe, compertū eſt. Meminit ex Herodoto item libro tertiodecimo Strabo, ſed ita ut interpres hiſtoriam haudquaquam aſſequutus deliraſſe prorſum uideatur. Naturalis autem ratio id planè auerſari uidetur, quod Macrobius quoq; ſcribit. Siquidem caloris inopia eſſe cauſa creditur, cur muliebre corpus, ut uiri, pilis nō obſideatur: calorem enim eſſe dicunt, qui pilos creet. Quamobrem & eunuchis deeſſe, quod eorum natura frigidior ſit. Porrò in corpore humano illæ potiſsimum partes obſepiuntur pilis, quibus maior ſuppetit caloris facultas. Leue autem eſt mulierum corpus, ueluti innato conſtipatum frigore, quando algorem comitatur denſitas, leuitas denſitatem. Quod uerò citius admonentur generationis, naturæ infirmioris eſt, ut exilia poma celerius miteſcunt, robuſta ſerius. Præterea frigiditatis argumentū euidens illud eſt, uiros longè diutius in generando perſeuerare, quàm in pariendo mulieres. Nam uis eadem in frigidiore corpore extinguitur celerius, in calidiore amplius producitur. Quòd ſi frigus aeris tolerabilius ferunt, quàm uiri, facit id ingenitum frigus: ſimilibus enim ſimilia gaudent. Proinde minus mirum, muliebrem barbam, ut monſtrificam, meticuloſi alicuius ingruentis dirum haberi præſagium. Quin & ſimplex uulgus noſtrum adagium ſibi parte iſta non inſcitè neq; ineleganter effinxit, Fœminā barbitio obſeptam eminus ſalutandam eſſe, uſurpans. Medicæ tamen doctrinæ dogma eſt, ab Ariſtotele comprobatum, ſubſiſtente menſtruorum, quæ gynæcea uocant, & καταμήνια, id eſt catamenia, redundantia, necnon ſeminis, mulieribus quandoq; barbam contingere. Quod in uiduis caſtitate præſignibus ſe uidiſſe, Auicennæ interpres ſcriptum reliquit. Sed & Princeps teſtatum uoluit tertij uigeſimaprima, tractatu tertio, capite itē uigeſimoſexto. In hac uerò barbitij mentione illud obiter enotaſſe (nil puto) obfuerit: inoleuiſſe patrium quādoq;

in Creta morem, ut barbam & capillos magiſtratus ſummitterent. Proinde, quum ab Appio proconſule, cum quo in Cretam Sabinus iuerat, in theatro Græci poſtulare inſtituiſſent, ut Sabinus maximum magiſtratum gereret: ſurrexit Sabinus, & ſilentio manu facto, Hunc magiſtratum, inquit, ego Romæ bis geſſi. Bis enim reus cauſam dixerat. Græci non bene intellexerunt: ſed bene interpretati petebant, ut illum honorem Sabinus tertio gereret. Id obiter item ſubnotarim: in hiſtorijs legi quandoq; Berberi. Id uero ad barbam facit nihil. Eſt autem Indorum uocabulum, quo margaritiferum oſtreum illi ſignificant, ſicuti auctor Euſtathius eſt: meminit etiam Athenæus. Et quoniam à Pallade orſi ſumus, in eandem deſinamus, cuius in templo apud Sicyonios ad portam, quæ dicitur Sacra, ſtructo Epopei conditoris uiſebatur monumentum, & in propinquo dei, quos ἀποτροπαίους dicũt. Apud quos omnia fiunt, quæ facienda Græci arbitrantur ad mala auerruncanda, id eſt εἰς ἀποτροπὴν κακῶν. Fuit apud Argiuos Palladis ſacellum ὀξυδερκοῦς, à Diomede ſtructum, quod ei apud Ilium bellanti tenebras, caliginemq; ab oculis deterſiſſet dea. Eſt apud Eleos Pallados ſacellum μητρὸς cognomento: quoniam quandoq; deficiente iuuenum turba, deam comprecatæ mulieres ſunt, ſimul ac cum uiris congreſſæ forent, conciperent. Voti compotes, regionem inſuper uocabulo gentis patrio, βαδὺ nuncuparunt, ac fluuium βαδὺ aquam. Sicuti uero Romæ Minerualia quinquatribus, aut ante paulo præceptoribus perſoluebantur, ita & Athenis in feſto quod Choes dicebatur, Antheſterionis duodecima, quem interpretantur Nouembrem: quo etiam tempore à præceptoribus familiares hoſpitaliter accipiebantur: quod apud Athenæum ſcribit Eubulides.

CAMILLI RICHERII RHODIGINI IN ANTIquarum lectionum libros, ad Antonium Mariam Amolinum phyſicum, præfatio decimaquinta.

MVltis uarijsq; incitabulis euictus, his diebus conſtituens doctiſsimi patrui mei luculentiſſimũ opus, ab ipſo alias prima eruditione æditum, poſt uero caſtigatiſsime recognitũ, tantarumq; literarum copioſa numeroſitate adauctum, ut fere Antiquarum lectionum liber non amplius uideatur, onus grauiſſimũ, meisq; quàm impar humeris ſubijſſe cognoſcens, id pluribus impartiendum dijudicaui, teq; potiſſimum doctiſsime uir quintadecima ipſius portione grauare: nec ab re quidem, qui me continue ſtimulans, ad ipſius huius operis æditionem tuis etiam incitamentis prorumpere impuliſti. Quod eo libentius factitandum cenſeo, quo doctiſsimi ipſius patrui mei Lodouici Cælij doctrinatæ literaturæ principijs, imbutum altiſsimæ ſcientiæ apicem inhiantem, humanorum ſtudiorum, acutiorisq; dialectices, altiſsimæq; philoſophię dogmata peragratum, ad Pæoniæ facultatis tantam deueniſſe altitudinẽ noui, ut acutiſsimi dialectici, doctiſsimi philoſophi, perſpicaciſsimiq; phyſici nomẽclaturam ſubire merito merearis, qualem decimiquinti huius uoluminis placita exigunt, quæ tanto refertiſsima munimine ſecurius prodeuntia, tui nominis patrocinio micantius ſeſe omnibus oblata patebunt. Id igitur & ſi imbecille munuſculum, doctiſsime Antoni Maria Amoline, eo alacriori ſuſcipies animo, quo à Lodouico Cælio tibi præceptore accuratiſsimo emanatum, Camilli nepotis collatum manibus tibi iniunctum noſti: quem tua illa innata benignitate gratius fouens, deditiſsimum ſemper habebis. Vale, meq; tibi ſemper obſequioſum accipe.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI DECIMVSQVINTVS.

Quot exigantur ad uidendi rationem. De diaphano & lumine. Cur ſol mundi oculus, curq; Theæ dicatur filius. Cap. I

MVLTA, inquit Priſcianus Lydus in Theophraſti enarratione de ſenſu, in uiſu uarietas accidit, ſiquidem uidetur extra prodire, propterea quod circa ſenſibile agit extra locatum. Quin etiam aliquid à re uidenda ſuſcipere, quia uidelicet illinc aliquid patiatur. Iam uero diaphanū atq; medium trajcere uidetur utrinq;, tanquam & perficiens lumine, & commenſurationem exhibens interuallo. Certe obiectum ſenſibile nimis materiam reſipit, at ſenſus ſpiritalis admodum eſt. Itaq; per ſe haud quaquam coire queant ad ſentiendi actum perficiendum. Sed opus eſt medio quodam uelut ſpiritali, quod inuicem iſta concilieт. Hoc quidem circa omnem ſenſum ſpecies quædam eſt. Circa uiſum uero, tanquam excellentiſsimum, ultra ſpeciem opus eſt diaphano inſuper, atq; lumine, quibus materiale prorſus ſpiritali accommodetur. Putat Priſcianus idem Iamblichum ſequutus, ſicuti Iulianus quoq; in libro De ſole, diaphanum eſſe non in æthere ſolum, igne, aere, aqua, uitris: ſed & in terra ipſa, compoſitisq; corporibus omnibus, id quod alibi quoq; attigiſſe me, ſum memor. Ait Iulianus ex Phœnicum & Iamblichi doctrina, lumen eſſe purum actum, ab actu diuinę intelligentiæ per cuncta porrectum. Diaphanum uero actus eiuſmodi eſſe uehiculum, & id quidem incorporeum, neq; permixtum corporeis qualitatibus, quamuis per ea diffuſum omnia. Idem ſignificat extenſum per omnia lumen, à Platone De republica libro decimo poſitum. Viſibilia per primum uiſibile, id eſt lumen, uiſibilia fiunt. Ideoq; & uiſus omnes per primum uiſum. Quoniam uero quæ hic diſiuncta ſunt, apud ſuperos ſunt unita, cōiectare poſſumus, idem eſſe primum uiſibile primumq; uiſum, id eſt præcipue ſolis lumen. Quo argumento uidetur Orpheus oculum mundi ſolem uocaſſe. Verum & poetica fabuloſitas Theæ, id eſt τῆς θέας filium eſſe pronuntiat ſolem, quod τῆς θέας καὶ ὄψεως, id eſt ut ſpectemus, utq; uideamus, præcipua immo tota indidem ſeſe promat ratio: ex quo in Iſthmijs Pindarus, μᾶτερ ἀελίου πολυώνυμε θεία. Prodit in libro De ueritate Thomas, Videri aliquid tripliciter: uno quidem modo per eſſentiam ſuam, uelut quum uiſibilis eſſentia uiſui connectitur, quo modo lucem percipit oculus. Alio autem modo per ſpeciem, quum rei ſimilitudo uiſui imprimitur, ut quum lapidem uidemus. Tertius eſt ex ſpeculo modus, ubi rei ſimilitudo per quam cognoſcitur, non fit in uiſu ſtatim ab re ipſa, ſed ab eo, in quo rei exprimitur ſimilitudo, ſicut in ſpeculo ſenſibilium uiſuntur ſpecies. Primo autem modo uidere deum, ſoli eſt deo naturale: ſecundo autem modo, angeli proprium: tertio deniq; hominis, qui ex creatis rebus utcunq; deum exhibentibus in dei cognitionem perducitur.

Igneum ſplendorem ineſſe oculis, quo modo probent Platonici. Item qua ratione fiat uiſus ex Platonis doctrina. Cap. II

PORro ſicuti cor mundi ſol ſuo ambitu lumē, perq; lumen uirtutes ſuas inferioribus affundit: ratione compari in corporibus noſtris cor motu ſuo quodam perenni proximū ſibi ſanguine agitans, ex eo ſpiritus in totū corpus, perq; illos luminū ſcintillas mēbris inſinuat, ſingulis quidē, ſed oculis uel maxime, ad ſurrectas utiq;, ac prominentes corporis partes ſpiritu leuitate inſigni ſcandente præcipue, eiuſq; lumine per oculos inde qui perſpicui ſunt, atq; omnium partium nitidiſsimi, uberius promicante. Ineſſe uero cerebro & oculis lumen aliquod, etiam ſi exiguū, animalia multa, quę noctu uident, argumento eſſe poſſunt, quando in tenebris eorum coruſcant oculi. Sed & quodam modo cōtortis oculis, circulum quendam lucidum intus plane intuemur. Quin & Plinij monumentis teſtatiſſimū eſt,

Tiberio Cæſari eam fuiſſe oculorum naturam, ut expergefactus noctu pauliſper haud alio modo, quàm luce clara contueretur omnia, paulatim tenebris ſeſe obducentibus. Id ipſum & mihi quandoq; obtigiſſe, deo teſte, non mentior. Augeæ micantes oculos celebrat Apollonij interpres. Sed & grãmatici noſtri glaucos dici equos interpretantur felineis oculis, id eſt quodam ſplendore perfuſis. Auguſto adeo eniteſcebant, ut ſi intentius aliquem eſſet intuitus, cogeretur is, ceu ſplendoris nimietate caligaret, uultum ſubmittere. Sed in Timæo item Plato, quoniam ut res eſt, non rhetorum modo rimamur officinas, ſed & academiæ inuiſimus ſpatia, uiſus rationem expoſiturus: Ignis, inquit, illius qui non urit quidem, ſed illuminando ſuauiter diem inuehit mundo, participes oculorum orbes dij fecerunt. Intimum ſiquidem corporis noſtri ignem huius ignis germanum ſyncerumq; per oculos emanare uoluerunt. Itaq; quum diurnum lumen applicat ſe & accorporatur (ut ſic dicam) uiſus radio, tunc ea duo inter ſe ſimilia concurrentia atq; commixta, quo oculorum acies diriguntur, ibi in unius iam domeſtici corporis cohærent ſpeciem, ubicunq; uidelicet tam intimi, quàm externi luminis fit concurſus. Totum igitur hoc propter ſimilitudinẽ, paſſionem eandem ſortitum, quum quid aliud tangit, uel ipſum ab alio tãgitur, motum huiuſmodi ad corpus omne, perq; id ad animã uſq; diffundens ſenſum efficit, qui uiſus uocatur. At poſtquàm in noctem diſceſſerit cognatus ignis, uiſionis euaneſcit radius. Nam in aerem ſibi diſſimilẽ erumpens permutatur atq; extinguitur, quum nullam habeat cũ proximo aere, utpote ignis carente ſplendore, naturæ communionem, idcirco uidere deſinit, ſomnumq; inducit.

Ariſtotelis rationes aduerſus Platonis de uiſu placita. Cap. III

ARiſtoteles uero in commentatione quæ De ſenſu eſt, ac ſenſili, gradum parans ad diluendam Platonis ſententiam, contra quem nunquam non concertatione aſſurgit arrectaria, & (ut dicunt Græci) ὀρθοστάδην, ueteres philoſophos ſcribit, de ſenſibus aliqua tradere orſos, ex elemẽtari ratione, cuiuſmodi ſenſoria forent, eſſe ſcrutatos. Quoniam uti primo De anima diſputatum latius eſt, ſimile à ſimili arbitrabantur percipi. Ex quo animam quoq; de principiorum cominiſcebantur natura, ut hoc nomine omnium cognitionem conſequi poſſet, ut quæ conformis foret omnibus, ſiquidem communicare in principijs omnia. Conſimili porro ratione, quoniam ſenſus corporea item percipiant omnia, eorum modum elemẽtis attribuere adorti ſunt, ac terræ tactum omnino aſſignarũt, guſtum uero aquæ, quia per humecta ſentiatur ſapor, aeri autem auditum, uiſum poſtremo igni. Quia uero ſit inter aerem & aquam quoddam medium, aere quidem denſius, aqua uero tenuius, quod uaporis aut fumi nomine intelligi uoluere, odoratus ſenſorium illi aſcribendum putauere, quoniam ex fumida quadam euaporatione ſentiatur odor. Quo autem potiſſimum argumento eſſe ignis participem oculum, putarint Platonici, inde arbitratur Ariſtoteles factum, quia (ut paulo ante commeminimus) rationem minus peruiderint, cur oculo compreſſo ac moto uehemẽtius, promi ex eo uideatur igneum quippiam, præcipue ſi forinſecus obtendantur tenebræ. Cæterum non ignis ratione cõtingere hoc ipſe putat: ſed quoniã quicquid abunde leuigatum deterſumq; politius eſt, ex ſuæ naturæ proprietate quẽdam habere fulgorem animaduertitur: non eiuſmodi tamen, qui medium actu lucidum ualeat efficere. Proinde, quum nigricans in oculi meditullio perpolitum maxime ſit, mirum nihil ſit, ſi & nitorem contineat corporum eiuſmodi affinem. Sed unde nam fieri aſtruemus, quòd ſi celerius agitetur oculus, fulgorem percipit: ſi uero quieſcat, non ita? Reſpondet philoſophus idem, hoc ideo obuenire, quia pręceleri motu oculi, quod unum ſimplexq; eſt, euadat quodammodo duplum: unum ſiquidem, ac idem ſubiectum eſt pupilla uidens ac fulgẽs: quatenus uero ſplendeſcit, foras nitorem promit: quatenus uidendi facultatem habet, illum percipit ac cognoſcit, ueluti forinſecus illabatur. Nam ubi celerius mouetur oculus, nigricans ad exteriorem transfertur locum, in quem pupilla fulgorem emiſerat prius, quàm omnino deficiat is, excipitq; perinde ac extrinſecus illatum: quo fit, ut aliud cenſeatur quod uidet, aliud quod uidetur. At ſi tardior fuerit motus, euaneſcit prius coruſcatio, quàm illuc delabatur pupilla, ubi excipere queat. In tenebris uero iſta præcipue fieri, illa ratio eſt, quoniam luminis copia leuigatorum corporum ſplendorem tenuem admodum atq; exiguum abſorbet

bet

bet quodammodo, cogitq́; euanidum fieri. Quod autem una cum Empedocle tradit Plato, effici uiſum per luminis ab oculo emiſſionem, perinde ac à lucerna: id eſſe omnino uanum, autumat philoſophus, quando (ſi ita foret) deberemus etiam in tenebris uti oculis, radio inde promicante ad medium illuſtrandum idoneo. Verum quod infert Plato, reſtingui radium offenſantibus tenebris, uanius multo eſt. Quæ enim extinctio eſſe luminis poteſt? extinguitur ſiquidem humido aut frigido calidum & ſiccum, ut in prunis uiſimus, & flamma: ſed neutrum in lumine recognoſcimus. Quòd ſi eſt, ac ob debilitatem latet nos, interdiu claritatis excellentia perire debuerat, aut in aqua, uel item in glacie. Quippe ignita corpora hæc omnino patiuntur, ſed in oculorum lumine nil prorſus eiuſmodi fit, inde coniectatio certa, Platonicam rationem minus ueritate ſubnixam ruere.

Ariſtotelis ſentẽtia de uiſus ratione. Item quid dieche, & quid dioſmos, ac diagonios linea. Optice, anoptice, catoptice. Videre, ac cernere, an diſtinguantur. Cap. IIII

CAEterum quid de ratione uidendi ſentiat uir acer & experiens Ariſtoteles ipſe, iam ex interpretatione Themiſtij ſecundo De anima promere ingrediar. Plane, inquit, colorem eſſe ea natura, ut actu perſpicuũ moueat, illud indicio eſſe uel firmiſsimo poteſt, quòd colores uehementer prope admoti neq; uideri, neq; internoſci queũt: mouet ergo color perſpicuum aerem, aer ad uſq; oculum continenter pertenſus aſpectum mouet, & uulnerat. Quòd ſi nullus eſſet uſus interſiti aeris, per quem color ueheretur ad ſenſum, ſumma ratio eſſet, quamobrem colores quanto propius accederent imminerẽtq́; oculis, eo clarius & exquiſitius cernerentur. Proinde perperam Democritus cenſuit, qui diceret, Si inane eſſet hoc omne per quod cernimus, ſpatium, fore ut acrius & probius omnia uiderentur: quod prorſus impoſsibile eſt. Nam obtutus paſſo quadãtenus, & affecto ſenſu contingit, non quidem à colore qui cernitur, alioqui impoſitus & adiunctus pupillæ præſentiretur: ſed quod reliquum eſt, ab aere illo, & perſpicuo, quod interpatet. Quamobrem nedum acutius, ſed nihil omnino uideri poſſet in uacuo, quia nihil in eo intermedium haberetur, quod primo ipſum affectum, tum deinde ipſum oculorum ſenſum afficeret. Idem in ſono, idem in odore contingit. Neuter attactu ſenſum exercet, ſed per medium aerem, à quo ſubinde ſenſum impellunt. Sed qua ſtrepitus ad auditum prouehitur, quidam Ariſtotelici interpretes diechen appellarunt, quaſi perſoniam dixeris, qua uerò odores, dioſmon, ac ſi perolatiam uocaris, quòd ueterinæ ſint ac uehiculares odoris ac ſoni. Diagonios uerò linea intelligitur Vitruuio ab angulo ad angulum perducta. Et libro quarto in capituli Corinthij ratione: Abaci, inquit, latitudo ita habeat rationem, ut quanta fuerit altitudo, bis tanta ſit diagonios ab angulo ad angulum. Verum, ne quid diſsimulem, auctor quidem proſpectiuæ, Ariſtotelis dogma inſequutus, mathematicos ſcribit, ſtatuentes, uiſum fieri per radios ab oculo promicantes, inaniter conari. Sed enim Alchindus De aſpectibus, omnino docet aliud. Et magnus auctor Auguſtinus innuere uidetur, Animæ potentiam in oculo aliquid efficere, quod à ſapientiæ ſtudioſis necdum ſit perueſtigatum. Alioqui & qui Platonem euertere conniuntur, quandam ab oculo radiorum effuſionem admittunt planè, qua uidendi perficiatur ratio, animalium argumento, quæ ita oculorum nitore medium illuſtrant, ut colorum perceptio non lateat ea. In uidendi ratione illa item obſeruauimus, quum in rectum dirigitur uiſus, dici propriè opticen modi eius rationem: at ubi ſuſpectamus, anopticen: ſicut catopticen, quum deſpectamus. Qua in re illud contingit admirabile, ſi attollatur uiſus, etiam ſtellas contingimus: ſi in rectum proſpectus petatur, quadraginta milium paſſuum non exceditur menſus. Infra uerò etiam minore multo menſura uiſum hebeſcere, obſeruatum, quando eſt hic longè difficilior modus. Proinde in eius perpenſione maiorem & curam & diligentiam adhibendum. Illud uerò ab agreſtioribus mutuemur Muſis, ut philoſophi loquuntur, Videre ac cernere, non eo diſtingui diſcerniculo, quo ineptioribus eſt uiſum. Cicero in Oratore, Perfectæ eloquentiæ ſpeciem animo uidemus, effigiem auribus quærimus. Idem paulo infra, Eloquentiæ ſpeciem cernebat animo, re ipſa non uidebat.

Cur

Cur quædam collucere in tenebris uideantur. Miracula quorundam ex ſe lumen fundentium. Cur quædam noctu oculis utantur, interdiu minus. V

SOſigenes Alexandri præceptor tertio uolumine De uiſu, rationem afferre conatus eſt, quamobrem aliqua collucere in tenebris uideantur. Flammulenta, inquit, hæc quadamtenus naturam ætheris & quinti elementi participant, ea cognatione fieri, ut admotum ſibi aerem, aut perſpicuum aliud corpus illuminent. Quod autem id maxime noctibus faciant, rationem eſſe, quia tum maius lumen abſit. Alioqui euenire interdiu, ut exiguum eorum lumẽ quaſi exoleſcat, & offundatur in magno. Noctu ergo quum refulgent, aerem proximum & circumfuſum leuiter ſubluſtrant: non ita, ut alia item poſſent uideri, ſed ut ſola ſe uendicent à tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius, è qua proficiſcitur, manatq; lumen. Nam & ipſe quoq; ignis, quamuis ſplendorem ſuum latius & diffuſius mittat, adeo ut afferat etiã alia: tamen ſi remotior ſit, caligant oculi in cætera, ipſe ad conſpectum ſui uix ſufficit. Verum quia in hæc prouecti ſumus, non ineptum fuerit, obiter illuc diuertiſſe. Proditum monumentis eſt, periculo ingenti circumuentum in India Magnum Alexandrum quodam prælio, concuſſis armis, uiſum Barbaris lumen fundere, monſtro ſe ante illum oſtentante. Tiberij equus ore uidebatur flammigare, dignitatis futuræ omine proſperrimo. Theodorici pater ex corpore toto ſcintillas dicitur profudiſſe. Idipſum & de ſe prodidit ſapiens quidã, ita ut ſcintillantes flammæ hinc inde proſilirent, etiam cum ſono. Quod uero animalium nonnullorum oculi noctu mire ſint efficaces, interdiu autem hebetiores, id obuenire Plutarchus arbitratur humoris ſiccitate ac tenuitate, non ferentis τῶν πρὸς τὸ φῶς σύγκρασιν.

Cur ſeminis contingat in ſopore profuſio & arrectio. Concubituris officere nuditatem pedum. Gonorrhœa, gonorrhœas, Plumbo reprimi Veneria. Clinopale nudipedalis quæ ſit. Item de nudipedalibus ſacris. Cap. VI

COnſtans opinio eſt inter eos qui naturalium rerum ſecreta rimantur, & enotatum ab Ariſtotele ſcimus, corpus quod concubiturum ſit, calidum intus atq; humidum eſſe debere, cuiuſmodi ferè per ſomnum potius contingit, q̃ per uigiliam. Ex quo etiam celeriter ac ſine corporis agitatione, οἱ ἐξονειρωγμοὶ γίνονται, id eſt ſeminis in quiete fluxus fiunt, quod uigilantibus non citra laborem ferè contingit. Simul autem fit, ut & reliquum corpus tale exiſtat, ac pedes item, humectiores ſint atq; calidiores. Indicio eſt, q; quum dormimus, pedes obtepeſcere ſolent, ut qui unà cum internis partibus ita afficiantur. Hinc quoque amplius innotuiſſe opinor, cur ſit, quòd in ſopore obtumeſcant genitalia, quod feſtiuiter ſalibus ſuis & Martialis inſeruit. Verum nuditas pedum, quam ἀνυποδησίαν uocant, econtrario agit, ξηραίνει γὰρ καὶ ψύχει, hoc eſt ſiccat atque refrigerat. Proinde quodammodo impoſsibile eſt, aut equidem perdifficile, rem obire Veneream, niſi pedibus calidis. Ni forte quis reperiatur, uſque eo feruentis naturæ, ut pedum nuditas & frigefactio calidum redundans ad temperamentum reuocet. Qua ratione quidam portulacam Venerijs conferre, prodidit: ſicuti ſecundo Canonis docuit Auicenna. Suppetit & doctrina Hali ſuper τέχνην Galeni, in Signorum tractatu, tradentis, In præferuidis corporibus cum alijs calidi circunſtantijs generandi uim diſſolui, ac ſemen prorſus euaneſcere. Seminis defluxionẽ hanc ſpontinam Græci gonorrhœam item uocant, & Matheſeos tertio interpretatur Firmicus. Qui uerò hoc diuexatur incommodo, dicitur γονοῤῥοϊκός. Scribit Galenus gymnaſtarum quempiam ſe uidiſſe, qui Athletæ cuiuſdam renibus plumbi laminam ſuperpoſuiſſet, quo nocturnis imaginibus careret. Porrò ex ijs liquet, tum docte, tum non illepide, hebetiorem uſum Veneris, flaccidumq;, etiam ſi conatus ſit multus, poſſe dici Clinopalen nudipedalem. Sic enim rectè pedum illam intelligimus nuditatẽ, uerbo quidem non efficto nunc à me primum, ſed à Tertulliano prius, atque Hieronymo. Sic enim ab ijs ſacra nuncupari obſeruauimus, quæ colerent Iudæi nudis pedibus, ſacco incubantes, & uolutati in cinere, ut ad Paulam idem Hieronymus ſcribit, ex ritu uaniſſimo Phariſæorum, primum quoq; cibum lentis accipientes. Ioſephus Iudaici belli libro ſecundo, Beronicen ſcribit reginam, ut deo uota ſolueret pro ſalute, Hieroſolymas ueniſſe, & pro more patrio, hoſtijs cæſis, capilliſq; deraſis, nudipedem ante tribu-

nal

nal ſtetiſſe. In libro Temporum ab Euſebio mandatum memoriæ eſt, apud Lacedæmonios ſacra nudipedalia primum acta, quum regnaret Romæ Tullus Hoſtilius. Sed & in Pythagoræ ſymbolis adnotauimus, nudis pedibus adorandum ſacrificandumq́.

Auſtri & Aquilonis proprietates non indignæ relatu. Neate quid. Cur Boreas dicatur Alpinus à Virgilio. Plauti locus expenditur ex Epidico. Boreæ ſcorpionis chelæ cur. Boſcas uenter cur. Vnde dicatur Boreas. VII

AQuilonem uentum, à uehementiſſimo ac præceleri uolatu in Latinis literis nuncupatum, eleganter ab Hieronymo ſcopam uiarum appellari aduertimus, tãquam difflando perpurget, quicquid temere in uijs obiacet, ſimulq́ conuerrat etiamnum puluerem. E diuerſo Auſtrum ab eodem reperio dici pincernam pluuiarum, quoniam eſſe Notum pluuiæ conciliatorem, indicio nomen eſt, quod ab humoris ratione ducitur. Quanquam non me fallit, Plutarchum in Platonicis quæſtionibus ſcribere, Inferiorem mundi ordinem dici Neaten. Nam & inferos quandoque nuncupari νερτέρους, quandoq́ etiam ἐνέρους: atq́ inde ductam Noti appellationem, quia ſpiret κάτωθεν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, hoc eſt ab infimis incompertisq́. Simul & poetarum carminibus patet latius, quàm ut probandum uideatur pluribus: niſi quòd Hippocratis ſententia præteriri nequit, tradentis Aphoriſmorum tertio, Auſtros hebetare auditum, caliginem obducere, corpora diffundere, ac pigriora facere, itemq́ caput aggrauare: quód ſi tempus Aquilonium fuerit, tuſſes, fauces, aluos duras, difficultates urinæ, dolores horrificos coſtarum & pectorum accidere. Eum uero locum explicans Galenus etiam rationes rimatur. Nanq́ ex huius uelut caſtellis ac deriuaculis, emodulatè quantum eualuimus, indultu principali, id eſt diuino, aquas fiſtulatim in noſtrum hoc hærediolum, quæcunq́ fuerit eius indicatura, ſæpicule corriuamus. Auſter, inquit, natura calidus atque humidus eſt: at hæc ex toto caput opplent, proindeq́ ſenſuum opificia admodum madefaciunt, caputq́ aggrauant. Porrò ſi neruorum fons & origo madet, circa ingrediendi miniſteria corpora pigriora tardioraq́ redduntur, atq́ etiam perſentit homo exſolutionem. Contrà, ubi tempus Aquilonium eſt, corpora conſtipatiora, cõtentiora mobilioraq́, & ad audiendum purgatiora euadunt: fauces tamen duræ efficiuntur per Aquilonios cæli habitus, quia areſcunt refrigeſcuntq́, nec ſecus ſicciora aluus deijcit, ob temperamenti conditionem, in habitum tendentem ſicciorem, de qua corpus reſiccatum uniuerſum eſculentorum humorem ad ſeſe impenſius trahit: difficultates præterea urinæ accidunt ob ueſicæ noxam, quam traxit ex frigiditate per Aquilonios flatus, nanque exſanguis & frigida eſt. Ea ipſa Aquilonis frigiditas, thoracis dolores concinnat. Porrò & illud natura comparatum eſt, ut ſimus ἐν τοῖς βορείοις βρωτικώτεροι, ἢ ἐν τοῖς νοτίοις, hoc eſt ſpirantibus Aquilonibus cibi auidiores ſimus, quàm Auſtris. Aquilones enim frigidiores ſunt: frigidum uerò concoctionem adiuuat, eo quòd per accidens antipariſtaſin efficiat: ut ex octauo Phyſicorum manifeſtum eſt, ac calorem corroboret interaneum cum humido, unde perficitur digeſtio. Id tamen parte hac obſeruandum, ita experientia magiſtra ſapientibus compertum, ſi frigiditas nimia fuerit, eam ad intima corporis penetrare, unde conficiendi imbecillitas enaſcatur. Inter Macrobij uero placita & illud eſt ex Naturalium ſecũdo: Ventum qui per meridianum ad nos cardinẽ peruenit, ideſt Auſtrum, ita in origine ſua gelidum eſſe, ut apud nos commendabilis eſt blando rigore Septentrio. Sed quia per flammam torridæ zonæ ad nos commeat, admixtus igni caleſcit, & qui incipit frigidus, peruenit calidus. Neque enim uel ratio uel natura pateretur, ut ex duobus æquo preſſis rigore cardinibus diſſimili tactu flatus emitterẽtur. Nec dubium eſt, noſtrum quoque Septentrionem ad illos qui Auſtrali adiacent propter eandem rationem calidum peruenire. Et Auſtrum corporibus eorum genuino auræ ſuæ rigore blandiri. Peripateticis tamen ἀτοπώτερον, ideſt abſurdius uidetur, per κατακεκαυμένην, id eſt peruſtam mundi portionẽ permeare uentum. Quęrat hic fortè quiſpiam, ecquid expreſſius doctiusq́ in medium promamus, quid ita eminentiſsimus poeta AEneidos quarto, Boream dixerit Alpinum? Inuenio apud auctores, ut nemo prorſum incertus ueri ſit, Poſidonium & Protarchum literis prodidiſſe, Rhipæos & Alpes eoſdem dici montes, qui ab Hyperboreis incolantur; quod in commentario etiam de rebus ijs prodidiſ

didit Stephanus, à quo & illud traditur, Hellanicum ὑπερβορέους ſcribere cum diphthongo in penultima. ipſe, ac pleriq; alij, citra diphthongum malunt. Athenæus in libro ſexto: Rhipæi (inquit) montes, qui poſtea Albij, nunc Alpes. Vltra Rhipæos uero, à quibus ſpiret Aquilo, ſtatuuntur Hyperborei ad extimum mare. Carmen Virgilianum hoc eſt:

Ac uelut annoſam ualido cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc, nũc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant.

Porro quia ex Hippocratis & Galeni adſtruximus doctrina, Auſtrum hebetare auditum, & ſtupidum quadamtenus hominem facere: ad id arbitror Plautinum alluſiſſe Periphanem, cui Epidici dolis uerſutijsq; ſublitum probe os fuerat, in fidicina quam ſuam putarat filiam: mox animaduerſa fraude, ac dolens ſe tam hebeti fuiſſe iudicatu, ut rem nunquã ut erat, animaduertere potuerit, perinde ac obſurduiſſet, oculisq; offuſa caligo foret, ut Nioben putares, in ea prorumpit uerba: Perij, Auſtrum pertuli. quanquã ſunt qui perculi, legere malint: ex parœmia, qua ſignificatur quis operam luſiſſe. Sciendum uero parte hac: Boreas, id eſt βορεὰς, in Theriacis ab Nicandro dici ſcorpionis chelas, ueluti πολυφάγους, id eſt uoratrices. Qua ratione, uentrem quoque boſcada, id eſt βοσκάδα, idem nuncupat. Cæterum & ratione eadem uento conciliatum nomen eſt, ἀπὸ τῆς βορᾶς, id eſt à cibo, ſiue pabulo, quo ſcatent Borealia, uti opinatur Porphyrius: uel quia uberius alantur inibi animantia, ſicuti nos item hyeme, ut diximus. Certe ad Boream corpora uiſuntur grandiora multo, quàm in aduerſa parte.

Capillorum in homine ratio. Gentium ritus in ijs, & Frãcorum præcipue, ubiq; habeãtur Franci. Fracta coma. Annuli in coma quid. Smeringes pro capillis, cur. Silica arbor apud Gellium. Sagda quid. Mollicies taxatio. Pepones qui ſint. Phonos quid. Cathedralitij. Quintiliani locus de Bacchida. Caput. VIII

HOminem inter cuncta animantia maxime piloſo eſſe capite, ipſius indicio rei nullis argumentis conſtat, Sed & prioribus tamen obſeruatum ac traditum monumentis eſt. Cuius cauſam tum ad neceſſitatẽ, tum ad præſidij rationem eſſe referendam, auctor Ariſtoteles eſt. Neceſſitas uero inde patet, propter cerebri humiditatem, καὶ διὰ τὰς ῥαφάς, id eſt & propter commiſſuras caluę: nam ubi plurimum humoris calorisq; eſt, ibidem ortum pilorum eſſe copioſum, neceſſe eſt. Adiumenti autem ratio eſt, ut frequentia pili caput operiens defendat à nimio frigore & calore. Quum enim cerebrum hominis proportione maximum & humidiſsimum ſit, maximam etiam tutelam deſiderat. Res nanq; humidiſsima quæq; & referueſcere & refrigeſcere maxime idonea eſt: quæ autem contra ſe habet, hæc minus affici poteſt. Adijciunt & ornatum auctores poſt Ariſtotelem grauiſsimi, qui ſit uelut in ædificij culmine, nec in orbem coactus, aut in pilei figuram teres factus, ne quibuſdam partibus nudis, eſſet informis. Sed alibi fuſus, alibi retractus pro cuiuslibet loci decentia ſpeciem miri oſtentat decoris. Proinde memoriæ traditur: Charilaum interrogatum cur comam nutriret, reſpondiſſe, Quoniam ex omni ornatu hic pulchrior foret, uenuſtiorq;, ac ſumptus minimi. id eſt, ut Græce dicam, ἀδαπανώτατος. Quamobrem & Silius Italicus in laudibus Scipionis, ita ſibi canendum cenſuit:

Martia frons facileſq; comæ, nec ponè retroq;
Cæſaries breuior.

Hiſce calculum adijcit plane prophetica ſententia, Eſaiæ tertio: Decaluabit Dominus uerticem filiarum Sion. Cæterum & Lycurgum ſcimus, ciues inſueſeciſſe comam nutrire: quoniam pulchros quidem decentiores redderet, τοὺς δὲ αἰσχροὺς φοβερωτέρους, deformes uero terribiliores, ac magis formidabiles. Sed & in Græcis omnibus id accipit Euſtathius, ubi Homerus καρηκομόωντας dicit Achæos: nam, inquit, etiam iubati leones, inſuper & tigres terribiliores uiſuntur cæteris eo exutis ornamento. Adijcit in primo Rhetorico Ariſtoteles, id uideri libertatis argumentum. Nec enim comantem facile eſt ἔργον ποιεῖν θητικόν, id eſt ſeruile opus ſubire, aut illiberalem artem admittere. Liberi nanq; eſſe hominis, μὴ πρὸς ἄλλον

ζῆν

ζῆν, ideſt non ex alterius arbitrio pendere. Rufam comam & in nodum coactam, ſummi apud Germanos decoris fuiſſe, ſcribit Seneca: proinde Martialis Epigrammatum primo,

Crinibus in nodum tortis uenere Sicambri.

Legimus item Francorum regibus ſummum fuiſſe nefas comam tondere. Quin à pueris intonſi manebant, defluentibus à tergo crinibus: nam ab fronte diſcriminati utrinque ferebantur. Nec tamen Turcarum more aut Araborum impexi incedebant, uel ſqualidi, aut calamiſtrati, & indecore perplexi: uerum diuerſis delibuti unguentis niteſcebant. Cæteri uero circumtonſi uiſebãtur omnes. Eſt autem Francorum natio Italiæ proxima. Multi hos eſſe Germanos tradunt, quando Rhenum circumhabitant, & admotas illi terras, ac Galliarum portionem poſſedere haud minimam, non quidem ut propriam, ſed ui ac belli iure aſcitam. Capillorum item longitudine oblectatos Hiſpanos, teſtatur epigrammate doctiſſimus Catullus. Sed & Martialis idem:

Hiſpanis ego contumax capillis.

Verũ, ut auctor item Seneca eſt, crinem ſibi ſine ullo artifice formoſi quatiebant, non aliter quàm iubam generoſa animalia. Mox ut in alijs, ita & parte iſta, peſſum euntibus uitæ pretijs, abijt tota res in turpem effœminatamq́ mollicіem, nec ſpecula modo totis paria corporibus auro argentoq́ cęlata ſunt, deinde etiam adornata gemmis, ſed cœptum à troſulis & molliculis linteatisq́ ſuccidere comam uarijs locis, in gradusq́ formare, ut cincinnatuli ſint & comatuli: quales fermè fieri produnt, qui Pleiadibus naſcantur orientibus. Quam comæ rationem & numerum epigrammaticus poeta epaphæreſin uocauit, quum ita ſcribit,

Expingitq́ cutem, facitq́ longam
Detonſis epaphæreſin capillis.

Hinc datum Curetibus nomen, quòd mollium ritu puellarum comam fouerent, nec ſucciderent, ut putat Aeſchylus. Hinc fracta cẽſoriè apud Senecã caſtigatur coma, hinc & annuli in eadem amarulentè increpiti: ex quo & Martialis,

Vnus de toto peccauerat orbe comarum
Annulus, incerta uix benè fixus acu.

Quo modo excandeſcunt, inquit Seneca, ſi quid ex iuba ſua deciſum eſt, ſi quid extra ordinem iacuit, niſi omnia in annulos ſuos reciderunt? Hos tu otioſos uocas, inter pectinem ſpeculumq́ occupatos? Sed quoniam hoc genus nugæ, & accerſitæ commendationes non corpus ornant, quod illi opinantur, ſed mentem detegunt: hinc ſcitum, ut à Synæſio accepimus, natum adagium eſt, Nullus comatus, qui idem non ſit cinædus. Nam & M. Tullius in Catilinam libro ſecundo, Capillo pexo nitidos cenſoriè ſub notauit. Extat Antonini imperatoris præclara ad hoc ipſum ſententia, qui fuit philoſophi filius, uti apud Philoſtratum legimus, quum Philiſcum ſophiſtam inceſſeret: Coma (inquit) uirum, rhetorem indicat uox. Capillos comperi Græcis quandoque dici ſmeringas, id eſt σμήριγγας, ab μείρω τὸ μερίζω, id eſt diuido, quòd in prætenues diſſecentur partes. Flaminis capillum, & præſectos ungues ſubter arborem Silicam terra adobrui conſueſſe, ſcribit Gellius. mendum uideri exemplarium, ſentit Hermoleos: uerum quid reponat, haud habet conſtitutum, ni legas (inquit) ſiliquam, aut ilicem, uel ſalicem. Illud non omnino ab inſtituta ratione diſſitum, fractos exſolutosq́ ac molliculos & pumicatos, ac (ut ueteres dicebant) uinulos, per ignominiam dici peponas, tralatione honeſta à fructibus qui iam permaturuerint. Nam fructus omnes iam percocti uocantur pepones: inde eſt, μαλθακωτέρα πέπονος σύκου μοι γέγονας.
id eſt mollior mihi euaſiſti fico matura. Apud Aeſchylum legimus,

ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρου. id eſt, uir ille moris erat maturior.

Apud quoſdam pepones dicũtur, quaſi pephones: nam Dores, digna cæde perpetrantes uocant phonos: propterea peponem etiam generoſum interpretantur. Pepon denique amica interdum uox eſt, ut in Apollonij Argonauticis liquet, ὦ πέπον, id eſt ò dulciſſime, amiciſſime: quod adnotarunt ſcholiaſtæ, & expoſuit apud Homerum Euſtathius, quoniam peponas amamus omnes. Extat id uerbum tam maſculino, quàm neutro enuntiatum genere. Ponticos legimus quoſdam ad ſolis exortum uergentes, apios (pyri id eſt genus) & cydonea mala penè iam putreſcentia, ac iocinoris præferentia

colorem: eſui tamen non inepta, nuncupare pepona. Inter horæa, id eſt ὡραῖα, recenſetur ab Aegineta Paulo pepon: quem cacochymon eſſe ait, id eſt ſucci mali, frigidũ præterea, humectumq́ꝫ, choleram inducere, id eſt χολέραν, indigeſtum. Efficit ea omnia μαλακτικὸν quoqꝫ, ſed minus. Cathedralitios item inuenio pro molliculis poſitos, quod Martialis comprobat epigramma,

Quum cathedralitios portet tua rheda miniſtros,
Et Libys in longo puluere ſudet eques.

Nam & alibi cecinit idem:

Inter fœmineas tota qui luce cathedras
Deſidet.

Ex quo exijt Plinianum illud de ſalice: Atqꝫ etiam, inquit, ſupinarum in delicias cathedrarum aptiſſima. In hac uerò molliciei cenſura Fabio ſuccurrendum libro quinto, quem inſcitè nimis conuellunt inauſpicati literatores. At uerò, inquit, ſtatuarũ artifices pictoresq́ꝫ clariſſimi, quum corpora quàm ſpecioſiſſima fingendo pingendoq́ꝫ effingere cuperent, nunquã tamen in hunc inciderũt errorem, ut Bacchiam aut Megabyzum aliquẽ in operis exemplum aſſumerẽt ſibi, ſed Doryphorum illum, uel militiæ aptum, uel palæſtræ. Lego non Bacchiam, ſed Bacchidam: ex Athenæo, qui Sardanapalo fuiſſe illum cõſimilem dicit: cuius tumulo ita inſcriptum refert,

Ρίψ, φθέγξ, καὶ πάντα τῇ ψυχῇ δίδου,
Κἀγὼ γὰρ ἕστηκ' ἀντὶ Βακχίδα λίθος.

Quod eo adnotaui gratius, quia primæ notæ uiri ea in parte impegerunt, & Hermolaus præcipuè Barbarus in literis inſigniter clarus. Sagda Nicandro effœminatũ indicat, & moribus perditis profligatisq́ꝫ. Alij ſuffimentum ſic rentur dici.

Maſculæ Veneris inſtitutor primus. De Orpheo & Orpheoteleſtis. Orphos. Orphaniſtæ. Plutarchi locus aſſeritur, necnon Ariſtotelis. Cretẽſium in marium concubitu, & gentium aliarum mores. Interim Troili ab Achille amati hiſtoria. Celtę emaſculatores. Mars cur Veneri cõiungatur. De Sporo paucula. Cap. IX

QVoniã uerò de cinædis facta mentio eſt, ſunt qui ſcribant, Orpheum Thraca principem omnium tanti ſceleris, & libidinis deteſtandæ repertorem fuiſſe. Quod & Ouidius poſt frequentia Græcorum monumenta carminibus inſeruit:

Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares, citraqꝫ iuuentam
Aetatis breue uer, & primos carpere flores.

Eius tamen caput Philoſtratus ſcribit, in Lesbo dediſſe oracula, præſertim Græcis, Troiam non poſſe capi abſqꝫ ſagittis Herculis. Quin & Perſarum reges & Babyloniæ in Lesbum ad ſcitanda oracula oratores plerunqꝫ miſiſſe, & in primis Cyrum, cui Orpheum conſulenti de exitu ſuo, ſic fermè reſponſum proditur, τὰ ἐμὰ ὦ κῦρε σά. quaſi dictaret, quæ ipſe ſum paſſus, in te quoqꝫ ſunt recaſura. Tanta erat illorum temporum cæcitas, tantum rationalis naturæ nubilum, adeo immundiſſimi ac nequiſſimi ſpiritus ad libidinem mortalibus illudebant. Spurciſſimæ rei auctor poſt mortem diuinitatis opinionem eſt aſſequutus. Nam erant & qui Orphicis initiarentur ſacris. Meminit eorum hiſtoria ſecunda Herodotus, & De natura deorum tertio M. Tullius: Sed ea, inquit, Dionyſio quarto conſici putantur. Vnde Orpheoteleſtæ nuncupati, qui initiandi auctores erant, quiq́ꝫ felicitatem certiſſimam pollicebãtur poſt obitum. Id quum Philippus quidam orpheoteleſtes & ipſe, uerũ ſummè inops, amplius prędicaret, dixit Leontychidas Spartanus, O fatue, quin ſtatim moreris, luctui & miſeriæ finem impoſiturus? Commonendi uerò hac parte ſunt Apophthegmatum Plutarchi ſtudioſi, eius libri interpretem egregiè hallucinatum, quando tenebrarũ initiatorem tranſtulit. quippe, ut uidetur, orphnæoteleſtem legebat, quæ id planè uox indicat: ſed emaculati codices, orpheoteleſtem præferunt: & ita eſſe ſcribendum, dictat ratio. Orphos autem maris bellua eſt, ſed quæ in parte quoqꝫ poſtrema cæleſtis piſcis cõſurgere uiſatur. Orphaniſtas uerò in Aiace maſtigophoro Sophocles nuncupare uidetur orphanorum altores, uel qui orphaniam tutantur ac fouent. Nam & ſic appellabatur Athenienſium magiſtratus, eorum quæ ad orphanos ſpectarent, diſceptator. Dicũtur quoqꝫ orphani ὅρον

ἔχοντες τὸ οὐ φαίνεσθαι, ut qui incognobiles ferè ſint, & μηκέτι ἐμφανεῖς. Cæterum quod ad Orpheum ſpectat, id inſuper haud habendum: quippe is, ubi quem ſacrorum cæremonijs imbueret, initiationis planè in ueſtibulo aliud nil exegit, quàm iuriſiurandi neceſſitatem, qua horrido more obſtrictus propoſitæ religionis arcana in profanum uulgus non æderet. Quod poſtea inſequutus etiam Plato Timæum ab ſe haud dimittebat, ne ſecretarum diſputationum commenta præſignia, & diuina inſinuaret impuris, qui nec ab limine philoſophię myſteria cõſalutaſſent. Quæ Pythagoreis quoq; ſilentij repagulis à pullato defendebãtur circulo. Sunt tamen qui dicant, Thamyram primum flagitioſis puerorum amoribus, ac præpoſteri concubitus fœditate pollutum, quum cœpiſſet efflictim deperire Hymeneũ Calliopes & Magnetis filium. Alij Thaloni Cretenſi inauſpicatæ rei initia contribuunt, qui Rhadamantum adamarit. Atq; hinc in Græcos alios propagatum ſcelus, etiam Timæus ſcribit. Quod ut non uideatur diſſimile ueri, Ariſtoteles facit, à quo proditum legimus, lata quoq; lege, paſſim in Creta permitti maſculam Venerem. Id ne quis à me fingi putet, tanti philoſophi uerba ſubijciam, eo quidem libentius, quòd ea zelo (ut arbitror) Chriſtianæ ueritatis interpres facere Latina neglexit, πρὸς δὲ τὴν ὀλιγοσιτίαν, ὡς ὠφέλιμον, πολλὰ πεφιλοσόφηκεν ὁ νομοθέτης, καὶ πρὸς τὴν διάζευξιν τῶν γυναικῶν, ἵνα μὴ πολυτεκνῶσι, τὴν πρὸς τοὺς ἄῤῥενας ποιήσας ὁμιλίαν. hoc eſt, ad cibi autem temperantiam, ueluti perutilem, multa legiſlator ſapienter ac ſtudioſe conſtituit, & de mulierum diuortijs: ſiquidem ne ſuperfluam parerent multitudinem, cum maſculis induxit concubitum. Quæ quum ita ſint, audet tamen Strabo libro decimo, Cretam aſſerere, uniuerſarum gentium conſenſu, priſcis temporibus optimis fuiſſe inſtitutam legibus, earumq; æmulos ac ſectatores fuiſſe Græcorum optimos atq; primarios, in primis uerò Lacedæmonios: quod in Legibus quoque Plato confirmat. Cæterum de alijs exactiorem peragere cenſuram, nunc non eſt conſilium: neq; enim operæ fuerit iſta diſcutere. In hac utiq; parte non rectè habuiſſe Cretenſium mores, quis eſt qui neſciat? Nec dici poteſt, ignoratum à Strabone ritum hunc turpiſſimum, quum de eo ipſo multa uerba faciat: amaſium quidem κλεινόν, id eſt illuſtrem: amantem uerò philæthora, hoc eſt ardentem, appellatum in ea inſula prodens. Traditum quoq; ab Athenæo eſt, Cretenſes præcipuè, ac in Eubœa Chalcidenſes uſque ſtuporem τὰ παιδικά, id eſt pueriles amplexari amores. Sed & Ganymedem nõ ab Ioue raptum Echemenes ſcribit, uerum à Minoe. Chalcidenſes apud ſe ab Ioue raptum prædicant, in loco quem Harpagium uocant, ubi & ſuccreſcant copioſius myrti præcellẽtes. Iam & amore Theſei obretitus Minos ſuſceptas ex nece filij cum Athenienſibus inimicitias gratè depoſuiſſe fertur. Inſuperq; illi Phædram cõceſſiſſe filiam. Sunt qui tantæ fœditatis initia, non à Cretenſibus omnino propagata ſcribant, ſed ab hoſtica dæmonum fœditate: quos fuiſſe nunc incubos, nunc ſuccubos, alibi (opinor) probauimus. Nonnulli à Laio, qui hoſpitio à Pelope exceptus Chryſippum eius filiũ ita adamarit, ut ſecum raperet Thebas: etiam ſi non me fallit, ab Ioue id perpetratum, Praxillam Sicyoniam ſcribere. Achilles quoq; ille tantus bellator nulla magis ratione Troilum creditur peremiſſe in Thymbræi Apollinis ara, quam quod morigerum ſe illi præſtare foret aſpernatus. Quod in Alexandra ſcribit Lycophron. At ipſe, inquit interpres, Troilum ſcio δασυγένειον καὶ μελάγχροον, id eſt barbitij conſtipatioris & nigricantis corporis, & amoribus Achillis prorſus indignum. Hoc eo appoſui libentius, ut noſcerent ſtudioſi, quæ ad illud Virgilianum adijci queant:

Parte alia fugiens amiſſis Troilus armis,
Infelix puer, atq; impar congreſſus Achilli,
Fertur equis, curruq; hæret reſupinus inani.

Apud Megarenſes inter pueros uere ineunte oſculorum certamen agebatur, quiq; ſuauius amantem eſſet oſculatus, corollis onuſtus abibat. Aedebatur hoc Dioclis Athenienſis honori, qui Athenis profugus fuerat pæderaſtes, ac amatũ in pugna protegens occubuerat, eoq; nomine à Megarenſibus honorificè ſepultus. Ab amoribus hoc genus in pueros Sophocli atq; Aeſchylo in theatra etiamnum productis, tragœdiam nõ nulli pæderaſten nuncupare, ſibi permiſere. Idem porrò auctor nobis Ariſtoteles eſt, fœminis ferè obnoxias eſſe militares bellicoſasq; gentes præter Celtas; quorũ intem-

perantiam nec tacuit Athenæus, & ſi qui alij maſculorum coitum palàm receperunt. Proinde non abſonè prorſum fabulator primus Martem uidetur Veneri coniunxiſſe, ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀῤῥένων ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι πάντες οἱ τοιοῦτοι, uel enim ad muliebrem concubitum, aut in maſculam Venerem procliues eiuſcemodi homines comperiuntur. Suppetit nobis Græcorum aſtipulatio, qui exemplis Romanam efferre grauitatem non ceſſant, & (ut ipſorum uerbis utar) τὸ μισοπόνηρον καὶ πρὸς τοὺς παραβαίνοντας τὰ κοινὰ καὶ νόμιμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀμάλικτον. Senatus eiuſdem ſeueritatem in ſugillanda peruicaci Capitolini laſciuia, à quo M. Marcelli filius de ſtupro fuerat compellatus, norunt omnes, quibus Plutarchi monumenta quandoq; uenerunt in manus. Vt taceam Trebonium pudicæ ſanctitatis militem, cui pulcherrimo & in ætatis flore conſtituto, quum inferre uim pararet Luſius Marij ex ſorore nepos, execratus intempeſtiuam hominis libidinem, in eum cooriens interemit: multis uerò apud imperatorem Marium accuſantibus, nō iuit infici..s, perpetratum à ſe facinus: ſed cur feciſſet, rationem illi comprobauit. At egregius imperator uinculorum ſanguinis ſponte oblitus, corollam, quæ ſtrenuè prælíantibus dari aſſueuerat, afferri iuſſit, protinusq; Trebonio impoſuit. Sed nec Orſines apud Sagara nobiliſſimus ſatrapes, ut qui à Perſarum rege Cyro initia generis duceret, quum Alexandrum & amicos muneribus ampliſſimè cumulaſſet, Bagoæ ſpadoni, qui Alexandrum obſequio corporis deuinxerat ſibi, quicquam prorſum honoris detulit: admonitusq; à quibuſdam, quàm Alexandro cordi eſſet, reſpōdit, Amicos ſe regis colere, non ſcorta: nec moris eſſe Perſis, mares ducere, qui ſtupro effœminarentur. Auctor tamen Herodotus eſt, à Græcis didiciſſe Perſas, pueris abuti. In eoſdem debacchari ſolitum Alexādrum, Athenæo item credimus, quando Bagoan inſpectante theatro uniuerſo, etiam ſauiari identidem non erubuerit. Sporum etiam exſectis teſtibus in muliebrē naturam transfigurare conatus eſt Nero. Eundem in formā conſtupratæ puellæ, ut Dion ſcribit, in theatrum accerſiuerat Vitellius. Sed contumeliam nō ferens Sporus ſibi manum admouit. Euryſthea quoq; fuiſſe Herculis delicias, uel (ut Græci dicunt) τὰ παιδικά, ſcribit Diotimus, proindeq; certamina obijſſe. Thebanos, Elienſes, atq; item Crętenſes amatores, in Moralibus execratur Plutarchus, Athenīēſibus collaudatis & Spartanis, apud quos is exerceretur amor, de quo Euripides,

ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως,
ψυχῆς δικαίας, σώφρονός τε κ' ἀγαθῆς.

Amare ſiquidē pueros, eos quibus animus probus foret, lege permiſſum Spartæ: coire autem cum illis, turpiſſimum: perinde atque non animus, ſed corpus amaretur. Qui accuſatus foret, tanquam ad dedecus congrederetur, is uerò per omnem uitam cenſebatur infamis. Scribit tamen alicubi Plutarchus, Seruum formoſum amare, ueteribus non eſſe turpe, iudicatum: quod, inquit, etiam ex comœdijs teſtatiſſimum eſt: uerum à liberis corporibus abſtinuiſſe, honeſtiſſimū eſſe in primis habitum. Digna uerò in cenſura iſtiuſmodi Anacreontis ſentētia, quæ haud prætereatur: Interrogatus nanq;, quid ita in deos haud magnopere hymnos concinnaret, ſed in pueros fere: Quoniā, inquit, οὗτοι ἡμῶν θεοί εἰσι, dij noſtri hi ſunt. Hinc crebriter ad ueteribus παιδικούς, dici hymnos comperias. Et in Iſthmijs prodit Pindarus, Lyricos antiquiores, qui Muſarū conſcenderent currum, ῥίμφα παιδείους τοξεῦσαι ὕμνους.

Item nōnulla ad idem ſpectantia. Syllæ cinædica turpitudo, & Gallorum, ac Cæſaris. Laij in cinædos decretum. Vnde ſit cinædorum in coitu uoluptas. Hircini quoq; odoris ratio. Qui hirquitalli, & hirqui: & tragica facies apud Ariſtotelem, præter Theodori ſentētiam. Hermaphroditorum ſpecies. Tragænæ capræ, ſeu hircænæ. Genitalium duplicatio. Cap. X

ARceſilaum memoriæ proditum eſt, & in Sympoſiacis Plutarchus non omiſit, quum mœchos increparet quoſdam atq; intemperantes, dicere conſueuiſſe, Nil differre, antè an retrò quis cinædus foret. Cæterum rectius item fecerimus, ſi hiſce noſtris commētationibus Platonis quoq; præceptum ex octauo Legum inſeruerimus, quo philoſophus ſanctiſſimus Venerē execrabilem nititur reprimere. Abſtinendum, inquit Athenienſis ille hoſpes, à maribus cenſeo. Nam

qui

qui iſtis utuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem ſeminãtes, ubi radices agere, quod ſeritur, nunquam poterit. Abſtinendum quoq; ab agro illo fœmi- nino, ubi ſemen germina nolit producere. Cognata ijs ſunt, quæ Maximus ſcribit Tyrius: Cum maſculo, inquit, corpore iniqua fit permixtio, ſterilisq; congreſſus. Quid ſaxis mandas ſemina? Sabulum quid aras? Oblectationes hoc genus ad ipſam transfer naturam, ad agricolationem oculos conuerte, fructuoſis lætare uoluptatibus, ne ſecula mox futura ſemine pereant deſtituta. Ciceroni tamen turpitudinem hanc inimiciter Saluſtius obiecit: obiecit & Verres: cuius filius quũ in ea quoq; re malè audiret, Ignorare uideris (inquit Cicero) decere, filios intra ianuam coarguere. Syllam uerò Romæ dictatorem, produnt auctores grauiſſimi, ab primo pubeſcentis ætatis ueſtigio in ſcurrarum gremijs per damna uenundati pudoris adoleuiſſe. Qui tamen etiam ſi ſexus ſui nunquam memor, & ultra commendationem gratiæ puerilis ætatis, ſenex exoletus in aliena ætate flagitia corporis retinens, uitijs obſeſſus Romano præfuit imperio. Quin ne quid deſit, ampliſſimi ſenatus decreto ac populi, proſperæ ac perpetuæ felicitatis nuncupatione ornatus item eſt. Auctor nobis Plato eſt, Thebarum regem Laium atrociter, id eſt ignis ſupplicio, in emaſculatores ac naturæ peruertentes placita animaduertendum cenſuiſſe. Inter Gallos uerò quandoq; malũ id inlæuiſſe adeo, proditũ memoriæ eſt, ut inde nefaria ſanciretur lex, Ne cui duxiſſe uxorem liceret, qui prius uxoriam non impleſſet functionem. Cæſar parte hac male audiuit, quod apud Nicomedem deſediſſet adoleſcentulus: propterea inconditis iocis triumphãtem ſequuti milites ut inquit Dion, inclamarunt ſubinde, Καῖσαρ μὲν γαλάτας ἐδουλώσατο, καίσαρα δὲ νικομήδης. quod permoleſtè is tulit, etiam ſi alijs arriſiſſet. Sed enim quia cinædulos ſcimus ſumma, dum turpiter atteruntur, perfrui uoluptate, putamus'ne quippiam altioris ſubeſſe rationis? Minus fortaſſe pudicum aut graue fuerit, ijs tam diu immorari: ſed meminiſſe legentes debent, nos noſtra hac commentandi ſedulitate, rerum copiæ in primis ſtudere, ut ſpicilegium conficiamus (ut ſic dicam) ſatyricum, unde languentibus etiam conciliari poſſit appetentia. Quòd ſi qua me præterierint, quæ haud parum multa eſſe, non ambigo, me conſoler, Veterũ ſapientiſſimos multa ſciſſe, non omnia. Scimus præterea perfectiſſimas artium, temperantiam, iuſtitiam, prudentiam, non honeſta modo expendere, iuſta item ac utilia: uerũ noxia quoq;, & turpia & iniuſta. proinde τὴν ἀπειρίαν τῶν κακῶν καλλωπιζομένην ἀκακίαν οὐκ ἐπαινοῦσιν, ἀλλ' ἀβελτερίαν ἡγοῦνται. Sed & Thebanus Iſmenias diſcipulis itidem benè tibia incinentes oſtentabat, & ſecus, inſuſurrans celebratum illud, οὕτως αὐλεῖν δεῖ. Et rurſum, οὕτως αὐλεῖν οὐ δεῖ. Quin Antigenidas iuuenibus iucundiores aſſeuerabat tibicines bonos, qui & malos forent experti quandoq;. Quare neminem uel in hiſce ἀνιστορήτως ἔχειν rectè, ſum opinatus. Igitur in literis ita inuenio literatis, tum apud Ariſtotelem, tum apud alios. Excrementis ſingulis locum eſſe à natura conſtitutum diſtinatumq;, in quem decretoriè ac naturæ ui ſecerni debeant. Solicitata uerò natura, ſpiritus excurrens tumorem admouet, excrementumq; unà extrudere ſolet. Nam ut prima primi Auicenna quoq; perdocet, ſpiritus expulſionem iuuat, ut urinam in ueſicam, cibum conſumptum in aluum naturæ deduci placuit. His autem proximè genituram quoq; in teſtes & penem deferri, conſtitutum eſt. Quibus itaq; meatus habitu ſuo naturali priuantur, uel quia occęcati ſunt, qui ad penem tendant, quòd ſpadonibus hiſq; ſimilibus euenit, uel etiam alijs de cauſis, ijs talis humor in ſedem confluit. Quippe qui hac etiam tranſmeare ſoleat. Quam rem eius loci contractio in coeundo, & partium ſedi appoſitarum conſumptio indicant. Qui ſi admodum ſemine genitali abundant, excrementum illud largè in eum locum ſe colligit. Itaq; quum excitata cupiditas eſt attritum pars ea deſiderat, in quam confluit excrementũ. Quum enim libido cõmota eſt, ſpiritus eòdem concurrit, & genus id excrementi confluit, quò ſecedere natum eſt: & ſi tenue ſpiritoſumq; eſt, quum difflatum id fuerit, requieſcunt: ut pueris & adoleſcentibus interdum, nullo ſecreto humore, ceſſare tentigines ſolent: ſed ſi craſſum corpulentumq; eſt, niſi extruſo, quieſcere nequeunt. Quorum uerò natura mollis eſt & fœminea, ita hi conſtant, ut genitura uel nulla uel minima eò ueniat, quò illorum ſecernitur, qui præditi natura integra ſunt: ſed ſe in partem ſedis diuertat, quod propterea euenit, quia præter naturæ normam conſtiterunt.

Quum enim mares crearentur, ita degenerarunt, ut partem uirilem mancam atq; oblæſam habere cogerentur: unde fit inſatiabiles etiam ſint more mulierum. Quibus itaq; ſedem humor ille adiuit, hi pati tantummodo auent: quibus autem in utranq; partem ſeſe diſpertijt, hi & agere & pati affectant. Sed ſunt quibus item ex conſuetudine affectus hic accidat. Egeſtio uerò excremēti genitalis maximam affert oblectationem reſpectu aliarum euacuationū: quoniam in ea, uirtus in primis uiget animalis ſenſiua, commeatq; per partes ſenſibiliſſimas. Accidit præterea in coitu uoluptas, inquit primo De animaliū generatione Ariſtoteles, non ſolum propter ſeminis emiſſionem, ſed etiam ſpiritus: quod in pueris palàm fit, & ſterilibus uiris. Iis enim accidit oblectatio tum ex attritu, tum ex ſpiritus ſecretione. Qui uerò rem Veneream agunt, aut qui in ætate ſunt quæ ſufficiat Veneri, malè olent, καὶ τοῦ καλουμένου τράγου ὄζουσιν, hoc eſt uirus hirci reddunt. Quod in pueris non fit: cuius ratio eſt, quoniam puerorum ſpiritus πέπτει τὸ ὑγρὸν καὶ τοὺς ἱδρῶτας, id eſt humorem ſudoremq; concoquere poteſt: uirorum autem nequit: proinde ſunt in ijs humiditates crudæ indigeſtæq;, & ad corruptionem procliues: ideoq; ſudores eorum, & reſoluti illinc fumi grauiter olent: neque enim calor latenter cōſumit, ut in pueris, ſed extrudit potius, & uapores concitat: idq; in alis præcipuè atq; inguinibus: ſimul à membris alijs humore redundanti illuc profluo: ſimul quia partes illæ obtectæ plurimum ſunt, minusq; exercitatæ. Ab hoc euentu putāt eruditi, & Sex. Pompeius docuit cum Cenſorino, pueros dici hirquitalos, ubi primum ad uirilitatem accedunt, fitq; Venereorū appetentia opportuna: ex hircorum libidine, aut odoris inſuauitate, quem nunc tragum uocāt, nunc hircum, aut (ut Catullus) caprum. At quoniam præpingues hirci, minus fœcūdi ſunt: inde quum uites non ferunt, dicuntur τραγᾷν, id eſt hirceſcere. Porrò, quia contrudit libido oculos in angulorum anguſtias, quos uocant hirquos, auctore Suetonio, in uitijs corporalibus: inde à Virgilio ſcriptum uolunt, Tranſuerſa tuentibus hirquis.

quoniam libidinis, quæ in hirco præferuida eſt, illic promātur ſigna. etiam ſi Apuleius grammaticus, quòd illic hæreant oculi, hirquos dici opinatur. Alij hircis defendunt, quoniam id animal oculos habeat ad nares conuerſos. Proindeq; apud Ariſtotelem, τὰ τραγικὰ πρόσωπα, non laruas interpretamur, quod fecit Theodorus: ſed tragicas facies, ad hanc hircorum naturam referentes: quoniam tragœdorum perſonæ nihil minus, quàm oculos ad nares ualeant inflectere. Valerium Plutarchus ſcribit habitaſſe τραγικὸν τόφον, quod uelut tyrannus omnium ingrueret capitibus. At Dionyſius Pheræum, qui menſes modò decem Theſſalis imperitaſſet, tragicum appellabat tyrānum, temporis breuitate notata. Traditum ab Plutarcho eſt, Alexandrinos M. Antonij luxum & ſcurrilitatem amplexantes dicere conſueſſe, tragica illum facie in Romanos uti, in ſe autem ipſos comica. Tragica cornua in Pyrrhi galea hircina intelligunt. Quoniam uerò in coitus ratione uerſamur, ſubijciamus de hermaphroditis non ingrata ex Græcorum cella proma. Scribit ergo Leonides, eorum quatuor uideri ſpecies, ac in hominibus quidem tres, in mulieribus unam: ſiquidem in uiris quandoq; in perinæo, id eſt cole, uti interpretatur Theodorus: quandoq; uerò in oſchei meditullio hirſutior ſe promit pudendi muliebris effigies. Tertius autem modus, quo ex oſcheo uelut pudendo urina profunditur. In mulieribus uerò ſupra clitorium in ephebeo uirilis membri poſitio comperitur. Nec teſticulorū abeſt prominētia infra colem. Et duplex quidem genitale uiſitur in homine quādoq;: in capris tamen præcipuè, quas etiā inde tragænas nuncupant, perinde ac hircænas dixeris. Cæterum etiam ſi ita naſcētibus unde potius indatur nomen, ambiguum ſit: à meliore tamen, hoc eſt maſculino uti nūcupentur, impetratum à cōſuetudine eſt. Neq; enim androgynas audiuimus, aut hermaphroditas. Quo autē ſydere prodeant hermaphroditi, eunuchi, uiragines, archigalli, ubertim Matheſeos tertio Firmicus in ſolis decretorum ratione. Androgynos uulgò dici ambiguo inter marem & fœminam ſexu, Liuius ſcribit, ut in pleriſq; faciliore ad duplicanda uerba ſermone Græco. Abominatos præcipuè ſemimares fuiſſe, idem ſcribit libro Macedonici belli primo, ac in mare deportatos.

Qui dicantur officioſi. Item betæ, necnō uolſi ludij, & præciſi. Loca Martialis duo explicata uberius. Quid ſicula, & ſica. Chabete. Item badas, ſeu nus

mus, & anaphlyſtius: item catadactylicus. De Pindari obitu. Dropax quid. Dactylios. Quos poetas amauerint dij. Caput XI

ACherius orator, cui tanta orationis celeritas affuit, ut & uitium fieret, & bracteata Cæſaris Auguſti ad id ſententia circumferatur, Acherius noſter ſufflaminandus eſt, quum libertinum reum defenderet, cui obijciebatur, quòd patroni cõcubinus fuiſſet, dixit, Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſeruo neceſſitas, in liberto officium. Hinc factum Seneca ſcribit Declamationum quarto, ut impudici, fœminaticꝗ (ut quidam enuntiant) & obſcœni, aliquandiu officioſi ſint uocitati. Eſt tamen honeſta item uocabuli eius notio: nam pro Milone Cicero labores ſuos officioſos dicit. At Cynicus Diogenes, molles id genus, etiam betæ nomenclatura non abſcꝗ felle uidetur appellaſſe: nam quum à quibuſdam, ut canis inceſſeretur, ſeſe amplius obſeruaturos prædicarent, ne mordicus ab illo apprehenderentur, Bono animo eſſe iuſſit, necꝗ enim canibus eſſe in more ueſci betis. Quod & Auguſtus ſignificaſſe uidetur, quum betizare, pro languere poſuit, quod uulgò dicere tur lachanizare. Sed & Catullus:

Languidior tenera cui pendens ſicula beta,
  Nunquam ſe mediam ſuſtulit ad tunicam.

Qua in parte aduertendum obiter, ſiculam dici de uirilitate, forma deminuta à ſica. Chabeten mechanici ſiphonem dicunt. Sed ad betam nihil. Animaduerto & uolſos ludios recte de cinædulis poſſe dici: quando, ut in Magia ſcribit Apuleius, ludij omnes, hoc eſt Dionyſiaci technitæ, ſiue hiſtriones impudici erant. Mox, inquit, in iuuentute ſaltandis fabulis exoſſis planè & eneruis, ſed (ut audio) indocta & rudi mollitia: negatur enim quicquam hiſtrionis habuiſſe, præter impudicitiam. Scribit tamen in doctorum indagine Marcellus: pueros depiles ac glabros, qui in ludis præſultarent, ludios à Romanis ueteribus nuncupatos. Et Appianus Alexandrinus in Libyco, triumphi deſcribens pompam: Imperatorẽ, inquit, lictores præibant purpureis amicti ueſtibus, tum citharœdorum ac tibiarum turba ad Hetruſcæ ſimilitudinem pompæ. Hi ſuccincti coroniſcꝗ aureis redimiti, ſuo quiſcꝗ ordine canẽtes pſallenteſcꝗ prodibant. Hos ludios appellant. Vt facile crediderim, Hetruſcos à Lydis ſumpſiſſe originem. Horum in medio quiſpiam talari ueſte, fimbrijs ac armillis auro ſplendentibus amictus, geſtus uarios ædebat, riſumcꝗ undicꝗ ciebat. Cæterũ, ut ad rem, uelut poſtliminio, redeamus: Cinædus, ut eſt apud Ameriam, dicitur etiam Βάδας: id quod adnotaui procliuius, quoniam paſſiua eſt uox ea linguæ uernaculæ, paulum modò luxata: ſed ita, ut origo diluceat tamen. Badas Latine ſcribitur. Androgynum uocat etiam Pollux. Secundis modò auribus iſta accipiant ſtudioſi, quando aduerſas impenſe deprecamur, ut à metu uirulentiæ dentato eſſe uacuis liceat. Dicitur idem hic & καταπύγων: ſicut παιδοφθόρος, puerarius. Nam pudicos amatores ἐραστὰς uocant, amatos uero ἐρωμένους. Præciſos item id genus muliebria patientium eruditorum quandocꝗ nuncupat ſchola. Senecæ id comprobat auctoritas: Quid porrò, inquit, non eſt iniquum, fortes arma ſumere, & in caſtris pernoctare, & pro uallo obligatis ſtare uulneribus: interim in urbe ſecuros eſſe præciſos, & profeſſos impudicitiam? Ad quod Martialis alludens Epigrammatum ſecundo:

Os tibi præciſum, quanto non ipſe Latinus
  Vilia panniculi percutit ora ſono.

Eum locum interpretatus Domitius, putat à præciſo inteſtino declinari uocabulum in turpitudinis notione: nam præciſum & omaſum duo eſſe inteſtina, Martialis auctor eſt. Ego ex Græcæ linguæ, ut multa, proprietate atcꝗ imitatione deflecti eius uerbi notionem puto. nam id apud eos κόπτειν quandoque ſignat, quod apud nos præcidere, ut apud Ariſtophanem in Batrachis, κἀκόπτετ' ἐγκεκυφώς, id eſt & præciditur acclinatus, adnotante etiam interprete, id uerbum κόπτεται, pronuntiari κεκυφότας. Et quia Martiali opem tulimus pro ingenij captu parte hac, commoneamus eius libri ſtudioſos, poetæ eiuſdem ſales futuros ſapidiores multo, guſtumcꝗ amplius laceſſituros, ſi ad ſiculam reſpexeris, quam paulo antè pro uirili parte capi diximus per diminutionem à ſica, illo Epigrammate libri undecimi,

Inuaſit medicus ſica phreneticus Eucli,

Et præcidit Hylam, hic (puto) ſanus erat.

Apud eundem Ariſtophanem ſeuinum obſeruauimus pro inſcenſore capſ atq; etiam emaſculatore: à uerbi Græci proprietate βινεῖν, cuius meminit etiam ad Pætum Cicero. Nam anaphlyſtius in eadem comœdia maſturbatorem innuere uidetur, qui fiat ſine fœmina maritus, & thalaſſionem indicat manibus libidinoſis: quippe ἀναφλᾶν ſignat τὸ μαλάσσειν τὸ αἰδοῖον, id eſt mollius genitalia tractare. Sed & apud Eupolin in Autolyco, anaphlaſmum pro Venereis obſeruatum, ſcio. Legimus porrò & catadactylicum de puerario dici: quoniam dactylion, id eſt annulum de ſedis hoſtiolo pronuntiari, frequentiſſimum apud Græcos eſt. Sed nos iam ab iſtis reſiliamus: illud adijcientes modò, Pindarum nouem Lyricorum principem, ut Fabio credimus, morte quoq; nobilitatũ, ſi qua turpibus ineſſe nobilitas poteſt: nam in gremio dilecti pueri in gymnaſio inuentum eſſe mortuum, Græcorum monumentis teſtatum eſt. Hic eſt Pindarus quem ita denique amaſſe Apollo fertur, ut illi oblatorum portiunculam impartiretur, quin & à ſacerdote ad cœnam cum deo in ſacrificijs ſubinde uocaretur. Verum & carminis Pindarici amatorem fuiſſe Pana, Plutarchi teſtatum monumentis eſt: ſicuti Archilocho Heſiodoq; morientibus per Muſas beneuolentiæ teſtimonium præbuit numen. Sed & ab Sophocle uiuente hoſpitio exceptum eſſe Aeſculapium, traditur. Quin mortuum ſepeliri, curauit deus alius. Quippe ita ſancitum eſt, non uideri deum φίλιππον, aut φίλορνιν, id eſt in equos propenſum, uel aues: ſed eſſe apprimè φιλάνθρωπον, id eſt hominis ſtudioſum. Martialis deniq;, ut quacunq; ſe oſtentarit occaſio, Latinæ eruditionis pomœria proferamus, in cinædum Gargilianum ſcribens, ſic ait:

Pſilothro faciem lauas, & dropace caluam,

Nunquid tonſorem Gargiliane times?

In parte hac id modò ab interprete affertur, eſſe depilatorium unguentum dropacem. Ipſe in Galeni theſauris id item comperi, Maciem inoriri plerunq; ex corporis totius frigidiore, ſicciores temperatura, nonnunquã ob digerentis uel nutrientis uel utriuſq; facultatis imbecillitatem: ſic uero affectis opitulatur unguenti genus, inquit, quod à Græcis hodie dropax nuncupatur, quando graciles multi ſic obeſiores ſunt redditi. Dropax ab ſinapiſmo creditur diuortium habere, quod è ſinapi fit ſinapiſmus, è pice dropax: proinde pittoſis item appellatur, id eſt picatio. Dropaciſmum & ſinapiſmum in Græcorum medicis obſeruauimus dici pro dropacis & ſinapis conſperſione, quæ in medendi uſu rationem habet plerunq; ad euocanda in corporum ſuperficiem, quæ altius inſinuata latitant nocentq;.

Specula cur inuenta. Maronis locus explicatur ex Bucolico ludicro. XII

Socratem philoſophũ ſcribit Apuleius, ſpeculo, quod mirum fortaſſe uideatur, ad morum diſciplinam eſſe uſum. Quippe ſua ille diſcipulis fertur, crebro ut ſemet in ſpeculo contemplarentur, ut qui eorum foret pulchritudine ſibi complacitus, procuraret, ne corporis dignitatẽ morum dehoneſtamento pollueret. Qui uero minus in ſe uiſendam formam inſpectaſſet, minusq; ſe eo nomine commendabilem, nauiter conſurgeret, ut uirtutis ſplendore inopiam formæ colluſtraret, ac ingenio corporis damna rependeret. Seneca quoq; Naturalium primo: ſpecula eſſe tradit inuenta, ut homo ipſe ſe noſceret: Multi, inquit, ex hoc conſequuntur primò ſui notitiam, mox & conſilium quoddam: formoſus, ut uitet infamiam, nec Libycis ſe uitiorũ Syrtibus adobrui ſinat, ſed fauentibus dijs hominibusq; ſtiuam (quod dicitur) teneat: deformis, ut ſciat, uirtutibus redimendum, quicquid corpori defuerit. Amplius, ut iuuenis flore ætatis admoneretur, illud tempus eſſe diſcendi, & fortia audendi. Senex, ut indecora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret, admoueri ſibi lineas ſentiens. Sed & natura, inquit idem Seneca, facultatem uel inopi eſt impertita ſeipſum uidendi, fons cuiq; perlucidus, aut leue ſaxum imaginem reddit. Hinc illud Maronis:

Nuper me in littore uidi,

Quum placidum uentis ſtaret mare.

Hactenus Seneca. Sed & in Alcyone Lucianus: Nónne uides, inquit, ut ſuperiora ſint ſerenitate conſpicua, fluctibus autem ſedatum mare ac tranquillum, ὅμοιον ὡς εἰπεῖν

κατόπτρῳ

κατόπτρῳ, id eſt ſpeculo (ut ſic dicam) conſimile. Nidulante ſiquidem alcyone, alcyonidas quos uocant, dies, agit mundus. Ex quibus eſt hæc uel præcipua. Sed & alibi Lucianus idem in dialogis quos uocat ἐναλίους, id eſt marinos, colloquentibus Doride ac Galatea, inibi inquit Doris: ex petra quapiam, ſicubi fluſtra ſint, acclinata in aquam conſpicare teipſam, non fere aliud quàm expreſſius albentem colorem: hic uero non laudatur admodum, ni decenter rubens quippiam intermicarit. Cæterum hæc obiter adnotaſſe uolui, ut ſcirent literarum interiorum candidati: quid aduerſus grammaticorum nugamenta & promixtas opiniones nutanteſq́; proferri poſſit, quos ſæpe aduerſus retiarium ferula delectat, & uolſella, ut eſt apud Varronem, cum gladio pugnare. Sed quo maius ſubeat iſta legendi prolubium, addemus & quæpiã ſane haud illepida.

Item de ſpeculis nonnulla ex mathematicis rationibus: necnon de naphtha, & ſpecillo. Atq; inibi locus Plinij perpenditur. Medeæ pharmacum. Optice. Geometriæ partes. Canonice. Metrice. Specularij. Specularia feneſtrarum. Specillata patina. Conſpicilia. Caput XIII

ARchimedem uero Syracuſanum, in omni quidem geometria multum ante alios admirabili ſubtilitate uirum, ſed in ſpeculorũ ratione pertractanda uel maxime memorandum, legimus uolumine ingenti rimatum acerrimè, cur planis quidem ſpeculis fermè pares obtutus, & imagines uideantur: in tumidis uero & globoſis, omnia defectiora: at cõtrà, in cauis auctiora. Necnon cur læua cum dextris permutentur, quando ſe imago eodem ſpeculo tum recondat penitus, tum foras exeat. Cur caua ſpecula, ſi ex aduerſum ſoli retineant, appoſitum accendant fomitem, qui fiat uti arcus in nubibus. Qua ratione proditum Galeno eſt De conſtitutionibus tertio, ab Archimede hoſtium naues peruſtas, pice nullo negotio ignem concipiente. Sicuti in Aſiæ urbe domum deflagraſſe contigit, feneſtræ cuidam lignis pice litis adiacentibus, & in extima parte columbino retrimento ex putrefactione amplius arefacto: nam eo ualidius ſolari radio uaporante, ut æſtate aſſolet media, materia flammam concepit, moxq́; ad ſumma peruenit incendium. Sic & celebratum Medeæ pharmacũ ignibus admotum inardeſcebat. Conſtabat autem ſulphure ac aſphalto humectiore. Naphtham id fuiſſe, Plinius ſcribit. Sed eam in Pompeij rebus ſcribit Dion, eſſe φαρμάκων ἀσφαλτῶδες. Quo Luculli milites Tigranocerta obſidentis diuexati plurimum ſint, per machinas effuſo: quoniam malo eatenus ignita ſit uis, uti cuicunq; admoueatur, perurat, nec ab humectis reſtinguatur facile. Scribit tamen Diodorus, radicis cuiuſdam poteſtate, quam edocuiſſet Circe, pellicem ab Medea concrematam. Sed hæc, ut ad ſpecula redeam, interciderunt omnia, ac uel temporum iniuria pleraque laceſſentium, uel priorum incuria nobis erepta perſæpe cogunt impingere, ut nonnunquam nobilium ingeniorum fœtura uel præfocata, uel alliſa, ne Steſichori quidem, quod dicitur, illa norimus Græcis cantatiſſima. Verum enimuero tempeſtate noſtra extant tamen optices ueſtigia aliqua, quibus quum alia doctè præcipi animaduertas: tum illud, Speculorum materiam eſſe lenitatem, ac partium inoffenſam continuitatẽ, quæ meatibus prorſum careat ſenſui perſpicuis, qua ratione lignum, item id genus alia plura, minus effici poſſe ſpecula. Formam uero eſſe leuigationem ac perfectam polituram, quo nomine intelligi uolunt, omnem aſpredinis utique amotionem. Porrò ut exactius uiſibilia ualeat exhibere, neceſſariam tradunt ſenſibilis coloris abſentiam. Sed cur'nam in ſpeculo, imbecillis fit imaginũ expreſſio? nempe quia formæ reflexæ debiliores comperiuntur, proinde & debilius offeruntur, ac mouent. Ratio euidens nõ ex ſpatio ſolum, à fonte diſſito, ſed amplius ex obliquatione. Siquidem rectitudo lucis cognata progreſſui eſt. Id & in alijs naturæ conuiſimus operibus. Omnis enim motus tanto eſt fortior, quanto rectior: propterea uigorem obliquitate, ac flexu hebeſcere, palàm fit. Additur illud quoq;, Speculi colorem immiſceri reflexæ luci, quæ fuſcior inde effecta faciem aliquo modo maculoſam oſtentat, infectam'ue. Latent tamen in ea ſæpius labeculæ ex reflexionis debilitate. Porrò geometriæ portio eadem, quam Græcè quidem opticen dicimus, perſpectiuam Latinè: id efficit item admirandum, uti in ſpeculo uno rei unius plures ſeſe oſtentent imagines. Item ſi certo utiq; modo, & loco aſtituatur ſpeculum, imaginet prorſus nihil: ſitu autem demutato, imaginoſum

ginoſum ſit. Id comminiſcitur quoq; ars hæc, uti caput in imo compareat, pedes uero ſurrecti. Id quod prodidit Varro. Qui & geometriæ partem facit alteram, Canonicam Græcis nuncupatam: quæ uocum longitudines & altitudines menſu diſtinguit certo: longior autem menſura, rhythmus uocatur, id eſt modulus uel numerus & pedum ordo: altior autem μέλος, id eſt cantus modulatus: nam μετρική, id eſt menſuraria ſeu dimenſiua ſyllabarum excutit menſum, & canonicæ portio eſt. Sed & alibi ſuper ſpeculis euigilata nobis quæpiam. Interim illud minimè diſtulerim: eſſe apud Patras in Achaia Cereris templum, & ante id fontem, ubi & μαντεῖον ἀψευδές, id eſt maximè uerax oraculum, in ijs modò quæ ad morbos ſpectant: nam funiculo prætenui ſpeculum in fontem demittunt, ita libratum, ut aquam modò per ambitum leuiter attingat: mox fuſis deæ precibus, uſiq; thymiamate in ſpeculum contuentur, ac inibi ſeſe oſtentat morituri pòſt paulo, aut ſuperfuturi imago ægroti. Denique parte hac monitos uelim ſtudioſos, illud Plinianum de mortibus repentinis ex libro ſeptimo: Super omnia C. Iulius medicus, dum inungit, ſpecillum per oculum trahens, eſſe qui ad conſpicilia referant, quæ inſerta naribus uiſum mirè adiuuant. Sed Varro facilè hos retundit, apud quem ita legimus: Hinc, quo oculos inungimus, quibus ſpecimus, ſpecillum. Sunt qui conſpiciliorum artifices, ſpecularios recte dici opinentur: ac qui feneſtris ſpecularia prætendunt, frigoris defendendi cauſa, meminit iureconſultus Vlpianus. Specillatam patinā intelligunt nonnulli ſpecillis diſtinctam. Hypaliptrū Galenus ſpecillum uocat.

De Veſta, & ignis inextincti ratione: itemq; de uirginibus. Ouidij & Papinij loca amplius explicantur. Ignis ſacri extinguendi ritus apud Perſas. Ignis è cælo lapſus. Item de Veſta, ex Phurnuto. Atrium Veſtæ quid. Cap. XIIII

VEſtam, Saturni ac Rheæ filiam Diodorus ſcribit, primamq; domuum ſtructuram excogitaſſe. At Plato & Platonem ſequuti ſummo ingenio uiri, altius mentis aciem intendentes, Veſtam deam accipiunt, eſſentiam formarum ſeparatarū, diuinorumq; ſtabile fundamentum. Ideoq; Veſtę ante alios deos ſacrificare priſcos conſueuiſſe. Quod in Olympici Iouis ſacris ſeruatum, in Eliacorum primo Pauſanias ſcribit, θύουσι δὲ inquit ἑστίᾳ μὲν πρώτῃ, δευτέρῳ δὲ ὀλυμπίῳ διί. At libro De dubijs animæ ſecundo Plotinus, terræ animam tum Veſtam, tum Cererem dici ab hominibus tradit: quam tamen Plutonem quoq; cum Proſerpina coeuntem, nuncupant plerīq;. Sunt qui Veſtæ appellatione, terrā ſignificari putēt: eamq; ueluti mulierem effingant, tympanum geſtantem, quoniam uentos intra ſe contineat. Quam rationem ſequuti Romani Veſtæ templum rotunda ſtruxere forma, in quo & perpetuus ſeruaretur ignis, imitati terræ figuram, quaſi lar focusq; ſit, ſed totius mundi potius. Cuius medium, Pythagorici putant ignis ſedem: ſicuti in libris De cælo & mundo cōmeminit Ariſtoteles, & in Timæum Platonis Chalcidius. Et larem uocant ac monada. Terram uero neq; immobilem, neq; in medio poſitā globi, ſed eſſe circum ignem in ambitu ſuſpenſam: quam ſentētiam Platonem quoq;, quum ſenior iam foret, ſequutum eſſe, memoriæ proditum eſt. Quin & ab igni & elemento quinto, mundi initia eſſe ducta, inter Pythagoræ placita fuiſſe, auctor Plutarchus eſt in libro De philoſophorum dogmatibus. Id quod in Parallelis explicatur fuſius, de Camilli geſtis rebus. Produnt alij, Veſtæ ideo ignem apponi, quòd terra inflammationes in ſublimi faciat ex ſeipſa. Lucius uero Florus etiam ſic ſcribit in Numa: In primis focum Veſtæ uirginibus colendum dedit, ut ad ſimulacrum cæleſtium ſyderum cuſtos imperij flamma uigilaret. Ignis porrò inextincti cuſtodes uirgines erant, ut puram & incorruptam ignis ſubſtantiam, inuiolatis item integriſq; corporibus, illis commendarent: ſiue quòd ſterile ac infœcundum eſſet, ſcitè uirginitati adiungerēt. At in Græcia, ubi perpetuus ſeruatur ignis, non uirgines, inquit Plutarchus, ſed coniugio ſolutæ mulieres, eiuſce rei curam habent. Strabo tamen libro nono: In ſaxo, inquit, ueruſtum Mineruæ templum poliadis ſurgit, in quo lucis inextinctæ lychnus eſt, & uirginū domus, quam Ictinus condidit. Lectum in Græcorum commētarijs illud quoq;: ignem cælitus primò in agrum decidiſſe Argiuum, qui & in templo Apollinis ſeruetur, quod Argis in foro ſit excitatum. Si uero quandoq; interextingueretur ignis, ſicuti Athenis Ariſtone tyranno: & apud Delphos, templo à Medis incenſo, & Romæ tum Mithridatici, tum ciuilis belli temporibus

temporibus, haudquaquam ex altero igne lucernas ſacras ſuccenderé fas erat, ſed nouum & peregrinum elici oportebat, accenſa ex ſole flamma pura & immaculata, uaſis quæ ſcaphia uocabant, quæ ratione iſta ſic concinnabantur excauata, ut radijs ſolaribus hinc inde coniectis in centrum, arida materia appoſita, cõfeſtim promicaret ignis. Inter noſtros uero ſcriptores ſunt, qui tradunt, inter extincto igne, uirgines uerberibus affici ſolitas à pontifice: quibus mos erat, tabulam felicis materiæ tamdiu uerberare, quouſque exceptum ignem cribro æneo in ædem uirgo ferret. Nec mirum: nam ſicuti etiam commeminit Antiquitatum ſecundo Dionyſius, id Romani præſagium interitus Vrbis opinabantur. Quod uero ſcitu dignum eſt, & noſtræ religioni cõſentaneum, menſe Martio quotannis innouabatur ignis in templo Veſtæ, quod in Faſtis canit Ouidius:

Adde, quòd arcana fieri nouus ignis in æde
Dicitur, & uires flamma refecta capit.

Quo in loco notandum id obiter quoq;, Arcanam dici ędem, non quia illuc mares non ingrederentur, quod uoluit interpres: ſed quia, ut Dionyſius inquit, præter ignem arcana erant quædam in templo deæ ſacra, quorum neq; põtifices cognitionem haberent, neq; uirgines. Quod & Silius carmine comprobat, libro Punicorum tertio,

Et Veſtæ ſecreta feramus.

Titus porrò Liuius ab Vrbe condita libro quinto, in Camilli oratione: Quid, inquit, de æternis Veſtæ ignibus, ſignoq; quod imperij pignus cuſtodia eius templi tenetur, loquar? Et libro ſexto ſecundi Punici belli, æternos ignes recenſet, ac conditum in penetrali fatale pignus imperij. Hæc ideo accuratius ſum conſectatus, ut intelligeremus amplius illud Papinij ex quarto Syluarum

Donec Troicus ignis, & renatæ
Tarpeius pater intonabit aulæ.

Veſtalibus eum porrò fuiſſe morem accepimus: quum ui morbi ex atrio Veſtæ cogerentur excedere, matronarum curæ cuſtodiæq; mandarẽtur. Atrium autem Veſtæ, domum intelligimus Veſtalium, templo adnexam. In octaua Vrbis regione fuit item atrium Mineruæ, ut ſcribit P. Victor: ſicut in Auentino, Libertatis. Fuit etiam in Capitolio atrium publicum T. Liuio: ſicut alibi regium atrium, quod erat circa forum. Sed & in Latomijs atria recenſentur duo, Menium & Titium. Hepheſtionis funus Babylone celebraturus Alexander per edictum Aſiæ ciuitatibus nuntiari iuſſit: ignem, qui ab Perſis dicitur ſacer, extinguerent, quo ad funebris æderetur pompa. Id uero Perſis erat in more, ſi obijſſet rex, aliàs haudquaquã. Qua cauſa fuiſſe Alexandro ominoſum, docuit euentus. Quod item ad Veſtam attinet, Phurnuti non prætereunda ſententia eſt: In fabulis (inquit) traditum, Veſtam primam eſſe genitam, & poſtremã quoq;: quoniam ex terra propagata, in eandem reſoluantur, ruſumq; conſiſtant. Quo nomine in ſacris ab ea Græci auſpicati in eandem deſinebant. Corollis honeſtatur albis, elementi ambeuntis ratione.

Ignis cultus apud uarias gentes. De uſu luminum in noſtra religione. Cur homo tantum utatur igne. Dionyſius cognomento Lampter. Lampteria feſta. Ignis è Veſuuio miraculum. An in ignibus uiuere animal queat. An ignis ſit elementum. Caput XV

QVod uero ad ignis cultũ & uetuſtos pertinet ritus, lectum in Plutarchi monumentis eſt. Perſis in Græcia occidione occiſis, conſultãtibus reſpondiſſe Pythium: Ioui, in cuius tutela libertas ſit, patriam eſſe dicandam: nec prius rem diuinam faciẽdam, quàm uniuerſæ regionis igne extincto, ueluti à Barbaris uiolatus is foret, purum ex Delphis, uelut à communibus laribus, accenſum intuliſſent. Chaldæos quoq; numinis uice ignem coluiſſe, Græci quidem ſcribunt, addita lepida fabella ſacerdotis Canopi. Sed Hieronymus quoq; & Nicolaus theologus comprobant Geneſeos capite undecimo. Verum & hiſtoria proditum, Darium cum ducibus propinquiſq; agmina in armis ſtantium circuiſſe, Solem & Martem, ſacrumq; & æternum ignem comprecatum, ut illis dignam uetere memoria fortitudinem inſpirarent. Legimus & in Græcis illud item, à Medis & Aſſyrijs Barbaricos contribui eiuſcemodi elemento honores, non religione utiq;, ſed formidine uerius nocentiſſimæ, omniaq; abſumentis rei. Scribit Porphyrius, quod & alibi arbitror à me relatum, dijs

qui

qui ſunt intra cælum, ſiue curſu quodammodo pererrantibus, ſiue non errantibus, quorum ducem eſſe Solem primò, deinde Lunam exiſtimādum eſt, cōmodè ſacrari ignem poſſe, quaſi rem cognatam. Sed de noſtra item religione, ut aliquid hiſce noſtris laboribus inſeramus: per omnes ſiquidem Orientis eccleſias, quando legendum Euangelium eſt, accendunt luminaria iam ſole rutilante: non utiq; ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum. Vnde & uirgines illæ euangelicæ ſemper habent accenſas lampades ſuas. & ad Apoſtolos dicitur, Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus ueſtris. & de Ioanne Baptiſta, Ille erat lucerna ardens, & lucens ut ſub typo luminis corporalis, illa lux oſtendatur, de qua in Pſalterio legimus: Lucerna pedibus meis uerbū tuum Domine, & lumen ſemitis meis. Addamus & illud ſcientiſſimum: Hominem, quoniam cæleſte atq; immortale animal ſit, igne ſolū uti. Qui nobis in immortalitatis argumentum datus eſt, quia ignis è cælo eſt: cuius natura, quoniam mobilis eſt, & ſurſum nititur, uitæ continet rationē. Cætera uero animalia, quum tota ſint mortalia, tantummodo aqua utuntur: quod eſt elementum corporale atq; terrenum: cuius natura, quia item mobilis eſt, ſed deorſum uergit, figuram mortis oſtendit. Proinde nec cælum pecudes ſuſpiciunt, neq; religiones ſentiunt: quoniam ab his, uſus ignis alienus eſt. Porrò Græcis frequentiſſimi fuit moris, quum inferretur lumen, religionis cauſa dicere, φῶς ἀγαθόν, id eſt lumen bonum. Et noſtri, argumento eodem, mane nuncuparunt: quia manum, ueteribus bonum indicat. Illud grauius multò, quod in libro De proprietatibus elementorum, inuenimus adnotatum, quiſquis eius ſit auctor: Nobis, inquit, incompertum eſt, animal quodpiam ignem habitare omnino. Sed & quarto Meteororum Ariſtoteles: In terra, inquit, & aqua ſolum animalia ſunt: in aere autem & igne, haudquaquā: quia in eorum corporibus præualens materia terra eſt, ac aqua. Hoc propter noſtros libens adieci, aſtruentes in Cypri fornacibus uictitare uolucre pennatum. In commentatione eadem legimus, quoſdam magni nominis opinatos, in elemētorum decuriam non uideri admittendum ignem, quoniam cæleſtium orbium attritione generetur: quod autem ex alio naſcitur, ipſum elementum non eſt. Ex hoc autem conſequitur illud, ut infra mobile primum omnia ſint ignis plena, ad aerem uſq;. De lampadum ratione in ſacris, alibi (opinor) commeminimus. Nunc addimus illud quoq;: cultum apud Græcos in Achaia, Dionyſium cognomento λαμπτῆρα, id eſt faculam: cuius feſta dicerentur Lampteria: nam faces noctu ad templum ferebant, uini crateribus paſſim tota conſtitutis ciuitate. Lampter autem, ſiue λαμπτὴρ, nunc faculam ſignat, nunc pharum, unde nauigantibus ſigna proponuntur. Porrò, ut ad ueteres reuertamur, inuenio apud eruditos, ignem inter honores auguſtales fuiſſe. Sic enim legimus apud Herodianum in Commodo. Quod conſilium ſuum ad Martiam retulit, unam è ſuis concubinis, cui ſcilicet plurimum deferebat, ac propè uxoris eam loco habebat: ſic, ut præter ignem, omnes honores uelut Auguſtæ tribuerentur. Verum ut adijciamus item, quod quamuis ſatur conuiua non aſpernetur: ſcribit Heſiodus, igne ſuccenſo, domum lætiorem uideri & honorabiliorem: tametſi carminis auctorem Homerum agnoſcit Herodotus,

Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Illud ex Pauſaniæ monumentis eſt: ignis inuentionem ex Argiuorum ſententia non in Prometheum referendam, ſed Phoroneum uerius, qui eum princeps mortalibus communicarit. Cæterū hic ignis miraculum non præteribo unum, & id in Veſuuio monte, ubi quum mugitui ſimilis æditus fuerit ſonus, cineris ingens eructatur uis cum prætereuntium diſcrimine inſigni. Quòd ſi uehementior incubuerit uentus, ſublimis adeo ſurrigitur cinis, & in longinqua protruditur, ut uel Byzantium uſq;, Procopij teſtimonio Gothici belli ſecundo libro, delatum conſtet quandoq;, omnibus ſic demum conterritis, ut ad ſupplicationes multis annis decurreretur ad auerruncandā dei iram. Sed redeo ad Veſtā, de qua ſuperſunt adhuc ſcitu digna ex Platonicis excerpta in primis.

Syderum radijs in terræ centro incendium excitari. Item qui dicatur Veſtalis ignis, & quid Veſta. Caput XVI

Quod ergo

QVod ergo ad Veſtam item attinet, ac in meditullio à Pythagoricis locatum ignem, illud amplius animaduerſione dignum, Immēſam cæleſtium magnitudinem uirtutemq́ ac motionem efficere, ut omnes omnium ſyderum radij terræ molem, quæ quaſi punctum eſt, momento, facillimeq́ uſque ad centrum recti penetrent, id quod aſtronomorum plerią omnes aſtruunt: ibiq́, ut Pythagoreis placet, atq́ Platonicis, fortiſſimi ſint, tum quia recti undique centrum tangunt, tum quia in anguſtum collecti ſunt cuncti, quorum uehementia, materia ibi terræ ſicca, procul ab humore amota prorſus accenditur, accenſaq́ extenuatur atq́ diſpergitur per meatus undiq́, & incendia efflat pariter atq́ ſulphur. Cæterum, ignem hunc ualde caliginoſum arbitrãtur, & quaſi incendium quoddam expers luminis. Sicut in cælo extat expers incendij lumen, ignis autem inter cæleſtem atq́ infernum, lumen cum feruore cõiungit. Putant autem ignem è cælo flantem, ignem eſſe Veſtalem. Quippe ſunt qui Veſtam eſſe terræ uelint uitam, numenq́: quod ex Plotino paulò antè retulimus. Ideoq́ Veſtæ templum ueteres in medijs urbibus conſtruere ſolitos, ignem in medio collocantes perpetuum. Ne cui autem mira nimis uideantur, quæ de ſyderum radijs appoſuimus, ſcribit Galenus, ex motu augeſcere caliditatē, uel ex putredine, uel ex alterius corporis uicinia feruidioris, uel ex anguſtatione, uel ex alimento ad calefaciendum accommodo. Nam quod de putredine dictum, Vidimus, inquit, nonnunquam in columbarum excrementis ex putrefactione ignem ſuccenſum.

Veſta unde inflectatū, quæq́ ſint eius uerbi notiones. Heſtia, ſeu hiſtia. Pariſtia quid, & baunus, necnon banauſus. Bunus. Bunæa Iuno. Bandū, bannum, bãdophorus. Vnde dicatur clibanus. Inibi Dionyſius & Suetonius declarãtur. Aneſtios. Heſtiopammon. Steganomus. Nauclerus. Naulum

Caput XVII

VT uerò ex grammatica ratione mutuemur item aliquid, lego, Veſtam, hoc eſt ἑστίαν (ſic enim enuntiant Græci) παρὰ τὸ ἵστασθαι inclinari, quod ἱδρύσασθαι ſignat, quia domos prima ædificarit. uel quoniam ubią colerętur, ſimulacraq́ eius ſedentis habitu ſtruerentur, παρὰ τὸ ἧσθαι. Sed domos quoque, ueteres heſtias dicebant, aut hiſtias, ut apud Homerum,

ἱστίη τ' ὀδυσῆος ἀμύμονος. Et Euripides,

οὔποτ' ἄλλῳ μᾶλλον ἦδον ἑστίαν.

Quin conuiuium quoq́ appellatur heſtia: proprium uerò Atticorum, heſtiam enuntiare, Ionum uerò & Dorum hiſtiam. Vnde & pariſtiam dici legimus ignis locum, quem Peloponnenſes baunum uocent, ex quo inflectatur cribanus, tanquam κριβὰς βαυνός: unde & cribanoti panes, in cribano cocti, qui & clibanus dicitur. Eſt tamen Straboni clibanus, uelut cuppa oris lati, fundi anguſti, extrahēdæ aquæ ex fontibus commoda. At Columella, Scrobs clibano ſimilis eſt, imus quàm ſummus patentior, ut latius radices uagētur. Sed & banauſum indidem producunt, quo nomine artifices ueniunt, qui ignis adiumento opus conficiunt proprium. Bunus uerò Mercurij filius in Acrocorintho Iunoni ſacellum excitauit: unde Bunææ Iunonis cognomen propagatum. Bandum Procopius ſignum dici militare ab Romanis, interpretatur: unde factum coniectamus, ut uulgus inſcitum banderias nuncupet. Nam quod Codice de epiſcopis & de clericis, ſcriptum inuenias, Banno ſubiaceant imperiali: aliud eſt, ſiquidem eo nomine recētioribus appellatur exilij ſpecies, quam proſcriptionem dicebant ueteres: qui uſu togæ carent, quando eſt illis aqua interdictum & igni. Bannum item, Galli publicum nuncupant edictum. Bandophorum dici legimus, eum qui ducis gerat ſignum. Sunt ex Græcis, quibus placeat, Bannam apud Italiotas regem dictum, aut maximum magiſtratum. Apud Bœotios, banna mulier uocatur. Vias flexuoſas, bannotros etiã appellant. Bannoti, uaſa ſunt Athenæo, ex Callixeni hiſtoria. Sed inſtitutum repeto. Aneſtios dicitur, qui ſine laribus eſt, uel (ut apud Heſiodum) iniuſtus. Hinc eſt metaphora apud Plutarchum elegantiſſima in ſermone περὶ τῆς πολυφιλίας, ἰδίαν ἤθους ἑστίαν οὐκ ἔχοντες, id eſt morum Veſtam propriam habentes nullam. Eos nanq́ inceſſit, quibus certum non eſt uitæ inſtitutum, ſed Polypodis more, ut eſt apud Theognin, uariè permutantur: nuncq́ philologos ſe profitentur, nunc uenandi conſectantur ſtudia, nunc

compotationibus indulgent, aut etiam ſcortilla ductare, non arbitrantur turpe. Hinc apud Dores & Aeoles heſtiopammon dicit domus princeps ac dominus, qui ab alijs ſteganomus uocatur, à nõnullis etiam nauclerus, ſicut hoſpitij pretium etiam naulum. Ex theſauris porrò Iulij Pollucis obſeruauimus: aram quoque ſacrificalem dici ueſtam, propriè tamen eam, quæ in Prytaneo fuiſſet, ubi ignis, inquit, ſeruabatur inextinctus. Veſtam pro ara rectè poni, docuit etiam Xenophon Rerum Græcarum libro ſecundo, ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, audiens hæc Theramenes proſiluit in ueſtam. Sed, ut manifeſtius eo nomine aram intelligeremus, ſubiunxit mox paulò, οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε βωμός, non inſcius (inquit) ſum, aram hanc nil profuturam. Sed & Nonius: Veſtibula, inquit, putant ſub ea proprietate diſtincta, quod in primis ingreſſibus & in ſpatijs domorum ueſtæ, hoc eſt aræ, ac foci ſoleant haberi. Superato item Mardonio (ut diximus) apud Plateas, reſpondit Pythius, nõ prius ſacrificandum, quàm omni igne reſtincto, purum nouumq; Delphis ex communi ueſta retuliſſent. Hinc uerò lux infertur Dionyſio Halicarnaſſeo Antiquitatum ſecundo: Vnicuique, inquit, triginta curiarum ueſta collocata, ubi ſacrificabant curiæ, ſacrificulos earum fecit. Et iterum: Numa uerò ſuſcepto imperio, proprias nequaquam mouit curiarum ueſtas. Hoc eo copioſius docuiſſe uolui, ut plenius Tranquillum intelligeremus, in Tiberio ſic ſcribentem: Coactis, qui ea tenebantur ſuperſtitione, religioſas ueſtas cum ueſtimento omni comburere. nam doctiſſimus interpres, ueſtes legendum putat. Alter uerò, ueſtas quidem admittit, ex Dionyſio: ſed quid ueſta ſit, non ſatis conſtitutum habet: quum ueluti augurando, nunc focos, nunc ſacrificalia inſtrumenta appellari ueſtas pronunciat, auctore nullo. Sunt qui ita omnino legant, Religioſas ueſtes cum inſtrumento omni cõburere. Ad arcem præterea locabatur prytaneum, & ciuitatis ueſta, apud quam conuiuio excipiantur publicè uenientes legati, quiq; ob uirtutem digni alimentis haberentur. Dignum uerò memoratu, quod Gemiſtus ſcribit Plethon libro primo, ciuitatum Cariæ, alicuius quæ exiſtimationis forent, ἑστίαν καὶ μητρόπολιν, id eſt ueſtam & metropolin, fuiſſe Halicarnaſſum. Præneſtinam ueſtam legimus apud Lampridium in Alexandro Cæſare, cui ex eo templo huiuſmodi ſit oblata ſors, quum illi inſidias strueret Heliogabalus, Si qua fata aſpera rumpas, tu Marcellus eris. Illud relatu iucundum: flammæ crepitum ab alijs dici Vulcani, ab alijs Veſtæ riſum, ab alijs utriuſq; minas. Quæ ſuperſunt in hac re minus exculcata, nouũ ijs initiũ dabimus.

Supplicantes ſolitos, in ueſta, id eſt lare ſedere. Adnotantur inibi interpretum Plutarchi errores. Epheſtius qui ſit. Iupiter Epheſtius, & Philius. Item cur dicatur ueſta. Terræ epitheta aliquot explicantur. Plutarchi codex emaculatur: & cur terra dicatur clitta. Perſarum supplicũ mos: itemq; plura ad idem ſpectantia. Proſtropæi qui. Velatæ manus Plauto cur. Cap. XVIII

ILlud uerò quod enotetur hoc potiſſimũ loco, dignum prorſus eſt, Veſtam pro lare capi quandoque: unde ἱκέτην τῆς ἑστίας, id eſt ſupplicem Veſtæ, legimus apud Plutarchum in cõmentatione De mulierum uirtutibus: quem locum non percipiens interpres, deliramenta effudit. Siquidem tangitur ibi ſupplicantium ritus, quem in Oeconomicis non prætermiſit Ariſtoteles. Primum, inquit, inter uirum & uxorem ſtatuendæ leges, ut ceſſet iniuria: ſic enim nec ipſe iniuſti quippiam patietur. Id nanque communis inducit lex, ſicuti à Pythagoricis ſancitur, ὥσπερ ἱκέτιν καὶ ἀφ' ἑστίας ἠγμένην. id eſt, uelut ſupplicem & à ueſta, hoc eſt lare, ductam arbitrari uxorem, ut nullatenus inferatur iniuria. Sed & Argonauticon quarto Apollonius,

τὼ δ' ἄνεῳ, καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντες
ἵζανον, ἥ τε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται.

Eum uerò locum explicantes interpretes: Lege, inquiunt, ſancitum erat, ut ſupplices apud larem ſederent taciti. Ritum nec præterijt hiſtoria prima Thucydides. Verum quid riuulos cõſectamur, quum Homerica adire fluenta liceat, à quibus ceu fonte perenni,

Vatum Pierijs ora rigantur aquis?

Ita uerò Odyſſeæ ſeptimo legimus, Alcinoi domum Vlyſſe ingreſſo,

ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσι,

πὰρ πυρί, οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.

Senſus uerò Homeri eſt, ſediſſe in foco Vlyſſem, ſtupentibus qui aderant, omnibus. Quin & Halicarnaſſeus Dionyſius, Martium Coriolanũ patria profugum, Actij Tullij Volſcorum principis ſupplicem factum ſcribit, ſedentem ad focum. quod repetit Plutarchus quoq;, nil ſcitius ſuſpicante interprete. Id ipſum & à Themiſtocle factitatum quandoq;, ubi teſtularum exſilio mulctatus, etiam ab inimiciſſimo Moloſſorum rege Admeto, cuius adiſſet larem, religioſe ſeruatus eſt, frequens Græcorum prodit hiſtoria. Quoniam ſupplicationem hoc genus tum grauem, tum haud contemnẽdam arbitrarentur Moloſſi, ueluti in Parallelis ſcriptum comperi, ἀναντίῤῥητον, id eſt cui nequeat contradici. Sed ubi Græcè ita eſt, πρὸς τὴν ἑστίαν προσέπεσε, ritus immemor interpres, Ad ſacrarium, inquit, quod ſumma colebatur religione, ſe cõiecit. Plutarchus in Cauſis Græcanicis, ubi inquirit, cur nam Tanagræi ante urbem locum haberent, quem uocarent Achilleum, huiuſcemodi ſupplices appellauit ἐφεστίους, id eſt epheſtios, tanquam in ueſta, hoc eſt lare ſedentes dicamus. An uerò locum eum ſcienter iure Latij donarit interpres, coniectabunt eruditiores. Epheſtios etiam quandoq; autochthonas ciues, ſiue indigenas interpretantur Græci. Et Euſtathius inquit, epheſtius dicitur qui urbem incolit, & ueſtam habet: qua ratione Epicuri, id eſt auxiliares epheſtij, non ſunt. Adijcit Porphyrius, dici epheſtium, qui domum habeat: ſicuti exules, apolidas dicimus & aneſtios. Epheſtion, epiſtion quandoq; Homerus uocat, & libro primo Herodotus, flatili (ut aſſolet) extrita. Epheſtium Iouem nominat in Aiace maſtigophoro Sophocles, & interpretantur ſcholiaſtæ σύνοικον, quem cohabitantes uenerarentur, ſicuti Philium amici. Heterium, id eſt ἑταιρεῖον, qui eiuſdem ſunt decuriæ & ſymmoriæ. Aræum intelligit in Philoctete Sophocles, cui affundant preces cuncti, aut quem inuocant precantes. Xenium colunt hoſpites: Horcium, qui iureiurãdo ſocietatem ineunt: Hiceſium, ſupplices: Homognyon, fratres. Epheſtias, libationes quæ domi fiant, intelligimus: eas πατρῴους dixit in Helectra Sophocles. Inuenio epheſtios itẽ dici eos, qui in aliena ſint domo: ut apud Homerum,

ἀλλ' ἐμὲ τὸν δύστηνον ἐφέστιον ἤγαγε δαίμων.

Syneſtij & homeſtij intelligũtur, qui domum habitant unam. Sed epheſtios item deos, penates intelligunt. Porrò ne quid ſciens prætercam: in libro allegoriarum Heſiodicæ theogoniæ inuenio ἑστίαν, id eſt Veſtam nuncupari, quoniam medium totius teneat terra, & cæteris στάσεως καὶ μονῆς cauſa ſit, id eſt ſtatum manſionemq; præbeat alijs, πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον περί τι ἀκίνητον κινεῖται, id eſt omne quod mouetur, circa immobile aliquid mouetur. Vnde & Pythagorei ζηνὸς πύργον καὶ φυλακήν, id eſt Iouis turrim & cuſtodiam uocarunt eam. Quod uerò eadem quandoq; ζείδωρος dicatur, putat Ioannes grammaticus παρὰ τὸ ζεῖσθαι καὶ θερμαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, factam uerbi inclinationẽ, quia dum ſolis ferueſcit ui, mortalibus donet omnia, nec zeas ſolum, quod ſuſpicantur pleriq;: & tamen à Plinio quoq; comprobatum ſcimus Hiſtoriæ naturalis decimooctauo libro. Zeam Dionyſius eſſe far arbitratur: nõ deſunt qui ſpeltam interpretentur. Multa de ea re Plinius. Vbi uerò terram legimus ἀπείρονα dici, quod infinitam ſignat, interpretatur idem Ioannes grammaticus σφαιροειδῆ, id eſt orbicularem, uti alias cõmonuimus: nam nec ſphæra, nec circulus finem habent aut initium. Et philoſophi ferè omnes elemẽta ſtatuunt rotundata ſpecie: tametſi non deſunt, qui terram opinentur τυμπανοειδῆ, id eſt tympani quadam imagine. Alij uerò etiam κωνοειδῆ, id eſt coni figura, aut menſæ ſimilem, id eſt τραπεζοειδῆ: ut meminit etiam Plutarchus in libro De philoſophorum placitis ſecundo. Sternuchon terram in Oedipode coloneo uocauit Sophocles, quam fertilem intelligunt ac campeſtrem: nam honeſta tralatione ſterna, id eſt pectora, & νῶτα, id eſt dorſa, dicimus loca campeſtria & latè fuſa: ſicuti anguſta, αὐχένας, id eſt ceruices. Cæterum illud amplius penſitandum, quod apud eundem legimus in commentatione περὶ πρώτου ψυχροῦ, id eſt de primo frigido. Terram propter ſtatum firmitatemq;, cuius ſit uelut ſuffrenatio ipſa frigiditas, ſicut phyſico placet Archelao, nuncupatam à ueteribus κλίσιαν: mendum, opinor, eſt exemplarium. Nicolaus Leonicenus uir Græcè ac Latinè ſciẽtiſſimus πίσσαν ſuſpicabatur legi oportere: quæ uox, picem nobis indicat. Quid ſi κλίσιαν legamus, & obſtipatam ac uehemen-

ta ipſum ſe fatetur πολυβορώτατον, id eſt uoraciſſimum: cui ne primipilus quidem, id eſt militaris par foret annona, ſed ioco forſan in ſe eſt cauillatus.

Coronidem appingere, quid ſit. Coronidis notiones aliquot. Item quid corone. Coracium. Martialis locus declaratur. Quid aſcriberent Hebręi in fine. Diapſalma. Coronius bos. Coronus taurus. De aſteriſco, et paragrapho & dipla. Parepigraphe. Paragramma. Ad umbilicum perducere quid. Bullæ. De umbilico terrarum pluſcula. Cap. XX

CORonida impoſuiſſe, adagium eſt, ſignificans ultimã rei manum admotam, nec affectum opus, ſed prorſus completum finitumq́: ſiquidem coronis eſt quandoq́ montis uertex, aut ſtructuræ ſummum: quandoq́ uero, quod in fine libri ponitur: unde eſt adagionis origo. Quod in libro De Alexandri fortuna, manifeſtum Plutarchus facit: Dionyſius, inquit, Philoxenũ poetam in Latomias coniecit: quòd quum illi tragœdiam à ſe concinnatam recoquendam emendandamq́ tradidiſſet, totam is ἐκ τῆ ἀρχῆς μέχρι τῆ κορωνίδος περιέγραψεν, id eſt ab initio ad coronidem uſq́ circunſcripſit: quod eſt expunxit, deleuitq́: nam περιγράψαι eſt etiam ἀποκτεῖναι, quoniam οἱ ἀποθανόντες περιγράφονται, καὶ περιαιροῦνται τῆ ἀρχῶν. Verum, ut quicquid ad id pertinens nobis compertum eſt, perſequamur: & ſectarum ſummum ita uocant, ut quum dicitur, κορωνὶς τῆ σοφίας. Signat & nauis puppem, quod ſit in eius apice, curuatum roſtrum: unde & Homerus, σὺν νηυσὶ κορωνίσι, quod exponunt, cum nauibus flexas habentibus ſummitates. Alij etiam nigras eo nomine intelligunt, Euſtathio interprete, ad earum interſtitium quæ uocãtur μιλτοπάρῃοι, id eſt milto rubentes. Eſtq́ coronis deminutiũ à corone. Quæ uox animal ſignat quãdoq́, quod Appion larum eſſe credidit, hoc eſt ſulicam, & æthyiam, id eſt mergum: alij cornicem interpretantur: interdum uero cricum hoſtij, hoc eſt annulum, ſicut illud χρυσῆ δὲ ἐπὶ τέτυκτο κορώνη. Dicimus & coronen in arcu, hoc eſt ſummum cornu & inciſionem ubi neruus ſedet. Vnde, inquit Euſtathius, bonum rerum finem, auream coronen prouerbium dicit. Inueni & id nomen poſitum pro uirilis membri ſummitate: unde eſt, ἰδ' ἔστι τὸ αἰδοῖον αὐτῷ ἄχρι τῆ κορώνης τετριχῶσθαι. Coronis autem eſt item ſpecies ficus, quam & coracium uocant, quòd fici ſimiles coruis uideantur colore. Coronis uero in libri calce apponi ſolita, fere hanc præfert figuram ↄ. Nam Ariſtophanis interpretes ſcribunt, eſſe lineam breuem utique, ſed ab inferiori parte flexam. Ex ijs uero amplius Martialis carmen illuſtratur ex libro decimo,

Si nimius uideor, ſeraq́ coronide longus
Eſſe liber, legito pauca, libellus ero.

Hinc eſt illud Plutarchi elegantiſſimum, in ſermone qui eſt An ſeni adminiſtranda res publica: Qui uero, inquit, ciuilibus actionibus & certaminibus innutritũ non permittit ad facem & uitæ coronidem progredi, prorſum ingratus eſt. Apud Hebræos obtinuit mos, ut in librorũ fine unum ſubnectatur è quatuor: aut enim Amen aſcribũt, quæ uox πιστικῶς indicat, id eſt fideliter, uel γένοιτο, id eſt fiat: aut Sela, id eſt ſemper: aut Salem, quod pacem ſignat. Pſalmis præterea quibuſdam diapſalma interponitur: quod uerbum Origenes opinatur ſignare, quod apud Hebræos ſela ex Septuaginta interpretũ tralatione, ac Theodotionis & Symmachi. Fuere qui diapſalma ſtatuerent metri cõmutationem, ut Sudas: alij ſpiritus pauſationem: nonnulli ſenſus alterius initium, aut etiam rhythmi diſtinctionem. Sed inſtitutum repeto. Obſeruatum in Pauſaniæ monumẽtis, deam quoq́ in Sicyonia Coronidem coli, cuius tamen ſimulacrũ peculiare templum habeat nullum: ſed quũ ſacrificij appetit tempus, id in Palladis transferunt ſacraria honoreq́ proſequuntur. κορώνη uero non animal modo eſt, quod diximus: unde illud parœmiodes, in eos qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu, κορώνη τὸν σκορπίον, Sed & nomine eodem, coronæ ſignatur ſpecies: quin & τὰ περιφερῆ σχήματα, id eſt rotundatæ figuræ. Coronidas dicunt proprie βλαστήματα, id eſt germina. Sunt & de uiolis contextæ corollæ. Coronium appellari bouem quandoq́ adnotauimus, μηνοειδῆ ἔχοντα κέρατα, id eſt lunata habentem cornua. Sed & κόρωνος dicitur taurus, id eſt ὀρθόκερως. Fuit in Peloponneſo ad Pamiſi fluuij dextrã Corone ciuitas, à Bœotiæ Coronia ſic appellatione ducta: uel quòd

mœnium fundamenta defodientibus ænea ſit inuenta cornix: cuius fortè argumento rei in Acropoli æneum ſtabat Pallados ſimulacrum ſub dio, cornicem manu tenens. Non prætereamus quod Hephæſtion ſcribit: in Ariſtophania æditione aſteriſcum, cuius imago uelut ſtella eſt, modò apponi, ubi metra uariant. Vtimur uerò, inquit, in dramate tribus modis coronidis ſigno: primum quidem, quum hiſtrionibus abeuntibus ſubſiſtat chorus: uel uice uerſa, choro emigrante, remaneant hiſtriones: uel quando locorum commutatio in ſcena fit. Paragraphum uerò adhiberi περὶ προσώπων ἀμοιβαῖς, in iambicis & choricis inter ſtropham & antiſtrophum. Paragraphi autē nota dicitur in longum protenſa linea, uelut punctum in ſummo habens, hoc modo —. cui ſæpe apponitur & nota, quam uocant διπλῆν, id eſt diplam, quæ trigoni figuram præbet obliqui citra baſin, ad hunc modum < Certè ſignum eſt paragraphos completæ ſtrophæ aut antiſtrophi: eſtq; generis fœminini. Paragraphen, id eſt παραγραφήν, inter poeticos tropos recenſent grammatici, ut ſcribit Euſtathius: id uerò eſt, quum præcedentia complentes, ad alia tranſitum paramus: ut apud Homerum, ὡς οἱ μὲν τὰ πονοῦντο περὶ στρατόν. At parepigraphe intelligitur, ubi quæ præcedere debuerant, tacentur: ut tamen ex illatis percipi facilè ualeant, ſicuti apud Lycophronem,

Λέξω τὰ πάντα νητρεκῶς ἅ μ' ἱστορεῖς.

Neq; enim inibi interrogaſſe quippiā Priamus animaduertitur liquidò, niſi ex reſpondentis ſchemate. Locum hunc de paragrapho & paragraphe in diſpunctiones ſuas ex æditione priore tranſtulit ad uerbum amicus noſter: ſi amicum dicere par eſt, qui noſtros ſudores interceptum eat, uelut diplomate impetrato, id eſt expilandi facultate. Paragramma in Hieronymi epiſtolis, pro literis accipimus parum curioſe poſitis per librariorum inſcitiam, uel impreſſorum, uti nunc eſt. Si paragrammata, inquit, reppereris, uel minus aliqua deſcripta ſunt, quæ ſenſum legentis impediāt: non mihi debes imputare, ſed tuis, & imperitiæ notariorum, librariorumq; incuriæ. Coronidem uerò duplicem obſeruauimus: aut enim epodica eſt, ſi poſt diplam conſtituatur: aut proodica, ſi alteram ipſa præcedat diplam. Cæterum, quod Græci coronida impingere dicunt, Latinè, ad umbilicum perducere, non minus rectè dicitur. Nam poetæ elegantiſſimi, quū exactum opus ſignificant, ad umbilicos ſe ueniſſe, ſcribunt. Horatius in Epodo,

Promiſſum carmen iambos Ad umbilicum adducerem.

Quem locum dum exponit Porphyrio, ita ſcribit: Ad umbilicum adducere, pro finire & conſummare opus poſuit Horatius: quia in libri fine, ex ligno aut oſſe umbilici ſolent apponi. In quem ſenſum & Martialis quarti libri finem ita clauſit,

Ohe iam ſatis eſt, ohe libelle,
Iam peruenimus uſq; ad umbilicos,
Tu procedere adhuc, & ire quæris.

Et alibi idem Martialis,

Nigris pagina creuit umbilicis.

Et Papinius Syluarum quarto,

Noſter purpureus, nouusq; charta,
Et binis decoratus umbilicis.

In quo tamē cōmonendus eſt ſtudioſus lector, hanc quoq; eloquendi rationem à Græcis uideri profluxiſſe. Nam in primo Epigrammatum hoc inueni de Heracliti tenebris tetraſtichum, cuius is fermè eſt ſenſus: nō eſſe feſtinanter ad umbilicum Heracliti euoluendum librum, quoniam perdifficile iter ſit, & tenebræ adſint intenſiores: quòd ſi myſtes affuerit præmonſtrator, claro fiet illuſtrior ſole. Carmina ſi quis exigat, hæc ſunt,

Μὴ ταχὺς ἡρακλείτου ἐπ' ὀμφαλὸν εἴλυε βίβλον
  Τοὐφεσίου, μάλα τοι δύσβατος ἀτραπιτός.
ὄρφνη καὶ σκότος ἐστὶν ἀλάμπετον, ἢν δέ σε μύστης
  Εἰσαγάγῃ, φανεροῦ λαμπρότερ' ἠελίου.

Vmbilicos uerò in libris opinor dici, quod in medio ponerentur: nam quicquid eſt in aliqua re medium, rectè umbilicum appellari. Quippe ὀμφαλοὺς ἀσπίδος, id eſt ſicuti umbilicos, interpretatur Euſtathius bullas quaſdā: ſic enim ſcribit, βούλλας τινάς: quæ ornatus gratia adderentur, in meditullio præcipue. Hinc apud Homerum, ἀσπίδας ὀμφαλοέσσας, uelut umbilicata dicantur ſcuta, ex umbilici animalis imagine. Verum inter piſces, qui à Græcis cochliæ dicuntur, umbilicos uocamus. Argumento eſt item

Parnaſus

Parnaſus quoq;, quem umbilicum dixere terrarum: quia umbilicus ſit in homine medius. Quorum tamen utrunq; falſum eſſe, Varro ſcribit, quoniam neq; locus is ſit terrarum medius, neque umbilicus ſit in homine medius. Attamen Pollio Vitruuius libro Architectonicæ tertio, idipſum confirmat. Nam ſi, inquit, homo collocatus fuerit ſupinus, manibus ac pedibus panſis, collocato centro in umbilico eius, circumagendo rotundationem, utrarunq; manuum & pedum digiti linea tangentur. Cur uero diceretur mundi medius Parnaſus, ex ijs quæ prodidit Strabo conijcere licet. In medio nanque, inquit, uniuerſæ quodammodo Græciæ & intra & extra Iſthmum: immo & totius orbis conſiſtere uidebatur. unde & telluris umbilicum appellabant, fabulam addentes, quam fingit Pindarus: referens, ab Ioue duas dimiſſas aquilas, in eo coiſſe loco, unam ab ortu, reliquam ab occaſu. Quidam uero dixere coruos, aut etiam cygnos: ut in libro De oraculis quæ defecerant, Plutarchus etiam tradit. Sed & in templo quiſpiam monſtrabatur umbilicus, pendentibus ornatus uittis: cui duæ, argumento fabuloſo, incumbebant aquilarum imagines. Et Plutarchus innuit, fuiſſe ibidem locum qui diceretur omphalos, id eſt umbilicus. Et in Oedipode tyranno Sophocles meſomphala mantea dixit: nam eſt oraculorum locus manteum. Pauſaniæ teſtatum theſauris eſt, umbilicum Delphicū ex albo ſtructum lapide, quem ἐν μέσῳ γῆς πάσης εἶναι λέγουσιν οἱ Δελφοί. Verum & in carmine obſcœno, quiſquis eius fuerit auctor, id ita confirmatū animaduertimus:

Pallas Cecropias tuetur arces,
Delphos Pythius, orbis umbilicum,
Creten Delia, Cynthiosq; colles.

Sed & Ouidius ait,

Te meus ante omnes genitor dilexit, & orbe
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi.

Papinius quoq; Thebaidos primo:

Audijt & medius cæli Parnaſus, & aſper
Eurotas.

In quo tamen loco Lactantius grammaticus poſt fabellam aquilarum expoſitam, Vel medius (inquit) cæli, quoniā cataclyſmi tempore, aquæ fuerat diſcrimen, & aſtris: unde & Lucanus,

Hoc ſolum, fluctu terras mergente, cacumen
Emicuit, pontoq; fuit diſcrimen, & aſtris.

In libro De natura deorum aſtruit Phurnutus, Delphicum oraculum dici orbis umbilicum, id eſt ὀμφαλόν: non quia ſit terrarum medius, ſed ab ea quæ ſciſcitantibus reddebatur ὀμφή, id eſt θεία φωνή, ſeu diuina uox. Dantes uero poeta non aſpernabilis, purgatorij cantu ſecundo, Hieruſalem eſſe orbis umbilicū uidetur innuere. Quod in Pſalmorum expoſitione comprobat Caſſiodorus: nam canit Propheta, Deus operatus eſt ſalutem in medio terræ. Sed Nicolaus theologus mediam habitabilis intelligere maluit. Alibi etiam legimus, Et requieuit in corde terræ. At Ioſephus libro tertio Belli Iudaici, Hieruſalem Iudææ mediam uult. Sunt in fornicibus lapilli nomine umbilici, qui in medio collocati, quodam quaſi concentu & ordine omnem fornicis faciem ſeruant immotam. his comparari mundum poſſe, Ariſtoteles ſcribit, ſeu uerior eſt libri auctor Theophraſtus, quē continet deus, & ſeruat, etiā ſi in medio non intelligitur cōſtitutus.

Vocabula plura ad umbilicum ſpectantia. Vmbilicus pomorum quid. Cochlos, cochlia. Ompnia, & ompnæ quid. Omphaloeſſa unde dicatur. Ambones qui. Infantem per umbilicū nutriri. Vmbilici notiones aliquot. Phalangis partes obiter. Quid croca. Crocodilus marinus unde appellationem ducat: item terreſtris. Stolos omphalodes in ouis quid. Caulis pennarum. Caput XXI

SCribit uero Iulius Pollux, quod eſt in uentris medio concauum, dici omphalum, id eſt umbilicum & meſomphalium. Qui uero ei circūiectus eſt, locum uocari gangamon: umbilici medium, acromphalium. Nam epomphalium eſt, quod umbilico incumbit: meſomphali uero ſunt placentæ quædam. Omphalotomon, obſtetricē uocant, quæ umbilicum infantibus præcidit. Sicut inſtrumentum quo id præſtatur, omphaliſter dicitur. Attici, omphalon itē dixere imum fici: hæc autem eſt extremitas ab petioli parte diuerſa. Nam & in pomo floſculus, uocatur umbilicus

bilicus quoque apud Palladium. Apud Ariſtotelem eſt teſta intectum animal, ab limace ſeiunctum, cochlos quod nuncupatur: id umbilicum interpretatus eſt Theodorus: Ariſtoteles quandoque cochliam item dicit: ſed & limacem, cochlon. Dignum porrò ſcitu: in pomis, ac id genus alijs, umbilicum dici quoque πυθμένα, id eſt fundum, cauitatis ratione. Pellem uero umbilicum ambeuntem, græam uocant plerique: quia corrugata, ſenectutis ſit indicium. Nicander in Alexipharmacis arcton omphaloeſſam uocauit,

ἄρκτον ὑπ' ὀμφαλόεσσαν φυλάσσαο. Quem locum enarrans interpres, omphaloeſſam τροφώδη intelligit, ueluti dicas nutritiam: nam, inquit, etiam Ceres Ompnia dicitur, ἀτρόφιμος, uelut non ab omphalos, qui eſt umbilicus, ſed ab ompnæ ſit deflexum nomen. Sunt autem ompnæ, triticum melle rigatum: unde & Callimachus,

ἐν δὲ θυοῖσιν ὑπὸ φλογὶ καιέμεν ὄμπνας.

Sunt & ompni, Cereales fructus, ut qui ſpirandi cauſa ſint, ἀπὸ τοῦ πνεῖν. Quanquam & ompnia manus, quandoque dicitur pro diuite. Sed & ompnia, nubis magna & auctior. Niſi quis omphaloeſſam etiam ab umbilico inclinata uoce, nutritiam recte interpretetur: quando, ut Ariſtoteli placuiſſe uideo, augeſcunt in utero infantes per umbilicum: eius uerba ſubieci, αὐξάνεται δὲ τὰ ζῶα πάντα, ὅσα ἔχει ὀμφαλὸν, διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ, augentur (inquit) animalia cuncta, quæ umbilicum habent, per umbilicum. quod etiam Anaxagoræ placuiſſe, ac præterea compluribus, Cenſorinus auctor eſt. Quanquam Diogenes & Hippon exiſtimarunt, eſſe in aluo prominens quiddam, quod infans ore apprehendat: exque eo alimentum ita trahat, ut quum æditus eſt, ex matris uberibus. Sunt qui Omphaloeſſam, Creticã exponãt: nam eſt Omphalos, Cretæ locus. Callimachus,

πέσε δαῖμον ἀπ' ὀμφαλός. Sed & illud inde eſt,

ὀμφάλιον μετέπειτα πέδον καλέουσι κύδωνες.

Ab eo loco, Omphalites gentile nomen eſt, ut inquit Stephanus. Eſt & ſinus Theſſaliæ Omphalus, ſiue Omphalion. Omphe autem de qua paulo antè, inquit Porphyrius, uocem indicat quidem, ſed diuinam, ſicuti ὄσσα. Homerus,

θείη δέ μιν ἀμφέχυτ' ὀμφή. Vnde Panomphæus dicatur Iupiter, cui nota eſt fama omnis, & uaticinium. Nam & uates, Iouis dicuntur nuntij: quando & famam diuinam, id eſt ὄσσαν, Homerus idem Διὸς ἄγγελον dicit. Eſt item in re militari umbilicus: ſiquidem phalangis dichotomia, id eſt inæqualis ſectio, os uocatur & umbilicus, ut inquit Aelianus: ab alijs oraros dicitur, & ſyntoche. Partes phalangis, κέρατα uocantur, id eſt cornua: ſed ſiniſtrum dicitur & οὐρά, id eſt cauda, aut pes, ut Aeliano eidem placet: dextrum uero cornu uocatur caput quoque: qua uero longitudo ita ſecatur, oris & umbilici nomine utimur. Nicandri interpres in Theriacis, ἦτρον, hoc eſt etron, intelligit geniculum aut umbilicum in ferula: ſed propriè (inquit) etron, eſt poſt umbilicum locus. Ex medicæ rei profeſſoribus eſt, exomphalos dici omnes, quibus promineat umbilicus. Verũ tria in ijs obſeruari diſcrimina, quoſdam enim pneumatomphalos, id eſt πνευματομφάλους nuncupant: alios enteromphalos, nonnullos denique hydromphalos. Illud præterea non omiſerim, calculos frequẽti motu in maris littore rotundatos, quos Latini umbilicos uocant, ut eſt apud Ciceronem De Oratore libro ſecundo, à Græcis, ut nos commonuit Ariſtoteles, in mechanicis quæſtionibus, appellari crocas. Quærit enim quid ſit, quòd in littoribus ex lapidibus aut teſtis grandioribus fiant, quæ uocantur crocæ. Sunt qui ea uoce littus intelligant, unde & marino conciliatum ſit nomen crocodilo, παρὰ τὸ δειλαίνειν τὰς κρόκας: quod uerbum, inquiunt, littus indicat, quoniam ad terræ contactum compaueſcat. Sic porrò & terreſtris crocodilus crocum reformidat, qua ex re factum illi nomen. Propterea ſic lita aluearia non attingit, alioqui mellis appetentiſſimum animal. Lycophronis interpres: Croca, inquit, littus eſt, ἀπὸ τοῦ κρέκω, quod cædo indicat: tanquam κρόνη, ad quam alliſæ confringantur undæ. Porrò in Græcis adnotatum auctoribus eſt: fluuiales aut marinos lapides dici quoque trochalos, item chermadia, & cochlacas. Apud Heſiodum, trochali uocantur ſenes incuruati ad rotæ ſimilitudinem. Idem Ariſtoteles De animalium hiſtorijs libro ſexto, umbilicos pro poris accipit & meatibus in partu & generatione piſcium. Ambones uero ad umbilicos ſpectant nihil: nam eo nomine loca intelligũtur ſuperciliosa montanaque: dicuntur & uocabulo eodem ollarum ſummitates labraque. Illud grauius: dici ſtolon

ὀμφαλώδη

ὀμφή. vox din.? ut ὄσσα
fama [illegible]
bona
Jovis [illegible]

ὀμφαλώδη, id eſt umbilicarem appendiculam, in ouis imperfectis adhuc, in parte acuta: quæ ouo amplius increſcẽte, obtenditur latius atq; minuitur, perfectoq́; mucro exitum complet. Legimus porrò ſtolon dictum quoque in animalibus caudæ tenorem, ut Theodorus interpretatur. Nam Ariſtoteles ait, Caudis quoq; ineſſe longiores pilos, ſi ſtolos fuerit breuis, ut equis: alias uero breues, ſi longior ſit ſtolos, ut bobus. fortè caulem rectè dixeris, ſicuti pennarum caules nuncupantur Plinio.

Item de embryi nutricatione in utero. Embryũ cohærere utero, ſicuti plantis fructus. Carmentes duæ: Poſtuerſa, Proſa. An embryum ſit animal. Embryum unde dicatur. Hypembrium. Embryi pileus. Diadumenus Antoninus cur. Clodij Albini hiſtoria. Choria. Cytaria. Pſacala. Pſacaluchi. Nennus. Sannas. Sanna unde. Caput XXII

POſtea uero quàm infantilis alimẽti paulo antè facta nobis mentio eſt, & miſcellaneam in hiſce libellis doctrinam conſectamur, operæpretiũ me facturum opinatus ſum, ſi flores aliquos ad huius corollæ nexum ex medicorum amœnioribus hortulis præcerpſerimus, quibus inſpectantium exhilarentur obtutus, & rerum fragrãtia nonnihil afficiatur anima. Igitur Galenus inquit, Communes quædam uenæ ſunt mammis ac uteris, quæ ubi parum habuerint ſanguinis, graciles quidem mammas oſtendunt: inedia uero nonnunquam fœtum perimunt, nonnunquam & ad excretionem excitant, partumq́; commouent. Nam in libro De natura fœtus Hippocrates: Alimentum, inquit, atq; auctio à matre ueniens, non adhuc eſt infanti ſufficiens, ubi menſes decem præterierint, & auctior fuerit fœtus. Perlicit enim à ſanguine ad ſe, id quod dulciſſimum. Simul autem & lactis parte aliqua fruitur. Vbi uero hæc illi rariora fuerint, & iam infans molem corporis habet, plus cibi requirens, quàm illud quod adeſt, palpitat, & membranas interſcindit, ac initium partus matri affert. Proinde Sententiarũ quinto Hippocrates idem, Mulieri (inquit) utero gerenti, ſi mammæ graciles repente fiant, abortit. Ex eiſdem porrò ſcholis & illud eſt, Fœtus utero necti, quemadmodum fructus ſtirpibus iungãtur. hi nanq; in ipſis primordijs generationis debilioribus capulis nexibusq́; continentur: proindeq́; tota delabuntur facilitate, ſi uehemẽtior incubuerit uentus, poſthac aucti difficilius à plantis reuelluntur: ſicuti rurſum, ubi iam pleniorem adepti maturitatẽ ſunt, ſponte, nulla extrinſecus craſſante ui, defluunt. Conſimiliter de fœtu aſtruẽdum. Quippe ubi primum inſinuatum uuluæ ſemen eſt, ſi agitari uehemẽtius uel animo uel corpore mulierem contigerit, minimo reſcinditur, ſoluiturq́; modulus is, quo conflata ſocietas erat. Idipſum uſu itẽ uenire compertum, ubi iam maturuit fœtus. At tempore intermedio, inq; poſt principijs firmior eſt coalitus, ac propemodum inſeparabilis complexus, quo nomine ualidiores grauida commotiones citra fœtus læſionem, perpeti ualet. Confixos uero eſſe in utero puerulos, inter Varronis placita eſt, capite infimo nixos, in ſuperna pedibus porrectis, non ut hominis natura eſt, ſed ut arboris, Qui quandoq; tamẽ præter rationem conuerſi, in pedes prodeant in lucẽ, diductis paſſisq́; brachijs, matre inde oblæſa inſigniter. Cuius ſanè periculi deprecandi gratia Carmẽtibus ſtatuæ duabus ſurrectæ ſunt Romæ: alteri quarũ Poſtuerſa nomẽ fuit, alteri Proſa, de recti peruerſiq́; partus poteſtate ac nomine. Prodit in libro χρωδόνων Galenus, & Simplicium pharmacorum primo, Embryi cutem initio eſſe ſuperficiem unam continuam, mox ritu cribri foraminibus oppleri. Ad ea uero quæ ſuperiore concinnauimus capite, adijci etiamnum illa poſſunt, quæ De philoſophorum placitis libro quinto Plutarchus ſcribit: Democriti dogma eſſe atq; Epicuri, embryum in utero per os cõnutriri: propterea æditum in lucem, ad mammas ore confeſtim arrepere: eſſe quippe in utero item ubera quædam, è quibus alimentum ducat. Stoici, per inteſtinum & umbilicum. Alcmæon, per totum corpus illabi putat alimentum: quia ſit perinde ac ſpongia, in quam eliquetur ex cibo, quod alendi uim obtineat. Embryum uero eſſe animal, arbitratur Plato, motus argumento & nutricationis, quæ utraq; in utero contingant. Stoici, non eſſe animal colligunt, ſed uteri partem: ueluti fructus plantarum dicimus partes, quæ à maturitate defluant, ſicut embryum quoq;. At Herophilus motum ei relinquit phyſicum, ſed non utiq; ſpiritalem. Motus autem organa, eſſe neruos: & tunc demum animal euadere, ubi profuſum aeris attraxe

rit quippiam. Fœtu deniq; iam figurato, Platonici putant, infundi uitam à ſphærarum animis, animaq; totius: ad idem ipſa matris anima ſimul cum uirtute paterna interim conferente, per quam uitam, uelut eſcam, rationalis trahatur anima ad corpus: ipſamq; ad ſe uitam contrahat quodammodo, ſub actuq; conſeruet, ducatq; ſuo. Dicitur uero embryum, τὸ ἐν τῇ γαστρὶ αὐξανόμενον, quod in uentre augeſcit, παρὰ τὸ βρύειν. quo uerbo in augmenti ratione utitur Homerus quoque, καί τε βρύει ἄνθεϊ λευκῷ. Hypembryum autem dicitur ſub ubere nuper infans natus. Lectum & illud eſt: puerulos naturali quodam inſigniri pileo, quod arreptum obſtetrices aduocatis uendant credulis: ſiquidem eo ſe adiuuari plurimum opinantur. Antonino autem Diadumeno, pilei loco pertenue fuit diadema, futuri mox imperij præſagium: unde ſit ratio item cognominis. Sicuti Clodio Albino ex albedinis claritate, quam in recens nato fuiſſe tantam patris ad Aelium Baſſianum teſtatur epiſtola, infantibus ex utero alioqui rubentibus, ferè ut linteamina, quibus eſt exceptus facile ſuperaret, Albini adoptata eſt nomenclatura. Sed & eidem imperij faſtigium prænuntiaſſe creditur bos albus purpureis ad plenum cornibus. Embion uocant poetæ lignorum cariem, quam dicũt cæteri ſaproteta. Choria nuncupant Græci cytaria, id eſt embryi conceptacula. Sunt item choria, quæ ex inteſtinis plectuntur chordæ. Sed quoniã huc prouecti ſumus, ducto exordio nouo, ſpatiemur quadamtenus cum ueteribus ſapientibus, ſi illud commonuerimus antea: embrya quandoq; nuncupari pſacala, ſed & nuper æditos infantes. Vnde apud Sophoclem pſacaluchi matres appellantur. Ita cõperias uerba plerunq; non adeo multis cognobilia ob infrequentem apud auctores uſum: cuius eſt modi Nennus, quæ uox θεῖον indicat, id eſt matris fratrem. Apud Cratinum Sannas fatuum indicat. Vnde & Sanna uerbum Latinis frequens, puto, defluxit: etiam ſi à narium ſonitu grammatici opinentur ductum.

Embryo quando infundatur anima. Cur per cancrum anima deſcendere, per capricornum aſcendere dicatur. In quam primũ corporis partem inſinuetur anima. Saturnalium ratio Romæ. Ianuarius unde. Sothis. Boream eſſe generationis, Auſtrum uero deorum. Deos meridie ingredi. Templa cur non adirent meridie. De templorum ianuis nota. Silentio colendum deum. Virgilij locus ex Georgico quarto. Caput XXIII

QVærat hic ſolertior aliquis, nec hoc (quod dicitur) Catone contentus, quando nam affundi animam corpori cenſeamus? Poſtea quàm ſemen intra formandi hominis monetam locatum, quod à toto uiri corpore, ut ſcientiſſimis ex Platonicorum ſchola placere animaduerto, defluxerat, traxeratq; ſecum à uiri anima formatricem uim, eius potentia diebus ferè quinq; & quadraginta ſic eſt affectum, ut ſex primis diebus lac euaſerit, folliculo genitiuo circumiecto ex membrana tam tenui, qualis in ouo ab exteriore cluditur teſta: quod à phyſicis deprehenſum eſt, nec tacuit in libro De natura pueri Hippocrates. Nouem ſequẽtibus ſanguis, duodecim alijs caro, decem & octo reliquis fuerit figuratum, tunc anima creatur & infunditur. Scribunt Platonici, & in Naturalibus non prętermiſit Macrobius, Capricornum cancrumq; dici à phyſicis, ſolis portas: quia in utraq; obuiãte ſolſtitio, ulterius ſolis inhibeatur acceſſus. Per has item portas animas de cælo in terras meare, rurſumq; de terris cæleſtia repetere. Proindeq; hominũ unam dici, alteram uero deorum. Hominibus dicari cancrum, quia per hunc fiat ad ima defluxus: dijs uero capricornum, quia illac poſtliminio cæleſtibus animæ reſtituatur ſedibus. Ex quo inter Pythagoræ placita cenſetur & illud, à lacteo circulo initia ducere ditis imperium, quia inde delabãtur animæ in mortalitatis naturam. Zodiacum uero lacteus circulus duobus interſecat locis, qua cancer, quaq; capricornus eſt: propterea & primam naſcentibus lactis offerri alimoniam. Cæterum quod ex intimo doctrinæ penu auctor eruit Macrobius, acri dignum perpenſione eſt: quippe Plutonis, quod aiunt, galea opertum quadamtenus, ab impolitioribus (opinor) minus percipi ualet. Quamobrem falli nemo ita debet, ut deſcenſum aſcenſumq; hic accipiat ſecũdum ſitum: ſed quia luna cancri domina generationi proxima eſt, Saturnus uero dominus capricorni remotiſſimus: ideo per cancrum, id eſt lunarem uegetalemq; inſtinctum deſcẽdere animas dicunt. Per capricornum uero, id eſt

porta solis
&
Cancer
Capr.

per

per Saturnium, intellectualemq́ʒ inſtinctum aſcendere. Saturnum enim priſci mentem uocant, qua ſola petũtur ſuperiora. Adde, quòd capricorni Saturniq́ʒ ſicca uirtus, dum ad intima ſpiritus contrahit atq́ʒ colligit, ad contemplandum aſſiduè prouocat. Lunaris autem humor, ſpargit ac dilatat, & circa ſenſibilia animum diſtrahit. Hinc uero ſcitiſſimum reſeratur arcanum: Saturnalia, Romanos celebrare ſolitos, ſolem capricorno geſtante, in quibus feriabantur ſerui, liberorum calceos ſibi circumponentes, omnibus uero inuicem communicantibus: innuente prorſum legis auctore, Per capricorni portam homines, quibus nunc corporis ratione grauis incumbit ſeruitus, euadere in libertatem mox pleniſſimam. Quo item portæ argumento Ianuario menſi conciliatum nomen opinantur. Hac quoq́ʒ ratione Aegyptijs anni principium cancer eſt. Adiacet uero cancro ſothis, id eſt σῶθις, canem interpretantur Græci. Sotheos autem exortus numenia eſt illis gentibus, generationis in mundum initia præbens. Adde, quòd Boream tradunt generationi percommodum, quo fit ut morientes ſpiritu credatur excitare, ſicuti exſoluit Auſter: conſtipat enim addenſans frigidior natura, laxat autem calidior. Ad hæc Boream fingunt ἐρωτικόν, id eſt in amorem pronum. Nam Orithyia rapta, Zeten genuit, & Calain. Auſtrũ contrà, dijs attribuunt: proinde meridie ingruente, in deorum templis panduntur uela: nec homini ingreſſus patet, uelut dijs ſit deſtinatum eundi tempus: in ianuis quoq́ʒ, meridiei & Auſtri uiſebantur ſymbola. Nec in ianua ulla, quæcunq́ʒ eſſet hora: loqui fas arbitrabantur. Nam Pythagoricum & Aegyptiorum dogma ſapientũ id fuit, quum deum innuerent ſilentio colendum, à quo ſunt rerum primordia. Ex ijs opinor, Mantuano uati lux infertur clarior, quum Georgico quarto ſic canit,

Ipſa ego te, medios quum ſol accenderit æſtus,
Quum ſitiunt herbæ, & pecori iam gratior umbra eſt,
In ſecreta ſenis ducam.

Satis uero fuit Seruio inibi ſic enarraſſe: Tunc, inquit, ferè uidentur numina. Illud porrò & obſeruatione dignum: Animam, quam eſſe mediũ rerum ſtatuunt, iuſſu dei, quem eſſe mundi centrum uolunt, in punctum cordis mediũ, quod eſt corporis centrum, infundi primo, mox per uniuerſa corporis membra propagari: quando currum ſuum naturali iunxerit calori, per calorem ſpiritui corporis, ac per hunc humoribus inſeruerit, poſtremoq́ʒ membris per humores. Solutis uero medijs ijs ægritudinum uiolentia, ſtatim ſe anima cum ſuo illo curru colligit quodammodo, refluitq́ʒ in cor, unde primum effluxerat. Cordis extincto calore, quod erat illius uehiculi ſuſceptaculum proprium, cor deſerit tandem, ſuo illo uehiculo comitante. Principem tamen animæ uim in cerebro, uirilem atq́ʒ iraſcibilem in corde, in iecore concupiſcibilem eſſe ſitam, nemini non (inquit Galenus) perſuaſum eſt. Nam & uulgo iactari ſic propemodũ nouimus, quum fatuum inaudimus cerebrum non habere. Timido & puſillanimi cor deeſſe. Tityo autem iecur eroſum, non poetæ modò canunt, ſed fingunt & pictores, ſculptoresq́ʒ. Sed enim prius quàm reuellamur inde, non prætereamus quòd Mercurialibus contentum literis prodidit Iamblichus, duas hominem animas habere, & eſſe quidem unam ab intelligibili primo, atq́ʒ ipſius opificis potentiæ participem. Alteram uero ex circuitu cæleſtium nobis inditam, in quam & anima diuinorum ſpeculatrix irrepat. Sed animam à mundis in nos deſcendentem, mundorum quoq́ʒ circuitus ſequi. Quæ uero ab intelligibili ueniens intelligibiliter adeſt, geneſicum circuitum ſupereminet, atq́ʒ per eam & à fato ſoluimur, & ad intelligibilem deum aſcendimus, & religionem habemus ad æterna tendentem: propterea non eſſe arbitrandum, omnia inſolubilibus neceſſitatis uinculis, quod fatum nominant, colligari: quando habet anima principium in ſe proprium, quo ad intelligibile ſeſe conferat. Ex hac uero doctrina eluceſcit (opinor) amplius, cur poeta maximus Aeneidos quinto cecinerit,

Animæq́ʒ, umbræq́ʒ paternæ.

De umbra uero alibi plura, unde uberius hic illuſtratur locus. Beatus autem Thomas aſtruendum ait, unam eſſe eandemq́ʒ in homine animam quæ ſentit, nutrit, intelligit. Quòd ſi corruptibilem aĩas uegetatricẽ ac ſenſilem, reliquam uero immortalem: reſpondemus, In homine ſenſilem animam induere cum uegetandi potentia incorruptibilitatem, quia intellectualis facultas illis adnectatur

tur. Nam ſi, ut in brutis, ſenſilis tantum & uegetatrix ſit anima, eſſe planè mortalem: ordine autem generationis ac temporis, prout ab imperfecto ſcanditur ad perfectum, uegetatrix uis reliquas in embryo præire, animaduertitur.

De prouerbio quod eſt, Diphilo Diphilus tardior. Quot Diphili, & qui, ac unde: quiue dicatur dius. Dij Thraces. Dioſpoliticon. Diatrion. XXIIII

IN ſegnes & extra modum pigros in obeundis, quæ ſemel fuerint iniuncta, prouerbium eſt elegantiſſimum, Diphilo Diphilus tardior. Vtitur eo Marcus Tullius ad Quintũ fratrem libro tertio: Apud herum, inquit, recte erat, in Maniliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem. Sed tamen nihil ei reſtabat præter balnearia & ambulationem & auiarium. Videtur architectus fuiſſe Diphilus tardiſſimus in perducendis ad finẽ ſuſceptis operibus. Qualis ille fori Auguſti. In quem operis expectationem diu trahentem, ſalſum id prodijt imperatoris dictum, Vellem & Caſſius forum meum accuſaſſet: quoniam multi Seuero Caſſio accuſante, abſoluebantur. Ad hunc Diphilum uideri poſſet alluſiſſe Iuuenalis illis uerſibus,

Non eſt Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis, uel Diphilus, aut Erimanthus.

De quo tamẽ idem Cicero non ſatis ad gloriam dixiſſe uidetur: Columnas neq; rectas neq; eregione Diphilus collocarat, eas ſcilicet demolietur: aliquando perpendiculo & linea diſcet uti. Ni mallemus ſatyrum ad poetam Diphilum reſpexiſſe, cuius in prologo Caſinæ meminit Plautus, & in Adelphis Terẽtius, ac Athenæus: ſed & Ariſtophanis interpres in Nebulis, in Bœdam philoſophum à Diphilo integrum fuiſſe concinnatum poema, ſcribit. Aut etiã ad tragœdum uerius Diphilum, de quo illa ſunt in Epiſtolis ad Atticum: Apollinaribus Diphilus tragœdus in noſtrum Pompeium petulanter inuectus eſt: noſtra miſeria tu es magnus. Eandem uirtutem iſtam, ueniet tempus, quum grauiter gemes, totius theatri clamore dixit. Hic uero Diphilus, ſicuti Callipides, ob artis peritiam uidetur in geſticulando fuiſſe moroſior & tardior, unde irrepſit adagium Ciceroni: quanquam arridebit fortè amplius id, Diphilum ſe ipſo tunc tardiorem effectum. Dios uero, id eſt τοὺς δίους, Euſtathio tradente, Homerus Ioui amicos intelligit, id eſt Διὶ φίλους, unde (inquit) concinnatur Diphili nomen. Verum dius item eſt, qui inter homines Iouis quadam imagine præcellit: nam & Clytẽneſtra, dia quoq; dicitur, pulchritudinis ratione: ſicuti ob magnitudinem mare, dium, & dia Charybdis. Dium menſem pro Nouembri accipiunt Græci: ſic enim in Collectaneis rei ruſticæ apud Græcos adnotatum comperi: Democritus & Apuleius talem expectari hyemem aiunt oportere, cuius fuerit modi feſtus dies, quem brumam uocãt Romani: eſt autem quarta & uiceſima Dij menſis, qui eſt Nouẽber. Sunt & montani Thraces Dij, Thucydidi hiſtoria ſecunda, qui Rhodopen colant feré. Eſt & Homero Eubœæ ciuitas Dion, ad Cinnæum, Δίου τ᾽ αἰπὺ πτολίεθρον. Dioſpoliticon uero medendi peritis medicamẽtum eſt, cuius traditur compoſitio duplex: alias ex paribus omnibus, cumino, pipere, ruta, nitro: alias cum reliquorũ pari pondere miſcetur nitri dimidium. Diatrion in ſcholis eiſdem pharmacum intelligitur ex tribus cõfectum piperis generibus, unde diatrion nuncupatur pipereon. Comprobatur, quod fuerit haud ita medicamentoſum, ex uarijsq; confectum, mixturæ ritu quã caryciam dicunt, aut apri ab gulæ proceribus mirè conditi.

Linguæ uirulentæ taxatio. Homeri & Steſichori cæcitas unde fuerit. Socratis in amorẽ allatratio. Balatrones qui. Ocimum ſerere, aut cuminum quid. Cimbices qui. Antipathia quarundam rerum mira. Libitinæ. Plautinæ familiæ. Mahumeth ſententia præclara. Quid brutum faciat. De Sillis pulchra. Cur philoſophorum Muſeum Timon appellarit Talarum. Sileni unde. Interim Anacreontis, & Cleoboli hiſtoria. Libelli famoſi. Hibera excetra Caput XXV

ABdalam Sarracenũ ſcribunt nonnulli, interrogatum, Quid in hac quaſi mundana ſcena admirandum maxime ſpectaretur, nil uideri homine præcellentius, reſpondiſſe. Cui ſententiæ illud Aſaph prophetæ ſuccinere, manifeſtum eſt, Dij eſtis & filij excelſi omnes. Quo magis mirum eſt, pleroſq; mortalium

ita

ita breuiſſimos uitæ annos tranſmittere inſtituiſſe, ut quum in honore eſſent, brutis & iumentis inſipientibus ſe maluerint aſſimulare. Mitto cætera. Nónne quidam homines ad uenena naſcuntur? Qui quum uelut ſcorpionis ictu optimum quenq; lancinarint, ac fiſtulato uulnere, ut Hieronymi utar uerbis, uiam aperuerint, mox latius ueneni peſtiferam uim fundunt. Atra hominum, ut Plinius inquit, ceu ſerpentum, lingua uibrat, tabesq; animi contrectata omnia adurit, culpantium omnia, ac dirarum alitum modo tenebris quoq;, & ipſarum noctium quieti inuidētium gemitu, quæ ſola uox eorum eſt, ut inauſpicatarum animantium uice, obuij quoq; uetent agere, aut prodeſſe uitæ. Nec tamē ullū aliud abominati ſpiritus præmiū nouere, quā odiſſe omnia. Nil uerò facilius, Apuleius inquit, q̃ linguæ rabies & uilitas morum: altera ex aliorū cōtemptu, altera ex ſui. nam uiliter ſemetipſum colere, ſui cōtemptus eſt: barbarè alios inſectari, audiētium cōtumelia eſt. Et pro Plancio Cicero: Nihil eſt tam uolucre, q̃ maledictū: nihil facilius emittitur, nihil citius excipitur, latius diſſipatur. Sed & in ſacro adnotatū eloquio eſt: Omnis qui detrahit fratri ſuo, homicida eſt: homicida, in regno dei partem nō habet. Homerum deniq; literarum principem ideo excæcatum memorant, quòd in Helenā ſtilum diſtringere ſibi permiſiſſet: nec uiſus deinceps unquam fuiſſe compotem, quod delicti perſeuerarit imprudens. Contrà uerò, errore animaduerſo, Steſichorum facilè in reliquum eſſe oculis uſum, quum per palinodiam recinuiſſet, Non uerus ſermo ille fuit, neq; nauibus altis Exiſti fugiens, neq; adiſti Pergama Troiæ. Quin & Socratem produnt, ubi in amorem petulanter eſt inuectus, à dæmone familiari amplius caſtigatum, atq; inde prius quàm ſiniſtri pateretur quippiam, expiatum, amoris eiuſdem præconia cōcelebraſſe. Ita prorſum habet, lingua inſigniter abutitur, qui ad malum utitur. Quòd ſi fetutinas auerſamur, amplius expendendum, nil olere grauius, quàm oris malum & mephitim uirulentam. Non tam emaculanda indumenta, quàm expurgandæ oris ſordes, quādo fetens ſermo putridæ mentis indicium eſt. Balatronem inuenio ſcurram fuiſſe uirulentum: unde Horatius, Balatro ſuſpendens omnia naſo. Et Hieronymus, Ne me putes in modum ruſtici balatronis cuncta Origenis reprobare. In hoc peſtilentiæ uirus ſcite conformatus adagio eſt, ut ocimum dicantur ſerere, quum pernicioſus ſe carptorum uituperonumq; ſubducti ſupercilij uibrat idētidem ſpiritus, cuius nocentiſſimi non aliud ferè opus eſt, quàm cuiuſq; famam proſcindere, & teterrimi ueneni luridam tabem affigere, qua plurimum uita defloreſcit, parantur rebus exitia, & mentium quoq; (ut ſic dicam) exuruntur intima, quando nihil eſt quòd ſordidus dens & felle non lita, ſed macerata uox non concutiat: dum luto eodem conſpurcat omnia, nec in ſe ingeſtum diluit, aut de alterius oculo feſtucam excuſſura ſuam prius trabem eximit. Adagij ratio eſt, quoniam (ut Plinius inquit) nihil ocimo fœcundius, cum maledictis ac probris ſerēdum præcipiunt, lætius proueniet. Qua ratione & qui malè imprecantur, dici poſſunt cuminum ſerere: id enim qui ſerunt, precātur, ne exeat. Eo uerò uſus eſt prouerbio Sophron, ut Demetrius Phalereus ſcribit, κύμινον ἔσπειρε. ſed & in Sympoſiacis Plutarchus, imprecationibus conuitijsq; ſeri cuminum approbat: ſicuti apium lætius prouenire tradit proculcatum extritumq;. Idem Plutarchus alibi ita ſcribit, Qui uerò liberalem magnificum gratioſumq; cimbica uocant & cyminopriſtem, ideſt cumini ſectorem, facile riſum mouent. Sunt autem cimbices, qui & micrologi, id eſt minima quæq; plurimi facientes. Quod uerò ad ocimum item ſpectat, eſt rerū quarundam antipathia mirabilis, inquit in Sympoſiacis Plutarchus: elephas furens ariete uiſo, quieſcit ac conflacceſcit impetus. Viperam ſiſtit fagi ramus, ſi admoueatur. Taurus ferus, ſi ficui deſtinetur, remollitur. Permouet omnia electrū, aduocatq;, præter ocimum, & quæ fuerint oleo perlita. Coluber nudum hominem timet, operimentis indutum perſequitur. Serpens, ſi ſemel calamo percutiatur, interit: ſi iterū, cōfirmatur. Brumali ſydere infirmior etiam à ſoricibus infeſtatur: quo argumento ante hyemem parat circa ſe, quibus ueſcantur illi, & parcant. Ocimum etiam miſodulon dici animaduerſum libro undecimo ἐκλογὴν περὶ γεωργίας, quin & nulli rei prodeſſe, quoniā maniodes efficiat, & lethargicos, item hepaticos, qui ueſcantur, capræ argumento, quæ hoc unum reformidet in cibis: mulieribus inimiciſſimum cenſetur præcipuè, tanta antipathiæ ui, ut ſi pultario ſubijciatur, inſcia muliere, obſonijs niſi amoto, manū non admo-

liatur: idq; ſi ἐλέγξιμον fuerit. Verum, ut ad maledicos redeamus, inueni in literis, id genus homines uirulentos, exitiales caniculasq; & ſola inuidia ac dicacitate, uel uerius aſpidum lingua cognobiles, rectè dici libitinas, uelut inſtar libitinæ, defunctorũ præſidis deæ, quam ἐπιτυμβίαν Græci uocant. Apuleius in Floridis, Si quis igitur ex illis libitinis ſplendidiſſimo huic auditorio, uelut quædam macula ſeſe immiſcuit. Nec me fallit, Acronem in Horatianum illud,

Multaq; pars mei Vitabit libitinam,

ſcribere eſſe libitinam lectum, quo mortui efferantur. Sed de Venere epitymbia Libitinam dici, auctor Plutarchus eſt. Plauti ex Pœnulo ſcita ſententia eſt, in maledicos ac uelut Scyllæos canes concinnata,

Iſthic eſt theſaurus ſtultis in linguã ſitus,
Vt quæſtui habeant malè loqui melioribus.

Plautinas familias eleganter, ac (ut ſolet) doctè nuncupat Hieronymus, eos qui de triuio, de compitis, de plateis circumforanei rumigeruli, & ad uenena producti, ac ad detrahendum modò ſcioli, impudentius hunc illum proſcindunt, cuius ſunt modi interloquutores in Plauto, ſe inuicem procacius impetẽtes. Fuit & Medius quidam ex Alexandri adulatoribus, ac uelut hexarchus & ſophiſtes coryphæus in optimum quenque. Hic alios hortabatur, calumnias in quemuis audacter conflarẽt. Nam etiam ſi, inquit, uulnus perſanarit, in quem morſum infixeris, nihilominus cicatricoſus cõuiſetur locus. Cæterum, ne lingua noſtra ſit gladius acutus, dum ſale multo hunc illumq; defricamus, meminerimus Archilochi libros ob dicacitatem ſolam & ingenij uirulentiam à Lacedæmonijs urbe ſua interdictos, ne illorum lectione quippiam de ueneno honeſtis illorum moribus inſtillaretur, quando ad benedicendum natus homo eſt, non ad infigendum atrocis linguæ uibrantem aculeum optimo cuiq;, non ad inſpergẽdam factis alienis labem: dum ore ſæuit rabido, uiperinis orbibus, ac ſi deo placet, tincta facie, pumicatis dentibus inſitum ſpargens uenenum, de quo genere illud eſt ſatyricum:

Hic aliquis, cui circa humeros hyacinthina læna eſt,
Rancidulum quiddam balba de nare loquutus
Perſtrepit, ac tenero ſupplantat uerba palato.

Meminerimus porrò, quòd Maumeth, ſicuti à multis appellari aduerto, habuiſſe in ore perpetuò narratur, Qui à diuina lege receſſerit, brutum euadere: neq; enim plantã cortex facit, ſed ſtupida, & nihil ſentiens natura: neq; iumẽta corium, ſed bruta anima, & ſenſibus mãcipata: nec cælum orbiculatum corpus, ſed recta ratio: neq; item corporis ſequeſtratio angelum efficit, ſed ſpiritalis intelligentia. Verum & qui ſe lingua petulantiſſima conuelli ſentit, non ruat in ultionem præceps paria repenſurus. Cæterum illud Senecæ ſubinde repetat: Quid ſtultius homine uerba metuente? Elegãter Demetrius dicere ſolebat, eodem loco ſibi eſſe uoces imperitorum, quo uentre redditos crepitus: Quid enim, inquit, mea refert, ſurſum iſti, an deorſum ſonent? Quanta dementia eſt, timere, ne infameris ab infamibus? Sed & M. Tullij commonitio nec prorſum ab inſtituto diſſultat, quæ eſt in Oratione pro L. Murena: Saltatorem, inquit, appellat falſo L. Murenam Cato: maledictum eſt, ſi uerè obijcitur, uehementis accuſatoris: ſin falſo, maledici conuitiatoris. Quare non debes arripere maledictum ex triuio, aut ex ſcurrarum aliquo conuicio. Anacreon Teius quum in Panionum foro ex occurſu nutricem cum infante temulentus uexaſſet, ſuperq; probris infantem inceſſuiſſet: mulier, nil aliud quàm deum fertur cõprecata, ut contumelias is laudibus dilueret quandoq;. Annuit uotis deus: nanq; infans, Cleobolus fuit ille uenuſtiſſimus, cui poſtea carminibus ſuis àmpliter poeta ſatisfecit. Verum, ne ſi ulterius fuero progreſſus, uidear fortè ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, ideſt extra chorum ſaltare, comprimam ſtilum, ad alia demigraturus, quæ uſui ſint legiſſe, & uoluptati non neglexiſſe, ſi auctarij tamen adiecero quippiam. Illud enim aduertendum, maledicta cum riſu, rectè ſillos dici. Erat autem poematis ſpecies comici. Qui id perſequebantur, ſillographi nuncupati. Initium ex Homerica uidetur doctrina propagatum, ubi ſubſannatur Therſites, cõuelliturq;, qui in principes dicacitatis plurimum exerebat. Sillos optimè fertur ſcripſiſſe Xenophanes. Eſt inde conformatum uerbum, σιλλαίνειν, eo modo dicaciter ludere. Sed & Silenos hinc

corriuari

corriuari, ſcribunt Græci. Apud Aelium Dionyſium eſt aliud item uerbũ σιλλῶ, quod eſt in cõtemptu & oratione diaſyrtica leniter oculos aliò transferre. Timon apud Athenæum dicitur Sillographus, qui muſeum appellauit etiam Talarum, philoſophos qui inibi connutrirentur inceſſens. Eſt autem talarus ex uiminibus, qui contexitur calathus, & in quo coagulatur caſeus, ueluti alerentur, ut in panagro pretioſæ aues. Silenos dici, Pauſanias putat, οἱ ἡλικίᾳ τῶν Σατύρων προήκοντες, id eſt inter ſatyros natu grandiores, quos ex Euphemi hiſtoria extimi maris inſulas incolere, prodidit, Satyridas nomine, caudasq; habere equinis haud minores multo. Eſſe uerò mortales Silenos, ex ſepulchris conijci poſſe, idem ſcribit Pauſanias Eliacorũ ſecundo: nam, inquit, in Hebræorum item regione fuit Sileni monumentum. Deniq; id prætereundum minus, Auguſtum principem omnium de famoſis libellis cognitionem legis ſpecie maieſtatis tractauiſſe, commotum Caſſii Seueri libidine, qua uiros fœminasq; illuſtres procacibus ſcriptis diffamauerat. Prius facta arguebantur, inquit Tacitus, dicta impunè erant. Si qui proditione exercitum aut plebem ſeditionibus, demumq; malè geſta republica, maieſtatem populi Romani minuiſſet. Obſeruatum uerò in ſcietiſſimorũ libris, eleganter lingua prurientes dici & auribus. Qui tum alijs detrahunt, uirulentiæ ſuæ inſpergentes uirus, tum id agentibus ſeſe libenter accommodant. Cum detrahentibus, inquit Solomon, ne miſcearis, quoniam repẽte ueniet perditio eorum: & ruinam utriuſq; quis nouit? Hiberam excetram ſcitè Hiſpanum dixit obtrectatorem uirulentum Hieronymus. Eſt uerò excetra, quam uocant hydram.

Super Aeſopo fabulatore excerpta paucula nõ illepida. Quid ænos. Quintiliani locus explicatur. Cur dictus æſopus. Logopœus qui dicatur, & quid logos. Logaœdica metra. Itẽ mythos. Metaxylogia quid. Spermologi. Verbum cur pars orationis, & cur pro dei filio. Cap. XXVI

AEſopum è Phrygia fabulatorem, haud immeritò ſapientem eſſe exiſtimatum, Gellius ſcribit, quum quæ utilia monitu ſuaſuq; erant, non ſeuerè, nõ imperioſe præceperit & cenſuerit, qui philoſophis mos eſt, ſed feſtiuos commentus apologos & delectabiles, res ſalubriter ac proſpicienter animaduerſas in mentes animosq; hominum, cum audiendi quadam illecebra induxerit. Super hoc uerò Aeſopo lepidam apud Philoſtratum fabellam comperimus, quam & appoſuimus. Fuit quandoq; paſtor Aeſopus, forteq; in propinquo ædis Mercurij greges curabat: proinde quum foret ad ſapientiæ ſtudia procliuior animo, eius adipiſcendæ ergò, nõ deſinebat Mercurio uota concipere. Factitabant id ipſum & pleriq; alij templum frequenter adeuntes, ac multifaria deo pro facultate offerentes munera. Aeſopus, ut qui pauper foret, lactis tantum non magnum libabat modum, fauis quoq; inſuper oblatis, & id genus alijs haud multis. Forte ita euenit, ut ſapientiam ſingulis pro ratione meritorum diſtributurus accederet deus: quumq; huic philoſophiam adnuiſſet, illi dicendi peritiam eſſet impartitus, alicui uerò etiam cæleſtium rerum ſcientiam, aut muſicas item modulationes, nec omiſſa pangendorum carminum uenuſtate: animaduertiſſet autem, Aeſopum ſe poſthabuiſſe, cui nil eſſet gratificatus, memor fabellę ſibi in Olympo etiãnum infantulo à deabus Horis lepidius enarratæ, de boue quadam & Solis armento, ad hanc ipſam rem facultatem Aeſopo eſt elargitus. Ex quo illi mox arte contributa multiformi fabellarum concinnãdarum, tantus in apologis euaſit, quantum omnes agnoſcimus: agnouerat & Tyaneus Apollonius, qui accommodatiora ad ſapientiam eius uiri lepidiora figmenta eſt arbitratus, quàm poetarum commenta, quæ de dijs, heroibus ac magnis uiris parum decora, minusq; ad bonam frugem illectantia ædunt in uulgus. Apologi uerò Aeſopei, ut inquit Fabius, ducere animos ſolent, præcipuè ruſticorum & imperitorũ, qui & ſimplicius quæ ficta ſunt, audiũt, & capti uoluptate facilè ijs quibus delectantur, conſentiũt. Et Horatius in Epiſtolis, ne in poemate quidem humilem uſum huius generis putauit illis uerſibus,

Olim quod uulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam.

In hoc uerò commonendi ſumus, fabellarum quæ Aeſopeæ dicãtur, originem ab Aeſopo nõ demanaſſe, quando earum primus uidetur auctor Heſiodus. Vbi uerò libro quinto ait Quintilianus; αἶνον Græci uocant, & αἰσω-

τοποιέγγον, & (ut dixi) λόγους μυθικούς, ſciendum eſt, ænon differre à mytho, id eſt fabula: quia ænos, ut Ariſtophanis interpretes produnt, non pueris concinnatur, ſed ad uiros dirigitur: nec conſolatorius modò eſt, ſed paræneticus quoq;: admonet enim, & docet: quod Heſiodum feciſſe, animaduertimus. Aenon, ſunt qui apologum interpretentur, item prouerbium quandoq;: ut apud Theocritum,

αἶνος θὴν λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν.

In Apoſtolij Ionia, & apud Ammonium, ſic comperi: Aenos, inquit, eſt λόγος μυθικὸς ἐκφερόμενος ἐκ ἀλόγων ζώων ἢ φυτῶν, πρὸς ἀνθρώπων παραίνεσιν. Dici uerò αἶνον, idem probat: παρὰ τὸ αἰνῶ, quod eſt exhilaro: quoniam plurimum lætemur narratione id genus. Et Ioannes grammaticus αἶνον interpretatur μυθικὴν παραίνεσιν. Aeſopica ridicula & Sybaritica, legimus apud Ariſtophanem in comœdia, cui titulus σφῆκες. Ad Aeſopi uerò laudem pertinet, quod in libro De breuitate uitæ Seneca ſcribit: Non audeo, inquit, uſq; eo te producere, ut fabellas quoq; & Aeſopeos logos, intentatum Romanis ingenijs opus, ſolita tibi uenuſtate connectas. Sunt porrò, uti nos Hepheſtionis cōmonet Enchiridion, λογαοιδικὰ metra dactylica, quæ in regionibus alijs omnibus dactylos habent: poſtremam uerò ſyzygiam trochaicam. Præcipuum inter hæc cenſetur, quod ad dactylos duos trochaicam habet ſyzygiam: dicitur alcaicum decaſyllabum,

καί τις ἐπ' ἐσχατιαῖσιν οἰκεῖς.

Et quod ad tres, uocatur πραξίλλειον.

ὦ διὰ τῶν θυρίδων καλὸν ἐμβλέπουσα,
παρθένη τὰν κεφαλὰν, τὰ δ' ἔνερθε, νύμφα.

Eſt logaœdicon quoq; in anapæſticis, quod bacchio finitur. Præcipuum uerò, ſi poſt quatuor pedes, ſpondeo primo & iambo inferatur bacchius. Archebulium ab Archebulo dicitur poeta Thebano, qui eo uſus plurimum eſt. adhibuit & Callimachus,

ἀγέτω θεός, οὐ γὰρ ἐγὼ δίχα τῶν δ' ἀείδειν.

Et hoc ab anapæſto quidem: à ſpondeo autem,

νύμφα σὺ μὲν ἀστερίαν ὑπ' ἄμαξ' ἄγει. Ab iambo,

φιλότεκνα, ἄρτι γὰρ οἱ σκελλὰ μὲν φῦνα.

Rhythmus

Videtur omnino eſſe rhythmus ſolutæ orationi communis & carmini: in quo poetis ſit peculiaris dactylus, ſolutam ſcribentibus orationem trochæus: ſed & inde uidetur concinnatum nomen ab logographis, καὶ ἀπὸ τῶν ἀοιδῶν. Metaxylogiam ſcienter dicunt Græci, uerba paucula ſententiæ ſeriem interpellantia: nos interiectionē dicimus, parentheſin item illi. Hæc adieciſſe uolui propter ea, quæ nobis dicta alibi de uitio, logoidia ſunt. Porrò ex Græcis ſunt, qui Aeſopum hunc reuixiſſe fabulentur, quod comicus item Plato ſignificauit, quod ipſum de Tyndareo, Hercule, Glauco traditum ſcimus. Nec illud præterierim: fuiſſe Aeſopum omnium ferè turpiſſimum, nec Therſitæ quidem Homerico ſaltem conferendum: nam ut alia taceam, fuiſſe nigerrimus proditur: unde illi factum nomen putant, quando Aeſopus & Aethiops idem ferè conſignificent. Illud fortaſſe ambiguitatem mouerit nonullis: unde ſit, quòd Aeſopum quandoq; λογοποιὸν dici inaudimus. Verum, ut inquit Euſtathius, ſciendum amplius, logon interdum ueteribus accipi ſolitum pro fabuloſo ſermone: proinde logopœus idem eſt qui mythographus: at poſteritas mython fabulis modò reliquit, logon uerò quotidianæ ſermocinationi. Quamuis Homerus mython ſimpliciter pro oratione accipiat, cuius rei in quibuſdam ueſtigia ſeruantur: nam paramythiam dicimus, & paramythicas orationes. Logos, inquit Hieronymus, multa ſignificat: nam & uerbum eſt, & ratio, & ſupputatio, & cauſa uniuſcuiuſq; rei, per quam ſunt ſingula quæ ſubſiſtunt: quæ uniuerſa rectè intelligimus in CHRISTO, qui rectè uerbum dicitur, ut Dei filius. Nam, ut cætera omittam, apud grammaticos pars orationis uerbum nuncupatur: quod erat alijs quoq; commune, quoniam totius eſt orationis perfectio, uelut eius præcipua pars qua & reliquæ innoteſcunt, quando in uerbo nomen intelligitur. Sic & diuinum uerbum eſt inter omnia perfectiſſimum, eoq; pateſcunt omnia. Scire tamen licet, Thoma tradēte in libro De ueritate, uerbum dici modis tribus: & primò quidem, quòd per intellectum concipitur, quod uocant uerbum cordis: ſecūdum, eſt uerbi exterioris exem

Λογος. Chr. Verbum

plar

plar, quod uerbum nuncupatur interius: poſtremum, eſt uocale uerbum. Nam & in artifice prima eſt finis intentio, inde cōſequitur formæ excogitatio, mox prodit opus ipſum. Nec ignorandum, ueteres Græcos etiam de Sancto ſpiritu uerbum pronunciare: noſtros autem, & ferè canonicos ſcriptores de filio tantum. Spermologon, Græci nugacem intelligunt, καὶ ἀκριτόμυθον. Verum & uilis contemptibiliſq; ſic quoq; dicitur, ut qui aliena uſcitet quadra. Hinc in Parallelis Plutarchus nauticam nuncupat ſpermologiam.

Athenienſium aduerſus rebelles ſanguinaria decreta. Cap. XXVII

Atheniēſem populum aduerſus eos, quos à ductu auſpicijſq; ſuis deficientes compeririſſet, inclementer (ne dicam ſanguinariè) ſe geſſiſſe, ex Græcis notum hiſtoricis eſt: à quibus & quidem Attici nominis ſtudioſis, mandatum literis, ſcimus: decreto ſancitum, ut Aeginetis ſi caperētur, manus abſcinderetur dextræ pollex, quo ne geſtare utiq; haſtā poſſent: poſſent autem remis inter nauigandum planè uti. Mitylenæos uerò ἡβηδὸν, id eſt indiſcriminatim, uel cum puberibus iugulari ſtatuerunt, & Cleone quidem auctore, Clezneti filio. At Samiorum frontes, ſi eos adepti forent, inſcribi, uel (ut Græci dicunt) στίζειν κτ̀ τοῦ μετώπου. ſtigma, ſeu notam eſſe uoluerunt γλαῦκα, id eſt noctuam. Et hoc, inquit, Aelianus, Athenarum pſephiſma eſt, οὐκ ἐβουλόμην δὲ αὐτά, οὔτε ἀθάνατοι ἐκκυρῶσθαι, οὔτε ἀθηναίων λέγεσθαι ὦ πολιὰς ἀθηνᾶ, καὶ ἐλευθέριε ζεῦ, καὶ οἱ ἑλλήνων θεοὶ πάντες.

Qua ratione Soſipolis deus coli ab Eleis ſit cœptus. Ilithyiæ tēplum. Bacchi miracula, & feſtum Thyia. Thyomata unguenta, & myracopa. Thyna. Caput XXVIII

Daemonicas illuſiones, quibus priſcorum hominum rudis ſimplicitas irretita oblaqueataq; in præceps data eſt, ut falſis mancipata religionibus adoraret quod neſciebat, alicubi (opinor) nō negleximus. Nunc nō itidem omittemus, quod inter legendum opportunè ingerere ſe, eſt uiſum. Mouerant quandoq; aduerſum Eleos magna ui Arcades, Exiuerant exaduerſum illi quoq; exercitu haud contemnendo. Comparuit tunc mulier uberibus infantem alens, uti tum eſt uiſum: quin eundem utero ſe geſtaſſe, aſſeuerabat: adiens uerò Eleorum duces, ſomno monitam dixit, infantem illis oblatum ueniſſe, futurum belli ſocium. Vera loquutam arbitrati Elei, nudum infantem hoſti ante omnes in principijs obijciunt: interim impetum dabant Arcades, qui confertim nitibundi, quum proruentes intra teli iactum ueniſſent, iam qui uidebatur infans prius, draconem induerat. Territi ſpectaculo tam meticuloſo ac formidabili Arcades, ac inde ordinibus turbatis, mox ſeſe diſpalati in fugam coniecere. Illos uerò inſequuti Elei cum magna cæde inſignem retulere uictoriā. Reuerſis autem, ex hoc euentu deus eſt factus σωσίπολις, quæ eum præmonſtrat uox, qui ciuitati ſalutem attulerit. Sacellum ibi potiſſimum eſt excitatum, in quem locum à prælio intruſiſſe ſe draco erat uiſus. Verum & inibi quoq; Ilithyiæ ara erecta, ceu ab ea productus ad homines Soſipolis deus foret. Effingi conſueuit puerili ſpecie, chlamyde ſtellis diſtincta, manuum altera κέρας τῆς ἀμαλθείας ſuſtinente, quod apud Aeginam habet Fortuna. Eſt apud Eleos miraculum alterū: nam in Bacchi feſto, quod θυίαν nuncupant, illati templo lebetes tres noctu ſponte implentur uini, foribus accuratè occluſis, obſignatis etiam, ne fraudem ſuſpicari quis poſſit. Quin Andrij quoque quotannis eiuſdem ſolenni die ſpontaneum à templo ſcaturire uinum, prædicant. Obiter illud ad notauero, thyomata ad Thyiam ſpectare nihil: nam eo nomine interpretantur Græci, quod nec omiſere noſtri, ex aromaticis concinnata unguenta, floribus non admiſſis omnino: unde τεθυωμένους ſic delibutos nuncupant. Vnguenta uerò quæ ceram recipiunt, aut reſinam, uel id genus alia, uocant myracopa, de acoporum imagine. Thyna uerò eſt in Thracia locus, quod Galenus inquit. Proinde Thymum, è Thyna laudari ab Hippocrate.

De Plutonis templo apud Eleos, quod annis ſingulis ſemel tantum recluderetur. Cap. XXIX

APud Eleos inter cætera uel numeroſiſſima deorũ templa, fuiſſe item Plutonis περίβολον, id eſt ſeptum & delubrum, memoriæ proditur. Id uerò quotannis ſemel modo aperiri, uetuſtiſſimi fuit moris. Nec tamen ita patens ingredi quẽquam, putabãt fas. Cur uerò ab Eleis honores indeptus ſit diuinos Pluto, ſic ferè explicari animaduerto, Quum Hercules militari manu aduerſum Pylios eſſet profectus, illi præſtò fuiſſe Pallada Eleam, belli ac laborum ſociam. Sed & Herculis odio uiciſſim ad Pylios Plutonem ueniſſe, quod etiam ab illis coleretur eximie. Iis uerò aſtipulari Homerum quoq;, apud quem in Iliade ſic ſcriptum inuenias,

τλῆ δ' ἀΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀϊστόν,
εὖτέ μιν ωὐτὸς ἀνὴρ διὸς ὑιὸς αἰγιόχοιο
ἐν πύλῳ, ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.

Elei itaq; Plutonem, ut ipſis beneuolum & Herculis inimicum templo honeſtarunt: quod per annum ſemel pateat, quoniam unus itidem homini eſt ad inferos deſcenſus.

Timothei ſententia de frugi uictus cõmoditate, Platonis in re eadem commendatio. Cap. XXX

FRugi uictus & præparci, quæ à prudentiſſimis promantur emolumenta, ni fallor, alibi ſum curioſe ſatis perſequutus. Nunc, quod ſe ingerit, exẽplum clariſſimũ prætεrijſſe nequeo. Quippe genus hoc plurima grauius permouent ſæpe, quàm ex philoſophorum ſcholis, quæ proferuntur documenta. In memorijs ergo traditum ueteribus, Timotheum Cononis Athenieñſium uel memoratiſſimum ducem, relictis quandoq; ſumptuoſioribus cœnis ac imperatorijs epulationibus, exceptum conuiuio à Platone in academia. Quumq; non fuiſſet id miſſuum numero magnificum, nec ullo magnopere apparatu conſpicuum, ſed ſimplex planè, ac μουσικῶς concinnatum: reuerſus ad ſuos Timotheus læte inſuſurrauit, ὅτι οἱ παρὰ πλάτωνι δειπνοῦντες καὶ τῇ ὑστεραίᾳ καλῶς διάγουσιν. hoc eſt, quos cœna exceperit Plato, in poſterum etiam benè habere. Quin ex hoc etiam adipoſas ganeatasq; inſectari, ac perſequi epulas deſtitit: quoniam poſterius nil oblectent omnino, ut quas oneroſa cruditorq;, cõſequatur percoctionis moleſtia. Proditur literis illud quoq;, haud ab eo quod prætexuimus, ita diſſultans, Timotheum eundem die quæ inſequuta ſympoſium eſt, fortè Platoni obuium intuliſſe eleganter admodum & ſcitè, ὑμεῖς ὦ πλάτων εὖ δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἢ εἰς τὴν παροῦσαν. Id eſt, uos quidem, ó Plato, in ſequentem magis diem benè cœnatis, quàm in præſentem extantemq;.

Quæ ſit ratio Cereris nigræ apud Phigalenſes. Deſpœna. Simulacri eiuſdem abſurditas. De Cabiris. Ceres Erinnys. Oncæ. Iambici metri origo. Iambe. Cap. XXXI

ETiam ſi operis inſtituti initio certiſſimum nobis propoſitum fuit, fabuloſa minus conſectari, uix tamen ſtilo interdum ualemus temperare: ita ſe ingerunt uel à celeberrimis è Græcorum enotata auctoribus. Sed & eo procliuius eiuſmodi admittũtur ineptiæ, ut amplius temporum illorum retegatur uanitas, quæ uſq; ad ludibrium falſis deorum ſacris mutorum addicta & illaqueata, uel luce ſolis nitidiſſima caligaſſe animaduertũtur. Sic igitur in literis uideor comperiſſe: prope Phigaliam Arcadiæ urbem, ſtadijs plus minus triginta, montem fuiſſe Elainon nomine, ac in eo Cereri ſacrum antrum, quam μελαίνην cognominant, id eſt nigram pullatam ue (quanquam & apud Theſpias templum fuit ἀφροδίτης μελαινίδος) deæ cum Neptuno congreſſum, ſub equina ſpecie celebrant Thelpuſæi. Verum non inde natum Phigalenſes equum uolunt, ſed quam dicunt Arcades δέσποιναν. Quinimmo indignatione in Neptunum concepta, præterq; Proſerpinæ raptu conſternatam, ſibi pullam induxiſſe ueſtem, ac in ſpeluncam ſeſe inſinuantem, diu poſtea non eſſe uiſam. Verum, corruptis frugum pluribus, ac graſſante latius in homines peſtilẽtiæ ui tabida, deorum quidem nulli ſupererat coniectatio, ubi latitaret Ceres. Vnum Pana, dum uenando hunc, illum montem obit, fortè ingreſſum ſpecu, deam ibi eſſe cõſpicatum: qui & mox Ioui inſuſurrarit: à quo μοῖραι, hoc eſt Parcæ illuc eueſtigio miſſæ. Ab eis uerò demulctam Cererem iram deſiſſe, ac triſtitiam ualere iuſſiſſe. Cauſis quidem hiſce

aſtruunt

aſtruunt Phigalenſes antrum illud uideri ſacrum Cereri, atq; ſimulacrum inibi conſecraſſe, habitu quidem in petra ſedentis, ac cætera mulieri perſimile, præter caput, quod cum coma erat equinum, adnexis draconum & ferarum id genus item iconibus. Tunica ad talos demiſſa. Delphis manu ſuſtinebatur: columba uero altera. Cur autem ſic effigiem ſimulacri cenſuerint afformandam, facile (opinor) ſagax uir, nec imperitus rerum bonusq; diſcuſſerit, coniectarit' ue. Cereris autẽ & antri ſic quodam reſponſo meminit Apollo, quum Phigalenſes deum adijſſent,

ἀρκάδες ἀζᾶνες, βαλανηφάγοι, οἱ Φιγαλίαν
νάσσαθ᾽, ἱππολεχοῦς Δηϊοῦς ἱερὸν κρυπτήριον ἄντρον.

Cererem porro & κόρην Tegeatæ καρποφόρους nuncupant. Fuit & in agro Thebano Cereris Caberiæ templum, ſicuti Cabirorum quoq;, uenerationis multæ in locis illis. Quippe indignatio eorum credebatur ineuitabilis, hoc eſt ἀπαραίτητος, ut Græci dicunt: nam peſſimo interijſſe exitio memoratur quiſquis templo ſacrilegas admouere manus non eſt ueritus: id quod inſignibus præcipue docemur exemplis. Fuiſſe inibi ciuitatem ac homines, qui dicerentur Cabiri, proditũ eſt, quorum unus fuerit Prometheus, ad quem peruenerit Ceres. Culta & apud Arcadas Ceres eſt cognomento Erinnys, in ciuitate præſertim quam uocant Oncas, meminit & Callimachus, Quanquam Thebanum item uicum ſcimus eſſe Oncas. Ad Cererem pertinet illud quoque, Iamben Metaniræ ſeruam, quæ fuit Hippothoontis uxor, quum Cererem animaduertiſſet nimio plus mœſtam ob interceptam Perſephonem, ridicularia protuliſſe quæpiam ratione metrica, ut deæ mitigaret æſtuantem animum, unde prorepſerit iambi metri appellatio.

Feſti ratio, quod Platæenſes Dædala uocent. Statuas antiquitus ſolitas dici Dædalas. Plateæ ciuitas unde. Aſopus rex. Caput XXXII

DAedala eſſe feſtum Platæenſibus, in Græcorum obſeruatum theſauris eſt. Cur uero ſic, etiã ſi ad fabulas relabi uidemur, nihilominus explicabitur. Nam & priſcarum uanitas ſuperſtitionum hæc plane, ut uera agnoſcit. Ferunt ergo Iunonem Ioui factam iratiorem, quod illi erat admodum familiare, in Eubœam ſeceſſiſſe. Ioui, ut par erat, quũ permoleſta cecidiſſet res ea: nec ulla ratione, ut rediret, poſſet perficere, incertus animi tantus deus ad Cithæronem pergit, à quo monti creditur adoptatum nomen: erat is apud Platæas & potentia conſpicuus, nec ullo ſapientia inferior. Qui, ut erat ſagax cum primis, inopem conſilij Iouem ita pergit cõmonere, ex ligno ſtatuã ſibi curaret cõformari, quam in curru aptè conſtitutam ueſtibus etiam uarijs congruisq; obuelatam duceret, paſſim in uulgus diſiectis rumuſculis, tanquã Aſopi filiam aſciſcat ſibi Platæam uxorem. Paruit omnibus Iupiter: iamq; lignea uxor nuptialiter compta uectabatur cum parochis. At præſenſerat id Iuno: etenim quis fallere poſſit amantem? aduolansq; protinus, ac nouæ nuptæ indumenta ſæuius concerpens, fraude agnita & ſponſali ſimulacro in riſum ſoluta, & hilaritatem, cum Ioue ſuo maturè placatior in gratiam redijt. Quo ex facto numinum obſeruantiſſimi Platæenſes feſta dehinc inſtituere Dædala: quod ueteris fuiſſet moris, Xoana dicere Dædala. Septimo quoq; anno agebantur ea ferè, ſed μικρὰ nuncupabantur δαίδαλα. Nam erant μεγάλα item, ad quæ ſexto demum & uigeſimo anno etiam Bœotij conueniebant. Tot enim annis intermiſſa celebritas fuerat, fugatis Platæenſibus. Platæas dici uolunt ab Aſopi fluminis filia Platæa. Grauior hiſtoria regem mauult Aſopum intelligere. Cæterum dimenſo hoc plenè iam abſoluto, aliud erogare pergamus ad literarium uelut condictum.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LEctionum libros ad clariſſimum Iureconſultum Carolum Rhoinum Regienſem, Præfatio ſextadecima.

PRæcellens tua uirtus, nominis iuncta celebritati, quod datum iam in omnes penè terras eſt, ac ſingularis, quam in me meaq́ꝫ omnia prætuliſti perpetuò, beneuolentia exigere acrius uidebatur, ne ab inſtituto, quod uolentes nobis iniunximus, te ulla ratione, uelut præteritum, abiungerem diſpararem'ue. Nam quum ſingulos noſtri ſudoris curſus delectiſſimis uiris conſecrare ſit propoſitum: iamq́ꝫ uelut ſtadiodromus, ſpatij dimidiū uidear emenſus, ac mente, oculisq́ꝫ oleas ſignare, turpiſſimum omnino mihi futurum animaduertebam, ſi indictum te innominatūq́ꝫ pergerem tranſilire. Ego uero Carole doctiſſime, non ut oblitus, in hunc te locum protuli hactenus, ceu in comperendinum planè uirum conijcerem eminētiſſimum, & omnium quotquot ſunt aut fuerunt, uel (libet enim certiſſimam animi promere coniecturam) futuri mox paulò ſunt, Iureconſultum longè clariſſimum diſertiſſimumq́ꝫ. ſed quod ſcirem, ſummum illud agens prouidentia nobis inexplicita, & ſapientia inenarrabili hominem ſuum, quem ſacrum eſſe uoluit diuinitatis numiſma, in mundanæ huius quaſi ſcenæ mediano interuallo aſtituiſſe conſpicuum, ut cunctarum ſe animantiū uelut regem agnoſceret, ac prorſus, tanquā deum humano in corpore hoſpitantem: te uero in ſummo humanarum rerum ſcientiæ magnitudine, & eminentis ingenij felicitate ſurrectum faſtigio ſtare, palàm ſit: quando non eſt quidem totius ciuitatis oraculum domus tua, quod de Iureconſultis dictum ueteribus eſt, ſed uerius orbis terrarum uniuerſi, Delphicis ſortibus multo certius adytum, præterq́ꝫ dempta reſponſorum tortuoſitate obliqua, & pleruncꝫ inconiectabili, ut futurorum caligine obuolutam mirè inſcitiam ad diſquiſitionē non protraham: haud abſurdè, opinor, huius noſtri ludicri metam ferè medianam ſacro nomini tuo deſtinandam duximus. quoniam ſicuti eſt homo nitidius optimi maximi dei ſimulacrum, ita & nunquā laudata ſatis uirtutum tuarum magnitudo præſignis, ac morum examinatiſſima ratio planè ἀναμάρτητος, naturæ rationalis te quaſi typum facit, & icona uerè ſpirantibus delineatam ductamq́ꝫ coloribus, ac in meditullio ſtantem, ex qua peritiſſimus quiſq́ꝫ proficiat artifex, & in quam collimare omnes, par ſit, ſi modò ex formula & præſcripto uiuendum eſt, nec brutum malumus induere. Cæterum quibus de cauſis in noſtrum hunc te uelut puluerem obſeruanter admittimus, ut ſcientiæ tuæ theſauris & ingenij lumine quandoq́ꝫ forſan me collabentem (homines enim ſumus) præfulcires, & arrectum auctoritate, quam eſſe maximam, fallit neminē, circi ſpatia perficere animoſius compelleres, ijſdem ſanè ipſis longius uideor ſummoueri. Etenim unde mihi ea ingenij felicitas & doctrinæ, ut quæ dicantur, te exeant non indigna? Temeritati meæ acceſſiſſe ipſum hoc item uideri poteſt: qui te legum ſanctiſſimarum rimantem arcana, ac ſeueriſſima (quod aiunt) trutina perpendentem, libelli huius operæ leuioris, & farina prorſum plebeia ſubacti, nuncupatione interpellare, imò etiam laceſſere ſum auſus. Sunt hæc quidem uera propemodum, ſed apud eos modò, qui animi tui cādorem, & mitiſſimum ingenium, ac humanitatem, inter reliquas dotes tuas præcipuè miram, norunt minus. Audaces iſta nos ad te colendum faciunt. Quòd ſi quid tamen delinquimus, & lege agēdum putas, ut iam hinc ſciant omnes, forum me non reclinare, ſi reum peragis, ad naturæ tuæ clementiſſimam prouoco bonitatem. Ad quam, opinor, apoſtolos non abnues. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SEXTVSDECIMVS.

Vocabula, quibus oculorum explicantur partes. Item plura de oculorum tunicis, & humoribus, & uitijs: glaucomate, ſuffuſione, lagophthalmo, ectropio: item quid cenchros. Caput I

DE OCVLIS, etiam ſi abunde multa ſecundo libro, & alibi quoq; recenſuimus, nihilominus uaria diſcutiētibus uerſantibusq; oſtentant ſe pleraque, non citra diſpendium ſtudioſæ iuuentutis quæ præteriri queant. Propterea ad eundem ſcopum ſæpius non ueremur collimare, ut ſubinde excuſſa ſagitta, & umbilicum quandoque contingamus, & numerus non defuiſſe cum delectu curam, liquido comprobet. Igitur in oculi meditullio nigricans, cora dicitur, ſiue pupilla. Eius nitor glena, id eſt γλήνη, ambiens circulus quandoq; γραμμὴ κυκλοτερὴς, id eſt orbicularis uocatur linea: quandoq; uero etiam iris. Albicans totum ſphendone appellatur, itemq; logas, ſed & cyclopion, id eſt κυκλώπιον. Oculorum portiones chitonas, id eſt tunicas nuncupant medicorum ſcholæ. Etenim inſignibus utendum iudicijs, ne fiat ἀμάθολος ἄκρισις. Sunt autem hæ quatuor numero: extima ceratoides dicitur, albida eſt, ſolida, nec ſciſſuram facile recipiēs, neruoſa quoq;. Chondrodes, craſſior, pellucida. Subeſt tunica alia rhagoides, ſiue rhogoides, ab acini ſimilitudine quadam, denſa ea eſt, ſanguineaq;. Tertiam uocāt phacoide & cryſtalloide, necnon hyaloide. Quarta nuncupat arachnoides, tenuiſſima, uelut aranea: ſic enim, ut Celſus Cornelius adnotatū reliquit, ab Herophilo nominatur. Oculorū uero caua dicūt conchos. Hactenus ex Græcis ferè. Cæterum, operæpretium eſt, his attexere, quæ ex iunioribus optices ſtudioſi nōnulli prodenda cenſuerint, dum amplius approbare connituntur, quàm operoſe natura diuerſarum rationum corpora neceſſariò effinxerit ad oculi conſtitutionem. Quippe, inquiunt, glacialis humor: uel, uti nuncupant Græci, & quum alibi, tum primo Therapeutices Galenus, κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν: quo præcipuè uidendi potentia uiget, molliſſimus eſt, affectionibus in primis obnoxius, quia aqueus ſit, ac delicatæ compoſitionis, καθαρὸς ἀκριβῶς καὶ διαφανὴς, aliàs tenuitati ſpirituum uiſiuorum, à cerebro demanantiū ineptior fuiſſet: neq; item per immaterialem eſſentiam depuratamq; ſpecies exciperet, quarum percipi nequit tactus, niſi à prætenero ac ſubtiliſſimo corpore. Quod corruptioni oblæſioniq; fieret maximè obuium, ni obuallatum pluribus loricatumq; deniq; ab occurſantibus facile præmuniretur. Huius nanq; eſt, ἀλλοιωθῆναι πρός τινος τῶν ἔξωθεν χρωμάτων, ἵν᾽ ἴδῃ τὸ ζῶον, id eſt ab colorum aliquo extimorum immutari, ut uiſu fruatur animal. Emachinata igitur primum natura eſt tunicam extimam, quam conſolidatiuā neoterici appellant, robuſtam, pinguem, qua oculi conſtitutio uniuerſa confoueatur præſtantiſſime. Albam intelligunt, qua tamen nec totus obtegatur oculus, ſed quod in eo albicet tantum, ne eius pinguedine præpediatur uiſus. Hac maximè frigus defenditur, quod in libro De ſenſu & ſenſili, comprobat Ariſtoteles. Verum ſi inſigniter ſe rigor intenderit, etiam organum uiſus intercipi, Annibalis argumento liquet. Huic ſubeſſe tunicam uolunt, quam nos diximus ceratoide, id eſt corneam, ut uulgò appellant, quoniam pelluceat, ut cornu attenuatum, quo ſit ſpeciebus (ut ita interim loquamur) peruia. Tertiam tunicam uocant uueam, de nigroris argumēto, ut obſcuretur in ea humor, in quo uiſus facultas uiget: quod ni fieret, non oſtentarēt ſe in eo ſpecies: uiſum enim conſtipat obſcuritas, nec expandi ſinit. Nam & ueſicæ retrimenta inſpecturi medicæ facultatis periti nigram opponunt ueſtem. Adijcit humori quoq; fuſcedo roboris quippiam. Conſtipatæ denſitatis tunicam intelligunt iſtam, ne laxioribus ſeſe meatibus incluſus humor promat. habere tamen anteriori parte orbicularem pupillæ meatum, qua ſe uiſibilium inſinuent ſpecies. Intra uero tunicam hanc humorem ſtatuunt album ouorum albugini

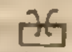
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

bugini conſimilem ac pellucētem, ut per eum liberius commeent obiectorum ſpectra. Sed & glacialis eo ſubinde humectatur, ne eum ambiens tela ſiccitate oblædatur. Hic autem omnium intimus humorum eſt, glaciei affinis maximè humectuſq;, ut affici à luce poſſit, non perſpicuitate ſolum, ſed etiam innatæ cōplexionis ratione: tenuis præterea, ut motui facilius exponatur: denſus item aliquo modo, ut figi ſiſtiq; in eo ſimulacra queant, aliàs euanida perirent. Hunc uero bifariam diſtribuunt, ut ſit portio anterior, quæ ſphæræ capacioris pars eſt, & toti oculo concentrica, & ab anteriore uiſus æquidiſtans particula. Eſt item poſterior portio, quam uitream uocant, fouentem alentemq; glacialem. Hiſce uero circumiecta tunicula eſt pertenuis, quam araneam dicunt. Porrò hac optices ratione, tres omnino habētur in oculo humores, tuniculæ quatuor. Sed anatomici alij ſubtilius iſta ſcrutati, quod in libro De elementis ſcribit Auicenna: primò quidem uueam à pia matre ducere initia, contendunt: ſicuti à dura matre corneam. Sunt autem ijs nominibus ambeuntes cerebrum tuniculæ duæ: mox ſeptem ſtatuunt tunicas, quibus oculi conſurgat compages. Primam faciunt coniunctiuam, ſiue conſolidatiuam. Corneam bifariam partiuntur, anteriorē putant corneam uocari, interiorem ſcleroticam. Conſimiliter uueam item ſecant, ut pars anterior uuea dicatur, poſterior ſecundina. Id ipſum & in aranea fit, anteriorem appellant araneam, poſteriorem retinam. Verum nec Celſi placita prætereamus: Arachnoides, inquit, media ſubſedit, eoq; cauo continet quiddam, quod à uitri ſimilitudine ὑαλοειδὴς Græci uocant. Id neq; liquidum, neq; aridum eſt: ſed quaſi cōcretus humor, ex cuius colore pupillæ color uel niger eſt, uel cæſius, quum ſumma tunica tota alba ſit. Id autem ſuperueniens ab interiore parte membranula includit. Sub his gutta humoris eſt, oui albo ſimilis: à qua uidendi facultas proficiſcitur, cryſtalloides à Græcis nominatur. Dignum uero ſcitu eſt, Glaucoma oblæſionem nuncupari humoris huius, quem cryſtallinum appellauit Cornelius, ubi in glaucam demutatur qualitatem. Sicuti prouenit ſuffuſio, quam hypochyſin Græci uocant, ubi denſet coit'ue humor, quem inter corneam ſtatuunt, & cryſtallinam portionem. Glaucoma, inquit Ariſtoteles, cæſiis accidit frequētius, luſcioſitas nigris. Nam eſt glaucoma oculorum ſiccitas quædam, proinde ſeneſcentibus euenit ſæpius. At eſt luſcioſitas humoris copia: propterea & natu minoribus contingere aſſueuit, quorum eſt humectius cerebrum. Eſt item in oculis uitium lagophthalmus, ueluti leporinus intelligatur oculus, qui in ſopore non occluditur. Dicitur uero lagophthalmus, ut Celſus libro ſeptimo ſignificat, ubi curatione adhibita, plus æquo cutis exciditur, ita ut oculus contegi nequeat. Nam ſi palpebra inferior minus ſurrigitur, ſed pendens hiat, nec cum ſuperiore coit, uitium facit, quod (eodem auctore) ectropiū uocāt. Viſuntur in oculis quandoq; & minutiores quidam uelut calculi, eos ab milij quadam imagine cenchros dicunt Græci.

Cur ſit oculus globatæ figuræ. Nullum eſſe corpus omnino perſpicuitatis expers. Inde poſſe Lyncas uidere per parietem. Cur oculus niger, uel cæſius, uidendi ratio in utroque. Viſus qui dicatur optimus. Caput II

SEd cur'nam parentis naturæ ſagax, ac prouida cura orbiculares contribuit oculos? Gentilis quidem Auicennæ interpres non contemnendus, eſſe oculum circumacta globataq; prodit figura: quia inter omnes hæc præcipuè impedimenta, & quicquid ſe ingerat noxium, reclinare poteſt. Mathematici ſolertius re perpenſa, oculum non ſuffecturum quantitati capiendæ colligunt, ſi non ſit rotundus. Quippe ſi pupilla per quam immutatur, non eſſet ſphærica, non perciperet niſi æquale ſibi. Liquet uero id, quoniam uiſum perfici cōtingit per lineas rectas ſuper eum orientes perpendiculariter, quarum concurſus ſit in oculi centro. Quòd ſi eſſet ſuperficiei planæ, non ingererent ſe perpendiculares, niſi à ſuperficie æquali. Id ut amplius innoteſcat, traditur in matheſi à nonnullis, radium à medio rariori ingredientem medium denſius frangi ad perpendicularem, ut acquirat fortiorem ſitum. In ſphærica uero figura, ſola eſt perpendicularis linea, quæ ad centrum tendit. Proinde quum orbicularis ſit oculus, à quacunq; parte occurſent radij, ubi oculo inſinuanť, quia id eſt denſius medium, franguntur ad perpendicularem, id eſt diriguntur ad centrum pupillæ. Quod non fit in quadrata figura: neq; enim in hac perpendicularis linea tendit ad centrum

trum, ſed dirigitur in rectum, ſi obliqua fuerit: propterea à centro declinans radius ab oculo minus percipi ualet: quod in ſubiecta patet figura,

Oculus quadratus

Additur præterea rotundationis & illa ratio, ut celerius uiſu apprehēdi multa ualeant, quādo globoſis ſumma ineſt reuolutionis facilitas. Quod uero & philoſophi aſtruunt & mathematici rationibus comprobant, non fieri uiſum, niſi pér medium diaphanum: quia ſpecies non multiplicentur, niſi per diaphana corpora, quorū ſubtilitas congruat formis multiplicandis ſine materia & materialibus conditionibus, ut quantū ratio patitur, oculo imprimantur: dignum illud relatu in primis eſt, quum omne corpus ſuſcipiendæ aptum ſit cæleſtis corporis influentiæ, certum eſt, nullum corpus omni carere perſpicuitate, quum ſit communis cæleſtibus & inferioribus. Hinc uero fieri putant, ut denſitas nulla tranſitum inhibeat uirtutum & ſpectrorum, quamuis nos lateat. propterea lyncas tradi per medium uidere parietem. Cæterum id prætereundum neutiquam: oculos, quibus humoris ineſt multum nigrantes conſpici, quoniā humoris copia tranſpici non ualet ſatis. Eſſe autem cæſios, quibus humecti parum adſit. Id quod in mari uiſitur planè: in quo cæſia intuemur, quæ tranſpici queunt: aquea, quæ minus. At quæ prææltis opaca gurgitibus ſunt, cærulea ſentiuntur, aut nigra. Quæ autem in meditullio ſunt, inde iam diſcriminantur, quod magis minus'ue ita conſtiterint. Porrò indidem item fit, uti interdiu cernere acutè cæſii haud queant: nigri noctu, quoniam in illis lumen, ut inquit Auicēna, fortius in materiam modicam agere contingit. In his uero humoris multitudo luminis paucitati obluctatur, obſiſtitq́. Nam & humor quiuis noctu difficilius motum admiſerit. Sed & leuiorem motum protrudit, abſcinditq́ ualidior. Quo nomine qui à calore præualido, aut ex ſole in opacum demigrarunt, nil ferè utuntur oculis. Quippe forinſecus aduenientem motionem quæ iam ineſt, retrudit, præpeditq́. Cæſios plus ignis habere opinatus Empedocles eſt. Nigros autē aquæ plus, atq́ inde inopia aquæ interdiu acutè haud cernere cæſios arbitraē: noctu uero nigros ignis paupertate. Sed uiſus, inquit Peripateticorum ſchola, non igni, ſed aquæ tribuendus in unoquoq́ eſt. Viſus eſt optimus & primæ notæ, in quo humoris exceſſus aut defectus nil deliquerit.

Gentibus ſingulis ſuos eſſe mores. Arcadum ritus. Tuguria quis excogitarit primus, & indumenta ex pellibus. Diana Hymnea, Cedreatis, Eurippa. Aeris fundendi repertores. Lycæus Iupiter. De Aegyptijs adnotantur paulo plura. Propertius declaratur. Hypophoræ. Anaphorū, & allactum quid. Anaphorici. De Caribus paucula, & Phœnicibus. Baiuli. Baſtarne. Pharao apud Aegyptios quid ſit. Ebrietatis diſtinctio ex uino & hordeo. Vitis inuentio. Vinum unde. Pharicum & medicum potio. Thoon, ſiue thonis. Medicinæ inuentio. Thomi. Alexandrini cæli lætitia. Columnæ aureæ inſcriptio apud Memphim. Carinæ mulieres. Caput III

Gentibus ſingulis atque adeo urbibus ſuos eſſe mores, ſuaq́ inſtituta, ſuamq́ ad diſciplinarum ſtudia procliuitatem, ferè notiſſimum arbitror: ſed & Menander rhetor in Epidicticorū ratione, Mitylenæos citharœdica plurimum ſolitos gloriari, eaq́ re ſibi in primis placuiſſe, ſcribit. Sicuti tibiarum modulis Thebanos. Alexandrinos uero arte grammatica maximè præcelluiſſe, itemq́ geometria & philoſophia. Statuaria præcipuè Athenienſes gloriam ſibi uendicarūt, ac pictura. Crotoniatas extulit medicina. Aeginetas & Hermupolitas fuiſſe Athletas perinſignes, monumētis traditur. Arcadas glandibus ueſci, docuit eorum rex Pelaſgus, perſeuerauitq́ diu pleriſque diætæ ratio hæc, inquit Pauſanias, adeo ut Lacedæmonijs ſic quandoq́ reſponderit Pythia,

πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
οἵ σ' ἀποκωλύσουσι, ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαίρω.

Quin & καλύβας, id eſt tuguria excogitaſſe fertur primus Pelaſgus idem, ac ex pellibus indumenta: quibus & in Eubœa ac Phocide uſi plurimum tenuioris fortunæ homines. Lycaon eiuſdem filius Iouem dixit Lycæum, & Lycæa inſtituit primus. Is autem agon fuit. Quum uero ad Lycæi Iouis aram puerum immolaſſet, & ſparſiſſet cruorem

rem, in lupum creditur deformatus. Quod uerum arbitratur Pauſanias, ex deorum indignatione aliqua. Sicuti ex hominibus quandoque efficiuntur dij, uelut Ariſtæus, & Cretenſis Britomartis. Nec tamē (inquit) poſt Lycaonem in perpetuum factus aliquis dicitur lupus in ſacris id genus, quoniam decēnio exacto, ſi homine interim abſtinuiſſet, ad rationalem ſtatū dabatur reditus. Sic & in Sipylo monte in ſaxum deformatam ferunt Nioben, atque æſtiuo tempore etiam lachrymas fundere. Mitiorem Arcadibus uictum induxiſſe Arcas dicitur primus, ac panis docuiſſe rationem, ac texendarum ueſtium & lanificij quoq;. Dianam coluere antiquitus Arcades cognomēto Hymneam, ſicuti & Cedreatin, in cedro procera ſimulacro ſtatuto. Apud Pheneatas dicebatur Diana εὑρίππα, ab equarum inuentione, quas amiſerat Vlyſſes, qui & equeſtris Neptuni ſtatuā erexit: ſed non ex ære, inquit Pauſanias, æris fundendi arte nec dum comperta: quam ſimul & ſtatuas conflandi excogitaſſe feruntur primi Rhœcus, & Theodorus Samij. Arcadas, traditum ueteribus eſt, ruſticioris fuiſſe uitæ, ac uenationi deditos plurimum, quam Cynegiam dicunt, unde Iouis prorepſit cognomentum, Cynætheus quippe hoc dicitur argumento. Proſeleni cur dicantur Arcades, traditum uarie. Apud Lycophronis interpretem nos ſic obſeruauimus, Proſelenos nuncupari contumelioſos, & in probra procliues: nam προσελεῖν, conuitiari eſt. Eiuſmodi uero fuiſſe Arcadas cognomento palàm fit. Sunt tamen qui fatuos interpretentur, tanquā antiquos dicas, & luna quoque uetuſtiores. Arcadibus Polybius contribuit morum facilitatem, ac naturæ benignitatem, ſummamq; erga omnes hoſpitalitatem, & in deos pietatem ac obſeruantiam. Ammianus Marcellinus auctor eſt, medicis ad commendandam artis auctoritatem ſuffeciſſe, ſi dicerent, ſe Alexandriæ eruditos, tanta erat loci dignitas, & æſtimatio. Habuit ſiquidem Alexādria omnium liberalium diſciplinarum ſcholas, unde arbitror natum, ut per exochen Alexandria nuncuparetur πόλις, id eſt ciuitas, ſicuti aſty dicebantur Athenæ peculiari ratione. Quando & inibi bibliothecæ poſt alia fuerunt mirabiles, ac loculi monumentorū ueterum ſeptingenta fere continentes uoluminum millia. Propterea ſcienter Apuleius eruditos appellat Aegyptios, ſicuti Iudæos ſuperſtitioſos, Nabathæos mercatores, & fluxos ueſtium Arſacidas, frugum pauperes Scythas, odorum diuites Arabas. Quin & ab Aurelio Macrobio dicitur mater artium Aegyptus. Flauius Vopiſcus Aegyptios ſcribit eſſe uerſificatores, epigrammatarios, & ad cantilenas publicas propenſos. Aegyptiorum porrò arcanam ſapientiam abundè teſtari uidetur ſuſcepta illuc excellentium uirorum peregrinatio, ut in illorum literis uerè literatis interioribusq; myſteria pernoſcerent. Aegyptios quoq; nonnulli produnt ex Græcis, omniū primos ſolem & lunam deos putaſſe, & quod ambitu æterno circumagi ac currere uidebantur, inde etiam θεοὺς nominaſſe, ἐκ τοῦ θέειν καὶ ἰέναι, id eſt à curſu inceſſuq;. Plato tamen in Cratylo hoc ipſum priſcis Græcorum attribuit. Cæterum illi ſolem Oſirin, lunam Iſin nuncuparunt. Nec id relatu indignū, quod idem nos commonet Plato, apud quem Socrates in Phædro: Audiui, inquit, circa Naucratim Aegypti priſcorum quendam deorum fuiſſe, cui dicata ſit auis, quam ibin uocant. Dæmoni autem ipſi nomen Theuth. Hunc primum numeros & ſupputationem, geometriam, aſtronomiam, necnon talorum luſum & alearum inueniſſe, atq; item literas. Quibus temporibus imperitarat locis illis Thamus. Verum enimuero quis adeo ueterum memoriarum inſolens, ut Aegyptiorum non norit aſtutias, & ad fallendum ſolers ingenium & uafrum? Aeſchylus neutiquam ignoraſſe uidetur, δεινοὶ πλέκειν τοι μηχανὰς αἰγύπτιοι. id eſt, ad nectendum dolos in primis idonea Aegyptus. Theocritus quoque ἐν ἀδωνιαζούσαις, οὐδεὶς κακοεργὸς δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί. ſubſeſſor nullus uenientem lædit, obrepens Aegyptiacè. Legimus in commentario Alexandrini belli, eſſe Alexandrinos fallaces, ſemper alia cogitātes, alia ſimulantes, & (ut Ammianus inquit Marcellinus) ad ſingulos motus ſunt excandeſcentes, controuerſi, & repoſcones acerrimi. Flauius item Vopiſcus Aegyptios eſſe ſcribit uentoſos, furibundos, iactantes, iniurioſos, auidosq; nouarum rerum. Vnde Aurelianus prudentiſſimus imperator præcepit Saturnino, cui limitis orientalis ducatū dederat, ne unquam Aegyptum uideret. Quanquā nec latet quod ſcribit Dion, ſanxiſſe Auguſtum, ne quis ſenatorū Italiæ limites exiret, ni ipſe quid iniunxiſſet. Quod, inquit, ſeruatur: niſi quòd

in Siciliam

in Siciliam & Narbonenſem Galliam libera eſt peregrinatio, propinquitatis ratione, καὶ διὰ τὸ ἄσπλουν τῶν ἀνθρώπων. Ad hæc uerò Propertium reſpexiſſe contenderim illis uerſibus:

At nos è noſtra te ſæua fugauimus urbe,
Cum Tyberi Nilo gratia nulla fuit.

Sed & imperator Adrianus ad Seruianum cõſulem literis exaratis, Aegyptum totam ſe didiciſſe ait, eſſe leuem, pendulam, ad omnia famæ momẽta uolitantem: & mox eſſe homines eos ſcribit, ſeditioſiſsimos, uaniſsimos, iniurioſiſſimos. Et Q. Curtius, Aegyptios ut gentem uanam infamat, nouãdis quàm gerẽdis rebus aptiorem. Sed pulcherrimè omnium libro tertio Arrianus Propertij retegit ſenſum inuolutum alias: Memoriæ proditum eſt, inquit, naturam ſitus, munitionemq́ regionis Alexandrum admiratum in nomarchas plures Aegypti præfecturas, nomos uocant, diuiſiſſe, haud tutum eſſe ratum, imperij uniuerſæ Aegypti curam uni modo iniungere. Ac mihi quidem uidentur Alexandri cõſilium Romani eſſe imitati: nam eadem ducti ratione inſtituere, ut nemini ordinis ſenatorij prouincia Aegyptus, ſed equeſtri tantum uiro decerneretur, ac magnis fulciretur præſidijs. Adiuuat & in Conſolatione ad Albinam Seneca: Loquax, inquit, ac ingenioſa in præfectorum cõtumelias prouincia Aegyptus, in qua etiam qui uitauerũt culpam, non effugerunt infamiam: uelut unicum ſanctitatis exemplum ſuſpexit, & quod illi difficillimum eſt, cui etiam perículoſi ſales placent, omnem uerborum licentiam continuit. Pulcherrimum uerò illud eſt, Aegyptios antiquitus ea obijſſe munia, quæ nunc in Italia baiuli ex Longobardia plurimum propagati, quos municipes mei ſubinde uocant Græco quidem uerbo, ſed paululum modò deluxato, baſtazos, quos Græci βαστάζοντας dicunt. ſonat id noſtro uocabulo portantes, ac gerulos, quia oneribus uacent ferendis. Vnde & baſtarnas, cubitorum quinq; nuncupat apud Atheneũ Poſidonius. Ariſtophanes in Batrachis, quod dicimus, hiſce cõprobat,

δύ' ἅρματ' ἐσέθηκε, καὶ νεκρὼ δύο,
οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι.
Currus impoſuit duos, ac mortuos totidem,
Quos nec Aegyptij quidem tollerent centum.

Hinc ſæpe in ueteribus memorijs lectitamus, dici Aegyptios ἀχθοφόρους, id eſt uecturas onerum corpore factitantes ſuo: nunc item πλινθοφόρους, quo uerbo ij ſignificantur, qui lateres geſtitant humeris. Vel certè anaphoro adhibito, ſeu allacto. Erat uerò eo nomine lignum utrinq; cauum, quo geſtarentur onera. Allactum dici puto, à tralatione, quæ fieret à fatigatis de humero in humerum. Aliqui amphicyrtum malunt appellare, quod ſignat utrinq; gibboſum. Noſtrates conſimile fere lignum, quo mulieres à flumine aquam geſtitant, utrinq; æqualibus uaſis propendentibus, ac ne dilabi poſſint, clauiculis ligneis ſufflaminantibus, eleganter baiolum nuncupant de geſtandi ratione. Tametſi nec ignoro Sophoclis interpretem uerbum id uſurpaſſe, quum ait, Pædagogus, & pædotribes, qui dicitur baiulus, id eſt βαΐουλος. Anaphorici apud Paulum Aeginetam ad anaphorum ſpectant prorſum nihil. Sunt autem eo nomine, ut interpretantur eruditi, ægrè pituitam craſſiorem reiectantes è pectore: nam ἀναφέρεσθαι ſurſum ferri indicat Paulo eidem, cæteriſq́. Hinc & anaphora pro reſpiratione. Plutarchus in Fabio Maximo, οὐ γὰρ ἤλπιζον ἕξειν ἀναφορὰν τὴν πόλιν ἐν τοσαύτῃ σφαλεῖσαν ἡλικίᾳ. Dicitur & anaphora Demoſtheni contra Cteſiphontem, ubi peccati cauſa in alium regeritur, unde uerbum ἀναφορᾶν, id agere indicat. Hypophoras uerò ulcera uocant profunda. Scribit Ammonius anaphoram item dici ab odoribus uel tetris uel bonis euaporationem. Quanquam eſt anaphora item, ſeu apophora dominis perſoluta à ſeruis pecunia: ſicuti ἀποφορά, eſt ciuile tributum. Sciendum uerò, Caras ueteribus appellatos fuiſſe, ſeruos, quod factitãdis operis capturas cõquirere conſueſſet ea gens, uelut omnium nata ſeruitio, qui mercenaria prolectaſſent ſtipe. Etiam ſi in re bellica ſcutorum umbilicos & criſtas præterea comperiſſe memorẽtur primi. Nam & in rei argumentum, ἀσπιδίσκιον, id eſt breue ſcutum cum mortuis contumulabant, additis & criſtis. Qua in re id item fuit Phœnicibus peculiare, uti cadauera ſic aſtituerent, ut Occaſum inſpectarent, quum mortalibus cæteris Oriens amplius placeat. Di-

gnum memoratu: Carinas dici mulieres, quæ cantu flebili mortuos in funeribus aſſectabantur: quoniam ex Caria acceſſerentur. Quod uero ad Aegyptios attinet, ſcitu dignum illud quoq;: eos à Dione φιλοίνους nuncupari, id eſt in uinum procliues, ac philopotas: quoniam apud eos comperta primũ tradatur uitis, in Plinthine ciuitate, quod Hellanicus ſcribit, ac inde factos uinolentos. Sunt qui ſcribãt, excogitatam ab eiſdem ex hordeo potionẽ, ut uini inopes inde ſibi uoluptatem conquirerent, quando & hac oblectantur ita, ut canant etiãnum ſaltentq;, obeantq; omnia ebrijs conſueta, eo tamen interſtitio, quòd qui uino externãtur, in faciem (inquit Ariſtoteles) feruntur: qui uero crithinum hauſerint, caput reſupinant. Vinum quippe παραβόλειον eſt, aggrauatq; caput. Crithina potio carotica cenſetur. Vinolentiæ Aegyptiorum argumentũ euidens: braſicæ uelut ex lege, prægustatio in cœna: quoniam amethyſtum ſit remediũ id, hoc eſt, ebrietatem reprimat. quod efficere creditur eiuſdem quoq; ſemen. Illud addimus: Hecatæum ſcribere, In AEtolia inuentam primo uitem, quàm quia οἴναν dicerent ueteres, inde uinum nuncupari οἶνον. etiam ſi ab Oeneo putant alij, in Cratylo item aliud Platone ſtatuente. Inuenio: Aegyptiorum reges quãdoq; paſtores fuiſſe nuncupatos: propterea quòd in ſacra hiſtoria lectum obſeruauimus, Ioſeph & fratres eius in Aegyptum deſcendiſſe in principio paſtorum. quãdoq; uero, quod Manetho Aegyptiorum ſacerdos prodidit, Pharaones. Erat enim dignitatis nomen id, ſicuti Auguſti appellatio apud Romanos. Pharicum autem potionis erat genus, ſeu ab inuentore nuncupatum Pharico, uel ab Arcadicis Pharis, uel ab Phæris in Theſſalia, uel ab ea quæ eſt in Lacedæmonia Pharis. Dicitur item μυδικόν, id eſt medicum potio id genus. Pharicum pharmacum, inter thanaſima: id eſt letifera, recenſet Athenæus. Memoriæ traditur illud quoq;: Bocchorum Aegyptijs iura conſtituiſſe, qui fuit ex Aegyptiorum Dynaſtis unus, ſub quo agnum loquutum tradunt, ijs fere temporibus, quibus apud Albam æditi ſunt Romulus & Remus. Inuenio in Græco penu: Thoona, id eſt θώνα, quem & θῶνιν dicunt, apud Aegyptios fuiſſe artis medicæ repertorem. A quo & menſis cognominetur primus. Traditur illud quoq;: Canobi regem fuiſſe Thonũ, qui Helenæ uim adortus ſit inferre, ac inde ab Menelao interemptus, unde nuncupetur ciuitas Thonis. At thomi, lignorum ſunt aceruí, ſed & tritici. Porro Alexandriæ ac tractus propinquo loca ſunt adeo lætis ſubſtructa diuerſorijs & auris, ac ſalutari perflatilia tẽperamento, ut extra orbem uerſari noſtrum ſibi uideatur, qui in illis agat, quum perſępe uel aprico ſpiritu immurmurantes ſentiantur perflatus. Apud Memphim, ne quid ſcitu dignum prætercam, ſcribit Proculus grammaticus in peregrinarum regionum mentione, auream fuiſſe columnam Aegyptijs literis in eam ſententiam, tunc demum fore liberam Aegyptum, quum illuc commeaſſent Romani faſces cum prætexta.

Cuiuſmodi fuerit Aegyptiorum ſapientia. Et cur uiri præſtantes illuc potiſſimum enauigarint. De matheſi paucula. Cap. IIII

Q Via uero paulo ante Aegyptiæ gentis ſapientiam ſum uiſus auctoritatum tibicinibus præfultis efferre plurimum, illud minime diſſimulandum: inter claſsicos noſtrates eſſe, qui opinentur, Chaldæos, itemq; Aegyptios fuiſſe ingenio parum ad ſapientiam facto. Propterea falli debere neminem celebrata ueteribus, etiamq; Platoni, Aegyptiorum ſapientia & Chaldæorũ, quando præſtantis ingenij uiros aliquot ad eos non alio nomine tranſmiſiſſe, exploratiſsimum eſt. Cæterum celebre id, atq; diuinum ſapientiæ nomen de ſola cærimoniarum, & diuini cultus ſcientia uideri propagatum: quoniam apud optimum quenque, itemq; philoſophiæ addictos, quod & in Epinomide comprobatum Platoni nouimus, pro comperto eſt, ſummam ſapientiam in religionis aſſertione plurimum uerſari: proinde, quum circũferretur paſsim, conſtansq; uigeret opinio, eius rei apprime peritos Aegyptios, tanto ſtudio à magnis uiris ſuſceptam illuc enauigationem, ut tanti arcani, ſi qua fieri poſſet, compotes euaderent. Id ut uerum ſciamus, libuit paucula ex Mercurio ſubnectere: An ignoras, inquit, ó Aſclepi, quòd Aegyptus imago ſit cæli, aut (quod eſt uerius) translatio & deſcenſio omnium, quæ gubernantur atq; exercentur in cælo? &, ſi dicendum eſt uerius, terra noſtra totius mundi eſt templum: & tamen, quoniã præſcire cuncta prudentes decet, illud uos ignorare, fas non eſt, futurum tempus, quum appareat,

Aegyptios incaſſum pia mente diuinitatem ſedula religione ſeruaſſe: & omnis eorum ſancta ueneratio in irritum caſura fruſtrabitur. e terris enim ad cælum eſt recurſura diuinitas, linquetur Aegyptus, terraq; quæ fuit diuinitatis ſedes, religione uiduata, numinum præſentia deſtituetur. Hactenus ex Mercurio. Iamblichus uerò illorum religionẽ non fere aliud, quàm ſuperſtitionem fuiſſe confitetur magna ex parte, in malorum dæmonum cultu præcipue debacchatos perdocens. Quæ res ampliſſime gentium earum ruditatem coarguit in primis. Nam ut hebetiſſimus quiſq; eſt, ita facillime ſuperſtitionum uanitatibus mancipatur. Quas ingenium uegetum doctrinæ nitoribus defæcatum excultumq; præcipue auerſatur, alliditq;. Adde, quod præter idololatriæ inſaniam mathematicis maxime incubuiſſe homines illi pernoſcuntur. Ad quam rem prolectabat eos regionum illarum benignior tractus, patentibus late campis, ac noctibus ſerenitate perpetua ſyderali contemplationi niteſcentibus. Ego procliuius auido ingenio uires præcellentes adſe pellicuerunt. Nam & in Epiſtola ad Pherecydem ſcribit Thales, in Aegyptum ſe cum Solone commeaſſe, ſtudio ſacerdotes inuiſendi, & aſtronomos. Quin & ab eiſdem ſe geometricis imbutum, non inficiatur. Conſtantiſſimum uero illud eſt: naturalis primæq; philoſophiæ, quæ ſuis nixa rationũ radicibus demonſtratur, nil unquam ab Aegyptijs acceptum aut Chaldæis, quando eius ſcientiæ aut expertes omnino, aut parum in ea progreſſi, (quod dicitur) primoribus modo labris prægustaſſe deprehenduntur. Quod ſi alicubi tradit Auerrois, apud Chaldæos olim perfectam fuiſſe philoſophiam, non de ijs intelligendum, quorum circumferuntur monumenta: ſed id hæreſeos continet uanitatem, quæ mundi æternitatem aſtruens, ſcientias rerum abolitas ſæpius intercidiſſe opinatur, denuoq; in emerſum ſeſe prompſiſſe. Nec Abraham uir diuinus omnino Chaldæus comprobatur, crediturúe. Quod ſi maximè ſit, Platonis ſuccurrit bracteata ſententia: Inter malos ſi quis cooriatur non malus, eum uero eſſe egregie bonum. Ne quis autem mathematicarum nomine ſuſpiciendas putet gentes eas, ſcire oportet: matheſeos ſtudia apud ueteres inter puerorum rudimenta eſſe connumerata. Porro eiuſmodi fere deprehenduntur hæ diſciplinæ, ut à limine aut paulo interius conſalutatæ in philoſophia profecturis multum afferant adiumenti: quòd ſi in illis diutius morandum gyris, aut etiam conſeneſcendum ducas, non gradus tibi ad altiora pares, ſed lapſum ſtruas: quoniam inde errorum ſcaturigines ſeſe frequenter oſtentant. Cui rei calculum adieciſſe Ariſtotelem, non fallit Peripateticos paulo politiores.

Cuius ſit rationis prouerbium ab AEgyptiorum templis productum. Pulchritudo perfecta. De Silenorum imagũculis. Obiter de Hepheſtionis funere, & Grunnio Corocotta, & Nannio Proſcenio. Cap. V

NEcdum ab Aegypto digredimur, ſuccurrunt adhuc quæpiam interiorem redolentia, & genuinam doctrinam. Adagium eſt ſcitiſsimum in antiquis literis, Aegyptium templum, de eo qui forinſecus, & in ijs quæ ſub aſpectum cadunt, perpolitus eſt, & mirum in modum uenuſtus, ac elegantiæ omnis perſtudioſus, introrſum uero intercutibus madeat uitijs, & ſit plane monſtrificũ quiddam, & inauſpicatum: quales ferme recte dixeris fœminas corpore quidem prænitidas, & (ut ſic dicam) illices, omniq; decore uiſendas, anima uero fœdiſſimas & promiſcuis flagitijs agminatim obſeſſas, ac uelut lorica circũuallatas, ceu ſtrumam dibapho contegant. Qua ſpecie nil puto inamœnius, nil quod menſum rationis abſurdius tranſiliat. Etenim abſoluta numeris omnibus cenſeri pulchritudo debet, ubi duo iſta conueniant, & ſocietatem coeant, nulla ſolubilem ui, animalis uirtus atq; præſtantia, tum corporis cõcinna linearum, colorum membrorumq; compacta, beneq; conſtituta proportio. Alias mutilata pulchritudo eſt, nam & Porphyrius dæmones, quorum animi iniqui ſunt, corpora item habere deformia pronuntiat. Eſſe quoq; naturaliter intus bona, ſtatuit Plotinus, quæcũq; ſint extrinſecus uere pulchra: quippe ex interioris formæ perfectione, atq; ſeminariæ rationis uictoria ſuper materiam prouenit externa formoſitas. Prouerbij autem ratio eſt quoniam Aegyptijs templa ſubſtruere erat moris, marmore antiquis artificum manibus elaborato ſurgentia, auro ſplendida, picturis mollioribus egregie perornata, ſumma colorũ uarietate diſtincta, omni demum cultu nitida.

Aegyptiũ templũ

Sed quod præcipuum fuerat, ſi deum requiſiſſes, cuius [illegible]quiſito honori tantus impenſus fuiſſet labor, bone deus, quàm ridicularium inueniſſes, quam prorſum à rationis dictamine ac pręſcripto diſſitum & ſequeſtratum. Simia erat ea, aut ibis, aut hircus, aut id genus aliquid. Apud illos quidē myſticos iſta forte ſenſus habent: nobis tamen, ut profecto ſunt, ridicula fiunt. Sic, inquit Seneca, iſti, quos ut felices ſuſpicimus, ſi non qua currunt, ſed qua latent, inſpectarimus, miſeri ſunt, ſordidi, turpes, ad ſimilitudinem parietum ſuorum extrinſecus culti. Nō eſt iſta ſolida & ſyncera felicitas, cruſta eſt, & quidem tenuis. falſa ijs circumpoſita ſunt bona, animi inanes, ac uelut longo fallaciq; deluſi ſomno. auro, argento nitent, intus boni nihil eſt. At quibus recta placent, nō fulgent extrinſecus, bona introrſus obuerſa ſunt. Sic mundus exteriora contempſit, ſpectaculo ſui lætus. Intus omne poſuit bonum. Sic & in Platonis ſympoſio Alcibiades Silenis Socratem putat perſimilem: quod & ex Xenophontis Sympoſio ualet comprobari: quia introrſum longe foret alius, quàm præferrent extima. Siquidem fuere imagunculæ quædam Sileni, ita prorſum concinnatæ, ut diſcludi poſſent. Sed occluſæ, ridicula neſcio quæ oſtentabant. quando & Silenos fuiſſe turpiſſimos, idem mōſtrat Xenophon. Apertæ ac explicatæ auguſtius numinis præferebant idolum. In Hepheſtionis funere, quod magnificentia inenarrabili eſt ab Alexandro æditum Babylone, in faſtigio ſummo ſtabant ſirenes intus inanes ſic, uti hominum eſſent capaces, qui funebrem occinerent næniam. Ab hiſce non diſſentanea ſunt, quæ de Grunnio Corocotta ſcribit Hieronymus, ſeu ficto nomine, ſeu uero, qui luxu & flagitijs intus erat Nero, foris Cato, ambiguus totus, ut ex contrarijs diuerſiſq; naturis unum monſtrum nouamq; beſtiam diceres compactam: iuxta illud poeticum, Prima leo, poſtrema draco, media ipſa chimæra. Ab ijs uero quæ de templis Aegyptiorum diximus, diſſident non ita, quæ de Nannio Proſcenio meretricula prodit Antiphanes, & repetit Athenæus: ea ſiquidem cultius exquiſitiusq; aureis fulta ornamentis formoſæ grataeq; puellæ ſpeciem præferebat, uerum exuta turpiſsimæ nota nō caruit, Vnde Proſcenij irrepſit cognomentum: ſuper qua re falli tamen nonnullos, alìubi (opinor) ſubſignauimus.

Olympiadis apophthegma ſcitum de pellice. Itemque alterum in eum qui formoſam quidem duxerat, ſed nō illibati nominis. Interim quid oculis uel digitis uxorem ducere. Alexandri in Olympiadem dictum graue. Cap. VI

PHilippum Macedonem proditum monumentis eſt, Theſſalicam mulierem amaſſe ardentius. Irroborarat inde opinio uehemens, ueneficijs circumuentum ab ea Philippum, atque ita eius mentem præpediri illaqueatam demulctamq;: qui mos in Theſſalia nimio plus frequens erat. Id quum identidem inaudiſſet Olympias, mirè optabat, quandoq; in poteſtate ſua habere mulierē. Quum ſe oſtentaſſet occaſio, accerſiri eam iubet. Quam ubi eſt conſpicata forma præſignem, loquendi non imperitam, prudentiæ haud prorſus expertem, χαιρέτωσαν, εἶπεν ἡ ὀλυμπιάς, αἱ διαβολαί· σὺ γὰρ ἐν σαυτῇ τὰ φάρμακα ἔχεις. Valeant, inquit Olympias, intentatæ calumniæ. Tu quidem in te ipſa ueneficiorum uim habes. Eiuſdem porrò Olympiadis alterum, & ſcitum utiq; circumfertur apophthegma. Duxerat adoleſcens quiſpiam præſtanti quidem forma puellam longè conſpicuam, ſed quæ parum integra fama, malè audiret. In hoc, inquit, ſopita prorſus ratio eſt, cæcuſq; animo fertur ac ſtupens; neque enim ſibi eatenus indulſiſſet, ut oculorum iudicio ducendam putaret uxorem. Quippe non digitis, non item oculis deligere mulierem addecet: quod factitant pleriq;, rationem ineuntes, nō quidem quo modo illa ſit cum eis uictura, ſed quanti ueniat. Et in ijs quidem omnino prudens & abundè cordata Olympias. Verum alibi naturam reſipit muliebrem, id eſt deprauatam, & ueneficijs quodammodo imbutam peſtilentibus. Quippe ut inſontis cuiuſdam necē Alexandro exprimeret filio, identidem grauius inſuſurrabat nouem menſium in utero geſtationem. At magnanimus in eo utique rex, aliam (inquit) optima parens repoſce mercedem. Hominis ſalus nullo beneficio penſatur.

Prouerbium, Extra leucoparyphus, intus holoporphyrus. Vocabuli utriuſq; cum pleriſq; alijs explicatio. Paryphe. Paralurges. Paryphi. Virgatæ

ueſtes, Virgę pro purpura. Candys. Platyporphyra. Stlataria purpura. Holargyros. Cap. VII

PRouerbium perelegans uſurpari à Græcis animaduerto, Extra leucoparyphus, intus uerò holoporphyrus: in eum qui ueſtibus quidem frugi utatur, nec ullo maioris impendij fuco inebriatis: intus tamen, id eſt animo luxu diffluat ad delicias uſque uel Alexãdrinas, ac totus etiamnum inter cataſtlos ſit, ac Delphiticos cinædulos, quando additamenta ſunt hæc, & uelut corollaria efferueſcentis luxuriæ. Sumptum id, ac propagatum ex hiſtoria: quum Antipatrum quidam laudibus efferrent, quòd eſſet apprimè frugi, ac uictu præparcus, & apprimè auſterus, ἔξωθεν inquit Alexander ἀντίπατρος λευκοπάρυφός ἐστι, τὰ δ' ἔνδον ὁλοπόρφυρος. id eſt, Antipatri quidem extima leucoparypha uiſuntur, at intima holoporphyra ſunt. Dici autem à nobis leucoparyphus poteſt, albis indutus ueſtibus: ſiquidem eſt paryphe, ueſtium contextus. Sed & indumentum ipſum, unde eſt illa Tarentinorum παρυφὴ διαφανής, id eſt ueſtis pellucida. Nam εὐπάρυφοι, inde pretioſe ac multa munditia & circumſpecte cõpoſiteq; amicti nuncupãtur, & locupletes. Mentio eius uerbi, quum apud alios eſt, tum in Luciani uita. Paryphes apud Pollucem, & paralurges, indumentum appellatur attextam utrinq; habens purpuram. Id uerò ab Ionibus dicitur pachyales. Sed & in tunicis uirgæ purpureæ uocantur paryphi: unde & in Latinis literis uirgatæ ueſtes, & apud Poetam Aeneidos octauo, ſagula uirgata, quę haberent in uirgarum modum deductas uias: cui ſententiæ ſubſcribit ſexto Bibliotheces Diodorus: tametſi in eo alluſum Seruius putat, ad Gallicam linguam, qua uirgæ diceretur purpura. Vergilij uerſus eſt,

Virgatis lucent ſagulis, tum lactea colla
Auro innectuntur.

Holoporphyros uerò ſignat totum purpureum: ſicut holoſericam ueſtem legimus, ex ſerico contextam totam. Xenophon candyn uocauit holoporphyron: quanquam alibi haliporphyron legas. Eſt autem indumentum Perſicum candys. Archippus in Pluto etiam platyporphyra nuncupat ueſtimẽta: ſicuti ſtlataria apud noſtros quandoq; dicitur purpura. Phyalas ὁλαργύρους apud Athenæum legimus, id eſt totas argenteas.

An mores Maſsilienſes in Plauto rectè pro euiratis dicantur. De Maſsilia paulo plura. Item quæ ſit nominis ratio. Inibi mercaturę laus. Plutarchi ſententia reſtituta, quam peruertit interpres. Cap. VIII

MOres Maſsilienſes in Plauti Caſsina, ſunt qui molliculos effœminatioresq; intelligant, ex Athenæi doctrina, abs quo proditum eſt, Maſsilienſes adeo libidinibus remollitos fluxosq; olim fuiſſe, ut morſum prouerbialem non euaſerint. Recténe id à Græco homine in literas promptum ſit, non diſcutio nunc. Neq; enim tam docti uiri, quamuis mortui ingenium mihi arbitror committendum accendendum'ue: nec in hiſce noſtris lucubrationibus Scyllæi ſpirant obtrectatorum canes, quin infra claſſem uel obeliſco dignos ſtatuo. Vnum ſcio, ciuitatem eam ſeueritatis eatenus acrem fuiſſe cuſtodem, ut Mimis nullum prorſus aditũ in ſcenam daret, quorum argumẽta plurimum actus cõtinent ſtuprorum. Omnibus quoq;, qui religionis ſimulatione cauſam inertiæ quærerent, portas omnino concluſas haberet. Scribit Cornelius item Tacitus, Maſſiliam Agricolæ ſocero fuiſſe ſedem ac magiſtram ſtudiorum, ciuitatem Græca comitate, & prouinciali parſimonia mixtam ac bene compoſitam. Victus porrò frugi atq; modeſtiæ Maſſilienſium illud non minimum argumentum eſt, quod Strabo inquit, Dotem illis ampliſſimam centum fuiſſe aureos, ad ueſtem quinq;, ad mundum aureum quinq;: amplius uero nullo pacto licuiſſe. Studia præterea bonarum artium adeo in ea urbe exculta, ut nobiliſsimus quiſque ex Romanis pro Attica peregrinatione, eò ad capeſſendas diſciplinas & ingenij cultum magno numero confluerет. Galli quoq; accolæ, gens alioqui fera & barbara, pronis animis ad Maſſilienſium imitationem quandoq; ſe compoſuerint. Memorabile illud eſt, quod grauiſsimi auctores prodidere, Ariſtocraticum quidem illorum fuiſſe principatum, ſed omnes legum æquitate ſuperaſſe. Senatores eorum timuchi uocabantur, ideſt honore præditi: dignitas eum habebat finem, quem uita. Sed timuchus nemo erat, cui

liberi non forent. Erant tamen & ſui Naucratitis timuchi, quos Prytanei & cœnarum quæ inibi parabantur, præfectos intelligere Athenæus uidetur. Leges Ionico more publicè proponebantur. Auctor porrò T. Liuius eſt, ab Vrbe condita libro trigeſimoſeptimo: Maſſilienſes in eo honore, & in ea dignitate apud Romanos fuiſſe, ac ſi medium Græciæ umbilicum incoluiſſent: non enim ſonum modo linguæ ueſtitũq; & habitum, ſed ante omnia mores & leges & ingenium ſyncerum integrumq; à cõtagione accolarum ſeruaſſe. Propterea Maximus quoq; Valerius priſci moris obſeruantia, charitate populi Romani Maſſilienſes præcipue conſpicuos fuiſſe, prodit. Sed quid iſta conſectamur diutius? Vnſus M. Tullij auctoritas pro Flacco, Græci hominis morſum retundit reuincitq;, folio (quod aiunt) ficulno cauilli compreſſa lubricitate. Maſſiliæ, inquit, diſciplinam atq; grauitatem nõ ſolum Græciæ, ſed haud ſcio an cunctis gentibus anteponendam iure dicam, quæ tam procul à Græcorum omnium regionibus diſciplinis, linguaq; diuiſa, quum in ultimis terris cincta Gallorum gentibus, barbariæ fluctibus alluatur, ſic optimatum conſilio gubernatur, ut omnes eius inſtituta laudare facilius poſſint, quàm æmulari. Cęterum ijs iam reſectis, illud lecturos noſtra hęc, quocunq; prodeant genio, cõmonuiſſe præſtiterit, Maſſiliam inde appellationis traxiſſe cauſam, quod quum fortè illuc Phocenſes claſſe appuliſſent, uidit gubernator piſcatorẽ, quem uocant Græci ἁλιέα, protinusq; μάσσαι ἐκέλευσε τὸ ἀπόγαιον σχοινίον, id eſt religare abterraneum iuſſit funem: quippe μάσσαι lingua Aeolica deſtinare ſignificat. quod Timæus tradit. Proinde ἐκ τοῦ ἁλιέως καὶ τοῦ μάσσαι, dici Maſſiliam. Sed Græci Maſſaliam enuntiant, unde gentile nomẽ Maſſaliotes. Ex quo apud T. Liuium fortè L. Terentius Maſſaliota. Iſocrates in Archidamo ſcribit, Phocenſes magni regis dominatum fugientes coloniam deduxiſſe Maſſiliam: cui ſententiæ calculum adijcit Ariſtoteles quoque. Dignum ſcitu, quod in Solone ſcribit Plutarchus, Mercaturam comparandis regum amicitijs, ac Barbarorum gentibus conciliandis pollere plurimum. Quin & rerum peritiam excellenter afferre, ſed & maximarum ciuitatum initia inde ducta, uelut Maſſiliam condidit Protus, ab Celtis prope Rhodanum beneuolè exceptus. Aduertant porrò harum lectionũ ſtudioſi, Plutarchi interpretem ægri ſomnia planè profudiſſe, quando horum nihil aſſequitur. Pompeius Trogus libro quadrageſimotertio hiſtoriam latius exſequitur: ſed Peranum conditorem facit, Protum minime.

Veſtitus quam eſſe addeceat rationem. Veris, aut pauonis cognomina quibus adhæreant. Pauonis oratio quæ ſit. Dimitros. Veſtimenta initiatorum quæ dicantur per parœmiam. Item de Athenienſium myſterijs. Sacerdotales Hebræorum ueſtes. Quid myſteria, & quid myſtæ: item myſtile, & thronon. Veſtiũ repoſitoria. Rhiſcus quid. Rhiti. Myſtron. Myſtropolæ. Thranos, ſeu thranion. Thranitæ. Remigum ſpecies. Hæmorrhois cur thonios.

Caput IX

IN ueſtitu, ſicut in pleriſq; omnibus, mediocritatem eſſe optimam, ut omnia ferè, ita hoc quoq; rectiſsimè M. Cicero uidetur dixiſſe. Nam ſi modum exceſſeris, ut lecto nimis amœnoq; cultu & magnifico impendio ſaturatas induuias, & quales luxu perdita fluxaq; excogitarunt ingenia, ſubluſtri gratoq; uibrãtes ſplendore, & quod grauius eſt, diuerſas quoq;, & coloribus affectes multifarias Gallicis calciatus, non declinabis facilè liuidi dentis ſcommata, quæ apud Lucianum conſimiliter lectitamus, ἔαρ ἦλθε καὶ πόθεν ὁ ταὼς; quod noſtris fermè uerbis ſonat, Iam uer adeſt, & undénam pauo? Sed & Siciliæ tyrannus Gelo Græcorum legatis reſpondit, uer illis anni exaruiſſe: quum ad bellum opem negaret, quãdo eſt anni portio uer ſpectatiſsima, ſuasq; uires omnium duceret præſtantiſsimas. Pauonis autem gemmãtes pinnæ neminem fallere queunt, quas & ipſe miratur, illis ſemetipſum protegens quum rotari dicitur. Sed & tragicas ſimias ueteribus per cõuitium celebratas, non longius inde reuelli nouimus. Plutarchus quin etiam in Parallelis: Erat, inquit, ut uerum fateamur, magna circa Demetrium tragœdia, quum uteretur non modò καυσίαις διμίτροις, & auro intexta purpura, ſed & auro litis ſoleis. Mundi quoque imagine ac aſtrorũ attexebatur illi chlamys, quum Macedoniæ principatu excidit: nec regum quiſpiam, quãtumuis elatus, illam mox geſtare eſt auſus; adeo inuidioſa erat impendij

magnifi-

magnificentia. Dimitron cauſiam obiter, Græci uelut duarum intelligunt mitrarum. Omnis tamen cura pleriſq; de ueſtibus, ſi bene oleant, ſi pes laxa pelle nõ folleat: nam digiti annulis radiant, capilli calamiſtro rotantur. Hiſtorica uero lectio inſigne ad hoc nobis documentum ſuggerit. Legimus nanq;, Lacedæmoniorum regem Lyſandrum, quum Siciliæ tyrannus Dionyſius magni impendij ueſtimenta ad eius filias tranſmittenda curaſſet, dantis munificentiam eſſe aſpernatum, addito elogio, Ne, inquit, ob iſta minus aliquo modo uenuſtæ uideantur. Grauiſsima eſt ad hoc ipſum pertinens Quintiliani ſententia ex libro octauo: Cultus conceſſus atque magnificus addit hominibus, ut Græco uerſu teſtatum eſt, auctoritatem: at muliebris & luxurioſus, non corpus exornat, ſed detegit mentem. Et in Odyſſea Homerus,

ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
ἐσθλή.

Quibus ſignificatur, ex ueſtibus ornamentum ac nomen hominibus plerunq; cõparari. Quòd ſi ediuerſo prætenuem nimiſq; uilem affectaris ueſtitum, cuiuſmodi ſunt quæ triuonaria uocant Græci, aut ut ſordidus, uel ut uanæ religionis aſſimulator ſpectaculo, & riſui inimicis eris, uel etiam ut extremè pauper, inops, Irus, paſſim contemptibilis fies. Ex hac ratione in Græcorum doctrina producitur adagium, Veſtimenta initiatorum, de ijs quæ attrita prorſus ſunt, ac diffluunt uetuſtate, nullaq; temporum uiciſſitudine uariantur, ſed eadem ſunt foreñſia, eadem & triclinaria. Vicem quoq; ſtraguli præſtant eadem, bonumq; ſi non & lecti. Adagij ratione ex mutis, quod aiunt, magiſtris hanc didicimus. Myſteria apud Eleuſinem terræ Atticæ duorum generum celebrabantur, magna & parua. Cereri ſacra erant magna, Proſerpinæ parua, poſterius recepta ſunt hæc. Quin & ratio fermè iſta traditur: Ab Athenienſibus petebat Hercules, ut initiari liceret. Lex id uetabat, qua cauebatur, ne peregrinis impartirentur myſteria. At illi & uiri præſignem admirati uirtutem, & omnium capacem animum, ſimul etiam amicitia permoti, quæ uetus ferè ciuitati cum eo intercedebat: ſimul quòd Iouis filius eſſet, dicereturq;, ne quid abnuerent, cui nil negatum uellent, rationem inierunt, qua nec legi derogaretur quippiam, & nihilominus compotem uoti Herculem facerent. Protinus nanq; parua inſtituere myſteria, quibus & illum initiarunt. Verum obſeruatum in ijs, ut quam quis dum initiaretur, ueſtem fortè geſtaſſet, eam ne unquam exueret, donec uicta tẽpore omnino fieret ingeſtabilis. Hinc datus adagio locus, quod & noſtrates Rhodigini exprimere uolentes, ubi quem ita ornatum cõſpicantur, ut ueſte eadem fori munia obeat, domi ſedeat, hyemem iuxta atq; æſtatem cum ea, uelut laborum ſocia tranſmittat: eum ſanctorum imagunculis, quas ſubinde in ſacris ædibus expictas conuiſimus, perſimilem eſſe dictitant: quod illis diuorum ueſtitores indumenta nunquam demutẽt. Sunt inter claſſicos Græcorum auctores, qui ſcribant, ueſtimenta id genus, in quibus foret quis initiatus, moris fuiſſe, tẽplis dicare oblata. Quod Melanthij quoque auctoritate, ut tibicine fulcitur, in libro De myſterijs, πάτριον δὴ τοῖς ἐκεῖ ἀνιεροῦν καὶ τὰς στολὰς τοῖς μύσταις, ἐν αἷς τύχοιεν μυηθέντες. Porrò parua quæ diximus, myſteria erant, uelut προκάθαρσις καὶ προάγνευσις magnorum myſteriorum, id eſt prælustratio quædam ac præuia depuratio. Et ne quid incurioſius omittã dignum hiſce memorijs, ex ſtolis eiuſmodi initiatorum, quidam etiam puerulorum faſcias magna religionis opinione conficiebant. Dignum uero quòd huic potiſsimum inſeratur loco: ſacerdotum principem res quatuor ſacris indumentis exprimere, ubi præcellens ingruat feſtorum celebritas, ueluti mundo induatur ipſo. Viſebantur uero hæc uel in peripetaſmate templi Solomonis. Quando, ut prodit Egeſippus, erat id cocco, hyacintho byſſoq; intextum, ac purpura, nõ utiq; otioſa diuerſitatis materia. Cocco ſiquidem igneum figuratur cælum, aer autem hyacintho, byſſo terra, ex qua & progerminat: mare demum purpura, quæ marinis ex conchilijs ducitur. Vt duo ex colore colligas, duo reliqua ex generatione: ſymbolice autem ijs innuentibus, ei deſtinatum templum, cuius nutu diſtribuantur cuncta. Verum, ut leuius aliquid adnectamus, quod ſaturo conuiuæ colluere dentes poſſit, uel etiam linere: quanquam ex Academia fortè anſatus ueniens quiſpiam noſtram hanc ſedulitatem, nonnunquam leuioris operæ aliquid hinc inde corradentem, riſu excipiet, ac nos plerunque ὀμφαλίζειν cauillabitur. Tamen, utcunque ſit hoc caſurum, non tam ſupercilioſe ac cenſoriè iſta cõcinnamus, ut inopiam

noſtra menſa non uacet accubitus, memores,ab Heraclito dictum quandoq;,in caſulis etiam eſſe deos. Igitur ueſtium repoſitoria Græcis plura ſortiuntur nomina: nam ſunt cheli & ciſtæ,ciſtides,phaſcoli,ideſt φάσκωλοι: apud recentiores item rhiſcus,quo etiam utitur Terentius,& expoſuit Iulius Pollux. At Phrygium eſſe nomen, putat Donatus,quo ciſta ſignificetur pelle contecta. At rhiti,hoc eſt ῥάπτι, in Attica Thucydidi locata ſunt,hiſtoria ſecunda. Eſt & apud Menandrum Candytalis, uerum Perſica uidetur res,in uſum à Macedonibus producta primum. Zygaſtra inueni apud Xenophontem. Tholiam eſſe uelut ciſtam memorant, cuius ſit operculum tholoides, id eſt teſtudinatum. Apud Xenophontem reperi eundem ueſtium marſippos, ἐν ἀναβολαῖς. Porrò ut uagemur amplius: ſunt myſteria arcana quædam ſacra, Latini Secluſa uocant, ut diſparata: ſicut ſecluſorium uocant auiarium minuſculum, in quo ſecluſi habentur turdi mox occidendi, ne uidentes cæteri deſpondeant animum. Dicta myſteria, quòd ea δεῖ μύσαντας τηρεῖν ἔνδον, hoc eſt, occludentes oportet intus cuſtodire, nec cuiquam explicare. Scribit tamen Phurnutus in libro De natura deorum, frugibus ab Cerere monſtratis, eidem myſteria celebrantes teſtatiſſimũ feciſſe, ab mutuis cædibus ob neceſſariorum deſiiſſe inopiam: proinde nuncupata de ſaturitatis ratione myſteria: eſſe enim μυσαῦ τὸ κορεῖσθαι: quo argumento & Myſia quibuſdam creditur appellata. Myſtes uerò dicitur myſteriorum peritus, aut qui docet. Sunt qui eo nomine diſcipulum interpretentur. Myſtile uerò aliud eſt, quippe eo uocabulo panem Græci dicunt, quem canibus obijciunt. Noſtri, ut Sextus Pompeius auctor eſt, canicas uocant ex farre furfures, à canum cibo. Sunt qui myſtilem panem interpretentur excauatũm, ſorbitioni accommodum. μύστρον enim concauum dicunt, quòd marino aſſimiletur muri, qui, ubi libido occœperit, μύει τε καὶ συγκλείεται, id eſt oblitеſcit occluditurq;. Myſtron item legitur quandoq; in Græcis auctoribus, unde in conuiuio Macedonico lautitia exſuperantiſſimo, ſingulis decumbentium aurea fuiſſe oblata dicuntur myſtra. Hinc & myſtropolæ, qui id genus diſtrahunt uenduntq;. Quod uerò ad ueſtes attinet, à quibus hic defluxit ſermo, legi apud Græcos, ueſtes floridas ac uariegatas inſigniter dici à Cyprijs throna. Quanquam à Theſſalis eo nomine intelliguntur animalia uarietate diſtincta maculoſaq;, id eſt τὰ πεποικιλμένα. Aetoli autem throna dicunt, τὰ φάρμακα, quod Clitarchus ſcribit, cui in Pharmaceutria ſuccinit Theocritus,

θέστυλι νῦν δὲ λαβοῖσα τὺ τὰ θρόνα τῶνδ' ὑπόμαξον.

Homerus autem, τὰ ῥόδα, id eſt roſas, eo intellexit uocabulo, παρὰ τὸ ἄνω θέειν ἐκ τῆς γῆς, quòd ſurſum è terra currant. Thronos uero cathedram ſignat cum hypopodio, id eſt ſcabello: à uerbo θράζεσθαι, quod ſedere indicat. Nam κλισμός, ſedes item eſt, ſed inſtructior cultiorq;, uilis autem quæ diphros nuncupatur. Thranos item & thrania, ſiue thranidia, ſellę nuncupantur humiliores. Thranitem turbam dici quum audis, nauticam concipe. Inter remiges qui ſupremi ſunt, thranitæ uocantur: ſicut medij, zygitæ: at infimi, thalamij. Cæterum thranitarum inſignis erat labor: nam & longioribus utebantur remis, quo nomine ab trierarchis maiora cõſequebantur pręmia. Quod autem in Theriacis Nicander, hæmorrhoida Thonion dixit, ad Aegypti regem Thonum planè referendum, quia in ea ſcateat regione ſerpentum id genus: quod quum nolens calcaſſet Menelai gubernator Canobus, dum in littus exiſſet, quærendi ſomni gratia, morſu impacto interijt. Id conſpicata Helena, & indigne ferens ſpinam hæmorrhoidis perfregit, ſpondylis eiectis: unde factum, uti hoc genus & ceraſtæ ſpina conuiſantur difracta.

Veſtium genera plura, quæ uarijs de cauſis ſortita appellationem ſunt. Perone. Combia. Combymata. Batrachium color. Horatius illuſtratur. Caianus locus. Cillium color. Cillos pro aſino. Phæus color. Leucophæus. Plinij locus ex libro ſeptimo perpenditur de mantellis. Mitra. Tænia. Tæniopolis. Cap. X

INter indumentorum autem appellationes, quas eſſe prope innumeras, conſtantiſsimum reor apud illos qui paulo plura lectitarunt, ac ſunt in ſtudijs, quod de Origene ac Didymo traditur, chalcenteri & adamantini, inueni pleraq; de nationum propagata nominibus. Nam ecce in ueteri memoria comperimus

perimus Tarantinidium. Id uero proculdubio de uſu, deq; Tarentinorum delicijs profluxit amiculum. Erat item quod diceretur Creticum, quo Athenis ſolitum uti regem proditur. Fuit & tunica quoq; Sardonica, quemadmodum & Sicula. Nam Theræum à Thera, opinor, uel à ferarum imaginibus, quæ uocant θηρία, uarium erat. Phrygium uero indumẽtum habebatur mulieribus dicatum. Fuit & lænæ quoddam genus, δευτερουργὸν uocant, quam poſteriores etiam epigraphon dixere: ſicut eius artifices deuterurgos nũcuparunt. Significauit ueſtem hanc in Bachis Lyſippus. Cuius uero gentis fuerit hæc, parum comperi. Illud exploratius, Caſiorum inſulas eſſe paulo plures per ambitum Carpatho, quod monumentis Strabo prodidit: unde frequentiſſimum tempeſtate noſtra defluxit Caſiacæ ueſtis nomen: quam eſſe uſui maximo ſcimus Græcis militibus, quos Græco uocabulo paſſim Stratiotas uocamus omnes. Caſianam uocari ab Euſtathio de montis Caſii nomine, minus fallit Græce non imperitos. Diphthera uero paſtoritium creditur ex pellibus indumẽtum. Scribit tamen Herodotus, Ionas byblos dicere diphtheras priſca conſuetudine, quòd aliquãdo byblorum penuria, hoc eſt papyri, pellibus uterẽtur tum caprinis tum ouillis. Sed & barbarorum multos item in pellibus ſcriptitaſſe. βαῖτας uero etiã diphtheras uocari, auctores habemus uel opinatiſsimos. Siſys appellatur uilior quælibet ueſtis: ſiſyra, ex pellibus uilloſis, aut ſimplicius lanea ueſtis. Siſyrna pellis eſt uillis renudata. Penulis uti tribunos pluuiæ tempore, ſcribit in Adriano Aelius Spartianus, imperatores autem nunquam. Nam & in Caligula Trãquillus, ut probrum refert, pictas gemmataſq; penulas ſolitum geſtare. Quo nomine factum Adriano imperij omen, prodit Spartianus idem, quod tribunus penulam amiſiſſet. Quæ res ſcitè admodum prouerbij facie quadam in eos ualet dici, quos dignitatibus iamiam amplioribus admouendos coniectamus. Saraballum ueſtis erat Parthorum fluxior: meminit in Danielem Hieronymus, item ad Innocentium. Apud eundem eſt ependytes in Hilarionis uita. Id interpretatur Sudas ueſtem intimã, quam & hypocamiſum uocent. Birrum fuiſſe Romanam ueſtem, Græci ſcribunt: & comprobat libro quarto Martianus: Birrus, inquit, & tunica nomen ueſtis habent. Birrhox apud Macedonas dicitur denſum. Birrham Græci forcipem interpretantur, aut falcem. Eſt etiam notior uulgo byſſacæna ueſtis. Eius ratio nominis à Byzacio demanauit, unde & Byzacenus in Aphrica ager, Byſſacænus à Stephano appellatus, ſicut regio Byſſacia. Quanquam nec deſunt, qui Byzantium etiam ſcribant, & populos Byzantas, quos cum Herodiano Gyzantas appellat Herodotus. Propriæ circumpadanorum ueſtes fuere pullatæ, ſicuti parte plurima etiam noſtris uiſuntur temporibus. Id ex Plutarcho compertum nobis eſt, in ſermone qui eſt De ijs qui ſerius puniuntur diuinitus: Neq; enim, inquit, Thracas approbarim, quos etiamnum tẽpeſtate iſta in Orphei gratiam mulieribus ſtigmata inurere, ſcimus: neq; item Eridani accolas μελανοφοροῦντας, id eſt atratis utentes ueſtibus ex Phaethontis luctu. Approbat Hiſtoriam & Polybius. Pellenicæ item lænæ nomen ſibi uendicant plurimum, adeo ut præmij uice Athletis proponerentur uincentibus. Id fieri ſolitum interpretantur, ἐν τοῖς ἡραίοις, hoc eſt Iunonis feſtis. Alij cum Hermea, id eſt Mercurij feſta in Pellene Achaiæ celebrarentur, epathlon id genus contribui ſolitum, tradunt: unde facetiſsime in Auibus Ariſtophanes, de eo qui ueſtibus utebatur attritis admodum, ut poſſet de balneolo cogitarẽ conducendo,

μῶν εὐθὺ πελλήνης πέτεσθαι διανοεῖ;

an, inquit, recta Pellenem euolare cogitas? Nam & ante paulo in eiuſdem ordinis hominem, indigere eum hirundinibus multis pronuntiarat:

δεῖσθαι δ' ἔοικας οὐκ ὀλίγων χελιδόνων,

quo ſignificabat, uerno illum indigere tepore, quo multæ ſe proferant hirundines. In quo ad parœmiam alluſum eſt, μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. hirundo una, uer non facit: meminit Ariſtoteles Moralium primo. Chlænam dicebant ueſtem quam tunicæ inijciebant, nos lænam dicimus. Ex ijs aliæ ſunt aploides, id eſt ſimplices: ut apud Homerum, χλαῖναι οὖλαι: aliæ autem duplices. Has uero Attici aplagidas dicunt, & diplaſidas, & dibolos. Paragaudas legimus indumenta ex lino uirilia, ueſtibus alijs ſubijci conſueta. Sunt qui uno uel duobus necti loris arbitrẽtur, ut inde ueſtes dicãtur dilores aut pentelores & monolores: quod ad inficiẽdi rationem referunt alij: dictionibus ex

Græco

Græco & Latino conflatis. Vel legamus monocoros, dicoros, tricoros, tetracoros, & pentacoros: quia totiens colore ſaturarentur. Dalmatica eſſe Dalmatarum ueſtis uidetur propria, religioni noſtræ non ſpreta quoq;. Lampridius in Commodo: Dalmaticatus in publicum proceſſit. In Pertinace Iulius Capitolinus chirodotas nuncupat Dalmatarum. Sicut citratas militares, quas intelligunt uirgatas, quoniam citroſas ueſtes ab citri ſimilitudine dici, Pompeius Feſtus ſcribit. Sic autem in bello Punico appellauit Neuius. Quod in Cœnis retulit Macrobius, qui & citroſas dictas ueſtes opinatur, non ab ſimilitudine, ut putat Feſtus, ſed quoniam (uti eſt ab Oppio traditum) ueſtibus interiectum citreum malum, quod eſt odoratiſſimum, tineas necat. Togam præſidiariam in Seuero dicere uidetur Spartianus, qua Imperator, uel omnino qui præſunt, uti conſueuere. Quum rogatus, inquit, ad cœnam imperatoriam palliatus ueniſſet, qui togatus debuerat, togam præſidiariam ipſius imperatoris accepit. Subarmalia idem nuncupat indumenta, armis ſubiecta, ne (opinor) rubigine inficiãtur ueſtes pretioſiores. Prætorianos, inquit, cum ſubarmalibus inermes ſibi iuſſit occurrere. Caracallæ indumenta fuere ad talos demiſſa, ab Antonino imperatore populo data, unde Caracalla eſt nuncupatus. Sed & Antoninianæ uocantur caracallæ. Meminit earũ Hieronymus, ut Sextum Aureliũ taceam. Ex tunicis alia uocabatur amphimaſchalos, quę liberis congrueret, ab axillis ita cognominata. Heteromaſchalos ſeruitijs dicabatur. Erat & tunica dicta orthoſtadios, qua utebãtur non cincta. Illud hic obiter ſubnotarim, ne dilatum forſan excidat, ubi Homerus ait chlænam περονήσατο, exponens Euſtathius, peronis, id eſt fibulis, inquit, quas & combia dicimus, colligauit. Sunt qui combymata pro ornamentis accipiant. Inuenio in Græcorum theſauris, Naucratitas in Prytaneo conuiuia ſolitos agitare in genethlijs, hoc eſt natalitijs Veſtæ, quam Prytanitida dicunt, necnon in Comæi Apollinis panagyri, ſtolis indutos candidis, quas etiamnum ueſtes nuncupant Prytanicas. Illud apud Ioſephum uideor obſeruaſſe, ſacerdotibus modo uerſicolore uti indumento, lege fuiſſe permiſſum. Sunt qui prodant, id genus ſolitum admitti ab ijs qui cæleſtia uice numinum uenerarentur. Proinde Leuitici decimonono, Veſte quæ ex duobus texta eſt, non indueris. Inter ueſtes mulierũ proprias, erat diploidion, hemidiploidion, cataſtictos, quo utiq; nomine tunica uenit animalium figuris intexta, aut floribus: nam & in noſtris literis, belluata quandoq; legimus ſtragula. Inter tunicas recenſetur & peplus, ut apud Xenophontem, quãquam apud hunc obſeruauimus etiam uiris cõgruere peplum. Nam Armenium ſcidiſſe peplos ſcribit: ni dicamus, barbaros ueſtibus plerunq; fœmineis gaudere. Sunt qui Eanon eundem putent cum peplo. Sunt qui diſpeſcant ita, ut nullis diſtinctos uarietatibus eanos intelligant, peplos uero accipiant uariegatos. Quod autem indumentis alijs etiam inijceretur peplus, ex Mineruæ utiq; peplis, libera (ut inquit Pollux) coniectatio eſt. Perineſa uocabant indumenta, in quorum extremitatibus aſſuta circumcurreret purpura, inſulæ quadam imagine: propterea id forte Anaxilas etiam νῆσον uocauit, id eſt neſum, ſiue inſulam. Othonem apud Homerum, album interpretantur amiculum ex lana utiq;, non ex lino, prætenue. Fuerunt tamen, qui eo nomine præcandidum epiſcoporum, & eius loci ſacerdotum amiculum intelligi recte putent: id plebecula nobileſq; certatim rochetum dicũt.

Homerus. Αὐτικὰ δ' ἀργεννῇσι καλυψαμένη ὀθόνῃσι

id eſt, confeſtim uero candentibus amicta othonis. Sunt & ueſtium pleræq; de coloribus productæ, alurgides, porphyrides, phœnicides, batrachides. Et ſunt hæ quidem uiriles, ex quibus batrachida ſunt, qui floridam intelligant ueſtem: ſic de colore nuncupatam. Batrachos certe rana eſt: batrachiòn uero coloris ſpecies, quo ante excogitatas perſonas, faciem obungerent. Propterea Horatius:

Quæ facerent agerentq; peruncti fecibus ora.

Eſt item AEginetæ Paulo batrachos ſub lingua infantili potiſsimum tumor φλεγμονώδης, id eſt cum inflammatione. Cuiuſmodi batrachis foret, indicat plane in Caligula Dion: Batrachida, inquit, inducenti, & inde ab colore praſino nũcupato, erat addictus adeo, ut uel nunc Caianum appellent locum, in quo is currus agitaret. Batrachium & phœnicium fuiſſe Athenięſibus dicaſteria, auctor Pauſanias eſt, de coloribus appellatione ducta. Muliebria illa cenſebantur indumẽta; crocotus, id eſt κροκωτός, crocotion,

paralur

paralurgides, omphacinon: cui tamen colori arriſiſſe Alexãdrum quoq; traditur. Fuit & indumentum hydrobaphes, quod mox etiam pſychrobaphes dictum, apparet. Erat cillium item coloris ſpecies, quem poſtea onagrium uocarunt: nam cillon Dores aſinum uocant, & aſinarium cillantera. Phæus color & niger affines admodum ſunt. Phæum tamen ex albo & nigro concinnatum uolunt pleriq;, myinon item nuncupatum, quod in libro De morali uirtute confirmat Plutarchus, teſtatur & primo De ideis tomo Hermogenes. De pictorum coloribus ſcribens Pollux: Colores, inquit, ſunt andricelon, oſtreon, praſinon, crocoides, cyaneus, cinabari, xanthus, phæus, phlogoleucus, leucophæus. Hunc uero poſtremum intelligo phæum, in quo plus paulo inſit albicantis qualitatis: ſicut phlogoleucum flammeum quidem, ſed alboris habentem plurimum. Vſum ſcribit Spartianus imperatorem Heliogabalum aurea omni tunica & purpurea, uſum & ex gemmis Perſica, quum grauari ſe diceret onere uoluptatis. Habuit in calciamentis quoq; gemmas, ſed ſcalptas, tanquam & inibi artificum nobilium ſcalpturæ ſubijci oculis poſſent. Tunicas aſemas ſunt qui unicolores interpretantur, ſicut macrocheras manicatas. Palmatam tunicã, & togam pictam priuatus habuit primus, & propriam Gordianus ſenior, quum antea ex Capitolio acciperent imperatores, uel ex palatio. Caracallam ueſtem ritu inciſam barbarico, & conſutam quoq; ad mandyæ modum, inueniſſe Antoninum, ſcribit Dion: ipſumq; non uſum modo ea, ſed milites quoq; ſic conueſtiri imperaſſe, unde Caracalli cognomen eſt adeptus. Quod ſane ut ignominioſum, agnoſcit idem hiſtoricus, quando ab iratis ſic fuiſſe appellatum ſcribit, ſicut Taranta ex monomachi ſanguinarij, & turpiſſimi ac puſilli nomine. Perſarum geſtamina erant, candys, anaxyris, quam & cyrbaſiam dicunt, & cidarin, ac pileum. Sed candys quidem regis erat haliporphyros, cæterorum modo purpureus, quandoque & ex pellibus conſuebatur. Eſt item Capyris Perſarum tunica manicata. Fuit & Perſicæ gentis Candyces. meminit Ariſtophanes. Atrebaticã ueſtem ſunt qui de populorum nomine dictam uelint: etiam'ſi Atrabaticas pronuntiat Sudas, de coloris atri ratione. Sunt autem in Gallia Atrebates textrino percelebres. Propterea birros, ueſtis ea Gallica eſt, ab Atrebatibus quandoq; petitos, prodit hiſtoria. Atrebaticas fuiſſe pretioſas, indicat Hieronymus in Iouinianum. Myoton, id eſt μυωτόν, Armeniorum fuiſſe dicunt, ex muribus contextam indigenis, aut eius animalis figura uarie ornatam. Maſſilienſium erat chortæus: uelut rhiza Thracum, Babyloniorum caunaces. Mandya ueto phænolæ ſimilis habebatur, cuius meminit in Iphigenia Rhinthon. Et in Tiberij rebus Dion: Facta, inquit, in conuentu quodam pluuia, φαιὰν μανδύην ἐφόρει. ac in reliquum, ueſtem aliam capere auſus eſt nemo. Eiuſdem meminit in Domitiano quoq;: Quum, inquit, per naumachiam implueret uehementius, mandyas ſubinde mutabat, aliorum uero neminem permiſit. Mandyan ſunt qui etiam loricium nuncupent, id eſt λωρίκιον, quod penulæ genus foret, qua ſe ut lorica, munirent: Latini mantellum dicunt. De quo intellexiſſe Plinium libro ſeptimo, eruditis fere placet, quum anthropophagos Scythas cutibus humanorum capitum refert, cum capillo pro mantellis uti. Herodotus tamen in Melpomene ſuper eadem re, ἅ τε χειρόμακτρον ἔκτηται, ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου, τὸν αὐτὸς ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει, καὶ ἀγάλλεται. ὃς γὰρ ἂν πλεῖστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχοι, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται. quod eſt, pro mantelibus poſſidet, eiſq; ex habenis equi ſui appenſis, gloriatur. Qualia mantelia ut quiſq; plurima habet, ita uir cenſetur præſtantiſſimus. Chiromactrum uero tergendis manibus dicatum agnoſcit etiam libro ſexto Pollux. Nam & chiromactra uilloſa idem libro ſeptimo dici Laſia, interpretatur, denſitatis ratione. Sed & illud ex Herodoto eſt, Non deeſſe, qui coria hæc humana, perinde ac brutorũ conſuant, utanturq; pro amiculis. Mantelia Cypria, & multitias legimus tunicas in Aureliano Flauij Vopiſci. Sindonem accipiunt nonnulli coloris Tyrij ueſtem: unde & Martialis,

Nec ſic in Tyria ſindone tutus eris.

Candidam intelligere malunt alij, qua uterentur magi tenuiſſima. Sunt qui eo nomine linum interpretentur prætenue. Scribit Dion, Neronem tunicula obtectum florida, & ſindonio circa collum ſenatores ſolitũ ſalutare. Idem tradit quoq; Sardanapalum, hoc eſt Heliogabalum in palatio ſelegiſſe locum ſibi turpitudinibus aptum, ubi nudus aſſi-

ſtens

ſtens foribus meretricio more, ac ſindonium aureis ſuſpenſum cricis quatiens, uoce mollicula, fractaq́; prætereuntes ad Veneris prolectabat ſocietatem. Polymitam intelligit Hieronymus ueſtem diuerſi coloris cõtextam filis: qua, inquit, ueſte polymita, & multarum uirtutum diuerſitate contexta indutus fuit & Ioſeph, & regum quondam utebanť filiæ. Apud ſeras, hoc eſt σῆρας, ſunt proprij generis ueſtes ex animali, quod σῆρα uocent Græci, indigenæ aliter omnino, magnitudine dupla, quàm cantharus maximus, alias araneis perſimile, in arboribus quæ dicuntur texere: nam & par eſt pedum numerus, octo utiq;: ijs domunculas conſtruunt Seres, æſtate ac hyeme accommodas. Animalium opus filum eſt pedibus obuolutũ, ac prætenue. Aluntur annis plurimum quatuor, cibus ἐκ τοῦ ἐλύμου, id eſt ex pannico eſt. Anno autem quinto, neq; enim illis uita productior, calamus obijcitur uirens, qui omnibus creditur animalibus mira gratus ſuauitate. Cibo id genus ampliter ſaburrata mox rumpuntur diſsiliuntq́;. Sic uero immorientibus, in utero plurimum τῆς ἀρπεδόνης, id eſt textrinæ comperitur materiæ. Inſula σηρία, Pauſanias inquit, in intimo eſt rubri maris ſinu. Sunt qui à fluuio, quem dicant σῆρα, effici inſulam probent, uti à Nilo Delta. Seras alijs in Scythia conſtituentibus, tractu ad Indos uergente. Poſtremo æſtiuam ueſtem theriſtron dicimus, & theriſtrion. Sicut hyemalem chimaſtrum. Homerus alexamenon appellauit. Cocco tingi ſolita, theriſtra, ſcribunt eruditi, tenuiſsima adeo, uti diaphana forent plane. Meminit capite tertio Eſaias: Auferet, inquit, Dominus diſcriminalia, periſcelidas, murenulas & olfactoriola, mutatoria, uittas & theriſtria. Veſtem quæ nunc dicatur Serica, olim Medicam eſſe nuncupatam, compertũ nobis eſt. Quam uero Syriam uocant multi, hanc autocopon dixere comici. Mitram Homero poſteriores tæniam eſſe dicunt, qua obligetur caput, ſiue faſciam malis dicere, unde & mitrophori nuncupentur. Ex Euripide manifeſtius liquet,

μίτραις ἀναδέτοις ξυνθμίζεσθαι πλόκαμον.

Apud Herodotum quoque eſt, μίτραις κατελίχατο. Sunt & qui ſic finiant, ex faſcijs orarijsq́; concinnatas corollas dici mitras. A miton uero, quod filum eſt, inclinatur mitra. Eſt eodem quoq; nomine zona, quam ſoluere narrantur primũ parientes, dicantq́; Dianæ, nato inde illius cognomento, ut appelletur λυσιζώνη. quo nomine etiam Athenis templum uiſebatur cõſecratum. Mitram certe incorruptam dicit Apollonius, ubi conſtat etiamnum pudicitia uirginitasq́;. Sed & tænia dici uidetur eadem, unde tæniopolis apud Eupolin, interprete Athenæo, pro ea quæ muliebres diſtrahit zonas. Eſt & tænia piſcis prætenuis.

Lacides ueſtes quæ ſint, ac item pilares & ſpira, ac ſpirobolus. Spiropoles. Spilos. Spirachthea. Spirulatim. Anterides. Antes. Antæ. Pilos in Theophraſto quid. Cerui pennas timent rubras. Pilum telum. Quæ dicerẽtur pilę. Cur tauri phœniceis irritentur, contra Domitium. Problematum genera. Auſonius, Virgilius, Ouidius & Hieronymus declaranť. Thyſani. Broſſi. Arethyſani. Amphimalti. Croſsi. Tapetes. Strotæ. Stymphalidum hiſtoria. Stymphalia Diana. Senatorum habitus. Vermiculata ueſtis. Scolecidata. Quiſquiliata. Seres uermiculi. Ziræ. Ephaptides. Metaxarij. Cœnatoria, uel dipnitis. Chære ſalutatio matutina. Cap. XI

VEſtes porro uetuſtate dilabentes ac laceras uocauit Ariſtophanes in Comœdia, lacidas: nam & laciſma Græce ſciſſuram nobis indicat. Sunt qui ſpira etiam uocent, id eſt τὰ σπεῖρα. Nam & apud Xenophontẽ Rerum Græcarum quarto, σπειρία legimus: Aſcenderant, inquit, ſpirijs induti, perinde ac æſtate. Faba porro Aegyptia ſerenda traditur paleato limo, quo deſcendat comprehendatq́;. Proinde ſpirobolos nuncupatur auctoribus quandoq;: ab ſpiris pro ueſte fit ſpiropoles, etiam ſi melius eſt item indumentum quandoq; ſpiron: nam eſt & militaris ordo ſpira. Spilos uero, ſicut chœrades & myrmeces, & rhachiæ, ac trychata, petræ in mari ſunt ſub aquis deliteſcentes. Spirachthea cnodala, id eſt reptilia dici animaduertimus, quæ auctiora ſunt & prægraui cauda: quæ in trahendo uelut onus eſt, unde inflexum nomen. Spirulatim ſignat clauiculatim, & capreolatim. Nam in torculari trochlea dicitur eruditis ſpirulatim ſtriata. Eſt autem proprie ſpira, circulorũ genus, quum

tales perducuntur lineæ, ut earum portio ultima nō ad exordium trahatur, ſed paulum ab rigore deflexa infra uel ſupra circulos producat alios arctiores laxiores'ue: quam figuram Achanti uolumen in Timæo dixit Plato. Sed ad ſpiron redeo. Latini id genus pilares dicere ueſtes poſſent. quod Martialis ſignificat, quum Epigrammatum ſecundo, de toga ſua quam pertritam conſciſſamq; intelligi uolebat, ita ſcribit:

At me quæ paſſa eſt furioſi cornua tauri,
  Noluerit dici quam pila prima ſuam.

Erant ſiquidem, ut Sextus Pompeius ſcribit, pilæ uiriles effigies atq; item muliebres ex lana, quæ compitalibus ſuſpendebantur in compitis, quod eſſe deorum inferorum putarent, quos uocant lares: quibus tot pilæ, quot capita liberorum, ſeruorum, mulierum circa compita habitabant, ponebantur, ut eſſent ijs pilis & ſimulacris contenti, uiuisq; parcerent. Hiſce uero imaginibus nullius omnino pretij ueſtes circumponebantur. Proinde pannoſos etiam quandoq; Martialis pilas uocat, ut Epigrammatum decimo in Laurum,

Sed qui primus erat luſor, dum floruit ætas,
  Nunc poſtquam deſiit ludere, prima pila eſt.

Sunt & in ratione ædificiorum pilæ quoq;, ex quarum uidentur genere anterides, ſiue eriſmæ, quæ procurrunt ab imo, mox gradatim contrahuntur. Antes uero quadraturæ ſunt, ex quo antæ uocantur quadratæ columnæ. Virgilius,

Iam canit effœtus extremos uinitor antes.

Aegyptiæ porrò fabę thyrſus uti quibuſdam uidetur, ab Theophraſto nuncupaт̄ pilos. Sed rotundū calicē eo uocabulo accipere malunt alij. Pilum aūt, inquit in cōmentatione hiſtorica De Romanorū militia Polybius, telū eſt, lignū plerunq; bicubitale, craſſitudine uero digiti, ſpiculo ſpithamæ, id eſt palmi maioris, eouſq; attenuato & acuto, ut poſt ictum primū neceſſario flectatur, ſitq; ineptū ad remittendū, alioqui cōmune fieret telum. Cæterū quia de pilis ſermo eſt, aſtruit poetæ illius acutus interpres, ut de eo meū ſemper fuit iudiciū, & bene doctus quoq;, etiam ſi naſutiores multi, ſubditis equo calcaribus, laxis habenis toto in illum feruntur impetu, & altius genuinū infigunt: ab hac pilarū ſimilitudine ueſtes, quæ in ſpectaculo tauris obijcerētur irritādis, pilas item fuiſſe nuncupatas, quod à tauris peterentur, tanquā effigies hominū. Vel, inquit, pilæ dicebantur, quod in globū & luſoriæ pilæ ſpeciem cōuolutæ iactabantur: quanquā rudis antiquitas, ut Pædianus auctor eſt, homines è ſtramine formaret ad eum uſum. Poſt ea, inquit, luxus in tantum auctus eſt, ut ueſtes etiam purpureæ obijcerentur. Quod duodecimo Metamorphoſeon ſignificaſſe Ouidius quoq; uidetur, quum ita canit,

Haud ſecus exarſit quàm circo taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu,
Phœnicias ueſtes, eluſaq; uulnera ſentit.

Sed ut nos ex multijuga lectione cultius aliquid aucupemur, quod ingenioſus enarrator minus aduerterit, cuius fiducia haudquaquam in aurem utramq; dormiendum, ſed peruigilate ſemper excutiendi poetarum ſenſus, quibus ille multum intulit claritatis, quum alioqui Heracliti tenebris obuoluti, plurimis iacerent incogniti & inſciti: quod ſane uelut auri coronarij laxamentum dixeris, eminentis ingenij fertilitate condonatum: ſubeſt ſemper fere intercutaneæ eruditionis aliquid, quod non niſi Lynceo conſpexeris: ueluti in eo (quod ait) nimio luxu inſtitutum, ut Phœniceæ ueſtes conijcerentur ad taurorum irritationem. Id uero minus ueritate connititur. nam ex natura rerum oborta conſuetudo eſt: quam & iureconſultus Vlpianus Digeſtis de furtis non ignoraſſe uidetur, ubi ait: Cum eo qui pannum rubrum oſtendit, fugauitq; pecus, ut in fures incideret, furti actio eſt. Hoc & in Inſtitutionibus relatum inuenies De obligationibus quæ ex delicto naſcuntur. Quod ut uerum ſcias, audi quæ doctiſſimus ille Plutarchus in Oratione qua connubialia contexuit præcepta, ad hoc ipſum pertinentia memoriæ mandanda cenſuerit. Qui elephantis (inquit) ſe admouent, ueſtem claram non geſtant, nec puniceam qui tauris, quod huiuſmodi coloribus illa animalia maxime efferantur: ſicuti tigres in tantum aguntur furorem ſonitu tympanorum, ut ſemetipſas dilanient: feles olfactu odoramentorum perturbari & furere, traditur. Idem porrò Plutar-

chus in libro De Alexandri fortuna, liquidius etiamnum tauros Phœniceis irritari eſſe rariꝗ; ſcribit, elephantes uero albis. Verum ut ex noſtris item literis doctrina corroboretur, apud Senecam libro De ira tertio, ita reperio: Quod accidere uides animalibus mutis, idem in homine deprehendes, friuolis turbantur & inanibus. Taurum color rubicundus excitat: ad umbrā aſpis exurgit: urſos leonesꝗ; mappa proritat. Omnia quæ natura fera ac rabida ſunt, conſternantur ad minima. Porrò & ceruos rubræ pēnæ aſpectu terreri, no'nne & Auſonius comprobat illis uerſibus?

An cum fratre uagos dumeta per auia ceruos
Circundas maculis, & multa indagine pinnæ?

Id & Seneca ſignificare uidetur libro De clementia primo: Si feras (inquit) linea, & pinna concluſas contineas, iubeasꝗ; telis inceſſi, tentabunt fugam per ipſa quæ fugerant, proculcabuntꝗ; formidinem. Sed & in Georgicis libro tertio commeminit Virgilius ubi de ceruis ait,

Puniceæ' ue agitant pauidos formidine pennæ.

Quem tamen locum inſcitiſſime explicari animaduertes etiam ab ijs qui fimbrias expandunt, & oſtentui ſua habent omnia, & pectus ſuum bibliothecā rentur. Sed & Ouidius eadem inſcitiæ labe inuoluitur magis quàm explicatur Metamorphoſeon decimoquinto, Nec formidatis ceruos includite pennis.

Quin & Lucanus,

Sic dum pauidos formidine ceruos
Claudat odoratæ metuentes aera pennæ.

Quod autem odoratas ait pennas, ad id referri poteſt, quod uſtulari ab plerisꝗ; ſolent, ſicuti Inſubribus eſt mos. Hoc ipſum & Hieronymus innuit in Luciferiani & Orthodoxi dialogo: Et pauidorum more ceruorum, dum uanos pennarum euitatis uolatus, fortiſſimis retibus implicamini. Nec ambitioſum me putet parte hac quiſpiam, quando indicta inſcitaꝗ; multis retegimus. Quod ſi curioſior aliquis horum euentuum amplius rationem perquirat, cum Alexandro forte reſpondebimus. Si tamen Alexandri germanus eſt liber, quod non uidetur quibuſdam, ſtyli ſaliua ductis, aut doctrina hæreſin non reſipiente. Problematum nonnulla eſſe prorſum ambiguitatis expertia: neꝗ; enim dubitandum putabit aliquis, cur uolucribus plumas contribuerit natura. Quippe ut ijs foueantur ueſtimentorum loco datas liquido patet. Quædam uero ἄλυτα παντελῶς, δὲ θεῷ μόνῳ γνώριμα. hoc eſt, ſolutionis expertia omnino, ac deo tantum cognobilia, qui horum conſtituit eſſentiam. Dubia enim quæſtio eſt, quamobrem γαργαλιζόμενοι μασχάλας ἢ πέλματα ἢ πλευρὰς γελῶσιν. id eſt, titillati alas aut plantas aut latera rident. ſiue qua de cauſa audientes aliquos atterentes marmora aut ſecantes aut ſtridentes, aut ferrum limantes dentibus eueſtigio inhorreſcunt. uel cur magnes attrahat ferrum, electrum paleas: leo gallum metuat: coturnices helleborū comedant, hominibus letalem. Ex hoc genere ſunt quæ à medicis ἰδιότητες ἄῤῥητοι λέγονται, hoc eſt occultę appellantur proprietates. Quod autem ſuum uniuſcuiuſꝗ; occultum eſt, id parum habet, cuius reddi cauſa poſſit. Male enim quidam horum ſolutiones ſubitaneas efficiūt, ualde inutiles, nec fidem facientes. Aiunt enim ſtruthiocamelum ferrum non proprietate ulla, ſed potius calore concoquere, quod profecto inſulſum eſt. Leo namꝗ; quum hoc ipſo animali feruidior ſit, non tamen ferrum conficit. Sunt & ſuæ philoſophis occultæ proprietates: immo uerò etiam grammaticis, quæ πάθη uocantur, σεσημειωμένα τῇ χρήσει, id eſt ex uſu adnotatæ. Tertium uerò genus eſt problematum, quod medium tenet locum, & ad cognitionem habendam minime ambiguum eſt, & ſolutioni ſubijcitur. Quod ergo de tauro propoſitum eſt, eſſe inter ἰδιότητας ἀῤῥήτους, manifeſtum uideri poteſt: niſi quod Auicenna primo Canonis ita propemodum ſcribit: Aeſtimationes, inquit, humores permouent, quippe ſanguinem agitat rubentium rerum intuitus. quare eum cui è naribus profluere ſanguis aſſueuerit, uetamus rubens quippiam amplius inſpectare. Ratione eadem Albertus ſcribit, ad prælium elephantes excitari. Conſimile narratur fere de ſtymphalidibus miraculum, quas Hercules ſagittis impetiuiſſe dicitur, ſed ab eo interemptas, abnuit Camireus Piſander. Aues eſſe dicuntur ἀνδροφάγοι, quæ tamen crotalorum abigantur tinnitu: plurimas haberi in Arabiæ deſertis, tradunt

leonibus

leonſbus ac pardali non mitiores. Aucupatum prodeuntes inuadunt, ac roſtris conuulnerantes interimunt, perforatis etiamnum æneis ferreisq́ munimentis: quod ſi phloinam induant ueſtem craſſiorem, obluctatur ea demum obſiſtitq́: immo perinde ac uiſco fixa inhærent roſtra tenenturq́: earũ magnitudo fere quæ gruum, ſimilitudine ibin exprimunt, ſed robuſtiora illis roſtra, nec adunca. Porrò apud Stymphalum Dianæ uiſebatur Stymphaliæ templum, & in tecto ſtymphalides aues ex ligno cõpoſitæ afformatæq́. Arabiæ putantur uernaculæ, atq́ inde ad Stymphalum deuolaſſe. In hac porrò multiplici ueſtium pragmatia, non prætereundum quod ſcribit Dion: Traianum prius quàm imperio admoueretur, oblatam concepiſſe ſpeciem ſenis pallio cõtecti, & ueſte purpurea, coronæ inſigni adiecto, qua forma expingi ſenatores aſſueuere. Vermiculatam ueſtem apud Hieronymum ſunt qui interpretentur dici, ex aquifoliæ grano, quod locis quibuſdam, Plinio tradẽte, uermiculi ſpecie uiſitur. Nam & coccineam ueſtem ſcolecidatam uocari tradunt, uelut uermiculatam: etiam ſi quiſquilium eſt cocci granum, unde corriuari quiſquiliata uideri poteſt. Quod & ipſum animaduertit Hermolaus. Emperonema diptychon apud Theocritum interpretantur diploida, fœminis etiam congruam, Homerus quam dixerit δίπλακα μαρμαρέην. Veſtitiſſima dicuntur animalia, quæ prædenſo ſunt pilo uel lana. Quod uerò in ueſtibus quandoq́ thyſanos dici legimus (nam & Homerus ægida nuncupat thyſanoeſſan) fimbrias intellige, quas item broſſos nominant, uel croſſos, ſi per o micron ſcribatur: nam κρωσσοὶ uocitantur hydrophora uaſa, id eſt aqualia. Sunt autem thyſani ſchiſmata, id eſt ſciſſuræ quædam: unde apud Pauſaniam Arethyſani, id eſt Martis thyſani. Croſſum etiam pro cratere accipit Sophocles. Apud Lycophronem & cæteros aqualia intelliguntur uaſa, cuiuſmodi forte Lagyni ſunt & Xeſtæ. Dicuntur croſſi à κρῶ, & per conciſionem κρῶ, ſignat id infundo. Tapetes uero inter ueſtes utiq́ non ſunt, uerum ea nomenclatura certi generis ſtragula intelliguntur, uel nominis argumento, proculcationem indicantis, id eſt ἀπὸ τοῦ πατεῖν. Amphitapetas putat Aelius Dionyſius ex utraque parte hirſutie præſignes. Hos item amphimallos intelligit Pauſanias. Iis porrò diuerſi, quos heteromallos uocant, id eſt una modo facie hirtos. Omnino tapetas dicunt μαλλωτούς, id eſt uilloſos. Quibus inſternendi incumbit functio, rectè uidentur dici ſtrotæ, Græca ratione: meminit Athenæus. nam apud Perſas leguntur βασιλικοὶ στρῶται, id eſt regij inſtratores. Et in Pelopida Plutarchus ſcribit, Timagoram Athenienſem ab Perſarum rege dono accepiſſe lectum πολυτελῆ, & στρώτας θεράποντας. ſed interpres ſeruilia intellexit ſtrata ineptiſſime. Id quod ex Athenæo liquido agnoſcas, qui prodit Perſas ita ſentire, inſternendi artem à Græcis ignorari. Ziras item, id eſt ζειρὰς, indumenta legimus apud Xenophontem ἀναβάσεως ſeptimo, aduerſus uim frigoris. Siquidem Thracas ſcribit hyeme ſeuiore alopecidibus, id eſt pellibus uulpinis caput præmunire ac aures, necnon ziras geſtare ad pedes protenſas in equis, chlamydes autem minime. Sunt qui ſuper tunica geſtari ſolitas prodant ziras, ſicut ephaptidas. Meminit Herodotus quoque. Sed & mitram ſic dici opinantur quidam. Pœciltas, id eſt ποικιλτὰς apud Plutarchum in Pericle, ſunt qui acu intexentes interpretentur, quos Latine barbaricarios dici quibuſdam aduertimus: qua forma metaxarij Iureconſultis nuncupantur ſericum negociantes, quod metaxam uocant Græci. Vitruuius tamen libro ſexto: De paludibus, inquit, tenues colligantur metaxæ. Scribit Dion, Ludorum tempore extenſa ab Cæſare uela ſerica, id παραπετάσματα σηρικά, ne ſpectatores ſole uexarentur. Id autem, inquit, χλιδῆς βαρβάρου ἔργον εἶναι, id eſt mollicieí barbaricæ opus eſt: ac ab illis ad mulierum noſtrarum delicias nimias eſſe productum. Cœnatoriam ueſtem, δειπνίδα uocant Græci, unde eſt illud Dionis in Adriano, Cornelius (inquit) Fronto peruesperi quandoq́ ab cœna domum repetens, officium cuidam præſtiturus, ἐν τῇ δειπνίτιδι eſt iudicium ingreſſus, ac iudices ita ſalutauit, ut non matutino uteretur uerbo χαῖρε, id eſt aue: ſed ueſpertino, ὑγίαινε, quod ſalue interpretantur. In codicibus Latinis Senatoria ueſtis pro Cœnatoria legitur nonnunquam, ſed mendoſe, ut liquet.

Cur Aeſculapio gallum debere ſe apud Platonem Socrates dicat. Aduerſus Lactantium adnotantur paucula. Caput XII

LActantius Diuinarum institutionum libro tertio, Socratem inceſſit, qui in Platonis Phædone familiares rogauit, ut Aeſculapio gallum quem uouerat pro ſe ſacrarent: timuit, inquit, ne apud Rhadamanthum reus uoti fieret ab Aeſculapio. Dementiſſimum hominem putarem, ſi morbo affectus interiſſet. Quum uero hoc ſanus fecerit, eſt ipſe inſanus, qui eum putet eſſe ſapiẽtem. At ego, ó Lactanti, non te quidem dementem dixerim, quum & prudenter & docte ſcripſeris non parum multa: ſed Socratem, ut temporibus illis bene cordatum hominem contenderim, cuius uita ut Chriſtianæ ſanctitatis imago quædam, laudatur à ſcientiſſimis. Te uero Platonis ſenſum haudquaquam aſſequutum, id argumento eſt, quod quæ obuelatis traduntur figuris, nec niſi allegoricis enarrationibus unquam intelligenda: ipſe, ut ſimpliciter dicta, accepiſti: oblitus (ut uidetur) ſententiæ illius, Nunquam futurum Platonicum, qui allegorice Platonem nõ putet intelligendum. Niſi forte Ariſtotelico more in Platonis uerba, non in ſenſum opertum & profundiorem ſigna intuliſti: quando & ſanctiſſimo doctore Thoma in paraphraſi De anima, comprobante, refellit Ariſtoteles Platonem ſuum hac potiſſimum ratione. Sed attendendum, inquit, non id improbari quod Plato ſenſerit, ſed quod uerborum oſtendat conſuetudo. Cui ſi amplius inhærendum putaris, fient plane rerum commiſſiones meræ, nullo calcis ferrumine interlito, quaſſæ ac nutantes, & (ut Hieronymi abutar ſententia) figmenta è Mimo, uel Attellanarum ludicro: quæ calentibus adhuc rhetorum ſtudijs atq; doctrinis, ſcholaſtico flore plerunq; depingimus ac ludimus. Hoc fuiſſe tibi propoſitum uir doctiſſime ac de Chriſtiana ueritate optime merite, malim equidẽ credere, quàm lapſum tam fœde tamq; pueriliter. Etiam ſi in eandem recidit ſententiam in Apologetico Florens Septimius. Quid uero illis inuolucris ſibi Plato uoluerit, iam nunc ex Platonicorum ſententia promere adoriar. Priſci Aeſculapio medico, Phœbi filio gallum ſacrificabant, diei ſoliſq; nuncium, id eſt diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, quæ diuinæ prouidentiæ filia nominatur, cui diem, id eſt uitæ lumen ſe debere fatebantur. Eiuſmodi medicum in ſuperioribus Socrates perquiri iuſſerat, morborum animi curatorem. Præterea priſcorum oracula tradunt, Animas remeantes in cælum pæana, id eſt triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergo deo uotum, ut alacer pæana canens cæleſtem repetat patriam. Socratis uerba in ultima Phædonis parte hæc ſunt: O' Crito, Aeſculapio gallum debemus, quem reddite, neq; negligatis. Penſitent iſta libra acriore ſtudioſi omnes, non arbitrabuntur alienæ famæ conuellendæ gratia, nobis perinde ac de curru garrientibus, hæc euigilata: ſed ueritatis ratione, & ne quid diffitear, Platonicæ doctrinæ propenſiore ſtudio, cui propter illud ſymbolum θαίττος, tam afficimur, quàm qui maxime.

De gallinaceis excerpta pleraq; nõ incurioſe. Halij uis. Cur ante lucem canant, curq; aues dicãtur Perſicæ. Medica auis. Medicus pro procuratore. Minerua Ergane. Coccyſſare. Coccyx ſeu cucus. Gallum in ſuo ſterquilinio plurimũ poſſe. Coccygis cãtus, prouerbiũ. Gigleria quid. Cap. XIII

QVoniam uero in galli mentionem incidimus, ut non abſque fœnore hoc ſit factum, & auctario, ut melius poſſumus, legentes dimittamus onuſtos: nec tamen ab inſtituto, & ijs quæ paulo ante prodita nobis ſunt, abeamus longius, aut extra oleas (ut aiunt) feramur, & naſutior quiſpiam in nos regerat illud uetus, Bene prorſus, bene. Sed quo' nam iſtud tam bene? Veterum ſententia frequens fuiſſe uidetur: Gallo uim omnia quæ deglutierit, conficiendi adeſſe. Propterea in Veſpis Ariſtophanes,

Ἀλεκτρυόνος μ᾽ ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν.

id eſt, galli me uentrem habere dictitabat. Id uero enarrantes grãmatici: galli, inquiunt, calore uentris feruentiſſimo cuncta percoquunt. Quoniam uero Plinius ſcribit, Pergami omnibus annis ſpectaculum gallorum publice ædi ſolitum, ceu gladiatorum: ſciendum eſt id & Athenis factitari cœptum, ut auctor Aelianus eſt, à Themiſtocle ſuperatis Perſis. Adijcit & in ſermone qui Anacharſis ſeu De gymnaſiis inſcribitur, Lucianus, Coturnicum magno ſtudio, non gallorum modo certamina ibidem ſpectari conſueuiſſe. Seueri quoq; filios Herodianus ſcribit, diſſidere ſolitos puerili primum certamine

mine, ædendis coturnicum pugnis, gallinaceorumq; conflictibus. Proditur item memoriæ, Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, quum ei præmonstraſſet gallinaceos coram Callia pennis ac roſtro dimicantes. Quam utilitatem agnouit & Chryſippus in libro De iuſtitia, dum gallorum æmulatione inijci nobis ad fortitudinem ſtimulos & ſubijci calcaria prodidit. Iucundum uero eſt, quod obſeruatum hac parte non reticebimus: gallinaceis mox compugnaturis allium in cibis obijci ſolitum, quo acrius decertarent. Ex quo facetiſſime in ueteri comœdia, ἐσκοροδισμένος, id eſt allio paſtus, quod ſcorodon uocant, pro uehementi ac nimis in pugnam procliui dicitur quandoque. Auctor uero idem Plinius eſt, Gallinaceos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; ſomno à natura genitos. Scrutantur tamen multi, cur nam uni fere animalium ſit ante lucem datum canere. Aliquot eius rei adferri pro ingeniorum captu rationes ſolent. Nam ut hinc potiſſimum exordiamur, ſuper ea lepidiſſima ex Luciano fabella adfertur, quam & tralatam appoſui. Fuit quandoq; Alectryon iuuenis, hoc eſt Gallus nomine, hic Marti uſqueadeo familiaris eſt factus, ut cum eo ſubinde comeſſaretur, foretq; amorum illius cōſcius. Sicubi ergo ad Venerem itaret Mars, aderat comes Alectryon. Quia uero ſuſpectum præcipue habebat Solem, ne rem conſpicatus Vulcano renunciaret, pro foribus excubare adoleſcentem iubebat, ſignificaturum ubi comparuiſſet ſol. Forte ita euenit, ut conſopitus excubias proderet adoleſcens, fieretq; ſpeculatio cæca, ac ſuperueniente clàm Sole, Mars Venusq; complexi deprehenderētur, in utramq; (quod dicitur) aurem Alectryonis fiducia decubantes. Factus uero certior Vulcanus, catenis prætenuibus utrumq; mox illaqueat obretitq;, quas ad eum uſum diu antea erat commolitus. Sed emiſſus deniq; è uinculis huiuſmodi Mars, in Alectryonem protſus fit commotior, nec prius ira deferbuit, quàm in eius nominis auem deformarit malefidum cuſtodem: atq; ita ut criſta uideretur celſus, ſicuti quum hominem ageret, galeam geſtarat. Verum ex antiqui admiſſi memoria, ut ſe deo expurgent, illatiq; damni formula ſatisfaciant, haſce aues morem perpetuo ſeruare, diu ante ut præcinant, ubi mox oriturum præſenſerint ſolem, ne lux obrepat incautis. Sed enim ut ab iocoſis ueniamus ad ſeria, ſcribit in Diuinationibus M. Cicero, Democritū hiſce ferme cauſam adortum explicare, cur ante lucem concinant galli. Depulſo, inquit, & in omne corpus diuiſo ac modificato cibo, cantus ædunt quiete ſatiati. Qui quidem, ut ait Ennius, ſilentio noctis fauent faucibus, rurſum cantu plauſuq; premunt alas. Sunt uero qui ſalaciſſimæ auitij eius naturæ acceptum referri aſtruant oportere euentum eiuſmodi. Nam cantu ſignificari Veneris appetentiam, inde eſt argumentum euidens, quod antequā uſui Venerio ſufficiant, conticeſcunt. Eſſe porrò in more auibus nōnullis, ut procliuitatem & lubentiam ad initum quolibet præeant cantu, quum alibi comprobat Plinius, tum ubi ait, Perdices fœminas concipere ſuperuolantium afflatu, ſæpe uoce tantum audita maſculi. Contingere autem gallinaceis, quod fere cæteris uſu uenire, compertum eſt, ut peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac inde maxime uegeto, libidinis titillentur pruritu. Interuulſus autem ſomnus, ac idētidem repetitus, cantus frequētiæ cauſam facile ſuggeſſerit. Lepidum porrò Ariſtophanis poetæ commentum eſt in fabula, cui titulus ὄρνιθες, Gallum quandoq; imperaſſe Perſarum gentibus, quo argumento etiam Perſica dicatur auis. Atque eo item nomine cyrbaſiam & tiaram geſtitet rectam, quod regibus tantum licebat, Clitarcho tradente. Adeo uero præpotens ac formidoloſum fuiſſe illud imperium, ut nunc quoq; auibus id genus diluculo præcinentibus proſiliāt ad opera omnes, ceu mulctam uERITI. Perſarum denique rex Artoxerxes Cyri iunioris percuſſori ex Caria, uirtutis præmium contribuit, uti in prima acie gallum aureum in haſtæ geſtaret apice. Nam Caras omnes Perſæ ἀλεκτρυόνας dicunt, id eſt gallos, διὰ τοὺς λόφους, quos in galeis ſurrectos habent. Dicuntur enim gallinacei Medicæ aues, à Medis. etiam ſi in Latinis literis Medicum de procuratore pronunciari animaduertimus, à uerbo μήδομαι, curo. Eſt huic aui, quod equidem dignum relatu cenſui, amoris intellectus, & quod miremur in hominem. Auctor quippe Nicāder eſt: Secundum, qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximie, cui nomen foret Centaurus. Quanquā alibi etiam ab anſere puerum amatum prodit Clearchus in Eroticorum primo. Nomen pueri Theophraſtus non tacuit, Amphilochū appellatū tradens, ac ge

nere Oleniū. In Leucadia uirginē eatenus adamauit pauo, ut ea functa humanis, commoreretur. In arce porrò Eleorum Pallados galeæ inſidet gallus, ex pugnacis (opinor) naturæ argumento. Sed, inquit Pauſanias, Mineruæ ſacram arbitrari, quam φρυγίλος uocant, poſſumus auem hanc. Coccyſſare, id eſt κοκκύζειν uerbum habent Græci fictitium ex gallinacei uoce ac coccygis. Eſt autem eo nomine auis accipitri perſimilis, timida adeo, ut reliquarum compaueſcat commercium. Sed Romani, inquit Lycophronis interpres, cucum nuncupant. Apud Senecam extat prouerbium, gallum in ſuo ſterquilinio plurimum poſſe. Sed & coccygis cātus dicitur de ijs qui eadem ingerunt ſemper. Gigleria nuncuparūt ueteres gallinarum inteſtina, rebus alijs permixtim incocta. Porrò mentum uocant quæ gallinarum roſtris adiacet carnem. In theriacæ ratione gallum ſylueſtrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna faſianum marem eo nomine intelligendum prodit.

An ſit in uerbis omnino uis ulla, curq́ in ſacris plerunq; barbaris uterentur uocibus. Interim de Epheſiis literis. Caput XIIII

QVæſtio diu agitata ueteribus eſt, Inſit'ne uis aliqua uerbis, certa quadam enunciatis formula. Equidem Chriſtianæ ueritatis cultor, qui poſſit inficiari? quando princeps ille rerum ac ſummi patris filius, ex uero deus uerus præfatione ſacerdotis breuiſſima ſeuocetur eliciatur'ue à cæleſti ſede? Cui ſimile quiddam & priſcorum uana ſuperſtitio aut habuit aut credidit: quando & Tullum Hoſtilium Piſonis tradidere monumenta, ex Numæ libris, eodem operatū ſacro, Iouem elicere cælo, quem & inde Elicium uocabant, quod in Faſtis cecinit poeta nobilis, conatum, quum parum ex formula quædam obiſſet, de cælo ictum, atq; cum domo deflagraſſe. An non & Olenum Calenum uatem, fortunam Romani imperij aſtuta interrogatione depeculari adortum, frequens prodit hiſtoria? Porrò an non ſcimus, uerbis alijs impetrantem, alijs depulſorem, alijs uero cōmendantem ſolitum precationē peragere? Quin & ueteri ritu, ne quid uerborum præteriretur, aut præpoſtere enunciaretur, conſueuiſſe de ſcripto præire aliquem. Cur uero, inquit Plinius, primum anni incipientis diem lætis precationibus inuicem fauſtum ominamur? Cur publicis luſtris etiam nomina uictimas ducentium proſpera eligimus? Cur & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus? In duodecim tabulis non'ne excantatas legimus fruges, & mali carminis imitationes? Non pauci & ſerpentes recantari poſſe putant, contrahiq́; Marſorum cantu etiam in nocturna quiete. Aegyptios irridet Galenus ſexto Simplicis medicinæ, qui faſcinandi rationes conſectarentur, ac in uellendis è terra herbis aut radicibus etiam adiurationes adhiberent, iſtiuſmodi omnia uanitatem plus ſatis reſipere opinatus. Epheſiæ literæ celebrantur Græcorum pleriſq;, & Anaxilas apud Athenæum ſcribit quendam in conſutis ſcytarijs, id eſt minutis corijs Epheſias habuiſſe literas ſcite afformatas. his promitti uidebatur felicitas. Sunt qui ſacras putent ac ſanctas: alij uero magicas. Erant autem hæ, aſci, cataſci, æx, damnameneus, æſion, id eſt tenebræ, lumen, ipſe, ſol, uerum. Et hæ quidem ueteres cenſebantur, ab impoſtoribus uero appoſitas & alias. Sed utcunque, iudicet de his uita. Illud utique mirari me plurimum fateor, contexi etiamnum tempeſtate noſtra ab id genus maleficis excantamina quædam uerbis prorſum ignorabilibus. Conſtansq́; opinio eſt, efficaciſſimum eſſe modum eum, nec demutare ullo pacto eſſe fas. Quæſitū hoc olim quoq; & à doctiſſimo Porphyrio, quid ita uterentur ſacerdotes plerunq; nihil ſignificātibus nominibus. Quæſtioni, ut quæ aduerſus Gentiles ſcribit beatus Thomas, nunc omittā, nititur occurrere Iamblichus inter Academicos cognomento diuinus, aſtruens nomina eiuſmodi nobis prorſum incognita inſcitaq́; habere tamē apud deos notiones ſuas. Nam & quorundam ſignificata nos eſſe aſſequutos, diuinitus intellectu eorum inſinuato. Eſſe nihilominus modum in eis ſignificandi ineffabilem. Si uero quæritur, cur inter diuinorum nomina, cæteris Barbara anteponebantur, illa adfertur ratio, quia ſacrarum Gentium, uelut Aegyptiorum Aſſyriorumq́; totum dij ſermonem approbauerunt, tanquam ſacris maxime congruentem. Propterea, inquit, communes dictiones modosq́; loquendi arbitramur cognatæ ad deos dictioni orationiq́; adhibendos, præſertim quia antiquior primusq́; extitit modus hic loquendi. Et quoniam prima nomina diuinitus

accepe

acceperunt, dum ea cum propria lingua miſcerent, tanquam cum familiari conſentaneaq; illis uoce contemperantes, ita nobis ſeruanda perpetuo tradiderunt. Adijcit porrò, non eandem prorſus mentem ſeruare nomina in aliam tralata linguam: ſed eſſe ſingulis gentibus propria quædam, quæ alijs uocibus ſignificari nequeant. Quod ſi maxime interpretari poſſint, non tamen eandem permutata ſeruare potentiam. Habere inſuper nomina Barbara multam emphaſim, id eſt inſinuationis demonſtrationisq; efficaciam: habere & conciſam breuitatem, minimum uero ambiguitatis & uarietatis multitudinisq; uerborum. Propterq; omnia hæc, ſuperis congruere maxime. Deniq; cōcludens, ritus adorationis antiquos cōſeruādos eſſe ait intactos: ſiquidem eorum demutationem fuiſſe cauſam, cur debilitarentur uota: quando Græci natura rerum nouarum auidi & præcipites, inſtarq; nauis ſaburra carentis, nil habentes obfirmatum ac ſtabile, non cuſtodiſſent ab alijs accepta, ſed deluxaſſent ſubinde, ac multa demutaſſent. Barbaros uero, ut ſunt moribus graues ac firmi, in eiſdem perdurare ſermonibus incōcuſſos, proindeq; eſſe dijs amicos, & gratas offerre orationes, quas nulli unquam ratione quapiam permutare ſit fas. Cæterum, ut alia deſint, an non peſtilentibus uerbis ſubuerſa mens, quantumuis ſancta, ſæpe deflagrat? Certe uenenatas execratus confabulationes Apoſtolus de ſeculari (ut inquit Hieronymus) eccleſiaſticum fecit Menandri uerſiculum, φθείρουσιν ἤθη χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαί.

id eſt corrumpunt mores bonos confabulationes peſſimæ. Sed quia iambici metrum non implet Latina tralatio, ſunt qui ita iure Romano donent,

Mores bonos colloquia corrumpunt mala.

Aethiopum nigredinis & uibrati capilli ratio. Interſbi quid ſit, reſolui in terram & aquam. Boſtrychi crines qui. Item de pedibus, unguibus, dentibus, ſemine Aethiopum. Refellitur Herodoti opinio. Tauri Aethiopici, qui dicunt rhinocerotes. Aphrodite cur. Aethiopion regio. Diana Aethiopia unde. Rhinoceros quando primum Romæ. Lucani locus declaratur, Aethiopumq; ſolum quod non premeretur ab ulla, &c. Caput XV

AEthiopum nigriciem omnino exuſtioni & ſuperficiali calori, qui nō in corde reſideat, ſed in extremis ſupernatet, Alexander putat aſſcribendam. cui rei argumento illud eſſe, populos eos quum æſtuoſiſſima incolant, timidos item eſſe ac effœminatos. Scythas uero, qui in gelidiſſima ſunt regione, albos eſſe & animoſos. Quod ipſum etiam Gallis fere uſu uenit, quibus in corde ac iecore naturalis ſubſiſtit calor ac nidulatur, nec ad extima ſe magnopere promit: indicio eſt cutis candor. Inde ferme prouenit euentus quoque is, ut febricula inferueſcens Aethiops plurimum commoriatur, quod inſito ardore, & conſequenti ſiccitate contingere, exploratiſſimum eſt. Fit namque in eis ὥσπερ ἀναστοιχείωσις, id eſt uelut reelementatio, ut interim ita dicere permittamur. Et humectum quod in eis perexiguū eſt, abſumptum ac exhauſtum, reliqua item ad exitum perducit elementa. Calidum quippe alimenti fugit inopia, caliditatis profligatione cooritur frigiditas, adoritur ſiccitas, & craſſatur humiditatis eiectione, quo nomine extincta corpora ſicca euadunt & frigida. Ex quo & literarum parens Homerus, quum ſciret duo quidem elementa diffugere, ὡς λεπτομερῆ καὶ κουφότατα, id eſt ut tenuium partium ac leuiſſima, duo autem in extinctis corporibus reliqua fieri, non abſurde inquit,

ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

hoc eſt, uerum quilibet ex uobis aqua terraq; fiat, ſiccitatem & frigiditatem dicens. Aurelius uero Macrobius Naturalium primo, A terra (inquit) uſque ad aquam ſpacium neceſſitas à phyſicis dicitur, quia uincire ac ſolidare creditur, quod eſt in corporibus lutulentum. Vnde inquit, Homericus cenſor, quum Græcis imprecaretur: Vos omnes, inquit, in terram & aquam reſoluamini. in id dicens, quod eſt in natura humana turbidum, quo facta eſt homini prima concretio. At Plutarchus in libro De Homeri uita: Xenophanes, inquit, Colophonius aquam prodidit, ac terram prima eſſe rerum principia: id (opinor) ex illo Homerico trahens, Reſoluamini in terram & aquam. Significat enim reſolutionē in elementa, ex quibus conſtāt uniuerſa. Homerico utitur teſtimonio Hippocrates quoq; cum ait, συνίσταται γὰρ ζώων ἡ φύσις ἐκ τουτέων τῶν ἐναντιώ-

νων, καὶ πλεῖστα κατὰ τὰ ἀρχόμενα ἐς τὸ αὐτό, ὅθεν περ συνέστηκεν ἕκαστον, ἐν τοῦτο δὲ καὶ ἀποχώρησιν. ἀλλὰ καὶ Ὅμηρος ἔφη,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Meminit in Medicinæ εἰσαγωγῇ Galenus quoq́, docens conſtare hominem nō ex elementis ipſis, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀναλόγων αὐτοῖς. Cæterum ne ab Aethiopibus abeamus longius, eadem caloris uis efficere prorſus uidetur, ut Aethiopum uibratus ſit crinis (ſic enim appello, cui contrarius ſit demiſſus, ex Plinio Cæcilio: aut cedens) Scytharum uero ac omnino in ſeptentrionalia reclinantium, promiſſus. Nam arefactus capillus reflectitur atque incuruatur, ſicut & alia. Etenim primo Canonis Auicenna, Feruidæ, inquit, habitationis loca, capillos nigrore inficiunt, ob uehementem uaporum fumidæ naturæ aduſtionem, ex quibus progigni capillos conſtat. Vibrari autem contingit eo plane modo quo & uſtulata coria. Porrò & feruoris ſiccitatisq́ redundantia imbecillior fit percoquendi cibi facultas: abundanti uero facta reſolutione, humectationis quoque facultate detrita, præmaturum contingere ſenium neceſſe eſt. Quippe conſeneſcere anno trigeſimo Aethiopum gentes liquet, quas & meticuloſas ſcimus ex numeroſa ſpirituum reſolutione. Verum ut ex quinto De animalium generatione conſequimur, & ex Galeno Conſtitutionum uel craſeon ſecundo: Capillorum criſpitudo euenire plurimum ratione duplici uidetur: altera eſt quam expoſuimus, caloris ui ac ſiccitatis: altera eſt de meatuum tortuoſitate, per quos egrediuntur. ut enim hi diſpoſiti ſunt, ita & capilli emergentes afficiuntur. Contingit hoc quandoq́ ex uaporis item debilitate ac cutis duricie. nam erumpens capillus adeo tenuis eſt, ut ſe minus ualens tolerare corrugetur cōtrahaturq́: quod filo cōtingit, ſi ui per arctum tranſeat. Sed uibratio hæc haud ſane decora eſt. Verum caloris ratio eadem efficere item creditur, ut Aegyptij, Aethiopesq́ blæſis ſint pedibus. Nam quemadmodū ligna, ita etiam corpora animantium deprauari à calore ſolent: quod in capillis probauimus. Criſpitudo uero ueluti pilorum blæſitas eſt. Hic obiter adnotandum ex cæleſtium rerum peritis, Venerem genituræ dominam corpora producere longa, candida, ſpiſſis capillis, aut molliter flexis, uel gradata pulchritudinis uenuſtate compoſitis, criſpis quoq́ aut crinibus boſtrychis comata. Sic uero fœmineam dicunt cæſariem Græcorum ſcientiſſimi. A quibus ἰθύτριχες uocantur, qui ſunt capillitio demiſſo: nam οὐλότατον τρίχωμα nuncupat Herodotus, præcipue uibratum capillitium. Porrò unum uidetur mirum, quum ſint (ut uidemus) nigerrimi Aethiopes, & compares habeant ungues, cur nam eorundem dentes non candidi modo ſunt, ſed quàm cæterorum candidiores? At ſi acrius intueamur, nulla prorſus admiratio fit reliqua. ungues etenim nigricant, quia cutis etiam nigra eſt, & ex cute ungues proueniunt, hoc eſt ex nutrimenti ſuperfluo, terreſtri, delato exterius ad cutem, unde denigrantur quidem, ſicuti nutrimentum carnis & uapor nigricat, ad cutem foras attractus, caliditate ſolis adurente. Nec tamen inde credendum, ſuperfluitates omnes eiuſmodi in hominibus eſſe nigras. Quod falſo de genitali ſemine Indorum & Aethiopum adcredidiſſe Herodotus hiſtoria tertia uidetur. Semen enim omnium album eſt, ſpiritus admixtione, ut docuit ſciēter Ariſtoteles. Nam genitura, ſpuma eſt, ſpuma autem alba eſt. Quod nec antiquos homines latuiſſe uidetur. namque deam quæ rei Venereæ præeſt, ab ea ipſa facultate Aphroditen nominarunt. Dentes uero ideo candent, quia albeſcere illa ſolent, quibus uis ſolis humorem detrahit, dummodo nihil inficiatur. Exhalat enim redundans humor, congregatur uero & condenſatur purius humidum. Quo modo ceram albeſcere cernimus. Cutem uero ſuperinficit calor ex aduſtione humidi ad ipſam attracti, nec euaporantis, atque ab exhalatione alterius impuri. Dentes minime: ſed totus eorum humor in uaporem à calore conuertitur atq́ exhalatur: quod fit item in oſſibus defoſſis. Hæc enim ratione eadem albiora ſunt. Porrò ut locum hunc cludamus quandoq́, ſciendum quia de Aethiopibus mentio eſt, Aethiopion item dici Lydiæ regionē quandam, à qua Dianam uolunt Aethiopiam appellari: uel quod quum apud Aethiopas ageret, eam Apollo abduxit. Alij uero, παρὰ τὸ αἴθειν deflecti putant: eandem putantes quæ & luna, ut Callimachus. Aut quia ſit Hecate, quam ſemper facibus eſſe inſtructam, creditū eſt, & Eratoſthenes prodit. Illud fuerit uelut corollariū, quod in Bœotijs rebus ſe uidiſſe Pauſanias monumentis

tis prodidit: tauros Aethiopicos, ab euentu nuncupatos ῥινοκέρως, id eſt rhinocerotas, in ſumma nare ſingulos cornu habere, ſed & ſuper id alterum, haud ſane magnum: in capite uero, ne initio quidem ullum omnino comparere. Sunt qui eodem nomine in Aethiopia proprij generis aues intelligāt. Feſtus, Aegyptios boues. Narem certe ῥῖνα dicunt Græci. Rhinon uero pellem nuncupant & ſcutum. Rhineæ ſunt nigriores caricæ. Hippopotamum & rhinocerota primo uiſos Romæ ſcribit Dion, Auguſto de Cleopatra triumphante, etiam ſi Pompeij ludis factum id Plinius tradat. Eſt autem, inquit Dion, elephanti ſimilis rhinoceros, cornu in nare habens, unde ſit nomen. Rhinobolos inueni pro uentis poſitos. Rhinen uocant auro fundendo aptum inſtrumentum, unde ῥίνην τεχνησίχυσον legimus quandoq;. Cæterum in mentione hac non differamus Lucani ex libro tertio locum, ubi ita canit:

Aethiopumq; ſolum, quod non premeretur ab ulla
Signiferi regione poli, niſi poplite lapſo,
Vltima curuati procederet ungula tauri.

Id uero exponens auctor Sphæræ, zodiacū in ſigna diſtribuit Cardinalia, & regiones. Cardinalia intelligit, in quibus contingant articuli temporum, æquinoctij utriuſque & ſolſtitiorum, arietem, libram, cancrum, capricornum. Regionum nomen habere alia. Cæterum, quoniam commentitia eſt diſtinctio hæc, nec ullius ueterum roborata teſtimonio, facile reijci ab eruditis poteſt, ac debet. Ipſe Agiſimbas intelligo, aut eiuſmodi alios ultra æquinoctialem conſtitutos. Proinde nec ſubeſſe zodiaci ſeptentrionalibus ſignis, ni taurinus pes ultra æquinoctialem protenſus uiſeretur: quod in libris Compoſitionis magnæ indicat perſpicue Ptolemæus. Quin cernitur inibi ſtella, ad tauri pertinens pedem. Sunt qui id aſtruant item, ueteribus conſuetum, ſeptentrionalia modo ſigna expendere ac obſeruare.

Allegoricè quæpiam de Atlante ac filiabus, ex Græco penu percepta. Hyades. Pleiades. Maia, ſeu Mæa, id eſt μαῖα, quàm uarie uſurpentur à Græcis auctoribus. Atla quid. Caput XVI

Legebamus nuper interpretamēta quędam in Heſiodum, à Ioanne grammatico non omnino inſcite aut abſque genio concinnata. Ex ijs paucula hæc, propter eos qui poetis acrius inuigilant, & unam inde ſibi apponſcunt palmam, præcerpſimus. Atlas (inquit) axis eſt, hemiſphærium utrumq; diuiduum faciens, diſpeſcēsq;: quod ſupra terrā, quodq; infra eſt. Iapetum uero patrem cæleſtem intelligimus motū. Quippe initijs rerum corpore hoc & mundana mole confuſanea, partium ordine indiſcreto, aerem contigit motum fortiri celeriorem, atq; ita hemiſphærium utrumq; diſparari, & omnino in artus digeri. Atlantis filias celebrant poetæ Pleiadas Hyadasq; & aſtra item reliqua, quod poſt molis uniuerſæ digeſtionem ſecretionemq; cœperint aſtra uiſitationem facere. Columnas uero continere memoratur Atlas idem,

Αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.

Has nō fere eſſe aliud interpretamur, quàm polum utrumq;, Boreum Notiumq;. Sunt qui ſcribant, eidem filias fuiſſe duodecim, & filium Hyantem, quem in Libya peremerit ſerpens. Proinde quinq; ex ſororibus fletu ac mœrore cōtabuiſſe, quas mox in aſtra tranſtulerit Iupiter, quę ſint & dicantur Hyades, quarum legantur apud Heſiodum nomina: Phæſole, Coronis, Cleia, Phæa, Eudora.

Νύμφαι, ἃς ὑάδας καλέουσι φῦλ' ἀνθρώπων.

Proclus uero Diadochus in eundem Heſiodi locum, ſeptem tradit Atlantis filias Pleiadas, Celæno, Steropen, Meropen, Electram (quā & ab ſparſis crinibus Cometen nuncupant, etiam ſi Maiæ hoc contribuit Arati interpres) Alcyonen, Mæam, Taygetam. Cæterum non eſſe has aliud intelligit quàm δυνάμεις ἀγγελικὰς τῶν ἑπτὰ σφαιρῶν, id eſt, angelicas ſeptem ſphærarum uires: & Celæno quidem Saturniæ ſphæræ, Steropen Iouis, Meropen Martis, Electram Solaris, Alcyonen Veneris, Mæam ſiue Maiam Mercurij, Taygeten Lunæ. Illud operæ leuioris hic plane adiecero, μαῖαν Græcis nunc patris matriſq; matrem ſignare, qua uoce ut patria paſſim utantur Patauini pro amita: nunc etiam nutricem, ac eam quæ medelæ cauſa parientibus aſſiſtit, quæq; umbilicum

præcidit

præcidit, quam ὀμφαλοτόμον etiam nuncupant. Eſt & προσφώνησις πρὸς πρεσβύτην τιμητική, id eſt honeſta aduerſus ætate grandiorem alloquutio. Apud Ariſtotelem quarto De animalium hiſtorijs, Cancrorum maximi dicuntur maræ, hoc eſt maiæ: ut Theodoro etiam placet. Atla uero in cæli ratione ad Atlantem attinent nihil. Quæ autem ea ſint, ex Marci Manilij Aſtronomicon tertio, amplius inſpicienti liquere poteſt. ſic enim ſcribit,

Et quoniam toto digeſtos orbe labores,
Nominaq; in numerum, uireſq; exegimus omneis,
Atla uocant Graij. Et alibi,
Fortunæ perquire locum per ſidera cuncta,
Quæ primo pars eſt numeroſis dicta ſub Atlis.

Qui dicantur ſuper chœnice ſedere, ex Pythagoræ ſymbolo. Quid chœnix, chœnicides. Chenicometræ. Tetrametrum. Hemihectus. Tomētum. Gnaphalode. Plemnæ. Chnoæ. Plemæ. Syringes. Pleon. Tormata. Enalata. Hamaxedonia. Declarantur item Pythagorica quæpiam. Interibi de ſole inuiſibili ex Platone, necnon de patre & filio, & mundi anima. Idearum ratio. Cheniſcus. Aries Phryxi. Taurus Europæ. Crij ac Tragi nauigia.

Caput XVII

PYthagoram illum ſapientiſſimum, ob idq; præcipue tanto dignum nomine, quod eo ſe indignum perpetuo exiſtimarit, multa & præclara reliquiſſe præcepta legimus, ſed ſymbolice admodum & operte. Reliqua nunc ad diſcuſſionem non reuoco. Quæ ad præſens negocium faciunt, adducentur ad partes, præſertim quæ in aliorum commentarijs non rebulliunt. Nec quenquam hoc nomine inceſſimus, quod inhumanum eſt: quando & M. Tullius primæ adeo inter Latinos notæ, Serapionis partem uix milleſimam aſſequutum ſe, non erubeſcit fateri: & id ad Atticum ſcribens. Adagium nobile eſt in eos, qui parum ſecundum hominem uiuunt, plurimumq; obbruteſcunt, bonumq; ſi non in plantas quoq; abeant, ſuper chœnice ſedent. Eſt uero chœnix, ut hoc explicetur primum, quantum quis uno die queat abſumere, id eſt ἀμφήμερος τροφή, uti exponit Sudas, & menſuræ item nomen, ita Syris nuncupatum, uti opinatur Palladius. Poſitum uero id uocabulum & apud Herodotum libro ſexto: Regibus, inquit, Spartæ ad cœnam non euntibus mittuntur binæ chœnices farinæ, & uini ſingulæ cotylæ: præſentibus dupla dantur omnia. Lectum in Athenæi monumentis eſt, Corinthios eo felicitatis prouectos, ut ſeruorum myriadas ſex & quadraginta poſſederint, ex quo Pythiam arbitrantur chœnicometras appellaſſe eos. In Plutarchi Sympoſiacis, homochœnicas poſitos inuenio, pro ijs qui eidem accumbunt menſæ. Grammatici medimno, quod (Suda interprete) ſex capit modios, chœnicas octo & quadraginta contineri ſcribunt, cuius numeri ſexta pars octo habet: cuius dimidium, id eſt quatuor, dicitur tetrametrum, & hemiectus, id eſt ſextæ partis dimidium. Sunt & in rota chœnicides, quas plemnas item uocant, id eſt modiolos. At libro duodecimo Strabo, cauitates quaſdam ad Sinopen ſaxoſas chœnicidas dici prodit. Syringas quoque, id eſt foramina, quibus axis inſeruntur ſumma, inuenio chonas etiam dici, uelut monſtrat Sophocles. quanquam & axis ipſius ſumma pars, dicitur quoque ſyrinx. Apud cuius interpretes in Helectra etiam comperi, chnoas appellari ἱππικὰ φρυάγματα, id eſt equinos fremitus, aut φυσήματα καὶ πνεύματα. Dicuntur uero plemnæ, id eſt πλῆμναι, quoniam ab axe impleantur. Plemas uero undas accipiunt, in Oceano præcipue: unde ſit plemyra, id eſt inundatio. Nam apud Athenæum eſt plemochoe figlini ſpecies. Pleon uero, id eſt πλεών, dicitur annus, de Pleiadum nomine per quandam exochen, ut ſcribit Theon. Nec illud reticuero, quoniam excurſus hoc genus ſtudioſis arriſuros, ſpondet animus, plemnam rotæ uocari quoq; tormam. Suam habent & Cretenſes tormam, cui qui præficitur, tormarches nuncupatur. Pauſanias erudite uerbum inde concinnauit ἐκτορμᾶν, quo ſignificatur excurſus præter id quod deceat. Tomentū uero eſt quo infarciuntur culcitræ: gnaphalon uocant Græci: ex quo & γναφαλώδη, uelut tomenticia dicuntur, quæ mollia ſunt, ac ad uſum eum accommoda. Cucurbitæ quin etiam interior pars ſemen continens, candoris ratione

cum

cum mollicie traditur γναφαλώδης. Poſtremo qui rotam prohibent exire clauiculi, uocantur enelata, id eſt φύλακτα, quæ item hamaxedonia recte uocitaris. Cnemas uerò radios dicunt ab chœnicide pertingentes ad apſida: unde & τροχοὺς Græci uocant ἑξακνήμους, quibus radij inſint ſex. Verum & in deorum curribus apud Homerum octacnemi dicuntur rotæ. Tetracnemon Ixionis rotam nuncupat Pindarus. Sed ut ad inſtitutum reuertamur: quid multi in huius enarratione ſymboli, in medium contulerint, ne aſymboli plane uenirent, recenſere non uacat modo. Publica materia eſt in rem præſentem ire, omnibus licet. Equidem ſi extra quàm Plutarchus, tantus in literis literatis uir diſpicere potuerit, aut alius quiuis, excogitare quippiam nefas omnino cenſeri nec debet nec poteſt: profundius aliquid, & à prioribus, etiam ſi illorum nominibus ſemper aſſurgimus, necdum perſpectum, in eo tam inuoluto tamq; modo gryphi contexto ſymbolo latere contenderim. Id demum innoteſcet, ſi ſenſum alterum produxerimus, quem uiri de literis benemeriti ingenium ſolertiſſimum, & Platonicis initiatum ſacris non improbauit. Præcipit ergo auctor clariſſimus primo, ne ſuper chœnicem ſedeamus, eo nimirum nomine non utique cibaria, nec quid eiuſmodi concipiens, ſed rationalem animæ partem ſignans myſtice. Ea enim potentia tanquã chœnice nunquam fallente, omnia metimur, iudicamus, examinamus, mittimus in digitos. Propterea, ne ignauo ac torpenti ocio & reſina (ut ille ait) pigriore, cauendum inſinuauit, tacitis uelut ambagibus, præſignis philoſophus, rationis actum remittentes amittamus etiam, ſicuti Muſonius dicebat. Quin dialectica exercitatione ac regula dirigamus aſſidue, & excitemus. Præterea, inquit Pythagoras idem, ne aduerſus ſolem emingamus, aut inter ſacrificandum unguem reſecemus, innuens occultius, poſtquã per moralem philoſophiam ſuperfluentium uoluptatũ illecebras reſecuerimus, ac uelut eminxerimus, & unguium præſegmina, tanquam acutas iræ prominentias & animorum aculeos excuſſerimus, mente ſedata prorſus ac depurata diuinæ demum rei intendere, ut ſic demum contemplationi nos ipſos addicamus mancipemusq;, cuius pater ac dux meritò dicitur ſol. Siquidem ante hunc (quem uidemus) ſolem, Plato alterum in mundo cogitat inuiſibili, imaginem dei patris primam, uerumq; filium. Hoc, ne quis forte male feriatus riſu, & quidem Megarico per inſcientiam excipiendum putet, ceu in hoc philoſopho probabilia hæc non ſint, de patre ac filio recondite, ac diuinitus in epiſtola ad Hermiam Plato ſic propemodum ſcribit: Vtendum eſt nobis pacto & lege certa, teſtando deum rerum omnium ducem præſentium & futurorũ ac ducis & cauſæ patrem dominum. Qua in parte doctiſſimorum ſententia eſt, Per omnium ducem, mundi animam intelligi: quæ, quia ſit motus principium, per triplicem temporũ gradum omnia explicet. Vbi uero patrem dicit, & dominum, ſummum deum ipſumq; bonum ſignificari. Mediam uero inter hæc diuinam mentem inſeri, quoniam ita repetat, ducis, & ſubnectat etiam cauſæ. Nam apud Platonem ſæpe regis nomine ipſum indicatur bonum: cauſæ uero appellatione, mens: ducis deniq;, anima. Et quoniam cauſa mentem ſignet, ideo aſtruunt Platonici, intellectum ipſius boni filium mundi architectum proximum extitiſſe. Proinde in Epinomide Plato: Diuiniſſimũ uerbum mundum uiſibilem exornauit. Sed & Platonicus Philon in libro De cauſis: Conandum, inquit, eſt in primis ad ipſum ens, id eſt de quo dicitur, Ego ſum qui ſum, aſcẽdere: aut ſaltem ad ipſius imaginem, ſacratiſſimamq; rationem, uerbumq; primogenitum. Porrò per eiuſmodi rationem atq; uerbum fieri omnia, ſecundum Heraclitum & Platonem, Amelius item Platonicus aſſerit. Quanquam Alogij hæretici uerbum negant eſſe deum, ſpreto Ioannis Apoſtoli Euangelio & Apocalypſi. In ijs uero monitos omnes uelim, Platonicorum nonnullos dei patris filium deum per ſubſtantiam à patre, quod Arriani faciunt, ſecernere. Sed enim Iamblichus Aegyptiorum aduocat myſteria, in quibus patris & filij ratio conſtituitur diuerſa, ſed eadem conceditur ſubſtantia. Extat & Mercurij myſterium nobile: primus deus & unus, primi pater eſt dei, quem gignit in ſolitaria ſui permanens ipſius unitate. Eſt autem exemplar filij, quo nominatur ſuimet filius, & ſui pater, atque unipater, deus uere bonus. Ille enim fons eſt idearum, à quo utiq; uno per ſe ſufficiens deus ſe ipſum explicauit in lucem, propterea per ſe ſufficiens nominatur, ſuiq; pater: eſt enim principium, Deus deorum, unus ex uno, ſuper eſſentiam omnem, principiumq;

eſſentiæ

eſſentiæ. Deus præterea qui omnipotens eſt & dicitur, in mente ſibi inhærente creatarum rerum naturas effingit, ac pingit quodammodo, quæ in corporibus illis ſentimus, omnia: illic cœlorum globi, ac elementorum moles, omnium denique etiam animalium gignuntur formæ, quas in diuina conceptas mente dei fomento eſſe ac dici ideas, non ambigunt Platonici. Quin inde autumant factum, uti cælorum ideam, deum Cælum ſæpius pronunciarint ueteres: ſic & Saturni formam, Saturnum deum, ignis, Vulcanum: aeris, Iouem atque Iunonem: ac modo eodem deinceps. Quod ſi quis naſutior ridendos arbitratur Platonis hæreſim ſequutos, ſciat Auguſtinum in libro octoginta trium quæſtionum non ſpreuiſſe ideas; ubi ait: Tanta uis in ideis conſtituitur, ut niſi his intellectis, ſapiens eſſe nemo poſſit. Porrò beatus Thomas quæſtione decimaquinta, articulo primo: neceſſarium ait ideas in diuina mente conſtituere, per quas intelligantur rerum aliarum formæ præter ipſas exiſtentes. Forma uerò rei cuiuſpiam præter ipſam exiſtens ad duo pertinet, uel ut exemplar ſit eius cuius creditur forma, uel ut ſit cognitionis principium, prout cognobilium formę in cognoſcente dicuntur. Quo autem ad utrumque ideas conſtituere uidetur neceſſarium. In omnibus ſiquidem, quæ nõ fortuito generantur, formã eſſe finẽ generationis neceſſe eſt: neque enim agens ageret propter formam, niſi quatenus in ipſo eſt formæ ſimilitudo. Quod bifariam cõtingit: quippe in agentibus quibuſdam præexiſtit forma rei faciendæ ex naturali eſſentia, ut in iis quæ per naturam agunt, ueluti hominem generat homo. In quibuſdam uerò per intellectum, ut in his quæ per eum agunt: nã domus ſimilitudo in architecti præexiſtit mente, quæ domus idea eſt. Quia igitur à deo factus eſt mundus per agentem intellectum, in mente diuina formam eſſe oportet, ex cuius ſimulacro compactus ſit mundus. Qua in re ideæ conſtituitur ratio. Quod autem in Diuinis nominibus capite ſeptimo Dionyſius ait, Res à deo non cognoſci per ideas: intellige, extra ſe exiſtentes. Qua ratione in Platonem inuehitur per calumniam Ariſtoteles, ceu non in intellectu eas locarit, ſed per ſe exiſtentes enunciarit. Quia uerò de chœnice diſſertatũ diu eſt, hic poſtremo bonarum literarum candidatos uelim cõmonitos, ne falli quis paulo inſcitior poſſit: cheniſcum ad chœnicem pertinere nihil. Sic enim Græce & ſcribitur & enunciatur, χηνίσκος. Dicitur uerò ea nomenclatura nauigium, anſeris imaginem præferẽs in ſummo, quem uocant Græci χῆνα. Qua ratione illum item Phryxi κριόν, id eſt arietem interpretantur eruditi: ſicuti Europen qui rapuit taurus, apud Lycophronem, non aliud fuerit, quàm ταυρόμορφον τύπωμα, id eſt tauri forma præſignis nauicula. Quin in Libya fuiſſe nauigia legimus, quæ dicerentur Crii & Tragi.

Quo ſenſu accipiendum illud Pythagoricum, Stragula obuoluta ſeruari debere. De Plotino obiter. Itemque imaginem dei annulo non inſcalpendã. Quomodo philoſophia ſit mortis meditatio. Imaginem principis obſcœnis inferre, quid ſit. Caput XVIII

Sed nos ad Pythagoram reuocemus gradum, à tantarum rerum incomparabili excellentia, quarum contemplatione caligat mens, rapiturque tranſuerſa, ueluti altioribus merſa tenebris. Eſt ergo Pythagoræ ſymbolum aliud, Stragula conuoluta habeto. In hoc uerò, ut in reliquis, occluſiſſimum latere ac ænigmaticum ſenſum, nemo eſt qui neſciat: ſed quo is pacto è latebris & Heracliti antro ſit euocandus, non ferè eſt qui in literas promat. Ego uerò ſcientiſſimum philoſophum ſtragulorum nomine inferiores animę uires intellexiſſe contenderim: quoniam rationi in capite ueluti in arce conſtitutæ ſubiiciantur ſtraguli quadam imagine: quod obuolutum ſeruari debere præcipitur, quoniam iraſcibilis ac concupiſcibilis potentia comprimenda ita eſt, ac retundenda penitus, ne dilecta proſilienſque aduerſus rationis tanquam principis imperium conſurgat. Vel ſententia non ita longius abeunte, ſtragulorum nomine corporeos ſenſus accipe, qui obuoluendi ſunt, id eſt conuertendi, ut Plotinus inquit, ad utens, hoc eſt ad ratione pollentem animam, quæ plerunque rapta tranſuerſim ita affici debet, perinde ac corpore non utatur, dum conſurgit altius, inſeritque cælo caput, ac alias tumultuantes ſenſus conticeſcere prorſum cogit. Quin & anima ad hunc affecta modum dolet, diſtineri ſe corporeis uinculis tamdiu, quod feciſſe Plotinum Porphyrius ſcribit, adeo ut imaginẽ ſui nullam aut ſtatuam effingi uel duci

are, aut ratione alia pateretur. Ad quod ipſum ſymboli partem alteram ſpectare, prudentibus probari facile poteſt. Ita enim habet, Stramentis ſurgẽs collige ipſa, figuramq́ confunde. Porrò quid aliud per morum diſciplinam meditamur, quam ut animam à corporis ſequeſtremus affectu? Quid per ſpeculandi compotem ſcientiam aliud perquirimus, quã ut à ſenſibus abducamur longius. Propterea totum hoc philoſophandi genus eſſe mortis meditationem, grauiſſime prorſum dixit Plato, & eſt ab Aurelio Auguſtino adnotatum, ac M. Tullius non eſt oblitus. Hoc ipſum deniq; Zoroaſtrem ueteris theologiæ auctorem eminẽtiſſimum ſignificaſſe arbitror, quum eſſe alatam animam cõminiſceretur, ac confractis alis labi in corpus præcipitem, rurſumq́; lætius plumantem, ac denuo factam uolucrem ſuperna repetere. Quid ſi non aliud innuat ſymbolum id quoq; ex fontibus eiſdem. Dei figuram ne inſcalpas annulo? Quod ipſe ſic fermè interpreter, quoniam & ſine cortice nare didicimus: non eſſe animam, quæ imago dei eſt, ex Platonis doctrina, merſandam in corpus, quo planè, uti annulo gemma, animæ uis contineri uidetur, nec mancipãdam ſenſibus. Illud uerò ex hiſtoria nos minimè fallit, quandoq; capitalem admiſiſſe fraudem, qui principis imaginem nũmo uel annulo inſcalptam latrinæ, aut lupanari, uel etiam obſcœnis, ut enotatum à Seneca eſt, intuliſſet. Ad quod ſi Pythagoricũ id reſpectare, contenderis, nimirum in prætenuem labantemq́; reclinabis parietem: & perſonam tibi induces, faciem minime.

Delphorum ciuitatem dici Pytho. Pythium quàm multis habeatur locis. Pytheum quid, & qui Pythij. Xenophon reſtituitur, & declaratur Quintilianus. Salpiſtica crumata. Odontiſmus. Epinicia. De pythico nomo & agone, plura. Item de Pythone, quem uocant Delphinem. Delphicum oraculum fuiſſe prius Terræ, ac Neptuni. Hexametrum qui cecinerit primus. Itẽ pluſcula ad oraculum Delphicum pertinentia. Apollinis cognomina aliquot. Cur homo dicatur phos. Phodes quid. Cognitionis eſſe innatam nobis cupiditatem. Melãthuſa. Thyia, unde thyiades. Caſtalia cur. Delphi cur. Cerdous. Ptea. Ptous.

Caput XIX

PYtho, ut priſtina itẽ reſpectemus interpellata præſepia, ciuitas erat in Phocide, cuius incolæ dicerentur Delphi: unde eſt, πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ. Fuit & in Creta Pythium, in Gortynæ meditullio, cuius incolæ dicti Pythies, ubi & Apollinis uiſebatur templum. Erat & ſuum Macedonibus Pythium, ubi & Pythia fiebant. Porrò Pythium prope Aſtacenum ſinum, unde Pythiani dicti, & Pythiana pocula. Pytheum uerò dicebatur oraculi locus. Pythium quoq; & Delium aræ dicebantur, uel templa Pythio Apollini aut Delio dicata. quod ex Liuio liquet. Nam Spartæ Pythios inuenio nuncupatos, qui Delphos ad conſultanda oracula mittebantur, qui item publicè cum regibus paſcebantur. De ijs apud Xenophontẽ mentio eſt, ſed perobſcura in libro De Lacedæmoniorum republica, dictione quoq; mendoſa in Latina tralatione. Quin & Athenis erant Pythij & Deliaſtæ, ut ſcribit Philochorus apud Sophoclis interpretem in Oedipo coloneo. Sed & libro primo Quintilianus in etymologiæ rationibus quæri ait: unde Bruti, Publicolæ, Pythij: quem locum ignorare ſe interpretes fatentur: quum tamen hiſtoria ſexta meminerit Herodotus quoq; Non negligendum uero illud: fuiſſe item Pythicum nomon auleticum, cuius partes quinque ex ratione expugnati ab Apolline draconis, pera, catacleuſmus, iambicum, ſpondeum, catachoreuſis. Pera quidem, id eſt πεῖρα, dei conſilium habet, eſſet'ne dignus congruens'ue certamini locus. In cataceleuſmo draconem prouocat. In iambico pugnat, in quo & inflantur tubæ, quæ ſalpiſtica uocãt crumata: dicitur & odontiſmus, id eſt dentium arietatio, & fremitus, quod draco faciebat, quum ſagittis impeteretur. Spondeum uero uictoriam ſignificat. In catachoreuſi epinicia, id eſt celebritas ex comparata uictoria ab Apolline continetur. Sunt qui aliter diſtinguant, & Anacruſin uolunt eſſe certaminis præludium. Amperam uero primum certandi periculum. Cataceleuſmum, certamen ipſum. Iambum autem & dactylum pæana, qui eiuſmodi efficiatur rhythmis uictoriæ gratia. E quibus alter hymnorum ſit proprius, iambus autem obloquiorum. Syringes uero belluæ deficientis langorem imitantur, efficiuntq́. Traditur illud quoq;, Pythium carmen pro heroico dici, quoniam ſit ab Apolline oraculis

ff celebra

celebratum. uel quod Pythone confecto, territi accolæ texuerint hexametrum primi. Inuenimus qui ſcribant, uiolentum fuiſſe hominem Pythonem, Draconis cognomento, qui dum ſagittis debellaretur, inter adhortandum proclamaſſe Apollinem ferunt, uel Latonam, ut Macrobio placet, ἰὴ παιάν, id eſt immitte feriendo, unde inoleuerit mos, ut conſerturi aciem ſic Pęanis celebrationem clamitent. Sed & Apollo Athenienſibus opem dei aduerſus Amazonas implorantibus, uerbis iiſdem inuocari ſemet auxiliatorem, hortariq́ præcepit. Illud non omiſerim: Delphinem nuncupari ab Apollonio libro Argonauticon ſecundo, draconem ab Apolline confectum. Cuius etiam uerſiculos appoſui,

ὥς ποτε πετραίῃ ὑπὸ δειράδι παρνησσοῖο
δελφίνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξεν.

Id ipſum uero interpres item cõprobauit, additq́ à quibuſdam maſculino genere pronuntiari, ab aliis fœminino, quod (inquit) melius eſt. Sic uerò appellat in Periegeſi Dionyſius Apher: id quod pleriſq; negotium faceſſit. Quod autem Delphines uocaretur, qui Delphicum cuſtodiebat oraculum, Leandrus dixit, & Callimachus. Sciendum autem: Pythicum agona, craſſantibus in adeuntes Cirrhæis, labefactatum, fuiſſe ab Theſſalo reparatum Eurylocho, quem Achillem dicunt iuniorẽ, ut ſcribit Euphorion. Fuit quoq; agon hic initio χρηματίτης, ueluti pecuniarium dicas, quoniam uincentibus, ea fuit merces propoſita: mox autẽ Stephanites, nexis lauro corollis, ex Theſſalicis Tempe tralata ab pubeſcente puero: quod ob dracontoctoniam in Creta apud Chryſothemidem Apollo expiatus, Theſſaliam ingreſſus illinc ſecum arborem pertuliſſet. De loco autem uidentur nuncupari Pythia, cui nomen πυθώ, uel ab oracula ſcitantibus, quod dicunt πυνθάνεσθαι, uel quod inibi computruerit Python. Nam πύθεσθαι ipſum id indicat planè: Homerus, λεῦκ' ὀστέα πύθεται ὄμβρῳ.

Dicebatur tamen prius Nape, mox & Petreſſa, item Criſſa, demum Pytho. Scitu non indignum & illud: ſicuti Olympiada dicimus uigeſimam aut trigeſimã, ita & Pythiada uſurpari ab eruditis conſueſſe: ſed & Nemeada eodem modo. In hac uerò Delphici oraculi mentione adnotandum uehementer: proditum ueteribus, oraculum id fuiſſe γῆς, id eſt terræ, ac Daphnida promantin, id eſt prædiuinatricem, quæ nympharũ una fuerit prope incolentium. Sed enim apud Græcos olim circumlata ſunt carmina, quibus fuit titulus Eumolpia. Muſæi credebatur opus. In eo traditũ, auctor Pauſanias eſt, Neptuno ac Terræ oraculum fuiſſe commune: ac terram quidem per ſe dediſſe reſponſa, Neptuno ad id ſubſeruiſſe Pyrcona, id eſt πύρκωνα. Sic enim habet carmen

αὐτίκα δὲ χθονίης σφὶν ἀπὸ πινυτὸν φάτο μῦθον,
σὺν δέ τε πύρκων ἀμφίπολος κλυτοῦ ἐννοσιγαίου.

Inſequentibus porrò annis Themidi oraculum eſſe datum, ferunt. À qua mox dono acceperit Apollo, Calauria Neptuno uiciſſim tradita. Quin & conſtans tenet fama, Promantin fuiſſe principem Apollini Phemonoen, quæ hexametrum quoque cecinerit prima. Cæterum Bœo, id eſt βοιώ, indigena mulier, hymnum quæ apud Delphos concinnauit, ab hyperboreis eſſe conſtitutum cecinit oraculum: ex quibus ὠλῆνα, id eſt Olena uaticinatũ eſſe primum, ac primũ quoq; hexametrũ ceciniſſe. carmen ita habet,

ἔνθα τοι εὔμνηστον χρηστήριον ἐκτελέσαντο
παῖδες ὑπερβορέων παγασὸς, καὶ δῖος ἀγυιεύς. Et mox hymni fine,
ὠλὴν, θ' ὃς γένετο πρῶτος φοίβοιο προφάτας,
πρῶτος δ' ἀρχαίων ἐπέων τεκτάνατ' ἀοιδάς.

Olenis Lycii hymnorum conditoris meminit hiſtoria quarta Herodotus. Parnaſum, à quo nuncupatur mons, fuiſſe Cleodoræ filium tradunt nymphæ: à quo item παρνάσια νάπη, id eſt Parnaſius appellationẽ trahit ſaltus. Volantium præterea auium addiuinationem eius quoq; ferunt inuentum. Sciendum uerò, apud Ariſtotelem Meteororum primo, Parnaſum montẽ in Aſia item locari: quod doctiſſimis hominibus ſcrupulum iniecit uel moleſtiſſimum. Et ſunt, qui interpellatos eſſe Græcos arbitrentur codices, quoniã eius rei mentio fuit nulla coſmographis. Cæterum & parte hac ſtudioſos, ut in pleriſq; aliis, demerebimur pleniſsime, quando in Periegeſi Apher Dionyſius Bactros incolere ait, χώρην ἐρατεινὴν ναιετάουσιν ὑπὸ παρνησῷ. Et Rhemnius Fannius

Parnaſum latè prope montem rura tenentes. Et rurſum alibi: Parnaſi montis ſub celſa rupe Arienos. Corycium antrum, à nympha Corycia dictum uolunt, à cuius filio Lycoro, ciuitati factum Lycoriæ nomen ſit. Ex Lycoro Hyamus naſcitur, cuius filia Celæno Delphum ex Apolline concepit, à quo nuncupati Delphi. Quanquam alij ab Delpho Neptuni filio & Melanthuſæ, opinentur dici, ut prætereantur quæ ſcribit Macrobius. Melanthuſa uero Deucalionis traditur filia. Sunt qui indigenam memorent uirum Caſtalium, cuius fuerit filia nomine Thyia, quæ Dioniſio conſecrata primū, deo celebrauit Orgia & Bacchico afflatis numine nuncupationem fecit, ut ab ea uocentur Thyiades. Caſtaliam aquam potu quoque dulcem, à Caſtalio dictam tradunt, aut à muliere indigena, quam Acheloi filiam intelligi uoluit Panyaſis: ita enim de Hercule ſcribit,

Παρνησσὸν νιφόεντα θοοῖς διὰ ποσσὶ περήσας,
ἵκετο κασταλίης ἀχελωΐδος ἄμβροτον ὕδωρ.

Inueni & qui tradant, Delphicum oraculum Saturni fuiſſe prius. Propterea in Alexandra Lycophron, οἳ δ' ἀμφὶ βωμὸν τοῦ πρωμάντεως κρόνου.
& quæ ſequuntur. Colebatur & cum Apolline Dionyſius. Nam quum eius membra concerpſiſſent Titanes, Apollini ἀδελφῷ, id eſt fratri eius appoſuerunt in lebetem conſecta. Is uero tripodi adiecit, quod Callimachus ſcribit, ac Euphorion. Ex hac item hiſtoria ſunt qui Delphorū inflectant nomen, ut dicantur quaſi adelphi. Sciendum porrò ex Græcorū doctrina (Sunt enim & nobis cæca quodammodo teſtimonia, non Iureconſultis ſolum, quæ abſentia ingeniorum monumentis ſententiam poſteris ſuam dictare non deſinunt) uideri Apollinem non plus uatem, quàm philoſophum: quando & huic rei argumentum facile ſuggerant dei cognomenta. Dici ſiquidem ab ijs, qui nunc primum Muſarum initientur ſacris, Pythium à diſcendi uſu, atque interrogandi, quod πυνθάνεσθαι uocant. Delium uero & Phanæum, ubi ueritatis quippiam interlucere incipit. Iſmenium autem ubi comparata ſcientia eſt cum loquendi facultate. Horium denique quum ſcientiæ facultas in actum promitur inſimul diſertando philoſophandoque. Apollinem porrò eundem, διαλεκτικώτατον Græci autumant, quod oraculorum monſtrāt pleraque, eiuſdem quippe eſt ſoluere ambiguitates, ac facere: quam rem eo retulimus gratius, ut eum non eatenus imperitū cenſeas, quàm uidetur noſtrorum nonnullis, qui ita pronuntiauit, ſoluat Apollo. Aceſium Apolline apud Eleos eundem Pauſanias putat, quem Alexicacon dicant Athenienſes. Nec mirum ita ex ſciendi uel diſcēdi poteſtate cognominari Apollinem. Quippe Plutarchus ille doctiſſimus uitam homini putat εἰς γνῶσιν ὑπὸ θεοῦ δεδῶσθαι, ad cognitionem à deo eſſe contributam: quoniam cognitio non gloriam ſolum parit, ſed uirtutes in actum producit. Nam ſi latitaſſet Themiſtocles, Xerxem non repuliſſet à Græcia. Sed & hominem ipſum Græcos ueteres non aliunde magis φῶτα nuncupaſſe, à lumine, quod uocant φῶς, quàm ob inſitum ac præualidum cognitionis amore, quo inardeſcimus, ut cognoſcamus cognoſcamurque. Vnde Olophoia Nicandro in theriacis dicuntur φῶτα ἀναιροῦντα, id eſt hominem quæ perimunt. Quanquam apud Homerum pro pernicioſo capiatur ſimpliciter dictio hæc. Sed & φυτεύειν, quo uerbo indicatur generatio, inde corriuari opinor, unde fluxerit uocabulum noſtrum, idem reſpiciens negotium. Quin & Photion, pro iucundo capitur, & grato. Nec me fallit tamen grammaticos ſcribere, dici φῶτα, de loquendi uſu, qui ſit homini proprius, παρὰ τὸ φῶ, τὸ λέγω. cui ſententiæ Theologus etiamnum aſtipulari uidetur. Phodes uero, id eſt φῶδες, maculæ dicuntur rubentes in cruribus ex ignis propinquitate nimia inductæ. Lycophos autem, ſicut ἀμφιλύκη νὺξ (inquit Porphyrius) dicitur, quòd auroram præcedit ſpatium. Nam aurora eſt, quæ ſolem præeundo adnuntiat. Priorem ſententiam adiuuat Manilius Aſtronomicon primo:

Omnia conando docilis ſolertia uicit,
Nec prius impoſuit rebus finemque modumque,
Quàm cælum aſcendit ratio.

Cæterum & animam ipſam ex philoſophis nonnulli eſſe ſubſtantiale lumen ſtatuere, præcipuo argumento id coniectati, quod ex omnibus inſcitiam maxime auerſatur, ac compaueſcit animus, obſcuraque & tenebris obuoluta refugit ſumma ui, ac perturbatur

inde. Sic autem amabile putat lumen, ut nil ex ijs quorum nobis iucunditatem natura conciliat & gratiam, magnopere citra illud expetat. Qui uerò inſcitum ignorabilemq́ ſe facit, tenebrarum alumnus, & uitam ipſam κενοταφῶν, id eſt citra cadauer ſepulchrum faciens, quod ſit æditus in lucem, graue ac moleſtũ arbitrari uidetur, atq; inde ſe remis uelisq; abdicare. Quæ quum ita ſint, quid plurium cognitionem parit, aut quid demum cognobiles nos ipſos facit ualidius latiusq;, quàm ipſa ſcientia? hac ſiquidem principe ſe unuſquiſque poteſt tollere humo, uictorq; uirûm uolitare per ora. Etiam ſi pleriſq; Græcanicum illud arrideat ſæpe, λάθε βιώσας. ad quos alludens Horatius,

Nec uixit malè, qui natus moriensq; fefellit.

Illud ex abundanti demum adiecerimus, quoniam multa de Apolline præſtruximus, dici hunc ueteribus Latonæ filium, quam intelligi noctem uolebant, ex qua tanquã matre gigni ſol uidetur, quod ſignificat Sophocles, & interpretatur Euſtathius. Dicitur uerò nox, Latona, de obliuionis ratione, quæ conſopitis obuenire conſueuit. Additur Iupiter pater: quoniam fati pars quædam, Apollo eſt: ac uelut μερικὸς ζεύς, id eſt particularis Iupiter, uel quia in aeris & cæli feratur ambitu: quorum utrunq;, Iouem dicimus. Adijciamus illud quoq;, Vlion dici Apollinem apud Mileſios & Delios, ſicuti commeminit Geographus, quod hygiaſticum indicat, id eſt medendi potentem: quippe οὔλειν ſignat recte ualere: ſicut Diana nuncupatur Artemis, quod ἀρτεμέας, id eſt incolumes præſtat. Apollinem deniq; ratione uocant eadem μουσηγέτην, qua & Dionyſium μελπόμενον, ut auctor Pauſanias eſt. Sunt qui & Cerdoum nuncupent, id eſt κερδῷον, quia oraculis æditis ad lucrum cõferre inſigniter crederetur. Cæterum, cognomen id Mercurio adoptant alij, ut qui negotijs præſit ac lucro: qua ratione marſypium illi contribuunt, ac Angelum uocant: ſed & κλῶπα, id eſt furem. Ptoum quoq; Apollinem appellauit Lycophron, cuius filium fuiſſe dicit Hectora: quod Steſichorus approbat, & Alexander Aetolus. Cognomẽti ratio ex formidine Latonæ iniecta ab fero ſue, quum Apollinẽ peperiſſet ac Dianam, unde dicta eſt Ptea, eodemq́; modo Apollo ac Diana.

De Cambyſis ueſania, & morbo ſacro. Qui dicerentur Caberi dij & Pattaici. Anactes pueri. Anaces. Cabareni. Cabus. Cabæſi. Item de Vulcano delibata paucula. Aphthæ quid. Vlpiani codex perpenditur. Pthas. Aphthas. Athyrophonus. Athyrotus. Atypus. Stomatica quæ. Cap. XX

CAmbyſem Perſarum regem ab ipſis natalibus graui admodũ laboraſſe morbo ferunt, eum quidam ſacrum nominant. proindeq; multa ſæpe feciſſe, quæ uel infimæ fortunæ uirum dedecerent, nedum tantum principem: nam cuius corpus adeo infeſtaretur, eius ne mens quidem magnopere conſtabat. Hinc enim pleraq; per ueſaniam facta memoratur. De Prexaſpe quandoq; ſcitari perrexit, Cuiúſmodi me uirum (inquit) arbitrãtur Perſæ, aut qui nam de me ſermones ab eis inſtituũtur? Tunc is, Omnia, inquit, illis arrident plurimum, te mirãtur, tibi applaudunt: ſed unum nequeũt nõ improbare, quod uino largius, quàm pro dignitate indulgeas. Ergo (inquit Cambyſes ira præferuidus) mẽtiti ſunt prius, quum in ſenatu rogante me, ecquid uiderer Cyro patri adæquandus, reſpondere: Cyro uideri me aliquanto præſtantiorem, cui adeſſent illius omnia, prætereaq; imperio adieciſſem Aegyptum, & mare. Quo tempore à Crœſo illam quoq; dici ſententiam, ſum memor: Mihi quidem, ó rex, hoc uno ſaltem Cyro patre inferior uideris, quod necdum tibi eiuſmodi ſit filius, qualem te is & genuit, & educauit. Cæterũ diſpice, ó Prexaſpes, ipſe ne, an uerius deſipiant Perſæ. Etenim ſi filij tui in ueſtibulo reſidentis media cordis, nil fruſtrato ictu, ſagitta confixero, euidens fiet argumentum, uana eſſe quæ garriant Perſæ: ſin aberraro, delirare me putato, ac nil ementiri Perſas. Protinusq; arcu arrepto, ac ſagitta in deſtinatum excuſſa locum, proſiliens gaudio diſſecari puerum iuſſit: ac ſe artifice dextra egregie collimatum oſtendens, An non (inquit) fides inde tibi fit, haudquaquam me deſipere? Cæterum, & illa furentis plane hominis indicia item uel manifeſta, quod templa legesq́; ludibrio habebat. Nam quum Aegypto foret potitus, Vulcani tẽplum ingreſſus multo deriſu eius ſimulacrum eſt inſectatus. Erat autem ſimillimum ijs dijs, quos Pattaicos uocabant Phœnices, uel (ut aliqui ſcribunt) Pattæcos, in triremium proris circumferri ſolitos, Pygmæorum quadam imagine. Erat & in Aegypto Caberorum

templum

templum, quod citra fraudem, ſacerdote excepto, ingredi nemo poterat: id etiam irrupit Cambyſes, ac per multam iocorum licentiam ſimulacra ibidem erecta cauillatus omnia exuſſit. Conſtructa uerò conſabricataq; & hæc ipſa erant, eodem ferè meſu quo & uulcani ſtatua. Porrò diſcluſis item conditorijs, mortuorum inſpectare cadauera, maximæ duxit uoluptati. Verum de Cambyſe ſatis ſuperq;. Quod de Caberis facta mentio eſt, ſciendum, eſſe qui καβείρους, dæmonas interpretentur: quamuis ſint & Caberij populi inferioris Aſiæ, quorum ſit ciuitas Caberia, ut inquit Stephanus. Erant & in Bœotia Caberij, ut Pauſanias libro nono. Cabarni Cereris ſunt apud Parios ſacerdotes. Cabus uerò, id eſt κάβος, frumentaria eſt menſura: unde Cabæſos dicimus, qui expleri nequeunt. Pherecydes ſcribit, ex Cabera Protei filia, & Vulcano tres Caberos, totidemq; nymphas Caberidas eſſe ortas, & utriſq; templa eſſe dicata. In Lemno uerò, ac Imbro Caberos præſertim honori habitos. Erant & Teletæ Caberorum in Samothracia: eorum nomina etiam Mnaſeas appoſuit. Sunt uerò quatuor numero: Axieros, Axiocerſa, Axiocerſos. Sed per hos intelligi putant Cererem, Proſerpinam, Plutonem. Adijciunt & Caſmilum, qui ſit Mercurius, quod ſcribit Dionyſodorus. Dici uerò Caberos putant alij à Caberis, qui ſint in Phrygia mõtes, quoniam inde ſint tralati. Sunt qui duos tantum Caberos initio fuiſſe tradant, maiorem quidem natu Iouem, & Dionyſium iuniorem. Memorabile uerò eſt, quod de Caberorum narratur Teletis: ijs ſi quis fuiſſet initiatus, quanta libet mare occupaſſet hyems, euadebat, quod de Vlyſſe proditum memoriæ eſt. Hac item ratione diſſidentibus ad Troiam Græcis, Agamemnonem facile ſeditionem cõſopiſſe, quum in uentris ambitu porphyrida haberet, id eſt purpuream tæniam, quã eo loci ijs imbutos ſacris habere, moris erat. Apud Amphiſſam Locrorum ciuitatem telete fiebat ἀνάκτων παίδων. Eos aliqui Dioſcuros intelligunt, alij Curetas. Sunt qui etiam καβείρους, uti auctor Pauſanias eſt. Anacas dici Dioſcuros interpretatur Plutarchus, διὰ τὰς γενομένας ἀνοχάς, id eſt ob belli ceſſationem factam cum Athenieſibus ob Helenæ raptum, quum eſſent in urbem admiſſi, uel quia impendio curarint, uti Athenienſes ἀνακῶς, id eſt quiete uiuerent, ac tranquille. Quo argumento etiam reges dici anactas. Sunt qui ob aſtrorum ἀναφάνδαν appellari Anacas opinetur, quoniam Atticis ἀνέκας ſignet ἄνω, id eſt ſupra. Quod uerò de Pataicis item dijs commeminimus, ſciendum eſt, Horum ſcribere, dici Pattaicum, ſiue Pattæcum, quaſi apatęcum, extrita de principio litera, quę adimi in pleriſq; aut adijci quãdoque ſolet. Sicuti à Memphiticis dicitur Vulcanus Phthas: ſed in Græcorum doctrina etiam Aphthas. Sunt & ſuæ medicis aphthæ, uerum ea intelliguntur oris ulcera, quibus præcipuè infeſtentur infantes. Vnde Aphthiphum corriuari placet eruditis, quem eiuſmodi uexet affectio. Atq; ita reponendum in Gellianis codicibus libro quarto, & apud Vlpianum Digeſtis de ædilitio edicto, ut ſic denique redeat in artus luxata lectio. Quæſitum eſt, inquit Iureconſultus, an balbus & blæſus & aphthiphus, iſq; qui tardius loquitur, & uarus & uatius ſanus ſit: & opinor ſanos eſſe. Hactenus Vlpianus. At ſi ſunt oris ulcera aphthæ, quæſo quã nam ratione ulceroſus fuerit ſanus? Sed audi Æginetæ Pauli ſententiã Medicinæ primo: Adnaſcitur, inquit, infanti ulcus, quod dicitur aphtha, tribus generibus: unum ſubalbidum eſt, aliud ſubrubens, tertium uerò nigrum, ut eſchara: peſſimum hoc, καὶ θανατωδέστατον, id eſt maximè mortiferum. Porrò uidetur inibi Iureconſultus loquutionis & linguæ prauitatem attingere. Quo fit, ut ſi diuinare permittimur, malim Athyrophonum, uel Athyrotum ſubſtituere, quibus feſtinata nimis in loquendo celeritas ſignificetur: incommoda forſan & hæc, ſed minus. Apud Sophoclem in Philoctete, Athyroſtomos dicitur Echo, quam loquacẽ intelligi uoluit, ac garrulam. Apylotum, id eſt ἀπύλωτον, Ariſtophanes pro eodem accipit fere. Sunt tamen codices, in quibus legatur Atypus, quaſi minus præformans uocem, id eſt ἄνευ τύπου. De aphthis porrò multa Celſus, & in Diffinitionibus Galenus. Sciendum uerò ſtomatica dici Græcis medicamenta, quæ malo huic medentur: ſicuti cæteris item, quæ in ore contingunt, uitijs.

Quí nam fuerit Hyperbolus Athenis. De ſaxo, quod hyperbolum uocant. Hypobolus ager qui, & aſtictos item. Argyrocopeum quid. Oſtracophoria, quid. Cap. XXI

HYperbolum Chremidis filium, Charonis fratrem, prauitate ac uerſutia in fallendo præſignẽ fuiſſe ferunt. Lucernas quãdoq; factitauit, uendiditq;: ſed nec ſynceriter, nec citra fraudem, plumbum immiſcebat æri, quo ponderoſiores factæ maius demererentur pretium, alioqui & peruerſiſſimis erat moribus. Hic tamen poſt Cleonis potentiã ductare populum Athenis adortus eſt. Primus (ut aiunt) ex infima nota gradum illum adeptus, quum nobiliores uereri populus cœpiſſet, ne democratiam ſoluerent. Demum & ipſe teſtulis eſt labefactatus, ut commeminit libro octauo Thucydides, non timore aliquo potentiæ uel dignitatis, uerum ob prauitatẽ & ciuitatis dedecus. In Samum profectus inimicorum inſidijs interijt, ac defunctus eius culeo inſutus in mare eſt præcipitatus, quod ſcribit Theopompus. Hyperboli meminit Antiphon ad Nicoclem, & in Bruto M. Tullius, cui ſimillimum Romæ fuiſſe prodit Seruilium Glauciam, qui ſit publicè interfectus. Andocides de eodem ſic fere prodit: De Hyperbolo quidem dicere erubeſco, cuius pater, inſcripto uultu, etiamnum in Argyrocopeo, ita uocant, ubi cuduntur nummi, publicè ſeruiuit. Matrem uerò uenditaſſe panem ferunt. Inceſſitur porrò Hyperbolus, ut litigioſus, imperitus, ὀψιμαθὴς, id eſt qui ſerò diſcere exorſus ſit. Maximus Tyrius Hyperbolum fuiſſe Lacedæmonium prodit, laſciuientis populi ſceleſtiſſimũ adulatorem. Illud deniq; nouimus, poſtremum omnium exilio, quod oſtracophoriam uocant, mulctatum fuiſſe Hyperbolum, Nicia & Alcibiade diſſidentibus, ut uerum prorſus illud agnoſcatur, ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. Teſtulis uertere ſolum coactus eſt Hipparchus omnium princeps, Cholargeus. Præterea, quod ſcitu equidem arbitror dignum, hyperbolos dicebant lapides, quibus ad ceruicem religatis, conſcelerati in profundum demergebantur. Ariſtophanes, ἄρας μετέωρον, εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλῶ, ἐκ τοῦ λάρυγγος ἐκκρεμάσας ὑπέρβολον. id eſt, tollens ſublimem in barathrum deturbabo, appenſo ex ceruice hyperbolo. Hypobolum uerò, quod nec ſcitu indignum eſt, agrum dicebant creditoribus obnoxium, lapidis indicio uel columnæ, proinde de eo ſic pronuntiabant ἐστίχθαι τὸ χωρίον, id eſt ſignatus eſt ager. Nam huic diuerſum aſtictũ uocabant, id eſt ἄστικτον.

De Hyperboreis, Arimaſpis, Abari. Arimphæis, necnon de medicamẽto, quod dicatur rha ponticum. Rhadix. Rhadica, uel ridica. Plinij locus reſtituitur in Hyperboreorum mentione. Cap. XXII

HYperboreorum unguenta, & pollucibiles dapes, ut in locis illis, poſt quas euidens conſequatur exitium, in prouerbium uenire poſſe, animaduerto ex hiſtoria. Quippe ponè montes Rhiphæos, ultraq; Aquilonem gens felix, ſi credimus, quos Hyperboreos appellauere, annoſo (ut Plinius inquit) degit æuo, hoc eſt annis mille, ut alij prodũt, & retulit Strabo. Ibi creduntur eſſe cardines mundi, extremiq; ſyderum ambitus. Viritim gregatimq; diſcordia ignota, & ægritudo omnis. Mors non niſi ſatietate uitæ, epulatis delibutiſq; ſenibus luxu, ex quadam rupe ſalientibus. Hoc illis ſepulturæ genus beatiſſimum. Antimachus eoſdem cum Arimaſpis Hyperboreos facit. Quos eſſe uiros Scytharũ unoculos, Herodotus ſcribit, ita nuncupatos, quia illarum gentium uocabulo arima unum ſignat, ſpu uerò oculum. Sed quod mirũ ſit, uidetur auctor idem alibi fabuloſum arbitrari, qui tamen uerſus quoſdam Arimaſpeos nominat, ab Ariſteo conditos Proconneſio, ſicuti Strabo item ſcribit, qui etiam putat, ex Scythica fortè hiſtoria luſcos Cyclopas ab Homero tralatos. Damaſtes uerò in libro De gentibus, ultra Scythas, inquit, Iſſedonas incolere, ſuper hos Arimaſpos, ulterius eſſe Rhipæos montes, ex quibus flet Boreas, ubi ſint etiam perennes niues. Poſt hoſce montes Hyperboreos pertingere ad mare. Arimaſpos in Alexandri hiſtoria legimus, euergetas item dici, id eſt beneficos, quoniã Cyrum extrema commeatuũ laborantem inopia, uti ne humanis quidem abſtinerent carnibus milites, ſubuecta frumentorum ui magna iuuerint munifice. Quo argumẽto ab eodem euergetæ dici cœpti. Non prætereundum, eſſe ab Venetis nobilibus, dum ſeptentrionalia peragrarent, obſeruatum, nullos eſſe Rhipæos montes, quos recẽtiores certatim tradiderũt, & ueteres coſmographi: uerũ loca ea omnino plana uideri. Scribit Hiſtoriarum tertio Polybius, omne quod intra Tanaim & Narbonem ad Septen-

trionem

trionem uergit, ad ſua tempora fuiſſe incognitum, ſomniareq; ſi qui de ijs loquantur, uel ſcribant. Hyperboreos tradit Diodorus, Græcis quidem omnibus, ſed Athenienſibus præcipue, atque Delijs ſocietate ac beneuolentia fuiſſe iunctos. Præſtò eſt & in hiſtoria hac miraculum aliud. Nam Abarin Hyperboreum ferunt ſagittam per orbem terræ circumtuliſſe, nihil omnino ueſcentem. Hunc Abarin Seuthæ filium, non ignarum literarum oracula ſcripſiſſe, traditur, quæ Scythica nuncupentur, & nuptias Hebri fluminis, Apollinis aduentum ad Hyperboreos, ratione metrica, abs quo ſagittam acceperit, quam diximus. Huius & Gregorius theologus commeminit in epitaphio ad Magnũ Baſilium. Narrantur & in regionibus illis Arimphæi haud Hyperboreis diſſimiles, quibus ut Hyperboreis, ſedes ſint nemora, alimenta baccæ, capillus iuxtà fœminis uiriſq; probro detur, ritus clemens. quo nomine etiam ſacros haberi inuiolatosq; eſſe etiam feris accolarum populis: nec ipſos modò, ſed illos etiam qui ad eos perfugerint. In hac uero Hyperboreorum mentione, ſuccurrit opem feramus Plinio Hiſtoriæ naturalis libro quarto, ſic ferè ſcribenti, uti eſt in peruulgatis codicibus: Apud Hyperboreos, inquit, credũtur eſſe cardines mundi, extremiq; ſyderum ambitus, ſemeſtri luce & una die ſolis auerſi. non ut imperiti dixere, æquinoctio uerno in autumnum. Semel in anno oriuntur ijs ſoles, brumaq; ſemel occidunt. Inſignis hic comparet deprauatio, ſed errorem minus aduertentes eruditorum nõnulli colaphum audacter Plinio impingunt, quando cæleſtium rerum ſcientia fieri prorſum non queat, uti à tropico in tropicum perpetuus inoriatur dies, aut intendatur nox. Hæc quidem καὶ τυφλῷ δῆλα. Sed quoniam totus Plinius mendoſus eſt, facile adducor, uti uerba opiner tranſpoſita, & ſic omnino ſcribendum, Semeſtri luce & una die ab æquinoctio uerno in autumnum. Non ut imperiti dixere, ſolis auerſi. Quòd ſi benignus admittat lector, nil abſurdum proferri aduertet. Nam ſolſtitiales dies libro ſecundo, in eadem dierum ratione æſtiuos intelligo: ſicut brumam pro hyeme. Quod uero de Thyle pronuntiat Plinius, utrocunq; legas modo, diſſentaneum eſt quadamtenus, ſed ita, ut Plinium coarguentes iuuet nihil. Cæterũ & inibi poteſt error inoleuiſſe, ut ferè legendum cenſeam, In Thyle nullas eſſe noctes ſolſtitio indicauimus ad cancri ſignum ſole tranſeunte, nulloſq; contra per brumam dies. hæc ſiquidem ſenis menſibus continuis fieri arbitrantur. Illud obiter adnotauerim, quia de Scythia mentio eſt: eſſe Rha Scythiæ fluuium, de quo inditum ſit medicamini præſtantiſſimo nomen, quod Ammianus ſcribit: nam Rha barbarum uel Ponticum nuncupatur. In eius, inquit, ſupercilijs quædam uegetabilis eiuſdem nominis gignitur radix, proficiens ad multiplices uſus medelarum. Rhadix uero in Theriacis aliud eſt, nam ab eius accuſatiuo ſunt qui Latinum formari rectum putent, quod eſt rhadica, frequens apud agricolationis magiſtros uerbum. etiam ſi ridica legitur modo. At etiam rheon, Pontica radix, inquit Medicinæ primo Paulus, πλεῖστα ὑπάρχουσα ῥᾶ.

A mari habitandum procul. Maritimos mores dici de impuris ſordidiſq;. Neptuni & Mineruæ certamen unde natum. Celeuſtæ qui ſint. Plutarchi interpres refellitur. Erotidia. Halia. Eleutheria. Caput XXIII

PLato in libris De republica fugiendum eſſe mare, cenſuit, perinde ac improbitatis magiſtrum. Nam ut ab eo quiſq; maxime remotus ſit, ita optime rem publicam adminiſtraturum. Mare attingentes, inquit Strabo, deteriores effecti latrocinari cœperunt, & hoſpites mactare: quandoquidem multis implicit, in eorum luxuriam & lucra ſordida ſocietatemq; auaritiæ dilapſi ſunt. Hinc factum, ut maritimi mores ex adagio pro peſſimis celebrẽtur, ac ſordidis. Quo forſan argumento ueteres Athenienſium reges in eo allaborarunt plurimum, uti à mari ciues abducerent, agriſq; inſuefacerent colendis: unde inorta uidetur fabella, Neptunum de regione cum Minerua diſceptantem, ab ea ſuperatum, olea quam moriam dicunt, iudicibus præmonſtrata. At contrà maritimis rebus ciuitatẽ præcipuè applicuit Themiſtocles. Qua re aduerſus nobilitatem auctior euaſit populus, ad nautas & celeuſtas & gubernatores potentia recidente. Scitu non indignum: Plutarchi interpretem celeuſtas remiges eſſe interpretatum incurioſius, quum ſint celeuſtæ, ut ſcribit Sudas, qui remigibus præſunt, ac epibatis. Quibus uini item, carnis, olei, aliorũ id genus incumbit cura. Inde

ra. Inde magnus eſt in nauibus celeuſtarum uſus. Celeuſtam uidetur Plautus hortatorem dicere, uelut ſit nauigationis moderator. Trierarchus inquit Sudas, naui præeſt, Proreus, ſeu proreta remigibus tantum. Hic proræ inſidet, puppi gubernator. In Romana hiſtoria maritimos colonos ſacroſanctam habuiſſe uacationem legimus.

Coniugalis amor quatenus progredi debeat. Coniunx dicatur, an coiux. Pulchritudo triplex. Amor item triplex. Concubitum ab ijs excludi. Platonis apologia. Laus amoris. In quibus uituperetur Plato: curq; eum Satonem, non Platonẽ nuncuparit quidam. Sata, pro menſuræ ſpecie: item cabus, & batus.

Caput XXIIII

SExtum in Sentẽtijs ſcripſiſſe, auctor Hieronymus eſt, Adulterum eſſe quiſquis in uxorem ſuam ardentior eſt amator. Quippe in uxorem alienam omnis amor turpis eſt, in ſuam uero nimius. Sapiẽtis eſt, uxorem amare, ſed iudicio, non affectu. Libidinis pruritus rationis examine reprimendi, nec præcipites ferri in concubitum debemus: fœdius nihil, quàm uxorem amare perinde ac adulteram. Venit in mentem hiſtoriæ, cuius auctor Seneca eſt, qui à ſe cognitũ quendam teſtatur, ornatum hominem, qui exiturus in publicum faſcia uxoris pectus alligabat, & ne momento quidẽ præſentia eius carere poterat, potumq; omnino nullum ſibi, niſi alterius prægustatũ labris, uir & uxor hauriebat, alia itẽ pleraq;, nec inepta minus faciẽtes, in quæ improuida uis affectus erũpebat. Origo quidem amoris honeſta erat, ſed nimietas deformitate non carebat. Nil autem referre arbitramur, q̃ honeſta cauſa quis inſaniat. Quæ uero uxor dicitur, etiam coniunx nuncupatur, ſciunt id uel ἀναλφάβητοι. Sed, inquit Cæcilius Minutianus Apuleius in libro De orthographia, ſunt qui ſcribant coiux, citra ullum omnino N, à coeo. alijs addere unum placet, & coniux dicunt. ſunt qui duplex, ut ſit coniunx, ex opinationis uarietate in uerbi deductione. Scaurus & Soſipater Cariſius N ex ſecunda rejciunt ſyllaba. Sed illa grauiora: in Platonicorum ſanctarijs obſeruatũ nobis eſt, Amorem non ferè aliud eſſe, uel dici à recte duntaxat ſentiẽtibus, q̃ pulchritudinis deſiderium. Pulchritudinem uero triplicem ſtatuit Plotinus, quum non aliud omnino ſit, q̃ ex pluriũ concinnitate cooriens gratia. Hanc ſi in animo perpendas, ea nimirum ex uirtutũ ſplendore uenuſtas eſt. Si in corporibus requiras, coloribus lineisq; mira coaleſcentibus congruitate decus conflabitur gratiſſimum: ſed nec ſonorum modulata iucunditas pulchritudinem reſpuit. Triplex pulchritudo ſenſus tres habet ſubſeruientes, triplicem uero imperitãtem amorem. Radios ex animæ claritate uibrantes interior mentis percipit oculus. Corporea autem gratia corporeus perfruit̃ uiſus. Muſica uero conſonantia aures permulcet ſolum. Iam hic tactui locum non ſupereſſe, facile colligimus. Qui hunc inſuper ad pulchritudinis exigit perfruitionem, brutum reſipit, hominem exuit, rationem allidit: qui enim in tactu uſus pulchritudinis? Vna eſt, quã ſentias ex fœdo attritu, uoluptas: ſed nec alio magis rationis expertia titillãtur. Quid, quòd hæc pulchritudini prorſum diuerſa colligitur? An non fatemur præferuidum Veneris impetum ad intemperantiam prolicere? Intemperantia uero nónne incõcinnitas quædam eſt? Incõcinnitas porrò nõne deformitas? qua quid pulchritudini aduerſum magis? Valeant igitur libidinis incentiua, ſecernatur, fugetur procul intempeſtiua titillatio ab amoris Platonici honeſtiſſima integritate. Hunc ille aſſeruit in Sympoſio. retulit & Plotinus Platonis magnus aſſectator. Hinc & Socrates Delphico ſapiens oraculo amoris ſe fatetur famulum. Et qui rerum omnium diffitebatur ſcientiã, quod Maximus ſcribit Tyrius, ut ſunt uirtutis rationes, atq; opiniones diuinæ, in quibus nimio plus ſibi ſophiſtæ placent, amandi tamen ſciẽtiſſimum ſe profitetur doctorem. Qui ergo ferre Dicęarchũ poſſumus, parum recte parumq; prudenter Platoni Theoninum infigere dentem conatum, quod extra rationis modulum, & prudentiæ præſcriptũ amori habenas laxaſſet? Virtuti, honeſtati, rebus diuinis præfigi meta nulla poteſt. terminos iſta neſciunt, nullis circũſcribunt pomœrijs, quo progrediare auidius, eo cumulatior inde promicat laudum nitor, & perfectio plauſibilior, quã concipit Plato, & mox generoſiore fœtura, ex feraciſſimo promit ingenio, è cuius fontibus ambroſia iucundiore manantibus nil fœdum, nil ſeſe profert non illuſtre, non magnificum, & quod uetus Pythagoreorum ſymbolum, τὸ θεῖον non ſapiat. Nam ut iuxta

Theognin, è ſquilla non prouenit roſa, non item hyacinthus, ita è diuerſo ex Platonicis muſeis nil omnino profluit, quod nænias redoleat Hibericas: grauia omnia, ſublimia, nitida, ſed quæ Delium ſæpe requirant natatorem. Nam Heracliti tenebras nulla non ingerit pagina. Adeo ferri non poteſt Platonis inſcitus ſugillator, & zoilus quidam ineptiſſime garriens Trapezuntius, qui in philoſopho perilluſtri eloquentiã ſentit utiq; inenarrabilem adeo, ut ſi natura queat, aut uelit humana uti uoce, non alia uideatur plane uſura, quã Platonica in rebus generi accommodatis tranquillo quietoq; : ſed in optimi cuiuſq; perniciem uirulentũ proferri iudicium. Sed ad diuerticulum redeo. Suffragari porrò amoris præſtantiæ gentium quoq; multarũ conſenſus uidetur. Quippe Athenas aduertimus, unde ſciẽtiarum uelut fluenta in orbem terrarum effuſa, Academiæ gymnaſium nobile Pallados quidem numini dedicaſſe: cæterum inibi quoq; amoris ſimulacrum ita excitaſſe, ut res diuina utriq; perageretur. Statuam uero ab Piſiſtrato excitatam, proditur memoriæ, quum amare Charmũ cœpiſſet. Inibi porrò ignem ſolitos ſuccendere, qui lampadas ſacras geſtitant diſcurrentes, auctor Plutarchus eſt. Legẽ quoq; ſanxit Solõn, ne amare ſeruum liceret, ceu in honeſtorũ præcipuè decuriam rem amatoriam ſeuocaret, dignos prolectans, indignos autem reijciens omnino. Nam & in Piſiſtrati amorem dilapſus fertur ipſe quoq;, qui ſapiens creditur, quando mercaturæ prætextu peregrinari adortus memoratur πολυπειρίας ἕνεκα καὶ ἱστορίας. Quin & dicere ſolitum ferunt, γηράσκειν ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενον, id eſt ſe multa diſcentem perpetuò, in ſenium ferri. Multis præterea uenerationi Erotidia ſunt, ſicuti Athenienſibus Panathenæa, Eleis Olympia, Rhodijs quæ uocantur Halia. In ſacris porrò popularibus uniuerſim ferè honorabatur amor. Ante congreſſum cum hoſte Lacedæmonios amori ſacra obiſſe, palàm eſt, ceu ſalutem demum ac uictoriam unus is pariat. Quod ipſum ex parte in Creta item factitatum, ſicuti auctor Soſicrates eſt. Iam apud Thebanos ſacra quæ dicitur cohors ex amantibus conflatur amatiſq;. Amori autem gymnaſio dicato, Samij, ſacra quæ obeunt, uocant Eleutheria. Platonicus Phædrus magnum eſſe deum amorem comprobat, apud deos hominesq; mirandum, quum propter alia multa, tum propter eius originem. Amor certe omnibus ad omnia eſt ingenitus. Quod Dionyſius Areopagita in libro De diuinis nominibus, ex Hierothei ſacellis ſic explicat: amorem ſiue diuinum, ſiue angelicum, ſiue ſpiritalem, ſeu animalem, aut naturalem dicas, inſitiuam quandam intellige, commiſcentemq; uirtutem, quæ ſuperiora quidem ad inferiorum prouidentiam perlicit: æqualia rurſus ad ſocialem ſui inuicem cõmunionem conciliat: ac poſtremò infima quæq; prolectat, ut ad ſublimiora potioraq; cõuertantur, immo ueluti fomite quodam igneo amplius ſuccenſa reſiliant. Quoniam uero extẽte Platonis uidemur apologiã ſuſcepiſſe, amplius aduertendum, tanto uiro nec defuiſſe inter Græcos, qui κακολογίας, id eſt maledicẽtiæ dicacitatiſq; illi notã uelint inuſtam. Quando & Gorgias, quum in dialogum ſibi cognominẽ incidiſſet, ad familiares conuerſus dixiſſe fertur, ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἰαμβίζειν, id eſt quòd bene Plato nouit proſcindere. Damnatur item ut κακοήθης καὶ φιλόδοξος, id eſt moribus prauis & gloriolæ captator. Antiſthenes quoq; de pectoris ſterquilinio uirulentia in eundem effuſa, eſſe Sattonem pronuntiauit, non Platonem, ædito item tituli eiuſdem dialogo: forte à σάττω, quod onero ſignat, tanquã humeros præferret oneribus geſtandis natos. Sata uero Hebræa uox eſt, aut Syra, menſuræ genus indicans, ſeſquimodij capax, quod ſcribit Hieronymus: ſicuti Geneſeos capite decimooctauo, cabum legimus, & Batum. hinc illud Matthæi, ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία. Eloquentiam ut ad Platonem redeamus, nemo non admiratur, quis enim eo uel inimico iudice, ut diximus, in dicendo uberior? Iouem certe autumant philoſophi, ſi Græcè loquatur, ſic loqui. Quod & Cicero non improbat. Certe adeo ſupra proſam pedeſtremq; aſſurgit orationẽ, ut Delphico quodam oraculo uideatur incitatus. Poſtremò hunc uelut Moyſem alterum admiratur Numenius Pythagoricus, etiam ſi præſto calumniator eſt, ab eo lectorem falli aſtruens, quoniam Veteris & Noui inſtrumenti uerba Platoni coaptans nunq; tria ſimul, rariſſimè duo, ſingula plurimum hinc inde conſarcinans ex Platonicis libris, nec unde quid ſumatur exprimens, id agat, ut neſcientibus, ab Platone euangelica perſcribi, facile perſuadeat, unde Chriſtianis uiris detrimentũ illatum agnoſcatur magnum quidem, ſed Græciæ maximum, ut quo non queat excogitari maius.

Amor apud Heſiodum quid. Amoris parentes diuerſi. Spartani amatores. Vulgaris amoris uituperatio. Qui ſit anteros, Selemni aquã ab amore abſoluere. De Iynge paucula. Amor, an recte uulgò dicatur cæcus. XXV

HEſiodus uero in Theogonia primò quidem factũ cecinit chaos, mox terram & tartarũ, deinde prodijſſe amorem affirmat. Eum uero locum allegorico, & proinde reconditiore ſenſu quidam interpretatus, Amorẽ, inquit, intelligo non Veneris filium, quo enim pacto naſci hunc concipiamus, matre necdum producta? Verum amorem accipere antiquiorẽ alterum oportet. puto autem eſſe hunc inſitam unicuiq; eorum, quæ ſunt, naturalem uim cauſamq;, qua eſſe expetit unumquodq;: hoc quidem intellectu, illud autẽ ſenſu, id eſt τὸ μὲν νοερῶς, τὸ δὲ αἰσθητικῶς. Et amorem quidem ex chao & terra natum fabulatur Heſiodus: at Simonides, ex Venere ac Marte. Acuſilaus, ex nocte ac æthere: Alcæus, ἐκ τῆς ἔριδος καὶ ζεφύρου, ex lite ac zephyro: Sappho, Veneris & cæli filium prodit: alij etiamnum aliter. Nam & Olen, id eſt ὤλην Lycius, qui peruetuſtos Græcis hymnos concinnauit, in Ilithyæ hymno illius filium amorem facit. Inter deos omnes amorẽ præcipuè Theſpienſes colunt: ſed & qui in Helleſponto ſunt, Pariani. Quod uero ad Platonici amoris pertinet ſanctitatem, qui totus ferè τῆς ψυχῆς erat, οὐδὲ τοῦ σώματος, id eſt animæ, non utiq; corporis, inuenire eſt in ueteribus memorijs, Lacedæmonios eandem hæreſin eſſe conſectatos. Nam inde ſunt celebrati in bello militares ordines, ex amatis amatoribusq; conflati, quos quum Macedo Philippus conſpicaretur, conſpiratu tacito nitibundos, animã omittentes prius q̃ demigrarent loco, aut mouerẽtur gradu, male (inquit) ſit ijs, qui hoſce putãt, turpia uel facere uel pati. Ex ijs porrò fontibus eſt itẽ Afranij illud, Amabit ſapiens, cupient cæteri. Amor autem formæ, inquit aduerſus Iouinianum libro ſecundo beatus Hieronymus, rationis obliuio eſt, & inſaniæ proximus: turbat conſilia, altos & generoſos ſpiritus frangit. Inde & Plautinus amator in Ciſtellaria, Nullam mentem animi habeo, ubi ſum, ibi non ſum, Vbi non ſum, ibi eſt animus. Diuerſum autem amori deum ueteres Anterota nuncuparunt, ut eſt apud M. Tullium De natura deorũ tertio: Ex Venere ac Marte natus, inquit, Anteros dicitur. Ante Academiæ ingreſſum amoris excitatã fuiſſe aram à Charmo Athenienſiũ primo, epigrammate aſtipulante, Pauſanias ſcribit. In ciuitate uero Anterotos uiſebatur ara, quã μετοίκων dixere ἀνάθημα, id eſt inquilinis dicatam. Quoniam Athenienſis Meles Timagoram peregrinum hominem amore ardentem aſpernatus, ut ſe à petra in præceps daret, imperauit. Quod quũ is, ut qui in omnibus adoleſcenti obſequutũ uellet, animæ etiamnum prodigus impleſſet largiter: tanta ſubijt Meletẽ pœnitẽtia, ut ex eadem ad imum ſe mitteret. Vnde factum, ut Anteros Timagoræ ἀλάστωρ, id eſt ultor crederetur τοῖς μετοίκοις νομίζων. In Eleorum gymnaſio, ea parte quæ dicebatur μαλθώ, ſtabant amoris & anterotos Icones, ſed ἔρως palmaceum tenebat ramum, quem auferre niteretur anteros. Athenienſes nanq; & Elei Anterota agnoſcũt, ut numen. Verum in ijs iam complicanda ſunt uela: quoniam ἅλις δρυός, ut dicitur, id eſt ſatis quercus, aut uerius (ut Cicero inquit) ἅλις σπουδῆς, ſatis ſtudij: quod ad amorem attinet, aliubi ad partes reuocandum. Sed illud differendum haudquaq;: fuiſſe in Achaia ciuitatem Argyram nomine, ac fontem quoq;. Et in propinquo fluuium Selemnum, ab adoleſcente dictum, qui Argyræ nymphæ oblaqueatus amore, ac deſiderio extabeſcens ſit à Venere in eum deformatus. Vnde Selemni aquam id adeptam laudis ferunt, ut ea ablutos amore liberet tam uiros, quàm fœminas. Quod ſi eſt, inquit Pauſanias, omni auro pretioſior eſt Selemni aqua. Eſt inter Erotica infamis quoq; Iynx. Propter quod ſcitè admodum pro cupiditate uehementi dicitur Iynx Pindaro, ἴυγγι δ' ἕλκομαι ἦτορ, νεομανία θιγίζων. Eſt uero Iynx amatoria auicula, prius mulier, Echus filia aut πειθοῦς, quæ ueneficijs præpeditum Iouem in ſuis deſideria coniecit: quo nomine ab irata Iunone eſt in auitium tranſcripta. Illud hic haud præterierim, fingi à ueteribus amorem cæcum, quod liquidò mõſtrauit Theocritus Idyllio, cui titulus θερισταί, ubi ait, τυφλὸς δ' οὐκ αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ ὡφρόντιστος ἔρως. id eſt non cæcus modò eſt Plutus, uerum & curarum amor plenus. Id eo adnotaui libetius, q̃ male feriatos audio nonullos palam hoc inficiari, tanq̃ pullato tantũ circulo receptũ, nec à ueterũ ullo ſancitũ. Affert quin etiã ratio, quoniã ſit impudentiſſimus Cupido: nam ut eſt ab Ariſtotele Rhet. tertio proditũ, In oculis pudor eſt.

IOANNIS MARIAE GORETTI IN ANTIQVARVM LEctionum libros, ad reuerendum patrem Hippolytum à Treci Mediolanenſem Oliuetani montis abbatem & cœnobitam, Præfatio ſeptimadecima.

FAbius Quintilianus, Romanus facile dixerim Ariſtarchus, iubet optima & ſtatim & ſemper tradenda. quod conſilium, ut expeditiſſimum, ita etiam ueriſſimum nouimus: ſed à pauciſſimis ſatis diligenter expenſum. Nam quàm longe à uero ſcopo aberrauerint, qui maiorum noſtrorũ memoria compendium (ut ipſi putabant) quærentes, uix guſtatis bonarum artium elementis, ſtatim illotis (quod aiunt) pedibus maximas grauiſſimasq; diſciplinas arripuerunt, mox conſequens & patrum & hæc ipſa noſtra abunde ſatis declarauit ætas. Exiſtimabãt enim illi præclarè ſecum agi, ſi hiſce humanitatis ſtudijs, ut in ſpeciem leuioribus, magno ſupercilio contemptis, illicò ſe conferrent ad arduas: quippe quæ aut fructum adferrent uberiorem, aut exiſtimationem maiorem ſibi conciliarent apud uulgus. Properabant certe ad præſtantiſſima quæq; : ſed ὑπαξίαν illam, atq; intermedios quodammodo gradus quoſdam, aut neglexerunt, aut minime neceſſarios crediderunt. Quo factum eſt, ut quæ maxime uidebãtur expetere, non ſatis plenè, ſed ueluti per tranſennam ac denſiore interpoſita nebula, cognouerint: deſtituti nimirum præſidio rerum illarum, quæ ad maiora percipienda comparari ſolent. Atq; id etiam cauſæ fuit, quo minus inſigniter doctos ætas illa media protulerit. Habuit ingenia (fateor) feliciſſima, uiroſq; magnos, Haymones, Hugones, & Richardos à ſancto Victore, Rupertos, inter theologos: Fulgoſios, Accurſios, Panormitanos, Felinos iuris prudentiæ interpretes: Nicolos, Forliuiẽſes, Arculanos, Haliabbates, cum tota Arabia, in re medica. Sed hi omnes dum huiuſce tenuis (ut uolunt) doctrinæ curã omnem uel abijciunt uel improbant: dij immortales, qualem in uitam hanc barbariem, quales in omnes diſciplinas tenebras inuexerunt. Videnť mihi, ne illud quidem nouiſſe, quod nouerunt: nam iuxta Periclis ſententiã, referente Thucydide, Qui nouit, neq; id quod ſentit, exprimit, perinde eſt ac ſi neſciret. Et quod iam dicebam, patrum noſtrãq; hanc ætatem ſatis declarauiſſe præproperam præpoſteramq; in omni literarum genere inſtitutionem, huc pertinet: ut nos ſcilicet fortunatos nimiũ, bona ſi noſtra norimus, oſtenderem. In re medica inuenti ſunt, qui relegatis barbaris conuerſionibus, omnia ad priſtinum nitorem reuocarunt, & ut gnaui agricolæ in bono ſolo runcationem adhibuerunt: qualis Leonicenus Vicentinus, Linacer Britannus, Guilielmus Copus Baſilienſis, Ioannes Manardus: &, quorum gloria adhuc creſcit, Antonius Muſa Braſauolus, Nicolaus Bonaciolus. Horum enim inſtitutũ tanto applauſu à iunioribus exceptum, ut iam nemo ſit, qui non malit ex ipſis purioribus fontibus, quàm turbidis riuulis, bibere. Idem in explicatione Platonicæ Ariſtotelicæq; philoſophiæ conati ſunt Leonicus Thomæus, & Nyphus Sueſſanus. Idem in mathematicis Georgius Purbachius, Monteregius, Herlinus, Gemma Phryſius. In iuriſprudentia Vlrichus Zaſius, Budæus, Oldendorpius, Alciatus. quanquam in hac profeſſione bona pars ita mordicus retinet barbariem, ut nonnulli coacti ſint totam interpretandi rationem ad arbitrium ſcholaſticorum & noſtri fori gryphos conuertere, quum contrà fieri oportuerat. Iam uero (quæ ſua dignitate maieſtateq; prima nominanda fuit) in theologia Chriſtiana, ubi Augiæ ſtabulum repurgandum, multi fuerunt quorum opera, ſi grati uideri uolumus, adiuti ſumus. Sed quum ex his nonnullis obſtet uel liuor iniquus, uel prauum moroſorum hominum iudicium, uel maligna calumnia potius, unum atque alterum, quos iam mors ab inuidia liberauit, nominabo. primumq; proferam magnum illum heroa Deſiderium Eraſmum Roterodamum, uirum quum in omni diſciplinarum genere maximum, tum in hac parte ſeipſo quodammodo maiorem. Huic tanquam Herculi Theſeum, adiungo Fabrum Stapulenſem. Quid, obſecro, omnes iſti effeciſſent ſine cognitione linguarum aliarumq; bonarum artium? idem, opinor, quòd architectus non ad-

hibita calce, non ligno, non lapidibus in maximis & ampliſſimis erigendis ædificijs. Sed næ ego iam ſum ineptus, qui longius exempla mihi petenda putem, quum tu præſtantiſſime uir, unus multorum mihi inſtar eſſe poſſis: num ſine maximarum rerum cognitione ad ampliſſimas dignitates euectus es? Quid, quæſo, cauſæ fuiſſe exiſtimas aliud, quum ueſtrum collegium, atque adeo uniuerſus ſacer ſenatus, te dignum ſuis ſuffragijs decerneret, cui adminiſtrationē grauiſſimorū negotiorum committeret, quàm quòd te ſumma eruditione, exactiſſimo iudicio, & illo quidem longo rerum uſu confirmato præditum cognoſceret? In omni præterea uita conſtantem & grauem, non uoluptate, ſed recto officio cōſilia moderantem, eccleſiaſtici deniq; ciuiliſq; negotij non ignarum. Quas tot tantaſq; animi dotes nunquam poſſideres, ſi hæc manſuetiora ſtudia ſuo tempore non adhibuiſſes. Quod idem & huic noſtro accidit Cælio, qui ſi eruditius quædam uidebitur ex Platonis, Ariſtotelis, ac reliquorum placitis interpretari, quàm conſueuit rudioris ſeculi uulgus commentatorum, attribuito & Græcis & Latinis literis politioribus, quarum perſtudioſum eum fuiſſe in omni uita, facile teſtabitur & Antiquarum lectionum opus iam ſatis pridem euulgatum, & nouæ iam acceſsiones copioſiſsimæ, uarijſq; rebus cognitu digniſsimis refertæ. De cuius operis æditione quum Camillus Richerius affinis meus, homo tui ſtudioſiſsimus, nonnihil ſollicitus eſſet, ac oculum (ut aiunt) circumferens, diſpiceret quibus conuenienter inſcribi poſſint libri aliquot: inter multos, tu uenerande Hippolyte, mihi occurriſti, unus omnium maximè dignus, qui huiuſce nuncupationis particeps fores. Quam meam ſententiam ita approbatam à Camillo ſtatim uidi, ut ipſe ſibi hunc ſcribēdi laborem libenter ſumpſiſſet, niſi perexiguo temporis ſpatio plures ſeſe obtuliſſent epiſtolæ dedicatoriæ conſcribendæ: præſertim quum Arlenius Peraxylus noſter, qui ſuam hac in re nobis operam impertire uoluit, affirmaret Frobenianos apud Baſilienſes iuſtis operis æditionem maturare. Accipe igitur reuerendiſsime pater, hoc à me qualecunq; noſtræ amicitiæ *μνημόσυνον*. Et dum per maximas occupationes & ſeueriora ſtudia tibi integrum fuerit, ſucciſiuas aliquot horas dabis hiſce legendis libris. Quod quoties feceris, toties meæ ſemper in te beneuolentiæ, obſeruantiæ ac pietatis agnoſces indicium. Deus te nobis diu ſeruet incolumem. Vale.

Ferrariæ, nonis Nouembris, anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI DECIMVSSEPTIMVS.

…ECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Inſaniæ cauſa ex atræ bilis uitio. Phlegmatici humoris, & melancholici deſcriptio. Enthuſiaſmus. Effectus porrò uarij humoris bilioſi, quo ad mores. Phyſodes melancholia.

Caput I

AGITAVI DIV MECVM, quæ nam foret huius intemperiei ratio, qua homines ſępe ita à rationali abeunt ſenſu, conſternanturq́ꝫ prorſum, ut mira quædam ac ſtupenda contingere illis, animaduertamus. Comperi deniq́ꝫ parte plurima hoſce affectus admirabiles adeò, tamq́ꝫ omnino inopinabiles, bilis atræ, quam melancholiam uocant, uitio prouenire. Quid uerò hoc nomine ſit prudētioribus intelligendum, inſinuat Galenus libro De interioribus tertio: Phlegmaticos, inquit, ſeu pituitoſos humores, intelligo abſolute, quibus humiditas & frigiditas dominatur: melancholicos uerò, quibus frigiditas & ſiccitas. Propterea Ariſtoteles: Atra autem bilis, inquit, non per ſumma, ſed natura penitus frigida, ſi modum excedit, hominē facit attonitum, aut obtorpentem, aut anxium, aut formidoloſum, quum materia eiuſmodi ſcādat cerebrum: ut Galenus idem approbat planè. Et in ſententijs Hippocrates, Si mœſtitia & metus longo tempore tenet, atra bilis in uitio eſt. Et ſuper eodem loco Galenus idem: Conſtat, inquit, quoſdam inſanos euaſiſſe ob iracundiam horridam excandeſcentiam'ue, aut triſtitudinem atrocem & immanem, quia corpus perpeſſum ad hos affectus idoneum paratumq́ꝫ fuerat. Et Auicenna primo Canonis, Quum multa abſque cauſa ſeſe oſtentarit triſtitia, humoris aduſtio euacuati neceſſaria, ne in melancholiā dilabatur. Si uero humoris admodum incaleſcat, ſecuritatem animi cantilenasq́ꝫ parit, & mentis alienationem, ac ulcerum eruptionem, & alia plerunq́ꝫ generis eiuſdem. Bilis quippe atra, ferri inſtar, quando multum ad frigus intenditur, friget ad ſummum: quando contrà ad calidum ualde reclinatur decumbitq́ꝫ, calet ad ſummū. Quod mirum uideri non debet, ſiquidem uidemus calcem illi ſimilem aqua perfuſam feruere ſtatim, atque exurere. Quod ſi uictu quotidiano redundet, mores nihil immutat, ſed morbū melancholicum tantummodo creat. At quibus habitus natura talis conſtiterit, mox his multa, & uaria morum genera exoriūtur, uelut alius aliam habitus intemperiem ſortitus eſt. In quibus enim multa & frigida bilis eſt atra, hi ſtolidi ſunt & ignaui. In quibus permulta & calida, hi perciti & ingenioſi, amaſii, propenſi ad omnem excandeſcentiam & cupiditatem, nōnulli etiam loquaciores. Multi item, quod ille calor ſedi mentis in uicino eſt, morbis ueſaniæ implicantur, aut inſtinctu lymphatico efferueſcunt. Quos, ut Paulus inquit, ἐνθεαστικοὺς nuncupant (Nam ἔνθους, dicitur furens, & πνευματοφόρος. At enthuſiaſmus eſt, quum anima ex deo illuſtratur tota) ex quo ſibyllæ efficiuntur, & Bacchæ, & omnes qui diuino ſpiraculo inſtigari creduntur: quum id non morbo, ſed naturale intemperie accidit. Proinde M. Tullius: Ariſtoteles, inquit, eos etiam qui ualitudinis uitio furerent, & melancholici dicerentur, cenſebat habere aliquid in animis præſagiens, atque diuinum. Maracus ciuis Syracuſanus poeta, etiam præſtantior erat, dum mente alienaretur. Sunt qui ſcribant, mulierem illiteratam, dum atra bile agitaretur, latine loqui conſueuiſſe: ceſſante uero ægritudine, nō quiuiſſe. Quod autem ex habitu melancholico effici Ariſtoteles opinatur, ut ſæpenumero angamur, & animo ſuccumbamus, aliàs ſecuritate geſtiamus, multi etiā præ mœrore mortem ſibi laqueo conſciſcant: Auicēna prima tertij, cauſam ſe horum effectuum ignorare, fatetur ingenuè. Quod ipſum & Serapio facit, qui tamen bilem atram, rem adeo diram, adeoq́ꝫ meticuloſam uidetur putaſſe, ut à malo dæmone eius impetus excitari confiteatur, & Auicenna ſapiens non negarit. Archelaus Macedonum rex atræ bilis habitu ſibi maiorem in modum confidebat, & nunquam non ſpei plenus erat. Macri: inquit tertio De locis

affectis, ſiue De interioribus Galenus, & nigri ac hirſuti, & quibus latæ ſunt uenæ, aptiſſimi cenſentur, ut huiuſmodi in ipſis humor cumuletur. Fitq; interdũ, ut ruſo colore homines affatim in melancholicã temperaturam recidant. Poſt hos uero flaui, Idq; ſi uigilijs multisq; fuerint laboribus innutriti, ſolicitudine addita, & uictus tenuitate. Melancholicæ genus tertium, dici Paulus ait, φυσῶδες καὶ ὑποχονδριακόν, ex inflammatione hypochondriorum circa ſtomachum.

Exempla inſaniæ maximè mira. Alienatio in morbis unde ſit. Lucretij furor, & Accus delirium inopinabile: item Piſandri. Interim ſtomachi cum capite ſympathia. Lucretij delirium. Minyæ filiarum admirandus appetitus. Item de Timanthe ac Cleomede. Ebrietatis exemplum inauditum. Adriani furor. Herba inſaniam concinnans lapides uerſandi. Caput II

SEd & illa magis utique miranda: Imaginatio corrupta, & preter naturam, nec unius ſpeciei. Quoſdã inuenias, inquit Galenus tertio De interiorib. ſiue De affectis locis, qui ſe putent figlinum uas, quamobrẽ contactũ hominum, & omnino propinquitatẽ expaueſcunt, ne quo modo cõminuantur decurtentur ue. Alij gallum conſpicati, prius q̃ edat cantum alas excutere, ipſi quoq; cõſimiliter brachia motitãt, mox & canunt. Sunt quos perpetuo timor percellat, ne mundum fulciens Atlas, ſeruansq; laſſeſcat, isq; feratur in præceps, & omnes una pereant ruina. Proinde fugam ſemper meditantur, ut (ſi fieri poſſit) ſeſe extra mundana clauſtra proripiãt. Proditur autem cæleſtium rerum ſtudioſis, ſi hora ea, qua partus cõpletur, aut fueris terræmotus, aut cælum tonuerit, quiſquis eo ſtatu in lucem prodierit, ſemper futurum corpore tremulum ac inſtabilem, & qui dubio greſſu trepidantibusq; ueſtigijs tectorum labem reformidet, ac tonare perpetuo Iouem, opinetur, quati terram, & naturæ totius lapſum anxie ſibi confingat, unde humanioris uitæ proturbetur ordo mire præpeditus. Et cuidam prædiuiti famem timenti, inquit Celſus, ſubinde falſæ hæreditates nunciabantur. Timor, triſtitia, uitæ præſentis tædiũ, odium quoq; hominum eſſe uidentur melancholicis communia omnibus. Amare mortem, non ita. Attamen pleroſque inuenias mire exoptantes eam. Hippocrates melancholicorum accidentia duobus cluſit, timore, & mentis corruptione: qua quicquid uident, odio habent, & triſtes ſemper uiſuntur, & perterriti. Nam ſicuti tenebricoſa loca plerumque timore perfundunt, ſic & bilis atra mentis loco ſe circumfundens, pauorem inducit. Alienationes uero, quæ in febribus perſæpe eueniunt, fieri creduntur ex colligatione cerebri cum alijs membris, non ex ęgritudine in eo concepta. Propterea eiuſmodi nec maniacos dicimus, nec melancholicos, non item phreniticos. Eſt enim alienatio hæc, accidens acutiſſimæ febris, proueniens ex uaporis calidi multitudine, cerebrum ſcandentis. Habet enim ſtomachus cum capite ſympathiam. Cuius ratio eſt in neruo magno, qui à capite ad ſtomachi os protenditur, quo fit, ut præter alia membra id ipſum ſtomachi os amplius ſentiat. Sed redeo ad inſanorum inuſitatã ſpeciem, Qua in parte non eſt Euagoræ Cyprij Regis repentinus furor latius explicandus. T. Lucretium in libro Temporum, legimus, amatorio quidem poculo in deliriũ abijſſe, uerum ita, ut interuallata interſectaq; inſania carminibus concinnandis librisq;, ſpatium daret. Quos ad obelum & unguem reuocatos, Cicero poſtea deterſerit. Mox tamen ægrius ferens, ſibi manum admouit. Sparſum taceo, quem ſcribit Seneca inter ſcholaſticos inſanum, inter inſanos ſcholaſticum. Minyæ cuiuſdam filias eo percitas furore legimus, ut humanis ueſci carnibus appeterẽt. Imò etiam filios ad eam rem ſortirentur, ac Leucippam, Hippaſum filium quem petierat ſors, laniandum exhibuiſſe. Eſt mania, ſiue furor item, ubi leuiſſimis de cauſis mortem quis ſibi pergit cõſciſcere. Quod Cleonęo factum Timanthi eſt pancratiaſtæ, qui quum athleticã deſiiſſet, uirium tamen tentamenta capiebat, arcum ingentem quot diebus intendens: cęterũ, peregrè profectus, receptam intermiſit meditationem: reuerſus poſtliminio, quum ſe itidem experiretur, non ualens amplius arcum intendere, in ſuccenſam uiuum ſe pyram immiſit. At Cleomedes Aſtypalæeus pycta, quum in pugna Iccum peremiſſet, ac eo nomine ab Hellanodicis foret dãnatus, & exutus uictoria, triſtitudine inſaniuit. Reuerſus Aſtypalæam pergens in puerorum diatribam, ſubuerſa, quæ tectum fulciret, columna, puerisq; ad

ſexaginta

ſexaginta attritis, à ciuibus ad ſupplicium quæſitus, in Pallados ſacellum defugit, ac in κιβωτὸν, id eſt arcam, ſeſe intruſit: qua mox conſciſſa, nuſquam eſt compertus. Apollo ſuper ijs conſultus reſpondit,

ὕστατ(ος) ἡρώων κλεομήδης ἀστυπαλαιεύς,
ὃν θυσίαις τιμᾶτε μηκέτι θνητὸν ἐόντα

Cæterum Acco, cuius apud Plutarchum mentio eſt, in commentario De Stoicorum contrarietatibus, profeſſæ inſaniæ mulier, præcipue mira inter omnes eſt, qui à communi ſenſu ſequeſtrati adeo demẽtant (ut Apuleij uerbo utamur) adeoq; obbruteſcũt, ut nullatenus uice hominum ſint, mentis illo uigore diuino interextincto. Fuit igitur Acco eius delirij, ut cum ſe amplius contemplaretur in ſpeculo, ſicuti in epitome parœmiarum Tarræi ac Didymi relatum inuenio, imaginem ſuam perinde ac mulierem alteram alloqueretur, innueret, ſummurmuraret, arrideret, interdum cõminaretur, promitteret, ſubblandiretur, & quicquid confabulantes ſolent, numeris omnibus impleret. Nec ſatis, argumentum ueſaniæ conſtantis alterum: ſcribunt alij, etiam clauos non nunquam ſpongia, ueluti malleo impingere conatam. Expinxit & ſuis Piſandrum ueſania coloribus, qui terrore maximo perfundebatur, necubi animæ ſuæ occurreret, à qua uiuus eſſet deſtitutus. Verum, nec tranſiliamus hac parte mirum præcipue exemplum uinolentiæ, raro aliàs percognitæ. Auctor Timæus eſt, fuiſſe Agrigenti domum quandam cognomento τριήρη: id eſt triremem, euentu tali. Adoleſcentes aliquot illuc conuenientes conuiuium hilarius agitabant, mox, uti aſſolet, quum incaluiſſent uehementius, ita decuſſi mente ſunt, itaque externati, ut in triremi ſe opinarentur conſtitutos, mariq; altius undabũdo, hyemem ingruere atrocem. Proinde, uelut naufragium ueriti, tanquam egeſtis, quæ intus forent, nauigium facturi leuius, uaſa omnia, & quicquid mero feruidis occurrebat, in uiam, ceu in mare feſtinantius iactare adorti ſunt, accurrentibus hinc inde, qui proiecta diriperent. Inſequenti die, ubi affuere magiſtratus, factum coarguentes, quum illi necdum ſatis edormiſſent, reſpondere, ſe mortis metu præoptaſſe, quæ in naui forent, diſperdere, q; fluctibus deuorari. Admirantibus mentis ſtuporem uniuerſis, qui inter eos uidebatur natu grandior, Ego ô uiri Tritones præ formidine infra thalamos me conijciens in imo iacui. Quumq; amplius delirare animaduerterentur, dimittuntur ab ignoſcente magiſtratu, commoniti modo grauius: cauerent in reliquum inuitationem eiuſmodi brutalem. At illi, uelut gratiam fatentes: Si, inquiunt, ſeruati ex tam procelloſis undis portum fuerimus aſſequuti, inter marinos deos uobis, ut ſeruatoribus in patria ſtatuas ſurrigemus. Auctores habeo, Oreſtam ad Hebrum ciuitatem ab Oreſte conditã, fuiſſe Adrianopolin nuncupatam de principis Adriani nomine, qua tempeſtate is furens, ac ciuium cæde ad libidinem graſſatus reſponſum accepit, In furioſi cuiuſpiam domũ obreperet. Nam inde remollitam inſaniæ uim, proditum literis eſt. Quumq; furenti ſenatores ſubtraxiſſet pleroſq; Antoninus, etiam Pij cognomentum eſt aſſequutus. Illud nec tranſiluerim, Antonianis militibus per ſqualentia loca ex Parthis redeuntibus herbam eſſe compertam quę letiferam concinnaret inſaniã, ſic ut ueſcentibus incumberet opus unum lapidem mouere omnem, ac uerſare, quum præterea nil aliud memoriæ inhæreret. mox uero bilem conuomentes moriebantur. Huic malo ſolum eſt uinum ἀντιπαθές.

De ratione item delirij, ex medicorũ doctrina. De imaginoſo, & nocumentis imaginandi potentiæ, necnon cogitatiuæ, & memorialis. Quot modis dicatur phantaſia. Phãtaſtici cur dicantur. Catulli locus explicatur. Cornelio item Celſo lux infertur. Interim Theophili deliriũ, & Galeni, ac Thraſylai, Bizari qui, & unde, necnon Macarones. Caput III

CAeterum ingrediamur parumper medicorum ſcholas, non ut transfugæ, ſed ut exploratores, præfloraturi quod haſce lectiones adipoſiores ac ſucculentiores faciat, ut lubentia ipſa lubentiores, ut ſalibus Poetæ nobilis interim utamur, ad legendum noſtris initiati teletis adlubeſcant. Auctor Auicenna eſt ſexta primi, Animalem uirtutem duas continere poteſtates, apprehenſiuam, & motus compotem. Apprehendendi uim bifariam item diſtribuit: aut enim manifeſta fit apprehenſio, ut quum ſenſu aliquid percipimus; aut clandeſtina, & latens,

De hac uero Galenus, & medicorum pleriq; agētes, quantum ad ſanitatis pertinet cuſtodiam, & ęgritudinum curam, trifariam modo diſtribuiſſe contenti, Imaginandi uim ſtatuere, qua ſenſibilia apprehenduntur omnia. Item cogitandi facultatem, ſiue diſcernendi, quæ facienda à non faciendis diſcernit. Sequitur poſtremo memoriæ poteſtas, quæ præterita nobis ſuggerit. De ijs igitur tertio Morbi Galenus agens: deq; accidentibus earum, ab imaginatione ducit exordium, ac eius eſſe nocumentum unum putat, qui dicatur ſtupor. Aliud quod congelatio, Aliud alienatio. Nocumentorum uero diſcretiuæ potētiæ aliud dicitur ablatio, ſicut ametia. Aliud diminutio, ut ſtultitia. Aliud corruptio, ut deſipiētia. In memoriali autem poteſtate, aut deſtructio ineſt actionis, ut in Lethargia, aut deminutio motus, & uocatur Inſania. Eſt & aliud, quod inſaniā item dicimus. Nam alienatio duobus modis fit, aut non bene imaginamur, aut parum rectè recordamur. Porrò imaginandi potentia oblædi ſola poteſt, incolumibus alijs, ſicuti Theophilo medicæ artis perito cōtigiſſe nouimus, qui quum decubuiſſet æger, in angulis domus occinentes arbitrabatur adeſſe tibicines, cantoresq;. Quumq; conualuiſſet, integra mente narrabat omnia, quæ in ægritudine concepiſſet. Vnde liquido coniectatum, diſcretiuam uim, ac memorialē gradum tenuiſſe, imaginatione tantum oberrante, ac extra quadrum, quod aiunt, promota. Nam & diſcernendi potentiæ modo inferri nocumentum poteſt, cæteris duabus lineam non mouentibus, memorabili cuiuſdam exemplo, qui Romæ occluſis ædibus, de feneſtris uaſa tranſeuntibus oſtentabat, ſciſcitatus, an allideret? Cæterum, quia unumquodq; ſuis appellabat nominibus, manifeſtum fit, memoriā, imaginationemq; minime oblæſas fuiſſe, cogitandi, ſeu diſcernendi poteſtate deminuta, quoniā quid faciendū foret, parum diſpiceret. Nam & poſtremo ſcitari perrexit, an etiam puerum præcipitaret, annuentibusq;, confeſtim impegit. Huic uero diuerſam, dum puerum ageret, Galenus expertum ſe affectionem prodit. Nam quum per æſtatem febris quateretur ardore, ex cubili prominentes atro colore feſtuculas uidere ſe opinabatur, ueſtes quoq; floccorum plenas. Quos quum ſubinde carptim colligere adniteretur, & ex aſtantibus dixiſſet amicus quidā, Videtis'ne hunc iam floccos conuellere, ac congregare feſtucas? Aduerti inquit, quæ dicerentur, nam ratio mihi prorſum conſtabat. Et rectè inquam dicis, proinde aduertas amplius, ne in phrenetios dilabar malum. Scribit porrò Thucydides, peſtilētia quadā atrocius graſſante: infectos ea tantam obrepſiſſe omnium inſcitiam, ut parentum, amicorum, & ſuimet obliuiſcerentur. Sciendum præterea: phantaſiæ nomen uarie capi tum à philoſophis, tum à medicis. Eſt enim quandoq; Phantaſia intellectus, uel rationis deprauatio, uel cogitationis, proinde à communi iudicio deuios ſimplex uulgus phantaſticos nuncupat. Nam & tertio Interiorum Galenus: Affectio, inquit, quæ dicitur phantaſia, nil aliud eſt, quàm intellectus corruptio. Eſt item phantaſia phantaſticæ uirtutis operatio, ſcilicet motus à ſenſu ſecundum actum facto. Ita nanq; ab Ariſtotele, ſecundo De anima deſcribitur. Tertio dicitur phantaſia de theſauro, ſeu uirtute animali formarum ſuſceptarum prius in ſenſu cōmuni, cuſtode. Ex ijs uero, quæ latius perſequi collibuit, dilucet, opinor, Catulli ſenſus illis uerſiculis,

Non eſt ſana puella, nec rogate,
Qualis ſit, ſolet hæc imaginoſum.

Nam & Cornelius Celſus indidem mutuari lucem poteſt, Quippe tertio medicinæ libro, phrenetios ſpecies exequens, tertiū inquit, inſaniæ genus eſt, cuius ſpecies duæ ſunt: nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem inſanientem Aiacem, uel Oreſtem poetarū fabulæ ferunt: quidam animo deſipiunt. Nam quod lepidiſſimi poetæ ſenſum ad ſpeculi rationem reuocant nonnulli, aut laruas neſcio quas concipiunt, ægri ſomnia cēſenda ſunt, quæ inter ipſas quoq; ineptias euanuerint. Quod ęquo animo accipiant quæſo, legentes, neq; enim mihi cum quoquam commiſſum, ut Liuiana utamur phraſi, bellum eſt, imò nec occultius quidem. Verum uix tempero mihi in tanta plerunq; ſciolorum inſcitia, calamo nimis prurientes, quanquam auribus præſtaret. Noſtram uero interpretationem ad uerbum ferè, in Catullum æditis commentationibus, nuper ſibi tyrunculus quidam aſſeruit, uindicias nil ueritus, ut qui æditionem alteram non expectarit. Verum dicēdi genus planè puerile, ut alia taceam, facile ab impoſtura

poſtura

poſtura lectorem uendicabit. Tametſi amplius in eo ſibi placet, quàm in anulo Polycrates, ut eſt apud Libanium. Lego in ueterum monumētis, Thraſylaum eo percipi furore ſolitum, ut Piræum ingredientes naues, ſuas arbitraretur. proinde abeuntes, remigranteſq; ingenti applauſu excipiebat, quod ſi qua naufragium feciſſet, nil inde mœroris eōcipiebat. Hunc fratris cura ubi à morbo abſoluiſſet, narrabat, nunquam ſe uixiſſe iucūdius quàm furoris tempore, quoniam abeſſet triſtitia, uoluptas fuſim arrideret. Dignum uero relatu, imaginoſos id genus homines dici paſſim Byzaros, credo, ab inconditis moribus populorum, qui in Ponto dicuntur Byzares, ut inquit Stephanus, meminit Valerius Flaccus, Byzareſq; uagi. Sunt & in eo terrarū ſitu Macrones quoque, quos ab Eubœa colonos arbitrantur, unde & nomen, quoniam Eubœa quādoq; Macris ſit nuncupata, quod Dionyſius Chalcidenſis ſignificat. Alij uero dici Macronas putant, quia apud eos plures comperiātur macrocephali, id eſt capitis iuſto longioris, ut apud Perſas grypos inuenias pleroſq;, id eſt adunci naſi. Ex hac doctrina, cuius auctor mihi eſt Apollonij interpres, demanaſſe puto, ut hebeti iudicatu, rudeſq; homines Macaronas dictitet ſimplex plebecula, cui ſæpe imprudenti allinitur quippiam ex uetuſtatis colore ſucculento.

Delyrium quandoq; ex imbecillitate contingere. Triplex delyrij ſpecies, cum riſu, ſtudio, & agreſti mentis ardore. Ecſtaſis. Iupiter Cappotas. Alieni qui intelligātur, & coalemi. De catacopis, & paracope, & enthuſiaſmo, Mammacuthis, & diuinaculorum fraude. Gyrgatum quid. Blennus, blenna. Diana Hemereſia. Luſus regio. Pœcilliæ piſces, Maniæ deæ. Digiti monumentum. Ace locus. Potniades deæ. Acmanos regio. Sophroniſter lapis.

Caput IIII

Verum, ut incudem eandē ſubinde, quod dicitur, porrò tundere pergamus, apud Galenum itē legimus ex Hippocratis doctrina, mentis cōmotionem quandoq; ex defectu cōtingere, quo manuum, ac pedum tremores. Hæc ſi quidem membra propter potentiæ ipſa mouentis imbecillitatem infirmas habent motiones, ita & cerebrum uacillat, delirumq; euadit, quo nomine nec uehemens admodum id unquam exiſtit commotionis genus, ſed mediocre, & ut quiſpiam dixerit, ioculare, nugatoriumq;, & uelut puerile, ac facetum. Solet enim Hippocrates iocos, & nugas uocare inſaniam mediocrem, quaſi feſtinam, non mordacem, nec ſerio uſurpatam. Quod uero ex defectu nonnunquam contingat deſipientia, ſuggerit argumentum Hippocratis aphoriſmus, qui ſeptimo libro inſertus ita legitur. A profluuio ſanguinis deſipientia, & conuulſio, malum. Idem Hippocrates alibi: Deliria, inquit, quæ cum riſu accidunt, tutiora ſunt, quàm quæ ſerio. Nullum delirium, Galenus ait, citra periculum eſt: attamen cum riſu minus habet diſcriminis. Quod enim furibundum & efferum & agreſti quodam mentis accidit ardore, maximo cum periculo eſt. In medi tullio autem utriuſq; eſt, quod cum ſtudio eſt, ſeriumq; deliriū. Omnia uero deliria cerebro accidunt affecto, ſiue per ſeſe, ſiue per conſenſum & affectum cōmunem. Differunt autem inuicem per cauſas ipſas efficientes: ſi enim calore cōſiſtit delirium duntaxat, citra nocuum ſuccum, ſimile quodammodo ei eſt, quod ex ebrietate contingit. Si flaua bile, cum ſtudio infeſtat, quæ ſi impendio cremetur, ut iam ad bilis atræ naturam accedat, inſania fit ſatis furioſa. Plutarchus tria & ipſe genera uidetur agnoſcere, melancholiam, phrenetin, paracopen. Sunt qui hanc deminutionem interpretentur. Nam idem alibi Plutarchus Catacopos furore percitos intelligere uidetur. Ecſtaſin, id eſt ἔκστασιν, Galenus finit ὀλιγοχρόνιον μανίαν, id eſt inſaniam perpetem. ἔκπληξις ab eodem dicitur διανοίας ἔκστασις, id eſt cogitationis ſtupor, ex repentina conſternatione extrinſecus adueniente. Alienos in hoc genere nuncupat Firmicus Matheſeos tertio, Si cum ſole, inquit, in octauo ab horoſcopo loco Mars, aut Saturnus fuerint inuenti, facient alienos, delyros, aut phreneticos. Nam qui ſtulta meditantur & cogitant, Coalemi uocantur. κοῦν, cogitare indicat, uel ſentire: ἀλίματα uero fatua dicuntur. Hinc Cimoni cuidam Plutarchus ſcribit, ob amentiam, Coalemi cognomen factum. Enthuſiaſmus eſt quidem mētis ſtupor, ſed ex illuſtratione diuina. Mammacuthum inuenio quendam fuiſſe ſola illuſtrem fatuitate, ſicuti fuit & Melitides; unde apud Ariſtopha-

nem, κεχηνότες μαμμάκουθοι dicuntur, id eſt hiantes Mammacuthi. Hinc factum opinor, ut homines id genus quandoq; Mamaluchos dicamus. Gyrgathum uero lectum dicebant, in quo mente deuij & ſpiritibus afflati immundis uincti diſtinerentur uerſarenturq;. Vnum ueteris impoſturæ ac uanæ ſuperſtitionis documentū præteriiſſe hac parte nequeo: halicaccabi radicem ſolitos bibere uaticinãdi callentes, quòd furere ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe uolebant. Quia uero inſaniæ perſequimur ſpecies, uenit in huiuſmodi pragmatiam gynæcomania, uenit & ortygomania, doxomania, ornithomania, & id genus alia plura, quum quis in re quapiam debacchatur præcipue. Blennum Græci, id eſt βλεννόν, ignauum dicunt, & fatuum. Eſt & βλέννα apud illos μύξα, id eſt mucus: ſed per π ſcribere malunt alij, πλέννα. Nec prætereatur illud hac parte: tribus à Gythio ſtadijs in Laconia lapidem ſtetiſſe illaboratū, in quo quum ſediſſet Oreſtes, ceſſaſſe à furore, Pauſanias ſcribit: ac propterea, inquit, ex Doricæ linguæ proprietate dicitur lapis Iupiter καππώτας, uti ipſe interpretor, παρὰ τὸ καταπαύειν, quod communi lingua καταπαύειν enuntiatur, ſignatq; ſedare. Pindarus in Nemeis, Κρεόντων δὲ καππαύει δίκαν ταὶ πρόσθεν αὐγάς.

Hoc uero cenſeri eo debet grauius, quòd Græcus uir Muſurus, Latineq; ſcientiſſimus, Venetijs, Pauſaniæ ſenſum quæſitus à me, palàm ignorari à ſe, citra ruborem eſt confeſſus. Ab hoc uero haud ita diſparatum illud quoq;: eſſe ſpeluncã in montibus ſupra Nonacrin, ad quam furentes Prœti filiæ defugerint: ſed mox, arcanis quibuſdam ſacrificijs ac purgationibus, eas in regionem cui nomen λουσούς, perduxit Melampus, ac perſanauit in Dianæ templo: quam ex euentu, ἡμερασίαν nuncuparunt Clitorij. Sunt hi Arcadiæ populi, & Clitor fluuius, qui in Aroanium influere narratur: in quo flumine reperiantur piſces pœcilliæ, quibus ſit uox turdorum aſſimilis. ſed ſunt, qui parum conſtanti fide id proditum uelint. In Arcadia porrò pergenti ex ciuitate quam μεγάλην uocant, Meſſeniam uerſus, dearum occurrit templum, quas & regionē ſimul templo circũiectam, μανίας nuncupant. Eas eruditi Eumenidas interpretantur. Illuc item furore correptum perueniſſe Oreſtem ferunt. Quin & à templo haud longe fuiſſe ſupercilium, in quo uiſeretur δακτύλου μνῆμα, id eſt digiti monumentum: quod furoris ui ibidem digitum ſibi Oreſtes arroſum uoraſſet. Quo facto, Eumenidas illi ſe albas ingeſſiſſe, quum prius nigro colore occurrerent formidoloſæ, ac ita demū reſipere cœpiſſe. Vnde & Ace, id eſt ἄκη, dicitur locus, ubi adhibita primum medela eſt. Apud Potnias Bœotiæ ciuitatem fuiſſe puteum, legimus, ex quo ſi aquam hauſiſſent equæ indigenæ, furoris ui concitabantur. Sed & inde Potniadas nuncupari deas, comperimus, quas μανιοποιούς interpretantur. Ab Lycophronis proditum interprete eſt, Melanthium Antiochiæ regionem, quia inibi à furore Oreſtes interquieuiſſet, cœpiſſe Amanon dici. Brocum, accentiuncula in fine locata, ſtultum accipiunt Græci. In priore autem ſyllaba attelabum indicat uox, & locuſtam. Broccos intelligunt Latini, quibus prominent dentes. Brocci cuiuſdam meminit Cæcilius, alterius etiam Seneca. Illud porrò adieciſſe nil obfuerit, Herculem inſania uehementius agitatum, quum uel Amphitryonem interfecturus uideretur, lapide à Minerua impacto, eſſe cõſopitum, ac lapidem σωφρονιστῆρα nuncupatum. Verum fœcunda in gente Meneni, ut Horatius inquit, uerſari diutius, abutentis otio fuerit. Id itaq; quod ſequitur, perpendiſſe maius operæpretium ſit.

A quibus traditum ſit, Ingenioſos melancholicos eſſe: ac quæ ſit eius rei ratio. Bilis atræ ſpecies. Lux ſicca, anima ſapientior, quid ſignificet. Cholera quid. Cap. V

PLato in libro De ſcientia, ingenio pollere eos præcipue ſcribit, qui furore quodam percipi atq; concitari ſoleant. Democritum quoq; prodidiſſe, animaduertimus, ut quiſq; ingenioſiſſimus ſit, ita maxime quati furore. Quod ipſum & in Phędro approbari uidetur, ubi enotatum inuenias, Poeticas fores fruſtra abſq; furore pulſari: quanquam haud ambigo, diuinum quendam intelligi afflatum ea parte à Platone. Verum, nec eum ipſum naturæ rerum periti aſtruent contribui, niſi melancholicis. Sed & Ariſtoteles, quoſcunq; in quauis facultate præſtantes melancholicos extitiſſe pronũciauit, Vt me (inquit Cicero) nõ pœniteat hebetiorem

eſſe

eſſe. Nam & heroica dicitur affectio, id eſt ἡρωικὸν πάθος. Ceterum, cur ita contingat, hoc eſt quod diu & anxie quærimus. Nam ſunt quibus Ariſtoteles parum ſatisfaciat, affectantibus ſemper ingeniorum acuminibus quiddam adipoſius, plenius, diuinius. Proinde in hac quaſi comitiaria doctorum ſtatione imbuti utriuſque philoſophi myſterijs, præcipue tamen Platonicis, medicæ quoq; artis claritate illuſtres, tam abditæ quæſtionis inuolucra, fulti etiam ope diuina, ſic fermè explicare aggrediuntur. Vt primum quidem melancholiam, id eſt bilem atram eſſe duplicem contendant: quarum alteram medendi ſcientiã profeſſi, phyſicen, id eſt naturalem dictitent: alteram uero aduſtione contingere, aſſeuerent. Et phyſicen quidem non ferè aliud uolunt, quàm denſiorem ſicciorem'q; ſanguinis portionem. κατακεκαυμένην uero, id eſt aduſtam, in quatuor ſpecies partiũtur: aut enim naturalis melancholiæ, aut ſanguinis purioris, aut bilis, aut pituitæ ſalſioris combuſtione concipitur. Ex aduſta, iudicio & ſapientię nocumenta inferuntur: dum enim exardeſcit humor is, crematur'q;, furorem concinnare ſolet, & concitationem commoliri. Sicubi uero reſtingui contingit, eo quod ſubtilius eſt clarius'ue euaneſcente, unaq; modo fuligine uelut ſubſidente tetra, ſtolidi concinnantur & ſtupidi. hunc uero habitum, melancholiam dictitant proprie, amentiam'q; atq; item uecordiam. Solam uero bilem atram, quæ phyſice nuncupatur, iudicium confouere atq; ſapientiam, compertum eſt. Nec tamen id cenſeri perpetuum debet. Nanq; ſi ſola ſit, ab omni ſequeſtrata admixtione, nigricante nimium denſaq; mole, ſpiritibus fuſcedinem inijcit, animo terrorem, hebetudinem ingenio impertitur. Quo nomine Moralium ſeptimo Ariſtoteles: Bilioſus, inquit, atra bili nec ad conſultandum omnino eſt aptus. Si uero ſimplici commiſceatur pituitæ, quum frigidus obſtiterit circum præcordia ſanguis, craſſa quadam frigentis naturę ui, ignauiã conciliat & torporem. Oportet autem atram bilem neq; paucam eſſe, adeo ut ſanguis, bilis, ſpiritus ueluti ſuffrenatione deficiantur, unde ingenij prouenit inconſtantia & memoriæ fluxus. Nec rurſum exuberare adeo, ut ceu moleſto ſuccumbentes oneri, à marcore uix excitari poſſe uideamur. Proinde neceſſarium omnino, quantum eius patitur ratio, eſſe eam prætenuem. Tunc enim abſq; nocumento fortè largior etiamnum admittetur, etiam ſi in bilis fuerit æquilibrio, quod ad pondus attinet. Exuberet itaq; bilis atra, uerũ ſubtiliſſima, nec tenuioris pituitæ circumfuſus deſit humor, ne inareſcat omnino, fiatq; durior protinus. Non tamen uſq; promiſceri pituitæ uolumus, præcipue ſi largior ea fuerit & frigidior, ne inde algorem contrahat. Sed bili ſanguiniq; ita promiſceatur, ut ex tribus unum conſurgat corpus, dupla ſanguinis ad reliqua duo proportione compoſitum, ubi octo ſanguinis partes, duæ bilis, duę item bilis atræ portiones exiſtant. Accendatur quadamtenus à duobus illa bilis atra accenſaq; fulgeat, non uratur. Hoc ſignificaſſe illud Heracliti uidetur, Lux ſicca, anima ſapientior. Spiritus ex hoc humore creati primo quidem ſubtiles ſunt: etenim ſub anguſtioribus atræ bilis eiuſmodi compreſſi meatibus, uehementiore ob unitatem calore in primis attenuantur, perq; arctiores expreſſi meatus, ſubtiliores erumpunt. deinde calidiores ſimiliter, atq; eadem ratione lucidiores. tertio agiles motu, actione uehemẽtiſſimi. quarto item ſtabili ſolidoq; humore iugiter emanantes actioni diutiſſime ſeruiunt. Tali autem animus noſter obſequio fretus, indagat uehementer, perſeuerat inueſtigando diutius. facile quæcunq; perueſtigauerit, inuenit, clare perſpicit, ſyncere dijudicat, ac diu retinet iudicata. Obiter uero hic legentes commoneo, ne omiſſum ſtudioſis decoquat: cholerã non (ut uulgò) pro bile, uerum pro inteſtinorum affectione à medicis capi, duobus generibus apud Hippocratem: alteram enim ὑγρὰν dicit, id eſt humectam, de qua ex Paulo facta nobis mentio alibi eſt: alteram uocat ξηρὰν χολέραν, hoc eſt ſiccam choleram eadem productam ratione ac cauſa, & in eiſdem, at citra uentris ſolutionẽ & uomitus, uel (ut Galenus ait) ἄνευ ῥύσεως κοιλίας καὶ ἐμέτου. Sunt qui ita finiant, χολέρα ἔκκρισις κάτωθεν διὰ γαστρὸς, καὶ ἄνωθεν διὰ στόματος ἐμετός. Dicitur inde cholera quoq; fiſtula uel canalis, quo uibratior è tegulis defertur aqua. Sed nos iam prætorium dimittamus.

De cicadis acanthijs, & achetis. Tettigonijs, cercope, ac calamæa. Mulieribus ornamentum eſſe ſilentium, Acation quid, & oneuon, ac oneui piſcatores, Cur cicadarum aliæ canant, aliæ minus. Enceladus quid, bombycia. En

tomia. Aethaliones cicadæ cur. Alia item de cicadis non ingrata, & ex Platone fabella repetita. Caput VI

Cicadas quaſdam inuenio in Græcorum libris uocari acanthias, non quia, (ut Suidas inquit) ſpecies ſit hæc inſecti illius: ſed epitheton eſt obuerſantis inter ſpinas quas illi acanthas uocãt. Sicut etiã achetas, nõ cicadæ ſpecies eſt: ſed epitheton, ἀπὸ τοῦ ἠχεῖν, hoc eſt, à cantu, ueluti argutam dicamus. Stephani monumenta præferunt, ab Athamanum urbe in Aetolia, quam Acanthon dicunt, nuncupari acanthias cicadas: quæ quoniam ferè cõſileſcant, ut Simonides atteſtatur, inde receptum, ut qui non loquantur, eo ferè exprimãtur nomine. Vnde eſt illud Hermolai Barbari, Malui diuinator uideri, quàm Aetolia cicada. cui diſplicet, meminerit, Ariſtarchum non alia magis ratione uatem exiſtimatũ, quàm quod librariorum, aut uetuſtatis in Homero uitia uel cum famæ periculo ſcrutari uoluiſſet. Quod ſi eſt, Pontani ſolertiam mirari licet, qui in libro De aſpiratione, lenam Acantida Propertio de loquacitate nuncupatam, & aurium offenſaculis, prodere ſibi permiſit. Niſi quòd apud Theocriti interpretem obſeruatum eſt, dici acanthida auem colore uariam, uoce λιγυρὸν, id eſt ſtridulam, quam ex uarietatis ratione pœcilidam item nuncupent. In ſpinis, quas acanthas uocant, habitare Ariſtoteles & Alexander ſcribunt. Appellantur aues hoc genus acanthilides quoq;. Sunt ex Græcis, præſertim de Grammaticorum decuria, qui manifeſtum putent, maſculas cicadas canere, quæ apud Heſiodum dicãtur achetæ. Eſſe uero mutum fœminarum genus, quæ nuncupentur tettigoniæ, documento etiam nobili, Fœminis præcipuum ex ſilentio adeſſe ornamentum: unde ſit illud Sophoclis ex Aiace maſtigophoro, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὰ φέρει. Conferre ad idipſum, & luſciniarũ fœmellarum ἀμιλλὶς, id eſt cantus priuationem. Auctor Pauſanias eſt, cicadam maximam nuncupari achetam. At ἐλάχιστον τεττίγιον, id eſt minimam cicadulam, dici cercopen, id eſt κερκώπην, etiamq; calamæum. Quæ ſit poſt hanc, titigonium, fortè à uerbo τρίζειν, de quo alibi hoc opere facta nobis mentio eſt. Acation uero, ad acãthias ſpectat nihil: nam nauiculæ ſpecies eo intelligitur nomine, utrinq; remis agitata: ſed ſic, ut remigum unuſquiſque δικωπίας ἐρέτης, id eſt remos ducat duos. Hoc eo intertexui libentius, quoniam uerbi cõmeminit Plinius, & id incurioſius explicatur, etiam Græcorum pleriſq;. Scitu dignum & illud: oneuon dici machinam ſummis acatiorum partibus impactam, qua circumpoſitis funibus, extraherentur è profundo grauiſſima quæq;, adeo ut piſcibus ſuffertum rete nullo negotio uel homines duo ualeant educere. Sunt ex piſcatoribus, qui elecaten uocent, id eſt ἁλκέτην. Piſcatores ipſos ea operantes inueni, qui oneuos item dicant. Cæterum nobis in ſemitam denique redeundum. Quæramus igitur, Cur nam cicadarum aliæ canant, mutis quodammodo alijs? Nempe, ut quinto De animalium hiſtorijs Ariſtoteles ait, ὁμοίως δὲ ἔν τε τοῖς μικροῖς, καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις. οἱ μὲν διῃρημένοι εἰσὶ τὸ ὑπόζωμα οἱ ᾄδοντες, οἱ δὲ ἀδιαίρετον ἔχοντες οὐκ ᾄδουσι. Sunt, inquit, quæ canunt, præcinctu diuiduæ, ſiue maiores, ſiue minores ſint: quæ autem non canunt, indiuiduæ conſtant. Sed planius in libro περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, id eſt De morte & uita: Habent, inquit, animalia id genus pleraq; diazoma, id eſt præcinctum, cui inſitus eſt ſpiritus: is quandoq; foras mouetur, quandoq; uero ediuerſo: unde contingit nunc eleuationem fieri, nunc depreſſionem eiuſce pelliculæ. Quum enim exit ſpiritus, attollitur: ſicut ingrediente, deprimitur. Perinde enim inſectis portio ea mobilis eſt, ut in ſpirantibus pulmo, & in piſcibus branchiæ. Porró pellicula concuſſa faciunt ſonum. Sicut in calamis pueros interdum uidemus factitare, quibus prætenui folliculo indito, ſonum eliciunt. Sic & cicadis, quæ canunt, calidiores enim ſunt, & imo ſpiritalis motus maior, ut interpretatur Thomas. Proclus uero Diadochus, ὁ τέττιξ inquit ᾄδει ὑπὸ ταῖς πτέρυξι τρίβων ἑαυτὸν καὶ τὸν ἦχον ἐκπέμπων. id eſt, canit cicada, ſeipſam atterens ſub alis, atque ita ſonum emittens. Plinius ex Ariſtotelis doctrina, Vocem non habere, ſcribit, niſi quæ pulmonem, & arterias habent. Idcirco & inſectis ſonum eſſe, non uocem: intus meante ſpiritu, & incluſo ſonante. Verum, alia murmur ædere, ut apes: alia cum tractu ſtridorem, ut cicadas. Quia uero hoc genus intus habere ſonum uiſitur, hinc enceladum inſecti ſpeciem appellari, aſtruunt grãmatici. Vniuerſim uero bombycia uocant quidam

quidam, à bombo, ut opinor: ſicuti ab inciſuris, entomia, id eſt inſecta. Scribit Theocriti interpres, dici cicadas quandoque æthalionas, παρὰ τὸ αἴθεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου. id eſt, quia à ſole amburantur: concinere enim tū, ubi cauma fiat, id eſt inardeſcat amplius calor. Fuit & ab hoc animali ueteribus concinnata comminatio, χαμόθεν οἱ τέττιγες ὑμῖν ᾄσονται. id eſt, à terra uobis concinent cicadæ. Significatur enim agri uaſtitas cum arborum exciſione. Verum, ſic allegorice pronuntiatū uehemētius grauiusq́; putat Demetrius Phalereus. Quæ uis ſua eſt orationis conciſæ. Propterea & ſymbola ob breuitatis aſſimulationē, efficaciora multo ac grauiora cenſeri. Quod enim breuius profertur, multorū ſuſpicionē præſtat. Porrò lepidam ex Platone cicadarum fabellam haudquaquam hic trāsgredi debemus. Apud quem Socrates in Phædro aſtruit, In meridie non dormiendum, ne (inquit) à cicadis rideamur. Nam quos uiderint agentes, ut oportet, illis pręmium tribuunt, quod deorum conceſſione traducere ad homines poſſunt. Fertur enim hoſce olim homines fuiſſe ante Muſas. Natis inde Muſis, cantuq́; monſtrato, illorum nonnullos uoluptate cantus uſqueadeo delinitos fuiſſe, ut canentes cibum potumq́; negligerent, imprudenterq́; perirent, ex quibus deinceps cicadarum genus ſit propagatum, munus hoc nactum à Muſis, ut alimonia non indigeat, ſed abſque cibo & potu, quamdiu uixerit, cantet. Poſtea uero ad Muſas proficiſcatur, quam quis hic Muſam colat, renunciaturum. Ergo Terpſichore renuntiantes, qui præcipue illam in choreis cœtibusq́; celebrarint, eam ipſis propitiam reddunt, atq; itidem alijs pro ſua cuique uenerationis ſpecie.

Nil uideri abſq; luce. Colores uariari pro lucis diuerſitate. De columbarum collo. Lucretij locus declaratur. De iridis coloribus, & apparentijs quas uocant ſymphaſis. De luce nonnulla. Entelechia colorum. Cap. VII

MAthematicæ diſciplinæ, ac naturalium rerum ſtudioſi, nil uideri abſq; luce, proinde nec diſcerni colores quoq; abſq; luce eadem, ualidis argumentorū comprobant rationibus. Aſtruitur & illud, ut conſequens, corporum colores apud uiſum diuerſos euadere pro lucis diuerſitate ſuper ipſos orientis. Nam in claritate mediocri turbidiores plerunq; uiſuntur, in illuſtri uero clari ſcintillantesq́;. Argumentum euidens, in ſolis deliquio colorata omnia, inſita priuari uenuſtate, Liquet id amplius in columbarum mirè ſplendicātibus pennulis, quas in earum collo conuiſimus: nanq; etiā ſi unius ſint coloris, uarijs tamen aſpectibus uarie illuſtratæ ſub differenti ſpecie oculis exhibent ſeſe. Cuius ratio eſt, quia mouendi uim à luce color ſuſcipit: quo uero amplius ab illa mouetur, amplius & ipſe mouet. Imbecilliores autem colores eſſe in intenſioribus, ſicuti imperfectum, in eo quod perfectum eſt. Ideoq; pro lucis complemento eſſe coloris completi gradum in mouēdo. Quod autem de columbæ pennulis aſtruximus, ſciendū, quoſdam exiſtimare, diuerſos re ipſa eſſe inibi colores, diuerſasq́; ſuperficies ex diuerſarum portionibus pennularū radiantes. Verum diſertiſſime ſuper ijs libro De rerū natura ſecundo, Lucretius hiſce uerſibus cōmeminit;

Qualis enim cæcis poterit color eſſe tenebris,
Lumine qui mutatur in ipſo? propterea quòd
Recta aut obliqua percuſſus luce refulget.
Pluma columbarum quo pacto in ſole uidetur,
Quæ ſita ceruices circum, collumq; coronat.
Nanq; alias fit, uti claro ſit rubra pyropo:
Interdum quædam ſenſu fit, uti uideatur
Inter cæruleum uirideis miſcere ſmaragdos.

Sed, ut plenius Lucretij ſenſa referemus, ubi rectam appellat lucem & obliquam, aſtruunt mathematici, ſolis lumen, aut primarium dici, aut ſecundarium, aut tertiarium, & deinceps. Et primarium quidem intelligūt, ubi illapſus ſunt radioſi. Secundarium, uel accidentale, in loco illuſtrato ab illapſu eiuſmodi, qui oblique per omnem partem medij diffunditur, ut eſt cubiculum totum. Tertiarium, quum ex ipſo cubiculo lucem recipit locus alius, alioqui opacus. Columbini colli ſubmutantis colores meminit Hieronymus aduerſus Ioannem Origenis ſectatorem. Columbarū, inquit, colla ad ſingulas conuerſiones colorem mutant. Sed & Martianus De nuptijs Philologiæ: Arceſilas

ſilas, inquit, collum intuens columbinum dubitabat, ſiquidem hac permotus uarietatis incertitudine, amplius aſtruere ἀκαταληψίαν cœpit, id eſt incomprehenſibilitatem. Sed & Nero Cæſar diſertiſſime, ut primo Naturalium quæſtionum Seneca tradit:

Colla Tiberiacæ ſplendent agitata columbæ.

Quo tamen uerſu legi commodius Cytheriacæ poteſt, ſed ſyllabæ menſus nonnihil refragatur. Meminit & Academicorum ſecundo M. Tullius. Neq; uero hoc loco expectandum, ut de remo inflexo, aut de collo columbæ reſpondeam. Nõ enim is ſum, qui quicquid uidetur, tale dicã eſſe, quale uideatur. Et rurſum: Nam & in remo ſentio non eſſe id quod uidetur. Et in columba plures uideri colores, nec eſſe plus uno. Quod ad ſyllabam attinet, uariatum in ea comperias, uti Metamorphoſeon quintodecimo:

Armigerumq; Iouis, Cythereidasq; columbas.

Sed enim ut ad colorum rationes regrediamur: aduertendum amplius, eſſe colores in corporibus ex elementorum refractione cooriẽtes, quibus cõpinguntur. Hoſce uero haudquaquam ſpeciem uariare ex lucis ui, quin album ſemper ſit album, & nigrum, nigrum: niſi quatenus intenduntur, uel remittũtur. Sunt & colores, quos apparentias dicunt recentiores. Nam apud Firmicum inuſitatius quandoq; dici aduertimus, homines bonæ apparentiæ. Ariſtoteles primo De generatione, συμφάσεις appellauit, ut in iride, ubi uiſitur color rubens, quẽ minus uſitate rubeum idem dicit Firmicus, ni mendoſa ſunt exemplaria: rubens inquã, albido permixtus: quia materia eſt rara, & radius ſolaris fortior. Conuiſimus autem ſolis lucem ferè coloris eius. Quod ſi denſior fuerit materia, & imbecillior radius, reſilit obſcurus ac nigricans color, qualem in nubibus cernimus. Colores autẽ intermedij, cuiuſmodi cinericius eſt, fiunt ubi materia denſet minus, & radius ſit aliquanto fortior. In urina porrò ſubinde mutantur colores, ſi in ſolari radio inſpectetur: prouenit autem id ex uarietate lucis ſolis, qui quum in motu perpetuo ſit, nunc unum oſtentat, nunc aliud. Propterea medicorum periti in luce temperata diſpicere malunt. Quod rurſum ad irim ſpectat, prædicant ruſticiores: oſtentante ſe inibi colore rubro, albido adiuncto, haberi fertilitatis prognoſticum. Ratio uero eſt, quia quum rarior ſit materia, facilè peruincitur à ſole, ut inde pluuiæ iuges aut largæ conſequi nequeant, quæ plurimũ ubertati ſeminum officiunt. Sed ratum & quodammodo decretorium hoc cenſeri haudquaquam debet. Lucem uero Ariſtoteles ſcribit, corporis intelligi qualitatem luminoſi, ab eodem profluentem, ut formam in diaphanum. Quam ob rem exceptum ab eo lumen actum eius eſſe, id perficientem, à quo ſuſcipitur: nec id ſubſtantiali ratione, uerum accidentis potius. Nec me fallit, in Ariſtotelicos aciem ab Auguſtino dirigi, ac bellicum cani quodãmodo, dum diſceptatur, ſit ne lux ſubſtantia an accidens, quando ſuperficie una eademq; duo poſſe ambiri corpora, plura ſint argumento, ueluti cineris cum aqua permixtio, candens ferrum, ignis fumo perfuſus. Luminis porrò egreſſum ab corpore lucido, exceptum obiecto terminato, uocant Peripatetici colorum entelechiam.

Quid foret robur in carcere, & quæ dicantur digna robore: ac de Prytanei alimẽtis, & theſauro. Dechas locus carceris. De Philopœmene paucula. Iuuenalis locus & Propertij alter explicatur. Item uocabula nõnulla ad carceris loca pertinentia. Tullianum. Cæadas locus. Aureis catenis nocẽtes uincire, Aethiopum fuit. Orygmata. Anancæum. Sphalos. Strophæus Mercurius. Lethe Perſarum carcer. Spoliarium. Cap. VIII

Carcerem ſcribit Cicero in L. Catilinam libro ſecundo, uindicem nefariorum ac manifeſtorũ ſcelerum maiores noſtros eſſe uoluiſſe. Et T. Liuius ab Vrbe condita libro primo, Ancum Marcium refert, ingenti incremento rebus auctis, quum in tanta multitudine hominũ, diſcrimine recte an perperam facti confuſo, facinora clandeſtina fierent: carcerem ad terrorem increſcentis audaciæ media urbe imminentem foro ædificaſſe. Nec ſatis, ſiquidem humana rabie latius etiamnum ſerpente graſſanteq;, in ipſo etiam carcere, formidoloſo diroq; aſpectu locus alius requiri cœpit, quando quotidiana & proinde leuia remedia parum efficacia noſcerentur. Robur ædidere nomen, quo maleficum genus hominum præcipitabatur; ſic nuncupatum, quod ante arcis robuſteis includeretur ſicuti

Sex

carcer in foro

robur in carcere

Sex.Pompeij fragmenta nos perdocent,& ſignificaſſe Plautus,deprehenditur, quum ait; Ego uos ambo in robuſto carcere ut pereatis.

Hinc facinora magnitudine rara,nouitate dira & inauſpicatiſſima,robore digna, magnis auctoribus appellari ſolent. Quod uidetur Apuleius cōfirmaſſe in oratione diſertiſſima,ut Auguſtinus dixit,de magia: O mirum,inquit,commentum: ò ſubtilitas digna carcere & robore. Sicuti ratione diuerſa Prytanei digna alimentis nuncupantur, quæ cum uirtute perpetraris. Nam Athenienſibus maximus hic honos. quod Socratis exemplo De oratore libro primo comprobat Cicero. Sed & Maximus Valerius exemplorum priſcorum libro ſexto, de robore quoſdam præcipitatos ſcribit. Meminit Titus quoq; Liuius Aſiatici belli octauo libro. Non deſunt, & quidem multi æris homines,nulli rei,præterquam ſibi freti,qui illud Iuuenalis,

Horrida quale facit reſidens in codice pellex,

quicquam ad hoc pertinere aucupentur. Et cæcos ſylueſcentesq; doctores nugas ineptiolasq;,hallucinatione ridicula, effutire meras pronunciēt,quum Satyrus dubio procul codicis nomine συμβολικῶς, & opertè robur intellexerit, in quod meretricula iam magno natu ob perpetratum ſcelus fuerit impacta,atq; inibi nendo uitam ſuſtentare ſolita ſit. Verum hæc commenta etiam ſi uera maxime forent, nimis accerſita, nimisq; coacta ſunt, uixq; doctrinæ & acuminibus cohærentia poetæ illius.Quid,quòd ſi intenderis,oppugnāte nullo reuicta ęquantur ſolo? ac(quod aiunt)media tenentur, tanquā citharœdi prooemium,afficta,nec coalita.Quid enim minus facere mortua poteſt, quàm nere? De carceris robore præcipitabantur nocentes, ut præpoſitæ probant auctoritates non in cuſtodia detinebantur. Quod uero ad huius opinionis fulcimentum,& uelut tibicinem aduocatur Propertius,id totum nil eſſe intelligo: ſed & alij intelligent:quod ut fiat facilius & ſyncerius,uerſiculos poetæ ſubtexemus:

Et grauiora rependit iniquis penſa quaſillis,
  Garrula de facie ſi qua loquuta mea eſt:
Noſtraq; quod Petale tulit ad monumenta coronas,
  Codicis immundi uincula ſentit anus.

Primum rogo uos eruditi omnes, qui nō ad Ariſtophanis modo lucernam euigilaſtis, ſed Cleantis quoq;,&(quod Fabius ait)in ſudata ueſte duraſtis, fuligines lucernarum bibendo,ad procinctum enixa uirtute dum tenditis,quod nam eſt hic robore dignum crimē? Deinde, quo iure zelotypa mulier ancillam minus ad animum reſpondentem in publicæ pœnæ locū intruſit? Quo nam modo præterea duæ ſententiæ cohærēt, nec diſſimilitudine diſſultant? Quę me impenſius(inquit Cynthia)laudauit,dat pœnas,& penſa grauiora cogitur perficere.Petale,quia coronas tulit ad monumenta,non neruo debetur, ſed protinus impingitur in præcipitij locum publicum. Extrita mihi iſta uidentur.Qui intriuit, totum exedat:& quas faber ſtruxit compedes, ipſe ferat:ſicuti iactatum prouerbio eſt,& meminit Auſonius. Verū, ne quis in hiſce libellis Rhodium putet ſacrificium,deſinamus aliena grauius aut inſectanter conuellere, neq; enim propoſita nobis obſtrigilatio ulla eſt, nec doctorum hominū diſpendio gloriolas inanes captamus,tunc enim Homericum illud poſſet grauius inſuſurrari,

ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις.

Monitos tantum legentes uolumus, quid ſenſerint alij, quid'ue ipſi promamus in album, οὐ πρὸς ταὐτὸ δοξάζοντες, id eſt non idem opinantes. Candore eodem ac ſimplicitate,ſicubi lapſi fuerimus, reuocent ad libram,quoniam hominis eſt in pluribus conniuere: nam & ipſi noſtra quoq; alliſuri uidemur(neq; enim ita nos amamus aut miramur,ut neſciamus perdere)ſicubi potior ſe oſtentarit ratio.Et cum riuali, & ſine riuali poſteritati allaboramus.Redeo igitur ad inſtitutū.Si M. Tullij ingeſſero illud ex Oratione pro Murena: Lacedæmonij, inquit, quotidianis epulis in robore accumbunt: Cretum nemo guſtauit unquam cubans. Eſt prouerbium quoq; ſcitiſſimum compar priori,ſed ambiguitate,& ſignificatu remotiore feſtiuius, theſauro dignus,in eum qui teterrimo ſupplicio flagitijs adobrutus ſit differēdus. Docent T.Liuij,& Plutarchi monumēta.Etenim ad auctoritatum tibicines recurrendum perpetuo,quibus arrecti ſtemus,ſicuti uarris indago,id eſt plagarum ſeries. Theſaurum fuiſſe domicilium ſubter-

raneum apud Meſſenios, neq; auras, neq; lucem exterius excipiens. Nec ullæ carceri fores erant, ſaxo immani intruſo occludebatur. In quem quum magnus Græciæ imperator Philopœmen fuiſſet impactus, mox hauſto ueneno interijt. Hic eſt obiter is Philopœmen, quem Grçcia poſt eximias antiquiſsimorum ducum uirtutes, perinde ac extrema ſenectute filium, in ducem produxiſſe narratur. De quo item nobile eſt Romani cuiuſdam elogium, fuiſſe hunc inter Græcos poſtremum, flacceſcente iam illa animorum ingentium, ut aſſolet, fertilitate. Sicuti & Brutum pronuntiauit quidam Romanorum ultimũ. Legimus porrò apud Plutarchũ eundem, Spartani carceris locum fuiſſe Dechada nuncupatũ: in quo ultimo deſtinatos ſupplicio ſtrangulari, mos fuit. Id uero nocturno tempore ſolitum fieri, libro quarto Maximus docuit Valerius. Tale fermè apud Romanos erat Tullianũ, locus in carcere, ubi paulum aſcendiſſes, ad leuam circiter pedes duodecim, depreſſus humi, eum muniebant undiq; parietes, atq; inſuper camera lapideis fornicibus uincta, ſed inculta tenebris, odore fœda, atque terribilis facies eius erat. In Tulliano fuiſſe Lentulo fractam gulam, in Catilina Hiſtoricus ſcribit. Apud Spartanos item locus erat Cæadas nomine, cuius hiſtoria prima commeminit Thucydides: ut apud Siculos quoq;, in quem maleficum genus hominum conijciebant. Apud Perſas domiciliũ fuit cineribus refertum. Illud uero ſcitu iucundum: apud Aethiopas moris fuiſſe, nocẽtes aureis catenis uincire. Inuenio & orygmata dici loca, in quibus ſcelerati excarnificarentur. Xenophon Rerum Grçcarũ libro quinto Anancæum uidetur pro carcere accepiſſe: ſicuti Iſæus quoq;. Et ἀργυμοφύλακα pro carceris præfecto. Calliſthenes uero, ut docuit Harpocratio, anogæum accipit, hoc eſt cœnaculum ſupra terram. Quidam etiam pro uirili membro capiunt, quod ſit neceſſitatis commercium. Penteſyringon in carcere fuiſſe, Pollux ſcribit, lignũ, & item ſphalon, ſicut tympanum inter carnificis recenſet inſtrumenta. Videtur & ſtrophæi, quem Mercurium intelligit, ſtatuã in carcere coli ſolitam, inſinuare. Auctores ſunt nobis: apud Perſas fuiſſe carcerem nomine Lethen: in quem impingebatur nemo, niſi moriturus: quæ cauſa loco nuncupationis rationem præſtat. Spoliariũ dici quidem uidetur ſpoliorum receptaculum. At Senecæ, Lampridioq; locus excarnificationi dicatus.

Carceris genera. Quid ceramus, & ceramicum flagellum, & domus. De Labyrintho, barathro, œcema, chamætypia, galeagra. Latomus, latomis, latypis, lithurgice, Tullij, lithotriuice, cauea. De canis cubitalibus, Tulliano, libera cuſtodia, cõperendinatis reis, Charonia ianua: item de Metœcio pluſcula. Scaphephori. Xenocratis hiſtoria. Scyros, Scyrotes lapidarij. Lithologi. Cotoriæ. Las. Laperſæ. Laos populus cur. Liſtrotum. Liſtri. Liturgia. Cæeti. Coi. Oreſcoi. Ariſtomenis hiſtoria. Ancones. Tarichempori. IX.

Carceris genera ueteribus tria fuiſſe inuenio: unum, quo immodeſti & parum exculti compellerentur, ut noctu a doctis condoceſierent, & bonarum artium profeſſoribus, quæ ad bonos mores & uitæ modum pertinerent. Alterum, quo ære alieno impliciti, & qui carceris tædio ab inita uitę petulantia abſterrendi ſunt, detinerentur. Tertium, quò immanibus prę ſignes flagitijs, cælo & hominum cœtu indigni: uitijs ac uitæ turpitudine defamatiſſimi, ac propediem plectendi, tenebriſq; & pedori addicẽdi intruduntur. Carcerem Cyprij ceramon uocãt. Id & Homerus teſtari uidetur Iliados quinto, ubi Martem ſcribit, ab Oto & Ephialte in uincula coniectum,

χαλκέῳ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας.

id eſt, decem ac tribus menſibus æneo in ceramo uinctus iacuit. Eruditiores tamen eo uerbo ollam accipere malunt. Obiter dignum ſcitu, in Georgicis ab Didymo proditum, fructus ex arbore non dilabi, ſi Homericum hoc inſcribatur carmen: quod & decimo ἐκλογῶν περὶ γεωργίας, relatum aduerti. Et quia ceraminæ dicuntur item figlina, inde ceramicum flagellum pro oſtraciſmo poſitum. Cerama tamen ſcribit Athenæus, dicta, quamuis argẽtea forent, uel aurea. Athenienſes uero, qui mitibus nominibus & manſuetis rerum triſtitiam obtegere conſueuerant, urbaneq; minuendo, uim atq; atrocitatem lenire, carcerem domum nuncupabant, ſicuti tributum coordinationem ciuitatis. Sunt qui labyrinthum quoq; nil aliud, quàm carcerem fuiſſe tradant, in quo non

foret

foret incommodi quippiam,niſi quòd qui aſſeruabatur, effugere non poterat:unde & labyrinthũ dici putant,quia λα ſit particula uocum intendens notiones, & βύειν obturare ſignet, ac claudere. Ex quo & labyrinthodes,pro flexuoſo poſitum,id eſt λαβυρινθῶδες. Tralatum & in nugaces nomen, παρὰ τὸ πολλοῖς κύκλοις λόγον χάσκειν. Eſt item labyrinthus Theocrito,piſcatorium inſtrumentum, καὶ ἐκ σχοίνων λαβυρινθοι. In hoc illud obiter adnotandum : in Plutarchi monumentis proditum, Non uideri ſimile ueri, Minoem Athenienſium iuuenes,tributi nomine ad ſe quotannis miſſos,perdidiſſe: ſed ad miniſterium potius ſubſeruaſſe ſibi.Ex quibus propagati multi, & Cretenſium habiti numero,Delphos quandoq; ſunt miſſi. Proinde Bottiæorum filias generis memoriam colentes,feſtis diebus concinere aſſueuiſſe, ἴωμεν εἰς Ἀθήνας,id eſt eamus Athenas.Barathrum Athenis, ſiue (ut enuntiant alij) berethrum,locus erat profundior,putei modo,in quem nocentes deturbabant.Eius ſuperiora dura quidam erant ac rigida, infima uerò laxa & mollia,ut deſcendentes facilè demergerentur. Abuſus uidetur dictione hac in Philippicis Demoſthenes,ut inquit Harpocratio,& pro pernicie tantum ex tralatione poſuiſſe.Barathros genere maſculino putat Ammonius, homines dici barathro dignos. Barathra tamen propriè cataractas uocant, uel (ut Arcades uocant) zerethra, id eſt excauata loca, in quæ demergantur flumina, παρὰ τὸ βαίνειν, ab aquarum ingreſſu,uel quaſi ,ἄβατα, quod ex cauitate peruia non ſint, nec adeunda. Sunt qui cœnoſa eo nomine loca intelligant. οἴκημα Græcis ædificium quidem eſt, ſed & pro carcere poſitum inuenias:unde eſt illud hiſtorici Dionis,Quum iuſſiſſet Cæſar Catonem duci in carcerem,ac is promptiſſimè ſequuturus uideretur, nec pauci comitarentur,affuit & M.Petronius,qui ab eo increpitus,quòd ante ſenatus dimiſſionem digrederetur,Malo (inquit) eſſe cum Catone ἐν τῷ οἰκήματι, quàm hic tecum. Indicat ea dictio chamætypion quoq;,id eſt impudicarum locum, quod inibi ineunt iacentes. Scribit idem hiſtoricus,ab Caligula plures in galeagram coniectos necatosq;. Apud Herodotũ hiſtoria tertia,uidetur Gorgyra eſſe ſubterraneus carcer: nam ea uoce indicant Græci priuatim cuniculũ,ſeu cloacam,qua defluant aquæ. Iam uerò latomias Syracuſanas quis nõ nouit? Eas à Dionyſio crudeliſſimo tyrãno factas,Cicero auctor eſt in Verrem libro ſeptimo.De ijs Cicero idem alibi ita refert,Latomias Syracuſanas omnes audiſtis,pleriq; noſtis: opus eſt ingens,magnificum regum ac tyrannorum:ex ſaxo totum eſt,in mirandam altitudinem modo depreſſum,& multorum operis penitus exciſum : nihil tam clauſum ad exitus, nihil tam ſeptum undiq;,nihil tam tutum ad cuſtodias nec fieri nec cogitari poteſt.In has latomias,ſi qui publicè cuſtodiendi ſunt, etiam ex cæteris oppidis Siciliæ, deduci imperantur. Latomias dici carcerem Syracuſis Siculorum lingua, Pedianus auctor eſt. Alij apertius, quòd inde exciſi lapides fuiſſent ad urbis ſuſtructionem. Iocus eſt Sabini apud Senecam Controuerſiarum quinto: Ne,inquit,quenquam ueſtrum decipiat nomen ipſum, Latomiæ illæ minimè lauta res eſt.Sed & Polemo ſophiſtes,ut eſt apud Philoſtratum,quum lapidoſo articulorũ morbo infeſtaretur,medicis ſubinde inferebat,perfoderent cæderentq; Polemonis lithotomias.Extat obiter apud eundem,Herodis de eadem re id pertritum: Veſci oportet,manus non habeo:eundum eſt,pedibus careo: dolendum eſt, tum uerò manus adſunt & pedes.Fuiſſe Spartæ quoq; latomias,Plinius ſignificat:quum earum anguſtias Ariſtomenem Meſſenium euaſiſſe ſcribat,uulpium aditus ſequutum. Erant & Romæ prope Tullianum,ut Varro meminit,qui & Tullianum dictum ait, quòd fuerit à Tullo rege additum carceri.quod tamen pro quolibet carcere poſſe capi, Apuleius docet. Tullios autem riuos dicũt,aut uehemẽtes ſanguinis proiectiones, artuatim effluentis. Ennius, Miſſo ſanguine tepido,tullij efflantes euolant.

Fortè ij ſint,quos alibi à Græcis aulos docuimus uocari. Porrò id uehemẽter animaduertendum,pronuntiari ex Græca ratione lithotomiam,& Latinè dici lapicidinam,& latomiam quoq;.Quin & latomion, unde λατόμιον μαρμάρειον, ubi exciduntur marmora.Ex quo & Apollinis marmarini templum apud Caryſtum : quia λᾶς ſignat lapidem,per conciſionem,à λάας: uti in magno obſeruatum etymologico eſt,& τέμνω,incido.Nam & latomi dicuntur lapicidæ, ut ſcribit Euſtathius, qui etiam latypi uocantur.Latype uerò eſt,quod à lapidibus abraditur,ſculpendo'ue excutitur. quam rem &

ſcyron dicunt:unde ſcyroten,id eſt σκυρωτὴν ὁδὸν, legimus apud Pindarum: quo uocabulo lithoſtroton intelligunt. unde Scyro inſulæ conciliatum nomen, quæ argilloſa ſit, καὶ λευκόγεως. Lapidarios,lapidum artifices intelligo, ex Firmici Matheſeos quarto: Naupegos(inquit) facit,aut ſtructores,lapidarios pollinctoresq́. Apud Thucydidem inter miniſtros lithologi recenſentur,qui architectis ſubſeruiant. Cotoriæ autem Iureconſultis loca ſunt,unde effodiuntur cotes. Signat tamen λᾶς & fluuium, atq; item ciuitatem:quamuis à Stephano dicatur λᾶ potius. Meminit Lycophron, καὶ λᾶν περέσας. Ab ea occupata Dioſcuri appellantur Laperſæ. Laam uocauit Homerus,

οἵ τε λάαν εἶχον, οἱ δ' οἴτυλον.

Lithurgice uerò,& lithotriuice,ad præſens propoſitũ parum faciunt. Nam illa, ad eos qui in metallis lapides cædunt,pertinere uidetur. Lithotriuice,lapides excolentium elaborantiumq́ eſt,ad operum ornamenta. Illud uerò non ineptè huic inſeretur loco:populum Græcis λαὸν nuncupari, ut in Olympijs arbitratur Pindarus, de iactu lapidum fabuloſo Deucalionis & Pyrrhæ. At ſcribit Philochorus, Cecropa populi Athenienſis numerum in digitos uolentem mittere, iuſſiſſe in medium à ſingulis conferri lapidem,atq; ex facto τοὺς ὄχλους cognominâſſe λαούς. Liſtrotum, id eſt λιστρωτὸν, ab lapide non inclinatur: ſed æquale ſignat & politum, in Nicandri Theriacis. Nam xyſteres, id eſt apta rebus poliendis inſtrumenta, liſtri nuncupantur. Sed & apud Homerum legimus, λίστροισι δαπέδοις. Liturgion intelligunt Græci, miniſterium publicitus exhibitum: unde liturgiam recentiores accipiunt, quam modo miſſam nuncupamus.

Liturgion

Liturgia

Tychos, Herodotus hiſtoria ſeptima, poliendis lapidibus inſtrumenta intelligit, quibus tamen prægrandibus in bello uterentur Aegyptij. Valla bipennes accepit eo uerbo, Græci cuneum item. Fuit item carceris ſpecies cauea: nam & Seneca inquit, Itaq; effœminatiſſimam uocem illius Rhodij exiſtimo,qui quum in caueam coniectus eſſet à tyranno, & tanquam ferum animal aleretur, ſuadenti cuidam, ut abſtineret à cibo, Omnia(inquit) homini dum uiuit,ſperanda ſunt. Caua cubitalia in mœnibus, ſagittis excutiendis aperta,uocat Liuius,quæ modo baliſtarias dicimus uulgo. Liberas cuſtodias legimus in hiſtoria,quum uiri magnæ exiſtimationis non in uincula coniecti, ſed domi apud ciues cuſtodiebantur. Hoſce quidam comperendinatos rectè dici reos coniectant,quòd necdum abſoluti planè ſint,ſed uelut uadimonio quodã aſtricti: uel quia nec comperta ſatis crimina,uel quoniam innocentiam non plenè comprobarunt. Liberam cuſtodiam Græci ἄδεσμον dicũt φυλακήν. Inter carceris ianuas fuit & quæ nuncupatur Charonia, qua producebantur, qui ultimo ſupplicio eſſent afficiendi: ab Charonte,ſiue Charone: utroq; enim inflectitur modo, quod ex Martiano liquet. Sed & in Atticis elegantijs Thomas Magiſter: Abuſiuè,inquit, Charontis nauem Theorida Aeſchylus uocauit. Vocabatur & nomophylacij ianua. Sunt qui locum Athenis, ubi carcer foret, Metœcium,hoc eſt μετοίκιον appellatum contendant. Quod uerò relatu arbitror non ingratum: auctor Harpocratio eſt, Metœcum dici utiq; inquilinum aduentitiumq́,qui in alienam emigrat ciuitatem manendi propoſito. Metœcium autem drachmas duodecim ſignificare,quas quotannis perſoluere cogebantur id genus homines:quod Eubulus ſignificat. Iſæus uerò innuit, uiros quidem drachmas conferre duodecim conſueuiſſe,mulieres autem ſex. Id qui non contuliſſent, abducebantur ad ciues,conuictiq; uænum ibant. quod contra Ariſtogitonem Demoſthenes teſtatur. Cogebantur & naues inſcẽdere inquilini:ſicut in Philippicis à Demoſthene item adnotatum eſt. Illud uerò obiter quoq; ſubnotaſſe,nil officiet: inquilinos etiam ſcapheas à comicis quandoq; nuncupari,quoniam in pompa ſcaphas geſtarent:unde & ſcaphephori nuncupantur quoq;. Sed & eorundem filiæ uaſa geſtabant aqualia, & præterea σκιάδειον. Meminit Legum decimo Theophraſtus. Scribit in Vitis decem rhetorum Plutarchus:publicanum quãdoq; Xenocrati manum inieciſſe, ac ducere conatum ad Metœcium:illum uerò à Lycurgo liberatum,ductumq́ in carcerem publicanũ, ut qui quod minus deceret,facere adortus foret. quod quum in maximam Lycurgi laudem ceſſiſſet,mox occurrens illius filijs Xenocrates, Celerrimè, inquit, par pari relatum: nam quòd mihi ſuppetias benignè tulerit,paſſim ab omnibus celebratur. Cæetas denique carceris ſpecies apud Lacedæmonios eſt, quæ creditur ſpelunca quædam, unde

ſit etiam

ſit etiam nomen: quippe cæeti uocantur rhochmi, ideſt ſciſſuræ, quas efficiunt terræmotus. Sunt tamen qui cauitates id genus nuncupent κώους, id eſt coos: unde Homerus feras, oreſcoos appellet: quod prodidit Strabo, & ab Euſtathio relatum, ſcio. Erat apud Corinthum eo nomine carcer, quo fures cuſtodiebantur, & fugitiui. In Ceadam, inquit Pauſanias, à Lacedæmonijs conijciebantur, qui ob inſigne facinus uidebantur plectendi. Nam & illuc contruſus Ariſtomenes, euaſit tamen, aditus uulpium ſequutus, quæ cadauera conſectabantur: quod docuit Pauſanias, nec omiſſum à Plinio eſt: uerum Latomias nuncupat, ut notauimus. Sed Ariſtomenem hunc in inſula Rhodo apud generum Damagetum ex morbo eſſe functum fato: idem prodidit Pauſanias. Anconas porrò dixere Carthaginenſes tenebricoſum in tyranni aula domicilium, in quod conijcerentur, quibus ſuccenſuiſſet tyrannus. Sunt & ancones, in domo partes quædam. Sed & per quietem oblata, & uitæ innuentia τὸ πόσμιον, eodem cenſentur nomine. Quin & fluminum prominentiæ ad ripas: ſed & montium ſumma. Vbi uerò ſignatur corporis pars, id eſt cubitus, prouerbio inde datur locus, ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενοι, id eſt cubito qui emunguntur; quo philoſophus utebatur Bias. Id autẽ genus ſunt tarichempori, id eſt ſalarij.

Qui commẽtarienſes, & phylacti. Phyllis. Phyllon. Foliatum unguẽtum. Obiter de cornicularijs paucula. Cornuti milites. Clauicularij. Regradationis militaris ordo. Entelos, pro corniculario. Cap. X

SEd nec illud per incuriam tranſiliamus, uideri in noſtris literis commentarienſem dici carcerariorum præfectum atq; recognitorem, quia in commentarium cuſtodias referret. Ita enim ab Imperatore ſubnotatum aduertimus, Codice De ijs quos tenet carcer incluſos: Id, inquit, aperta diffinitione ſancimus, ut aut conuictos uelox pœna ſubducat, aut liberandos cuſtodia diuturna non maceret. Iubemus, antè trigeſimum diem ſemper commentarienſis ingerat numerum perſonarum, uarietatem delictorũ, clauſorum ordinem, ætatemq; uinctorum. Meminit Vlpianus Digeſtis De pœnis: Nec pati, inquit, præſides debent optiones, ſiue commentarienſes damnatorum pecunia abuti. At Digeſtis De iure fiſci, aliud omnino commentarienſis eſt: nam Paulus inquit, Quoties apud fiſcum agitur, actorum poteſtas poſtulanda eſt, ut meritò his uti liceat, eaq; manu commentarienſis adnotanda ſunt. In ſanctis item literis uideor alicubi uerbum hoc legiſſe. Fuit apud Cumæos magiſtratus, quem phylactum nuncupabant. Eo qui fungeretur, reliquum quidem tempus carcerem aſſeruabat: nocturno autem conuentu, in ſenatum ueniens reges manu apprehenſos educebat è curia: quos tamdiu detinebat, donec de eorum imperio clàm ſenatus ſententiam pronuntiaſſet, iuſtè ne agerent, an ſecus. Phyllis uerò aliud eſt: nam eo nomine intelligitur in Samothrace Geophanium, cuius in Alexipharmacis meminit Nicander. Phyllon Græci foliatum uocant unguentum, quo locupletiores fœminas uti Romæ ſolitas, Galeno credimus: quod ex malobathro conficitur: cuius tria genera, folij appellatione intelliguntur. Sed inſtitutum repeto, ne fortè dum manum poſcor (ut dicitur) pedem porrigam. Quod ad commentarienſem attinet, ſcribit Pedianus, Accenſum, nomen eſſe ordinis & promotionis in militia, ut nunc (inquit) dicitur princeps, uel commentarienſis, aut cornicularius. Quidam commentarienſem intelligunt, qui commentarijs præſit. Græci nomen id ſuis literis exſcribentes, Commentareſios pronuntiant, ac eos interpretantur dici in legibus, qui commentaria conſcribant, & in criminum iudicijs ſubſeruiant. Sunt & qui nunc, inquiunt, chartularij uocantur. Cornicularium uerò obiter ſunt, qui putent corniculis militantem: ſicuti à corn[illegible], dicti cornicines. Equites tamen ob inſignem operam corniculis à Papyrio donatos, & armillis, Titus Liuius ſcribit. ſicut alibi, etiam catellis, ac fibulis. Cornicularia fuit Plauti quoq; fabula. Sed eſſe dignitatis nomen liquet Codice De officio diuerſorum iudicum: Sciant, inquit, principes & cornicularij & primates officiorum iudices. Corneolæ uerò gemmæ, ut nunc dicuntur, ad hoc nil ſpectant: quæ inde ita nuncupari uidentur, quia inter onyces cornea quoq; uiſatur uarietas. Tribuni cornicularium dici inuenias Statagematon tertio apud Frontinum. Et Valerius ſcribit: Lectorio à tribuno plebe Cominio diem dictam, quòd cornicularium ſuum ſtu

pri cauſa appellaſſet. Adiutores cornicula riorum legimus apud Iureconſultos. Firmicus Matheſeos tertio, in Solis decretorum ratione: Quòd ſi, inquit, his ſic poſitis, in quibus dictum eſt locis, Mars ſe aliqua ſocietate coniunxerit, uel ſi cum iјs fuerit inuentus, erunt homicidijs publicis præpoſiti, & exceptores earum ſententiarum, quæ de hominum capitibus proferuntur, aut cornicularij, aut commentarienſes, quibus damnatorum cura committatur, ſeu clauicularij, uel carcerum cuſtodes. Cornuti, inter milites ab Ammiano recenſentur Marcellino: Cornuti, inquit, & braccati uſu præliorum diuturno firmati. Apud eundem eſt quoq; cornutorum tribunus. Vtiq; Dion in Domitiani uita, quem Cornicularium Tranquillus dicit, principis libellos curaſſe tradit, ac emendaſſe. Niſi quòd Clodium non nominat Dion: cuius hæc ſunt uerba, καὶ σπγγρεὺς ἐν τῇ προκοιτίᾳ καὶ αὐτὸς ὢν φυτλός τι, ὃ τὰ τῆς ἀρχῆς βιβλία διέπων. Adijciamus hic ſuperpondij loco illud ex Diuo Hieronymo: Finge, inquit, aliquem Tribunitiæ poteſtatis ſuo uitio regradatum. Nunquid ex Tribuno ſtatim fit Tyro? Non. Sed inde Primicerius, deinde Senator, Ducennarius, Biarchus, Circitor, Eques, dein Tyro.

Cornicem albam prope Rhodigij mœnia uiſam. Item de albis coruis. Cornicis feſtum. Coroniſtæ. Coroniſmata. Hirundinum feſtum. Nictycorax. Cicuma. Byas, ſeu bubo. Cap. XI

SOlent Rhodigini mei perelegans uſurpare prouerbium, ubi rarenter quid admodum, & ferè nunquam obtingere, uolunt ſignificare: dicunt enim perinde eſſe infrequens, ac ſit alba cornix. Ceu ferè non uiſatur auitij ul genus albicans. Nam & Marcus Tullius Familiarium epiſtolarum ſeptimo, ipſum hoc innuiſſe uideri poteſt: Quod, inquit, quaſi auem albam uidentur benè ſentientem ciuem uidere. Cæterum, ſcitu commemoratuq; condignum eſt, quodq; hiſce noſtris intexatur commentatiunculis: uiſam temporibus meis, dum iſta proderem, duorum ferè ſtadiorum ſpatio à patriæ mœnibus, poſt diuæ Mariæ templum, quod peruetuſtum ſtadio fermè ab urbe ſeiungitur, cornicem albam, capite nigricante, ſicuti cæteris, alarum apicibus in rubedinem uergentibus. Nec erat expreſſus candor, ſed liuens aliquo modo. Fuit ea menſibus aliquot omnibus conſpicua, nõ parum multis, ceu planè uiſenda res foret, ob inſolentem ſpeciem, ad ſpectaculum confluentibus. Inter quos ipſe quoq;, ut protinus monumentis infererem, quod unum ſupererat æſtuantis animi, & (quod dicitur) roſam quæ præteriſſet, anxiè conquirentis lenimen. Quin & nõnullis abijt res ea in prodigium: quòd poſt eam uiſam, loco nunquam fuiſſet pax: tumentibus tunc pernicioſiſſimis bellorum procellis, ac latius graſſante ferri licentia, quo Italiæ fundamenta in multorum perniciem atrociſſimè quatiebantur, debacchante Occaſu in Venetum imperium, dira cladium magnitudine, & olygijs (ut Græci dictitant) malis, totq; præclariſſimarum urbium funeribus adeo attenuatum concuſſumq;, ut diu nutans uaſtiſſimam comminaretur ruinam. Porrò, quod à propoſito diſſentaneum non eſt, ſcimus coruum quoq; candido nitore conſpicuum, quandoq; à Britannorum rege miſſum dono Siciliæ regi Alphonſo. Contigit res ea memorabilis, Caliſto pontifice Chriſtianæ reipublicæ ſumma moderante. Proditum memoriæ illud quoq;: apud Tolletum in macello publico, unam modò comparere muſcam per integrum annum, albedine inſigni notabilem. In ueteribus autem memorijs obſeruatum: Bœotia Thracum impetu, & bellico furore deuaſtata, redditum iјs, qui ſtragibus ſuperfuerant, ex intimo ſpecu oraculum, Ibi ſedem firmaturos, ubi coruos albentes conſpicati forent. Id uerò in Theſſalia mox factum ad Pagaſaticum ſinum. Illorum nanq; oblati aſpectibus ſunt, Soli qui dicebantur ſacri corui, quos uino madentes pueri gypſo litos emiſerant. Eiuſmodi quæpiam & in Athenæi Dipnoſophiſtis comperta nobis ſunt, libro octauo. Extat Ammiani nobile diſtichon, breuitate ac elegantia ſcitiſſimum, cuius is propèmodum ſenſus eſt: Facilius multo eſſe, coruos reperiſſe albos, uolanteſq; teſtudines, quàm rhetorem ex Cappadocia probioris notæ:

Θᾶττον ἔην λευκοὺς κόρακας, πτηνάς τε χελώνας
εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα καππαδόκην.

Sed

Sed & perdicem albam, item paſſeres, & urſam quandoq; uiſam, & coruos, Ariſtoteles ſcribit. Illud adijciamus ex abundanti, quoniam cornicis facta mentio eſt: apud Rhodios feſtum (ſiue ludicrum foret id) ſolitum celebrari, in quo cornici aggregatio fieret quædam hordei, & id genus rerum aliarum: unde id, καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα. id eſt, cornici uirgo fert ficos. Qui uerò eiuſmodi præeſſent curæ, dici coroniſtas inuenio: ſicuti in libro De nominibus Alexandrinus commeminit Pamphilus. Quæ ab eiſdem præcinerentur, id eſt τὰ ἀδόμενα, uel (ut in alijs reperio) τὰ διδόμενα, id eſt quæ dabantur, coroniſmata uocabant. Eiuſmodi quippiam & hirundinibus in eadem fiebat inſula, ut eſt apud Theognin tertio De ſacrificijs, quæ in Rhodo celebrarentur. Id uerò χελιδονίζειν dicebant, quod ita concinerent, ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. id eſt, Venit, uenit hirundo pulchras ducens horas, & annos pulchros. Quoniam uerò & coruorum commeminimus, ex ſuperpondio item adnectam illud: nycticoraca, id eſt nocturnum coruum dici item cicumam: Sicuti qui Græcè eſt byas, apud nos bubo nuncupatur. Sunt qui otum dicunt nycticoraca: Hieronymus noctuam.

Digitorum ratio ex Auicenna. Eorundem quoq; nomina ex Polluce. Scytalides, ſeu phalanges. Inibi quid ſcimaliſſare. Dactyli idæi. Curetes. Corybātes. Indices libri, & didaſcalici. Societatis ineundæ mos arcanus. Digitorum nomina quibuſdam eſſe amuleti uice. Magica eorundem implexio. Alcmenæ hiſtoria. Pharmacides icones. Paraphyſis quid. Agnata membra, an irrita. Exoſtoſes. Franciſcus Philelphus. Quomodo fit habentibus gemina genitalia. Item de quodam habente in utraque manu & etiam in utroque pede digitos ſex. Onychiſmus quid. ὀνυχίζειν. Onyches xylini. Caput XII

Digitorum rationem multi quidem cum Galeno De utilitate partium primo, præclarè ſunt exſequuti, ſed & primo Canonis Auicenna. Ex quo paucula mutuati, qui mos noſter in legendo eſt, præcerpendi, quicquid ſcitu non ingratum ingerit ſeſe, huic loco impegimus. Igitur, digitis (inquit) naturæ ſagacis decreto tria modò oſſicula compactim modulateq; adnexa, ſunt attributa: ne ſi plura paulo forent, ſequeretur quidem in ratione motuum adiumentum aliquod, ſed imbecillitatis nocumentum adeſſet inſigne, in apprehēdendo præcipue. Quòd ſi pauciora tribus forent, firmitas utiq; eſſet conſpicua: uerum fieret motuum ab eo, quod neceſſarium eſt, diminutio: quos amplius exigit ratio, quàm robur menſum tranſcendens. Interior pars carnoſa eſt, ut ſit portio ea, uelut molle ſtratum, cæteris digitorum partibus. deinde, ut ſuauius cedat ijs, quæ apprehenduntur arctius, nec ulla prorſum conſequatur oblæſio. Extima uerò deſtituta carne ſunt: primū, ne inutile onus accederet: mox, ut armorum uicem in feriendo præſtaret pugnus. Pollex uerò, inquit Princeps, omnium exiſtit digitorum iuſtitia: quippe ſicuti iuſtitiæ munus eſt, unicuiq; quod ſuum eſt, reddere: ſic & ſuum pollicis uidetur, digiti cuiuſque actionem iuuare, dirigere, ac æquiualentem omnibus utilitatem impertiri. Quod & quartodecimo De animalibus Auicenna idem comprobat. Articulos digitorum ſcytalidas uocant, uel (ut Ariſtophanes) phalangas: tres ſunt hæ digitorum cuiq;, præter magnum, duabus modò compactum. Nomina digitorum apud Pollucem ſunt hæc: Micros, id eſt paruus. Parameſos, qui ſequitur, ὁ τοῖς ἰατροῖς ὀνομαζόμενος, & ab illis appellationem ſortitus. Meſos, id eſt medius. Poſt, lichanos: qui de officij ratione Latinis index eſt, quanquam & indices ſunt libri, quos didaſcalicos uocat Græcia, quibus præcepta continentur, obſeruatum hoc ex Varrone, Ruſticæ rei primo. Reliquus, antichir, aut megas: & ἀντίχειρ quidem, ut inquit Galenus, διὰ τὸ ὅλῃ τῇ χειρὶ ἴσον αὐτὸν δύνασθαι, quòd toti æquipolleat manui. Lichanon, ἀπὸ τῆς χρείας, idem arbitratur, nomē indeptum, id eſt ab uſu, credo ἀπὸ τοῦ λείχειν, quod ſignat lingere. Quidam hoc nomine medium accipiunt. In pedibus ijdem habentur digiti, ſed non ijſdem appellationibus, quia nec eundem præſtant uſum. Ab Athenieſibus qui medius eſt, catapygon item dicitur. Significat ea uox ſcortum & cinædum. Illud neutiquam prætereūdum, σκιμαλίζειν, id eſt ſcimaliſſare, apud Græcos eſſe propriè, quū digito pertentamus, ecquid oua

gallinæ conceperint. quanquam & uerbo eodem utuntur, ubi pollicem medio applicantes plagam inferimus ludibrij cauſa. Sed & protenſum oſtentantes contumelioſe digitum medium, rectè dicuntur σκιμαλίζειν. Ridiculum uerò quod in Moralibus Plutarchus refert: quoſdam conſueuiſſe digitorum nomina perdiſcere, atque alexicacorum uice, id eſt mala auertentium, uti in terroribus, tacitè unumquenque dinumerantes. Non diſſimulandum tamen, eſſe qui non ad digitos Plutarchi ſententiã referant, ſed ad dactylos idæos. Proindeque non ἰδίων δακτύλων in Plutarcho, ſed ἰδαίων legendum uideri. Sunt autem qui & Corybantes ac Curetes, qui etiam Lares creduntur, quos ita natos ferunt: quippe Opem in Idam Cretæ fugiendo delatam monti manus impegiſſe, ac inde emerſiſſe Curetas, quibus à montis nomine, & facti qualitate ſit dactylorum inditum nomen. Curetas uerò ex oculorum formoſa ſpecie nuncupatos, id eſt ἀπὸ τῶν κορῶν, id eſt à pupillis. Fuiſſe item ineuntibus ſocietatem regibus morem legimus uetuſtiſſimum, dextras implicarent, ac inuicem pollices peruinctos nodo arctius conſtringerẽt, atque ita profuſum in extima cruorem, ictu leui demanatem prolibare. Quod arcanum cenſebatur fœdus, ceu mutuo ſacratum ſanguine. Ante regiam Alcmenæ Herculem parituræ, ſtetiſſe digitis pectinatim implexis Lucinam, quo partum præpediret, narratur à mythicis: eluſam uerò ab ancilla Galanthide, quod Alcmenam diceret peperiſſe: quibus mox auditis, illa receſſerit, ac ſtatim leuata partu ſit Alcmena. In Græcorũ theſauris animaduerto, Thebis habitu muliebri ſtetiſſe iconas, dici à Thebanis pharmacidas: ueniſſe autem Iunonis monitu mulieres Alcmenæ parturienti moram iniecturas, uerum ſophiſmate lepido à Tireſiæ filia Hiſtoride abactas. Sunt porrò in manibus pedibusque παραφύσεις, id eſt agnationes, ubi ſuperfluens adnaſcitur digitus ratione materiæ exſuperantis. De qua re ſic Plinius, Membra animalibus agnata inutilia ſunt, ſicut ſemper ſextus in homine digitus. Quod ex illo forſan Ariſtotelico uideatur ſumptum libro De generatione quarto: Quibus autem habere gemina cõtigit genitalia, alterum maris, alterum fœminæ, ijs ſemper alterum ratum, alterum irritum redditur. Ipſe uidi Bononiæ quendam de plebe inopem ſenis in manu utraque digitis, immo in pedibus quoque. Superfluens digitus inter auricularẽ annularemque interſitus agnoſcebatur, magnitudine ad reliquorum reſponſum: mobilis præterea, & ad omnem uſum, ut aſſolet, accommodus. Manus inſigni erant latitudine: nil præterea quod deceret minus. Hoc eo adnotaſſe libentius uolui, ut ſciremus, decretorium non eſſe, agnata membra inutilia haberi, & irrita. Alioqui apud Paulum Aeginetam legimus, Ex digitis qui παραφυόμενοι dicuntur, alios eſſe carnoſos omnino, alios oſſa habere & ungues quandoque. Horum autẽ alij ex articulis prodeunt, à ſcytale alij. Sed hi prorſum ἀκινητοῦσι, hoc eſt immobiles ſunt: cæteris mobilibus quãdoque. Sunt item apud Galenũ Therapeutices quartodecimo, dentes qui παραφυόμενοι nuncupentur, qui naturalibus adnaſcantur. Sunt item quæ in hoc genere dicuntur exoſtoſes, id eſt ὑπεροστώσεις. Franciſco Philelpho tres fuiſſe teſtes, proditum ſcio. Apud Strabonem onychiſmum dici aduerto unguium cultum & elegantiã. Siquidem ὀνυχίζειν, diligenter exquirere eſt. Onyches xylini Herodoto hiſtoria ſeptima ſunt lignea inſtrumenta nauium armamentis contorquendis.

Animalibus cunctis ineſſe rationis orationisque uim, ex Porphyrio. Itẽ de Apollonio Tyaneo quæpiam. Cap. XIII

Porphyrius in literis ueteribus doctiſſimus libro De ſacrificijs tertio, afferre ſe opinionem ſcribit tum ueram tum etiam Pythagoricam: Omnem ſcilicet animam ſenſibus & memoria præditam, eſſe rationalem, habereque rationem & orationem interiorẽ exterioremque, qua inter ſe loquantur animalia. Quorum uerba non diſcerni à nobis, nihil mirum ſit, quum barbarorũ etiam multorum ſermonem minimè diſcernamus, neque tam loqui, quam indiſtinctè uociferari putemus. Addit, ſi credendum ſit antiquis atque illis qui patrum noſtrorũ, & noſtro tempore extiterunt, eſſe qui dicant, ſe audire ſermonem animalium atque intelligere: ſicuti apud ueteres Melampus & Tireſias ac Thales: nuper uerò Apollonius Tyaneus, quem dicunt in amicorum cœtu, quum audiret hirundinem alijs nuntiare, aſinum prope urbem onuſtum cecidiſſe, triticumque humi diffuſum: declaraſſe audita, idque ita fuiſſe compertum. Subiungit, Ariſtotelem, Platonem, Empedoclem, Democritum, aliosque qui ueritatem

de anima

de animalibus perſcrutati ſunt, participationẽ rationis orationiſq́; in animalibus comperiſſe. Illud uero hic obiter legentes monitos uolo: Philoſtratum libro quarto, Apollonij hiſtoriam illam de intellectu colloquij auium, aliter narrare. Neq; enim hirundinem, ſed paſſerculum fuiſſe ſcribit: in alijs item diuerſus eſt aliquo modo: ita tamen, ut ſententia ferè ſit eadem. Summa uero, hæc omnia eſſe nil aliud, quàm uanitates & immundorum ſpirituum fallaciſſimas præſtigias. Quis neſcit, Apollonium hunc magica ſolum fuiſſe inſignem? Siquidem ut aptiſſimè colligit Euſebius, aduerſus Hieroclem, qui Philoſtratum Euangeliſtis præponebat, non modò inter deos admirandoſq; uiros locum non habet, ſed ne inter philoſophos quidem ab aliquo reponitur. Quamuis reperiam, à quibuſdam ut deum fuiſſe cultum, & ſimulacrum eius ſub Herculis Alexicaci nomine conſtitutum, ab Epheſiis fuiſſe honoratum. Sed & Antoninus Caracalla magiæ deditus ac goetiæ Apollonium amplexabatur plurimum, illi etiam heroo ſubſtructo, ut ſcribit Dion: etiam ſi, ut in Epitome legimus, *μάγος τῶν ἀκριβῶν*. Qui magum fuiſſe hunc hominem, ambigit, Philoſtratum legat: quamuis omnium, qui unquam hiſtoriam conſcripſerint, mendaciſſimũ: acrius rerum pondera perpendat, ueritas interlucebit, etiam ſi immẽſa caui ſpirant mendacia folles. Neq; tamen, inquit Euſebius, hodie quoq; deſunt, qui expertos ſe dicant, eius nomini inuocato magicas ineſſe uirtutes ad ſuperſtitioſa quędam peragenda. Quibus equidem non facile adducor, ut fidem aliqua ex parte præſtandam putem, quando ex harena mihi planè funiculum nectere uidentur. Quæ ſi quis probare poteſt, is mihi nec nare nec omnino literas perdidiciſſe, aut primoribus ſaltem prægustaſſe labris, cenſebitur. Cæterum nec ab Philoſtrati uanitate abijt longe Flauius Vopiſcus, qui Apollonium ceu auguſtius numen ueneratus, per quietem Aureliano imperatori ingeſtum ſcribit, ſubmonentem: Aureliane, ſi cupis uincere, nil eſt quòd de ciuium meorum nece cogites: Aureliane, ſi imperare uis, à cruore innocentium abſtine: Aureliane, clementer te geras, ſi uiciſſe cupis.

Qua ratione animã exui alis, traditum ſit, aut eaſdem reparare. De quatuor paradiſi fluminibus. Caput XIIII

ZOroaſtrem, abs quo omnis ueterum theologorum ſapientia demanaſſe creditur, memoriæ prodiderunt Chaldęi quidam non indocti homines, ſolitum dicere, alatam eſſe animam, fractis uero alis ac gradu (quod aiunt) deiectam, in elementa ferri præcipitem, tum illis ſuccreſcentibus in gradum reponi, & ad ſuperos reuolare. Hoc & Pythagoricũ dogma eſt, immo uero etiam Platonicum, à magno in primis Plotino confirmatum, libro octauo Enneadis quartæ, de animæ deſcenſu in corpora. Franguntur autem alæ, ſiue interuelluntur, ubi inclinatio uegetalis naturæ intenditur ad corporea gubernanda. Et poſtquàm ab incolumi innoxioq; habitu melioris prouincię gubernandæ longius aberrauit anima, & uelut ſartum tectum ſibi elocatum prodidit, redemptura neglecta: qualis quidem habitus penes ipſam totius animam, ut Platonicè dicebam, uigebat. Hinc & ſcienter quem fregiſſe alas dictitare, uelut adagio poſſumus: quando diuinis omiſſis aut neglectis, quæ ſola uerè ſunt, imagines ſequitur & umbras: hoc eſt, ſomniat in ſenſibus, terrenis tantum intentus, nil magnopere ſuſpiciens. Quod Procli comprobat doctrina, ubi tres eſſe prodit cõuerſionis ſpecies. Quis enim ad aliquid ſe deterius conuertitur, dum à perfectione propria labitur: uel deterſus nitidatuſq; conſurgit ad melius, propter propriæ uitæ uigorem actionemq; naturalem: uel reflectitur ad ſeipſum, propter cognitionem ſibi conſortem, mediamq; ſpeciem motionis. Conuerſio quidem erga deterius, paſſio quædam eſt animæ alas abijcientis, & in obliuione iam poſitæ ſuijpſius, ſimulatq; altiorum. Cõuerſio uero & ad ſe & ad melius, non ſolis competit animis, ſed ipſis quoq; diuinis: ſicuti nos Parmenides docuit. Sed & Syneſius eruditè admodum: Optima, inquit, in animis affectio uel habitudo, ſpiritale uehiculum leuius efficit, abſtergitq; habitudinis deterioris profunditatem. Tractibus nanq; naturalibus, aut attollitur in ſublime ob caliditatem atq; ſiccitatem: idq; apud Platonem alarum aſſumptione ſignatur: & apud Heraclitũ ſignificat idem, ſplendor ſiccus, anima ſapiens. aut craſſeſcit humeſcitq; ſpiritus, unde immergitur terræ receſſibus naturali pondere deliteſcens, expulſuſq; in ſubterraneam regionem. Zoroaſter porrò, abs quo exorſi ſumus, qui non Aeſopum modò (ut dicitur)

attriuit,ſed omnis literaturæ interioris penitiſſima ingreſſus uidetur, refici poſſe dilapſas perdocuit,ac confractas alas:ex conditorioq; ac ſpelunca, & (ut plane dicam) ex ærumnarum piſtrino,unde uelut de crypta ſupernum raro ſuſpexerit lumen,ubiq; compeditus diſtinetur animus, dum agit ac utitur ſenſibus, emerſum patere, ſi ex fluentis quatuor,quibus (inquit) paradiſus Dei abluitur & irrigatur, hauſerimus nobis ſalutares aquas. Adiecit & ſingulorum quaſi nomenclaturam:Eius,inquit,quod ab Aquilone profluit,nomen interpretari rectum ualet : quod ab occaſu,expiatio : quod ab ortu, lumen:quod à meridie,pietas.Id uero eſt,inquit Plotinus,ſi quodam reminiſcẽtiæ munere ad entia cõtemplanda faciamus exordium.Gregorius porrò profluentium ex paradiſo amnium tropologicam exponens rationem:Quatuor fluminibus,inquit,de paradiſo egredientibus terra commadeſcit:quia ſolidum noſtræ rationis ædificium, prudentia,temperãtia,fortitudo,iuſtitia continent : his enim quatuor uirtutibus tota boni operis ſtructura conſurgit. Quatuor flumina paradiſum rigant, quòd dum his quatuor uirtutibus cor affunditur, ab omni deſideriorum carnalium æſtu temperatur. Idem & tertiodecimo Diuinæ ciuitatis libro Aurelius Auguſtinus ſcribit:ſed addit,Paradiſum eſſe uitam beatorum : ligna eius, omnes utiles diſciplinas, & lignorum fructus, mores piorum,& lignum uitæ,ipſam bonorum matrem ſapientiam, & lignum ſcientiæ boni & mali,tranſgreſſi mandati dæmonicis obſidijs experimentum.

Non uerba Platonis attendenda,ſed ſenſum. Quæ ſint animarum alæ.Quid in eiſdem, auriga & equus geminus. Columbæ geminæ apud Virgilium quid ſint. Caput XV

CAeterũ,de quo necdum uerba fecimus,quærat hic aliquis, quas nam in anima intelligere alas,aut poſſimus,aut debeamus. In quo doctos omnes commonitos uolumus, nihil eſſe quod nos uocabula in Platone, uel hæreſeos eiuſmodi auctoribus turbent. Rudis enim, inquit Dionyſius Areopagita,& temerarij hominis eſt, non uim rei attendere, ſed uim facere uelle uocabulis.Solent enim de nominibus altercari, qui non diuinas res exquirunt, ſed ſonos uerborum ſectantur,& aurium tenus ea recipiunt,quæ mente uolutare recto pioq; iudicio debuiſſent. Igitur,ut ad rem ueniamus, geminas alas accipio geminum inſtinctum menti ingenitum,ad ſuperna animum eleuantem.In intellectu quidem inſtinctum ad diuinum uerum.In uoluntate inſtinctum ad diuinũ bonum pro uiribus conuertentem. His uero remiſſis,è cælo labi animam,Pythagoricis placet.Aut planius,animæ alas contemplatiuam intelligamus uirtute,atq; item moralem,quas ueritatis diuinarumq; rerum contemplatione ac intuitu recuperet,quemadmodum terrenorum appetitione atq; caligine amiſerat. Porrò apud optimum maximũ poetam diuini operis libro ſexto, Columbas geminas, ad aureum ramum inueniendum duces, non aliud quàm haſce alas eſſe contenderim, quibus connitentibus erigitur mens ad ſapientiam, auri nomine ſæpius ſignificatam. Sed & à Venere mittuntur, quia amor diuinorum eximius alis præſtat alimenta,quibus ſurrigimur,mox & in deum tranſimus. Quam rem illa ſignificant,

Tollunt ſe celeres,liquidumq; per aera lapſæ
Sedibus optatis gemina ſuper arbore ſidunt.

Addamus præterea & Platonis inuolucra in animæ itẽ ratione, quæ ſi accipienda ſimpliciter putes,nec ultra apium (quod dicitur) quippiam introſpexeris, anilia eum putes deliramenta contexere. Vbi ergo philoſophus is uires animæ diſtribuit ac ſecat in partes quodammodo, rationem quidem aurigæ uocabulo, prudentioribus monſtrat. Appetitum uero geminum,equi indicant gemini.appetitum quidem rationis compotem, equus bonus:appetitum eiuſdem impotem,equus malus. Animum autem, quamdiu integer & alatus ſit,ſublimem ferri, Plato uult, & diuino aſpectu frui. Poſtea uero quàm alas amiſerit,deferri,quoad ſolidum aliquid nactus fuerit, tum terrenum corpus ſubeuntem conſtituere animal mortale atq; immortale.Ali itaq; & augeri animæ alas, dum pondus ſibi coniunctum ſublime tollit, ubi genus deorum incolit, bonitateq; & ſapientia & pulchritudine animus præſtat:minui uero & perire,dum uitijs animus deprauatur atq; degenerat,bigarum auerſus prauitate.Digna prorſum ſententia,quæ uncialibus literis ſeu pollicaribus ſubnotetur, quo uel cæcutientibus ac nuſcitioſis ingeratur liquidius.

Vehicula animæ tria. Item quid animæ idolum, & quid umbra. Maronis locus exponitur. Animas uiolenter pereuntium poſſe hoſtes inſectari. Statuarum ordines. Coloſſi unde. Signa quæ dicantur proprie. De ſenſibus ætherei corpuſculi mira. Caput XVI

VErum enimuero, quia in ueterum theologorum ſcita de animi ratione incidimus, placet, parumper ſepoſitis alijs, quæ plurima ſeſe ingerunt, in eaſdem excurrere amœnitates. nec id tamen fruſtra, ſed ut Platonici Maronis profundiorem ſcientiam, Cimmerijs adobrutam tenebris, promamus in lucem, ſicuti ex Platonicorum doctiſſimis accepimus, ex quibus pleriq; animam tribus uti uehiculis produnt: primo quidem immateriali & ſimplici, id eſt cæleſti: ſecundo materiali & ſimplici, id eſt aereo: tertio materiali atq; cōpoſito, hoc eſt ex elementis quatuor conſtituto. Et primo quidem uitam infundere rationis impotem, ſed mortis neſciam. Secundo irrationalem item, ſed longæuam, quæ uidelicet compoſito corpore aliquando diſſoluto, ad certum ſuperſit tempus in ſimplici corpore. Tertio deniq; uitam & ratione caſſam, & unà cum diſſoluto corpore diſſoluendam. Porrò in prima uita uehiculo communicata ſenſum eſſe cõmunem atq; impatibilem. In ſecunda patibilem atq; communem, id eſt per uehiculum uniuerſum, ſenſum pariter uniuerſum. Denique in tertia ſenſum diuiſum pariter atq; patibilem. Prætereo parte hac quæ Platonẽ inſectati promunt, umbram animæ poetis celebratam, ab Platone uehiculum nuncupari: in qua cernatur animus, & localiter moueatur. Quippe eſſe ipſum inuiſibilem, umbrã uiſibilem, ipſum localiter immobilem, quia ſit incorporeus. Quòd uero per locum mouetur, locum metitur, qui ab incorporeo nequit menſurari: quî enim menſuretur ſpatiũ ab non ſpatio: umbram uero utrunq; præſtare, quia magnitudinem habeat, etiam ſi non corporis, ſed ſuperficiei. Verum ad Platonicos redeo. Vehiculum primũ intellige æthereum corpuſculum, acceptum ab æthere: immortale indumentum animæ, naturali quidem figura rotundum propter ætheris regionem: ſed in humanã effigiem ſeſe transferens, quãdo humano inſinuatur corpori, rurſumq; ubi exſinuatur, priori reſtitutum figuræ. Hoc uehiculum Zoroaſter πνεῦμα uocauit, id eſt ſpiritum: quia propter tenuiſſimam & ſplendidam puritatem eſt quaſi non corpus. Quod tamen perſæpe nimio corporis elementalis affectu adeo ſordeſcit ac grauatur, ut caliginem contrahat elementalem, quam animæ umbram priſci theologi nuncuparunt. Actum uero uiuificũ, quem ædit anima in corpuſculum huiuſmodi, animæ idolum. Id uero in nobis geminum intelliguntalterum quidem ab anima noſtra, alterum uero ab anima mundi. Et noſtrum quidem ab anima noſtra ſeparari nequit, ſed ab effectu uacare. Mundanum uero ab anima noſtra reuelli ac diſpeſci omnino ualet. Porrò probabile putabant ueterum theologorum ſcientiſſimi, animas hominum uiolenter pereuntium, quos βιοθανάτους uocant, quippe inexpiatas, uehemẽtius diuexari perturbationibus. Poſſe quin etiam hoſtes inſectari inimiciter, cui fomites non ſuggerat modò humana indignatio, ſed diuina item permittat Nemeſis, nec deſit dæmon. Supereſſe uero in anima ſenſum, antiqua ſapientum ueſtigia inſequutus, nec tacuit Maro noſter, ſimulq; ultionis auidam affectionem & aerei uſum corporis. Quid enim ſibi uelle aliud putamus id,

Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.

Equidem, ut qui affatim Platonicis imbutus foret ſacris, imaginem rationalis animæ eſſe putat primam illam ſentiendi naturam. Sed inferat curioſior quiſpiam, & medullas item rerum ingenioſe ſcrutatus, cur magnam pronuntiat imaginem? Nempe quia reliquorum eſt fons ſenſuum communiſq; ſenſus. Et magno præterea utitur corpore, ſcilicet aereo. Quod quidem huic inſinuatum quodammodo fit anguſtum, hoc uero exutum explicatur in amplum, elemẽti id aerei natura exigente. Fuere tamen qui ſimplicius Virgilianum eruerent ſenſum: nam quum ſtatuarum ordines ferè comperiantur hi, ut pariles ſint uel magnæ uel maiores aut maximæ, & pariles dicantur, quum humani corporis modulus ſeruatur, cuiuſmodi ſurrigebantur ſapientibus uiris: magnæ ſi infra ſeſquialteram cõtinetur ſtatura, quæ Auguſtæ uocãtur etiam, quales regum ſunt, ac imperatorum, hinc magnam dici imaginem à Didone, quæ ingemiſcat, non excitatum iri ſtatuam, quod ſibi manum admouiſſet non citra infamiæ labem. Denique ſta-

tuæ maiores, quibus commenſus foret duplicatus, quales heroum uiſuntur. Nam maximæ dijs optimis maximis ſacræ multo etiam auctiores compingebantur, unde coloſſos nuncupabant de hiantis uaſtæ inanitatis ratione, uelut κόλον ὄσσον. Sed ad Platonicos redeundum: ſi illud non omiſero, quæ humani habitus ſtatura minores ſunt, uniuerſim ſigna dici, ex quo & ſigilla, etiam ſi proprietas parum attente cuſtodiatur quandoq;, quod & in multis. Porrò

Omnibus umbra locis adero, dabis improbe pœnas.

Imaginem ab umbra diſtingui, ſignificat: ſiquidem eſſe imaginem ſtatuit, in aereo ſenſum corpore, at corpus aereum animæ umbram. Sicuti craſſius hoc & hebetius, terrenumq; corpus carcerem nuncupauit, uitam uero in hoc profluentem ab anima, quia ſit animæ ipſius actus, imaginem etiam uocat Plotinus, & ſimulacrum: quæritq;, nunquid anima hinc abeunte, pereat ſimulacrum. Et non perire quidem aſtruit, ſed deſinere ulterius imaginem eſſe. Placet ſiquidem non Plotino ſolum, ſed & Numenio, nihil uſquam uitæ perire, quia uita ſit quidam æternitatis, id eſt primæ intelligentiæ ſplendor, & indiſſolubile uinculum uniuerſi. Attamen ſeparare hoc Homerus uidetur in Hercule, ſimulacrum eius ad inferos demittens: ipſum uero inter deos adnumerans. Vtrunq; ſiquidem uerbis obſeruat, & quòd inter deos, & quòd apud inferos diuerſetur, diuiſit igitur. Fortè uero, inquit Plotinus, ſermo ſic erit probabilis, quippe actiua uirtute præcellens erat Hercules, exiſtimatus quoq; ob probitatē eſſe deus, ſiquidem actioni mancipatus, contemplationi non utique. Alioqui totus apud ſuperos ſtatueretur. Sed inde nimirum & apud ſuperos eſt, & aliquid eius interim eſt apud inferos. Diſparationem uero hanc ſignificaſſe item Ennius uidetur: ſicuti à Lucretio De rerum natura primo, commemoratur: Acheruſia, inquit, templa fingit Ennius,

Quò neq; perueniant animæ, neq; corpora noſtra,
Sed quædam ſimulacra modis pallentia miris.

Verum, prius quàm ab hiſce iucunditatibus Platonicis abeamus longius, addamus præterea ſecretiora quædam ex ſacrarijs eiſdem. Actum uiuificum animæ in uehiculum, hoc eſt æthereum corpus, animæ idolum appellari diximus. Sed illud ſciendum, opinatos fuiſſe ueteres, ineſſe huic idolo phantaſiæ uim rationis minimè compotem & confuſaneam. Eiuſmodi item ſenſus, ut uiſus per uehiculum totum fuſim propagetur: propagetur & auditus. Sed ſenſibus ijs haud ita perfrui multos, neque item ſæpius. Ineſſe uero illis eam poteſtatem admirabilis naturæ, ut ſphærarum tacitus alias concentus perſentiatur. Auditui ſubijciatur & uox dæmonica, uiſui obuia ſint & corpora, ſi abiuncta quadamtenus terreni, & proinde craſſioris ſarcina corporis, in æthereum ſeſe anima corpuſculum ſeuocarit. Siquidem Mercurij filium Tatium rite, recteq; ſacris expiatū proditur, exclamaſſe illicò, agere iam ſe in corpore mortis neſcio, tralatumq; altius miranda præcipue & intueri & audire. Quod approbans Mercurius, id ipſum uſu ueniſſe ſibi teſtatur. Sunt qui monumentis prodant, nec tacu.. Platonicus Olympiodorus, Tyaneum Apollonium eorundem poteſtate ſenſuum, quum in urbe ageret, tanq; de illuſtriore ſpecula, quæ in Aegypto fieret, proſpectaſſe atq; item enūtiaſſe. Sed hæc uiderint illi. Quando quid fallaciſſima poſſent dæmonum ingenia, quibus præpedita tunc humana mens diſtrahebatur, omnes nouimus: quibus, mundo in ueſpertinū uergente, cælitus micantiſſima CHRISTI lux affulſit. Arbitratur Plotinus intellectum primum eſſe, eſſentiā primam, à quo & in quo ſint intellectus alij, non ſolum per ideas, uerum etiam per proprias (ut ita dixerim) exiſtentias intellectuales animæ, ſecundum intellectualem ſibi propriam facultatē, etiam dum ſunt in corpore. Sicuti lineæ à centro ad circumferentiam uſq; perductæ non diſcedunt à centro, dum circumferentiam contingunt. Hinc effici uult, ut intellectus prophetæ hominiſq; abſtracti, etiam ſi in Oriente tantum eſſe uidetur, proſpiciat tamen quæ & in Occaſu gerantur: quia intellectus omnes in ſe inuicem, & ubiq; ſunt; quandoquidem ſunt ſemper in ſimplici mente diuina tota ſemper ubiq; præſente.

An ſit philoſophandum. Omne genus ſcriptorum excutiendum. Ariſtoteles cur diceretur anagnoſtes. Ariſtotelicorum librorum ratio docta. Tetraotos qui. Philoſophiæ laus. Caput XVII

NOn ambigo, minimè defuturos, qui noſtrum hoc inſtitutũ Timóniario dente inceſſant, uel etiam Vatiniano proſequantur odio, & eos præcipuè, qui ſunt iſtiuſmodi amœnitatum rudes, καὶ ἀνήκοοι, hoc eſt auſcultationum exſortes, limo cœnoq; dum luteſcunt: ubi ad hunc modum in intima philoſophorum ſacraria, & Platonicorum in primis diuertimus, quorum ſymbolum eſſe proprium nouimus, τὸ θεῖον: uel quod (ut M. Tullius ait) quibuſdam, & ijs quidem non indoctis uiris totum hoc diſplicet philoſophari. Neoptolemus uero ille Ennianus philoſophari ſibi ait, neceſſe eſſe, ſed paucis: nam omnino, inquit, haud placet. Quam ſententiam Gellius interpretatus, guſtandum dixit de philoſophia, non in eam ingurgitandum. Fortè quod non ſit noſtrum onus, nec ijs humanioribus ſtudijs magnopere rerum illa ſubtilitas congruat. Ego uero qui ex Platone didiciſſe uideor, philoſophi officium eſſe, diuina tenere, humana gubernare: prius enim diuinam, id eſt abſolutã ipſius boni naturam per ſapientiæ claritatem contemplatur: deinde, ad id bonum, uelut ad finem humanas operationes dirigens, humana diſpenſat: non paucis, quod & Cicero quoq; non abnuit, philoſophandum arbitror: nec curſim id genus libros tranſeundos, præſertim ſi ueram quis philoſophiam inſiſtat, non palliatam, non ἐκ πώγωνος, id eſt ex barbitio, non fucatam, non quæ populari auræ rationalis animi generoſam mancipet diuinitatem: ut nil efflet, niſi gloriolas inanes, nil captet tumens, niſi rumuſculos ſecundiores. Nec tam præclara rerum ſcientia, ex qua, uelut ex equo Troiano, innumera prodit ſapientium caterua, ab hiſce ſtudijs floridioribus ſequeſtratur: niſi quis bene recteq; uiuendi rationem, quod perabſurdum foret, uelit ab oratore auferre, cum eiuſmodi rerũ doctrina, ſine qua mancus ſit, ac prorſus inutilis, ni garrulum quendam fingamus eum, & nil aliud, quàm ſtrepentium more graculorum, obturbantem, proflantemq; quicquid in buccam uenerit. Sed utinam uel frequentius, immo uero ſemper præſtare id ipſum poſſemus. Equidem pro uirili ab antiquitatis noſtræ ueſtigijs nuſquam uel latum unguem reuellar. Scimus profectò, quum ueteribus omnibus uſitatiſſimi fuiſſe moris, ut omne ſcriptorum genus excuterent, nullas quas poſſent, commentationes illectas intactasq; præterirent, tum Ariſtoteli uel in primis, qui ex nobili lectionis multijugæ uariantisq; cura eſt à Platone anagnoſtes nuncupatus, tanquam lector foret infatigabilis, & χαλκέντερος plane, ut Græci dicunt, ac ſititor inexplebilis. Vnde mox illi ingenio inenarrabili tria philoſophiæ munia ſuſcepta pertractataq; ſunt, phyſicum, metaphyſicum, morale. Sed ita, ut alphabetis tribus omnia ſit complexus: iam enim publico bono in parerga excurremus: nam phyſicorum libri, elementa implent omnia. Siquidem octo leguntur De rerum naturalium principijs, De cælo ac mundo quatuor, De generatione ac corruptione duo, De meteoris quatuor, De animæ hiſtoria tres, De animalium motu unus, duo qui parua (ut modo dicitur) naturalia complectuntur. Huic uero ſententiæ uetus ſuffragatur attitulatio. In qua more Homerico ita enotabatur librorum ordo: ut phyſicorũ diceretur alpha, qui primus: beta, qui ſecundus: & deinceps. Quam rationẽ in Moralibus, item eſt ſequutus. Nam ni demutilati forent temporum incuria, ac præcurtati, plenum literarum numerum in ethicis, politicis, œconomicis agnoſceremus. Id ipſum & in Metaphyſicis conſequeremur, ni pleraq; deprauaſſet uetuſtas. Quæ autem de plantis, aut de animalibus tanto ſunt concinnata philoſopho, iam elementa non ſunt, ſed uelut ex elementis coaptatæ ſyllabæ. In quam ſeriem ueniunt & magna moralia. Omnia uero hæc problemata, & phyſionomica addiuinatio conſequebãtur, quæ ab elementis diſſita longe ſunt. Quando nec in re grammatica de oratione quicquam diſſeritur, ni literarum præceſſerit cognitio cum ſyllabis & dictionibus. Quamobrẽ, quum anguſtæ omnino mentis ſit, intra unam ſe porticum aut academiam continuiſſe, pergamus hiſce uarietatibus & doctis ſeceſſibus hoſce libellos excolere, ut ſi quis fuerit eorum genius, nitidiores, ac ſuo more unguentati ueniant in manus hominum. Nec philoſophiæ nomen exhorreſcamus, quando hæc eſt uerus germanusq; τετράωτος, id eſt auribus inſignitus quatuor, quo nomine eum Græci interpretantur, qui multa uiſu conceperit, multa & auditu. Nam, ut Ariſtoteles docuit, & non tacuit Plutarchus, & ante eum Theophraſtus, primæ notæ uirum addecet, quæ ſunt, contemplari, rurſumq; obire, quæ oportet, congruaq; uitæ hominis

minis ſunt. Proinde Plato, ingentibus quibuſdam admirandisq; bonis legitimorũ philoſophorum animos refertos eſſe prædicat, ac poſt corporis mortalis interitum, diuinis epulis ueſci, ueritatisq; campum cum dijs unà circũluſtrare. Idq; ex eo potiſſimum promereri, quòd in omni uita deſiderio ſcientiæ diuinæ flagrauerint. Inſcitia uero adobrutos ijs comparat, qui uitam omnem in ſubterranea quadam ſpelunca trãſegerint. Seneca porrò ad philoſophiam cõfugiendum monet, quòd eiuſmodi literæ non apud bonos modo, ſed & apud mediocriter malos inſularum loco ſint. Scitum quoq; Luciani illud, detornatumq;, ac uelut ex oraculo propagatum, philoſophicis myſterijs non initiatos, id eſt τοὺς ἀφιλοσόφους, ut inquit Plato, dici ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, hoc eſt in tenebris ſaltare. Hæc deniq; non ementita nobis ſuggeret in ſalo Fortunæ (ut ille ait) medicamina, quibus plerunq; longinquitas, & ignorabiles gentes auctoritatem conciliant, ſed quæ citra diſſimulationem dici rectè poſſint θεῶν χεῖρες, id eſt deorũ manus. Quanquam deſamatos homines ac erraticos incolasq; ganearum ſordentium, & demortuos quodammodo nomen ſæpe ſibi uendicare ſanctiſſimum intuemur dolenter: quum tamen Harmodij & Ariſtogitonis nomina, ne unquam ſeruis indere liceret, decreto Athenienſes cauerint. Et quoniam noſtratia hæc humanitatis ſtudia obloquentes multi inceſſere non deſinunt, ceu ſolidi probiq; adſit nihil, ſed humentia planè omnia, & neſcio quomodo congeſtitia, architectos interim imitabimur, qui in palationis ratione, uliginoſo ſolo, fiſtuca adhibita, ſic addenſant, ut ſuſtinẽdis mox oneribus quibuſcunq; abunde ſit par. Sint porrò quæ de philoſophiæ petuntur ſacrario, uelut ſuccidaneum quiddam, quo delicatioris ſtomachi faſtidium detergatur.

Heroum quid ſit. Expenduntur apud Thucydidem loca duo. Herçum quid. Hermæa. Muſea. Diaſia. Pandia. Demetria. Hiera picra. Peliæ uaticinatrices. De Cranijs, & Cranone. Epicrano, & de Herophile, ac Sibyllis. Ciono-cranion. Epicraſis quid. Cranion ſophotaton. Caput XVIII

Magnæ uirtuti heroum excitare, ueteris fuit moris. Id & Acriſio fuiſſe poſitum, Apollonij interpres ſcribit. Sed & leocorium, quod Athenis erat, heroum item dicebatur. Significari autem eo nomine monumentum, putant eruditiores, uſitata & Latinis auribus dictione. Plinius libro decimo, quam ob cauſam incolæ, quod uocant heroum, in eo loco fecere, appellatum Iouis & Virginis. Androgei aram Pauſanias ſcribit, in Attica ἡρῷον dici. Polion uero in Leſbo locus, inquit Stephanus, ubi erat Tantali heroum. De Vlyſſis heroo penes Lacedæmonios, apud Plutarchum in Cauſis hiſtoria eſt: ſed in ratione ciuilium præceptorum ſcribit idem, Theagenem heroa cœnaſſe epitaphij cuiuſdam. Thucydides quoq; hiſtoria tertia, Platæenſium à Lacedæmonijs obſidionem deſcribens, & quorundam eruptionem per hoſtium munimenta, inquit, Pergebant autem conferti Thebas uerſus ἐν δεξιᾷ ἔχοντες ἀνδροκράτους ἡρῷον, quæ uerba non aliud nobis reddunt, quàm dextra habentes Androcatis heroum. At Laurentius tranſtulit, Iunonis templum ab Androcate ædificatum. Quòd ſi quis putat heroum ſignificare Iunonis templum, fallitur: ſed doctiſſimus interpres legiſſe uidetur, non ἡρῷον, ſed ἡραῖον: qui lapſus equidem procliuis eſt, ac lubricus. Eſt uero Heræum planè Iunonis templum. Quis enim neſcit, Iunonem dici heram? Sed & eiuſdem feſta dici Heræa inuenias, uel apud T. Liuium: ſicuti Mercurij Hermæa. nam Muſea, Muſarum ſunt: Iouis, Diaſia & Pandia: Cereris, Demetria. Sed ad Heræum redeo. In uerſiculo tamen illo ex Ennio apud Ciceronem De officijs primo, Vos'ne uelit, an me regnare Hera.

Pro Fortuna dici Heram interpretantur. dicunt & gratiam ſignificare, atq; item auxilium. Dicitur item Græcis, ἡραία ζωή, id eſt regalis uita: quoniam ſit Iuno, ἡ βασιλεία, quod de Euſtathij doctrina eſt. Fuit in Thracia quoq; ἡραῖον τεῖχος, id eſt Heræus murus: ſic uero dicebatur locus quidam, cuius in Philippicis comminit Demoſthenes. Hiera uero ad præſens inſtitutum nil facit. Ea ex aloe concinnatur, ut ſtatuit Galenus, quam nonnulli picram quoque appellant. Heræum item ſtare Pauſanias inquit, à Mycenis ſtadiorũ quindecim ſpatio, in humiliore montis Eubœæ loco, de Aſterionis filia ſic nuncupati, prope quem fluat, quæ dicitur Eleutherij aqua. Ea uero quæ ſacra obeant, uti πρὸς καθάρσια, id eſt ad expiationes. Xenophon Rerum Græcarum ſeptimo,

ab Argiuis

ab Argiuis apud Phliuntem muro circummunitum ſcribit Tricranon: Quod, inquit, ſupra Heræum eſt, ab Sicyonijs autem in montanis munitam Thyamiam. Heræum, id eſt Iunonis templum ante urbem Platæarum libro ultimo agnoſcit Herodotus, interpretis etiam aſtipulatu. Herophile ſibylla fuit, quam Græci Iouis & Lamiæ Neptuni filiam tradunt, quæ mulierum prima cecinerit oracula. Quo in genere fuit apud Cumæos δημώ, apud Hebræos Sabba, ut prodit Pauſanias, Beroſi, & Erimanthes filia. Phaennis apud Chaonas, apud Dodoneos Peliæ, id eſt πέλειαι. Nam & hæ uaticinio fuere inſignes, ſibyllæ tamen dictæ non ſunt. Verum, ut ad Thucydidem redeamus, ut Vallæ comprobari lectio item poſſit, illud facit, quia in eiſdem locis libro eodem fanũ Iunonis hiſtoricus ſtatuat. Nec uideri poteſt interpres imperitia lapſus, quum libro ſecundo, ubi ita Græcè ſcribitur, καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἡρῷα πάντα, Baſilicas Latinè pro herois reddiderit. Nec diſſimulandum tamen, uideri quandoq; Laurentium in aurem utranq; dormire, ſicut libro quinto, ubi Thucydides ait, καὶ κατῴκισαν αὐτοὺς ἐν κρανίοις τῆς κεφαλληνίας. ipſe crania interpretatur uertices: quum tamen, licet unitatis numero, Cranion eſſe Cephaleniæ ciuitatem, cõſtet uel auctore Stephano. nam Cranõ in Theſſalia eſt. Quam prius Ephyram uolunt nuncupatam, Cranonem uerò dictam de Cranonis nomine, illic regnantis, quem peremerit Oenomaus. Sunt ex Græcis qui ita prodant: Cephalenia, inquiunt, tetrapolis eſt, Pale, Cranæa, Samæa, Pronæa. Quamuis & Cranon, alterius ſit ciuitatis nomen, in qua duos modo coruos reperiri perpetuò, Callimachus ſcribit in Admirabilibus, & Theopompus: qui, ubi alios progenuerint, abeunt ipſi, compares ibi relinquentes. Cranion uerò Græcè tum locum ſignat, tum caput. Vnde Rerum Græcarum quarto Xenophon, ab columna excidiſſe cionocranon prodigioſe, tradit, quo columnæ innuitur caput. Sed Valla fortè maluit Latinè, quàm ſemigræcè ciuitatis nomen exprimere, etiam ſi hoc fieri magnopere non debeat, nec ſoleat. Credamus tamen id iure factum, quando tralator inter graues cenſeri poteſt, ac auctoritatis non conuellendæ, cuiuſmodi appellant Græci ἀκινήτους, tanquam dicas non mouendos. A crano connectitur elegans dictio Græcis epicranon, quod columnæ item caput ſignificat. Sed apud Euripidem etiam κρήδεμνον, ſiue reticulum aut uittam, quum ait, ἐπίκρανον κεφαλῆς. Olecranon uerò interpretantur ancona, id eſt cubitum. Epicraſis autem medicorum ſcholis uerbum eſt uel frequens. Dicitur eo nomine aura τῆς κακοχυμίας, quum ſenſim, quod malum eſt, educitur, reponiturq; itidem, quod bonum. Cranius, id eſt κρανεῖος, menſis eſt appellatio, qui Lacedæmonijs ferè totus ſacer quum foret, expeditionibus abſtinebant eo, quod ſignificat Thucydides. Quia uerò cranion Græci caluariam dicunt, hinc facetiſſimè σοφώτατον κρανίον appellamus plerunq; ſtultiſſimum intelligi uolentes.

Sepulchrorum religio. Plinij locus explicatur. Quibus datum in urbe ſepeliri. Perſarum regum ſepulchra. Gentium in ſepeliendo ritus. Thucydidis ſepulchrum. Icrium quid. Hepheſtionis funus. Cinerarij. Monumenta cur. Cap. XIX

SEpulchra uiolaſſe, ſummum eſſe prioribus habitum ſcelus, indicio pleraque ſunt. Nam ea quidem proximè accedunt, ut opera putẽtur publica, quando religioni cõmendantur. Vbi corpus demortui hominis condas, inquit lex, ſacer eſto. Hinc illud ex ſecundo Naturalis hiſtoriæ Plinij, Terra nos à reliqua natura abdicatos, tum maximè ut mater, operit, nullo magis ſacramẽto, quàm quo nos quoq; ſacros facit. Sed & in Numa Plutarchus mortuos appellat ſacros, quorum ſacra ſint ſepulchra: quod & Græcorum ſententia comprobatur, qui enuntiant ſubinde ἀκίνητα μὴ κινεῖν, non mouenda monentes relinqui oportere: quod & in prouerbialem ceſſit uſum. Id poſt alios teſtatur in Amatorio ſermone Plutarchus. Sunt è Iureconſultis, qui ſacrum dici ſepulchrum opinentur, in quo caput hominis ſit reconditum, etiam ſi membra abſint reliqua. Quin offenſo capite, uiolatum intelligi ſepulchrum: quoniam ſit ſenſuum arx caput, ac rationis: eoq; amoto, reliqua iacere ignota prorſum ac omni decore exuta. Quamobrem quicquid honoris capiti contribuitur, uniuerſo planè contributum corpori exiſtimatur: quæ Ambroſii ſentẽtia eſt. Proinde nulla ferè tam efferata gens, quæ non habendam ſepulchrorum rationem ſenſerit: præter neſcio

quos Lotophagos, quos ex ultima prædicant barbarie ſuos in mare defunctos, capedunculis ac loculis prorſum neglectis abijcere: parum intereſſe aſſeuerantes, humo ne an aqua, an igne diſſoluerentur. Albani etiam curam mortuorum agere, nefas arbitrabantur. Sabæi corpora defunctorum æque atq; ſtercus ducebant: quin etiam reges in ſterquilinia reijciebant. Troglodytę mortui ceruicẽ pedibus alligabant, & raptim cum riſu & iocis efferebant, nullaq; loci habita cura, mandabant terræ, ac ad caput cornu caprinum affigebant. Diſertè Mecœnas dixiſſe putatur,

Nec tumulum curo, ſepelit natura relictos.

Altè cinctum putes dixiſſe. Habuit enim, inquit Seneca, ingenium & grande & uirile, niſi illud ſequundis cinxiſſet. Verum hos, ut immanitate ac barbarie notiſſimos nemo non uituperandos execrandosq; cenſuerit, longè etiam magis Scythas, quibus moris erat inter epulas honoris cauſa mortuos uorare. Nec tamen Scythis omnibus id fuiſſe in more, auctor Herodotus eſt hiſtoria quarta. Fuere & qui canes nutrirent in Hyrcania, quibus uita functos uorandos obijcerent: proinde etiam ſepulchrales dictos, docuit Strabo. Illud uero hac parte præſtabilius forte uidebitur, ex lege duodecim tabularum, Veſtibulum aditumq; ad ſepulchrum uſucapere non licuiſſe. Sancitum quoque lege ſcimus, ut grauis irrogaretur mulcta, ſi quis buſtum uiolaſſet, aut ex ſepulchro columnam deieciſſet fregiſſetue. Apud Athenienſes ſepulchrorũ tanta cura fuit, ut etiã peremptos bello, ſi quis dux honeſtare ſepulchro neglexiſſet, capite plecteretur. Spartæ cadauera ueſte contegebantur punicea, oleæ præterea folijs adiectis. Epitaphium carmen quo exprimeretur nomen, indere haud fuit fas, ni uir is in bello eſſet ſtrenuè perfunctus. Mulieri honos habebatur idem, modo ἱερὰ interiiſſet. Auctor Modeſtinus eſt Digeſtorum uigeſimooctauo, in conditionis humanæ memoriam ſepulchra ſtrui cœpta: unde cur eadem dicantur monumenta liquido perſpicimus. Macedonibus item ſic tradito more, ut uix ullum militiæ tam ſolenne munus eſſet quàm ſuos ſepelire. Apud Hebræos lege cauebatur, ne hoſtem inſepultum quidem relinquerẽt. Vlpianus Iureconſultus: Sepulchri, inquit, uiolati actio infamiam irrogat. Paulus quoq; ita ſcribit, Rei ſepulchrorum uiolatorum ſi corpora ipſa extraxerint, uel oſſa eruerint, humilioris quidem fortunæ ſummo afficiuntur ſupplicio: honeſtiores in inſulam deportantur, aut relegantur, aut in metallum damnatur. Caius tamen ait: Sepulchra hoſtium religioſa nobis nõ ſunt: ideoq; lapides inde ſublatos in quemlibet uſum cõuertere poſſumus, nec ſepulchri uiolati competit actio. Scribit Appianus, inter præcipua, cur legẽ agrariã recuſarint diuites, fuiſſe, quod impium ducerent monumenta maiorum ad alienos tranſire. Etiam ſi Pomponius ſcribit: Dominis fundorum, in quibus ſepulchra fecerint, etiam poſt uenditos fundos adeundorum ſepulchrorũ eſſe ius. ἀπατάφους eleganter uocant Græci, qui maiorum ſepulchris ſint exuti. Veterũ autem ſepulchra in agris fuiſſe, quum multa comprobarint, tum quod Vlpianus ſcriptũ reliquit: Diuum Adrianum pœnam ſtatuiſſe aureorum quadraginta in eos qui in ciuitate ſepulchrũ feciſſent, quam fiſco inferri iuſſit. Et in magiſtratus eandem ſtatuit pœnam, qui id paſſi forent. Quin & publicari iuſſit locum, & inde cadauer transferri. Relatum tamen in Chronicis, Traianum intra Vrbem ſolum omnium, & in foro ſepultum, quum morbo apud Iſauriæ Seleuciam interiiſſet. Sed ducibus etiam datum ac poſteris, Plutarchus ſcribit, ut in foro ſepelirentur. Memoratum in literis & illud ſcio, ſepulchra in urbibus admiſſa quandoq;, quod poſtea Duellio conſule inhibuerit ſenatus: imperatoribus tamen datum & Veſtalibus, ut in urbe contumularentur. Nam & nocentes uirgines in campo ſcelerato intra urbem adobruebantur uiuæ. Perſarum reges in monte qui Perſepoleos arci ab oriente incumbebat, nomine Regius, ſepeliri mos erat. Mirum dictu, in eius meditullio ſuſtructiones uiſebantur, quæ reges caperẽt defunctos: ſed ita ut aſcenſu nullo, machinis ſublata conditoria reponerentur. Hepheſtionis funus Babylone ab Alexandro celebratum, quæ toto ſunt terrarum orbe unquam ædita, facile exceſſit magnificentia & ſumptu, quando ad duodecim talentorum millia traduntur infuſa: quo nomine in prouerbij faciem trahi ſcienter poteſt. Poſtremo in hoc uetuſtatis iucunda ſubit recordatio. Stabant maiorum ſepulchra lineamentis aſtructa exquiſitiſſimis, nõ deerat columnarum copia, ſplendebant cruſtationes, niteſcebant & ſigna ac tabulæ,

ſpectabantur ducti ære aut marmore uultus artificio perelegantí. Scribit Marcellinus, Thucydidis ſepulchro fuiſſe Icrium appoſitum. Id uerò cenotaphij gnoriſma, id eſt ſignum fuiſſe Athenienſibus patrium ac legitimũ, ubi quis patria excidẽs, inibi haud foret ſepultus. Icrium uerò, ſurrectum uocant lignum. Nam & CHRISTVM ab Iudæis icrio ſuffixum fuiſſe, traditum eſt. Sunt eo item nomine tabulata nauium, uel & theatrorum. Erant in concionibus quoq; icria, ſuper quibus ſederent, ante uſum theatri. Illud auctarium item fuerit: Vigilantium quendam, aut uerius dormitantium (ut inquit Hieronymus) cinerarios & idololatras ſolitum appellare omnes, qui martyrum reliquias uenerantur.

Item de ſepulchris pluſcula & ſepeliendi ritu. Columnæ in ſepulchris. Stelæ. Pilæ ſtantes. Iſocratis ſepulchrum. De Philagri ſepulchro, à Metello extructo. Verſus longi, qui. Epicediũ. Threnus. Calpis. Iniectio glebæ quid. Virgilij locus explicatur. Eria quid, & ſparteria. Hieronymi locus reſtituitur. Hyrcani hiſtoria. Xenodochia quis ſtruxerit primus. Hydria quid. Seueri hiſtoria. Cap. XX

DE ſepulchris uerò apud Solonem non ferè comperiuntur plura, quã ne quis ea deleat, ne' ue alienum inferat: ſtatuta item pœna, ſi quis buſtum columnamq; uiolarit aut deiecerit. Poſtea uerò propter ſepulchrorum amplitudines, quæ in Ceramico uiſebantur, ſancitum lege eſt, ne quis ſepulchrum faceret operoſius, quàm quod decẽ homines effecerint triduo, ne ue Hermas liceret imponi, nec de mortui laude, ni in publicis ſepulturis, nec per alium, niſi per eum qui publicè ad eam rem conſtitutus foret, dici licebat. Verum, mox ubi increuit luxuria, ſpectariq; ea cœpit ſepulchrorum magnificentia, quæ Romæ uiſebatur frequens, Demetrius lege ſanxit, ut ante lucem efferrentur, & nouis ſepulchris etiam ſtatuit modum. Nam ſuper terræ tumulum erigi columellam iuſſit, quæ trium cubitorũ menſum non excederet: aut menſam, uel labellum. Menſarum meminit etiam in Decem rhetorum uitis Plutarchus, Iſocratis ſepulchro inſculptum arietem tradens cubitorum triginta, in quo eſſet Siren cubitorum ſeptem, ratione ſymbolica: prope item fuiſſe menſam, quæ poetas haberet, ac eiuſdem præceptores, in quis & Gorgiam aſtronomicam inſpectantem ſphæram, & aſſiſtentem Iſocratem. Columnarum in ſepulchris morem ſcribunt quidam, nobilioribus modò fuiſſe contributum, quo eorum faſtigium cęteris eminentius ſignificaretur. Columnarum ratio, inquit Plinius, erat attolli ſupra cæteros mortales. Quod & arcus ſignificant, nouitio inuento. Hoc uerò ſepulchralium columnarum genus, à ſtando, στήλας uocant Græci, minores uerò etiam ſtelidas. ſed & στήλας Herculis nuncupari in Græcorum monumentis obſeruauimus. Noſtri, ſtantes appellant pilas. Verum & alicubi Plinius excitatas ſcribit ſtelas literis incognitis. Plato Legum duodecimo, Nullum in loco fœcundo & agro ad cultũ parato fieri ſtrui ue ſepulchrum iubet: uerum is, inquit, locus corpora defunctorum recipiat, qui ad cætera inutilis, & ad id tantum commodus, uiuentibus nil prorſum inferat nocumenti. Neq; enim à uiuis, minus item à mortuis terræ matris fœcunditas præpediri debet. Sepulchrum porrò exſtrui uetat altius, quàm uiri quinq; diebus totidem excitare poſſint: lapides non maiores, quàm ut poſſint defuncti laudes quatuor ſolum heroicis uerſibus æditas comprehendere. Quos, ut Cicero inquit, longos uocauit Ennius. Nam & Diomedes: Heroicus (inquit) etiam hexameter dicitur, & pythius, uel epicus, & pyrrhichius, ac bucolius: ſuper quas appellationes etiam Latinè longus pes uocatur. Longos uerſus hexametros dici, Gellius item ſubſcribit, approbatq́. Scribit Ammonius, proditum à nonnullis, epicedium uocari, quod defuncti laudem continet, mediocri adhibita commiſeratione: ſed threnum cani in calamitate ipſa ab ancillis ante conditum cadauer, ac etiam pòſt, quin anno item uertente. Rèlatu dignum ex Græcorum theſauris: Metellum nepotem curioſius Philagri ſepulchrum exſtruentem, lapideum appoſuiſſe coruum. Id quum foret intuitus Cicero, in eius leuitatem iocatus: Hoc, inquit, ſapientius à te factum, πέτεσθαι γάρ σε μᾶλλον, ἢ λέγειν ἐδίδαξε, uolare magis te docuit, quàm dicere. Sepulchra magnifico illuſtria impendio, ex admiratione Mauſolei monumẽti à Romanis dici Mauſolea, ſcribit Pauſanias. Qui & Helenes mulieris indigenæ apud

Solymos ſepulchrum fuiſſe tradit præcipuè admirandum. Antiquiſſimum ſepulturæ genus putat idem M. Tullius, quo apud Xenophõtem utitur Cyrus. redditur enim terræ corpus, & quaſi matris operimẽto obducitur, quo ritu ſepultus ſit Numa rex, ſepulta & gens Cornelia: donec è patritijs Cornelijs primus Sylla cremari uoluit: talionẽ (opinor) ueritus, quum C. Marij reliquias apud Anienem ſitas diſſipari iuſſiſſet. Sepulchrũ antè non eſt, quàm iuſta facta, & corpus incenſum. Humatos propriè dicebãt, quos humus iniecta contegeret. Eum morem ius pontificale confirmat. Nam prius quàm iniecta gleba eſt, locus ubi crematum corpus eſt, nihil habet religionis, iniecta gleba tumulis, & humatum eſt, & gleba uocatur, ac tum deniq; multa religioſa iura complectitur. Ex hoc uerò ritu copioſius explicato enarratur amplius Maronis locus ex ſexto Aeneidos, in quo plus iuſto inareſcunt interpretes:

Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terram
Inijce, nanq; potes, portuſq; require Velinos.

Impium porrò cenſebatur, uiſo cadauere inſepulto, non inieciſſe puluerẽ: quod in Antigone indicat Sophocles. Et Athenis Buzyges eos eſt execratus, qui inhumatum cadauer neglectui habuiſſent. Quod autem Seruius ait, abſente cadauere fieri ſolita quædam ſolennia ſacra: exponebãtur quidem in Legibus à Cicerone: uerum ita laceri circumferuntur codices, ut Delio nõ ſolum natatore opus eſſe uideatur, ſed amplius ipſo M. Tullio. Ad hæc porrò reſpicit Horatianum illud,

Quanquam feſtinas, non eſt mora longa, licebit,
Iniecto ter puluere, curras.

Hinc & Græci, ſepulchra dicunt ἦρια, hoc eſt eria, ut Theocriti interpres ſcribit in Pharmaceutria, παρὰ τὴν ἐπιχωννυμένην τοῖς νεκροῖς ἔραν. id eſt, ab ea quæ mortuis inijciatur, terra, quam uocant eram. Sunt qui eria opinentur dici, non ſurrecta, ſed iacentia ſepulchra. Apud Hieronymum ad Pammachium ex Origenis ſententia de reſurrectione, ſic legitur modo, Et quaſi ἀντίειαν, id eſt ſeminarium mortuorum, ſinu terræ confouetur. Mendum eſſe in uerbo Græco exemplarium, dilucet: nec quid reponendum ſit, conſtat magnopere. Si coniecturæ ſupereſt locus, Hieronymianæ interpretationi aptius uidetur, ut σπαρτήειον legamus, id eſt ſepulchrum, quo reuicturorum cõtineantur ſemina: quando ita ſtatuebat Origenes, in ratione humanorum corporum manere quædam ſurgendi antiqua principia, ſicut truncus, rami, folia, poma in ratione ſeminis ſunt. Monumentum, inquit Florentinus, res eſt memoriæ cauſa in poſterum prodita: quòd ſi corpus uel reliquiæ inferantur, fiet ſepulchrum. Aegyptios legimus, præſigni magnificentia conſtruere ſepulchra conſueuiſſe: quanquam in domorum ædificatione incurioſi admodum forent. Siquidem ſepulchra defunctorũ domos ſempiternas: quoniam apud inferos infinitum ſit tempus, uocant. At domos ipſas, uelut diuerſoria opinantur, argumento uitæ breuioris, ac momento tranſeuntis. Auctor Ioſephus eſt, & repetit Egeſippus libro primo, Hyrcanum quum ab Antiocho premeretur obſidione, ut auro redimeret, quod ferro nequibat, reſerato Dauid ſepulchro, auri talentorũ tria millia inde eruiſſe: ex quibus Antiocho trecenta erogarit, ut obſidionem deſineret, ac pretio emptus digrederetur. Mox ut facti inuidiam leuaret, eadem pecunia Hyrcanus fertur primus xenodochia ſuſtruxiſſe, quibus aduentantes exciperẽtur pauperes. Hydriam appellat Dion, in qua πορφυροῦ λίθου, Seueri oſſa fuerint recondita, Romamq; ex Britannis relata. Eam quum paulo ante mortem afferri iuſſiſſet Seuerus, cõtrectans inquit, χωρήσεις ἄνδρα, ὃν ἡ οἰκουμένη οὐκ ἐχώρησεν. uirum (inquit) capies, quem terræ orbis non cepit. Itidem in Parallelis Plutarchus, ὑδρίαν uocant χυσύλακην, in qua Demetrij reliquiæ ad filium ſint relatæ. Sed eandem, calpim uocat quoque. In Tiberij Gracchi uita Plutarchus idem, Illo populum ad ſuffragia uocante, hydrias ſcribit à diuitibus direptas, quo nomine ſuffragatorias ciſtellas innuit plane. Apud Strabonem libro duodecimo, Hydria ſunt planè loca, ubi ſcaturiunt aquæ. At Theodoro philoſopho quum mortem tyrannus comminaretur, & ſepulchri iacturam: Habes, inquit, cur tibi placeas; hemina ſanguinis in poteſtate tua eſt, qui cantharidis uim es aſſequutus. nam quo ad ſepulturam, ô te ineptum, ſi putas mea intereſſe, ſupra terram, an infra putreſcam. Thyeſtes apud Ennium luculentis ſanè uerſibus execratus Atreum, Sepulchrum

chrum eſſe portum corporis arbitratur, & in eo mortuũ requieſcere. Inde, ut eo careat frater, extentis optat precibus. Condiunt Aegyptij mortuos, & eos domi ſeruant: Perſæ, cera circumlitos item coaptant, ut quàm maxime permaneant diuturna cadauera. Magorum mos fuerat, non humare corpora ſuorum, niſi à feris eſſent antè laniata. Aſſyriorum ſepulchra regum in paludibus pleraq;, paluſtribusq; in locis fuiſſe cõdita, traduntur. Moris quoque ueterum fuit, pluribus locis excellentium uirorum monumenta ſtruere: quæ res ambagioſam admodum efficit hiſtoriam. Mortuum in Sicilia Anchiſen cecinit Maro. Pauſanias in Arcadia defunctum ſcribit, & eiuſdem ſepulchrum ad montis radices uiſitatum quandoq;, Anchiſiam quod uocant prope Orchomenon: nec fuiſſe in nauibus cum AEnea, uerum adueniſſe κατὰ πρόφασίν τινα, illuc prope Laconiam filio appulſo.

Ritus item Gentium ad idem ſpectantes. Nouendialia ſacra, Vicennalia, Tricennalia. Ratio iuſtorum, quę defunctis exhibentur. Hemacuria. Sepulchrorum coronæ. Pothos corolla. Amaranthus. Vidi liquores, apud Papinium qui ſint. & cur comburerentur cadauera. Paræbaſium. Pluto cur defunctis præſidere creditus. Sepulchrorũ ianitores. Mors infamiſſima quæ ſit. Threnodes. Byblij. Cap. XXI

POſtea quàm abundè multa de ſepulchris congeſta nobis ſunt, adijciamus carptim & de ſepeliendi ritu: quamuis & hunc paulo ante paucis attigerimus, Tot autem pene eſſe modos, quot gentes, non ferè obſcurum eſt. Auctor Polybius, ſi humanis ceſſiſſet paulo illuſtrior Romæ, moris fuiſſe: in forum eundem efferri, ac ſtantem conſtitui, recumbentem uerò rarius: aderat mox, ſi per ætatem ac præſentiam licuiſſet, filius, uel certè ſanguine iunctorum unus, qui defuncti præconia oratorie perſequeretur. His uero ex ritu confectis, cõtumulabatur mortuus. Pueri imago patri perſimilis in illuſtri domus aſtituebatur parte. Quod, inquit, adoleſcentibus ad uirtutem & fortia facinora eximium fuit incitabulum. Hinc Cæſarem legimus amitam laudaſſe annos natum plus minus duodecim. Tiberium autem uel annorum nouem in patre idem impleſſe. Apud Gerrhos (Scytharum hi populi ſunt) ubi rex perfunctus fato eſt, defunctum eius capiunt inceratum, aluo euulſa atq; expurgata, quam ſilere contuſo & thymiamate apijq; ſemine & aneſi quũ expleuerunt, reſuunt denuo, plauſtroq; impoſito, ad aliam protinus emigrant gentem. Eum uerò qui excipiunt, eadem agunt quæ regij Scythæ: aurem decidunt, crinem circũtondent, brachia circumcidunt, frontem naſumq; cõſauciant, ſiniſtram manum ſagittis traijciunt. Mox idem ad populos alios, quibus uiuens imperitarit, cadauer transfertur. Deniq; contumulantes, concubinarum aliquam pręfracta gula ſimul ſepeliunt: ſed & pincernam, coquum, equi agaſonem, miniſtrumq;: item qui fuiſſet à nuntijs, necnon equos, & omnium primitias. Rurſumq; anno circumacto hæc obeunt, quinquaginta ex miniſtris, qui non alij ſunt quàm Scythæ ingenui, ſtrangulant, totidemq; interimũt equos. Alios uerò Scythas, quum deceſſerunt, proximi in plauſtris collocatos ad amicos circumferunt: eos illi excipientes epulum cadauer comitãtibus præbent. Mox peractis diebus quadraginta, humo mãdant, capite exinanito ablutoq;. Perſarum in luctu mos eſt, detondere in lugubri ueſte coniuges ac liberos. Apud Indorum ſapiẽtes occupare diem fati, pulchrum, uiuosq; cremari ſe iubent: immo & coronati, more ac lege Indorũ hymnos ac laudes deorum concinunt, documento præclariſſimo, quàm potens, quàm ualida, quamq; inſuperabilis ſit humana mens, quum quid agere cõſtituit. Quibus autem ſegnis ætas, aut incõmoda ualitudo eſt, expectatam mortem pro dedecore habent, nec ullus corporibus quæ ſenectus ſoluit, honos redditur: inquinari putant ignem, ni ſpirantes recipiat. Hermione, inquit Geographus, ciuitas eſt non ignobilis, in qua iactatum diu, breuiſſimũ inde ad inferos haberi deſcenſum, quo nomine defunctis non erogari naulum. Ethnicorum porrò moris erat, diebus nouem mortuos flere: unde & Nouendialium ſacrorum enata conſuetudo. Ex qua & Cottam Meſſalinum quandoq; co argutum legimus, quòd quum die natali Auguſtæ inter ſacerdotes epularetur, Nouendialem eam cœnam dixiſſet, ceu leſſum planè tunc foret factum. Dei cultores, inquit Strabus, ſeptem diebus exſequias celebrant: unde Eccleſiaſtici uigeſimoſecundo, Lu-

ctus mortui ſeptem dies, luctus autem fatui omne tempus uitæ eius. Septenarius quippe quietem ſignificat, unde ſeptima dies Sabbatum, id eſt requies dicitur: celebrant ergo ſeptimam diem mortuorum, optantes illos cum Domino conquieſcere, exanclatis uitæ huius ærumnis impatibilibus. Dici quoq; illud poteſt: Sicuti tertia dies mortui agitur à fidelibus, ut anima quæ eſt triplicis naturæ, requieſcat: ita ſeptimus celebratur dies, ut anima corpori reconcilietur, quæ carne illiciẽte peccauit. In ſeptenario enim tria ſunt, & quatuor: ternarius pertinet ad animam, quę iraſcibilis, & cõcupiſcibilis, ac rationalis eſt: quaternarius ad corpus, quod ex quatuor conſurgit elementorum poteſtatibus. Azanen Arcadis fuiſſe filium, Pauſanias ſcribit, quo moriente, certamina ſint propoſita primum, præcipuè uerò hippodromia id eſt equorum curſus. Ab hoc Azane dici Azaniam uolunt regionem. In Chronicis Euſebij legimus, Conſtantini uicenalia Nicomediæ acta, ac ſequenti anno Romæ ædita. Apud Hieronymum eiuſdem nominantur tricenalia. Sed ad mortuum ea nihil. Sic enim celebritas nuncupari uidetur, quæ tum uiceſimo, tum triceſimo imperij anno peracta eſt. Ita tamen, ut uel defunctis accommodari poſſint uocabula. Ab Varrone proditum, & Catone eſt: maiores in funeribus uti conſueſſe tum nigro, tum cæruleo colore: nam in adoleſcentum morte cæruleum adhibere ſolenne fuit. Nõ prætereundum temerè, quod Onirocriticorum primo ſcribit Artemidorus: eorum qui ſibimet laqueo gulam fregerint, nomina ſupprimi à domeſticis in mortuorum cœnis. Propterea exitium id cuidam præmonſtratum, qui nomen ſe amiſiſſe ſomniarat. Parentationes Græci ἐναγίσματα uocant, & τρίτα, ἔνατα, id eſt nona, τριακοστάδας, id eſt triceſimas. Sed & Necyſia, ac Geneſia. Nam Geneſia, inquit Ammonius, diem nũcupamus, quo quis fato eſt functus: ſicut genethlia, quo eſt natus. Bœotij Hæmacurias, qua uoce in Olympijs utitur Pindarus quoq;, qui & ſepulchrum dixit amphipolon, quod in ciuitatis conſtituatur meditullio, ubi conditores contumulare, ueteris fuit moris. Pothos, corolla dicebatur ex potho, qui duplex eſt: alter hyacinthi flore: candidus alter, quo ſepulchra coronabant, unde cõciliatum rei nomen, ut quæ deſideratis iam foret deſtinata. Proinde apud Theophraſtum, Pothos Latinè Deſiderium redditur ab Theodoro. Amarantho ſepulchra item coronari ſolita, Philoſtratus ſcribit, orto ab Theſſalis initio, Achillis tumulo ad eum modum coronato. Eſt autem apud Galenum Amaranthus helichryſos, id eſt Aurelia, ut Theodoro placuit. In hac uerò tam multa funerum mentione, per incuriam minimè prætereundum illud Papinij ex Syluarum ſecundo, in Glauci epicedio,

Quid Cilicum flores? quid munera graminis Indi?
Quodq; Arabes Pharijq; palàm eſt, Vidiq; liquores
Arſuram lauere comam.

Ab eruditis omnino aliter, quàm ſuſpicetur Domitius, enarrari: nam uerbum uidi, à uideo inflexiſſe planè uidetur: quum potius epitheton, de loco factũ cenſeri poſſit & debeat, à Syriæ urbe Vida: propterea de ſtyrace intelligendum, de qua Plinius & cæteri. Paræbaſium in Arcadia inuenio fuiſſe monumentum apud Megalopolin, ijs qui in bello aduerſus Cleomenem ceciderant, dicatum, nomine adoptato: quoniam παρεσπόνδησεν ἐς αὐτοὺς, id eſt fœdera cum eis eſt tranſgreſſus Cleomenes. Inde & Paræbaſius cognominatur campus. Sed ultimo ferè non prætereundum illud loco uidetur, Veterem fuiſſe Græcis morem cadauera comburendi, quod à Septentrionalibus diu item ſeruatum, animaduertimus. Exuſtionis uerò ratio affertur non una, alijs opinãtibus, quod in nobis diuinum eſt, igneo ueluti uehiculo ad ſuperna ſubuectum cæleſtibus inſeri, ſubſidente, quod terrenum eſt. Alij in eo purificationẽ quandam intelligere maluerunt: quoniam ſit ignis ἁγνιστικὸν quiddam, id eſt expurgandi uim habens: nam & purgationes, quas catharmos uocant, non citra ignem fiebant, quod ſignificat Euripides, ubi Clytemneſtræ corpus igni depuratum ſcribit. Sed ſententiam priorem in Scyllæ rogo approbare uidetur Lycophron: & præterea Indorum gymnoſophiſtæ. Comburendi morem ab Hercule conditum, malè concipiunt quidam, exuſto Argio Lycimnij filio, relatis modò ad patrem oſſibus, quem incolumem ſe reſtituturum, fuerat pollicitus. Heraclitus, qui ignem prodidit rerum principium, in eũdem corpora reſolui debere pronuntiauit. At qui aquæ principem locum dedit Thales, cadauerum adobrui

adobruitionem cómprobat, quo humore ualeant reſolui. Lectum deniq; alicubi eſt, eorum quæ ad defunctorũ ſpectent cultum, Plutonem fuiſſe auctorem primum: quo nomine creditum, mox uita functis præſidere. Sepulchrorũ ianitores uidentur dici, quibus illa incumbit functio, ut ſepulchra aperiãt, cludantq;. Firmicus: In tertio loco Mercurius cum Saturno ab horoſcopo partiliter conſtitutus pollinctores faciet, ac funerarios, mortuorum cadauerum cuſtodes, aut ſepulchrorum ianitores. Mors infamiſſima ueteribus cenſebatur, quam ſibi quis ſponte conſciuiſſet, quo nomine etiam ſepulchro prohibebatur, ni cauſa proferretur congruens: unde & declamantibus celebrata lex, Qui ſibi manum admouerit, inſepultus iaceat. Antoninum philoſophum ſcribit Iulius Capitolinus, honori Fauſtinæ uxoris mortuæ nouas puellas inſtituiſſe Fauſtinianas nomine. Alexandriæ obolis conducuntur, qui mortuos fleant, quod munus ſolicitè adeo ac plenè præſtant, uti ad eos pertinere funus putes. Ii ergo ab re uocantur threnodes. Apud Cyprios inuenio ſepulchrorum cuſtodes dici Byblios.

Qui fuerint Metelli Macedonici filij apud Plinium. Item apud eundem diadematis legendum ſit, an Dalmaticis. Caput XXII

QVod autem libro ſeptimo Plinius ſcribit, Macedonicum Metellum à quatuor liberis illatum eſſe rogo, uno prætore, tribus conſularibus, duobus triumphalibus: uno cenſorio, quæ ſingula quoq; paucis contigere: quæſitum anxiè inter doctiſſimos quoq;, qui nam fuerint hi Macedonici filij. Et inde illa celebris nata diſceptatio, diadematis, paulo pòſt legendũ ſit, an Dalmaticis. Et Hermolaus quidem, cui multum debent Latinitatis candidati, diadematis penultima productiore, legi oportere, ſuſpicatur: tum ex uetere lectione, tum quòd inter Metellos fuiſſe diadematos quoſdam, Cicero auctor ſit. Vetus quidem lectio plurimi apud me momenti eſt, ſed ea indiget interpretatione, aut alterius ſaltem auctoris calculo. Nam Ciceronis auctoritas nil uidetur certi afferre. Beroaldus uero & ipſe de literis noſtris optimè meritus, Dalmaticis aſtruit reponendum, uetere expuncta lectione. Itaq;, quum Plinium profiteretur, dijs hominibuſq; fauentibus, ſuis dictaſſe auditoribus: quoniam Pedianus à L. Metello ſubactos Dalmatas ſcribat, & in Epitome Liuiana ſignificetur idipſum. Sed hominis ingenium demiror, & conſuetam illi in re literaria diligentiam appello: unde enim augurari poteſt ex Aſconio, & Epitome, L. Metellum Dalmaticum eius fuiſſe Metelli filium, de quo agit Plinius? Ab uno ex Metellis ſuperatos Dalmatas, uidemur omnes ſcire. Diadematum uero eius, de quo negotium eſt, Metelli fuiſſe filium, ambigunt pleriq;. Sed nobis, opinor, ducibus perplexitas tolletur omnis, & Pliniana lectio male interpolata ſuo reſtituta nitori clareſcet amplius. Ego diadematis defendo apud Plinium. Sententiam uero hanc ſuffulcit, tanquam triarius apprimè nobilis, in libro De Romanorum fortuna Plutarchus: Fortunam, inquit, magnificè extollit Cæcilius Metellus Macedonicus, ſenex à liberis quatuor elatus cõſularibus, Q. Balearico, L. Diademato, M. Metello, C. Caprario. Hactenus Plutarchus. Vbi uero ipſe L. Diademato repoſui, Græcè ita habet, λεύκιον διαδήμα: unde, opinor, ambiguitatem omnino tolli, quin lectio uetus minimè ſit confodienda, ſiue is L. Metellus Dalmatas uicerit, ſiue alius prænomine eodem.

De Aleijs campis, an recte uacui transferantur. Obiter περὶ περιχάρους. Alea quid, & epialos febris, quam habeat rationem. Aleſius mons. Halea Pallas. Halea certamina, & Halotia. Thalamæ urbs. Plutarchi locus reſtituitur ex Agidis & Cleomenis uita. Caput XXIII

ALeios campos Strabo prope Mallum & Magarſa conſtituit, meminit & Plinius in Ciliciæ ſitu. Græcè dicuntur ἀλήια πεδία, mentionem facit in Bellerophontis fabella Homerus, expoſuit Euſtathius. Et ab errore quidẽ nuncupatos interpretantur: quod ſcribit Porphyrius, quia ἀλᾶσθαι Græcorum lingua errare ſit, quoniam per eos oberrarit primum excuſſus pegaſo Bellerophontes ſolus. Inueni tamen inter noſtros qui campos uacuos Latinè ſint interpretati, ceu planè epitheton foret id, non loci proprium nomẽ. Id quàm recte, uiderint ipſi: neq; enim quenquam uelut opere cenſorio notatum uolumus. Certe conſimile eſt, quod paulo antè de cranijs retulimus. Non debuiſſe autem ita Latinè enuntiari, illud eſſe argumen

to uidetur: ſi modò quis dicenda regustet amplius, nec deuoret, ſed recenſum itidem agat: quod non deſunt ex Græcis, qui Aleios dici campos putent non ab errore, ut ferè creditur, ſed ab oppido quod Alas nuncuparetur. Adduntq́ue, inter Pinarum & Cydnum amnes collocari. Sed amplius Hermogenes περὶ εὑρέσεων quarto tomo, ubi agitur περὶ παρηχήσεως, quam eſſe finit orationis uenuſtatem ex uocum ſimilitudinę, diuerſa tamen notione, ut apud Xenophontem, πάθει τὸν παθίαν, mox Homeri adducens carmina de Aleijs campis, ſubiungit, eſſe uſum poetam παρηχήσει, ob uocum conſonantiam: quippe, inquit, Aleium eſt loci proprium nomen, ἀλᾶν autem uerbum, ἀλεείνων uero participium. Homeri carmina hæc ſunt,

ἤτοι ὁ κὰπ πεδίον τὸ Ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

Cicero in Thuſculanis ita conuertit,

Qui miſer in campis mœrens errabat Aleis,
Ipſe ſuum cor edens, hominum ueſtigia uitans.

Aleium interpretantur quidam, οὐκ ἔχον λήϊα, τουτέστιν ἄφορα πεδία, uel χωρὶς βοσκημάτων. Scribit hiſtoria ſexta Herodotus, Perſarum copias deſcendiſſe in Ciliciæ campum Aleium, id eſt in planiciem maritimã, uti eſt ſuſpicatus Valla interpres. Aleij campi meminit in Periegeſi Apher Dionyſius, ſed præterijt Fannius. Auctor Pauſanias eſt: Aleſium eſſe montem Arcadiæ prope Mantineam: ſic ab errore nuncupatum τῆς ἄλης. Fuit apud Tegeatas Pallados Haleæ delubrum, quod ſtruxerat Haleus: hinc certamina dicta ſunt quoq; Halea. nam Halotia nuncupata creduntur, quod in prælio Lacedæmoniorum multos abduxiſſent captiuos. ἀλέαν uero teporem Græci dicunt, unde & ἠπίαλον nuncupant febrem: uti ab Aegineta proditum Paulo eſt, παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, quod clementer excalfaciat. uel uocatur epialos, uerbo à mari tralato, quod ἤπιον μὲν φαίνεται, χαλεπὸν δ' ὑπάρχει, id eſt mite quidem uidetur, re autem difficile eſt. Nec me fallit, recentiores ferè nomine hoc febrium frigora intelligere. Hyphalon, in mari ſaxum latens uocant Græci, unde fortunæ hyphalos dicit Libanius, occultas intelligens inſidias. In humanis utique corporibus phlegma hyalodes, id eſt ὑαλῶδες, omni eſt alio frigidius. Id ſi redundet, nec putreſcat tamen, citra febrem inducit frigus, quod recaleſcere nequeat. Si computruerit ex toto, inoritur febris, quam uocant ἀμφημερινόν. ſi ex dimidio, ea quæ ἠπίαλος nuncupatur. Sunt ex Græcis, qui eo nomine frigus putent intelligendum, quod febrem præcurrat. Dignum uero quod non omittatur, in Galeni lectum monumentis, qui in melancholiæ rationibus μελαγχολίας inquit, cauſa eſt bilis atra, qui humor ψυχρότερός ἐστι καὶ ζοφώδης. Propterea ſic affecti ſunt ψοφοδεεῖς, triſtesq́ue ſuſpicioſi prorſum καὶ μισάνθρωποι, ac ſolitudine gaudentes, ueluti Bellerophon: mox autem quæ prætexuimus, Homerica ſubſcribuntur carmina. Cæterum, in Aleios campos incurrit Plutarchi locus in Agidis & Cleomenis uita non male ſolum tralatus, ſed corruptus plane. Paſiphaæ, inquit, id eſt Πασιφάας templum erat, & manteum in thalamis, hoc eſt ἐν θαλάμαις. Eum locum ſic propemodum interpres Latinitate donauit: huic erat templum, & ſacrificium in urbe conſtitutum. tanquam Spartæ foret id: at Stephanus Meſeniæ urbem Thalamas intelligit Theopompi auctoritatem ſequutus, unde ſit gentile nomen Thalamatæ. Scribit Tryphon, & refert Ammonius, Thalamas cum accentiuncula in fine, dioſcurorum ſacellum indicare, in penultima uero ferarum luſtra. Fuit & uillæ nomen Thalamus Polybio in Elienſium agro.

Qui dicantur mandragoram bibiſſe. De mandragora paulo plura. Obiter de orationis aſperitate, Et quid cataphora. Caput XXIIII

MAndragoram bibiſſe, doctè ac eleganter ij uidentur poſſe dici, qui uelut aſpide icti ſomniculoſi, nimis deſides ſunt, atq; ita quodammodo à ſenſu diſſiti abiunctiq́ue, ut excitari non queant. Auctor mihi Demoſthenes in primis, cuius ex Philippica quarta uerba ſubieci, ἀλλ' οὐδ' ἀνεγρηγορέναι δυνάμεθα, ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσι, ἤ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις. hoc eſt, uerum nec quimus excitari, ſed conſimiles hominibus uidemur, qui mandragoram, aut id genus pharmacum aliud biberint. Qua in parte obiter enotandum uidetur, Hermogenis

genis illud primo De ideis tomo, eſſe uerìſſimum, ubi περὶ τραχύτητος agit, difficulter admodum in Demoſthene καθαρὰν τραχύτητα, id eſt puram reperiri aſperitatem. Nam ut eam leniret, ſeipſum intermiſcendo id eſt conſequutus. Sunt enim notiones aſperæ omnes, ubi inferior ſuperiore loco poſitũ inceſſit, aut uerbis quoquo modo illi ſe iniurium præſtat, nec id diſſimulanter. Cuiuſmodi foret, ſi ita enunciaſſet orator, ijs qui mandragoram hauſerint, aut quod eiuſmodi medicamentum, perſimiles eſtis. Sed ut eò unde ſum digreſſus, ſtilum reuocem, ſic item in Timone repperi apud Lucianum, πῶς γὰρ καθάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις, ὃς οὔτε τῶν ἐπιορκούντων ἀκούεις, οὔτε τοὺς ἀδικοῦντας ἐπισκοπεῖς. Quo'nam inquit modo, ó Iupiter, tanquam ſub mandragora dormis, qui neque peierantes audis, nec iuris uiolatores aduertis? Idem quoq; Lucianus inter magnificas Demoſthenis laudes, ab illo inquit ſolitos excitari Athenienſes, uelut ex mandragora dormientes. Ratio uero eſt, quoniam (ut ex Græcis aliqui ſcribunt) is fructus hypnoticus eſt, quo ſignificatur ſomni conciliator. Plutarchus in Sympoſiacis, Somnum quippe fieri putant frigiditate. Quamobrem hypnotica pharmaca parte plurima uim habent ψυκτικήν, id eſt frigefacientem, cuiuſmodi eſſe dicitur mandragora. Quin obliuionem item creditur inducere: unde ille ait, καὶ φανεῖται πολὺν τὴν μανδραγόραν ἐκπεπωκώς. id eſt, multum uidebitur hauſiſſe mandragoræ. Et Plinius, Mandragoræ folia grauedinem afferunt etiam olfactu, quanquam mala in alijs terris mandantur. Nimio tamen odore obmuteſcunt ignari, potu quidem largiore etiam moriuntur. Vis ſomnifica pro uiribus bibentium, media potio cyathi unius. Bibitur & contra ſerpentes, & ante ſectiones uſtionesq;, ne ſentiantur. Ob hæc ſatis eſt aliquibus, ſomnum odore quæſiſſe. Sed & Dioſcorides Syluæ medicinalis libro quinto, τὰ δὲ μῆλα ὀσφραινόμενα, καὶ ἐσθιόμενα καρωτικά, καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν χυλός, πλεονασθέντα δὲ καὶ ἀφώνους ποιεῖ. Poma, inquit, olfactu & eſu carotica ſunt, conſimiliter & eorum ſuccus, copioſiora etiam mutos reddunt. Mandragoram Pythagoras uocauit ἀνθρωπόμορφον, tanquam humanam effigiem præferat: nam radix homini ſimillima eſt, quod Auicenna quoque prodidit, & uulgò ferè ita uiſitur: propterea Columella,

Quamuis ſemihominis ueſano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores, mœſtamq; cicutam.

Zoroaſter Diamonon uocabat, aut Archinen: Romani etiam mala canina: aliqui & Circeam, quòd philtris credatur res peraccommoda. Mandragoram fœminam thridaciam nuncupant, marem uero morion. Scribit magnus Albertus, mandragoram ſic hominis figuram præferre, ut ſexus, & aliorum accidentium differentias oſtendat. Super mandragora porrò hiſtoriam legimus relatu non iniucundam apud Iulium Frontinum Stratagematon ſecundo: Annibal, inquit, miſſus à Carthaginienſibus aduerſus rebellantes Aphros, quum ſciret, gentem eſſe auidam uini, magnum eius modum mandragora permiſcuit, cuius inter uenenum & ſoporem media uis eſt: tunc prælio leui commiſſo, ex induſtria ceſſit. nocte deinde intempeſta, relictis intra caſtra quibuſdam ſarcinis, & omni uino infecto, fugam ſimulauit: quumq; Barbari occupatis caſtris, in gaudium effuſi medicatum merum auidè hauſiſſent, ac in defunctorum modum ſtrati iacerent, reuerſus cepit eos, ac trucidauit. Poſtremò id item memorabile, Mandragoram ſi applantetur uitibus, ita uim infundere, ut inde infectum uinum bibentibus cataphoram inducat, id eſt collapſum in ſoporem. Quanquam nec ignoro, eſſe ſuam oratoribus quoq; cataphoram. Nam Hermogene tradente De inuentionibus tomo quarto, dicitur τάσις longior ſpiritus productio, quæ inter accuſandum cataphora nuncupetur. Quippe etiam in Apologijs eſſe taſis poteſt, cataphora non poteſt.

Externo bello inteſtinum ſæpe reſtingui. Scorionis Dacorum ducis hiſtoria ad id appoſitiſſima. Columna, belli index. Caput XXV

ANimaduerſum id enotatumq; ex lectione hiſtorica, quoſpiam inter quos naturalis eſſe cõiunctio debeat, ita ſæpe inuicem diſſidere, ſeq; immaniore quodam modo iurgijs afficere diſſultantes, ut rixa quoq; euaſura breui in prælium uideatur. Eos tamen, ſi in alieno malo ſpe conſtituta, nimis temerè, nimiſq; improſpicienter audeat quis inuadere, ſic ferè uſu uenire compertum eſt, ut ab inteſtino auerſi diſſidio, coaleſcentes animis, conſpiratu mirabili coorien-

coorientes, irruentem incautius aduentitium hoſtem peſſimo perdant exitio. Suggeruntur ad hoc ex ueteribus memorijs exempla plura, documentum unum præſigne inprimis præteriſſe nequeo. Fuit Scorio Dacorum dux, ut uidetur, non malus, nec à rerum diſpiciētia omnino abiunctus. is quum ſciret diſſociatum quidem armis ciuilibus populum Romanū, non tamē occaſione inde arrepta laceſſendum exſtimulandumúe arbitrabatur: quanquam imperita uulgi temeritas non deeſſet, multa & præclara ſubinde minantis: quoniam uelut ex ſpecula proſpectans, conciperet, poſſe obtingere, ut bello externo ingruente, domeſtica reſtinguerētur incendia, & uoluntatum coalitu in idem tendentium, funeſtior peregrinis infligeretur clades. Popularium uero animos lepide repreſſit reprehenditq;. Canes ſiquidem duos ipſis inſpectantibus cōmiſit, ijsq; mox acrius ac perinimiciter compugnātibus lupum ingeſſit: eum uero, illi omiſſa protinus inter ſe ira, ut communem hoſtem alacriter inuadentes confecere. Quo exemplo ingenij perſpicacis dux, & in cōiectandis rebus ſolertiſſimi, ab impetu Romanis profuturo barbaros inhibuit. Quibus id propè ſolenne ſemper fuit, ut bellum externum diſcordia excitaret inteſtina: rurſumq; auerteretur hæc hoſtili malo ceruicibus imminente. Ex abundanti adiecero, legentibus obfuturum nihil: Romæ portam Carmentalem uerſus fuiſſe Bellonæ templum, ante quod ſurrecta ſtabat belli inferendi columna index.

Canum millus, atq; inde prouerbium. Item canum ornamenta alia, ſeu munimenta. Armillati canes. Deræambus. Perideræum. Stelmoniæ. Telamoniæ. Caput XXVI

VEnaticis canibus collare munimenti cauſa addi ſolitum, quo retundi luporum impetus poſſet, nouimus ex grammaticorum gloſſematis, & Pompeij præcipuè Feſti, inter gloſſularios non ultimi nominis, qui id etiam uocari millum ſcribit. Sed M. Varro Rerum ruſticarum libro ſecundo, dicere melium maluit. Is millus ex corio concinnabatur, ferreis confixus clauis. Inde factum, ut quicquid præſidio nobis eſt, prouerbio quodam, id eſſe munimento pronuntiemus, perinde ac ſit millus cani. Poetæ armillatos uidentur appellaſſe canes ex hac ratione, quoniam millus ſit ijs armillarum uice. Apud Græcos deræambus eſt latum corium ob canis collum. Dicitur & perideræum, atq; item perideris. Xenophon in libro De uenatione, ita ſcribit: Canum ornatus ſunt, δέραια, ἱμάντες, στελμονίαι. In quo illud aduertendum, quas Xenophon ſtelmonias uocauit, id eſt faſcias, quibus canum latera præmuniuntur: Pollux telamonias dixit.

Augurium canarium: deq; ſacro quod caniculæ fieret. Iupiter Icmæus, ſeu pluuius. Periſcylaciſmi. Cynophontis. Enodios. Enodia quæ dicantur. Lapis à cane morſus. Cynicus annus qui. Canis habere oculum quid. Item de cynomyia, cynocephalo. Ariſtogiton canis. Cynæpodes. Cynæ arbores. Cinus. De ſchino, & lentiſco, & Suſannæ hiſtoria. Cynura. Cymæ. Cymata. Cynanches & ſynanches interſtitium, ac paraſynanches. Cyro inter paſtores quod fuerit nomen. Cyrus unde dicatur. Cyre cur dicta Ceres. Apocynon quid uocent Græci. Cytinus. Balauſtium. Caput XXVII

CAnarium in antiquis libris dici augurium, obſeruauimus, cui agendo conſtituerentur dies, prius quàm frumenta uaginis exirent, & ante quàm in uaginas peruenirent, à cane ducto uocabulo. Siquidem rutilæ canes, id eſt non procul à rubro colore immolabantur, ut ait Atteius Capito, canario ſacrificio pro frugibus, deprecandæ ſæuitiæ cauſa ſyderis caniculæ. Legimus in Græcorum monumentis, Exurente quandoq; Cycladas inſulas cane, atq; inde ſterilitate multa ac ſiccitate conſequuta, qui in Ceo habitabant, ex oraculo Ariſtæum Apollinis & Cyrenes filium accerſiuerunt. aduenit is, ex Arcadia ſecum quibuſdam ductis, templumq; erexit Iouis, quem uocauit Icmæum, quaſi tu pluuium dicas. Canem quoq; rebus diuinis operatus placauit, Ceisq; legem inſtituit, ſingulis annis eiuſdem ſeruarent exortum cum armis, ac eidem rem obirent diuinā; ex quo Argonauticon ſecundo Apollonius,

Κέῳ δ' ἔτι νῦν ἱερῆες
ἀντολίων προπάροιθε ῥέζουσι θυηλάς.

Cur

Cur uero placādis caniculæ ardoribus immolarentur canes, nulla (quod ſciam) idonea redditur ratio. nam & Ouidius Faſtorum quarto ita canit,

Pro cane ſidereo canis hic imponitur aræ,
Et quare fiat, nil niſi nomen habet.

Cur autem rutilæ, forſan de Aegyptiorum ſuperſtitione duxerit initia, quando boues ruffos gentium illarum ritu immolare permittebatur, quod Typhoni colore perſimiles uiderentur, à quo necatus Oſiris fuerat: quin homines item coloris eiuſdem ad Oſiridis ſepulchrū mactare ueteres aſſueuerāt reges: quo nomine pauci id genus in Aegypto comperiebantur, externi tamen plures. Alioqui inuenio, canem fuiſſe uictimam expiationibus peraccommodam, quo nomine à Lupercis quoq; ſacrificiorum adhibebatur ritibus, & Græci homines ad expiandum canes adhibere ſoliti ſunt, immoq; in pleriſque locis periſcylaciſmi ſeruabantur: ſic enim uocabant, quæ ex canibus res diuina fiebat. Feſtum uero ipſum recte à canum cæde nominari Cynophontis poteſt. Cuiuſmodi apud Argos celebratum uidetur quandoq;. Proſerpinæ item catulos cum cæteris purgamentis efferunt. Adnotatum in Pauſaniæ theſauris, In Phœbæo (loci id eſt nomen) utramq; Epheborum portionem Enyalio, quem interpretantur Martem, canis immolare σκύλακα, id eſt catulum, ut qui deorum fortiſſimo uictimam ſecernerent ex mitioribus fortiſſimam. Cæterum nullos (inquit) ex Græcis catulo facere animaduerti, Colophonijs modo demptis, hi ſiquidem τῇ ἐνοδίῳ furuam immolant catellam. Sunt uero nocturna Colophoniorum ſacrificia. Quid ſit autem Enodios in Pauſania, forte nonnullis uideatur nebuloſum. Lego Enodiam dici quandoq; Dianam, etiam ſi uenatoria item nuncupantur enodia, Mercurium Enodion quoq; appellāt. Signat porrò enodium quod in uia eſt. ἐνώδιον uero pro enotijs capiunt, quia tumeſcant aures. ἐν ὁδῷ eſt, quum dicimus, in opere ſignificamus, & uita, ac fide. Auctor Plinius eſt, lapidem à cane morſum, uſq; in prouerbium diſcordiæ ueniſſe. Solent quippe catuli plerunq; coniectum in eos lapidem mordicus impetere, etiam ſi ab eo icti haud fuerint, quamobrem dentes utiq; laceſſunt ſibi, lapidem haudquaquā oblædunt. In quam ſane tendiculam ſæpius præcipites eunt imprudentiores, quos uideas ab aſino calce impetitos, eundem, immo ſe uerius referire. Quum impenſius animaduerti debeat id, neminem niſi à ſeipſo lædi, & proinde in alios refundi querelas haud debere, ſed in noſmetipſos: cogitandumq; non quo pacto alium ulciſcamur, ſed nos potius puniamus, caſtigemus ac corrigamus. Illud fuerit auctarij uice, quod ex theſauris Pollucis adnotabimus: Canis (inquit) oculū habere dicitur is, qui nimio plus impudens eſt. Id uero ex Homerico profluit fonte, apud quem Iliados rhapſodia prima ſic legimus,

Κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

id eſt canis habens oculos, cor autem cerui. Et alibi idem Homerus, κύον ἀναιδὲς, id eſt impudens canis: ſicuti cynomyia pro impudentiſſima dicitur, compacta dictione à cane, qui impudens eſt, ac myia muſca, qua nil fere audacius, Homero quoque aſtipulante. Sed & Cynocephali cognomentum, quod quum alijs tum uero Pericli adhæſiſſe legimus, non fere aliud quàm impudentiam & rapacitatem ſignat. Ariſtogiton uero Cydimachi canis ex audacia cognominabatur. Equos porro quoſpiam minus probandos cynepodas fuiſſe nuncupatos inuenimus. Cynas uero arbores intelligit Plinius, ex quibus indumenta ſibi comparent Arabes, folio palmæ ſimili. Eaſdem & cynos dici Plinio eidem libro tertiodecimo ſunt qui uelint, etiam ſi ex Theophraſto De ſtirpibus quarto, cuci legendum ſummoneat Barbarus Hermoleos. Hanc denique arborem ab Daniele ſignificatā in Suſannæ hiſtoria capite decimotertio. At Hieronymus in Commentarijs in Danielem, ſchinum legit, & prinum, id eſt lentiſcum & ilicem: quod ſane Danielis indicant uerba, ſi modo ex prophetæ eius ſunt officina. nam quum ſub ſchino uiſam à ſe Suſannam dixiſſet calumniator Venerius, reſpondit Daniel, Angelus ſcindet te medium: alludens ad uerbum σχίσαι, quo ſignificatur ſciſſio. Itidem quum ab altero dictum foret, Sub prino: intulit, Manet angelus domini ut ſecet te medium. nam πρίσαι, ſecare indicat quoque. Lectionem hanc confirmat in Iulio Aphricano idem Hieronymus, & ab eo mutuatus Sophronius. Cinopeta quæ colunt Aegyptij, ὡς ἀσπαλαθιδῶν, in Artemidori Onirocriticis reptilia intelligunt, τὰ ἐν γῇ πεδῷ κινούμενα. Sed

redeo

redeo unde ſum digreſſus, ſi prius commonuero, eſſe inter lauri genera cinum quoque Plinio. Sed cynura Lycophroni petræ dicuntur aſperæ. Cymæ autem, ſeu cymata præteneros dicimus in braſſica præcipuè coliculos, uere appetente progerminantes, uelut κυήματα planè ſint, id eſt fœtus. Cytini flores dicuntur mali punicæ: nam ſylueſtris punicæ uocant balauſtia. Cynanche item de canis uidetur natura profluxiſſe: de ea etiam ſi tertio libro uerba fecimus ampliter, nunc tamen Aeginetæ Pauli ſubtexuiſſe placita ex libro Medicinæ tertio, non fuerit omnino πάρεργον. Igitur ſynanche conflatur, inquit, ex inflammatione muſculorum, qui ſunt ἔνδον τῆς φάρυγγος, id eſt intra fauces: at paraſynanche, eorum qui extra. Modo item compari, qui intra λάρυγγα ſunt muſculi, id eſt guttur uel arteriam, ſi inflammatione infeſtari occœperint, cynanchen producunt: ſicuti qui extra, paracynanchen. Communis uero omnium affectio, eſt ὀρθόπνοια καὶ πόνος μετὰ δυσπνοίας, cynanchicos præterea in Paulo eodem, ita affectos dici, obſeruatum eſt. Galenus intima infeſtantem colli, κυνάγχην dicit. Synanchen uero ad extima nuere amplius, immoq; ἧττον πνίγειν, eſſeq; ἧττον κινδυνώδη. Dignum uero quod parte hac minime tranſiliamus: Medos canem appellare ſpaca, id eſt σπάκα, unde dicta σπακώ, Mitradatæ conſerua, qui Cyrum ſuſcepit exponendum: Græcè dici ualet κυνώ. à qua quoniam ſcribit hiſtoria prima Herodotus aliud illi nomen impoſitum, ſcire licet ex Græcorum theſauris, Agradaton inter paſtores fuiſſe nuncupatum, mox de fluminis Cyri nomenclatura dictum Cyrum: uel quod in luſu, quem dicunt βασιλίνδα, inter coætaneos illi κυριεῦσαι, contigit, id eſt dominatu potiri. Nam & apud Cnidios Cyre uocatur Ceres: uel ut τοῦ ζῆν κυρία, id eſt uitæ princeps. Apocynon uocant oſſiculum in phryni, ſeu rubetæ, aut buffonis latere compertum ſiniſtro, quoniam canum impetus inhibeat. A cane ſydereo, quem aſtrocynon dicunt Græci, at ſolechyn Aegyptij, Cynicum comperior annum appellari, qui annis compleatur mille quadringentis ſexaginta. Viſitationem porrò id ſydus facere quadriennio interiecto.

De canum generibus adnotantur plura, deq; eorundem rabie, & diui Bellini templo in Rhodiginis paludibus. Cypſele, cypſelides, cypſeli. Parippi. Muli & canes cur facilius peſte inficiantur, uniuerſimq; bruta omnia. Prouerbium de cane imbelli. Cynea quid. Cynulchus. Canum panagyris. Cinopeta.

Caput XXVIII

POſtea uero quàm in canum pragmatiam incidimus, non grauabimur pluſcula, quæ hinc inde aucupati ſumus, huic potiſſimum loco impingere. Canes igitur in primis generoſas aduertimus, Laconicas, Arcadicas, Locridas, Celticas: unde & Ouidius Metamorphoſeon primo,

Vt canis in uacuo leporem quum Gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem.

Ibericæ item celebrantur & quæ uocantur carinæ, id eſt καρῖναι, Creticæ, moloſſicæ, eretrinæ, hyrcanæ, Indicæ. Legimus porrò nuncupari canes quoſdam pſyllicos, puto, ab Achaiæ ciuitate: ni Cypſelicos malis, quando eſt in Arcadia munitus locus Cypſela, cuius apud Thucydidem mētio ſit hiſtoria quinta. Eſt & in Thracia nominis eiuſdem adiacens Hebro ciuitas. Nam Cypſele, id eſt κυψέλη uaſis eſt, aut menſuræ ſpecies. Cypſelidas uero aurium dicunt marmorata. Cypſeli ſunt, quos etiam apodas uocant hirundinibus ſimiles. Porrò ſunt Elymæi canes à populis in meditullio Bactrorum & Hyrcaniæ. Caſtorij autem, & Menelaides, & Harmodij à dominis appellationem traxere. Illud minus prætereundũ, prodidiſſe quoſdam, Laconicas antiquitus eſſe ex uulpibus natas, & canibus, quo nomine appellari etiam quandoq; alopecidas. Sicuti Arcadicæ ex leonibus creduntur proueniſſe, unde & leontomiges dictæ. Indicarum ſobolem prodit Ariſtoteles etiam ex tigribus factam. At Nicander Colophonius ex canibus Actæonis Indicos ſcribit propagatos, quæ à rabido furore reſipiſcentes, Euphrate tranſmiſſo, in Indos uſq; aberrarint. In parte Indorum, ubi regnaſſe Sophites memoratur, & gentem eſſe ſapientia præcipuè inſignem, nobiles ad uenandum traduntur canes: quiq; latratu abſtineant, quum uidere feram, leonibus maxime infeſti. Iucundum relatu id quoq;: Chaonidas & molottidas prolem tradi eius canis, quem ære moneſio ubi conflauit Vulcanus, immiſſa quoq; anima, Ioui dedit dono: is uero Europæ, hæc

Minoi

Canis Indici, ex canibus Actaeonis

fabula canis aerei quem conflauit vulcanus

Minoi, Minos Procridi: illa uero Cephali eſſe uoluit munus. Eius hæc fuit natura, ut uitari non poſſet, ubi inſequi occœpiſſet. Sicuti Teumeſia uulpes fuiſſe narratur incomprehenſibilis. Quæ ratio utrumq; deformauit in lapidē. Sunt qui Chaonidas, de Chao inter luporum genera memorato, progenitas ſuſpicentur: atq; inde nuncupatas. Creticos canes in duo genera diſtribui animaduerto: alios enim diaponos dici audio, alios uero parippos. Et illis quidem in uenando gloria plurima: noctes enim addunt labori, ſæpeq; feris aſſidentes dormiunt, mox orta luce depugnant. Parippi uero cum equis currere conſueuere, tanta quoq; arte, ut neq; præcedant unquam fere, nec ſubſequantur. Reperio item, prope paludes quæ ad meridiem ſunt, eſſe canes qui dicuntur cynamolgi, quibus lac bubulum cibus gratiſſimus. Eorum cum Indicis bobus certamina Cteſias celebrat. Pyrrhi canis cuſtodia domini longe clariſſimus, & quia in defuncti quoque rogum aſſiluit. Heſiodo interfecto aſſiſtentes canes etiam auctores cædis coarguere latratu. Honori defuncti canis ciuitatem conſtituiſſe Magnum Alexandrum, Theopompus ſcribit. Nobilis eſt Atalantæ canis Aura nomine: quam quum Calydonia ſus peremiſſet, bruto ſepulchrum indigenę conſtruxere. Sicut in Helleſpōto, quod uocant cynoſema. Sic enim interpretari libet, ne fabuloſa conſectari uideamur. Geryonis canis Gargitios nomine, Cerberi frater, ab Hercule cæſus, in Iberia quoque monumentum habet. Actæonis canum apud Aeſchylum nomina hęc, Corax, Harpyia, Charon, Licitas. Nam Hippocētaurus Xenophontis fuit canis. Sicut Lethargus Hippammonis, qui etiam cum domino ſepultus dicitur, teſtante quoque epigrammate, quo ſignificatur Hippammoni fuiſſe equum nomine Podargum: canem uero (ut diximus) Lethargum: ſeruum uero qui dicitur Babes. Sed & epigramma ipſum appoſuiſſe præſtiterit,

ἀνδρὶ μὲν ἱππάμμων ὄνομ' ἦν, ἵππῳ δὲ πόδαργος,
 καὶ κυνὶ λήθαργος, καὶ θεράποντι βάβης.

Dicuntur uero lethargi canes, clandeſtine taciteq; adeuntes, ac morſum infigentes: unde adagium in eos qui ironico ingenio & ad diſſimulandum aptiſſimo, deniq; excarnificant, & letali ueneno animam quoque lancinant. Syagrum dicit Sophocles canem qui ſuum uenationi ſit aptiſſimus. Eſt & proprium nomen Syagrus Herodoto, itē Philarcho. Sunt qui agreſtem ſuem ſyagrum intelligant. Apud Lynceum ſyagria leguntur quoque. Aſchedorum Siculi ſyagrum nuncupant, ſicuti meminit Aeſchylus, id eſt ἀσχέδωρον. Apud Theocritum eſt in Daphnide ac Menalca Lampurus canis nomen, ex ratione albicantis caudæ, ut inquit interpres, uel à peruigili cura & ſolerti cuſtodia, παρὰ τὸ λάειν καὶ οὐρεῖν, id eſt à uidendi ſeruandiq; diligentia: uel quoniam ſit uulpi aſſimilis, quam lampuron uocant. Videtur & Acalanthis nobiliſſimi canis nomen: unde illud eſt Ariſtophanicum,

ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει.

Acalanthis feſtinabunda occęcatos parit. Quidam tamen eo nomine aues intelligunt, quas nonnulli baſilicas nuncupant. Mæram, id eſt μαῖραν dicunt Orionis canem: proprie tamen eo nomine capra ſignificatur λευκομέλαινα, id eſt ex albo nigricans. Vertagos dici canes legimus uerbo, uti uolunt, peregrino apud Firmicum Matheſeos quinto, ſponte qui in uenationem exeant, leporibus infeſti præcipue. Martialis,

Non ſibi, ſed domino uenatur uertagus acer,
 Illæſum leporem qui tibi dente feret.

Fuit & apud Locros ξυλίνη κύων, id eſt lignea canis: ſed ea habet hiſtoriam. Quippe Locro cuidam reddita ſors eſt, Ibi ciuitatem conderet, ubi canis lignea morſum ei infixiſſet: quo nomine quum ad alterum enauigaſſet maris littus, calcauit κυνόσβατον, id eſt cynoſbatum: inde quum ſuſpicaretur finem habere oraculum, ciuitates condidit, quas Locri habent Ozolæ. Catenarium canem legimus apud Senecā, ſicut apud alios lucernarium. Dignum uero relatu quod in Hecatæi lectum monumentis eſt, fuiſſe in Tenaro ſerpentem meticuloſum, quem dixerunt ἄδου κύνα, id eſt Plutonis canem: quoniam morſum eueſtigio inſequeretur mors, ueneni poteſtate uiolenta. Eum tamen ab Hercule ad Euryſthea fuiſſe productū, unde irrepſerit Cerberi fabella. Quem princeps Homerus dixit ἄδου κύνα. Caninam mortem Græci difficilem intelligunt, quo-

niam difficulter animam efflare deprehenſum ſit animal hoc: à quo etiam prouerbium eſt, δῆγμα κυνὸς λυττῶντος, quod eſt noſtris uerbis, Rabidi canis morſus: in eos qui infecti ipſi malorum congreſſu, alios itidem inficiunt. Etenim recepta opinio eſt, & expoſita à Luciano, non modo rabie agitari, & aquam expaueſcere, quos ita affectus canis momorderit, ſed & ipſos item retinere uim, eundem imprimendi morſum, atq; ita deinceps fieri hydrophouicos omnes, hoc eſt timorem aquæ concipere, ut fiat quædam rabidorum catena. Lucianus, καὶ σὺ τοίνυν ἔοικας αὐτὸς ἐν δυκράτους δηχθεὶς ὑπὸ πολλῶν τῶν σοφιστῶν, μεταδιδόναι κἀμοὶ τοῦ δήγματος. Scribit Homerus, Apolline peſtem Græcis immittente, mulos primum & canes concidiſſe. Id uero exactius interpretantes eruditi, ex odorandi præſtantia factum, coniectant: qui ſenſus adeo in mulis præcellat, ut derelicti alicubi uel odore ſolo redeant in ſemitam. proinde huiuſmodi rabidam uim concipere facilius, præcipueq; canes purum in primis aerem exigentes: ſed & inter hos albi eo amplius, quoniam coloris eius corpora quàm nigra, ſint rariora, atque laxiora. Quanquam non latet, ab Porphyrio apud Homerum κύνας ἀργοὺς accipi non albos ſed celeres: ſicuti per paralepſim alibi ἀργίποδας item canes dicit. Putat Heraclitus Ponticus, iumenta peſte infici primum, quia deiecta in terram, & prona in paſtum σὺν ποσὶν ἰκέλην ἀτμοὺς trahant procliuius homine, cuius eſt ſurrectum corpus, purius & ſublimi ſpirante. Illud neutiquam negligendum, canes ubi mire in Venerem feruntur, dici σκυζᾶν, ſicuti ſues κάπρίζειν, uaccas ταυριᾶν, equos ἱππομανεῖν, id eſt equire: unde productum in fœminas libidinoſas conuitium ab uno animalium modo. Aegritudines canum præterea tres uideor præcipue comperiſſe, λύτταν, hoc eſt rabiem, podagram, cynanchen. Verum rabies ſanari difficulter poteſt, podagra non omnino medicinam neſcit, at cynanche ſiue angina euidens promittit exitium. Porrò quicquid rabidus canis momorderit, interit certiſſimè, homo tantum euadit, ſed uix. Ariſtoteles uero libro De animalium hiſtorijs ſeptimo: Canes (inquit) tribus laborant uitijs, rabie, angina, podagra. Facit rabies furorem, & quæ momorderint, omnia rabiūt prius homine, ſicuti & legit & interpretatur Nicolaus Leonicenus. Intereunt canes hoc morbo, & quæ morſa ſunt, prius homine. Scribit ſeptimo De animalibus Albertus, iam ſe hominem uidiſſe, cui in brachio morſum infixiſſet rabiēs canis, anno autem ſeptimo poſt cicatricis locum intumeſcere cœpiſſe, atq; intra biduum interiſſe. Auicenna quoque quorundam ſententias aduocat, qui dicerent, poſt duodecimum à morſu annum in rabiem aliquando incidere nonnullos. Quod uero ſerius, quàm cætera animalia tabificam rabiedi uim perſentiant homines, efficit id naturæ diſſimilitudo. Nam & in contagioſis morbis homines ab hominibus & ſanguine coniunctis inficiuntur facilius. Cæterum rabies canum Syrio ardente, peſtifera in primis homini eſt, atque ita morſis letalis aquæ metus, uti Plinius inquit: Ad morſum uero unicum eſſe remedium & quidem oraculo quodam repertum, idem ſcribit, Radicem uidelicet ſylueſtris roſæ, quæ cynorrhoda appellatur. Nobis uero ſuppetit potentius adhuc medicamen, ſed & ipſum cælitus petitum. Eſt in Rhodiginis paludibus diui Bellini templum miraculorum frequentia celeberrimum, & affluxu hominum etiam notiſſimum. Erectæ ædis cauſa ferè publica eſt. Pulſus is diuus Patauio, graſſantibus nobilium pleriſque, quod ſeuerius ſanctiusq;, quàm ab illis probari poſſet, epiſcopum ageret, inſectantibusq; inimiciter aduerſarijs, in paluſtre agri noſtri ſolum, quindecim millibus paſſuum Rhodigio diſtans, diuertit. Quum manus hominum euaſiſſe uideretur, canum rabiem nō euaſit, à quibus eueſtigio conuulſus diſcerptusq;, mox in diuorum indigitamenta relatus, templum in illis emeruit locis, in quo & arca marmorea ferreis occluſa cancellis latet ſanctiſſimum eiuſdem corpus. Templi uero ex necis genere ea cæleſtis eſt proprietas, ſi quis clauem ſibi quæſierit, qua ædis ualuæ recludantur, ac ea candente quicquid rabie agitari orſum ſit attigerit, præſentiſſimum eſt remedium, & nunquam non uerum. Timoris uero aquæ, ὑδροφοβικὸν uocant πάθος. Cauſa ex eruditorum ingenio affertur non una. Sunt qui opinentur, immoderatam ſuperuenire ita affectis corporibus ſiccitatem, humecto ſubſtantiali penitus demutato. At Rufus in melancholiæ ſpeciē euadere ſentit morbum hunc, ueneno humorem id genus aſſimulante. Scimus autem ex melancholicis alios alia metuere. Sunt qui arbitrentur, canis à quo impactus ſit morſus

ſus, imaginem ab ijs concipi in aquis, atq; inde compaueſcere. Poſtremo autem antequam huic capiti coronidem impingam, ſuccurrunt aliqua item: id prius ex hiſtoria, quod apud noſtrates etiamnum durat. Apud Bactrianos uulgo prouerbium uſurpari ſolitum, Canem timidum uehementius latrare, quàm mordere: altiſſima quæque flumina minimo ſono labi. Porro dicitur Græcis κυνῶ, de cane, ut docuit Euſtathius, παρὰ τὸ κύω, quod amare nobis indicat. Cyneam uero quum legis, pellem fluuiatilis intellige canis, quam capitis tegumento galeæ uice ueteres adhibuiſſe palàm eſt, inde ſeruatum, ut pro galea dicatur cynea. Cynulchos uocant qui ſecum ducant canes. Panagyrin porrò canum menſe Auguſto ab Romanis ſolitam celebrari, auctores Græci ſunt, monumento urbis captæ ab Gallis. Tunc uero cædebantur canes, qui & ἀνύλακτοι, id eſt ſine latratu agebant, anſeribus ampliter ſonoreq; inclamantibus. Hoc ipſum arbitror à Plinio ſignificatum libro uigeſimonono, ubi canes ait annua pendere ſupplicia inter ædem Iuuentutis & Sumani, in furca uiuos arbore fixos ſambucea. Cinopeta in Nicandri Theriacis beſtiæ intelliguntur, quæ in ſolo motantur, uelut κινώπετά τινα ὄντα, uti iam attigimus paulo ante.

Conditionem filiæ quærere, quid ſit apud T. Liuium. Itemq; de uindicijs plura. Epheſis quid, & Eccletus. Martialis explicatur, necnon Quintilianus de aſſertione ſecunda. Caput XXIX

Enarrabamus paulo ante in Patauino gymnaſio prouincialibus auditoribus noſtris conſenſu petiti multorum, librum T. Liuij ab Vrbe condita tertium, ubi is incidit locus, qui eſt de Appio decemuiro, à quo uindiciæ ſecundum ſeruitutem decretæ ſunt, dum Virginiam puellam ardentius & occæcato animo deperiret, cuius ſponſus Icilius in hæc affectu nimio & indignitate rei prorupit: Virginius, inquit, uiderit de filia ubi uenerit, quid agat, hoc tantum ſciat: Si ipſe huius uindicijs ceſſerit, conditionem filiæ quærendam eſſe, me uindicantem ſponſam in libertatem uita citius deſeret quàm fides. In hunc ſcopulum ubi impegimus, locum uideri perobſcurum interfati ſumus: poſſe tamen, quantum ex Iureconſultorum non incurioſa lectione aucupemur, ſic ferme explicari. Paulus ſiquidem Digeſtis De diuortijs, lege prima, ſic ſubnotatum reliquit, Dirimitur matrimoniũ diuortio, morte, captiuitate, uel alia contingẽte ſeruitute utriuſq; eorum. Hinc Icilius innuebat, fore ut ſponſalia dirimerentur cum Virginia, ſi pater ſuperſediſſet à uindicijs ſecundum libertatem: quoniam ſponſam, quæ ad ſeruitutem recidiſſet, non eſſet ducturus, proindeq; conditionem illi alteram eſſe quærendam. Simul & alluſiſſe uideri poteſt ad uerba ſolennia ſponſalium diſcutiendorum, quorum meminit Caius titulo eodem, lege ſecunda: Item (inquit) in ſponſalibus diſcutiendis placuit renunciationem interuenire oportere: in qua re hæc uerba probata ſunt, Conditione tua non utar. Sicut in repudijs comprobantur hæc, Res tuas tibi habeto, Res tuas tibi agito. Et hoc erat uxori nuncium remittere, ut in Epiſtolis ad Atticum Cicero: Vxori, inquit, Cæſar nuncium remiſit. Niſi quis putet, immo dixiſſe Icilium, quærendam filiæ conditionem, quoniam ut Paulus idem adſtruit Digeſtis De regulis iuris: Quod attinet ad ius ciuile, ſerui pro nullis habentur: nõ tamen & iure naturali: quantum enim attinet ad hoc, omnes homines æquales ſunt. Inde & Caius ait, Cum ſeruis nulla eſt actio. Propterea Paulus ſcribit, Libertatem eſſe rem inæſtimabilem. Sententiam noſtram præfulcit M. Tullius pro Cælio, Confer te alio, habes hortos ad Tyberim, ac diligenter eo loco præparaſti, quo omnis iuuentus natandi cauſa uenit. Hinc licet conditiones quotidie legas, Cur huic qui te ſpernit, moleſta es? Dignum ſcitu quod in Antonino philoſopho ſcribit Iulius Capitolinus, Fauſtinam imperatoris uxorem apud Caietam conditiones ſibi & nauticas & gladiatorias elegiſſe, id eſt bene naſatos ac mutoniatos ſeu draucos conquiſiuiſſe, qui laſtaurum agerent ualide. Verum quia de Liuio agimus, ut in hoc quoque nobiliſſimum conditorem rerum opera noſtra, qualiſcunq; ſit ea, iuuemus: quæ ſint uindiciæ, item explicabimus: eo quidem gratius, quoniam hallucinationes multorum in eo intellexiſſe uidemur, quas eodem (quod dicitur) oleo expunctas obliterataſq; reluemus. Poſitum uero uerbum id apud Iureconſultos quoq;, & Pomponium Digeſtis De origine iuris, lege ſecunda: ubi uindicias pro ſententijs quidam interpretantur, quum uindiciarum nomi

ne nil prorſus aliud intelligamus quàm aſſertionem, quæ ſi à ſeruitute ad libertatem foret, uindiciæ ſecundum libertatem dicebantur. Si uero à libertate in ſeruitutem, uindiciæ ſecundum ſeruitutem pronunciabantur. Liuius, Decreuiſſe uindicias ſecundum ſeruitutem. Et in legibus Duodecim tabularum, Dare uindicias ſecundum libertatē, eſt pronunciare uel decernere aſſertionem eiuſmodi. Et ut apertius tota res percipiatur & illuſtrentur in Liuio tenebræ, Cimmerijs quandoque atriores. Lis uindiciarum eſt, inquit Aſconius Pædianus, quum litigatur de ea re, cuius apud prætorē incertum eſt, quis debeat eſſe poſſeſſor: & ideo, qui eam tenet, dat prædes litis uindiciarum aduerſario, quo illi ſatisfaciat, nihil ſe deterius in poſſeſſione facturum, de qua iurgium ſit. Sunt autem, inquit, prædes ſatiſdatores locupletes, pro re de qua apud iudicem lis eſt, ne interea qui tenet, diffidens cauſæ, poſſeſſionem deteriorem faciat, tecta diſſipet, excidat arbores, & culta deſerat. Hoc uero eſt quod perobſcure Liuius ſignificat, quum inquit, Quum ſtaret aſſertor puellæ, ut uindicaret, ſponſoresque daret, atque id ipſum agi, diceret Icilius, ſedulo tempus terens, dum præriperēt internuncij miſſi in caſtra, manus tollere undique multitudo, & ſe quiſque paratum ad reſpondendum Icilio oſtendere. Pręterea ſentētiam hanc adiuuat & Boethius ex Topicorum commentario primo. Vindex eſt, inquit, qui alterius cauſam ſuſcipit uindicandam: ueluti quos nunc procuratores uocamus: unde lex Aelia Sentia, Aſſiduo uindicem aſſiduum eſſe iubet. Dicitur et in alijs quoque rebus uindex. Liuius libro tertio: Volſci & Aequi coniunctis exercitibus Latinum primum agrum populati ſunt, deinde poſtquam nemo uindex occurrebat, ad mœnia urbis Romæ acceſſere. Vindiciæ, inquit Feſtus, appellantur res eæ, de quibus controuerſia eſt: de quibus ſic Cincius, Vindiciæ olim dicebantur, quæ ex fundo ſumptæ, in ius afferebantur. Seruius Sulpitius uindiciam eſſe ait, ab eo quod uindicantur res ex controuerſia. Porrò ſubit in hoc propoſito, ut manum præbeam Valerio Martiali, Epigrammatum primo, cuius uerſiculi morem hunc uindiciarum continentes conuelluntur magis à grammaticis quàm enarrentur. quod hoc genus ſcitamenta nec primoribus quidem labris guſtarint, ac nec extremis (ut dicitur) digitis attigerint, etiam ſi contentioſum funem ducere gaudeant plerunque. Scribit ad Quintianum, quem libellorum ſuorum facit aſſertorem, ne darentur quodammodo uindiciæ ſecundum ſeruitutem: quoniam Fidentinus (ut ipſe dicit) plagiarius, illos recitabat pro ſuis: rogatque ut det prędes, ſe dominum nihilo deterius in poſſeſſione futurum. Quæ omnia iocoſe feſtiuiterque de iudiciorum more tralata, carmini poeta inſeruit. Eiuſmodi uero id eſt,

Commendo tibi Quintiane noſtros,
Noſtros dicere ſi tamen libellos
Poſſum, quos recitat tuus poeta.
Si de ſeruitio graui querũtur,
Aſſertor uenias, ſatiſque præſtes.
Et cum ſe dominum uocabit ille,
Dicas eſſe meos, manuque miſſos.
Hoc ſi terque quaterque clamitaris,
Impones plagiario pudorem.

Illud autem Quintiliani ex libro Oratoriarum inſtitutionum quinto, huic adnexum quodammodo eſt. Nam de præiudicijs agens, ea in tribus uerſari generibus adſtruit: in rebus, in iudicijs ad ipſam cauſam pertinentibus, aut quum de eadem cauſa pronunciatum eſt, ut in reis deportatis & aſſertione ſecunda. Sed & libro undecimo Succurret, etiam ſi apud alios iudices agetur, ut in ſecunda aſſertione, aut in centumuiralibus iudicijs duplicibus. Eleganter uero à Græcis tralatio hæc à foro in aliud forum dicitur Epheſis. Extat Demoſthenis oratio, cui titulus Epheſis: dicitur item Eccletus. Hæc autem Latine prouocatio eſt: unde ἐφεσιμον δίκην legimus apud Galenum Therapeutices primo, id eſt iudicium prope dixerim prouocatorium. Quæ uero ſit hic aſſertio ſecũda perobſcurum eſt, ego ad ueterem manumiſſionum morem id ſpectare contenderim. Scribit enim Maximus Valerius, Athenis inſtitutum memorabile ſeruatum, ut ingratitudinis conuictus à patrono libertus libertatis iure exueretur. Ab eodē item refertur: Maſſilienſes treis in eodem manumiſſiones reſcindi permiſiſſe, nec quarto errori

rori ſubueniendum putaſſe. Sed & Romæ ſolitam quandoque adimi libertatem, teſtatum in Digeſtis libro quadrageſimo: Ni rem malis unam eandemq́ intelligere apud diuerſa tractatam tribunalia. Scribit tamen libro tertiodecimo Annalium Tacitus Cornelius, actum in ſenatu Nerone imperante de libertorum fraudibus, efflagitatumq́, ut aduerſus male meritos reuocandæ libertatis ius patronis daretur. Sed eam relationem conſules incipere non auſos, ignaro principe. Mox uero ſententiam eualuiſſe, Diſpiceret quiſque merita tardeq́ concederet, quod datum non adimeretur. In Traiani epiſtola quadam legimus, Aſſertionem denegandam ijs qui ex eiuſmodi cauſa in libertatem uindicabuntur. Agitur uero inibi de expoſiticijs, quos dicunt Græci ἐκθέτους. Idem Tacitus libro eodem aſtruere animaduertitur, Ad ſeruitutis malum non relabi, qui forent uindicta emiſſi manu. Idq́ ſic ab Tiberio ſancitum prodit. Autor Tranquillus eſt, à Claudio imperatore ingratos, & de quibus patroni quererentur, reuocatos in ſeruitutem. Aſſertio, inquit Priſcianus, tam à ſeruitute in libertatem, quàm à libertate in ſeruitium trahi ſignificat. Auctores ſecundi apud Vlpianum Digeſtis De euictionibus, fideiuſſores intelliguntur. Iudicium uerò aduerſus ingratos libertos, & uelut à patrono deficientes, Apoſtaſium dicebatur, uel ἀποστασίου δίκη. Eius commeminit Lyſias ad Ariſtodemum, & in Athenienſium republica Ariſtoteles. Erat & apoſtaſium aduerſus peregrinitatis reos iudicium.

Thargelion, id eſt θαργηλιών, menſis qui ſit. Thargelia feſta. Thargelus olla. Sextum Thargelionis diem fuiſſe Græcis auſpicatiſſimum. Thargelia regina. Caput XXX

THargeliona eſſe quidem Græcis menſem, haud ferè ambagioſum eſt. Qui uero ſit is non conſtat magnopere. Sunt qui Februarium putent ac interpretentur, Aprilem malunt alij: quos, etiam ſi non latet, quàm difficilis hęc cenſeatur ratio: in qua multum deſudaſſe Theodorus animaduertitur, probabiliora dicere contenderim: quippe Apollini ſacer is, & Dianæ cenſebatur, quod Thargelia comprobarint feſta, ollaq́ Thargelus dicta, id eſt θάργηλος, in qua percoquerentur fructuum primitiæ Apollinis honori, qui apparerent iam. Dici θαργηλιών putatur ratione etymologica, quia ſol θέρει τὴν γῆν, id eſt terram excalfacit. Cæterum illud grauius multo: diem qui eſt menſis huius ἱσταμένου, uti dicunt Græci, ſextus, habitum, proſperiore euentu rerum, ueteribus non Athenienſibus modo, ſed & alijs auſpicatiſſimum, quemq́ lapillo prorſum numeres meliore. Illud uero felicitatis argumentum ſane primum & magnum quoque, quod hominum ſapientiſſimus eo in uitalem prodijſſe lucem Socrates narratur. Inde & Perſarum afflicta potentia eſt, quo nomine receptum Athenienſibus eſt, τῇ ἀγροτέρᾳ capras trecentas immolare, uoti Miltiade damnato. Rurſum apud Platæas prælio nobili ſuperata gens eadem hoc ipſo die, cuius item donum ſit, apud Mycalen comparatum decus. Quin & Perſis eſſe fatalis quodammodo dies hæc uiſa, quando ea quoq; ab Alexandro Darij traduntur conciſę opes. Sed & Alexandrum eadem æditum ferunt, & ex humanis item conceſſiſſe. Illud auctarium ſane fuerit, Thargeliam genere Mileſiam, forma & ſapientia conſpicuam, quę annis triginta apud Theſſalos eſt potita regno, demum ab Argiuo, quem uinctum habebat, necatam memoriæ prodi.

Solere interdum homines pleroſq; nimis quàm leuiculis rebus ſtultè operam impendere ſeriam. Atq; inibi Platonis decretũ. Prius de atechnia, cacotechnia, matæotechnia. Caput XXXI

INter ea quæ diſſertatione multijuga, ingenioq́ excuſſo in primis, de ratione dicendi à ſtudioſis tractari ſolent: illud item aduerto minus neglectum, nullam utiq; eſſe artem, quæ res Græcis dicitur ἀτεχνία, quando nullis communiti pręceptis, nulla prorſum doctrinę ui adminiculatiores plerique, quamodo impetus tulit, aut dictauit neceſſitas, eunt præcipites. Quibuſdã id arriſit etiam num, ut artem faterentur quidem, ſed malam: dicendi poteſtate ſæpius ingenijs deprauatis in labem tralata multorum. Eſſe uero & ματαιοτεχνίαν, non improſpere forſan, ἐπ' εὐστόχως coniectarint aliqui, quam inanem artis imitationem interpretantur erudítiores: ſicubi laboris inſumitur plurimum, operæprecio nullo. In quam ſane decuriam

transferuntur, quibus inter declamantium ſudores uita atteritur uniuerſa. Profert ſeipſum hoc in aliꝭs quoque, nunquam non ſe oſtentantibus, quis horæ pereant bonæ, com aperto etiam, qui ciceris grana per longius miſſa interuallum citra fruſtrationem in acum insereret. Quod contemplatus Macedo Alexander, ut qui eſſet ingentis ac generoſi ſpiritus rex, hominis uanitatem irriſam leguminis eiuſdem modio cenſuit donandam. Sed enim more iam nobis recepto in pluribus, ad partem hanc Platonis graue decretum non prætereamus. Fuit Cyrenæus quidam Anniceris equorum agitatione ac curruum nimio plus ſibi placens, & quod conſecutione quadam adnexum huic eſt, eius rei moleſtus quandoque oſtentator. Quo nomine in Academiam ueniens Platoni geſtiebat nimis quàm auide inanes flans glorias, artificiꝭ ſui uim, ut ipſe rebatur, miram ingerere commonſtrareꝗ. Iuncto igitur curru, nunc inſpectante eo, pro artis modo & ratione procurrebat: nunc raptim, ſed ſcite admodum & prorſum apte, reſiliens, circumactis equis recurrebat: ac ſubinde progrediens remeansꝗ artificiꝭ curulis numeros implebat plane omnes, curſu ita cōtemperato, ut eandem in procurſu recurſuꝗ omnino orbitam, Græcis dictam ἁρματοτροχίαν, teneret, moderamento nunquam fallente. Id aliꝭs, uti addecuit, fortè mirum accidebat. At enim philoſophus Plato, inani eius ac uacante damnata ſedulitate, conatum eiuſmodi criminabatur, inquiens, ἀδύνατόν ἐστι, τὸν εἰς μικρὰ οὕτω, καὶ οὐδενὸς ἄξια τοσαύτην φροντίδα κατασπουδάμενον, ὑπὲρ μεγάλων τινῶν σπουδάσαι. πᾶσαν γὰρ αὐτοῦ τὴν διάνοιαν εἰς ἐκεῖνα ἀποθεῖσαν ἀνάγκη ὀλιγωρεῖν τῶν ὄντως θαυμάζεσθαι δικαίων. id eſt, fieri nequit, eum qui in parua ſic, & nulli prorſum rei tantum impendat curæ: grandioris quicquam moliminis ſollicitè ac proſpicienter attentare: omnem quippe ratiocinꝭ uim ac intelligentiam illis fere impenſam, quæ ſolidam continent, ac ueram admirationem, habere neglectui, neceſſe propemodum eſt. Callitechniam legimus item in Plutarchi Lycurgo, & apud alios: ſignificatur eo uerbo artis pulchritudo ac excellentia.

Gallinaceorum Athenis compugnantium in theatro ſpectaculum: quæꝗ tradantur eius rei initia. Monoſiri aues. Caput XXXII

GAllos pyctas compugnaturos Athenis committi ſolitos, alicubi (opinor) in Latinis relatum literis eſt, ubi rixoſarum auium laniſtæ totum plerunꝗ patrimonium, pignus aleæ, uictor gallinaceus abſtinuiſſe legitur. Et nos alıbi ſed ſtrictim commeminimus. Quam uero rationem habeat res ea, paucioribus forſan notum. Ego autem ſic comperi, fuſis fugatisꝗ Perſarum copiꝭs, lata ab Athenienſibus lege, ſancitum ut publico theatri ſpectaculo in pugnam producerentur gallinacei per diem annis ſingulis. Rei uero leuiculæ prima ſpecie hæc traduntur primordia. Quum aduerſus Barbaros ciuitatis uires produceret Themiſtocles, forte concertantes inꝗ mutuam coorientes perniciem, dum ſtrenue ac gladiatorio more inuicem ſe roſtris fodicant, gallos eſt contemplatus: nec id acerrimo & ingeniꝭ ſolertis imperatori inſuper ſpectaculum fuit, aut ocioſa pugna. Siquidem aduocatos in concionem milites ſic protinus hortari, atque in prælium cœpit incendere. At, inquit, non pro patria utique decertant hi, neꝗ item pro patriꝭs diꝭs aut heroibus: ſed nec de gloria dimicatio eſt, aut de libertate, uel liberorum ſalute: uerum, quod alteri ſuccumbere, ac ſuperbas pati uictoris leges neuter animum inducat. Quum à Themiſtocle uehementius pronunciarentur hæc, additis quæ tempus exigeret, aliꝭs pluribus, ita coorti itaꝗ animati milites ſunt, ut in hoſtem ſumma prouentes alacritate nobilem inde ſint uictoriam indepti: eiusꝗ monumentum rei ſeruatum mox quotannis, ut exemplo irritati, memoresꝗ ueterum geſtorum, ad id genus plura excitarentur uirtutis opera. Cæterum apud Xenophontem inquit Socrates, ὡς μὲν μάχην ὀρχουμένῳ καλῶς ἔχει λέγειν ἐπέτρεψα γάρ, ὥσπερ οὗτοι δύο ἀλεκτρυόνες σποράδα πτίσαντες συμβάλλουσιν. Lego item apud Alexandriam aues haberi monoſiros, unde pugnaces ſubnaſcantur gallinacei, ſi bis aut ter ouis incubarint.

Fluminū ſimulacra uarie nunc humana, nunc bubula exprimi ſpecie conſueuiſſe. Neptuno tauros immolari omnino nigros. Cap. XXXIII

Quoniam

QVoniam poetæ multa illuſtres fabuloſitate in fluminum mentione, quæſcunque collibitum fuerit illis imagines circumponunt, ac uelut graphice delineantes conformant, uiſum ad præſens, quæ mihi ſuggerit hiſtoria ex ſuperſtitione ueteri, ſtudioſis communicare, quo in poeticis fiant quaſi Mæandris adminiculatiores. Compertum igitur illud in primis, non ſolum diuinis cultos honoribus fluuios, ſed & iconas illis ac ſimulacra dicari frequẽter conſueſſe: uerum non modi unius, ſiquidem ἀνθρωπομόρφους, id eſt humana eos ſpecie effinxere nonnulli, quibus bubulam alij effigiem induxerunt. Vnde βούκρανον Acheloum in Trachinijs uocat Sophocles, id eſt ταυρόκρανον. In ijs Eraſinus eſt, Eurotas item apud Lacedæmonios, Aſopus apud Sicyonios ac Phlyaſios, apud Argiuos Cephiſus. Hominis figuram præfert Alphæus, Cephiſum Athenienſes hominem monſtrant utique, ſed ita uti promant ſe nihilominus cornua, Syracuſani & Anapum in Sicilia forma inſigniunt eadem. Cyanen uero fontem fœminea circumueſtiunt ſpecie, Crimniſium quoque, & Telmiſſum humana honeſtari facie legimus. Pueri ſpeciem formoſioris adamarunt Agrigentini, in eo qui cognominis ciuitati erat fluuius: quin & apud Delphos dicatæ ex ebore fluminis ſtatuæ aſſcripſere nomẽ, at pueri nihilominus ſimulacrum erat. Auctor in Deorum natura Phurnutus, fluuios effingi plerunque κερασφόρους καὶ ταυρώπους, ex undarum uiolento impetu, qui mugitibus aſſimile inſonet quiddam. Nam & de Scamandro Homerus, μύκησεν ὡς ὅτε ταῦρος.

Quin & ratione eadem Neptunus Mycetas nuncupatur, cui & tauros immolant παμμέλανας, ob maris colorẽ. Taurinæ formæ rationẽ illam promit Sophoclis interpres, quod ueluti boues flumina terram perſcindant, uel quod fluuijs fere adiacent paſcua.

Diſcordiarum primordia inter Platonem Ariſtotelemque ſummates philoſophos, nõ ex æmulatione inorta, uerum ex uitæ potius ratione diſſimili. Caput XXXIIII

INter Ariſtotelem Platonemque haud cõueniſſe ſatis ex ingenij monumentis, quæ ignoraſſe nemo ferè poteſt, palàm fit. Odium quod ex æmulatione auidiſſimum eſt, literarum & gloriæ ratione exortum poſſet uideri, ſed à Græcis proditum ſecus, animaduerto: qui Platoni offenſiorem factum Ariſtotelem uolunt, quod eius uitæ inſtituto oblectaretur minus. Quippe curioſius circumueſtiebatur Ariſtoteles, calciabaturque, quin & comam cõtondebat item delicatius. Huiuſmodi uero à Platonis aberant grauitate plurimũ, qui quãtus quantus nil niſi ſapientia prorſum fuit. Annulis digiti niteſcebant onuſti, & in hoc ſibi placebat nimiũ. Inerat & in facie μωκία quædam, id eſt irridendi ſtudium, importunior nec aberat loquacitas, quæ ipſa & mores coarguebat. Omnia uero hæc à philoſopho abhorrere inſigniter, fallit prorſus neminem. Proinde quum ea intueretur Plato, rarius hominem admittebat. Pluris autem longe Xenocratem faciebat, & Speuſippum, cæterosque cum quibus præter alia libenter ac ſæpe confabulabatur, de philoſophicis ſemper arcanis promens quippiam, quo illi abirent nunquam non doctiores. Fuſius uero iſta & latius in Varia exequitur hiſtoria Aelianus. Paucula hæc nos modo præcerpſimus Platonicæ dignitatis ſtudio, ſimul & ingenij admiratiõe humani, in quo uirtutum eminentiſſimarum quandoque ſeſe promunt germina, ſed & uitia inoleſcunt inſignia. Quam utique ſocietate adeo diuerſam poſſe coiri, uix impetraret fidem, ni exemplis hinc inde ſcaturientibus abunde cõmoniti, uel immaniora multo compaueſcere interdum cogeremur. Adeo nihil non audet inenarrabilis hic Proteus, omnia transformans ſeſe in miracula rerum. Super Ariſtotele uero illud amplius dignum memoratu: quum iudicium ueritus Athenis profugiſſet, ſcitante ex eo quopiam, cuius nam modi uideretur ei Athenienſium ciuitas, παγκάλην, ἔφη, ἀλλ' ἐν αὐτῇ ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ. Sycophantas nimirũ innuens iuſto plus inibi progerminantes. Rurſum quærenti, Quid ita Athenas deſtituiſſet, ὅτι οὐ βούλεται, ἀπεκρίνατο, Ἀθηναίους δὶς ἐξαμαρτάνειν εἰς φιλοσοφίαν, Ne, reſpondit, in philoſophiam bis delictum eant Athenienſes, τὸ περὶ Σωκράτους πάθος αἰνιττόμενος, καὶ τὸν καθ' ἑαυτὸν κίνδυνον. Proditum & illud monumentis eſt: quum philoſophus hic extrema ſibi ingruere præſenſiſſet, dolore ac ſpe in lachrymas amplius profuſum primæ cauſæ miſericordiam intentius imploraſſe. Quin

& Homeri ſententiam ex Odyſſea uehementer approbaſſe, qua nõ eſſe immortalibus dijs indecorum pronunciatur, hominis induere naturam, quo ab erroribus ſeuocentur mortales. Qua in re Chriſti præſenſiſſe aduentum augurantur nonnulli, eius uiri gloriæ in primis addicti.

Sileni ac Midæ congreſſus. Terram haberi continentem extra orbem noſtrum, deq; in ea ciuitatibus & hominum moribus. Caput XXXV

THeopompum inter Græcos hiſtoricos non incelebrem prodit in Varia hiſtoria Aelianus, mandaſſe literis, Midam Phryga, & Nymphæ filium Silenum mutuis quandoq; uſos congreſſibus. Erat quidem Silenus deo natura inferior, homine tamen melior, ſi utiq; immortalitatis etiamnũ compos. Et plurimis utiq; ultro citroq; dictis, mox & Midæ ſic eſſe fabulatum Silenum, Europam, Aſiam & Libyam quoq; eſſe inſulas plane, ut quas ambitu complectatur oceanus. Haberi autem extra orbem hunc, eam quæ ſola ſit continens, cuiusq; ſit infinita magnitudo: eſſe uero inibi animalia prægrandia, ſed & homines amplitudine ad nos dupla, uitæ quoq; ſpatijs menſu compari. Quin & plurimas maximasq; ciuitates, legibus omnino & uiuendi inſtitutis noſtris haudquaquam ſimilibus, uerum inter eas præcellere duas præcipue, inuicem prorſus diuerſas: alterã dici Machimon: εὐσεβῆ autem, id eſt Euſeben alteram, cuius incolæ perpetuam ducant pacem, diuitijs affluentibus, quando ex terra ſuccreſcant fructus citra cultum omnino ullum. Neq; uero ſerẽdi illis curã incũbere: perſeuerare porrò ſanos, καὶ ἀνόσους, id eſt ſine ægritudinũ moleſtia. Demigrare deniq; uia ridibundos & hilares uſquequaq;. Adeo uero ſine ambiguitate iuſtos eſſe, ut ne dij quidem indignũ opinentur, eos uel frequenter inuiſere. At qui Machimon incolant eſſe pugnaces, & naſci armatos, ac bellum aſſidue gerere, collimitaneos plurimum euertendo: quippe gentiũ multarum eſſe compotem unam modo ciuitatem. In ea cenſeri hominum myriadas ducentis haud pauciores, quos nõ abſumpſerint bella, morbis plane conficiuntur. Sed perrarũ id eſt. Intereunt uero in prælijs ſaxis percuſſi aut lignis: nam ferri ictum non admiſerint. Auro argentoq; abundant eatenus ut ſit ibi aurum uilius quàm apud nos ferrum. Hoſce uero in noſtrum quandoq; orbem adortos enauigare, ad Hyperboreos appuliſſe: quos cum inaudiſſent noſtrorum hominum fortunatiſſimos, ipſi ut uiles ſunt aſpernati, ac humiliter ſordideq; agẽtes, propter eaq; ulterius pergere neglexiſſe. Cæterum id mirabilius multo, eſſe inibi homines item Meropas nomine, quorum ciuitates & multæ ſint & inſignes. Viſitari autem in regionis parte ultima locum, quem dicant Anoſtum, id eſt ἄνοστον, hiatui perſimilem: ſed nec tenebris obtentũ, neq; item lumine. Aerem uero incumbere turbido inſynceroq; ſuffuſum rubore. Flumina circumluere duo: unum uoluptatis dici, triſtitiæ ac mœroris alterum. Vtriq; adnaſci arbores magnitudine qua proceriores platani. Haſce eius poteſtatis fructus producere, ut qui guſtarit, indeſinentes effundat lachrymas, demumq; ſic intermoriatur. At uoluptatis arbores diuerſum efficere omnino: nam pomo ueſcẽtes deſideria prorſum alia deſinunt, anteactas quoq; ætates denuo repetentes: ſiquidem ſenectam exuere primum, ac uigorem induere, perq; quoſdam uelut gradus, effectos iuuenes tranſire mox ad pueriles annos, ac demum infantiliter cõmori. Lectum & illud in Græcorum theſauris, fuiſſe in Macedonia hortos, qui dicerẽtur Midæ, roſis ſponte ſuccreſcentibus foliorum ſexagenum, odore cæteras anteeuntes multo. Inibi tenet fama apud Macedonas, Silenum captum.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LEctionum libros, ad uenerandum Franciſcum Pilumnum Rhodiginũ iuris pontificij ſcientiſſimum, Præfatio decimaoctaua.

SI cui ab ineunte ætate, quam eſſe prudentia ſenum confouendam adminiculandamq́, traditum eſt, ita inhæſi, ut addicerem me totum, ueluti ridicæ cuidam firmiori, tu is es Franciſce parens optime: ſit enim hæc tui præfatio ueriſſima, ad quem in anguſtis lætioribusq́ meis rebus cenſui defugiendum perpetuò, ne quod adoleſcentiæ commune uitium eſt, in lubrico conſtitutus per inſcitiam à rationis rectitudine abirem longius, quod ex Homero didiciſſem puer,

νεωτέρων δ' ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.

Tu uero rerum diuturniore uſu prudentiſſimus, clemẽtiſſimè amplexatus, perinde ac filium es, nullo unquam reclinato incommodo. Nec id conſilijs modo eminentiſſimis fidiſſimisq́, ſed opera quoq; uel ampliſſima, ut ædes tuas nunquam mihi occluſas ſenſerim. Nec illud repeto nunc, qua me ſemper tũ apud prætores, tum apud ciues noſtros ingenuitate, nullo prorſum liuoris fuco ſordida celebrandum, etiamq; ultra meriti rationem extollendum ſis arbitratus. Et ſunt hæc quidem mentis propè diuinę germina, reminiſcentisq́ quid nam uicturi gignimur, ordo quis datus. Quamobrem immenſa ſunt quæ tibi à me hoc nomine debeantur. Nec aliud ferè apud animum meum ſolicitius aut anxius magis diu perpendi, quàm ut rationem inirem aliquam, quæ tibi me, & ſi non gratiſſimum, quod noſtri calculi modus non patitur, at non ingratum omnino præmonſtraret ſaltem. Verum omnem, quod aiunt, funiculum mouenti, dum apte diſpunctam rationem uolo, illud ſe demum noſtræ obtulit imbecillitati, ut hiſce commentatiunculis noſtris, ſi modo tantæ rerum excellentiæ futuræ pares ſunt, nomẽ tuum, mihi nunquam non uice quodammodo numinis habitum, in perpetuitatis memoriam darem: ut ubicunq; Latinæ linguæ ſonus fuerit non infrequens, mortales intelligant uniuerſi, quàm clementer quamq́ officioſe mecum egeris, quamq́ hoc uno nomine, non tibi modo, ſed et tuis omnibus debeã: ſi uolo is eſſe, qui ut eſſem adniſus perpetuo ſum. Tuæ uero partes ſunt, quæ pro uirili offerimus, lætiore frõte excipere. Tenuia quidem forſan ſunt, ſed beneficia te nõ fœnerari certo ſcio. Quod ſi laxius mecũ ageret fortuna, & uotis euentus reſponderet, munificentius multo gratiusq́ tractarere. Nunc te marmoreum pro tempore fecimus, ſupererunt forſan & alij qui aureum te conſtituãt. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI

ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, qui decimusoctauus.

Spartanorū mores explicantur. Nomi polemici qui. Gymnopædiæ. De Ornithia, & Diana Orthia, ac Dionyſii feſto ſcieria. Iuuenalis locus de orbe Lacedæmonio, & pædæmate. Item de pueris Bomonicis: Lactantij grāmatici locus reſtituitur. De fœminarū nuditate. Inibi Martialis locus explicatur de libidinoſa Lacedæmone. Quibus furari honeſtum. Cardaces qui. Quintilianus illuſtratur. Scutorum literæ. Græcorum latrocinia. Cap. I

LAcedæmoniorum rempublicam plurium monumentis celebratam, habuiſſe præclara & eximia pleraq;, quum multa alia argumento ſunt, tum illud in primis, quod Plato ille, quem diuinum omnis nuncupat antiquitas, quiq; non docendi ſolum, ſed etiam dicendi fuiſſe agnoſcitur, eſſeq; etiam num magiſter optimus, libros De legibus non aliter concinnarit, quàm ut in eos congereret, quicquid ſingulari prudentia inſtitutum ſancitum'ue comperiſſet in Cretenſi republica Spartanaq;, necnon Attica, quam nouam dicunt. Quoniam prodat Timæus, ante ingentem terrarum inundationem fuiſſe Athenas alias tum in Græcia, tum in Aegypto, quas à Pallade conditas educatasq; uult. In quibus ea fuerit gubernationis forma, quam in libris De republica ſit Plato complexus. Scitum & illud: uelut orbem Hercules obierit, una præcinctus pelle, ac una communitus claua: ſic & Spartanos ab una ſcytala & frugi ueſte ac uili, Græciæ uolenti imperaſſe, & ne moto quidem ſcuto, tyrannicos ſæpe ſpiritus retudiſſe. Quin traditum nonnullis, Athenienſium fuiſſe, myſteria celebrare ac pompas ducere, Eleorum certamina ſtatuere: Spartanorum autem, ſi quid deliquiſſent hi, cædendo caſtigare. Scribit tamen Rhetoricorum primo Ariſtoteles, Quibuſcunq; ciuitatibus res muliebris male habeat, ſicuti Lacedæmonijs, uideri ijs fere dimidium abeſſe felicitatis. Mira certe ſunt quæ prodit hiſtoria. Lege ſiquidem apud eos ſancitum erat, ut ſenior, ſi forte uxor ei eſſet floridior, aptaq; etiamnum tollendæ proli, & iuuandæ patriæ, delectum ex iunioribus quempiam, moribus præcipue exploratis probiſq;, poſſet ad eam admittere. Quam ubi is generoſo impleſſet ſeminio, quod inde natum foret, educaret, ut conceptum natumq; legitime. Quod ſi quis uxorium onus ut moleſtum grauaretur, nimiſq; impeditum, ingenuæ tamē prolis deſiderio obmolliretur: tunc licebat, ſi quam is fœcundam generoſamq; animaduertiſſet, adducto prius in eiuſmodi ſententiam uiro, eam quærendę prolis gratia adire. Nec id ex propalata ſubſtrataq; paſſim natum pudicitia uideri poteſt, quodq; id genus fœminæ ad Veneris prolubia forent procliuiores. Legimus quippe pauperculam quandam interrogatam, Quid'nam marito datura dotis foret, reſpondiſſe, Patriam pudicitiam. Altera uero, quum quæreretur ex ea, an cum uiro coiſſet: Minime, inquit, ſed ille mecum. Quædam porrò, quum fuiſſet clàm compreſſa, fœtumq; perdidiſſet, ſic nulla emiſſa uoce ſe conſtantem ac tolerantem præſtitit, ut eliſo conceptu reiectoq;, parentes alioſq; latuerit proximos: quippe dolorum magnitudinem, quibus (ut aſſolet) lancinabatur ſubinde conuellebaturq;, uicit ignominiæ timor. Tantum erat uel in muliebri ingenio tolerantiæ robur, ut nō immerito uideatur Horatius ceciniſſe Carminum primo,

Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Lariſſæ percuſſit campus opimæ.

Nam, ut inquit Aemilius Probus, Lacedæmoniorum moribus ſumma uirtus in patientia ſtatuebatur. Seneca ſcribit, Lacedæmonios conſueſſe liberorum ſuorum indolem experiri publice uerberibus admotis, illos ſubinde adhortando ut flagellorū ictus fortiter perferrent: item laceros ac ſemianimes rogando ut perſeueranter uulnera præberent uulneribus. Quam rem copioſius exequitur Lucianus in ſermone qui eſt De gym

nafiis

naſiis,& ſignificat Thebaidos quarto Papinius,

Et oliuiferi Eurotæ Dura manus.

Expoſuit & Lactantius grammaticus,gentis in eo crudelitate taxata. Laconibus hoc item fuit peculiare,omnia impenſius cælare.Propterea id innuens hiſtoria quinta Thucydides, τὸ κρυπτὸν, inquit, ἀγνοῶν. quum de Lacedæmonijs loqueretur. Apud eundem obſeruatum quoque,Nomos dici polemicos cantilenas Lacedæmonijs in hoſtibus congrediendis concini ſuetas.De gymnopædijs,quas nudi certantes concelebrabant ijdem,mentio Thucydidi etiam fit:τράπαντες,inquit,αὐτῶν τὰς γυμνοπαιδίας.Sed ad patientiam redeo. Cretum quidem leges, inquit Cicero, itemq; Lycurgi laboribus erudiunt iuuentutem,uenando,currendo,eſuriendo,ſitiendo,algendo,æſtuãdo.Spartæ uero pueri ad aram uerberibus ſic accipiuntur,ut pleriſq; ſanguis è uiſceribus exeat: nonnunquam etiam,ut quum ibi eſſem,audiebam,ad necem. Quorum non modo nemo exclamauit unquam,ſed ne ingemuit quidem. Hoſce pueros Seruius grammaticus Bomonicas,ueluti dicas, ſuper aris de uictoria contendentes,appellari ſcribit.meminit & Lactantius ſuper octauum Thebaidos, ſed codicibus fœde interpellatis:nam ſcribitur modo Suominicæ.Concertatio autem ea, ut idem teſtatur, diamaſtigoſis uocabatur, hoc eſt diſflagellatio,quis plura poſſet uerbera ſuſtinere. Plutarchus in Lycurgo,Puerorum multos, inquit, in ara augurij cæſos uerberibus mori uidimus.In Apophthegmatis Laconicis,in ara Orthiæ Dianæ id ſolitum fieri ſcribit. Cui ſententiæ ſuccinit & Papinij interpres. Hinc in Plauti Captiuis, feſtiue Lacones leguntur Plagipatidæ. In Græco Plutarchi codice ita relatum aduertimus, ἐν πολλοὺς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ὀρνιθίας ἑωράκαμεν ἀποθνήσκοντας ταῖς πληγαῖς. Atque ita legiſſe animaduertitur interpres.Nam eſt Ornithia Sudæ augurium,Iulio autem Polluci aucupium. Poterat uideri emaculandus Plutarchi codex, uti pro Ornithia ſubſtitueretur Orthia. Verum ex Græcorum obſeruatum fidelia eſt,Ornithiam fuiſſe luſum,in quo euerberarentur pueri. In Ariſtidis uita Plutarchus idem auctor eſt, in pugnæ memoriam cum Mardonio cædi ad aram Ephebos, quod quum ſacrificanti Pauſaniæ incurriſſent barbari, uirgis loriſq; ſunt reiecti ab inermibus,ex quo & Lydia pompa diſflagellationem conſequebatur. Sed enim quia de Orthia Diana, & diamaſtigoſi facta nobis mentio eſt, remotiora quæpiam nec in triuijs recantata,hinc iam ſubnectere pergamus.Nam ita in Græcorum mihi compertum theſauris eſt: primum in Laconia Limnæum locum eſſe Orthiæ ſacrum Dianæ.Eius ſimulachrum id eſſe memorant, quod ex Taurica eſt ab Oreſte & Iphigenia tralatum. Qua in re probabiliora uidentur aſtruere quàm Athenienſes qui in Braurone relictum uolunt. Sed ſacrorum eos poſt alia pleraque coarguit ritus:ſiquidem Aſtrabacus & Alopecus, à quibus id compertum primo eſt, mox dilapſi in amentiam ſunt.Paulo poſt Limnatæ, & alij quidam,Dianæ quum rem diuinam obire adorti eſſent,in diſſidium primo,pòſt & in mutuas proruperunt cædes: multis uero in ara peremptis,reliquos qui calamitati ſuperfuerant,morbi abſumpſere.Reddita conſultantibus inde ſors eſt, αἵματι ἀνθρώπων τὸν βωμὸν αἱμάσσειν. id eſt, ſanguine humano aram eſſe cruentandam. Propterea immolari cœptus, quem intuliſſet ſors: donec Lycurgus immolationem ad Epheborum diſflagellationem tranſtulit:nam ſic cruore humano oppletur ara.Simulacrum ipſum quod exhibet ſacerdos, utpote perexiguum,leue eſt. Quod ſi uel formæ uel dignitatis ratione minus ſe conuerberando ſæuiant pueri, tunc mulieri effici onerofius creditur atque ingeſtabile.Dianam uero non Orthiam modo nuncupant, uerum & λυγοδέσμαν: quoniam in uirgultorum, quæ dicunt λύγους, denſitate comperta memoratur: quæ ſimulacrum circumplexa, ὀρθὸν, id eſt rectum, illud ſtatuebant: unde & nominis profluxiſſe ratio uideri poteſt.Sed inſtitutum repeto,ſi illud adiecero, in Arcadia non longe à Stymphalo Dionyſii fuiſſe templum, cuius feſtum σκιέρεια nuncupant, in quo ex Delphici Apollinis reſponſo diſflagellentur mulieres.Præterea qui Græciæ formam rerum publicarum dederunt,corpora iuuenum firmari labore uoluerunt. Hoc Spartiatæ etiam in fœminas tranſtulere, quibus magis palæſtra,Eurotas,ſol,puluis,labor,militia eſt in ſtudio, quàm fertilitas barbara. Puellas ergo aſſuefaciebant non minus quàm pueros, & uerſari nudas, & quibuſdam in ſacris ſaltare, & canere præſentibus ſimulq; aſtantibus iuuenibus. Propter ea

ea Propertius quoq; quadam elegia ita canit:
Multa tuæ Sparte miramur dona palæſtræ,
Sed mage uirginei munera gymnaſii:
Quod non infames exercet corpore laudes,
Inter luctantes nuda puella uiros.
Saltationem uero hanc, ſiue id genus alteram ſignificaſſe Iuuenalem eo uerſiculo:
Qui Lacedæmonium pædæmate lubricat orbem.
putat in libro De orthographia Cæcilius Minutianus Apuleius, ac legendum pædæmate, prioribus ſyllabis diphthongum recipientibus: quia ſit utrobique apud Grecos, [illegible], & uerbo eo plane ſaltationem innui. Cæterum hac parte illud obiter legentes monuerim: Platonem quoq; libro De republica quinto non improbaſſe mulierum in gymnaſiis exercitia, quoniam omnium operum natura compos ſit fœmina. Voluit quoque, ut non puellæ ſolum, ſed etiã anus nudæ cum uiris luctarentur: et quæcunq; exercitationes uiris contribuantur, eaſdem mulieribus impertiendas eſſe dicit. Et quia res abſurda prorſum uidetur, ipſius Platonis uerba ſubieci. Nudandum igitur, inquit, corpus erit mulieribus, quandoquidem pro ueſtibus uirtutem induent, communicãdumq; in bello, & in omni alia ciuitatis cuſtodia. Qui uero nudas riſerit mulieres, ratione optimi cuiuſdam ita nudatas, inanem circa ridiculas nugas carpens ſapientiæ fructum, neque quid rideat, neque quid agat intelligit. Huc porrò Martialem reſpexiſſe contenderim illis uerſiculis ex libro quarto,
Argiuas generatus inter urbes
Thebas carmine cantet aut Mycenas,
Aut claram Rhodon, aut libidinoſæ
Ledeas Lacedæmonis palæſtras.
Nam interpres ad Helenæ raptum alluſum putat, uel ad Venerem, quæ illic coleretur. Sed redeo ad uiros. Scribit libro tertio Quintilianus ad hunc modum. Minus Lacedæmone ſtudia literarum, quàm Athenis honoris merebuntur, plus patientia & fortitudo. Rapto uiuere, quibuſdam honeſtum eſt. Hæc uero imperitioribus ſubobſcura uideri haud ambigo: ideo aliqua à nobis afficientur luce. Sic uero apud Plutarchum in Apophthegmatis obſeruauimus: Spartanorum moris fuiſſe, literas modo pro neceſſitate diſcere, reliquarum uero diſciplinarũ nihil omnino admittere, nec homines magis quàm libros. Erat autem illa ipſis diſciplina, ut honeſte parerent, labores conſtantiſſime tolerarent, pugnandoq; aut uincerent aut interirent. Ob quod quum Athenis rhetorum quiſpiam Lacedæmoniјs imperitiam obieciſſet, reſpondit Pauſaniæ filius Pliſtonax, Recte dicis. ſoli namq; Græcorum nil à uobis mali didicimus. Scribit tamen in Protogora Plato, Antiquiſſimum apud Græcos, & plurimum ſapientiæ ſtudium in Creta & Lacedæmonia extitiſſe, ac ſophiſtas inibi plures quàm alibi uſquam repertos: diſſimulare autem ſolitos ac imperitiam prætendere, ne Græcos alios ſuperare ſapientia deprehenderentur, ac ad idem ſtudium accenderentur. Et mox paulo addit, Lacedæmonios optime ad philoſophiam & ſermones eſſe educatos, etiam ſi à principio rudes uidentur: uerum eiaculari ſtatim magni momenti uerba contorta breuiaq;, uehementis modo iaculatoris: cuiuſmodi enunciare uiri ſit tãtum abſolute docti. Quod uero ait Fabius, quibuſdam rapto uiuere, honeſtum, de Spartanis item intelligendum. Apud quos Irenes ſunt & Melirenes, id eſt ἔρηνες καὶ μελλέρηνες: rectus autem, unitatis numero eſt, ἔρην: uocant autem hoc nomine, qui iam annum ſecundum è pueris exceſſere. Melirenas uero natu grandiores inter pueros. Iren igitur pueris præſcribit (neque enim unquam ſine magiſtro ſunt) firmioribus quidem ut ligna ferant, minoribus uero olera, quæ omnia furto quæruntur. Quod ſi quis per incuriam deprehenderetur, flagris inſigniter afficiebatur, ceu negligenter ineptèq; furari uideretur. Aliàs, ſi propoſitæ quæſtioni parum accuratè quis reſpondiſſet, ab Irene pollici infigebatur morſus. Furantur item, ut Xenophon tradit, ex cibariјs quicquid ualent. Eius uero negociationis curam nobile retegit exemplum: quum leonis catulum quidam ſurripuiſſet, ac inuoluiſſet pallio, eiuſq; uentrem unguibus ac dentibus fera diſcerperet, latendi ſtudio, pertinax ille ſilentium ita ſeruare perrexit, ut inde interiret. Perſis item uidentur

tur, lege permiſſa fuiſſe furta. Nam qui rapto uiuerent apud eos, Cardaces uocabantur: quia carda, uirile ac bellicoſum ſignat. Apud Pauſaniam & Ammoniū, Cardaces pro militibus accipi uidentur. à Caribus uerbum eſſe propagatū, ſcribit Euſtathius. Apud Aelium Dionyſium, impios homines dici Cardacas, obſeruaui. Eſſe enim mercede militantes barbaros, apud Theopompum: Simpliciter uero, inquit, Perſæ quemlibet fortem furacemq́ cardaca uocant. Cares primos mercede militaſſe, auctor Pauſanias eſt. Tauros Scythas Herodotus ſcribit in Melpomene furandi licentia ſibi uictum comparare, atq; item ex bello. Refert Gellius, apud ueteres Aegyptios, quod genus homines conſtat & in artibus reperiendis ſolertes cum primis extitiſſe, & in cognitione rerum indaganda ſagaces, furta omnia indiſcriminatim fuiſſe licita, & proinde citra ullam noxam pœnamúe. Sed & poeta nobilis Aeneidos nono, de Latinis ita canit,

Caniciem galea premimus, ſemperq́ recentes
Conuectare iuuat prædas, & uiuere rapto.

Sed quod paulo ante ab eodem de Latinis eiſdem pronuntiatur:

Durum à ſtirpe genus, natos ad flumina primum
Deferimus, ſæuoq́ gelu duramus & undis,

Videtur item de Spartanis tractum moribus. Nam, ut Seneca nobis auctor eſt, libro Suaſoriarum primo, Omnibus ſua decora ſunt. Athenæ eloquentia inclitæ habebantur: Thebæ ſacris: Sparta armis. Ideo Eurotas amnis hanc circumfluit, qui pueritiam indurat ad futuræ militiæ patientiam. Sed illud aduertendum: eſſe autores qui prodant, non aqua infantes, ſed uino ablui à mulieribus ſolitos, experimentum quoddam ipſorum habitudinis ita facientibus. Etenim dicunt huiuſmodi rerum periti, ægritudinibus obnoxios, admoto mero debilitari ac reſolui: qui autem ſit ualetudinis obfirmatæ, amplius acuere ac obſtipare habitum. Cæterum, quia non latet, à Græcis plerunq; Romanos conuelli, ut qui piraticam quandoque uel exercuerint uel permiſerint, paucula, quibus ineptum reprimatur ſupercilium, ex hiſtoria Thucydidis prima collibuit exſcribere. Antiquitus (inquit) Græci, ac maris accolæ barbari, quiq́ inſulares erant, ubi amplius traiectu mutuo ſe cœperunt inuiſere, ad latrocinia mox ſunt conuerſi ductantibus uiris uel præpotentibus proprij cauſa lucri, & ut imbecillioribus inde uitæ fomenta compararentur. Quòd ſi in urbes incidiſſent immunitas, uicatimq́ cultas deprædabantur. Indeq́ ſibi uictum ferè uendicabant: quando, ut uidetur, nullum ex facto comparebat dedecus, quin gloriæ potius promebatur nonnihil. Dilucet uerò & nunc ex continentis habitatoribus nonnullis, quibus id agere uel honeſtiſſimum. Et mox: In pleraq;, inquit, Græcia uetuſtus necdum exoleuit mos. Et rurſum: Ipſa hæc latrocinia dilabentibus multis, Troianum bellum decennale effecerunt, quod tamē fama longe minus fuiſſe, hinc coniectatio euidens: quod poſt id è ſedibus ſuis exacti ſunt Græci, nequeuntes per ocium augeſcere. Illud uero neutiquam prætereūdum: Lacedæmonijs fuiſſe morem, lambda in ſcutis geſtare, εἰς παράσημον, id eſt notæ inſignioris gratia, ex principe nominis litera, uelut charactere ſe ipſos præmonſtrātibus. Sicuti Meſſenij, Μ literæ nota ſe cognobiles pręebant. Eupolis,

ἐξεπλάγην ἰδὼν στίλβοντα τὰ λάμβδα.

Legimus in ſpectatæ fidei libris, Spartanum militem uehementius coercitum, quòd procinctus tempore auſus ſit uideri ſub tecto. At poſtremis Romani imperij ferè temporibus pluma & flexilis lectulus armato etiam in delicijs fuere, ac gladijs pocula grauiora, ſiquidem teſta bibere iam pudebat. Maximiano autem Cæſare Perſarum uallo direpto, gregarius miles, quum Parthicum fortè ſcutum comperiſſet, in quo ſeriatim collucentes uiſebantur margaritæ, per rei inſcitiam gemmis abiectis, ſolo abijt pellis nitore contentus.

Laconicæ magnanimitatis exemplum ex Xenophonte. Cur Spartani dicti quandoq; Ophiodiri. Item Spartam fuiſſe alterum Græciæ oculum. Eurotas, Sparta, Lacedæmon, unde appellationem traxerint. Sparti qui. Scedaſi filiæ. Cetoeſſa Lacedæmon cur. Cæeti, Coi. Oreſcoi. Cap. II

II Poſtremo

POſtremò uirtutis Laconicæ ac magnanimitatis ſingulare apud Xenophontem libro rerum Græcarum ſexto, argumentum nobis ſuggeritur, quo ciuitatis eius magnifici ſpiritus facile omnium oculis ſubijciūtur. In Leuctrica pugna à Thebanis proſtrata, exciſa attritaq́ prorſum Lacedęmoniorum gloria eſt, nam ab ea uix amplius emerſere. Accepta igitur tam inſigni clade, ſuæ cuiq; aduenit calamitatis nūtius. At quorum propinqui cæſi in prælio fuerant, in publicum ſe proripiebant nitidi & hilares, aut (quod æque magnum eſt) hilaribus ſimiles. Quibus ſuperſtites fuerant neceſſarij, hi ferè in luctum ſe dantes, domi continebantur, rari admodum priuatos lares egredi. Et ij quidem ultra fidem triſtes, & fronte nimis corrugata, & demiſſis oculis, diceres omnibus exutos, ſolum deniq; exilij cauſa uertere. Ex hac uero uirtutis admiratione uideri Pindarus poteſt, Lacedæmona ſic celebrandā duxiſſe, uti in Iſthmijs ὑψίπεδον diceret θεράπνας οἰκέων ἕδος. id eſt, altam Therapnæ inhabitans ſedē. Quando ad loci ſitum referre haud queas; ſiquidē ita Homerus canit,
οἳ δ' εἶχον κοίλην λακεδαίμονα κητώεσσαν.
Quibus concaua indicatur Lacedæmon. Nec inde ſeiungitur id prouerbij facie ab Maximo Tyrio prolatum, Amor nil adeo infeſtè odit, quàm neceſſitatem ac metum: ut qui magnanimus ſit, præcipueq́ liber, ipſis nimirum Lacedęmonijs liberior. Illud item nequeo præteriſſe: obſeruatum à me in Græcis literis, Lacedæmonios quandoq; à Pythia nuncupatos ὀφιοβόρους, eius appellationis ex hiſtoria ueteri hanc promunt rationem. Quadam tempeſtate ſerpentium multitudo mira in Laconia ſuccreuit: facta inde annonæ caritas eſt incredibilis, coactiq; indigenę ſerpentes in eſcam humanam uertere: unde nomenclaturæ nouæ data occaſio. Quod in admirabilium relatione Ariſtoteles ſcribit. Idem libro Rhetoricorum tertio, metaphoras eſſe quatuor inſinuans, addit, eam probari in primis, quæ dicatur κατ' ἀναλογίαν. Cuiuſmodi fuit de Lacedæmonijs Leptinæ dictum non negligendum, τὴν ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον γενομένην, id eſt Græciam factam unoculam. Quin & Pompeius Trogus, Athenas Spartamq́ ceu duo Græciæ lumina celebrat miraturq́. Cimon uero Athenienſis hortabatur, ne Græciam negligerent χωλὴν γεγενημένην, Sparta pereunte. Sed enim, ut diximus, apud Leuctra Spartana uirtus attrita corruit, in nihilum dilapſa ferè, infeſto numine, ſi credimus, ob ſcelus admiſſum in Scedaſi puellas, Molpiam & Hippo, uti à Pauſania relatum ſcio, etiam ſi ex Plutarcho alibi Miletiam ſcripſimus. Meminit quodam reſponſo etiam Apollo, quod ſic habet,

Λεῦκτρα τέ μοι σκιόεντα μέλει, καὶ ἀλήσιον οὖδας,
Καί μοι τῶ σκεδάσου μέλεον δυσάνθεα κοῦρα.

Cæterum, in hac tam fuſa de Spartanis mentione, adijciamus, quæ apud Græcos inter legendum præcerpta nobis: in regione ea principem regnaſſe Lelega indigenam, unde ſubiectis adoptata nomenclatura. Ex eo Myleta natum memorant, cuius fuerit filius Eurotas: hic ſtagnantes per regionem aquas dioryge, hoc eſt foſſa perduxit in mare, unde flumini origo & nomen. Perfuncto ſine liberis rege, principatum excepit Lacedæmon, qui Iouis dicebatur filius, Spartam Eurotæ filiam uxorem is aſciuit ſibi. Initio regni primum quidem à ſe dici Lacedæmonios iuſsit. Mox & conditæ ciuitati uxoris indidit nomen. Sicuti ab Amycla eius filio Amyclas tradunt nuncupatas. Vbi Hyacinthi Amyclæ filij uiſebatur monumentū, Apollinis ſubiectum ſimulacro. Spartium, uulgò ferè notum uocabulū, licet origine omnino ignota, eſt craſſius filum quo ſuimus calceos, indicat id libro quinto Athenæus, putria calceorum ſpartia accenſens: unde & ſpartiaria rectè dicetur cæra. Verbi origo Græca: nam ſparta dicuntur funes, & licia: Spartos uerò Palæphatus ſcribit, quum proximarum eſſent regionum, aduerſus Cadmū ſubitò conſtitiſſe, ac propter repentinos quaſi de terra contractus ex omni parte confluentes, Spartos nuncupatos. Quod Ammianus quoq; Marcellinus probabile habet. Meminit Gellius: Ego (inquit) Sparta apud Homerum, non plus Spartum ſignificare puto, quàm Spartos, qui dicuntur in agro Thebano nati. Hippias Delius, uti Apollonij interpres ſcribit, gentis cuiuſdam nomen fuiſſe Spartos, pronuntiat. Pindarici enarratores ex Androtionis ſententia, fugiſſe ex Phœnicia Cadmum ſcribunt, μετὰ ἱκανῶν σποράδων. id eſt, cum Sporadibus multis. unde ob miſcellum & quaſi confuſaneum

ſuſaneum genus dici Spartos cœpiſſe. Sporades uero ſparſi nuncupantur. Lacedæmona Cetoeſſam, id eſt κητώεσσαν nuncupant, & magnam interpretantur, uel quia cete habet grandius. Verum Cętaeſſam, ſiue καιετάεσσαν, Zenodotus mauult ſcribere: ut intelligamus καλαμινθώδη. Aſtipulari uidetur & Callimachus, ubi ait,

ἵππους καιετάοντας ἐπ᾽ Εὐρώταο κομίσαι.

In Laconica uerò ſcatet herba calaminthe, quam nepetam Romani dixere, ut ſcribit Dioſcorides. Alij ab rimis ſic nuncupatam opinantur, quas terræ motuum ui contingit fieri. Eos autem Cæetos appellant. Terræ motibus uerò Lacedæmon obnoxia eſt. Fuit & ſpecu inibi carceris uice, Cæetum dicebant. Sed cauernas id genus ſunt qui Coos uocent: quo argumento feras Oreſcoas pronuntiat poeta nobilis, quod eſt in ſpecu decubantes.

Qui ſint apud Appiani interpretem aptatores. De Harmoſtis pluſcula. Plutarchi locus reſtituitur ex Alcibiade. Harmoſteres. Harmoſyni. Itemq́ue qui dicerentur epiſcopi. Agonij dei. Agonia. Agones. Exagonia. Angones, & phylacæ. Ciceronis ſoluitur nodus ex Epiſtolis ad Atticum. Proſcopi. Petinei. Cap. III

VErum prius quàm à Sparta digrediamur, addenda & ſcitu non indigna pleraque, explicandusq́ue in primis Appiani Alexandrini locus ex libro quarto Ciuilium bellorum, ubi ferè ſic legitur: Tribunus plebis Titius legem protulit Conſulatum ſub præſentium triumuirorum conſtitutione in quinquennium uacare, Antonij ſcilicet, Lepidi, & Cæſaris: qui pari modo ac conſules illum obtinerent. hos quiſpiam Græcorum Aptatores commodè diceret, quod Lacedæmonij reipublicæ ſubiecta diſponentibus impoſuere nomen. Hactenus Appiani interpres. Quos uero Aptatores dicat, quæúe foret eius magiſtratus uis, ſcio ambiguum quàm plurimis uiſum iri. Proinde harmoſtas ipſe intelligo: eos ad ſubiectas ciuitates mitti ſolitos cum magiſtratu, ſcribit Harpocratio: & ante retulit Eratoſthenes in uoluminibus De bonis maliſq́ue. ſed meminit Demoſthenes quoq́ue pro Cteſiphonte. Indicat uerò liquidius in Alcibiade Plutarchus: Cum Chalcedonijs, inquit, bellare adortus eſt, quod defeciſſent, Lacedæmoniorū præſidio ſuſcepto & harmoſte. At interpres, uerbi offenſus nubilo, dum eloquentiæ pandit uela, miras effudit nugas: etiam ſi mox, harmoſtem urbis præfectum interpretatur. Sunt qui interpretētur, Harmoſtas apud Spartanos præfuiſſe arcibus efficiendis & ciuitatum inſtaurationibus. Apud Corinthios autem, qui mœnium reſtitutioni præficerentur, inuenio epidemiurgos dici conſueſſe, quando ſua eſt ciuitatum ferè ſingulis magiſtratuum nomenclatura. Teleutiam harmoſten celebrat Rerum Græcarum quinto Xenophon. Cæterum, hæc ad Appiani ſenſum parum congrua uideri poſſunt: propterea amplius quærendum. Auctor uerò eſt Halicarnaſſeus Dionyſius, Corrupto ciuili ornatu in Græcorum ciuitatibus, coactos fuiſſe nonnullos in urbes iterum tyrannicas regiasq́ue poteſtates inducere, nominibus uelantes decentioribus: ut Theſſali archos, id eſt principes: Lacedæmonij harmoſtas: quum formidarent, reges eos & tyrannos appellare. Iis iam (opinor) mira infertur Appiano lux. ſed & Iſocrates in Panegyrico id ipſum planè confirmat, ubi ſic ſcriptum inuenio, τοσοῦτον δ᾽ ἀπέχουσι τῆ ἐλευθερίας, καὶ τῆ αὐτονομίας, ὥς τε αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσί, τὰς δὲ ἁρμοσταὶ κατέχουσιν, ἔνιαι δὲ ἀνάστατοι γεγόνασι. hoc eſt, tantum uerò abſunt, ut fruantur libertate, ſuiſq́ue uiuant legibus, ut hæ quidem à tyrannis ſint oppreſſæ, alias harmoſtæ occuparint, aliæ uerò ſolo ſint adæquatæ. Harmoſtas Spartanorum fuiſſe numero uiginti, alicubi legiſſe uideor. Harmoſteres autem lapides dicuntur in eodem liminis loco commodè coaptati. Harmoſyni uerò Spartæ compeſcendis mulieribus fuere magiſtratus, quo ornatius agerent. Harma uerò currum Græci dicunt, à quo diuerſa uiſatur harmamaxa. Nam primo ἀναβάσει Xenophon, in harmate ſediſſe Cyrum, ſcribit: in harmamaxa uerò Epyaxam Syenneſis Cilicum regis uxorem. Porrò in ſcholiographis Græcis ita lego: Quos ad ſibi ſubditas obnoxiasq́ue ciuitates mitterent Athenienſes ſpectatum, quid in quaq́ue fieret, epiſcopos fuiſſe uocatos ac phylacas. Hoc uero eo appoſui libentius, ut nodus explicaretur M. Tullij ex ſeptimo Epiſtolarum ad Atticum: Vult (inquit) me Pompeius eſſe, quem tota Campania

& maritima ora habeat epiſcopũ, ad quẽ delectus & negotij ſumma referatur. Extat & Leonidæ epigramma in Mercurium, ubi eum epiſcopum nuncupat ad hunc modum,

Ταῦ ἀγώνων ὁ νομεὺς Μόσχος τὸν ἐπίσκοπον ἑρμᾶν

ἵστασ' αἰπολίων εὐδόκιμον φύλακα.

Scipionem item Aphricanum à ſenatu miſſum eſſe epiſcopum gentium regumq́, Plutarchus ſcribit. Epiſcopum & ſcopon, pro eodem ferè accipit Euſtathius præpoſitione redundante, ſicuti in uerbo ἐπιβουκόλος, & plerisq; alijs: Verum, inquit, uidendum amplius, epiſcopum'ne & ſcopon etiam ὀπτῆρα dicere liceat: quod uocabulum apud Sophoclem poſitum ſcimus. Certè apud Pindarum in Nemeis, dici Acaſtum obſeruauimus Magnetum σκοπόν, ideſt epiſcopum ac regem, accedente interpretum calculo,

Χωνιῶα μαγνήτων σκοπὸν πάσαις ἀκοίταν.

Epiſcopos dici uelut ἐπισκοποῦντας, id eſt ſuperintendentes, aduigilantesq́, ut neceſſaria nõ deſint, auctor eſt Hieronymus: id quod ſignificantius indicat Grçcis ἐπισκοπεῖν, quàm Latinis inſpicere. Arcadius Iureconſultus epiſcopũ intelligit pani, & cæteris uenalibus præfectum, quæ ad quotidianum ſpectent uictum. Certaminum præſides inuenio appellatos nunc ephoros & epoptas, nunc etiam epiſcopos. nam Agonios deos legiſſe apud Platonem uidemur. Agonia tamen eſt Græcis ἀτεκνία καὶ ἀγεννησία, id eſt liberorum & generandi exſors facultas. Vnde apud Aelianum, Διεφθάρη ἡ πόλις, καὶ ἦν ἀγονία καὶ μὲν τοι καὶ γυναικῶν καὶ τῶν ἀγέλων τῶν τετραπόδων. Cæterum, & in ſanctis quandoque literis obſeruaſſe uidemur ἀγόνους χοὰς, pro ijs quæ uita functis prolibantur: quorum eſſe ſterilitas agnoſcitur propria. Nam & γῆς ἀγονία dicitur nonnunquam in ueteribus libris, quàm ſæpe numinis incuſſerit indignatio. Quod ſicubi ἀγώνια ſcriptum inuenias, tunc quæ ad ludos & certamina ſpectant ſignificantur planè: quoniam & epitaphij leguntur Agones. Sed Angones, tela ſunt gentium plerisque peculiaria. Agon item locum indicat, ſicuti in eo, καλὸν δ' εὔρυναν ἀγῶνα, & ἀγρόμενοι δ' ἐν ἀγῶνι καθήμενοι: ſed & multitudinem, ut λῦτο δ' ἀγών, ac aceruum uel congregationem: unde legimus, μετ' ἀγῶνα νεῶν. Exagonia dicũtur à Luciano, quç ad cauſam non pertinent, uelut extra certamen. Agonem interpretantur etymologici, διὰ τὸ μὴ γωνίας ἔχειν, quia careat angulis, & ſit orbicularis figuræ. Alij, ab ἀγείρω inflectunt, quod indicat congrego. Heſiodus,

ἐρχόμενον δ' ἀν' ἀγῶνα θεὸν ὡς ἱλάσκονται

Deniq;, ut inſtitutum repetam paucis: Epiſcopi Dianæ, templum legimus fuiſſe in Elide, quod Ariſtarchium diceretur. Id quũ expilaſſet Sambicus cruciabiliter per annum in quæſtionibus habitus interijt. nata inde parœmia, Sambico grauiora pati. Proſcopi uerò, id eſt πρόσκωποι, remigantes dicuntur nautæ apud Thucydidem: ſicuti perineos uocat redundantes, extraq; remigij munus: uel ſeruos quoq;. Epiſcopa denique intelligimus, quæ ſcopum aſſequuntur, cõtinguntq́. Vnde apud Herodotum hiſtoria tertia, ἐπίσκοπα τοξεύειν, quod eſt, ſagitta umbilicum ferire.

Laconici breuiloquij commendatio. Item de orationis breuitate excepta ex Phalereo pleraq;. Argiuorum in dicendo breuitas. Ionum nimia longitudo. De clauibus, & Laconico ferro. Cap. IIII

DE Laconum breuiloquio carptim ex Platone facta nobis paulo antè mentio eſt. Nunc illud amplius, quod uaria ſcrutando excerpſimus: ac primum quidem ſuccurrit, ueteribus id fuiſſe in Græcia percelebre, facilius multò eſſe philoſophari, quàm Laconum ſermonem imitari. Suppetit hiſtoria ad id non iniucunda. Diſceptantibus Lacedæmonijs cum Argiuis de finibus, uerboſiorem paulo epiſtolam illi Spartam miſere, minitantes, plurima ſe illis detrimenta illaturos, ni cederent. Lacedæmonij, ut quibus nil ferè prolixa oratione foret odioſius, porrò & illorum uanitatem non pili facerent, nil ferè aliud ſcribendum cenſuerunt, quàm uerbum unum, αἴκα. id uerò noſtro ſermone ſignat, ſi: ueluti inſinuarent, Si eualueritis, iſta exſequemini, quæ nunc timidius promittitis. Proditum & id memoria eſt: interrogatum Charilaum, cur paucas admodum leges ſanxiſſet Lycurgus, reſpondiſſe, ὅτι ὀλίγα λέγουσιν, ὀλίγων καὶ νόμων δεῖ χρεία. pauca dicentibus, legum item paucitas ſufficit. Suggeritur deniq; ad hæc quod ſcribit Plato in Alcibiade ſecundo, de Spartanorum

norum hominũ prudenti oratione. Nam oſtenſurus, in uoto non hoc uel illud bonum eſſe petendum, niſi quis prudentiam fuerit conſequutus: ſed ſimpliciter bonum, à deo quandoq; ita redditam ſortem tradit. Hæc dicit Ammon, Placere ſibi magis Lacedæmoniorum benedictionem, quàm reliquorũ cuncta Græcorum ſacra. Benedictionem uerò, inquit Plato, nullam prorſus aliam deus mihi dixiſſe uidetur, quàm illorum orationem, permultum enim illa à cæteris differt. Demetrius quoq; Phalereus περὶ φράσεως, colon breuius ac paucis multa comprehendens, grauius putat ac uehementius: proinde, inquit, Lacones βραχύλογοι in primis, hoc eſt breuitatis ſtudioſi. Imperijs quoq; conciſa adductaq; oratio præcipuè congruit. Et quilibet dominus ſeruo monoſyllabus eſt. Productior uero orationis tractus, ſupplicantium legentiumq; proprius. Sed & ſenes, inſita imbecillitate, μακρόλογοι, id eſt impendio ſunt loquaciores. Breuitatis Laconicæ ex epiſtolio illud profertur exemplum: Lacedæmonij Philippo, Dionyſius Corinthi. Certè habet breuitas apophthegmaticum in primis & gnomologicum, & id ſapientius, quòd in arcto multorum ſemina continet: ſicuti grano quantulocunq; integræ arboris uis ineſt. Hinc & Stoicorum breuia & acuta, tertio De finibus à Cicerone laudantur. Cæterum ſcire conuenit, eiuſdem breuitatis fuiſſe Argiuos ſtudioſos. proinde in Pindari Iſthmijs, ἀργείων τρόπον, id eſt Argiuum modum, pro breui poſitum, animaduertimus. Contra, Ionas legimus μακρολόγους, quod longiore uterentur uerborum ambitu. Obſeruatũ item nobis, Laconicas claues ueteribus habitas ex nouitate præſtantes. Sed & Laconica celebrantur calciamenta, & ſaltationis ſpecies quædam. Quinetiam flagella, inueni & Laconicũ dici ferrum. Qua in parte ſciendum amplius, ex temperaturis metalli eius aliam uocari Chalybdicã, aliam Sinopicã, quandam etiã Lydiam. Sed ex ijs Laconica, Sinopica, Chalybdica ſtructuris congruebat præcipue. Verũ Laconica etiã limis terebriſq;, itẽ characteribus ac lithurgicis. Lydia quoq; limas emittebat præſtantes, uerum etiã gladios & nouaculas quæ xyria dicunt, & xyſteras. Hæc Daimachus in commentarijs quæ inſcribuntur Poliorcetica.

In quibus fœde ſugillarentur Spartani. Dijronoxeni qui. Item xeni. Epixenum. Theoxenia. Xeniſmus. Hoſpitum expulſio è Sparta, Roma, et è ciuitate Platonica. Scias, quid. Agnites. Iuno AEgophagos. Capræ immolatio. Xeniam capere, quid. Quæ apud Spartanos comperiantur ſcitu digna. Ferri fundendi ratio à quo excogitata primum. Cap. V

SEd nunquid integris ita illibatiſq; fuere moribus, & amuſitata probitate, ut flagitio prorſum nulli aut labeculæ inuenuſtiori ſuperfuerit locus? Minimè uerò: nam diuinũ eſt, quod labe caret. Lacedæmonios fuiſſe ſordidos, præparcoſq;, ac ſmicrologos, quo nomine ſignificatur is, qui parua & precij prope nullius, nimio plus magnifacit, & admiratur: quum multa coarguunt, tum uel oraculum egregie comprobat: cuius in Bœotijs rebus meminit Pauſanias quoq;,

ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν.

quod eſt, Pecuniæ ſtudium ad interitum Spartam ducet, aliud uerò nihil. Inuritur & Spartanis crimen aliud: nam, ut auctor Theopompus eſt, inceſſitur à celeberrimis auctoribus Laconum ξενηλασία, quod uerbum ſignat hoſpitum expulſionem. Siquidem non tempore omni peregrinis licebat Spartam adire, ſed præſtitutis diebus. Quod ab Lycurgo ſancitum auctor eſt Thucydides, ne æmuli politiæ modi eius fierent, ac inde perdiſcerent, quo in uirtute proficerent. Quanquam malint hinc enatum morem alij, ne rubiginis affricarent quippiam: ſiquidem corpora peregrina, & peregrina cõſectatur oratio; noua autem oratio καινὰς κρίσεις ἐπιφέρει, unde affectiones inoriri multas, neceſſum fere. Peculiarem barbaris omnibus, auctor Eratoſthenes eſt, hoſpitum eſſe exactionem, quo nomine propter Buſirim infamantur Aegyptij quoq;. etiam ſi ea nomenclatura nullus unquam fuerit uel rex uel tyrannus. Illud planè mirum, à Platone quoq; hoſpitum probari expulſionem. Cæterum, fœdant eos tamen comici appellatione dedecoroſa quandoq;: nam Dijronoxenos nuncupãt, id eſt per ſimulationes & ironiam fallentes hoſpitem. quanquam ſcribit Herodotus, à Laconibus xenos peculiarius barbaros intelligi. Eodem nomine tamen & miſthophori intelliguntur, id eſt mercede ſtipendia facientes, unde ijs præfectos dicebant xenagos. Epixenum uerò

id eſt ἐπιξήνου, nil cum xenis cõmercij habet. Eſt enim eo nomine ſtipes, ſuper quem carnes concidere conſueuerunt coqui: unde exit Ariſtophanium illud,

ὑπὲρ ἐπιξήνου θελήσω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν.

quo ſignificatur, Si uera non dixero, abſcindatur caput mihi. Theoxenia autem, id eſt θεοξένια, fuit apud Pellenen agon Apollinis honori, quem Theoxenion nuncupant. Certabant in eo uiri indigenæ, argenti poſitis præmijs. Xeniſmon uerò ſacrũ dicunt, quod Dioſcuris fieret. Quod ad hoſpitum attinet expulſionẽ, Romę id quandoq; factitatum, auctor eſt Ammianus Marcellinus, etiã ſi codicibus præcipuè interpellatis. Poſtremo (inquit) ad id uentum indignitatis eſt, quum peregrini ob formidatam haud ita dudum alimentorũ inopiam pellerentur ab urbe præcipites, & auctoribus liberalium diſciplinarum impendio paucis ſine reſpiratione ulla extruſis, tenerẽtur mimarum aſſeclæ ueri, quiq; id ſimularant ad tempus. Et tria milia ſaltatricum ne interpellata quidem cum choris, totidemq; remanerent magiſtris. Et mox: Quum eſſet, inquit, aliquando uirtutum omnium domicilium Roma, ingenuos aduenas pleriq; nobilium, ut Homericarum baccarum ſuauitate lotophagi, humanitatis multiformibus cõmodis retentabant. At nunc inanes quorundam flatus uile eſſe, quicquid extra Vrbis pomœrium naſcitur, æſtimant, præter orbos & cælibes. Quin & legum octauo, ex Spartana forſan imitatione Plato ſancit, ne poſt annos uiginti quàm in urbem cõmigrarint, liceat permanere. Liberos item eorundem ab anno uigeſimo pellit, numeri uerò eius initium facit, annum ætatis quintumdecimum. Xeniam capere, apud Plutarchum eſt, locum in quem diuertas à magiſtratibus impetrare, ubi diuerſoria minus ſuppetant. Xenones pro xenodochijs capimus, Codice De ſacroſanctis eccleſiis: qua in parte nominantur, ſed corruptè, gerontocomia, brephotrophia, ptochotrophia. Duos tãtum, ut aliqui uolunt, ex omnibus hominibus dicuntur Spartani ciuitate donaſſe, hoc eſt λιποφιτόφους feciſſe, Tiſamenum uatem ac Hegiam eiuſdem fratrem. Spartanos item primos donis hoſtem corrumpere adortos in bello contra Meſſenios, Pauſaniæ credimus: ac Martiam uirtutem uænalem facere, Ariſtocrate Arcadum rege muneribus delinito. Præterea, Lacones ut infidos deſcripſit & Euripides in Andromacha,

Σπάρτης ἔνοικοι δόλια βουλευτήρια.

id eſt, Spartæ inhabitatores, doloſus ſenatus. Et Ariſtophanes,

οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὔθ' ὅρκος μένει.

hoc eſt, Quibus nec ara, nec fides, nec iuſiurandum manet. Quod ad peregrinos attinet, exciderat penè, quod reticendum non eſt. Pauſanias Cleombroti ſcitante quodam, quid ita Tyrtæum ciuitate donaſſent, Ne (inquit) nobis unquã peregrinus fuiſſe dux uideatur. In Spartano agro Iouis templum fuiſſe, Pauſanias ſcribit, qui diceretur σκοτιτάς: puto, de regionis nomine, ita ex arborum denſitate appellationem indeptę: quercubus enim frequentiſſima eſt. Innuit tamen auctor idem, τὸ σκότος id eſt tenebras non factas arborum denſitate, ſed Iouem ſic fuiſſe cognominatũ. Fuit locus item Spartæ, qui diceretur Chorus, in quo gymnopædiæ fiebant, & Apollini choros ephebi ducebant. In propinquo oſtendebatur γῆς ἱερόν, id eſt terræ ſacellum, & Agoræi Iouis: quando & pallas cognominabatur ἀγοραία. Erat in Lacedæmone item μοιρῶν, id eſt Parcarum ſacellum. Viſebantur & quæ ἀρχεῖα uocantur ἐφόρεια, in quibus Epimenidæ Cretenſis monumẽtum. Exeuntibus autem ex foro occurrebat, quam dicunt σκιάδα, ubi & conciones habere, ueteris fuit moris. creditur Theodori opus Samij, quem omnium primum ferri fundendi excogitaſſe rationem, proditum memoriæ eſt, ac inde ſtatuas conflaſſe. At per Chalybes, inquit Ammianus Marcellinus, erutum ac domitum primitus ferrum eſt. Dactylos Idæos ferrum primo excudere adortos, ſcribit Bibliotheces decimoſeptimo Diodorus, ab deorum matre artem edoctos eiuſmodi. Pendebat inibi & Mileſii Timothei cithara: quem improbaſſe Lecedæmonij feruntur, quòd ſeptem ueteribus chordis quatuor adieciſſet, ut Pauſanias ſcribit. Signat uero Scias, id eſt σκιάς, arbuſtum, quandoq; & tectam ſcenam. Quin etiam teſtudinatum σκιάδιον legimus, in quo ſediſſet Dionyſius. Robuſtiores item rami uocantur ſciadæ: & corporis umbra, unde concipiuntur horæ. Quum uerò in Spartana hiſtoria Agnitam legimus, Aeſculapij cognomẽtum accipere debemus: ſimulacrum cuius, ex agno

ligno, quæ planta eſt, foret exciſum conformatumq;. In eadem nominatur etiam Iuno αἰγοφάγος, apud Lacedæmonios tantum id adepta cognomentum, quando & deæ capras immolant. Sacellum ab Hercule primo erectam ferunt, qui & princeps capras immolarit: quoniam pugnanti aduerſus Hippocoontem ac liberos, nullum à Iunone ſe ingeſſiſſet impedimentum, ſicut ferè aſſueuerat. Ad rem uerò diuinã adhibitas potiſſimum capras, quòd aliarum uictimarum haud ſuppeteret facultas: ſicuti cõprobat in Laconicis rebus Pauſanias. Quum uero meritas de Hippocoonte pœnas exegiſſet, Pallados quoq; ſacellum conſtituit ἀξιοποίνου. Verum, in eo quod de capra ſcribit auctor hic, uehementer aduertenda poetæ Ouidij ſententia ex quadam elegia, ubi animalium quæ ducerentur, pompam deſcribit in Iunonis feſto,

Duxq; gregis cornu per tempora dura recuruo,
  Inuiſa eſt dominæ ſola capella deæ:
Illius indicio ſyluis inuenta ſub altis
  Dicitur incœptam detinuiſſe fugam:
Nunc quoq; per pueros iaculis inceſſitur index,
  Et pretium auctori uulneris ipſa datur.

Triplici ſemita incedere, qui fabulas allegoricè interpretentur. Quo pacto intelligenda deorum certamina. Itẽ nomina tum maſculina tum fœminina. Dioſcuri qui, & Pſoæ quid, ac Stachys, necnon Aegides. De Mercurio nonnihil. Argas. Argus quid ſint. Saturni ratio, & Idearum, & Tantali. Cap. VI

QVum Heſiodi interpretamenta quæpiam, alioqui Græcarum antiquitatum etiam ſititor, ac inexplebile (ut ſic dicam) dolium, accuratius attentiusq; uolutarem, præcerpturus indidem, quod haſce lectiunculas noſtras adiuturum iret, incidi fortè in quaſdam allegoricas enarratiões, quod alibi monuimus: non uſquequaque reijciendas, etiam ſi perſæpe leuicula neſcio quæ, ac ex triuio prorſum ſeſe ingerunt, nihilominus libellum deflorauimus, ac quocunq; genio noſtris commentatiunculis adglutinauimus: ut quamuis inſititia, haud ſecius unà cum alijs coaleſcentia eant in corpus. Alibi alia pro re nata attexentur, nunc illud adnotabimus. Fabularum allegorias tribus metimur modis: aut enim phyſicè interpretamur, aut ethicè, aut theologicè. ac phyſicam quidem allegoriam intelligimus, ubi ad naturam fabulamenta reflectimus. Sicuti quum deos compugnantes Homerus effingit, elementorũ nobis diſſidentem innuit naturam. Nam Neptunus diuerſum Phœbo in acie locum tuetur. Id uero ambagibus tacitis caliditatem ſiccitatemq; humoris & frigoris potentiæ obniti colluctariq; ſignificat. Et in totius diuiſione, Ioui ignea obtigit ſubſtantia, Neptuno aquea, Plutoni aerea: hæc enim portio eſt, quam Homerus ζόφον dicit ἠερόεντα, id eſt caliginem obſcuram: quoniam intimo priuatur lumine, uerum ſolis, lunæ, ac ſyderum niteſcit ſplendore. Terra in meditullio relicta eſt compaſcua, ut ſic dicam, ſed & olympum adiecit poeta: ſiue eo nomine intelligatur mons, ut terræ portionem, ſiue cœleſtis claritas puritasq;, ceu & elementis connumeretur quinta ea eſſentia. quod philoſophorum magni nominis pleriq; ſtatuerunt. Proinde congruenter admodum duo hæc communia dicuntur: terra quidem nutu ſuo grauis & ponderoſa, ob idq; infima: ſuperne autem cœlum ex leuitate genuina, ſi tamen leue id dici conuenit. Interſitæ uerò naturæ nunc quidem ſurſum protolluntur, nunc in ima deijciuntur. Elementorum autem proprietates inuicem alioqui compugnantes, ob ſiccitatem humectationemq;, rurſum ex calore ac frigore, ſi coalitu tamen conſono moderatoq; & analogico coeant, progignunt uniuerſa. Si diſſideant, per partes diſſoluuntur pleraq;, uniuerſitate ipſa perſeuerante. Propterea conſtare omnia Empedocles amicabili fœdere canit, quandoq; uerò ſingula ferri νείκεος ἄχθει, id eſt litis pondere. Sed & Martis Veneriſq; appoſitiſſime concinnata fabella idipſum indicat. Siquidem id pollet Venus, quod apud Empedoclem φιλία, id eſt amicitia. Mars uerò eſt νεῖκος, proinde coeunt quandoq;, interdum abeunt diuerſi diſſultantq;. Deprehendit autem eos ſol: alligat Vulcanus, λύει δὲ Ποσειδῶν, emittit Neptunus, quibus præmonſtratur doctioribus, calente ſiccaq; poteſtate, ac diuerſis potentijs, humectis frigidiſq;, nunc quidem conſpirare cuncta ac coaleſcere, nunc rurſum diſcapedinari ac relui. Significat coortum hunc ac

conſpiratum analogicum harmonia, quam poſt Homerum poetæ multi ex Marte ac Venere progenitã fabulantur. Compari quoq; ratione Dioſcuri, id eſt Caſtor & Pollux ad duo referuntur hemiſpheria, præcipueq; ad tropicos duos, quod Parabates Iulianus ſcribit. Quanquam nec latet in medicinæ commentarijs apud Græcos, parotidas quaſdam dici dioſcuros. Sicut in eiſdem nominatur ſtachys, adiacens pſois pars. Sunt uerò pſoæ lumbi. Nam ouis aut ſuis ſtachyn pronuntiari quandoq; inaudias. Eadem quoq; ratione Iouis Aegida interpretamur, & Pallados, quando eo nomine procellas affectionesq; in ſublimi contingentes intelligimus, quæ catægides nuncupantur, & ægides, ſed & æges. Siquidem Iupiter ſit aer, ubi id genus formidoloſa concipi ſolent. Ad quem Pallada item referunt eruditiores. Illud ſciendum obiter: Aegida dici ab Aelio Dionyſio & Pauſania rete ex coronis contextum. Quem uerò uſum habeat genus hoc, non explicant apertius: probabile tamen ſit, laneas ab eis coronas intelligi. Moralis uerò allegoria eſt, quũ fit ad mores relatio, ut ſi Pallada dicamus cum Marte diſſidia agitare, nimirum rationis impotem animæ partem aduerſus rationalem potentiam attollentem caput intelligamus: quodq; bonum eſt, obluctari malo. Vbi uerò Latonæ aduerſatur Mercurius, ratio ſignificatur, quæ rimatur aſſidue, reconditáq; in memoriæ theſauris, cui ex diametro contraria λήθη eſt, quam obliuionem interpretamur. Sic & Panoptem Argum omnia uidentem, intelligimus ſolertem quendam perſpicacemq;, ac (ut inquit Euſtathius) πολυπράγμονα, qui omnibus intereſſe ſatagat, & quantũ fieri poteſt, uniuerſa oculis ſubijcere, ut nil prorſum lateat, ſpectetq;, ut inquit Homerus, τὰ ὄπισθεν καὶ ἔμπροσθεν. Sic & manibus actuoſum, multaq; obeuntem ſubinde, centimanum dicimus. Alium magna terrarum ſpatia citra fatigationẽ pedibus tranſmittentem æneo crure perinſignem comminiſcimur. Auditioni præcipue intentum, aſini aures habere dictitamus. Sciendum tamen, ab Sophoclis interprete, Argum accipi pro cane, qui fuerit panoptes. Illud uerò hic adijciamus obiter quodammodo Mercurium nuntijs præſidem, ex quo Angeliam finxit eiuſdem filiam Pindarus, dici Argiphontem, ut in Pauſaniæ lexico adnotatũ obſeruauimus, quia ophioctonos fuerit, id eſt ſerpentis necator, quem (inquit) uocant aliqui ἄργην, id eſt Argen. Verum, qua ratione ſerpentem confecerit Mercurius, hoc uerò dicere ſuperſedit. Illud ſcimus, Argan fuiſſe cognominatum Demoſthenem De morum feritate ac natura immiti. Alias qui præter annorum rationem ſapit, Argas item dicitur. Mercurium tricephalum appellarunt, quia phyſicum amplectatur & ethicum ac logicon: uel quoniam cæleſtis ſit ac marinus & terreſtris. Apud Bœotios Mercurius colitur λεῦκος, id eſt albus. Genitum ex Mercurio Hermaphroditum fingunt ob planetæ naturam quaſi mediam, quippe creduntur fœmineæ qualitatis Venus ac luna ex humoris abundantia, cui dominantur. Nam humecta uis in gignendi poteſtate materiam ſuggerit. Soli uis contribuitur maſculina caloris potentia, quem excitat, cui inſitum ſit humidum excalfaciendo formam inducere, ac excalfactum animare. Sed redeo, unde ſum in hæc digreſſus. Theologica uero allegoriarum ratio ea ferè traditur, quum dicimus nomina deorum maſculina ſignificare in diuinis actum efficientẽ, fœminina autem potentiam capientem. Præterea quòd cælum ſuo motu tẽpus producat, abſumens perpetuo quæ gignat, imago quædam eſt, referens deum Cælum & Rheam atq; Saturnum filios deuorantem: in quibus Cælus eſſentiam præfert diuinam, Rhea eiuſdem uitam ſignificante, Saturno uerò eiuſdem mentem. Nam Saturni filios ideas rerum ſcienter interpretamur, intelligentia diuina intus genitas, quæ ſicuti producuntur à mente, ita & in eandem reuocãtur, illas in ſe quodammodo abſorbentem. Item quum ζῆνα eſſe deum coniectamus, ueluti ζωῆς χορηγόν, id eſt uitæ ducem datorémue, δία uerò, ut per omnia ſeſe porrigentem, διὰ πάντων φοιτῶντα: quod etiam approbat Pſellus. In cuius monumentis proditur illud quoque: Tantalum, ignem ſignare æthereum, τέταται γὰρ διὰ ὅλων τῶν σφαιρῶν, quia per ſphæras porrigatur omnes, inuehaturq; aere, ut leuior multo. Petram uerò ſphæram accipit, quæ ἀπλανής dicitur, id eſt erroris neſcia. Linguam deniq; intemperantem ad id refert, quòd elementum hoc παφλάζει καὶ συνηχεῖ, id eſt ebullit, conſonatq;. Tantalum poſtremo in Oeconomicis ſcribit Xenophon, apud inferos perpetuo agere compauidum, ne bis cogatur mori. Aſtrui & illud non

inepte

ineptè poteſt: Tantalos eſſe, ac cenſeri nos om̃es: quippe ſitimus quidem bona omnes uera, ſed omnes inſomnia bibimus. dum uerò Lethæas aquas ingurgitamus amplitert interim umbratilem quandam nectaris, & ambroſiæ ſtillam ſummis prægustamus labijs: unde, qua exurimur, Tantali anhela inoritur ſitis.

Quid fabula: & fabularum genera. Cur dicantur Aeſopeæ fabulæ. Quintilianus illuſtratur. De epimythio & promythio. Fabulus quid, & fabiolus. Fabularum in oratione utilitas. Inſuper cur fingatur Thamyris à muſis excæcatus. Thamus. Theut. Mileſiorum figmenta. Suis teſtamentum. VII

QVia uerò ad fabulas recidimus, quas nec ipſas omnino eliminat philoſophia, adijciamus porrò ex Aphthonio paucula, qui adhortationis ad bonã frugem gratia, narrationem eiuſmodi admitti ab oratore item, non abnuit. Fabulam ergo finit orationem eminentem quidem, ſed quæ εἰκονίζοι τὴν ἀλήθειαν, id eſt imaginem præferat ueritatis. Nomenclaturam quoq; eſſe diuerſam prodit ex inuentorum ratione, aliam nanque Sybariticam dici, Ciliſſam aliam, aut Cypriam. Aeſopeiam tamen præualuiſſe appellationem, quòd optime omnium Aeſopus fabellas ſcriptitarit. Quod innuere, quanquam obſcurius, Oratoriarum inſtitutionũ quinto Fabius animaduertitur, quum ait, Illæ quoq; fabulæ, quæ etiam ſi ab Aeſopo originem non acceperunt (nam uidetur primus earũ auctor Heſiodus) nomine tamen Aeſopi maxime celebrantur, ducere animos ſolent. Fabularum uerò genus unum dicitur λογικόν, id eſt rationale: aliud ἠθικόν, id eſt morale: tertium deniq; mixtum. Et logicum intelligitur quidem, ubi agere hominem quippiam comminiſcimur: in ethico, brutorum exprimimus mores: quod ex utroq; confuſaneum eſt, mixti nomen indipiſcitur. Attexi autem apologis hoc genus plerunq; documentum aſſolet, quo figmenti uenuſtioris reuelatur utilitas: id ἐπιμύθιον Græci nuncupant, affabulatiò dici Latinè ualet. quòd ſi prætexatur, προμύθιον appellabitur rectius. Fabulus obiter ad fabulas pertinet nihil. Eſt autem Catoni fabulus albus, ſicuti eruditioribus placere animaduerto, candida faba. atq; ita reponendum apud Columellam in boum cura, Quando & papauer album ab Romanis fabiolum uocari, ſcribit Dioſcorides. Fabilam dici Latinè ʒeam, coniectat Dionyſius. Sunt qui apud Columellam legant bulbulis, uel etiam ualuolis, id eſt leguminum folliculis, fabæq; in primis: ſic etiam dictis, quia uallo excutiantur. Illud uerò amplius adnotandum, quod περὶ γοργότητος tomo ſecundo ſcribit Hermogenes, Fabellas præcipuè uoluptatem prædulcem orationi inſpergere, ut in Platonis Sympoſio, quando nata eſt Venus, parato conuiuio diſcubuerunt dij quidem cæteri, & Metidis, id eſt conſilij filius Porus, id eſt affluentiæ deus. Rurſus quod de cicadis ex eiuſdem Phædro eſt: ſed & apud Demoſthenem in Oratione contrà Ariſtocratem. Porrò ſecundum dulcedinis gradum habere ſcribit idem Hermogenes, narrationes quæ ad fabulas quàm proximè accedant, uti ſunt quæ de Troiano bello commemorantur. Tertio autem loco ſtatuuntur, quæ in fabularum participatum raro admodum ueniunt, cuiuſmodi ſunt Herodoti omnia. Pauca enim inſunt fabuloſa, ut quæ de Pane dicuntur, & Iaccho, & alia non ſanè multa, proinde ineſt ijs dulcedinis minus. Quoniam uerò de fabulis mentio nobis plurima eſt, in quibus maxime uerſantur poetæ, ſæpius ueritatem inuoluentes, corollarium adijciemus illud: ex Homero credi manaſſe primum, uti apud Dorion Peloponneſi Muſarum indignatione dicatur Thamyris excæcatus: Ego, inquit Pauſanias, morbo illi corruptos eſſe oculos, contenderim Quod ipſum poſterius Homero quoq; uſu ueniſſe compertum eſt. Memoratur & illud, Balyram fluentum inde appellationem contraxiſſe, quòd in calamitate illuc lyram abiecerit Thamyris, qui Philamonis fuerit filius, & nymphæ Argiopes, quæ ad Parnaſum incoluerit: ſed ubi utero ſe geſtare animaduertit, in Odryſas commigrarit, quòd illam in domum non admitteret Philamon. Hinc factum, ut Thamyrin nunc Odryſen uocent, nunc Thraca. Thamum uerò Hieronymus in Ezechielem ſcribit, Hebręorum ac Syrorum idiomate, Adonidem indicare. Quin eiſdem Iulium quoq; ſignari menſem, quo amaſius is fato conceſſerit. Mileſiorum porrò figmenta in ſcholis ab cirratorum turba decantari conſueſſe, auctor in Ruffinum Hieronymus eſt. Sed & à Sue cõditum teſtamentum cachinno, inquit, Beſſorum membra concutit.

Eſſe inter homines quoſdam uelut natura principes, atq; item ſeruos. Delphicus gladius. Qui ſint angari. Aſtandæ. Veredarij ducis Mediolani. Pegaſarij. Stathmi. Poſtæ. Stathmia. Phryctoria. Item de agarico, & angonibus. Item qui opiones, & teſſenarij. Opion quid, & meconium. Agonice. Herculei agones. Agari Scythæ. Cereales. Anabaſii. Parangariæ. Parauerædi. Veredum. Cap. VIII

ARiſtotelis ſummi philoſophi ex Politicorum primo, egregia ſententia eſt, Eſſe inter homines ἄρχον μὲν τῇ φύσει, καὶ ἀρχόμενον διὰ τὴν σωτηρίαν. hoc eſt, imperans quidem natura & parens, propter conſeruationem. Nam qui mente proſpicere rem poteſt, natura imperare uidetur ac dominari. Qui uerò corpore ita affectus eſt, ut exſequi iſta poſſit, nil ipſe admodum diſpiciens, ἀρχόμενον, καὶ φύσει δοῦλον. quod eſt, paret natura, atque ſeruit. Nihil enim natura facit tale, qualem chalcotypi, id eſt ærarij fabri, Delphicum gladium diuerſis uſibus accommodum ex inopia. Hoſce uerò homines ita ſeruituti mancipatos publicæ in primis, angaros recte dici animaduerto: manet id uerbum hodiéque: & angarias in re militari apud Vegetium uidemur legiſſe. Sed et Iureconſultus Arcadius Digeſtis De uacationibus, Angariarum (inquit) prohibitio, perſonale munus eſt. Apud Vlpianum uerbum quoq; reperitur angariari, Digeſtis De priuilegijs ueteranorum. Meminit Nigidius item, ut eſt à Gellio adnotatum. Hinc, opinor, noſtrates item unius adiectione elementi, tangaros formaſſe: quo nomine ſignant ruſticiores iſtos ferina quadam mente, & nimio plus ab humaniore uſu ac urbaniore ſequeſtratos. Angarias legimus primo Codicis De ſacroſanctis eccleſiis, & parangarias: has uerò interpres accipit, in quibus uertitur perſonarum opera, & rerum impendia. Legitur & uerbũ idem paulo pòſt De epiſcopis & clericis: Exactiones (inquit) angarias uel parangarias, eccleſiaſticis perſonis non imponant. Angaros tamen inuenio nuncupatos regum nuntios in Perſide: nam & illarum gentium eſſe uocabulum Herodoto uidetur. Sicuti Aſtandæ ferè notionis eiuſdem, hoc eſt grammatophori, ſiue tabellarij, qui certis itinerum ſpatijs permutarentur. Darium Perſarum regem fuiſſe quandoq; regis aſtandam, Plutarchus ſcribit in libro De Alexandri fortuna: quo argumẽto illius, inquit, coarguitur ſeruilis ignobilitas. Aeſchylus in Agamemnone,

φρυκτὸς δὲ φρυκτὸν δεῦρ᾽ ἀπ᾽ ἀγγάρου πυρὸς ἔπεμπε.

Quibus ſigna facibus data, & per ſucceſſionem quandam ſignificat, quum angarum ignem dicit. Iis uerò nuntijs nihil pernicius tranſcurrere in rebus humanis, Herodotus opinatur. Meminit & Xenophon libro Pædiæ octauo, Velocius ire credebantur nuntij huiuſmodi, quàm ſit gruum uolatus. Cyrus uidetur horum auctor primus. Memorabile eſt, quod ad hanc ſententiam Cleomedes ſcribit in libro De contemplatione orbium cæleſtium, Perſarum regem, quum arma Græciæ intuliſſet, ita diſpoſuiſſe homines à Suſis per ſtationes Athenas uſque, ut quæ à ſe in Græcia gererentur, ſignificari Perſis, uoce per ſtationarios excepta, poſſent. Eam uerò uocem, proditum hiſtoriæ eſt, huiuſmodi exceptione progreſſam, quadraginta octo horis à Græcia in Perſas perueniſſe. Non omittendum, Mediolani principem, ueredarios item habuiſſe in Italia, qui diſpoſiti per modica interualla celeritate inenarrabili alius ad alium literas perferebant. Pegaſarios item nuncupant curſores, qui certis itinerum ſpatijs diuertũt. Stathmos dicunt mãſiones id genus: uulgus ſimplex etiam poſtas: catalyſes Græci quoq;. De ſtathmo Herodotus hiſtoriarũ quinto. Sunt qui itineris menſum diurni ſtathmum interpretẽtur. Sudas, militare diuerſorium. Stathma uerò, ſeu ſtathmia, quæ libræ lancibus inijciuntur. Hemerodromum, id eſt curſorem, Philippidem celebrat hiſtoria ſexta Herodotus: etiam ſi ab diurni curſus ratione, ſol Græcis dicitur hemerodromus. Hemerodromos dici ſpeculatores putat Liuius, quia ingens die uno metirentur ſpatium. Obiter uerò illud legentes cõmonuerim, Phryctoria dici in libro De mundo, ab Ariſtotele (ſi modo ex illius officina prodijt liber hic, id quod doctorum aliquot inficiantur planè) ſpeculas quaſdam prominentiores: ex quibus oſtentatæ faces è longinquo præſignificarent, quid in quaque regione factum eſſet noui: adeo ut in die una, quid in tota Aſia fieret, rex facile perciperet. Phryctos uerò id genus faces uocitant, in quis

ſunt

ſunt & obeliſcolychui nuncupati. Phytoria uerò Græci ſeminaria dicunt, ſeu plantaria, unde mox transferuntur plantæ, πεφυτευόμεναι, ut Bithyni dicunt. In Plutarchi monumentis relatum inuenimus, opionas & teſſenarios dici eos, qui nuntiorũ ac ſpeculatorum fungantur munijs: ni mendum exemplarium ſit. At opion, ſuccus eſt lacteus è ſcapo papauerum ſylueſtrium inciſo manans, qua ratione rhœadis ſunt cognomen ſortita. Meconium uero ex papauere exprimitur. Teſſenarij cum flatili rectius dicuntur ἀπὸ τοῦ θέω, τὸ τρέχω, id eſt curro. Sicuti opiones uidentur nuncupari ab ὀπτῆρ, quod ſpeculatorem indicat. Theſſameni uocantur Græcis etiam ſuppliciter apprecantes. apud Heſiodum, Archilochum & Apollonium: quoniam θέσσω, petere ſignificet, ac ſupplicare. Opaonem Herodotus hiſtoria quinta, miniſtrum intelligit, quem paulo antè hypaſpiſten dixerat, id eſt ſcutiferum. Verum, ut ad angaros reuertar, ſunt ex Græcis, qui id uerbum non pro operario tantum accipiant, ac miniſtro, ſed pro achthophoro item, ſiue baiulo: unde & mulos quandoq; angaros dici, ex approbatiſſimis auctoribus compertum nobis eſt. Angariam quoq;, ſicuti iam attigimus, inuoluntariam uocant neceſſitatem, & quod uiolenter iniungitur. ἀγγαροφορεῖν, onera ferre dicunt, permutatione ac uiciſſitudine quadam, uti Orion ſcribit. Eſt ἀγγαροδιωκεῖν uerbum aliud, utitur eo in Sicyonio Menander: id uerò indicat, non ſolum ad onera ferenda cogere, ſed quamlibet hoc genus neceſſitatem. Quos item recuſantes cogimus, ut nobis ſint itineris duces, angaros rectè dixeris. Angara uero etiam ipſos stathmos, hoc eſt manſiones ac diuerſoria, in quæ angari, hoc eſt tabellarij peracto diei penſo, diuertant. Paraueredos item legimus: hinc paraueredorum dicuntur munera, ubi ex agris excitantur, qui onera auehant, uel bellica organa, principum iuſſu uel reipublicæ. Veredum, ſunt qui pro uehiculo accipiant. Angones uerò tela ſunt magnitudinis mediæ. Nam & in Sarmatia fuit urbs & amnis Agarus, unde Agarico radici datum nomen, ferè creditur. Agonicen certaminis uictorem accipe. Agonem Heracleoticum Herculeum intelligunt nonnulli. Pollux, gymnicos agonas σεμνότροφον Herculeos dici autumat. Agaros Scythas ſcribit in Mithridatico Appianus ſerpentium morſibus ſolitos adhiberi, quo nomine Mithridatem aſſiduè aſſectatos. Inuenio denique, cereales anabaſiosq; dici eos, qui emittantur, rumores aliquos diſſeminaturi: uelut ſemina ſparſurum emiſit Triptolemum Ceres. Sed ab equorum inſcenſu, curruum'ue, anabaſii nuncupati.

Ficulnum lignum cuiuſmodi ſit. Fici folia cur dicantur thria. Thrinacia. Thapſus. Atharathrion. Curq; ficus arbor amara ipſa, fructus tamen prædulces gignat, & cur non iciatur fulmine. Iſchas. Phelomata. Olynthi. De caprificatiõe. Ficorum interim genera plura, & in ijs de puerorum ludo. Cenchramides. Farctum fici. Carpi. Gluma. Erineos an ſit agreſtis ficus. Opos. Opora unde. Opias caſeus. Sycomorus. Morus. Phytalus. Cymalitus. Syca unde dicantur. Hamadryadum hiſtoria. Ficedula. Martialis locus. Sycophantæ. Vireta ficus. Ficari. Cap. IX

Ficulnum lignum notæ eſt aſperitatis atq; amaritudinis: ſed & folium ex ſcabricie dictum à Græcis uidetur θρῖον. Nec nos moueat flatilis ratio, nam in alijs hoc item fit: thrinaciam thapſi radicem nũcupat Nicander, quod in Trinacria, quæ eſt Sicilia ſit frequens, quam & trinaciam uocant. Thapſum uerò in Thapſo inſula Sporadum una inuentam ab Crateua memorant. Eius eſt uiridior ſuccus & ægritudinem aſſimulantes, ac uideri cupientes ualitudinarij, eo faciem perlinunt. Sed ad ficum redeo, ſi tamen commoneantur eruditi, apud Homerum & ueteres Græcos pro Sicilia Thrinaciam ſcribi, ut flatilem recipiat prima. Et in Etymologico id teſtatum nouimus. Atharathrion in Plauti Pſeudolo interpretantur eruditiores, libi ſpeciem ficulnis obuallatam folijs. Sunt qui thria inde opinentur dici, quoniam in treis uiſantur diſtincta portiones. Ligno item copioſior ineſt ſuccus: inde exuſtum, grauem prorſus & acutum reddit fumum. quod faceriſsime Ariſtophanes exprimit in comœdia, cui titulus σφῆκες. Id & Ariſtoteles Problemate quodam comprobat. Proinde ab eruditis agitatur quæſtio, Qui fiat, ut arbor amariſſima fructum producat prædulcem, ac pinguedinis multæ: adeo, ut Ananius iambographus etiam σῦκα τὰ

χρυσοῦ

χρυσοῦ κρείττω, id eſt auro pronuntiarit eſſe ficos meliores. Accedit admirationi, quòd inter frugiferas arbores ficus modo eſt ἀνανθὴς, id eſt citra flores. Quòd uero nec de cælo tangitur, id utiq; uel amaritudini acceptum referri oportet. Id genus quippe non attingunt fulmina, quod uitulus comprobat marinus, atq; hyæna. Ratio autem propoſitæ ambiguitatis illa eſſe nonnullis uidetur, quòd arboris dulcedo, quantacunq; ſit, in fructum ſecernatur: proinde, quicquid reliquum fiat in ligno ſucci, in amaritudinē degenerare. Id uel hepatis præcipue argumēto patet, quod ipſum dulciſſimum eſt, quod feculentum, quodq; bilioſum eſt, in locum unum ſequeſtrato, ac quodammodo percolato. Ineſſe autem ficui ſucci bonitatem, quam euchymiam dicunt: eo probant indicio, quoniam adnata illi ruta dulcior euadat, & chymi mollioris, ceu indidem deliquata iucunditate: ni diuerſum magis aſtruat quiſpiam, ficum uidelicet, dum alimentum ſibi conciliat, eximere quod acre, quodq; amarulentum eſt. In Paro inſula ficos rubentes uocant hæmonias. Leucerineon ficum dicunt albam. Cydoneas ficos, hyemales intelligunt Achæi: præcoces rectè prodomos dixeris ex Theophraſto: fortè protericas quoq; nam & Seleucus ita ficum genere quodam nuncupat, maturius promētem fructus. Iſchadas uero Atticas fuiſſe prędulces, teſtis eſt Dinon, & retulit Theocriti interpres in Daphnide. Iſchada in Sophocle, pro anchora interpretantur grammatici. Sed & ficum quandam ibidem quoq; fuiſſe ſacram nuncupatā, adnotauimus, ut mox item dicetur: non ſuperſtitionis argumento, ſed gratiæ ac communicationis mutuæ, ut inanimatorum exemplo in bonorum participatum cæteros item admittamus. Quando & Romani fuit moris, lucernam minime extinguere, ut uolentes perfrui poſſent, ipſis nihil indigentibus. Græci præterea Athenienſesq; in primis ficos maturitatis falſam præferentes ſpeciem, φήληκες uocant, hoc eſt phelacas: quia phelomata dicantur imposturæ deceptionesq;: nam & φηλοῦν, decipere eſt. Hinc & uerbo parum luxato, qui mos imperitæ plebis eſt, plerique uulgo pro fraudibus, phedolias uſurpant. Eas ficos Lacones cecadas dicunt. Alioqui ficos ante quàm matureſcant, olynthos ijdem Græci, nos dicimus groſſos, ſed non multitudinis tantum numero, quod quidam tradiderunt: quando & Martius apud Macrobium ita ſcribit, In millibus tot ficorum non uidebitis groſſum. Et tertiodecimo Naturalis hiſtoriæ Plinius de Aegyptia ficu, Sed groſſus eius non matureſcit, niſi inciſura emiſſo lacte. Olynthos in Theriacis Nicander, etiam coccygas dicit: quoniam ſimul cum aue coccyge uerno tempore promant ſeſe. Sunt qui primitiuas ficos dici olynthos putent, ac groſſos. Aſtruit Macrobius, quæ maturitatem neſciant, ita nūcupari. Sunt inter Græcos qui ita diſtinguant, ut primum ſit olynthus (quanquam apud Euſtathium bis olonthon inuenio ſcriptum uno quidem loco, ſed & alibi eodem modo) mox phelax, inde ſycon, id eſt ficus, poſtremò iſchas: unde & forma deminuta, iſchadia nuncupantur, παρὰ τὸ ἴσχειν, quia ulterius fieri prohibeatur augumentum autumnali hora. Pleriq; eo nomine aridas intelligunt ficos, & attenuationis argumento dici iſchadas putant: quanquam & tragemata omnia, eo quoque uocabulo ſignari credunt, Ariſtophanis teſtimonio in fabula Pluto. In noſtris literis nonnullos inuenias, qui aridam ficum, caricam dici putent; quum ſit tamen fici ſpecies carica (Plinio tradente) in Syria. Et in Caria ficum eiuſmodi copioſe enaſci, Strabo auctor eſt. Sunt qui prodant, in Græcia, Cilicia, Cypro ſui generis ficū, quam uocent olynthophorum, quæ antea quidem ficum ferat, ponè uero olynthum. Nam ficum prope ſolam eſſe biferam, non eſt obſcurum, quod attrahentis potentiæ uiribus, ſuperq; arboris eius raritati acceptum referri conuenit, quarum beneficio humectæ poteſtatis plurimū ſibi aſciſcat, & inde copioſius fructum producat alatq;. Coroneos, eſt ficulnæ arboris ſpecies, meminit Ariſtophanes: quam etiam coracium uocant, id eſt κοράκειον: quia fructus coraci, id eſt coruo, ſit aſſimilis colore. Feſtiuus eſt antiquitatis mos, in hac mentione non utiq; prætereundus. Conſueuiſſe luſitantes puerulos in ſublime ficos, ſeu iſchadas, uel uuæ acinos iactare, moxq; hiantes ore excipere. Iſchades Atticæ probabantur (ut diximus) præcipue: nam & Ariſtophanes ait,

οὐδὲ γὰρ γλυκύτερον ἰσχάδων. nil dulcius iſchadibus. Et Indorum rex Amitrochates per epiſtolam ab Antiocho mitti ſibi iſchadas flagitauit. Perſarum quoq; regi indidem pergratas fuiſſe iſchadas, ſcribit Dinon; etiam ſi apponi modo conſueſſent, quæ

imperio

imperio obnoxia ferret regio. Erãt in ijs Aegilides pulcherrimæ, ab Aegila tribu appellatione ducta: nã chelidonias uocabant erythromelænas, id eſt in nigro rubẽtes. Apud Theopompum Tithraſiæ laudantur item. Sunt & quæ brigindarides dicantur, barbarè quidem, ſed quæ bonitate præcellant. Iſchadas Iulius Pollux ita diſtinguit, ut alia recens dicatur, alia uirens, item uetus & ſicca, itemq́ ſale condita. Comici etiam iſchada nouere ὠπτὴν. Nouellæ autem ficus ſycades dicuntur, quamuis & adultas quidam eo nomine intelligant. Memorabile eſt, quod in cõmentatione de euchymia, de ſe Galenus prodit, qui annum agens octauum & uiceſimũ, quum abſceſſum uereri cœpiſſet, qua hepar diaphragma cõtingit, horæis omnibus bellum indixit, ficis exceptis, ac uuis egregiè matureſcentibus. Non deſunt tamen, qui eſu ficorum ſanguinem conciliari parum probum cenſeant, quando hinc ſcaturiat pediculorum fœda multitudo. Agreſtem ficum uocant erineon, id eſt caprificum. Erineon, ut ex Pauſaniæ theſauris percipi licet, Græcorum nonnulli olynthum dicunt: tragum autem Meſſenij. Id quod ſymbolicè ſignificauit Apollo Ariſtomeni & Theoclo uati de ſalute conſultantibus reſpondens,

ἐς τι τράγος πίνησι Νέδας ἑλικόῤῥοον ὕδωρ,
οὐκέτι Μεσσήνην ῥύομαι.

Erat autẽ Neda fluuius, cuius uiſuntur fontes in Lycæo monte. Tragus uerò non hircus intelligebatur: ſed erineos arbor in aquam Nedæ prona, ac folijs humorem quodam modo hauriens, unde à Theoclo coniectatum, ingruere Meſſenijs fatale malum. Erinei fructum dicunt erinon, ut eſt apud Ariſtotelem, & repetit Euſtathius: quem etiam ficubus circum appendunt, Pauſania tradente, ut ficos contineant, quod uocant ἐρινάζειν, uel συκάζειν. cuius rei etiam Columella commeminit. Ni id arrideat amplius, quod libro quintodecimo Plinius ſcribit, de culicibus in caprifico enaſcentibus. quorum meminit ſecundo De hiſtorijs plantarum Theophraſtus, & in Cauſis itidem ſecundo libro. Verum & circum appenſio illa ipſum hoc, ut coniectare libet, ſignificarit: nam puluis & caprificatio hoc quoq; præſtant, ne fici decidant, humore tenero abſumpto. Naſcuntur uerò culices ex caprifici pomorum granis, quæ etiam in alijs frumenta noſtri uocant, cenchramidas Galenus, ex quadam milij ſimilitudine. Cenchramidas ſunt, qui in fico etiam carpos nuncupent: ſicut pericarpium uocant, quod circumiectum eſt humidum, cum ambeunte corio. Carpi nomine oliuarum item ſanſas intelligunt. Glumas uocant ficorum folliculos, à glubendo, ſicut in granis quoq;. Farctum ficorum legimus in Columellæ Ruſtica re, Farctum (inquit) fici ſpecioſius efficit, ac plenius. Id pulpam uocat Palladius. Erineon, ut commonuimus, arbitrantur multi ſylueſtrem ficum, ſed nõ eſt. uerum, ſui generis habetur erineos, ut alijs placet, ab Dorica ciuitate ſic nuncupata, ſiquidem erineon dicũt: quod Lycophronis interpres prodidit. Quia uerò peſſimi generis inibi habentur fici, propagatum inde, ut id genus omnes ita nominentur. Auctores habeo: lacteum in ficu humorem dici opon, id eſt ὀπόν. Sed & eodem ſignatur uocabulo, ramis agglutinans folia humecta uis, unde producatur opora. Sunt qui arborum lachrymam ſignificare opon autument. Verum ea nomenclatura nuncupatur propriè, quo concreſcit lac, coagulum. Proinde qui ſic denſet, coitq́ caſeus, opias uocitatur. Philoſycos dicitur, cui plurimum arrident fici, quas arbitrãtur nõnulli uelut duces purioris uitæ mãſuetiorisq́, quando ἱερὰν συκῆν Athenienſes nuncupant, id eſt ficum ſacram, locum innuentes (ut putant aliqui) ubi ea ſit nata primum. Sed & fructum ἡγητορίαν uocant, hoc eſt hegeterian. Quin & ueterem primumq́ fuiſſe Athenienſibus cibum inde, ſcribit Aelianus: ſicuti Arcadibus glãde ueſci, antiquiſſimum fuit: Tirinthijs uerò, ijs quas uocant ἀχυράδας. Id uerbum quid indicet, qui ſe ſcire diceret, non inueni. Indis autem calami ſolennes fuere in menſa: Carmanis, palmæ: Mæotis milium, & Sauromatis: Perſis, cardamum ac terminthus. Calliſtruthias ficos reliquis præſtare omnibus in urbe Roma, credit Athenæus. Inueni & iſchadas chelidonias, quæ etiam chelidones nuncupentur, meminit Athenæus, & nos paulo ante. Ficorum cuſtodes, ſycori rectè dicuntur, id eſt συκωροὶ. Palathas uocant Græci ficos inuicem connexas. Hinc illud ex hiſtoria eſt: Perſarum regem in bellicæ deæ templo ſacris ſolitum initiari, ſtolam exuiſſe propriam, ſumpta ea quam olim

ante regium antiquior Cyrus geſtaſſet: ac σύκων παλάθας ἐκφαγόντα, etiam terminthū uoraſſe oxygalæ poculo hauſto. Deam uerò bellicam quis Palladem coniectarit. Ficariam intelligere Palladius uidetur fici arborem. Quia uerò eius arboris folia diximus θρῖα uocari: hinc Græci, quis dedit ore rotundo Muſa loqui, θριάζειν dicunt folia id genus colligere. Sicut συκάζειν, præter id quod dictum iam eſt, ficos colligere indicat. Liquet id Dionis hiſtoria, Inuſta (inquit) ſuſpicionis eſt labes Liuiæ, cui ipſe haud aſſentior, ficos adhuc in arbore propendentes ueneno ab ea fuiſſe litas, quia inde ſoleret Augustus αὐτοχειρίᾳ συκάζειν, id eſt ficos manu præcerpere propria. Viretam ficum necdum maturam dici, apud eruditiores obſeruatum eſt. Ficorum animalia, apud Ariſtophanem pſenes dicuntur, & cnipes. Traſiam uerò non aceruum modò ficorum putāt, ſed ex calamis intextam tabulam, in qua refrigerantur. Plantaria eiuſmodi ficeta nos, at Græci συκίδας nuncupant. Poſtremò illud uacantis operæ non fuerit utiq; : caprificationem dici à Plinio, quum macie corticis aſtringente ſe ex ægritudine, iuſtoq; plus uitalia arboris comprimente, perpetuis inciſuris diducunt, ac ueluti cutem laxant: id quod eſſe ſalutare, commonſtrant cicatrices internato corpore expletæ. Sed cur'nam remedij genus dicitur caprificatio? An à caprifici ſimilitudine, quæ muros prorumpēs tumida proſilit? Nam & Martialis calculum adijcit: marmora Meſſalæ findit caprificus & uenuſtè per metaphoram Perſius,

Et quæ ſemel intus
Innata eſt, rupto iecore exierit caprificus.

Ni à ſimilitudine culicum malis, qui in caprifico enati ad ficos euo antes ora aperiunt earum, quod ipſum & caprificatio dicitur: quod ſi eſt, facilè quorundā uanitas de ſcarificatione coarguitur. Sycon eſſe dicunt, κερχνωματικὸν ἕλκος in oculis & ſede: id & ſycaminon uocant. Sed propriè ſycamina dicuntur mora, ut Paulus inquit. Arborem uerò ipſam ſycamineam, ſed syceam quoq; Hippocrates, & ſycen Aegyptiā ſycomoron dicunt, & ſycomoreā. de ea, nōnulla Strabo libro ultimo: & in Dipnoſophiſtis Athenæus. Ex Hippocrate illud item eſt: morum, arborem dici, & moreon. Aegyptiam ficum, ſiue morum, etiam moroſycon dicit Celſus. Sycomora dici opinantur ex Græcis nonnulli, ab ignauo inertiq; ſapore: quo argumento Syllam Athenienſes eſſe dicebāt, συκαμίνων ἀλφίτῳ πεπασμένον, id eſt ſycomorum polenta conſperſum. Sycophantas eſſe delatores eorum, qui ex Attica ficos exportarent, nemo non nouit. At, inquit Alexis apud Athenæum, malè hoc conceptum uideri: nam qui bonus uir eſt ac ſuauis & ficos apponit, ſic decuit nuncupari, quoniam ita ſuos retegat mores: nunc uerò prauo ſuaue adnexum ambiguitatē parit, unde'nam ſic habeat. Poſtremò, ut ſine radio cumulentur omnia, obſeruatum in literis eſt: prope Cephiſſum à Phytalo Cererem hoſpitio ſuſceptam, quæ honoris ergò plantam fici mox illi contribuerit. quod inſculptum monumento Epigramma abundè teſtatur, quod ita habet,

ἐνθάδ' ἄναξ ἥρως φύταλός ποτε δέξατο σεμνὴν
Δήμητραν, ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνε,
ἣν ἱερὰν συκῆν θνητῶν γένος ἐξονομάζει
ἐξ οὗ δὴ τιμὰς φυτάλου γένος ἔσχεν ἀγήρως.

In locis haud ita diſſitis uiſebatur & Cymaliti ſacellū, ſiue is heros fuerit, ſiue κυάμους, id eſt fabas ſeminarit primus. Quæritur deniq; inter non incelebres Græcis auctores, unde'nam ſyca, id eſt fici nominis rationem trahant: & ſunt qui Syceam ex Titanibus unum tradant, quod in Georgico ab Dorione proditum, libro De ſtirpibus ſecundo, Tryphon ſcribit. Eum uerò Syceam quum inſectaretur Iupiter, ab terra ſuſceptum matre, quæ & plantam remiſerit εἰς διατριβὴν τῷ παιδί. At Pherenicus ab Syca maluit Oxyli filia, qui cum Hamadryade congreſſus ſorore Caryam genuerit, ac Balanum, Cranium, Oream, Aegirum, Pteleam, Ampelum, Sycam, quæ Hamadryades nuncupentur nymphæ, unde & arboribus conciliata nomina: cui ſententiæ aſtipuletur Hipponax, ubi ait, συκῆν μέλαιναν ἀμπέλου κασιγνήτην.

Ficedulam Græci ſycalida uocant, ac ampelida, uel ampeliona quoq;, ut tradit Pollux: quod ideo non tacuimus, ut grammaticos commoneremus, quo pacto intelligi Martialis illud debeat,

Quum

Quum me ficus alit, & paſcar dulcibus uuis,
Cur potius nomen non dedit uua mihi?

Quos dicamus inaffectatos capillos, affectatos'ue, Galericulus. Capillamẽtum. Phenace. Capillare. Capilliana ruta. Euphorbi cincinni. Pericephalea. Epaphæreſis. Stlengis, ſeu ſtrigil. Item de capillorum ornatu pluſcula. Quæ dicantur focalia. Cap. X

DE capillorum ratione alibi affatim diſertatum à nobis eſt, nihilominus quæ ad id ſpectantia inter legendum ſeſe oſtentarint, conuerremus (quod dicitur) cum puluiſculo, cumq; ipſis manipulis, modò occurſent relatu nõ indigna. Neque enim minutias quiſquilias ue cumulatius exhibere legentibus, conſilium eſt: etiã ſi quandoq; ſigna faſceſq; ſummittimus, ut omnibus ſuppetat quod præcerpant, ſintq; noſtri libelli uice Delphici gladij. Igitur capillos nulla decoris affectatione excultos inuenio in claſſicis auctoribus appellari inaffectatum capillitiũ. In Apologetico ſcribit Apuleius, Capillos ſeſe habuiſſe non amœnos ac delicatos, nec ad lenocinium decoris promiſſos, quales affectati dicuntur, ubi anxia quadam cura franguntur in gradus, coluntur'q; ſtudioſius à cincinnatulis & troſulis, qui (ut Seneca tradit) ſolicitiores ſunt de capitis ſui decore, quàm de ſalute, qui inter ſpeculũ pectinemq; occupati ſunt, qui ue concinniores eſſe malunt, quàm honeſtiores, qui rempublicã turbari ſuam minus curant, quàm comam. Lego præterea curioſum huiuſmodi capillitij cultum dici comoticon genere tam maſculino quàm neutro: nam comotria emplectriã ſignat, quæ muliebres adiuuat delicias implicando excolendoq; uenuſtius. Comos, ornatus eſt, quum arte quadam ſucciduntur capilli detondenturq;. Coſmotica medicamenta capillis uenuſtandis excogitauit nimia medicorum ſedulitas. Qualia ab Archigene compoſita, memoriæ proditum eſt, quibus docet flauos & criſpos capillos fieri ſalis ſpuma, intermixta myrrha. Galenus quoq; medicus alioqui grauis, coſmotica recenſet, quibus nigricet capillus, aut in candorem perducatur, uel euadat rufior. Quin commemorat etiam, uidiſſe ſe mulieres compluſculas immodica affectati capillitij defunctas curioſitate, quum caput huiuſcemodi medicamẽtis letifera frigiditate uexaſſent. Hac in re ſcitu dignum Alexandri apophthegma, qui capillos tingentem cõſpicatus, Μὴ inquit τὰς τρίχας βάπτε, ἀλλ' εἰ δύνασαι τὰ γήρατα. Euphorbi aurei cincinni parœmiæ faciem habent in Philoſtrati heroicis, quòd coma eſſet prænitida, & in ea ſibi nimium placeret Troianus Euphorbus. Caput comere, ubi uitæ ingruant diſcrimina, Spartanis fuiſſe peculiare, credimus Herodoto. Eſt & comotrion muliebre inſtrumentum apud Iulium Pollucem. Scribit Ambroſius in Hexaemero libro ſexto, Comam eſſe reuerendam in ſenibus, uenerandam in ſacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adoleſcentibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata eſt: tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flacceſcit. Præſto eſt Ouidiana id comprobans ſententia,

Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus,
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

Sed & Apuleius, Mulierem etiam uenuſtiſſimã, ſi capillitio nudetur, licet illa cælo deiecta, mari ædita, fluctibus educata: licet, inquam, Venus ipſa fuerit: licet omni Gratiarum choro ſtipata, & toto Cupidinum populo comitata, & balteo ſuo cincta, cinnama fragrans, & balſama rorans, ſi calua proceſſerit, placere non poterit, ne Vulcano quidem ſuo. Quamobrem galericulum conſuunt nõnulli ex alienis capillis ad uelandam caluitij deformitatem, ubi fuerint natiuo capillorum nudati flore. Id appellari inuenio capillamentum. Horatius etiam callendrium dixit. Græci phenacen, ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, quod decipere eſt: quod uerbum etiã apud noſtrates uulgò durat, ut phenaciſſare, pro imponere uſurpent. Decipimur autem, ἐκ τοῦ ἐπιβάλλειν τῆς κόμης, id eſt ex aduentitia coma. Calamidas uocant harundineas acus formandis cincinnis, aut uelamentis comparatas, quarum uicem implent modo æreæ uel argenteæ aciculæ. Pericephaleam intelligunt Græci muliebrium capillorum ſpiram capiti circumuolutã, tametſi communi æſtimatione uox ea galeam indicat. Epaphæreſin apud Martialem mollius interpretantur comæ ornamentum, uarijs locis capillo ſucciſo. Apud Galenum, ſanguinis legimus

mus epaphæreſin,pro detractione. Adnotatu dignum: ſtlengida dici Latinè quidẽ nota ſignificantia ſtrigilem,ſed & ea uoce indicari quandoq; ductam ex auro bracteam ſiue laminulam,qua coronabantur nõ mulieres tantum,uerum & uiri: quod indicat per initia quarti libri Athenæus. Scribit Columella: Romæ publicos fuiſſe capitum & capillorum cõcinnatores. Ex canonicis uerò Decretis illud eſt, Mulieri datam eſſe comã tum operimenti gratia,tum ad ſubiectionis memoriam: proinde ſi qua religionis cauſa crines ſibi amputarit,anathema iudicatur. Capillare, Martialis accipit pro unguento ad capillos excogitato illis uerſiculis:

Non erubeſcit murice aureo nobis
Diuidere mœchæ pauperis capillare.

Capillianam uerò rutam idem appellaſſe uidetur de herbarum florumq; capillamẽtis. Sunt qui ferrum,quod uibrandis capillis candeſcit,apud Horatium focale appellatum putent Sermonum ſecundo:

Quæro,facias ne quod olim
Mutatus Polemon,ponas inſignia morbi,
Faſciolas,cubitale,focalia,potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas.

Ego uerò longè aliter ſentio:nam id uerbum focalia, non à foco deflexum puto, ſed à faucibus inclinatum potius, diciq; eo nomine colli ornamenta: quod ſignificat etiam Acron,atq; Porphyrio. quanquam ægritudinis remedia uerius appellarentur focalia: quod item innuit Porphyrio,& monſtrat apertiſſimè Quintilianus. Palliolum,ſicut faſcias,quibus crura ueſtiuntur,& focalia,& aurium ligamenta ſola excuſare poteſt ualetudo. Hæc Martialis item innuit,

Quid recitaturus circundas uellera collo?
Conueniunt noſtris auribus illa magis.

Sed & in Diſtichis:

Quòd lana caput alligas Carine,
Non aures tibi,ſed dolent capilli.

Focalibus item aures obturabant recitaturi,ne obſtrepentium clamore exterrerentur. Parthorum eſſe ſcribit Seneca,capillum effundere: Germanorum autem iungere,Scytharum ſpargere.

Capillos dici à Græcis τρίχας, inde deriuata pluſcula. Trichaices qui. Trichilæ. Trichorum. Spartiani locus,& Papinij. Diſtega,& triſtega. Trichina. Trichides. Trichiæ. Tricæ. Tricinus quæſtus. Strangalides quid. Philippi dictum,in eum qui inficiebat capillos. Extricati uniones. Phœbæ capilli qui. Cap. XI

QVia uerò Græcè capilli dicuntur τρίχες, inde appellatos comperimus trichaicas,qui aſſiduè uerſentur in prælijs, ueluti aſſiduè concutientes ac motantes criſtas,in quibus plerunq; capillorum quadam imagine propendent equinæ ſetæ:unde illud, Criſtaq; hirſutus equina.

Trichaicas tamen Heſiodus intelligere maluit, quoniam Cretam populi tres habitarint,Pelaſgi,Achæi,Dores: ut

πάντες γὰρ τριχάϊκες καλεῦνται, οὕνεκα τρισσὴν,
γαῖαν ἑκὰς πάτρης ἐδάσαντο.

id eſt,trichaices uerò nuncupantur omnes, quoniam procul à patria terram diſtribuerunt trifariam. Porphyrius tamen pugnaces intelligit, ut qui trichas concutiant aſſiduè, ἀπὸ τὸ θρασυνόν. Porrò trichina uocant ijdem Græci, ex pilis aut ſetis contexta. Trichilas apud Cæſarem ſtragulæ ueſtis prætenuis genus,ſunt qui putent. Trichypha puellarũ indumenta apud Pherecratem poetam legimus, Athenæo referente. Trichides quoq; piſces,qui etiam thriſſæ dicuntur,ut putat Ariſtophanis interpres, à capillis appellationem trahunt, quòd prætenuia habeant oſſa. Hinc etiam trichiæ, ut inquit Pollux. Quo uerò hi diſtinguantur piſces, docet De hiſtorijs quinto Ariſtoteles. Ex phalerica,inquit,fiunt arades,ex ijs trichides,ex quibus poſtea trichiæ. Theodorus,trichidas interpretatur ſardinas: trichias uerò ſardas. Eſt & trichia mammarum uitium, pilarem uocant morbum. Vbera enim tota fungoſa ita ſunt, ut ſi poculo fortè pilum

hauſerit

hauſerit mulier, dolor moueatur in mammis, qui non ſedatur, donec pilus uel preſſus exeat ſponte, uel cum lacte exſugatur. Nam ſtrangalides, globuli intelliguntur, quoties humor non cōcoquatur, nec exeat, ſed redundet. Trichorum uerò legimus apud Spartianum in Peſcennino Nigro: Domus, inquit, eius uiſitur hodie Romæ, in qua ſimulacrum eius in trichoro conſtituit. Quæſitum ab eruditis, ignoratumq́, quid inibi trichorum: etiam ſi eſt apud Papinium Syluarum primo:

Quid nunc ingentia mirer?

Aut quid partitis diſtantia tecta trichoris?

Quo in loco ingenioſus interpres, Trichora (inquit) ædificia tribus pinnis ſurgentia. Sed cur ſic, id uerò tacuit. Apud Dioſcoridem libro quarto, uerbum id uideor comperiſſe, ubi de lathyride uerba faciens, ita ſcribit, καρπὸν δὲ ἔχει ἐπ' ἄκρων τῶν κλάδων τείχωρον περιφερῆ, ὥσπερ κάππαριν, ἐν ᾧ τρία σπέρματα, διειργόμενα ἐλύτροις ἀπ' ἀλλήλων, περιφερῆ, μείζονα ὀρόβων: Eum locum ita uertit Hermolaus, A capite germinū fructus loculamentis tribus, ut capparis, rotundus, & ſemina in eo terna, tuniculis inuicem diſcreta, orbiculata, & maiora eruo. Trichorum hic, à trium capacitate dici cōiectari poteſt. Ipſe & ab diſtributione triplici, trichorum poſſe deduci arbitror. χωρίζειν nanq́, diſparare indicat. Diſtega & triſtega in ſanctis literis, bicamerata & tricamerata interpretatur Hieronymus aduerſus Iouinianum primo. Sunt qui à contignationum numero ita dici opinentur. diſtegum domicilium appellat Dioſcorides quoque. Apud quem acaciam in Cappadocia ſemen ferre legimus in folliculis iugatis, τειχώροις ἢ τετραχώροις, id eſt triloculis uel quadriloculis. Trichoriam dicebant Spartæ, triplici ſerie conſtantem chorum, Hac parte notandum & illud: in doctorum indagine à Marcello ſubnotatum, tricas dici Latinè, dempto atq́ extrito afflatu: unde inflectatur tricinum, pro tardo & impedito uel exſucco, ut ſunt capilli. Hinc apud Varronem tricinus quæſtus & uber inuicem opponuntur. Tricas, Hieronymus pro tendiculis accipit ac laqueis, quas impoſtor ſæuiſſimus ſtruat: Quas nunc diabolum, inquit, nectere credis tricas? quas parare arbitraris inſidias? Extricatos uniones Iureconſultis dici opinantur perpolitos, & ab genitiuis maculis depuratos. Quia uerò de capillorum medicaminibus facta paulo antè mentio eſt, ſuccurrit ab hiſtoria exemplum haud aſpernabile. Quum Macedo Philippus ex Antipatri amicis quendam adlegiſſet iudicem, moxq́ aduertiſſet, ab illo barbam infici & capillum, eueſtigio amouit hominem, addito elogio, Qui in pilis infidus eſt, qualem in negotijs remur futurum? Capillos deniq́ puros ac ſplendicantes, dici phœbas comperi, id eſt φοίβας.

Veneris caluæ atq́ item armatæ ratio. Qui nam ex mulierum capillis funes nexuerint. De Venere item pluſcula, ac teſtudine, & hirco. Aræ Mutiæ apud Plinium quæ ſint. Mutia feſta, & Marcellea. Cap. XII

IN hac uerò capillitij mentione ingerit ſe quod Lactantius monumētis prodidit, Venerem cognomēto Caluam apud Romanos in religionis cultum ueniſſe, ea præcipuè tempeſtate, qua Vrbe à Gallis ambuſta, quum obſidione arctius premeretur Capitolium, iamq́ ad extrema foret uentum, ex mulierum capillis, aliarum rerum inopia, tormenta connectere ſunt compulſi. Qua in parte amplius adnotandum: à Carthaginienſium mulieribus factitatum id quandoq́, ut capillos ſibi reſecuerint, implicandis funibus ad machinarum in bello uſum. Auctor uerò mihi eius hiſtoriæ Plutarchus eſt, in ſermone quem De fœnore cōcinnauit. Adijcit uerò irridens Lactantius, Turpius id Romanis contigiſſe, quàm ſi armatam Venerem conſecraſſent: quod feciſſe Lacedæmonios, frequens prodit fama, ubi Meſſenio bello armati ipſi cum armatis mulieribus, indiſcriminatim & paſſiuo (ut ita dicam) concubitu permixti ſunt. Alioqui in libro De Romanorum fortuna, idem refert Plutarchus Spartiatas dicere, Venerem ubi Eurotam tranſmittat, ſpeculum abijcere, ac ceſtum: haſtam uerò arripere, & inſertare ſcutum, Lycurgo ſeſe componentem. Armatæ Veneris meminit Fabius, atq́ item Pauſanias. Extat & de ea re Leonidæ hexaſtichum. Scribit Iulius Capitolinus in Maximinis, tanta fide Aquileienſes contra Maximinum pro ſenatu fuiſſe, ut funes de mulierum capillis necterent, neruorum facultate defecti excutiendis ſagittis. Hiſtoriam quoq́ aliam de fune ex capillis mulierum con-

cinnato rati protrahendæ, pluribus exſequitur Pauſanias. Apud Eleos Veneris Vraniæ templum fuit, cuius ſimulacrum pede altero teſtudinem premebat. Simulacrũ uerò alterum etiam hirco inſidebat. Dici autem Venerem uolunt Pandemum, id eſt πάνδημον. Horum quæ ſit ratio, alijs coniectandum, relinquere ſe, Pauſanias tradit. De teſtudine alicubi benè me collimaſſe, opinor. Quod uerò Murtiæ ſedes dicuntur, Liuio ab Vrbe condita primo, eſſe Venerem intelligendam, ex Plinij decimoquinto liquere amplius, opinor. Meminit præter cæteros etiam Varro. Sed quum libro ſecundo, capite nonageſimooctauo Plinius ſcribit, Ad aras Mutias in Veiente loca eſſe, in quibus in terram depacta non extrahantur: ſunt ex Lynceis, qui non Mutias agnoſcant, ſed Murtias reponant. Verum, quid ſi Mutias tueamur? Scimus utiq; ex Pediani ambuſtis theſauris, Q. Mutium Aſiam ſingulariter rexiſſe, adeo ut dies feſtus à Græcis honori eius inſtitueretur, quem Mutia uocarũt. Commeminit actione in Verrẽ quarta M. Tullius: ſicuti Marcelleorũ, quæ Marcelli gratia colerẽtur Syracuſis. Quare ſicuti Aphricano in Iouis cella eſt poſita ſtatua, Catoni in curia, ita Scæuolæ uirtutis admiratione, cuius Valerio item mentio eſt, apud Veientes excitari potuerunt aræ, ni ad ueterẽ Mutium relatum malis.

De affectione quam medici capillitium dicunt. Item defluuij capillorũ ratio. Capilli & ungues cur in defunctis augeſcant. Cap. XIII

ESt & affectio quædam medicæ rei peritis, quam uocant capillitium. obuenire enim quãdoq; compertum eſt, ut cum urina craſſa carunculæ exiguæ, aut ueluti capillamenta exeant, & præcipuè candida. Quidam uerò corpuſcula eiuſmodi per urinam tantæ longitudinis reddidit, ut nonnulla ad cubiti dimidium extenderentur. Id uerò ita contigiſſe, creditum: quoniam abliguriſſet is integro anno prius orobum & fabam ac caſeum partim muſteum nouellumq́;, partim uerò etiam inueteratum. Nec ſecius alij quoq;, quibus cum urina eiuſmodi promuntur capillamenta, craſſioris ſucci cibarijs ueſcentes id ipſum ſunt perpeſſi. proinde humore id genus uſto in renibus, capillis perſimiles ſubſtantiæ generantur. Modus porrò curandi cauſæ huic, rationiq; patrocinatur plurimum. Nam ab extenuantibus medicamentis, ſimul cum humectiore uictu ita affecti ſanitati reſtituuntur, fiuntq́; ſuæ ſpontis. Carunculæ uerò exiguæ ſubſtantiæ, renum indicia ſunt: capillamenta uerò nequaquã: non enim renes ad eiuſmodi ſubſtantiæ ſpeciem exſolui queunt. reſoluta uerò & eroſa ueſica, ſquammulę promũt ſeſe: ſicuti auctor probat Hippocrates. Obiter uerò ex eiſdem ſcholis eſt & illud, Capilli defluuium ſummam alimenti inopiam indicare, atq; interdum fortaſſis ſuccorũ labem. Sed & in ijs qui tabe infeſtantur, ſi quod deſpuunt, nares offendat in ignem iniectum, & defluant capilli, letale arbitratur. At in defunctis cur augeſcunt ungues, & promittuntur capilli? Forſan, inquit libro ſecũdo De dubijs animæ Plotinus, quia corpus animatum non illuminato, ſed calefacto corpori ſimile eſt, poſt animæ demigrationem ſupereſt in eo ad breue uitale ueſtigium, quaſi ſub lumine calor: calor (inquam) naturalis, ſpiritusq́; aptus motibus.

Felicitatem eſſe rem diuiniſſimam. Virum bonũ felicemq́;, cur quadratum dicamus, & tetragonum. Quadratum dici de numero, figura, corpore. Plinthion. De fortuna quippiam. Equeſtris fortuna, & in imperatorũ poni cubiculis ſolita aurea. Cap. XIIII

VEterum ſententia grauiſſima eſt, ſi aliud quicquam ſit, deorum munere hominibus datum, par eſſe, felicitatem quoq; inter ea recenſeri, quoniam præſtantiſſimum quiddam eſt in humanis rebus. Et nobiliſſimũ effectum, conſentaneum eſt, à cauſa produci nobiliſſima. Quòd ſi à deo eſſe hanc maximè inficiari placeret, quia per uirtutem & diſciplinam quandam & exercitationem proueniat, diuiniſſima tamen uideatur, neceſſe eſt. Nam uirtutis præmium finisq́;, optimum quiddam & diuinum beatumq́; creditur. Hic autem eſt felicitas ipſa, uirtute nobilior. Quoniam uero felix uel ſemper uel maximè omnium agit contemplaturq́; ſecundum uirtutem, fortunamq; fert optimè, ac per omnia omnino decenter: hinc natum, ut hunc uerè bonum, ſineq; uituperatione ad libellam æquum, nec fucatum forenſi ſpecie, totum teretem atq; rotundum, ut inquit Horatius, quadratum item appel-

lemus

lemus. Sic enim Græcè dicitur, ἀγαθὸς ἀλαθέως, καὶ τετράγωνος, ἄνευ ψόγου. de quo ille ait, Sapiens uno minor eſt Ioue. Sed & Sextium dicere ſolitum accepimus: Iouem plus non poſſe, quàm bonum uirum. Hic longè ab eo diuerſus, quem publicis uerbis deſignamus, ut quum candidatos omnes uiros bonos dicimus. Hic primæ notæ innumerabilibus conſtat laudibus, quod etiam Fimbriæ Licinij ſuſpenſa ſententia facile indicarit: & in Moralibus Plutarchus, Viri boni nuncupantur modo, dicunturq́; ſicuti hippocentauri, gigantes, Cyclopes: incuſabile autem opus, integrumq́; uirtute, citraq́; labem, non facile reperias. Quod uero de quadrato prætexuimus uiro, ut liquidius innoteſcat id, paulo altius ex literis interioribus tota repetenda res eſt. Quadratum igitur reperio dici ſcienter in numeris, figura, corpore. Numerum quadratum intelligi uolunt eruditi, ex ſeipſo in ſeipſum reſultantem, ut quater quatuor ſedecim conſtituunt: etiam quaternitas ipſa numerus eſt perfectus, ui enim in ſe numerum complectitur denarium, ultra quem non propriè eſt numerus: nam reliqui ultra, qui dicuntur numeri, priorum ſunt replicationes. Continet autem denarium hoc modo, quia habet quatuor, tria, duo, unum, quæ ſimul colligata denarium manifeſto conficiunt. Figura item quadrata perfecta eſt, continetur enim quatuor lineis æqualibus, quatuor quoq́; æquales habens angulos. Corpus quadratum perfectum etiam intelligitur, ut eſt cubus: habet enim ſex ſuperficies quadratas æquales, quarum unaquæq́; quatuor habeat lineas, & quatuor angulos, & quomodocunq́; iaceat, ſemper rectus ſtat, eodem ſe modo habens, quia portiones omnes æquales ſunt. Conſimiliter uir bonus ac felix: ſemper eodem ſe habet modo, & uirtutum poteſtate, quibus inſignis eſt, retinet in omnibus æqualitatem quandam. Eſt igitur felix numerus quadratus, quoniam ut partes quadrati numeri ſimiles ſunt, ac æquales: ſic & uiri boni operationes in quacunque re ac fortuna ſemper erunt ſimiles, & mediocritatem illam uirtutis ſemper ſeruantes. Et ut numerus quaternarius continet in ſe omnem uim & perfectionem numeri, eodem modo uir bonus & felix complectitur uirtutis perfectiones omnes, quibus bene & rectè utitur in quacunq́; forma. Eſt item felix, ut quadrata figura, & ut quadratum, quod lineis conſtat quatuor æqualibus, totidemq́; rectis angulis: neque enim uir bonus, uarius eſt, nec mutari à Fortuna ualet, ſed æqualis ſemper eſt, ac rectus. Eſt etiam ut cubus, quia in quacunq́; fortuna inflexus perſeuerat: unde conſequens fit, ut à uituperatione ſeiungatur, nec omnino quid faciat indecorum, ſed generoſe ac conſtanter ſe in quolibet Fortunæ afflatu habeat. Hic uero eſt uir ille, quem Plato in Protagora diuinum uocat, & ſacratiſſimum. Sed & Laconibus id fuit perfamiliare, ut quum aliquem admirarentur, diuinum eſſe prædicarent uirum: quando per uirtutis excellentiam (uti aiunt) ex hominibus dij fiunt. Cauendum (inquit Plato) primò eſt, ne quid in Deum uerbo aut opere aliquando peccemus: deinde, ne quid aduerſus diuinos homines. Deus quippe nimium indignatur, quoties quiſpiam illius ſimilem improbat, aut probat diſſimilem. Dei autem ſimilis eſt, uir bonus. Neq́; uero lapides, ligna, aues ſacra exiſtimes, hominem nequaquam. Immo ſacratiſſimum omnium eſt uir bonus: prophaniſſimum contrà, uir malus. Sententia autem de uiro tetragono eſt apud Ariſtotelem Moralium primo, ſed & Rhetoricorum tertio. Verum, ex Simonide eam eſt mutuatus, quod in eodem Protagora teſtatur Plato, qui in carmine quodam ad Scopam Creontis Theſſalici filium, Difficile eſſe ait, uirum uerè bonum fieri manibus pedibusq́; ac mente tetragonum, id eſt quadratum, abſque uituperatione fabricatum. Meminit auctoritatis huius Damaſcius quoque. Sicuti uero, quæ ſupra nos eſt, uirtutem heroicam dicimus, & diuinam: ita diuerſum habitum, uocamus immanitatem: quippe, qui reliquos prauitate anteeũt, immanes rectè dicimus, infamamusq́; id quod morbi excellentia obuenit quandoque. Hoſce autem rarenter ſpectamus, quemadmodum diuinos quoque. Illud parergon fuerit: Plinthion geometris dici, omne tetragonum: ut auctor eſt Theon. Quoniam uero de felicitate plurimus nobis ſermo eſt, quam à Fortuna contribui, uulgò receptum ferè eſt: ſciendum ex eo argumento, principem omnium Bupalum Fortunæ ſimulacrum feciſſe, polum in capite geſtans, & manuum altera ſuſtinens Amaltheæ cornu. Sed & Pindarus, poſt alia quæ de Fortuna canere permiſit ſibi, etiam φερέπολιν nuncupauit. Equeſtris For-

tunæ templum fuiſſe, legimus in Taciti Annalibus, apud Antium, nec in Vrbe ad ſua tempora uiſitatum. Sed ἰξευτείας, id eſt uiſcatæ inibi agnoſcebatur ædes, ceu ab ea nos obretiamur, unde ſunt fortunæ uiſcata beneficia Senecæ. Fortuna uero aurea in cubiculis uiſebatur imperatorum, qui iamiam morituri ad ſucceſſurum deferri eam curabant: quo argumento rerum proſperiorem alicui euentum comprecantes prouerbij facie, ad eum aureæ fortunæ tranſitum optamus. Hanc in Seuero Spartianus regiam item nuncupat.

Quadratum corpus quod ſit. Quadrata compoſitio. Quadrati uerſus. Quadratum agmen. Quartarij. Quadratarij. Albarij. Albini. Quintiliani locus ex libro primo, capite De geometria. Caput XV

QVia uero de quadrato facta mentio eſt, adnotandum illud quoq; quadratum corpus apud Celſum Medicinæ ſecundo, uideri eſſe, quòd ſit ſtaturæ mediæ. Corpus (inquit) habiliſſimũ, quadratum eſt, neq; gracile, neq; obeſum: nam longa ſtatura, ut in iuuẽtute decora eſt, ſic matura ſenectute conficitur: gracile corpus, infirmum: obeſum, hebes eſt. Columella de canibus ſcribens, Probatur (inquit) quadratus potius, quàm longus, aut breuis. Item de gallinis: Sint matrices robuſti corporis, quadratæ, pectoroſæ, magnis capitibus. In bobus tamẽ Palladius membra exigit quadrata & grandia. Ex qua ſimilitudine quadratam quoq; compoſitionem, id eſt æquabiliter fuſam, inuenias apud Quintilianum libro ſecundo: Quæ lenis (inquit) & quadrata, ſed uirilis tamẽ compoſitio. Et in Oratore M. Tullius: Sic minime animaduertetur delectationis aucupiũ, & quadrandæ orationis induſtria. Et mox paulò, Quin redigeret omnis ferè in quadrum numerumq; ſentẽtias. Corporatos intelligere animaduertitur Firmicus, magnos corpore, uerũ haud citra proportionem, & quos honeſta conuenuſtet pulchritudo. Structuram intelligimus quadratã & optimam, ubi penultimo pyrrhichio ſuccedit pæon primus, qui quadriſyllabus eſt pes, ex longa & tribus breuibus: unde & quadrati quoq; nuncupantur pedes. Quadratos item uerſus à claſſicis auctoribus appellari obſeruauimus: nam A. Gellius Noctiũ Atticarum libro ſecundo, Aeſopi apologum ſcribit à Q. Ennio in Satyris ſcitè admodum & uenuſtè uerſibus quadratis eſſe concinnatum, quorum duo poſtremi ſunt, quos habere cordi & memoriæ operæpretium putat: ſunt autem hi,

Hoc erit tibi argumentum ſemper in promptu ſitum,
Ne quid expectes amicos, quod tu per te agere poſſis.

Idem libro quarto ex Ennio eodem uerſum hunc aduocat, quem numero quadrato compoſitum ſcribit, ex libro cui titulus erat Scipio,

Qui propter Annibalis copias conſederant.

Acron quoq; Horatianus interpres uerſiculum quadratum dicit,

Scribere uerſiculos amore perculſum graui.

Quadratorum item uerſuum meminit libro tertio Diomedes: Metro, inquit, trinario ſi acceſſerit quarta dipodia, fit uerſus quadratus, qui quater feritur. Rufinus, Tetrametri (inquit) quadrati uocantur. Tetrametros pedibus octo conſtare, prodit Priſcianus. Quadratam poſtremò ſtructuram ſunt qui intelligant, quæ continua ſit, nullis ſectionibus interpellata. Quartarij ſunt Feſto, muliones mercenarij, qui quartam partem quæſtus aſſequebantur. Quadratarij eſſe uidentur Sidonio marmorarij, ab quadraturæ ratione: Vide, inquit, ut uitium non faciat in marmore lapicida: quod factum ſiue ab induſtria, ſeu per incuriam, mihi magis quàm quadratario liuidus lector aſcribat. Dicuntur formula eadem albarij, qui parietibus albarium inducunt: Iureconſultis etiam albini, modo ne mendum ſit exemplarium. Quadratum agmen legimus apud hiſtoricos frequenter, ac T. Liuium in primis. Cuius nam modi foret id, uarie exponitur. Interim illud Senecæ perplacet ex octauo Epiſtolarum: Sextium (inquit) quum lego, uirum acrem, uerbis Græcis, Romanis moribus philoſophantem, mouet me imago ab illo poſita, ire quadrato agmine exercitum, ubi hoſtis ab omni parte ſuſpectus eſt, pugnæ paratum: idem (inquit) ſapiens facere debet, omnes uirtutes ſuas undique expandat, ut ubicunq; infeſti aliquid orietur, illic parata præſidia ſint. In hac quadrati mentione ſuccurris opem Quintiliano feramus Oratoriarum inſtitutionum primo, capite de geome-

de geometria: At ſi quinideni per latera, inquit, quini in fronte ſint, ex illo quod am-plectuntur, quartam deducent, eodem circumductu. Hæc ſi ad hunc modum legás, uel nullus erit ſenſus, uel ineptus, aut omnino falſus. Sed legendum, Ex illo quod quadrata complectuntur, quartam deducent, eodem circumductu. Nam quadrata area paulo antè poſita pedes habet quadraginta per ambitum, intus centum. Hæc autem circumductum habet eundem quidem, ſed intus pedes modò quinque ac ſeptuaginta, ut deſit ad centum pars quarta, id eſt uigintiquinq;. Locum hunc primi, quum Mediolani profiteremur, ſtipendijs Franciſci Gallorum regis, ambuſtum ac decurtatum reſtituimus in integrum.

Quadrantaria Clytemneſtra apud Cæcilium, quæ intelligenda. Caput XVI

AT illa quadrantaria Clytemneſtra libro nono apud Fabium qualis'nam, aut quæ eſt? Locus eſt ex profeſſo obſcurus, & atriore allegoria, ſiue ænigmate obuolutus. Suſpicor, à Cæcilio, ex cuius officina id manauit, impudicam eo nomine Clytemneſtram ſignificari. Hoc ut ſentiam, adducor M. Tullij auctoritate, qui in Oratione pro M. Cælio ita ſcribit: Niſi fortè mulier potēs quadrantaria illa permutatione familiaris facta erat balneatori. In quo uidetur quidem orator innuiſſe pretiū perſolui ſolitum ab ingredientibus balneū, propter illud Horatianum,

Dum tu quadrante lauatum Rex ibis.

Et Iuuenalis ad eandem ſententiam,

Cædere Syluano porcum, quadrante lauari.

Tamen rem turpem altius intuētibus inſinuaſſe uelatis uerbis internoſcitur: ſiquidem quadrantes fuiſſe proſtitutarum pretium, capturam'ue, à Plutarcho commonemur in M. Tullij uita, ſic prodente, Adoleſcentem quendam in Clodij ſororis loculos pro argenteis nummis quadrantes immiſiſſe æreos, quo nomine deluſa puella Quadrans eſt cognominata ex concubitus pretio. Vel, ut ipſe ait Græcè, κουαδραντία. ex æreis uero numiſmatis minimum, inquit, κουαδράντης nuncupatur. Apud Hieronymum illud eſt obſeruatum: Rideo (inquit) aduocatum, qui patrono egeat, quadrante dignam eloquentiam nare ſubſanno.

Cybelen uideri à cubo nuncupatam. Cubus unde, & quid. Item quid Cybe, ac Cybelis, & Cybele. Matroa. Matragyrtes. Mataiſmus. Cyberneſia feſta. Cybus. Cybiotates. Suetonij locus explicatur. Caput XVII

CVbum Cybeleio numini dicatum, ſcribit Martianus Capella, indeq; ἀπὸ τοῦ κύβου, deam ipſam appellationem duxiſſe. Cubum finiunt Græci, qui in ambitu baſin habeat, aut etiam calculum omnem tetragonum, id eſt quadratum. Vnde & ſtelas uocant cubicos lapides cum epigrāmatibus. Apollodorus, ἀπὸ τοῦ κυβιστητῆρος inflecti uerbum putat. Quippe in caput ſaltare, κυβιστᾶν dicunt. Nam cyben, ſiue cuben, caput interpretantur. Cybelis uero etiam bipennis dicitur. Hinc & aurium foramen cybele. Ab inclinatione igitur cubum nuncupant, quia facillimè prouoluitur, ac uelut in caput ſalit. Cybelen uero eſſe matrem magnam, ſciunt omnes: unde Matroa, id eſt μητρῷα, dicebantur illius ſacra: & Matriazin, eſt ea obire, inde & Matragyrtes. Mataiſmus uero infatuatio eſt: nam Seleucus Glycyſidem eſſe pomum refert, ſpecie fici: quod auerſentur præcipuè mulieres, ματαϊσμοῦ metu. Matroum etiam pro loco Athenis accipit Libanius, ubi concionaretur Demoſthenes. Quod ad Matragyrtem attinet, adnotandus uidetur interpretis Plutarchi error, ex Cleomenis uita, ubi auctor Ptolemæum regem Matragyrtem ſubſannans nuncupat. Tralator mitratum intellexit: etiam ſi μητραγύρτης ſcribitur, non Mitragyrtes. Poterat illi aurem uellere Plutarchus, qui antè paulo Ptolemæi taxans molliciem, inter mulierculas & comeſſationes tranſegiſſe illum ſcribit, ac myſteria obiſſe, & tympana tenuiſſe, quæ ſunt Matris deûm propria. Matragyrtæ ſtatuam fuiſſe Athenis, ſcribunt Græci, qui quum mulieres Matri deûm initiaret, ab Athenienſibus eſt necatus. Pythagoram memoriæ proditur, eiusq; hæreſin ſequutos cubicis rationibus præcepta uoluminibus eſſe complexos. Conſtituiſſeq; cubum ducentorū ſedecim uerſuum, eosq; non plures tribus in una conſcriptione eſſe oportere, putauiſſe. Hanc autem ſimilitu-

militudinem ex eo ſumpſiſſe, quòd is numerus uerſuum (uti cubus) in quemcunq; ſen
ſum inſederit, immotam efficiat ibi memoriæ ſtabilitatem. Græcorum quoque comici
poetæ interponētes choro canticum, diuiſerunt ſpatia fabularum, ita partes cubica ra-
tione facientes, ut intercapedinibus leuent actorum pronuntiationes. Eſt uero in nu-
meris cubus, quum omne latus eiuſdem numeri æqualiter in ſe ſoluitur: ſicuti fit, quum
ter terna ducuntur, atque itidem ipſe numerus triplicatur. Cubum porrò in geometria
principem inueniſſe Archytam, in Republica teſtatur Plato. Cybernеſia, ſiue κυβερνή-
σια, nil ad Cyben faciunt. Nam ſunt eo nomine feſta, Theſeo ex Creta redeunte, inſti-
tuta, Nauſithoi gubernatoris honori, & proretæ Phæacis: etiam ſi Phereclus, Simoni-
dæ magis placet, Theſei nauis moderator. Sed Nauſithoo & Phæaci erecta etiamnum
Heroa ſunt. Cybum, id eſt κύβον, Paphij Catinulum uocant. Vnde Aegypti regem Cy
biotatem dictum opiner, ob ſordes turpiſſimas, ut ait Suetonius: ceu paropſidem de-
lingeret, ne quid omnino deperiret. Interpretes ea parte aut tacent aut delirant.

Ex diuerſis cæli habitibus diuerſos euadere hominum mores. Perſarum ri-
tus. Ticta cœna, ſeu Telia. Saporis & Valeriani hiſtoria. Quintiliani locus
emaculatus declaratur. Lucanus item illuſtrius enarratur. Perſes quid. Per-
ſithea. Paſithea. Perſus piſcis. Perſinus. Perſica unde. περσαί, in ueteribus li-
bris quid ſit.

Caput XVIII

INter Platonis placita, quæ haud parum multa norunt, qui uaſtiſſimum il-
lius doctrinæ pelagus enauigare, fauentibus dijs hominibusq; non expaue-
re, illud item obſeruauimus, ſcienter admodum ac uerè dictum, Ex uarijs
cæli locis aſpectibus'ue diuerſas ingenerari morum κράσεις, ſiue contem-
perationes: quo argumento in Græciæ tractu indipiſcendis diſciplinis uideri aptiores
multo, quàm alibi homines. At qui in Phœnicen uergant, Aegyptum'ue, cumulan-
dæ pecuniæ, id eſt (ut Græcè dicam) πρὸς ἀργυρισμόν, mirè credi ſagaces, ingenio ad
id præcipuè facto. In furorem uero iramq; procliues ac lubricos, quotquot barbaro-
rum innutriti bellis comperiuntur. Præcipuè autem Scythæ immani feritatis ſæuitie
graſſantur. Nam Italos fieri regales, obſeruatum ferè eſt: Gallos uero ſtolidos, leues
Græcos, Aphros ſubdolos: ſua eſt Syris auaritia: Siculi acuti: luxu perditi Aſiam in-
colentes, ac uoluptatibus obruti: Hiſpani elata iactantiæ animoſitate præpoſteri. Fir-
micus tamen ex operis inſtituti propoſito: Aſianos, inquit, plurimos uidemus, ac pe-
nè omnes ſobrietatis præferre inſignia. Et Græcorum leuitas frequenter modeſtæ gra-
uitatis pondus accipit: & effrenata Scytharum rabies quandoq; humanitatis clemen-
tia mitigatur. Innuit hoc ipſum uel comicus Ariſtophanes edocens, immanendum eſſe
τρόποις ἐπιχωρίοις, id eſt moribus locorum proprijs atque uernaculis. Retegit & id ia-
ctatum apud Græcos, νόμος καὶ χώρα, quo ferè commonemur, inſtituta diuerſa pro
locorum uarietate eſſe, ueluti legem, quæ peregrinos haudquaquam deceat allidere.
Mores quippe, ſicuti plantas, ad regionis habitum qualitatem'ue habere reſponſum,
liquere opinor. Hinc Thebanis tibiarum familiare ſtudium eſt. Eloquentiā inſequun-
tur Athenienſes. At Creticæ exercitationes uenationibus conſtant præcipuè, ac mon-
tanis itineribus, item curſu ac iaculatione. Theſſalus equitandi geſtit peritia. Currus
agitant Cyrenæi. Aetoli graſſantur: iaculantur Acarnanes. Suum eſt Thracibus pelta-
rum ſtudium. Et apud Herodotum Cyrus, operis calce φιλέειν dicit ἐκ τῶν μαλακῶν
χώρων, μαλακοὺς γίνεσθαι. id eſt, natura ſic comparatum, ut in mollibus locis molles pro-
ueniant. Ex quo Lucanus,

Emollit gentes clementia cæli.

Et Ptolemæus tertio Cōpoſitionis magnæ, Aſiaticos eſſe prodit caſtos abſtinentesq;
quin & ueſtitu præcipuè moderatos. quod facit, inquit, Saturni & Iouis coniunctus
aſpectus. Proinde facturum me operæpretiū arbitror, ſi quæ hiſtorica mihi lectio ſug-
gerit, cumulatius hinc inde flores præcerpendo, moreti cuiuſdā imagine, lecturis hæc
qualiacunq;, exhibuero. Sed nec ab inſtituti operis conſilio diſſita pragmatia eſt, ne
quis fortè naſutior Cænotimon dentem imprimat, νοῦν coarguens τὴν ξένην, ceu pe-
regrinetur mens, abeatq; à propoſito longius. Quippe nullis circumſcribimur cancel-
lis, excurſus in quælibet liber eſt, nec anguſtiore pomœrio cludi nos patimur. Neceſſa-

ria

ria denique oratoribus cognitio hæc, quod poſt alios docuit in Epidicticorum ratione Menander rhetor, ubi ſcrutandum præcipit in laudum proliſbatione: cuiuſmodi cenſeatur gens uniuerſa, an ſit doctrina præcellens, ut Græci: an legibus & iuſtitia inſignis, ut Itali: an illuſtri fortitudine, quales fuiſſe Gallos & Pæonas, compertum eſt. Igitur, ut inde auſpicemur primum: Perſas Strabo auctor eſt de dubijs rebus uino iam hilariores cōſultare. Reges auguſtioris uice numinis uenerari. Verum, nec ſtatuas erigere, non templa conſtruere, non aras. Mos gentis eſt, æditiſſimis quibuſq; conſcenſis montibus, Ioui hoſtias immolare. Vniuerſum cœli ambitum Iouem arbitrantur. Soli item rem diuinam obeunt, ac lunæ: ſed telluri quoque & igni & aquæ & uentis, quibus gubernantur ſolis. Iouem nuncupant Belum, Herculem Sandem, Anaitida Venerem. Inde in eandem cum Manichæis recidiſſe hæreſim uidentur, in eo in primis quòd duo inducunt principia: bonum quidem unum, mali uero cauſam alterum: atq; illum Hornuſdatin dicunt, hunc Arimanin, qui ſit pernicioſus infeſtusq; dæmon. Feſtum peragunt, quod uitiorum uocant interitum, in quo ſerpentiū & animalium etiam ferorum uis magna immolatur, dum bono dæmoni ſe gratificari ſtudent. Diuerſo autem, id eſt Arimani moleſtiæ plurimum inferre. Perſarum more maritos in bella ſequuntur mulieres, curribus ſubuectæ auratis, ac muliebri mundo inſtructæ pretioſiſſimo. Eiſdem, inſpectante quopiam uomuiſſe, aut ueſicæ retrimenta reddidiſſe, ſummum nefas. Perfrui uoluptatibus omnibus ſtudent uehementius. Liberorum diſciplina ternario perficitur numero: ut equos agitent peritè, ſagittas doctius excutiant, denique uera loqui ſciant, uelintq;. Ante quinquennium aut quadriennium (ut Straboni placet) ni fuerint alterubi interpellati codices, in patris conſpectum non admittitur filius, ut ſi inter educationis munia, ſicuti aſſolet, fuerit interceptus, minore doloris ſenſu conuellatur parens. Quæ feciſſe, turpe ſit: ea nec dixiſſe, honeſtum. Mendacio nil fœdius. Turpe cuiquam debere. Sed & in flumen urinam profudiſſe, aut ſpuiſſe, uel omnino manus abluiſſe: fluuios ſiquidem colunt religioſiſſime. Natalitiam cœnam quotannis apponit rex: dicitur Perſico uocabulo ticta, Græcè uero τίλαα. Eidem quoque annis ſingulis ebrietas ſemel permiſſa. Quum Mithræ diuina res peragitur, ſaltat etiamnum, Aſiaticis alijs abſtinentibus die eiuſmodi. Verum, ſicuti equitare, ita & ſaltare diſcunt Perſæ, modulatam id genus motionem corporis robori conferre plurimum, arbitrati: quod ſeptimo Hiſtoriarum ſcribit Duris. Indorum regi largius ſe inuitaſſe, ſummum nefas. At Perſici regis luxum id item parte plurima retegit. Capiti ſiquidem imponebatur inſigne, quod (ut prodit Dinon) ex myrrha parabatur, & labyzo. Eſt uero odorata labyzus, & myrrha longè pretioſior. Lectulus porrò regius ſic fermè concinnabatur, ut capiti incumberet pentaclina habitatio, in qua perpetuò ſeruarentur auri talenta quinque millia. Dicebatur uero ædificium id, βασιλικὸν προσκεφάλαιον, id eſt regium puluinar. Rurſum pedibus adiacebat triclinon, in quo recondita haberentur argenti talenta tria millia: nuncupabatur locus, βασιλικὸν ὑποπόδιον, id eſt regium ſcabellum. In cubiculo ſupra lectum aurea uitis ſtabat, gemmata, id eſt λιθοκόλλητος, racemis item propēdentibus ex lapillis pretioſiſſimis. Nec longè crater aberat aureus, Samij Theodori opus. Aqua fuit in Perſis item aurea cognomento, ex qua rex modò potaret, ac inter filios natu maximus, alijs protinus morte mulctatis. Vxores ducere quàm plures, receptus mos eſt. Verum & pellices alere non pauciores, atq; id quærendorum liberorum gratia, & ſobolis propagandæ: quando & reges quotannis præmia in eos conferunt, quibus maior filiorum numerus. Saporem Perſarum regem in bello, arietini capitis ſimulacrum lapillis interſtinctum geſtare pro diademate ſolitum, ab celebri traditum auctore eſt. Hic eſt, qui ſuperbia inſita humano altius faſtigio prouectus Valerianum, qui fuit Romanorum præcellens Imperator, in Meſopotamia uictum captumq; in id neceſſitatis malum coniecit, ut ſeruiliter incuruatus illi equum inſcenſuro gradum ſuamet ceruice faceret. Inter Perſica indumenta & calaſirin inuenio pulcherrimam omnium. Erant etiam, quæ Actææ nuncupabantur ueſtes, ita contextæ, ut miliacei grani auream per totum præferrent imaginem. Cidaris uero eiſdem fuit capitis indumentum. Quod crobylum Athenienſes dicunt, cordylen Cyprij: quanquam nomine eodem capitis item dicitur ex plaga tumor. Veſtibus Perſas uti laxioribus,

teſtis

teſtis eſt Aſtronomicon quarto M. Manilius,

Et Syriæ gentes, & laxo Perſis amictu.

Inter barbaros præcipuè zelotypos eſſe Perſas, proditum hiſtoria eſt, ac in ea re peracerbos ſe ac difficiles præſtare: nec uxores modò ſollicitè aſſeruant, ſed ſeruas item ac concubinas, ita ut domi occludantur: aut ſi prodeundum ſit, obſeratis ferantur uehiculis. Quorum occaſione tutus in Perſas Themiſtocles euaſit. Scire tamen conuenit: apud Perſas neque aureo annulo, nec zona, aut monili, uel ornamento alio inſigniore, ni ex regis munere, ac gratia, uti fuiſſe fas. Porrò apud eoſdem ita receptum moribus: in bellum ituros ante regem in throno ſedentem cum ducibus coire, ac ſingulos in cophinos ad id paratos ſagittam conijcere, qui mox ſigillo obſignentur regio. Demum peracto bello ſingulis ſagittam ſuam repetentibus, deſideratorum iniri rationem. Ad tripodem ire, in Perſicis inſtitutis quid ſit, hinc liquere poteſt. Ferreus ſtabat tripus ante regiam perpetuò: ſi cui uero Perſarum factus eſſet iratior rex, in templum defugere haud licet: non item aliò, ſed apud tripodem regis cogitur expectare ſententiam, nemine prorſum cuſtodiente. Mittitur uero ſæpe poſt dies aliquot ab rege, qui hominem iugulet. Obſeruatum illud quoque: zona ſolitum apprehendi, apparitoribus qui traderetur excarnificandus. Scribit Bardeſanes Syrus: legem fuiſſe Perſis, qua filias, ſorores, matres quoque in connubij iura admittere, non duceretur impium ominoſum'ue. Quod Strabonis item comprobant monumenta: & Septimius Florens repetit. Ex qua hiſtoria illuſtratur, ſimul & emendatur Quintiliani locus libro tertio, ubi ita ferè ſcribitur. Et ſi quod eſt exemplum deforme poſteritati traditum, quale libidinoſus uir Perſes in muliere Samia inſtituere auſus dicitur primus. Legendum puto, In matre ſua, uel in matre & filia, uel (ſi placet) Samia intelligatur proprium nomen. Sententiam alteram ſubijciemus ſtatim. Perſes autem (ſed non hic, ut opinor) antiquiſſimus fuit Perſarum rex, à quo & cognominati Perſæ, quem Medeæ filium Stephanus intelligit: quamuis Herodotus ſcribat libro Hiſtoriarum ſeptimo, à Perſe Iouis & Andromedæ filio, Perſas dici: quum Cephenes dicerentur prius à Græcis, ab accolis uero Artei. Sunt codices tamen ueteres, in quibus legatur præſes, non Perſes. Porrò Magos quoque cenſuiſſe, Socion libro uiceſimotertio ſcribit, iuſtum uideri cum filia & matre congreſſum. Ex quo etiam Catullus,

Naſcatur Magus ex Gelli matriſque nefando
  Concubitu, & diſcat Perſicum auſpicium:
Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
  Si uera eſt Perſarum impia relligio.

Quod uero Lucanus hoc ipſum etiam Parthis attribuat, fortè Plinianum illud reſpexerit, ex libro ſexto: Perſarum regna, quæ nunc Parthorum intelligimus, inter duo maria, Perſicum & Hyrcanum Caucaſiis attolluntur iugis utrinque per deuexa laterum. De ſinu uero Perſico alibi Plinius idem: Perſæ Rubrum mare ſemper accoluere, propter quod is ſinus Perſicus uocatur. Ratio uero ex Strabone elici poſſe uidetur: Et ſi adhuc (inquit) Perſæ regnant, proprium habētes regem, uiribus tamen ſunt longè inferiores, & Parthorum regi adhæreſcunt. Id quod in Craſſi rebus confirmat Dion: factum id aſtruens poſt Alexandri interitum, quum tabeſcerent res Macedonum. Carmen Lucani ad id ſpectans, quia ad manum eſt, ſubieci, ut uolentibus item præſtò ſit:

Parthorum dominus quoties ſic ſanguine mixto
Naſcitur Arſacides, cui fas implere parentem.

Nec ignoro, Q. Curtium ſcribere libro ſeptimo: in Naura regione cum parentibus ſtupro coire, moribus permiſſum. Illud mirum magis, à Chryſippo proditum ἐν τῷ τῶν περὶ πολιτικῶν, congreſſum cum matre, filia, ſorore parum prudenter uitio uerti. Ad hæc nimirum reſpicit Ouidianum illud:

Gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus & nato genitrix & nata parenti
Iungitur, & pietas geminato creſcit amore.

Aemylius Probus & Plutarchus auctores ſunt, apud Athenienſes fas fuiſſe, ſororem in matrimonium capere. Agathius Gottici belli ſecūdo, facta huius turpitudinis mentione

tione,rem haud ita ueterem arbitratur argumēto præcipue,quod Semiramiſ à filio necata feratur,cuius concubitum appetiſſet impudentius.Id quod de Artaxerxe ac Pariſatide memoratur quoq;,niſi quod hæc reiecta modo iracundius fertur & ſpreta: quod impium eſſet,nec patrium,nec ferè humanis moribus receptum.At noſtri temporis,inquit,Perſæ priſcos exuere mores, alienis imbuti legibus, Zoroaſtris præcipue, qui & Zarades nuncupatur.Perſæ item,ſicuti omnes fere eius tractus homines,ſubnigri ſunt graciles, uel colore liuido pallentes, caprinis oculis torui, & ſuperciliis in ſemiorbium ſpeciem curuatis.Omnes inter epulas feſtoſq; dies gladijs cincti cernuntur.Qui fuit ueterum mos Græcorum,ab Athenienſibus deſitus primum, uti auctor eſt Thucydides. Prandendi,exceptis modo regalibus menſis,præſtituta eſt hora nulla.Sed uenter unicuique uelut ſolarium eſt. Eo autem uellicante, obuijs ueſcuntur, nec ultra ſatietatem ingeritur quippiam. Callidi ſunt, ſuperbi, crudeles: uiuis hominibus cutes detrahunt per partes,ſed & integras quandoque.Miniſtris inter epulas nec hiſcere licet, nec ſpuere. Aduerſum ingratos diræ ſanciuntur leges. Super corio prædamnati iudicis ſediſſe iudicantes,aut fictum,aut deſitum mox eſt. Perſicæ fœminæ ut pulchritudinis gratia inſignes celebrantur.Perſici tractus urſos ultra omnem ſæuire rabiem tradunt. Apud Perſas nil aut pingitur aut omnino fingitur præter uarias cædes ac bella. Verum, ne quid omnino quod mihi in lectione compertū ſit,diſſimulem,lego apud Græcos Leſbios fuiſſe in Venereis fœdiſſimos,adeo ut ne capiti quidem parcerent, στόματι μολυνόμενοι,id eſt ore inquinati: quod Theopōpus ſignificat, & meminit Stratis.Hanc fœditatem illi excogitarunt, ac in muliere experti ſunt primum. Ad quod forte Fabij reſpicit ſenſus. Sed & Lesbiam muſicam intelligimus corruptam ſcurrilemq;: quoniam Leſbius Phrynis in ea talem ſe præſtiterit: nata inde parœmia, μετὰ λέσβιον ᾠδόν. Adijciamus poſtremo quod obiter ingerit ſeſe, πέρσην dici interdum κυβευτικὸν βόλον, id eſt cuborum iactum quendam. Perſitheam Venerem nuncupari. Paſitheam ſcribit Sudas,& eſſe tantummodo deæ nomen tradit. Apud Plutarchum id compertum quoq;. Sed & alibi opinor commeminiſſe me. Mneſimachus comicus Paſitheam prodit Charitis, Vulcani in Lemno uxoris ſororem,atque à Somno amatam, qui & eo nomine habitare in Lemno inſtituerit.Meminit & Iliados quintodecimo Homerus,ſed aliter.Paſitheam ſunt qui Euphroſynem putent. Cybele quinetiam, ut quæ ſit Mater deûm,recte dici Paſithea poteſt. Apud Heſiodum in Theogonia,Nereidum una eſt Paſithea,ſic dicta interpretis aſtipulatu, quoniam παρὰ πάντων θαυμάζεται, id eſt omnibus ſit admirationi:uel ad quam currunt omnes, ἐς ἣν πάντες θέουσι. Eſt in lucubratione eadem, Paſithoa Oceani & Tethyos filia.Porrò Perſica,ex Perſide aduecta Plinius ſcribit,ridenda medici non indocti ſententia,aſſtruentis dici Perſica, uelut per ſe iniqua,id eſt citra uini & ueteris & odorati potum: quoniam frigidæ illorum prauitati, unde ſit pituitæ ſuccretio,præcipue ſic obuiam eatur, Galeni aſtipulatu De alimentis ſecundo,qui & per initia menſæ ijs ueſcendum præcipit.Perſus etiam piſcis eſt in mari ſuccreſcens rubro. Perſinon, Ephebum interpretantur. Illud grammaticæ rei ſtudioſos moneo,legi quādoq; in ueteribus libris περσί:id uero ad Perſas attinet nihil: ſignat autem πρόσω,nec aliud ferè.Scribit Ioannes Monachus,in Danielis libro compertum fore ut Græcorum quidam Perſarum regna euerteret,id quum Alexandro patefactum foret,munifice multa Iudæis eſt impertitus.

Non eſſe legem ueram,quæ ad optimum non perducat. Lex quid. Cur in numina referātur leges à ueteribus. De Minoe,Dracone,Zaleuco. Legū nullam eſſe bonam ex Gnoſticorū ſententia. Legum laus, & cur Platonis leges frigeant pleriſq;.Nomophylaces. Caput XIX

SEd enim prius quàm ad ulteriora pergamus,quæ haud parū multa ſuperſunt,quærat hic interfatus quiſpiam, Legem'ne arbitremur ueram legitimamq;,adeo inauſpicata,improſpera,impiaq; uel præcipientē,aut(quod paulo minus eſt)ferentē: Ego uero neutiq;, ut qui ſciā traditū à me aliàs, Legem eſſe(Pindari ſentētia)deorum hominumq; reginā: rurſumq; eſſe, legis finem iuſtitiam:legem,principis opus:principem,dei uniuerſa exornantis ſpirantem imaginem.Quamobrem ubicunq; principum inſtitutiones aut ciuitatum ueræ nō

nn ſunt

ſunt, hoc eſt ad optimum ratione certa non dirigunt: legis haudquaquam uideri nuncupatione, ſacro'ue dignas titulo. Quinimmo decreta dici uerius, edicta'ue ac instituta. Siquidem lex uera, lex bona eſt, æterna item, & mutationis prorſum neſcia, immo & eadem ubique, ſi modo uera. Nam quæ ingeniorum afflatu ſubinde locis temporibusq́; interpolata diſtinguitur, & Protei modo formam euariat, neutique lex dicenda eſt. Legem ex Platonis ſcientia ſic fermè poſſumus finire. Lex eſt gubernandi ratio, formulaq́; uera, finem ad optimum per commoda media nos producens, tranſgredienti pœnam, parenti præmiũ præfigens. Quæ quia à ſummo eſt bono, ac rurſum in idem refluit: hinc ueteres legum latores, earum inuentiones eſſe diuini muneris arbitrati, (quod eſt à Diodoro adnotatum) in diuerſorum numinum uim referre adorti ſunt: ueluti Zoroaſter Bactrianis Perſisq́; leges tradens in Oromaſin: Triſmegiſtus, ſeu Minas, ut uolunt alij, Aegyptijs in Mercurium: Charondas Carthaginienſibus in Saturnum: Draco & Solon Athenienſibus in Mineruam: Maumeth Arabibus in Gabrielem: Zamolxis Scythis in Veſtam: Plato Magneſiis & Siculis in Iouem & Apollinem: Minos Cretenſibus, ut uulgatior fama tenet, ac Parrhaſii monumentis traditur, in Iouem eundem. Euſebius tamen à Platone falſum eſſe id, peruinci tradit: ſed uerum comprobat Politicorum ſecundo Ariſtoteles. Meminit & in Moralibus. Sed & Euſebius mox paulo: Minos (inquit) leges ac fora conſtituit. Verum etiam primo Legum Plato non abnuere uidetur. Qui & ipſe Legum libros à Deo exorditur, quem communem prædicat legum conditorem. Id & in Protagora comprobat, artes illas adſtruens quæ ad uictum ſpectent, ab Prometheo, id eſt ab humana prouidentia eſſe contributas. Legem uero bene feliciterq́; uiuendi ab Ioue, quo nomine diuinam intelligi prouidentiam uoluit, per Mercurium, id eſt angelicam inſpirationem eſſe admirabiliter infuſam. Quod ſi eſt, ſicuti eſt profecto, dilucet opinor Iureconſultum uirum mercatori bono, uel etiam medico longe anteire, Minoemq́; tanto fuiſſe Galeno eminentiorem, quanto eſt corpore præcellentior animus. Eſt ſiquidem ciuitatis anima lex. Quod ſi plures comperiantur in ciuitate leges, non multæ tamen eſſe creduntur ciuitatis animæ. Nam inter magiſtratuum multifarias conſtitutiones una nihilo ſecius publica lex eſt, communis ſcilicet recte uiuendi regula, qua uno utique calle ad publicam proue-himur felicitatem. Adde quod philoſophus diſſerendo frequenter lites conſerit, quas legumlator ſoluit. Illius argutiæ inutiles ſæpius: quod ſi utiles, paucis utiq́; utiles. Huius nunquam non emolumentis redundans diſciplina, & ubiq́; ac nemini non neceſſaria. Denique ex formula ſua uiuere, id eſt bene, quanto ſatius eſt quàm loqui bene, ac felicem eſſe quàm uideri: tanto legumlatoris quàm philoſophi facultas præſtantior. Iureconſulti uero laus illa præclara, publicum dici eum patronum, ciuitatis oraculum, diuinæ mentis ac uoluntatis interpretem. Nomophylacas uocant Græci, qui legibus præeſſent, eosq́; qui illis parerent, laudibus proſequerentur, nec minus honoribus: qui autem non parerent, pœna mulctarent. De Dracone obiter ſcitu non indignum, quod Rhetoricorum ſecundo Ariſtoteles ſcribit, Ex nominis ratione duci quandoque argumentum, ut in Draconem Nomotheten, Non eſſe hominis leges, ſed draconis plane. Et apud Euripidem Hecuba uirulentius illud in Venerem iactat: Recte prorſum dici Aphroditen, quod ἀφροσύνης ἄρχει θεά, id eſt inſipientiæ princeps dea ſit. Sed redeo ad leges. In ciuitatibus, inquit Plutarchus, alia ad honeſtatem pertinent, quædam & ad neceſſitatem. Honeſtorum uero omnium illud multo maximum eſt εὐνομία, id eſt legum bonitas. Neceſſariorum autem, εὐπορία, id eſt rerum affluentia. Lex (inquit Marcus Tullius) uinculum eſt ciuitatis, libertatis fundamentum, fons æquitatis, Mens, animus, conſilium, ſententia ciuitatis poſita eſt in legibus. Vt corpora noſtra ſine mente, ſic ciuitas ſine lege ſuis partibus ac neruis ac ſanguine & membris uti non poteſt. Legum porrò miniſtri magiſtratus. Legum interpretes iudices. Legum deniq́; omnes idcirco ſerui ſumus, ut liberi eſſe poſſimus. Propterea qui Locris leges conſtituit Zaleucus, quum ſanxiſſet ne quis armis obſeptus ſenatum ingrederetur, poſtea quàm urgente bello, armatus ſenatum adijt, ſucclamauit quidam, Legem ſoluit Zaleucus. At is conuerſus, non ſoluturum quidem, ſed corroboraturum pronunciauit: moxq́; cum gladio ipſum ſe tradens uitam abrupit, quæ tranſgredienti ſanciebatur pœna. Legem eſſe

omnium

omnium diuinarum humanarumq́ rerum notitiam ſtatuit Chryſippus. At Demoſthenes in Ariſtogitonem oratione priore: Lex (inquit) eſt, cui omnes homines decet obedire: præſertim quia lex omnis, eſt inuentio quædam & donum dei, ac ſapientum dogma, conſultorum inconſultorumq́ emendatio, ciuitatis demum conſenſus congruentis. Differt autem à pſephiſmate lex: quoniam ψήφισμα ad tempus eſt, ſiue πρὸς καιρόν: lex autem perpetua eſt, καὶ πρὸς ἅπαντα χρόνον. Poſtremo uelut auctarium adiȷ́ciamus & illud ex Seneca: Legem oportere eſſe breuem, quo facilius ab imperitis teneatur, uelut emiſſa diuinitus uox. Iubeat, non diſputet. Nil mihi uidetur frigidius, nil ineptius, quàm lex cum prolegomenis. Hinc iactatum forte Platonicarum legum frigus. Gnoſtici, uelut ex Platonicis accepimus, ut peruincerent, boni prorſum nihil eſſe in mundo, nullas adſtruebant uel naturæ uel hominum leges eſſe bonas, & quæ dicantur uirtutes, eſſe nihil.

Lex iubeat nō diſputet. Lex cū prolegomenis, q̄d rege ineptius.

Ad meridiem uergentes cur timidi. Ad ſeptentrionalia audaces. Italiæ ſitus laus exquiſita. Diagramma quid, aut programma. Diagraphe, diagrapharius, diagrapheus. Germanorum mores. Caput XX

SEd enim, ut ad hominum mores regrediamur, iam illud (opinor) apud bene ſentientes conſtat, Qui exuſtas à ſole mundi partes incolant, ita caloris exuberantia in extimis torreri, ut intima frigoris plurimum concipiant. Proinde inſigniter ad timiditatem degenerare, & effœminatiorem naturam: quo nomine ſeruituti ferè mancipati omnes animaduertuntur: dilabitur enim calor, meatibus corporum laxatis, & quodammodo hiantibus, ſideris propinqui intemperantia. Argumento eſt cutis nigricans, educti forinſecus inſiti caloris copia. At qui rigentia mundi, pruinis geluq́ torpentia terunt, nimio plus audacia præcellunt, candentibus corporum extimis. Vtriq́ tamen inhumani feriq́. Cæleſtium rerum ſtudioſi aliquot Saturno acceptam referunt meridianorum timiditatem, uitamq́ æui contractioris: ſicuti Martis planetę Septentrionalium ardorem bellicum, & animi præſtantiam. Quando iȷ́s ſidera eiuſmodi influere ac præſidere exſuperantius uideantur. Cæterum medianæ regiones hinc calore, hinc frigore contemperatę, ad habitumq́ in primis congruum reuocatæ, tum prudentiora promunt ingenia & ſapientiora, tum imperiȷ́s præcipue adnata factaq́: cuiuſmodi ferè Italiæ ſitum uideri Vitruuius opinatur, ſed & rerum probatur argumentis: namq́ temperatiſſimæ ad utramque partem, & corporum membris, & animorum uigoribus pro fortitudine ſunt in Italia gétes. Quippe ueluti Iouis ſtella inter Martis feruentiſſimam & Saturni frigidiſſimam, media currens temperatur: eadem ratione inter ſeptentrionalem meridionalemq́ ab utraq́ parte mixtionibus temperatas Italia, & inuictas habet laudes. Proinde conſiliȷ́s barbarorum refringit uires, forti manu meridianorum cogitationes: etiam ſi ex acuto feruore mente expeditius celeriusq́ moueantur, uelut ad arctum uerſi ex infuſi cæli craſſitudine, ac ob aeris obſtantiam humore refrigerati ſtupidis penè noſcuntur mentibus. Quod ex ſerpentibus brumali ſidere torpentibus perſpicuum fit. Adnotatur & interſtitium illud: in meridianis finibus ex altitudinis breuitate ad mundum uoces inaudiri prætenues & acutiſſimas. Ad extremos ſeptentriones ſub cæli altitudine grauiores, ſpiritibus uocum humore oppletis. At quæ mediana incolunt nationes, uti in diagrammate muſico, medianę uocis ſonum in ſermone præferunt. Eſt autem obiter diagrãma quandoque geometria quadrangulis ſiue triangulis delineata. Et omnino deſignationes, ut uentorum ac aliorum id genus, quibus utimur in libris plerunque. Sed & libri item titulus ac inſcriptio ſic nuncupatur. Sunt qui diagramma edictum interpretentur, aut decretum. Clodium Plutarchus ſcribit diagramma propoſuiſſe, quo Ciceroni interdiceretur igni & aqua. Programma idem ſignat ferè. Vulcatius in Auidio Caſſio: Programma in parietibus fixit, ut ſi quis cinctus inueniretur apud Daphnem, diſcinctus rediret. In Lucullo idem Plutarchus, ἀλλ' ἐκέλευσεν ἐκτιθέναι διαγράμματα. ut dixi, Latine poſſumus edicta interpretari ex Tranquillo in Cæſare, & cæteris. Plutarchi interpres in Demoſthene, limitem tranſtulit pro diagrammate. Programmatis uocabulo utitur Imperator Codice De legibus & conſtitutionibus, libro primo. διαγραφαὶ autem compoſitiones dicuntur & pacta. Intelligitur tamen id uerbum quandoque καὶ ἐπὶ ζωγραφι-

τοῦ πίνακος. Diagrapharium utique eum dicunt, qui publica repetit, id eſt ὁ ἀπαιτῶν τὰ δημόσια. Eſt diagramma etiamnum merces, quam ex præſcripto quis capiat: ſicuti præfinire ſolitos accepimus ædiles, quantum capturæ nomine acciperet meretricum quælibet. Sed & ingruente bello, quum ratione cenſus ciuium ſingulis præſcribebatur, quid conferendum foret, diagramma nuncupabatur. Nam & diagrapheus rei huic diſpiciendæ præpoſitus eſt appellatus. Sed nimirum à diuerticulo iam repetenda fabula eſt, ne in parerga nimis diu excurramus, etiam ſi amplius renident interdum. Nos itaque omiſſa generis cura, ſpeciatim quæ ſuperant, exſequamur. Auctores ſunt, Germaniæ incolas eſſe immanes animis atq; corporibus, & ad inſitã feritatem uaſtè utraq; exercere. Hinc Aſtronomicon quarto Manilius,

Flaua per ingenteis ſurgit Germania partus,
Gallia uicino nimis eſt infecta rubore,
Aſperior ſolidos Hiſpania contrahit artus,
Martia Romanis orbis pater induit ora.

Sed Germanos repeto. Prius quàm pubertatem attingant, plurimum operimenta neſcire, corporum nuditate gaudẽtes. Diuturnam eſſe illis pueritiam. Virilitatem ingreſſos ſaga deniq; admittere, aut arborum contegi libris, etiam ſi obrigeſcant hyemali ſæuitia, uel paruis rhenonum tegumentis, magna ſic quoq; parte corporis nuda. Adeoq; uiribus attribuere multum, ut ne latrocinijs quidem parcant, ceu maximo robori, maximum item ius præſto ſit. In tanta tamen feritate, quod præcipue mirum eſt, eſſe hoſpitibus benignos, necnon ſupplicibus pacatos. Carnibus ueſci ferè crudis. Deorum loco eos modo habuiſſe quos cernerent, à quibusq; beneficia ſentirent, Solem, Vulcanum, Lunam. Venationibus ſtudere plurimum ac rei militari. Fœmineum cõgreſſum ante uiceſimum annum appetiſſe, parum apud eos decorum. Fœminis tamen illic auctoritas plurima. Memoriæ proditur, quaſdam acies inclinatas iam & labantes, à fœminis reſtitutas, conſtantia precum, & monſtrata comminus captiuitate. Ineſſe quinetiam ſanctum quiddam ac prouidum arbitrantur, quo nomine conſilia nec abnuunt. Veledam legimus, ſtationem imperij Veſpaſiano tenente, numinis loco habitam: ſed & olim Auriniam. Propterea in Syluis Papinius,

Captiuæq; preces Veledæ.

Fuit & gentibus illis celeberrimum Tanfanæ templum, ab Germanico Cæſare æquatum ſolo. Auctor Agathius eſt in Gotthici belli ſecundo libro, Germanos uatibus fœminis uſos quandoq;, ueriſſimo item euentu. Sacras uocat Plutarchus in Cæſare, ac ex fluminum uerticibus & ſtrepitu futura cõiectaſſe. Scribit Herodianus, Germanos cenſeri natandi peritia, ut qui tantum in fluminibus lauentur. Eſſe uero in primis pecuniæ auidos, nunquamq; non auro pacem Romanis cauponari ſolitos. Appoſitiſſima uero, quæ ad hoc ipſum pertinentia ſcribit Seneca, ſimul autem & uitæ peraccõmoda: Quid (inquit) Germanis animoſius? quid in curſu acrius? quid armorum cupidius? quibus innaſcuntur, innutriunturq;, quorum una illis cura eſt, alia negligentibus? quid induratius ad omnem patientiã? Hos tamen Hiſpani, Gallíq;, necnon Aſiæ Syriæq; molles bello uiri, ante quàm legio uiſatur, cedunt: ob nullam rem aliam opportunos, quàm ob iracundiam. Germanis uero, ſed & Barbaris inſitum omnibus, ut ſe in aduerſis humiles præſtent, diſpareſq; in ſequundis. Verum & fluxioris cenſentur fidei. De Germanis illud amplius planè monſtrificum, proximis annis in Gallia hominum in bibendo capacitatem fuiſſe omnibus miraculo: quippe ſingulis menſis ſinguli quaternos quartarios uini exiccarunt, ſic ut potores nouẽ amphoras exinanirent binas. Ne miremur amplius bicongium M. Tullij filium, aut Mediolanenſem tricongium Torquatum: etiam ſi apud Tranquillum potorem legerimus amphorarium.

Pannoniorum mores, Britannorum, Gallorum. Martialis explicatur. De Braccis & Anaxyride, ac Campeſtribus, & Rhemenſi tela. De Angonibus Francis. Matrona iugo. Campago. Caput XXI

Panno-

PAnnonios quidem feroces intelligi Papinius uoluit in Syluis,
Pannoniusq; ferox, arcuq; horrenda fugaci
Armenia. Herodianus uero auctor eſt, eius regionis homines eſſe quidem corporibus præualidis atq; proceris, & in pugnã cædemq; paratiſſimis, uerum ingenio pingui & hebeti: quamobrem haud facile ſentire, ſi quid agas dicas ue aſtute ac ſubdole. Vbi uero apud Tibullum legimus,
Teſtis quoq; fallax Pannonius,
rebellem intelligunt. Extant Auſonij elogia ſcitiſſima in hanc concinnata gentem.
Armiferis alui quos ego Pannonijs. Et alibi:
Saluere Auguſtum iubeo natumq; patremq;,
Imperijs grauidas qua ſeco Pannonias.

Mira porrò nunc eſt gentis eius in uictu lautitia, mirum & in condiendo ingenium. Summi, infimi, medioxumi, coquendi artem ſagaciter tenent. Vſurpatur ab eis adagium, Extra Pannoniam non eſt uita, aut ſi ſit, non tamen eſſe ita. Pleroſq; eorum in literarum ſtudia peracutos aduerti, quum Patauij prouincialibus profiterer. Affectant præcipue ſtudia hæc noſtratia, audiendi porrò auidiſſimi omnes, ſtudendi non adeo. Veſtium in patria neglectus, in Italia non uſquequaq; incurioſi. Illud obiter adnotaro, quod eſt non ita frequens: Pannoniæ partem dictam quandoque Valeriam, quod Valeriæ Diocletiani filiæ honori eſt contributum. Pannoniacos augures in Seuero memorat Spartianus. Sed & in Alexandro Lampridius: Fuit & orneoſcopos (inquit) magnus, ut Hiſpanorum & Pannoniorum augures uicerit. Nec prætereundum: ex Pannonia prodijſſe imperatorem Probum, Sirmij natum, uirtutis tantæ, ut inuulgatum uel apud celeberrimos ſit: ſi diutius ſuperfuiſſet, futurum fuiſſe, uti terrarum orbis Barbaros non haberet. Nam & ipſe prædicabat, Breui milites neceſſarios haud futuros. Natus eſt, quod iure miremur, agreſti patre, ut inquit Sext. Aurelius, ac hortorum ſtudioſo. Hic Gallos & Pannonios uineas habere permiſit. Quin opere militari Almam montem, Eutropio tradente, prope Sirmium & Aureum in Mœſia ſuperiore uineis conſeuit. Sirmienſe uinum miris efferunt laudibus Pannonij. Eiuſdem Probi circumfertur dictum non ſilentio inuoluendum, Annona gratuita milites ueſci non debere. Gentes porrò non paucas animaduertimus conciliandæ formæ gratia ſubinde herbarũ ſuccis ritu perpetuo corpora ſua linere. Fœminarum id inter Barbaros proprium. Apud Dacos & Sarmatas etiam mares corpora narrantur inſcribere. Plantagini ſimile, glaſtum in Gallia uocatur: eo Britannorum coniuges nuruſq; totum oblinentes corpus quibuſdam in ſacris nudæ incedunt, Aethiopum colorem ſic imitatæ. Sed & Britanni omnes eodem inficiuntur glaſto, quod (ut Cæſar inquit) cæruleum exhibet colorem, ut ea ratione horridiores hoſti ſeſe ingerant in prælijs. Vnde commonemur, ut doctius interpretandos monſtremus Valerij Martialis uerſiculos, quàm ſint interpretes ſuſpicati. Leguntur uero hi libro undecimo,

probus Imp.r ex pannonia

Claudia cæruleis quum ſit Rufina Britannis
Aedita, cur Latiæ pectora plebis habet?

Germanos item cæruleos dici ab Horatio nouimus, quod ad cæſios oculos referri poſſe animaduerto. Nam qui ſub Septentrionibus agunt, tradente Vitruuio, immanibus ſunt corporibus, candido colore, directo capillo & rufo, cæſiis oculis, ſanguine multo: quoniam ab humoris plenitate cæliq; refrigerationibus ſunt conformati. Qui uero ad axem accedunt meridianum, breuioribus uiſuntur corporibus, colore fuſco, capillis uibratis, oculis nigricantibus, cruribus inualidis, ſanguine exiguo. Hieronymus in Hilarionis uita Germanum quempiam coma rutilum dicit, quod ad cæruleum colorem ſunt qui referant, Horatij carmine ad comprobationem allato: quàm bene, nõ ſtatuo nunc. Britannos præterea capillo uſus promiſſiore, cætero corpore abraſo curioſius, præter labrum ſuperius, frequens prodit hiſtoria. Britannos ut hoſpitibus feros, inceſſit Horatius. Vxores habuiſſe traditur, denos duodenoſq; inter ſe communes, præcipueq; cum fratribus fratres, ac cum liberis parentes. Nati inde ijs aſſcribebantur, à quibus uirgo adducta primum. Illud obiter adnectam, Britanniam eſſe τρίγωνον, & inſulam, Tito imperante Romanorum primum deprehendiſſe Cn. Iulium Agrico-

Britanni feri hospitibus

lam. Id quod ex Dionis hiſtoria nouimus, qui in Seuero, Britanniæ gentes ait præcipuas Caledonias & Mæatas, quę montes incolant aſperos, & aquis indigos, & campeſtria deſerta ac paluſtria, ſine ciuitatibus, domibus, agrorum cultu, fructibus tantum & pabulo uictitantes. Piſcitium nec guſtant quidem: agunt in tentorijs nudi, ſine calceis. Curribus in bello utuntur, equis paruis, ſed præuelocibus. Famem, frigus, miſeriã omnem ferunt conſtantiſſime. In paludes coniecti perſeuerant dies multos, capite modo prominente ex aquis. Cibum parant, quo fabæ menſura ueſcentes famem non ſentiunt, neque item ſitim. Leporem, gallinam, anſerem admiſiſſe in menſam, maximum nefas: alere tamen iſta non abnuebant, ſed animi tantum gratia. Delectum ac tributa in functaq; imperij munia obiſſe haud grauate, modo abeſſet iniuria: hanc enim ægre patiuntur. Audaciam temere prouentem, & cum ſalutis ac uitæ neglectu Celticam nuncupat Ariſtoteles: nam (ut Strabo inquit) præter uim & audaciam nullum ad prælia adiumentum habent. Gallos ſcribit Cicero, iuriſiurandi ac deorum religione nulla commoueri. Nam cæteri, inquit, pro religionibus ſuis bella ſuſcipiunt, Galli contra omnium religiones. Quinimmo & cum dijs immortalibus bella geſſere, quando & celebre in terris, ut tum res erant, impetu hoſtili Delphicum oraculum inuadere ſunt auſi. Si quando uero metu perciti propitiandos deos arbitrantur, humanis hoſtijs templa fœdant. Auctor tamen Strabo eſt, Gallos eſſe ſimplices, ac nulla morum malignitate. Propterea Martialis,

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Quod ad ſtoliditatem referunt alij, & Cæſar Gallorum conſilia, ut ſubita inceſſit, ac repentina. Accedit Polybij auctoritas tradentis, Gallos ira potius atq; impetu moueri quam ratione. Sed & Gallos omnes admodum deditos religionibus tradit. Verum qui affecti ſint morbis grauioribus, aut periculis infeſtentur, aut pro uictimis homines immolare, aut ſe immolaturos uouere, quod niſi pro uita hominis homo item reddatur, non poſſe deorum immortalium numen placari arbitrentur. Fuiſſe quoque qui ſtaturoſa haberent ſimulacra, quorum contexta uiminibus membra ſpirantibus complerent hominibus, quibus ſubiecto igni crudeliter incluſi exanimarētur. Hominem præterea diuinationi deſtinatum in tergo ferientes, ex ipſo impatientiæ afflictandiq; modo uaticinia concipiebant, quoſdam etiam ſagittis configebant, patibulo etiamnum in ſacris ædibus ſuffixos. Gallorum & illud proprium, à Dite patre ſe prognatos arbitrari: quo argumento temporum ſpatia metientes, non dies, ut cæteri, ſed noctes mittunt in digitos. Bardi, inquit Ammianus Marcellinus, fortia uirorum illuſtrium facta heroicis uerſibus cum dulci lyræ concinebant modulo. Druidæ ingenijs celſiores, ut Pythagoræ decreuit auctoritas, ſodalitijs aſtricti conſortijs, quæſtionibus altarum rerum occultiorumq; erigebantur: ac humana deſpectantes animas eſſe pronunciarunt immortales. Galli ueteres celſioris erant ſtaturæ omnes ferè, ac candidi rutiliq;, luminum toruitate terribiles, iurgiorum auidi, & ſublatius inſoleſcentes: metuendæ complurium uoces placatorum, iuxta & iraſcentium: terſi tamen pari diligentia cuncti, & mundi. Inter eos non ferè compertus qui militiæ detrectandæ cauſa pollicem ſibi præcideret: quod genus iocaliter Murcos dicunt. Vini auidum ferebatur genus, adeo ut uel humiliores ſenſum ebrietate continua hebetarent, quam eſſe furoris uoluntariam ſpeciem pronunciauit Cato. Moræ præterea narrantur impatientes. Ab Iulio menſe Gallos conſueſſe procinctus exordia ſumere, obſeruatum in auctoribus eſt. Lampridius in Alexandro Cæſare, Gallicanas mentes eſſe duras prodit, ac retrogradas, ſæpeq; imperatoribus graues. Proinde Alexandri ſeueritatem non tuliſſe: quo argumento in uico, cui Sicilia nomen eſt, fertur occiſus. Pollio Treuellius inſitam Gallis leuitatem ſcribit, ac res nouas affectare. Idem, quum amiſſas eſſe Gallias, nunciatum imperatori Galieno foret, arriſiſſe illum tradit, ac intuliſſe mox: Non ſine trabeatis ſagis tuta reſpublica eſt? Nam & quum uaſtatam Aſiam audiſſet: Quid, inquit, ſine aphronitris eſſe non poſſumus? Galliarum ſtudia ut florentiſſima celebrantur Hieronymo, qui & Gallici ſermonis ubertatem nitoremq; Romana condiri ſolitum grauitate ſcribit: ſicuti Aſianum tumorem Attico ſale ſiccabant Greci. Hinc Gallicanum cothurnum legimus dici. Apud Sotianos Gallorum gentem mos uetus irroborauit quandoque, uti ſexcentos circa ſe

rex

rex haberet ex prudentioribus, quos dicant ipſi uerbo patrio Silodunos: id Græce ualet, εὐχωλιμαίους. Regi conuiuunt hi, ac commoriuntur, ipſis ita cooptantibus: proinde ueſtitu utuntur eodem ac uictu, ſed & poteſtate. Commoriuntur autem quicunque regem interceperit caſus: adeoq; id obeunt uolentes, ut qui timidius ſubterfugerit, nec dum ſit inuentus. Gallorum porrò eſt ueſtes ferre intonſas, Bibliotheces ſexto Diodoro tradente: uarijq; coloris braccarum nomine, de quibus notiſſimum eſt illud Taciti Cornelij, Cecinna uerſicolori ſagulo, braccas barbarum tegmen indutus, togatos alloquebatur. Apud Ouidium Ponticos populos braccis aduerſus frigoris iniuriam uti ſolitos legimus,

Pellibus & laxis arcent mala frigora braccis.

Scribit Mela Pomponius, Sarmatas braccatos totum corpus, & niſi qua uident, etiam ora contegere. Apud Hieronymum & Ambroſium pro femoralibus, ſicuti uulgo, dici comperies: quæ alioqui tum ſuccinctoria, tum campeſtria, ut apud Horatium, nuncupantur:

Penula ſolſtitio, campeſtre niualibus auris.

Meminit Volcatius Gallicanus in Caſſii uita, & M. Cato quandoque, campeſtri ſub toga cinctus proceſſiſſe, ab Aſconio traditur. Aurelius Auguſtinus ciuitatis diuinæ libro quartodecimo, Campeſtria, inquit, Latinum uerbum eſt: ſed ex eo dictum, quod iuuenes qui nudi exercebantur in campo, pudenda operiebant. Vnde qui ita ſuccincti ſunt, campeſtratos uulgus appellat. Operas uero campeſtres ex Cicerone pro Plancio ſequeſtres accipimus, penes quos pecuniæ ab candidatis deponebantur: quos ſignificat Plinius, ubi ait, Quum apud Catonem pecunias deponerent candidati. Ab braccis braccarios in Alexandro Cæſare legimus apud Lampridium, ſicuti plauſtrarios item & uitrarios. Scribit idem, Alexandrum eundem braccas geſtaſſe albas, non coccineas, ut ſolebant prius, qui & faſcijs ſemper eſt uſus. Campagum, ad campeſtria facit nihil: eſt autem Iulio Capitolino barbarum calciamenti nomẽ, ſicut anaxyris item calcei fuit genus: ab cuius ſimilitudine rumicis quædam ſpecies ſic quoque dicta comperitur. Verum anaxyris (inquit Euſtathius) ſignat quod Romani bracion dicunt, ἐκ τοῦ ἀνασύρεσθαι, demutata σ litera in ξ, quod uſu uenire quandoque probant grammatici. Alibi Euſtathius idem, id eſt Iliados ſecundo, non bracion ſed bracam ſcribit. Anaxyridas Strabo tradit libro undecimo, eſſe frigoribus commodum geſtamen. Dignum relatu in Gallorum mentione illud quoq;: eſſe inter Gallos qui dicantur Rhemi, à quibus propagatum telæ genus tenuitate præſtantiſſimum, quod ab illis modo luxata parum dictione decurtata'ue, Rhemenſe dicatur paſſim: quanquam & in laudis participatum textrino eo reliqua item admiſſa Gallia. Gallos prodit Agathius haud promptè uolentesq; per æſtatem pugnas inire, ſed in algoribus grate admodum, dum rigent in primis: tunc enim eſſe præualidos, & laboribus ſeſe libenter ingerere, ut qui frigoribus inſueuerint, ac gelida præcipue incolant. Francis, inquit idem, tela ſunt, quæ angonas uocant ipſi, quibus res magnas ubi opus fuerit gerunt: eorum pars maior obducta ferro eſt, in parte ſuperna circa ferri aciem ipſam recuruæ extant utrinque, tanquam hami, laminulæ quædam arcuatæ præacutæq;, ſed pronæ, ac in ima reclinatæ. Francos ſcribit Ammianus Marcellinus, Salios ab conſuetudine nuncupari ſolitos. Francis familiare eſt, inquit Vopiſcus, fidem ridendo frangere. Matrona celebre eſt in Gallia iugum, ei caſum fœminæ nobilioris nomenclaturæ occaſionem præbuiſſe, ſcribit Marcellinus.

Cur Hiſpaniæ ſubterranea incolere dicatur Plutos. curq; in ea campos finxerit Elyſios Homerus. Hiſpanorum mores. Caput XXII

Hiſpaniæ uero felicitatem inſigniter admiratum Poſidonium oratoria quadam eloquentiæ ui ſeſe latius expandentem tradidiſſe ferunt, Hiſpaniæ ſubterranea non infernum, ſed Pluton ipſum, id eſt opulentiæ deum inhabitare: tanta eſt in eo terrarum tractu metallorum fœcunditas. Immo uero et literarum parens Homerus, opum eius prouinciæ gnarus in primis, nec uirtutum aliarum neſcius, in ea Elyſium effinxit campum, & pijs dicatam ſedem, ad quam uaticinans Proteus Menelaum cecinit emigraturum. Hiſpanos autem ipſos eſſe

ingenio inquieto auidoq́ in nouas res: propterea ab hiſtoricis relatum ſcio, Hiſpaniam omni alia terrarum parte eſſe reparando bello aptiorem, partim quidem locorum, partim uero hominum ingenijs. Quamobrem prouinciarum utique prima inita Romanis quæ continentis ſint, poſtrema omniũ ductu auſpicioq́ Auguſti Cæſaris demum perdomita eſt. Hiſpanum porrò fuit, punctim magis quam cæſim hoſtem adoriri: proindeq́ gladijs uti breuitate habilibus mucronatiſq́. Sicuti uero Gallis ſupra umbilicum nudis depugnare moris erat: ita Hiſpani linteis prætextis purpura tunicis, candore miro fulgentibus in bella pergere conſueuerant. Atq́ hæc quidem uniuerſim de Hiſpanis. Iberorum uero iacula multis hamis ferreis fuiſſe inſerta, ex hiſtoria nouimus. Ferini uero prorſum ac deprauati harum gentium mores fuere, quando non abnuebant, ex lotio, quod intra cloacas aſſeruatum diutius fuiſſet, lauacra comparare: retrimentis denique contuſis, dentifricia ſibi atque coniugibus quærentes. Id quod in more Cantabris fuiſſe, ijsq́ qui in collimitio ſint, compertum eſt. Humi cubitare non Iberis modo inſitum, ſed & Gallis. Verum, micrologia Iberorum propria eſt, ut Phylarchus ſcribit: res namque minimas plurimi faciunt, & auaritiæ ſtudio ſemel tantum die cibum capiunt, quam rem μονοσιτίαν Græci uocant. Sunt & hydropotæ, & in tam auido ingenio ueſtibus tamen amiciuntur uel precioſiſſimis. Taceo quod Marcus Tullius Aphros, Hiſpanos, Gallos, ut immanes deformat ac barbaras nationes: ſed hoc generis eſt. Callecos omnino eſſe ἀθέους, hoc eſt ſine deo, proditur. Celtiberis ignoto deo, collimitaneiſq́ in Aquilonem uergentibus, rem diuinam, luna uiſitationem plenam faciente, obeuntibus noctu ante fores cum peruigilio & tripudijs. Auctor Artemidorus eſt, mulieribus monilia ferrea geſtare conſuetum, è quibus in uerticem ſurrectos coruos itidem ferreos decumbere in frontem longius, ut propendens inde uelum umbellæ uicem præſtet defendendo ſoli: mundus hic ſumme illis precioſus: apicẽ aliæ pedali menſu protollunt, comamq́ apte circumnectunt, galericulo atri coloris ſuperiecto. Quum gererentur in Cantabria res, filios, ne fierent hoſtilis præda & ludibrium, matres contrucidarunt: quin & puer, quum parentes compediti aſſeruarentur cum germanis, omnes confodit. Promiſcua uero hæc Gallis, Thracibus ac Scythis. Quum omnibus cis Iberum Hiſpanis arma Portius Cato ademiſſet, adeo ægre paſſi, ut multi mortem ſibimet ipſis conſciſcerent, ferox gens nullam uitam rati ſine armis eſſe. Mulieribus & illud proprium, opere ruſtico ſumptum ſuum exercere. Puerperæ uiris, ipſarum uice decumbentibus adminiſtrant. Infantem æditum in fluminis abluunt ripis. Proditur memoriæ, in Liguria quoque exactis menſibus, quandam mercede fodientem doloribus incumbentis partus conuelli cœpiſſe: quumq́ urgeretur acrius, paululum ſe ſubduxiſſe, atque enixam mox laborem repetiſſe, ne captura periret: pro re nata puerulo pannis obuoluto: quem inueniſſe crederes, non peperiſſe. Quod ne fabuloſum quis putet, auctor M. Varro eſt, in Illyrico ſæpius id ipſum uſu uenire. Sed & inibi uirgines paſſiua Venere uti: ac quibus cum licuerit congredi: & è quibus uelint ſibi liberos quærere. Barbaricæ amentiæ, agreſtiſq́ ac truculentæ immanitatis euidens hinc argumentum: Cantabros quippe ferunt iuris hoſtium factos, ac patibulo affixos, in tanta ſupplicij diritate nihilominus perinde ac geſtientes, pæana concinere. Eiuſdem quoque gentis illud eſt: uiros uxoribus dotẽ numerare, filiaſq́ ex aſſe inſtituere hæredes. Luſitanorum ingenia inſidijs apta traduntur ac uerſatilia. Inſpectis humanis extis futura coniectant. Dextras captiuorum præciſas numinibus obtuliſſe pium illis præcipue. Hydropotę in primis, id eſt aquæ potores, qui montana incolant: fronte mitris culta pugnam ineunt: hircus in epulis gratus maxime. Baſtetanis permutatio in more eſt, nummorum loco. Aegyptiorum item ritu ægrotos producunt, ut à prætereuntibus, quos eiuſmodi quippiam infeſtarit, aliquid ſalutaris afferatur. Degere hiſce moribus Callecos ferunt, Aſtures, Cantabros, uniuerſim deniq́ ad Pyrenea iuga.

Myſorum mores, item Thracum. Criſtæ. Ctitæ. Bendidia. Qui dicantur Abij: & aliorum quoq́ populorũ ratio. De Getis nonnulla. Itemq́ de Orpheo non indigna ſcitu, ac Lebethrijs, & Tereo. De antro Zerinthio, ac Hecate, Cynoſphago, Oſtrogotis, Vuiſigotis, M. Craſſo, Myſia Cerere, & Myſeo. Caput XXIII

Myſos

MYſos legimus deorum cultui adeo emancipatos, ut eſitandis animantibus eximie abſtineant: quo nomine etiam ab eis pecora declinari omnia. Viuendi ratio illis in melle, lacte, caſeo. Ex diuinorum autem cura & pacato genere uitæ deicolas uocant, & capnobatas, id eſt fumi conſcenſores. Obiter illud iucundum ſcitu: perraro in Myſia reperiri aſinos, quibus recta ſint ilia: inde nato adagio, ut ὀσφὺν κατεαγὼς, ἤγουν κατεαγώς, id eſt ile fractum habens, dicatur ex Myſia aſellus. Myſios omnium Aſiam incolentiũ opulentiſſimos ac feliciſſimos dicit in Heroicis Philoſtratus. Myſas item Amazonum more ex equo bellatrices. Hieram quoq; Telephi uxorem, mulierum fere maximam equitatui imperaſſe. Sunt & in Thracia, qui omnino à muliebri congreſſu abſtineant. Propterea Ctiſtas nuncupari, ueluti creatores, ſicuti interpretantur quidam. At Euſtathius, ubi Homerus Athenas uocat εὐκτιμένας, exponens inquit, uel bene conditas, uel quæ bonos haberent poliſtas, id eſt conditores: quos Ctitas uocat tragœdia, extrita S litera. Sanctos item cenſeri, ac omnifariæ compotes libertatis. Ex uitæ autem modo dici ab Homero Abios, ceu à uita ſequeſtrati poſſint uideri, quum mulieres neſciant: qui hominum ſtatus ſit quodammodo diminutus ac ſemiplenus. Sed ab Antiphonte Abij dicuntur, qui multum poſſidẽt uictus: uelut Homerus axylon regionem dicit polyxylon. Poſſunt etiam Abij appellari diu uiuentes, item qui legibus utuntur & politia, aut qui arcubus non utantur. Myſos ſuperiores uocari à poetis Abios, putat in Heroicis Philoſtratus, qui ſint equarum paſtores, earumq; lac hauriant. Trauſorum in Thracia gens natos liberos ſeſe adflictans deflet, quod magnis in uita malis occurſuri in lucem emandentur. Perfunctos humanis per ſummam libertatem ueteri more contumulat. Alicubi ſingulis uxores adſunt plures, uiſendo inter eos certamine: ſi uiro contingat hominem exuere, quam is dilexerit plurimum. Victoriæ præmium mors, & commune conditorium, reliquis miſeriam inſigniter deflentibus. Virgines non aſſeruare, ſed promiſcue ut collibuerit, cum uiris congredi, Thracum moris eſt. Vxorum cura uel præcipua, quas à parentibus magna ui æris ſibi conſciſcunt. Ocio perfrui præclarum, agricolatione contemptiſſima prorſum. Rapto ſibi uictum conciliaſſe, honeſtiſſimũ. Eiuſdem gentis ſacra fuere Bendidia, Platoni celebrata etiamnum, ut Strabonem prætercam. Hinc apud Xenophontem, Bendidium, id eſt Βενδίδιον, nominatur Athenis ad Munichiæ templum Dianæ, Græcarum rerum libro ſecundo. Thracas prodit Thucydides, ubi nil extimeſcant, eſſe φονικώτατον γένος, id eſt ſæuiſſimum genus. Thracas eſſe in Venerem præcipue procliues, illis uerſibus teſtatur Ouidius, de Tereo Metamorphoſeon ſexto agens, & Philòmela:

Digna quidem facies, ſed & hunc innata libido
Extimulat, pronumq; genus regionibus illis
In Venerem, & flagrat uitio gentiſq; ſuoq;.

Orpheum Thraca proditur memoriæ Teletas deorum excogitaſſe primum, itemq; ſcelerum expiationes, morborum medelas, præterea´que iræ diuinæ auerruncationes. A mulieribus concerptum ferunt, quod illarum uiros abduceret, quum ſibi uino audaciam quæſiſſent: unde inſtitutum etiam uiris, ut in reliquum uinolenti in aciem prodirent. Sunt qui de cælo ictum memorent, quod myſteriorum aperiret arcana ijs, qui prius minime in eius rei ueniſſent participatum. Non deſunt, qui defuncta uxore in Theſprotidis A'ornon autument ueniſſe, ubi olim fuerit νεκυομαντεῖον: quum uero Eurydices animã euocaſſe adcrediſiſſet, & conſequi, animaduerſo errore, ipſum ſibi manum admouiſſe, quum doloris uim perferre nequiret. Memorant Thraces ad Orphei conditorium luſcinias ſuauius concinere ac grandius. At qui Pieriam tenent Macedones, ac ciuitatem Dion, à mulieribus peremptum arbitrãtur. Certe ex Dio montem petenti columna occurrit, cuius ἐπίθημα ſit lapidea hydria, qua Orphei oſſa contineantur, uti ferunt indigenæ: tralata ad ſe à Libethra ciuitate in Olympo, quam euerterat funditus torrens nomine Sys: ædito prius Dionyſii ex Thracia oraculo, fore ut peſſimo interirent exitio Libethrij ὑπὸ συός, quum Orphei oſſa inſpexiſſet ſol. Quod euenit, hominum adfluxu columna euerſa, ad paſtorem in ſomno ſuauiter canentem audiendum properantiũ. Adnotandum & illud, ab Hebro flumine haud ita eſſe diſſitam

ciuitatem

ciuitatem nomine Zonam, poſt quam haberi Orphei quercus, ſub quibus ſit Zerynthium antrum, quod tamen in Samothrace ſtatuant alij, & Lycophron eſſe Zerynthium ſcribit, κυνοσφαγοῦς θεοῦ, quam Hecaten interpretamur. In Thracia regnaſſe Tereum, uulgatior fama tenet. Megarenſes putant circa Megaridis nuncupatos fontes. Arbitror, Pauſanias inquit, & ſuppetit coniectura multiplex, Daulidi ſuper Chæroneam imperaſſe: pleraque enim Helladis olim occuparunt Barbari. Perpetrato autem in Philomelam ſcelere, ac Ityn, ſibi manum conſciuit Tereus. Conſtructum uero illi ſepulchrum, & ſacra inſtituta anniuerſaria, in quibus hordei loco calculis utantur. Atque inibi comparuiſſe primum epopa auem ferunt. Nam & mulieres in auiculas deformatas fabulantur: quoniam hirundo & luſcinia lugubre quiddam concinant, & querulum. Getas carnibus non ueſci conſtans opinio eſt, & tradit Poſidonius. Ex Pythagoræ uero decretis inſtituti origo eſt. Quando Zamolxim Getam Pythagoræ ſeruiſſe, & ab eo ſcientia cæleſtium rerum amplius imbutum, certior fama tenet: remeantemq; mox in patriam, regni participem factum, atq; ex pręſagiorum claritate deum quoq; creditum. Sciendum hoc item, Getas nunc Gothos ab eruditis credi, quorum aliqui Oſtrogotæ nuncupantur, tanquam Orientales illorum uocabulis Gothos dixeris: ſicuti Vuiſigotæ dicti qui Occidentalium ſeſe regionibus infudere. Obſeruatione dignum ex Dionis hiſtoria, Marcum Craſſum Auguſti auſpicijs Myſos & Baſternas edomuiſſe prælijs frequentibus, ac illorum regem Deldona manu ſua interemiſſe, mox & Thracas debellaſſe, uexaſſe & Getas: qui tamen opima ſpolia retuliſſe non memoratur. Getas, inquit Dion, ultra Aemum habitare ad Iſtrum nouimus. Qui uero à Romanis nuncupantur Daci, & ab ſeipſis quoq;, hoſce Græcorum nonnulli Getas dicunt: rectè'ne an ſecus, non ſtatuo nunc. Illud hac in parte obiter non reticuerim, Myſiam quandoq; legi Cererem, ſicuti eius templum prope Pallenen Myſeũ. Sed hæc ad regionem pertinẽt nihil, quando à Myſo quodam ſic dici deam comperio: qui fuerit Argiuus patria, quiq; Cererem exceperit domo. Celebrabatur ſeptem diebus feſtum, ſed tertio excedebant templo uiri omnes, ſubſiſtebant mulieres, pulſis etiam canibus maſculis. Sequenti die redibant mares cum multis iocis ac ſcommatibus.

Scytharum inſtituta. Apoſcythiſmus quid. Vnde dicantur Scythæ. Anacharſidis inuenta. Carrago quid. De Scythicis calciamẽtis, & Perſicis. Dauorum ſeruile nomen unde propagatum. Hiſtria quid ſit apud Herodotum. Daulus quid. Daulis unde. Sarmaticus ludus. Scytharion. Thapſus. Melinus color. Chryſoxylon. Cap. XXIIII

SCytharum pleriſq; communia eſſe omnia præter enſem & cyathum à multis proditum ſcimus. Inter promiſcua uero, tanquam ex præſcripto Platonis, eſſe item uxores liberoſq;. Aeſchylus etiam æquitatis ſeruatores dixit Scythas. Multi & ſimpliciſſimos arbitrantur, minuſq; in malum procliues. Gentis eius integritatem, Anacharſis & Abaris abunde uidentur comprobare: ſed & plerique alij generis eiuſdem. Anacharſidis ſapientiam ex inuentis ab eo facile indicari multi adſtruunt: quando folles excogitarit primus, anchoram bidentem, & figuli rotam. Quod tamen ultimo poſitum loco eſt, minus recte dictum uidetur: quoniam figularem orbem antiquior illo etiam Homerus nouit. Nec ignoro tamen, Apuleio in Magia, Scythas dici ſordidiſſimos. Eos omnium principes communibus uſos legibus Clearchus ſcribit. Mox non infeſti modo iniurijq; in mortales omnes euaſere, uerum & in miras delapſi delicias ſunt ex omnium affluentia. Illuc uero immanitatis prouecti, ut cunctis ad quos accederent, nares præciderent. Ab hiſce porrò apoſcythiſmum dicimus, cutis in capite cum capillis abſciſſionem ludibrij cauſa: quod illis quandoque calamitatum magnitudine contigiſſe animaduertimus. Scytharum proprium, lactis gratia ſeruos occæcare. Item illud, uti mucronibus, quos pro numinibus colunt, eductis, iurent ſe permanſuros in fide. Scythas eſſe iracundos, nominis argumento comprobari poteſt, quando non aliunde gentis appellatio profluxiſſe creditur, quàm ἀπὸ τοῦ σκύζεσθαι, quod iraſci ſignat. Quanquam non latet, ab Herculis filio Scytha nuncupatos tradi à pleriſque, abs quo, Herodoto auctore, Scytharum propagati reges. Scythicas uero apud Alcæum, calciamenti genus inuenimus, σκυθικὰς

ὑπο

ἀπολυόμενοι, meminit & Stephanus. Sicuti Laconicas albas apud Athenæum, & Perſicas in Ariſtophane legimus quandoq; . Sed mulieribus tantum congruere interpretantur. Et Amyclaidas apud Euſtathium, in Amyclarum inuentas urbe, & ab Alcibiade, Alcíbiadas. Scythas eſſe coloris rufi, in Sanitatis ratione ab Galeno traditum eſt: ſicuti Aegyptiorum nigritia eſt propria, Gallorum candor. Quia uero carris plurimum utantur Scythæ, hinc illud Pollionis Treuellij: Quo comperto Scythæ facta carragine per montem Geſſacem fugere ſunt conati. Sic uero interpretantur nonnulli, ut carraginem facere, uerbo barbariem reſipiente, ſit perinde ac ſi dicas, Conclamare uaſa. Sed & Carraginem facere dixeris non recte minus, Viam aperire, qua commeent plauſtra: quando & ratione hac, carraginem uſurpat pleraque Italia, uel prouerbio teſte. Sed in Claudio idem Pollio, carraginem pro carrorum multitudine accepiſſe uidetur omnino. Et Flauius Vopiſcus in Aureliano: Tuum eſt (inquit) quærere, ubi carrago ſit hoſtium. Sunt inter Scythas prope Hyrcaniam, quos uocant Daas, à quibus pleriq; Dauorum ſeruile Athenienſibus nomen corriuatum fabulantur. Id Straboni probabile non fit, ob inſignem locorum intercapedinem, qua Græcis nullum cum illis gentibus fuiſſe commercium coniectat. Proinde quum ex locis unde uectarentur mācipia nomenclaturam ducerent, ut Lydi, Syri, Getæ: propius uero eſſe à Dacis nuncupari: quando & hos quoq; olim Dauos uocitari ſolitos arbitratur. Sunt uero hi ex aduerſo Germaniæ, ad Iſtri fontes. Nam Daulus omnino aliud eſt: ſignificat enim denſum, quod Pauſanias interpretatur: unde Daulidi nomen impoſitum coniectat Euſtathius, quod denſa arboribus forent circumiecta loca. Idem tamen libro decimo Pauſanias à nympha Daulide nuncupari ciuitatem mauult. Sunt qui à tyranno Daulieo. Δαῦλος ὑπήνη, eſt apud Aeſchylum, id eſt denſior barba. Daulum etiam dicunt ſemuſtum lignum. Erat item apud Argos feſtum Daulidis, in quo fuit imitatio pugnæ Prœti in Acriſium. Getas autem ſunt qui ad Pontum conſtituant, in ſolis exortum reclinatos. Daas autem & Daſas appellatos inuenio. Getarum (inquit Stephanus) lex eſt, manibus defuncti uiri uxores mactare. Maximum eſſe Scythis iuſiurandum Herodotus ſcribit, per regias *ἱστίας*, id eſt (ut Valla interpretatur) ſolia. Hiſtia tamen idem uidetur quod Veſta: quæ uox, ut alibi indicauimus, focum ſignat, larem, deam. Et ante paulo auctor idem docēs à Scythis coli Hiſtiam ante omnes, Veſtam intelligit interpres. Sed & in Græcorum lexicis obſeruatum eſt, Hiſtiam pro Eſchara capi, id eſt foco, item textrice muliere, ac domo, & cœna. Scythis porrò & Sarmatis peculiare, equos eunuchos facere, quoniam ſic euadant mitiores: habent autem nō magnos admodum, at acres præcipue pernicesq;, nunquamq; non rebelles. Nulla populis collimitia, nullæ domus, pabulo & pecori, non aruo ſtudent, in plauſtris agunt fere, unde & Hamaxobiorum prorepſit appellatio. Tympana curribus imbri & hyemi defendendæ appinguntur ex corio: iuſtitiam colunt nō legibus, ſed inſita ingenij promptitudine. Furti crimen apud eos longe grauiſſimum, ut quibus immunita ſint omnia, & facile uolentibus expoſita. Auri & argēti odium ad cæterarum gentium amoris æquilibrium. Amictus illis ex ferarum pellibus, aut murium, aliàs ueſtium uſus ignotus. Hinc illis alieno facile parcentibus conſummata excuſſaq; morum ſanctitas. Haud dubie intelligas, ibi expeti diuitias, ubi earum uſus pręponderet. Et quod non deſinas admirari, apud illos amplius naturæ inſita uis pollet proficitq;, quàm apud alios examinata ſapientiæ documenta. Illud etiamnum admirabilius, unum modo Scythicum genus à condito æuo exterarū gentium iuga neſciſſe. Romanaq; illos arma, quibus omnia concutiebantur, audiſſe potius quàm ſenſiſſe. Darium temere aſſultantem, fœdiſſime reiecerunt. Cyrum uel cum manipulis, quod dicitur, deleuerunt. Alexandri ducem Zopyriona ita proſtrauere, ut ne pyrphorus quidem reliquus fieret, quippe corporis robur illis excellens, ſed animi magnitudo excellētior, nil ſibi ex bello pręter gloriā quærentis. Quia uero de Scythis mentio eſt, nō prętereamus quod Flauius ſcribit Vopiſcus in Carino: Exhibuit (inquit) ludum Sarmaticum, quo dulcius nihil eſt. Ex Græcis compertum porrò commentarijs eſt, ſcytharion intelligi lignum Scythicum, quod tum thapſus dicatur, tum chryſoxylon, unde melino colore inficiantur lanæ, flauiq; item fiant capilli.

Athe-

Athenienſium mores, ac inuenta præclara: & cur ijdem Autochthones
dicti. Cur Cecrops duplicis naturæ. Romanorum grauitas. Monophyes.
Diphyes. Eunomia duplex, In arcem referri quid. Heniochos Athenien
ſibus dici pro ditiſſimis. Aexonum dicacitas. Sphettorum ſuggillatio.
Romanorum laus. Romanos fuiſſe ciues Romano ſubiectos imperio.

Caput XXV

SEd ad mundi portionem, literarum claritate, ac ſapientię fama perilluſtrem,
à qua in cæteras gentes quaſi corriuata traditur humanitas, ac uelut per tra-
duces propagata, ſi ſtylum retraxero, multa ſeſe mihi agminatim ingeret re-
rum nobilitas, quę ſe carptim explicari, & canis Aegyptij imagine quadam,
uti eſt apud Aelianum, uelut fugiendo, nón facile patiatur. Verum iſta exequi ad ple-
num non eſt noſtri inſtituti, ut quibus propoſitũ, non paſſim nomina dantes ſacramen
to rogare, ſed delectum agere, ita ut cultæ ſint, ac uiribus præſignes copię, potius quàm
numeroſa multitudine graues. Propterea Ionicã ſilentio inuoluemus molliciẽ, & cho-
reis delicijsq; mancipatos animos. Necnon Bœotiam ruditatem, ac Thebanam ſuem.
Athenas conſpicor fulgurantis eloquentiæ cuiuſdam, & ſapientiæ exquiſitioris augu-
ſtius ſacrarium. Quo nomine abblandientes demagogi reliqua dixere Græcis commu
nia omnibus; at quæ in cælum proueheat homines, uiam ſolos ſcire Athenienſes. Reddi
tum illis quandoq; oraculum legimus, Tanto cęteris eos fore excellentiores, quantum
aues alias pręcellat in nubibus aquila. Pytheam tamen dixiſſe quandoq; accepimus, ſic
uti uænale lac domui illatum indicat prorſum ineſſe morbi quippiã: ita quo pergat A-
thenienſium legatio, ægrotare ciuitatem, neceſſario intelligi. Eius urbis in excolenda
uita eximiam curam inuenta pręclara apertius commonſtrant. Illi ſiquidem acceptum
referunt auctores celeberrimi lanificium, oleum, uini uſum, arandi ſerendiq; frumenta
glande ueſcentibus præmonſtratam rationem. Vnde & Autochthonas eſſe cognomi-
natos ſcribit in Theologumenis Apollodorus, quoniam terrã primi colere adorti ſint.
Meminit Demoſthenes in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας, μόνοι γὰρ τῶν πάντων αὐ-
τόχθονες ὑμεῖς. Quin & illius regem Cecropem non alia magis cauſa naturæ duplicis fa-
buloſa narrauit antiquitas, quàm ex connubij ratione excogitata: ſicuti multis placet.
Quippe ante Cecropem brutorum more in Græcia mulieres concubitu utebantur mi
ſcello: unde fiebat uti pueri μονοφυεῖς dicerentur, id eſt naturæ unius: quia matrem mo-
do agnoſcerent, patre prorſum incerto. Vbi uero ferinos id genus mores ſuſtulit Ce-
crops, effecti quodammodo διφυεῖς, auctori ipſum id adoptarunt cognomen. Pueros
ab initio ſtatim ita erudiebant, ut nandi uſum διὰ τὰς ναυμαχίας, id eſt propter naualia
bella, & literas condiſcerent. In pleriſque tamen à linea deerraſſe tam nobilis ciuitas a-
gnoſcitur. Nam munerum & lucri inexplebilis ardor ita inceſſitur, ut iactatum uulgo
ſit, Atticum uel morientem manũ porrigere. Ariſtophanes in Nebulis Athenienſium
impudentiam infamat item, quum ait, In facie comparet ἀττικὸν βλέπος, id eſt Atticus
aſpectus. Dicuntur quandoq; κολάκων κόλακες, id eſt adulatorum adulatores. Celebra
tur & à comico eodem Athenienſium dysbulia, id eſt δυσβουλία, quod eſt conſultatio
mala: proinde etiam Eupolis, ὦ πόλις πόλις, ὡς εὐτυχὴς μᾶλλον, ἢ καλῶς φρονεῖς. Quibus
innuit, eſſe quidem Athenienſes felices, uerum non ſapere multum uel diſpicere. Fa-
ctum id Neptuni indignatione fabulantur: at regeſſiſſe Mineruam, ut male conſulta ni
hilominus feliciter caderent. Proditum tamen clariſſimis auditoribus ſcio, Athenien-
ſes publicis conſilijs diuinos quoſdã ſacerdotes, quos Mantes uocant, adhibuiſſe. Nam
& Lacedæmonij regibus ſuis augures aſſeſſores dabant. quin & ſenibus, ſic enim conſi
lium nuncupant publicum, augur intererat. Nam ut in Politicis Ariſtoteles præcipit,
Eunomia duplex creditur: una quidem, uti eſt iuris conſtitutio recta: altera, quum iuri
ſapienter, ac ut ratio dictat conſtituto obedientes ſe homines præſtant. Denique euno
miam iudiciorum præſidem alteram, opinatur Demoſthenes. Athenienſes porrò Plu-
tarchus ſcribit, tum ad iram, tum ad miſericordiam fuiſſe lubricos, ac ſuſpiciones arri-
pere celeriter, quàm edoceri per quietem maluiſſe. Solitos item laudantibus arridere
cauillantibus haud ſane moleſtos, ad opem quoque humillimo cuiq; ferendam prom-
ptiores. Auctor in Oratione pro P. Seſtio M. Tullius, Athenienſes longe à Romano-
rum

rum grauitate fuiſſe diſiunctos: quoniam in urbe Romana orta grauitas, & magnitudo animi uideretur. Quidam uerò ex Græcis præcipuè, Athenas dixerunt Græciæ muſeum, id eſt μουσεῖον. Pindarus etiam culmen firmamentumq́;, hoc eſt ἔρεισμα. Thucydides uerò ἑλλάδος ἑλλάδα, id eſt Græciæ Græciam. At Pythius Veſtam Græcorum, & Prytaneum. Qua loquendi hyperbole templum Conſtantinopolitanum excellentiæ incomparabilis, κόσμον κόσμου appellare ſibi permiſit quidam, quæ res mundi mundum indicat. Iam Atticorum aures teretes ac religioſas celebrant grauiſſimi auctores: ad quas qui ſe accommodat, is uerò exiſtimandus eſt Atticè dicere, ut nil ſentiatur inſolens, nil ineptum, ornata omnia, grauia, copioſa. Quin Athenis clariſſimus irroborarat mos, in concione eos qui eſſent in prælijs interfecti laudari, eamq́; quotannis recitari neceſſe erat. Athenienſes Liuius ſcribit, literis uerbisq́;, quibus ſolis ualent, bellum geſſiſſe in Philippũ. Ex Acropoli & Propylæis, inquit Pauſanias, ἡ θάλασσά ἐστι σύνοπτος, id eſt mare conſpicuum eſt, ac inde Aegeus ſe in præceps dedit, quum redeuntis Theſei uela eſſet intuitus nigra. Mox uerò Aegei ſubſtructum heroum ab Athenienſibus eſt. In Attica hiſtoria legas quandoq́: in arcem quoſpiam relatos, uel ἐν ἀκροπόλει ἐγγεγραμμένους. tu damnatos intellige, ac donec mulctam ſoluiſſent, ignominiæ obnoxios. Eorum nomina in Acropolin referebantur, unde ſic nuncupati. Illud obiter adiecerim, ne pereat, alioqui nil offecturum, quod Aelius ſcribit Dionyſius: ab Athenienſibus ditiſſimos nuncupari heniochos, id eſt aurigas ἁρματοτροφοῦντες, id eſt curules equos alentes, quem ordinem fuiſſe axiologon dicit, id eſt auctoritatis plurimæ. Fuere tamen in Attica Aexones dicacitate inſignes adeò, maledicaq́; uirulentia, ut ἀξωνεύεσθαι figuratum inde uerbum ſit, quo ſignetur potiſſimum intoleranda mordacitas. Sicuti agreſtis item nota Sphettijs inhæſit in Attica eadẽ, unde infamatur Sphettius Chærephon. Verum urbis Romanæ nulla maior laus, quàm quæ à nobili Græcorum natu auctore eſt, qui orbis epitomen dixit eſſe Romam. Nam cæteris hominibus Romana præſtitiſſe ingenia, M. Tullius ſcribit. Quod uerò prodit Dion, admiratione prorſus dignum: reges ab Romanorum imperatoribus ſolitos diademata accipere. Cæterum doctrinæ à Græcis exempla petenda, à Romanis autem uirtutis. Græcæ autem genti, adulandi morem eſſe proprium familiaremq́;, prodidit Iudaici excidij primo Egeſippus. Imperator uerò Conſtantius urbi Romanæ iam proprior, ſenatus officia, uerendasq́; patritiorum effigies ore ſereno contemplatus, non ut Cyneas Pyrrhi legatus, in unum coactam multitudinem regum, ſed mundi totius adeſſe aſylum, concipiebat animo. Fuit & qui imperij & uirtutum larem eſſe Romam pronuntiarit. Deniq́; interrogatus barbarorum quidam, quid nam de Romana urbe ſentiret: id ſibi modò placuiſſe aiebat, quòd ibi quoq́; homines mori perdidiciſſet. Iureconſulti deniq́; Romam communem pronuntiant patriam, quòd Romano ſubiecti imperio Romani haberẽtur ciues. Id quod lege lata ſanxit Antoninus. Porrò, qui Romanæ ciuitatis iura nõ habuiſſet, filios in poteſtate non retinebat, qui uentrem inſequebantur potius.

Cretenſium mores. Nõnulla de Spartanis. Periœci. Agelæ. Andrion. Cœmeteriũ. Calophori. Xylophori. Xenicæ menſæ. Ephori. Coſmi. Epharmiotæ. Clarotæ. Lerium quid. Oleria feſta unde. Cretomartis. Dictyna. Aphæa. Carme. Item de Aegina, Lero, Ceo. De Caſſio Longino critico. Hieronymi locus reſtituitur. Cap. XXVI

TRanſmittendum uerò paulum in Cretam inſulam: eam prodit Ariſtoteles, uideri natam & factam, ut Græciæ totius principatu perfrui queat. Mari ſiquidem adiacẽt ferè Græci omnes. Hæc autem in alto ſita, cunctis quodammodo incumbit, quando hinc ſeſe ingerit Peloponneſus, illinc oſtentatur Aſia. Quamobrem legum latori inter prima illud fuit, ut nil præſtabilius aſtrueret, quã ſi ad libertatis rationem conſtituatur ciuitas. Cretenſis reipublicæ claritatem Spartanæ ciuitatis inſtituta retegunt, illam plurimum imitata. Agricolationi Spartæ deſeruiunt, quos uocant Elotas. Cretenſes ad eundem uſum adhibent, qui nuncupantur Periœci. In Creta puerorum habebantur conuentus, qui Agelæ appellabantur, id eſt greges. Virorum autem erant conuiuia dicta Andria Syſſitia, id eſt uiriles ſodalitates. Spartæ uerò Phiditia, quæ tamen ipſa olim, ut in Creta, dicerentur Andria. In ijs utiq́;

infimæ fortunæ homines indiſcriminatim cum honeſtioris amplioriſq; loci uiris de publica alimonia parem conſequebantur portionem apud Cretenſes. Scribit Athenæus, Conuiuantibus duas fuiſſe deſtinatas domos, unam quarum dicerent andrion, alterã in qua dormirent hoſpites, cœmeterium: in andrio duæ primæ conſtituebantur menſæ hoſpitibus deſtinatæ, proptereaq; xenicæ nuncupatæ, mox ſequebantur reliquæ. Serui muneri huic deſtinati uocabantur calophori, ab alijs etiam xylophori à ferendis lignis. Ephori uiſebantur Spartæ, ueluti quidam tribuni plebis, quinq; numero. In Creta uerò coſmi, ſed numero plures, decem nanq; creabantur. Poteſtas utriuſq; magiſtratus compar. Senatus in utraq; republica ſimilis. Sed illum Cretenſes uocant βουλήν, id eſt conſilium. Regiam uerò poteſtatem ab inſula excuſſam, in ijs quæ ad bellicum ſpectant uſum, ad coſmos reiecere. Phiditia Lacedæmoniorum eo diſsita ab andrijs animaduertũtur, quod apud illos uiritim præſcriptum quippiã exigebatur: quod qui cõferre ſuperſediſſet, à republica reijciebatur. Liberalius in Creta citra ullam exactionẽ indiſcretè omnibus alimenta publicitus ſuggeruntur. Cretenſium uerò illud peculiare, ut in participatum omnium ſeruos admittant, gymnaſiis ſolum, armiſq; interdicant. Cretenſem uictum fuiſſe tenuem, id eſt εὐτελῆ καὶ αὐστηρόν, auctor in Lycurgo Plutarchus eſt, circunfertur tamen Epimenidis uerſiculus, quo & apoſtolus Paulus abutitur,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

Quam ſententiam lepidè ad ſyllogiſmum, qui ψευδόμενος dicitur, reflectunt. Signat uerò id uerbum mentientem, quia ipſum ſe refellat: nam Cretẽſis Epimenides fuit. Epharmiotas dici in Creta ſeruos legimus. Fuit & inibi, qui appellabatur Mnœus cœtus, eo fermè loco, quo fuere Theſſalis Penetæ. Amphamiotas lego apud alios, ſicuti à ſortitione Clarotas item nuncupatos. Plurimum item laudis eorundem meditationes aſſequuntur, quippe ab ineunte ætate ſic laboribus innutriuntur, & armorum uſui, ut ad capeſſendam fortitudinem audaciamq; mirè proficiant. Saltatio illis quam Pyrrhicham uocant, à Curete præmonſtratam, non ſine belli peritia eſt, quando in armis ea peragitur. Nauigandi ſolertia illis quoq; prima, nato inde (ut Straboni credimus) adagio, Si quis iron agat imperitum, Cres neſcit pelagus. In maſculis amoribus ita fermè agunt, ut ui amatum abducant, nullis perſuaſionum circunductibus. Qui inhibere cooriantur, turpitudinis labe non carent. Amorem conciliat non tam forma, quàm roboris præſtantia. Et amaſium quidem κλεινόν dicunt, id eſt illuſtrem: amantem uerò Philæthora, id eſt ardentem. Legitima autem illis hæc ſunt, ſi credimus, citra ullam prorſus fœditatem. Nec eam inficias hac parte, eius inſulæ homines à ueteribus multis deformari proſcindiq; conuitijs, ut qui peruerſiſsimis forent moribus, improbitate, perfidia, mendacio, ignauia perinſignes: cuiuſmodi ferè Aeginetas fuiſſe compertiſsimum eſt: ſed & Lerios quoq;, unde illud Phocylidæ elogium: Lerij mali, non unus quidem, alter uerò minimè: ſed uniuerſi, excepto Procle, mali. Lerium autem, ideſt λάειρον, lilij caput indicat: de quo lepidior Græcis concinnatur fabella, Id auſum quandoq; de albedinis præſtantia cum Venere in certamen prodire: indignata uerò dea, ſic deformatum, uti aſini pudendo euaſerit perſimile. De Cretenſibus attendenda magnopere Polybij ſententia: Cretenſes (inquit) terreſtribus ac naualibus prælijs ad inſidias, furta, rapinas, nocturnos inſultus, & omnia doli genera promptiſsimi ſunt: in prælio autem ſegnes, timidi, ac prorſus inutiles. Hæc uerò Epimenidis uerſiculum adiuuant plurimum: quem tamen eleuare audent nonnulli, quod diximus. Aeginam uerò eſſe inſulam Cycladum unam, ſciũt uel pullati, quæ prius Oenone dicta, mox ab Aſopi filia Aegina, Aeaci matre ſic indepta nomẽ fertur. Eiuſdem ſoror Thebe ciuitati quoq; adoptauit nomenclaturã. Proinde Attico bello iuſsi ex reſponſo Thebani cognatos ſibi adſumere, Aeginetas cooptarunt ſocios. Oenonen uerò ab Oenone item quadam nuncupatam, Græci ſcribunt. Vt hoſpitales animaduerto laudari Aeginetas, id eſt φιλοξένους. Ex quo in Nemeis Pindarus de Aegina,

Ματρόπολιν τε φίλαν ξένων ἄρουραν.

Apud eoſdem Hellenium fuit promontorium, apud quod inſigniter Hellenius colebatur Iupiter, quòd Aeaci filij extentis precibus ſit ſedata ſiccitas nimia æſtuoſaq;: uel, uti ſentiunt alij, aquarum alluuies, qua uniuerſa tantum non infeſtaretur Græcia. Verum, quia de Creta nobis dicuntur pleraq;

pleraq; Hieronymi codicẽ repurgemus: nam de Grunnio uerba faciens in omnes declamãte, Creticum diceres eſſe Longinum, inquit. tu autem, criticum repone. Id quod ex hiſtoria parum animaduerſa, fluctuante ſententia, ſuſpicatus eſt ex eruditorum ſenatu quidam. De Longino ſic ſcribit Sudas: Longinus, inquit, Caſſius philoſophus, Porphyrij philoſophi præceptor, multæ eruditionis, etiã criticus fuit. Vixit Aureliani temporibus, ab eodem interemptus, quod cum Zenobia conſueſſet, Odenati uxore. De inſula eadem illud iactatum ueteribus circumfertur. Quicquid uſquam proueniat, id optimè omnium haberi in Creta. In Ceo inſula lex lata olim, uti Menandri quoq; ſuffragio comprobatur: Qui rectè uiuere nequeant, turpiter ne uiuunto. Significabatur autem, ſexagenario maiores aconito uitam finire oportere, ne reliqui cibarijs deficerentur. Cretenſium tamen in liberorum educatione laus ea circumfertur inſignis, quòd liberæ conditionis pueros cogebant primum, memoriæ leges commendare, nõ citra melos concinnatas, ut ex muſica uoluptate afficerentur: ac illę ſic ediſcerentur procliuius, ne quandoq; iniuſtè ſi egiſſent, in inſcitiam crimen refundere pergerent. Mox uerò deorum hymnis animum adijciebant. Poſtremò præſtantium uirorum perdiſcebant laudes, opinor, ut omnium imperita ætas, exemplis obblandiẽtibus ad uirtutem amplius incenderetur. Illa obiter adieciſſe, nil obfuerit: Olerum eſſe in Creta ciuitatẽ, unde Oleria dicatur Pallas, & Oleria feſta eidem dicata. Cretomartin uerò, id eſt κρητόμαρτιν colunt, quæ Carmes filia fuerit & Iouis, quæq; curſu delectetur & uenatione, Dianæ grata in primis. Eam quum amaret Minos, inſequereturq;, illa fugiens in retia capiendis demiſſa piſcibus ſe præcipitem dedit. Sed deam fecit Diana. Eandem colunt Aeginetæ quoq; comparuiſſe ipſis opinati: ſed ἀφαίαν cognominant, ſicut Cretenſes δικτυῖαν. Quo tamẽ cognomine Diana quoq; ſignificatur, ut in Laconicis rebus à Pauſania proditum ſcimus.

Albanorum qui ad Caucaſum ſunt, mores: deq; ſeruis qui apud eos Sacri nuncupantur. Cap. XXVII

ALbani, qui ad Caucaſum Iberiæ adiacent, corpore prægrandi, nec inuenuſto perhibentur, ingenio minimè fucato aut ſubdolo. Nummorũ quoque plurimum imperiti. Vltra centum numerando non progrediuntur. Sicuti nec pondera norunt, aut menſuras, neq; item belli, ciuilitatis, agricolationis ullo modo gnari. Armantur tamen, exeuntq; in pugnam, ſed Armeniorum more. Linguarũ apud eos uarietates ſex & uiginti. Aranearum illic uirus cogit ridibũdos emori, interdum etiam flendo, nimio ſuorum deſiderio. Dij apud eos, Sol, Iupiter, Luna, ſed hæc præcipue. Sacerdos eius poſt regem primas habet. Sacris præeſt ſeruis. Sacræ item regioni. Seruorum pleriq; numinis afflatu uaticinantur. Præcipuum ex ijs inerrantem ſyluis ſacra peruinctum catena ſacerdos annuis epulis ſumptuoſius ſaginat, mox ad immolationẽ producit, cui ad id muneris deſtinatus haſta ſacra per latus cor transfigit, tum ex labentis modo concipitur uaticinium. Apud Albanos plurimus ſenectuti honos. Defunctorum uel meminiſſe apud eos ſceleris loco: cum quibus tamen pretioſa infodiunt, inde genti paupertas ſumma.

Maſſagetarum mores: item Tapyrorum, Bactrianorũ. De Phigaleis pulchra, Caſpiorumq;, ac Derbicum item ritus. Cap. XXVIII

MAſſagetarum ritus eximiam præferunt cõtemplantibus admirationẽ, deos omnes deſpicantur. Vni modo Soli rem diuinam obeunt, equo immolato. Singulis ſua ſunt coniugia, ſed & cum alienis congreſſus, uerum nec clandeſtini: in propatulo id fit, ſuſpenſa ẽ curru pharetra. Eximium apud eos mortis genus, ſi iam magno natu fruſtilatim diſſecentur, ac interſitis ouium carnibus, mixtim uorentur. Morbis tabeſcẽtem interiſſe, calamitatis cenſetur genus. Proinde eiuſmodi in laniatum, ueluti impij, abijciuntur feris. Pedeſtri, equeſtriq; militia præſignes. Arma illis arcus, gladius, thorax cum ſecuri ænea. Aureis ſuccinguntur zonis, gladijs diademate porrò cultis. Aurea & equorum ornamenta. Argento carent, & ferri rara illis copia: æris auriq; metallis fœcundiſſima regione. Inſulares uerò exuti ſeminio radicibus uictitant herbarũ & fructibus non urbanis. Indumenta ex arborum libris. Potus illis expreſſus è pomis, quicunq; eſſe poteſt, ſuccus. Quibus in paluſtri loco ſedes

ſunt, piſcitio aluntur, integumenta corporum è phocarum corijs conſuunt. Adiacent Hyrcanis Tapyri. Genti mos eſt, ut ſuſceptis liberis aliquot, uxores alijs item habēdas, quærendæ prolis gratia, tranſmittant. Sicuti Catonem Portium Hortenſio indigenti Martiam eſſe impertitum, ueteri Vrbis more, poſt alios cecinit etiam Lucanus. Vinū his adeo gratum, tradit Bæton, qui Alexandri fuit βηματιστὴς, in libro De itineribus eiuſdem, ut eo perinde ac unguento oblinerentur, quod ipſum cōprobat Cteſias quoq;. Inſuper & δικαιοτάτους, id eſt iuſtiſſimos eſſe prodit. Sed de barbaris minus fortaſſe mirum: quoniam Phigalei (Meſſenijs adiacent hi) uino eatenus adlubeſcunt, ut non alibi quàm in cauponis habitent, hoſpitibus domos elocantes cum uxoribus, hoſtilis tubæ ne in ſomno quidem ſonum perferentes. Hos ut in mœnibus cōtineret, belli tempore imperator Leonides, non alia conſequi ratione potuit, quàm ſtructis inibi cauponū tabernaculis. Id quod de Byzantijs prodidit Aelianus. Superioris ſententiæ Pauſania auctore locupletiſſimo. Bactrianorum efferatos mores explicans Oneſicritus, quamuis non omnino Geographus nobilis aſſentiatur, ſenio iam feſſos, aut etiam morbo implicitos canibus obiectari prodit, diu ad id opus deſtinatis, quos & proprio gentis uocabulo Sepulchrales nuncupent. Caſpiorum pietas illa præcipua eſt: parentes, haud ſecus ac feras immanitate cōſpicuas, occluſos & arctius aſſeruatos fame necare, præſertim ubi ſeptuageſimum emenſi annum fuerint. Sunt & qui ita ſcribant, Quiſquis eam tranſcenderit annorum metam, in ſolitudine aſtitui: alios rei euentum è proximo curioſius inſpectare. Siquidem quem aduolantes aues unguibus ac roſtris concerpſerint, uiolentius ex ſandapila diripientes, felicitatis argumentum arbitrantur. Si à feris aut canibus conuellantur, non ita. Quòd ſi à nullo attingatur, deflent perinde ac infeliciſſimum. Derbices delicta omnia etiam minima, ultimo digna ſupplicio cenſent. Tellurem deam agnoſcunt. Rebus diuinis fœmininum nullum adhibent, ſed nec in menſam admittunt. Septuagenario grandiores iugulāt, aduocato ad epulas proximo quoque, miſerrimos arbitrati, qui morbo intercipiūtur, ut ſcribit Hieronymus quoq;. Vetularum carnibus non ueſcuntur, præfocatas modo condunt. Si cui fatalis aduenerit ante præſtitutam metam dies, itidem ſepeliunt.

Medorum, & Armeniorū ritus. Vermes niuium. Niuis rubētis ratio. Veſtes talares quarum ſint gentium. De Anaitide Perſarum dea pleraq; nō ingrata. Ciceronis locus explicatur pro lege Manilia. Sacarum feſta. Saca dies. Mediſmus quid. Cap. XXIX

MEdorum mores cuiuſmodi fuerint, Perſæ illos plurimum imitati, præcipuè declarant. Operimenta corporum illis ſunt, tiara, cittaris, pileus, manicatæ tunicæ, anaxyrides, ſtola quam Perſicam nuncupant. Equitandi porrò ſolertia, ſagittas excutiendi ſtudioſa exercitatio, cultus, regū adoratio nō aliunde, quam ex Medis propagata. Medicorum regum eſt, uxores multas ſibi quærere. Quem morem incolas item montium ſeruare, aliosq;, proditum eſt: intra ſeptenarium ſubſtitiſſe numerum, nefas. Mulieribus quoq; decorum, uiros habuiſſe quàm plures, paucitas deformat, & infelicitatis creditur genus, præcipuè ſi quaternarium non exceſſerint. Qui ad Aquilonia reclinantur magis, ob locorum tenuitatem ex frugiferis arboribus ſibi alimenta conquirunt, ex toſtis amygdalis panibus comparatis. Poma item perſiccant teruntq;, inde globantur in maſſas. Vino utuntur, quod ex certo radicum genere prolicuerint. Veſcuntur & ferarum carnibus: nam mitiora pecora negligunt. Armeniorum mores medicis perſimiles. Aquilonia eius tractus mire niualia ſunt. Proditur memoriæ, per montana pergētes repente ita grumis niuium adobrui, ut nuſquam emineant: exerūt illi haſtilia, quæ ad eum uſum comparantur, tum ne præfocentur, commeante aliquo modo ſpiritu, tum eo ſigno ab inſequentibus opem implorātes, ſæpeq; ita euadere incolumes. Progignuntur ex niue item animalia quæpiam, hirta pilis & rubida, quoniam & ipſa nix uetuſtate rubeſcit: quod ex Ariſtotele eſt, quinto De animalium hiſtorijs: Apollonides uermes nuncupat, Theophanes uerò teredines mōtanas, in quibus concipiatur humor uel in potu gentibus illis gratus. Prodit quodam loco Homeri interpres nobilis Euſtathius, inibi quãdoq; rubentes uiſitari niues, quòd loca illa ſint μιλτώδη, hoc eſt milto ſcateant, ſiue minio, unde exhalationum ui inficiatur

nix

nix. Quæ ratio item ſanguinis copia largiore effuſa, rorem reddere cruẽtum quadamtenus poteſt: quod apud Troiam factum quãdoq; ſignificat Homerus, quum ψιάδας αἱματοέσσας dicit, id eſt cruentũ rorem. Armeniacam ueſtem Theſſalicam intelligunt, hoc eſt talares tunicas. Quas in tragœdijs etiam Aetolicas appellare, moris eſt. Lõgiores autem ueſtes geſtare, Theſſalicum putãt, ex ſitu frigidiore ad Boream ſpectãte, unde & ſcenici cultus prorepſere. Armenios à Phrygibus propagatos, produnt nõnulli, & propterea τῇ φωνῇ πολλὰ φρυγίζειν, id eſt linguæ ſono Phrygem agere. Perſicis dijs immolant Medi, Armenijq́. Sed hos Anaitidem colere in primis, fama eſt, ita more condito, ut uel nobilitate præſtantes eius miniſterio dedicent filias, quæ inibi corporis pudicitia in uulgus data, uelut inde auguſtiores factæ mox traduntur uiris, nemine non coniugia id genus alacriter admittẽte, tanta ſæpe humanis animis oboritur caligo, cõcepta ſemel peruerſiſſima religionum uanitate. Huiuſmodi quippiam de Lydorum mulieribus prodit Herodotus, quæ paſſim ſubſtratæ amatoribus, hoſpitali eos plerũq; benignitate conſouent, ac donis afficiunt pluribus longè, quàm excipiant ipſæ. Eum tamen haberi delectum, ut in turpitudinis fœdera condignos modò admittãt: ne quis fortè uel litigantium aquarios (ut ſic dicam) in participatum opinetur ueniſſe. Quod de Anaitide Perſarum dea diximus, ſciendum amplius: Sacarum feſta quæ dicuntur, eius numinis honori eſſe dicata, quãdo & ſacer illi dies uocatur Saca. In ijs uerò turba uirorum iuxtà & mulierum miſcellanea largius uina ingurgitare aſſueuit, uel uſq; ad ſtuporem. Celebritatis ratio ex hiſtoria eſt, quòd Cyrus per temulentiam Sacarum copias ad internetionem deleuiſſet in caſtris, quæ differta uino, ſimulata fuga, reliquiſſet ipſe. Iucũdum relatu eſt: ſtatuam ex auro ſolidam primum in Anaitidis templo poſitam, quod annales prodidere: quoniam eſſet illis gentibus numẽ eius ſacratiſſimum. Direptam ædem ferunt, quum bellaretur in Parthos ab Antonio, uulgata inde fama, eum qui uiolare templum, ſacrilegas admouẽdo manus auſus fuiſſet primus, oculis eſſe captum membriſq;, ac ita deniq; expiraſſe. Propterea quum Bononiæ à ueterano cœna hoſpitali, ſcitari Auguſtus inſtituiſſet, uera'ne eſſent quæ iactarentur uulgò: reſpondit, Eius nunc maximè cruorem exhauris Imperator: ego enim ipſe ſum: & quicquid mihi eſt, ex ea conflatum præda eſt. Deam hanc ſunt qui Dianam interpretẽtur, quam à Lydis eximiè coli, Herodoto credimus & Pauſaniæ in Laconicis rebus: ſed Strabo etiam ab Armenijs inſigniter ſuſpici prodit, præcipuè Zeletica regione. nam fuit etiam Armeniæ regio Anaitis. proinde hanc à Cicerone ſignificari deam, puto, quum pro lege Manilia, Romanos Tigranis regnum ingreſſos, barbaris ſuſpicionem præbuiſſe ſcribit, quòd fani locupletiſſimi & religioſiſſimi diripiendi cauſa, in eas oras exercitum adduxiſſent. Id parergon fuerit: mediſmum Thucydidi, id eſt μηδισμὸν dici, quum Medorum partes quis fouet, ac amplexatur.

Cappadocum mores. Cappa triplex peſſimum, quid. Cur præſignia tam uitio, quàm probitate, dicãtur Cappadoca. Cappadocius panis. Heptacometarum ritus, & Moſynœcorum. Inibi quid Moſynos. Stathmi. Paraſtades. Allagæ. Manſiones. Vares, hoc eſt Βαρεῖς. Item de Tibarenis. Stammata quid. Mel, quod ſtupidos facit. Colchorum mores. Cap. XXX

Cappadocum mores parum excuſſos, parumq́; ex fide habitos ueteribus, argumẽto eſt quod Sudas ſcribit, iactatum uulgò, τρία κάππα κάκιστα, triplex cappa peſſimum: quo gens deformatur triplex, Cretum, Cilicum (nam inde etiam frequens Græcis uerbum eſt κιλικίζειν, quod eſt aſtutè maleficeq́; circumuenire, ſicuti αἰγυπτιάζειν) denique Cappadocum. Sed & idem κάππα διπλοῦν, pro malo interpretatur. Irrepſit inde forſan ſimplici plebeculæ, ut prælignem cuiuſpiã prauitatem manifeſtius pleniuſq; præmõſtrare geſtiens, uſurpet frequẽtius, Eſſe illum ex Cappadocia. Sed & in laudem enũtiatur quãdoq; id ipſum. Fortè quoniam in Cappadocia, quum quãdoq; equina defeciſſent armẽta, moniti Apollinis oraculo indigenæ ab Agrigento uſq; ſeminium petiere: unde ſuccreuerint longè præſtantiora. Agrigentini uerò equitij gloriam, Pindaro aſtipulante, ſacra Græciæ certamina indicant. Sunt qui indidem ſeruitia item proba mitti ſolita interpretẽtur. Eſt & plauſibilior ratio alia, quam inferemus mox. Enotatũ annalibus eſt, quum in ea gente regium genus

interextinctum periſſet, ſenatum populumq́ Romanum cõceſſiſſe, ut ſui iuris liberiq́ dehinc Cappadoces forent. At enim principes re uniuerſa amplius perpenſa, enixiſſimè libertatem quam concoquere nequirent, recuſare inſtiterunt, orareq́, ut regem habere liceret. Romani, rem nimio plus admirati, extare quibus dulce illud inſitumq́ libertatis nomen ſorderet, recuſarentq́ quod nõ cæteri modò mortales, ſed cuncta animantia uitæ ſæpe diſpendio ſumma expetant ui, liberum illis permiſere, ut quando libertatem pati non poſſent, regem ut collibuiſſet, conſtituerent. In Cappadocia optimos fuiſſe artopœos, ſcribit Athenæus, ſicuti & in Phœnicia Lydiaq́. Cappadocius panis, mollis intelligitur, cuiuſmodi in Cappadocia fieri cõſuerat: eum Syri, lachman uocant: à Græcis, ab teneritudine dicitur apalos. quod idem non tacuit auctor quoq́. Heptacometas inuenio dici barbaros quoſpiam ad Ponti regionem: eos Scythicum montem incolere, Stephanus putat. Cydiſſam hunc intelligit Strabo. Agreſtis naturæ exſuperantia hi præcipuè celebrantur. Nonnullis eorum ſuper arbores degentibus: alijs uerò in turribus: unde & Moſynœci quoq́ nuncupantur: quippe moſynos, turres dicũt. Scribit in Onirocriticis Artemidorus, Moſſynes canum more in propatulo peragere concubitum: quod, inquit, gentibus alijs ἄτιμον νενόμισται. Sunt ex Græcis tamen, qui moſynos pro ligneis malint domibus accipere, ſicuti Apollonij interpretes. Ad quod alluſerit poeta ipſe, quum inhabitare illos dicat ὑλήεσσαν γῆν, id eſt nemoroſam terram. Sicuti animalium ſepta tectaq́ dicuntur ſtathmi, atq́ item zooſtaſia, & omnino agreſtes domus uocantur ſtathmi. Apud Homerum in Odyſſea, pars ianuæ ita nuncupatur: paraſtada appellauit tragicus poeta. Sunt & in hiſtoria ſtathmi, ut alibi diximus, quos intelligunt loca quieti præſtituta iter agentibus. Allagas uocant alio uocabulo. Sic interualla locorum ſupputari ſtathmorum numero aduertimus. Ad hoc pertinet illud Hieronymi quoq́, id interpretantis ad Fabiolam: Hæc ſunt caſtra filiorum Iſrael, qui egreſsi ſunt de terra Aegypti. quas Græci, inquit, ἀπάρσεις uocant: nos propter linguæ proprietatem ſignificantius, manſiones. Stathmodotem, in Demetrij uita apud Plutarchum dici inuenias, eum qui militibus hoſpitia diſtribuit. Nam eſt ſtathmus, στρατιωτικὴ κατάλυσις. Sunt & prope Pitanem ſtathmi: unde uinum ſtathmitas celebratum Græcis. Stathmos apud Herodotum, & hyperthyra interpretatur Valla cardines & poſtes: rectius forſan facturus, ſi ſtathmi appellatione limẽ intellexiſſet. Hyperthyri uerò lapidem, qui hoſtio ſuperincumbit. In Ciſsia regione fuit Darij ſtathmus nomine Anderica. Stammata uerò in ratione militari, ſunt militibus in acie deſtinata loca: unde eſt illud Hieronymi parœmiæ quadam facie pronuntiatum: Cur (inquit) omiſsis, ſuper quibus pugna eſt, de ſtammate ac loco certaminis egrederis? Porrò domus undiq́ occluſæ, ac turrium modo ſuſtructæ uerbo ὠχυρωμέναι βάρεις, à Palæſtinis dicuntur. In eodem mundi ſitu habentur & Tibareni: nam Tibarenida terram nuncupat Argonauticon ſecundo Apollonius. Iuſtiſsimos dicunt hos. Nec prius prælio cõgredi cum quopiam, quàm diem, locum, horam, ex fide hoſti denuntiarint. Memorabile eſt quod Nymphodorus ſcriptis mãdandum cenſuit: ſi quando pepererint inibi mulieres, uiri in lectulis decumbunt, ut puerperæ apud nos, illis curioſe uxoribus præminiſtrãtibus. Tibarenos Ephorus ſcribit, luſum amplexari in primis ac riſus, quòd in ijs maximam felicitatis partem arbitrentur conſtitutam. Moſynœcorum è lignis deſilientium in peregrinos prætereuntes aſſultatio ſanguinaria gentis truculentiam amplius infamat. Quin & in tam alta barbarie ſceleris tamen intellectus eſt. Naſcitur in Heptacometarũ arboribus mellis genus medicati. Eius uirus hauſtum ſtupidos facit, exſternatq́ mentem. Hoc genere tres Pompeij cohortes ad internitionem cõtrucidaſſe illos, cõſtat, infeſtis animis eiuſmodi potum propinantes. Colchos dici nunc Lazos, enotatum aliubi eſt. Sunt uerò tumidiores natura, & præter decorum natura iactabundi: nec abſurdè forſan, quando non alia ferè gens gloria cenſetur excellentior, aut felicitate, uel diuitijs, necnon morum præſtantia cum loci opportunitate. Regia illis inſignia ſunt, aurea corona, lapillis diſtincta pretioſis, longior ueſtis, auro intexta, calcei rubro infecti, mitra item auro & gemmis uiſenda: chlamydem geſtaſſe purpuream, illis nefas, alba utiq́ permittitur, nec uilis tamen, quin auro intertexta utrinq́: fimbriæ propendentibus lapillis, & apparatu alio planè inſignes. :1

Indorum

Indorum ueterum ac recentiorum ritus. Arbor tala. Herculem coli ab Indis, gigantis nomine. Acratopoſiæ certamen. Bibaces philoſophi. Xenocrates. Philoſophorum genera duo. Brachmanæ. Germanæ. Linum Indicum. Animam qui primi immortalem aſſeruerint. De columbis melinis, & nymphis Meliadibus. Hypomelides. Meliæ aſtragali. Orontis cadauer mirum. Milium. Meline. Melij homines cur. Caput XXXI

INdos ueteres ante quàm in eos expeditionem iniſſet Liber pater, non alijs ferè cultos moribus fuiſſe, perhibet hiſtoria, quàm Scythas. Nullæ ergo illis domus, nullæ urbes, nec immortalium deorum templa erant. In plauſtris tranſmittebatur uita non alia, quàm nomadica, nulla ſacrorum cura. Non aliunde integebantur corpora, quàm ex occiſarum in uenatu ferarum pellibus. Alimenta ſuggerebat arboris cortex, quæ illarum gentium uocabulo Tala nuncupatur: in cuius faſtigio prodeunt uelut cucurbitulæ agreſtes, cuiuſmodi in palmis conuiſuntur. Necnon ferarum incocta caro. Diu uero pòſt, commeante illuc cum exercitu Libero patre, & inædificatæ urbes ſunt, ſancitæ leges, templa quoque ſtructa dijs. Vini item ratio, ac ſerendi præmonſtrata illis. Armorum ſcientia tradita, ſed & unguentorum, ac ſatyricæ ſaltationis, quam Cordaca dicunt. Herculem quoque Indiam appetiſſe, conſtans fama tenet, & auctor probat Megaſthenes. Proinde ab illis coli religioſius, uerum Gigantis nomine. Iuſtitia inibi adeo ſancta, ut proditum monumẽtis ſit, ab Indis exteras gentes nunquam bello appetitas, ne quid parum iuſti interim admitteretur. Sepulchra illic defunctorum honori nulla. Quando uirtus & uitæ integritas propagandæ memoriæ amplius ſufficiat. Memorabile illud eſt: Indiam eſſe prorſum ſeruitutis expertem: nemo enim ibi uel indigena, uel externus ſeruitutem ſeruit. De Lacedæmonijs, ſi helotas modò exemeris, id ipſum quoque narratur. Indos in ſeptem diſtribui ſpecies, proditum ſcimus: principe loco philoſophis conſtitutis, quibus una tantũ ſacrificula incumbit cura. Interim uero & diuinacula, quando uis hæc non alij ferè contingere creditur, quàm ſapienti. Si quem præſagia ter fruſtrentur, ſilentij perpetua mulcta irrogatur. Secundo loco agricolationis periti, tam à cæteris feriati, ut inter congredientes acies, uolantia tela, armorum ſtrepitum, nihilominus omnis expertes curæ iniuncta ſibi munia obeant, nec laceſſantur uel minimo. Inſequuntur hoſce pecoris magiſtri, mox & opifices inſtitores ue. Quinto ſtatuunt loco bellandi peritos, & armis tantum innutritos. Ab ijs uiſuntur, quos dicere epiſcopos recte poſſumus. Horum uero muneris eſt, quid in quaque geratur parte, peruigili cura explorare, ac mox regi inſinuare, uel magiſtratu fungentibus: ſicubi regia abſit poteſtas. Mentientibus mulcta irrogatur grauis. Sed necdum deprehenſus proditur quiſpiam. Poſtremò habentur, qui iuſtitia culti in primis ac ſapientia ſuper republica cum rege uel magiſtratibus capita conferunt. Per connubia porrò genera promiſcere, nefas: in ſua ſe pellicula, intraque modulum proprium continere ſe, cogitur unuſquiſque. Philoſophia tantum neminem diſcludit. Mores gentis priuatim relatu haud indigni. Carbaſis talaribus corpora cõuelantur. Soleis præmuniuntur pedes. Caput linteis globatur: inaures propendent, ſi opulentiores ſint, elephantini. Sed aureis ornamẽtis nec lacerti carent, nobilioribus præſertim. Capilli cura non negligẽs: detondent tamen rarius. Mentum quoque illis intonſum: facie reliqua ſpecioſius leuigata. Sed illud anxiè inficitur, nec fuci uniformi genere. Furti ſe alligaſſe, ſcelus apud eos nefarium. Literas prorſum ab Indis ignorari, pleriſque proditur. Proinde legibus uſos non ſcriptis, ac memoriæ præſidio cuncta diſtribuiſſe. Alicubi tamen reperio, in ſindonibus ab illis ſcriptitatum: uerum, elementis haudquaquam peregrinis uti. Simplicitatis ac parſimoniæ argumenta plura. Lis apud eos rara. Teſtibus non indigent, aut obſignatione ulla. Fide plurimum tractantur omnia. Nec domui aſſeruandæ curioſius intendunt. Vinum neſciunt, præter quàm diuinæ rei cauſa. Potus illis ex oryza. Ex hordeo ferè cibus. Sunt qui Indos eſſe Philœnos, id eſt uini amatores, eatenus prodant, ut Calano moriente, præter gymnica & muſica ab Alexandro propoſita certamina, etiam acratopoſiæ, id eſt meraci potus, ſit inſtitutum: in quo primas occupanti, talentum foret præmium: ſecundas autem, minæ triginta: tertias, decem. Mortuos uero inibi ſtatim,

quinq; & triginta, mox etiam ſex. Qui plurimum bibit, ac uicit, meri choas perſiccauit quatuor, nomen homini Promachus. Sed hunc cur miremur? quum ab hoc aditu laudis ne philoſophi quidem abſtinuerint: quãdo tyranno Dionyſio, in feſto quod Choes dicitur, aureæ corollæ præmium ei proponente, qui uini choam hauſiſſet primus, inſigne id Xenocrates arripuit. Sed Indos repetamus. Incolumitatem exercitio quærunt & perfrictionibus: adhibentur ſtrigiles ex hebeno præcipuè corporum expolitioni, in qua deprehenduntur curioſiores. Superſtitio illa in ſacris plurima, non iugulandi, ſed uictimas præfocandi, ne quid deminutũ honori diuino cedat. Indos uero hoſce in primis deos eximie uenerari, Iouem pluuium, Gangem fluuium, & Indigetes genios. Si à rege abluantur capilli, feſta dies agitur, mittunturq; dona ampliſſima, geſtiente unoquoque opes ſuas certatim oſtentare. Sunt qui à ſapientibus eorum deos credi putent, quicquid colere adorti ſint, præcipueq; arbores, quarum oblæſio capite expiatur. Lunæ curſu tempora metiuntur: nec ut pleriq;, orbe ſyderis pleniore, ſed ubi curuari cœpit in cornua. Indos philoſophos ſunt qui bifariam partiantur, ut alios Brachmanas nuncupent, quos & Brachmas uocant: alios uero Germanas. Brachmanũ placita eſſe, uitam præſentem credi oportere, ueluti conceptum uitalem. Mortem uero, egreſſum ad ueram felicemq; ijs uitam, qui recte fuerint philoſophia imbuti. Propterea meditatione multa ad mortem inſtrui. Item mundum habere tempus initiale, tendereq; in interitum. Eſſe quoq; globatum forma. Deumq; uniuerſorum opificem moderatoremq; per cuncta meare. Mundi exorſus eſſe ab humectationis elemẽto principe. Rurſumq; præter elementa quatuor, quintam haberi naturam, unde cælum promicuerit, & tot tantorumq; ſyderum præſignes, collucentes' ue oculi. Chaldæos & Indorum magos humanam animam eſſe immortalem, primos omnium tradidiſſe, Pauſanias monumentis prodidit: quos multi præterea Græcorum ſint inſequuti, in primis autem Plato. Et in libro De pomo, quiſquis fuerit auctor, adnotatum inuenias: ſcholaſticos qui morienti aderant Ariſtoteli, quum is iam exſpiraſſet, ſic uirum affatos, Qui philoſophorum animas excipit, & tuam colligat, in ſuis recondens theſauris, uti animam addecet recti hominis & perfecti, qualem te nouimus. In philoſophiæ communionem uxores non admittere: ne ſi improbiores paulò natura comperiantur, arcana rerum prophanis infundant pectoribus: ſi uero ad bonitatem factæ, ne à uiris diſcludantur, diuertantq;. Siquidem quibus uoluptas, dolor, mors contemptibiles fiant, non facile ſeruitutem concoquere. Hoc genus eſſe dijs amicum, Hierocles ſcribit, ſoliq; deſponſos præcipue. Ab omniq; abſtinere creophagia, id eſt carnis cibo uictuq;. Agere item uniuerſum tempus hypæthrios, id eſt ſubdiales, ac ueritatem amplexari præcipue. Lineis contegi amiculis: quæ certo nentur è lapidis genere, ignibus inuicta: ſed quæ nec perpurgẽtur aqua, uerum ubi ſordes inſederint, in flammam coniecta ſplendeſcunt. Ex Germanis uero cenſeri eos honore præſtare, qui ſyluicolæ dicantur, uini, Veneris, ac omnino humanioris uictus expertes. Ab ijs proximè coli medendi peritos: quorum philoſophia circa humani corporis contemplationem diſtringatur: uerum, non aliunde peti medicamenta ferè, quàm ex uictus ratione. De Indis illud amplius: mulieres alioqui pudicitia celebres, elephanti tamen pretio oblato, amatoribus pudorem ſubſternere, nullo inde præfloratæ famæ diſpendio. Quin laudi facinus ducitur, quòd tanti earum forma cenſeatur. Nuptiarum ritus non ferè alius, quàm ut ubiq; ferè dotis lenocinium abiũgatur omne. Virgines quum eſſe nubiles cœperint, in publicum à parentibus producuntur. Accurrẽte (ut aſſolet) multitudine, libera illis datur optio, è iuuenum turba uirum ſibi ſeligendi, quẽ uirtute aliqua inſigniter præſtantem putent. Apud Catharos Indos irroborauerat mos, uti cum defunctis uiris deflagrarent uxores. Natum id ex ueneficij crimine, quo ſublatus à quapiã dicebatur maritus. Apud eos, quibus imperauerat Sophites, pulchritudo eximiæ uenerationis eſt, quo nomine infantes acriter explorãt, ecquid ſint ad pulchritudinem & robur facti: neq; enim aliàs educantur. In matrimonijs item cõtrahendis præter uenuſtatẽ cum proceritate nil curant magnopere. Oritæ defunctorum cadauera feris obiectant uoranda. Cedroſi, inhoſpitales ac feri, ungues tota nutriunt uita, ferarum amicti exuuijs. Cete in cibos adhibent, quorũ ſpinis trabalibus tecta cõtignant, ſquãmis tegularũ uicem ſubeuntibus. Gedroſii ab alijs dicunt hi. In Polyhiſtore

ſtore Cedroſii. Sed uitiatum putant codicem nonnulli. In Indis porrò traduntur enaſci columbæ, ut Aelianus inquit Variæ hiſtoriæ primo, μήλιναι τὴν χρόαν, id eſt melini coloris: de quo Hermolaus aliqua. Sunt tamen & nymphæ dictæ μηλιάδες. Nam aſtragali, etiam μήλιαι dicuntur. Milium Varro ex Græcorum theſauris produci ſcribit, quod illi melinem dicant. Scire tamen licet: melinem Dioſcoridi, & Theophraſto eſſe panicum: id quod à noſtris eſt item obſeruatū. Melios, id eſt μελίους, homines in Theogonia uocat Heſiodus, uel (inquit interpres) quoniam ex Melijs ſint nymphis progeniti, uel quòd nati ſub arborem fraxinum, quam uocant Meliam, ſint abiecti. Hypomelides poma ſunt, ut Gargilius Martialis aſſerit, cuius utitur teſtimonio frequenter Palladius, ſorbo ſimilia, mediocri arbore, flore candidulo, dulcedine acuto ſapori remixta. Indos fuiſſe hominum primos, probabile Pauſanias habet, ſi areſcente mole terrena, ſolis ui enatum prodijt humanum genus. Fuiſſe item cęteris longè proceriores, uel Orontis argumento, qui Indorum generis eſt creditus, oraculi Clarij teſtimonio, Syris conſulentibus, cadauere comperto in Orontis fluuij alueo, cubitorum undecim, & amplius. Nauigia Indis ſunt ac Aethiopibus, nec pice lita, nec cōpactā ferro, ſed laqueis arctantur. Cauſam facti augurantur nonnulli, quia inſint in eo mari ferrum ad ſe pertrahentes petrę. Id haud uidetur uerum, quoniam Romanorum claſſibus illic res gerentibus, nil obuenit eiuſmodi. Potior ratio eſt, quæ de metalli promitur inopia, ſed nec aliunde inuehi licet, quando ne fiat, morte caueri traditur.

Taxilitarum mores perabſurdi in filiarum nuptijs. Carmanorum ritus.
Caput XXXII

SEd enim quæ de Taxilitis memorãtur, etiam ſi perabſurda prorſum, & quæ uix impetrent fidem, à pleriſq; cenſebuntur, nihilominus tam honeſte prodi, à nobis poſſe adiudicauimus, quàm prodita ſunt, auctore præſertim graui, & cui propemodum diſpudeat non adcredidiſſe. Eſſe uero indici tractus urbem Taxilem, ex Strabone, Stephano, cæteris ferè, notiſſimum. Inibi ergo fortunæ tenuioris homines, inopia premente, filias habentes illocabiles, ut quoquo poſſint, foras tamen obtrudant, ętate florem attingente, productas in foro ſtatuunt, incinentibus tubis claſſicisq;, quibus alias cani bellicum, moris eſt. affluente paſſim multitudine, adeunti propius puella corporis poſtica reuelat, ingeritq; mox & antica. Si hac ratione non diſplicuerit, nubit. Traditur & illud: functos fato uulturibus obiectari: ſed & uxores in multorum uenire participatum. Carmanis id ineſſe peculiare, ſcribunt Græci, ut in conuiuijs percuſſa faciei uena, profluentem inde cruorem uino commiſceant, atque propinent, amicitiæ finē ſtatuentes, ſanguinem guſtaſſe mutuum. Mox uero unguentis caput collinere, repercutiendis uini exhalationibus.

Sogdiorum iuuenum admirabilis animi magnitudo. Caput XXXIII

SOgdianam eſſe regionē, tradunt coſmographi, prope Bactrianos, cuius incolæ dicantur Sogdij, uel etiam Sogdi. Eſſe uero locorum pleraque inculta, & habitatoribus uacua. Cuiuſmodi fuerint incolarum mores, uel uno retegi argumento facillime poteſt. Quum in eo ſitu res gereret Macedo Alexander, producti ad eum ſunt Sogdij ad triginta ferè numero captiui, ut facile apparuit, & nobilitate præſtantes, & corporis robore haudquaquam inter poſtremos. Iuſſerat eos ad ultimum abduci ſupplicium rex: id ubi animaduerſum ab eis eſt, putares emiſſos uinculis domeſticum repetere ſolum, maxima alacritate pæana patrium, adhibito & modulatiore corporis motu, more choreas ducētium, recinere adorti ſunt. Renuntiatur id Alexandro, qui mirabundus, ſupereſſe cuiquam tantum animi, tantumq; elatæ mentis, ut mortis horrorem non compaueſceret, ſcitari ab eis perrexit, quæ nam lætitiæ tam importunæ, tamq; inopinæ ratio foret. At illi, Non alia (inquiunt) ratione geſtimus, quàm quòd terrarum principis imperio fatalem deſtinatumq; ſibi eſſent ſubituri diem. Quacunq; occaſione alia morerentur, conſueta cæteris perturbatione ſortem oblatam fuiſſe laturos. Nunc, ut fortes addecet, mortem eſſe ſibi in uotis: proindeq; cantu lætitiaq; laſciuire. Tum tanta animi magnitudine uerſus in ſtuporem rex: Cupio (inquit) noſſe, an ſit uobis optabilis uita citra ullas inimicitias meas? At illi, nunquam inimicos egimus, uerum nos quum hoſtiliter inuaderes urens uaſtansq; omnia

hoſtiliter

hoſtiliter, occurrimus uim repreſſuri. Quòd ſi benignitate potius, quàm diuexatione, certare nobiſcum perrexeris, dabimus operam, ne officiorū uiciſſitudine ſuperemur. At rex, Verum, quibus obſidibus pollicitationes obfirmatis? Vitam, inquiunt, quam contribueris beneficio tuo, fidei conſtantiæq́; pignori obijcimus, reddituri, quandocunq; reſtagitaris. Hiſce uero illi conditionibus emiſſi, quam dederant fidem, obſtinatis animis egregiè præſtiterunt, populares ſuos ſynceriter Macedonibus conciliantes.

Aſſyriorum ritus. Diſtinguantur' ne à Syris Aſſyrij. Ilium, Troia, Dardania, ciuitas una. Grammatia quid. Piſces deorum loco. Syrorum item mores, & Phœnicum. A quibus inuēta primum aſtronomia, arithmetica, geometria. De Aſtreo pauca. Phœnicoſtola iacula. Iamblichus. Adad, & Adargatis. Virgo cæleſte ſignum. Chalcidia pocula. Siriaſis quid. Sirrum. Sirrus. Sir ciuitas. Phœnigmum quid, & ſiræum, aut ſycion. Syriſcus. Cap. XXXIIII

Aſſyriorum mores magna ex parte Perſici ſunt. Illud peculiare, ut ei negotio deſtinati triumuiri, integritate cōſpicui & nobilitate præſtantes ea maximè ratione iam maturas uiris puellas coniugio peruinciant: nam productas palàm, conuocata per pręconem multitudine, locare ſe eas uelle pronuntiant, remq́; peragunt, ut quæq; dignitate præcellit, ita elocantes principe loco. Babylon uero, quæ fuerat Aſſyriæ caput, cur ab Hieronymo purpurata dicatur meretrix, etiam ſi Roma inibi ſignificatur, & de mulierū eius loci impudicitia, ſubſtrato hoſpitibus pudore, alibi (opinor) uberius explicatum. Mos uero genti illi peruetus, ægrotos in uijs proponendi exquirendiq́; à prætereuntibus, an morbo id genus norint remedia. Etenim nemo tam improbè malus fuerit, qui ſciens nō gratè impertiatur. Coma illis haud ſanè magna. In manu inſignis ſcipio eſt, prominet è faſtigio malū uel roſa aut lilium, uel omnino eiuſmodi quippiam. Mortuorum luctus inibi, qualis fermè in Aegypto. Defunctus eorum melle conditur & cera. Aſſyrios præterea in prælijs capita ferreis pręmunire galeis barbarico conſertis ritu, ut penetrare eas, non uſquequaq; fuerit promptum. Clypeos porrò geſtare haſtasq́; & pugiones Aegyptijs perſimiles, clauas item ligneas ferro inductas, ac lineos thoraces, auctor Herodotus eſt. Sed addit, Syros à Græcis nūcupari, à Barbaris Aſſyrios, uel Atryrios uerius, quod ſcribit Dion, in quîs uiſantur & Chaldæi. Porphyrio & Acron, Quæ nunc (inquiunt) Syria eſt, olim adiectione ſyllabica uocatur Aſſyria. Stephanus, Babylonium tractum Aſſyriæ nomine intelligit: quanquam & Aſſyrios alteros ſtatuit, quod Xenophon item primo Rerum Græcarum facit, Syris adiacentes: diſtinguit & Strabo & alij plures. Id quod in Ilio, Dardania & Troia factitatum. Sed, inquit Lycophronis interpres, Dardanus ex Samothrace cataclyſmi tempore ad Troiæ loca tranſmiſit, ac condita Dardania, humanis eſt perfunctus, uiſebaturq́; inibi eius ſepulchrū: at poſterius Dardania, Troia, Ilium ciuitas facta eſt una. Syrorum gentem eſſe natura leuem, obſeruauimus, adq́; nouādas res procliuem. Inde illud in Aureliano Flauij Vopiſci, Rarū eſt ut ſeruent fidem Syri, immo difficile. T. Liuius, Syri & Aſiatici Græci, leuiſſima genera hominum, ſeruituti nata. Eſt & ludis celebritatibusq́; adeo deditum genus, ut Antiocheni, quorum & maxima & feliciſſima urbs eſt, toto ferè anno tum in urbe tum in ſuburbijs non aliud impenſius curarent, quàm ludos & feſta. Hiſtoriarum quoq; ſextodecimo Poſidonius, Syrorū inceſſens delicias, oleo perungi eos pretioſo arguit, liniq́; unguentis, diei partem maximam in grammatijs (ſic autem communes uocant concœnationes) cibis ſaburrari & potu. At M. Cicero, qui fuit oratoris pater, Romanos Syrorum uænalium eſſe dicebat ſimiles: nam ut quiſq; optime Græce ſciret, ita eſſe nequiſſimum. In Syria, inquit Vlpianus Digeſtis de cenſibus, à quartodecimo anno maſculi, à duodecimo fœminæ uſq; ad ſexageſimumquintum tributo obligantur. In Syria fluuium nomine Chalum, χάλον, celebrat ἀναβάσεως primo Xenophon, in quo uiſantur piſces magnitudine inſignes, ac miti manſuetoq; ingenio: Eos, inquit, deos arbitrabantur Syri, nec iniuria aſſici patiebantur, ſicuti neq; columbas. Omnes autem Syrias uoluptatum ſcatere illecebris, auctor eſt Ammianus Marcellinus. Piſcium aurata ſimulacra, penatium loco illis ſunt. Sed & in templis argentei uiſebantur piſces. Syros præterea Fortunam impenſius colere, Pauſanias tradit, cuius ſimulacrum apud Orontem concinnarit Sicyonius

Euty

Eutychides. Sunt & Syri ad iocos & cauilla in primis factum genus. Sed & cultui diuino non incurioſe mancipatum. Proinde in Syluis Papinius,

Quod ramis pia germinat Damaſcus.

Inceſſitur tamen Syrorum gens, ut mortalium auidiſſima, ſicuti Hieronymus inquit, necnon uafricia nimis ſolers, atteſtante id ipſum adagio ex Sudæ monumentis, σύροι πρὸς φοίνικας. hoc eſt, aduerſum Phœnices Syri: ubi uerſuto imponere ſatagit uerſutus. Sunt enim in Syria Phœnices quoq;. Fuere item Syri quandoq; in hortis operoſiſſimi: quod Plinius ſcribit, producta inde parœmia, Multa Syrorum olera. Phœnicum laus peculiaris in nauigandi præſtantia, & purpurarum piſcatu, quando Tyriam præſtare cæteris purpuram perhibent. Sidonij uero muneris à nonnullis creditur arithmeticæ ac aſtronomiæ excogitata ratio: quoniam nauigantibus utraq; peraccommoda. Sicuti geometriam ad Aegyptios reijciunt, ob agrorum menſus identidem neceſſarios, nunquam non collimitijs pereuntibus, Nili exſuperantia oblimatis metis. Sed in Mercurium cæleſtis ſcientiæ primordia renuit Manilius illis uerſibus:

Tu princeps auctorq; ſacri Cyllenie tanti,
Per te iam cælum in terris, iam ſydera nota.

Auctor uero eſt Theon, quoſdam eſſe arbitratos, Aſtræum mathematicum excogitaſſe primum aſtrorum nomenclaturam: quo argumento, aſtrorum ſit dictus pater. Traditur illud quoq;, uetera de atomis placita à Mocho Sidonio propagata primum. Illud obiter adnotarim, ab Pindaro eleganter dici phœnicoſtola iacula, quæ mittant Phœnices. Verum, de Aſſyrijs illud amplius, quod libro quinto ſcribit Egeſippus: in Iudaica captiuitate pleroſq; compertos, qui bimones aureos deglutiſſent, quum adornarent fugam. Id poſtea ſpecie miſerabili inter alui inquinamenta aurū legebant. Quod quum inſpexiſſet Aſſyrius quidam, mox eſt in omnes propagatum. Inde diſſecabantur miſeri adhuc uiuentes, ac uentris euiſcerabantur ſecreta, dum inter retrimenta aurum quæritur, duobus milibus nocte una diſciſſis. Deum uero Aſſyrij, quem ſummum habent ac maximum uenerantur, Adad, uerbo gentium illarum proprio, nuncupant. Significat autem non aliud ferè, quàm unum. Adijciunt & deam nomine Adargatin, ſiue ea ſit etiam Atergatis, quod alibi indicabitur. Omnia horū numinum poteſtati ſubiecta, opinantur, ſolem interpretati terramq;. Argumento eſſe, quòd Adad ſimulacrum inſigne radijs cernatur proclinatis, ceu uirtutis cæleſtis uehiculum illi ſint in terrenam aduentes molem. Schematiſmo autem diuerſo terræ, ſeu Adargatis imagunculæ confingebantur, in ſublime radijs ſurrectis. Quod cæleſti affluxu progerminēt cuncta planè de terreno, uelut fermento. Commeminit deæ item Baſſus in commentario, quod in Germanici Phænomena concinnauit, ubi de Erigone mentio eſt: cuius ſit leonem inter, libramq; domicilium. Virginem (inquit) dici Cererem, arbitrati ſunt pleriq;, ſpicarum quas tenet, indicio. Alij Adagartin malunt. Sunt qui & Fortunam, quoniā ſine capite aſtris inſeritur. Obiter uero ſciendum: à Nigidio Figulo iuxta M. Varronem doctiſſimo, Virginem dici Iuſtitiam, uel æquitatem. Sub ſiniſtra quæ ſpicam habet magnitudine inſigni, quam ideo Virgini contribuunt (quod ſcribit Theon) quoniam ſit res præcipuè pia agricolatio. Virginem ſunt, qui Ioue genitam fabulentur, uelut Heſiodus, Δίκα Διὸς ἐκγεγαυῖα. At nonnulli Aſtræi filiam malunt καὶ ἡμέρας. Ex Chalcide porrò Syriæ ciuitate, à Monico Arabe condita, propagatus creditur Iamblichus, philoſophiæ myſterijs copioſe imbutus. Illud obiter adnotarim, ambigere Euſtathium ab utra Chalcide ducantur pocula dicta Chalcidica apud Comicum. Siriaſis ad Syros pertinet nihil: eſt enim eo nomine cerebri inflammatio, & panniculorum quos uocant μήνιγγας, auctor Paulus. Sirrum nuncupant ſubterraneā foſſam, id eſt cuniculum: λαύραν item dicunt. Sed & excauatio, in quam ſemina deponūt, eodem cenſetur nomine. Vbi recondantur in ſubterraneis frumenta, ſirros intelligit etiam Varro. Sir, in Illyrico ciuitas πολυάνθρωπος. Syriſcus uas plexile, in quo fici exponuntur uænales, meminit Alexis apud Athenæum. Phœnigmum ſeptimo Therapeutices Galenus, id eſt φοινιγμόν, pharmaci genus intelligit communicatum deniq; τοῖς ἐκτονοῦσι: ex thapſia concinnatur, aut napy, ac id genus alijs. Siræum, ex Pauli monumētis, ficorū uocant decoctum pleriq;, cum defruto nomine participato: ſicyon eſt ab Hippocrate nuncupatum.

Arabum

Arabum ritus maximè miri. Zira. Siſyra. De ratione ueneni ſcitu non indigna pleraq;. Item de uiperis pulchra, & palſamo, ſeu balſamo. Scopeliſſare quid. Arabarchiæ uectigal. Arabarches. Lyciarches. Syriarches. XXXV

ARabum mores præcipua digni admiratione: primum, fratres honore filios anteire, traditur: quia natu grandiores ſint. Omnium bonorum participes conſanguinei ſunt: qui tamen cæteros ætate præcedit, dominus exiſtit, cenſeturq;. Communis item uxor, immo uero una omnibus. Ingreſſurus ad eam baculum ante fores deponit. Moris enim eſt, ut baculum unuſquiſq; geſtitet. Eo uiſo, reliqui congreſſui parcunt. Illa tamen cum ſeniore noctes agere dicitur. Cum matre coiſſe, haudquaquã cenſetur impium. Deprehenſum adulterum mors eueſtigio conſequitur. Hic uero non alius eſt, quàm aliunde genus ducens. Arabum amiculas ziras, id eſt *ζειρὰς* uocat Herodotus: ſicut Caſpiorum ſiſyras: unde Pactyes quoque dicti ſiſyrophori. Relatu iucundum in hac mentione, quod ſequitur. Erat filia regi mira ſpecie inſignis: erant & mares filij numero quindecim, quorũ ſinguli ardentius ſororem amabant: proptereaq; non deſinebant per uices ad eam uentitare. Aſſiduis uero illa congreſſibus delaſſata, lepido commento eludere omnes adorta eſt. Bacilla ſibi parauit, nihilo ab eorum bacillis diſcrepantia: quumq; unus ex fratribus fortè digrederetur, arrepto quod depoſuiſſet baculo, confeſtim illa compar ſubiecit. Id uidentes cæteri ab ingreſſu temperabant. Ita aliquandiu à Venereis facta quies. Sed quum fortè omnes in forum coiſſent, id intuitus ex eis quiſpiam, ſororis congreſſum petit. Verum, bacillo ante fores animaduerſo ex more, quum fratres alios agere in foro ſciret, adultero dari operam coniectans, pergit inde trepidus & ira ardens ad patrem, quid uidiſſet, quid pro uero afferret, nuntiat. Indignabundus & minarum plenus accurrit is, baculum uidet, ingreditur, innocentem repperit filiam. Adijciamus porrò, quod notandum cenſuit Vlpianus: Arabum pleroſque in prædia inimicorum lapides aggerere conſueſſe, quod *σκοπελίζειν* dicunt, id eſt ſcopeliſſare, quo ſignificabant, interituros malo leto, qui ea colere adorti forent, inſidijs illorum qui ſcopulos poſuiſſent. Quo fit, ut nemo audeat, crudelitatem ueritus inſidiantium. Id, inquit, grauiter perſequi ſolent præſides ad pœnam uſque capitis. Dignum ſcitu: in Arabia uim balſami magnam ſubnaſci, uti Pauſanias arbitratur: qui tamen palſamum pronuntiat, balſamum minimè, in Bœotijs rebus. Amare porrò uiperas tum arboris ſuccum, quo alantur plurimum, tum etiam umbram: nam & in odoriferis ſyluis ſerpentes, ſiue ſerpulas, ut ueteres loquebantur, repperiri frequentiſſimas traditum eſt: & ſcribit Bibliotheces quarto Diodorus. Vbi uero Arabibus appetat tempus balſami ſucculentum excipiendi humorem, Scytalas fert unuſquiſq; duas aduerſum uiperas: quippe inuicem ijs alliſis, ſono illas abigunt. Interfeciſſe nanq; cauent cum primis, balſamo ſacras opinati. Quòd ſi quem fortè mordicus apprehenderint, fit uulnus, perinde ac ferro illatum, ſed ueneni timor nullus: quando cibis paſtæ odoratis uiperæ uirulentiam letalem alias, mitiore permutant poteſtate. Inſignem quippe uenenis molliendis uel accendendis uim habent alimenta. Siquidem in Phœnicia compertum, uel halitu modò truculentioris uiperæ pernecari hominem: quod radicum illic ſuccreſcentium potentia, creditur fieri. Arabici porrò inſtituti, & quidem legitimi fuit, illud quoque, ut ſi parte aliqua regij corporis cauſatio ſe oſtentaſſet, proximi ipſum id aſſimilarent: quippe cenſeri ridiculum, moriente rege certatim adniti, ut ſimul contumularentur, ni idem & in corporis præmortua parte præſtarent. Luxum regis in thus ferentibus locis eum legimus apud Athenæum, ut in dies ſingulos talenta impenderentur Babylonia quindecim. Illud haud prætereundum omnino: ex Arabia in Aegyptum uim animalium inſignem ſolitam adduci, quo nomine uectigal Arabarchiæ celebratur Iureconſultis: cui qui præeſſet, diceretur Arabarches. Ad quod ſcienter eruditis coniectatum, id ſatyricum liquidò ſpectare, Aegyptius, aut Arabarches, dormitantibus in aurem utranq; interpretibus, ut aliàs non infrequenter. Nam ſic in Epiſtolis ad Atticum & M. Antonius Arabarchæ fœdatur appellatione, ceu Aegyptius foret publicanus, ob exigendi ſanguinariam atrocitatem. Lyciarcham tamen intelligunt ludorum præſidem, qui in Lycia celebrarentur: & Syriarchem, eorum qui in Syria.

Nabatæo

Nabatæorũ mores. Nabaten uocari ex adulterio conceptum. Reges apud Homerum ſolitos ſibijpſis ſeruire. Saracenorum inſtituta. Erembi qui, & unde. Cap. XXXVI

NAbatæos eſſe felicium Arabum gentem, omnibus arbitror notiſſimum: à Nabate quodam ſic nuncupatam Græci ſcribunt: diciq́ Nabaten ex adulterio conceptum. Horum continentiã laudibus efferunt celeberrimi auctores, necnon cumulandis aſſeruãdisq́ diuitijs curam exactiſsimam. Illud admiratione non caret: mulctam dici publicè ijs, qui rem aliquo modo decurtarint imminuerint'ue. Augeſcẽtibus opibus, honor eſt domino exquiſitus. Rara inibi ſeruitia: Miniſteria ex cognatione frequentiora, uel ſibi unuſquiſq́ miniſter eſt. Quo more ne reges quidem expertes ferunt, à quibus identidem parari dicuntur conuiuia. In ijs plura duodenis exſiccaſſe pocula, ignominioſum. Rex ibi auctoritatis adeo dilutæ, ut non ſibi modo, uerum & alijs interim adminiſtret, ideſt non autodiaconum modo agat, ſed antidiaconum quoq́. Cæterum & Homerici reges eius quoq́ modi comperiuntur, ex quo item αὐτοδιάκονοι inueniuntur, id eſt ſibi ipſis ſubſeruientes: quando Priamus etiam ἡνιοχεῖ, id eſt aurigatur. Achilles concidit carnes. Icit fœdus, immolatq́ Agamemnon. Meminit libro primo Athenæus. Nabatæorum ſuſtructiones impendio pretioſæ. Vrbes nullis communitæ mœnibus uiſuntur. Summa enim regioni pax. Equorum quibus carent, uicẽ implent cameli. Perfuncta fato corpora retrimentitiæ ſordis loco illis ſunt. Regium cadauer, ut ritè contumuletur, in ſterquilinia deiectatur. Sol illis ſacratiſsimum numen. In arula res illi peragitur diuina, quam in ara excitarint. Sarracenos conſtituit Ammianus inter Aſſiriam & Nili cataractas, & Blemmyarum collimitia, qui omnes à caluo (quod dicitur) ad caluum bellaces cenſeantur. Seminudi agunt, coloratis ſagulis pubetenus amicti. Nemo unus eorum ſtiuam attigit, uel arborem coluit quærendo uictui. Errant ſemper nulla lege, nullo lare. Vita eſt illis perpetua fuga. Vxores mercennariæ ac conductæ ad tempus ex pacto. Verum, ut adſit matrimonij ſpecies aliqua, dotis nomine offertur marito haſta cum tabernaculo. Ita uero palantur aſſidue, ut alibi nubat uxor, pariat alibi, & procul liberos abducat. Victus uniuerſis caro eſt ferina. Lac præſto eſt exuberantiſsimum. Frumenti ac uini uſus pleriſque ignotus. Interpres Homeri quidam Erembos Troglodytas interpretatur, & Sarracenos, id eſt σαῤῥακηνούς. Dici autem Erembos, παρὰ τὸ εἰς τὴν ἔραν δύνειν, quia ſubterranea incolant. Sed appellantur Erembæi quoque. Ammianus idem alibi ſcenitas Arabas Sarracenos dici nunc opinatur.

Aegyptiorum inuenta, & eorundem ritus. Artophagi Aegyptij cur. Cylleſtia. Ammonij unde. Pan, ſeu Mendes. De ſuibus. Hermotybies. Cici. Calaſiris quid. Laura locus deliciarum. Dulcis cubitus apud Sardis. Ochi regis hiſtoria. Omphale. Lydorũ libido. Abrotonum. Laurea in potu quid. Laura ciuitas, & Croton unde. Lauria locus. Plutarchi locus in Themiſtocle de Lauriotico prouentu. Cap. XXXVII

QVid uero de Aegyptiorum ingenijs, deq́ eorum doctrina ſentiendum uidetur, abunde aliàs exſequuti ſumus. Nunc nihilo ſecius prolibabimus quæpiam eiuſdem gentis peculiaria, ne quid per incuriam tranſiliamus, uelut conniuentes, quod noſtros libellos adiutum eat. Igitur quia in artibus reperiendis ſolertem fuiſſe gentem eam, & in cognitione rerum indaganda ſagacem, multi prædicant, compertum id in literis ante omnia. Ab Aegyptijs ex cæleſtium rerum ſcientia & obſeruatione anni rationem excogitatam primo: inde in portiones duodecim, quæ de lunæ nomine menſes nuncupantur, diſtributam. Græci quidem fuit moris, tertio quoq́ anno ut fieret aptior temporum reſponſus, menſem interijcere, quem intercalarem dicimus. At Aegyptij, re uniuerſa (uti uiſum eſt) comperta certius, ſingulis quidem menſium treis dierum attribuentes decadas, euoluto denique anno, quinq́ etiamnum ſuperadijciebant dies. Traditum porrò, duodecim deorum rationem ab Aegyptiorum ſcientia Græcos ad ſe corriuaſſe. Primos item deorum excitaſſe aras, conflaſſe ſimulacra, ac templa cõſtruxiſſe. Quin & animalium effigies ſaxis inſculptas oſtendiſſe. Quæ ad gentis mores ſpectant, & inſtituta à cæterorum ingenijs diſſita lon

gẽ comperiuntur. Nam taceo illud: ueterum Aegyptiorum alimenta ab herbis petita, paluſtriq; caule, eam quam agroſin uocant, unde irrepſit mos eadem dijs ſupplicandi. Mox uerò ad piſcitium tranſiſſe, ac nonnullos ad carnes, pellibus ad integumenta corporum reiectis: ſicuti ex arundinibus attexebantur domus. Aegyptios Hecatæus artophagos nuncupat, qui cylleſtijs ueſcerentur. Colleſtes uocat Herodotus ex olyra, id eſt ſiligine confectos. Proditum à ſacerdotibus eſt, à Mercurio deinde artium diſciplinarumq; excogitatos modos. Cæterũ, ferri hæc poſſunt: illa, admiratione non carent. Tenet quippe fama, fœminas inibi negotia obire, cauponã exercere, ac id genus alia pleraque peragere. Viros autem domi ſe continere, quæ aliàs muliebris cenſentur muneris, tractantes. Onera item capitibus geſtare, uirorum eſt, humeris autem fœminarum. Veſicæ retrimenta reddunt fœminæ ſtantes, uiri ſedentes. Ciborum ſuperfluitates intra domeſtica cõſepta excernuntur. Veſcuntur in propatulo, uijsq;. Sacerdotium nullum adit mulier: uirile habetur id. Maribus parentes alendi neceſſitas nulla. Filiabus autem ſumma. Scribunt non uti nos, à ſiniſtro in dextrum pergentes, ſed ediuerſo: prædicant tamen ipſi, nos in ſiniſtrum produci, ſe uerò in dextrum. Literæ eorum biſariæ ſunt, ſacræ, ac populares. In deorum cultum præter cæteros ſtudio feruntur exſuperantiſſimo. Virilia circuncidere non diffitentur, ſed rationem promunt, ut mundiores ſint. Sacerdotum tota leuigantur corpora, omni prorſum decuſſo pilo, ne quid ſordium ſe proferat in re diuina. Amicula linea ſunt, calcei papyracei, alijs uti nefas. Aegyptiorum dij uniuerſim quidem Iſis & Oſiris, quem Bacchum intelligant. Seorſum uerò & alij plures. Nam apud Thebas arietina facie coli Iouẽ traditur, quòd Herculi ſeſe ita uiſendum præbuerit, ut arietis detruncati pelle corpus obſepſerit. Quia uerò Iouem Aegyptij Ammonem dicunt, inde Ammoniorum, quos Aegyptiorum atque Aethiopum colonos prodidere, cognomen celebratum, ſimul & oraculi apud eoſdem uulgata fama. Sed de hoc paulo item plura mox. At mendeſii inter octo deos Pana connumerant, quos priores duodecim illis opinantur. Eius ſimulacrum caprinam præfert faciem. Crura uerò hircina ſunt, non quia talem arbitrentur eum, ſed ueritatis arcanum myſtico adumbratur uelamẽto. Aegyptiacè uerò Pan dicitur Mendes, quo nomine hircus item deſignatur. Quanquam eſt quoque in Thracia ciuitas Mende, uel Mendis: ut eſt apud Apollodorum, unde Mendæum uinum. Sunt & in Sicilia prope Palicos Mendæ. Inter animalia antiquis obſeruationibus conſecrata mneuis & apis ſunt notiora: mneuis ſoli ſacer eſt, ſuper quo nihil dicitur memorabile, ſequens lunæ. Suilli pecoris apud Aegyptios deteſtatio ſumma. Argumentum euidens, ſi quis tranſeunter ullo modo belluam attigerit, eueſtigio cum indumentis omnibus in flumine abluitur. Propterea inibi ſubulcis interdicitur templis uniuerſis: nec per connubia quiſpiam cum eo genere affinitates conciliarit. Animal id nec dijs immolatur ullis, prę ter quàm Libero ac Lunæ: niſi ubi plenam uiſitationem illa facit, liberum enim tunc ſacrificium eſt, nec ſuillam carnem à menſa reijciunt. Maximus apud eos ſenectuti honos. Veſtes non aliæ magnopere, quàm lineæ, circa crura ambitu extremo fimbriatę, quas calaſiris uocant. quanquam ibidem calaſiries item pugnatores uocantur: ſicuti etiam hermotybies. Sunt quibus calaſiris intelligatur equeſtris tunica latior, quam & xyſtida uocant: dicitur quoque ἱππικὸν χλιδ@, Græcorum lexicis hac in re præcipuè uitiatis. Laneas ueſtes intuliſſe templo, profanum. Scelus item, inuolutum ijs cadauer condidiſſe. Aegritudinum ibi non unus eſt medicus, ſuus eſt unicuiq; morbo deſtinatus. In funeribus is irroborauit mos, ut decedente aliquo, caput ſibi muliebris familia & uultum deformet luto, excurrat deinde per urbem, ac ſe plangat: conuerberãtur & uiri renudatis pectoribus: ſalinarijs mox condiendum traditur cadauer, quum odoribus, tum etiam ſale. muliebre corpus domi diutius aſſeruatur, ne Venerea fœditate à ſalinarijs inquinetur, quod experimento cognitum quandoque eſt. Vnguenta Aegyptijs, præſertim in paluſtri ſolo, ex Sillicypriorum fructu, ipſi appellant κίκι. Cogebatur Aegyptiorum unuſquiſq; deſtinato magiſtratui, quo ſe artificio tueretur, palàm facere. Quòd ſi quis ementiretur, morte luebatur mendacium. Eam legem ad Athenienſes quoq; tralatam à Solone, auctor Diodorus prodidit. Hortorum curam eſſe familiarem Aegypto, ſcribit ex Callixeno Athenæus: quamobrem accedente aeris temperatura

tura, florum copiam quacunq; anni parte abunde ſuppetere, præter aliarum rationem terrarum. quo ductus argumento Martialis libro ſexto ſic iocatur,

Vt noua dona tibi Cæſar, Nilotica tellus
 Miſerat, hybernas ambitioſa roſas,
Nauita deriſit Pharios Memphiticus hortos,
 Vrbis ut intrauit limina prima tuæ.

Poſtremo, nec illud ſilentio inuoluendum: in numeroſa Aegyptiorum regum ſerie, mandatum literis, etiam fœminas quandoque regnum tenuiſſe. Ganeata eorundem cibaria literis commendarunt multi: ſed palàm facit hiſtoria potiſſimum, qua proditur memoriæ, aduerſus Perſarum regem Ochum expedito cum exercitu irruiſſe Aegyptium regem, móxque à Perſis ſuperatum. Quum ab Ocho tractaretur humane, etiam menſæ adhibitus, ridere perrexit Perſicam lautitiam, ut tanto principe indignam prorſus. At ſi collibeat (inquit) noſſe, cuiuſmodi eſſe deceat felicium regum menſam, imperato meis olim coquis, cœnam parent Aegyptiam. Quum adnuiſſet Ochus, arriſiſſentq; plurimum id genus condimenta: Malum malè (inquit) ó Aegyptie, diſperdant te dij, qui hiſce neglectis, uiliores affectaſti dapes. Fuit apud Alexandrinos locus Laura nomine, in quo omnium quæ ad delicias ſpectarent, uiſebatur forum. Sicuti fuit apud Samios Laura quoque, Policrate tyranno ſtruente: ut apud Sardis qui eſt, dulcis cubiti exhiberet imaginem, Lydorum in primis molliciem amplexatus. Quando gens ea Venereorum appetentiſſima in hortorum amœnitate cum mulieribus congredi multum diuq; conſueuerat. Eorum principatum ubi arripuit Omphale, poſt alias irrogatas pœnas, uxores uiridario præcluſas ſeruitijs proſtituit, unde conciliatum loco nomen. Meminit Athenæus, ſed & Plato in Phædro. Quo (uti arbitrantur) argumento, Dioſcorides libro tertio, abrotonum etiam γλυκὺν ἀγκῶνα uocari ſcribit. Quum uerò ait Gellius, Romanis mulieribus in potu familiaria fuiſſe, lauream, paſſum, murinam, lauream pro lora dictam uolunt eruditiores. Nam ſcribit Varro, Grandiores natu mulieres loram bibiſſe, uel garum, uel defrutum, uel paſſum quam dixerit murrinam Plautus, uti nonnullis placet. Crotonis ciuitatem dici Lauram, compertum mihi eſt, ab Laura Lacinij filia, Crotonis uxore, à quo ciuitati factum nomen. Fuit in Attica item Laurium, locus metallorum ferax: quod prodidit inter cæteros Herodotus & Sudas quoque. Hinc apud Plutarchum in Themiſtocle, Laurioticus celebratur prouentus. quam rem aut non percepit interpres, aut neglexit: ſicuti in Nicia quoq;, ubi metalla in Laureotica recenſentur, id eſt ἐν τῇ Λαυρεωτικῇ: at interpreti ſatis fuit, In agro, transferre: ni forſan decurtati codices ſunt. Laura, pro uia, ſeu uico eſt apud Herodotum libro primo, ueluti per quem fluit populus.

Aphrorum ritus diuerſiſſimi. De Mauruſiis pluſcula, & Cinganis. Aegidis origo, & quadrigarum. Hammata quid. Necnon de Carthaginenſibus. Ammon Iupiter unde. Parammon Mercurius. Gorgia quid. Gorgones animalia. Boues retro paſcentes. Plagion ſchema. In Libyam remittere ægrotum quid. Cap. XXXVIII

APhricam eſſe hominibus fœcundiſſimam, auctor probat Herodianus: proinde gentes diuerſiſſimæ in eadem, & moribus miris maximè. Nobis omnia conſectari, non eſt conſilium, cum delectu curioſo, quod hactenus fecimus, paucula ex ſtrue cumulata præcerpemus. Aphricam M. Tullius omnium uocat prouinciarum arcem, natam ad bellum contra urbem Romanam gerendum. Adyrmachidas ad Aegyptum uergentes eiſdem ferè uti moribus accepimus, quibus & Aegyptij narrantur imbuti. Vxoribus in utroq; crure armilla ineſt ærea. Caput inſigniter comatum. Si quos, uti aſſolet, pedunculos ceperint, pręmordent, ac mox abijciunt. Virgines iam maturas uiro aſtituunt regi. Quæ præcipuè illexerit animum, præfloratam dimittit. Naſamonum ſingulis de more adſunt uxores plures: cum quibus uel palàm congredi, receptum apud eos eſt, prius ſcipione prætento. Nuptiali cœna diſcumbentium ſingulos adit noua nupta Veneris gratia. Cõgrediuntur illi, domo allatum donum contribuentes. Sicubi iuriſiurandi uſus ueniat, concipitur id per uiros qui olim apud eos plurimo uirtutum ſplendore enituerint. Affuſis precibus ad maio-

rum monumenta, futurorum ſcientiam aucupantur incubantes manſibus. Fidei ſan-ctio maxima, inuicem ſibi idem propinaſſe poculum. Cuius ſi inopia fuerit, è cinere idem petitur argumentum. Mauruſii duriſſimis inſueti, in paruis degunt tugurijs, ubi liceat uix reſpirare. In humo dormiunt nuda, ſi qui delicatiores paulò ſunt, aliquid ſubſternunt. Veſtes pro temporibus euariaſſe, legibus prohibentur. nam laceras craſſioresq́ omnibus geſtitant horis. Pane carent, ac uino, quin bonis omnibus, ſine quîs humanior degi non queat uita. Tritico ueſcuntur tamen, ac ſiligine, hordeoq́, uerum incocto, nec trito in farinam, belluarum utique more. Apud eos nefas eſt, uiros uaticinari. Fœminarum modò ea eſt functio. Nam ſacrificio proprio dijs obito, antiquis non inferiora ædunt reſponſa. Videntur Mauruſii è Phœnicia oriundi: quoniam Hebræis ex Aegypto demigrantibus duce quidem Moſe prius, mox Ieſu Naue filio, patrias coacti ſedes linquere in Aegyptum, inde in Aphricæ ultima deſugere. Argumento ſunt lapideæ columnæ apud Tingen oppidum, in quîs Phœnicum lingua conſcriptum: Nos à facie fugimus Ieſu prædonis, filij Naue. Dicuntur autem Aphricæ indigenæ, quòd eis nulli ſint uetuſtiores. Quo nomine illorum rex Antæus, eſt dictus terræ filius. Hæc autem ratio & Didoni Carthaginis condendæ occaſionem facile præbuit. Mauruſios denique Cinganos appellari nunc, coniectatio eruditorum eſt, quòd ab Sarracenis pulſi, per omnem ſint Europen diſiecti. Scatet feris Garamantum ſitus. Tenet conſtans fama, auerſari eos hominum commercia, immo uerò etiam aſpectum fugitare. Arma illis nulla, quando nec tueri quidem ſe audent. Macas memoriæ proditum eſt, ſumma capitis curioſius deradere, relictis in meditullio capillis, quos ſuccreſcentes circumtondent eadem cura. Poſſent uideri ſacerdotes noſtri ritum inde mutuati, niſi quòd capitis corona ex Romanæ eccleſiæ inſtitutione regnum præfert, quod in CHRISTO expectatur. Capillorum uero decuſſio temporalium indicat bonorum depoſitionem. Gnidanum uxores fimbriarum copia perſtrepunt, pretium id concubitus eſt, quo pluribus quæque uiſatur exculta, eo plauſibilior eius forma cenſetur, ceu quam adamarint innumeri. Machlyes comam in occipitio connutriunt. Auſes uerò capronas è fronte demiſiſſe, gaudent. A uirginibus honori Mineruæ, quam indigenam arbitrantur, certamen æditur quotannis: arma, lapides ſunt, fuſtéſque: ſi qua ex ictu deceſſerit, falſa cenſetur uirgo. Quę omnium præſtantiſſime deprælíata eſt, à cæteris Græca condecoratur armorum facie. Subuehiturq́ curru per Tritonidis ambitum paludis. Putant uero Mineruam Neptuno prognatam, & palude eadem. Coargutam uerò grauius à patre, indignabundamq́ inde, adoptandam ſe Ioui inſinuaſſe. Promiſcuus porrò illis, ac ferarum prorſus more paſſiuus cum mulieribus congreſſus. Troglodytas Aethiopum inenarrabili pedum celeritate mirantur rerum conditores. Non articulatior illis uox: uerum, qualis in ueſpertilionibus inauditur, ſtridor. Cibus non aliunde, quàm ex ſerpentibus lacertisue, ac omnino reptili genere. Lybicum uerò inſtitutum id item eſt, ut quos in uenatione uel pugna elephantes attriuerint, magnificè ſepeliant, ac hymnos præterea concinant. Quorum id ſit argumentum, ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι τοὺς ἀντιπάλους γενομένους θηρίῳ τοιούτῳ, id eſt uiros eſſe bonos, qui tam atroci belluæ ex aduerſum ſteterint: quod mors glorioſius comparata ἐνδόξιον ſit ὑπὸ θηριω-μένῳ. Atlantes proprijs carere nominibus tradunt, ſolos hominum, quod nobis compertum ſit. Hoſce memorant orientem execrari ſolem, ac omnifariam ingerere conuitia, quia ipſos perurat, & inutilem reddat regionem, caloris exſuperantia ambuſtam. Aphris porrò paſtoribus mos ille uetus eſt, quadrimis filijs uerticis uenas aut etiam temporum, lana quám ſuccidam dicimus, adhibita, inurere, compeſcendis è capite fluxionibus. Proptereaq́ inter omnes proſperiore uti ſe putant ualetudine, ac re uera eiuſmodi comperiuntur. Quòd ſi amburendis uenis fortè ſpaſmo corripiantur pueri, inſperſam hirci urinam, præſentiſſimum malo remedium arbitrantur. Aphras mulieres ſuper ueſtem nudas geſtare caprarum pelles fimbriatas, ac rubrica litas: unde apud Græcos defluxerit Aegidis appellatio. Quadrigarum item morem indidem in Græciam demanaſſe, produnt. Sepeliendi ritus à Græca non ita abiungitur conſuetudine. Riſu non caret, quod in more Naſamonibus eſt, qui ſedentium habitu mortuos aſtituunt, id ipſum & inter moriẽdum curioſius attendentes, ut ſedentes expirẽt. Aphros

porrò

porrò traditum eſt, gentem eſſe ad omnem auram ſpei mobilem, atque infidam. Numidas ante omnes barbaros in Venerem effuſos. Ammon celeberrimum eſt Libycis numen, cui de paſtoris nomine, à quo illi primò erectum ſimulacrum eſt, appellationem factam, in Meſſeniacis rebus auctor Pauſanias eſt, ſicuti Babyloniorũ Belus ab Aegyptio quodam Belo creditur nuncupatus. Scitu uerò dignum: dici non Iouem modò Ammonem, ſed & Ammoniam Iunonem. Quin & Parammon Mercurius colebatur in Libya quoq;, ſed ita, ut Elei in Peloponneſo eiſdem pariter rem obiſſe diuinam memorentur. Pindarici interpretes id produnt modo: ab Libycis Ammonem nuncupari Iouem, atq; ſic etiamnum coli. Hammata in frictionis ratione pro faſcijs accipit Galenus: His, inquit, de cauſis etiam τῶν ἀμμάτων circumactus fieri cõuenit, quos fricantes circa totum uentrem adhibent. Maxyes in parte capitis dextra comam enutriunt, in ſiniſtra decutiunt. Minio linunt corpora, ſeq; à Troianis propagatos, fabulantur. Oblinuntur colore eodem Zygantes, quibus ex ſimijs alimenta ſunt. T. Liuius perfidiam Pœnis attribuit, quam uel Punica maiorẽ in Annibale fuiſſe, ſcribit. Cicero calliditatem: ſicuti numerum Hiſpanis, robur Gallis, artes Græcis, Italis ſenſum, Romanis pietatem, ac religionis ſapientiam. In floridis Apuleius Carthaginem miris efferẽs laudibus: inibi pueros omnibus imbui diſciplinis, ſcribit, quas & oſtentent iuuenes, doceant ſenes. Eſſe porrò Carthaginem eius prouinciæ magiſtram uenerabilem, Aphricæ Muſam cæleſtem, camenam togatorum. Carthagine imperatores tollebantur in crucem, ſi proſpero euentu, prauo conſilio rem geſſiſſent. Carthaginenſium iuuentutem uidetur non citra probrum Ennius tunicatam dixiſſe: quoniam primum tunica nõ uterentur Romani, mox ſubſtrictam admiſerint, breuemq;, citra humerum deſinentem, quam uocant exomida. Carthaginenſium item mores inceſſit Plutarchus, ut amarulentos, triſtes, ſubditis graues, in terroribus haudquaquam generoſos, in ira peragreſtes ac feros, pertinaces in ijs quæ ſemel complacita ſint, ad luſum & gratiam immites aſperoſq;. Pœnos eſſe acutiſsimam gentem, Columella ſcribit. Scitu uerò dignum: Carthaginem ueteribus dici quandoque caccaben, id eſt κακκάβην: quod illarum gentium lingua equinum indicet caput. Ad quam rem Virgilianum illud ex Aeneidos primo alludere, neminem (opinor) fallit. Miſnam dici Carthaginenſium nauale, compertum nobis eſt. Illud hic obiter ſubnotarim: eſſe in Libya Gorgonas animalia κατωβλέποντα, id eſt ſemper deſpectantia, ouibus creduntur agreſtibus ſimilia, aut uitulis, ſicuti quidam uoluere. Peſtilens ijs eſt oris halitus, quippe intereunt mox afflata omnia. Sed nec innocentior ab oculis radius manans, ubi concuſſa, quæ à fronte in oculos propendet, coma, ſpectarint aliquid. Cognitum id à Marij militibus aduerſus Iugurtam bellantibus. Eſſe item in tractu eodem, Herodoto auctore, boues opiſthonomos, id eſt retro paſcentes, id exprimentibus cornibus quæ adnuunt proclinanturq; in ima: tametſi hiſtoriam conuellit Athenæus ſub aliena perſona, quoniam à nullo præterea hiſtoricorum ſit comprobata. Gorgia, id eſt γόργια, ad Gorgonas pertinent nihil: nam dicuntur eo nomine Dorienſibus hiſtrionum perſonæ. Eſt & ſchema ſimiliter deſinens, quod gorgion dicunt: cuiuſmodi apud Thucydidem hiſtoria prima,

φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη.

Eſt apud eundem ſchema item plagium, ubi quid ita enunciatur, uti ad unum referri queat, queat & ad alterum. Sicuti quum interpres ait, dici hæc ab Themiſtocle ualent, ſed & ab Thucydide. Illud uero Galeni ex Therapeutices quarto, aduerſus Theſſalum & aſſectatores: Si, inquit, medicaminum ſeries numeroſa cum diætæ ratione nil prorſum ægritudinem alleuarit, ἐκπέμψουσιν εἰς λιβύην τὸν ἄνθρωπον, id eſt in Libyam hominem remittent, Hiſtoriam (opinor) latentem complectitur. Ex claſsicis quippe auctoribus id exploratius eſt, homines in Aphrica ſalubri eſſe corpore, ac pleroſq; diſſolui ſenectute, morbumq; haud ſæpe ſuperare quenquam.

Clepſydræ notiones plures. Hydrologium quid. De clepſydrio item. Iupiter Ithomatas. Ephydor. Ithomea feſta. Diametri notio recondita. Plutarchi locus explicatur in Demetrio. Quid ſit per diametrum moueri. Ariſtotelis obſcuritas illuſtratur. Cap. XXXIX

CAeterum relictis deniq; gentium moribus, quos miſcellanea quadam ratione ac promiſcua, ut ſe inter legendum obtulere, prætexuimus, ad inſtitutum, ueluti poſtliminio redeamus. Atq; illud attingamus primum: clepſydram dici quãdoq; Aſtronomicum organum, horas metiens. Clepſydris, inquit Martianus, lunæ magnitudo cognoſcitur. Hydrologia uidetur appellaſſe Cleomedes in tractatu De cæleſtium orbium contemplatione, quibus ſolem dimetiebãtur: Pauſania uerò auctore, ſcimus in uertice montis Ithomęs arcis Meſſenenſium, unde Ithomæa dicantur feſta, Iouis ἰθωμάτα honori dicata, fontem fuiſſe nomine Clepſydram, in Arſinoen fontem alterum influentem: credo, quia quandoq; exundet, quandoq; deficiat. Fuit & in arce Athenis eodem nomine fons ita nuncupatus, quod flare incipientibus Eteſiis impleatur: flacceſcẽtibus autem, deſinat: conſimili ferè ratione, qua Nilus. Propterea de M. Antonio ſcribit Appianus in Parthico: Athenis profecturum ad bellum, ex ſacra olea ſibi ſertum pręcerpſiſſe: porrò & ab Clepſydra uas aquæ plenum detuliſſe ex præcepto ſecum. Legimus & Metichen ſcortillum Clepſydræ cognomentum ſibi adoptaſſe, quum ad Clepſydram cõcubuiſſet, ac uniuerſa defluxiſſet aqua. Eubuli quoque poema dictum legimus Clepſydram, quod auctor prodit Athenæus Dipnoſophiſtarum libro tertio ac decimo. Qui clepſydræ æqualitatem cuſtodiret, ephydor dicebatur. Quia uerò eſt horonomicon uas clepſydra, hinc præfinito dicentes, ad clepſydram id agere, pronuntiamus. Ex quo Cicero: Cras ergo ad clepſydram. Hinc διαμεμετρημένην ἡμέραν dici à Græcis audias. In tres autem partes diſtribuebatur aqua, una quippe agentis erat, rei altera, tertia iudicum. Diametrum uerò appellarunt, quod à iuſta deficit dimenſione: ut eſt apud Dinarchum in Calliſtrati Iſangelia. Ex quo Plutarchi uerbis lux infertur plurima in Demetrio, cuius filius in Thebarũ oppugnatione, quum plures fruſtra cædi aduerteret, eo nomine querebatur apud patrem. Qui commotior, τί δυσχεραίνεις inquit ἢ διάμετρον ὀφείλεις τοῖς ἀποθνήσκουσι; quid moleſte fers, an diametrum trucidatis debes? Hanc doctrinam non eſt interpres aſſequutus. Nec illud negligendum, quod primo de animalium hiſtorijs prodit Ariſtoteles: animalia τετράποδα καὶ πολύποδα moueri κτ̀ διάμετρον. Nam diametrum lineam item dicimus ab angulis quadrati ad angulos tranſeuntem oppoſitos. Multipeda uerò, dum ſtant, quadrangulam planè formam deliniare uidentur: uerum, in progreſſum, non per rectam lineam pedes protendunt, ut homo, ſed à dextro in ſiniſtrum, uiciſſimq; à ſiniſtro in dextrum. Diametrus, inquit Martianus, Latialiter diſtermina dicitur. Clepſydram graphicè Apuleius expingit. Clepſydrij auſcultationes inuenimus apud Philoſtratum, quibus Adrianum Tyrium aſcriptum refert, ab Herode Attico, tanquam rei maximè arcanæ. Item Pauſaniam Cappadoca unum ex ijs fuiſſe ſcribit, qui clepſydrij participes forent, quos (inquit) aliqui uocant διψῶντας, id eſt ſitientes. De clepſydræ porrò ratione in encyclijs quæſtionibus Ariſtoteles.

Vocabulum lutra quàm uarias recipiat notiones. Elytron. Anelytra, Luntæ aues, ac coniſticæ. Elutriare. Labandria. Luter. Lura. De lutrophoris, & corriuatis à lutra dictionibus. Hydrophoros puella. Hydrophoria feſtum. Erinnys unde. De aquiminarijs: aquarijs itẽ, ac Cerere Luſia, & Erinnye, Arione equo. Neptuni & Cereris eiuſdem fabella. Puncta. A punctis. Neptunus cur Hippius, & deus maris. Neptunus itẽ Hippodromius. Luſius fluuius, & Gortynius. Aquatio, aquatus, adaquare. Cap. XL

LVtras ſunt qui in noſtris literis aquas immundas dici à Græcis interpretentur, opinor inde adductos, quia Sudas λοῦτρον exponit, τὸ ἀπόλουμα τὸ ῥυπαρόν. Sunt & lutræ fibrorum è genere, quas nunquam mari accepimus mergi. Haſce uerò etiam lytras (Varrone auctore) dicimus, quia radices arborum in ripa ſuccidant. quamuis poſſit uideri etiam à luendo lutra nuncupari, quòd aquis ſe lutet, quoniam enhydris Græce interdum nominetur. Elytron uerò cruſtam dicunt pennas ſuperuenientem, quaſi uagina incluſas, ut in ſcarabeis: nam inde anelytra dicuntur, quæ detectas habent pennas, uti apes. Luntæ uocantur aues, quæ lauandi uſu non carent: ſicuti coniſticæ merſantes ſe puluere, uelut pulueratrices. Lutra Græci genere neutro etiam balnea dicunt: ſicuti etiam lutronas, ut Xenophon. Balnei

uerò

uerò aquam lutrion, ut Ariſtophanes ἐν ἥρωσι, noua etiam comœdia lutas. Inuenio & lutrophorum appellari, qui nouis nuptis lauacra deferebat, Athenis quidem ex Callirrhoe, aut ex Enneacruno, alibi uerò undecunq;. Puerum genere propinquiſſimum eo fungi ſolitum munere, ſcribunt nonnulli. Fœminam uerò in eo uſu intelligere uidetur Pollux. Quin & in Veneris templo apud Sicyonios uirginem, quæ annuo fungatur ſacerdotio, lutrophoron dici Pauſanias ſcribit. Nymphica item lutra fuiſſe dicta, reperio. Erant & ſui defunctis, qui cælibem tranſmiſiſſent uitam, lutrophori, id eſt pueri hydriam tenentes, qui ſuper monumentum aſtituebantur. Lutra uas item apud Latinos. Vnde Elutriatum uellus apud Plinium, quod de uaſe in uas tralatum eſt, quod tranſuaſare item dicitur, ſed rarius. Elutriare lintea ex Laberio apud Gellium, pro lauare poſitum uidetur. Sicuti Labandria, quæ ad lauandum ſunt data. Luteridium ſunt qui Latinè labellum interpretentur: alij & capulam. Putant ex eruditioribus aliqui, à lura dici elutriare uerbū: id uerò eſt os culei: unde & lurcones, capacis gulæ homines. Apud quoſdam luter uas eſt, quo miſcetur aqua uino. Eius cōmeminit Hieronymus in Iouinianum. Et quoniam de aquis mentio eſt, aquarios lego nuncupatos hæreticos quoſdam, qui aquam offerebant ſolam in calice ſacramenti. Apud Ciceronem in Epiſtolis familiaribus à Cælio concinnatis, uidentur eſſe aquarij, qui aquam circunferunt uenalem. Niſi ego, inquit, cum aquarijs & tabernarijs pugnarem, ciuitatem ueternus occupaſſet. Iuuenalis,

Veniat conductus aquarius.

Aquaria prouincia in Cicerone aduerſus Vatinium, Cura eſt quæſtoris, præfecti mercibus, quæ uel mari uel omnino aquis ſubuehuntur, ne quid exportetur. Sed & publicis aquis præfici ſolitos quoſdam, ſcimus. De quibus quandoque ſit ſenatuſconſultum factum, ut quum eius rei cauſa extra Vrbem forent, lictores binos, & ſeruos publicos ternos, architectos ſingulos, & ſcribas, & librarios, accenſos & præcones totidem habere liceret. Hoſce dici quandoq; aquarum curatores animaduerto, interdum & aquarios. Iulius Frontinus, Ille aquariorum tollendus reditus, quem uocant punctam. Et mox docet, fuiſſe quendam qui appellaretur à punctis. Pertinebāt & ad eandem aquarum rationem, qui uocabantur uillici, caſtellani, ſilicarij, tectores. Sed hæc fermè miniſteria erant. Alibi Frontinus aquariorum fraudem nominat, quos aquas ex publicis ductibus in priuatorum uſum deriuare deprehendiſſet. Super qua re Cælij Rufi ædita quoq; legebatur oratio, cui titulus fuit De aquis, ubi aquariorum dolo, irriguos agros, tabernas, cœnacula perpetuis ſalientibus coarguebat inſtructa. Vnde illuſtratur Cælij eiuſdem locus, de quo diximus. Qua in parte mirari quiuis poteſt interpretum uanitatem, ſæpius in uado hærentium, aut prora illiſa uel ſuppreſſa etiamnum naui, uix enatantium. Memorabile illud quoq;, ad inſtitutum quod pertinet præſens: aquarum Athenis præfecturam Themiſtoclem geſſiſſe, compertisq; nōnullis, aquas per dolum corriuaſſe, quum damnandos curaſſet, ex mulctatitia pecunia æneum puellæ conflauit ſimulacrum, quam hydrophoron uocant, ab Perſis mox Sardis tralatam, & in Matris deûm templo collocatam. Leguntur hæc quidem in Plutarchi parallelis, ſed non citra ſcaturiens mendum. Fuit Athenis feſtum quoq; hydrophoria, lugubre, in eorum memoriam, qui cataclyſmo perijſſent, meminit Apollonius. Aquiminaria uaſa apud Pomponium Iureconſultum ab aqua deducuntur, ut ſint ad abluendas manus inſtrumenta: quæ eſcario argento contineri putat. Scribit Herodotus hiſtoria prima, Aquiminaria duo Apollini Delphico fuiſſe à Crœſo oblata, aureum argenteumq;. A Græcis περιρραντήρια nuncupari uidentur. Aqualem cum aqua, ubi in Curculione Plauti legimus, notionem arbitror manifeſtam. Aquarium in Pomponio Digeſtis De ſeruitute ruſticorum prædiorum, eſſe locus uidetur, unde ducitur aqua in fundum riguum. Sunt & aquilices apud Calliſtratum. Aquarios inter ſeruitia computat Digeſtis de fundo inſtructo legato Vlpianus: Hoſtiarij (inquit) topiarij, diætarij, aquarij domui tantum deſeruientes continebuntur. Quod ad Euſtochium ſcribens comprobat Hieronymus, In lignarios, inquit, & aquarios damnauit. Aquationem pro irrigatione accipit Palladius, qui & aquatam mulſam dicit, aqua dilutam multa. Nec adaquare uerbum uulgò frequens idem reformidat. Luſiam, id eſt λουσίαν, inuenio cognominatam Cererem

in Arcadia apud Thelpuſam, quòd olim ei quærenti filiam congredi concupiſſet Neptunus, id ut uitaret dea pudica in equã ſe deformauit. Dolo percognito, deus equum induit, ac mox Cererem adijt. Quæ initio factum tulit permoleſte: inde ira deſita, Ladonis aqua expetiuit relui. Hinc producta cognomenta duo: nam Erynnis nuncupari cœpit, quoniam indignari apud Arcadas ἐριννύειν dicitur. Ex ablutione uerò Luſiæ prorepſit appellatio. Sunt qui Luſiæ ibi ſimulacrum non Cereris eſſe coniectent, ſed Themidos toto (quod aiunt) cælo incõſideranter aberrantes. Et concubitu eo natam ferunt puellam, cuius nomen non initiatis enuntiaſſe, nefas arbitrabãtur. Natum item equum Ariona. Qua ratione Hippion Neptunum Arcadas putant cognominaſſe primum. De Arione hoc intellexiſſe in Iliade Homerum uolunt,

οὐ δ' ἄκεν μετόπισθεν ἀρίονα δῖον ἐλαύνων,
ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν.

Sed & in Thebaide ſic legimus,

ὡς ἄδραστος ἔφευγεν ἐκ θηβῶν εἵματα λυγρὰ
φέρων σὺν ἀρίονι κυανοχαίτῃ.

Sunt qui tradant, omnium principem Neptunũ equos domuiſſe, arte etiamnum equitandi excogitata, unde cognominis nata occaſio. Sicuti etiam deus eſt maris habitus, enauigandi ſcientia mortalibus cõmunicata, claſſe quoque conflata primum, cui ſit à Saturno præfectus. Id quod Cretenſium placitis continetur præcipue. Fuit & Thebis Hippodromij tẽplum Neptuni: quod Chryſippus ex carmine ſignificat Pindarico ex Iſthmijs. Hippij cognomen inde productum, arbitratur Phurnutus, quod mari celerrime iter peragatur, uelut equorum functionem ſubeant naues. In Arcadia interluit Gorna uicum fluuius initio Luſius cognomento, quòd natum ibi Iouem abluerint, mox Gortynius, cuius aqua creditur omnium frigidiſſima.

CAMILLI RICHERII RHODIGINI IN ANTIQVArum lectionum libros, ad ornatiſſimum doctiſſimumq; Angelum Bragadinũ, patritium Venetum, ac Dominicani inſtituti profeſſorem reuerendum, Præfatio decimanona.

EST genus hominum (ſi modo tales appellandi homines, & non potius ſub humana ſpecie, belluæ) uenerande pater, qui in uniuerſum omnes liberaliores oderunt diſciplinas: exiſtimantq; naturali quodam habitu facile ſe poſſe ſecernere uerum à falſo, æquum ab iniquo, honeſtum à turpi, & (ut paucis dicam) omnia rerum diſcrimina uidere. Ad quorum opinionem ſi cõniuere uellemus, quanta perturbatio rerum omnium conſequeretur? quanta confuſio? Nam maximas uirtutes clariſſimasq; diſciplinas iacere omnes neceſſe eſſet tam barbara dominante ſcientia. Non ſunt igitur huiuſmodi homines audiendi: nec tam rationibus (quas reijciunt) refellendi, quàm ut inſani ad cognatos & affines deducendi, uel Anticyram deportandi, qui artem ipſa natura certiorem ducem excludunt. Sunt item alij qui literarum cognitionem libẽter amplectuntur, ſed

nonnullorum

nonnullorum uel prauo iudicio perſuaſi, uel proprio naturæ uitio inducti, non putant hanc *παιδείαν* quam tum rectam ad bonas artes inſtitutionem, tum humanitatem appellare poſſis tam neceſſariã, ut ſummopere de ea ſibi comparanda ſolliciti eſſe deberent. Quorũ etiam niſi iampridem exploſa ſententia eſſet, male cum rectioribus ageretur literis, atq; dolerẽ uicem patrui mei, qui bonam uitę partem in hiſce ſtudijs conſumpſiſſet. Sed me recreat præſtantiſſimorũ hominum & inſtitutum & auctoritas, in quorum iudicio & mihi conquieſcendum cenſeo. Nam in priſca eccleſia & hac noſtra, qui ſummi ſemper habiti ſunt, ij magna cum laude in his etiam literis uerſati ſunt. Id confirmatius ut credam, facit Origenes Adamantius, in quo uiro tanta fuit eruditio, ut etiam acerrimi hoſtes ſanctiſſimæ religionis noſtræ, quales Porphyrius, Proclus, alij, faterentur eum exactiſsimam omnium liberalium diſciplinarum cognitionẽ tenere. Facit Euſebius Pamphili: faciunt Gregorij, alter Nazianzenus, Nyſſenus alter: atq; huius frater Baſilius uerè Magnus, qui poſt acceptum baptiſma rhetoricen profeſſus eſt aliquãdiu, quod munus adeo magnifice impleuit, ut Libanius ſophiſta celeberrimus, ſuas declamationes Baſilij cenſuræ ſubijceret, Nazianzenus magnificentius contempſit: quantum tamen & in hac parte potuiſſet, oſtẽdunt orationes tanto artificio elaboratæ, ut ueluti Chriſtianum quendam Demoſthenem agnoſcas. Hic tamen non rhetoris ſed theologi cognomentum promeruit. Huc nõ aduocabo inter Latinos Tertullianos, Cyprianos, Hieronymos, Auguſtinos, & quos multos habet noſtrum, uel hoc ſolo nomine felicius, ſeculum. Legiſti opinor (cuius iam mentionem feci) Baſilij commentarium De gentilium libris legendis, Expendiſti (ni fallor) quid cõſilij dederit nepotibus, quibus optime conſultum uoluit. Frangatur igitur tot tantorumq; uirorum auctoritate, iſtorum peruerſitas ac parum liberalis opinio: qui quum ad nullam partem humanitatis aſpirare poſſunt: nec alios quidem id debere facere arbitrantur, & quod propter ignauiam ſe aſſequi poſſe deſperant iudicio factum uideri uolunt. Nec tamen eo ſpectat oratio mea, ut cuperem grauioribus de manu excuſsis literis ſtudioſos perpetuò hic hærere, ſed oſtenderem quàm non obfuerint tractantibus ſacra, quantumq; potius præſidij, ubi cum cauilloſis congrediendum hæreticis, attulerint: quòd quum multi, tum tu Angele doctiſsime, ac Venetæ nobilitatis præcipuum decus, omnium optime uides, quippe qui in hoc ſpatio magna cum laude decurriſti, & iam maiore cum admiratione res maximas adminiſtraſti: ut nobis dubitandum relinquas, maior ne in te ſcientia rerum an peritia ſit literarum. Et ut nullum non liberalium artium genus tibi diſcendum cognoſcendumq; cenſuiſti, ita religionis & bene uiuendi ſtudia tanquam præcipua tibi propoſuiſti ac delegiſti. Quod quum antea minimè ignorarem, proxime tamen ex ſermone ac prædicatione affinis mei Ioannis Mariæ Goretti hominis integerrimi & utriuſque noſtrum amiciſsimi illuſtrius neſcio quomodo apparuit. Qui uir tuam prudentiam, morum uitæq; conſtantiam ac ſanctimoniam ita admiratur & extollit, ut me quoque ad uehementius te amandum inflammauerit, utq; ad eum quo te complexus eram amorem, magna iam fieret acceſsio: quamobrem quum in id toto pectore incumberem, ut diſpicerem quippiam quod inſtar arabonis eſſet initæ amicitiæ, & perpetuæ meæ in te ſymbolum obſeruantiæ, optimum factu ſum arbitratus, ſi nuncupatione huius decimi noni libri animum erga te meum teſtificarer. Sunt enim in hoc opere quàm plurima à tuis ſtudijs non abhorrentia tractata loca, quum ex omni philoſophia, tum hac noſtra ſanctiſsima Chriſtiana. Tu uerò pater uenerande ſuſcipe hilari uultu hunc librum tibi inſcriptum, teſſeram noui amici, ſed qui officio & obſeruantia nulli ueterum ſit conceſſurus. Vale.

Rhodigij, ſeptimo idus Nouembris, anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI DECIMVSNONVS.

Alopeciæ morbo unde factum nomen. Hydrocephalæ affectiones. Pericranos. Quid Alopecium. Alopecades. Vulpio. Vulpis fraus. Scolios. Scolopes. Scolopomachærion. Cerdo. Cynalopex. Cinados. Smila. Baſſarus. Baſſæ. Scolecum, id eſt uermiũ ſpecies. Alopeconeſus. Apollo Epicurius. Scandalum unde. Baſſiadæ. Aethon uulpes cur. Alopeces. Pſyæ. Cap. I

ALOPECIAM morbum inde dici, Galenus arbitatur, quum alibi, tum apud Hippocratem Sentẽtiarum libro ſexto, quia uulpina ſit affectio: quod approbat item Paulus Aegineta libro tertio, ubi in humano capite areas & glabreta capillus deciduus facit. Idem erat ophiaſis: ſed hæc à ſerpente (inquit Galenus) cui ſubſimilis eſt, nominis rationem ducit. Ex ſucci prauitate utraq; res conſurgit, quemadmodum & madaroſis, id eſt glabritas. Plura in Cornelij Celſi De medicina libro ſexto. Cęterũ, quod in Gręcis monumentis ad hunc uſum comperi, minime diſſimulandum: Eſt, inquiunt, pathos pſiloticum, hoc eſt decutiens pilos morbus, alopecia dictus, ex proprietate urinæ animalis eius. Vbi em lotium id fuerit affuſum, eueſtigio infructuoſus efficitur locus, areſcentibus herbis, nec ſuccreſcentibus nouis. Morbum hunc inuenio ἀλωπεκίασιν dici quoq;. Verum, uberius ut iſta proſequamur: circa cutem capitis (inquit Galenus) ſeſe promunt affectiones hæ, μελικηρὶς, meliceris, atheroma, id eſt ἀθέρωμα: in extimis uerò alopeciaſis. Sunt & hydrocephalæ affectiones. Earum ſpecies nouimus quatuor: aut enim coit aqueus humor in cerebri meditullio, & panniculi: aut panniculum inter, ac os: aut inter os, & pericraniũ: aut in oſſis, & cutis medio. Pericranos (inquit in libro, cui titulus ὅροι ἰατρικοί, Galenus) eſt pellicula neruoſa totum complexa craneum. Verba ipſius hæc, περίκρανός ἐστιν ὑμὴν νευρώδης, περιλαμβάνων τὸ κρανίον. Ambeuntes uerò cerebrum panniculi μήνιγγες dicuntur. Eos finit idem, σώματα νευρώδη καὶ ἀρτηριώδη. Lego alopecia item uulpium luſtra recte dici. Alopecades uerò uafer eſt. Vulpionem noſtrates uocãt, & in Apologetico Apuleius. Nam Cicero De officijs primo, fraudem uulpeculæ attribuit, uim leoni. Proinde Lacedæmonius Lyſander, quum ei uitio uerteretur à nonnullis, quòd fraude ſubinde agere uideretur, Quò (inquit) leonis peruenire pellis non põt, uulpinã aſſuiſſe haud dedecuerit. Huiuſmodi uero uafricie inſignes homines ac panurgos, ex interpretatione Procli Diadochi, ſcolios uocat Heſiodus, id eſt tortuoſos obliquosq;, ubi ait σκολιὸν ἰθύνει, hoc eſt, ſcolium dirigit caſtigando, & ad ſimplices reuocat mores. Scolopas uero dicunt Gręci ſurrectos palos, ex qua (opinor) ſimilitudine inter chirurgica organa reperias apud Galenũ ſcolopomachærion, uelut cultellulum dixeris pali imagine. Nam ſmila in eodẽ uſu eſſe uidetur cælum. Scolecas autem uermes interpretamur, quorum ſpecies aliquot. Nam qui ſunt in uirẽtibus lignis, ac humectis, uocantur θρῖπες, qui in aridis tripes, uitium dicuntur ices, cornuum ipes, leguminũ troges, ueſtium σῆτες: ſicuti chartis qui adnaſcuntur, appellant ſilphæ. Scolon & ſcandalum (inquit Hieronymus in Pelagianos) apud Grecos, ex offenſione ac ruina nomen acceperunt, id eſt ab σκάζω, quod eſt claudico. Sunt qui ſcandalum interpretentur offendiculum. Vulpem porrò dici item à Græcis cerdo, notiſſimum arbitror, à cerdoſyne, quæ aſtutia eſt, maxime fallens, Sed & cerdos aſtutiam indicat uulpinam. Ariſtophanes in comœdia cui titulus ἱππεῖς. δόλιαν κερδώ, πολύϊδριν. hoc eſt, doloſam cerdo, multiſciam. Philoſtratum quendã laſciuiuſcule ſe ornantẽ idem Ariſtophanes uocauit κυναλώπηκα, id eſt cynalopeca, ex cane ac uulpe cõcinnata dictione, niſi ad Cynnã ſcortillum referre malueris. Cinados tamẽ, inquit Theocriti interpres, uulpes nuncupaŕ à Siculis, παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἀναιδῶς, id eſt ab impudẽti motu, uel

quia

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

quia doloſe moueẽ: meminit pro Cteſiphonte Demoſthenes, ſed & Ariſtoteles. Ex noſtris martem dici Latine opinãtur nonnulli. Martialis, Venator capta marte ſuperbus adeſt. Sunt qui eo nomine feram quãlibet intelligant: alij, paruũ animal genitalia nunc proferens, nũc retrudens: quod Ariſtophanij interpretes adnotarũt. Refert Harpocratio, cinadion dici à Siculis uulpem. Eſt item apud Sophoclem cinados. Eo quoq; nomine nauis Menelai gubernatorem nũcupatum, Pauſanias ſcribit: cuius fuerit monumentum in promontorio, quod in Laconia uocant ὄνου γνάθον, id eſt aſini maxillam. In Sudæ lectum monumentis eſt, uulpem apud Herodotũ nuncupari baſſarum. Baſſarica, ut ex Græcis cõperi (ſcripſit Dionyſius Apher, ſeu Mileſius, ut alij uolunt) opus multa obſcuritate inſigne. Baſſæ autem locus eſt in Cotylio monte prope Phigaliam in Arcadia, Vbi celebratur Epicurij Apollinis templum, nato inde cognomine, quòd in peſtilenti morbo tuliſſet opem. Qua ratione ab Athenienſibus dicitur Alexicacus. Baſſiadæ autem celebrãtur in Aegina, generis auctore Baſſo, etiam ſi apud Pindarum Budidas legit Didymus, de Budione progenitore. Alopeconeſus uerò inſulæ nomen eſt, uel (ut inquit Stephanus) Helleſpontiæ Cheroneſi ciuitas: inde ex oraculo adepta nomen, ut ibi Athenienſes ciuitatem cõderent, ubi uulpium catulos comperiſſent. Eſt & Alopecia inſula Straboni libro decimo. Illud deniq; ex Pindarico ſcitum carmine eſt, τὸ ἐμφυὲς, οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ, οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος. ideſt inſitũ ęthon uulpes morem haud exuit, non item amplius fremens leo. Aethon uero nuncupatur uulpes, ut uaframẽtis ignita: uel quia dicatur lampuris quoq;. Alopeces medicis caruncculæ ſunt lumbis circũiectæ: quas item pſyas dixit ſummus eiuſdem artis auctor Hippocrates: etiam ſi pſyas Hieronymus renes interpretatur.

Aſciam cruribus illidere, quid. De Antiphonte, ac Dionyſio. Dolabella'ne dicatur, an dolobella. Dolabra quid. Cap. II

ASciam cruribus illidere, ex Apuleij doctrina per parœmiã dici de ijs uidetur, qui ipſi ſibi mala accerſunt impingũtq; aut ſponte aut per temeritatẽ: quod genus nimio plus frequens eſt. Sæpe etiã per libertatis exſuperantiam. Ad quod ſcita hercle & digna quæ nõ pręetereatur, ex Philoſtrati ſophiſtis ſuggeritur nobis hiſtoria. Siquidem Dionyſio Siciliæ tyranno amplius ſcrutante, ubi terrarum exquiſitius haberetur æs: reſpondit ſophiſtes Antiphon, ut erat ingenij extẽporalis, ſemperq; in numerato, Optimũ ſe noſſe Athenis, ubi erectę ſtarent Harmodij & Ariſtogitonis ſtatuæ. Fuerant uerò hi tyrannicidæ. Innuebat Antiphon, eſſe itidẽ Dionyſium ab eiuſmodi hominibus dignum qui contrucidareẽ. Verum, dicacitas tum petulans tum nimia, homini male ceſſit, ac inter alia euidens peperit exitiũ. Aſciam nonnulli etiã dolabram dici rentur, unde inclinetur dolabella, ut ſecunda ſyllaba prorſum habeat A, non O, ut ferè uulgò receptum eſt. Quod Cæcilius Minutianus Apuleius in libro De orthographia, monumentis prodidit. Cæterum, eſt item ruſticum inſtrumentum dolabra, quo in ablaqueationibus utuntur ruſtici, atq; item glebis diſſipãdis inter arandum. Sed & dolabris ſubruta Sagunti mœnia, T. Liuius ſcribit.

dolabra dolabella,

Craterem Helenæ, habere prouerbij formam. Nepenthes Homericũ quód nam ſit. Piſta medicamina. Epipaſta. Chriſta. Item nepenthes auſcultationes. Antiphon cognomento Neſtor. Alypiæ ars. Caput III

CRaterem Helenæ, apud Philoſtratum eundem prouerbij forma enuntiatũ, animaduertimus, de ijs quæ nobis æſtuationem mentis leniunt, ſolicitudinem ſedant molliuntq;, & diſſerenato animo, ac frõte erugata exporrectaq; curarum obliuionem inducunt. Ita enim in Sophiſtarum uitis, in epiſtola ad Antoninum legimus conſcriptum, τόδε φρόντισμα σῶν ἄρισε ἐκπώτωρ, καὶ τὰ ἄχθη σοι κουφιεῖ τῆς γνώμης, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς Ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις. Qualis uerò fuerit crater hic, uerbis potiſsimum Plinij ex uiceſimoquinto Naturalis hiſtoriæ percipi facillime quadamtenus poteſt: Homerus (inquit) primus doctrinarum & antiquitatis parens gloriam herbarum Aegypto tribuit, herbasq; Aegyptia regis uxore traditas ſuæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes obliuionem triſtitiæ afferens, & ab Helena utique omnibus mortalibus propinandum. Porrò ſunt ex diligentioribus, qui rimati exactius, cuius'nam modi foret pharmacum id, ex quibusq;

Homerus doctrinarum et antiquitatis parens

concinnaretur, ſuſpicati ſunt eſſe bugloſſam: propterea quod de ea ſic prodiderit Galenus, καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνης αἴτιον γίνεται. id eſt, uino iniecta hilaritatem inducit. Scribunt medicorum ſcientiſſimi, euentus mirabilis eam cenſeri rationem, quòd ſanguis inde clarior fiat, expurgatiorq́ꝫ, porrò & cor confoueatur, à quo mox & hepar: id autem ſic affectum laudabilem ſanguinem producere, unde cooriatur lætitia. Medicamenta uerò hoc genus dicebantur piſta, id eſt πιστά, iuxta Aeſchylum, quòd ebiberentur uelut ποτὰ uel πόματα. Erant & quæ uocarentur epipaſta, quoniam inſpergerentur: poſtremo & χριστά, quæ litu proderant. Tres uerò hæ pharmacorum ideæ Homero celebrantur in primis. Dignum item relatu, quod enotatum reliquit idem Philoſtratus: Antiphontem illum, qui à perſuadendi potentia Neſtor eſt cognominatus, nepenthes auſcultationes promittere ſolitum, quando nullus tam atrox eſt, infeſtusq́ꝫ dolor, cuius uellicationes ciuili eloquentia non lenire modo, ſed excutere etiam quiret. Ex quo arbitror Plutarchum ſcribere, ab Antiphonte excogitatam τὴν ἀλυπίας τέχνην, id eſt artem alypiæ: quæ uox triſtitiæ carentiam indicat.

De Archytæ tabella, ſeu Platage. Plangon. Nympha. Dagys. Item quid crotalum, & crotalus. Crocala. Cocalia. Aſcari. Lumbricorum ſpecies. Aſcarophori. Aſcarides. Ciriæ. Cirrhas. Teniæ. Aſcalabus, & galeotes. Cirrhus color. De Platagonio quæpiam non inſcita, & Telephyllo, ac Anemone. Phennis quid. Partiliter. Platice. Cap. IIII

ARchytæ fabri tabella in Græcis plerunque auctoribus celebrata, quem habeat uſum, egregie Politicorum octauo, præmonſtraſſe Ariſtoteles uidetur, ad uerbum ferè ita prodens: Inſimul, inquit, neceſſarium eſt, pueros re quapiam diſtineri exerceri'ue. Proinde Archytæ tabella rectè admodũ & ſcitè fertur excogitata: exhibent enim pueris eam, ut eius detenti luſu, nil eorum quæ ſunt domi oblædant comminuántue, quando inſitum pueritiæ, nuſquam quieſcere. In quo tamen etiam atq; etiam commonendi ſumus, in codicibus Græcis ita adnotatum reperiri, καὶ δεῖ δὲ τὰ παιδία ἔχειν τινὰ διατριβήν, καὶ τὴν ἀρχύτου πλαταγὴν οἴεσθαι γενέσθαι καλῶς. Vbi Philoſophus hic platagen dicit, quam Aretinus tabellam nobis reddidit, translatiue nimirum ac defunctorie interpretatus. Id cur, nondum comperi: niſi quòd buxeam quandoque fuiſſe platagen, ex Leonidæ tetraſticho, ubi πυξινέα nominatur πλαταγή, animaduerto. Sic autem habent primores uerſus,

Εὔφημόν τοι σφαῖραν, εὐκρόταλόν τε Φιλοκλῆς
  Ἑρμείᾳ ταύτην πυξίνην πλαταγήν.

Greci tamen finiunt, eſſe inſtrumenti ſpeciem platagen ſonori & obſtreperi ex ære: unde illud, ὁ δὲ πλαταγὴν χαλκοδουπέμενος ἐπλατάγει.

Sunt qui putent platagen æneum eſſe crotalum. Apollonius eius mentionem facit,

Χαλκείην πλαταγὴν ἐνὶ χερσὶ τινάσσων
Δούπει.

Plangona inuenio in Græcorũ doctrina, ſed eo nomine ornatum intelligũt puellarẽ, nympham item nuncupatum, & dagyda. Sunt qui coronam uelint capiti concretam: alij Veneris effigiem, ἐκ τοῦ πεπλάσθαι ἐκ κηροῦ, quòd ex cæra compingatur. Crotalum uerò doctiſſimi interpretãtur calamum ſciſſum propriè, ac ſtudioſius cõparatum, ut efficere ſonum queat, ſi quis uerſet manibus: unde & maſculino genere crotalus dicitͬ, qui lingua eſt expeditiore, ac uoce ſonanti, & propè tinnula, loquaci quoque: ſicuti Euſtathio credimus, qui ex teſta, ligno, ære, concinnari ſolitum ſcribit crotalum. Inueni qui crotalum intelligant inſtrumentum muſicum, quo in deorum cærimonijs utantur Aegyptij: & à uerbo Græco inflectãt κροτεῖν, quod pulſo eſt. quamuis non deſint, qui pro plauſtro reſonanti accipiant. Quidam annulum interpretantur ex ære, qui ferreo quatiatur baculo: unde illud ex poetica officina,

Coppa Syriſſa caput Graia redimita mitella,
  Criſpum ſub crotalo docta mouere latus.

Dicuntur & quibuſdam fluminum calculi lapilliúe crocala. Nam cocalia, id eſt κωκάλια, ſunt inter animalia quæ teſta conteguntur, ſicuti limaces. Sunt qui crotala dici quoq; aſcaros putent. quanquam & ſandalia quædam eodem cenſentur nomine. Aſcarophoron uerò, φορτηγόν interpretantur, id eſt onera ducentem geſtantémue. Aſcarides autem

des autem,ut in parerga excurramus protinus,Galeno ſunt lumbrici minores, uermibus ſimiles:nam qui oblongi uiſuntur latiq́;,uocantur κειρίαι, quod aſſimilentur κειρίαις, ut dicemus. Nuncupantur ratione compari & ταινίαι. Sunt tamen Athenæo piſces ſic nuncupati:at quum apud Eupolim legimus tæniopolim, id eſt ταινιόπωλιν, zonas uendentem muliebres intelligendum Græci arbitrantur. Sunt & lumbrici rotunda ſpecie,ac σπιθαμιαῖοι, aut etiam maiores. Lumbricos uniuerſim ἑλμίνθους appellãt. Ciriæ uero,ſeu κειρίαι, inde nominis rationem habent, quoniam cirias uocant Græci inſtitas, ſed & zonas,quibus reuinciuntur lectuli. Ariſtophanes in Auibus,

οὐ δ' ἂν χαμευνῇ πάνυ γε κειρίαν γ' ἔχων.

Dicitur ciria item σπαργάνωσις, id eſt faſciatio. Cirrhada οἴνην, id eſt uitem,appellauit Nicander, τὴν μέλαιναν ἄμπελον, id eſt nigram uitem. Cirrhum, colorẽ rufum intelligunt:ſicut hypocirrhum, ſubrufum. Cirrhum dicere uermiculum potes,quod colore medio eſt inter album nigrumq́;, ex Dioſcoridis decreto. Aſcalabum uero,ſeu aſcalaboten,ab Atticis galeoten dici, tradit Nicandri interpres: Videtur autem(inquit)eſſe lacerta,in quam fertur deformatus Abas Metaniræ filius ab Cerere, quam à matre ſuſceptam hoſpitio is moleſtè tulerat, ſimul & inſtitutam illius honori rem diuinam riſu fuerat proſequutus, & in deam immurmurans neſcio quid. Quod ad infantium lumbricos attinet,ſciendum ex philoſophi placitis,nullum animal in cibi cõcoctione,quę in uentriculo efficitur,procreari, quod aſſerunt nõnulli, ſed in reliquijs cibi putreſcentibus,quæ à natura reſpuuntur,formata,uentriculum petunt,concoctio in uentriculo perficitur,in aluo excrementa putreſcunt. Cæterũ,ut ad platagen redeamus,eam fuiſſe pueritiæ dicatam, in Sympoſiacis teſtari Plutarchus uidetur: Si autem (inquit) dare nõ oportet,ueluti pueris interquieſcere neſcientibus,haſtam uel enſem, ſed platagen & pilam:ſicut temulentis ferulam tradidit deus,leuiſſimam molliſſimamq́;, ut feriant quidem,uerum non lædant. Hinc adagij forma obrepit non inſcita,ut arbitror,aduerſum eos,qui prudentiæ inopia,aut ingenij obtuſa quadam hebetudine, uel etiam,ut ſępe ætatis uitio repueraſcunt, uelutiq́; ad luſus redeunt pueriles, hoſce enim ad Archytæ platagen eleganter recidiſſe pronuntiamus. Eam uero fertur Archytas excogitaſſe primus, unde & appellatio ducta. Platagonion uero,inquit Pollux,nuncupatur crotalum,ſiſtrumq́;,quo utuntur nutrices,dum lenire infantes cupiunt,qui difficilius conſopiantur.addit, Amantes quoq́; platagonio luſitaſſe. Hoc uero Græci quidam interpretantes ita accipiunt, eſſe platagonium papaueris,& anemones herbæ folia ἀπὸ τοῦ πλατάσσειν ἦχον ἠχεῖν, id eſt à ſono quem colliſa faciunt:ijs ſiquidẽ periclitabantur,ecquid amaſiis ſuis forent grati, eſſetq́; affectus mutuus. Siquidem pollici imponentes ea, & indici,mox collidebant.quod ſi percrepuiſſent, aut ruborem concepiſſent,quo nomine Rhodia uocabant,amari ſe augurabantur: ſin minus, ut fruſtrati ingemiſcebant. Id ipſum uero planè ſignificat Theocritus hiſce uerſibus,

ἔγνων πρὰν, ὅκά μευ μεμναμένου, εἰ φιλέεις με,
οὐ δὲ τὸ τηλέφυλλον ποτιμαξάμενον πλατάγησεν,
ἀλλ' αὔτως ἁπαλῷ ποτὶ πάχεϊ ἐξεμαράνθη.

id eſt, cognoui uel prius. quando periclitante me,an amarer abs te,neq́; telephyllon inſonuit colliſum, ſed uanè molli in brachio conflaccuit. Vbi telephyllon, poetæ illius interpretes eſſe autumant papaueris ramum, cuius folijs intra manum colliſis, ex ſono(ut diximus)de amore coniectabant,dictumq́; putant,quaſi δηλίφιλον, quod amorem præmonſtret. inde ſunt, qui non per Υ, ſed per Ι, ſcribendum aſtruant. Alij putant eſſe, ῥίζιόν τι θαμνῶδες κάτωθεν ἀναβαῖνον τρίκλωνον. Dioſcorides libro ſecundo,andrachnen ſylueſtrem aliquibus dici aizoum ſcribit, aliquibus etiam telephion, cui ſit excalfactoria uis & ulceratoria,quam poeta ſignificarit. Apud Ariſtophanios enarratores in Equitibus, inuenio uerbum πλατυγίζειν ſignare peculiariter, ſiniſtræ platagonium imponere,moxq́; dextra impacta,ſonum elicere. Quod autẽ de anemone commeminimus,ſcribunt nõnulli ex Græcis, ex Adonidis ſanguine prognatam. Soſibius ait,apud Laconas eſſe anemonias,quæ uocentur phænides: ni φαινίδας fuerit rectius, quo pilæ ſignantur luſus. Platicem appellant eruditiores, tractatum quo uniuerſim ac

pinguius imbuuntur rudes, informanturq́;, ut mox partiliter ſubtexatur doctrinæ ratio. Firmicus. Debet (inquit) is qui inſtituitur, primum platice imbui, ut ijs apertioribus leuioribusq́; compoſitus atque formatus ſecretiora deinceps geniturae confidentius conſequatur.

Athenodori & Philoſtrati iudicium de Iulio Polluce. Cap. V

ATHenodorum legimus, cauillatum genus dicendi minus altis ſubnixum radicibus, Iulium Pollucem eſſe ueluti Tantali hortos dictitare ſolitum, rem uidelicet leuiculam, & momenti non magni, quæq́; eſſe aliquid uideatur, quum ſit nihil ferè. Sed & Philoſtratus de eodem ita ſibi ſcribere permiſit: Pollucem (inquit) Naucratitem ambigo, doctum'ne appellem, an imperitũ, an quod fatuum forte uidebitur, doctum pariter & indoctum.

Byzantij laus præcipua. Byzantios fuiſſe οἰνόφλυγας, id eſt uinolentos. Macedonis Philippi dictum præclarum. Cap. VI

BYzantium Thraciæ ciuitatem perilluſtrem, utriuſq; linguæ monumentis celeberrimam, ſors Delphica uel præcipue extulit, quæ ſcitantibus Megarenſibus ad eam pertinens reddita, fermè ſic eſt,

ὄλβιοι οἳ κείνην πόλιν ἀνέρες οἰκήσουσιν
ἀκτῆς θρηικίης ὑγρὸν παρ' ἄκρον στόμα πόντου.

Felices uero futuri pronuntiantur uiri, qui Thracij littoris ciuitatem habitabunt ad Ponti os. Quanquam non me fallit, Byzantios ita quandoq; à Græcis conuelli, ut acolaſti dicantur, id eſt intemperantes: quippe qui in Venerem ferrentur præcipites, & uinum. Quod in Varia hiſtoria recenſuit Aelianus, illos plurimum in caupona ſolitos uerſari prodens: proinde ἐκ τούτων inquit ἔξεστι νοεῖν, ὅτι καὶ πρὸς ὅπλα, καὶ πρὸς πολέμους ἀμετρειώτατοι διέκειντο Βυζάντιοι. Narratur illud quoq;, Quum uehementius obſidione premeretur Byzantiũ, nec in mœnibus contineri tamen ciues poſſent, quod in tabernas ex more diuerterent uinarias, Leonides eorum dux ad mœnia excitari cauponas imperauit. Quo effectum ſophiſmate eſt, ut in officio continerentur Byzantij. Approbantur uerò hæc Damonis quoq; auctoritate. Subſcribere & Menander uidetur, ubi ait, μεθύσους τοὺς ἐμπόρους ποιεῖ τὸ Βυζάντιον, ὅλην ἔπινε τὴν νύκτα. Illud adiecero obiter, Argiuos item ac Tirynthios & Illyricos quoque, ut uini cupidiores à grauiſſimis Græcorum inceſſi plerunque. Denominatum uero Byzantium creditur à conditore Byzante, uel quod ductor claſſis quidam fuerit Byzes nomine. A Byzanto rege uocari Byzantium, ſcribit Diodorus. Diu autem poſt Conſtantinopolis nuncupata, & noua Roma. Felicitati ac pulchritudini ciuitatis, Macedonis Philippi calculus plurimum item ſuffragatur. Auctor quippe in Sophiſtarum hiſtoria Philoſtratus, Ducanti aduerſus Byzantios inſtructiſſimas copias Philippo Leonem ſophiſtem obuiũ ſe ingeſſiſſe, atque ita ſcitari inſtitiſſe: Quid tibi (inquit) factum, ó imperator, qua'ue noſtra exſtimulatus iniuria in nos proruis armatus? At Philippus: Quoniam (inquit) patria tua omnium ſpecioſiſſima ciuitatum, in ſuos amores me facile pellexit: proindeq́; ad deliciarum mearum portas appropero, ſigna illaturus. Sed, inquit Leo, amatores qui redamari poſtulent, armis minime graſſantur: neq; enim bellica, ſed muſica expetunt organa, qui amori ſtudent. Citharœdus Stratonicus eſſe Byzantium dicebat Græciæ μασχάλην, id eſt ſubalam. Sicuti Rhodios eſſe prædicabat albos Cyrenæos, & procorum ciuitatem, quum illos animaduerteret ſpatalonas & thermopotas, id eſt fluere delicijs & calidum haurire: Heracleam uero Androcorinthum: Leucadios putres Corinthios: Ambraciotas autem Membraciotas.

De Pythagora enotantur pluſcula: item quibus argumentis comprobetur fuiſſe magus. De boue Empedoclis. Numæ inſtituta cur credantur Pythagorica. De Pythagoricis plura, & qui Pythagorij uel Pythagoriſtæ. Ca. VII

PYthagoram philoſophum, quem ut diuinum uirum ſuſpicit, & admiratur Plato, ea fuiſſe ſapientia legimus, ea mentis acie, nunquam non collimante, inſuper & animi bonitate, ut cõſulentes nunquam falleret, ſalubria ſemper forent illius monita. Hinc effluxit appellatio nobilis, ut Pythagoricus diceretur

retur tripus: tanquam uera nihilo ſecius, quàm Apollo, effari cōſueſſet. Cæterum inde quoq;, diuino quodam afflatu, uiro ipſi inditum nomen, Ariſtippo tradenti credimus. Sed & augurem fuiſſe, lectum eſt, ac uaticinijs ab eo auctoritatis plurimū adoptatum. Verum enimuero nil tam exquiſite afformatum, nil adeo amuſſitate aut graphice concinnatum, compoſitum elaboratumq; cura peruigili, cui rubiginis non affricetur aliquid, aut loliginei ſucci labecula ſordidior allinatur. Etenim comperti nobis cauillatores neſcio qui, ac caniculæ, qui uiro alias coryphæo propemodum, magicæ uanitatis crimen inuſtum uelint. Ea ſeu uera ſint ſeu falſa, hiſce noſtris commentationibus adglutinaſſe, uiſum operæpretium eſt. Timon Phliaſius, ſicuti auctor Plutarchus eſt, ita ſuper hac re ſibi ſcribere permiſit,

πυθαγόρην δὲ γόητα ἀποκλινοντ᾽ ἐπὶ δόξας,
θήρῃ ἐπ᾽ ἀνθρώπων σεμνηγορίης ὀαριστήν.

Pythagoramq; tuere magum, qui nomine flagrans
Pergeret eloquijs homines captare uenuſtis.

Proditur item memoriæ, quum ſuperuolantem ſuſurraminibus magicis excantaſſet aquilam, ita deduxiſſe, ut mitem redderet, ac prorſus cicurem. Propterea Ammianus: Pythagoras (inquit) femur ſuum apud Olympiam aureum oſtentabat, & cum aquila colloquens ſubinde uiſebatur. Ad hæc ſi quādo gallum gallinaceum plumantem candidius cōperiſſet, ueluti fratrem (ſi credere libeat) amplexabatur, amabatq;. Legimus id quoq;, fuiſſe urſam quampiam feritate conſpicuam, magnitudine inuſitata, quæ uiſentibus modo horrorem incuteret. Eam uero uir hic accerſitam demulctamq; apud ſe aluit. Mox dimiſſurus, ueluti conceptis uerbis, iureiurando (ut ſic dicam) adegit, nulli animantium cunctarum, damno oblæſioni ue futuram. Abiens illa in ſyluas ſe coniecit ſuas, ſummaq; fide, quod inter homines quoq; perrarum eſt, in quod adiurata receſſerat, præſtitit. Hinc forte Pythagoricam necromantiam per literarum numeros & lunæ ſolitam exerceri, recenſuit Auguſtinus. Narratur certe idem Pythagoras, bouem ubi prope Tarentum conſpexiſſet fabaciam ſegetem morſicatim corrumpentem, tum etiam proterentem pedibus, bubulco inſinuaſſe, Bouem moneret, frugibus parceret. Ridens bulequa: Ego (inquit) bouatim non didici, tu qui uidere ſcholarū id genus experiens, obeas uicem meam. Eueſtigio Pythagoras auribus ſeſe admouens, ſui artificij quæpiam immurmurauit. Res additur mira: Obedientiſſimus bos, ut ab eo qui amplius ſaperet, edoctus, lacerare mox ſegetem deſtitit: quin etiam in futurum eiuſmodi pabulo abſtinuit: ſed & bubulum deſiit obſequium, factusq; de rureſtri colono ambulator urbanus, Tarenti placide conſenuit, de manibus hominum uictitans, ut ſolida demum ac plena admiratio fiat. Verum, ut iſta iam reſecemus, Pythagoram proditur memoriæ, quum noui quippiā excogitaſſet in geometria, Muſis bouem immolaſſe: quod (inquit apud Ciceronem Cotta) non credo, quoniam ille ne Apollini quidem Delio hoſtiam immolare uoluerit, ne aram ſanguine conſpergeret. Cæterum, auctor idem M. Tullius eſt, tantum exiſtimationis apud ſuos eſſe adeptum Pythagoram, ut ſi quid affirmarent in diſputando, quum ex eis quæreretur Quare ita eſſet, reſpondere non uererentur Αὐτὸς ἔφα, hoc eſt Ipſe dixit: ipſe autem erat Pythagoras. tantum opinio præiudicata poterat, ut etiam ſine ratione ualeret auctoritas, quæ obeſt plerunque diſcere uolentibus. Deſinunt enim ſuum iudiciū adhibere. Id habent ratum, quod ab eo quem probant, iudicatum uident. Obiter uero illud adnotarim in Græcorum commentarijs obſeruatum, ἐκεῖνον & αὐτὸν capi pro nominibus proprijs: nam & Homerus Thetin inducit ſic dicentem,

Τίπτε μ᾽ ἐκεῖνος ἄνωγε μέγας θεός.

Et apud Ariſtophanem αὐτὸς dicitur de Socrate. Scribit in Magia Apuleius, Pythagoram proxime Metapontum, in Italiæ littore, quam ſucciſiuam Græciam fecerat, quum à piſcatoribus euerriculum trahi animaduertiſſet, fortunam eius boli ſiue iactus emiſſe, ac precio dato, mox irretitos piſces mitti iuſſiſſe. Id cur factum à uiro philoſopho, ſuperſedit Apuleius explicare. Plutarchus in ſermone qui eſt, Quo quis pacto etiam ab inimico iuuetur: Fieri ſolitum uideri uult, ut per ea tacitis uelut ambagibus

inſinuaretur, à crudelitate abſtinendum ſemper, & moderationi inſueſcẽdum, plus habendi reſecta cupiditate. Mirantur hiſtorici, unde nam fieri potuerit, ut Romanos in participatum Pythagoricæ doctrinæ aduocarit Pompilius Numa, quum eo poſterior aliquanto agnoſcatur Pythagoras. Verum amplius perpendenti mihi id ſanè haud uidetur diſſentaneum, Pythagorica inſtituta non ferè alia fuiſſe, quàm quæ in magna ſeruarentur Græcia, ante illum multa annorum comperta ſerie: factum uero, ut Pythagoræ nuncuparẽtur ſacra, quod ea is rationibus præfulcire adortus ſit primus, ac muniendo luculentiora facere planioraq́;. Pythagoram uiuum fuiſſe à Cylonijs exuſtum, Plutarchus idem prodidit. Factum hoc Laertius ſcribit in Milonis Crotoniatæ domo, à quodam, quem in diſciplinam admittere abnuiſſet. Scitu uero dignum illud, ex Pythagoræ inſtituto propagatum: Empedoclem quãdoq;, ubi Olympia uiciſſet equis, quod animatis ex præſcripto abſtineret, ex myrrha, thure, aromatibus alijs bouem concinnaſſe, quem ad panagyrin conuenientibus diſtribuerit, quod parœmiæ quadam imagine uſurpari à nobis poteſt, in ijs quæ de ſaccaro paſſim coaptari conformariq́; animaduertimus. Lego deniq; in Græcorum theſauris, Pythagoræ ſectatorum quoſdam fuiſſe cõtemplationi rerum ſic omnino addictos, ut inde nuncuparentur σεβαστικοί, ceu uenerabiles quidam, Nonnullos autem humanis, ex quo & politici ſunt appellati. Alios porrò matheſim amplexatos, tum geometricam, tum aſtronomicam: quo nomine mathematicos eſſe uocatos. Nec id prætereundum, eos qui cum ipſo congrederentur Pythagora, dici Pythagoricos: horũ uero diſcipulos, Pythagorios: cæteros autem, Pythagoriſtas.

Mineruam cur Lacedæmonij Chalciœcum uocent. T. Liuij & Plutarchi codices emaculantur. Chalcopus. Chalcotypus. Thalamus æneus. Delphicum templum æneum. Item fori Romani tectum. Chalcidicum. Cap. VIII

CHalciœcum fuiſſe Pallados cognomẽtum Spartæ, certatim Græci ferè omnes tradidere. Id cur ſic, uideri ambiguum poteſt, ac indagine certa perquirendum. Ne uero inſcitior quiſpiam diutius ſcrutatum eat, quid ex mutis (quod aiunt) mihi compertũ magiſtris ſit, pergam hinc promere. Dictam igitur ſic gloſſularij interpretantur, uel quia domum haberet æneam, quam uocant οἶκον, aut quia ex Eubœa Chalcidenſes fanum conſtruxere. Templi eo nomine poſt Thucydidem libro primo, meminit Aemylius Probus: in id Pauſaniam confugiſſe memorant, atq; inibi interiſſe, matre etiamnum principe, audito filij ſcelere, ad occludendum illi egreſſum lapides ingerente. Meminit & in Parallelis Plutarchus in hiſtoriæ eiuſdem explicatione. Sed & in Commentatione, quæ eſt περὶ ἀδολεσχίας, hoc eſt, de loquacitate, addita item hiſtoria altera templi ſpoliati, & lagenæ inanis ibidẽ ab expilatoribus relictæ. Quin & nono Variæ narrationis Aelianus, & in Laconicis rebus Pauſanias, qui eandem poliuchon eſſe arbitratur, id eſt πολιοῦχον. Templi ſubſtructionem à Tyndaro inſtitutam primo tradit, mox & filios perficere adortos non quiuiſſe, deſtinatis ad opus Aphidnæorum ſpolijs. Cæterum, multis annis poſt perduxiſſe ad umbilicum Lacedæmonios, ex ære ſimulacro cõflato, cuius auctor fuerit Gitiadas uir indigena, qui & cantica cõcinnarit Dorica, & præterea in laudem deæ hymnum. Porrò eſſe inibi quoq; alterum Palladis templum, quam dicunt ἐργάνην. Quin ad ſiniſtra Chalciœci erectum item Muſis ſacellum, quod non clangentibus tubis, progrediãtur in prælia Lacedæmonij, uerum tibia, lyra, cithara præcinentibus. Sed ad rem. Taceo nanq; in dextris Chalciœci eiuſdem Iouis ſimulacrum planè omnium antiquiſſimum, quæ ænea habeãtur. Hiſce uero fulti auctoritatibus, quis calculum adijcit Græcorum ſchola uniuerſa, commonemur, ut T. Liuij codices temporum iniuria decurtatos, & librariorum inſcitia maculoſos extergamus, & genuino reſtituamus candori. Ita enim libro trigeſimoquinto ab Vrbe condita, ſcriptum paſſim lectitatur. Aetoli circa Chalciotem, Mineruæ id eſt templum æreum, congregati cæduntur. Reponendum cenſeo Chalciœcum, expungendum Chalciotem. Conſimile irrepſit in Plutarchi libros mendum, apud quem in Agidis & Cleomenis uita ſic legitur: è regibus Agis quidẽ in aſylum, quod Chalcicon uocant, Cleombrotus autẽ in Neptuni templum confugit. Subſtitue

ſtitue ut in Liuio, Chalciœcum, eraſa dictione nihili & adulterina. In libro eodem Plutarchus tradit, Leonidam eſſe Chalciœci ſupplicem factum: ſed interpres locum integrum prætcrijt. Mentio ędis huius in Plutarchi eiuſdē Apophthegmatis eſt frequens. Chalcodontis phanum in Attica, recenſet idem in Theſeo. Chalcopus Erinnys firma dicit̃, infatigabilisq́;. Chalcotypus plaga eſt illata ferro. Erat & χαλκοῦς θάλαμος apud Argiuos in ſubterraneo ædificio. Eum ſtruxerat cuſtodiendæ filiæ Acriſius, quod ſcribit Pauſanias. At demolitus fertur Perilaos tyrannus. Sed & templum quandoq́; Delphicum ex ære factum, Græci ſcribunt. Quin & Romæ forum magnitudine quidem fuit inſigne, ſed in primis, quòd æneum eſſet tectum. Propterea nõ mirandum magnopere, æneam fuiſſe ædem Pallados. Chalcidicum eſſe genus ædificij, ab urbe Chalcidia nuncupati, auctor eſt Feſtus, quo forſan argumento Minerua Chalcidica regione Vrbis nona, ſtatuitur à P. Victore, amplius tamen uidendum.

Chalceum quàm multa ſignet apud Græcos. Chalcea Feſta, ſeu Athenæa, uel Pandemus. Exchalciare uerbum. Chalceati dentes. Orichalcum. Chalcenterus cur diceretur Didymus & Bibliolathas. Exodion Didymi. Diexodica. Eudromi qui dicantur. Petronianus Valerius. Codones quid ſint. Tubarum ſpecies. Codion. Cap. IX

CHalceũ uero, id eſt χαλκεῖον, plures apud Græcos recipit notiones, quandoq́; enim ahenum ſignat, aut ex ære uas quodlibet: nam & in pleriſque Italiæ locis id genus uaſa dici nunc quoq́; audias chalcedra, quaſi à χαλκός, quod æs indicat, & ὕδωρ aqua, ſit dictio compacta, ueluti aqualia ſignificentur conceptacula ex ære ducta, conflata'ue. Eodem porro nomine & fabri nuncupatur æraria officina. Dignum uero obſeruatione, lapſum uideri fœdè Polyhiſtorem Libycorum tertio, dum ea appellatione in Libya ciuitatẽ intelligit. Neq́; enim, ut inquit libro duodecimo Polybius, ulla eius nomenclaturæ in eo mundi ſitu ciuitas eſt: ſed ſunt (inquit) χαλκουργεῖα, id eſt ærariæ fabricæ. Porrò chalcea, feſta quædam erant, quæ nonnulli uocant Athenæa. Alij etiam Pandemum, quoniã ab omnibus celebrarentur, quanquam mox à cerdonibus tantum aut operarijs & fabris præſertim, ut refert Harpocratio & Apollonius Acharneus. Quo argumento prodidere quidam, Athenienſes primum ærariam fabricam exercuiſſe, quod ſcribit Euſtathius. Fuit & Menandri fabula, titulo Chalcea. Scribit Phanodemus, non utique Mineruæ ſacram fuiſſe Chalceorum celebritatem, ſed Vulcano. A dictione autem Græca, quæ chalcos eſt, lepide quidam uerbum concinnarũt exchalciare, quod eſt ære ſpoliare, ac nummos auferre. Luſit facetiſſime quiſpiam in Voranum Q. Luctatij Catuli furaciſſimum libertum, quem quum deprehendiſſet nummularius nummos de menſa ſubtrahentem, ac in calceos ſibi infarcientem, Belle (inquit) te nummularius exchalciauit. Chalceatos dentes, ex hac item ratione legunt nõnulli apud Plautum. Chalcenterum inde appellatum tradunt grãmaticum Didymum ob inſatigabile ſtudium: ſicuti à Demetrio Trœzenio, ut ſcribit Athenæus, dicebatur Bibliolathas, ex uoluminum numeroſitate, quæ incredibiliter concinnaſſet, quando fuere tria millia ſuper quingenta. In quorum ſex uaniſſime in Ciceronem inuehitur, ſillographos imitatus maledicos ſcriptores. quamobrem doctis auribus haud ſatisfacit, ceu immania frementẽ leonem putidulis uocibus inanis oballatrans catulus. Didymi ἐξόδιον nominat in Rufinum Hieronymus, & in Exodum commentaria uidentur intelligi. At diexodicas hiſtorias intelligimus, curioſius latiusq́; conſcriptas, ut uel tenuiſſima quæq́; non omittantur. quando & Aphrodiſeus Alexander eo dialecticem à rhetorica diſpeſci tradit, quòd oratione non utatur diexodica, id eſt πλατυτέρα καὶ καθολικωτέρα. Sunt & diexodi aquarum, id eſt ductus. Sed & uentorum diexodi nuncupantur, id eſt ἐκπνοαί. Exodium denique pro exitu accepiſſe uidentur Plutarchus & Appianus in Craſſi rebus, ἐς τοιοῦτό φασιν ἐξόδιον τὴν κράσσου στρατηγίαν, ὥσπερ τραγῳδίαν τελευτῆσαι. quia è theatro cedentes cantum, auctore Polluce, concinerent, quem exodium dictitabant. Sed & tunc tragœdiæ ſpecies in Parthorum exhibita conuiuio eſt. Illud ab hoc haud ita diſſentaneũ, ab Græcis εὐδρόμους, id eſt eudromos nuncupari, qui ingenij facilitate præceleri mul-

ta breui obierint. Nam ſic Petronianũ Valerium legimus honeſtatum, ſiquidem ætatis anno tertio ac uigeſimo humanum tenuit Ius ac diuinum, medicinæ nec imperitus ut ciuilia prætercam, & toties obitas legationes in digitos non mittamus. Illud libenter adnotarim ex interprete Aſpidis Heſiodicæ: Orichalcum eſſe uideri æneum metallum, id eſt chalcoma, quod in montibus enaſcatur. Aiunt alij, quorum eſt Philoponus, eſſe materiam metallicam quidem, ſed ære pretioſiorē, quę (inquiunt) modo non comperitur. In Pompeij Sexti fragmentis lego, quoſdam etiam aurichalcum enuntiare, ueluti dictione ab auro & ære cõnexa concreta'ue, quoniam auri præferat colorem. Proinde inueni, qui uulgo dici Ottonem opinentur. Quin ita quoq; in Plauti fabula Pſeudolo adnotatum reperi: Di immortales, aurichalco cõtra non carum fuit meum mendacium. Græci utiq; ὀρείχαλκον pronuntiant, correpta principe ſyllaba. Hinc codonas ex orichalco legimus: ſunt autem codones, id eſt κώδωνες, quos uulgo ſonalios uocamus, ex equorum phaleris propendentes plerunq;. Et in epigrammate, ὀρειχάλκου λάλα κύμβαλα. hoc eſt, ex orichalco garrula cymbala. Sed & columnas, id eſt ſtelas indidem conflatas quoq; obſeruauimus. Codonas ex Græcis nonnulli tubæ partem interpretantur latiorem, quæ ſit generis non unius, quando ſunt Libyſticæ tubæ, necnon Aegyptię, atq; item Tyrrhenicæ: quas omnium primus Arichondas opem Heraclidis ferens intulit Græciæ. Codion uero nuncupant Græci ſylueſtrium bulborum florem coronamentis inſertum apud ueteres. Tubas Tyrrhenicas ut uocis uel ſoni acutiſſimi intellexiſſe Sophocles uidetur in Aiace maſtigophoro, interpretis etiam aſtipulatu. In India naſci orichalcum, ſcribit Diodorus Bibliotheces tertio. Strabo Coſmographiæ libro tertio & decimo, & ab eo mutuatus Stephanus: Apud Andira, inquit, lapis reperitur, qui exuſtus tranſit in ferri uim. Mox cum terra quadam καμινευθεὶς, id eſt in fornace cõcoctus ἀποστάζει ψευδάργυρον, ſtillando pſeudargyrum exſudat. Dein, ſi æri promiſceatur, fit orichalcus. Apollonij interpretes Argonauticon quarto, dici orichalcum opinantur, ἀπὸ ὀρείου τινὸς γενομένου εὑρετοῦ, id eſt, ab Orio quodam inuentore. Apollonius,

Λαμπετίη δ᾽ ἰδὲ βουσὶν ὀρειχάλκοιο φαεινοῦ
πάλμυν ἐπιδίνουσα καλαύροπα.

Orichalcum metallis omnibus fuiſſe pretioſius, coniectat Seruius grammaticus, Plautinum illud aduocans ex Milite,

Ego iſtos mores orichalco comparem.

Ariſtoteles ἐν πλυταῖς, abnuit ſpeciem metalli huius comperiri uſquam. Pleroſque enim ſuſpicatos, nominari orichalcum quidem, cæterum haudquaquam eſſe, uerum & hoc de ijs unum cenſeri, quæ prodita temere ſint. Orichalci factitij meminit libro decimotertio Strabo.

Aes cur à Græcis χαλκὸς dicatur. De chalco nummulo, & dichalco. Aeris inuentio & auctoritas. De Combe puella. Chalcas unde dicatur. Chalcis piſcis. Palea æris. Apothetæ. Synclides. Aeneæ uxor. Creuſæ raptus. Corœbus. Meteoroleſchę. Chalcothece. Leſche quid, Aeneum uinculum cur pro perpetuo. De adamante paucula. Telephia uulnera, & chironia. Cyſoleſches. Leſchenorios Apollo. Aenea pocula ueterum. Cap. X

AEs autem, Græci χαλκὸν dicũt, uti præſtruximus. Eius uerbi etymon afferri uarium ſolet, opinatis quibuſdã inde corriuari, quod fortitudini ſit accommodum, quam ἀλκὴν uocant. Adiecta craſſioris ſoni litera ex linguæ Doricæ proprietate. Ioannes Grammaticus in commentario in Heſiodum, à Chalybum gẽte inflectit, ut dicatur Chalcos, quaſi Chalybos. Apud eos uero in Scythia populos primitus inuentũ traditur ferrum. proindeq; Chalcon id nuncupauere: nam ante ferri uſum æs memoratur compertum. Propterea id ferro nomen impoſitum: quod Euſtathius quoq; ſignificat. Et quum apud Homerum legimus χάλκεον ἔγχος, non utique æneum interpretantur, ſed ferreum, ex ueteri more appellatione propagata. Quod uero armis uterentur æneis prius, non ferreis: aſtipulatur Heſiodus eo uerſu,

χαλκῷ

χαλκῷ δ' εἰργάζοντο, μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.
Aere laborabant, necdum ferrum erat nigrum. Sunt qui ferrũ putent per appoſiti formam dici χαλκὸν, παρὰ τὸ χέειν τὴν ἀλκὴν, quòd fundat diſſipetq; interemptorum uires. Chalcida Eubœæ ciuitatem arbitrantur appellatam nonnulli, quòd ibi primum ærariæ fabricę memorentur compertæ. Quanquam alij, quod Euſtathius ſcribit, à Combe puella Chalcidis cognomento, Aſopi filia, duci uocabulum putant, cui æneæ armaturæ inuentionem acceptam referunt. De qua intellexiſſe Ouidium arbitrantur Metamorphoſeon ſeptimo,

Adiacet his Pleuron, in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum uulnera Combe.

Quam Iamben tranſtulit Planudes, uti meminit Cæcilius Minutianus Apuleius. Chalcos, id eſt χαλκοῦς, apud Plutarchum inuenies in Catonis ſenioris uita. Interpres, æra ſimpliciter reddidit: quum tamen traditum eruditis ſit, obolum Atticis chalcos complecti octonos, uel (ut Plinius) denos, binis chalcis conſtat quadrans: unde dichalcus etiam dictus. Aerarios porrò fabros in Lemno inſula fuiſſe plures, comperio, qui omnium primi ænea commoliti tela, Sinties hinc uocitati traduntur, qua uoce nocumentum Græca ratione ſignatur, nata inde fabula, exceptum à Lemnijs lapſum de cælo Vulcanum. Quod referunt alij ad eos, qui crebri uiſuntur in inſula ignium crateres. Chalcem Euſtathius purpuram interpretatur. unde appellari Chalcantem cõiectat, ut qui profunde uaticinia cõciperet: quanquam & ab æneo colore fingi potuiſſe nomen, non inficiatur, quem tamen purpureum intelligit. Apud Ariſtotelem eſt inter piſces nomine chalcis, quem æricam Theodorus reddidit, ab alijs dicitur etiam zygnis. Aes porro in ſacris & excantationibus magnam habuiſſe ueteribus auctoritatem ac uim, ſcribit Theocriti interpres in poetæ Pharmaceutria, proptereaq; in lunæ deliquijs adhiberi ſolitum, καὶ ἐπὶ τοῖς κατοιχομένοις, id eſt, & hominum morte: purius enim cæteris habebatur, καὶ ἀπελαστικὸν τῶν μιασμάτων, id eſt pollutionũ expiatorium. Inde eo utebantur in purificationibus uniuerſis, ut in libro De dijs ſcripſit Apollodorus. Quin & Coræ, ſeu Proſerpinæ ſacerdos Athenis æneum pulſare inſtrumentum aſſuerat, quod ἠχεῖον uocant. Apud Laconas rege defuncto lebetibus obtinnire, fuit ueteris inſtituti. Et Sophocles in Tragœdia, cui titulus Rhizotomi, id eſt radicum ſectores: Medeam ſcribit herbas ſecantem, ſuccos in cados refudiſſe æneos: herbas uero æneis ſubſecuiſſe falcibus. Ex quo & Virgilius,

Falcibus & meſſæ ad lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbæ, nigri cum lacte ueneni.

In his uero potiſſimum ſacris ænea adhiberi uaſa Macrobius ſolita ſcribit, quibus delinire aliquos, aut deuouere, aut deniq; exigere morbos uellent. Sed & Carminius libro De Italia ſecundo, Thuſcos æneo uomere in cõdendis urbibus uſos, in traiectitijs eorum ſacris, ſe inueniſſe ſcribit. Quin & ſabinorum ſacerdotes æneo cultro attonderi conſueuiſſe. Aeris porro ſonos, ceu rem potentiſſimam, multis rebus Græcorum uetuſtiſſimos adhibuiſſe, palàm eſt. Cur uero æris diſſono crepitu deficienti lunæ auxilia rentur antiquiores, quod & Manilius ſignificat, ſed & Ouidius,

Te quoq; luna traho, quamuis Temeſæa labores
Aera tuos minuant:

Alexander etiam rationem affert eiuſmodi: Aes & ferrum, inquit, quatiunt mortales, quod inde abigi dæmonas, creditum ſit: quo tempore ſydera hæc uim ſuam ad terras non perducant, quæ & hominibus proſit, & improbos retrudat dæmonas. Moris huius meminit Titus item Liuius ab Vrbe condita uigeſimoſexto: Campanorũ, inquit, imbellis multitudo, cum æris crepitu, qualis in defectu lunæ ſilenti nocte fieri ſolet, ędidit clamorem. Et, ut Plinium præteream, etiam Thebaidos ſexto Papinius: Procul auxiliantia gentes æra crepant. Paleas inuenio ramentulas dici æris, palearum imagine quadam, quæ iam liquato ære ac percocto expuuntur flatu uehementiore, uti Plinius ſcribit. Etiam ſi non latet, Hermolao ſecus uideri. Cæterũ & adiuratiſſimis arriſit hoc. Porro addamus quod ſcribit item Ioannes Grammaticus: ærarias fabricas quandoq;

leſchas nuncupari: quoniam pauperiores, hyemali præſertim ſydere, illuc caloris gratia ſe conferrent, ac (ut aſſolet) nugari plurimum conſueuiſſent. Sicuti Romæ in furnarias domos, ex quo Horatius,

Balneolum Gabijs, Romæ conducere furnos.

Propterea Heſiodus,

πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον, καὶ ἐπ' ἀλέα λέσχην,
ὥρῃ χειμερίῃ.

Vbi ærariorum ſedes prætereundas monet, ac nugas, arationis tempore. Seniorum porrò congreſſum conſultandi cauſa, tragicus quidam, Euſtathio referente, σύγκλητον λέσχην nuncupauit. Erat Spartæ, ut prodit Pauſanias, leſche κροτανῶν. Sunt autẽ Crotani Pitanatarum portio. Pitana uero fuit tribus. Nam & Menelaũ Pitanatem legimus. unde & Græcorum exercitus Pitanates dicitur quandoq;, & πιτανάτης ἀγών, in Pitana celebratus. Hinc adnotatum: Spartæ natos infantes in Leſchen ſolitos deferri, ut ab ſenioribus exploraretur, ecquid corpus foret εὐπαγὲς καὶ ῥωμαλέον, id eſt compactum bene firmumq;. Quòd ſi apparuiſſet ſecus, exponendus infans amandabatur ad Taygetũ in Apothetas, id eſt ἀποθέτας, id loco nomen eſt βαραθρώδει, hoc eſt abiecto ac profundiori. Quod autem ſyncleton, leſchen appellari diximus, ſciendum amplius, Suda interprete, ſynclydas nuncupari conuenas, & συμμίκτους, id eſt commixtos. unde ad Pyrenen ſtatuunt coſmographi συγκλύδων πόλιν, id eſt conuenarũ ciuitatem. Eſt uerò Leſche, id eſt λέσχη, nunc confabulatio, nũc nugæ. Dicebatur & publicus locus, in quo uerſarentur πτωχοί, id eſt mendici, inuicem garrientes. Signat & cõuiuijs deſtinata publicitus loca, id eſt δειπνιστήρια, ſeu cœnacula: item ſermones, inibi qui haberentur: deniq; tepentia loca dici eo modo ualent. Fuit apud Delphos Caſſotis fons, à nympha ſic dictus Parnaſia. Super Caſſotida uero ædificium, quod à Delphis Leſche dicitur, à diſſertationibus quæ ibi fierent: & multa eiuſmodi fuiſſe in Græcia, teſtari Homerus uidetur in Melanthi iurgio cum Vlyſſe,

οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν,
ἠέ που ἐς λέσχην, ἀλλ' ἐνθάδε πολλ' ἀγορεύεις.

Leſcheos uero, id eſt λέσχεως, de bello ſcripſit Troiano: in quo, unà cum auctore Cypriorum carminum Aneç uxorem facit Eurydicen, tradentibus alijs Creuſam: quam auctore Pauſania, deûm mater & Venus liberarint à Græcis. Sed & in pleriſque alijs, à communi diſſidet ſententia Leſcheos. Nam Caſſandræ gratia ueniſſe Corœbum, & à Neoptolemo peremptum, multi tradunt: hic autem à Diomede mauult. Leſchas apud Plutarchum inuenies in Lycurgo: cuius uerbi notio, ex ijs quæ diximus, coniectari libere poteſt. Aeneum uinculum, pro perpetuo, accipiunt poetæ: quoniã, ut inquit Porphyrio, æris metallum rubigine non conſumitur. Horatius,

Diductosq; iugo cogit aheneo.

Cuiuſmodi adamantina item dicuntur, tum quia ſit ferri ſpecies adamas, ut nonnulli Heſiodi aſtruũt interpretes, tum lapidis inſita denſitate ignibus, ac ferro inuicti, quamuis plumbo & leonis hircíq; ſanguine molliatur. Aeris porrò auctoritatẽ indicat illud quoq;, quoniã ærea cuſpide, ſiue etiam ferrea Telephum ſanaſſe Achilles perhibetur. unde natum adagium Euſtathius ſcribit, ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται. quòd qui uulnus intulit, ille idem perſanabit. Qua in parte illud obiter quoq; ſubnotãdum: Vulnera, quæ malignitatis præferant multũ, dici τηλέφεια τραύματα, ut quæ ſalutarem Achillis manum requirant. Veluti & Chironia dicuntur δυσαλθῆ, id eſt quæ medicam uix recipiant curam, & Chironem aliquem reſpectare uideantur, ut inquit Paulus Medicinæ quarto. Quod uero de leſche diximus, id neutiquam prætereundum: dici cyſoleſchen cinædologum, id eſt ſermone turpem. Nam ueteres tam cyſthon dicebant, quàm cyſſon: ſicuti auctor probat Euſtathius, Iliados rhapſodia octaua. Leſchenorion ueteres Apollinem cognominarunt, quod interdiu in cœtus coeant uiri, ac uti aſſolet fabulentur, noctu uero ſeiunctim conquieſcant. Meteoroleſchas inuenio apud Plutarchum dici phyſicos ante Platonẽ conſueſſe, ut qui nugas profunderent meras de ſublimium ratione. Platonis uero illuceſcente doctrina cum uitæ ſanctimonia, & dogmatum religione, quoniam ταῖς θείαις καὶ κυριωτέραις ἀρχαῖς ὑπέταξε τὰς φυσικὰς ἀνάγκας, abijci

cœpta

cœpta philoſophiæ calumnia. Lego denique, poculis æneis uſos eſſe priores, ac præcipue, qui diuitijs præſtarent. unde & eorũ repoſitoria chalcothecas uocabant. Verum id ex auri argentiq; paucitate fieri ſolitum, innuere Athenæus uidetur. Nam Macedonum rex Philippus phialiũ nactus aureum, id puluino ſubiectũ ſemper habebat ferè.

In cubiculo nola, quid ſit in Oratorijs Quintiliani inſtitutionibus. De tintinnabulis. Iaſſæorum hiſtoria. Cap. XI

IVlius Pollux Onomaſtici ad Commodum Cæſarem libro ſexto, loquacis ſynonyma, ut lectio ſuggerebat multifaria, congerens in unum, denique ſic ait: Ahenũ ex Dodone, Iliade longiora garriens, Alcini apologus, Arabius tibicen. Hactenus is. Quod uero principe loco poſitum eſt, & Græcè ſic habet, Δωδωναῖον χαλκεῖον, id eſt Dodonæum tintinnabulum: cuius meminit uel Euſtathius: anſam præbere mihi eſt uiſum ad explicandum Quintiliani (aut quiſquis fuit auctor primus) inenodabilem nodum, in quem impacti pleriq; omnes cohæſerunt. Obſcuritas uero nodata hæc, eſt libro octauo, In cubiculo nola. Coniectura ducor ex Græco adagio, eſſe itidem hoc prolatum in garrulum deſidente dies totos domi, & nugali uerborum futilium importunitate, & copia exundanti detinnientem, ut obſtrepera loquacitate, uti pica uerboſiore obſurdeſcerent aures, ac ueluti tintinnabulo cõuulnerarentur. uel (quod arridet amplius) eos intelligamus, qui domi quidem & in cubiculo, ubi ſilentij eſſe uſum, Varro ſcribit, fluenta uerborum promũt: in foro autem, ubi ciuili eloquentia gloriam ſibi comparant uiri præſtantes, ut teſtis coprobat Homerus, aut in ſenatu, altero ingeniorũ theatro, penitus conſileſcunt, fiuntq; (quod Græci dicunt) etiam piſcibus magis muti. Nolam ſiquidem pro campana dici obſeruauimus: etiam ſi apud recentiores ſæpius: nil tamen obſtat, eſſe uerbum id inter inuentu rara, cuiuſmodi adnotata Politiano quædam. Meminit quodam loco Laurentius quoq;. Sed occurrent recẽtiores, nouitium cenſeri inuentũ id. Ego de nouitate nihil diſputo. Vnum ſcio, fuiſſe ueteribus quoq; ex ære inſtrumentum id, aut proximum, quo remotioribus ut conuenirent, daretur proponeretur ue ſignum. Quod duabus fulcimus auctoritatibus: præterq; hiſtoriam Valerius Martialis in Apophoretis,

Redde pilam, ſonat æs thermarum, ludere pergis?
Virgine uis ſola lotus abire domum.

Aes nanque thermarum tintinnabulum ſignat, quo è gymnaſio lauaturi reuocabantur ad thermas. Sed & Iuuenalis,

Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas.

Hiſtoriam uero hanc apud Strabonem, ad hoc ipſum præcipue ſpectantem, obſeruauimus. Iaſſus, inquit, incolas habet parte plurima piſcitio & piſcatu uictitantes, quum infœcunda ferè ſit regio, uerum piſculenta. Hinc iucundum narratur factum, documento etiam magno futurum, quantum ſæpe nos fallat opinio. Oſtentabat inibi citharœdus artem. Audiebant, ut tum eſt uiſum, attentius Iaſſæi omnes, mox uero ut æditum tintinnabulo (ſic enim κώδωνα interpretamur) ſignũ uendendo piſcitio eſt: confeſtim cum ſua ſibi muſica deſtituto artifice, auolarunt omnes, uno uix excepto, qui oblæſo erat auditu, proinde captum eum artificij ſuauitate opinatus citharœdus, propius accedens: Eſt quod agam gratias, inquit, & quidem maximas, tum quòd muſicæ negligens haudquaquam uidere, tum quod deſpectui me prorſus non habueris. Nam reliqui quàm primum tintinnabulo cecinit ſignum piſcarium, dicto citius hinc ſeſe proripuere. At is, uelut commotior ac excitatior: An, inquit, increpuit æs. Eo uero adnuente, Bene tibi ſit (inquit) magiſter optime: ac conſurgens ad uiuarium feſtinabundus accurrit ipſe quoq;. Illud autem Virgilianum ex tertio Aeneidos,

Stipatq; carinis Ingens argentum, Dodonæosq; lebetes,

ideo dictum uolunt, ut oraculo domeſtico foret Aeneas inſtructior, ex hiſtoria.

Super Phauorino adnotata quæpiam minus extrita. Arſenothelyes. Eunuchorum deteſtatio. Vocis acutæ ratio in eunuchis, item nuditatis barbitij, cur ue amaſii ſint. Vocis magnitudo uel paruitas unde ſit, ex Galeno. Lææ quid. Interim imperatoris laudem eſſe præcipuam, indignationem compri-

mere. Dyſtrapeli. Atrapeli. Peſcennij Nigri hiſtoria. Eunuchos non lædi in ſpiracula deſpectantes, alijs omnibus præfocatis. Cap. XII

PHauorinum uel Gellij monumentis percelebrem, fuiſſe patria Gallum, quod apud eundem libro ſecũdo ipſe uidetur fateri, memoriæ proditum eſt, ex Arelate oppido prope Rhodanum. Inter philoſophorum familias à multis connumeratus. Ab alijs uero, ſophiſtis inſertus, quod hominis fecit eloquentia, & rhetoricę ſtudium ſingulare. Dignum ſcitu eſt uirum hunc ita cooptatum, qua quidem inter ſapientes, qua uero inter oratores, diphyen fuiſſe ac androthelyn, hoc eſt naturæ duplicis & uirum ſimul ac fœminam: cuiuſmodi ſunt androgyni, qui nuncupantur & hermaphroditi: ab Ariſtotele dicti quoq; arſenothelyes, id eſt maſculofœmini, ſicuti uertiſſe Theodorum ſcimus, quãquam id cenſent eruditi fidelius, quàm felicius. Sed hi non ſunt androgyni proprie, quoniam eo nomine à Philoſopho intelligantur animalia, quæ ipſa ſe ineunt, uti inter piſces trochus. In Phauorino præterea tria fuere maxime mira. & primum quidem, quòd Gallus quum foret, Græce tamen optime ſciuerit: adeo ut gentis illius eloquio, ueluti dolatorio leui gatus excomptusq;, præterq; ſapientia imbutus celebre ad poſteros nomen dederit. Deinde, quum foret eunuchus, adulteraſſe tamen conſularis uiri uxorem creditus ſub ijt eo nomine iudicium ab eodem poſtulatus: adeo libidinis etiam erat præferuidæ. Poſtremo principi Adriano factus offenſior, nihilominus inde nullo affectus incommodo ſuperuixit. quæ laus imperatoris eſt uel maxima, qui ex æquo diſceptaret cum eo, quem iure ſuo poſſet euertere: ex quo illud ſic à Philoſtrato enuntiatur, βασιλεὺς δὲ κρείττων, ὅτι χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ, ἂν ὀργὴν κρατῇ. id eſt, præſtabilior cenſetur rex, ſi inferiori iratior indignationem comprimat. Lectum quoq; eſt, quum Phauorini uerbum quãdoq; proſcidiſſet Adrianus, ceu infrequens, ceſſit is: accuſantibus uero amicis, ſurriſit iucundius, ac mox, Sinite (inquit) illum uideri omnibus doctiorẽ, quando illi præſto ſunt legiones triginta. Hic eſt deniq; Phauorinus, qui ſynchronũ æquo animo Plutarchum ob illuſtre nomen concoquere non poterat, numeroſis quæ ædebat uoluminibus infeſtus præcipue. Hic non abſurde prorſum illud ſubiecero: dyſtrapelos & atrapelos uocari à Græcis, qui in ira uel affectione alia immobiles perſeuerant, nec ulla ui ab inſtituto queunt reuelli. Effœminatæ porrò ac degenerantis naturæ in Phauorino illa ſe promunt indicia manifeſta, nuda barbitio facies, uel magno natu, etiã ſenio ultimo iam appetente, uox inſuper acuta & tenuis, qualis ferè eunuchorum natura pernoſcitur. quos eſſe tertium genus hominum pronunciauit Alexander Cæſar, nec uidendum, nec in uſu habendum à uiris, ſed uix à nobilibus fœminis. Tametſi barbaris uno fidei nomine fuiſſe integris eunuchos pretioſiores, Herodoto credimus. Omnes ſiquidem agoni, hoc eſt ſeminis expertes, ut pueri, mulieres, decrepiti, ſpadones oxyphoni ſunt, id eſt acutæ uocis. Viri autem grauis, & βαρύφωνοι, ut Græci dicunt. Quod antiquitatis & literarum parens Homerus hiſce uerſibus monſtraſſe uidetur, in quibus de uirili muliebriq; uoce, ita canit, quamuis aliud agere uideatur,

τῷ δὲ βαρὺ στενάχοντι παρίστατο πότνια μήτηρ,
ὀξὺ δὲ κωκύσασα, κάρη λάβε παιδὸς ἑοῖο.

Huic autem grauiter gementi aſtitit mater uenerabilis,
Acute uero lamentabunda, caput ſui apprehendit filij.

Alibi porrò idem poeta ſeniores cicadis comparat, quæ animalia ſunt planè ὀξύφωνα. Cæterum effectus hic manifeſtus utiq;. At ratio non fortè obuia. Plutarchus quidem præciſe nimis & obſcure contingere iſta ſcribit, διὰ τὸ λεπτὸν τοῦ πνεύματος. hoc eſt, ex ſpiritus tenuitate. Verum iſta fuerant enarratius promenda in literas: quod nos, ſacro afflante ſpiritu, magna inſequuti nomina implebimus, quæ nobis uelut ſubſcudes ſunt ac ſecuriclæ, quibus ſcienter tigna inuicem peruinciuntur. Nam ſicuti linea, cæteraq; tenuia dimenſionem duntaxat unam ſortiuntur, craſſa uero pleraque plures obtinent, ita uox etiam tenuis unam dimenſionem habuerit. Vnum autem efficere ac mouere, facilius eſt quàm plura. Ergo quum prædicta illa ſpiritum habeant imbecillum, non niſi parum aeris moueri ab illo ſpiritu poteſt. Minimus autem eſt, qui dimenſione

conſtat una, quem tenuẽ eſſe, uocemq́ talem ab eo proficiſci, neceſſe eſt. Vox autem acuta, quæ tenuis eſt. Igitur qui prolifico ſemine carent, uocẽ hinc merito reddunt acutiorem. Viri robuſti, quoniam ſpiritu ualeãt, multum aeris incitare queunt: qui quum multus ſit, tarde mouetur, uocemq́ efficit grauiorẽ: motu enim ueloci & tenui uocem reddi acutam, conſtat iam. Porrò qui natura ſunt calida magnam emittere uocem ſolent, quia multum in his aerem, frigidumq́ ineſſe, neceſſe eſt. Caloris enim uis facile ad ſe & ſpiritum trahit ac aerem, eoq́ amplius id agit, quo amplior eſt: uox autem magna, tum oritur, quum aeris multũ agitatur, utq́ acuta quum celeriter, ſic grauis quum tarde. Adde, quòd ſublatis teſtibus, tentio quoq́ meatuũ laxatur: ſicuti in fidiculis & ſtamine, ſublatis ponderibus, quæ textrices Græco uerbo λααὰς, id eſt læas nuncupant. Laxatis uero ijs, principium quod moueat uocem, eadem ratione laxatur. Teſtium ſiquidem natura meatibus adnexa ſeminalibus eſt, qui meatus ex uena tendunt, cuius ex corde origo eſt. Iuxta ipſum principiũ, quod uocem mouet. Quamobrem meatibus immutatis ſeminalibus ætate, qua excernitur ſemen: pars illa item immutatur, qua immutata, uox etiam mutatur, maribus maximè, ſed & fœminis: quanquam obſcurius, quod quidam dicunt τραγίζειν, id eſt hircire, ubi inæqualis mittitur uox. Galenus uero ὑπὸ τῆς τέχνης, tractatu De ſignis, cauſam uocis magnæ uel paruæ, non uidetur in caliditatem aut frigiditatem retuliſſe: ſed amplitudini aſperæ arteriæ potius magnam aſcripſiſſe, & inſufflationi tamen uehementiori. Paruam uero anguſtijs eiuſdem: & in libro De uoce, in eandem refert arteriam acutæ grauisq́ uocis rationes: arctum enim iter acutam, amplum & ſpatioſum grauem uidetur efficere. Anguſtia ſiquidem & expanſio cauſam præbẽt aeri, ut uelociter aut tarde moueatur. Verum, ne quid uideatur contrarium, ſic ſtatuunt eruditiores, uocem magnam effici utiq́ à caliditate primo & mediate, aerem plurimum agitante. Poſtremo autem atque immediate ab aſperæ arteriæ amplitudine, ac uehementi inſufflatione. At magnitudo & paruitas uocis, inquit Galenus, non fit ex caliditate ſemper, neq́ pręcipue, ſed per accidens. Eſt & Platonici eruditi ſuper eadem re ſententia, quæ ſcitamentis hoc genus congruit planè: Cur, inquit, ita acutæ ſint uocis eunuchi, ut ſæpe mulier an eunuchus loquatur, niſi uideas, ignores? Id uero ex ſuperflui humoris abundantia effici reſpõdendum. Ipſe enim arteriam per quam ſonus uocis aſcendit, efficiens craſſiorem, anguſtat uocis meatũ, & ideo uel fœminis uel eunuchis uox acuta eſt, uiris autem grauis, in quibus uocis trãſitus habet liberum, & ex integro patentem meatum. Naſci autem ex pari frigore in eunuchis & fœminis parem penè importuni humoris abundantiã, etiam hinc liquet, quòd utrunq́ corpus ſæpe pingueſcit. Certe ubera propè ſimiliter utriq́ grandeſcunt. Septentrionalium, inquit Albertus, & fœminarum uox euadit acutior quàm meridionaliũ, ob pulmonis mollitiem & arteriæ, quæ arctior item intelligitur. Molliorem certe uocem facit organorum humectatio, debiliorem pulmonis imbecillitas ac reſolutio. Aegrotantium acuitur uox, quia ſiccitas arctet meatus, uel etiam ex intemperanti frigiditate, aut forſan ex opprimente humectatione. Peſcennium Nigrum Romani imperij ſtatione potitum legimus uoce adeo fuiſſe canora, uti in campo loquens per mille paſſus audiretur, ni obniteretur uentus. Obiter uero hic eſt Peſcennius, cui reliquo corpore candido, in nigredinem adeo abierat ceruix, ut Nigri cognomentum inde prorepſerit. Sed curnam eueniat eunuchis, ut ſint ἄτριχες, id eſt glabri, perinde ac mulieres? Hæ utiq́ frigoris ui denſa corporis habent ſpiramenta: ſiquidem obſtipat arctatq́ frigus, proinde non ferè pilis ad exitum meatus patent. Eunuchi porrò, utpote humidi & ualde redundantes. Nam hac de cauſa locorum pleraq́ nimia humoris exſuperãtia adobruta, rurſumq́ nimis areſcentia aut ſaxoſa, & caluoſis conſimilia, uel ut Græci dicunt, ἐοικότα ταῖς φαλακραῖς, herbas haudquaquã proferunt. Illud quoq́ non indignum quæſtione, opinantur eruditi, unde'nam ſit, quòd eunuchis Venerij proluuij incentiua interextincta haudquaquam ſunt, uerum ſæpe amoribus irretiũtur, quod de Phauorino aſtruximus. Nempe multis, quum pubeſcerẽt, ſubſecti teſtes ſunt, aut eliſi, & quodam modo ἀμιπλῶς ἀνὴρ εὐνοῦχοι, id eſt eunuchi quidem ſunt, ſed non pleni. Et qui hepate ſunt natura feruentiore, ac genitalia uaſa poſſident capaciora, uſum quidem imaginantur

tur, concipiuntq́, ſed non perficiunt, nec uoti euadere compotes queunt, quoniam uerenda ipſa efflaccuerint. Qui enim tumeſcere facit ſpiritus, emarcuit, qui à ſemine ortus per ſeminales meatus ferebatur ex eis partibus, quæ circa lumbos habentur, ut in pueris ſeminales occæcantur meatus. Dignum equidem ſcitu, in pleriſq; terrarum locis uideri ſpiracula, è quibus peſtifer erumpat uapor, quo præfocentur deſpectãtia omnia, præter eos quibus exciſa ſunt genitalia. Cuius rationem euentus incõpertam ſibi Dion ſcribit. Illud ex Græcis obſeruatum, quibuſdam in bello præ formidine intercipi uocem. Proinde Menelaum laudare Homerus uolens, ut minime formidoloſum in bello βοὴν ἀγαθὸν appellat, ut qui uocem nullo minueret terrore. In oratore demum tragœdorum uocem exigunt eruditi, ſicuti acumen dialecticorum, ſententias philoſophorum, memoriam iureconſultorum.

Super uocis ratione adnotata pluſcula, deq́; ſoni ac uocis interſtitio. Pollucis obſcuritas illuſtratur. Tertiata uerba quæ intelligantur. Thraciæ portæ admirabilis naturæ. Cap. XIII

SEd enim quia de uoce mẽtio eſt, non grauabimur peripateticas ſcholas ingreſſi amplius de eadem ratiocinari. Primas igitur ac principes ſonorum differentias acumine ac grauitate tradunt cõſtare. Quæ appellationes, ab ijs quæ tanguntur tralatę, ſonis accõmodantur. Vt enim quod in mucronem faſtigiatum eſt, momẽto penetrat, quod uerò hebetius retuſiusq; eſt, non ita, ſed cum mora & ſegniter. Cõſimiliter uibrata uox & acuta auditũ peruellit ac fodicat: grauis obtundit, ueluti trudendo. Euenire autem utrunq; celeris aut tardi ratione motus, liquet. Quãobrem haud ita mirum quod in Pompeij rebus ſcribit Dion: populi clamore diſſono ſuperuolantem coruum grauius ictum decidiſſe, ὥσπερ ἐμβρόντητον. Super quo & multa Plutarchus. Hinc etiam percipi illud poteſt, à læuigatis corporibus latioribusq; acutiorem promi ſonum: quoniam ab ijs celerius agitetur aer, celeriusq; diſſiliat, unde & auditus ualide citoq; laceſſitur. Videtur autem nõ eſſe aliud ſonus, q̃ eliſus aer, paſſusq́. Aer autẽ ipſe duplex: alter, qui inter colliſa deprehenſus proſilit: alter, qui ab hoc incuſſus primum, mox ſucceſſu motus ad ſenſorium euadit. Hoc uerò id demum eſt quod inaudimus. Interſtitium uerò illud ſeruandum magnopere: dici in animantibus tantũmodo uocem, quod inanima eſſe uocalia nequeat, ni metaphoricè abutaris proprietate, ut ſi organa nuncupes uocalia, quod ijs quodammodo afformari uerba & effingi alloquia uideas. Sed nec animalia cuncta rectè uocẽ habere pronuntiaris, quando exſanguibus uocis nulla ſupetit facultas, ſicuti inſectis, & ijs quæ cruſta integuntur. Nam ea quæ concentum etiam promere ſentiũtur, ut cicadæ, quam habeant rationem, alibi edocuimus. Tribus porrò uox ſonuſue conſtare planè uidetur: primum eſt, quod plagam incutit: mox, cui ea ipſa incutitur: tertio ſtatuitur loco id, in quo hæc aguntur. Aerem ſanè in utroq; haberi, neceſſe eſt, quanquam nõ eodem modo. Nam ad uocem elidendam non omnis accommodari aer ualet: ſed ſolum ſpiritus is, quem anhelitu reciproco promimus aduocamusq́. Huius uero munia duo, ueluti etiam linguæ: quam promp ſit natura, tum uictus neceſſitati perficiendæ, & ſaporibus prægustandis, quod omnibus ferè animantibus adeſſe conuiſimus. Tum uero ad loquutionis articulatam rationem, quod ad uitæ excellentiam pertinet, & uni modo inter cuncta homini contributũ: nam hinc pſittacen ἀνθρωπόγλωττον dici comperimus ab uno loquendi uſu. Propterea in Timæo ita ſcribit Plato, Verborũ autem effluxio, miniſtra prudentiæ, effluxionũ omnium optima eſt atq; pulcherrima. Ratione eadem in ſpiritu reciproco duplex recognoſcimus naturæ propoſitum, & ſcopum quidem unum habet intimi caloris refrigeratio perneceſſaria. Alterum uero ſermonis conformatio, ac uocum dearticulatio, in mille abiens uarietates, nõ perneceſſaria quidem, ſed ad infinitos mortalium uſus inſigniter accõmoda. Anhelitus organum guttur eſt. Huiuſmodi igitur nũc admiſſus, nũc remiſſus aer, arteriæ deſtinato alliſus, uox eſt. Quamobrem tuſſis, & id genus ſoni plures, ubi irraucuerimus, quanquam eiſdem cõcipiuntur partibus, à uocis definitione abiunguntur, quoniam cõſilium abeſt, & animi certa intentio. Eſſe nanq; uocem finiunt, ſonum ex ſignificandi propoſito æditum. Præmonſtrat

ſtrat autem uox omnis aut ægritudinem naturalis affectus, aut uoluptatem, qualis eſt brutina uox: aut ea quæ hominũ neceſſitates exigunt, infinitis propemodum uocabulis inuicem diſparata. Membra reſpirationi deſtinata ſunt, lingua ea quæ fiſtulis duabus interiacet, nunc cõniuens, nunc reſurgens. Tum arteria quæ ad pulmones pertingit. Ex ijs uerò lux infertur (opinor) Iulio Polluci ſecundo Onomaſtici ſic ſcribenti: Epiglottis eſt ſimplicis organum uocis, lingua uerò articulatæ. Scribit porrò Galenus in libro De uoce, Exſufflationem eſſe quidem uocis materiam, effici tamen eam, commiſſo thorace ab intercoſtalibus muſculis, quibus nihil agentibus, animal uocis priuatur uſu. Nam quum ex alto prolapſus foret quidam, afflicto dorſi initio, tertio die exiguam admodum uocem emiſit, at quarto prorſum obmutuit, reſolutis ſimul cruribus. Verum nec ſpiratione͂ amittebat, neq; difficulter ſpirabat, quoniam intercoſtales modò nerui affecti erant omnes, nullis omnino uocis particulis affectionem ſentientibus. Sunt autẽ hæ uniuerſim quidem guttur: per partes uerò chartilagines tres, quibus accedunt nerui è cerebro demiſſi: & ligula, quam uocant epiglottida. Illud obiter adnotarim, dici quandoq; uerba tertiata, quæ imperfecta enuntiantur & lapſitantia, ubi uix tertia proferuntur, intermedijs deuoratis pauoris opere. Singulari autem dignum admiratione, quod in Seueri rebus prodit Dion: ad Byzantium turres ſe uidiſſe numero ſeptem, ab portis Thracijs in mare uergentes. Eas ſi quis præter ſeriem impuliſſet, uox prorſum ædebatur nulla. Quòd ſi ad primam quis inclamaſſet, aut lapidem impegiſſet, exceptum illa ſonum reddebat, ac mox ſequens, & deinceps, donec ad extremam perferretur uox, ſic uti perturbatio interſtrepens ſentiretur nulla omnino. Xenophon Rerum Græcarũ primo, Byzantij portas quaſdam celebrat, ἐπὶ τὸ θρᾴκιον καλουμένας, id eſt ad Thracium quæ dicerentur.

Sonus quomodo illabatur auribus. Cur ouali figura aures & lingua. Item pleraq; muſicæ conſonantiæ organa. Ficos obeſſe uoci. Cap. XIIII

TRadunt uerò phyſici, & quidem claſſici, ac uerè aſſidui, quod equidem adnotandum hac parte, etiam atq; etiam eſt uiſum, ſonum in orbicularem figuram multis gradatim amplificatam circulis ad aures peruenire, non aliter, quàm in ſtagno ex iactu lapidis ab alto circuli multiplicantur ad littus. Themiſtius etiam in libros Ariſtotelis De anima, paraphraſi ſecunda, ita ſcribit: At aer qui primò inſonat, nõ abiungitur ſic, ut ad auditum ipſe accedat, ſed proximũ ſibi & continuum aerem commouet, atq; hic ſubinde alium excitat eo modo quem in fluctibus cernimus, in quibus alter alterum trudit, & pulſus obiter ſequentem impellit. Hinc Vitruuius: Mouetur, inquit, uox circulorum rotundationibus infinitis, uti ſi in ſtantem aquam lapide immiſſo, naſcantur innumerabiles undarum circuli, à centro creſcentes, & quàm latiſſimè poſſint, uagantes, ni loci interpellarit anguſtia: eo tamen interſtitio, quod in aqua circuli æqua planicie in latum mouentur: uox etiam in latitudinem progreditur, & altitudinem gradatim ſcandit. Concentum uerò ex grauibus acutiſq; conflatum, uelut unam formam, & hanc rotundam quidem, ſed oualem illabi auribus, arbitrantur Platonicis innutriti ſcholis. In qua quidem octaua uox, quaſi per acutiore͂ uerticem, uocis primæ latitudinem ſibi cõtinuans, ex ſeipſa atq; prima unam iam conflat uocem. Atq; ſicut oculus oualem rotunditatem, tanquam unam uidet figuram, quamuis hinc latam magis, inde minus: Sic auditus uocem ex graui, octauaq; reſultatem haurit tanquam unam, ab amplo quodam profundo, quaſi in acutam ſublimitatem oui inſtar gradatim ſeſe ac ſuauiter attollentem. hinc item fieri opinãtur, ut & eiuſmodi quaſi figuram audiendi inſtrumento natura tribuerit, ſimilemq; inſtrumento loquendi: & ars præterea ſimilem, quo ad fieri potuit, muſicis inſtrumentis. Ea certe conſonãtiora ſunt, quæ ouali figuræ propinquiora. In uocis deniq; ratione non habendum inſuper Græcorum præceptum, qui uocale putant adiumẽtum, ſi ficis abſtineamus: quod Hegeſianax Alexãdrinus tragœdiam optimè credatur egiſſe, quoniam annis duodeuiginti ficos in cibum non admiſiſſet.

Zame fons canoras reddens uoces. Calaſtri pueri, qui ſint. De Carneade & Antipatro. Calamouoas qui dicatur. Calamophori. Quid arteria, & un-

 de. Pſi-

de. Pſithyriſſare. Pſias. Pſithia uitis, quę & pramnia. Antiphona quæ dicatur. Antiſpaſis. Parocheteuſis. Cap. XV

ET quia de uocũ ratione ex philoſophiæ ſacrarijs, quæ uiſa ſunt, abundè præcerpſimus: nunc quæ tum hiſtoria, tum grammatici ſuggerunt, promiſcuè adijciantur, ut uel pullato circulo non deſit, ex quo ſupellectilem ſibi comparet. Lectum igitur in ueteribus memorijs primũ, eſſe in Aphrica fontem Zamen, ex quo canoras effici uoces Varro ille doctiſſimus prodendum cenſuit. Sed nec Vitruuius ignorauit, tradens, Quæſitos à regibus ad id muneris pueros, quos etiã calaſtros nuncuparint, uel (ut alij codices præferunt) cataſtlos. Carneadem Plutarchus ſcribit fuiſſe μεγαλοφωνότατον, id eſt maximæ ac ſonantiſſimæ uocis. Antipater uerò Stoicus eam uocis magnitudinem quum nec poſſet, nec uellet aſſequi, aggreſſus Antilogiarum concinnare libros, cognominatus & ipſe καλαμοβόας eſt, id eſt calamo uociferans. Calamophori autem in Græca hiſtoria dicti milites, qui inopia preſſi Chium inuadere cogitantes, ita conſilium iniere, ut quibus res placeret, calamos proferrent. Quum in auribus tenuis quidam obtinnit ſonus, dicitur id Græcè ψιθυρίζειν, id eſt pſithyriſſare, παρὰ τὸ ψίειν ἐν ταῖς θύραις, ἤγουν ταῖς ἀκοαῖς, ut inquit Theocriti interpres, quod ſignat tenuiter mouere in audiendi ianuis: nam & paulo antè idem auctor, ψίειν expoſuit pro λεπτύνειν, id eſt attenuare. Vnde ſit apud Homerum ψιάς, id eſt pſias, quæ ſignat τὴν λεπτὴν τοῦ ὕδατος ἔκδοσιν, id eſt guttatim factã humoris erogationẽ. Impropriè tamen etiam de arborum ſuſurro dicimus pſithyriſſare. Pſithiam autem uitem Græci quidam intelligunt, quæ dicatur & pramnia. Arteriam uerò qua commeat ſpiritus per diaſtolen aut ſyſtolen, Albertus dici opinatur, ueluti arctam aeris uiam. Sed homini Græcæ doctrinæ ignaro facilè ignoſcẽdum. Arteria, peregrina dictio eſt, proinde etymon Latinum nequit admittere. Illi ergo quorum genuina uox eſt, ex aeris nomine, hoc eſt ἀπὸ τοῦ ἀέρος καὶ τηρεῖν, quod ſeruare indicat, inflecti uerbum ac compingi tradunt. Genere neutro uſus eſt De rerum natura quarto Lucretius, ubi an ſit corporea uox, latius perquirit. Verſiculi eius ſunt hi, in quibus correptè, nõ (ut uulgò aſſolet ferè) tractim enuntiatur penultima:

Corpoream quoq; enim uocem conſtare, fatendum eſt,
Et ſonitum, quoniam poſsint impellere ſenſus:
Præterea radit uox fauceis ſæpe, facitq;
Aſperiora foras gradiens arteria clamor.

Adnotemus & illud doctiuſculè à Plutarcho poſitum in ſermone De oraculis, quæ defecerant. Nam quia Græci φωνὴν dicunt uocem, inde ἀντίφωνα futurorum dicuntur ab eo quæ facta paulo antè, uentura mox uelut digito ac uocis perfunctione quadam præmonſtrant. Emandatus, inquit, à Mardonio eſt ad Amphiarai oraculum ſeruus ſcitatum ſuper ijs quæ adminiſtrarentur. At is per quietem putauit, dei miniſtrum ſibi aſsiſtentem, primò quidem uoce repellere, ceu abeſſet deus: mox uerò, ut minus obſequẽtem manu etiam obtrudere: poſtremò pertinacius perſeuerãti lapidem benè magnum in caput impegiſſe. ταῦτα δ᾽ ἦν ὥσπερ ἀντίφωνα τῶν μελλόντων. id eſt, hæc autem erãt, uelut futurorum antiphona. Superatus nanq; Mardonius eſt, regis adminiſtro Græcos ductante, ac lapide ictus cecidit. Dici opinor antiphona, quoniã res uocis munus impleret. Sicuti ἀντίθεος, æqualis deo intelligitur. ἀντίχειρ pollex, manui æquiualens reliquæ. Antiſpaſis uerò medicis eſt in cõtrariam partem reuulſio, ut quum è naribus profluit ſanguis, in poſtrema capitis per cucurbitulas attractio fit, uel ad ima corporis totius. Parocheteuſis apud eoſdem, eſt in proxima corriuatio.

Scruta quid ſint, & quid ſcrutaria, item ſcrutarius, ſcuta, ſcutriſcũ, ſcrutea, ſcrutariã facere. Enarratur Horatius. Scutarij qui ſint, organarij, bractearij, tribuni armaturarum, & ſtabuli, parietarij, thurarij, ſcripturarij, ſcriptura. Cap. XVI

Eſt apud

EſT apud Horatium in Epiſtolis uerſiculus hic,

Vilia uendentem tunicato ſcruta popello.

Scruta, uerbum rarum eſt, quando id Latinæ elegantiæ ſtudioſi haud fere præter paucos admodum, admittendũ cenſuere. Sed cuiuſmodi ſit uerbi eius notio, rarior etiamnum eſt infrequentiorq;, qui ſe ſcire profiteatur. Nam Acroni & in alijs item parum curioſo ſatis ſuperq; uiſum eſt dicere, ſcruta uulgus ſcrutas uocat: aliter, ſcrutum eſt fractum milium: ſunt qui pelles, aut inteſtina interpretentur. Sicq; illud in Epiphanij epiſtola legunt & intelligunt: Nunquid coriarius aut ſcrutarius erat deus, ut pelles animalium conficeret, ac ex pellibus tunicas conſueret? Ego uero amota omni ueſica, quæ gloriolas captantibus, ac ſcribentibus catacritica, huncq; lacerantibus, & illum obliquis nunc rhetorum ſtrophis, nunc apertioribus (uti aiunt) tibijs, nimio plus familiaris eſt, eo uerbo ueteramenta omnifaria ſignificari puto, quæ quum uſu iam detrita ſint, pretio item deminuta cenſentur. Hinc ſignificãter ab Horatio uilitatis appoſito expreſſa præmonſtrataq; ſunt. Ex qua origine factum, ut ſcrutaria dicantur uiliſſima quæq;. Quod ut ſentiam, Lucilius facit, apud Gellium Noctium Atticarum libro tertio: neq; enim quem ſequar, laudare auctorem pigeat:

Quid ni & ſcruta quidem ut uendat ſcrutarius laudat,

Perfractam ſtrigilem, ſoleam improbus dimidiatam.

Sunt qui apud Horatium ſcuta legant pro uaſe ruſticis accõmodo uſibus: unde ſit ſcutriſcum Catoni quoq;. Scrutea uerò in Plauto pro catachyſmatis, hoc eſt miſſilibus, etiam ſi ſubtimidè, interpretantur uilitatis ratione: ſeu quod è folliculis pelliceis, qui & paſceoli nuncupantur, mitti aſſueſſent. Rentur alij, ſcrutum eſſe uaſis genus è ſcroto, id eſt corio conſuti. Ad Horatianum carmen alluſum ab Hieronymo eſt in Hilarionis uita: Ab Iudæo, inquit, audiuit uilia populis ſcruta uendente. Sidonius item Apollinaris ſcruta uocabulum in centurias allegiſſe uidetur: Nunc (inquit) friuola quædam, nunc ludo apta uirgineo ſcruta donabat. Quo in loco ſunt qui imagunculas pueriles operis dulciarij ſcruta poſſe accipi, augurentur. Omnino quiſquilias neſcio quas & prorſum nihili munuſcula, accipere oportet. Ad hæc, quæ de ſcrutorum ſignificantia pronuntiauimus, plane alluſit Apuleius Fabulæ Græcanicæ libro quarto: Enimuero uos bonæ frugi latrones, inter furta parua atq; ſeruilia, timidiculè per balneas & aniles cellulas reptantes, ſcrutariam facitis. Scutarij qui ſint, ex uerbis Firmici dilucet: Mercurius, inquit, cum Venere in horoſcopo partiliter conſtitutus in diurna genitura ſcutarios faciet, uel imperatorum protectores, uel qui proprio excubitu ſalutem principibus ſeruent. Sic apud eundem organarij dicuntur, uel qui organa compingunt, aut qui pulſant. Veſpertinus, inquit, Mercurius ſi cum Venere fuerit inuentus, cordatos, ingenioſos, muſicos, uel organarios faciet. Scutariorum tribunos legimus apud Ammianum Marcellinum: ſicuti alibi armaturarum tribunos, item ſtabuli Cæſaris tribunum: ſic autem organarij uocantur, ut bractearij. Facit (inquit idem) artifices, inauratores, bractearios, argentarios. Parietarij ſunt parietũ ſubſtructores: thurarij, thura tractantes ac uendentes. Ex eadem forma, ſcripturarij profluunt, quos publicanorum & mancipum tabelliones intelligunt eruditi: quod prodidit Nonius. Nam publicanorum ratio dicitur ſcriptura, uti innuit pro lege Manilia M. Tullius. Ad rem uerò pecuariam propriè ſpectaſſe uidetur ſcriptura: quod ſignificat Plautus quoq;.

Super Mæandro & Protagora relatu nõ indigna quæpiã. Magorum ſentẽtia de diuinis rebus. Item nõ temerè ab eiſdem admitti aliquos in diſciplinã. Item de ſophiſtis pluſcula. Parij ſophiſtæ. Ancalidophori. Ancalides. Phaceli. Sophiſma. Philoſophema. Aporema. Cap. XVII

MAeandrum Protagoræ patrem adeo opulentia & omnifaria rerum copia præcelluiſſe, ſcribunt ex Græcis nõnulli, ut Xerxem Perſarum regem, à quo mox Græcia concuſſa eſt, & domo & donis excipere auſus ſit, qua occaſione illi inſinuatus, Protagoræ filio magorum congreſſum impetrauit, quãdo Perſarum magi in doctrinæ participatum non temerè quenquam niſi iuſſu regum admittunt. Vnde is de ratione diuina falſam, immo inauſpicatiſſimã traxiſſe opinionem

uidetur. Siquidem quodam loco ita exordiri auſus eſt: De dijs utrum ſint, an non ſint, nihil habeo dicere. Quo argumẽto pulſus is ab Athenienſibus eſt. Magicum uerò dogma eſt, ut Philoſtratus putat, clàm quidem rem diuinam obire, palàm deum abrogare. Quo facto quid excogitari inſolentius queat? niſi quòd cauſa propter quam ita faciunt, longè execrabilior tumidiorq́ eſt. Neq; enim uideri uolunt, ſi qua in eis uirtus eniteſcat, à diuina ui, uelut ex fonte perenni in riuulos corriuari. Qua ſententia quid omnino infantius, quid magis brutum ſit, non magnopere diſpicio. Primus hic Protagoras mercede traditur docuiſſe. Quæ res, inquit Philoſtratus, uituperari nec poteſt nec debet. Quæ enim impendio aliquo nobis conſtant, gratiora demum ueniunt: quoniam, ut inquit etiam Hieronymus, putent gratuitæ merces: dictus tamen inde eſt, λόγος ἔμμισθος, id eſt oratio mercenaria. Prodit Moralium nono Ariſtoteles, conſueſſe Protagoram, ubi ea perdocuiſſet, quæ profiteretur, diſcipulum iubere æſtimationem proferre quanti ipſa ea faceret quæ tradita imbibiſſet, ac id demum accepiſſe. Primum item hunc ſophiſtem cognominatum accepimus. Hoc uerò nomine dixerunt ueteres, ut Græci ſcribunt, non modò oratores præſignes & ſumma dicendi copia perilluſtres, ſed & philoſophos quoq; dictione non uſquequaq; infantes. Nam & Plutarchus auctor eſt, ſapientes, à nonnullis etiam ſophiſtas nuncupari. Sicuti & apophthegma teſtatur illud, μισῶ σοφιστὴν, ὅς τις οὐχ αὑτῷ σοφός. odi ſapientem, qui ſibi ſapiat nihil. Et Ariſtarchus Theodectæ pater, olim uix ſeptem fuiſſe ſophiſtas, pronuntiauit, mox tantam eorum ſcaturiſſe multitudinem, ut pullatam exſuperaret turbam. Sophiſtarum tamen artem, perinde ac in patrem, in Gorgiam referimus. Sophiſtices uerò, quæ ſecunda dicitur, principem ferunt Aeſchinem. Qui tametſi ut φιλοπότης ἄλλως καὶ ἀνειμένος, hoc eſt uini appetens uoluptarius ac remiſſior inceſſitur: primus quoq; inter ſophiſtas creditus eſt, θείως λέγειν, hoc eſt diuinè dicere. Ad hæc pertinet planè Fabij illud ex libro undecimo: Diſcurſare uerò, & (quod Domitius Apher de Sura Manilio dixit) ſatagere, ineptiſſimum: urbaneq́; Flauus Virginius interrogauit de quodam antiſophiſte ſuo, quot milia paſſuum declamaſſet. Noſtri ſic diſtinguunt, ut rhetor ſit qui literas docet, atq; artis traditor eſt eloquentiæ. Sophiſta uerò, apud quem dicendi exercitium diſcitur. Orator, qui in cauſis priuatis & publicis plena & perfecta utitur eloquentia. Sed de oratoris & ſophiſtæ interſtitijs Cicero in Oratore plura. Attingit & in cõmentariolo περὶ φιλαδελφίας Plutarchus. Plato autem ſophiſtas ubiq; omnia profitentes inducit, iactabundos, glorioſos, temerarios, inſuper & auaros: nec illibatæ prorſum uitæ, ſed ſequioris. Nam & in libro De Platonis definitionibus Speuſippus, Sophiſtam eſſe dicit, iuuenum nobilium atque diuitum mercenarium uenatorem. Hoſce Plato, quamuis omnia profiteantur, nihil prorſum ſcire conuincit, ut maleficos item inſectatur, atq; ueneficos. Philoſophos nanq; arbitratur, qui ſtudioſius ueritatem affectentur, operis tantum ipſius intuitu ac perpenſione. Sophiſtas uerò intelligit, qui opinionem modò affectent, opinionis ipſius amore. Hos item amarius inceſſens Seneca, Illos mihi (inquit) circulatores ſophiſtas, qui philoſophiam honeſtius neglexiſſent, quàm uendunt, in faciem ingeret. Sunt inter ſophiſtas, qui ab Ariſtotele in prooemio Rhetorices ad Alexandrum, parij nuncupantur. Fortè quia ſophiſmatum tendiculis obretirent illaquearentq́; eos, quibus cum diſertarent. πάγιον certè Græci nunc fidelem intelligunt, nunc κάτοχον, id eſt cui detinendi uis ineſt. Ariſtophanes in Nebulis, ſophiſtas accipit pro mathematicis, ijsq́; qui de ſublimibus diſertationes inſtituunt. Alias uerò, inquit interpres, ſophiſtas intelligimus τοὺς πεπαιδευμένους, id eſt eruditos. Porrò ſcribit Gellius, Protagoram inſyncerum quidem fuiſſe philoſophum, ſed acerrimum ſophiſtarum: adoleſcentem quoq;, uictus quærendi gratia, uecturas onerum corpore ſuo factitaſſe. Sudas quinetiam ſcribit, fuiſſe prius φορτοβαστάκτην, quod ſignat onerum geſtatorem. Et in quadam epiſtola Epicurus phormophorum uocat, id eſt ſportuligerum & xylophorum. Cuiuſmodi homines dicuntur ancalidophori, ſicut aſini quoq; ancalidas ferentes, ideſt ligna ulnæ menſura. Nam & grauia lignorum onera apte colligata, phaceli uocantur: quando ſic Thucydides ſcribit, φοροῦντες ὕλης φακέλους, id eſt ferentes materiæ phacelos. Mirum uerò id de Protagora, ſi patre diuite, ac etiamnum inui-

dioſo

dioſo eſt natus. Sophiſmata Xenophon edulia intelligit, quæ eſitandi prolubium illectent. Qui, inquit, iucunde uеſcuntur, hiſce ſophiſmatis haudquaquam indigent. Philoſophema, inquit octauo Topicorum Ariſtoteles, eſt demõſtratiuus ſyllogiſmus. Argumentum dicitur dialecticus ſyllogiſmus: ſophiſma, ſyllogiſmus litigatorius: aporema, ſyllogiſmus dialecticus contradictionis.

Pythij hominum ditiſſimi hiſtoria, deq; uxoris eiuſdem non uulgari prudentia. Cap. XVIII

QVoniam Mæandri opes attigimus, ſuccurrit tempeſtatis eiuſdem uir alter Pythius nomine, cui ſe tota ui ſic deniq; fortuna infudit, ut reſidens Celænis, urbe in Phrygia, natione Lydus, Atys filius, Perſarum exercitum terræ mariq; grauẽ, ac Xerxem quoq; hoſpitio excipere auſus ſit, & quidem exſuperanti magnificentia. Quin adeo ſuperfuit illi animi magnitudo præſignis, & pecuniæ uis immenſa, ut inſuper ad belli uſus & ſtipendia polliceretur. Sed nõ hic primum uiri ſeſe raro aliàs audita largitas prompſit. Quippe Dario ante Xerxis patri auream elargitus fuerat platanum, & ex eadẽ quoq; materia uitem. Quamlibet generoſum principem tam munifica, tamq; inenarrabilis benignitas, uel uſq; ad aras & ultra deuincire abundè potuerat. At in uirum hunc exerta tamen barbari regis barbara efferataq; ſæuities eſt. Siquidem natu maximum ex Pythij liberis, cui petebatur militiæ immunitas, medium diſcindi iuſſit Xerxes. Eiusq; diſciſſi dimidium ad uiæ dextram, reliquum ad ſiniſtram locari, & illac demum copias pertranſire omnes, luſtrationis imagine quadã. Fuit & Pythio ſingularis prudentiæ uxor. Ea lepido commento uiri infinitam cupiditatem auro congerendo compeſcuit. Quum enim is totam ferè ciuitatem refodiendis theſauris attereret, adeo ut non temerè ibi aliud rerum obiri poſſet: plerìq; uerò etiam laboribus uicti interirent, iuſſit ſagax mulier omnifaria, quibus duci in primis maritum ſciebat, conflari cibaria ex auro. Aberat tum Pythius, aduenienti igitur aurea apponitur menſa. Inſuper ex auro omnia. Is necdum cõſilij gnarus, nec quo tenderent iſta percipiens, elegantia rerum oblectabatur, mox quæ forent eſui, flagitat inferri. At proba uxor aurea item obſonia pergit inferre. Stomachanti iam & eſurire ſe, amplius inclamanti (fames nanq; & bilis naſum conciunt) Quæſo, inquit illa, ne excanduеris, & pax ſit rebus. An non ſentis Pythi, præ unius auri ſtudio in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi ſtudium penitus deſtitutum? Quin intereunt item homines. Quod ſi pergis, quid aliud in eſcam ceſſurum ſit, non uideo. Quid plura? Salubri commento Pythius reſipiſcens, auri quidem ſtudium non remiſit omnino: altius enim auiditas inhæſerat, ſed quintam modò ciuitatis partem in opere continuit. Hunc Pythium accepimus, imparem dolori, quo miſere ob immanem filij necem à Xerxe, conflictabatur, quum paulo molliore animo foret, nec ſatis adeſſet roboris ad uindicias ſecundum libertatem, quando nemo poteſt inuitus ſeruire, in monumentum ſe conieciſſe, quod ipſe tumuli uertice excitarat. Atq; inibi flebiliter quod ſupererat uitæ, compleſſe, ſummittente illi diebus ſingulis cocta cibaria uxore, cui principatus moderamina per manus tradiderat.

Hiſtoria Paridis paulo remotior, deq; inter deas iudicio, & Dardano eiuſdem filio. Interim & de Amãdro loco, qui & Parius. Ceſtos hymnus quí. Item agonos. Paridem ab urſa educatum. Cap. XIX

DE Paride allecto inter deas de formæ præſtantia certantes iudice, uaria pro ingenij captu afferri ſolere, uel inter eos qui ἀγοραῖοι nuncupari ſolent, & ſunt, ideſt uulgares uileſq;, non me fallit. Nunc illud iure Latij donabimus, quod dum iſta proderemus, ex Græcorum theſauris interluxit. Parin uidelicet hunc Priami filium educatum patris iuſſu in loco, quem Amandrum dixere, mox uerò & Parion de ipſius nomenclatura, tribus ferè annorum decadibus. Atque inibi quum natura ingenioſus foret, nec ad doctrinarum ſtudia ineptus, Græcis imbutum diſciplinis. In quibus ubi haud parum promouiſſe eſt uiſus, etiam Veneris laudes, oratione ædita, prolibauit: inq; ea Palladi ac Iunoni præſtare contendit. Quando, ut uidetur, deæ nomine concupiſcentias eſſe intelligendas ſignificabat, atq; uoluptates: ſicuti

meminit Athenæus quoq;, unde mala omnia ſeſe mortalibus agminatim, ac fluenti ex æſtuantis more affundant. Atq; hinc fabellæ occaſionem datam, inter diſceptātes deas captum iudicem, datumq; Veneri malum, id eſt uictoriam. Quin & Paris idem atq; in eandem hymnum cecinisſe narratur, quem uocant ceſton. Belli uerò primordia hinc prorepſiſſe, quod euolutis iam ſpatijs annorum triginta, à patre accerſitus emiſſusq; ad rem diuinam obeundam, quum Spartam appuliſſet, Helenam rapuerit. Ex qua Dardanum ſuſceperit filium, quod Dionyſium Scytobrachiona, monumentis ferunt prodidiſſe. propterea in Homeri Iliados rhapſodia tertia ſcriptum reperiri,

ἄγονός τ' ἔμεναι, ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι. id eſt, ſine ſemine eſſe, & citra nuptias mori. ut ſchema ſit πρωθύστερον: prius enim ducitur uxor, mox prolis ſuſceptio conſequitur. Eſt enim agonos, qui aſpermos, id eſt ſine ſemine ac filijs: quamuis exponant alij, μὴ γεννηθείς, id eſt non natus. Sunt autem Hectoris ad Paridem uerba. Cæterū prolifici ſeminis priuationem agoni nomine intelligit Dioſcorides. Sicut in fœminis ſterilitatem atocion idem appellat frequenter: tametſi non deſunt, qui aborſum malint intelligere. Nec illud omiſero, ab alijs proditum, poſt Hecubæ oblatam in quiete ſpeciem Archelao ſeruo traditum Paridem in Ida exponendum, cui quum diebus decem ubera ſubmiſiſſet urſa mitis, re animaduerſa idem Archelaus ſublatum educauit ut filium. Sunt ex Græcis, qui inter deas iudicium fuiſſe ſomnium prædicent, in Ida Paridi oblatum, unde is coniectarit fore ſibi in Græciam nauiganti propitiam Venerem, nauigaſſe autem Heſionem repetiturum.

Senectutem imbecillem euadere ob adoleſcētię intemperantiā. De Gorgiæ ſenio præuiridi. Cap. XX

Milonem Crotoniatem, memorię proditum eſt, quum iam ſenex eſſet, athletasq; ſe in curriculo exercentes ſpectaret, ſuos lacertos amplius intueri cœpiſſe, illachrymantemq; dixiſſe: At hi quidem iam mortui ſunt. Verū, inquit Cicero, non tam iſti, quàm tu ipſe nugator: neq; enim ex te unquā es nobilitatus, ſed ex lateribus & lacertis tuis. Et poſt multos item uerſus Iſta ipſa, inquit, defectio uirium adoleſcentiæ uitijs efficitur ſæpius, quàm ſenectutis: libidinoſa enim & intemperata adoleſcētia effœtum corpus tradit ſenectuti. Cyrus quidem apud Xenophontem, eo ſermone quem moriens habuit, quem admodum ſenex eſſet, negat ſe unquam ſenſiſſe ſenectutem ſuam imbecilliorem factam, quàm adoleſcentia fuiſſet. Lucius uerò Metellus poſt conſulatum pontifex maximus, ita bonis uiribus extremo ætatis tempore fuiſſe narratur, ut adoleſcentiam non requireret. Sed enim omnes ferè corporis robore, ſenſuum integritate, ingenio uegeto, memoria firma exſuperaſſe Gorgias Leontinus uidetur. Itaq; produci in adagium Gorgiæ ſenectus ualet, de optima, nec annis exſoluta, quæq; uireſcens omnium præſtantia ſemper quodāmodo pubeſcat. Quæ omnia fuiſſe in eo uiro, Græca memorat hiſtoria, etiam ſi ætatis annum attigiſſet octauum ſupra centeſimum. Cuius rei quum ab eo rationem ſcitaretur quiſpiam, reſpondit, οὐδέν ποτε ἡδονῆς ἕνεκα πράξας, id eſt ad id ætatis perueniſſe, quod uoluptatis cauſa nil ſibi unquam permiſiſſet facere. Fuit uerò Charmantidæ filius, Empedoclis diſcipulus, præceptor Poli Agrigentini, item Periclis & Iſocratis & Alcidamantis. Thraſymachum & Gorgiam omnium primos arte quadam uerba iunxiſſe, auctor eſt in Oratore M. Tullius. Hic porrò Gorgias, ut eſt apud Platonem, de omni re quæcūq; in diſceptationem quæſtionemq; uocaretur, ſe copioſiſſimè dicturum, profitebatur. Isq; princeps ex omnibus auſus eſt in conuentu poſcere, qua de re quisq; uellet audire. Ei quoq; tantus honor habitus eſt à Græcia ſoli, ut Delphis non inaurata (ut cæteris) ſtatua, ſed aurea planè ſurrigeretur. Quod De oratore libro tertio commemorat Cicero. Gorgiæ alterius meminit libro nono Quintilianus.

Aetatum humanæ uitæ diſtributio. Ex catalogo eſſe quid ſit, uel extra catalogum. Fabulam ætatis peragere, apud Ciceronē quid. Vitę metam quā ſtatuāt pleriq;. Tranquilli locus explicatur in Auguſto de Mimo uitæ. De Moſe iucundum ſcitu. Plinij loca duo ex undecimo Hiſtoriæ naturalis, de pubertatis ratione amplius explicantur. Cap. XXI

Et quoniam

ET quoniam ingeſſit ſe nobis ſenectus, ſuccurrit, ut nonnulla de ætatum diſtinctione promamus in medium, eo quidem procliuius, quod mirum eſt, quàm non omnino ſuper ea re conſentiant auctores. Quippe doctiſſimus Varro, & πολυγραφότατος, quinque ætatis gradus æquabiliter putat eſſe diuiſos, ac unumquenque præter extremum, in annos quindecim. Propterea ſectio prima annum quintumdecimum attingens pueros habet, ex puritatis ratione ita nuncupatos. Secunda ad triceſimum porrecta adoleſcentes, ab incrementi notione nomen indeptos. Iuuenes ſectionem faciunt tertiam ad annos quinque & quadraginta. Quibus inde appellatio facta, quod in bellicis uſibus reipublicæ adiumento forent. Et inde huiuſmodi ex catalogo eſſe dicuntur, ſicuti ultra catalogum, qui iam militiæ habentur inepti. Ad annorum decada ſextam ſeniores perueniunt. Reliquum uitæ tempus ſectionem habet quintam. In qua qui agunt, iam uocantur ſenes. Ex hac Varroniana ætatum diſtributione commoneor, ſcite admodum & congruenter uitæ tempora fabulis comparari. Nam & Cicero, Qui hiſce (inquit) auctoritatis præmijs ſplendidè uſi fuerunt, ij mihi ſunt uiſi fabulam ætatis peregiſſe, nec tanquam inexercitati hiſtriones in extremo actu corruiſſe. In fabulis uero actus ſeruari quinque, nõ arbitror eſſe quem fugiat, quando nec perſona quinquies egreſſa ultra exire poteſt. In quo attente animaduertẽdum, ubi & quando ſcena uacua ab omnibus ſit perſonis, ut in ea chorus uel tibicen audiri poſſit: id enim quum uiderimus, ibi actum eſſe finitũ debemus agnoſcere. Hinc illud Tranquilli ſic poſſe legi animaduerto in fine Auguſti Cæſaris uitæ, Et amicos admiſſos percunctatus, ecquid his uideretur Mimum uitæ commodè tranſegiſſe? Quam lectionem id uidetur approbare, quod mox infertur, δότε κρότον καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς τι ποιᾶτε. Hippocrates, ſicuti libro De die natali prodit Cenſorinus, ſeptem ætatis conſtituiſſe gradus deprehenditur, ac primũ quidem anno ſeptimo terminaſſe, ſecundum quartodecimo, tertium duodeuiceſimo, quartum triceſimoquinto, quintum duodequadrageſimo, ſextum ſexageſimoprimo, ſeptimum ad uitæ coronidem protendit. Solon decem fecit hebdomadas. Staſeas addidit etiamnum duas, & plenioris uitæ ſpatia annis quatuor & octoginta metitus eſt, quod præſcriptum ſi quis tranſmittat, idem illi uſu uenire, quod ſtadiodromis & quadrigis ultra deſtinatum procurrentibus. Hetruſci uitalem menſum hebdomadibus finiunt duodecim, quod Varro ſcribit. Aſtrorum peritus Dioſcorides anno centeſimo uitam circumſcripſit, cordis ratione, quod in anniculo menſum habeat drachmarum duarum, in bimo quatuor, inde procurſu pari in annum quinquageſimum. A quo decrementa ſupputẽtur ad æquilibrium, quę ambitu peracto, ad metam redeant eandem. proinde non ſupereſſe ſpatia, uiſceris eius dilapſu. Quam hæreſim fuiſſe item Aegyptiæ gentis, Plinius ſcribit. Mathematicorum doctiſſimi, inquit in Claudio Treuellius Pollio, homini uitæ ſpatium contribuunt annorum centum & uiginti, & menſum hunc à nemine excedi, eo item addito, Moſen dei familiarẽ annis quinque ſolum utique tranſgreſſum eſſe modum hunc, qui quum quereretur, quod iuueni occumbendum foret, ab incerto reſponſum numine, quempiam eum numerum haud exceſſurum. Galenus in libro cui titulus ὅροι ἰατρικοί, ætates ſtatuit omnino quatuor: ex quibus primam facit τῶν νέων, id eſt iuuenum: ſecundam, τῶν ἀκμαζόντων, id eſt uigentium: tertiam, τῶν μέσων, id eſt mediorum: poſtremam, τῶν γερόντων, id eſt ſenum. Iuuenes poſtmodum eſſe ait temperatura calidos humectosque, ueri præcipuè aſſimiles. In uigore conſtitutos, calere ſimul areſcereque æſtatis modo. Medios, eſſe pronuntiat frigidos ac ſiccos, perinde ac autumnus eſt. Sunt uero humecti cum frigiditate ſenes, ὡς χειμῶνι παραπλήσιοι. Efflore ſcit in iuuenibus ſanguis: in uigentibus, ξανθὴ χολή: in medijs, μέλαινα: in ſenibus, τὸ φλέγμα. Et hæc caloris intimi ratione omnia. Hic uero aduertendum amplius Plinianum illud ex undecimo Hiſtoriæ naturalis: Pubeſcentem hominẽ maxime nodum quendam ſoluere, quod ægritudine ſentiatur præcipue. Auctor quidem Cenſorinus eſt, poſt ſeptimum quenque annum articulos quoſdam, & in his noui aliquid naturam oſtendere. Quod & in Elegijs ſignificarit Solon. Sed & Alexander pubeſcentes pueros hirciſſare ſcribit, ob uocis aſperitatem raucam, ab hircis ita uocem efferẽtibus producta uerbi ratione. Siquidem

naturam tunc corpora diſſociantem, multã, repentinamq́ ætatis efficere mutationem, augeſcentibus fœminarum uberibus, marium uero thorace, humeris, teſtibus. Accedere item morborum mutationes, ſolutiones'ue. Equidem à pube ex macilentis craſſeſcere pleroſq́ animaduertimus, ac euadere ſaniores. Sed & quibuſdam contingere diuerſa omnia. Quippe ita obtingit ferè, ut quicquid fuerat ante pubertatē redundantis materiæ, ac excrementitiæ, una cum ſemine ſecernatur & menſibus, unde ſanioris ſunt ſtatus argumenta, ſeſe promentibus, quæ diuerſum concinnabant. Quibus uero proſperior ante id tempus ſuppetit ualetudo, ijs gracileſcunt corpora, morbis ſubinde obnoxia. De ipſa ſiquidem natura, καὶ τῶν καλῶς ἐχόντων ἡ ἀπόκρισις γίνεται, id eſt & ijs quæ bene habent, fit excretio, ſemine, aut menſibus ſequeſtratis. Sciendum & illud, ab pubertatis tempore puerorum deſinere hirciſſationem, quod aſpera arteria prorſum abſoluta iam æqualitatē admittat. Ex ijs dilucere Plinij altera poteſt obſcuritas, ubi ait, Pubeſcit homo ſolus, quod niſi cõtingat, ſterilis in gignendo eſt ſeu maſculus ſeu fœmina.

Aetates humanas planetarum conſequi rationem. Mercurius cur negocijs præeſſe dicatur & lucro. Vnde ſit quòd præmaturo coitu barba promitur celerius. Tranquilli in Nerone locus de iuuenalibus ludis. Nymphis coæuus qui dicatur. Martialis & Apuleius declarantur, necnon Horatius. Iuuenalia cur. Philoſophorum placita & Auicennæ de ætatibus: item de fabula ætatis. Vocabula plura quibus ætates à Græcis diſtinguuntur: parectatus, triacatus, apodromi, apobomia ſacra, baliciotæ, baliotæ, balari, ballæ, pempeli, genea. Neſtoris ætas quomodo intelligenda. Caput XXII

ILlud uero concinnè admodum huic parti appingetur ex Procli, inter philoſophos haudquaquam poſtremi, doctrina, ætatum ordinem ſequi ordinem uniuerſi. Quippe princeps ætas lunarem conſequi poteſtatem animaduertitur. Tunc enim ex nutritiua uegetaliq́ degimus potentia, & in utriſque porrò humecta uis præcellit. Secunda Mercurialem, quando literarum citharæq́ & luctæ, ac denique conſimilium nobis ſtudium ingeneratur, & arithmetices in primis, ut auctor probat Ptolemæus. Ideoq́ forſan decantatum, negotijs illum præeſſe ac lucro. Inconſtans porrò ſydus traditur, ac omnino eiuſmodi quale id cui adhæſerit, cum benignis benignum, exitiale cum exitialibus. Tertia Veneream, quando obturgeſcunt membra ſeminibus, & ad genituram protinus incitantur. Qua in parte ſciendum amplius, ubi laſciuiente pruritu & Venerio prolubio nimis approperetur coitus, præmaturè item barbam promi, quoniam concubitu augeſcit circa renes inſitus genuinusq́ calor, quo fit, uti affluentius ſumma corporis uapores ſcandant, quæ eſt pilorum materia, unde illuſtratur Martialis illud libro undecimo,

Inde tragus celeresq́ pili, mirandaq́ matri
Barba.

Adiuuatur & Apuleius in Magia. Inueſtem puerum accepiſti, ueſticipem ilicò reddidiſti. Quarta ſolarem, tunc enim regnat uigor, ætatisq́ perfectio properat, ætasq́ media. Vt uero ſol fons luminis, & cæli oculus, ac mundi mens, ut priores dixere: conſimiliter iuuenilis ætas flos uitæ delibatus. Verum prius quàm ad ulteriora pergamus age Tranquillo ſuccurramus, apud quem in Nerone qui ſint iuuenales ludi, ambigunt eruditiores, nodum uero exſoluit hiſtoricus Dion, qui ab Nerone iuuenalia ſcribit celebrata, ὥσπερ τινὰ νεανισκεύματα, propter ſuam barbam, quam tum primum raſerat, pilis in aureum coniectis ſphærion, & Capitolino dicatis Ioui. Mars porrò uirilitati dominatur, planeta calidus & ſiccus, ac præparans ad robur. Sexta ætas Ioui ſubijcitur, quæ prudentiam & uitam actiuam ciuilemq́ deſiderat. Septima Saturnum reſpicit, in qua naturæ cõſentaneum, à generatione ſequeſtrari, & à corporeis abiungi, alteram & incorpoream affectando uitam. Nam decrepitos inuadens Saturnus implet naturæ ſuæ malis, frigiditate, pigritia & triſtitia querula. Sed enim nec illud omittendum: ratione admodum diuerſa præfici infantibus, dum geſtantur utero, planetarum (ut ſic dicam) uultus, quoniam primo conceptionis menſi Saturnus præeſſe narratur, Iupiter ſecundo, tertio Mars, Sol quarto, Venus quinto, ſexto Mercurius, ſeptimo Luna, rurſum uero octauo Saturnus, nono Iupiter. Inde quoq́ partus fieri improſperos

proſperos coniectant menſe octauo, at nono optimos. Verum ut poſtliminio redeamus, philoſophorum placita præferre uidentur: tres tantum dici ætates, incremẽti, ſtatus, diminutionis. Quod ex Ariſtotele aucupantur, tertio De anima, ſic ſanciente: Neceſſe (inquit) eſt, omne quod generatur, augmentũ habere, ac ſtatum, & decremẽtum. Sed idem philoſophus in libro De moribus, ſentire diuerſa deprehenditur. Auicenna autem prima primi, capite De complexionibus: Aetates, inquit, omnes quatuor ſunt: adoleſcentia prima eſt, ad annum ferè producta trigeſimum: ſecunda uero conſiſtentiæ nuncupata, uel pulchritudinis ad annum ferè quintum poſt trigeſimũ: conſequitur inde diminutionis occultæ tempus, quæ ſenectus nuncupatur, ad annum ferè ſexageſimum. Subeſt mox ætas, quæ ad manifeſtũ nos interitũ præcipites agit, in qua qui diutius perſeuerat, dicitur νυμφαις ἰσῆλιξ, id eſt nymphis æquæuus. Suppartitur inde adoleſcentiam in minuties alias, quas qui expetit nouiſſe, & locũm habet, ac quem adeat auctorem. Sciendum uero ætatum commenſus non ubiq;, nec ſemper haberi eoſdem, ſed euadere diuerſos pro conſtitutionis ratione, aut ſexus, uel etiam regionum, ac terrarum ſitus, cæli quoq;, & uictus temperamenti, & aliorum plurium. Nam ſexto De ſanitatis regimine Galenus: Stato, inquit, annorum numero ætates circumſcribere nequimus, quod tamen quidam faciunt, niſi latitudinis modo. Nanq; pubertatem auſpicantur aliqui anno quartodecimo, alij anno adiecto, aut etiam alio modo. Et quibuſdã decrementi exordia cõtingunt, mox ab anno trigeſimo. Alijs, quinq; accedentibus. Proinde ſignatè Princeps in ætatum diſtributione aduerbium ferè, adijcere ſolet. Porrò, quia de fabula ætatis mentio facta nobis pauloante, ad id ipſum Apuleiana facit ex libro Floridorum tertio concinna ſententia: Deinde, inquit, regreſſi ad populum renuntiauere, Philemonem poetam qui expectaretur, qui in theatro fictum argumentum finiret, iam domi ueram fabulam conſummaſſe: enimuero iam dixiſſe rebus humanis ualere & plaudere. Adiuuat & ad Lucilium Seneca. Quo modo (inquit) fabula, ſic uita: non quàm diu, ſed quàm bene acta ſit, refert: nihil ad rem pertinet, quo loco deſinas: quocunq; uoles, deſine: tantum bonam clauſulam impone. In hac uero ætatum mentione ac pragmatia uehementer adnotandũ, quod ſcribit Magnus Albertus, Virilem ætatem ac ſenum præcipuè inſigniter areſcere. Cui rei argumentum ſuggerat membrorum durities & laxior cutis, ac corrugata, quod frigiditas efficit cum ſiccitate. Quippe laxat hæc, contrahit in rugas illa. Frigidum enim complicat conſtringendo. Ex ijs porrò liquere arbitror, cur ſit in Epiſtola ab Horatio enunciatum,

Nigros anguſta fronte capillos.

Quo iuuenilis indicatur ætas. Ex Græcorum autem doctrina comperimus, nomina ſic per incrementa diſtingui, ut ſit primò βρέφος ſtatim natus puer, mox παιδίον: ubi iam inceſſus datur, pædarion: pòſt dicitur παιδίσκος: at παῖδα nuncupant, qui encyclicas obire diſciplinas deniq; ualet. Inſequentem uero ætatem πάλλικα uocant: parectatum quoq;, qui a pueritia in pubertatem protenditur, & βουπαῖδα, & ἀντιπαῖδα, ac mellephebum: mox habentur ephebi. Hos triacatæos appellant Cyrençi. At Cretenſes dicere ἀποδρόμους malunt, non quia curſum deſierint, quod præpoſitionis innuere poteſtas uidetur, ueluti ἀπιχθὺς dicitur, qui piſcitio abſtinet. Apobomia ſacra, quæ non in altari peraguntur, ſed in pauimento, uel ſolo: & apud Callimachum apotriches, qui ἄνηβοι intelliguntur, id eſt impuberes. Verum apodromi nuncupantur, qui per ætatem certamina currendi publica necdum adiere. Sunt qui ſic ſtatuant, ut ἔφηβοι, id eſt puberes, qui annum quintum & decimum uel ultra, nati ſunt, intelligantur. ἄνηβοι autem, id eſt impuberes, duodecimum, aut eo etiam minores. Baliciotæ apud Cretenſes item uocantur ſynephebi. Balioteę dicuntur progenitores. Ballas Cyprij gradus nuncupant. Balaros Cyrnij exules dicunt, Pauſania tradente: quod nomen Sardiniæ montana incolentibus adhæſit, quum illuc ſeceſſiſſent à Carthaginienſibus deficientes. Libyes autem Corſicam incolentes inteſtinis agitati diſcordijs in Sardiniam commigrarant. Sequitur miracion: inde mirax, qui & neaniſcus, uel neanias, id eſt iuuenis. Hoſce uero ἱππεῖς, id eſt equites appellant Spartani. Sicuti inter eos qui præſident, hippagretas. Iis inhærent nymphij, uelut ſponſos dicas: poſtea eſt pater: inde uir νέος, id eſt iuuenis

& uirens

& uirens: mox uir meſos, id eſt medius: inde à canicie, hypopolios: pòſt geron, id eſt ſenex, qui & presbytes: inde eſchatogeros, poſtremò poliocrotaphi. Senectutem Galenus trifariam diſtribuit: in prima conſtitutos, ὠμογέροντας uocat, id eſt uirentes, ac crudos ſenes, quos etiam προβεβηκότας uocant nonnulli: in ultima uero, πεμπέλους, id eſt pempelos, quoniam uti aſtruunt etymologici, iamiam ad inferos mittendi uideantur. Nec illud in hac ætatum pragmatia præteriero: geneam Græcis, id eſt γενεὰν dici, pariendi ac generandi perfectius ſpatium, quod annorum triginta periodum conficit: quo nomine ſexageſimũ attingens annum duas uidetur uitæ impleſſe geneas. Si uero ultra pergat, in tertia iam utiq; recenſebitur. quod de Neſtore cecinit poeta, quem periodicas geneas perfeciſſe duas humanas pronuntiat, ceu δύο τελειώσαντα γενεὰς dixiſſet, quæ uocãtur γενεαὶ ἀνθρώπων. Aureas ætates in uita tres modò intelligunt, iuuentam, uirilitatem, ſenium: nam infantia & decrepita nullum præferunt uoluptatis argumentum. Ab inſtituto non diſſentaneum prorſus illud fuerit: ſenilem cutem, quia ætate aſperior fiat, paguron à Caſandra dici. Eſſe uero inter cancrorum genera paguros, ſciunt plerique omnes.

Aeneam pietate in deos ac parentem inſita, clementer à uictoribus tractatum Græcis, ac liberum abire cum domeſticis permiſſum bonis. XXIII

Etiam ſi non mè fallit, è Græcis auctoribus celeberrimum Dionem, condito uolumine, conatum rationibus multis, & à uero haud ita diſſultãtibus argumentis comprobare, ab Llienſibus fuiſſe Græcorum exercitum bello uictum fugatũq;: nec ab eo Ilium, quod Homerus cecinit, expugnatum. Nihilominus quæ ab aliis prodita ingerunt ſe nobis, dum in libris noſtra planè ſupellectile uerſamur, allidere, ueluti abortiua non ſuſtineo: ut qui Maronem tractant aſſiduè, & interpretãtur, ſufferti amplius habeant aliquid, unde auditoribus ſuis ſatisfactum eant. Igitur ſic compertum mihi ex adiuratiſſimis: Ilio expugnato, captorum fortunam Græcos, qui genti ſuus eſt mos, clementer eſſe amplexatos ac miſeranter. Eoq; nomine à uictoribus pronuntiatum ducibus, liberorum unuſquiſq; ex domeſticis rebus unum quid tolleret auferretq;. Tunc Aeneam, cunctis aliis facile neglectis aut neceſſitate reiectis, patrios ſelegiſſe quos aſportaret deos. Id quũ intuerentur Græci, plurimumq; ea re forẽt oblectati, eidem permiſere: iterum quod uellet, ex bonis ſibi caperet. Qui geminata pietate, multo iam ſenio feſſum parentem humeris ſubiens efferre properabat. Ea quum (uti erant) ſtupenda uictoribus acciderẽt, uiro maximè pio domeſticis cedentes omnibus, quotquot iure belli erant adepti, abire quò uellet, liberè permiſere, fatentes, hoſtilitatis remitti iura, & manſuetudinẽ induere aduerſum eos qui uerecundè in deos ſe ac parentes ita gerant.

Citharœdi prudens reſponſum apud Alexandrum fidibus utentẽ ruſticius.
Quo pacto Linum peremerit Hercules, à quo muſica imbuebatur. XXIIII

Alexandrum Macedona, Philippi filium, quum puer etiamnum ageret, ac genas necdum conueſtiſſet pubertas, citharæ ferunt operæ quippiam impendiſſe, interq; inſtitutionem (uti aſſolet) ac rudimẽta prima, certam ex fidibus canore pulſari, quum identidem cõmonefaceret peritus artifex, ſicuti exigere uidentur τὰ κιθαρίσματα, id eſt citharœdicæ leges: Et quid intereſt, Alexander inquit, ſi hanc pulſaro. At is, Si uti rex paulo mox futurus hæc inſers, nil ſane: at ſi artifex, planè multum. Videtur autem hic haudquaquam rerum uir imperitus Lini euentum prorſus expauiſſe: is nanq; puerum itidem Herculem cithara imbuebat, qui quũ inconcinnius ruſticiusq; uteretur fidibus, excanduit in eum Linus. At indignabundus Hercules illi plectrum impegit letiferum.

De tityris, ſilenis, ſatyris, quæ ſit nominum ratio. Sillus quid. Bacchus cur dicatᷓ Phleon: itẽ cognomina alia. Aphlaſtus quid, & phoſſones, & phoſſonium. Orariũ, oron, orobachi. Coruus cur ſatyra dicatur auis. L. Florus illuſtratur egregie. Caput XXV

Qui cum

QVi cum Dionyſio per tripudia & feſtos luſus pleraq; terrarũ obiere, nunc ſatyros nuncupant, quandoq; & tityros, puto de cantuũ laſciuia, quæ τερετίσματα dicunt, quibus id genus duci magna parte, animaduertitur. Satyros autem, ἀπὸ τοῦ σκιρτᾶν, uocitatos opinantur. Nam Sillani appellantur, ἐκ τοῦ σιλλαίνειν. Quod & alibi attigimus. Sillon autẽ morſum cum luſu uocant ingrato infeſtiuoq;. Scribit Nicandri interpres: quos ipſi ſatyros dicimus, ab antiquis Silenos nuncupari conſueſſe. De Satyro capto ad Apolloniam, qui οὐδὲν συνετῶς loqueretur, in Sylla Plutarchus. Silenis indumenta fuere ἀμφίμαλλοι χιτῶνες, id eſt utrinq; uilloſæ tunicæ. Quod tacitis uelut ambagibus plantandi ex Dionyſio artem innuit, ac item palmitum conſtipationem. Quia uero apud ueteres φλύειν multum ferre fructum, id eſt τὸ πολυκαρπεῖν indicat: hinc factum, ut Dionyſiũ dicerent φλεῶνα. quin eundem Protrygen appellarunt, & Staphyliten, ac Omphaciten: ſed & modis itẽ aliȷs, ac ſanè diuerſis. Tityrum ſunt qui auem item interpretentur, aut calamum quoq;. πτυρῖνος dicitur certe ex calamo tibia. Parabacchum legimus ab Eratoſthene dici in orationibus Demoſthenem quandoq;: puto, quia eloquentiæ ui furore percipi interdum uideretur. Nam & Phalereus Demetrius illum quoq; pronuntiaſſe quædam tradit, uelut ἐνθουσιῶντα, ſicuti μὰ γῆν, μὰ κρήνας, μὰ ποταμούς, μὰ νάματα. Aphlaſtum uero ad Dionyſium nihil: eſt enim eo nomine puppis, quæ & aphlauſtus dicitur per euphemiſmum, quaſi aphlaſtus καὶ ἄκαυστος, quoniam religionis cauſa partem illam exurat nemo. Quippe inibi deorum uiſebantur expictæ imagines, nauibus præſertim regiȷs, ſed & militaribus. Partes autem alias recte euphlaſtas nuncuparis, uelut οἴακας, quod ex picis litu ignium ſint fomenta. Porrò uela ipſa phoſſones uocitantur, id eſt φώσωνες, ex uerbo φῶ, quod illuſtro indicat, de candoris proprietate. Vel quia intumeſcant uento, παρὰ τὸ φυσᾶσθαι ὑπὸ ἀνέμων. Phoſſonium item pro ſindone reperias: orarium uocant Romani. Oron autem, ruſticum dicunt inſtrumentum: quod docuit Iſæus: uerum ab Aeſchylo & Menandro lignum appellatur, quo calcatam premunt uuam. Orobacchi, coriaceos indicant utres. Quoniam uero ab Satyris exorſi ſumus, id forſan expendiſſe præſtiterit: quid ita coruum ſatyram auem dixerit in Valeriȷ Coruini hiſtoria L. Florus. Et ſunt qui ad fellationem putent referendum, de qua Martialis,

Corue ſalutator, quare fellator haberis,
 In caput intrauit mentula nulla tuum.

Et Plinius libro decimo: Coruos, inquit, ore parere aut coire, uulgus credit. Id ab Anaxagora item traditum. Verum libro De animalium generatione tertio, negat Ariſtoteles. Commeminit libro ſeptimodecimo Auicenna. Quid ſi ad ſaturam paludem, ſeu ſatyram, relatum malis? Ea uero Pontina eſt, uigintiquatuor urbium olim locus capax. Virgilius Aeneidos ſeptimo,

Qua ſaturæ iacet atra palus, gelidusq; per imas
Quærit iter ualles, atq; in mare conditur Vfens.

In agro autem Pontino rem geſtam, auctor idem Florus eſt, necnon A. Gellius, ac Titus Liuius, etiam ſi apud hunc Pomptino legitur. Quo autem argumento coruum paludis nomine ſignificarit diſertiſſimus hiſtoricus, ex Theone ſumi poteſt apud Aratum, qui prodit, cornicem ac coruum inſigniter aquis oblectari: quod earũ alitum corpora inaruerint uehementius: proinde humentia expetere admodum, quin & ſolitudinis amicum animal coruus eſt, prouerbio ſuffragante, βάλλ' ἐς κόρακας. Erat proxime Tarentum locus item Satyra, uel Satyrion, ut Stephanus.

Diuerſi populorum mores, breuibus, ac miſcella enotati opera. Qui nunquam riſerint. De Ceo ſene caniciem coloribus obſcurante. Cap. XXVI

ETiam ſi pauloante gentium diuerſarum mores, ut ſeſe inter legendum ingeſſerant, præcerpſimus enotauimusq;: tamen quæ rurſum occurrunt, allidere aut præfocare nequimus: ſicuti illud eſt, Stagiritis fuiſſe legem, quam prorſum uereq; opinatur Græcam in Variȷs narrationibus Aelianus, ὃ μὴ κατέθου, μὴ λάμβανε. quod non poſuiſti, ne tollas. Sed & Biblium tantæ uirum integritatis ac abſtinentiæ accepimus, ut ſi quid intereundum ei fuiſſet alieni obla

tum

tum, omnino intactum præteriret, οὐ γὰρ ἀγνοεῖτο τὸ τοιοῦτον ὕβρισμα, ἀλλὰ καὶ ἀδίκημα, ceu eiuſmodi non inuenta forent, ſed iniuſtitiæ germina. Lucanis lege ſancitum ſcimus, ne quis ſole occaſo diuertentem hoſpitem exigeret: quòd ſi feciſſet, κακοξενίας agebatur reus, atque eo nomine mulctam ſubire, prorſus neceſſum erat. Dardaneos ſub Illyride ter tantummodo in uita balneis operam audio ſolitos dare, nuptiarũ & partionis tempore, ac denique mortis. Indis omnino fœnus ignotum. Quin & maximum inibi nefas iniuriam uel facere uel pati. Proinde nulla illis ſyngrapha, nullum depoſitum. Sardoa lex eſt, ſeneſcentes iam parentes fuſtibus letaliter à filijs cædi, ac mox contumulari. Turpe ſiquidem arbitrantur, multo confectum ſenio ſupereſſe diutius, quum in pluribus aberret corpus, annis feſſum denicꝫ. Illuſtrius uero multo inſtitutũ illud, quo peraguntur ἀργίας δίκαι, id eſt otij iudicia, quæ ſubirent temerè ac citra uitæ propoſitum agentes: ſic enim exprimebatur illis, ut unde alerentur, magiſtratibus approbarẽt. Derbicæ dicuntur ipſi quocꝫ, certam ætatis metam tranſgreſſos perimere, uiros quidem immolantes, mulieribus autem præfocatis. Lydæ mulieres prius quàm coniugia inirent, corpus in uulgum dabant: iunctis, ſi deliquiſſent, ueniæ ſpes nulla. Athenienſibus pridem inoleuerat, ut ſi fortè homini occurriſſent inſepulto, terræ mandarent, gleba iniecta: ſed ita, ut exortum ſpectarẽt. Rurſum & illud ſeruatum diu, Ne bouem, cuius opera, uel aratro uel curru uterentur, omnino immolarent, ὅτι καὶ οὗτος ἂν εἴη γεωργὸς, καὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις καμάτων κοινωνός. id eſt, quoniam & hic colonus ſit, ac laborum quocꝫ noſtrorum particeps. Perſarum mos eſt, cibis expleri prius, ac (ut Plautinè loquamur) ſaburrari, mox potui & propinationibus indulgere largius. Quo etiam tempore ueluti in hoſtem depugnaturi, ueſtes exuunt. Illi uero hominum mores comperti peculiares, Clazomenium Anaxagoram riſiſſe nunquam, immo ne riſus quidem ueſtigium omnino ullum prætuliſſe. Huic quocꝫ rei inimicatum inſigniter Ariſtoxenum ferunt. Quin & Heraclitum, ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ ἔκλαεν. id eſt, quæ ſint in hominum uita, fletu proſequebatur omnia. Nec illud à moribus hominum abiungitur expingendis, ſiquidem facta noſtris nos plerunq; coloribus ſuppingunt. Ceus quidam narratur Lacedæmona ueniſſe, iam uticꝫ æui maturus, uerum elatior impendio & confidens quantumuis, inſuper caneſcens caput inficere conatus, annos obſcurabat. Ita uero affectus, quum in concionem prodiens peregiſſet, quorum cauſa uenerat, exſurgens Archidamus Lacedæmoniorum rex, τί δ' ἂν ἔφη οὗτος ὑγιὲς εἴποι, ὃς οὐ μόνον ἐπὶ τῇ ψυχῇ τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ περιφέρει. Et quid nam, inquit, ſalubre dixerit hic, qui non in anima modò mendacium circumfert, uerum & in capite? Philippum item Cæſarem ſcribit cum Eutropio Sextus Aurelius, ab quinquennij ætate ſeueri adeo, & triſtis animi fuiſſe, uti nullo prorſus cuiuſquam commento ſolui in riſum potuerit.

Zeuxin ſpectatũ Helenam à ſe pictam neminem admiſiſſe, ni erogata prius ſtipe, quo nomine appellata eſt meretrix. Epicuri dictum nobile, Videri felicem, cui uitæ ſuppetant neceſſaria. De pecuniæ cura difficili. Cap. XXVII

Zeuxin pictura nobilem, inter cætera eius artificij, haud parũ multa quæ circumferuntur, & hominum deſideria uix explent, Helenam quandocꝫ ab eo expictam ferũnt, cui tantum ſanè attribuerit, ut non temerè nec quemlibet, ac (ut Græci dicunt) ὡς ἔτυχε, ſpectatum admitteret, ni ῥητὸν ἀργύριον, id eſt propoſitam pecuniæ quantitatẽ erogaſſet. Quo expreſſum nomine Græcis eſt, uti Heracleote ſic mercenariam ſtipem ab adeuntibus, ac uelut manuarium æs corrogante, mox Helenam dicerent illam ἑταίραν, id eſt meretricẽ, ceu planè capturas ſibi, proſtituto corpore, ab inuiſentibus turpiter quæreret. Lepide ſic, ut interpretari libet, deformato item artifice, ut qui auidius quæſticulum corraderet. Id quod prudentiſſimus quiſcꝫ facile aut ſpreuit aut neglexit. Nam tantus ille uoluptatis aſſertor Epicurus, cum Ioue ſe promptius de felicitate in certamen uenturum, aſſeuerabat, ſi maza modò ſuppeteret ac aqua. Scires Gargetij ſenis hæreſin aliud præſcribere omnino, quàm prætendant uerba. Obſeruatum apud Hieronymũ eſt: Helenas dici quæ maritis ualere iuſſis, adulteros conſectantur, nulla interpellatæ uerecũdia. Cæterum, quod ad nummariam pertinet curam, parerga uelut opera, id item ſuppingemus, ab adiuratiſſimis proditũ monumentis

numentis, ὥσπερ ἐχῖνον λαβεῖν μὲν ῥᾴδιον, συνέχειν δὲ χαλεπὸν, οὕτω καὶ τὰ χρήματα, quod eſt, ſicuti echinum utiq; capere facillimum eſt, retinere difficillimum, ita & pecunias. Sententiæ huic ſuccinit ferè Anaxagoræ illud ὧν ἐστὶ πρὸς βασιλέας, χρήματα χαλεπὸν συναγείρασθαι, χαλεπώτερον δὲ φυλακὴν τούτοις περιθεῖναι. id eſt, pecunias cumulare, arduum eſt, uerum cuſtodire difficilius multo. Nec relatu indignum quod grauis auctor in primis prodit Archilochus, quanquam nõ citra cõſuetum illi κακοῤῥῆμον: nummos ſæpe uel minutijs hinc inde corraſis, nec ſine ſudore cõparatos, πολλάκις ἐς πόρνης γυναικὸς ἔντερον κατείρειν. id eſt, in proſtitutarum delabi interanea frequenter.

Animos hallucinãtes malis edoctos ſæpius reſipiſcere. De Hierone, Ptolemæo ſecundo, Phrage, & Damocrate paleſtrita. Cap. XXVIII

HOminis prudentiam fortunæ indulgentia nunquam non remiſſiorem laxioremq;, malis ſæpenumero ad ſe redire, ac (ut ſic dicam) in numerato & procinctu ſtare, nõ ſanctis modò teſtatum literis, quarum eſt ſcopus inconiuens ueritas, ſed & nobilibus exemplis aliquot palàm factum. Ex ijs aliqua attigiſſe, intereſt plurimum uitæ, ut inde edocti à linea idẽtidem non aberremus, ſed in harena uerſemur noſtra, id eſt ex formula uiuamus, ne alioqui in decuriam tranſcribamur, non tam male uiuentium, quàm male pereuntium. Igitur proditum memoriæ eſt, Siciliæ tyrannum Hierona fuiſſe prius & priuatum, & planè omnium præcipuè inconcinnum inelegantemq;, & agreſti porrò natura inconciliabilem ferumq;, ac prorſum à fratre Gelone nil diuerſum. Sed enim poſtea quàm ægritudine implicito à publicis curis indulta uacatio, feriariq; abundè licuit, febre interpellante, hominum factus elegãtiſſimus eſt. Siquidem quod uel inuito recuſantiq; otium ex morbo impertiebatur, ἐς ἀκούσματα πεπαιδευμένα, id eſt, doctis impendere diſciplinis adortus eſt. Quamobrem iam ſuæ ſpontis, ac prorſum cõualidus Simonide utebatur Ceo, ac Thebano Pindaro, necnon Bacchilide, ὁ δὲ γέλων ἄμουσος ἄνθρωπος. Ipſum hoc & Ptolemæo ſecũdo uſu ueniſſe, compertum eſt. Quin auctor item Plato eſt, Phragen non alia magis ratione ſacris initiatum philoſophiæ myſterijs, quàm quòd ἡ νοσοτροφία ἀπάγουσα αὐτὸν τῶν πολιτικῶν συνήλασεν εἰς τὸν τῆς σοφίας ἔρωτα. id eſt familiaris ægritudo à ciuilium cura ipſum abducẽs in ſapientiæ amorem cõiecit. Quòd ſi eſt, nimirum extentis optanda uotis triſtior ualetudo Critiæ fuerat & Alcibiadæ, ac Pauſaniæ inſuper Lacedæmonio, & complurꞇbus id genus alijs. Porrò & palæſten legimus Damocraten pedibus ægrum, ut ſi qua effici poſſet, morbum diſcuteret, certamina adijſſe ſacra, eoq; productum deniq;, ut in ſtadio lineam ſibi circumduceret, aduerſarijs iuſſis extraherent ui ſi poſſent: nequeũtibus uerò, abijt demum coronatus. Faciunt porrò ad hæc quæ ſcribit Manilius Aſtronomicon primo,

Sed quum longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quenq;
Aduigilare ſibi iuſſit fortuna premendo,
Seducta in uarias certarunt pectora curas.

Super Electra adnotãtur paucula, quæ dicta prius Laodice ſit. De Gyge, qui mulieres primus εὐνούχισεν. Necnõ de Alcimi Lydorum regis felicitate. Interim & Xanthi memorãtur duo, poeta, & hiſtoricus. Cap. XXIX

XAnthum fuiſſe melicum poetam, puto omnibus notũ, qui Græca paulo uberius attrectarũt. Ab eo autem præter cætera, id item proditum memoriæ eſt, Electram Agamemnonis, nõ ea utiq; initio fuiſſe nomenclatura, ſed dictam Laodicen. Quippe Agamemnone perempto, nupſiſſe Aegiſtho Clytemneſtram, qui & principatu ſit potitus: Electram uerò, ut quæ neglectui foret, cõſenuiſſe uirginem: qua ex cauſa, ab Argiuis id eſſe nominis ſortitam, διὰ τὸ ἀμοιρεῖν ἀνδρὸς, καὶ μὴ πεπειρᾶσθαι λέκτρου. id eſt, quòd uiri expers fuerit, nec lecti experiens. Fuit & non incelebris rerum conditor Xanthus, patria Lydus, qui & uoluminibus quatuor Lydiaca fertur complexus. In eorum ſecundo, id quod haud relatu indignum opinatus ſum, Gygen omnium principem ſcribit, dum Lydis imperaret, γυναῖκας εὐνουχίσαι, id eſt mulieres eũnuchas feciſſe, ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ νεαζού-

ονως, id eſt ut illis perpetuò iuueniliter florentibus uti ualeret. Cæterum amplius memorat Xanthus idem, Lydorum regno potitum quandoq; Alcimum, qui & præcipua fuerit inſignis pietate, ingenioq; mitiſſimo. Proinde ſtationis eius tēpore uniuerſo Lydis altiſſimam contigiſſe pacis pinguiſſimæ tranquillitatem, & diuitias quoq; affluentiſſimas. Et ita quidem, ut intrepide ageret unuſquiſq;, omninoq; citra inſidiarum ullū metum, uel (ut Græcè dicam) ἀδεῶς, καὶ ἀνεπιβουλεύτως. Id eo adnotaui libētius, quod inde adagionis ſpeciem poſſe aptius conformari, palàm eſt: ubi quis ἐν εὐποτμίᾳ τε καὶ εὐδαιμονίᾳ διάγει.

Qua ex cauſa prædicent Delij, philoſophum nō incelebrem Syrium Pherecydem tam tetro tamq; exitiabili peremptum fato. Cap. XXX

SVper Pherecyde, quem ferunt Pythagoræ doctorem, alibi hoc opere commentati ſumus: nunc & ad id quæ ingerunt ſeſe, haud inſuper habebimus, ut locupletior, etiam ſi craſsiore (ut uocant) Muſa, fiat lucubratio. Igitur ſcribunt celeberrimi è Græcis conditoribus, in morbi (ut ſic dicam) propyleis ab eius corpore deliquatum ſimilem uiſco calidum ſudorem, mox & ferinum quendā, poſtremò ſuccreuiſſe pediculorum ſobolem diram, qua colliquatis carnibus cōtabuerit. Sed antea, conſpectu horrorem incutiente, familiarium reclinare conſuetudinem cœpiſſe. Vbi uerò acceſsiſſet quiſpiā, ex eo ut haberet ſciſcitaturus, διὰ τὶ ὅπως τὸ τῆς θύρας διέρας τὸν δάκτυλον, ψιλὸν γεγονότα τῆς σαρκός, ἐπέδειξεν, οὕτω διακεῖσθαι καὶ τὸ πᾶν αὐτοῦ σῶμα. hoc eſt, per ianuæ peruiam portiunculam digito immiſſo, iam carne prorſum renudato, addebat, corporis reliquum compari affectū modo. Memorare autem Delios ferunt cōſueſſe, Apollinis indignatione philoſopho tetram adeo incuſſam plagam, quòd tumidius inſolentiusq; cum diſcipulis in Delo ſedens, multa quidem de ſapientia ſua oſtentaſſet: uerum & id reticere non quiſſet, Nulli unquam ſe deorum immolaſſe, nihiloq; minus iucunde ſibi ad id temporis actos uitæ annos: nec citra omne incommodum minus, quam qui Hecatombas ſubinde oblatum eant. Quo dicti tumore, uel leuitate potius, quam κουφολογίαν uocant, grauiſsimam rependiſſe pœnam, probabile prorſum fieri. Scribit Hiſtoriæ naturalis ſeptimo Plinius, copia ſerpētium è corpore prorumpente, Pherecydem exſpiraſſe: adeo infinitam eſſe morborū multitudinē.

Herculeas columnas prius Briarei nuncupatas. Epaminondæ paupertas & magnanimitas, Perſarum regis munera ſpernentis. Cap. XXXI

ET Ariſtoteles quidem tantus in doctrinis uir, leuicula tamen quæpiam in libris non reformidaſſe, animaduertitur, quando Herculeas ſcribit columnas prius fuiſſe Briarei nuncupatas. Nam, inquit, poſtea quàm ab Hercule perpurgata terra eſt, & mare item, comparuitq; omnino is in genus hominum beneficus, Briarei monumenta nulli prorſum rei eſſe, arbitrati pleriq;, in Herculem loci appellationem facilè corriuarunt. Scribit Tacitus quod ad rem uehementer facit, celebratas in Germanico Oceano Herculis columnas, ſeu (inquit) Hercules adijt, ſeu quicquid ubiq; magnificum eſt, in claritatem eius referre conſenſimus. Cæterum, etiam ſi nec huiuſmodi negligenda uſquequaq; duco, nihilo ſecius multo illud grauius, uitæq; commodius longe: quod Græca uerſanti nuper compertum mihi eſt, Epaminondæ Thebanorum principi, tantumq; non Græciæ totius, unum modò affuiſſe indumentum, & quidem rude ac pertritum, addo etiam ſordeſcens ſatis: quo nomine, ſi quando expurgandum fulloni traderet, interim ueſtis inopia alterius, domi ſe contine bat. Quamuis autem à re familiari ſic haberet, nihilominus à rege Perſarum uim auri haud paruam ad ſe tranſmiſſam non admiſit. Quo fit, inquit Aelianus, ut reſpuētis animus maior longe ampliorq; uideatur, quàm dantis. At quia ex fide parum forſan promi hæc à nobis, opinabūtur aliqui etiam ſerij, ſuper tota re hiſtorici uerba ſubſcribam: cui (opinor) in rem adducti præſentem haud colaphum ducent. ἐπαμινώνδας ἕν εἶχε τρίβωνα καὶ αὐτὸν ῥυπῶντα. ὁπότε δὲ αὐτὸν ἔδωκεν εἰς γναφεῖον, αὐτὸς ὑπέμενεν οἴκοι δι' ἐνδείαν ἑτέρου. ἐν δὲ τούτοις τῆς πενίας ὤν, τοῦ περσῶν βασιλέως πέμψαντος αὐτῷ πολὺ χρυσίον, οὐ προσήκατο. καὶ ὅτι ἐγὼ νοῶ, μεγαλοφρονέστερος ἦν τοῦ διδόντος, ὁ μὴ λαβών.

Hominum ingenia tyrannica uel mitia, ex geſtis rebus facilè plerunq; cõiectari. De Pericle, ac Gelone: item de Dionyſio poſteriore. Catapultæ inuentio. Cap. XXXII

SVppetit ex hiſtoria plerunq; uel tyrannica hominum ingenia, uel mitia in primis & popularia ſpectare. Id ipſum & mihi nuper uſu uenit Græca uoluẽti quæpiam: quippe animaduerti, Athenis prætura dum fungeretur, Periclem inter alias uel hanc cenſuiſſe ſtatuendam legem, Vt ni parente natus quis foret ciue utroq;, in reipublicæ participatum haudquaquam admitteretur. Cæterum, tumor hic plane, nimio plus ſibi applaudentis illuc erupit demum, uti in eundem grauior expeteret Nemeſis, Etenim quum ei duo eſſent liberi, Paralus & Xanthippus, graſſante publicitus ſæuo peſtilentiæ malo, uterq; eſt abſumptus. Quamobrem ſobolis legitimæ ac ſolenni cõceptæ toro inops Pericles, reliqui habuit nil prorſum, niſi ut ſpuriorum præſentia ſuperſtitum, ſed reipublicæ ipſius ſanctione expertium, æſtuãtem leniret animum. At contrà, ſi Gelonis expendas animi altitudinem, & in Siciliam uniuerſam benignitatẽ eminentiſſimam, quis nõ illius alliſam uelit animi elationem, huius uerò bonitatem rarenter uiſam aliàs, amplexetur exoſculeturq;? Hic quippe uictis Carthaginienſibus apud Himeram, & occidione occiſis, factus Siciliæ totius compos, exſuperanti mentis magnitudine in forum pergens nudus alacriter pronũtiauit, Siculis ſe principatum reſignare. At illi ore conſono ſucclamantes, id ſe non admiſſuros, aſſeueranter prædicarunt, ut qui populares eius, gratiſſimosq; mores diu antea forent periclitati, diuerſos longe à monarchico ſpiritu, intolerãdo plerunq;. Argumento eius facti eſt, in templo ſurrectum ſpecie nuda ſimulacrum. Sed & rei geſtæ teſtimonium dictat epigramma. Quam uirtutem ſi promere ſciſſet Dionyſius poſterior, etiam ſi multa principatus propugnationi comparaſſet, catapultam quoq; excogitaſſet primus: tyrannide, quam omnium in Europa maximam adamante munitam, gloriari ſolebat ſuperior Dionyſius, uiolẽter Dionis opera excuſſus, nõ omnium inops infeliciter, quod uitæ ſupererat, ac turpiter tranſmiſiſſet, hebetiore etiamnum uiſu ex meri intemperantia, ſicuti à Theopompo proditum monumentis, ſciunt politiores paulo. Id quod mirum uideri præcipuè debet, quando longæ naues aderant quingentæ, peditum uerò centum milia, equitum decem, armorum, commeatuum, pecuniarum uis immenſa: tantum autem facinus eſt adortus Dion duabus tantum onerarijs nauibus primò præfultus, uti prodidit Diodorus.

Philippum uictoria elatũ, ne unquã fieret rationis impos, iniunxiſſe puero, mane ingreſſus diceret, Homo es Philippe. Cap. XXXIII

POſtea quàm apud Cheroneam Macedo Philippus Atheniẽſium profligauit opes, felicitate nimia efferri aliquãtulum cœpit, ſed ita, ut rationis tamen limites nec tranſcenderet nec proculcaret, proinde ad iniuſtitiam aut uictorum ludibria & ſubiectorum iniurias nec dilaberetur. Id ne fieret quãdoq;, uti ſunt plerunq; hominum ingenia, in peius mutabilia, ſic propémodum cauit: nam ex pueris uni muneris id modò iniunxit, ut ad ſolis exortum ingreſſus inclamaret, Meminiſſet hominem eſſe ſe. Id ab eo conſtanter adeo ſeruatum ferunt, ut nuſquam omnino uel progrèderetur ipſe, uel familiariũ quempiam, aut aliorum regis operam requirentium admitteret, quàm quot diebus puer intonuiſſet ter, Φίλιππε ἄνθρωπος εἶ.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM lectionum libros ad doctiſſimum iureconſultum Zachariam Rhodiginum, Præfatio uiceſima.

SI ulli unquam, doctiſſimè Zacharia, grauior incubuit cura patriã demerendi, ac omnes ciues ſuos: ego planè eum eſſe me, poſſum profiteri, quando ueterem Athenienſium ἀμνηστίαν inſequutus, traditis obliuioni omnibus, reiectiſq;, animum quæ repetita ualẽt exulcerare, ac magna ex parte obductum uulnus refricare: quippe inſecta ne tẽpus quidem πάντων πατὴρ, uti Pindarus inquit, reddiderit: non deſino pro uirili utroſq; propagare in æuum, ut iam hinc cuncto terrarũ orbi, qua modò Romanæ linguæ ſonus pertingat, palàm fecerimus, eſſe in rerum natura Rhodigium, quod ad hanc diem (nec dici tamen arroganter uelim) Cimmerijs obuolutum tenebris latuerat penitus. Eadẽ porrò animi ſimplicitate ciuium nonnullos duxi ſcriptis meis (ſi quis tamen eorum futurus eſt genius) illuſtrandos. Nam antiſtiti reuerendo Ioanni Mariæ Mattarello unũ noſtri, ut ſic dixerim, certaminis ſtadium cenſui dicandum. Exigebant id mores eius excultiſſimi, doctrina ſingularis, & quam ſuſtinet honeſtiſſimè dignitas clariſſima: Exigebat, immo efflagitabat, ut ſignificantius agam, ſanguinis coniunctio, & larium ſerè communium, peruetuſta quidem, ſed tamen prædulcis memoria. Nunc autem in neceſſitudinis ratione ſentire ſum uiſus aurem mihi denuo peruelli, & inſuſurrari grauius, uiri me non boni ſubiturum crimen, ſi Zachariam meum ab ijſdem manantem fontibus præteriſſe ſuſtinerem. Ego uerò Iureconſultorum ſcientiſſimè toto feror animo in tui nominis gloriam, ſi modo is ſum, qui tibi in maximo doctrinæ faſtigio diu iam conſtituto ad laudem aliquid poſſim adijcere. Quoniam, dum in Romana profiteris academia, tuarum uirtutum ſplendorem ipſe uniuerſis abundè patefacis, ueterum placita ſapientum in ſanciendis legibus promendo in lucem nitidiſſimam. Adeo ut obſcuritatis nubilo ampliſſime diſcuſſo & ſqualore omni deterſo, in poteſtate omnium, qui te utuntur doctore, quod mirum eſt, ſi quid aliud, omnino comperiantur. Equidem parum perſpicaces illi eſſe mihi uidentur, ſi qui ſoli lumen afferre contendant: ſed enim conſanguinea huc me affectio tranſuerſum rapit, ut quantulacunq; ex libellis noſtris promi gloria poteſt, eam lætiſſimo uultu tecum ueniam participatum. Tantum abeſt, ut mentium hyſtricularum approbentuitus, quo contacta extabeſcunt omnia, dum alienæ derogando famæ, quod ſanguinarium eſt, ſcientiam in ſe profundiorem probare hominibus uolunt, etiam ſi noctuinis oculis nunquam non caligare uel luce nitidiſſima pernoſcuntur. Sed libitinas facio miſſas. Illud grauius multo reliquum fit mihi, ut amanter extenteq; doctiſsime Zacharia obteſtari nõ deſinam, quæ de myrotheeijs noſtris qualiaqualia comperiantur, nunc primum in odores ſpargũtur, & laborioſiſsimis euigilata curis, neq; enim perfunctoriam remur ſcribendi pragmatiam, publicum tandem indipiſcuntur, munuſcula boni conſulas, puteſq; non quidem magnitudini ſatisfactum tuæ, ſed ab imbecillitate noſtra, id demum quod eualuimus munificentiſsimè oblatum. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI VICESIMVS.

Octimeſtris partus cur raro uitalis. Cap. I

DVM pauloante aſtrueremus, præfici à cæleſtium rerum peritis, nõ ętatibus modò planetas, ſed & infantibus prius quàm promantur in lucem, quanquam (ut prætexuimus) ratione diſparili: adiectum id quoq;, Octimeſtrem partum ideo non ferè cenſeri uitalem, quia Saturnum habeat epiſcopum, cuius frigiditas ac ſiccitas uitæ plurimum contrariæ ſint. Adnotandum uerò nunc, eſſe inter apprimè doctos qui aſtronomica ratione eliſa, aliud quod ſequantur magis, excogitent. Siquidem embryon ſæpe menſe ſeptimo, ab uteri conceptaculis egreſſum affectare, ac in id colluctari plurimum, uerũ conatu excidere, atq; interim fatigatum effici imbecillius. Quòd ſi needum refectis uiribus, octauo rurſum eundem petat conatum, oblæſum frequentius intermori. Hippocrates ſummus medẽdi artifex, qui tam fallere quàm falli neſcit, oneroſam moleſtamq; ac perdifficilem eius menſis geſtationem autumat, tum matris ratione grauiter affectæ, tum uteri incommodius ſe habentis, ac quodammodo ingeſtabile onus reſpuentis. Proinde ſi ſe oſtentet partio, dupliciter inde utero geſtantes uexatas, & à fœtu prodeunte, & affectione propria, inſigniter imbecillitate urgeri. Vnde conſequutione probabili fœtum item oblæſum raro non emori. Alicubi tamen, quod huic ſententiæ calculum adijcit: corpore uegeto ſcimus ac ſucculento robuſtoq; prægnantes, octauo etiam promere uitalem fœtum. id quod in Hiſpania uſu uenire, ſcribit Auicenna, & in Aegypto Ariſtoteles.

Fabulam fieri quid ſit. Vitam noſtram eſſe item fabulam. Platonis de ſe apophthegma. Cap. II

FAbulam fieri eleganter docteq; uſurpamus pro eo quod eſt, munijs uitalibus perfungi, & abire (ut Plautus inquit) in communem locum. Perſii ſatyrici poetæ id auctoritas comprobat:

Indulge genio, carpamus dulcia, noſtrum eſt,
Quod uiuis: cinis & manes & fabula fies.

Hoc uerò ex illo Horatiano apparet profluxiſſe:

Iam te premet nox, fabulæq; manes.

Quin facere luſiſſe putatur quidam non omnino malus nec imperitus, Viuentes etiam num fabulam eſſe. Quæ ſententia, mirum eſt quàm graphicè noſtris nos pingat coloribus: quoniã uti fabulæ nec uera inſunt nec uerisimilia, compari modo uita noſtra nec ueritatis quicquam nec certitudinis habet, niſi illud quo certius nihil, Hominem bullam eſſe, ſed multo magis ſenem, ut M. Varro ait. ex quo rectiſſimè uidetur Euripides,

οὐκ ἔστι θνητῶν, ὅς τις ἐξεπίσταται,
τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται.

quod noſtris uerbis ſonat, Mortalium nemo eſt, qui craſtinum ſibi audeat polliceri. Et quod grauius aliquanto eſt, οὐ βίος ἀληθῶς ὁ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά. hoc eſt, uita non uerè uita eſt, ſed calamitas. Sicuti Euripides idem ſubnotauit ſententialiter. Vnde & Palladas ſcitè,

δακρυχέων γενόμην, καὶ δακρύσας ἀποθνήσκω.
δάκρυσι δ' ἐν πολλοῖς τὸν βίον εὗρον ὅλον.
ὦ γένος ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀσθενές, οἰκτρόν,
συρόμενον ὑπὸ γῆς, καὶ διαλυόμενον.

Lachrymans ſum natus, ſed & lachrymans morior: in lachrymis uniuerſam comperi uitam: ó genus hominum lachrymoſum, debile, miſerabile; tractũ in terra, ſolutumq;.

Nos tamen opinionum illecti uanitate, nobiſq; blandius ementientes, ſpes inanes omnino cõfouemus, quod ad præſentem attinet uitæ ſtatum, nec philoſophum audimus eminentiſſimũ Platonem ſubinde inſuſurrantem, τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶναι. quam ſententiam iure Latij ſic donamus, Spes eſſe uigilantium ſomnia.

Maronis locus ex primo Georgico, Septima poſt decimam felix. Lunam humectare, non arefacere. Tetradiſtæ qui ſint. Cap. III

ERat in manibus nuper Maronis Georgicon liber primus, eo gratior nobis quòd Columellæ teſtimonio poeta hic, ut in alijs ſummus, ita & agricolationis diſciplinam carmine potentem fecit. Quo nomine eum pleriq; omnes bene literati adprobiq; obſeruant, ueluti τεμενῶν ἱερόν, id eſt templorum ſacra. Ita eſt doctrina multifarius, & morum ſanctitudine præcellẽs. Inibi ergo hoſce uerſus legebamus, ubi lunarium ratio dierum pertractatur,

Septima poſt decimam felix, & ponere uites,
Et prenſos domitare boues, & licia telæ
Addere.

Quæſitum diu & anxiè in eruditorum ſcholis, quid ſit quod poeta nobilis ait, Septima poſt decimam felix. Seruius multa quidem affert, ſed quia doctorum rationes minus protulit, poſteris amplius quærendi curam iniecit non mediocrem. Nos ergo quæ apud cæleſtium rerum peritos obſeruauimus, hinc iam attexere pergemus. Illud autem traditur primum, Lunæ calorem eſſe imbecillem prorſus, adeo uti nequaquam ita unquam augeſcat, ut ſiccitatem queat inducere. Cæterum ad humectationem uſq; modò progredi. Vnde & illud conſequutione quadam manifeſtũ, pro luminis copia, & ex eo etiã caloris, corpora humectari. Cõſimiliter ad defectum tendente lumine, humectationis detrimenta fieri & caloris. Sciendum & illud: lunam priore dichotomia excalfacere plus atq; humectare quàm ſequenti, ratione (ut prætexuimus) augeſcentis aut decreſcentis luminis. Ex ijs deprehendere periti rerum, increſcẽtis lunæ ſpatia eſſe plantationibus uelut decretoria, quoniam humoris exſuperantia ſemen madeſcens celerius uendicet incrementa. Vbi uerò deteritur lumen, cædi optimè materiam, quæ areſcat tunc attenuetur'ue: propterea nec carie cõputreſcat. Quamobrem apud Maronem, quum ſeptima poſt decimam nominatur, neutiq; decimamſeptimam intelligi poſſe: quamuis id nõ abnuat interpres. Hanc ſiquidem ponendis uitibus incõmodam cenſeri, propè in confeſſo eſt, ob luminis detrimenta. Verum probabilius id, aut ſeptimam ſignificari, quæ ſit poſt decimam prima, & melior, id eſt quàm decimam, quæ dies comprobari omnium calculis poteſt, luna tum plenam faciente uiſitationem: aut dies collaudaſſe duos, credamus poetam agricolationis peritiſſimum, ſeptimum ac decimum, ſed hunc eo amplius. Septima utiq; luna dimidio orbe cęſa cõuiſitur. Decima amphicyrtos, id eſt utrinq; gibboſa. Et utrobiq; humor affatim, caloróq; radicibus affundi facilè poteſt. Quòd uerò ſeptimadecima die ſubuectari in areã fruges, poeta Heſiodus prodit, nõ aliunde uideri natum poteſt, quod item ex Procli interpretatione liquet, quàm quod à circumacto lunari orbe protolluntur ferè uentorũ afflatus euentilandis frugibus peracõmodi. Scire tamen licet, M. Manilium Aſtronomicon quarto, ſeptimam poſt decimam ex Maronis imitatione, pro decimaſeptima accepiſſe: ſic enim de cancri partibus ſcribit,

Prima rapit, nec ter quintæ clementior uſus,
Septima poſt decimam luctum, & uiceſima portat.

In collectaneis Rei ruſticæ apud Græcos ita lego, Eſſe qui ſtatuant, augeſcente modò luna plantationi incumbendum: tendente uerò in damna lucis, haudquaquam. Alij ab quarta in octauamdecimam rectè plantari autumant. Nec de eſſe, qui ab decima ad uiceſimam quippiam fieri id genus uetent, ὅπως μὴ τὸ φῶς αὐτῇ συγκαταχωσθῇ τοῖς φυτοῖς. Illa uerò rectior obſeruatio, luna inferna permeante id agere: ſupra terram autem poſita, cædere materiam. Ad rem fortè illa nil admodum attineant, ſed enotaſſe prius nil obfuerit, quod poſitũ à Plutarcho ſcimus: Aegyptios fabulari, eadem die Oſiridis eſſe peractum interitum. Pythagoreos uerò antiphraxin eam diem mathematica ratione nuncupare, & abominari in primis. Tetradiſtas deniq; à Græcis uocari uita laborioſos, ac

ſos,ac multis occurſantes turbinibus,conflictatosq; crebris Fortunæ aſſultibus, neque id citra gloriam tamen: ab Hercule ducta uocabuli ratione, quem quarta natum luna ferunt. Sunt qui coitionem eo nomine intelligant familiarium iuuenum τῶν τετράδα γινομένων. Lunæ καταυγασμῶν καὶ σκιᾶς rationem literis mandauit omnium princeps Anaxagoras. Sed quum Athenienſes concoquere philoſophos nequirent, in uincula impactus, uix eſt à Pericle ſeruatus.

Sententia triplex de lunari lumine. Quibus probetur rationibus, lunam repercuſſu lucem non propagare. Caput IIII

IN hac lunæ mentione ſubeunt obſeruata in ueteribus memorijs digna relatu uel præcipue. Scribit enim Architecturæ nono Vitruuius, ſed & in libro De orbium cæleſtium contemplatione Cleomedes, inter Beroſi placita contineri, Corpus lunæ pilam eſſe dimidia parte candidam, alteram ceruleam. In coitu uero, ſolis ardore corripi, conuertiq; partem eius candentem proprietate quadam naturę luminis ad lumen trahendi, quo quidem tempore noſtri auerſam dicant eam: quæ enim non uiſuntur, quæq; latent, ita nuncupantur. Plinius: In coitu utique non cerni, quoniam hauſtum omnem lucis auerſa illò regerat unde acceperat: quum uero plena fuerit, ut conſpici tota poſſit, aduerſa. At Græci per diametrum hæc & dimetientē lineam obiecta appellare ſolent. Ceruleam uero, hoc eſt inferiorem eius partem, quia candens non ſit, propter aeris ſimilitudinem, obſcuram uideri. Eandem porrò ſententiam in deo Socratis exprimit Apuleius. Sunt qui lunam à ſole illuſtrari autument, unde & nothum eius lumen uocarit Catullus: uerum per refractionem illuminare aerem, quod uſu uenire in ſpeculis conſpicimus, ſplendentibusq; argenteis laminis, ſiue argyromatis. Haſce duas ſententias in Pſalmorum enarratione quum retuliſſet Auguſtinus, difficulter inquit perſpici poſſe, utra demum ſit uerior. Magnus utiq; Baſilius in Hexaemero, lunæ corpus eſſe magnum comprobat, & ſplendidiſſimum omnino poſt ſolem, etiam ſi non ſemper eius conſpiciatur magnitudo propter ſchematiſmi uarietatem. Extat & ſententia tertia, Miſceri eius lucem propriam ſolari lumine, ac huiuſmodi fieri, haud utique carentem ipſam affectu, nec uelut corpora ſolida, ſplendida, micantes habentem ſplendores, illuminantemq; aera repercuſſu, exceptis à ſole radijs, quos deinde ad nos regerat à ſole alterata (ut ſic interim dicere permittamur) tali temperamento proprium habens fulgorem, non primo quidem & per ſe, uerum per participationem. Hanc opinionem eruditi ſaniorem interpretātur, quàm ſit ea, quæ lunam aſſerit per reflexionem illuminare, regeſtis ab ipſa fulgoribus: quam rem à luminoſis fieri corporibus, quando ſunt ſolida, animaduertimus. Quod uero impoſſibile ſit, lunam repercuſſu lucem propagare, hiſce (opinor) ferè rationibus Cleomedes idem comprobat. A corporibus ſolidis non eſt quidem extra naturæ modum, reflexionem fieri, non item ab aqua, cui ipſi ineſt denſitas quædam: at à raris corporibus refractio fieri nequit: quî enim fiat, ut ab aere aut igne repercuſſus efficiātur, quum eiuſmodi tam extrorſum quàm introrſum radios admittant? ſicuti ſpongias oppleri aqua, animaduertimus. Adde, quòd qui ex refractione ſeſe promit ſplendor, prætenuis eſt, ac ferè nullus. A luna uero non terra modò colluſtratur, ſed & mundi uniuerſa, quū regeſtus lucis, ne duorum quidem ſtadiorum menſum ſuperferatur. Liquet id in ſpeculis, & id genus alijs. Quòd ſi lunari amplitudini acceptum referri oportere, contendat quiſpiam: ſciat uero is, tam in paruis quàm uaſtioribus lucem regerentibus analogi rationem haberi conſimilem. Porrò ſi luna repercuſſu colluſtraret, neq; quum in cornua ſinuatur, neq; item dichotomos uel diuidua terræ lucem infunderet: quando quæ reflexu illuminant, ad rectos angulos lucem promunt. Proinde orbe pleno, ad occidua ſolemq; ipſum fiet lucis reflexio. Lunæ uero mediana tantum terræ ſplendorē affundent, orbis uniuerſus minime: quippe ex meditullio tantum, rectiangulus radius ad terram promi poteſt. Quòd uero ab orbe toto colluſtretur terra, euidens inde ſumi argumentum poteſt: nam ubi emergere primum ab orizonte incipit curuatura, proiectantur ad terram radij, deuexis partibus cælum non terram ſpectantibus.

Lumen eſſe cæleſtium uirtutum uehiculum. Cur à nobis longius abeat ſol, nec luna eundem præferat ſchematiſmum. An item à planetis illuſtretur, uti à ſole. Rurſum quid lumen, ex Plotino & Proculo. Caput V

ESſe uero lumen cæleſtium uirtutùm, & quidem omnium ueluti uehiculum, in Meteorologicis libris Auicenna ſcribit, & comprobat Albertus in libro De ſomno & uigilia. Inde ambiguitas haud contemnenda exoritur: Si ita ſit, ueluti propemodum aſſentimur, cur nam ſtatis temporũ cardinibus longius abeat à nobis ſol, nec luna eundem præferat ſchematiſmum aſſidue. Hæc uero qui æqua lance penſitarit, ſumma diuini examinis ratione diſpenſata, comperiet. Siquidem terrena fragilitas cæleſte bonum, quamuis inenarrabile, pati diutius nequiſſet. Proinde diuinæ prouidentiæ inconniuens acies hyemali ſydere longius ſolem abduxit, ut noctium humecta opacitate reficeretur terra, exuſtione alias primo quoq; tempore peritura mortalium uſibus, & animãtium cunctarum: nam & ſic etiamnum perit parte haud contemnenda. Eadem uero diuinitatis diſpenſatione, nec perpetes, eoſdemq; ſolis ad nos profundit radios luna, ſed nunc parcius, nunc uberius pro ſchematiſmorum ad ſolem euariatione. Qua ex cauſa neq; item proprio admodum eſt condecorata lumine. Quòd ſi in diſquiſitionem euocet quis illud quoq;, an lunari ſyderi lucem fœnerent planetæ item alij, ſicuti ſol, aſſeueranter aſtruendum, non fœnerare: quod ſilentis lunæ dictat ratio, quem coitum uocant, quo penè deſtituitur luce, quia ſplendoris de ſole hauſtum habeat nullum in aduerſo nobis diſco, futura non adeo lucis inops, ſi quid à planetis mutuaretur. Porrò de lumine ſubnectamus hic ſcitu digna pleraque, ex magnis comperta auctoribus, & illud in primis, ex Plotino ac Proculo: eſſe lumen, uiſum quendam aſpectumq; numinum, per cæleſtium oculorum radios profuſum, emicanſq; procul. Eſſe item diuinum quẽdam ſpiritum, à quo & ſpectentur omnia, & quantum in eo eſt, ab omnibus ſpectetur ipſe quoq;. Hunc nuſquam extingui aſtruunt, ſed ſydera conſequi perpetuo. Eſt deniq; lumen quaſi numen quoddam in mundano hoc templo, dei ſimilitudinem mortalibus ingerens. Quod ipſius boni filium nuncupat in republica Plato. Eſt uero cauſa, conſeruatio, excitatio quæ naſcuntur omnium, non ſecus ac ſtruthij aſpectu confoueri traduntur oua.

Item de lunari lumine. Cur ſelene. Cur in Dianæ ſacris faces, & cur tergemina Diana, & Hecate. De Geryone paucula. Hecatompedon. Plutarchi codex emaculatur. Hecatombæum. Hecatombe quo ritu celebraretur. Mænides. Canes cur immolentur Hecatæ. Virgilij locus ex Bucolicis. Dictina. Triuia unde, & Diana. Caput VI

LVnam uero de ſolari fonte haurire, uel nominis etymo coniectant eruditorum ſcholæ: nam ſelenen dici, quòd lucem nouam habere perpetuò uideatur. Adijciunt calculum & Dianæ ſacra, quæ uocant Artemia, in quibus ex hoc argumento geſtantur faces. Quia uero triplicem faciat uiſitationẽ luna, quum ſurgit in cornua, & falcata dicitur, quumq; diuidua eſt, & quum orbe circumacto: hinc propagatum autumant poeticum commentum de triformi Diana. Vnde ſit & Maronis illud decantatum grammaticis, diuerſeq; pro ingeniorum captu expoſitum,

Tergeminamq; Hecaten, tria uirginis ora Dianæ.

Quod exprimens Auſonius in ternarij numeri grypo, inquit,

Tergemina eſt Hecate, tria uirginis ora Dianæ.

Verum in eius loci enarratione, ut nil prorſum diſſimulem, uaria (ut dixi) promuntur à ſtudioſis pro inuentorum ratione. Sunt enim qui Hecaten ibi tergeminam dici opinentur, quia ſit (ut ſcribit Orpheus in Argonauticis) trium capitũ, eam ſiquidem τρικέφαλον inde appellat, ita quòd dextrum caput ſit equi, ſiniſtrum canis, medium hominis agreſtis. Eſſe quoque Tartari filiam, eiuſdem comprobat carmen, ταρταρόπαις ἑκάτη. Ex quibus Seruium coarguere nituntur, iterationem eſſe tradentem ibi. Nam etiam ſi Hecaten dici Proſerpinam ſæpe inuenias, tamen intelligi quandoq; ſeparatum numen. Putant alij, quia multi Hecaten cum Iunone coniungunt, ut ſit eadem Iuno,

Diana

Diana & Proſerpina: ex quibus Hecate, ut eſt apud Lucanum, commune efficiatur numen: idcirco, ne alterutrum poeta damnaret, utrunque dixiſſe. Nam eſſe item, qui Hecaten Perſeo Titane, & Aſterie Latonæ ſorore prognatam ferant. Cui elementa ſubiecerit Iupiter, feceritque cælo hereboque potentem, ut cecinit poeta nobilis: unde etiam Hecaten dictam uoluit Heſiodus, à multiplici uidelicet poteſtate. Aiunt & illud Græci, terniones, id eſt τὰς τριάδας, apud inferos cenſeri admodum, ut qui ſint Hecates numini conſecrati. Cui item argumento compari trigla piſce rem diuinam fieri, & ſurrigi in triuijs ſimulacrum, quod (ut inquit Ariſtophanis interpres, & approbat in Deorum natura Phurnutus) luna, Diana, Hecate, idem crederetur numen: cui ſole occiduo, uice ſacrificij cœnam mitterent ditiores in neomenijs, quam famelici pauperes diriperent uorarentque, à dea factum id cauillantes. Quòd ad triglam attinet, ſic in Euſtathij monumentis legimus: Trigla (inquit) ex ueterum ſententia, Dianæ creditur ſimulacrum: quatenus (ut Cilix poeta aſcribit) ſic dicitur, quoniam ter anno gignat. Luna uero tertio poſt coitum die manifeſtam uiſitationem facit. Hecaten in Bœotia præcipuè coli ſolitam, ſcribit Theogoniæ Heſiodi interpres. Dici autem Hecaten, ἀπὸ τὸ ἑκάστου προνοεῖσθαι, quòd uniuſcuiuſque prouidentiam gerat. Nam quicquid in terra uiſitur, ac mari, fato ſubijci: quod ut numen, uenerentur plerique omnes. In Pachyno Siciliæ promontorio Hecatæ cenotaphium exſtructum ab Vlyſſe legimus, ob nocturnos ab illa immiſſos terrores. Hecatomphonia ex lege immolari à Meſſenijs ſolita, in Septem ſapientum conuiuio auctor Plutarchus eſt: tanquam ex hoſtibus centum interemiſſent, ut inquit Pauſanias. Id ſacrum obijt Ariſtomenes Ioui ἰθωμάτῃ. Verum, ad præſens negotium nihil, ſicuti nec Hecatompedon, quod fuiſſe Pallados templum autumant, omnibus lateribus pedum omnino centum. Id & Parthenon dicitur pleriſque. Plutarchus in Pericle Hecatompedon parthenona uocat, qua in parte, in codices Latinos irrepſit labecula: nam circumferuntur ad hunc ferè modum, Hecatompedon parte noua. Verum, Græcè ſic, ἑκατόμπεδον παρθενῶνα Callicrates & Ictinus perficere ſunt exorſi. Neque item Hecatombæon, ad Hecatem ſpectat, qui Athenienſibus menſis erat, Soli ſacer: cuius quia tunc magnus ſit curſus, indè tempori factum nomen, quando numerus is ſignare magnitudinem aduertitur plerunque, quod probant Hecatombæa. Menſis hic Cronion dictus ueteribus quoque à ſacrificijs, quæ Crono fierent, id eſt Saturno. Hecatomben ſacrificium quandoque ſic ſolitum celebrari comperiſſe uideor: Aræ primum uno in loco centum ſtruebantur ceſpititiæ, inibi centum mox immolabantur ſues, oues totidem. Quòd ſi Imperator rei daret operam diuinæ, centeni feriebantur leones, aquilis nec paucioribus, aut id genus animalibus cæteris. Quod & à Græcis factitatum item nouimus, præcipuè cum latius graſſaretur peſtilentia. Sed ad rem. Theagenem quendam domi Hecates ſimulacrum, quod Hecateum uocant, adeo ſuperſtitioſe coluiſſe, Græcorum monumentis adnotatum eſt, ut nuſquam omnino proferret pedem, ni id conſuluiſſet prius. Hecate præterea Mænida putant immolari, quòd ſit quibuſdam maniæ, id eſt furoris cauſa, ut ijs qui dicuntur σεληνιαζόμενοι. Antiphanes certe Mænidas uocat hecates cibum: eſt autem notiſſimus piſcis. Quanquam ſunt & leucomænides, boacas nuncupant quidam. Alibi poeta idem mænidas & triglas Helenæ dixit cibaria. Mænis à Theodoro dicitur alec. Porrò & Hecate canem immolari, in Mimis prodidit Sophron: quippe, ut ſcribit Lycophronis interpres, canis latratus carmina ſoluit omnino, καὶ τὰ φάσματα, ſicuti æris tinnitus quoque, aut eiuſmodi quippiam. Propterea in Alexandra Lycophron,

Ζήρινθον ἄντρον κυνοσφαγοῦς θεᾶς λιπών.

Ad hæc reſpectare Virgilianum illud ex Bucolicis, nemo non emunctæ (quod aiunt) naris aduertit,

Neſcio quid certe eſt, & Hylax in limine latrat.

Dictinam ſcribit Phurnutus, non Dictynam: ἀπὸ τοῦ βάλλειν δ'ἔξω τὰς ἀκτῖνας. Nam inquit, δίκειν indicat τὸ βάλλειν. Dictyneum & Phœbeum loca ſunt prope Spartam, de templis puto eorum deorum dicta. In Apuleij magiæ Apologia prima obſeruatum illud quoque: ad magorum cæremonias aduocari Mercurium conſueſſe, carminum uectorem

ctorem, & animi illicem Venerem, ac noctium conſciam lunam, & manium potentem Triuiam. Ad malignos certe ſpiritus, loco mouendos, diuinationemq́; per mortuos explendam, Ptolemæus in quadripartito conferre putat cæleſtem harmoniam, quando luna fuerit magiſterij domina, colatq́; Iouis ædes, Sagittarium uel Piſces. Triuiam dici, quoniam triplici ſit figura inſignis, ait Baſſus Phænomenon Arati interpres: nam eadem eſt Luna, Diana, Proſerpina, id eſt cæleſtis, terreſtris, & inferna. Et Proſerpina quidem, aut quia noctu luceat, uel quòd humilior currat, & terris præſit. Nam & boum habere bigam creditur, quod eius detrimenta non terra modò, uerum lapides, animalia, & lætamina ſentiunt quoq;, quæ lunæ incrementis eiecta uermiculos parturiant. Diana uero, quoniam arboribus ac fruticibus augumenta inducat: quo forſan argumento etiam Phyllada nuncupauit Callixenus apud Athenæum, ni etiam foliorum ibi contextum malis accipere aut ramos, ut eſt apud Ariſtophanem. Denique crementis lunæ deſecta ligna furfuraceis tinearum terebrationibus fiſtulaſcunt. Dianam dici uolunt, quaſi Dimen, quod die appareat noctuq́;: nam & bigam contribuunt propter duo uiſitationis tempora, aut ob celeritatem. Sunt qui par equorũ unũ tradant album, nigrum uero alterum: quoniam hyeme ac æſtate luceat plus, quàm autumno aut uere. Quod uero pauloante de lunæ ſchematiſmo triplici protulimus, apud Heſiodicos enarratores comperimus illud item: adcrediſſe pleroſque Geryonem tricipitem, hoc eſt τρικέφαλον γηρυονῆα, non eſſe alium quàm lunam. Sed alij ea fabula ſignari prodiderunt hyemale ſydus: alij tempus ipſum, in quo præſens, præteritum, inſtans, ueluti tria cenſeantur capita: poſtremò ad triplicem lunæ mutationem quot menſibus prouenientem calendarum, nonarum, iduumq́; diſtributionem referri oportere, contendunt auctores eminentiſſimi.

Septem ab alijs dici lunæ permutationes. Quid phaſis. Iugum dici de Libra. Cicero inibi explicatur. De Diana, quam uocant Agroterã & Endymione. Cur Lunæ appellatione mũdus ſignificetur, necnon mens noſtra. Lunę domus, qui cenodromos dicitur. Synaphia in eadem quid, aut aporrhœa. Lunus deus. Virgilij locus ex libro tertio; Quà ſe, Plena per inſertas fundebat luna feneſtras. Caput VII

SVnt autem qui diſſecantes curioſius ſeptem faciant Lunæ permutationes, easq́; dicant phaſes, quo uerbo utitur in libro De menſibus Theodorus quoq́;. Sed & Ariſtoteles Meteororũ primo, in cometarum ratione: Euenit, inquit, hoc Mercurij ſtellæ, διὰ γὰρ τὸ μικρὸν ἐπαναβαίνειν, πολλὰς ἐκλείπει φάσεις. id eſt, quia parum à ſole abſcedit, multas relinquit phaſes. Sed & pauloante Anaxagoram refert, ac Democritũ dixiſſe, cometas non eſſe aliud, quàm σύμφασιν τῶν πλανητῶν ἀστέρων, hoc eſt (ut uerbo uerbum reddam) coapparitionem errantium ſtellarum. Quanquam eſt apud Pollucem, phaſin dici delationem eorum, qui in metallicis aut emporijs aliquid peccaſſent, uel etiam in uectigalibus, ut qui publica uſurparent. Ac omnino phaſis dicitur cuiuslibet occulti criminis apud magiſtratus indicium. Meminerunt uerbi huius Dinarchus & Demoſthenes. Præterea ſi quid orphanorum tutores in domorum elocatione fraude agerent, eius denuntiatio facti rectè appellabatur phaſis, ut Lyſias commeminit. Sed illud non prætereundum utiq́;, à Chalcidio perpenſe traditum, fieri uiſum uel tuitione quam dicũt phaſin, uel intuitione quam emphaſin, aut detuitione quam uocant paraphaſin. Eſſe autem phaſin, ubi aliqua ſimpliciter uidentur, ac propriè, nec reijcitur uiſus. Emphaſin, quando radij fragmento ad oculorum aciem recurrẽte, res uidentur ut in ſpeculis & aqua. Paraphaſin intelligunt, quoties non in cute ſpeculi, ſed introrſum, & tanquam in penetralibus ſimulacrum inuenitur, obumbrante nigredine aliqua, ut in pellucidi quidem, ſed fuſcioris uitri lamina. Fit enim ut ipſi noſmet uidentes intra ſpeculum eſſe opinemur, nec os noſtrum è ſpeculo, ſed intra ſpeculum uidere. Sed ad lunam redeo. Primam in ea phaſin ſtatuunt, quum exoritur emergit'ue à ſole. Et corniculatio dicitur, aut corniculans luna. Ea uero à Græcis figura Menoides nominatur, ſicuti Martiano propemodum credimus: etiam ſi apud Firmicum Matheſeos quarto, non citra mendum (opinor) monoides legitur.

Vnde

Vnde lunata conchylia dicantur Plinio. Sunt tamen qui emergentem primitus lunam artitocon nuncupent, mox menoide. Poſtea eſt dichotomos, hoc eſt dimidio orbe cęſa uel diuidua. Porrò amphicyrtos, quod eſt, utrinq; gibboſa. Inde panſelene, ſiue plena: è ſolis regione quum normaliter ſteterit, ut Marcellini uerbo utamur. Rurſusq; amphicyrtos, ac denuo dichotomos. Demum luminis uniuerſitate priuatur, quum ſilere intelligitur: & ab Græcorum ſcientiſſimis ſynodica nuncupatur, uelut cum ſole commeans, ut tradit Theon. Ex hac ſchematiſmorum diuerſitate ſubinde euariante in ſanctis literis legimus quandoq;, per Hiericho, quod uerbum lunam indicat, mundum ſignificari: quia ueluti luna, in continua ſit tranſmutatione. Non deſunt qui mentem noſtram lunæ nomine accipiendam putent, quæ pro conuerſionis ratione ad ſolem ſuum ſchematiſmos euariat, luminis & umbrarum diuerſitate ac uiciſſitudine, etiam ſi ſplendoris facultate nunquã exuatur prorſum: ſed nec uniuerſa item eniteſcit, quando rationis impos pars, tanquam cõſtipatior ac apta minus, fulgorem non admittit. Dignum uero quod non prætereatur: lunæ motum quendam cenodromon dici, id eſt *κενόδρομον*, ſi per uacuum currat, id eſt planetarum nulli coniuncta. Id quod ex Firmici uerbis dilucere amplius poteſt, Matheſeos quarto: A Saturno, inquit, defluens luna, ſi ad nullum feratur, ſed per uacuum ſuos dirigat curſus, patrimonium miſera laceratione dilapidat. Synaphiam, id eſt *συνάφειαν* uocant Græci, quum ſtellæ cuipiam uel planetæ per radiationẽ luna coniungitur, ſicut quum abſcedit ac defluit, aporrhœam dicunt, ſeu *ἀπόρροιαν*. In ijs poſtremò, quæ de luna diu commentamur, nec Ciceronis quidem nodus ex Diuinationum ſecundo, prætereundus ſilentio eſt, qui paulo impolitioribus, uelut ſufflamen moleſtius, inijcere morulam poteſt. Lucius inquit Tarutius Firmanus Romam in iugo quum eſſet luna, natam eſſe dicebat. Iugum hic, libram accipe ex Solino in Polyhiſtore, & Græcis præterea, qui Scorpij priorem partem *ζυγὸν* dicunt, id eſt iugum. Nam in Rei ruſticæ præceptis Zoroaſter, ſicuti in primo De agricultura libro, cuius apud Græcos incertus eſt auctor, adnotatum comperi, tria fecit autumnalia ſigna, *ζυγὸν, σκορπίον, τοξότην*. Deniq; quando Diana eadem cum luna eſt, tranſmittentibus Hiliſſum terrę Atticæ fluuium, unde Hiliſſiades nuncupentur Muſæ, occurrit (Pauſanias inquit) regio, quam dicunt *ἄγρας*, ubi fuerit Dianæ *ἀγροτέρας* templum, quòd inibi uenatam primò deam fabulantur è Delo profectam, quo nomine ſimulacrum arcu erat inſigne. Lunam deniq; ab Endymione amatam fabulantur, atque inde filias eſſe ſuſceptas quinquaginta. Vero ſimilius fit (inquit Pauſanias) uxorem illi fuiſſe Aſterodiam, ſiue Chromiam, uel etiam Hyperippem, natosq; ei liberos, Epeum, Aetolum, Pæona, puellam Eurycœdam. Ab Epeo autem dictos uolunt Epeos, quibus imperauit: à Pæone Pæonas ad Axium fluuium. Fuit Aethlij filius Endymion. Eius ſepulchrum Elei oſtendunt. Heracleotæ, qui ad Miletum ſunt, in Latmum ſeceſſiſſe prædicant, ubi Endymionis agnoſcitur adytum. Porrò adijciamus de luna quippiam ex hiſtoria & priſcæ religionis uanitate: ab Carrenis Lunum deum eximio uenerationis ritu coli: quoniam ſit ab prudentiſſimis traditũ, qui Lunam fœmineo credat nomine appellandam, itaq; habendam prorſum, muliebribus mancipatum delicijs uitam tranſmiſſurum, ſeruitutis onere ingeſtabili. At qui maſculorũ decuriæ aſcribendam cenſuerit, eum uero uxori pro arbitrio iniecturum frena, reclinatis facile uel eluſis perruptis'ue inſidiarum tendiculis omnibus. Nam Græcis quoq; Aegyptijsq;, etiam ſi uti fœminam uidentur enuntiare, myſtico tamen ſenſu deum planè credi. Sed illud Virgilianum Aeneidos tertio, cuiuſnam modi eſt in peſtilentiæ mentione? Penates nanq; ingeſtos per quietem Aeneæ ſcribit, quà ſe

Plena per inſertas fundebat luna feneſtras.

Cur enim ait, Luna plena? nempe quia canonica peſtilentiæ ratio ab ſyderum poſitu ex cæleſtium rerum præcipuè ſtudioſorum obſeruatione producitur. Quippe ſi plenilunio coitu'ue œconomi cardinis exortiui planetæ ſint odioſo aſpectu aliquo parum felices, ſæuam inoriri peſtilentiam: grauiorem autem multo, ſi occurrat octaui domicilij œconomus maligno ſyderis alterius uultu: grauiſſimam deniq; alterutro luminum laborante, ociſſimo peſtilentiæ præſagio. Nec illud negligendum, inter ſeneſcentem ac

nouam

nouam lunam diem ab Atticis dici ἕνην καὶ νέαν. ex eo quòd ea die poſſit uideri extrema & prima luna.

Memoria matutina, quæ intelligi debeat. Quintiliani locus explicatur. Rurſum de memoriæ ui pluſcula. Caput VIII

MEmoriam matutinam dici quandoq; inaudias, nec aliam prorſum intelligi, quàm quæ firma conſtansq; ſit, ac eorum quæ ſemel apprehenderit, retinentiſſima. Siquidem ſyncerius cohærentiusq; adglutinãtur, quæ proſerente ſe die, percipimus, quo iam auctiore ſubſultat uirtus ea, hebeſcitq;. Nec id alia magis ratione, quàm rerũ turba (uti aſſolet) ſeſe oſtentantium ingerentiumq;. Proinde recepta obfirmataq; etiam inter politiores opinio eſt, iuniores percipiendis, quæ tradantur, à natura uideri magis factos, quoniam omnium penè ignari comperiuntur. Etenim quibuſdam imbuti aduentitia mox non æquè hauſta recipiunt. Sed ſeniores item amplius uegeta mente pollere, traditum eſt. Ex ijs uero quæ de Ariſtotelis fontibus in hoſce libellos corriuauimus, facile Quintiliani locus explicatur ex libro Inſtitutionum oratoriarum primo, ſcribentis, Natura nos tenaciſſimos eſſe eorum, quæ rudibus annis percipimus. Cæterum id exactè obſeruandum tamen, pueros admodum, ac ſenes item iam prouectiores, ideo memoria minus pollere, quod in motu inceſſanter ac perpetim agant. Et illi quidem ex genuino cremẽti officio, at hi decrementi damno deminutionéue. Suppetit & in pueris ratio quoq; illa, quòd annis aliquot nanis perſimiles animaduertuntur, quos præcipuè fluxa eſſe memoria hebetiq;, non ferè latet. Sicuti omnes quibus ſuperiora corporum uaſtitate nimia cum reliquis portionibus reſponſum non habent. Siquidem in hiſce uis ſenſus primatis onere premitur inutili ac ingeſtabili, propterea in tam obeſa & craſſa materia deſignari aut exprimi formæ rerum non poſſunt, ſed quaſi fruſtrãtur & diſſiliunt plagæ. Nec initis modò imaginibus præduri & ſpiſſi ſenſus reſiſtũt, ſed ſi quas ob inſignem earum pulſum admiſerint hauſerintúe, non ita uidentur admittere, ut quum reminiſci uolunt, facile ad imperium ſubeant, aut recto itinere ad condictum ſequantur. Verũ, quia in memoriæ mentionem uolentes incidimus, non inutile fuerit in Peripateticorum ſacraria diuertiſſe parũper, in quibus affatim potentia hæc rationalis animæ ad examen libramq; reuocatur. Ergo in Ariſtotelis interpretatione Themiſtius inquit, Præterita modò dilapſaq; iam ad memoriæ theſauros pertinere. Nam extantia ſenſui ſubijciuntur: inſtans uero ſpem confouet. Semper uero animus, quoties meminiſſe uult, hoc autem eſt, ad imagines conuerti eorum, quæ olim perceperit, neceſſariò adhibet dilapſum tempus. Hinc fit, ut quum aliquis meminit quippiam, dicat, huius ſe antehac aliquando aut ſenſum aut intellectum habuiſſe. Hinc in libro De oraculis quæ defecerãt, Plutarchus, eſſe diuinationi antiſtrophon memoriam ſcribit: dum præterita uelut præſentia, aſſeruãdo facit: quippe fluunt uniuerſa, ſimul & dilapſa pereunt, ueluti fluctu auferente cuncta. Ipſa uero hæc animæ facultas perinde ac occurſans non exiſtentibus iam phantaſiam circumponit, ac eſſentiam. Eſt igitur memoria non ſenſus, non imaginatio, non intelligentia, ſed alicuius horum habitus aut affectio, quum tempus adiungitur, quo facta impreſſio eſt, & derelictum in anima ſpectrum eſt. Vnde conſequens illud eſt, Animalibus ijs memoriam adeſſe, quæ ſenſum & notitiam temporis habeant. Nec meminiſſe parte animæ alia, quàm ſenſuali. Nam qui in præcipitium aliàs abierit aſinus, ſi rurſum ei occurſet locus, in memoriam reuocabitur ſtatim, ſe aliàs in ima dilapſum. Eo tamen diſcerniculo diſparantur ab homine bruta, quod non ſolum ſe uidiſſe aut quandoq; audiſſe, commeminit rationale animal, uerumetiam extantis temporis ſpatia ab elapſo ſecernit. Brutis uero illud modò ſuppetit, ſe nunc corruere, aut olim eſſe in præceps delata. Rurſum homo recordari ſe, animaduertit: quod brutis adeſt haudquaquam. Inter animãtes uero memoriæ facultate pollent in primis, quibus expurgatior abſolutiorq; imaginatio eſt, cuiuſmodi pernoſcuntur apes & columbæ. Obliuioni autem obnoxiæ, quibus uis ea offenſior turbulentiorq; eſt: ſicuti uſu uenire uermibus liquet, ac muſcis. Siquidem in ea parte animi ſtatuenda memoria eſt, in qua imaginationis potentia uiget. Quoniam uero in ſenſu principe ſimulacra rerum inſita ſunt, princeps autem ſenſus in

ſus in quibuſdam mollior dilutiorq; habetur, in quibuſdam rigidior, item aliјs in motu eſt, aliјs quieſcit, neceſſe eſt, ſimulacra in eo condita eandem conſequi imitariq; rationem. Hinc illa numeroſo diſcrimine ingeniorum uarietas. Deſultoria & fragilis in paruulo memoria eſt (ut præſtruximus) ex iugi motu. In iјs qui ætate media ſunt, quæ conſtans adultaq; dicitur, quia ſtatu indecliui temperatoq; exigunt, firmiſſima & tenaciſſima eſt. Sicuti uero in profluentem impreſſus ſignatorius anulus imprimit nil obſignatq;, ita illorum memoria conſeruare nil poteſt, qui aut ægritudinis uiolentia, aut ætatis fluxu agitatione raptantur continua. In iјs item memoriæ uis nulla fere, quibus duriuſculi & inflexibiles ſenſus ac corneoli quodãmodo ſint. Qui enim fiat, ut annuli impreſſionem recipiat lapis? Illud uero reticendum haudquaquam, quod in conſolatione comprobat Boethius, & non inficiantur Platonici nonnulli, à ſenſibilibus non imprimi formas in anima, tanquam à ſigillo in cera: uerum ſicut ſunt in anima naturales ſubſtantiæ uires, intellectus, ratio, imaginatio, ſenſus, ita rerum quoque cognoſcendarum rationes habet, quaſi uires eſſentiales. Vbi igitur aliquid meditatur, ſeipſam ex naturali uirtute in actum naturalem circa idipſum educit: quod ſi attentius meditatur, & diutius idem, in hoc ipſum ſe ualentius conformat, idq; eſt meminiſſe, hinc & facilius reminiſcitur. Si formæ (inquit Plotinus) reſiderent, conſideratione ad reminiſcendum nequaquam indigeremus.

Reminiſci quid ſit. Aliud eſſe iterũ diſcere, aliud reminiſci, ex placitis Ariſtotelicis. Et qui in reminiſcendo ſolœciſmus. Pauca de Platonis reminiſcentia ex Procli doctrina. Animam non eſſe tabellam literis uacuã. IX

REminiſci uero, ex Ariſtotele idem Themiſtius ait, eſt ex aliquo ueſtigio conſeruato & incolumi referre ſe in cognitionẽ eius quod memoria excidiſſe uideatur. Diſparatur uero apud Peripateticos reminiſci, ab eo quod eſt iterũ diſcere. Siquidem qui reminiſcitur, ab ipſo ſe mouetur, & ex principio quodam incolumi & manente eius. At qui addiſcit, ex præceptore mouetur. In reminiſcendo id uſu uenire quandoq; ſolet, ut quum nominis alicuius meminiſſe uolumus, in affine aliud deerremus. Proinde oberrãtes, ueluti ſolœciſmum admittimus, ut ſi Leophanis reminiſci ſtudeas, & in Leoſthenem deflexeris, ſolœciſmus eſt. Ad ea uero quæ alibi adnotata nobis ſunt de Platonis reminiſcentia, attexamus & Procli comprobationem: Diſciplinas, inquit, eſſe reminiſcentias illud confirmat: quod enim reſpondentes ex ſeipſis omnia dicant, maximũ eſt reminiſcentiæ ſignũ. Animas uidelicet rationes ſermonesq; ex ſeipſis promere, atq; ſolo ſciſcitante quopiã indigere. Neq; eſſe tabellas uacuas literarũ, quæ extrinſecus figuras accipiãt. Sunt enim ſemper inſcriptæ, & ſi ipſe ſcriptor eſt intus. Neq; tamen omnes inſcripta poſſunt legere, uel quod inſcripta ſint, cognoſcere: quippe quum ob geneficã obliuionẽ oculus earum ſit ſordibus circũfuſus, atq; ex ipſa obliuione in perturbatiões inciderint. Opus modo eſt auferre quod obſtat appoſitũ, innoteſcetq; tum demũ uerum eſſe Platonicũ illud, Animam omnia noſſe, ſoloq; indigere quodam ad reſpondendum extrinſecus incitante.

De Attico Herodis filio memoriȩ nullius. Scipionis apophthegma in Appium, item Themiſtoclis. Cur Muſæ Iouis & Mnemoſynes filiæ. Qui Amnemones in Cnido. Muſa quid ſit, ac unde dicaẽ. Themiſtoclis dictum de memoriæ arte. Muſonia ars. Lethe fons ad Trophonij ſpecu. Item alter Mnemoſynes dictus. Caput X

ET quoniam de memoria ſatis multa non citra delectum congeſſimus, illud minus reticendum opinamur, quod & ipſum in eundem dirigitur ſcopum. Atticum Herodis ſophiſtæ filium præter ingenij hebetudinem ac ſtoliditatem, ita fuiſſe memoria nulla, ut ne elementorum quidem nomina perdiſcere aut retinere unquam potuerit. Cui infortunio ut mederetur pater, quatuor & uiginti pueros coęuos & à literis cognomina ſingulos habentes cum filio ſimul educabat, ut hac ſaltem ratione illi inſiderent. Suppetit in tractatu hoc exemplum item aliud, quanquam diſſimile. Petebat Appius Claudius cenſuram cum Scipione Aphricano, à quo Carthago deleta eſt. Vt uero fauorabilior fieret, memoriam

quoq; oſtentando, nominatim à ſe populum Romanum ſalutari prædicabat, quum is omnes ferè ignoraret. At Scipio illudens: Vera (inquit) narras: ego enim nō ut multos cognoſcerem, ſed ne ab ullo prorſus ignorarer, ſum adnixus. Illud uelut auctarium adiecero, ad ea quę alibi ſunt enotata nobis, quod Proclus Diadochus in Heſiodicis enarrationibus ſcribit: Muſas ideo tradi Iouis filias & Mnemoſynes, quia ad procinctum in literaria uelut palæſtra tendentem neceſſe ſit, νοητικὸν εἶναι καὶ μνημονικὸν, id eſt intelligendi percipiendiq; poteſtate, atq; item retinendi præcipue pollere. Iouem autem conferre tribuere τὸ νοητικόν. at Mnemoſynen τὸ μνημονικόν. Quæ uoces à mneme producuntur, quo uocabulo memoria ſignificatur: unde & Amnemones in Cnido nuncupati, ſexaginta delecti ex optimatibus uiri, uelut epiſcopi, ad quos de maximis rebus referrent. Dicebantur uero Amnemones διὰ τὸ ἀνυπεύθυνον, quia in iudicium non uocarentur: aut certe uelut πολυμνήμονας, id eſt memorioſi. Pauci uero ex poetis, quorū Alcmæon eſt, Muſas Cæli filias & Terræ prodiderūt. Muſam interpretatur Euſtathius, animę cognitionem, quæ diuinum ſit quiddam ſicuti anima item. Id ſenſiſſe Homerus uidetur, quum θεὰν dixit ἀπὸ τοῦ θέειν, id eſt cognitionis celeritate. Ab indagine uero dici Muſa uidetur: quippe ex ſapientum ſententia, gnoſtices copiæ mater eſt indagatrix inopia. At Platonicorum ſententia nobilis, Muſarum nomine cæleſtes intelligit cantus. Quo argumento & Camœnas dici quandoq; opinantur. Haſce uero à Ioue proficiſci, quoniam uti eſt apud Plotinum, mundi totius animum frequenter Iouis appellatione nuncupet Platonis ſchola, cui calculum adiiciat illud Platonici Maronis,

Principio cælum ac terras campoſq; liquentes,
Lucentemq; globum lunæ, Titaniaq; aſtra
Spiritus intus alit, totamq; infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Inde namq; colligi, ut ab Ioue mundi totius ſpiritu ac mente, quoniam cęleſtes moueat ſphæras, ac regat, muſici cantus Muſarum nomine ſignificati, cooriantur & profluant. Quam rem innuit illud quoq;,

Ab Ioue principium muſæ, Iouis omnia plena.

Quoniam uigeat ubique Iupiter ac impleat omnia, & cælum, citharam uelut quandam (uti eſt ab Alexandro traditum Mileſio) uerſet agitetq;, cæleſtes inde ac harmonicos proliciens cantus, non prætereundum quod ſcribit Diodorus, Alexandrum Macedonem in Perſas bellum moturum Ioui & Muſis ſcænica celebraſſe certamina, quæ inſtituiſſet Archelaus rex, in diem nonum celebritate producta, quod Muſarum ſingulis ſuus foret deſtinatus dies. Adiiciamus id quoque, Themiſtocli quum artem memoriæ polliceretur Simonides, ſiue is alius fuerit: Obliuionis (inquit) mallem, nam memini etiam quæ nolo, obliuiſci non poſſum quæ uolo. Muſoniam artem quum audis nuncupari, ad Muſas nil ſcito attinere. Nam Conſtantinus quum limatius ſuperſtitionum ſectas conquireret Manichæorum & ſimilium, nec interpretes inuenirentur idonei, denique Muſoniano adhibito, qui erat utriuſque ſermonis facundia clarus, uoti compos, quod perite is functionem obiſſet, Muſoniam inde dici artem uoluit. Verum iam receptui canendum: neq; enim de memoria aut de Muſis propoſita nobis cōmmētatio eſt. Illud modo adiecisse non fuerit uacantis operæ, apud Trophonij ſpecu fuiſſe fontem, qui diceretur Lethe, cuius aquam haurirent deſcenſuri, ut omnium quæ antè uidiſſent, irreperet obliuio: rurſum alter item erat, quem μνημοσύνης, id eſt memoriæ uocabant, ut hauſta inde aqua, omnium recordarentur quæ uiſuri erant. Sed hæc ſunt ὁδοῦ πάρεργα, ut eſt apud M. Tullium.

De Scopeliano ſophiſte pleraq; non indigna relatu. Vitam eſſe uigiliam. Tranquilli hiſtoria illuſtratur. Vites in Aſia haberi prohibitas ab imperatore Domitiano. Caput XI

SCopelianum ſophiſten uel præſtantiſſimum, Philoſtratus ſcribit à liuidis quibuſdam & dentis rubiginoſi ac male feriatis hominibus ex eo fuiſſe ordine ſummotum, quod intemperans foret, καὶ διθυραμβώδης, hoc eſt dithyrambicum tumorē oratione proflaret. Id parum recte ingenio facundiſſimo

eſſe

eſſe inuſtum, nititur comprobare, & perficit plane quod intendit, ac inter reliqua Scopeliani præſignia nocturnum illius ſtudium ſummis effert laudibus. Eum ſiquidem ἀϋπνότατον ἀνθρώπων fuiſſe commemorat, hoc eſt inter mortales omnes ſomni parciſſimum. Solitumq; ſubinde ſcitum illud proferre, ὦ νὺξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μοῖρα θεῶν. id eſt, ó nox, tu quidem ſapientiæ diuinæ obtines plurimum. Narratur ſæpe à ueſpera in diluculum lucubrationem protuliſſe, quo nomine ſcitiſſimum inde promi adagium poteſt, ut Scopeliano more dicamus eos libris inuigilare, qui ſummè lucernarum fuligines hauriunt, & inexplebiliter ac minus iuſto ualetudinem cum ſomno computant. Elegantiſſimũ eſt illud Plinij Cęcilij de auunculo: Repeto, inquit, me correptum ab eo quum ambularem: Poteras (inquit) has horas non perdere: nam perire omne tempus arbitrabatur, quod ſtudijs non impertiretur. Quid illud ex Hiſtoriæ naturalis præfatione, Dum iſta muſſitamus, pluribus horis uiuimus: profecto enim uita uigilia eſt. Ariſtoteles uero ſcientiſſimè, ut omnia, De animaliũ generatione libro quinto: Somnus, inquit, talis ſua natura eſſe uidetur, ut uiuendi & non uiuendi interliminium ſit. Et neque omnino ſit, qui dormit, neq; non ſit. Viuitur enim potiſſimum uigilia propter ſenſum. Et Plato De legibus ſeptimo, καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. Nullus, inquit, conſopitus indicaturæ cuiuſpiam fuerit, non magis quàm qui iam hominem exiuit. Et facetè Plutarchus, Etiam ſi breuiſſima ſint hominì uitæ ſpatia, nihilominus ſopor præterea, ueluti publicanus, dimidium aufert indidẽ. Hinc natum & Ariſtotelicum id ex primo De moribus, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων, id eſt, felices nil admodum à cæteris diuerſos fieri uitæ dimidio. Proinde ſcienter Plinius quoq; in uinolentos ac cenſoriè declamans: Interea (inquit) ut optime cadat, ſolem orientem non uident, ac minus diu uiuunt. Et quoniam ad manum uigiliæ ſunt, ſuccurrit nunc Senecæ id ex Epiſtolis prouerbiale, Ad faces & cereos uiuere, de luxu perditis hominibus, uita quorum in contrarium circumagitur, lucifugæ infames, ac lychnobij, quibus res ſordida eſt, trita & uulgari uia uiuere. Qui ſi noſſent ſatis iacturam temporis, ſumptus precioſiſſimi, Theophraſtum annos natum octoginta plus minus frequenter ad lachrymas compuliſſe: nec Theophraſtum modo, ſed & complures alios, Socraticum illud ſæpius ſuccinerent ſibi: Abite procul hinc hoſtes ſacrilegi, abite quamprimum animi mei fures, ne à me ipſe abire compellar. Siquidem quid eſſe exiſtimamus aliud, inanes curas, ſuperuacuos ludos, ſomnum diuturniorem, negocia non neceſſaria? Certe Ariſtotelicum eſt, βίον εἶναι λογικὴν ζωὴν, id eſt βίον propriè ad naturam ſpectare rationalem, quum ζωὴ & hominis ſit & brutorum, quin plantarum quoq;, ſicuti adnotauit Ammonius: proinde ſi uerbo diſparamur, re magis multo ſeiungi addecet. Sed poſtliminio redeundum. Proditur memoriæ, Scopelianum in declamationibus, in quibus Darius effingeretur aut Xerxes, tanto impetu ac uehementia ſolitum dicere, ut ex Polemonis aſſectatoribus quidam eum ut furentem ac omnino debacchantem ſcommate urbanius laceſſiuerit, τυμπανίζειν illum dicendo. Cui Scopelianus: Tympanizo, inquit, ſed Aiacis ſcuto. Dignum ſcitu id quoq;, quod Græcorum monumenta præferunt: edixiſſe quandoq; imperatorem, ne in Aſia uites haberentur: quoniam uini ubertate, ſeditionibus agitari uideretur. Legationem publicam uiſa tum res exigere, uirumq; tum prudentia præſignem, tum uero in dicendo minime infantem, ſed qui foret uelut Orpheus aliquis aut Thamyris. Igitur omnium ſuffragijs huic muneri præficitur Scopelianus. Qui tanta eloquentiæ ui atque dexteritate iniunctam obijt prouinciam, ut non ſolum id conſequeretur quod erat caput, ne cui fraudi foret, plantaſſe uites: ſed inſuper ut pœna irrogaretur, qui eo munere abſtinuiſſet. quin & ornatus donis honeſtiſſimè dicitur ab imperatore. Hæc eo libentius ſum exſequutus, quoniam ad ea pertinent quæ Tranquillus memorat in Domitiano, ab eius enarratoribus prætermiſſa. Ad ſummam, inquit, uini ubertatem, frumẽti uero inopiam, exiſtimans nimio uinearum ſtudio negligi arua, edixit ne quis in Italia nouellaret, utq; in prouincijs uineta ſucciderentur, relicta ubi plurimum dimidia parte: nec exſequi rem perſeuerauit. Apollonius uero Tyaneus ex hac hiſtoria, eunucham terram eſſe ab Domitiano factam conqueſtus eſt, quod alicubi à me item ſubnotatum ſcio. Scopelianum

uero fuiſſe Apollonio ſynchronum, ſiue contemporaneum, multa quidem patefaciũt, ſed Apollonij præcipue adhunc ipſum epiſtolæ, quem ſub Nerua item floruiſſe Græca teſtantur monumenta.

Hominem cenſeri prudentiſſimũ, quia ſit capitis non magni modi. Inibi quæ ſit congrua capitis uel magnitudo uel figura. Cur magnis uiris caput aperire, moribus receptũ ſit. T. Liuij ex primo ab Vrbe condita locus aduerſum uitilitigatores diligẽter explicatur, ex more in ſacris caput uelandi. Hippocratis imago pileata, & laus eiuſdẽ. Bruti ſtatuæ cum pileolo & pugiũculis. Lyſimachi cornua. Periclis caput magnitudine uiſenda. Schinocephalus. Cephalegereta. Carides cur dicantur. Caput XII

QVæſitum ab eruditiſſimis eſt, quid nam cauſæ ſit quod animantium prudentiſſimus homo ſit. Id aliqui capitis paruitati aſſcribendum cenſuerunt: minimum enim id in homine ad reliqui corporis proportionem, & qui ea parte deminuta ſunt, eſſe ferme prudentiores, compertum eſt, quàm qui grandiori, quos μεγαλοκεφάλους uocant Græci, ſicut illos μικροκεφάλους, qui habitu corporis ſunt contrario: ni forte probabilius fiat, quia ſit prudentiſſimus, ideo tale ei contributum caput. Cæterum hac parte illud minime diſſimulandum, prodi monumentis à Galeno medicæ profeſſionis poſt Hippocratem principe, libellis ijs quorũ attitulatio eſt μικροτέχνη, hoc eſt parua ars. Caput paruum eſſe indicium proprium male conformati cerebri. Quo in loco enarrator Hali Rhodoan cauſam quoq; aſſcribit conſtrictionem coarctationemq; uentrium cerebri, ex qua ſpiritus animalis libere minus ualeat expatiari, addita quoq; eorum imbecillitate, quæ inde producuntur. Etenim ſi exigua ſit radix, uix inde prodire aliquid magnum poteſt. Proinde inter diſſidẽtes eminentiſſimorum ſententias, ita ſtatuendum uidetur: caput paruum ab Ariſtotele laudari, quod oſſium & ambeuntis carnis aut cutis mole non extuberet, quod genus ferè in brutis uiſimus, quæ propterea capitis quoq; ſunt demiſſi. Quod ſignificat Ariſtoteles De partibus quarto: Solus, inquit, homo animalium omnium erectus eſt, quoniam eius natura atq; ſubſtantia diuina eſt. Officium autem diuini eſt, intelligere atq; ſapere quod nõ facile foret, ſi uaſta corporis moles aſſideret. Pondus enim tardiorem reddit & mẽtem & ſenſum communem. Quamobrem concretione ac pondere grauiore opprimente, corpora uergere in terram neceſſe eſt. Et mox: Quare, inquit, bruta hominibus ſunt demẽtiora: etenim inter homines pueri uiris, & inter uiros pumiliones mente deficiunt. Cuius rei cauſa, quod principium animi admodum difficile motu, corpulẽtumq; in ijs eſt. Caput uero quod intus exigue capax ſit, cerebrũ oblædit, ac proinde uituperabile cenſetur, deq; eo Galenum intellexiſſe, euidens comprobat ratio. Accedit & Ioannis Alexandrini in Hippocratis epidemias commentatio, in qua ita legimus, Caput paruum ſemper malum eſſe, ſicuti & paruum pectus. Hoc enim ideo malum, quia pulmonis domicilium eſt ac cordis, quæ membra latius exigunt ſpatium. Occluſum enim anguſtijs cor minus motatur, indeq; præfocatur naturalis calor ac debilitatur: unde indigeſtio conſequitur & ſuperfluitatum accumulatio. Capitis uero laxior requiritur capacitas, quia multarum eſt uirtutum conceptaculum, ſenſiuarum uidelicet quæ præcipuę ſunt, & motum pręſtantium. Si enim amplum fuerit cerebrum ad capitis proportionem, manifeſtum eſt, calorem naturalem bene agere, magnis quoq; ſphodylibus, magnis item pectoris oſſibus, quæ oblique à ſphondylibus exoriuntur. Hinc uitalium uirtutũ optima prouenit conſtitutio, & mox corporis totius connutricatio peraccommoda. Porrò, primo Canonis Auicenna, Orbiculari figura eſſe tornatum caput uideri uult, tum capacitatis ratione, tum ut nocumentis minus occurſet. Eſſe tamen quadamtenus oblongum, quoniam neruorum ex cerebro propagines per longitudinem conſtituantur. Extumeſcere item uerticibus geminis, ut illis ueluti ſupercilijs prominentibus pręſentius ſuppetat neruis tutamẽ. Sed & Galenus eam capitis eſſe ſtatuit figuram optimam, quæ orbicularis ſit, ac ex parte utraq; preſſa leniter: & rotunda quidem, quoniam ea figurarum ſola capaciſſima eſt, aut quia ex cælo infuſa nobis eſt rationalis anima. Scribunt Platonici, deos capitis figuram ad mundanę rotundationis ſimilitudinem compegiſſe,

In

In coq; duos illos animæ diuinos circuitus interlocaſſe. Ac eſſe membrum corporis diuiniſſimum, & reliquorum facile princeps. Cui totum corpus connexum diis ſubeſſe ac parere iuſſerint. In Platonis Timæo id obſeruatum certe eſt: caput quoque dici non principale ſolum, ſed etiam totum in corpore. Reliqua enim ſolum, ut capiti ſeruiant, adiuncta eſſe. Proinde colligunt periti, hominem contemplationis gratia eſſe natum. Qua forte ſententia in ueteri etiam diſciplina inoleuit, ut uirtute aliqua uel nobilitatè aut dignitatis amplitudine conſpicuis uiris aperire caput, conſenſu gentium comprobetur. Quãquam eius rei rationes alias Plutarcho Plinioq; placuiſſe non ignoro: quod alibi quoq; adnotauimus. Certe diuiniſſimo in nobis membro diuinitus eniteſcentem in aliquo præſtantiam reuerenter & religioſa quadam obſeruãtia excipere, congruentiſſimum fuiſſe arbitror: quando non corporea, non fluxa & inſtabili noſtri parte cæleſte donum honore proſequimur, ſed mente, quæ (ut Lactantius ſcribit, ac prius docuerat Plato) in ſummo capite collocata tanquam in arce, ſublimis ſpeculatur omnia, & contuetur. In ſacris contra, uelatur caput, quod Virgilius ſcribit, ac in Quæſtionibus eſt ab Plutarcho expoſitum. At qui Saturno rem diuinam obibant, capita retegebant, dicebanturq; lucem facere. Hac uero parte T. Liuio ſuccurrendum, ab Vrbe condita libro primo: quem quum Mediolani publicè Gallorum regis Franciſci ſtipendio aſcitus profiterer, irruerunt in me neſcio qui male feriati, quod ſic legiſſem, Augur ad leuam, eius capite uelato ſedem cœpit. Vti Numæ caput obtectum intelligatur, non auguris: quod illi adſtruebant, quoniam infrà dicat Liuius, Actij erectam ſtatuam capite conuelato: & ad hoc ipſum nonnihil libro decimo. Sed rudes homines retundit in Numa Plutarchus, ex quo paucula hæc exſcripſimus, ἐνταῦθα τῶν μάντεων ὁ πρεσβύτατος, τὸν μὲν εἰς μεσημβρίαν τρέψας ἐγκεκαλυμμένον, αὐτὸς δὲ παραστὰς κατεύξατο. Illud uero eſt haud ita diſſitum, apud Macedonas cenſeri δωρεὰν βασιλικωτάτην, Cauſias cuipiam dediſſe purpureas & chlamydes. Pilei deniq; umbraculo Hippocratis imagines contegebantur, ut ſignificaretur quammaxime cuſtodiendam partem illam, in qua tanquam domicilio princeps animus reſidet, & intelligendi pontificium poſitum eſt. Etiam ſi nobilitatis id haberi argumentum nonnulli ex Græcis interpretantur. Et præterea omnium nobis bonorum fuiſſe auctorem Hippocratem, ſcribit ad Glauconem Galenus. Idem in libro De criſibus non deſinit Hippocratem amplius honeſtare, admirabilem appellando. Hic uero Hippocrates eſt, qui diſcipulos adiurat ſuos ante quàm doceat, et in uerba ſua iurare compellit, ac ſilentium ſacramento extorquet, ſermonẽ, inceſſum, habitum quoque præſcribens. Marci Bruti ſtatuis pileolus addebatur cum pugiunculis duobus, reſtitutæ libertatis argumento ipſius maxime opera & Caſſii. Id quod decentius multo eſt, quàm Lyſimachi cornua, qui proripientem ſe ab aris taurum repreſſerit. Ex capitis menſu parum congruo, ac longiore Periclem cognominatum accepimus Atticis poetis Schinocephalum: namq; ſcillam interdum ſchinon appellant. Cratinus uero etiam κεφαληγερέταν ab dijs uocatum comminiſcitur, ut qui nimio plus in caput extumuiſſet. Alibi de eodem ita pronunciatum aduertimus, ἐκ κεφαλῆς ἑνδεκακλίνου θόρυβον πολὺν ἐξανίστη. Vtiq; hoc nomine turpitudini tegendæ artificum ingenio imaginibus addebatur galea. Caridas inter piſces ita nominari credunt, quia cara, id eſt caput totum occupet fere.

Cur capite deminuti ferè impetuoſi ſint. Cephale unde corriuetur. Cepus quid, & unde. Aram potentiarum animę eſſe in capite, quod & Olympus dicitur, & Trito. De Tritogenia pluſcula. Virgilij locus de Olympo omnipotente. Vranos pro capite. Tripſis. Diatrimma. Triton. Nili nomina.

Caput XIII

AD ea uero quæ hactenus de capitis modulata ratione diximus, uehementer faciunt & quæ in librum De ſenſu & ſenſili ad hunc ferè modum prodidit beatus Thomas: Caput, inquit, ac cor ſitu oppoſita ſibi inuicẽ ſunt, ut cerebri frigiditate huius contemperetur calor. Inde uero fit, ut paruo capite homines iuxta morborum aliorum proportionem impetuoſi ſint ac uiolenti, quippe cordis calore non ſatis per cerebrum reflexo. At in diſpoſitione di-

uerſa, affectio item prouenit contraria. Capitis paruitas, inquit Medicinæ primo Paulus Aegineta, prauæ cerebri conſtitutionis peculiare indicium eſt. Magnitudo autem non utique neceſſario bona. Nam ſi cæli regionisq́ ampliore ui, materiam probam affatim artifici ingenio ſuggerentis id obueniat, indicium utique bonum. At ſi ſola materiæ copia, οὐκ ἀγαθόν. Sed enim quia ſatis ſuperq́ philoſophiæ ſacrarijs caput inſeruimus, clathris nil admodum officientibus, mutuemur & à grammaticis aliquid, quæ noſtra ipſorum harena eſt. Scribit Oppiani interpres cephalen, id eſt caput, dici παρὰ τὸ καρφαλέον, quod areſcere ſignat: quia inaruerit pars ea, ut quæ oſſea plurimum ſit. Apollodorus uerbi etymon rimatur, ut à καλύπτω profluat, quod eſt operio: quoniam ſit cerebri integumentum, ueluti καλύφη τις οὖσα. Alij uero quod inibi κεῖται τὰ φάη, quaſi κεφάη, de luminū uidelicet interlocatione. Aut à κάπτω, quod indicat nobis ſpiro, quia ſit difflationis locus. Vnde & domi qui perflatum haberet locum, uocabant cepum, id eſt κᾶπον. At id eruditius multo, quod ex Ioannis grammatici commentario in Heſiodum obſeruauimus ſuper eo uerſu,

οὐδ' ἀθανάτους θεραπεύειν ἤθελον.

Neque, inquit, animales potentias & affectiones colere uolebant, puta πραΰνειν θυμοῦ, id eſt iram comprimere ac remollire. Et mox: Ara, inquit, horum deorum, id eſt animalium potentiarum eſt in capite locus, ubi rationalis reſidet facultas. Nam & Euripides inquit,

οὐκ ἔστι πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο, πλὴν λόγος,
καὶ βωμὸς αὐτῆς ἐστ' ἐν ἀνθρώπου φύσει.

Suadelæ ſacellum non eſt aliud, præter orationem: ipſius autem ara eſt in hominis natura. Idem quoque interpres alibi: Olympus cælum eſt & uniuerſus mundi ambitus, quod undique colluceat: ſed & cæli quadam ſimilitudine ſphæroides hominis caput, in quo eſt τὸ ὁλολαμπὲς λογιστικόν, id eſt hinc inde eniteſcens rationis facultas, Olympus dicitur. Sed & in primum Iliados Euſtathius οὐρανὸν apud Homerum ab antiquis pro capite accipi ſcribit, proinde Pallada è cælo fingi deſcendiſſe, quæ amplius intumeſcentem Achillis iram comprimeret. Minerua autem, inquit, eſt ἡ παρ' αὐτῷ ἀγχίνοια. Tritogeniam Democritus allegorice prudentiam interpretatur, ut ſcribit idem Euſtathius, dictam ſic, quod ab ea oriantur tria, bene cogitare, bene dicere quæ ſis meditatus, demumq́ bene perſequi cogitata dictaq́: quæ eſſe actionum genera tria, in noſtris literis Varro docuit: tametſi mentis agitatum nō putat actionem uulgus. Et quia de Olympo facta mentio eſt, ſcribit Cæcilius Minutianus Apuleius Olympum etiam dici Iouē: unde Næuius,

Panditur interea domus altitonantis Olympi.

Ex quo Virgilius, omnipotentis Olympi: quod ſi eſt, falluntur qui legendum arbitrantur omnipatentis Olympi. Nam & Ennius ait,

Deceſſit Olympius antro.

Auctor quinetiam Diodorus eſt, Iouem eſſe Olympium cognominatum ab Olympo præfecto, abs quo ingenij cultum acceperit. Sed & deos, qui opem aduerſus Gigantas tuliſſent, Olympios appellari uoluit, necnon Dionyſium Herculemq́. Auctor Liuius eſt, Olympium eſſe templi Iouis prope Syracuſas nomen. Illud uero in Græcorū commentarijs extritum, & in Heſiodi Aſpide ab interprete relatum: Caput ab Aeolibus dici τριτώ, unde Tritogenia Pallas, ut uolunt aliqui, quod ex Iouis capite ſit nata. Verum & in ea re mira eſt opinionum diuerſitas. Nam ſunt qui tertia menſis die coniectēt natam, & inde Athenienſibus is dies ſacer deę creditur. Et Pallas nuncupatur, uel quia eadem eſt quæ luna, quæ ab coitu tertia die uiſitationem facit: aut quoniam ſit aer, qui dicitur τρίτος, id eſt tertius. Additur & id, quia τρεῖν, id eſt compaueſcere hoſtes faciat, quum ſit ipſa prudentia. Vel quia nobis tria gratificetur, βουλεύειν καλῶς, κρίνειν ὀρθῶς, πράττειν δικαίως, id eſt bene cōſulere, recte iudicare, bene facere: id quod antea paulo adſtruximus. Sed lepidum inde prouerbium non reticebo, quo filius optatur Tritogenes, nequaquam uero Tritogenia, quoniam ſint puellæ πολυδάπανοι, id eſt impenſæ multæ. Sic uero ſonat Græce, παῖς μοι τριτογενὴς εἴη, μὴ τριτογένεια. Tripſin autem,

id eſt, τρῖψιν nuncupant Græci, quam frictionem nos: at μηρῶν ἐκτρίμματα femorum intertrigines intelligunt. Triton uero Neptuni filius eſt, ac Amphitrites, cuius ea uiſebatur forma, uti ſuperna umbilico tenus hominē præferrent, inferna autem ad uræum Delphinem, uti foret plane Ichthiocentaurus. At Neptunū quoq; Tritona in Alexandra nuncupauit Lycophron. Sed & Nilum, quod tribus olim inſignitus ſit nominibus. Siquidem dictus primo eſt Oceanus, mox ab curſus celeritate Aetos, id eſt aquila, poſtremo Aegyptus. Nili uero appellatio recentior de limi nouitate.

Super Lydorum inuentis & mollicie adnotata paucula. De Lydio ornatu, & maſturbatione. Aleæ & teſſerarū ac pilæ luſus inuētores, necnō aurei argenteiq; nummi. De caryce & candaulo cibis. Eunuchas fœminas quis fecerit primus. Agneon locus, ſeu dulce certamē. Omphale. Item pilæ inuentores. Phennis unde. Caput XIIII

LYdos omnium primos caupones inſtitoresq; extitiſſe, aliquot ex Græcis memoriæ commendarunt, necnon aleæ luſum & teſſerarum excogitaſſe: item pilæ, & id genus alia plura. Quo argumento ludi à Lydis uideri poſſunt appellati. Sed & aureum quoq; argenteumq; nummum principes feriendum curaſſe. Sunt qui ſcribant, Cyrū Lydis ſuperatis ademiſſe arma, & talares geſtare ueſtes iuſſiſſe, quo nomine remollitos cauponariā factitare cœpiſſe. Lydium certe ornatum pro molli & parum uirili in Iconibus accipit Philoſtratus illis uerbis de Pelope, ἔσταλται δ' ὁ μὲν τὴν λυδιόν τε καὶ ἁβρὸν τρόπον. Lydorum porrò illud etiamnum peculiare, meridianis horis turpiter manibus indicere Thalaſſionem, ut fierent ſine fœmina mariti: unde & Lydum uolſum legimus à Plauto dici. Super qua re aliubi aduocata nobis plura. Lydos improbitatis primas retuliſſe, adnotatū à Græcis eſt, Aegyptijs gradu ſecundo conſtitutis, Caribus autem tertio. Legimus item Lydam gentem uel cum primis auguriorum, omninoq; diuinationum ſuperſtitionibus fuiſſe mancipatā. Deformat prouinciam eandem M. Tullius pro Flacco, Quid porrò, inquit, in Græco ſermone tam tritum atq; celebratum eſt, quàm ſi quis deſpicatui ducitur, ut Myſorum ultimus eſſe dicatur? Nam quid de Lydia dicam? Quis unquam Græcus comœdiam ſcripſit, in qua ſeruus primarum partium non Lydus eſſet? Quod de aleæ luſu diximus, ſciendum ab Euſtathio proditum, κυβεύειν, id eſt cuborum uſum, & πεττεύειν, id eſt peſſorum, à Palamede fuiſſe excogitatum apud Troiam, etiam ſi ad Aegyptios id referunt quidam. Quamuis apud illos non tam παικτική, id eſt luſoria foret ratio hæc, quàm philoſophica, & ex intymis eruta doctrinæ conceptaculis. Eius formam & modum proſequitur libro primo Athenæus. Nam & apud Homerum luſu hoc genus oblectantur proci, præterq; coniugij Penelopes omen captant. Amplius de Lydis compertū nobis, Andramyten gentis eius regem omnium primum fœminas εὐνουχίσαι, id eſt eunuchas feciſſe, eisq; eunuchorum uice uſum, quod in ſecundo rerum Lydiarum prodit Xanthus. Lydorū deniq; emollita improbitas illuc progreſſa fertur, ut alienas uxores uirginesq; in locum producentes, quem à re Agneona uocarunt, omnes conſtuprarent. Vnde tyrannidem aſſequuta Omphale, ſtupratarum una, illatas ulciſcēs iniurias, ſeruis dominas proſtituit in loco eodem, quem, rei atrocitatem mollientes, Lydi γυναικῶν uocant ἀγῶνα, id eſt mulierum certamen, & γλυκὺν ἀγῶνα, id eſt iucundam & dulcem luctam. Carycem, ganeatum cibum excogitarunt hi, de quo multa qui opſartyca ſcripſerunt. Alterum item genus candaulum dicebāt, ex elixa carne ac pane caſeoq; Phrygio cum anetho & pingui iure. Quod de pila diximus, ſciendum porrò eius inuentionem Nauſicaæ contribui ab Agallide corcyrea grammatica, in Sicyonios id referente Dicæarcho, alijs uero in Lacedæmonios, quibus & gymnaſia aſſcribuntur primis. Harpaſtum, ſeu Phennida comperit Phæneſtius, quod retulit Iuba: ab miſſione, id eſt ἐκ τοῦ ἀφίεσθαι nuncupari Phennida, opinantur. Sphæricam dicunt Græci pilæ luſum. Ariſtonico Caryſtio Alexandri ſphæriſtæ ſtatuam ob ludendi artificem modum Athenienſes erexiſſe, proditum monumentis eſt. Apud Homerum non uiri modo, ſed & mulieres pila oblectantur.

Quàm latè pateat animæ rationalis imperium in corpus. Vnde ſit grauidarum mollicies, & appetitus abſurditas. Imaginationis potentia in generando. Ouium hiſtoria fœtus producentium albos inſpectis coloris eius uirgis. Caput XV

IN hac Lydorum mentione ſuccurrit, quod auctor Herodotus prodit, pluresq́ præterea ex eiſdem haurientes fontibus, Crœſi filium naturali impedimento mutum, repente uiſo patris periculo uocalem euaſiſſe, atque exclamaſſe, homo ne perimas Crœſum. Quin & in reliquum quoq́ tempus fuiſſe uocis compotem articulatæ. Id multis ſcio uiſum iri præter hiſtoricam fidem, ac ex Græca prolatum uanitate. Verum conſideranti mihi rationalis animæ uim poteſtatemq́ in terrenum hoc hebesq́ corpus, nil profecto uideri incredibile debet. Nam inde certior eſt eruditiſſimorum coniectatio, animam eſſe formam excellentiſſimam ac ſubſiſtentem per ſe, nec peregrino adminiculo, ac uelut ſubſtrato indigentem. Quoniam manifeſtum ſit, tam præſigni in corpus imperio non pollere formam, quæ per corpus exiſtat. Quàm uero procliue humanum corpus deprehendatur ad animæ obſequia, inde modo coniectari poteſt, quod cæteris collatum terrenæ feculentiæ modum contineat non magnum, & eum quidem prætenuem, defecatiorum autem elementorum partem uberiorem, ut pro cæleſtis animæ pręſtantia cõceptaculum item compingeretur, quantum ratio patitur æque præſtans. Argumento eſt, uiros ingenio præſignes ſæpius eſſe molliculos carne, præmacros, & ualetudine nonnunquam parum ſequunda. Hinc Platonis illud ex Timæo: Potuerat, inquit, deus tam ſolidum corpus hominis concinnare, ut nocumento forinſecus occurſanti minus foret obnoxium. Sed mollius efficere præoptauit, quo eſſet contemplationi paratius. Adnectit porrò, animi præpotentis motiones proprium corpus quandoq́ reſoluere ac diſſoluere. Sed cur item ex animantibus cunctis homini tantum riſus eſt datus? datæ ſimiliter & lachrymæ? nempe ex poteſtate quam in corpus habet anima. Sed age, affectus qui phantaſiam conſequuntur, diſpiciamus: ſunt uero hi quatuor numero, appetitus, uoluptas, metus, dolor. Qui ubi uehementius ſe intenderint, non corpus modo exagitant proprium, ſed & peregrinum afficiunt nonnunquam. An non liquet, quàm ardentes euibratosq́ motus, irarum æſtus concitent in corde? quo titillatu iecur libido permulceat, immo uero & pulſum afficiat emutetq́? Nam ex uibratiore eius aſſultu medicæ profeſſionis ſolertiſſimus Eraſiſtratus Antiochi in nouercam Stratonicen amorem deprehendit. Vnde apud Galenum agitata quæſtio eſt, ſit'ne pulſus aliquis eroticus. Rurſum & maleficorum ex nocendi auiditate oculus fixis obtutibus nónne præmolles faſcinare infantes creditur? Quid uero prægnantium deſiderijs apertius? quis ſæpe in utero geſtatorum commaculatur caro, inuriturq́ tenellis expetitæ rei nota. Eius tamen euentus, ſimul & faſtidientis ſtomachi ratio ſic à phyſiologis reddi ſolet: quod conceptu inito, & proinde menſibus repreſſis, ſanioſus ſanguis intra uenas cohibitus, & ad ſtomachi uillos redundans ac hepar, nauſeam concinnat, & cibi faſtidium, abſurdarumq́ appetentiam rerum. Nec prius naturalis reſtituitur appetitus, quàm ſanguis eiuſmodi in ubera copioſius cœperit corriuari, ſtomacho liberato. Quid, nónne in uſu Venereo cogitatio utriuslibet animo tranſuolans effingere ſimilitudinem exiſtimatur? Quæ ratio (ut Plinius inquit) plures in homine quàm in cæteris animantibus diuerſitates producit: quoniam uelocitas cogitationum, animiq́ celeritas, & ingenij uarietas, multiformes imprimit notas, quum cæteris animalibus immobiles ſint animi, & ſimiles omnibus ſingulisq́ in ſuo cuique genere. Produnt tamen nonnulli, & in animalibus alba naſci, ex genitoribus alba imaginantibus. Sicuti relatũ de pauonibus eſt. Marcus uero Tullius Thuſculanarum primo: Similitudo, inquit, magis apparet in beſtijs, quarum animi ſunt rationis expertes. Ab Hebræo uiro Iacob in canalibus, quo poturæ ducebantur oues, uirgas diſcolores fuiſſe diſiectas, ut inibi initis ouibus, euariantis lanitij producerentur fœtus, alibi commonuimus. Sed ipſum id in equarum quoque gregibus factitatum legimus in Hiſpania. Hanc uero eſſe naturæ uim, comprobat uel Fabius in controuerſia, in qua de matrona agebatur, quæ Aethiopem peperiſſet. Quin ab

ab Hippocrate proditum, liberatam à ſe quæ adulterij ſuſpicione mox ſupplicium ſubitura uidebatur, quod pulcherrimum ædidiſſet filium, ac inde parentibus abſimilē, cum monuiſſet inſpectandum, ecquid artis pictoriæ in cubiculo modi eius foret: quo comperto, ambagioſa ſoluta quæſtio eſt. Taceo & quoſdam gulæ uentriq; mancipatos ita ſæpenumero ganeata quædam cibaria concipere animo, ita iamiam deglutire, ut ſaliuam ſuam conſimili ſapore inficiant. Quàm uarij lætitiā conſequuntur euentus? quàm multos ita exſpiraſſe legimus? Sed & nonnullos leuatos item morbo. Quantum uero efficiat dolor, quem fallit? Iam pueris, quandoque & adultioribus potione amara necdum ori admota, linguæ tamen humor infici amaritudine præſentitur, quam rem uehemens efficit imaginatio. Qua ratione nonnullis & aſpectu aliquo & auditu ſtupēt dentes. Quin & ſanguinem humanum ſi ſpectent effuſum aliqui, ſpiritu intercepto, nimio miſerationis affectu ſæpe collabuntur. At timor quàm efficax quandoq; animaduertitur? Ex præaltis deſpicientes ſpeculis ita nonnunquam caligine offendimur, ita deficiunt uires, ut metu exſuperante corruamus præcipites. Timore ſubito non trepidat modo cor & ſubſultat, uerum & arrigūtur comæ, ac intercipitur uox, ſæpe uero & uita aut affectiones conſequuntur tum graues, tum diuturnæ. Sed & uſu uenire compertum, ut timore præſigni etiamnum morbi diſcutiantur, cuiuſmodi ſingultus & quartana febris. Quod ſi formidini uehementiſſimæ uehementior acceſſerit auiditas, mirus ſæpe promitur inde effectus, quod in Crœſi filio patuit iam. Plura ex ratione phyſica congeri in unum poterāt. Sed nos hæc ex occurſu, & ſucciſiua quodammodo opera muſſitamus: proinde in noſtram reflectemur deniq; harenam, idem mox argumentū repetituri, hoc eſt ex iiſdem hauſuri fontibus, unde rigemur ſatis.

Exempla hiſtorica ad idipſum. Caput XVI

EX hiſtoria uero promi aliqua ualent, quibus inenarrabilis, nec ſine ſtupore uis animæ in corpora quædam ubertim explicatur. Nam ut prætercam quod Auicenna ſcribit, fuiſſe quendam, qui quum uellet corpus ſuum paralyſi oblædebat, nec à noxijs feriebatur animalibus, niſi quum ea ipſe cogeret, quæ tamen mox, ut ſic demum impleatur admiratio, intermorerentur: Scribit Aurelius Auguſtinus, fuiſſe quoſdam, qui aures pro arbitrio mouerent uel ſingulas, uel ambas ſimul. Item qui totam cæſariem capite immoto, quantum capilli occupant, deponerent ad frontem, reuocarentq; quum uellent. Illud uero admirationem ferè excedit omnem: quoſdam repertos, qui eorum quæ deglutiſſent incredibiliter plurima & uaria paulatim contrectatis præcordijs, tanquam de ſacculo quod placuiſſet, integerrimum proferrent. Iam nec illud abditum: nonnullos uoces auium pecorumq; & aliorum quorumlibet hominum ſic imitari atq; exprimere, ut niſi uideantur, diſcerni omnino nō poſſint. Nonnulli ab imo ſine pudore ullo ita numeroſos pro arbitrio ſonitus ædunt, ut ex illa etiam parte cantare uideantur. Idem Auguſtinus expertum ſe refert, quendam ſolitum ſudare ubi uellet. Notum etiam eſt, aliquos flere quum uolunt, ac ubertim etiam lachrymas profundere. Narratur præterea presbyteri cuiuſdam Reſtituti nomine, ſtupenda naturæ uis. Is ubi collibuiſſet (rogabatur autem frequenter ut faceret) ſe auferebat à ſenſibus, & iacebat ſimilis mortuo, ut non ſolum uellicantes atq; pungētes minime ſentiret, ſed etiam ſi igne ambureretur admoto, ſine ullo doloris ſenſu, niſi ex uulnere poſtmodum perſeueraret. Non obnitendo autem, ſed non ſentiendo immotum ſeruaſſe corpus, eo probabatur argumēto, quod uelut in defuncto nullus inueniebatur anhelitus. Hominum tantum uoces, ſi clarius loquerentur, tanquam ex longinquo, ſe poſtea audiſſe referebat.

Quid ſit imaginatio, ſiue phantaſia. An cum opinione coniūgatur. Prius, cur imaginatio uiſum dicatur uel uiſio aut phantaſia. Catalepticus qui, & euphantaſiotos. Caput XVII

SEd enim quia de phantaſia paulo ante facta nobis mentio eſt, ac neſciūt pleriq; quid phantaſia ſit, breuibus afferam quid in Peripateticorum diſciplina ſuper ea re contineatur: ſicuti in Themiſtij paraphraſi tertia De anima obſeruauimus, ubi ſic ferè adnotatum legitur. Nam & hic noſtra hæc, cuiuſcunq;

cunque ſint modi, ἐφοδίζει plerunq́, id eſt inſtruit apparatq́ uberi (ut ſic dicam) uiatico. Imaginatio eſt motus animæ, quem ſenſus in actu poſitus creat. Cæterum, quoniam uiſus ſenſuum omnium acerrimus præſtantiſſimusq́ eſt, inde imaginatio uiſi, & uiſionis nomen accepit: & phantaſia dicta ex argumento lucis, ſine qua cerni & uideri non poteſt. Animalium quoq́ uita actionesq́, magna ex parte uiſis reguntur. Propterea quod in ijs imagines diu hæſitant, & ſimillimæ perpetuis ſenſibus ſunt. In hoc tamen diſtinctio illa ſuccedit, quod alia uiſis ducuntur, quia uim nullam ſuperiorem hac habent, ut bruta. Alia, quod plerunque accidit, ut nobiliorem potentiam aut morbus intercipiat, aut ſomnus impediat, neceſſe eſt imaginationem ſequantur, ut homines. Plato ſenſiſſe uidetur, imaginationem nihil aliud eſſe, quàm ſentire aliquid, & illud ita opinari eſſe, ut ſentiatur. Ariſtotelem ſequuti, imaginationem cum opinione nō ſemper coniungi, demonſtrant: quoniam ſit imaginatio quaſi quædam impreſſio & ueſtigium ſenſus, non complexio opinionis & ſenſus. Nam remos ſi mergas, uidentur infracti, primumq́ id ſenſus iudicat, deinde imaginatio ſequitur. Sed opinio, quæ uiſis obſiſtit, utrumq́ coarguit. Catalepticum uocant Græci, id eſt καταληπτικόν, qui conceptas animo ſpecies cōtinet, ac exhibet mox uel pictura uel ſculptoris artificio. At qui omnium imagines concipit ingenioſe, εὐφαντασίωτος nuncupatur.

Ventorum finalis ratio quæ ſit, deq́ eorundē materiali cauſa. Flatum à uento diſtare. Aeoli pilæ quid ſint. Aera pro pila. Empedoclē dictū fuiſſe Colyſaneman. Aſininæ pellis propriū. Aeolus cur uentorū rex. Cap. XVIII

INter alia quæ ingenio ſingulari, doctrina nequaquam extrita uel plebeia, prompſit in literas auctor Seneca, illud inſigniter obſeruandū ingerit ſe modo de uētorum ratione, quod & apponam, ſed ipſius maxime uerbis ob elegantię concinnitatem & ſententiarum iucundam grauitatem. Ergo uentos, inquit, dedit ſummus ille rerum artifex ad cuſtodiendam cæli terrarumq́ temperiem, ad euocandas ſupprimendasq́ aquas, ad alendos ſatorum atq́ arborum fructus. Quos ad maturitatem cum alijs cauſis adducit iſta iactatio, in ſumma cibum attrahens, & ne torpeant permouens. Dati quoque uenti ad ulteriora pernoſcenda, quippe fuiſſet imperitum animal, & ſine magna experiētia rerum homo, ſi circumſcriberetur natalis ſoli fine. Dedit item uentos parens deus, ut commoda cuiuſq́ regionis fierēt communia, non ut legiones equitesq́ geſtarent, nec ut pernicioſa gentium arma tranſueherēt. Hactenus de uentorum cauſis finem complectentibus ex Seneca. Cæterum quum ſit exhalatio duplex, ut Ariſtotelica nos placita commonent, nec omiſit Albertus: una quidem uapida & humida, altera uero fumida & arida, earum neutra ſine altera inuenitur, at ſimul ambæ: uerum à dominante atque exſuperante altero totum appellatur. Quæ itaq́ plus humidi habet exhalatio, ea pluuiæ aquæ principium eſt: quæ autem plus aridi, principium creditur & cauſa materiaq́ uentorum reliquorumq́ flatuum. Proinde ita finit Albertus, Ventum eſſe uaporem terrenum, aeris ſuperiora tranſcendentem, et aerem ipſum fortius percutiendo impellentem. Porrò ſicuti non omnis utcunque fluat aqua fluuius dicitur, ſed quæ fluendi principium fontem habet: ita nec flatus quidem omnis uentus nominatur, ſed ſui fluxus tanquam fontem habens principium. Nam ex terra ſuſpirationes flatus quidem ſunt, quoniam flant, nec tamen uenti ſunt dicendi. Auctor idem Albertus eſt, Ventum omnem fieri ex uapore frigido & ſicco: auſtrum uero eſſe calidum, non exhalationis natura, ſed loci. Sunt qui uentorum materiam eſſe opinentur calidam exhalationem aridamq́. Nec tamen uideri calidos uentos, quod aerem moueant, qui multo & frigido uapore offertus agnoſcitur. Ita namque è corpore prorumpens flatus prope os, calidus: quum longius abierit, frigidus ob eandem euadit cauſam. Omnis utique exhalatio tam arida quàm humida, ob inteſtinum calorem euaporat, ac ſuperna petit. Sunt utique qui uentum eſſe finiāt, aeris fluentem undam, cum incerta motus redundantia. Naſci uero quum humorem offendat feruor, cuius impetus uim exprimat ſpiritus flantis. Argumento eſſe Aeoli pilas æneas, cauas, quibus inſit punctum anguſtiſſimum, quo aqua infundatur: hæ uero admotæ igni, prius quàm incaleſcant, ſpiritum concipiunt nullum: at ubi feruere cœperint, mox euidens proſilit

flatus

flatus. Illud obiter adnotaſſe nil puto officiet: æram apud Callimachum pro pila item capi & globo. Sed ad rem. Addunt ijdem & uentorum proprietatem miram in Lesbo ferè apud Mitylenem obſeruatam: ubi Auſtro flante ægrotant homines, at Coro tuſſiunt, à Septentrione in integrum facile reſtituuntur. Verum frigore urgente, in angiportis plateis'ue conſiſtere nequeunt: quoniam parum prudenter ab architectis poſitum ſit oppidum, magnificè aliàs exſtructum. In quod uitium ne dilabi inter ædificandum Athenienſes poſſent, Andronici cura octogonos excitata turris eſt marmorea, collocata in lateribus ſingulis uenti imagine contra ſuum cuiuſque flatum. In turris demum uertice metalis præſto erat prominentia, superincumbente Tritone æneo, dextra uirgam intendente, quæ flantis uenti imaginem indicaret. Nam ita libratus ſtabat Triton, ut circumagentē perpetuo ſpectaret uentum. Cæleſtium rerum ſcientia imbuti, ſtellarum poteſtate contingere iſtà contendunt. Euocari ſiquidem protolliq; uentos ab Oriente Solis ui, Iouia autem potentia à Septentrione, Lunari ab Occaſu, Martia à Meridie. Sed & ſigna uentos proiicere: ſicuti triangulum igneum orientales, triangulum terreſtre meridionales, aereum triangulum occiduos, triangulum aqueum ſeptentrionales uentos. Quin & ratione ea de elementis triangulorum nomenclaturam eſſe enatam in ſignifero. Ex eiſdem ſcholis eſt, Libram dici uentorum ſignum, quod ſole in ea conſtituto, ubertim meridionali uento ſuppeditetur exhalationum materia. Notiſſima quoq; quantū ad hoc attinet, Ariſtotelis ſentētia ex Meteororū ſecundo, ὁ δὲ ἥλιος καὶ παύει, καὶ συνισορμᾶ τὰ πνεύματα. quod eſt, Sedat ſol & cōcitat flatus. Tenues enim ac debiles exhalationes ui redundantis caloris reprimit atq; tabefacit. Verum in libro quem de uentis cōcinnauit, plura de ijs Theophraſtus. Equidem cunctanter apponendum quod ſequitur: uerum tam prodendum nobis, quàm proditum ueteribus eſt. Legimus Empedoclem quandoq; nuncupatū Colyſaneman, id eſt κωλυσανέμαν, quæ uox eum indicat qui uenti inhibet flatum: nam quum Agrigentini uento infeſtarentur uehementiore, illum auertiſſe Empedocles dicitur, circumpoſitis urbi pellibus aſinorum innumeris. Sed enim quia poetica tradit fabuloſitas, uentorum eſſe regem Aeolum, quid in ueterum Græcorum libris ad id compertum mihi attexere non grauabor, ac illud primum, Aeoli nomine annum intelligi oportere, menſtruis temporum periodis duodecim peruinctum, cui ab uarietate mira conciliatum nomen: neque enim μονοειδῆ conſurgit φύσει, nunc gelicidijs horridior, nunc uerna miteſcens iucunditate, æſtiuis nunc flammatus ardoribus, denique ſordentis autumni prouentu onuſtior, ὥραις χειμερίαις πεποικίλται. Filiorum duodenarius numerus menſium continet rationem, ſex muliebris ſexus æſtatis fertilitatem præferunt, mares prædenſam concretamq; hyemalem uim. Hippotes Aeoli pater præcelerem temporis indicat uertiginem. Ventis creditur Aeolus imperare, nunc laxans, nunc comprimēs, quia ἐμμελῶς δὲ τούτων φορὰς, καὶ τὴν πρὸς θεομίαν πνίνσαι.

Ventorum ſpecies aliquot, uulgo haud ita notæ. Apogæa retinacula, ſeu epigæa. Amuſium organum. Strobilus quid. Coccalus. Strobiline reſina. Conos. Pallas Anemotis. Sardinia cur peſtilens. Sardoa herba. Sardonius riſus. Pleſiſtius uentus. Pleſignathus panis. Phyſignathos. Acrophyſium. Plæſion. Plinthion. Plutarchi in Solone locus. Phyſema pityinon. Ventorum aræ. Tempeſtas quid, & uis maior. Tropeæ pluuiæ. Boreæ templum, & feſta. Boreaſmi. Tempeſtatis ædes. Caput XIX

CAeterum præter celebratā omnibus ferè uentorum rationem uniuerſam ſciendum eſt, quoſdam naturæ peculiaris quibuſdam dominari locis, ex quibus proflatus initia indipiſcuntur. Nam uti nos edocet in libro, cui de mundo titulum appoſuit Ariſtoteles, ſi tamen auctor is eſt legitimus, qui ex humecta perflant terra, apogæi nuncupātur, quos matutino in primis ſpirare Theophraſtus tradit, uapore refrigerato. Quanquam & nauium retinacula quędam dicuntur apogæa, ſeu apogea, id eſt ἀπόγεια: ſicut etiam epigæa. Qui uero ex ſinu quopiam euaporent, eccolpias appellauere. Qui ex mari ipſo, dici à noſtris Altani ſolent. Cum ijs proportionem habent aliquam ex fluuijs ſtagniſq; conſurgentes. At qui

diſciſſa

diſciſſa concerptaq; prouoluant nube, ſi diſcuſſionem craſſitudinis in ſeſe contorſerint, τυφῶνες à Græcis, à noſtris turbines uocantur. Sin autem minus denſi, ecnephiæ. Fiunt hi(ut Ariſtoteles inquit) uere quidem, ſed autumno in primis. Apud Gellium libro Noctium Atticarum decimonono ita legimus: Quin turbines etiam crebriores, & cælum atrum, & fumigantes globi, ac figuræ quædam nubium metuendæ, quas typhonas uocabant, impendere imminereq; depreſſuræ nauem uidebantur. Plinius etiam prodit ad hunc modum. Repentini flatus maiore illati pondere incurſuq;, ſi late ſiccam ruperint nubem, procellam gignunt, quæ uocatur à Græcis ecnephias. Sin uero depreſſo ſinu arctius rotati effregerint, ſine igne, hoc eſt ſine fulmine, uorticem faciũt, qui typhon uocatur, hoc eſt uibratus ecnephias. Et mox, Quod ſi maiore depreſſæ nubis eruperit ſpecu, ſed minus lato quàm procella, nec ſine fragore, turbinem uocant, proxima quæque proſternentem. Idem ardentior, accenſusq; dum fuerit, præſter uocatur, amburens contacta pariter ac proterens. At enim flatus, qui cum aqua tumultuoſe profuſa inhorrentes & fragoſi feruntur, exhydriæ ab Ariſtotele dicuntur. Quicunq; uero in rectum proflant, euthypnoi nuncupantur. At qui in ſua ſe reflectunt primordia, ſicuti Cæcias, reflexi flatus. Ex uiolentis autem flatibus catęgis eſt, deſuper pulſans cum fragore. Thyella, hoc eſt procella, flatus eſt cum tumultu ualido efflans, exq; improuiſo inter flandum proſultandumq; uehementer ſtridens. Lælaps autem & ſtrobilus eſt flatus reuolutus ex inferno loco ſurſum uerſus. Eſt tamẽ & ſtrobilus nux pinea, unde illud, καὶ ξανθοὶ κυκλοὶ ἐκ στροβίλων. Arbores quoq; nucleos ferentes pineos, quos & coccalos uocant, eodem cenſentur nomine. Quin etiam carduus, qui in mẽſam commeat, Dioſcoridis teſtimonio ſtrobilus dicitur. Apud Galenum pinea reſina ſtrobiline nuncupatur. Eſt item ſaltationis genus ſtrobilos Polluci. Arborem ipſam Conon dicunt, ſed & ſtrobilon quandoque. Eſt tamen Conos etiam Polluci dulciarij genus ex nucleis pineis & amygdalis. Montem Pergami στροβιλοειδῆ appellat Strabo, quia in acutum deſinat. Sed & Carcini item poetæ filios lego ſtrobilos nuncupatos, concinnato inde prouerbio per ironiam, Felicior Carcini ſtrobilis. Strobili quoque ſunt limacæ ac marini ceryces. Terræ autem anaphyſema, hoc eſt cum tumore efflatio, ex imo flatus eſt, uel effractiore uomitu terræ ſeſe, eruptione facta attollens. Qui quum reuolutus fertur, multum quoque ſecum affert æſtum, præſter terreſtris appellatus. Sicuti Ariſtoteles monuit. Quod ut exprimeret Apuleius: Anaphyſemata, inquit, Græci eos nuncupant ſpiritus, qui de fundo uel hiatibus terræ exploſi ad ſuperna maris ſolent deuenire. Hi quum maiore ui torti ſunt, fit procella, quæ præſter à Græcis nomen accepit. Seneca: Præſter, inquit, eſt igneus turbo. In hac porrò uentorũ diſpenſatione illud haudquaquam omittendum, uentos quandoque (quod diximus) ſibijpſis aduerſos ſpirare motu quodam reciproco, ſicut qui inde appellantur Palimboreæ, ueluti retrogrados dixeris Boreas. Putat Theophraſtus iſta prouenire locorum montiumq; prominentia, quibus occurſantes flatus, quum nequeant tranſilire, neceſſario repercuſſi reſiliunt. Sicuti in Macedonia uſuuenire obſeruatum eſt, ubi Boreas Boreæ aduerſus difflare animaduertitur, montium ſupercilijs, & Olympi in primis atq; Oſſæ reiectus. Ventum proſperius flantem Homericè dicas utiq; πλησίστιον, id eſt uela implentem. Sicuti panem quiſpiam protulit πλησίγναθον, id eſt maxillas obfarcientem. Ad quam imaginem conformatur & phyſignathos, id eſt inflãs buccas. Nam & Acrophyſium Thucydidi ferreum uidetur roſtrum inſufflando accõmodum, libro quarto. Plaſion uero eſt quadrati agminis conformatio. Dicitur & nomine eodem ex lignis quadratũ pegma, quod plinthion uocãt aliqui. Propterea in Solone Plutarchus: Leges, inquit, κατέγραψαν εἰς ξυλίνους ἄξονας ἐν πλαισίοις περιέχουσι στρεφομένους. Eum uero locum Plutarchi interpres non eſt aſſequutus. Pityinon phyſema ex Græcis nonnulli nomine peculiari reſinam intelligunt piceam. Amuſium comperio dici uentis reperiendis excogitatum organum. In agro denique Sicyonio uentis ſuſtructam fuiſſe aram inuenio, ſacrificij more noctem unam occupante modo quotannis: ſed & in foſſis quatuor, arcana fiebant quædam placandis à ſacerdote truculentioribus uentis, qui & Medeæ, uti ferunt, ἐπῳδὰς adhibere, id eſt excantationes, ſolenne habebat. Apud Mothonem quoq; Peloponneſi ciuitatem

tem

tem, Pallados fuit templum ἀνεμώτιδος, Diomede ſimulacrum dicante: quod ante id uiolentiores loca ea uenti inſigniter oblæderent, haud tempeſtiuè ſatis perflantes, qui mox fuſis deæ precibus, deſierint, nullũq; deinceps calamitatis genus incolis indidem enatum: unde cognomentum Minerua eſt adepta. Dignum relatu illud quoque: obſidente Cyzicum Mithridate, oblatam per quietem Ariſtagoræ Mineruam eandẽ, quæ commoneret aduenisſe ſe, uti modulatorem Libycum in Ponticum induceret tubicinem: proinde ciues iuberet bono eſſe animo. moxq; ualidius flante Auſtro, afflicta eſt claſſis Mithridatica & machinæ parte plurima diſiectæ. Quòd ſi Græca quis uerba impenſius requirat, ἐγώ γε ἥκω ἄγουσα τὸν λιβυκὸν αὐλητὴν ἐπὶ τὸν ποντικὸν σαλπικτὴν ἐπάγουσα. Traditum ueteribus illud quoque: cæleſtis iniuriæ unum haberi genus, quod tempeſtates nuncupamus, ut quum deuolutæ grandines atterunt omnia, aut percellit impetuoſior procellarum peruicacia, quam ſanè cladem uim appellamus maiorẽ. Quod horridi ſyderis poteſtate cõtingere obſeruatum eſt, cuiuſmodi arcturus cenſetur, item orion, hædi quoque. Repentinas pluuias procelloſasq; uulgò etiam tropeas uocant, æſtiua conuerſione commodum peracta obtingentes, ubi præcipuè geminatis caloribus aer incẽditur, ac inde uaporum euectio fit copioſior. Boreæ templum fuiſſe à Græcis ſtructum apud Iliſſum, quod eius uiolentia Perſarum claſſis naufragium feciſſet, auctor Herodotus eſt. Quin Athenis Boreaſmos nuncupabant, qui Boreæ feſta ducerent, ac conuiuia celebrarent, ut ſiccus ſpiraret. Romæ porrò regione prima fuiſſe ædem tempeſtatis, P. Victori credimus, & tempeſtates populi Romani ritu eſſe ſacras, Cicero ſcribit. Illud hac parte nequaquam ſubticuerim, quod noſtram adiuuat interpretationem, alibi depromptã in literas de Sardinia peſtilenti. Nam Pauſanias inquit, eius inſulæ aerem eſſe θολερὸν ὡς ἐπίπαν καὶ νοσώδη, id eſt turbulentum ferè ac morboſum. Cui rei anſam, inquit, præbent concreſcens ſal, & graues auſtri ac uiolenti: nam montium altitudo Boream repellit retundit'ue. Idem porrò Pauſanias herbæ ſardoæ mentionem faciens, quam ſelino, id eſt apio ſimilem dicit, ac mortem cum riſus ſpecie afferre, naſciq; in ambitu fontium præcipuè, ſubdit: inde Homerum ac poſteros, Sardonium riſum nuncupaſſe, τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ γέλωτα. Sardoniam eſſe ranunculi ſpeciem prodit Dioſcorides libro ſexto, ac in cibis potu'ue mentis alienationem concinnare, & cum labrorum contractione conuulſionem facere ridentis ſpecie, à quo euentu Sardonius dicatur riſus miſerabili inter homines dicterio. Propterea herbam ſceleratam dixit Apuleius, ſi eius tamen eſt De plantis commentarium. Noſtri etiam dicunt herbam riſus. Sciendum porrò, Aegineta Paulo auctore, quacunq; cauſa labris contractis conſequatur riſus imago quædam, ab ſimilitudine dici Sardonium quoque.

Super Polemone enotata quæpiam. Manu ſolœciſmum facere quid. Quintilianus illuſtratur. Varus Pergæus. Pelargi cognomen. Item quid typos bis, & tyrbe. Type. Cap. XX.

POlemonem fuiſſe apud Græcos ſophiſten haud ingratum, minimeq; infantem, ſat notum ex gentis eius monumentis, reor. Succurrunt ex ea hiſtoria, quibus uelut floribus, noſtri libelli lætiores fiant. Celebrabantur Smyrnæ Olympici ludi, præſidebat Polemo, tragœdia fortè actitabatur, inibi inſulſus actor quum ô Iupiter exclamaſſet, manum in terram protendere perrexit: rurſum quum diceret ὦ γῆ, in cælum ſuſpectabat, manum eòdem intentans. Demiratum uero hominis imperitiam Polemonem ferunt, ex theatro ſe propripuiſſe inſuſurrantem, οὗτος τῇ χειρὶ ἐσολοίκισε, quod eſt, manu hic ſolœciſmum fecit. Hoc uerò eo appoſui gratius, quoniam Oratoriarum inſtitutionum primo Quintilianus, in geſtu quoq; nonnullos putaſſe, ſcribit, ſolœciſmi uitium ineſſe, quum aliud uoce, aliud nutu uel manu demõſtratur. Huic opinioni, inquit, neq; omnino accedo, neq; planè diſſentio. Sed ad Polemonem redeo. Erat itidem Smyrnæ fluxa mente & moribus adoleſcens. Suppetebant affatim diuitiæ, intemperantis naturæ magiſtræ nequiſſimæ. Varus nomen fuit homini: quanquam erat & alter Varus Pergæus ſophiſtes, quem à forma naſi Pelargum uocabant, id eſt ciconiam. Sed hic de quo nunc agimus, aſſentatoribus nunquam non erat obſeptus, quorum ueneficijs corruptus imbiberat

animo,eſſe ſe omnium formoſiſſimum,ſtaturoſiſſimum,arte quoq; & robore in palæſtra omnes antecellere. Immo ne Muſas quidem ſuauius cantillare. Quin & ſophiſtas quoq; pleroſq; dicendi ui exæquabat opinione ſua. Nam & declamatorium attentabat forum. Id uerò agentem frequentabant, quibus fœnori pecunias erogaret, ſiquidem uſuris perſolutis aſcripturi, declamantem audiſſe. Inter eos fuit quandoq; etiam Polemo, qui tamen mox auſcultatione eiuſmodi abſtinuit: quo nomine,quum æs alienum minus diſſolueret, inſtabat adoleſcens importunius, typos illi ſubinde intentans. Erat id iudicium, quo ijs interdicebatur foro, qui creditoribus non paria facerent (Tyrbe autem obiter feſtum Dionyſii eſt in agro Argiuo, ex Pauſaniæ theſauris) Ea moleſtia perpulſus Polemo,ac præterea multorum ſtimulis,ad audiẽdum hominem pergit. Inſulſe declamabat is,ſed ex more. Negotium nimis diu protendebatur. Finis comparebat nullus. Barbariſmis & ſolœciſmis perſtrepebant omnia. Tum ſtomachabundus Polemo exſiluit, ac protentis manibus, Vare (inquit) typos profer. Quibus uir eruditus innutritusq; eloquẽtiæ diſciplinis palàm faciebat,malle ſe iudicium ſubire,quàm id genus ineptias ineptiſſimas pati diutius. Hunc item Polemona proditum memoriæ eſt, uiuentem adhuc ſuo ipſius iuſſu contumulatum, quòd articulari morbo, quem arthritida illi dicunt, uiolentius infeſtaretur, iacentemq; in conditorio identidem inclamaſſe, ἔπαγε, ἔπαγε, μὴ γὰρ ἴδοι με σιωπῶντα ἥλιος. Obducas (inquit) obducas, abſit ut tacentem me intueatur ſol. Rurſumq; flentibus ubertim amicis cognatiſq;: Date,inquit,mihi corpus alterum,& mox emigrabo. At prius quum ſubinde à medicis diſſecaretur, inſuſurrabat illud, ἐκτέμνετε τὰς πολέμωνος λατομίας, excidite Polemonis latomias. Quod ad typos attinet, illud ex abundanti adiecero, eſſe demonſtrationis genus quod Græci τύπους uocant,id eſt formas,& ὑπογραφὰς, id eſt deſcriptiones:nam finitiones, horiſmos dicunt· Fuit & ueteribus feſtum, quod dixere τύπας: quanquam & eo nomine plagas intelligimus. Sicut τύπας, percuſſor dicatur: nam typias uocatur τὸν τοῦ χαλκοῦ τις τροχῶν.

Manum in Aetolis habere,ac mentem in Clopidis,quid ſit. Aetolorum furta. Aetoli epitheton quid ſit,& unde. Aetoli bellaces,ac monocrepides. Legati Carthaginienſis hiſtoria. Clopia κλωπίδαι. Caput XXI

EST Ariſtophanis poetarũ facetiſsimi comœdia,cui titulus ἱππεῖς, id eſt Equites. In ea,Cleon remisueliſq; proſcinditur:inter probra alia,quibus eius infamatur uita,illud item eſt:ubi Cleonis manus eſſe in Aetolis ſcribit,mẽtem uerò in Clopidis. Sed rectius commodiusq; fuerit, Græca ſubtexuiſſe uerba,quæ ſolicitius forſan ſtudioſorum requirent aliqui,

τὼ χεῖρ᾽ ἐν αἰτωλοῖς, ὁ νοῦς δ᾽ ἐν κλωπιδῶν.

Quid uerò ſit,in Aetolis manum habere,poetæ interpretes appoſitiſſimè explicant,& meminit Euſtathius: quum in ſortis extremæ hominẽ, ſemperq; in petendo paratum, ac nil niſi rapinas meditantem,ut qui nil ſuauius opinaretur,quàm accipere,dici interpretantur. loci autem gratia ex uerbi Græci notione conſurgit: nam αἰτεῖν, petere ſignat. Sed & qui Ethnica ſcripſit, Aetolum eſſe epitheton, quandoq; ſcribit ab αἰτεῖν: Quod uerò infertur, in Clopidis fuiſſe mentem: urbaniſſimè item in depeculatorem pronuntiatur, quando κλοπὴ furtum indicat. Vrbanitas uerò inde elicitur,quia Cropidæ in Leontide recenſebantur tribu. Dum ergo ſignari loca uidentur, mores impoſtoris ac nefarij hominis ſcitius occultius'ue reteguntur, comicoq; inſperguntur felle. Faciunt ad hæc, quæ apud Athenæum legimus & Polybium obſeruata. Aetolicum fuiſſe rapere τὰ τῶν πέλας, id eſt res eorum qui prope forent, νῦν δὲ καὶ τὰ πόῤῥω, id eſt nunc & quæ remotiora. Sed & bellaces tamen fuiſſe Aetoli produntur, ac propterea μονοκρήπιδες, id eſt crepidæ unius: quod Pindarici nouerunt interpretes, & ad Hernicos tranſtulit Maro:

Veſtigia nuda ſiniſtri
Inſtituere pedis, crudus tegit altera pero.

Nec omiſit in Cœnis Macrobius. Quod autem de manu in Aetolis diximus,adnotandum & illud quod in hiſtorijs poſuit Plethon Gemiſtus: Carthaginẽſium legatum ad Andro

Andromachum miſſum, poſtea quàm elatè multa minaciterq; diſſeruit, deniq; manum producentem nunc ſupinam, nunc pronam; iuſſiſſe remitti Timoleontem. Quod irridens Andromacho geſtu compari manu prolata, primo quoq; tempore ut inde enauigaret, præcepit. Verum ad inſtitutum redeo. Clopia, id eſt κλωπεία, ſaltationis fuit ſpecies, meminit Theatricorum quarto Iubas. Dignum ſcitu: κλωπεῦσαι Græcis dici, clàm taciteq;, id eſt ἀφανῶς facere quid, uel loqui, aut furari. Audaciam magnam parœmiæ forma quadam Polybius Hiſtoriarum quinto, Aetolicam dicit.

Pterophori apud Plutarchum in Othone quinam intelligendi. Item quid ptera, aut pteromata. Plutarchi locus reſtitutꝰ. Peripteron. Pſeudoperipteron. Cylarabis. Pterophori ſacerdotes. Ptila quid, ac unde. Pennatis pedibus ſalutare. Pterygophorum pro ſuccino cur. Cap. XXII

Plutarchus in Othonis uita: Iam (inquit) nuntiabatꝰ, Vitellium imperatoris dignitatẽ atq; potentiam ſibi uendicaſſe, καὶ πτεροφόροι συνεχῶς ἐφοίτων, ἀεί τι τῶν χαρᾶν ἐκείνῳ φράζοντες hoc eſt, & pterophori aſſidue adueniebant, illi ſubinde accedere quippiam afferentes. Verbum id pterophori, quid ſibi uelit, non ſatis tenuiſſe interpres animaduertitur. Ego curſores tabellariósue eo nomine intelligo: quoniam Dionis hiſtoria prodit, eos peregre proficiſcẽtes ſurrectas in capite pennas geſtare conſueuiſſe: cui ſententiæ adijcere calculum id Satyrici poetæ creditur,

Tanquam de Catis aliquid, toruiſq; Sicambris
Dicturus, tanquam diuerſis partibus orbis
Anxia præcipiti ueniſſet epiſtola penna.

Eſt & Pterophoros in Septentrionibus ad Rhipæos montes nuncupata regio, ab aſſiduo niuis caſu, pennarum quadam ſimilitudine, quod Herodotus ſignificat, & à Plinio relatum ſcio. Sic enim barbara incultaq; Scytharum gens opinatur, pennis eſſe oppletum aerem, proindeq; non patere in longinqua proſpectum, neq; item tranſitum. Pennas uerò πτερὰ uocant Græci: quàquam ſunt etiam ptera, uel (ut eſt apud Vitruuium) pteromata in templis muri duo, ut Strabonis quoq; monumentis comprobatur, ad altitudinem eorum utrinq; cõſurgentes alarum uice. Meminit Plutarchus quoq;, ſed & Plinius in Mauſolæi mentione. Aptera uerò Cretæ ciuitas eſt, unde in Pyrrhi uita ex Plutarcho, Orœſus nominatur Apteræus: quòd non uidens interpres, præterijt: quem præter Stephanum commonere Pauſanias potuit. Cui à Ptera Delphici templi conditore urbi factum nomen placet τοῦ δίνης γράμματος. Quin & mox paulo Pyrrhum Argos irrupiſſe, Plutarchus ſcribit παρὰ τὴν κυλαράβιν, quod eſt, ad Cylarabin. At uocabuli nouitatem admiratus tralator tranſiluit. Eſt uerò Pauſaniæ Argis gymnaſii nomẽ Cylarabis, ab Stheneli filio nuncupati. Sed à diuerticulo repetendum inſtitutum. Leges item peripteron ædem, quam circulatam intelligunt. Hinc & pſeudoperipteron non prætermittunt architecturæ magiſtri. Succinum Dioſcorides pterygophorum appellat libro ſecundo, quia ſtramina proliciat floccosq; & fimbrias, ut ab eruditis eſt traditum. Inuenio item ptera, id eſt πτερὰ neutro genere dici Babylonis arcem. Nam eſt in Medis ciuitas Pterion: in Sinope autem Pteria. Signatur & Pterophori nomine πλῆθός τι στρατιωτικόν, uel ex eadem pennarum ratione, hoc eſt διὰ τὴν ἐν τοῖς λόφοις πτέρωσιν. Sunt in Aegypto ſacerdotes ſic quoque nuncupati. Ptila in eandem ueniunt pennarum notionem: dicunt uerò ſic, ἐκ τοῦ ἐν ᾧ πέτονται τίλλειν καὶ κόπτειν τὸν ἀέρα, id eſt ab aere icto interuulſoq; inter uolandum. Illud autem Hieronymi ad Florentium: Pennatis, ut aiunt, pedibus te ſalutauerim, celeritatẽ indicare uidetur nimiam, ab Mercurij talaribus parœmiæ facta uerſura.

Plutus diuitiarum deus, cur cæcus effingatur. Herodis ſophiſtæ munifica, & proinde mirabilis natura. Chalcidiſſare. Auaritiæ improbatio. Aloadæ qui dicantur. Auri laus ex Pindaro. Liberalitatis cõmendatio. Deum quoq; eſſe uenalem. Cap. XXII

PLuton eſſe diuitiarum deum, & quidem cæcum, neminem puto qui neſciat: cui ſaltem eius nominis comœdia apud Ariſtophanem nõ ſit incognita. Plutarchus uero auctor eſt, emanaſſe celebratum illud, in una omnium quæ ſub ſole ſunt, urbium Sparta ſeruari diuitiarum deum & cæcum & iacentem, ut picturam inanimatam ac immobilem. Quod ibi uictus facilitate, & communi cœnandi inſtituto efficeretur, ne furto diuitiæ conciliarentur, marſupio (ut inquit Hieronymus) ſuffocato, uel potius (ut ait Theophraſtus) honori haberentur. Nam, ut taceam quod prudenter Seneca inquit, multum eſſe, diuitiarũ contubernio nõ corrumpi, & affluentibus hinc inde diuitijs, uitiorum fomitibus, animum ſeruare inconcuſſum: certe Philoſtratus inquit, non ſunt tractabiles diuitiæ, debentq; inter ardua & difficillima quæq; connumerari. Qui enim diuitijs (ut ſic dicam) inebriantur, ac pauloante exſucci, mox uel ricinis diſtentiores euaſere, non deſinunt ſubinde iniurios ſe præbere, & in magna amplaq; fortunæ laxitate cæcutiunt. Quòd ſi opulentiæ adhiberetur utendi ratio, reciperet iam uidendi uſum Plutos. Quod ſophiſtæ Herodi factitatum, ſcimus: apud quem minime luminibus captus diuertiſſe uidetur is deus, quando bonorum affluentiam & annuas obuentiones ad liberalitatis uſum contulit, quod ſciret τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν εἶναι πάσης κακίας, id eſt auaritiam eſſe totius uitioſitatis metropolin. Quę res illi, ut taceam quod eum Rufus Perinthius Græcorum nuncupabat linguã & orationis regem, immortalem apud poſteros gloriam comparauit. Amicos ſiquidem ampliter confouebat, ciuitates genteſq; inopia adobrutas ſubleuabat. Erat enim hic theſaurus illi acuratiſſimus, multis bona ſua impertiri. Addebatq;, congruere in primis non abutenti diuitijs, indigentibus opem ferre, ut deſinant indigere: non indigentibus item, ne forte quandoq; indigeant. Inconſultũ uero diuitem ac ſordidum, cumulandiſq; pecunijs immorientem, ac nil aliud, quam manubinarios circumſpectantem amicos, & Cyniram, de quo eſt apud Libanium, ſpirantem, eſſe mortuum prædicabat Pluton. Theſauros porro, in quos nullo fine congerantur opes, Pluti carceres uocabat. Eos qui ſepoſitam pecuniam uice numinis colerent, Aloadas eſſe dicebat. Qui quum in uincula Martem conieciſſent, eidem mox rem diuinam obire perrexerunt. Illud certe uelut ex oraculo promptum uideri poteſt, quod Aſtronomicon quarto Manilius ſcribit,

Victuros agimus ſemper, nec uiuimus unquam:
Pauperiorq; bonis quiſq; eſt, qui plura requirit:
Nec quod habet, numerat: tantum, quod non habet, optat.

Poſtremo, elegans eſt apud Græcos uerbum χαλκιδίζειν, id eſt Chalcidiſſare, quod ſignat auidius pecuniæ inuigilare, quoniam eiuſmodi fuiſſe Chalcidenſes feruntur. Pindarus aurum admiratus, de quo ſic pronuntiat, αἰθόμενον πῦρ ἅτε διαπρέπει νυκτί, μεγάνορος ἔξοχα πλούτου, id eſt ſplendicat perinde ac noctu ignis, extra diuitias Meganoras, id eſt quibus inſoleſcunt fere homines ac efferuntur: uel quæ magnificentiæ plurimum adijciant, & ad agendum uim ſingularem. Extat & Pindari ſententia illa præclara, ὁ μὰν πλοῦτος ἀρεταῖς δεδαιδαλμένος φέρει τῶν τε καὶ τῶν καιρόν, quibus innuitur, ſi comes adſit uirtus, tum demum & ſuis & quæ ex uirtute ſunt commodis, peropportune diuitias perfrui. Verum Callimachi præclara ſuccurrit commonitio, quam prætereiſſe in mentione iſta, piaculum fuerit pene,

οὔτ' ἀρετῆς ἄτερ ὄλβος ἐπίσταται ἄνδρας ἀέξειν,
οὔτ' ἀρετὴ, ἀφένοιο, δίδου δ' ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.

Cæterum & Sappho ſcientiſſime, πλοῦτος ἄνευ ἀρετῆς οὐκ ἀσινὴς πάροικος. Dici uero in hoc propoſito & illud ſcienter poteſt, Eſſe deum uenalem: ſed nõ alio prorſum nummo uenalem, quàm quo ipſe cæteros emit, id eſt charitate in pauperes liberali. Virtutes aliæ diuinarum uirtutum umbræ ſunt, non imagines. At qui in pauperes liberalem munificumq; ſe præſtat, deum exacte imitatur. Eadem quippe in munificentiæ ratione cauſa eſt liberalis hominis & dei. Capaneũ fuiſſe talem prodit Euripides, ut opum affluentia intumeſceret nihil, nec elatius ſaperet, quàm pauperum quis, τῷ ἀρκοῦντι ἐπαινῶν. At quendam tradit Chryſippus, ſub mortis tempus aureos degluti ſſe non pau-

eos, atq; ita perfunctum fato. Alium uerò tunicæ plurimos inſuiſſe, atque ea indutum citra honorem alium ſe contumulari mandaſſe.

Diuitiarum uſum quem eſſe deceat. Vſia & periuſia, quo differant. De Marco Antonio, Ptolemæo, Bione. Diuitiarum genera duo. Ariſtodemi, Caij principis & Neronis hiſtoria. Profeſſio ſenatoria quæ dicatur. XXIIII

ET Græcus quidem hic rectè admodum & ſynceriter, ex q; mortalium uſu in primis. Sed & apud Rabirium poetam M. Antonius perſanctè, quum fortunam ſuam ad alios emigrātem ingemiſceret, Hoc habeo quodcunq; dedi. Illud (inquit Seneca) quod ſuſpicis, quo te diuitem quoq; ac potentem putas, quandiu poſſides, ſub nomine ſordido iacet: quum donaſti, beneficium eſt. Propterea notiſſimus poeta,

Extra fortunam eſt, quicquid donatur amicis:
Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes.

Diuitias ueras docet Ariſtoteles dici eas, quæ neceſſaria uitæ ſuggerunt, & utilia ad ciuitatis & domus ſocietatem. Iis ſiquidem ſufficimus ad bene uiuendum. Eſſe diuitias non ueras, quarum acquiſitionem χρηματιστικὴν nuncupant, id eſt pecuniariam. Hæ uerò dicuntur infinitæ, nec ueræ, quoniam appetitum non explent. De quîs item intellexiſſe Solon uidetur, ſicuti commeminit etiam in libro περὶ φιλοπλουτίας Plutarchus, πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται, hoc eſt, diuitiarum nullus eſt conſtitutus finis hominibus. Nam diuitiæ quæ neceſſarijs rebus conſtant, finitæ ſunt. Extant autem organa œconomici & politici. Iis enim utuntur ad domus & ciuitatis adminiſtrationem. Diuitias ueras ex naturæ fontibus principia ducere, palàm eſt: alteras uerò minime. Moderatam opum uim Græci uſiam uocant, redūdantem uerò periuſiam. Elegans extat Platonis dictum, uolenti ſe dici diuitem uerum, μὴ τὴν οὐσίαν πλείω, ἀλλὰ τὴν ἀπληστίαν ποιεῖν δεῖ ἐλάσσω, id eſt non opulentiæ adijciendum, ſed cupiditati inexpletæ detrahendum. Ad hæc autem Epicuri illud ſpectare, non latere arbitror: Si ad naturam uiues, nunquam eris pauper: ſi ad opinionem, nunquam diues. Exiguum natura deſiderat, opinio immenſum. Etenim, ſicuti prudentiſſime Seneca ſcribit, congeratur in te, quicquid multi locupletes poſſederunt. Vltra priuatum pecuniæ modum fortuna te prouehat, auro tegat, purpura ueſtiat, & eò deliciarum opumq; perducat, ut terram marmoribus abſcondas, & non tantum habere tibi liceat, ſed calcare diuitias. Accedant ſtatuæ ac picturæ, & quicquid ars ulla luxuriæ elaborauit, maiora cupere ab his diſces. Naturalia deſideria finita ſunt, ex falſa opinione naſcētia, ubi deſinant, non habent: nullus enim terminus falſo eſt. Plato autem De legibus quinto, Diuites ualde ſimulq; probos eſſe, arbitratur impoſſibile: proptereaq;, nec felices. Et mox: Pecuniarum, inquit, cura ultimū honoris teneat locum. Hinc illud Ptolemæi laudatur eximie, qui apud amicos cœnitare aſſuetus, ſæpe etiam dormire, ſi quandoque illis rep oneret, uaſa commodo ab eiſdem ſumere non uerebatur: ſtragula item, ac id genus alia plura, quod ipſe in domeſtica ſupellectile nil admodum præter neceſſaria haberet, ἀλλὰ τὸ πλουτεῖν ἔλεγε τὸ πλουτίζειν εἶναι βασιλικώτερον. Nam ditare quàm ditari, magis uideri regium, aſſeuerabat. Quid, quòd immodicæ diuitiæ (ſicuti docuit Apuleius) uelut ingentia & enormia gubernacula facilius mergunt quàm regunt, quòd habeant irritam copiam, noxiam nimietatem, libitinariorum modo expetitam uotis, ac feralium anteambulonum. Deniq; is plurimum habet, qui minimum deſiderat. Quippe animus eſt, qui diuites facit: pecunia ad animum nihil pertinet. Aurum, argentum, magni leuatiq; menſarum orbes terrena ſunt pondera, quæ amare nequit ſyncerus, ac ſui memor animus. Rem familiarem largam & uberem populo elargitus eſt Crates. Diogeni & Antiſtheni pera fuit & baculus, quod regibus diadema. Proinde iucundum Bionis illud, qui quum apud Theognin legiſſet,

πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος οὔτε τι εἰπεῖν,
οὔθ' ἔρξαι δύναται, γλῶσσα δέ οἱ δέδεται.

Paupertate quiſquis premitur, nec dicere, nec facere quippiā ualet: obligata ſiquidem lingua illi eſt. Quo, inquit, pacto ipſe inops tantū nugaris deblaterasq; aduerſum nos?

Diogenes diuitem indoctum eſſe ouem aſſeuerabat uellere aurato. Cæterum in hoc uſu ſcitiſsimum eſt illud Horatij ex Epiſtola ultima,

Quid uici proſunt, aut horrea? quid ue Calabris
Saltibus adiecti Lucani? ſi metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?

At Spartiatæ Ariſtodemi ſcitum hercle circumfertur apophthegma, cuius in pragmatia de prouerbijs commeminerat Chryſippus. Is uerò quum diuitijs excidiſſet, ac (uti aſſolet) inſimul & amicis foret exutus, dolenter inquit

Χρήματα, χρήματ᾽ ἀνήρ, πτωχὸς δ᾽ οὐδεὶς πέλετ᾽ ἐσθλός, οὐδὲ τίμιος.

id eſt pecunia, pecunia uir, pauper nemo bonus eſt, aut honore dignus. Caius princeps nepotinis ſumptibus (quod ait Tranquillus) omnium prodigorum ingenia ſuperauit, aut frugi hominem eſſe oportere dictitans, aut Cæſarem. Hic non toto uertente anno, ſex milia, ſeptingentas & quinquaginta myriadas aureorũ prodegit. Nero diuitiarum & pecuniæ fructum non fere putabat alium, quàm prodigentiam. Nam ſordidos eſſe ac deparcos, quibus ratio conſtaret impenſarum. Quadragenis in punctum ſeſtertijs aleam luſit, id eſt denis aureorum millibus in ſingula puncta, non in ſingulos aleæ cafus. Profeſſionem ſenatoriam pro eius ordinis cenſu, comperi apud recentiores.

Carthaginenſium & Homeri ſententia de diuitijs, item M. Craſſi ac Cæſaris. Eulogiæ quid. εὐοῖ. Eua mõs. De Solone, Themiſtocle, Timotheo, Pelopida: item de Pluto cæco, & Phryne. Aphnij ſacellum. Theſaurũ recondendis pecunijs ſtructum à Minya primũ. Tirynthi mœnia. In adulteros lex prima. Domitiani in ædificando prodigentia Cap. XXV

CArthaginienſes uerò, ut docuit Ariſtoteles, non optimos ſolum, ſed & ditiſsimos cenſebant magiſtratibus admouẽdos, ueluti arbitrarentur impoſsibile, eum qui egeſtate premeretur, rectè ſynceriterq; magiſtratũ gerere, aut quietem optare. Diuitias porrò eſſe deorum donum Homerus canit,

Καί σφιν θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κρονίων. Et rurſus,
Ζεὺς δ᾽ αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισι.

Sed & Solon, Diuitias (inquit) habere quidem cupio, per iniuriam uerò conſequi nolim, ſubſequitur enim mox ſupplicium. Inter L. Metelli felicitatis argumenta id recenſetur, Pecuniam magnam bono modo inueniſſe. Inſulas colluſtrans Themiſtocles pecuniam hinc inde corrogabat. Adijt & Andrios, urgensq; infeſtius, Duos (inquit) ad uos affero deos, Vim, & Suadelam. At illi nec minus feſtiuè, Duos quoque apud ſe, & magnos quidem reſidere deos intulere, Paupertatem & Impoſsibilitatẽ, qui nummos illi erogari prohiberent. Succurrit & in mentione iſta lepida equidem, nec inutilis hiſtoria ſuper citharœdo Timotheo. Agebat is apud Archelaum, ſed quum ſpe aliquanto parcius ab eo donaretur, non deſinebat illum laceſſere. Quin ſuccinens quandoque commation illud, σὺ δὲ τὸν γηγενέταν ἄργυρον αἰνεῖς, tu autem terræ filium argentum laudas? Intendebat in Archelaum. At is feſtiuiter, σὺ δὲ αἰτεῖς; tu autem petis? Marcus Craſſus eos ut pauperes miſerabatur, inquit Dion, qui ἐκ κατὰ λόγον οἰκόθεν, id eſt domeſtico reditu exercitum alere nequirent: adeo, inquit, erat πολυχρήματος καὶ φιλοχρήματος. At legionem intelligere Plinius maluit: Dion, ſicuti retuli, στρατόπεδον, quod & Plutarchus. Cæſar fuit in primis χρηματοποιός, duo eſſe aſtruens, quibus paretur principatus, cuſtodiatur item, ac augeſcat quoq; milites, & nummariam uim. Sed hæc mutuis necti auxilijs: quippe alimentis contineri milites, illa uerò militari ope accumulari. Nec minus ſcitu iucundum id eſt: Eulogias dici munera, quæ prælatis offerant ſubditi, & quæ ſacra petentes concilia deferant presbyteri. Dicuntur uero eulogiæ, uelut benedictiones planè ſint. Nam & ad Vitalem Hieronymus, Satis (inquit) miror, quid cauſæ fuerit, ut quum in benedictionibus & tuis & illius perferendis, fidelis extiterit, in retenta epiſtola negligens comprobetur. εὐοῖ autem obiter, uox Bacchantium eſt: unde Eua, Meſſeniorum mons eſt nuncupatus. Pelopidam uerò ſcribũt eruditi, quum ab amicis incuſaretur, quòd pecuniæ cogendæ, rei in primis neceſſariæ, parum curioſus foret: Per Iouem, reſpondiſſe, neceſſariæ, ſed Nicomedi huic. Erat Nicomedes

comedes claudus ac mutilus. Illud poſtmodum adijciamus, quod non ingratũ in Sympoſiacis refert Plutarchus, ubi diuites inceſſit domicilia comparantes triacontaclina; & eo etiamnum ampliora. Horum, inquit, conuiuia panagyriarcho uerius, quàm ſympoſiarcho indigere uidentur. Ego autem uulturijs contenderim potius codonophoris & atratis ſandapilarijs. Plutum enim arbitrantur aplutum, ac cæcum uerè, καὶ ἀδιάδραστον, id eſt citra decurſum, ni teſtes ſortiatur plures, ſicuti tragœdia ſpectatores. Nam & nobile ſcortum Phryne, atq; eo nomine prædiues, mœnia Thebana ſubſtructuram ſe; pollicita eſt, modò aſcribi paterentur ciues, ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ φρύνη, id eſt, euertit Alexander quidem, ſed reſtituit Phryne. Diuitiæ omnes, inquit Hieronymus, de iniquitate deſcẽdunt: & niſi alter perdiderit, alter inuenire non poteſt. Vnde uulgatior ſentẽtia mihi uidetur ueriſſima, Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. Illud uerò non inſuper habendum, in Tegeatum agro eſſe montem Creſium nomine, id eſt κρήσιον, in quo fuerit Aphnij ſacellum. Nam ubi cum Aerope congreſſus eſt Mars, ueluti memorant Tegeatæ, natus inde Aphnius matri nihilominus inhæſit, partui quamuis immortuæ, ac ex uberibus ui numinis paterni multum copioſumq; lac ſuxit. Qua ratione in deos tralatus, Aphnios, ideſt diues, fertur nuncupatus. Theſaurum recõdendis pecunijs, hominum primus ſtruxiſſe Minyas traditur. Fuit hic Chryſæ filius ex Chryſogenia nati & Neptuno. A quo nuncupatos ferunt Minyas, quibus imperitarit. Hic præterea Minyas diuitijs creditur cunctos anteiſſe mortales. Miratur Pauſanias, in celebrandis pyramidibus Græcos hiſtoricos multum operæ impẽdiſſe, theſauri huius præcipuè memoria digni, nullam prorſum feciſſe mẽtionem. Sicuti nec mœnium apud Tirynthum. Minyæ filius Orchomenus fuit: unde Orchomenij nuncupati. Ad eum uir Argiuus uenit Hyettus poſt Moluri cædem, in uxoris adulterio deprehenſi. Is ab Orchomeno regiõis parte accepta, omniũ primus in adulteros legem ſanxit, quam poſtea ſit imitatus Draco Athenis. In hac deniq; diuitiarum ratione ſuccurrit Chæronæi Plutarchi ſententia præclara: Quòd ſi, inquit, admiratur aliquis impendia in Capitolio magnifica, ſi unam in Domitiani principis domo porticum ſpectaſſet, uel baſilicam, aut balneum, uel item concubinarum diætam: iuxta Epicharmi illud in perditum ac bonorum profligatorem,

οὐ φιλάνθρωπος τύγ' ἐσσί, ἔχεις νόσον, χαίρεις διδούς,

Tu quidem haud humanus es, morbo afficeris, dare gaudes: in Domitianum pronunciaret itidem, οὐκ εὐσεβὴς, οὐδὲ φιλότιμος τύγ' ἐσσί, ἔχεις νόσον, χαίρεις οἰκοδομῶν, ὥσπερ ὁ μίδας ἐκεῖνος, ἅπαντά σοι χρυσᾶ, καὶ λίθινα βουλόμενος γίνεσθαι. id eſt, non es tu quidem religionis ſtudioſus, neq; item honoris cupidus ac famæ, morbum ſentis, ædificare gaudes, ac Midæ illius more, lapidea tibi effici aurea concupiſcis.

Lapidem Lesbium in funeſtas admitti domos ſolitum. De Herode ac Lucio, item Marco imperatore. Lapis niger in comitio. Romuli monumentum. Caput XXVI

LEsbium lapidem eſſe ſubtriſti aſpectu accepimus, ac nigricante, quo nomine in funeſtas quandoq; ueniſſe domos, ex Philoſtrati quoq; hiſtoria condiſcimus. Ab eo nanq; proditum eſt, Herodem ſophiſten, diuitijs perilluſtrem ex luctu forma domus ſubmutata, parietum ornamenta florida tum uelis nigricantibus, tum lapidę Lesbio induxiſſe, ex quo emerſit facetiſſimum ſcomma Lucij cuiuſdam, ſapientis quidem uiri, ſed Herodi etiam perfamiliaris. Is ergo pueros conſpicatus rhaphanidas, hoc eſt radices, ſic Græcis nuncupatas perluere, quæſiuit, cuiúſnam foret ea cœna. Audiens uerò Herodi eam parari: Atqui, inquit, Rhegillæ Herodes iniurius eſt, qui alba ueſcatur rhaphanide in funeſta & pullata domo. Quæ illi renuntiata eatenus inſederunt, ut mox domeſticas tenebras, & parietum (ut ſic dicam) nubila diſcuteret, ne ludibrio ſtudioſis & magnis uiris fieret. Fuit alioqui Lucius is naturæ, ut uidetur, paulo mordacioris ac liuidæ. Marcus Romanorum imperator Sextio philoſopho utebatur familiarius ex Bœotia. Inuiſebat perſæpe illius domũ. Romam nuper uenerat Lucius hic: ex occurſu inſtitit ſcitari, quonam aut cur pergeret. reſpondit Imperator, καλὸν καὶ γηράσκοντα τὸ μανθάνειν, pulchrum etiam ſeneſcenti diſcere,

peto philoſophum Sextium, percepturus quæ necdum edidici. Tūc Lucius prolata in cælum manu, O' Iuppiter, ait, Romanorum imperator, iam appetente ſenio, geſtans librum, qui pueris mos eſt, præceptorem adit. At meus imperator Alexander annum ſecundum & triceſimū agens mortuus eſt. Erat uerò Sextius Cheronenſis, Plutarchi ex ſorore nepos, qui de Pyrrhonica philoſophia decem concinnauit libros. Meminit uiri in M. Antonino philoſopho Iulius Capitolinus. Niger porrò lapis in comitio funeſtū indicabat locum, uel ut alijs placet, Romuli morti deſtinatum.

Nobilitatem in aſtragalis geſtare, quid. De Herode item, ac Rhegilla uxore. Aſtragalus quid, ac epiſphyrion, & aſtragaliſis. De talorum figuris, aut numeris. Diagrammiſmus quid: grammæ item, ſeu lineæ. Cuborum inuentor. Peſſorum luſus. Petteutice. Coleps. Midas iactus. Aſtragali in ſacris menſis. Aſtragalion. Caput XXVII

NObilitatem in aſtragalis habere, ex adagio uidetur rectè dici de eo, qui generis præſtantia tumens, nulla ipſe propria nititur uirtutè: quum præſtet tamen ingeniū excoluiſſe, in quo uera ſunt ſtemmata & genuina hominis excellentia, ſicuti à Platone ſummo philoſopho comprobatum, ſcimus. Nam in pedibus nobilitatis inſignia, ſi aliud adſit nihil, geſtare, odioſa tantum eſt, & inanis oſtentatio. Nec eiuſmodi hominem ab imagine, quam ſcientiſsimus artifex concinne, uel (ut Græcè dicam) χαλκοτύπως expinxerit, magnopere diſtingui, cenſendum eſt. Præterea prudenter admodum Socrates ille in Apuleij Floridis, quum adoleſcentem uidiſſet diutile tacentem: Dic aliquid, inquit, adoleſcens, ut te uideam. Sic enim hominem uoce, uti figlinum ſono pernoſcimus. Quod Platonem quoq; dicere ſolitum, ferunt. In hoc genus parœmia item congruit uetus, τίς πατέρ' αἰνήσει, εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί; Quis patrem laudabit, niſi improbi filij? Sic enim natura comparatum, ut nulla præſtantes uirtute, parentum itidem obſtrepant laudibus. Nec ignoro, deluxatam à Chryſippo parœmiam,

Τίς πατέρ' αἰνήσει, εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί;

quod refellit Dionyſodorus. Sed ad prouerbium redeo, cuius ex hiſtoria ratio eſt. Erat Herodi ſophiſtæ, cuius facta nobis mentio eſt, Rhegilla uxor nomine. Eam ob peccatum haud ita momenti magni, iuſſit à liberto Alcimedonte cædi. Fortè tunc geſtabat utero, agebaturq; à cōceptu menſis iam octauus. Igitur hominis imprudentia ingeſtis in uentrem plagis, non ferens mulier iniuriæ uim, immaturo partu, naturæ cōceſſit. Eo nomine poſtulatus cædis eſt Herodes apud Romanum ſenatum ab uxoris fratre: nomen uiro Bradeas fuit. Is maiorum claritate longe princeps eſſe, nec minor nobilitatis oſtentator. Argumētum generis erat in calceis epiſphyrion Menoides eburneum. Id ſignificat fibulam cornicantem, qualis fermè figura in luna eſt, quum tenuem uiſitationem facit, uel etiam paulum craſſeſcit. Prodiens igitur is paratu magno ad peragēdum reum, de cauſa quidem pauca ferè, aut nihil: in laudibus uero proprijs etiam nimius, immo uerò totus, Quū multa iam de familia perilluſtri emugiiſſet homo imperitus, ſcommate illum excepit Herodes, Tu, inquiēs, in aſtragalis nobilitatem geſtitas. Eſt autem aſtragalus Latinè talus. Plinius de Polycleto, Fecit & talis nudos ludentes, qui uocantur aſtragalizontes. Et ſunt in Titi imperatoris atrio, quo opere nullum abſolutius, plèriq; iudicant. Dicuntur & aſtriæ, ſed à poëtis tantum, ut ſcribit Pollux: ſicuti Ariſtophanes etiam aſtrichos uocauit. Sunt & in columnarum ſpiris partes dictæ aſtragali: ſicut torus, atq; item ſcotia, ſeu trochilus, & ſupercilium, necnon plinthus. Dignum relatu, quod in Ariſtotelis primo Rhetorico enotauimus, talorum ludum dici aſtragaliſin: ſicuti etiam ſphæriſin, pilæ nuncupat ludum. Sed & cybian & pettian, id eſt κυβείαν καὶ πεττείαν, id eſt calculorum luſum: quando & apud Homerum proci, πεσσοῖσι προπάροιθε θυράων ἐτέρποντο. Petteuticen quoq; dici animaduertimus. Quum uerò centum forent proci, octo inſuper adiectis, quatuor peſſi ac quinquaginta parte una, totidemq; altera, è regione diſtribuebantur, ſpatio inter utroſq; relicto, in quo peſſus ſtabat unus, Penelopes nomine, in quam ſortito peſſum collimabant: ex deiecta futuri captantes omen matrimonij, ſi peſſorum præterea nullum attigiſſent. Peſſorum item pro calculis mentio

lis mentio eſt Herodoto. ἀστρίζειν eſt talis ludere, apud Callimachum: ut probat etiam auctor Euſtathius. Aſtragalum Nicander & κόλλοπα dixit. Sed & Homerus,

κόψ᾽ ὄπιθεν κώληπα τυχών.

Cubus, inquit in Atticis elegantijs Thomas magiſter, eſt uaſis cuiuslibet cauitas. dicuntur & cubi, τὰ ἐστιγμένα ὀστᾶ, id eſt punctis diſtincta oſſa, quibus utuntur οἱ ταβλίζοντες, id eſt tabliſſantes, ut eſt apud Diomedem duobus locis. Cubus, ſeu teſſera lateribus conſtabat ſex, talus autem quatuor. In ludendo autem teſſeris utebantur tribus, talis uero quatuor: id quod in Diuinationibus Cicero commonuit, & ex ea obſeruatione Valerius Martialis,

Non ſum talorum numero par teſſera, quum ſit
Maior quam talis, alea ſæpe mihi.

Nec illud indignum ſcitu, in talo figuras in cadendo uicem habuiſſe numeri. Monadá enim ſignificans uocabatur κύων, id eſt canis: canicula uero & à Perſio dicta:

Scire erat in uoto damnoſa canicula quantum
Raderet.

Propertius autem canes nuncupauit eo uerſiculo,

Semper damnoſi ſubſiluere canes.

Hic iactus etiam chios dicebatur. Cous uerò, qui & hexites, ſenio eſt, mendoſis parté hac Ariſtotelis codicibus: binarius & quinarius numerus in talis non erat, ut in cubis, hoc eſt teſſeris. Quin & in talario ludo numerus quidā Steſichorius dicebatur, qui non alius erat, quàm octonarius: quoniam eius poetæ conditorium magnifico exſtructum impendio, ex octonis (ut Pollux inquit) conſtabat omnibus, angulis uidelicet, columnis, gradibus. Fuit in Himera Siciliæ ciuitate, alij in Catana ſcribunt. Euripides uerò numerum continebat quadragenarium, quoniam uidetur unus fuiſſe Euripides præfectorum quadraginta, poſt triginta tyrannos Athenis exactos. Fuit uerò in teſſerario ludo Midas iactus, & quidem fortunatiſſimus. Venus cōſurgebat ex talis quatuor iactatis, ubi diuerſam omnes oſtendiſſent faciem. Teſſerarij ludi ſpecies fuit ueteribus diagrammiſmus, à uerbo γραμμίζειν, adhibebantur (ut inquit Euſtathius) calculi ſexaginta, tum albi, tum nigri. Meminit Philemon, μιθύξ, διαγραμμίζω, κυβεία. Sed ludum hunc grammas item dicunt, id eſt lineas. Cubicum luſum à Palamede inuentum, Pauſanias ſcribit. Erant porrò in ſacris menſis aſtragali, quorum iactu uaticinia concipiebant: ut ſi me iacente, id emerſerit, fiet hoc: ſin minus, haud fiet. Aſtragalion ueſtem, id eſt ἀστραγάλειον, talarem intelligunt Græci. Scitum & illud Fabij ex libro undecimo, coarguentis cantandi morem in actionibus, Et ipſam, inquit, fori ſanctitatem ludorum talarium licentia ſoluere. Lora aſtragalota legimus apud Athenæum, diſſlagellationi accommoda. Aſtragalum Odyſſeæ decimo, in Elpenoris nece, ſunt qui pro iuguli coniunctura interpretentur: alij ſphondylum malunt.

Cur lunulas geſtarint in calceis Romani ueteres. Nobilitatem nil prodeſſe, ni adſit uirtutis meditatio. Terræ filij, qui dicantur. Cap. XXVIII

APud Romanos, auctor Plutarchus eſt, omnes qui nobilitate præſtarent, lunulas in calceis ſolitos geſtare: unde & lunata pellis Martiali, & apud ſatyricum poetam,

Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ.

In id argumentum rationes afferuntur plures, illa interim arriſit plurimum. Etenim huic inſtituto affuiſſe uideri poteſt nobile antiquitatis documentum, tacitis uelut ambagibus commonentis, non inſoleſcendum, nec proſperiore ſucceſſu efferendos animos, inconſtantiæ rerum ſemper memores, qua humana colluctantur: cui argumentum præbeat luna, quæ primo quidem ex obſcuro prodeat, mox ſplendido refulgens nitore uiſenda conſurgat facie. Sed quum iam clariſſimam præferat candoris ſpeciem, rurſum conſeneſcens deſloreſcit, donec ratione quadam reciproca in nihilum denuo redeat. Illud non prætereundum, uideri aliarum quoq; gentium fuiſſe inſtituti, lunulas in calceis geſtare, quando Eſaiæ tertio ita legimus, In die illa auferet Dominus ornamentum calciamentorum & lunulas & torques. Sunt tamen, qui lunulas inibi aureas accipiant bullulas, collo circumiectas. Cæterum, ab inſtituto non alienum

omnino

omnino,& ad uitæ mores eximiè pertinens: quod Lycurgum prædicare ſolitum accẽpimus,qui ciuibus ſuis identidem comprobare adnitebatur, nil profuturam illis nobilitatem,& quod ab Hercule uiderentur propagati,niſi ea facerent meditarenturq́ꝫ, quibus ille hominum ſummus euaſiſſet:catulorum etiam argumẽto, quos eiſdem prognatos parentibus educationis diſſimilitudine,moribus etiam longe diuerſis oſtentabat, quum lucernarius foret unus, alter uenaticus, & qui generoſos ſpiritus alunt, laboribus innutritus. In hac uerò nobilitatis mentione,adieciſſe ſuperpondij quippiam,non fuerit oneroſum,opinor, eo quidem amplius, quòd multi nominis uiri ac primæ quodammodo notæ non omnino doctis auribus paria uidẽtur feciſſe, dum terræ filios pro ignobilibus aſſeueranter exponunt & prædicant. Quando uel una Fabij reuincantur auctoritate ex Oratoriarum inſtitutionũ libro tertio: Multum, inquit, auctoritatis affert uetuſtas,ut ijs qui terra dicuntur orti.Quod uerò ex Iuuenale affertur,

Vnde fit, ut malim fraterculus eſſe gigantis,

potes ad Pygmæos referre, qui & ipſi terra æditi ferãtur: quod indicat Philoſtratus in Imaginibus,in Herculis mentione: abs quo perempto Antæo,conſilio inito,aduerſus Herculem irruiſſe Pygmæi traduntur,fratris mortem ulturi. Antæus quippe terra natus memoratur. Quia uerò ex Quintiliani uerbis,terra orti uidentur dici,quorum genus aboleuit uetuſtas, inde lux Ouidio infertur Metamorphoſeon primo,

Iupiter è terra genitam mentitur, ut auctor
Deſinat inquiri.

Sunt qui monſtroſi corporis homines,dici terræ filios putent. Certè in Oedipo coloneo legimus apud Sophoclem, χθόνιον, id eſt terreſtrem,pro nobili & indigena. Scribit in Apologetico Florens Septimius, terræ filios dictitari uulgò, quorum ſit incertum genus. Sicuti ignotos item,aut ex inopinato apparentes, de cælo ſuperueniſſe dicunt. Sed enim cælum & terram, inquit, matrem ac patrem, honoris gratia uenerationisq́ꝫ recte appellarit unuſquiſqꝫ. Sunt qui terræ filios, ſæuos dici ac immanes homines putent, quando & Callimachus, immanitate ac truculentia præſignes feras terra prognatas intelligi uoluit. Non prætereundum uerò, quod ſecundo Politicorum ſcribit Ariſtoteles:Putãdum,inquit,eſt,priſcos illos homines,ſiue ex terra ſint geniti,ſiue ex corruptione aliqua ſeruati, ſeminis fuiſſe ignaros & imprudentes, quod eſt de terra natis inuulgatum. Legimus porrò,quod ab inſtituto diſſitum non eſt, præſtantiſſimos uirtute,prudentia,uiribus,Iouis filios à poetis dici conſueſſe:ſicuti ab omni ſeiunctos humanitate,uelut marinis æditos fluctibus, Neptuno fuiſſe adoptatos: quod Lycophronis interpres ſcribit,qui & robore inſignes in eandẽ uocat decuriã. Scribit tamẽ Cæcilius Minutianus Apuleius in libro De orthographia: Ignobiles,ac quorũ ignoretur genus,terræ filios à Cicerone & alijs nuncupari.Nam quum Epiſtolarũ ſeptimo, Cornelius, inquit,tuus ſummo genere natus,terræ filius,ironicos dici interpretanť. T.Liuius libro ab Vrbe condita primo, Veteri cõſilio condentiũ urbes, qui obſcuram atqꝫ humilem conciendo ad ſe multitudinem, natam è terra ſibi prolem mentiebantur.

Vocabula plura de rebus conformata quæ geſtantur. Item ad id pertinentia alia. De hypomochlio,uecte ferreo,& lingula. Sera. Moloche,ſeu malache. Serra. Serram ducere. Serratura quid. Vectiarius quid, & mochlos. Mochlia. Exholcyſmus. Phragma. Vectigaliarij. Fiſcarij. Sceuophora. Comiſtrum. Phoretrum. Phorion. Phractici ſatellites. Cap. XXIX

VErſabamus nuper theſauros Iulij Pollucis, ex ijs ueluti cella quadam proma, hæc deprompſimus, quibus grãmaticorum ſupellex inſtructior fiat. Hydrophoros dici, qui aquam ſubuehant: xylophoros, qui ligna: hylophoros,qui materiẽ:plinthophoros,qui lateres:pelophoros,qui cœnum aut etiam uinum: phryganophoros, qui ſarmenta. Poſitum id nomen in quadam Lyſiæ epiſtola,apud quem eſt & xylophoria. Ex eadem ſunt forma,coprophori,qui fimum aut ſtercus ferunt. Nam comicus Plato, uentrem copragogũ dixit. Sunt & qui umbellam geſtitent, ſciadephori: ſicut lampadophori,qui faces. Phalangas dicunt, quibus baiuli ferendis utantur oneribus. Ea Plato, ut idem auctor eſt Pollux, ꝙ

di

δι ἀκολουθίαν, ſceuophoria nuncupat. A phalangis certè phalangarios appellari, animaduertimus, quos eſſe quandoq; hexaphoros, interdum tetraphoros tradunt: quod Architectonicæ decimo repetit Vitruuius. Vectis autem ferreus dicitur, quo onus alioqui uel multis immobile manibus, unius preſſione hominis protollitur. Quod uecti ſubijcitur, hypomochlion ab Ariſtotele dicitur in Mechanicis, ſi tamẽ de familia non ſummouetur liber is. Corruptè apud Vitruuium legitur hypomodion. Pars uectis quæ onus ſubit, & hypomochlio incumbit, lingula uocatur. Dici hypomochlion uidetur, ex ὑπὸ Græca præpoſitione, ſub, nobis ſignificante, & μόχλος, quæ uox indicat planè uectem, quo utuntur plerunq; parietum perfoſſores. Scribunt ex Græcis nonnulli, mochlon communius dici catopegium, puto quia retro impingitur ianuæ. Vectes remiſſarios legimus apud Catonem. Inueni qui ſeram quoq; nuncupent organum, quo ad aliquid mouendum utamur. Moloche uero eadem eſt, quæ malache, id eſt malua: uti auctor Atheneus eſt. Vnde illud Epicharmi, πραΰτερος ἐγώ γε μολόχας. id eſt, ego malua mitior. Hinc & Columella,

Et moloche prono ſequitur quæ uertice ſolem.

Serram prodit Gellius, eſſe nomen ordinis militaris, è ſtrenuiſſimo quoq; cõtractani: Vegetius ſcribit, dirigi in fronte conſueſſe, qua quidem hoſti reprimendo, qua uerò aciei turbatæ reſtituendæ. Hinc apud Varronem Rei ruſticæ tertio, ſerram ducere, pro eo quod eſt fortiter pedem conferre obnitiq;, hoſti ſeſe ingerendo. Serratura uerò ſectio eſt, ſerra quæ fit. A uecte inflectitur uectiarius apud Vitruuium: Ipſum, inquit, torcular ſi non cocleis torquetur, ſed uectibus & prælo premitur, quadraginta pedum longitudine conſtituatur, ut ſit uectiarijs ſpatium expeditũ. Vectigaliarij eſſe uidentur Firmico, qui uectigalia conſectantur & redimunt: Erunt, inquit, aut publicani aut uectigaliarij uel curioſi. Apud eundem, ut obiter aliquid enotemus: fiſcarij leguntur ab fiſca: Faciet, inquit, imperatorum exactores, & qui annuas fiſcariorum præſtationes repetant, & qui diſcuſſiones rationales tractare conſueuerint. Sunt & uectes Vitruuio item, qui per ſucculam traiecti, quamdiu ab uectiarijs ducuntur, funis ipſe ductarius ſucculæ circumuoluitur ſpiratim. Hæc autem trahendis aut ſuſtollendis oneribus excogitata ratio eſt. Apud Lucianum, mochlion, glyphion, copeus, colapter, hermoglyphices ſeu lapicidinæ inſtrumenta ſunt. Sceuophora item à Græcis uocantur, quæ Latina hiſtoria impedimenta dicere conſueuit. Baiulorum merces comiſtrum appellatur & phoretrum, etiam phorion. Sunt & clitellę ephippia quædam, quæ iumentis imponuntur doſſuarijs ad onera commodius geſtanda: uulgus, detorto à Græcis uocabulo, baſtos nuncupat: nam βαστάζοντες pro baiulis dici ab illis, alíubi hoc opere adnotatum, non excidit. Quoniam uero de mochlo facta mentio eſt, ſciendum, dici à Galeno mochliam oſſis tralationem, ex eo quod eſt præter naturam, in id quod ex natura eſt. Sicut exholcyſmus eſt oſſis tralatio ex ſuperficie in profundum. At phragma, ex profundo in ſuperficiem. Phractici ſatellites quidam nominantur à Poſidonio apud Athenæum, quos corporis cuſtodes habuit Athenienſium tyrannus Athenion.

Inuidiæ deteſtatio. Quid inuidia. Prouerbium, Aegyptio Scytha non inuidet. Βασκανία ridicula. Coros pro inuidia cur. Palamedis poemata. Tiberij liuens ingenium. Cap. XXX

INuidia nullum eſſe pernicioſius crimen humanis ingenium mentibus, à magnis proditum auctoribus, ſcimus, ſed Baſilio in primis. Hoc uerò etiam ſi inuidioſo minimum infert moleſtiæ: præcipuum tamen & inteſtinum inuidi malum eſt. Nam ſicuti rubigo ferrum, ita inuidia animum hominis, ubi inſita eſt, conſumit: ut dicere ſolebat Antiſthenes. Et uerius ut uiperas tradunt aliqui, uentre in quo genitæ ſunt corroſo, naſci: eodem modo liuor oppreſſum exedit animum. Propterea & Q. Curtius inuidos homines nil eſſe aliud ſcribit, quàm ipſorum tormenta. Eſt enim inuidia ex proximi commodo proueniens dolor, originem ex ſuperbia ducens, ſicuti interpretatur Auguſtinus. Ea uerò eſt propriæ amor excellentiæ, unde huic affectioni fomenta ſuggeruntur. Sed illud in hac peſtè prorſus peſtilentiſſimum, quòd liuidus mentis æſtuationem grauius diſtrahentem nemini

mini audeat omnino aperire. Sed defixus hærens in uno obtutu (ut Virgiliano abutamur uerſiculo) non uellicatur modò, ſed lancinatur, ac demum excarnificatus tantæ ſolicitudinis rationem comprimit: credo, diuino iudicio protinus irrogante ſupplicium. Ita eñ intolerabilius uritur, dum fateri erubeſcit, inuidiæ ſe ſtimulis exagitari, ſequundis amici rebus ingemiſcere, fratris fortunam uideri nimiam. Eſt enim huius mali proprium, ut gentilis ſui unuſquiſque æmulus ſit. Verum, ex gentilibus quoq;, ne ignotis quidem inuidet aliquis, at notioribus tantum uicinisq;, aut eodem quæſtu aliáue ſimilitudine coniunctis, ut coætaneis, propinquis, fratribus. Et ſicuti ærugo præcipua eſt frumenti calamitas, ita inuidia inteſtinus etiam amicitiæ morbus. Inter hos furor hic execrabilis ſæuit & debacchatur. Inde datus apud eruditos prouerbio locus, Aegyptio Scytha non inuidet: quandò in diſſimiles, & quos nunquam nouerimus, non exeritur uirulenta rabies. Quæ apud quoſdam adeo uidetur abominanda, adeo nulla prorſum ratione ferenda, ut inuidos putent etiam ſolo aſpectu nocere, ut bonæ etiamnum habitudinis corpora, quibus illi inuideant, extinguantur, aut eorum relangueſcat nitor, & omnis conflacceſcat gratia. Perinde ac pernicioſa mali uis, & radius peſtifer ab oculis profluat, quo mortale corpus inficiatur, ac grauius oblædatur, uel uſq; in tabem. Adeo naturæ gignere in toto corpore, & quorundam oculis quoq; uenena placuit, ne quid uſquam mali eſſet, ut inquit Plinius, quod in homine non reperiretur. Quãquam non me fallit, eiuſmodi ſententiam à grauiſſimis uulgarem putari, & anicularum fabulis perſimilem. Cæterum, ſcire conuenit, aliud plerunq; Chriſtianę ueritatis aſſertores ſtatuere, q̃ à Priſcis uiris proditum ſit. Ego uerò, quantum ad doctrinam pertinet, quam hiſce libellis inſpergimus, plurimum ueteres conſector,

Nullius addictus iurare in uerba magiſtri,
Quo me cunque tulit tempeſtas, deferor hoſpes.

Sed redeo ad inuidos, quorum inauſpicata infelixq; natura, ſicuti Plutarchus ſenſit & docuit, optimum quenque uirulentia ſua inſectatur, ſed in primis, quem ſummo niſu ad uirtutem ſe proripientem intueatur. Quo nomine Themiſtoclem ferunt, quum etiam num adoleſcens foret, nihil ſplendidum à ſe fieri, inde coniectare ſolitum, quòd inuidos adhuc nactus non foret. Etenim quemadmodum cantharides lætioribus frumentis & uiridioribus innaſcuntur roſis: ſic & inuidia eos arrodit præcipuè qui boni ſunt, quiq; ad gloriam uirtutis graſſantur uia: Nec laudes concoquere iam ualet, ſed uelut ſatietate quadam liuidè auerſatur. Inde coron pro inuidia poſitum inuenimus in Pindari Nemeis, digna ſententia quæ ubique legatur, ἔστι δὲ καὶ κόρος ἀνθρώπων βαρὺς ἀντιάσαι. Quibus eſſe occurſu grauem liuidam hominis mentem, ſignificat. Quæ & magnos quandoq; uiros inficit, quando eius quoque ſtimulis proditur à nonnullis, ab Homero Palamedis in Græcorum caſtris perempti poemata concerpta fuiſſe aut exuſta, etiam ſi Agamemnonis id poſteris allinant pleriq;. Non præteribo parte hac Tiberij uanitatem, qui magiſtrum architectona, quòd maximam porticum in latus ita procumbentem, uti ruinam minaretur, ingenij ſagacitate mira in integrum reſtituiſſet, admiratus eſt, καὶ ἐζηλοτύπησε inquit Dion, quo nomine illum pecunia donatum Vrbe interdixit. Quum autem acceſſiſſet ſupplex, ac quo procliuius fieret compos ueniæ, ex induſtria uitreum alliſiſſet poculum, moxq; idem oſtendiſſet ἄθραυστον, id eſt infractum illæſumq;, etiam interfecit. Obſeruatum tamen, felicitatis magnitudinem ac ſplendorem ſæpenumero inuidiæ uirus retundere atq; interextinguere. Neq; enim credibile eſt, Alexandro aut Cyro inuidiſſe quempiam imperitantibus iam & cunctorum dominis. Sed ut ſol eius umbram, ſupra cuius caput aſtiterit ſuis aſpergendis radijs, aut prorſus extinguit, aut longe minore reddit: ita & felicitas, quum magnam nacta altitudine fuerit, & ſupra inuidiæ caput aſtiterit, ſplendoreq; inſperſerit ſuum, eam attenuat expellitq;. Sed nec miſeris inuidet aliquis. Vnde pręclare dictum à ſophiſte accepimus, inuidos homines libenter commiſereri. Sciendum præterea, inuidiam duntaxat eſſe hominis, & aduerſus hominẽ: neq; enim inter feras inuidia fuerit, ut quibus nullum ſit de felicitate alterius iudicium, neq; gloria titillentur, aut dedecore moueantur: quibus rebus incrementa inuidiæ ſubjci, palàm eſt. Sunt qui oculorum affectioni liuorem per

ſimilem faciant,& rectiſſimè quidem.Illi quippe lumen clarius ferre nequeunt, & ad omnem ſplendorem caligant,quod eſt item inuidiæ proprium. Cuiuſmodi uerò ſint inuidiæ faces,graphicè Ouidius exprimit illis uerſibus:

Pallor in ore ſedet,macies in corpore toto,
Nuſquam recta acies,liuent rubigine dentes,
Pectora felle uirent,lingua eſt ſuffuſa ueneno,
Riſus abeſt, niſi quem uiſi fecere dolores.

Dignum ſcitu illud in hac mentione:ueteres ferrarios fabros ante fornaculam ſolitos ridicularia quæpiam appendere,inuidiæ auertendæ gratia.Ea uerò dicebantur baſcania. Eſt autem baſcanus,qui oculorum acie *καίνει*, id eſt pernecat corrumpitq; uiſa.

Quem Aegyptium ſophiſtẽ intelligamus. Deq; Proteo allegoricè pluſcula. Cap. XXXI

AEgyptium ſophiſtam,ex prouerbio adnotauimus poſſe dici de eo, qui ſuſpenſas habeat uitæ rationes,ſemperq; aliunde pendeat, hoc eſt ex aſtantium iudicio.Nam ſicuti à doctiſſimis traditum ſcimus,Nihil omnium eſt quod fugere ſapiẽs æquè debeat,quã ad oſtẽtationem uiuere, ac populares curas ſequi.Quod pleroſq; omnes philoſophiæ ſectatores feciſſe,Hieronymus adeo uidetur comprobaſſe,ut illos gloriæ animalia nuncuparit, & auræ popularis uilia mancipia. Vera autem ratio eatenus uitæ dux eſt habenda, ut etiã ſi uniuerſi reclament homines,nil eorum mutetur quæ rectè ſemel fuerint inſtituta, etiam ſi infamiã uel pericula pro rectè factis ſubire dimicareq; pro aris focisq; neceſſe ſit. Qui uerò imbutus innutritusq; ſecus eſt,nil ab eo differt,quem Aegyptiũ appellauimus ſophiſtam:qui arbor fiebat & aqua & fera, & poſtremò quicquid collibuiſſet: ſiquidem iuſtitiam laudibus efferet,modò id ex animo audientiũ eſſe intelligat.Quandoq; uerò ratione eadem uituperare itidem permittet ſibi,modò auditori (etiam ſi turpiter) arridere iniurias animaduertat:atq;,quod aſſentatorum eſt proprium,ut polypus ad ſpeciem ſubiecti ſoli colorem permutat, ita & ipſe ad uoluptatem audientium ſententiam nunc hoc nunc illo dictabit modo. Sophiſten uerò hunc Proteum intelligunt auctores magni,ſicuti hydram Plato, & repetit Euſebius,callidiſſimum item fuiſſe generis eius hominem. Sunt qui putent Proteum eſſe ueritatem ipſam, quæ quia latet, ac alta premitur rerum caligine:ideo traditum à mythicis, ſenem Proteum in antro obdormiſcere. Porrò ipſe hic in uarias tranſit effigies,ut poeta omnium maximus ſcienter canit,

Omnia transformat ſeſe in miracula rerum,
Ignemq;,horribilemq; feram,fluuiumq; liquentem.

Siquidem dum ratione ducitur ingenium ad ueritatis indaginem, uariæ tunc cooriuntur rerum formæ, quæ ueritatis ſpeciem oſtentantes, animis noſtris fallaciarum nubila obiectant. Multa enim putamus uera ac bona,quæ non ſunt. Itaq; Protei conformatio imaginum falſarum rationem continet, quibus deludimur. Sunt enim qui in uoluptate ſummum ſtatuant bonum. Hanc per ſuem exprimi concipimus. Alius expleſſe iram,crudelitatis conceptaculum, inter optanda maximè opinatur. Tunc in tigridem demutatio recognoſcitur. Draco autem eorum nobis errores innuit, qui terrena pulchritudine felicitatem metiuntur. Inuenias qui ambitione & ſuperbia:id exprimit leo: nam flamma etiam iræ typum habet. Fluuij liquentis nomine intelligo eos, quorũ ſententia,animæ poſt mortem corpoream tribuit nihil: ſed uita hac fluxa & inconſtanti, qua ſingulis momentis in decliue, hoc eſt ad interitum ducimur euidentiſſimum, totum metiuntur hominem. Verum,quo plures ingerunt ſe nobis obices, eo inſtandum acrius,& toto (ut Græci dicunt) pede eatenus enitendum obnixius, donec ſuæ ſe figuræ reddat ambagioſus Proteus,ut ueritas demum illuceſcat. quam magno & excellenti ingenio uiri, enixè peruestigare adorti quidem ſunt, ſed conatus omnium ceſſiſſe in irritum,res ipſæ perdocent:cederentq; etiamnum,ni ſaluator præpotens CHRISTVS ex ſacris æterni patris fontibus tanti arcani prompſiſſet oracula. Nec fruſtra à M. Tullio nuncupatis expetitum uotis ſciremus,ut tam facile poſſet uera inuenire, quam falſa conuincere. De Proteo Herodotus item hiſtoria prima, & poſt eum Diodorus, alij Veritas proteus

quoq; plures, ad Aegyptiorum regum morem hiſtoria relata: quibus familiare fuit, leonis aut tauri uel draconis priorem partem in capite geſtare, necnõ arborem, quin ignẽ quoq;, principatus inſignia.

An credibile ſit, ſilentem lunam aliquid in nos agere. Qui dicantur Icadiſtæ. Athenæi locus declaratur. Cap. XXXII

QVæſitum à doctioribus naturæ arcana rimãtibus, tum ut ſic perfectius ingeniũ expolirent, tum ut poſteris ſe uixiſſe teſtarentur, Sit'ne à luna defluus effectus aliquis dum ſilet, dumq; in coitu eſt, quando lumine nullo, aut ſanè minimo, uirtute quoq; eſſe prætenui, aut prorſum nulla, probabile uideatur. Certè ſi intimo non omnino exuitur ſplendore, quod alibi ſentire Cleomedem adſtruximus, defluere inde aliquid, conſentaneum eſt. Inter Galeni tamen placita reperimus, lunam eo ſchematiſmo, quod interlunium appellamus, nil omnino ſuæ uirtutis affundere. Proinde apud eum conſurgit menſis dierum numero ſex & uiginti, addito etiamnum ſemiſſe. Tot enim diebus inſigniter, nec uanum nobis lumen inſinuat, abſumpto ferè triduo, dum ſolis radios ſubit, donec in emerſum properans, conſuetum induat habitum. Dici tamen non improbè poteſt, lunari ui tunc affici aliquo modo inferiora hæc, quatenus dum agit nihil, ſubducta luminis poteſtate, nocumentum affert nonnullum, quæ incrementum adepta adoleſcentiæ uim impertitur, largius alendo ac ſucculentius amplexando. Poſtea uerò quàm de luna ſatis multa ex diuerſo congeſſimus, farraginem (ut ſic dicam) adiuuabit noſtram illud quoq;, ſi Epicureos docuerimus à Græcis, & Athenæo præcipuè Dipnoſophiſtarum libro ſeptimo, εἰκαδιστάς, id eſt Icadiſtas nuncupari, quoniam Icadas colerent, quas intelligimus ferias Epicuri nomine inſtitutas menſibus ſingulis uiceſima luna, qua natus credebatur is, quem ſuperſtitioſe adeo uenerabãtur, ut uultus geſtarent per cubicula, circumferrẽtq; ſecum. Immo uerò, ut quinto De finibus Cicero ſcribit, non in annulis modò, ſed & in poculis haberent. Feriarum mentio quoq; eſt libro operis eiuſdem ſecundo.

Adulationis malum. Quid cercopiſſare. Quæ climacides. Adulatorũ appellationes diuerſæ. Crocidiſſare quid. Carphologia. Carpi, carpiſculi, carpæ, pericarpia. Capreolus. Tylæ. Crocylia. De Dionyſii adulatoribus, & Antigoni. Adulatorum cognomina plura. Colax unde, & item Cœlia, & Bucolos. Cœla. Stena. Clymenus pro Plutone. Cælius mons, qui & Querquetulanus unde. Thopica. Thopes. Tiberij & Porcelli hiſtoria. Climax quid. Cap. XXXIII

ADulationem perpetuum eſſe malum regum, quorum opes aſſentatio ſæpius quàm hoſtis euerterit, Q. Curtius ſcribit. Abs quo proditũ item ſcimus, id eſſe nationis Siculæ uitium proprium germanumq;: ſicut Græcorũ quoque, ut indicat Hieronymus: Scit ipſa, inquit, me non nota, ſed audita narrare: nec ex aliquo in me beneficio, more Græcorum, gratiam lingua reddere. Cynicum Diogenem ſcitè admodum & uerè ſolitum dicere, accepimus, κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν, ἢ ἐς κόλακας. id eſt, præſtare ad coruos redigi, quàm adulatoribus exponi. quoniam illi morticina modò conſectentur, hi etiamnum uiuos bonosq; laniatu peſtifero excarnificare non deſinant. Et Anaxilas dixit, adulatores eſſe diuitum σκώληκας, id eſt uermes. At Pindarus quum adulatores pſithyros appellaſſet, id eſt τοὺς ψιθύρους, παρὰ τὸ ἠρέμα ὑποψιθυρίζειν, id eſt ab inſuſurratione, illorum eſſe dixit ἄμαχον κακόν, id eſt inexpugnabile malum. Quin ſicuti pueris ſimia uidetur decentior pulchriorq;, itidem & imprudentium pleriſq; ac adulatorum ſæpe uideri potentes, aut dici ſapientia præcellere, ac omnifariam ſcatere bonis. Cæterũ ab ſtultis probentur illi quidem, dum ſapientibus ſimiæ prorſum ſint. At Solonem è regno egiſſe præcipitem Crœſus memoratur, quòd adulari neſciret. Poetæ item Philoxeno mortem intentabat Dionyſius, quòd eum uerſus proprios recitantem, abſurdos quidem & inconcinnos laudantibus cunctis, ſolus audiret immobilis. Quæ res, pernicioſa uitiorum eſt altrix. Ea demum, inquit Ammianus, laus grata eſſe poteſtati debet excelſæ, quum interdum & uituperationi ſecus geſtorum pateat locus. Monet Seneca, adulatoribus non eſſe præbendum

latus

latus, qui artifices ſint ad captandos ſuperiores. Habere enim hoc in ſe naturale blanditias, ut quum reijciantur etiã placeant, ſæpeq; excluſas nouiſſime recipi. Remedium tanti mali eſt, nolle laudari. Et alibi Seneca idem: Pro ſua quenq; portione adulatio infatuat. Dicamus, uos quidem dicitis me eſſe prudentem: ego autem uideo, quàm multa inutilia concupiſcam, nocitura optem. Adulatorum porrò guttur dicitur in Pſalmo ſepulchrum patens. In præceptis ciuilibus Plutarchus ſcribit: Demetrij adulatores indignum putaſſe, quo illum (opinor) arctius illaquearent, ac compeditum tenerent, cæteris regium nomen impertiri. Nam Seleucum elephantarchen nuncupabant, Lyſimachum uerò gazophylaca, at Ptolemæum nauarchum, Agathoclea neſiarchen. Idem alibi Plutarchus nil intentius cauendum, quàm adulatores monet, quoniam nullum ſit pernicioſius genus, quodq; in præcipitium feſtinantius iuuentutem agat: quippe parentes ac liberos radicitus exterunt. Relatu dignum eſt, κροκυδίζειν uerbum adulatoribus congruere, ubi ſubblandiendo floccos piloſq; ex ueſtibus legunt, quos uocant Græci κροκύδας, item γνάφαλα & τύλας. Ex quo elegantiſſimè Galenus phrenetios ſigna commonſtrans, eſſe in eis, inquit, ſtultam manuũ iactationem, καὶ κροκυδισμὸν καὶ καρφολογίαν, id eſt crocidiſmum ac carphologiam, id eſt feſtucarum collectionem. Crocylia uerò ciuitatis eſt nomen. Eadem figura dicitur ῥαγίζειν, id eſt acinos, quos uocant rhagas colligere, quod faciunt uuas comedentes: Carporum uerò in Europa copias ab Aureliano afflictas, prodit hiſtoria: quo nomine, Carpicum ſenatus eum appellauit. Quod indigne is ferens; Supereſt, inquit, patres conſcripti, uti carpiſculum etiam me dicatis. Erat autem eo nomine calceorum genus notiſſimum, unde calceis forſan indita modò plebeia nuncupatio. Olearum item uermiculi uocantur carpæ, auſtrino prouenientes flatu, ſicuti in uitibus ipes. Sed & fœnum græcum inuenio carpum appellari: quin & balſami ſemen. Encarpa in Trachinijs uocat Sophocles, euaporationes ex floribus factas & fructibus in ſacris. Pericarpia carnem intelligunt ſeminibus circumiectam in pomis. Capreolus bicorne ferramentũ eſt. Scribunt Græci, κερκωπίζειν eſſe adulatorum uerbum item proprium, tralatione tamen à brutis ducta, quæ caudam motantia, quam dicunt κέρκον, ſubblandiri aſſueuerint. Id uerò noſtris literis cercopiſſare dicetur rectè. Fuiſſe iuniori Dionyſio adulatores legimus plures, quos etiam plerique Dionyſiocolacas nominant. Hi primum ſe non acutè admodum uidere aſſimulabant, quia ſic afficeretur Dionyſius. Expuenti quoq; faciem obijciebant, quam is conſpueret; nec ſatis, ſuperfluitates oris collambebant etiam: quæ euomuiſſet, melle dulciora uideri, aſſeuerantes. At Apollophanes Antigoni adulator, illius dicebat fortunã ἀλεξανδρίζειν. Sunt qui ex adulandi geſtu, adulatorem nunc paranchoniſten, nunc ſchematothecen nuncupent, quoniam ſit propémodum Proteus quidam. Pſomocolax legitur quandoq; in ueteribus libris. Eſſe is uidetur, qui panis ac bucellæ gratia, quam uocant pſomon, fuſim abblanditur. Qui uerò etiam plagas pati poteſt, pſomocolaphum (opinor) rectè dixeris. Nam & colax indidem ſibi nomen uendicat, quoniam cibum etiam colon uocent, unde & bucolos. Quin cœlia quoq;, id eſt uenter, hinc originem ducit. Cæles autem Vibenna Etruſcæ gentis dux, Cælio monti nomen cõciliaſſe memoratur, quem ob ſuppetias latas ſedem accepit ab Priſco Tarquinio, ſeu alius quiuis fuerit is: qua de cauſa etiam Thuſco data uico nomenclatura. At olim mons Cælius dictus, uti comperio, Querquetulanus, quòd eſſet ſyluæ id genus frequens fœcundusq;. Sinum Euboicum dici Cœla, ſcribit Liuius. Sed & fauces uocari cœlas, quas item ſtena nuncupent, id eſt στενά. Cyprias uerò mulieres aſſentandi artificio pernobiles, quum in Syriam tranſmiſiſſent, climacidas legimus nuncupatas, quoniam acclinatæ currum inſcenſuris regũ uxoribus gradum ſtruerent, ac uelut ſcalam arrigerent, quam uocant climaca. Eſt item ſchema, quod dicunt grãmatici climaca & climacoton. Dicitur uerò pulchritudinis ſchema, panegyricis plurimum orationibus accommodatum. Clymenum uerò coli quum audis ab Ermionenſibus, non alium (Pauſania tradente) accipias, quàm Plutonem. Nam & inibi uiſebatur hiatus, per quem eduxiſſe Cerberum Hercules memoratur. Dici autem Clymenon interpretantur, ὅτι πάντας προσκαλεῖται εἰς ἑαυτόν, quod ad ſe accerſat omnes: uel ὑπὸ πάντων ἀκουόμενος, id eſt quem audiunt om-

nes. Eſſe quoq; Plutonem hunc, teſtatur Epigramma de Orpheo concinnatum,

ὃς καὶ ἀμειλίκτοιο βαρὺ κλυμένοιο νόημα
καὶ τὸν ἀμείλικτον θυμὸν ἔθελξε λύρᾳ.

Quod ad climacidas ſpectat, amplius aduertendũ: anaboleos, id eſt ἀναβολεῖς dici Græcis, & Plutarcho in uita Craſſi, qui equum inſcenſuris adiumento ſunt. Sed & pro ſcala capi, prodit Sudas. uerbum id transferre neglexit Plutarchi interpres. Climax porrò certaminis eſt genus Sophocli in Trachinijs. Thopica item adulatoria intelliguntur. Nam adulatorij & ementiti ſermones uocantur thopes. Ab adulationis malo nec illud ſeiunctum: Tiberio fortè obuenit, ut in decreto quodam uerbo uteretur haud Latino ſatis: id quum amplius noctu uerſaſſet, mox rei grammaticæ ſtudioſos conſuluit: tunc Capito Ateius, Etiam ſi, inquit, ueterum nemo hoc uideatur uerbo uſus: at nunc abs te ius accipiet, interq; antiqua recenſebimus. Porcellus ſermonem excipiens, Tu inquit, Romanorum hominibus, ô Cæſar, πολιτείαν dare potes, uerbis non potes.

Vitæ diuturnioris breuioriſq; rationes ex philoſophorũ ſcholis: item de ratione maris & fœminæ in plantis, atq; inibi Plinius illuſtratur. Vlyſſes cur dicatur corax, ſeu coruus. Cap. XXXIIII.

LOngioris aut breuioris uitę diſcrimina eſſe bifaria, proditum ab eminentiſſimis eſt. Sunt enim animalia quædam, quæ uitæ comperiuntur lõgioris per totã ſpeciẽ, ſicut homo: diutius enim uiuit hic, quàm equus. Alia uerò ſunt, quæ inter ſe differunt. Nam inter homines habentur, quorum ſpatioſior uita eſt, quod ipſum duabus de cauſis contingere poteſt: altera promitur ex cõſtitutionis ratione: ex regionũ diuerſitate altera. Qui in regione agunt calida & humida uel temperata, proculdubio longiora ſortiũtur uitæ ſpatia, ſicuti Ariſtoteles arbitratur, quã qui in frigida. Præterea, qui ſanguinei ſunt, annoſiores degunt. Exiſtunt enim calidi & humidi, quibus uitam conſiſtere maximè deprehenderunt ſcientiſſimi. Melancholici uerò ratione diuerſa commoriuntur uelocius: ſuntq; prorſum oligochronij. Neq; credendum, magnitudinẽ corporis uel paruitatem, eſſe diuturnioris uitæ cauſam. Equus enim breuioris eſt uitæ, quam homo, & inſectorum multa ſunt ἐπέτεια, hoc eſt annuum tantum tempus degentia. Neq; item plantæ animalia exſuperant uitæ longitudine, quando inter ipſas annuæ ſunt pleræq;. Neq; item ſanguine prędita ſuperant exſanguia, quoniam apes multa præcellunt, quæ ſanguinem habent: nec rurſus exſanguia, ſanguineis diuturniora. Etenim quæ malaca uocantur, epetia quidem ſunt, ſed ſine ſanguine. Neque in terra degentia ijs, quæ in mari. Nam ex terreſtribus multa uix annum implent. Et in mari quoq; pleraq; ſunt uitæ breuioris. Nam mollioris durioriſq; teſtæ animalia breue admodum durãt tempus. Verum, ut ratio euidens proruatur effectus huius: ita omnino coniectandum uidetur, ut ueterum prætereamus ſententiam, ſtatuentium, fellis priuationem uideri longioris æui argumentum. Omne animal eſt calidum & humidum. & quod ſit calidum, hinc peruincitur: Omne enim uiuens alimento indiget: alimentum in principio contrarium eſt, in fine ſimile. Vnde neceſſarium uidetur, id à principio aliquo intimo commutari. Hoc autem non aliud eſt, quàm calidum. Proinde, omne uiuens caliditatem habet. Sed calidum ſine humido nequit conſiſtere: hoc enim eſt proprium calidi ſubiectum. Propterea, quod uiuit, utrũq; habeat neceſſe eſt: his enim uita conſtat. Senectus uerò, quæ corruptioni proxima eſt, frigida eſt ac ſicca. Amplius uerò corrupta iam, & mortua. Porrò quia ſeneſcentia exſiccãtur aſſiduè ac neceſſario. Siquidem calidum aſſiduè in humidum agit, ac diuexat illud, ſimulq; ſeipſum. Nam humido corrupto per accidens, & ipſum flacceſcat, neceſſum uidetur. Vitæ longioris cauſa agnoſcitur prima, ſi genuina humectatio talis fuerit, ut non facilè areſcat exteraturq; ab intimo calore. Proinde pinguia longioris uitæ ſunt. Nec facilè coputreſcunt. Illud enim pinguedinis proprium, ut partes agglutinet, quia uiſcidi habet multum, & inde aeris quoq; plurimũ, pingue enim aereum eſt. Aer autem ſic ſe habet ad aquam & terram, ut ignis ad omnia elementa. Qui illorum reſpectu imputreſcibilis eſt. Itaq; & aerem reſpectu aquæ & terræ neſcire putredinem, certum eſt. Deinde ſi humectum hoc non pingue ſolum, uerum cum calore compari fuerit

rit copioſum, conſequetur ratio ſecunda diuturnitatis uitæ. Nam ſi humidum proportionem non habet ad calidum, largitate ſua & redundantia illud præfocabit, uel ipſum concreſcet. Propterea inquit Ariſtoteles, δύο γὰρ τὰ αἴτια, τό τε ποσὸν καὶ τὸ ποιόν. id eſt duæ enim cauſæ ſunt, quantum & quale: quod eſt, multum eſſe quidem, ſed non extra proportionem. Qua ex cauſa, inquit, homo diuturnitate uiuẽdi multa præcedit animantia. Quibuſdam uerò animãtibus humidum ineſt pingue, indeq́ duo proueniunt. Nam eiuſmodi humectum non exſiccatur facile, quod iam diximus. Rurſus nec facilè frigeſcit, quum pingue aereum ſit. Aer uerò calidus: quod uerò calidum eſt, non ferè concreſcit, immoq́ nec pinguitudo. At in quibus fuerit aquaticum humidum, uitæ proculdubio ſunt breuioris. Tale enim humectum craſſius eſt frigidiusq́, immoq́ etiam concretioni obnoxium. Cæterum ex iis quæ iam nobis expoſita ſunt, euidentius illa pernoſcũtur. Quum ſit genitale ſemen ſuperfluitas digeſtionis tertiæ, etenim calidum percoquens plus ſæpe digerit, quàm ad nutricationem uideatur neceſſariũ & augmentum, idq́ ſuperfluum fit ſemen: quæ frequentius coeunt, breuioris ſunt uitæ, & maturius ſenectute conficiuntur. Nam quum ſuperfluum eiuſmodi intemperantia coitus egeſtum fuerit, id demum emittitur humidum, quod nutrimento deſtinatum à natura fuerat, unde exſiccatio conſequitur. Inde fit, ut muli equos exſuperent uiuendi diuturnitate. Itemq́ uniuerſim fœminæ mares, quia plus hi egerant urinæ genitalis, quod & in paſſeribus perſpicuum eſt. Alioqui quum ſit mas calidior fœmina, & uitam longiorem ſortiri eum, nõ diſsimile ueri eſt. Quam rem & in plantis intelligimus, etiam ſi impropriè maſculus & fœmina dicũtur in iis. Maſculus ſiquidem propriè eſt, qui in aliquo generare poteſt: fœmella, in qua generari poteſt: qua ratione maſculus & fœmina eſſe in plantis non queunt. Ea tamen diſtinguũtur appellatione, quòd quædam illis inſint maſculorum proprietates & fœminarũ. Nam quia maſculus maioris eſt uirtutis ut plurimum, quàm fœmina: ideo planta, cui maior uis adeſt fructus promẽdi, maſculi indepta nomen eſt: cui autem minor, fœminæ. Et Ammianus Marcellinus maritari palmas tradit, ac ſexum facile diſcerni: quin & fœminas concipere marium illitas ſeminibus, adeoq́ inuicem oblectari, ut enixius ſeſe appetentes, ne proflatu quidẽ ualidiore auerti queant. Hæc uerò ideo exſequuti ſumus, ut Pliniana eruditio amplius innoteſceret: ſic enim Naturalis hiſtoriæ libro tertiodecimo legimus: Arboribus, immo potius omnibus quæ terra gignit, herbiſq́ etiam, utrunq́ ſexum eſſe, diligentiſsimi naturæ tradunt. Quum tamen Ariſtoteles libro De animalium generatione primo, marem à fœmina non ſeparari in iis ſcribat. At Dioſcorides Syluæ medicinalis libro ſecundo: Anagallidis, inquit, ſpecies duplex, flore differens: quæ enim cyaneum habet, fœmina dicitur: quæ phœniceum, mas. Quin & De ſtirpibus libro tertio Theophraſtus: Arborum, inquit, differentia publica eſt, qua fœmina masq́ diſtinguitur: quorum alterum fructiferum, alterum ſterile aliàs eſt: ubi uerò ambo fructifera, fructum meliorem præſtat fœmina: niſi fortè mares eas libeat uocare: ſunt enim quibus ita uideatur. In Aſclepio autem Mercurius: Deus, inquit, ut omnia, utriuſq́ ſexus fœcunditate pleniſsimus, ſemper uoluntatis ſuæ prægnãs parit, quicquid uoluerit procreare. Amplius Hexaemeri tertio cũ magno Baſilio Ambroſius: Eſt etiã, inquit, quod mireris: nã ipſis ſexus pomis in eſt, in eſt arboribus ſexus diſcretio: quippe palmam uideas, dactylos quæ promit, plerunque ramos proclinantem ſuos, ſeſeq́ ſubmittentem, ac concupiſcentiæ & amplexus ſpeciẽ quodãmodo arbori prætendentem, quam marem palmam nuncupant ruſticorum pueri. Palmam igitur illam fœminam intelligunt, quæ ſexum ſubiectionis ſpecie confiteatur. Quo ſanè argumento agricolationis periti ramis eius dactylorum, uel maſculæ palmæ ſemina præſtruentes, ueluti perfunctionis ſenſum infundunt, ac expetiti concubitus exhibent gratiam. Quo affecta munere ſurrigitur denuo, ac planè hilarior comam protollere animaduertitur. Verũ quia de uitæ diuturnitate loquuti multa ſumus, ſciendum, Vlyſſem ab Lycophrone coraca dici, hoc eſt coruum, διὰ τὸ πολυχρόνιον, quoniã ætate iam feſſus interiit, ab Telegono interemptus, quem ex Circe ſuſceperat: cuius rei uel Oppianus commeminit.

CAMILLI RICHERII RHODIGINI IN LIBROS LEctionum antiquarum Lodouici Cælij patrui, ad dominum Antonium Campum ciuem Rhodigij, Præfatio uiceſimaprima.

BEatam ciuitatem, quæ ſapientum conſilijs rectè gubernetur, doctiſſimorum antiquorum ſententia comprobatum eſſe, nemo eſt qui ambigat: quum felicem illam dixerint eius dominis aut philoſophantibus, aut philoſophis dominantibus: utpote qui rationabili mentis intuitu inducti, quæq; innoxiæ probitati diſſona fuerint, proficua ſint, an nocua perſcrutati, ſolam ueritatis tutelam aucupati confoueant: cuius claritate ſubiectorum mentes illuſtratæ, de facili conquieſcunt. His libenti adhæſi animo, quos patriæ patres dicere non abnuentes, conſequuti eorum iudicijs, unanimes cōquieſcunt. Quorum conſortio te probiſſimè Antoni Campe aſcriptum cognoſcens, qui & priuatorū negotiorum factura, & publicorum magiſtratuum adminiſtratione, quibus uiros oſtendi iudicatum eſt, apud omnes tantæ auctoritatis haberis, ut eorū animos in te perpenſos allexeris, naturali quodam (ut ſic dicam) innato impetu, tanto affectu me deuinctum reddidiſti, ut tibi ſemper deditiſſimus, nihil in me habeam quin in tuæ probitatis commodum cedere deſtinauerim. quòd & ſi tenuioris meæ fortunę paruitate ſaginatè tibi palàm facere nequeam, antiquum id olfactus adagium, Mola quidem ſalſa litant, qui non habent thura: in huius certioris certitudinis uadimonium uolumē hoc uigeſimumprimum literatiſſimi patrui mei maximis uigilijs primò elucubratum, pòſt caſtigatiſſimè reformatum, tui inſcriptione ædendum curaui. Quòd & ſi munuſculum quidem pauxillum ſit, tibi tamen gratiſſimum fore non dubito: qui ab ipſo humanioris literaturæ principia adeptus, talis euaſiſti, qualem te nunc noſtra cognoſcit reſpublica. Id igitur lubens accipies animo, meq; tibi deditum, doctiſſimiq; tui præceptoris nepotem fouendum cura. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI VICESIMVSPRIMVS.

Cur ſexus uterq; minus in plantis diſtinguatur. Cur Iupiter dicatur mas & fœmina. De Proteo nõnihil. Iupiter phyſicus qui. Cur Herceus Iupiter oculorum trium. Iupiter imperator. Pentapylon Iouis. Arbores in quo ſimiles habeãtur inſectis, & quo differant. Inſecta cur ſi diſſecentur uiuant, ſed non diu. Cingere arborem quid ſit. Caput I

CAETERVM quia huc producti ſumus, cum Platonicis ita poſſumus contemplari. Maſculina uirtus & fœminina, id eſt generandi & concipiendi, quæ in animalibus ſunt diſcretæ, coniunctæ in plantis ſunt in eodem plantæ corpore: ob hoc duntaxat, quia natura plantæ ita eſt inſerta comuni naturæ, ſicuti plantæ corpus communi corpori. Vis autem maſculina & fœminina ad naturam pertinentes coniunctæ ſunt in uniuerſali natura, quamuis in alijs ſeparatæ. Sicut uiſus, ubi perfectus eſt, uim perſpicacem habet, cum illuminante coniunctam: ſimiliter intellectus. Sic Orpheus naturam mundanumq; Iouem marem uocat & fœminam, eodem modo & Mercurius. Hac ratione aeris animam Iouem Iunonemq; appellant. Nam & phyſicum Iouem, quum dicebãt, uti prodit Theon, aera intelligi uolebant, quando ut aſtruunt Stoici, hic eſt, ὁ διὰ πάντων διήκων, id eſt per omnia commeans. Hunc & Protea dixere nonnulli, quod innuit Homerus, quum ait,

γίγνετο δ᾽ ὑγρὸν ὕδωρ καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον, καὶ πῦρ.

Eſt utique hic omnium fons. Sed redeo unde ſum digreſſus. Animam terræ non ſolum Cererem dicunt, atq; Veſtam: ſed etiam Plutonem cum Proſerpina coeuntem. Sic uero hæc allegoriam habent, ueluti & illud, Iouem tribus inſignem oculis, quorum unus modò foret in fronte, reliqui uti aſſolet, Priamo fuiſſe patrium deum, id eſt πατρῷον, in aulæ hypæthro, id eſt ſubdiali portione, ad cuius aram capto Ilio defugerit: quod Pauſanias ſcribit. Eius ſimulacrum eſt mox Argos tralatum à Sthenelo Capanei filio. Trium oculorum ratio prouidentiam continet triplicem: nam cælo imperare creditur, ſed & apud inferos ab Homero, Ζεύς τε καταχθόνιος dicitur καὶ ἐπαινὴ Περσεφόνεια. At Aeſchylus Euphorionis etiam in mari Iouem uocat. Illud commonuero, eſſe qui Hercium Iouem non à uallo, intra quod coleretur, nuncupatum aſtruant, uti ferè creditur, ſed ab arcendo, quoniã mala putaretur arcere, proindeq; flatilem non admittere. Hercion pro domo accipi, adnotauit Sophoclis interpres. Nec obiter præteriero, ex Præneſtina urbe tranſuectum Iouis imperatoris ſignum, inq; Vrbis regione octaua collocatum. Sed in Palatina regione Pentapylon Iouis arbitratoris fuiſſe legimus. Sed à diuerticulo repeto fabulam. Coniunxit uero natura ſexum utrũq; in arbore, quia nequit hæc ad aliam coeundi gratia progredi: quamuis alibi alter præualeat, tuncq; appropinquare plantas, neceſſe eſt. Verum quia in uitales rationes uolentes incidimus, id obiter inſertum huic parti attexemus. Plantas eatenus conſimiles entomis uideri, quatenus ut entoma, ſiue inſecta, interciſæ uiuunt. Eius ratio, inquit Thomas, reddi poteſt, quoniam eis inſit anima actu quidem una, potẽtia uero plures. Hoc tamen differre deprehenduntur, quod entoma præciſa ſectaq; uiuunt quidem, ſed non perdiu: cuius ratio euidens. Nam ſi perdurare diutius deberent, organa illis diuerſa forent neceſſaria, ut os & ſtomachus: quod non fit. Neque enim habere poſſunt in qualibet corporis portione principium, quo nutrimentum admittant: immoq; nec perſeuerare diſſecta diutius queunt. At plantæ reciſæ uiuunt diu, quoniam in qualibet ferè parte potentia & uirtute germen habent ac radicem. Hoc uero in nodis fit, propterea durant, quia trahere alimentum ualent: gignunt quoque, quum germinandi inſita ſit uis. Cingi arbo-

rem obiter intelligi uoluere antiquiores, ubi quis nocumenti propoſito per ambitum delibraſſet corticem, quo intermoreretur planta.

Climactericos annos à Ptolemæo haudquaquam probari. Caput II

SCribit uero in Noctibus Atticis Gellius, obſeruatũ in multa hominum memoria expertumq;, ſenioribus pleriſq; omnibus ſexageſimumtertium uitæ annum cum periculo & clade aliqua uenire aut corporis morbiq; grauioris, aut uitæ interitus, aut animi ægritudinis. Hunc item annum appellari tradit climactericum, id eſt gradarium uel ſcanſilem. Cuius mentionem quoq; in Epiſtola ad Caium Nepotem Auguſtus fecerit. Proinde uitæ breuioris unũ id eſſe argumentum, colligunt ex doctioribus pleriq;. Siquidem auctor Iulius Maternus eſt, propterea ſexageſimumtertiũ annum ætatis præcipuè uideri periculis inſignem: quoniam numerus uterq;, ſeptem & nouem, qui decretorij maleficiq; ſint, & ad uitam ſuccidendam pollentes, in unum quaſi confluant: nouies enim ſeptẽ, & ſepties nouem ſexagintatres efficiunt. & ob id climactericus præcipuè annus is uocatur: quia à ſeptimo incipiens, uitam hominis quaſi per gradus quoſdam agat. Ita & quinquageſimuſquartus, & alij minores climacterici nuncupantur, quoties aut per ſeptem aut per nouem cõſurgunt. Ad ipſa porrò hæc reſpectare Senecæ illud uidetur ex ſeptimo De beneficijs: Sic, inquit, in hoc ſtudio multa delectant, pauca manent: licet neſcias, quæ ratio Oceanum effundat, ac reuocet: quare ſeptimus quiſque annus ætati ſignum imprimat. Cæterum illud grauiſſimè adnotandum, altiusq; omnino menti imprimendum, ſummis quidem uiris rationes haſce numerales arriſiſſe plurimum, proptereaq; plurium uoluminibus inſertas. At aſtrologorum princeps Ptolemæus, atq; in ea decuria prudentiſſimus, ex aſſe placita eiuſmodi reieciſſe atque alliſiſſe, animaduertitur. Quando ſua ſe dogmata perſcripturum pollicitus, id ſe præſtaturum ait, non per partes & numeros inefficaces, & cauſæ rationem non habentes, quæ ſuperfluè multi, nulla ad perſuadendum ratione fabulantur. Nam quum numeros dicit, dodecatemoria ſignificare deprehenditur, & qui climactericos annos ex numerorum obſeruatione ſola conficiunt, ut enneadicos & hebdomadicos.

Quibus conſtet ſanitas, quibus'ue conſurgant morbi. Cur tam longæui ante diluuium. Cur Cyrnij macrobij. Mellis præſtantia in producenda uita. Democriti hiſtoria. Manna quid. Proegumena in morbis quid, & catarchonta: item acceſſio, & paroxyſmus. Hygienus qui. Item gymnaſtes, ac pædotriba. Caput III

SAnitatem, Alcmæon ſcribit, iſonomia contineri, hoc eſt æquabilitate facultatum quarundam, humecti uidelicet, calidi, ſicci, frigidi, amari, dulcis, & id genus aliarum. Quòd ſi monarchia ſe in his oſtentarit aliqua, tunc uero cooriri morbos, & mox conſequi interitum. Diocles ægritudinum plurimas innaſci ex elementorum in corpore anomalia ſcribit, καὶ τὸ καταστήματος. Eraſiſtratus in alimẽti copiam & cruditates corruptionesq; morborum cauſas reiecit, quippe moderationem & αὐτάρκειαν, id eſt ſufficientiam eſſe ſanitatem. Obſeruatũ in Galeni theſauris, Similarium quas uocant partium ſanitatem, calidi, frigidi, humidi & ſicci ſymmetria conſtare: quod uerbum Latinè commenſum dicas, uel etiam cõuenientiam. Inſtrumentalium uero, ſimilarium coaptatione ac reſponſu, numero, magnitudine, figura. Vbi uero iuſtum ac ſummum incrementum, id eſt (ut nuncupant Græci) ἀκμὴν, indepta fuerint corpora, mox areſcentibus nimio plus uniuerſis, reddimur planè macilentiores & rugoſi quoq;. Qui ſanè ſtatus animalis appellatur ſenium: cuius analogum in plantis dici αὔανσις ſolet, ſiccitate moriens & ipſa. Quæ genitis interitum præſtruit inſita ui. Eſt & alterum ex ſubſtantiæ ipſius fluore, ob caloris poteſtatem inductum exſuperans malum ac ineuitabile: unde citra docentem ingenerantur cunctis eſcæ ac potus deſideria, inſtaurandis quæ per momẽta euaneſcunt. Sicca reſtituit cibus, humecta uero potus. Accedit his ſpiritus reciprocatio & arteriarum pulſus, quis aeream igneamq; ſubſtãtiam inſigniter confouemus. Et unus hic quidem tuendæ ſanitatis ſcopus: nam alter excrementitiæ feculentiæ ſpectat egeſtionem. Cæterum de ijs alibi fuſius.

Stoicorum

Stoicorum ſcholæ calidi defectu obrepere ſenium autumant. Aethiopas anno triceſimo conſeneſcere, Aſclepiades arbitratur ex ambuſtione ſolari. Nam frigoris ratione diuerſa, in Britannia ætatis anno centeſimo ac uiceſimo ſenium contingere. Obſtipari ſiquidem in ijs locis corpora, obſeptumq́ꝫ ſeruari genuinum calorem, qui euaneſcat in Aethiopibus, ſolis ui laxatis eorũ corporibus. Sed cur nam adeo longæui ante uniuerſalem terrarum inundationem homines fuiſſe narrantur? A Chriſtianis theologis eius rei rationes promuntur aliquæ: corporibus quippe bene compactis parentum primorum, tam longæ ætatis beneficium præcipuè aſcribendum, rentur. Quæ temperaturæ bonitas quo abierit longius, eo degenerarit magis. Conſequebatur & uictus moderatio inſignis, necnon alimenti præſtantia. Cui à diluuio multum acceſſerit prauitatis, quoniã dilutiora euaſerint omnia, terræ item ex Oceani ſalſedine uberi fertilitate corrupta. Suppetebat porrò principibus illis uiris omnifaria herbarũ, fructuũ, lapidumq́ꝫ ſcientia, quibus produci uitam in immenſum ſalutari temperamento, ac inenarrabili ope tunc potuiſſe, non ferè diſſonum uero eſt. Aderat & benignior clementiorq́ꝫ ſyderum aſpectus, quem motus rotata uertigo annorum ſerie numeroſa demutarit. Sed affuit in primis ſapientiæ diuinæ prouidentia ſagax inculpabiliſq́ꝫ, ea maximè ratione mortalis naturæ incrementa procurantis. Auctor Athenæus ſcribit, Cyrnios qui Corſicam incolant, ideo eſſe macrobios, ſiue polychronios malis dicere, hoc eſt longæuos: quoniam mellis cibo utantur aſſiduè, quod apud eos in buxo natum (ut Bibliotheces ſexto ſcribit Diodorus) habetur copioſius. Et interrogatus Democritus, quo nam pacto ſanum quis poſſit agere: Si interna, inquit, melle rigaris, oleo autem extima. Quin Pythagoræ conſectatorum menſa pane conſtabat melleq́ꝫ, ſicuti prodit Ariſtoxenus. Ille uero ipſe Democritus, quum ingruerent Theſmophoria, ne domum funeſtaret, rogatus, dies aliquot uitam produxiſſe dicitur ſola mellis anaphora, id eſt euaporatione: quanquam alij calentium panum odore id factum malunt. Alioqui melle oblectatus aſſiduè philoſophus is in annum centeſimum nonumq́ꝫ fati diſtulit diem. Non prætereundum uero, quod in ſanctis literis nuncupatur manna, dici à Græcorũ ſcientiſſimis aeromeli, ceu aereum intelligi mel uoluerint. Propterea ſic finitur, *ἡ ἄνωθεν χορηγουμένη τροφή*. Dicitur & angelorum panis, ceu ab angelis ſuppeditatus. Sunt qui ambliſion uocent quoq́ꝫ. Manna eſſe rorem, ſcribit Auicenna, qui fiat diuerſus pro excipientium rerum qualitate. Mel denique dijs eſt ac hominibus gratum, quòd in altaria fauus uenit: & mel ad principia conuiuij & ſecundam menſam adminiſtratur. Illud fuerit auctarium ex Therapeutices primo: Morborum cauſas in ipſo concinnatas coortaſq́ꝫ animali, *τὰ ἐγγινόμενα* nuncupari: ſicut extrinſecus morientes, *τὰ κατάρχοντα αἴτια*. Nec illud relatu indignum: apud Plinium ac Celſum dici acceſſionẽ in morbis, quam Græci paroxyſmum ſcitè nuncupant, ubi in febre, ſeu ſtata fuerit, ſeu erratica, ab redeunte malo in pugnam irritatur naturæ uis. Compertum id nobis quoq́ꝫ: eum qui tuendæ ſanitatis artem profiteatur omnifariam, *ὑγιεινὸν* ab Græcis nuncupari: ſicut gymnaſtem dicunt, qui ea modò teneat, quæ exercitij ſunt. Nam & appellatione ea ſic utitur Eraſiſtratus. Pædotriba uero ſic eſt ab gymnaſte diuerſus, uti à medico coquus: nanque hic betam, lentem aut ptiſſanam alias alia condit ratione, nec tamen quas habeat quodq́ꝫ eorum uires, nouit ſatis. At medicus nil horum uti coquus condiet, uerum eius quod fuerit concinnatum, uim ediſſeret ſcienter. Itidem gymnaſtes omnium planè exercitiorum uirtutes ac rationes pernouit. Pædotribam non latent palæſtrici motus, latet autem quid eorum efficere quiſque ualeat.

An mors ulla dici naturalis poſſit. Naturale, non uno intelligi modo. Fatum capi pro natura. Virgilij locus explicatur. Caput IIII

QVoniam uero in uitæ uel contractæ uel productioris cõtẽplatione diu iam uerſamur, inſeramus & quæſtiunculam fortè doctrinarũ myſterijs nunc primum initiatis futuram non omnino iniucundam, Sit ne mors ulla, quæ dici rectè naturalis poſſit. Ac eſſe quidem pręclaris magniſq́ꝫ auctoritatibus ſuffulciri ac comprobari ualet. Nam primo Canonis Princeps: Et hæc eſt, inquit, naturalis mors, cuiq́ꝫ indiuiduo deſtinata ratione cõplexionis primæ ad metam, quam ſuapte

uti con-

ui continet ad intimam humectationem conſeruandam. Idem apud Ariſtotelem in libro De morte ac uita, non incurioſus lector comperiet. Sed & primo De ſanitatis moderamento Galenus, capite primo, duas eſſe naturales corruptiones ſcribit, quas productorum corporum nequeat ullum euadere: altera eſt, quòd areſcimus perpetuo: alteram ſubſtantiæ effluxus inceſſanter genuini caloris ui conficit. Verum enimuero argumentari aduerſum hæc modis aliquot planè licet. Ac primum quidem, quod Ariſtotelis teſtimonio in Moralibus, eſt ultimũ terribilium mors: proindeq; haudquaquam naturalis: quippe quod naturale nuncupatur, amicũ quippiam & conueniens inſimul amplecti uidetur. Porrò ſi dicitur morbus, corporis habitus contra naturam, quanto id de morte cõſtitui probabilius poteſt? An non uitam dicimus naturalem? id ſi eſt, mors contra naturam erit, uelut contraria. Deinde ſi præter naturam ſenectus, eo amplius mors ipſa. Deniq; ſi eſſet homini mors ulla naturalis, eſſet nimirũ ſecundum naturam, aut ratione formæ, aut ratione materiæ. Siquidem in formam & materiam natura diſtribuitur, ex ſecundo Auſcultationis phyſicæ. Verum ex forma non contingit mors, quum ſit immortalis anima. Non item ex materia, quoniam & hæc ipſa perſeuerat eadem ſub utroq; tranſmutationis termino. Cæterum, ut ambagioſæ quæſtionis diſcutiatur nubilum, ſcire oportet, non uno tantum modo dici naturale. Nam quandoq; ut artificiali oppoſitum, intelligi neceſſe eſt; cuiuſmodi eſt ex materia & forma coaptatum corpus, quæ naturæ dicuntur, quod in ſe habet motus & ſtatus principia: ſicuti legitur in ſecundo De auſcultatione phyſica. Alia item ratione nũcupatur naturale, ut aduentitio obiectum, ſiue poſt generationẽ comparato, quod Moralium ſecundo innuit Ariſtoteles, quum ait, Nullum eorum quæ naturaliter exiſtunt, aliter inſueſcere. Et ſeptimo eiuſdem tituli uolumine, Facilius eſt, inquit, conſuetudinem immutare, quàm naturam. Ideo nanq; & conſuetudinem demutare difficillimum eſt, quia naturæ ſimilis eſt: ſicut canit poeta Euenus. Tertio modo dicitur naturale, quod rei neceſſariũ eſt, cui naturale traditur: ad eamq; materialis, formalis aut finalis cauſæ habitudinem poſſidet: qua ratione medicorum peritiſſimi, res naturales ſeptem prodidere. Quarto modo naturale aliquid intelligimus, quod cuipiam congruit, ut ſit, uel ut conſeruetur. Sic enim eſſe naturalem equis auenam pronuntiamus, & locum locato. Poſtremò naturale eſt, quod neceſſario rei naturam conſequitur, cuius eſt, ita quòd in ea exiſtentiæ ſuæ principium habet. Huic uero naturali uiolentũ ex aduerſo conſtituitur. Qua ratione, ut eſt Meteororum quarto, putrefactionem eſſe naturalem colligimus, ambuſtionem uero uiolentam. Quin in libro De maraſmo, ſenium à Galeno ſecundum naturam conſtituitur. Nec tamen, inquit, ſicuti connutricatio & crementũ: ſunt enim hæc naturæ opera, ſenium uero non opus, ſed affectio conſequens neceſſario. Quando animantiũ nulla in lucem prodijt uitalem ſenectutis neſcia. Proinde ſecundum naturam obuenire ſtatuitur, ut quæ neceſſariò conſequatur omnia, quæ à natura diſpenſantur. Quo ſanè modo & mortem eſſe naturalem, colligi poteſt: quæ ineſt homini ex materia phyſica iam poteſtatibus animæ ſubſeruire amplius nequeunte. Quam quidem materiam eſſe corruptibilem ſcimus, nec manere eandem ſub utraq; tranſmutationis meta: ſicuti manere hylen, prudentiſſimi naturæ rerum comprobarunt. Hanc uero moriendi naturam etiam fatum dicimus. Nam & quinto Auſcultationis phyſicæ Ariſtoteles fatalem nuncupat generationem, quæ ritu fiat naturæ. Hinc Virgiliani carminis diſcutitur nubilum ex quarto Aeneidos,

Nam quia nec fato, debita nec morte peribat.

Quippe quod ſecundo loco poſitum eſt præcedentis expoſitio uidetur, qui mos eſt Virgilio uel frequentiſſimus. Quid enim eſt fatalis mors, aliud quàm debita & naturali proueniens diſcraſia? Sunt quibus tripartita Seruij diſtributio amplius arrideat: fatalis, naturalis, fortuita: quando & Cicero ait, Multa mihi imminere uidebantur præter naturam, præterq; fatum: quem locum perpendit Gellius, ſed ita, ut incertiores ſimus quàm prius: ipſe ſic, ut Maronem, interpretor. Nam extra fati rationem non eſſe uiolentam mortem, quam planè indicabat orator, ex ſecunda Philippica liquet: Clodij, inquit, te fatum, ſicuti C. Curionem manet: quoniam id domi tuæ eſt, quod fuit illorum

rum utriq; fatale. Audio ab elementarijs noſtram uellicari ſententiam, ſed non mirum faciunt, ſi quando ſupra ferulam ſapere cœperint, quanquam difficilimum ſit, incinent illud ſibi, alabaſtrus unguenti plena nobis putet. Siquidem ex uepreculis extracta nitedula publico excuſſa bono conatur arrodere.

Aphetica in cælo quæ dicantur ab aſtrorũ peritis, & qui aphetæ: item apheteria quæ ſint. Aphanetæ ſtellæ, ac ſynodicæ, & acronyctæ. Proſthetes planetæ, ac aphæretes. Caput V

INter alia quę haud parum multa ſuis complexi uoluminibus ſunt eius addiuinationis ſectatores, quæ de ſyderum ratione concipitur, ſi modò concipi ulla poteſt: obſeruatum nobis id quoq;, quod & arripuimus, quando labor hic noſter planè miſcellaneus eſt, ac (ut ſic dixerim) congeſtitius. Eſſe in cæleſti templo loca quædam, Græco nuncupata uocabulo aphetica, carcerum imagine quadam, quas uocant apheterias. Dicũtur uero ſic, quoniam inde uitalem auſpicemur decurſum: ſicuti aphetas item appellauere annorum diſtributores, quos ex apheticis locis putant, quodam uelut afflatu, procurſum in uitam elargiri, perinde ac à linea certantes emittuntur quadrigæ. Eſſe uero aphetas Ptolemæi obſeruatio arbitratur ſolem, lunam, horoſcopum, partem Fortunæ, & prædominantes in illis locis erraticas ſtellas. Sunt qui aphetas dici opinentur radiorum emiſſores, ſeu iaculatores, aut proiectores. Illud uero ex literis eſt noſtratibus: Aphetas quoq; dici Magneſiæ ciuitatem, facto inde nomine, quod in illis locis Herculem liquerint Argonautæ. Appellant & eodem uocabulo locum prope Athenas, ubi Xerxis primum infeliciter cõcuſſa ſit claſſis. Apheteria uero genere neutro machinas obſidendis urbibus accommodas ſignant. Aphanetas, id eſt ἀφανέτας, uocant ſtellas, id eſt abſconſas, ut quas Solis orbe contegi, manifeſtum fiat: quo ſanè argumento ſynodicas nuncupant, uelut cum ſole commeantes. Nam acronyctas intelligunt, quæ tunc oriantur, quum occidat ſol. Aphæretas dicunt planetas numerum imminuentes, quando efficiuntur tardiores. Nam ratione diuerſa, addentes ad numerum uocant προσθέτας.

Super Hermogene ex Græcis deprompta quædam periucunda. Cap. VI

INgeniorum illud præcox genus non temerè unquam peruenire ad frugem, dictũ eſt à grauiſſimis auctoribus. Id ſi alias unquam, in Hermogene depreh enſum maximè eſt. Cui uix dum pubeſcenti uim ingenij miram & doctrinam minus peruulgatam, neq; ex triuio (quod aiunt) natura indagini adnexa curioſiori ingeſſit, adeo ut natus annos duodeuiginti artem concinnarit rhetoricen, quæ non citra admirationem omnium atteritur manibus. Nec indignum putarit philoſophus Muſonius declamantẽ præſentia ſua honeſtare. Immo uero nec Marcus imperator, ad quem extant uerba illa: ſicuti auctor Philoſtratus eſt: Venio, inquit, ad te imperator pædagogo indigens rhetor, quem etiamnum ætas moratur. Quo nomine à Marco munificè dimiſſus eſt. Cæterum ipſe hic ingenioſus adeo, & ultra ætatem diſciplinis imbutus expolitusq;, agens quartum & uiceſimum annum mente lapſus eſt, nulla euidenti cauſa. Propterea Antiochus ſophiſtes ita in eum eſt cauillatus, ἑρμογένης ὁ ἐν παισὶ γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς. quod noſtris uerbis eſt, Hermogenes inter pueros ſenex, inter ſenes puer. Quod & in prouerbium duci poteſt, de ijs quorum ingenia concitata primo, & uegeta deflacceſcunt mox, ac ueluti bulla euaneſcunt. Fuerunt & qui urbanè iocarentur, uerè appellaſſe Homerum λόγους πτερόεντας, quod eos ueluti pennas abieciſſet Hermogenes. Vixit quidem diu, ſed ut unus ex multis. Memoriæ proditum eſt, mortui corpore diſſecto, cor hiſpidum fuiſſe repertum, ſed & magnitudine uiſenda.

Hermogenes anno .18. artem rhetorices poſuit

Hermogenes inter pueros ſenex, puer inter ſenes.

Cor hispidum Hermogenis

Procemio male uti, quid ſit: item de Philagro ſophiſte: item dici procemium pro hymno. Caput VII

PRocemijs male uti, tralatione pereleganti de ijs dicitur, qui negotium quodpiam obituri, initia, & quæ conatum præcedunt, minus uident, aut curant. Sumptum id ex Attici Herodis uerbis, quibus Philagrum ſophiſten repercuſſit, δοκεῖς μοι, ἔφη, οὐ καλῶς προοιμιάζεσθαι. uideris, inquit, mihi procemijs non

non bene uti. Illum uero ĳs coarguebat, quòd parum accuratè auditorum beneuolentiam uenaretur, quam eſſe conſtat, ueluti procemium declamaturo, & ſeſe oſtentaturo. Fuit Philagrus hic, Cilix patria, Lolliani auditor, ſophiſtarum uehementiſſimus, ſed & maximè iracundus. Narratur quandoq; dormitanti auditori pugnum in malam impegiſſe. Natura porrò difficilis erat, & minus tractabilis, quæ res nec ipſum fefellit: nam ſcitanti amico, quid ita non placeret ei filios tollere, Quoniam, inquit, nec mihi ipſi placeo. Apud Thucydidem dici animaduertimus, ἐκ προοιμίου ἀπόλλωνος, quod ex hymno interpretantur, quando & hoc indicet procemium. Id uero adnotatum ex hiſtoriæ tertia. Ratione porrò haud abſimili, epilogo male uti ſcitè dicitur, pro eo quod eſt infeliciter rebus uel dictis coronidem impingere. Nam Herodoto calculum apponente, epilogum dicimus, quicquid factis uel ſermonibus loco ultimo adĳcitur, κάρτα τι ἀθλίως ἀερσίσον τῶν ἐπιλόγων. Procemium cœnæ legimus apud Athenæum, quo nomine intelligi uidentur, quæ inferuntur primum. Ipſum id indicat ferè propoma quoq;.

De Ariſtide Adriano. Qui dicantur uomentes. Scomma in Philippum.
Caput VIII

ARiſtidem patria Adrianũ ex Myſia, Eudæmonis filium, proditur, dicendi copia & ui expreſſiſſe Marco imperatori, ut Smyrnam motu terræ ac hiatibus labefactatam, & funditus penè euerſam reſtitueret: cum monodia, hoc eſt oratione querula & flebili frequens eliceret ſuſpirium, mox uero etiam lachrymas, ac demum intuliſſet, ζέφυροι ἐρήμην αὐτὴν καταπνέουσιν. hoc eſt, deſolatam perflant Zephyri. Erat quandoq; in Ionia imperator Marcus, necdum Ariſtidem nouerat. Euocatum ergo ad ſe ita interrogare perrexit: Quando, inquit, te audiemus? Hodie, ait ille, proponas, cras uero audias, οὐ γάρ ἐσμεν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων. hoc eſt, non ex uomentibus ſumus, ſed ex eorum numero qui accuratè dicunt. Vomentes uero intelligebat, qui extemporali uterentur oratione. Ad quam quum minus ipſe procliuis foret natura, ut aſſolet, rem totam ut incurioſam aſpernabatur irridebatq;. Hic porrò Ariſtides ſcommate Philippum laceſſere, non expauit, quum Arimaſpos μονομμάτους, id eſt unoculos illi cognatos dictitaret.

Vomentes item qui dicantur. Pompeĳ ſcomma in Marcellinum. Vomitus ratio. Drimyphagia quid. Cotabiſſare. Lecanion. Lecane. Lebetion. Scapha. Ecbolia, & phthoria, item emetica. Caput IX

SEd enim ſcitu non iniucundum, uomentes dici non hoſce modo, de quibus facta nobis mentio eſt, uerum & luxu item diffluentes eodem intelligi uerbo, ut qui repletione nimia uomere ſæpius cogãtur. Digni prorſum hoc nomine, qui in morem pinus exterantur, ſicuti Lampſacenis olim eſſe interminatum Crœſum, Græcis credimus, ni ueternum primo quoq; excutiant tempore. Scitiſſima eſt Pompeĳ ad hoc ipſum ſententia. Nam diſſidente illo apertius iam cum Cæſare, Marcellinus ex ĳs unus, qui eſſent ad honeſtiorem locum à Pompeio producti, eum in ſenatu proſcindere grauius cœpit, ut qui Cæſaris partes mutato conſilio, foueret. Quo nomine commotior Pompeius, Nónne erubeſcis, inquit, ó Marcelline, dum honeſtè minus de meis rebus loqueris? An excidit, Opera mea ex muto te uocalem factum, ἐκ δὲ πειναττικοῦ ἐμετικόν, hoc eſt, ex famelico quoq; uomitorem? Certe qui auidius in dies epulis diſtenduntur, & ultra quàm genuinus ſtomachi calor perficere queat, infarciuntur, aut quotidianam cruditatem Laconicis excoquunt, aut uomitu leuant, aut catharticis extrudunt. De uomitu, primo Canonis Auicennæ: Quum, inquit, uorãdi aſſiduitate repletio ſuperfluxerit, aut eius quod eſt in ſtomacho quiſpiam inundauerit motus, ad uomitum eſt feſtinãdum. Sed & alibi Princeps idem: Hippocrates, inquit, uomitum collaudauit quot menſibus per biduum nõ interciſum, ut ſequenti educatur, quod priore haud quiuerit. Hac autem ratione ſanitatis pollicetur ſecuritatem. Sed frequentius hoc agere, arbitratur malum. Nam & Raſis quarto Almanſoris: Vomitus, inquit, admitti frequenter haudquaquam debet, inde nanq; ſtomacho inſigne infertur nocumentum, quippe cuius uirtus deſtruitur. Rarenter ſi fiat, approbatur uel Galeni auctoritate, quarto De utilitate particularũ. Sed & Raſis idem

poſt nimiam cibi ingeſtionē fieri ſuadet, aliàs durum eſſe ait. Alibi uero uomitus temperati hæc recenſet emolumenta, in primis expurgari ſtomachum ſcribit, digerendi facultatem effici auctiore, corpus detergi ac nouari, caput cum ſenſu leuius fieri, uiſum acui. Plinius undecimo Naturalis hiſtoriæ: Vomitiones, inquit, homini ad hæc in remedium excogitatæ, frigidiora corpora faciunt, inimicæ oculis, maxime autem dentibus. Cornelius Celſus Medicinæ primo, Vomitum quotidianum ei qui ualere ac ſeneſcere optarit, reijciendum commonet: nam & Aſclepiades in uolumine De tuenda ſanitate, uomitum excluſit: offenſus puto eorū conſuetudine, qui quotidie reiectando uorandi facultatem moliuntur. Nam plerique (ut cenſorie queritur Seneca) uomunt, ut edant: edunt, ut uomant: epulas quas toto orbe conquirūt, nec cocoquere dignantur. Et alibi idem auctor: Quid enim, oro te, liberale habent iſti ieiuni uomitores, quorum corpora in ſagina, animi in macie, & ueneno ſunt? Plutarchus porro uomitus & alui ductiones medicaminum ui, eſſe ſcribit μιαρὰ παραμύθια πλησμονῆς. id eſt, mala repletionis ſolatia: certandum potius ὑδροποσίᾳ καὶ ἀσιτίᾳ, id eſt aquæ potu ac inedia, decurrendum πρὸς κλυστῆρα, id eſt ad clyſterem. Medicamenta uero eſſe ueluti ecbolia et phthoria, quibus intemperantes mulierculæ partum abigant, ut impleantur denuo & Venerijs perfruantur delicijs. Illud non tranſiluerim: eſſe Gręcis drimyphagiā, quum ciborum acremēta, ſiue (ut ait Palladius) acredines quæruntur, quibus obturbetur ſtomachus, atque ad uomitum fiat procliuior. Emetica uero cenſentur, id eſt ad uomitum propēſiora, quę ſunt εὐρυσάδη, id eſt pectoris lati. Ex grāmaticorū uero theſauris illud eſt, Bene potos quoſdam uomere conſueſſe: id nōnulli κοτταβίζειν dicunt, ſiue cotabiſſare. Vas eiuſmodi negotio accommodum dicitur lecanion, item lebetion. Sed & ſcapham nuncupauit in Anagyro Ariſtophanes. Lecanion & delicatus dicitur cibus. Lecane peluim indicat: unde illud parœmiodes in Lucullo apud Plutarchum, λεκάνη δελφῖνα οὐ χωρεῖ, Delphina peluis non capit: utimur innuentes re pretioſa quem uideri indignum. Sicuti apud Seleuciam ſuperbe pronūtiauit rhetor Amphicrates, quum amplius rogaretur, artis ſuæ documenta inibi promeret.

Nil prorſum corpori indulgendum uoluptatis nomine. Iuliani imperatoris hiſtoria. Sophoclis dictum. Carcerem inſtruere, quid ſit. De Platone, Pythagoreis, & Plotino, & Ageſilao. Cap. X

PLato non minor bene uiuendi, quàm ſciendi magiſter, Tantum, inquit, corpori indulgendum, ut philoſophiæ miniſterium præſtare poſſit. Nam & apoſtolus Paulus ille celebratus magiſter gentium, Non oportere, ait, nos prouidentiam aliquam corporis habere uoluptatum nomine. Quoniam qui curioſius intentiusque illi uacant, animam uero cuius eſt imperare proprium, deſpectui habent: nil admodum ab ijs diuerſi uidentur, qui ut organa quam optima habeant, ſummo ſtudio conquirunt: artem uero, cuius gratia comparantur, negligunt. Quamobrem, inquit magnus ille Baſilius, ratio diuerſa potius ſeruāda. Nam caſtigare corpus, & compeſcere illius impetus, ut immanem quandam belluam, oportet, & eiuſdem aduerſus animam temerarios motus rationis habenis compeſcere: nec uoluptatibus frena remittere, animæ curam prorſus abijciendo, ne inſtar aurigæ, impetu equorū & uiolentia rapti feramur in præceps. Nam imperator Iulianus, qui in Perſica interijt expeditione, turpiſſimum uideri pronuntiauit, animæ præditū excellentia, corporis gaudia captare. Quod ab eo dictum ueriſſime inde abunde liquet, quoniam ab coniugis interitu Venerijs prorſum abſtinuit, ceu attentius obſeruaret, quod de Sophocle apud Platonem legimus, lętari eum iam ſeneſcentem conſueſſe, quia pręrabidi tyranni tendiculis euaſiſſet. Menſa uero, ut ſomni parſimoniam non memorem, adeo utebatur tenui, ideoque admiranda, ut uideretur alioqui ad inopiam recaſurus. Ariſtotelis decretum eſt ex Moralium ſecundo, In uniuerſis ab uoluptate cum primis cauendum, quando de ipſa incorrupti haud iudicamus. Proinde ut Troiani ſenes, inquit, erga Helenam ſeſe habuerunt, ſic & nos ad uoluptatē ipſam eſſe affectos decet, paſſimque illorum uti uocibus: hoc enim pacto ab ea ſecreti minus delinquere coperiemur. Propterea Pythagoram ferunt, quum audiſſet quendam ex familiaribus, cibis exercitatio

nibusq́;, ut pinguis fieret curare, dixiſſe, Non ceſſare illum moleſtiorem ſibi carcerem inſtruere. Quæ res cedere in prouerbium poteſt de ijs qui teterrimi mancipij, ut ſic dicam, ſaginæ intenti nil omnino ſuſpiciunt, uel proſpiciunt: ſed proni, uelut pecora, terrena modo meditantur & cogitant, tanquam quod ſupra nos eſt, noſtræ omnino curæ non ſit, optimeq́; cum illis decidat fortuna, ſi numeroſis & fumantibus patinis titillatur relangueſcens appetitus, diſtenditur uenter, Sardanapali obuoluuntur plumis, anima uoluptatum congerie remollita fatiſcit. Neq; uenit in mentem, Platonem, quum corporis habitudine uteretur nimium proſpera, quæ ueluti uitis luxurians foret reſecanda, Academiam inſalubrem Atticæ locum delegiſſe, qua quod redundans nimiumq; ſentiebat, loci intemperie ſupprimeretur. Quid, quod peritiſſimi ex medicis aſtruunt, ſummam corporis ualitudinem eſſe periculoſam? Ita profecto eſt, corpus hoc animi pondus ac pœna eſt, premente illo urgetur, in uinculis eſt, ni ſapientiæ ſtudium acceſſerit, & illum reſpirare naturæ rerum ſpectaculo iuſſerit, ac à terrenis dimiſerit ad diuina. Equidem maiores ſumus, & ad auguſtiora geniti, quàm ut corporis noſtri mancipia ſimus, quod non aliter inſpectare decuerit, quàm ut arctius libertati noſtræ obiectum, circunductumq; uallum, ac planè loriculam. Huius habitaculi ueneficijs imbuti ac deliniti, ut Porphyrius ſcienter & ſenſit & docuit, altiore hic opprimimur ſomno, propterea diuina contemplaturis abſtinentiam ab animalibus neceſſariam arbitratur. Quando & ueterum ſapientum pleriq; omnes ſumma declinabant cura, quicquid animam arctius corpori adnecteret, ac (ut ſic dicã) ferruminaret. Vnde notiſſima Pythagoreorum expetita ſolitudo ac templorũ lucorumúe inhabitatio: & quorũdam etiam celebrata occæcatio, ne quid uſquam foret, quod contemplandi ſuauitatem interpellaret. Tantum aberant, ut corporis ſaginæ uacarent attentius, qua carcer obſepitur durior. Temperare nequeo mihi, quãdo huc producti ſumus, quin Plotini philoſophi ſæculo illo ſingularis ſententiam ad hæc maxime facientem, huic inſeram loco. Auctor ſiquidem Porphyrius eſt, uirum hunc ſumma ſapiẽtia, pudore quodam affici ſolitum, quòd anima eius eſſet in corpore, proindeq́; quibus eſſet ortus parentibus, neq; etiam qua patria oriundus, æquo animo narraſſe. Idem quinimmo tantopere indignabatur, effigiem corporis tradere pictoribus & plaſtis exprimendam, ut quum Amelius obſecraret, ut imaginem ſuam permitteret effingi: Quaſi uero, inquit, non ſatis hanc imaginem ferre ſit, quam natura nobis ab initio circumdedit, etiam cenſes imaginis huius imaginem diuturniorem inſuper poſteris, ut opus ſpectaculo dignum, relinquẽdam. Scribit Xenophon, quod propoſito noſtro uehemẽtius inhæret, Ageſilaum illum magnum & Spartanorũ regem, corporis imaginem ſibi ſtatui ſumma ui abnuiſſe, quum id ei gratificatum irent nonnulli. Cæterum animi elaborare monumenta, nunquã deſtitiſſe, quum ita conciperet, Illud ſtatuariorum, hoc ſuum ipſius eſſe opus: rurſumq; id eſſe locupletum, hoc autem bonorum. Meminit hiſtoriæ in quadam ad Luceium epiſtola etiam M. Tullius. Sed redeo ad Plotinum, cuius morientis uerba literis planè aureis, & ſi quid auro reperitur etiamnum pretioſius, perſcribenda: quia quid noſtrum cuiq; meditandũ obeundumq; ſit, ſumma ueritate præſcribunt, non duxi per incuriam tranſmittẽda. Nam quum iamiam foret animam acturus, perrexit ad eum inuiſendum Euſtochius, ſicuti ab eodem relatum ſibi, Porphyrius ſcribit: habitabat is Puteolis. Ad huc (inquit Plotinus) te expecto, atq; equidem iam adnitor, quod in nobis diuinũ eſt, ad diuinũ ipſum quod uiget in uniuerſo, redigere. ſpiritumq; his uerbis emiſit. Quamobrem omne ſtudium adhibere, ut corpori quàm optime ſit, hominis eſſe uidetur ſeipſum ignorantis, nec intelligentis oraculum uiri magni, Non eſſe hominem id quod uidetur. Nec cuiuſmodi ſit honeſti facies, quæ ſi oculis cerneretur (ut in Phædro docuit Plato, & eſt à M. Tullio repetitum) mirabiles amores excitaret ſapientiæ. Corpus certè uiuentis hominis, quia ſit planè carcer, ab Homero ſemper dicitur demas, ſicut mortui ſoma: quoniam ut docuit Plutarchus, relinquatur ceu σῆμα. Eſſe autem Plotinum humanis perfunctum, ſcribit Firmicus, quum per totam eius cutem magnis humoribus nutrita peſtis erupit, ut putre corpus, deficientibus membris, corrupti ſanguinis more tabeſceret, perq́; omnes dies ac horas, ſerpente morbo, minutæ ulcerum partes

tes

tes defluerent:& quicquid pauloante integrum uideras,ſtatim confecti corporis exulceratio deformaret,ut ſic corrupta & diſſipata facie, tota ab illo figura corporis diſcederet,ac in mortuo(ut ſic dicamus)corpore ſolus ſuperſtes retineretur animus.

Homo uerus quid ſit, ex Platonicorum ſententia. Duas eſſe quodammodò in nobis animas. Valeriani imperatoris uirtutes eminentiſſimæ. Cap.XI

QVamuis autem maiore ſit opus ſapientia,ut quiſque noſtrum quid tandem ipſe ſit,perſpicere ualeat,& ex unguibus(quod dicit̃)agnoſcere:præſertim quod ſingularis neceſſaria uidetur mentis expiatio,ſine qua ueluti lippitudine craſſiore obſeptis obſtipatisq; oculis uibrans ſolis lumen pati nequimus. Naturę intima certe pertingere,prorſum impoſſibile. Expiationum uero illa efficax in primis, uoluptatum, quas ſenſus pernicioſi ſatellites prætendunt, contemptus. Tamen in præſentia pro uirili promere iam enitar, quæ mihi Platonicorum magiſtra lectio ſuggerit,ex qua uelut cella quadam proma, mira ſæpe nobis ſufficitur rerum excellentia. Igitur hominem uerum,inquiunt,non eſſe corpus,illud argumento eſt,quoniam hoc utimur ut inſtrumento. Neq; item eſt uita corpori propria & adnexa addictaq;, quando hæc nobis eſt cum brutis quoq; communis, & quia nonnunquam huic ratio ipſa,per quam ipſi ſumus,aduerſatur & imperat. Non porrò quiddam ex corpore & eius uita propria conſurgens,hoc enim eſt animal. Non deniq; ex anima rationali & uiuente irrationali coniunctum,quoniam ex indiſſolubili et diſſolubili unum confici nequeat. Sed quod & antea multo fuiſſe ab Homero uate ſancitum,acute comprobat Plutarchus,hominem eſſe animam,id eſt ſubſtantiam incorpoream rationalem,ex diuino quidem intellectu exiſtentem, in ſe uero conſiſtentem,corpori autem nõ inhærentem,ſed potius aſſiſtentem,atq; ipſa ſui præſentia uitam hanc producentem in corpore, ex qua & ipſo corpore compoſitum animal appelletur. Vita autem huiuſmodi animatio & uiuificatio dici debet:communi tamen licentia,illam quidem animam dicimus primam,hanc uero ſecundam,atq; à prima eiuſq; uiribus ſecundam,uireſq; eius oriri. In prima quidem ab intellectu ratio,à ratione imaginatio proficiſcitur. In ſecunda,uires quoq; tres pręcipuæ ſunt:imaginatio,id eſt communis ſenſus quidam:deinde ſenſus exterior in partes quinq; diuiſus:poſtremo potentia genitalis,quæ & natura uocatur,generationis,augumenti,nutritionis origo. Porrò non eſſe animam cõpoſiti partem,in libro De beatitudine ſignificat Plotinus,ubi ait, Animã non eſſe cõiuncti portionem,teſtatur ipſa eius à corpore ſequeſtratio. Vbi ſeparationem intelligimus duplicem:unam per moralem philoſophiam,qua ſe à perturbationibus corpori ſeruiẽtibus ſegregat:alteram per contemplatiuã,qua ſe à ſenſibus et imaginatione ſeiungit. Debet uero philoſophus ad utentem rationem inſtrumentũ hoc cõuertere, ut ei libentiſſime pareat,& rationem ipſam ab hoc uſu ſeuocare,quoad fieri poteſt,ad contemplandum. Vel id prorſum agere quod Valerianus,de quo quũ de cenſore creando in ſenatu ageretur,ita pronuntiatũ uoce omnium una, ſcribit Trebellius Pollio, Valeriani uita cenſura eſt:Is de omnibus iudicet, qui eſt omnibus melior: is de ſenatu iudicet,cui nullum inuri crimen poteſt:is de noſtra uita ſententiam ferat,cui obijci quicquam nequit. Valerianus uel ab incunabulis tantum non cenſor fuit: Valerianus in tota uita cenſor,prudens ſenator,modeſtus,grauis,amicus bonis,tyrannorum hoſtis,criminoſorum inimicus ac uitiorum multo magis. Cenſorem hunc accipimus, imitari hunc omnes uolumus,genere hic eſt primus,ſanguine præcellens,uita emendatus,doctrina clarus, moribus inſignis,exemplũ antiquitatis. Hic tamen talis tantuſq; mox imperator ab Perſarum rege Sapore infeliciter captus memoratur.

Hominem ab alijs finiri ex anima corporeq; concinnatum. Homo interior & exterior qui ſit. Cap. XII

AT qui dicat aliquis,uideri quidẽ hæc acute ſatis ſolerterq; excogitata,eſſe tamen pręter communem hominum conceptum,quando ut Auguſtinus ſcribit,nõ totus homo,ſed pars melior hominis anima eſt:at quũ eſt utrunq; coniunctũ ſimul,tunc demum cõſurgere conflariq; hominis nomen. Quod tamen & ſingula ſibi uendicent, ſiquidem cõmuni quadam

loquendi lege, illatum conditorio hominem pronuntiamus, corpus tantum intelligentes: rurſumq́ ad cæleſtia tralatum, aut in barathri ſupplicia intruſum, dum animam modo ſignificamus. Cui rationi ſeu cõſuetudini calculum adijcit etiam ſcriptura, animam interiorem appellando hominem, corpus uero exteriorẽ, ceu duo planè ſint homines, quum ſimul utrunq; ſit homo unus. Significare obſcurius hoc ipſum Euſtathius quoq; animaduertitur, ubi αὐτὸς inquit, id eſt ipſe, nunc quidem dicitur de anima tantũ, nunc de corpore uel mortuo: ut apud Homerum,

αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσι.

Nunc uero & de utroq;, id eſt homine cõpoſito. Proinde perpendendũ amplius, qua ratione dicatur homo ad imaginẽ dei factus: & eſſe item terra pronuntietur, denuoq́ in terram abiturus. Dici nanq; illud rationalis animæ intuitu, palã fit acrius inſpectanti, qualem deus inſufflando, uel (ſi cõmodius dicitur) inſpirando indidit homini, id eſt hominis corpori. Hoc autẽ corporis ratione, qualem hominẽ ex puluere finxit Deus, cui & animam eſt impertitus, ut ſic concinnaretur animale corpus, id eſt homo, in animam uiuentẽ. Varro item ille doctiſſimus, quum animaduertiſſet, in hominis natura duo eſſe quædam, corpus & animam, addubitauit primum, an hominis appellatione intelligi tantum anima deberet, cui ita foret corpus, ut equiti equus: an corpus tantum aliquo modo ſe habens ad animam, ſicuti ad potionem poculum. Mox uero hominem non animam ſolam ſtatuit, non item corpus, ſed quod ex utriſq; cõſurgit: proinde ſummum hominis bonum, quo euadat beatus, ex utriuſq; rei bonis conſtare.

Adam & Euæ allegorica ex Platonicis ſignificatio. Cap. XIII

VErum nec uacantis operæ fuerit, attexuiſſe huic potiſſimum loco, qua ratione Moſaicam doctrinam, & uelata myſteria Plotinus, Origenes, & Ammonius per allegoriæ acumina ſecretiora ſint interpretati, etiam ſi facta nobis alibi quoq; mentio eſt. Aſtituunt enim primum perſonas duas, hominem ipſum quaſi Adam, & humanum animal inde emanans atque degenerãs, quaſi Euam, quæ ex conſopito Adam tracta narratur: quoniam animal ex ſe tunc propagat anima, quando ex priore inter cæleſtes uigilia ad naturalia labens, diuinorumq́ oblita iam dormit, & ſomniat. Proinde tunc affundere uitam corpori dicitur, Euæ nomine ſignificatam, quæ & prior errore deuio prolapſa, illius denique ſuffragium impetrat. Quamobrem quum eſſe traduntur duo in carne una, duas uelut in corpore uno animas recte accipi poſſe, arbitrantur. Verum, hæc ſint illorũ placita, nos ne latum quidem unguem à Chriſtianorum patrum ſcitis reuellimur.

Argiuo ſcuto dignus, prouerbium, quam rationem habeat præter Zenobij ſententiam. Certaminum feſtorum prẹmia uaria. Sagma quid. Plutarchi locus explicatur ex Arato. Defenditur lectio in Lactantio grammatico. Scutum ſacrum. Sigmata in ſcutis. Sagmaria. Solenoides. Scutariæ fabricæ, & id genus aliæ. Cunicularij. Sacos cur dicatur. Scuta genibus illiſa quid indicarent, ac quid peruerſa. Cap. XIIII

ARgiuo clypeo dignus, dicitur ex parœmia, ut Zenobius ſcribit, de eo qui eximia ob generoſitatem ueneratione ſit dignus: idq; ex argiuorum ueteri more propagatum, quo honeſtioribus pueris cõtribueretur honor is, ut ſcutum geſtantes pompam ducerent. Cæterum, quę fuerint eius rei initia, non ferè traditur. Ego tamen omnem (quod dicitur) lapidem proruens uideor aliquid eruiſſe certius, quod & protinus hiſce libellis inſperſi. Legimus uero, fuiſſe Argiuorum regem Enhippum felicitatis miræ, cuius clypeum, qui apud Græcos inſigniter rem geſſiſſet, accipiebat, ut per urbem incedens honeſtaretur, unde obrepſerit in ignauos prouerbium, cuius etiam meminerit Callimachus. Mentio item & regis & ſcuti, eſt apud Papinium hiſce uerſibus:

Celſam ſubeuntibus arcem,
In gradibus ſummi delapſum culmine templi
Arcados Enhippi ſpolium cadit, æreus orbis.

Lego item in Græcis auctoribus, apud Argos celebrari conſueſſe feſta certamina He-

ræa quę dicerentur, ac Hecatombęa: in quibus uincenti æneũ contribueretur ſcutum, ſicuti apud Achaiæ Pellenem in Theoxenijs, ac Hermæis chlæna, quam nos lænam dicimus. Apud Marathonem in Heracleis argentea phiala. Quippe hoc genus panagyres paſſim in Græcia celebrabantur, uti Thebis Iolaia, quæ & Heraclea: Megaris Diocleia: apud Aeginam Aeacia, & Delphinia. In Geræſto Gereſtia propter Neptunum. Amarynthia in Eubœa. Porrò in hac ſcuti mẽtione addamus & aliud quod uſui ſit legiſſe: ſcuti thecam dici ſagma, teſtimonio Ariſtophanij interpretis in Comœdia cui titulus ἀχαρνῆς, ſuper eo poetæ uerſiculo, τίς γοργόν' ἐξήγειρεν ἐκ τοῦ σάγματος; quis Gorgona excitauit ex ſagmate? Nam ſage, inquit, id eſt σάγος, ſcutum indicat: unde & panſagia dicatur panoplia, id eſt armatura. Sagmatis meminit etiam Sophocles, κάλλιστα τεύχη δ' ἐν καλοῖσι σάγμασι.

Lactantius grammaticus in Thebaidos nonum: Corythus theca, inquit, arcus ſolius, ſicut pharetra ſagittarum, ſagma ſcuti. Quem tamen locum uelut repaſtinaturus quidam, expuncta lectione tum uetere, tum etiam uera (ut conſtat) ſacconiam repoſuit, errore manifeſtario. Sagma inuenies & apud Pollucem Onomaſtici ſeptimo, καὶ σάγμα τὸ ἔλυτρον, τὸ τῆς ἀσπίδος. ſed & libro decimo, ſagmata iumentorum ex quorundam ſententia, Philippicorum quinto inueniri, ſcribit. Quin & Leuitici quintodecimo: Sagma ſuper quod ſederit, immundum erit, quo nomine uel ſellam interpretãtur, uel inſtratum, quo mollior fiat ſeſſio: proinde in Hebræo equitaturam haberi. Sagma pro aceruo accepiſſe Plutarchus animaduertitur in Catonis ſenioris uita, εὗρε μόλις ἐν πολλοῖς σάγμασιν ὅπλων, καὶ νεκρῶν σώμασι. Non prætereundus Plutarchi eiuſdem locus in Arato, quem ſcribit apud Corinthum paraſſe περιστολὰς μικράς. & mox aſſuiſſe εἰς σάγματα: quod capſas indicare interpres eſt ſuſpicatus. Tradunt Græci, canthelia dici aſinorum ſagmata, & quæ his imponuntur, texta uiminea. In puppibus quoq; pro curua ligna ſcænæ gratia ſtruendæ, canthelia uocari. Sigmata ſcutorum inuenimus apud Xenophontem Rerum Græcarum quarto: ea uidentur fuiſſe inſignia elementi figura, quibus uterentur Sicyonij, οἱ δ' ἀργεῖοι ὁρῶντες τὰ σίγματα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὡς σικυωνίους, οὐδὲν ἐφοβοῦντο. Et mox, δώσει ὑμῖν τὰ σίγματα ταῦτα. Ab ſagmate porrò ſagmarias dici mulas, animaduertimus. Sagmaria Sudas interpretatur, τὰ βαστάζοντα τὴν ἀποσκευὴν, καὶ μετακομίζουσαν τῶν στρατιωτῶν. Equum ſagmarium leges apud Lampridium in Heliogabalo. Scuta quædam comperi ab Dione in Macrino dici ἀσπίδας σωληνοειδεῖς, tanquam fiſtulæ aut aluei præferrent imaginem. Eſt apud Arrianum ſcuti ſacri mentio, quod de Palladis templo quum detraxiſſet Alexander, eo ſemper prælato, prælia inibat. Scutarias fabricas legimus quandoq;, ſicuti & loricarias, item arcuarias, in quibus ſagittæ, miſſilia, caſſides, omniaq; armorum genera coaptari conformariq; in exercitu etiamnum aſſuerant: ubi, quicquid uſum ex ſe præſtaret commodum, non inſuper habebatur, quando & cunicularios nec defuiſſe, palàm ſit, quibus una ducendi per ſubterranea cuniculos, Beſſorum more, incumberet functio. Scutum Græci quandoq; σάκος dicunt, ab Sacis inuentum primo, uti conlectatum grammaticis eſt. Non pręteręundum uero quod in auctoribus eſt obſeruatum, ſi genibus illidantur ſcuta, proſperitatis uideri indicium plenum. Nam quum haſtis feriuntur clypei, iræ documentum eſt, ac doloris inſigne. Verum, ſi peruerſa geſtentur ſcuta, defectionis indicium eſt uel apertiſſimũ. Porrò ſcutum hoſtibus oſtentaſſe, proditionis fuiſſe argumentum, palàm hiſtoria ſexta Herodotus facit. Illud uero ex hiſtoria ſuperpondium fuerit: oſtentabat Aphricano iuniori adoleſcens quidam affabre compactum ſcutum, & exquiſitius expictum: at is, Decet, inquit, Romanum uirum in dextra magis, quàm in ſiniſtra ſitam ſpem putare.

Iouem lapidem iurare, apud Gellium quid ſit. Ciceronis locus explicatur ex Epiſtolis. Priui ſilices. Priuæ uerbenæ. Cap. XV

Gellij ex primo Noctium Atticarum uerba hæc ſunt: Iouem, inquit, lapidem, quod ſanctiſſimum iuſiurandum eſt habitum, paratus ſum ego iurare, Virgilium hoc nunquam ſcripſiſſe. Quæſitum memini ex me à doctiſſimis iuuenibus, dum Patauij iſta muſſitaremus, quid ſibi uellet lapis Iupiter apud Gel-

lium auctorem perilluſtrem & facundię haudquaquã extritæ obuiaecq;. Reſpondi tum pro tempore, arbitrari me loci eius nubilum Sexti Pompeij enarratione diſcuti clariſſi me, apud quem legiſſem, iuraturos per Iouem, lapidẽ tenere ſilicem ſolitos, eiuſmodi ſere uerba enuntiantes, Si ſciens fallo, qui me deſpicit, ſalua Vrbe arceq;, bonis eijciat ut ego hunc lapidem. Ad quam uerborum conceptionem amplius penſitatiusq; inſpi cienti, alluſiſſe M. Tullium liqueret Epiſtolarum familiarium ſeptimo, per maximam interpretũ hallucinationem: ita enim ſcriptum inuenias, Delicię uero tuæ noſter Aeſo pus eiuſmodi fuit, ut ei deſinere per omnes homines liceret: is iurare quũ cœpiſſet, uox eum defecit in loco illo, Si fallo ſciens. Meminit T. Liuius ab Vrbe condita libro pri mo & uiceſimo: Eacq;, inquit, ut rata ſcirent fore, agnum læua manu, dextra ſilicem reti nens, ſi falleret, Iouem cæterosq; precatus deos, ita ſe mactarent, quemadmodum ipſe agnum mactaſſet, & ſecundum precationem caput pecudis ſaxo eliſit. Sed & alibi Titus Liuius idem huiuſmodi iuriſiurandi formulam latius exſequitur. Verum, ſi quid etiamnum ſubſultare uidetur apud ingenia lectionis multæ, & id genus quæſtiunculis perexercitata, audiant quęſo Polybium ita ſubſcribentem: Ergo, inquit, Carthaginienſes deos patrios iurati ſunt, deinde Romani, per lapidem ſecundum uetuſtiſſimum ritum, Martis Quirinicq; numinibus additis, iuſiurandum præſtiterunt. Ritus uero lapidis fuit huiuſmodi: Fecialis ſumpto in manibus lapide, poſtquam de fœdere inter patres conuenerat, hæc uerba dixit: Si recte ac ſine dolo malo hoc fœdus, atq; hoc iuſiurandum facio, dij mihi cuncta præſtent felicia: ſin aliter aut ago aut cogito, cæteris omnibus ſaluis, ſolus ipſe peream, uti lapis hic e manibus meis decidet. Nec loquutus plura, manu lapidem excuſſit. Apud Græcos irroborauerat mos, ut iurantes mydrum tenerent: eſt autem eo nomine ignitum ferrum, fœdusq; tandiu perſeuerare comprecarentur, quandiu latuiſſet mydrus, quem mox in mare deijciebant. Meminit in Antigone Sophocles. Sed & Callimachus,

φοινίην μέχεις καὶ μῦλιν μέγας ἀγκλὶ μύδρος.

Priuos lapides ſilices, priuasq; uerbenas ſecum fœciales ſolitos ferre, prodit Romana hiſtoria.

Haſtarum auctoritatem fuiſſe ueteribus religioſam. Materæ deæ. Haſta pura, & præpilata quæ ſit. Sceptrum Agamemnonis pro deo. Tyli ferrei. Haſtam & caduceum mittere. Caducei ratio. Quid cerycium, & quid ceryces. Seneca declaratur. Præconum ſpecies. Plutarchi locus reſtituitur ex Pelopidæ uita de Alexandri Pherei haſta. Cap. VI

HAſtas, in ueteribus memorijs legimus, regij faſtigij inſigne diadematis loco fuiſſe, quas dixere Græci *σκῆπτρα*. Nam & à rerum origine deorũ immortalium uice cultas, obſeruatum item eſt. Ex cuius ritus memoria diu quoq; cuſtoditum, ut deorum ſimulacris adderẽtur. Hinc lectum eſt, eſſe in Sicilia urbem, cui nomẽ Aegion, antiquiſſimã quidem & dearum religione celeberrimã, quæ Materę nuncupentur, quarum ſimulacris tum Meriones, tum Vlyſſes haſtas affixerint, inſcriptis etiamnum dicantium nominibus. Scribunt Apollonij interpretes, ab Cæneo adeuntes compulſos per haſtam iurare: cui, neglecto deorum cultu, preces fundebat, rem quoq; faciebat diuinam. Quippe factus elatior, ut ſcribit Euſtathius ſuper Iliados primum, quòd Neptuni munere ex puella uir eſſet factus, prætereaq; inuulnerabilis, & (ut Græci dicunt) *ἄτρωτος*, in fori meditullio ſurrectam fixit haſtam, proq; deo cenſeri iuſſit. Sed & Pheræus Alexander immanis tyrannus ac ſanguinarius, quum auunculum Polyphrona peremiſſet, haſtam qua facinus obierat, coronatam ſacrauit, eiq; ut deo rem facere diuinam perrexit, tychona appellans, id eſt *τύχωνα*: puto, quòd ictu haud foret fruſtratus, *πρὸς τὸ τυγχάνειν*. Locus hic eſt planè interpellatus in Pelopidæ uita, incurioſe admodum, ne dicam inſcitiſſime donata Latinitate. Quin & in T. Liuij hiſtoria ab Vrbe condita libro quadrageſimo, lectum eſt, nuntiaſſe pontifices inter prodigia alia, haſtas motas. Et libro primo ſecundi Punici belli, Lanuuij haſtam ſe commouiſſe, quam ſcilicet Iunonis ſignum tenebat: ſed & haſtam Martis Præneſte ſua ſponte permotam, idem tradit. Curitinq; Iunonem dictam

tradunt

tradunt ab huiuſmodi haſtæ latione, quæ lingua Sabina Curis diceretur: quod Sextus Pompeius refert. Vnde à priſcis inſtitutum, ut nubentiũ caput haſta comeretur, quam cælibarem nuncupabant, quod ſint in Iunonis tutela matronæ conſtitutæ. Eius certe ſigillum in pilo ſublatum Plutarchus tradit. Qui auctor item eſt, lanceam in regia poſitam fuiſſe Martis nomine inſignem. Lancea quoq; donari ſolitos, qui in bellis acriter ſtrennueq; pugnantes laudem meruiſſent. Id ideo inſtitutum Sextus Pompeius refert, quia haſta, ſumma armorum & imperij erat: quamobrem & captiuos ſub ea ſolitos uænire, quos Græci δορυαλώτους καὶ δορυλήπτους uocant. Sicinium Dentatum Plinius ſcribit fuiſſe donatum haſtis puris duodeuiginti. Haſtam puram grammatici intelligunt ſine ferro. Id enim fuiſſe præmium apud maiores eius qui tunc primum uiciſſet in prælio, ſicuti ſcriptum in libris De gente populi Romani: unde poeta nobilis,

Ille uides pura iuuenis qui nititur haſta.

Donatus puram quidem accipit ſine ferro: ſed addit, pacis id eſſe ſignum, non belli. Præpilatas inuenimus haſtas dici, quæ ferreas habent cuſpides, quaſi prçferratas: quanquam & præpilatum ſit quoq;, quod ferro utiq; caret, ſed in mucronem tamen eſt exacutum, ut locuſtarum cornua, quibus natant. Præpilata uidentur Grçcis & Herodoto hiſtoria ſeptima, recte dici τυλωτά, uelut callo obdurata, quod τύλον uocant. Ruidũ pilum in Plinio accipiunt eruditi, non tam quòd ferrum non habet, quàm quòd aſperum impolitumq;. Auctor ex Artemidoro Strabo eſt, Megabaros Aethiopas cõſueſſe clauis quas geſtitant, addere tylos quoq; ferreos. Cheroneos legimus ex dijs omnibus colere præſertim ſceptrum, quod Vulcanum affabre feciſſe, Homerus ſcribit, datumq; Ioui, à quo diu poſt ad Agamemnonem peruenerit. Appellant autem δόρυ, id eſt haſtam. Templũ quidem publice nullum ei dicatum uiſebatur: nihilominus quotdiebus res illi fiebat diuina, apponebatur & menſa omnifariam carnibus ac bellarijs onuſta. Legimus fuiſſe uetus adagium, quod ex Pauſaniæ monumentis eſt, haſtam & caduceum mittere, quod eſt (ut arbitror) permittere, ut pro arbitrio quis bellum ineat, ſiue etiam pacem amplexetur. Docet id Polybius libro quarto: Quod quum, inquit, Rhodij intellexiſſent, propoſitum ſuum ad finem perducere cupiẽtes, legatum ad Byzantios Aridicem miſere, ac cum eo Polemoclem cum triremibus tribus, uolentes, id quod in prouerbio eſt, haſtam ſimul & caduceum Byzantijs mittere. Aut de ijs dicatur qui adhortantur quidẽ, ſed interim etiam minantur, uel qui pacem utiq; oſtendunt, ſed bellum mox inferunt. Scimus prçterea Carthaginienſes, quum bellum uellent, Romam haſtam miſiſſe. Caduceum uero eſſe pacis inſigne apud Græcos, caduceatorum quoq; nomen demonſtrat: ſic enim uocantur, qui ad pacem mittũtur legati. Apud barbaras gentes, inquit Polybius, florentes capiti corollas impoſuiſſe, pacis fere eſt atque amicitiæ ſignũ. Qua uero forma caduceus foret, ita in Græcis auctoribus adnotatum inuenimus: Cerycium, inquiunt, lignum erat rectum, utrinq; duos cõtinens ſerpentes implexos inuicem, ita ut ſe mutuo & ex aduerſum intuerentur, quales illi uocant ἀντιπροσώπους. Ferunt id caduceatores, & inde illis iniuriam intuliſſe, maximum habebatur nefas. Et rectum quidẽm lignum συμβολικῶς & operte orationis rectitudinem ſignificat: ſerpentes uero impliciti caſtra caſtris iuncta nobis innuunt occultius, quibus ſe diſſidentes conciliatura uoluntates, orationis inſerit uirtus. Sed de caduceo aliqua item in medẽdi ratione Plinius, plura Macrobius in Cœnis. Cerycium uero, ne quem Græca offendat dictio, caduceum planè ſignat. Nam eſſe id legatorum geſtamen, finit Pollux, quando & Mercurij uirga dicitur κηρυκίου ῥάβδος. quanquam & Cerycia uocant præconum ſeu caduceatorum mercedes, qui nuncupantur Ceryces. Habebantur uero hi generis non unius: nam alij myſtici erant, ſic dicti à Ceryce Mercurij filio, & Pandroſi Cecropis filiæ. Fuiſſe hos Athenienſes proprij generis, tradunt multi, & munus eorũm minus fuiſſe uulgare, coniectatio certa eſt. Nam & Seneca ſcribit: Non uis niſi conſul, aut prytanis, aut ceryx adminiſtrare rẽmpublicam. Cerycum honeſte meminit in Decem rhetorũ uitis Plutarchus. Fuere certaminũ item præcones, alij etiam in pompis, quidam uenalium quoq;. Cerycium porrò etiam præconium ſignat. Dicerem plura, ſed alieno loco ſatis multa: niſi quòd Euſtathij ſententiam prçterire nequeo

tradentis, Caduceatores aut cerycas fuiſſe ἀσύλους, id eſt nefas fuiſſe à quoquam uiolari, quod crederentur θεῖον γένος, id eſt diuinũ genus, ex origine quam præſtruximus: proinde in Odyſſea Vlyſſes exploratoribus comitem adiecit ceryca, διὰ τὸ ἄσυλον. Achilles uero cerycas Iouis nuncupat nuncios & hominum, quoniam ſacrificiorum quoq; miniſterio adeſſent. Athenæus quinetiam coquinariam exprimẽs dignitatem, eius eſſe argumentum cerycas Athenis ſcribit, qui & coquorum & butyporum haberent ordinem: quod prodidit Clidemus Protogoniæ primo. Ceryca item dicunt Græci, nos buccinum.

De auctionum haſta & magiſtris. Cicero & Fabius explicantur. Item locationum & ſalutis haſta. Cap. XVII

QVia uero dicebatur Romæ auctio haſtæ, res uel imperitis notiſſima, quũ publice ciuium bona diſtraherentur, hinc refrixiſſe haſtam eleganter pronuntiamus, quum deſitum tandem ſignificamus, ceſſatumq; uel à magiſtratu uiolento & ſordido, aut tyrannica rabie deſæuiendi in miſerorum bona. Nam & M. Tullius eloquenter & ſcite, haſtam Cæſaris refrixiſſe, dixit. Sed & haſtam ſperare ſcelerati ac perditi homines dicuntur, quod ex eadem eſt farina, qui ciuium affectant bona. Sicut haſtam uibrare dicuntur, qui ſanguinariam huiuſmodi conſectantur auctionem. Cicero De officijs ſecundo, Dum homines perditi haſtam illam cruentam & meminerint & ſperabunt. Quam P. Sylla quum uibraſſet, dictatore propinquo ſuo, idem trigeſimo & ſexto anno poſt à ſceleratiore haſta non receſſit. Lucius uero Sylla, quantum nobis ſuggerit hiſtoria, addidit & uocem intolerabilẽ. Nam quum poſita in foro haſta, ciuium bona uenderet, prædam ſuam ſe uendere, ſęuiſſime dictitabat. Proinde haſtam huiuſmodi perticam quoq; triſtem nuncupari nouimus. Et Tacitus Cornelius ſcribit, Heluidium Priſcum tribunum plebis aduerſus Sabinum ærarij quæſtorem contentiones proprias exercuiſſe, tanquam ius haſtæ aduerſus inopes inclemẽter augeret. Apud Tertullianum in Apologetico haſtarium dici legimus, uenditionẽ id genus: In haſtario, inquit, uectigales ſumus. Nec illud parte iſta omittendum, ut obſcuriſſimum Ciceronis & Quintiliani locum aperiamus: magiſtros dici, qui bona ſub haſta uendunt. Vnde id in Epiſtolis ad Atticum libro primo: Vnà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus & P. Scipio, & is quem putabat fore magiſtrum, ſi bona uænirent, L. Pontius. Et libro ſexto, De poſſeſſionibus hæreditatum & poſſidendis bonis, magiſtris faciundis uendendisq; ex edicto & poſtulari & fieri ſolet. Ex ijs inquam infertur lux uerbis Fabij libro ſexto De iocis: Peruenit res, inquit, uſq; in ænigma. Quale eſt Ciceronis in Pletorium, Fonteij accuſatorem, cuius matrem dixit, dum uixiſſet, ludum, poſtquam mortua eſſet, magiſtros habuiſſe. Dicebantur autem, dum uixit, infames fœminæ ad eam cõuenire ſolitæ, poſt mortem bona eius uæniebant: quanquam hic ludus per translationẽ dictus eſt, magiſtri autem per ambiguitatem. Hactenus ex Fabio. Ad hoſce porrò magiſtros fortè reſpexit Marcus item Tullius, ubi ait, Heus tu manũ de tabula, magiſter adeſt, in Familiaribus epiſtolis: etiam ſi non excidit, quid alibi præceptum à me ſit. Cæterum obſeruauimus & illud: haſtam in claſſicis auctoribus non de auctionibus uenditionibusq; modo dici, ſed & de locationibus, quæ publice fiant. Vnde aſſueti haſtæ appellati eleganter, qui eam conducere conſueuerunt. Docuit hoc T. Liuius ab Vrbe condita, uigeſimoquarto libro: Quum cenſores, inquit, ob inopiam ærarij ſe iam locationibus abſtinerent ædium ſacrarum tuendarum curuliumq; equorum præbendorum, ac ſimilium rerum, conuenere ad eos frequentes, qui haſtæ huius generis aſſueuerant, hortatiq; cenſores, ut omnia perinde agerent locarentq;, ac ſi pęcunia in ærario eſſet. Cornelius Nepos in Attici Pomponij uita, de hac item intellexiſſe uidetur, ubi ait, Ad haſtam publicam nũquam acceſſit, nullius rei neque præs neque manceps factus. Quin & Ouidius libro quarto De Ponto:

Aut populi reditus poſitam componet ad haſtam,
Et minui magnæ non ſinet Vrbis opes.

In Quintiliani uero declamationibus, haſtam ſalutis dici inuenies, de frumenti uendi-

tione

tione in fame ac penuria non ferenda. Sed ſi ſemel, inquit, ponis haſtam ſalutis & redemptores uitæ admittis, & nos admone, melius uendes. Apud Pomponium iureconſultum Digeſtis De origine iuris, ſic item lego: Deinde quum eſſet neceſſarius magiſtratus, qui haſtæ præeſſet, decemuiri litibus iudicandis ſunt conſtituti.

Haſtici ludi, ſiue xyſtici. De xyſto, & deriuatis inde. Trigonum apud Elidem, & maltho. Caſei ſpecies. De Aeganea & Ancyle bis, ac Gæo, & Sigymno. Item plura ad haſtas pertinentia. Cloſtra quid. Necnon quid rectis aut infeſtis haſtis uenire. Phalanx quid, & ceraunobolos legio cur dicatur. Pſili. Hoplitæ. Peltaſtæ. Currus bellici. Quadorum bellum. Cap. XVIII

HAſticos uero ludos, quos in Latina quandoq; hiſtoria lectitamus, Græce contenderim appellari xyſticos, uelut & gladiatores quoq; xyſticos nuncupatos, ſcimus, quòd haſtili uterentur, quod ξυστὸν Græci uocant: quanquam & eo nomine dicitur locus, in quo exercentur athletæ. Xyſti pro telo meminit Arrianus: Xyſtis, inquit, quæ prælongæ haſtæ ſunt, corneis aduerſus tela, quæ palta uocant, utebantur. meminit hiſtoria prima Herodotus, inter Crœſi donaria. Xyſtarchum uero pro gymnaſii principe legimus. Nuncupatur quandoq; dromos xyſtos, id eſt curſus xyſtos, ut in Ariſteæ Orpheo,

ἦν μοι παλαίστρα καὶ δρόμος ξυστὸς πέλας.

Id eſt, erat mihi palæſtra & dromos xyſtos prope. Xenophon in Oeconomico xyſtum pronuntiauit ſimpliciter, εἰ ἐν τῷ ξυστῷ περιπατοῖεν. quod eſt, ſi in xyſto obambularent. Hinc xyſtos paradromidas etiam dicunt: noſtri uero ambulationes & ambulacra. Xyſtida uero tunicam interpretãtur talarem, muliebrem: alij tragicum putant indumentum. Sunt qui prætenuem ueſtem eo nomine accipiant. Eſt & xyſtis alio uocabulo dicta ſtlengis, hoc eſt ſtrigil: unde xuſticos, ſeu xyſticos legas pro indoctis quidem, ſed in cute curanda nimio plus ſatagentes. Legitur id nomẽ apud Epicharmum & Diphilum. Ambitus item gymnaſii apud Elidem totus dicebatur xyſtus, quoniam Hercules Amphitryonis exercitij gratia quotquot ſuccreſcerent ſpinę, ſingulis diebus ἀναξύειν, id eſt eradere conſueuerat: ſicuti auctor Pauſanias eſt, Eliacorum ſecundo. Intra eum uero ambitum eſt alter, quem à figura uocant trigonum. Quin eſt tertius quoq;, cui nomen à mollicie loci μαλθώ. Ad gymnaſium id uia erat, quam ab exploratorum ſilentio σιωπὴν nuncuparunt. Erat & Dianæ ſacellum φιλομείρακος, ex gymnaſii propinquitate dea cognominata. Aduertendum amplius, ξυστὸν apud Athenæum pro caſeo accipi, quem raſilem dicere queas: nam eidem χλωρὸς, uiridis ac recens eſt, & præmollis, cuiuſmodi in fiſcellis circumfertur. ξηρὸς, caſeus aridus eſt, coptos autem prædurus. Quin pomorum quorundam eſu in corporibus chymum produci xyſticum, idem tradit, cuius meminerit Praxagoras. nam quæ non perficiuntur craſſiorẽ reddere chymum. Aeganeam ſcribit Euſtathius, iaculi leuioris eſſe ſpeciem, ἐκ τοῦ ἄγαν ἱέναι, quod longius mittatur, uel quod ancyle ex pelle concinnaretur caprina: quippe capram uocant αἶγα. Signat uero ancyle, iaculi anſam, quam uocant λαβὴν: eſt tamen ancyle item iaculum quoddam, unde ancyliſtæ qui eo utuntur. Ancylia uero in Romana hiſtoria, neminẽ (opinor) latere poſſunt. Dies quibus ea mouerentur, religioſi ad iter habebantur. Apud Lycophronem ſigymnum iaculi genus eſt. Apud Pauſaniam gæus, ſiue gæum dicitur telum omnino ferreum, aut embolium ὁλοσίδηρον. Meſancylon nominat Euripides, & fortè idem ſit quod ancyle. Sigymnum uero ſigynnum Apollonius ſcribit, dicuntq; eo uerbo ſignari alicubi parua peltaria. Eſt item ancyle cubiti curuatura & poculi genus, cottabis accommodum. Vnde apud Aeſchylum cottabos legimus ancyletos. Vt uero ad haſticos redeamus, non ineptum foret, eo item uocabulo equeſtres ludos intelligere, quorum nunc uſus eſt multiplex, & ſæpe haſtis concurritur, & dicuntur uulgo cloſtra, quòd clauſtris obſepiantur temporarijs, ſicuti ueteribus Euripos, ſiue Nilos, ut in Legibus Cicero ſcribit, circumducere moris fuit. Quoniam uero de haſtis mentio nobis plurima eſt, haſta præconis inſectari, non aliud ferè arbitror, quàm curare, ut bonorum ſub haſta uẽditio fiat. Cicero De lege agraria, iubet eos agros uenire, quos rex Mithridates in Paphlagonia, Ponto Cappadociaq; poſſederit.

Num

Num obſcuræ uidentur propè haſta præconis inſectari Cnei Pompeij exercitum, qui
uenire iubeant eos ipſos agros, in quibus nunc ille etiam bellum gerit. In Philippicis
uero quum tabulas dicit ab haſta, non alias intelligit, quàm emptionis ſub haſta factæ.
Sunt & haſtæ gramineæ Ciceroni item Actione in Verrem ſexta: In quibus, inquit,
neq; manufactum quicquam, neq; pulchritudo erat ulla, ſed tantum magnitudo incre-
dibilis, de qua audire ſatis eſſet, nimium uidere plus quàm ſemel. Haſtarum repoſito-
riũ Homerus ſyringa uocat Iliados decimonono: Iulius Pollux, dorothecen: alij etiam
dorodochen. Haſtæ poſtremum quod ferreum eſt, uocatur ſauroter: quanquam eo no
mine ſunt qui intelligunt locum item, in quo reponatur haſta. Scribit hiſtoria ſeptima
Herodotus, quoſdam Perſarum lanceis ſuffixa geſtaſſe mala punica aurea pro ſaurote
ribus, id eſt corollis, ut ualla interpretatur. Medium uero etiam ancyle appellant: unde
ἀγκυλίζειν uerbum, uel ἀγκυλίζεσθαι. Lignum iaculi ipſius à quibuſdam dicitur ſtyrax.
Alij ea uoce intelligunt haſtæ partem, quam manu tenemus & affigitur terræ. Styra-
cion dicitur à Thucydide, pro ſpiculo, ut interpretantur nonnulli: στυρακίῳ inquit ἀκον
τίου χρησάμενος ἀντὶ βαλάνου ἐς μοχλόν. quod eſt, ſtyracio uſus iaculi pro balano ad ſe-
ram. Et Xenophon Rerum Grecarum ſexto: Alium (inquit) baculo, alium ſtyrace per
cuſſit. Styrax item Dioſcoridi lachryma arboris cuiuſdã eſt, cotoneo perſimilis, in qua
flaua præcellet, ſordeſcenſq;, ac reſinoſa, & thrombos, id eſt guttas habens ſubalbidas.
Ex ſtyrace in Syria unguentum concinnant, quod ſtyracinon uocant chriſma: id eſſe
caroticon, traditum eſt. Iulius uero Pollux ita: Haſtæ (inquit) prominens, αἰχμὴ uoca-
tur, id eſt cuſpis & epidoratis & ſtyrax. Apud Euſtathium ſic obſeruauimus: Styrax,
inquit, plantæ ſpecies eſt, unde ſunt iacula ſtyracina corneis conſimilia. In Piſidia uero
prope Selgam Lacedæmoniorum coloniam potiſſimum haſtilibus accommodus ha-
betur ſtyrax, quia ſit acrior minuſq; ſuccoſus: id quod Aeliani cõprobatur calculo, ſed
& Strabonis. Nec illud præteriero: à Cyprijs iacula dici ſigynas: quanquam uocabu-
lo eodem Ligures caupones intelligunt ac inſtitores. Sariſſas uocant Macedones præ
longas haſtas, unde Sariſſophori nuncupantur. Poſtmodum ſunt, eodem tradente Pol
luce, haſtilia quædam naumacha, teſte etiamnum Homero, ea uero prælonga erãt. Aci
naces Arrianus ſcribit, eſſe haſtas Perſicas. Idem tradit: Equitibus haſtas Macedoni-
cas pro barbaris meſancylis datas. Gæſa ſunt Gallorum propria tela, ſicut ſariſſæ Ma-
cedonum, Germanorum frameæ. Sed & fortes uiros dici à Gallis gæſos, adnotatum à
Seruio eſt. Geſatas tamen appellari ab eiſdem mercenarios milites, Plutarchus auctor
eſt. Porrò illud item haud negligendum, quod & parœmiæ formam habet. Rectis, an
proclinatis haſtis uenio? quod eſt, Amicum'ne uultis, an hoſtem? ductũ uero id ex hi-
ſtoria. Lyſander ſiquidem quum Bœotiorum agros peruaſurus foret, quæſiuit ab illis,
πότερον ὀρθοῖς τοῖς δόρασι, ἢ κεκλιμένοις διαπορεύηται τὴν χώραν αὐτῶν. id eſt, ſurrectis'ne an in
feſtis haſtis per ipſorum agros iter faceret? Illud quoq; Ciceronis pro Murena, prouer
bij faciem habet, Iacet, diffidit, abiecit haſtas. Haſtarũ uero uſus agnoſcitur duplex: aut
enim è manu utimur, & uocantur anchemalæ uel orectæ, nam ὀρέξαι ſignat, manu per
cutere: aut mittimus, ſicuti quę dicuntur à uibratione palta, id eſt iacula. Cõtus utrunq;
implere uſum poteſt: à quo & contobolia dicitur, uelut etiam ſariſſa, atq; item hyſſus.
Stadia uocatur pugna, & σταδίην pugnare, ubi comminus certatur. Vnde & anche-
machi nuncupantur, qui ita pugnant, ſeu haſta id faciant, ſeu enſe. Non ignorandum
tamen: ueteres lignis coryniſq;, id eſt clauis depugnare conſueuiſſe, quæ ratio militum
phalangibus nominis cauſam præſtitiſſe creditur. Siquidem ligna nuncupantur pha-
langia. Argumẽto eſt, quòd ex materia compactas ſuſtructiones etiam phalangas uo-
citamus: & inde forſan phalangia nuncupata, quæ è trabibus telas contexunt. Et quæ
nauibus ſubijciuntur hermata, id eſt ſuſtentacula, dicuntur item phalangia. Ad digitos
quin etiam uerbum id reuocat Ariſtoteles. Nam qua flexus conſtat, condylus (inquit)
appellatur: qua nõ flectitur, phalanx. Phalangem Macedonicã, quam Latine cuneum
Liuius uocat, prædenſi ordinis excogitaſſe omnium princeps dicitur Philippus, Ale-
xandri magni pater, ducto ab heroibus exemplo, quos clypeis clypeos iunxiſſe, ceci-
nit poeta nobilis. Quo ritu qui armantur, phalangitæ dicuntur. Sunt & eodem nomi-
ne equites

ne equites. Illud non præteriero, cuius in Nerone cõmonuit Dion: Pſilos Græcè nuncupari leuioris armaturæ milites, quibus opponuntur quos hoplitas dicunt Græci ijdem, graui præmunitos armatura Macedonum ritu: ſcutis quoque in orbem circumactis, necnon haſtis longioribus. pſili, ſeu uelites arcu utuntur, & iaculo, item funda. In horum meditullio peltaſtæ ſunt, id eſt cetrati, ſcuto protecti modico, & lanceas proferentes haud ita longas. ſed & curruum item in bello interſtitia tria. Addamus de haſtis illud quoq; eſſe qui haſtæ cuſpidem, quam terræ infigimus, ab Homero quandoq; etiam uriachon tradant nuncupatam, ab alijs croſpon, uel groſphon. In hac rei militaris mentione non prætereunda ſopite nobilis hiſtoria ex Dione, qua memoratur, aduerſus Quados, id eſt κουάδους, ut ipſe ait, bellũ M. Antonino Philoſopho geſtum, in quo quum ſiti ac æſtu præcipue conflictarentur Romani, hoſtium multitudine circumſepti, nec ullum omnino effugiũ pateret, repente celitus aquæ uis magna eſt præcipitata. Id factum interpretatur Dion, quòd Aegyptius Arnuphis magicis excantaminibus dæmones quoſdam & aerium aduocaſſet Mercurium. Qua in re ſciens mentitur hiſtoricus aliàs grauis. CHRISTI namq; uirtus largos effudit imbres: erat namque in exercitu Chriſtianorum τάγμα, id eſt legio, cuius precibus id ipſum Imperatore exigente, aquarum effuſa eſt copia, & crebra in hoſtes fulmina excuſſa: unde ceraunoboli os dicta legio, M. Antonino ita ſancientie. Hiſtorię fit à nobis alibi item mẽtio, ſed fide parum integra. Verum, de ijs ſatis iam ſuperq;, ad alia deniq; faciendus gradus.

De Iſthmo. Prouerbium quod eſt, Iſthmum perfodere, quam rationem habeat. Papinij locus ex quarto Syluarum explicatur. Qui adorti ſint rerum naturæ faciem hic aut alibi mutare. Chalcidicũ fretum ponte iunctum adaggeratumq;. Iſthmi notiones, & deriuata. Aula. Aulon. Euripus. Tænia. Caput XIX

ANguſtias, unde procedit Peloponneſus, Iſthmon dici, nemo nõ paulo politior nouit. In eum locum, inquit Plinius, irrumpunt è diuerſo maria, omnemq; ibi lancinando uorant latitudinem, donec contrario incurſu ęquorum tantorum in quinq; millium paſſuum interuallo, exeſis utrinq; lateribus, anguſta ceruice Pelopõneſum contingat Hellas. Corinthiacus hinc, illinc Saronicus appellatur ſinus. Lecheæ hinc, Cenchreæ illinc anguſtiarum termini. Multos hiſtoria prodit, ſpatium id adortos interſcindere, ut nauibus pateret nauigabilis meatus. Memoratur uero in primis Demetrius rex, dictator Cæſar, ut Tranquillus etiam auctor eſt, Caius princeps, Nero Domitius. Verum, quia omnium conatus non in irritum modo ceſſit, ſed & exitu infauſto id fuiſſe inceptum, compertum eſt: quia, ut inquit in rebus Corinthiacis Pauſanias, diuinitus conſtitutis rebus manum inijcere non licet, ſiquidem Gnidios Iſthmum intercidere adortos Apollinis deterruit oraculum: inde nata elegantis adagij ratio, ut qui improſperius & inauſpicato rem quãpiam conantur commoliunturq;, Iſthmum perfodere prædicentur. Quando id ipſum adorto Nerone, ſcaturijt inter initia cruor, uti prodit Dion: mox ululatus flebiles & mugitus audití, uiſa & ſimulacra multa. Quibus haud ille territus ligonem arripuit primus, ac cæteros inſequi exemplum coegit. Quod uero ad Demetrium ſpectat: illud perpenſione dignum amplius, fuiſſe à quibuſdam proditum literis, eum ab architectis, ne propoſitum exſequeretur, deterritum: quod quum illi metarentur, renuntiaſſent, ſinus Corinthiaci mare eſſe altius, quàm quod ad Cenchreas: itaq; intermedium ſi intercideret locum, uniuerſum ad Aeginam tranſitum, quum ipſa pariter Aegina, & proximas inſulas demerſum iri. Porrò nec nauigationi alueum futurũ habilem, ob affluxus rapidam uarietatem, qualis in Euripo uiſeretur. Ex hiſtoria uero huiuſmodi amplius commoneor, quo ſenſu enuntiarit in Syluis Papinius de uia Domitiana:

His paruus, niſi deuiæ uetarent,
Inous freta miſcuiſſet Iſthmos.

Sed nec me fallit, uerbum deuiæ, quod ſenſui præcipue congruit ac hiſtoriæ, ab interprete acutiſſimo expungi, proq; eo reponi Lechiæ, nec ſyllabarum menſu offendi ſe ſignificat. In quem uelut ſcopulum impactus Hermoleos, ut eſt in re literaria Lynceus,

atq; optime de re Latina meritus, uerbum Cenchreæ ſubſtituere mauult. Sentit & ipſe hoc non omnino accommodum, ſed minus putat habere morulæ, quàm id Domitij. Ego nil immutandum contenderim, quãdo ſic illibatior prolicitur ſenſus. Quod ſi cui amplius arridet nouitas, hiſtoriæ nihilominus inhærendum, non inficiabitur, quiſquis citra liuoris labeculam ſibi iſta expendere permittet. Sed ad inſtitutum redeo. Memorabile uero id quoq; eſt, Herodem Athenienſem, cuius alibi quoq; cõmeminimus uel ſæpe, tot tantiſq; fuiſſe diuitijs inſtructum, & (quod omnia excedit) tanta fuiſſe animi magnitudine, ut quamuis plurima paſſim non tota modo Græcia, ſed in Italia quoque opera ædidiſſet, quæ uiro haud dubie immortalitatem comparatura uidebãtur: tamen altior & inquies animus nil ſe dignum perfeciſſe opinabatur, quoniam Iſthmum non perfodiſſet. Splendidum ſiquidem arbitrabatur, continentem abſcindere, maria diuerſa coniungere, ambitũ ſex millium & uiginti ſtadiorum (tot enim ferè nauigando conficiuntur) in breue conijcere. Affectabat ille quidem hoc, ut magnificum & illuſtre, uerum ut poſſet, ab Imperatore non auſus impetrare, deſtitit: ueritus, ne uitio illi uerteretur, uelut id animo agitanti, cui ne fuiſſet quidem Nero par. Dignum relatu id quoq; conſimili conatu excidiſſe Nicanorem Seleucum, qui perfodere excogitarat ſpatium à Boſphoro Cimmerio ad Caſpium mare, quo tempore à Ptolemæo Ceranno ſit interfectus. Eſſe uero id interuallum centum quinquaginta millia prodidit Claudius Cæſar. Idem ſtudium in mutanda rerum naturæ facie Aegypti reges agitauit, ut nauigabili meatu proſcinderent interſtitium à rubro mari ad Nilum, qua parte uocatur Delta, Seſoſtri omniũ principe, ut in Meteoris prodit Ariſtoteles, id tentare adorto, inſequuto mox Perſarum rege Dario. Sicuti poſt alios commeminit in Hexaemero magnus Baſilius. Deniq; Ptolemęus foſſam eduxit latitudine pedum centum, altitudine triginta, uſq; ad Fontes amaros: ultra deterruit inundationis metus, excelſiore tribus cubitis, ut Plinius ſcribit (quod uanum Strabo putat, & refellit auctor libri De proprietatibus elementorum: quoniam meridiana ſeptentrionalibus altiora non ſunt: quod male opinati ſunt quidam) mari rubro comperto, quàm terra Aegypti. Contra legimus ab Plethone Gemiſto proditum, Eubœos Peloponneſiaci belli tempore, poſt Athenienſium in Sicilia cladem, quum ab eorum defeciſſent ductu, fretum Chalcidicum adaggerare ſic adortos, animaduerſa Athenienſium potentia, ut ſingulis modo triremibus meabilis pateret tranſitus, ad tanti moliminis rem aſſumptis Bœotijs quoque. Quin et anguſtias ponte iunxerunt. Id quum prohibere Athenienſes conarentur, in caſſum allaborarunt, conatu excidit Philippus quoq;. Quod uero ad Iſthmum attinet, abs quo exorſi ſumus: ſcribit in tertium Sententiarum Hippocratis Galenus, Tonſillas eſſe locorum ad iſthmum attinentiũ inflammationes. Per iſthmum uero oportet, inquit, intelligere partem illam quæ os & gulam interiacet, quæ per metaphoram quandam ita nominatur ab ijs, qui propie dicuntur iſthmi. Sunt autem anguſti quidam terræ tranſitus inter duo maria ſitæ. Iſthmum uero grammatici inde tradunt, quia iſthmata ſint τὰ βήματα, hoc eſt gradus: eſt enim βάσιμος τόπος, id eſt inter duo maria meabilis locus. Illa uero ex theſauris Iulij Pollucis ſunt: guttur propter anguſtias dici iſthmum, ex quo portiones utrinq; poſitæ, pariſthmia apte uocantur. Sed & alibi colli recenſens ornamenta, Quę collo (inquit) circumponuntur, peritrachelia uocantur, & perideręa, item deræa & hypoderia: ſicuti hypoderides, iſthmia, plocia, ſtomia, malacia. Porrò nec illud ignorandum: iſthmum, ubi anguſtam terram ſignat, quam duo lancinent maria, aulam quoq; nominari: ſicuti quandoq; etiam dicitur ἀμφιπλήξ & ἀμφοτερόπλους. Nam porthmon, ſiue fretum Aulona item uocant ac Euripum. Tæniam uocat Strabo terram anguſtam inter mare ac foſſam quandam: ſed mendoſe impreſſi codices ταινία præferunt.

Equo Sophocleo ſimilis, prouerbium quid inferat. Item Damiani & Sophoclis hiſtoria. In quo taxetur Sophocles. Plauti defenſio. De equo Probi Imperatoris. Cap. XX

Equo

EQuo Sophocleo ſimilis, adagiũ in eos eſt, qui ætate feſſi & imbecillo corpore, animi tamen uigorem ſeruant etiamnum. Philoſtratus in Damiano ſophiſta, καὶ ἄλλην ἄνδρα παραπλήσιον τῷ σοφοκλέῳ ἵππῳ. & uirũ inquit, uidi perſimilem equo Sophocleo. Sed & mox infertur ratio, νωθρὸς γὰρ ὑφ᾽ ἡλικίας δοκῶν, νεάζουσαν ὁρμὴν ἐν ταῖς σπουδαῖς ἀνεκτᾶτο, id eſt languidus quamuis ætate uideretur, tamen iuuenilem in ſtudijs refouebat impetum. Erat autem Damianus hic, de quo hæc Philoſtratus dixit, Epheſius, ſummo loco natus, opulentia magna, & (quod omnia exſuperat) diuitijs bene utebatur. Fuit præterea eloquentiſſimus, adeo ut Soteri, Soſi, Phædri & Cyri, ludibria uerius Græcorum fuerint, quàm ſophiſtæ digni, de quibus mentio fiat. De Sophocle uerò, qui iam ſenio confectus inſaniæ à multis accuſabatur, ut Plutarchus ſcribit in libro qui eſt An ſeni adminiſtranda reſpub. copioſeq; M. Tullius: Sophocles, inquit, ad ſummam ſenectutem tragœdias fecit, ſed quum propter ſtudium in re familiari negligentior foret, poſtulatus à filijs eſt, ut ſicuti more Romano male rem gerentibus patribus interdici bonis ſolet: ſic illum uelut deſipientem, à re familiari remouerent iudices. Tum ſenex dicitur, eam fabulam quam in manibus habebat, & proximè ſcripſerat, Oedipum coloneum recitaſſe iudicibus, quæſiſſeq;, num illud carmen deſipientis uideretur. θαυμαστοῦ δὲ τοῦ μέλους φανέντος ut inquit Plutarchus, προπεμφθῆναι μετὰ κρότου καὶ βοῆς τῶν παρόντων, id eſt quum id apparuiſſet admirandum, plauſu & clamoribus aſtantium reductus eſt, uelut cygneũ neſcio quid, & ſolito dulcius uicina morte cecinniſſet. Satyrus uerò, ut eſt apud Ariſtophanis interpretem, Sophoclis apologiam huiuſmodi fuiſſe prodit, εἰ μὲν εἰμι σοφοκλῆς, οὐ παραφρονῶ. εἰ δὲ παραφρονῶ, σοφοκλῆς οὐκ εἰμι. ſi Sophocles ſum, non deſipio: ſi deſipio, Sophocles non ſum. Scire tamen oportet: in Aiace maſtigophoro Sophoclis frigus taxari, ut qui tragicos affectus in comœdiæ humilitatẽ remollierit, dum mortuo iam Aiace, de eiuſdem ſepeliendi ratione frigidius orationem producit, quàm par erat. Vt hinc commoniti Plauti Amphitryonem uellicantes, diſcere tandem incipiant, eruditiſſimum quenq; poetarum multa plerunq; ſibi permittere. Quod autem de equo dictum Sophocleo eſt, arbitror in eo alluſum ad tragici cothurni maieſtatem, qui ſit ueluti equeſtris, comicæ humilitatis ratione: unde in Arte poetica Horatius,

Et tragicus plerunq; dolet ſermone pedeſtri.

Vel quia poetæ furoris diuini afflatu perciti uicem equi implent: equitis uerò inſidens numen, ſiue is Apollo ſit, ſeu Muſa, ſiue quiuis alius. Nam & in Sibylla hoc ipſum ſeruauit poeta nobilis

Ea frena furenti
Concutit, & ſtimulos ſub pectore uertit Apollo.

Equus porrò imperatoris Probi in parœmiæ formam deduci item poteſt. Is erat nec decorus quidem, nec ſtaturoſus, uerum celeritate tanta, ut diurnis ſpatijs centum obiret miliaria, uel in decimum diem labore haud interpellato. Eum tamẽ fugaci magis quàm forti ac ſtrennuo congruere militi pronuntiauit Probus idem. Et quoniam noſtrorum libellorum farrago uaria eſt, hic illud impingam ex Græco penu,

ἵππους μελαίνας οὐ καλὸν πάντως βλέπειν, ἵππων δὲ λευκῶν ὄψις ἀγγέλων φάσις.

Coloneus Oedipus cur dicatur. Colonos fuiſſe in Attica duos. Euryſacion quid. Colonarij. Colonitæ. Colonæ. Colonarium quid. Columbariũ. Colũba unde. Interim & de equo Sophocleo, & de Antigones ſyrmate. Domitius coarguitur. Rhinocoluſtes Hercules. Apoſyrmata. Syrmæa. XXI

CAeterum ingerit ſe difficultas haudquaquam ex triuio, & quam Lyncei noſtrates, etiam ſi trans parietes proſpectare ſibi uidentur, non explicuerunt ſatis, quid ita Sophoclis tragœdiæ titulus ſit factus, Oedipus coloneus. Sunt qui à loco ſentiant fieri uocabuli corriuationem: ſed ubi nam gentium reperiatur is, aut cur ſic dicatur, parum doctè, parumq; exactè perpendiſſe pernoſcuntur. Id nos, ut id genus alia pleraq;, ex ſcientiſſimorum pomœrijs proferemus. Igitur apud Pauſaniam ita primum legimus. Hac regionis, inquit, parte apparet Timonis turris, qui ſolus nouit, nullo pacto fieri poſſe, ut quiſpiam beatus ſit, niſi aliorum hominum conſuetudinem declinarit. Oſtenditur etiam agger, qui κο-

λωνὸς ἵππιος, id eſt colonus equeſter dicitur, in quem primum Atticæ locum Oedipodem ueniſſe, aiunt. Nam & inibi uiſebatur equeſtris Neptuni ara, necnon Mineruæ itidem equeſtris. Heroum præterea Pirithoi, Theſei, Oedipodis, Adraſti. Habebantur & æris metalla, unde Chalcopus uia Sophocli nuncupata, quoniam ea pateret ad inferos deſcenſus. Quin Atticam quoq; illam εὔιππον, id eſt equis inſignem, Sophocles idem uocat in Oedipo Coloneo: aut quia inibi fertur Neptunus equos iugaſſe primus, ac inhibuiſſe frenis: uel quod Athenienſes equitatu pollerent, ac nautica re. Proſerpinā per Chalcopum ad inferos raptam, ſcribunt nōnulli. Porrò Onomaſtici ſeptimo Iulius Pollux, duos fuiſſe colonos ſcribit, quorum alter diceretur ἵππιος, id eſt equus, in quem cōfugerit Oedipus. Ad quod forte prouerbium reſpectat, quod de equo Sophocleo prætexuimus, eo quidē procliuius, ſi inibi quoq; habitauit Sophocles, quod in quinto De finibus Cicero ſignificat. Alter uerò in foro erat colonus apud Euryſaciū, quò quia cōuenirent mercenarij, colonitæ ſunt nuncupati: ſicuti meminit Hyperides. Euryſacion interpretatur Harpocratio Neptuni templum, ni mendum exemplarium eſt. Nam id Aiacis malunt alij intelligere, qui Euryſaces diceretur à ſcuti magnitudine. Eſt uerbum id apud Sophoclem quoq;. Colonus uerò hic forēſis dicebatur, ſiue agoræos. Colonia item oppidum fuit, cuius meminerit libro primo Frontinus: Boios Hetruſco bello ab Aemylio Paulo inibi eluſos ſcribens, quod & Catullus ſignificarit, tametſi incognitum ſibi loci nomē fateatur interpres. Colonas porrò & colonos, id eſt κολωνούς, terrarum ſupercilia aut etiam promontoria uocant Græci. Sunt qui colonas dici Latinè pagos, opinentur: uti apud Thucydidem hiſtoria prima, ἐς δὲ κολωνὰς τὰς τριακάδας ἱδρυθέντες. Colonida uicum, in Philopœmene agnoſcit Plutarchus. Oedipi colonei meminit in Magia Apuleius, ſed codicibus inſigniter interpellatis. Fuit & Spartæ locus, Pauſania tradente, qui diceretur Colona, ex aduerſum Ioui Ambulio, & Palladi Ambuliæ. Inibi uiſebatur item Dionyſii κολωνάτα templum. Colonariam uerò conditionem in Canonicis decretis, diſtinctione octuageſimaſeptima: & apud Iureconſultos eam accipio, quæ ad rem ruſticā tractantes pertinet. unde & colonarios in Epiſtola Cælij humiliores intelligimus homines, forteq; ruſticanas tribus: Nolo te putare, inquit, Fauonium à colonarijs præteritum, optimus quiſq; nihili eum fecit. ſic enim uidetur legēdum. Colonicas leges Varro appellat, colonis dictas: ut eſt, Colonus in agro ſurculario ne capras compaſcat. Coloniam Columella intelligit, quantum uillico ſubijcitur: Coloniæ, inquit, ſuæ terminos nō excedat uillicus. In Epiſtolis ad Atticum, colonarium eſſe arbitror publicum, unde publicanis aſcitum nomen: ſeu uectigal, quod pro re penderetur ruſtica. De aquæductu (inquit) probè feciſti, colonariū uide ne ullum debeamus: quāquam audio, eam illic commutatam eſſe legem. In eundem ſenſum dixit Cæſar libro Ciuilium bellorum tertio. Columnariū eſſe uidetur Pomponio Digeſtis De argento legato, ad bibendi uſum uas comparatū, etiam ſi minus fallor, plauſibilius uiſum iri pleriſq;, ſi colum legas niuarium. Sunt qui columbarium poſſe ſcribi putent: quia Vitruuio ſic dicatur hauriendæ aquæ per tympana idoneum organon. appellari uerò ita ab κολυμβᾶν, quod urinare indicat, unde & columbæ item appellatæ creduntur. Poteſt & columnariū pro cartibulo accipi, quæ Varroni menſa eſt lapidea columellę unius. Quod ad colonarium attinet, aduertenda in primis Higini diſtinctio de agrorum limitibus: Vectigalium, inquit, agrorum ſunt obligati quidā reipublicæ pop. Rom. quidam coloniarum aut municipiorū aut ciuitatum aliquarum. Et quia ab Oedipo exorſi ſumus, illud itē opera uelut parerga huic parti impingamus: fuiſſe apud Thebas fontem, Oedipodiam cognomento, quoniā ibi cędis paternæ cruorem abluiſſet Oedipus. In propinquo Hectoris uiſebatur monumentū, ex oraculo illuc oſſibus ab Ilio tralatis. Adnexū & illud: eſſe prope Thebas locum, qui dicatur σύρμα ἀντιγόνης, quoniam quū Polynicis cadauer tollere nequiſſet, illud protractum in ardentē Eteoclis cōiecit pyrā. Nec me fallit, aliter Pauſaniæ ſententiā à Domitio tralatam, ſuper illud Satyricū, Syrma uel Antigones. uerum Pauſaniæ uerba ſunt hæc, καλεῖται δὲ ὁ σύμπας οὗτος σύρμα ἀντιγόνης. ὡς γὰρ τὸν τοῦ πολυνείκους ἄρασθαι προθυμουμένη νεκρὸν οὐδεμίαν ἐφαίνετο ῥᾳστώνην, δεύτερα ἐπενόησεν ἕλκειν αὐτὸν, ἐς ὃ εἵλκυσέ τε καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τοῦ ἐτεοκλέους ἐξημμένην πυράν. In ea porrò parte ſingulari certamine cōpugnaſſe Polynicē ac Eteoclē, ſignificat idē auctor, mutuiſq; ſe uulneribus cōfeciſſe, ubi & Menœcei extabat monumentum. Et Herculi

Iunonem lac præbuiſſe Iouis fraude, putant Thebani. Haud lõge demum ſub dio Her-
cules ſtabat ῥινοκολούστης cognomento, quoniam Orchomeniorũ Cerycibus nares am-
putaſſet, qui uenerant tributa repetituri. Apoſyrmata in medendi uſu dicuntur deſquã-
mationes. Syrmæa cibi genus ex adipe ac melle, expurgando accõmodum: unde συρ-
μαΐζειν Herodoto purgare eſt. Fuit & Spartæ Syrmæa certamen, in quo uincenti præ-
mium erat ſyrmæa.

Hippon apud Græcos dictiones intendere. Hippobinus. Laſtaurus. Pro-
culi hiſtoria. Taurus quid. Elephantini libri. Orica iuga. Cillones qui ſint.
Plura ab hippos deriuata. Hippomanes. Hippobotæ. Hippotrophiũ. Hip-
potrophia. Polion. Prophoros, & acoſte quid: item lochia. Hippodromus
ſophiſta. Bupori obeliſci apud Herodotum qui ſint. Hippoſtaſium. Statos
equus. Hippocoryſtæ. Corys. Coryna quid. Hippotigris. Taraxippus. Am
phion & Orpheus magi. Marmax procorum Hippodamiæ primus. Hip-
pocentaurus qui. Ampyx. Sclerus. Hippagus. Hypagus. Plinij locus per-
penditur. Cap. XXII

ET quoniam equi facta mentio eſt, ſubnotabimus hic protinus nonnulla ex
ſupellectile grãmatica, quæ qui curioſius uerborum ſectatur proprietates,
uocabula proruit hinc inde, quibus locupletior inſtructiorq; fiat loquendi
ratio. Quoniam igitur equum, Græci ἵππον dicunt, animaduerto id nomẽ
multifariam prodire in uſum doctorum. nam ſcite admodum & doctè hippobinum
uſurpant pro eo, qui meretricio amore debacchetur, aut qui inexplebiliter Venerea cõ
ſectetur, quem Latinorum nonnulli etiam laſtaurum dicunt, ſed Græcè tamen, ut ex
Athenæo liquet. Nam eo uerbo Pompeius Leneus nobiliſſimo hiſtorico, uelut næuũ
inuſſit. Id uerò ſignare hominem libidinis ualidæ, in libro De grammaticis & rhetori-
bus auctor Suetonius eſt. Cuiuſmodi narratur Proculus inter minuſculos Romanorũ
tyrannos, qui quum ex Sarmatia puellas abduxiſſet centum, ex ijs decem una conſtu-
prauit noctè, omnes intra quintumdecimum diem. Vocabuli ratio hæc, quia Græcorũ
lingua λα dictiones intendit, taurus uerò eſt pudendorum pars: ſicuti adnotatum à Ga
leno ſcimus, necnon à Quintiliano. Eam ſub oſcheo poſitam Euſtathius interpretatur:
quanquam eſt & apud Trœzenem nomine eodem fluuius, ex quo Tauria nominatur
apud Sophoclem aqua. Alij laſtaurum dici putant, quaſi λασιόταυρον, quòd hiſpido ſit
pudendo: ut idem Euſtathius aſtruit. Nam laſtaurocaccabum apud Chryſippum in li-
bro περὶ καλοῦ καὶ ἡδονῆς, legimus eſſe delicatioris edulij genus, uti eſt apud Athenæ-
um, ut quòd ſit libidinis incentiuum, ſicuti apud eundem leguntur ἀποβινητιῶντα βρώ-
ματα ratione eàdem. Eſt & Las uiri proprium nomen, cuius ab Achille interempti,
quem ambiuiſſe Helenam ferunt, uiſebatur monumentum in Aræno Laconiæ, ut ſcri-
bit Pauſanias. Laſtarnos quidam malunt ſcribere, ut ſint οἱ περὶ τὸν ὄρρον δασεῖς, καὶ πό-
ρνοι τινὲς ὄντες. Cillones uerò apud Ciceronem in Saluſtium, cinędi ſunt ac turpiter ce
uentes: quia cillere, motitare eſt. Verum apud Nonium eo uocabulo intelliguntur ſu-
percilijs prominentibus: quanquã ſyllones præferant peruulgati codices. Sed ad hip-
pobinum redeo. Inuenio id nomen poſitum in Ariſtophanijs Batrachis, cuius fabulæ
interpres, à laſciuia id duci ſcribit: quoniam in magnis rebus ἵππον Gręci accipiant, ſi-
cut ἱππόπορνος, cinædus dicitur magnus. Βινεῖν autem ſignat coire, unde illud in Epi-
ſtolis ad Pætum: Quum loquimur terni, nihil flagitij dicimus: at quũ bini, obſcœnum
eſt. Hinc & Seuinus, hoc eſt σιβῖνος, ducitur: quod nomen eſt apud poetam Platonẽ.
Porrò hippon dictiones augere, ex Galeno quoq; didicimus, qui ſeptimo Simplicium
pharmacorum auctor eſt, hippomarathron dici fœniculum ſyluestrem ab inſigni mag-
nitudine. Id uerò dici rectè, Dioſcoridis auctoritas comprobat: nam tertio libro Syluæ
medicinalis, Hippomarathron, inquit, Romani uocant fœniculum erraticum: eſt au-
tem marathron, fœniculus ſyluestris grandior. ſed & hippoſelinum eodem modo à ma-
gnitudine nuncupari uidetur, cui ſententiæ aſtipulatur Dioſcorides idem. Eſt autem
hipposelinum, quod olus atrum Romana uocatur lingua. ἱππομανῆ, Sophocles Aia-
cem nũcupat, uelut μεγάλως μανιώδη, ideſt inſigniter furentẽ, ex ratione metaphori-

 ca, quando

ca, quando uti nobilis canit poeta,

Scilicet ante omnis furor eſt inſignis equarum,

Vel, ut præſtruximus, quia ἵππος ἐστι μεγάλου τάσσεται: nam ἱππογνώμονα dicunt, ὡς μεγαλογνώμονα. Hippomanes quoque appellari pratum ualet, ceu θυώδης, id eſt floridũ. ἐφ᾽ ὃ οἱ ἵπποι μαίνονται. Sic & βου dictiones intendit, unde apud Herodotum hiſtoria ſecunda, obeliſci bupori nominantur: quos Rhodopis quæſtu ditata meretricio Delphis dicauit. Nec ambigitur apud Græcos, quin magnos intelligere oporteat, etiam ſi aſſandis bobus aptos Valla buporos accipit, ridicule, ni fallor. Apud Nicandri interpretem ſic comperi: Hippomarathron, inquit, herbæ ſpecies eſt: uerum Theophraſtus eſſe hippoſelinum dicit, quod in petroſis proueniat locis, ab magnitudine ſic nuncupatur, uel propter equorum ſtranguriam. Hippobotas Chalcidẽſium, ex hiſtoria dici nouimus prędiuites, gloria quoque præcellentes. Hippotrophium libro ſextodecimo Coſmographiæ Straboni locus eſt equis alendis accommodus, qualis ad Syriæ Apamiam uiſebatur, equarum uel ſupra triginta millia capiens: admiſſarios, ὀχεῖα ille uocat, trecentos. Inibi & logiſterium fuiſſe ait ſtratioticum, id eſt exercitui recenſendo deſtinatam partem. Cronippum præterea Græci nuncupant magnas nugas. Cronia nanque uidentur eſſe nugalia omnia & prærancida quodammodo: ſed de hac uoce non ſunt hic ingerẽda plura, ne plane fiat quod Græci autumant, Iouis Corinthus, dum idem ſubinde inculcando repetimus: quamuis non ignorem eſſe apud Platonem, bis ter’ue dici quod pulchrum eſt. Sicuti uerò ab equis magnitudinis petita ratio eſt, ita de elephante: nam libros ueteribus elephantinos eſſe nuncupatos ex amplitudinis ratione, ſunt qui opinentur: iis uerò trigintaquinque numero & tribuum & tribulium continebantur nomina. Scribit tamen in Tacito Flauius Vopiſcus, in libris hoc genus ſolita perſcribi ſenatus conſulta, quæ ad principem pertinerent. In Vlpia uerò bibliotheca ſeruabantur hi. Sed à diuerticulo fabulam repeto. Hippicum eſſe menſuræ nomẽ, nouimus, Plutarcho docente: Sed quum, inquit, nec perennibus fluuiis, nec lacubus quibuſdam, nec uberibus fontibus regio abundaret, & plerique Atticorum puteis uterentur manufactis, lege ſtatuit Solon, ut ubicunque publicus puteus eſſet, intra hippicum homines uterentur. Eſt autem hippicum quatuor ſtadiorum diſtantia. Orica iuga quum legimus apud Aeſchinem ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας, de mulis dici interpretantur, quos appellari oreas, auctor cũ Ariſtophane Homerus eſt. Hippalectryon dici uidetur ſtaturoſus gallus. Putant aliqui eſſe marinum animal, etiam ſi in rerum id natura compertum quandoque, abnuant philoſophia imbuti plerique. ἱπποτροφίαν, id eſt equorum nutricationẽ, quod ea res magno conſtet impendio, apud Spartanos inter execrationes uſurpari ſolitam, ſcimus ex Græcorum libris. Nam & Ariſtophanius ille ſenex ita queritur, ἀλλ᾽ οὐ δύναμαι δείλαιος εὕδειν δακνόμενος ὑπὸ τῆς δαπάνης καὶ τῆς φάτνης. id eſt, nequeo miſer dormire, me nanque mordicus lancinat impenſa & præſepe. Archidami Spartanorum regis filia, mulierum prima, inquit Pauſanias, equos alere adorta eſt: primaque curru adepta uictoriam eſt in Olympicis. Eius heroum uiſebat̃ in regione, quam de platanorum copia plataniſtam uocant. Philoſtratus in Hippodromo ſophiſta, Olympiodoro eius patri gloriæ adſcribit, quod hippotrophia cũctos præcelleret Theſſalos. Hic uerò eſt Hippodromus, ut obiter aliquid ſubnotemus, qui Homerũ dixit ſophiſtarum patrem, quum Nicagoras tragœdiam eſſe matrem, pronuntiaſſet. Et rurſus Homerum eundem uocem, Aeſchylum uerò ſpiritum appellauit. Hippoſtaſiũ eſſe uidetur equorum ſtabulum, ſicuti boum buſtaſium. Nam & equum ab armento ſequeſtratum iam, & ſtabulo ac præſepi applicitum, Græci eleganter ſtaton, id eſt στατὸν dicunt. Hordeo dum cõnutritur equus, ἀκοστήσας pronuntiatur: quoniam ut interpretantur gloſſematarii, acoſten hordeum uocat Nicander. Sed apud Theſſalos cibaria & alimẽta omnia nuncupari acoſtas, traditum ueteribus eſt. Sunt qui apud Homerum Iliados rhapſodia ſexta, legant ἀγοσάλες ἐπὶ φάτνης. exponantque, ſordidatus in ſtabulo. Nam γοῖτος, ideſt gœtus, ſordes indicat. Eſſe uerò equum animal philolutron ac philydron, ideſt balneorum & aquæ expetens, auctor probat Ariſtoteles. Hippocoryſtas dici Apion arbitratur, qui equinis ſetis ornatas geſtant galeas. Riſit hoc Porphyrius, putans eo nomine

equites

equites intelligi, quoniam κορυνὴς armatum indicet, ac ferè pro peditē accipiatur. Corys uerò, inquit, ideſt galea, fit ab κορύσσεσθαι, quod & κορθύεσθαι dixit Poeta, id ſignat in altum tolli: unde & à capite nutans uirga, dicitur coryna: ſed pro claua inde ponitur quoque. Hippotigrin animal celebratum inuenias in Antonino Caracalla, ex Dionis Nicæi hiſtoria. Taraxippum inuenio nuncupari heroum Myrtilo à Pelope ſtructum, in quo & rem diuinā illi obierit, ut perpetratæ cædis iram leniret. Nominis ratio eſt, quod in eo loco Myrtili arte iniectus ſit Oenomai equis terror. Sunt qui ab Oenomao id ſolitum peragi, fabulentur. Quidam inibi infoſſa aliqua à Pelope, ſibi ab Amphione tradita Thebano: quibus non Oenomai modò exterriti ſint, uerum exterreantur omnes, illac tranſeuntes equi. Fuiſſe uerò Aegyptij putant magicæ peritum Amphiona: propterea petras illi in Thebarum mœnibus ſuſtruendis uiſas obtemperare, ſicuti Orpheo ratione eadem feræ obediuerunt. Fuit & in Iſthmo Taraxippus Glaucus, quem peremiſſent equi. Illud obiter adnotarim, Marmaca omnium primum ueniſſe Hippodamiæ procum, anteq̃ alios ab Oenomao necatum, eius equas tradunt uocatas Parthenian & Eripham: quas quum iugulaſſet Oenomaus, iuſſit ſepeliri: à Parthenia uerò impoſitum fluuio nomen. Eſt & alter Harpinates, à ciuitate Harpina, quam inhabitarit Oenomaus, ſic à matre nuncupatam. Illud poſtremò non negligendum, uideri apud Plutarchum dici Hippocentaurum, pro equitatore præſtantiſſimo & prorſum inexſuperabili. Ipſe, inquit, ſe ait perniciter currere, illum autē uolare, ſe commodè in equo uehere, ἀλλὰ τί πρὸς ἱπποκένταυρον ὄντα, quod eſt, ſed quid ad Hippocentaurū hunc? Ampyx, aurata dicitur catena ſetas uinciens equinas in frontis ambitu: unde & Martis equi chryſampyces Homero dicuntur. Sunt & qui eo nomine reticulum intelligant muliebre. Equas in partu uacare admodum purgamentis, ſcribunt naturales: ea uocat Ariſtoteles lochia. Lochæos uerò diphros Græci ſellas intelligunt, in quibus commoditatis cauſa ſeſſitent parientes. At humor cruentus aquoſusq; intra membranas contentus, quibus obuoluitur embryon, prophoros dicitur. Eſt & polion, id eſt πῶλιον, quod ante partum emittit equa. Propheres uerò dicitur re ipſa iuuenis, aſpectu tamen ſenex, cui contrarius dicitur ſclerus. Hippagum ſcribit Plinius à Salaminijs inuentum. Hermolaus pro eo reponendum præcipit hypagum, quia ſic recognoſcāt Græci. Nos apud Herodotum hiſtoria ſexta duobus locis hippagogas dici naues, equis ſubuectandis deſtinatas, obſeruauimus.

Quæ dictiones item Græcis amplitudinis ſignificantiā habent. Aeginæa mercatura. Quid rhopon. Rhopes. Rhopographi. Strabo illuſtratur, item Virgilius. Aeginæum pro magno. Rhoptron. Aetnæū item pro magno, ſic & Parnaſium. Pſammocoſium. Pſamathos. Amathos. Gargara. Carcinus unde. Rhypæa. Rhox. Melan. Aſteriū. Cyaneum. Agroſtes, Rhypos. Caput XXIII

SEd enim eiuſdem linguæ proprietate in rerum quaſi uaſtitate exprimēda, nō hippos modò in uerbis, quæ ex pluribus conſurgūt, ſuggerit menti amplioris ſignificantiæ notam: ſed & pleraq; comperiuntur alia, uſum eūdem in magnis auctoribus iūctim implētia ac ſeparatim: quippe grādiora quādoq; Aeginæa dici animaduertimus, quod ex talenti ratione productum, grāmatici cōiectant, id in ea inſula exſuperabat Atticum. Quāquam nō latet, uenalium onera nūcupari etiā Aeginea: unde corriuati, qui dicuntur Aegineopolæ, hoc eſt αἰγιναιοπώλας, mercium id genus uēditores. Hos intelligunt nōnulli, qui & Pantopolæ nuncupētur Græcis. Nam eſt ibi factum emporium, ob inſitā loci ſterilitatem hominibus maritimā negotiationem obeuntibus. Vnde inquit Strabo, Rhopon multimodis rebus conſtantem, Aeginæam dicimus mercaturam: ſic enim Græci ſanciunt, rhopon, id eſt ῥῶπον ſignare παντοδαπὸν φόρτον, id eſt miſcellaneum onus. Hoc eo libentius appoſui, quia Strabonis tralatio ſubſultat. Meminit uocabuli Galenus Therapeutices primo, οἱ γὰρ τὸν ῥῶπον διατιθέμενοι καὶ πολὺ πρωτεύειν ἐθέλουσι. qua in parte pictorum & unguentariorū mixturas intelligunt: quod cōprobare Heſychius uidetur. Dicuntur & rhopes ſyluoſæ plantæ, unde & rhopographi nuncupantur. Vulgus nau-

ticum rhopon nũc gropon dicit, ut reor, dictione luxata, qui mos imperitis eſt uel frequentiſſimus. Rhopen uerò & rhipen dicunt Græci momentũ uel ictum aut oculi motum. Rhoptra apud Archilochum, petaura dicũtur laqueorum, ſiue ſcandalethra, id eſt flexuoſa ligna capiendis feris uel auibus. Rhypæon in Achaia conſtituunt terrarum periti, unde Rhypæos pro Achæis accipimus. Et Stephanus ait, Rhypæ ſeu Rhypæa eſt Achaiæ ciuitas, unde Rhypæus. Rhox phalangij ſpecies, quia ſit ῥαγί, id eſt uuæ acino ſimilis: os uerò in uentris habet meditullio: id genus & melan uocatur: ſecũdum autem genus aſterion dicitur, cui ſunt in corpore collucentes uirgæ: cyaneum nuncupãt genus tertium, ſicut quartum agroſtem: quintũ ſphecium ab ſimilitudine, quod & dyſderi eſt, hoc eſt δύσδηλος: ſextum appellatur myrmecium: inter legumina comperitur ſeptimum. Rhypon pro ſigillari cæra Pollux accipi ab auctoribus tradit. Pro cæris quoque in Epiſtolis ad Atticum legimus rhypos, de uetuſtatis ratione nomenclatura accerſita. Rhoptra deniq; cõcaua, & βυρσοπαγῆ, id eſt corio compacta Plutarchus nũcupat in Craſſo: quibus in prælijs Parthi, adiectis etiamnum echijs, id eſt ἠχείοις, horrẽdum eliderẽt ſonum. Porrò ætnæum item pro magno reperies in libris auctoritatis nõ dilutæ: unde & cãtharus ætnæus, magnus intelligitur apud Ariſtophanem in comœdia cui titulus εἰρήνῃ. De montis Aetnæ magnitudine, uel quia Aetnæi equi habeãtur præceleres, & in currendi certaminibus inclyti. Ex qua ratione, Virgilium quoq; fratres appellaſſe ætnæos, ſimile ueri eſt. Cõſimiliter apud Ariſtophanem eundem in comœdia cui titulus ἀχαρνεῦς, dicuntur ἄνθρακες παρνάσιοι: quem locum enarrans interpres, Parnaſium ex more pro magno fatetur poſitum. Ab harena quoq; quam uocant pſammon, dictio configurata eſt, pſammocoſius, quæ pro immenſo accipi numero uidetur. Nam Eupolis ἐν χρυσῷ γένει, ſpectatores appellat pſammocoſios, numeroſos intelligens. Verbum autem coſia, eſt numerorum deſinentia poſt centum: dicunt enim diacoſia, triacoſia, tetracoſia, & deinceps. Sic etiam gargara pro multitudine excellenti poſita inuenias: ſicut apud Ariſtophanem ἐν βελοῖς, Intus nobis ſunt gargara: poſitum id uerbum apud Sophronem quoq;. Et in tragœdia legimus, Pecuniarum gargara. Quin carcinum, quæ uox cancrum ſignat, hinc duci opinantur eruditiores, à pedum multitudine: quanquam à capitis motatione, ita dici putant alij, quaſi caracinos quidã ſit. Pſamathon uerò harenam dicunt marinã, ſicuti fluuiatilem amathon. Pſamathe in Bœotia locus eſt, uel fons.

Quos dicamus equos Lycoſpadas. Lycos frenũ, ſeu lupatum. Lycophilios. Lycophos. Lycophones. Lycea Diana. Lapis ſacer. Oreſtis expiatio. Oreſtis ſcena. Lupus. Lycopodes qui. Lymax. Lymata. Itẽ Phaſiani equi, & Neſæi. Chelidon. Veredi. Veredarij. Chamelæ. Curſus publicus, uel fiſcalis. Tractatoria facultas. Phoruades. Trophiæ. Empyi. Atrophi equi, & anagogi. Lactiſtę. Cacopodes. Caballatio quid. Exophthalmus. Cœlophthalmus. Chamelæ. Cæſaris equus, & Caligulæ. Cirſi. Lichenes. Ephippiũ. Fuluius, qui equam inibat. Onochelos. Aſini caput à Iudæis coli. Hippona, & onoſcelis, & hippo. Equus primus. Neptunus Hippius cur. Centrineces. Encentrides qui. Peroriga. Plinij locus perpenditur. Equus ligneus apud Troiam. Caianus locus. Aeolopolus quid. Cap. XXIIII

Dignum uerò obſeruatione cẽſuimus, & quod huic potiſſimum loco adglutinemus, dici à Græcorum ſcientiſſimis quoſdam equos lycoſpadas, id eſt λυκοσπάδας. Id uerbum quam habeat rationem, ambiguum & tenebris aliquo modo obuolutum, ſcio uiſum iri, quando eſt haud ita frequens. Ego uerò etymon duplex comperiſſe uideor: alterum eſt de freni genere, quod lycon uocent, noſtri lupata dicunt: ſicuti Georgico tertio Virgilius,

Nanq; ante domandum
Ingentes tollent animos, prenſiq; negabunt
Verbera lenta pati, & duris parere lupatis.

Quo in loco Seruius, & qui ab eo mutuati ſunt plures, eſſe lupata tradunt frena aſperrima, ſic de lupinorum dentium ſimilitudine nuncupata, quos eſſe inæquales conſtet,

unde

frena lupata

unde & morſus infligatur ſummi nocumenti. Hoc uero frenorum genus equis adhiberi præferuidis ac ferocientibus, ſæpeq; ob inſitam animoſitatem rebellibus, ut retundatur impetus, hebeſcatq; generoſitas nimia, moris eſſe, nemo non nouit. Sicuti etiam lycon dici lupum, unde lycophilios pro ſuſpecto ponitur & latenti, ut eſt apud Aelium Dionyſium, & Menander ita ſcriptum reliquit, λυκοφίλιοι μὲν εἰσὶν αἱ διαλλαγαί. id eſt, ſuſpectæ quidem conciliationes ſunt. Nam & lycophos pro tenebroſo poſitum inuenimus, aut pro crepuſculo, quando lupi color cinereus eſt, nec nigredinem præferens intenſiorem, quod inquit Euſtathius. Per hyemis autē tempora Spartani lycophonas, id eſt λυκόφωνας, ad dormiendi uſum ſtibadibus promixtos ſibi ſubſternebant, θερμαντικὸν ἔχειν τι τῆς ὕλης δοκούσης. Lyceæ Dianæ templum apud Trœzenios fuiſſe ab Hippolyto excitatum, auctor Pauſanias eſt, qui tamen eius rationem cognomenti ignorare ſe, fatetur: ſed ex Macrobio aucupari (opinor) licet, ubi diſſeritur, cur Apollo dicatur Lycigenetes ac Lycos. Ante templum lapis uiſebatur ſacer dictus, in quo Trœzeniorum uiri nouem à cæde materna Oreſtem feruntur expiaſſe, adhibitis quum expurgationibus alijs, tum aqua ex fonte, quem ἵππου κρήνην dicunt: nam & hic apud Trœzenios mōſtratur, Pegaſo terrā inibi pulſante, ſcaturiſſe. Fuit apud eoſdem ante Apollinis ſacellum locus, quem Oreſtis ſcenam dixere, quòd nondum is expiatus, nemine eum recipiente, ibi diuerſaretur. Adobrutis uero in propinquo purgamentis, enatam laurum memorant. Lupos deniq; ſerrulas uocamus manubriatas, agreſtium uſibus accommodas. Lymax ad lycos pertinet nihil: nam eſt eo nomine apud Phigaliā fluuius, in Arcadia, in quem purgamina ſordeſq; coniecerint Nymphæ, quum Iouem peperiſſet Rhea. Sordes autem Græci ueteres lymata uocarunt, uel Homero teſte, quum ait, λύματ' ἔβαλλον. Dicuntur & lymaces petræ. Veredos, ſi modò non aberrat interpres, aliâs æris non multi, apud Procopium Perſici belli ſecundo libro, equos accipimus publicos. Sunt qui à celeritate trahendæ rhedæ ſic opinentur dici, quorum aurigæ nuncupentur ueredarij. Martialis,

Parcius utaris moneo, rapiente ueredo
  Priſce, nec in lepores tam uiolentus eas.

Et in Diſtichis,

Stragula ſuccincti uenator ſume ueredi,
  Nam ſolet à nudo ſurgere ficus equo.

Veredarium metaphora decenti legimus apud Hieronymum: Quia ſingulæ, inquit, metuunt Veredarium Vrbis offendere. At Procopius idem ueredarios intelligere uidetur, eos qui celeriter equis inuecti regum literas prouehunt. Equorum publicorum in hoc uſu, commeminiſſe Ammianus uidetur Marcellinus: Tranſeo, inquit, quòd quidam per ampla urbis ſpacia ſubuerſoſq; ſilices ſine periculi metu properanter equos uelut publicos, ſignatis (quod dicitur) calceis agitant, familiarium agmina tanq; prædatorios globos trahentes à tergo: ne Sannione quidem, ut ait Comicus, domi relicto. Procopij, uel interpretis ſententiam adiuuat Firmicus Matheſeos tertio: Regum, inquit, nuncios ueredarioſq; reddent. Curſus publicus dicebatur aut fiſcalis, quum ab imperatoribus certis locis equi id genus præceleres deſtinabatur: quibus non utebantur alij, niſi facultate impetrata, quam uocant tractatoriam. Sed redeo ad lycoſpadas. Sunt qui malint lycoſpadas inde dici, quòd qui pullina ætate in lupos inciderint, ſi periculum euadant, inſigniter bonitate proficiant, ac pernicitate. Cæterum perpenſione dignum, cur nam eiuſmodi caſum conſequatur euentus hic, niſi dicamus, ideo credi uehementiores effici equos ab ea impoſtura: quoniam, ni fuiſſent natura tales, haudquaquam dilabi eualuiſſent: neq; enim prudentem euaſiſſe Vlyſſem dictitamus, Cyclope declinato: ſed ideo declinaſſe, quia foret prudens. Equos uero ad ſonum quemlibet uel minimū compaueſcentes, expreſſius Græci ψοφοδεεῖς nuncupare ſolent, dictione compacta à ψόφος, qui eſt ſonus, & δέος timor. Quod uero in eiuſdem linguæ monumentis legimus quandoq; Lycopodas, ad equos ea res omnino pertinet nihil. Nam ea uoce tyrannorum ſatellitium fere ſignificatur. Erant uero hi corpore uegeto, & animo præſigni iuuenes. Vocabuli ratio eſt, quia pedes lupino circumtegerent corio, aut quia in clypeis lupi geſtarent inſigne. Phaſianos equos inuenimus ab eius auis inuſto inſigni,

Curſus pub[licus] aut fiſcalis

Equus ψοφοδεής

uel quoniam ad Phaſin equi habeantur pulchritudine præſtantes. Neſæos equos nuncupat Herodotus, qui prægrandes naſcerentur in Neſæo Medicæ regionis campo: ſic enim Stephanus etiam ſcribit, νησαῖον πεδίον, pudendo cuiuſdam errore, qui eo uocabulo ſignificari inſulares eſt opinatus. Auctor Plutarchus eſt: Pyrrho ſpeciē oblatam, uelut Neſæo equo inſcenſo, ducem ſe illi præſtaret Magnus Alexander. Id quod non percipiens interpres tranſiliuit. Sed & in Græcos codices irrepſit mendum: nam Νησαῖον ἵππον legit. Meminit & loci & equorum Arrianus quoq;, ſed & in Legibus Plato, ut Strabonem prætercam & Ammianū Marcellinum. Equos gregales Græci phorbadas dicunt, id eſt φορβάδας, domeſticos uero trophias, id eſt τροφίας. Nam empyi intelliguntur, quos ſuppuratio infeſtat, quæ inter equorum recenſetur morbos: ſicuti crithiaſis, id eſt hordeatio, & lymphaticus morbus, quem dicunt νυμφιᾶν: in quo ad tibiæ ſonum quies contingit, fronte demiſſa quod uocant κατωπιᾶν. Sunt inter equos qui uocentur athletæ & agoniſtæ, item hodœporici & pompici, quos itinerarios dicere potes. Porrò & ſtratiotici, id eſt militares. Atrophos intelligit equos Xenophon, ἀσφυγμὸν δυμοῦντων tertio, imbecillos, quiq; conſequi uix ualeant. Anagogos autem contumaces, & qui ubi conſtitueris, conſiſtere abnuant. Nam lactiſtæ, id eſt λακτισταί, ſunt eidem, calcibus qui impetunt peruicacius. Quidam nominantur cacopodes quoq;, ſicuti & κακοσκελεῖς. Caballatio, uoce haud ueteribus trita indicat Iureconſultis, alendi publicos equos munus. Digna uero ſcitu & illa: equum prominentibus oculis exophthalmum dici, ſicut cœlophthalmum, qui contrario affectus modo eſt, cuius in receſſu cauo oculi ſunt. Chelidon ungulæ dicitur concauitas, ſed & in canibus eodem modo. Eſt & chelidon ſupra cubitum pars. Chamelas, id eſt χαμηλάς, uocat Xenophon ungulas pleniores carnoſasq; citra cauitatem. Et in libro περὶ ἱππικῆς ſcribit Simon, ſicuti ab Xenophonte relatum ſcimus in tituli eiuſdem commentatione, equos δίποδας internoſci etiamnum ſono, ſiquidem increpat uelut cymbalum, in ſolo cauatior ungula. Auctor porrò hiſtoricus Dion, Cæſari Luſitaniam gerenti natum eſſe equum διφυεῖς τὰς τῶν προσθίων ποδῶν ὁπλὰς ἔχοντα. id eſt, cui gemina foret in anteriorum pedum ungulis natura, qui mox illum elatē admodum geſtaret, reliquos omnes ἀναβάτας recuſaret, unde immodica de ſe ſibi cœpit polliceri. Cirſos nuncupant, qui adnaſcuntur equorum tibijs. Lichenas oſſicula uocant, canini dentis imagine genibus equorum, & prope ungulas agnaſcentia. Dioſcorides eſſe tylos dicit, id eſt callos. Pedes anteriores proſthios appellant, cæteros uero opiſthios. Pedum uirtus eupodia uocatur. Ephippeion eſſe interpretantur ſellam: ephippion uero eſt currentium equorum certamen. Lego in Plutarchi Parallelis: Fuluium quendam mulierum odio, equam ſolitum inire, unde uenuſtior enata puella ſit, quam dixere Hippo: ſicuti Epheſius Ariſton, ex aſinæ initu formoſam progenuit Onoſcelin: quod Admirabilium ſecundo Ariſtoteles, ſiue alius, ſcribit. Nam Onochelon Chriſtianorum deum quidam intelligere maluerunt, auribus aſininis, altero pede inungulato, librum geſtantem togatumq;. Nam & aſininū caput uice numinis coli à Iudæis ſolitum, Cornelius Tacitus mendacium (ut Septimij Florentis utar uerbis) loquaciſſimus prodidit, quòd in Arabia ſiticula deprehenſi, onagris ducibus, perducti ad aquarum ſcaturigines ſint. Sed inter Græcos quoq; nominis haud obſcuri Damocritus aureum aſelli caput à Iudæis cultum, non tacuit: nec ritu quidem ſacrorum neglecto, ſeptimo quoq; anno peregrinum hominem perduci aſſueuiſſe, ſcribens, ac κατὰ λεπτόν, id eſt fruſtillatim conciſum necari. Onochelos autem Dioſcoridi libro quarto, herba eſt, dicta quoq; Alcibiadion. Stabuli uero deam Apuleius Hipponem uocari tradit, ut placere doctioribus animaduerto: quanquam pleriq; Hipponam & legunt & interpretantur, ut eſt apud Tertullianum: ſic & apud Iuuenalem legunt: Iurat ſolam Hippo, & facies olida ad præſepia pictas. ea nimirum forma qua Dido & Manto, pro Didonem & Mantonem dicimus. Illud minus omiſerim, quod eſt in Pindari Pythijs obſeruatū, & ab interpretibus enarratum curioſius: Neptunum à mythicis appellatum tradi Petræum, quòd olim ſuper ſaxo conſopitus urinam profuderit genitalem, unde enatus ſit equus primus, quem dixere Scyphion. Lactantius uero grammaticus, in Theſſalia terram tridente percuſſam ſcribit, à Neptuno, ex quo

mirum

mirum dictu,proſiluerint equi duo,Scyphios & Arion, inde nata Theſſalicorũ equorum præſtantia.Quia uero equitandi artem,id eſt τὴν ἱππικὴν, primus excogitarit Neptunus: inde factum opinatur Pauſanias, ut dicatur ἵππιος, potius quàm cauſa alia: quando & in equorum certaminibus Homerus per Hippium Neptunum iurare Menelaum fingit. Sed & qui hymnos ſcripſit antiquiſſimos, Pamphus, Neptunum dicit ἵππων δωτῆρα, id eſt equorum datorem. Seruius grammaticus,in cõtentione cum Minerua de Athenarũ nomine, ab Neptuno littore percuſſo, equum ſcribit productum, ſed à noſtris coarguitur. Apud auctorem ἐκλογῶν περὶ γεωργίας libro nono,ſic comperi adnotatũ: Terram initio fuiſſe aquis adobrutam,emerſiſſe primum Atticam: eius amore ducti Neptunus & Minerua de ciuitatis conſtituendæ nomine litem intendere: Ioui complacitum,eius eſſe urbis pontificium, qui pulcherrimum excogitaſſet munus, tunc portubus & naualibus ab Neptuno urbem excultam, Minerua oleam producente in Acropoli: quo argumento euaſiſſe ſuperiorem. unde inſtitutum,oleaſtro uictores coronare. Petræum denique dici uolunt alij,quòd reuulſis in Theſſalia montibus, quæ uocantur Tempe,emiſerit Peneum,ac ſtagnantes prius agros renudarit. Ex quo Callimachus, φεῦγε δὲ καὶ πηνειὸς ἑλισσόμενος διὰ τεμπέων.

Fuerant & Petræo Neptuno inſtituta certamina. In hac deniq; equorum mentione, illud ex Homero addidiſſe,offecerit nihil: Centrineces nũcupari equos centro obedientes. Centra uero,inquit Euſtathius,ſunt quæ encentrides item dicuntur,id eſt inhærentes calcaneo ſtimuli,quibus excitari equos nouimus. Ichthycentrum eſt fuſcina. Erant & ſuæ furibus encentrides, quibus per parietes obrepebant, uelut factitaſſe Corœbus dicitur apud Pauſaniam. In collectaneis Rei ruſticæ libro tertio apud Græcos, monemur, palmites menſe Martio capiendos πρὸς ἐγκεντρισμόν, id eſt ad inſitionem. Quin mox paulo idem auctor appellat, τὰ εἰς ἐγκεντρισμὸν γνώματα. In libris cõperi eiſdem, equos ἐποφθάλμους haberi quibuſdam pulcherrimos, cuius fuerit modi Alexandri Bucephalus. Hippocampum interpretantur aurigarum ſcuticam, flectendis equis accommodam,unde nomen. Et apud Helicẽ ciuitatem dicitur ſtetiſſe Neptunus æneus habens ἱπποκάμπην in manu. Deniq; perorigam dici inuenio, eum qui equos admittit: eo enim adiutante,equa alligata celerius initur,nec equi fruſtrata cupiditate impulſi ſemen eijciunt: quo fit ut apud Plinium libro octauo, capite De equis, rectius forſan peroriga legatur, quàm auriga: ut modò agnoſcitur, quem ab equa laceratum ſcribit; quanquam apud Varronem hiſtoriæ eiuſdem relatione, auriga item circumfertur. ἵππον δούρειον, id eſt equum Durium, Epei opus fuiſſe, Pauſanias interpretatur machinam muris diſſoluendis,cuius æneum ſimulacrum in Acropoli fuerit. Equos ſtatura puſillos uocant inos,ſed & gynnos poſteri nũcuparunt: ſicuti homululos dicere nanos conſueuimus, παρὰ τὸ ἐσφηνῶσθαι τὴν ἄνω. Nanorum pudenda pro magnis ferè uſurpantur Græcis. Equus dyſgargalis nuncupatur in libro περὶ ἱππικῆς apud Xenophontem, qui eſt δυσυπότακτος ac difficilis, qui ne tactum quidem aut titillationem pati queat, γαργαλισμὸν Græcis dictam. Addamus porrò: Incitatum, id eſt ἰγίταππον, eſſe equi nomen apud Suetonium, præter interpretum ſententiam. Id quod ex Dionis lectione amplius dilucet, opinor: Afficiebatur, inquit, Caligula geſtanti batrachida. quo argumento Praſini cognomen eſt illi adoptatum. Sed & locum certantium quadrigarum uel hac tempeſtate Caianum dicunt: ex equis unum ſic amauit, uti ad cœnam inuitaret, annona quoq; appoſita & hordeo, quin & aureo poculo uinum propinabat: per illius ſalutem fortunamq; concipere iuſiurandum ſolitus: conſulem quinimmo deſignare conſtituerat, feciſſetq;, ni conſilia interpellaſſet mox interitus. Equinos pullos ubi Homerus ἀελλοπόδους uocat, interpretantur grammatici uarios. Id reluit Porphyrius, αἰόλον ſignare aſtruens ταχύν, id eſt celerem, ἀπὸ τῆς ἀέλλης, id eſt ab procella ducto uocabulo, quæ ab ἄειν flectatur, & εἰλεῖν, quia ſpiritu uerſet omnia. Nam & bellacem Corythæolum dicunt, qui motat aſſiduè galeam: ſicut Martem Corythaica nuncupat Homerus quoq;.

Prouerbium de Corintho ſuperciliosa, quam habeat rationem. Corinthi felicitas. Aes Corinthiũ cur pretioſum adeo. Mixobarbari qui ſint apud Corinthios. Aeetes. Caput XXV

Strabo

STrabo non hiſtoricus modò præſignis, ſed philoſophus quoq; & mathematicus, adeo celebris & peruulgati nominis, ut eum Theſſalonicenſis Euſtathius per quandam exochē geographi nomine perſæpe ſignificet. Is inquam Strabo poſt multa de Corintho commemorata libro octauo, demum ita ſcribit: Ciuitas ipſa Corinthiorū ampliſſima diu fuit & opulentiſſima, ſiue uiros innumerabiles ad ciuile regimen peritiſſimos, ſiue eximias opificum artēs animo uertas. Ager aūt non admodum telluris bonitate pollebat, quippe qui obliquus foret & aſper, unde ſuperciliosam Corinthum uocant uniuerſi, & ceſſit in uulgare prouerbium, Corinthus ſupercilijs curuitatibusq; laborat: cuius etiam meminit Euſtathius. Eius adagij mentionem faciens quidam, ingenue ſatis fatetur, non ſe uidere ubi nam uſui eſſe poſſit, niſi (inquit) quis detorqueat ad hominē intractabilem, aſpero ingenio, & ſibi ipſi inæqualem, parumq; ſibi conſtantem. Ego uero aliud ſpectaſſe prouerbij conditorē primum, contenderim: nam quia non conſequitur ager reliquam ſuæ urbis felicitatem, inde dicti uim Straboni manaſſe opinor: quando nil eſt tam diuitijs inſtructum, tamq; artibus & uirtute præclarum, nil poſtremò in humanis rebus adeo numeris omnibus abſolutum, quin aduerſi aliquid & improſperi inſit protinus, & affricet mortalium rubigo, & fortunæ (ut ſic loquar) liuor liuidiſſimus, quod ueluti labecula, ac uerius nubilum, lætitiæ infuſcet ſplendorem. Quamobrem ubi Corinthum dicimus ſuperciliosam, id quidem meo iudicio innuimus, Omnia utiq; ineſſe, quæ & placere ac poſſint etiam faſtidientem allectare: uerum eſſe aliquid unum, quod offendat quadantenus, quoniam nil ſit ex omni parte beatum. Ex iis uero, ni fallimur, & noſtra ita amamus, ut neſciamus perdere, perſpicuum iam eſt introſpicienti exactius, adagij uis quò tendat & quid uelit ſibi. Quòd ſi quis in ſtudijs adeo inſolens eſt, ut Corinthiorum neſciat felicitatem, is Homerum conſulat, qui Iliados ſecundo Corinthum diuitem uocauit, *ἀφνειόν τε Κόρινθον*: quod tamen ex Geographi ſententia, ad emporium inibi conſtitutum refert Euſtathius. Nam & Thucydides Græciæ emporium uocat Corinthum. Audiat & L. Florum ita ſcribentem: Corinthus Achaię caput, Gręciæ decus, inter duo maria Ionium & Aegæum, quaſi ſpectaculo expoſita. Et infra, ubi ruinas eiuſdem felici breuitate tranſcurrit: Quid lignorum? quid ueſtium? quid ue tabularum raptum, incenſum, proiectum eſt? quātas opes uictor abſtulerit & cremarit, hinc ſcias, quòd quicquid Corinthij æris toto orbe laudatur, incendio ſuperfuiſſe cōperimus. Nam & æris notam pretioſiorem ipſa opulentiſſimæ urbis fecit iniuria, quia incendio peruſtis plurimis ſtatuis atq; ſimulacris, æris, auri argentiq; uenæ in cōmune fluxere. Hinc æra Ephyreia celebrata Virgilio, quibus quum uehementius caperetur Auguſtus, etiam dici Corinthiarius cœpit. Traditum porrò in fabulis eſt, quod repetit in Epidicticorum ratione Menander, de Corintho & Iſthmo Solem Neptunumq; contendiſſe, ſicuti de Athenarum ciuitate cum eodem Neptuno Mineruam. Et quid pluribus agimus in re confeſſa? M. Tullius in Rullum, Deinde agrum optimum & fructuoſiſſimum Corinthium uenire iubent. Nam quod in Grææ gentis contemptum dicere Philippus ſolebat, habere ſe *κλεῖς τῆς Ἑλλάδος*, ut Pauſaniæ teſtatum monumentis eſt, quum in Eubœa Chalcidem præſidio teneret, in Iſthmo Corinthum, in Theſſalia ſub Pelio Magneſiam, præſens forſan inſtitutum nil iuuerit. Significabat autem Philippus ciuitates eas eſſe, uelut Græciæ claues, ac *ἐμπόδια τῆς Ἑλλάδος*. Nec illud quod proximè ſe ingeſſit, non omnino parergon, omiſero: coli ab Corinthijs ſolitos, qui dicerētur mixobarbari, quos non fuiſſe alios, quàm Medeæ liberos, proditum hiſtoria eſt. Nanque habitauit ea Corinthum, quumq; fames eſſet inorta ualidior, Cereri ac Lemnijs nymphis obita re diuina, illa comprecante deſiit malum. Sed & Corintho Aeetem Medeæ patrem quandoq; potitum, ſcimus. Quippe ſolis fuiſſe filios & Antiopes Aloeum & Aeetem, quibus diſtribuerit regionem pater, illi quidem Arcadiam, Corinthum huic, qui propria non contentus ſorte, ciuitatem Buno Mercurij filio reliquit, quam poſteris denique is reſignaret, in Colchos ipſe demigrauit. quam rem carmine complexus Eumelus ſit.

Iouis Corinthus prouerbiū, quem habeat ſenſum apud Philoſtratum. Quæ dicantur anacalypteria, & encalypteria. Nymphæ quid, & unde. Encalym-

mata

mata.Epicalymmata.Edna.Opteria.Diaparthenia.Necrocorinthij qui ſint, & quid defunctus.Mortuale, morticinum. Sepultura. Necropernas. Lycophronis ſuggillatio. Caput XXVI

PORRO quia de Corintho nobis mentio eſt, pergamus porrò attexere adagium alterum ab eadem productum ciuitate:ita enim habet, Iouis Corinthus. Id uero quo enuntietur ſenſu, enarratū ampliter à Suda nouimus, & Ariſtophanis interprete, ac pleriſque alijs. Sed & in literis Latinis alicubi expoſitum,non incurioſus lector inueniet. At quia diſſonum quiddam apud Philoſtratum ab horum ſemita deprehendimus, ut quæ mox afferrentur, clarius & apertius innoteſcant,totam Græci ſcriptoris ſententiam, quæ ad præſens negotium ſpectat,tralatam huic loco inſeremus:moxq; quid ipſe ſtatuam,non grauabor pluribus explicare.Iudicabunt uolentes,neq; enim ſine prouocatione ſunt hæc. Ergo ita habet: Antipatro,inquit, qui tum imperatori ab epiſtolis erat, auidius affectante filiam, quæ fuerat ei forma haud ſanè cõſpicua, Hermocrati in matrimonium tradere, non cenſuit is arripiendam felicitatem eiuſmodi. Immo nuptiarum conciliatrice inſtante acrius,ac uiri potentiam memorante: Doti,inquit,magnæ non ſeruiam, neque ſoceri ſuperbiæ. Quum uero etiam iuncti ſanguine ad nuptias omnino propellerent,quòd Iouis Corinthum eſſe putarent Antipatrum,non ceſſit prius quàm ab imperatore accerſitus Seuero,puellam ſibi iungi paſſus eſt.Quo tempore ſcitante ex eo familiariū quodam,quando eſſet anacalypteria præbiturus, Vrbanè (inquit Hermocrates) immo uero encalypteria, poſtea quàm ita deformem ſum ducturus. Cæterum mox paulo etiam dimiſit, quòd neq; oculis foret grata,nec moribus commoda.Hactenus ex Philoſtrato.Iam neminem arbitror ita hebeti iudicatu,etiam ſi fere ſit elementarius,cui non perſpicuè pateat, nihil eorum quæ Græci in literas miſere, cum Philoſtrati ſententia congruere, & proinde aliud quærendum. In quo ne amplius fatigentur bonarum literarum ſtudioſi iuuenes,quibus hæc qualiacūq;, ſummis tamen laboribus congeſta procudimus. Ego Iouis Corinthum hic intelligo feliciſſimum quendam hominem ac præpotentem, uirgula quadam oblatum diuina: quiq; tanto imperatori, qui uice numinis coleretur ab hominibus,eſſet in primis charus. Nam ſicuti tradunt mythici, quū Aletes Corintho eſſet potitus ex Iouis Dodonæi reſponſo, uideretq; nobilem ac præualidam ciuitatem ſubiectam ſibi, eam Iouis appellauit Corinthū:unde irrepſit prouerbij ratio apud Philoſtratū. Et nos in id genus rebus uti concinnè poſſumus. Sudas tamen alicubi ab hoc ſenſu non eſt omnino deuius, quum ſcribat, Iouis Corinthum eſſe parœmiā de ijs quibus quandoq; lætius arriſerit fortuna, mox uero non ita. Scribit tamen ex Græcis Damon,id quod ab Pindaricis relatum interpretibus ſcio, dici in eos parœmiam, qui nimis quàm elati magnos uideri ſe uolunt,ſibiq; placent plurimum,ac oſtentant,mox tamen timidè, perq; ſummum abeunt dedecus: quod Corinthijs ſanè obuenit legatis, dum Megarenſes audacius in concione rebellantes inceſſerēt, dicerentq;, ni ſumptum de ipſis ſupplicium eſſet,fore uti meritò ingemiſceret Διοσκόρινθος: ad quam uocem uehementius ſuccenſi Megarenſes, lapidibus Corinthios impetiuere, quibus in fugam uerſis,cædentes illi terga identidem ſucclamabant, παῖε Διοσκόρινθον, feri Iouis Corinthum. Vt uero plenam præſtemus operam,& hiſtorici nubilum diſcutiamus,ſciendum eſt, anacalypteria in Philoſtrato dici munera, quæ uir & domeſtici atq; amici ſponſæ contribuebant,quum primum retecta uiſendam ſe præberet: nam apud Græcos ἀνακαλύπτειν reuelare eſt,& anacalypſis reuelatio eſt. Hæc ab alijs theoretra item dicta inuenimus. Sunt qui Pindarum putent, Agrigentum ideo in Olympijs nuncupaſſe ſacrum,quod olim eſſet Proſerpinæ contributum ab Ioue, ὡς τὰ ἀνακαλυπτήρια. Nam & in Timoleone Plutarchus ſcribit, eſſe Proſerpinæ ſacram Siciliam, καὶ ἐν τοῖς γάμοις ἀνακαλυπτήριον αὐτῇ δοθῆναι, id quod ſexto Bibliotheces opinor indicaſſe Diodorum: etiam ſi aliud præfert Latina tralatio. Sunt & qui nymphas dici ſponſas interpretētur, ἀπὸ τοῦ νῦν πρώτως φαίνεσθαι, quia nunc primum uiſendas ſe præbeant, quum antea prodeant obtectæ. Aliàs uocantur nymphæ dulcium aquarum fontes, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ νέας φαίνεσθαι. Encalypteria uero faceti ſſime uidentur dici, quæ dentur quum puella obuelata

nolit

nolit uideri: quod ſanè congruit deformi, ἐγκαλύπτειν enim integere eſt & obuelare. Vnde & cancrorum loculoſa opercula rugoſaq́ꝫ, epicalymmata uocant πτυχάδια. Anacalypteria uero edna item dicuntur, & opteria, proſphthencteria quoq́ꝫ: Agias uero comicus etiam diaparthenia: quoniam διαπαρθενεύειν, deuirginare ſignat, ut uerbo utamur recentioribus frequentiſſimo. Anacalypteria poſtremò donorũ nuncupatur dies. Scitu præterea dignum & illud in hac Corinthi mentione tam multa, νεκροκορινθίους, id eſt Corinthiorũ defunctos uocari in hiſtoria ſigna fictilia, quæ Corintho euerſa, Romam impleuere, quoniam ex recluſis ſepulchris eam excerperent prædam. Obſeruandum & illud: νεκρὸν dici Latine defunctum, hoc eſt cadauer: quod Hieronymus mortuale morticinũq́ꝫ uocauit. Plinius, Vt qui latiſſimè rura metatus fuerit, ultraq́ꝫ famam exegerit accolas, quota terrarum parte gaudeat? uel quum ad menſuram auaritiæ ſuæ propagauerit, quam tandem portionem defunctus eius obtineat? M. Tullius ſepulturam quoq́ꝫ nuncupauit, ut quum ait, Illam inſepultam ſepulturam. Emortualem diem Plautus appellare uidetur, in quo quis mortuus eſt. Necropernas uero dicitur poetis Achilles, quòd pręmortui Hectoris cadauer uendiderit. ἐκ τοῦ πέρνημι participium conformatur πέρνας. Sic autem apud Lycophronem comperi, cui tamen ducens quandoq́ꝫ colaphum interpres, nil ueretur eum βαρβαρόγλωσσον nuncupare. Illud poſtremò ſubnotandum: de Corinthi nomine confingi Græcis uocabulum κορινθιάζεσθαι, quod ſcortari ſignat & lenocinari, id eſt μαστροπεύειν.

Super Heraclide ſcitu digna quæpiam de Græco excerpta penu. Lepidum Ptolemæi factum. Caput XXVII

MVltos ingenio & ui percipiendi quæ tradantur, anteire alijs, notius eſt quàm ut ſit pluribus probandum. Sed & illud à Quintiliano traditũ non præterit nos, neminem reperiri qui ſit ſtudio nihil conſequutus. Id equidem non argumentis modò ualet comprobari, quia multum facit in qualibet re quantulacunq́ꝫ ſedulitas, ſed exemplis quoq́ꝫ, quæ nobis paſſim hiſtoria ſuggerit. Reliqua miſſa facimus. Heraclidæ tantum commeminiſſe collibuit parte iſta, cuius in ſtudijs diſciplinarum cura mirè ab auctoribus prouehitur. Erat uero hic natione Lycius, hebeti ingenio, & ad politiorem cultum ineptiſſimo: tamen ſedulitate, ac lucubrandi, fuligineſq́ꝫ lucernarum bibendi, & in ſudata ueſte durandi laboribus, ac propoſito pertinaci, id demum eſt aſſequutus, ut à magnis auctoribus dignus ſit habitus qui inter facundiæ ſtudioſos recenſeretur, immo etiam elegantiſſimus appellaretur atq́ꝫ eloquentiſſimus. Quod eo mirabilius contingit, quia eum ut πολύφαγον, id eſt uoracem, notat hiſtoria. Relatu iucundum eſt, quod ei uſu ueniſſe proditur memoriæ: ſiquidem re ipſa edoctus eſſe nihil, quod improbus uolentis labor & pertinax non peruincat, librum concinnauit, cui titulum fecit πόνου ἐγκώμιον, id eſt laboris laus. Fortè ita euenit, obambulabat quadam die, eumq́ꝫ librum manibus geſtans apud Naucratim (eſt ea Aegypti urbs) Ptolemæo factus obuiã eſt, facũdiæ ſtudioſo & ipſi: ab eoq́ꝫ interrogatus, quid nam eſſet id quod prompſiſſe in literas uidebatur, reſpondit πόνου eſſe ἐγκώμιον. Capit librum Ptolemæus, ac facetiſſimè primo elemento, hoc eſt π expuncto abraſoq́ꝫ, ita ut reliquum fieret ὄνου ἐγκώμιον: quod non aliud profectò eſt, quàm aſini præconium. Accipe, inquit, & lege laudis nomen attitulationemq́ꝫ.

Qui maledicta leniter tulerint, Antigonus, Philippus, Auguſtus. De Demochare, qui dicebatur Therſites. Caput XXVIII

ELogium uetus eſt, & nulla non hora iracundis iſtis, ac tumẽtibus ingerendum, Eſſe in primis regium, male audire. In ea re ob inſignem animi moderationem pleroſq́ꝫ eximie laudatos, neminem, puto, fallit qui paulo humanior ſit. Nos quæ ad manum ſunt exempla, non præteribimus uelut conniuentes. In primis uero ſeſe oſtentat Antigonus, cui tantum ſuperfuit animi, modò uelis, omnia ſupergredientis, ut uel manipulares petulantius lingua utentes leniter ſit paſſus. Incumbebant illi regio tabernaculo, nec ſibi temperabant, quin quod periculoſiſſimè quidem, ſed libẽtiſſimè perſequuntur homines, qui non continent reditura per iugulum uoces, male de rege ſuo exiſtimarent & loquerentur. Ex proximo

exceperat

exceperat omnia Antigonus, quippe interiacēte modò lineo, ut ſic dicam, pariete. Excanduiſſet alius, protinusq; ultimi ſupplicij terrore perfuſos abripi iuſſiſſet homines At is comiter ac ſedate: Abite (inquit) longius, ne obloquentes fortè obaudiat rex. Idem itinere nocturno, & præmoleſta ob cœni altitudinem uia, ubi milites ægrè ferētes animaduertit, palamq; illi improſpera omnia imprecantes, adire eos perrexit, qui præcipuè uoragine impliciti diſtinerētur: quumq; eos explicuiſſet, nec eſſet ab eis per cognitus, Execremini (inquit) Antigonum, qui uos in haſce coniecit difficultates: ei uerò qui inde uos extraxit, bene precemini. Affulſit & patientiæ uirtus, inſtrumentum ad tutelam regni præclarum, Philippo regi: ſiquidem perbenignè Athenienſium legatione audita, demum iamiā remigraturis, Ecquid (inquit) noſtis, quòd à me gratum in ciuitatem ueſtrā proficiſci ualeat? Aderat fortè Demochares, ob nimiam & procacem linguā cognominatus Therſites: is ergo excipiens, Si te (inquit) ſuſpenderis. Commouerat tam intempeſtiuū, tamq; atrox reſponſum legatorum reliquos, exortaq; omnium cum fremitu indignatione, molliter Philippus, Nuntiate (inquit) Athenieſibus, multo elatiores uideri, qui ob animi impotentiā hiſce non abſtineant, quàm qui impune dici permittāt, ac iniuriæ inſolentiā facile concoquant. Hiſtoricus Timagenes Auguſtum, uxorem, domum uniuerſam procacius impudētiusq; proſciderat in libris, ac dicaciter lapidauerat. Monuerat Imperator, ut facile appareret illi non imperaſſe iram, moderatius lingua uteretur. Pergenti etiamnum ac liberius naturæ indulgenti, ſatis habuit, domo ſua interdicere.

Cōſtantiæ bonū. Leuitatis fœda ſuggillatio. De animi mobilitate. Deſultorium ingeniū. Fortunæ appellationes diuerſæ. Volaticus qui. De Tutilina dea. Plinij locus explicatur ex libro octauodecimo. Cap. XXIX

QVi officiorum rationem in obeundis uitæ munijs, quidq; deceat & aptum perſonis ſit, temporibus, ætatibus, exactiſſima cura ſibi ſcrutandum, cenſuerunt, tandem deprehendiſſe ſunt uiſi, nil eſſe quod tam deceat, quàm in omni re gerenda conſilioq; capiendo ſeruare conſtantiam. Nanque ita quoq; natura comparatum, ut quiſquis ſe aliquid ordine ac recta mente complexum confidit: uel iam geſtum, ſi obtrectetur, acriter tueatur: uel nondum ęditū, ſi interpelletur, ſine ulla cunctatione ad effectum perducat. Hæc quū ita profecto ſint, & calculis omnibus paſſim & fœde damnetur leuitas ipſa ſine ampliatione, quādo uel plebeculæ imperitæ eiuſce turpitudo uitij planè liquet, natum adagium eſt, ut deſultorium nuncupemus ingenium, quod mobile eſt, uarium, ac omni tipula leuius, facileq; momentis horarum ad tenuiſſimum quenq; afflatum in diuerſa tranſiliens inſtar foliorum, quæ, ut Poeta inquit,

Mobilibus uentis arida facta uolant.

Aegri proprium eſt, nihil diu pati, & mutationibus, ut remedijs uti. Semper præſentibus eſt infeſta leuitas, quæ eo preſſius enixiusq; cauenda, quòd natura humanus animus agilis eſt, ac ad motum pronus. Mobilis, inquit Seneca, & inquieta mens homini data eſt: nunquam ſe tenet, ſpargitur, & cogitationes ſuas in nota omnia & ignota dimittit, uaga & quietis impatiens. Quod non miraberis, ſi originem inſpexeris. Ex cæleſti nanq; deſcēdit ſpiritu, cæleſtium autem natura ſemper in motu eſt. Quod uerò ad deſultorium attinet, Felix quoq; Capella De nuptijs Philologiæ primo, deſultoriam fortunæ leuitatem nuncupaſſe uidetur: ita enim ſcribit, Tunc enim omnium garrula puellarum, & contrario ſemper fluibunda luxu, leuitate pernix deſultoria geſtiebat: quam alij ſortem aſſerunt, Nemeſinq; nonnulli, Tychen quàm plures, aut Nortiam. Quam uerò rationem habeat dictum hoc, pergam iam explicatius enarrare: ſi commonuero prius, in hoc uſu dici à Seneca uolaticum hominem: ita enim ad Lucilium ſcribit, Meminiſti quum quendam affirmares, eſſe in tua poteſtate, dixiſſe me, uolaticum eſſe hominem ac leuem, & te non pedem eius tenere, ſed pennam: mentitus ſum, pluma tenebatur, quam remiſit, ac fugit. Ambroſius uolaticum ſermonē lepidè dixit, qui ſit de auitio inſtitutus. Quod uero ad fortunā ſpectat, ſunt qui Plinianum illud ex decimooctauo Naturalis hiſtoriæ, de calua intelligāt fortuna, quum ait, Tertiam ex his no

minare ſub tecto, eſt religio. At ipſe Auguſtini doctrinam inſecutus Tutilinam malim: ſic enim ſcribit Ciuitatis diuinæ libro quarto, Sata, inquit, frumenta quamdiu ſub terra eſſent, præpoſitam uoluerunt habere deam Seiam. Quum uero iam eſſent ſuper terram, & ſegetem facerent, deam Segetiam: frumentis uero collectis atq; conditis, ut tuto ſeruarentur, deam Tutilinam præpoſuerunt. Quæ Pliniano ſenſui congruere qui non uidet, Leberide prorſum cæcior eſt. Equeſtris Fortunæ ædem uouit Fuluius prætor in Hiſpania, quod ſtrenua equitum opera in Celtiberos uſus foret.

Deſultorij equi unde, & qui dicantur. Iulij Pollucis codex uindicatur à uitio. Hamatrochia. Harmatrochia. Amphigyi. Amphippi qui ſint: item hamippi, & prodromi. Caballi. Manni. Caput XXX

DEſultorios equos uideo dici à deſiliendo: nam ut Sex. Pompeius ſcribit, paribus equis, id eſt duobus, Romani utebantur in prælio, ut ſudante altero tranſirent in ſiccum. Nam & pararium dicebatur æs, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur. Eum uero Scytharum pleriſque morem fuiſſe, Ammianus prodit Marcellinus, binos trahendi equos, ut iumẽtorum uires foueat permutatio, uigorq; ocio integretur alterno. Sed Romanum morem amplius intuenti plane indicat T. Liuius quum libro ab Vrbe condita primo ait, Ad equos emendos dena millia æris ex publico data: & quibus equos alerent, uiduæ attributæ. Iulius uero Pollux libro Onomaſtici primo, equitum ſpecies recenſens ita ſcribit: Hippotoxotæ, doratophori, contophori, hypaſpiſtæ, ſceuophori, hippagogi, anippi, hi uero duos habebant equos, alter ab altero trahebatur: ita demum exercitatis militibus, ut in alterum nullo negocio tranſilire poſſent. Sed in ijs Pollucis uerbis labes extergenda eſt: ſiquidem non anippi, quæ uox ſignat ſine equis, ſed amphippi legendum eſt. Comprobat quod adſtruimus uel hiſtoria prima Herodotus, Maſſagetas eſſe ἱππότας καὶ ἀνίππους, id eſt ex equis præliari & pedibus prodens. Impegimus ſæpe in eum ſcopulũ, mendum irrepſiſſe manifeſtum erat: quid ſubſtitueretur, non facile peruidebamus. Deniq; lapſitantibus conniuentibusq;, manum quaſi præbuit Aelianus, qui de phalange diſſerens, quæ antiſtomus dicatur, à duplici frontis ſeu oris obiectu, quaſi occeps: ita inſtituta, ut medijs tergis inter ſe oppoſitis conſtet: ita denique infert, Valet, inquit, hoc inſtruendi genus potiſſimum contra Barbaros, qui loca amni Iſtro uicina incolunt, quos amphippos cognominant, à mutatione equorum: ex alijs enim equis in alios tranſilire conſueuerunt. Traditum & hoc à Suda, in parte quæ eſt De uocabulis rei militaris. Sed hamippos item dictos quandoq; aduertimus: & ita forte ſcripſit Pollux. Sed eo uocabulo pedites cum equitibus diſpoſitos, accipiunt Thucydides ac Xenophon, quos Philochorus prodromos dicit. Hamippos apud Sophoclem in Antigone dici inuenio celeres, ueluti equos adæquantes curſu. quod adnotarunt ſcholiaſtæ. Hamatrochiam uero dicunt aſſociatum curſum, οἷον ὁμοδρομίαν. At Harmatrochia rotarum plane orbitam indicat. Ne autem in leuicula exire nos cauilletur quiſpiam, interſtitionem hanc Callimacho in Homeri enarratione fuiſſe incognitam, miratur Porphyrius. Amphigyi dicuntur manibus & pedibus qui luctantur, aut fortes, uel ambo thoracibus communiti, aut deniq; ex aduerſum certantes. Caſſiodorus tamen in epiſtolis: Equi, inquit, deſultorij ſunt, per quos Circenſiũ miniſtri miſſus denunciant exituros. Illud uero parte hac commonendi diligenter ſumus: aliud omnino deſultorem uideri, aliud deſultorium equum. Nam illud ad hominem utiq; ſpectat equos alentem docentemq;, qui dicantur deſultorij. Docuit nos id Varro Terentius, in cuius libro De ruſticis rebus ſecundo ita legimus: Itaque peritus belli alios eligit, alit, ac docet: aliter quadrigarius, ac deſultor: neq; idem qui uectorios facere uolet. His aſtipulari Liuius quoq; uidetur libro ab Vrbe condita tertio & uiceſimo: Numidis, inquit, deſultorum in modum binos trahentibus equos inter acerrimam ſæpe pugnam in recentem equum ex feſſo armatis tranſultare mos erat, tanta uelocitas ipſis, tamq; docile equorum genus eſt. Quin & eum qui certat, recte deſultorem dixeris: quod comprobat Vlpianus Digeſtis De præſcriptis uerbis: Tuq; deſultor in his cucurreris & uiceris. Cicero pro Murena ait, Qui neſcio quo pacto mihi uidetur prætorius candidatus in conſularem, quaſi deſultorius in

in quadrigarum curriculum incurrere. Deſultorem porrò deſignat Elegiacum illud ſci entiſſime concinnatum:

Eſt etiam aurigæ ſpecies uertumnus, & eius
 Traijcit alterno qui leue pondus equo.

Caballos intelligere uidetur Hieronymus maiores equos: ſicuti mannos accipimus mi nores: Caballos, inquit, cernam equis cedere.

Equitum ſpecies plures. Dimachæ. Epigoni. Monippi. Zygij. Pareori. Paraſyri. Siræi. Siræ. Parabates. Anabates. De curribus bellicis, & certaminũ ſacrorum ratione. Erichthonius quadrigarum inuentor. Nomina armorũ quibus equi muniuntur. Clibanarij. Cataphractarij. Baſtalus. Subſellares quid. Catalogi libri, & tactici. Selma. Sellium. Selmides. Nauium ſtructores primi. Nauale bellum item omniũ primũ. Cataſtromata. Propli naues. Aminocles naupegus. Buccellarij. Seuir. Oſtenſionales. Cãpion. Agema. Sariſſophori. Amici equites. Laphytæ. Centauri. Hippocoryſtæ. Aſtrabe. Vngula equina. Coryphæa quid. Cucuma. Borchiæ equorum. Boryſthenes equus. Cap. XXXI

IN hac uerò rei militaris mentione addamus & aliqua, legentibus futura non ingrata. Qua in parte illud fuerit primum: equites quoſdam ab Alexandro inſtitutos, quos à duplici genere pugnæ appellabant dimachas, & hi quidem ex equo pugnabant peritiſſime, ubi uerò exigeret neceſſitas, & foret regio equitatui inepta, cuiuſmodi Græci uocãt ἀφίππον, mox deſilientes ex equis congrediebantur, ut pedites, ne omnino forent ἀπόμαχοι, ideſt pugnæ expertes, & Lydium paterentur incõmodum. Idem Alexander agmen pubeſcentium puerorum triginta millium numero, epigonos appellabat. Hi uerò barbari erant Macedonicis inſtructi moribus. Dicuntur epigoni uelut poſteri: nam & Thebanorum epigoni leguntur aduerſus Thebas excitaſſe bellum. Quos non fuiſſe alios Euſebius ſcribit, quàm interfectorum poſteros. Libyes ex curribus pugnabant, ſicuti apud Homerum heroes: hic enim nouiſſe monippos non uidetur: ſic enim uocitant uno depugnantes equo. Qui uerò iugum ſubeunt equi, zygij nominãtur, qui latera ſtipant, pareori, penultima extenſe pronuntiata (etiam ſi Dionyſius diſcrepare quadantenus uidetur) & paraſyri, ac etiam ſiraphori, item ſiræi: ſicuti eorum habenæ ſiræ, ac pareoriæ dicuntur. Duobus modò equis ad currum adhibitis, heroes depugnaſſe, in Iconibus Philoſtratus ſcribit, etiã ſi Hector audacia præſtans quatuor uteretur. Vectabula hæc, ſeu iumenta, Græci uocant ἅρματα πολεμικά, in quibus præſtò auriga eſt, pugnat parabates, aut aliud quid facit etiã propter ſynodiam, ut inquit Euſtathius. Eum Plato anabatam micraſpida uocauit, Homerus Iliados Ψ,

ἂν δ' ἔβαν, ἐν δίφροισι παραιβάται, ἡνίοχοί τε,

id eſt currum inſcenderũt paræbatæ ac aurigæ. Dionyſius libro octauo, parabatas pro aurigis accipit, quos Athenienſes apobatas uocabant. Ariſtophanis interpres currum inſcẽdere ſolitos ſcribit, hoplitem & parabatem, ac id genus currus à Theſeo excogitatos primum. Epibatæ uerò ſunt, qui mercede naui uectantur aliena: ſed Atticis eo dicuntur nomine ad pugnam parati bello nauali. Anabatæ uerò in equis intelliguntur, ut ſcribit Ammonius. Sunt apud Xenophontem ἀναβάσεως primo, ἅρματα δρεπανηφόρα, currus nos dicimus falcatos. Erichthonius autem omnium princeps, ut Arati uetus teſtatur interpres, currus equis iunctis docuit quadrigis ſolaribus perſimiles compingere. Qua ſanè admiratione eſt inter cælitum tralatus imagines, quod nõ tacuit Manilius Aſtronomicon primo, heniochi nomenclatura inſignis:

Heniochus ſtudio mundumq́, & nomen adeptus,
Quem primum curru uolitantem Iupiter alto
Quadriiugis conſpexit equis, cæloq́ ſacrauit.

Scribit uerò Theon, cæleſtem Heniochum uel eſſe Bellerophontis idolum, uel Trochili: Callithea qui eſt natus, ſacerdote apud Argos prima, quiq́ currum iunxit primus: Alij eſſe Myrtili dicunt. Sunt qui Cillantis Pelopis aurigæ, aut Oenomai quoque.

Porrò equitatus ipſe hippicum dicitur à Græcis. Verum ex armaturæ genere diuerſa ſortitur nomina, ſiquidem alij ſunt equites cataphracti, alij acataphracti. Cataphractos intelligi eos uolo, qui non ſolum ſua corpora, ſed etiam equos lorica undiq; muniunt. Hos ſcribit Vegetius eſſe quidem à uulneribus tutos, ſed propter armorum impedimenta & pondus capi ſumma facilitate. Et Q. Curtius equitibus tradit equisq; Perſarũ tegumenta fuiſſe ex ferreis laminis, ſerie inter ſe cõnexis. Cataphractos equites, ſcribit Ammianus Marcellinus, etiam clibanarios nũcupari. Idem inter equeſtres copias cataphractarios recenſet ſagittarios, formidabile genus armorum. Lampridius in Alexãdri Cæſaris oratione de Perſis perdomitis innuere uidetur planè, cataphractarios ab illis clibanarios uocari. Loricatos equites dici cataphractos Liuius tradit. Equites antiquitus non habuiſſe thoracas, ſcribit in commentatione De Romanorum militia Polybius: Verum, inquit, in ſubligaculis periclitabantur, ad inſcenſum deſcenſumq; præceleres. Eorum clypei ex bubulo concinnati corio, placentis erant umbilitatis perſimiles, quibus in re diuina uti moris fuerat. Scribit in Adriano grauis auctor Dion, equites qui uocãtur Baſtai, Danubium armatos enataſſe. Cataphractas naues & aphractas recenſet Hiſtoriarum quinto Polybius. Sunt & qui dicantur chryſophalari, aut etiam argyrophalari: cuiuſmodi in ludis produxit Antiochus, qui Epiphanes quidẽ ferè cognominatur, ſed ex geſtorũ ratione etiã Epimanes à furore. Ex acataphractis uerò alij haſtati habentur, alij ferentarij. Haſtati, qui manus conferunt, & comminus haſta decertant: quorum alij ſcutum gerunt, & θυρεοφόροι uocantur, hoc eſt ſcutati: ſine ſcuto alij haſta impugnant, hi nomine ſpeciali haſtati uocantur & contati. Ferentarij equites ij dicuntur, qui eminus ſolent dimicare, quorum alij iaculis utuntur, alij arcu iaculantur. Quos Tarentinos uocamus, arcu utuntur: qui equites ſagittarij, & à nonnullis Scythæ etiam uocantur. Tarentinorum duo faciunt genera: alios nanque ſuo nomine Tarentinos uocant, qui è longinquo iaculari conſueuerunt: alios leues, qui pugnam comminus ſubeunt. In ſacris uerò certaminibus duo erant certandi equis genera, Synorides, & Celetes. Synoris erat biga è duobus equis, non pullis, ſed adultis: quanquam poſt è pullis quoque iuncta eſt. Inueni tamen apud Ariſtotelem in libro De mundo, etiam in bello uſos Synoride. Celetes ſingulari currebant equo, quem monatora etiam Græci uocant, ut eſt apud Ariſtophanis interpretem. Acceſſerunt & alia duo Calpe, & Apene: de quibus etiam alibi facta nobis mentio eſt. Calpe trahebatur equa, ſed ita ut extremum curſum anabatæ, hoc eſt ſeſſores ipſi deſiliendo, apprehenſis manu habenis, perficerent. Apene mulas iungebat. Campion porrò curſum uocabant non rectum, nec ſimplicem, ſed flexiones habentem, quas uocant καμπάς. De Synoride Ariſtophanis interpres in Nebulis, ita: Συνωρὶς, inquit, eſt currus non plenus, ſed ex duobus iunctus equis, quem nunc diphron uocamus. Quanquam eo propriè dicitur nomine, in curru pars, ubi cum parabate uerſatur auriga: unde etiam inclinatur, quaſi δυοφόρος, id eſt duos ferens, auctor Euſtathius. Falcatas uero in bello quadrigas eſſe unicum nonnullarum gentium auxilium, multiplex prodit hiſtoria, & Q. Curtius non prætermiſit. Vt uerò ad equites redeamus. Inuenio equites quoſdam dici bucellarios in Romano exercitu, ſed ueteribus haud quaquam. Eo nomine Gallogræcos intelligere maluit Sudas. Nam & Seuir, rara item uoce, ut coniectant ex doctis nonnulli, equitum indicat præfectum, unde Seuiralium ludorum prorepſerit appellatio. Scribit Iulius Capitolinus in M. Antonino philoſopho ad hunc modum: His ita geſtis, adhuc quæſtorem, conſulem ſecum Pius Marcum deſignauit, & Cæſaris donauit appellatione. Et Seuirum turmis equitum Romanorum, iam conſulem deſignatum creauit. Et ædenti cum collegis ſeuirales ludos adſedit. Corruptè tamen codices omnes Seuerum præferunt, non Seuirum. Oſtenſionales milites apud Lampridium uidentur dici, qui oſtentui modò habentur in urbibus, non bellicæ rei cauſa. Scribit Arrianus, Hipparchiam dici alam, quæ quingentis, inſuperq; duodecim conſtaret equitibus. Idem & quoſdam equites in Alexandri exercitu Sariſſophoros appellatos tradit: ſicuti & nonnullos, qui dicerentur amici. Nec non alam equitum, quæ dicatur agema: quãquam & de peditibus dici ἄγημα, idem teſtatur Arrianus. Equis caſtratis Barbarorum pleroſq;

uti in bellis ſolitos, legimus: ne aut fœminarũ uiſu exagitati captẽtur, aut in ſubſidijs ferocientes prodant hinnitu denſiore uectores, & per ſpacia diſcurrãt ampliſſima. Lapythas porrò & centauros fuiſſe nobiles Theſſalorum equites, Palæphatus ſcribit Incredibilium primo. Apud Homerum hippocoryſtas, ſunt qui interpretentur in galeis equinas habentes ſetas, ut aliàs commonuimus. Sed, inquit Euſtathius, ſi ita foret, Hippocorythas dicere debuerat, qua forma corythaices nuncupantur, & corythæolos appellatur Hector. Eſt igitur hippocoryſtes, qui & hippiocharmes, ideſt ἱππιοχάρμης, hoc eſt ex equo bellator: quoniam χάρμην dici pugnam, nemo non nouit. Aſtraben eſſe aſinum interpretantur nonnulli, aut mulam. Quidam ὑποζύγιον omne, id eſt iumentum, quo ſubuectentur homines. Dicitur & aſtrabe in ephippijs lignum, quod manu continent ſedentes. Sunt qui doſſuarium mulum aſtraben nuncupent. Aſtrabelaten uerò aurigam, aut notophorum, id eſt dorſo ferens, ac gerulum iumentum. Podoſtrabe autem uenatorum eſt inſtrumentum capiendis feris concinnum. Equorũ colores præcipuos hoſce cõperi, badium, aureum, albineum, ruſſeum, mureum, ceruinũ, giluum, ſcutulatum, album, guttatum, candidiſſimũ, preſſe nigrum. Equinas ungulas à Stygis aqua ſolas non perrumpi, Pauſanias ſcribit. qui obiter illud addit quoq;, ſibi non ſatis eſſe conſtitutum, an eo ueneno perierit Alexander. Denique prius quàm hinc reuellamur, ſubnotemus & illa quæ auidas etiamnum explere aures ualeant: equos quippe armis præmuniri, ſciunt omnes, ſed eorum nomina (ni fallor) nota paucisſimis. Igitur quæ à fronte propendent, prometopidia: quæ ab auribus, parotia: pareia, quæ maxillas præfulciunt, appellari debent: proſternidia uerò, quæ pectus: parapleuridia, quæ lateribus obiacent: parameridia, quæ femoribus, ſolet ea uulgus coxalia nuncupare: paracnemidia, tibijs apponi cõſueuerunt. Illud item huic parti attexuerim libenter: equitantium adminicula, quibus pedes inſerũtur, ut ſeſsio fiat commodior, & ſtaphas nuncupat inſcium uulgus, ab Auicennæ interprete, primo Canonis dici ſubſellares, quia ſub ſella propendeant, ut docti interpretantur. Monet autem inibi Princeps, nõ oportere ſubſellares, aut pedum integumenta eſſe iuſto arctiora, quoniam eius membri motus longè facilius arcere ualeat frigus. Coryphæam in libro περὶ ἱππικῆς Xenophon equini capitis uinculum intelligere uidetur, quum obſeruandum amplius monet, in os frenum quo pacto admittat, ac quo etiam κορυφαίαν circum aures. Cucumam ſunt qui habenalia putent ornamenta ex ære orbiculata, è medio bulla protuberante, unde uulgò forſan borchias uocant. Boryſtheni equo, uenationibus aptiſsimo, ſepulchrum ab Adriano ſubſtructum, ſcribit Dion. In Græcis auctoribus ſic fermè uideor comperiſſe, ſelma poſitum pro cathedra, unde ſellium inclinatur. Propterea nauis εὔσελμος dicitur, id eſt εὔεδρος, ut eſt apud Theocritũ, quæ ſedilia habeat accommoda. Sunt qui funes dici ſelmidas pronuncient, & naues nuncupari euſelmos, quę apte rudentibus ſint inſtructæ. Deniq; libros, in quis deſcripta militum nomina ſeruarentur, catalogos dici à Græcis, alicubi obſeruauimus: ſicuti armorũ magiſtros uocari tacticos. Tactica contemnere, apud Libanium eſt rem militarem neglectui habere. Bellorum peritiam dici tacticen quoq; Plutarchus ſcribit. Adijciamus illud item ex Thucydide ac Libanio declamatione quadam futurum ſtudioſis non ingratum: Corinthios omnium primos naues concinnaſſe, quæ formam præcipuè præferrent, frequẽtior quæ nunc eſt. Iidem inter Græcos primi triremes compegiſſe memorantur. quando & nauium fabricator, quem Naupegum uocant, Aminocles patria Corinthius Samijs naues fertur conſtruxiſſe numero quatuor. Nauale bellum, ex ijs quorum ad nos propagata memoria eſt, uetuſtiſsimum traditur, quod aduerſum Corcyrenſes eſt ab Corinthijs geſtum, annis plus minus ad noſtram, inquit, memoriam ducentis ſexaginta. Naues porrò, quibus in barbaros ab Atheniẽſibus eſt depugnatum, cataſtromata per totum nec habuiſſe, prodit idem Thucydides. Cataſtroma uerò eſſe uidetur tabulatum in naui ſuperius. De quo Pollux, Propli naues dici à nobis præcurſoriæ ualent.

De Aeliano ſophiſta quædam inuulgata minus. De Socrate & Aglao Pſophidio. Caput XXXII

AElianum ſophiſtam(ut protinus eo à nobis ornetur cognomento, cui ex ingenita modeſtia & prudentia perſpicaci ipſe imparem ſe,ut Romanæ grauitatis uirũ decuit,perpetuò aſſeuerauit) proditũ memoriæ eſt, quum minus ſibi uirium ac uehementiæ uel ſpiritus adeſſe, non eſſet neſcius,q̃ ut declamatoriam palæſtram calefaceret,in qua deſudarent quidem multi,laudem referrent perpauci,ad ſyntaxes,& ad promendum quippiam quo ſe uixiſſe apud poſteros teſtatiſſimum faceret,ſe totum intruſiſſe. Quod quidem uſque ad ſtuporem impleſſe,narratur.In dicendo apheliam maximè affectauit,quam nos ſimplicitatem dicimus.quæq́(uti prodit Fabius)ſimplex & inaffectata habet quendam purum, qualis etiam in fœminis amatur,ornatum.Nicoſtrati uetuſtatem expreſſit, ad Dionis tonum reſpicit quandoq́.Huic olim occurrit Lemnius Philoſtratus librum indignanter & cõcitatè lectitanti.Inſtitit quærere,quidnam foret ſub incude:Elaborauimus,inquit,Gynnidis accuſationem(ſic enim tyrãnum uoco) qui pauloante Romano imperio infamiæ labem inuſſit morum turpitudine. Cui Philoſtratus grauiter admodum: Admirarer(inquit)impenſius,ſi uiuẽtem accuſaſſes.Siquidem ſuperſtitem tyrannum laceſſere,uiri opus cenſeo:functum uerò fato cuiuſque.Cedit hoc in prouerbium, cuiuſmodi & Plinianum illud ex præfatione Naturalis hiſtoriæ, Cum mortuis non niſi laruas luctari.Porrò illud de Aeliano uelut ſuperpondium addamus,quod in eo uiro non parum admirationis habet. Quippe prædicare ſolitum ferunt, nunquam ſe extra Italiam peruagatum,nauem nunquam inſcendiſſe:mare nec nouiſſe quidem, quo nomine in magna erat auctoritate,ueluti patrii moris ſtudioſus in primis. Conſimilia ijs ſunt, quæ à Socrate narrantur in Platonis Phædro, ubi illo dicente, O admirabilis uir abſurdiſſimus quidam uideris,ac hoſpiti,non incolæ ſimilis,quando nec fines noſtros tranſiſſe unquam,neq; extra mœnia ipſa egreſſus uideris. Mox Socrates ita, Ignoſcas optime Phædre,nam diſcendi cupidus ſum, agri uerò & arbores nihil docere me poſſunt,ſed homines qui in urbe uerſantur.Cognata his ferè, quæ item de Aglao Pſophidio prodita memoriæ ſunt,quem etiam ſcitante Gyge,tunc ampliſſimo terrarum rege, Apollo felicem pronunciauit,qui ſenior in anguſtiſſimo Arcadiæ angulo paruum, ſed annuo uictui large ſufficiens prædium colebat, nũquam ex eo egreſſus, atq; ut ex uitæ genere manifeſtum eſt, minima cupiditate minimum in uita mali expertus; quod Plinius ſcribit.

Antipatri præſtantia in ſcribendis epiſtolis.Epiſtolam quid illuſtret præcipue. Deorum præceptores qui dicantur. Mos referendi in deos. Faſtigium decernere quid.Plutarchi locus de Acroterio domus Cæſaris. Antigoni hiſtoria.Laſanophorus quid ſit. Caput XXXIII

ANtipatrum Hierapolitanum ſcribunt ex Græcis nonnulli,adeo in literis conſcribendis præcelluiſſe,ut in ea re non temerè excellentior reperiatur alius.Fuit hic Seuero imperatori ab epiſtolis,cuius etiam res geſtas uidetur hiſtoria complexus.Sed epiſtola proprium erat uiri opus.In ea ſplendidum quiddã inſonuit,nec à decoro imperatoriæ dignitatis recedebat. Perſpicuitas inerat ſententiarum iuncta magnitudini.Aſyndetorum,quæ nos diſſoluta dicimus,iucunditas mira.Etenim ea in primis epiſtolam illuſtrant. Fuit Seueri eiuſdem filiorum itẽ præceptor:propterea dum laudibus eum meritis optimi iuuenes onerarent,ſubinde deorum præceptorem nuncupabant.Quæ res & in prouerbium trahitur,ut quiſquis principum aut optimatium etiam liberos inſtruit, is deorum dicatur inſtitutor.Nam & Ariſtophanes *μακάρων θοινίαν* dixit regia conuiuia, hoc eſt beatorum epulas. Non ferè eſt qui neſciat,ex adulatione natum,ut imperatores perinde ac dij haberentur colerenturq́. Euſtathius tamen in Iliados primum, ex ui benefica aut præclaro inuento intelligere maluit: unde, inquit, Cæſar apud Romanos primus uiuensq́,dei nomen eſt ſortitus:ſed & eiuſdem filius Auguſtus.At inquit in Apologetico Tertullianus,maledictum eſt,ante apotheoſin deum Cæſarem nuncupare. Auguſtus,ne dominum quidem ſe dici patiebatur:eſt enim hoc Dei cognomen. Et Tacitus inquit: Deûm honor principi non ante habetur, quàm agere inter homines deſierit.

Nouimus tamen ex Appiani Alexandrini hiſtoria, templa Iulio Cæſari, ueluti deo publicis ſtatuta decretis. Atq; inſuper comune ipſi clementiæq; conditum unum. Et quia Lucianus ille blaſphemus cognomento, qui nec dijs nec hominibus pepercit, uti Lactantius inquit, cum riſu quandoq; Auguſtum deum nuncupat: Plutarchum habemus auctorem, Lyſandro item, ſed primo Græcorum templa fuiſſe erecta. Cyro mortalium primo adorationis cultum fuiſſe delatum, ſcribit Arrianus, quam humilitatem Perſæ poſtea ſeruarint, & Medi. Quando ut Curtio etiam credimus, inter deos recenſuere reges, tanquam maieſtas imperij ſalutis ſit tutela. Conſecratū quoq; uiuum ſentientemq; accepimus Apollinis iuſſu & Iouis deorum ſummi, uti tum creditū eſt, aſtipulatu Euthymum pyctam, ſemper Olympiæ uictorē, & ſemel uictum. Amplius de dictatore Cęſare ſic propemodum Tranquillus, Ampliora etiam humano faſtigio decerni ſibi, paſſus eſt: ſedem auream in curia, & pro tribunali thenſam, & ferculum Circenſi pompa, templa, aras, ſimulacra iuxta deos, puluinar, flaminem, lupercos. Meminit & in Philippicis M. Tullius iiſdem ferē uerbis. Herodianus autor eſt, in Seueri apotheoſi exſtructum fuiſſe ſuggeſtum, lignis ingentibus compactum, ſpecie quadrangula, ęquis lateribus in faſtigij formam. Quod extrinſecus intextis auro ſtragulis atq; eboreis ſignis uarijsq; erat picturis exornatum, intrinſecus uero poſitum eſt minutū tabernaculum, tertiumq; item ac quartum ſemper ſuperiore contractius, poſſis eius ædificij formā comparare turribus ijs quæ in portubus extruuntur, naues nocturno igne dirigentes, quas uulgo pharos nuncupant. Porrò quum legimus, faſtigium imperatori decretum, intelligendam etiam arbitrantur dignitatem humano faſtigio celſiorem, aut templum faſtigio inclitum, uel etiam conſecrationem, quam & ἀποθέωσιν Græci uocant. Verum ut hæc incertè uideantur allata, ſic illud planè firmius, & ex reconditiore doctrina: faſtigium in hoc uſu id haberi prorſum, quod acroterium Græcis dicitur. Nam in Cæſare Plutarchus ab T. Liuio proditum ſcribit, Ingruente Cęſaris nece, oblatam Calphurniæ ſpeciem in quiete, ut acroterium domui Cæſaris accumbens, ac ſenatus decreto uenerationis & ornatus cauſa ſurrectum, opinaretur defractum comminutumq;, ac proinde (ut aſſolet) deſiderio fleſſe uberius. Ex Vitruuio coniectare licet quid acroterij nomine intelligendum. nam libro tertio acroteria nuncupat angularia & mediana: uidentur autem omnino ſtatuæ, ſic in ædificijs plerunq; excitari conſuetæ. Plutarchi interpres per imperitiam acroterij nomine ſacellum reddidit: ſed in eandē tendiculam & Tranquilli enarratores incurioſius præcipitantur, ubi Suetonius ait, Calpurniam eſſe imaginatam collabi faſtigium domus. Libro ultimo Macedonici belli auctor T. Liuius eſt, faſtigia aliquot templorum à culminibus abrupta, ui tempeſtatis fœdæ diſſipata. Lucius quoque Florus faſtigium in domo decretum Cæſari ſcribit. Acroteria Dioſcoridi ſunt extrema corporis. Apud Herodotum legimus, nauis acroterium in ſtatuæ manu apud Delphos. Nec apud Romanos tantum, & quos diximus, putet aliquis hunc conſecrandi morem irroboratum increuiſſe. Reges maximos ac potentiſſimos legimus, uirtutis admiratione aut munerum uel artium repertarum in deos fuiſſe relatos. Nam & M. Tullius non ſolum perfectus orator, ſed etiā philoſophus, non dubitauit dicere, deos qui publicè colerentur, homines fuiſſe. Qua ratione filiam omniū optimam doctiſſimamq; approbantibus dijs immortalibus, in eorum cœtu locatam, ad opinionem omnium mortalium pollicetur conſecraturum. Eſt uero huic loco peraccommodum, & ſcitu Hercle dignum, quod lectum de Antigono eſt. Quem quum ex adulatione, quæ peſtilens & uirulenta nulli nō rei inducit tabem, Hermodotus in poemate ſolis dixiſſet filium: Non hæc, inquit, de me ſentit laſanophorus: ueluti obſcure inſinuās, quum alimentis egeam, quum inde retrimenta fiant plura ſubinde egerenda, mihi ſanè mortalis uideor, non dei filius aut ſolis. Siquidem eſt laſanophorus, qui matulam domino ſubijcit. Laſanum quippe uirorum eſt, ſicuti fœminarum trulla ſcaphium dicitur: ueluti Pollux ſcribit, Eupolidem ſequutus. Laſani meminit Horatius,

Te pueri laſanum portantes œnophorumq;.

Laſanum & chytropus, item tripus ac pyroſtates, pro eodem uaſe à Gręcis accipiuntur, quod Sophoclis & Heſiodi interpres ſcribit.

Cur multis rebus ſit contributum dei nomen. Iuuenalis locus perpenditur de Pecunia dea. Veterum de deo placita. Deũ inuenire eſſe impoſſibile. Homochetæ dij. Dei deſcriptio perdocta. Diuina quomodo indipiſcamur. Deus cur dicatur. Cap. XXXIIII

CAeterum nec homini ſolum ſacri nominis participatio facta eſt, & contributus honor: uerum (uti Auguſtinus inquit) etiã diuinis muneribus: nec utiq; quòd deos ea crederent, ſed quoniam ſciebant nemini talia, niſi aliquo deo largiente, concedi. Quorum deorum nomina non inueniebant, earum rerum nominibus deos appellabant, quas ab eis ſentiebant dari, aliqua inde uocabula inflectentes: ueluti à bello Bellonam nuncupauerunt, non bellum: item à cunis Cuninam, non cunam: à Segetibus Segetiam, non ſegetem: à bobus Bubonam, non bouem. Vel etiam nulla uocabuli declinatione, ut res ipſæ nominantur: ut Pecunia dicta eſt dea, quæ dat pecuniam. Hic uerò illud obiter ſubnotandum, Aeris deum ex Varronis ſpicilegio, ab Auguſtino dici Aeſculanum. Proinde admiratione uideri dignum poteſt, quid ita Iuuenalis ſibi ſcribere ſic permiſerit,

Etſi funeſta Pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras.

Verum enimuero quem'nam dicere deum uerum oporteat, parum ueteribus conſtitiſſe uideo. Nam Mileſius Thales, qui omnium primus naturalia exactius ſcrutari eſt auſus, aquam eſſe dixit, de qua nata omnia ſint. Deum autem eſſe mẽtem, quæ ex aqua cuncta formauerit. Pythagoras uerò deum eſſe animum credidit, per uniuerſas mundi partes, omnemq; naturam commeantem atq; diffuſum, ex quo omnia quæ naſcuntur animalia uitam capiant. Anaxagoras auctor eſt, deum eſſe infinitam mentem, quæ per ſeipſam moueatur. Cleanthes & Anaximenes, æthera dicunt eſſe ſummum deum. Ex quo & Virgilius,

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno permixtus corpore fœtus.

Ariſtotelem putat Lactantius diſſidere ſecum ac pugnãtia & dicere & ſentire, ſed ſummam tamen unam mentem mundo præeſſe teſtari. Parmenides (quod uel alibi à me relatum ſcio) commentitium quiddam coronæ ſimilitudine effecit, ſtephanem appellat, continentẽ ardore lucis orbem, qui cingit cælum, quem autumat deum. Alij etiam num aliter. At Cotta ille apud M. Tulliũ: Roges me (inquit) quid aut qualis ſit deus, auctore utar Simonide, de quo quum quæſiuiſſet hoc idem tyrannus Hiero, deliberandi cauſa ſibi unam diem poſtulauit: quum idem ex eo poſtridie quæreret, biduum petiuit: quumq; ſæpius duplicaret numerum dierum, admiransq; Hiero quæreret cur ita faceret. Quia quanto (inquit) diutius cogito, tanto mihi res uidetur obſcurior. Hinc Plato ſemper ferè diuinus, deum putat indictum, innominabilem, & (ut ait ipſe) ἄῤῥητον ἀκατονόμαστον, cuius naturam inuenire difficile eſt: ſi inuenta ſit, in multos eam enunciari non poſſe. Platonis hæc uerba ſunt, θεὸν εὑρεῖν μὲν οὐ ῥᾴδιον, νοῆσαι δὲ ἀδύνατον. id eſt deum quidem inueniſſe haud facile eſt, intellexiſſe autem impoſſibile. Sed mox de Platonis dogmate plura. Deum tamen ita ſibi deſcribere permiſere nonnulli, ut dicatur ratio, rationum fons, rerumq; artifex omnium, forma uniformis & omniformis, ſubſtantia immobilis, omnia mouens: in motu ſtatus, in tempore ęternitas, in ſummis profunditas, ſummitas in profundis, in multitudine unitas, in debilitate poteſtas: natura fœcundiſſima naturarum, fœcunditas fœcunditatum naturaliſſima, æterna, uitarũq; uita: ſenſus ſenſibilium, ſenſuum lumen & perſpicacia: intelligentia talis, uti ipſa rerum intelligendarum ſit bonitas, & intellectus cuiuslibet ueritas, & gaudium uoluntatis. Id uerò leuius: homochetas ueteribus nũcupari deos, qui in templi eiuſdem ac ſacrorum uenirent participatum: ὁμοχέτας Græci pronunciant: & commeminit hiſtoria quarta Thucydides. Illud adijciendum ex theologicæ ueritatis myrothecio eſt, Dei ſubſtantiam, ſicuti eſt, ne angelorum quidem ullum peruidiſſe. Propterea in ſanctis literis, Regi autem ſeculorum immortali, inacceſſibili. et rurſum, Lucem habitat inacceſſibilem.

Inde

Inde à prudentibus ſcienter quoque traditum, quod à propoſito diſſidet haud multum: moralia uſu comparari, rationis indagine perquiri naturalia: uerum non aliter magnopere, quàm oratione à deo peti diuina oportere. Hæc ſiquidem, uti à Platone traditum nouimus, pro uitæ puritate nobis inſinuantur uerius ac reteguntur, quàm uerbis aut doctrina infundi queant. Sed & illud per incuriam haud præterierimus: eſſe deum ſtabilem unitatem, ac ſtatum unicum: quod à Platonicis aſſeritur ſubtiliſſime. Proinde ita collige, Quiſquis deum aſſequi exoptat, & multitudinem pro uiribus reclinet, ac motum. Deum uero eſſe appellatum prodit Phurnutus, ἐκ τῆς θέσεως, quoniam credantur dij θετῆρες καὶ ποιηταὶ τῶν γινομένων ὅλων.

Alexandrum appetiuiſſe dici ſe deum. Lacedæmoniorum prudens in eo decretum. Antigoni commonitio ad filium. Caput XXXV

NOn fruſtra dictum à ueteribus animaduerto, auctoritatis non dilutæ uiris, Secundas res ſapientium animos fatigare, at probare aduerſas. Siquidem externantur quandoque fortunæ afflatu proſperiore uiri aliàs magni & cælo pares quodammodo. Miſſos nunc facio cæteros: Alexandri magnitudinem & omnium capacem animum, quis non nouit? At is Dario iam excuſſo, & Perſarum regno, pręterque tot tantarumque gentium principatu potitus, ueluti felicitate multa ebrius, ſapere ſupra hominem cœpit, ac ſibi denique uideri deus. Quo nomine datis ad Græciæ ciuitates literis, ridicule ſatis inſtitit petere, decreto publicitus ipſum ſtatuerent deum: & quæ minus ei impertita fuerat natura, ab hominum expectare inſtitutis, non eſt ueritus. In eo igitur alia alij decretis approbarunt. Lacedæmonij uero ſic, ἐπειδὴ ἀλέξανδρος βούλεται θεὸς εἶναι, ἔστω θεός. id eſt, poſtea quàm eſſe uult deus Alexander, eſto ſane. prorſum Laconicè ac patrio more, Alexandri ſtupidum tumorem coarguentes. Quanto demum prudentior ac circumſpectior Antigonus, qui filium intuitus ſubditis uiolentius utentem ac ſuperbius, οὐκ οἶδας ἄφρον, ὦ παῖ, τὴν βασιλείαν ἡμῶν ἔνδοξον εἶναι δουλείαν; id eſt, an ignoras, ò fili, regnum noſtrum non ferè aliud eſſe, quàm ſeruitutem glorioſam? De Alexandro amplius id compertum nobis, multos adcredidiſſe: regis eius imagines auro argentoúe inſculptas geſtantibus, amuleti uicem præſtare, plurimumque in qualibet re adiumenti afferre. Quo ſanè argumento in Macrianorum familia uiri paſſim ac mulieres, non in uaſis modò, ſed & ueſtibus ac reticulis, dextrocherijs quoque ac annulis perpetuò Alexandrum geſtaſſe memorantur.

De Titormi Buſſequæ incredibili robore: itemque de Milone paucula. Vnde natus adagio, Alter hic Hercules. Caput XXXVI

CVm memor alibi à me Crotoniatæ Milonis factam mentionem, nunc de Græco penu id ſe oſtentauit, quod & arripuimus: fuiſſe Buſſequam Titormum corpore ſtaturoſum, uiribus præcellentem. In eum ubi incidiſſet Milo hic Crotoniates, uirium fiducia elatior, ac ſibi placens percupiebat, uiſa proceritate inſigni, illius periclitari robur. At is non ſine ironia, poſſe nil ſe magnum, aſſeuerebat. Mox tamen in Euenum deſcendens, reiecta ueſte, permagnũ arripit lapidem, quē primò quidem ad ſe pertraxit, inde & propulit, biſque ac ter ipſum hoc effecit, poſtea ſuſtulit, ſed non ultra genua: demum humero impoſitum ad quinquaginta ferè tulit orgyias, id eſt ulnas, proiecitque. At lapidem uix emouebat Milo. Cæterum, eo nec contentus Buſſequa pergit in armentum, ſtansque in medio ferociſſimi omnium maximique tauri pedem corripit, furentemque ac inde ſe proripere adnitentem fruſtra, retinet conſtantiſſime. Nec ſatis, quinimmo manu altera prætereuntis fortè tauri alterius pedem apprehendit audaciſſimè, ac comprimit ferociter. Id quum intueretur Crotoniates, in cælum manibus ſublatis, ὦ ζεῦ, ἔφη, μὴ ἕτερον ἡρακλῆ ἡμῖν ἕτερον ἔσπειρας; id eſt, ò Iupiter, inquit, an alterum proſeminaſti nobis Herculem hunc? Hinc denique prouerbij demanaſſe primordia, memorant, ἄλλος οὗτος ἡρακλῆς. hic alter Hercules. Titormum fuiſſe patria Aetolum, prodidere nonnulli, & commeminit Athenæus, qui inde illuſtratur plurimum, ut eſt nimio plus conciſus ac demutilatus.

Periandros fuiſſe duos, Miltiades tres, Sibyllas quatuor aut decem, Bacchides tres. Quos educauerint bruta. Apellis dictum de Protogonis Ialyſſo. Caput XXXVII

QVum inter legendum excerpendumq; conciſa quædam mihi ſe ingeſſerint, breuitate compari noſtris hiſce commentationibus duxi inſerenda: ne quod aliquo modo relatu dignum eſt, ſi prætereatur, ex formula damni illati mecum agant φιλομαθεῖς, nil affectantes grauius, quàm ut πολυμαθεῖς dici ualeant & ſint, quando nil dulcius quàm omnia ſcire. Illud igitur fuerit primum, quod ποικίλης ἱστορίας undecimo, non prætermiſit Aelianus: Periandros fuiſſe duos, ſapientia illuſtrem unum, ſed tyrannide alterum: Miltiades uero tres. Sibyllas quatuor, Erythræam, Samiam, Aegyptiam, Sardianam: ſunt qui ſex item adijciunt, inter quas Cumæam, Iudæamq;. Cumææ meminit Agathius Gottici belli primo, & Italicenſem uocat, quæ prope Cumas ſpeluncam inhabitarit: unde oracula ædere ſolita, Aeneæ quoq; adeunti futura prædixerit omnia. Huius carmina apud Aenam ciuitatem Iuliano imperante, combuſta, ſcribit Ammianus Marcellinus. Sibyllas porrò in ijs quæ de CHRISTO aut alijs ad humanam ſalutem ſpectantibus ſunt uaticinatæ, probabile habet Auguſtinus, ſeu bonæ fuerint ſeu malæ, à deo inſpiratas: nam prophetiæ donũ bonis eſſe commune ac malis, ſicut etiam gratiæ aliæ ſunt gratis datæ. Cur autem ſic, nouit auctor omnium Deus. Bacchides poſtmodum tres, ex quibus unus tradatur Hellen, id eſt Græcus modò, uel (ut in alijs ſcriptum comperi) ex Bœotiæ Eleone: alius Athenienſis, tertius denique Arcas. Præcerptum illud quoq;: Cyrum à cane educatum, à cerua Telephum Auges filium & Herculis: at Neptuni & Tyrus Peliam ab equa: quin Alexandro item Priami urſam alimenta ſuggeſſiſſe, adnotatum eſt: ſicuti Aegiſtho Thyeſtis & Pelopiæ capram. Nec illud præteritur: nobilem pictura Protogenem annis uix ſeptem celebratam omnibus, Ialyſſi imaginẽ abſoluiſſe: quam ubi eſt contemplatus diu Apelles, primum quidem ſtupentem ferunt obmutuiſſe, inopinam admiratum excellentiam: mox uero intuliſſe, καὶ πόνος μέγας καὶ ὁ τεχνίτης γε μὴν τῆς χαρουργίας ἡ χάρις, ἣν ὁ ἀνὴρ εἰ τύχοι, ὁ πόνος αὐτοῦ οὐρανοῦ ψαύσει. id eſt, & labor magnus & chirurgiæ artifex gratia, quam ſi uir hic aſſequatur, tum uero cælum contingent planè labores eius.

Quos ab infimo gradu ad maximum dignitatis faſtigium euexerit proſperior fortuna. Interibi quid tymbalus & tymbades, necnon catapontiſtes. Oecotrips qui ſit. Caput XXXVIII

VIris plerunq; haud ita nobilitate inſignibus fortunæ ſequundioris afflatum, ſine ullis imaginibus etiamnum ſic affuiſſe, nos commonet hiſtoria, ut uirtute ſua facile maioribus præluxerint, ac ignoti antea, inde aliquo haberi numero exorſi ſint. Quis enim neſcit, filium Hiſtaſpis Darium Cyri φαρετροφόρον fuiſſe? Nam poſtremus illi ὁμώνυμος, ab Alexandro uictus, etiam lictorio functus dicitur munere. At Macedonũ rex Archelaus Simiche natus ſerua deformatur. Auum Philippi Menelaum in ſpurios deſiiſſe, memorant. Sicuti eius filius Amyntas Aeropes dicitur ſeruus. Perſeus, opes cuius afflixit Aemylius Paulus, fuit quidem Argiuus genere, ac ignobili prognatus patre. Eumenen inopi æditum parente ferunt, ac tymbalo. Nam & tymbadas nuncupant pharmacidas mulierculas, ἐκ τοῦ περὶ τοὺς τύμβους διατρίβειν καὶ τοὺς νεκροὺς ἀκρωτηριάζειν. id eſt, quoniam ſepulchra oberrent mortuos demutilaturæ. Antigonus Philippi, qui & ἑτερόφθαλμος, id eſt monoculus erat: indeq; Cyclops item cognominatus, αὐτουργός fuit, hoc eſt artificio ſe confouebat. Latrocinia uero exercuit etiam Polyparchon. At Themiſtocles barbaros qui nauali bello ſuperauit, quiq; ſolus oraculorum reſponſa nouerat diſcutere, Thracia natus matre eſt. Phocion χρηστὸς cognomento, patre fuit qui δοίδυκας, id eſt cochlearia conficeret. Demetrium Phalerea ſeruiſſe apud Timotheum & Conona, proditur memoriæ, hoc eſt fuiſſe οἰκότριβα. Quo nomine (ut in Declamationibus ſignificat Libanius) Græcis ſignificatur, qui parentibus ſeruitutem qui ſeruierint, eſt æditus. Nam eſſe οἰκέτης poteſt, qui αἰχμάλωτος, id eſt captiuus. Oecuria, id eſt τὰ οἰκούρια, in Trachinijs intelligit Sophocles, cohabitationis præmia ac diſpenſationis domeſticæ. Epaminondam obſcuris prognatum parẽtibus, ignorat nemo. Sicyoniorũ tyrannus Cleon fertur, & καταποντιστής, id eſt pirata fuiſſe prius, qui non præda contentus, captos etiamnum in mare dat præcipites.

Diogenis

Diogenis apophthegmata duo, in Demoſthenem unum, in Spartiatam alterum. Scita quoq; Ariſtotelis commonitio ad medicum, à quo iuuiſebatur æger. XXXIX

DIogenem ferunt prandij cauſa in cauponã quandoq; diuertiſſe, moxq; quum prætereuntem foret conſpicatus Demoſthenem, inuitare ad idem perrexiſſe: eo autem minus obtemperante, Erubeſcis ô Demoſthenes (inquit) cauponam ingredi: atqui dominus tuus hic quot diebus obuerſatur. populũ innuens obſcurius, quoniam multitudinis ſerui ferè ſunt ἀγμάγοροι καὶ ῥήτορες. Quum uero Spartiata quidam laudibus efferret Heſiodicum carmen, quod in Ergis legitur,

οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτο, εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

id eſt, nec pereat bos utiq;, ni affuerit uicinus malus. Audiens Diogenes, καὶ μὴν Μεσσήνιοι καὶ οἱ βόες αὐτῶν ἀπολώλασι, καὶ ὑμεῖς αὐτῶν ἐστὲ οἱ γείτονες. Atqui, inquit, & Meſenij periere & eorundem boues in uicinia uobis conſtitutis. Quippe Meſanam bello afflixerant Lacedæmonij. quod diſertiſſimè amplius perſequitur Pauſanias. Sed quia excellentis uiri ſententias appoſuimus, non inſuper habeamus ſcitum Hercle, ac philoſopho congruens in primis apophthegma Ariſtotelicũ: nam quum iaceret grauiter affectus, ac eum inuiſens medicus quæpiam mandaret, μήτε inquit Ariſtoteles ὡς βοηλάτην με θεράπευε, μήτε ὡς σκαπανέα, ἀλλὰ διδάξας πρότερον τὴν αἰτίαν, οὕτως ἕξεις ἕτοιμον πρὸς τὸ πείθεσθαι, διδάσκων ἐκ τούτων μηδὲν χωρὶς αἰτίας προσφέρειν. ne mihi perinde ac buſſequæ aut foſſori medicam adhibueris manum, ſed reddita omnium ratione prius, dicto audientiorẽ es habiturus, ut qui citra cauſam nil te proferre iam docueris.

Socratis in laſciuientes noctu adoleſcentes conſtantia. Eiuſdem apophthegma de Alcibiadę muneribus: item in eum qui diceretur magnũ quippiam expetere arduumq; factu: necnon de ocio. Caput XL

NE uero longius à philoſophia ſeiungamur, proditum memorię ſcimus, quãdoq; multa iam nocte à cœna domum ſeſe commodum recipientem Socratem, quoſdam adoleſcentiũ intemperanter ac laſciue graſſantium plerunq; perterrefacere adortos quum eſſe uenturũ præſciſſent: illi ergo per tenebras ingeſſere ſe armati facibus, & Erinnyum cultu reliquo: id conſpicatus Socrates, nil admodum compauidus, quod eos ſciret alijs itidem ſolitos illudere, ocio abutentes, placide prorſum ſubſiſtens, quærere ex eis cœpit, uti ex alijs item in academia conſuerat, aut Lycio. Succurrit & alterum eiuſdem animi plane inuicti exemplum. Congerebat ambitione quadam in Socratem munera Alcibiades: eorum admirata multitudinem Xanthippe ac indicaturam, digna opinabatur quæ à Socrate non reſpuerentur. At is, Et nos (inquit) ambitione tenemur quapiam, ambitioſe iſta mittit Alcibiades, itidem nos ambitioſe non admittimus. Circumfertur Socratis eiuſdem dictum aliud, nec præclarum minus, cui quum ſuggeſsiſſet neſcio quis, arduum uideri admodum, id cõſequi quod concupiſceret quidam, ἀλλὰ μᾶλλον ἔδει ἔφη, τὸ μηδὲ ἐπιθυμεῖν τὴν ἀρχήν. at maſum fuerat, inquit, initio ne optaſſe quidem. Ab eodem quoq; memorari ſolitũ accepimus, ἀργίαν εἶναι ἐλευθερίας ἀδελφήν. id eſt eſſe libertatis fratrem ocium: argumento eſſe, prædicabat Indos Perſasq;, qui & fortiſsimi cenſeantur & liberi cum primis. Eſſe autem utroſq; ocioſos præcipuè πρὸς χρηματισμόν. At Phrygas Lydoſq; operi maximè intentos, ſeruituris malo premi aſsidue.

Super Euridamante pycta, & notę dicacitatis homine Zoilo adnotata de Græco penu quæpiam. Caput XLI

QVibus contigerit hominibus diſparatum à reliquorũ menſu uicq; ingenium, alibi hoc opere non negleximus, nunc quę occurrunt exempla duo, ad tabulas (quod dicitur) Ceritum non reijciemus, ſed ut ineant protinus ſuffragia, permittere in animo eſt. Fuit pyctes nobilis Euridamas, Cyrenæus patria, inter certandum forte, quem ualidum nactus fuerat, dentes ei plagarum ui & frequentia excuſſerat aduerſarius. Cui ne ſpectaculo animum adderet, proindeq; inſuperabilis cooriretur, omnes deuorabat. Qua ratione ad illum ne minima quidem facti ſuſpicio peruenit. Zoilum qui in Homerum, Platonem, alioſq; complures acerbè uirulenterq;

ſtilum

ſtilum diſtrinxit, fuiſſe Amphipoliten accepimus, ac propterea *θρᾴκιον ἀνδράποδον* dictum ab Pontico Heraclito: & Polycratis auditorem, qui aduerſus Socratem accuſatorio ſpiritu orationem concinnarat, cognominatum ferunt *κύνα ῥητορικόν*, id eſt rhetoricum canem. Habitu ferè eo fuit, ut barbam quidem amplius promitteret, capite uel ad cutem deraſo, indumentum nec genua contingebat. Dicendi cura erat ei uel maxima, ſicut odij quoque ac cum pleriſque inimicitiarum: quumque lingua foret uirulentus, ac unumquenque proſcinderet audacius, quidam haud ſanè illiteratus ex eo inſtitit quærere, ut quid procliuiter adeo alienam laceratum famam pergeret, quod inquit, *ποιῆσαι κακῶς βουλόμενος οὐ δύναμαι*, id eſt male facere cupiens nequeo.

Scitum Dionyſii reſponſum, quòd relictum à parente imperium nequiſſet ſeruare. Caput XLII

DE Dionyſio poſteriore facta iam aliquoties mētio nobis eſt, illud huic ſuppingam parti, ſicuti non Hercle indignum. Annalibus adnotatum comperi, Dionyſium & Philippum Amyntæ congreſſos quandoque: quumque hinc inde multa forent pronuntiata, uti par eſt, demum illuc prouectus eſt Philippus, ut ex Dionyſio amplius quæreret, qua eſſet factum ratione, quod præclarum adeo illuſtremque à patre acceptum principatum nequiſſet aſſeruare, eo excuſſus ab inimicis. Ad ea Dionyſius non inſcitè prorſum, nec illepidè, *ὅτι τὰ μὲν ἄλλα μοι κατέλιπεν ὁ πατήρ, τὴν δὲ τύχην, ᾗ ταῦτα ἐκτήσατο καὶ διεφύλαξεν οὐκέτι*. quoniam, inquit, alia quidem reliquit mihi pater, fortunam uero qua hæc ſibi quæſierat cuſtodieratque, non utique.

Meſonis aſſimulatus furor, ne cum Athenienſium reliquis Siculam iniret expeditionem, quòd aſtrorum peritia futuram prænouiſſet afflictionem. Caput XLIII

AN Nauigaturis in Siciliam belli cauſa Athenienſibus, claſſe iam inſtructa, ex catalogo erat unus item aſtrorum peritus Meſon, qui quum ingruentiū uim malorum artis beneficio, uti tum eſt creditum, uelut ex ſpecula eminentiore proſpectaret, miſſionem quoquomodo quærens, ne initam obiret militiam, quum in irritum cederet conatus omnis, demum inſaniam aſſimulauit, ac multa ut ſibi fidem compararet, dixit fecitque. Inter alia etiam domui, quam inhabitaret, faces ſubdidit. Quibus ſanè omnibus adducti bello præfecti, uerum arbitrati furorem, dimittendum cenſuere hominem, ueſania percitum ac debacchantē planè, felicius longè, quàm Vlyſſes olim, quem ingenioſe ſolerterque deprehenderat Palamedes. Meſonis aſſimulationem, & quidem Athenis, diſpicere quiuit nemo.

Dicta uel facta quorundam ſcitu digna, quæ ex diuerſo, miſcella uelut opera ſunt in unum congeſta. Homeri laus. Oſtraciſmi inſtitutor primus. Pindari & Corinnæ hiſtoria. Boreæ honores apud Thurios. Caput XLIIII

ALexandrum imperatorem nobiliſſimū fuiſſe ira præferuidum, indicio multa utique fuerint, ſed & Ariſtotelis commonitio prudens, qui illum conſpicatus omnibus, ac per omnia ſuccenſentem, per epiſtolam ſalubriter ſic perrexit admonere ac remollire, *ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ οὐ πρὸς ἴσους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς κρείττονας γίνεται, σοὶ δὲ οὐδεὶς ἴσος*. id eſt, furor & ira non aduerſus æquales exeruntur, ſed in meliores præſtantioreſque, at tibi ex æquo ſtat utique prorſum nemo. Cercidas ex Arcadia Megalopolites, quum iam conclamatus, ac in Proſerpinæ peculio adnumeratus decumberet, ad ſuos conuerſus, iucunde ſe à uita demigrare pronūtiauit, quod animo concepiſſet, mox paulo ex ſapientibus quidem cum Pythagora congreſſurum ſe, ex hiſtoricis cum Hecatæo, ex muſicis cum Olympo, ex poetis cum Homero: inter hæc autem animam egiſſe, proditur memoriæ. Palaton *ζωγράφος* ſiue pictor, quum Homerum deſcriberet, illum quidem uelut uomentem exprimebat, poetas uero reliquos per ambitum aſtitutos *ἐμημεσμένα ἀρυομένους*, id eſt quæ reieciſſet is, abſorbentes. Cliſthenem ferunt Athenienſem oſtraciſmi, ſeu teſtularū rationem omnium principem induxiſſe, primumque eiſdem damnatum ſuffragijs. Pindarus nouem Lyricorum princeps quum Thebis in poetarum ueniſſet cōmiſſionem, per auditorum inſcitiam quinquies

a Corinna

pindarus novem lyricorum princeps

à Corinna fertur uictus. Claſſem coegerat aduerſum Thurios, inſtructamq́; ducebat Dionyſius. At uehementior coortus Boreas, naues diſiecit omnes, attriuitq́;. Quo tanto permulcti beneficio Thurij, Boreæ uti deo ſacra peregere, inſuperq́; in ciuitatis iura cooptarunt, domo itidem illi coparata. Vt minus iam mirandum accidat, dici ab Athenienſibus uentum hunc κηδεστὴν, id eſt affinem: à Pauſania etiam Megalopoliten.

Zaleucum filio iuſſiſſe alterum ex oculis erui, alterum ſibi, ut lata à ſe de adulterio ſeruaretur lex. Adulterij pœna apud Gortynam. Caput XLV

ZAleucum, de quo alibi paucula commentati ſumus, inter alias ferunt, quas Locris conſtituit leges, ſanxiſſe illam quoq;, Vt quiſquis deprehenderetur mœchus, pœnas lueret, excuſſis oculis. Hoc (ſicuti uidet̃) ut ſanguinarium quũ improbaret dæmon, Aelianus inquit, præter opinionẽ, præterq́; ſpem, in auctorem regeſſit primum. Nam ubi Zaleuci filius adulterij eſt conuictus, ex paternis ſanctionibus præſtitutũ ſubire ſupplicium cogebatur. Quod ne irritum fieret, poſt ea quàm ſemel erat complacitũ, qui ſanxerat, pœnæ ſibi partem irrogauit, ac uelut partiario legis corroborauit integritatem: nam filio excuti oculum iuſſit, at ſibi alterum. Quod ſic exprimit Aelianus, ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου τῶν τοῦ παιδὸς ὀφθαλμῶν, ἀντιδοὺς τὸν ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ ὁ νεανίσκος τυφλωθῇ τελέως. Apud Gortynam adulter deprehenſus ad magiſtratus per ciuitatem producebatur, lana coronatus. Qua re illi planè mollior opprobrabatur natura effœminatiorq́;. In reliquum præterea ignominioſus erat in primis & reipublicæ in nullo particeps. In Aegypto qui in ſpontaneo deprehenſus adulterio foret, uirgis ad plagas mille cædebatur, muliere naribus demutilata.

Silentij bonum ex Græco diſticho. Animantia ſilentio quandoq; ſalutem tueri. Numæ inſtitutum. Tacita Muſa. Gnathænæ meretricis hiſtoria lepidiuſcula. Silentiarij qui dicantur. Comes, magiſtratus multiplex. Domitiani uerbum, ſilete. Caput XLVI

DE ſilentij bono, quantumq́; inſitæ præferat prudentiæ lingua præparca, & nos alibi commentati ſumus. Et animantia ratione caſſa præmonſtrant ſalutem ſuam plerunq; alto tueri ſilentio ſolita. Nam æſtu oriente digreſſi anſeres & ſyderis uapore coacti nimio, ac occidua petentes, ubi Taurum ſuperaturi montem ſunt, aquilis abundantem, dum uolucres compaueſcunt infeſtiſſimas, roſtra lapillis occludunt, ne clangorem eliciat uel ultima neceſſitas, quos uolatu pernici collibus eiectent tranſmiſſis. Sed & rei præſtantiã non Pythagoræ modò indicat echemythia, uerum & Pompilij inſtitutum, qui quum uaticiniorum plurima in Muſas referre conſueſſet, unam ex ijs præcipuè ab Romanis coli uoluit de ſilentij ratione Tacitam nomine. Et Græcanicum quidem illud amplius patefacit,

ἀῤῥήτων ἐπέων γλώσσῃ σφραγὶς ἐπικείσθω,
κρείσσων γὰρ ἐπέων, ἢ κτεάνων φυλακή.

Verum & ad ipſum id lepida confert hiſtoria, etiam ſi decora non ſatis eſt quæ inducitur, geſta res. Ex Helleſponto in Atticam uenerat amator quidam, Gnathænæ ſcortilli fama illici pellectus, quumq́; admiſſus commodum accubuiſſet, erat inter pocula loquacior impendio, ac planè (ut Græci dicunt) φορτικῶς. Id mirabunda mulier, cupiensq́; finem, ſic illum adorta fertur, An non ab Helleſponto te profectũ dicis? quum adnuiſſet is, Et quo (inquit) pacto ciuitatum illic primam ignorare uideris? Scitante autem eo quænam foret hæc? Sigeum, reſpondit Gnathæna, ὃ ἐμμελῶς διὰ τοῦ ὀνόματος κατασιγάσειν αὐτόν. id eſt, aptè admodum & concinnè ex nominis ratione ſilentium illi ſuadere eſt uiſa. Scitu uero digniſſimum id quod augurantur nõnulli: Romæ familiam fuiſſe Silentiariorum: quippe aduocatur Sudæ Silentiarius Paulus quandoq;, cuius & circumferantur epigrammata non illepida. Dici uero de ſilentij ratione, quod in ſacris ſeruaretur, ueluti eius foret pontificium id, ac tanquam præfectura. Verum ineptè iſta prodi, comprobat Procopius De bello Perſico uolumine ſecundo: etenim Adolium ſcribit Acatij filium, genere Armenũ, in palatio imperatoris fuiſſe ad ea quæ ſunt quietis, miniſtrum. Quod, inquit, munus Romani ſilentiarium uocant: & quia principis arcanorũ eſſent conſcij, ſunt qui auricularios item uocent. Obiter apud Ammianũ Marcellinum

cellinum, Domeſticorum comitem ſæpicule obſeruauimus dici: ſicuti & Orientis comitem, & Magontianæ, ſed & largitionum. Non prætereundum in hac ſciendorũ mole congeſtitia, quod ſcribit Dion, Quum (inquit) per uim & ſuperbè in armorum ludis ab Adriano quædam peterent Romani, nil eis omnino diſtribuit, immo Domitiani illud iuſſit pronuntiari, Silete.

Prudens Olympiadis apophthegma, quo Alexandri tumorem repercuſſit, diuina ſibi quærentis in uita. Caput XLVII

OLympiadem Alexandri matrem prodit hiſtoria, quum inaudiſſet filium diutius ſepulturæ honoribus exutum, iacere uelut neglectum, grauiter eo nomine indoluiſſe, flentemq́; inter crebra ſuſpiria inclamaſſe altius miſerabiliusq́; ὦ τέκνον, σὺ μὲν οὐρανοῦ μεταςχεῖν βουλόμενος, καὶ τοῦτο σπεύδων, νῦν οὐδὲ τῶν κοινῶν δή που, καὶ ἴσων πᾶσιν ἀνθρώποις μεταςχεῖν ἔχεις, γῆς τε ἅμα καὶ ταφῆς. id eſt, ô fili, tu quidem cælum tibi uendicare ſatagebas, hocq́; unum feſtinabundus habere opus uidebare. At nunc quæ cæteris ex æquo cõmunia omnibus cenſentur, ne ijs quidem potiri uales, terra & conditorio. Qua ſanè ratione uiſa Olympias eſt, non imprudens nec inſcita mulier, & ſuam ipſius commiſerari fortunam, & filij tumorem coarguere.

De inſula Samo, & in ea feris quæ dicantur Neides, & hirundine alba, Aeſopo, Hermodice item Midæ uxore, Cumæis prima quæ nũmos cudit. Adulterij ſupplicium apud Lepreos quod fuerit. De Lucania, ſeu Samothracia, & Lamiſco, & Theſpienſibus, & Magnetum malis, ac inſula Icaro, & piſcium excellentia, ac Georgio Trapezuntio. Artem didiciſſe, uel aruo ſtuduiſſe, ubi ignominioſum. Caput XLVIII

QVoniam publico bono nil legimus ferè, quin aliquid ſubinde præcerpamus, & ſeparatis capitibus perſcribi multa nequeunt, conciſa nimis ac deminuta: Proinde in unum regerenda parte hac duximus, ne diſiecta, uelutq́; diſpalata pereant. Igitur lego primum, inſulam quidem Samum initio fuiſſe incolis uiduam deſertamq́;. Cæterum ſuccreuiſſe inibi ferarum uim, quarum audiretur intolerandus, uelut barritus, dicebantur νηΐδες, hoc eſt Neides. Nuncupatam prius Samum etiam Parthenon, mox & Dryuſam. Apparuiſſe in Samo item hirundinem quandoq; albam, perdice haud minorem. Aeſopum præterea inuenio logopœum fuiſſe Thraca genere, conditione ſeruum, manu tamen ab Idmone miſſum, ac Xantho ſeruiſſe prius. Hermodicen ſcribunt ueterũ pleriq;, Phrygum regis Midæ uxorem, tum forma fuiſſe conſpicuam, tum uero ſapientia & artifici ingenio præſtitiſſe plurimum, ſiquidem Cumæis primam cudiſſe nũmos. Leprei quos deprehenderint adulterantes per triduum uinctos circa ciuitatem ducunt, mox toto uitæ tempore contemptibiles habent. Quod mulieribus itidem fit, niſi quod hæ diebus undecim in foro ſtare coguntur diſcinctæ, & tunica circumueſtitæ pellucida. Sicuti Romæ in publicum egredi togatæ cogebantur mœchæ, quod approbat Martialis illis uerſiculis, ut Horatiũ prætercam cum eiuſdem interprete,

Thelim uiderat in toga ſpadonem,
Damnatam Numa dixit eſſe mœcham.

Lucanos, uel (uti enuntiant Græci) λευκανοὺς, eſſe ferunt φιλοξένους, id eſt hoſpitibus affici plurimum, inſuper & iuſtos cenſeri. Apud eos regnaſſe quandoq; Lamiſcum, cui tertius à magno digitus in pede lupinus fuerit. Samothracen quandoq; dictã olim λευκωνίαν, διὰ τὸ λευκὴν εἶναι, id eſt quòd albicet. Mox à Thracibus habitatam dici cœpiſſe Thraciam, quibus item deficientibus Samij ſuperuenientes Samothracen fecere. Magnetas pluribus conflictatos infortunijs, ſuffragari Archilochus uidetur, ubi ait, κλαίω Θασίων, οὐ τὰ μαγνήτων κακά. Icarum inſulam ab Icaro mox cognominatam, prius inuenio ſolitam dici ἰχθυόεσσαν, de piſcium excellentia, qui caperentur inibi. Apud Theſpienſes turpe cenſebatur, artem didiciſſe, uel aruo ſtuduiſſe: propterea illorum paupertas tum frequens, tum inſignis præcipue. Nec illud reticuero: Georgiũ Cretenſem, qui Trapezuntius dici maluit, conditis uoluminibus, Platonis uitia expendiſſe plura: quo argumento ſit Cænotimon nuncupatus, atq; Erinnys item; quo modo eſt à Beſſarione inſigniter proſciſſus.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LEctionum libros ad magnificum comitem ac equitem Ioannem Mariam Vidonem Ferrarienſem

Præfatio ſecunda & uiceſima.

Quoniam liber hic, qui eſt futurus noſtri laboris ſecundus & uiceſimus, ab inenarrabili diuinæ maieſtatis ratione orditur, in qua ob ueterũ ſapientũ ingenia mire hallucinantia, multiplici errore obſepta ſe torſerũt, quod necdum ueritatis arcanum intimis occluſum penetralibus, in lucem ab intelligibili productum ſapiẽtia foret, facturum me operæprecium arbitratus ſum, quãdo mutua nobis neceſſitudine peruinctos, certũ eſt in ſingulis noſtri operis uelut propylęis amice conſalutare, ſi ad libelli huius partes te aduocaro potiſſimum. Quippe ſicuti balbi balbos intelligunt ac amant, ſic à diuino cultu non prauitate ullã reuulſus uir, orationi in primis, quæ deum uel exprimit uel rimatur, cum primis affici cõſueuit, fronte inſigniter exporrecta. Tu uero Ioannes Maria nobiliũ ſcientiſſime, ac ſcientum nobiliſſime, ſic Chriſtianæ ueritatis aſſertorem te ubiq; præſtas, ut uitæ cura innocentiſſimæ & religionis reuerentia uel religioſiſſimis eſſe quoq; integritatis exemplar ſingulare poſſis uideri. Nam etiamſi conſpicuos uel iunior magiſtratus geſſiſti, in quibus quod Vidonum claritati conſentaneũ fuerat ſanè, eam prætuliſti grauitatem, ut ſeueritas prædulci temperata comitate, iuſtitiam nõ utiq; rigidam aut ulla ex parte immitẽ à caluo (quod dicitur) ad caluũ ciuitatibus exhiberet, ſed uel damnatis amabilem: nihilominus à publicarum rerum moleſtia magnam partem abiunctus, & tibi quodammodo uiuens, nec magnopere (quod Græci dictitant) ἔξω βλέπων, intellectualem potẽtiam ad id quod uere eſt, per momenta ſurrigis, ueram arbitratus felicitatem, ab hominis ueri faſtigijs non abire longius. Nec tibi equeſtris dignitas, aut quod dicaris & ſis comes, ut doctrinæ ciuilium dogmatũ inſignia prætereã: nec, inquam, iſta tibi animos tollunt, quod ſanè agnoſcimus in plurimis, ſed mira in omnibus benignitate ita mores attemperas, ut perhumanum te facilemq; ſentiãt infimi ac mediocres uiri, ſummi etiam hac quam ſuſtines perſona dignum opinentur, cum ſæpe uel tua tranſcribas, id eſt ceſſo iure indigentibus concedas. Sunt præclara iſta quidem, ſed fratris nõ abſona uirtutibus, honorũ ſerie conſtipatis, nõ abſona uniuerſæ domus Vidonũ amplitudini tum Ferrariæ tum Mutinæ, unde oriundi eſtis, ſed & in alijs Italiæ locis uel præcipuis. Quamobrem habebit liber hic opinor, quod ſibi placeat. Nec id quia umbilicis exeat auro niteſcentibus, ſed quod in ueſtibulis ſuis præclarum cernat ſtare uelut herman, ſed nõ utiq; ἄκωλον, quin undecunq; amuſſitatũ præclarumq;. Qui ſit fortiter libitinas reiecturus naſutiores, ac ſordidũ dentem, ne uirulentus infigi ualeat morſus, quo cõuulnerata plerunq; exareſcũt omnia. Quod ut facias uir clariſſime peruelim utiq;: ſic enim fiet ut gratam tibi, quantulacunq; ea eſt, ſedulitatem hanc noſtram & in te tuosq; omnes propenſiſſimã uoluntatẽ fuiſſe intelligã. Nec ipſe immemor uideberis initæ olim in patria mea inter nos amicitiæ, quã uno ductu pro uirili perpetuo & foui & auxi, nec ipſe aſpernari es uiſus, ueluti de pocillatoris Tantali phiala ſanciẽdis amicitię ſacris latices duxerimus. Quod ſupereſt, uiuas opto diu felix, & Ludouicũ tuum ames. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SECVNDVS ET VICESIMVS.

Prolepſin, id eſt de dijs anticipationem omnium eſſe mentibus inſitã. Cur deo ſummo ſolem perſimilem dicat Plato. Caput I

EQVIDEM conſideranti mihi amplius rationem hanc, quæ de diuinis eſt, uelut ex oraculo promptũ uidetur, quod apud M. Tullium prius, mox & à Seneca comprobatum legimus, omnibus de dijs eſſe inſitam opinionem. Nec eſſe gentem ullam adeo extra leges moreſq; proiectam, quæ deos aliquos opinione non concipiat. Notionem hanc ipſa nobis impreſſit natura, & ſine doctrina ineſt anticipatio quædam diuinitatis. Hęc uero eſt quam Epicurus πρόληψιν dicit, ſed & ὑπόνοιαν uocant Græci, id eſt anteceptam animo rei quandam informationem. Cęterum ubi ad ſummum ac principem omnium deum, quem Græca natio τ' ἀγαθὸν nuncupat, hoc eſt bonum ipſum, humana mens audacius aſſurgit, ſi quid ſcrutando attẽtius & perpendendo lance examinatiſſima, diſſerendoq; definire pertentet, quum inenarrabilis amplitudo illa & infinita maieſtas, humani animi conceptus omnes longiſſimo à ſe interſtitio relinquat, nedum ſermo ullus illuc ualeat pertingere: ad id deniq; rerum excellentia caligãs diuertit, ut ſimilitudines quærat & exempla. Qua ratione etiam Plato περὶ ἀγαθοῦ, id eſt de ipſo bono diſſerere adortus, dicere quid eſſet, non eſt auſus: quoniã humanæ poteſtatis menſum tantæ claritatis excedat uis ſplendida. Illud modo latius indagando eſt aſſequutus, ut quod inter obiecta ſenſus præcipue nitidum, præclarum, immenſum, admirabile animaduertiſſet, illi ſimillimum adſtrueret. Hunc uero eſſe ſolem uoluit, per cuius ſimilitudinem humanæ imbecillitati gradũ præſtari ad nõ cõprehenſibilia quadãtenus eſt opinatus. Proinde ĩ ſapientibus receptum fere, principi ſummo illi ac ineffabili prorſum nulla ſurrigi ſimulacra debere, ſicuti dijs alijs conſtituiſſe ueteres compertum eſt: quando, ut ſciẽter Plotinus inquit, neq; cognitionem neq; intelligẽtiam illius habemus. Loquimur tamẽ de illo, ut Parmenides & Dionyſius aiunt, per negationes atq; relationes. Summum genus ſcientiæ eſt (inquit Caſſiodorus) ſcire deum tanta præſtare, quãta humanus ſenſus non ualet attingere. Lumen infinitum ab intellectu creato perſpici nequit, ni glorię lumẽ acceſſerit. Nam ut ſe habet nocturæ oculus ad ſolis lumẽ, ita intellectus noſter ad maniſeſtiſſima in natura. Nec me fallit tamen, Cottam illum Ciceronianũ dicere, multas ſe arbitrari gentes ſic immanitate efferatas, ut apud eas nulla deorũ ſuſpicio ſit. Quid Diagoras inquit, ἄθεος qui dictus eſt, poſteaq; Theodorus, nónne aperte deorũ naturã ſuſtulerunt? Nam Abderites quidẽ Protagoras ſophiſtes temporibus illis uel maximus, uelut alibi quoq; cõmemoratum eſt, cum in principio libri ſui poſuiſſet, De dijs neq; ut ſint, neq; ut nõ ſint, habeo dicere: Athenienſium iuſſu, urbe atq; agro eſt exterminatus, libriq; eius in concione combuſti. Auctor hiſtoria ſecunda Herodotus, deos à Pelaſgis nullis cultos cognominibus, quando ea necdũ auditu noſſent. Deos aũt, id eſt θεοὺς nominaſſe, uelut κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα, id eſt ordine ſuo diſtribuẽtes omnia. Tralatio Latina parte hac confuſanea circumfertur. Cæterum quod eſt à me comprobatum pauloante, in libro De myſterijs ita confirmat Iamblichus, Ante omnẽ (inquit) rationis uſum ineſt naturaliter inſita deorũ notio. Et alibi, Eſſe animæ (inquit) eſt quodam intelligere, ſcilicet deum unde dependet. Porrò eſſe noſtrum putat, deum cognoſcere, quia præcipuum animæ ſit intellectus: in quo idem eſt eſſe quod intelligere diuina actu perpetuo. Sed & Plutarchus, Deos (inquit) opinatur, quiſquis bene ſentit. Galenus in libro De philoſophi hiſtoria: Dei (inquit) notionem habemus ex pulchritudine operum illius & excellentia. Propterea & Euripides,

ἀσφὲ

ἀσέρες δ' ἐν οὐρανῷ ποίκιλμα τέκτονος σοφοῦ.
id eſt, ſtellæ in cælo uarietas ſapientis fabri.

Quam abſurda prioribus deorũ uarietas. Deus ignotus Athenis. Dei ſummi deſcriptio. An recte in dei mentione apud Ariſtotelem ζῶον transferatur animal. Sanitas dea, cui dicarentur capilli. Cæleſtia qui primum adorarint. Vnde dicatur theos. Cæleſtia an uiuant. Apomyius Iupiter. Spodius Apollo. Gratiarum ſacra. Dij maiorum gentium & minorum. Lexiarchicum quid. Thraſeæ hiſtoria. Iupiter liberator. Caput II

ATqui ipſum hoc numen immẽſum, inenarrabile, auguſtiſſimũ, omnemq; humanæ mentis captum excedens, ex ipſa hac maieſtate præcelſa mirum eſt, quantas quamq; abſurdas interdum ambages in mortaliũ animis pepererit. Nam ignotis etiam dijs fuiſſe Athenis erectas aras, Philoſtratus ſcribit: meminit Laertius quoq; in Epimenide: ut de Pauſania taceam, ἑλλάδος περιηγήσει, ad Phalerum θεῶν ἀγνώστων βωμοὺς ſtatuente. In Canonicis uero decretis adnotatum ab interprete eſt, Apoſtolum Paulum quum eiuſmodi aram uidiſſet titulo notiſſimo, Ignoti uidelicet dei, in quo uiuimus, mouemur, ſumus: altius intonuiſſe, Quem uos ignotum dicitis, ego prædico. Hunc Plato, ſicuti ex Speuſippo didicimus, ita deſcribit (etiam ſi non excidit quod eſt allatum paulò antè) Viuens immortale, per ſeipſum ad beatitudinem ſufficiens, eſſentiam ſempiternã ipſius boni cauſam. Addit ex Platonis eiuſdem ſententia Apuleius, Incorporeum, aperimetron, beatum, beatificum, omnium patrem, optimum, nulla re indigentem, cuncta conferentem. Ariſtoteles quoq; duodecimo Metaphyſicæ ſic propemodum, Deus eſt (inquit) ut aſſerimus, quod uiuit, & æternum atq; optimum eſt, id eſt quod ipſum uita eſt optima, æterna, ac tota ſimul. Qua in parte amplius ex Cænotimone aduertẽdum, falli interpretum pleroſq;, à quibus ita tralatum inuenias, Deum eſſe dicimus animal perpetuum, optimum. Id quod Ariſtotelis ſapientiam haud reſipit, nec uerborum congruit exquiſitæ rationi, quæ rebus coaptari debet. Animal enim Latinè nunquam de deo aut de intelligentijs dictum eſt, ſed nec dici ualet, niſi ab ijs qui ex corpore atq; anima conſtare opinantur deum. Id enim Latinè animal eſt, quod non ab anima Græci, ſed à uita, nomine inflexo pronuntiant. Proinde rerum uim intuitus Ariſtoteles, quia uitam optimam & re ipſa æternam, id eſt actu eſſentiaq; eſſe approbat in deo, ſtatim infert, Deum eſſe non animal, quod anima conſtat & corpore, ſed ζῶον. ζωὴ quippe, uita eſt Latinè. Quare hic ζῶον non animal, ſed aut uiuens, aut id genus quippiam ab uita corriuatum, interpreti reddendum fuit: niſi quòd ſic animal ab anima, id eſt uita deflectitur, ut zoon Græce ab zoe. Animam dici de uita, nec grammatici ignorant, & comprobat in dei mentione Plinius. Ob id magis utiq; mirum, Græci hominis ſupercilium iſta minuta adeo præteriſſe, tamen in uexandi Platonis maieſtate & multus eſt, & ſæpe ridiculus cauillator. Vbi autem diximus, Vita æterna, tota ſimul: quia Græcè eſt συνεχὴς, transferunt alij, continua: inſcitè opinor, & inepte. Nam ſi de re agatur per partes extenſa, rectè ſyneches continuum dicitur: ſi uero de eo quod partes aliam extra aliam non habet, imperitiæ fuerit maximæ non transtuliſſe totum ſimul. Hæc enim uerba & communiter tempus reijciunt, & propriè poſitionem quoq;. Eſſe uero innumeros, quidam prodidere. Nam & Chryſippus, quem Stoicorum ſomniorum uafertimum interpretem Epicureorum nuncupat ſchola, magnam congregat & ipſe ignotorum deorum turbam, atq; ita ignotorum, ut eos ne coniectura quidem informare (ut ille ait) poſſimus. In Sicyonia etiam ὑγείας, id eſt Sanitatis ſimulacrũ celebriter cultum, adnotauimus. Quod uix tamen comparebat, paſſim illi à mulieribus capillis dicatis, quos deæ honori reſecari, moris illarum eſt. Ambiunt & Babyloniæ ueſtis Telamones. Quin Herculem in Olympia rem diuinam obeuntem, quum muſcarum multitudine infeſtaretur, Ioui ſacrificaſſe ἀπομυίῳ, protinusq; ultra Alpheum muſcas eſſe abactas. Sed & Elei itidem Ioui Apomyio dicuntur quandoq; immolaſſe. Apollinem cognomẽto Spodium Thebis cultum, animaduerto: cuius ara ex ſacrificiorum cineribus foret conſtructa, unde nata cognominis ratio. Gratijs Eteoclem ferunt Andrei & Euippes filium, ſicuti à

Bœotijs memoratur, hominum primum rem diuinam feciſſe: quibus eſſe tres item placet, etiam ſi nomina non tenent. Gratias haberi quidem duas, inter Lacedæmoniorum placita eſt, quas nuncuparint κλητῶ καὶ φαεννῶ. Tres ſunt apud Athenienſes ad Acropolin, ubi & arcanam multis teleten agunt: has in Theogonia cecinit Heſiodus eſſe Iouis & Eurynomes filias: nomina uero hæc facit, Euphroſynen, Aglaiam, Thaliam. Antimachus Aegles filias pronuntiat, & Solis. Gratiarum ſimulacra ueteribus non fuere citra indumenta, inquit Pauſanias: at poſteri neſcio cur nudas pingere ac ſculpere adorti ſunt, antiquorum ratione mutata. Democritus duos eſſe deos opinatur, Pœnam & Beneficium. Sicuti in Acrocorintho fuiſſe prodit Pauſanias, Neceſſitatis ſacellum & Violentiæ: ſed ingredi (inquit) putatur haud legitimum. Multas item gentium per fœtidos iurare cibos, proditum eſt: ſiquidem cepas alliumq; inter deos iureiurãdo habet Aegyptus: Harpocratem quoq; habuit eadem, & Cynocephalum, ſiue Anubim: quorum imagines digitis geſtare, moris etiam Romani fuit quandoq;. Sunt qui deos maiorum dicant gentium, quod Cicero ſignificat, ſummates illos, ſemperq; decuriæ habitos diuinæ, quos Aurelius Auguſtinus ſelectos item uocat. Minorum autem gentium ratione eadem ex hominibus illuc tralatos, qui & aſcriptitij queant dici, necnon allecti, quos παρεγγεγραμμένους uocant Græci, & μετοίκους, uelut aduenas. Nam priores illos ἐγγεγραμμένους malunt nuncupare, quando Apollinem Lucianus ἐγγεγραμμένον, id eſt ſcriptum in deorum duodecim lexiarchico, ſcribit. Erat autem eo nomine libellus, in quo adultorum iam nomina perſcribebantur. Quibus deniq; paterna dirigere ac gubernare permitteretur, ἐπὶ τὸ τῶν λήξεων ἄρχειν, quia hæreditatis iam & bonorum ſunt compotes, quæ λήξεις nuncupantur. Scitu dignum id quoq;: omnium primos qui olim Aegyptum occupauerant, cæleſtia ſuſpicere atque adorare cœpiſſe, noctium ſerenarum beneficio, & quia plurimum ſub dio agerent, ita exigente mundi ſitu eo. At Plato in libro cui titulus Cratyli eſt, de recta nominum ratione differens: Videntur mihi, inquit, Græcorum priſci deos ſolos putaſſe eos, quos etiam his temporibus Barbarorũ plurimi arbitrantur, ſolem, lunam, ſtellas, terram, cælum. Et quum hæc omnia perpetuo in curſu eſſe conſpicerent, ab hac natura τοῦ θεῖν, hoc eſt currendi, θεούς, id eſt deos nominaſſe. Nec mirum id uideri admodum debet, præſertim ſi ueterum ſapientum in ijs placita curioſius diſcuſſerimus. Nam cæleſtes ſphæras habere animas, non Platonici modò, ſed omnes etiam Peripatetici confitentur. Id ipſum & ſecundo Cæli docet Ariſtoteles: rurſus ſeptimo & octauo Naturalium, ſecundo De anima, undecimo Diuinorũ: Theophraſtus quoq; eiuſdem diſcipulus libro De cælo: ſed & Auicenna, & Algazeles ſummopere confirmarunt. Auguſtinus Aurelius in Enchiridio, & Thomas Aduerſus gentes libro ſecundo, tradunt, Nihil quantum ad Chriſtianam doctrinã ſpectat, intereſſe, cæleſtia corpora animas habere uel non habere. De elementis conſtat apud Platonicos: ambigunt recentiores Peripatetici. Porrò cæleſtia uiuere, eſſeq; animata aſtronomici auctores concedunt, Ptolemæus præſertim & Albumaſar & Zaeles: quod & Hali confirmat, illos deridens, qui uiuere cæleſtia diffidant, & hoc Ptolemæum ſequutus: idem Aratus arbitratur, & Manilius. Deniq; Theophraſtum dicere ſcimus, Non eſſe philoſophum, qui cæleſtibus abneget uitam. Quin Orphei theologia ſphærarum animas ita partitur, ut cuilibet geminam contribuat uim, unam in cognoſcendo poſitam, alteram in ſphæræ corpore uiuificando atq; regendo. Ergo in elemento terræ illam uim Plutonem Orpheus nominat, hanc Proſerpinam: in aqua Oceanum illam, hanc Tethyn: in aere, fulminantem Iouem ac Iunonem: in igne, Phanetam & Auroram: in anima ſphæræ lunaris illam Bacchum Licnitem, hanc Thaliam Muſam: in anima Mercurij, Bacchum Silenum & Euterpen: Veneris, Lyſium & Erato: Solis, Trietericum & Melpomenen: Martis, Baſſareum atque Clio: Iouis, Sebaſium & Terpſichoren: Saturni, Amphietum & Polymniam: octauæ ſphæræ, Pericionium & Vraniam: in anima uero mundi uim priorem Bacchum uocat Eribromum, ſecundam uero Muſam Calliopen: ſingulis porrò Muſis unum præficit Bacchum, quoniam is ſymbolicos & operte diuinæ cognitionis nectar prudentioribus monſtrat. Verum enimuero ne quid uelut in utranq; conſopiti aurem, prætereamus, Hebræos obſeruauimus

timus ſolos ex omnibus pia ſanctaq́ꝫ conſideratione, primum elementa & quæ ab elementis compoſita ſunt, ſolem ſimiliter & lunã ac ſtellas reliquas & cælum ipſum, non ſolum deos non eſſe, uerum etiam animæ penitus expertia iudicaſſe. Nicolaus quoq́ꝫ theologus in Geneſeos caput primum: Corpora, inquit, cæleſtia inanimata ſunt, & ſine ſenſu: ex Damaſceni doctrina. Auguſtinus item loco eodem: Solet quæri, inquit, utrum hæc luminaria ſola ſint, an habeant rectores ſpiritus, & ab eis uitaliter inſpirentur, ſicut per animas animalium carnes animantur. Sed de tam obſcura re nil temere credendum. Alij uero quæ dicantur de hominis animo ad cæli quoque animum poſſe transferri opinantur, & eſſe illum cæleſtem hominem. Nam & Timæus prodit, temperatos animos noſtros ab opifice deo in eodem cratere, ex ijſdemq́ꝫ elemẽtis cum cæleſtibus animis. Inde uidendum, aſtruentibus eruditis, ne nos illorum ſeruos uelimus, quibus nos fratres cooptauit natura. Illud adnotatu non indignum: Thraſeam philoſophum quando Neronis iuſſu moriens præciſis uenis manum extendit, exclamaſſe; ζεῦ ἐλευθέριε, σοὶ τοῦτο τὸ αἷμα σπένδω. Sunt qui Senecæ hoc contribuant, quum hiſtoriæ ſuperioris auctor ſit Dion.

Diuinorum inſcitia ubi exorta primũ. Deorum multitudo ex Varrone. Item deum eſſe unũ, nomina plura. Stator unde dicatur. Strator qui. quid Amum. quid Phtha, & Oſiris. De Meliſſeo item, & Meliſſa, ac Iunone, Nymphis, ac Boni templo. Nomij montes. Pan Nomius. Melpia locus. Marnas Iupiter. Caput III

AT enim curioſior aliquis, neq́ꝫ (quod dicitur) hoc contentus Catone, inſtet protinus urgeatq́ꝫ infeſtius, ecquid compertius exploratiusq́ꝫ in literas mittere aggrediamur, qui nam primi potentiam omnia ſupereminentem, longe lateq́ꝫ infinitæ naturæ germina propagantem uel diſſimulare cœperint, uel mox etiam prorſum neſcire, multa perobruti rerum caligine. Mihi uero multa diu uerſanti ex Arabũ gentibus tantæ inſcitiæ maliq́ꝫ plane contagioſi primordia, & in proximos quoſq́ꝫ graſſantem primo labem, inde latius profudiſſe incendium uidetur, quo uniuerſus ferè deflagrarit orbis. Chananæos uero in eo terrarum ſitu ſacræ ſtatuunt literæ: iam inde à Cham uno ex Noe liberis corriuatos: Cui quum ob impietatem diras extuliſſet pater imprecationes, nullis etiamnum is imbutus diuini cultus rationibus, raptim à parẽte reuulſus in Arabas receſſit. Vnde mox diuinitatis inſcitia inibi irroborata primum, in plures data. Hincq́ꝫ numeroſa deorum ſeries pro cuiuſq́ꝫ libidine aut commodo eatenus extumuit, ut Varro Terentius deos ad calculum reuocet ab hominis exorſus cõceptione, initiali exordio à Iano deducto, numerumq́ꝫ ad decrepiti proueh at metas: in quibus aſtituit Næniam, quæ in ſenum recinatur funeribus. Inde uero in digitos mittit deos alios, qui non ad ipſum quidem pertineant hominem, ſed ad ea quę ſunt hominis. Quo in genere uictus eſt ac ueſtitus, porrò & quæ uitæ uſibus neceſſaria, præmonſtrans in omnibus, quod ſit cuiuſq́ꝫ munus. Quin & municipales in Italia legũtur dij, ſicut Cruſtuminorum Deluentinus, Narnienſium Viridianus, Aeſculanorũ Ancharia, Volſinienſium Nortia. Adeo colebat unuſquiſq́ꝫ quod uolebat, ut non prouincijs modo, ſed & ſuus eſſet unicuiq́ꝫ ciuitati deus. Præſto tamen ſunt, qui nomina quidem eſſe fateantur plura, deum tamen unum. Sic non aliud eſſe naturam, quàm deum ipſum interpretantur: hoc eſt, toti mundo & partibus eius inſertam diuinitatis rationem. Iouem quoq́ꝫ optimum maximum nobis ipſum hunc ingerere. Quin & Statorem quoq́ꝫ, quem ſic appellatum produnt hiſtorici, quod poſt uotorum conceptionem nuncupationemq́ꝫ fugientiũ Romanorum ſteterit acies. Sed id rectius multo & uero conſonũ magis, principem illum & uniuerſalem architectum deum dici Statorem, quod ſtent beneficio eius omnia. Illum Greci στήσιον uocant, cuius erat templum in ſacræ uiæ principio, qua ſcanditur palatium. Epiſtaſion tamen interpretatur Plutarchus. Strator autem qui ſit, aperit in Caracalla Spartianus: Quum, inquit, illum in equum ſtrator eius leuaret, pugione latus confodit. Sic Digeſtis De officio proconſulis Vlpianus, Nemo proconſulum ſtratores ſuos habere poteſt, ſed uice eorum milites miniſterio in prouincijs funguntur: ij uero non abſimi-

les(opinor)his fuere, quos modo ſtapherios uulgo nũcupamus. Sunt qui ſtratores intelligant, qui præcurrentes caſtris metandis loca complanarent, pontes pararẽt, hoſce inſtructores dici à Vegetio quoq;. Sed ad deum redeo. Fatum item ſi hunc dixerimus, non aberrarimus. Nam ſi eſt fatum implexa cauſarum ſeries, ille eſt omniũ cauſa princeps, à qua propendent reliquę. Deniq; tot excogitari cognomenta queunt, quot eius recognoſcimus munera, ne nunc indigitamenta excutiamus omnia. Nam & in libro De myſterijs Iamblichus: Opifex (inquit) intellectus, qui & ueritatis eſt dominus, atq; ſapientia, quatenus in generationẽ progrediens, occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem, Amum Aegyptiaca lingua uocatur. Quatenus autem ſine mendacio peragit omnia, & artificioſe ſimul cum ueritate Phtha nuncupatur. Græci uero hunc Vulcanum nominant, artificioſum duntaxat conſiderantes. Quatenus uero effector eſt bonorum, appellatur Oſiris, aliasq; denominationes habet, propter potentias actionesq; differentes. Illud tamen parte iſta haudquaquam tranſmiſerim, quod à Didymo proditum ſcimus in libris enarrationis Pindaricæ: Meliſſea Cretenſium regem dijs primum rem obijſſe diuinam, ac ritus nouos ſacrorumq; pompas introduxiſſe. Huius porro filias Amaltheam & Meliſſam, quæ Iouem puerum caprino lacte & melle connutrierint. Vnde datum mythicis locum confingẽdi, aduolaſſe apes, atq; os puerile ſucci blãdiſſimi liquore colliuiſſe. Meliſſam uero magnæ matri ſacerdotẽ fuiſſe inſtitutam primam: unde propagatum mox, ut quibus eiuſdẽ iniungeretur ſacerdotij functio, Meliſſæ item dicerentur. Quin & abutendi ratione aliorum quoq; ſacrorum myſtidas eodem cenſeri nomine auctor aſtipulatur Pindarus, cum ait, ταῖς ἱεραῖς μελίσσαις τέρπεται. Factum uero hoc de inſecti puritate. Sunt & qui ſacris aſſidue obuerſantes nymphas dici recte meliſſas opinentur: de quibus Patareus Mnaſeas ſic prodidit ferè, primas ab carnium eſu, quam ſarcophagiã uocant, homines abduxiſſe, arboreis inſuefactos frugibus, quo nomine Cereris ſacrũ abſq; nymphis haud obiri, quod omnium principes fructus præmonſtrarint, ſedarintq; τὴν ἀλληλοφαγίαν, & uerecundię cauſa ex hyle indumẽta excogitarint. Obſeruatum in ſcientiſſimorum theſauris, Meliſſas item dici in generationem prodeuntes animas, præcipue per iuſtitiam uitæ opera obituras, indeq; patriam repetituras, quando eſt apis φιλόστροφον animal, in primis autẽ iuſtum. Nuncuparunt uero ſic, ἡδονὰς οὔσας γενεσιακάς. Ex quo de animis Sophocles,

βομβεῖ δὲ νεκρῶν σμῆνος, ἔρχεταί τ' ἄλλη.

Cereris autem ſacerdotes, Meliſſas ueteres appellarunt, ceu terreſtris deæ myſtidas. Sed & ipſam Proſerpinam μελιτώδη. Lunam quoq; generationis præſidem, Meliſſam dixere. Lunæ altitudo taurus. Apes uero βουγενεῖς dicuntur. Et in generationem pergentes animæ βουγενεῖς. Sed & Buclopus deus generationem latenter audiens. Sed non utiq; prætereunda Aeliani admiratio eſt, prodentis, Barbararum gentium ſapientiam uideri laude dignam, quando nulla prorſum εἰς ἀθεότητα ἐξέπεσε, id eſt eo producta eſt ut deum negaret, aut omnino ambigeret, Sit ne prouidentia ulla, an temere ferantur omnia. In quam ueſaniam dilapſos nouimus Euhemerum Meſeniũ, Diogenem Phryga, Hippona, Diagoram, Soſiam, Epicurum. Illud non negligendum, poeticam quod inſtruit enarrationem: Temenum Pelaſgi filium in Arcadia Stymphalum habitaſſe antiquam, atq; inibi Iunonem ab eo educatam, & deæ ſacrum inſtitutum triplex, ex trium ratione cognominum. Siquidem Parthenon uocauit puellam adhuc; at Ioui nuptã, τελείαν, id eſt adultam. Diſſidentem uero cum eodem, ac Stymphalum denuo repetentem, χήραν, id eſt uiduam. Apud Menalum fuiſſe dicitur ἀγαθοῦ ναός, id eſt Boni templum. Id referẽdum ad Iouem Pauſanias ſuſpicatur: quoniam ἀγαθῶν δωτῆρες οἱ θεοί εἰσιν ἀνθρώποις, Ζεὺς δὲ ὕπατος θεῶν ἐστι. Panos præterea ſacellum locis aliquot excitatum legimus, eſſe quoq; qui opinentur eiuſdem eſſe pontificij hominum uota ad exitum perducere, quin & ſceleſtis pro dignitate ac meritis rependere. Sed & olim eſſe uaticinatum traditur item. Affuiſſe uero illi προφῆτιν, Erato nympham, quæ Arcadi Calliſtus fuerit iuncta. Prope Lycoſurã eſſe dicuntur montes Nomij, in quibus & Panos Nomij ſacellum. Melpiam, id eſt μέλπειν, uocãt locum, quod inibi fiſtulæ melos compererit Pan. Montibus factum nomen putant ab eius dei paſtionibus: etiam ſi à nympha

nympha credunt Arcades. Fuit & in Parthenio monte Panos delubrum, ubi & teſtudines conficiendis lyris peraccōmodas haberi, proditū memoriæ eſt, quibus tamen parcunt, quod Pani ſacras opinētur. Gazæ Iupiter colebatur, Marnas nūcupatus: quæ Cretenſibus uox indicat uirginem. Hieronymus, Gazæ Marnas luget incluſus. Meminit auctor idem in Enarrationibus in Eſaiam. In hac uero deorum fuſiore pragmatia nec illud neglectui habuero, quod eſt ab Oenomao traditū: triginta millia deorū in orbe terrarum fuiſſe culta, quod ipſum & uates aſſeruerit Heſiodus. Hinc obrepſiſſe opinor petulantius in blaſphemias prorumpentibus, ut alliſa quodāmodo patientia, facturos ſe quippiam triginta millia diabolorum nomine, non citra impietatem pronuncient. Carmina Heſiodi ipſum hoc adſtruentia, ſi quis requirat forte ſunt hæc:

τρὶς γὰρ μύριοί ἐισιν ἐπὶ χθονὶ πολυβοτέιρῃ
ἀθάνατοι ζηνὸς, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.

Scribit inibi Proclus, hoſce dæmonas à deis abiunctos intelligi, & ab hiſce dęmonibus quos ex hominibus factos idē cecinit poeta. Trecentos item fuiſſe ueteribus Ioues adnotatum ex Varrone eſt, ac à Septimio Florente repetitum.

Platonem & Platonicos nonnullos ſentire, unum modo eſſe deum. Deus unde. Caput IIII

SEd rurſum obijciat ſe quiſpiam, & quoniam à Platonicis tam reuelli neſcimus, quàm nolumus: quod hi nunquam non fidem tueantur ſuam literarum magnitudine ac recondita ſupellectile, quærat ſolicitius, quidnam parte hac illorum coryphæū Platonem ſenſiſſe opinemur, quid' ue cęteris inſinuemus de tanto adſtruendum philoſopho. Ego uero, ut qui norim elogium illud ſępe repetendum, pauculis modo mutatis, Platonicos plane Chriſtianos fore (nam & Auguſtinus ſapientiæ profunditatem admiratus, neminē eo philoſopho propius religionis noſtræ pulſaſſe metas ſcribit) obſeruaſſe uideor ab eminentiſſimo quidem uiro plures ſæpe nominari deos, uerum nō tam deos intelligi, quàm diuinos angelicosq; ac cæleſtes dei miniſtros. Nam angelos non fuiſſe Platoni incognitos, adſtipulatur & Florens Septimius in Apologetico. Siquidem in Parmenide ac Timæo unicum & per ſeipſum eſſe ſancit deum. Inſequuti uero doctoris ueſtigia ſingulari ingenio, eloquentia non incurioſa Platonici multi, unum modo eſſe deum, ratione triplici probare conniτuntur. Primò, inquiunt, quia ſumma eſt unitas. Nam ſi quodlibet ſummum eſt unicum, quid magis unicum eſt, quàm ſumma unitas? Eſt etiam unus, quia eſt ueritas. Summa enim ueritas una eſt. Nam ſi duæ ſummæ ueritates eſſe dicantur, aut una earum habet quicquid habet altera, aut non. Si prius datur, una eſt, non duæ: ſi ſecundum eſt, neutra eſt ſumma: deeſt enim iſti illud ueritatis quod in illa eſt, & illi quod eſt in iſta. Item unus eſt deus, quia ſumma eſt bonitas. Summa quippe bonitas, quicquid boni reperiri uſquam poteſt, complectitur. Quod ſi duas induxeris bonitates ſummas, quicquid boni eſt in una, eſt & in altera: alioqui neutra eſſet ſumma. Et ſecundum boni ipſius naturā unum ſunt, non duo, neq; eſt aliquid aliud illis admixtum, pręter bonitatis naturam, quia ſummæ non eſſent, ſed inquinatæ. Vnum itaq; ſunt omnino. Propterea Manichæis Gnoſticisq; philoſophis aſſentiendum nullo modo eſt, duos eſſe deos aſtruentibus. Quorum alter ſit bonorum omnium auctor, alter uero malorum. Nam ſicut deus, qui bonorum eſt auctor, ſummum bonum eſt, mali totius expers, ita contrarius ſummū malum, omni bono priuatum. Hic igitur neque aget quicquam, neq; cognoſcet, neq; uiuet, neq; erit omnino: ſiquidem eſſe, uiuere, cognoſcere, bona expetendaq; ſunt. Vnum igitur omnino ſit rerum principium, & uocetur unitas, quia per excellentiſſimam ſimplicitatem ſupereminet omnia: ueritas, quia producēdo eſſe dat omnibus: bonitas, quia producta ad ſe reuocando, præſtat & bene eſſe. Atq; ut tradit Ioannis apoſtoli theologia, theologorum omniū diuiniſſimi, quem Platonicus Amelius libenter amplexatur, unitatem uocato principium, ueritatem principij rationem, bonitatem deniq; principij rationalis amorem. Dicitur uero deus, uel *θεὸς*, ut Damaſceno placet, ac repetit Thomas in libro De ueritate, ab *αἴθειν*, quod ardere eſt. Cæterum etiam ſi ardere pronunciatur de deo metaphoricè, non tamen & nomen hoc deus. Cæterum poſtea quàm parte hac ſatis

tis ſuperq́ euagati ſumus, cum Mercurio ita coronidem impingamus. Sanctus es deus pater omnium: ſanctus deus, cuius uoluntas à proprijs impletur poteſtatibus: ſanctus deus qui tuis familiaribus innoteſcis: ſanctus es, quem nũquam creauit natura: ſanctus es, omni poteſtate ualidior: ſanctus es, omni excellentia maior: ſanctus es, omni laude melior. Excipe uerborum ſacrificia ſancta, ab anima & tibi dedito corde manantia. Ineffabilis, ſolo ſilentio prædicande ab eo, qui fallacias ueræ cognitioni contrarias declinauit, annue nos corrobora, atq; huius gratiæ participes effice eos qui in ignorãtia uerſantur. Ipſe pater es uenerãdus, homo autem tuus ſanctitate unà tecum potiri exoptat, cum poteſtatem illi omnium arbitriumq́; conceſſeris.

Super Memnonis ſepulchro & ſtatua ex Græcis adnotata pluſcula, unde Iuuenalis illuſtratur. De Rhodio Memnone, ac Palto, Dipalto, Euhelio, & Memnonidibus. Suſa cur dicantur. Item quid Apaſtia, & Paſtus. Cap. V

MEmnona poetis cantatiſſimum nemo non nouit. Comperta nobis nonnulla de eo ſunt, ijs plane adnumeranda quæ præcipue digna admiratione ſunt in naturæ contemplatione, uel etiam quæ fidem rei nouitate uix impetrant. Ac de Memnonis quidem ſtatua mox paulo. Interim ſepulchrum eiuſdem pergamus illuſtrius facere, hiſce memorijs inſpergendo, quæ grauis auctor Ioſephus prompſit in literas: cuius hiſtoria, quia minus inuſta mendacio eſt, in cuiuſq; animum facile quod ſubnectemus poteſt irrepere: quod ita habet, Eſſe Ptolemaida Galilææ ciuitatem montibus hinc inde ferè obmunitam, conuallatamq́: ſiquidem à Meridie Carmelo conſtipatur, à Septentrione uero quem uocant incolæ Scalam Tyriorum: ab urbe duorum ferè ſtadiorum interſtitio fluuiolus offert ſe Beleus nomine: eius in propinquo Memnonis eſt ſepulchrum, cui adiacet locus omnium admiratione digniſſimus: ea eſt ſpecies uallis circumactæ in orbem, quę uitream harenam emittit, alioqui & ſingulare miraculum adeſt. Commeant illuc numeroſi nautæ genus terræ auecturi: ſed quicquid inde egeſtum fuerit, repletur mox: eadem ſemper campi facies. Produnt peritiores, uentorum id opera contingere, qui ex circumiectis ſupercilijs difflatu ſuggerãt metallum. Nec tamen uno ibi eſt miraculo natura contenta: quicquid aliunde congeſſeris harenæ, tranſit e ueſtigio in uitrum: quòd ſi ultra loci margines fuerit denuo proiectum, in habitum priorem eadem redit celeritate. Illud porrò non negligendum, quod ad Memnonis ſpectat ſepulchrum: nam in Troade id ſtatuit Strabo: ita enim libro tertiodecimo ſcribit, Vltra Eſapi hoſtia tumulus quidam occurrit, in quo uiſitur Memnonis ſepulchrum eius, qui Tithoni filius fuit: cui proximus etiam Memnonis uicus. Dicat aliquis, Memnonem eum de quo Ioſephus, ab hoc fuiſſe diuerſum. Nam & Strabonis eiuſdem monumenta Rhodium habent Memnona, qui fuerit Perſici ductor exercitus, & Hermiam eunuchum circumſcripſerit, quiq́; Platoni Ariſtotelíq; dediſſet operam: mox uero principatu etiam potitus: uel id Memnoni fortè obueniſſe, quod & claris plerunq; uiris, quibus imaginaria ſepulchra multis in locis admiratione uirtutis quãdoq; excitata fuiſſe obſeruauimus. Nam Strabo idem alibi: Memnon, inquit, ſepultus dicitur circa Paltum Syriæ iuxta flumen Bandam, ut Simonides ait. Paltum uero Syriæ ciuitatem agnoſcit etiam Stephanus, unde ſit gentile nomen Paltenus, uti à Damaſco Damaſcenus. Sed eſt item Paltum teli genus Arriano libro primo. Meminit Xenophon quum alibi tum Rerum Græcarum tertio: unde apud Sophoclem in Aiace Maſtigophoro, quod adnotarunt ſcholiaſtæ. Dipaltus me perimeret, quod eſt manu utraq;, καὶ παλάμηφιν, ac tota ui. Dicitur & πάλτον πῦρ, pro fulmineo igne deſuper excuſſo. Strabonis auctoritatem ſuffulcire Plinij quoq; calculus uidetur, ſic fermè libro ſexto prodentis, Aegyptiorum bellis attrita Aethiopia eſt, uiciſſim imperitando ſeruiendoq; clara & potens, etiam uſq; ad Troiana bella, Memnone regnante. Et Syriæ imperitaſſe eam, noſtroq; littori ætate regis Cephei, patet Andromedæ fabulis. Porrò de Memnonis ſtatua in Baſaltæ lapidis mentione Plinius idem ita ſcribit, Non abſimilis (inquit) illi narratur Thebis delubro Serapis, ut putant, Memnonis ſtatua dicatus, quem quotidiano ſolis ortu contactum radijs crepare dicunt. Philoſtratus etiam in Iconibus: Memnon, inquit, in Aethiopia deformatus eſt in

lapidem nigrū,ſedentis habitu. Solaribus radijs ſtatua ubi contingitur, uelut plectrum incidens ſol in Memnonis os, elicit inde uocem: meminit & in Heroicis. In Toxari Lucianus prodit, Demetrium Sunieum peregrinationē obiſſe in Aegyptum, ut pyramides ſpectaret ac Memnonem, quod illas inaudiſſet quāuis altiſſimas, umbram tamen non iactare. Memnonem uero ad exorientem ſolem inclamare. Strabo ibi ſe adfuiſſe ſcribit cum Aelio Gallo & amicorū multitudine ac militum: circiterq; horam primam ſonitum audiuiſſe, ſiue à baſi ſiue à coloſſo ſiue à circumſtantibus de induſtria factum: Id enim (inquit) haudquaquā affirmarim, quum propter incertam cauſam omnia magis ſubeat ut credam, quàm ex lapidibus ſic compactis cōcinnatis'ue crepitum credo. Pauſanias miratur in Megarenſiū mœnibus lapidem, quem ſi quis calculo percuſſiſſet, non ſecus inſonaret ac lyra. Sed multo me (inquit) maiore admiratione affecit Aegyptiorū coloſſus, qui Thebis Aegyptijs eſt, poſtquā Nilum traieceris. Vidi enim ad hoc uſq; tempus ſtatuam ſedentem iuxta eum locum quem Syringas uocant. Eam pleriq; Memnonem dicunt, quem ex Aethiopia profectū in Aegyptum ueniſſe arbitrantur, ac Suſa uſq;. Thebei Memnonē negant, ſed quendam popularem ſuum eſſe aiunt, cuius ea ſtatua ſit. Audiui etiam, qui hanc Seſoſtri ſtatuam tribuant, quam Cambyſes mutilauerit. Reliquum corpus ſedet, καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἀνίσχοντος ἡλίου βοᾷ, καὶ τὸν ἦχον μάλιστα εἰκάσει τις κιθάρας ἢ λύρας ῥαγείσης χορδῆς. id eſt, & quotidie inſonat oriente ſole, quem ſonitū ſimilem dixeris diruptæ chordæ in lyra uel cithara. Legimus porrò Tyaneum Apollonium ueniſſe quandoq; in Memnonis templum, deq; eo Damin ita retuliſſe, Auroræ filium fuiſſe Memnonē: occubuiſſe uero non apud Troiam, quò etiam neq; ueniſſe illum ſatis conſtet: ſed in Aethiopia, cum regnaſſet apud Aethiopas per generationū quinq; ſpatium. Ipſos tamen Aethiopas, quando longiſſimæ ſunt uitæ extra mortalium reliquorum conſuetudinem, quaſi in adoleſcentia Memnonem lugere, quæq; in acerbis promi funeribus ſoleant, facere. Locum præterea, ubi erectum ſteterit templum, antiquo foro conſimilem fuiſſe: cuiuſmodi uiſebantur multa in uetuſtiſſimis ciuitatibus, ubi etiamnum columnarum extant fragmenta & parietum ueſtigia quædam. Porrò ſedes ac Mercurij ſimulacra. At Memnonis ſtatuam adoleſcentis impuberis imaginem referre: eſſe autem ex nigro lapide conſabricatam, & ad ſolis radios conuerſam, utroq; pede ſolum attingentem: erectas autem manus ſedi inniti, hominis ſurgere uolentis ſimilitudine quadam: at oculorum & totius oris habitum, quaſi loquētis eſſe hominis: ubi uero ſolis radio percutitur, quod matutino euenit, tum utiq; ſummam parere admirationem, loqui enim tunc perhibent, ubi primum ad illius os radius peruenerit: nam ſplendentes oculi lætiq; ad ſolem expoſiti ſunt, ueluti eorum qui ualde ſolis aſpectum tolerare poſſunt, quos Græci εὐηλίους uocant, hoc eſt euhelios. Scribunt item ex Græcis nonnulli, Memnona apud Ilium Aethiopibus quidem præfuiſſe, Aethiopem tamen non fuiſſe, uerum apud Perſica Suſa, & fluuium Choaſpem gentibus illis imperaſſe. Argumento autem eſſe, quod à Tithono Memnonis patre Suſa dicatur condita, uel (ut alij) à Memnone potius. Dictam uero urbem à liliorum copia, quæ gentium earum uocabulo dicantur ſuſa. Sed illud etiamnum euidentius: Suſiorum arcē à Memnone Memnoniū uocari. Suſios item Ciſios appellari, quia Memnonis matrem Ciſiam uocet Aeſchylus. In Pauſaniæ monumentis lectum eſt Memnonem Aethiopum quidem fuiſſe regem, nō tamen ex Aethiopia Ilium ueniſſe, uerum à Perſicis Suſis & Choaſpe, quæ ſibi ſubiecerat loca. Nam ſunt auctores quoq;, quotannis aduolare Ilium ex Aethiopia aues, & confligere ad Memnonis ſepulchrum, quas ob id Memnonidas uocent. Hoc idem quinto quoq; anno facere eas in Aethiopia circa Memnonis regiam, exploratum ſibi Cremutius tradit. Ex Memnonis cineribus apud Troiam interempti natas aues, cecinit Ouidius, non ſuppreſſo item depugnandi more: ita enim ſcribit libro tertiodecimo,

Præpetibus ſubitis nomen fecit auctor, ab illo
Memnonides dictæ, quum ſol duodena peregit
Signa, parentali morituræ more rebellant.

Memnonidum item auium mentio Pauſaniæ eſt, illas in Memnonis chlamyde pictā

expreſſas memoranti apud Delphos. De Memnonis porrò ſtatua Satyrus quoq; hiſce commeminit,

Effigies ſacri nitet aurea cercopitheci
Dimidio magicæ reſonant ubi Memnone chordæ.

In cuius loci enarratione, allatis modo quæ prodit Strabo, interpretes mira ſeſe inde expediunt breuitate. Bibliotheces item tertio Diodorus, à Theutano, tunc Aſiæ imperante, miſſa ad Troiam Aethiopum decem millia ſcribit, totidemq; Suſianos, cum ducentis curribus, Memnone duce: qua tempeſtate pater eius Tithonus Perſarum geſſerit ſatrapiam. Sed & nonnulli Idam uocant Memnonis matrem. Inuenio item Memnonas eſſe Aethiopum gentem, quam (ut auctor eſt Polyhiſtor) agreſtem interpretantur, ſed tamē pugnacem ac difficilem. Quod uero de Rhodio Memnone, cuius etiam meminit Arrianus, nec tacuit Q. Curtius, paulo ante protulimus, ſciendū amplius, uocem eius memorabilem uideri præcipue dignam, quæ utriuſque linguæ monumentis certatim celebretur, maximo documēto, debere ſtipendia faciētes lingua præparcos, manu largiores eſſe. Is ſiquidem quum aduerſus Alexandrum ſumma ui bellum gereret, quendam de Alexandro obloquentem, ac multa per imperitiam, tum etiam aſſentandi ſtudio differentem quum inaudiſſet, eoq; nomine commotior foret, quod maximus imperator ab inertiſſimo, ac prorſum (ut uidetur) gregario milite proſcinderetur, hominem acrius lancea percuſſit: & mox, Ego te (inquit) alo, ut pugnes, nō ut Alexandrum petulantia tua ſordide inceſſas. Fuit & Troianus quidam Memnon, à quo interemptus ſit Antilochus, ut in Heroicis Philoſtratus ſcribit, etiam ſi ab Aethiope creditur ferè. Apud Græcos pro aſino dicitur Memnon, unde Memnoniæ carnes pro aſininis leguntur. Illud uero ſuperpondium fuerit, quod à Græcorum grammaticis exaratum ſubſcribemus, Memnona & Sarpedona Iouis filios ad Troiam interiſſe. Tanto autem à dijs honore affectos, ut ferente legem patre, funeris diem luctu & ieiunio celebrarent. Quod comici ueteris auctoritas illis comprobat uerſiculis, ut protinus legentium demereamur aſſenſum Græca (uti aiunt) fide.

πολλάκις δ' ἡμῶν ἀγόντων τῶν θεῶν ἀπαστίαν,
ἡνίκ' ἂν πενθῶμεν, ἢ τὸν μέμνον', ἢ τὸν Σαρπηδόνα
σπένδεθ' ὑμεῖς καὶ γελᾶτε.

Sæpe, inquit, nobis dijs apaſtiam ducentibus, ubi lugeamus Memnona uel Sarpedonem, prolibatis uos & ridetis. Apaſtia uero, quod ſcitu reor dignum, ſignat nobis ieiunium: quando πασὸς dicitur, qui cibo operam dedit παρὰ τὸ πῶ, quod ἐσθίειν, id eſt ueſci indicat. Vnde irrepſit inſciæ plebeculæ, ut paſſim pro conuiuio paſtum uſurpet. Et ſaginatos anſeres, ac id genus cætera ferè conſimiliter nuncupet.

Prouerbium quod eſt, numerare nouit, quam uim habeat. Deq; arithmetice occultiore. Cuiuſmodi ſit illud, Deum omnia in numero, menſura, pondere perfeciſſe. Cap. VI

AVenzoaris uiri Babylonij, & ſcientiæ reconditæ, uerbum fuiſſe præclarum, & ſenſus profundioris, Abumaſar auctor eſt, Scire omnia, & noſſe exactius eum, qui numerorum ſcientiam teneat. Quod ideo dici opinandum eſt, quia priſcis ingenijs, quæ nobis rerum multarum lucem peperere, à uulgari & exculcata ratione ſequeſtrata abiunctaq; philoſophandi per numeros conſuetudo fuit. Eam uero quum à theologis excultam accepimus, tum in primis non neglectam à Pythagora, Aglaophemo, Platone, cæteriſq; id genus compluribus. Sed & in Epinomide ab ipſo traditum Platone nouimus, Inter omnes liberales artes & theoreticas ſcientias præcipuam & maxime diuinam uideri numerorum ſcientiam. Cæterum id comprobari qui poteſt, ſi eam numerandi peritiam accipias, in qua uel negociantium, ut negocioſiſſimus quiſq; eſt, ita præſtat in primis? Quid enim præter cæteros illi norunt? Scientia omnino fuit hæc, extra quàm pleriq; uel opinentur, uel ſciant, certe mira: immoq; noſtra tempeſtate minus pertrita. Quinimmo occluſa adeo, uelut ſanctius arcanum, ut qualis ſit, ne ſuſpicentur quidem, aut uix attingant pauci. Quod ne quis ambigat, ſcitatur Plato, Cur ſit homo animal ſapientiſſimū: ſuppingit

pingit mox reſponſum, Quia (inquit) numerare nouit. Et rurſum in Epinomide: Opus (inquit) eſt numeris, non iis qui corpus habent, ſed qui omnem paris imparis'ue generationem atq; uirtutem, quam ad perficiendam cognoſcendamq; rerum naturam conferunt. Proinde nos adagiũ præſtruximus, quo in eum uti poſſumus, qui omnibus calculis credatur undecũq; ſcientiſſimus, ac propè perfectione omnifaria eminẽtiſſimus. Meminit & in Encycliis quæſtionibus Ariſtoteles, Cur (inquit) homini potius, quàm cuiquam ex cæteris animantibus credendum eſt? an quia, ut Plato Neocli reſpondit, homo ſolus omnium animantium ἀριθμεῖν ἐπίσταται; hoc eſt, nouit numerare? Quem locũ (ſit uerbo uenia) philoſophus quidam interpretatus, dum nihil altius ſuſpicatur, id modò dici inde opinatur, quòd is ſit rationis actus. Qui enim numerare ſcit, diſciplinis imbibendis non uidetur impar. Inſuper ratione prædito amplius fidendum, quia præter eam, dũm talis eſt, operatur nihil. Vel, inquit, quoniam perpẽdit acrius, bonum malumq; metiens. Sed nos in ſanctis itẽ literis legimus, Deum omnia in numero, menſura, pondere perfeciſſe: quæ ipſa & Plato apertè ſignificat, dum numeros, menſuras, ſolida in medium adducit. Sed per numeros intelligi uult ipſas rerum naturalium ſpecies formasq; ſubſtantiales, quas etiam Ariſtoteles numeris comparat. Per menſuras autem certas, inſtrumentalesq; figuras, uel magnitudines ſpeciebus certis accommodatas. Per ſolida deniq; atque uires, ſignificat qualitates quæ & cum molibus penitus protenduntur, & præſtant motionibus actionibusq; momentum. Ex hac item occultiore facultate ſcribit Aurelius Macrobius, Numerorum certam conſtitutamq; rationem animas ſociare corporibus: qui numeri dum ſuperſint, perſeuerat corpus animari: quum uero deficiant, arcanam illam uim ſolui, qua ſocietas ipſa conſtabat. Et hoc eſſe, quod fatum & fatalia uitæ tempora uocemus. Vnde ſit illud doctiſſimi uatis,

Explebo numerum, reddarq; tenebris.

Hinc item probabile eſt, ueterum ſapientũ curam pronuntiare non dubitaſſe, animam eſſe numerum ſe mouentem. Hoc Pythagoricum eſſe decretũ, auctor Plutarchus probat libro De iis quæ philoſophis placeant, quarto. Sed adiicit, ἀριθμὸν ἀντὶ τοῦ νοῦ παραλαμβάνειν, id eſt numerum pro mente accipere. Eſſe quoq; in anima numerum, ſcribit Plotinus libro Enneadis quintæ primo: Non enim, inquit, moles ſunt prima naturæ, neq; ullæ magnitudines. Craſſa enim hæc poſteriora ſunt, quæ ſenſus exiſtimat entia, iam uerò nec in ſeminibus hoc ipſum humidum eſt, quod æſtimatione dignum cenſetur, ſed quod ſenſibus non apparet: id autem numerus eſt, atq; ratio. Eſt item in intellectu primo numerus idearum ratione formali inter ſe differentium: ſi modò per eas intelliguntur, & fiunt formæ rerum re ipſa diſcrepantium. De qua re, ſi noſtrum eſſet onus, diceremus plura, ſed alieno loco ſatis multa. Illud Boethi multum ad hæc ipſa facit, quum ex mathematicis arithmeticam percipi primum tradit, quoniam matris quodammodo ad cæteras obtineat portionem. Tum uero quòd hanc ille huius mundanæ molis conditor deus primum habuit ſuæ ratiocinationis exemplar, & ad hanc cuncta conſtituit, quæcunq; fabricante ratione per numeros aſſignati ordinis inuenere concordiam. Hoc tamen nec item præteriero: rationalis fabricæ naturale quoddam pullulans principium dici, ac eſſe numerũ: quippe mentis expertia, uti bruta, non numerant: nec aliud eſt numerus, quàm explicata ratio. Eatenus autem principium eorum quæ ratione attinguntur, numerus comprobatur, ut ſublato eo, reliqui futurum nihil, ratione colligatur. Nec aliud omnino eſt, per numeros rationẽ quippiam explicare, quàm rationem ipſa ſe uti, ac in ſui naturali ſupremaq; ſimilitudine cuncta figere. Vti deus infinita mens in coæterno uerbo rebus eſſe communicat, nec numero eſſe quicquam poteſt prius: cuncta enim ab ipſo alia, ipſum fuiſſe neceſſariò, affirmant. Omnia ſiquidem unitatem exeuntia ſimpliciſſima in ſuo ſunt modo compoſita, nec ulla citra numerum concipi ualet compoſitio. Ex ſeipſo autem conſurgit numerus: quando ex tribus connexis cooriri debet ternarius. Alioqui non magis ternarius eſſet, quàm ſi ſeorſum parietẽ, ſeorſum tectum, atq; item domus conſtrueres fundamenta, & domicilii tamen cõcipias formam. Porrò an menti ſimilius numero excogitari poteſt quippiam? Nonne ternarii unitas ternaria eſt? ternarii æqualitas ternaria item? Sed & ternarii con-

CC nexio

nexio ternaria eſt. Igitur numeri eſſentia, mentis exemplar eſt primum.

Pythagoræ placita de monade, ac dyade: item de pari, imparíq;. Cap. VII

PYthagoram igitur legimus opinatum, in numeris maximã eſſe uim, in eosq; referenda omnia, ſyderum ambitus, & animalium productiones. Duo item feciſſe principia: definitam unitatem alterum appellando, reliquum indefinitam dualitatem: ſed illam bonorum, hanc malorũ exordium & cauſam eſſe dicebat. Vnitatis ſiquidem natura inſita circumferentiæ temperiem, animis uirtutem, ſanitatem corporibus, domibus & ciuitatibus pacem, & animorũ gignit conſpiratum. At dualitas diuerſa omnia, aeri hyemem contribuit, animis malitiam, ægritudines corporibus, ciuitatibus ſeditiones, & domibus diſſidia inducit. Omne ſiquidem malum ex diſparili inoritur uoluntate. Hinc ex conſequentibus numeris parẽ quidem demonſtrauit indigum ac deficientem atq; imperfectum, imparem uero plenũ ac perfectum. Etenim pari permixtus uim ſuam ſeruat perpetuò, cõduplicatus uero eundem gignit: ita ut fœcundus ſit, habeatq; principij uim, diuiſionis ipſe neſcius, unitate ſemper in eo redundante. Par uero imparem producit nunquam, neq; eſt indiuiſibilis. Proinde Homerus quoq;, quem profundior nulla præterijſſe uidetur doctrina, unitatis naturam in boni quidem portione conſtituit, in mali uero dualitatem: nam bonum, ἐνηέα ſæpe dicit, & ἐνηέην affectum eiuſmodi: contrario autem modo, ἀνίην uocat afflictionem ac diuexationem. Et ſuperis imparia quidem ſemper contribuit, inferis uero paria: nam Neſtor Neptuno immolat ἐννεάκις ἐννέα ταύρους. Achilles uero Patroclo paria offert omnia, ἵππους μὲν τέσσαρας, δώδεκα δὲ τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλούς. Plurimum uero ternario utitur numero, item quinario ac ſeptenario, maximè uero nouenario: ut τρὶς ἐννέα πάντες ἀνέστην. & alibi, καὶ ἐννέωροι γάρ τοί γε.

De nouenario numero. Virgilij locus explicatur ex Aeneidos primo. Heliconides Muſæ. De Helicone muſico organo. De Muſis pulchra. Febrium ſpecies. Caput VIII

SEd cur nam eſt numerus hic perfectiſſimus? nempe quia eſt ab impari primo quadratus, & impariter impar in tres diſtribuitur triades, ſiue mauis trinitates dicere: quarum item quælibet in tres diuiditur unitates. Qua in parte admonendi ſtudioſi ſunt, illud uehementer obſeruandum, quod in literis Latinis à pauciſſimis animaduerſum, miror. Nouenarium numerũ præcipuè ueteribus pro multitudine qualibet poſitũ, ſicuti probat Nicander, qui duos habentem aculeos ἐννεάκεντρον uocauit, quod eſt aculeorum nouem. Sed & alibi in quodam genere ſcorpionũ, quibus ſeptem inſunt ſphondyli, dixit, σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι. Nam enneadeſmos uocat ſphondylos, uolẽs ſignare polydeſmos, ac ſi dicas multarum cõmiſſurarum aut colligationum. Idipſum in præconum enneade apud Homerum Iliados ſecundo adnotauit Euſtathius: ſed & in nouem bellatoribus Hectori obiectis. Ad quam Græcorum doctrinam optimum maximum poetam reſpexiſſe contenderim, quum ait,

Et nouies Styx interfuſa coercet.

Sed & quum Aeneidos primo ita de Timauo flumine ſibi canere permiſit,

Atq; intima tutus
Regna Liburnorum, & fontem ſuperare Timaui,
Vnde per ora nouem uaſto cum murmure montis
It mare proruptum, & pelago premit arua ſonanti.

Nam quum Timauo ſeptem ora contribuant alij: nonnulli etiam nouem, ut Pomponius: alij etiam octo. Vnde & multifidum etiam appellauit Timauum Valerius Martialis Epigrammatum octauo:

An tua multifidum numerauit lana Timauum,
Quem prius aſtrifero Cyllarus ore bibit?

Propterea doctiſſimus auctor in opinionum fluctu nouenarium ſibi numerũ cenſuit maximè uſurpandum, ut interiorum literarum, ſicuti frequenter ſolet, quippiam operi inſpergeret, quod illotis (ut aiunt) pedibus ingredientes maleferiati quidam aut tranſiliunt aut impingunt, ſcholarum cantilenas inſequuti. Eodem modo & Horatianum illud

lud ex Arte poetica intelligendum, Nonumq; prematur in annum. quanquam lectione interpolata, decimum pleriq; legunt & interpretantur: quod ſi ad decadis perfectionem referas, concoqui poteſt. Aſtipulatur & Theon Arati interpres doctiſſimus, qui ſuper eo poetæ uerſiculo,

χειμῶνος μέγα σῆμα, καὶ ἐννεάγηρα κορώνη.

Ennea, inquit, pro multis poeticè accipiendum, ἤγουν ἡ πολύγηρα κορώνη. Nouenarius, inquit Heſiodus, Muſarum dies eſt Heliconiadum. Hic ſiquidem numerus, inquiunt Græci, ἰσάκις ἴσος ἐστί, & bonus in omnibus aptusq; heliconiadibus: ſic nuncupatis, non quia ab Helicone ſint, ſed quia (ut in Ptolemæi Muſica lectum eſt) organum habetur muſicum, quod helicon dicitur, in quo nouem quædam chordæ ſunt: quarum tres ſunt τὸ διὰ τεσσάρων, uel epitriti: tres autem diapente, ſeu hemiolij: tres autem διὰ πασῶν, ſeu diplaſii: quas & nouem appellarunt Muſas. Cæterum id obiter quodammodo parte hac ſciendum, Muſis in Helicone rem diuinam obiſſe Otum & Ephialtem primos, ſacrumq; illis montem dixiſſe, quas tres modò intelligi uoluere, Meleten, Mnemen, Aœden. Nouem poſtea fecit Pierus Macedo, nominibus quæ nunc habetur impoſitis. Sunt qui nouem fuiſſe Piero filias putent, quibus eadem quę Muſis nomina indiderit. Ad nouenarij deniq; rationẽ fortè ſpectat illud quoq;: febriũ (quibus ſubinde mortalis excoquitur imbecillitas) ſpecies primum quidem eſſe duas, quippe aut συνεχὴς dicitur, uel ſynochos, quæ continua: aut διαλείπουσα, id eſt interuallata. Huius apud ueteres diſcrimina pernoſcebantur ſex, ut ſentit Galenus: ἀμφημερινός, quæ quotidiana: τριταῖος, quæ tertiana: τεταρταῖος, quartana: πεμπταῖος, quintana: ἑβδομαῖος, ſeptimana: ἐνναταῖος poſtremò, dicere quam poſſumus nonanam. Eodem modo & ſynochorum interſtitia norunt tria: nam alias dicunt epaumaſticas, id eſt increſcentes: alias paraumaſticas, id eſt decreſcentes: tertias homotonos, id eſt tenore eodem perſeuerantes. Proditum uero memoriæ ſcio, Vidum grammaticum Thraſimenum annis quatuor & uiginti quartana febri fuiſſe mirè infeſtatum. Sunt uero etiamnum febres dictæ πλάνητες, id eſt erraticæ, quæ ordine graſſantur nullo, ἀλλ' ἀκαταστάτως γίνονται, id eſt citra ſtabilitatem fiunt. Febres præterea δυσλύτους, id eſt difficulter ſolubiles nuncupant ἑκτικούς: at εὐλύτους, quæ tollantur negotio haud magno, σχετικούς. nam hoc genus affectiones receptum ferè medicis eſt, ἐν σχέσει appellare. Synochon finit Galenus dici, quum paroxyſmus unus ab initio perſeuerat omnino, ac in plures protenditur dies. Sed nomen (inquit) Græcum minimè eſt: maluerunt tamen in ſolœciſmum dilabi, quàm eam febrium ideam ἀνώνυμον relinquere. Idem febres μαρασμώδεις inter hecticas recenſet: unum uero ex iis genus uocat ἐκ νόσου γῆρας, id eſt ex morbo ſenectutem. Hepialam intelligunt febrem, in qua rigor ſimul cum calore inuadit: quo in genere ſunt & lipariæ: ſic enim affecti rigorem ſentiunt ac calorẽ, etiam ſi non loco eodem: intus enim & in eiſdem uiſceribus calore infeſtantur, in partibus uero extimis omnibus frigore. Sed quod alias in magnis obuenit portionibus, in hepiala fit in paruis. Ephemeras dixit Hippocrates eſſe febrium ſimpliciſſimas. Sunt uero hæ, quæ propter laſſitudinem eueniunt, ac ebrietates & iras, furores, mœrores, & id genus animi curas. Crymodes nuncupantur febres ex pulmonis cauſatione ex ſacri ignis malo, ſicut lepyria ex ſtomachi, typhodes ex iocinoris. Periodicas febres, ſunt qui circulares interpretantur: ſunt, qui obambulantes. Periodus autem eſt ὁ ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως ἐν νοσήματι χρόνος, id eſt ex intenſione tempus in morbo & remiſſione.

De monade. Curq; ea ad deum referatur. De ternario item ac quaternario. Triembolum quid, & decembolum. Medici diatritarij, hæmophoui, pſychrophoui. Tetraſtiche, pentaſtiche. Quaternarij ſcrobes. Quaternaria tabula.

Caput IX

AT quoniam ipſa nos ratio in numerorum uirtutes coniecit, non fuerit ab instituto ſeiunctum, quædam porrò fuſius hinc inde, ueluti amœniores quoſdam floſculos, ac diuerticula non ingrata legentibus, quos alioqui nouitatibus excitari ſcio, congeſſiſſe in hunc præcipuè locum, in quo arithmetices uim prolibamus, ac (ut ab uno exordiamur) quod eſt in hoc ge-

nere primordium, diciturq; à Græcis μονὰς, id eſt unitas. Compertum nobis eſt, marem credi & fœminam, parem item atq; imparem, non numerum, ſed fontem & originem numerorum. Zaratam uero Pythagoræ doctorem, dyada numerorum dixiſſe matrem, monada uero patrem. Proinde inter numeros præſtare, qui monadi præcipuè aſſimulentur. Eſſe quoq; monada hanc initium finemq; omnium accepimus, neq; ipſam finis aut principij ſcientem. Referri uero ad deum, eiusq; intellectum à ſequentium numero rerum & poteſtatum ſequeſtrare. Qui quoniam in unum diſperſa cogit, inde etiam dicitur ἓν. Monas uero appellatur, ὅτι πάντων φθειρομένων, αὐτὸς μόνος μένει, καὶ ὅτι μονὴν ἔχει ἐν τοῖς αὐτοῦ βουλεύμασι. ut inquit Ioannes Protoſpatharius, dierum Heſiodi phyſicus interpres. Dicitur inquam monas, quoniam tendentibus in corruptionem omnibus, ſolus ipſe perſeuerat, & quoniam in ſuis habet firmitatem conſilijs. De ternario uero quid hic exſequamur potiſſimum? An illud in primis? Trinitatem Pythagoricos philoſophos rerum omnium menſuram eſſe uoluiſſe. Credo, ratione illa, quòd ſummus rerum opifex ternario numero uniuerſa diſpenſat. Immo uero etiam res ipſæ numero eodem terminari pernoſcuntur: ad quod reſpiciens poeta nobilis, Numero (inquit) deus impare gaudet. Siquidem ineffabile illud agens creat primò ſingula, rapit mox, ac denique perficit. Singula quoque in primis ab illo perenni fonte effluunt, dum naſcuntur: deinde in eundem refluunt, dum originem mox ſuam repetunt: poſtremò perficiuntur, ubi in ſuum redierint principium. Id ipſum uaticinatus Orpheus Iouem principium, medium & finem uocauit uniuerſi: principiū, ut producit: medium, ut producta retrahit ad ſeipſum: finem, ut redeuntia perficit. Sed in conuerſione hac trinitas obſeruatur mira: quoniam in ea Mercurius primum obtinet gradum, animos per rationem ad ſublimia reuocans: ſecundum, Venus, per uiſum ad ſuperna proliciens: poſtremum, Phœbus, id ipſum efficiens per auditum. Et Mercurius quidem ad ipſum præcipuè prolectat bonum: ad intellectum, Venus, in quo radians pernoſcitur pulchritudo prima: ad animam uero prouocat Apollo, cuius eſt harmonia peculiaris. Hinc regem illum uniuerſorum bonum, pulchrum, iuſtum, quod ſæpius à Platone ſignificatur, poſſumus nuncupare. Bonum, inquam, dum creationem obit: ubi allicit, pulchrum: at iuſtum, quatenus pro cuiusq; meritis perfectionem elargitur. Pythagoricos item Plutarchus ſcribit, unitatem ſolitos Apollinem nuncupare: dyada uero litem, & audaciam: triada autem iuſtitiam. Quum enim iniuriæ illatio aut perpeſſio per defectum obueniat aut exceſſum, inſeritur ijs iuſtum ad æqualitatem retrahens. Adnotatum à grammaticis illud quoq;, Numerum quandoq; hunc pro multitudine capi, unde triembolum pro uirili pudendo inuenimus poſitum, ut quod inijci ſæpius queat. Eſt eo item nomine nauis, quando Neſtoris nauem decembolum dixit Aeſchylus. Sed illud grauius multo, Principem deum tribus coli, adoratione, thuris ſacrificio, hymnis. Et id utiq; ter, ex totidem hemiſphærij punctis, mane, ueſpere, meridie. Proinde legibus ſanciri pleriſq;, nouimus, exortum ab adorantibus ſpectandum: quod eſt Pythagoricis obſeruatum, nec ſpreuit Chriſtiana ueritas. Triſmegiſtus ad meridiem conuerſus id ipſum obibat: Moſes Iudæiq;, ad occidua. Ratio inde promi poteſt, quod ab Oriente motus eſt diurnus: at planetæ, quos eſſe Ptolemæi doctrina ſtatuit, uelut cæleſtium ſignorum animas, ab occaſu uertiginis ſumunt initia: ſed uiuificum lumen à meridie per circuli redit obliquitatem. Adoratio, reuerentiæ cultum exhibet. Thus, ſuauiſſimæ cognitionis diuinæ diſtributionem complectitur. Hymnorum iucunditas, cælorum refert concentum: ut Pythagorici ſanciunt, nec tacuit Mercurius: uel ſubſtantiarum harmoniam ſeparatarum in laude intellectuali, ut Peripatetici. Ad ternarium ſpectat illud quoq;, uel eruditionis ſaltem gratia: Medicos quoſdam nuncupatos diatritarios, deridiculi cauſa: quoniam cibi abſtinentiam initio morbi in diem tertium prorogabant. Proinde ſubſannans Galenus identidem θεσσαλείων διατρίτων appellat Therapeutices octauo. Sed & qui experimentis parum ualent, ſuntq; ἀγύμναστοι, hæmophoui eleganter, & pſychrophoui nuncupantur, ut qui ſanguinis miſſionem compaueſcant, aut potiones reclinent frigidas, ſicuti rabie concitos ὑδροφόβους dicere, moris eſt. Quod uero Ariſtoteles ait, Natura impulſos homines, trinitatis numero

in deorum

in deorum ſacrificijs uti. Sunt qui ita interpretentur, Quum fruſtra nihil agat natura, omnibus ab ea inſitum, ut eo uterentur numero in cæremonijs: quo palàm fieret, trinitatem ita in Deo concedi, ſicut & in corporibus. Ternarium autem in ſacris ita intelligunt, ut hoſtiæ immolatæ uinum affunderent, aut mel, & omnino liquidum aliquid, & ſalem, hordeum item, aut fruges inſpergerent. Atque ita trium oblatione uno in ſacrificio abundè litari opinarentur. In obeundis item ſacris eundem uidentur obſeruaſſe Trinitatis numerum, ut tertio quoq; die peragerentur, aut trimeſtri ſpatio. In ſacerdotalium porrò ueſtium genere, ac figura: in templi ambitu, uel aræ: in hoſtiæ comburendæ ſuffumigationibus, & extorum: necnon in uaſorum figura ſacrorum, aut materia. Quòd ſi rerum omnino ratio maiorem efflagitare numerum aduerteretur, ipſa in ſe identidem redibat trinitas. Hinc uniuerſam Proclus Platonis theologiam ad treis reuocare trinitates adniſus eſt. Porrò (inquit Ariſtoteles) duo quidem, ambo dicimus: & duos, ambos, atque utroſque: omnes uero non dicimus, ſed hanc appellationem de tribus enuntiamus primum: quod inde fieri creditur, quoniam ſic à natura uidemur inſtituti. Porrò ſicuti Deo fabricatori monadem, ita procreanti materiæ dyadem, & idealibus formis triadem conſequutione quadam aptamus. Animam uero rationis, inquit Martianus, iracundiæ cupiditatisq; diſtribuere tricario. Quid porrò de numero dicam quaternario? Poteſtas eius ut ſit miranda, illud potiſſimum facit, quòd conſenſu tacito gentes ferè omnes præcipuum Dei nomen quatuor modò literis enuntiant, quæ res citra diuiniorem afflatum non uidetur potuiſſe cõtingere. Nam quem nos Deum nuncupamus: Aegyptij, Theut: Perſæ dicunt Syre: Magorum diſciplina, Orſi, unde profluxit Oromaſis. Iam apud Hebræorum gentem celebre eſt quatuor uocalium, Dei ſacrum nomen יְהוָה quod inde Tetragrammaton dicunt: & alia uoce exprimitur, quæ Adonai eſt, quæ apud eos tamen Adni ſcribitur: ſignificat autem, Dominum noſtrum. Græcis uero θεὸς appellatur: Arabibus, Alla. IESV autem ſalutare Gentibus nomen, ab angelo accepimus. Porrò quaternarium Pythagorici numerum, omnem uocabant: quoniam numerus denaria perficitur multitudine. Denarius uero eſt quaternarij compoſitio: proinde totum numerum τετρακτὺν uocabant. Ex eo & iuriſiurandi religionem ſibi fecerant: unde illud, Ita per quaternitatem animæ noſtræ tradentem, perennis fontem naturæ. nam & quaternitate animam conſtare arbitrabantur: eſſe enim mentem, ſcientiam, opinionem, ſenſum. Omnia porrò quæ ſunt, quaternarius numerus coniunxiſſe ac colligaſſe uidetur, elementa, numeros, horas anni, ætatum compagines. Denique dici nil poteſt, quod à numero quaternario, tanquã à radice ac principio non dependeat. Cuius cognitio Pythagoreis ab ipſo tradita Pythagora eſt, per quem etiam iurabant, ueluti iurare per magiſtrum deceat, obſeruantiæ ac uenerationis ratione, qui quaternarium ipſis numerum tradidiſſet, quiq; non utique deus fuerit immortalis, non heros, ſed uir ſimilitudine dei præditus. Porrò τετρὰς, id eſt quaternarius, omnis ſacer eſt ac ſolidus: nam quæ conſiſtunt, omnia ex puncto producta primum ſunt: ſiquidem punctum fluens, lineam facit: linea, epiphaniam, id eſt ſuperficiem: ſuperficies, ſolidum. quare perfecta habetur tetras, & quæ colatur digna. Dicitur nanq; & harmonia, habet enim epitritum: quaternarius enim ad ternarium epitritus, ad binarium duplex, unde & diplaſius eſt. Habet & tetraplaſion eius ſymphoniæ, quæ uocatur δὶς διὰ πασῶν: quatuor enim unitatis ſunt tetraplaſia. Quaternarium illud nil forſan iuuerit, ſed appoſuiſſe, quod nam fuerit piaculum? Porticũ, inquit in Galieno Trebellius Pollio, flaminiam parauerat ducere tetraſtichen, uel (ut alij uolunt) pentaſtichen: ita ut primus ordo pilas haberet, ac ante ſe columnas cum ſtatuis: ſecundus, & tertius, & deinceps διὰ τεσσάρων columnas. Numerus deniq; hic quadratus Mercurio aſcribitur, quando inter omnes quadratus cenſetur deus. Quaternarios ſcrobes intelligimus, quoquo uerſus pedum quatuor: ternarios autem trium: quaternariam tabulam in uineis, quæ tabulatim diſponuntur, intelligimus, quæ quartam partem iugeri quadrata conficiet.

Quinarij numeri potentia. Cur ſenſus tantum quinque, & quæ præcellant ſenſibus. Pempazin quid. Pempobolum pentadactylus. Pentaſublon. Triobolum. Ius quintæ relationis. Quinta, uectigal. Caput X

QVinarij uero potentiam ex ſcientiſſimis pleriq; admirati, multa in ſe illum obſeruare prodiderunt, aut à quinarium habentibus prodijſſe, quales ſunt hominum manus. Immoq; nec iniuria diuinum cenſeri, ac meritò dijs artium, Mercurioq; in primis eſſe dicatum. Ex ueterum doctrina illud item eſt, numeri huius uim tanto haberi quaternario auguſtiorem, quanto animatum inanimato præcellentius credatur. Nos id certe obſeruauimus, ſolum hunc numerum omnia quæ ſunt, quæq; uidentur eſſe, complexum. Eſſe autem dicimus intelligibilia, uideri eſſe corporalia omnia, ſeu diuinũ corpus habeant, ſeu caducum. Hic ergo numerus ſimul omnia & ſupera deſignat & ſubiecta. Aut enim deus ſummus eſt, aut ex eo nata mens, in qua ſpecies rerum contineri, Platonicum dogma eſt. Aut mundi anima, abs qua reliquas animas, ceu ex fonte profluere tradunt. (Platonicè ſemper loquor, neque enim nunc Chriſtianæ ueritatis dogmata promimus, ſed ueterum placita conſectamur, quæ inſtituto noſtro ſcribendi ſuggerunt argumentum) aut cæleſtia ſunt uſq; ad nos, aut terrena natura eſt. Quinque porrò uiuentium traduntur genera, principem locum ſibi uendicante deo, ſequentibus mox dæmonibus, inde heroïbus, quarto autem loco conſtitutis hominibus, ultimo brutis. Quin & animæ poteſtates ſunt qui eodem terminent numero: prima enim uis threptica eſt, ſiue uegetatrix: ſecunda, ſenſuum potens: tertia epithymetica, ſeu concupiſcibilis: ſequitur mox thymoides, id eſt iraſcibilis: inde logicon, id eſt rationalis facultas. Adde, quòd (ſicuti Aphrodiſeus Alexander docuit, ſi tamen ex illius officina liber is prodijt, quod non uidetur: quoniam eius philoſophi haudquaquam in pleriſque reſipit hæreſin) eorum numerus, quæ ſub ſenſum cadunt, quinarius eſt. Vnde factum quoq;, ut ſenſus item duntaxat quinq; ſint, quòd ad ſenſibilium naturam ſentiendi quoq; inſtrumenta ſint. Tactus ſiquidem aſpera experitur & leuia, necnon dura molliaq;, quæ ſolidorum qualitates ſunt: guſtus, dulce & amarum ac ſalſum, quæq; in humidis ſunt, id genus alia, & ſiccis: olfactus, quod bene & male olet, quæ in euaporationibus inueniũtur: auditus, ſonituum & fragorum eſt explorator, quæ in aeris colliſione uerſantur: uiſus, colores diſcernit, qui in tenuiſſimo & ætheris lucidiſſimo ſpiritu ſunt collocati. In qua quidem ratione ſenſuum illud obiter adnotabimus: In cane, uim odorandi eſſe præcipuam: in aquila, uiſum: in protogeuſte Indico animali, guſtum: in ſerpentibus & quibuſdam auibus, tactum: in apris, auditum, uel (ut Græcus præfert codex) in anſeribus. Quintas porrò eſſe fugiendas, Heſiodus præcipit: quod (inquiunt Græci interpretes) allegoricè ſignat, nuptias multas. Quinarius enim γάμος dicitur: ex binario nanq; pari conſurgit, & impari ternario. Dicitur & numerus hic δίκη, id eſt iuſtitia, quia denarium ex æquilibrio ſecet. Quintã porrò natas Erinnyas ferunt, quæ plus habendi deſideria caſtigant, ac iuſiurandum obſeruant, quod ex lite natum peierantibus nocumẽta comparat. Extabat olim in Melampodis commentario: Peierantes luna quinta totidem commori diebus: quod, inquit, quum obſeruarim quandoq;, uerum comperi. Pempazin, id eſt πεμπάζειν, eſt per pentadas, id eſt quiniones numerare: nam Aeoles, πέμπε dicunt pro πέντε. Vnde & pempobolum ueru, cui quinq; ſunt ad aſſandum ordines, quod & pentadactylum dixeris, & pentaſublon. Cumæorum autem qui Aeoles ſunt, inuentum id eſt: nam cæteris in uſu triobola fuere. Quanquam eſt trium obolorum nummus item triobolum. Nam in Parallelis Plutarchi legas tetrobolum pro triobolo, ab Lyſandro nauticis erogatum: etiã ſi ex fide minus id reddat interpres. Ad quinarij quoq; numeri poteſtatem forſan & id ſpectarit: Romanis imperatoribus initio principatus quintæ relationis contribui ſenatus decreto ius ſolitum, ceu honor foret is exquiſitus. Propterea in Pertinace Capitolinus, Quartæ relationis ius illi fuiſſe omen ſcribit: quoniam uti eruditis placet, in numero deminuto fuerit imperij breuis, ac Thebani planè præſagium. Nam & Probo imperatori, cui tertiæ ius relationis fuiſſe additum prodit Flauius Vopiſcus, id ipſum ferè uſu uenit. Ius autem quintæ relationis intelligunt, uti quinquies ſuper re

iudicata iam, referre ad ſenatum poſſent, præiudicijs nil officientibus. Quinta uero uectigal fuit, ubi ex quinq; unum ſoluebant: meminit de Nerone Tacitus.

De ſenario numero, & quæ numerorum partes dici iure poſſint. Numerorum rationem haud eſſe contemnendam. Cap. XI

SEnarij uero numeri uim id puto abunde declarauerit, quod Moſaica ſapientia, à nemine unquam laudata ſatis, eo numero mundi geneſin abſoluit. Sed & Pythagoras, ſenarium numerum geneſi nuptijsq; accommodari probat: unde & gamon appellauit: quoniam eius partes iuxta poſitæ ipſum gignãt, ſimilemq; reddant genitum genitori. Numerus porro ſenarius, uti Auguſtinus ſcribit, primus completur ſuis partibus, id eſt ſexta ſui parte & tertia & dimidia, quæ ſunt unũ, duo, tria: quę in ſummam ducta ſex fiunt. Hinc Plutarchus gamon dici ſcribit, propter paris & imparis commixtionem. Partes autem in hac conſideratione numerorum illæ dicendæ ſunt, quæ quotæ ſint, dici poteſt: ſicut dimidia, tertia, quarta, & deinceps, ab aliquo numero denominatæ. Neque enim, exempli gratia, quia in nouenario numero quatuor aliqua pars eius eſt, ideo dici poteſt quota eius ſit. Vnum autem poteſt, nam nona eius eſt: & tria poſſunt, nam tertia eſt eius. Coniunctæ uero iſtæ duæ partes, nona ſcilicet & tertia, id eſt unum, tria, longe ſunt à tota eius ſumma, quod eſt nouem. Adnotanda porrò Auguſtini item grauiſſima ſententia: Numeri, inquit, ratio contemnenda non eſt, quæ in multis ſanctarum ſcripturarum locis, quanti æſtimanda ſit, elucet diligenter intuentibus: nec fruſtra in laudibus Dei dictum eſt, Omnia in mẽſura & numero & pondere diſpoſuiſti. De qua re affatim prius.

Multiplex ſeptenarij poteſtas. Cur ante diem ſeptimum infanti non imponeretur nomen. Amphidromia. Liberales cauſæ. Androcles annus, & climactericus. Andracos. Andricelos. De partu ſeptimeſtri, item octimeſtri, & de Saturno paucula. Cap. XII

SEquitur inde ſeptenarius numerus, quem maxima ingenia mirari nõ ceſſant: ſiquidem totus impar numerus primus ternarius eſt. Totus par quaternarius, ex quibus duobus conſurgit ſeptenarius, ideo pro uniuerſo ſæpe ponitur, ſicuti eſt, Septies cadet iuſtus, & reſurget: id eſt quotieſcunq; ceciderit, nõ peribit. Quod nõ de iniquitatibus, ſed de perturbationibus ad humilitatem perducentibus intelligi debet. Et, Septies in die laudabo te. quod alibi alio modo dictum eſt, Semper laus eius in ore meo. Et multa huiuſmodi in diuinis auctoribus reperiuntur, in quibus ſeptenarius pro cuiuſq; rei numeroſitate poni ſolet. Propterea eodem ſæpe ſanctus ſignatur ſpiritus. Hinc eſt illud propheticum, Auguſtino interprete, Eloquia domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum, repurgatum, ſeptuplum. Et in Euangelio Lucas ſcribit, de Magdalena ſeptem proſiluiſſe dæmonia. Quo fit, ut Homericum illud ad hunc fermè ſenſum interpreter, etiam ſi Strabo grauiſſimus auctor aliter & ſenſit & docuit,

τρὶς μάκαρες Δαναοὶ, καὶ τετράκις, οἳ τοτ᾽ ὄλοντο.

Quod eſt ex Virgiliana tralatione,

O terq; quaterq; beati, qui tunc oppetiere.

Vt ſit quod Græce dicitur apud Thucydidem, & Aelius Dionyſius interpretatur, *πανσυδὶ διέφθαρται*: id eſt, omnino prorſumq; perijt, ſiue *παντελῶς*. Nam ſic dicitur *πανσυδὶ*, ut & *ἑπτάκις*, id eſt ſepties. Meminit quidem loci huius uir reconditiſſimæ ſcientiæ Macrobius: ſed *συμβολικῶς* adeo (ne tenebroſe dicam) uix ut auribus quantumuis mordaci lotis aceto, ſatisfaciat. Septenario præterea ſummum rerum opificem deum, maiorem in modum delectari, hinc licet coniectare, quod ſeptem appoſuit cælo uagantes ſtellas, quas planetas dicũt: quoniam *προποδίζουσι καὶ ὑποποδίζουσι, καὶ οὐδέποτε φυλάττουσι τὴν οἰκείαν τάξιν*. Nam *ἀπλανεῖς* ſunt, ut duodecim zodiaci animalia, quæ ordinem norũt proprium. Nec uideas unquam cancrum ante leonẽ, nec hyemalia ſigna æſtate collucere: ut Heſiodicus interpres ſcribit. Sed & quem ſuas eſſe delicias uoluit, hominem ita moderatus eſt deus, ut & concipi hac ratione poſſet, & perfici & adoleſcere & confirmari: id quod copioſe approbat in Platonis Timæum

Chalcidius. Et demum huiuſmodi omnia ad hunc ipſum redegit numerum ſeptenarium. Quin ueteribus etiam numeri huius obſeruatio magna, ut autor Ariſtoteles eſt: ſiquidem nato infanti ante diem à natiuitate ſeptimum, nomen non imponebant: ueluti prius non uideretur omnino uitalis. Apud alios inuenio tamẽ, decima id Athenis die ſolitum factitari, quando congregatis tum cõſanguineis, tum amicis, peracta re diuina, ſplendidum parabatur conuiuium, quod uocabant δεκάτην ἑστιᾶσαι. Nam quinto à nato infante die, Amphidromia agebatur, qua manus expurgabant, quæ obſtetricis munere fuerant perfunctæ, curſuq; ad focum ferebatur puer, mittebanturq; à propinquis polypodes ac ſepiæ, munerum loco. At Iulius Capitolinus in Antonino philoſopho: Inter hæc, inquit, liberales cauſas ita muniuit, ut primus iuberet apud præfectos ærarij Saturni unumquenq; ciuium natos liberos profiteri, intra tertium diem nomine impoſito. Per prouincias tabulariorũ publicorũ uſum inſtituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud ærarij præfectos: ut ſi fortè aliquis in prouincia natus cauſam liberalem diceret, teſtationes inde ferret, atque hanc totam legem de aſſertionibus firmauit. Apud nos item Pompeius Feſtus: Luſtrici, inquit, dies infantium appellantur, puellarum octauus, puerorum nonus: quia his luſtrantur, atque eis nomina imponuntur. Liberales cauſas intelligunt Iureconſulti, quum aleam ſubit libertas. Sed illud amplius quod ad homines pertinet naſcendos: Semen quod poſt iactum intra horas ſeptem non fuerit in effuſionem relapſum, hæſiſſe in uitam pronunciatur. Quin & ſemen idem intra formandi hominis monetam locatum folliculo obambit genitiuo artifex natura ſeptimo die quoq;. Quod Hippocratis perceptum experientia eſt, à quo edocta mulier eo à cõceptu ſpatio, ſaltu folliculum id genus excuſſit. Sed & per dierum hebdomadas incrementi infantilis, adoleſcendiq; corporis rationem concipiunt rerum naturæ periti. Septeni porrò anni & noueni, quos hebdomaticos uocant & enneaticos, grauia ſemper hominibus indicunt pericula: uerum grauiora multo annus tertius & ſexageſimus: qui numeri utriuſq; multiplicatam, ac inuicem obligatam ſibi ſummam perficit. Quo ſane argumento Andracles nuncupatur, quod uitæ ſubſtantiam omnem frangat & comminuat. Sicut andraclon herbam, quia hominem occidat, dici putant: quæ an eadem ſit cum mandragora, quam anthromorphon uocant, ambigunt eruditi. Nam andricelon ſcribere oportebat uerius: etiam ſi coloris eſt genus andricelon Ariſtoteli ac Polluci, purpuriſſi nomine Latinis celebratũ. Quærit Alexander, unde fiat, quod ἑπταμηνιαῖοι, id eſt ſeptimeſtres infantes, ſint ζώσιμοι, id eſt uitales: ὀκταμηνιαῖοι, ſiue octimeſtres, minime. Nam & inde, ut ex Græcis item alijs didicimus, ſeptenarius numerus uocatur ζωογόνος, quod eo ſpatio prodeant è bulga matris uicturi infantes, magis quàm inſequenti menſe. Subdit uero Alexander, ſeptenarij perfectione ita euenire, ut Pythagoræ probatur teſtimonio, & conſentiunt arithmetici, nec inficiantur muſici. Eſſe uero octonarium imperfectum, & inde cenſeri uitę ominoſum inhabilemq;. Aedi porrò ſeptimeſtres ob ualidiſſimam in uulua informatricem, quam is δύναμιν διαπλαστικὴν Græce dicit, quę utilem ac moderatũ ſanguinem comperiens, fœtum celerius explicat in uitam. Sciendum tamen, natum quandoq; infantem octauo anno, cõceptionis mẽſe, noctè ſub Saturno ſtationario, ſtatione prima in Sagittario aſcendente, ſemianimem quidem, adhibitis tamen remedijs opportunis refotum coalitumq; in multos annos prorogaſſe uiuendi ſpatia. Vt ſciamus rationem illam à Saturno ductam ab aſtrorum peritis, uti alibi cõmeminimus, non perinde cenſeri efficacem perpetuamq;. Nam & aſtrologorum plerique in Indico tractu, Saturno ſubiectum quem faciunt, eſſe fatentur uitas uel longiſſimas. Vtiq; Peripatetici, ac medicinam profeſſi, aliunde quàm à Saturno octimeſtris partus rationes petunt. Ariſtotelicum certe illud eſt ex quarto De animaliũ generatione, Qui octauo menſe naſcuntur, & ſi minus, tamen poſſunt uiuere. Septimo præterea menſe infantes dentire, compertum eſt: anno ſeptimo immutare: pubeſcere annorum hebdomade ſecunda: in uirilitatem tertia exire, quæ & ipſa incremẽto in longitudinem coronida impingat: ſicuti quarta etiam in latum: in quinta roboris ſumma fit auctio: quod ſeruet ſexta: ſeptima deterat, quamuis per momenta. Proinde ab hac annorum ſerie, à militiæ laboribus

eſſe feriatis licet. Poſtremo eſſe numerū hunc Apollini ſacrum, Plutarcho credimus.

De octonario. Vbi octimeſtris partus uitalis. Exterricinei qui ſint. Epitoca. Epitheca. Reſtituuntur dictiones in Digeſtis duæ inſigniter labefactatæ. Epithetos epiſtola quæ. Gellius illuſtrat. Parcarū nomina. De Ilithyia. & Telepho. Octonario ſignari iuſtitiam. Cap. XIII

Ctonarij uim & quidem uitæ auſpicijs uel inauſpicatiſſimam iam attigimus. Sciendum tamen, fœtus eiuſmodi in Aegypto non ferè intermori: Tralatitium quippe in ea prouincia & octauo gigni. Aſclepiades item auctor eſt, Naxias mulieres ὀκτάμηνα, id eſt octimeſtria edere puerperia; uel Iunonis munere, id illis gratificātis ob Dionyſii beneuolentiam: uel quia Bacchus ipſe ſic creditur natus, quo nomine Naxū nuncupari Dionyſiam, quamuis de uinearū fertilitate appellari ita magis Plinio placeat: nam & in ea fons uino fluere traditur, quod ſit prædulce. Apud nos uero ſi peperit prægnās octauo menſe, & intermoriatur fœtus, matrem quoq; ſubinde morituram certiſſimo, ut putant, præſagio uaticinantur. Quin ſi concubuerit menſe octauo parens, fiet infans oppletus lentoris mucoſi & cute fœda. Cæſoniā octauo mēſe genitā, quę fuit uxor Caij principis, prodit hiſtoria. Hic illud obiter adnotauero: Exterricineos nominari Feſto ante tempus natos, tanquam eos mater exterrita aluo eiecerit. Græci ἀλιτομήνους uocant, ueluti fallentes in menſe. Sicut epitoca eleganter, quibus iam pariendi inſtat tempus. Epitheca uero, id eſt ὑποθήκη, Græcorum ſcientiſſimis dicitur dos: unde prædiorum epithecæ apud iuriſprudētes: quas Papinianus impoſitiones interpretatur: ſed inibi, hoc Digeſtorum trigeſimotertio, pro epithecis uitioſe legitur eotici: ſed & libro trigeſimoſecundo: Prædijs (inquit Vlpianus) cum his euthicis quę in ea poſſeſſione ſunt, relictis. ſcribendum epithecis. Epithetos uero epiſtola dicitur data cuipiam, ut tabellario: nam ſcitum eſt apud Atticos, ἐπέθηκα τινὶ ἐπιστολήν, id eſt dedi alicui literas. Quia porrò partus octimeſtris non fere uitalis eſt, putat Cæcilius Minutianus Apuleius: Parcis tribus facta nomina hæc, Mortuā, Nonam, Decimā. Quod ſi eſt, Gellius illuſtratur egregie, ſimul & falli eos dilucet, qui pro Morta uel Mortua Mœram ſubſtituunt. Ilithyiam ſunt qui εὔλινον dicant, ueluti eadem ſit cū Parcis, auctore Pauſania. Haſce uero dixit Lycophron maris puellas, ob feram uim & agreſtem immutabilemq;, id eſt ἀμεταστρεπτον. Noctis filias putat Heſiodus, propter occultiorem fatorum uim, διὰ τὸ ἀοράτως ἐπιδέχεσθαι τὴν εἱμαρμένην. Fuit & Romæ locus, quem Parcas tres dixerunt Romani, prope quem fuerat Iani templum, aut ſacellum uerius, ęre conſtructum ac menſu quadrato, magnitudine qua contegi poſſet ſtatua, amplitudinis pedum quinq;. Dignum relatu quod Maximus ſcribit Tyrius, Vniuerſa eiuſmodi nomina mortales ad honeſtandam improbitatem ſuam confinxiſſe uideri, in dæmones, Parcas, Erinnyn flagitiorum cauſas cōferendo, quum animis inſint noſtris hæc omnino, aliaq; fatalis cauſarū ordinis propoſita nomina. At Ilithyiam Tegeatæ, cuius & templum in foro habent, & ſimulachrum, ex hiſtoria dicunt ἐν γόνασιν. Nam quum Nauplio filiam tradidiſſet Haleus, mandans in mare præcipitem mitti. Illa dum in perniciem duceretur, in genua procubuit, atq; ita puerum enixa memoratur, ubi poſtea Ilithyiæ delubrum eſt excitatum. At produnt alij, patre inſcio, Augen peperiſſe, ac in monte Parthenio infantem Telephum eſſe expoſitum, cui lac præbuerit cerua. Cæterum illa tamen octonarij laus uel præcipua, quod eo apud Pythagoricos iuſtitia ſignificatur. Quum enim iuſtitia ſit æqualis pro cuiuſq; meritis diſtributio, ciuitatiſq; ſolidum fundamentum, iuſte per octonariū deſcribitur numerum, qui & ſolidorum primus eſt, primuſq; omnium in numeros ita ſoluitur pariter pares, hoc eſt in bis quaternos, ut nihilominus in numeros æque pariter pares diuiſio quoq; ipſa ſoluatur, id eſt bis binos. Rurſuſq; qua æqualitate reſoluitur, eadem quoq; contexitur: nam bis bini bis, octonarium conſtituunt. Hinc Orphei inſtitutū amplius propagatum per numina octo iurantis, ſicubi diuinam obteſtari iuſtitiā uellet. Eorum uero nomenclatura hæc, ignis, aqua, terra, cælum, luna, ſol, phanes, & nox.

Denarij

Denarij numeri poteſtas. Thracum in numerãdo mos. Dextræ porrigendæ ratio. Vnde dicatur decas: & quid ita eo nomine dicatur mũdus. Cur in ſupplicijs denario numero utatur Plato. Virgilius explicatur. Decatones, decateutę, decatelogi, icoſtologi, decaduchi, decaproti, pentaprotia, decennia, decennalia, encænia, protoſpatharij. Cap. XIIII

Denarij uero numeri (ſeu decuſſim, ex Vitruuij imitatione malis dicere) excellentiam multa equidem declarant. Illud utiq; mirum, quod eſt ab Ariſtotele proditum, quum alibi, tum Auſcultationis phyſicæ tertio: Omnes homines tam Barbaros quàm Græcos priſcam ſeruaſſe conſuetudinem perpetuò ad decem uſq; numerandi. Neq; enim cenſeri fortuitum debet, uerum ex naturæ fontibus propagatum, quod ſemper fiat, atq; item ubiq;. Id uero numeri huius abſolutam indicat qualitatem. Continet quippe hic numerandi genera uniuerſa, uti par, impar, quadratum, quadrantale, ſiue cubum, longum, planum, primum compoſitum. Denarius porrò fons eſt ac principium: quippe qui ex uno, duobus, tribus & quatuor conſtet: quo argumento, ut ſcribit Chalcidius, decumanum numerum Pythagorici quadraturam uocabant primam. In ſenarij autem ratione apud eundem ſecunda explicatur quadratura, quin etiam tertia. Nec illud reijciendum, dediſſe nobis in manuum digitis eum numerum ipſam rerum naturam. Vna tamen gens Thracum narratur ad quatuor modo numerandi ſeriem terminare. Quoniam amplius ritu puerorum nequeat meminiſſe, nec ferè uſum habeat rerum multarum. Denarium porrò decada Græci uocant, quaſi dechada, quod omnem in ſe numerum recipiat. At enim Pythagorei decada etiam mundum uocabant, quod eo numero ſit compactus: conſtat enim ſphæra quæ dicitur aplanes & planetis ſeptem, elementari natura. Poſtremo Antichthone, quo tamen nomine (quod mirum eſt) intelligebant illi lunarẽ ſphæram, quia ut terra lunam umbra hebetat, ita ſolem luna nobis adimit plerunq;. Adijce illud item, ex numeri huius religione quadam & obſeruantia, moris fuiſſe ueteribus, ut iuſtiſſimi quiq; fidei comparandæ gratia dextras iungerent, quia ſic denarium præmitterent numerum. Nec illud negligendum, Platonem ad delendam culpam numero uti denario, centenario, millenario: cuilibet ſiquidem uoluptatis gradui ſuppliciorum decem contribuit. Ita enim oblæſæ maieſtati diuinę repẽdi, omnino par fuit. Adde quòd ſicut beatitudinis gaudia iuſtitiæ humanæ dolores exſuperant: ſic miſeriæ cruciatus iniuſtitiæ uoluptates. Denarij porrò rationem continere & centenarius uidetur, ſed & millenarius. Nam & hi uniuerſi cenſentur, quoniam ex denario uniuerſo conſurgunt. Proinde numeri, quos uniuerſos dicimus, purgationi & emaculandis dicãtur animis, ut labes ex peccato inuſta, concretaq; prorſum eluenda ſignificetur, ut candidiſſima æternitatis luce perfrui ualeamus: quę depuratum modo exterſumq; nitidius admittat æthereum ſenſum, atq; aurai ſimplicis ignem. Propterea reconditioris ſcientiæ poeta nobilis Platonicorum myſterijs ampliter imbutus ita pronunciat,

Centum errant annos, uolitantq; hæc littora circum.

Et alibi ad eundem ſenſum,

Mille rotam uoluere per annos.

Adnotatum quoq; à theologis noſtris, decem uirginum appellatione in pagina Euangelica uniuerſitatem ſignari contemplantiũ: quia ſit numerus hic digitus primus ac numerorum limes. Decuſſes, lineas quoq; intelligunt eruditi tranſuerſim ductas ad acutos angulos & obtuſos imagine quadam literæ X, quæ quoniam denarij nota numeri eſt, inde conciliatum uocabulo nomẽ. At Columella ſcribit, rapa decuſſatim ferramento lunato incidenda, ut conſueuerunt ſalgamarij: ſic tamen, ne uſq; ad imum prę cidantur, poſtea inter inciſuras ſalem aſpergendum. Adijciendum uero illud operæ lectoris, decatones dici, & decateutas, qui decimas exigunt. Vnde apud Abydenos decateuterium legitur, quod nauli habebatur genus. Decatelogi ſunt, qui decatones, εἰκοστόλογοι uidentur, qui uiceſimas colligunt. Qui ſanè inter probroſos recenſentur, quos ἐμπορικούς nuncupant Græce periti. Decaduchi leguntur ſæpe in Græca hiſtoria, & apud Lyſiam: quippe decem uiri exactis triginta tyrannis rempublicam Athenis adminiſtrarunt

miniſtrarunt:eorum unuſquiſq; dicebatur decaduchus:meminit Iſocrates ad Callimachum. Decaprotas Græci & iureconſulti decemprimos nuncupāt,id eſt δεκαπρώτας, Dignitatis nomen eſt,ſicuti πρωτοπρωτία. At protoſpatharius nomen fuit dignitatis primæ apud Græcum imperatorem,quando Venetos duces interdum allectos proto ſpatharios,adnotatum hiſtoricis eſt.Decaprotas,ſunt qui interpretentur decumis exigendis præfectos,aut qui exactoribus decem præſiderent.Apud Ciceronem pro Sexto Roſcio Amerino ſic adnotauimus:Decurionum decretum ſtatim fit, ut decem primi proficiſcantur ad Syllam:& mox legatos eoſdem uocat. In hac porrò mentione addamus quod ſcribit Pollio Trebellius, Byzantium Galieno imperante à militibus ita deuaſtatū,ut prorſus nemo ſupereſſet,uetuſtis etiam familijs funditus euerſis.Id quum egregie ultus foret Galienus,militibus ferè omnibus contrucidatis,Romā conuolans Decennia celebrauit,nouo ludorum genere,noua pomparum ſpecie, uelut magnum quippiam geſſiſſet.Cæterum amplius æſtimandum,an Encænia,purior ſit lectio:quippe Suda interprete ſic dicebatur celebritas,quum noui quippiam foret geſtum. Nam encænides nauigij pars erat.Cęterum idem Pollio decennalia in Salonino appellauit, ut poſſint uideri ſacra decimo imperij anno celebrata.Sicuti uicennalia dicūtur,& tricennalia,de quibus in ſepulchrorum ritu plura.

Ex numeris qui dicantur lineares, plani,ſolidi.Numerus quid.Qui numerus dicatur potentia,& qui actu.Digitus in numero quid.Item articulus. Supernumerarij.Super numerum.Numerarij.Numero dicere.Numerorum & computationis inuentor. Caput XV

PORrò in Pythagoreorum myſterijs & Platonicorum quoq;, triplíces inuenio numeros,lineares,ſuperficiales ſiue planos,ſolidos.et eſſe lineares quidem,quos ſola metitur unitas,quaſi punctum : ut binarius, ternarius, quinarius. Solus enim attenditur proceſſus, nulla habita ratione deductionis numeri ad numerum, ad linearum modum, unam habentium dimenſionem tantum,id eſt longitudinem citra latitudinem : hoc uero fit, cum dicimus unum,duo,tria. Planos autem intelligimus, qui ex numeris quaſi lateribus multiplicantur,ut adnotatū eſt Geometriæ octauo:uelut ſenarius, ex bis tribus fit, uel ter duobus.Ex planorum autem numero eos quadrangulos & æquilateres appellamus, qui ex numeri alicuius ductu in ſeipſum conficiuntur : ſicuti quaternarius,ex bis duobus. Inæquilateres autem,qui ex ductu numeri minoris in maiorem,cuiuſmodi ſenarius fit ex duorum in tria deductione.Dicimus & oblongos,qui ex ductu numeri admodum minoris in numerum longe maiorem conficiuntur,ut eſt denarius ex deductione duorum reſultās in quinq;.Solidi uero ſunt, qui ex reductione atq; deductione numeri alicuius in ſeipſum efficiūtur, inſtar molis ſolidæ in trinam quaſi producti dimenſionē, ut bis duo,bis octo,ter tria ter,uigintiſeptē:quater quatuor quater,ſexagintaquatuor. Numerus autem,quoniam de hoc iam diu diſſerimus,ſicuti decimo Metaphyſices traditur,una dicitur menſurata multitudo.Septimo autem Geometriæ finitur,multitudo ex unitatibus aggregata. Numerorum uerò alius eſt potentia,ut unitas : eſt enim omnis numerus potentia,ſicuti aptiſſime colligit Boethus. Alius uero actu,ut cæteri. Adhuc numerorum alius dicitur digitus,alius articulus, alius compoſitus ſiue cōmixtus. Digitum appellant numerum omnem denario contentū. Articulus eſt numerus omnis, quem poſſis in denas partiri partes æquales,nullo redundante,ut decem, uiginti, triginta.Compoſitus numerus ex digito & articulo conſtat,ut quatuordecim, quindecim.Quadratum numerum octauo Geometriæ intelligit Euclides, qui quatuor æqualibus continetur lateribus,ut quatuor,octo,ſexdecim.In hac tam uaria numerorū mentione ſciendū,Supernumerarios dici Vegetio in militia, qui poſtea ſunt additi, quàm fuiſſet legio completa.Dicuntur & ſuper numerum,quod imaginariæ item militiæ genus eſt, quo abſentes ac titulo tenus funguntur. Numerarios legimus apud Ammianum Marcellinum:Numerarij,inquit,apparitionis magiſtri equitum.Numero dicere apud eruditos,eſt prompte ac facile conceptus animi proferre : ſicut ingenium in numerato,uocatur expeditum paratumq;.Aliquo numero habere Varroni eſt quadam-

tenus

tenus aliquem magnifacere. Illud denique non habendum inſuper: ad Aegypti Naucratin, uti in Phædro ſcribit Plato, deum fuiſſe quendam, cui dicatam ferunt auem ibin, quique ſit Theut, ac item Theutates, ſeu Mercurius, quod pleriſque arriſit: hic omnium princeps & numerum & computationem excogitauit, ſed geometriam quoque ac aſtronomiam: talorum rurſus, aleæque luſum, & literas: qua tempeſtate Aegypti rex fuerit Thamus, quem dicunt Ammonem.

De medijs duobus arithmetico & geometrico. Plutarchi illuſtratur obſcuritas. Cap. XVI

HAec habui de numeris quæ ex diuerſo congeſta noſtris insererem libellis. Illud hinc non ita cenſebitur abiunctũ, quod peripatetica ingreſſi pomœria præcerpſimus. Igitur Ariſtoteles ſecundo Moralium ſumma, ut conſueuit, ſubtilitate, ac edocenter tamen, morales aſtruens uirtutes eſſe mediocritates quaſdam, Mediocritates, inquam, non rei, ſed reſpectu noſtri, medium eſſe duplex ſignificat, rei ſcilicet, atque rationis, hoc eſt medium arithmeticum, & medium geometricum. Taceo nunc de medio muſico. Medium uero ex parte rei, eſt id quod adamuſſim æquiparatum, & in librili perpenſum æque diſtat ab utroque extremo, eſtque idem apud omnes, & hoc medium dicitur ſecundum rationem uel proportionem arithmeticam: ſicuti ſenarium numerum conſiſtere in medio dicimus inter duo & decem, quia ſicut ſex excedunt duo in quatuor, ſic à denario in quatuor item deficiunt. Medium uero rationis, & reſpectu noſtri non ita ſe habet, nec eſt idem apud omnes. Et conſiſtit in proportione geometrica hoc pacto: ſicut ſe habent ſex ad quatuor, ita ad nouem. Non eſt autem medium inter quatuor & nouem, ut æqualiter excedat quatuor, & excedatur à nouem. Sed habet æqualitatem ſecundum geometricam proportionem, & rationis ſimilitudinem: quia ſicut ſex continet totum quatuor cum dimidio, ſic cõtinetur à nouem, quę dicitur proportio ſeſquialtera. Eius exemplum eſt apud philoſophum eiuſmodi. Si ueſci duobus panibus eſt parum omnibus, decem uero nimium: medium non erit conuenies cuique, ſex panes comediſſe, quod foret rei medium: ſed medium ſumetur id quod erit cuique conueniens, ut eius requirit temperatura. Hoc uero eſt reſpectu noſtri medium, ita ut non res, ſed nos ſimus termini medij ipſius. Idem & geometricum dicitur. Hinc uero lux infertur plurima Plutarcho Sympoſiacon ſecundo: ubi conuiuij improbare dominum uidetur, qui in epularum ratione arithmeticam ſpectet mediocritatem, nõ geometricam. In conuiuiũ pergit unuſquiſque (inquit) proprium afferens uentrem, quem non explet æquale, ſed quod ſatis eſt. Tollitur & nubilum ex libro περὶ φιλαδελφίας, Solon in politiæ rationibus (inquit) edocens, ex æqualitate ſeditiones non produci, turbulenter admodum eſt uiſus arithmeticam democraticamque inducere analogiã, quum geometricam debuiſſet potius. Comprobantur item ipſa hæc à Proclo, ut interim & Platonicos reſpectemus: Eſt, inquit, iuſtitia cauſa pulchritudinis, & pulchra. Eſt autem duplex iuſtum: unum quidem in contractibus, quod arithmeticam conſeruat æqualitatem: alterũ uero in diſtribuendo uerſatur, in geometrica conſiſtens æqualitate, ut quemadmodum differunt inter ſe perſonæ, itidem differant inter ſe diſtributa perſonis.

Cauillum ſuper litera μ, qua Dionyſio concionis habendæ facta poteſtas eſt. Quid morologia. Quo ſenſu dicatur, ſortitus es τὸ μ, præter Græcorũ interpretamenta. De Dionyſio ſeniore pluſcula. Item de iuniore pauca. Dionyſocolaces qui, & Alexandrocolaces. Proſagogidæ. Proſagogion. Grammation à Græcis dici ſortem. Caput XVII

SYracuſis uetuſtum inoleuiſſe morem legimus, ut prodituri in cõcionem literarum notis deſignarẽtur. Illæ uero ducebantur ſorte, ac ubi quis literam ſuam foret indeptus, alloquendi populum poteſtas ei fiebat. Ritu ergo necdum exoleſcente, quum Dionyſius etiamnũ priuatum ageret, ſortitus eſt concionis habendæ ius per literam μ. Quo nomine quiſpiam deſpicatui (opinor) illum habens, ac nihili hominem arbitratus, nulliuſúe aut ingenij aut facundiæ, mox intulit, μωρολογεῖς διονύσιε; Id ſi interrogandi nota legis, acutior fiet intellectus

tellectus, eo ſenſu, Et tu garriēdi poteſtatem ſortitus es? Eſt enim profectò morologia, fatua loquacitas & inſulſa. Nam mori, dicuntur ſtolidi ac fatui, hianti ore, qui & mammachuti nuncupentur: unde & morari, prima producta, legimus apud Tranquillum pro inſanire. Nec me fallit, ueterem grammaticum accepiſſe pro inepto, μωρόν. Donatus ſuper eum Terentij locum in Eunucho, Pannis anniſq; obſitum. Morologiæ, inquit, paraſitorum ſunt. Reſpondit Dionyſius eludens ſcomma, ſimulq; ad ſortitionis literam alludens, μοναρχήσομεν οὖν ἄρα: monarchico igitur, inquit, potiemur principatu. ueluti elementum id, non morologiæ (ut ille cauillabatur) uel concionis faceret poteſtatem, ſed planè monarchici imperij futuri mox præſagium foret. Sicuti etiam obuenit. Nam haud ita longa intercapedine, habita cōcione, prætor à Syracuſanis eſt deſignatus: qui fuit ad tyrannidem gradus peracommodus. Sunt ex Græcis, qui ἴλαχες τὸ μ, id eſt ſortitus es literam M, eſſe in ſtultos adagionem arbitrentur. Ego ex hiſtoria quam prætexui, malim de ijs dici, qui interim contemptibiles neſcio qui, & ex multis eſſe creduntur: mox tamen tum uafricia ingenita, tum uirtute, nominis ſibi pariunt claritatem. Siquidem Dionyſium hunc, qui ſenior fuit, non inſulſum quendam fuiſſe, aut mentis & prudentiæ inopem, multa ſunt utiq; argumento. Illud uerò animū minimè ſegnem, ſed erectum & multorum capacem, facilè indicarit. Nam adeptus iam tyrannidem, coortis in eum Syracuſanis, quum arctius obſidione premeretur, ampliuſq; inſtarent amici, faceſſeret ſuadentes abdicatus imperio, ne haud ita multo pòſt factus hoſtium poteſtatis contrucidaretur uſq; ad eorum ludibria. Fortè ita euenit, ut interim iugularetur à coco bos, quem momento prolapſum intuens in mortem Dionyſius, ad amicos conuerſus inquit, Nónne deforme eſt, mortem adeo celerem, & (ut ſic dicam) tranſuolantem, expaueſcentes, tantum talemq; relinquere principatum? Illud in eo uiro præclarum ſine dubio: pulſis Sicilia Carthaginienſibus (neq; enim cum quolibet hoſte res fuit) occupatoq; totius inſulæ imperio, quum graue otium regno ſuo, periculoſamq; deſidiam opinaretur tanti exercitus, ne remollirentur animi, ſed laborum aſſiduitate augeſceret mentis uigor, Italiæ principatum affectare cœpit: protinuſq; traiectis copijs, in Græcos qui oram incolerent, graſſari adortus eſt: illiſq; mira felicitate iugum ſubactis ferrè, ulteriora ſemper appetere pergebat. Breuiq; profeciſſet multum, ni irruentibus in inſulam Carthaginienſibus, reuocatus, inſidijs deniq; ſuorum impetitus occubuiſſet. Memorabile eſt quod prodidere annales: eo bello Carthaginienſes, quum ſe literarum Græcarum commercio proditos ſenſiſſent, ac quicquid fuiſſet ab ipſis decretum, Dionyſio ſignificatum, ſenatuſconſulto cauiſſe, ne quis poſtea Carthaginienſis aut literis Græcis aut ſermoni inſueſceret ſtuderet'ue. Scribit Politicorum quinto Ariſtoteles, Dionyſium hunc inſectando Daphnæum, & alios ciuitatis præpotentes, ac principes uiros, dignum eſſe habitum, cui crederetur tyrannis, coniectātibus omnibus, ſuſceptas cum illiuſmodi uiris inimicitias eſſe popularitatis indicium. Philoſophiam (ut inquit Plethon Gemiſtus) aſpernabatur, poeticen amabat quoq;. Carmina item componebat, mala quidē, ſed quæ uideri bona percuperet: ſic enim illi ab adulatoribus perſuadebatur. Quo nomine, ſi auſus foret quis inſcitiæ labem inurere, indignè adeo ferebat, ut Philoxenum Dithyrambopœum hoc argumēto in latomias coniecerit. Ad hunc peruenit Plato quoq;, quum per adiacentia Italiæ loca peregrinationem obiret ὡς ἱστορίας τῶν τε πόλεων, καὶ πολιτειῶν τῶν ἐκεῖ, id eſt ob hiſtoriam ſeu contemplationem inſpectionemq; ciuitatum ac rerum publicarum, quæ inibi comperirentur. Circumferūtur in Græcorum literis Dionyſii huius dicta aliquot præclara, & memoria (uti arbitror) digniſſima: Audierat à filio, cui principatum deſtinabat, ingenui uiri uxorem adulteratam: ob quod iratior illi factus, inſtitit quærere, nunquid à ſe id genus quippiam perpetratum ſciret? Tu (inquit is) patre tyranno non es prognatus, ego memini me tyranni filium. Nec tu (inquit pater) principes liberos relicturus uideris, ni flagitia eiuſmodi deſieris. Rurſum ingreſſus ad eundem Dionyſius, ubi eſt cōſpicatus uim magnam aurei & argentei operis, intonuit altius, οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ τύραννος, non aſpiras ad tyrānidem: nec omnino eiuſmodi in te quippiam ineſt: quādo ex tot & tam pretioſis quæ à me ſuggeruntur poculis, neminem prorſus inde tibi amicum conſpi-

cor. Erat ei affecta iam ætate mater, quæ quum intempeſtiuius nouas appeteret nuptias. Vis, inquit, legibus afferri poteſt, naturæ non poteſt. Illud porrò non imprudentis animi indicium, quod quum ſceleris conuictos grauius plecteret, eos qui ueſtes ſuffurarentur, quos uocant lopodytas, permittebat illæſos: non quidem ut impunitate creſceret audacia, & aleretur augeſceretq́ flagitium, ſed ut ea ratione Syracuſanos à comeſſationibus & ebrietatibus, quibus nimio plus diſtinebãtur, abduceret. Illud uerò uafri & planè tyrannici: quum à duobus ſe adoleſcentibus conuitijs proſciſſum inaudiſſet, utrunq́ uocari ad cœnam iuſſit, eorum alterum intuitus multa per uinolentiam leuiter deblaterantem, alterum ſub quibuſdam quaſi magiſtris ſe caſtis poculis exhilarantem: illum quidem, ut qui nil eſſet formidoloſus, ſed uino dicacior fieret, dimiſit: hunc uerò iuſſit interimi, ut qui cogitato & præmeditate & conſilio certo hoſtilia diceret, & ſi offerretur occaſio, etiam facturus uideretur. Dionyſium uerò iuniorem uſq́ ad oculorum inſigne uitium mancipatum uino, Theopompus ſcribit. Quin diebus quandoque nonaginta nuſquam interpellatam ebrietatem, in Syracuſanorum politia tradit Ariſtoteles. Ab hoc nuncupati Dionyſocolaces, qui ſubblandiendi cauſa nil ſe eorũ quæ apponerentur, uidere ita ementiebantur, ut ab ipſo Dionyſio ductari manu geſtirent. Cæterum & id genus homines Alexandrocolaces mox nuncupati, à Magno (ut ferè creditur) Alexandro appellatione propagata. Proſagogidæ uerò dicebantur impij quidam homines, quorum opera emiſſitia captabat Dionyſius, quid quiſque de tyranno uel ſentiret uel loqueretur. At proſagogium tectonicum habetur organum materiæ dirigendæ concinnum, ſi fuerit flexuoſa. Quoniam uerò de ſortibus actum nobis eſt, illud obiter ſtudioſos commonuero, ab Plutarcho in Fabio Maximo γραμματεῖον dici, quam Sortẽ Latina nũcupauit hiſtoria: Prope Phalerios (inquit) cælo delapſum γραμματεῖον eſt, in quo perſcriptum animaduerterunt, ἄρης τὰ ἑαυτοῦ ὅπλα σείει: Mars ſua tela quatit.

Cuiuſmodi foret mos ſortiendi per literas Athenis: itẽ inter athletas. Qui dicatur ephedrus, aphedrus, & ephormus. Ephemerum. Cap. XVIII

QVoniam uerò præcedentis capitis initio ſortitionis per literas facta nobis mentio eſt, nec ambigimus, rem multis fore obſcuriorem, quã ut facilè illius aſſequantur intellectum: iam hinc, ut qui ſatisfactum omnibus uelimus, attexere pergemus exemplum, unde nubilum ſuperioris ſententiæ diſcutiatur. Ex eo enim coniectatio erit facillima, cuius'nam modi Syracuſanorum fuerit inſtitutum. Athenis ergo plura fuiſſe dicaſteria, hoc eſt ſtationes ius dicentium, comperimus: in alijs expendebantur, quæ φονικὰ Græci uocant, ubi agere tur de uita: in alijs, ciuiles tractabantur lites, hoc eſt περὶ δημοτικῶν. Vnicuiq́ ſtationi de elemẽtorum ſerie appellatio indebatur: erat enim quæ diceretur alpha, & quæ beta, item gamma, & deinceps uſq́ ad literam κ, quippe decem fuere ſtationes. Ianuæ porrò uniuſcuiuſq́ coloris rubri ſuperpictum erat elementum, ex quo nomen loco foret. Quotquot erant Athenis, qui iudicialibus fungerentur munijs, pro ſtationum ratione pugillares habebant ſinguli, in quibus exaratum ſeruabatur tum ipſorum tum ſtationis nomen: habebant & uirgulam inſcriptam pariter. Vbi igitur iudicandi appeteret tempus, in forum commeabant omnes iudices, coniectisq́ in uas ſortibus, qui ſortitus mox foret, eam quæ præferret alpha, in ſtationem pergebat eius litteræ cognominem: atq́ deinceps ſerie eadem. Quòd ſi quis ad iudicãdum nulla ſortitionis habita cura, perrexiſſet, grauis irrogabatur mulcta. Quum uerò forent Athenis decem omnino tribus, ex omnibus ſeligi iudices, mos irroborarat. Ex unaquaq́ ergo quinq́ ſecernebantur, illuſtriſſimus quiſque: ex quibus unus modò iudicaret, quem ſors ſelegiſſet. Celebratur & à Luciano conſimilis ferè inter athletas pancratiaſtasq́ ſortitio: In argenteam (inquit) calpin, id eſt urnam conijciebantur minutulę ſortes, faba nõ ampliores. Eo ſemper ordine ſeruato, ut binis eadem inſcriberetur elementi nota: pro athletarum numero ſortibus item auctioribus. Quum impẽderet certandi tempus, prodibant ex athletis ſinguli ſortem educturi, nec inſpectandi productam ius erat, quãdo id prohiberet aſſiſtens maſtigophorus. Peracto autẽ orbe, ambiens Alytarches inſpectabat

ſortes

ſortes,atq; ita diſpenſabat,ut qui alpha eſſet ſortitus, cum eo cōponeretur qui eandem eduxiſſet literam:atq; ita deinceps homogrāmi certaturi prodibant. Fieri uerò ſic moris erat,ſi certaturi pares fuiſſent. Quòd ſi quinq; aut ſeptē,conijciebatur in urnam ſolitaria litera,quæ antigraphon ſiue antigramma non haberet. Qui uerò eam eduxiſſet,reſidebat expectans quandiu certarent alij, congreſſurus mox cum fatigatis uigens ipſe atq; integer uiribus. Quod ſanè uel feliciſſimum cenſebatur. Dicebatur uerò hic ephedrus,id eſt ἔφεδρος, quæ uox apud Sophoclem in Aiace maſtigophoro, indicat nouiſſimum. Scribit Plutarchus,Craſſum fuiſſe Cæſaris & Pompeij ephedrum, ut qui in utriuſq; meditullio ſederet cuſtos,ne bello inter ſe concurrerent. Aphedrum pro puerperio accipiunt quandoq; Græci. Ephormus autem Thucydidi uocatur nauticus aſſultus. At ephemerum,id eſt ἐφήμερον, accipit pro cicuta uel ueneno Dioſcorides:ſed & unguēti genus dicitur eodem nomine:quin animal quoq; uno tantum uiuens die. Porrò quia ſortitò iudicia fierent, hinc qui purè Atticeq; loquuntur, λαγχάνω δίκην τῷ δεῖνι uſurpant,id eſt iudicium in quempiam ſortior,non autem ἐπιφέρω.

Potentiam ui quadam inſita ſapientiam cooptare. De Ioue,Saturno,Pallade. Athenæum quid. Vlyſſeum. Sais. Singa. Zoſteria Pallas. Zonæ appellatione quid intelligatur ueteribus. Monozoni, Monozonium. Septizonium. Conſtillati balthei. Parazonium. Cap. XIX

Vetus inter Græcos adagio eſt,& à Platone non prætermiſſus, Sapientum congreſſu principes ſapere. Quum id amplius mecum expenderem, animaduertebam profectò, id ex diuiniore quodam promptum oraculo. Quando intima quadam ui,potentia magna ſapiētiam ſibi geſtiat adglutinare. Præfert id primum inenarrabilis diuinæ potentiæ ſplendor ſapientiſſimus. Natura tacitis uelut ambagibus inſinuat:perdocent id ipſum & artes. Atq; in deo quidem inſolubili (ut ſic dicam) ferrumine duo hæc ineffabiliter coaluiſſe ab æuo, fabuloſa etiamnum edocet theologia Iouis atq; Promethei occultiore inuolucro. Illius ſiquidem nomine potentiam,huius uerò prouidētiam intelligi oportere,deprehenſum à peritioribus eſt. Sed & utriuſq; rei indicia ſeſe promunt in natura. Quippe ſpectatur ubiq; poteſtas mira ordini adnexa mirabili, quadam proculdubio ſapiētiæ imagine. Quod ipſum & in artibus conuiſimus, in quibus eniteſcit primum, ingenij, memoriæ atq; uoluntatis facultas nobiliſſima:nec inferior affectatur ſapiētiæ uis,in actionibus ſeriem promens compoſitiſſimam. Ex ijs uerò omnibus id colligitur deniq;,potentum ſapientumq; ueluti nexum quēdam ita conflari oportere, ut inde naturalis cooriri neceſſitudo uideatur. Siquidem ſapientia ſi ſummoueatur auoceturq; à potentia longius,prodeſſe quàm pauciſsimis queat. Hæc rurſum ab illa ſi ſeligatur, nocumenta indidem emanantia perpauci ſint euaſuri. Inſinuant id & cæleſtium rerum ſtudioſi in coniunctionum,quas ipſi magnas dictitant,ratione. Siquidē Iupiter dominus eſt, Saturnus uerò philoſophus. Qui ſi coaptentur,mirum eſt quàm præclara moliantur. Illā uerò perbeatam Plato neceſsitudinem cenſet,quam ſapientia conciliet atq; potentia. Quòd ſi in anima unà conſpiret utraq;,illam uerò arbitratur feliciſsimam. Quam rem ſignificare Pallas animaduertitur,quando una eſt belli potēs dea,& artium ſciens. Vnde & Athenæum,pro auditorio poſitum inuenias. Hieronymus, Quando omne Athenæum ſcholaſticorum uocibus conſonabat. Meminit in Alexandro Cæſare Lampridius, Mineruium dici Latinè ualet. In Iuliano item Didio ſcribit Dion, Athenæum fuiſſe in urbe Romana ſic nuncupatum ἐκ τοῦ τῶν παιδευομένων ἀσκήσεως. Eadem forma dicitur ab Hieronymo Vlyſſeum, Quale (inquit) pileolum in Vlyſſeo pictum conſpicimus. Item Aeaceum,id eſt αἰάκειον, in Demoſthene apud Plutarchū:ſed mendum obrepſit in Latinam tralationē:nam modò,ad Aeacum legitur. Pallados tamen ἀστρατέας templum fuiſſe in Laconia,legimus:ſed id,quia ibi Amazones progredi ulterius deſierūt. Inſubres Gallos in bello aduerſus Romanos,aurea ſigna quæ uocāt immobilia,è Mineruæ tēplo ſuſtuliſſe, Polybius ſcribit. Pallas Phœnicum lingua dicitur Singa:Aegyptiorum autem Sais. Quo ſanè argumēto reuincuntur, qui ex Aegypto, non ex Phœnicia Cadmum aduenſſe,contendunt. Nam Thebis extabat Pallados ſimula-

crum, cui foret nomen Singa, nequaquam uerò Sais. Dicatum autẽ id à Cadmo, aſtruunt Thebani, & ſcribit Pauſanias. Apud Thebas Aegyptias coli præcipuè Iouem, auctor eſt Strabo: Cui, inquit, ſacratur uirgo ſpecie in primis cõſpicua & genere princeps quas uocant Palladas Græci. Illa item obiter adiecisſe, nil obfuerit: Primum ſimulacra apud Thebanos ſtetiſſe Pallados ζωστηρίας, quòd inibi arma ceperit aduerſus Eubœos & Chalcoduntem: quippe ueteribus ζώννυσθαι ſignat ἐνδύναι τὰ ὅπλα, id eſt arma induere. Nam & Homerus, ubi Marti zona ſimilem facit Agamemnonem, nõ aliud zonæ prorſum nomine intellexit, quàm armorum apparatum. Zonam uirilem modò intelligit Ammonius, zonion autem muliebre. Monozonos porrò interpretantur Græci ἀπελάτας μαχίμους, ex hac opinor ratione: ſed & militum præcipuos, id eſt τιμίους, ſic item nuncupant, qui non eandem cæteris zonam geſtitent. Quin & ſicarios ac impuratos homines eodem appellant nomine. Sunt qui monazonium monachis in ſolitudinibus deſtinatum locum interpretentur. Nam ſeptizonium in Seuero apud P. Victorem & Spartianum, ſubſtructionẽ accipiunt, ſepteno columnarum ordine per ambitum præſignem: de quo etiam alibi hoc opere. Baltheos conſtellatos legiſſe alicubi uideor apud recentiores, ſtellis diſtinctos aureis. Parazonium in Traiani uita leges, quam iure Latij donauit Merula: uerum id Dionis uerbum non eſt, ne quis fallatur, ſed de interpretis promptum fidelia. Hiſtorici uerba hæc ſunt, τὸ ξίφος, ὃ παραζώννυσθαι αὐτὸν ἐχρῆν, ὤρεξεν.

Epilogus præſtantiſſimorum regum ex ueteribus memorijs. Plutarchi codex emaculatur. Macedonibus fuiſſe cautũ legibus, ne trophæa conſtituerent. Elephantes quis habuerit in Europa primus. Cap. XX

QVi in re militari, aut rerum publicarum adminiſtratione cum illuſtri laude uerſati ſint, complures (opinor) in ueteribus memorijs comperiũtur: at qui regium indepti faſtigium, inſignem inde ſibi gloriam pepererint: eos uerò non admodum multos, animaduerto. Ex Perſarum quidẽ gente præclarum agnoſcimus Cyrum, quẽ ab ſole ita nuncupatum memorant: nam Perſis eſſe patrium, ſydus ſic appellare. Nec minus (quanquã in ſecunda quoq; tribu) Hiſtaſpis filium Darium, ſiquidem intra priuatum uterq; prognatus modulum, uirtute exſtimulante, ita demum proferre caput eſt auſus, ut regalem non expaueſcentes amplitudinem, tanta ſe ipſi maieſtate non indignos comprobarint, quanquam euentu diſpari, quando Darius annis iam feſſus, nullos aſſultantis fortunæ reſſatus ſentiens placidè hominẽ exuit. At Cyrus armis innutritus, & bellicum ſpirans, in Maſſagetas dato impetu, prælio uictus occubuit. Dignum uerò ſcitu eſt, Darij monumento inſcriptum ἠδυνάμην καὶ οἶνον πίνειν πολλὼν, καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς, id eſt & uini haurire poteram plurimũ, & pulchrè etiamnum ferrè. Darius (ut produnt nonnulli) à Perſis dicitur prudẽs, à Phrygibus Hector. Eſt & talorum iactus ſic nuncupatus. Adduntur ex eodem mundi ſitu tres item memorabiles: Xerxes potens adeo pollensq;, ut hominis ſpecie crederetur Iupiter humanum genus exciuiſſe ad ſuſcitandam è ſedibus ſuis Græciam. Artoxerxes porrò duo, alteri quorum cognomẽ factum Macrochir, ueluti Longimanus, quòd manuũ altera, id eſt dextra, foret ei oblongior: alteri uerò μνήμων, id eſt Memor. In quo ſubmonendi ſunt ſtudioſi, mendoſam uideri Latinam hiſtoriam, in qua legitur quandoq; Memnon, pro eo quod eſt Mnemon, facili ac lubrico lapſu: in quẽ Suetonij tamẽ interpres fœdè in Auguſto eſt præcipitatus. Eum uerò iunioris Cyri fuiſſe fratrem, legimus apud Græcorum pleroſque, qui ea in re maximam retulit laudem, quòd nõ ipſe modò paſſim adire ſe uolentibus facilem præſtabat: ſed legitimæ item uxori id iniunxit, ut intecto nulliſq; obſepto aulæis curru uectaretur, quo indigẽtibus promptior fieret ac paratior aditus. In fuga uerò quandoq; apparatu eius direpto, quum aridis modo ficis ac pane ueſceretur hordeaceo, Cuiuſmodi (inquit) uoluptatis expertẽ me regalis fecerat affluẽtia? Hunc fuiſſe Darij & Paryſatidis filium, produnt chronographi. Et ἀναβάσεως primo comprobat Xenophon, qui & Cyrum ab illo antiquiore omnium fuiſſe Perſarum βασιλικώτατον pronuntiat, præcipueq; imperio dignum. Macrochiri laudem peperit inſignem decentiſsima corporis amplitudo, quam belli decora non

ra non pauca auguſtiorem fecere. Tenet fama, non ferè inter Perſas compertum manu fortiorem. Primus uenationis legem ſanxiſſe narratur, ut quibus affatim uires præſtò forent ac uoluntas, iactu primum in feras aſſultarent, quod Græci πρωτοβολεῖν dicunt. Viri ingentes generoſosq; ſpiritus illud retegit præcipuè. Fuerat ei catacœmiſtes, id eſt cubicularius, Satibarzanes nomine, hic ab eo inſtitit petere iniuſti quippiam, quod triginta millibus Daricorum fuiſſet corruptus, quos ei pollicitus is fuerat, pro quo petebatur. Id quum exploratè perdidiciſſet rex, eandem ſummam confeſtim erogari à quæſtore iuſſit, addito elogio longè clariſſimo: Accipe (inquit) Satibarzane, his mihi pereuntibus, nihilo ſum deteriore loco futurus: at ſi tibi benignè adnuero, planè iniuſtior. Inter Macedonicæ claritatis faſtigia eniteſcit in primis Philippi gloria præcellens, qui Macedoniam Illyrijs obnoxiam liberatamq; ſeruitio graui, multarum ac nobilium principem gentium conſtituit. Inſita porrò uirtute illuc prouectus, ut ab Græcia uniuerſa imperator ſelectus, etiam Amphictionibus adnumeraretur, Thracas, Pæonas, Scythas iugum accipere compulit. Perſicum bellum meditatus in clariſſimo rerũ procinctu interceptus perijt: id quod affatim perſequitur Diodorus, à quo id item proditum, In Methones oppugnatione, quam & diruit, Philippo ictu ſagittæ oculum eſſe excuſſum. Sed Magni Alexandri, qui patris ſtationem excepit, uirtus uibrans latius, inſtar fulguris coruſcantis præſtringit oculos: cuius uiri peculiaris laus, Orbem terræ communem omnium patriam feciſſe, cuius arx præſidiumq; caſtra forent ipſius: qui & cognatum arbitraretur optimum quenque: alienigenas uerò tenebrarum alumnos, & flagitijs adobrutos. Primus ex Europæis, ut inquit Pauſanias, elephantos habuit, Poro & Indis ſuperatis. Eo autem humanis perfuncto, inter reliquos poſſediſſe plures memoratur Antigonus. Affuerunt & Pyrrho Epirotæ, capti in prælio aduerſus Demetrium, unde iniectus Romanis legionibus terror. Sed Alexandrum repeto, quem eminentiſsimum terrarum regem inſignia dehoneſtarunt uitia, uiniq; auiditas in primis, adeo ut ex uinolentia biduum ſæpe obdormiret integrum: quod in Ephemeride ipſius, Cardianus atteſtatur Eumenes, ut Diodorum prætercam, & in Dipnoſophiſtis Athenæum libro decimo: iactatum paulominus prouerbij loco, ἀλεξάνδρου πλέον πίνουσι τοῦ βασιλέως. Alexandrum bibendo regem præcelluiſti. Certè ex ebrietate, Veneris uſus ei hebetior fuit: quod Theophraſtus probat, & in Epiſtolis Hieronymus retulit (Græcus hic & notiſsimus auctor fuit) Vinolentorum porrò ſemẽ dilutius euadere, ab Ariſtotele in Phyſicis quæſtionibus uidemur didiciſſe. Proinde ualeat Arrianus, qui coniecturis rem toto (quod dicitur) cælo notiſsimam nititur expurgare, ac cõuelare etiamnum. Delicias porrò Alexandri, & ingenium ἀφόρητον, ut Græci dicunt, id eſt intolerabile, ac φονικόν, id eſt in cædẽ procliue, immo uerò melancholicum, amplius qui expendiſſe cupit, Athenæi adeat librum duodecimum. Illud fortè mirum hiſtoriam tanti principis uerſanti contingat, nullum omnino uel Darij afflictis opibus, uel fuſis fugatisq; Indorum exercitibus numeroſis, fuiſſe ab eo excitatum trophæum, qui mos Græcorum fuit celeberrimus. Cæterum ſcire licet, Macedonum regibus cautum lege, ne facerent: nam quum Caranus quandoq; propinquum barbararum gentium regem Ciſſeum retudiſſet, ac ex Argiuorum inſtitutis trophæum conſtituiſſet, uictoriæ monumentum, ueniens ex Olympo ferocior leo id euerſum diſiecit. Inde ſancitum, ceu id planè ominoſum foret, ne quis in reliquũ Macedoniæ regum erexiſſe trophæum uellet. Tanquam res ea inimicitias indicet ἀδιαλλάκτους, uelut dicas irreconciliabiles. Ex Alexandri ore, ac membris omnibus fragrantiam mirè ſuauem defluxiſſe, ſcribit in hiſtorijs Ioannes Monachus. Id quod inſiti caloris ui factum interpretatur, humentia facilè percoquentis. Prodit duobus locis idem Monachus, Alexandro in rebus omnibus felicitatem fuiſſe obſequentiſsimam. ut uel hinc Plutarchum ludere intelligas, qui fortunam perpetuò fuiſſe μισαλέξανδρον tradit. Hammonis porrò ſacerdos, quum adeuntem Alexandrum Græcè cuperet ſalutare, ac παιδίον, id eſt filiole uellet dicere, per barbariem παῖ Διός (inquit) id eſt Iouis fili. Vnde cæleſtis originis captata creditur gratia, cui initia error dederit. Pyrrhi quoq; Epirotæ illuſtris fama eſt, qui uehemens ac imperatorijs imbutus uirtutibus, ſemigræcam uindicaturus ciuita-

tem cum totius Epiri uiribus, Theſſaliæ item Macedoniæq;, ac ad eam ætatem incognitis elephantis, terra mariq; cum populo Romano bellaturus in Italiam tranſmiſit. Celebris eſt Dionyſii prioris gloria, de quo iam quæ uiſa ſunt, prægustauimus. Fuit is manu promptus & fortis, & (quod in ea fortuna perrarum eſt) minimè libidinoſus, non luxurioſus, non auarus, nullius rei deniq; cupidus, præter quàm ſingularis perpetuiq; imperij, atq; eo nomine immitior crudeliorq;. Nanq; Marſiam quendam ab ipſo potiſſimum ad altius euectum faſtigium, ea tantum cauſa interemit, quòd is per quietē iugulare ſe Dionyſium exiſtimarat. Eò deniq; formidinis eſt progreſſus, ut cultros metuens tonſorios, candente carbone ſibi adureret capillum. Quin & tondere filias docuit, à quibus tamē ipſis etiam ferrum remouit, inſtituitq;, ut candentibus iuglandium putaminibus barbam adurerent, & capillum. Sed in tam nobili cenſura quis tam patiens, ut concoquat, ſi Romanos principes tranſmiſero tacitos? Etenim ardentē & concitatum Romuli animum quis non nouit, in arripiendo regno & ciuitate condenda, abs qua uelut cæleſti arce iura mox terrarum orbis peteret? Quàm artifex in Tullo ingenium? qui Romanæ iuuentutis robur animaſſe eſt uiſus, addita rei militaris diſciplina, ut ratione inſtructa uirtus exacueretur. Quid Mithridatem hic memorē, tot tantarumq; gentium principem, ut annis quadraginta à uictore terrarum populo, cum eo ſit bellatum: ac uix, uelut ariete triplici, deniq; ſit æquatus ſolo, ac principatu, uitaq; pariter excuſſus, Syllæ Cornelij felicitate, Luculli uirtute, poſtremò magnitudine Pōpeij? In hanc uerò cenſuram adeo grauē minus fortè admittendus uideatur Ptolemæus Aegypti rex ſecundus, grauis quidē, & doctrinis (ſi quis alius) imbutus, uerum deliciarū emollitus contubernio: mox eatenus mente creditur excuſſus, ut ſe perpetuo uicturū opinaretur, diceretq;, à ſe uno immortalitatem inuētam: uerū mox infeſtante podagra, Aegyptios intuitus ad fluuium incurioſius diſcumbētes, O me miſerū, inquit, ex ijs ſaltem unus qui non fuerim. Tribonianus ſagacis uir ingenij, & ad ſimulandū facti, impius quoq;, & Chriſtiani cultus ex profeſſo hoſtis, auaritię cum primis mancipatus, ſic ut ad omnem lucelli auram leges fixerit ac refixerit: hic fraudes ſpirans, peſtifero afflatu Iuſtinianum imperatorē ita infecerat, ut nūquam moriturū perſuaderet, ſed uiuum ſentientemq; in cælum tralatum iri. Hunc tamē Iuſtinianum ſunt qui tradant, fide catholicum, rectum in adminiſtratione, iudicijs iuſtum: unde ſit factū, ut ex uoto cederent omnia. Huius tēpeſtate floruit Priſcianus grammaticus. Maximinus imperator quū immortalem ſe propémodum arbitraretur proceritatis fiducia & roboris, ſuccłamatū (eo audiente) in theatro, Græcè quidē, ſed in hanc ſententiam: Et qui ab uno non poteſt, à multis occiditur: elephas grandis eſt, & occiditur: leo fortis eſt, & occiditur: caue multos, ſi ſingulos non times.

Philoſophos qui imperia arripuerint, crudelius illiteratis rē adminiſtraſſe. Stephanophorus qui. Baſileus, Cœranus, Hegemon quo diſtinguantur. Cap. XXI

Sed enim quia Dionyſii (de quo carptim uellicatimq; diximus) filiū etiam philoſophiæ ſtudioſum fuiſſe, à grauiſſimis proditū auctoribus eſt: & nos paulo antè ex Platonicorum fontibus, ut ſæpe, humore corriuato, potentiam mirè ſibi cooptare ſapientiæ ſalubritatem, aſtruximus: ſubit recordatio eorum, quæ à Socrate diſſeruntur libro quinto De iuſto: ſic enim profectò ait, Niſi philoſophi ciuitatibus dominentur, uel hi qui nunc reges potenteſq; dicuntur, legitimè ſatiſq; philoſophentur: in idemq; ciuilis potentia & philoſophia concurrant: neq; (quod nunc fit) à diuerſis hæc tractetur ingenijs, non erit ciuitati, uel (ut mea fert opinio) hominum generi ulla malorum requies: neque prius hæc reſpublica, quam uerbis expoſuimus, orietur pro uiribus, & lumen ſolis ſpectabit. Hæc quidem Socrates. Confirmata porrò à M. Tullio quum alibi tum in Epiſtola ad Quintum fratrem didaſcalica: Hanc coniunctionē (inquit) poteſtatis & ſapientiæ ſaluti cenſuit ciuitatibus eſſe poſſe, princeps ingenij & doctrinæ Plato. Sed & Antoninum philoſophum imperatorem, ſententiam eandem in ore habuiſſe perpetuò, prodit Iulius Capitolinus. Verum enimuero, ſi oratoriè licet in partem utranq;, quæ probabilia ſunt, af-

ferre: quæſo quónam hæc pacto uideri poſſunt uera? Nam etiam ſi rationibus abundè colligi queat, ita rem habere, obluctantur exempla tamen pleraq;, ac ueluti reclamant, & quoquo te uerteris, agi rem lanceis (quod dicitur) argenteis coarguunt. Nam quot quot ex philoſophorum progreſſi ſcholis tyrannides arripuere, crudelius, auarius immaniusq; eas exercuiſſe comperiuntur, quàm ignari prorſus literarum. Patriam libertatem, obſecro uos, quanta feritate Athenienſis Ariſton, Epicureorũ innutritus ſcholis, oppreſſit? An non ante illum etiam Critias? quiq; cum Critia philoſophiæ myſterijs ſunt initiati? Quid uero de Pythagora dicam? Quid de illis ipſis ſeptem ſapientibus, alijsq; qui maximarum rerum pondera ſubire adorti ſunt, nónne imperio uſi crudeliſſimè deprehendũtur? Athenionis ex Athenæo nimio plus apud Athenienſes crudelitas Mithridatico innotuit bello. Nec Lyſiæ Tarſenſis tyranni ex philoſophorum ſcholis latet: quem quum Stephanophorũ allegiſſet patria, id eſt Herculis ſacerdotem, arreptum ſemel imperium non abiecit, tyrannum agens ex profeſſo. Qua hominum ſæuitia ſanguinaria commotus Demochares, ſiue is fuerit Crates, lepidè fertur dixiſſe, Sicuti ex thymbra lanceam nemo cõcinnarit, ita nec ex Socrate inculpatum militem. Vt Homerum imitemur, qui non uirtutibus appellandis, ſed uitijs detrahendis laudare plurimum ſolet: ſic enim amymona dicit ſignificanter, qui riſu excipiendum perpetrarit nihil. Hinc in hiſtoricis commentarijs ſcribit Cariſtius, à Lyſimacho exactos toto regno philoſophos. Verum quid Lyſimachum dico? Alcium & Philiſcum Epicureos Romani exigendos cenſuere. Sectæ eiuſdem complices omnes Meſſenij. At uniuerſim philoſophos Antiochus. A Sophocle quodam per decretum ex Attica pulſos eoſdem, accepimus. Proinde in eum à Philone Ariſtotelis familiari concinnatam nouimus orationem, Demochare rurſum apologiam excogitante. Romani quoq; ſophiſtas, ut iuuentutis corruptores, longius ſummouendos cenſuere. Nam eleganter Anaxippus, Sapere quidem uerbis philoſophos, re autem uideri prorſum ἀνοήτους, id eſt rudes fatuos'que. Et ille ait, Nil eſſe philoſophis ἀφιλοσοφώτερον. Proinde ambiguum uidetur, ac ſuſpicionibus plenum, uirtutis'ne gratia, an coacti paupertate, & rerum gerendarum impotentia ſapientiæ ſacris imbui perrexerint, ut qualecunque poſſent, inde inopiæ humilitatisq; lenimen uenarentur. Dum uerò diuitibus ac principibus uiris iniuſtas acerbius calumnias uolunt, id agere non tam eorum inſolentia animaduertuntur, quàm inuidiæ ſtimulis exagitati. Quamobrem, quibus ita theoninum impreſſere dentem, quosq; peſtilentis naturæ ueneno inſpergere adorti ſunt, ſapientius longè, atque ſecundum hominem, magis illorum latratus riſu excepere, liuori ſuo & tabidæ dicacitati miſeria relicta. Porrò nec ab hiſce diſſentaneum eſt, quod ab Eudæmonida prolatum legimus: qui quum philoſophum audiſſet differentem, Solum ſapientem uideri imperatorem bonum: reſpondit, Dictio quidem admiratione digna, ὁ δὲ λέγων οὐ περιεσάλπισται. hoc eſt, Qui uerò dicit, tubæ clangorem ne inaudiuit quidem. In tanta uerò regum mentione non fuerit, opinor, uacantis operæ illud ex abundanti adiecciſſe, quod Ammonius non præterijt: βασιλέα eum dici proprie, qui à maioribus traditum gerit principatum. Cœranon autem, id eſt κοίρανον, qui πρὸς καιρόν, id eſt ex occaſione, regium obit munus: quod ante diſsidium Achilles fecit. Nam ἡγεμὼν intelligitur, qui in militia ordines ducit.

Tyrannos rarò conſeneſcere, amicorum inopia potius quàm auri. Cap. XXII

VErum quia regiam ingreſsi ſumus, & nos hinc inde floſculos præcerpimus, cur nam tyrannum ſenem, aut incruenta morte pereuntem rariſsimè conſpicantur mortales? Sit hoc huiuſce pragmatiæ auctarium, quod ut elargiamur copioſius, à magno uiro facienda uerſura eſt: is erit Dion, cuius uerba ex Epiſtola ad Dionyſium tyrannum ſuppingere collibuit: ſi illud adnotauero prius, Eſſe tyrannum uelut in tartaro orcum, non tricipiti, ſed capitum multorum Cerbero conſtipatum, qui cuncta trahat & laceret. Sed ad Dionem redeo: Et mihi (inquit) de Euripidis tragœdia illud ſubit mentem, Te rerum quandoq; uſu ita ferente, ut uir tibi aſsiſtat huiuſmodi, optaturũ impenſius. Meminiſſe item uolo & tragicos alios, ubi tyrannum aliquem inducunt pereuntem, haſce illi uoces attribuere, Heu pereo miſer nullis amicis

cis fultus. Auri uerò inopia malè perire aliquem, nullus adhuc retulit poetarum. Ex iiſdem porrò fontibus illud item à ſapientiſſimis ſummè comprobatur. Non auri fulgorem in miſera mortalium uita rariſsimi, non adamantem, non argenteas menſas, quæ apud homines cenſentur præcipuè, ita coruſcare, neque latifundia aut culta pinguia tantum ualere ad uitam, quantum uirorum mens bonorum conſpirans conſentiensq́. Tyranni nomen haud ita uetus fuiſſe Græcis, comperio: quãdo nec Homerus, nec Heſiodus, aut ueterum poetarum alius eo aduertitur uſus. Echetum certè Homerus βασιλῆα nuncupat, tametſi mortalibus infeſtiſsimum. Archilochi maximè tempeſtate irrepſiſſe appellatio creditur: aut ab Tyrrhenis, qui maria infeſta haberent, ut ex Hippia probat Sophoclis interpres: uel, ab Tyro ciuitate: aut quia τείρει τοὺς λαούς, id eſt populos conterit, ἀνίας inferens.

Regium eſſe, ne tenuia quidem aſpernari. Apologia aduerſus ſuperciliosos uitilitigatores. Mnaſeam cur ueteres Salpam cognominãdum cenſuerint. Spartanorum ſacrificia prætenuia. Cap. XXIII

ARtoxerxem Perſarum regem legimus, ſumma prudentia & morum grauitate præditum. Quod mirum in gentibus illis uideri poteſt, adiudicaſſe non uerbis modò, uerum & ipſa re, Nil minus eſſe amplitudinis regiæ, parua ſi offerantur, lætè excipere, quàm magna, quæ ſummi faſtigij creditur contribuiſſe. Nam quum illi obequitanti mercenarius & uilis ac imperitus quidam, ut cui aliud eſſet nihil, aquam utraq; manu è proximo hauſtam flumine obtuliſſet, non pedem ſupploſit ille quidem, ſed hilaris ac renidens excepit. Quippe qui non rei quæ dabatur, uel inopia, uel uſu, ſed alacri dantis uoluntate gratiam metiretur. Quo ſanè argumento inde conformata Græcis ſententia lepidior, χάρις βαιοῖσιν ὀπηδεῖ: qua ſignificãt, rebus exiguis non deeſſe gratiam comitem. Hoc mihi nunc collibuit interfari, propter faſtoſos iſtos ſubnixè ambulantes, quib. alabaſtrus unguenti putere quandoq; ſolet: à quibus ſcio, uel clauſis (ut aiunt) oculis, uitio nobis uerſum iri, quòd tanto ſtudio ubertatem conſectemur: & inepta fortaſſe, aut Græcula, quum recondita retruſaq; debuerimus & indicta, quæq; ex Cimmerijs uiderentur euoluta tenebris, & in album elata. Nobis uerò, quod ſæpius teſtatũ uolumus, iſta (ut ſic dicam) cõuaſatio, uaſaria omnia excutiens, ac hilaria ipſa exhibens lectori, plurimum arridet, necdum noſtri nos pœnitet. Nam & Mnaſeam, qui Pægnia concinnauit, à familiaribus ex argumenti uarietate Salpam inuenimus cognominatum, quod piſcitij genus id uarium præcipuè conuiſitur. Quin & depaciſci mortem cupimus, modò quæ concepimus animo, ad deſtinatam publico bono metam prouehantur. Quo nomine, uelut caduceo ac uelamento, uel inter hoſtes abundè præmuniti poteramus uideri: ut ne ſuſpicemur quidem, nos σιωπῶσαν ἔχειν τὴν σάλπιγγα. Sed norint item cenſorio tumentes ſupercilio, & (ut Demoſthenis in Aeſchinem utar uerbis) tragici Theocrines, in alios mirè audaces, pro ſe muti: Lycurgum Spartæ legum latorem celeberrimum, non ideo creditum cæleſtibus inimicum, uel rei diuinæ parum ſtudioſum, quòd tenuiſſima ciuibus ſuis ſacrificia inſtituiſſet: immo uerò factum ea re eſſe, ut expeditius faciliusq́, & inde frequentius quoq; rebus diuinis intenderent: quòd mola tamen ſalſa litarent, ſi minus ſuppeterent thura. Hoc ego argumento, noſtra hæc qualiacunque, ueluti xeniola quædam, & literarij ſtipendij primitias bonis iuuenibus uelut partiarijs duxi offerenda: legant, ſi ad ſtomachum faciunt: ſin minus, ὡς οὐδὲν πρὸς ἔργον ὄντος, remittant, ſed citra bilem. Quanquã non parum ſum ueritus, ne ſæpe occurſent, quæ uel politiſsimos fatigent, ita omne ſtudiorum genus attentamus, quæ non à limine modò ſalutauimus, ſed & cauædium ingreſsi, non transfugiendi propoſito, ſed explorandi: ut inde præuertamus concoquamusq; pluſcula, ut qui fortem fieri ex uſura didicerimus abundè. In hæc quandoq; diuertiſſe, ac antidotum (quod dicitur) ante uenenum porrexiſſe, uitio ne fuerit, propter Catonum cenſuram ſeueriorem, & tragœdias nonnunquam importuniores: quibus ad uenena prorſum natis, uelut excantamine funeſtius euibrato, frugum germina conflacceſcunt intereuntq́, abominãdo ſpiritu pernicioſe cuncta afflante. Cæterum inter illos noſq;, deo bene iuuante, intergerinus ſtruetur iuſtus, nec diplinthius

thius modò, uti eſt apud architectũ Vitruuium: ſed & triplinthius, uel eo amplior probiorq́;, quum Perpennarũ ui ſolida, quo arietationes feſtucarias, quas ipſi trabales rentur, ſecuri deridiculo habeamus.

Super omnem irin, adagio quid ſit. Iridis rationem eſſe admirabilem, & cur Thaumantis credita filia: item appellationes eiuſdem uariæ: ac cur dicta arcus dæmonis. An in ea ſint clementiæ diuinæ præſagia. Item de cataclyſmo, ſiue abluuio, & conflagratione, ſiue ecpyroſi. Cataractæ cæli ruptę quæ intelligantur. Demum de columba indice ſubſidentium aquarum, ex Plutarcho. Cap. XXIIII

QVum Philoſtrati iconas euolueremus, præfloraturi, ſi quid ſe oſtentaſſet dignum quod hiſce libellis operæ leuioris, ſi ſpatioſa legũ uolumina ſpectentur, aut phyſica perpendantur acumina, uel primæ philoſophiæ ſacrã intueamur altitudinem, protinus inſpergeremus, ac (ut ſic dicam) inocularemus: inter cætera non citra genium illud ſe nobis ingeſſit, quod & apponam. Paſiphaes ueſtem in Neapolitana illa porticu diuinum quiddam enituiſſe, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἶριν. hoc eſt, ſuper omnem irin. Id quod adagionis formam habet, de ueſte ſplendida coloribus uariantibus, ac omnino contexta pretioſius: ſiquidem iridis colores eſſe inter naturæ mira, neminem præterit. Quando & Plato inde creditam ſcribit, Thaumantis filiam, quod admirationis inferat plurimum, quod retulit Plutarchus quoq;. Sed illud maximo eſſe argumento poteſt, à pictoribus formam eiuſmodi ſpeciem'ue colorum exactè necdum quiſſe exprimi: tum quòd à ſimilibus adeo auſpicantur, ut indiſcreti uideantur colores, qui tamen deſinant in diuerſiſſima: tum etiam quòd iridis colores in ſubſtantia fiunt peruia ac diaphana. Quã rem æmulari nulla queat ars, ut docebimus, quæ terreſtri materiæ colores appingit. Eſt & res hæc in aliquo nominum ambitu: alius enim irim dicit: arcum uarium, alius. Sunt & qui arcum dæmonis, id eſt intelligẽtię, uel ſapientiæ: aſtruuntq́; eſſe in eo diuinæ clementiæ præſagia, quæ mundo cladem igni uel aqua non uideatur illatura: quòd inibi rubens uiſatur color, qui conſit ex humido inflammato, quo ſignificetur, humectam naturam non præualere, quum ignis in arcu ſuam præferat uim. Cæruleus uero color, qui & ipſe indidem uiſitationem facit, conſtatq́; ex aqueo indigeſto, igneam uim haud ita præcellere uidetur præmonſtrare. Addunt illud quoq;: irin apparere nunquam, niſi ubi partim diſſerenarit, partim humoris perſiſtat denſitas. Serenitatem uerò ex calido prouenire ac ſicco, quod igneę congruit uirtuti. Humoris denſitatem, ex frigido humectoq́;, quæ aquæ proprietas eſt. Hæc uerò natura diuerſa quum ſimul ſiant, uictoriam in æquilibrio poſitam planè inſinuant. Sunt uerò ex theologis, nec philoſophiæ ignaris, qui inundationis uniuerſalis, quam prælicenter abluuium dixit Laberius, aut conflagrationis rationem naturalibus prouenire cauſis non poſſe (hoc eſt, ijs quas philoſophi ſecundas uocant cauſas) contendant. Immoq́; eſſe ridendos, cataclyſmum attribuentes planetarum humidorum coniunctionibus in ſignis pluuialibus: ſicuti ecpyroſin, planetarum calidorum in calidis ſignis. Poteſt quidem (inquiunt) diluuio terrarum inundari portio, tota terra non poteſt: præſertim exceſſu adeo miro, ut quindecim cubitis excedantur montiũ uertices: quod antiquitus factitatum nouimus. Nam & Ariſtotelis auctoritas aſtruit hoc ipſum Meteororum ſecundo, ubi ait, Si terræ pars mari adobruatur, alteram ediuerſo retegi ac areſcere. Totam uerò terram latere ſub aquis, uideri impoſſibile, ſi naturæ duntaxat rationes cõſectamur. Sanctæ literæ inundationis illius uaſtiſſimæ cauſam efficientem in diuinam reijciunt uirtutem, quæ princeps cauſa eſt & unica uniuerſaliſq́;, materialem in Oceani aquas: Ecce (inquit Dominus) adducam aquas diluuij ſuper terram. Et alibi, Rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cæli apertæ ſunt. hoc eſt, feneſtræ aerei cæli, in quo generantur nubes & pluuia. Sicuti cataractis ex aſſeribus temperantur aquarum curſus, nunc aperiendo, nunc occludendo in foſſis plerunq; manu factis, quarum prærip ia lateritio muniuntur pariete: hinc & à Diodoro, Nili celebrantur cataractæ. Quoniam ut in remotioribus Græcorum lexicis comperi, Cataractas eagens riuos intelligit, ac (ut apertius agam) conductus: quanquam pro aquilis & harpyis

pyis uſurpent poetæ quoq;, ut Sophocles. Vbi uerò optimus maximus deus ait (Ioſepho item approbante) Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram: intelligunt ſcripturarum periti, ſignum uocari ad placitum ex diuina inſtitutione: quoniam artifex ille maximus ita diſpoſuerit, ut eſſet iris atteſtatio fœderis ipſius cum Noe poſt diluuium, quo in reliquum terra non foret peritura. Fuerat ante cladem illam iris, ſed non ut ſignum: ueluti ſi cogites lapidem immobilem diu, & neglectum, mox factum diſtinctionis alicuius ſignum. Strabus inter ſacros interpretes non negligendus, de iride ſic fermè prodit: Arcus duos habet colores, cæruleum & igneum, qui duo exprimunt iudicia: unũ aquæ, quod præteriit: alterum ignis, quod uenturum creditur ſeculi fine. quamobrem cæruleus color, extrinſecus: igneus uerò introrſum uiſitur. Dignum uerò relatu, quoniam de diluuio facta nobis mentio eſt, in Plutarchi monumentis legiſſe me: columbam ex arca emiſſam indicium Deucalioni præbuiſſe ſubſidentium aquarum & ceſſantis hyemis.

Affectionum quæ in aere fiant, ratio duplex. Item uidendi per lineas. Remus cur in aqua uideatur fractus. Iris quomodo fiat, & eiuſdem colorũ diſtinctio. De ophthalmicis nonnihil. Cap. XXV.

Verum in philoſophorum ſcholas iam diuertendum, apud quos unguenti facilè plus reperias, quàm apud noſtrates olei: primumq; à Plutarcho fiat uerſura, in cuius libro De iis quæ philoſophis placeant, tertio, de iridis ratione ſic propemodum legimus: Eorum quæ in ſublimi fiant, quæ πάθη Græci uocant, nos dicere affectiones poſſumus, alia per hypoſtaſin, ſiue ſubſtantiam effici, cuius eſt modi imber, grando, id genus alia plura. Alia uero κατ᾽ ἔμφασιν, id eſt ex apparitione, quam primo De generatione Ariſtoteles ſymphaſin uocat. Nam & nauigantibus nobis moueri continens uidetur. Eſt ergo per emphaſim iris, quam purpuream Homerus dicit, hoc eſt πορφυρέην ἶριν. Sed & ex mythicis nonnulli habere eam tauri caput, fabulati ſunt, ac ἀναῤῥοφεῖν, id eſt exſugere abſorbereq; flumina. At quónam modo fiat iris? Viſus, inquit Plutarchus, aut per lineas efficitur rectas, aut flexas, aut refractas. Per rectas quidem, ut in aere, aut διὰ τῶν λίθων τῶν διαυγῶν, id eſt per lapides perſpicuos: tenuium ſiquidem hæc omnia ſunt partium. Per flexas lineas, in aqua: ui quippe flectitur uiſus, ob denſius aquę elementum: quæ ratio efficere creditur, ut inibi remus flexi fracti'ue ſpeciẽ præbeat: aut quia in aquam demiſſus per naturæ pellucidam raritatem enatantes remittit à ſuo corpore fluentes imagines ad ſummam aquæ planiciem, quæ inibi cõmotæ infracti ſpeciem oculis ingerunt. Tertius uidendi modus, in refractis eſt, ſicuti per ſpecula, cuiuſmodi eſt iridos affectio: humecta enim intelligenda eſt euaporatio in nubem tranſmutata: inde ſenſim in puſillas humectãteſq; aſpergines, uel (ut Græcè dicam) εἰς μικρὰς ῥανίδας νοτίζουσας. Quum ergo occaſum ſol petierit, ex aduerſo eius irin ſpectari, neceſſe eſt: quum uiſus incidens in aſpergines refringitur, ut iris fiat. Sunt autem aſpergines, οὐ χήματος μορφῆς, non figuræ forma, ἀλλὰ χρώματος, ſed coloris: habetq; primum puniceũ, aliud oſtrinum purpureum'ue, tertium cyaneum & praſinum, ſiue cæruleum & uiridem. Iridis exemplum ſuppetit in inferioribus. Si quis è regione radiorum ſolis aquam ore conceptam efflet, ac aſpergines ipſæ ἀνάκλασιν, id eſt refractionem admittant in ſolem, ibi iam effectam irin comperies. Nec minus qui ophthalmici ſunt, ita afficiuntur, ubi in lucernam intenderint aciem.

Item quæ requirantur ad iridis effectum. De quodam, qui imaginem ante ſe propriam uidebat. Cap. XXVI

Cæterum Meteororum tertio prodit Ariſtoteles, ut contingat iris requiri prædenſam nubem, ante quam altera ſit nubes roſida, quoniam in nube concipiatur iris quadam ſpeculi ſimilitudine. Roſida ſolis radium tranſmittit, denſa repercutit. Sic in ſpeculo fit per uitri perſpicuitatem & plumbi ſpiſſitudinem. Effigies corporum (inquit Albertus) naturæ ui effingi in aere poſſunt humecto, & in aqua eodem modo, quo imagines rerum ſunt in rebus. Et quia humiditas perſimilis aeris humiditati & aquæ defluit in oculum infirmũ: inde fit, ut

ſit, ut ſimilis effingatur imago quandoq; in oculi humore. Propterea ſcribit Ariſtoteles, Cuidam ex uidendi infirmitate cõtigiſſe, ut idolum ſuum aduerſa facie ipſum præcedere arbitraretur: ſed hoc (inquit) eueniebat, quòd radius uiſiuus ad ipſum repercutiebatur: adeo enim ex morbo imbecillis erat, ut ſpeculum fieret propinquus aer, nec poſſet omnino penetrare. Propterea etiam Seneca, Quidam (inquit) hoc genere ualitudinis laborant, ut ipſi ſibi uideantur occurrere, ut ubiq; imaginem ſuam cernãt. Quare? Quia infirma uis oculorum non poteſt ne proximum quidem ſibi aerem perrumpere, ſed reſiſtit. Antipheron Oretanus à quibuſdam dicitur ex Græcis, quem nominare Ariſtoteles ſuperſedit.

An lunaribus radijs effici poſſit iris. Plinius emaculatur. Cap. XXVII

IRin lunaribus radijs confici non poſſe, ueterum nonnulli ſunt opinati: credo, quia difficilis ſit obſeruatio. Ariſtoteles fieri poſſe non inficiatur, ſed luna modò plena, & ea in occaſu uel ortu poſita. Et amplius, annorum ſpatio quinquaginta bis tantum. Id quod nulla ratione dici, argumentantur eruditiores. Immo eodem anno bis uiſam nocturnam irin, experimentis probãt. Quin & in aquilone, luna in meridie conſtituta, nec utiq; plena, ſed ea phaſi, quam alibi amphicyrton docuimus appellari. In tantum fallitur Plinius, qui noctu fieri pernegat: quamuis (inquit) Ariſtoteles id probat aliquãdo uiſum. Quod tamen fatetur, non niſi triceſima luna poſſe. Irrepſit turpe mendum in Pliniana uerba: quî enim ſcribi poteſt, Triceſima luna? quum Ariſtoteles, ἐν τῇ πανσελήνῳ prodiderit: quod eſt, in plenilunio. Id autem quartadecima luna contingere, interpretantur eruditi, & perdocet ratio ipſa. Arati quoq; interpres Theon, Anaximenis recenſens opinionẽ ſuper affectione huiuſmodi: Et noctu (inquit) fieri aſtruit, ſed perraro, quoniam non ſemper ſit plenilunium. Publicam uerò Plinij lectionem ita demum tueri poſſis, ſi lunares dies non ab ea coeunte, iamq; uiſitationem faciente, ſed plena mittere in digitos ordiare. Sed contrà Macrobius Naturalium primo, Nec ſol (inquit) unquam deficit, niſi quum triceſimus lunæ dies eſt: & niſi quintodecimo curſus ſui die, neſcit luna defectum.

Rotundationis in iride ratio: item colorum. Cur Heſiodus irin dixerit πολυώνυμον ὕδωρ. Senecæ locus reſtituitur. Cap. XXVIII

PVtat quidem Ariſtoteles irin, neq; circulum eſſe, neq; ſemicirculo maiorem, ſed uel ſemicirculum, uel ſemicirculo minorem: quanquam Heſiodus maiorem intelligit. Verum rotundationis ratio duplex, tum ex ſubiecto, tum ex efficiente cauſa. Ex ſubiecto quidem, quoniam id eſt roſidus humor, qui globoſa quidem effigie eſt, ſed pyramidali. Certum enim eſt, omnia grauia deſcendere ad angulum. Porrò ex ſole quoq; luminoſus radius pyramidis exit figura, cuius ſuperior tantum arcus in ſemiglobo rotationis commemoratæ effingitur, tum etiã quia eſt ſol nubibus altior. Eſt quidem iris τρίχρως, hoc eſt colorum trium, ut inquit Ariſtoteles: quamuis eſſe quoq; quatuor poſſint. Cauſa uerò ordinis colorum eſt, quia in roſido humore portio aliqua eſt fumidi uaporis, & proinde leuioris, & ſcandentis altius. Indeq; ſuperior in iride color, rubens uiſitur, ac dicitur uinoſus & puniceus, qui fit radio tangente ſuperficiem rotunditatis nubis. Puniceum quoque apparet lucidum & album, per atrum ſi ſpectetur. Craſſum uerò aqueum reſolutum deſcendit, grauitatis natura. Proinde inferior exteriorq; color uiret. Aer autem humefactus ac ſpiſſus in meditullio eſt, ac imo cæruleus color ibidem albo intermixto. Aer autem is ſæpe uniformis eſt, & hinc tres tantum uiſuntur colores: interdum euariat, ita ut quatuor appareant. Sunt qui putent hoſce colores à quatuor trahi elementis, ut ex igni rubens ſit in ſummo, ex terra uiridis in imo, ex aere lacteus, ex aqua cæruleus. Ex colorum certè multiplicitate uidetur Heſiodus, πολυώνυμον ὕδωρ irin dixiſſe, id eſt multi nominis aquam. Cæterum, hac in parte potiſſimum Senecæ locum reſtituamus in integrum, qui fœdè interpellatus circumfertur Naturalium primo, de iridis coloribus, ſic inquit, Purpura eodem conchylio non in unum modum exit, intereſt quãtum macerata ſit, craſſius medicamentũ: arcus aquarius traxerit, ſæpius merſa ſit, & excocta, an ſemel tincta. legendum, nõ Arcus aquarius, ſed An aquatius: id quod ſenſui maximè congruit, ac uetus præfert lectio.

Obſeruationes item ſuper iride plures. Maronis locus explicatur, necnon Plauti, ac Propertij. Cap. XXIX

NOn omittendum hic ruſticanum præſagium & uulgò celebratum: ſi fuerit color rubens in albenti, ſignificari fertilitatem: cuius ratio eſt, quia color is fit ex materiæ raritate, ubi radius ſolis fortius agat. Rara autem materia facilè à ſole reſolui poteſt. Quo eueniente, non inſequi queunt pluuiæ iuges, quîs plurimum impediri fertilitas ſolet. Cæterum, hoc perpetuum non eſt. Porrò, ſunt qui Ariſtotelem ea ratione arcus tãtum duos poſſe apparere, literis autument tradidiſſe, quòd in eadem nube ac materia eadem non queat diuiſio multa fieri ſubtilium & craſſarum partium rorãtium. Sed calor fortis & minus fortis in diuerſis & diſtantibus partibus, diuiſiones facit duas, & raro plures. Probabile tamen habet Albertus, tres & aliquando plures poſſe contingere. Qui etiam putat, hyeme, ſole in meridie poſito, irides duas poſſe apparere ex oppoſito ſitu, etiam ſi rarius id contingit. Paruas utiq;, & uelut incumbentes terræ in ortu uel occaſu. Sed cur (id quod philoſophicis imbuti ſacris conſtanter aſtruunt pleriq;, etiam ſi admittit Seneca) non fit in meridie? quum tanta ſit ſolis ad aquilonem arrectio, quanta ad meridiem deiectio: qua ratione ita ibi diſtinguuntur climata, ſicut hic: quamobrẽ neceſſariò fiet in meridie quoque iris demonſtratione perſpectiua. Sed colligunt eruditi, fieri quidem, uerum à nobis non uideri. Nam nec irin uidet ferè aliquis ultra tria millia paſſuum: ueſperi autem & meridie omni tempore anni poteſt apparere iris in oppoſita nube. Illa porrò obſeruanda: irin nunquã fieri aſcendente nube, ſed ad imum uergente: illo enim modo non rorat, ſed quum defluit. Oportet item nubem à uento quieſcere, alioqui planæ non fierent partes perſpicui, nec imago ſolis in roratione concipi poſſet inquieta. Euaneſcit primo quoque tempore iris, quia generatio eius eſt in materia iam deflua. Quippe ubi primo eleuatur uapor, diu perſtat prius, quàm frigore extrudatur calidum ſurrigens, & denſetur in nubem. Vbi uerò iam nubes eſt, diu perſeuerat: nec ſtatim reſident partes, ut conuertantur in aquam. Verum ubi id obuenerit, non diu pòſt inſequitur pluuia. Quia uerò concipitur iris in portionibus aquoſæ nubis, quæ iam ad ima ferũtur, tam diu apparet, donec appluat iam, quamobrem deficit mox. Hac de cauſa uel imperiti eadem hora ingruere præſagiunt pluuiam, qua ſeſe oſtentarit iris, quæ ubi euaneſcere incipit, uertitur in pallorem, uiſunturq; in nubibus uirgæ intermixtæ deſcendentes, quia tunc defluit roratio per guttas grandiores. Quod de pluuiæ diximus præſagio, lucem infert (opinor) Virgiliano uerſiculo, Et bibit ingens arcus: Georgicon primo. Quem locum per incuriam plerique negligunt. Meminit etiam Seneca Naturalium primo: Quanquam (inquit) non eaſdem, undecunq; apparuerit, minas affert, à meridie ortus magnam uim aquarum uehet: uinci enim non poterunt uehementiſſimo ſole, tantum eſt illis uirium: ſi circa occaſum refulſit, rorabit, & leuiter impluet: ſi ab ortu, circá ue ſurrexerit, ſerena promittit. Ex ijs etiam clarius ſe aperiunt Plautini ſales ex Curculione, de anu uini uas exſiccante,

Ecce autem bibit arcus, pluet credo hercle hodie.

Item apud Elegiacum poetam legimus,

Cæruleus pluuias cur bibit arcus aquas?

An rectè dicatur, iris caua nube concipi. An iridis colores ſint ueri. Cap. XXX

QVod autem irin ſtatuunt plerique, eſſe imaginem ſolis caua nube conceptam: id uerò à nonnullis rerum naturæ peritis perſpicuè refellitur, ob incongruitatem eorum quæ contingerẽt, ſi ita detur. Nam & Poſſidonius eſſe nubem ſolis ſpeculum ſcribit, irin uerò ſolis imaginem in ſpeculo confuſam. Id ſi ita eſt, debet ſe imago illa ingerere noſtris obtutibus ex profundo nubis per tantum interſtitij, quantum ab occidente eſt ad ortum, hoc eſt, à ſole ad nubem, quæ ſpeculum dicitur ſolis. Id uerò eſſe falſum, euidens comprobat experimentum, quum ſæpius uiſatur iris longè ante nubis ſuperficiem, in qua apparet. Qui enim rerum naturam ſcrutantur ſolicitius experti ſunt: alterum iridis cornu uiſitationem facere inter obſeruãtis aciem, & montem haud ita ſeiunctum diſſitum'ue, aut propinquam

pinquàm arborem, à qua longo interuallo abſint nubes, in quibus item reſultet. Inde autem ita fieri coniectant, quòd montem arboremúe iiſdem infici coloribus, ſit obſeruatum. Quod uerò aſtruunt, ueros non eſſe iridis colores, meras eſſe nugas, fatendùm eſt, ſi peripateticos audire ſcientiſsimos uolumus. Quum enim lux, omniū ſit colorum hypoſtaſis, & ſubſtantia formalis, & conſtituat colores tinctis radiis in perſpicuo denſo: conſtat, ibi ueriſſimè ineſſe colores, ubi eiuſmodi lux tingit̃ in perſpicuo aeris humidi, uel rorationis deſcendentis: eo nanq; modo, iris colores cōcipit: & ideo ueri ſunt cenſendi, tanto naturæ artificio, ut eos (ſicuti diximus) conſequi nulla queat ars, quum tranſitus internoſci haud poſſit, qui in ſequentem uertantur, nullo medio; ſicuti Boethius adnotauit in Muſicis item contingere. Ex quo rectè Ouidius,

Qualis ab imbre ſolet, percuſsis ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curuamine cœlum,
In quo diuerſi niteant quum mille colores,
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.

Quod uerò ingerunt Pythagorici, ideo non uideri colores ueros, quòd non permaneant diu, uaniſſimum eſſe aiunt. Id enim obuenire, certiſſimū eſt ſubiecti ratione, quod in dilapſu eſt conſtitutum. Alioqui colligemus, ueriorem uideri hominem uitæ diuturnioris eo, qui commoritur ſtatim productus in lucem, quod quis non uideat eſſe abſurdiſſimum?

An ex iride odor accedat uel terræ uel arboribus. In oriente cur odoratiora conſurgant. De aſpalatho, & rhamno. Cap. XXXI

SEd & parte hac ſciendum illud quoq;, ueteribus ferè creditum: terrā halitum quendam præſuauē emittere ex eo loco, in quem cæleſtis arcus decubuerit. Id ne quis fingi à me putet, uerba eminentiſſimi auctoris ex libro Naturalis hiſtoriæ decimoſeptimo ſubnectā: Quòd ſi (inquit) admonendi ſumus, qualis ſit terræ odor ille, qui quærit̃: contingit ſæpe etiā quieſcente ea, ſub occaſu ſolis, in quo loco cæleſtis arcus decubuerit capitib. ſuis. Et quū à ſiccitate continua immaduerit imbre, tūc emittit halitū illum ſuum diuinū ex ſole conceptum, cui comparari ſuauitas nulla poſſit. Cæterum, ſcitu item digniſsimū eſt, quod eminentiſsimus philoſophus ſuper iis eſt commentatus: Terra (inquit) quum feruet atq; inuritur, quod ædiderit principio, bene olet. Etenim, quæ parcè humido quendam in modum recaluerint, odorata redduntur, humor enim calore cōcoqui poteſt. Hinc quæ ad Orientem ſpectant, odoratiora exſurgunt. Irin uerò efficere hoc putant, quoniam ſine aqua effici nunquam poteſt. Quum uerò materies immaduerit, caloreq; interiori concoxerit, reſpirare iam incipit, uaporemq; interius conceptum emittit. Nec uerò aquam nimiam acceſsiſſe oportet: eluit enim, atque extinguit calorem ab igne iniectum. Quæ autem poſt arcum eueniunt, ſemper ferè mediocres ſunt. Hæc qui non ſuſpicantur, quum cauſam nullam reperirent inſignem, iridi effectum contribuerunt. Quod uerò alibi Plinius ſcribit: In quocunq; frutice curuetur arcus cæleſtis, eandem quæcunq; ſit aſpalatho, ſuauitatem odoris exiſtere: ſed in aſpalatho inenarrabilem quandam. Ex eodem ita compertum nobis Ariſtotele eſt, nec omnes arbores, nec ſemper aliquas odorem ita acquirere, palàm eſſe. Sæpe enim arcum cæleſtem conſtitiſſe, nec tamen arbores odoris ſpiraſſe quicquā, quod ſenſum mouere poſſet. Cauſa uerò ad arcum per accidens referenda eſt. Præſertim ſi arcus ipſe nulla eſt natura, quę fixa & permanens ſit. Sed obtutus tantum refringendi affectio & apparitio. Prouenit autem odoris affectus ille, non qualitercunq; ſe materies habeat. Neq; enim in uiridi, neq; in arida, ſed in exuſta poſt aquam quæ arcui ſuperuenerit, certam reddi ſuauitatem odoris, paſtores referunt, præcipuè ubi aſpalathus, aut etiam rhamnus eſt, aut id genus alia, quorū flos ſuauiter oleat. Illud de rhamno obiter adnotarim libens, ab Græcis præcipuè poetis ἀλεξίθηρον dici, non modò quia reptilium morſus alleuet, uerum quòd aduerſum phantaſmata ſit amuletum præſtantiſsimum. Quo argumento, in parentationibus ante fores appendebatur. Meminit eius uel Euphorion, ἀλεξίκακον φύν ῥάμνον: nec tacuit Sophron.

Iridis notiones aliquot. Radix marica. De melino colore, & giluo. Quid meline, melinophagos, melothra. κυανίζειν quid. Iris pro arcu, unde dicatur. Aquariũ dici de iride. De arquato morbo nonnihil. Cap. XXXII

VErum ut in grammaticorum etiam diuertamus hortulos, quando & ibi dij ſunt: ne quis protinus obijciat, ollas oſtentari à nobis, ſciendũ eſt, Iridis nomine nonnunquam placentæ intelligi ſpeciem, ſed & lapides criſtallini generis: & aromaticã item herbam, quæ à Romanis dicatur radix marica, ab alijs etiam conſecratrix, ab Aegyptijs uerò nar. Eius etiam commeminit Plinius: ſed (ut auctor eſt Dioſcorides) à ſimilitudine cæleſtis iridis appellatio ducta. Flores enim habet mira diſtinctos uarietate, tum enim pallent aut albent, tum melinum præferunt colorem, quem luteũ interpretantur: quod ex Plinio euidentiſſimum, ac Dioſcoride. Qui ſorba, id eſt ὄα, dicit μηλίζοντα, id eſt colorem præferentia luteum. Apud Athenæum, Epheſiorum ſatrapes dicũtur fuiſſe melini & purpurei: ſunt autem eo nomine tunicæ. Quamuis etiam à Melo inſula pro candido accipiatur Plinio, Plutarcho, cæteris. Nec ignoro Seruiũ Georgicôn tertio, giluum colorem melinum interpretari. Giluum uerò ſunt, qui ex Palladio cinericium accipiant. Virgilius,

Glaucíq; color deterrimus albis,
Et giluo.

Melinen ſunt qui pannicum interpretantur, quod & elymon dicunt, ut ſeptimo περὶ φυτῶν Theophraſtus, ab elymo ſeiungit melinen: ſicuti καὶ ἀπὸ τοῦ κέγχρου, id eſt à milio. Proinde ſunt quibus placeat leguminis ita nuncupari genus, quod fœminino enuntiarint genere Sophocles, Herodotus hiſtoria tertia, Xenophon: ſed poſtremus, melinos item: qui & ἀναβάσεως primo, in Cilicia fuiſſe campum, prodit: qui ſeſamum, melinum, milium, triticum ubertim ferret, ac hordeum. Melinen pro piſo accipit Valla. Melinophagos dici ex Thracibus quoſdam, lectione obſeruatum hiſtorica eſt. Melothra uerò, id eſt μήλωθρα, colorum ſpecies ſunt, concinnandæ faciei peraccõmodę. Verum ad iridem redeo. In ea uiſuntur ex floribus alij purpureo nitore, alij cyaneo, hoc eſt Veneto: cuiuſmodi Græci dicunt ἄνθη κυανίζοντα. Eſt & fluminis nomen Iris, ut apud Apollonium, ποταμὸν ἐγχίῤῥοον ἶριν. Quum pro arcu accipitur, trahitur à uerbo εἴρειν, quod dicere interpretamur: ſicuti in Cratylo comprobat Plato: quoniam in iride præſagia cõcipiantur hyemis uel ſerenitatis futuræ: non quia ſerenitatem iris faciat, ſed quoniam eius cauſa, eſt item ſerenitatis interdum cauſa. Eſt & pupillam ambiẽs circulus nomine eodem. Sed de eo affatim alibi. Inueni etiam, qui irin ſignare philoſophiam autument. Iam huic capiti coronidem fueram impacturus, quum Arati uenit in mentem prodentis, Irin geminam eſſe pluuiarum euidens prognoſticum, eo uerſiculo,

ἢ διδύμη ζώσῃ διὰ μέγαν οὐρανὸν ἶρις.

Confirmat & illius interpres Theon: Quum (inquit) multa fuerit nubium conſtipatio, ex priore iride altera fit circumſcriptione conſimili, imbrem portendens plurimum. Nec illud prætermiſerim, quod eſt ab Heſiodi interprete adnotatum: irin dici quoque τὸν φραστικὸν λόγον, ab εἴρω, quod eſt dico (uti prænotauimus) uidentes enim admirantesq; orationem proferimus. Irin poſtremò à Seneca dici aquariũ, adnotaſſe uidemur, à uirore qui in iride uiſitur. Arquatum dici morbum regiũ, contendũt grammatici: de quo eſt illud Hieronymi notiſsimũ, ille putrefactus morbo regio cadaueri ſuperuiuit ſuo. Sed comprimam ſtilum, ne ab erudita iridis diſſertatione exorſi, turpiter atrum deſinamus in piſcem: & ſuccinat aliquis, κέπφος ὠδίνει, parturit larus.

CAMILLI

CAMILLI RICHERII RHODIGINI IN LIBROS LECTIONUM antiquarum doctiſsimi Lodouici Cælij patrui, ad clariſſimum ſacrarum literarum doctorem, fratrem Sebaſtianum Delium Durantinum,

Præfatio uigeſimatertia.

POſtea quàm grauiſſimis iudicijs ſtudioſorum publici boni uiſum eſt, Lodouici Cælij Rhodigini patrui mei excultum Lectionum antiquarum opus imprimendum eſſe, cenſui facturum me operæ pretium, ſi operis, tibi Sebaſtiane, qui bonas literas profiteris, partem dicauero: noui te harum elucubrationum ſemper fuiſſe ſtudioſiſſimum, huiuſmodiꝗ opus miris ſemper laudibus extuliſſe. Iudicium tuum minimè ſpernandum duco. Vir etenim es & doctrina & religione præclarus. Sed quo plenius præcellens tua magnitudo ſtudioſis omnibus innoteſcat, diuiſio illa ſummmis approbata ingenijs in primis nobis occurrit, Bonos ſtudioſosꝗ tribus effici, natura, more, ratione. Etenim naſci primò oportet, ceu hominem, & non aliud animal. Neceſſaria deinde inſtitutio, quam ſubſequitur ratio. Animalia nanque muta, rationis expertia plurimum naturam ſubſequuntur. Aſt genus humanum, quod rationalis naturæ gradum habet poſtremum, artibus uiuit & ratione. Proinde, quum te optima conciperet mater, ita tibi ex puriſſimis ſeminibus uidetur corpus attemperatum, ut diuiniori animę organum eſſet exquiſitiſſimum, non (ut plerunque) impedimentum. Quod ita eſſe, ſtatim tu natus (ut audio) abundè patefeciſti. Nam ingenijs noſtris quum ſemina ſint innata uirtutum, quæ ſi adoleuerint, ipſa nos ad uitam beatam natura perducit, non tu quidem malis moribus opinionibusꝗ deprauatis illuceſcentes huiuſmodi igniculos extinxiſti. Sed enim primum illud propoſitum eſt officium, ut te in naturæ ſtatu conſeruares: deinde ea teneres, quæ ſecundum naturam ſunt, pelleresꝗ contraria. Siquidem eam morum dexteritatem, eam comitatem ac affabilitatem in te perſpicimus, quam in uiro probo deſideramus. Ob id Seraphicum ordinem & patriam tuam Durantinam illuſtras, hoſtiam te ipſum producens: propriam animam, quaſi quoddam dei uiuentis ſimulacrũ ædificaſti: templum quoꝗ conſtruxiſti, quum diuiniſſimam mentem tuam & intellectum ita paraſti, ut diuinam lucem facilè poſſet recipere. Ergo undecunꝗ optimus, undecunꝗ ſummus à me coleris & obſeruaris. Te igitur præſide prodeat hic Vigeſimustertius patrui mei eruditiſſimi uiri elucubrationum labor, quem tibi dicandum duximus, ob uitæ integritatem, utꝗ Camillum tuum mancipatum tibi certiſſimum ſcias.

Vale, & (quod facis) nos dilige, quando & ipſi te plurimum diligimus.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI VICESIMVSTERTIVS.

Super Phrygij ac Pieriæ amore adnotata paucula, deq; indidem nata parœmia. Cataphryges hæretici. Caput I

PYTHEN genere perilluſtrem tradunt hiſtorici celeberrimi, uxorem duxiſſe Iapigyam, exq; eo matrimonio natam illi filiam Pieriam nomine. Erat prope iuge bellum Myuntijs aduerſus Mileſios, ſed non ἀκήρυκτον, id eſt citra caduceatoris officium: quippe ſtatis temporibus patiebantur Mileſii illorum mulieres ad ſe rei diuinæ cauſa commeare. Qui mos eſt in terra Græcia diu ſeruatus: nam Spartani & Meſſenij pacati quandoq; ob quædam ſacra, etiam uirgines mutuo mittebant: quumq; Laconum uirgines quinquaginta uiolare Meſſenij forent adorti, in numeroſa adeo turba ad ſtuprum nulla conſenſit, ſed & Locridas uirgines quotannis Ilium mitti ſolitas legimus rei diuinæ cauſa. In quo mirum illud, annis mille non compertam, quæ pudicitiæ labeculam ſentiret. Sed ad inſtitutum redeo. Inter eos qui Myuntem incolerent, erat hic quem diximus, Pythes: eius uxor cum filia, Dianæ celebritatem ut obiret, quam uocant Neleida, Miletum perrexit. Ibi tum Phrygius ex Nelei liberis natu maior, Pieriam conſpicatus, eiusq; forma incenſus, amare uehemẽter puellam cœpit: quiq; eſt amantium affectus, cupiens illi gratificari, inſtitit quærere, quid nam ei iucundiſſimum à ſe poſſet præſtari. Prudens puella, & (quod in uiris rariſſimum inuenias) etiam pia, id uerò ſibi omnium longè gratiſſimum reſpondit fore, ſi daret operam, ut quàm ſæpiſſimè multiſq; comitibus Miletum conueniendi poteſtas fieret. Animaduertit Phrygius, nil futurum Pieriæ gratius pace. Proinde Mileſiis in concionem euocatis, confeſtim de finiendo cum Myuntijs bello, deq; ineunda cum eiſdem amicitia, uerba facit: placet res omnibus, componitur pax. Inde euentu tam felici, tamq; iucundis exorſo initijs, apud utrunq; populum Pieriæ nomen celebre fuit: adeo ut mulieribus abierit in adagium res, ut in uotis illarum id eſſet antiquiſſimum, Sic ſe amari uelle, ueluti Pieriam Phrygius adamaſſet. Cataphrygas de regionis nomine hæreticos apud Hieronymum legimus: ſed ad Phrygium nihil.

Amor, cur apud Platonicos dicatur dæmon: & cur admirandus. Amoris principium quale ſit. Cap. II

QVia uerò in amorem uolentes incidimus, etiam ſi nõ me fallit, alíubi nos eſſe de ea re commentatos, ſuccurrit nunc, aliqua item ex Platonicorũ arcanis promamus in hoc album; præſertim quum ſciamus, Phædrum Platonicum laudibus amorem grauioribus efferre adortũ, pronuntiaſſe, Magnum uideri dæmona. Siquidem amatorius ordo, ut Platonicus docuit Proclus, cauſa conuerſionis eſt rebus omnibus ad diuinam pulchritudinem atq; formam, ſequentia omnia ad illam reuocans, eiq; connectens, connexaq; confirmans replenſq;, dum diuini luminis profluentes inde dotes per omnia radiant. Quippe medium replet ubiq; inter illa quæ appetunt & quæ appetuntur. Ipſum quidem quod eſt amandum, gradum ſibi uendicat primum. Amans autem gradum tertium ab amato. Amor deniq; uſurpat inter utrunq; mediũ, implens meliore deterius. Dicitur quidem & admirandus, quando id amat unuſquiſq;, cuius admiratur pulchritudinem. Ac dij quidem, ſiue (ut Chriſtianè loquamur) ultramundani ſpiritus, & aſtra matutina diuinũ amant decorem. Corpoream uerò etiam gratiam homines, quæ ſit tamen ad ſuperemi nentem ac inenarrabilem illam gradus unus, qui & primus. Nam (ut docuit ſcienter Plotinus) ſi quis amatorij affectus principium ponat, antiquam ipſius pulchri inſitam animis appetitionem, cognitionem, notionem, & quandam ſine rationis actu cognationis

tionis perceptionem. Is à ueritate cauſæ (ut arbitror) non aberrabit. Nempe quod turpe eſt, id naturæ eſt deoq; contrarium. Natura enim ſpectans pulchrum agit: ſpectat autem determinatum: quod quidem in boni ordine collocatur. Indeterminatū uerò turpe eſt, ordinisq; contrarij: quin in amoribus Veneream appetentes mixtionem, in pulchro quodam procreare percupiunt. Penes illos uerò, qui ab hoc pulchro in ſuperni pulchri reminiſcentiam reuocantur: pulchrum hoc, uelut imago diligitur. At penes illos qui minimè recordantur, ob affectionis ignorantiam, noſtra hæc uera creditur pulchritudo. Ac ſi temperati ſint, inita cum hoc pulchro familiaritas uitio caret, lapſus uerò intemperantium in Veneream mixtionem eſt peccatum. Hinc apud eundem Platonem improbat uehemēter Pauſanias, ſi quis generationis auidior cōtemplationem deſerat, aut generationem præter modum cum fœminis, uel contra naturæ ordinem cum maſculis proſequatur, aut formam corporis pulchritudini animi præferat.

Venus duplex quæ ſit: deq; amore gemino. Vraniam Venerem qui adorti colere primi ſint. Malum punicam in Cypro à Venere ſatam primo. Mitra Venus. Quibus dijs non prolibaretur uino. Nephalia ſacra. Nephalia ligna. Thymum unde. Cap. III

QVia uerò humanis animis gemina ineſt uis (habemus enim & intelligendi & generandi potentiam) uires haſce duas eſſe in nobis Venerem duplicem, deprehendere Platonici ſcientiſsimi, quas & amores gemini comitent̃. Equidem ubi humana ſpecies uenuſtius concinnata ingerit ſeſe nobis, mens noſtra, quam eſſe in nobis Venerem unam ſtatuimus, et quidem ſuperiorē, eam tanquam diuini decoris imaginem, amplexatur & ſuſpicit, perq; huius quādoq; ueſtigia ad illud arrepit, ſtruitq; gradum. Generandi uerò facultas, quæ altera dicitur Venus, pulchritudinis illecta radijs ac permulcta, formam illi perſimilem geſtit effingere. Quamobrem utrobiq; amorem recognoſcimus. Sed contemplatur unus, generare alter cupit, atq; expingere, quod decentiſſimum animaduertit. Amor uterq; honeſtus, ac probandus, ſi modò fidei non confringas teſſeram, quando uterq; diuinam cōſectatur imaginem. Nec me fallit, eruditos in mente diuina conſtituiſſe Venerem primam, cuius quidem mentis eſſentiam uocant Saturnum, uitam Iouem, intelligentiam Venerem. Alteram uerò in mundi anima, quæ ut ſuperna percipit, dicatur & ipſa Saturnus: ut cœlorum motricem habet potentiā, Iupiter: ut inferiora generat, Venus. Natam ſine matre priorem illam, ſine materia Plotinus interpretatur. Cælum uerò patrem, deum intelligunt ſummatem. Secundam Venerem ex Ioue natam tradunt & Dione, quod eſt ex potentia, qua ſphæræ perpetua rotantur uertigine. Matrem Dionem materiæ commercium intelligi uolunt. Vtranq; Venerem comes affectatur amor. Mentis quippe diuinæ intelligentia inſito rapitur amore ad dei pulchritudinem percipiendam. In mundi anima prolicit item amor ad pulchritudinem eandem in corporum ſerie effingendam. Hæc uerò ſignificare Plotinus agnoſcitur, quum Platonis ſentētia duplicem eſſe Venerem dicit: alteram quidem cæleſtem, cæli ſtirpem aſſeuerans: alteram uerò ex Ioue prognatam & Dione, humanorum cōiugiorum ducem, hæc ipſa comminus attingentem. At illam ſine matre, & ante coniugia, quoniam nuptiæ in cælo non fiant. Hæc de Venere gemina & amoribus totidem, habui quæ dicerem, ex profundiore quàm uel ſciat uel ſuſpicetur pullatus circulus, proruta doctrina, ne quis ſuperfluò conari Platonem arbitretur, dum tanto ſtudio in amoris laudes fertur, perinde ac ſit Corcyreum flagellum. Ex Pauſaniæ uerò monumentis non negligendum illud utiq;: Aſſyrios omnium primos Vraniam Venerem adortos colere. Quos ſint inſequuti in Cypro Paphij, & ad Aſcalonem Phœnices, à quibus didicerint mox Cytherij. Sed & Athenis Vraniæ Veneri fuiſſe ſurrectum templum, idem comprobat Pauſanias. Superiora Herodoti comprobantur monumentis in integris codicibus libro primo, ubi adiectum & illud comperias: Scythis, qui templum in Aſcalone expilarūt, ira numinis cum poſteritate omni fœmineum morbum eſſe immiſſum: quo argumento Euares ſint appellati: indicat id uerbum *ἐναγέστους*, id eſt execrabiles. Scribit tamen auctor idem, quod nec in Latino reperias, Venerem ab Aſſyrijs dici Mylittam, ab Arabibus Alyttam, à Perſis Mitram

tram. Hiſtoria tertia idem prodit Herodotus, Arabas Dionyſium modò & Vraniam deos putare. Scitu uerò dignum: Athenis ſacra Veneri Vraniæ celebrari conſueſſe nephalia, hoc eſt citra uinum, ſicuti Mnemoſynæ, Muſis, Auroræ, ſoli, lunæ, nymphis: quin Dionyſio item ac Erechthei filiabus, ut prodidit Philochorus. Sunt uero & nephalia quoque, ligna quæ uitiginea non ſunt, aut etiã ficulnea, ſicuti autem adiecit idem Philochorus, thymi lignum propriè nephalium uocatur, quo uſi primũ in ſacris igne factis ueteres feruntur: unde & thymo conciliatum nomen, παρὰ τὴν θυμίασιν καὶ τὴν θυίαν. Venerem omnium principem malum punicam in Cypro ſeuiſſe, traditum ab mythicis ſcio.

Cur amor heros dicatur, item eros: necnon amoris commendatio. De amicitia quæpiam haud exculcata: item Cratero, & Hepheſtione. Cap. IIII

VErum ut à campi puluere & à palo (quod dicitur) ad tabernaculi umbracula, hoc eſt ad leuiora multo reclinemus, ſcribit Plotinus: Amorem heroa dici, forte quoniam ἀπὸ ὁράσεως, hoc eſt à uiſione, ſubſtantiam habet: quando & amor, qui affectio eſt, ab hoc habet inſtinctũ. Amorem porrò, Græci ἔρωτα uocant: quia (ut Plato inquit) εἰσρεῖ, hoc eſt influit, extrinſecus per oculos. Quamuis etiam in Phædro, ἀπὸ τῆς ῥώμης, id eſt à robore ac uehementia, dici erota Socrates putet. In quo libro & illud inuenias, quoſdam tradidiſſe, Amorem dici à mortalibus ἔρωτα, uolatilem: ab immortalibus autem, πτέρωτα, id eſt alatũ quendam, propter uolandi neceſſitatem. In Sympoſio Socrates aſſerit, ſe nihil præter amatoria ſcire. Phædrus uerò maximorum bonorum cauſam eſſe amorem, pronũtiat: nec ſe inuenire, quid melius accidere poſſit adoleſcẽti, quàm optimus amator: aut amatori, quàm amatus optimus. Et eſſe quidem duo, quæ à pueritia per omnem uitam ducere illum debeant: in rebus turpibus, uerecundiam: honeſtis, ſtudium. Hæc autem nobis neque diuitiæ, neque honores præſtare citius poſſunt ac melius, quàm amor: neque abſque his duobus, aut ciuitas unquam, aut priuatus, præclarum aliquid & magnificum perficere poterit. Nec ullus adeo ignauus eſt, quem amor nõ inflammet ad uirtutem, diuinumque reddat, ut uiro fortiſsimo par euadat. Nam quod Homerus inquit, uim furoremque à deo quibuſdam heroum inſpiratum, hoc amor amantibus efficit: quin etiam pro altero mori, amantes ſoli eligunt: nec uiri tantum, ſed mulieres quoque. De amicitia uerò hic illud ex Platonicis item ſubijciamus ſcholis: amicos cenſeri eos præcipuè, qui ſtudio cõpari ad uirtutem contendant, ſtudioque mutuo ad procinctum feſtinẽt, ac animi cultum: hic autem uirtute conſtat ſola. Virtus uerò, non aliud quàm ſapientia eſt: ſapientia, diuinorum cognitio creditur, quam ſanè lux nobis diuina exuberans, latius infundit. Proinde ſic collige: Cultum animi, Dei ipſius eſſe cultum: amicitiam uerò, quum duorum conſenſu ad capeſſendum animi cultum connitat, nil eſſe aliud omnino, quàm duorum animorum ſummam euigilatamque in deo colendo concordiam. Vnde trium cooritur beneuolentia, quando hominib. duobus ita affectis tertius accedit amator, deus, qui amicitiæ indiſſolubilis eſt nodus cuſtosque perpetuus. Quæ ſanè ratio admiranda Zoroaſtri ueterum theologorum principi, Arimaſpem conciliauit, Aeſculapium Mercurio, Orpheo Muſæum, Pythagoræ Aglaophemum, Platoni Dionem prius, mox & Xenocratem: qui omnes numine illuſtrante, opere uno, ad metam unam tanquam eodem calle ad eundem itineris feſtinarunt terminum. Addamus id amplius, cæleſtium rerum ſtudioſos arbitrari, mutuam inde beneuolentiam conflari: quum in geneſi, luminum (id eſt ſolis & lunæ) fuerit commutatio: ut ſi, me in uitalem prodeunte lucem, ſolem geſtarit Aries, lunam Sagittarius: te uerò, ſolem Sagittarius, Aries lunam. Aut quibus idem ſignum uel haud abſimile, idemque planeta ſimiliſue aſcenderit: aut Orientis angulum benigniores conſpexerint planetæ: aut in eadem natiuitatis domo Venus, eodemque fuerit gradu conſtituta. Ex Platonica uerò ſchola eſt, ſi dæmon compar acceſſerit uitæ ductor. Adijciunt naturæ periti cõſtitutionis ſimilitudinem, educationis, eruditionis, conſuetudinis, ac denique conſilij. Dignum ſcitu, de Cratero & Hepheſtione amicis interioribus, ita ſanxiſſe Alexandrum, uti illum diceret φιλοβασιλέα, hunc autem φιλαλέξανδρον.

Semira-

Semiramidis ſepulchrum. Auaritiæ ſuggillatio, cum Philippi apophthegmate. Item plura de Semiramide. Quæ ſit Derceto, ſeu Atergatis: item Aſtarte. Piſcium cæleſtium hiſtoria. Chelidonia. Aſtures aues, & falcones. Quę dicantur manica, mannos, mannophoros, manni, burdi, burdones, maniacia. Gatis regina. Hieronymi ad Pammachium locus reſtituitur. Agron Nini filius. Caput V

SEmiramidem Orientis reginam, & mulierum omnium quarum ex hiſtoria ad nos perlata notitia eſt, longè celeberrimam: quamq; cum Cyro præcipue admiratus Alexander fertur, quòd in illis magnitudo animi, & rerum claritas plurima emicuiſſet, legimus: quum ſibi iam magno natu monumētum in quo perfuncta humanis reconderetur, ſtrueret, inſcriptionem eiuſmodi exſculpendam curaſſe: Quicūq; ex regibus pecuniæ inopiam ſenſerit, conditorio recluſo ſumat inde quicquid uiſum fuerit. Id quum perlegiſſet Darius, ut qui auri foret auidior, ſepulchrum iuſſit recludi, ſed in eo pecuniam quidem inuenit nullam: in eas autem incidit literas, Εἰ μὴ κακὸς ἦσθ' ἀνὴρ, καὶ χρημάτων ἄπληστος, οὐκ ἂν νεκρῶν θήκας ἐκίνεις. quod eſt Ni malus uir fores, & pecunia prorſum inexplebilis, non utique mortuorum loculos moueres. exprobatione lepida in ſacram auri famem, ut eminentiſſimi auctores dixere. Quæ dum uetita ſcrutatur, per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes, dum ipſa ſibi uidetur inops: dum recondere geſtit, quo non perfruatur, ſed cuſtodiat: ſæpe conatu excidens, ridiculam ſe præbet, rediens inanis, renudata modo auiditate, in immenſum uela pandente: etiam ſi nunquam non auſtrum percellat, & operam ludat, ſi naturæ pomœria anguſti ſunt ambitus, quibus facilè paria neceſſitatibus facere ualemus. Sed efferatam hanc habendi cupiditatem amarius repercuſſit Philippus quoque, auarum nactus medicum, & indeſinenter efflagitantem. Pars eſt in corpore, qua collo adnectitur pectus: ea dicitur Græca uoce κλεὶς, id eſt clauis. Fortè prælio quodam conuulneratus eo loci fuerat Philippus, curabaturq;, ut aſſolet. Qui eo fungebatur munere, quum expleri muneribus non uideretur, inſuſurrauit Imperator, λάμβανε, ὅσα βούλει, τὴν γὰρ κλεῖν ἔχεις. cape (inquit) quantumlibet, quando clauem habes. Sed ne prorſum feramur παρὰ μέλος (quod aiunt) id eſt extra cantilenam: Semiramidem deæ cuiuſdam Dercetus fuiſſe filiam, fabuloſa prodit hiſtoria. Eius templum fuerat ad Aſcalonem Syrię ciuitatem, apud ſtagnum piſcibus plenum. Eandem Plinius prodigioſam uocat Atergatin, quòd eſſet facie hominis, at corporis reliqua in piſcem deſinerent. Ferunt, Venerem factam deæ illi obuiam quandoq;, adoleſcentis ſpecioſi amorem iniecisse, cui permixta Derceto filiam conceperit, quam pudore ducta mater, in deſertis locis ubi aues forent plurimæ, expoſuerit: quæ connutrita puella, cauſam etiam nomini fecerint: quippe Syrorū lingua, ſemiramis auitium ſignat. At enim dolore percita Derceto ex facti turpitudine, in lacum ſe præcipitem dedit, deformataq; in piſcem eſt: quo nomine, piſciūq; abſtinētia ſanctiſſime à populis illis colebatur. Et hinc Atergatis quoque nuncupata, quoniam illarum gentium uocabulis, ater priuationem dicat, & gatis piſcem. Nam & libro ſextodecimo Strabo auctor eſt, Atergatin à Barbaris dici, quæ ſit Athara, quamq; Cteſias uocarit Derceto. Et Cornutus eandem cum Rhea eſſe putat. Lego præterea, Aſſyrios deo quem ſummū maximumq; uenerantur, Adad nomen dediſſe: cuius interpretatio nominis eſt Vnus, qui non alius ferè ſit, quàm ſol. Subſungunt, eidem deam nomine Atergatin, quam eſſe terram opinantur. Omnem uerò poteſtatem duobus his attribuunt. Sunt qui putent, Dercen Veneris filiam in mare prolapſam, à piſcibus in cælū mox tralatis fuiſſe ſeruatam: quo nomine, Syros in menſam piſces non admittere, ut ſcribit Theon. Piſcem uerò Boreum hirundinis præferre caput, proptereaq; ab Chaldæis piſcem nuncupari Chelidoniam. In huius autem ac notiij meditullio ſydus conuiſitur, quod οὐραῖον uocant δεσμὸν, id eſt caudariū uinculum. Extat autem apud Tarſenſem Antipatrum in commentario De ſuperſtitione, fuiſſe qui traderent, Gatida Syrorum reginam opſophagon, id eſt gulæ mancipatā eatenus, ut per edictum denuntiaret, ne quis ἄτερ γατίδος, id eſt ſine gatide piſcitio ueſceretur. Per inſcitiam uerò pleroſque eandem dicere Atergatin, & abſtinere piſculentis.

Reginam tamen Atergatin agnoſcit Mnaſeas immitem, quæ piſcibus abſtinere iuſſerit reliquos, quoniam eo cibo ipſa inſigniter caperetur. Hanc à Mopſo Lydo in mare præcipitatam Xanthus ſcribit, cum Ichthye filio, & à piſcibus deuoratam. Nec me fallit, Aſtarten quoque fuiſſe in Syria deam, ut Aelianus auctor eſt, ac in Apologetico Tertullianus. Sed eam eſſe Venerem quartā, quę Adonidi nupſerit, manifeſtum Marcus Tullius facit, De deorum natura tertio. Qua in re addubitaſſe uirum in literis clarum, admiratione non caret. Sciendum tamen, Auguſtinum in libro Iudicum, Aſtarten non aliam putaſſe, quàm Iunonem. Aſtures autem uulgò notæ aues ſunt, ſic nuncupatæ Firmico Matheſeos quinto, qui & falcones non reticet. Porrò inueni in Græcorum ueteribus memorijs, Semiramidem poſtea quàm Nini uxor ſit facta, ſic illum deſpexiſſe, ut extentis ab eo precibus contenderit, uel diem modò unum in regia ſella ſedere permitteret, diademate cultam, obeuntemq; regium munus iuri dicundo ſanciendoq;, quæ uiderentur. Quum adnuiſſet Ninus, omnesq; dicto audientes eſſe imperaſſet, perinde ac ſibi: tum illa ſatellitum ingenia & promptitudinem periclitans, moderatè admodum initio uti imperio eſt uiſa: Vt uerò nil omnino aduerſantes eſt conſpicata, ac ſtrenuè quæ forent iniuncta perſequentes, mox comprehendi Ninum iuſſit, ac in uincula conijci, atq; inde interimi. Semiramidis item honeſta Plutarcho mentio eſt: Præclara (inquit) cenſentur in Aſſyria Semiramidis facinora: magna item in Aegypto Seſoſtris. At Phryges, uel nunc illuſtria admirandaq; Manica nuncupant, ob Manin ipſorum regem uetuſtiſſimum bonitate, ac potentia perinſignem. Eum uerò à quibuſdam etiam Maſdem uocari. Dicitur & mannos, colli ornamentum: unde mannophori nuncupantur maniacia habentes, id eſt aurea peritrachelia. Apud Galenum manotica legimus alimmata, quibus intelligūtur, quæ litu rarefaciendi uim habent: ſicuti addenſantia, dici pycnotica ualent: nam πύκνωσις & μάνωσις, contrariæ intelliguntur affectiones. Mannos item, ſeu mannulos, ut eſt apud Martialem, equos dicūt haud ita magnos ac præmites, uulgus (uti ſcribit Porphyrio) burdos uocabat. Hinc reſtitui poteſt Hieronymi locus ad Pammachiū, Vbi feruentes uideris buricos mannos: legendum, feruentes mannos. nam burdos, ueluti interpretamentum ab ſciolo quopiam ſuperadditum per imperitiam mox contextui eſt inſertum: nec in omnibus codicibus id agnoſcitur uerbum. Burdones dici uidentur quoq; ab Iureconſulto, Digeſtorum triceſimo ſecundo, ac De legatis tertio. De Semiramide nouimus & illud, Ab ea inſtitutum morem, ut uiris dominarentur uxores in Aſia. Quam conſuetudinem, Alexandro res ibi gerente, ſeruatam etiamnum, exploratiſſimum eſt. Sunt qui ab eadem comperta primum metalla prodant. Cæterum, ipſa hæc tam celebris, tamq; omnium laudata calculis, libidine efferata in ſæuitiem quoq; dilapſa fertur: nam quum à uiri obitu in concubitum ſibi ex militibus deligeret, appeteretq; qui in caſtris forma præſtarent, omnes poſtea immaniter atq; efferatè contrucidabat. Demum à filio Nino interemptam, produnt aliqui, quum eius quoque congreſſum appetijſſet. Diodorus à fabulis ſuis non recedens, quum præfectis omnibus, ut filio audientes dicto forent, iniunxiſſet, euanuiſſe comminiſcitur, atq; ex oraculo ad deos abijſſe. Sunt ex Græcis, qui Nini filium in agris natum, putent Agrona nuncupatum.

Quæ ſint ſeptem orbis terræ celebrata ſpectacula: quamq; in ijs euariet hiſtoria. Capitolinus Iupiter, qui Coryphæus. Diana Coryphæa. Interim de Serapeo Alexandriæ. Pyramides cur dicantur. Cap. VI

SEd enim quia eiuſdem fœminæ opus fuiſſe narratur, mirabilis obeliſcus, longitudine centum & quinquaginta pedum, latitudine uerò ſpiſſitudineq; quatuor & uiginti, ex Armeniorum montibus lapide exciſo: qui ob rei excellentiam uia nobiliſſima Babylone excitatus, inter ſeptem miranda connumeratur, non ineptè fecerimus: quoniā bibliotaphi non ſumus, & promos illos ſordidos ac tenaces auerſamur, quibus condum agere, in ſumma uotorum eſt: ſi quæ de ſeptem illis orbis terræ celebratis miraculis, etiam ſi otioſis parte plurima, inertibusq;, compertius ſunt adnotata nobis, huic potiſsimū parti ſuppinxerimus. Ergo in eum uenit ordinem, Dianæ in primis Epheſiæ templum: inde Mauſo-

læum, hoc eſt Mauſoli ſepulchrum: coloſſus ſolis apud Rhodios: Iouis Olympici ſimulacrum, quod Phidias fecit ex ebore: muri Babylonis, quos item excitarit regina Semiramis: pyramides in Aegypto, ipſe hic (de quo diximus) obeliſcus. Cæterum, ſtudioſi amplius commonendi, ex ueteribus non omnes eadem ſenſiſſe: nam ex ijs quæ recenſuimus, aliquo expuncto, ſunt qui Cyri regis archiuum ſubſtituant, quòd arte prodiga Memnon ſit confabricatus, illigatis auro lapidibus, ſicuti Caſſiodorus ſcribit, Inueni qui urbis Romæ Capitolium hiſce insererent miraculis: cuius excellentiam mirè effert Ammianus Marcellinus, ubi ait, Serapeum Alexandriæ atrijs & columnis ampliſſimis, ac ſpirantibus ſignorum figmentis, & reliqua operum multitudine ita eſt exornatum, ut poſt Capitolium, quo ſe uenerabilis Roma in æternum attollit, nihil orbis terrarum cernat ambitioſius. Erat tamen in Vrbe, uetus Capitolium & nouum: & hoc quidem regione ſexta, octaua illud. In Capitolio præterea deorum omnium ſimulacra celebrabantur. Sed & apud Corinthios ſupra theatrum, Iouis erat ſacellum, quod Romana uoce καπιτώλιον διὸς dicebatur: ſed (inquit Pauſanias) nuncupari Græcè κορυφαῖος ualet. Verum & apud Epidaurios in montis apice Dianæ uiſebatũ ſacellum, quam uocant Coryphæam, cuius quodam cantico meminerit Teleſilla. Adeoq; euariat hiſtoria, ut in libro quo rimatur exactè Plutarchus Prudentiorâne terreſtria ſint an aquatica, Ceratinon Apollinis aram ἐν τοῖς ἑπτὰ καλουμένοις θεάμασι ὑμνούμενον ſcribat, id eſt inter ſeptem ſpectacula celebratã. Sed & penſiles Babylonis hortos in hanc cenſuram pleriq; admittunt. Cæterum de pyramidibus, cur ſic dicantur, ambagioſum grammaticis fit: quibuſdam eos laceſſentibus, qui ἀπὸ τοῦ πυρὸς id eſt ab igne, inflecti opinantur, quoniam abſq; auctore dici credunt. Propterea Stephani ueſtigia inſequuti, ab tritico, quod πυρὸς nuncupatur, deduci malunt: quoniam eo illuc aggeſto, fames per Aegyptum irroborarit. Sciendum tamen, prioris ſententiæ auctorem uideri Ammianum Marcellinum libro ſecundo & uiceſimo: Quia (inquit) figura in acutum deſinens, ab geometris ſic appellatur, quòd in morem ignis in conum ingruat.

Byſſina uerba, quæ intelligantur. Quid in oratore præcipuum: deq; in oratione magnificẽtia, & ſplendore. Aſiatica oratio. Quid epiphonema. Virgilius illuſtratũ bis. Cyriologia. Altercatio ab oratione quo differat. Sine controuerſia quid ſit. Actio & oratio quo differãt. Hordearius rhetor. VII

PAryſatin Cyri & Artoxerxis matrem dicere ſolitam, accepimus: Regem qui promptè nec animo timidiore concionaturus foret, debere byſſinis uti uerbis. Id quum amplius dignum obſeruatione eſſet uiſum, ſcrutabamur accuratius, quid nam altiſſimi ſenſus mulier complecti ea ſententia uoluiſſet. Ac illud quidem non ineptè ex eruditorum albo uidemur eruiſſe: Byſſina uerba dici, quæ ſublimitatem habeant ac magnificentiam, nitorem quoq; & autoritatem: quando hæc pars eſt, quæ popularem exprimere fragorem poteſt, ac efficere, ut dicentes laus proſequatur inſolita. Etenim quid aliud fuiſſe credimus, cur populus Romanus in cauſa Cornelij admirationem, non acclamatione tantum, ſed etiam plauſu confiteretur? In ea profectò (quod Fabius ait) maximus omnium orator, non fortibus modò, ſed etiam fulgentibus armis eſt præliatus. Nec id unquã eſſet aſſequutus docendo iudicem tantum, & utiliter demum ac Latinè perſpicueq; dicendo. Optimus (inquit M. Tullius) eſt orator, qui dicendo animos audientium & docet, & delectat, & permouet. Docere, debitum eſt: delectare, honorariũ: at neceſſarium, permouere. Hi ſunt, quos exhorreſcunt homines, quos ſtupent dicentes: in quibus exclamant, quos deos inter homines (ut ita dicam) putant: qui diſtinctè, qui explicatè, qui abundanter, qui illuminatè & rebus & uerbis dicunt: & in ipſa oratione, quaſi quendam numerum uerſumq; conficiunt. Sed quærat fortaſſe quiſpiam, quidnam in oratione ſplendidum propriè dicamus aut magnificum. Nam & libro tertio Quintilianus uerborum magnificentiam non ualidius aſtruit affectandam ſuaſorias declamantibus. Et libro quarto: Tribus (inquit) narrandi uirtutibus adijciunt quidam magnificentiã, quam μεγαλοπρέπειαν uocant. Hanc uerò mox uidetur Fabius intelligere ſupra modum ſe attollentem orationem. In Rhetoricis ad Alexandrum, in ratione generis de-

monſtratiui Ariſtoteles ita ſcribit: Congruet autem laudibus, nominibus etiam multis circa unumquodq; uti, & ſplendidam facere orationem atq; magnificam. At Fortunatianus, Quæ ſunt (inquit) uerba ſplendida? quæ natura ſua nitida ſunt, quæ copulata facilius claritatem ſuam oſtendũt: ut quadriremem, quam in ſalo fluctuantem reliquit. Sed hæc magnificentia (inquit) atq; magnitudo, non omnibus eſt accõmodata locis: quoniam ſunt quædam partes cauſæ, quæ uerba humilia deſiderant: ut latet in ſcalis tenebroſis Cominius. M. Tullius libro De oratore ſecundo, genus dicendi in Craſſo magnificum fuiſſe dicit atq; præclarum. Et ſeptimo Noctium Atticarum Gellius: Magnificum in Vlyſſe apud Homerum, & uber dicendi genus admiratur: ſubtile in Menelao, & cohibitum: mixtum in Neſtore, ac moderatum. Demetrius Phalereus in libro περὶ ἑρμηνείας, agens de characteribus, magnificum tenui contrarium ſtatuit, propterea q; illi nõ permiſceri: mox uerò magnificum item logion dici autumat, ac tribus conſiſtere, ſententia, dictione, nec non compoſitione commoda. Syntheſis autem magnifica, calculum quoq; Ariſtotelis adijciente ſententia, eſt pæonica. Pæonis uerò ſpecies duæ: nam unus procatarcticus nuncupatur, cuius prima ſyllaba extenditur, corripiuntur tres inſequentes, ut ἤρξατο δέ: alter uerò catalecticus, priori antiſtrophus, nam primæ corripiuntur ſyllabę tres, poſtrema productiore, ut τὰ ἀραβα. In orationis autem magnificæ colis, à procatarctico exordiendũ pæone, ac conſequi catalecticus debet: prorſumq; ita diſtribuendum, ut à longis ducatur initium, & deſinentia fiat in eaſdem. Siquidem natura longis ineſt præcellens quiddam: & (quod ſcitu digniſſimũ eſt) compoſitionis δυσφωνία, hoc eſt aſperitas, orationi plerunq; magnitudinem conciliat: ut apud Homerum totius eloquentiæ auctorem eminentiſſimum,

αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' ἕκτορι χαλκοκορυστῇ.

Sed apud Maronem quoq;,

Fremet horridus ore cruento.

Epiphonema quoq;, quod eſſe dictionem exornantem deſcribere licet, in oratione uel magnificentiſſimum, arbitratũ idem Demetrius. Nam alia ſunt, quæ enuntiationi ſubſeruiunt: alia ornatus gratia inferuntur, ut apud poetarum coryphæum, quem male feriati multi non enarrant quidem pueris ſuis, ſed inuoluunt, implicant, cõuellunt: etiam ſi in ſua ſe illum poteſtate habere, deblaterant ſæpicule,

Tantæ molis erat, Romanam condere gentem.

Omninoq; uidetur epiphonema triglyphis diuitum perſimile, ac purpuræ latiori. Eſt enim ipſum quoq; in oratione diuitiarum indicium. Denique etiam poetica quandoq; magnificentiam in dicendo reſipiunt quandam. Cæterum, hæc non tam imitatio fuerit, quàm metatheſis. Nam & ſi quid à poeta mutuetur Thucydides, proprietate quadam circumueſtiens, ſuum uideri facit. Etenim Homerus Cretę uolens magnitudinem exprimere, περίῤῥυτον uocauit. Thucydides uerò honeſtum putat unanimiter ſentire Siculos, γῆς ὄντας μιᾶς καὶ περιῤῥύτου, id eſt unius exiſtentes terræ ac circumfluæ. Vbi idem utiq;, ſed tamen diuerſum dicere uidetur, quoniam non tam reſpicere magnitudinem creditur, quàm concordiam quoq;. Magna profecto res eſt ac præcellens, appoſitè ſciteq; ornaſſe orationem, & quæ paucíſsimis omnino cõtingat. Reliqua huius paleſtræ etiam multis. Hoc illud eſt quod admirationem parit. Cultam uerò ſanamq; orationem huiuſmodi, cyriologiã uocant Græci, ſine lenocinio expolitam intelligentes. Quamobrem rectè Cicero quadam ad Brutum epiſtola: Eloquentiã (inquit) quæ admirationem non habet, nullam iudico. Ariſtoteles quoq; eandem maximè petendam putat. Sed ornatus hic eſſe uirilis debet: cincinnis enim offendimur & fuco: nam & unguentis minus diu oblectamur ſumma & acerrima ſuauitate conditis, quàm ijs moderatis. Quin laudatur magis, quòd terram (ut Cicero inquit) quàm quòd crocum olere uideatur. Niſi quòd in demonſtratiuis floſculos omnes, uelut inſtitor quidam eloquentiæ, captabit orator. Aſiaticam orationem putat Cicero adoleſcentiæ congruere magis, quàm ſenectuti. Eſſe uerò genera eius duo: unum ſententioſum & argutũ, ſententijs non tam grauibus & ſeueris, quàm concinnis & uenuſtis: alterum non tam ſententijs frequentatum, quàm uerbis uolucre atq; incitatum. In oratore autem opimum, &

tanquam

tanquam adipale dicendi genus Carum, Phrygum, Myſorum irridetur. Illud minus omittendum: orationi perpetuæ altercationem opponi, quippe cauſa perorata, quum iamiam in conſilium mittendi iudices forent, actor & reus oratione breui ſe inuicem impetebant: quod ſcribit Quintilianus, & in quadam epiſtola Plinius, poſt perpetuam orationem ueniſſe ad altercationem ſcribit: quin T. Liuius rem ab perpetuis orationibus in altercationẽ uerſam tradit. Comperti quandoq; ſunt altercatione potentiores, quàm oratione perpetua. Altercationis exemplum eſt pulcherrimũ primo Epiſtolarũ ad Atticum. Oratio ſine controuerſia nuncupatur, in qua ſtatus reperiri haud queat: hinc Gellianum illud rhetoris Iuliani, Adoleſcens hic ſine cõtrouerſia diſertus eſt. Ad rem pertinet illud quoq; : actionem contineri modò intra cancellos diſceptantiũ. Agi quippe cauſa dicebatur, quum de re cognoſceret iudex. At cauſa iam tranſacta, oratio plerunq; in libris conſcribebatur. Proinde ſcimus factum quandoq;, ut in agendis cauſis celebrarentur multi, quorum in conſcribendis orationibus improbabatũ induſtria. Hinc tradit Dion: quum Miloni oblata Ciceronis oratio foret, in id prorupiſſe, ut nunquam habitam aſſeueraret. Nam ſi (inquit) ſic actitata eſſet cauſa, mulos Maſſiliæ non eſitaret Milo. Aſtipulatur in Epiſtolis libro primo Plinius: fieri poſſe inquiens, ut ſit actio bona, quæ non ſit bona oratio. Non poſſe autem non bonam actionem eſſe, quæ ſit bona oratio. Eſt enim oratio, actionis exemplar, & quaſi ἀρχέτυπον. Plotium Gallum appellabat Marcus Cælius hordearium rhetorem, ut inflatum irridens ac leuem ſordidumq;.

Byſſina ueſtimenta quæ ſint. De phæo paucula obiter: deq; lineis, ſeu camiſiis. Amorgina ueſtimẽta. Leucophæus, leucotheus, leucothea. Thapſinus color. Caput VIII

Caeterum illuc iam reclinandum, cur byſſina dicantur uerba, de quîs latius iam diſſertaſſe uidemur. Byſſina ueſtimenta ex Græcis quidam interpretantur dici ſucco herbæ infecta, quæ dicatur byſſus. Nam in Theocriti pharmaceutria, pro colore byſſum accipiunt: & βύσσινον, Sudas interpretatũ βύσσῳ βεβαμμένον. Et in Euangelio, diuitem legimus byſſo ac purpura indui ſolitum. At Pollux Onomaſtici ſeptimo, lini genus accipit byſſum apud Indos. Leuitici capite uiceſimoſexto: Cortinas præcipit Dominus de byſſo fieri retorta & hyacintho ac purpura, coccoq; bis tincto, uariatas opere plumario. Eſſe uerò byſſum inibi teſtantur interpretes, lini genus candidiſsimi. Vnde Apocalypſis decimonono: Byſſinum enim, iuſtificationes ſanctorum ſunt. Et Prouerbiorum tertiodecimo: Byſſus & purpura, indumentum eius. Eſt & nomine eodem pretioſior lana, colorem præferens auri ac nitorem, uti uiſum pleriſque. Byſſum apud Elidem modò naſci Pauſanias ſcribit, ac nullibi præterea in Græcia. Tenuitate nec eſſe Hebræa inferiorem, uerum eſſe flauam minus. Plinius decimonono: Aſueſtino (inquit) lino principatus toto orbe, proximus byſſino, mulierum maximè delicijs circa Elin in Achaia genito, quaternis denarijs ſtipula eius permutata quondam, ut auri. Byſſi meminit & Philoſtratus ijs ferè: Homines (inquit) qui ſecundum Indum flumen habitant, lineis amiciuntur ueſtibus, etenim linum in agris plurimum naſcitur: calciamenta geſtant ex byblo, ſiue papyro: nobiliores, byſſo induuntur. Byſſum uerò ex arbore naſci ferunt, quæ baſi quidem populo ſit perſimilis, folijs uerò ſalici. Nam ab Indis legi ex arboribus linum, auctor ſcribit Arrianus. Id quum uidiſſet Apollonius, lætatus plurimum eſt, ἐπειδὴ ἔοικε φαιῷ τρίβωνι, id eſt, frugi amictum phæum quoniam referre uidebatur. Diximus alibi, phæum tradi (Galeno auctore) colorẽ in nigri albiq; meditullio, ineſſe uerò lugubre quiddam apparet, in Demetrij & M. Antonij hiſtoria. Nam Antiochus cognomento Hierax, ubi fratrem quo cum de regno certauerat, interemptum credidit, purpura poſita, phæum ſumpſiſſe indumentũ dicitur, auctore Plutarcho. Sordidos etiam panes, phæos nuncupauit Alexis. Verum & in Nemeæis, quod epitaphium certamen fuit, aſſediſſe iudices legimus ſtolis circumamictos phæis, atq; ita de certantibus pronunciaſſe. Inde leucophæum dici, norunt paulò eruditiores. Apud Firmicum Matheſeos ſecundo, leucotheũ nuncupari colorem legas ſæpicule: Libra (inquit) colorem ſignat

uiridem

uiridem & leucotheum: ni fortè mendum exemplarium eſt. Leucotheam uocari Ino, cecinerunt mythici, quoniam furens per Leucum agrum excurrit, qui adiacet Megaridi, & in mare præcipitem ſe dedit. Sed Nereidas item Leucotheas appellauit Myrſinus. Emplaſtros phæas in Dioſcoride, nigras interpretantur, Celſo auctore. Byſſinæ porrò ueſtis commeminit Hieronymus quoq;, quæ adhæreat corpori, & ea utantur ſacerdotes, ut habentes ueſtimentorum pulchritudinem, diſcurrāt nudorum celeritate. Byſſinas uerò haſce, lineis militaribus conſimiles arbitratur, quas ſermone uulgato caſias uocent, quibus conueſtiti milites, & ad curſum expediti, & ad prælia peruibrando iacula ſint præceleres, quū aptæ habeantur membris, & aſtrictæ corporibus. Erant & amorgina ueſtimenta byſſinis ferè ſimilia, meminit contra Timarchum Aeſchines. Sed Eupolis quoq;, & in Lyſiſtrate Ariſtophanes, eſt enim lini ſpecies amorgis. Erant uerò indumenta hæc πολυτελῆ, id eſt impenſæ multæ. Quoniam uerò de phæo actum nobis, cui inſit lugubre quiddam, haud ab re puto illud adieciſſe: thapſinum dici funereum colorem, quia in Phocione ita ſcribit Plutarchus: Teniæ (inquit) quibus peruinciunt μυστικὰς κοίτας, θάψινον ἀντὶ φοινικοῦ χρῶμα καὶ νεκρῶδες ἀνλιώγηκυ. Sunt qui flauum interpretentur, ab thapſo, unde inficiuntur lanæ, quin & capilli, quod eſſe Scythicum arbitrantur. Thapſinas tunicas, in Ptolemæi pompa ex Callixeno recenſuit Athenæus.

Indi ſagittarij exemplo commoneri nos, quàm ſit famæ parcendum. Indorum ſagittæ quantæ, qualesúe habeant ex hiſtoria. Chele, Glyphis. Glyphon. Glyphanon. Glyphiū antrū. Glyphiæ nymphæ. Crenæ. Ca. IX

FAmæ diſpendium quanti omnino faciendum ſit, præſertim ſi auctior ea ſit, inq; hominum animis diu iam irroborarit, multa (opinor) perdocent abundè: ſed exemplum tamen unum ex ueteri memoria ui quadam ampliore mentibus affigere uidetur. Fuit inter Indos ſagittator eximius, de quo percrebuerat fama, ſagittas ab eo tanta peritia dirigi, uti uel per annulum tranſirent. Fortè uir hic ad Alexandrum captiuus eſt perductus, ea tempeſtate qua is Imperator aduerſus eas gentes proferebat imperiū. Quumq; hominis gloriam inaudiſſet, optauit, ſe præſente oſtentari artem. Renuit ille. Indignatus Alexander rapi eum iuſſit, ac interimi. Dum uerò ad ſupplicium duceretur, conuerſus ad milites: Ego (inquit) per multos dies artem excutiendi ſagittas deſieram, nec minimum quidem in eo exercebar: proinde ueritus, ne ob inſuetudinem uoto exciderem, recuſaui quod iniunxerat Imperator. Quum Alexandro nuntiata forent ea, mitti hominem eueſtigio iuſſit, multiſq; etiamnum donis affecit, animi altitudinem miratus, mori præoptantis, quàm uideri opinione minor. Tela uerò, quæ Indus excutiat ſagittator, eſſe Arrianus ſcribit, trium propè cubitorum, ferriq; tanta ui, ut non clypeus, non thorax, non aliud quicquam ſummæ firmitudinis & quàm ualidum obſiſtere obluctariue queat, ſi ab Indo ſint emiſſa. Q. Curtius duorum modo cubitorū ſagittas facit, ni alterubi mendum, interpellatumq; ſit exemplarium. Ex abundanti uerò fuerit, in ſagitta chelen, aut exciſionem cui inſeratur neruus, dici glyphida. Eſt & eo nomine columnæ caput: ſed & ſcalptorium inſtrumentum, quod glyphon item uocant: quin & glyphanon Theocritus. At Glyphion cum antro mons eſt, unde ſunt Glyphiæ nymphæ. Nec illud ignorandum: glyphidas in ſagittis, Latinè crenas nuncupari: quanquam & arcuū ſumma ſuas habent crenas.

Qua ratione inficerent ſagittas Scythæ: deq; eorundem more in ſagittando. Tollitur ex Plinio obſcuritas. Arabas item, ac Indorum nonnullos tingere ſagittas ueneno. Cur Galli ſagittas helleboro collināt. Toxicum unde. Conion. Coniazomenos. Brachmanum mos inficiendis ſagittis. Cap. X

AT qui in hac ſagittarum mentione illud non erit utique ab inſtituto diſſitum, & (ut Græci dicunt) ἀπροσδιόνυσον, ſi Plinium aliquo modo illuſtrauerimus, in cuius intellectu nunquam non conciſo nimis atq; detruncato mirè centones farciunt plerique. Quos tamen ſi audias, putes Sibyllæ folium recitari: ita ſibi placent, ita applaudūt, ueluti planè rem ipſam acu

attigerint

attigerint, quod Plautus ait. Igitur morē fuiſſe Scythis peruetere ſcribit, ſagittarum aciē tingere uiperina ſanie & humano ſanguine, irremediabili ſcelere. Nam mortē ilicò affert, etiam leui tactu. Operæpretium uerò eſt, adnotaſſe, qua ratione Barbara illa immanitas genus id conficeret: nam ſuppetit eius rei memoria ex Græcis monumentis, præcipueq́ Ariſtotelis in Admirabilium relatione, ſi tamen Ariſtotelis officinam reſipit lucubratio ea. Obſeruabant ergo Scythæ uiperas, ubi iam peperiſſent, ſic enim captas diebus aliquot liqueſcere ſinebant: mox ubi computruiſſe uiderentur ſatis, in ollam ſanguinem hominis unius totum infundebant, adobruebantq́ in ſterquilinio, uaſe diligēter obturato: ubi uerò & hic contabuerat, eximebant, ſumenteſq́ quod ſupernataſſet iam aquoſum, ſanieiq́ uiperinæ promiſcentes, ita letale conficiebant uenenū. Et Scythæ quidē ſagittis plurimum utebantur. Nam in Exampæo, qui eſt inter Boriſthenem & Hypanin locus, ahenum fuiſſe dicatum, Herodotus ſcribit, ſexcentarum amphorarum capax, ex aculeis modò ſagittarum conflatum. Sic enim Ariantam regē Scytharū iniſſe numerum, allata ab unoquoq́ ſagitta una. Legimus porrò, Dario Perſarum regi à Scythis caduceatorē cum id genus muneribus miſſum, aue, rana, mure, ſagittis quinque. Quæ Gobryes è ſeptē unus, qui magos ſuſtulerant, ita coniectanter eſt interpretatus: Ni Perſæ effecti ut aues in cælum ſubuolaſſent: aut ueluti mures, terræ ima ſubiiſſent: aut perinde ac ranæ deſiluiſſent in paludes, Scytharum uim non euaſuros ſagittis adobrutos. Quin & Scythica narratur ſupellex, iugum boum, aratrum, ſagittarum pharetra, quibus cum amicis utantur, & aduerſum inimicos. Adiici & quo uectantur, currus poteſt: ſunt enim ἄοικοι, hoc eſt domibus nullis: qua in re uel nimium ſibi placent, quòd ſolari quadam circumuectentur imagine. Arabas quoq́ ſolitos inficere ueneno ſagittas, ex theſauris Iulii Pollucis obſeruatum nobis eſt. Sed & alicubi periclitatum in India Alexandri exercitum, prodit hiſtoria, imbutis uirulenta ſanie gladiis, ut ictu uel leuiſſimo interirent percuſſi: quanquam mox per quietem herba Alexandro monſtrata, quæ remedio præſentiſſimo tantæ cladi obuiā iret. Gallos adnotatum eſt, helleboro ſagittas collinere, quòd iis in uenatibus transfixis feris, multo carnes efficiantur teneriores ad epularum uſum, reciſis tamē abiectiſq́ quæ uulnus ambiunt, propter hellebori contagium: etiam ſi eo aduerſus Zenonis decreta ſtilū diſtricturus Carneades ſuperna corporis repurgaſſe narratur. Auctor item Strabo eſt, Trāſalpinę Galliæ peculiarē haberi arborem ficui perſimilem, lacte cuius pernicioſiſſimo ſagittas inficiant. Quanquam & artifex, præcipua uenena miſcendi olim fuiſſe, tradatur mundi portio illa. Quod in Cimbrum Tullium ſignificarit Marò: id quod obſeruatū Hermolao eſt. Sed & libro octauo meminit Fabius: Cimber hic fuit (inquit) à quo fratrem necatum, hoc Ciceronis dicto notatum eſt, Germanum Cimber occidit. Obiter illud adnotaro: helleborum pleriſq́ flatilem non admittere. Scribit Paulus Aegineta, toxicum uideri nominatū, quòd eo à Barbaris inficerentur ſagittæ, quas dicunt Gręci τοξεύματα. Approbat id ipſum & in Alexipharmacis Nicandri interpres, eos refellens, qui toxici appellatione τὸ κώνειον accipiunt, id eſt cicutam, quando inter utraq́ interſtitium ſit uel maximum. Coniazomenus uocant Græci auctores, qui letiferū hauſerint pharmacum, quoniā mortifera ſit cicuta. In Harmatis, quæ Brachmanū ciuitas eſt, linebantur ſagittæ uenenata ſudoris ui, ex ſerpentium quarundam carnibus ſolis ardore colliquatis, deprompti. Ea malo inerat potentia, ut primum obſtuperet corpus, mox peracuti inſequerentur dolores cum tremore ac cōtractione. Cutis atrior mirè frigeſcebat, reiectabatur ſubinde bilis quoq́: proliciebatur ex uulnere nigrū uirus, ac ſpumoſum, cuius contactu contabeſcerent omnia.

Qui dicantur computatorum digitis ſimiles. Orontis hiſtoria. Scirpum dici uitioſe, at ſcrupū recte. Digitorū geſtu ſupputaſſe ueteres. De Iano paucula. Ianuarius unde. Cap. XI

ORontē Artoxerxis Perſici regis generum legimus, quandoq́ indignatione quadam à ſocero damnatum, ac honore deiectum, quum ſe contēptibilem animaduerteret, ac eſſe ludibrio inimicis, ſolitum dicere: Principū amicos uideri cōſimiles arithmeticorum ſeu computatorum digitis. Nam ſicut

principū amicos computatorū digitis

hi computando nunc myriada, qui numerus decem millia continet, geſtu conficiunt: nunc uerò monada, id eſt unitatem: pariter & qui regibus ſeſe inſinuant, modò pollent plurimum: ſuntq́ꝫ omnibus conſpicui, fumos uenditantes, à multis frequētantur, obſeruantur, coluntur. Plurimorum etiam uitam à principe deprecantur: mox uerò, qui fortunæ mos eſt, deuoluti in imum deriſui ſunt omnibus: quiq́ꝫ quàm plurimis opitulabantur, uix iam ſe tueri queunt, audiunturq́ꝫ ſubinde uoces, Nunquam, ſi quid mihi credis, amaui hunc hominem. Quò enim fortuna, eodem & pronus hominum fauor proclinatur. Proinde ex hiſtoria prouerbij elicere ſchema poſſumus, ut regum familiares, νῦν μὲν τὸ πᾶν δυναμένους, νῦν δὲ τοὐλάχιστον. id eſt, qui nunc omnia poſſunt de ſe promittere, nunc uerò minimum, dicamus eſſe computatorū digitos. Sed enim quia mos hic, ut eſt, uideri obſcurior poteſt, & planè ſcrupus quidam (etiam ſi Barbarè ſcirpum dicere nonnulli ænigma permittunt ſibi, mendoſis Gellij codicibus in tendiculam impacti. Scrupos eſſe Feſtus ſcribit, ſaxa aſperiora) amplius fuſiusq́ꝫ tota res claritati admouenda eſt, nubilo difficultatis excuſſo. Eo quidem procliuius, quòd multis (ut dicitur) mutuas trademus operas. Nam & perobſcurè Pro magia oratione ſecunda Apuleius, Si triginta (inquit) annos pro decem dixiſſes, poſſes uideri pro computationis geſtu erraſſe, quos circulare debueris, digitos aperuiſſe. Plinius quoq́ꝫ auctor eſt, Ianū à Numa rege dicatum digitis ita figuratis ſtetiſſe, ut trecentorum ſexagintaquinq́ꝫ dierum nota, per ſignificationem anni, temporis & æui ſe deum indicet. Super quo interim adnotatu non indigna ſunt, quæ à Græcis in hunc uſum deriuauimus: quippe Ianuarium eſſe inquiunt quadriformem ſtatuam, propter conuerſiones quatuor, quas τροπὰς uocant. Sed alios eum ita effingere, ut dextra clauem teneat, ut temporis principium & anni recluſorem & patulcium atq́ꝫ cuſtodem, aut ſcutum: alios uerò in dextra τ habentē, in ſiniſtra uerò ξε, quia non alius ſit, quàm annus. Ex quo Longinus, quaſi æonarium interpretari conabatur Ianuarium. Illa uerò nota τ, trecentos ſignat, ξ uerò ſexaginta, at ε quinque. Obſeruanda & quæ ſcribit Hieronymus, Qui triginta (inquit) digitorū coniunctione molli, ſexaginta uerò ſuperiore digito depreſſo ſignari. Porrò centeſimū numerum de ſiniſtra transferri ad dextram, & ijſdem quidem digitis, ſed non eadē manu quibus in læua, ſignificari. Proinde Nicarchus facetè in uetulam nimio plus uiuacem, quæ annis etiam ceruos tranſcenderet, ita ludit, ut iterum iam ſiniſtra computare annos ſcribat,

ἁ φαῦλ@ ἀβρήσασ' ἔλαφον πλέον, ἁ χερὶ λαιᾷ
γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη.

In Apologetico item Florens Septimius, Multis (inquit) inſtrumentis cum digitorum ſupputatorijs geſticulis aſſidendum eſt. Scribunt Euangelicæ paginæ interpretes Matthæi tertiodecimo, Triginta referri ad nuptias, ſexaginta ad uiduas, centū (qui numerus iam eſt in dextra) ad uirginitatē. Sed enim quo planius cumulatiusue percipi ipſa hæc per digitos computatio queat, ad uerbum ſubijciemus, quæ doctiſſimus Chriſtianæ ueritatis cultor, literis Beda mandauit. Si commonuero prius, decenter arithmetices digitos in hoc uſu à Martiano dici uermiculatos: Digiti uerò uirginis (inquit) recurſantes incomprehenſæ mobilitatis ſcaturigine uermiculati.

Quo digitorum geſtu ueteres ſupputarint. Grunnij hiſtoria. Digitorū crepitus apud priores quid innueret. Cap. XII

QVum (inquit) unum dicis, minimū in læua digitum inflectens in mediæ palmæ artum figes. quum autem duo, ſecundū à minimo flexum ibidem impones. quum tria, tertium ſimiliter inflectes. quum dicis quatuor, itidē minimū leuabis. quum dicis quinque, ſecundum à minimo ſimiliter eriges. quum ſex, tertiū nihilominus eleuabis, medio duntaxat ſolo, qui medicus appellatur, in medium palmæ fixo. quum ſeptem dicis, minimum ſolum ſupra palmæ radicem, cæteris interim leuatis, impones. iuxta quem quū dicis octo, medium. quum nouem, impudicum è regione compones. quum decem enuntias, unguem indicis in medio figes artu pollicis. quum uiginti, ſummitatem impudici inter nodos indicis & pollicis arctè figes. quum dicis triginta, ungues indicis & pollicis blando coniunges

iunges amplexu. quum dicis quadraginta, interiora pollicis lateri uel dorſo indicis ſuperduces, ambobus duntaxat erectis. quum quinquaginta pronuntias, pollicem exteriore artu inſtar Græcæ literæ gamma Γ curuatum ad palmam inclinabis. quum ſexaginta, pollicem (ut ſuprà) curuatum, indice circumflexo, diligenter à fronte pręcinges. quum dicis ſeptuaginta, indicem (ut ſuprà) circumflexum, pollice in longum extenſo implebis, ungue illius duntaxat erecto trans medium artum indicis. quum octoginta, indicem (ut ſuprà) circumflexum, pollice in longum tenſo, implebis, ungue uidelicet illius in medium indicis artum fixo. quum dicis nonaginta, indicis inflexi unguem radici pollicis erecti infiges. Et hos quidem numeros læuæ geſtu ita enuntiari, idem auctor colligit. Deinceps conuerſus ad dextram, quum (inquit) centum ſignificas, eodē utaris modo, quo in læua decem monſtrabas. ducenta in dextra, quo modo in læua uiginti. Eadem ratione & cætera uſq; ad noningenta. Item mille in dextra, quo modo unum in læua. duo millia in dextra, quo modo duo in læua. Et reliqua uſq; ad nouem millia. Porrò decem millia quū dicis, læuam in medio pectoris ſupinam appones, digitis tantū ad cœlum erectis. quum uiginti millia dicis, eandem pectori expanſam latè ſuperpones. triginta millia quū dicis, eadem prona, ſed erecta, pollicē chartilagini medij pectoris immittes. quadraginta millia quum dicis, eandem in umbilico erectam ſupinabis. quinquaginta millia quum dicis, eiuſdem pronæ, ſed erectæ, pollicem umbilico impones. ſexaginta millia quum dicis, eadem prona femur læuum deſuper comprehendes. ſeptuaginta millia quum dicis, eandem ſupinam femori ſuperimpones. octoginta uerò millia, eandem pronam femori ſuperimpones. nonaginta item millia, eadē lumbos comprehendes, pollice uerſo ad inguina. At uerò centum millia, ducenta millia, & deinceps uſq; ad noningēta millia, eodem quo diximus ordine, in dextra corporis parte complebis. Decies autem centena millia quū dicimus, ambabus inuicem conſertis manibus, digitos implicabimus. Verum prius quàm cætera ſubnecto, quæ ſunt huius pragmatiæ, illud de Grunnio non prætereundum, quod ad digitorum attinet geſtum & eſt ab Hieronymo mutuandum ipſius maximè uerbis: Teſtudineo (inquit) gradu ad loquendum incedebat Grunnius, & per interualla quædam uix pauca uerba carpebat, ut eum putares ſingultire: mox adducto ſupercilio, contractiſq; naribus, ac fronte rugata, duobus digitulis concrepabat: hoc ſigno ad audiendum diſcipulos prouocans. Tum nugas meras fundere, ac aduerſum ſingulos declamare: Criticum diceres eſſe Longinum, notare quem uellet, ac de ſenatu doctorum excludere. Hinc Valerius Martialis,

Dum poſcor crepitu digitorum, & uerna moratur,
O quotiens pellex culcitra facta mea eſt. Sed & alibi:
Digiti crepantis ſigna nouit eunuchus.

Quintiliani & M. Tullij auctoritates prędictis accommodantur, & Iuuenalis quoq;. In digitos mittere, quid: item in digito mori. Cap. XIII

HAec de ratione canonica ſupputandi, hac parte, ubi ſe maximè ingeſſit occaſio, pertractare collibuit: tum ut uetus ratiocinij mos in ea re notior fieret, uel circumforaneis, & pullato circulo: tum uerò ut enucleatius multa & doctius perciperentur, quæ maximi auctores, uelut aliud agentes attigere: quale eſt Fabij illud ex Oratoriarum inſtitutionum libro primo, Si actor (inquit) non dico, ſi circa ſummas trepidat, ſed ſi digitorum incerto ſolū aut indecoro geſtu à computatione diſſentit, iudicatur indoctus: ut uulgatū Iuuenalis illud præteream,

Atq; ſuos iam dextra computat annos.

Ex hac porrò ratione illud eſt quod ſæpe legimus, In digitos mittere: pro eo quod eſt, accuratè ſupputare. Hinc & illud in Epiſtolis ad Atticum ex libro quinto, Præſertim quum ſenatuſconſultum modò factum ſit, ut puto, poſtquàm tu es profectus in creditorum cauſa, ut centeſimæ perpetuo fœnore ducerentur: hoc quid interſit, ſi tuos digitos noui, certè habes ſubductum. Verum & illud non reticuiſſe, candidi (opinor) fuerit animi, etiam ſi uidebor pleriſq;, deſultorius in quadrigarū curriculum incurrere, uti

eſt apud Marcum Tullium. Verumtamen quod nil obeſt, concoxiſſe perfacilè fuerit, aut tranſiluiſſe, ſi cui minus arrideat, quando nulla hic echinorũ aſperitas. In digito mori, nil omnino ad computandi canones facere: ſed de animalibus intelligendũ id, quorum genitalia uel corporis partes aliæ opportunæ, digitis ueneno litis contactæ mortẽ inferunt. Cicero pro Scauro: Libertus patronum non occidit, ſed duobus digitulis gulam obliuit. Plinius: Sed antiquorũ curam diligentiamq; quis poſſit ſatis uenerari? quũ conſtet, omnium uenenorũ ocyſſimum eſſe aconitum, & tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animaliũ, eodem die inferre mortem. Hoc fuit uenenũ, quo interemptas dormientes uxores à Calphurnio Beſtia, M. Cæcilius accuſator obiecit: hinc illa atrox peroratio eius, In digito eas mortuas.

Aegyptium iudicem ſanctũ intelligi. Iuſtitiæ laus. Stachane quid. Acriſia quid, & acritos. Ageſilai, Philippi, Antigoni exempla. Adecaſtos iudex qui, & unde. Alexandri in iudicando mos. Cap. XIIII

Aegyptium iudicem ſi quis adagionis ſchemate integrum intellexerit, nec conſtupratum, ſed ſanctum, nihil præmio, nihil metu à iuſtitiæ ſemita digredientem, & planè eum quem uocant Græci ἀδέκαστον, qui gratiæ nihil prorſum tribuit: eſtq;, ut ab exceſſu nõ temperem, iuſtitia ipſa iuſtior, & uel ſtachane æquior. Eſt autem Doribus eo uocabulo trutina, cuiuſmodi haud ita multos comperias, quando hæc rara auis eſt: quoniam reſtibilis litium perniciosior feracitas arriſerit pluribus, dyſnomia, quam poeta Heſiodus τ' ἄτης, id eſt detrimenti ac offenſæ contubernalem comminiſcitur, nullius non approbata calculo. Non aberrabit utiq; is à uero multũ. Suggerunt quippe nobis ueterum monumenta, Aegyptijs regibus ex præſcripto legis antiquæ moris fuiſſe, iudices mox futuros iureiurando adigere, Ne ſi rex quidẽ iniuſti quippiam iniunxiſſet, à uirtutis medio declinaturos, nec lineam omnino (quod dicitur) moturos. Adijcit Diodorus, in Simandij monumento parte quadam iudicũ ſtetiſſe ſigna, eorumq; principem ita conſtitutum, ab eius ut collo ſuſpenſa propenderet ueritas, ipſe autem eſſet oculis paulò minus clauſis, librorum cumulo circumiecto, ceu ueritas modò ſit inſpectanda. Quæ res omnium cenſetur excellentiſſima, quando neq; heſperus neq; lucifer ita nitet, ſicut iuſtus uir, ut dixit Euripides. Nam & Theognis iuſtitiam continere uirtutes omnes comprobat. Hinc Chryſoſtomo interprete, ab Euangeliſta Iuſtus dicitur Ioſeph, non de iuſtitiæ unius ratione, ſed quod abſolutæ foret probitatis, eiusq; omnes impleſſet numeros, undecunq; mirabilis. Quo argumento & ἀδικίαν quodlibet peccatum dicunt. Sed & magnus Ageſilaus, quum Aſiaticos animaduerteret, Perſarum regem ex aſſuetudine magnũ nuncupare: Quó nam (inquit) is maior me eſt, εἰ μὴ δικαιότερος καὶ σωφρονέστερος, id eſt, ni iuſtior eſt ac temperatior. Idem interrogatus, Fortitudo ne præſtaret, an iuſtitia, Fortitudine (inquit) nil opus foret, ſi iuſtè ageremus omnes. Proinde etiam Plato, in omni ſermone ſuo De republica propoſito infundendum animis iuſtitiæ amorem aduertit, ſine qua non ſolum reſpublica, ſed ne exiguus quidem hominum cœtus, nec domus parua conſtabit. Ire uero ad iudicem (inquit Ariſtoteles) eſt ire ad ipſum ius. ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον ἔμψυχον δίκαιον. quod eſt, iudex eſſe debet, ueluti animatum ius, hoc eſt ſanctus, inadulabilis, inexorabilis, erectus, terrificus. Et in Legibus Cicero magiſtratũ eſſe ſcribit, Legem loquentẽ, legem uerò mutum magiſtratũ. Acriſiam Xenophon Rerum Græcarum ſeptimo, uel malum appellat iudicium, uel potius ubi uirtutis ac eius quod decet nulla habetur ratio, nec quod rectum internoſcitur. ἀκρισία δὲ καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο. id eſt, acriſia uerò & turbatio etiamnum maior inorta poſt pugnam eſt. Acritos apud Demoſthenem pro Cteſiphonte dicitur ἀδιάκριτος: quiq; quod decet, non diſpicit, ac garrit temere: item indicta cauſa condemnatus, necnon indiſcretus indiuiſusq;. Illud utiq; parte hac eximiè admirandũ: non ferè quẽquam eſſe, moribus tam efferatis, tamq; omnino barbaris, qui in ea re præcellere, non exiſtimet longè pulcherrimum, & uel Biante Prienenſi iudicare præſtantius. Suppetunt in hoc exempla plurima. Nobis cum delectu ſeruandus eſt modus. Machætas cauſam agebat apud Philippum. Intendebat is minus eis, quæ dicerentur

rentur

tentur, dormitabatq; interim. Mox aduerſus Machætam pronuntiauit. At ille uociferans, & rei indignitate intonans altius: Prouoco, inquit. Tum Philippus iam uigilantior, ſed & cõmotior, & ore ſerio: Ad quẽ, obſecro te? Et Machætas, Ad te, inquit, ſed uigilantẽ intendentemq;. At is excitatior etiamnum, & ad ſe amplius rediens, quũ audiſſet iniuria affectum Machætam, non reſcidit quidẽ iudicium, ſed iniunctam ipſe exſoluit mulctam. Idem, quũ deprecaretur Harpalus, ut Crateta familiarẽ, ac gentilẽ ſuũ, qui iniuriarum eſſet poſtulatus, iudicio liberaret: atq; ita, ne tamẽ illi remitteretur mulcta: Eum (inquit Philippus) rectius eſt, quàm nos ob ipſum, male audire. Antigoni quoq; illud memorabile: nam aſſerente quodam, eſſe regibus honeſta omnia & iuſta. Per Iouem, inquit, ſed barbaris: nobis uerò ea modò honeſta quæ honeſta, & iuſta quę iuſta. Sed Græcè ita, *ναὶ μὰ Δία, ἔφη, τοῖς τῶν βαρβάρων. ἡμῖν δὲ μόνα καλὰ τὰ καλά, καὶ μόνα δίκαια τὰ δίκαια.* Ariſtidem dicere ſolitũ accepimus, quũ ex eo quæreretur, *τί ἐστι τὸ δίκαιον*, quid eſt iuſtum? *τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀλλοτρίων*, id eſt aliena non appetere. Adecaſton uerò iudicẽ, cuius initio facta mentio eſt, *ἐκ τοῦ δεκάζειν* nuncupant Græci, quòd donis corrumpere nobis indicat. Vnde apud Plutarchũ in Ciceronis uita, *ὄχλων δεκασμοὺς* dici animaduertimus in Clodij hiſtoria. Aelianus, *πολλοὺς διέφθειρε νομισμάτων, δεκάσας εἰς προδοσίαν.* Ab alijs adecaſtos uocatur, *ὁ μὴ δεχόμενος πρόσωπον, ἢ δῶρα.* Non negligendũ parte hac, quod in hiſtorijs Ioannes Monachus prodit, conſueſſe magnũ Alexandrum audiẽdis diſceptantiũ controuerſiis auriũ alteram obſtruere, ceu reo integram ſeruaret, ac criminũ exſortem. In Romana uerò hiſtoria latet prorſum, qui omniũ princeps largitione graſſari adortus ſit: etiam ſi præclare dixit quidam, *ὅτι πρῶτος κατέλυσε τὸν δῆμον, ὁ πρῶτος ἑστιάσας καὶ δεκάσας*, opinor, quia clam *καὶ ἐπὶ μικρὸν* id obrepſit malũ. Athenis iudices ab Anyto primũ cõſtupratos legimus proditionis reo, Peloponneſiaci belli exitu fere.

Iuſtitiæ aſtruitur excellẽtia & difficultas. Cur iuſtitia bonũ dicatur alienũ. Et cur alicubi dicat Ariſtoteles, iuſtitiã eſſe quiddam exiguum. XV

At qui non præclariſſima tantum in numero ſerieq; uirtutũ iuſtitia eſt, ſed inſuper & cognitu difficillima. Nec utiq; citra rationem in ordine poſtrema cenſetur. Nam quum dicatur multipliciter, & ſit aliquo modo tota uirtus, & quaſi aggregatum quiddam ex uirtutibus cunctis, quæ à moribus appellationem ducunt, meritò conſentaneum uidetur, ad ſcientiam eius percipiendã noſſe prius uirtutes alias. Hanc uerò legitimam ſtatuunt iuſtitiam perfectamq; (de ea quæ in actione uerſatur, loquor) nam contemplatiua longè præcellit. Illa utique uirtus perfecta in primis cenſenda eſt, qua uti uir bonus poteſt, non in ſe modò, ſed & in alium: equidem uirtus habentem, perficit. Quòd ſi inſuper uirtute eiuſmodi, & in alios uti queat, gradum certè perfectionis non paruæ ſibi uendicabit uirtus ea. Accedit enim illi, quod ſummè arduum cenſetur, rectè in alios agere. Longè ſiquidem ſua facilius diſpenſat unuſquiſq;, quàm aliena. Proinde arridet pleriſq; omnibus Biantis apophthegma, ſeu (ut Sophocli placuit) Solonis, Magiſtratus uirum oſtendit: uel, ut Græcè dicam, *ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι*. Nam eſt magiſtratus adminiſtratio quædam ad alium, id eſt ad commune bonum in ſocietate ciuili. Hinc & iuſtitiam dici audies alienum bonum: quoniam boni ratio alterius, & humanæ ciuiliſq; ſocietatis bonum reſpicit, in idq; tanquam in ſcopum collimat. Vnde & M. Tullius in ea uirtutis ſplendorem eſſe maximum ſcribit, ex qua & uiri boni nominentur. Cuiuſq; meritò Iureconſultos ſacerdotes dixeris, Iuſtitiam nanq; colunt, boni & æqui notitiam profitentur, ueram utiq; affectantes philoſophiam: ſi modò hæc non pręſtent uerborum tenus, factis procul. Hinc nonnullos comperias, qui iuſtitiam oleo perſimilem autument, *τοῦ σώματος τοῖς μὲν ἐκτὸς ὠφελιμώτατον, τοῖς δ' ἐντὸς βλαβερώτατον.* Eſt illa quoq; iuſtitiæ laus, *ἀνδρὸς δ' ὑβριστοῦ φρενὶ μετόπισθεν ἀρχήν.*

Hanc Plato nunc iuſtitiam nominat, nunc uniuerſæ uirtutis nuncupatione complectitur: ſed & fidelitatis inſignem uocabulo facit. Verum, ubi ei à quo poſſidetur, utilis eſt, beneuolentia quoq; dicitur. At quum foras ſpectat, eſtq; ſpeculatrix fida alieni emolumenti, tum uerò iuſtitiæ nanciſcitur nomen plauſibile. Præterea Seneca, Me iuſtum

gratis eſſe oportet. Tota cogitatio priuatis cõmodis, quàm longiſſimè aduerſa ſit. Immo uerò ſæpe iuſtus eſſe debebit cum infamia, dum clauum rectum teneat. Tuncq́, ſi ſapimus, mala opinio benè parta delectet. Neceſſarium uerò (inquit primo Rhetorico Ariſtoteles) uirtutum eas cenſeri maximas, quæ quàm plurimis ſint emolumento, ac eo quidẽ magis, ſi eſt uirtus δύναμις εὐεργετική, id eſt benefica facultas. Proinde iuſtos forteſq́ præcipuis proſequuntur honoribus: quando in pace quidẽ una, in bello altera multũ afferre adiumẽti & ſolet ac poteſt. At enim alicubi apud Ariſtotelem, & quidem libro eodem, inuenias dici quandoq; minutum quippiam eſſe iuſtitiam. Sed ad uulgare apophthegma id uerò relationem habet, quando iactatur paſſim, Momenti eſſe nõ magni, probum eſſe quempiam: ni etiam eiuſmodi cenſeatur. Propterea plauſibilior Aeſchyli ſententia,

οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ᾽ εἶναι θέλει.

Id eſt, non uideri quidem, ſed eſſe optimus, allaborat. Ad eandem ferè ſententiã & pro Plancio M. Tullius, Equidẽ primum, ut honore dignus eſſem maximè, ſemper laboraui: ſecundò, ut exiſtimarer: tertium, mihi fuit illud quod pleriſq; primum eſt, honos. Ex ijs illud planè conſequitur, ut ad inſtitutum redeam, nec de calcaria (quod aiunt) in carbonariam demigrem, Nimirum eſſe deterrimum, qui ad ſe ipſum & ad alios utitur prauitate. Sed Heſiodicum illud notiſſimum, κακὰ κέρδεα ἶσ᾽ ἄτῃσιν.

Id eſt, lucra mala damnis cenſeri æquipollentia.

Iuſtitiæ legitimæ finitio. De iuſtitia particulari, deq; eius partibus, diſtributiua, & cõmutatiua, ſiue correctiua. Vnde dicatur dicæum, & dicaſtes: necnõ mediũ, ſiue μέσον. Syndicos quid. Dice, id eſt iuſtitia, cur Iouis filia. Qui dicantur chirodicæ. Epidicos quid. Cap. XVI

IVſtitia uerò hæc legitima, & uniuerſo uirtutis nomine inſignis, ſicuti nos Peripatetica inſtruit diſciplina, ſic fermè finiri cõſueuit. Habitus electionis compos in ijs, circa quæ plurimũ obuerſatur uir bonus ad legum firmiſſimam cuſtodiam, publici boni ergo. Verum haud omnino ignorandum, præter iuſtitiam hanc uniuerſalẽ, eſſe & peculiarem quandam, quæ uirtutis cenſeatur pars, quam dicit Philoſophus, κατὰ μέρος δικαιοσύνην. Sicuti eſt iniuſtitia aliqua, ut totius uitioſitatis pars (ut interim hoc cum Cicerone utamur uocabulo) uerſatur autem hæc, in plus appetendi libidine. Porrò iuſtitia quidem uniuerſa & hæc, quæ particularis dicitur, ſunt utiq; ad alium, ſed non eodem modo. Eſt enim legitima ad alium, id eſt ad rempublicam: particularis uerò ad alium, id eſt ad hunc uel illũ particularẽ hominem. Eius uerò definitio talis erit, Iuſtitia particularis, quum ſit etiam uirtus ad alium, eſt habitus cum electione in præfinitis rebus: cuius ſunt modi, honores, pecuniæ, id genus alia externa bona, tribuens cuiq; quod ſuum eſt. Iniuſtitia uerò tota, quum ſit uitium ad alium, eſt electionis habitus tranſgrediendi leges detrimenti communis, & ſui commodi gratia. Iniuſtitia uerò particularis eſt electionis habitus circa præſcriptam materiam, ſumens quod ſuum non eſt. Cæterum, iuſtitiæ particularis & iuſti illius, quod ſecundum eam eſt, una traditur ſpecies, quæ diſtributiua nuncupatur, agitq́ in honoris diſtributione uel pecuniarum, & eiuſmodi quæ inter eos diuidi poſſint, qui in ciuili uerſantur ſocietate: altera ſpecies cõmutatiua nuncupata, ſiue correctiua morum & commerciorum, à philoſopho διορθωτικὰ uocatur. Verũ & hæc bifariam diſtribuitur, τῶν γὰρ συναλλαγμάτων τὰ μὲν ἑκούσια, τὰ δὲ ἀκούσια. Id eſt, commerciorum alia ſunt uoluntaria, alia inuoluntaria. Voluntaria, uelut emptio, uenditio, mutuum, fideiuſſio, commodatũ, depoſitum, locatio, & huiuſmodi. Nuncupantur uerò uoluntaria, quia principium eorum uoluntariũ eſt. Inuoluntariorũ autem alia clandeſtina ſunt, hoc eſt λαθραῖα, ut furtum, inceſtus, ueneficium, dolus, fraus, doloſa necatio, falſum teſtimoniũ: alia uiolenta, ut uerberatio, nexus, mors, rapina, orbatio, conuitium, contumelia. Iuſtum diſtributiuum, eſt medium aliqua rationis ſimilitudine: habet enim perſonarum rationem. Iuſtum uerò correctiuum, in arithmetica conſiſtit proportione: quoniam perſonas non perpendit, ſed ipſam modò rei inæqualitatem, qua res rem excedit, ac ad æqualitatem nititur reuocare. Nil enim refert, bonus'ne malum

expilaris

expſtarit, an contrà. Sed damni interſtitium ſpectat modò lex, ac ut æquis utitur: iniuſtumq́;, quod & iniquum, æquare conatur. Nam inter hæc medium eſt æquum, quod iuſtum dicimus: medium, inquam, inter damnum & lucrum. Proinde ubi controuerſa res eſt, ad iudicem itur, id eſt ad animatū ius (ut ſignificatum prius eſt) ac ad medium. Ex quo & μεσοδίκους uocant nonnulli, id eſt mediatorem, ut ſic interpretemur, ueluti iuſtum aſſequuturi, ſi medium aſſequātur. Nam ſyndicon appellat Pindarus ſynodum, id eſt συνωδόν, conſonum, nec diuerſum: aut σύντροπον, id eſt eiuſdem moris, uti ferè placuit Apollonio, quippe id item ſignat δίκη: ſicut ex eo dilucet Homerico,
αὐτῷ δὲ δίκη δὲ θεῶν, οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν.
Quin & medium ipſum ex intimi forma dici creditur, παρὰ τὸ τὰ μέρη ἴσα ἔχειν, quod eius partes æquales ſint. Vnde & meſites nuncupetur ὁ μεσίζων, qui mediator eſt. Iuſtum quoq; ipſum propterea δίκαιον uocatur, quia δίχα ἦν, id eſt duatim (ut ſic dicā) & diuiſim fiat: tanquā dicamus δίχαιον, hoc eſt bifariam diuiſum, uel diuidens. Eadem ratione & iudex ipſe dicaſtes, quaſi dichaſtes, à diuiſione nuncupatur: ueluti totum aliquod diuidat in partes æquales. Grammatici quoq;, δίκαιον uerbi uim aliquo modo intuiti, ex notatione ſeu etymologia, quam in Topicis Cicero ueriloquiū poſſe transferri putat (nam id ipſum Græci uocabuli interpretamentum innuit planè, meminit & primo Oratoriarum inſtitutionum Fabius) arbitrantur dici παρὰ τὸ δύο ἔχειν, quoniam dice, hoc eſt iuſtitia, partes ſecernat duas: quam ut obiter, & (quod Græci dicunt) παρὰ μέλος aliquid inſeramus, Virginem credi, ſcribit Proclus: quoniam dicaſticum genus eſſe deceat καθαρόν, id eſt integrum purumq́;, cuius ſit uirginitas ſymbolum. Dici porrò & Iouis filiam, quia nomothetes ſit κοσμικός, ueluti princeps imperatorq́; uniuerſorum. Heſiodus,
ἡ δέ τε παρθένος ἐστὶ δίκη, Διὸς ἐκγεγαυῖα.
id eſt, Virgo iuſtitia eſt, prognata Ioue. Sed & illud ſubnotaſſe nil obfuerit, quando in Heſiodum incidimus, qui chirodicās eleganter eos nuncupat, eodem Proclo interprete, qui τῇ δυνάμει τὸ δίκαιον, τῇ διὰ τῶν χειρῶν ὁρίζουσι, id eſt manuū ui iuſtum finiunt metiunturq́;, uiolentia adhibita. Carmen Heſiodi de ferreæ ætatis hominibus ſubieci:
χειροδίκαι, ἕτερος δ' ἑτέρου πόλιν ἐξαλαπάξει.
Epidicon uocant Græci, quod etiamnum ſub iudice uerſatur: hinc eleganter νίκην ἐπίδικον dicimus, quæ incerta ſit ac dubia καὶ ἀμφίδοξος. Sic & puella nuncupatur ἐπίδικος, ubi ambigi contingit, cui nubat potiſſimum.

Repaſſum Pythagoricū deſtruitur. Gratiarū in urbibus templa quam habeant rationem. De nummi uſu, & nota. Permutandi cōſuetudo apud ueteres. Epiſemum argentū, uel aſemum. Apephphton aurum. Cap. XVII

Videtur autem quibuſdam τὸ ἀντιπεπονθός, hoc eſt repaſſum, ſiue contrapaſſionem, uel (ut Latinius loquar) talionem eſſe ſimpliciter, ut iuſtum ſicuti aſtruunt Pythagorici: uoluntq́; & τὸ ῥαδαμάνθυος δίκαιον, id eſt, Rhadamanthyos iuſtum innuere hoc ipſum. Si patitur quæ fecit, ac eodem (quod dicitur) poculo bibit, Thermerij quadam ſupplicij imagine, iuſtum eſt iudicium. At diſſona hæc uariè comperiuntur, quod Philoſophus comprobat. Nam ſi in magiſtratu conſtitutus plagam intulerit, referire haudquaquam liceat. Quòd ſi magiſtratum quis pugno offenderit, non uiciſſim percuti modò debet, ſed inſuper & ſupplicio affici. Porrò quod in commutando ſecundum ſimilitudinem rationis, & non iuxta æqualitatem, continet, ſeruatq́; ciuitatem, eſt iuſtum correctiuū commerciorum. Idipſum & talio meditatur, quippe quæ iuſtum ſit, emendationis compos. At iuſtum ſimpliciter nō utiq;, ueluti aſſertio monſtrat Pythagorica, nec ſecundum æqualitatem, ut oculum pro oculo, & manum pro manu, ſed eo modo quo præſtruximus. Siquidem ſeruatur ciuitas, quum retribuitur rependiturq́; ex rationis ſimilitudine: ut ſi quis quem malo affecerit, idem ex rationis libra à lege referat. Quòd ſi bonum, itidem bonum, & gratiam. Proinde moris fuiſſe antiqui nouimus, ut in urbibus Gratiarum ſubſtruerentur templa. In iuſtitia deniq; commutatiua ſemper quidem rei æqualitatem ad rem adeſſe oportet, uerum actionis paſſionis ùe haudquaquam: quod inferte talio

re talio uidetur Pythagorica. In permutationibus uero, præſtò eſt communis menſura, ex hominum nata inſtitutis, non naturæ ui. Hæc autem nummus eſt, qui rebus menſuram infert, ac æſtimationem. Eſtq; medius quodammodo, πάντα γὰρ μετρεῖ. id eſt, cuncta metitur: ac rerum pretia inæqualium, ea menſura ad æqualitatem reuocantur. Quia uerò ex lege eſt, non natura, proinde nummi prorepſit appellatio à nomo, id eſt lege. Eſtq; (ut Ariſtoteles inquit) οἷον ἐγγυητὴς, tanquam fideiuſſor. Ante cuius inuentionem, rerum fiebat permutatio, & res metiebatur indigentia. Id uero à Troianis temporibus factitatum, Homero credi conuenit: quanquam & ipſe miratus aurum, æſtimationes rerum ita fecit, ut centũ boum arma aurea permutaſſe Glaucum, ſcribat: cum Diomedis armis, nouem boum. Ex ea porrò cõſuetudine, mulcta legum antiquarum pecore conſtabat, etiam Romæ. Luſitanos præterea quoſdam eo eſſe uſos more, Strabo auctor eſt: atq; item Albanos. Scribunt ex Græcis nonnulli, quadrupedibus maximè permutationem cõſtitiſſe: qua item ſit effectum ratione, ut mox inuento nummo, pecudis imprimeretur nota, ſed bouis maximè. Hinc apud Thucydidem, argentum ἐπίσημον legimus hiſtoria ſecunda, quod ſignatũ indicat. Sicut econtrario dicitur eidẽ, ἄσημον, quod rude eſt. ἄπεφθον uero aurum apud eundem, excoctum eſt. Refert Politicorum primo Ariſtoteles, commutationem initio cœpiſſe, ex eo quod eſt ſecundum naturam: quòd alij plura quàm neceſſe ſit, pauciora haberẽt alij. Quo ad uero ipſis ſufficeret, neceſſariũ erat, permutationis inire rationem. Sicut, inquit, adhuc faciunt Barbarorum nationes multæ alia pro alijs dantes, recipientesq;. Eſt autem hoc genus indigentiæ, ſupplementum ex naturæ præſcripto, ad patrimonium auctius faciendum nihil admodum ſpectans.

De iuſtitia interna, & iniuſtitia. An ſibi quis iniuriam facit: ac, ſit ne ad ſeipſum iniuſtitia. Plato Ariſtotelesq; pugnare uidẽtur. Homicidium ſui an admittatur legibus. Cap. XXVIII

QVum uero inter potentias animæ, alteri proprium ſit ius imperare præſidere que inferiori potentiæ, quæ illi, ſi rectè agas, & ſecundum hominem uiuas, deſeruit: putabat Plato, ubi iſta contingant, ut ueluti in arce conſtituta ratio titillantem retundat appetitum, ne fiat animal hoc Typhone multiplicius, iuſtitiam oriri: quoniam uis utraque habeat, quod ſuum ipſius eſt. Contraria uero ſi fiant, ut ſæpe, & appetitus deiectam excuſſam que gradu rationem imperitantem obſternat obculcet que: iniuſtitiam tum uero naſci, arbitrabatur, & inæqualitatem potentiæ ad potentiam, quum ſit illa concordia quædam conſonantia que concentuum omnium ſuauiſſima, potentiæ ad potentiam, & perfectionis ad perfectionem. Proinde uir ſapientiſſimus ſic colligebat, Non modò fieri poſſe, ut ſibi quis iniuriam faceret: ſed nullas quinimmo iniurias, niſi à ſeipſo fieri. Quod ipſum dialogo proprio comprobaſſe Chryſoſtomus agnoſcitur, neminem aſtruendo, niſi à ſeipſo lædi. Etenim magnis ſtandum mihi nominibus eſt, ut ſic fidem meam liberem, dum ſumo aliena. Platonis uero illud frequens eſt, Nemo iniuriam patitur, Omnes iniuriam agunt. Nam ſi fiat iniuſti quippiam ab aliquo: tunc is cui infertur, non patitur iniuriam, ſed ille inferens ſibi ipſi aſciſcit iniuriam. Si quis enim fortunis exuitur, non patitur iniuriam ille quidem: quid enim erat, quod ſuum diceret? In animalibus utiq; bonis ſentiri iniuria poteſt, ſed hæc niſi à ſeipſo fieri nequit. Quod ſi eſt, nemo prorſus iniuriam ab alio patitur. Facere tamen poſſunt omnes, ſeipſos oblædendo. Nec aliam Plato iniuriam intellexit, quàm qua rationi aufertur, quod ſuum erat: id eſt imperium, quod appetitui contribuitur: cuius alioqui fuerat obſequi, ut factus aliquo modo rationis particeps, ſuam conſequatur perfectionem. Quiſquis uero turpia perſequitur, animæ candorem obnubilando, is nimirum ſibi ipſi, Platonica ratione, iniuriam inſigniter infert. Cæterũ Ariſtoteles multis aſtruere conatus eſt, Neminem ſibi iniuriam facere. In quibus Platonis uidetur placita refellere. Sed ipſe de ciuili diſſerit iuſtitia, quæ planè ad alterum eſt uirtus. Sed internam iuſtitiam profundius quàm uideatur nonnullis intelligebat Plato, quæ cauſa externæ item eſt. Quod fortè nec inficiabitur Ariſtoteles, quoniam ab eo proditum ſcimus, Amicitiam ſui ad ſeipſum, uideri eſſe cauſam amicitiæ, quæ eſt ad

alterum

alterum. Quamobrem Platonicam ſententiam plauſibiliter ut præclaram & planè diuinam, excipiendam omnibus cenſeo. Dignum uerò quod parte hac nō tranſiliamus, ab Dione proditum: Euphratem philoſophum ſponte de uita exceſſiſſe, quòd ueniam eſſet impartitus Adrianus, ut id citra ignominiam liceret, ac infamiam, quia eſſet annis feſſus & morbo diuexaretur, quibus malis cicutæ hauſtu eſt occurſum. At Martianus Digeſtis De bonis eorum qui ſibi manum conſciuerunt, Qui ſibi manum (inquit) inferre uoluit, nec perfecit, puniendus eſt: niſi tædio uitæ, uel doloris impatientia id agere eſt coactus: qui ſibi non pepercit, multo minus alijs parceret.

Quibus iuſti cognomen ſit adoptatū. Inibi Ariſtidis hiſtoria. Apollo Dicæus. Terra iuſta. Agyrtica quæ ſint, & quid ad Agyrticas tabellas recidere. Propertius explicatur. De Eleis & Pedalijs Indis. Laudum iuſtitiæ epilogus. Silentium in iudicio quid. Plauti locus explicatur ex Amphitryone. Iuſtum à lege, quo ſecernatur interſtitio. Quintiliani ex libro tertio illuſtratur obſcuritas. Cap. XIX

AB hac uerò præcelſa animi uirtute, ut Iudææ gentis pontificem, Oniæ filium Simonem prætercam, cui diuini cultus ſolicitior cura & in ciues paratior clementia, iuſti cognomentum aſciuit, Athenienſem legimus Ariſtidem paſſim δίκαιον ſolitum dici. Ceu plane cunctos eo inſigni antecelleret, quando & ſolitudine plurimum oblectaretur ſocietatesꝗ, quātum poſſet, declinaret: quod diceret, amicorum potentiam perſæpe ad iniuriam hortari. Id uerò cognomentum à nullo regum uel tyrannorum quandoꝗ uſurpatū adoptatumꝗ nouimus. Sed urbium dici expugnatores, fulmina, aquilas, accipitres, id genus alia plura ingenti applauſu concupiſſe, legimus. Memorabile uero quod ei uiro uſu ueniſſe, compertum nobis eſt. Quum illum Athenienſes apud quos puniebatur uirtus, teſtularum exilio, quod oſtraciſmum uocant, mulctare deſtinaſſent, adijt eum homo quidam ἀγράμματος καὶ ἄγροικος, hoc eſt illiteratus & agreſtis, qui teſtulam teneret, iubebatꝗ Ariſtidis nomen inſcribi. Rogauit is, ecquid Ariſtidē noſſet? negauit ille, addiditꝗ, nil ſibi aliud in eo uiro, quàm iuſti cognomen eſſe moleſtum. Tacitus Ariſtides ſcripſit quod rogabatur & hominem dimiſit. Hic eſt Ariſtides, cui tantum tribuit Plato, ut præ cæteris, qui clariſſimi Athenis floruere, ſolum eum exiſtimatione ac laude, præterꝗ admiratione dignum, cenſuerit. Dignum uero relatu, huius uiri poſteros paupertas nimia ad ἀγυρτικοὺς κατέβαλε πίνακας, id eſt ad circulatorias deiecit tabellas. Nam agyrtica χυδαῖα interpretantur ψεύματα. Et Agyrtes impoſtor eſt. Sed & cubitus iactus, ac uates. Verum à diuerticulo redeundum in ſemitam. Apollo quoꝗ Dicæus eſt quandoque dictus, id eſt Iuſtus: quoniam quum Thebæ ab Alexandro caperentur, aurum à fugiente ſinu eius conditum, cælatum diu, ac ſeruatum ſit, ſicuti meminit Plinius. Sed & Menander comicus poeta δικαίαν γῆν, id eſt iuſtam terram denominat, quæ tantundem reddit, quantum accepit, ſed & eo amplius. Ad quam doctrinam reſpexiſſe Propertium arbitror,

Quarum nulla tua fuerit mihi Cynthia forma
Gratior, & tellus hoc ita iuſta ſinat.

Sed & equam pharſaliam Iuſtæ cognomento inſignem legimus, quòd admiſſario ſimilem fœtum æderet. Naturæ ſiquidem ratione aliæ ſibi, aliæ marito ſimiles generant. Eleos uerò, ut parum iuſtitiæ aſſectatores inceſſuit Lacedæmoniorum rex Agis. Nam quum pleriꝗ laudibus eos extollerent, quod Olympicos ludos ampliter concelebrarent: Quid (inquit) mirum faciunt, ſi annorum quatuor curriculo, diē uno iuſtitia utuntur? Quumꝗ illi pergerent laudando etiamnum, τί inquit θαυμαστὸν, εἰ πράγματι καλῷ καλῶς χρῶνται δικαιοσύνῃ; quid mirandum, ſi pulchra re iuſtitia utantur pulchre? At ex Indis, qui Pedalij uocantur, nil ferè in ſacrificijs aliud à dijs immortalibus expoſcebant, quàm iuſtitiam, arbitrati omnium planè compotes ſe futuros, ſi eam modò unam forent conſequuti. Quæ ſi animo inſeritur, ſapientiæ nomen uendicat: ſi in corporibus ſeſe promat, proſperior dicitur ualetudo: ſi è domibus caput proferat, concordiam uocant: ſi in ciuitate celebretur, pacis tranquillo excolitur nomine; ſi eniteſcat in mundo,

prouidentia

prouidentia nuncupatur. Adijciamus illa deniq́;, ſilentium in cauſis iudicijsq́; intelligi, quum nulla prorſum promit ſe coniectura ueritatis diſpiciendæ, unde ferri poſſit ſententia. Id quod indicat Plautinum illud ex Amphitryone,

Iacent rationes, ſilet iudicium, quid dicam neſcio.

Alluſum autem uideri poteſt ad ampliationis morem, quum in tempus aliud diffinitur iudicium: ſuper qua re plura Pædianus. Cæterum de re perilluſtri nimis longum loquimur, ad alia igitur demigrandum. Sed parte hac Quintiliani prius obſcuritatem tollamus pro uirili: ſic enim libro tertio ſcribit in ratione ſtatuum, at quoniam quod iure dicimur feciſſe, non hunc ſolum intellectum habet, ut lege: ſed illum quoq́;, ut iuſtè feciſſe uideamur. Et quæ ſequuntur, Aperitur difficultas ex Ariſtotele in Rhetoricis ad Alexandrum, ubi à lege ſic diſtinguitur iuſtum, δίκαιόν ἐστι τῶν ἁπάντων, ἢ τὸ τῶν πλείστων ἔθος ἄγραφον, διορίζον τὰ καλὰ, καὶ τὰ αἰσχρὰ, ἔστι δὲ τὸ γονέας τιμᾶν καὶ φίλους εὖ ποιεῖν, εὐεργέταις χάριν ἀποδιδόναι. id eſt, iuſtum omnium ſancitur, aut plurium mos, non ſcriptus, honeſta præſcribens & turpia. Id uerò eiuſmodi eſt, parentes proſequi honore, de amicis benemereri, beneficis non ingratum ſe præſtare. Legem uero ſic idem finit, νόμος δέ ἐστιν ὁμολόγημα πόλεως κοινὸν διὰ γραμμάτων προστάττον, πῶς χρὴ πράττειν ἕκαστα, quod eſt, lex dicitur ciuitatis conſenſus publicus, ſcripto comprehenſus, quidq́; agendum ſit, ſtatuens.

Iram in puniendo præcipuè reprimendam. Cotys Thracum regis exemplum, necnon Auguſti. Druſi iracũdia. Iræ fœda ſuggillatio. Microlypus qui ſit, & crypſicholus. Crypſinus. Cap. XX

IRam ſemper quidem, ſed in puniendo pręſertim eſſe cauendã permittendumq́;, exſæuiat impetus & deflagret ardor, à maximis pronuntiatum auctoribus eſt. Neq; enim ira concitatus ad ſumendum ſupplicium pergẽs, medium ſeruare poterit, quod in nimij paruiq́; eſt meditullio conſtitutũ. Et à Peripateticis eſt ſummopere comprobatum. Illud uerò egregiũ prorſus, ſi qui reipublicæ gubernacula moderãtur, legum ſe maximè ſimiles eſſe uelint. Hæ nanq; ad puniendum non iracundia, ſed æquitate ducuntur. Id quum naturæ profluentioris benignitate quadam (nam doctrina id obtigiſſe, ne ſuſpicandũ quidem eſt) optimè teneret Cotys, Thracum (opinor) rex, quòd eſſet natura prærapidus, ac ad iram efferuentior, ad ultionem proinde etiam præceps, præcipueq́; imperioſus & immitis in ſeruorũ delictis: quum pretioſiora eſſent ab hoſpite dono ei oblata figlina, cælato opere, tornatiliq́; ratione conſpicua, ſed tamen prætenuia, fractioniſq́; iniuriæ peropportuna: offerenti quidem gratum ſe præbuit, ampliter illum muneribus afficiendo. Cæterũ, mox uaſa contriuit omnia, facti protinus ex fide ratione reddita. Quod uereretur, ne per incuriam miniſtros peccantes ea in re ſæuius amariusq́; uerberibus concideret. Propterea exemplo nobili, adagionis comminiſci figuram poſſumus, ut Cotys figlina identidem præferuidis intendamus inſuſurremusq́;, quos uelimus cõmonitos, prorumpentem indignationis ardorem ex nimio irarum æſtu reprimendũ prudentiæ quodam (ut interim ſic dicam) ſufflamine, uel cum diſpendio. Cauſiſq́; præcipuè, ac ueluti fomitibus occurſandum, quibus tacitè ſtomachari contingit, ac labris dentes impingere. Quod ipſum inſinuauit egregiè Auguſti ingenium perſpicax, quum apud Vedium Pollionem cœnaret. Cuius ſeruorum unus ubi fortè cryſtallinum alliſiſſet, ad ultimum rapi ſupplicium Vedius perturbatior iuſſerat. Verum, quod ſupplicium? Bone deus, murenis iamiam erat obijciendus, quas in piſcina depaſcebat capaciſſima. Nec luxuria fuit iſta, ſæuitia erat. Euaſit ad Cæſaris pedes dilapſus puer, non quidem mortem deprecaturus, ſed mortis genus, hoc eſt, ne eſca fieret. Miratus crudelitatis inuſitatam ſpeciem Cæſar, dimitti e ueſtigio puerum, imperauit. Et uaſa eius operis conteri uniuerſa, in primis uerò piſcinam compleri oblimariq́;. Huiuſmodi autem animum obiter, minutulis ſufferuefactum rebus microlypum Græci uocant, qui frenum mordeat nunq́;, & in fermento ſemper ferè ſit, nec norit deferueſcere. Qui uero iram diſſimulat crypſicholus dicitur: ſicut qui mentẽ cælat doloſe, crypſinus. Quid porro tumore feruido turpius? quid ue minus ex rationalis naturæ dignitate ualeat uel dici uel excogitari? Sed

ut agamus

Microlypus
crypsicholus
Crypsinus.

ut agamus liberius paulò, quid inſaniæ ſimilius? Druſum Tiberij filium adeo uincebat ira, uti ſcribit Dion, ut uel inſigni equiti plagas impingeret: quo argumento Caſtor (inquit) eſt cognominatus. Iram quidem dixit Ennius, inſaniæ initium. Quidam è ſapientibus, breuem inſaniam. Quippe Cato etiam ſenior, iratum ab inſano non alio diſtare aſtruebat, quàm tempore. Color, uox, oculi, ſpiritus, impotentia dictorũ atque factorum quam habent ſanitatis partem? An non id Plutarchi nouimus ex Sympoſiacis, Canes uehementiore aduerſum feras concepta ira, quandoque occæcari? Vt ſcias (inquit Seneca) non eſſe ſanos, quos ira poſſidet, ipſum intuere habitum: flagrant, emicantque oculi, multus ore toto rubor eſt, labia quatiuntur, dentes comprimuntur, ſurgunt capilli, ſtridet ſpiritus, gemitus, mugitusque, ut parũ explanatis uocibus, ſermo præruptus, & comploſæ ſæpius manus, & pedibus pulſata humus, fœda uiſu & horrenda facies deprauantium ſe atque intumeſcentium. Nam & Hippocrates morbos uideri grauiſſimos ſcribit, in quibus ſibi longè diſſimilis ęgrotantis facies euadat. Quid turpitudo illa, quàm non digna homine, quem ut animalium principem ſuſpicimus ueneramurque? Quod dum contemni nos arbitramur, in omnes iræ faces intendimus, nec homines modò, ſed & bruta. Sicuti is de quo Plutarchus ſcribit in libro περὶ ἀοργησίας. Qui eum percuſſurus, à quo agebatur aſinus, quum is ſubinde inclamaſſet, ἀθηναῖός εἰμι, Athenienſis ſum, efferueſcente amplius ira, fuſtibus aſellũ adortus, identidem cum bile & minis (ut Plautus inquit) æacidinis, uociferabatur, σὺ μὲν οὐκ εἶ ἀθηναῖος, tu quidem Atheniẽſis non es. Quid illud ex medicorum ſcholis? quum ſit ira feruor quidam caloris in corde conſiſtentis, an non ob immoderatiorem quandoque motum per corpus effunditur totum, & febrem inducit: ſicuti heriſipelata, & herpetes, ac carbunculi, & inflammationes, & phygethla. Quippe hæc ipſa totum concalefacientia corpus febrem accendunt. Porrò inquit Maximus Tyrius, ut qui diuitias quærant, ac ſe mari committunt, maximo interdum fœnore pecuniam ſibi quærunt, ſic qui iræ laxius indulgent, maximis ſe calamitatum innectunt, adobruuntque uſuris. proinde Ariſtophanem æquo animo Socrates tulit. In Melitum & Anitum odium non exeruit, uerum ſubinde inſonabat, Socratem Anitus & Melitus tollere è medio poſſunt, lædere haud poſſunt. Idem Athenienſes irridebat, uti puerulos, ſuffragia ineuntes, dum ſatagunt mortalem hominem perdere. Quòd ſi te iniurijs impetant improbi, aſſultantes identidem, ad Homericam redi Achillis uocem, Ab Iouis meditor iuſtitia honorari.

Quæ pro ira dicantur apud Plutarchum à Gryllo in Brutum deformato. Quæ rurſum aduerſum ea excogitari rectè ualeant. Iræ medicamen optimum eſſe moram. Perturbationum uictorem poſſe deum dici. Cap. XXI

IRam tamen qui laudibus efferre conẽtur nec deſunt (de philoſophis loquor) in quorum quandoque ſcholis iactatum ſcimus, quod eſt à Plutarcho item adnotatũ fortitudinis, οἷον βαφὴν τὸν θυμὸν εἶναι καὶ στόμωμα, id eſt iram furoremque eſſe uelut tincturã ac ſolidationẽ. Propterea feras in certaminibus incredibile robur promere, quòd hanc adhibeant meraciorẽ ſynceriorẽque, nobis rationis frenum, uelut uino aquam promiſcentibus, ac proinde in diſcriminibus plerunque ſtupere. Audias & illud, eſſe iram τὸ ψυχῆς σύμφυτον ὅπλον, id eſt animæ genuinum ſcutum. Et hæc quidem apud Plutarchum à Circe in brutum Gryllus deformatus. At enim M. Tullius inquit, non deſiderat fortitudo aduocatam iracundiam, ſatis eſt inſtructa, parata, armataque per ſeſe. Nam iſto quidem modo licet dicere, utilem uinolentiam ad fortitudinem, utilem etiam dementiã, quod & inſani & ebrij multa faciunt uehementius. Illa quidem ex rhetorum ſunt pompa, qui indignationũ impetus nunc animorum appellant ardores, nunc uirtutum cotes. An non abſurdum planè & à uero diſſentaneum, non poſſe fortem uirum, niſi ſtomachabundum uirtutis ſuæ opera promere? Gladiatoriũ forſan hoc fuerit. Atqui literarum & omnis antiquitatis parens Homerus non quidem gladiatoriè, ſed multa alacritate bellicis ſeſe diſcriminibus offerentem Aiacem inducit. Non arbitrari fortitudinem debemus, quæ rationis pomœrio circumſcribi ſe non patiatur. Niſi fortè putes, quæ uehementer, acriter, animoſe fiant, iracundè fieri. Nos tamen iratos plerunque exiſſe de poteſtate pronuntiamus. Id ſi interpretari

pretari libeat, nónne de conſilio dices, de ratione item ac mente? An non ſuademus iratis, colligant ſe? Id uerò an cenſemus aliud, quàm palantes dilapſasq; animi uires reuocare ad ſigna? Hinc ſcitum illud Charilai Lacedæmoniorum regis, cui quum ſe ingereret audacius inſolentiusq; ex ſeruis unus, quos Helotas uocant, ναὶ τὼ σιὼ inquit κατέκτανον τύ, αἰ μὴ ὠργιζόμαν, hoc eſt per Sios (id eſt Geminos) interemiſſem te, ni ira ſcerer. Huc ſpectat illud quoq;, quod deferueſcentē nuncupamus iram, quum reſidentem animi ardorem, qui rationi obluctetur, ſignificare uolumus. Id ipſum uerò dilatio comparat & morula, quæ caliginem menti ſeſe obtendentē diſcutiat, aut rareſcere modo denſitatem cogat. Hinc illud T. Liuij, Daret ſpatium iræ. Hinc & Athenodori philoſophi documentum, quo (ut à Plutarcho accepimus) ita Cæſarem Auguſtum inſtruxit. Quum te Cæſar ira cœperit, nil prius dicas uel facias, quàm ipſa quatuor & uiginti elementa literarum Græcarū ipſe tecum percurreris, memoriaq; recenſueris, ut ſic concitatio illa quæ momentoſa eſt, mente aliò traducta, parui temporis interiectu emollita relangueſcat. Hoc ipſum & à Sex. Aurelio proditum, memini. Porrò & tacitis uelut ambagibus obligati, ſubſtrictiq; ſecuribus Romanorum magiſtratuum faſces præmonebant, quod initio adſtruximus, lente ad irrogandam pœnam pergendum. Iræ deniq; fœditatem bracteata M. Tullij ſententia retegit in Epiſtola ad fratrem didaſcalica, dum monet intentius, iracundiæ obſiſtendum, quumq; ea maximè animum moueat, tum eſſe diligentiſſimè linguam continendam. Quid, quod primo Canonis Auicenna nutrices optat, animi perturbationibus minimum obnoxias, præcipueq; iræ, timoris, triſtitię immunes, quando temperaturam iſta corrumpant, indeq; uitiatum affundatur infantibus lactis alioqui ſalutare alimentum. Bis uerò aut ter iram comprimenti palàm fit, id ipſum quod Thebanis euenire, qui ſuperatis quandoq; Lacedæmonijs, qui ad id temporis inuicti credebantur, numquam poſtea illis prælio ceſſere. Iræ autem ſolutio prima, tanquam tyranni eſt, imperantem non audire. Sed & urbanius tumeſcenti inſuſurrandum, quod infantibus nutriculæ, ne fleas, & ſtatim capies, μὴ σπεῦδε, μὴ δὲ βόα, Ne feſtines, ne clames: & mox fient quæ uis, & melius. Adde, quòd perturbationum uictorem poſſe immortalium deorum numero aſciſci, De rerum natura libro quinto Lucretius eſt auctor,

Hæc igitur qui cuncta ſubegerit, ex animoq;
Expulerit dictis, non armis, nónne decebit
Hunc hominem diuum numero dignarier eſſe?

Peripateticorum placita pro ira. Lentitudo quid, & lenti qui dicantur. Fortitudinis adulterinę ſpecies. Autolecythi qui ſint. Fortitudo ſyncerior quę dicatur. Cap. XXII

ATqui rurſum Peripateticorum ſcientiſſimi perturbationes, quas alij extirpandas putant, non modò eſſe naturales contendunt, ſed & utiliter à natura datas, rationibus colligunt. Iracundiam quoq; laudibus efferunt plurimis, et cotem eſſe fortitudinis aſtruunt, nec ullam prorſus uim ineſſe huic uirtuti, ni ira excãduerit, quod ſit ad res præclaras planè ephodion, ut Libanij uerbo utamur. Vt uerò ſciamus, habeát ne generoſi in ſe aliquid ira, liberas uidebis gentes quæ iracundiſſimæ ſint, ut Germanos & Scythas. Oratorem denique non agentem modò, ſed & patrocinantem ſine iracundiæ aculeis non ſatis uehementem arbitrantur. Adijciunt quinimmo, ſi non adſit, uerbis tamen ac cõcitatiore motu effingendum, ut ardens oratoris actio ira inflammet auditores. Virum quoq; eſſe negant, qui iraſci neſciat. Quamq; lenitatem Latinis dicere mos eſt, uitioſo lentitudinis nomine appellant. Nam obiter eſt hæc Latina uox & erudita, quòd dum Epiſtolas ad Atticum profiteremur Patauij, abundè teſtati ſumus, magnis fulti auctoritatum tibicinibus. quibus in ſtudijs hiſce noſtratibus ſtare omnia uidentur: etiam ſi cuidam ex ueteranis, tum ſecus eſt uiſum, qui riſu ſatis inurbano noſtram ſententiam in ſcholis excepit: uelut more Latinè loqui tentantium in uenalibus, in uocis hallucinatus proprietate forem. Cæterum, alienæ parcamus famæ, cuius diſpendio gloriam quærere, eſſe puſilli animi & iacentis, opinamur. Sit is in eruditorum albo, uel omnium calculis, & uiuat

felix

felix. Cicero in Epiſtolis ad Quintum fratrem: Omnino (inquit) non iraſci, non ſolum eſt grauitatis, ſed nonnunquam etiam lentitudinis. Inde in Epiſtolis ad Atticum, lente ferre, uidetur poſitum pro eo quod eſt, æquo animo perpeti quicquid contingat. Credas (inquit) mihi uelim, neminem adhuc offendi qui hæc tam lentè quàm ego fero, ferret. Vocabuli ratio inde uidetur profluxiſſe, quia lentis legumento qui ueſcuntur, ęqui animi fiunt, auctore Plinio: etiam ſi non me fallit Aeginetam Paulum libro primo ſcribere, φακῆν εἶναι κακόχυμον καὶ μελαγχολικήν. Sed & alibi, hominis morſum præcipuè noxium tradit, ſi à ieiuno impingatur ore, & ab eo qui legumina pridie & lentem in primis admiſerit in cibum. Paulo ſuccinit tertio ad Almanſorem Raſis, Corpus inde perſiccari tradens, ſemen deſtrui, & ſanguinis reſtingui feruorem, oculis caliginem induci, ac deniq; ægritudines concinnari melancholicas. Confirmat Dioſcorides quoq;, ſanguinem hoc alimento melancholicum produci, non tacuit in cōmentatione De euchymia & cacochymia Galenus. Certe lentos dicimus, qui affectibus non mouentur, ac uelut æquanimitate torpentes ſtupent. Propertius,

Hoſtibus eueniat lenta puella meis.

Et Martialis,

Tu ſpectas hyemem ſuccincti lentus amici,
Proh ſcelus, & lateris frigora tuta times.

Gellius Noctium Atticarum libro ſecundo: Tum Plutarchus lente & leniter, Quid autem (inquit) uerbero, ego tibi uideor iraſci? Laberij quoq; illud ex Compitalibus ipſum hoc uidetur approbare, Nunc tu lentus es, nunc tu ſuſq; deq; fers: id eſt, quod accidit, non magnipendis, ac propemodum ἀδιαφορῶς. Videtur item ex ijs quæ protulimus, lentitudo eſſe, quam Græci uocant ἀοργησίαν, id eſt animi affectionem, quæ ira uacet. Iniraſcibilitatem dicere quidam permiſerunt ſibi. Ne priuis illorum uocibus cedat omnino Latina res. Cicero De oratore libro ſecundo: In quo ego, non quo libenter audiam, ſed quia cauſam non libenter relinquo, nimium patiens & lentus exiſtimor. Verū (ut opinor) latius patet lentitudo, quàm illa Græcorū ἀοργησία. Argyropylus apud Ariſtotelem Moralium ſecundo, circa honores mediocritatem ait magnanimitatē dici, exſuperantiam uero lentitudinem quandam. Lentis uero cruribus eſſe himantopodas, ſcribit Mela Pomponius. Tu interpretare loreis, ex nominis quoq; etymo. Sed in hæc excurriſſe, non fuerit aquam inaniter conſumentis, aut Arabiam ſeminio cauam, ut Lucianus inquit, conſpergere adorti, ut diſcendi auidos miſcella rerum ſciendarum turba expleamus. Ne ſint Latinarum uocum infrequentes. Redeo ad Peripateticorum placita igitur, in primiſq; Ariſtotelis, in quem penè uidetur eſſe collatum, quicquid eſt capax humanū genus. Quæ iuſto fortè plus conuellere Cicero, multiq; præterea, Stoici præcipuè, conantur. Nam & Senecæ Stoicorum acutiſſimi nota ſententia eſt. Ira non acuit animum ad res bellicas, nunquam enim uirtus uitio adiuuanda eſt, ſe contenta. Philoſophus ergo Moralium tertio, poſtea quàm fortitudinis ueræ rationem eſt exſequutus, ſpecies quinq; recenſet adulterinæ fortitudinis atq; impropriæ. Primo ſtatuit loco eam, quæ ciuilis dicitur fortitudo, quum ſuſtinent pericula ciues metu pœnarum & infamiæ ac honoris cupiditate. Huiuſmodi facit Homerus fortes aliquot, ut Diomedem & Hectorem: id quod ex carminibus coniectari ſubiectis facillimè ſic poteſt,

Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει.
Polydamas me coarguet primus.

& Diomedes,

Ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων,
Τυδείδης ὑπ' ἐμεῖο.

Hector enim quandoq; diceret apud Troianos concionabundus, Tydides à me. In hoc item ſunt gradu, qui à magiſtratibus compelluntur. Hinc eſt illud ſcientiſſimi Plutarchi, fortitudinem à ueteribus ſtatui, non ἀφοβίαν, ſed φόβον ψόγου καὶ δέος ἀδοξίας. Siquidem qui leges præcipuè reformidant, hi uel in primis hoſtem contemptui habent, nilq; uerentur pati, qui male audire compaueſcūt. Propterea dictum rectè, ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. Secunda porrò ſpecies uirtutis eiuſdem conſtat peritia quadam, in bellicis præſertim rebus: quamobrem Socrates in libro qui Protagoras inſcribitur, apud Platonem, cenſebat fortitudinem eſſe ſcientiam. Eiuſmodi ſunt in bello milites. Tertia

ſpecies prouenit ex ira. Videntur enim fortes, qui per iram, ueluti feræ percuſſores impetunt: quoniam & fortes, iracundi ſunt. Impetuoſiſſima quidem res eſt, ad pericula capeſſenda animi concitatio. Vnde Homerus, σθένος ἔμβαλε θυμῷ, robur iniecit animo. Et rurſum Homerus idem, καὶ μένος θυμὸν ἔγειρε, ira concitauit animum: καὶ δριμὺ δ' ἀνὰ ῥῖνας μένος, impetus per nares acer ſubijt: καὶ ἔζεσεν αἷμα, inferbuit ſanguis. Quæ omnia ſignificare uidentur, animi concitationem & impetum. Fortes uero propter decus faciunt, ſed adiuuat eos ira. Non eſt autem fortitudo, ſi dolore aut ira concitati in periculum deferãtur, nihil præuidentes eorum quæ incurrunt. Eo nanque modo & aſini fortes nuncuparentur, quando ne uerberibus quidem à pabulo abigi perſæpe queunt. Inſuper & mœchi ob libidinem multa audent. Proximè autem ad eam quæ ſecundum naturam eſt, accedere uidetur fortitudo, quæ per iram fit, ſi modò electionem rationemque ante ſuſceperit. Superſunt uero & duæ fortitudinis ſpecies: quarum altera ex fiducia ſui naſcitur, cuiuſmodi uocant Græci εὐέλπιδας, ſpei ſemper bonæ, dum periculi deflagrat ardor. Ab hac nec abeſt procul reliqua & poſtrema, quæ per ignorantiam contingit. Et de impropria quidem fortitudine hactenus. Quem aũt uerè fortem ſanciat idem Philoſophus, ad priorum intellectum faciliorem, erit (arbitror) operæpretium ſubieciſſe. Fortis uir impauidus & extrilidus eſt, animoque ſubnixo eminentique, ut homo: quamobrem timebit ut oportet, ac (uti dictat ratio) tolerabit, decoris honeſtique gratia. Hic enim eſt uirtutis finis. Qui igitur quæ oportet, & cuius gratia, & quando, & ut conuenit, ſuſtinet ac metuit & audet, is fortis eſt. Inuenio in Græcorum doctrina, autolecythos, id eſt αὐτολεκύθους, dici ſtrenuos paratosque ad omnia obeunda uel patienda. Quanquam pauperem eo uerbo intelligere malunt alij, ut qui poſſideat aliud nihil, quàm lecythos. Vel ad erogandam pecuniam procliues, quæ lecythis contineretur. Fortè & autolecythi dicantur αὐτουργοί, qui per ſe omnia procurant ac faciunt. In Moralibus tamen Plutarchus αὐτολεκύθους καὶ τραπεζέας nuncupat, qui culinam modò conſectentur, nec amicitiæ ullam habeant rationem. Ad fortitudinis uim pertinet præclara in Pompeij Magni rebus, Dionis ſententia, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ τύχη παντὸς ὁμίλου κρατεῖ. Hæc autẽ de Tigrane proferuntur apud Tigranocerta ab Romanis Lucullo duce fuſo fugatoque. Quorum paucitatem quum is contemptui haberet, dicere ſolebat, εἰ μὲν πολεμήσοντες ἥκουσιν, ὀλίγοι, εἰ δὲ πρεσβεύσοντες, πολλοὶ πάρεισιν.

Robur animi
ira

Diluuntur obiecta, quæ in Peripateticos cõcinnantur. Iram duobus perpendi modis. Fortitudinis rationem bifariam diſtribui. Affectiones ex homine tolli non poſſe. Militi cur honoris deferatur plus, quàm doctori. Apyrina. Caput XXIII

AD ea uero quæ Peripateticæ obijciuntur ſcholæ, reſpondebit luculenter ipſa, ſui Ariſtotelis innixa ueſtigijs: iram cõſiderari perpendique poſſe prout in exceſſu eſt, itemque ut eſt in mediocritate: ſi accipiamus eam ut eſt in exceſſu, tunc non dicimus eſſe cum fortitudine: ſin uero modo ſecundo, tunc eſſe affectionem aſtruimus, non ſine regula & rationis gubernaculo, fungique cum operatione forti poſſe pulcherrime. Ideoque philoſophum dixiſſe, iræ motionem eſſe naturaliſſimam, ſique congruum accipiat finem ac electionem, futuram fortitudinem ueram uel fortitudinis operationem. Eſt enim appetitus natura procliuis, ut ſeſe rationi obſequentem præſtet, etiamſi non rationalis per eſſentiam. Proinde ex ira produci affectus ualet à ratione conformatus compoſitusue. Ex quibus colligi perſpicuè poteſt, rectè ſenſiſſe philoſophum, eo tamen addito, fortitudinis rationes uideri bifariam diſtribui: aut enim eſt fortitudo in tolerando, aut in aggrediendo: priori autem ira nullo modo eſt opus, alteri uero præcipuè, ſed moderata. Iram porrò nõ habere, dictum ueteribus eſt, qui mentem non habeant. Ira legum præſidi neceſſaria, ciuitatis moderatori peraccommoda. Aufer à rege iram, iam non imperio tantum rebelles experietur popularium animos, ſed & momento de principatu periclitabitur. Immo uero & cuiuis hunc eripe affectum, cui non fuerit contemptibilis? à quo non circumſcribetur, expilabitur protrudeturque? Iam & apud Gellium Taurus, Vt aliorum (inquit) omnium, quos Latini philoſophi affectus affectiones ue, Græci uocant πάθη, ita huius

quocꝫ motus animi, qui quum eſt ulciſcendi cauſa ſæuior, ira dicitur, non priuatio utilis eſt, quã dicunt στέρησιν, ſed mediocritas quam μετριότητα nuncupant. Melanthium quocꝫ dicere ſolitum accepimus, Iram non uideri grauem, quæ migrare mẽtem faciat, ſed quæ domo excludat omnino. Quæ uero in diuerſum præcipi, & colligi argumentis ſolent, de Pythagoræ atcꝫ Zenonis fontibus uidentur manaſſe, qui perturbationes aſſerunt omnes exinaniri poſſe perſanaricꝫ omnino, ueluti cauſarias animæ partes, nullamcꝫ fibram aut uitiorum radicem in homine omnino reſidere, meditatione, ac uirtũtum exercitatione aſſidua. Quod profecto eſt, inquit Hieronymus, tollere hominem ex homine, & in corpore conſtitutum, eſſe ſine corpore. Propterea ſcienter quadam Satyra Horatius,

Nam uitijs nemo ſine naſcitur, optimus ille
Qui minimis urgetur.

Verior & apoſtolica ſententia: Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? uideo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & ducentem me in captiuitate: non enim quod uolo, hoc ago, ſed quod nolo, id operor. Quum M. Antoninus educatorem ſuum defleret mortuum, auocareturcꝫ ab aulicis ab pietatis oſtentatione: Permittite (inquit) Antoninus Pius imperator ut homo ſit, necꝫ enim uel philoſophia uel imperium tollere affectus ualet. Quin & Procli ſententia eſt admirabilis: An non ſtupendum eſt (inquit) animam immaterialiter in rebus materialibus uiuere, & in caducis incontaminatam ſe alicubi conſeruare? Terrenus locus Circes eſt diuerſorium. Amplius animæ in generatione cõſtitutæ perſimiles ſunt peſtilentem regionem habitantibus hominibus. Vbi uero extra generationem agunt, eſſe ueluti prata incolentes, Plato ſcribit. Ariſtotelicam doctrinam adiuuat in libro De morali uirtute Plutarchus, affectionum principia eſſe tradens σύμφυτα, οὐκ ἐπεισόδια, id eſt ingenita, nec aduentitia. οὐδὲ ἀναιρετέα παντάπασι, hoc eſt, nec extirpanda omnino. Et mox paulò, affectus prodeſſe ait, ſi rationi comites ſe præbeant, ſicuti fortitudinem intendit ira, ſi moderata ſit. Sed temperamentum id genus riſu excipiunt Stoici, Quid ſi (inquiunt) ſanum uoces leuiter febricitantem? non eſt bona ualetudo mediocritas morbi. Sic (inquies) dicitur imperturbatus ſapiens, uti apyrina uocantur: non quibus nulla duritia eſt granorum, ſed quibus minor. falſum eſt: non enim diminutionẽ malorum in bono uiro intelligi uolumus, ſed euacuationem. Demum in fortitudinis mentione quærat ex me forſan aliquis, quidnam cauſæ ſit, quòd publico tantum non conſenſu militi, ac uiro forti plus multo prærogatiuæ contribuatur, quàm doctrinarum antiſtiti uel maximo. Reſponderi autem Ariſtotelis ſententia ſic maxime puto ex Rhetoricorum primo, Neceſſariò uirtutes illas cenſeri maximas, quæ alijs pernoſcuntur utiliſſimæ, ſiquidem eſt uirtus δύναμις εὐεργετική. Proinde iuſtis plurimum exhibent honoris, atcꝫ item fortibus: altera enim uirtus in pace, in bello altera prodeſſe precellenter ualet. Ab ijs uero liberalitas cenſetur præcipue, argumento eodem: profundit enim pro tempore ac modo, non uendicat pecuniam.

Ex uoluntate affectionũ qualitates præcipuè pendere. Apathiam item non eſſe huius uitæ. M. Antonini tranquillitas. Aegritudines ſæpe ſublatas, animo ſedato. Arietes perturbationum. Caput XXIIII

HOminem uero, cuiuſmodi effingunt Stoici, Græco uerbo dicunt ἀναμάρτητον, quod eſt, nulla peccati labe pollutum, qui ſit planè aurum putum, & (ut Ariſtophanes inquit cum Herodoto) prorſus colophonium. Intereſt (inquit Aurelius Auguſtinus) qualis ſit uoluntas hominis, quia ſi peruerſa eſt, peruerſos habebit hos motus: ſi autem recta eſt, non ſolum inculpabiles, uerum etiam laudabiles erunt. Voluntas eſt quippe in omnibus: immo uero nil aliud, quàm uoluntates ſunt. Et rurſum idem Auguſtinus: Illa quæ ἀπάθεια Græcè dicitur, quæ ſi Latinè poſſet, impaſſibilitas diceret͂, ſi intelligenda eſt, in animo quippe, non in corpore accipitur, ut ſine affectionibus uiuatur, quæ contra rationem accidunt, mentemcꝫ perturbant, bona maxime atcꝫ optanda eſt. Sed nec ipſa huius eſt uitæ, nõ enim qualiumcuncꝫ hominum uox eſt, ſed maxime piorum ſanctorumcꝫ, quos

uitæ integritas præſtat omnino (quod dicitur) πηδαλίου ἀγυροτέρους, id eſt nautico mundiores clauo. Si dixerimus, Quoniam peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. ἀδύνατον γὰρ τὸ ἀπαθὲς τῶν ἀνθρώπων, inquit Plutarchus. Propterea diuinè M. Tullius in Oratione pro Marcello: Nulla eſt (inquit) tanta uis, tanta copia, quæ non ferro ac uiribus debilitari frangiq; poſſit. Verum, animum uincere, iracundiam cohibere, quæ ſemper eſt inimica conſilio, uictoriam temperare, aduerſarium nobilitate, ingenio, uirtute prꝏſtantem non modò extollere iacentem, ſed etiam amplificare eius priſtinam dignitatem, hæc qui faciat, non ego eum ſummis uiris comparo, ſed ſimillimum deo iudico. Scribit alibi Plutarchus, iram nuſquam continere, imperiti eſſe hominis atq; intemperantis: ubiq; uero, difficillimum, quibuſdam etiam uideri impoſſibile. Vtamur enim uerbo audacter, quod nō reformidat cum Iureconſultis & Hieronymo Boethius, & libro quinto Fabius, ſicuti commonuimus alibi quoq;. Quando perturbationis huius uelut proprium perſæpe ſit, quod uelit, emptum morte perſequi. Monet tamen nos propheticum illud, Iraſcimini, ſed nolite peccare. Motus animi (inquit Caſſiodorus) in poteſtate noſtra non eſt, ſed dei gratia temperare poſſumus. Proinde quod conſuetudinis eſt, permittit: quod culpæ, prohibet. Et Hieronymus: Nos (inquit) affectus & perturbationes, quamdiu in tabernaculo corporis huius habitamus, & fragili carne circūdamur, moderari, & regere poſſumus, amputare non poſſumus. Propterea Apoſtolus, ſol non occidit ſuper iracundiam ueſtram, quia iraſci hominis eſt, finem iracundiæ imponere, Chriſtiani. Stoici porrò non diffitentur, uiſiones animi, quas phantaſias dicunt philoſophi, quibus quatitur mens ad primam ingruentis cuiuſpiam formidabilis ſpeciem, non uideri aut uoluntatis aut arbitrij, uerum ſuapte ui nobis ſeſe ingerere ac uellicare. Cæterum, probationes quæ mox conſequantur, eſſe iam arbitrarias, ubi perpendimus ac dijudicamus, moxq; reijcimus & aſpernamur: has, Græci ſyncatatheſes nuncupant. Præſtantius cenſetur (inquit Auguſtinus) iram uincere, quàm ciuitatem expugnare. Et perturbationum quidem uim graſſantem uiolentius permulta retegunt utiq;: ſed & Galenus in re medica tantus auctor, à quo traditum ſcimus, ægros quotannis non paucos integritati reſtitutos ſuæ, animi ſolum motionibus ad propriam reuocatis temperaturam: cui ſanè calculum adijcere uidetur Aeſculapius, qui cantilenas adhiberi, ac riſus conciliatores Mimos, & ridicularia denique alia, ijs quos animoſæ partis motus uiolentiores amplius exagitent, corporis temperamento excuſſo, & calore inſito auctius commoto: quin uenari alios præcepit, equitare item uel armorum meditationibus non parcere, motuum quoq; ac armorum ſpecie, ideaq; præſcripta, ut animoſa pars, ſi fortè iaceat, ſitq; imbecilla, ſurrigatur exciteturq;. Scribit Sex. Aurelius, M. Antoninum imperatorem ab uitæ initio tranquillum fuiſſe adeo, ut ab infantia uultum nec gaudio mutaris, nec mœrore, philoſophiæ ſtudens, ac literis imbutus Græcis. Affectionum titillatus arietes uocat Hieronymus, quibus quatitur fides, quos euangelij retundendos aſtruit muro. Idem ſcorta publicitus proſtantia libidinum publicarū uictimas dicit: ſunt enim diaboli uictimæ, uelut mentis & corporis illibata integritas CHRISTO inſigniter grata uictima.

De mediocritate, deq; exceſſibus iræ. Iracundorum ſpecies tres, & naturalis eorundem cauſa. Iræ uocabula. Caput XXV

Cæterum introſpiciamus denuo Peripateticum muſeum, præcerpturi inde quæ horum libellorum ſtudioſos, ſi qui tamen erunt, dimittant inſtructiores. Ergo (inquit Ariſtoteles) manſuetudo, ſiue πραότης, mediocritas eſt circa iram: quumq; medium, itemq; ferè extrema ſint anonyma, hoc eſt ſine nomine: medio utique manſuetudinem attribuimus, ad defectum qui item ſine nomine eſt, declinantem, Exceſſus uero ὀργιλότης, hoc eſt iracundia dici poteſt. Affectus autem eſt ira, id eſt ὀργή: nam iracundia, eſt habitus excedens. Qui igitur pro quibus oportet, & cōtra quos oportet, iraſcitur: ac prꝏterea, ut oportet, & quando, & quanto tempore, laudatur, manſuetusq; hic erit. Defectus autē, ſiue ἀοργησία eſt, ſiue quodcunq;, tandem in uitio eſt: nam qui non iraſcuntur in quibus oportet, ἠλίθιοι eſſe uidentur, hoc eſt ſtupidi. Etenim qui nō iraſcitur, nec ſentire quidem uidetur, neq;

dolere. Atqui perferre contumelias, & ſuos negligere, ſeruile eſt. Iracundus, celeriter ſuccenditur, tum in quos non oportet, tum pro quibus non oportet, & amplius quàm oportet: uerum & confeſtim deſinunt qui ſic afficiuntur, quod eſt in ipſis optimum. In ijs uero bilis fulua prædominari uidetur: quæ quum acuta & ſubtilis ſit, ob inſitam caliditatem facile ſuccenditur ſurrigiturq́, unde inoritur ultionis uotum. At qui nulla prorſum aguntur ira, frigidi perſentiuntur atque humecti, quia fulua & acriore carent bile. Excellenter autem acuti ſunt acrocholi, & ad omnia, quibus ſumma eſt bilis, unde & nomen habent. Inter hos ſunt quos uocant πικρούς, nos interpretari amarulentos poſſumus: difficulter hi placantur, & plumbeas diuturnasq́ ſeruant iras. In ijs uero fulua bilis permiſcetur atræ, proindeq́ illis conſtantior ira eſt, ſiquidem eam comprimunt: ut autem in ſeipſa digeratur, indiget tempore. Sunt & inter iracundos ſpecie tertia, qui non explentur facile, niſi uiſo inimici ſanguine. Hoc genus appellant Græci χαλεπούς, ex Latinis plerią acerbos. Hoſce uero planè melancholicos tradunt, quòd bilis uigeat in eis atra: quæ quia frigida eſt & ſicca, craſſiore materia, quæ haud facile diſſoluatur, diutius perſeuerat. Quòd ſi amplius inquirat aliquis, cur tres tantum iracundiæ prodantur ſpecies, reſpõderi poteſt, oriri affectionem hanc ſanguine circa cor efferueſcente. Eſſe uero eum feruorem triplicem, conſtat: ſubtilem, craſſum, medium: ſicuti ex ijs quæ præſtruximus, coniectare perſpicax ingenium potuit. Apud Homerum, quod Euſtathius ſcribit, affectio hęc quatuor ſortitur nomina: eſt enim quandoq; apud illum θυμὸς, χόλος, menis, id eſt μῆνις, & κότος: ſed eo tamen interſtitio, ut dicatur propriè menis, immanens ira, unde & inflexum nomen ἐκ τοῦ μένειν: quum cholos, orge, thymos, perturbationis indicent initia, etiam ſi obſeruatio non eſt perpetua. Hinc Porphyrius, ὁ μὲν κατὰ κίνησιν πρόσκαιρος ὀργὴ, χόλος καὶ θυμός. nam menos (inquit) eſt ἀπόθετος χόλος: uerum ubi ultionis captatur occaſio, κότος dici conſueuit, παρὰ τὸ ἐγκεῖσθαι. Vnde Homerus,

ὅ τοι κότον ἔνθετο θυμῷ. Et rurſus,

ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ.

Nuncupatur autem χόλος, ἀπὸ τοῦ χολᾶν, ἤ τις φησὶ πάθος κρατεῖ.

An uerum ſit, hircos pati facile, ipſis intuentibus fœminas iniri. De hyæna inſuper ſcitu digna. Confirmatur Plinij hiſtoria de uiperæ partu. Athenienſium uotum de hircorum immolatione. Tragos quid, aut hirculus in uitibus. Caput XXVI

INcideram nuper in Aeliani commentaria, quæ haud ita inſcitè is condidit περὶ ζώων ἱστορίας, auidè (qui mos eſt meus) ac ſitienter arripui, ac euolui, præcerpturus quæ uſui forent legiſſe. Inter cætera, quæ ſe primo libro ingeſſere, fuerũt & quæ huic impingere capiti uiſum protinus eſt: pugnã pro fœminis hircos inire, perinde ac pro formoſis mulieribus aduerſum hircos. Ratione compari tauros acrius in id genus alios cooriri, uelut arietes item ouium cauſa. Hæc non eo ſubnotaſſe uolui, tanquam ex Heracliti forent antro planè deprompta, aut indicta prorſum inſcitaq́, ſed quod inaudiſſe uideor, ex recentioribus nonnullos, haud ex aſſe ἐμμούσους, ſed (uti ſentio) bene doctos nonnunquam, cauſam eruere conatos: quid ita, quorum uxores corpus inuulgent, hircorũ appellatione deformemus paſſim, inde factum uaticinari, quòd animalium ſoli (uti putant) hirci ſui generis fœmellas ipſis intuentibus, iniri, facilè cõcoquant, omninoq́ (quod dicitur) ſusq́ deq́ ferant, nec in prælia conſurgant ad corollas (ut interim ſic dicere permittar) decertaturi. Id quàm uerum ſit, ne quis Sibyllæ folium prolatum arbitretur, perſpicuum iam, uel unius auctoritate Aeliani non diluta, nec proletaria, opinor. Apud eundem obſeruatum eſt illud item, Hyænam ſi hoc anno marem conſpexeris, eandem inſequenti fœminam agnoſces: ſi fœminam nunc, poſterius marem conſpicaberis. Venire etiam in Veneris utriuſque participatum, inireq́ uiciſſim ac iniri, quotannis ſexu immutato. Ceu animantis natura Cenæum re præmonſtrarit, ac Tireſiam ueteribus celebratos. Sed quia mira prorſus hiſtoria eſt, recte ac operæpretium me facturum cenſeo, ſi auctoris uerba ſubiecero: τὴν ὕαιναν τῇ τε μὲν ἄῤῥενα ἂν ἴδοις, τὴν αὐτὴν δὲ

νῦν τε ὄψει θῆλυν, ἢ δὲ θήλειαν νῦν, μετὰ ταῦτα ἄρρενα. κοινωνοῦσι δὲ ἀφροδίτης ἑκατέρας, καὶ γαμοῦσί τε, καὶ γαμοῦνται, ἀνὰ ἔτος πᾶν ἀμείβουσαι τὸ γένος. οὐκ οὖν τὸν καινέα, τὸν τειρεσίαν ἀρχαίους ἀπέσκωψε τὸ ζῷον τοῦτο, οὐ κόμποις, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς. Aduertendum porrò hiſtoriam Plinij de uipera, ab Aeliano item primo libro comprobari planè ad uerbum. Adeo ſi auctoritatibus agas, controuerſa res eſt, uerum qui diuerſa ſentiunt, ab experimento ſtare ſe, dicunt. Quia uero ab hircis exorſi ſumus, in eoſdem noſtra corriuabitur oratio, adnexa non procul ab deriſu hiſtoria: cuius auctor nobis Agathius eſt Gottici belli libro ſecũdo, ingruente Perſarum bello in Marathonijs campis, uouiſſe Athenienſes, totidem ſe hircos Dianæ immolaturos, quot peremiſſent hoſtes. Quod quum implere in primis cuperent, non quiſſe tamen, etiam capris adiectis uel ſuccidaneis. Tragon uocant Græci in uitibus cauſationem, ubi flatu graſſante decutiuntur germina, hirculum Latinè queas nuncupare. Sed & hirceſcere dicuntur uites, ſi ſterileſcant: quãdo hircorũ eſt, nimia pinguitudine in ſterilitatẽ abire, quod cõprobat Ariſtoteles.

Animal thoa eſſe homini amicum præcipue. Canum fides anxia in Niciam uenatorem. Super Nicia imperatore paucula, & uerbo μελλονικιᾶν. Caput XXVII

Eſſe animal quod θῶα nuncupent, non ex Ariſtotele modò ac Plinio notiſſimum, ſed aſtipulatur & Theocritus. Cæterum, cenſeri id uel humaniſſimum, præcipueq́ homini amicum, ac (uti dicunt Græci) φιλανθρωπότατον, non ita multi prodidere. Lectum tamen quandoq́, ſi fortè in hominem inciderit, reuereri, ac uelut obſeruanter ſuſpicere. Amplius, ſi à feris alijs circumuentum ſenſerit, tum uero accurrere protinus opitulariq́ pro uiribus. ſed quod ad brutorum in nos beneuolentiam attinet propenſiorem, traditum à ueteribus ſcio, fuiſſe inter uenatores quempiam, nomine Niciam, qui (ut aſſolet) uenandi ardore ſtudioq́ concitatior, dum improſpicienter imprudentiusq́ feras immiſſis canibus inſectatur urgetq́, in carbonariam fortè delatus fornacem præceps eſt. Id uero intuiti canes neutiq́ abſtiterunt, cæterum gannientes primum quidem per fornacis ambitum, domini (quod facilè appareret) charitate deſiderioq́ ac rugientes moras ducebant: demum uero adeuntes, leniter obſeruateq́ tantumnon mordicus apprehenſa ueſte, pertrahere ad locum enitebantur, ueluti opem inde aucupantes quampiam domino, fide ſumma, quæ uel in homine rarior pernoſcitur. Id autem intuitus quidam, & quod erat, ſuſpicatus planè, quum ſuboleret, non fruſtra ſolicitè adeo anxieq́ concurſare canes, ducem inſequutus factum deprehendit, exuſtumq́ in fornace ſpirantem Niciam, re prorſum coniectata ex ijs quæ in ignibus uiſebantur reliquiæ. Fuit Nicias ab hoc alius, Athenienſium haud omnino incelebris imperator, etiam ſi impendio timidior, & eo nomine in obeundis negotijs tardior: unde exijt illud facetiſſimum Ariſtophani in Auibus,

καὶ μὴν μὰ τὸν δὶ οὐχὶ νυστάζειν ἔτι
ὥρ᾽ ἐστὶν ἡμῖν, οὐ δὲ μελλονικιᾶν.

per Iouem nobis haud eſt dormitandi tempus, neq́ item Niciæ more ceſſandi. lepidè prorſum conformato uerbo ab μέλλω, quod tardo nobis indicat, & Nicia. Non prætereundum, ab Plutarcho in Nicia carmen Ariſtophanium aduocari, ſed ita ut uix ſenſum recipiat uerbo μελλονικιᾶν decurtato interpellatoq́: quo factum, ut per inſcitiam ab interprete ſit præteritum.

Ingenio præſignes eſſe plurimum iracundos imbellesq́, at grauitate fortes, ſed indociles obliuioſosq́: undeq́ horum promi effectuum ratio ualeat. Caput XXVIII

De uarijs hominum affectionibus, quæ πάθη dicunt Græci, deq́ ingenij ratione uel amplioris uel minutioris alibi (opinor) affatim pro re nata diſſeruimus, aggeſtis, quæ hinc inde olim præflorauimus. Nunc præteriſſe nequeo Platonis ſententiam graphicè poſitam, ſciteq́ in libro De ſcientia, quæ quia illuſtri enuntiata perſpicuitate eſt, nullo indigere interpretamẽto mihi eſt uiſa: eam modo exſcripſiſſe ſatis ſuperq́ fuerit. Eſt admodum (inquit)

arduum, hominem comperiſſe ingenioſum, qui inſimul manſuetudinis ac modeſtiæ exſors non ſit. Quippe ad hanc diem eiuſmodi neminem uixiſſe aduerto, uel etiamnum eſſe nunc, cui naturæ genius ita affulſerit, ut boni ſit compos utriuſq;. Siquidem acumine qui inſignes ſint, callidi item ac memoria illuſtres & docilitate, nunquã non iracundi ſunt, ac contentionis auidi, nec raptantur ſecus ac nauigia retinaculorũ prorſus expertia. Hoſce item furore quodam pręſtare dixeris uerius quàm fortitudine. Sed enim qui ad grauitatem natura facti ſunt, eamq; unam rem habent, ueluti ſcopum, ſi ſe ad ingenij cultum dent, & doctrinam ſibi pergant induere: hi uero hebetiores comparent mox, & neſcio quomodo deſidioſi, obliuionis quoq; nubilo identidem ſe obtendente. Id quod à Platone ſancitum uel Ariſtotelis ualet calculo comprobari, qui Thracas eſſe adeo ingenio tradit oblæſo, & memoria propemodum nulla, ut ne quaternarium quidem numerando queant tranſcendere. In ijs tamen robur & ad belli munia promptitudinem ſingularem haud deſideraris. hanc uero uarietatem adeo uariam, immo contrariam interim, cæli defluuijs forſan retulerint acceptam aſtrorum non imperiti. Quando & Iulium Maternum ſic ferè nouimus prodidiſſe: Quædam, inquit, gentes ita à cælo formatæ ſunt, ut propria ſint morum unitate perſpicuæ. Siquidem immanis feritatis crudelitate graſſantur Scythæ (uti aliàs commeminimus) Itali fiunt regali ſemper nobilitate præfulgidi, Galli ſtolidi, auaros eſſe Syros ferunt, acutos Siculos, luxu diffluere Aſiaticos, ac uoluptatibus deliniri. Hiſpani creduntur elata iactantiæ animoſitate præpoliti. Nec ignoro tamen eſſe, qui in hoc auctore putent loquentiæ multum, ſapientiæ parum.

De Vulcani templo apud Aetnam Siciliæ, deq; canibus ingenij mirandi diſcernendis, qui caſtè pieq; accedant, an ſcelere imbuti ſalutatum tamen eant deum. Cur Vulcanus in inſulam Lemnum excuſſus tradatur. Lemnia terra, quæ & ſigillata. Philoctetę hiſtoria. Cap. XXIX

APud Aetnam, qui notiſſimus eſt Siciliæ mons, eſſe Vulcani templum fertur honore multo. Circumiectum eſt templo ſeptum, ſacræ item uiſuntur arbores, necnon peruigil & inextinctus ignis, uel (uti à Græcis dicitur) ἄσβεστον πῦρ καὶ ἀκοίμητον. Templum aſſeruare ac lucum traduntur canes, quibus mirum præcipue inſitum ingenium creditur. Quippe adeuntes, ſi caſtè modo ac piè, utq; addecet, id agant, permulcent ac abblandiuntur, illiſq; perinde ac beneuolis aggregantur, & planè familiaribus. Quod ſi manibus non puris, ſcelereq; aliquo pollutior templum inuiſat, uel lucum, irruunt mordicus, lacerant conuelluntq;. Cæteros ex cœtu aliquo remeantes laſciuiore intemperantiore'ue inſectari modo, ſatis ſuperq; habent. Euentus rationem ſi ſolicitius perquiras, ac ueterum conſecteris ſuperſtitioſam uanitatem, cælitus omnino fieri putabitur: ſi me audias, immundorum ſpirituum fallacioſæ acceptam ſedulitati referes, quando unum illis ſtudium, in tendiculam per momenta rationalem animam præcipitaſſe, ut quo illi iuſtiſſimè diſcruciantur, eodem & nos paterni diuiniq; luminis exſortes Catonio includamur teterrimo. Illud de Vulcano nec reticebo, in Lemnum inſulam tradi à fabuloſis excuſſum deum: quoniam, ut ſcribit Galenus nono Simplicis medicinæ, loci facies ſit exuſtæ ſimilis, nec quicquam ſubnaſcatur: inibi tamen terra habetur lemnia, quam & ſigillatam iuniores uocant, ſphragida Græci appellant, quia conformatis inde paſtillis capræ ſigillũ imprimeretur, ut uoluit Dioſcorides: ut uero Galenus, Dianæ. Quod autem huic terræ hircinum promiſceri ſanguinem, prodit Dioſcorides item, ab Lemnijs ſacerdotibus irriſum, refert Galenus. Proditur à Græcorum nonnullis, Vulcani antiſtites in Lemno aduerſus ictum ſerpentium medica pollere uirtute. Quo argumento Philocteten apud Smynthei Apollinis aram ictu ſerpentis uulneratum illuc medicinæ gratia eſſe miſſum.

Cereris templum, & feſtum Chthoniũ, apud Hermionẽſes celebre uel miraculo, quod præferocem taurũ ducat ad arã uetula ſacerdos obedientiſſimum. Item de canibus in Palladis tẽplo, quod in Daulia eſt. De Panos templo in Arcadia, ubi Aula locus uiſitur, & muſcis auolantibus ex Olympia & Leucade, ubi Actius Apollo: necnon de Diana in Icaro inſula. XXX

AD eandem porrò fraudem & impoſturam peruerſiſsimam, ſpectat illud item quod inferam mox: Cererem ab Hermionenſibus eximia coli uene ratione, peragiq; ſacra prorſum μεγαλοπρεπῶς τε καὶ σοβαρῶς. Feſtum uero Chthonium nuncupari. Ferunt ergo, boues magnitudine uiſenda, & ferocia ad aram ex armento facile agi immolandos à Cereris ſacerdote, quæ uetula plerunq; eſt ac uiribus prætenuis. Super qua re carmina circumferuntur apud Græcos, quæ & appoſui, auctore eodem Ariſtocle:

Δάματερ πολύκαρπε, σὺ κ' ἐν σικελοῖσιν ἐπαρχαῖς,
  καὶ παρ' Ἐριχθειίδαις, ἐν τε μέγα κλείνεται
Ἑρμιονεῦσι, τὸν δὲ ἀγέλης γὰρ ἀφαδὲ ταῦρον,
  ὃν τ' οὐκ αἴρουσιν ἀνέρες οὐδὲ δέκα,
τοῦτον γραῦς εἰχυῖα μόνη μόνον ἄστος ἕλκει,
  τὸν δ' ἐπὶ βωμόν, ὁ δ' ὡς ματέρι παῖς ἕπεται.
σὸν τόδε Δάματερ, σὸν τὸ σθένος, ἵλαος ἄνσσε,
  καὶ πάντων θάλλοι κλᾶρος ἐν Ἑρμιόνῃ.

Cæterum & in Daulia eſſe memorant Iliados Mineruæ templum, in quo alantur canes, quibus inſitum planè ſit, perinde ac ratione quadam, aduentantibus ſubblandiri Græcis. Barbaros autem, ubi ſe oſtentarint, latratu inſectari. Eſt in Arcadia locus nomine Aula, ubi olim uiſitatum eſt Panos templum, conſtanti fama, omnibus quæ illuc defugerint animalibus, haud dubie ſalutem præſtari. Quippe ſi ea inſequantur lupi, ſubſiſtunt protinus, ubi ad eam uentum partem eſt, nec ingrediuntur omnino: quod defugientia illuc putet deus, uelut ſupplices quoſdam, αἱ αἰδοῦς ἄγειν αὐτά. Et quia ex ueteri ſuperſtitione animaliũ miracula conſectamur & anquirimus ſtudioſe, addamus illa quoq;: In Olympia cognitum hoc annorum plurium experimento, ingruente certaminum & panagyris celebritate, muſcas inde omnes ad ulteriorem Alphei ripam ſponte, uelut mulieres aſſectẽtur auolare. Porrò in Leucade, ubi in promontorio eminentiore Apollinis ſtat templum, quem Actium nuncupãt, futura inibi (ut aſſolet) panagyri, in qua & honori diuino æditur ſaltatio, bouem muſcis immolare fuit receptiſſimi moris, quæ illius diſtentæ cruore confeſtim credebãtur euaneſcere, hac uelut mercede amplius delinitæ, ac (ut ſignificanter dicunt Græci) δεκασθεῖσαι. Quum omnino Piſææ animaduerterentur ἀδέκαστοι, & proinde probiores quoq;, ut quæ dei reuerentia quadam, non mercedis ui, iuſtitiæ opus inirent, & (quod addecet in primis) ſi modo ibi erat deus, ac non ſpurciſsimus dæmonarches, miſerorum mẽtibus ad ſatietatem illuſurus. Sicuti in Icaro inſula quoque, in qua Dianæ templum fuerat: quumq; nimio plus ſcaterent ibi agreſtes & præpingues capræ cum Dorcadibus ac leporibus, ſi uenari cupiens, à dea rei pontificium eſſet comprecatus, pergens inde præda onuſtus reuertebatur, captis quæ concupiſſet. Quod ſi petere ſuperſediſſet, inanis prorſum fiebat uenatio, inſuper & in eum expetebãt audacioris conatus pœnæ. Cæterum illuſiones hoc genus, ſeu indigitamenta credere malis, id eſt excantamina ſeu ueneficia, perſequi diutius, abutentis planè ocio fuerit. Proinde ijs præteritis, alia diſquiramus auditu iucundiora & gratiora ſcitu.

Quadruplex loquendi figura, ueteribus obſeruata grãmaticis: priſca, Latina, Romana, demumq; miſcella, ſiue mixta. Caput XXXI

QVi amplius penſitatiusq; indagine ſcrupuloſa loquendi uarietates diſcutiendas ſibi in commentarijs propoſuere, rationem eam uideri quadrifariam planè diſtributam pronunciauere. Quippe nonnulla in ueteribus libris priſcè dicta, uidere licet, Latinè aliqua, necnon Romanè, demumq; eſſe miſcellam omnino figuram quandam, mixta quæ ſit, ac dicatur. Priſcam uero intelligunt, qua Iano ſynchroni & Saturno, ac mox etiam paulo probè cum ſuis fabulati ſint. In qua pleraq; multo obſcuritatis nubilo circumuoluta, preſſaq; pernoſcantur, deſitis iam uocabulis, proindeq; intellectum facile non admittentibus, cuiuſmodi fuiſſe carmina, quæ nominantur Saliaria, coniectare licet ex pauculis, quæ ſuperſunt, uelut reliquiæ. Latina loquendi figura creditur nuncupata, qua uterentur in

quae sit prisca
lingua
Carmina saliarca
prisca lingua
...

Latio, quum rebus potiretur Latinus, & præterea Hetruſci reges: qua ſanè forma decemuirorum conſcriptæ ſunt tabulæ. Sed huius pars ulla uix ſubſiſtit innoxia: quod retulit Sextus Pompeius. Romanam deniq; dicendi rationem intelligunt, quæ in Plauto effloruerit, Næuio Accio, Pacuuio, Marone, Catone, Siſenna, Antiate Valerio, Cęſare, M. Tullio. Miſcella demum figura intulit ſe, ubi iam auctiore imperio, dataq; paſſum Romana libertate, gentibus communicata ciuitas diuerſiſſimis eſt, ex quarum uelut uoragine, loquendi ſynceritas concuſſa in primis in barbarum ferè dilapſa ſonum, ſapere Gothicum cœpit, & omnino peregrinũ, ut rarenter ſe promat, quem purè Romanum dicas, non ciuitate donatum. Miratur tamen & Fabius, Oſcè plurima in auctoribus inualuiſſe, necnon Sabinè, ut de Gallicis taceam, quum & Punica oſtentent ſe nonnunquam.

Morbo atrocius graſſante, uel etiam citra oblæſionem manifeſtariã, non nullos ſe in puteos deiectaſſe. Lugdunenſes mulieres. Laurentianus Florentinus. Caput XXXII

ATræ bilis effectus præcipuè admirabiles abunde aliàs perſequuti ſumus: nunc ab illis haud diſſita prorſum ingerũt ſeſe, quæ artis medicę ſummates uiri ac planè coryphæi obſeruata literis mandanda cenſuere, Hippocrates & Galenus, ęgrotos, ſi uiolentius graſſans morbi uis debacchetur, & atrocior inardeſcat febris, arctius uideri uinciendos, quod ita affecti complures plerunq; ſe peremptum eant, nec id ratione ſingulari, compertis etiam qui in aquas præcipites ſe dent, quod eſſe factitatum in ea quæ Atticam depopulata olim peſtilentia eſt, multorum approbatur calculo: & Lucretius carmini inſeruit,

Multi præcipites lymphis putealibus alte,
In fluuios partim gelidos ardentia morbo
Membra dabant, nudum iacientes corpus in undas.

Mirum certe eſt quod à recentioribus eſt item proditum, haud ita pridem in Lugdunenſi Gallia contigiſſe, ut citra ullum corporis incommodum, quod quidem appareret, crebriter mulieres in prælatos ſe puteos demerſum pergerent. Sed fœminas forſan imbecillior excuſarit natura, & ſemper ferè peregrinabunda mens. Quid philoſophis facias uiris, quibus etiam familiarem aduertimus affectionẽ huiuſmodi, non alia ratione Florentino Laurẽtiano proxime conſumpto. Ad hæc pro ingeniorum captu à multis multa proferri conſueſſe, non latet: defluuio cæleſtium corporum acceptam referentibus pleriſq; acriorem mali uim, aut in diuinam etiamnum iram. Id quod ueteribus arriſerit, inani oblaqueatis ſuperſtitione. Sunt forſan qui & hoc ipſum in melancholiam reijciant, à qua hoc genus plura concinnari ſolere aliàs cõmonuimus. Mihi ſanè uti ſunt, iſta omnino accidunt admiranda.

Qui dicantur citharœdi piſces, quæq; in nominibus habeatur ratio. De polypo item, qui ſibi uoret brachia, cirrhoſq;: quod negant alij. Caput XXXIII

ISſe in Erythræo mari piſcem obſeruauimus, forma quidem latiore, ad buglottæ modum (uti aiunt) ſquãmis haud ita ſcabris, ſi attingas: colore ſuffuluo, lineis nigricantibus à cauda uſque ad capitis ſumma corpore interpicto, ut tentarum fidium ſuſpicari imaginem poſſis, unde piſci adoptatum citharœdi nomen. Zona præcingitur crocea, uertex uarijs diſtinguitur coloribus, nigrum aureo interlucente fulgore. Narrantur & citharœdi, alij στικτοί, hoc eſt picti. Quippe uiſuntur purpurei ferè, per interualla lineis diſcurrentibus aureis. Commemoratur in mari eodem pardalis, plurimum & colore & orbicularibus picturis, hoc eſt τὰ στίγματα τὰ πολυφορῆ, montanæ aſſimilis. Cæterum in hac piſcium aut belluarum mentione, quoniã (ſicuti Philoctetes olim, ut eſt apud Ciceronem ad Trebatium) diuerſa inuiſimus uagamurq;, adnotandum amplius quod prodidit Aelianus in Animalium pragmatia, Polypum eſſe uoraciſſimum, hoc eſt φαγεῖν δεινόν, & ſtruendis inſidijs uaferrimum: quod ſi defecerit uenatio, ſuis ipſius ueſcitur cirrhis, ſuccreſcentibus mox quæ fuerint abſumpta.

Certum

Ceruum à Philadelpho ita educatum, ut Græcæ linguæ ſono inſueſceret intelligeretq́. Meropis auis pietas ſingularis. Luſciniæ ambitio. Ciconiarum pietas. Cur eaſdem pietaticultrices dixerit Arbiter Petronius. Caput XXXIIII

OBſeruatum apud eundem Aelianum id quoq; eſt, Ptolemæo Secundo, quem & φιλάδελφον dicunt, cerui catulum dono datum quandoq;: educatum autem ea præcipue ratione, uti ei præfectus curę Græca ipſum modo uoce alloqueretur. Quum idiomati inſueuiſſet brutum, loquentem intelligebat perſpicue. Quanquã irroboraſſet uetus opinio, Indicæ ſonum uocis à ceruo tantum percipi. Scribit idem auctor, Meropa auem eſſe ciconiarum iuſtiſsimam, quod educandis parentibus ſenium haudquaquam arbitretur expectandũ, ſed ipſum id agere protinus uolatus celerioris compotem. Quo coniectatũ inter cunctas eſſe aues tum iuſtiſsimam, tum uero piĳſsimam. Scio, mirabuntur plures, quin prę ter fidem dici, conſtanter forſan aſſeuerabunt. Mihi in naturæ cõtemplatione nihil occurrit incredibile, quando & Charmidem Maſsilienſem cõmentatione nõ indignum eſſe opinatum uideo, luſciniam non muſicæ ſtudioſam modo, id eſt φιλόμουσον, ſed & φιλόδοξον, id eſt gloriã ambitioſius captare. Siquidem in ſolitudinibus ſi concinat, ſimplicem omnino cantum ædere, apparatu nullo, uelut ſibi canentem modo: quod ſi auditoribus non excidat, præſtoq́; ſint aliquot, tum uero prædulcem in primis uariumq́; ædi concentum, quippe intellectu certo ποικίλως ἑλίττειν τὸ μέλος. Id quod ab Homero quoq; illis uerſibus coniectatum probabile fit,

ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωεὶς ἀηδὼν
καλὸν ἀείδησιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο
δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
ἥ τε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν.

Sed quod de merope diximus, quam inter ciconias recenſent Græcorum pleriq;, ut aliarum item non hic pietatem ſubĳciam, ſuper qua in Hexaemero plura prodidit Magnus Baſilius, & retulit in noſtris literis eloquentiſsimus ſcriptor Ambroſius. Sciendum æd hæc uideri ſpectaſſe Petronium Arbitrum, ubi pietaticultricem nuncupat ciconiam illis uerſiculis, quos & appoſui:

Ciconia etiam grato peregrino hoſpita
Pietaticultrix, gracilipes, choraliſtria.

Apum nomina plura. Emplaſtica, & paremplaſtica quę dicantur. Anthredon. Mellis genera non citra admirationem. In Mycono apes non haberi. Vocabula plura ad idem: plaſtides, cephenes, ſira, ſirenæ, meliſſa, meliſſia. Meliſſæus Iupiter. Melitea lintea. Neon accipi pro uere. Hyemem eſſe patrem temporum. Apomeli. Mulſa. Apiana uua, & muſcatula. Melitomata. Caput XXXV

INter apes (inquit Aelianus) alias nouimus quæ ſint & dicantur duces: quædam σειρῆνας, id eſt ſirenes: aliquæ uero ἐργοφόροι: ſunt & quæ plaſtides, forte ab artifici figmento, uel quia emplaſtica & paremplaſtica Græcis dicuntur, quæ infarciunt opplentq́;, ſed uiſcida priuatim ac glutino tenacia. Cephenas, id eſt κηφῆνας, abundare in primis Nicander ſcribit. In Cappadocia obſeruatum prioribus eſt, ſine ullis fauis confici ab apibus mella. Feruntur uero ea craſsitudine, qua oleum. Apud Trapezuntem in Ponto defluere ex buxo eadem accepimus, odore grauia, & quæ bene ualentes ἐκφρονας faciant, ac amentiam concinnent. In Media item ab arboribus mella ſtillare, ſicut cecinit Euripides in Bacchis. Apud Citheronem dulces à ramis guttas manare: uerum & in Thracia mel item arboreum ſuppetere proditum ſcio. Sicuti in Mycono apes haberi nullas, & ſi inferantur, emori. Arbores item mellifluas Hyrcaniæ, in pagis qui Fortunati dicantur, celebrat hiſtoria. Verum & Diodoro beſtiola eſt uolucris, anthredon nomine, eodem tractu, ape minor, nec multo tamen: in ſaxorum aut arborum cauitatibus ſuos conſtituit, ac melli ſuccum concinnat perſimilem. Apes porrò dicitur quandoq;

σειρῆ, id eſt ſira, aut certe apum domuncula. Eſt & eo nomine auiculæ ſpecies, & indumenti quoq; prætenuis. Sed ſirenæ itidem pellucida uocantur amicula, id eſt σειρῆναι; Sunt qui κηφῆνας interpretentur apes maſculas ἀπρόσκτους, ſed & muſca ſine aculeo, id eſt ἄκεντρος, ſterilisq; dicta interdum cephen reperitur. Melias item pro apibus reperias nonnunquam, ſed ſunt eo nomine haſtæ quoq;. Meliſſa nunc eſt apes, nunc pro obolo ponitur, qui drachmæ partem habet. Dicuntur & myſtides eo uocabulo. Nam & Meliſſæum cognominatũ legimus Iouem. Meliſſia uero aluearia ſunt. Melitea cum audimus lintea, id eſt μελίτεα ὀθόνια, non à melle fit corriuatio, ſed ab inſula Melite. Illud autem Homeri de apibus, ἀεὶ νέον ἐρχομενάων.

exponunt, recenter perpetuo uenientium: quoniam earum ſit nõ continuus uolatus, ſed interpellatus, ut ſemper uideãtur uolatum ordiri. At Porphyrius uernũ innui tempus opinatur magis, quo euolant apes. Neon autem uer dicebãt. Et πετρῶα τῶν καιρῶν, hyemem uocat Pythagoras. Quod autem de eiſdem poeta ſcribit,

βοτρυδὸν δὲ πέτονται. exponit Zenodotus, ad animalis imaginem, quod botryn nuncupant: id inter uolandum ipſum ſe cõuertit. Verum, quæ auctor hic prodit, incomperta planè ſunt. Proinde in racemi modum accepiſſe præſtiterit. Apianam uuam gratam apibus, Græci ſticam uocant, ex noſtris ſunt qui appellari modo putent muſcatulam. Apomeli uero, potionis eſt genus, inter mulſum, hoc eſt melicraton & oxymeli mediæ. Vtuntur ea Peloponneſii præcipue. Artomeli legiſſe item alicubi uideor in medicorum theſauris. Galenus libro tuẽdæ ſanitatis quarto: Mulſam ex pluuia fieri aqua prodit: apomeli ex qualibet. Melimela, id eſt μελίμηλα, dicuntur apud Athenienſes poma pulcherrima ex cydoniorum nata inſitione: uti decimo ἐκλογῶν περὶ γεωργίας expoſitum comperi. Melitomata uocant Græci mellita omnia. Illud ex grammatico penu eſt, Nomen nullum apud Græcos neutri generis exire in ι literam, excepto μέλι: nam gummi id eſt κόμμι, & πέπερι, & κίκι eſſe peregrina uocabula.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LEctionum libros ad Petrum Antonium Syluestrum Rhodiginum, compatrem amantiſſimum, Præfatio quarta & uiceſima.

HIeronymus parens tuus, Petre Antoni, ciuis (ſi quis alius) uel optimus, & ſenator præcipuè illuſtris, quod publici boni, priuatis rationibus reſectis, eſſet mire ſtudioſus, ſępeq; nō citra diſpendium, ea me in patriā à literaria peregrinatione, uelut poſtliminio redeuntem beneuolentia & pietate eſt amplexatus, ubicunq; ſeſe uel dignitatis uel rei augēdæ oſtentaſſet occaſio, labore prorſum nullo reclinato, ut dum uixit nō ſecus à me coleretur, quàm ſi uitalis huiuſce lucis, poſt optimū maximum deum cauſa mihi fuiſſet prima. Sed & cum fatalis ei aduenifſet dies, palàm funebri oratione, quam ἐπιτάφιον dicunt λόγον, conceptum ex obitu dolorem teſtatiſſimū apud omnes feci, quod & præſtantis ingenij uiro exutam intempeſtiuius patriā animaduertiſſem, & me nō quidem amico, quod ipſum foret tamen uel grauiſſimū uulnus, ſed parente optimo planè orbatum, uirulentiæ ac peſtiferis quorundam ingenijs inermē expoſitum ſentirem. Quo ſanè factum, uti lacrymis ueris ſpirantibusq; inter crebros ſingultus ſubinde interpellantes, oratorium munus implere uix licuerit. Vitæ illius integritas, morum formula exactiſſima, ingenium minime ſubdolum, nō fucatum, nō liuore ullo unquam obſcurius nil à me aliud efflagitare eſt uiſum. Præſtitimus uiuenti quod eualuimus, præſtitimus etiam humanis functo, præſtamus nunc quoq; quod.

Hærent infixi pectore uultus
Verbaq;, nec placidam membris dat cura quietem.

Non is ſum Petre Antoni, qui adulari ſciam, nec ſi ſciam maxime, uelim. Notior eſt parentis tui uirtus, quàm ut hic ſubblandiēdi ſtudio eſſe poſſit locus. Niſi quod importunius forſan diu iam obductum uideor uulnus refricare. Sed enim qui es ipſe tanti hæres uiri & æmulus, ægro animo ueniam (opinor) nō inficiabere: quando ut es ingenio uel præcipue in numerato, & multo rerum uſu peritus, ignorare nō potes, reipublicæ noſtræ incuſſam bellorū funeſto tumultu plagam, & alio ſuper aliud accedente malo, ita omnia prorſum cōcuſſa, ut latè iam ruinam minentur præcipitē. Nec ferè ſit, qui tantæ cladi conſilio uel prudentia obuiā eat, ſenioribus ferè abſumptis omnibus, quorum grauitate ac ſententijs ſtabat ciuitas noſtra. Nam haud ita diu à parente tuo perfuncto graſſante ſæuius fortuna, raptus eſt Antonius Fulginas, egregius ciuis, & Catonianæ cuiuſdam ſeueritatis: raptus & Andreas Caſalinus medendi ſcientia nobilis, & (quod prius eſt) philoſophus (uti ſentio) præclarus, ut uitæ libram hic exactiorē non pergam memorare. Quibus ſanè uulneribus reipublicæ impactis, uel mirari quiuis poteſt, tam diu ſtetiſſe nos: niſi quod ſuppetit tamē ex diuiniore fonte, quo æſtuantem animum leniamus: quoniam ſeſe naturæ argumenta pleraq; ita promūt ex te compater amantiſſime, ut iam nunc concipere libeat, futurū te mox nulla in parte, etiam ſi arduū id eſt, parente inferiorē: ſed talem quoq;, ut peſſum euntia noſtræ ciuitatis fundamenta in integrum reſtituas præſtantis ingenij maturitate, nunquam nō proſpectante longius, ppreproperæ leuitatis temeritate alliſa. Vt in te (libet enim iam nunc uaticinari) quę ſua eſt ſeneſcentium affectio, Ennianum illud propediem regeri elogium poſſit,

Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem.

Quod ut facias etiam atq; etiam rogo. Hæc erit tibi ad æternā gloriam uia: hac ſere certatim Romanorum ac Græcorum pleriq; proceres: hac nunc cæleſti paſſu incedas ipſe feſsis ſubueniens rebus, quando

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI QVARTVS ET VICESIMVS.

Vbi affectus mouere non permittantur oratores. Quintiliani ſententia perpenditur. Quid propriè πάθος, quidúe ἦθος. Item narratio morata. Horatij locus de morata fabula. Caput I

QVONIAM uerò præcedentis uoluminis fine, quantum noſtra paruitas tulit, de ira commentati ſumus, quam eſſe cæcam ueterum teſtimonio pronuntiauit Chryſippus, ὅτι πολλάκις οὐκ ἐᾷ ὁρᾶν τὰ ἐκφανῆ. id eſt, quoniam perſæpe nec manifeſta quidem conſpici ſinat, ſuccurrit illud Quintiliani ex ſecundo Oratoriarum inſtitutionum libro, Athenis actores mouere affectus uetari conſueſſe, ex quo uiſum quibuſdam, orandi artem quodammodo fuiſſe reciſam: ſed & libro ſexto: Athenis etiam (inquit) per præconem mouere affectus prohibebatur orator. Libro item decimo in Demoſthenis Ciceroniſq; compoſitione, ſalibus & commiſeratione, qui duo plurimum affectus ualent, uincimus. Et fortaſſe epilogos illi mos ciuitatis abſtulerit. Vt uerò ita rem habere propemodum credamus, in libro De morali uirtute Plutarchus facit: à quo proditur, in Ariſtocratica adminiſtratione rhetoras magiſtratuum iuſſu uetitos παθαίνεσθαι: hoc enim utitur uerbo, ex eiuſce linguæ fertilitate, quod eſt affectiones ex iudicum animis prolicere: quoniam ῥέπει εὐθεῖαν ῥοπὴν ὁ ἀπαθὴς λογισμὸς ἐπὶ τὸ δίκαιον id eſt, inclinatione ſerpit recta citra affectum perpenſio, ad id quod iuſtum eſt. Quòd ſi acceſſerit affectio, quod arridet, quodq; urit, pugnam intendit aduerſus iudicandi deliberandiq; uim. Lucianus uerò in ſermone cui titulus Anacharſis, ſiue De gymnaſiis, hoc ipſum in Areopago irroboraſſe tradit, ubi cædis peragebantur iudicia: ut ſi quis de re dicat, patienter ac æquis auribus dicentem ferat ſenatus. Quòd ſi captandæ beneuolentiæ concinnarit aliquis procemium, uel extrinſecus οἶκτον ἢ δείνωσιν, id eſt miſerationem elicere, aut indignationem excitare cooriatur, cuiuſmodi haud pauca aduerſum iudices comminiſci oratores ſolent, progrediens præco ſilentium eueſtigio imperat, apud ſenatum diutius nugari nequaquam permittens, aut dicendi ui rem obuoluere atq; implicare, ac uelut retas obijcere, ut tranſacti negocij ſeriem nudam ex fide ſpectare poſſint Areopagitæ. Ipſum hoc & primo Rhetorico ſignificat Ariſtoteles, in ciuitatum pleriſq; prohiberi oratores aſtruens extra rem dicere, ſicut (inquit) in Areopago, & recte id quidem. Neq; enim iudicis peruertere mentem oportet, indignationem concitantes uel inuidiam uel omnino miſerationem conciliantes. Perinde enim eſt, ac ſi canonem, ſeu regulam, qua in operum directione ſis uſurus, obtorquere ac inflectere incipias. Apſinus uerò in procemiorum præceptis, captandæ miſerationis præmonſtrãs rationes, ambiguitatis inijcere uidetur aliquid. Athenis (inquit) ſi oratorio fungamur munere, ex iudicijs rebuſq; geſtis communem hunc locum inſtruemus. Miſericordiæ ara excitata apud uos eſt, communiq; omnium humanitate beneuolentiaq; eſſe uidetur dea. Exindeq; apud omnes inſignem adepti laudem eſtis. Moris in Areopago ſeruati meminit Onomaſtici octauo etiam Pollux, ne quem poſſeſsione ſua dominũ interuertamus. Sed mitiores fortè affectus permittebantur quandoq;, uehementes & ardore quodam concitati haudquaquam. Aræ Miſericordiæ Athenis, meminit Pauſanias quoq;, ſicut pudoris, famæ, appetitionis, id eſt ὁρμῆς. Adnotanda uerò hic M. Tullij ſententia, quoniam de affectibus agitur, duo eſſe, quæ admirabilem faciant eloquentiam, alterum Græci ἠθικὸν uocant, patheticum alterũ: ad mores illud & ad naturam, omnemq; uitæ conſuetudinem accommodatum: hoc perturbantur animi & concitantur, quo uno regnare oratio præcipuè creditur. Illud ſuperius come, iucundũ, & ad beneuolentiam comparandam aptum in primis: hoc autem uehemens eſt, ac incitatum.

Hinc legimus, narrationem eſſe planã debere, breuem, euidentem, credibilem, bene moratam cum dignitate. Hinc uerò illi Horatiano ſenſus infertur illuſtrior,

Morataq; recte fabula. πάθος putat libro ſexto Fabius, propriè dici à nobis affectum, ἦθη autem Romana carere uoce, dici tamen mores. Verum non tam hos ſignificari, quàm morum quandam proprietatem, quibus omnes contineantur mentis habitus. Omnino affectum concitatum πάθους nomine intelligunt, mitem atq; compoſitum ἦθος ſignare. Id uerò eſt, quod bonitate commendabile eſt, nec mite ſolum ac placidum, ſed blandum plerunq; & humanum, audientibus amabile atq; iucundum. Quo dicentis mores ex oratione perluceant. Sunt qui τὰ ἤθη, non mores prorſum interpretentur, ſed ſenſus. Fides (inquit Martianus) tribus fit, conciliando, docendo, permouendo: illa prior ethica, ſequens apodictica, tertia pathetica nominat. Scribit Donatus in eum Terentij locum in Eunucho,

Dij immortales, homini homo quid præſtat?

Morata narratio à ſententia incipi ſolet, quæ dicitur promythion.

De apathia, dyſpathia, metriopathia, propathia, ſympathia, antipathia, & id genus pleriſq; alijs. Procatarctica & ſynectica cauſa quæ ſit. Item aipathia, homœopathia, proegumenon. Antipathiam promiſcere. Idiopathia. Ca. II

ILlud uerò ad grammaticam pertinet ſupellectilem, eſſe apathiam aliud, aliud dyſpathiam, itemq; propathiam, quanquam eſt & metriopathia. Et apathiam quidem intelligi iam docuimus, impaſſibilitatem quandam (ſi dici ita Latinitatis patiatur decor) quam eſſe agreſtem, nimiſq; profectò duram, etiam ex philoſophis nonnulli ſentiunt, ut quæ tum impoſſibilis ſit, tum etiam inutilis. Tollit enim amoris mutui beneuolentiam, qua maximè uita conſtat, & ſocietatis humanæ ratio. Rurſum uerò extra modum angi, & in luctus abire nimios, iam non naturæ id fuerit, ſed deprauatæ cuiuſdam opinionis. Proinde ſcitum eſt appoſitiſſimumq; Crantoris illud ex Academia, Non ægrotare quidem primum (inquit) ſit. At ſi contigerit, adſit ſenſus aliquis, ſeu diſſecetur quippiam, ſeu conuellatur. Siquidem anodynon hoc, id eſt nil dolere non ſine magna immanitatis mercede contingit in animo, ſtuporis in corpore. Quamobrẽ ut dedecet prudẽtes dyſpathia, quam doloris impatientiam interpretamur, ſic & apathia. Hoc enim ἄτεγκτον καὶ θηριῶδες, id eſt durum ferinumq;. Illud autem ἐκλελυμένον καὶ γυναικοπρεπὲς, id eſt molle ſolutumq;, ac fœminæ accommodum. Metriopathia uerò haudquaquam improbanda reijciendáue, quæ moderatam in perturbationibus rationem amplexatur & continet. Eſt & ſua medicorum ſcholis propathia: ſic uerò nuncupant προαίσθησιν, id eſt præſenſionem quandam. Neq; enim tacitè furtimq; obrepunt omnes ægritudines, ſicuti Heſiodo placuiſſe, intueri licet,

ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεύς.

id eſt, quoniam uocem prudens abſtulerit Iuppiter. Sed earum plurimę proangelos, id eſt prænuntios habent, & prodromos, ſiue præcurſores, ac præcones, uelut cruditates & inconcoctę materiæ ſuperfluentiam, & motus pigriores, quam uocant δυσκινησίαν. Grauitas quippe oneroſa, laborq; (inquit Hippocrates) ſpontanei morbum præuntiant. Incentiua item uitiorum propathe dicuntur rectè, ac ſignificantius Græcis, uelut antepaſſiones, quibus carere cenſetur impoſſibile: nam ea omnium titillant animos, & inde præcauere cogitationum ſagittas commonemur, & naturæ dominus in Euangelio: De corde (inquit) exeunt cogitationes malæ. Protopathiam inuenies alicubi apud Galenum, uelut primariam dicas affectionem: ſicuti idiopathiam quoq;, id eſt affectionem propriam. Si oboriatur (inquit Galenus) ab ulcere ingens panus, quum inducta in ulcere cicatrice, permanet etiam panus, uel in ſuppuratam inflammationem tranſiens, uel in durum tumorem, quem chœrada, id eſt ſcopulum appellant: nemo primarios dixerit huiuſmodi morbos, qui ob alium præcedentem contigerunt. Fuere item ex medicorum decuria, qui ἀειπάθειαν induxerint, tanquam dicas perpetuam affectionem. Quippe ſanorum iuxta, ægrotantiumq; corporum κατασκευὰς, id eſt cõſtitutiones eaſdem eſſe ſpecie, ſtatuere permittunt ſibi, etiam ſi præſtat, ampliorem ſanitati latitudinem

titudinem contribuiſſe, quàm omneis homines urgentibus perpetuò morbis conuelli, ac lancinari. Eſt ſua oratoribus item homœopathia de paſſionis nata ſimilitudine, quam undiquaque ſcientiſſimus exprimit poeta,

Fuit & tibi talis Anchiſes genitor. Item,
Et patriæ ſtrinxit pietatis imago, Et,
Me quoque per multos ſimilis fortuna labores.

Quod in Macrobij Sympoſiacis eſt adnotatum, Idiopathiam reciprocationem dicimus, ſicut idiopathes reciprocum. Priſcianus ſui paſſionem & ſuipaſſum interpretatur. Et quia uberem conſectamur doctrinam, & medicam rem à limine ſalutamus, ſciendum omnino, à propathia diuerſas cenſeri cauſas in ægritudinibus, procatarcticas dici ſolitas. Sunt enim hæ, rei quidem effectrices, uerum ſeparatæ, ſicuti morſum qui infixit canis ſcorpius'ue, ac ſolis exuſtio febrem producens. Synectica uerò cauſa intelligitur, quæ præſens præſentem cuſtodit affectionem, fouetq́; ut in ueſica lapis, qui non cauſæ modò rationem habet, ſed & affectus. Eſt item προηγούμενον αἴτιον, quod à procatarctico inſtruitur, uel quo præſente, ἀποτέλεσμα quoq;, ideſt effectus adeſt. Sed redeo ad inſtitutum. Sympathiam quoq; apud ueteres non Græcos modò ſed & Latinos, inuenias pro conſenſu quodam, qui plerunque inter res conuiſitur: ut quum Lucilius ait, Luna alit oſtrea,

Implet & echinos, muribus fibras, & pecu addit.

Eadem quoque quæ creſcente luna gliſcunt, deficiente contra defiunt, exſuctaq; ſunt. Quanquam eſt & in quibuſdam antipathia: nam cepe (Plutarcho tradente) decedente luna reuireſcit ac congerminat, inareſcit autem adoleſcente. Proindeq; Peluſiotas cepis abſtinere, quia ſolæ ex cunctis oleribus contra lunæ aucta & damna, uices minuendi & augeſcendi (ſicuti repetit etiam Gellius) habeant contrarias. Eleganter porrò & antipathiã promiſcere dicitur, qui pugnantia exq; diametro diſſidentia componit inq; unam corporis molem cõpingit: ut ſi quis contrarias inter ſe conſarcinet auctoritates.

De monſtro mirabili ædito in Rhodiginis agris. De piſcium & ranarum pluuia. Item de infante Conſtantij temporibus nato. Monſtrorum ratio ex cæleſti diſciplina. Decani. Munifices dij. Caput III

EXſcribentibus nobis iſta, & elimatius leuigatiusq; concinnantibus, quæ pridem Patauij dederamus in literas, æditum in patrij ſoli uico, cui Sarzano nomen eſt, magnitudinis inuſitatæ monſtrum. Digna res eſt uiſa, quam hiſce libellis inſererem, eo quidem procliuius, quoniam flagrante inteſtinis diſcordijs Italia, & intonante altius bellorum procella, quæ iam aliquot annis latè uaſtitatem dedit, uice prodigij habitum id eſt. Is uerò infans fuit biceps, multa in eo mira. Primũ quadrimeſtris magnitudo, membra omnia cum proceritate reſponſum habentia, abſoluta, amuſſitataq;. Facies utraq; ſimilitudinis propè indiſcretæ. In capitibus crines aliquanto longiores ac nigricantes. Inter utrunq; caput ex colliſitio humerorum tertia ſurrigebatur manus. Sed quæ aures longitudine non excederet, nec integra uiſebatur omnino. Reliquũ corpus prorſum bene compactum, ac citra ullam maculæ fœditatem. Natus eſt quinto idus Martias, anno nati Verbi milleſimo quingenteſimo quarto ac decimo. Poſtridie allatus Rhodigium eſt. Quia uerò uiſenda res erat, placuit mitti ad Hiſpanorum ducem, qui in proximo uicaria regis fungebatur poteſtate. Id uerò ut citra putredinis timorem poſſet obiri, exenterare præmortuum neceſſe fuit. Inibi ergo mirum aliud, cor quidem ſimplex, ut aſſolet: at iecur duplex, ſicuti & lien. Nam in uiſcere hoc uiſam quandoq; duplicationem uel in uno, credimus Ariſtoteli. Verum in hoc genus monſtris mira quidem, ſed naturalis tamen à peritis rerum afferri ratio ſolet. In quibuſdam uix, ſicuti quod Athenæi relatum monumentis eſt, piſcibus pluiſſe nonnunquam. Factum id in Cheroneſo etiam legimus, & triduo utiq; continuo. Sed & in Pæonia & Dardania ranarum pluuiam contigiſſe (prodit Euſtathius) tanta multitudine, ut domus oppleretur, nedum uiæ. Nec aduerſus mali uim uſquam ſalutare compareret auxilium, præter quàm in fuga, quando nec aquis nec cibis uti licebat, irrepentibus inſilientibusq; ranis in omnia, confirmat

Sympathia

H[illegible] rag, duplicationem in Thieme[illegible]

quarto Bibliotheces hiſtoriã hoc genus etiam Diodorus. Quod ad infantem attinet, illud amplius ſciendum, unum'ne an plura ſint per coagmentationem, quod monſtriſi cum prodit animal, iudicandum eſt ex principij ratione: nam ſi cor pars eiuſmodi eſt, quod unum cor habet, unum animal eſt: quod duo, animal item duplex coalitum propter conceptuum coniunctionem. Imperante Conſtantio legimus, æditum infantem ore gemino, dentibus binis & barba, oculis quatuor, auriculis duabus quidem, ſed breuiſſimis. Qui partus (inquit Marcellinus) rempublicam in ſtatum reclinaturam deformem, planè portendebat: nam portenta id genus comparent ſæpius, ſed rerum euentus uariarum indicant fere. Cæleſtium rerum ſtudioſi in partes diſtribuunt tres ſignorum ſingula, ſic ut portio quælibet unum habeat decanum. Alij uerò ſcrupuloſius rem rimati, ternos deos decanis aſcribunt, & munifices nuncupandos cenſuere, uel ſynergos quoque, ut ſignorum cuilibet nouem adſint munifices. Hoſce rurſum per infinitas ſecant numinum poteſtates. Ab ijs porrò aſtruunt, caſus decerni repentinos: quin & monſtroſos hominum conſarcinari partus. Deinde Necepſo Aegypti iuſtiſsimus imperator, & optimus aſtronomus per ipſos decanos uitia omnia ualetudinesque collegit, oſtendens quam ualetudinem quis decanus efficiat. Sciendũ uerò, plenas dici partes in quibus decani fuerint inuenti. Vacuas autem, ad quas nunquam decanorum numerus accedit.

Super Agathocle adnotata quæpiam. Curque is gracculus ſit cognominatus: item triorches. Plutarchi labecula colluitur. De buteone aue. Gracchus, & Pulcher an flatilem admittant. Mihi cum flatili ſcribendum. Martialius Caracallæ occiſor. Philomelam dici, non philomenam. Cap. IIII

AGathoclem Siciliæ tyrannum, qui tam moderatè, tamque fortiter uidetur proſperiorem tuliſſe fortunæ afflatum, ut ſine fictili opere non ferè unquam cœnaret, ac miſceret opes, pauperiemque ſimul (uti de eo cecinit Auſonius) ætatis primordio ab eminentiſſimis proditũ hiſtoricis eſt, forma & corporis uenuſtate preeminentem, diu uitam ſtupri patientia exegiſſe. Proinde Timæus & ipſe hiſtoriarum conditor, illum dicit τὴν πρώτην ἡλικίαν κοινὸν πόρνον, id eſt primæuo ætatis flore ſcortum promiſcuum, impudentiſſimo cuique expoſitum: item mox κολοιὸν nuncupat καὶ τειόρχην. Eſt autem κολοιὸς gracculus, ſuper quo facetiſsimus extat Ciceronis iocus: nam à Pharſalica pugna quum aufugeret Pompeius (dicente Nonio quodam) ſupereſſe etiamnũ aquilas ſeptem, immoque necdum eſſe deſpondendũ. Recte (inquit) moneres, ſi cum gracculis depugnandũ foret. Nec id minus factum quod in Ionia prodit Apoſtolius, Venetos Adriatico mari appoſitos ſub ſementis tempus ſolitos cum gracculis depaciſci, ut libis obiectis cum maza, quæ illis forent ligmata, ne ſemina refoderent omnino, uel legerent: ſtabantque illi dictis legibus. Triorches uerò auctoribus Plinio & Ariſtotele De animalium hiſtorijs libro nono, genus accipitris eſt, à numero teſtium ſic nucupati, cui principatum in augurijs Phœmonoe dedit, eum buteonem Romani uocarunt, familia etiã ab eo cognominata, quum proſpero auſpicio in ducis naui ſediſſet, ut Plinius ſcribit. Ego in gente Fabia id fuiſſe cognomentum, accipio. Nam ab Vrbe condita libro uigeſimotertio T. Liuius M. Fabium Buteonem nominat. Meminit & in Fabio Maximo Plutarchus. Sed ibi mendum (opinor) inoleuit: nam ſcribitur modò Fabius Bulco. Græcus tamen codex, φάβιον præfert βουλιῶνα, quo tempore duos habuit reſpublica dictatores poſt Cannenſem ſtragem, M. Iunium, & hunc (de quo diximus) Fabium. Denique Buteonis oratoris mentio eſt Senecæ Controuerſiarum libro ſecundo. Triorchem apud Ariſtophanem inuenimus in Comœdia, cui titulus σφῆκες: ubi poetæ illius interpretes nil amplius aſcribunt, quàm ἴσα δ' ὁ τειόρχος ὄρνεόν τι: eſt autem triorches auis quædam. Sed & in monumentis Sex. Pompeij ita legas: Buteo, genus auis quæ eo ſe alit quod accipitri eripuerit. Vaſtitatisque eſt cauſa in his locis quæ intrauerit, ut bubo, à quo etiã creditur appellatus Buteo. Proinde ex hac auis natura uideri poteſt tyrannus cognomentum traxiſſe: niſi quis malit ab efferata libidine. Nam egreſſus Agathocles pubertatis annos libidinem à uiris tranſtulit ad fœminas. Traditur item quum eſſet perfun-

ctus

ctus fato, uxorem querulam flebilibus modis illud ſubinde ingeſſiſſe, τί δ' οὐκ ἐγώ σοί, τί δ' οὐκ ἐμὲ σύ; quid non ego tibi, quid tu non præſtitiſti mihi? Cæterum, cur dictus κολοιός, id eſt gracculus? an ob latrocinia, & furacem naturam? Huic ſoli aui (inquit Plinius) furacitas auri argentiq; præcipuè mira. Monedulam quoq; inde dictam grammatici interpretantur, quaſi monetulam, quòd ſurripiat monetas. Quanquam ſunt coliæ item piſces, dicti Theodoro monedulæ. Agathoclem uerò latrocinijs incubuiſſe ante tyrannidem, hiſtoria teſtis eſt. Indeq; concedentem Syracuſas diu ſine fide fuiſſe, quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in uerecundia quod inquinaret, habere uidebatur. Sed enim quamuis in omne facinus ſemper fuerit promptiſſimus, nõ tamen uſquequaq; malus erat: nam & manu ſtrennuus fuit, & in concionibus perfacundus eſt creditus: quo nomine ab æmulis & inimicis gracculus item uideri poteſt appellatus: ueluti loquax magis eſſet, quàm eloquens, uti de Attilio Palicano pronuntiatum nouimus. Nam & Bacchylidem uellicans in Nemeis Pindarus, ut locutuleium impendio, ac humilem, ſic ferè pronuntiat,

κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται.

Dicitur enim κολοιὸς à κολῴαν, quod tumultuari nobis indicat, Euſtathio tradente: quia ſit auis obſtrepera, tumultuatrixq;, id eſt θορυβητικὰ καὶ κραυγαστικά. Nam & eadem ratione Gracchum apud Romanos cognominatum legimus: quamuis apud Varronem obſeruatum ſit, Gracchum ideo nuncupatum, quod eum mater menſibus duodecim in utero geſtaſſet, quia legitimum pariendi tempus eſſet ſupergreſſa. Proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus, ſine flatili ſcribendum cenſuit. Quod tamen, ni fallimur, forſan coarguitur pauciſſimis Quintiliani uerbis ex Oratoriarum inſtitutionum primo: nam de aſpiratione diſſerens inquit, Parciſſimè ea ueteres uſi, etiam in uocalibus, quum ædos ircosq; dicebant: diu deinde obſeruatum, ne conſonantibus aſpiraretur, ut in Graccis & triumpis. Horum ſenſus uerborum qui ſit, perſpicuè (opinor) patet: nam Graccum triumpumq; olim fuiſſe innuit ſcriptitatum, ſed id non fuiſſe perpetuũ, quis (rogo uos, ſtudioſi omnes) nõ peruidet? Triumpum' ne tempeſtate noſtra ſcribimus, an triumphum? Triumphum profectò, ſed & Gracchum conſimiliter: nam & in Græcis monumentis ita ſcriptitatum inuenimus, γράκχον. In catholicis tamen Probi, ſic adnotatum animaduertimus: Quidam putant, inchoare dici imperitiſſimè: nam neq; poſt C literam H Latina uerba regunt, exceptis nominibus tribus, pulcher, orchus, lurcho: uel (ut autumat Seruius in tertium Georgicum) ſepulchrum. Pulcher item in Græcis inuenitur codicibus, ut apud Strabonem libro quartodecimo. In tantum falluntur, qui pulcer & ſcribunt & enuntiant. Quam tamen ſcribendi rationem inſequi uidetur Cæcilius Minutianus in libello De orthographia, quanquam inſigniter mutilato decurtatoq;, ac prorſum uetuſtatis & incuriæ uulneribus confoſſo: in quo & illud adnotauimus, Mihi, cum flatili ſcribendum, ut diſparetur à uocatiuo mi. Scribit in Oratore ad Brutum Cicero, Quin (inquit) ego ipſe quum ſcirem ita maiores loquutos eſſe, ut nuſquam, niſi in uocali aſpiratione uterentur, loquebar ſic, ut pulcros, Cetegos, triumpos, Cartaginem dicerem: aliquando, idq; ſero conuitio aurium, quum extorta mihi ueritas eſſet, uſum loquendi populo conceſſi, ſcientiam mihi reſeruaui. Mihi uerò, inſertam habet flatilem, non natura, ſed ut hiatus declinetur: nam uti caſu patrio mei, ſine ſpiratili dicimus, ſic dandi caſu mij fuerat ſcribendum, ni auribus foret conſultum. Leonardus uerò Arretinus epiſtola quadam rationibus comprobare adnititur, addendum C quoq;, ut michi ſcribamus: quod non recipiunt doctiores. Preendo, citra flatilem ſcribi oportere, ſentit Terentius Scaurus. Eum nos quandoq; ſequuti ſumus: at Quintilianus ad ſua ſeruatum tempora prodit, ut aſpiraretur ei uerbo. Sed ad inſtitutum. Puſillos item ſtatura, κολοιούς, id eſt gracculos, dici conſueſſe, in Ariſtophane uideor obſeruaſſe. Nam & auis hæc, minutula eſt, ut quæ tota ferè pennis conſtet. Imperante Antonino Caracalla inſedit obeliſco uociferabũdus gracculus, mirum dictu, ſucclamatum ab omnibus, ceu ex compoſito, Martiali ſalue, Martiali ab tempore multo te uidimus. Hæc autem non intelligenda eſt gracculi appellatio, ſed eius erat nomen, à quo interemptus eſt mox Antoninus. Et quoniam de orthographia mentio

facta nobis, nec illud obiter negligendum, quòd publicum ferè peccatum eſt, Philomelam dici, non Philomenam, ſuffragante Pauſaniæ auctoritate, qui Φιλομήλαν dicit. Quod deniq; ad Agathoclem attinet, legimus, domum Syracuſis prope inſulam, quæ ſexaginta lectorum indepta cognomentum eſt, quæq; Siculas ſuſtructiones uniuerſas & magnitudine & elegantia ſtructuræ facilè anteibat, huius fuiſſe regis opus.

Nominum ratio recta quæ ſit. Quid ſit, quòd ſubſtantiam nomen dicitur ſignificare uel qualitatem. Item nominum interpretatio plurium. Onomatotheræ qui dicantur. Menandrus. Menecrates. Myſteria. Quintiliani locus ex libro primo de Pythijs. Galbana. Allantes. Allantopolæ. Salſicopolæ. De Bryſeide, ac Chryſeide. Caius unde dicatur. Gæus bos qui ſit. De Nauætho, & nauium incendio ab Troianis mulieribus. Cothones, uel Cothi. Sios dici deos. Cap. V

INter alia quæ diſertiſſimè apud Platonem & ſcientiſſimè quæruntur, nominum quoq; rationem in magna eſſe nouimus quæſtione. Id uerò eſt, φύσει ἢ θέσει, quod eſt, naturáne an poſitu uim ſuam habeant. Placet autem illi, poſitione quadam conſtare nominum rectitudinem, ſed non temerè tamen, & ut obtigit, uerum poſitionem ipſam de naturæ penu arbitratur promi: neq; eſſe aliud nominum rectitudinem, quàm naturæ ipſi conſonam impoſitionem. Scitumq;, ac ad unguem factum putat nominum conditorem, qui per nomen exprimat rei naturam: quippe rei organum eſſe nomen, nec fortè oblatum, ſed naturæ congruum, ut quòd res diſcernat & indicet naturam. In grammaticis item commentarijs Nigidius Figulus ſolicitè admodum & aſſeueratè, uerba eſſe naturalia magis quàm arbitraria colligit, feſtiuiter quoq; inferens, ac lepidè: Vos quum dicimus, labias ſenſim primores emoueri, ac ſpiritum atq; animam porrò uerſum intendi: quum uerò Nos, neq; profuſo intentoq; flatu uocis, neq; proiectis labris pronuntiari, ſed hæc quaſi introrſum reflecti. Cæterum, prius quàm ulterius in etymologicas excurramus rationes, collibitũ eſt grammaticis inſcitiæ nubilo perſæpe obuolutis, ferre opem pro uirili. A quibus ſi exſculpere pergas, quid ſit quod pueris nulla non hora intonant altius, Nomen dici, quod ſubſtantiam indicet aut qualitatem propriam uel communem: hærebit (opinor) illis aqua. Verum ſcire conuenit, philoſophum Ariſtotelem, quum ſcientiſſimè diſpiceret infinitã, miſcellamq; eſſe rerum uerborumq; diſparilitatem, ut ordo conſtitueretur aliquis, decem prædicamentorum uolumen concinnaſſe: categorias uocant Græci, quas eſſe primas intelligimus uoces, genera rerum prima ſignificantes. Nam quum infinitæ propemodum comperiantur res, infinitas eſſe item earum uoces quibus indicentur, neceſſe eſt. Sed infinitorũ cognitio, infinita eſſe nulla queat, quoniam animo concipi haud ualeant: quæ autem eiuſmodi ſunt, nullius ſcientiæ circumſcribi cancellis creduntur: quippe infinitorum ſcientia nulla eſt. Proinde prædicamenta conſtituens decem Philoſophus, in ea uocum alioqui infinitarum, ſeriem coniecit. Omnia nanq; in duas diſtinxit portiones: in ſubſtantiã, & accidens: quod nouem contineri prædicamentis uoluit. Subſtantias autem tum primas intelligit, tum ſecundas. Et primas quidem eſſe dicit, indiuiduorum corporum ac ſingulorum: ſicuti Cicero eſt, Socrates, Plato. Secundarum nomine, ſpecies accipit, uti eſt homo: uel genera, quibus continentur ſpecies, ut eſt animal. Igitur ad unum ſubſtantiæ reuocantur nomen, quæ ſunt infinita ferè, homo, lignum, animal, lapis, aurum, id genus alia. Accidentia uerò hæc: quantitas, quæ bifariam intelligitur, quàm magnum, quàm multum: qualitas, ad aliquid, ubi, quando, facere, pati, habere. Poſtremo κεῖσθαι, quod eſt poſitum eſſe quodammodo, ut calefacere, ſtare, iraſci. His porrò comprehendi reliqua, dilucet: nam quum bipedale dico uel tripedale, ſex, quatuor, decem, lineam, ſuperficiem, id genus innumera, in quantitatis ueniũt prædicamentum: at quum album, ſcientiam, bonum, malum appello, nimirũ exprimitur qualitas: quod in categorijs item alijs contingit omnino. Sed ad ſecretius nominum etymon uenio: ſiquidem facturum me operæpretium arbitratus ſum, ſi parte hac potiſſimum, quid in hoc nomenclationis aucupio, mutis ex magiſtris compertum nobis ſit, appingere adortus fuero. Quando &

apud

apud Græcos huiuſce rei plerique ſtudioſi illuc prouecti demum ſunt, ut etiam Onomatotheræ dicerentur, ideſt uelut nominum uenatores, noua ſibi conſarcinantes uocabula, rerum intuiti proprietatem. Cuiuſmodi fuiſſe uidetur Siculus Dionyſius, qui uirginem uocabat Menandrum, quia μένει τὸν ἄνδρα, ideſt manet expectatque uirum. Stylon uerò, ideſt columnam Menecratem, quoniam manet continetque. Murum autem conceptacula, rectè dici myſteria coniectabat, quia mures ſeruent, quod τηρεῖν dicitur. Idem etiam bouem nuncupabat garotan: porcum uerò, Iacchum: Alexarchus quoque, Vranopolin qui condidit, nomina ſibi conformauit, non audita multis: nam gallum, orthouoan dicebat: drachmã, argyrida: chœnica, hemerotrophida. Sic & Atticus Herodes, lignum quod inſeritur rotis, trochopedam nuncupauit, quum per accliuia uectaretur: alijs epochlea uocantibus. Anchoram Sophocles etiam iſchada nominauit, quoniam nauem contineat. Sed nos eo quidem gratius iſta complectimur præcipuè, quoniam à Fabio proditum ſcimus, ſcrutaturum mille præceptorem acrem atque ſubtilem origines nominum, ut quæ ex habitu corporis rufos longosque fecerunt. Vbi erit aliud ſecretius, unde Syllæ, Burri? In quo præter ea quæ ex Macrobij Cœnis circumferunt omnium exchartabulis & gloſſematis, ſtudioſus cõmonendus lector eſt: eſſe qui Sillam dictum putent, à ſilo naſo, qui eſt ſurſum uerſus & repandus. Sed non ignorandum, à Græcis pariter & Latinis Syllam per Υ Græcum ſcribi, quod ex monumentis Sudæ perſpicuum eſt. Plutarchus tamen ita prodit, Ex corporis quoque habitu denominationes ritè imponi ſolent, ut Silli, Nigri, Rufi, uerum etiam Cæci & Clodij. Sed & apud Græcos à forma imponi cognomina inuenias, ut Phyſconem, Cirrhippum. Phyſcam illi uocant inteſtinum craſſius, in quod farina inferciatur & caro, fiuntque qui dicuntur allantes, παρὰ τὴν ἀόλλισιν τῶν κρεῶν, à carniũ congeſtione: unde allantopoles, qui etiam ſalſicopoles uocatur, uenditor id genus farciminis. Hinc reſtituitur egregiè Valerij locus libro nono capite primo, Ptolemæum prodentis Phyſconem cognominatũ: quanquam uulgò Phyſicum legi audio, uel Phytonem: ſententiam noſtram Strabone comprobante. Cirrhippum uerò, ab equis & cirrho colore dici puto. Cirrhum uinum legas ſæpiuſcule apud Dioſcoridem & alios. Cirrhum, fuluum interpretantur, id eſt πυῤῥόν, aut etiam igneum. Senecam Caſſiodorus putat inde duci, quoniam cui primo cognomentum id impoſitum, canus ſit natus: ſicuti de Numa Pompilio lectum eſt. Ad quod alluſiſſe Virgilium credunt,

Agnoſco crines, incanaque menta
Regis Romani.

Quinetiam Tyrrhenum, à quo Tyrrhenia nuncupata, ab ineunte pueritia incanuiſſe, traditur fabulis: ſed ad egregiam indolem id Strabo referendum putat. Caium inuenio in Græcorum monumẽtis appellatum ab Italis & Tarentinis mercenarium, aut etiam rudem hominem ac planè brutum: quia à γαῖα, quæ terra eſt, deriuetur γάϊος & γαῖος. Nam à γαῖα, inflectitur γαῖος: unde bos, γαῖος dicitur, uelut colonus: & γαιζῆται dicti Galatæ, qui patria excidentes terram quæſiere, quam incolerẽt. Panſam uerò idem Caſſiodorus, ab expanſis & porragineis capillis. Neruam, à fortitudine ueſtigij. Murenam, à neruoſo corpore. Galbam, à colore lurido dici opinatur: eſt enim (inquit) Galbeus, paſſeris nomen, luteis pennulis. Suetonius uerò ambigi ſcribit, cur id Sulpitiæ gentis factum cognomentũ ſit. Quidam enim putant, eum qui ſit primò ita nuncupatus, inde appellationem duxiſſe, quòd oppidum Hiſpaniæ fruſtra diu oppugnatum, illitis demum galbano facibus, ſuccenderit. Alij, quòd in diuturna ualetudine galbeo, id eſt remedio lana inuoluto, uteretur aſſidue. Nonnulli, quòd prępinguis fuerit, quem galbam uocant Galli. Vel contrà, quòd tam exilis quàm animalia quæ in æſculis naſcuntur, appellanturque galbæ. Quod de galbeo remedio Tranquillus ſcribit, ſciendum, tradidiſſe alios, galbeum ſiue calbeum dici armillas, quibus uterentur triumphantes, quibusque ob uirtutem (ut Feſtus inquit) donarentur milites. Galbana uerò ueſtimenta erant delicatorum, quæ à uiris geſtari, mordaciter taxauit Satyricus poeta:

Cærulea indutus ſcutulata, & galbana raſa.

Inde apud Martialem galbanatus, & galbini mores, pro mollib. & ſupinis: nam tuni-

Pene. Lamyrus quid, & diadema. De Caſandra & Achille pluſcula, & patria eiuſdem Phthia. Venox unde. Caudex, & codex. Excodicare. Ablaqueare. Regilliani hiſtoria. De Thetide nonnulla, bis. Cap. VI

PORRO à uirtute quidã cognomina traxere, ut Euergetes & Philadelphus, auctor eſt Strabo: ne ſine capite (quod aiunt) rumuſculos corrogare uideamur, odorariq; : quando, ut nunc eſt, non exarmatos licet cum ſciolis naſutioribus pedem conferre: Ptolemæum ex Aegypti regibus Philadelphum uocitatum, cognoſcendarum rerum fuiſſe perſtudioſum, & ex inſita corpori imbecillitate noui aliquid ſemper ſcrutari ſolitum, quo ſe & improſperam oblectaret ualetudinem. Philadelpho huic in principatu ſucceſſor fuit Euergetes, quũ ipſe poſt Ptolomæum Lagi, qui Alexandro ſucceſſerat, obtinuiſſet imperiũ. Inter Aegypti reges fuit & ſecundus Euergetes, quem Phyſconem dixere. Fuit & Ptolemæus κεραυνὸς cognomento, id eſt fulmen, ex promptitudine audaciaq;, ut tradit Pauſanias. A felicitate quidam etiam cognomina ſibi aſciuere, ſicuti teſtatur Eudæmonis appellatio: qua Baſſum ſecundum fuiſſe ornatum, uetus teſtatur hiſtoria. Vnum tamen hominum ad id æui felicis ſibi cognomen Syllam aſciuiſſe, Plinius auctor eſt, ciuili ſanguine ac patriæ oppugnatione adoptatum: quodq; Metelli Pij fuiſſet amicus, ſicuti Plutarchi Apophthegmata teſtantur, & quòd Athenas non deleſſet. Scribit Alexandrinus Appianus, imaginem Syllæ, ex auro equeſtrem ante roſtra collocatam, addita ab adulatoribus inſcriptione eiuſmodi, Cornelio Syllæ imperatori fortunato. Sic enim (inquit) aſſentando appellabant, quòd in hoſtes feliciter depugnaſſet. Quod ablandimenti genus, ſtabile mox cognomentum eſt conſequutũ. Sed ex decreto idem Venuſtum ſe appellari uoluit, quæ nuncupatio à felici non ita uidetur diſſentanea. Varios dici obſeruauimus, qui ſemine uario, id eſt è meretrice concipiuntur: nam & ſic appellatum Heliogabalum, auctor Lampridius eſt. Heliogabali uero illi aſcitum cognomen, ab Heliogabali dei ſacerdotio, quem alij Iouem interpretantur, ſolem nonnulli. Nothum (inquit Pollux) ex peregrina dicimus natũ: hoc eſt, nõ ex legitimis nuptijs. Eum quidam Metroxenum item uocant. Latina caret appellatione, ut putat Cato, & eſt ab Quintiliano repetitum. Nuncupatur nothus, quia eo ſit exutus, quod diuinum cenſetur, id eſt legitimis natalibus. Νο ſiquidem, priuationem indicat, & θεῖον, diuinum. Nothias pecunias accipit Ariſtophanes, quæ notho ex paternis contribuuntur bonis ad drachmas mille: meminit contra Ariſtocratem Demoſthenes. Notha quandoq; peregrina ſimpliciter dici inuenias. Mores etiam pleriſq; extra iam dictos, uarias contribuere appellationes: ſicut mordacitas Ptolemæo Lamyri cognomentum inuſſit. Garrulum enim Græci Lamyrum uocant, ſed & comem facetumq; & oblectabile ac amœnum, item ſtupendum: ut in Epigrammate,

βροτολοιγὸς ἔρως τὰ πυρίπνοα τόξα βάλλει,
καὶ λαμυροῖς ὄμμασι πυκνὰ γελᾷ.

Athenienſis Diotimus Chone, id eſt infundibulum, eſt cognominatus: quoniã eo appoſito ori, inceſſanter infuſum hauriret uinum. Fuit & Oenotrorum ciuitas Chone, cuius libro ſeptimo meminit Strabo. Dicta uerò eſt, quoniam Aegyptiacè Chonen uocant Herculem, à quo in Italiam aduentante dicti creduntur Chones. Chone item fornax eſt: unde choneuomena, in fornace cocta uocantur. Xenarchus Rhodius, uti meminit Euphorion, ex bibacitate quam polypoſian dicunt, Metretes eſt cognominatus. Paulus quidam imperatoris Conſtantij tempeſtate, cognomen indeptus Catenæ eſt: quoniam eſſet (ut Ammianus inquit Marcellinus) in complicandis negotijs artifex dirus. Traianum ſenatus decreto eſſe cognominatum Optimum, ſcribit Dion. Quod in uno Scipione Naſica Plinius admiratur. Anticyram meretricem inde nuncupatam ferunt, quòd quum mentis emotę furentibusq; diſcumberet: uel quòd medicus Nicoſtratus moriens, hellebori uim ei magnam reliquerit, aliud præterea nihil. Antiochum ex Macedonum regibus quendam fuiſſe Doſonem cognominatũ legimus, quòd multa promitteret, pauca impleret: nam δώσω, futurum eſt à uerbo δίδωμι, ceu diceretur Antiochus Dabo. Cuiuſmodi fuiſſe uidetur Athenienſium imperator Chares: cuius

miræ

Digitized by G

miræ inter Græcos pollicitationes ſunt uel frequentiſſimæ, id eſt αἱ χρύσεαι ὑποσχέσεις, quibus multi aureos ſe in Olympia ſtaturos, læte coniectabant: ſed ita, ut nunquã non æra ſe captaſſe, mox agnoſcerent. Pertinacem imperatorẽ ſcribit Iulius Capitolinus, uulgò Chreſtologum eſſe nuncupatum, quòd bene loqueretur, male faceret. Relatum id & ab Sexto Aurelio. Catilinam ſunt, qui à fellandi fœditate nuncupatum credant. Fortè ab uirilitate lingenda, cuius nomen uulgò uſurpatum, ab Catilina non abit longius, Et id in Epiſtola ad Pætum ſignificaſſe uidetur Cicero: etiã ſi mendum eſt exemplarium, ipſe ſic lego: Caudam, antiqui penem uocabant, ex quo etiam propter ſimilitudinem peniculus: at hodie penis eſt in obſcœnis, ut Piſo ille Frugi in Annalibus ſuis queritur, Adoleſcentes peni deditos eſſe: quod tu in Epiſtola appellas ſuo nomine, ille tectius penem. Sed quid multis? factum eſt tam obſcœnum, quàm id uerbum quo tu uſus es, quodq; uulgò dicitur. Phocam, uoracem ſignare arbitrantur. Perpenna dici uideretur is, qui ſit larido deditus, quo nomine caro intelligatur ſalſa, Macrobio tradente. Thetin pro mari accipit Lycophronis interpres, quoniam ſit ἐπιτηδειότητος αἰτία, id eſt aptitudinis cauſa: ſeuocatis enim in locum unum aquis, cõparuit areſcens terra: ſicq; uniuerſi prompta εὐκοσμία eſt, ac ſi decoram uocemus concinnitatem. Camillum à Cadmo duci arbitror: nam id fuit quandoq; Mercurij epitheton, unde inflectitur Cadmilus apud Lycophronem. Euentus quoq; multorum cognominum præſtitere cauſam: nam & Metellorum quendam conſtat, Vittatum dici conſueſſe: quoniã quum ulcus haberet, diu frontem uitta ligatus proceſſit in publicum. Sicut Diadematus quidam eſt ita nuncupatus, à diadematis uſu, quod à uittato diſcrepat non multum. Sed de hoc alibi facta nobis mentio eſt. Dicitur autem diadema, βασιλικὸν φόρημα, id eſt regium geſtamen. Exponitur pro faſcia candida, quæ regum capitibus obligabatur: quod inſigne regium inuenit primus (auctore Plinio) Liber pater. Coronam lauream faſcia candida præligatam quum quidam Cæſaris ſtatuæ impoſuiſſet, tribuni plebis detrahi coronæ faſciam, & duci in uincula hominem iuſſerunt. Alexandrum Magnum legimus, quãdoq; ſibi diadema detraxiſſe uulneri obligando, quod in fronte acceperat Lyſimachus. Quam rem portendiſſe illi regnum ferunt, quod & mox ſit conſequutus. Adnotatum quoq; in Ammiani Marcellini monumẽtis eſt: inuidiæ Pompeio datum ab obtrectatoribus, quòd faſcia obligatum crus circumferret ulceris cauſa, ueluti rerum nouarum affectationis præſagium foret id. Quin Fauonius amare non deſiit inceſſere, nil admodum referre, qua in parte diadema geſtaret. Ex hoc præterea more prodijt Senecæ bracteatum illud, Faſciam ſolue, multum ſub illa mali latet. In gente Turcarum, reliquias etiamnum antiqui moris ſeruari, palam eſt. Cauſiam διαδηματοφόρων fuiſſe regum ab Alexandro inſigne, Plutarchus ſcribit. Caſandram dici opinantur, quia Caſin, id eſt fratrem Hectora ſtrenuum habuerit, ac uirilem in primis. Eadem & Alexandra nuncupatur, παρὰ τὸ ἀλύξαι, quoniam congreſſus hominum uitarit præcipuè: uel ab ἀλέξειν, id eſt quia uaticinijs prodeſſet pluribus. Quæ in Tymbræi Apollinis templo cum Heleno fratre infans relicta uidetur accepiſſe, compertis mane ſerpentibus, qui ſenſoria circumlamberent, infantib. omnino nil oblæſis: indeq; reſponſo manante, uates fore illos. Acta uerò hæc, inibi Priamo genethlia celebrante. Lycophrona uatem cognominatum ferunt, quòd ænigmaticè καὶ πανούργως ſcribat, quæ ſua eſt lupis natura. Metellum uerò Celeris cognomen eſſe indeptum, obſeruauimus, quoniam paucis diebus à patris obitu funebres ludos & gladiatoria munera celeritate admirabili exhibuerit. In gente Claudia fuit, qui Caudex nuncuparetur, ut ſcribit Seneca, quòd Romanos induxit primus nauem conſcendere: nam plurium tabularum contextus, caudex dicitur. Sed & codices, tabulæ ſunt. Ex quo & codicarias antiqui naues dixere, quæ cõmeatum ſubuehunt. Codicillos præter uulgatam notionem apud Catonem obſeruauimus pro arborum putaminibus, ubi ait, Codicillos oleagineos in aceruo ſub dio motas facito. Excodicare, idem quod ablaqueare eſt, id eſt circa uitis codicem dolabra terram diligenter aperire, ac purgatis omnibus, uelut lacus efficere, ut ſolis teporibus & imbribus prouocentur. Ab hoc uerò quum operiuntur, occari dicuntur uites. Achillem ſcribit Euphorion uideri nuncupatum, quòd non chilo, id eſt cerealibus ci-

bis

bis primum ſit connutritus, uerum ex infantia medullis animalium, mox & carnibus uenatu cōparatis, quum illi foret pædagogus Chiron. Chili mentio item Xenophonti eſt, ubi ex caſtris abijſſe milites ſcribit, ἐπὶ χιλόν, ueluti frumentatum dicas. Sunt qui (Euſtathio tradente) dici Achillem opinentur, quòd bello uictis triſtitiam immitteret. Alij, quòd Ilienſes mœrore confecerit: quo etymi argumento, L ſimplici ſcribendum arbitrantur, ſuccinente uel analogi ratione. Nam ſic Oileus dicitur, & Baſileus: id quod pluribus comprobat Lycophronis interpres. Illud obiter ſciendum, Achillis patriam dici Phthiam, quæ nunc Pharſala, à Phthia muliere, uel à Phthio Neptuni filio. Phthiæ puellæ meminit Aelianus, quam quum amaret Iuppiter, formam demutauit in columbæ ſpeciem. Sed & hoc opera item parerga enotaſſe, nil (puto) obfuerit: ſpongiarum genus tertium dici ab Ariſtotele ac Plinio Achilleum, quia (ut inquit Euſtathius) ſit robuſtiſſimum: ſicuti hordeum uocatur Achilleum, quod præſtantiſſimũ, cuiuſmodi equis ſuis Achilles obijciebat. Scribit Apollodorus Ligyron huic fuiſſe prius nomen, mox Chironi traditum eſſe Achillem nuncupatum. Alij Pyriſoon prodidere appellatum: puto, quia noctu mater Thetis infantem igne confouebat, interdiu litum ambroſia, ſic demum illi cōciliatura immortalitatem. Id quod aduertens Peleus altius inclamauit: at ad Nereidas inde digreſſa narratur Thetis, cui alioqui fuit inſitum, formam demutare. Quin & cum ea coiſſe primum creditur Peleus in ſepiæ ſpeciem conformata. Euripides Pelea cum Thetide ſemel coiſſe tradit, idq; in Sepiade promontorio, quod in Magneſia ſtatuit Plinius. Verum ut parte hac, ne ab iocis quidem abſtineamus, quum apud Regillianum mox imperatorem, fortè cœnarēt milites, affuit & Tribunus Valerianus, à quo illata quæſtio, unde nam credatur Regilliani nomen productum: & unus, A rege, flexũ opinor. At qui aderat fortè ſcholaſticus, grammatico more inflectere orſus eſt, Rex, regis, regi, regillianus. Succlamatum e ueſtigio ab militibus, uti eſt hominum genus, ad id quod cogitat præproperũ, Rex ergo eſſe poteſt? & regere igitur nos poteſt? & à deo inditum huic nomen. Quid amplius? quũ poſtridie publico ſe commiſiſſet, à principibus imperator eſt conſalutatus. Porrò L. Iulius tribunus plebis primus rogationem tulit, quot annos nati quenq; magiſtratum peterent caperentq;. Inde cognomen familiæ inditum, ut Annales appellarentur. Scitu uerò dignum illud eſt, à magni nominis auctoribus prætermiſſum: C. Fabium collegam in cenſura Appij Claudij, cui Cæco mox cognomen factum, Venocem fuiſſe nuncupatum ob indagine ſolerti conquiſitas Appię aquæ uenas, quæ M. Valerio Maximo, P. Decio conſulibus, inducta in Vrbem eſt, appellatione ab Appio eodem conciliata, Fabio ſe magiſtratu abdicante.

Super Euripide, & Archelao paucula, & Cylone. Plutarchi locus malè tralatus reſtituit. Pulchritudo cũr mirè afficiat unũquenq;. Omne pulchrum eſſe item bonum. καλὸν unde dicatur. Diotimæ præceptum. Quintiliani locus illuſtratur. Pulchritudinis ſpecies. Caput VII

EVripidem tragœdiarum poetam nobilem & ſcenicum philoſophum uti ab Athenienſibus iactatum ſcimus: Archelao regi ſola uirtutis admiratione fuiſſe perfamiliarem ferunt, adeo ut in conuiuio, ubi aureo ſcypho donari ſe à rege quidam frugis non ſatis bonæ amplius deprecaretur, puero innuerit Archelaus, Euripidi poculum traderet: quumq; is uideretur etiam atq; etiam admirari, σὺ μὲν γὰρ αἰτῶν αἰτεῖν, οὗτος δὲ λαμβάνειν ἄξιος ἐστὶ καὶ μὴ αἰτῶν. tu quidem (inquit) qui petas, hic uerò quamuis non petens, dignus eſt qui capiat. Ardebat Euripides Agathonem formoſum uenuſtumq;, ſed iam adultiorem, nihiloſecius amplexabatur arctius amaſium, ſanabaturq;. Conuerſus ad amicos Archelaus. Ne uos (inquit) ulla teneat admiratio, τῶν γὰρ καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν ἐστι. pulchrorum etiam autumnus pulcher eſt. In Alcibiade Plutarchus huius meminit ſententiæ, ut Euripidis. Verum, interpres ſenſum haudquaquam eſt aſſequutus, quando ſic transferre ſibi permiſit, Adultam hominis ætatem omnium pulchrorum eſſe pulcherrimam. quod ne ſomniauit quidem Plutarchus. Qui hoc dicit planè, non probari Euripidis dictum, aſtruentis, Omnium pulchrorum etiam autumnum eſſe pulchrum: nam in pau-

in pauciſſimis eſt compertum, pulchritudinis gratiam augeſcente ætate, non defloreſcere, quod Alcibiadi tamen elargita fuerat natura. Sed inſtitutum repeto. Id uerò in pulchritudinis dici applauſum uidetur, ubi tener quiſpiam eximium prætulit formæ ſplendorem, eundemq; nō adeo defloratum, ætate quamuis paulò grandiori, cuſtodit excellenter. Præclara equidem res, ac ſummis efferenda præconijs, ut quæ nulli non ſcienti ſtuporem inijciat, quantumuis efferato alioqui, neminem non ad amandum alliciat. Nam & huius admiratione Cylon ſtatua honeſtatus ænea eſt, uti Pauſanias conijectat, quamuis tyrannidem Athenis affectaſſet: unde celebratum hiſtoricis, ac Thucydidi præcipuè κυλώνειον ἄγος. Sed unde nam iſtud fiat? Ducimur ne, ut Veneriæ affectioni deſeruire formam exactiorem opinemur? Abſit, etiam ſi pleriq; in eam fœditatem feruntur præcipites. Et Euripides, arbitror, collabebatur. Sed quid nos afficit tantum? Principio eſt quiddam primo intuitu blandius ſenſui ſe patefaciens, idq; animus apprehendens, familiariterq; agnoſcens ſuſcipit iucundè, & quaſi accomodatiſſimum approbat & amplectitur. At uerò in turpe ſi incidat, ſeſe recipit, & uelut abhorrens ob diſcordiam reſpuit reſilitq;. Exiſtens nimirū anima id, quod naturaliter eſt ac prope, & ſecundum eſſentiam in rerum ordine præſtantiſſima, quandocunq; aſpexerit cognatum quiddam, cognatiq; ueſtigium congratulatur & ſtupet, referturq; in ſeipſam, ſuiq; recordatur atq; ſuorum. Anima nempè rationalis proximè pendet ex mente diuina, & pulchritudinis ideam ſibi illinc impreſſam ſeruat intus. Cui quod congruit, tanquam ſibi patriq; cognatum libenter amplectitur. Congruit autem ea in corporibus forma, quæ ad ipſam ideæ normam examuſſim compoſita eſt. Omne uerò pulchrum, inquit Proclus, etiam bonum eſt: pulchrum amabile ſuapte natura eſt, quandoquidem externa pulchritudo diuinæ pulchritudinis imaginem ferens, eſt amabilis, primoq; aſpectu ad ſe mouet animos: quod confirmat in Phædro. Re enim uera, καλὸν, id eſt pulchrum dicitur, ſiue διὰ τὸ καλεῖν, quia prouocet animas, ſiue διὰ τὸ κηλεῖν, id eſt quia permulcet intuentes: ſicut ἀγαθὸν dicitur, ἐφ᾽ ὃ πάντες θέομεν, ad quod omnes currimus. Certè ſecundum naturam eſt amabile, quo fit, ut ad pulchrum amantem ducere amor dicatur. Quicquid autem eſt amabile, eſt & appetibile, quando eſt amor appetitus quidam etiam uehemens. Omne uerò appetibile bonum item eſt, aut boni faciem præſtat. Demonſtratum uerò in Menone eſt à Socrate: Fieri non poſſe, ut qui malum quale ſit, nouerit, ipſum appetat. Appetibile itaq; omne bonum eſt, ac ſiquidem appetibile ſit principaliter: bonum quoq; principaliter erit. Sin minus, apparens appetibile. Quod igitur eſt bonum, eſt & pulchrum. Quamobrem amatorib. præcipit Diotima, ut poſt occurſantem ſenſibus pulchritudinem, ſe ad pulchritudinem actionibus, officijs, ſciētijs inſitam transferant, atq; inibi amatorium animæ oculum uehementer exerceant. Deinceps uerò ad intellectum, ibiq; præcipuam diuinamq; pulchritudinē latè dominantem ſpeculentur, tanquā ipſum re uera pulchrum in anima uigeat. Nam quid ſit in nobis uirtute & ſcientia pulchrius? aut quid rurſum ignorantia & uitio turpius? Quoniā uerò pulchritudo intellectuale munus creditur, inde ſolos allicit cognoſcentes: cognoſcentes (inquam) ſiue intellectuali poteſtate aliqua, ſiue uiſu, ſiue auditu, qui ſenſus rationi plurimum ſubſeruiunt. Et quia citra cognitionem, quæ illuſtrare iudicium ualet, ingenerari amor nequit: hinc aperitur latius illud Quintiliani ex primo Oratoriarum inſtitutionum: Id (inquit) in primis cauere oportebit, ne ſtudia qui amare nondum poteſt, oderit, & amaritudinem ſemel perceptā etiam ultra rudes annos reformidet. Duplex porrò pulchritudo eſt: incorporea, & corporea. Et quemadmodum corporea rurſum eſt duplex: altera quidem, in his quæ uidentur: altera, in his quæ audiuntur. Sic & incorporea duplex: in intellectu una, in anima uerò reliqua. Intellectualis lucis pulchritudo, præcipuè ab ea quæ uidetur in lumine, uelut imagine, nobis repræſentatur. Pulchritudo rurſus animæ in harmonia quodammodo conſtitutæ, ab illa quæ auditur, harmonica pulchritudine tanquam imagine, ritè refertur. Verum, ſicuti oculus ut ſolem uideat, debet eſſe, fieriq; ſolaris: ſic tu ipſam inſpecturus pulchritudinem, quæ diuinus ipſe intellectus exiſtit, ſequeſtra te à materia, ſenſum ſeclude, abdica interim rationem quoq;, intellectualis eſto, atq; intellectus primò tuus, deinde diuinus.

Quo pacto

Quo pacto à corporea fugiendum pulchritudine. Qui plurimum terrena mirentur & ament. Cap. VIII

COllibuit autem ad hæc pertinentia inſigniter magni Plotini uerba ſubſcribere, quæ & diuina ſunt, & Chriſtianæ religioni conſentanea in primis, quando equi (ut dicitur) Acarnici inſtar hic inter Platonis ſectatores longè ſupereminet, nec tanto nomini indignantur cæteri, quos philoſophicū magis oblectet pancratium, quàm athletarum, uelut nani aſſurgere. Hic ergo, ubi uelut ex auguſtiore oraculo, corporea hæc, eſſe diſſeruit imagines & umbras & ueſtigia, eſſeq; ad id confugiendum, cuius hæc ſimulacra ſunt, altius iam intonans, Abeamus (inquit) hinc, amici, in patriam dulcem confugientes. Sed quæ nam fugiēdi ratio? & qua uia ueneficia Circes & Calypſus deuitabimus? Hoc quidem & ſi perobſcura, Vlyſſis fabella ſignificat, quæ illum fingit manere nolentem, quamuis ſpectacula illi oculis iucunda occurrerent, ac cætera quæ ſenſus oblectant, promitterentur. Patria uerò noſtra ibi eſt, unde uenimus: ibidem quoq; pater. Quæ nam igitur claſſis? & quæ fuga? Haud ſanè pedibus eſt fugiendum: pedes enim ab alia in aliam paſſim ferunt terram. Neq; rurſus equos ad uehendum, neq; naues ad nauigandum huius gratia parare debemus. Immo uerò hæc cuncta dimittere, nec proſpicere quidem, ſed uiſu corporis clauſo, alterū pro hoc uiſum aſſumere atq; ſuſcitare. Quem habent quidem omnes, utuntur uerò pauci. Oculus autem intimus eſt ratio contemplatrix. Intellectus autem animæ proprius eſt huius oculi lumen. Intellectus uerò diuinus, eſt luminis huius lumen. Ipſum deniq; bonum eſt lux, paterq; luminum. Anima itaq; quum oculum ab exterioribus prorſus auertit, ſubitò ad intima conuertit lumina atq; lucem, euaditq; non luminoſa ſolum, ſed lumen. Animæ uerò (inquit Proclus) quæ ob peruerſam educationē à ſuperno decidere lumine, alioqui amatoriam nactæ naturam, in pulchritudinis incidentes ſimulacra, ex pulchritudinis ueræ ignorantia corporeas admirantur formas, & amāt. Sicuti enim apud Plotinum defluxus mentis facit aſtutiam, atq; ſapientiæ portio lapſa ſophiſticam producit, ſic & amoris munus in peruerſum prolapſi ſuſceptaculum, uitam efficit intemperatam atq; tyrannicam. Diuinorum contemplatores inde nunquam diſceſſuros, aſtruit Plotinus, Iamblichus & Porphyrius animos etiam noſtros ad ſimilem poſſe beatitudinem peruenire, ſignificant. Hinc in ſacra lectum pagina eſt, Non commouebitur in æternum qui habitat in Hieruſalem. &, Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſeculum ſeculi laudabunt te.

Platonicorū laus. Pulchritudinis commendatio, cum muliercularum ſugillatione. Iuuenalis illuſtratur, & reſtituitur Plutarchi locus ex uita Catonis Vticēſis. Certamina de pulchritudine. Tenediarū uenuſtas præſignis. Chryſophori mulieres quæ intelligantur. Itē certamina muliebris temperantiæ & œconomiæ. Cap. IX

ATqui Plinius ait, Magna pars ſtudiorum amœnitates quærimus. Tu uerò (dicat aliquis) ſubinde neſcio quos permoleſtos obices, ac uelut moramenta ingeris, quæ multa tranſcurrendi auidos nimio plus ſufflaminare ac præpedire uideantur. Equidem non eam inficias, rapi nos interdum tranſuerſos illius ſcientiæ ſublimitate, ſimul & ſecretiore rerum dignarum cura. Sapit enim ea ſchola θεῖον quiddam, hoc eſt diuinum. Quo afflata mens, uix à lectione reuelli poteſt. Cęterum, iam ad hiſtoricam conuertemur iucunditatem, atq; illud appingemus primū ueteres pulchritudinem adeo admiratos, ut Gorgonem propter eximiū uenuſtatis decus, mentis inopes, ac prorſum ſtupidos reddentē ſpectatores, in ſaxa eos deformare, fabuloſo confinxerint inuolucro. Huius porrò boni ea barbararum gentium animos cōtemplatio cepit, ut earum pleriſq; tantæ ſit maieſtati corporis dignitas, uti magnorum operum non alios capaciores putent, quàm quos eximia ſpecie donare amplius naturæ potentia inenarrabilis dignata ſit. Quin & formoſiori occurriſſe cuipiam, omen cenſebatur præſtantiſſimum: at deformi, inauſpicatiſſimum. Nam & imperator Adrianus ex Mauri occurſu, ingruere ſibi extrema, concepit. Ad quod ſpectare Iuuenalis illud Satyricum, facilè contenderim:

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Illud item Apuleij ex Apologia ſecunda iactatur plerunq;, Virgo formoſa etſi fuerit oppidò pauper, tamen abundè dotata eſt: affert quippe ad nouum maritum animi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudimentum. Iam illud Homericum quis non legit? ἕκτωρ εἶδος ἄριστε, Hector forma præſignis. At quum dicit idem, δύσπαρι εἶδος ἄριστε, Id eſt, ó male Paris ſpecie præcellens: tacitis uelut ambagibus innuere uidetur, à ſugillatione fœda haud eſſe procul, quibus pulchritudine ſpecioſius bonum adſit nullum. Tanto fœdioribus muliercularum pleriſq;, quibus unum modo eſt inſtitutum, una cura, corpus excolere, ac longa formam quærere deſidia, ornare crinem, & alienis capillis turritum uerticem ſtruere, ut inquit Hieronymus. Nam & inde Plautus duas eſſe res ſcribit, quæ nunquam ſatis exornari poſſunt: nauem, & fœminam. Sed inde reſiliendum, ne quis raucas putet nos, & alienæ obrepentes famæ prorſum arrodere, quod in uitalia mox ſit corriuandum: ſi Plutarcho prius opem tulerimus fœde mutilato in codicibus Latinis, & Catonis Vticenſis uita, ubi parte ultima de filio agitur eiuſdem, qui in Cappadocia apud Marphadatem diuertens uxorem, quam is Pſychen appellabat, corrupit: unde exijt iocus (inquit) Porcius & Marphadates φίλοι δύο, ψυχὴ μία, id eſt eſt amici duo pſyche una. Item generoſus ac illuſtris Cato, βασιλικὴν ψυχὴν ἔχει: erat quippe regulus Marphadates. Apud Tenedum Troianis adiacentẽ inſulam, eſſe omnium quotquot ſint, mulieres ſpecioſiſſimas, in Aſiæ periplo ſcribit Nymphodorus. Alicubi & de muliebri pulchritudine certamina legimus propoſita, ſicuti in Cereris Eleuſiniæ feſto prope Alpheum, ubi uictrix Herodice apparuerit primo. At quę in certamen prodeunt mulieres, chryſophori nuncupantur. Chryſophorum autem Dioſcoridi electrum eſt. Idem apud Eleos factitatũ, Theophraſtus ſcribit: peragiq; iudicium libatione ſolenni conſueuiſſe. Arma quoq; fuiſſe uictorum præmia, quæ Palladi mox dicarentur, ut Leuctrico placet Dionyſio, Victorem tænijs auguſtiorem factum deducentibus ad templũ amicis, pompę quadam imagine. Adijcit Myrſilus, coronam dari myrteam conſueuiſſe. Illud multo clarius certamẽ, quod in quibuſdam inſtitutum locis de muliebri temperantia & œconomia, idem nos docuit Theophraſtus, præcipuè uerò inter barbaras gentes.

De Euripide quæpiam haud inuenuſta. De Gręco penu præcerpta potiſſimum. Scandia quid. Eſterincæ canes, uel trapezei. Palinthus. Cap. x

QVoniam uerò Euripidis facta paulò antè mentio eſt, ſuccurrit nunc quod apud magnum auctorem de eodem obſeruatum, parti huic adglutinabimus. Dignum quippe ſcitu eſt, Euripidem oris graueolentia laboraſſe plurimum, quam Græci uocant τὴν τοῦ στόματος δυσωδίαν. Id ei obiectum quandoq; à Decamnicho Archelai aulico. Excanduit poeta maledicto grauius, quàm opinaretur quiſpiam. Sed eſt genus irritabile uatum. Querelas apud regem depoſuit. Is uerò, ut qui Euripidem amplius amaret, illiq; afficeretur plurimum, Decamnichum permiſit, in quem pro arbitrio plagis deſæuiret. Qua tam inſigni iniuria accepta, bilem nõ ſubſtrinxit Decamnichus, ſed in Archelaum graſſantibus ducem ſe præbuit, ac necis illius cauſa exſtitit grauiſſima. Porrò de tragœdiæ ratione in libro De poetica Ariſtoteles diſſerens, cuius ſit proprium in aduerſam deſinere fortunam, hoc Euripidi teſtimonium reddidit. Hinc (inquit) maximè nobis licet coniectare, in certaminibus ſceniſq; pulcherrimas exactiſsimasq; eas uideri tragœdias, quæ ita diriguntur. Et Euripides, tametſi in alijs non concinna utitur œconomia atq; diſpoſitione: eſt tamen poetarum omnium tragiciſsimus. Apud Græcos item ab ordinis prauitate dici inuenias, στρεψίμυλον τὴν τέχνην Εὐριπίδην. Fuit uerò Euripides hic Mneſarchi, quem Mneſarchidẽ uocant alij, & Clitus nobiliſsimæ fœminæ filius. Quidam uerò, ut Theopompus, & in noſtris literis Maximus Valerius poetæ matrem λαχανοπώλιν fuiſſe produnt, id eſt olera uenditaſſe, in primiſq; ſcandicem, ſicuti commeminit Plinius, & Ariſtophanes in comœdia, cui titulus ἱππεῖς, aſtipulari uidetur. Quin & Euripidem ipſum σκανδικοπώλην inuenias cognominatũ. Scandita uerò Cytherorũ inſula naule

naturale fuit, quod ex Pauſania diſcimus. Legitur & σφενδόναν galeæ ſpecies. Ferunt natum Euripidem, die quo Xerxem Perſarum regem Græcia nobili prælio uicit. Qua ex cauſa putant nonnulli ſic nuncupatum, quoniam in Euripo depugnatum ſit. Pictor fuit prius, mox Prodici ſophiſtæ auditor. Moribus fuiſſe narratur iniucundus & triſtis, ſubinde figens terram obſtipo capite, cuiuſmodi homines σκυθρωπούς Græci uocant. Hinc certè μισογέλως eſt nuncupatus, ueluti qui riſum foret exoſus. Creditur quoq; in mulieres odio fuiſſe præcipiti, & inde dictus Miſogynes: ſiue quia natura eſſet talis, ab horreretq; à mulierũ cœtu: ſiue quòd duas habuerat uxores ſimul, quum id decreto ab Athenienſibus facto, ius eſſet. Quarum matrimonij quum pertæduiſſet, muliebri ſexui bellum indixit. Cuius rei in Theſmophorijs quoq; teſtis Ariſtophanes eſt. A canibus deniq; proſciſſum interiſſe, ferè omnes tradunt, ad locum Bormiſcum, de montis Bormij nomine appellatum in Macedonia. Canes eas ſcribit Stephanus, nũcupari ab Indigenis Eſterincas, ſed ab Homero trapezeas, hoc eſt

κύνας τραπεζῆας θυλαωρούς. Iliados χ. De poetæ ſepulchro, morte obita, euariat hiſtoria. In Macedonia id ſtatuit Plinius: monſtrari Athenis, Pauſanias ſcribit, ſed κενόν: nam inquit, τέθαπται ἐν μακεδονίᾳ. Strabo etiam in Argiuorũ foro, & Palinthũ quoq; nũcupatum refert: ſed cenotaphium fuiſſe poſtremũ hoc item, facilè peruincitur, quando de Macedonico hiſtoria conſtantior agnoſcitur. Tragœdias adortum ſcribere tradunt, natum annos duodeuiginti. Adijcit Philochorus in tetra quadam Salaminis ſpelunca ſolitum ſcriptitare. Porrò Euripidis excellentiam in poetica, id priſca ætate atteſtari eſt uiſum, quod mortuo iam & condito in Macedonia prope Arethuſam, ſepulchrum eius tactum de cælo eſt. Eo mirabilius uiſum, quod ad id æui mortalium contigiſſet nulli extra quam Lycurgo, quem dijs chariſſimũ pijſſimumq; intelligi uoluere annales. Euripides porrò tantæ auctoritatis Ciceroni fuiſſe memoratur, ut ſingula eius uerba ſingulas eſſe ſententias exiſtimauerit. Sicuti illud, à Platone item repetitum,

τίς οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν,

Quis nouit, an uiuere quidem ſit mori, mori autẽ uiuere? Lucianus Sophocleos uerſus putat plus habere grauitatis. Euripidi ineſſe leuius quiddam, tanquam omnino tragici cothurni princeps ſit Sophocles, ut qui planè excoctus ſit, plusq; medullarum habeat, quàm corticis. Euripidis porrò illud eſt, Solem auream eſſe glebam: poſitũ uerò id in fabula Phaethonte, quod ab Anaxagora inſinuatum uideri poteſt, qui lapidis è ſole caſum prędixiſſe narratur. Poſtremò adnotatu non indignum, Euripidem penultima pronuntiari producta Sidonio Apollinari, illo phalætio:

Orcheſtram quatit alter Euripidis.

Apud Ionem quoq; id ipſum inuenias,

χαῖρε μελαμπετάλοις Εὐριπίδη ἐν γυάλοισιν.

Sunt qui corripiant tum Græcè tum Latinè, ut in eo,

Nulla ætate tua Euripides monumenta peribunt.

Perſarum legati quo pacto ab Alexandro dimiſſi. Soles duos, neq; item regna duo patitur mundus. Cælum quis furnũ dixerit, homines autem carbones. Cap. XI

ALexandrum Macedoniæ principem, & Orientis debellatorem tradit hiſtoria, dum orbis terrarum affectaret imperium, ingenti animo Perſarum regi Dario indixiſſe bellum. Quo tempore is audaciam iuuenis reformidans, ſimulq; uirtutẽ admiratus præcelſam, nec ſanè publicam, ob idq; ſibi fatalem quodammodo præſagiens, quibuſcunq; modis incumbẽs exitium euadere commoliebatur, miſsisq; ad hoſtem legatis, primum auri uim magnam illi obtulit, alia item eximia. Quod uerò potiſsimum, Aſiæ imperiũ portionibus æquis cum eo ſe diuiſurum, repromiſit. Ea quum forent audita Parmenioni, inter Alexandri amicos præpotenti, Accepiſſem (inquit) ſi Alexãder eſſem. Et ego per Iouẽ (inquit) ſi Parmenio forem. Iuſsit uerò legatos Dario ita renuntiare, Neq; mundum ſoles duos, neq; duo ſumma regna, ſaluo terrarum ſtatu, poſſe concoquere. Id uero ex eminẽtiſſimi regis

ni regis, omniſ capacis, æſtuantiſq; anguſto in limite mundi magnifica prolatum ſententia, prouerbij faciem habet, ac ueteri confirmatur apophthegmate bracteato, quod & paſſim iactatur, Regnum non patitur duos: propter illud poeticum,

Omniſq; poteſtas Impatiens conſortis erit.

Nam ut eſt apud Ennium

Nulla ſancta ſocietas, nec fides regni eſt.

Solem uerò duplicem quo pacto terra patiatur, quæ multis partibus ne unum quidem ferre ualet? Præſtò ſunt clariſſima naturę indicia. Cur enim partitis uicibus anni brumalis abſcedit? Nempe ut noctium opacitate terras reficiat, exuſturus haud dubiè, & ſic quoq; exurens quadam in parte, tam excellens eſt eius magnitudo, tam incomparabilis uis. Quo argumento Hipponi philoſopho irrepſit, ſicut in fabula cui titulus πανόπται, Crates ſcribit, ut ueluti furnum eſſe cælum diceret, homines uerò carbones.

Solis deſcriptio, & cur dicatur Phaethon. De Eridano. Ouidij locus reſtituitur. Solis magnitudinem non rectè metiri Epicurum argumento oculorum. Sol cur oriens aut occidens maior uiſatur, & remotior. Virgilius illuſtratur. Diſcus & ſolos quid, & abacus. Solis curſus per zodiacum. Anni ratio, & biſexti. Signorũ zodiaci inæqualitas. Dodecatemorion. Ca. XII

SYdus uerò hoc, tantæ (ut ſic dicam) maieſtatis Plato, quod Speuſippus edocuit, ita definire uel deſcribere uidetur: Sol, cæleſtis eſt ignis, qui ſolus ab ortu ad occaſum ab eiſdem aſpici poteſt, animal ſempiternum, aſtrum animatum, diurnum ac maximum. Certè ab inſigni claritate nobili epitheto ab Homero illuſtratur & Sophocle, ἀέλιος φαέθων, id eſt ſol phaeton: quanquam & Solis filius, ſicuti commeminit Pauſanias quoq; quem & Eridanum antea uocatum nouimus, quæ & fluminis eſt apud poetas (ut putat Polybius) appellatio in Italia: quin & Theſſalia & Attica, ut credit Cæcilius Minutianus Apuleius. Quem tamen haud ita eſſe in cælo, rentur nonnulli, quia minus in hanc horam ſit omnium celebratus aduocatione. Phaethontis incendij meminit in libro De mundo Ariſtoteles, ſiue is fuerit Theophraſtus: ſed ita, uti delapſas cælitus flammas intelligat, quibus ad occaſum totæ combuſtæ regiones ſunt. Scribit Sophoclis interpres, equorum ſolarium alterum dici Phaethonta. Ex ijs eorum retegitur uanitas, à quibus carmen interpolatur Ouidianum. Eridani in Attica Hiliſſum influentis meminit Pauſanias quoq;. Sed ad ſyderis redeo maieſtatem, quæ quoniam ueteribus credita eſt diuina, proinde religioſius, dum percutitur fœdus ab Agamemnone, aduocatur apud Homerum, ut fœderum cuſtos & inſpectrix omnium. Hinc Bithynos ſcribit Arrianus, iudicia ex aduerſo ſolis exercere ſedentes conſueſſe. At enim ſunt, qui tam amplæ poteſtatis ſydus oculorum metiantur argumentis, & animi coniectura ſcrutentur. Sed uanitas multis coarguitur indicijs. Immenſum eſſe conſtat, Plinius inquit: quia arborum in limitibus porrectarum in quotlibet paſſuũ millia umbras paribus iaciat interuallis, tanquam toto ſpatio medius. Epicuri ſcholæ ſunt, quæ ſtatuunt ea magnitudine eſſe ſolem, qua uidetur. Cæterum, non peruidiſſe illos, quanta inde conſequeretur abſurditas, admiratione dignum. Si enim (inquit Cleomedes) in cęleſtiũ orbium contemplatione, tantus ſit ſol, quantus apparet, profectò multæ ſimul in ipſo magnitudines erũt: ſiquidem exoriens & occidens maior uidetur. Porrò non apud omnes eodem exoritur tempore: nam quum ſit globata ſpecie terra, aliàs apud alios oritur & occidit & medium cæli tenet. Quamobrem quum accidat, eundem apud alios oriri, & apud alios in medio cæli exiſtere, ſimul & maior & minor fiet: maior uidelicet, quibus oritur: minor, quibus eſt in medio cæli hora eadem: quod utiq; in eo abſurdiſſimum planè cenſeri debet. Horum nanq; affectuum ratio ea promitur à ſcientiſſimis: Maior (inquiunt) nobis ſol exoriens & occidens uidetur: & minor, in cæli conſtitutus meditullio: propterea quòd in orizonte per aerem denſiorem & humectiorem, ipſum uidemus. Eiuſmodi nanq; eſt uicinus terræ, aer. In medio autem cæli, quia in puriore cernimus, emiſſus ab oculis ad ipſum radius non reflectitur, quod in alio contingit ſitu. Argumento ſunt, quæ in aqua uiſuntur, grandiora corpulentioraq;: nam & ex puteis altioribus ſol

conſpectus

conſpectus id ipſum patitur. Eiſdem porrò rationibus colligitur, cur in medio cæli ſol constitutus nobis uideatur propior, oriens uerò aut occidens remotior. Hæc ſiquidem aeris efficit qualitas: in humectiore nanq; craſſioreq; conſpectus longius abeſſe creditur, per purum uerò interuallo uidetur propinquiore. Proinde, inquit Poſidonius, ſi fieri poſſet, ut per parietes alia'ue ſolida corpora, ut de Lynceo prodit fabula, ſol conſpiceretur, multo amplior ſe nobis ingereret, & ampliore diſtare interuallo crederetur. Viſum porrò inſigniter falli, indicio eſſe poteſt colorū ſubinde in ſole mutatio, quòd aeris affectio facit. Adde, quòd quum à montis cacumine occidit aut oritur, præ ſe fert nobis ſpeciem cacumen tangentis: propterea doctiſſimus poeta,

Iamq; iugis ſummæ ſurgebat lucifer Idæ. Et alibi,

Tibi deſerit heſperus Oetam.

Solis corpus orbemq; inuenio diſcum quandoq; dici: quanquam uocabuli huius notiones uariæ ſunt admodum. Nam eſt eo nomine pertuſus orbiculatus lapis, quem exercitij gratia iactare ſolebant plerunq;: quòd ſi ferreus fuiſſet, ut docet Euſtathius, nuncupabatur ſolos: ſicuti in Theriacis commeminit Nicander quoq;. Scribit & Tryphon in quinto De Helleniſmo, ut retulit Ammonius: unde apud Vitruuiū, ſtatuas in foro ſurrectas legimus, diſcos tenentes. Idem alibi ſcribit in Horologiorum ratione, hemicyclium excauatum ex quadrato Beroſum inueniſſe. Scaphen, ſiue hemiſphærium Ariſtarchum Samium: qui etiam diſcum excogitarit in planitie, id eſt aream, non cauo ambitu, ſed plano: habebat lapis hic in medio lorum, quo circumageretur. Eſt & nomenclatura eadem uas apud Dioſcoridem, lenticulam Latinè poſſe dici arbitrantur eruditiores. Pro lapide corriuatur ἀπὸ τοῦ δίκειν, quod βάλλειν, id eſt iactare ſignat. Obſeruatum & illud, ſolis latitudinem ſcienter abacum dici, eadem qua diſcus notione. Cæterum, apud Macrobium in Cœnis libro primo, eſſe uidetur abacus luſoria tabula: Quē diem (inquit) omnes pleriq; abaco & latrunculis conterunt. Illud fuerit parergon: in ſignorum ſingulis ab ſole mēſem confici, ac horas undecim ferè, uti ſcribit Theon. Quippe in parte qualibet diem abſumi, addito etiam momento. Baſſus Arati interpres tricenis diebus ab ſole tranſcurri ſigna tradit, deniſq; horis ac ſemiſſe, id eſt horæ dimidio. Hinc ſemiſſis incremento diem confici unum quarto quoq; anno, biſexti nomine, ex quadrantibus conſurgentem. Hoc ideo adieciſſe, non inſuper eſt uiſum, quoniam Plinij tollitur obſcuritas ex libro ſecundo: Inde ſolis, inquit, meatum eſſe partium quidem trecentarum ſexaginta: ſed ut obſeruatio umbrarum eius redeat ad notas, quinos annis dies adijci, ſuperq; quartam partem diei. Nec illud tranſiluero quod item ſcribit Theon, Signa ſingula non cōplecti ex aſſe partem zodiaci duodecimam, ſed deficere nonnulla, uelut in Ariete ac Cancro: redundare aliqua, uti Scorpium & Virginem. Hinc in audias quandoq;, ab dodecatemorio ſignum cenſeri diuerſum: quia ad libellam non fiat reſponſus. Adnotatum uerò Columellæ libro duodecimo, Solem biduo calēdis Maijs unam tenere particulam.

Falſo Epicurum opinari, aſtra quum oriantur, accendi, quum occidant, extingui. Cap. XIII

Sequitur & deliramentum alterū ex eiſdem propagatū ſcholis, quippe talpis cæcior Epicurus, qui tamē unus primusq; hominū ueritatem inueniſſe uideri uult, Aſtra quum oriuntur, accēdi: quum occidūt, extingui aſtruit. perinde ac ſi quis diceret, quū homines conſpiciuntur, naſci: quum non uidentur, mori. Quo quid abſurdius? Potuit certè uel ſola fulgore clariſſimo luna commenti uanitatem retundere. Quo enim modo, extincto in occaſu ſole, fulget ipſa noctu? aut quo modo deficit in umbram incidens terræ, antea ſplendicans, aut quo pacto egreſſa umbram rurſus nitet, non exiſtente ſuper terram ſole? Aut qua'nam ratione ſol tam eximius, tamq; omnium maximè mirus, ubi extinctus fuerit, denuo renaſcitur? Arbitror Hiſpanica fabula delinitū, hanc alteram profudiſſe uanitatem. Ab illa ſiquidem gente demanauit, ſolem in Oceanum mergi: quumq; mergatur, quaſi candens ferrum ſonum ædere: propter quod & Satyrus dixerit,

Audijt Herculeo ſtridentem gurgite ſolem.

Hoc uerò qui fieri poſſit? quum portio cæli quælibet ex æquilibrio à terra diſtet? Hæc ſunt, quæ ſacra Epicuri ſcientia excogitaſſe memoratur, exagitata abundè, exſibilataq; Cleomedi in eo quem paulò antè aduocauimus libro. Verum, nos ab ijs iam ad iucundiora dictu ſtilum conuertamus.

Solis præcipuæ laudes. Briarei allegoria. Archimedis laus. An fatendum ſit, ſolem calere. An cælum ſit igneum. Parhelia, & anthelia qua contingant ratione. Cap. XIIII

SOlem quippe ipſum Plato ipſius boni cōſpicuum filium nominauit. Credidit quoq; eſſe ſolem, perſpicuam Dei ſtatuam in hoc templo mundano ab ipſo deo poſitam. Hunc ueteres (ut Plotinus ait, & Plato enuntiarat prius) uenerabantur ut deum. In ſole priſci gentium theologi omnia gentilium numina collocarunt: quod quidem Iamblichus & Iulianus Macrobiusq; teſtantur. Deniq; quiſquis non uidet, ſolem in mundo imaginē eſſe, uicariumq; dei, is certè noctem nunquam conſiderauit, nec ſolem ſuſpexit exorientem, neq; item illius animaduertit munera, nec Areopagitæ Dionyſii monumenta unquam adijt. Hic ut diſertiſſimè ſcribit Plinius, cęli triſtitiam diſcutit, atq; etiam humani animi nubila ſerenat. Hic ſuum lumen cæteris quoq; ſyderibus fœnerat, præclarus, eximius, omnia uidens, omnia etiam exaudiens, ut princeps literarū Homerus credidit in uno eo. Nobiliſſimus quoq; ueterum theologorum Orpheus ita canit,

κλῦθι μάκαρ, πανδερκὲς ἔχων αἰώνιον ὄμμα,
Τιτὰν χρυσαυγὲς, ὑπερίων, οὐράνιον φῶς.

Et paulò pòſt,

ὄμμα δικαιοσύνης, ζωῆς φῶς, ὦ ἐλάστειρε
μάστιγι λιγυρῇ τετράορον ἅρμα διώκων.

Id eſt, Audi beate, æternum habens omnia intuentem oculum: Titan, aureo nitens fulgore, Hyperion, cæleſte lumen: iuſtitiæ oculus, uitæ lux, o equorū agitator: flagello ſtridulo quatuor horarum agens currum. Theologi ueteres (Proculo tradente) dicebant, reginam omnium iuſtitiam è medio ſolis throno per cuncta propagari, omnia dirigentem, ueluti ſol ipſe omnium ſit moderator. Iamblichus ex Aegyptiorum doctrina ſic fermè colligit, Quicquid adſit nobis boni, adeſſe ſolari poteſtate, uel ab ipſa tantum, uel etiam ſi ab alijs, id quidem uel à ſole abſolui, uel à ſole per alia. Eſt quoq; ſol elementalium uirtutū dominus, luna uirtute ſolis domina generationis. Ideo Albumaſar, per ſolem inquit & lunam omnibus uim inſinuari. At de humana mente Epicharmus, Iſthic eſt de ſole ſumptus ignis, id eſt ſol eſt (inquit Varro) iſq; totus mentis eſt. Moſes cæleſtium dominum in die ſolem arbitratur, nocte lunam, quaſi nocturnum ſolē. Marcus Tullius ſolem ueneratur ut ducem & principem ac moderatorem luminum reliquorum, mundi mentem & temperationem. Heraclitus, fontem cæleſtis lucis nuncupauit. Phyſici etiam, cor cæli. Id enim in æthere ſol eſt, quod in animali cor. Cuius id proprium, ne unquam ceſſet à motu. Sunt & qui ætheris oculum nūcupent ſolem. Sed & Centimani Briarei nomine hunc ipſum nonnulli ex Græcis intelligunt, qui multis uelut manibus inferna diſponat, efficiatq;. Nam & Archimedem, qui à Græcis de ingenij fertilitate *πολυμήχανος* nuncupatur, quoniam uno impetu numeroſas excuteret ſagittas, ab ijs quos percuſſiſſet *ἑκατόγχειρα* cognominatum, ſcimus. Pleriq; ex Platonicorum ſcholis, in ſole mundi animam conſtituiſſe uidentur, quæ ſphæram ſolis totam implens, per globum illum quaſi igneum, tanquam cor, effundat radios, ueluti ſpiritus inde per omnia, quibus uitam, ſenſum, motum uniuerſo diſtribuat. Hinc fortè promſere aſtronomorum placita, ſicut deus ſolus intellectualem animam nobis tribuit, ita ſub ſolis modò influxu eam mittere, id eſt quarto duntaxat menſe poſt conceptum. Porrò ex ſolis poteſtate, quæ diem cum nocte librat tunc, circulus ab ariete productus in libram, Mineruæ, id eſt ſapientiæ iuſtitiæq; circulus apud Aegyptios nuncupari ſolet. Sed nec temperabo mihi parte iſta, quin protinus plauſibile ingeniorum inuentum appingam. Quippe excogitatum ſolertiſſimè eſt, in ſole eniteſcere imaginem diuinæ Trinitatis miram. Inibi ſiquidem tria quædam uiſitari, diſtincta pariter & unita: primum quidem naturalis animaduertitur ipſa fœcunditas, ſenſibus noſtris prorſum occulta: deinde

deinde lux eiuſdem manifeſta, ex ipſa manans fœcunditate, ipſiq; æqualis ſemper: poſtremò eſt ab utroq; propagata calefactoria uis, penitus utriſq; par. Cæterum parte hac ex Platonici diſertiſſimi doctrina commonendi diligenter ſumus: non eundum inficias, cælum ſolem'ue eſſe calidum: ſed uerius negandum, eſſe urens. Nec dicamus, ſolis lumen ſola repercuſſione calefacere, ſed ſola comburere. Nam lunæ radij repercuſſi nihil calefaciunt, quum in ea uirtus (ſicuti pleriſque uiſum) aquea dominetur. Calefaciunt autem ſolis radij ſalubriter pro ignea ſolis uiuificaq; natura. Quòd ſi ingerat aliquis, motu tardiore minus calefacere lunam, tarditatem emendare propinquitas poteſt, ut aliquo modo calorem afferre poſſit ipſa quoq;, ſi repercuſſu propagatur calor. Si uero æſtum eſſe ignis dicant genuinum, occurrendum, quo minus alienæ promiſceatur materię, eo urere minus. Aſtruendum uero planè, eſſe lumen ignis proprium. Quippe quo purius, eo lucidius. Largitur calorem, at non largitur lumen, utpote ingenitum & proprium. Etenim ſi abeat ignis, abit & lumen. Vbi uero ait Plotinus, potiſſimam ignis actionem eſſe calefactionem, intellige ignis elementalis commixtiq; actionem. Nam præcipua cæleſtis ignis actio, ea eſt quæ cæleſtis animæ præcipuam refert actionem, id eſt intelligentiam. Eſt porrò cæleſtis ignis æqualis, quietus, & aſtrorum naturæ accommodatus præcipue. Dogma deniq; Platonicum eſt, nec ab aſtrologis improbatum, lucem in cælo eſſe ſenſum. Proinde radios paſſim ex luce protendere, ſingula perſentire eſt, ſentiendoq; facere, & faciendo ſentire: quādo nil uel ſub terra latet, quod non ſentiatur inde, latentibus ubique radijs. Alioqui non generarentur etiam ſub terra cæleſtia. Erunt fortaſſe, qui motus argumento, igneum minimè uideri cælum, colligere enitantur, quoniam in ambitum circumagatur, igne in ſurrectum tendente: ſed attendant, obſecro, rationis fallaciam. Si cæli pars aliqua (demus enim poſſe hoc perfici) à toto ſecluſa diuulſaq; in mundi ſitu aliquo conſtituatur, repentè in arrectum ſuſtolletur ea, patriam mox repetitura, quanquam cælo circumagi ſit proprium. Nam & terra, ſi à centro externa ui aliqua ſeuocetur, ad ima protinus naturæ ſuæ nutu reclinabitur, etiam ſi propria ſit ei quies. Motus rectus, ubicunq; reperiatur is, non tam intimus genuinusq; eſt, quàm reditus in naturam. Adde, quòd ignis, quum ſuapte ui mobilis perpetuò ſit, neceſſario in orbem mouetur: nam hic finē omnino neſcit, quod in recto nequit contingere. Cæli ſubſtantia (inquit etiam in libro De deorum natura Phurnutus) πυρώδης ἐστὶν, ſicuti argumento ſol eſſe poteſt: item aſtra reliqua, unde & mundi pars ſuprema æther nuncupatur, ἀπὸ τοῦ αἴθεσθαι: etiamſi ἀπὸ τοῦ ἀεὶ θεῖν, uerbi uim deflectāt nonnulli, quod eſt ῥοίζῳ φέρεσθαι. Alibi auctor idem: Sicuti nos (inquit) ita & mundus anima continetur. Ea uero Iupiter nuncupat̄, qui uniuerſis creditur dominari, quoniam omnibus ſit cauſa uitalis. Eius domicilium cæleſte traditur, quia inibi principalis uigeat mundanæ poteſtas animæ. Nam & anima noſtra eſſe ignis planè aſtruitur. Digna porrò quam minimè tranſilias, Hexaemeri primo Ambroſii ſententia: In terra (inquit) ignem comperies, qui ex lapidibus ac ferro excutitur frequēter: & in cælo, quum ſit ignitus & micans fulgētibus ſtellis polus. Quin Magnus item Baſilius in tituli eiuſdem libro: Sunt (inquit) qui ſoli calorem haud inſitum tradant, ſed ex motionis emergere celeritate. Verum ſententia hæc ueritatis cancellos egreditur. Quoniam uero ſolem Græci helion uocant, inde nuncupari inuenio parhelia, quæ (uti tradidit Theon) eſſe nubes rotundas Poſidonius cōmonuit, in ambitu ſolaris luminis, ex quo & ſplendorem mutuatæ illuſtrentur, ſicuti luna: & inde nominis ratio. Vt uero globentur, materia indigent denſa & multa. Quo argumento ad Euxinum pontum uiſuntur frequentia, rarius autem in Græco tractu. Hyemem uero liquidò præſagiunt. Arbitratur Ariſtoteles parhelia eſſe utique emphaſin, uerum citra hypoſtaſin omnino. Sunt qui anthelia uocent quoq;. Venti frigidiore perflatu addenſatur nubes, ut radijs excipiendis fiat idonea: unde & uentorum eſſe prognoſticum cecinit Aratus. Oriente porrò ſole, uel ad occaſum properante, cooriuntur parhelia: quòd ſi ab ſeptentrione uiſitationem faciant, Boream prænuntiant: ſi ab meridie, Auſtrum.

Cælum item eſſe ignem in quo tria ſint, calor, lumen, uitalis humor. Tollitur ex Plinio obſcuritas, item Martiano & Ariſtophane. Obiter de argento, quod uiuum dicunt. Cap. XV

Cælum porrò eſſe ignem, colligi ex Platone tota (quod dicitur) facilitate poteſt. Nam ubi Moſaica myſteria ſic habent, In principio creauit Deus cælum & terram: Plato ait, Deum primò ignem feciſſe, ac terram: ignem nimirum intelligens præcipuè cælum. Nam in mundi fabrica utrunque per pendit extremum, uidelicet ſtructuræ medium ſiue centrum, & circumcurrens cælum, cuius ambitu reliqua contegantur omnia: nam cætera, horum gratia interſita pernoſcuntur. Sed attendant (quæſo) ſtudioſi omnes, quæ mox ſubnectētur, ut Plinij & Capellæ Felicis locus Gordiano implicatior nodo explicetur latius, dum à Platonicorum ueſtigijs ne unguem quidem latum reuellimur. Totam utique cæli molem eſſe calidam, liquet: quia ignis tota eſt. Id quod ſublimitas coarguit, mobilitas & lumen, calor quoque (quanquam occultus) omnia confouens. Calor autem ampliſſimus ſpatio nullam patiens uiolentiam familiarē habet humorem. Nam ſicuti cæli anima, uita conſtat & intellectu ac motu, ſic & in cælo tria recognoſcuntur hæc: calor, tanquam uita: lumē, intellectus uice: uitalis humor, perinde ac in anima uitalis motus. Nec ſanè aliud eſſe humorem cenſueris, quàm agilitatem quandam ad motum. Proinde cæleſtis ignis non eſſe modò colligitur calidus, ſed humectus inſuper, id eſt liquidus, fluidus, agilis atque lubricus & lenis ac blandus. Nam ſiccitas non ferè citra rigiditatem fuerit, & quidem aſperiorem, cuiuſmodi etiam acrius induxerit frigus. Auerroicum illud ex libro De cælo, Platonicis calculum adijcere creditur, Cæleſtia nulla frigus inferunt, ſed calorem omnia. Quæ uero frigus conciliare opinemur, ea eſſe quæ caloris inferant minus. Sententiam huiuſmodi comprobant ferè Abraham & Auenazra, ſtatuentes, Saturnum dictitari frigidum, qui calorem inferat noſtro remiſſiorem. At Vitruuius matheſeos non imperitus, eſſe ſtellarum alias temperatas ſcribit, alias feruentes, etiamq́; frigidas: ea ex cauſa, quòd ignis quilibet ſuperna petit: quo fit, ut ſol æthera ſuperiorem radijs exurens candentem efficiat, Martis argumento. Saturni uero ſtella, quòd eſt proxima extremo mundo, tangitq́; congelatas cæli regiones, uehemens inde frigus concipere creditur. Sed hæc ille uiderit. Cæleſtis uero proprietatis, ſi quod in rebus noſtris exemplum aliquo modo ualeat excogitari, non temerè fuerit aliud, quàm argentum, quod ab indeſinente motu uocant officinæ uiuum, in quo uegetus calor cum humore multo, ſed tenaci, motum ingenerat quietis neſcium. Quòd ſi ſubtiliorem & diaphanam lucidamq́; adhibueris naturam, habebis & cælum. Scribit tamen Meteoron quarto Ariſtoteles, Quæ tametſi aqua conſtent, plus tamen aeris retinent, haud concreſcere, ut oleum, argentum uiuum. Ex ijs iam (opinor) infertur lux multa Plinij uerbis ex Naturalis hiſtoriæ ſecundo uolumine: Eſſe innumeras ei effigies animalium rerumq́; cunctarum impreſſas: nec, ut in uolucrum notamus ouis, læuitate continua lubricum corpus, quod clariſſimi auctores dixere tenerum, argumentis indicatur. Martianus uero Felix Capella, Lunarem (inquit) circulum ingreſſa Virgo conſpicatur globoſum quoddam, tenerumq́; corpus, & ſuperni roris leuitate compactum, inſtar ſpeculi prænitentis. Sed in Timæo item Plato, Lenem præterea (inquit) hunc globum extrinſecus undique expoliuit, nec immeritò ſumma cum æqualitate tornauit. Ex humoris uero cæleſtis ſimilitudine, qui agilitatem ſignat, ut antea eſt expoſitum, Ariſtophanes Nebulis Socratem irridens illum ita inducit loquentem,

ἀλλ' ἡ γῆ βίᾳ ἕλκει πρὸς αὑτὴν τὴν ἰκμάδα
τῆς φροντίδος.

id eſt, ſed ui (inquit) terra ad ſe pertrahit humorē curæ. ubi interpres, *ἰκμάδα*, id eſt humorem, τὸ νοητικὸν intelligit τῆς ψυχῆς, id eſt animæ intellectualem potentiam: ſed cur ſic, id uero dicere ſuperſedit.

Peripateticæ rationes, ſolem ſtellasq́; non eſſe igneas. Cap. XVI

Caeterum, quia diu iam Platonicorum rimamur arcana, introſpiciamus paru mper & Peripateticorum pomœria, quæ multum tempeſtate noſtra & nominis & auctoritatis indepta late dominātur, & in naturæ maieſtate principatū ſibi uendicant. Promemus autem, ac in ſinum, hoc eſt commodum uertemus noſtrum, quæ à Magno Alberto ſecundo Cæli comprobata

probata nouimus, Caliditatem uidelicet ac lumen non uideri idoneas cauſas, cur ſol & ſtellæ dicantur igneæ. Neque enim caliditas prouenit ſemper ex proprietate naturæ, ſed ex motu interdum, & aliquando ex radiorum reflexione ad locum unum: ut in quibuſdam manifeſtum eſt ſpeculis, & probat Euclides in Perſpectiuæ tractatu. Porrò luminoſa corpora ſunt multa, quæ tamen eſſe ignea, non audeas aſtruere, ut contingit in putrefacta quercu. Quinimmo igni accidit quoque non lucere, ſi ſimplicior fuerit ac purior: ſicuti euenire Alexander ſcribit in locis prope Aethiopas. Adde, quòd non ubique calorem motus inducit, ſed in ijs duntaxat corporibus, quæ à motu diſſolui queunt per partium attritū. Quia enim partes diſſoluuntur, rareſcunt amplius, quàm formæ aeris uel aquæ uel terræ congruat: inde ad ignem diſponuntur & calorem. Si uero corpus fuerit eiuſmodi, ut motu diſſolutionem non recipiat, quale eſt cæleſte corpus, tunc nec calor ualet, nec ignis induci. Motus autem ad hæc perficienda non alius eſt quàm localis, & præcipuè motus is qui eſt quaſi uita quædam exiſtentibus omnibus: cuiuſmodi eſt cæli motus. Proindeq́, uiuifica qualitas eſt calor: letifera frigus, quia abſcindit & ſiſtit motum. Qua nam uero ratione aſtrorum motus calorem gignat, ſecundo Cæli ſic ſtatuit Ariſtoteles: ἡ δὲ θερμότης inquit ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὸ φῶς γίγνεται παρατριβομένου τοῦ ἀέρος ὑπὸ τῆς ἐκείνων φορᾶς. πέφυκε γὰρ ἡ κίνησις ἐκπυροῦν καὶ ξύλα καὶ λίθους καὶ σίδηρον, εὐλογώτερον δὲ τὸν ἀέρα. hoc eſt, calor autem ab ipſis & lumen gignitur, aere inceſſu illorum attrito; aptus enim natura motus eſt incendere ligna, lapides, ferrum & aerem eo magis. Patet porrò quod dicimus, ἐκ τῶν φερομένων βελῶν, id eſt ex ſagittis impetu excuſſis uehementiore: ſic enim incenduntur, ut μολιβδίδας, id eſt plumbeæ laminæ colliqueſcant. Quod tamen ipſum non ita accipiendum, tanquam ſagitta excalfacta aerem quoq; ita afficiat, ſicuti uidetur intellexiſſe Simplicius, ſed diuerſum potius, ut inquit etiam Thomas. Nam excalfactus aer motu, ſagittā ita incendit: quod Alexander & ſenſit & docuit: ſed hoc in ſtellis uſu uenire nequit. Neque enim illæ per aerem feruntur, ſed in ſphæra longè ab aere ſequeſtrata. Ideoq́ non incenduntur ipſæ, nec caleſcunt ullo modo, tum etiam quia externam non recipiunt impreſſionem. Aer uero circulari ſubiectus corpori caleicit neceſſariò ex illius præceleri motu, quo non ignis modò illi proximus concitatur, ſed aer ad eam uſque partem quam pertingunt montes, ut ex cometarum motu datur intelligi: quod ex Meteororum primo colligitur. Ne uero caloris ſit æqualitas quacunq; anni parte, cauſa in ſole eſt euidens, quum quando incendit is hemiſphærium noſtrum, tum quando altiora zodiaci ſcandit, fitq́ capitibus noſtris propior. Quum uero Ariſtoteles ait, ab aſtris gigni lumen, non intelligendum (inquit Thomas) de lumine ignis generati ex motu, cæterum de lumine quod à ſtellis producitur, quatenus entia ſunt actu lucida. Duplex ergo (inquit) cauſa eſt caloris ex cæleſtium corporum ui in inferioribus: altera ex aeris motu tātum, quem efficit cæleſtis corporis ambitus. Cauſa uero reliqua eſt lumen, quod quidem excalfaciendi uim habet, quia eſt qualitas actiui primi alterantis (ut hoc utar uerbo) hoc eſt cæli: directeq́ producit qualitatem primam corporum inferiorum, quæ eſt calor. Quia uero ſolare lumen exuberantius eſt, inde fit, ut ab eo potentius proueniat calor. Reliqua uero ex proportione, adeo ut lunæ lumen etiam excalfaciat. Cui ſententiæ ſubſcribit Ariſtoteles, ubi de animalium partibus diſputat: Noctes (inquiens) in plenilunio eſſe calidiores, propter lunæ lumen: unde contingat, piſces ad aquarum commeare ſuperficiem. Sed comprobat & Auicenna, ubi plus ſit luminis, ibi uero plus eſſe caloris. Hinc Hippocrates ait, Aerem nocturnum, ſtellarum luminibus ſubtiliorem fieri, & calidum aliquantum, generationiq́ & uitæ accommodatum.

Beſſarionis ad idem ſententia. Qui ſint antiſij gradus. Anthion quid. Anthele. Anthelion. Solis inter planetas locus. Cur ſolis frater Titan. Meganira. Deſpœna, id eſt Δέσποινα quæ ſit. Virgilij locus declaratur. Limbū pro zodiaco accipi. De Lyceo monte pulchra. Iuppiter ubi & à quibus ſit educatus. Agno fons, mirādæ naturæ. Lycæus Iupiter. Lycæa ſacra. Antra cur dicata dijs. Mithra. Mithriaca ſacra. Cap. XVII

Verum

Digitized by Google

VErum ab hiſce altioribus ad humiliora remeandũ, ſi prius Beſſarionis appoſuero ſententiam, uiri quidem meo iudicio ſcientiſſimi ac prudentiſſimi, & in Platonicis rebus ſummè exercitati, nõ relictis porrò pauculis, dignis cura. Is igitur libro primo aduerſus calumniatorem Platonis ita ex interprete, ſicuti receptum iam aduerto, ſcribit. Et ſi (inquit) cælum Plato ex igne conſtare affirmat, quatenus ſcilicet uiſibile eſt, & ex terra, quatenus tangi poteſt, ſtellasq́; ex omnibus quatuor elementis compoſitas. Non tamen hæc ita eſſe exiſtimat, ut quæ generationi & corruptioni obnoxia ſint, corpus immortale conſtituãt: ſed ex igne cælum eſſe, quia corpus æthereum lucidum eſt. E terra, quia ſenſui occurrit. E medijs, quia mediorum præcipuam recipit rationẽ. Quod ne Ariſtoteles quidem (inquit) inficias iret, cæleſtia ſcilicet corpora cõſtare ex his ſummitatibus elementorum, quando & ipſe cælum eſſe ſtatuit uiſui tactuiq́; obnoxium, quod animatum quoque & animal eſſe, ut Plato cenſuerat in libro De cælo affirmauit: Nos enim (inquit) perinde ut de animalibus, iſta cõſideremus. Hæc tot tantaq́; de ſole cæloq́; habui quæ dicerem, ut ſtudioſos hiſce humanioribus implicitos ſtudijs cogeremus quodammodo uolentes altiora quandoque ſuſpicere, nec pati uitam ſordeſcere ſitu quodam poeticarum fabularum, quas ipſas nec profundius excutiendas opinantur, quamuis ſub illis inuolucris ſæpe lateant ſenſus mirandi. Sed in ijs hebetius ita plerunque conſeneſcunt, ut inde auulſi noctuinis oculis conſpiciant cætera. Quod minus profectò facerent, ſi diſcere aliquando potuiſſent, quæ genuina ſint eius ſcientiæ, quam humanitatem uocant. Nos exſequemur reliqua propoſiti, ſi illud item monuerimus, Hipparchum, & certatim ferè ueteres omnes, gradus eos in quibus ſol conſtitutus dies diebus & noctes adæquat noctibus, antiſias nuncupaſſe, ueluti dicas, ex aduerſo æquales. Antiſcios apud Meroem æquinoctiali ſubiectam circulo dici populos, Marcellinus ſcribit, quoniam ſole ad nos commeante, illorum umbræ noſtris contrariæ iaciantur, inq́; aduerſum decidant, id eſt læuorſum, noſtris in dextram procumbentibus perpetuo. Anthion uero aliud eſt: nam eo nomine nuncupatur in Bœotia puteus, ubi à Proſerpinæ raptu ſediſſe Cererem ferunt, uetulæ imagine prælata. Quo nomine uelut Argiua à Celei filiabus deducta ad matrem eſt. Putei auctor Pamphus, id eſt πάμφως. Non longè à puteo uiſebatur Meganiræ ſacellum, quam fuiſſe Celei uxorem, ac Triptolemi matrem, Græcis credimus. Anthelen uocant paniculæ florem in harundinibus, qui auribus creditur infeſtus, ac omnino exſurdare: quod prodit Dioſcorides. Anthelion porrò floſculum indicat Græcis. Sed & illud obiter adnotarimus, limbum apud Varronem ſcitè prorſus de zodiaco dici: quum in Menippæis ſatyris inquit,

Per quam limbus pictus bis ſex ſignis
Stellimicantibus, altus in obliquo æthere lunæ
Bigas acceptat Poſthumi, cui ſeplaſia fœtet.

An uero inter planetas medius collocari ſol debeat, An mox lunam conſequatur, agitatum diu inter cœleſtium rerum ſtudioſos & philoſophos quoq́;. Aegyptiorum placita à luna principem ſanciunt, Mediana illi ſyderi aſcribentibus Chaldæis, quod ipſum & Ptolemæus ſtatuit. Theon uero probabilius habet, ſupra lunam ſtatim locari, & id nec à præceptore Ptolemæo quem enarrabat, ueritus diſſentire quod Plato comprobat & Ariſtoteles. At Moſes Aegyptius ſitum planetarum, & ordinem incertiſſimum uideri pronũtiauit. Ammianus Marcellinus libro uiceſimo: Quum ſol (inquit) ac lunaris globus aſtrorum omnium infimi, comitatu pariſi obtinentes circulos proprios, ſaluaq́; ratione altitudinis interiectæ iunctim locati, ad dimenſiones uenerint, ſi contigua præſtrinxerint ſpatia, dilutior erit defectus. Sed nos quod polliciti ſumus cæleſtibus relictis, noſtrę memores infirmitatis terrena pergamus expendere. Si illud ex Marcellino eodem adiecero item, poſt ea quæ iam ſunt dicta, ſolem quandoq́; ideo exiſtimari geminum, quòd ſurrecta ſolito celſius nubes, æternorumq́; ignium propinquitate collucens, orbis alterius claritudinem, ceu è puriore format ſpeculo. Proinde addamus ex Pauſaniæ theſauris illud quoque, Titana creditum ſolis fratrem, regionem ad Aſopum, ſicuti ferunt indigenæ, habitaſſe primũ, & ab eo dictam Titanen. Verum, uti

ego

ego (inquit) cenſeo, uir ſagax fuit Titan, & temporũ anni obſeruator diligens, & quando auctiora ſol faciat ſemina & arborum percoquat fructus, ac proinde ſolis frater habitus. Vnde coniectatio euidens, cur aſtra Titania dixerit Maro. Titanas omniũ princeps ad poeſin Homerus induxit, ut deos apud Tartarum. Ex ijs Anytus commemoratur unus, à quo educatam ferunt Δέσποιναν. Propterea apud eius ſimulacrum ſtabat armati præferens ſchema. Hanc Δέσποιναν, ſeu dominam uenerantur cum primis Arcades, Neptuni aſtruentes filiam. Cæterũ pluribus eſt Cereris cognomentum Δέσποινα: quo tamen & Proſerpina honeſtetur. Ad quod poetam nobilem reſpexiſſe contenderim illo uerſiculo,

Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Certè in Arcadicis rebus Pauſanias ſcribit: In templo, Cereris ſtatuam dextra facem geſtare, alteram uero inijcere ἐπὶ τὴν Δέσποιναν, quæ & ipſa ſceptrum ciſtamq́; in genibus habeat. Templi porrò parieti affixum ſtetiſſe speculũ, in quod intuens initio quidem ſe aut parum aut omnino nil ſpectaret, dearum planè ſimulacris conſpicuis, atque item throno. Ad ſiniſtrã templi, τῆς Δεσποίνης montem ſtatuunt Lycæum, qui & Olympus dicatur. Arcadum plerique ἱερὰν κορυφὴν, id eſt ſacrum nuncupant uerticem: puto, quoniam inibi eſſe educatum Iouem, eorum mythicis eſt obſeruatum. Argumento eſſe locum, qui inde uocetur Κρητέα, ad ſiniſtra luci Apollinei, cognomento Parrhaſii, id eſt Παῤῥάσιον. Nymphas quæ Iouem educarint, fuiſſe Thiſoam, id eſt Θεισόαν, & Nedam, & Agno, id eſt Ἁγνώ: à qua & in Lycæo fons appellationem ducat, cuius ea fuerit olim uis, ut re diuina ibi à Lycæi Iouis ſacerdote curioſius peracta & fuſis precicus, querno'que ramo leuiter aqua commota, mox denſior ſurrigatur uapor nebulæ aſſimilis, quæ non multo pòſt effecta nubes, aggregatis item alijs, largos demittat imbres. Miracula in Lyceo ſuppetunt alia quoque, eſſe inibi Iouis Lycæi lucum, quem ſi quis (lege ſpreta) ingrediatur, annum nequit ſuperuiuere. In eo item animalia, nullam prorſus umbrã iactant. Quodq́; apud Syenen ſyderis Cancri primas partes ſole fit obtinente, perpetuũ ibi eſt. Lycæa ſacra apud Phrygiæ urbem Peltas ab Xenia Arcade celebrata, primo ἀναβάσεως prodit Xenophon, ac inſtitutis certaminibus præmia propoſita στλεγγίδας χρυσᾶς. Lycon eſſe lupum ſciunt omnes. Amphilycen exortum interpretatur Theon, quia ſoli dedicetur lupus, quia ſit ὀξυδερκὴς, id eſt uiſus præacuti, ſicut longinqua ſpectat ſol. Solem deniq; Perſæ mithram dicunt, cuius ſimulacrum leonis rictum præferebat, cum tiara, manu utraq; bubula premente cornua. Quo argumento in Thebaide Papinius,

Adſis ó memor hoſpitij, Iunoniaq; arua
Dexter ames, ſeu te roſeum Titana uocari,
Gentis Achemeniæ ritu, ſeu præſtat Oſirin
Frugiferum, ſeu Perſei ſub rupibus antri
Indignata ſequi torquentem cornua Mithram.

Sed & in Philologiæ nuptijs Martianus,

Te Serapin Nilus, Memphis ueneratur Oſirin,
Diſſona ſacra Mithram.

Hinc certè Mithriaca dici ſacra legimus. Ea in antro obijſſe, moris fuit, educto cornibus ex eo boue, quem mox ut Mithræ uictimam immolarent, per hymnorum modulatos concentus. Propterea obſcurè Hieronymus, ſed doctè, ad Athletam: Ante paucos (inquit) annos propinquus ueſter Gracchus, nobilitatem patritiam ſonans nomine, quum præfecturam gereret urbanam, nónne ſpecum Mithræ, & omnia portentoſa ſimulacra ſubuertit? Lampridius in Commodo: Sacra Mithriaca homicidio uero polluit, quũ illic aliquid ad ſpeciem timoris uel dici uel fingi ſoleat. Meminit horum cum Suda Procopius. In ſpecu colebatur ueteri more, quo antequam excogitata forent templa, dijs conſecrabantur antra, ſicuti in Creta Ioui ab Curetibus: in Arcadia Lunæ, ac Pani Lyceo, Dionyſio autem apud Naxum. Mithræ, ubicunq; is coleretur. Mithram Aegyptij ſtatuunt ſub æquinoctiali: propterea gladium Arietis, Martij animalis geſtare. Inuehitur autem Tauro Venus, ceu tanquam Taurus, opifex generationis ac do

minus

minus cenſeatur Mithras. Creditur Zoroaſter primus in montibus ad Perſidem floridum Mithræ ſpecu dicaſſe cum fontibus. Sed ita, ut mundi ſymbolum ſpecu obtineret, quem creaſſet Mithras. Quæ autem intus forent, elementorũ mundi, ac climatum imaginem præferrent. Neroni quoque eblanditus Tiridates eum perinde ac Mithram ſe adoraturum pronunciauit, ut ſcribit Dion. Mithræ hiſtoriam multis uoluminibus explicuerat Eubulus.

Graſum ne pertuliſſe quidē quid ſit, & quid graſus & graſon. Tragaſæus & Tragomaſchalos. Cur ſub alis odor malus. Cur pedes fœtēt. Ca. XVIII

ALexandrum apud Arbelas totius certaminis aleam cum Perſis ſubiturum, plerique ex amicis adeuntes grauius milites accuſabant, qui in tentorijs ſermones ſererent depaciſcerenturq́ꝫ, nihil ſe hoſtilium ſpoliorum in regiam relaturos, ſed ſibi ea omnia uendicaturos. At is læte, quæ dicerentur accipiens, Proſpera (inquit) nuntiatis, uincere cogitantium iſta ſunt conſilia. Quum uero hoſtiles copiæ myriadas uiderentur centum excedere, hoc eſt, decies centena hominum millia: identidem Alexandro ingeſſere milites, ὦ βασιλεῦ θάῤῥει, καὶ μὴ φοβοῦ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, αὐτοὶ γὰρ ἡμῶν τὸν γράσον οὐχ ὑπομενοῦσι. Confide rex, neque pertimeſcas hoſtium multitudinem, ipſum enim graſum noſtrum non perferent. Hinc nata parœmiæ ſpecies, ut qui primo funduntur impetu, fuganturq́ꝫ prius quàm intra teli iactum ueniant quodammodo, ne graſum quidem dicantur pertuliſſe. Sicuti Pharnacem feciſſe, ſignificauit Cæſar, quum illo uicto ad amicos ſcriberet, ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα, ueni, uidi, uici. Graſum uero dicunt Græci fatuum quidem, ſed eo item nomine, ac primum utique lanarum ſordes in ouibus appellant, quod genus etiam Oeſypen uocant, uel Oeſypum, ut apud Dioſcoridem, quanquam & ſuccida lana ita dicitur. Eſt & graſos, ἡ τῶν μασχαλῶν δυσωδία, id eſt odor malus qui ſub alis fit. Vnde & graſon, id eſt γράσων dictus odoris mali. Hinc illud parœmiodes, γράσωνι μὴ ὀργίζου, Graſoni ne ſuccenſeas. Tradunt aliqui, Graſona etiam ſignare uiride hordeum, παρὰ τὸ γράω τὸ ἐσθίω. Eſt item graſos adeps ipſe in Græcorum doctrina. Sudorem denique corporis, ac ſordes graſoniam dixit Archigenes. Pollux etiam cinauram. Quia uero alarum odor nunc hircus Latino uerbo, nunc tragus item Græco, ſed idem ſignificante, nuncupatur: Ariſtophanes in fabula, cui titulus eſt ἀχαρνεῖς, tragaſæum uocauit male olentem, & alia fabula Tragomaſchalos eoſdem dicit. Graſon porrò & Crymnam in Theriacis Nicander in Troade loca dici opinatur, Κρύμνας ἀμπεδίον καὶ ἀνὰ γράσον. Quærit Ariſtoteles, διὰ τί αἱ μασχάλαι δυσωδέστεραι τῶν τόπων; id eſt cur alæ omnium maximè partium noſtri corporis male olent? An (inquit) eſt, quia omnium minimè reſpirare poſſunt? Malus autem odor locis huiuſmodi contrahi maximè ſolet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis, id eſt humectæ materiæ, ad corruptionem paratæ conſiſtit. Etiam ſi partes illæ ſint raræ ſatis, quod pilorum indicat multitudo, ut Sententiarum quinto meminit Hippocrates. Cæterum, quia immobiles maximè inexercitatæq́ꝫ ſunt, ſuperfluitatum multarum ibi conceptaculum fit, quæ crudæ incoctæq́ꝫ odorem producunt malum. Quippe odoris mali cauſa cruditas quædam excrementi eſt. Quamobrem ſudores etiam aliqui quandoq́ꝫ ita olent. Proinde in plantis, quia ſiccæ & calidæ ſunt natura, humor non eſt fæculentus, ſed expeditius concoquitur. Inde & animalium nullum bene olet, excepta panthera, quoniam cruda ſint excrementa & fœtida. Legimus porrò ſeptima quarti Auicennæ: quoſdam opinatos, tetrum alarum odorem ex quibuſdam ſeminum reliquijs quibus gignimur, produci, quę locis ijs inſederint cutem ſubeuntes. Verum peritioribus ratio hæc parum efficax uidetur, quod ſeminis proprium ſit, conuerti in melius. At obijciat aliquis, fœtere tamen pedes, quamuis perpeti agitentur motu. Agitātur illi quidem, ſed obſepti obuallatiq́ꝫ amplius operimentis, ut quod ſuperfluit, euaneſcere queat minus. Denique terreſtris humecti grandior copia illuc demanat. Quod eſſe corruptioni maximè obuium, liquet.

Cur odorem malum augeat calor. Item cur præcipuè odoribus capiantur homines. Inſpirationis opus duplex. Odori percipiendo quid neceſſariũ. Caput XIX

Et quia

ET quia de odoribus agimus, ingerat hic forte curioſior aliquis, Vnde nam fiat, quòd quæ male olent, tetrius oblædunt quum calent, quàm quum frigent. Ea uero eſt odoris natura, nam uapida res eſt quæ calore conſit: motus enim quidam eſt: calor autem, motandi præcipuam habet uim. Nam frigore concreſcit humor, & fit immobilis. Adde, quòd frigus concipientia imum petunt omnia. Ediuerſo autem in ſumma calor ſuſtigitur, ſimiliterq; uniuerſim odores, tum quia in aere conſtituuntur, tum quia qui eos percipit ſenſus, in arrecto uelut ſpecula eſt. Siquidem cerebri conceptaculis ſeſe inſinuans odor ſenſum mouet. Sed illud iucundius in quæſtionem uenerit, cur ex omnibus animantibus homines miram ex odoribus perſentiſcant uoluptatem. Vt qui paulò ſit intemperantior, totum ſe fieri naſum concupiſcat, ſicuti eſt apud Catullum. Id uero inde putatur effici, quòd cerebrum nos maius habeamus, & reliquis aliquanto humectius. Propterea odorum illuc aſcenſus hyperbolen eam, hoc eſt frigiditatis exceſſum, & humectationis ad menſum reuocat rationalem. Fit autem affectio hæc per ſpiritus attractionem, quantum ad homines attinet, ſcandentibus eo modo odoribus ad cerebrũ ipſum, quia calor igneus quo reſoluuntur odores, eiſdem præſtat leuitatem quandam, ut ſuperiora petant, unde conſequitur in membro illo ſanitas quædam, odori ſiquidem ineſt calefaciendi uirtus ob calidum igneum, unde producitur, atq; idem reſoluitur. Proinde uidetur natura in duo maxime opera inſpirationem inſtituiſſe: quorum alterum, & id utique operoſius, euentatio eſt caloris intimi, aliàs exulturi omnia. Nam & Platonici ideo pulmones eſſe productos ſcribunt, molles, atq; uentoſos, & inſtar fiſtulæ cauos, & ſpongiæ ſimiles, ut cor iræ ardoribus nonnunquam exæſtuans aliqua ſaltem refrigeratione mitigaretur. Proximum eſt odoris perceptio, ad quam ſicuti ad auditum & guſtum corpore aliquo intermedio eſt opus: per quod ad ſenſum prouehatur odorum differentiæ. Sed & elementa eadem odoratui præſeruire uidentur, quæ uiſui & auditui, aer uidelicet ac aqua. Nam aquatilia quoq; odorari, certum eſt. Et ſicut in uiſu perſpicuitas communis quædam qualitas in aere & aqua cognoſcitur, ita in odoratu alia qualitas in elementis eiſdem promiſcua continetur, quam dicimus dioſmon, id eſt perodoriam aut tranſodoriam, ut interim ſic loquamur: inuenias id uerbum apud Theophraſtum, cuius & nos aliubi mentionem fecimus. Ea uero eſt potentia ad ſenſorium tranſuehens, quod odórum eſt. Senſorium autem non naris eſt utiq;, ἀλλ' ἡ μασοειδὴς τοῦ ἐγκεφάλου ἀπόθεσις. id eſt, uerum ſepoſita cerebri portio mammarũ imagine quadam. At de hac re plura mox. Nam & Albertus cerebri anterioris extremum eſſe duabus mamillarum papillis conſimile, prodidit, in quibus ſit odorandi poteſtas.

Cur odorandi ſenſorium in homine retuſius hebetiusq; ſit. Caput XX

NEc illud utique ambiguitate caret, quid nam ſit quòd ſenſum hunc homines tardum habent, ac laceſſitum: ſiquidem animalia plurima exquiſitius quàm nos & ſagacius olfaciunt, ut ex terreſtribus canes, ex auitio uulturij. Sed & uariarũ odore ſollicitari mirè quadrupedes cunctas, nono De animalium hiſtorijs tradenti credimus Ariſtoteli: quod & à Plinio eſt repetitum. Euentus autem eiuſmodi hæc afferri ratio poteſt: ſiquidem organum ſenſus requirere cum ſenſibili proportionem uidetur: nam uti odor ex calido prouenit & ſicco, ita ad bonitatem inſtrumenti odoratus exigitur uictoria calidi & ſicci. Sed homini cerebrũ, in cuius uicinia olfactus eſt, datum omnibus alijs maius, perpenſa præſertim corporis proportione: quod & comprobat in libro De animalibus Ariſtoteles. Quum uero id ſit humidum & frigidum, in ſe animaduerſum, inde nimirum fit, ut in eo odorandi perfectio præpediatur, nihilq; ferè odorabilium percipiat, niſi quòd excellenter poſſit oblectare, aut affectionem inducere diuerſam.

An odoribus ſuffici alimentum queat. Rhyntaces auis. Ouidij locus explicatur ex primo De Ponto. Chamæleon. Salamandra. Caput XXI

HIppocrates auctor artis medicæ ſummus, quiq; bene ſentientibus perinde ac lychnuchus eſt, per literarias ſemitas iter facientibus, in libro De ali-

mento, ſic ſcriptum reliquit: Quicunque citiſſima indigent adiectione, humidum remedium reſumendis uiribus optimum eſt: ubi autem adhuc ociore, per odoratum. Pythagoricorum uero ſententia fuit, odores etiam ad nutricationem conferre, ueluti etiam alamur qualitatem eiuſmodi attrahendo. Id minus recte pronuntiatum, nititur Philoſophus comprobare. Videmus etenim (inquit) cibum ex pluribus compoſitũ elementis: ſimplicia enim non nutriunt, & animalia quæ indidem nutriuntur, ex quatuor ſunt compacta elementis. Ex ijs autem unumquodque nutritur, ex quibus conſtat: ut eſt in primo De generatione adnotatum: argumento ſunt ciborum retrimenta, conceptaculis quorum intra animalium corpora, partes à natura ſunt contributæ. Nam in plantis protinus, quicquid uacantis materiæ eſt, extruditur: ſicuti manifeſtum facit gummi, & id genus alia. Quòd ſi elemento ſimplici impleri nutrimentũ poſſet, nil prorſus redundaret, quia partium nulla eſſet diſparilitas. Inde colligitur, ex odoribus nullum poſſe alimentum præſtari. Nam quum ſint qualitates per ſe, non poſſunt nutriendo conſtituere ſubſtantiam. Quòd ſi ſit odor fumoſa exhalatio uel uapor, ut ueteribus placuit, adhuc ratio perſtaret, quoniam utrũque ad aeris naturam pertineat. Porrò ſpiritus quidem uel cerebrum petit, uel pulmonem. In his uero locis non eſſe alimentorum conceptacula, unde reliquo corpori diſtribui pro ratione portiunculæ ualeant, notiſſimum ferè eſt. Huic enim muneri ſtomachum natura præſcripſit, proinde apertiſſimum uideri, nihil odoribus nutriri. Quos tamen ſanitati conferre plurimum, ſenſus perdocet. Plinius uero Naturalis hiſtoriæ ſeptimo, ad extremos Indiæ fines ab Oriente, circa Gangis fontem, eſſe Aſtomorum gentem prodit, ſine ore, toto hirtam corpore, quæ frondium ueſtiatur lanugine, uiuatque halitu tantum & odore quem naribus trahant: nullum illis cibum, nullum eſſe potum, tantum radicum florumque odores uarios ſyluestrium malorum, quæ ſecum portant longiore itinere, ne deſit olfactus, grauiore paulò odore haud difficulter exanimari. Horum etiam Strabo ex Oneſicrito mentionem facit libro decimoquinto. Sed quia id ferè putat fabuloſum, non grauabimur hic ſubijcere Platonici ſcientiſſimi, & medici doctiſſimi ſententiam: Legimus (inquit) in calidis quibuſdam regionibus, ac plurimo paſſim odore fragrantibus, multos gracili corpore & imbecillo ſtomacho, quaſi ſolis odoribus ali: fortè quoniam ipſa natura loci, tum herbarum & frugum atque pomorum ſuccos fermè totos redigit in odores, tum corporum humanorum humores illic reſoluit in ſpiritum. Quum igitur uterque (odor uidelicet, ac ſpiritus) ſit uapor quidam, & ſimile ſimili nutriatur, nimirum & ſpiritus & ſpiritalis homo plurimum odoribus accipit alimentum. Nutrimentum uero qualecunque id ſit, per odores ſiue fomentum apprimè ſenibus & gracilibus neceſſarium eſt, quo defectum alimenti ſolidioris atque ucrioris utcunque compenſare poſſumus. Non multum inde diſſitum eſt quod in Artoxerxe Plutarchus ſcribit, eſſe in Perſis auiculam nomine rhyntacen, nullis intus (uti aſſolet) fæculentis retrimentitijs, ſed pinguedine tantũ refertam: unde cõiectatio ſit, uento eam ali & rore. Pomi porrò præſuaui odore prorogatam aliquandiu Ariſtoteli uitam, in eius tituli libro (quiſquis ſit auctor) adnotatum comperi. Spiritum uero odoribus nutriri, argumento eſt, quòd uinum odore plenum ſpiritum ſubitò recreat, quem cætera uix tandem poſſunt reficere. Propterea primo De Ponto ita ceciniſſe uideri Ouidius poteſt,

Et iam deficiens, ſic ad tua uerba reuixi,
  Vt ſolet infuſo uena redire mero.

Cuius rei cum Seneca meminit etiam Plinius: quanquam nec latet, ex ſe uinum fomenti plurimum ſuggerere: priuatimque traditum à Dioſcoride libro quinto, uina ſæpe aliqua cenſeri σφυγμῶν ἀνακλητικά, id eſt uenarum pulſus excitare. Vaporem uero illum, in quem cibi cocti denique transferuntur, ideo appellamus odorem, quoniam & odor ubique, uapor quidam eſt. Et hic tractus intro ex alimentis uapor, niſi ſpiritui quodam odore placeat, uix ullum præbet illi alimentum. Quamobrem ualde probatur Auicenna, quum ait: Corpus quidem dulcedine, ſpiritũ uero quadam aromaticitate (ut ſic interim loquamur) nutriri. Galenus porrò Hippocratem ſequutus, ſpiritum non ſolum odore putat nutriri, ſed aere: aere (inquã) non ſimplici, ſed potius opportunè permixto, Tria

io. Tria demum ſpiritus animalis fomenta traduntur præcipua, aer purus & luminoſus, odorũ delectus, & muſicæ. Iam uero Alexander & Nicolaus peripatetici cum Galeno concludunt, ſpiritum uitalem & animalem ideo nutriri tum odore tum aere, quoniam uterq; mixtus eſt atq; conformis, & utrunq; hauſtum præcordia penetrare, atque inibi percoqui temperariq; ad uitam, perq; arterias diffundi. Vterq; autem coctus iterum nutrit ſpiritum (ut aiunt) utrunque, præcipue uero animalem. Piſciculos multos aqua nitidiſſima nutriri tradunt: ocimum eodem modo. Mitto quibus elementis chamæleontem & ſalamandram nutriri, nonnulli ferant. Olympiodorus Ariſtotelis affert hiſtoriam, in qua fatetur is hominem à ſe uiſum, qui aere modò nutriretur & ſole. Quibus in Phædone perſimilia Plato conſcribit, & nos alibi (opinor) in hoſce libellos regeſſimus. In quorũ pragmatia more architecti lapide nunc utimur orthogono & quadrato, ad normam reſpondente: interim ſtructura incerta in operis farcturas, hiantes alioquin, cementa impingimus, ac rudes informiq; politura inuenuſtos lapides. Eſt ubi ſubſtructio placet ordinaria, ex ſimilibus conſurgens, nec incertis, ſed formæ non diſſultantis, etiam ſi ad perpendiculum haud planè habeat reſponſum.

Odoratæ ſuffitionis utilitas mira. Ignes odoratos peſtilentiæ occurrere. De Agrone medico, & lindo ſpecie aromatis. Myrrha cur Aegyptiacè dicatur bal. Beelzebub. Baion. Zygia reſina. Myrine. Stacte. Gutta. Cap. XXII

SEd nec iſta modò emolumentũ, quod inſigniter nobis adeſt ex odoribus, patefecerint: ſed amplius, quæ ex ueteri comperta nobis memoria ſunt. Siquidem quum aer quo utimur plurimũ, & in quo maxime obuerſamur, non eadem ſemper ſit ratione diſpoſitus, nec idem ſeruet contemperamentum, ſed nocturna denſeat humectatione, & proinde corpus premat, & animæ triſtitiam inferat quandam, ueluti nebula circumfuſam grauiore, Aegyptiæ morem gentis animaduertimus fuiſſe, ut è lectulis ſe proripientes mox reſina ſuffirent corpus, ut ſic aerem expurgarent diſgregatione, & innatum corpori ſpiritum aliquo modo tabeſcentem, odoris uehementia refouerent. Rurſum meridie ſyderis ui ex terra uaporationem exhalantem, myrrheo retunderẽt thymiamate, diſſipat enim ac diſiicit caliditas aeris turbulentiam circumiecti. Nam & medicæ artis ſcientiſſimi peſtilenti affectione grauius graſſante, ignium crebritate malo occurſant, quod ijs rareſcere credatur aer. Id quod conſequitur largius, ſi odoratiora urantur ligna, cuius eſt modi cupreſſus, iuniperus, piceæ. Sed & Agrona nobilem medendi ſcientia ſummè laudatum ferunt, quòd Athenas magna peſtilentiæ ui ſæuius infeſtante, affectorum pleriſq; ſalutarem intuliſſet opem, accenſis in proximo ignibus. Myrrham porrò Aegyptiorum uocabulo bal dici, obſeruauimus. Id uero diſiectionem indicat plane. At Hieronymus, Bel (inquit) & Beel & Baal, idem Hebræis eſt: nam ijs uocibus indicatur idolum: ſicut zebub, muſcam ſignat: unde Beelzebub (etiam ſi Beelzebul Græci pronuntiant) tanquam muſcæ dicatur idolum: ſed pro dæmonarche poſitum. Baion uero medicinam profeſſis, compoſitio eſt, cui reſina inſeritur zygia, id eſt acerna. Myrrham utiq; communis Græcorum lingua enunciat, ſed ſmyrnam dicunt Aeoles, ut ſcribit Lycophronis interpres. Myrine autem, ſeu myrſine, myrtus eſt. Stactem dici myrrhæ florem ab aromatum peritis, Hieronymus tradit: quo nomine, primam & pinguiſſimam eius diſtillationem intelligimus. Græci præterea unguentum ex myrrha, ſtacten accipiunt: quam in ſanctis literis etiam guttam legimus dici. Porrò non ad myrrham ſolum pertinet ſtacte, uerum ad liquores alios item, lachrymasq; ex arboribus ſtillatim promanantes. Quin & κονίαν σακτὴν dicunt Græci, & ſexto Therapeutices Galenus, tanquam cinerem ſtillatitium: nos cinerem lixiuium plerunq; nuncupamus. Stactum enim dicunt defecatum & percolatum: unde ſtactica uocabantur uaſa Niloticæ aquæ defecandæ commoda. Obiter adnectamus illud quoq;, quia diu inter odores uerſamur: apud Athenæum reperiri, lindum eſſe aromatis ſpeciem: quod etiam agnoſcit Euſtathius.

Qua ratione audiant odorentur'ue, quæ ſenſorijs eiuſmodi non ſunt prædita. De piſcibus qui inclamati ueniunt. Piſcina quid. Caput XXIII

VErum haud ineptè fortaſſe uidemur facturi, ſi hoc maxime loco tractare ac diſcutere adorti fuerimus, quod decimo Naturalis hiſtoriæ Plinius propoſuit quidem, ſed inexpoſitum reliquit. Fortè quia non erat operis inſtituti cauſas iudicare dubias. Piſces quidem (inquit) auditus nec membra habent, nec foramina: audire tamen eos, palàm eſt, ut patet, quum plauſu congregari feros ad cibum conſuetudine in quibuſdam uiuarijs ſpectetur. Et in piſcinis Cæſaris genera piſcium ad nomẽ uenire. Olfactum quoq; ijs eſſe, manifeſtum patet. Quippe non omnes eadem eſca capiuntur, & prius quam appetant, odorantur. Hæc ad uerbum ferè comprobantur ab Ariſtotele De animalium hiſtorijs libro quarto: ab Auicenna item uolumine quarto. Sed quod ad auditum ſpectat, etiam Lucianus meminit in ſermone De Syria dea, cuius hæc ferè ſunt uerba, οὗτοι δὲ καὶ οὐνόματα ἔχουσι, καὶ ἔρχονται καλεόμενοι. hoc eſt, nomenclatura item eorum eſt, & uocati inclamatiq; aduentant. Et in Epiſtolis ad Atticum Cicero, Noſtri autem principes digito ſe cælum putant attingere, ſi muli barbati in piſcinis ſint, qui ad manum accedant, alij autem negligant. Vbi pro piſcium uiuarijs planè piſcinas intelligimus. Alias eſt & aquæ ſtantis locus piſcina, quod & uulgò uſurpatur. Columella Ruſticationis primo, Piſcinas minime duas eſſe oportet, alteram quæ anſeribus pecoribusq; ſeruiat, alteram in qua lupinum, uimina & uirgas maceremus. De odoratu uero & Sudas, approbans etiam conchylia odorari. Illud utiq; mirum, quum aſtipulante Ariſtotele auditus & olfactus nullum contineant membrum manifeſtum. Quod enim tale uideri poteſt per loca narium, id non ad cerebrum uſq; tranſmeat, ſed partim obſeptum & cæcum mox deſinit, partim ad branchias fertur. Quin & inſecta quoq; tam pennata, quàm non pennata procul ſentiunt, ut mel apes, & culices dicti muliones. Quòd niſi odore agnoſcerẽt, nunquam è longinquo ſentirent. Sulphuris item odore, genera inſectorum multa intereunt. Ad hæc formicæ origani ſulphuriſq; puluiſculo inſperſo, ſuas relinquunt cauernas, alioqui demigrant. Sed unde nam iſta contingant? Certè (inquit Themiſtius ex Ariſtotelis ſentẽtia) alium ſenſum habere non poſſunt quo odorentur, quàm odoratum. Sed afferẽdum eſt, quo'nam pacto olfaciunt, ſi non reſpirant aliqua. Videtur itaq; in ſanguineis ſenſorium odorandi eſſe diuerſum, ab eo quod in inſectis habetur. Et Hercle, ut animalium quorundam oculi præduri, cuiuſmodi uocant Græci σκληρόφθαλμα, operculo & folliculo carent. Proinde exſerti inconniuiq; ſunt. Sed ſtatim nullo diductu incidentia & occurſantia contuentur, quum aliorum oculi genis & palpebris utantur, ceu uallo quodam uiſus munimentoq; prominente: eoq; niſi nictentur & conniueant, cernere non poſſunt. Ita & odoratus inſectis piſcibusq; promptus atq; expoſitus eſt, ut uiſus duros oculos habentibus: unde munere eo ſine naribus & olfactione funguntur: at reſpirantibus adopertus & conditus eſt, qui ubi halamus adaperitur panditurq;, ampliatis uenarũ meatuumq; itineribus: quod ijs ferme uerbis Ariſtoteles De ſenſu & ſenſili expoſuit, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀναπνέουσι τὸ πνεῦμα ἀφαιρεῖ τὸ ἐπικείμενον, ὥσπερ πῶμά τι, διὸ οὐκ αἰσθάνονται μὴ ἀναπνέοντα, τοῖς δὲ μὴ ἀναπνέουσι ἀφῄρηται τοῦτο. ſed ijs (inquit) quæ reſpiratione utuntur, flatus ipſe ſurrigit, quod inſidet ueluti operculum: quod ni fiat, non percipiunt: at quæ ſpiritus reciprocatione non utuntur, nil eiuſmodi ineſt. Propterea inquit Themiſtius, ſi quis diligenti ſubtilitate id exigat, reſpiratio non eſt cauſa odorandi, neq; dehiſcentia palpebrarum uidendi, ſed adaperiendi meatus qui odoratui obſeruit.

Ambiguitates in odorum ratione pluſculæ. Interibi enarratur Martialis. Stilum uertere quid ſit apud Horatium primo Sermonum. Cap. XXIIII

CAeterum prius quàm ab hiſce digrediamur odoribus, non ineptè uidemur facturi, ſi quæpiam adhuc ex ueteribus theſauris delibatim carptimq; deguſtarimus. Multi (opinor) experientia magiſtra didicere, & nos quandoq; perſenſimus, florum odores καὶ τῶν θυμιαμάτων, hoc eſt ſuffimentorum, ſuauius è longinquo olere, quum in propinquo alia herbam potius redoleant, alia fumum. Miratus diu ſum eiuſmodi euentum, ambigenſq; ſæpe mihi Virgilianum carmen ingeſſi,

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas.

Deniq;

Deniq; quum in commẽtationes quaſdam auctoris inter philoſophos celeberrimi, ad id genus quæſtionum pertinentes incidiſſem, hanc ferè rationem comperi. Caloris ui conſtare odorum naturam, quippe odorata omnia calida eſſe: ut uero calidiſſimum quodq; eſt, ita & maximè leue. Proinde prouehi longius poteſt, ac ſynceriorem ſubuectare odorem ſuum à cæteris, quùm foliorum odoribus, tum fumi, id eſt uaporis aqueì depuratum, abiunctumq; qui odorem aſſectari uidentur: cum quo terreſtris quoque prouehatur portiuncula, quæ odore celerius ſenſum afficiat: nam inſito craſſamento calidum inibi potentius agit, uerum interſtitio longiore uicta flacceſcit euanida, calore deminuto, quamobrẽ ſenſui ingeritur odor materia defæcatiore. Quod uero amplius agitata odoramenta plenius afficiant, ratio euidens: quoniam mota plus aeris, quàm quieſcentia replent. Quo nomine celerius odoris poteſtas ſenſum pertingit. Acrius autem frigoris ui infeſtante, minus minusq; odoramenta perſentimus, quoniam hebeſcit retunditurq; tunc aeris motus, quo inuehuntur. Eſt enim frigus στατικὸν καὶ συσταλτικόν, id eſt conſiſtere facit & contrahit. Sed nunquid ferendam cenſemus opem Valerio Martiali, cuius hi ferè ſunt uerſiculi?

Quod bis murice uellus inquinatum,
Quod ieiunia Sabbatariorum.

Scribit ſiquidem doctiſſimus poeta, Baſſam peius oluiſſe, quàm ieiunia Sabbatariorũ. Id cur non attentarunt interpretes, ne (ſicuti uiſum fortè eſt) arcẽ facere ex cloaca, aut lapidem è ſepulchro uenerari pro deo exiſtimarentur. Mihi loci huius eruditio non obuia uidetur, nec exculcata, ſed intercutanea & grauis, quam circulus pullatus neſcit. Sed comprimam me, ne (quod aiunt) admouere arietem uidear, aut oſtentare ac captare lites. Græcum adagium eſt, νηστείας ὄζει, ieiunium olet: de eo cuius fœteat anima. Obſeruatum nanq; eſt, ora hominum qui nil dum eſitarint, grauius olere: uentre ſiquidem inani minusq; agitato, aer factus calidior ſpiritum excrementaq; pituitoſa immobilitate ſua putrefacere poteſt. Calidiorem autem effici, argumento eſt, quod uel ſitim parere ieiunium poteſt. At ubi ederimus, ciborum odore hebeſcit prior graueolentia, aut interextinguitur. Sed enim ex medicorum item myrothecijs mutuemur aliquid, quod lecturos blandè moretur ſcitamentis haud aſpernabilibus prorſum. Elegantiſſima eſt, & breuitate amabili Hippocratis ſentẽtia. Menſes duci aromatum ſuffitu, quæ ſæpe (inquit) ad alios uſus reciperentur, niſi caput tentarent. Eum locum, qua ſolet ſubtilitate perpendens Galenus, poſtea quàm docuit, cur menſtruorum ſubſiſtentium affectioni aromata ſuccurrant, quæ conniuentes diſcludunt cõceptaculorum clauſulas, & materiæ craſſamentum extenuant, mox ita infert propemodum. Concinnare capitis dolorem aromata omnia, tum uſus commonet, tum inſinuat rationis examen: ſiquidem excalfaciendi poteſtate prædita omnia, caput pertentant aggrauantq;: quippe nutu ſuo ſuperna calor appetit. Quum uero huiuſmodi ſit uniuerſim aromatum genus, ac potiſſimum caſiæ, coſti, cinamomi, amomiq;, ambiguitatis nubilum diſcuti inde facillimè queat. Quod uero Hippocrates idem alibi ita prodit, Si mulier non concipit, & ſcire placet an concipere poſſit, ueſte obuolutam ſuffies infra, nam ſi odor tranſmitti per os ad nares uidebitur, non eſſe ſua culpa ſterilem, cognoſces. Galenus: In his (inquit) ſolis, nequaquã efferuntur odores ſuffitionis ſubeuntes, quibus confuſum, obſeptum, occæcatumq; os uteri eſt: tale uero nequaquam cenſetur ad ſobolem ſuggerendam accommodum: nam & aliubi Hippocrates, Quæ frigidos ſpiſſosq; uteros habent, non cõcipiunt. Quoniam uero ſæpiculè poeticos excutimus ſcrupos, nec id cuiuſpiam depompationi (ut uerbo utar Hieronymi) neq; enim hiſtricoſa mens eſt nobis, ut ſpinis hunc illum perfoſſum uelimus, ſed publico iuuenum ſtudioſorum bono, admonitum uolumus ſcientiſſimum quenq;, nil eſſe in hoc ſcriptorum genere per incuriam tranſiliendum. Quod uirum lectionis uberrimæ Politianum, dum ageret etiamnum in humanis, commonuiſſe, ſat notum eſt: quum diceret, Horatianum illud ex Sermonũ primo, perperam à male feriatis enarrari,

Sæpe ſtilum uertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus: neq; te ut miretur turba, labores

Contentus paucis lectoribus.

Nam (inquit) ſtilum uertere, eſt inducendi expungendiq; cauſa, ſtili partem exacuminatam ſurrigere qua ſcribimus, altera quæ retuſior eſt aut latior, proclinata, & ſcriptis delendis impacta. Quippe Hieronymus quoq; meliorem ſtili partem uocat, quæ peiora de auctoribus confodiat eradatq;. Cicero Actione in Verrem quarta, Quum hæc ad iſtum afferrentur, timuit aliquando, & commotus uertit ſtilum in tabulis ſuis. Quo facto, cauſam omnem euertit ſuam. Sed & in Ruffinum idem Hieronymus, Ilicò uertis ſtilum, & omnia laudata prius uituperas.

Vbi nam ſit odoris ſenſorium. Martialis illuſtratur. Quid muſcus, & moſchos. Zibettum. Zapetion. Moſchion. Alabaſtrum, & alabaſtrites unde. Bryodes. Bryon. Vocabula plura ad odorem ſpectantia. Oletare quid. Situm ſentire. Ozanica. Ozæ. Obolere. Mephitis. Caput XXV

QVum primum Canonis Auicennæ relegeremus, multa inde præcerpentes quæ in hoſce libellos (ut ſe oſtentauit occaſio) regeſſimus, placitũ eſt, quandoq; interpretis ſpatioſa adire uireta, ut adiutum irent illa quoq; lucubrationes noſtras. Inter alia nec ſanè pauca, ingeſſit ſe quod inſtituto noſtro uiſum eſt adminiculari: Ariſtoteles inquit duodecimo De animalibus, naribus inſitum odoratus organum arbitratur. Galenus uero & medicinam profeſſi omnes, ſenſorium hoc in parte cerebri anticâ ſtatuunt. Nam octauo De utilitate particularũ, Odoris (inquit) ſenſorium prope craneum uidetur conſtructum in uentriculis cerebri anterioribus, ua poroſum continentibus ſpiritum. Sed & ipſum id in libro De ſenſu & ſenſili, non inficiatur Ariſtoteles, fortè eorum oblitus quæ prodidiſſet alibi. Euidens autem argumentum, non ineſſe naribus odorandi poteſtatem ullam, quòd illis ſi admoueantur odorata, nequaquam percipi ualent, niſi ad ſuperna prouehantur, quod ſpiritus reciprocantis ui contingere, ſecundo De anima commentatur Philoſophus. Spiritu enim retento, etiã ſi inſeratur naribus odor, ſenſus perfici nullus quiuerit. Verum, poſt tot ac tanta de philoſophiæ prompta ſacrarijs, iam & grammaticam inſtruamus ſupellectilem: ne (uti ferunt) à curru uidear excuſſus, & à præſcripto longius proripi: quanquam Scytharum more ſæpius ad lætiora conſurgam pabula. Muſcum, qui & nunc in delicatiorem uſum uenit, ab Hieronymo dici quandoq; peregrinũ murem, ſunt qui opinentur. Nam muſcum, id eſt *μύσκον*, murem paruum, planè indicare. Sed hoc odoris genus priſcis fuiſſe incognitũ, Hermolaus putat. Nec muſcum dici, ſed moſchon. Haberi autem ex arboribus arentes pannos muſcoſo uillo, præſtantes odore. Quod genus Bryon dicant Græci, nos muſcum. Moſchos autem apud Aetium & Paulum, Capreæ ſanies creditur, quam Dorcada dicũt, ex umbilico, aut uomica. Ambigit deniq; Hermolaus idem, an muris peregrini pellicula ſit ex animali, unde habeatur zibettum, quod dicãt recentiores Græci zapetion. Moſchia uocant item Græci conceptacula in cepis quædam ſemen adſeruantia, & ad maturitatem perducentia. Odoribus ſeruandis concinnata uaſcula uocãt Græci alabaſtra, quod læuoris ratione uix teneri queant, unde conciliatum lapidi nomen alabaſtritæ, ex quo fierent aptiſſimè, ſoliditatis cauſa & frigoris. Bryodes dicitur à Græcis odoris mali: ſed apud Galenum uocatur ſic, quicquid eſt algæ ritu fragile, quam appellant bryon, etiam ſi eo uocabulo muſcus intelligitur ſæpe, ut diximus. Inodorare eſt odorem ſuum agglutinare. Columella libro duodecimo: Halia (inquit) ſi luna infra terram poſita, ferantur, & ſic poſtea recondantur, nec acerrimi ſunt ſaporis, nec mandentium halitus inodorantur. Scribit M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro ſecundo, ſic: Quanquam illa tua horridula mihi atque incompta uiſa ſunt, ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quod ornamenta neglexerãt, & ut mulieres, ideo bene olere, quia nil oleant, uidebantur. Ad hæc uero Martialem parte aliqua reſpexiſſe, palàm fit amplius intuenti:

Poſthume non bene olet, qui bene ſemper olet.

Id uero ex Arbitro eſſe, Hieronymus teſtatur, ubi ait: Cincinnatulos pueros & calamiſtratos, & peregrini muris olentes pellicula: de quibus illud Arbitri eſt, Non bene olet, qui ſemper bene olet. Situm ſentire dicuntur, quæ nimis inueterarunt, & redolent mucum

mucum quendam. Id Dioſcorides appellat apophoram θυρωπιᾶσιν, quod ex Plinio agnoſcas licet libro duodecimo. Sicuti apud Theocritum, ni fallor, γλυφάνου ποτόσζειν dicitur, quod ſculpturam recipit etiamnum. Ozanica in Dioſcoride uidentur eſſe olfactoriola. Ozas tamen dicunt onagrorum coria. Sed & apud eundem pluſcula obſeruauimus, præſens negocium iuuantia: ſicuti illud ἀρωματίζειν, quod aromata redolere ſignat, ut nardum ναρδίζειν: nam ἁλμυρίζειν eſt ſalis guſtum habere, μελανίζειν, nigricare: κουραλίζειν, ad coralij uergere colorem: οἰνίζειν, uinum reſipere: ῥοδίζειν, roſam: τραγίζειν, hircum: κασίζειν, caſiam: at χρυσίζειν, eſt in auri colorem reclinare: πιπερίζειν, piper ſapere. Obolere uero in malum capitur: ſemper enim de tetro & illiberali odore dicitur ferè, ut Plauti Moſtellaria manifeſtum facit,

Oboluiſti allium germana illuuies.

Oletare in ueterum doctrina eſſe uidetur, olidum facere: manifeſtius ex lege id fit, quã ſubnotatum aduertimus, Ne quis aquam oletato dolo malo, ubi publice ſalit: ſi quis oletarit, ſeſtertiorũ decem milium mulcta eſto. Mephitim deam intelligũt odoris grauiſſimi. Mephitis templum ante Cremonenſium mœnia fuit quandoq;, loco ſeu numine defenſum, ubi exuſta eſt Cremona Vitellianis Flauianiſq; bellis, anno poſtea quàm condita fuerat ducẽteſimo octogeſimoſexto, T. Sempronio & Cornelio conſulibus, ingruente in Italiam Annibale. Olacitatem, odoris accipimus grauitatem.

Puſtulas in naſo, & ionthos quid ſignare coniectarint ueteres. Pſydraciũ quid, & ionthos, & unde. Vari in naſo. Amantium blandimenta aduerſum amatos. Grypi qui. Puſula. Puſulæ oues. Ignis ſacer. Cap. XXVI

SVperſtitionis antiquæ ueſtigia in Græcorum commentariolis pridem obſeruauimus, quæ & uarietatis gratia quam anxiè nimis ac ſolicitè affectat plerunq; humanus animus, huic loco ſuppingam: Moris eſt (inquiunt) non nullis, quæ naſo adnaſcuntur pſydracia (eſt autẽ eo nomine puſtula durior, acuta, ſubalbens) nuncupare mendacia, quoniam ferè ſint mendaciloqui argumenta. Sed & ad ipſum id ſpectat, quod lectum quoq; eſt: Siculos conſueſſe, ionthos qui ſeſe parte eadem oſtentant, ψεύστας appellare, id eſt uanos mendaceſq;: quia id genus homines per ea naturæ indicia plane ſignificarentur. Sunt autem in hoc propoſito, quos Latinè uaros rectè dixeris. Vocari autẽ ſic arbitrantur, uel quod ætatis flore protuberent, aut ab onthos, quæ res fimum indicat, quia faciei ſint dehoneſtamento, quod ὀνθιλόδιαν dicitur. Sciendum tamen primum prodeuntes pilos ionthos quoq; ſolere nuncupari, ratione uocis ab ἰέναι deflexa, & ἀνθεῖν. Illud uero quod Plato ſcribit, & recenſuit Plutarchus, non tam ſuperſtitionis fuerit, aut obſeruationis ſuperfluentis, quàm amatorij prorſum eblandimenti, quod niueo ſpectabiles candore, ut deorum uenerabantur filios, nigredine quadam ſuffuſcos, ut uiriles in primis. Grypos uero regios opinabãtur: nam & Perſæ id genus homines adunco naſo amplexantur præcipuè, quod eiuſmodi fuiſſe Cyrum, proditum annalibus ſit. At ſimos, gratioſos appellabãt. Pallentes autem μελίχρους ſalutabant, & oſculabantur, ceu flaueſcentes dicas, & mellis colorem præferentes. Obiter ſciendum puſulam à puſtula eſſe diuerſam, quippe ſacrum ignem paſtores puſulam uocant, unde dicantur oues puſuloſæ.

Sternutamentum cenſeri quandoq; ominoſum & inauſpicatũ. Catullus & Propertius explicantur. Interim quæ dicãtur ſerperaſtra. De ſternutamento plura ex literis interioribus. Symbolum quid. Singultus unde fiat. Ptarmica. Ornis quid. Cap. XXVII

LEgebamus dum iſta euigilarentur literarum bonarũ candidatis, enarratiunculas in Theocritum quaſdam, etiam ſi conciſas admodum & deminutas, tamen haud omnino aſpernabiles: nec in quas Græcanicũ illud, & quidem Theocriti eiuſdem, naſutior reiectet aliquis, οὐδὲν ἱερόν, nil ſacrum, aut magnum. Inter alia uero & illud quod excerpemus arriſit, adnotatum Idyllio, cui titulus Thalyſia: ex ſternutamentis prodeſſe nonnulla, ac ſignificare proſperius, alia uero cenſeri ominoſa prorſum & inauſpicata; unde Theocritus,

τῷ σιμιχίδᾳ οἱ ἔρωτες ἔπταρον.

id eſt Simichidæ inſternuerunt amores. Et in re ſequundiore Homerus,

οὐχ ὁράας ὅμοι υἱὸς ἐπέπταρεν;

Nonne uides quod mihi ſternuit filius? Verum apud Theocritum, ὧν τῷ χάρονι μοῖρα. Id eſt, in partem malam accipiendum eſt ſternutamenti præſagium. Sed & Athenienſium imperator Timotheus claſſe in Corcyręos dimicaturus, gubernatori ſuo qui proficiſcenti iam claſsi ſignum receptui cœperat dare, quia ex remigibus quendam ſternutantem audierat, Miraris (inquit) ex tot milibus unum perfrixiſſe? At conſultantibus Græcis poſt iunioris Cyri interitum, quo maxime modo ex Aſia in Græciam remearent Barbaricæ fraudis reclinata ſæuitia, fertur quidam interim ſternuiſſe: quod quum audiſſent milites, impetu uno deum ſunt uenerati, Iouis quem Sotera dicunt, arbitrantes augurium. Ad hæc autem uel ſponſione contenderim, Catullum reſpexiſſe, à quo de amore proditur ſic,

Dextra ſternuit approbatione.

Sed & Propertium,

Num tibi naſcenti primis mea uita diebus
  Aridus argutum ſternuit omen amor?

In cuius loci enarratione afferri modo ab eruditis ſolent, quæ prodit in quæſtionibus encyclicis Ariſtoteles (Etenim cum fide promuntur omnia, ne comatulum iſta fortè reſipiant caluum. Quæ eſſe uelut ſerperaſtra paulo impolitioribus, ſummè optamus: quæ diſcentibus ambulare infantibus, ut Varro ſignificat, adhibentur alligata geniculis, ne uaciæ fiant, uel compernes.) Tres eſſe partes noſtri corporis principes, caput, thoracem, & aluum: quumque efflatus alui reſpiratio ſit, ructus uentriculi, ſternutamentum capitis, quæ pars ſacra præcipue eſt, ſpiritum hinc exeuntem, tanquam ſacrum ueneramur & adoramus. Porrò ſternutamentum bene caput ualere poſſeque concoquere, indicio eſt. Perinde igitur quaſi bonæ indicium ualetudinis partis optimæ atque ſacerrimæ, ſternutamentum adorant, beneque augurantur. Sed & alibi Ariſtoteles idem auſpicatiora putat, poſt meridiem facta ſternutamenta. Adnotatum quoque ab Alberto eſt, augurum ſcientia contineri, eſſe ſternutamentum ueritatis ſignum, & liberationis prognoſticum ab inſidiarum diſcriminibus. Sed uel unius auctoritas Euſtathij Iliados rhapſodia ſeptima, quod adſtruimus manifeſto probat: nam ὁ ἐκ δεξιῶν πταρμὸς οἰωνιστικόν τι ἀγαθὸν inquit, ut opinati ueteres ſunt, id eſt à dextris ſternutamentum boni augurabatur quippiam: ſic & oculi dextri palmus. Auctor in Parallelis Plutarchus, ante prælium nauale cum Barbaris, Themiſtocle immolante, claram è ſacris flammam refulſiſſe, inſimul & ſternutamentum dediſſe ab dextris ſignum. Quid quod libro primo De doctrina Chriſtiana ſcribit Auguſtinus, Veteres lectum ſolitos repetere, ſi dum inducitur calceus, ſternutamentum obtigiſſet. Symbolum uero Gręci nuncupant, quod ex ſternutamēto concipitur, augurium. Illud autem grauius multo, quod ſeptimo Sententiarum Hippocrates ſcribit, Sternutamentum fieri ex capite cerebro calfacto, aut humectato eo quod in capite inani: aer namque intus contētus, extra erumpit: ſonat autem, quoniam per anguſtū ipſi exitus eſt. At Galenus inquit, Non omne ſternutamentum fit cerebro calfacto, aut humefacta parte capitis inani: quippe pinnulis quidā irritantes nares ſternuunt, & cum tuſſi ſpiritus permeans deorſum ad naſi meatulos ſternutamentum concinnat. Sternutamētum itaque de capite tantummodo prouenit, ſi natura deſiderio expellendæ materiæ ſufflantis ad ſecretionem commouetur. De huiuſmodi autem Hippocratis ſanctio facta eſt, neque forſan de quouis tali. Si quid enim exſuperet humoris in capite, nequaquam gignit ſternutamentum, niſi ad ſpiritum uertatur. Patet id, multi enim non ſternuunt, quorum de naribus humoris copia ſecernitur. Soli enim ſternutant qui ita affecti ſunt, quibus mordax ea eſt quæ à capite fluit humiditas: ceu ſi quid mordax naribus imponas. Vt enim tuſſis accidens eſt ad expurgandas pulmonis arterias aſperas naturale: ita ſternutamentū narium canaliculas perpurgat. Cæterum quod ait Parte inani capitis, ut eſt potiſſimum de cerebri uentriculis intelligendum, ita de eo quoque quod extrinſecus ambit cauo, inaudiendum. Scribit alibi idem Hippocrates: Mulieri, quam uteri uitia infeſtant, aut quæ difficulter parit, ſi ſternuta-

ſtutamentum ſuperuenit, bono eſt. Ratio autem eſt, quia indicat naturā iam intermortuam expergefieri & reuiuiſcere, necnō propriarum meminiſſe motionum: interdum egeruntur & retrimenta aliqua. Nam in libro De cauſis accidentium tradit Galenus, ita eueniens ſternutamentum prodeſſe, quia uehementiore concuſſu atq; feruore partim quidem excitat naturam, partim uero excernit quæ tenacius impacta ſint partibus corporis. Sic enim & ſingultum ſolet ſanare, quod ex Hippocratis item hauſtum fontibus eſt: quanquam ſingultui ob euacuationem euenienti, etiam ſi raro id fiat, ſternutamentū nequaquam medetur. Fit uero ſubinde ex repletione ſingultus, ſicuti in puerulis uiſimus. Item calor & frigus neruoſa replent corpora, quia tātiſper reflari triſtius queunt, & ob eam rem ſingultiunt. At dicat aliquis; Vbi nam remur ominoſum eſſe ſternutamentum? Medicinam profeſſi plenius utique ſatisfecerint. Nobis interim Plinij auctoritas ſufficere poterat, quam uel Gellius repetit: Oſcitatio (inquit) in enixu letalis eſt: ſicuti ſternuiſſe à coitu, abortiuum. Niſi ex tertio Canonis Auicennæ, capite proprio, ſuccurrerent paucula quæ mutuaremur, ad hoc ipſum pertinentia, ne (quod inquit Lucianus) piſtrinum perinde ac palatium amemus: Pernoxium, inquit, cenſetur ſternutamentum initio decumbentis catarrhi & coryzæ, quod tunc humori decoquendo neceſſaria ſit quies: augeſcitq; adeo in febribus quandoq; affectio hæc, & conſimilibus, ut uirtute deiecta, ſuperfluenti materia caput oppleatur, proueniatq; interdum ſcotomia: quamobrem reprimi confeſtim debet, ne & ſingultum concinnet grauiorem concuſſu. Illud ex Græcorum doctrina leuius aduertendum, ſternutamentum quandoq; pro ſenſu capi ſimpliciter, quia ſit ea affectio capitis ſenſus: uel quia feſtucæ prætenui, nares ſi irritemus, obuenit ſternutatio. Siquidem in Ariſtophanis comœdia Dionyſius percuſſus ac plagam diſsimulans, dicenti, Iam te conuerberaui: reſpondet, πῶς οὐκ ἔπταρον; id eſt, qua ratione non ſternui? quod eſt, inquit interpres, οὐκ ᾐσθόμην, id eſt, non ſenſi. Perinde ac innueret, non ſecus plaga ſe affectum, ac feſtucæ leuioris tactu affici nares conſueuerint. Ptarmica dicuntur Græcis & Aeginetæ Paulo, ſternutatoria, id eſt quæ ſternutamentum proliciūt. Deniq; illud adnotaſſe, nil (puto) obfuerit, dici quandoq; Græcis ſternutamentum etiam ὄρνιν. Eſt quidem eo nomine auis quæcunq;, ſed priuatim unde cōcipi augurium ualet, indeq; quicquid augurium uel omen facit: quin & diuinatio ipſa ornis quoq; dicitur.

Cyclops excæcatus qui ſit. Cyclopei ludi qui intelligantur: item Teuthidi ſimilis, & quid teuthis. Interibi cur Antimachus diceretur Pſecas. De ſepia et loligine. Titanicis malis que intelligantur conſimilia. Cap. XXVIII

CYclops excæcatus, adagium eſt ſcitiſsimum de potentia magna, quæ ducis prudentia, quam eſſe animæ oculum, honeſtiſsima quadam metaphora Plato dixit, exuta & (ut ſic loquar) exoculata ſit. Notior eſt fabella de Polyphemo ſtaturoſi præualidiq; corporis, ſed ab Vlyſſe aſtutiſsimè occæcati, quàm ut harum lucubrationum ſtudioſis ea nunc ingeratur à me. Nam & inde Cyclopei nuncupantur ludi, quum ſaltans in ſcena inducitur Cyclops Polyphemus. Vnde Horatius de Sarmento & Oſco ore fœdo & facie turpiſsima, ut laruam diceres,

Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa rogabat,
Nil illi larua, aut tragicis opus eſſe cothurnis.

Meminit in Galienis Pollio Trebellius: Cyclopea, inquit, luſerunt omnes apenarij, id eſt uehicularij: uel ut alij legunt, arenarij. De apene nos alibi hoc opere. Tria uero Cyclopum genera Græci agnoſcunt, unum eorum qui Mycenas mœnibus communierunt, alterum eorum qui cum Polyphemo memorantur: tertios intelligunt deos. Prouerbij origo ab hiſtorica demanauit fide: etenim poſteaquā ueneno interijt Magnus Alexander, ſicuti Plutarchi doctiſsimi teſtantur monumenta, dixit Demades orator, ſiue is Leoſthenes fuerit, ſicuti adnotatum alibi comperiſſe uideor, copias illius bellandi artibus & ſtrenuitate longe præcipuas Cyclopi excæcato uideri conſimiles, quoniam robore peritiaq; præcellerēt, ſed duce, qui electiſsimum exercitum rite ductaret,

forent

forent exorbatæ. Cui ferè compar uidetur facetiſſimum in Eretrienſes Themiſtoclis cauillum, quos ille dictitabat Teuthidibus perſimiles, μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δὲ μὴ ἔχειν. hoc eſt, habere quidem gladium, cor uero non habere. Teuthidas autem eſſe quidem piſcitij genus ferè conſtat: ſed quodnam ſit, parum conuenit. Plutarchi interpres gladiolos reddidit, quia ſenſui (ut opinor) cōgruebat maxime. Eos uero piſces, xiphias ab Ariſtotele De animalium hiſtorijs libro ſecundo & libro octauo nūcupari ſcimus: & Plinius gladios interpretatur, quibus figura creditur nomenclaturæ occaſionē præbuiſſe. Rerum quidem (inquit Plinius) non ſolum animalium ſimulacra ineſſe, licet intelligere intuentibus uuam, gladiū, ſerras. In Parallelis Plutarchi eadem affertur Themiſtoclis ſententia: ſed fluctuans interpres, teuthidas tantum nobis reddidit. Sunt ex Græcis, qui teuthidas nunc ſepias interpretentur, nunc uiliorem piſciculum, qui & in prouerbiū uenerit, de ijs qui inopia arctiore uel minima & uiliſſima corrogare coguntur. Nam Ariſtophanes in fabula cui titulus ἀχαρνῆς, Antimachum taxans cognomento Pſecada: quoniam eos quibus cum obuerſaretur, diſſerēdo roris uice aſpergeret: ros enim, pſecas Græcis dicitur, & gutta: ita ſcribit,

ὅν γ᾽ ἔτ᾽ ἴδοιμι τευθίδος δεόμενον.

id eſt, quem etiamnum uideam teuthide indigentem. Apud Ariſtotelem libro De animalium hiſtorijs quinto, ubi Græcè ita eſt, πολύποδες καὶ σηπίαι καὶ τευθίδες. Plinius & Theodorus, polypos, ſepias, loligines interpretantur. Et paulo pòſt iterum, αἱ δὲ σηπίαι καὶ τευθίδες νέουσιν ἅμα συμπεπλεγμέναι. hoc eſt ad uerbum, Sepiæ uero & loligines natant implicitæ ſimul. In cauſis naturalibus apud Plutarchum, problema eſt de teuthide, Cur nam ea ſeſe oſtentante, hyemis magnæ fiat præſagium: & uir quidam planè doctus ſepiam eſt interpretatus. Cur (inquit) teuthide apparēte, tempeſtatis magnæ ſignum? An cuncta natura mollia horridula ſunt, quod carne nuda ſint & tenuia, quādoque neque cruſta neque pelle neque ſquamma obtecta obſepta ue, ſed intus durum & oſſeum habeant, ideoque mollium etiam appellatione cōflata, proinde ſtatim ex ſenſus facilitate hyemem præſagiunt? Qua ex cauſa terrā petit polypus, ſaxa corripiens paruula. Verum, frigus declinans, ac qui in imo maris cooritur tumultum, proſilit etiam teuthis, quando ex mollibus uniuerſis uel præcipue mollicula eſt ac iniuriæ opportuna. Itidem & Strabonis interpres libro tertio, teuthida ſepiam accipit. Fuit & Arcadiæ ciuitas Teuthis, & eodem nomine dux in Aulide cum Græcis alijs, quem tamen Hornytum uocant quidam. Hic cum Agamemnone diſſidens, quum abducturus uideretur ſuos, ſuadente Pallade ne faceret, deā uulnerauit in femore. Reperitur & Teuthos, ab Teuthide, ut inquit Athenæus, ſola differēs magnitudine. Sed & libi genus dicitur teuthis, id eſt loliguncula. De ſepijs & loliginibus pronūciat Matro apud Grecos poeta, piſcium ſolos noſſe, quid album ſit quid ue atrum. Ab Cyclope uero excęcato haud diſſitum ualde eſt, quod ex Græcis doctiſſimus pronunciauit. Romanum imperium poſt Neronis interitum Titanicis fuiſſe malis perſimile, quoniam in multa diſiectum conuulſumque ſæpius, in ſe tamen concideret.

Principem eſſe neceſſariū rationibus aliquot colligitur. Nullum eſſe homine ſocialius animal. Caput XXIX

QVia uero principem unum aliquem uideri neceſſariū, paulo antè ex prouerbij ratione digito (ut ſic dicam) monſtrauimus, ſubit nunc illud affluentius, ac penſiculatè amplius perſequamur. Nam Solomonis ſentētiam eſſe nouimus præclaram, Vbi non eſt gubernator, diſſipabitur populus. In omnibus profectò, quibus certus aliquis eſt propoſitus finis, in quibusque ſic aut aliter procedere contingit, opus eſſe digerēte aliquo, propemodum conſtare uideo, ſi ad pręſcriptum modo finem perueniendum. Neque enim nauis uentorum flatibus expoſita diuerſis in portū appellat unquam, niſi id agat præſidentis induſtria. Sed eſſe homini finem quendam propoſitum, ad quem uita & actiones tanquam ſcopum dirigantur, nō eſt (opinor) qui ambigat: etenim per intellectum agit, cuius eſt ex fine operatio. Diuerſo autem calle ad eum ipſum homines perduci, ſtudiorum diuerſitate notiſſimum. Proinde aſſiſtat neceſſe eſt quiſpiam, à quo intendatur dirigaturque ad finem

ſionem,ad quem inſito rationis lumine ferimur. Quod ſi in ſolitudine agere poſſemus, ut bruta pleraq;,minus utiq; principe aliquo indigere uideremur:tunc enim ſibi unuſquiſq; rex foret, Deo tantum regi obnoxius, diuinitusq; nobis lumine contributo, & ſe & ſua diſpenſaret. Cæterum ingenitum homini eſt, ut ſit & dicatur ſociale animal, Naturalis id manifeſtum neceſſitas facit. Cæteris namq; animalibus & plantis uariè tegumenta natura tribuit,teſtas,cortices,coria,ſpinas,uillos,ſetas,pilos, plumam, pennas,ſquammas,uellera. Hominem tantum nudum, & in nuda humo natali abijcit die ad uagitus ſtatim & ploratum, uti grauiſſime Plinius ſcribit. Sed enim omnium loco diuina illi ratio eſt attributa, cuius illuſtratione longe plura manuum adminiculo ualeat comparare.Quæ tamē uſu multiplici unus haudquaquam aliquis impleuerit.Proindeq; in ſolitudine non ſine incommodis quàm pluribus & maximis degere queat aliquis. Adde, quod cæteris naturæ ſponte perſpecta cognitaq; uidentur quæ proſunt, quæq; nocumento ſunt.Aliquibus etiam induſtria quadam naturali,herbę quibus medica uis ineſt,notæ ſunt:item uitæ neceſſaria multa. Quorum homini cognitio tantum eſt communis,ut qui poſſit per rationem ex uniuerſalibus principijs ad ſingulorū perceptionem, quæ degendæ uitæ creduntur neceſſaria, peruenire. Quæ quum numeroſiora ſint, unus propriæ rationis ui nequaquam attigerit: propterea ſocietas rationali eſt animali peculiaris, ut alterum alterius adminiculo adiutum,refotum inſtructumq; facilius poſſit ex naturæ propriæ dignitate tempora tranſmittere.Quid, porrò,oratio huic animantium uni tradita,quem habere uſum in ſolitudine ualeat? Etenim reliqua communi quodam modo affectiones patefaciunt ſuas,ueluti canis iram latratu.At homo ſermonis cōmodo conceptus animi uniuerſos ualeat explicare. Ex quibus omnibus facile colligas, illum cæteris quotquot ſunt, etiam quæ uidentur à congregatione non omnino reuulſa,ſocietatis facile capaciorem.Itaq; in Eccleſiaſte Solomonis chria ſummè approbatur.Præſtare amplius,eſſe duos quàm unum:quod adſit mutuæ ſocietatis emolumentum.Quæ quum ita ſint,nimirum & illud maxime neceſſarium conſequi aptiſſimū eſt, Vnum aliquē eſſe debere,cuius conſilio & prudentiæ reliqua ſubijciatur multitudo. Alioqui multis cohabitantibus, & unoquoq; ſua cōmoda procurante,nullo negocio dilaberētur res,ni princeps aliquis præſideret,qui publico bono,tanquam mitis parēs(ut ab Homero dictum)conſuleret.Sicut & hominum cæterarumq; animantium diffluerent corpora,niſi uis aliqua foret excellentior,quæ aſſiſtens membrorum aleret cuſtodiretq; compagem.Igitur neceſſe eſt,prҿter id quod mouet ad proprium uniuſcuiuſq; bonum, eſſe item quod cōmune omnium diſtribuat, componatq; bonum.Nam & in omnibus quæ in unum ordinantur diſponunturq;, quiddam pernoſcitur principis gerens uicem,ſiquidem in corporum uniuerſitate corpus primum, id eſt cæleſte, reliqua corpora quodam diuinæ prouidentiæ munere ordineq; diſpenſat atq; moderatur. Omnia uero animantia rationale animal regit. Hominem ipſum diuinior anima.Inter animæ partes iraſcibilis & concupiſcibilis,moderamini rationis ſubijciuntur.Inter membra corporis,unum eſt præcipuum, cuius uelut nutu quodam reliqua agitantur:id uero eſt caput,ſiue(ut malunt alij)cor.

Cuius deceat eſſe modi principem. Duplex eſſe in natura regimen. Cur homo,minor mundus. Caput XXX

SEd enim quia iſta uidemur ſcitius muſſitare, urgeat nos fortè ſcrupuloſior aliquis, Qualem credamus oportere eſſe ciuitatis principem,& cuiuſmodi eius officium ſanciamus. Non erat quidem in animo operis initio tam crebriter in haſce diuertere florum amœnitates,quæ altius requirunt examen: uerum,quoniam(ut ille ait)theſauros eſſe oportet,non libros,quid in uoluminibus auguſtioris ſcientiæ,uelut lucis denſitate ac religione horrentibus, uenati ſimus, ſubnotando quæ digna ſcitu occurrebant, publico ſtudioſorum bono iam hinc proferre ordiemur:nulla in parte(quod M. Varro inquit)my facientes,id eſt hæſitātes, aut etiam ſubuerentes,perinde ac ij qui uix proloqui audent.Et primū quidem id obſeruandum amplius:Quæ ex arte ſint, ea imitari quæ ex natura habentur.Ex quibus id promitur, ut de rationis inſtituto ualeamus operari. Proinde regis munus id optimum præſtantiſſimumq;

tiſſimumq;

tiſſimumq; cenſendum, quod ab uniuerſalis principatus forma demanare uidetur. De
prehenſum porrò eſt, in natura rerum duplex eſſe regimen: uniuerſum, & particulare.
Vniuerſum quidem, quoniam præpotentis Dei moderatione omnia contineri, nemo
non, qui modo conſtet mente, dabit facile. Particularis autem principatus præcipue
diſpẽſationi diuinæ perſimilis in homine reperitur. Quem ea ex cauſa etiam minorem
mundum dictitari, perſæpe uidemur legiſſe, quod uniuerſi moderaminis in ea compe
riatur forma. Nam quemadmodũ uniuerſa corporea creatura & uirtutes ſpiritales om
nes diuino ſubijciuntur gubernaculo, compari modo & membra corporea & anima-
les uirtutes magiſtra ratione reguntur: atq; eodem ferè pacto ſe in homine ratio habet,
ut Deus in mundo. Verum ſimilitudo moderamenti huius, ratione quoq; alia librari
perpendiq; poteſt. Hæc ſiquidẽ in nobis eſt, nõ ſolum quia ratione regatur homo qui-
libet, ſed etiam quoniam hominis unius præſide ratione multitudo gubernatur. Quod
regij muneris maxime uidetur: quando & in animãtibus quibuſdam quæ ſocialiter ui-
uunt, quædam regiminis huius conſpicitur proportio, ueluti in apibus: nec id tamẽ ra-
tioni imputandum, ſed naturæ inſtinctui à ſummo regẽte inducto, qui & eſt & dicitur
auctor naturæ. Quamobrem id regi principiq; uiro diſpiciẽdum in primis, ut regno ita
demũ ſibi pręſidendum opinetur, ſicuti corpori præſidet anima, & amplius uelut mun
do deus. Quæ ſi quis uehementius excuſſerit, altiusq; menti opinatus fuerit infigẽda,
& quodãmodo inurenda, pernoſcet illud excellentiſſimũ, quum in ſeipſo iuſtitiæ amo
rem ardentius accẽſum iri, dum ſubinde repetet ſecum, ad id prouectum ſe, ut præcelſi
illius agentis uice iudicium exerceat in principatu, tum autem ſuborietur manſuetudi
nis & clemẽtiæ lenitas, dũ ſingulos ipſi obnoxios perinde habet ac corporis ſui mem-
bra, cogitabitq; id ſolum fulmen quod Iupiter mittit placabile eſſe: pernicioſum id de
quo deliberauit, & (ut Seneca inquit) alijs quoq; dijs auctoribus miſit. Quia Iouem, id
eſt regem, prodeſſe etiam ſolum oportet: nocere nõ niſi quum pluribus uiſum eſt. nam
& M. Tullij circumfertur ſententia, Infelices haberi eos, qui omnia ſibi licere exiſtima
runt. Perpendet illud quoq; in Græcorum literis iactatum: à capite piſcem primũ com
putreſcere. Quo ſignificatur obſcurius, principem uirum inſigniter turpem, mox dare
labem in plures. Huic enim nõ magis latere contingit, quàm ſoli inter tot collucẽtes ſi
derum oculos. Vna eſt clementia, quæ ex uirtutibus omnibus præcipue hominẽ adde
cet, quando humanior nulla eſt. Neminem tamen inſignitius illuſtrius' ue conſpicuum
facit, quàm principem uirum: quanquam contemperamentũ id eſſe adhibendum non
latet, uti nec promiſcua ſit ac uulgaris, & deplorata ingenia à ſanabilibus non diſtin-
guat, nec rurſum abſciſſa. Talem ſe ciuibus ſuis præſtare princeps debet, cuiuſmodi de
poſcat deum ſibi. Et, quod parentes faciunt, nunc obiurget, nõnunquam blande, quan
doq; & minaciter ſe gerat ad decretorium ſtylum accedat rarius. Tunc demum ultima
experiri decuerit, quum cætera ferè ſint conclamata. Sed uno cludam uerbo: ſciat prin
ceps eſſe ſe, reipublicæ ſuæ animũ, illam uero corpus. Quo nomine apud eum Lucio
Tubulo, qui apud Lucilium amarulẽte, ut rapinator, impius ſacrilegusq; proſcinditur,
& id genus alijs, eſſe nullus poteſt locus.

AD MAGNIFICVM VIRVM D. FRANCISCVM BEMBVM Rhodigij prætorem æquiſſimum ac Muſarum hoſpitem laudatiſſimum, Camilli Richerij in Lectionum antiquarum libros Lodouici Cælij patrui ſui Præfatio uiceſimaquinta.

POſtea quàm enuntiatum eſt maximo Veneti ſenatus conſenſu tè huc ad nos prætorem deſignatum, egregiè lætati fuimus omnes: ad primum nuntium affluente turba (ut fit) inter feſtas læta ominantium uoces acclamabatur, Rhodigio aſtri benignioris aſpectu datus eſt prętor Franciſcus Bēbus ingenio clarus, moribus clemens, ſobrius, mitis, ſui profuſus, alieni abſtinens: patriæ omnes uehementer gratulabamur, quam tanto prætore fortunatiſſimam fore uidebamus. Spondebant nobis de te omnia generis nobiliſſimi eximiæ & heroicæ tuæ uirtutes, quibus adeo in urbe Veneta præcellis, ut ſimiles tui pauci admodum ualeant reperiri: affluentiſſimæ tibi ſunt opes, quibus non ad luxum unquam & delicias, quod pleriq; omnes ſolent, ſed (ut Baſilius ait) ut uiatico ad uirtutem uſus fuiſti, adminiſtrandi tandem prouinciam ſumpſiſti, in qua animi tui dotes ſtatim agnouerunt omnes. Ager Rhodiginus impune ab aliquibus uexabatur, tu ſtatim eorum audaciam compreſſiſti. Vidimus tibi laborem eſſe in negotijs, in periculis fortitudinem, induſtriam in agendo, celeritatem in conficiendo, & in prouidendo conſilium: taceo innocentiam, omnibus in rebus temperantiam, fidem, facilitatem, ingenium incredibile, humanitatem ſingularem. Quum hæc uidi, auidè quærere cœpi apud animum meum, qua maxime ratione me poſſem beneuolentię tuæ huiuſce patriæ meæ digniſſime prætor inſinuare. Sumus etenim natura ſtudioſiſſimi appetentiſſimiq; honeſtatis, cuius ſi quaſi lumen aliquod aſpexerimus, nihil eſt quod (ut eo potiamur) non parati ſimus & ferre & perpeti. Te autem uir clariſſime, quis non amarit? cui bonum omne in animo eſt. Inſita tibi eſt altius & infixa diuinitas, ipſa hæc ad eximiam perducens uirtutem appetitio: tales tamq; admirabiles tibi tum ad ſtudia, tum ad Dei cultum ſtimulos ingenerauit, ut (quod dictu quoq; mirum eſt) uel puer id de te ſpecimen dederis, eam prætuleris indolem, ut quum te prudentiſſimi ſenes intuerentur, ueluti diuiniore afflati numine abſolutiſſimam ferè uirtutis ideam uaticinarentur: nec eos utiq; fefelliſſe opinionem nos Rhodigini nunc experimur: uirtutibus uelut gemmis ab ultimo oriente petitis præcelſus animus tuus præfulget nimis. An eximiū Chriſtianæ religionis cultum ſubticebimus, in quo tibi gradum propoſuiſti primum? Quid uero præſignem in parentes pietatem tuam cōmemorem, quos uiuentes perpetuò numinis uice & coluiſti & ueritus fuiſti? Es ergo undiq; uenerādus: quo fit, ut non iniuria me clientem ſaltem tibi exhibere tantopere cupiam: id fieri poſſe maxime ſum ratus, ſi more Parthico non citra munus te ſalutem. Quare, quum nunc patrui mei Antiquarum lectionum libros formis cuſos iterum publicam facere materiam ſtatuerim, te elegi, cui Viceſimumquintū librum dicarem, ſperans tibi erudito uiro hoc munus gratum fore. Huiuſmodi ergo munuſculum benignè ſuſcipias, & ſi infra amplitudinis tuæ faſtigium eſſe iudicabis, cogites uelim, multas gentes dijs lacte & mola quandoq; ſalſa litare, quæ thura non habeant. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI VICESIMVSQVINTVS

Prouerbij ratio, Platano ſimilis. De platano pluſcula, & plataniſto. Obiter qui dicantur à Perſis immortales. Herodotus & Curtius declarantur. Melophori qui ſint. Itē melotides. Mala Heſperidum quæ intelligenda. Mallophoros. Trimacreſia, & macra apud Gallos quid. Sphæria. Platamon. Platanos uas. Caput I

THEMISTOCLEM Athenarum principem, cuius operam ingeniumq; ac prudentiam ſummam non paruis in rebus, nec raro experta Græcia eſt, produnt auctores grauiſſimi, poſtea quàm ampliſſimè patriam eſt promeritus, ſolitum tamen ſæpius conuitio à ciuibus inceſſi. Vnde illius præclara circumfertur ſententia, τί κοπιᾶτε ὑπὸ τῶν αὐτῶν εὐεργετούμενοι; quid eis negotium faceſſitis, qui uobis fuere benefici? Se quoque ſubinde platano conſimilem prædicabat, ad quam decurrerent, quos infeſtaret imber: mox uero ſerenitate reddita, uelleretur ab eiſdem, interimq; conuitijs proſcinderetur. Ex hiſtoria igitur produci adagij forma poteſt, ut dicatur is platano aſſimilis: cuius opera, quamuis neceſſariò ſæpius utamur, nihilominus inſita quadam prauitate, illum eundem incōmodis liberi, habemus deriſui, conuellimus, perditum quandoq; etiam cupimus: mox tamē neceſſitate deprehenſi, expertam repetimus uirtutem. Sanè congruenter de ratione foliorum platanus electa potiſſimum, quam prouerbio uſurparemus, quando arbor ea umbræ gratia tantum ex alieno petita orbe eſt ijs, qui dicuntur σκιατροφούμενοι, ſicuti De hiſtorijs quarto libro Theophraſtus perdocet copioſe. Nam Caius princeps etiam in platano Veliterni ruris, tabulata cuius laxiſq; ramorum trabibus ſcamna patula miraculo fuerant, epulatus eſt: eamq; cœnam appellauit ille Nidum. In Lydia prodit Herodotus, Xerxem comperiſſe platanum, quam ob pulchritudinem aureo donauerit monili, tuendamq; uiro delegauerit immortali. Qua in parte adnotandum obiter, ut eum locum ſalebroſum quadantenus in poteſtate habeat quilibet. Non ideo dici ab hiſtorico immortalem uirum, quia planè nunquam moreretur: quod credere, inſulſiſſimum foret: ſed intelligi ex ijs unum opinor, qui in militia delecti ex Perſis numero decem millia, dicebantur immortales. Quomiā ſi quis eorum aut nece aut morbo numerum minuiſſet, confeſtim ſubſtituebatur alius, nec unquam plures erant pauciores'ue decem millibus. Erant item præcipuo inter omnes cultu decori, & ijdem omnium præſtantiſſimi. Hac opera iuuabitur & Q. Curtius libro tertio, ubi ita legimus adnotatum: Proximi (inquit) ibant, quos Perſæ immortales uocant, ad decem millia, cultus opulentiæ barbaræ non alios magis honeſtabat: illi aureos torques, illi ueſtem auro diſtinctam habebant, manicataſq; tunicas gemmis etiam adornatas. Memoriæ produnt ex Græcis nonnulli, τοὺς ἀθανάτους, hoc eſt immortales iſtos Theodoſio imperante redactos in nihilum ab Ardaburio. Ex hiſce uero immortalibus uiris, mille ſeligebantur optimus quiſque, melophoros uocabant: quòd haſtis præfixa geſtarēt mala aurea: doryphori erant hi, hoc eſt ſatellitio fungebantur. Mallophoros autem, Cereris eſt cognomētum in Megaride, quod ab ijs uidetur impoſitum, qui mortalium primi, oues cōnutrire cœperint. Siquidem lanam dicunt Græci μαλλὸς, ex quo & Idam μαλλοτίω uocarunt, uelut πολυπρόβατον, id eſt ouibus abundantem. Melotida, id eſt μηλοτίδα, radiolum interpretantur, uel auricularium ſpecillum. μῆλα etiam ueteri conſuetudine capras oueſq; intelligimus, quas in Græciam ex Aphrica tranſportauit Hercules, etiam ſi ad aurea poma rem fabuloſitas transferendam putarit. Cæterum, caritatis nomine uellus aureum in ouibus intelligendum, docuit Varro. Ab uerbo autem μῆλα, id eſt mala, inflectitur balare apud nos, M in B tranſeunte, quod

eam

eam literam proferre oues uideantur. Similitudinem quandam cum Perſarum immortalibus habuit apud Gallos equitũ ordo, quem uocabulo gentis proprio trimacreſiam illi uocabant: nam equum dicunt marcan. Sed ad platanum redeo. Inuenio Xerxem eundem auream ſibi platanum fundi iuſſiſſe, quæ antimimos foret, id eſt amatam effingeret, leniretq; æſtuationem mentis ex illius abſentia. De Platano in Theriacis Nicander ita ſcriptum reliquit, σφαίρῃ τε θοραλιχίος πλατάνοιο. id eſt, ſphæra quoq; thorum præbentis æſtate platani. Interpres locum eum enarrans, illud θοραλιχίος pro umbroſa poſſe accipi, tradit: quoniam latiſſima ſint eius arboris folia, ut opaciſſimè cõtegant æſtiuo tempore: uel (inquit) quia thorus ex numeroſis folijs confici abundè poſſit eodem tempore. Addit illud quoq;: platani fructum eſſe ſphæria quædam trachea, id eſt orbiculos aſperos, propterea à Nicandro dici ſphæram. Ex ijs uero quæ prodit interpres, hic agnoſcas licet, uera item eſſe quæ Græci ſcribunt, dici platanum, ſiue plataniſtum, à latitudine, quod ſit πλατύφυλλος. Plataniſtum tamen ſunt, qui à platano per diminutionem proferri putent: quum paronymon, ſiue denominatiuum ſit uerius, nihil primitiuo amplius minus'ue ſignificans. Porrò ſi diminutum foret, exire debuerat in σκος, ſicuti calamiſcus, pyrgiſcus, ſatyriſcus. Plataniſtum pro platano apud Homerum diligens lector inueniet. Sunt qui ab foliorum platani amplitudine loca ſpatioſius capacia ſic opinentur dici. Fabuloſa planè ſunt, quæ primo De animalium naturis ſcribit Aelianus, nec citra cunctationem promenda. Ait enim, noctuas mira quadam ingenij ſolertia à ciconijs ſubmoueri à nido longius, platani frondibus ingeſtis, quarũ contactu torporem contrahant noctuæ, ita ut oblæſionis quippiam inferre deinceps nequeant. Platanion uero petra eſt, ex mari haud ita prominens, plana & lata, meminit Apollonius, εἵματα νηλήσαντο λάων ἔπι πλαταμῶνι. Aratus in Prognoſticis,

ἀλλ᾽ αὐτῷ πλαταμῶνι παραθλίβεται ὁμοίη.

Sunt qui eo nomine latitudinem terræ accipiant, item fluuij nomenclaturam. Capitur quandoq; & pro littore. Platanos item uas erat fingendis popanis accommodum. Platamones interpretantur nonnulli λειωπετρίας, id eſt leuigatas petras: quod approbat Strabo in Cappadociæ deſcriptione: Sunt (inquit) platamones, unde Mazacenis ſuppetit lapidum copia ad inædificandum. Eum locum inſcitè Latinum fecit interpres. Et in Periegeſi Apher Dionyſius Gangen canit, λευκὸν ὕδωρ νησαῖον ἐπὶ πλαταμῶνα κυλίνδων. In cuius loci enarratione etiam eruditioribus hæſit aqua.

Adagia duo à cupreſſo producta. Horatij locus illuſtratur. Euangelia immolare, quid. De cupreſſo nonnulla. De pinu, Herodoti perpenditur ſententia. Sphæria quid. Sphela. Sphæricus qui. Sphæriſterium. Sphæria quæ in theatro ſpargerẽtur. Teſſerulæ. Echepeuces quid. Galbuli. Galbæ nuces. Cap. II

Phocion Athenienſis, quem nemo uel ridentem uidit, uel flentem, quum ciuitatem intueretur a Leoſthene præcipitatam in bellum, dum libertatis ſpem & imperij cõcipit illa tumidius: uerba eius cupreſſis conſimilia ſibi dicebat uideri, quoniam pulchra quidem forent ac ſublimia, cæterum fructu omnino carerent. Sed enim quum initia cedere proſperius eſſent uiſa, immolarentq; euangelia omnes, hoc eſt, rei diuinæ ex felici nuntio darent operam: interrogatus, an ita rem geſtam uellet, πεπρᾶχθαι μὲν οὖν ἔφη ταῦτα, βεβουλεῦσθαι δ᾽ ἐκεῖνα. id eſt, geſtam quidem uelle ſic, illa tamen malle decreta. Ex his adagium producitur, de ijs quæ ſpecioſa quidem uidentur, inania tamen ſunt, & nullum prorſus emolumentum præferentia. Nam arbor hæc, uti docuit Plinius, natu moroſa, fructu etiam ſuperuacua eſt, baccis torua, folio amara, odore uiolenta, ac ne umbra quidem gratioſa. Eſt & ab hac arbore prouerbiũ alterum, Cupreſſum ſimulat, de pictore malo & imperito, ut expoſuit Porphyrio, qui aliud prorſus nihil expingere norit: quod in Arte poetica ſignificat Horatius,

Sed nunc non erat his locus: & fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare, quid hoc? ſi fractis enatat exſpes
Nauibus, ære dato, qui pingitur.

Sed cur nam electa cupreſſus, quæ potiſſimũ prouerbio locum faceret? Nempe (quod

à doctioribus incurioſius prætermiſſum, miror) quia, ut Plinius ſcribit, trahebaẽ etiam in picturas opere hiſtoriali, uenatus claſſes'ue & imagines rerum, tenui folio breuiq; & uirente ſuperueſtiens. Ornamento adijci poteſt illud quoq;, quoniam cupreſſos dici interpretentur Græci, quia ſit in ijs uiſendus ramulorum parilium partus, id eſt ἀπὸ τοῦ κύειν παρίσους τοὺς ἀκρέμονας. In Arcadia apud Pſophidem cupreſſi cernebantur proceritatis tantæ, ut propinquus adumbraretur mons. Eas non excidebant, Alcmæoni ſacras arbitrati. Nuncupantur ab indigenis παρθένοι, id eſt uirgines. Alcmæonem uero necata illuc matre, delatum Argis ferunt. Memorabile eſt quod hiſtoria ſecunda Thucydides prodit: arcas fuiſſe ex cupreſſo, quibus eorum efferrentur oſſa, qui in bello fuiſſent cæſi. Quem locum exponens enarrator quidam, id ſolitum fieri aſtruit, διὰ τὸ ἄσηπτον εἶναι, quòd putredinem arbor neſciat. Confirmat id fides hiſtorica. In ea nanq; materie præter cæteras arbores nitor maxime ualet æternus. Et ſimulacrum Iouis in arce ex cupreſſo durauit, à condita Vrbe ſexcenteſimo ſexageſimoprimo anno dicatum, ad Plinij tempora. Cupreſſum Indi propè inter aromata uenerantur, & meritò id quidem. Laudent qui uelint, amoniam Chiam & Cyrenaicam, quam eſſe æternam prædicat Theophraſtus: uerum nitore, robore, magnitudine, rectitudine, perennitate, quam illi arborum comparabimus? Cariem & uetuſtatem penitus nihil ſentire cupreſſum affirmant, & rimam ſponte haudquaquam concipere. Qua ex cauſa Plato leges publicas atq; inſtituta in ſacris ponenda cenſebat, tabulis cupreſſinis, quòd futuras fortè putabat æterniores, quàm æreas. Adde, cupreſſos duplici inſignes uocabulo uideri: nam ex amœnitatis argumento, charites uocantur: cypariſſi uero, ratione quam diximus. Eteoclis fuiſſe fabulantur filias, quæ dearum honori ſaltantes, in puteum prolapſæ, ab terra miſerante in perſimiles deformatæ plantas traduntur. In Aſſyria ex cupreſſis modò compingi naues, auctor Ariſtobulus eſt, ac repetit Arrianus, reliquæ materiæ inopia ſumma. Cupreſſum uero Creticam ut præſtantiſſimam laudat in Sympoſiacis Plutarchus: ſicuti etiam Iſthmiam pinum. Porrò ſicut in platano eſſe ſphæria ſuperius adnotauimus, ita & in cupreſſo, Therapeutices quinto Galenus, ac Dioſcorides appellant. Sphæria (inquit Dioſcorides) conciſa & in uino hauſta, ſanguinis conferunt anagogæ, id eſt eiectationi ſeu excretioni ac dyſenteriæ. Plinius Latinè pilulas reddidit. Sunt qui etiam galbulos uocent, ut Varro, aut conos & nuces. Apud Catonem ſunt nuces, galbæ. Sphela uero nunc ſcabellum indicat, nunc lignum excauatum, ſicut holmos. Sphæricum intelligit Galenus, qui pilæ luſu atq; exercitio iuuenes imbuit. Ipſum autem pilæ luſum Lampridius ſphæriſterium. Obſeruandum quod in Tito ſcribit Dion, Sphæria lignea ex alto in theatrum ſparſa, ſic inſculpta, uti alia eſculenti cuiuſpiã, ueſtis alia, uel edomiti equi aut ſerui aut argentei aureiq; uaſis imagunculas præferrent. Ea qui excepiſſet, πρὸς τοὺς δοτῆρας αὐτῶν, id eſt ad diſtributores eorum proferre neceſſe erat, ut quod ſphæria prætuliſſent, acciperent. Id uerbum ſunt qui teſſerulas transferant. Sed inſtitutum repeto. Locupletum deniq; ac nobilium modò funeribus adhiberi cupreſſum ſolitam, Lucanus teſtari uidetur

Et non plebeios luctus teſtata cupreſſus.

Et eſt à Lactantio grammatico Thebaidos quarto relatum. Illud admiratione non caret, Herodotum ſcribere: unam ſolamq; arborum pinum reciſam non ſuccreſcere amplius, uerum interire funditus, uel (ut ipſe ait) πανωλέθρως: nata inde parœmia, ut exteri dicantur pinus modo, quæ prorſum intercidant. Quum manifeſtum fiat, piceam & cupreſſum id ipſum pati, ſed & pleraq; alia, niſi fortè cognationẽ aliquam inter haſce arbores intellexit: proptereaq; uno pinus nomine accipiendas, conſtituit. Quod ad piceam attinet, ſciendum, Euſtathio tradente, id Homericum ἐχεπευκὲς inde profluxiſſe, ac pro mortifero interpretari, etiam ſi ad amaritudinem referunt alij. Pityn puellam ſcribunt Græci, à Borea ſaxo alliſam, quòd in amorem Panos foret procliuior, terra miſerante in arborem ſui nominis deformatam: proinde Pana hinc coronam geſtare, quin afflante Borea etiam flere. Id quod Georgicôn undecimo relatũ comperias. Noſtrorum aliqui Syluano ſacram arborem tradunt. Seruius Deorum matri dicatam opinatur. Quod & Ouidius approbat libro decimo, ratione non neglecta. Illud cõmonemus, eſſe

mus, eſſe inter eruditos qui pityn pro picea capiant: ſicuti πεύκην, pro theda. Apud Theophraſtum Theodoro pitys eſt larix, peuce autem pinus: ſed & pro picea, pityn accipit quandoq;. Apud Herodotum eſt pitys, quam pro pinu capit interpres.

Oratio conciſa breuiſq; an præſtabilior ſit. De Phocione, Catone, Demoſthene, Pericle, M. Tullio, T. Liuio, & aliis. Caput III

OPtimum uideri orationis genus, quo paucis multa ſapienter grauiterq; ſignificentur, à pleriſque ex doctiſſimis traditum, ſcimus. Idem nanq; ſermoni congruere quod nummis, qui eo præſtantiores creduntur, quo materia pauciore, pretii amplius complectantur. Id ueterum nonnulli approbarunt mirificè, ſed Phocion præcipue, cuius oratio uerborum paucitate preſſior, erat perbreuis, multa uero ſententiarũ magnitudine ac grauitate: adeoq; huic uni erat intentus, ut quandoq; theatro iam pleno, quum obambularet cogitabundus, dicente quodam σκεπτομένῳ ἔοικας ὦ φωκίων, Videre ô Phocion conſiderationi intentus. Bene coniectas, inquit: diſpicio nanq;, ecquid poſſim eximere ab iis quæ apud Athenienſes ſum uerba facturus. Sequuti ſunt hæreſin eandem & pleriq; alii non omnino infantes: ſicuti in Latina eloquentia Gracchi, in quibus umbra recognoſcitur & quaſi color opacæ uetuſtatis, ac oratio non prorſus accurata & quodammodo facta: & ſenior quoque Cato, quem Romanum Demoſthenem nuncupatum, auctor M. Tullius eſt: quemq; ætatis ſuæ eloquentia non contentum id iam tum facere adortum, dilucet, quod diu pòſt implerit Cicero. Sed profecto eſt utiq; cuſtodienda hæc, ſi cauſæ ratio permittat: alioqui (uti doctiſſimè Plinius Cæcilius inquit) præuaricatio eſt, tranſire dicenda, præuaricatio eſt, curſim, etiam breuiter attingere quæ ſunt inculcanda, infigenda, repetenda: nam pleriſque longiore tractu uis quædam & pondus accedit. Vtq; corpori ferrum, ſic oratio non ictu magis, quam mora animo imprimitur. Hoc fuit Demoſthenis conſilium, quem ſi eloquentiæ uelut typum dixeris, meo quidem iudicio, à ueritate aberrabis non multum. Eius contortas & uibratas eſſe ſententias, ſcribit Hieronymus, quòd uiri acrimoniam indicat, & uim in dicendo germanam: iis, quorum ingenia ſunt eiuſmodi lectione detrita, abundè cognitam. Hinc feruens Demoſthenis oratio dicitur ſæpe auctoribus grauiſſimis, ſicut diues Ciceronis lingua. Hoc item Periclis inſtitutũ, quem à cæleſti eloquentia cognominatum Olympium, Plutarchus ſcribit, & Plinius meminit. Ariſtophanes uero ita laudauit,

ἤστραπτεν, ἐβρόντα, ξυνεκύκα πάντα.

Fulgurabat, tonabat, permiſcebat omnia. Eupolis uero πρὸς τῷ πειθώ τις ἐπεκάθητο τοῖς χείλεσιν, οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων τὸ κέντρον κατέλειπε τοῖς ἀκροωμένοις. Ad hoc (inquit) ſuadela quædam, ſiue lepor, labiis ſubſidebat eius: ſic demulcebat, ut oratorum ſolus aculeum audientibus relinqueret, ut quem non clamator aliquis ad clepſydram latrare docuiſſet, ſed Clazomenius Anaxagoras ſumma imbuiſſet rerum ſcientia. Ac, ut noſtros inopia præteriſſe non uideamur, quid Cicerone largius, quem extra omnem ingenii aleam poſitum Plinius admiratur, & Quintilianus optimum dicendi magiſtrũ pronũtiat, Hieronymus in Latini eloquii arce ſtetiſſe confitetur: & eius Hortenſio tantus Chriſtianæ ueritatis aſſertor Auguſtinus ſalutẽ ſuam planè acceptam retulit? Quid eminentius? quæ aquarum fluenta adeo exuberant? quod pelagus inundat ſpatioſius? quod fulmen uibrat impetuoſius? Raptare iudicem credas, inuoluere, præcipitem agere, proculcare, nec incendere auditorẽ modò, ſed ipſum putes ardere. Animorum deniq; quendam credas deum. Quicquid illi uiolentiæ obſiſtit ruenti, ac renititur, ſupra humanum captum eſt, ac cenſetur. Latè in eo graſſatur uis Demoſthenis, renidet Platonis copia, abblanditur, allectat, afficit Iſocratica iucunditas: cuius domus cunctæ Græciæ quaſi ludus patuit, ac dicendi officina. Nec Lyſiæ ſubtilitatem fruſtra deſideraris, aut acumen Hyperidis, Aeſchinis ſonitum, Aphricani grauitatem, uel lenitatem Lælii. Vt tanto ferri minus poſſit Largi Licinii liber, qui prodigioſe Ciceromaſtix inſcribebatur. Quæ in aliis enituere ſingula, omnia in uno efflorescunt, & quidem ſumma, ut fœnum cęteros (uti aiunt) arbitrari poſſis. Quos ſi huic conferendos putes, nihilo plus agas, quam ſi actui potentiam, aut entelechiæ, quod in materia reconditum

Digitized by Google

latitat, componere affectes. Comperias tamen qui in tanto oratore quippiam Aſiatici tumoris olfactaſſe cenſorio ipſi tumentes ſupercilio contendant. De ſe uero ac Demoſthene ſcribit M. Tullius, Vides (inquit) illum multa perficere, nos multa conari: illum poſſe, nos uelle, quocunq; modo cauſa poſtulet, dicere. Poſtea ſunt qui mihi efferant laudibus Saluſtij breuitatem. Taceo quod Seneca ſcribit: Saluſtio uigente amputatas ſententias, & uerba ante expectatum cadentia, & obſcuram breuitatem fuiſſe pro cultu, quam raræ uir frugalitatis Aruntius ſit imitatus in ijs libris, quibus Punici belli hiſtorias eſt complexus. Eſt illa plauſibilis utiq;: addo etiam, quòd grauiſſimi auctores dixere, immortalis. Quid tamen illi cum occupato iudice? neq; ad hunc uſum Thucydidem ualde probarim. Et quoniam magna nomina conuellere uidemur, quibus aſſurrexiſſe, honeſtius multo fuerit: ea ipſa eſt M. Tullij ſententia, à quo alibi quoq; ita proditum ſcimus, Breuitas (inquit) laus eſt interdum in aliqua parte dicendi, in uniuerſa eloquentia laudem non habet. Eiuſdem tamen illud eſt: In hiſtoria, nihil eſſe pura & illuſtri breuitate dulcius. Alioqui & amplitudo illa Patauini hiſtorici lactea & redundans itaq; legentem ſæpe afficiens, ut ſtupore quodam adobruat penè, alere longè pinguius ingenia mihi uidetur: adeo, ut (ſicuti in pictores ille ait, qui neſcirent manum de tabula) oculos à lectione, reuellere nequeas. Ita dicendo non adumbrãtur modò omnia, ſed & exprimuntur graphice. Vbertas illa prædulcis, & auſtera tamen, nec decocta, nitida, ſine labore (ut de Theophraſto Seneca ſcribit) effloreſcens quoq;, nec affuſa modò nectare, ſed quodam Circes (quam deam intelligi uoluit literarũ princeps Homerus) delibuta ueneficio eſt. Abire cupis, retinet blandis amoribus inenarrabilis facundiæ uaſtitas, quę tamen uaſta non eſt, ſed compta honeſtius, culta pretioſius, expolita diuinitus, nuſquam fucus puerilis, aut pigmẽta inania, nuſquam uibratior cincinnus. Non ades, prouocat prægustata amœnitas, Sirenum cantibus longè potentius, quas ſurdus demum remex pertranſiſſe narratur: iſtam odore modò perceptam, nec cæcus quidem neglexiſſe poſſit. Iam quid de eruditione dicam? quæ in eo uno adeo ſcaturit ſubinde, adeo exultat multifaria, adeo ingenioſiſſimum quęq; aure bene uaporata, mox & acri perlota aceto, recondita rerum ſcientia laceſſit, ut eo ipſo anno quo iſta commentabamur, expreſſum auditoribus meis ſit, quibus opera illa Patauij præſtabatur, quibuſq; haudquaquam foret cornea fibra, plus ſe ex uno in T. Liuium dictato referre emolumenti, quàm ex Saluſtij decem, quem ſucciſiuis diebus, hoc eſt feſtis, enarrabamus. Putat nihilominus Pollio Aſinius, huius uiri phraſim quandam reſipere Patauinitatem: opinor, quia non ſit urbanitate certa, id eſt urbis Romanæ genuina proprietate, quaſi colorata eius oratio, quæ inter legendũ ſentitur potius, quàm exprimi oratione queat. Maius quippe recinit quiddam, & reſonat urbanius in Romanis ſcriptoribus, quàm gentium reliquarum. Nam & Tincam Placentinum, hominem facetiſſimum Q. Granius præco, Romanus, obruebat neſcio quo ſapore uernaculo. Sic & Theophraſtum diuinæ hominẽ eloquentiæ anicula hoſpitem appellauit, uerbi unius affectatione adnotata. Hoc denique ipſum eſt quod præcipi audimus, elaborandum adnitendumq; ut oleat Vrbis guſtum oratio, & Romana uideatur planè, non ciuitate donata. Et Cicero urbanorum eſſe opinatur ſonum quendam ſicut in Græcis Atticorum: hinc in Cæpaſiis fratribus oppidanum quoddam & inconditum dicendi genus fuiſſe, memorat in Bruto. Scripſit & Dialogos, ut ſit aliquid auctarij uice, quos non magis philoſophiæ adnumerare poſſis, quàm hiſtoriæ. Concinnauit & ex profeſſo philoſophiã continentes libros. Sed iſta parum fortè inſtitutum iuuerint. Exciderat penè quod minus diſſimulandum fuit. Putat in Arte Dionyſius, eſſe dictionem aliquam cui mira inſit dulcedinis ac iucunditatis uis, at pulchritudinis non ita: rurſumq;, ſæpe reperiri orationem pulcherrimã, quæ tamẽ iucunditatem illam prædulcem deſideret, cuiuſmodi eſt Thucydidis phraſis & Rhamnuſii Antiphontis. At in Ctelia Cnidio & Socratico Xenophonte ſuauitatem illam ſentiri quidem abundè, abeſſe tamen quadantenus pulchritudinis gratiam: at uirtutem utranq; inſigniter in Herodoto eniteſcere. Hoc ipſum ſi quis re exactius perpenſa & excuſſa, de Saluſtio ſtatuat & T. Liuio, ſcopi umbilicum (puto) rectè collimans attigerit. Quod ad Saluſtium attinet, id in eo præſigni admiratione

dignum

dignum, nullum niſi loco poſitum ferè, ac tanquam in uermiculato emblemate, uti eſt apud Lucilium, conſpici ſtructum uerbum. Sed enim ſcriptorem egregium non neuò aliquo aut crepundijs (quod aiunt) ſed toto corpore inſpectaſſe ac expendiſſe præſtiterit. Scribit Seneca Controuerſiarum quinto, Præcipuam eſſe quidem in Thucydide breuitatis uirtutẽ, uinci tamen quandoq; à Saluſtio, & in ſuis illum caſtris cædi: quod in ſententia Græca ſint, quæ ſaluo ſenſu detrahas: quod in Saluſtio interim nequeas. Quam rem Titus (inquit) Liuius, ut qui Saluſtio eſſet iniquior, ut translatam corruptamq; uitio uertebat, arbitratus poſſe à ſe facilius Saluſtium uinci, ſi à Thucydide uictus foret prius. Alibi uero Seneca idem hoc Patauino hiſtorico teſtimonium reddidit, ut eum dicat candidiſſimum maximi cuiuſq; ingenij æſtimatorem. In tam multis uero quę de T. Liuio attulimus, ſciendum in epiſtola quadam ad Ioannem Boccatium ſcripſiſſe Franciſcum Petrarcham, Ignauia legentium contigiſſe, ut Liuiana hiſtoria ſic in decadas diſtributa: in eas enim (inquit) nõ ipſe qui ſcripſit, ſed faſtidioſa legentium deſidia diuiſit. Nec deſunt qui calculum adijciant: me uero Decadibus præpoſitæ præfationes in diuerſum trahũt. Inſueuit quãdoq; T. Liuius, uelut in malis ambitioſus, animos legentium ad commiſerationem mouere, quod in Albæ ruinis liquet. Id in Philarcho reprehendens Polybius, muliebre putat & effœminatum: quoniam rerum geſtarum ſcriptorem deceat, non mouere hominum affectus, neque orationem ad id aptam perquirere, neq; calamitates mortalium inſectari: quod tragœdiarum ſcriptores faciunt: ſed dicta factaq; hominum ex fide referre, tametſi mediocria fuerint. Neque enim eſt idem hiſtoriæ ac tragœdiæ finis, ſed planè contrarius. Quoniam uero de eloquentia mentio eſt, nec Catonem præteriuimus inhonoratum: illud ſubnectamus, Ipſum hunc exitiali odio dum Græcos inſectatur, ſolitum prædicare, in Iſocratis diatriba conſeneſcere aſſueuiſſe diſcipulos, *ὡς ἐν ἅδου χρησομένους ταῖς τέχναις*, id eſt artibus uſuros apud inferos, uti reis patrocinentur. Hoc autem dicebat, *ὡς πᾶσαν ἑλληνικὴν μοῦσαν καὶ παιδείαν προπηλακίζων*.

Admirabilis in Phocione natura: item Cynico Diogene, Antiocho Cilice, Ariſtodemo, Socrate. Vxores Socratis. Hieronymi locus reſtituitur. Caput IIII

ESſe in pleriſq; hominibus mirandam profectò ſtupendamq; naturam, neminem arbitror paulo humaniorem, qui neſciat. Nam, ut Phocionem taceam, quem ruri ac militię nudo ſemper inceſſiſſe pede, ni illum hyems atrocior ad calceos compuliſſet, proditum memoriæ eſt. Proinde, ferunt inter iocabundos milites, nullum fuiſſe rigoris ſignificandi certius argumentum, quàm ſi quis affirmaſſet, Phocionem inductis calceis prodijſſe. Cynicũ Diogenem illuſtria teſtantur monumenta, in frigoris ui maxima æneam ſtatuam amplexari conſueſſe, ueluti à ſenſu rigoris omnino alienum. Quum uero id conſpicaretur Lacon quidam, ſciſcitari perrexit, *ἐρρίγου*; an rigeret? Abnuente eo, *τί οὖν ἔφη μέγα ποιεῖς*; quid igitur mirum facis? Antiochus Cilix, uti ſcribit Dion, philoſophari quidẽ ſe *κυνικῶς* aſſimulabat, indeq; militibus magno fuit emolumento, ſed & ſibi: nam algentes frigoris atrocitate corroborabat, ad tolerantiam exemplo prouocans, quum ſe in niuem prouolueret: quo nomine pecunia & honoribus ampliter donatus abijt ab Seuero prius, mox & ab Antonino Caracalla. Auctor Plato eſt, Ariſtodemum Cydathenæum, corpore puſillo, nudis ſemper pedib. inceſſiſſe. Sed quid hæc conſectamur leuia? Poſt ea q; Platonis introſpeximus ſacraria, pergamus porrò ſubtexere, quibus is Socratem ſuum graphicè appinxerit, Alcibiadis perſona ſubſtituta. In bello (inquit) quod ad Potideam Athenię̃ſes geſſere, in primis quidẽ laborum incomparabili patientia, non mẽ ſolum, ſed uniuerſos, longè Socrates præcellebat. Et ſicubi (ut ferè aſſolet) commeatu deficeremur, in fame ſitiq; tolerantiſſimè perferẽda, facile inter cæteros eminebat. Rurſum affluente rerum omnium copia, ſolus perfrui affatim poſſe uidebatur: & quamuis potum abnueret, ſi compelleretur, omnes protinus ſe largius inuitando anteibat: nec tamen uino paulo hilarior unquam eſt conſpectus, quod utiq; mirum præcipuè eſt: ni id mirabilius admodum foret, quod hyeme (ut in locis illis) ſæua, & rigore intoleran-

do, factitaſſe illum ſcimus. Gelu ſiquidem omnia obtinēte, ac uniuerſis pruina albicantibus, nec quoquam ferè ſub dio agente, ni pellibus corpore arctius obuallato conſeptoq́; Socrates ita ſe cum reliquis promebat in publicum, ut quotidianis indumentis nil omnino accederet, nudis uero pedibus glaciem pruinasq́; premebat facilius quàm calceis obmuniti milites: quod illi conſpicati, in ipſorum contemptum fieri interpretabantur. Sed illud ſatis mirari non eſt: altior (uti plerunq; fit) inciderat cogitatio, ſtabatq́; à matutino tempore eodem nixus ueſtigio: cumq; minus explicaretur quod agitabat, perrexit in meridiem uſq;: ſenſerant milites ac mirabantur, perſeuerabat ille nihilominus ad primam facem: at illi lectulum appoſuere, obſeruantes, ecquid per noctem decumberet: expectauit is, ſtatu pertinaci nihil immutato, ſolem ſeſe promentem, quem ubi conſalutaſſet, deniq; congredi cœpit. Sed & familiare fuit illi uiro, ut perdius ſtaret ac pernox, etiam inconniuens. Socrati Hieronymus in Iouinianum uxores fuiſſe duas ſcribit, Xanthippen & Myron Ariſtidis neptem. In quo aduertendum, per errorē ſcribi Myron, quum reponendum ſit Myrto, Laertij teſtimonio & Luciani in Alcyone, item Plutarchi in Ariſtide: quanquam eſt & Myro mulieris nomen Sudæ, id eſt μυρώ: ſed hæc Socratis μυρτὼ dicitur omnibus. Fuit Myro Byzātia poetria: altera uero Rhodia, philoſophiæ imbuta myſterijs. Eundem ſemper uultum, inquit Hieronymus, habere non poſſumus, quod de Socrate falſo gloriantur philoſophi.

Quæ in corporibus calorem præcipue cuſtodiat. Tremoris ratio. Cur frigore nimio nigreſcant extrema & decidāt. Obiter an ignis ſit coloratus. Malce quid. Cap. V

ET quia in frigoris patientiā incidimus, ſuccurrunt ex illuſtribus uiris amuſſitata pleraq;, digna omnino quæ non prætereantur in noſtra hac collectaneorum cura, apponemus uero primum quæ ex Galeno comperta nobis, in libro De anhelitus iuuamine: Sunt, inquit, tam pinguedines quàm adenes ſiue glandulæ omnes in corpore, ad caloris naturalis cuſtodiā fomentumq́; quamuis enim calor à corde in totum redundet corpus, ſunt nihilominus in corpore partes quædam ad caloris ſuſceptionem longe cæteris aptiores. Etenim quæ ſuperpoſita hepati eſt pinguedo, ſpleni item atq; inteſtinis, calefacit ea, digerendiq́; inibi facultatem adiuuat excellenter. Proinde cum ita forte obueniſſet, ut pugili cuidam pingue id confringeretur, moxq́; liueſcens eximeretur medici cura, cœpit is ſupra modum eſſe frigoris impatiens, concoctione quoq; inſigniter mutata deminuta' ue. In ſenibus utiq; contingit tremor neruorū imbecillitate. Cæterum & alijs de cauſis fieri deprehenſum eſt, cuius eſt modi frigidioris naturæ temperatura, uel etiam aquæ frigentis nimius potus. Quin frigidi quoq; ac glutinoſi humoris uis redundans, ſed & id genus alia. Hoſce uero tremores τρόμους τοῦ πάθος uocant Græci, id eſt ex corporis affectione mala prouenientes membrorum ſubſultationes. Illud uero in frigoribus peracutis ac uehementioribus contingere, Alexander ſcribit, ſi modo de familia, perinde ac diminutus capite, aut peregrinitatis reus non ſummouetur liber is, digitos & extrema corporis nigreſcere prius, mox & decidere: mirus profecto euentus eſt, ſed uerus. Auditum enim mihi ſæpe à prouincialibus quibus profitebamur, ut qui frigidioris mundi plagas incolerēt, ſolitum apud illos fieri, ut ſi in gelicidijs acrioribus & Boreæ flatibus frigidiſſimis, ut aſſolet, quis inter eundum, uel quacunq; ſub dio mora diuturniore, nares forte emungat, apicem ſimul decidere. Sed & in Annalibus ab Tacito relatum Cornelio ſcimus, ab Corbulone in Parthos ductante retentum ſub pellibus exercitum omnem, quamuis hyeme ſæua adeo, ut obducta glacie, niſi effoſſa humus tentorijs locum non præberet, & amburerentur multorum artus frigoris ui, & inter excubias quidam ſint exanimati, adnotatumq́; militis faſcem lignorum qui geſtabat ita præriguiſſe manus, ut oneri adhærentes, truncis brachijs reciderent. Eadem ferè ἀναβάσεως ſeptimo Xenophon monumentis prodit. Sed unde nam fieri iſta putemus? an quia frigus atrox ἀπελαύνει καὶ ἀπολύει τὸ ἔμφυτον θερμὸν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, id eſt inſitum calorem introrſum proſequitur & occludit in corpore. Reliqua uero extrema, caliditatem uitali poteſtate minus agitante, primo quidem liueſcunt, inde nigreſcunt, ac deniq; emoriuntur. Ideo

autem

autem excidunt, quod natura reliquo ſanè corpori prouidens, id circumplectitur, & ad ſe aſtringit, mortuum deſtituendo, & decidere permittẽdo. Extrema uero in primis affligantur, quod minus corpulenta ſint, & proinde minus etiamnũ calida. Infirmæ itẽ quæ ſunt, & rareſcũt ex arboribus ratione non diuerſa, hyemali ſidere frondibus exuuntur. Sunt qui aſſerant à primordio quidem inſitum calorem frigus, utpote ſibi infeſtum, refugere introrſum: deinde collectum, & uelut deſtitutas recuperaturum partes ſubire, & cum agmine, ac confertum ſuppetias ferre. Sed interim denſiore caloris ui membrorum extrema amburi. Verum hi falli uidẽtur, ſicuti Aphrodiſeus putat: quod ſi liuoris nigredinisq; rationem in frigoribus quis perquirat amplius, ſciendum eſt, ſanguinem appulſu frigoris gelaſcere, concretum uero nigreſcere caloris inopia. Albedo nanq; igni tribuitur, propterea ſenioribus μάλιστα πελιδνοῦται ἡ σὰρξ, ὅτι ἐλαχίστην ἔχει θερμότητα, id eſt maxime liueſcit caro, quoniam minimum obtineat caloris. Sed in hoc tamen aduertendum impenſius, calorem in animali commixtum eſſe album luminoſum. Eſt enim ſpiritus quidam in ſpermate interceptus, & in ſpuma ſpiritus aliquis natura proportionẽ habens cum ſtellarum diſpoſitione, ut eſt apud Ariſtotelem De animalium generatione libro ſecundo, & Auicẽna in libro De medicinis cordis, cum ſcribit, uultus ſuos effigiare ad cęleſtium corporum ſimilitudinem. Neq; enim calidum in animalibus ignis eſt, neq; ab igni principium habet. neq; enim animal generat ignis, neq; ignis eſt albus, nec omnino coloratus, ut dixit Empedocles, cum ſit color qualitas mixtionem conſequens elementorum, ſicut liquet ex libro de ſenſu & ſenſili. Porrò ſi eſſet albus aut prorſum coloratus, ſtellas uideri prohiberet noctu: quod ab Algazele in libro De philoſophia comprobatum ſcimus. In frigoris autem ratione ſciendum, in lingua conceptum frigus, ſed & in pedibus quandoq; & manibus, nuncupari malcen: quanquam eo nomine intelligere Demetrius maluerit, ex frigoris ui ſolutionem inortam. Malcion certe dici nouimus debile ac frigidũ, unde in hiſtoria legimus hauſtũ ab Mithridate pharmacum imbecille, ac malcion, quod ſerius uim oſtendit. Sunt qui malcen pro narce accipiant, id eſt torpedine. Omnino eſt malce, mollicies ex rigore ac motus difficultas. Quin & chimetla, id eſt perniones ac ſciſſuræ in manibus ex frigore ſic uocantur: quod ſcribit Theon. Vnde eſt apud Aratum,

πάντη μαλκιόωντι κακώτερον.

quod ναρκῶντι exponunt, id eſt torpeſcenti. Obſeruatum & libro decimooctauo ἐκλογῶν περὶ γεωργίας, melcen haberi inter cibaria lacte acetoq; cõcinnata in figlinis nouis.

Cur extrema frigefacta uehemẽter, ſi admoueãtur igni, dolent. Quæ præcipue infeſtentur frigore. Cap. VI

Contingit porrò & aliud in ſumma hac extremorum frigefactione, quod ea ſi igni admoueris, quo incaleſcant, inſigniter dolent. Id uero repentina fit qualitatis mutatione, quæ eſt ab excellenti frigiditate in plurimã caliditatem. Quippe quicquid immoderatius ac confertius fiat, περὶ δυσκρασίαν λυπεῖ τὴν φύσιν, id eſt per diſtemperantiam naturæ infert nocumentum: per eucraſiam uero & ſymmetriam, hoc eſt per temperamentum atq; moderationem naturam oblectat ſummopere. Certe caliditas adueniẽs frigiditatẽ incipit diſtrahere & propellere amplius, ac exagitare acrius, propterea ſpiritus incluſæ frigiditatis diſtractus & extruſus dolorẽ parit: calidum ſiquidem frigido contrariũ eſt, quæ diuerſitas afficere plurimũ poteſt, quia frigiditate infectetur caliditas. Hæc uero extrinſecus admota naturalem ſuſcitat atq; intendit. Protrudit ergo exterior caliditas introrſum frigiditatem, naturalis porrò eandem reijcit repercuſſu, quo nomine hincinde obſeptum frigus dolorem ciet. Eſt autem infeſtum frigus oſſibus præcipue, dentibus & neruis, quoniam concretionis ſunt terreſtris cuncta hæc, & frigidum ipſum terreſtre eſt: refrigerata itaq; offenduntur, quod ſimile ſimili adiectum furere faciat.

Frigida membra in aquã itidem immiſſa frigidam refici. Quæ conſequantur ſymptomata pereuntes frigore. Rhigoſibij & dyſrhigi qui dicantur. Et quid rhigos. Virgilij locus ex ſecũdo Georgico, ſceleratum frigus appellantis. Cap. VII

Scribit

SCribit autem primo Canonis Auicenna, pleroſq; extrema corporum extimo frigore uehementius correpta in frigẽtem immittere aquam, indeq; præcellenter iuuari, uelut propulſo plane quod oblædebat. Sicuti poma item regelantur in frigidam proiecta, quod ſi igni applicueris, manifeſto corrumpuntur. Cæterum qua eiuſmodi obueniant ratione, amplius indagine certa ſcrutari, inquit princeps, haud ſane medicinam profeſſo neceſſarium. Interpres uero, ceu pomœria prolaturus, intra pelliculam minus ſe continuit. Idq; contingere opinatur modo compari, quo frigidæ affuſio copioſior tetano, quem eſſe itidem frigidum conſtat morbum, quandoq; præſentiſſime opitulatur ex inſiti ac genuini caloris aggregatione atq; cremento inde inſigni. Ex uiretis amœnioribus Auicennæ eiuſdem illud quoq; eſt, Frigore pereuntes, quos ψυχραγωγοῦντας feliciores fingendis uerbis uocant Græci, eodem commori pacto quo intercipi contingit opium haurientes aut mandragoram. Siquidem illos eiuſmodi conſequuntur ſymptomata, ſiue caſus aut accidentia, extimarum partium ſtupor cum algore, necnon pruritus, ſingultus, ſcotomia, gutturis coarctatio, & anhelitus, ſomni marcor, faciei & labiorum color citreus, & id genus alia, quę quarto Canonis non neglexit princeps. Mandragoram uero haurientes lethargia excipit & pruritus cum tetano & hebeti auditu. Qui inalgeſcunt perpetuo, ueteribus dicebantur rhigoſibij: dyſrhigos dicere malunt recentiores. Aliàs libro tuendæ ſanitatis tertio Galenus horrorem, cui adſit quadamtenus corporis totius cõmotio, ac plane concuſſio inæqualis, rhigos appellat, id eſt ῥῖγος. Aduertenda uero parte iſta Virgiliani loci expoſitio ex Hieronymo: Virgilius (inquit) alter Homerus apud nos, patriæ ſuæ ſequens conſuetudinem, ſceleratum frigus appellat. Virgilij ex ſecundo Georgico carmen eſt,

At ſceleratum exquirere frigus Difficile eſt.

Frigoris euẽtus plures. Exercitatos inexercitatis amplius ſentire frigus. Balbutiei ratio ex frigore, ebrietate, ira. Pili cur ſurrigãtur frigore. Stupor quid. Sopor ſtupidus. Peripſyxis. Catapſyxis. Phrice. Thebanum frigus. Chalcidicus candor. Cap. VIII

ILlud quoq; in frigoribus uſu uenire per momenta ſingula experimur, τοὺς γεγυμνασμένους ῥιγωτέρους εἶναι τῶν ἀγυμνάστων, hoc eſt exercitatos frigus uehementius ſentire, quàm inexercitatos. Id uero rationibus aliquot obuenire, compertum eſt, & tradidit Ariſtoteles. Nam pingui laboribus exhauſto, tollitur quod teporem præſtare poteſt: calidum namq; optimum eſt: uel quod εὐπνούστερα τὰ σώματα καὶ ἀραιότερα, id eſt ſpiratiora ſolutioraq; corpora eorum ideo ſunt, quoniam pingue excremẽtumq; omne detractum eſt, ita ut frigus arcere nequeant. Porrò meatibus per ſudationem patefactis, ueluti oſtia complura aperiuntur. Eſt & euentus ille in frigoribus notiſſimus, ut ſicuti ebrijs uſu uenire ſcimus, oberret lingua, quod frigoris ui concreſcit, & proinde fit ad motum ineptior hebetior'ue. Frigidum porrò, uti aſtipulatur primo Canonis Auicenna, paralyſin facit ac (ut nouitio utar uerbo) mortificat, mobilitas uero & latitudo ſermonis prolationi perneceſſaria prorſum habentur, quod De partibus ſecũdo inſinuat philoſophus. Succurrere illa quoq; poteſt ratio, extimas partes appulſu frigoris amplius denſari, humoremq; intro illapſum linguam abunde humectare, ex quo minus illa ſuo perfungi munere poſſit utiq;. Quod in uino madentibus manifeſtiſſimum fit: ni quis tremorem frigoris poteſtate conciliatum, ad cauſam reuocet. Ille enim motum infert temerarium ac ſubſultantem, propterea inarticulatior prorumpit uox, hæſitante lingua & oberrante. Quod ipſum & in ira uſu uenire ſcimus, tunc ſiquidem ex furibunda caloris agitatione intemperãs, nec modulis conſtans ſuis producitur motus. Quæ ratio coeuntium quoq; ſermonem efficit confuſaneũ. Et uiceſima tertij Auicenna generationi tunc eſſe peraccõmodum tempus pronunciauit. Quod uero de humectatione nimia protulimus, mirum nemini uideri debet, tum quia ſubiecta cerebro lingua eſt, quod eſſe humiditatum fontem conuenit, tum quia perrara eſt, ac (ut neoterici loquuntur) poroſa, proindeq; humectationi excipiendæ promptior paratiorq;. Inter frigoris ſymptomata

illud

illud item internoſcitur, horrore incuſſo, ſurrigi pilos in corpore, commeante ad interna caloris ui, qua caro deſtituta addenſatur cõſtipaturq́: ſic protolli pilos contingit, radice uehemẽtius arctata. Nec illud intactum inſcitumq́ relinqui debet, quod uſu compertum eſt: ſiquidem οἱ ῥιγοῦντες οὐ καθεύδουσι, hoc eſt qui rigent, minus dormire queunt. Id uero inde fieri putandum eſt, quoniam qui riget, ſpiritum magis retinet quàm laxat. At qui dormit, magis reddit, quàm attrahit, ἐναντίως οὖν ποιεῖ ἔχειν τὸ ῥῖγος τῷ καθεύδειν, id eſt affectionem ſopori diuerſam inducit rigor. Stuporem denique à frigida oriri diſpoſitione, Galenus ſcribit, non neruorum modo, ſed & uenarum, arteriarum, carnis, membranarum, tunicarum, & cutis. eſſe namq; ſtuporem refrigerationẽ inſigniter inductam, quo nomine ita affectis corporibus ſenſuum ac motuũ obrepit difficultas. Sicuti completa refrigeratio & ſenſum omnino adimit ac motum. Quod uero cenſeatur ſtupor diſpoſitionis nomen, non ſenſus aut doloris, palàm innuit Hippocrates, quum ſcribit, Stupor mediocris ſoluere dolorem poteſt. Proinde male Archigenes uidetur pronunciaſſe, ſtupidum dolorem ad neruos propriè pertinere, Stupor enim diſpoſitionis non loci affecti, indicium eſt. Legimus ſoporem quoq; ſtupidum: eſt autem accidens eius actionis, quæ à loco mentis compote prodit, uerum ex frigida prouenit cauſa: ſicuti uigiliam & delyrium cauſa, poteſtate calida cõcinnat. Adijciamus & illud ex medicorum ſcholis: in febrium frigoribus plerunque uſu uenire, uti extrema modo inalgeſcant: diciturq́ à Græcis res ea peripſyxis. Alijs uero cum algore contingit tremor, quod nuncupatur rhigos. Alij toto inhorreſcunt modo corpore, quæ res appellatur φρίκη. Catapſyxin uocant ijdem Græci, frigoris citra febrem nocumentum. Porrò loca comperiuntur nonnulla, quæ ſolſtitijs incaleſcãt nil admodum, ſed hyemali gelicidio horrent intoleranter, quod de Bœotijs circumfertur Thebis. Nam contrà Euboicam ferunt Chalcidem, tepere hyeme, at æſtate ſæuiſſime candere. Obſeruatum in libro De proprietatibus elementorum, frigoris rationem ex terræ ac aquæ nimia frigiditate contingere, quæ duo elementa nobis ſunt propiora, remotioribus aere ac igne, quæ càlida ſunt.

De bulimia ſeu canina fame. Vini nocumenta in ieiunio. Quid thorexis & acrothoraces. Thorax prò pectore unde dicatur. Acroteria. Acroſtichis. De canino prandio uellicatim. Canina fames cur dicatur. Canum in excernẽdo difficultas unde ſit. Cap. IX

Caeterum nec illud citra perpenſionem prætereundum (pergam enim ſcitamenta hoc genus hinc inde expiſcari, ne quis theſauris expectatis, in carbones prolapſum ſe queratur) ex frigoris ratione conſequi interdum, hyemalibus potiſſimum horis famem illam intolerabilem, quam Βουλιμίαν uocant Græci, ex noſtris caninum appetitum quidam: quippe frigoris uiolẽtia calore genuino ad intima coacto, inſatiabilis edendi cupiditas inijcitur intenditurq́: quæ tamen uel minimæ rei guſtu reſtinguitur. Verum ſuper hac aduertendum amplius, ubi Sententiarum ſecundo ſcribit Hippocrates, Famem uini potio ſoluit: ſubtilius penſiculatiusq́ explicans ut ſolet, eam partẽ nobiliſſimus interpres, Non famem inquit eſuritionem ue quamlibet intellexiſſe Hippocratẽ, ſed eam planè quæ infeſtat appetitione anxia & irrequieta cibariorum, quam nõnulli caninam cognominant. Namq; eiuſmodi famem curat uini potio, non eam quæ propter inediam aut alui fluorem ſanguinis ue profluuiũ uel aliam accidit uacuationem. Qui enim ob aliquam id genus cauſam eſuriunt, ijs epotum uinum minimè prodeſt, quin obeſt mirabiliter, conuulſiones inferens deliriaq́, ſi uinum ante cibum ingeratur. Ego quoq; (inquit) ſic uitæ reddidi aſſiduè fameſcentes aliquos, ad bibendum large hortatus & uinum utiq; quod admodum calefaceret: neq; enim acerbum uinum talem conuellit famem, obſtipatq́, ut quod haudquaquam calefaciat, ſed ruffum præſentiſſimum cẽſetur. Et paulò mox: Canina (inquit) appetẽtia, uel ob unam frigoris intemperiẽ, uel ob acidos quoſdam ſuccos fieri ſolet. Qui uero putant appellatã eſuritionem intolerabilem (ſic enim bulimum interpretor) nominari hoc in loco ab Hippocrate famẽ, à ratione eſſe diuerſos conſtat. Obiter autem id protinus ſubnotãdum, Hippocrati eſſe moris, uini potio-

nem appellare thorexin, libro enim quem De natura uictuq́ hominis fecit, hũc in mõdum ait, Victus nequaquam cauſa eſt, quo morbus omnes prehẽdat, ſubinde natu minores, prouectioresq́ ætate mulieres, & item uiros, atq; etiam θωρησσομένους, & bibentes aquam. Namq; obiectans thoreſſumenus, & potãtes aquam, uerbum θώρηξιν, ita armaturæ argumento impoſitum, ſignare uini potionem perſpicue indicauit. Ex Græcis aliĳ ſcribunt non receptæ auctoritatis, ſed docti plane ſcribunt, θωρήξασθαι ſignare tum armis inſtrui, tum ebrium fieri: nam (inquiunt) thorax eſt pectus, παρὰ τὸ θεῖον ὁρᾶν, quod eſt, quia contineat quod in nobis diuinum eſt, uidelicet διανοητικόν. Ebrietas uero τὸν θώρακα θερμαίνει, id eſt pectus calfacit. Hinc & acrothoracas, ſummè aut leuiter (ut nonnullis placet) ebrios uocarunt. Lucianus in Lexiphane, ἐπίνομεν δὲ ἄμυσι, καὶ ἤδη ἀκροθώρακες ἦμεν, id eſt inceſſanter pocula perſiccabamus iam & temulenti. Nam acron, ſummum ſignat: unde (dignum ſcitu) acroteria dici legimus angularias in ædificiorum ratione ſtatuas, quæ in angulorũ ſummitate adſtituuntur: nominantur & mediana quandoq;: quippe membra quæ ſupra columnarum capitula diſponuntur, hæc ferè ſunt, epiſtylia, zophori, coronæ, tympana, faſtigia, acroteria. Acroſtichis uero eſt, quum ex primis uerſuum literis aliquid connectitur, ut in quibuſdam Ennianis, item Sibyllinis. Sed ad inſtitutum. Verbo θωρήξασθαι, in hanc ſententiam uſus & Anacreon eſt, ac Oppiani interpres expoſuit ἁλιευτικῶν primo, ubi ait, θωρήσσειν apud ueteres non ſolum ſignabat armare, ſed & ἀκρατοποτεῖν, id eſt indeſinẽter, nec citra ebrietatem meracius bibere. Arbitratur Euſtathius de uinolentorum contentionibus obrepſiſſe uerbi notionem, id eſt διὰ τὸ μάχιμον τῶν μεθυόντων. Sunt tamen qui uerbum id, ſi ad potum referas, per omicron malint ſubnotare, itemq́ per ι θορέσθαι, ἀπὸ τοῦ θόρω, ſalio, quia impetuoſi proſiliant uino madidi. Sunt qui caninum prandium, ad caninam hanc appetitionem contra Gellium putent referendum. Sed cúrnam canina fames potiſſimum dicitur? An quia inſigniter fameſcant canes? A phyſiologis certe traditũ ſcimus, quæ animalia cõtinentiora eſſe ad cibi deſiderium conuenit, hęc ſua in aluo laxiores non habere ſinus, ſed anfractus & orbes plures. Laxitas enim inteſtini auiditatem auget cibi, rectitudo auiditatem accelerat. Quibuſdam autem inteſtinũ parte, qua uentri iungitur, laxius eſt: qua deſinit, arctius. Quamobrem canes uehementi niſu, nec ſine cruciatu excernunt.

Cuiuſmodi ſit prouerbium, Ariſtogiton claudicat. Gloriæ adipiſcendæ ratio. Quæ reſpublica optima. Caput X

ARiſtogiton claudicat, ex hiſtoria in eos parœmiæ faciem habet, qui morbum aſſimulãt, ne militiam uel id genus oneris publici quippiam cogantur ſubire, quod improbum eſt, & à ciuili honeſteq́ educato uiro alieniſſimum. Auctores ſunt, fuiſſe Athenis Ariſtogitonem quendam ſycophantam, frugis non ſatis probæ. Eius conciones nihil non Martiũ ſpirabant, & de bellicis rebus bellicum quodammodo canebant, adeo ut ſic populum in diſcrimina ſæpe maxima coniĳceret, quum alioqui mollis ipſe foret, & nulli rei. Proinde quum die quadam delectum haberi audiſſet, ſimulata ualetudine crus obligat, ac baculo innixus, uelut grauiter uulneratus, ſe in publicũ promit. Eum uero ubi è longinquo ſic cõſpicatus eſt Phocion, hominis uafricia perſpecta, & (quod aiũt) ex uultu Aethiopem agnoſcens, uociferans, inquit ſcribe Ariſtogitonem claudum & eundem improbum ac mendacem. Legimus porrò Ariſtogitonem hunc in uincula coniectum, damnatumq́ ab Athenieſibus, oratum ad Phocionem miſiſſe, ne grauaretur paululum ad ſe uiſendum accedere: faciebat is quod petebatur. At eius facilitatẽ damnantibus amicis, quod flagitĳs adobrutũ infamibus adire non abnueret, ac quodammodo alloquio ſubleuare, conantibusq́ ab itinere iam inſtituto deterrere, καὶ ποῦ τις ἂν ἥδιον ἄλλῳ ἀριστογείτονι λαλήσειεν; Vbi nam, inquit, iucundius quis Ariſtogitonem colloquio dignetur? Præterea ipſum hũc exagitat pręclare Ageſilai cognomẽto Magni apophthegma bracteatum, & omnium foribus appingendum, qui ſcitanti cuidam quo nam pacto gloriam apud homines indipiſceretur, Si dicas (inquit) optima, facias autem pulcherrima. Sed & Ambroſius, Fortis (inquit) uiri eſt, non diſſimulare, quum aliquid im

mineat,ſed prætendere,ac tanquam explorare de ſpecula quadam mentis,& cogitatione prouida rebus futuris obuiam ire.Quod uerò ad Athenienſes attinet nimio plus ſæpe oratoribus auſcultantes,attendenda uehementer Chilonis ſententia, cuius in Septē ſapientum conuiuio meminit Plutarchus:qui rempublicam eſſe optimam ſtatuit, quæ legibus quidem plurimum,rhetoribus autem minimè obtemperet. Sed hanc uix Lynceus inueneri t. Plato quidem diuinitus,ſicuti uel eius calumniator haud eſt auſus inficiari:optimam eſſe ac haberi rempublicam ſanxit,quæ non ſimplex, aut de tribus una ſit paſſim celebratis,uerum ex omnibus cooriens,concinnataq;, cui princeps adſit unus,uelut rex,& optimatum tamē poteſtas nō deſit & grauitas,ſed nec popularē aſpernetur auctoritatem.Nam qui unum ſanciendis legibus,ciuitateq; conſtituenda reipublicæ uelut ſcopum ſibi proponit ac ſeligit,nimirum is quæ in alijs agnoſcuntur, commoda reijcit planè ac aſpernatur,nec mala in ea ſeſe oſtentantia,quam cæteris prætuliſſe aduertitur,reclinat ullo modo aut eliminat.Quæ uerò tanquam farrago conſurgit ac conflatur ex pluribus,bona ſibi nullo negotio ſeponit, mala uel tollit uel infringit: huius ſententiæ meminit ſecundo Politicorum Ariſtoteles.

Ludere domi ſuæ,quid ſit.Cur ludo comparetur ſapiẽtia.Obiter de quinque pedum præſcriptione. Cap.XI

LVdendum unicuiq; ſecundum animam uiuenti domi ſuæ,quum audis,intellige ſanctiſſimorum ſententia commoneri te,abiuncta à rerum uaniſſimarum cura mente intima, obuerſandum in ſapientiæ contemplatione, quæ ludo commodiſſimè uidetur cōparari.Eſt enim in ea, oblectatio eximia,iucūditas inenarrabilis:quę ut propria ex ludo petitur.Propterea eccleſiaſtici uiceſimoquarto,ore pronuntiat ſapiẽtiæ: Spiritus meus ſuper mel dulcis.Ludus porrò extrinſecus nil aliud quærit, ſed is propter ſe expetitur. Quod ipſum eſſe ſapientiæ inſitum, quis non uidet? Delectamur utiq; interdum eorum contemplatione, quæ appetimus,uel quæ agere inſtituimus.Cæterum uoluptas huiuſmodi extrinſecus adnexum habet aliquid,ad quod nitimur peruenire.Quòd ſi differatur,uel deficiat,comes ſubſequitur afflictatio.Id eo comprobatur quod legimus Prouerbiorum quartodecimo,Riſus dolori miſcebitur.At ingenita ſapientiæ ſpeculationi amœnitas, omni Sirenum cantu dulcior longè ſuauiorq;,in ſeipſa oblectationis cauſam retinet,proinde nullis infeſtatur mœrorum incurſibus,ut quæ quod non adſit, expectet prorſus nihil. Vnde eſt illud Sapientiæ octauo,Non habet amaritudinem conuerſatio illius,nec tædium conuictus illius,immoq; ſapientia illa inenarrabilis, & diuina delectationem ſui iure ludo comparat, ſicuti Prouerbiorum octauo, Delectabar per ſingulos dies ludens coram eo,ut per diuerſos dies diuerſarum ueritatum conſiderationes intelligatur. Verum & ad inſtitutum noſtrum illud egregiè aduocatur quod extat Eccleſiaſtici triceſimoſecundo,Recurre prior in domum tuam,& illuc aduocare,& illic lude, & age conceptiones tuas. Habet id tanquam priuilegium quoddam ſapientiæ ſtudium, ut dum ſuum proſequitur opus,eo magis ipſa ſufficiat ſibi.In alijs equidem plurimorum indigemus auxilio,ſed in ſapientiæ contemplatione tanto efficacior ſentitur eſſe conatus, quanto ab alijs ſequeſtrati amplius commoramur nobiſcum.Quamobrem ſapiens præpoſita ſentẽtia ad ſe ipſum reuocat hominem, dum ait, Præcurre prior in domum tuā: hoc eſt ad mentem tuam ab extrinſecis,ſtudioſe & anxiè redi prius, quam ab alio occupetur,cuius mox diſtrahatur cura.Inde eſt illud item,Intrans in domum meam conquieſcam cum illa:cum ſapientia uidelicet. Verum, ſicuti ad ſapientiæ contemplationem illud pernèceſſarium exigitur in primis,ut mentem ſuam præoccupet, quò domū illius contemplatione inferciat:ita nec illud negligendum,ut totus intentione adſit intus,nec diuerſa rapiatur:& propterea dicitur,Et illuc aduocare:quod eſt, intentionem uniuerſam illuc congrega. Sic enim interiore domo exinanita omnino, homineq; in eam congregato, alienis curis prorſum reiectis quid agendum ſubdit, Et illic lude, & age conceptiones tuas, per quas homini datum,ueritatis aſſequi cognitionem. Nicolaus Theologus etiam addit,Bonum propoſitum illic conceptum deducas ad effectus concinnitatē.Sed enim ex quo cœpimus in aliena oberrare prædia, ceu ſublata quinq;

pedum præſcriptione in finibus regundis, ita enim cautū quandoq; fuit ex duodecim tabularum legibus: Si quis in agro aliquid plantarit, quinq; pedes à uicino abeſto: ſi ficum uel oleam, pedes nouem abeſto. Nam radicem protendunt hæ longius, nec citra nocumentum præſigne cæteris admouentur plantis, quod & ſucum abſumant & humorem affundant plerunq; noxium. Pergamus intrepidè indidem ſpicilegium facere uel applantare, quæ in uicinia proſerpendo radices agant.

Philoſophiæ in partes quaſi membra diſtributio. Simulacra duo propoſita nobis ad ueritatis diuinæ ſpeculationē. Theſis quid, & thetica in Paradoxis, reſtituta lectione uera. Excōſules. Exquæſtores qui ſint, ac expatritij. Excuriati. Explantare. Exaniare. De Iuſtiniano nōnihil. Cap. XII

PHiloſophiam tres continere partes, non ferè eſt qui neſciat: dialecticē, quā diſputatricem nonnulli Latino interpretamento dixerunt: logicen alij, hoc eſt rationalem, quæ uim modumq; ratiocinationum, ueriq; & falſi iudicium aſſumpſit: ethicen, quam Cicero primus moralem uidetur dixiſſe, ea uiuendi modum præſcribit: Nam, ut ſcienter Themiſtius in procœmio Phyſicæ auſcultationis ſcribit, Quum duplex totius animæ uis habeatur, appetendi una, altera cognoſcendi: id genus quod appetitum perficit, quod in irrationalitate totum & intellectu affectibus irrationalibus delegato poſitum conſtitutumq; eſt, Peripatetici actiuum nominauere, finemq; eius particulæ ſtatuerunt boni delectum atq; indeptionem. Tertia uerò theoretice eſt, ſiue contēplatiua, aut ſpectatiua: quæ ſola uerum in eo quod eſt & quod non eſt, ſcrutandum diſcutiendumq; proponit. Sed ea quoq; trifariam diſtribuitur, in mathematicen, phyſicen, theologiam: in quibus ueritatis ſpeculatio, quaſi quibuſdam gradibus ad ſummum conſcendere deprehenditur. Prima enim, id eſt mathematica, uiſibiles rerum formas uiſibilium ſpeculatur. Phyſice uerò ſcrutatur inuiſibiles rerum uiſibilium cauſas. Tertia autem ſola, hoc eſt theologia, quæ diuinorum ſcientia ſancitur, diciturq; metaphyſice, ac prima philoſophia, ſicuti Auicenna docuit, nec tacet Themiſtius, inuiſibiles contemplatur ſubſtantias, & inuiſibilium ſubſtantiarū inuiſibiles naturas. In ijs eſt ueluti progreſſio quædam, & mentis profectus ad pernoſcendū uerum conſcendentis. Per uiſibiles enim uiſibilium formas peruenitur ad inuiſibiles uiſibilium cauſas, aſcenſus præſtatur ad inuiſibiles ſubſtantias, & earum dignoſcendas naturas. Hæc eſt philoſophiæ ſumma, & ueritatis perfectio. Nam contemplante animo nihil altius ſublimius'ue eſſe poteſt. In hac mundi ſapientes ſtulti facti ſunt, quia ſolo naturali documento ſecundum elementa, & ſpeciem mundi incedentes, exemplarijs gratiæ exuti cæcutierunt. In quibus etſi humilis erat ſpecies, manifeſtior tamen præſtabatur ueritatis demonſtratio. Duo ſiquidem ſimulacra cæcis fuerunt mortalibus propoſita: quod & libro ſecundo eſt à nobis commemoratum, in quibus hac rerum obuoluti caligine inuiſibilia poſſent ſpeculari: unum naturæ, gratiæ alterum. Et ſimulacrū quidem naturæ, ſpecies eſt mundi huius. Gratiæ uero humanitas uerbi, & in utroq; monſtratur deus, ſed in utroq; non intelligitur. Quoniam natura quidem ſpecie ſua artificem utiq; nobis præſignificat, ſed contēplantis oculos illuminare non poteſt. At enim Saluatoris humanitas & medicina fuit, ut cæci lumen reciperent, & doctrina pariter, ut uidentes ueritatem agnoſcerent: lutum ex ſputo fecit, & cæci oculos liuit, lauit & uidit, demum uidenti, ſed necdum cognoſcenti ait, Ego ſum qui loquor tecum, ipſe eſt filius Dei. Prius itaq; illuminauit, poſtea demonſtrauit. Natura quidem demonſtrare potuit, ſed illuminare non potuit. Et mundus creatorem ſuum prædicauit, ſed intelligentiam ueritatis cordibus hominum minime infudit. per naturæ igitur ſimulacra creator modò ſignificabatur. in gratiæ uero ſimulacris deus oſtētabatur præſens, quia illa operatus eſt, ut intelligeretur eſſe. In iſtis uerò operatus eſt, ut præſens agnoſceretur. Hoc eſt theologiæ mundanæ diſcrimen ab ea quæ eſt, & diuina nuncupatur theologia. Impoſſibile nanque eſt, inuiſibilia niſi per uiſibilia demonſtrari, proinde theologia omnis neceſſariò uiſibilibus utitur demonſtrationibus ad inuiſibilium declarationem. Sciendum uero amplius, in hac philoſophiæ mentione tam multa, theſim uti alias commeminimus, ex Ariſtotelis doctrina primo Ethicorum nuncupari opinionem, ac [illegible]

[illegible] cu-

σιν cuiuſpiam ex ijs qui celebre in philoſophia nomen indepti ſunt, mirabilem, & (ut Græci dicunt) παράδοξον. Propterea hæreſeos id genus auctorem nominatim ſubijci oportere, ſancitum eſt. Sicuti, an ſit unum, & id immobile, quod eſt, ut Parmenidi eſt uiſum, an non. Item ſit'ne motus, an non: quod Zenoni arriſit. Hæc autem thetica dici ualent, ac legẽdum ſic apud Ciceronem, paradoxo primo, ubi per inſcitiam expuncta, uel interpellata ſynceriore dictione, hoc eſt ἀντὶ θετικῶν legitur modò ἑτοιμά. Hinc aperitur illud item Ciceronis ad Quintum fratrem: Cicero (inquit) tuus noſterq; ſummo ſtudio eſt Pæonij ſui rhetoris, hominis (opinor) ualde exercitati ac boni. Sed noſtrum inſtituendi genus eſſe paulò eruditius, & θετικώτερον, non ignoras. Sunt tamẽ qui τεχνικώτερον malint legere. Sunt porrò grammaticis theſes poſituræ ſeu diſtinctiones, quibus orationem interpungimus, gratia ſpiritus reficiẽdi. Sed & adoptio ſic nuncupatur, unde filij diſtinguuntur φύσει, id eſt natura, & theſi. Sed erunt forſan, qui negotium faceſſere nobis pergãt hoc nomine, ceu alta nimis ac recõdita ſcrutemur anxie. Vtcunq; mihi iſta utiq; arriſerint amplius, quàm enotaſſe, quod ex doctis quidam fecere, exconſulem, exquæſtorem, expatritium dici eum, qui hiſce dignitatibus perfunctus olim ſit: quanquam uocabulis ſubagreſtibus, ſicuti apud Varronem Marcumq; Tullium excuriati legũtur exterminatiq;, qui curia & terminis exacti ſunt. Explantare ac deplantare apud Columellam, eſt ramos defringere. Exſaniare, uelut ſaniem eximere, ac repurgare. Verum proba hæc receptaq;, illa minus, quin paulò etiam inſolentius lapidata quibuſdam proſciſſaq;. Etiam ſi apud Valerium libro tertio legitur, excõſul Craſſus: quanquam ſunt qui Ex conſule, reponant. Expromittere quidẽ, ac expromiſſores apud Vlpianum, Pomponium Caiumq; comperi quandoq;. Nam exquæſtorem non reformidat Iuſtinianus, qui tamen ab quæſtore non uidetur diſparatus, quando tamiam ſic interpretantur. Cæterum creditur Iuſtinianus prorſum fuiſſe literarum expers: etenim Iuſtinus pater boues pauit, ſed antea ſues, mox materiarij fabri miniſter uilis. Iuſtinianum Sudas ex imperitia ἀναλφάβητον uocat. Fuit Iuſtinianus alter Conſtantini filius, quem ab reſectis naribus ῥινότμητον uocant, meminit auctor Sudas.

Quibus gradibus diuina ad nos profluat illuminatio: rurſumq; quibus ad deum noſtra refluat mens. Cap. XIII

PORrò quibus gradibus diuinę illuminationis ad nos uſq; progreſſus fiat, rurſum quibus mens noſtra ad ſummæ claritatis contemplationem reducatur, non eſt hac parte omittendum, quòd cæleſtis hierarchia Areopagitæ Dionyſii doctioribus, perſpicaciſq; ingenij uiris ſcienter inſinuat. Etenim diuinum lumen in angelicam primum deſcendit naturam, & ab ipſa mox reuelationibus & diuinis demonſtrationibus, & myſtica ſacri eloquij narratione ad noſtram uſq; intelligentiam participationemq; ſe transfundit. At humana mens eiſdem rurſum gradibus ad ſuperna conſcendens ſacra diuini eloquij inſpectione, cæleſtia ſecreta, & eam quæ in angelis eſt diuinæ claritatis illuminationem perpendit, ex qua paulatim in inuiſibilium agnitionem ſuccreſcens, ad ipſum tandem diuini & ſummi luminis ſplendorem contemplandum conualeſcit. Vnum ſiquidem lumen ad multa ſe diuidit illuminanda, ut illuminata omnia ad unius claritatis aſpectum ſimilitudinemq; reformet. Claritas patris unius emiſſione ſimplicis radij & illuminatione per cuncta ſe diffundit & penetrat uniuerſa, quoniam unam ſapientiam pater genuit, per quam opera cuncta ſua fecit. Verbum quippe patris lumen de lumine eſt, unum uerbum & radius unus. Et ipſum uerbum ſapientia eſt, & ipſa ſapientia lumen eſt procedens, quæ una de uno nata eſt, & propterea radius unus à claritate una, à quo illuminantur qui ad ipſum reformantur, ut luceant ex ipſo & lux ſint cum ipſo, ſicut ipſe lux eſt. Et quum multa ſint illuminata lumina, & uariè diſſimiliterq; lucentia: unum tamen (ut diximus) lumen eſt, illuminãs illuminata omnia. Hæc contemplatio uera eſt, hæc item uera felicitas, quæ ambroſia & nectare animum alit, ut Plato inquit, hoc eſt diuina replet cognitione, ac inde uoluptate perfundit fœcundiſſima inexplebiliter.

De felicitate duplici, ſpeculatiua & actiua, & utra excellentior uita. Caput XIIII

DE duplici felicitate alibi, quantum noſtra paruitas tulit, diſſeruimus. Nūc placita beati Thomæ adnectemus, quæ prius tradita reddēt tum locupletiora, tum uerò illuſtriora quoq;. In intellectu, inquit, ſpeculatiuam conſiderare uim poſſumus, cuius eſt finis ueritatis cognitio, & practicam, cuius eſt finis operatio. Et proinde duplex aſſignatur hominis felicitas: una ſpeculatiua, quæ eſt operatio ex uirtute perfecta cōtemplatiuaq;, quam ſapientiā dicimus: altera uerò practica, quæ hominis eſt perfectio, ex uirtute actiua quæ uocatur prudentia. Eſt autem operatio quædam iuxta prudentiam, & ſpeculatio ex ſapientia hominis, quatenus id agit ſolus. Eſt & quædam prudentiæ operatio, & ſpeculatio ciuitatis totius. Quamobrem in perpenſionē uenire actiua & ſpeculatiua hominis felicitas poteſt iuxta ſeipſum: poteſt & ciuitatis uniuerſæ. Forſitan uerò expectet aliquis, id item expendamus hac parte, Actiua ne uita præcellat contemplatiuam, an contra omnino ſentiendum. Ego uerò rationis huius examen reclinabo ſtudioſe, quando & idem doctor ſanctus quæſtionem ſibi excutiendam deſumpſit, dum ſeptimum explicaret Politicorum librum, ſpeculationem cōmonens longè anteire. Et præterea ex iunioribus aliqui non neglexerunt. Nos tamē M. Tullij ſententiam, uelut conniuentes, tranſmiſiſſe, haudquaquam è re literaria futurum, opinamur. Multi (inquit) & ſunt & fuerunt qui eam quam dico, tranquillitatem expetētes, à negotijs publicis ſe remouerunt, ad otiumq; profugerūt. In his & nobiliſſimi philoſophi, longeq; principes, & quidam homines ſeueri & graues, nec populi, nec principum mores ferre potuerunt. Et mox paulò, facilior quidē & tutior & minus alijs grauis, aut moleſta eſt otioſorum uita. Fructuoſior autem hominum generi, & ad claritatem amplitudinemq; aptior eorum, qui ſe ad rempublicam & ad magnas res gerendas accommodauerunt. Quapropter & his forſitan concedēdum ſit rempublicam non capeſſentibus, qui excellenti ingenio doctrinæ ſeſe dediderunt: & ijs qui aut ualetudinis imbecillitate, aut aliqua grauiore cauſa impediti à republica receſſerunt, quum eius adminiſtrandæ poteſtatē alijs laudemq; concederent. Quibus autem talis nulla ſit cauſa, ſi deſpicere ſe dicant, quæ pleriq; admirētur, imperia & magiſtratus, his non modò, non laudi, uerumetiam uitio dandum puto. Auguſtini quoq; non negligēda ſententia, quæ parte iſta uicem implebit auctarij. Siquidē illud enarrans propheticum, Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. Duo (inquit) oculi ſunt, myſticus acutior, moralis dulcior. Non eſt otio mancipatus, qui uerbo dei tantum ſtudet. Nec maior eſt, qui extra operatur, quàm qui cognoſcendæ ueritatis ſtudio incumbit. Ipſa item ſapiētia maximum eſt opus. Et antefertur Maria quæ audiebat, Marthæ operanti.

Cur ore emiſſus lente ſpiritus calidus ſit, aliter uerò frigidus. Cap. XV

ANaximenem philoſophiæ ueterē ſectatorem, proditum memoriæ eſt, ita de calore, deq; frigore ſanxiſſe, ceu hæc ſubſtantiæ haudquaquam inſint, ſed affectiones cenſeri communes debeant, materiæ accedētes euariationis commutationis ue ratione. Addenſatum ſiquidē conſtipatumq; arctius eſſe autumat frigidum, rarum autē ac molle laxiusq; calidum, unde nō abſurdè colligi, nos calida quandoq; efflare, quandoq; & frigida: quippe caleſcere oris flatum laxis labris molliter emiſſum, raritatis ratione: at compreſſis, ob denſitatē frigidum euadere, ac ſentiri. Id uerò inſcitè admodū, nimiſq; imprudēter dici, coarguit ſummus id genus rerum æſtimator Meteororum ſecundo Ariſtoteles, quòd lentius diſcluſis labris ſi efflemus, ſpiritus caloris intimi proferat qualitatē: ſi uerò tantum non cohærentibus, ac uehemētia quadam difflatio longius ſeſe prompſerit, agitari tunc, propelliq; aerem, qui ante os ſit, quē eſſe frigidum, quia ſit multis, ijſdemq; frigidis uaporibus refertus, inficiabitur nemo. Proinde calfactionem eſſe ex nobis, at frigefactionem ex aeris extimi ui ſimul cum flatu incidente.

Quid ſit primò frigidū, aer ne, an aqua, an etiā terra. Cnephas, & nephos unde. Oleum cur diaphanū, & in primis leue. An chaos legi rectè poſſit in Euangelio Lucæ. Chaon quid. De Stygis aqua. Itē quid Latype. Chaos. Ades. Herebus. Cap. XVI

Quod nam

QVod nam ex elementis principem frigiditatis locum habeat, non paruæ fuit apud ueteres quæſtionis: ſiquidem aeri contribuit hoc Stoicorum diſciplina: Empedocles uerò & Straton, aquæ. Nec defuerint, qui frigoris ſubſtantiam, terræ attributã uelint. Stoicæ ſectæ rationes ferè ſunt hæ: quoniam ſit ignis lucidus ſimul & calidus, conſequens uideri, ut illi obiecta natura tum frigida ſit, tum obſcura. Vt enim lucido ſeſe opponit tenebroſum, ſic & calido frigidum. Etenim ſicuti uiſum confundit obſcuritas, eodem modo & tactũ frigus. Calor uerò tangentis ſenſum diffundit, uti uidentis lumen. Proinde quod in natura principem tenebrarũ uendicat locum, idem & frigiditatis uendicabit. Eſſe uerò aerem huiuſmodi, ne poetas quidem latuiſſe uidetur: quippe aeris nomine tenebras intelligi debere, ſicuti ex eo liquet planè,

ἀὴρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθὺς ἦν,

Aer uerò aſſidebat nauibus profundus. Et rurſum alibi ad hanc ſententiam, Aerẽ quidem diſſipauit, & nebulam diſcuſſit. Porrò cnephas aerem dixere luminis expertem, uelut κενὸν φάους, id eſt luce uacuum. Et ab eadem claritatis priuatione, νέφος, id eſt conſtipatiorem aeris partem, nubiloſamq́. Deniq́, quod colorem neſcit, nec uiſum admittit, Ades dicitur, διὰ τὸ ἀειδὲς, & Acheron, διὰ τὸ ἄχαρον. Sed & eundem Tartari nomine intelligi uoluere de frigiditatis ratione: quod ex carmine Heſiodico liquere in primis poſſit, τάρταρον ἠερόεντα. Nam & qui non citra tremorem obriguerit, dicitur ταρταρίζειν. Aſtipulatur & corruptionis ratio, quæ creditur tranſmutatio quædam in contrarium. Ignis uerò mortem eſſe aeris colligunt generationem. Quid, quod concretio eſt quidem aquæ affectio, ſed aeris opus, quippe ſuapte natura fuſilis aqua eſt, & congelationis neſcia. Cæterum aeriæ frigiditatis ui contrahitur conſtipaturq́. Vt uerò altiſſimum quodq́ flumen eſt, ita maximè concretionis ferè expers uiſitur, aeris ui penetrare altitudinis ima nequeunte. Hac uerò parte obiter impingẽda protinus Ariſtotelis ſententia eſt ex ſecundo Generationis & corruptionis, Ignis (inquit) eſt calidus & ſiccus, aer calidus & humidus, aqua frigida & humida, terra frigida & ſicca. Sciẽdum tamen, ſingula corpora ſingulis qualitatibus præcipuè reddi inſignia, & terrã quidem ſiccitate, potius quàm frigore: aquam frigore magis, quã humore: aerẽ humore, quàm calore: ignẽ calore amplius, quàm ſiccitate. Quod Sophoclis quoq́ interpres annotauit. Et mox Ariſtoteles, Vbi aquæ corrumpitur frigidum, ignis autem ſiccum, aer fiet. Si uerò ignis calidum, aeris autẽ humidum, terra conſurget. Quod ſi aeris calidum, terræ autem ſiccum tranſmutetur, aqua erit. At quando aeris humecta uis, terræ autẽ frigiditas, ignis emicabit. Hæc addita interim à me ſunt propter ſciolos, qui cum indocti ſint, & pauca reſpectent, facilè (ut inquit philoſophus idem priore eiuſdem lucubrationis libro) annuntiant, quod eſt nil acrius perpendentes ſentẽtiam proferunt. Sed ad inſtitutum redeo. At Empedocles aqueæ naturæ frigoris principem aſcribens locum, eodẽ fermè ratiocinij calle incedit. Nigrorem & frigus eiuſdem eſſe ſubſtantiæ coniectans. Sicuti eiuſdem eſt lumen, & calor, quod uerò non aeris nigredo ſit genuina, ſed aquæ, adijcere calculum putet ſenſus poteſtatem. Nil enim prorſum, ut ſimpliciter dicamus, aeris ui nigreſcere. Omnia uerò aquæ natura eiuſmodi euadere, quod manifeſtò deprehendas, albiſſimis in aquam coniectis linteis, quæ nigrorem madefacta contrahunt, qui & perſeuerat, donec caloris ui humor euaporarit uniuerſus, aut ratione quauis expreſſus euanuerit. Eadem & terram conſequitur affectio, ubi immaduerit imbre. Quo uerò profundior aqua eſt, eo & plus ſibi uẽdicat obſcuritatis, proxima quæq́ aere illuſtrante. Ex humoribus autem cæteris oleum præcipuè diaphanum eſt, quod aeris prouenit admixtione multa, argumento eſſe leuitatem, qua omnibus ſupernatet. Facere creditur & in mari tranquillitatem fluctibus inſperſum, non leuoris ratione lubricitatis ue uentis dilabentibus, ſicuti cenſuit Ariſtoteles, ſed quia diſgregat humorẽ, ac diſtinguit aeris potentia. Quin & à ſpongotheris effuſum ore oleum in imo maris luminis aliquid præſtat. Sed nec frigoris ratione aquam aer uicerit. Siquidem oleum item ex humectis omnibus plurimum habẽs aeris haudquaquam frigidum eſt, & molliſſimè concreſcit. Quod uerò de corruptione dicatur, haudquaquam ueritati cõgrue-

re. Neq; enim in contrarium, ſed à contrario corruptionem fieri, uelut ignis in aerem ab aqua. Propterea Aeſchylus, etiam ſi tragicè, uerè tamen, inquit, πᾶν ὕδωρ, δίκλω πυρός. Qua ratione aduerſum flumini Vulcanum phyſicè in pugna Homerus confingit: & Archilochus non ineptè de ea, quæ contraria ſentiret per fraudem: Altera, inquit manu aquam ferebat, ignem uerò altera. Et apud Perſas ſupplicationis genus efficax maximè cenſebatur, ſi interminaretur ſupplex, ubi excidiſſet uoto, in profluentem ſe immiſſurum ignem. Aeris autem ui concreſcere aquam, aſtrui ineptiſſimè & à ratione procul, quando aer ipſe non utiq; concreſcat. Neq; enim nebulas aut nubes eſſe concretiones ſed craſſitudinem humecti aeris & uaporoſi. Adiuuant inſtitutum cacumina montium eò altitudinis prouecta, ut nuſquam ibi nubes, non nebula, non roſida uiſatur humectatio. Quod indicio eſt, humectam uim & frigidam aliunde aeri permiſceri. Quod uerò ima præaltorum fluminum gelu non contrahantur, ratio eſt: ſuperficie ſiquidem concreta, exhalationibus meandi in ſuperna libertas intercipitur, at illæ occluſæ reiectæq; inferiora calfaciunt. Quam rem comprobat amplius, regelatis aquis, copioſior ſeſe promens exhalatio. Sed & eodem modo corpora animantium hyemali ſydere coniectantur calidiora. Illud quoq; non inefficax indicium, frigoris principem locum eſſe in aqua, non in aere, quòd rigoris atrocitate inania uaſa non ferè diſſiliũt. At humoris plena multa, non figlini operis modò, ſed ænea quoque. Adde, proprietates aquæ multas igni prorſum aduerſas. Ante omnia caliditati ſeſe obiectat frigiditas, ſiccitati humecta uis, mox & grauitas leuitati, omninoq; diſtinguendi ac ſeparandi poteſtas ineſt igni: aquæ uerò ferruminandi (ut ſic dicam) adglutinandiq; ac continendi potentia, ex humectandi facultate concretionē præſtans. Cæterum ſuppetunt & pleraq;, quibus aſtrui terræ ualeat frigus: etenim ſicuti eſt ignis claritate illuſtris, ita omnium obſcuriſsima eſt terra, ac lumine prorſum uacua. Aer quippe in luminis uenit participatum, à ſole dum luce oppletur, quam & per uniuerſa diffundit. Terra uerò ſola claritatis expers, ſolis radijs & lunæ perſeuerat impenetrabilis, teporē admittens quidē, at luminis uim haudquaquam ob denſiorem ſoliditatem: nam & eius intima, chaos nuncupamus & Aden Erebumq;. Quo argumento rectè opinati forſan pleriq; fuerint, Lucæ ſextodecimo ſcribi, Et in his omnibus inter nos & uos, chaos magnum firmatum eſt. Etiam ſi minus me fallit, Græcè ita circumferri, χάσμα μέγα ἐστήρικται: quod chaſma indicat magnum eſſe obfirmatum. Signat uerbum id ſecretionem hiatumq;: unde Ariſtoteli terræmotus chaſmatiæ, ubi ſidit terra, hiatq;. Sunt qui chaos putēt, quod cælum inter ac terram eſt, inane, παρὰ τὸ χεῖσθαι. Chaon uerò, id eſt χαόν, Lacedæmonij bonum dicunt. Vtitur eo uerbo uel Theocritus, ſed ita ut generoſum etiam indicet, aut uetus. Noctem porrò è terra genitam fabulantur poetæ, quam denſitati corporis ſeſe ſoli obiectantis aſcribit mathematica diſciplina. Eodē item obſcuritatis argumento uidetur carminum conditores γῆν μέλαιναν paſsim nuncupare, id eſt terram nigrā. Cæterum, ratio hęc parum fortè probarit quod intēditur, quoniam lucidorum pleraq; agnoſcimus frigida. Et obſcuris quandoq; caliditatis ineſt multum. At illæ frigoris cognatæ ſunt poteſtates, grauitas, ſtabilitas, denſitas, immutabilitas. Ex quibus aeri nil ineſt omnino, terræ autē adſunt, quàm aquæ magis multo. Quòd ſi humecti eſt, emollire: nam quod præcipuè humet, molliſsimum eſt: Si item frigentis eſt, concretionem inducere, neceſſariò conſequi uidetur, frigidiſsimum eſſe, quod ſit maximè cōcretum, cuiuſmodi terra eſt. Quod uerò natura frigidiſsimum eſt, idem & frigidum primò eſt. Itaque primò & natura frigidum, terra eſt. Id uerò & ſenſui obuium eſt: ſiquidē lutum eſt aqua frigidius: & terræ iniectu præcipuè ignis reſtinguitur: nam & ærarij ignito & liqueſcēti ferro marmor inſpergunt, ac latypen, id eſt friatos lateres fluori reprimendo, ac ita quadantenus refrigerantes. Sed & athletarum corporibus iniectus puluis frigefacit, & ſudores reſtinguit. Quoniam uerò calore prorſum extrito, frigoris ui ſaxa uidentur concreta, unde & pagi Græco dicuntur ſermone, hinc per ſaxa delabentes aquæ, atq; è montibus defluæ in primis frigere animaduertuntur. Sicuti, quam Stygis aquam uocant, comprobat euidentiſsimè, cui ex petra profluenti inſignis ineſt frigiditas, diſsilientibus uaſis omnibus, aſini modo ungula excepta, aut mulę, ſicuti alij

prodidere

chaos quid ... g. l. li. 27. cap. 5. fol. 1026.

prodidere, ni mendoſa ſunt Græcorũ exẽplaria. Certè in libro περὶ πρώτου ψυχροῦ Plutarchus de aſini ungula intellexit, quod facit in hiſtorijs item Iohannes Monachus in Alexandri mentione. At libro triceſimo Plinius, mularum ungulis contineri modò Stygis aquam prodit. Facilis lapſus: nam Græce ὄνος, aſinus eſt, mulus autem uel mula, ἡμίονος. Aut utrunq; eſt, aut forſan labitur Plinius. Nam in Alexandro Plutarchus, ὄνου χηλὴν dicit: quanquam interpres, equi ungulam reddiderit. Porrò ut profundus maximè puteus quiſque eſt, ita frigidam in primis aquam reddit. Quippe cui minimè extimus promiſceatur aer. Deniq; terra aut nunquam aut uix peruritur, aere inflammato ſæpius, ac fulgurante.

An ſeruitus ſit præter naturam. Quot modis ſerui fiant. Vulcani & Dædali tripodes. Veneris ſtatua mobilis. De duplici in nobis principatu, deq; Aſiaticorum ſeruilibus ingenijs, & Perſica ſeruitute, ac Iuliano imperatore. Cap. XVII

SEruitus ex ijs eſſe uidetur, quæ præter naturam ſunt. Ita enim ſancit Imperator, & præterea iureconſultus Pomponius, digeſtis De uerborum & rerum ſignificatione, ac Florentinus digeſtis De ſtatu hominum, Seruitus eſt conſtitutio Iuris gentium, qua quis domino alieno contra naturam ſubijcitur. Serui autem (inquit idem) ex eo appellati, quod captiuos uendi, imperatores iuberent, ac per hoc ſeruare, nec occidere: qui & mancipia dicuntur, eo quòd ab hoſtibus manu caperentur. Seruos porrò aut naſci tradunt, aut fieri. Et naſci quidem ex ancillis noſtris: fieri autem iure gentium, hoc eſt ex captiuitate, aut iure ciuili, quum homo liber maior uiginti annis ad pretium participandum ſeſe uenundari paſſus eſt. At Syracuſis ſeruilem ſcientiã quidam edocebat, pueros mercede inſtituens, ut coquinariam ſcirent, uel id genus famulatũ alium. Ad hoc pertinet magnopere Ambroſii præclara ſententia: Manebat, inquit, ante uini inuentionem omnibus inconcuſſa libertas, nemo ſciebat à conſorte naturæ ſuæ obſequia ſeruitutis exigere. Non eſſet hodie ſeruitus, ſi ebrietas non fuiſſet. Verum enimuero Ariſtotelis ſuper his placita obſeruanda amplius ex Politicorum primo, τοῖς δὲ παρὰ φύσιν δοκεῖ τὸ δεσπόζειν, νόμῳ γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι, τὸν δ' ἐλεύθερον. φύσει δ' οὐδὲν διαφέρειν, διόπερ οὐδὲ δίκαιον, βίαιον γάρ. Videtur (inquit) nonnullis eſſe dominatio præter naturam, lege nanque inſtitutum, ut ſerui habeantur aliqui, liberi autem alij: at natura nullum prorſus eſſe diſcrimen. Proinde nec eſſe iuſtum quidem, quando non abeſt uiolentia. At enim quum ſine neceſſarijs impoſſibile ſit uiuere, & bene uiuere. Nam & in artibus neceſſarium eſt, propria ſubeſſe inſtrumenta, ſi opus modò confici debeat. Equidem in re familiari idem contingere, in confeſſo eſt. At τῶν ὀργάνων τὰ μὲν ἄψυχα, τὰ δ' ἔμψυχα, inſtrumentorum hęc quidem ſunt animata, alia uero inanimata. Seruus autem quem poſſidemus, eſt quid animatum, & tanquam inſtrumentum ſuper inſtrumenta alia. Quòd ſi organa poſſent uel ſolo domini nutu, uel per ſe præſentientia, opus ſuum exſequi: ſicuti de ſtatuis Dædali aut Vulcani tripodibus fertur, quos cecinit Poeta, ſponte ſua diuinum prodijſſe in certamen. Nam & mobilem Veneris ſtatuam ab eodem ſtructam Dædalo ſcimus, infuſo quod ἄργυρον uocant χυτὸν, id eſt argentum uiuum: ſic & pectines pecterent, ac plectra pulſarent: nec architecti ſanè miniſtris, nec ſeruis domini indigerent. Qui uero ſui ipſius non eſt ſecundum naturam, nec regi poteſt niſi ab alio, hic natura eſt ſeruus. Nam genita pleraque diſtinguuntur ſtatim, alia quidem ut imperent, alia uero ut pareant. Quin & in his, quæ uitæ expertia ſunt, imperium quoddam reperias, ut in harmonia: ſiue quia ſemper in uocibus, quæ conſonant, uox aliqua prædominatur, iuxta quam uniuerſa dijudicatur harmonia: ſiue malis harmonicam elementorum in corpore mixto rationem accipere, in quo unũ aliquod ſemper prædominatur. Verum enimuero animal ipſum ex anima primum conſtat & corpore,

ὧν τὸ μὲν ἄρχον διὰ φύσει, τὸ δ' ἀρχόμενον. id eſt, quorum alterum ui quadam naturali imperat, paret uero alterum. Cæterum conſiderare naturam oportet, non in corruptis utique, hæc quippe à naturali receſſerunt ſerie: ideoq; nil officit, ſi minus id comperiatur uerum in omnibus, ſed in ijs quæ iuxta naturam ſe ha-

by Google

bent amplius. Perſpiciemus autem in animali imperium primò dominicum, mox & ciuile. Nam animus quidem in corpus deſpoticum exercet principatum: propterea ſignificantius dixit nobilis hiſtoricus, Animi imperio, corporis ſeruitio magis utimur. Mens uero in appetitum profert politicum, id eſt ciuilem regiumq́. Diuerſitatis uero huius inde promi ratio poteſt, quoniam moueri nequit corpus, ni motus initia ſortiatur ab anima, & ideo ei ſubijcitur prorſum. At appetendi facultas moueri non à ratione ſolum poteſt, uerum & à ſenſu, proinde non omnino rationi obnoxia eſt. Quam ob rem quiſquis tantum cæteros præcellit, quantum anima corpus, & beſtiam homo, hic uidetur ad imperandum natus. Nam & Solomon ſcribit, Stultum ſapienti ſeruiturum. At quorumcunq; eſt opus in corporis uſu, hi ſunt natura ſerui. Itaq; naturæ ui, alia quidem corporum robuſta uiſuntur ad neceſſarios uſus: alia uero recta & inutilia ad operationum id genus, uerum ad ciuilem uitam peraccommoda, etiam ſi diuerſum euenit quandoq;. Ex ijs uero arbitror profluxiſſe rationibus, ut mira in hac parte gentium uiſatur diuerſitas, alijs imperia germinãtibus, alijs iugũ ſeruitutis excutere neſcijs, quanquam (quod aiunt) Tyrrhenis ſæpe uinculis oneroſius moleſtiusq;. Nam Ageſilaus Lacedæmoniorum imperator & rex, qui in Aſia multa ædidit preclara facinora, utriuſque linguæ certatim auctoribus concelebrata, ut accepimus, dicere conſueuerat, τοὺς τὴν ἀσίαν κατοικοῦντας ἐλευθέρους μὲν κακοὺς εἶν, δούλους δ' ἀγαθούς. hoc eſt, eos qui Aſiã incolerent, eſſe liberos quidem malos, ſeruos autem bonos. Et, ne quid ſciens prætercam, quod in claſſicis mihi ſit auctoribus compertum, lego Callicratidam eorundem Lacedæmoniorum nauarchum, quum interrogaretur, cuiuſmodi ei uiderentur Iones, reſpondiſſe, Liberos utiq; malos, at frugi ſeruos. Perſicam ſeruitutem, ut nimiam, libro De beneficijs ſecundo, taxaſſe uidetur Seneca: Homo (inquit) natus in hoc, ut mores liberæ ciuitatis Perſica ſeruitute mutaret. In Germanicis bellis Iulianum imperatorem laceſſentes militum pleriq; Aſianum ſubinde Græculum appellabant, & ſpecie ſapientiæ ſtolidum. Obiter uero id adiecìſſe, nullum fuerit diſpendium operæ: hunc eſſe Iulianum, quem adulandi profeſſores ab hirſutie Capellam nuncupabãt apud Conſtãtium Cęſarem, ſed & loquacem talpam, & ſimiam purpuratam, & literatorem Græcum. Nec mirum, inuidiæ ſiquidem gloria ſemper obiecta. Nam Aemylianum Scipionem catenus maleuolorum inceſſebant uoculæ, ut ſomniculoſum dicerent, ac prædicarent.

Seruorum ſpecies eſſe plures. Banauſi qui dicantur. Ergaſteriũ. Ligna ergaſima, cauſima, cocta, acapna, erepſima. Coctilia taberna, coactiliaria, coactilia, cathedraria. Axylon quid. Amurca. Amorgæ. Amorginæ ueſtes. Amorgis. Erepſimon. Xyloſis. Diaxyla. Dialectica. Diaporphyra. Xyla. Thetes. Theſſæ. Peneſtę. Cillycirij. Arotræ. Encyclij qui ſint, & in ordinem redacti. Athenarum ordines quatuor. Cap. XVIII

CAeterum uarias eſſe ſeruorũ ſpecies, ex electiſſimis compertum nobis auctoribus eſt: ſed (inquit Seneca) ſibi ſeruire, grauiſſima ſeruitus eſt, quam tamẽ diſcutere facile eſt, ſi deſieris multa repoſcere, ſi deſieris tibi ferre mercedem, aliàs aſſidua eſt & ineluctabilis, per diem & noctem æqualiter premens ſine interuallo, ſine commeatu. Ex alijs uero ſunt, qui χειρῶνες, hoc eſt manuales uocantur, hi ſunt uel nominis argumento, qui manuum opera uiuunt. Vnde & chirurgi nuncupantur. Nam hedræi dicuntur, quaſi ſedentarij. In quibus recenſeas & banauſos, id eſt manuum opera utentes: quorum officinæ dicuntur ergaſteria in Canonicis decretis, ab ἐργάζεσθαι. Vnde & ergaſima ligna, quibus in operibus utuntur materiarij. Nam cauſima, ſunt igni deſtinata: inter quæ cocta recenſueris, ne fumum faciant: quæ etiam acapna dici ualent. Quanquam apud Galenum eo nomine, ligna omnino arida intelligunt eruditi. Coctilitia fortè taberna hinc dicitur Iulio Capitolino in Pertinace: Pater, inquit, eius coctilitiam tabernam in Liguria exercuerat. Paulo antè materiarium fuiſſe negotiatorem tradit Pertinacem. Sunt codices, qui coactiliariam præferunt tabernam: ceu Pertinacis pater, coactor fuerit. Niſi quòd Vlpiano De auro & argento legato, quod eruditis eſt adnotatum, coactilia dicuntur inuolucra omnia ueſtibus uinciendis obuoluendis'que; ſicuti ſubſelliorum integumenta

gumenta, Florentinus cathedraria nuncupauit. Cremia ligna, Columellæ ſunt tenuia, phrygia Græcis. Habentur & ligna erepſima, tectis concinna: quæ ξύλωσιν dixit Thucydides. Axylon ὕλην, apud Homerum interpretantur polyxylon peritiores, τῷ εἰσιέναι τὸ ξυλίζεσθαι, ut in quam lignatum nemo perrexerit. Diaxyla intelliguntur, quæ intus probiore ſunt materia, ſolidioréque, uelut in medio lignea prorſum. Nam & dialeucum Plinius medio candidum interpretatur, ſic & diaporphyra per medium purpurea accipimus. Adnotatum Iureconſultis eſt: xyla, id eſt ligna, dici Græcis naues lignis è paludibus ſubuectandis deſtinatas. Nam xylophagia Hieronymus interpretatur uermes albos, obeſos, qui nigello ſint capite, ac è lignorum naſcantur carie. Sed & nomine eodem cenſetur mons Eubœæ Caphareus, quod Lycophronis interpres ſcribit. Eſt tamen erepſimon herba quoq; & planta infructuoſa. Erepſima item ornamentis apta nuncupari poſſent. Sciendum autem, amurcæ liquore macerata ligna prorſum ardere citra fumi moleſtiam. Amurcam uero dicunt amorgen Græci: quanquam & uini fęculentiam appellatione eadem intelligunt quandoque: ſed & herbam purpuream ueſtibus inficiendis, quæ inde dicantur amorginę. Quanquam & prætenuis harundineæ paniculæ portio dicitur amorgis. Sed redeo unde ſum digreſſus. Banauſi, ſordidi habentur artifices, quosq; ab honoribus ſecluſere plerique, prius quàm principatum uel inſcita & pullata plebecula cœpiſſet affectare. Etiam ſi ſeruile nomen illis propriè competit, qui unius ſunt mancipati ſeruitio. Qui uero publicitus id agunt, banauſi rectè nuncupantur, ac etiam θῆτας, hoc eſt mercenarij. Quamuis non me fallat, Dionyſium ſcribere, ab Athenienſibus clientes dici thetas, à ſeruitute: ſicuti à Theſſalis peneſtas, de paupertatis ratione: & ſi initio meneſtæ uidentur nuncupati, quod καταμένειν immanere ſignat: quoniam pacta cum Theſſalis ſeruarint, quibus ſe in ſeruitutem addixerant, ne educerentur ex regione aut perimerentur. Hos etiam, latrias uocat Euripides. Apollonij interpres auctor eſt, Athenienſes item theſſas uocare tenuioris fortunæ mulieres, quòd mercede ſeruirent, hoc eſt παρὰ τὸ θητεύειν ἐπὶ μισθῷ: formatur autem (inquit) ratione eadem à θὴς θῆσσα, ſicuti à κρὴς κρῆσσα. Iulius quoque Pollux ita ſcribit: Pelatæ ac thetes, liberorum quidem nomina ſunt, ſed qui ob unum inopiæ nomen tamen ſeruiant: quemadmodum in Creta cillicyrij & arotræ apud Syracuſanos. Theticus ordo Athenis erat quartus, cenſus ratione: nam principe loco fuere pentacoſiomedimni, ab medimnis quingentis: uelut quingenimedimni, qui neceſſitate urgente, talentũ pendebant, id eſt aureos ſexcẽtos, aliàs tributi expertes erant Athenienſes, ut indicat Thucydides. Dicebãtur autem ſic, quòd tot terræ metra, id eſt menſuras ararent. Secundi ordinis habebantur ἱππεῖς, id eſt equites, quoniam alere equos poſſent: hi metra arabant trecenta, ſemitalentũ pendebant. Zeugitæ metra colebant ducenta, ab equis dicti iugalibus, minas hi decem cõferebant. Theticorũ poſtremus erat locus, qui opifices intelliguntur, ab gerendis magiſtratibus ſemoti & tributorũ exſortes. Ariſtoteles in Politicis famulatus quoſdã encyclios uocat. Nos quoq; (inquit) miniſtris illis plurimũ iraſcimur, quibus maximè utitur πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. Circulares famulatus Latinè poſſumus nuncupare. Encyclia uero, ſpectacula dicũtur à Philoſtrato in Adriano: Ea (inquit) ut plurimum ſunt ὀρχιστῶν. Encyclius item homo à Græcis appellari uidetur, quem in ordinem redactum dicere Latini cõſueuere. In ordinem redacti, inquit Priſcianus libro decimooctauo dicuntur, qui cõtemptui ſunt, inter uiles numerati, & abiectos: id quod & T. Liuius comprobare uidetur: Tribuni plebis (inquit) in ordinem redacti, pro cõtemptiſſimis habiti ſunt. Eruditè quoq; illud dicere conſueuimus, Encyclion tibi eſt, in ijs aberrare quod eſt promptum, familiare, uniuerſale. Eunapius de Carino, ἀλλ' ἦν ἐγκύκλιον αὐτῷ, καὶ πρόχειρον τὸ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτάνειν. Dicimus & encyclion penſionẽ pro annua. Eſt & encyclon genus ueſtis quoddã: unde & pherencyclon. Nã encyclera, machina fuerat lignea, ſubiectis rotis. De encyclia uero doctrina, ex Quintiliano, Plinio, cęteris, notius eſt, q̃ ut ingeri à me quicq̃ hic arbitrer oportere. Mancipia uenalia et uſualia legimus apud Martianũ iureconſultum.

De Cretenſium ſeruis, & Spartanorum Helotis. Inibi quid cryptia. De ſeruis item ſale commutatis, Qui dicatur propriè δοῦλος, & qui œcetes, Quid

tityrus

tityrus, tatyras. Miniſtri publici. De epharmiotis, ſeu amphamiotis. Mnoæa ſeruitus quæ ſit. Mariandyni, chryſoneti, chryſendeta. Muſcæ quas dicunt helios. ἕλη quid uocēt Græci. Aſparagus helius cur. Latris. Atmenus. Scythæ miniſtri, ſiue toxotæ. Cap. XIX

CRetenſium ſeruos, ſicuti aliàs commeminiſſe nos arbitror, legimus appellari conſueſſe epharmotas: quibus, ut auctor in Politicis Ariſtoteles eſt, cætera permittebant omnia, gymnaſiis modò interdicentes & armorum poſſeſſione. Quanquam fuere & qui nuncuparentur Mnœus cœtus, quos item Cretenſibus ſeruiuiſſe, prodit hiſtoria. Sed eorum fermè illa conditio fuit, quæ Mariandynorum, qui à Mileſiis ſubacti, in contemptum diuendebantur. Horum etiam, ſed perobſcurè, meminit Plato libro De legibus ſexto. Etiam ſi fuerant & Mariandynorum doryphori, leniendæ ſeruilis aſperitatis gratia nomine accerſito: de quibus Pollux, & nos infrà auctores habemus: & in ſecundo Rerum Cretenſium Soſicrates prodit, publicam ſeruitutem in Creta dici mnœam, ſicuti priuatos uocant amphamiotas, qui iure belli in ſeruitutem recidiſſent, quamuis indigenæ forent. In agris uerſabantur hi, ſicut in ciuitate chryſoneti. At chryſendeta Martiali, lances ſunt auro litæ. Plutarchus uero Lucullo datum ab Ptolemæo ſcribit, ſmaragdum χρυσόδετον, id eſt auro ligatum, in quo illius uiſeretur inſcalpta imago. Tria ſeruorum genera adnotaſſe Ariſtoteles uidetur, ubi ait, At multo magis putandū eſt, fore illos graues & inſolentes, quàm illas quæ apud quoſdam ſunt εἱλωτείας τε καὶ πενεστείας καὶ δουλείας, hoc eſt helotias, peneſtias, dulias. De peneſtis iam diximus. Helotæ uero dicebantur Lacedæmoniorum ſerui, ducto nomine (ut ſcribit Thucydidis interpres) à Laconiæ ciuitate, quam Helos uocant, cuius etiam meminit Homerus,

καὶ πτελεὸν καὶ ἕλος καὶ δώριον.

nomen habet: quia eſt ἐν ἕλει, hoc eſt in palude. Ciues nuncupantur Helotes, item Helei & Heleatæ, regio Helotia. Proditum memoriæ eſt, finitimos cunctos, licet Spartanis ſubiectos, paribus tamen legibus ac iure uixiſſe in ciuitatis ſocietatem accitos communionemq́ magiſtratuum, eosq́ Helotas nuncupatos. Cæterum Agin Euryſthenis filium ius illud dignitatum æquabile ademiſſe, ac iniunxiſſe, ut Spartæ tributa conferrent: & reliquos quidem paruiſſe: Helæos autem, qui Helos habitarent, defeciſſe. Ipſos inde ui et armis ſuperatos, in ſeruitutem damnatos perpetuam, certis quoque dominis eorum conditionibus iniunctis, ut nullo pacto liceret aut libertate donare, aut extra fines uenum mittere. Hinc omnibus ferè celebratum Heloticum bellum, & ſeruitus Helotica originē traxere. Hoſce Liuius caſtellanos fuiſſe antiquitus dicit, agreſte genus: qui & antè paulo caſtellanos agreſtes nominarat. In Rhetorico lexico inueni, genus quoddam muſcarum dici helios, fortè ſic in paludibus obuerſantes intelligas: eas uero uocant ἕλη. Sunt qui ἕλη interpretentur ſtirpibus loca obſita, cuius ſunt modi ſepes, atq́ item fluuiorum ripæ, ac omnino loca uliginoſius madentia. Vnde aſparagum ſylueſtrem ἕλειον ſubinde appellauit Paulus Aegineta. In collectaneis Rerum ruſticarum apud Græcos libro ſecundo, Helium dici uinū comperi ἐν τοῖς ἕλεσι γιγνόμενον. Scribit Herodianus, helotas quoque appellari ſatyros, qui ſint apud Tęnarum. Erant uero Helotæ publici quodammodo Lacedæmoniorum ſerui, quibus habitacula quædam præſcripſerant, & miniſteria certa. Auctores ſunt, Helotas agrum ſolitos colere, antiquitusq́ue inſtitutos retuliſſe reditus, ac execrabile habitum, ſi quis plus mercedis à quoquam exegiſſet. Inuulgatum & illud à conditoribus ſcio: Spartæ liberum, maximè liberum eſſe, ſeruum etiam ſeruum in primis, id eſt τὸν ἐλεύθερον μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν δοῦλον μάλιστα δοῦλον. Quod in Pannonia, ſiue (ut nunc loquuntur) Hungaria, obſeruari in primis accipio, uulgato inter eos adagio, non rectè dici ſeruitutem, niſi in Pannonia: adeo, ut adſtruant id quoq́, poſſe ubiq́ gentium peraccommodè ſeruire, qui alicui eorum hominum fuerit illis in locis famulatus. Sed ut ad Spartanos redeam, inde erat execrabile facinus Cryptiæ, id eſt ϑλιβεντίας. Seruitutis Helotiæ meminit ſexto Legum Plato: quam dicit dubitationem facere maximam, contentionemq́, quum alijs bene, alijs contrà uideatur inſtituta. Omnino execrabiles Spartanis ſerui fuere, manifeſtum

manifeſtum id cryptia facit, cuius modò meminimus, quam'que Lycurgo contribuit Ariſtoteles, negat Plutarchus. Ei uero à latitando inditum nomen. Siquidem qui iunioribus præfecti erant, ex ijs qui præſtare prudentia uiderentur, in regionem alium aliò emittebant, gladios modò ſecum, & neceſſaria alimenta exportantes. Illi uero, quàm poterant occultè ſeſe interdiu abdebant, noctu uero prodeuntes, quotquot ex ſeruis adepti forent, contrucidabant. Quod in Peloponneſiaca hiſtoria Thucydides ſignificat. Scribit Plutarchus in Ariſtide. Ephoros quandoque Spartanorum quinque millia aduerſus externos (ſic enim Perſas appellabant) emiſiſſe, quorum unuſquiſque ſeptem ſecum Helotas traheret. Mos inoleuit quandoque, ut mercatores ſalis uim magnam in mediterranea ſubuectantes, à barbaris plerunque gentibus, eo nomine mancipia reciperent. Thracum uero populis peculiare fuit in primis, ſale mancipia commutare, quæ inde πρὸς ἁλὸς ἠγορασμένα dicebantur, id eſt ſale coempta comparata'ue. Addit Euſtathius nuncupari quoque ἁλώνητα δουλεῖα, quæ intelligit ὤνητα, id eſt empta uili. Lemnij etiam uino mancipia ſibi quærebant. Seruis autem argento comparatis primum uſos eſſe Chios, Græci produnt. Hinc genere quodam proprij, uænales dicimus nouitios: nam uænalitij, uenditores ſunt Ciceroni. Inter adminiſtros uero publicos, qui inconcinnè quippiam agentes uel dicentes cõprimerent, fuere qui dicebantur Scythæ & Toxotæ ac Peuſinij. Apud Romanos pergentibus in prouincias magiſtratibus præminiſtrabant ſeruorum uice, qui dicebantur Brutiani, tanquam in ſcenicis fabulis lorarij nuncupati, & quos iuſſi erant, uinciebant, conuerberantes quoque. De Brutijs uero populis ratio propagata nominis eſt. Eſt ſeruitutis imago quædam, ubi quis principis alicuius ligium ſe hominem facit, ac in illius uerba iurat. Dicitur ligius, quia illum princeps pollices eius ſuis ligans, fidei imperijsque ſuis uincit, ac obnoxium facit. Iureconſulti recẽtiores inter genera feudorum, quæ à fide augurantur dici, ligium habent. In quibuſdam in Theocritum enarratiunculis obſeruaui, quod ad ea quæ ex Ariſtotele paulo antè protulimus, facit quadantenus. δοῦλος (inquit is, quiſquis auctor fuit) & οἰκέτης differunt, uti in ſecundo De concordia prodit Chryſippus: nam eſt οἰκέτης, qui etiamnum ſeruitutem ſeruit. δοῦλος autem, ἀπελεύθερον indicat, id eſt libertum & uniuerſim miniſtrum quemlibet, ac etiam ſubditum, ut prodit Ammonius. Latris, teſtimonio eiuſdem, uocat, qui bellica neceſſitate ad ſeruitutem recidit. Atmenus, & ſeruum indicat & ſubditum. Sunt & qui deorum adminiſtros dici tityros arbitrentur. Tatyras uero apud Athenæum eſt phaſianus. Quidam eſſe tityrum putant, ſimiam caudæ breuioris.

Brutij romanis magistratibus seruiebant

Δουλος. libertus

Qui dicãtur apolides, & inſularij. Expenditur locus in carmine obſcœno. Salutigeruli. Meſaulij. Mediaſtini. Meſonautę. Symbolę. Literati ſerui. Eorundem nomina plura. Saccularij. Directarij. Saccaria nauis. Saccariã facere. Admiſſionales. Cẽſuales. Metata. Epimetatica. Metator. Menſor. Nautebatæ. Mediaſtuticus. Cap. XX

APolidas uero ſeruos Iureconſultis dici inuenio uiles, qui ſine ciuitate in opus publicum perpetuò dantur, in inſulas'que deportantur, ſiue in miniſterium metallicorum, ad quæ fœminas quoque damnari in perpetuum ſolitas, accepimus: ſicuti in ſalinas item, & ſulphurarias. Meminit Martianus digeſtis De pœnis. Deportationem in inſulam ſignificat etiam Seneca, Magis ignoſco ei, qui uulnus inimici, quàm qui inſulam concupiſcit. Sunt qui ſeruos inſularios putent indicatos in carmine obſcœno illis uerſiculis,

Ductor ferreus inſularis, æquè
Laternæ uideor fricare cornu.

Nam & genus ferratile in Plauti Moſtellaria legimus de ſeruis dici, qui compediti habentur, quique ferritribaces ſunt, ut Plautina utamur nouitate, hoc eſt qui annulatis cruribus atterunt aſſiduè ferrum. Verſiculi Plauti ſunt hi,

Cis Hercle paucas tempeſtates Tranio
Augebis ruri numerum, genus ferratile.

Alij Vulcanum intelligere malunt, in inſulis ducendo, id eſt producendo ferro exſudantem

dantem, capto inde loci colore: quòd ignis laterna occluſus cornea, dum, quæ ſua natura eſt, ſurrigitur, atterendo hinc inde cornu, coeuntium imaginem exhibere quandam uideatur. Id & ſi uiolentum quiddam reſipit, ac durum, ne abſurdum dicam, appoſui tamen, ut ſtudioſorum decuriæ pro ingenij captu ad libram, & amuſſim reuocent, quæ rem Latinam iuuãtibus prodita ſunt, ut omnes protinus articulo tractemus molli. Ipſe malim opus in ſubterraneis facientes intelligere, quoniam (ut ſcribit Plinius) cuniculis per magna ſpatia cauantur montes ad lucernarum lumina, multiſq; menſibus non cernitur dies, proinde laternam hi circumferentes aſſiduè, atterere quodammodo uidentur, & amplexari comitem: nuſquam, ne tranſuerſum quidem unguem, aut lente Aegyptia latius (quod aiunt) amittentes. Salutigerulos, Plautus ſeruos nuncupat, qui iuſſu dominæ hunc illum ſalutant, ſuntq; nuntij & renuntij. Quãquam ſunt & Apuleio ſalutigeri dij, uidenturq; eſſe hi, non qui ſalutem dant, ſed qui nuntiant tanquam interpretes & adminiſtri ſuperiorum. Plauto eidem damnigeruli nuncupãtur ſerui, item gerrones ac bonorum exagogæ, ut qui ad ſcortilla etiam inficetiſſima dominorum bona iuſſi efferant. Viridarios nuncupat ſeruos Vlpianus, curæ uiridiorũ præpoſitos. Sunt autem Iaboleno uiridia arboribus uirentibus loca conſita, quæ uiridaria item dicimus. Meſaulium inuenio apud Homerum dici ſeruum quendam Odyſſeæ quartodecimo,

σῖτον δ' ἄρ σφιν ἔνειμε μεσαύλιος, ὅν ῥα συβώτης
αὐτὸς κτήσατο οἶος, ἀποιχομένοιο ἄνακτος.

Meſaulium quidem dici reperias medianã ianuam, uel in aulæ meditullio locum. Fortè uero Meſaulij fuerint, quos Latinè mediaſtinos nuncupare mos eſt, quo nomine ſignificantur, qui abiectiſsima quæque munia inter ſeruos obibant. Cuiuſmodi uiſimus in aulis principũ lignarios baculariosq;, quorũ una illa functio eſt, ut omnibus pareant. Sicuti in nauibus meſonautæ, de compari genere ſeruitij dicuntur Vlpiano, qui & mediaſtinam operam appellat, qualis eſt atriariorum & focariorum. Quanquam in Græcis codicibus quandoque μεσοδύτην inuenias ſcriptũ. Mediaſtuticus autem ſummus erat apud Campanos magiſtratus. Adde, quod in Catilinam M. Tullius inquit, Magnopere contemno exercitum collectum ex ſenibus deſperatis, ex agreſti luxuria, ex ruſticis mediaſtinis. In quo tamen loco ſunt codices, qui præferant, mediatulis. Nautebatas intelligunt arrepentes per funes nautas: tametſi perperam id interpretantur nonnulli, uelut etiam metata, quæ ſunt partes domus militibus (uti aſſolet) in Vrbe, uel alibi, gratia hoſpitij aſsignatæ à menſoribus: unde epimetatica dicebant, inſcriptiones foribus impingi ſolitas, quibus innoteſcebat, cuinam deſtinata foret domus, quem uocant metatorem, ſeu foret miles, ſeu hoſpes quoque. Mediaſtinorum meminit Columella. Sed & in Epiſtolis Horatius,

Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas.

Vbi Porphyrio mediaſtinum accipit mediæ ciuitatis incolam. Sed & in balneatoris officio intelligi poſſe mediaſtinum, putat. Marcellus pro balneatoribus, mediaſtinos expoſuit, itemq; pro miniſtris & curatoribus ædium. Priſcianus interpretatur, quia in medio ſtent lauantium in balneis. Inter adminiſtros recenſentur à quibuſdam palmones. Sunt & hercitæ, qui in agris modò uerſentur ſerui. Habentur item mnotæ, ſed nobiles hi intelliguntur ſerui. Azos item inuenio in ſeruili genere. Nam propolon dici ancillam putant, quæ ſcortillum egerit prius. Apud Lacedæmonios ancillæ nuncupantur chalcides quoque. Fuere inibi & qui dicuntur eunacti. Sed qui uocabantur mothaces, liberi quidem erant, at non Lacedæmonij. Quos autem libertate donaſſent hi, nunc aphetas pronuntiabant, nunc etiam adeſpotos, aut eryćteras. Alios item deſpoſionautas, qui claſſes conſcenderent. Erant & neodamodes. Sicyonij ſuos habuere catanacophoros: ſicut Arcadij, proſpelatas. Capſarios Paulus intelligit, qui mercede ſeruanda in balneis ueſtimenta ſuſcipiunt. Saccularij autem apud eoſdem Iureconſultos intelliguntur, qui uetitas artes exercent, ac in ſacculos partem ſubducunt, partem ſubtrahũt. Scitu non indignum, Thylacophoros ab Græcis appellari eos, qui ſacculis ſcorteis aromata circumferunt: ſiquidem conceptacula id genus, thylacos dicunt, ac thylacia: unde & *thylacitis* nardus eſt nuncupata, quoniam ab negotiantibus ex Cilicia Syriáque

ſaccis

ſaccis ſubuectaretur. Vt huc forſan ſpectet nauis illa ſaccaria apud Quintilianum octauo libro: & ſaccariam facere, hinc quoque ſit Apuleio. Verum ad inſtitutũ redeo, ſi commonuero prius, Saccophoros inter hereticos recẽſeri Codice De hæreticis, lege Ariani. Sunt & directarij, quos multi diætarios etiam dicunt, quòd in alienas ſe dirigant domos, tanquam τοιχοβάτας, ut uocant Græci. Literatum in Caſſina Plauti pro ſeruo accipiunt, qui literis ſit inuſtus: ſuper quo non excidit factam nobis alibi copioſius mentionem. Sicuti ſymbolæ item dicuntur plagæ, quibus ſeruilia inſcribuntur corpora à multis, perinde ac in conuiuijs collectitijs, id eſt ſymbolis, quæ commeſſalia uocant & conferta, quiſque nummos confert, ne ſit exſors & aſymbolos. Niſi malis inde uocabulũ inflectere, quia βολὴ percuſſionẽ ſignat, ut ſint ſymbolæ, multifariæ, multijugesque incuſſæ plagæ. Videntur & ſymbolæ auxilia militaria, Plutarchus in Marco Antonio, Iniuſtum eſſe à bello mulierẽ reijcere, συμβολὰς τηλικαύτας ἀπολῦσαι. ſed pugnam quoque indicat & congreſſum quemlibet, uerbum id: quin & quod ad inſtruendum confertur conuiuium. Symbolum Chriſtianum eſſe ab apoſtolis per partes concinnatum, ex ueteribus qui tradat, parum comperi. In Concilio Niceno à patribus traditum, legiſſe uideor. Arcarium dicere ſeruum Scæuola uidetur, qui domini arcam curat, & rationes. Sunt & arcarij, arcarum fabri. Admiſſionales appellat in Alexandro Cæſare Lampridius miniſtros, qui adire principem uolentes admittẽdos curant: ſicuti apud Iulium Capitolinum cenſuales eſſe uidentur, qui ſenatui ſubſeruiant.

De ſeruili genere quid ſentiẽdum. Non ſeruis modo, ſed & iumentis benignè impertiẽdum. Hecatompedon quid. Plinius illuſtratur cum Ariſtotele. Seruorum tractandorum ratio. Magiſtratus, quem uocant Iouis Olympij famulatum. Cap. XXI

SCimus profectò, inquit libro De legibus ſexto Atheniẽſis ille apud Platonẽ hoſpes, quod fateremur omnes, Seruos quàm beneuolẽtiſsimos atque optimos eſſe habendos, quando eorum nonnulli ad uirtutẽ quamlibet meliores, quàm fratres & filij, domos & rem dominorum omnem, interimque & ipſos ſeruarũt dominos. Quanquam ſunt plerique, qui nil prorſum in animo ſeruiente integrum extare opinentur, proindeque eiuſmodi hominibus nil omnino credendum. Quod & ſapientiſsimus poetarum teſtatiſsimum feciſſe uidetur, quũ Odyſſeæ decimoſeptimo ita ſcribit, quod & alibi relatum nobis opinor.

ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνδρὸς, εὖτ' ἄν μιν περὶ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Dimidium, inquit, uirtutis Iupiter illis aufert, qui ſeruitutis neceſsitatem ſubiere. Scribit Dion, in ſeruile genus id inuulgatum, ac in theatro pronuntiatum quandoque, ὅτι ἀφόρητός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας, quòd intolerabilis eſt maſtigias fortunatus. Catonẽ porrò ſeniorem legimus, per ſe filium literis imbuiſſe, etiam ſi ſeruum Chilonem haberet grammaticum, qui & compluribus aperuerat ludum pueris. Indignum (credo) ratus, filium ſuum, ſi fortè hebetior foret, ab eo reprehendi, qui ſeruituti obnoxius foret, ac aurem diſtorqueri. Idem ſenio debilitatos, ueluti muta animantia, eijcere ac diſtrahere conſueuerat, ceu commodo intercepto, nihil humanitati ipſis debeamus hominibus: quanquam latiorẽ multo benignitati, quàm iuſtitiæ locum impartiri ſæpe ſpectemus. Quippe equis canibusque, ubi confractæ laboribus uires ſunt, non pabula modo, ſed & debita ſenibus indulgẽtia à bonis contribuitur uiris. Nam & Athenienſes, quum Hecatompedon ſubſtruerent (Eſt uerò id Athenis templum, quod & Parthenon dicunt, ex ſpecie ac concinnitate ita nuncupatum, non de magnitudinis ratione, ſicuti Græcorum plerique interpretãtur, & nos alibi commeminimus) quotquot ex mulis egregiam nauaſſent operam, uinclis ſolutos liberè paſci permiſere. Quibus quodammodo emiſſis manu, quum ſponte quiſpiam operam præſtaret, & iumentis quæ ad Vrbis arcem currus ſubuectarent, exhortantis ſpecie ducis præcurreret, ut publicè ad extremum uitæ connutriretur, interpoſito decreto, ſanxerunt. Id quod eo ſubtexui libentius, quod inſigniter iſta feliciſsimam Plinij breuitatẽ illuſtrant, necnon Ariſtotelis libro De animalium hiſtorijs ſexto. At enim perſpicuum mihi uidetur, Plato inquit, quoniam diffi-

culter domatur, ſubitóq; iugum homo, & ad neceſſariam diſtinctionem ſerui à libero & domino re ipſa deduci, ægrè patitur, difficilem admodum poſſeſſionem eſſe hominē. Quod exemplo ex crebris Meſſeniorum rebellionibus innoteſcere potuit amplius. Ciuitates præterea, quæ pleroſq; eiuſdem linguæ ſeruos habent, manifeſtius fecere, quot quantaq; hinc conſequantur mala. Piratarum quoq; latrocinia, quæ prope Italiam ſcaturierunt plurima, non aliunde propagata cernuntur. Cæterū remedio ſunt rationes duæ, ut qui facilè ſeruituri ſunt, nec eiuſdem patriæ ſint: & quàm maximè fieri poſſit, inter ſe diſſoni, educenturq; rectè non ipſorum modò gratia, ſed dominorum multo magis. Eſt autem recta horum educatio, ut nulla ipſis contumelia inferatur, iniuriaq; hi multo minus, ſi fieri poſſit, quàm æquales, afficiantur. Porrò caſtigandi cædendiq; ſemper iure ſunt ſerui. Neq; ita monendi ut liberi, ne molliores fiant: alloquutio omnis cum ſeruis quodammodo imperium ſit: neq; iocus ullus cum ipſis ſeu fœminis ſeu maſculis habeatur. Quod multi ſtultè facientes, dum delicatius eos nutriunt, difficiliorem uitam & ſibi ad imperandum, & illis ad obediendum reddunt, obliti uel dicti ueteris, quo ſancitum eſt, Non eſſe otium ſeruis, ac ne auribus quidem ſcalpendis: ſicuti eſt apud Lucianum. At ſenior Cato ita ſanciebat, ἢ πράττειν τι τῶν ἀναγκαίων οἰκοδεῖν τὸν δοῦλον, ἢ καθεύδειν. id eſt, ſeruum oportere aut quid domi neceſſariorum obire, aut dormire. Adnotatum Paulo iureconſulto, Seruum in facinoribus domini, dicto audientem eſſe non debere. Sed nec parte iſta Peripateticorum principis placita ullatenus prætereunda, qui Oeconomicon primo, poſtea quàm inter ea quæ poſſidentur, primum & neceſſarium maximè optimumq; ac principaliſsimum eſſe hominem prodidit, proindeq; ſeruos bonos ac frugi in primis eſſe parandos, quorum ſpecies ſint duæ, ἐπίτροπος καὶ ἐργάτης, hoc eſt curator & operarius: infert deniq; quoniā uini potus etiam ingenuos ſæpe ad iniuriam compellit, indeq; etiam gentium pleræq;, ut Carthaginienſes, in militia abſtineant eo, manifeſtum fieri, ſeruis aut nil prorſus aut parum omnino uini eſſe impertiendum. Cibaria uerò largius contribuenda. Deinde eos cenſet ad obeundum opus cum primis ſtrennuos & perutiles, qui nec meticuloſi ſint, nec audaces nimium & uiriles. In ſeruili autem mentione hac illud ex hiſtoria non prætereundum fuit, Syracuſis magiſtratum honoris exquiſiti, quem Iouis Olympij famulatum appellarunt, ab Timoleonte inſtitutum, primumq; Olympij Iouis famulum fuiſſe Callimenem. Dignum uerò ſcitu, ab magiſtratu eo annos inibi mitti in digitos conſueſſe, uti à conſulibus Romæ.

Serui mali cōditio ultima quæ ſit. Itē de pileatis ſeruis. De lapide emptus apud Columellam qui ſit. Pauſicape quid. Tribunos capitalia uindicaſſe, ſontiū ſeruaſſe uincula, pecuniā ſignaſſe. Pragmaticus ſtatus qui. Tribuni Rufuli in re militari. Pragmatica ſanctio. Pragmaticarij. Cap. XXII

SEruorum malorum conditionem ultimam legimus in Quintiliani declamationibus. Ea erat, quum ſine exceptione uænales proponebantur, cuiuſmodi ferè pileatos intelligo ſeruos, quorum nomine uenditor nil præſtaret, ut ſcripſit Cælius Sabinus, & octauo Noctium Atticarum Gellius repetit. Eius rei cauſa erat, quòd illiuſmodi mācipia inſignia eſſe in uēdendo deberent, ut emptores errare & capi non poſſent. Sicuti etiam antiquitus iure belli capta coronis induta uænibant, immoq; ſub coronis uęnire dicebantur. Ad pileatos ferè ſeruos, quiq; nulla exceptione uænum irent, arbitror illud Columellæ referēdum ex Agricolatione, de lapide noxium: in cuius enarratione deſudarunt doctiſsimi quiq;. Siquidem ad præconis lapidem, ubi diſtrahi mancipia conſueuiſſent, referendum alij putant: ſicuti in Piſonem Cicero de lapide emptos appellat tribunos, qui eſſent mercede corrupti. Verum ieiuna prorſum nimiſq; imperfecta expoſitio eſt, ut qua Columellæ ſenſum minus aſſequare, quod amplius intuenti, uelut ab aſini proſpectu liquebit exacte. Alij ad Tarpeiam recurrunt rupem, ex qua deturbari nocentes ſolerent. Quam ſanè ſententiam non eatenus riſu excipiendam arbitror, ac Lynceis uidetur. Neque tamen de præcipitatis è ſaxo intelligendum commonſtrat, quum nihil minus agat mortuus, quàm agrum colat. Hoc enim ſenſiſſe uiros eruditos, perridiculum eſt: ſed eos

ſed eos uerius, qui adobruti ſceleribus ac mortiferis flagitijs, digni ſunt, qui iamiam præcipitentur: aut qui periculum id adierunt quidem, reuocati tamen emiſſiq; ratione aliqua ſunt. Sicuti & uulgò dictitari audimus, à furca redemptum eſſe aliquem, ex medijs quem ſupplicij faucibus liberatum intelligimus. Hanc uerò ſententiam uitro ſidonio, & helectro (quod dicitur) clariorem arbitramur. Verum id impendio aduertendum: ingenijs magnis obrepere plerunq;, uti præſignia conuellant nomina, morſumq; ita infigant auidè, ut uel aculeum relinquant, quod etiam Quintiliano uſu uenit quandoq;, ſicuti libro tertio in Statuum ratione, ubi Ciceronem ex primo Rhetorico de negotiali ſtatu, in quo de futuris quæſtio eſt, ſicuti an forti uiro dandum, quod concupierit præmium, refellere conatur. Quum tamen illius ſententiæ calculum adijciat Hermogenes quoq;: ita enim ſcribit, πραγματικὴ δὴν ἀμφισβήτησις περὶ πράγματος μέλλοντος, εἰ δεῖ γενέσθαι τόδε τι, ἢ μὴ γενέσθαι. δοῦναι, ἢ μὴ δοῦναι. οἷον βουλεύονται Ἀθηναῖοι, εἰ χρὴ θάπτειν τοὺς ἐν μαραθῶνι πεσόντας τῶν βαρβάρων. Pragmatica ſanctio quæ ſit in Codicis Iuſtiniani præfatione, non ita magno labore diſcutient uel mediocriter eruditi: & interpres eam intelligit, quæ procerum conſilio fiat: alibi etiam planius, quæ ſit in auditorio excuſſa. Hinc pragmaticarij, eiuſdem Codicis primo De reſcriptis & pragmaticis ſanctionibus, Cuiuſcunq; (inquit) ſcrinij memoriales, ſeu pragmaticarij, uel adiutores primicerij, amiſſione cinguli ferientur. Illud ex abundanti adnotauero hic, pauſicapen appellatam fuiſſe machinulam ſeruorum collo circumpoſitam orbicularemq;, qua ori manus admouere prohibebantur, ne farinam uorarēt, quod κάπτειν dicunt, intus dum operarētur. Congruit id ipſum & iumentis ratione eadem. Illud uerò addidiſſe ſuperpondij item loco, nil (puto) obfuerit: in decemuirorum legibus ita lectū, Tribuni ſunto, domi pecuniam publicam cuſtodiunto: uincula ſontium ſeruanto, capitalia uindicanto: æs, argentum aurum'ue publicè ſignanto. In re item militari, Polybio tradente, tribunorum, qui rufuli dicuntur, ea fuit functio, uti legionariorū delicta coercerent: ſicuti auxilijs ſui præficiebantur præfecti. Hinc Liuius tribunos recenſet quandoq;, ac ſocium præfectos.

Seruos non habere caput, quid ſit. De capitis diminutione. Capita deminuta quæ intelligātur. Capitatio. Peræquatores. Quintiliani locus ex libro tertio. Seruos nō admitti in militiam ſolitos. Qui dicantur uicarij. Martialis illuſtratur. Et qui ſerui pœnæ. Fornacarius, & fornicator. De ſeruili procacitate. Alter Martialis locus aperitur. Diaconus. Diaconium. Conturbatores ſerui. Reliquamenta. Cap. XXIII

SEruos non habere caput, iureconſulti ſtatuunt. Id quum dicunt, intelligi uolunt ſtatum. Proinde, ſeruum non minui capite, quia nullum habet: hoc eſt, nec libertatem, nec ciuitatem, nec familiam. Quibus ſi quis exuatur, maxima dicitur capitis diminutio: ut accidit ijs, qui ſerui pœnæ efficiuntur, atrocitate ſententiæ, uel libertis nomine ingratitudinis in patronos condemnatis, uel qui ſe ad pretium participandum uenundari paſſi ſunt. Nam minor, ſiue media capitis diminutio eſt, quum ciuitas quidem amittitur, libertas uerò retinetur. Quod accidit ei, cui aqua & igni interdictum fuerit, aut in inſulam ſit deportatus. Minima uerò capitis diminutio eſt, quum ciuitas retinetur & libertas, ſed ſtatus hominis commutatur. Quod ijs euenit, qui quum ſui iuris fuerint, cœperunt alieno iuri ſubiecti eſſe. Vel ſi filiusfamilias à patre mancipatus fuerit. Modeſtinus digeſtis De gradibus cognationis: Cui, inquit, aqua & igni interdictum eſt, uel aliquo modo capite diminutus eſt, ita ut libertatem & ciuitatem amitteret, is cognationes & affinitates omnes quas antè habuit, amittit. Apud Pacatum in Panegyrico, ubi ſcriptum legas, Quid memorem capita diminuta, & uitam ære taxatam? Sunt qui pro capitatione accipiendum arbitrentur, ideſt pro tributo quod uiritim confertur. Id uerbum eſt Iuris peritis frequens. Capitationem qui exigunt, peræquatores ab eiſdem nuncupantur, quod (inquiunt) ex æquo ab omnibus exigant. In ijs uero quæ paulò antè diximus, perpendendum id ex Quintiliani libro tertio, capite De ſtatibus, in fine. In adoptionem dato in familiam redire liceat. Illud certè nouimus, Exeuntem è patris poteſtate filium ab pa-

d by Goog

ternis quoq; ſacris ſolitum liberari, quæ celebrabat neceſſariò is, ad quem patrisfamſlias perueniſſet pecunia. Ex hac ſeruili (ut ſic dicam) infimitate ad militiam ſacramento rogare, aut ullo modo admittere, nefas ſancitum ueteribus eſt, quod Cicero in Deiotarana ſignificat, & Martianus digeſtis De re militari: Ab omni (inquit) militia ſerui prohibentur, alioqui capite puniuntur. Sed & in Helenore Mantuanus uates Aeneidos nono monſtrauit,

Quem ſerua Licinia furtim
Suſtulerat, uetitisq; ad Troiam miſerat armis.

Pauſanias auctor locupletiſſimus eſt, Perſico bello quod in Marathonijs campis geſtū eſt, primum ſeruos in militiæ iura admiſſos, quo nomine etiam tumulus interfectorū inibi uiſebatur. Poſt Cannenſem cladem armata Romanis ſeruitia Volonum nomine T. Liuius tradit, quum prius ſingulos forent ſciſcitati, uellent ne militare. Vnde eſt nominis ratio. Sociali quoq; bello in militiam libertos admiſſos primum, Appiani hiſtoria tradit. Diaconum quidem uocant Græci miniſtrum: ſed diaconiū tamen ſacrarium dicunt, uel ſecretariū, ubi dominica contineātur uaſa. Diaconij quoq; notiones multæ comperiuntur. Nam placentæ crepidam, id eſt baſin, eo uerbo quidam intelligunt, alij bellaria concinnata in ereſione Apollinis honori. Sed & diaconij gradum legimus in Canonicis decretis: unde diaconica uocantur loca, & decanica, Codice De epiſcopali audientia, quæ ab eccleſiaſticis uidentur diuerſa. Et quoniam diu iam cum ſeruis agimus, age feramus opem Valerio Martiali Epigrammatum ſecundo ita ſcribenti,

Eſſe ſat eſt ſeruum, iam nolo uicarius eſſe:
Qui rex eſt, regem maximè non habeat.

Vicarios Vlpianus digeſtis De peculio, eos intelligit, qui ordinarijs ſeruiūt: Si ſeruus meus (inquit) ordinarius uicarios habeat, id quod uicarij mihi debent, an deducam ex peculio ſerui ordinarij? Et alibi, Si ſeruo tuo ordinario permiſeris uicarium emere aureis octo. Inuenies id uerbum & apud Horatium, quanquam haud curioſe ſatis explicatum. Meminit in libro De Tranquillitate uitæ Seneca, qui alibi ſic item ſcribit, quæ ſe pro coniuge uicariam dedit. Lactātius grammaticus explicans illud Papinij,

Succiduasq; adportat matribus agnas.

Succiduas (inquit) id eſt uicarias. Vicariū pro mutuo accepiſſe uidetur Hieronymus, ſiue is fuerit Paulinus: Omnesq; homines, inquit, uicario inter ſe amorè copulari uult. Quia uerò de ſeruis pœnæ facta nobis paulò antè mentio eſt, poteſt addubitatio legentes ſubire, quos eſſe cenſeamus hos. Cæterum innuit id Vlpianus digeſtis De pœnis: In miniſterium, inquit, metallicorum fœminæ in perpetuum, uel ad tempus damnari ſolent, ſimili modo & in ſalinas. Et ſiquidem in perpetuum fuerunt damnatæ, quaſi ſeruæ pœnæ conſtituuntur. Et Martianus: Quidam ſunt ſerui pœnæ, ut in metallum dati, & in opus metalli. Iam & fornacarium ſeruum apud eundem repperi Vlpianum, à fornace ſic nuncupatum: ita enim ſcriptum inuenias Digeſtis Ad legem Aquiliam, Si fornacarius ſeruus coloni ad fornacem obdormiſſet, & uilla eſſet exuſta, Neratius ſcribit, ex locato conuentum præſtare debere, ſi negligens in eligendis miniſtris fuerit. Hunc & fornacatorem uidetur nuncupaſſe Paulus, digeſtis De fundo inſtructo legato: Inſtrumento (inquit) balneatorio relicto, etiam balneatorem contineri: Neratius reſpondit, Continetur autem & fornacator. Fornacarium, ſunt qui ſeruum intelligant piſtrinarium, ac piſtorem quoq;. Fornicarias uerò de impudicis dictitari, in Canonicis decretis adnotatum eſt. Aduertenda & in ijs magnopere Senecæ uerba ſic ferè, ubi edocet, In ſapiētem non cadere iniuriam, ſcribentis: Eadem (inquit) cauſa eſt, cur nos mancipiorum noſtrorum urbanitas in dominos cōtumelioſa delectet, quorum audacia ita demum ſibi in conuiuijs ius facit, ſi cœpit à domino. Pueros quidem in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acuunt, ac ſub magiſtro habent, qui probra meditate effundunt: nec has contumelias uocamus, ſed argutias. Hæc uerò illuc ſpectant, ut Valerium Martialem quum alibi ſæpe, tum Epigrāmatum primo ſcitius, nec plebeio perpendas ingenio:

Vrbanus tibi Cæcili uideris,

Non es, crede mihi. Quid ergo? Verna es.

Trita mancipia, & ueterana, quæ reformare difficile eſſe, Vlpianus ait, nouitijs opponuntur. Apud eundem, ueterator ſeruus eſt, qui & ueteranus. Conturbatores ſerui ueteribus dicebantur, qui domini pecuniā elidunt, ac reliquamenta ſubducunt, id eſt partem ſeruant ſibi. Alphenus De inſtitoria actione, lege Quacunq; Si quis piſtor ſeruū ſuum ſolitus fuit ad certum locum mittere ad panem uendendum, deinde conturbauerit. Hinc Martialis,

Conturbator aper, uilius eſurio.

Meminit uerbi ad Quintum fratrem Marcus Tullius.

Vocabula plura ad ſeruorum rationem ſpectantia, nec ferè obuia. Therapia. Prater. Mylites. Mylon. Stigmatiæ. Stigones. Hyſtrichides. Hyſtrichula mens. Stion. Stypos. Helotæ. Zetrea. Chondrocopia. Gymnetæ. Corynephori. Moruli. Morō. Encheſimoros. Morus arbor. Apparitores. Coryna. Rhopalon. Melophori. Gamori. Callicyrij. Eleatri. Synceraſtum. Attagen uarius. Cliſion. Manes. Manichæi. Actis. Vocatores. Ceruum apud Martialē pro ſeruo poſitum fugitiuo. Paratura. Fugitiuarij. Cap. XXIIII

SVnt porrò pragmatiæ item huius uocabula quædam haud planè indigna quæ referantur, quando ex Pollucis doctrina pars item una ſapientiæ eſt, quid quo cenſeatur nomine, in primis nouiſſe. Igitur obſeruatum ex Herodoti lectione, ſeruos dominorum ſtudioſos ἀνδραποδα dici φιλοδεσποτα. At ſeruorum turba nuncupatur therapia, id eſt θεραπεία. Nam therapuſia, uiolentius quiddam reſipit. Dularia uerò forma deminuta uocari uidentur mancipiola. Lapidem praterem Græci uocant, in quo mancipia uænui exponebantur. Vbi uerò diſcruciantur eadem, dicuntur mylones: qua uoce, piſtrinæ intelliguntur. Propterea Plinius pœnalem dixit uinctorum operam. Nam myliten intelligit lapidem Galenus, unde conficiantur molæ. Appellantur & ζητρεῖα, id eſt zetrea, apud Eupolin: ſed alphitia quoq;. Sunt & in hoc genere chondrocopia, à farre, quod chondron uocant: & zontea. Qui mancipia cædunt, ſtigmatiæ dicuntur, & ſtigones: ſicuti qui cæduntur, maſtigiæ. Flagella ipſa nuncupantur nunc maſtiges, nunc hyſtrichides, aut rhyteres. Sed ex ſuillis contextas ſetis, hyſtrichidas intelligunt: uti eſt auctor Ariſtophanius interpres, necnō Sudas. Eſt & animal Ariſtoteli, Plinio, cæteris hyſtrix, de ſuillis ſetis item cōciliata nomenclatura. Apud Hieronymum mēs hyſtrichula eſſe uidetur liuore ſordida, & uirus mordax miſſilium aculeorum inſtar eiaculari conſueta. Recipit flatilem in ultima, etymi ratione in obliquis. Stion, calculus eſt marinus Hippocrati. Lignum uerò prædurū ac ſolidum dicitur ſtypos: ſed eſt nomine item eodem, piceæ caudex. Diximus abundè paulò antè de helotis. Addo nunc ex Polluce, Qui inter liberos (inquit) ſunt & ſeruos conſtituti, helotæ uocantur apud Lacedæmonios: ſicuti Mariandyni doryphoros appellant, id eſt ſpiculatores, ſatellites'ue. Inter quos apud Perſas erant, qui melophori dicerentur, hoc eſt geſtantes in ſpiculis mala, ut eſt apud Herodotum hiſtoria ſeptima. Erant & ſui Argiuis gymnetæ, Sicyonijs corynephori. Eſt enim coryna, in ſummo ponderoſior uirga, unde & nomen: nam κάρα, ſummum indicat. Sic & rhopalon, telum ultioni aptum: ideo dictum, quia parte altera grauius ῥοπὴν ἔχει, id eſt in eam innuit, uergitq;. At callicyrij nuncupabantur exulum ſerui, qui Syracuſis opere ruſtico ſumptum ſuum exercebant. Eam uerò ſeruilem turbam ex omnifariam populis conflatam, monumentis Ariſtoteles prodit: meminit horum & Timæus. Apud Herodotum hiſtoria ſeptima, cyllyrios ſcriptum comperi, à quibus cum plebe graſſantibus exacti patria ſint, qui mox appellati ſunt gamori, indicat ea uox bonorum expertes, rerumq; participatu excuſſos: quod ab interprete neglectum miror. Sunt & in hoc genere, qui menſam curant, & ad eam ſpectantia, trapezopœos uocant. Nam Iubas rex trapezocomon eſſe ſtructorem dicit. Sicuti dapes ipſas, epitrapezomata uocāt alij. Agoraſten ferè obſonatorem intelligimus. Eleatri, hoc eſt ἐλεάτροι, uocatores dicuntur regij, ut ſcribit Pamphilus, & repetit Athenæus, addito etiam uerbi etymo, ab eleos, quo mēſa ſignatur coquinaria. Dipnocletoras uocat Artemidorus. Sed mox eleatri quoq; nun-

cupati cibario præfecti miniſterio: quod genus honeſtum cenſebatur, quando Ptolemæum Sotera fuiſſe Alexandri eleatrum, tradidit Chares. Hoſce tamen edeatras pronuntiat Sextus Pompeius. Protogeuſtæ, prægustatores ſunt, qui & prototenthæ dici comperiũtur. Iam illa leuioris operæ fuerint, ſcapulares dici ſeruos, quibus ſcapulæ cæduntur, quiq; quaſi oſtreatum tergum ulceribus geſtitant. Sed & exſynceraſtos dici in Plautinis ſalibus obſeruauimus, ac ſi emedullatos dixeris, & citra ullam pinguedinem. Quando Varronis Terentij aſtipulatu, ſynceraſtum antiquo Græcorum uerbo medullam dicebant. Morulos quoq; dicimus, uerberibus atriores factos, à moris inflexa uoce. Moron, Cyprij acutum dicunt: unde enchesimoros nuncupari coniectant, qui præacutis utantur haſtis. Sed & hylacomoros intelligunt, τῶν ὀξυφώνους, id eſt acutæ uocis. De moro autem arbore ita in Ruſtico cecinit Politianus:

Mox ubi iam ſapiens cœpit frondeſcere morus,
Antè quidem ſapiens, nunc ambitioſa, nec ullum
Quæ pariat pomum, ſed ſerica penſa miniſtret.

In Græcorũ literis ſtigmaticus ſeruus, attagen uarius appellatur: quod in Auibus monſtrauit Ariſtophanes: quod auitium id, plumas uarijs diſtinctas coloribus gerat. Seruiles literas in libro De uitæ tranquillitate primo, apud Senecam inuenias: Sicut plerisq; ignaris (inquit) ſeruilium literarum libri, non ſtudiorum inſtrumẽta, ſed cœnationum ornamẽta ſunt. Cliſion in Odyſſea Homerus ſeruilem intelligere domum uidetur. Dion eo nomine locum accipere mauult, in quo tectæ cuſtodiantur oues. Cliſiades uerò quibuſdam dicuntur duplicatæ fores, aut ſcenæ. Eſt & ueteribus ſeruile nomẽ Manes, id eſt μάνης, à furore inclinatum: unde ad æneam ſtatuam tralatum uocabulũ eſt, quam cottaborum luſui adhibebant. Fuit & hæretici nomen Manes, unde Manichæi dicti. ab inſania itidem inflecti, putat Hieronymus: uocabulum eſſe Perſicum aſtruentibus alijs, quando (ut approbat Auguſtinus) Perſa erat Manes. Fuit & ſeruile nomẽ Actis, Pauſania tradente: ſed & nomine eodem dicitur uas, in quod iaciantur oboli. Seruos item fugitiuos, ſcribit Pompeius Feſtus, ceruos nuncupari, de animalis celeritate facta nominis ratione. Ex quo apud Martialem ita legendum eruditioribus uidetur:

Suppoſitam fama eſt, quondam pro uirgine ceruam,
At nunc pro ceruo mentula ſuppoſita eſt.

Erant & ſui magiſtratibus apparitores: & inde apparere, uerbum perelegans. Sed in hoc uſu, paraturam quoq; apud Tertullianum comperias. Fugitiuarium Iureconſultis & Varroni inuenio dici, qui fugitiuos ſcrutatus reprehenſabat, ut T. Liuij uerbo utar, id eſt retrahebat.

Cœna dubia ex ſue tantum manſueto, & inde parœmia. Itẽ quam habeat rationem id Plinianum, Multa Syrorum holera. De rore Syriaco & manna. Syrium quid. Syrupa, in medendi arte cur dicantur. Cap. XXV

ANtiocho rege numeroſo exercitu in Græciam irrumpẽte, attonitisq; omnibus magnitudine rerum, quæ ingruere uidebãtur, T. Quintius Romanorum imperator ita ad Achæos uerba feciſſe memoratur, dum peditum equitumq; nubes iactari audiſſet à rege, qui & claſſibus conſtraturum ſe maria interminabatur: Eſt (inquit) res ſimillima cœnæ Chalcidẽſis hoſpitis mei, hominis & boni & ſciti conuiuatoris: apud quem ſolſtitiali tempore comiter accepti, quum miraremur, unde illi eo tempore anni tam uaria & multa uenatio: homo non (quàm iſti ſunt) glorioſus, renidens, Condimentis ait, uarietatem illam & ſpeciem ferinæ carnis, ex manſueto ſue factam. Hoc perinde in regis copias, quæ iactentur, promi poſſe. Varia enim genera armorum, & multa nomina gentiũ inauditarum, Dacas & Medos, Caduſios, Aelimæos, homines tamen eſſe, haud paulò quàm mancipiorum melius, propter ſeruilia ingenia, militum genus. Ex hiſtoria uerò huiuſmodi, cuius auctor T. Liuius eſt, commoneor, ſcitum elici adagium poſſe: atqui ſuilla caro eſt, de ijs quæ re quidem ipſa parui ſanè aut nullius omnino momenti ſunt, apparatu tamen ac fuco, & (ut ille ait) nugis peregrinis præcellere uidẽtur plurimum. Plutarchus illud adijcit, μὴ δὲ ὑμεῖς θαυμάζετε τὴν βασιλικὴν δύναμιν, λογχοφόρους καὶ καταφράκτους

καὶ

καὶ πεζεταίρους καὶ ἀμφιπποτοξότας ἀκούοντες, πάντες γὰρ οὗτοι Σύροι εἰσίν, ὁπλαρίοις ἀλλήλων διαφέροντες. nec uos (inquit) admiremini regis copias, quum haſtatos, cataphractos, pedites, amphippotoxotas auditis: nam hi omnes Syri ſunt, armis modò inuicem diuerſi. Ex ijs uero Græci auctoris uerbis coniectamus, prouerbiũ idem enuntiari hoc ferè modo poſſe, Syri omnes ſunt: ſenſu tantum non eodem. Ad quam Syrorum imbelliam, & ingeniorum ſeruilem naturam: ut quæ generoſioris neſcia ſpiritus magnum nil affectet, uerum ſtudijs libero homine indignis mancipata degat æuum, ſi quis adagium in Naturali rerum hiſtoria referendum putet, Multa Syrorum holera: haud hebeti forſan iudicatu conijciat: quanquam in eius enarratione ex doctioribus nõnullos inſigniter torqueri, animaduertam. Taceo quod in Aureliano ſcribit Flauius Vopiſcus: Rarum eſſe ut Syri fidem ſeruent, immo difficile. Ceu dempta modò hortorum cura operoſiore, boni maioris nil præterea in Syrorum ingenijs ferè ſit requirẽdum. Verum in iſs libera ſit cuique cenſura: quando ſunt, qui in Syris etiam fortitudinem admirentur. Illud hac parte obiter leuius attigero: Syriacum rorem, à Celſo in Medicina, capi pro eo quod nomine peregrino uocatur etiam manna. Hinc illud explicatur Columellæ in multi lixiui ratione: Tres, inquit, heminæ roris Syriaci contriti & cribrati ſuper omnia adijciuntur. Dioſcorides in Libano probari manna, tradit, candore præcipuo. Sciendum tamen: in thure quoque agnoſci manna, à Plinio, quoniam ſic eliſas intelligit micas. Syrium uero eſt unguentum ſuſinum, è ſuſo, id eſt lilio: quanquam & floris ſuccus Syrium item dicitur, quoniam præcellat in Syria lilium purpureum. Sed & ſuccus quilibet, uti eruditioribus eſt obſeruatum, eodem cenſetur nomine: unde ſyruporum appellatio, medicinis frequens, creditur propagata. Columellæ autem ſyrupa, oliuæ condiendæ ſpecies eſt.

Medicorum decreta de ſuillæ carnis præſtantia. Chalari ſues qui ſint. Chalaſtice medicina. Item uocabula id genus plura: delphax, adelphi, phorine, thytæ. Myſterici ſues. Choerus, χοιροπωλεῖν, ſyrbe, petalides, petali, petaſus, laphygmus, hyomuſia, hyenia. Hippocratis filij. Hyſteria feſtũ. Sues cur ſacri in Creta. Metachoera. Necnon de pontifice Sergio. Diocletiani hiſtoria. Achores. Siali, ſialochi. Cap. XXVI

SVilli generis uſilitatem, quum ſuopte animalis ingenio, cui pro ſale datam eſſe animã, ueteres ſanxere: tum quia nil magnopere parabilius, & omnium uſibus magis expoſitum, nemo non nouit. Verum, artis medicæ non diſſimulanda tamen decreta: quoniã octauo De ſanitatis ratione Galenus, ſuillam carnem cæteris laudabiliorẽ facit: ſed & Princeps capite De ſanguine, humanum ſuillumq; ſanguinem in omnibus exactam habere ſimilitudinem, ſcribit. Quin eandem quoq; carnis rationem tradit. Adeo, ut impuratiores quidam pro ſuilla humanam diſtrahere, ſibi licentius permiſerint: quod facinus diu perrexit impunitius, donec digiti hominis intermixti fortè conſpecti, ad supplicij diritatem, etiam ſi ſeram, auctores protraxere: id quod decimo Simplicis medicinę affatim expoſuit Galenus. Auerrois quinto Colliget (ut barbarè dicam) ex Auicennæ placitis porcinam carnem cæteris præferendam omnibus ſtatuit, ueluti hominibus natura cognatiorẽ. Quod (inquit) eſſe ita, experimento planè diſcimus. Quin Arcadicam deſcribens cœnam Hecatæus ex Athenæi monumẽtis, fuiſſe mazam dicit, ac ὕεια κρέα, id eſt ſuillas carnes. Eſt tamen plerunque eius bruti grandinoſa caro. Quo ſanè argumento, chalaros dicit ſues Græcorũ natio: quia in mortuorum carnibus uiſatur χάλαζα, quam interpretamur grandinem: ſed in uiuentibus, latens graſſatur morbus. Chalaſtice uero aliud eſt: ſic enim nuncupat Galenus eam medendi rationem, quę relaxando remittendoq; mitiget. Hinc & chalaſtica legimus pharmaca. Sed & muſculos uocant χαλαροὺς. id eſt chalaros, qui laxiores remiſſioresq; ſunt. Non alio ex animali numeroſiorem fuiſſe materiam ganeæ, Plinius ſcribit, excogitatis inde quinquaginta propè ſaporibus, quum cæteris ſinguli modò ſint. Suem maſculum, delphaca uocat Epicharmus cum pleriſq; alijs. At genere fœminino delphaces, fœmellæ dicuntur propriè, quòd delphyas habeant, id eſt uuluas: unde & fratres uterini, nuncupantur adelphi: ſicut qui eodem prognati ſunt patre ac ma-

tre dicuntur autadelphi. Phorine dicitur ſuilla pellis. A ſuillo pecore immolationes in ſacris initia duxere prima: unde & Sues olim dicti Thytæ, à ſacrifico uſu. Sed & in Cereris initijs immolari porcos conſueſſe, accepimus. Nam & in ueteri comœdia hoc argumento, myſtericos nuncupari ab eius deæ myſterijs, animaduerto. In nuptiarũ quoque ritus idem aduocabatur animal. Verum & nutrices naturam muliebrem chœrum, id eſt porcum uocabant, quod Ariſtophanes ſignificat: ex quo facetiſsimè quibuſdam concinnatum uerbum χοιροπωλεῖν, quod ſignat porcum uendere, id eſt capturas corpore quærere. Et quoniam in uocabula deflexímus: ſyrben interpretantur uocem, qua ſues allectẽt ſubulci. Apud ueterem comicum, κοΐ κοΐ, ſuilla uox eſt, ex qua & uerbum κοΐζειν. Petalidas Græci, ſues præpingues quandoq; uocant, ex uitulorum ratione, qui à cornibus dici ſolent petali, quãdo ecpetala habent ea, id eſt patula uel parua exiliaq;: nam & petalas dicunt palmas minutas, καὶ θαμνώδεις, id eſt fruticoſas. Sicut larini quoque dicuntur, à larinis bobus. Petaſus uero ad inſtitutum præſens pertinet nil admodum. Quia uero in eius notione mirè diſceptant grammatici, non grauabimur ſententiam ad id ferre, ac ſine prouocatione. Siquidem in Aegyptiæ fabæ tractatu Dioſcorides illius eſſe folium prodit μέγα ὡς πέταϲον, id eſt grande ut petaſum. Quid autem petaſi nomine intelligendum inibi ſit, abundè palàm facit De plantarum hiſtorijs libro quarto Theophraſtus, qui folia eadem πίλῳ θετταλικῷ ἐοικότα ſcribit, id eſt Theſſalico pileo ſimilia. Amplius Alexandrum legimus apud Athenæum, ſolitum quandoq; petaſum capite geſtare, manu uero caduceũ. Inuenio & laphygmum dici eruditè canum ac ſuum inexplebilem uorandi auiditatem, inclinata uocabuli proprietate à uerbo λάπτω καὶ λαπτίζω καὶ λαφύσσω, ſorbeo & deuoro: unde ab impenſæ magnitudine conuiuium magnificum, ilapinem uocant. Quod eo appoſui gratius, quoniã Rhodigini mei ex uerbo ueteri Græco parum excidentes, pro eo quod eſt λάπτειν, confinxere ſibi plebeiam uocem ſlapare. Ab hoc item præcipuè brutino genere, hyomuſiã comperi, pro ſuilla quidem inconcinnitate: uerum & pro inſcitia. Sicuti & hyeniam, pro fatuitate. Nam Hippocratis filij, ut incomptis moribus, à comicis proſcinduntur, dicti ſuem reſipere. Proinde Ariſtophanes,

τοὺς ἱπποκράτους υἱεῖς ἀπολέξεις, καί σε καλοῦσι
βλιτομάμμαν

id eſt Hippocratis filios exhibebis, teq; uocant blitomamam: id eſt, fatuum. Illud ex abundanti parte hac adiecerim: Sergium, qui prius Os porci uocabatur, ex põtificibus primum fuiſſe, qui proprium demutarit nomen: quod mox obſeruatum ad nos uſque perdurat. Non diſſultans ab inſtituto & illud ab Diocletiano pronuntiatum: Ego, inquit, apros occido, ſed pulpamento alter ueſcitur. Quod inde eſt natũ. Agenti in Gallia Diocletiano dicebat Dryas: Nimium Diocletiane auarus, nimium parcus es. Cui per iocum is, Tunc ero largus, quum imperator fuero. At Dryas: Noli Diocletiane iocari: nam imperator eris, quum aprum occideris. Ex eo uenationibus deditus apros fortè oblatos enixius occidebat, dicti euentum expectãs: quo eſt fruſtratus, donec præfectum prætorij Aprum peremit. Illa fuerint auctaria capitis huius: ſuem Veneri mactari ſolitum quandoque, ſicuti Callimachus ſcribit: factum id Argis adnotauit hiſtoria: feſtum certè, Hyſteria inde nuncupabatur. Quod ad Chalcidenſes attinet, de quibus facta nobis paulo antè mentio eſt, ſcitum eſt admodum quod de Dromea lectum paraſito eſt: à quo quum quæſiſſet neſcio quis, In Vrbe, an apud Chalcidem lautius pararetur conuiuium: gratius reſpondit uideri Chalcidenſis cœnæ procœmium, oſtreorum numero & uarietate. In Creta ſacrum creditur animal hoc ſuillum, quoniam naſcenti Ioui ſus mammam ſubmiſerit: ac gryſmo, id eſt grunnitu, pueri uagitum audiri uetuerit. Metachœra, ſues uocant ſerius naſcentes. Achoras interpretatur Plinius ulcera capitis manãtia, quum foraminibus prætenuibus cutis pertunditur, quod Aegineta Paulus prodit libro ſecundo, unde glutinoſior demanat ſanies. Noſtrates à ſimilitudine ueſtes abrodentium tinearum capitis uocant tineas, ſic cute perforata, uti ueſtimenta mali genere pertuſa euileſcunt. Sialos, præpingues porcos uocant Græci. Galeno tamen ſialos, ſputum eſt: unde ſialochi dicuntur, qui inter loquendum ſaliuam conſpergunt.

Porculatio

Porculatio Varroni, porcorũ nutricatio eſt:ſicut pullatio,pullorum. Inde eſt illud Columellæ,Porculatoris uero & ſubulci diuerſa profeſſio,diuerſæ paſtiones. Dixit Epheſius Heraclitus, ſues cœno lauari, uelut cortales aues puluere aut cinere, ſiquidẽ hiſce rebus plumam pinnasq; emundari. Ab ſuilla ratione propagatũ illud quoq;,ut imperitis craſſioreq; obuolutis ignorantia,pro ſale animam modò eſſe datam pronũtiemus.

Pholiam urſarum, quid intelligant Græci auctores. Vrſæ uafricia. Pholeus quid ſit:item pholis,pholaides,pholades,pholyes,pholydes,phonæ, pholles. Cap. XXVII

PHoliam, id eſt φωλίαν, quum legiſſemus quandoq; in Græcorum commentarijs, diu multumq; indagini nobis fuit, quid ſibi uox ea uellet, Demum unus deſideria expleuit Aelianus, à quo proditum aduertimus, urſam ubi ſe præpinguem ſenſerit, ac pleniore corpore, morbi loco ducere ipſum hũc ſtatum, propterea latebras quærere,quas φωλεοὺς dicunt Græci,unde affectioni adoptatum nomen:ubi tandiu conquieſcat, donec inutile pinguedinis onus reſideat,ueluti delimatum. Pergere autem,ac in latibula ſeſe inſinuare non pedibus utique,ſed dorſo reſupinatam,corpus protrudendo,ne ſuperſint uenatoribus ad indagandum ueſtigia. Cæterum,ſuper re adeo uerſutiæ inopinatæ ipſius uerba ſubſcripſi auctoris: ὅταν δὲ αἴσθηται ἑαυτῆς πεπλησμένης, ὑφορωμένη τοῦτο, ὡς νόσον, ζητεῖ φωλεόν. ἐντεῦθέν τοι κέκληται τῇ ἄρκτῳ φωλία τὸ πάθος. εἶτα εἰσέρχεται οὐ βαδίζουσα, ἀλλὰ ὑπτία, ἀφανίζουσα τοῖς θηραταῖς τὰ ἴχνη. ἑαυτὴν γὰρ ἐπισύρει ἐπὶ νῶτα, καὶ παρελθοῦσα ἡσυχάζει. καὶ τρόπον τινὰ τὴν ἕξιν ξαίνει. Sed ut auctarij inferatur quippiam,inueni etiam,qui φωλεὸν eſſe diatribam ſiue ſcholam interpretentur. At φωλὶς, piſcitij intelligitur genus quoddam. φωλαΐδες uero ſunt ὀσφυάκινα τινὰ βρομώδη. Apud Theocritum φωλάδες ἄρκτοι, urſæ dicuntur ἐμφωλεύουσαι, id eſt in latibula ſe condentes. Pholyes uero,id eſt φόλυες, fului dicuntur canes,ore nigricante. Pholides ſunt & ſerpentum ſquammæ. Sed & fiſtulę, πολυκάλαμοι. Cædis autem loca uocant φοναί. Vocãt & pholidas,abuſione quadam, pennulas minutiores. Pholles,id eſt φόλλεις, oboli nuncupantur. Quanquam & uocabulo eodem tributorum genus certum intelligitur.

Cornicis admirabile obſequium in Aegypto, quæ tabellarij uice fungeretur: inde moriens honeſtata eſt ſepulchro. Cynocephalorum docilitas. Phaciolium,cordyle,crobylus,nidarium. Cornicũ oculos configere quid ſit,uel cur dicatur. Cap. XXVIII

INter cætera quæ de animalibus ratione carentibus promi ſolent miracula,unum mihi compertum nuper, quod ut præterirem,inducere animum haud ſuſtinui, quia ſit præcipua dignum admiratione. Lego ſiquidem in priſcorum monumentis,qui noſtris plurimum emolumentis exſudarunt aſſeruntq;: in Aegypto fuiſſe paludẽ, quæ dicta Myridis eſt, prope quam fuerit Crocodilorum ciuitas,atq; inibi uiſitatum quandoq; cornicis ſepulchrum,cuius eam opinati rationẽ ſint Aegyptij. Fuit Aegypti rex Marrhes nomine, qui cornicem impendio mitem,ac prorſum habuerit cicurem, educationis ſolertiore cura eò prouectam inſuefactãq;,ut pterophori curſoriſq; uice exſuperãtiſsimi fungeretur: quò enim concupiſſet altor, ceu rationis planè compos, epiſtolas deferebat: commonita noſcens callide, quà tranſuolandum, quò ue dirigendus impetus,ac ubi ſidendum foret, interquieſcendum ue. Quamobrem obſequio miti adeo, ac nullius ſtipendij indigo & utcunq; parato, quum obijſſet, dignam à rege habitam quæ ſepulchro ſtelaq; honeſtaretur, propagandæ in æuum longius memoriæ facti tam inopinabilis, rarenterq; auditi aliàs. Verum, quia hæc parum integra fide forſan prodi à me ſuſpicabitur quiſpiam rugoſioris ac contractioris ſupercilij, ſuppingenda Græci auctoris uerba duximus, ne quis uanitatis anquirat. Sic uero habent: ἐν τῇ Αἰγύπτῳ περὶ τὴν λίμνην τὴν καλουμένην Μύριδος, ὅπου κροκοδείλων πόλις, κορώνης τάφος δείκνυται, καὶ τὴν αἰτίαν ἐκείνου Αἰγύπτιοι φασί. τῷ βασιλεῖ τῶν Αἰγυπτίων, Μάρρης δὲ οὗτος ἐκαλεῖτο, ἦν κορώνη, θρέμμα πάνυ ἥμερον καὶ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἐβούλετο οἱ κομιδῇ ταχέως, θᾶττον ἐκόμιζεν αὐτά, καὶ ἦν ἄγγελος ὠκίστη. καὶ ἀκούσασα, ἔνθα ἰθῦναι χρὴ τὸ πτερὸν, καὶ τίνα χρὴ παραδραμεῖν χῶρον, καὶ ὅπου ἀκοῦσαι ἀναπαύσα-

σθαι

δαι. ἀνθ᾽ ὧν ἀποθανοῦσαν ὁ Μολέῤῥης ἐτίμησεν αὐτὴν καὶ στήλῃ καὶ τάφῳ. Cæterum nec illud ignorandum: brutis etiam uideri docilitatis ineſſe plurimum, quando in Aegypto eadem cynocephalos obſeruauimus, Ptolemęis ſtationem tuentibus, literarum etiam ductus perdidiciſſe, immo & ſaltationũ geſticuloſos motus, & tibiarũ modulos, nec pſaltices fuiſſe inſcios. Additur & admiratio altera: ſolitos à ſpectantibus mercedulã, æsq; uelut manuarium, corrogare, quod phaciolio inſererent ſeruarentq;. Eſt uero phaciolion, capitis geſtamen, id eſt κεφαλῆς περιείλημα. Quod Rhetoricorum primo tradidit Creon, cordylen dicunt Cyprij, crobylum Athenienſes, at Perſæ nidarion. Amplius de cynocephalo eſt id obſeruatum: ſilentis lunæ die, hoc eſt, ubi cum ſole congreſſa ἀφώτιστος γίνεται, marem cynocephalum nec uidere nec ueſci, ſed præ triſtitia in terram nueſe, uelut lunę ingemiſcentem raptum: fœmina inſuper αἱμάσσεται. Quo argumento in templis cynocephalos connutriebant, ut inde ſolis ac lunæ coitus commonerentur. Quin & illud eſt traditum: æquinoctij die animal hoc duodecies, id eſt hora qualibet urinam facere: qua ex cauſa, hydrologijs ſedentem inſculpunt cynocephalum Aegyptij. Porrò quod ad cornices attinet, haud è re fecero literaria, ſi quæ ex Ambroſio & Magno Baſilio comperta mihi, trãſiluero, à quibus proditum obſeruauimus, ciconias iamiam commigraturas non aliter, quàm collecto proficiſci agmine: ac uelut per teſſerarios, militiæ quadam imagine, tempore pronuntiato, pariter moueri omnes, mirè ſeruatis ordinibus, ceu nec agminis coactor deſit. Cæterum ducendi functionem cornices ſubire, quæ illas & dirigant, & turmis quodammodo ſtipatricibus conſectentur eatenus, uti uel aduerſus inimicas aues munimento haudquaquã contemnendo eſſe credantur, ac periculis ſubire proprijs non ſuam bellandi aleam. Ex hac uero doctorũ eminentiſsimorum accurata doctrina, & theſauris elegantioribus, dilucere opinor prouerbij ueteris uim, Cornicum oculos configere. Quod in M. Tullij oratione poſitum non tam enarrat Valla, quàm implicat.

De Simone Mago paucula, qui eſt habitus deus. Draconis in puellam amor admirabilis. Cap. XXIX

CAeterum, ſicuti cœpimus, pergamus hiſce memoriarum illectatiunculis uitam excolere: quoniam in eorum tranſcripti decuriam ſumus, adnuente optimo maximo Deo, qui uti eleganter ſcienterq; retulit Auguſtinus, ſcribendo proficiunt, ac proficiendo ſcribunt. Nec commemoremus tamen, quod Septimius prodidit Florens, & alij præterea, Simonem Samareum magicis artibus & ope dæmonum ſuffultum, in urbe Romana, multitudine innumera fraudibus delinita, eò faſtigij prouectum, ut inter duos pontes hoc titulo ſimulacrum publico conſequeretur decreto, Simoni deo ſancto: ſed illa potius, quæ humanæ augent excellentiæ admirationem. Hæc enim illi plane ſuffragantur. Proditur ergo memoriæ, apud Idumæos (ſiue malis Iudæos intelligere) quum rebus potiretur Herodes, puellam in ipſo conſtitutã ætatis uigore, inſigniter à dracone magnitudinis uiſendæ adamatam: qui commeãs ſubinde amanter cum ea decumbebat. Illa tamen, etiam ſi clementem manſuetumq; (utiq; naturam uerita inſociabilem, & ab humano diſsitam captu) reformidans, ex loco abſcedere propoſuit longius, ac menſem abeſſe, ceu bruto per abſentiam illatura dilectionis obliuium. At diuerſa euenere omnia, ſiquidem in dies intendebatur affectio, augeſcebatq; amoris impetus, deſiderio dum contabeſceret nimio, interdiu noctuq; cõſueta repetens cubilia, nec eſſet eius potiũdi facultas, quod appetebat præcipue. Conflictabatur ergo, uti infelix amator. Poſtea uero quàm redijt quandoq; puella exoptata, deuolans is ad uillam protinus, ac prorſum amatoriè, ſuſpicionum plenus, tanquã neglectui habitus, atq; eo nomine indignabundus, cauda complexus puellæ crura conuerberabat, ſed obſeruatè admodum ac uerentis modo, ira & amore compugnantibus. Qua ſanè ratione dicat forſan ueterum aliquis, Eum qui Ioui imperet, imperet dijs item alijs, nec bruta quidem negligere. Cæterum quo ſe aduerſum ea modo habeat, ex ijs dilucet, opinor.

Deorum apud priſcos nomina uaria. Hieromenia quid. Penates dij. Menſium ſingulos ſuum habuiſſe numẽ. De Vitunno, Sentino, ac ſelectis dijs.

Saturnij

Saturnij uerſus, Iouij, Ianales. Proſa dea. Poſtuerta. Anteuerta. Templarij qui intelligantur. Tutilina, tutanus, tutulus. Platonicorum obſeruatio in lucis. Pythagoreorum ſolitudo. Capitis conuelatio in ſacris. Protemeniſmata.

Cap. XXX

DE dijs quidem aliubi hoc opere diſſeruimus, nunc & carptim præcerpemus quæ uaria nobis oſtentat lectio: quando & grauis auctor Auguſtinus iſta conſectari non inſuper habuit: quum ex Varronis ſpicilegio Proſerpinam diceret, frumentis præpoſitam germinantibus: geniculis uero nodiſque culmorum, deum Nodinum: inuolucris autem illis folliculorum, deam Volutinam: quum folliculi pateſcunt, quum exeat ſpica, deam Patelenam: quum ſegetes nouis ariſtis exæquantur, Hoſtilinam deam, quia hoſtire ac hoſtimentum prioribus exæquationem indicat: Floram adijcit quoque Lactucinamq́; & Maturam, quæ florentibus lacteſcentibusq́; ac matureſcentibus præſint frumentis. Quin & menſibus ſingulis ſuum præficitur numen in ueterum ſuperſtitioſa anxiaq́; uanitate; ſiquidem Ianuarij pontificium habere Iuno credebatur, Februarij Neptunus, Martij Minerua, Aprilis Venus, Maij Apollo, Iunij Mercurius, Iulij Iupiter, Auguſti Ceres, Septembris Vulcanus, Octobris Mars, Nouembris Diana, Decẽbris Veſta. Menſium tamen initia uniuerſim Apollini ſacrarebantur, qui Soli ſit idem: ex quo Hieromenias uocabant, uelut Hieronumenias ἱερωνυμηνίαν. Arbitrantur alij, menſem totum quo Nemea celebrarentur, dici Hieromeniam. Sed & ſacri menſium dies ſic item nuncupantur. Quin auctor item Philochorus eſt, Athenienſium decreto menſem ἀγυρτεῖαν Hieromeniam appellatum, ceu ex toto ſacrum. Extat Quinti Ennij carmen, deorum continens penatium nomina, quos patrios alij, Varro Terentius etiam urbanos nuncupat:

Iuno, Veſta, Minerua, Cereſq́; Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Fuit & uitæ contributor Vitunus deus, ſicuti ſenſuum Sentinus. Sed hi tamen obſcuriſſimi cenſebantur dij, etiam ſi plura multo præſtarent, quàm quos Selectos nuncupabant, uel de ampliori poteſtate ac dignitate: ſiue quòd auguſtius colerentur, uiginti numero, ſicuti eſt à Varrone ſancitum, mares duodecim, fœminæ octo. In deorum mentione, illud nec relatu indignum: Mineruios, Saturnios, Iouios, Ianales nuncupari uerſus, de numinum maieſtate, quibus forent dicati. Nam & à Zoſimo relatũ ſcimus, quibus hymnis in Palatini Apollinis templo Romæ uti, receptiſſimi foret moris, quando & pueri nobiles adhibebantur nouem patrimi, matrimiſq́; totidem id genus uirginibus unà modulatè concinentibus. Palimbachium, qui conſtat ex duabus longis & breui, Saturnium item dici ſcimus. Saturnios uerſus intelligunt eruditi, quibus Faunus fata hominibus canebat: & à Næuio bellum Punicũ ſcriptum eſt, & ab alijs multa compoſita. meminit Varro carmine etiam allato:

Libaq́; fictores, argeos & tutulatos.

Proſam accepimus, deam fuiſſe prioribus, cui rem obirent diuinam puerperæ, ritu naturæ quæ peperiſſent. Sicuti Poſtuertæ, ubi in pedes prodijſſet infans: haſce Carmentes dictas reperio. In Cœnis ſcribit Macrobius, Anteuertam & Poſtuertam deas habitas; quòd ea omnia intelligi oportere exiſtimarent, quæ dilapſa iam eſſent, aut futura etiamnum uiderentur. Proinde diuinitatis cenſeri comites, ueluti conſilium eſt, atque item prouidentia. Templarios legimus quandoq́;, ſed non dij eo nomine ulli intelligendi, uerum hæretici quidam ſic (uti arbitrantur) nuncupati, quòd templa inuiſerent, eſſentq́; in eis aſſiduè. Nam & Platonicos legimus, quin Stoicos quoque in templorum lucis ac porticibus obuerſari conſueſſe, ut habitaculi ſanctitate commoniti, non temerè aliud quàm de uirtutibus cogitarent. Qua ratione Pythagorei frequentia item reclinata, in ſolitudinibus agebãt ferè. Templarios ſuſtulit Clemens quintus pontifex, qui Burdegalæ natus, in Gallias ſummi ſacerdotij ſedem tranſduxit. Hic eſt à quo nuncupantur Clementinæ ſanctiones. Tutilinam putandis frugibus præfuiſſe, Auguſtinus ſcribit; & Ennius, Tutilinæ loca inhabitaſſe memoratur. Tutanus deus, ab omnibus

(ut Varro

(ut Varro inquit) mortalibus labore affectis inuocabatur, ut qui illis præſidium afferret atq; opem. Tutulum Fulgentius pallium accipit, quo ex ſacro ritu caput obnuberent ſacerdotes: unde ſit apud optimum maximum poetam,

Et capita ante aras Phrygio uelamur amictu.

Tutelarem prætorem inſtituit omnium princeps, Iulio Capitolino auctore, Antoninus Philoſophus, dandis tutoribus, qui ab conſulibus antea petebantur, ut diligentius tractaretur de tutoribus, aduerſum quos idem quoq; pronuntiabat. Opera illud parerga ſubnotabitur, loca ante fanum Thucydidi protemeniſmata nuncupari. Sunt qui eo nomine propylæa intelligant, uel proaſtia quoq;, id eſt ſuburbia.

Super aſpide paucula. Aegyptiorum reges cur aſpida in diademate geſtarent. Aſpidis notiones. Aſpidion quid, & aſpidiſcus. Cap. XXXI

De aſpide ſcitu non indigna quæ occurrebant, conſectati aliquot ex noſtris etiamnum ſunt: cæterum ſuperant quædam non indicta quidem, ſed multos tamen quæ lateant ferè: quo nomine, publici boni ſtudio carptim à me attingentur nunc. Id uero primum, non magnopere compertum, qui aſpidis ictu percuſſus euaſerit. Quo argumento, ut ſignificaretur principatus quædam inuicta uis, Aegypti regum mos fuit peruetus, diademata ſerpentis eius imagine diſtincta geſtare. Gigni quandoq; aſpidas cubitorum quinq;, in libris eſt obſeruatum. Eſſe item atri coloris plurimum, uel cinereas etiamnum: uiſam quandoque & fuluam aſpida. Quibus morſum impegerit, horis uix quatuor ſupereſſe, præfocationem quippe mox inſequi, ac ſpaſmum cum ſingultu. Illud ex grammatica ſuggeritur ſupellectile: aſpidas, dici campos forma orbiculari, aut ubi aſpides uiſantur plurimæ. Certè urbis Argiuæ partem Aſpida uocatam, locis aliquot in Pyrrhi uita ſcribit Plutarchus. ἀσπιδία uocant item Græci τὰς τῶν ἀσπίδων πτυχάς. Sed & in naui partem, quę ad puppem uergit. Aſpidiſcos breuia dicũt ſcuta, ſed & in ſcuti modum orbicularia ornamenta. Plethon Gemiſtus Hiſtoriarum primo & illud prodidit, Philippum Amyntæ omnium primum Macedonicæ phalangis ſynaſpiſmum cõſtituiſſe. Id autem intelligitur, quum in phalange ſinguli cubitum occupant.

orbicularis formæ campũ dici aſpida.

Paſtoris cum capella initus admirabilis: deq; inde nato monſtroſo fœtu. Crathis fluuius unde ſit appellationem nactus. Interim hircorum zelotypia. Cap. XXXII

Quæ ſit brutorum affectio quorundam in amatorijs, alibi attigimus, opinor. Quod ad manum eſt, exemplum ad id ipſum ſpectans, non præteribo: ut quam de hircis protuli, ſententia corroboretur hoc amplius. Fuiſſe igitur apud Sybarin paſtorem nomine Crathin, comperi, qui in Venerea procliuior, capellam (ſicuti ei uiſum) omnium formoſiſſimã deperire amplius cœpit: quumq; libidinis incentiuo acrius exſtimularetur, eandem mirè prorſum inibat, ac frequẽter, demumq; uti amicam gratè amplexabatur, nec citra ſuauiationem crebram. Quin, quod ſequens quodammodo eſt, capellarius amator, quibus illam capi præcipuè opinabatur, munuſcula identidem obijciebat, pabulũ uidelicet lætius amœniusq;, ut quo etiamnum ſuauior illi fieret anima, quam labellis labella implicando, forteq; pro ſerpentem etiam reddendo beſtiam, haurire uniuerſim, ac medullitius affectabat. Inſuper ſtibade accubitisq; molliculis haud neglectis, quib. uelut nympha decumberet, quieti operam impertiens. Interim qui fuit caprarius ductor, ac ceu anteſignanus hircus, hæc contemplatus, neglectui haudquaquam ſibi cenſuit habenda, zelotypia concitatus tanquam œſtro uehementiore. Sed aperta ui imparem ſe coniectãs, diſſimulandam doloris acerbitatem tantiſper eſt arbitratus, donec ulciſcendi cõmodior præſtaretur occaſio, quæ & oblata mox eſt. dormientem quippe (uti aſſolet) conſpicatus, ſubſidendi locum arripuit ſtatim, ac quanto maximè ualuit impetu, in hoſtem irruens ſinciput ei alliſit. Quo tam præclaro latius diſiecto facinore, paſtori monumentum inſigne ſtructum eſt, ac de eiuſdem nomine fluuio adoptatum cognomen. Ex concubitu autem brutino natum ferunt infantem cruribus matrem qui referret, facie uero patrem. Sed & deorum numero aſcitum, conſtans tenuit fama: fuitq; mox Hylæum nomen

men, Napæumq́. Id uero ſylueſtre ſignat. Siquidem ſaltus, uocant Græci *νάπας*.

Super dipſade adnotata paucula. Preſter, cauſon, melanurus, ammobates, centris quid. Melanura quæ dicantur. Senectutis anguium fabella. Ogygium quid. Caput XXXIII.

Dipſadi ſerpentum generis de naturæ ratione aſcitum nomen, monumentis proditum ueteribus eſt. Cenſetur ea quidem uipera magnitudine minor, ad inferendam perniciem celerior multo. Quos mordicus apprehenderit, ſiti inardeſcunt uehementius, ad potumq́ efferueſcunt, ac inde inceſſanter haurientes diſſiliunt mox. Cauda lineis diſtinguitur (uti ferunt) duabus, nigrisq́, corpore albicante reliquo, ut ſcribit Soſtratus. Sunt qui & preſteras, id eſt *πρηστῆρας*, nuncupent (quanquam & eo nomine impetuoſior eſt uentus, ac tranſuerſæ in collo uenæ, necnon fulminis ſpecies) *καύσωνας* etiam alij. Naſcuntur in Libya quidem, ſed in Arabia præcipuè. A quibuſdam dici quoque melanuros, animaduerti: ſed & ammobates, necnon centridas, ſiue *κεντρίδας*, aut centrinas, ab figura. Nuncupatur in re ſacrificali dipſas, item hepatis ſignum quoddam. *δειλίαν τόνῳ*, ubi dicunt Græci, intelligunt *φρενῶν*. Melanura inſuper ſcito dici, quibus nigricat cauda. Monuit ſcienter Pythagoras, Animal cauda nigra non attingēdum: innuens eſſe reclinandum uitium, cui ſuccedat mentis nigredo, & uoluntatis conflictatio moleſta: ſiquidem uitij facilitatem, uitæ mox miſerabilis conſequitur difficultas. Super dipſade lepidior memoratur fabella: Contenderunt quandoq; homines, à dijs iuuentam contribui, uti ne unquam ſeneſcerent. Voti compotes aſello geſtandam impoſuerunt: at is ſitiens uehementius, quum aquas comperiſſet, iam iamq; adlubeſceret, loci aſſeruator ſerpens potum inhibuit: nec permiſſurum ſe prius aſſeuerauit, quàm onus ſibi foret condonatum: quod & aſellus nimis areſcens, facile conceſſit. Quo argumento ſenectutem abijcit ſerpens, at ſenio conficimur homines. Illi tamen aſelli agglutinata eſt ſitis, quam & morſu læſis inijcit. Alij fabellam ad Prometheum reijciunt, à quo ſurreptus ignis quum eſſet mortalibus traditus, qui acceperant primum, beneficij haud memores ſatis, rem aperuerunt: id collaudans Iupiter, *ἀγηρασίας* pharmacum illis retribuit. Quod aſello mox eſt infectum, inde reliqua ferè, ut prius. Extat uero fabulamentum apud Sophoclem *ἐν κωφοῖς*. Ogygium id appellant poetæ, tanquam peruetus dixeris, ab Ogyge uetuſtiſſimo.

OO

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LEctionum libros ad doctiſſimum Cælium Calcagninum Ferrarienſem, Præfatio ſexta & uiceſima.

SI unquam aliàs compertus eſt, cui literæ fuerint omnino inſularum loco, me eſſe eum, haud ſanè inficiari queam Cæli doctiſſime: ſiquidem ſingulis impactæ libris ad eruditiſſimum quenque Præfationes, ſi id coner maxime, aduerſum me, uelut conceptis iurarint uerbis, teſtimonium dictabunt. Sed & argumēto eodem, te nunc in huius gloriolæ participatum admittere conſtitui. Nil celebrius ferè, nil quo frequētius perſonent eorum aures, qui diu iam interioris ſcientiæ candidati, nunc demum ueteranos agunt, immo & Ariſtarchi uirgulam, ut critici grauiores, exſerūt candidiſſimè, quàm quo pridem ingenio, quà ue rerum ſcientia, uel ultra ætatem dum ſapis, in Ferrarienſi gymnaſio in omne ſcriptorum genus dictata promas: nec citra Venerem, non Atticam quidem, ſed Romanam prorſum. Quando, ut nunc eſt, profert ſe magnificè uirtus Italica, & diu iam annis carioſam quodammodo Græciam laceſſit. Sed & olim mihi, dum iſtic agerem, quæ increbuerat prius, innotuit abundè multiplex eruditio tua, quam inter ambulatiunculas frequentes ſolers ingenium tuum, nunquam non præſens, & in numerato ſemper, ſingulari promebat omniū admiratione. Quamobrem piaculum eſſem arbitratus, quod nec maioribus procurari hoſtijs poſſet, ſi Cælium Cælius præteriſſet tacitum in hac, qualis ea cunque ſit, cenſura, qua ueluti λογάδες ſeliguntur, quibus noſtri laboris dicentur portiunculæ, ut ſint nobis tanquam χάρακες, quibus ſurrecti ſtemus, liuidulorum ſic afflatum contempturi facilius, quos Timonianum impreſſuros dentem, haud abnuerim. Quid enim aliud illi ſunt, quàm planè μισάνθρωποι? Inde fit, ut inter omne ſcriptorum genus Sillos amplexentur præcipuè, ament, legant, nulla non atterant die. Quin & Sillographos dici ſe geſtiunt, ceu ſic aurei in Olympia ſtatuari uideantur. Sed Theoninos præterfluere ſino, illis nil imprecaturus grauius, quàm ut liuori immoriantur ſuo. Nos reliqua operis inſtituti lætè perſequemur. Nam Platonis ſententia eſt, ab Libanio repetita, ab mœrore tabeſcentibus trophæa non excitari. Quando, ut id poſſemus, inenarrabilis diuinæ potentiæ maieſtas contribuit: quo nomine, noſtri omnino muneris eſt, prodeſſe uel recuſantibus. Poteramus in ſanctaria intruſiſſe iſta, ſicque Catonū (tertios intelligo) uitare ſupercilium moleſtius, ſed malo ita. Hæc nimirum eſt ad æternam gloriam uia, hac in primis ratione deum induimus, dum illius qua poſſumus & fas eſt, exuberantem imitamur largitatem. Tantum abeſt ut eorum approbem ſententiam, à quibus ſuccini uetus illud ex media ſolitum Græcia nouimus, οὐδεὶς οἶδε τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμόν, πλὴν εἴ τις ἄξ ὄρνις. Infelicis ingenij arbitror, non ſe publico natum bono credere. Sed hac in parte, an quid profecerim, tuum fuerit aliorumque ex decuria eadem, iudicium. Quòd ſi nil aliud uideor, quàm ex Ionum ſententia, σώζω γὰρ τὸ ὄκνου τὴν θώμιγγα, me conſoler: quoniam in arduis uoluntas uel ſola abundè credi ſpecioſa conſueuit. Vnum ſcio, in ijs nunquam mihi Theocritium id inſuſurratum, γόνυ κνάμας ἔγγιον. Quin potius nil unquam mihi parte hac antiquius, quàm prorſum ἀρκάδας μιμεῖσθαι, ἰσχύοις ποιοῦντι. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI VICESIMVSSEXTVS.

BIBLIOTECA NAZ. ... VITTORIO EMANUELE

Quo diſtinguatur bulimos, ab eo quem caninum dicunt appetitum. Vnde dicatur bulimos, & quid cenangia. Bucæus qui. Fames uniuerſa, & uaccina. Citta, cytinus, anorexia, cittales, anancophagia. Saguntina fames. Cap. I

QVONIAM præcedenti uolumine, dum quæ ad frigoris rationem pertinent, excerperemus, quæ miſcella ſuggerebat lectio, adnotaremusq́; in famis mentionem producti ſumus, quam dicunt Græci βούλιμον, ex noſtris nonnulli caninum appetitum, Gellius uim famis non tolerabilem, ſicut bupinam quoq; : uiſiq; omnino ſumus idem utroq; nomine indicare, etiam ſi Galeni doctrina diſpeſcere animaduertitur. Nunc, ut locupletius ſatisfaciam harum lectionum ſtudioſis, quum in tertium Canonis Auicennæ incidiſſem (ut de Paulo Aegineta taceam) ubi iſta palàm diſtinguuntur, operæpretium arbitratus ſum, tanti in medendi ſcientia uiri placita ſubſcribere. Vt intelligamus, bulimum dici famem magnam, ſubiecti ratione, quia membra infeſtet omnia: quanquã ſtomacho faſtidiente, proinde uniuerſa dicitur fames: ſicuti appetitus, quem caninum dicunt, particularis. Qui poſt euacuationes, & chronicas febres, quibus reſolutio contingat multa, excitari aſſueuit plerunq;: quandoq; uero continẽtis uirtutis imbecillitate. Nam quum perpetim redundans contingat reſolutio, cooritur inſtaurationis appetẽtia. Euenit interdum & calore nimio ſtomachi os infeſtante & perpetuò reſoluente, proinde ſemper illud eſt famelicum ferè, quo in ſtatu urget plurimum ſitis. Solent (inquit Galenus ſexto De affectis locis) quos canina infeſtet appetẽtia, affatim impleri, mox uomitu leuari aut deiectione fluoreq;. Quod & ſanitatis inculpatæ animalibus euenit plerunq;, ſicuti Seleucidibus auiculis, quæ locuſtis ueſcentes celeriter excernũt. Cæterum, bulimus ſeu uaccina fames præuium habet plerunq; caninum appetitum. Et eſt membrorum inedia cum ſtomachi ſatietate, inſigniter quippe alimento indigent, quanquam id reijciente ſtomacho. Deducitur res quoq; nonnunquam ad ſyncopem. Contingit uero perſæpe iter agentibus, algore amplius perurente, quum frigoris uehementia denſet ſtomachus: quod efficit conſtitutionis malitia ſenſiuam uirtutem mortificans, atq; item attrahendi facultatem, humorum peccato, qui os ſtomachi obſident reguntq;, ijs uero madentes uilli expulſionem mouentes, attractionem refugiunt. Sciendum uero in Auicennæ codicibus, ſicut & medicorum ferè omnium, legi boliſmum, pro bulimo. Verum, ut in ſcriptura erratum, ita & in nominis ratione multo amplius. Nam ſunt qui à bolo deflecti putent: tanquam uno tantum bolo expleatur ſtomachus, quæ mera inſcitia eſt. Sed ijs impartienda facile uenia eſt, qui nec ex interuallo quidem Latinum reguſtarunt Atticiſmum, nedum Græcum. Sanius & doctius Serapio tractatu tertio, de Græca ſentit ratione profluere, hoc eſt à βου, quæ particula intendit, & λιμὸς, quæ famem uox indicat: quod & Auicennæ interpres Gentilis obſeruauit. Sicut bucæus, ab eadem inflectitur particula, & κείρω, incido, & meto, unde præualidus in metendo ſic nũcupatur: nec deſunt, qui à bobus deducant potius, ut aratorem indicet. Vel certe σὺν βοῒ, id eſt cantu iniunctum arandi uel metendi obiens munus ita dicitur. Sed nec illud per incuriam tranſiliendum, à medica ratione Græcorum pleroſq; abire diuerſos. Nam à ſtomachi hoſtio, quod καρδίαν uocant, καρδίογμον Dorienſes, auctore Polluce, famem nuncupant intempeſtiuam, quam Xenophon, & communis lingua βούλιμον. Sic enim pro ſtomachi inedia uidentur accepiſſe, quod medici non faciunt, ni ad humores qui ſunt in ore ſtomachi, attractionem præpedientes relatum putes: quod Pollux ſcribit. Plato comicus cenangiam, id eſt κεναγγίαν, pro bulimo intellexiſſe uidetur. Id uerbum perinde accipi debet, ac ſi uaſorum inanitatem

dicas. Non prætereundum temerè, quod in libro περὶ δυσγνώστων τῶν πεπονθότων τόπων quinto eſt à Galeno proditum, caninam item nuncupari cibi appetentiam, ubi canum more aut nil omnino, aut malos affectant cibos mulieres: quæ res citta uocatur, inquit, uel κίττα, aut κίττησις, id eſt pica & picatio. Contingere uero hanc, ſecundo aut tertio à conceptu menſe, quod appetentiæ ὄργανον ſit oblæſum (id uero uentriculi os eſt) infanti non ſuppetente ui ad alimenti conſumptionem. Apud Paulum ἀνορεξίαν legimus, quæ affectio intelligatur, omnia reſpuentis ſtomachi. ἀνόρεκτος uero ita affectus intelligitur. Idem Paulus bulimum, ὑποβαλλουσαν interpretatur ἀτροφίαν, in quam ſæpe recidat anorexia. Cittales autem, id eſt κιττάλης, apud Ionas fur nuncupatur. Cytinus uero eſt malogranatum immaturum, uel primum mali punici exanthema. Anancophagia in Politicis Ariſtoteli, athletarum nuncupatur uictus, uelut expreſſior uorandi neceſſitas. Saguntina fames, etiam in parœmiæ producta uim eſt. Fame porrò necare, impium cenſebatur: quo nomine in uincula coniectis ut morerentur, cibi aliquantulum apponebatur, ut ſic aliquo modo expiarentur: quod in Antigone ſignificat Sophocles, & adnotauit interpres. Sed & in Veſtalium pœna ſcio memoratum.

Ventrem non habere quid ſit. Qui dicantur ſphecodes, lagari, ſphacelodes, ſphacelus, cangræna, buphagus, buplanoſticti. Bucolici milites. Sphragidion, ſphærus, cyllas, procælij, popæ, butypi. Ventri concœnes. De Philopœmene pauca. Athletica habitudo. Caput II

Ventrem non habere, tralatione ſcita quidem & cõcinna per prouerbium dici de imperatore uidetur, uel etiam quouis alio male nummato. Quoniam uetus eſt, pecunias eſſe neruos bellorum, & militum alimenta, quin & aliorum item omnium. Nam Heſiodicum illud notiſſimum in Ergis,

χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.

id eſt, uicem animæ miſeris mortalibus pecuniæ præſtant. Quoniam peſſum euntibus uitæ pretijs, nunquam non argenteis pugnandum haſtis eſt. Ex hiſtoriæ autem penu promitur adagium. Nam Philopœmeni illudens Achæorum prætori Quintius, qui equitibus multis, & armaturæ grauioris pedite abundaret, à pecunijs uero prorſum male haberet, dictitabat: Philopœmeni eſſe quidem manus & crura, uentrem autem non eſſe. Quod eo tectius eſt uiſum & urbanius, quod corporis forma illi etiamnum talis erat. Homines uero ita exili uentre, de ueſparum imagine ſphecodes nuncupant, qui etiam lagari ſunt, hoc eſt inanes, & ſine inteſtinis quodammodo. Veſpæ ſiquidem contractiore uiſuntur parte ea, poſterioribus prętenuibus gracilibuſ'ue: propterea acuminatũ lignum etiam ſpheciſcum dicunt, quippe ſpheces uocantur ueſpæ. Vnde ſphecones & ſphecia, pro ueſpetis, id eſt cellulis. Sphacelos uero ad hoc pertinet nihil. Eſt tamen eo nomine, uti ſecundo περὶ δυσγνώστων τῶν πεπονθότων τόπων Galenus ſcribit, ſecundum aliquos, dolor uehemens: alij tantum, inflammationis exceſſum intelligunt, ut partem ad corruptionis periculum inducat: quam diſpoſitionem cangręnam dicunt nonnulli: ſunt qui partis affectæ corruptionem, ſphacelon dici uelint: conuulſionem, aliqui: nonnulli, non iam factam conuulſionem, ſed quæ per inflammationis magnitudinem expectetur: alij etiam non ſimpliciter conuulſionem, ſed eam quæ neruoſorum corporum inflammationi ſuperuenit: aliqui ſimpliciter, fortem tentionem: quidam, putredinem. Propterea confuſe Archigenes hemicranias, ſphacelodes nuncupaſſe uidetur. Quod ut apertius intelligatur, lego, Tumores accenſos ſi non diſcutiantur, nec ſe oſtentarit ſuppuratio, in cangrænam plerũq; tranſire: quam & inflammationis magnitudine νέκρωσιν dicunt, id eſt mortificationem, non factam quidem, ſed quæ fiat: cui niſi occurratur celeriter, νεκροῦται ῥαδίως τὸ παθόν, quod ſignat, læſa mortificari facile, morte inſequente. Vbi uero ſenſus fuerit ex corporibus eiuſmodi excuſſus, tunc affectionem hanc non cangrænam appellitant, ſed iam ſphacelon dicunt: proinde abſcindendum protinus monſtrant τὸ νεκρωθέν. Auctor quinto De cauſis Theophraſtus, Sphacelisſmum dici à quibuſdam radicis morbum extrinſecus plagis ac uulneribus concinnatum, ut in animalium genere: quod, inquit, in omnibus uerum haud comperias. Syderationem porrò ſphaceliſmum uocant nonnulli. Sphacelum inueni, qui & digitum

in manu

in manu medium nuncupent. Scitante quandoq; tyranno Piſiſtrato, quid tandem aſſequeretur emolumenti ex caluetis ſaxoſiſq; locis quæ coleret: reſpondit ſenex agricola, ὀδύνας καὶ σφακέλους, καὶ τούτων δεκάτην πεισίστρατος φέρει, Dolores, inquit, ac ſphacelos, & tamen horum decimam exigit Piſiſtratus. At is audaciam miratus, uectigal remiſit: nata inde parœmia, καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν, immunitatem & ſphaceli pariunt. Inueni libro quinto ἐκλογῶν περὶ γεωργίας, uites quaſdam male habentes dici ἀεροπλήγους: morbi indicium cenſeri, folia ſubrubra, id eſt ὑπέρυθρα. Oſſis ſphacelon apud Galenum, cariem intelligimus. Sed nos à diuerticulo paulò quidem longiore, at non otioſo utique, fabulam repetamus: ſi illud nec tacuerimus, ex Trœzeniorum hiſtoria, Sphærum fuiſſe Pelopis aurigam: quanquam alij, in Olympia fuiſſe Cyllam tradunt. Sphæri philoſophi meminit in Tuſculanis Cicero. Sed hoc ad inſtitutum nihil. Quibus protuberat uenter, procœlios appellant. Cœlia enim uenter eſt: quē pinguem obeſumq;, popæ nomine quidam intelligunt: alij, phagonem malunt ac uoratorem. Spartianus in Geta, Percuſſit (inquit) hoſtiam popa nomine Antonius. Propertius,

Succinctiq; calent ad noua ſacra popæ.

Nam butypos, ἀρχεγονικὸν ſecundo apud Apolloniū, dicitur, qui inter ſacrificandum ſecurim boui impingit. Buphagus uero, in Arcadia fluuius eſt, ab heroe Buphago nomine adoptato, qui Iapeti fuerit filius & Thornacis: quemq; honeſta parum affectantem in monte Pholoe peremerit Diana. Buplanoctiſtos apud Ilium tumulos in Alexandra uocat Lycophron, quòd ex Myſia bouem inſequutus Ilus, ibi demum urbem condiderit Ilium, ubi interquieuiſſet ea. Bucolicos, milites ruſticos legimus apud Capitolinum. Sphragidion fuit in Cithærone antrum Cithæronidum nympharum, quas olim ibi eſſe uaticinatas, conſtans tenet fama. At ſphragis, lapis eſt Ariſtoteli Meteorôn quarto, qui & carbo dicatur. Ventri concœnes, ut obiter itē ſubnotemus aliquid, non animæ, à Plutarcho Sympoſiacorum tertio ſcitè admodum appellantur, qui non in diſciplinæ, cōfabulationis beneuolentiæ'ue participatum ueniunt, ſed obſoniorum modò & uorandi uſum. Plutarchi uerba ſubieci, τῇ γαστρὶ σωόσιτοι, οὐ τῇ ψυχῇ γεγονώς. Hoſce uero in Septem ſapientum conuiuio idem Plutarchus, ὥσπερ ἀγγεῖα ἥκειν, id eſt tanquam uaſa conuiuijs ſeſe ingerere ſcribit, uno uidelicet repletionis ſtudio. Vnde inoritur quandoq; habitudo athletica, id eſt corpulentior firmiorq;, quam Græci & Ariſtoteles ἕξιν ἀθλητικὴν uocant. Vnde Plauto, Athleticè ualere, ac pugilicè. Ventrem cuſtodire, Digeſtorum uiceſimoquinto, eſt mulieri cuſtodes adhibere ad partum uſq;, ubi ſubditit ij partus ſuſpicio ineſt. Sic & Ventrem in poſſeſſionē mittere, aut uentrem exhæredare, de prægnante dicitur eleganter, libro uiceſimonono. Et quoniam de uentre ſermo eſt: Cato ſenior, quum populum Romanum luxu & intemperantia perditum ac fluentem conſpicaretur, in eum inuectus, χαλεπὸν ἐστι λέγειν πρὸς γαστέρα, ὦτα μὴ ἔχουσαν, Arduum (inquit) eſt ad uentrem uerba facere, qui aures non habet. Sed, ne indictum omnino Philopœmenem tranſiliamus, fuit uir is corporis proceritate & robore nullo Peloponnenſiū inferior, τὸ δὲ εἶδος ἦν τοῦ προσώπου κακός, id eſt facie tamen malus, parumq; tanto digna imperatore. Hic enim eſt, quem Romanus quidam quum laudibus efferret, Græcorum ultimū appellauit: ueluti Græcia iam effœta nullum deinceps uirum ſe dignum ab illo protulerit. Sicuti Cremutium Cordum in Annalibus, Caſſium pronuntiaſſe, Tacitus ſcribit: Romanorum ultimum, atq; eo nomine poſtulatum, nouo ac tum primum audito crimine, imperij ſtationem Tiberio tenente. Sed ad Philopœmenem remeo. Epaminūdæ in primis uirtutem æmulabatur. Et eius quidem ſtrennuitatem atq; animi integritatem, ut pecunijs incorruptum ſe præſtaret, expreſſit: at manſuetudinem, grauitatem, humanitatem exhibere nequiuit: erat enim paulò iracundior. Vſq; eo uiri magni plerunq; διὰ τῶν πασῶν ſecum diſſident. Scitum enim eſt, non omnia eidem elargiri deum, multoq; ſæpius uirtutis occurrere ſimulacra, quàm uerè ac plenè ſapientem.

Torminum ratio. Hydropiſeos ſpecies. Suſpenſi dolores & ſublimes. Hydragoga medicamina quæ ſint. Hydrus, ſiue natrix. Grauidam quo pacto internoſcas. Hydroſtaſiū. Hydrocephala affectio. Hygrocephali. Lympha

Digitized by Google

ti. Hydatis. Hydrocele. Oſcheon. Hydra. Lerna. Lernæa. Cherſydros. Hydata, id eſt aquæ, quid indicent. Hyderis. Diabete. Paracẽteſis. Paracenterium. Caput III

TOrmina non eſſe aliud, medicorum ſcientiſſimi perdocent, quàm quum permordetur aluus, in inteſtinorum anfractibus inuolucris'ue incluſo ſpiritu, cui quæratur exitus, nec detur. Quòd ſi circa umbilicum affligit & lumbos, nec medicaminis ui tollitur affectio, intemperatura infeſtior cooritur hectica partiũ earum, ita de habitus firmitate nominata. Quæ magna ex parte moram trahens, uocatam ab Hippocrate aquam itercutem aridam concinnat. Poſteri, aquam id genus tympaniam dixerunt, id eſt τυμπανίτην, auctore Galeno: quia imus uenter compulſus ſonitum ædit, cuiuſmodi tympana ſolent. quod Paulus item repetit, ubi agitur περὶ ὑδέρων. In aſcite uero coacta materia, non aer flatuoſus, ſed humor dilutus eſt. Videtur autem à maiori frigiditate progigni aquoſus hydrops, quem ἀσκίτην, id eſt aſciten uocant: propterea quod (inquit idem Galenus) in abdomine, ſiue ſumine, tanquã uterculo quodam humor reconditur. A minore autem tympanias. Neq; enim humecta ſubſtãtia in flatuoſum aerem ſine calore aliquo tranſmutari poteſt. Quoniam uero torqueri uentrem contingit, ſpiritu flatuoſo luctante, eo amplius torqueri grauidam aduertimus, ob anguſtiam quam conuehit uterus, ſemine intra formandi hominis monetam locato. Inde Hippocratis ſententia eſt, Si noſſe libuerit an mulier grauida ſit, mulſum ei crudum bibendum dato, quum itura cubitum eſt: pòſt ſi uenter torquetur, grauida eſt: ſin minus, non eſt. Quippe ad id indicandum inflet, oportet. Sunt & in uentre dolores, qui ſuſpenſi ſublimesq; uocantur, non ſecundum longitudinem corporis, ſed profunditatem. Interſtinguit eos circa ſedes uentris ſumen, ſeu abdomen. Nam qui deſuper infeſtant, ij ſuſpenſi & ſublimes uocantur. Qui uero infra, hoc eſt in ipſis inteſtinis atq; uentriculo, non ſublimes intelliguntur, hoſce uero eſſe fortiores, ac laceſſere grauius, apud neminem non liquet. Porrò aquam intercutem prolicientia atque educentia medicamina hydragoga, id eſt ὑδραγωγὰ, uocant Græci, tanquã dicas aquagia. Nam ὕδωρ aqua eſt, unde hydrus item corriuatur, quem Latini natricem uocant: poſteriores Græci etiam cherſydron, quoniam non in aquis modò, ſed in terra item uictitet. Duabus eſſe inſigne linguis animal, produnt. Ariſtides etiam λίχνον, id eſt gulonem. Apud Græcorum ſcientiſſimos ὕδατα, id eſt aquæ ſimpliciter, cutem ſubiens malum hoc indicant ferè: unde eſt illud frequens, ἄγε δ᾽ ὕδωρ. Quanquam eſt & ſpontiua euacuatio, non quia ſine cauſa accidat, ſed quia nulla opera noſtra. Et quoniã hydropiſeos ſpecies duas perſequuti ſumus, adijciamus porrò ex ijſdem ſcholis ſpeciem tertiam, quam Celſus leucophlegmatiam uocat, albam pituitam dicere nos poſſumus, ut quæ de pituita quadam liuentiore conſiſtat, aut de pituita quæ ſuapte ui candida ſit, ſed quæ ob alienæ temperaturam mixtionem'ue materiæ purum & liquentem colorem amiſerit. Poteſt & albæ adiectio uideri citra diſtinctionem aſcripta. Nam & in libro De articulis, uertebras dixit Hippocrates dorſales, non quia aliubi uertebræ exiſtant, ſed ſimpliciter adiectio facta eſt. Cæterum & illud cõperiſſe uideor in libris, à iunioribus quidem hydropiſeos ſpecies inductas eſſe tres, ἀσκίτην, τυμπανίτην, ὑποσαρκίδιον. Hippocrates duas tantum agnoſcere uidetur. Nam aſcites & tympanites eiuſdem cenſentur ideæ. In utraq; enim profuſio eſt τῆς ὑδαροῦς [illegible] τροφῆς, in locum inteſtinorum medium uel peritonæi. Verum, in aſcite plus ſeſe humoris promit, ſpiritus autem minus. In tympanite autem ediuerſo. Hypoſarcidios per totum fit corpus, ſolidis partibus in aquæ reſolutis naturam. Vocatur ſpecies hæc leucophlegmatias item, quam putat Hippocrates ἀνίατον. Hæc eo profluentius ſubſignaſſe uolui, ut hac opera Cornelium Celſum illuſtrarem: à quo uerſuram quidem faciunt multi, uerum citra illius ſententiam nil ferè promunt, perinde ac uerba ſint ueterum ſacrorum, quæ demutaſſe piaculare flagitium planè cenſeri debeat, quodq; hoſtijs maioribus procures. Hydropicarum autem affectionum, ut Aegineta Paulus ſcribit Medicinæ tertio, initium καχεξίαν ἐκάλουν [illegible], id eſt dicere cachexiam conſueuimus. Et quoniam ab hydor corriuata prelibauimus, illa item auctarij uice ſubijciamus,

hydro-

hydroſtaſium appellari paludem paruã. Hydrocephala uero affectio infantilis eſt, humore aquoſo in capite concepto. Hydrocephalos tamen putant eos dici, qui de nimia humentis cerebri exſuperantia inſaniunt. Lymphatosq; inde à ueteribus item nuncupatos. Hydatis, id eſt ὑδατὶς ſubſtantia intelligitur pinguis palpebrę ſubſtrata pelli περὶ φύσιν. Hæc in pueris parte plurima, utpote humectioribus auctior facta, συμπτωμάτων αἰτία γίνεται, id eſt accidentium cauſa eſt, oculo grauato, proindeq; ῥευματίζονται. Hydrocele, oſchei ſeu ſcroti affectio eſt, ex ſeptem una: habetur namq; inibi porocele, ſteatocele, ſarcocele, epiplocele, cirſocele, enterocele. Quod de oſcheo diximus, ſignat id uerbum marſyppium quoq;, ſed & onuſtum uuis palmitẽ. Hydra deniq; ijs cognatum uocabulum eſt: eam uero ſe arbitrari Pauſanias ſcribit feram magnitudine hydros excedentem alios, cuius uenenũ ita foret ἀνίατον, ut Hercules eius felle tingeret τὰς ἀκίδας, id eſt ſagittarum ſpicula. Caput præterea habuiſſe unum, etiam ſi Piſander Camireus, quo uideretur res meticuloſior, & poema plauſibilius, plura ei contribuit. Lernæ quoq; mentionem facit Pauſanias idem, aitq; inibi Teletas celebrari in Cereris honorem, quæ uocant λερναῖα. Cum uero (inquit primo De criſibus Galenus) ſtatim mingitur in uas urinarium, uocatur ab nõnullis affectio hæc hyderis. Diabeten nuncupant alij: ex antiquioribus quidam etiam urinæ profluuium. Sunt qui paracenteſin uocent, cum perforatur uenter hydropicorum aquæ educendæ gratia: ſed ſi oculorum congelatus humor eodem emittatur modo, eadem ſeruabitur appellatio. Id uero ferramentum quo id præſtatur, recte paracenterium dixeris.

Argenteo uomere araturos, cur Delphica pronſiciarit uates, ſciſcitantibus Lacedæmonijs. Necnon oraculo eodem, quid ſit eulacha: item aulax, ogmos, ordinion. Cap. IIII

PLiſtoanacta Pauſaniæ filium, eundemq; Lacedæmoniorum regem, cum ab inimicis uehementius premeretur, præter alia, produnt auctores celeberrimi, etiam inſimulatum: quod cum Ariſtocle fratre promanti, hoc eſt Delphicæ uati perſuaſiſſet, ut Lacedæmoniorum Theoris (ſic autem uocant, qui ad petendam proficiſcuntur dictionem) illuc miſſis hæc reſponderet, Διὸς υἱοῦ ἡμιθέου τὸ σπέρμα ἐκ τῆς ἀλλοτρίας εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀναφέρειν. εἰ δὲ μὴ, ἀργυρέᾳ εὐλάχᾳ εὐλαξεῖν, id eſt Ioue ſati ſemidei prolem ex alieno ſolo in ſuum reducerent, alioqui argenteo araturos uomere. Scias profecto uel hinc nõ immerito à Græcis Loxiæ cognomento Apollinẽ celebrari, quod obliqua, tortuoſa, uel numero Platonis obſcuriora forent illius reſponſa. Quid enim eſt, Argenteo araturos uomere? Nam Dorica lingua, qua utebantur Spartani, uomerem eulacham dicũt: quamuis eo nomine intelligant alij dicellam, hoc eſt ligonẽ ſiue ſarculum, ἀπὸ τοῦ λαχαίνειν ἤτοι σκάπτειν, id eſt à fodiendi uſu. Aulaca uero, id eſt αὔλακα, ſulcum dicunt, quem ogmon Theocritus etiam uocat, communis lingua (inquit interpres) ordinion. An illud coniectandũ? Inutilem fore agrorum cultum? Sic enim fiat, ſi utatur quis argenteis inſtrumentis, inſita mollitie minus ſuffecturis terrarum proſciſſioni. An illud potius, ingẽtem futuram frugum inopiam, & in ſumma caritate precio intolerabili conſtatura omnia, ut flagellata annona, uideri poſſint, etiam argenteis in agricolatione inſtrumentis uſi? Hinc ſcitiſſimum, & perinde reconditum aucupamur adagium, ut ingruente magno famis diſcrimine, Araturos uomere argenteo terram homines pronunciemus.

Aratri partes. Mercaturę laus. Echetlion. Zogros. Corone Nympha. Embryon. Zeuxidia Iuno. Iunonis flores qui. Vrbibus aratrum circumducere quid ſit. Propertij locus explicatur. Sed & Seneca reſtituitur. Syluarũ præfecturam conſulibus iniungi ſolitam. Prouinciæ maiores minoresq; quæ ſint. Virgilij locus enarratur. Item alter, cur turtur aeria. Barbarica ſylua quæ. Cap. V

POſtea uero quàm in uomeris & aratri mentionẽ forte incidimus, pergamus porrò ſubnectere quæ ex magnis claſſicisq; auctoribus cõperta nobis ſunt, quantum mediocris ingenij uires eruditionisq; ſuppetunt, Græcorum copiam multiplicem uariamq; ac recõditam doctrinam in noſtra iura transfe-

rentes,& quodammodo ciuitate donantes aut Latio. Eſt enim hæc uelut traiectitia pecunia,& plane optimarum artium optima honeſtiſſimaq; mercatura. Quid enim hac humanis in rebus conducibilius, quæ omnia ad uictum, ad cultum, ad præſidium, ad delicias deniq; uitæ pertinentia comportat, ut fiant quodammodo cunctorum cuncta communia? Idem propemodum in noſtris lucubratiunculis fit (ſi tamen iſto nomine non uidemur applauſum captare) ſed tanto forte uel præclarius, quanto animorum bona longe putantur excellentiora. Aratri partes igitur haſce inuenio: primum quidem echetlen, id uero eſt rectum lignũ, quod inter arandum manu cõtinet arator, totumq; aratrum permouet. Pars autem illa caua in echetle, ubi inſidet manus, uocatur chirolabes: ubi uero infigitur echetle, dicitur alya. Echetlion uero eſt in nauigio locus, in quo piſces colligunt piſcatores. dici & uiuarium poteſt, quod zogros nuncupatur Græcis. Elyma nuncupatur, cui inhæreat iugum, ſicuti Pollux ſcribit. Heſiodi uero interpres, Gyes (inquit) eſt, quod alio modo aratri gonation uocatur. Elyma eſt quod gyæ infigitur adaptaturq;, in quod uomerem immittunt, qui hynnis dicitur, cuius ſummũ appellatur nympha. Gyen ſunt qui Latinè putent dentale nuncupari. Dentẽ putat dici Varro, quod eo mordetur terra: ſupra eum regulam quæ ſtet, à ſtando ſtiuam: & in ea tranſuerſam regulam, maniculam, quod bubulci manu tenetur. Qui quaſi eſt temo inter boues, buram. A bubus, hiſtobœus, qui & hiſtoboe appellatur, lignum eſt ad iugum uſq; protenſum inter bouem utrumq;, cuius apicem uocant coronem. Lorum autem latũ, quo adnectitur iugo, echebœum uel meſobœum aut meſabœum dicitur. hiſtoboeum quidam barbarè ſtauarion uocant, ueluti hiſtouoarion. Eſtora, clauum interpretantur, quo temoni coaptatur iugum: meminit in Alexandro Plutarchus. Rhymos uero eſt in curru temo, à ῥύω, traho. Nam ampron, unde apud Lycophronem ἀμπρεύειν uerbum, eſt funis inter bouem utrunq; ſiue equum temonis uice protenſus. Cercis uero lignea, radius eſt qui in iugi foramen immittitur. Is radius appellatur embryon, uel endryon. Zeuglæ ſunt, quæ à iugo propendentes hinc inde boum colla amplexantur. Quædam ex ijs nominantur ab Heſiodo in Ergis, uerſibus illis quos & appoſui,

δάφνης δ' ἢ πτελέης ἀκιώτατοι ἱστοβοῆες
δρυὸς ἔλυμα, πρίνου γύην, βόε δ' ἐνναετήρω.

Zeuxidiam Iunonem Argis cultam prodit hiſtoria, quod inde in Aegyptum commigrans Apis Argiuorum regi boues tranſmiſerit, tradita inſuper ſemẽtis ratione. Quam iunctis bubus quum is impleſſet, Iunoni templum excitauit: ſpicasq; progerminantes ἄνθεα, dixit ἥρας, id eſt Iunonis flores. Non tempero mihi, quin uetuſtatis morem ſubſcribam, quo euertendis urbibus aratrum inducebatur, ſicuti in condendis idem adhiberi conſueuerat: quare oppida, quæ prius circumducta erant aratro, ab orbe & uruo, urbes: & coloniæ Romanæ omnes in literis antiquis ſcribuntur urbes, quod item conditæ ut Roma. Significant id Senecæ uerba libro De clemẽtia primo: Deinde, inquit, cædibus in exitia gentium ſerpere, & inijcere tectis ignem, aratrũ uetuſtis urbibus inducere. Etiam ſi in uulgatis modo codicibus ſcriptũ circumfertur corruptè apatrũ, ſenſu nullo. Sententiam noſtram abunde confirmarit Horàtius Carminum primo:

Imprimeretq; muris hoſtile aratrum
Exercitus inſolens.

Et Acron interpres: Condendis, inquit, atq; euertendis urbibus hæc conſuetudo fuit, ut aratro fieret. Virgilius,

Interea Aeneas urbem deſignat aratro.

Item Cicero de euertenda in Philippicis libro ſecundo: Vt uexillũ uideres, & aratrum circumduceres. In eum porrò ſenſum accipio illud Propertianũ, etiam ſi doctiſſimi uiri amplius in eo ſub mandragora uidentur conſopiti.

Mœnia quum Graio Neptunia preſſit aratro
Victor Palladiæ ligneus artis equus.

Et Modeſtinus Digeſtis Quibus modis uſufructus amittatur: Si, inquit, uſufructus ciuitati legetur, & aratrũ in ea inducatur, ciuitas eſſe deſinit, ut paſſa eſt Carthago: ideoq; quaſi morte deſinit habere uſufructum. Quin & mos irroborarat uetus, quod prodit

Strabo

Strabo, exſecrationes in eos diras proferendi, qui euerſam urbem inſtaurare adorti forent. Quod in Ilio fecerit Agamemnon, & in Sidena Crœſus. Sæpe utique in poetis enarrandis ingerunt ſe, quę ſi altius perpendas, intercutaneam requirunt eruditionem, etiam ſi noctuinos intendentibus oculos plerunque uidentur extrita ac uulgaria, cuiuſmodi Virgilianum illud in Bucolicis,

Si canimus ſyluas, ſyluæ ſint conſule dignæ.

Qua in parte ſcientiſſimus poeta morem reſpicit ueterem, quo conſulibus ſyluarum et collium iniungebatur cura, ne compingendis nauibus materia unquam deeſſet. Quæ ſanè prouincia, minor dicebatur, ut à maioribus diſtingueretur, quas conſulares dicebant. Proinde in Cæſare Tranquillus, ab optimatibus datam ſcribit operam, ut prouinciæ futuris conſulibus minimi negocij, id eſt ſyluæ colleſque decernerentur. Apud Iureconſultos de prouincijs mentio minoribus eſt, in quis ſyluarum ſtatuitur cura. Et Seruius grammaticus in Aeneidos primum, Aphricam dicit conſularem prouinciam, in qua non comperiantur cerui. Syluam barbaricam, intelligit conſemineam Columella libro duodecimo. Sed & illud perpenſione dignum, cur aeriam dixerit turturem Virgilius eo uerſiculo,

Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab ulmo,

ex Seruij interpretamento: nam ſyllabæ menſus penthimemeri defenditur. Aeriam dici coniecto, quoniam (ut ſcribit Origenes Homilia ſecunda ex Hieronymi tralatione) turtur ſemper in iugis mōtium & arborum uerticibus commoratur: unde (inquit) turturis appellatione, ſanctus intelligitur ſpiritus, ubi de magnis & occultioribus myſterijs agitur, quæ capere haud poſſunt multi.

Miſſilia Fortunæ quæ intelligi debeant, & quid miſſilia. Odorati imbres qui. Catachyſmata eſſe item miſſilia. Cap. VI

MIſſilia Fortunæ, tralatione ſcita & perelegāti ac peruenuſta dici poſſe uideo nuncupatione una, quæ bona dicere conſueuimus externa, cum appellatione eiuſmodi intelligerent ueteribus munuſcula non modi unius quę in uulgus iactare quandoque moris fuit: cuius rei uel imperator ſecundo Inſtitutionum commeminit. Vna eſt (inquit Seneca) ad tuta uadendi uia, externa deſpicere, & honeſto contentum eſſe. Nam qui aliquid uirtute melius putat, aut ullum præter illam bonum, ad hæc quæ à Fortuna ſparguntur, ſinum expandit. Hanc equidem imaginē animo prudentiſſimus quiſque proponere debet, ludos à Fortuna fieri, & in hunc mortalium cœtum honores, diuitias, gratiam excutere. Alia quorum inter diripientium manus ſcinduntur. Diuiduntur alia, ſocietate infida: alia, magno eorum detrimento, in quos recidere deprehenduntur. Hinc nō eleganter minus miſſilia expectare dictitabimus, eum qui ex Fortuna pendet totus, eiuſque uiſcatis inhiat beneficijs, quæ inſidias uerius arbitratur ſapientiſsimus quiſque. Miſsilium quoque captum emi quandoque ſolitū ſcribit Pomponius Digeſtis De contrahenda emptione. Porrò miſſilia pro telis quæ in hoſtem emittantur, ſciunt omnes. Calendis denique Decembribus Domitianum legimus ſub noctem iuſſiſſe ſpargi omnis generis miſsilia in populum. Quam rem Martialis ſæpe notauit: & Papinius primo Syluarum,

Iam noctis propioribus ſub umbris
Diues ſparſio quos agit tumultus?

Seneca ſcribit libro Controuerſiarū ſexto, Muſam rhetorem qui multum habuit ingenij, ſed cordis nihil, affectatè nimis ſparſiones hoc genus appellaſſe odoratos imbres. Fiebat enim & ſparſio liquoris odorati in ſpectaculis: ſicuti Naturalium ſecūdo idem meminit Seneca. Proinde Muſa itē tumidius putidiuſque dixiſſe uidetur de ſiphonum ui excuſsis liquoribus, Cælo repluunt. Papinius tamen poetico excurſu ita canit,

Ducat nubila Iuppiter per orbem,
Et latis pluuias minetur agris,
Dum noſtri Iouis hi ferantur imbres.

In hoc genere ſunt quæ à Græcis uocantur καταχύσματα, de quibus apud Ariſtophanem quoque legimus in Pluto,

φέρε νῦν ἰοῦσ' ἀποκομίζω καταχύσματα
ὥσπερ νεωνήτοισιν ὀφθαλμοῖς ἐγώ.

Moris quippe Athenienſium fuit, nouitijs ſeruis primum ingredietibus domum, prope focum profundere per illorum capita palmaceos fructus, collybos, id eſt nummos, legumina, caricas, nuces, id genus plura, quæ à conſeruis ſic effuſa rapiebantur, & à re dicebantur catachyſmata: quoniam catachyſis, profuſio eſt. Erat hoc illis εὐετηρίας σημεῖον, hoc eſt annuæ ubertatis indicium: quin & ſponſi caput perfundere ſic quoq; aſſueuerant: quorumcunque item, ominis boni captandi gratia. Inſtituti eius meminit Theopompus.

Clepſydræ cur tardius fluant hyeme, & naues item lentius commeēt per flumina, ſed plus geſtitent oneris. Cur mare undabundum incaleſcat, reliquis aquis agitatu frigeſcentibus. Rhathagos. Rhathapygizo. Scantharisſare. Cap. VII

Legebamus nuper ingenti ſtudio Plutarchi ſcientiſſimi libellum phyſiologicum. Indidem quum alia pleraq; præcerpſimus, quæ nobis in pluribus egregie, uelut conniuentibus, qui hominum mos eſt nimio plus frequens, ſuffragata ſunt. Tum illud quod & ſubnectam ſtatim, Clepſydras tardius multo hyemali tempore profluere, quàm æſtiuis horis. Eius rei phyſica deprehenditur ratio, quoniam ex ambeuntis & obſidentis ui frigoris grauior corpulentiorq; fiat aqua. Proinde obſeruatum id quoq; prudentioribus: in fluminibus nauigia ſidere eodem tardius commeare. Quanquam & illud afferri ſolet, Fluuialem aerem ſemper quidem motui obſiſtere, ac eſſe grauem: ſed hyeme eo amplius, ex circumuallantis ui frigoris. Quæ res itineris celeritati officere manifeſto deprehenditur. Quod uero craſſeſcens aqua tarditatem inferat, illud item mirum indicio fuerit, quod πλέονα γόμον φέρει τὰ ποτάμια πλοῖα τοῦ χειμῶνος, plus deuehant oneris hyeme nauigia per fluuium commeantia. denſior enim aqua obſiſtit, renititurq; amplius, quod in mari nō fit. Illud namq; denſari ac craſſeſcere, inſita prohibet caliditas, ob quam neq; item concreſcit. Hinc percipimus, unde nam ſit, quod in eadem naturę parte mirabiliter fieri perſpicimus: etenim reliquarum natura aquarum eſt, ut commotione agitatuq; frigeſcant. Mare autem modo afficitur diuerſo, ſiquidem undabundum incaleſcit. In illis quippe ἐπεισόδιος ἐστὶ καὶ ἀλλοτρία ἡ θερμότης, id eſt aduentitia & peregrina habetur caliditas. Propterea illam motus externat perfacile digeritq;. At eandem ingenitam domeſticamq; mari amplius excitant uenti, & alimenta ſubijciūt. Caloris inſiti argumentum eſt, ἡ διαύγεια καὶ τὸ μὴ πήγνυσθαι καίπερ οὖσαν γεώδη καὶ βαρεῖαν, id eſt pelluciditas, tum quod non coit mare, quamuis terreſtre ac graue. Sciendum uero obiter, ſonitum ex undarum motu conceptum, dum petris alliſæ refringuntur, nuncupari rhathagon. Rhathapygizo, eſt ſimo pede pygam percutere, qui erat luſus apud ueteres, ſicut ſcanthariſſare, uel ut enunciant Græci, σκανθαρίζειν, eſt manus digito medio ſub maiorem dimiſſo, nares ferire.

Mari Dionyſium demergere, quid ſit. Cur uino immiſceatur maris aqua. Plinius illuſtratur. Thalatta pelagia quæ & cur. Aparachyton uinū. Cur delphini circa Liberum patrem. Cap. VIII

Oraculum uetus redditū quandoq; accepimus, quod & piſcatoribus percelebre fuit, Eſſe Dionyſium demergēdum in mare. Id ſignificabat, uino marinā aquam affundi oportere: facit enim ea res defecatius uinum & firmius ac incorruptius. Id qui abſunt à mari cōſequi putātur gypſo, ſi exuſſerint prius. Probabatur autem ex Zacyntho pręcipue. Recenſetur item ad hoc ipſum ab Athenæo Dionyſii fuga ad mare, quoniā eo ſuauius fiat uinum. Marinæ autem aquæ ratio uideri poteſt ea, quod frigiditatem illius exigat caliditas innata, quæ maxime uini reſtinguit uim, corrumpitq;. Niſi dicamus potius, terreſtrem marinæ aquæ uim ſtypticam ſubſtringere, quod in uino aquoſum eſt, ac flatuoſum, adq; mutationem procliue. Sed & ſalis natura attenuans liquefaciensq; peregrinum, ac redundans, graueolentiam putrefactionemq; fieri prohibet. Inſuper craſſum ac terreſtrē

id, quod in uino eſt ponderoſum, præcipitat in ima, facitq; hypoſtathmem, hoc eſt ſedimentum & feces, quibus de cauſis relinquitur uinum defecatius puriusq;. Ex ijs opinor, inferri lucem aliquam Naturali hiſtoriæ Plinij: dum uini, quod clariſſimum curæ nomen accepit (dicitur namq; biæum) rationẽ explicãs libro tertio & uiceſimo: Vuas (inquit) paulo ante maturitatẽ decerptas ſiccari ſole acri, ter die uerſatas per triduum, quarto exprimi, dein cadis ſole inueterari, ac largiorem marinam promiſceri mox aquam, à ſerui furto origine orta, ſic menſuram explentis, quod tralatum in album muſtum, leucochrũ appelletur. In alijs gentibus ſimili modo factum tethalaſſomenon uocant, de maris nomine, quod thalaſſa eſt. Vnde & thalaſſiten dicunt, quum uaſa muſti deijciuntur in mare, quo genere præcox fit, & uetuſtius. De ijs plura Dioſcorides Syluæ medicinalis quinto. Et Columella ſcribit, ab illuſtri agricola patruo ſuo uina ex collibus ita condiri conſueſſe, ut maris aquam decoctam ad tertias pro ſale adijceret; quod ſic tum maior fieret mẽſura, tum odoris melioris, uerum ingruere periculum, ne uitietur uinum, ſi male cocta ſit aqua. Eam uero quàm longiſſime à littore ſumendam præcipit, quod hæc liquidior ſit ac purior. Hoc uero genus aquam dicunt eruditi ex Græcis θάλατταν πελαγίαν, id eſt maris aquam ex alto petitam: quando & Ariſtoteles piſcium aliquos eſſe dicit προσγείους, id eſt littorales, alios uero πελαγίους, id eſt pelagicos. Et purpuras alio nomine dici pelagias ſcribit Plinius. Sunt qui opinentur pelagiam pronunciari maris aquam ex diſcerniculo, quoniam thalatta non tam mare indicet quandoq;, quàm quoquo modo ſalſam aquam. Porrò uinum aparachyton uocant Græci, cui maris aqua haud fuerit permixta. Eſſe tamen uina quæ id minus patiantur, locupletiſſimus quoq; teſtis Horatius eſt,

Procedit fuſcus Hydaſpes
Cecuba uina ferens, Alcon Chium maris expers.

Illud Varronis proditum monumentis, ex ijs quæ iam copioſius enarrauimus, diluceſcit (opinor) egregie, inſtitutũ fuiſſe ueteribus, ut circa Liberum patrem Delphini appingerentur, quanquam in ea re fabulis inuoluta proferri multa, non ferè latet.

Cur mare dulcibus aquis minus frigidum. Item cur pellucidius. An aqua ſit coloris expers. Colorum diſtinctio. De lepra nõnihil. Hypopſari equi, aut pſari. Cur albus color lunæ contribuatur. Et cur lanitio albo decepta fingatur à Virgilio. Cap. IX

QVæritur uero à principe Peripatetico, quid nam ſit rationis, quod dulcibus aquis minus ſit mare frigidum. Et omnino τὰ ἁλυκὰ τῶν γλυκέων, id eſt ſalſi humores dulcibus. Protinus uero id affertur argumẽtum, eſſe omninò ſpiſſius mare ac corpulentius. Quæ uero eiuſmodi ſint, minus poſſe refrigerari; ſicuti amplius ualent incaleſcere, ſiquidem inſita denſitate melius calorem confouere. Sed & illa non inepta ratio eſt, mare utiq; eſſe pinguius. Nam neq; flammam æque poteſt extinguere atque aquarum reliquæ. Omne porrò calidius quod pinguius. Præterea terræ plurimum in ſe continere, indeq; eſſe ſiccius. Quod autem ſiccius, idem calidius eſt. Craſſum terroſumq; in mari illud manifeſtum facit, quod qui eiuſmodi aqua ſe lauerint, ocyus reſiccantur. Vbi enim humoris eſt modicum, ſiccitas induci celerius poteſt. Quod ſi dicatur, eſſe terram ſummopere ſiccam, ut ſecundo De generatione & corruptione prodit Ariſtoteles. Eſſe item poſt aquam eximie frigidam, ſicuti in libro De cælo & mundo comprobare uidetur Auicenna, etiam ſi Metaphyſicæ nono mutaſſe ſententiam eſt uiſus, reſponderi poteſt, intellexiſſe philoſophum non quidem de ſiccitate naturali terræ, in qua terræ ratio eſt: ſed de aduentitia, quam iuniores uocant participatam, ut quæ à caliditate adnexa proueniat: caliditate, inquam, tum ex multiplici motu, qui in parte illa naturæ cõtingit, quæ excalfacere poteſt, tum impreſſa à continente inflammato. Quæ amplius illic denſitatis ui cuſtodiri ualeat. Quod uero & paulo ante pellucidum eſſe mare, adſtruebamus: ſcribit idem auctor Ariſtoteles, θάλατταν εἶναι διαφανεστέραν τοῦ ποτίμου, παχυτέραν οὖσαν. λεπτότερον γὰρ τὸ πότιμον τοῦ ἁλμυροῦ, id eſt mare perſpectius dilucidiusq; eſſe quàm aquã potui idoneã, etiam ſi craſſius ſit, dulcis enim ſalſa tenuior. Cæterum tenuitas cauſa non eſt, cur

mare

Digitized by Google

mare dilucidius ſit, ſed directi meatus, hoc eſt διαδύσεις τῶν πόρων, id faciunt, quos tum plurimos tum ampliſſimos continet. Ergo illa potu idonea ſpiſſa ex tenuitate partium ſuarũ eſt, ſalſa amplioribus interſtitijs inanit, hoc eſt μεγάλα ἔχει τὰ διαλείμματα. Vel quia purius ſyncerius'q; mare eſt: terra enim nulla in eo permanat, harena ſuo pondere delapſa in imum ſubſidet. At humor dulcis mixtus cum terra eſt, quæ interueniens facit, ut cito perturbetur. Sciendum tamen perflante Aquilone, mare perſpectius atq; translucidius eſſe quàm auſtro. Nam mare, quando ſerenum eſt, colorem trahere ſibi aſſolet. Ineſt namq; pingue aliquid in ſucco ſalſo. Indiciũ eius rei eſt, quod die tepidiore, oleoſum quiddam ſecerni uidemus. Ergo tranquillo tepidiori'q; mari ſuccus iſte ſua leuitate per ſumma panditur, quod aquilone minus fieri poteſt cauſa frigoris. Eſt autẽ aqua translucidior, quàm oleum. Id enim colore obducitur, aqua uero expers coloris, uiſui obuia, apertiorem ſui præſtat ſuſpectionem. Neq; uero miretur quiſpiam dici aquam coloris expertem, quamuis ſententia philoſophi in libro De ſenſu & ſenſili aſtruere uideatur, nullum omnino corpus eſſe coloris expers. Inſuper & color ſit uiſus obiectum proprium ex ſecundo De anima: Aquam porrò uideri, ne dubium quidem eſt, proinde coloratã cenſeri. Eſt autem colorum ſpecies duplex: eſt enim color quidam uerus, qui dicitur extremitas quædam corporis opaci; qui utiq; κρᾶσιν ſequitur, id eſt temperaturam, ex elementorum prouenientẽ qualitatibus. Huiuſmodi uero color ſolum reperitur in mixtis corporibus & terminatis. Habetur uero color alter non uerus, qui utiq; id omne intelligitur quod apprehendere ualeat uiſus. Propterea in ſecunda Animæ hiſtoria dixit Ariſtoteles, Colore uiſum moueri iuxta lucidi actum. In quẽ ſenſum accipimus illud quoq; quum audimus, Nullum corpus eſſe coloris exſors. Parergon illud fuerit, in quod eruditionis cauſa excurrimus frequẽter, Albedinem in corporibus præter naturã dici lepram, παρὰ τὸ λεπρύνεσθαι, quod in Nicandri Theriacis ſignat λευκαίνεσθαι, id eſt inalbari. Carmen poetæ eſt,

στείβη λεπρύνονται ἀλινδήθρας ψαφαρῇσι.

Equos hypopſaros in Celtiberia ſubalbos intelligunt. Pſaron Sudas nil amplius quàm coloris eſſe genus prodit: niſi quod equum pſarum etiam celerem accipit, ἀπὸ τοῦ ψαίρειν. Album porrò colorem lunæ contribuunt, quoniã aquis dominetur is planeta, quarum natura eſt, uti concretione inalbeſcãt. Et propterea Virgilium ab Pane deceptam lunam confinxiſſe muneribus candidioris lanitij. Aquarũ probatio illa plauſibilis precipue eſt, quæ ſenſu contingit triplici, guſtu, uiſu, odoratu, quum nullus omnino ineſt ſapor, aut certe inſipidus, clara item ac luminoſa, & odore nullo, inquit primo Simplicis medicinæ Galenus.

An mare ſpeculi uice imaginem reddere queat. Virgilij uerſus expenditur. Eiuſdem loca duo reſtituuntur, ex Georgicis unus, ex Aeneidos ſexto alter. Cap. X

EX ijs uero palàm fieri poteſt, quid ſibi uoluerit Seruius grammaticus ſuper eo Virgilij loco in Bucolicis,

Nec ſum adeo informis, nuper me in littore uidi,
Quum placidum uentis ſtaret mare.

Non reddit, inquit, nobis imaginem mare, quia non ſtat, atq; etiam ſi ſtet, reddere nõ poteſt. Cur enim nõ poteſt? An quia, ut ex Peripateticis probauimus ſcholis, in ſerenitate colorem ſibi trahit mare, & oleoſum ſupernatat pingue: indeq; reddi imago nequit? Quod in ſpeculo obnubilato perſpicere licet: & in aqua, ubi caro prætpinguis fuerit percocta. Quod uero ait poeta,

Quum placidum uentis ſtaret mare.

Tranquillum (inquit in Naturæ quæſtionibus Seneca) mare dicitur, cum leniter commouetur, nec in unam partem inclinatur. Quod & de aere iudicandum eſt, qui nunq; immobilis eſt, etiam ſi quietus ſit. Verum aliubi Seneca idem: Fons (inquit) cuiq; pellucidus, aut lene ſaxum imaginem reddit. Virgilius,

Nuper me in littore uidi.

Nam in Alcyone Lucianus, ἀκύμαντον δὲ καὶ γαλήνιον ἅπαν τὸ πέλαγος, ὅμοιον ὡς εἰπεῖν τῷ κατόπτρῳ

κατόπτρῳ, Quietũ (inquit) & tranquillum mare uniuerſum, ac ſimile (ut ita dicam) ſpeculo. Sed & alibi in Dialogis, quos uocat ἐναλίους, id eſt marinos, ἐπὶ πέτρας τινός, ὁπότε γαλήνη εἴη, ἐπικύψασα εἰς τὸ ὕδωρ ἴδε σεαυτὴν οὐδὲν ἄλλο, ἢ χρόαν λευκὴν ἀκριβῶς, Ex petra (inquit) ſi quando ſit tranquillitas, in aquam procumbens inſpice te ipſam, nil aliud quàm albam omnino. In ijs uerò tam diſceptantibus auctorum ſententijs habet quod proferat, perſpicax & ingenioſus lector, ſi quę de Aquilonis ratione, deq; Auſtri paulò antè ſunt allata, perpendat amplius. Et quoniã Virgilij locum excuſſimus, iuuemus eundem pro uirili, apud quem in Georgicis ita legendum uidetur eruditis, ubi pecudum adnumerantur remedia:

Et ſpumas miſcent argenti, uiuaq; ſulphura,
Ideasq; pices, & pingues unguine ceras.

Sic enim agnoſci à Seruio & Macrobio, non ut modò paſſim lectitamus, ac ſulphura uiua. Eſſe enim dactylicum carmen, quum in ſede poſtrema dactylum ſeruet. Sicut Aeneidos item ſexto,

Quin protinus omnia
Perlegerent oculis, ni iam præmiſſus Achates
Afforet.

Cur maris aqua hyeme ſit amara minus, & dulces item æſtate fiant deteriores. Caput XI

SCribit in Cauſarum naturalium libro, quem & ſuprà aduocauimus, omnium calculis doctiſſimus Plutarchus: Maris aquas hyemali ſydere minus ſentiri amaras guſtantibus. Commemoratum id & à Dionyſio hydragogo. Euentus autem omnibus conſpicui ſic fermè rationem pergit promere. Maris illam aſperitatem, omnino interſitę dulcedinis habere quippiam, utpote numeroſis illuc deuolutis fluminibus. Cæterum, quod dulce eſt, cui genuina inſit leuitas, ac proinde fluitans ſupernatet, corripit e ueſtigio, hauritq; ſolaris poteſtas, dum æſtiuis horis latius uim propagat funditq;. Quod hyeme nequit, flacceſcente ſyderis ui, quod abſcedat longius. Proinde minus minusq; ſurrigi quippiam ex mari poteſt. Hinc conſequens illud eſt, ut dulcedine ſubſiſtente uniuerſa, quicquid amari uirulentiq; eſt, remittatur, ac dilutius factũ dulceſcat quadantenus. Quod eatenus uerum fatentur, ut & cognitum experimentis tradatur, etiam potui accommodas aquas æſtatis ardoribus labi in deterius. Quod latè graſſans ſolis potentia, ut optimũ quodq; eſt, ita maximè decoquat inde, protollatq;.

Cur mari quieſcente, nauigia abſorbeantur quandoq;. De terræ cauitatibus. Naturam eſſe duplicem. Caput XII

COntingit uerò nonnunquam res maximè mira, nec niſi cunctanter promenda in literas. At quia maximis eſt ingenijs prodita, nullius prorſum Momi Theoninus nobis dens reformidandus. Contingit (inquam) nauigia quandoq;, dum curſum agunt, hebeſcente motu maris uniuerſo, repente abſorberi totaq; ita perire, ut ne naufragium quidem fluitans uiſatur uſquam. Id euenire putat Ariſtoteles, prærupta terræ cauernoſa, hianteq; inanitate, mari ſubiecta. Nam inſimul ſubſidentib. aquis, in mare nauigia introrumpere, ad internaq; ſpiritus ui pertrahi. Quumq; impulſu pari circumundiq; agitentur, ad ima ferri, neceſſe eſt. Quod apud Meſanam euenire conſueſſe, reciprocante freto, palàm eſt, uertiginum ratione. Neq; uerò abnuat aliquis, in ſubterraneis cauitates haberi, quamuis elementum hoc ſit ſummè graue, uti quarto Cæli comprobatur. Quod uerò eſt eiuſmodi, naturæ ſuæ nutu ad ima relabitur, conſtipaturq; undiq;. Et proinde cauitas omnis tolli uidetur. Cæterum eſſe naturam nouimus duplicem. particularem unam, uniuerſalem alteram. Et particularis quidem eſt, quæ unicuiq; attributa, ſemper conſeruationem intendit: nec in eo accidere permittit quicquam, quod perniciem paret. Quod ſi perpendimus, nullam prorſus intra terram admittemus cõcauitatem. Sed eſt uniuerſalis quædam ratio, & ea quidem cæleſtis, quæ in hæc inferiora agit aſſiduè, caloris ſuperni uis utiq; manifeſta. Ea quippe humidi exhalatione poros meatusq; in materia efficit ter-

PP rena

rena. Ex quibus & concaua multis partibus pernoſcuntur. Patet id & ardoribus æſtiuis, hiante terra: ſiquidem calidum uentoſum eatenus terræ partes extendit, ut tumentes attollantur rumpanturq;. Sententia Ariſtotelis (opinor) notiſſima eſt, ex Meteororum primo: Quod, inquit, τοιαῦται φάραγγες καὶ διαστάσεις τῆς γῆς, δηλοῦσιν οἱ καταπινόμενοι τῶν ποταμῶν, id eſt eiuſmodi hiatus exiſtant, & terræ cauitates, indicio ſunt, quæ abſorbentur flumina. Id quum alibi ſæpe contingit, tum in Arcadia in primis.

Nauſeabundos cur faciat mare. Iuuenalis illuſtratur. Cap. XIII

NErum ut interim ad ea quoq; quæ noſtri ſunt calculi, reſpectemus, iam hinc pergamus ambagioſa perpendere inuolucra, quæ à noſtrorum ſcientiſſimis inſerta lucubrationibus ſuis, ita illotis (ut aiunt) pedibus, ab ijs qui eorum enarrationes ſuſcepere, tranſmittuntur: ut arbitrari uiderentur, eſſe ea exculcata neſcio quæ, & paulò accuratiore ecphraſi prorſus indigna. Quòd ſi aceti quippiã fuiſſet in pectore, ſecus omnino expendiſſent. Nos uerò qui publico emolumento iſta muſſitamus, & grammaticas ſæpe fætutinas, & prærancida allidimus interpretamenta, non differemus ea promere quæ ſciolæ triuialium turbæ nunquam ſuboluere. Mari nauigantes fieri nauſeabundos, propè norunt omnes. Gellius ſignificat. Sed & Iuuenalis illud quis non legit?

Si iubeat coniunx, durum eſt, conſcendere nauem:
Tunc ſentina grauis, tunc ſummus uertitur aer:
Quæ mœchum ſequitur, ſtomacho ualet. Illa maritum
Conuomit, hæc inter nautas & prandet & errat.

Nónne putabit ingenioſiſſimus quiſque, fuiſſe iudicij excuſſi, & naris emunctæ, ſicuti ait ille, diligentius perpendiſſe, undè nam iſta obueniant, quæ ſcientiſſimus poeta, reconditæ doctrinæ ſeminarium quoddam, carminibus inſperſit, & paſſim iactari audimus? Sed ne diutius quem ſuſpenſum habeamus, noſtra uenditantes præter modum, ueluti planè hic fortunatior ſit Alabanda, aut Iouis accũbenti polliceamur cerebrum: hæc ſunt obſeruata nobis ex Plutarcho. Nauſeabundos eſſe maiorem in modum mari iter agentes, quàm qui fluminibus, etiã ſi γαλήνη fuerit, hoc eſt minimè undabundum elementum. Huius autem euentus manifeſtarij eam eſſe rationem, quòd ex ſenſibus ναυτίαν κινεῖν, ideſt nauſeam concitare in primis odoratus poteſt. Ex animorum autem affectionibus id ipſum efficit præcipuè timor: ſiquidem ita affectos tremere atq; inhorreſcere ſpectamus, atq; item aluum ire inſigniter, dum amplius imaginẽ meticuloſi cuiuſpiam cõcipiunt impendentis. Id uerò obuenire ui interanea petentis caloris, auctor prodit Ariſtoteles, eius quippe poteſtate aluũ fundi & ueſicam, ac reddi faciles. Nam & anethum & abſinthium & quæcũq; urinam mouent, eadem calida eſſe, manifeſtum eſt. Cæterum nil horum euenit per flumen commeãtibus. Odorandi quippe uis aquæ potui idoneæ dulciſq; eſt perfamiliaris. Rurſum & nauigatio eſt citra periculum omne. In mari diuerſa contingunt. Odorem quippe inſuetum grauiter ſentimus, deq; futuro amplius ſoliciti ſumus, præſenti haud ſatis fidentes trãquillitati. Proinde æſtuans animus, ac fluctuans corpus ſimul concitat ac replet perturbatione. Propterea primo Canonis Auicenna, Mari (inquit) commeantibus plerunq; accidit uertigo & corporis deuolutio inſimul, ſed & uomitus, faſtidiente ſtomacho: mox tamen reſident omnia. Horum autem ratio euentuũ, inquit interpres, profluit ferè ex uehementi humorum agitatione ac ſpirituum ob frequentem nauigationis motum. Nam & Sententiarum quarto Hippocrates, nauigationem eſſe argumento ſcribit, commotione acrius perturbari corpora: cæterum eiuſmodi uomitum haudquaquam retundendum ſubſtringendum ue, medicæ ſcientiæ decretum eſt, quoniam aduerſus ægritudines multas præmunitio ſit. Quin Auicenna idem tertia primi, Lepræ, hydropiſi, apoplexiæ, ſtomachi frigiditati, nec non inflationibus eiuſdem, uomitus ratione, excellenter adiumẽto eſſe nauigationem ſanxit.

Cur theologiam & phyſicen ſpreuerit Ptolemæus. Maris regionem, eſſe aquarum locum proprium, non maris. Mare, quid uocent Hebræi. Quid mare Tiberiadis. Aquarum diſtinctiones, & in quo genere conſtituendum mare. Dij-

re. Dijpetes quid ſit. Nymphæ, cur Iouis filiæ. Caducæ aquæ, quæ intelligantur. Caducũ. Viceſima, quid. Viceſimariũ aurum. Chryſorrhoas fons. Aquarum item miranda natura. Anigrides nymphæ. Cap. XIIII

Iſſe in rerum natura pleraq; ita occluſa prorſum, & in eiuſdem abdita maieſtate, ut nulla ingeniorũ ſolertia, aut indaginis cura perueſtigari potuerint ſatis, à phyſiologis proditum eminentiſſimis, euidens eſt, ſed & medici adiecere calculum. Quo nomine mathematicorum principem Ptolemæum legimus, theologiam & phyſicen contemptui duxiſſe: quod illam præſigni rerum excellentia, humana imbecillitas deprehendere uel cõſequi haud queat. Hæc uerò ob inconſtantem perpetuoq; fluentem materiam capi teneriq; minimè poſſit. Nos tamen neſcio quo genio, multa ſæpicule indidem prælibamus, quod læta ſe nimis rerum ubertas, ac uelut maza (ut dicitur) alba in uiretis illis uarietate oſtentet inenarrabili: quibus hiſce noſtris ſtudijs multum adijci ornamenti floridioris, ut enarrationũ neceſſitatem prætercam, nemo (arbitror) tam exoculatus, qui nõ uideat. Proinde quomodocunq; recaſura ſit res, propoſitum tenebimus. Et quæ de maris ratione comperta nobis, ingerere pergemus. Qua in parte, multa præterire neceſſe eſt. Sicuti quod Plutarchi monumentis relatum ſcio, Pythagoricos ſanxiſſe, θάλατταν τοῦ Κρόνου δάκρυον, id eſt mare eſſe Saturni lachrymam. Necnon primo Controuerſiarum à Seneca poſitum: Sacrum quidem terris natura circumfudit Oceanum. Qui iam ſyderum collegerunt metas, & annuas hyemis æſtatiſq; uices ad certam legem redegerunt, quibus nulla pars ignota mundi eſt, de Oceano tamen dubitant, utrum'ne terras uelut uinculum circumfluat, an in ſuum colligatus orbem, & in hos quibus nauigatur ſinus, quaſi ſpiramenta quædam magnitudinis exæſtuet: ignem poſt ſe, cuius augmentum ipſe ſit, habeat, an ſpiritum. Taceo & declamantium ſententiam plauſibilem: Ita rerum natura eſt, poſt omnia Oceanus, poſt Oceanum nihil. In id amplius intendiſſe animum iuuat, quod phyſicis placet, Ariſtotelíq; in primis: Quem tenet mare locum, non eſſe maris, ſed ſimpliciter aquæ. Sic enim Meteororum ſecundo legimus, ὃν γὰρ ὁρῶμεν κατέχουσαν τόπον τὴν θάλατταν, οὗτος οὐκ ἔστι θαλάττης, ἀλλὰ μᾶλλον ὕδατος. Etſi antè dixerat, abſonum uideri, & à ratione abiunctum, ſi non ſit aquarũ locus proprius, ſicuti elementorum reliquorum. Inde fluuios omnes ad mare, tanquam ad ſuum delabi locum. Fluxus ſiquidem in magis cauum cadit, quod ſuum eſt aquę. At mare magis cauum totius terræ petit locum. Ex linguæ ſuæ proprietate, aquarum cõgregationem quamlibet, dicunt Hebræi mare. Vnde in ſanctis literis, mare legimus Tiberiadis. Pauſanias Eliacorum primo, λίμνην uocat Τιβεριάδα. Quam pertranſeat Iordanis, & mox paludem influat alteram, quam item θάλασσαν nuncupant νεκρὰν, id eſt mortuum mare. Opinionum uarietatem, quid omnino cenſendum ſit eſſe mare, quas exſequitur copioſe Plutarchus in libro De ijs quæ philoſophis placent, tranſeo ſciens. Id modò recenſuerim, quod non prætermittit Albertus, fuiſſe qui ita aſtruerent: Terrã uniuerſam quandoq; fuiſſe opertam aquis: ſoliſq; graſſantem uim, præſertim in meridie, inde uapores eduxiſſe, qui in aerem ignemq; attenuarentur, atq; ita humectam naturam deminuiſſe: at in Septentrione loci frigiditate non defeciſſe maria. Proinde quũ in homogenis idem ſit de toto ac de parte iudicium, colligunt, fore quandoq; ut totum inareſcat mare, & elementa tria modò fiant. Quod & Democritum ridiculè nimis adcrediſſe, ſubnotauit Ariſtoteles. Ad cuius doctrinam exuberantiorẽ, ut in reliquis naturæ perpenſionibus, ita & parte hac examinatiſſimã reſpectemus ſubinde: Aquarum (inquit Meteororũ ſecundo, & ſignificat etiam Seneca) quæ circa terram & in terra ſunt, aliæ quidem ſunt ῥυτὰ, hoc eſt fluitantes: στάσιμα uerò aliæ, quas dicere ſtagnantes poſſumus. Et fluitantes quidem omnes, πηγαῖαι ſunt, ac è fontibus aliquibus fluendi habent initium, uti fluuiatiles & manu inſtitutæ. Homerus quidem uniuerſim fluuios dicit διιπετεῖς, id eſt ab Ioue fluentes, quoniam imbribus augeſcant: unde alicubi,

καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.
Nam & montana nutriunt imbres quoq;.

Quo argumento Iouis filias dicunt Nymphas,

νύμφαι κρηναῖαι κοῦραι Διός.

Et alibi,

νύμφαι ὀρεστιάδες κοῦραι Διός.

Zenodotus διιπετῆ interpretatur διαυγῆ, id eſt perſpicuum. Sunt qui dici Nilum διιπετῆ, ob incertos opinentur fontes, ceu è cælo profluat planè. Apud Strabonem libro primo expoſitum inuenies, cur dicantur fluuij διιπετεῖς, ſed ita ut interpres doctis auribus & mordaci lotis aceto, parum ſatisfaciat. Stagnantium autem aquarum quædam ſunt fontanæ, quædam ſunt ſyllogimææ, hoc eſt collectitiæ. Fontanæ ſtagnantes partim hominum comparantur induſtria, ut φρεατιαῖαι, id eſt puteales, ciſterninæq́; partim naturales omnino ſunt, quæ exiguas habentes fontis & locorum cauitates profluere, dilabiq́; non queunt. Collectitiarum autem aquarum aliæ ſunt pluuiæ, aliæ ex fluminum curſu excipiuntur. Et uberes quidem ac perennes ſufficientes aquas, paludes uocantur: ſin autem minores, dicuntur ſtagna: ſi perexiguę, uolutabra. Quum hæc ita habeantur, qui aiunt χειρόκμητον, id eſt manu productum mare, toto (ut dicitur) aberrant cœlo. Quamobrem quum ſuapte conſtet natura, aut fluitans erit, aut ſtagnans. At fluitans non eſt. Quo enim modo hunc fecerit fluxum? Nam qui Hyrcanum mare & Caſpium colluſtrarunt, nullo ipſa in loco copulari, inuicemq́; inter ſe iungi, animaduerterunt. Alijs tamen unum ſtatuentibus mare, quod Stephanus indicat, & ſcribit Ptolemæus, ac Strabo meminit. Quin ut in Hexaemero Baſilius ſcribit, ſunt qui hæc inter ſe peruia foraminibus tradant, omniaq́; ad mare maximum confluere. At uidetur alicubi mare diffluere. Videtur utique, ſed in terrarum anguſtijs. Vbicunq; enim ex lato pelago in anguſtum mare cogitur, quum ſit ambiens terra ipſum pelagus æditior altiorq́;, ob id fluere ac refluere in aliam atq; in aliam uidetur partem, quo ad eius hinc atque illinc libretur aqua. Fluit quoq; mare ab eminentioribus ad magis cauernoſa & dehiſcentia loca, ob multitudinem fluminum in ſublimiores partes eius influentium. Vtcunq; autem fluat mare, in ſeſe fluit ac reciprocatur, non in aliud ſe recipit, uelut in ipſum fluuij. Qua ratione, aquam maris inter ſtagnantes eſſe, colligitur: at non eſt fluida. Quæ autem ſtagnans eſt, ea aut fontana, aut collectitia eſt. At ſi fontana, erit etiam fluida. Fontana ſiquidem aqua ſuapte natura ſtagnans, non inuenitur. Reliquum uerò eſt, ut ſit collectitia. Atqui collectitia non eſt ex fluminibus in ipſum confluentibus, etiã ſi multa ſunt & maxima. Quare ex fontibus potius, quàm ex fluuijs, duxerit principium. Sed ita deniq; deflua foret, Proinde ſapientum pleriq; eius naturæ partis æternitatem commẽti ſunt, & ſine principio eſſe mare aſtruxerunt. Obiter uerò capiti huic adglutinari poteſt id quoq;: caducas dici aquas, ex caſtellis aut fiſtularum emanationibus effluentes, quas à principibus impetraſſe, quanquam ægrè, quoſdam legimus. Caducum Iureconſultis ex lege Papia Poppęa, de auctore ſic nuncupata, legatum dicitur ſub conditione relictum, qua deficiente, ad teſtatorem recidat ſuperſtitem, uel ad ſubſtitutũ, eo iam humanis perfuncto. Vnde in Iuſtiniani Codice titulus extat De caducis tollendis: & Cicero De oratore libro tertio, in quam homines quaſi caducam & uacuam inuolauerunt. Illud item legimus: eadem cautum lege, ſi liberi necdum forent ſuſcepti, quod alteri legaſſet alter, portione decuma ad fiſcum recideret, quæ caduca nuncupabatur. Fuit obiter hæreditatũ quoq; uiceſima, quam inſtituit Auguſtus princeps: nam Antoninum philoſophum ſcribit Iulius Capitolinus, leges addidiſſe de hæreditatum uiceſima: unde aurum dici uiceſimarium T. Liuio, putant eruditiores. Inter legis Papiæ capita id fuit quoq;, quo ſanciebatur, Si extraneus quis hæres inſtitueret, prius quàm hæreditatem cerneret, portionem fiſco uiceſimã neceſſariò cõferret. Cæterum, filij ac propinquiores, legi haud ſubijciebantur, Neruæ, ac Traiani ſanctionibus. Eam omnino ſuſtulit Gratianus: quod Auſonius quoque ſignificat: meminit auctor grauis Dion. Sed inſtitutum repeto. Fuit apud Trœzenios fons, quem uocant χρυσοῤῥόαν, cuius perennes aquas præcipuè ſunt admirati in nouem annorum ſiccitate, quibus pluit nunquam, areſcentibus cæteris omnibus. Apud Mothonem in Peloponneſo putealis uiſebatur aqua pici intermixta, cyzicino maximè unguento aſſimilis. Apud Thermopylas, ubi χύτρους dicunt γυναικείους, aquam ſe uidiſſe miram, Pauſanias ſcribit. Xantham præterea, nec à ſanguine magnopere differentem fuiſſe in Hebræorum ciuitate apud Ioppen, ubi cruorem interfectæ belluę lauiſſet Perſeus. Sed apud Aſtyra ex aduerſum Lesbi nigra ſcaturit aqua. Anigri aquã in Peloponneſo fœtere extra modum, conſtat

conſtat. Tantæ abſurditatis cauſam arbitratur Pauſanias, terræ ac uaporum uirulentiam. Cuiuſmodi & ſuper Ioniã ſint aquæ. Ad Chironem alij referunt: aut centaurum alium Polenora, ab Hercule uulneratum, qui uulnus ibi abluerit, felle hydræ luridum. In Samica regione, ab Anigro haud diſſita uiſitur ſpelunca, quam Anigridum uocant nympharum. In ea ſi quis alpho laborans, aut leuca, nymphas apprecetur, ſacrificijs etiam promiſſis, abſtergatq́; pollutas corporis partes, ac fluuium enatet, mox euadere incolumem & ὁμόχρων.

Mare, cur ſalſum, & cur'nam calidiore tractu ſcintillare uiſatur. Caput XV

SAlis autem amaroris ue incoqui ſaporem, ab eo quod ſtat, & omnino ſub ſole euaporat: ex ſtante ſiquidem, quod tenuius eſt, exhaurit ſol: quod uerò craſſius, relinquit: quod tãquam aquę ſit ſuperfluitas, ſalſum eſt ac amarum. Nam ſicuti in animantium corporibus potabili humore ingreſſo ad nutriendum, amara & ſalſa redditur, quæ in ueſicã corriuarit ſuperfluitas. Quod cognata animalibus caliditas, potabile trahat, quod in pulpas & reliquam corporis ſubſtantiam, ut eius natura eſt, uertat. Id ipſum & in aqua contingere, conijciendum eſt. Nam quum ſit tota pariter dulcis, quod eius potabile eſt, per euaporationes à calore ſolari ſecernitur. Reliquum, utpote ſuperfluitas uniuerſi, ſalſum eſt & amarum. Hanc opinionem etiam comprobaſſe Plinius uidetur: & ſecundo Metaphyſicæ Ariſtoteles item expoſuit. Sed coargui poteſt, quoniam quantum inde reſecatur euaporationibus, tantum ſuffici, manifeſtum eſt fluminum acceſſu. Proinde colligi poſſet, debere in ſtatu eodem maris naturam permanere. At quidam (inquit Ariſtoteles) dixere, τὴν θάλατταν ἐκ κατακεκαυμένης γενέσθαι γῆς, hoc eſt, mare ſalſedinem contraxiſſe, quia terra ſuper qua reſidet, aut in ambitu eſt, à ſole ſit aduſta. Sed hoc quidem, inquit, abſurdum eſt. Quod uerò ex terreſtri aduſto id contingat, uerum utique eſt. Nam quum duo ſint uaporum genera, alterum frigidum & humectum, reliquum frigidum & ſiccum; ex ijs uapor unus è maris attollitur ſuperficie: alter ex imo ſurrigitur ſolis ac ſtellarum ui. Quoniam uerò aqueus uapor ſubtilior eſt, ideo in aerem eo eleuato, remanet terreus uapor craſſior per mare diſſipatus. Aquæ uerò frigiditate illum circumuadente, propellitur ad eum ipſum caliditas: quæ expulſa, illius partes urit, atque ita ſalis incoquitur ſapor. Sal enim eſt terræ combuſtæ ſpecies, & ideo liqueſcit frigido & humido, cogitur uerò calido & ſicco: quod Meteororum quarto probat Albertus. Si autem excedit menſuræ modum adurens calor, tunc uapor ille ſal non efficitur, ſed ueluti cinis: quo facto, ingeneratur aquis amariſſimus ſapor. Nam aduſtæ res, à quibus ſecretũ fuerit humidum totum, ut cinis, & eiuſmodi alia, amarorem concipiunt euidentiſſimum. Sudor & urina hoc ita eſſe ſignificant, quæ aliud non ſunt, q̃ ciborum ſuperfluitates ſalſæ, quoniam in eas agit urens calor, qui ſi fuerit excellens, etiam fiunt amaræ. Quoniam uerò terreſtre ex aquæ commixtione propter illius perſpicuitatem ad albedinem tendit: eſtq́; in eo urens calor, inde fit noctu præcipuè, ut fluctuans mare ſcintillare ſubinde uideatur, pręſertim excellẽter ſalſum, calidiore tractu.

Cur pluuijs quibuſdam incoquatur ſalis ſapor. An uera ſit Plinij ſententia, æquorũ ſuperficiem eſſe dulciorem. Aquarum dulcium ratio. Cur ſtet mare. Aquarum colores. Halipedon quid ſit, & cur dicatur. Halipartum. De maride menſura, & marila. Marrha. Pelagus maris quid ſit in ſanctis literis. Caput XVI

EX ijs porrò quæ diximus, manifeſtum fit, cur pluuiarum aliquæ guſtum ſalis concipiant. Illis enim permiſcetur uapor calidus & ſiccus, dum attollitur humectus & frigens. Immoq́; calidum expulſum à frigido ſiccum exurit in nube, quæ cauſa ſalis ingenerat pluuijs ſaporem. Eiuſmodi uerò eſſe Ariſtoteles ait, νότια ὕδατα παχύτερα καὶ τὰ πρῶτα τῶν μετοπωρινῶν, hoc eſt Auſtrales aquas craſſiores & autumnalium primas. Auſter enim & magnitudine & ſpiritu æſtuoſiſſimus eſt uentus, flatq́; à locis ſiccis & calidis. Cæterum, prius quàm à ſalſedine digrediamur, excutiamus (quæſo) Plinij ſententiam, qui ubi ait, Tenue dulceq́; ui ignea erigi, linqui uerò quod craſſius aſperiusq́; eſt, clauſulam infert eiuſmodi: ideo ſummã æquorum

 rum

rum aquam, dulciorem profunda. Sed hoc eſſe perſpicuè falſum Ariſtotelicis demonſtratur argumentis: quibus eſſe omnino contrà colligitur, Superius uidelicet mare ſalſius eſſe ac calidius, quàm inferius. Imò & in puteis quoq; potu idoneis pars ſuperna ſalſior eſt, quàm ima. Quanquã (ut uerum fateamur) eſſe contrà debuit, grauius enim quod ſalſum eſt. Quæ res fortè Plinium mouit. At quia ſol & aer partem humorum leuiſſimam aſſiduè detrahunt, dulciſſimum autem quod leuiſſimũ eſt, potiſſimumq; de propioribus locis hauriunt, & maris igitur & aquarum dulcium ſumma exercet ſolis uis. Itaque ſalſius id eſſe, neceſſe eſt, quod his reſiduũ eſt, unde humor dulcis exactus eſt, quàm unde uel nihil uel minus abijt: proinde calidior quoq; pars eadem ſuperior eſt: ſalſum enim, quàm dulce, calidius eſt. Illud tamen non inficiatur Ariſtoteles idem, Maris partem terræ proximã, eſſe dulciorem, uel quia frequentius moueatur: ſalſus enim humor quum mouetur, dulcior redditur, uel quia in profundo ſalſior aqua eſt, minus autem alta, quæ proxime terram eſt. Quamobrem quæ ſtatim à terra præcipiti altitudine deſcendit, ſalſa eſt. Nec dulcedinis tantundem reddere poteſt. Cuius rei cauſa eſt, quòd ſalſa ſuo pondere in imum deferaẽ potius. Profluentes aquas idem Philoſophus ideo dulceſcere opinatur, quia per terram percolentur ſubinde, quicquid grauius eſt, aſſiduè ſubſidente. Non profluere uerò ſalſiores aquas grauitatis ratione, etenim ſtabile eſſe quod graue. Calidas tamen etiam ſi ſalſas profluere, quoniam in ijs, ſalſuginis pondus ingenita calori leuitas exſuperet. Adijciamus illud ſuperpondij uice: pictores conſueſſe nõ ineptè admodum flumina expingere pallore quodam inſignia, mare cæruleum, lacus uerò candidos: hiſce nanq; aquis hi planè inſunt colores. Halipedon eſſe regionem dicunt, quam olim operuerit mare, nunc uerò aridam, uelut ἁλὸς πεδίον. Alij eo nomine maritimum accipiũt locum. Poteſt eo uerbo item intelligi ſpatium, in quo circumagi exerceriq; poſſunt equi, à uerbo ἀλινδεῖσθαι, ſed tũc ſlatilem reſpuit prima. Apud Xenophontem Rerum Græcarum libro ſecundo legimus, Pauſaniam eſſe caſtrametatum in loco quem Halipedon uocant, ad Piræea. Halipartum ſale cõſperſam terram, hominũ inuida prauitate interpretatur Ammonius: unde & corpore affectos ac difficilè ſanabiles, halipartos etiã uocat conſuetudo. Illud obiter adnotarim: in Græcis auctoribus, dictionem quæ eſt maris, nil ad præſens facere negotium. Nam eo uerbo menſura intelligitur, ſex capiens cotylas, ſiue heminas ſex. Eſtq; generis maſculini. Marila uerò languidus ignis dicitur: item puluis ac carbonum tenuiſſima. Vnde illud, Faber fumo oppletus, & marila. Marrha uerò Sarmatarum lingua ſignum indicat bellicum. Addamus & illud leuiculum: pelagus poni pro maris medio, unde legimus in ſanctis literis ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης, ſuffragatur etymon: nam pelagus dicitur uelut telagus, quoniam ſit τῆλε τῆς γῆς, id eſt ab terra longe.

Mare eſſe animantibus ſimile, deq; eiuſdem purgamine. Item de ſolis bobus, & copria littore. Cap. XVII

QVoniam uerò maris naturam indagine ſcrupuloſa perquirimus, illud neutiq; tranſmittendum uidetur, eſſe mare animantib. perſimile. Siquidem ut illæ reciprocatione perpeti, nunc uitalem efflant ſpiritũ, nunc reuocant: ſic & mare uiciſsitudine perpetua in ſe & ex ſe recurrenti agitatione quadã, & præcipuè mira modò profert, modò refertur, reſilitq;. Id uerò perſtanti in littore, contemplantiq; palàm facit fluctuantis aquæ cõmotio. Pariter enim pedes diluit ſeſe porrigens unda, renudatq; uelut refugiens, aſſilitq; mox, irrequieto motu appetendo ſemper quæ relinquat, rurſumq; relinquendo quæ appetat. Hinc illa indeficiẽs alienorum eiectatio, algæ in littus profuſæ argumento. Fit quidem hoc perflantibus uentis utiq; amplius. Cæterum & in malacia & abterraneis flatibus, qui ab Ariſtotele dicũtur apogæi. Nihilo enim minus in terram defertur fluctus, quamuis in diuerſum reflante uento, uelut proprio quodam maris motu cum eo pariter agitato. Quamobrem quum cadauera & naufraga deniq; omnia fluctuũ propulſu, repurgantis ſe maris quadam imagine, ad terras protrudantur, Taurominitanum littus Copriam dici legimus, id eſt fimum, quãdo quę in Charibdin fuerint pręcipitata, illuc deniq; reuomunẽ. Inde quoq; eſt Plinianum illud, Omnia plenilunio maria purgari: quædam & ſtato tempore: circa

Meſanam

Meſanam & Mylas fimo ſimilia expui in littus purgamenta. Vnde fabula, Solis boues illic ſtabulari. Meminit & loci & boum Apollonij interpres libro quarto: Mylæ, inquit, Siciliæ Cheroneſus, in qua ſolis boues paſcebantur. Sed & rem quoq; cum fabula recenſuit in Naturalium quæſtionum libris Seneca. Dignum forſan quæſtione arbitrabuntur nonnulli paulò literatiores, quid ſibi hæ Solis boues uelint. Eas uerò poeta nobilis Odyſſeæ primo uidetur nouiſſe. Verum ſcire conuenit, quandoq; prioribus recepti fuiſſe moris, Soli animalia dicare: quod apud claſſicos obſeruatũ auctores eſt. Nam & Apolloniæ, quæ in ſinu Ionico eſt, ſacras Soli oues fuiſſe, Græci ſcribunt, quæ interdiu ſecundum fluuium paſcerentur. Noctu uerò ſtabulantes in antro quodam, ab urbe non procul cuſtodirent delecti uiri, diuitijs & genere inter populares ſplendidiſſimi, ſingulis annis ſinguli. Quod ex oraculo quodam Apolloniatæ oues eas permagni facerent. Proinde Eueno (ut fertur) uaticino uigilias edormiente, cõtrucidatis ouium pleriſque, lupis graſſantibus, publico Apolloniatum decreto, quum ſe is minus tueri quiuiſſet, eſt exoculatus.

De Amphitrite & Phorco. Grææ quæ ſint. Quid ampotis in mari: item ampron: item de maris coloribus, ac epithetis uarijs, œnopo in primis & Myrtoo. Vinum modò nigrum fuiſſe ueteribus. Dium mare, cur. Pectora in mari, quid.

Caput XVIII

QVòd ſi leuioris item operæ quippiam adglutinandum deniq; eſt, ſcribit Oppiani interpres, dici Amphitriten Neptuni quidem uxorem, ſed pro mari frequenter accipi, ratione etymologica etiamnum ſuffragante, ἀπὸ τοῦ ἀμφοτέρωθεν τρίτην τάξιν ἔχειν, ideſt quòd utrinq; tertium obtineat ordinis gradum. Superne ſiquidem æther eſt, aer, aqua: rurſum in imo herebus, terra, mox item aqua. Idem ferè & allegoriarum Heſiodi auctor prodit. Sed adnectit, ſimpliciter eſſe Amphitriten, aquarum hypoſtaſin. Ex Græcis item illud eſt: Extremum maris ambitum, Phorci nomine intelligendum: propterea ponti & terræ dici filium, qui Cetonis congreſſu genuerit Grææas, à partu ſtatim canas, quia breuibus incidens unda ſpumas concipiat, rectè uetularum nomenclatura ſignificatas. Eſt enim Græcis uetula, γραῦς. Quanquam quod in lactis ſummo colligitur, eodem cenſetur nomine, quin & ſuperficiaria iuſculi concretio ſic dicitur. Spuma item leguminum ſuperna, dum percoquuntur, petens grammaticis ita nuncupatur. Sed & ſeneſcentium in arbore ficorum folliculos, grææas nuncupant Athenienſes: glumas noſtri, uti teſtis eſt Varro. Illud grauius: ubi profluit mare inundatq;, dici à Græcis πλημμύραν, ideſt exundationem. At ubi ſubſederit reciprocando, fieri, quam uocant ampotin, ideſt ἄμπωτιν, ſiue reciprocationẽ, ut eſt apud Plutarchum. Sed nonnulli etiam gurgitem transferunt. Ambroſius Græcè loqui maluit Hexaemeri quarto: Ampotis quoq;, inquit, quæ in Oceano eſſe perhibetur, quia quum reliquis diebus ordinem ſuum ſeruare dicatur, lunari exortu euidens mutationis ſuæ fertur indicium dare, ut mare ipſum Occidentale, in quo ſpectatur ampotis, ſolito amplius accedat & recedat, ac maiore feratur æſtu, tanquam lunæ quibuſdam aſpirationibus retrorſum trahatur: & iterũ iiſdem impulſum ac retractum in menſuram propriam refundatur. Ampron uerò, ut Lycophronis interpres ſcribit, funiculus eſt quo trahunt boues: aut iugalium ceruici incumbens lignum: unde ἀμπρεύειν, apportare uel aduehere indicat. Propriè tamen, iter curru facere eſt: ut expoſuit Suidas. Sed & ἀμπρεύειν, inquit, eſt niſu laborantia iumenta obire. Poſtremò illud non prætereundum, multis quidem epithetis mare apud poetas inſigniri, quæ tamen non ubique congruant, ſed partibus plurimũ. Glaucũ ergo quum dici audis mare, concipe, quòd profunditatis habeat parum, præterq; ſubiectam harenam albidi caloris, ſic enim ſubſplendicat glaucus color. Vbi cani appoſitum adijcitur, inaudienda eſt littoribus alliſa portio. Nuncupatur quandoq; μέλαν, ideſt nigrum, quòd intentius eiuſmodi conuiſitur. Nam purpureum, cyaneum, œnopon melaniæ, ideſt nigredinis cenſentur ſpecies. Quum ergo cuiuſpiam horum adiectio fit, ſcire licet, quod partis eſt, uniuerſo attribui. Quod uerò οἴνοπα diximus, aduertendum, id de uini colore produci: quoniam ueteribus nigrum modò id erat, quando album aut cirrhum uel anthoſmiam needum excogitarant

gitarant deliciæ, ſicuti auctor probat Euſtathius. Myrtoum quidem mare, à Myrtilo auriga Mercurij filio, certatim Latini Græciq; nuncupatum tradidere, quem præcipitarit Pelops. At inquit Pauſanias, non fit ſimile ueri, quòd exiguã maris partem is enauigauit, ab Alphæi exitu ad Eleorum nauale: proinde (inquit) aſtruendum, dici à Myrtus nomine, ut uidetur, inſignis mulieris: quæ Eubœorum opinio eſt. Pertingit uerò Myrtoum mare ab Eubœa ad Aegei maris inſulam Helenam, quæ eſſe deſerta dicitur. Dium mare, ab Homero magnum dici, interpretãtur grammatici. Nam & Aratus in Prognoſticis, *δίους σταλαγμοὺς* magnas dicit guttas. Tumuli porrò in mari ex colluuie harenæ ſubuectæ, pectora uocantur à nautis, Polybio auctore.

Vrſi manus, cur partibus cæteris ſuauior. De uerbo *ἀρκτεύειν*. Enarratur Iulius Pollux. Puellas dici conſueſſe quandoque arctos, id eſt urſas. Arctos unde, & Cynoſura, & Helice. Cap. XIX

VRſi manus eſſe inter eſitandum prædulces, inſigniq; ſuauitate, traditum eſt. Sic autem anteriores eius animantis pedes nuncupant, quòd eorum ſit functio duplex utiq;, incedendi, *καὶ τὸ ἀντιλαμβάνειν*, id eſt & apprehendendi. Eius rei rationem quærebamus anxiè: ſed nec ita diu exſudandum fuit, præſtò ſiquidem curioſius & ſolicitius indaganti fuit Plutarchus, in libello nimis utiq; confragoſo detruncatoq;: ſed quicquid eſt, non omnino inutili: in quo rerum, euentuumq; naturalium cauſas perquirit, & philoſophico perpendit examine. Inibi igitur ratio eius, quod eſt propoſitum, hæc fermè redditur: Quod percoquentia corporis alimentum carnem præſtent, quacunq; alia ſuauiorem longe. Concoquit autem præcipuè, omne quod difflat, id eſt *τὸ διαπνέον*. Id uerò eſt quod mouetur, quodq; exercetur: ſicuti urſus partem hanc agitat plurimum, tum inceſſus ratione, tum apprehenſionis. Cæterum, in hac urſorum mentione ſuccurrit, quantum ingenij ſuppetunt uires, & multijuga lectio fomenta ſuggerit, explicandus Pollucis nodus implicatior aliquanto: ita enim Onomaſtici quinto libro ſcriptum legimus, *ἀρκτεύεσθαι δὲ τὰς παρθένους ἔλεγεν ὁ δῆμος ὁ ἀττικός.* quod eſt, *ἀρκτεύεσθαι* uirgines dicebat Athenienſis populus. Id uerbum ſignat, Dianæ prius quàm tempus appetat nuptiarum, uirgines conſecrari initiariue. Quod Lyſias ſcribit in Oratione pro Phrynichi filia, ſi tamen ex eius illa prodijt officina: Decreto nanq; ſancitum Athenienſium erat, ne qua uiro puella traderet *εἰ μὴ ἀρκτεύσειε τῇ θεῷ*, id eſt niſi ſacra obijſſet Dianæ. Quod menſe Ianuario fieri conſueſſe, indicat Libanius in Oratione quam de Dianæ laudibus dixit. Induebantur autem ueſte, quam crocotã nominant, nec decimo ætatis anno grandiores, nec quinto inferiores. Iis autem placari credebatur Diana, quæ cauſa eiuſmodi indignationem concepiſſe uideatur. Ferunt quandoq; urſam feram in Attica ita cicurem factam, ut homines nihil auerſaretur omnino, ſed compaſceretur, multaq; licentia huc illuc, nemine impedimentũ inferente, peruagaretur. Contigit, puellam quandam laſciuiuſculè cum bellua colludere: quæ iritata, puellam facto impetu proſcidit. At fratres rem intuiti, ac cõmoti acrius, urſam iaculis impetitam necarunt. Ex qua cauſa, peſtilens morbus latius per regionem graſſari cœpit. Conſultis oraculis, reſpondit deus, mali non defuturũ finem, niſi uirginũ nonnullas compellerent *διὰ τελευτησάσης ἄρκτου ἀρκτεύειν*, id eſt urſæ peremptæ honori Dianæ dicari. Nam & puellæ ſic uocabantur arcti, id eſt urſæ. Quod perſpicuè docuit Euripides in fabula Hypſipyle: & in Lemnijs Ariſtophanes, ac Lyſiſtrate. Arctos cæleſtes ſcribit Theon appellari, *οἱονεὶ ἄκρας καὶ κεφαλὰς τοῦ κόσμου*, quia ſummæ ſint, ac cæli uelut capita. Peculiarius autem Cynoſuram dici, ex caudæ imagine, quoniam *κυνὸς οὐρὰν ἔχει*, quod eſt, canis caudam habet. Helicen uerò, *διὰ τὸ ἑλίσσεσθαι καὶ ἑλικώδη πως τὴν οὐρὰν ἔχειν*, quia inuoluta ſit cauda: uel per exochen quandam, quòd à cælo trahatur: ueluti leo, ex eadem excellentia *θὴρ* nuncupatur, id eſt fera.

Aetnæus uenator, quinam prouerbio intelligendus. De florida Aetneæ regionis natura. Ouidius explicatur. De Proſerpina quædã, & Aetna. Theogamia feſta. Theophania, & Anteſphoria. Leucippus Ceres, cur: item Brimo. Corollarum è floribus inuentio. Item de rore. De Narciſſo nonnihil. Caput XX

AEtnæum uenatorem, ſcito admodum & docto prouerbio uſurpari poſſe, animaduerto, pro eo cuius ſit caſſa inutilisq; uenatio, quiq; ſicut inanis progreditur, ita etiamnum regreditur. Sed unde hoc? An quia illis regionibus ſyluæ fuerint negatæ? an quòd feræ ibi uiſantur nunquam? imò uerò eſſe ibi utrunq;, & affatim quoq;, fatendum eſt. Dictat id & loci natura & feliciſſimum cælum, nec ſuperciliorum montiumq; indiga regio. Atqui ſubeſſe cauſam oportet. Subeſt profecto, ut docuit Plutarchus: ſed non alia, quàm qua coniectamus δυσίβολον τὴν τοῦ ἔαρος ὥραν id eſt uernum tempus indagini eſſe ineptius. Nã uti prodit Empedocles, ferarum cemmata, hoc eſt luſtra, naribus captantes canes, τὰς ἀποῤῥοίας ἀναλαμβάνουσι, id eſt aeris defluxus excipiunt, quos in ſylua oberrantes reliquiſſe feras contingit: cæterum eos interextinguunt paulò minus, ac odore miſcello confuſaneos reddunt ſtirpium pleræq;, latius odore profuſo. necnon coronamentorum ibi haud exigua uis odorinſecos fallit, odore ferarum indidem dilutiore, ac tantum non euanido. Euenit autem hoc anno perpetuo in Sicula, quam prænotauimus, regione: adeo ut rari prorſum uenaturi loca obeant eiuſmodi. Auctor ſexto Bibliotheces Diodorus quoq;, apud Aetnam odorum fragantia ſagaces canes odoratu carere, naturam ſenſus florum odore ſuperante. Floridæ uerò regionis eius naturæ teſtimonium ſuggerit & poetica fabella, quæ legendis ibi floribus intentam Proſerpinam rapturo Plutoni uelut anſam, occaſione captata, præbuiſſe cecinit. Argumento ſuffragatur Auſonius illis uerſibus, quos & ſubijciendos cenſuimus:

Qualis floricoma quondam populator in Aetna
Virgineas inter choreas Theoida raptam
Suſtulit emerſus Stygijs fornacibus Orcus.

Quo nomine aſyli quoq; uice cultam inuenio regionem illam, conſenſu tacito, nefas putantibus incolis, animal ullum omnino oblædi inibi, aut uiolari. Quin argumento eodem Proſerpinæ feſta dixere Theogamia & Antheſphoria, quæ aliàs Pherephattia Græcis dicuntur, Plutarcho auctore in Luculli uita, in quibus furua immolari bos conſueſſet apud Cyzicum. Theophania uerò Delphica uidetur celebritas, Herodoto hiſtoria prima, in Crœſi rebus. Scribunt Græcorum nonnulli, Proſerpinam Narciſſum dum colligeret, à Plutone raptam, quod eo plurimum oblectaretur. Putant alij Eumenidibus ſacrum Narciſſum, uel quòd circa monumẽta naſcatur frequens, uel quia horrorem incutiant deæ, ac τὸ ναρκᾶν, ideſt torpeſcendi cauſa cenſeantur. Tractus eius naturam nouiſſe item uidetur Ouidius Faſtorum quarto.

Tot fuerant illic, quod habet natura, colores,
  Pictaq; diſſimili flore nitebat humus.

Hæc eo appoſui gratius, quia per poeticam ἔκβασιν dici iſta, opinati pleriq;, quos dixeris quandoq; ad agnatos & gentiles uideri deducendos, intercutaneæ doctrinæ nil latere ſuſpicati, facile in utranq; aurem ſibi dormire permittunt, qui niſi mandragoram prægustarint, poterunt inde forſan peruigilatè excitari. Adde, quòd campos eos eſſe perpetuò floridos, ſcribũt Solinus & Cicero: & quòd ad rem magnopere facit, in Admirabilium ratione tradit Ariſtoteles, ſi tamen ex Philoſophi officina eſt liber is, tantam ſuccreſcere inibi florum copiam, ut inde canum ſagacitas inſigniter oblædatur. Nec illinc amoueri, niſi adhibita ui, queant. Nec me fallit quod ad Proſerpinã attinet, Orpheum Pauſaniamq; in Attica rem geſtam ſcribere, qua Cephiſus amnis Eleuſin præterit: in cuius etiam ripis legentem flores Orithyiam Chœrilus à Borea raptam canit. Priorem de Proſerpina ſententiã comprobat in Verrem M. Tullius, nec non Ariſtoteles, Diodorus, Solinus. Cabarnum uerò principem omnium Cereri Proſerpinæ raptum indicauiſſe, Stephanus ſcribit. Poſtea uerò quàm ſit à matre inuẽta, iunctis curru albis equis ad Iouem ſubuectam, canunt poetæ: unde & Leucippum eam nũcupat Pindarus. Dicitur & Brimo quandoq;, ſeu Obrimo, quòd quum uim ei uideretur illaturus Mercurius, immugijt altius, unde factum, ut is manũ abſtineret. Coli uerò hanc apud Cyzicum præcipuè, in Lucullo Plutarchus ſcribit, unde prorepſit poeticũ illud,
Raptam Cyzicos oſtreoſa diuam.

Legunt

Legunt tamen alij, Cocytos. Traditur illud quoq;: in Brutios prope Vibonem, florum cauſa, Proſerpinam è Sicilia diuertiſſe: quibus adeo ſcateat locus is, ut proditum Straboni ſit, compertum ibi primum corollas è floribus contexere. Aetnam autem eſſe Siculæ regionis montem, non eſt qui neſciat. Eum ita nuncupatum, auctor eſt Theocriti interpres, ab Aetna cæli & terræ, ut inquit Alcinus. At in libro De Sicilia Simonides Aetnam iudicaſſe ſcribit, inter Vulcanum Cereremq; de regione diſceptantes. Demetrius uerò Caletianus Briarei unius è Cyclopibus filios fuiſſe tradit, Sicanum & Aetnam, unde nomen monti: quanquã eſt eadem nomenclatura ciuitatis item nomen, Stephano tradente. Sed ad uenatores redeo. Quærit Plutarchus, διὰ τί περὶ τὰς πανσελήνους ἥκιστα ταῖς ἰχνοσκοπίαις ἐντυγχάνουσι; ideſt cur circa plenilunia ferarum aſſequi ueſtigia non ferè queant? Et infert, uideri poſſe rationem eiuſmodi quę iam præpoſita eſt: nam (inquit) plenilunium droſobolum eſt, & iactat rorem. Qua ex cauſa lyricus Alcman, roſidam humectationem, Iouis & lunæ filiam cecinit, quum inquit,

Διὸς θυγάτηρ ἔρσα τρέφει καὶ σελάνας δίας.

Ros uerò debilis eſt, & imber tenuis. Sed & lunæ imbecillis eſt calor: quamobrem è terra ut ſol, educit, nec agit tamen in ſublime, quum uires deſint longius abducendi, inde rurſum delabitur. Porrò & in frigoribus difficilis eſt uenatio, quoniã uenatorem oportet, non ueſtigia modò quærere, ſed etiam olfactum moueri. Hic uerò mouetur, molliter diffuſis à caliditate odoribus. Frigoris autem circumfuſio, quam uocant Græci περίψυξιν, odores contrahit, καὶ οὐκ ἐᾷ ῥεῖν, nec ſinit effluere, ſenſumq; mouere. Ex quo unguentum & uinum per frigus olent minus: nam concretus aer, ſiſtit in ſeſe odores, nec reddi permittit.

> Fumum, umbram, nubes capi pro re momenti nullius. Nebulæ, pro pane. Eſcharites. Eſcharulæ mulieres. Capnoſphrantes. Capniſtæ carnes. Fumarium. Qui dicãtur Selli. Anopæa auis. Fumum uenditare. Sellæ familiares. Narciſſi fabella. Vmbram ſuam metuere, quid. De paſpale, & achne. Item atheres quid. Atherina, & abydena, abydocome, mation, matiolichus, attaragus, epſethia, athara, ecta, pſothion, pſathyrion, ſtachyalogi. Harenarius teſtis. Pylaica, quæ dicantur. Plutarchi locus explicatur. Myodochus. XXI

IN Græcorum commẽtarijs inter cætera doctrinæ grauioris id quoq; relatum obſeruauimus, non reconditum quidem, nec ab intimis Sibyllæ adytis erutum, non aſpernabile tamen, nec lectione prorſus indignum: Fumum, umbram, nubes, de rebus dici quæ prorſum momenti ſunt nullius, nec titiuillitio faciendæ, ut ille ait. Teſtimoniũ in Autolyco perhibet Eupolis, καπνοὺς ἐμφαίνει καὶ σκιάς, ideſt fumos oſtentat & umbras. Quin comico riſu philoſophos coarguens Ariſtophanes, qui attoniti cæleſtia contemplarentur, nubes fuiſſe illis uice numinis obijcit,

καὶ ξυγγίγνεσθαι
ταῖς νεφέλαισιν ἐς λόγους, ταῖς ἡμετέραισι δαίμοσιν.

id eſt, & congredi conſueſſe cum nubibus, quæ deæ ſint nobis. Sed & hinc factum conjectamus, uti panificiũ quoddam de tenuitatis ratione, ac candoris nebulas etiam plebeia dicant uoce: quibus perſimilis erat ueteribus eſcharites, de craticula dictus, apponi ſolitus ſub cœnæ finem paſſo litus ad uinolentiam uſq;. Eſcharulas hinc & mulieres adpellat Plautus, de panificij ratione. Eſcharitem ab Athenæo non præteritum obſeruauimus. Inuenio Theagenem quendam fuiſſe cognominatum καπνόν, id eſt fumum: ſicuti Eupolis quoq; ſignificat ἐν Δήμοις, quòd multa polliceretur quidem, ſed nil admodum præſtaret. Erat inſuper hic ψευδόπλουτος, hoc eſt ementitus diues, & iactator uaniſsimus, qui quum eſſet ſummè pauper, nihilominus uolebat magni momenti negotiator, hoc eſt μεγαλέμπορος uideri, ut Græci dicunt. Cuiuſmodi fuit Aeſchines quidam Selli filius, ex quo id genus homines, quod relatu dignum eſt, Sellos uocant. Et inde uerbũ σελλίζειν, hoc eſt Selliſſare, quod ἀλαζονεύεσθαι ſignat, ideſt iactare oſtentareq;. Sellas familiares appellat Varro inſtrumenta oneri uentris excipiendo accommoda, familiæ præſertim. Capnoſphrantes, ideſt fumi olfactator, uelut per parœmiã

ſignat

ſignat auarum hominem præparcumq́. καπνίζειν, id eſt capniſſare, dicitur conuiuij gratia ignem ſuccendere, & camino uti luculento: unde apud Athenæũ carnes leguntur capniſtæ, id eſt τὰ κρέα καπνιστά. Fumarium lego apud eruditiores, pro loco in quo ligna feſtinato reſiccentur: ſicuti & ſuffumationem, qua nimia fiunt uina medicata. Apud Paulum Iureconſultum legimus, Iniuriam intelligi, ſi quis fumo corrupto aliquem perfuderit. Scribit Homericus interpres quidam, anopæam dici auem Homero euolantem, ἀνὰ τὴν ὀπὴν, id eſt per foramen. Quippe habuiſſe ueteres in domibus tecti medio apertionem, quam capnodochen nuncuparent. Homerus,

ὄρνις δ' ὣς ἀνόπαια διέπτη.

Fumum uenditare Lampridio in Alexandro Cæſare, eſt gratiam hominum captare multa pollicendo, quæ apud principes obeas, quum re omnino præſtes nihil. Vulgatis præconis ſalibus, fumo punitur, fumos qui uẽditabat, quum id genus quendam iuſſiſſet imperator fumo præfocari. Vmbram uerò pro re caſſa nihiliq́ ſæpius accipi, non eſt(puto) qui neſciat. Sed in hac mentione obſeruanda magnopere, quæ in Grecorum reperias monumentis, Narciſſum(inquiunt) traditũ fabulis eſt, in aquis imaginem con ſpicatum propriam, eius irretitum amore mox amplexandi ſtudio deſiluiſſe, atque eo modo abſumptum. At id eſſe falſum, perſpicuè liquet. Illud uerò certius & grauius, adoleſcẽtem in terreni corporis fluxu umbram inſpectaſſe propriam, ideſt corpoream uitam, quæ animæ ueræ idolum eſt poſtremum. Eam quum is perinde ac ueram primamq́ amplexari arctius feſtinaſſet, quod eſt, quum uitæ corporeæ inhæſiſſet totus, interijt præfocatus: quoniam uitam ueram, ideſt animalem, per inſcitiam amiſiſſet. Vnde irrepſit adagium Græcis, Δεδιὼς τὴν σαυτοῦ σκιάν, id eſt ſuam ipſius metuens umbram. Id ſignificat, poſtremis rerum perinde ac primis, ſtudium nõ magnopere impendendum: quoniam animæ perniciem concinnant, id eſt ueræ cognitioni, & quæ congruit in primis, tenebras perfectioni intendunt. Porrò de umbræ item ratione prolatum id in Curculione à Plauto eſt,

Quid ego nunc faciam? quid refert, me feciſſe regibus
Vt mihi obedirent, ſi hodie hic me umbraticus deriſerit?

Adumbrata lætitia quænam intelligenda, docet apertius Seneca: Quòd (inquit) duces magni faciunt, rebus afflictis, ut hilaritatem de induſtria ſimulent, & aduerſas res adumbrata lætitia abſcondant. In Athenæi libellis, quanquam confragoſis & mutilis, paraſitus quidam panes mucore ſordentes præduratosq́, menſæ illatos facetiſſimè ἄρτων σκιάς, id eſt panum eſſe umbras dixit. Attaragos item pro re uiliſſima minimaq́ Græcis dicitur: ſicuti apud noſtros ecta, unde ſit ectafacio uerbum. Attaragum, panis micam interpretantur, quæ pſothion item dicatur, aut pſathyrion. Sed & in pane ſciſſuram ignis ui factam dicunt attaragum. At ſuperiorem in pane cruſtam eo nomine accipit Pollux: ſicut imam, epſethiam. Myodochum ſenem legimus, qui ſit nulli rei. Dioſcorides eo uerbo murium accipit retrimenta, quæ muſcerdas uocant. Illud obiter quodammodo ſubſcripſero: corpore minutulos perbreuesq́ dici ortygas, id eſt coturnices. Paſpalen quoque, pro rerum minutie capi à Græcis: unde ſomni, paſpalen nec uidere quidem, eſt apud Ariſtophanem. Quanquam nec ignoro eſſe, qui eo nomine magnetem accipiendum lapidem putent. Paſpalen, Hippocrates pro milio accipit, quod ab alijs cenchros uocatur, aut etiam cenchrys. Sed & ad eundem ſenſum deflectas achnem, ſignat ea uox minuties ab excuſſis prouolantes ſpicis. Meminit Homerus,

ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει.

id eſt, ſicut achnas profert uentus. Sed & pro maris aſpergine achnen reperias, unde ἁλὸς ἄχνη, id eſt maris achne. Achnen, Sophocles pro rore accipit,

δῆλα δ' οὐρανίας ἄχνας ὁ καλλίβοτρυς
νάρκισσος.

Et rectè utiq́, quòd non continuæ deferantur guttæ, uerum diſparatæ. Vnde achnes profluxit nomen, quaſi aechne dicat̃, id eſt diuulſa abiunctaq́. Quin ἄχνη πυρός, id eſt achne ignis, pro fumo. Et achne ſomni apud Hippocratem. Illud quoq́ ex Græcis corriuatum fontibus haud tranſilẽdum, quod ἀθερίζειν dicunt, ubi ſe quippiam non pili facere innuunt. Ratio eſt, quoniam ex ſpicis quæ ſunt degeneres

degeneres, uocari ab eis atheres uidentur: ſicuti apud Aelianum in libro De prouidentia, lectum commeminimus. Eos colligunt ſpicilegium facientes. qui uocãtur ſtachyalogi. In Athenæi monumentis piſciculus uilior de uerbi huius flexu dicitur atherina. Athera uerò & pinnula nuncupatur, Ariſtotele calculum adijciente, quam ſub uentre thynnides gerunt. Nec illud ignorandum: Abydena item dici futilia, ac nullo prorſum digna pretio: nam ut molles carpuntur Abydeni. Meminit parœmiæ Pauſanias. Sed ab eiſdem quoq; Abydocomas inuenio ſycophantas dici, uelut in eo κομῶντας, ideſt efferentes ſe. Mation etiam minutum dicunt: unde matiolichus, qui parum comedit, aut qui in minimis aſtutum ſe præſtat. Quanquã & matiolichus dici ualet, qui ex menſuris lucrum uenatur. Nam eſt menſuræ genus mation, & λάχω, lambo. Hincq; forſan Euſebio cuidam apud Ammianum Marcellinum, Matiocobæ factum cognomentum eſt. Pylæſtatos uocant Græci Circẽſes homines, hoc eſt uiles neſcio quos, ac planè de triuio, à quibus nec boni quippiam proferatur, nec ſani: quoniam eiuſmodi haud pauci Thermopylas peterent, quæ & Pylę dicebantur, quòd anguſta conualle à Theſſalia in Phocidem tranſmiſſio fieret. Nam & Pylea uocabatur, ubi conſidebãt Amphictyones: ſed & congreſſum ipſum ſic reperio nũcupatum. Ex ijs enarratur Plutarchi locus in Pyrrhi uita, negligenter inſciteq; præteritus ab interprete, ταῦτα μὲν δὴ πυλαϊκῆς ὀχλαγωγίας, hæc (inquit) pylaicæ ſunt turbæ, Pylas confluentis. Et in Artoxerxis uita ſcribit idem, Cteſiam in libros conieciſſe παντοδαπὴν πυλαίαν, abſurdarũ fabularum. Harenarium teſtem, Iureconſulti ſordidum ac uilem intelligere uidentur, cui ſine tormentis credendum non ſit. Mentio fit & in Canonicis decretis, eumq; qui in harena depugnarit, intelligunt.

Super Aphricano Scipione paucula. Qui dicantur uelut umbræ uagari, Plutarchi interpres refellitur. Caput XXII

DE Scipione Aphricano iuniore memorantur pleraque ſcitu digna, immo uerò eiuſmodi, ut nec ſatis mirari queas, ſiue fortunam perpẽdas uiri, ſiue mores ac naturæ lumina, rerumq; geſtarum gloriam ad acrius reuoces examen. Nunc ut cætera ad cenſuræ grauius non prouocem ſupercilium, illud gratiſſimo animo hiſce libellis inſpergimus. Scipionem hunc annis quatuor & quinquaginta, quibus ferè in humanis egiſſe narratur, μηδὲν πρίασθαι, μηδὲν ἀποδόσθαι, μηδὲν οἰκοδομῆσαι, ideſt nil emiſſe, nil uendidiſſe, nil ædificaſſe. Libras autem argenti treis & triginta duntaxat in magna ſubſtantia, & auri duas reliquiſſe: quũ tamen in eius poteſtate uicta fuiſſet Carthago, ab unoq; imperatorũ omnium milites locupletatos, ueteribus teſtatũ memorijs ſit. Polybium porrò, quod ipſum inter illius ducis miranda non ineptè repoſuerim, perfamiliarem habuit ac intimum, cuius imbutus præceptis ἐπειρᾶτο μὴ πρότερον ἐξ ἀγορᾶς ἀπελθεῖν, ἢ πελάσασθαί τινα συνάψαι, καὶ φίλον ἀμωσγέπως τῶν ἐντυχόντων, ideſt ſtudebat, non prius foro reuelli, quàm unum aliquem ex ijs, quibus quum fortè cõgrederetur, beneuolum ſibi atq; amicum quauis ratione foret uenatus. Quumq; iuuenis etiamnum ageret, eam tum fortitudinis, tum prudentiæ de ſe opinionem cõcitauit, ut ſenior Cato interrogatus de ijs qui apud Carthaginem ſtipendia facerent, inter quos erat Scipio quoq;, militum (ut Appianus inquit) tribunus, οἶος πέπνυται diceret τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν, ideſt ſolus ſapit, cæteri umbræ feruntur, Scipionem innuens. Eſt autem ex Homero carmen de Tireſia Odyſſeæ κ concinnatum. Quem locum à Plutarcho citra auctoris nomen repetitũ, interpres alioqui non inſcitus, aſſequi non potuit, niſi fortè ſum leberide cæcior: ſic enim ſenſus eluceſcit peracutus, & (quod conuenit maximè) à Catonianis ſalibus & ſapientia non diſſentaneus: quando Romanorum alij, qui ſtipendia facerent in Aphrica, nihil (ut Plautinis utar iocis) aceti haberent in pectore, nihil omnino priſcam illam urbis Romæ generoſam animi altitudinem redolerent, eſſentq; planè hominum ſimulacra, & quidem impolita infabricataq; & meræ nugæ, utq; Homerico utamur uerbo, σκιαί, ideſt umbræ, Quando ratione animæ neglecta, quam eſſe uerum hominem, Plato & ſenſit & docuit, corpori ſeſe manciparant, quod imaginem eſſe & umbram, ex Plotini ſentẽtia remotiore, alibi docuiſſe me, opinor, & proximè Narciſſi tropologicus cõmonuit ſenſus

ſus. Quod uero de Scipione dixit Cato, id ipſum & de Chryſippo pronuntiatum quandoq; comperimus, cuius eſt illud elogium quoq;, Ni fuiſſet Chryſippus, porticus non eſſet. Homeri locum de Tireſia aduocat libro ſextodecimo Strabo: uerum interpres ſic demum iure Latij donat,

Cui dederat uita functo Proſerpina mentem,
Vt ſaperet, pariterq; homines leuis umbra iuuaret.

Sententiam noſtram confirmat Lucius item Florus Epitomes quadrageſimonono: Quam uirtutem eius (inquit) Cato, uir promptioris multo ad uituperandum linguæ, in ſenatu ſic proſequutus eſt, ut diceret, reliquos qui in Aphrica militarent, umbris militare, Scipionem uigore.

Multos uagari uelut umbras. Duas eſſe conuerſationis uias. Vitæ genera tria. Aquarum nomine mortales intelligi. Quæ uictoria nobiliſſima. Scipionis dictum. De Adriano imperatore, ac poeta Floro. Adriani in eminentiſſimum quenq; inuidia. Dionyſii Sophiſtæ dictum. Perſarum cadauera non computreſcere, ut noſtra. Caput XXIII

CAeterum & inter mortales reliquos, nec in Romano ſolum exercitu, numeroſæ uagantur umbræ, pauci ſapiunt. Id Saluator ille præpotens facile commonſtrat in Euangelio, ubi duas conuerſationis perdocet uias: Quàm (inquit) ſpatioſa eſt uia, quæ ducit ad mortē, multiq; ſunt ea commeantes. Et rurſum: Quàm arcta uia & anguſta eſt, quæ ducit ad uitam, paucíq; ſunt qui inueniant eam. Vide (inquit Hieronymus) quanta inter has uias ſeparatio ſit, quantumq; diſcrimen: illa ad mortem, hęc tendit ad uitam: illa celebratur & teritur à multis, hæc uix inuenitur à paucis: illa enim uitijs per conſuetudinem quaſi decliuior ac mollior & ueluti quibuſdam amœna floribus uoluptatum facile ad ſe rapit commeantium multitudinem, hæc uero inſueto calle uirtutum triſtior atque horridior ab his tantum eligitur, quibus non tam delectatio itineris cordi eſt, quàm manſionis utilitas. Aſperam enim nobis & inſuauem uirtutum uiam nimia effecit uitiorum conſuetudo: quæ ſi in partem alteram transferatur, inuenies ſicut ſcriptura dicit, Semitam iuſtitiæ leuem. Porrò quum tria ſint uiuendi genera, ciuile, contemplatiuum, religioſum: in ciuili, prudentia: in ſecundo, doctrina: in tertio, quaſi faſtigio quodā uitæ totius: præter duo illa, etiam ſanctitatem exigimus. Hæc eſt rectiſſima uitæ ratio, hæc ſcopum habet rationali naturæ propoſitum, hic eſt finis primæ notæ & coloris perfectiſſimi, diu à prioribus quæſitus: ſed ante CHRISTVM non ferè inuentus. Ab hoc qui errore deuio declinant, quantūcunq; ciuilibus intenti negotijs, quantumcunq; etiam contemplationi, nihil ſciunt, nihil agunt, & (quod bonam reſipiat frugem) nihil cogitant. quando ſapientia mundi, ſtultitia eſt, & uanitas uanitatum, & omnia uanitas. At cuius eſt in lege Domini uoluntas, quiq; in lege illius meditabitur die ac nocte, erit (ut inquit Eſdras) tanquam lignum plantatum ſecus aquarum decurſus. Erit (inquam) tanquam uitæ lignum: reliqui uero, nil aliud quàm decurrentes aquæ. Quo nomine (ut inquit Auguſtinus) mortale ſignificatur genus, quòd in mortem fertur præceps, ſicuti aquæ pronus eſt in mare delapſus. Vnde eſt illud apoſtoli Ioannis, Aquæ multæ, populi multi. Sed & Ioſue capite tertio, aquas accipi uolunt perturbationum procellas & moleſtiarum agmina: quemadmodum Eſaiæ octauo, Adducet Dominus ſuper eos aquas fluminis fortes ac multas. Adiuuat tamen argumentum noſtrum etiam grauis auctor Seneca: Quid (inquit) præcipuum in rebus humanis eſt? Non claſſibus maria compleſſe, nec in Rubri maris littore ſigna poſuiſſe, nec deficiente terra, ad iniurias aliorum erraſſe, in Oceano ignota quærentem, ſed animo omne uidiſſe, & (qua nulla eſt maior uictoria) uitia domuiſſe. Innumerabiles ſunt, qui urbes, qui populos habuere in poteſtate: pauciſſimi, qui ſe. Hoc uero quod Stoicus hic ſeueriſſimè prodit, longè præſtabilius quàm quod dictitaſſe Scipionem ferunt: nam quum Appius Claudius eius in cenſura competitor, iactantius diceret, Romanos à ſe omneis nominatim ſalutari, Scipio qui uniuerſos propè ignoraret: Vera (inquit) narras, ἐμοὶ γὰρ οὐκ εἰδέναι πολλούς, ἀλλ' ὑπὸ μηδενὸς ἀγνοεῖσθαι μεμέληκεν, id eſt curæ mihi fuit, non quidem nouiſſe multos, ſed ne à

quoquam ignorarer. Præſtant uero hoc uirtutum exhauſta certamina, præſtant ſudores multi, euigilatæ noctes, duriſſimorum patientia. Quod agentem Adrianum intuitus poeta mollior Florus, ita ſibi ludere permiſit,

Ego nolo Cæſar eſſe,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Reſpondit uero Adrianus facetè admodum, nec citra fellis conſperſionem, adnotata hominis pathica fœditate:

Ego nolo Florus eſſe,
Ambulare per tabernas,
Culices pati rotundos.

Cæterum uel id adnotaſſe fuerit operæpretium, imperatorem hunc tanta flagraſſe inuidia, uti celeberrimū quenq; artificem, quod æquare non poſſet, ſubuerterit. erat nanque ſtudij eius, ut in quauis diſciplina præcellere omnes, mirè affectaret. Proinde Dionyſius Sophiſtes aduerſus Heliodorum, in cuius beneuolentiam erat is propenſior, & inde Epiſtolarū ſibi magiſtrum adoptarat: Pecunias donare ac honores Cæſar poteſt, rhetorem certe facere non poteſt. Homeri poemata abolere quandoq; fertur cogitaſſe, ut ei Antimachum ſubſtitueret prælegendum in ſcholis, cuius adhuc pleriſq; erat incognitum nomen.

Cardamo ſimiles qui dicantur: cur eo ueſcantur Perſæ: eiuſdem nomina plura, & uires. Caput XXIIII

Obiles præpotenteſq; uiros ſi pauperioribus conuicini fuerint, non deſinere illos exſugere, donec in nihilum redegerint, notius eſt quàm ut pluribus id comprobare uideatur neceſſe. In hoſce ita affectos, itaq; inſtitutos adagiū producitur ſcitum eruditumq;, Cardamo ſiquidem conſimiles eſſe dicimus, cuius ea natura eſt, ut herbarum in propinquo naſcentiū, humorem ad ſe ui quadam intima perliciendo cogat areſcere. Id ſignificat Ariſtophanes comicus in Nebulis,

πάσχει δὲ τοῦτο τὸ αὐτὸ καὶ τὰ κάρδαμα.

id eſt, patiuntur ipſum hoc & cardama. Nam dixerat antè paulò, Terram uiolenter cogitationis noſtræ humorē pertrahere. Inſuper inibi interpres, ubi quod præſtruximus explicuit, mox adijcit, Cardamum eſſe agreſte holus apud Perſas: ſed nunc (inquit) ſcaphon dici. Scribit Xenophon, Turpè gentibus illis duci, ſi quis uiſatur quoquam ire aut meiendi aut cuiuſquā eiuſmodi rei gratia. Quæ, inquit, nullo pacto facere poſſent, niſi & uictu modico uterentur, & humiditatem per laborem conſumerent. Quo fit, ut ea aliò quopiam ſecedant. Sed in Græcorum comperi cōmentarijs, quod ad rem egregiè facit, *ἀπέχειν τινὰ οὔρων τὰ κάρδαμα καὶ πτύσματος*, id eſt comprimere urinam & oris ſuperfluitates cardama. Eoq; nomine Perſas illis ueſci plurimum, quando eximiè præcauent, urinam emittere, ſpuere, atque item emungi. Cardamon dicitur ab alijs, inquit Dioſcorides, cynocardamon: ab alijs, iberis: quidam etiam cardaminacam nuncuparunt: Aegyptij, ſemeth: Romani, naſturtium. Optimum quod apud Babylonem colligitur. Semen excalfacit, acre eſt & *κακοστόμαχον*, hoc eſt ſtomachum oblædit, aluum turbat, *συνουσίαν παρορμᾷ*, id eſt Venerē concitat. & poſt multa, Efficit (inquit) id ipſum herba, ſed minus. At libro uiceſimo Naturalis hiſtoriæ Plinius, & eum ſequuti aliquot, naſturtio inhiberi Venerem prodidere. Secundo Canonis Auicenna cum Dioſcoride ſtat. Animi porrò torporem excitat cardami holus: quo argumento, multorum coniectatio eſt, *ἀπὸ τῆς καρδίας* dici, hoc eſt à corde, in quo eſſe creditur animi ſedes. Libro duodecimo *ἐκλογῶν περὶ γεωργίας* ſic de hac re proditum comperias, *φασὶ δὲ τοὺς ἐσθίοντας κάρδαμον, ὀξυτέρους τὴν διάνοιαν γίνεσθαι*, ut natum inde prouerbium, certior fiat coniectatio. Scribit Ammianus Marcellinus, quod ad Perſarum ritus attinet præcipuè, Noſtrorum cadauera mox cæſorum fatiſcere ac defluere prorſum, adeo ut nullius mortui facies poſt quatriduum agnoſcatur, Interfectorum autem Perſarum inareſcere ſtipitum more, ut nec liqueſcant membra, nec ſaniē madeſcant perfuſa; quod (inquit) uita parcior facit, & ubi naſcuntur exuſtæ ſolibus terræ.

Cuiuſmodi eſſe deceat conuiuales confabulationes, quæ epicyliciæ dicuntur. Iſocratis dictum ad idem. Perſarũ ritus. Decori neceſſitas. De Alabandeis pulchra. Abderitarum ſugillatio. Caput XXV

ISocratem citra puluerem aut etiã clepſydram oratorem uel nobiliſſimum, memoriæ proditum eſt, quum amplius rogaretur, ut in conuiuio quodam promeret aliquid de artis ſuæ officina, reſpondiſſe, ἐν οἷς μὲν ἐγὼ δεινὸς, οὐχ ὁ νῦν καιρὸς, ἐν οἷς δ' ὁ νῦν καιρὸς οὐκ ἐγὼ δεινός, quæ noui, temporis huius non ſunt: quæ uero exigit tempus hoc, ego neſcio. Veluti parum congrueret, laſcitientibus poculis oratoriam inſerere grauitatem: quod æque ridiculum ſit, ac in purpura repens ſimia. Nam & à pleriſq; philoſophiam item ſequeſtratam, inde legimus, argumẽto etiam Perſarum inſtituti, qui ſe licentius inuitaturi, non uxores, uerum pellices admittunt. Itidem & philoſophica ſanctaria colluſione conuiuali indigna prorſum uideri, & (ut Græci dicunt) ἀπροσδιόνυσα. Etenim quæ luminibus capto eſſe cum ſpeculis communio poteſt? ſicuti ab Epicharmo traditum, auctor nobis Stobæus eſt. Præſertim quòd nec recumbentium mens altioris ſpeculationis tunc ſatis & ſtudioſe capax eſt. Alij uero non extra organum iſta opinati, diuerſam omnino ſententiam approbant. Tanquã perabſurdum ſit, in ſcholis quidem de conuiuali officio ſubinde diſſerere, qualiſq; aut quæ ſit conuiuæ uirtus, & qua ratione utendum uino: ex ipſo uero philoſophiam conuiuio diſcluſam abiungere, ueluti re nequeat comprobare, quæ uerbis præcipit. At in Cœnis Macrobius inquit, Oportet uerſari in conuiuio ſermones, ut caſtitate integros, ita appetibiles uenuſtate. Nam matutina diſputatio robuſtior eſt, quæ uiros & doctos & præclariſſimos deceat. Id propemodum & uir doctiſſimus Plutarchus ſtatuit, Sympoſiacôn primo: Elegantiores uero, inquit, etiam ſi ex profeſſo philoſophentur, probabili tamen magis quàm uiolenta interim demonſtratione ſermonẽ producunt. Id ipſum etiam Plato facit in Sermonibus conuiualibus, ubi quamuis περὶ τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ, id eſt de principe bono uerba faceret, & omnino de diuinis, non tamen apodixes intendit, aut ineuitabiles parat anſas, qui ferè mos eius eſt, ſed leuioribus (ut ſic dicã) captionibus exempliſq;, & fabuloſis ratiocinationibus homines conciliat uenaturq;. Proinde, quæ proponũtur quæſtiones, ſolutionis reconditum nodum haudquaquam habent: anxias nanq; difficultates & ſolicitè librandas, conuiualis non admittit hilaritas, ne paulò inconcinniores præfocentur auertanturq;. Propterea eridantæos, ut inquit Democritus, & himantelictæos ſermones miſſos facere oportet, qui ſpeculationis difficultate torquere amplius ſolent, δεῖ γὰρ ὡς τὸν οἶνον, κοινὸν εἶναι καὶ τὸν λόγον, id eſt, ut uinum, ita & ſermonem eſſe oportet communem, ut ſuam quiſq; portionem ferat. Qui gryphos inenarrabiles quodammodo probant, Aeſopeam uulpem gruemq; imitari uidentur, quarum utraq; facetoſo conuiuij apparatu alteram deluſit ac dimiſit incœnem. Quòd ſi iucunda confabulatio, quam epicylicion rectè dixeris, ueluti poculis coaptatam, & (ut Macrobij uerbũ repetam) appetibilis adhibeatur uenuſtas, fiet illud Homericum nepenthes, quod is intelligi uoluit, pharmacum ἀνώδυνον: quia mœſtitiam exigeret, & euthymiam pareret, ac tranquillitatem: ut nulla præterea bugloſſa requiratur, quæ uino promixta diſcumbentium animis inducat hilaritatem. Porrò Xenophon Socraticus, Gobriam ſcribit cœnantem apud Cyrum, quum alios Perſarum ritus eſſe admiratum, tum uero illum quo ſe inuicem iucundè interrogantes, necnon ſcommata non negligentes uoluptatẽ gratiamq; uel ijs comparabant, in quos ſtringi morſus uidebatur. Proinde ſciamus M. Tullij oraculum eſſe uero uerius, Decori ignoratione non modò in uita, ſed ſæpiſſimè in poemate & in oratione peccari. Itaq; quid deceat, conſiderandum, quod in re de qua agitur, poſitum eſt, & in perſonis, & in eorum qui dicunt, & eorum qui audiunt. Vnum uero rationale animal, inquit primo De officijs idem auctor, ſentit quid ſit ordo, quid ſit quod deceat, in factis dictiſq; qui ſit modus: poſtremò & qua pſittacus uoce, qua'ue loquatur coturnix, quæ non parua eſt naturæ uis rationiſq;. Illud uero auctarium fuerit, quod Iſocratis ſententiæ peraffine eſt, à Seneca ex Epicuri ſcholis promptum: Nunquam uolui populo placere: nam quæ ego ſcio, non probat populus: quæ probat populus, ego neſcio. Sed nec ab inſti-

tuto diſſita eſt mathematici Licinij in Alabandeos ſugillatio, felle lita plurimo: Eſſe nanque illos aſtruebat, in ciuilium adminiſtratione rerum acutos ſatis: at propter non magnum uitium indecentiæ, cenſeri inſipientes quandoque, quòd in gymnaſio eorum quæ eſſent ſtatuæ, omnes habitu forent cauſas agentium: in foro autē diſcos tenerent, aut quid eiuſmodi obirent. Vnde Alabandei quoque nuncupati, & Abderitæ, qui in rebus id genus ſæpicule peccant.

Vmbram ſuam metiri quid ſit, ex hiſtoria nato adágio. Archidami monita ad inſolentiam humanam retundendam. Caput XXVI

VMbram ſuam metiri, ſcitè admodum & perdoctè prouerbiali ſententia commonemur, nil eſſe quod uana mortalitas & ad circumſcribendam ſe ipſam ingenioſa (ut Plinij uerbis utar) inani ſucceſſu aliquo tumeat: quando noſtra omnia bullæ ſunt, momento perituræ. Quo nomine illud Satyricum in ore habendum aſſiduè,

Meſſe tenus propria uiue.

Ratio parœmiæ eſt ea, quòd nihilo maior noſtri corporis poſt felicitatē umbra deprehendatur, ac fuerit prius. Quo perdocemur, eſſe nos eiuſdem imbecillitatis aleæ obnoxios, atque eodem fortunæ ſalo (ut ait Boetius) quati. Natum id ex hiſtoria: proditur ſiquidem memoriæ, Macedonum regem Philippum poſt nobilem in Cheronea uictoriam, quum inſolentius extumuiſſet, factusque foret arrogantior, ac de ſe magnificētius ſentiens, uelut liberali iure adoptatus à fortuna, paulò aſperiorem, & quæ tyrannicum quiddam ſuboleret, ad Archidamum Ageſilai filium epiſtolam conſcripſiſſe. Qua is commotior, cogitansque (quod res erat) euentu proſperiore criſtas homini ſurgere, ut poeticis utar ſalibus, ita demum cenſuit reſpondendum, εἰ μετρήσεις τὴν σεαυτοῦ σκιάν, οὐκ ἂν εὕροις αὐτὴν μείζονα γεγενημένην, ἢ πρὶν νικᾶν, id eſt ſi umbram tuam metiri uolueris, haudquaquā nunc maiorem deprehendes, quàm fuerit ante uictoriam. Id quia ſingulare ad uitæ inſtituta præceptum eſt, ac ad retundendam mortalium uanitatem efficaciſſimum, factumque eſſet ad manum, dum Græca periuoluimus, haud dignum eſt uiſum, quod tanquam conniuens tranſilirem. Cui affinis eſt chria quoque eiuſdem altera, quæ cæcis animis, nec ſui menſuram ſatis capientibus, perſalubrem propinare (ut ſic dicam) potionem uidetur: ac ſubinde inſinuare poeticum illud ex Martialis nobili ſcitoque Epigrammate,

Sed te tamen ante memento,
Intra pellic ulam cerdo tenere tuam.

Erat Periander medicus multi nominis, & celebratus in primis: cæterum, ut eſt inops ſui quandoque humana mens & inexplebilis, nec unquam ferè ullo deſcendens niſu in ſeipſam, & præter calculorum rationem mœnia ſtruens: affectabat idem ex poetica laudem, & ſubinde uerſiculos recitando gloriolam captabat. Sed quantum medendi ſcientia præſtabat, tantum à poeta aberat bono. Id animaduertebant complures. Ipſe tamen ſibi ementiebatur, & credulus poetico ſe agi furore opinabatur. τί δή ποτε ὦ περίανδρε, ἔφη ἀρχίδαμος, ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς; quid tandem ô Periander, inquit Archidamus, pro eleganti medico malus uocari poeta cupis? Sed & eiuſdem chria eſt illa non incelebris. Peloponneſiaco nanque bello percunctantibus ſocijs, quantum pecuniarum foret ſatis, rogantibus etiamnum tributa terminaret, ὁ πόλεμος ἔφη, οὐ τεταγμένα ζητεῖ, bellum, inquit, ordinata non quærit.

De chriarum ratione, & quid chria. Item quid ſententia, eiusque diſcrimina. Et quid chriodes. Interim regis boni munus quodnam ſit. Paraphraſis, metaphraſis, ecphraſis. Caput XXVII

QVoniam uero chriam bis hoc capite nominauimus, ne quis uelut obice offendatur, ſciendum eſt, ab Aphthonio dici χρείαν ἀπομνημόνευμα σύντομον, εὐστόχως ἐπί τι πρόσωπον ἀναφέρουσαν, hoc eſt chriam (ſiue malis Latinè uſum nuncupare) eſſe cōmemorationem breuem cōcinnè opportunéque, id eſt εὐκαίρως, ad auctorem relatam. Appellatam uero chriam arbitrantur, ὅτι χρειώδης ἐστὶ, quia ſit utilis, κατ' ἐξοχὴν: ſiquidem progymnaſmata reliqua, ad-

monitionis

Archidamus / Philippus

monitionis emolumento præcellit, id eſt χαριέστερα δὲ πρὸς παραίνεσιν τῶν ἄλλων προγυμνασμάτων. Vtitur ea uoce Plutarchus ad hunc fermè ſenſum: Ariſton laudante quodam Cleomenis chriam, qua interrogatus, Quid nam regem bonum facere oporteat, reſponderit, Amicis bene facere, inimicis uero male. At quanto (inquit) melius fuerit, ô uir optime, amicis bene facere, ex inimicis uero amicos reddere. Hæc quidem chria, pergit Plutarchus, etiam ſi omnium calculis Socrati contribuitur, nihilominus in Ariſtonem quoque refertur. Porrò chriarum alia dicitur logica, id eſt ſermocinalis: alia practica, ſiue actiua: alia mixta. Et logica quidem intelligitur, quæ oratione præfert emolumentum: ut Plato τοὺς δὲ ἀρετῆς κλῶνας ἱδρῶσι καὶ πόνοις ἔλεγε φύεσθαι, id eſt uirtutis ramos aſtruebat, ſudore ac laboribus produci. Iſocrates ex diſcipulis ingenio præſtantes, θεῶν παῖδας ἔφασκε, id eſt deorum eſſe filios prædicabat. Diogenes diuitem conſpicatus imperitum ἰδών, οὗτός ἐστιν ἵππος περιηργυρωμένος, hic eſt (inquit) equus undique argento litus. Practica uero praxin, id eſt actionē modò oſtendit. Vt interrogatus Pythagoras πόσος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων βίος, βραχύ τι φανεὶς ἀπεκρύψατο, μέτρον τοῦ βίου τὴν θέαν ποιούμενος, id eſt quanta denique hominū foret uita, quum parum ſe oſtentaſſet, mox delituit, uiuendi modum ſtatuens uiſitationis morulam. Mixta poſtremò eſt, quæ conſurgit ex duobus, actu, & oratione. Vt Diogenes, quum eſſet conſpicatus ἀδηφάγον, id eſt indecenter uoracem puerum, τὸν παιδαγωγὸν ἔπαισεν, ἐπειπών, τί γὰρ τοιαῦτα παιδεύεις; Pædagogo plagam incuſſit, inferens, ut quid ita imbuis? Iis uero capitibus tractari ſolent chriæ: encomiaſtico, id eſt laude: paraphraſtico, id eſt expoſitione: cauſa, ex cōtrario, comparatione, exemplo, teſtimonio, epilogo breui. Paraphraſin tamen intelligi uolo, ſicuti finiunt Græci, alieni ſcripti conuerſionem non in humiliora grandiora' ue, ut ab metaphraſi ſeiungatur, ſed in paria, ſenſu modò incolumi. Quod indicat libro primo Fabius: Tum, inquit, paraphraſi audacius uertere, qua & breuiare quædam & exornare, ſaluo tantum ſenſu permittitur. Quod opus conſummatis oratoribus difficile, qui commode tractarint, cuicunque diſcendo ſufficient. Sed & libro decimo: Ipſis, inquit, ſententijs adijcere licet oratorium robur, & omiſſa ſupplere, & effuſa ſubſtringere: neque ego paraphraſin eſſe interpretationē uolo tantum, ſed circa eoſdem ſenſus certamen, atque æmulationem. Ecphraſis autem eſt pura meraque enarratio. Sed ad inſtitutum. Seneca, de chria ſic mentionē facit: Pueris, inquit, ſententias ediſcendas damus, & has quas Græci chrias uocant, quia complecti illas puerilis animus poteſt, qui plus adhuc non capit certi profectus. Viro captare floſculos, turpe eſt, & fulcire ſe notiſſimis ac pauciſſimis uocibus, & memoria ſtare. Sibi iam innitatur, dicat iſta, non teneat. Turpe eſt enim ſeni, aut proſpicienti ſenectutem ex cōmentario ſapere. Fabius item libro ſecundo, Sententias, chrias, ethologias, ſubiectis dictorum rationibus apud grammaticos præcipit ſcribi. Quoniam uero, ut ſolet, perobſcurè ſententiam eſſe ait uniuerſalem, ſciendum eſt, ſententiam à chria hoc diſtingui, quòd ſententia indicatiuè profertur: chria uero etiam ſæpe per interrogationem & reſponſionem: præterea (ut probauimus) actu etiam conſtat. Sententia uero, in uerbis tantum eſt: chria, perſonas habet omnino, quæ quid fecerunt aut dixerunt: ſentētia ſine perſona profertur, hoc eſt ἀπρόσωπος. De hac Aphthonius ita, γνώμη δέ ἐστι λόγος ἐν ἀποφάνσεσι κεφαλαιώδης, ἐπί τι προτρέπων ἢ ἀποτρέπων. Priſcianus uero ſic: Sententia, eſt oratio generalem pronuntiationem habens, hortans aliquam rem, uel deterrens, uel demonſtrans quale quid ſit. Ariſtoteles Rhetoricorum ſecundo: Sententia, inquit, demonſtratio eſt non ſingularis quidem, uerum uniuerſalis: nec de omnibus tamen, ut quod flexuoſo rectum ſit diuerſum, ſed de ijs quæ agimus, ſintque uel eligenda uel ſecus. Mox infert ſententiarum genera quatuor: At (inquit Aphthonius) ſentētiarum alia eſt protreptica, quæ hortatur: alia apotreptica, quæ abducit abſterretque: alia apophantica, quæ demonſtrat: alia ſimplex, coniuncta alia, quædam ueriſimilis, alia uera, quędam & hyperbolica, id eſt ſuperlatiua. Et protreptica quidem eſt, Hoſpitem amare præſentē addecet, uolentem autem dimittere. Apotreptica, ut, Non congruit conſultorem uirum, perpetem noctem dormire. Apophantica, δεῖ δὲ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων, οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων, pecunijs opus eſt, nec citra has quippiam eorum quæ decet, fieri queat: apud Demoſthe-

nem. Simplex, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, id eſt augurium eſt unum quidem præcipuum, patriæ opem tuliſſe. Coniuncta, ἐκ καταφατικοῦ καὶ ἀποφατικοῦ, id eſt ex affirmatione ac negatione, Multorum non utiq; principatus bonus. εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεὺς, unus ſit dominus, rex unus. Duplex, ἐκ δύο καταφατικῶν, id eſt ex duobus affirmantibus, ut δεινὸν πένεσθαι, χεῖρον δὲ εὐπορεῖν κακῶς, id eſt graue quidem paupertate premi, grauius autem ditari non bene. Veriſimilis, Cuiuſmodi ſint principes & ſubditos ferè tales eſſe ſolere. Vera, ut Vitam citra mœroris labem non reperias. Hyperbolica, Nil imbecillius terra nutrit homine. Tractatur uero ſententia iiſdem capitibus, quibus & chria. Eſt in hoc genere illud quoq;, quod Fabio auctore, uocant aliqui chriodes, ut, Milo, quem uitulum aſſueuerat ferre, taurum ferebat.

Ethologia quid, item ethopœia, idolopœia, proſopopœia. Abecedarij, ſyllabarij, nominarij qui ſint, ex Hieronymo & Auguſtino. Cacoethe ulcera. Caput XXVIII

Ethologia cuiuſmodi ſit, liquet ferè ex Ciceronis uerbis libro De oratore ſecundo: Atq; ita eſt (inquit) toto hoc ipſo genere ridiculum, ut cautiſſimè tractandum ſit. Mimorum eſt ethologorum, ſi nimia eſt imitatio, ſicut obſcœnitas. Orator ſurripiat oportet, imitationem: ut is qui audiat, cogitet plura quàm uideat. Mimos & ethologos diſpeſcit Sympoſiacôn quinto Plutarchus. Proinde mirum eſt, quoſdam prodere auſos, nil ſe de iis apud Græcos legiſſe, ueluti nuſquã reperiantur. Nam ethopœia dicitur quidem morum imitatio, perſona ſubiecta. Cæterum, eius tria uidentur diſcrimina: εἰδωλοποιία, προσωποποιία, id eſt idolopœia, proſopopœia, & quæ ἠθοποιία, id eſt œthopœia nuncupatur: quæ notam perſonam complectitur, mores tantum effingit, ex quo ethopœiam dici uolunt. Vt ſi comminiſcamur, quibus nam ſit uſus uerbis Hercules, imperante Euryſtheo. In Themiſtocle Plutarchus παιδεύσεις nominat ἠθοποιοὺς, id eſt morales inſtitutiones. Idolopœia, notam quidem & ipſa perſonam habet, ſed mortuam, & quæ loqui deſierit, ut Eupolis ἐν δήμοις, & Ariſtides ἐν ὑπὲρ τῶν τεττάρων: qua ratione nomen quoq; profluxit. Nam & in Hecuba Euripides Polydori inducit idolum. Sed & Homerus,

ἐπὶ τῷ πατρόκλου ὁμιλοῦν ὑπὲρ ἀχιλλεῖ.

Proſopopœia uero, quum omnia fingimus, perſonam uidelicet, ac mores: ut Menãder fecit, quum effinxit elenchon: eſt enim elenchos res utiq;, ſed non perſona: & propterea idem dicta proſopopœia. Ethopœiarum uero aliæ ſunt patheticæ, quæ perturbationes affectusq; exprimunt: aliæ ſunt & uocantur ethicæ, hoc eſt morales: at quæ mixtæ dicuntur, utrunq; efficiunt. Alexander in libello περὶ τῶν σχημάτων, ethopœiam eſſe ſcribit, quum exiſtentibus perſonis ſermones aliquos affingimus, quòd fide digniores illę uideantur, quàm ſi eos enunciaremus ipſi. Et in libro De rhetorica Apſinus, Ethopœia eſt oratio perſonis appoſita cõtributaq; ſubſiſtentibus: ut, Quid nam dicturi ſunt in domicilium uidentes me impactum? Miltiades hic, qui Marathoniæ pugnæ uictoriam ciuitati comparauit, qui Barbaros falli ſpe coegit. Vtitur & hoc modo Hyperides, pro Lycurgo: Quid dicent, eius prætereuntes ſepulchrum? & quæ ſequuntur. De proſopopœia idem Apſinus, & præterea Quintilianus, ac cæteri plura: nos cum delectu modum ſeruamus. Et quia paulò antè de puerorum exercitationibus egimus, id ſuperpondii loco adiiciemus: abecedarios nuncupari, ſyllabariosq; ac nominarios in diſcentium claſſibus, ab Hieronymo: nam qui prima imbibunt elementa, abecedarios intelligit: ſyllabarios, qui iam ſyllabas connectere inſueſcunt: nominarios, qui denique integra proferunt nomina. In literario (inquit) ludo, ubi prima elementa excipiunt pueri, abecedarij nuncupantur: at ſyllabarij alij, quidam uero & nominarij, nonnulli iam calculatores. Quumq; hæc audierimus nomina, ex ipſis qui ſint in pueris profectus, agnoſcimus. Sed enim abecedarium Auguſtinus intelligit literarũ ordinem illum, quem pueruli condiſcunt. Nominatores Iureconſultis Digeſtorum uiceſimoſeptimo, à nominariis longè diuerſi ſunt: ſic enim appellant eos, qui tutorum nomina ſubiiciunt, ceu idonei ſint. Eodem modo & magiſtratuũ nominatores uocantur Vlpiano. Dici uero ethopœiam, ab ἦθος, quod morem ſignat, neminem fallit. Nam & inde κακοήθη dicuntur

ulcera

ulcera, de quibus obſcure libro quinto Celſus. At Therapeutices quarto Galenus ea ferè intelligi ſcribit, quibus etiam ſi maturè omnia adhibeantur neceſſaria, non ſanantur tamen.

Leporem mœnibus indormire quid ſit. Leporũ luſtra. Rechamus quid. Reliquatores quo ſenſu dicantur ab Iureconſultis, & uerbum reliquari. Item quæ ſint ſchelides. Schedia. De leporibus multa. Melanchema. Schinis. Epipercnon. Percne. Percnopterō. Daſypus. Accubitæ. Accubitalia. Caput XXIX

Lyſandrum prodit hiſtoria, quum à Lacedæmoniorum ductu Corinthios defeciſſe fama nunciaſſet, profectum copijs inſtructum ad ciuitatem oppugnandam, ubi ſuos timore perculſos animaduertit, ignauius ſegniusq́ irruere, ac inferre ſigna, leporem fortè tranſilientem foſſam uidiſſe: quo argumento fiduciæ iam plenum milites ſic hortari cœpiſſe: Non erubeſcitis Spartiatæ, huiuſmodi hoſtes formidare, ad quorum mœnia lepores ex ocioſa inertiq; uita dormiunt? Id quod parœmiæ habere formam poteſt, in ſegnes imbellesq́, ut ad coarguendum torporem deſidiamq́, etiamnum indormire mœnibus illorum lepores dictitemus. Quod quum ſit formidoloſiſſimum animal omnium, nō facile in obuijs ac celebribus locis quieuerit. Propterea luſtra id genus à Græcis dicuntur θάμνους συνηρεφεῖς, id eſt obductiora denſioraq́ arbuſta, uel idæ ἀμφιλαφεῖς, hoc eſt conſita copioſa. Rhochmi βαθεῖς, id eſt ſciſſuræ profundæ. Nam rechamus troclea eſt, per cuius orbiculum ſummum traijcitur ductarius funis. Reliquatores apud Iureconſultos ſunt qui integrum non ſoluerunt, ſed æris alieni partem ſeruarūt ſibi: inde uerbum reliquare, ab eiſdem frequenter uſurpatū, ſed & perperam ab interpretibus & lectum & enarratum. Iureconſulti uerba ſunt: Reliquatores uectigalium ad ineundam cōductionem admittendi non ſunt, antequam ſuperiori ſatisfiat conductioni. Reliquationis uocabulum eſt item apud Paulum Digeſtorum uiceſimoſexto: & mox paulo, Debitum quod ex condictione reliquatus eſt, agnouiſſe eum uideri. Interpres tamen inibi, reliquatus eſt, inquit, id eſt retinuit apud ſe. Sed ad rem: niuali tempore ſunt leporibus cubilia, melanchema quæ uocantur. Sunt autem cauitates, in quibus colliquefacta eſt nix, ducta appellatione nigredinis argumento: quoniam operimento niuium agris albicantibus ea portio planè nigreſcat. De leporis timiditate Pollux ita libro quinto ſcriptum reliquit, δειλίᾳ δὲ ὑπερβάλλει τῶν ζῴων, ἔμπληκτον φασι γιγνόμενον καὶ ἀναπτοούμενον, ὅθεν καὶ πτὼξ ὀνομάζεται, formidine præcellit animal hoc, facile namq; temereq́; terretur ac compaueſcit, unde & ptox etiam uocatur: nam πτώσσειν, formidare eſt. Ab aurium uero magnitudine, appellatur λαγὼς: quoniam λα particula, intendendi uim poſſidet, & ὦς ὠτὸς, dicitur auris, Doricæ linguæ proprietate. Ea uero parte corporis motum dirigit moderaturq́, tanquam remis: quod in alijs animantibus plerunq; efficit cauda: niſi quis putet ἀπὸ τοῦ λάειν, ὅ ἐστι βλέπειν, quod apertis obdormire oculis conſueuerit. Obſeruatum ueteribus, leporis occurſum in itinere ominoſum quippiam, inauſpicatum atq; improſperum præſagire. Nihilominus quum dicunt Græci, ἐν πᾶσι λαγῴοις, id eſt in omnibus leporibus, intelligi uolunt In carnibus leporum, id eſt in omnifariā bonis ac delicijs. Qua in parte leporum ſchelidas dici legimus, quo nomine ſignari uidentur laterum carnes. At lentiſci fructum, Hippocrates ſchinida uocauit. Mala poemata dici ſchedia interpretatur Feſtus. Apud Athenęum legimus, Ex ſicco cibo ſcommata non produci, neq; item autoſchedia poemata, id eſt repente effuſa. Et quoniā in lepores incidimus, uenemur porrò quæ monumentis prodidere auctores uel in primis claſſici. Lego in Græcorum penu, eius animantis colorem dici epipercnon: quod ſit percne, oliuæ ſpecies non acerbæ quidem, ſed nec nigreſcētis omnino. Sunt qui percnon punctis maculisq; nigrioribus interſtinctum accipiāt: nam de Animalibus libro nono Ariſtoteles quoq; quartum aquilarū genus percnopteron dicit appellatū, ab alarū notis. Eius aquilæ meminit Iliados ultimo Homerus. In Plinianis codicibus ſcriptum modo obſeruauimus, percnon dici ab Homero aquilā eam. Scribit Iulius Pollux, leporē eſſe δασὺν τὴν τρίχωσιν, hoc eſt denſum pilis, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ποδῶν, ἀλλ' οὐ μόνα τὰ πρηνῆ

δασυνόμενον, id eſt nec ſupina modo pedum, uerũ & prona obtecta pilis eſſe: quod animalium præterea nulli contingere tradit Ariſtoteles. Præterea inquit Pollux, cum alij tum uero Cratinus leporem uidentur daſypoda nuncupaſſe, de animalis natura nomine cõcinnato. Scribit Aelius Lampridius, Varium Antoninum, qui Heliogabalus eſt nuncupatus, primum triclinia, lectos ac porticus omni florũ genere ſtrauiſſe, lilijs, uiolis, hiacynthis & narciſſis, perq; eos ambulaſſe: neq; in culcitris, ſeu accubitis (ut appellant) facile cubuiſſe, niſi quæ leporinum pilum haberent, aut perdicum plumas ſubalares. Hoc eo appoſui, ut accubitæ uerbum, quid uelit ſibi, intelligeremus: quando eſt id Iureconſultis etiam familiare, pro culcitris & thoralibus. Nam & accubitalia pro ſtragulis aut ſtratis legimus quandoq;.

An daſypus ſimpliciter ſit lepus. Plinius defenditur. Leporum genera. Linum. Linaria. Titi imperatoris mors, & Vlyſſis. Lepus marinus. Cap. XXX

VErum conſurgit parte iſta quæſtio nobilis, agitata grammaticis, qui ſibi uel ſagaciſſimè odorari uidentur, aduerſus auctorem ſummi nominis in noſtratium literarum ſtudijs, ſine quo non ferè conſtabit Latina res: Plinium dico, qui non ſemel daſypoda uidetur à lepore diſparare: quum Ariſtoteles (ut ipſi putant) leporem cum daſypode idem ſtatuat animal, interpunctis (ut ſic dicam) nullis prorſus diſſitum abiunctumq;. Miratus ſum ſæpe male feriatorum hominum inſolentiam, qui nobiliſſimo auctori nimis temerè negocium faceſſunt: nec iſto nomine quandoq; erubeſcant, ut frontem perfricent, etiam ſi nimis attritam. Equidem fateor ingenuè, nec diſſimulanter quicquam reticebo, quamuis nulla etiamnum ſuppeteret ratio, diu tamẽ inducere animũ nequiui, ut tam grauis doctrinæ uiro inſcitiæ leuioris maculam paterer inuſtam. Semperq; latere quippiã, necdum cornicantibus ineptè percognitum, opinabar, prorſumq; mihi in uado res hęrebat. Modo ſuccurrit nobis eius ipſius auctoritas, qua illi maxime niti uidẽtur, abs quo daſypodem à lepore diſtingui animaduertimus. Differunt præterea animantes (inquit De animalium hiſtorijs primo) moribus: nam aliæ mites, remiſſæ, ac minime peruicaces ſunt, ut boues: aliæ animoſæ, peruicaces, brutæ omnino, ut ſues ſylueſtres: aliæ ingenioſæ ac timidæ, οἷον ἔλαφος καὶ λαγὼς καὶ δασύπους, ut cerui, lepores, cuniculi: ſic enim Theodorus agnoſcit & transfert. Atq; daſypoda ibi cuniculum putauit: ne quis protinus mendum ſubeſſe in Græco putet exemplari. Duodecimo tamen hiſtoriarum Polybius cuniculos appellare Latino uerbo maluit, quum naſci ait animal lepori ſimile, κουνίκλον καλούμενον. Id (inquit) è longinquo conſpectum, lepus uidetur planè, at propinquum differt inſigniter. Et quęſtionem quidem de daſypode, ſicut de thoe & panthere ac lynce negligentia quadam antiquis auctoribus ita prętermiſſam putat Theodorus idem, ut excuſari haud facile poſſint. Quod mihi indicare uidetur, non eſſe ualde protritam expoſitionem illam, qua pro lepore daſypodẽ accipiunt. Et qui ex recentioribus Græca tranſtulit adagia, quum explicaret id, δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, daſypus carnes deſiderat: non auſus & quidem prudenter, daſypum leporem interpretari, intulit, eſſe de genere leporum: quæ omnia temerariam coarguunt inſcitiam. Ego utiq; uel ſola philoſophi auctoritate fultus nõ crediderim impingendũ Plinio colaphum, eo quidem magis quod moris eius eſt, quæ eodẽ genere continentur, interdum ita diuidere, ut diuerſa prorſum minus perſpicaci eſſe uideantur: quod illum proprietate aliqua naturæ inſigni adductum feciſſe contenderim. Ecce, uiuerra inter genera muſtelarum eſt, Plinius tamen diſtinguere libro undecimo uidetur: ita enim ſcribit, Oſſea ſunt genitalia lupis, uulpibus, muſtelis, uiuerræ. Rurſum libro octauo, lutras ſeparauit à fibris: Cauda (inquit) piſcium fibris, cætera ſpecies lutræ, utrumq; aquaticum, utriq; mollior pluma pilus. At libro triceſimoſecundo: Fibrorum (inquit) è genere lutras, nuſquam mari accepimus mergi. Idipſum & Ariſtotelem facere paulo poſt comprobabimus in aquæ pluuiæ ratione, ubi de mugilibus mentio incidit. Quia tamen de cuniculis & daſypode citra diſcriminis mentionem quãdoq; agit Plinius, putat omnino ex errore illi perfamiliari Nicolaus Leonicenus, noſtri temporis planè coryphæus, contigiſſe, uelut in caprea & dorcade, ueſpertilione & nycteride, ſiluro & glani, paſſere ac pſitta: nam & inter

ter metalla, hydrargyrum ab argento uiuo liquidius per inſcitiam diſparaſſe agnoſcitur. At libro octauo capite uiceſimoſeptimo, fœniculum & marattrum planius diſtinguere uidetur: libro autem uiceſimo capite uiceſimotertio, utroq; nomine idem ſe intellexiſſe interpretatur, eodem loco aduocato, Fœniculũ(inquit)nobilitauere ſerpentes, guſtatu, ut diximus, ſenectam exuendo, oculorumq; aciem ſucco eius reficiendo. Ex quo liquere poteſt, non per errorem omnino hæc pronunciata, uerũ poſteritati parum ab eo parte iſta conſultum. Libro utiq; decimo capite ſexageſimotertio, daſypodem cuniculis ita aſſociat, ut nullatenus pro eodem capi uideantur poſſe: ni generis loco poſitum, ibi daſypoda cõiectemus. Nam & Theodorus libro ſexto De hiſtorijs, capite trigeſimotertio, daſypodas, id eſt lepores coire auerſos interpretatur. Leporum uero eſſe genera plura, Varro quoq; nos docuit, à quo tria legimus celebrari: unum Italicum, primis pedibus humilibus, poſterioribus altis, ſuperiore parte pulla, uentre albo, auribus longis: ſecundum genus Gallicum facit, ſed hoſce candidos putat: tertij ſunt quos producit Hiſpania, ſimiles noſtratibus ex quadam parte, cuniculos uocant. Xenophon quoq; Velociſſimi ſunt(inquit)montani, campeſtres minus, tardiſſimi paluſtres. Et mox paulo: Leporum(inquit) duo ſunt genera: quidam magni ſunt, ſubnigri, multum fronte niteſcentes: alij minores, flaui, parum oſtendentes candoris. Iulius Pollux, lepores quoſdam elymæos uocat, uulpibus non ferè minores & nigricantes, corpore oblongo, albicante macula, prope ſummam caudam longiore. Sunt & qui dicuntur moſchiæ, quorum ſpiritum tanta ui ſentire canes memorãt, ut furere planè credantur. Chelidonios etiam quoſdam dicit Athenæus. Leporem deniq; Græci amoribus ſacrum fabulantur, ducto argumento etiamnum ex etymi ratione: quoniã illorũ lingua, λαγὼς dicatur ἀπὸ τοῦ λάειν: erotes autem à uerbo ὁρᾶν, utroq; uiſum ſignificante. Vnde forſan prorepſit ſententia, Formoſos fieri diebus aliquot leporina ueſcentes carne; ſuper quo lepidus eſt Martialis iocus:

Quum leporem mittis, ſemper mihi Gellia mandas,
 Septem formoſus Marce diebus eris:
Si uerum dicis, ſi uerum Gellia mandas,
 Ediſti nunquam Gellia tu leporem.

Quin & in medicam ſcientiam tractantibus libris Plinius, leporino cibo fieri ſomnioſos, Catonis(inquit)ſententia eſt. Tum uulgo etiam perſuaſum, conciliari ex eo corpori gratiam, etiam ſi ioco perquàm friuolo. Deniq; cum Alexander Seuerus imperator quotidie in menſam lepuſculos admitteret, datum uulgo iocandi argumentum, Imperatori ex genere cibi, formæ gratiam comparari. Verſiculis etiamnum lepidè concinnatis, ſi ſenſum ſpectes, non carminis menſum ad examen reuoces:

Pulchrum quod uides eſſe noſtrum regem,
Quem Syrum ſua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comeſus,
Ex quo continuum capit leporem.

Hiſce uero ille non inuenuſtè reſpondit, Græcè quidem, ſed in hanc ſententiam,

Pulchrum quod putas eſſe ueſtrum regem,
Vulgari miſerande de fabella,
Si uerum putas, non iraſcor.
Tantum tu comedas uelim lepuſclos,
Vt fias, animi malis repulſis,
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

In hac uero tã fertili leporũ mẽtione ſubſignandũ elegãs apud Græcos uerbũ: nã cum euaſiſſe retiũ anſas leporẽ ſignare uolunt, ἐξελίνευσεν ὁ λαγωὸς dicunt, id eſt lina effugit lepus. Nam linon & uelum indicat, atq; etiã retia. Proinde ab Aſiaticis linaria plerunq; dicũtur. Illud nec relatu indignũ, imperatorẽ Titum ab Domitiano leporis marini peſtifera ui peremptũ, cum eo ſcitante, ἀποθανοῦμαι δέ τινα τρόπον, prædictũ fuiſſet ſatis, moriturũ uidelicet, ſicuti ferũt deceſſiſſe Vlyſſes, ἐκ τῆς θαλάσσης. Sed is tamẽ trygonis, id eſt paſtinacæ ictu perijt. at marini leporis uirulẽtia uſum Neronẽ quoq; accepimus.

Rheginorum

Rheginorum numiſma cum lepore. Inſuper de leporibus uariè obſeruata. Et prouerbij enarratio plenior. Lepores galeati qui ſint. Lagobolium. Leporis uitã agere quid. Velocitatis ratio. Pyctomacharij. Arenarij. Dulciarij. Equitiarij. Mulomedici. Cap. XXXI

POrrò ut ex uiretis diuerſiſſimis præcerpta inſpergamus huic parti, quo floridius arrideat, adlubeſcantq́ legentes, numiſma Rheginorum curru & lepore fuiſſe celebre comperimus: quod Pollux ſcribit, hiſtoria inſuper addita. Sed illud grauius quod Xenophon prodit, leporẽ palpebris quidẽ clauſis uigilare, apertis dormire. Ad quod Græcũ ſi reſpicere adagium putes, λαγὼς καθεύδων, lepus dormiens: quod in diſſimulatores concinnatur aptiſſimè, plenius quiddam & doctius reſipere uidebitur, quàm quod modo affertur. Acie item eſſe minime acuta multis de cauſis: primum, quia oculis eſt exporrectis, palpebris uero præciſis, & quæ pupillis munimenta non præbeant: quare uiſus hebes eſt, atq; diffuſus. Ad hæc, ſomno perdeditum animal eſt, quod uiſui parum conferre creditur. Velocitas quoque inſigniter obtundere aciem putatur. Nec me fallit, in Sympoſiacis Plutarchum ſcribere, ſenſoriorum excellentia leporem præſtare. Moris præterea ueteribus fuit, ut tenellos lepores ſtudioſi uenatores dimitterent, deæ captantes gratiam. Quod ſuperſtitionis eſſe nemo addubitarit: ſicut & illud, Si feram ſe in flumẽ pręcipitare conſpexiſſent, ne legis præuaricatores fierent, uniuerſam ſoluere uenationem conſueuiſſe. Locum uero in quo lepores uenarentur, λαγωβόλιον, id eſt lagobolium Gręci uocant. Leporẽ guſtare fas non putant Britanni. Leporis uitam agere, apud Lucianum is dicitur, qui præpotentes ac facundia claros infans ipſe reformidat aſſiduè. Relatu dignum & illud, ciuilium bellorum tonantibus procellis inter Auguſtum Antoniumq́, Cornificiũ poetam à militibus deſtitutum interijſſe, quos ſæpe fugientes galeatos lepores appellarat. Superpõdium illud fuerit: In cælo item noſcitari leporis ſidus, ſub quo qui nati fuerint, tanta erunt corporis leuitate, ut quum currere cœperint, uelocitate ſua agitati aues ſuperare uideantur, inquit Firmicus. Hunc locum ſi Mars reſpexerit, ſtadiodromos facit: ſi uero Luna cũ Marte, pyctomacharios, ideſt pugiles. Velut harenarij uocãtur, qui in harena decertant in ſpectaculis. At qui dulcia conficiunt aut diſtrahũt, dulciarij: quibus perſimiles ſunt qui nuncupãtur conditores. Equitiarij, qui equitijs præſunt uel curant, quibus affines uel mulomedici habentur.

De urbium mœnibus Spartanorũ ſententia. Inſuper ad eam rem pluſcula. Structurarum ſpecies. Qui diatoni ſeu frontati lapides. Qui pylori, & qui ticophylaces. Horcanæ, iſodomum, pſeudiſodomũ, meſopyrgia, metapyrgia, metorchion, meſaba, oricum, orchos. Mothon lapis. Mothone ciuitas unde. Mothones qui. Spermologi. Turriũ ratio. Mothonica, motho, mota, priapiſcoton. Terminales lapides. Tranquilli locus de urbe lutea uel lapidea. Tichobates, directarius, turunda, motaria, motophagia, emmota, pyulca. Emplaſtra barbara, cirrhota, luthea. Emplaſtra bicolora & biſacia. Cap. XXXII

PAnthœdam Spartanum auctores produnt celeberrimi, cum legationem obiret in Aſia, oſtentantibus nonnullis pręmunitum, latum ac ſublimem murum, reſpondiſſe, νὴ τοὺς θεούς, ὦ ξένοι, καλὰ γυναικωνῖτις, per deos pulchra, ó hoſpites, eſt gynæconitis, id eſt mulierum domus. Ad eandem ferè ſententiam uidetur Lycurgus pręclarè dixiſſe, οὐκ εἶναι ἀτείχιστον πόλιν, ἥτις ἀνδράσι καὶ οὐ πλίνθοις ἐστεφάνωται, nequaquam ſine mœnibus ciuitatem dici, quæ uiris, non lateribus præcincta foret. Nam & Ageſilaus ciues oſtendens armatos, ταῦτά ἐστιν, ἔφη, τὰ λακεδαιμονίων τέιχη, hæc ſunt, inquit, Spartæ mœnia. Idem monſtranti cuidam murum egregie ſtructum atq; præaltum, ſcitantiq́ an pulchrum ei munimentum uideretur? Pulchrum (inquit) ſi mulieres, nõ uiri ſunt inhabitaturi. Et hic quidem Spartanorum ſenſus erat. Cæterum qui ſcrupuloſius rerum antiquarum monumenta peruoluerit, profecto compertius ei fiet, urbium mœnia ueteres ſumma religione ſubſtruere conſueſſe: quando non contenti illa excitaſſe altius latiusq́, etiam numinis alicuius

cuius potentiæ conſecrata uolebant. Propterea Paulus: Sanctæ quoq; res, inquit, uelut muri & portę quodammodo diuini iuris ſunt, quod nulla ratione humana, mortalium res ſatis à quoquam regi diſpenſariq; poſſe uideantur in tanta hominum perfidia, obrepente quandoq; & ciuibus neglectu, aut finitimorum cooriẽte graſſanteq; latius inuidia, adeo ut opinari poſſis, urbem eſſe ueluti in alto conſtitutam nauem, aſſultibus hoſtium & diſcriminum uarietati obiectam. Hinc apertior ſubit coniectatio, fabuloſæ uetuſtati obrepſiſſe, ut Saturnum rebus humanis ſolertius conſulentem effingeret, olim heroas ſemideosq; urbium præfeciſſe curæ, ut illorum protectæ obuallatæq; præſidijs hum anos caſus reclinarent facilius, quoniam non munimentis modo, ſed magis multo deorum indigeamus ope. Argumento eſt, non mœnia tantum ſacra ueteri ritu credita, uerum & libris quoq; cõmendatam tutelarium deorũ religioſam euocationem, quam certo etiam ſacrorũ carmine peragi ſolitam accepimus, imminente iam urbium prædæ hoſtico exercitu. In mœnium ratione antiquis, præcipueq; Hetruriæ populis quadratum inuenio, eundemq; uaſtiſſimum lapidem fuiſſe probatũ, nec ab Athenienſibus ſpretum, auctore Themiſtocle ad Piræum. Viſuntur & uetuſta oppida lapide ſtructa prægrandi, incerto & uaſto. Nam ſtructurarum quędam reticulata dicitur, quædam antiqua, quæ & incerta. Rimis concipiẽdis obnoxia maxime reticulata creditur, quanquam uenuſtior. Illud adieciſſe nil (puto) obfuerit, iſodomum nuncupari, quum omnia coria æqua fuerint craſſitudine ſtructa. Pſeudiſodomum uero, cum impares & inæquales ordines coriorũ diriguntur. Sunt porrò in parietibus lapides, quos uocant frontanos, Græci diatonos dicunt: uelut extentos dicas: nam & tonus productio uocatur muſicis, qui perpetua craſſitudine utraq; parte religando, parietũ ſoliditatem confirmant. Terminales autem lapides apud Ammianum Marcellinum ſunt, qui in collimitijs conſtituuntur. Silices aſarotici dicuntur ab eruditis de ratiõne pauimentorum, quæ picturatius elaborata uocantur aſarota Plinio. Illa porrò mœnibus excitandis ratio placet, ut in craſſitudine perpetua taleæ ex olea uſtulatæ quàm frequẽtes inſtruantur, uti muri frons utraq; hiſce taleis uelut fibulata ſuffrenataq; diuturnam ſeruet firmitatem. Spatia inter turres meſopyrgia dicunt, ſed & metapyrgia: ſicut metorchion uocant, quod plantatas interiacet arbores, quarum ordo dicitur orchos. Nam meſaba, id eſt μέσαβα, iugi uocantur cauitates, ubi iumentorum religantur colla, unde μεσαβοῦν eſt boues iugare: uerum & animalia item alia, etiam ſi minus propriè. Meſabum ſunt, qui lignum interpretentur inter boues medium. Oricum uero in Creta ciuitate ſtatuit Nicandri interpres, Apollini ſacram, & buxo abundantem, unde oricium buxum dixerit Nicander. Metæchmium, quod eſt inter duos exercitus ſpatium. Sed & in rebus alijs item ab Athenæo ſtatuitur metæchmium. Et quia lapidum facta mentio eſt, ac in parerga libenter excurrimus: eſt item lapis qui mothon dicitur, à quo Peloponneſi ciuitas Mothone adepta nomen eſt, etiam ſi à Mothone filia Oenei uolunt alij. Lapis uero is efficere portum etiam creditur, in mare procurrens. Sunt & μόθωνες uiliſſimi homines. Nam & pueros qui liberos affectantur, ita Lacones uocãt. Spermologos item uiles ac contemptibiles dicunt, ab auicula ſic nuncupata, uel quia aliena uictitent quadra. Ion uero poeta, mothonicam dicit Periclis conſuetudinem, id eſt μοθωνικὴν καὶ κατάτυφον, id eſt ſuperbam tumidamq;. Auctor in Heliogabalo Lampridius eſt, illum ex Dianæ templo in Syriæ Laodicea, lapides qui dicantur Diui, afferre uoluiſſe. Quia uero in hæc diuertimus, adnotandum quod moriens protulit Auguſtus, γηΐνην ſe urbem accepiſſe, λιθίνην autem relinquere. Quod ad ſuſtructiones referunt alij, Dion uero πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς ἰσχυρόν. Præterea motho, id eſt μωθὼ, Arabiæ uicus eſt, in quo Macedo Antigonus ab Zabilo Arabum rege interemptus creditur. Dicitur autem Motho gentium illarum uocabulo τόπος θανάτου, id eſt mortis locus. Linamenta porrò quæ uulneribus immittuntur μοτὰ uocant Græci, eorũ ſpeciem unam Galenus πριαπισκὸν dicit, ab membri uirilis imagine. Sed & Galeno etiam Therapeutices quinto, in ulcerum curatione uocantur μοτοί. Hæc dicuntur & motaria: meminit libro ſecundo Dioſcorides. Noſtri etiam turundas uocant, unde fiſtulas dici eluxatas competimus, turundam quæ reſpuunt. Tentam nũcupat plebs item ruſticior; motophagiam appellari

Spermologus. Auicula.

appellari ſacrificium inuenio, quod in Cypria celebraretur Salamine. Sed & pharmaca quædam dici emmota ex claſſicis compertũ auctoribus eſt, in quorum ueniat uſum quandoq; quod Iſis nuncupatur, cerote permixta. Emmotorum meminit ad Glauconem libro ſecundo Galenus: à quo & pyulca nominantur. Sed hæc ſunt omnino, quæ puris attractiua ſunt. Medicamenta uero agglutinantia, quę aſphalto partim conſtant, neſcio quo modo emplaſtra uocant barbara. Sunt & quæ à colore cirrhota nuncupantur, ex lithargyrio & ærugine æris decocta plurimum: ſic enim ærugo rubrum trahit colorem. Quod ſi parum ferueat, emplaſtra fiunt quæ dicuntur luthea. Metallicis medicamentis, ubi ſtatim rubra reponuntur, quædam extrinſecus ſupereminentia obducitur fuſcior, ex qua medicamenti inferior pars plus quàm initio rubere uidetur. Quo ſanè argumento emplaſtra huiuſcemodi bicolora uocant, quidam item bifacia. Sed ad rem. Maieſtatem affert non ſpernendam profundior foſſa, & latior ripis præruptis obuallatisq; muro. Cuius fuiſſe modi Babyloniam ferunt, latam cubitis regijs quinquaginta, centum uero profundam & amplius. In turribus & decurſorijs mœnium Romæ uidere eſt, opere teſſellato expicta diſtinctaq; pauimenta, necnon obductos cruſtis parietes. Scribit Vitruuius, turres probari rotundas & polygonias, quippe quadratas celerius diſijci machinis diſſipariq;, quod aſſultante ariete, anguli tota comminui facilitate ſoleant. Illud ſuperpondium ſit, portarum cuſtodiæ præfectos dici pyloros, media laxius enunciata, ſicuti (inquit Pollux) qui in mœnibus excubant, uocantur tichophylaces. Nam tichobatem intelligimus, qui muros inſcendit furandi gratia. Hunc etiam directarium Iureconſulti uocant, quia ſe in aliena dirigat cœnacula. Sunt porrò ſepta quædam ſpinis communita, horcanas uocant, ut inquit Euſtathius, ab hercos, quod uallum ſignat.

De Chiorum turpitudine, obiter & Cappadocum. Ephorium quid. Cur dicatur Chios. Dictũ Chij Onomademi. Vini nigri inuentio. Vitium honor in Romanorum ſupplicio. Lucilius cognomento Cædo alterã. Amphisbæna. Chiæ. Idæ. Cap. XXXIII

SCimus Chium eſſe Ioniæ perilluſtrem inſulam, cum eiuſdem nominis ciuitate, nauigationis ambitu ſtadiorum plus minus nongentorum. Chios legimus Spartam ueniſſe quandoq;. Atque inibi inſita Ionibus mollicie, fluxis moribus, animo ſæpius hallucinante, amplius ſeſe inuitaſſe, quumq; mero calentes in Ephorium itaſſent (ſic illi uocant Ephororum curiam, qui ſunt Spartæ, uelut tribuni plebis Romę) illuc producti turpitudinis ſunt, ut turpiter ingeſtum turpius conuomerent. Quin & in magiſtratus eiuſdem curulibus ſellis uentris onera per ſummam fœditatem deiecerunt. Indignum facinus (ut erat) uiſum id Spartiatis prius: proinde ſolicitè anxieq; ſcrutari, qui nam fuiſſent eius auctores, mox ubi eſt compertum à Chijs rem peractam, tota detumuit ira protinus, ac reſidente impetu, qui rei indignitate inarſerat amplius, nil aliud quàm Chijs pronunciarunt permitti licenter laſciuire, ut quibus natura inſtitutoq; id foret inſitum. Facti meminit in uaria hiſtoria Aelianus, ſed aliter, quum quia turpitudinem ad Clazomenios reijcit, tum quod τοὺς θρόνους, id eſt ſedes fuligine modo, quam ἄσβολον dicunt, litas ſcribit, moxq; publice pronunciatum, ἔστω διὰ τὸ θαυμαζόμενον ἐξέστω κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν. De Chiorum uero turpitudine ac moribus nimio plus improbis facetiſſimum extat diſtichum,

καὶ τόδε Δημοδόκου, χῖοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ.
πάντες, πλὴν Προκλέους, καὶ Προκλέης δὲ χῖος.

Eorum uero carminum hæc eſt ad uerbum ferè tralata ſentẽtia: Et hoc Demodoci eſt, Chij omnes mali, nec hic quidem malus, hic uero minus: præter Proclem, quamuis & Procles Chius. Eiuſdem & ſalſe concinnatũ legitur alterum, ſed in Cappadocas: quod quamuis obiter ſeſe ingeſſerit, nihilominus appoſui:

καππαδόκην ποτ' ἔχιδνα κακὴ δάκεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ
κάτθανε, γευσαμένη αἵματος ἰοβόλου.

id eſt, Cappadocem uipera mala quandoq; morſu apprehẽdit: ſed interijt & ipſa, quod uenenoſum guſtaſſet ſanguinem. Dici uero Chium uolunt à Chio filia Oceani, uel à χίονος.

χιόνος ἐκεῖ γινομένης πολλῆς, id eſt niuis multitudine illic facta, aut certè à nympha Chione. Chios inceſſit Ariſtophanes, ut euryproctos, & propterea ad excernendum faciliores. Id latius explicare, operæpretium non cenſui, quod inſit turpitudinis aliquid. Gratius eſt, quod apud Plutarchum obſeruauimus, fuiſſe Chium quempiam, qui magnum uini optimi modum quum diuenderet alijs, ſibi uappam ſolum ſeruabat. Proinde ſeruus, ſcitante quodam, quid rei gerentem reliquiſſet dominum, ἀγαθῶν ἔφη παρόντων, κακὸν ζητοῦντα, id eſt in bonorum affluentia (inquit) quærentem malum. Aliubi fuiſſe Plutarchus idem ſcribit, Onomademum in Chio factionis principem, qui uictoria potitus, diuerſarum partium uiros haudquaquam exigendos cenſuit, ne (inquit) inimicorum liberati metu, cum amicis hoſtiliter congredi incipiamus. Dignũ item ſcitu quod ex Theopompo accepimus: apud Chios uinum primò nigrum eſſe inuentum. Quin eoſdem omnium principes colere uites ab Oenopione didiciſſe. Quibus mox tantus acceſſerit honor, ut etiam in delictis pœnam honorarent, quoniam ueteri de ſupplicijs lege Romana ſancitum, ut ciues non uirgis euerberarentur, ſed uitibus. Quod à Lucio Floro, ac T. Liuio libro quinquageſimoſeptimo, relatum ſcio, & à Scipione Aphricano, qui Numantiã ſuſtulit, ſeruatum. Sed & Lucillium centurionem ioco militari cognominatum Cedo alteram, Tacitus ſcribit, quòd fracta uite in tergo militis, alterã clara uoce, ac rurſus aliam poſcebat. Meminit ſupplicij in Galba Plutarchus. Nam & Macrobius uitem appellat cẽturialem. Martianus Digeſtis De re militari: Similes, inquit, uitem tenuit, militiam mutat: ſi ex induſtria fregit, uel manum centurioni intulit, capite punietur. Dignum ſcitu ex Græcis obſeruatum: amphiſbænam non temerè alio interimi, quàm uite: quod ab Dionyſio creditur præmonſtratum, qui ab Iunone in furorem uerſus, quum eſſet conſopitus, ab amphiſbæna excitatus aſſultante, illi palmitẽ incuſſit, peremitq;. Id quod in Ophiaco ſcribit Nicander. In Chiorum porrò lapicidinis, prodidit Carneades, ſaxo diffiſo, caput extitiſſe Paniſci. Sciendum item, chias dici ſerpentum latibula, id eſt χειὰς: uocant & εἰλεούς. Nam feris alijs deſtinata loca idas nuncupant, & napas, ſyluas, montes, thamnos, pholeos, orgadas.

CAMILLI RICHERII RHODIGINI IN LIBROS LECTIOnum antiquarum Lodouici Cælij patrui, ad Iuris utriuſq; doctorem Franciſcum Campagnellam, Præfatio uiceſimaſeptima.

PLuries pluribusq; iam ab hinc diebus Lodouici Cælij patrui mei doctrinarum percurrens antiquarium, quàm plurima ab ipſo prima inceptione notata reperiens: epiſtolarum fragmenta, id ipſius intimioris animi muſſitamentum agnoſcere, mihi ipſi uiſus ſum: ut ſibi ipſi affectiorum animos non niſi gratos facere, penſitaret. Atq; ob id Antiquarum lectionum librum ſexdecim uoluminum ſtructura tunc compilatum, diuerſis pro libito particularius inſcriptum dicauit. Quod quum arctiſſimè obſeruare, eius ſanctiſſima incepta proſequutus, tota mente decreuerim: doctiſſimum eius opus prædictum, Sedecim Voluminum numero laborioſiſſimè adauctum, doctiſſimaq; caſtigatione reformatum, non minus quàm nouum opus ædere meo ipſo genio, multorumq; etiam ſtimulis, celeberrimiq; A. Amolini phyſici ſua doctrinæ amplitudine, morum probitate undiquaq; uenerandi, deſtinatus: ob eorum ſingula, docta affectione nobis iunctorum clientela, donare decreui. teq; Franciſce Campagnella doctor inſignis, præ cæteris doctiſſima literarum farragine, optimè penſiculatorum conſultamentorum amplitudine, bonorum morum ingenua probitate, non minus decorum quàm uenerandum, mihi ipſi omniq; Richeriorum familiæ non tantum iunctiſſimæ affinitatis uinculo, ſed & affectæ beneuolentiæ cumulis ſemper propenſum, Rhodiginæq; uniuerſæ reipublicæ commodum præſtantiſſimum dignoſcens, Viceſimaſeptima huius uoluminis inſcriptione te grauādum decreui: munus quidem tuæ ipſius magnitudini pauxillum, at mei in te animi gratiorem præ ſe ferens notam. Hoc eo libentiori ſuſcipies animo, quo totā Richeriorum familiam continuè fouens, doctiſſimiq; patrui mei documenta proſequutus, tenuioris mei laris paucitatē fouere ne unquam deſtitiſti: idq; ampliſsimæ tuæ mentis obuoluimentorum uaſtitate conſultius aliquando ſegregata diſcurrens lectitabis: idq; non in tuæ perfectionis cumulum, quæ tanta eſt, ut nullo exterius indiguo adminiculo ſeſe claram undiquaque demonſtret: ſed meæ in te obſeruantiæ monimentum aſcribes: meq; Camillum Richerium tibi coniunctiſsima non minus neceſsitudine, quàm ſtrictiſsimo famulitio deuinctum, tua ipſa ingenua bonitate perpetuò, ut ſoles, fouebis. Vale.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SEPTIMVS ET VICESIMVS

Hoſtem minimè ſegnem, ſæpius emolumento eſſe. Cotem noſtram quid dicamus, adagij ſpecie. Carthaginis euerſio. Cap. I

ADVERSARIVM fortem ſtrennuumq́, & uirtutis non omnino uulgatæ plerunq; prodeſſe, creditum experimentis eſt. Proinde Lacedæmonij quandoq; quum ui urbem quandã cepiſſent, Ephori qui ſcirent quantum militaris diſciplina metu illius & certaminibus aſsiduis cuſtodita nuſquam eſſet dilapſa, non quidem uictoria efferri cœperunt, ut aſſolet nonnunquam, ſed dicere identidem non dubitarunt, οἴχεται τὸ πάλαισμα τῶν νέων, perijt luctatio iuuentutis. Neq; enim dehinc aduerſarios habebit. Rurſum pollicente rege, urbem quandam funditus euerſurum (nam ea Lacedæmonijs negotia plerunq; exhibuerat) haudquaquam permiſerunt illi, quum dicerẽt, minimè ſubuertendam τὴν ἀκόνην τῶν νέων, id eſt iuuẽtutis cotem. Vnde parœmiæ producitur ſpecies, ut quicquid diſciplinam continet, nec in ſegnitiem dilabi ſinit, cotem eſſe noſtram dicamus, quando (ut ille ait) infirmis animis hoſtis eſt ſecuritas. Quo argumẽto & Scipio Naſica ſeruandam Carthaginem ſubinde prædicabat, ne urbis æmulæ metu ablato, luxuriari Romana felicitas inciperet. Id uerò non perpendens nimium M. Cato perniciali Carthaginis odio flagrans, nepotumq́; ſecuritatis anxius, aſsiduis uociferationibus, deniq; unius argumento pomi, multarum gentium uictricem urbem, & de terrarũ orbe (ut Plinius inquit) centum uiginti annos Romani imperij æmulam, tertio Punico bello æquandam ſolo curauit. Quod non Trebia, non Thraſymenus, nõ Cannæ buſto inſignes nominis Romani perficere potuere. Quanquam, ut Florus inquit, mediã ſentẽtiam in eo ſenatus tenuiſſe eſt uiſus, ut urbs tantum loco moueretur, quòd nil ſpecioſius uideretur, quàm apereſſe Carthaginem, ſed non formidabilem.

Cæleſtis aquæ præſtantia, curq; eadem computreſcat celerius. Cap. II

PLinius Naturalis hiſtoriæ conditor egregius in piſcium explicanda natura, inter pleraq; ſummo ingenio ſummaq; conquiſita eruditione, ad ſtudioſorumq́; congeſta emolumẽtum, ut paucisſimis horis multa percipere cupientibus liber unus, uelut theſaurus, ſicuti L. Piſo requirebat, affatim præberet argumentum, hæc quoque intulit accuratè. dein modicis imbribus gaudent alunturq́: quippe & harundines, quamuis in palude prognatæ, non tamen ſine imbre adoleſcunt. Et aliàs, ubicunq; piſces in eadem aqua aſsidui, ſi non appluat, exanimantur. Corroborant porrò quæ Latinus auctor prodit, ſummi philoſophi uerba ex octauo De animalium hiſtoria: Piſcium, inquit, genus maxima ex parte annis pluuijs εὐθηνεῖ, id eſt bene uiuit. Ita enim non modò plus cibi nanciſcitur, uerumetiã omnino pluuio humore iuuatur, ut ea quæ terra gignuntur. holera enim quamuis rigentur, tamen non tantum proficiunt, quantum imbre. Quod ipſum & harundinibus lacu prognatis euenit. Nihil enim ferè accreſcunt, niſi aquæ pluuiatiles accedant. Adde, Auerroem quoq; tractatu ſecundo primæ partis Canticæ, ſuper eo cantico, Aqua pluuialis purior cæteras præcellit, ſic fermè prodere, Aqua pluuia, optima eſt, ac fontanis fluuialibus'ue excellentior longe. Palladius, Cæleſtis aqua ad bibendum omnibus antefertur. Addit Auicenna, eam præcipuè probari quæ æſtiua ſit, & Ioue tonante decuſſa, tenuitatis ratione, ſicuti interpretantur naturalium periti. Quæ quidem attenuatio fit, tum uirtute cæli eleuantis ſurrigentis'ue, tum calidæ ſiccæq; exhalationis intra nubem inflammatæ, unde ſint tonitrua, perrupta nube. Illud obſeruatione dignum, quod ab eodem ſubnectitur Auicẽna, nec præterijt Medicinæ primo Paulus Aegineta, Eſſe quidem præcipuum aquæ pluuiæ humorem, uerum citiſsimè computreſcere, quòd ſit

attenuatus nimium. Proinde celerius in eum agere corrumpendo terreſtrem aereum ue calorem non naturalem. Hauſtum uerò potu humoribus putredinem concinnare, pectus oblædere, uocem hebetare. Putreſcendi tamen cauſas inde proruunt nonnulli, & Paulus præcipuè, quoniam aquæ id genus à diuerſis admodum humiditatibus protollantur, uelut de cadaueribus, paludibus, ut lacus prætercam, ſtagna, mare. Quam rationem approbaſſe Galenus uidetur. Sed inquit Auicenna, ſi probari cauſa hæc poſſet, uituperari digna foret cæleſtis aqua. Igitur attenuatio excellenter facta putrefactioni præceleri ansam præbere, uero fit ſimilius. Vt enim attenuatiſſimum quidq; eſt, ita etiā mutationi obnoxium maximè cenſetur. Statuendum tamen ſic opinantur, qui diſceptantes cupiunt ſentētias conciliare, nil prohibere, quin quandoq; cōputreſcat aqua pluuia, quia à tabidis corporibus aquarū ſecernatur materia. Quod euenit ferè latius graſſante peſtilentiæ ui. Verum ſubnotemus & diuerſitatem alteram, Galenus idem in libro De bonitate aquæ, ſic propémodum ſcriptū reliquit: Aquas (inquit) pluuias ſcio leuiſſimas eſſe, ſubtiles item ac puras bonasq;: & guſtui prædulces. educit enim ſol, & rapit tenuiſſimum quodq; ex aquis. Vernæ hyemalesq; cenſeri debent præſtantiſſimæ. Sicciores quidem à terra tolluntur uapores æſtate, necnon autumno quoq;. At terroſus (ut ſic dicam) aer eſt, quem deiecta perpurgat pluuia. Propterea id genus aquæ duriores euadant, neceſſe eſt. τῶν ὑδάτων inquit Hippocrates, κουφότατα τὰ ὄμβρια καὶ γλυκύτατα καὶ λαμπρότατα καὶ λεπτότατα, id eſt ex aquis leuiſſimæ ſunt pluuiæ & dulciſſimæ, atq; item clariſſimæ ac tenuiſſimæ. Ratio autem, inquit idem, ex ſole tenuiſſima quæq; proliciente ac leuiſſima. Cæleſtis aqua, Columella inquit, hinc maximè ſalubris intelligitur, quòd peſtilens alioqui paluſtris humor miteſcit hyeme.

Cæleſtium item aquarum bonitatis ratio. Quid ſit illud, in eundē fluuium non poſſe quem bis ingredi. Cur ranæ imminentem præſagiant pluuiam. Aſtrapææ quæ dicantur, & ceraunię aquæ. Cap. III

CAeterum non incurioſus aliquis ſtudiorū aſſectator, qui nec numerus ſit, aut ex triuio lutum, uel (quod Bœotij dicunt) μῆλος ἡρακλῆς, tanquam pomarium dicas Herculem, cuius eſt apud Pollucē ratio, ſed benè doctus καὶ φιλομαθὴς, euentus eiuſmodi nūnquid aliæ proferri rationes & poſſint & ſoleant, haud abſurdè requiret, quando tunc demum ſcire uidemur, ſi cauſa minus nos fugerit, quam ſæpius ſilenter ac facilè haud aſſequare. Quod ergo pluuijs amplius, quàm fluentibus aquis arbores ac ſemina, necnon quos diximus, piſces coaleſcant, Laitus, ſicuti apud Plutarchum legimus adnotatum, inde fieri putabat, quòd plagæ ui terram diducat pluuia, meatusq; ſibi ad radices ſubeundas paret. Sed hoc neutiquam uidetur uerum, id nanq; latuiſſe Laitum uidetur, ſtirpes in ſtagnis exortas & uluas & iuncos augmentum non capere nec fruticare, quum pluuias ſuo tempore non admiſere. Verius ergo cenſebitur forſan quod ait Ariſtoteles, recentem & nouam uideri aquam pluuiam, ἕωλον δὲ καὶ παλαιὸν τὸ λιμναῖον, id eſt ſtagneam ueterem & olim datam cōputreſcentemq;. An & hoc probabilius eſt, quàm uerius? Nam τὰ πηγαῖα καὶ ποτάμια νάματα πρόσφατα μὲν δὴ καὶ νεαρὰ, id eſt fontani fluuiatilesq; fluxus recentes ſunt & noui: ex quo Heracletus dixit ποταμοῖς γὰρ τοῖς αὐτοῖς δὶς οὐκ ἂν ἐμβαίης, id eſt in eundem fluuium non utiq; bis ingredereris, alia quippe ſubinde influit aqua. Attamen ij alunt pluuijs deterius. Nunquid ergo, inquit Plutarchus, quia leuior quæ ex aere aqua deſcendit? protolli quippe non queat, ni mirè ſit leuis. Proinde flatu remixta, aeriſq; leuitate referta demigrat momento, inſinuaturq; in ſtirpes, διὸ καὶ πομφόλυγας ποιεῖ τῇ ἀναμίξει τοῦ ἀέρος, id eſt, ideoq; bullas excitat, aere promixto. Bonitati huius aquæ aſtipulari ranæ uidentur etiamnum, dum uocem præ lætitia exhilarant, pluuiæ ſuauitatem expectantes. Ingruentium quippe aquarum certius præſagium exhibēt ranæ præter ſolitum uocales. Quod Aratus, Plinius, Maro quoq; noſter prodidere. Putat porrò idem Plutarchus ex pluuijs aquis quod præſtruximus, eas rigando a priores cenſeri, quæ tonitru & fulmine aere concuſſo impluant, quas etiam à re (opinor) ἀστραπαίας, id eſt aſtrapæas uocant & ceraunias, Paulus etiam βροντιαίας. nam eſt aſtrape uentorum ui nubium attritarum uel ruptarum inflammatio. Ceraunum uerò dici fulmen, ſciunt omnes.

Quibus nocumento ſit cæleſtis aqua. De ceſtreo, ſeu mugile, & cephalo plura. Ceſtrũ quid. Ceſtra, uiriculũ, ceſtus. Blennodes quid. Repetita Plinij defenſio. Cephalinus, ſphondylos, blæpſia, plotes, ceſtros. Cap. IIII

QVod uerò initio diximus, imbres compluribus piſcium conducere, ſciendum eſt, ceſtreo, cephalo, & quem nonnulli myrinum uocant, adeo obeſſe ut ex illis multi excæcentur facilè, præſertim ſi modum aqua exceſſerit. Solent enim cephali, ſiue capitones per hyemem potius ita affici. Nam oculi eorũ albeſcunt, & macilenti per id tempus capiuntur, ad extremumq; malo eodem intereunt. Quod tamen non magis imbrium copia, quàm algore accidere uidetur. Ceſtreus (ut iam in alia excurramus, & Scytharum more ad copioſum ſemper reflectamus pabulum, præcipuè, quoniam eſſe iucundam rerum uiciſſitudinem nouimus) eſt piſcis, quem Latini mugilem uocant, ita nuncupatus, quia teli modò publica Athenienſium pœna intret adulteros. Eſt enim miſſilis genus ceſtron, quod noſtri uiriculum uocant. Ceſtron inuentum Sudas arbitratur Perſico bello. Nam Sophocles ceſtran dixit pro ſtimulo, ſiue ſtilo, ut Pollux auctor eſt. Ariſtophanis interpres ſuper eo poetæ uerſiculo,

κεστρῶν τεμάχη μεγάλων ἀγαθῶν.

Sciendum, inquit, non eſſe piſces eoſdem ceſtreos ceſtreasq;. Sic enim aliqui murenas uocari putant, alij aliud piſcium genus. Sed ceſtreos (inquit) cephalos nunc uocamus. Idem ferè ad uerbum Sudas. Athenæus uerò ſphyrænam, inquit, piſcem Attici ceſtram uocant: Latini ſudin, quia roſtratus ſit, ac ſimilis belonæ. Eſt enim belona piſcis, quem acum, ſiue aciculam dicimus. Ex noſtris tamen ſunt, ne quid diſsimulem, qui mugilem dici à Græcis cephalum, tradant: quòd in metu (ut Plinius inquit, & antea de cephalo dixerat Ariſtoteles) capite occultato, latere ſe putet totum. Ariſtoteles tamen diſparauit, & ita agnoſcit Theodorus, cephalum Latinè capitonem uocando, libro De hiſtorijs quinto, ubi ceſtreum cephalumq; nominari inuenies, ut diuerſos. Sed & libro octauo, ἀλληλοφαγοῦσι δὲ πάντες μὲν, πλὴν κεστρέως. ὁ δὲ κέφαλος, καὶ ὁ κεστρεὺς ὅλως μόνοι οὐ σαρκοφαγοῦσι, alter etiam alterum ſui generis edit, excepto mugile: capito & mugil ſoli omnino carne abſtinent. Et ſubiungitur ab Ariſtotele ratio: Eius (inquit) rei argumentum eſt, quòd neq; in uentre tale quid unquam habentes capiũtur, neq; eſca in eos ex carne utimur, ἀλλὰ μάζῃ, hoc eſt offa panis. Veſcitur unuſquiſq; mugil, alga & harena. Cephalus, quem uocant aliqui χελλῶνα, ideſt labeonem, littoribus gaudet. Alter, generis eiuſdem peræas, hoc eſt translittoranus eſt, qui non niſi mucore ueſcitur ſuo. Quamobrem ſemper ieiunus eſt. Paſcuntur limo cephali omnes, διὸ βαρεῖς καὶ βλεννώδεις εἰσί, quo fit, ut graues ſint & ſordidi. Et Pauſanias πηλαίους uocat, id eſt cœnoſos, & fluuios amare turbulentiores, id eſt βολβορωτέρους. Piſcem omnino nullum edunt. Guloſus omnium maximè mugil eſt, atq; inſatiabilis. Quo circa uentre diſtento graueſcit: & ni ieiunus ſit, hæret iners. Hæc copioſius ſum perſequutus, ut Græco prouerbio lucem inferremus, κεστρεὺς νηστεύει, mugil ieiunus eſt. Quod promi in eos uolunt, quibus iuſtitia bonitasq; parum uel nil omnino affert emolumenti, quando iuſtiſsimus uidetur piſcis hic, dum parcit alijs, & inde famelicus uiſitur ſemper, etiam ſi de iuſtis intelligendum ſimpliciter Athenæus putat. Mihi uidetur & gulonibus adagium id congruere, quorum animus in patinis ſemper eſt, nec æſtuans gula expleri ualet, quamuis ubertim terras populetur, & maria. Id quod innuere idem uidetur Athenæus: nam & κεστρεῖς, id eſt mugiles, uocant hiantes fameſcentesq;. Sed, ut deniq; tollatur ambiguitas omnis, ſcire conuenit, cephalum eſſe inter genera mugilum. Id ut uerum ſcias, Ariſtotelis uerba tralata appoſui ex libro De hiſtorijs quinto: Mugilum (inquit) labeones, ſagi, myzones, id eſt mucones, cephali, ſiue capitones graueſcere menſe Decembri incipiunt, geruntq; diebus tricenis. Mugiles aliquos non coitu, ſed limo, harena'ue enaſci conſtat. In hæc diuertiſſe collibuit, ut ij denique reſipiſcerent, qui Plinio negotium faceſſunt in daſipodis leporisq; diſtinctione. Quæ mira uideri non debuit, quum in animantibus, quarum non una ſpecies eſt, idipſum & ſummus philoſophus facere pernoſcatur. Pene exciderat quod relatu uel digniſsimũ fuit, & adiuuat quæ præſtruximus.

Scribit Oppianus ἁλιευτικῶν primo, cephalos ceſtreoſq́ eſſe δικαιότατον γένος ἀμφιτρίτης, id eſt amphitrites iuſtiſſimum genus. Quem locum enarrans expoſitor, Iuſti (inquit) uocantur, quoniam quum piſces cæteri carniuori ferè ſint, nec cętero abſtineant piſcitio, ſoli omnium hi carnibus haudquaquam admouentur. Apud eundem interpretem ſic comperi: notandum, inquit, quòd thynnus quidem piſcis eſt, κῆτος δέ, id eſt cetus autem eſt melanthynnus, id ualet, nigricans thynnus. At echinus qui in ceſtrei capite conuiſitur, ſphondylos nuncupatur. Eſt & cephalinus piſcis, ſed à cephalo diuerſus, quem etiam blæpſiam dicunt. Ceſtrei uerò, plotes quoq; nuncupātur: nam ſic eos appellat Epicharmus, id eſt πλωτάς. Ceſtros item herba eſt, in Gallijs proueniens, quā etiam ſarxiphagon nuncupant.

Aquarum laus præcipua. Horatij locus explicatur. Chaos quid, & unde. Iuriſiurandi per Stygiam paludē ratio. Amymoniæ aquæ. Aquariæ libræ, item dioptræ, & chorobatæ. Libratores qui. Aquę hauſtu cōcipi apud Clarium Apollinem uaticinia. Cap. V

Nullum anim. viv. sine aq.

Verum, ut ad aquā regrediamur, & in uniuerſum aliquid promamus, eius utilitates longè uidentur ignem præſtare: quoniam multa ſint animalia, quæ abſq; ignis degant uſu, degere autem ſine aqua nullum. Quippe ſi fuerint ſine humoris poteſtate, exſanguinata exſuctaq; à principiorū liquore interareſcunt. Quin nec plantas ipſas aut herbas floreſcere citra aquæ humectationē. Qua ex cauſa Pindarum rectiſſimè opinantur dixiſſe, ἄριστον μὲν ὕδωρ, id eſt optima quidē aqua. Quanquam non deſunt, qui Heſiodum in Theogonia putet, aquam ſtatuiſſe rerum initium, & Chaos nominaſſe, ὡς ἀπὸ τοῦ χέεσθαι, χυτὸν γάρ καὶ ῥυτὸν τὸ ὕδωρ, id eſt uelut ab effuſione, liquidē fuſilis fluibiliſq; ac fluitans aqua eſt: unde prodierit & Mileſii Thaletis opinio, & Pindarus ita ſibi laudare aquam permiſerit. Aſſertur & illud: creditum ueteribus, deos per Stygiam paludem iuſiurandum concipere, uel quia à dijs & hominibus odio habentur, qui ad deiurium procliuiores ſunt, uel quia iuxta Heſiodum, omnibus elementis antiquior eſt aqua. Primo Rhetorico Ariſtoteles, de multiplici uſu eius elementi prodijſſe Pindaricum illud, opinatur. Porrò quum aquarum infinitæ propémodum utilitates ſint, gratiſsimæq́; qui ſacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum, oſtendunt res omneis è liquoris poteſtate conſiſtere. Itaq; quum hydria ad templum caſta religione defertur, tunc in terram procumbentes, manibus ad cælum ſublatis diuinæ gratias agunt bonitati. Ex ijs eſſe arbitror quod Seneca ſcribit, Magnorum fluminum capita ueneramur. Subita & ex abdito uaſti amnis eruptio aras habet. Coluntur aquarum calentium fontes & ſtagna, quæ uel opacitas uel immenſa altitudo ſacrauit. Et Tacitus ſcribit, Sacra & lucos & aras patrijs amnibus dicari conſueſſe. Hinc & Horatianum illud ex primo Carminum,

Chaos, unde l. 25 cap. 16 fol. 966.

Nunc ad aquæ lene caput ſacræ.

Sed & in Ergis præcipit Heſiodus, Non eſſe fluuium perennē pedibus tranſeundum, niſi prius affuſis precibus. Id eo dici, tradit Proclus, quòd opinarentur ueteres, Omnē quidem aquarum naturam, ut quæ alendi augumentandiq; uim poſsideat, ſacram eſſe dijs, quos ζωογόνους uocant. Præcipuè uerò perennes fluuios putaſſe diuinos, quia indeficientem æternamq́; deorum ſubſtantiam imitentur. Quin & poteſtates præfici diuinas, interpretabantur. Nec me fallit, Ioannem Grammaticum illud Heſiodicum arbitrari allegoricè intelligendum: nam fluuij nomine uxorem putat accipiendam perpetuò habitantem cum uiro. Monere autem poetam, uxori non congrediendum ante fuſas dijs preces, ut ſeminis profuſioni adſit deus uolens & propitius, quam uocat καλλίρροον ὕδωρ, ὡς καθαρὰν καὶ νόμιμον, id eſt puram legitimamq;. Amymonias aquas ſicubi legeris, intellige Argiuas: quoniā Amymones obretitus amoribus Neptunus fontes aperuit Lernæos. Vnde aquis abundare contigit Argiuis. Etiam ſi ad Danaidas referunt alij, quæ ab Aegypto profectæ phreorychiam docuerint, id eſt puteorum artem perfodiēdorum. Aquarias libras dioptraſq́ alicubi inuenies, ſicuti chorobaten quoq;. Ea uerò inſtrumenta ſunt aquarum dicata librationibus, ubi perducendæ ad mœnia ſunt. Libratores autē apud Tacitum, ſunt uibrandis telis milites deſtinati; apud Frontinum

nium, qui aquas librant ad libellam. De aquarum præſtantia ſic apud Græcos comperio, τὸ ἄριστον ὕδωρ ἐστὶ τὸ ἀποιότατον καὶ περὶ γεῦσιν καὶ κατ᾽ ὀσμὴν, id eſt eſſe optimam ex aquis, quæ citra ullam ſit qualitatē uel ſaporis uel odoris. Sed quæ mox hypochondria tranſmittant, illæ uero incomparabilis ſunt excellentiæ: nam quæ illis immorātur, ac inflant uentremque grauantque, cenſentur non bonæ. Ad laudem deniq; aquarum forſan ſpectat illud quoque: nam apud Apollinem Clarium, ubi non fœmina, uti apud Delphos, ſed certis è familijs, & fermè Mileto accitus ſacerdos in ſpecum degreſſus, hauſta fontis arcani aqua, ignarus plerunque literarum & carminum, ædit reſponſa, uerſibus ad id quod mente conceperis, mirè concinnatis. Quem & Germanico per ambages maturū ferunt exitiū cecinisſe, meminit in Cœnis Macrobius, ſed obſcurè. Adijcit Plinius bibentium fieri æuum breuius.

Niloticæ aquæ laus præcipua. Cur Nilus dicatū Iupiter, & Saturnius. Molpis Eleus. Chomata Nili, & diacopi. Commatica. Comæ. Halmones qui ſint. Quæ ſit fluminum & aquarum probatio. Decocta quid. Plinij defenſio aduerſus Merulam. Dera. Apollo Diradiotes. Syrembolum. Sarabaitæ ſacerdotes. Sarabara. Sarabadena oraria. Aquai legendum apud Quintilianum & Virgilium Aeneidos ſeptimo. Interim de Ioue pluuio, & terræ ſimulacro. Cochos. Limbatæ chlamides. Singiliones. Alphei tranſitus ad Arethuſam Sarambus. Deductoria. Cap. VI

SEd enim in medicinæ ratione fluuialis aqua & paluſtris damnatur, præter Niliacam: ea nanque cunctis inſignita uirtutibus creditur, hauſtu ſuauis, mediocrem in aluo moram ducens: ſitim porrò reſtinguit commodè, nec frigida quidem ullum inferens nocumentum. Præclara in eo Galeni ſententia eſt: Nilum (inquit) ita laudo, ut bonitatis excellentia paucis admodum comparari fluminibus posſit, nam & mulierum partionem inſigniter adiuuat. Ex eo præterea in Aegypto ſolæ omnium paluſtres aquæ redduntur commodiores, quando æſtate nec computreſcant omnino. Seneca in Naturæ quæſtionibus: Pleraque ſunt, inquit, ratio quorum reddi non poteſt, ut cur aqua Nilotica fœcundiores faciat fœminas, adeo ut quarundam uiſcera longiore preclusa ſterilitate ad conceptum relaxauerit. At uiſum Oneſicrito eſt, Proprietatum in animalibus cauſam ex aquis promi, pecorum argumento, quæ hauſtu colorem demutent. Auicenna primo Canonis, quatuor ex cauſis Nilo incomparabilem bonitatis uim ſcribit attributā: quarum primam ſtatuit, à curſus longitudine: ſecundam, regionis aſcribit nitori ac præſtātiæ, per quam fit aquarum delapſus: tertiam putat, quòd à meridie in ſeptentrionem deferantur, ſic enim attenuari amplius: poſtremo, & immenſam ſuffragari fluminis molem. Ariſtoteles etiamnum poſtea quàm fœcundisſimum dixit Nilum, & alendi facultate inſignem, moderatæ ſolis decoctioni id acceptū retulit. Inuenio præterea Iouis uice fuiſſe Aegyptijs Nilum: unde illud apud Byzantium poetam Parmenonem, ut ſcribit Athenæus, αἰγύπτιε ζεῦ νεῖλε, id eſt Iupiter Aegypti Nile: quoniam certis anni temporibus ſuperfuſus ripis imbrium modò miram campis fertilitatem inferat. Propterea de Nilo Tibullus,

Te propter nullos tellus tua poſtulat imbres,
Arida nec pluuio ſupplicat herba Ioui.

Nam & Athenis terræ fuiſſe ſimulacrū, Pauſaniæ credimus, ſuppliciter à Ioue pluuiam comprecantis, quem uocant ὄμβριον, id eſt imbridum, cuius in monte Hymetto uiſebatur ara: ſicut & ſimulacrum, quod Iouis diceretur Hymettij. Sed & in Parnethe Ioui ſacra fiebant, quem nunc ὄμβριον uocarent, nunc ἀπήμιον. Sed ὄμβριον uocant item ὕετιον. Creditur & Pindarus inde Saturnium appellaſſe Nilum, tanquam & ipſe Iouis innuens cognomentum: quoniam antiſtrophos, ut diximus, Ioui ſit Nilus, & imbriū cenſeatur analogon eiuſdem aqua, ſicuti interpretes Pindarici doctisſime interpretātur ac monent, ubi in Pythijs ait Pindarus,

νείλοιο πρὸς πῖον τέμενος κρονίδα.

Verum ad Iouem pluuium pertinet hiſtoria nobilis qua legimus, apud Elidem ſubſtructum eo templum cognomine, ubi ſiccitate nimia ſqualentibus agris reddito reſpōſo,

fore ut deſineret malum,ſi generoſus immolaretur iuuenis ſummo loco natus. Molpis ſponte Ioui ſe mactandum obtulit. Eius uero uiſebatur in templo ſtatua,uirtutis monumentum inſigne.Nilum præterea ſunt, qui Tritonem ab Lycophrone appellatum opinentur de nomenclatura tertia:primum enim Oceanus dicebatur, mox Aegyptus,tertiò Nilus.Dicitur inde & chryſorrhoas Nilus,quaſi auro flues.Ex quo & graues in eos qui chomata Nili ruperint,uel uiolarint omnino, ſanciuntur pœnæ. Sunt autem eo nomine aggeres (ſic enim Græcè pronuntiatur χῶμα) atque ita ſcribendum apud Iureconſultos Digeſtis De extraordinarijs criminibus,ubi etiam aggerum nominãtur diacopi:quo uerbo intelligi ſciſſuræ uidentur. Commatica uero pronuntiatio apud grammaticos aliud eſt,dicta ſic,uelut inciſa:cuius exemplum eſt apud Papinium,

Vbi iſte fragor?ni fallimur aure.Sed unde
Puluereo ſtant aſtra globo?num Iſmenius ultrò
Miles?ita eſt,ueniunt. Tanta eſt'ne audacia Thebis?
An dubitent?

Comas uerò,id eſt κώμας, pagos Græci uocant, qui in Orchomeno quandoq; halmones,id eſt ἁλμῶνες, ſint nuncupati,ab Halmo Siſyphi filio,cui regionis partem haud ita magnam conceſſiſſet incolendam Orchomenius Eteocles. Inde natum,ut eſſe uicum quendam Halmonas,prodiderint multi. Sed à diuerticulo fabulam repeto. Reliquorũ aquæ fluminum difficiles cenſentur,arefaciendo,ac ſitim amplius accendendo,præſertim ſi regionum adſit malignitas,nec aer admodum accõmodus,quod adnotauit Dioſcorides. Auicenna eam item probat,quæ exortum petat,præcipuè æſtiuum,ſemperq; bonitate proficere,dum à fonte diſcluſa abit longius. Secundæ uero notæ putat,quę in ſeptentrionem profluat.Hanc Aegineta Paulus nõ probat ſatis,quoniam ſit ὕδωρ βραδύπορον καὶ ἀτέραμνον, id eſt inceſſu tarda duraq; aqua:rurſum incaleſcere tardius,ac frigeſcere. Cui diuerſum faciat ortũ petens. Improbantur omnino in occaſum meridiemq́ue delabentes,præcipuè meridionali aſſiliente afflatu. De ijs plura item Galenus. Putearias quoque nec ſatis probas præ fontanis arbitratur Auicenna,quòd terroſæ plurimum ſint, ut quæ in arcto contineantur occluſæ. Porrò ineſſe & putreſcentis materiæ quippiã,neceſſe eſt, illuc ſolis radio minus pertingente, nec prorſum perflatu ullo, uapores corruptioni obuios detergente. Auctor cum Paulo Galenus eſt, unam eſſe bonarum & malarum aquarum cognitionem,ſi hyeme quidem calent,frigent uero æſtate:deinde ſi puræ ſunt,nec colore oblæſo uitiato'ue, & ſi mala nequaquam fuerit hypoſtaſis:item ſi leues ſint,quando terræ promixtionẽ coarguit pondus. Conſideratur præterea,incaleſcant'ne ſtatim,frigeſcant'ue, huiuſmodi enim præſtare. Cæterũ de ijs plura item architecturæ octauo Vitruuius. Auctor denique Plinius eſt, Neronis principis inuentum eſſe,aquam decoquere,uitroq; demiſſam in niues refrigerare. Sunt qui decoctæ mentionem apud Græcos ſe cõperiſſe ieiunè nimis factitent:nam quum afferri decoctam, iuſſiſſet Cynulcus,non tulit Vlpianus,ac illum increpuit,quòd Romano uerbo ac barbaro uſus foret. Porrò Eupolidis affertur uerſiculus, quo ahenum calefieri iubetur ad aquæ hauſtum,id ipſum apud Antiphanem comperias. Quin & primo De republica Plato,calidæ aquæ commeminit,qua refrigerentur inteſtina,& excitetur appetentia quum ſitim iritet frigida. Approbat calidæ potum & Philemon. Sed & hiſtoria prima Herodotus ſcribit, decoctam ex choaſpe aquam ſemper habuiſſe ſecum Perſarum regem, quocunque pergeret. Sunt hæc quidem uera propemodum ex Athenæi fere libro tertio repetita: etiam ſi hic omnium mordaciſsimus auctoris ſupprimat nomen. Verum obſecro uos docti omnes, quibus hic eſt uelut uomica purulentior, quid hic contra Pliniũ? Noctuinis oculis homo male feriatus in magna debacchatur nomina, uirulentiæ innutritus, cuius uelut ſerpentis atrior uibrat lingua. Tauream aquam ab Sophocle nominari, ſcribit Athenæus idem, ab Tauro, qui ſit prope Troezena fluuius, ubi uiſatur & fons Hyoeſſa. Tradit hiſtoricus Dion, Claudium Cæſarem cauponas in quas poturi diuerterent, ſoluiſſe,ac cauiſſe item, ne caro diſtraheretur cocta, uel calens aqua. Illud neutiquam tranſiluerim quod Aelius ſcribit Dionyſius: dæram nuncupari humectam ſubſtantiam, ab ijs qui teletas curant & myſteria. Deras autẽ, id eſt

δέρας

δειρὰς, regio eſt Argiua, ubi Apollo colitur δειραδιώτης, in cuius ſacrificijs agno noctu immolato quot menſibus & ſanguine guſtato, puella κάτοχος ἐκ τοῦ θεοῦ γίνεται, id eſt, afflatum ſentit numinis, uaticinaturq́. Syrembola denique in obſidionibus fiſtulas uocant, quibus exquiritur aqua: nam ſyrinx fiſtula eſt, & embolum altera eſt compoſitionis pars. Sarabaitæ ad præſens inſtitutum nil magnopere faciunt. Qui ſint, enarrabitur nihilominus doctrinæ gratia uberioris. Sunt enim eo nomine in Aegypto ſacerdotes, in ſaxorum cauitatibus ferè habitãtes, ſuillis ac bubulis circumamicti exuuijs, funibus zonarum præcincti loco, pedibus nudis, cruore conſperſi, ubi Scenopegiorum ingruit celebritas, è cauernis ſe promentes, Hieroſolymam petunt, ac templum adeuntes inopiam & abſtinentiam oſtentui habent, ingerunt omnibus, barbam ſibi etiamnum acriter uellentes, ut ſpectent iſta uniuerſi, & uelut cælitus demiſſos homines opinentur ſuſpiciantq́, etiam ſi intercutibus nunquam nõ uitijs madent. Propterea non eſſe imitandos, præcipit Auguſtinus, & commeminit facundus ſcriptor Hieronymus. Sarabara porrò Perſicum fuit indumentum. Sarabadena quoque oraria legimus alicubi: nam & Pollio Trebellius inquit, Bardocuculum unum, cucutia uilloſa duo, oraria ſarabadena quatuor: nec tacentur eidem chlamydes ueri luminis limbatæ, ſingiliones Dalmatenſes, penula Illyriciana. Apud Græcos præſertim comicos, ſarabon inuenimus pro muliebri pudendo, quòd & ſactan uocant: ſed & ſambyton, & ſelenon, id eſt σέλινον, ac taurum. Sunt ex Græcis qui ſarabara Parthis eſſe crurum putant operimenta, quæ ipſi σκελέας nuncupent. Sarambus Athenæo fuit illuſtris caupo. In hac deniq; tam multa aquarum mentione, ſciendum, Pauſaniam auctorem nobilem Alphei tranſitum ad Arethuſam facile comprobare, Nili argumento, qui paludem ingreſſus emergat, perinde ac è terra. Quod ipſum & in Iudæa faciat Iordanis. Adduci autem ſe potiſſimũ Apollinis Delphici oraculo ſcribit, à quo ita ſit æditum,

ὀρτυγίη τις κεῖται ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
τρινακίης καθύπερθεν, ἵν' ἀλφειοῦ στόμα βλύζει,
μισγόμενος πηγαῖς ἐυρρείτης ἀρεθούσης.

Nec illud neglexero, Virgilianum carmen ex ſeptimo Aeneidos ſic ab eruditioribus legi ſolere: id quod diobolares grammatici, ne ſuſpicati quidem unquam ſunt,

Sæuit amor ferri, & ſcelerata inſania belli,
Ira ſuper magno ueluti quum flamma ſonore
Virgea ſuggeritur coſtis undantis aheni,
Exultantq́ æſtu latices, furit intus aquai
Fumidus atq; altè ſpumis exuberat amnis.

Cui ſanè lectioni, ut plauſibili, in codicibus ſyncerις ſuffragetur Seruius quoque, diæreſin eſſe inibi factam, teſtatus. Suffragetur Cornutus item Perſianus interpres, poetæ uerſu aduocato. Hunc porrò eſſe locum à Quintiliano ſignificatum, ubi libro Oratoriarum inſtitutionum primo ita ſcribit, unde pictai & aquai Virgilius amãtiſſimus uetuſtatis, carmini inſeruit. Quãquam modò legitur aulai in peruulgatis Fabij uoluminibus. Porrò exundantem aquarum defluxum per onomatopœiam Græci cochon uocant: unde κοχύεσκε apud Theocritum in Pharmaceutria, pro decurrebat, deferebaturq́, ac ubertim fluebat. Apud Latinos deductoria liquoris uocantur, quibus uacans redundansq́ humor effluit.

Cur animantibus ſomnia ſint data: item ſomniandi cauſæ: quæ ſomnia liceat coniectare. Cap. VII

Somniorum uanitatem tum ratione, tum experimẽtis coargui à multis, palàm eſt. Nec defuerint tamen, qui ediuerſo ratione ac experimentis item præſagiorum inde miram comprobent ueritatem. Prius uero quàm altiora cõtingamus, ſuccurrit, promedum hac parte, cúr nam credamus contributa eſſe ſomnia. Et ratio quidem illa pleriſque eruditorum egregiè arriſit. Mentem utique per diem ueris auocari uiſionibus, ne obdormiat: noctu uero falſis, ne excitari celerius queat. Quod ſi nullæ omnino ſeſe imagines ingerant, aut uigilare illam neceſſe erit, aut perpetua ſopiri morte. Proinde dormitionis ratione ſomniorum

inuolucra

inuolucra eſſe ab optimo maximo deo impertita, fatendum arbitrantur, quum uniuerſim, tum uel homini in primis, quòd præter quietis propoſitum, etiam futurorum prædictiones in eis ſepoſuerit ſibi: nam ueridico præſagio multis fuiſſe per ſomnum oblatas ſpecies, argumento eſſe hiſtoria poteſt. Sed & noſtrorum uatum reſponſa, euentu admirabili, ex parte fuiſſe ſomnia, compertiſsimũ eſt. Verum quæ falſa ſunt, obrepunt modò ſoporis cauſa. Illa, ut ex diuinæ poteſtatis magnitudine ingruens bonum uel malum præripiamus. Propterea Actuum apoſtolicorũ ſecundo, Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij ueſtri & filiæ ueſtræ, & iuuenes ueſtri uiſiones uidebunt, & ſeniores ueſtri ſomnia ſomniabũt. Solutus, inquit Ammianus Marcellinus, corporeis nexibus animus ſemper uigens motibus indefeſsis, & cogitationibus ſubiectus & curis, quæ mortalium ſolicitant mentes, colligit uiſa nocturna, quas phantaſias nos appellamus. Cęterum, quo iſta conſtent exploratius, ex theologicis patrum noſtrorum ſanctarijs uideor aucupatus, uniuerſim quidem ſomniorũ cauſas eſſe duas: earum intima una eſt, extima uero altera. Sed & intima item duplex: ac eſt una quidem, fortuitus in quiete phantaſmatum motus: hic præſagit omnino nihil, & eiuſmodi ferè ſomniorum plurima ſunt. Ideo Eccleſiaſtæ quinto ſcriptum inuenias, Vbi multa ſunt ſomnia, ibi plurimæ uanitates. Altera uero ex corporis affectione eſt. Nam & frigidioris naturæ homines, glacie ſibi plerũq; aut niuibus uidentur adobrui. Quippe affectioni eiuſmodi phantaſmata conformari, palàm eſt. Propterea medicorũ ſcientiſsimi, quod Ariſtotelicum eſt ex libro De ſomno & uigilia, ſomnijs peruigilatè intendendum, aſſeuerarunt. Sed & calculum adijcit Magnus Albertus, eius quoq; exemplo ſubiecto, qui per quietem in pectus ſibi atriorem arbitrabatur affundi picem, moxq; illuceſcente die, bilem reiectauit atram & utiq; copioſiorem. Itaq; indidem poſſe uel ſanitatis uel morbi uaticinia concipi, propè certa eſt coniectatio. Verum cauſa ſomniorum extima duplex animaduertitũ & ipſa, corporea ſpiritaliſq;. Ex quibus illa quidem ex cæleſtibus profluit corporibus, & ex ambeunte nos aere. Sicuti enim illis influentibus, in corporali materia formæ producuntur diuerſæ, ut plantarum & metallicorum & id genus complurium, ſic & uirtute eadem in potentia phãtaſtica, quæ organica eſt, phantaſmata promi effingiq; ualent, cæleſti conſentanea diſpoſitioni, effectui cuipiam producendo. Ac propterea id quoque genus ſomnia ueritatis opinione ſibi facile conciliant. Atqui inferat aliquis, & uigilatibus adſunt corporis illæ ipſæ affectiones, agunt & cæleſtia corpora, ac continens aer. Agunt quidem, uerum auocamentis rerum multiplicium, curarumq; nunquam nõ perurgentiũ, obſeruantur minus phantaſticæ poteſtatis motus, immo uero & præpediũtur. Cauſa porrò extima item ac ſpiritalis ex deo eſt, quæ & bona dicitur. Sed & hæc bifaria eſt, ſiquidem uni quandoque imaginaria modò ingeritur uiſio, alteri uero eiuſdem intellectus. Nam & Pharaoni prępinguiũ boum oblata ſpecies eſt, atque item macie confectarum: quam is tamen coniectare non ualuit: ualuit autem Ioſeph. Nec inficiandum tamen, alicui ſæpe contingere utrunque, ſicut Danieli. Altera ſpiritalis ratio, & eadem mala, dæmonum commercio infamis eſt, & magica inſignitior uanitate. Ex ijs porrò ita contextis, liquere illuſtrius poteſt, quæ demum ſomnia explicare cõiectura liceat, & quæ minus. Sed nec Euſtathij prætereunda ſententia eſt, qui ſuper eo Homeri uerſu,

καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ διός ἐστιν.

Somnia, inquit, quæ ex deo ſunt, *διοπέμπτα* uocant, uelut ex Ioue miſſa. Quin et huiuſmodi ſomnia propriè dicuntur, id eſt *ὄνειροι*: appellãtur & *θεῖαι ὀμφαί*, id eſt diuinæ uoces: quia *φαίνουσι τὸ ὄν*, hoc eſt uerum indicant. Proinde ab eodem dicitur ſomnium *διὸς ἄγγελος*, id eſt Iouis nuntius.

Quid prophetia propriè, necnon prophetiarũ gradus. Vectij uaticinium de Romani imperij perſeuerantia, ex uulturum duodecim ratione, Romulo qui ſunt oblati. Cap. VIII

ET quia nos in propugnatorum Chriſtianæ ueritatis colloquia immiſimus, pergamus porrò imbecillitatem noſtram doctiſsimis, ac de cæleſtis eloquij fonte manantibus, illorum ipſorum confabulationibus, ac ſcientiæ ſcitamentis con-

tis conſouere, ab inſtituto tam nihil abiuncti. Eſt (inquit Caſſiodorus) prophetia, inſpiratio diuina, rerum euentus immobili ueritate denuntians. Vt uero plenius abſolutiuſque dicatur prophetia, cognitio exigitur intellectualis, ſicuti Danielis quoque decimo comprobatur. Quòd ſi intelligentia non cõtingat, non propriè dici prophetiam: ſicuti Pharao ſpicas uidit, Geneſeos quadrageſimoprimo: & Balthaſar manum ſcribentem in pariete, Danielis quinto: ille dormiens, hic uigilans: neuter tamen eorum propheta. Cæterum, nec in morte Saluatoris Caiphas. Quippe ſancti ſpiritus ui nobis inexplicabili impellimur ſæpe, neſcientes quod feliciſsimum eſt. Cuiuſmodi ferè impulſum in hominibus adnotamus fortunatis, qui ratione nulla uel cognitione ducũtur ad aliquid faciendum, uti eſt in libro De bona fortuna, ea tamen differentia, quoniam fortunatorum impulſus à cauſa eſt naturali, id eſt ab orbis influentia, uel motricis intelligentiæ, ut quorundam aſſertio eſt, uel ab utraque, ſicuti alijs uideo magis placuiſſe. Igitur quia ex ratione propheticæ ueritatis eſt cognitio, ut præſtruebamus, inde fit ut pro eius uarietate profluant prophetici quoque gradus. Is nanque excellentiſsimus eſt, ubi paribus reliquis, clarior eſt intelligentia, dum tamen prophetiæ limites non tranſcendat. Ergo gradus primus eſt, quum uidet quis, & intelligit: uelut Hieremias ollam uidit ſuccenſam, & faciem eius ab Aquilone: quo ſignificari intellexit, Babylonici regis exercitum ciuitatem Hieruſalem exuſturum. Secundus gradus eſt, ubi uidetur nihil, ſed inſtruens uox auditur: hic uero eſt priore excellentior, quoniam ueritatem expreſsius præmonſtrant uoces. Tertius porrò eſt, quum non uox tantum auditur, quæ inſtruat, ſed uidetur etiamnum qui loquitur: quæ res adhuc creditur auguſtior. Cæterum, uel iſta contingunt in quiete, uocanturq; à theologis reuelationes per ſomnia: uel dum uigilamus, & à iunioribus dicuntur uiſiones: qui eſt præclariſsimus modus, quoniam & mentis fit illuſtratio maior: quæ quamuis ſenſuum ui exteriorum diſtracta, intelligibilem tamen ſupernaturalium ueritatem percipit: quod non fit in ſomno, ſenſibus quietis. Porro Propheticus ille modus, qui raptu contingit uel extaſi, ad eum fermè reuocatur qui eſt in quiete: quia tunc exteriore ſenſu non utimur, ſicut nec in ſomno. Adhuc gradum ſtatuunt quartum, ubi apparitione nulla figuræ cuiuſpiam, uel ſenſibilis ſigni, occultorum intelligibilis ueritas percipitur reuelatione diuina. Cuiuſmodi cognitio ſummo prophetæ Dauid contigiſſe dicitur. In hac deniq; addiuinantium mentione illud fuerit auctarium, quod ex Varronis eſt Antiquitatibus, Vectium augurio præſtantem de uulturũ ratione, Romulo qui ſe obtulere, quosq; corpora ſancta dicit Ennius, coniectaſſe, Romanum imperium ad mille ac ducentos annos perſeueraturum. Quod & uerum comparuit. ſiquidem quum imperarent Cæſares Conſtantij Romanorum dignitas dilapſa corruit, Byzantium tralata, irruentibus in Italiam Hunnis Vandaliſq; ac Gothis. Scribit libro ſextodecimo Paulus Diaconus, Odoacrẽ cum fortiſsima Herulorum manu Italiam irrupiſſe, quo perculſus terrore Auguſtulus purpuram ſponte depoſuit: ac ita conditæ Vrbis anno milleſimo ducenteſimo uigeſimonono, Occidentis imperium finem eſt aſſequutum, anno ab incarnatione Verbi quadringenteſimo ſeptuageſimoquinto. Quod ad uultures attinet, auctor eſt hiſtoricus Dion, Poſt Cæſaris cædem Octauio in campum Martium deſcendenti uultures ſex augurium feciſſe, mox uero apud milites concionanti duodecim: unde ab eo coniectatum, Romuli monarchico ſe principatu conſtanter potiturum.

Afflationum ſpecies. Qui afflatorum ſtatus. Quæ ad ſomniandi rationem requirantur. Somnij laus etiam per exempla. Cur ſomnia matutina ueriora. Cap. IX

Verum, ut ad ſcriptorum genus aliud digredi iam ordiamur, & quod lucernam oleat, ſubinde pergamus promere: Porphyrius afflationum ſpecies duas agnouiſſe uidetur: unam, quæ per ſomnum contingat: alteram, quæ in uigilia, ubi afflati & perciti præſagiunt, ita uigilantes, ut etiam ſenſibus utantur, nec tamen eſſe interim rationis humanæ compotes. At Iamblichus, animos ait uerè præſagientes afflatosq;, & quum dormire uideantur, non dormire; & quum uigilare, non propriè uigilare; neque more hominum ſenſibus uti, nec ipſa

ipſa animalis uiuere uita. Argumento eſſe, quòd eorum plerique igne admoto, non urantur, ignem uidelicet repellente deo, qui intus aſſiet: uel, ſi urantur, non perſentiunt. Sed & inuia peragrant ſæpe, ac flumina tranant mirabiliter. Cæterum, in ijs quæ ad ſomnia pertinent, attendenda uehementer, quę nono De republica Socrates de ſomniandi ratione diſſerit apud Platonem: At, inquit, quum quis ſalubri & moderato cultu atque uictu ſe quieti tradiderit, ea parte animi in qua eſt ratio, excitata & erecta ſaturataq; bonarum cogitationum epulis, & ad ſeipſam contemplando cõuerſa. Ea uero parte animi, quæ uoluptate alitur, nec inopia preſſa, nec ſatietate affluenti, ut quieſcat maximè, neque optimam partem illam aut geſtiẽdo aut mœrẽdo perturbet: ſed ſinat eam per ſeipſam ſolam ac puram cõſiderare, indagare atque percipere quicquam ignotum hactenus uel præſentium uel futurorum aut præteritorum. Illa etiam parte animi tertia, in qua irarum ardor æſtuat, ſedata atque reſtincta uſqueadeo, ut quieſcat nulli infenſa. Atque ita, inquam, partibus pacatis duabus, mente uero erecta, ſomno ſe comparet. Tunc demum pura mens ueritatem contingit, neque inſomniorum ulla nefaria occurſant. Significat ipſa hæc parte quadam Syneſius, quum ait, Sufficit ſomno dedere ſe lætis manibus, diuiniſq; laudibus celebratis. Laudans quoque ſuo more ſomniale uaticinium: Ad hoc, inquit, accedere decet fœminas atque uiros, antiquos, iuuenes, pauperes, diuites, priuatos, principes, omnes deniq;. Quoniam neminem reſpuat, adſitq; omnibus propheta paratus, conſultor bonus & tacitus, ſacrorum præceptor atque diſcipulus. Mox uero inde ſibi ambiguitatum inuolucra quædam mire ſcribit recluſa. Quin & magorum inſidias huius beneficio debilitatas ac concuſſas probat. Ereptumq; ſe diſcriminibus multis, non inficiatur. Galenus ſummus Medicinæ auctor prodit monumentis, quum circa diaphragma cauſatio eſſet inorta, per quietem ſibi oblatã ſpeciem quæ commoneret, liberatum iri, ſi ſanguinem mitteret ex uena quæ inter pollicem uiſitur atque indicem. Feciſſe quod præcipiebatur, ac mox ſanitati reſtitutum. Ipſe ſum memor quum agerem ætatis annum ſecundum & uiceſimum, & Antonio Boldu, nobili Veneto, tunc in patria mea præturam gerenti, Plinium interpretarer, necdum Hermolai Barbari emendationes doctiſſimæ eminentiſſimo auctori egregiam, immo etiam triariam tuliſſent opem, forte in eum incidiſſe locum qui legitur in ſeptimo De ijs qui plus iuſto creſcunt, uocanturq; à Græcis ectrapeli: torquebat amplius uerbum id, ſciebam me legiſſe de eo aliqua, uerum nec auctor nec locus ſatis ſuppetebãt. Proinde ueritus imperitiæ notam, æſtuanti animo commodum quieti me tradideram. Mox ratiocinans mecum librum uidebar agnoſcere, immo etiam locum & phyllyræ partem, ubi id foret exſcriptum. Excitatus denique cœpi oblata per ſomnum repetere. Illuſionem putaui. Sed quum inſcitiæ formido infeſtaret amplius, ne quid intentatum relinquerẽ, librum arripui: ſicuti ſomniaueram, ita comperi. Neque hoc dico, quia ſomnijs hærendum putem, in tam numeroſa eorum uanitate, tum etiam præter inſtituta fere Chriſtianæ ueritatis: ſed quia nimis opportunè, dum iſta proderem, ſeſe ingeſſit exemplum, prę terire non fuit conſilij. Quanquam ſuccini pertritum id forte ualet, Neminem magnopere dari, qui totum diem iaculans non aliquãdo collimet. Porrò ſomniale uaticinium prope ſolis emerſum, ſedata paulum uaporum, externarumq; rerum cura, contingere, proditum literis eſt. Id fieri putatur, non ſolum ea de cauſa, quòd percocta ciborum mole, amplius ſobrij ſimus: ſæpius enim cibo inanes quietem petimus, neque tamen contingit uiſionum perſpicuitas. Sed eo item nomine, quod & ſolis Phœbiq; uatis, ut ueterum more loquamur, acceſſu roborari uaticiniũ ſolet. Sanguinei quoq; ſpiritus igneiq; ea hora dominantes claritate ſua ſomniali conferunt claritati. Accedit id euidens quoque, quod obuerſantia expergefacti mox conſequentium imaginum turba non confundimus. Propterea Sermonum primo Horatius,

Atq; ego quum Græcos facerem natus mare citra
Verſiculos, uetuit me tali uoce Quirinus
Poſt mediam noctem uiſus, quum ſomnia uera.

Somniorum diuinatio an ſit, ex Ariſtotele: itemq;, an à deo mittantur ſomnia. Brizo dea uaticiniorum per ſomnia. Cap. X

Poſtea

POſtea uero quàm theologorum patrum in ijs decreta prolibauimus, necnon Platonicorum muſea introſpeximus, percõmodum fuerit forſan & Peripateticos in cõſilium adhibuiſſe (etiam ſi, quod aiunt, Myſorum collimitia & Phrygum planè ſecernuntur) qui placita ad id negotium ſua quoq; promant. Igitur ex Ariſtotelis ſui doctrina Themiſtius inquit, Diuinationẽ in ſomno eſſe aliquam, neq; pertinaciter reſiſtendum, neq; temerè aſſentiendum. Nam quod aut omnes aut plurimi arbitrãtur, ineſſe aliquid diuinitatis in ſomno, & uiſa pleraque occurrere futurorum prænuntia, argumento eſt, huiuſmodi perſuaſionem, quæ uſq; infixa hominum mentibus ſit, & ferè gentium firmata conſenſu, ab experientia & rerum euentis ortum aliquem habuiſſe. Parte uero alia quum nulla grauis & efficax ratio uideatur, unde iſtæc diuinatio proueniat, efficitur, ut homini docto perdifficile ſit, fidem in hoc obſtringere. Nam putare, deum eſſe qui mittat ſomnia, præter alias rationes, quibus infirmari hoc refelliq; poteſt: illa exploratioris eſt efficaciæ, quòd ſubabſurda res ſit, futurorum ſignificationes per ſomnia non optimis & ſapientibus, ſed ſine lege ulla, ac ferè peſſimis quibuſq; & abiectiſſimis hominibus euenire, atque etiam brutis. Porro ſublata ratione hac, nulla præterea poteſt idonea confingi. Quod uero aſſeritur, eſſe apud Boriſthenem & Gades qui uaticinentur nonnullos, adhuc rationis eſt incompertæ. Quanquam uero diuinitus non mittuntur, ſunt tamen quæ poſſis dæmonia dicere: nam & natura dæmonia ſunt, non diuina. Huius rei argumentum eſt, quòd parte plurima indocti & gregarij ſomniare ac uaticinari uidentur, ut intelligatur, auctore deo, illos non ſomniare. Porro in plurimis & uarijs uiſis non eſt, ut ſit mirandum, euadere ex ijs aliqua quæ prædixerint. Nam uetus eſt, Si ſæpe iactaueris, quandoq; Venerem iacies. Auctor in Platonis Timæum Chalcidius eſt, tolli ab Ariſtotele diuinationem omnem, quando nec prænoſcantur futura, quippe quum ad Lunæ tantum regionem, dei prouidentiam perducat. Infra uero nulla eſſe prouidentiæ ſcita, uel angelorum opem, aut dæmonum proſpicientiam. Vnum deniq; ab eodem ſomniorum admitti genus, quum quæ aut egimus occurſant, aut cogitauimus uigilantes. Brizo, dea uaticiniorum potens per ſomnia in Delo colebatur: cui & ſcaphas offerebant omnifariam bonis plenas, piſcibus modò exceptis. Deæ nomen inde creditur cõciliatum, quoniam ueteri Græcorum lingua, βρίζειν dormire dicitur.

Quam dixerit ſomniorum rationem Democritus. De motionibus ſomniantium, ex Ariſtotele eodem. Item cur fatui præcipuè motionibus excitentur. Noſtra hęc quæ concinnamus, nunc urbanę uillæ imaginem exhibere quandam, nunc fructuariæ, uel etiam ruſticæ. Caput XI

DEmocritus uero in ſomniorum ratione, dormiẽtium animos putabat pulſari externa & aduentitia imaginum uiſione, quæ tanquam membranæ à corporibus direptæ continenter funderentur & fluerent. Ex ijs alias eſſe beneficas, alias ſequioris ingenij, perindeq; maleficas & magnitudine ac pernicie portentoſas: has accedere in ſomnis ad homines, & ſignificare quæ præſentirẽtur, futura. Eſſe uero quibus ſimulacra hæc adueniant meditantia commentantiaq; & uoces mittentia, alioqui quæ in ſomno tantum intelligentibus ſentiantur. Quamobrem optabat Democritus, imagines optimatis notæ ſortiri. Nos uero etſi ſimulacra eſſe ulla, quæ uolitare ultro citroq;, & uagari per auras poſſint, negamus: tamen motiones aliquas eſſe cõcedimus, quæ nos ſimulacrorum uice exerceant. Illas ex initijs quibuſdam earum rerum prodire, quæ dicendæ nobis agendæ ue ſint mox, aere primum mutato. Tum deinde per aurium foramina & narium meatus tranſmiſſas ad cor, facere, ut in ſomnijs futurarum rerum exitus prænoſcere uideamur. Hæ uero motiones non poſſunt alio tempore ſenſum ſui, quàm noctu ampliorem inuehere. Motus itaq; hauſti ſenſibus, & uiſa ex ijs concepta, identidemq; ad ſentiendi transfuſa principium, præſenſionem futurorum dormientibus afferũt. Atq; hæc ratio eſt, quamobrem fatuis ſomnia hæc, potius quàm prudentibus ingerantur: quoniã ineſt ijs ſilenta mens deſertaq;, & cogitationibus uacua, quarũ plenus philoſophantium animus eſt, & quarum agitatione ſolitarius & otioſus eſſe non ſinitur. Nec uero mirari oportet, diu nos

in hæc reclinare, quod ſæpe præfamur, putent harum ſtudioſi lectionum, quæ ab phyſico theologicoue proferuntur muſeo eſſe prætoria noſtra, id eſt urbanam uelut uillam quæ in agris domino ſepoſita recipitur. Vbi autẽ recondita de Græco aut Latino promuntur penu, & auctorum ſenſa reteguntur arcana, ſit ſanè fructuaria uilla. Quòd ſi operæ leuioris quippiam ac ſimplariæ laxamenti cauſa inſertatur, uel ut inde habeant etiam quod præcerpant minutuli ac proletarij, uillam eſſe credant ruſticam, turbæ deſtinatam uillaticæ.

Somniorum in quibuſdam certitudo unde ſit. Item de melancholicis. Lycanthropi. Lycanthropia. Lycaones qui intelligantur. Caput XII

QVoſdam uero eſſe, qui quum exceſſu mentis tentantur, prædicant futura, id cauſæ eſt, quòd quum inteſtinis & proprijs motibus non infeſtentur, eminus uellicantur, & alienos excipiunt: ita ut ea maxime ſentiant, quæ gerantur extrinſecus. Eſſe item aliquos, quibus ſomnia de neceſſarijs & amicis certiſſima eueniant, inde proficiſcitur, quòd de neceſſarijs ſuis impenſe ſolicitus quiſq; eſt. Vt enim de longinquo ij uice mutua ſe agnoſcunt, ita motiones quæ in corde ſeruantur, rerum quas familiares charasq; habemus, notiores nobis ſunt, & promptius ſe reddunt. Melancholici uero præ naturæ ſuæ uehementia ſimiles uenatoribus uidentur. Vt enim illi & coniectatione ac telo quaſi feram poſſident ante quàm accedant, manuq; tollant: ita melancholici, pernicitate animi rapienda, præcipites quaſi anticipant, & anteuortunt futura. Quòd enim imaginationes in ijs uolucres & deſultoriæ ſint, leui pulſu excitæ, tanquam ſigno dato, & quæ his proximæ ſunt, demumq; uniuerſæ prorumpunt. Eſt item melancholica affectio, dicta Græcis λυκανθρωπία: & qui ſic afficiuntur, Lycanthropi, quoniam lupos imitari prorſum uideantur. Exſiliunt quippe noctu, adq; diem uſq; inter ſepulchra diuerſantur. Eorum præpallet facies, καὶ ὄψιν ἀσθενεῖς, oculis areſcentibus, præcipue uero lingua. Sunt præterea διψώδεις, hoc eſt ſitibundi: tibijs ex impactione crebra ἀνιάτως, id eſt citra medelam ulceroſis. Hoſce item Lycaonas dici, obſeruauimus.

Quicquid occurſat per quietem, non dici inſomnium. Item qui non ſomnient. Cur quandoq; meticuloſa obueniant ſomnia. Caput XIII

POrrò nec illud omittendũ, Non quicquid uiſitur in ſomno, dici inſomnium poſſe. Nam tunc propriè inſomnium eſt, quum is qui ſomniat, exiſtimat uera eſſe quæ dormienti occurſant. Quòd ſi quis ita imagines concipiat, ut intelligere poſſit ſe dormire ſomniareq;, hoc propriè ſomnium non eſt, ſed uiſum quoddam atque phantaſma: ac uidentur quidem hæc eſſe inſomnia, ſed non ſunt. Proinde in Animaliũ generatione, libro quinto Ariſtoteles: Somnia (inquit) non ſunt, quæcunq; dormiendo aguntur, ſed præter inſomnium, hoc eſt (ut ipſe ait) παρὰ τὸ ἐνύπνιον: ut ijs contingit qui dormientes reſurgunt, ambulant & loquuntur, uidentq; (inquit) eodem modo, quo qui uigilant: arbores conſcendunt, exeunt domos (inquit Albertus) inimicos perſequuntur, occidunt quandoq;, lectos repetunt. Id ſanè conſueuit euenire corporis incõmodum, quòd quum frigiditas ſenſus communis obliget inſtrumenta, & ſoporem conciliet, obtingit ut extrinſecus in calorem naturalem, humoris quippiam ex cibo uel ex putrido humore ac febri profluat. Tum ea uis mota ſpectrum mouet, ſeu phantaſma, quod repræſentat exhibetq; quod antea per iram cõceperat aut affectionem aliam, uel etiam cibi ingeſſit qualitas. Hinc etiam qui febribus urũtur amplius, inter quietem loquuntur, & uaria concipiunt rerum ſimulacra. Sunt qui obtingere opinentur iſta, obligatis quidem exterioribus ſenſibus, ſolutis autem à ſomno interioribus. Nec ſtatim à cibo ſomniant animalia, neq; quum edita primum ſunt, ut infantes, quia multa tum agitatio motioq; eſt, propter alimentorum calorem. Quamobrem quemadmodum humore aliquo uehemẽter commoto, aut nulla effigies redditur quæ appareat, aut redditur quidem aliqua, ſed laceſſita & tortuoſa uſqueadeo, ut alia omnino uideatur, quàm ſit. Quieſcente autem & ſtagnante, res in eo ſimili colore & incolumi forma reſpondent. Ita dormiẽtibus eueniunt uiſa & motiones à ſenſibus quandoq;, ut peruideri non poſſint, quòd multo alimoniæ fluxu obruuntur, quandoq; diſtortæ,

præpoſteræ

præpoſteræ & mõſtroſæ, & omnino teterrima ſomnia, qualia quæ melancholicis & temulentis & febrientibus accidunt. Hæc ideo recenſuimus, ut apertiora fierent quæ De animaliũ hiſtorijs libro quarto prodit Ariſtoteles, ubi ſic ferè ſcriptũ inuenias, Homo maxime animalium ſomniat: æditis nuper in lucem & infantibus adhuc nullum penitus contrahitur ſomnium: ſed plurimis anno circiter quarto aut quinto ætatis, uiſa incipiunt. At libro decimo Plinius, Somniat (inquit) ſtatim infans. Et Ariſtoteles libro ſeptimo: Infantes (inquit) ſomniãt, ſed ſerò meminiſſe poſſunt imaginum. Quid ergo pugnantia iſti loquuntur, & ſentiunt? Abſit. Sed hoc uidentur ſentire: Infantes, ſi minus propriè loquendum ſit, ſomniant: ſi propriè, non ſomniant. Et quia pauore concuti per quietem puerulos Hippocrates ſcribit, adnotanda uehementer in eo doctiſſima Galeni interpretatio: Pauores (inquit) per ſomnum adſunt infantibus, ijs præſertim qui ſunt natura edaciores, quando loca ad uentriculum pertinentia ſenſu quidem uigeant, ſed imbecilla exiſtant, cibus uero corrumpatur. Nos ſiquidem obſeruauimus, non in tantillis ſolum, ſed etiam in ætate perfectis terribiles fieri per ſomnũ imaginationes, quando multi & uitioſi humores grauant & mordent uẽtriculum, præſertim ipſius os. Hæc enim particula præcipuum habet ſenſum. Inſomnia deniq; non ad opinionem, neq; ad intelligentiam, neq; omnino ad rationem aliquam intelligendi opinandiue pertinent, ſed ſunt ſenſualis potentiæ alumna: uerum non quatenus ſenſualis, ſed quatenus imaginaria ſiue phantaſtica eſt. Siquidem probatũ in libris De anima eſt, Imaginandi uim quam phantaſiam appellant, eandem eſſe ad numerum cum potentia ſentiendi, quamuis eſſentia ratione q; differant.

Somniorum ſpecies aliquot: item de eorum interpretibus. Ephialtes qui ſit, ac pnigamon, ſeu pnigalion. Qui ſomniator. Somnioſus. Sõniculoſa aſpis. Oniropolos. Oniros unde, & item Irus. Ciceronis locus explicatur. Onirocritici libri, & thytici. Althæni amnis propriũ. Supellex unde. Hypereſium quid. Pelles tectoriæ. Hychthyis, hychthyia, byblos, pellarij, arbeli, lathargi, xyſmata, arbele. Diphtheriæ ſenes, cur. Pellium incubatus. Scytharum mos. Pluſcula porrò de pellibus. Pardalea ueſtitus qui dicatur, uel lycea, aut nebride. Caput XIIII

ADnotatione uero dignum illud quoq;, Somniorum alia dici allegorica, alia theorematica. Nam ſunt allegorica, ubi ſenſus intellectusq; à uerbis in diuerſum longè abit: quale Cæſaris mox Dictatoris fuit, cui per quietem oblata ſpecies illa eſt, ut putaret ſe cum matre permiſceri, reſponſumq; à coniectoribus, Imperium orbis terræ portendi, quæ cunctorum uiuentium ſit mater. Quanquã Hippiæ, ut prodit Herodotus, quum inſomnium idem eſſet oblatum, non idem tamen eſt euentus inſequutus. Et ad coniectorem detulit quidam, ſomniaſſe ſe, ouum pendere ex faſcia lecti ſui cubicularis: reſpondit is, latere ſub lecto infoſſum theſaurum. Fodit, auri aliquantulum inuenit, idq; argento circumdatũ. Coniectori miſit de argento, quantũ eſt uiſum. Tum ille: Nihil ne (inquit) de uitello? Theorematica uero quum ita concipitur intellectus, ut præferre uerba uidentur, uel (ut Græci dicunt, & in Onirocriticis Artemidorus) ὄνειροι θεωρηματικοί, οἱ τῇ ἑαυτῶν θέᾳ προσεοικότες. Auctores ſunt, in genere phantaſmatum eſſe, quod Græci uocent ἐφιάλτην, incubum Latini. Quum externa uis aliqua quieſcentes uidetur inuadere, & pondere ſuo preſſos ac ſentientes grauare. Vnde & ephialtem dici, arbitratur Paulus Aegineta, παρὰ τὸ ἐφάλλεσθαι: alij, ab Ephialte quodam. Themiſon uero Epiſtolicorum decimo, πνιγαλίωνα uocauit, ἐκ τοῦ πνίγειν. Sunt qui pnigaliona ſcribant. Apud Dioſcoridem Syluæ medicinalis libro tertio, in pæoniæ medicinis inuenio ἐφιαλτῶν πνιγμούς, id eſt incuborum ſuffocationes. Apud Græcos ita finiri reperias, ἐφιάλτην τὴν εἰς κεφαλὴν ἀναστρέχουσαν ἀναθυμίασιν δι' ἀδηφαγίας καὶ ἀπεψίας, id eſt redundantẽ in caput euaporationem ex uoracitate ac cruditate. Apud medicos eſt ephialtes, qui à pleriſq; uocatur babutzicarius. Onirogmos, id eſt ὀνειρωγμούς uocat Paulus Aegineta, Venerem quæ prolectant ſomnia. Sed & rem eandem medicinam profeſſis indicat uerbum ὀνειρώττειν: tametſi grammaticis ſomniare modò ſignet. Somniorum interpretem Græci

& Fulgentius onirocritem dicunt: noſtri, nunc coniectorem, nunc ſomniatorem: ut eſt in Deuteronomio, Non audies (inquit) uerba ſomniatoris. Meminit Seneca quoque Controuerſiarum libro quarto. Homerus Iliados Rhapſodia prima, oniropolon item dicit. Siquidem ὀνείρους nuncupant Græci ſomnia, παρὰ τὸ εἴρειν, quod dicere indicat. Vnde & Irum uocitatum putat Artemidorus, quia iniuncta nuntiaret. Notatum à Philone eſt, Abraham primum omnium inuolucra ſomniorum ſoluiſſe, & reliquis patefeciſſe. Trogum Pompeium auctorem habemus, Ioſeph ob ingenium præcellens a fratribus fuiſſe peregrinis diuenditum mercatoribus, à quibus in Aegyptum deuectus, quum magicas ibi artes ſolerti percepiſſet ingenio, breui euaſiſſe regis intimum: nam & prodigiorum ſagaciſſimus erat, & ſomniorum (inquit) primus intelligentiam condidit, nihilq́ꝫ diuini iuris & humani incognitum erat: adeo, ut etiam ſterilitatem agrorum ante multos annos præuiderit. Ioſeph uero ſomniorum fuiſſe interpretem pateſcit amplius Geneſeos quadrageſimo. Idem tamen à fratribus, eiuſdem triceſimoſeptimo ſomniator nuncupatur: non quòd ſomnia coniectaret, ſed quòd ſomniaſſet ea, quibus excellentia ipſius futura mox præſagiretur. Sed huiuſmodi in Hortenſio ſomnioſos uocat Cicero, quum ſomniculoſi ſint ſomno dediti homines. Quanquam à Siſenna dici ſomniculoſam aſpidem, ſcimus, quæ ſomnum morſu inducat letiferum, uel (ut Plutarchus inquit) κάρον ἐπάγειν καὶ καταφοράν. Eadem Dauidica ſententia nuncupatur ſurda, quòd aures obturet ſuas, ne uoces audiat excãtantium. Sed ecloge hæc, id eſt excerptio, parerga eſt. Auctor Euſtathius eſt, oniropolon apud Græcos dici nunc eum, qui ipſe ſomniet ac prædicat inde, ſicuti Agamemnon in βῆτα ῥαψῳδίᾳ, nunc uero qui ab alijs uiſa coniectanter diſcutiat, uelut Penelopes ſomnia Vlyſſes. Sunt quinimmo ex hoc concinnati libri, quos onirocriticos uocant: quemadmodum in diuinationibus alijs legebantur Oeoniſtici, & Thytici. Pauſanias inquit, exiſtimare ſe Amphiaraum interpretandorũ ſomniorũ laude excelluiſſe: quod (inquit) uel ex eo liquet, quoniam quo tempore in deos eſt relatus, futurorum cognitionẽ per ſomnia conſtituit. Ad huius item oraculum qui pergit (inquit) purgari primum oportet: purgatio autem eſt, ut deo res ſacra peragatur: cui & omnibus quorum nomina in ara ſculpta ſunt, ſacrificant. His peractis, mactati arietis pellem ſubſterni, atq́ꝫ ita ſolitos dormire captantes ſomnij ſignificationes. Ad quod quum multiſcius poeta interim alluderet, ita de Latino ſcriptum reliquit libro Aeneidos ſeptimo,

Pellibus incubuit ſtratis, ſomnosq́ꝫ petiuit.

Legimus item Daunijs uel Calabris in more fuiſſe, pellibus incubare, quas melotas dicunt, id eſt ouillas, in Podalirij ſepulchro: ſicq́ꝫ per quietem oraculis inſtrui. Traditur illud quoque, eoſdem in Althæno amne propinquo cum pecoribus lotos ab uulneribus perſanari, Podalirio aduocato, unde datum fluuio nomen: quia ἀλθαίνειν, mederi eſt: ſicuti uitiligines curat Alpheus, & Cydnus pedibus item ægros. Cæterum, ſcire oportet, pellium religioſam fuiſſe ueteribus obſeruationẽ quandam: quoniam & apud Scythas, pellis inſcenſio iuriſiurandi uicem habebat. Mos uero fere hic fuit: ubi quis iniuria eſſet à quopiam affectus, nec repellendæ idoneum paremq́ꝫ ſe intueretur, quum bouem immolaſſet, conciſas quidem carnes percoquebat aqua, pellem uero extendens in ea ipſa conſidebat, manibus retro adductis, ut ex ijs unus qui cubitis colligantur. Hic uero modus illis gentibus eſt ſupplicandi maximus. Adiacentibus igitur iumenti carnibus, adeunt domeſtici familiaresq́ꝫ primum, mox & cui collibuerit: arrepta uero carnis portione, dextroq́ꝫ ſuper corium illato pede, pollicetur pro uirili unus equites ἀσίτους καὶ ἀμίσθους, nullis cibarijs, nullaq́ꝫ item mercede: nonnulli, grauis armaturæ pedites: qui egentiſſimus eſt, offert ſeipſum: fitq́ꝫ ad eum modum haud contemnenda in bouis corium aggregatio. eſt ea tum firmiſſima, tum hoſti prorſum inexpugnabilis, ut quæ ſit iureiurando obſtricta. Hinc ſæpe lectum in hiſtoria, exercitum à corio eſſe conflatum. A noſtris item proditum ſcimus, In lanata pelle nouam nuptam conſidere ſolitam, uel ob uetuſtum morem, quod antiquitus homines pellibus conſopirentur, uel ut atteſtaretur, lanificium ſe præſtaturam uiro. Præterea lugentes quoq́ꝫ, diebus luctus in pellibus erant. Nam illud M. Tullij in Piſonem, Ecquid recordaris, quum omni totius

prouinciæ

prouinciæ pecore compulſo pellium nomine, omnem queſtum illum domeſticum paternumq; renouaſti? Ad ueterem quoq; morem cõtenderim referendum, ut ſciolorum uanitates prætercam, qui caſci ipſi caſcos ducunt ac præcipitant, uti poſitum apud Varronem eſt. Siquidem Tacitus Annalium quarto ſcribit, Phriſiis in Germania tributum ab Druſo iniunctum pro anguſtia rerum, ut in uſus militares coria boum penderent, non intenta cuiuſquam cura, quæ firmitudo, aut quæ menſura. Et Academicorum ſecundo M. Tullius, Vt non multum (inquit) imperatori ſub ipſis pellibus otij relinquatur. Quod eo dicitur, quoniam militum tentoria pellibus obtegerẽtur: unde & ſub pellibus eſſe dicebantur. T. Liuius libro quinto: Militem Romanum in labore ac opere pruiniſq; obrutum ſub pellibus durare. Item ab Vrbe eadem libro triceſimoſeptimo: Aut ſub pellibus habendos milites fore. Sed & Porphyrio illud explicans Horatij Sermonum primo:

Quoniam in propria non pelle quieſſem.

Inde ſumptum, inquit, quòd ductores in pellibus dormirent. Cuius rei & Lucilius teſtis eſt. Et Plautus, quum de anu ebria iocaretur, ait,

In pellis periculum protenditur.

Arrianus Geſtorum Alexandri primo, Pelles ſub quibus milites hybernabant, leui & ſicca herba compleuit. Idem ferè & libro tertio. Apuleius uero Floridorũ primo: Aut quercus (inquit) cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata. Aduocatis etiamnum alijs uti poteramus: ſed omnia puluis idem, ut inquit Lucianus. Huc ſpectat (opinor) illud Celſi Iureconſulti Digeſtis De ſupellectili legata: Labeo (inquit) originem fuiſſe ſupellectilis putat, quòd olim ijs qui in legionem proficiſcerentur, locari ſolerẽt, quæ ſub pellibus uſui forent. Cæterum, fœdè corrupta hæc circumferuntur modò. Magiſtratus autem uaſis inſtrui argenteis ſolitos, & annulis aureis publicè præbitis, auctor eſt Maximus Valerius: ſed retulerat prius ſexta in Verrem M, Cicero. Adijcit in Catone ſeniore Plutarchus, tabernacula, lectulos, indumenta, ſeruos, amicorum multitudinem, apparatum numeroſiorem. Scribit T. Liuius, Maſiniſſæ ab ſenatu decretam militarem ſupellectilem, qualem præberi conſuli mos eſt. Supellectilem, alij à ſupplendo inflecti malunt. Quod uerbum in ueteri Epigrammate, unum modò recipit P. à ſuppetendo deducunt nonnulli. In pellium mentione id item aduertendum: ſubſtratam remigibus pellem ſeſſionis gratia, ne pygas attererent, ab Thucydide nũcupari hypereſium, id eſt ὑπηρέσιον. Dicitur ſic & ſedes ipſa. Sunt qui hypereſium, trullam retrimentitiam accipiant: uel & amida, id eſt matulam. Pelles denique tentorias legimus apud Pollionem Trebellium, ubi imperatori Claudio donatas ſcribit pellium tentoriarum decurias triginta. Legimus apud Hieronymum, pellis Babylonicæ uermiculatam picturam, id eſt maculis minutioribus uariegatam, ut ſic interim loquamur. Cuius uiſuntur modi hodieq;, ex Hiſpania in primis. Ichthyen appellat Hippocrates, rhinæ ſeu ſquatinæ aridam cutem. Hychthya uero, chirurgicum eſt ferramentum auellendis recidendiſq; ab utero embryis. Hircinas pelles & ouillas ſcribit Herodotus, biblos etiam dictos ueteribus, quòd papyri uicem impleuerint quãdoq;. Sardos Getuloſq; caprarum pellibus amiciri conſueuiſſe, adnotatum auctoribus eſt. Quin in tragœdijs ab huiuſce pellis uſu ſenes uocãtur diphtheriæ. In noſtris literis, pelliculare uerbum, pelliculis obtegere uel obturare eſt. Militis porrò caſſidi (inquit in commentatione De Romanorum militia Polybius) lupi imponebatur pellis, aut eiuſmodi quippiam, quod integumentum pariter atq; inſigne foret, ut ſtrennuè ignaueq; ſe gerentes latere haud poſſent. Cæterum, quia de pellibus agitur, illud adiecisse, nil obfuerit: Pardaleam nuncupari, pardalis pellem: leonteam, uel leontem, id eſt λεοντῆν, leonis: lyceam, lupi: trageam, tragi, id eſt hirci. Apud Herodotum anthropea, id eſt ἀνθρωπέην, eſt humana pellis. Eadem forma dicitur taurea, ægea, cynea, à tauro, capra, cane. Pardalea conueſtitus dicitur, qui eſt moribus uarius, & uelut πολύστικτος, id eſt multis interpunctus notis. Lycea, qui rapax eſt. Nebrida ferre, dicitur elegãter, qui timidior eſt ac uinolentus, quia illam geſtaret Bacchus. Pellarios dici legimus, ſicut coriarios, id eſt pellium ac coriorum concinnatores. Arbeli uero, id eſt ἄρβηλοι, ferramenta ſunt orbicularia, quibus ſcytotomi, id eſt corij

inciſores in poliendo utuntur, ac incidendo. Lathargi, in corijs pelliculæ intelliguntur, ac xyſmata, id eſt ſtrigmenta, quæ abraduntur. Arbele, ſeu ἀρβύλη, apud Euripidem in Oreſte, calciamenti eſt genus: τίθετε λεπτὸν ἴχνος ἀρβύλης.

De coniectoribus aliqua. Quintilianus illuſtratur. Somniorum item ſpecies multæ: theopneuſta, phyſica, ſyncramatica, addiuinãtia. Item bonam uel ſequiorem indicantia conſtitutionem. Inſuper de incubo. Dormitio reſupina. Relegati, ac deportati, quo differant. Achillem Ariſtarchi, eſſe ab Ennio tragœdiam, titulo eiuſmodi concinnatam. Caput XV

SEd ut à diuerticulo fabula repetatur, exquiſitiſſimus ſomniorum coniector is eſt, qui ſimilitudines rerum acutiſſimè poteſt perſpicere ac diſcernere. Nam recta claraq́ ſomnia interpretari, cuiuſuis eſt. Similitudines accipio, quæ nobis ſecundum quietem obijciuntur, & uelociſſimè transformantur, ut quæ de rebus reſpondent in profluente: ſi enim uehementior motus ſit, ſimulacra in eo ueris motibus diſſimilia & tortuoſa redduntur. Idem in ſomno ſtatuimus, ſi redundantior & cõcitatior materia ſit, quæ à ſummo capite ad ima cordis defertur, ſimilitudines expreſſæ aut puræ haberi non poſſunt: quoniam multa commotio ſynceritatem ſomniorum confundit, & conſtantiam uiſionum intercipit. Hæc ideo addita, ut Fabij Quintiliani locum de coniectoribus, facilius perciperent ſtudioſi ex libro tertio. Pleriq́ libros De obſeruantia ſomniorum, multos compoſuerunt. Sed prudentes iſta facile ridenda putant, arbitrati prodeſſe perparum. Nam ſpiritus phantaſtici non una eſſe poteſt uniuerſalis ratio, quæ omnia (ut dicitur) ſub unam reuocet Myconũ. Auctor in libro De myſterijs Iamblichus eſt, & Strabo non neglexit. In templo Aeſculapij, quod in Epidauro eſt, ſomnia ægrotos captare ſolitos, quibus bonam ualetudinem à dijs oſtenſam coniectarent. Nam Herophilus ſomnia quædam uocabat theopneuſta, ueluti à deo inſpirata, quæ neceſſariò contingerent: quædam uero phyſica, confabricante ſibi anima, quod conferre uidetur, & inde quod futurum ſit: alia autem ſyncramatica, ex ſpontiuo per idolorum occurſationem, quãdo inſpectamus quæ maximè cupimus, ut quum amicas amplexari concipimus. Apud Auicennam obſeruauimus Canonis primo, Conſtitutionis æqualis & temperatæ, certius haberi argumentum, ſomnia iucunda permulcentiaq́ ac ſpem inducentia optabilem: cuiuſmodi ſunt odorum, cantuum idola & conuiuiorum ac dignitatum, ex ſpirituum ſerenitate phantaſmata deferentium, aut organum phantaſiæ illuminantium. Plethoricum uero indicium eſt, quum quis ita per quietem afficitur, ut motari poſſe non uideatur, aut ingeſtabile onus ſuſtinere, uel etiam loqui non poſſe. Somnia uero hoc genus, uocat Galenus addiuinantia. Dignum ſcitu quod idem ſcribit, Putaſſe quendam crus alterum ſibi lapideum factum, moxq́ ea corporis parte in paralyſin incidiſſe, præſentiente medicorum nullo. At qui ſubuolare ſe opinatur, ac perniciter quocunq́ rapi, prætenuibus abundare humoribus creditur, & quantitatis moderatæ. Principatum ſanguinis ſignificare ſomnia cenſentur, quum ſe quis rubentia ſpectare opinatur, aut ſanguinis è corpore profluuium, uel id genus quippiam concipit. Irroborauit hoc Galeni quoq́ experimento, qui eiuſmodi ſomnio commonitus, pugili ſanguinis miſſionem peruidit neceſſariam, quod retulit ipſe in libello De ſomno. At ſi aquarum, fluminum, niuium, frigoris ingerantur idola, phlegmatis ea primatem indicant ſtatum. Quod non Principis modò placita probant, ſed quarto Colliget Auerrois, capite quintodecimo: Si imagines concipiantur ignium, bilis præualet rubra. Eandem uero atram pollere, prænunciant ſomnia terrifica. Quoniam autem de incubo facta paulò antè mentio eſt, adnectamus item Auicennæ ſententiam in ea re dignam, quæ incurioſius non prætereatur. Ergo Canonis primo: Reſupinum (inquit) dormire, malum: prauæ ſiquidẽ ſtruuntur ægritudines, ueluti apoplexia eſt ac phrenitis & incubus: quoniam eo ſitu, ſuperfluitatum fit ad poſteriora reclinatio, atque inde retentio, nec ſuis influere meatibus permittuntur, qui antica corporum obſiden[illegible]ius ſunt generis, nares & palatum. De incubo item, tertij prima Princeps ſic: Eſt incubus (inquit) ægritudo, qua proſerpente ſopore, phantaſma opinamur graue in nos irruere & moleſtius comprimere, arctatur ſpiritus,

ac uox

ac uox etiamnum intercipitur cum motu,ingruitq́ præfocatio,meatibus præfarctis:ſæpeq́ uel apoplexiæ præludium eſt,aut epilepſiæ,nonnunquam & maniæ. At ſunt hæc utiq́ harenæ non omnino noſtræ,nõ imus inficias:ſed eiuſmodi tamen quę legentium animos allectare amplius poſſint, ꝙ quod noſtrates nonnulli, etiam bene docti, apud Iureconſultos obſeruaſſe,in ſuos regeſſere commentarios,Relegatos nuncupari, qui cum exilij cauſa ſolum uerterint,nihilominus ſuis perfruantur bonis: quod in deportatis nõ fiat,etiam ſi à grãmaticis minus uidetur obſeruatũ. Sicut nec illud ex Pœnulo, Achillem Ariſtarchi mihi commentari lubet.

Eſſe enim eo nomine Ennij tragœdiam,id quod Pompeij Feſti probant fragmenta.

Qui nunquã ſomniarint.Plinius declaratur. Abluere ſomnia quid. Perſii locus aperitur. Ardali ara,in qua ſomno fieret & Muſis res diuina. Ardalides Muſæ unde dicantur. Tibiæ inuentor. Cap. XVI

ET quoniam diu iam de ſomniorum ratione commentamur,age, illuſtremus & parte hac Naturalem hiſtoriam Plinij, qui libri decimi finẽ quoſdam ſomniaſſe nunquam ſcribit:quibus mortiferũ fuerit ſignum, ſi præter conſuetudinẽ ſomniare cœpiſſent. Quæſitum à multis opinor,quæſiturosq́ etiamnum,ecquid ex ueteribus ſuccurrat memorijs, quo planior fiat auctoris nobiliſſimi ſenſus. Ego uero quod ex ſcientiſſimi Plutarchi monumentis noui,quæ uel ſola doctum effecerint ingenij haudquaquã plebeij hominem, non grauabor ſuppingere. Sic enim in libro De oraculis quæ defecerãt comperi: Cleonem ex Daulia ſolitum predicare,multos quibus uixerat annos,nulla unquã inſomnia uidiſſe. Idipſum & Thraſimedi contigiſſe. Cauſa uero euentus tam miri eſt(inquit)corporum craſis ſiue temperatura. Sicuti melancholicos ſcimus eſſe πολυονείρους καὶ πολυφαντάστους,id eſt ſomnioſos imaginoſosq́. Scribit Ammianus Marcellinus, Delatorum peſtilenti uirulentia graſſante ſæuius,nec citra uitæ diſcrimen uiſa nocturna quempiam auſum pateſacere:quo(inquit)nomine mœrebant docti quidam, quod apud Atlanteos non forent nati,ubi memoratur nulla uideri ſomnia. Id unde eueniat, rerum ſcientiſſimis(inquit)relinquamus. Confirmat ſentẽtiam de Atlantibus cum Martiano Plinius libro quinto. Iucundũ relatu quod ſequitur,Species oborta per quietem Tiberio,præcipere uidebatur,argentum cuidam erogaret:id ſecum ipſe coniectãs,ac magica ui ſuſpicatus dæmona ſibi immiſſum,hominem mox peremit. Nec illud præterierim: ueteris fuiſſe ſuperſtitionis,meticuloſa ſomnia interim ablutione auerruncare: quod apud Aeſchylum eſt obſeruatum,& docuit in Batrachis Ariſtophanes,

ὡς ἂν θεῖον ὄνειρον ἀποκλύσω.

id eſt ut ſomnium abluam diuinum. Ad quod Perſii illud ex Satyra ſecunda reſpicere, dabunt(opinor)eruditi omnes:

Hæc ſancte ut poſcas, Tyberino in gurgite mergis
Mane caput bis terq́, & noctem flumine purgas.

Sed & illud apud Sophoclem obſeruatum eſt, ueteribus in more diu fuiſſe, ut ſomnia auertentes,ea ſoli denarrarent. Et quia de ſomnijs iam diu commẽtamur, de ſomno illud nõ negligamus, Fuiſſe apud Trœzenios ueterem Ardali aram,ſuper qua Muſis & Somno rem diuinam peragebant,Somnum aſtruentes eſſe Muſis deum precipue amicum. Fuit autem Ardalus hic Vulcani filius,quem tibiam adinueniſſe opinantur:& ab eo Muſas dici Ardalidas,in Pauſaniæ monumentis eſt.

Ouorum natura mirabilis. Item de naufragis mirum,qui ſidãt prius, mox fluitent. Lucianus explicatur. Ariſtotelis defenſio à calũnia. Oua luſtralia & pnicta quæ ſint. Oſtracoderma & malacoderma. Cyami nomine ouũ ab Pythagora intelligi. τρομητά, ῥοφητά, πηγλωσιά, ὤεια, pnicton, oogala. Requieta oua. Helenæ ouũ. Oaria. Pſathyra. Itẽ quid lecithus, & lecithopolis. Itẽ de ouis plura. Epidorpiſmata. Metadorpia. Epiphoremata quæ intelligantur,item epiphoræ. Thalia caſeus. Pyriephthas, epidipnides,celyphanon. Vreus pro mulo cur. Molæ in fœminis ratio. Selenetides mulieres. Vitellum dici chryſon & chloron. Cap. XVII

OVorum inter ſe miram ac propè indiſcretam ſimilitudinem ſæpenumero apud animum meum non ſine ſtupore perpendi. Alterum enim alteri ſi compares, fallitur examen, hebeſcitq; intuentis obtutus: tanta prorſum parilitas eſt, tantaq; geminitudo. Id a M. Tullio item adnotatum in Academicis obſeruauimus: qui rem etiam in adagium profluxiſſe ſignificat, ut ouorum ſimilitudinem dicamus, de ijs quæ conſimilia ualde inter ſe ſunt, ut diſparari ſecerniq; non poſſint: quum farinæ (ut aiunt) ſint eiuſdem, & graculus gracculo aſſideat. Etiam ſi in Delo complures fuiſſe compertum eſt, qui gallinas quæſtus ſui gratia alere aſſueti, ubi ouum inſpexiſſent, ex qua id foret gallina, eueſtigio pronũciarẽt. Sed longe utiq; admirabilius id, In re tam parua mundi permixtionem intelligi quandam. Ouum quippe elementis conſurgere ac compingi quatuor, ueterum medicorum aſſertione traditum ſcimus. Nam cruſtæ modo circumiectum obductumq; putamen, terræ imagine quadam, areſcentis in frigore uim naturæ præfert. Humor autem frigens humectusq;, aquam exhibet plane. Sicuti aerem quod ineſt ſpiritoſum, calens humensq;. At in meditullio luteum fixum mediocritatem caloris obtinens, & aridioris naturæ, igni compar facile colligitur. Cui calculum adiecerit & color: ſi quid tamen eiuſmodi adeſſe igni creditur. An non & globata ſuffragatur figura? Quid, quod ineſt ouo uitalis uis, ueluti & mundo? Obſeruatum ab eadem quoq; ſchola, Vitellum intima caloris facultate percoqui facile. Albumen non ita, ratione utrumq; frigoris, caloris humoriſue. Hinc toſtum ouum diſſilit facile, non diſſilit aqua concoctum: ignea ſiquidem ui, quodam ferrumine copulatur quod ineſt, humectum ampliusq; calefactũ exuſtumq;, plures parit ſpiritus, qui loca nacti peranguſta, exitum molientes teſtãm prærumpunt, demumq; euaporant. Præterea flammæ uis tunicam circumſiliens putaminoſam, amburendo diffringit, quod & fictilibus euenire dum torrẽtur euidens eſt. Quamobrem perfundi prius frigida ſolent oua, calida ſiquidem aqua mollicie ſtatim humorem effundit, & raritatem relaxat. Quia uero de ouis mentio eſt, congeremus quæ ſcitu digna lectio ſuggerit uaria. Et illud primum, Oſtracoderma dici, oua putamine intecta teſtaceo, ut in auibus. Malacoderma uero, quæ molli obducuntur cute. Sed illud grauius, Vndé nam fiat, quod τὰ ἀφανισθέντα ἀεὶ καὶ ἐξουρήσαντα, hoc eſt, corrupta & urina oua fluitent. Integra certe καὶ ἀπαθῆ confeſtim ſidere, manifeſtum eſt. Ac ratio quidem erui illinc poteſt, quod aqueſcant, ac ſpiritus contabeſcẽtia conciplãt plurimum. Qua ratione colligitur & illud relatu digniſſimum, In aqua pereuntes primo quidem ima petere, mox ubi computreſcere cœperint, emergere ac fluitare. Tabeſcẽs quidem cadauer ſpiritoſum fit, aer uero præfarctis poris ac meatibus, necnon pulmonis cauitatibus, quæ βρόγχια dicuntur, leuiſſimum illud efficit, adeo ut ſupernatare ualeat. Proinde mandatum literis eſt, quendam in mari graſſantem, quum id ſciret, conſueuiſſe eorum quos enecaſſet pulmonem cõcidere, atq; ita demum in aquam proijcere, quod ita affectos comperiſſet nõ emergere. Ooſcyphia, & oa quoq; apud Græcos inter poculorum genera recenſeri uideo, opinor de ſimilitudine duci nomẽclaturam. Sunt qui meſpila item oua putent dici. Illud uero Luciani in Dialogis quos ipſe νεκρικοὺς uocat, cuius nam modi eſſe dicimus? καὶ ἄπου εὕροις ἐν τῇ τριόδῳ Ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ἢ ᾠὸν ἐκ καθαρσίου, id eſt ſicubi comperiat in triuijs Hecates cœnam iacentem, aut ex catharſio ouum. Catharſium in Græcorum doctrina uidetur purificatio quædã dici. Morem quippe Athenis fuiſſe produnt, conciones expurgandi, atq; theatra, & omnino quemlibet populi conuentum. Id uero minutis fiebat porcellis, quos nominabãt catharſia. Eiuſmodi obibant munus qui dicebantur à colluſtratione Periſtiarchi. Oua expiationibus apta monſtrat Iuuenalis illud,

Niſi ſe centum luſtrauerit ouis.

Sed & in Arte Ouidius oua hæc luſtralia indicat illis uerſibus,

Et ueniat quæ luſtret anus lectumq; locumq;,
Præferat & tremula ſulphur & oua manu.

Eius autem ab recentioribus ratio promitur, quod ex animalium generibus adeo multiformibus, plurima ædantur ouis, quæ uelut media ſint inter animal, & non animal:

proinde

proinde pergrata dijs cenſere ueteres, quando & cyami nomine non aliud intellexiſſe uideatur Pythagoras, quàm ouum, quod ſit in eo animalium κύησις, id eſt fœtura. Eius autem erat decretum, Compar cenſeri κυάμους ἐσθίειν, κεφαλάς τε τοκήων. Porrò in cereali pompa ouum ſolebat eſſe primum. Verum parte hac, prius quàm ſubtexantur reliqua philoſophorum principi libet patrocinari, aduerſus quem ita ratiocinatur Albertus: Oua longa prodit Ariſtoteles producere mares, rotunda uero fœminam: quod (inquit) falſum eſt, quoniam ſcribit Auicēna, ex orbiculari ouo breuiq; progigni marem: ex oblongis acutisue fœminam. Ipſum hoc comprobat experimentum, & ſuffragatur ratio: ſiquidem uirtutis perfectio in maſculinis ouis ambit æqualiter, & continet extrema: at in fœmininis à centro longius abit materia in quo eſt uitalis calor, hoc uero planè imperfectionis argumentum eſt. Iſta autem ſi quis ſenſiſſe Ariſtotelem putat, leberide cæcior eſt. Quanquam erubeſcens tanto nomine Albertus, mendum eſſe ſuſpicatur exemplarium. Ariſtotelis uerba ex ſexto De animaliū hiſtorijs hæc ſunt, ex Theodori interpretatione, Quæ oblonga ſunt oua, fœminam ædunt, quæq; ſunt faſtigio cacuminata: at quæ rotundiora, & parte ſui acutiore obtuſa orbiculum habent, marem gignunt. Quod ſi quis cauillari nos arbitratur, auctoris Græca uerba ſubieci: ἔστι δὲ τὰ μὲν μακρὰ καὶ ὀξέα τῶν ᾠῶν θήλεα, τὰ δὲ στρογγύλα καὶ περιφέρειαν ἔχοντα κατὰ τὸ ὀξὺ, ἄῤῥενα. Illud autem ex eodem Alberto concoqui facilius poteſt, Se ouum uidiſſe cui putamen adeſſet duplex, inter utrumq; albugine fuſa, quæ introrſus uiſeretur item, ſed aquoſa tenuisq;, nullo prorſum uitelli ueſtigio. Verum hoc naturæ peccatum fuerit. Sed unde fieri aſtruemus, quod piſcium oua uiſuntur infinita, nec colore diſparata, ut in auitio genere? Nimirum artificis naturæ commentum id eſt atq; inſtitutum. Quippe caloris inopia diſtinguentis ſecernentisq; id obtingere probabile fit: ſunt namq; frigidi piſces ac perhumecti, indeq; redundantiæ multæ quę ouis argumentum ſufficit. Id in auibus contrà fit, ſiquidem in eis calor probatur perfectus, qui & humectum prolificum in alborem commutat: ſicut unde alimentum fit, amplius digerendo citrino inficitur, imbecilla aquatilium caliditate idipſum aſſequi nequeunte. Naucratitarum nuptialibus cœnis cauebatur ne quis ouum intuliſſe uellet, aut μελίπηκτα, id eſt mellita. Sunt inter oua menſæ deſtinata (ut Aegineta Paulus inquit) τρομητὰ, quæ ualde nutriunt. Tremula interpretantur nonnulli, ut ſint cum ijs eadem quæ liquida, ſeu mollia, uel hapala etiam dicuntur: quanquam hoc nomine dicuntur Neapolitanis, quæ ſine teſta enaſcuntur: nam ῥοφητὰ, id eſt ſorbilia magis ſubeunt: peſſima uero quæ uocant τηγανιστὰ, id eſt in ſartagine cocta. Sunt & quæ Galenus πνικτὰ uocat, quod pręfocari uideantur, dum certo genere coquuntur: nam è putaminibus educta uaſculo excipiuntur, mox oleum infunditur & garum, uinum item modicum: uaſculum inde in cacabum calentis aquæ immittunt obſtruuntq; diligenter, ac tamdiu excalfacere pergunt, donec coiſſe medio modo uideantur. Eſt & pnicton carnis condimentum certum. Oua quæ recentia non ſunt, requieta nuncupabant ueteres. Pultem ex ouis & lacte concinnatam, ogala dicūt medicæ rei ſtudioſi. Oua etiam menſæ inferri ſecundæ apud priores ſolita, ſcribit Athenæus, cum turdis & leporinis carnibus & mellitis. Ea uero omnia dicuntur epidorpiſmata, item metadorpia, necnō epiphoremata. Antiquitus ſiquidem prius quàm ingrederentur cōuiuæ, ſua unicuiq; apponebatur portio ſuper menſam, poſterius uero multa inferebantur uariaq;: unde & epiphoremata dici cœpta. Hinc Philyllius, amygdala, carydia, epiphoremata. Comicus Plato epitrapezomata item dicit: alij tragemata uocant. Epiphoras ſic item nuncupabant, quæ præter publicam mercedem de proprijs adijciebantur bonis à ciuibus. Sed & condemnationes uerbo intelligunt eodem. Secundas uero menſas impendio magnifico inſtructas inferri ſolitas, etiam probat Pindarus. Apud Romanos cœnæ initia habebant oua, atteſtante Porphyrio quoq;. Vnde Horatius, Ab ouo uſq; ad mala citaret, Sermonum primo. Appion deniq; ac Diodorus epeclia, id eſt ἐπαίκλεια, uocari tradunt, quæ poſt cœnam dantur, tragemata. Nec illud relatu indignū, tragematū reliquias rectè dici apotragemata, ſicuti eſt apud Eupolin, qui Didymiam neſcio quam inceſſens, uulpis eam apotragema nuncupauit, uel quod puſilla foret, uel ut uafricia doliſq; abunde inſtructam. Addamus ex Athenæo

oui 2e. putamin. ſine uitello.

item

ſtem, qui ubi caſeum recenſuit Siculum, & quem Cretenſes Thraliam uocant, tenuem latumq;, nec non pyriephtham: ſic autem lac dicitur primum, id eſt ὁ πυριέφθος: Forte, inquit, uniuerſa hæc epidipnidas nuncupant Macedones. Vitellum oui, lecithum dici à Græcis ſcio, & approbat ad Glauconem primo Galenus: qui tamen apud Hippocratem lecithon pro lente accipit, cui ſint decuſſa putamina. Theophraſtus loti Aegyptiæ radicem decoctam fieri lecithodem prodit, cibo expetitam quoq;. Sunt qui ita diſtinguant, lecithon pro legumine ſeu putamine ſcribi per ι, pro uitello per υ. Vitellum porrò chryſon item dicunt: Hippocrates etiam chloron. Sed eodem nomine leguminis intelligitur genus item, quod piſum aliàs nuncupant. Vnde lecithopolis mulier appellatur, quæ tum oua diſtrahit, tum legumina, aut uiliſſima omnino: tanquã nugiuendula, ut Plauti uerbo utamur. Hanc λεκιθόπωλιν enunciant illi. Oui putamen celyphanon dixit in Alexandra Lycophron, quanquam eo nomine quilibet cenſeri cortex ualeat. In piſcibus quibuſdam oua dicuntur pſathyra, id eſt harenida ex ſimilitudine. Iam & oua legimus, quæ generationi inepta ſint, dici οὔρια, quaſi flatuoſa: nam οὖρον, dicunt uentum: quo argumento etiamnum ab Homero mulos dici οὐρῆας coniectant periti, & recenſet Euſtathius, διὰ τὸ ἄγονον, id eſt ob inſitam non gignendi proprietatem, quod eorum ſemen ſit ἀνεμιαῖον, id eſt ſpiritoſum, & proinde fœcunditatis neſcium. Auctor autem in Hexaemero Magnus Baſilius, ſubuentanea oua in cæteris irrita eſſe ac noua, nec ex illis fouendo quicquam excuti: at uultures ſubuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate inſignia. Intelligi uero ſubuentanea ſeu hypenemia debēt, citra coitum concepta libidinis imaginatione. Quæ ratio molam in fœminis quoq; producere creditur, uitæ ineptam, quod agens principium ex maris ſeminio nõ affuerit. Oua in Græcis auctoribus dici inuenio etiam oaria. Scribit Neocles Crotoniata, ouum ex quo prognata tradatur Helena ex luna delapſum. Quippe oua parere Selenetidas mulieres, indeq; naſcentes homines quinquies decies eſſe nobis ampliores, quod approbat Herodotus quoq; Heracleotes. Inter oua pauoninis primatē locum tribuunt pleriq;, chenalopecijs ſecundam ſibi notam uendicantibus, tertiam auitijs.

Cur ieiunantes præcipue infeſtet ſitis. Virgilius illuſtratur. Cap. XVIII

QVi ieiunia ſeruant, quocunq; id fiat tēpore, ſiti excellenter infeſtari amplius quàm fame conſueuerunt. Id neminem non arbitror experimento didiciſſe. Proinde non eſt quod enixius id comprobemus. Ea modo forſan quæſtio ſuſpēſos habet aliquos, Vnde nam fiat id quod fieri quidem norint omnes, at rationem teneant perpauci. Quæ eo grauius ad perpenſionem reuocatur, quoniam & innuiſſe ſcientiſſimus poeta Aeneidos ſecundo uidetur, quum ait,

Catuliq; relicti
Faucibus expectant ſiccis.

Quanquam obuiam quodãmodo ſe ingerebat Plutarcho ipſa hæc perpendente libro Sympoſiacorũ ſexto, unde pleraq; mutuatur in Cœnis Macrobius: Nam & ſi (inquit) humanum corpus ex elementorum qualitatibus quatuor compactum conſtat & concinnatum ratione artificis mira, una tamē ex ijs eſt, quæ uel ſola, uel omnium maxime iuge ſibi cõmodumq; depoſcat alimentũ. Is autem eſt calor, qui humecti quippiã ſuggeri ſibi in dies & horas quærit. Id uerum comprobari uel eo poteſt argumento, quod nõ aquæ, nõ terræ, nõ deniq; aeri ullam abſumēdi, quod in proximo ſit, ineſſe uim, perſpicuum eſt. Ignis modo, uelut inexplebile animal, fomitem hincinde perpetē conquirit, alioqui momento periturus. Rationem ſuggerit ætas prima, caloris nimietate pleraq; auidius conſumēs. At ſenes, in quibus conflacceſcit qualitas ea, extabeſcitq;, nullo negocio pati ieiunium ualent: uelut parte plurima interextincto eo quod refici alimentis ſolet. Quin ubi agitatione langueſcētem caloris uim excitarimus, ſtomachi inualeſcit appetentia. Inde quoq; aſſertio hæc perſpicua fit, quod inter animatia quæ ſanguinis ſunt expertia, cibum caloris inopia nullum affectant. Quamobrem ſi appetentiam conciliat calor, humectaq; uis proprium illius eſt pabulum, ſumma prorſum ratione fieri, fatendum eſt, per ieiunium corpore nutrimēti indigo, genuinum præcipue id exigere calorem: quo excepto corpus uniuerſum refici inſtaurariq; pernoſcitur.

An

An in pulmonẽ corriuetur potus, diuerſæ in eo ſententiæ. Pulmonis functionẽ duo habere munia. διαπνοὴ quid. Eudiapneuſti. Aræoſyncriti qui dicantur.

Caput XIX

ILlud eximie mirari me fateor, Platonem, cui ut ſcientiſſimo, & philoſophorum facile principi, doctiſſimus ut quiſq; eſt, ita promptiſſimè aſſurgit, delabi potum in pulmonem, prodere ſibi permiſiſſe. Nam quoniam in eo uerſamur argumento, non ſopitæ fuerit operę, huius quoq; rei commeminiſſe parte hac. Platonis uerba ex Timæo, quibus planè id aſtrui uideatur, ſubijcere collibuit: Pulmonis (inquit) tegmen cordi adhibuerũt, molle primum atq; exſangue, dein cauis intrinſecus fiſtulis ſpõgiæ inſtar diſtinctum, ut ſpiritu potuq; hauſto, cordis ardorem huiuſmodi reſpiratione & refrigerio tepefaciat. Quam ob cauſam arterias tanquam aquęductus per pulmonum ſubſtantiam deriuarunt. Plutarchus Sympoſiacorum ſeptimo, eius opinionis Philiſtiona fuiſſe auctorẽ ſcribit. Sed & Hippocratem ac Dexippum Hippocraticum, ueteres medicos & nobiles. Ne quis autem obiter nos putet uelut pedites, & quidem gregarios, Lydium inſequi currum uelle, quid in diuerſum Eraſiſtratus prodiderit, ut Plutarchus idem expoſuit, ſed & in Noctibus Atticis Gellius, & in Cœnis Macrobius, nunc recenſere non eſt conſilij. Ariſtotelis uero placita, cui in ratione naturæ primas omnium calculis deferri uideo, præterijſſe, uiſum penè piaculum eſt. Ante gulam (inquit) poſita arteria eſt, quanquam impedimento eſt, quum cibus ingeritur. Nam ſi quid uel cibi uel potus in arteriam delabitur, ſtrangulationes, tormina & tuſſes grauiſſimæ incitantur. Quamobrem nec audiendi ſunt, qui hac potum meare dicant. Accidunt enim apertè, quæ modo dixi, omnibus quoties aliquid cibi delapſum eſt. Profecto opinionem eorum qui potum hac admitti exiſtimant, irridendam eſſe plura oſtendunt. Meatus enim nullus de pulmone ad uentrem pertinet, ſicut ex ore gulam tendere cernimus. Quin etiam per uomitum, & nauſeam, undè nam humor remeet, incertum non eſt. Ad hęc humorem nõ continuo colligi in ueſicam, ſed in uentrem prius, certum eſt. Excrementa enim alui tingi uidentur uini atrocioris fece. Vulnere etiam uentris ſępe hoc patefactum eſt. Sed enim ſtultas opiniones admodum ſcrutari, ſtultum fortaſſe eſt. Hæc philoſophus ſummus aduerſus præceptorem Platonem commolitur. At qui tueri conantur, inter alia id quoq; ſequutum Platonem uideri uolunt, quòd fortè conuulſa arteria, uelut meatu intercepto interſciſſoq;, potus relectatur foras, incolumi ſtomacho. Aſtipulari uidetur & ſitis accenſio, pulmone ægreſcente. Porrò & animalia pulmonis expertia potum neſcire animaduertuntur. Sed nec id aſtruunt prætereundum, quod in urina, quæ eſt retrimentum potus, nullum cibi ueſtigium reperitur. Quod ſi in uentre ſimul fuiſſent, aliqua illarum ſordium qualitate inficeretur. Poſtremo inquiunt, cur lapides qui de potu in ueſica naſcuntur, nunquam in uentre coaleſcunt? Atqui debuerunt, ſi in uentrem deflueret potus. Eupolis deniq; & Euripides poetæ nobiliſſimi, Platonicæ hæreſi calculum adijciunt. Et ſunt qui ab Alcæo propagatum id malint. Addunt id quoq;, epiglottida, tanquam arbitram prohibendi admiſcendiq;, potum partiri inter ſtomachum pulmonemq;, ut quod in pulmonem corriuandum eſt, ſenſim paulatimq; infundatur, reliquo in ſtomachum deriuato. Lactantius in hominis opificio cum Eraſiſtrato ſtat & Ariſtotele. Quorum ſi uera ſentẽtia eſt, ut ferè conſtare uideo, una erit pulmonis functio, ἀναπνοὴ, quam eſſe finiunt κίνησιν θώρακος καὶ πνεύμονος, id eſt thoracis motionẽ & pulmonis: cuius ſint munia duo, ἀναπνοὴ καὶ ἐκπνοὴ, id eſt inſpiratio exſpiratioq;. Eſt tamen & quæ uocatur διαπνοὴ, ea dicitur ἕλξις ἀέρος ἀπροαίρετος, ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ διὰ τῆς ἐπιφανείας, id eſt aeris attractio citra noſtrum propoſitum à naturali calore per ſuperficiem. Sed εὐδιαπνεύστους uocant Græci, quibus libera corporis tranſpiratio eſt. Nõnulli medicorum & gymnaſtarum etiam aræoſyncritos. Cui hominum generi pronunciatum ab Hippocrate eſt, ſanitatem magis conſtare. Sic namque ſcribit: Corporis laxitas ad tranſpiratum, quibus plura feruntur per cutem, ſalubrius: at enim quîs pauciora, ſalubre minus.

Ieiunij

Ieiunij ratio ex medicorum ſcitis. Firma ætas quæ intelligẽda. Item quid Hieronymus de ieiunio, & Porphyrius. Encratitæ hæretici qui, & Seueriani. Cap. XX

Hippocratis medicæ poteſtatis ſcientiſſimi nobiliſſima & celeberrima ſententia eſt, quod & paulo ante referebamus parte quadam: Senes faciliimè ieiunium ſuſtinere, mox qui firma ætate ſint, minus adoleſcentes, omnium minimè pueros, ex ijs uero qui animo ſunt propenſiores, magisq́ uegeti. Hæc autem ita (quod aiunt) apertis dicta tibijs uidẽtur, ut non ita magna indigere explicatione ſentiãtur. Niſi quod Galenus firmam ætatem dici putat eorum, qui mediam conſiſtentiæ ſeu uigoris ætatem & ſenectutis agunt, cum iam creſcendi ætas & tempus exceſſit, necdum tamen ſenectutis ſenſus ullus notabilis compareat. Ita Thucydides inquit, Qui firma ætate ſunt. Integram ſunt qui itẽ uocent, Græcis autem & Galeno ἀκμὴ nuncupatur: unde ἀκμάζειν deflexum eſt uerbum. Integra ætas (inquit in Terentium Donatus) eſt, quæ in flore conſiſtit, cui neq; addendum iam ſit, neq; quicquam adhuc ſit imminutum. Virgilius,

Integer æui Aſcanius. Quod autem ſenes ait, intelligendum putat de ijs qui primordia uitæ ſenilis traducant. Nam de ijs qui ſummam pulſent & occiduam ſenectam, qui intelligi poteſt? Quum ij diutinæ inediæ diſpendium nequaquã ferant, quanquam cibum exigunt omnino perexiguum. Traditum & illud in eiſdem comperi ſcholis, Sanguine abundantes bilioſis facilius ieiunium perpeti, cauſis aliquot: & primum quidem, quoniã humectum in illis redundat ſubſtantificum, atq; item nutrimentitium: poſtremo & calor ſuppetit remiſſior minusq́ acutus, ut qui humido ſuffrenetur. Attendenda & in hoc ex primo Canonis Auicennæ placita, prodentis, Eum uitæ modum uideri præſtabiliorem, ut die una ſemel tantum hianti ſtomacho ingeratur cibus, mox ſequenti bis, mane & ſole occiduo. Id ipſum & ſexto Colliget comprobat Auerrois capite ſeptimo: Nam & mirabilis (inquit) Auenzoar aſſentitur. Raſis quarto Almanſoris, Canon, inquit, aptiſſimus uidetur, ut bilioſis bis die cibo refici permittamus, phlegmaticis ſemel, temperatis ſanguineiſ ue ter duobus diebus. omnino ægre cibaria perficientibus præſtare, ſcribit Auicenna, bis interdiu comediſſe: ſemel autem uix aut nunquam. At beatus Hieronymus: Poſt cogitationum (inquit) cautiſſimã meditationem, ieiuniorum tibi arma ſumenda ſunt, & canendum cum Dauid, Humiliaui in ieiunio animam meam, & cinerem tanquam panem manducaui. Eua per cibum eiecta eſt de paradiſo. Helias quadraginta dierum exercitatus ieiunio, igneo curru rapitur in cælum. Moyſes quadraginta diebus ac noctibus familiaritate & ſermone dei paſcitur. Hoſtis antiquus, poſt quadraginta dierum ieiunium, per cibum molitur inſidias: Si filius dei es (inquit) dic ut lapides iſti panes fiant. In Lege, Menſe ſeptimo poſt clangorem tubarum, decimo die menſis, totius gentis Hebrææ ieiunium eſt, & exterminatur anima illa de populo ſuo, quæ ſaturitatem prætulerit continẽtiæ. Et mox paulo: Sic ieiunandum, ut non palpites, & reſpirare uix poſſis, ſed ut fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in pſalmis, nec in uigilijs facias quid minus. Ieiuniũ non perfecta uirtus, ſed cæterarum uirtutũ fundamentum eſt. Et rurſum alibi: Diſplicent, inquit, in teneris maxime ætatibus, longa & immoderata ieiunia. Experimento cognitũ, aſellum de uia laſſum diuerticula quærere. Faciant licet Iſidis cultores ac Cybelis, qui guloſa abſtinentia phaſides aues & fumantes turtures uorant, ne Cerealia contaminent dona. In quadrageſima prophani ferè uẽtris ingluuiem decoquunt, & in cochlearum morẽ ſuo uictitantes ſucco, futuris dapibus ac ſaginæ aqualiculum parant. Hæc ſi quis impudentior paulo ridenda arbitratur, perpẽdat quæſo Porphyrij quoq; exodium nobile, ex ueterum theologorum placitis in dæmonum improborum ſacrifico ritu præcipientis, Ieiunio animum expurgari debere, præſertim uero animalium abſtinentia. Quippe ſanctam animi puritatem, uelut ſymbolum characteremq́ diuinum arbitrabatur, quo ab illorum cuſtodiamur prauitate. Porrò & uir planè diuinus animum tum ſapientia diuina, tum ciborum muniet abſtinentia, perturbationes hominibus incitantium. Tum ipſa ad deum ſimilitudine, uelut dei templum incontaminatũ, eſſe animum

arbitratus

arbitratus in hoc uniuerſo dei patris templo. Feſtorũ item dierum quibuſdam, priſco ritu ieiunia ſeruata, in libro De Oſiride ac Iſide, allata in ea re Xenocratis ſentẽtia, Plutarchus tradit. Denique compertum nobis, Encratitas hæreticos, qui & Seueriani ſunt nuncupati, nominis indeptos rationem, quoniam cibis abſtinerent ac matrimonio: ab Tatiano propagatos, Hieronymus ſcribit, auctos ab Seuero: unde σαββατιανοὶ Sophronio uocantur. Ieiunium quandoq; Cereri inſtitutum, T. Liuio credimus.

Tritagoniſtæ cõuitium Aeſchini inuſtum, quid ſibi uelit. Theſſaracoſton in grauidis tempus, quod ſit: necnon teſſaracoſton feſtum. Teſſera in re militari, quid. Caput XXI

AEſchinem oratorem nobilem Demoſthenes nimio plus quandoq; uellicans, & labeculam aliquam uiro eloquentiſſimo utcũq; inuſtam uolens, Tritagoniſtem illum ſubinde appellat: ſicuti commeminit Hermogenes quoq; primo De ideis tomo, καὶ τριταγωνιστὴν ἄκρον ἐξέθρεψέ σε ἡ μήτηρ. id eſt, tritagoniſtem extremũ educauit te mater: ut qui tertio hiſtrionum ordine dignus uideretur, quando eum tragicum hypocritem, hoc eſt hiſtrionem intelligi uolebat. Nec ſecus multis in locis hominem infamat, quàm ut ſcenicum etiam inutilem, ac uix in tertijs concertantem. Nam tritagoniſtes non aliud ſignat, quàm ordinis tertij certatorem. A Sophocle uero productum hoc uidetur, qui primus creditur tribus uſus hiſtrionibus, & quem uocant tritagoniſtem. Aeſchinem fuiſſe hypocritem, ſicuti Demadem etiam remigem, adnotauit Quintilianus. Plutarchus in Decem rhetorum uitis, ſuper Aeſchine ita commeminit: Quum eſſet (inquit) λαμπρόφωνος, hoc eſt uocis ſonantioris, poſtmodum tragœdiam exercuit: ut uero Demoſthenes ait, ὑπογραμματεύων καὶ τριταγωνιστῶν Ἀριστοδήμῳ ἐν τοῖς Διονυσίοις διετέλει. id eſt, ſcribæ hiſtrioniſq; munere fungens apud Ariſtodemum agebat in Dionyſiis. Quin etiam puer, literas cum patre docuit. Idem Demoſthenes in oratione præclara, παιπάλημα Aeſchinem dicit, uoce deflexa ex pæpale, quod uerbum florem indicat farinæ: quoniam eſſet is ingenij acerrimi, nunquam non in numerato ad ſibi utilia peruidenda, tametſi cæteris detrimentoſa. Pæpalema certè dicitur, in malitia uarius ac multiplex. Tympaniſtriæ filium fuiſſe Aeſchinẽ, prodidit Lucianus. Teſſaracoſton uero tempus dicitur dierum quadraginta: quando ſeruatum ueteribus tradunt, uti geſtantes utero ante partum, eo dierum numero ſacra ne adirent. Quin & à partu totidem, incommodis infeſtabantur plurimis, ſicuti infantes quoq; per id fermè temporis, morbidi ſunt, uti docuit Cenſorinus, ac ſine riſu, nec citra periculum. Quibus mox tranſactis, feſtum agitabatur Teſſaracoſton item nuncupatum. At teſſera (inquit Polybius) tabella erat inſcripta, quæ ſole occiduo à tribuno accepta ferebatur ad ſignorũ principes, rurſumq; ad tribunum redibat, unde is omnibus eſſe datum ſignum cognoſcebat, necdum ſe intendentibus tenebris, perq; omnes ad ſe perueniſſe.

In piſce communi ſpinam non eſſe, quid ſignificet. Ataſthalia quid, & unde. Heterognatos. Arithmetica'ne proportio in conuiuio probabilior, an geometrica. Cur cœnam dicant δαῖτα. Dætis quid, uel molyza. Protothœnia. Trimmata. Homochœnices. Homoſiti. Camaſenæ apud Empedoclem quid. De Boethio plura. Caput XXII

QVàm eſſet uiro graui improbanda uentris ingluuies, & pecuina uoracitas, ſuprà locis aliquot ex ſummis auctoribus uideor abunde commonſtraſſe. Nunc quia in eandem ſententiam ſuppetunt aliqua non digna quæ prætereantur, nec quibus (ut opinor) Græcanicum illud congruat, ἐν ὄλφῳ ἱερόν, nil ſacrum: operæpretium me facturum credidi, ſi ea uelut auctaria bonarum literarum ſtudioſis congeſſero. Igitur fuiſſe ueteribus adagium uideo, quod uſurpaſſe Democritum ex auctore nouimus locupletiſſimo, ἐν ξυνῷ ἰχθύϊ ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν, promiſcuo piſci non inſunt ſpinæ. Id uidetur in nimio plus uoraces productum, qui inſita, cephaliq; auiditate quadam, raptim ſe ſaburrare feſtinantes, uerentur ſemper ne accumbẽtibus parte ulla cedant, immoq; indigi inexpletiq; è menſa cogantur ſurgere: quo fit, ut dum deglutire ſatagunt, quicquid uncis manibus, uelut inauſpicatæ aues, inuncarint, ne per-

purgent quidem, ſed confertim indiſcriminatimq́ omnia in barathrum deuoluant & latrinarum meditatorium: ἀλλ' οὐ φιλικὸν, οὐδὲ συμποτικὸν προοίμιον δυσωχίας ὑφόρασις καὶ ἁρπαγισμὸς καὶ χειρῶν ἅμιλλα καὶ διαγκωνισμὸς, ἀλλ' ἄτοπα καὶ κυνικά. id eſt, at non gratum, nec conuiuale procœmium eſt guloſa eſculentorum inſpectio & rapacitas, manuumq́ certamen, necnon cubiti inniſus. Perabſurda hæc ſunt, ac cynica. Quo argumento atasthaliam uocarunt Greci, in conuiuijs, quas dicunt thalias, hoc genus peccatum, ad alia mox uocabulo corriuato. Heterognatos ex Libanij declamatione quadam, uorax intelligitur, qui nunc in dextram, nunc in ſiniſtram cibum lingua conuoluat, uel utraque oris parte cibaria ſimul conterens, ita ſit nuncupatus. In hos ita affectos ſic declamaſſe Socrates uidetur, quum diceret, quoſdam pane uti uelut obſonio, quoſdam obſonio tanquam pane. Proinde ſunt, qui ueterum frugalitati applaudentes, ut præclarum maximeq́ ciuile, id efferant inſtitutum, quo μοῖρα καὶ λάχεσις ἰσότητα τὴν περὶ τὰ δεῖπνα καὶ συμπόσια κοινωνίαν ἐβράβευον. id eſt, Mœra & Lacheſis in cœnis æqualitatem, & in conuiuijs cõmunionem diſpenſabant: nil enim conſpiciebatur inornatum, illiberale nihil, quando erat iſomœria, quam intelligimus ſuam cuiuſq́, ac ex æquo portionem. Ex quo argumento, uiri nunquam laudati ſatis, cœnas ipſas δαῖτας nuncupabant, & conuiuas, δαιτυμόνας: & δαιτρούς, ſtructores ipſos, ac trapezocomos, à diſtributione quæ tũc fieret: ſiquidem δαίειν, diuidere eſt. Aſtruitur quod dicimus, & Spartæ moribus, quibus creodætas, id eſt carnium diuiſores habere, receptum erat: non quoſcunq́ quidem, ſed eminentiſſimum quenq́ ex ciuibus. Nam Lyſandrum eo quandoq́ perſunctum munere, tradit hiſtoria. Id uero dicebatur creodæſia. Sed uas creodochon dici adnotauimus. Dætis autem uocatur Galeno, alij caput. Dicitur nomine eodem minutior lampas quoq́. Hippocrati molyza nuncupatur, allij cum ſolo capite coma. In conuiuijs, inquit Pollux, portio prima dicitur protothœnia, id eſt πρωτοθοινία. Huic porrò mori calculum adijcit Homerus quum ſæpe aliàs, tum ubi ait,

καὶ οὔ τις ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.

id eſt, & nemo æquali indigebat cœna. Cæterum, mos hic quo in cœnobijs nunc maxime ſancti uiri, deoq́ uere mãcipati, caſtiſſimè degunt, exſoleuiſſe tunc uidetur, quum ſaliares inductæ ſunt cœnæ, quibus ad immobilitatẽ uſq́ diſſertus uenter diſtenditur. Candylos nulla tunc menſa notaſſes, non carycias, ganeata cibaria, quibus iam ſatur titillatur palatum. Non aromaticas potiones, quæ uocant trimmata. Certe diu ſeruatum, ut ſacrificium & publicum epulum non alio fieret modo, quàm πρὸς μερίδα, id eſt ad portionem. Hinc Euripides, τὸν τῆς ψυχῆς παῖδα κλῆρον dixit, hoc eſt animæ filiam ſortem: quæ diuiti, aut illuſtri non contribuens τὸ πρωτεῖον, hoc eſt honorem præcipuum, ſed ut obuenit, pauperem abiectumq́ ſurrigit, magnum uero ac potentẽ æqualitati aſſuefacit, nec moleſtè, ſed moderatum agere hilariter. At enim aſſertione id genus, uideo proſilientem in me gurgitum altiſſimorum turbam, & Apicios neſcio quos tumultuoſius obſtrepentes, qui ſoliti κιχλίζειν, id eſt cichliſſare, ſeu turdos eſitare, ὄψα τε οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες, id eſt, obſonia cuiuſmodi à Ioue nutriti ueſcuntur reges, querulè nimis flebiliterq́ ferent, ad Zenonis parſimoniam, tanquam ad pileum gulæ proceres uocari. Quem proditum memoriæ eſt, crudis duntaxat ſolitum ueſci, interimq́ uini loco aquam perpotare, ac diſcipulos eſuriem docere. Vnde Philemon de illo ita cecinit, πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει. id eſt, docet eſurire, nec tamen diſcipulis caret. Atq́ in diuerſum ita concinnabunt argumenta, ut patinarias ſtruant ſtruices, quod Plautinum eſt, ueluti non ueſcendi bibendiq́ gratia agitari conuiuia ſoleant, ἀλλὰ τοῦ συμπιεῖν καὶ συμφαγεῖν. id eſt, ſed combibendi conueſcendiq́. Tua uero inquient creodæſia neſcio quæ, ac in portiones diſtributio, cõmunione ſublata, ex una multas nobis cœnas conficit: pluresq́ cœnantes, concœnem uero conuictoremq́ prorſus neminem, quando ueluti à creopolica menſa ſiue lanionia ad libram capiens quiſq́ portionem decumbat. Sed rogo te, Nonne deridiculum neſcio quem & imperitum arbitrere medicum, ſi ægris pluribus ad æquilibrium potiones propinet? An non ſentis in conuiuendi ratione idipſum uſu frequenter uenire? Eſt qui plus appetat, eſt qui minus, inſita unicuiq́ uirtute aut retundente, aut acuente cibi appetentiam. Tu tamen feſtiuiſſime

ſtiuiſſime cõuiuator & rex, non ſitientes, nec fameſcentes ad eundem cum diuerſis calculum reuocas. Nec ſatis uidere didiciſſe, non arithmeticum in iſtis medium, ſed geometricum requiri. Proinde, ſi ad cauponem diuertas, conſuluerim planè, una & communi utendum menſura. Quum uero ad conuictum uocamur, memineris, proprium quenq; uentrem adducere: quem deniq; non tuum hoc moleſtum æquilibrium explet, ſed quod eſt ſatis. Neq; umbricas huc cœnas reuoco, ſed ueterum nobis humanitatem cenſeo imitandam, ut in communione ſeruanda non homorophij modò ſimus, & tecti eiuſdem cohabitatores, ſed poculi quoq; & cibi eiuſdem grati participes. Quos à Græcis dici homochœnicas ſcimus, & homoſitos. Homericas porrò cœnas ualere ſinamus, famelicas neſcio quas & ſiticuloſas, in quibus reges ſunt Italis moleſtiores cauponibus: quibus in procinctu ſtantibus, ſuccurrit memorare, quot quis apud ſe calices perſiccarit. Pindaricæ utiq; præſtiterint, in quîs omnia omnibus affatim apponi inuenies. Quod te non obſeruaſſe, impendio miramur, quum ſubinde in Græcorum caſtra ſolers explorator te inſeras, & in nulla non pagina ab illis uerſuram facias, ex uſura ſortem fieri opinatus. Perbelle mihi ratiocinari uidemini, & quidem, ſi uera omnino dicenda ſunt, me quoq; ſimilis quandoq; rapuit ſententia. Sed quum animaduertiſſem non me ualde ab eo differre, quem torrens arreptum deuolutat, qui non quò uelit ipſe, ſed utcunq; aquæ impetus tulit, neceſſariò feratur, erubeſcebam equum me planè furentem inſcendiſſe. Neq; enim aliud eſt concupiſcentiæ agitatio. In quo ſi ex me ſcitetur quiſpiam, quó nam ferar? non aliud uerè reſpondeam, quàm quo uiſum effreni bruto fuerit. Proinde uos, ut collibuerit, me nihil pœnitet eorum ſententiæ eſſe, qui cibi potuſq; largitate opprimi ſenſum, rationem concuti, ſapientiæ induci nubilum uſu edocti non abnuunt. Illud obiter, quoniam à piſcitio cœpimus, adnotarim, communi notione piſces omnes camaſenas, id eſt καμασῆνας dici ab Empedocle. Immo uero nec id prætereamus ex hiſtoria productum: erant Symmachus, & illius gener Boethius ſummo nati loco, ac inter Romanos, ſenatorioſq; uiros facile principes, conſulari etiamnum perfuncti dignitate: uerum cum primis philoſophiæ myſterijs abundè illuſtres ac benefica natura pleriſq; ſalutares. Sed uti in magna ferè aſſolet gloria: æmulorũ ſeſe promebant odia & ſimultates. Vnde factum, ut tanquam rerum nouarum ſtudioſi, in ſuſpicionẽ uenerint Gotorum regi Theodorico: qui hoc nomine bonis publicatis, etiam illos interimi iuſſit. Sed quum mox cœnanti miræ magnitudinis piſcis percoctum caput appoſuiſſent miniſtri, Symmachi eſſe id, uiſum regi, quando & ab inferiore labro prominere dentes opinabatur, ac prærigidos toruoſq; oculos interminari grauius, ac ultionem intentare. Qua monſtri ſpecie is conterritus, cotremiſcenſq; totus, ac rigens quum decubuiſſet, mox extabeſcẽs luctu emoritur. Illud item adnotarim, Boethij uxorem, Symmachi filiam Ruſtitianam ab hiſtoricis nuncupari: quæ uiro ſuperſtes, capta urbe ab Totila, uitæ neceſſaria ab hoſte coacta eſt emendicando quærere, quæ antea facultates ſuas egenis munificè fuerat impertita.

Candyli quid ſint: item abyrtace, abyrtacopœi, candys. Plutarchi codex emaculatur. Caryceumata. καρυκοποιεῖν. Carycopœi Delphi. Caryca. Paropſis. Paropſimation. Onthyleuſes. Carica. Carya. Conchyliorum lautitia. Syrmæa, ſyrmia, mimarcis, nogaliſmata, mimata, hæmatia. Buli pro inteſtinis. Liculmen, alix, enhæmata. Caput XXIII

QVoniam uero paulò antè quibuſdam uſi uocibus ſumus, quas haud ambigam, legenti frontem contraxiſſe, tollamus porrò difficultatis tricas, ut ea ueluti morula, nihil harum lucubrationum ſtudioſi ſufflaminẽtur, ut hoc interim uerbo utamur, quo & aliàs. Candylos ergo accipe ſcitamenta ciborum quædam ex melle lacteq; concinnata: ſicut abyrtace apud Barbaros ex porro comparabatur, cardamo, allio, mali punici granis, ſinapi, & id genus alijs quibuſdã, unde abyrtacopœi nuncupantur: Medis præſertim id uſu frequenti fuit: ſicuti in Theſeo auctor Theopompus eſt, & in cecryphalo Menander. Candys autem Perſicum eſt indumentum. In quo Plutarchi codex Latinus non citra labeculam circumfertur in Cimone; nam ſpolia recenſens Perſica, præter aurea pſellia etiam manicas adijcit, quas in-

terpres bullas accipit & torques ac candyas: ubi modò candidas, ſcriptum legas. Caryciam uero dici inuenio iurulentam dulcedinem. Iulius autem Pollux, dicas (inquit) iuris carycam, caryceumata, catachyſmata, abyrtacem, paropſida: eſt enim & hoc iuris quoddam genus, uel (ut putant alij) mazæ, uel eſt obſonium, quod nunc paropſimation diceremus. Pro uaſe autem dici paropſida, negat Thomas, Magiſter cognomento: probat ueterum auctritate Athenæus. Caryceumata ſalſa placentis inſpergi ſolita, tradunt Ariſtophanis interpretes. Carycæ meminit in Timone Lucianus, *καρύκας ἐν χύτραις ἀναπλέως*, id eſt ſuffertũ habens barbitium caryca. In Lexiphane recenſet idem, abyrtacem, carycias, thrymmatidas, & thria. Scribit Sudas, eſſe carycam Lydium condimentum ex ſanguine & pleriſq; alijs prælautis confectum. Vnde inquit dictum *καρυκοποιεῖν*, quod eſt, ſcita uerborum uarietate orationem excolere. Et in libro De rhethorica Apſinus duci iudicem prædulci oratione ſuauiq; oportere ſcribit, perinde ac lauto caryciarum apparatu. Carycopœos tamen dici Delphos, legimus, quoniam uictimas circumcidentes coquorũ fungi officio uiderentur. Carycarum meminit Athenæus quoq;, ut Lydij inuenti. Quin eſt item caryca uenter, quem nunc monthylentem dicimus. At inquit Pollux, ſuperflui apparatus onthyleuſes dicũtur, ac monthyleuſes. Carycam eſſe multi impendij, Didymus auctor eſt. Sunt qui à nigredine inflecti uocabulum opinentur: nam *κάρυος ῥόος*, pro nigro interpretatur. Carica uero domicilia in edito ſita nuncupantur, & naturali tuta munimento, quod ſignificat comicus nobilis, *ὥσπερ οἱ κᾶρες μὲν οὖν τὸν λόφον οἰκοῦσιν*.

Sciendum uero, id quod ut ſuccenturietur, impetrat gula, Tempeſtate hac Pannonios carycæ imaginem ſeruare quandam, ex pipere ac aromatibus alijs ſcitamentum conficientes cum pullorum aut anſerum ſanguine, quos ad hunc uſum iugulando peremerint. Omnino edulia hæc fuiſſe pretioſiora, ex Plutarcho liquet Sympoſiacorum quarto. Carya uero ad carycas nil admodum pertinent. Nam eo dici nomine uidentur, quæ ligneo conteguntur putamine. quando & Perſeæ os ita nuncupat Theophraſtus. Conchylia uero adeo proceribus gulæ probata, ut uel inde ſit conformatum adagium, Eſſe conchylia uiduarum cupedias: ſicuti Phalereus commeminit Demetrius, ut Sophronem taceam Mimographum. Apud Herodotum eſt raphani genus ſyrmea, ſed eodem quoq; nomine edulium ex adipe concinnatum & melle. Vnde correpſerit Syrmiæ noſtris temporibus frequens nomen, quod obſeruatum eruditis eſt: habetur uero id nuptiale ferculum, cui condiendo quæritur gallinacea pulpa cum amygdalis & ſaccaro. Eſt tamen Hippocrati ſyrmæa item ſucci ſpecies, id eſt paſſi, aut defruti. Erat & prioribus inteſtinum ſanguine concinnatum, id (ut Pollux docuit) nuncupabatur mimarcis. Sunt & ſcitamẽta quædam dicta nogaliſmata, præcipuè grata: meminit Ephippus. Sed uerbum id poetis modò frequens, arbitrantur nonnulli. Mymata quoque obſonia dicuntur quædam pretioſius comparata. Parabantur uero, ut eſt apud Artemidorum, ex carne ac cruore, coniectis præterea condimentis pluribus, quæ in Opſartytico recenſet Epænetus. Fuit & genus aliud, quod & ipſum à cruore contenderim dici hæmatiam. In Collectaneorum rei ruſticæ libro apud Græcos, auctore incerto, legi, eſſe ſpeciem gari hæmation, quod ex thynni concinnetur inteſtinis *μετὰ τῶν ἐμβραχίων*, ſanguine inſuper adiecto, & quibuſdam alijs. Eodem ferè loco nominatur ſpecies altera ex inteſtinis itidem piſcium liculmen, cuius percolati ſedimentum dicatur alix. Enhæmata Dioſcoridi ſunt ulcera cruenta. Hæmaſium uocant ſeptum ſpinis contextum, quod ingredi cupiẽtes ſanguine oppleantur. Auctor eſt Ariſtophanis interpres, allantopolas adipibus conciſis implere *τοὺς βούλους*, quo uocabulo accipi inteſtina poſſunt, quæ paulum luxato uerbo ſic item plebeia nuncupantur uoce. Botulos etiam cruore diſtentos apud Septimium Florentem legimus. Cæterum, quia in conuiualem incidimus hilaritatem, non ineptè fortaſſe fecerimus, ſi hoc potiſſimum loco fuero exſequutus, quicquid mihi lectione uaria compertum eſt: quando non parum multa ſunt, quæ ad id ſpectantia ueteres monumẽtis prodidere. Verum, ut minus anxia lectio fiat, quoniam qui ſæpius iter iungũt, ſerius quidem, ſed incommodo minore nihilo ſecius, quò contendunt, tandem perueniunt, impingentes capiti huic coronidem, ſeorſum quę reliqua

liqua fiunt, pertractabimus, Græcorum ferè ueſtigijs inhærentes, nec tamen noſtros tranſeundo inhonoratos. Putemur modò mutitare nunc, uel Saturnalitia mittere, aut ſigillaritia.

Prandij & cœnæ uocabula, tam Græcè, quàm Latinè unde inflectantur. Acratiſma. Ariſton. Dipnon. Monophagi. Monoſiti. An ueteribus in uſu fuerint prandia. Ignis laus, & ſalis. Quæ ſint bellaria pergrata. Vnguentorum mos. Myron unde. Tricliniorum, & cõuiuarum appellationes pluſculæ. De Androne, ac Thiaſo. Andera quid. Symbolum quid, & ſymbole. Collecta. Conuiuiorum ſpecies. Ilapine. Gamos. Eranos. Sportularum conuiuium. Ilæ quid. Ilarche. Brumalia quæ, & unde. Caput XXIIII

ILlud uero ſe ingerit primũ, ut ſcrutemur, quid ità Græci prandium dicant ariſton: ſed præſtò grammatici ſunt, de temporis incertitudine ſic nuncupatum arbitrati, uelut aoriſton intelligamus, id eſt indefinitum, uel quòd in bellum pergentibus, id eſt πρὸς τὸν ἄρη, concinnari conſueſſet. In Sympoſiacis Plutarchus acratiſma & ariſton idem ferè arbitratur, quod ipſum & Athenæus facit. Sed à meracius potandi conſuetudine nomen illud inflecti coniectat, quoniam panis bucellam mero tingerent: hoc autem ἀπὸ τῆς ἑωθινῆς ὥρας, id eſt à matutina hora. Nam & Eumæum ſcribit Homerus, ariſton, id eſt prandium paraſſe, ἅμ᾽ ἠοῖ φαινομένῃ, id eſt commodum ſeſe promente aurora. Commeminit uocabuli & rei quarta hiſtoria Thucydides. Philemon uſos ueteres ſcribit, acratiſmate, ariſto, heſperiſmate, dipno. Veſpernæ uocabulum ex hac ratione pro cœna uidetur effinxiſſe Plautus, quum cœnam ueteres pro prandio acciperent. Dipnon uero, ſiue cœnam, dici ὅτι τῶν πόνων διαπαύει, id eſt quia pauſam laboribus facit. Ni malit quis ariſton appellari, uelut ῥᾷστον, id eſt ex obuijs, nec anxiè comparatum. δεῖπνον uero ὥσπερ διαπεπονημένον, id eſt elaboratum ſolicitiusq; appoſitum: ſed uarijs tamen diſtinctum cognominibus. Erat enim quod phileticum diceretur, aliud demoticum, necnon phratricum, aut etiam orgeonicum, ut Thiaſum prætercam. Lego & ſoteria ſyndipna. Sed & in Canonicis decretis, agapen pro conuiuio bis poſitam inuenimus, quæ res cum philetico fortè congruat. Lamprias uero apud eundem Plutarchũ, cœnam apud Romanos dici aucupatur, ἀπὸ τῆς κοινωνίας καλεῖσθαι, quòd cum amicis decumberent. Nam ſeorſum ferè prandere, ueteris fuiſſe moris: unde ſunt forſan apud Athenæum monophagi. At plauſtra ſimplicia uocantur monoſtropha. Monoſitos intelligũt, qui ſemel tantum die cibum admittunt: quod auaritiæ cauſa Iberas factitaſſe, traditum ueteribus ſcio. Dici uero à nobis prandium, à temporis qualitate: nam ἔνδιον, ſignare meridianum: quando & à prandio interquieſcere ἐνδιάζειν pronuntiant, uel quod id ſumerent πρὶν ἐνδεεῖς γίνεσθαι, id eſt prius quàm indigentiæ premerentur nocumẽto. Acratiſton uocat Theocritus, ſine cibo aut ientaculo. Hinc eorum coargui inſcitia poteſt, qui prandia in uſu fuiſſe ueteribus, abnuunt. Nam ut Iuuenalem taceam, in cuius Satyra legimus,

Hæc inter nautas & prandet & errat.

Macrobius Saturnalium tertio: Imperatum, inquit, ut patentibus ianuis pranſitaretur & cœnitaretur. Plinius Cæcilius: Poſt cibum ſæpe, quem interdiu leuem & facilem more ueterum ſumebat, æſtate iacebat in ſole. Valerius libro ſecundo. Prandere & cœnare in propatulo, uerecundiæ non erat: Plinius quoq; libro trigeſimotertio Q. Elium in fictilibus prandiſſe ſcribit: & libro ſeptimo, Decimum Saupheium ſcribam mortuum, quum domi ſuæ pranderet. Cicero pro Cluentio, Quum eius in nuptijs more Larinatium multitudo hominum pranderet. Et infra, Quum ad illud prandium crudior ueniſſet. Scribit tamen Pollio Trebellius, prandium dici, quòd ad bellum milites pararet, à cinctis initum: cui rei adſit argumentum, quòd à diſcinctis cum imperatore cœnaretur. Nam eſſe prandium militare, aſtruitur multis. Vt uero ulterius pergamus, Euenum dicere ſolitum accepimus, Ignem uideri omnium bellariorum iucũdiſſimum. Salem uero Homerus diuinum uocat. Pleriq; autem χάριτα, id eſt gratiam, quod pluribus interſitus guſtui ſapida reddat, & grata. Verum præcipuè diuina bellaria, & mirè grata amici ſunt, & familiares. Cæterum & cum bellarijs corolliſq; in menſas ſecundas

ueniebant unguēta profligatis cōgrua moribus impudicisq́. Quod apud Xenophontem teſtatius Socrates facit. Certe Græcis myra nuncupantur, quaſi μωρά, quoniam uino madentibus ac delirantibus planè arrideant. Vnguentarios infectoresq́ non admiſit Sparta, execratus eſt Solon quoq́. Conuiuij locū inuenio rectè dici ſympoſium, androna, ſyſſition, & triclinon, œcon, id eſt domum, & pentaclinon, uel etiam decaclinon, & paſtada, ἀπὸ τοῦ πάσσεσθαι, item ſynagogium: ſed & ſynagogimon, ſiue ſynagogium pro conuiuio apud Alexin in Philocalo, legimus: nam συνάγειν dicebant ſimul bibere, ſicuti comprobat Menander quoq́. Fortè (inquit Athenæus) hoc ſit, quod ſymbolis conſtat. Vnde interrogatus Cteſibius, quid illi ex philoſophia ſupereſſet, reſpondit ἀσυμβόλως δειπνεῖν, id eſt ſine ſymbolo cœnare: nam quum iocis ſcateret, ſæpius uocabatur: quo nomine à Timone eſt proſciſſus, ut dipnomanes, ac mortui habēs oculos, κραδίην δ' ἀκύλιστον. Sic & aſymbola dicuntur conuiuia. Symbolen autem conuiuio illatam, chon uocant Argiui, id eſt χοῦν: particulam uero æſam, id eſt αἶσαν. Symboles meminit Alexis quoq́. Collectas, à conuiuis exigi ſolitas quandoq́, in ſecundo De oratore, indicat Marcus Tullius. Hebeteria item dici ſympoſia in ueteribus obſeruatum memorijs eſt, unde forſan præpoſita poculis Hebe confingitur poetis. Illud adnotarim obiter, Inter periſtylia olim & hoſpitalia in domibus itinera conſtituere, moris fuiſſe, meſaulæ dicebantur à Græcis, quod inter duas aulas media eſſent. Noſtri etiam andronas uocarunt. Quo argumento Rhodigini mei, ubicunq́ inter domos duas anguſtior patet uia, qua uelut anfractu breuiore, liceat ex tranſuerſo in patētiorem tranſcurrere, uocant andronem, uel etiam forma deminuta, andronellam. Quod mirum tamen eſt: nam Græcè non conuenit, neque item Latinè: etenim illi, andronas appellant œcos, ubi conuiuia uirilia ſolent eſſe, uti ex Xenophontis liquet Sympoſio, quòd eò mulieres non accedant. Athenæus etiam ita ſcribit: heroicas domos Homerus megara uocat, & domata: at nunc (inquit) xenonas putant, & andronas. Andronas apud Herodotum libro primo, porticus interpretatur Valla, ubi arma è porticibus, ſiue ἐκ τῶν ἀνδρεώνων amota (ſcribit hiſtoricus) fuiſſe in thalamos illata. Theocritus, anemones andera, id eſt ἄνδηρα in ſepibus uiſitari ſcribit: quo nomine flores intelligunt, quanquam fluminum labra ſic uocentur quoq́, quia ſint ἄνω τῶν ὀφρύων, uel loca item humecta. Conuiuas ipſos, Græci ſympotas dicunt, uel homoſitos & ſyſſitos, ſynuſiaſtas, thiaſotas & thiſitas, necnon ilapinaſtas, eraniſtas. Quanquam non me fallit, Athenæum Euſtathiumq́ in Odyſſeæ primum ita conuiuia diſparare, ut ilapinen, id eſt ἐλαπίνην ſtatuant, quòd ſplendorem habeat, & apparatus magnificentiam. Vnde & in Cypro coli ſolitum legimus Iouem ilapinaſtem & ſplanchnotomon. Dici ilapinem interpretantur, ab ἴλαι, quo nomine ordines intelligunt, ac uertigines, quas iuniores æderent in choris, cuiuſmodi à comeſſantibus poſt uictoriam exhibebantur. Pindarus,

ἔνθα μιν εὔφρονες ἶλαι σὺν κελάδημα βοὰ θεὸν δέχονται.

Eſt item ila, equeſtris turma: unde nuncupentur ilarchæ, qui & taxiarchæ. Sed à diuerticulo repeto fabulam. Gamon, in quod item pecuniarū erogetur pluſculum. Eranon, quòd pluribus diſſertum accumbentibus ſit, ſed ita, ut ferat ſibi unuſquiſq́ quod edat: quod etiam ἀπὸ σπυρίδος dicebatur, id eſt à ſportula. Quæ res poetæ Heſiodo arriſiſſe admodum uidetur, quòd inſit iucunditatis multum, impendij haud ſanè. Quin & Romanis probroſum cenſebatur alienis ueſci, proinde ferebant ſinguli quod eſſent ac biberent, quò non dicerentur ἀλλοτριοφάγοι. Hinc tollendæ ignominiæ cauſa Romulus quòd cum fratre ab Larentia foret educatus, Brumalia inſtituit, quibus conuiuio excipiebatur ſenatus, quum neceſſarium diceret, ab rege ſuo ali ſenatum hyeme, nullis obſtrepentibus bellis. Brumalia Græci interpretantur τὸ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τρέφεσθαι. Seorſum uero Thiaſotarum domos pholateria nominabant, id eſt φωλευτήρια: quanquam eſt proprie Thiaſus, ſacer chorus, unde thiaſotes pro choreute. Sed Demoſthenes & Xenophon multitudinem quamlibet diuinæ rei cauſa coeuntem eo dici uolunt nomine: quoniam Sios, Lacones dicunt deos, ut ſcribit Athenæus. In Plutarchi Sympoſiacis tardiores conuiuæ, ac ad cōueniendum lentiores nuncupantur colyuſidipni, uelut cœnaturis morulam inijcientes, & accubitum inhibentes (Scribit tamen Etymologi-

tum

rum ſecundo Apollodorus, ex cochlijs, hoc eſt limacis eſſe, quæ dicantur κολυσίδειπνοι, id eſt colyſidipni) item zophorodorpides, tanquam in noctem protrahentes conuiuium, necnõ trechedipni, ex aduerſo appellatione facta, quod minus ad cœnam currant. Sunt & qui uocentur epithymodipni, qui rerum multarum curis diſtricti, nihilominus cœnæ cupiditate uocatoribus non negant, etiam ſi ad præſcriptũ adeſſe queant minus. Apud noſtros menſæ eiuſdem participes conuiuæ dici conſueuere, ſed & conuictores apud Plinium Cæcilium: nam compranſores legiſſe uideor in Philippicis apud Marcum Tullium. Homotrapezi leguntur apud Xenophontem ἀναβάσεως primo. Conuiuia publica ſcribit Pollux nuncupari à Græcis euochias, thalias, pandæſias, demothœnias.

De ſcimpodio, & ſtibadijs: itẽ anaclinterijs, ſeu accubitis. Stibys, ſtiba, buni. Sederent ne an accubarẽt priores. Item uocabula plura ad cõuiuij dominum & ſeruos ſpectãtia. Copides cœnæ. Phyſicilli panes. Titthenidia. Corydalus auis. Corythalia Diana. Corithale. Tytthos. Aeclon cœna. Copiſſare. Copelus. Synæcliæ. Epecla bellaria. Cammatides. Cammata. Pſæſta. Logodipnũ. Dipnologia. Gaſtronomia. Gaſtronomi. Tithoreũ oleũ. Copos. Oſtocopos. Epibatæ. Empori. Canna. Camella. Coptaria. XXV

OBſeruatum & in eiuſdem Iulij theſauris, ſuper quibus accumbamus dici κλίνας, κλινίδας, κλινίδια, hoc eſt lectos lectulos' ue, atq; item ſcimpodas. Hoc uero poſtremum etiam ſcimpodium appelari deminuta forma in Athenæo legimus. Nam apud Gellium in ſynceris codicibus ita adnotatum inuenimus: Atque ibi, qui intromiſſi ſumus, offendimus eum cubantem in ſcimpodio Græcienſi. Libanius in libro De ſua ipſius uita, Quum domi (inquit) ſum, iaceo in lecto: ubi uero in ſchola, in ſcimpode, id eſt in lectica, uti opinor. Apud Ariſtophanem ἱερὸν σκίμποδα reperies in Nebulis, uel pro philoſophorum ſella, uel pro lectulo, aut lectica. Inueni apud Græcos qui ſcribant ſcimpodion ſignare τὸ χωλοκράβατον, id eſt claudum grabatum. Nam apud ueteres σκιμβάζειν, claudicandi notionem habet. Diogenem quoque dicere ſolitum, in Vrania ſcribit hiſtoria Aelianus, καὶ τὸν σωκράτην αὐτὸν τρυφῶσαι, περιειργάσθαι γὰρ καὶ τῷ οἰκιδίῳ, καὶ τῷ σκιμποδίῳ. Eruditus inter Græcos grammaticus ſic finit, σκιμπόδιον εὐτελὲς κλινίδιον μονοκοίτιον: id eſt, uilior lectulus ſcimpodion eſt, in quo decumbat unus modo. Galenus Therapeutices decimo, in maraſmi cura: ſic affectum, in ſcimpode balneo inferri iubet. Digna relatu quæ prodit hiſtoricus Dion: Claudio (inquit) Cæſari quum improſpera foret ualetudine, & tremulum erat caput, tremulæ item manus, quin lingua etiam titubabat, primusq; Romanorum δίφρῳ eſt uſus καταστέγῳ. Nam antea Auguſtus ac Tiberius in ſcimpodijs quandoq; ferebantur, cuiuſmodi mulieres quoque uel nunc. Scimpodion præterea κατάστεγον nominat idem hiſtoricus, in quo ex debilitate ferri ſolitum ſcribit Seuerum, Britãniam dum obiret. Erant etiam ſtibadia, hoc eſt thori humi iacentes, ex lignis ramiſq; ſtructi. Meminit Athenæus quoque: Primum (inquit) ſcenas faciebant, & in his ſtibades ex herba, ſuper qua dapes componerentur. Alibi idem prodit, in ſtibadibus accumbi ſolitum. Maronianus interpres ſtibadia non habuiſſe ueteres adſtruit, quum tamen apud Theocritum in Adonidis epitaphio hic legatur uerſiculus,

ἐσ' ἀγαθὰ στιβάς, ὅσῳ Ἀδώνιδι στιβάς.

Quin & Phormionis ſtibades, uel prouerbio notiores fuere in præparcos, quod Suidæ proditur monumentis. Apud Plinium Cæcilium ita legas, In capite ſtibadium candido marmore uite protegitur. Sidonius Apollinaris in cœnatiuncula ſtibadium conſtituit & abacum. Dicuntur & anaclinteria: ſicut apud Lampridium in Heliogabalo, accubita, ſeu accubitæ, uti alijs placere aduerto. Stibys autem dicitur fullo, ab calcandi uſu. Nam πολύστιβις, denſatum uocant proculcatumq́. Stiba uero pruina eſt apud Homerum, στίβη δ' ἐπὶ κοίη, quod eſt ὀρθρινά, id eſt dilucularia. De Troglodytarum mulieribus ita refert ex Artemidoro Strabo, στιβίζονται δὲ ἐπιμελῶς αἱ γυναῖκες, quod interpres per errorem ſic reddit, Mulieres diligenter ſibi ceruſam inducunt. Orbes ſtibiq;

fuliginati ſunt apud Hieronymum. Plinius ſtibium dicit lapidem, ſpumæ candidæ nitentiſq;. Plura de ſtibio Dioſcorides. Ceruſam Græci pſimmithium uocant. Stibas deniq; à Cyprijs etiam bunos dicitur. quanquam in montibus conditæ urbes, Buni appellentur: quoniam uoce ea Græcis collis indicatur. Sed & ceſpitibus ſurrectas aras ita uocant. Sedilia item diſcumbentium uidetur ſpondas nuncupaſſe Virgilius, quum de Didone ita ſcribit,

Aulæis iam ſe regina ſuperbis
Aurea compoſuit ſponda.

Phyllada in Philoctete uocat Sophocles, lectum ex folijs. Sed & coronam eodem modo alibi. Legimus in hiſtoria, Fœminas cum uiris cubantibus ſedētes cœnitaſſe. Lectiſternio præterea Iouis, ipſe in lectulum, Iuno & Minerua in ſellas ad cœnam inuitabantur. Nec me fallit, Seruium grammaticum ſcribere, Maiores noſtros ſedentes epulari ſolitos, cumq; morem habuiſſe à Laconibus & Cretenſibus, ſicuti (inquit) Varro docet in libris De gente populi Romani: & proinde Virgilium ita ſcripſiſſe,

Hæ ſacris ſedes epulis, hic ariete cæſo
Perpetuis ſoliti patres conſidere menſis.

Conuiuij dominum, & regem à noſtris uideo appellari: Græcis uero dicitur heſtiator, & heſtiuchus apud Ariſtophanem, necnon ſympoſiarchus: quanquam eo quoq; nomine nuncupatur, quem ſorte uel alio modo eligunt ſodales conuiuij curatorem. Proclites uero eſſe uidetur inter decumbentes, qui accubitum aſſequitur primatem. Miniſterio uniuerſo præpoſitus dicebatur trapezopœus: at in ſacris miniſter, erat paraſitus: & in Athenienſium rebus, paraſition dici inuenimus. Pocillatorem uocat Apuleius, qui ad cyathum ſtat. Sed non ſit finis, ſi iſta conſectemur indagine curioſiore, quando uel exoletorum in conuiuijs tunicæ diligenter ſuccinguntur. Cura nec ſopita eſt, quo modo aper à coco cæſus exeat, quanta celeritate ſigno dato ad miniſteria decurrant gladij: quanta arte in fruſta non enormia ſcindantur aues: quàm curioſe infelices puerull ebriorum ſputa detergant. Iis quippe lautitiæ fama captatur. Adeo nec bibere ſcimus citra ambitionem, nec edere. Fuere tamen apud Spartanos cœnæ quædam dictæ copides, in quibus immolaretur capra, nec aliud pręterea quippiam: indeq; carnis diſtribuebantur portiones & panes, qui uocabantur phyſicilli. Inſuper alia pleraque ſumptus haud magni. Celebrabantur & conuiuia hoc genus in Titthenidijs, quando titthæ, id eſt nutrices pueros deferrent mares in Dianæ templum, quam Corythalliam dicunt, prope Tiaſſum ad Cletam. Corithalen etiam, id eſt κορυθάλην, inuenio dici laurum ante ianuas ſatam germinantemq;: nam κόρους uocant ramos. Tithoreum uero oleum ex Phocide commēdat Pauſanias. Corydalus, ſeu corydus, auis eſt, quam priorem terra enatam fabulantur: unde moriente patre, quum ubi ſepeliretur nō extaret, nondum producta terra, illum in capite contumulaſſe traditur, propter inibi ſurrectum apicem: quare Corydali epitaphia nuncupat Theophraſtus, ut ſcribit Galenus Simpliciū pharmacorum libro undecimo. Tytthon Græci infantē dicunt, epitytthion, id eſt ſub mamma, quam etiam tytthon uocāt: unde paululū quoq; ſignat uerbum id. Erat apud Spartanos eoſdem quoq; cœna dicta æclon in Phiditio. A copide uerbum inflectitur κοπίζειν, id eſt copiſſare, quod eſt conuiuium eiuſmodi celebrare. Copos autem Latinè dicitur laſſitudo, cuius Galeno ſpecies recenſentur plures. Inter eas oſtocopos eſt, uelut oſſium dolor & affectio, ob penitiorem ſcilicet ſenſum. Monocopia, Iſaurorū tela ſunt. Epicopi, id eſt ἐπίκωποι, dicuntur remis appoſiti & gubernaculis; uelut epibatæ Atticis, ſunt in nauibus depugnantes. Quanquam & qui aliena iter naui faciunt, ſic dicantur quoq;, quos Homerus item emporos uocat. Coptaria in medendi uſu placentulas uocant, uel offulas: certe Græcis κοπτὰ, ſunt μελίπηκτα. Copelum grammatici filium accipiunt legitimo diuerſum. Dignum quod nō prætereatur: Poſt Actiacam pugnam M. Antonium & Cleopatram non abſtinuiſſe conuiuiorum lautitia regalis impendij, quæ συναποθανουμένων nuncupabant, id eſt commoriturorum. Quin & conuenientes, συναποθανουμένους ſeipſos uocabant. Ab æclo autem ſynæcliæ nuncupantur, id eſt ſyndipnia, uel concœnationes. Quæ uero poſt æclon, id eſt cœnam dabantur bellaria ſeu

tragemata

tragemata, uocabant epæcla: quæ quia cum lauri folijs comedebantur, quod dicit καύσαι, inde cammatidas uocarunt folia ipſa, ſicuti pſæſta, hoc eſt liba etiam cãmata. Canna uero fiſcellæ genus eſt Græcis, quod ſcribit Pollux. At Columella: Degener, inquit, & gracilis harundo, cãna uocatur. Camella uas eſt, Ouidio Faſtorum quarto. Sunt qui epæcla mattyam quoq; uocent. Illud deniq; periucundum ſcitu: logodipnum appellari paratã conditamq; uerbis modo cœnam. At dipnologia, cœnandi eſſe ratio uidetur, aut de cœnis ſermo: ſicut gaſtronomia, uentris lex, unde & gaſtronomi.

Harmodij melos in conuiuijs. Cantilarum genera. Pæon quid, & pæonia manus. Præſtent ne ex floribus corollæ, an arborum ramis. De unguẽtis paucula. Cur dicatur roſa Græcè rhodon. Corymbi papillati. Alabaſtri. In calathum fundi quid. Roſa prius alba unde ruborem cõtraxerit. Vacinia. Hyacinthinus color qui. Roſaceæ coronæ uocabula. Cyliſti. Eccyliſti. Stephani. Sythematici. Chydeæ. Cyanus flos qui. Baptiſecula. Theſeum flos. Corona myrtea, & ex lygo ac harũdine. Hypothymides corollæ quæ intelligantur: anetinæ item. Coronarum in ſacris cõſuetudo. Chthonia dea. Chthonia ſacra. Comoſandalos flos, ſiue hyacinthus. Atta, comicus poeta. Ata dea. Perambulare crocum & flores, quid apud Horatium. Cyanus flos.

Caput XXVI

IAm uero nec id utiq; ambitioſius à me conquirendum, canere in conuiuijs fuiſſe antiquiſſimi moris: perſonant hęc in triuialium ludis uel imperitiſſimi cuiuſq; adnotata ex chartabulis. Fortè nec uacãtis fuerit operæ ſubſignaſſe, quod in Græco penu obſeruatum eſt. Interim à diſcumbentibus melos concini ſolitum, quod Harmodij nuncuparetur, cuius erat initium,

φίλτατε ἁρμόδι᾽ ὄτι πω τέθνηκας.

Dicebatur uero in Harmodium & Ariſtogitona tyrãnicidas: unde illud facetiſſimum ex Comica officina,

οὐδὲ παρ᾽ ἐμοὶ ποτὲ τὸν ἁρμόδιον ᾄσεται.

id eſt, apud me nunquam Harmodium canet: quod eſt, mecum conuiuia non agitabit. In ueterum monumentis adnotatum illud quoq;, Apud heroas cãtilenæ ſpecies fuiſſe quinq;: ſophroniſticen, cuiuſmodi Clytemneſtræ accinebat cãtor: encomiaſticen, qua præſtantium uirorum præcinebantur laudes, ab Achille celebratã: threneticen, id eſt lugubrem: orchematicen, id eſt ſaltatoriã: & deniq; pæanicen, qualis eſt apud Homerum Iliados primo poſt ſacrificij abſolutionem: inquit enim,

καλὸν ἀείδοντες παιῶνα.

Nam eſt pæeon, in Apollinem hymnus, non in peſtis modo pauſa, ſed & belli, quin ad auerruncandum quoque incumbens exitium. Et pæeona quidem Homerus dicit: alij etiam pæona, id eſt παιῶνα: ſed & pæana. Inflectuntur uero hæc à παίω, quo medela ſignificatur: at παίω à παύω, quod ſedo ſignificat. Pæonia manus, therapeutice intelligitur, id eſt medicatrix. Corollas porrò compotantium, non eſt qui neſciat: nam & Ouidius,

Ebrius incinctis philyra conuiua capillis
 Saltat, & imprudens utitur arte meri.

Sed & Valerius Martialis,

Pingueſcat nimio madidus mihi canus amomo,
 Laſſenturq; roſis tempora ſutilibus.

Sunt qui eam rei proferant rationem, quod ſic frigeſceret craneũ, nimiò plus uino ſatis calens. Ariſtoteles putat ſic ueteres annonæ fertilitatem ſolitos aucupari: nam & apud Homerum στέψαι, non tam coronare indicat quàm explere, cum ait,

κοῦροι δὲ κρατῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο.

Vnde apud Maronem, coronatum legimus cratera. Cæterum in conuiuali uſu floreas pleriq; deteſtantur coronas, laureas amplexantur gratius: illas enim putant παρθενώδεις καὶ παιζούσαις μᾶλλον ἢ τελείους παρθένοις καὶ γυναιξὶν ἢ συνουσίαις φιλοσόφων καὶ μουσικῶν ἀνδρῶν. quod noſtris uerbis redditur, Puellares colludentibusq; uirgunculis aptiores

res ac mulieribus, quàm philoſophico congreſſui, hominumq́ à Muſis non ſequeſtratorum. Alij uero ex folijs coronas improbant omnino. Nam & Empedocles teſtatur,

δάφνης τῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν ἔχεσθαι χρή.

id eſt, à lauri folijs abſtinendum prorſus. Neq; enim decere aiunt, hominem ornari arborum deformitate, uiolenter præterq; naturæ rationem direptis folijs. Cur enim hæc data plantis opinemur, niſi fructuum tutelæ? Atq; ut ipſe quoq; frigoris uim calorisq́ pro ratione admittentes confoueantur, ut temporum mutationes citra perniciem ferre ualeant? At exutas ulceroſum plane contrahere nocumentum, fieriq́ ψίλωσιν ἀπρεπῆ, id eſt indecoram denudationem. E diuerſo florum non decerptorum quæ nam eſſe utilitas poteſt, niſi odore paſcaris, exhibeasq́ oculis ex eorum non imitabili uarietate uoluptatem iucundiſſimam? Iucūdiſſimam inquam, quia ſimplicem, quia naturalem, nec ullo impendio noſtro conſtantem. Vnguenta fortè deteſtemur, deteſtemur item purpuram διὰ τὴν ἐπίθετον πολυτέλειαν, id eſt ob adiectitiam multę impenſæ rationem, ὡς δολερὰ εἵματα καὶ χρώματα κατὰ τὴν βαρβάρου φωνήν, id eſt tanquā doloſa indumenta, doloſos & colores, uti barbarum dixiſſe, proditum memoriæ eſt. Adde, quod ſi non præcerpſeris, momēto conflacceſcunt, prorſumq́ gratiſſimum alioqui naturæ opus ui detur perire, nullo cuiuſquam emolumēto. Proinde qui ex folijs magis quàm floribus coronas contexuiſſe malunt, perſimiles (inquiunt) barbaris uidentur, quibus conſutæ pelles gratiorem præbent ueſtium uſum, quàm lanæ. An eſt, qui illud audiſſe nequeat, Corollam ex roſis dici eſſe Muſarum? Videmur item meminiſſe, quod elegantiſſime aduerſus imperitam mulierem cecinit Sappho,

κατθανοῖσα δὲ κείσεαι,
οὐ γὰρ πεδ' ἔχεις ῥόδων τῶν ἐκ πιερίας.

id eſt, mortua iacebis, nec enim hortulum habes roſarum ex Pieria. Succurrit profectò parte hac ueterum ingeniorum mirari diligentiam: neq; enim ſimpliciter, ſed ſumma uidentur ratione coronas in cōuiuijs inſtituiſſe. Siquidem Dionyſium legimus quum uinum comperiſſet, potentiſſimum utiq; medicamentum, ſimul & iucundiſſimum, habitum inde fuiſſe non incelebrem medicum. Quod item diſcumbentes, qui ſe fortè inuitarent pluſculum, hederea ornaſſet corona, quæ inſita frigiditate uini potentiā retunderet, minusq́ inde afficerētur bibentes, ebrietatis uiolentia reſtincta hederæ ui frigorifica. Cæterum eadem ratione in conuiualem admiſſæ creduntur lætitiam ex floribus corollæ. Perdocent experimenta, qua ui ſenſus concutiātur, ubi hauſti liberius meri uapor hominis arcem cœperit pulſare, quando initium inde habere ſenſus creditur: mirum eſt quantum in eo ſtatu afficiamur. Propterea ſapientium curioſa ſolertia ſciens eſſe in rerum natura antipathiam, quando nihil placuit eſſe ſine pari, flores capiti circumponendos præcepit, quorum defluxus mirabiliter illud aduerſus graſſantis latenter ebrietatis impetum obſepiret communiretq́. calidi ſiquidem poros ſeu meatus patentiores reddunt, frigidi uero ſua poteſtate ita contemperant, ut ſcandentes repercutiant uapores, ſicuti roſa atq; uiola. Subſtringit enim utraq;, reprimitq́ capitis grauitates, quas uocant καρηβαρίας: at Cypri, id eſt Liguſtri flos, ac crocus & baccaris in ſuauem uetunt ſoporem bibentes: lenis quippe eorum defluxus eſt ac blandus: inæqualitatesq́ corporis ebriorum & aſperitates tranquillè diffundit, unde fit ut crapuloſa hebetentur perficianturq́. Porrò & florum quorūdam odoribus in ambitu cerebri fuſis, ſenſorij repurgātur meatus, & quod humectum eſt, attenuatur leniter ſine commotione ulla, caloris facultate digeſtum. Quin & frigidum natura ſuapte, cerebrum refouetur. Proinde floreas corollas è collo propendentes, hypothymidas nuncupari inuenī, puto à uaporandi uſu. Eodem quoq; argumento unguentis ex floribus obungere pectus, moris fuit peruetuſti. Cui rei teſtimonium quoq; præbet Alcæus, ubi in caput pectusq́ affundi unguentum præcipit. Sunt enim unguenta quibus ungimur, non uoluptatis modo intuitu, ſed & ualetudinis: quod comprobat Pomponius Digeſtis De argento legato. Sed & Vlpianus: Vnguenta, inquit, quibus utimur ualetudinis cauſa, mundo non continentur. Cato in Re ruſtica, Vnguentum amurcæ loris & calciamentis, ac omnino corijs ungendis laudat. Spicata unguenta & foliata, inter Romano-

rum

rum delicias appellatione Latina dici, Therapeutices octauo Galenus ſcribit. Spicati mentio eſt in Euangelio Marci. Illud poſtremo hic adnotaſſe ne pigeat, dici roſam ſermone Græco ῥόδον, ut Plutarchus interpretatur, licet codice inſynceriſſimo, & decurtato maxime, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι, διὸ καὶ ταχίστη μαραίνεται, id eſt quod odoris fluxum emittat plurimum, quo nomine primo quoq; tempore etiam efflacceſcit. Grammatici putant ἀπὸ τοῦ ὄζειν declinari, quod olere ſignat. Apud Hieronymum roſarum legimus papillatos corymbos, prius uidelicet quàm pateſcant: alabaſtros uirides Plinius dicit. In calathum fundi roſam intelligimus, ubi hiat amplius tota rubentiū foliorum ambitione. Roſam uero albam prius in rubedinem demutatam quoq; tradunt Veneris pede oblæſo inde, quum ἀσάνδαλος & feſtinabunda opem Adonidi ferret, quem zelotypus Mars necandum curauerat. Sed & flori indidem conciliatus odor eſt præcellens. Id quod apud Græcos relatum ſcio in Rei ruſticæ præceptis, incerto ęditis auctore. Sunt qui rei euentum nectari temere effuſo in deorum cōuiuio, Amore ſaltante aſcribant. Quod de corymbis facta mentio, amplius perpendendum à Plutarcho tradi, ſacrificanti Syllæ oblatam πολύλοβον, laureæ coronæ ſpeciē, λημνίσκων δύο κατηρτημένων, id eſt lemniſcis duobus propendētibus. Interpres uero pro lemniſcis corymbos maluit reddere. Quid autem de lemniſco ſtatuendum, docebit Feſtus. Vngues in roſa partes intelligunt in ima foliorum portione candidas: unde Gręcis ὀνυχίζειν, eſt ungues ex folijs abijcere. Rhodidas appellāt Græci paſtillos ex roſis. At hoc genus rhodoides appellare maluit Paulus Aegineta. Dignum ſcitu, anetinis corollis uſos plerunq; ueteres, quod Alcæus comprobat & Sappho. Anetinum uero dici opinantur florem quemlibet, παρὰ τὸ ἄνω τίνεσθαι, quod ἥδεσθαι indicat. Illud uero corollarium fuerit, non in cōuiuijs modo corollis eſſe uſos ueteres, ſed & in ſacris. Nā Hermioneſes in Gręcia Chthoniæ deæ ſacra obeuntes, feſtaq; dicta item χθόνια, tempore æſtiuo, coronas ex flore implicant, quem comoſandalon uocant. Eum ex magnitudine ac colore eſſe hyacinthū, putat Pauſanias, quoniam etiam inſint τὰ ἐπὶ τῷ θρήνῳ γράμματα. Eſſe autem ex hyacinthis albos quoſdā, ferrugineos alios, produnt eruditi, id eſt cæruleos: quo argumento, cæli colorem hyacinthinum uocant pleriq;. Vacinium Romani dicunt florē hunc, ut ſcribit Dioſcorides, etiam ſi Seruium in eo lacerant noſtri. Vacinia Maroni uocari nigra interpretantur ſcientiſſimi, ea ratione qua & purpuream item uiolam dicunt nigram poetæ. Hyacintho in Gallia ueſtibus inficiendis pro cocco ad hyſginum colorē fuiſſe precium, Plinius ſcribit. Sciendū uero in theatri ſcenæq; delicias flores item obrepſiſſe, atq; crocū & odoramēta præcipuè cum agerentur fabulæ. Id quod perobſcure in Epiſtolis ſignificat Horatius, cum de Atta comico poeta meminit hiſce uerſibus,

Recte nec ne crocum floreſq; perambulet Attæ
Fabula, ſi dubitem, clament, Perijſſe pudorem
Cuncti pene patres.

Apud Priſcianum aduocatur Atta in tyrone proficiſcente, Pater uillicatur tuus, iā mater uillica eſt. Eſt apud Lucilium Attæ cuiuſdam mentio:

Muginamur (inquit) molimur, ſubducimur Atta.

Sed apud Homerum Ata dea eſt, quæ Iouis eſt proles, cui inſitum homines detrimentis obuoluere, Noxam dixeris Latinè. Corollas è roſa dictas comperi cyliſtos, ſed & eccyliſtas quoq;. Synthematicos item ſtephanos ſunt, qui interpretenť promiſcuos, paſſiuos, ad manumq;, id eſt parabiles. Chydeas item Græcis dictos, id eſt cōfuſaneos. Coſmoſandalus fuit Lacedæmoniorū corolla. Ariadnes corona flore conſtabat, quē Theſeum uocant: de quo Theophraſtus. Cyanum florem, ruſticorū coronamentis pergratum, ſumma coloris uenuſtate, ſunt qui dici uulgo baptiſeculā putent, quia falces hebetet inter metendū. Illud item opera planè parerga ſubnotarim Thebis receptū, ut Iolea uincentes myrto coronarentur, quod ea credatur corolla ad mortuos ſpectare. Corollis item è lygo utebantur ueteres, id eſt ex uitice, ab Samijs & Caribus ducto initio. Et in ſacris quibuſdam ab Lacedæmonijs ex harundine non ſunt ſpretæ. Sed nec ab Athenienſibus, ut Ariſtophani aſſentimur, Caſtori ſacræ & Polluci.

Vaſorum

Vaſorum nomēclaturę diuerſæ. Figlina ſubigi aromatibus ſolita. Coptica uaſa. Dinos. Dinæ mergi cur. Diatretus. Diatheca. Volucris calix. Corymbiatus diſcus. Lacerta uas. Saura. Patera hederaria. Thericlia cur dicantur. Cantharus quid. Cantharia. Cornibus uſos in potu priores. κεράσαι cur dicatᷓ. Ciboria. Corylе. Encotyle luſus. Diploma, bis: & Plutarchi locus perpenditur. Cothon. Cothoniſmus. Acracocothones. Laphyctæ qui dicantur. Laphyſtius Bacchus. Laphyſtiæ Bacchæ. Alabaſtrus unde. Calicis notiones. Latax quid. Scytharū uinolentia. Scythiſſare. Herculanus nodus. Alabaſtrothecæ. Scythos cognomen. Amphithetos phiala. Ama. Amula. Phialarum ſpecies. Vaſaria. Vectiones. Vaſati qui dicātur, & naſati. Cymbum. Cymbiū. Arion. Amphora capitolina. Tabaitæ. Congiarium. Donatiuum. Syntheſis. Cap. XXVII

QVia uero in uaſorum mentionem incidendum ſæpius eſt, nō inſcitè opinor, quæ nobis uaria ſuggerit lectio, huic potiſſimum parti ſubſcripſerimus. Qua in re mirari non eſt ſatis ueterum ingeniorum laſciuiam, qui figlina etiamnum artifici inuento ſubacta aromatibus fingebant, ut accerſitæ commendationis inde uino cibisq́ conciliaretur aliquid: cuiuſmodi ex Copto aduehebantur. Vnde Coptica dicta fidelia, ex myrrha, iunci flore, croco, balſamo, cinnamomo, amomo. Et Rhodiacæ ſunt chytrides apud Ariſtotelem in libro de ebrietate: nam indidem hauſtum uinum etiam præter gratam iucūditatem oblædebat mitius. Inter pocula recenſentur gyala, dinos, id eſt ἅλωνος: quanquam eſt eodem nomine ſaltationis item ſpecies. At Cyrenæi podoniptera, id eſt peluim, dinon uocant. Obiter non indignum relatu: in Prognoſticis Aratum mergos nuncupare dinas, quoniam (ut inquit Theon) dum merſantur mari, fiat dinos, id eſt uortex, ſiue κυκλοτερὴς τοῦ ὕδατος φορά. Dactylotum intelligunt digitorū formis per ambitum inſigne, uel proiecturis eminentijsq́ quibuſdam, ut Sidonia pocula. Sunt qui amphotum interpretari malint, id eſt utrinq; anſatum. Apud Damaxenum eſt poculi ſpecies elephas. Heracleum dici credunt poculum, in quo enauigarit Hercules, ac eſſe ſolis proprium. In eodem genere ethanium eſt, ac hemitonus. Nam thericlia recēſet Theophraſtus quoq; in Plantarum hiſtoria, ex termintho tornari ea prodens, ut à figlinis diſcernere non ſit. Eorum primus uidetur auctor Corinthius Thericles figulus. Eſt qui nūcupari thericlia putet, quod in eis ferarum, id eſt θηρίων, pelles inſculperentur, uel quod feras turbaret Dionyſius ijs prolibans. Sunt alicubi & crateres dicti thericlei. Calix uero diatretus Vlpiano intelligitur teſſellatus, ac torno cōcinnatus: unde diatretarij artifices id genus. Sunt ex eruditis qui illud Martialis ita legant ex duodecimo libro,

O quantum diatreta ualent, & quinq; comati:
Tunc cum pauper erat, non ſitiebat Aper.

Alij diatheca tuentur, uti paſſim legitur, ac teſtamentaria intelligunt bona. Scribit Iulius Capitolinus, Verum imperatorem inter alium luxuriæ apparatum, calicem habuiſſe cryſtallinum, nomine uolucrem ex eius equi nomine quem dilexit. Corymbiatum diſcum alicubi, ab ſcalpturæ modo. Sicuti lancea dicitur argentea pampinata, & patera item hederaria. Lacerta uaſis eſt genus Iureconſultis, ut Græcis ſaura: quod Hippocrates non omiſit. Iſthmum Cyprijs eſſe poculum, auctor Pamphilus eſt. In eandem rationem uenit cadus, item cadiſcus: nam cantharus non figlini modo nomen eſt, à figulo ductum artifice, ſed & nauigij ſpecies. Quin apud Antiphanen coſmarion, id eſt ornamentulum muliebre cantharus dicitur: cantharia item legimus quandoq;. Carcheſium uocari putant, quia trachyſmata habet κεγχρεώδη, id eſt aſperitates milij quadam imagine. At detentos ſiti Homerus carchaleos uocat. Ceras, id eſt cornu, in eodem recenſetur ordine, quoniam boum cornibus in potu uterentur priores: cui rei argumēto id eſt, quod κεράσαι dicunt Græci, permiſcere uino aquam. Id genus uaſa uocant quidam rhyta. Ciboria ſunt & pocula de ciborij Aegyptij ſimilitudine, id eſt foliorum Aegyptiæ fabæ. Proinde Scythia fortè nuncupentur quoq;, quod anguſtiora in imo ſint. Condy uero Aſiaticum eſt, eius in ſacra pagina mentio eſt apud Græcos. Sunt in uſu

eodem

eodem cotylos & cotyle, concaua nimirum: nam omne cauum dici cotyle ualet. Nam ciceris thecas cotulas nuncupat Palladius, etiam ſi uiro erudito ad ſtomachũ id minus facit. Vnde apud Homerũ cotylerrhytos ſanguis, utraq; manu qui hauriri poteſt. Encotyle uerò luſus nomen eſt, quo uicti uictorum genua manuum excipientes cauitate geſtabant. Putant aliqui cotylem eſſe heminam. Varium M. Antonij compotorẽ Cotylona nuncupatum Plutarchus ſcribit. Cratanion & cranion pocula item ſunt: item cylichnides, & cymbe. Apud Lacones fuit cothon: etiam ſi gobios Siculi cothonas uocant, inquit Athenæus. Vnde acratocothonas uocant, merum hauriẽtes ubertim: & ebrietas, cothoniſmus dicitur rectè. Sed & à poculi forma dicitur modò lini genus cothoſe. Perſæ ijs utebantur, quæ labronia dicimus, à bibendi impetu ſic nuncupata. Calices item quidam uocantur lacænæ: ſicuti lepaſte, cui impoſitum ab ijs nomen, qui multa prodigunt, qui uocãtur laphyctæ. λάψαι, ſignat ampliter bibere: cõtraria eius ratione, quod uocant bombylium. Laphyſtius uerò, Bacchus eſt, ab monte Bœotiæ Laphyſtio: unde in Macedonia Bacchæ uocantur Laphyſtiæ: quæ & Mimalones dicebantur, quia Bacchum imitarẽtur, cornua geſtantes etiamnum, quando is taurocephalus effingitur: meminit Euripides. Alabaſtrum, in Matthæum pro genere marmoris accipit Hieronymus. Græci lapideum uas intelligunt unguentarium, μὴ ἔχειν λαβὰς, id eſt citra anſas, uel quia ob leuorẽ capi non poſſit: ſunt etiam qui uitreum intelligant. Alabaſtrothecas apud Demoſthenẽ pro myrothecis accipit Harpocratio. Iam prætereo læbaſium, ſpondeum, Lesbium, luterium. Eſt & μέλι, id eſt mele. Metaniptrum, calix erat, quo poſt cœnam utebantur ubi lauiſſent. Inter phialas fuere, quæ dicerentur Lyciurges, à Lycijs: item Cononiæ, de artificis nomine. Amam in hiſtoria Marci Pontificis, ſunt qui amphoram interpretentur: Obtulit (inquit) amas argenteas duas, librarum uiginti. Inſubribus familiare nomen eſt amula. Columella in hortorum cultu, Aut habilem lymphis amulam, Bacchoq; lagenã. Amam interpretatur Suidas τεκτονικὸν ἐργαλεῖον, quod (inquit) pyramam nuncupamus haud rectè. Vnde parœmia,

ἄμας ἀπήτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας.

Maſtus à Paphijs nuncupatur poculum. Mathallides quoq; eiuſdem ſunt uſus, ueluti etiam manes, id eſt μάνης. Erat & ſuus in cottabiſi manes. Neſtorida poculum, quo ſit uſus Neſtor, egregiè deſcribit Athenæus. Sunt apud eundem Seleucides quoque. In Dianæ templo, quod Capuæ fuit, poculum uiſebatur: id illi fuiſſe Neſtoris aut credebant, aut perſuadere alijs nitebantur. Habet calix quoq; inter pocula manifeſtarium locum: quãquam eſt item calix modulus æneus, qui riuo uel caſtello inducitur, eiq; mox applicatur fiſtula: longitudo habet digitos non pauciores duodecim: lumen, id eſt capacitatem, quanta impetrata fuerit. Hic uidetur excogitatus, quoniam æris rigor ad flexum difficilior non temerè laxari poteſt, uel coarctari. Eſt item Plinio fructuum putamen calix, qui in nucibus fertur puluinatus. Et in carbonis faciendi ratione, operimentum illud ac ex luto tectorium, calicem rectè dixeris. Sed & fœminarum galerum ac umbraculum, ut Græci: & ex Callimachi doctrina Pollux. Vectiones apud Iureconſultos legimus: eas ſunt qui uegetes intelligant, ab uehendo nuncupatas. Vaſaria intelligunt eruditiores apud M. Tullium, quæ magiſtratibus publicè contribuebantur, quo in genere muli ſunt, equi, uaſa, id genus alia, uel hoc nomine pecunia erogata. Calices Aegyptios intelligunt uitreos. Holmon item reperio poculum fuiſſe ceratio perſimile. Oxybaphum quidem pro acetario uaſe capit ferè conſuetudo. Apud Cratinum tamen poculum eſt. Meminit Antiphanes quoq; nec tacuit Ariſtophanes. Adhibebatur & in cottabiſi oxybaphum, in quod latagas infunderent. Sic autem humorem ex poculo uocant profuſum, ut interpretatur Athenæus. Illud uerò ſciendum, dici à Græcis oxybaphum, item cymbum, & cymbiũ quoq;, ſed & embaphium, ac oxida. Conſuetudo quin etiam arion uocat. Apud Sophronem legimus, κύμβιον ὄγκον ἔχειν, quod ſignat, quantum capit cymboides poculum. Onyx, ligneus erat calix. Panathenaica pocula apud Poſidonium leguntur. Habentur in eo genere pellicæ, olpæ. Pellæ uerò, ſiue (ut Hipponax) pellides, uaſa ſunt quibus excipitur lac, dum mulgetur. Inter pocula eſt priſtis, prochytis, pruſias. Scyphos maſculinum eſt, ac neutrum, flexu item uariantes

ſcypphum Heſiodus etiam pronũtiat. Apud Steſichorum inueni ſcyphium quoq;. Dicitur ſcyphos quaſi ſcythos, à Scythis, quibus ebrietas nimio plus frequens eſt. Proinde Scythiſſare, inebriari eſt. Scyphos Bœotios eximiè laudari aduerto, qui Heracleotici nuncupentur: quibus ſit uſus primum in expeditionibus Hercules. Ineſt anſulis, qui uocatur Herculanus nodus. Secundæ habẽtur notæ Rhodiaci, Syracuſiis conſequentibus. Scyphos ab Epirotis lyrtos item dicitur: à Metymnæis & ſcythos. Ex quo Lacedæmonius Dercyllidas, ut qui uafer eſſet ac ferinus, Scythos eſt cognominatus. Eſt inter pocula tragelaphus quoq;: item trieris, ſiue triremis. Amphitheton phialã legimus apud Homerũ, fortè anſatã utrinq;. Amphitheton intelligit Parthenius apythmenon, id eſt ſine fundo: Apollodorus, quæ fundo inniti nequeat, ſed ori: alij, quæ anſulis (uti diximus) utrinq; geſtari poſſit, unde & amphora item ducitur, cuius à pleriſq; exponitur capacitas. Verum, quę in Capitolio aſſeruabatur, aliarũ facilè magnitudinẽ ſuperabat. Proinde expreſſuri hiſtoriarum conditores Maximini incomparabilem bibendi edendiq; uim, ſæpe illum opera diurna uini amphoram capitolinam perſiccaſſe memorãt, carnis uoraſſe libras quadraginta uel ſexaginta quoq;: quod prodidit Cordus. Ariſtarchus amphitheton dicit, quæ fundo poſſit ac ori incumbere. Sunt & phialæ balaniomphali, quarum umbilicus balneorum tholo ſimilis eſt. Iam phialæ argyrides & chryſides, ſed has ex materia nuncupari, palàm eſt. Phialium Philippi aureũ celebrant Græci, quoniam id puluino ſubiectum haberet perpetuò. Agnam porrò Atrei auream nõ aliud fuiſſe, tradit Herodotus, quàm argenteam phialam, in cuius medio foret aureæ agnæ ſigillum. In hac tam fuſa uaſorum mentione adnotandum, fuiſſe qui uaſatos pro diuitibus accipiant, ſed ineptè. Dicuntur naſati, ut Lampridius aduertit, uiriliores ac belle mutoniati: unde parœmia, De naſatorum peculio. Vulgò extritum utiq;, Naſi magnitudine mutonis concipi quantitatem quoq;. Sed hos item malunt eruditi uaſatos nuncupari, propter illud ex carmine obſcœno,

Grandia Dulychij uaſa tuliſſe uiri.

Ab naſo autem ita inflecti naſatus poteſt, ut ab oculo oculatus. Tabaitæ in Aſia, lignea intelliguntur pocula, capacitatis haud ita multæ. Erat inter uaſa, uel mẽſuras quoq; cõgius: unde congiarium certæ rationis dicebatur munus. At donatiuum, ex dantis erat arbitrio, præſcriptione nulla. Sunt qui militibus conferri modò donatiuum putent: ſicut populo congiarium. Sunt qui ſyntheſin non pro uaſe accipi putent, ſed uaſorum coaptatione plurium. Quando & Iureconſultus Scæuola ſyntheſim ueſtium dicit. Quin & aliarum item rerum ſyntheſin poſſe æquè dici: ſicut & indumentum item uilius, ac ſeruile. Et quia, quid ſit cothon, abundè pro uirili expoſuimus, attẽdenda Plutarchi uerba in Pyrrhi uita. Nam dicente Cinea, Quum omnia perdomuerimus, quid tandem nobis fiet? Otio (inquit) multo & pingui perfruemur, & quotidianus erit cothon. Interpres, feſtiuitatem reddidit modo: an rectè, diſcutiãt uolentes. Diploma item uas eſt, cuius Aeginetæ Paulo mentio eſt in ouorum coctura, quæ πνικτὰ, id eſt præfocata dicuntur. Dupondiarium in Dioſcoride retulit Hermolaus.

Cur lactucis ueſcerẽtur priores in fine. Quæ dicãtur acrepala, adipſa, dipſetica, diaphoretica. Topica remedia. Plinij locus perpenditur de raphano: item de braſsica. necnon, dulcia ebrietatem diſcutere. Bacanõ quid. Mantis braſsica. Iurandi mos per inanimata. Thridacine. Brenthis. Tetracine. Adonis. Phaon. Eunuchos. Aſtys. Cap. XXVIII

ET quoniam ebrietatis remedium in ſutilibus fuiſſe corollis uidemur comprobaſſe, ſuccurrit ex eadem cura uetuſtatis admiratio altera. Siquidem ad eandem auertendam inſtitutum quoq;, ut lactucis non in cœnæ procemio ueſcerentur: quod ad conciliandam appetentiam noſtra fieri tempeſtate, ſciunt omnes: ſed in fine, quoniam inſita frigiditate retundat ebrietatem lactuca. Id quod ex Athenæi monumẽtis percepimus, quum alibi tum libro tertio. Proinde notius fit Martialis diſtichum,

Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat auorum,
Dic mihi cur noſtras incohet illa dapes.

Paulus

Paulus Aegineta Medicinæ primo, Lactuca (inquit) σφόδρα ψύχει τε καὶ ὑγραίνει, διὸ καὶ ὑπνώδης ἐστίν, id eſt refrigerat liquidò, humectatq́; quo nomine etiam ſoporẽ conciliat. Dioſcorides uerò medicæ profeſsionis auctor illuſtris, acrepala nuncupare uidetur, quæ ebrietatem prohibent, ſicuti adipſa quæ ſitim: nam quæ augent, dipſetica dicuntur ab eodem. Diaphoretica uerò ſunt, quæ aluum ſubducunt leuigantq́; ſicuti fabulum, quod etiam putatur κυητικόν, id eſt genitale. Sed & quæ diſcutiendi uim habẽt, rectè diaphoretica nuncupaſis. Id quod in tuberculis uſu uenit necdum ſuppurantibus concoctis'ue. Topica remedia interpretatur Galenus localia. Inter acrepala recenſentur amariores amygdalæ, quod eruditiſsimi ſcribunt, quoniam amaritudo illa exſiccandi habeat uim, nec oppleri uenas permittat, quibus præter modum diſtentis obturbatisq́; contingere ebrietatem, credimus peritis. Verum, hac parte illud uehementer obſeruandum: ſiquidem libro Hiſtoriæ naturalis ſeptimo & decimo Plinius ita ſcribit, Quorum natura non necat quidem, ſed lædit odore aut ſucci mixtura, ut raphanus & laurus uitem: olfactrix enim intelligitur, & tangi eam odore mirum in modum. Ideoq́; quum iuxtà ſit, auerſari & recedere, ſaporemq́; inimicum fugere: hinc ſumpſit Androcydes medicinam, contra ebrietates raphanum mandi præcipiens. Sumuntur uerò, quæ nobilis auctor hic prodit, ex Theophraſti libro quarto De plantarum hiſtorijs, in fine. Et nominat ille quidem raphanum: ſed ita, ut braſsicam intelligat: etiam interprete Theodoro aſtipulante. Id ut ſcias uerum, ſcribit Plinius idem libro uiceſimo: Braſsicam uino aduerſari, ut inimicam uitibus. Itaq; in antecedente in cibis, caueri ebrietatem. poſtea ſumpta, crapulam diſcuti. Nam hinc proditum nonnullis, ex Lycurgi lachrymis ab Libero patre uitibus alligati, enatam braſsicam, quod duodecimo ἐκλογῶν περὶ γεωργίας traditum obſeruauimus ex Neſtore in ἀλεξικήπῳ. Suggerit teſtimoniũ & Iulius Pollux libro ſexto: Raphanus (inquit) eſt crambe, hoc eſt braſsica. quod item Ariſtoteles agnoſcit, ἐν τοῖς περὶ ζώων, ubi ait, ῥάφανος, ἣν καλοῦσί τινες κράμβην, id eſt raphanus quam uocant nonnulli cramben. Antiphanes etiã appellauit crambidion:

κραμβίδιον ἑφθὸν, χαίρειν, ἀστεῖον πάνυ.

Cæterum & auctoritatibus alijs rem fulcit libro primo Athenæus, à quo proditur illud quoq́; pro raphanide interdum raphanum pronuntiari. Sed & in Rei ruſticæ collectaneis libro quinto apud Græcos, ſubnotatum comperias, Κράμβην, id eſt braſsicam eſſe uitibus inimicam, ut quæ ſuapte ui ſicca ſit, ac antipathiam habeat naturalem πρὸς τὴν ἄμπελον. Nam ſi inter coquendum uini pauxillum irrores, nunquam poſtea percoquitur, quin uitiatur color quoq́;. At libro nono Palladius: Raphanum (inquit) ſicut braſsicam, conſtat eſſe uitibus inimicam: nam ſi circa ſerantur, natura diſcordãte, refugiunt. Mos hic quidem Plinio frequens, ut res eaſdem nunc Græcis, nunc Latinis appellet nominibus, ut paulò imperitioribus uideri diuerſæ poſsint. An id & parte hac fecerit, ne auctori grauiſsimo colaphum intendam, diſcutiãt uolentes. Baccanum in Pauli Sylua medicinali, obſeruatum eruditis eſt ex Græco penu, dici ſemen, uel nucleum, uel mucronem raphani. Dignum uerò ſcitu de braſsica, parari eam Athenis in cibum conſueuiſſe ijs quæ peperiſſent, uelut antipharmacum. Certè Nicander braſsicam, quæ ſacra ſit, mantin uocauit. Apud Ananium iuſiurandi forma per cramben concipitur. Sicut apud Teleclidem quoq́;, necnon Epicharmum, ut in Baptis Eupolin taceã. Mos uerò ita iurandi fuiſſe Ionicus præcipuè uidetur. Nec mirum, quãdo & Stoicæ ſectæ conditor Zeno, etiam per capparin ſibi iurare permiſit. Quod uerò lactucæ frigiditatem ebrietati diximus obniti, obluctariq́;, uidentur ea ratione confirmari Ariſtotelica: ſic enim in Quæſtionibus tradi animaduertimus. Crapulã (inquit) ſedat braſsica, quòd ſuccum dulcem diſcutientemq́; obtineat, frigida uerò eſt. Fit autem detentis à crapula, ut eius ſuccus humores in aluum detrahat, qui uinoſi crudiq́; tenentur, & ipſa ſuperius in uentriculo remanens corpus refrigeret, unde euidens diſcuſsio conſequi poteſt. Vinum nanq́; humidum eſt, ac calidum. Auctor in Sympoſiacis Plutarchus eſt: Dulcia, ſi infundãtur uino, ebrietatem diſcutere. Proinde medicos peritiores iubere, qui ſe amplius inuitarint, quieti ſeſe daturos, melle litum panem uorare,

quoniam meracam potionem hebetet dulcedo: quam aliàs naturæ amicam nouimus adeo, ut dulci omnia connutriri, in libro De ſenſu & ſenſili dictum ab Ariſtotele ſit. Si quidem genuinus calor & intimus, alimenti rationem ita demum digerit, ut quod leuius quodq; dulcius eſt, proliciat aſsiduè, ſecretis relictisq; quæ ſalſiora ſunt, nec amaritudinis expertia, ob inſitam grauitatem. Quod retrimentitiæ nimirum redundantiæ argumento liquet, amarulenta quæ ſentitur planè ac ſalſa. Id quod ſolari poteſtate in uniuerſo contingere exploratiſsimum eſt. Atq; hinc prorſum fit, ut pluuias cæleſtesq; aquas ſentiamus dulces, etiam ſi unde fit ſecretio, ſalſum ſit mare. Quia uerò dulcedinē efficit calor, & contemperatum humēs, hinc indigeſta ſentiuntur amara, quòd illis ſint qualitatibus exſortia. Quod ad lactucas attinet, celebres ſunt apud Atheneum Ariſtoxeni thridacinæ, id eſt lactucæ, quibus in hortis ſole occiduo, œnomeli infundebat, mane oſtentans uirentes ſe habere placentas, ſibi à terra ſummiſſas. Brenthin, Cyprij lactucam dicunt, quam Græci thridaca uel thridacinem, Hipponax etiam tetracinem. In lactuca deniq; occultatum à Venere Adonin, cecinit Callimachus: quod allegoricè interpretatus Athenæus illuc referendum putat, quòd in Venerem hebetiores fiant, lactucis ueſcentes aſsiduè: tanquam mortuorum ſit cibus, uti ſcribit Eubulus. Illud adijcit Cratinus, Phaona inter lactucas abſconditum pulchras ab amante Venere. Pythagorei utiq; lactucam uocabant eunuchon, at mulieres aſtylida: fortè quia arrigere prohibeat. Stylos certè, columna eſt. Poſtremò id non præteriero, quod lectum apud Dionem eſt: Cornificium Auguſti Siculo bello ducem, belli gloria elatum, ſi quando foris cœnaret, elephanto uehentem conſueſſe domum repetere. Milites uerò is periculo liberarat in Sicilia.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LEctionum libros, ad reuerendum in CHRISTO patrem & theologum ſcientiſſimum Lucam Leonem Venetum, ordinis minorum, Præfatio octaua & uiceſima.

ETiam ſi non me fallit uenerande pater, à Syneſio proditum, ſolere beneuolentiam iudicij calculum nunquam non ita corrumpere, ut excuſſior adijci, & amuſsitatior ferè deſinat: quando (ſicuti uel Platoni credimus) in ijs quę inſigniter amamus, occæcamur plerunque: Nihilominus, qua me perpetuò etiam uix dum puberem amoris integritate ſis amplexatus, abundè uideor, exactè que animaduertiſſe. Neque enim fucatior amicitia, & ſimulationum uelamina perſeuerare diu queant. Quin amplius diſpicienti, ſubærato (quod dicitur) auro, protinus mendoſum tinnit. Tu uerò uir ſcientiſsime à carceribus uſque ad oleas idem mihi es perpetuò cognitus, uerax utique ac rationibus meis beneuolus, ſi quis alius. Palàm id cum primis in Patauino factum gymnaſio eſt, ubi quãtum eualuiſti, dignitatem meam fouere non deſtitiſti prius, quàm bellorum procella inde excuſſus uterque eſt. Sed mirum nil, ipſum hoc à te efflagitabãt mores tui, ſacerdotio, quo fungeris caſtiſsimè ac planè ex formula & quadro (uti aiunt) congruentiſsimi, atque ita, ut eius Ordinis etiamnum ueteranis exemplar ſynceriſsimum eſſe queas. Efflagitat præcellens quoque diuinorum ſcientia, ingenij ſolertiæ aptiſsima, ut decretorum iucundiorem Chriſtianæ ueritatis cultori doctrinam non memorem hic. Quamobrem ſi & ipſe non ſuſtineo ἄμουσος uideri, aut ἀναλφάβητος, ſiquidem imperitior nunquã non malus: eſt quòd enitar meritis tuis, & quam ſuſtines, perſonæ quoquo modo paria facere. Ego utique is ſum, cui uel maximè religionibus addicti diuiniore quodam nutu uiri, ductu eodem pergrati perpetuò fuerint: ut quos in meditullio diuinitatis & hominum interlocatos, & proinde auguſtius ſuſpiciendos, uelut ſacros planè perſpexerim. Mihi uerò aduerſum te cultus etiam ratio familiarioris, aut uerius, impenſioris ingerit ſe. Quo factum eſt, ut inauſpicatius fuiſſe prodituros hoſce libellos, ſim opinatus, ni te (quod illorum pontificium eſt) inter eos allegiſſent, quos obſeruanter in uoluminis ueſtibulis ſalutamus, noſtramque tibi mentem pergerent aperire: ut iam hinc me ſcias & ueteris beneuolentiæ memorem in primis, & tuarum præcipuè rationum ſine exceptione ſtudioſiſsimum. Noſcant & alij Luca Leone nil animo meo ferè gratius aut iucundius. Et amicitiæ compar illud ueteribus anxiè adeo quæſitum, ac in quàm paucißimis repertũ, tempeſtate noſtra, ui naturæ intima egerminaſſe. Id quod ne obliuionis adobrutum eat iniuria, teſtatum Epiſtola noſtra uolumus. Tu uerò uenerande pater, quod adhuc feciſti, plurimum nos ames, uelim. Nec ab ea quam tibi ſemel induiſti, mitiſsima ingenij facilitate, compari tamen iuncta grauitati, receſſeris longius: putesque omnem meam operam, ſtudium, induſtriam, quicquid eſt in me uel ingenij uel uirium, non tibi modò, ſed & tui ſtudioſis eſſe paratiſsimum: quoniam didici uel puer, Extra fortunam poſitum uideri, quicquid amicorum gratiæ impertitum eas, condones'ue. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI OCTAVVS ET VICESIMVS

Mos mittendi partem de menſa. Ideæ carniũ quæ ſint, & periphora. Idea an dicatur Latinè ſpecies. Ida quid. Idæum pro montano capi: ac Troiam item dici Idæam. Herophiles parentes. Mercurij ſors. Abluendarum manuum ritus. Apomagdalia quid apud Plutarchũ. Aponiptrum. Aponimma. Cheroniptrum. Cheromactrũ. Smegmata manibus abluendis. Tracomatica. Rhymmata. Lebes. Chernibos. Vnguentorũ improbatio. Odor uiro præcipuè congruus. Cap. I

QVVM pleraq; ſuperſint etiamnum de conuiuali ueterum ritu promenda in literas, iamq; uolumen prius ſatis extumuiſſe uideretur, ne ſi pomœria amplius proferre perrexiſſet, encyon fieret, ac uterum geſtaret: placuit, reliquis ab eodem inſtituto non abiunctis nouum exordium dare, ut hac uelut morula refectus, lector ſtudioſus lætiore animo quæ ſequuntur, percurreret. Igitur in menſæ lætitia ſacra morem quandoq; inoleuiſſe, multiplex nos inſtruit lectio: ut quibus plurimum deferrent, partes mitterent de menſa. Nam & Perſarum rex Cyrus, ut ſcribit Xenophon libro Pædiæ octauo: Si quem ex amicis uellet à multis coli & honorari, cibariorum partes de menſa ad eum mittebat: illos enim ſuſpicimus ueneramurq;, quis uiderimus mitti aliquid de regis lance, uelut cariores illi ſint, ac amicorum intimi. Perſici moris meminit in Sympoſiacis Plutarchus: Eum præcipuè honorem deferri ſolitum tradens amicis, ducibus, ac corporis cuſtodibus, quos ſomatophylacas uocant Græci. Carnium particulas dicebant ideas. Nam periphoram nuncupauit Xenophon, particularum eiuſmodi circumlationem. Ida uerò aliud omnino eſt: nam quilibet mons, unde circumiecta ſpectari ualeant, rectè dicetur ida, quod Didymus ſcribit. Nam & idæas cypariſſos in Theriacis nuncupat Nicander, quas intelligunt montanas: etiã ſi Creticas liceat intelligere. Sunt qui ab ida herba ſic montes nuncupari conijectent. Prior ſententia, παρὰ τὸ ἰδεῖν ἢ θεάσασθαι inflectit. Idæa uerò etiam dicta quãdoq; Troia, quod in Aiace maſtigophoro Sophocles ſignificat, ex Idæ montis ratione, ſicut uel interpres breuiter, ſed pro more, indicauit. Ideas autem ſunt qui ſpecies Latinè interpretẽtur, non peſſimè id quidem, ſed inutiliter ad mutandos caſus: non enim ſpecierum & ſpeciebus dicere audet Cicero, etiam ſi non reformidat Palladius. Proinde, formas mauult trãsferre: nam & deorũ ſimulacra rectè dicuntur ideæ. Idas quoq; loca dicunt arboribus frequentia, ut ſcribit Pauſanias: unde factum nomen nymphæ Ideæ, ex qua & Theodoro paſtore nata fertur Herophyle in Coryci montis antro. Ideas autem, id eſt formas rerum, non intelligendi ſolum, ſed ètiam dicendi grauiſſimus auctor Plato, ut M. Tullius inquit, gigni negat: ſed ait, ſemper eſſe, ac ratione & intelligẽtia contineri, cætera naſci, occidere, fluere, labi, nec diutius eſſe uno & eodem ſtatu. Perfectæ eloquentiæ ſpeciem animo uideri, effigiem auribus quæri. Sed ad rem. Prima carnium portio dicebatur ἑρμοῦ κλῆρος, Mercurij ſors. Seruatum & illud ueteribus, ut per ſingula fercula manus abluerent. Significat id in Heliogabalo Lampridius: Paraſitis, inquit, in ſecunda menſa ſæpe ceream cœnam, ſæpe ligneam, ſæpe eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam etiã marmoream uel lapideam exhibuit: ita ut omnia illis offerrẽtur uidẽda ex diuerſa materia, quæ ipſe cœnabat: quum tantum biberent per ſingula fercula, & manus quaſi comediſſent, lauarent. Qua in re amplius adnotandum: pleroſq; ex ueteribus ad manuum ablutionẽ uſos apomagdalia: id uerbum ſignat, molle panis: quòd quia mox obijcerent canibus, Lacedæmonij cynada uocabant. Significare id ipſum uidetur Athenæus quoq;: Poſt cœnam (inquit) libationes obibant, nec abluẽtes manus, uerum abſtergẽtes

somatophylax

res bucella, & apomagdaliam afferebat unuſquiſque: id quod faciebant, ob nocturnos in biuijs metus. Idem libro nono apomagdaliæ honores nuncupat. Meminit eius uocabuli Plutarchus in Lycurgo: ſed ita, ut intellectum eius uocis neutique uideatur interpres animaduertiſſe. Innuit ipſum hoc etiam Homerus illis uerſibus,

ὡς δ' ὅταν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες δαίτηθεν ἰόντα
σαίνωσ' αἰεὶ γάρ φέρει μειλίγματα θυμοῦ.

Sunt qui apomagdaliam eſſe σίας finiant, ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάσσοντο ἐν δείπνοις. Auctor item Euſtathius eſt, magdaliam dici ἐκ τοῦ μάσσειν, eſſeque zymoma quoddam, in quo abſterſis cibariorum ſordibus pinguioribus, inde canibus pararetur cibus. Aponiptrum & aponimma, malluuias uocabant, ſiue pelluuias quoque. Sed & peluim fortè ſic nuncupare, fuit moris: quanquam Athenienſibus aponimmata uocantibus in mortuorum ratione, aut ſceleſtorum purgatione. Cheroniptrum, idem planè quod aponiptrum. Nardo puluerem uento impactum laudat Dioſcorides, ad cheroniptrum, id eſt ad manuum ablutionem. Nam cheromactrum omolinon ſignat, uel ectrimma, id eſt extergendis manibus deſtinatum mantile. Chiromactra tamen in capitibus etiam ornamenta deferunt mulieres. Aurea cheromactra ſunt apud Herodotum libro ſecundo. Vſos porrò abluendis manibus ſmegmate ac odoratis rebus priores, Antiphanes cum Epigene prodit. Smegma, Theocriti expoſitor ſaponion interpretatur, ab σμήχω, id eſt purgo. Apud Galenum Therapeutices quartodecimo, inter expurgantia medicamina, quæ uocat is ῥύπτοντα, legimus dici quædam trachomatica. Sed & de quibus dictum eſt, ſmegmata, rhymmata nuncupari legimus. Nec illud obticuero apud ueterem Homeri interpretem compertum, lebetem dici, quem poſteriores chernibon appellarint: prochoon uero, ex quo profunditur aqua: eum cherniba nuncupat Poeta. Quod uero ad odoramenta ſpectat, attendenda uehemēter Socratis apud Xenophontem monita: nam in Sympoſio Calliæ laudans δεῖπνον ἄμεμπτον, id eſt cœnam omnibus abſolutam numeris, Theamata (inquit) ac acroamata, id eſt quæ oculos & aures paſcant, adijcis quoque. Quid ſi (inquit is) & unguentum quis affundat? Minimè, ait Socrates: ut enim ueſtium alia uirilis, muliebris alia, ſic odoraminum uiro congruunt quædam, quædam uero mulieri. Nam olei odor in gymnaſijs, ſi adeſt, unguento ſuauior exiſtit: ac ſi abſit, deſideria amplius commouet. At enim ſeu liber ſeu ſeruus unguento incedat delibutus, idem concinatur odoris halitus. Qui uero ab generoſis efflatur laboribus, induſtria comparatur & tempore, ſi ſuauis ac homine libero dignus cenſeri debet. Tunc Lycon: Sanè (inquit) iuuenibus iſta permittātur: at nos per ætatem gymnaſiorum exſortes, quid nam olere cōpar fuerit? καλοκἀγαθίας per Iouem, ait Socrates, id eſt morum probitatem. Id uero chriſma non utique ab myropolis comparandum, ſed unde commonuit Theognis,

ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι, ἢν δὲ κακοῖσι
συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

Carnibus tantum ueſci ſolitos priores mane. Quadrifaria epularum diſtributio. De uomitu, & qui uomitores. Item quid comeſſatio, necnon de andrijs. Crion quid, & creagra. Harpax, lycos, crateuta, aryſanæ, aryſteres, aryſtichi, ephebus. Cyathus fluuius. Aconita uaſa. Crios pro Thyeſtis ſepulchro. Crios, id eſt aries in cælo, cur. Crimnon, poltariū. Crimnodes urina, & nix. Corycus. Ceres Myſia. Cymbia, carcheſia. Macrobij lapſus. Optanium. An elixis uterentur carnibus ueteres. Elixæ an aſſæ magis nutriant. Carnis eſitandæ mores gentiū uarij. Locuſta ueteres uſos in cibis. Cap. 11

SCribit primo Canonis Auicenna, ſolitos antiquorum non paucos mane tantum carnibus ueſci, ac cœnæ modò panem adhibuiſſe. Tanquam illud Hieronymi comprobarent fere: Comedant carnes (inquit) quæ carni ſeruiunt, quarum feruor deſpumat in coitum. Scribit in Antiquitatum libris Dicæarchus, Saturni tempore, carnibus reiectis, omnes frugibus ac pomis ueſci ſolitos. Triptolemi præcepta circumferuntur tria: honorandos parentes, uenerandos deos, carnibus non ueſcendum. Porrò, carnium eſum carmine deteſtatur

Orpheus. Eum non fuiſſe, qua tempeſtate in Oriente potitus imperio Pygmalion eſt, multi prodidere. Ab diluuio permiſſum, ex ſanctis coniectatur literis. Verũ, gulæ mancipati, uitæ pretia uelut exquiſitius intelligentes, epulas quadrifariam diſtribuiſſe comperiuntur: in ientacula & prandia, cœnas ac comeſſationes. Sicuti apud Græcos Philemon uſos ueteres ſcribit, acratiſmate, ariſto, heſperiſmate, dipno. Iis uero facile ſufficiebant uomitandi cõſuetudine. Quod quũ cenſoria grauitate Seneca taxaret, Edunt (inquit) ut uomant, uomunt ut edant. Dicebantur autem uomitores, qui ea uiuendi ratione uterentur, quam egregiè damnauit Aſclepiades: cui aſtipulatus Celſus Cornelius, uomere luxuriæ cauſa damnoſum prodidit. Erãt uero comeſſationes cibi potusq; poſt cœnam hauſti ex luxu. T. Liuius libro quadrageſimo: Quin comeſſatũ (inquit) ad fratrem imus? Et alibi, Conuiuam me tibi committere auſus non ſum, comeſſatorem te cum armatis recipiam? Quintilianus: Hinc eſt ille in peſtilentia comeſſator. Quo in loco intelligere tamen poſſumus generali uocabulo dici epulatorem, compotatoremq; luxurioſum. Nam & comeſſabundus Alexandri Magni exercitus legitur apud Quintum Curtium, tanquam indulgens præter modum prodigis epulis, gulonumq; eſcariæ uoluptati. Poſſunt & comeſſationes conuiuia dici, ex collatione ſymboliſq; comparata: quæ Lacedæmonij phiditia, Cretes andria nuncuparunt. Hæc libro Politicorum ſeptimo Ariſtoteles ſcribit, eſſe oppidò quàm uetuſta, ut quæ in Creta ſint celebrata, Minoe regnante. Quin & prius multò ab Oenotriorum rege Italo, in Italia inſtituta. Illud obiter ſubnotauimus: crion, id eſt *κρεῖον*, nuncupari creodochum uas, in quo recondantur carnes: quamuis malit eo nomine carnes intelligere Euphorion, quod Appion ſcribit, & Herodotus. At crion putat Pauſanias caniſtrum, uel lancem, uel quid eiuſmodi, in quo concidatur caro. Hinc & creagra profluit, quam etiam harpaga & lycon appellari, ſcribit idem Pauſanias. Eſt autem coquinarium inſtrumentũ, ſicuti crateuta quoq;: nam ſunt eo nomine obeli, uel lapides (inquit Pauſanias) aut etiam ferreũ aliquid, cui incumbat ueru. Etiam ſi ueterum pleriſq; arriſit illud quoque, ut ueruum manubria ſic uocitentur. Traditum quoque Græcis eſt, lycos, iridis nũcupari flores, quòd labiorum lupi imaginem præferant. Crambaleam ſcribit Athenæus, dici Græcis toſtam carnem. Aryſanas & aryſteras ſiue etiam aryſtichos, pro cyathis inuenimus, aut id genus uaſis, ab hauriendo conciliata nomenclatura. Zenophanes ad hunc uſum, ephebum etiam appellauit. Apud Polybium Cyathus, fluminis eſt apud Arſinoen in Aetolia nomen. Aconita intelliguntur Græcis uaſa non illita, quæ calido diluta humore aquam in ſe trahunt. Dioſcorides libro primo *ἀκόνιτον* uas, interpretatur *ἀπίσσωτον*, id eſt minimè picatum. Aconitum autem uenenum dici putat Theopompus apud Athenæum, quia apud Aconas exoriatur prope Heracleam. Quod de crio diximus, amplius ſciendum, Thyeſtis ſepulchrum dici *κριοὺς*, in agro Argiuo: prope quod uiſebatur regio Myſia, & Cereris Myſiæ templum, à Myſio quodam ita nuncupatæ. Crion uero, id eſt *κριὸν*, in cœlo dici autumant, quia quum in eo fuerit ſol, inter diem ac noctem quodam modo iudicat, quod *κρίνειν* nuncupant. Et quòd in eo ſigno inter hyemem poſitus ac æſtatem ipſe rurſum iudicetur. Crimnon uero puls eſt, ab hordeo nuncupata, unde fieret. Poſteri *πόλτον* dixere, ac *πολτάριον*, id eſt pultem, ſeu pulticulam. Hinc *κριμνώδεις*, urinas nuncupant medicinam profeſſi, in quibus nubeculæ craſſamentum ſeſe oſtentet farinæ denſioris modo. Sic & comicorũ facetiſſimus, *κριμνώδη* ningere ait, ubi niuium deuoluntur grumi. Lego item conchas aſperiores Atticè nuncupari crios, id eſt *κρίους*, quas corycos dicant Macedones. Cymbia & carcheſia fuiſſe Latinis incognita ueteribus, parum diligenter tradidit Macrobius: quum apud Varronem, adijciente calculum Marcello, illud reperiatur: hoc autem etiam apud Liuium Andronicum, ſicuti comme minit Nonius,

Florem antlabant Liberi ex carcheſiis.

Quod autem de carnibus diu preſtruximus, animaduertendum amplius: heroas etiam num elixis uſos, etiã ſi Seruius improbat, quod ex Euſtathio liquet, Athenæoq; apertius, & Herodoto hiſtoria prima. Heroas (inquit Euſtathius) inducit Homerus elixis utentes carnibus, præcipuè tamen aſſis: unde & optanij inflectitur nomen, ex uſus frequentia

quentia. Signatur autem eo uerbo coquina. Incognitam nō fuiſſe Homero hoc genus opſopœiam, auctor eſt Iulius Pollux: addit tamen, heroum pleroſq; ea non uſos. Meminit in libro De Homeri uita Plutarchus. Et De republica tertio, apud Platonem legimus, Heroū menſis parari ab Homero non piſces, non elixas carnes, ſed aſſas, quæ concinnarentur facilius: quod comprobat Athenæus. Obſeruatum ex phyſicis illud quoque: Elixa intus fieri ſicciora, & inde nutrimenti minoris quam ſint aſſa, in quis humidum genuinum intus obſeptum contineatur. Quod in illis euaporet, quoniam meatus laxet elixans calor: quo argumento etiam inalbeſcit ius. Auctore porrò M. Varrone, Aſſam primò, ſecundò elixam, tertiò è iure cœpiſſe, natura docet. Cæterum, eſt utique mirum, quàm ſibi indulſerint parte hac gentiū mores: quippe Arabas nouimus camelorum lacte ueſci, à carnibus ſuillis uero abſtinere in primis, copiæ uel raritatis utrunque ratione. At camelos deteſtantur in Septentrionem reiecti. Phryges ac Pontici, uermes albidos obeſoſq; capite nigricante, qui è carioſis promuntur materijs, inter delicias habent: ac xylophagia comediſſe, luxuria eſt. Orienti & Libyæ grata præcipuè locuſta eſt, quod uerum Ioannes comprobat Baptiſta, uti inquit Hieronymus. Lacertis item uirentibus ueſci, in more Aphris eſt. Alicubi in menſam uitulos admiſiſſe, ſummū cenſetur ſcelus. Nam & Imperator Valens legem Orienti dixerat, Ne quis uitulinā eſitaſſe carnem uellet, dum agricolationi conſultum cuperet. Nomades ac inſolens Hunnorum feritas nec ſemicrudas aſpernata carnes eſt. Sarmatis, Vandalis, ac innumeris alijs, equorum & uulpium carnes ſolatio ſunt. Iam qui & humanis ueſcerentur, Scotos gentem Britannam, ſe uidiſſe prodidit Hieronymus. Locuſtam porrò in menſam admitti, probatur Leuitici undecimo, intantum fallitur Sipuntinus.

Aduentitia cœna, quę ſit: item aduentoria epiſtola, & aduentores. Caligulæ luxuria, & Clodij. Cap. III

SEd nec illud parte hac omittendum, aduentāti principi aut amico cœnam apparari ſolitam: ea inde dicebatur aduentitia, cuius incomparabilem luxum quis non iure miretur? Duo millia lectiſſimorum piſcium, ſeptem auium appoſita interdum literis proditum eſt. Cœnę hoc genus meminit in Sympoſiacis Plutarchus, dicitq; hypodecticam ex Romanæ linguæ proprietate nuncupatam. Perinde ac innuat, appellari ſolitam exceptitiam, ut qua exciperetur princeps, uel amicus: uel aduētitiam, ut modò præſcripſimus, etiam ſi Græca uox aliud ſonare uidetur. Apud Martialem, epiſtolam legimus aduentoriā, quæ aduentanti amico mittitur obuia: ita enim ſcribit libri duodecimi Præfatione, Et ſtatui pauciſſimis diebus & familiariſſimas mihi aures tuas excipere aduentoria ſua. Sed aduentores dixit Apuleius, eos qui ſoliti ſunt in cauponam cuiuſpiam diuertere. Et nunc (inquit) ſenex ille dolium innatans uini ſui aduentores priſtinos fece ſummiſſus officioſis rhonchis raucus appellat. Trita uox ea imperitæ quoque plebi. Sunt & ſui apud Plautum meretricibus aduentores. Verum, ut ad epularum magnificentiam redeamus: nepotinis ſumptibus omnium prodigorum ingenia ſuperauit Caligula Imperator, commentus nouum balnearū uſum, & portentoſiſsima genera ciborum atque cœnarum, ut calidis frigidiſ'que unguentis lauaretur, pretioſiſsimas margaritas aceto liquefactas ſorberet, conuiuis ex auro panes & obſonia apponeret, Aut frugi hominem oportere eſſe dictitans, aut Cæſarem. Sed in principe quam habent iſta admirationem? Clodius Aeſopi tragœdi filius, ut experiretur in gloria palati (ut inquit Plinius) quid ſaperent margaritæ, ſingulos uniones conuiuis abſorbendos dedit: quod in Sermonibus Horatius morſu Satyrico caſtigauit:

Filius Aeſopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet ut decies ſolidum abſorberet, aceto
Diluit inſignem baccam.

De griphis conuiualibus. Quæ dicantur quæſtiones cyliciæ, aut mnemoniæ. Aenos quid. Cyliceum. Sceletus Aegyptiorum. Plutarchi locus explicatur. Cap. IIII

SYmpotica uero, hoc eſt conuiualia, fuerunt & illa: ænigma, & griphus: illud luſum habebat, griphus uero etiam ſtudium ac curam. Soluenti, præmium erat carnis portio: imperito ac ſegni, mulcta irrogabatur, ut ſalſam hauriret potionem. Nomen inditum id genus ſermonibus obuolutis, à piſcatorum griphis ſiue retibus. Quæſtiones uero dicebãtur cyliciæ, hoc eſt ζητήματα κυλίκεια: arbitror, quia κύλιξ, poculum ſignat: unde cyliceum dicitur, poculorum repoſitorium. Theodectes uero ſophiſtes multa in ijs ſolertia præditus, mnemonias uocauit: quoniam mnemonicus foret ipſe, hoc eſt memoria potens. Griphi Lucianus meminit: Quid (inquit) ſunt homines? Dei mortales. Quid uero dei? Homines immortales. Aenigmata profers, & griphos conglutinas: equidem, ut Loxias, apertum nihil promis. Id genus uidetur quod Laſus dicebat, Crudum piſcem eſſe ὀπτόν, ex uerbi ambiguitate captato ioco: nam ὀπτὸς, aſſum indicat, & uiſibile: ſic autem Græcè totum enunciatur, ὠμὸν ἰχθὺν ὀπτὸν εἶν. Sed operæpretium eſt, huic potiſſimũ loco ſubiecisse, quę Demetrius Phalereus prodidit ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας, ubi de orationis differit gratia, hoc eſt περὶ χάριτος λόγου: Eſt (inquit) gratia quædam, quæ dicitur παρὰ προσδοκίαν, id eſt præter expectationem: ut apud Homerum de Cyclope,

ὅτι ὕςατον ἔδομαι οὔτιν.

id eſt, poſtremum ego utin uorabo. Neq; enim xenium id genus Vlyſſes meditabatur, neq; expectabat lector. Ariſtophanes quoq; in Nebulis de Socrate,

κάμψας ὀβελισκον εἶτα διαβήτην λαβὼν,
ἐκ τῆς παλαίςρας ἱμάτιον ὑφείλετο.

id eſt, quum obeliſcum incuruaſſet, mox circinum cœpit: ueſtemq; ſuſtulit ex palæſtra. Ex locis duobus gratiam hic uenatur poeta. Non enim modò præter opinionẽ illatum eſt, ſed nec præcedentibus cohæret. Anacoluthia (inquit) huiuſmodi, ſiue incõſequentia, uocatur griphus: ut apud Sophronem γερονείβων βουλίας, & apud Menandrũ Meſſeniæ prologus. Griphum alio uocabulo ænon dicunt, quod ex Euſtathio eſt: uti apud Clearchum, Vir, non uir: auis, nec tamen auis: lignum, non lignum: lapis, non lapis. Significantur uero hæc, eunuchus, nycteris ſeu ueſpertilio, ferula, pumex. Qui de his plura noſſe cupit, Athenæum adeat Dipnoſophiſtarum decimo. At Aegyptiorũ mos griphos non habet, dum ſceletum, id eſt aridum iam inueteratumq; ſale cadauer conuiuio inferunt, illud incinentes, Ede, bibe, talis poſt mortem futurus. Ad quod forſan reſpicit Plutarchi id in M. Antonio, Qui adminiſtros hortabatur, largè propinare, ac epulis diſtendi: quoniam foret incertum, an in poſterũ id eſſent facturi, Auguſto ceruicibus ingruente, ac proinde ipſo iam ſceleto, & in nihilum redacto. Id quod eo adnotaui gratius, quia per inſcitiam locus eſt ab Plutarchi interprete præteritus. Aegyptij moris meminit hiſtoria ſecunda Herodotus: ſceleti, in Septem ſapientum conuiuio Plutarchus. Strabo Antæi ſceletũ nominat, libro ultimo: ſed tibiam eo nomine intelligit interpres; quod ex Plutarcho in Sertorij uita coarguitur.

Cottabiſis quid, & quid cottabus. Plutarchus explicatur. Item de latage, & catacto. Coſymbus quid. Coſymbotę tunicæ apud Hieronymum. Crobylus. Scorpius. Cap. V

COnuiualis ludus fuerat, prioribus præſertim Græcis, quem cottabiſin dicebant: nam & κοτταβίζειν eſt, eo quod ex potu ſuperfuit, ſonum elidere. In æneas uero phialas, quę latagia nuncupant, potus reſiduum iactabant, qui dicitur cottabus: quòd ſi eliſu maior æderetur ſonus, ab amaſiis diligi ſe augurabantur. Cuius rei ueſtigium Romæ ſeruatum uideri poteſt: nam Hiſtoriæ naturalis libro quartodecimo Plinius, inter legum ſcita illud item fuiſſe ſcribit, Contra bibendi fallacias, nihil ad elidendum in pauimentis ſonum ex uino reliquiſſe. Verum inibi Hermolaus ex ueteri lectione ſummum legi mauult, quàm ſonum, ut poſtremum intelligeremus potum, quem docuimus uocari cottabum: quanquam eſt & phiala ænea cottabus, aut peluis, ut alij ſcribunt, qua in id genus uterentur luſu. Nam cottabia, quod ex Athenæo diſcimus, dicebantur præmia uincenti hoc ludicri genere data: quæ non aliud fuiſſe animaduertuntur, quàm pyramuntes, hoc eſt triticeæ placen

tulæ

tulæ, ac ſeſaminæ. Meminit eius uocabuli etiã primo Rhetorico Ariſtoteles, ab Aeneſidemo miſſa Geloni cottabia, ſcribẽs. Ariſtophanis interpres ſonum ipſum etiam cottabum dici putat. Nam poeta ipſe, methyſocottabos ita ludentes appellat, quòd iam uino madentes id agerent. Ex quo eſt illud Plutarchi in Sympoſiacis: nam Soclarus eludens, quæ contrà dicebantur de concubitus abſtinentia, & quòd non citra periculum admittatur à cœna, ἀθλητικὰ ταῦτα ἄντικρυς ὀλύμπια παντάπασιν, ἔτι δὲ κοτταβισμοὺς ὄζοντα καὶ τῶν κρεοφαγιῶν ἐκείνων οὐκ ἐν δέοντι, id eſt, athletica (inquit) ſunt hæc prorſum Olympi, etiamnum cottabiſin redolentia, & nõ ſatis aptam carnium illam deglutionem. Veluti dicat, athletis quorum uita ſagina eſt, damnoſum fortè concubitum uideri, & à cœna illis periculum afferre, qui licentius ingurgitarint, exhilaratiq; à ſcurrili luſu minus abſtinuerint. Hæc ut placeant, faciunt quæ conſequuntur. Adſunt (inquit) iuuenes uxoribus copulati, quos addecet Venerea amanter exercere. Quin & paulo pòſt idem colligit, qua ratione coitu poſt cœnam minus oblædatur corpus: idq; aſtruit contingere, ſi quis non diſtento uentre, nec ebrius id peragat. Illud uero à Plutarcho prouerbiali modo enuntiatum, neminem puto latere. Auctor Critias eſt, cottaborum luſum eſſe Siculorum proprium, quin & ab eiſdem inuentum: ueluti etiam latage, nationis eiuſdem uocabulum creditur, quo ſignificari Athenæus arbitratur, quod ex potu ſupereſt in poculo. Id conuerſa manu dextra ſurſum, molliter ac per ambitum cubito innixi ſiniſtro, iactabant, ludentes in cottabeum. Fuit & quem catactum, id eſt κατακτὴν, cottabũ uocabant, id eſt lychnion, quod attractum denuo concidebat, eum continens quem dicũt μάνην, id eſt cottabi prominulam partem, quam dixerit Sophocles ęneum caput. Nam plaſtinx portio intelligitur, quæ ſonum eliſu reddebat. Cottabum, medici per imperitiam (ut retur Athenæus) à balneis potionem, uel ante balneas uomitũ nuncupabant. Coſymbũ, ſeu coſymben, ſcribit Sudas inter indumenta recenſeri, unde ſunt apud Hieronymum coſymbotæ tunicæ. Iulius Pollux in tonſuræ generibus: Coſymbe (inquit) Atticum non eſt, ſed crobylus potius. Crobylum interpretantur aureum corymbum è capillis propendentem. Sunt qui putent capillorum cõtextum tendentem in acutum. Meminit Xenophon, nec omiſit Thucydides. Ab nonnullis hæc profertur diſtinctio, ut in uiris dicatur crobylus, in fœminis corymbus, in pueris ſcorpius. Hinc forſan conſectatio ſit, cur Hieronymo coſymbotæ dicantur tunicæ.

Græcorum in bibendo leges. De Iouis Olympij cratere: item heroum, & Soteris Iouis, ac Mercurij. Interim quid modiperator. Bonus deus, qui. Virgilius illuſtratur. De Thracibus & Scythis. Horatius declaratur. Poculorum nomina plura. Bibendi lex apud Locros. Qui bene poti ad ſcribendum acceſſerint. Maſsilienſium mulieres eſſe hydropotas: ſicuti Mileti factitatum, & Romæ. Samagorium uinum. Italicas mulieres uinũ neſciſſe. Ecpetala pocula. Petala. Patellia. Callopatira capridij. Oenochoi. Tauri. Epenchytes. Ceryx. Oenoptæ. Ophthalmi. Euophthalma. Acratophorus Dionyſius. Vinaria uaſa nomen ſeruantia: bicus, bicarium, croſſus, gaſter, gaſterium, ceraphium, baucalium, cypellum, amphicypellum, cyphela, dicypellon, pella phiala, cyprus, hemicyprus, ſcaphos. Piſæ quid. Piſa ciuitas, unde. Paropſis. Cap. VI

GRæco more potare, interpretantur quidam grandibus meraciſq; poculis ſe inuitare. Cicero in Verrem Actione tertia: Fit ſermo inter eos & inuitatio, ut Græco more biberetur, hoſpes hortatur, poſcunt maioribus poculis, celebratur omnium ſermone lætitiaq; conuiuium. Sunt qui à Marco Tullio ueterem Græciæ morem innui, cõiectent: quo toties bibere receptum erat, quoties deos & charos nominatim uocaſſent. Vtcunque, Auſonius meminit ad Symmachũ, Super menſam meam facta eſt inuitatio, non illa de ludibrij conuiuio, ut Græco more biberetur, ſed illa de Flacci ecloga: in qua propter mediam noctem & nouam lunam & Murenæ auguratum, ternos ter cyathos attonitus petijt uates. At in Xenophontis Sympoſio, pocula laudantur minuta & rorantia. Fuit & in Græcorum conuiuijs lex illa uetus, ſicuti Thuſculanarum quinto à Cicerone traditum

ſcimus

ſcimus, Aut bibat, aut abeat. Et rectè, inquit: aut enim fruatur aliquis pariter cum alijs uoluptate potandi, ne ſobrius in uiolentiam uinolentorum incidat: aut diſcedat. Hæc itidem in uita uidetur ſeruanda: nam iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. Inoleuerat & Græcis mos alius, ut talis ſortirentur, qui conuiuio præſidens, leges decumbentibus diceret, quæ uocabantur nomi. Hic uero teſtimonio Varronis modiperator Latinè nuncupatur, ueluti modum bibendi præſcriberet. Rex etiam dicitur Macrobio: arbitror, quia Græci βασιλέα appellant. Horatius,

Nec regna uini ſortiere talis.

Eubulus ſub Dionyſii perſona monet, ſanitati primum dicari cratera, ſecundum amori & uoluptati, ſomno autem tertium, quartus uero (inquit) iam noſter non eſt, ſed iniuriæ. Panyaſis poeta, poculum primum Gratijs contribuit, horisq; & Dionyſio: ſecundum Veneri, rurſumq; Dionyſio: iniuriæ autem & nocumento, tertium. Cõſuetum & illud priſcis Græcis inuenio: poſt cœnam, Boni dæmonis (quem eſſe Fortunam putat Euſtathius) haurire poculũ, quod meracius erat: quæ res dicebatur, κρᾶσις ἀγαθοῦ δαίμονος. Quod in Ionia ſcribit Apoſtolius, qui et ſecundum menſis diem Boni dæmonis dictum tradit. Nam Thebis etiã uiſebatur Boni dæmonis heroum. Hinc facetiſſimus Comici iocus,

ἕλκε τὴν τοῦ δαίμονος τοῦ πραμνίου.

id eſt, trahe (inquit) dæmonis pramnij: quum ſit uinum pramnium uel pretioſiſsimum. Auctor in Arcadicis rebus Pauſanias, ad ſiniſtram uiæ, quæ in montem ducit Mænalum, fuiſſe ἀγαθοῦ θεοῦ ναόν, id eſt Dei boni templum: Quòd ſi (inquit) bona contribuunt dij hominibus, inter deos autem ſummatem eſſe Iouem nouimus: conſequutione nimirum probabili coniectare licet, eius dei eſſe cognomentum id genus. Quòd ſi eſt, Mantuani uatis interior doctrina retegitur, quum Æneidos primo ita canit,

Adſis lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno.

Deam uero hanc etiam Græcis χρηστὴν dici, cõmeminit in Cœnis Macrobius. Verum ab diuerticulo repeto fabulam. Nec ignoro, eſſe qui Boni dæmonis poculũ primatem habuiſſe locum autument. Sed in hoc mira ſcriptorũ uarietas eſt. Pindari interpres ſeruatum ueteribus morem ſcribit, ut crater princeps Iouis diceretur Olympij, ſequẽs terræ heroum (cuius rei etiam Plutarcho in Cauſis mentio eſt) tertius Διὸς σωτῆρος, id eſt Iouis Saluatoris, ſi linguæ proprietas ita dici patitur: cui aſtipulari Sophocles uidetur in Nauplio, Ζεῦ παυσίλυπε

καὶ Διὸς σωτηρίου σπονδὴ τρίτου κρατῆρος.

Sed & in Epigonis Aeſchylus. Verum, cur cratera tertiũ Iupiter habebat Soter? nempe quòd is bibendi modus citra uinolentiã omnino ſubſtringebatur, ultrà progredienti, largius hilariusq; ingurgitanti, intemperantis nõ deerat nota. Dicebant eundem τέλειον quoq;, de ternarij perfectione numeri, in quo principium ſit, medium & finis. In literis compertum & illud: potionem in conuiuijs principem, præfatione τοῦ δαίμονος ἀγαθοῦ ſolitam offerri, guſtandam modò quod foret meracior. Dæmona uero bonum uidentur Liberum etiam patrem accepiſſe multi. Poſtremam, quæ lymphatior erat (ſic enim ab eruditis nuncupari obſeruatum, nonnullis etiam in diuerſum euntibus) Iouis præfatione Liberatoris. Celebratum eſt & in Lemno ab Athenienſibus Seleuci Soteris poculum, quòd in eos fuiſſet is beneficus. Siculus autem Diodorus Bibliotheces quinto: Aiunt (inquit) quum purũ in cœnis uinum datur, omnes deum ſoſpitem optare bibenti: at quum à cœna dilutius hauritur, Iouem uocari Sotera: nam puri uini potus, ad inſaniam redigit: aqua Iouis mixtus, uoluptatem parit ac lætitiam, & arcet inſaniam. Aſclepiades calicem primum ad ſitim pertinere dictitabat, ſecũdum ad uoluptatem, tertium ad ebrietatẽ, quartum ad inſaniam. In Iulij Pollucis theſauris adnotatum inuenimus, potum ultimum Ἑρμῆν appellatum, hoc eſt Mercurium: unde & Homerus, ᾧ πυμάτῳ σπένδεσκον. id eſt, poſtremò autem libabant. Auctor Athenæus eſt: Mercurio, ſurgẽtes à cœna prolibare ſolitos, quia ſit ſomni præſes: poſterius uero, etiam Ioui τελείῳ: nam calicem Soteris Iouis inuenio item τέλειον nuncupari ſolitum, quæ uox perfectum indicat & abſolutum, ut diximus. Ex his uero

hactenus

hactenus prolatis lux infertur plurima Horatio in Carminibus, quem ab interpretibus multifariam eruditum conuelli ſæpe, animaduertas. Apud Locros Epizephyrios ſi quis medico nõ imperante ſalutis ergò meracius hauſiſſet, perinde ac capitalem admiſiſſet fraudem, morte ſcelus expiabatur: ita ſanciente Zaleuco. At Alcæus & comicus Ariſtophanes uino madidi pangendis inuigilabant poematis. Multiꝗ; præterea uino ſe proluentes in hoſtem depugnarũt illuſtrius. Apud Maſſilienſes hydropotæ ſunt mulieres: in Mileto idem factitatũ, Theophraſtus ſcribit. Tametſi Mileſios dixit Demodocus, Non eſſe inſipientes quidem, ea tamen facere quæ agant inſipientes. Sicut inquit Moralium ſeptimo Ariſtoteles: Incontinentes, iniuſti quidem non ſunt, iniuriã tamen faciunt, ſed præter electionem. Apud Romanos uino abſtinet mulier libera, ut libro ſexto Polybius ſcribit, ſed ſerui quoꝗ;. Item Ephebi omnes, ad annum uitæ triceſimum. Samagorij uini cotylis tribus homines quadraginta, & eo plures, inebriari ſolitos, ſcribit Ariſtoteles. Sunt qui uniuerſim Italas mulieres uinum neſciſſe prodant. Romanas tamen paſſo uti ſolitas, refert Polybius. Thracum Scytharumꝗ; proprium fuiſſe uidetur, capacius ingurgitare merum & ingentia exſiccare pocula. Id perobſcurè ſignificat Pollux libro ſexto, ubi ait, ἀμυσίζειν eſſe idem ferè, quod Thracum more bibere. Verbum id apud Plutarchum expoſitum inuenio pro eo quod eſt, multum ſineꝗ; reſpiratione haurire, hoc eſt (ut ipſe ait) ἀθρόως καὶ ἀπνευστὶ πίνειν. Hinc apud Horatium dictam puto Amyſtidem. Hic protinus ſciendum, προπίνειν nõ permixtionem modò indicare, ſed & poculi gratuitum complecti munus. Anacreon,

ἐμὰ πρόπινε ῥαδινούς ὦ φίλε μηρούς.

Quod eſt, χαρίζου. Sed & Demoſthenes patriam prodentes hoſtibus, προπίνειν dixit. Erant & ueteribus pocula latiora, quæ uocant ecpetala, quoniã folia perampla dicuntur petala: cuiuſmodi pocula etiam nuncupantur patellia: ex quibus Alciphron, patellocharona concinnauit. Sed & capridij callopatira apud Athenæum legiſſe uidemur. Eſt autem capridiũ, à capro deminutum, quo nomine aprum intelligimus. Qui potus miniſterio præficiuntur, dici quidem œnochoi ſolent: in Neptuni tamen feſto etiam tauros ſcio appellatos. Helleſpontij, pincernam uocant epenchytem: at ueteres etiam ceryca, ut ex Homero liquet. Qui uerò œnopræ nuncupantur, tres numero exploratores inſpectoresꝗ; erant cœnarum, an ex æquo potaretur. Lychnos hi cœnantibus ſuggerebant, & thryallidas, id eſt ellychnia. Hos quidem etiam ophthalmos dixere, id eſt oculos. Vnde euophthalma dicuntur, quæ oculis arrident plurimũ: auctor Athenæus in Polyarchi diſſertatione, libro duodecimo. Quales uerò fuerint Scytharum in bibendo ritus, nec Plato ignoraſſe uidetur, quando Legum primo ſic ſcriptum reliquit: Sed de ebrietate quærendum (inquit) utrum ita uiuendum ſit, quemadmodum Scythæ ac Perſæ. Carthaginenſes præterea & Celtiberi & Thraces mero penitus utuntur, tam uiri quàm mulieres, atꝗ; uino item ueſtes perfundunt, præclarum hoc & beatum uitæ genus exiſtimantes. De Scythis illud tamen commonuero quod ſcribit Maximus Tyrius: Scythas eſſe quidem hydropotas, quòd ſi ebrietatis uoluptatem requirant quandoꝗ;, pyram conſtruere, in eamꝗ; herbas conijcere odoratas, ac mox circũſtare & odorem uelut crateris hauriẽtes liquorem, fieri ebrios, quamobrem canere ac ſaltare. Perſæ uerò alijs utuntur delicijs, quamuis moderatius quàm iſti. Apud Phigalenſes in Arcadia fuiſſe ſacellum Dionyſii ἀκρατοφόρου, Pauſanias tradit. Illa porrò adnectamus capiti huic, etiam ſi excreſcenti nimium: inter uaſa uinaria recenſeri à Polluce, ſtamnium, cadum, cadiſcum, bicum, quem fuiſſe Homero incognitũ Euſtathius prodit: ſicut nec pytinas nouiſſe potuit. A bico, cuius meminit ἀναβάσεως primo Xenophon, arbitror fluxiſſe nomen nunc uulgò frequentiſsimũ: quanquã bicarium dicimus potius, quod eſt deminutum recta Grecorum forma. Sicuti etiam croſſum, quo uocabulo Venetijs in œnopolijs utuntur plurimũ. Bycium uitreum legimus apud Dioſcoridem libro ſecundo. Bicos tamen palmeos ſcribit Herodotus Hiſtoria prima, uino plenos Babylonem apportari ſolitos, ut uas capacius intelligere, neceſſe ſit: proinde Laurentius dolia reddidit. Erat & gaſter uas, & gaſtra fictilis Dioſcoridi. Sed gaſterium uocat Ariſtophanes, ſeruatꝗ; adhuc nomen. Quanquam & gaſtera pro rapo dici legimus à lacedæ-

XX monijs

moniјs:etiam ſi apud Bœotios braſſicas ita nuncupari, Nicander putat. Scaphos deniq;, cauitatem nauis uocat Thucydides, quam (inquit interpres) gaſtera dicimus. Cyprus & hemicyprus, uaſorum ac menſurarum genera ſunt, coquinariam facientibus perfamiliaria. Inuenio & ceraphium ab Homerico cornu, ſed & bacaulium. Addamus illud quoq;: cypellum dici à Græcis poculum, ὑπὸ τὰ ἔσω κύπτον, id eſt ad interna proclinatum innuensq;. Appellatur idem & amphicypellon, uelut undiq; intro inflexum. Sæpius nanq; ἀμφὶ præpoſitio circulariter ſignat, unde inſula quandoq; legitur amphialos, & tonitru amphipyron. Certè deorſum adnuentes nubes, eadem etymi ratione, cyphela nuncupare, moris eſt. Ariſtoteles uerò mellis cellas amphiſtomos eſſe dicit, id eſt geminas: in una enim baſi, ſeu interſepto duas eſſe cellas: ſicuti (inquit) in amphicypellis, id eſt geminis poculis: una quidē intus, foris uerò altera. Ex quibus coniectatio eſt, eſſe idem amphicypellon & dicypellon, propter antithetos, id eſt oppoſitas fiſtulas & thecas mellis: tanq; uni modo baſi, id eſt fundo, cypella incumbant duo, ſuperne unū, infra reliquū, ut baſis ſit potui accōmoda, ubi uſus uenerit. Pella uerò etiā phialam ſignat, qua uterentur in ſacris. Ouem pellam, in Theocrito nigram interpretantur: nam corporum ſuperficiem, ubi ſanguinis affluxu nigreſcat, pellama, uel pelidnoma, id eſt πελίδνωμα, uocāt. Piſas deniq; apud Græcos dici inuenio τὰς ποτίστρας, id eſt bibulas, de uerbo πίσαι, quod ποτίσαι ſignat. Quin & Piſam ciuitatem hinc dictam opinantur pleriq;, quoniam humectus ſit locus, & aquæ cōtinens plurimum. Id autem genus loca uocāt Græci, τὰ πίση. Illud neutiquam prætereundum: iuſſulenta plerunq; de uaſorum appellari nominibus, ut paropſidas & triblia: necnon in Plauto magidas & capidas.

Quæ eſculenta quibus probarentur locis. Acipenſer. Timallus piſcis. Heliogabali guloſa inuenta. Epelane piſcis. Tageniæ quid. Pyramuntes, & ſeſamuntes, & ſeſamis. Sal tragaſæus. Cœna φυλλίς. Enchrides. Encryphias panis. Copaides anguillæ. Sacrificia ex piſcibus. Thynnæum ſacrum. Cylabræ heroi in ſacris ſalſamenta offerri ſolita. Strymoniæ anguillæ. Cœnas deorum quas intelligamus. Malca. Aphrogala. Decocta. Cap. VII

QVæ uerò ex eſculentis in menſa uſum haberent præcipuum, non ineptè in hac gulonia prouincia explicuerimus. Igitur ex freto murena primum à ſatrapibus eius procurationis tulit calculum: item Tarteſica. Thynnus Tyrius eximiè laudabatur. Acipenſer tanta fuit apud Romanos indicatura, ut conuiuio inferri cum corollis, ac præcinentibus conſueſſet tibiјs, coronatis item qui geſtarāt. Hunc Archeſtratus, qui Sardanapali inſtituta cōſectatus eſt, eundem galeo eſſe putat Rhodio, quanquā diſcriminant inſigniter. Appion grammaticus in cōmentatione De Apiciј deliciјs, ellopem eſſe acipēſerem credit. Ceſtreus quoq; laudis emeruit multum, de quo alibi copioſe, ex Sciatho. Conchæ pelorinæ, unde fortè pòſt nuncupatæ pelorides, de quibus Martialis,

Tu lucrina uoras, me paſcit aquoſa peloris.

Sed & Horatius, Lucrina peloris.

Teutlon, id eſt beta, ex Aſcra: mænides, ex Lipara: gongyle, id eſt rapa, ex Mantinea: pectines, Methymnæi: galeus, Rhodi: pſettæ, apud Eleuſinem: apuę, Phalericæ: triglę, ſiue muli, in Ionia: anguillæ in Eubœa copaides, ut in Sicilia plotæ. Sed eam copaides prærogatiuam habent, ut ex eis præcipuas etiamnum diјs immolent Bœotiј, uictimarum item ritu coronatas. Et in Lydia piſces ſacrificari ſolitos, Varro ſcribit in Villaticis paſtionibus. Verum, Neptuno quoq; thynnum immolare ad capturæ ſpem conſueuere piſcatores: idq; ſacrum Thynneum uocant. Quin apud Phaſelitas Cylabræ heroi ſalſamenta offerri, accepimus. Celebratur & timallus piſcis ex Ticino amne aut Ateſi, cui à flore conciliatum creditur nomen, inuulgato etiamnum dicto de eo qui gratam redolet ſuauitatem, Aut piſcem olet, aut florem: quo pronuntiatum facetè eſt, eundem uideri odorem piſcis, qui & floris ſit. Illius enim ſpecie nil gratius, nil ſuauitate iucundius, aut odore fragrantius. Quod ipſum in piſce contingit, quem Galli epelanem uocant, in Sequanæ oſtio frequentem Rothomagū uſq;, modicum alioqui, & ſquammis

Timallus piſcis
Ticini ut
Ateſis

argenti

argenti modò niteſcentibus: ſi in propinquo ſit, putes uiolis te circumfuſum. Cui rei grauiſſimus accedit teſtis Ioannes Seluanus Mediolani uicecancellarius, ſummę inter Gallos uir integritatis, & ſi quis alius rerum experiens, ac non doctrina modò eminentiſſimus, ſed & doctorum in primis ſtudioſus, uerum Chriſtianæ religionis propugnator incomparabilis: quod in magna fortuna rarenter comperias. Maſtycatum & polentatum excogitauit omniũ princeps Heliogabalus. Quin & comedit ſæpius ex Apicij æmulatione, ut Spartianus prodit, camelorũ calcanea, criſtas gallinaceis demptas uiuentibus, pauonum linguas & luſciniarum: quod qui his ueſceretur, epilepſiam non ſentiret. Hæc eo adnotaui libentius, quòd libro ſecundo Artis cabaliſticæ à uiro tradidum erudito eſt, Neminem unquam piſcem in ſacrificijs oblatum, audiſſe. Fuere porrò & Strymoniæ anguillæ inſignes magnitudine, ſalſilago Thaſia, item Thaſiæ raphanides, caſeus Cythnius & Siculus, ſal Tragaſæus. Sunt autem apud Troiam Tragaſæ, à Tragæo ita nuncupatæ, cuius gratiæ Neptunus concreſcere inibi ſalem iuſſit. Sed ſuper hac re alibi quoq; facta mentio eſt. Apud Lucianũ obſeruauimus fuiſſe prioribus, ἐντελὲς ὀνομαζόμενον δεῖπνον, id eſt cœnam quæ diceretur abſoluta, auis una ſingulis apponebãt, item ſuilla caro, necnon leporina, & piſcis quoq; ex tageno, id eſt ſartagine, ut ipſe interpretor. Nam in generibus panis recenſentur & tageniæ, qui & enchrides uocantur: dum in ſartagine coquerentur, infundebatur caſeus, oleum, mel, ſeſama. Panis ſubcinericius dicitur encryphias, ſeſamuntes item in cœna fuere eadem. Hæ uerò placentæ erant ex ſeſamo & melle. Sicuti pyramuntes ex melle item ac tritico, quod πυρὸν uocant Græci, quamuis ab ignis figura putent alij dici, quæ à lato in acutum deſinit. Pyrea uerò nemus eſt haud ita Sicyone diſſitum, in quo Cereris fuerat ſacellum προστασίας, & Proſerpinæ, celebritatem agentibus tantum uiris, ſicut nymphona, id eſt νυμφῶνα, mulieres modò frequentabant, ubi Dionyſii erat ſimulacrum & Cereris ac Proſerpinæ, Pauſania tradente. Seſamum intelligunt aliqui, uulgò quod dictitant riſum. Sudas ſeſamunta diſtinguit à ſeſamide, ut ſeſamis ſit, quæ & ſeſame, unde ducatur ſeſaminum oleum, quod & ſyinon apud eum eſt, quo Cyri perungerentur milites. Cœnas deorum apud Horatium ſecundo Sermonum intelligunt, quæ citra omnem ſint ſolicitudinem:

O' noctes cœnæq; deûm, quibus ipſe meiq;
Ante larem proprium ueſcor.

Ad gulæ rationem pertinet adnotaſſe illud quoq;: ephthopolium dici locum in quo cibi diſtrahantur percocti. Et qui eo ſe fouent quæſtu, nuncupãtur ephthopolæ. Nam opſodædali dicuntur, qui obſonia uariè condiunt aut quærunt. Gaſtrologi, qui de uentris ratione diſſerunt, & inde gaſtrologia. Denique ſeptimo Therapeutices Galenus, melcam & aphrogala inter ganeata in Vrbe cibaria recenſet.

Heliogabali gula

opſodædali gaſtrologi

Catonis, Periclis, Heliogabali qui Alagabalus uel Eleagabalus de cõuictu ſententia. Lactaria quæ. Agalacta. Pometa. Pomarij. Pentapharmacum conuiuium. Conuictorum numerus. Muſæ olim tres. Charmum Syracuſium in ſingula quæ apponerentur, uerſiculos primum concinnaſſe. Martialis diſticha quam habeant argumenti originem. Cap. VIII

MEnſam M. Cato maximè amicorum parentem atq; procreatricem exiſtimauit. At Pericles omnem cœnarum apparatum, & id genus beneficentiam facilè perpetuoq; contempſit ac reiecit, ut tam longo tempore, quo in republica eſt uerſatus, nunquam apud amicum cœnarit, præter quàm Euryptolemo nuptias celebrante, & id quoq; eatenus, ut peractis libationibus, mox abiret. Siquidem animorum elationi magnitudiniq; deprimendæ aptiſſimum eſſe conuiuium, ſanxere nonnulli: quando inibi grauitatis ſeueritatisq; expectationem ſeruare, uel difficillimum ſit. Sed enim Imperatori Heliogabalo, ſiue is ſit Alagabalus, uti uetera præferunt numiſmata, quandoquidem Syrorum uidetur uox, apud Dionem tamen Eleagabalum legimus locis aliquot, citra flatilem omnino: huic inquã Heliogabalo nulla fuit uita, niſi in uoluptatis nouæ exquiſita ratione, ut etiam æſtiua conuiuia colorib. exhiberet, ut praſinum quandoq;, alias uenetũ, & omnino reliquos

oſtentaret. Primus etiam ſchematibus libidinoſiſſimis inquinata ex argento uaſa iuſſit apponi, ac ex piſcibus iſicia fecit primus, ex oſtreis quoque ac lioſtreis, id genus item alijs. Vilioribus amicis folles pro accubitis ſternebat, eosq; reflabat, prandentibus illis, ita ut pleruncq; ſub menſis repente inuenirentur prandentes. Dulciarios lactariosq; habuit eiuſmodi, ut quicquid ex diuerſis edulijs coqui exhibuiſſent uel ſtructores uel pomarij, illi modò ex dulcibus, modò ex lactarijs præberent. Lactaria obiter intellige, quæ nunc ſemidoctũ uulgus lacticinia uocat. Pomarios item apud Horatiũ inuenias,

Hic ſimul accepit patrimonij mille talenta,
Edicit, piſcator uti, pomarius, auceps
Mane domum ueniant.

Pometa uerò apud Palladium. Agalacta uerò paſcua nuncuparunt ueteres medici, lacti minus accommoda: nam herbis lactis aliquo modo naturam immutari, traditũ eſt. Simonides in eum qui in conuiuio pertinacius taceret, εἰ μὲν inquit ἠλίθιος εἶ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς, εἰ δὲ σοφὸς, ἠλίθιον. Auctor Spartianus eſt, Aelium Verum imperatorem omnium primum excogitaſſe tetrapharmacum, ſeu potius pentapharmacũ, quo poſtea ſemper ſit uſus Adrianus. Cõſtabat id ſumine, phaſiano, pauone, cruſtulo, aprugno ſiue perna. Sicuti in Adriano idem commeminit. Heliogabalus piſces ſemper quaſi in marina aqua cum colore ſuo coctos conditura ueneta comedit. Idem rerum pretia con uiuiorum eſſe orexin aſtruebat. Obiter, hic Heliogabalus eſt quem ſcribit Dion, eſſe nuncupatum uarie: nam & Abitus dicebatur & Pſeudantoninus, Aſſyrius quoque ac Sardanapalus: poſteaquàm uerò trucidatus in Tiberim eſt proiectus, etiã Tiberinus. Omnibus (inquit Varro) numeris abſolutum conuiuium eſt, ſi belli conueniant homines, ſi locus ſit nõ ingratus, ſi temporis ſit habita ratio, ſi non negligens apparatus. Nec illud omiſerim, diuitum pleroſq; domos ſtruxiſſe quandoq; τριακοντακλίνους, in quibus uel triginta ſterni lectuli ualerent, & eo plures quoq;. Id quod in Sympoſiacis improbat Plutarchus, conuiuia id genus, ἄφιλα uocans, & ἄμικτα, id eſt citra amicitiam & communionem. Quæ panegyriarchum uerius requirant, quàm ſympoſiarchum. Olim non plures tribus coiſſe conuiuas, teſtatum Annalibus eſt: quando nec plures initio creditas eſſe Muſas, relatum Pauſaniæ monumentis ſcimus, meleten, mnemen, aœden, hoc eſt meditationem, memoriam, cantilenam. Archeſtrati poetæ etiamnum ſupereſt in ea re decretum, Conuiuæ aut tres, aut quatuor, aut nõ plures quinq; ſunto. aliàs manipularium, & rapto uiuentium conuentus fuerit. Iulius Capitolinus in Vero, eius tale fuiſſe conuiuium prodit, ut in eo duodecim decubuerint primum. Quanq; de conuictorum numero iactatum uulgò non ſumus neſcij: Septem cõuiuium, nouem conuitium. In Platonis Sympoſium octo coeunt & uiginti. Quinarium numerũ quandoq; placuiſſe, libro primo auctor Athenæus eſt. Denarium autẽ Iliados ſecundo comprobaſſe Homerus deprehenditur, ubi in decadas diſtribuit rex cõuiuas, quoniã plures diſcumbere, non ferè moris eſſet, uti docuit Euſtathius. Nam & Pythagoricis conuiuijs nõ interfuiſſe plures, illuſtris auctor prodit Iamblichus. Poſtremò ſcitu dignum illud quoq;, Charmum Syracuſium, ut ſcribit Athenæus, in ſingula quæ apponerentur, uerſiculos primum concinnaſſe, ac parœmias, uti eſt de piſcibus illud,

ἥκω λιπὼν αἰγαῖον, ἁλμυρὸν βάθος.

id eſt, uenio Aegæum linquens ſalſam profunditatem. Vnde Martialem arbitror argumenta mutuatum. Illa uero huius pragmatiæ felix fuerit coronis, quod ex Xenophontis eſt Sympoſio, ſublatis menſis, conſueſſe ueteres prolibare dijs καὶ παιανίζειν.

Fori uituperatio. Super multiplici Athenienſium foro aliqua. Parabyſto, & trigono. Batrachium unde, ac puniceum. Batrachis quid. Batrachos morbus. Heliæum. Palladium forum cur diceretur. De Palladio plura. Peſinus ciuitas unde. Cap. IX

FOrum Anacharſis Scytha ad fallendum inuicem atque ad dandas auaritiæ manus deſtinatum locum eſſe dicebat. ſed & Moderatus Columella, Ne caninum quidem (inquit) ſicut dixere ueteres, ſtudium preſtantius eſt locupletiſſimum quenq; allatrandi & contra innocentes, ac pro nocentibus neglectum

ctum à maioribus, à nobis etiam conceſſum intra mœnia & in ipſo foro latrocinium. Quod niſi cupedijs ſuffarcinatus, & ferentarijs onuſtus libellis pergas, quibus dorophagos expleas, ſordidoſq; ac nummarios, luditur opera. Ineſt echeneis, ruant licet procellæ, domatur mundi rabies, infrenatur impetus. Academicis & cunctatore ipſo Fabio dicas omnia cunctatiora. Plutarchus item in libro De fœnore, eſſe forum dicit ἀσεβῶν χώραν, id eſt impiorũ regionem. Ex quo arbitror M. Catonem cenſuiſſe, forum muricibus ſternendum. Quo fit, ut deformari fœdius poſſit Marcellus Octauia Auguſti ſorore genitus, à quo fuiſſe inumbratum in ædilitate forum, ut ſalubrius litigantes conſiſterent, Plinio tradenti credimus. Auctor Pauſanias eſt, fuiſſe Athenis fora nonnulla ignobiliora, quæ parabyſton uocarent, ac trigonum. Alterum ab obſcuro urbis loco, in quo ſitum erat, nuncupatum, & minimæ quæq; agebantur lites. Alterum uerò à figura. Parabyſton Græci abſconditum, & latens dicunt, παρὰ τὸ βύω, quod ſignat claudo. Vndecim in eo iudices ſedebant, uideturq; duplex fuiſſe parabyſton, medium & maius. Lyſias maioris mentionem facit. Sed fuit & nymphicus hoc eſt ſponſalis lectus, qui uocabatur parabyſtus, cuius commeminit Hyperides ἐν τῷ περὶ πολυκλέους. Batrachium uerò forum ac puniceum à coloribus appellationem trahunt. Nam etiam ſi apud Chymiſtas eſt batrachium, ex latice diuino computreſcente proueniens, in auri confectione miraculi præcipuè memorati, ſpecie ranunculi, ueneno uis tanta, uti halitu etiamnum ſolo perimat. Id ab effectu etiam chryſocollam nuncuparunt: quin ubi tument ſub lingua uenæ, genus mali uocatur batrachos. Erat tamen batrachium coloris item ſpecies, quo ante inuentas perſonas faciem obungebant, unde & batrachis inter floridi coloris enumeratur indumenta. Omnium uerò maximum, quo frequentiores conueniebãt, heliæum nuncupabatur. Fuit & palladium forum, in quo de percuſſoribus cognoſcebãt. Demophoontem quoq; primũ pœnam luiſſe, palàm eſt. Sed quo crimine, incertum. Cur diceretur Palladium, explicant Græci: à Troiæ captiuitate Argiuos quoſdam cum Palladio ad Phalerum appuliſſe, quos quum incognitos peremiſſent indigenæ, mox admoniti qui forent, mandantes humi palladiũ inibi erexere, atq; inſtitutum, ut de cædibus non ſponte perpetratis quæreretur, id eſt περὶ τῶν ἀκουσίων. Dignũ uerò ſcitu, ab Pherecide Palladia dici ſimulacra omnia ἀχειροποίητα, id eſt non manu conformata, ſed & omne in terram deiectum cælitus: cuiuſmodi certè Mineruæ fuit ſimulacrum, cubitorum trium & ligneum, in Phrygiæ urbem delapſum, unde adoptatum loco Peſinuntis nomen, quod Diodorus ſcribit & Dion. Etiam ſi tradant alij, uti notatum comperi apud Herodianum, dici Peſinuntem, quia inibi conciderint multi, depugnantibus Ilo Ganymedis fratre ac Tantalo, qui Ganymedem rapuerat. Sed nec Mineruæ ſimulacrum illuc deiectum tradit Herodianus idem, uerum magnæ matris. Ioannes Antiocheus miſſum cælo Palladium prodit, ac philoſophũ Aſium ex horæ notatione, quam horoſcopum uocant, mathematicè prædixiſſe, nunquã ciuitatem eam in prædam ceſſuram, ubi id ſeruaretur intactum καὶ ἄσυλον. Traditum ab Apollodoro eſt, Ilum poſtea quàm Ilium cõdidiſſet bouem inſequutum optaſſe, ac deos comprecatum, ut ſignum obijceretur aliquod, tuncq; oblatũ ei Palladium, quod trium fuerit cubitorum, dextra tenens haſtam, colum læua cum fuſo. Non negligendum porrò quod ſcribit Procopius, apud Beneuentum eſſe ab Diomede traditum Aeneæ Palladium. Quoniam de morbo ſciſcitanti redditum foret oraculum, non prius ex morbo conualiturũ, quàm Troiano cuipiam Palladium reſtituiſſet. Vbi autem lateat id nunc, inquit, haud norunt Romani. Simulacrum oſtendunt tamen lapideum in Fortunæ fano ante Mineruæ ſtatuam æneam. Id uerò præliantis imaginem præfert & haſtam uibrantis. Nec Græcam facit uiſitationem, ſed Aegyptiam. Memoratur id quoq;, Conſtantinum imperatorem ſimulacrum hoc Byzantium tralatum in foro ab eo nuncupato defodiſſe.

De foro Theſſalico & Perſico: item uenalium. Quid cyclos, & cinclides, & cancelli. Interim quid apſis. Epiſotron. Itys. Apſimachia. Trapeza. Cindalus, cindaliſmus, paſſalus. Clauo deſtinare, & à clauo demere quid ſit. Triplex Romæ forum. De Menianis, & Menia columna, & ſolarijs. Protecta.

Protegere quid. Proiecta. Immiſſa. Promercale. Cap. X

SCitum eſt quod Ariſtoteles docuit Politicorum ſeptimo: Struendum in ciuitatibus forum, cuiuſmodi in Theſſalia, quod dicebant ἀγορὰν ἐλευθέραν, hoc eſt liberum forum. Id opinor, quia eſſet ab omni mercatu purum. Nec eo agricolæ opificesúe, aut id genus alij, commeandi ius haberent, niſi accerſente magiſtratuum aliquo. Eum locum putat Ariſtoteles εὐχάρειαν, id eſt gratiæ maioris, ἂν καὶ τὰ γυμνάσια τῶν πρεσβυτέρων ἔχοι, id eſt, ſi & ſeniorum habeat gymnaſia. Forum eiuſmodi fuiſſe apud Perſas Xenophon ſcribit, ubi regiæ eſſent ac principia alia. Eſſe quoq; in quatuor diſtributum parteis: quarum eſſet una puerorum: alia puberum: uirorum tertia, qui perfectam ætatem iam agant: quarta eorum, qui iam emeriti ſint, legeq; ſingulos eorum ſuis adeſſe locis ſolitos. Pueros quum primum illuxiſſet, eodemq; modo perfectæ ætatis uiros: at ſeniores, quum per ociũ cuiq; licuiſſet, exceptis cõſtitutis diebus, quibus adſint, neceſſe eſt. Forum autem uenalium Græcis dicitur πρατὴρ, λίθος, πωλητήριον, hoc eſt prater, lithos ſiue lapis, poleterium. Apud Herodotum etiam praterium. In noua comœdia cyclos dici inuenio, loca ubi uenderentur mancipia. Fortè etiam ubi & uenalia reliqua. Eſt autem cyclos propriè quidem circulus: unde Pauſanias, Eſt (inquit) apſis: ligneus rotæ cyclos: quo is ambitur ferrũ uocatur epiſotron. Sunt & in retibus apſides, ideſt curuamina & ulnæ. Apud Homerum, apſis etiã dicitur itis. Apſimachia Plutarcho in Lycurgi uita, & Appiano eſſe uidetur tumultuantiũ pugna. Sunt qui eo nomine præludium pugnæ intelligant. Apſidas porrò Græci dicunt, quos Latini arcus, ſurrigi imperatoribus ſolitos. Sed & pontium fornices eodem cenſentur nomine. Locus uerò quem inſcenderẽt uenalitij, dicitur ab Ariſtophane trapeza, hoc eſt menſa. Porrò fori iudicialis fores ſcribũt Græci cinclidas uocari. Cyndalos uerò quidam clauos dicunt, & cyndaloplitas clauiculos. Fuit & ludi genus cyndaliſmus, quem clauis exercebant, quos paſſalos, ſiue pattalos Græci quoq; uocant, nato inde adagio de ijs quæ negligentius curantur, πασσάλῳ ἀνακρεμάσαι, id eſt clauo deſtinare appendereq́;. Sicut quæ amplius curanda cenſemus, à clauo demere: quod ex Euſtathij theſauris eſt. Verum ad cinclidas redeo, quas Romani cancelotas uocant, uti adnotant Græci. Erant quidẽ in foro cancelli, Cicero pro Seſtio, Tantus ex fori cancellis plauſus excitatus, ut nunquã maior conſenſio, aut apertior. Hinc honeſtiſſima metaphora dictum ab eodem pro Quintio, Et me facilè ueſtra exiſtimatione reuocabitis, ſi extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipſi circũdedi. Et quoniã in Romanos incidimus, ſciendum, triplex olim fuiſſe in Vrbe forum, quod Seneca ſcribit: ſic enim libro ſecundo De ira, inuenimus adnotatũ, Adijce nunc publica periuria gentiũ, circumſcriptiones, fraudes, inficiationes, quibus trina nõ ſufficiunt fora. Hinc certius illud Martialis percipitur,

Atque erit in triplici par mihi nemo foro.

Quartum addidit Traianus: meminit Sextus Aurelius, & ſignificat Martialis idem,

Et fora tot numeras Iane, quot ora geris.

Traiani forum ſcribit Ammianus Marcellinus, fuiſſe ſingularem ſub omni cælo ſtructuram, ac ut opinamur (inquit) uel numinum aſſenſione mirabilem. Id quum Imperator Conſtantius ſpectaret, hærebat attonitus, per giganteos cõtextus mentem circumferens, nec relatu effabiles, nec rurſus mortalibus appetendos. Tranſitorium forum à Domitiano comparatum, Euſebius ſcribit, id à Tranquillo methodium dici, ſuſpicantur aliqui, quod Traiano ſtruente, ceſſarit. Sed de hoc plura mox. Meniana fuiſſe in foro unde ſpectarentur ludi, non ferè eſt qui neſciat. Eadem & ſolaria nuncupabant. Vnde ad ſolarium uerſari, eleganter ſciteq; de eo dicitur, qui ſpectacula frequẽter inuiſat. Cicero pro Quintio: Vixit (inquit) ſemper incultè atq; horridè, natura triſti atq; recondita fuit: non ad ſolariũ, non in campo, non in conuiuijs uerſatus eſt. Solaria uerò dici Meniana, Hieronymus ſcribit. De Menianis Labeo digeſtis De uerborum ſignificatione: Proiecta (inquit) ea ſunt, quæ ita prouehunt, ut nuſquam conquieſcant, cuiuſmodi ſunt meniana & ſuggrundia: quæ uerò aliquid habent, ubi conquieſcant, immiſſa, non proiecta uocantur, ueluti tigna & trabes quæ immittantur. Protecta legimus

quandoq;

quandoq; loca in domibus ſurrecta, unde ſpectare licet:ab protegendo, ideſt porrò tegendo: ſiue tectũ proijciendo. Id enim Ciceroni in Topicis protegere eſt. Sunt tamen ſolaria etiam horologia, necnon uectigalia, quæ pro ſolo penduntur, apud Iureconſultos, titulo Ne quid in publico fiat. Columnam Meniam Pædianus intelligit à Menio dici, qui quum domum uenderet Catoni & Flacco cenſoribus, ut ibi inædificaretur baſilica, ius ſibi columnæ unius exceperat, ſuper quam tectum proijceret, unde ipſe ac poſteri ſpectarent gladiatorium munus, quod tum in foro dabatur. Commeminit Marcus Tullius Actione in Verrem prima. Quanquam ænea inibi modo columna ſcribitur. Sicuti apud Plinium libro ſeptimo: A columna (inquit) ænea ad carcerem inclinato ſydere, ſupremam pronuntiauit. Sed & libro trigeſimoquarto Plinius idem: Antiquior (inquit) columnarum celebratio, ſicut C. Menio, qui deuicerat priſcos Latinos. Verum redeo ad inſtitutum, ſi illud non neglexero: promercale in uænalium ratione dici, quòd extra domeſticum uſum redundans uænui proponitur.

Forma fori Græca & Italica. De triuio & baſilica, & quid ſit baſilicam habere. Ciceronis locus aperitur. Viæ baſilicæ, prætoriæ, conſulares. Cap. XI

GRæcorum fuiſſe moris, Vitruuius ſcribit, forum quadratum conſtituere, duplicibusq; porticibus, crebriſq; columnis, et lapideis ac marmoreis epiſtylijs exornare, in contignationibus ambulationes facere. Sed Italiæ (inquit) non eadem fuit ratio: nam à maioribus cõſuetudo tradita eſt, gladiatoria munera in foro dari, proinde ſpatioſiora diſtribuebant intercolumnia. In porticibus argentariæ tabernæ, menianaq; ſuperioribus coaſſationibus collocabantur. Forum autem, quod uocant Argentarium, omnium fuiſſe præſtantiſſimũ, conuenit. Triuium & forum ſola uidentur amplitudine differre: eſt ſiquidem triuium, puſillum uelut forum. Platonis in hoc extat decretum, ut in triuio ſpatia fiant, quò nutrices conueniant cum pueris, ſintq; unà. Credo, quia pueri ualidiores redderẽtur, uſu auræ liberioris: & nutrices laudis ſtudio, eſſent lautiores, & minus inter tot eius ipſius rei obſeruatrices errarent negligentia. Inuenio in literis, baſilicarum loca foro adiuncta quàm calidiſſimis partibus fuiſſe, ut per hyemem ſine moleſtia tempeſtatum, ſe conferre in eas negotiatores poſſent. Cæterum baſilicam principio fuiſſe locum conſtat, quo ſub tectum ad ius dicendum principes cõuenirent. Cui loco dignitatis gratia additum erat tribunal. Poſt id, quo eſſet ea quidem laxior, primarijs tectis non ſufficientibus, circumaddidere porticus patulas intrinſecus hinc atq; hinc, primũ ſimplices, mox etiam duplices. Addidere inſuper alij ſecundum tribunal, tranſuerſamq; alteram ambulationem, quam cauſidicam nuncupamus. Quod illic rhetorũ turmæ, cauſidiciq; (ut uerbo utamur uulgò frequentiſsimo, ut docuit Quintilianus) uerſarentur. Erat porrò perſimilis templo baſilica, proinde compari ferè modo exornabatur. Elegantiſſimum illud Ciceronis eſt ex primo Epiſtolarum ad Atticum, De pangendo quod me crebrò hortaris fieri nihil poteſt, baſilicam habeo, non uillam, frequentia Formianorum. Videtur autẽ adagij ratione dici, ut ad quem multi paſſim confluant conſultandi, uel quid eiuſmodi faciendi cauſa, baſilicam habere uideatur, non domum, quæ domeſticis ſolum ferè patet. Sunt enim qui partem fori, baſilicam accipiant, ad quam ſcalis pateat aſcenſus, ubi agitarentur iudicia: indeq; irrepſiſſe nomenclaturam, quoniam τὸν βασιλέα iudicem intelligant Grȩci, aſtipulatu etiam poetæ Heſiodi, δωροφάγους nuncupantis βασιλῆας. Hinc & baſilica celebratur Iulia, centumuiralibus cauſis dicata: unde & Martialis,

Et intranti Iulia tecta placent.

Baſilicas uias, noſtri prætorias interpretantur, & conſulares: nam quod magnum eſt, baſilicum dicitur.

Statuæ in foro Eucliæ, Mercurij, Marſiæ, Iouis, Hermæ, Hermocopidæ. Cochlides. Forum clarium, albanum, tranſitorium, methodium. Meta ſudans in Vrbe. Hippodamia forum. Quid odeum, phoros, phorologi, practores, phormus. Cur Protagoras dictus ſit Phormophorus. Pſiathi. Phormiſium. Phormio unde. Interim de Pythagoræ ac Alcibiadis ſtatuis Romæ. Quintiliani locus ex libro primo enarratur, emendaturq;. Cap. XII

NEc illud relatu indignum, apud Bœotios & Locros aram ſtatuamq; in foro quolibet Eucliæ dicatam fuiſſe, quam plerique uel apud Sophoclem Dianam putant, nonnulli Herculis filiam: & Myrtus, id eſt μυρτοῦς, ex Menœtio natæ, ac Patrocli ſororis: quæ quum uirgo demigraſſet è uita, gentibus illis eximiè religioſeq; culta eſt. Quin ſponſi ſponſæq; prius quàm nuptiæ conficerentur, ex more illi rem diuinam obibant. Nam de Marſiæ ſtatua in liberis ciuitatibus, quum alij, tum Seruius commeminit, & Seneca De beneficijs ſexto: unde prodiſſe illud Martialis coniectant eruditi,

Ipſe poteſt fieri Marſia cauſidicus.

Hunc uerò ἀναβάσεως primo Xenophon prodit, cum Apolline de ſapientia in certamen auſum prodire, à deo ſuperatum ac nudatum pelle, quam in antro appenderit: unde Marſias fluuius ex re nuncupatus ſeſe proferat. Fori quoq; medio in Græcia plerunq; Mercurij ſtatua excitari conſueuerat, quem inde appellabant ἑρμῆν ἀγοραῖον, id eſt forenſem Mercurium. Sed & Iouis fuit id cognomentum eodem ſtantis loco alicubi, & iuxta Herodotum in Sicilia. Id uerò inſtitutum Euſtathius putat, quia diuinum quiddam eſt, conſultationi deſtinatum forum. Credebatur ſiquidem orationis deus ac ueritatis Mercurius, quo nomine ſtatuas eius quadratas, καὶ κυβοειδεῖς, id eſt cubica ratione conformabant, innuentes, ſchema id genus in quamcunq; decumbat partem, rectum ſtare, καὶ ἑδράσιμον. Identidem oratio ac ueritas undecunq; ſibi eſt aſſimilis. Contrà eſſe mendacium, πολύχουν καὶ πολυσχιδής. Hermocopidas in Atticorum nominum συναγωγῇ, Pauſanias ſcribit nuncupatos, qui Mercurij ſtatuis quas hermas dicunt, collum & pudenda præcidiſſent. Meminit hiſtoria ſexta Thucydides. Legimus in Græcorum theſauris: reddito Romanis oraculo, prudentiſſimi ac fortiſſimi Græcæ gentis ſtatuas erigerẽt, in foro mox Pythagoræ ac Alcibiadis ex ære dedicaſſe iconas. Fuit Romæ Traiani forum de quo diximus, regione octaua, cum templo & equo æneo ac columna cochlide, cuius erat altitudo centum & uigintiocto pedum, intus erant gradus centum & octogintaquinq;, feneſtellæ quadragintaquinq;. Præterea forum Spartæ fuiſſe legimus in Plutarchi monumentis, Clarium nuncupatum: ſicuti Capuæ Albanum: quod Maximus docuit Valerius libro nono, & ſecunda in Rullum ſignificare Cicero uidetur. Tranſitorium forum lector accuratus apud grammaticum etiam Seruium reperiet. In quod libro ſeptimo, Iani ſimulacrum quod inſtituerat Numa, tralatum fuiſſe ſcribit. Quum in Antonio philoſopho Iulius Capitolinus ait, Statuas in foro Vlpio collocatas, ſunt qui Tranſitorium intelligant, quod & Traiani nuncupetur. Nonnulli putant, id etiam dici Neruæ forum: quoniam in Alexandro Cæſare ita Lampridius ſcribit, Statuas coloſſeas uel nudas, pedeſtres uel equeſtres diuis Imperatoribus in foro diui Neruæ, quod tranſitorium dicitur, locauit cum titulis & columnis æneis. Alibi idem auctor, In foro Tranſitorio ad ſtipitem illum ligari præcepit, & fumo appoſito, quem ex ſtipulis atq; humidis lignis fieri iuſſerat, necauit, præcone dicente, Fumo punitur, qui uendidit fumum. Euſebius methodium forum enumerat, de quo diximus (ſic enim legebat Domitius, etiam ſi non ſatis conſtat ſibi, ut ex Commentario eius tertio in Syluas Papinij patet) impreſſi codices apud Euſebium præferũt odium, non methodium: ſicut apud Dionem quoq; in Adriano, etiam ſi methodium transfert Merula. Erat autem odium, id eſt ὠδεῖον, imagine theatri locus: in quem deferebantur poemata, prius quàm in theatro recitarentur. Theatrum fuiſſe Odium, Pauſanias ſcribit, prope quod uiſeretur enneacrunos fons, Piſiſtrati opus. Meta uerò ad methodium pertinet nihil: in Epiſtolis ad Lucilium Seneca, locum in Vrbe recenſet, quem dicerẽt Metam ſudantem. Erant autẽ metæ, ſiue metulas malis, lapides coni imagine quadam prominentes. Fuiſſe in quarta Vrbis regione, ſignificat P. Victor. Senecę uerba ſi quis expetat, hæc ſunt: Eſſedas tranſcurrentes pono, & fabrum inquilinum, & ferrarium uicinum, aut hunc qui ad Metam ſudantem tubas experitur & tibias, neq; cantat, ſed exclamat. Et quia de ſtatuis in foro ſurrigi ſolitis facta paulò antè mentio eſt, addamus & id, Quintiliano laturi opem, decurtato ſæpius & labefactato: in foro item ſtatui columnas, fuiſſe ueteribus celeberrimum; quod ex trigeſimoquarto Plinij liquet, tradentis

C. Duellio

C. Duellio, qui de Pœnis naualem primus triumphum duxit, quiq́ mox cõtracta uoce dici Bellius cœpit, columnam excitatam, quæ (inquit) etiã nunc eſt in foro. Proinde libro Fabij primo De orthographia, ſic lego: Quod manifeſtum eſt etiam (inquit) ex columna roſtrata, quæ eſt Duellio in foro poſita. Et ſic etiamnum codices præferũt ueteres: quanquam modò, Iulio in foro legatur. Xenophontis quoq; illud ex quarto Rerum Græcarum relatu non indignum: mortis terrore confugiſſe nonnullos Corinthi ad deorũ ſtatuas, quæ in foro ſurrectæ erant. Nam & Athenis aræ duodecim deorum in foro ſtabant, ut auctor eſt Thucydides. Illud poſt multa non negligendum, forum à pleriſque ueterum, genere pronuntiari maſculino, & eſt in Canonicis decretalibus De uerborum ſignificatione, obſeruatum. Sed & Græci ita dicunt, φόρος, ſi paroxytonon ſit. Nam ubi ὀξυτονεῖται, ideſt in poſtrema recipit accentiunculam, uentum ſignat proſperiorem. Superiore autẽ modo, etiam tributum: unde & phorologi, qui id exigunt: ſed eos etiam practoras dicunt. Nam Thucydidi ſunt hellenotamiæ, qui ab Græcis collata excipiunt tributa, cuſtodiuntq́. Phormus uerò, nil ad fori rationem: ſignificat tamen Herodoto uerbum id, ſportam ferè, aut cophinum. Nam & Protagoras philoſophus fuiſſe phormophorus traditur, ideſt ſportulifer. Verum & pro tegete, nomen quandoq; auditur id: ſiquidem φορμοκοιτῶ eſt, ſuper ſtorijs dormio. Apud Thucydidem hiſtoria quarta, ſcriptum aduertimus, φορμηδὸν τῶν ἁμαξῶν. Id exponens interpres, uelut ſi (inquit) phormos quis attexat, quos dicunt pſiathos. Hoc uerò libens adnotaui, quoniam ambiguum ſcio uideri apud Laertium in Menedemo, quum ait, lectulis æſtate pſiathos, hyeme ueruecũ pelles inſternebãt. Hinc pſiathoplocos, ſcimus appellari, qui tegetes id genus implicant. Sunt qui ſchœniam, ideſt iuncum interpretentur pſiathum. Significat autem Thucydides currui iniectos phormos nunc in longum, nunc tranſuerſim. Dioſcorides primo Medicinæ pſiathon nominat uetuſtum. Phormiſium pro muliebri pudẽdo poſitum inuenimus. At fiſcus ſparteus (inquit Donatus) & nauticum ſtramen, nuncupatur phormio, uel phormus: cuius rei uel capacitate uel uilitate, paraſito inditum nomen Phormioni apud Apollodorũ. Vlpianus Digeſtis De fundo inſtructo legato: Acetũ (inquit) quod extinguendi incendij cauſa paratur, item centonas, perticas, ſpongias, amas, ſcopas, phormiones contineri, Pegaſus ait. Forum deniq;, ingeniorũ theatrũ dici rectè, auctor M. Tullius eſt. Fuit in Piræo forum nomine Hippodamia, à Mileſio Hippodamo, qui Piræũ ſtruxit: meminit Demoſthenes. Sed ἱπποδάμειον ἀγορὰν nuncupat Rerum Græcarũ libro ſecũdo Xenophon.

Matrimonium de naturæ profluere inſtituto. Clariſſimæ fœminæ quæ intelligantur. An in CHRISTI fide matrimonium omnino probabile ſit. Virginitatis laus: interim de Mithra, & Erichthonio. Caput XIII

QVoniam de re uxoria multæ atque interim contrariæ ſententiæ proferri ſolent placitum in præſentia eſt conſectari, quæ ſuper ea re, diuerſiſſima lectitando quandoq; congeſſimus. Primumq́; ingerit ſe nobis, quod primo De legibus Plato, quum de Venereis rebus loqueretur, ſanxit: Coniunctio (inquit) maris & fœminæ, legitima naturaliſq́; eſt, utpote à natura ad liberorum procreationem conceſſa. Eſt quippe in anima communior poteſtas quædam, in cuius ueniunt participatum animantes uniuerſę. Ea uerò altrix cenſetur uis, unde uelut ex fonte prorogatur uita. Huius uerò ſunt effectus tres, ſiquidem alit, auget, compar ſibi progignit ſufficitq́. Sed enim ultimum hoc priorum ferè ſcopum habet. Id uerò uiuentibus cunctis, naturæ habitum modo non egreſſis perpetuum eſt. Ni ſpontiua pergas obijcere, aut quæ arte quapiam naſcendi auſpicantur primordia: nil enim æquè dictat natura, quàm aliud quale ipſum eſt, producere: nititur enim ſummis uiribus inſita poteſtas, ut ſe ad effigiem quãdam & imaginem immortalitatis & diuinitatis componat. Vt quoniam corruptioni obnoxiũ idem numero animal nequit perſeuerare, ortu uicario mortalitati, qua fieri poteſt & patitur ratio, adminiculetur, ac uelut tibicinibus præfultam ab occaſu uendicet. Hac uerò in parte memoranda protinus Platonis præcepta ſunt, quando philoſophus is, in ea quam conſtituit republica legem fert, qua ſancitur, Ne quis ducta uxore, liberis poſt decenniũ operam det, ni forte præſtituta idoneaq; etiam

num

num deſit proles: hanc uerò ſtatuit, marem & fœminam. Quòd ſi peſtilens tabes hanc abſumpſerit, aut cæſa fuerit in prælio, legum ſcita tuentib. prorogandi ad hæc ſarcienda tempus elargitur. Clariſſimarũ fœminarum nomine (inquit Vlpianus) ſenatorum filiæ, niſi quæ uiros clariſsimos ſortitæ ſunt, non habent̃: fœminis enim dignitatem clariſsimam tribuunt mariti. Porrò qui amplius efferre matrimonium laudibus geſtiunt, non ex Plutarcho tantum proferunt, id eſſe δεσμὸν τῆς νεότητος ἀσφαλέστατον, id eſt iuuentutis uinculum tutiſsimum: ſed & primam Dei ſententiam aduocãt, Propter quod relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Cui Euangelicum ſuccinere illud uidetur, Quod deus coniunxit, homo non ſeparet. Item, Creſcite & multiplicamini. Accedunt ſanctitate illuſtrium uirorum exempla, qui ex matrimonio liberis ſuſceptis, laudi calculum adieciſſe, animaduertuntur. Præſtò eſt apoſtoli quoq; Pauli, gentium magiſtri ſententia, qua honorabiles pronuntiantur nuptiæ. Quid, quod ueteri Romanorũ ritu ſancitum ita inuenimus, Flaminem demortua uxore flaminio ſolitum abire. Quod (uelut prodidit Teius) ducentis uxorem οἶκος τέλειος, id eſt integra domus eſt. Eius autem qui ducta ſit exutus, οὐκ ἀτελὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ πεπηρωμένος, id eſt non imperfecta ſolum, ſed decurtata omnino & oblæſa. Nam & Iuno hinc τελεία dicitur apud Aeſchylum,

ἥρα τελεία ζηνὸς εὐναία δάμαρ.

Sic & in Nemæis apud Pindarum, quando dicitur eadem gamelia & zygia: quin & nuptias item τελείας rectè nuncupamus, quòd uitæ concinnet perfectionem. Nam ut Moralium octauo prodit Ariſtoteles, Viro & uxori ſecundum naturam ineſſe amicitia uidetur: ſiquidem homo natura coniugale amplius eſt, quàm ciuile, quanto prius & neceſſarium magis eſt domus, quàm ciuitas, & animalibus procreatio communior, & in reliquis utiq; ſocietatis hic eſt finis: coniugia uerò ſubeunt homines non ſobolis modò gratia, ſed eorum item quæ ad uitam conferunt, quamobrem amicitiæ huic emolumentum ineſt ac uoluptas. In Antigone apud Sophoclem nymphica nominantur τέλη. Et interpres adiecit, eos qui uxorem ducãt, uocari τελείους. Alij uerò (inquit Hieronymus) ſirenum cantus iſta putant, & fabulas obturatis præfarctiſq; pertranſeundas auribus: quibus CHRISTI obiectant antidotum, protinuſq; ſuo ſe gladio iugulant. Et magiſtri gentium eiuſdem de matrimonio hanc proferunt ſententiam ex illius reconditis theſauris: à Corinthijs quæſitum ex eo fuerat, Ecquid poſt CHRISTI fidem cælibes eſſe deberent, & continentiæ cauſa quas haberent uxores, dimittere. Reſpondens Paulus: Bonum eſt (inquit) homini, mulierem nõ tangere: propter fornicationes autem unuſquiſq; habeat uxorem, unaquæq; uirum ſuum habeat: hoc autem dico ex indulgentia, non ex imperio, Volo enim omnes homines eſſe, ut meipſum. Et mox: Si autem ſe non continent, nubant: melius eſt enim nubere, quàm uri. Aduertenda uerò Apoſtoli prudentia: non dixit, Bonum eſt uxorem non habere: ſed, Bonum eſt mulierem non tangere. uelut tactus quoq; non citra periculum admittatur, ut quæ uirorum pretioſas illaqueet animas, quæ adoleſcentium auolare corda faciat. Alligabit quis in ſinu ignem, & non comburet̃? aut ambulabit ſuper carbones ignitos, & non ardebit? Poetarum concinunt fabulæ, Mithram & Erichthonium, uel in lapide uel in terra de ſolo æſtu libidinis eſſe generatos. At Ioſeph, qui Aegyptiæ tactum reformidauit, ac uelut rabidiſsimæ canis morſum refugit, ne pauliſper ſerperet uirus: etiam ueſtem quam ea tetigerat, perinde ac peſtiferum imbibiſſet ſuccum, confeſtim abiecit. Quod autem dictum eſt, Creſcite ac multiplicamini, ac replete terram: neceſſe fuit, prius plantare ſyluam & creſcere, ut eſſet quod mox excideretur. Quod uerò ait, Replete terram: illud altius intuentibus præmonſtratur, nuptijs terram utiq; oppleri, at uirginitate paradiſum. Nuptias ſcimus honorabiles, & torum immaculatum: ſed ita ut præſtet uirginitas & micantius uibret. Argenti nitorem matrimonium præfert: uirginitas rutilantis auri radios imitatur. Rectè quidem Verus Imperator eſſe uxorem, dignitatis non uoluptatis nomen, dictitabat. At illuſtrior ſemita eſt, qua nos non præflorata integritas ducit. Cæleſtium ignari leges de maritandis ſanciunt ordinibus, & cenſoria nota cælibes mulctant. Et in Legibus Plato, qui uxores abnuãt, ſupplicio cenſet admouendos.

At dome-

At domeſticum id genus theſaurum, quotuſquiſque non per momenta cupit alliſum obtritumq́? Certè ut aliud non ſit, ſtultiſſimũ eſt compedes ſuas quamuis aureas, amare. Hierophantę ex Hieronymi doctrina euirãtur Athenis. Quin Romæ monogamus ad ſacerdotium admittebatur flamen, itidem & flaminica. Apidis Aegyptij tauri ſacra obit ſemel maritus. Taceo Veſtales uirgines, Iunonis quoq; Argiuæ, Mineruæ, Dianæq́, deniq; Apollinis etiam. Ex quo & lyricus poeta,

Dianam teneræ dicite uirgines,
Intonſum pueri dicite Cynthium.

Theutonum uxores, uictore Mario, uti Veſtæ ac Cereri dicarentur, ab conſule anxiè contenderunt: uoto excidentes, faucibus eliſis commori præoptarunt, quàm pudoris aleam adire. Tanto fœdiore, qui uiginti fuerat ſuperſtes uxoribus, eaq; cui ſecundus & uiceſimus fuiſſet maritus.

Quàm incommodum uxorem ducere. Cap. XIIII

QVòd ſi exſpatiari parte hac uelimus, non defuerint eorum argumenta, qui miram incommodorum turbam mittunt in digitos, quę γυναικοκρατουμένους, id eſt mulieribus ſuccumbentes, ac matrimonia capeſcentes, ſubire neceſſarium eſt. Neq; enim alius omnino eſt, qui

Stulta maritali iam porrigit ora capiſtro.

ut Iuuenalis utamur uerſiculo. Proinde inter ſophiſtas acutiſſimus Libanius quendam effingit apud iudices ſeipſum accuſantem, & cur ultimo uideretur dignus ſupplicio, promentem cauſas quòd eatenus deliraſſet, ut uxorem ducere ſibi permiſiſſet. Sũt qui ad impudentiam muliebrem amplius prouendam, nec iocis abſtineant: & ſacrarum literarum ſententijs impiè quidem, ſed ad exprimendum ipſorum ſenſum accommodatiſſimè abutantur, aſtruendo, Eſſe ſacerdotibus perſimiles fœminas, quibus ex more preces illæ in ore ſint aſſiduè, Da quæſumus, Præſta quæſumus, Concede quæſumus. Varius Geminus orator eminentiſſimus, Qui non litigat (inquit) cælebs eſt. Quin uoluptatis aſſertor illuſtris Epicurus, ſapienti uiro rarius ineunda præcepit cõiugia: quia nuptijs incommodorum numeroſa interſeratur ſeries. Solomon in Prouerbijs: Mulier (inquit) inſipiens & audax, inops panis efficitur. Cuius panis? nempe qui de cælo deſcendit: ſtatimq́ ſubiungit, Terrigenæ apud eam pereunt, & in profundum infernũ incurrunt. Et alibi: Sicut in ligno uermis, ita perdit uirum ſuum uxor malefica. In deſertis habitaſſe præſtiterit, quàm cum uxore litigioſa & iracunda: quæ uelut laurus, quam uocant inſanam, iurgiorum fomes eſt perennis, & uel clauſis oculis Andabatarum more pugnax eſt. Cæterum, ſuccurrit ad hunc uſum Automedontis Grecum epigramma, quod quia lepidiſſimum eſt, etiam apponere conſilium fuit,

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον ὅς τις ἄπαις.
ἂν δὲ μανεὶς γήμῃ τις, ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι, μάτην δ' ἐπίκουρον ἔασον,
ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες.

id eſt, Felix primum quidem, qui nihil cuiquam debet: mox, qui uxoris expers: tertio, qui ſine liberis eſt: quòd ſi furens duxerit quis uxorem, gratiam habet, ſi humarit ſtatim nuptam, poſtquàm dotem acceperit uberem: hæc noſcens, ſapiens eſto, fruſtraq; Epicurum ſinito, ubi uacuum quærere, & quæ monades.

Extat & diſtichon incerto æditum auctore, quod & ipſum eiuſmodi eſt,

εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον.

id eſt, Si quis ducta ſemel uxore, alteras etiam attentat nuptias, naufragus enauigat bis profundum difficile.

In re uxoria gentium ritus uarij, Peranus Maſſiliæ conditor. Rhoxane Alexandri. Panis prægustatio in nuptijs. Parochus. Nubentes cur capita obtegerent. Cuiuſmodi uxor ducenda. Cuius eſſet nuptiales faces geſtare. Epithalamiorum

thalamiorum ſpecies, ac ritus. Epiclerus puella, & epiprœcus. Item manda, pherne, phernion, hedna. Cap. XV

Caeterum nec illud ab inſtituti operis præſcripto longius abierit, ſi procorum uarios ritus carptim fuero exequutus, quando in ea re mirum eſt, quantum ſibi indulſerint gentes, præſertim barbaræ. De Parthis quippe id monumenta præferũt, libidinis titillatu uario rationis præfocante uim, uxores ſingulos habere plures, nec ulla delicta grauius adulterijs uindicare. Quamobrem à cõuiuijs non arcentur modò fœminæ, ſed omni prorſus uirorum conſpectu illis interdicitur. Solere aiunt (inquit Cicero) barbaros reges Perſarum ac Syrorum plures uxores habere. His autem uxoribus ciuitates attribuere hoc modo, Hæc ciuitas mulieri redimiculum præbeat: hæc in collum, hæc in crines. Ita populos habent uniuerſos non ſolum conſcios libidinis ſuæ, uerum & adminiſtros. In Narbonenſi Gallia moris fuiſſe ueteris, aduertimus, generum inter pocula eligere. Siquidem recumbentib. qui eſſent ad nuptias inuitati, prodiens uirgo iubebatur à patre aquam porrigere ei, quem affectaret uirum. Quo argumento claſsis Phœnicum dux Peranus repente factus ex hoſpite gener Senani regis Segoregiorũ condendæ Maſſiliæ locum à ſocero accipit. Regum item mos ille celebratur, ut qui legitimo iunctus non foret toro, captiuam aliquam pro legitima haberet. Sicuti Andromachen habuiſſe memoratur Pyrrhus. Et Magnus Alexander iam Orientis ferè uictor, tantus etiamnum imperator & rex, Rhoxanem Satrapis barbari filiam incautius ardens in conuiuio uiſam, quum afferri patrio more panem iuſſiſſet, quod erat ritu Macedonico ſanctiſſimũ coeuntium pignus, quũ gladio diſiectum uterq; libaſſet, matrimonio iunxit ſibi, è captiua geniturus qui uictoribus imperaret. Panis uerò illa prægustatio, ita gentis condito more, nimirum parabilis uictus ac frugalitatis inſigne documentum erat. In ſuperiore Libya mos irroborarat, ut mulieres haberentur cõmunes, ſic tamen ut inde ſuſceptos liberos ſimilitudinis ratione diſtribuerent. Etenim mulieribus inſitum nõnullis, uelut brutis quoq;, ut equis & bobus, filios ædere, q genitorẽ exhibeãt: cuius fuit modi Pharſalica equa cognomento Iuſta. In Græcia morem ſeruatum, Pauſanias ſcribit, ut in nuptiali curru tres modò ſederent, media ſponſa, à lateribus ſponſus, & quem uocant parochum, qui amicitia uel ſanguine foret adnexus, cuiq; deferrent plurimum. Nubentium capita uelari conſueſſe, nonnulli ſcribũt, ut ſe maritis obnoxias perpetuò futuras intelligerent, ac proinde humilitatẽ præſtarent. At in libro De patriarchis Ambroſius id pudoris gratia factitatum ſcribit. Priorem tamen ſententiã comprobat idem ſuper primã ad Corinthios epiſtolam. Thracas, qui ſupra Creſtones ſunt ita inſtitutos, Græca narrat hiſtoria, ut ſingulis uxores adſint plures, decedente uerò aliquo, grauis inter eas contentio, quam is dilexerit plurimũ, adhibitis magna cura amicis qui diſceptent, penes quã decoris eius laus ſteterit: ea uerò cultius ornata, ad tumulumq; deducta con iunctiſsimi manibus immolatur, unaq; cum marito cõtegitur humo: reliquis excellenter mœrentibus, ueluti laudis eminentiſſimę gloria exutis. Thracum alijs mos hic inoleuit, ut liberos in nundinas productos diſtrahant, uirgines non aſſeruent, ſed paſſiuo contaminari concubitu, turpe non arbitrenĩ, quamuis ingenti cura uxores obſeruent, quas à parentibus magna æris ui coemere, uetus conſuetudo eſt. Solon qui Athenienſibus leges condidit, illud perabſurdũ induxiſſe uidetur, cum uxori permiſit, ſi ad rem Veneream minus idoneus uir deprehenderetur, mariti propinquos admittere. Sed ex matrimonijs idem dotes ſuſtulit. Et quoniã in ſapientes incidimus, Chilo Lacedæmonius dicere ſolebat, Vxorem humilem, apparatu modico ducendam. At Dioni Callimachus æqualem eſſe ducendam cõſuluit, Atarnitæ adoleſcentis exemplo, cui obſcurius ſignificaſſe pueri uidentur, comparem ſibi aſciſceret, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα: ſuper qua re nobile etiamnum extat Græcũ Epigramma libro tertio. Cleobuli ſenſus idem fuit: Nam ſi te (inquit) illuſtriorem duxeris, affines ut domini te infeſtaturi ſunt. Athenienſes porrò quum lue ac bellis exhauſtam ciuitatem reparare, ſobolemq; propagare cuperent, decreto legimus cauiſſe, ut urbanam quidem uxorem ciues ducerẽt, liceret autem ex altera liberos interim tollere. Ciuitatis item mos fuit eiuſdem, ſorores eiſdem

prognatas

prognatas patribus uxores ducere. Sed & Iſidis exemplo ducendæ ſororis, ueterem fuiſſe legē eiuſmodi Aegypti populis, palàm eſt. Quin & apud eoſdem in priuatis uiro mulier dominari dicitur, profitentibus in ſponſalium celebritate uiris omnibus, Eſſe uxoris arbitrio parendum. Romana præfert hiſtoria, plebiſcito quãdoq; cautum, ut ad neptes uſq; progredi liceret: ſuperior, omnino inhiberetur neceſſitudo. Ex ueteri Græcorum illud item ritu eſt, Nubentium matres in nuptijs faces tenuiſſe, quod illi δᾳδουχεῖν dicunt. Id ἐν φοινίσσαις monſtrat Euripides,

ἐγὼ δ' οὔ τί σοι πυρὸς ἀνῆψα φῶς νόμιμον
ἐν γάμοις, ὡς πρέπει ματέρι μακαρίᾳ.

id eſt, Neq; ego tibi lumen ſuccendi in nuptijs legitimum, ſicuti beatam addecet matrem. Sed & in Apollonij Argonauticis Iuno inquit, δᾳδουχῆσαι τῇ θέτιδι. id eſt, facem prætuliſſe Thetidi ob beneuolentiam, dum matris officio fungitur: ſic uero ait,

αὐτὴ δὲ φλόγα χείρεσσιν ἀνέσχον
νυμφίδιον, κείνης ἀγανόφρονος εἵνεκα τιμῆς.

Epithalamium uero ante thalamum concinebant uirgines hoc nomine in primis, nè compreſſæ à uiro puellæ audiretur uox. Epithalamiorum nonnulla ueſpere in noctem mediam canebantur, unde & κατακοιμητικὰ uocabant ea: ſicuti matutina, διεγερτικά. Helenes epithalamium cecinit Steſichorus, & ab eo nonnulla mutuatus Theocritus. Gamelium uero logon dicimus quandocunq; pronuntiatum, inquit Ammonius: quin & donum in nuptijs oblatum, ſic item uocamus. Illud uero dignum ſcitu quoq;, nec ullatenus prætereundum: puellam, dici à Græcis ἐπίκληρον, id eſt epiclerum, quæ uniuerſalis exq; aſſe hæres ſit, atq; ita nubat. At ἐπίπροικον uocant, id eſt epiprœcum, quæ dotem modo ad maritum ferat, quam nuncupant προῖκα: ſicuti facultates omnes, clerum. Quòd ſi patri duæ fuerint, aut plures id genus filiæ, nihilominus eodem cenſentur nomine. Sed & à nonnullis dicũtur mandæ, ab alijs etiam patruchi. Illud adnotarim obiter: dotem à Græcis nunc dici προῖκα, nunc uero phernem: ab Aeolibus etiam pherena. At phernion ſignificat piſcium σπυρίδα, id eſt ſportulam. Phernas utiq; conferunt mulieres, παρὰ τὸ φέρειν μεθ' ἑαυτῶν. Hedna autem uiri. Ea item exoprœca dicunt, id eſt ἐξώπροικα. παρὰ τὸ ἥδω τὸ εὐφραίνω, nuncupantur hedna: quod ſcribit Orion. Carthaginienſis legum lator uno modo patrimoniorum æquabilitatem maturè induci poſſe tradidit, Si dotem conferant diuites, accipiant pauperes, nec contribuant.

Diuortij ritus: quiq; uxorem dimiſerint. Dimittere uxorem, an dicatur Latinè. Caput XVI

VXorem dimittere, ueteris non fuit inſtituti, nec probatũ poſtea eſt, quanquam Domitianus permiſerit. Affuerunt uero eiuſmodi diuortio ſacerdotes πολλὰ φρικώδη καὶ ἀλλόκοτα καὶ σκυθρωπὰ δρῶντες. id eſt, multa horrenda atrociaq; ac triſtia obeuntes. Romulum lege cauiſſe, ſatis conſtat, ne mulieri uirum, in cuius manu mancipioq; matrimonij cauſa foret, relinquere fas eſſet: ſed uiro uxorem repudiare, ſi in liberorum ueneficio aut in adulterio foret deprehenſa, aut claues ſubieciſſet. Quòd ſi aliter quis repudiaſſet, eius opum uxori portionem dari, reliquum Cereri eſſe iuſſit ſacrum. Sed & qui ab uxore diuerterent, ſacra dijs inferis obire. Apud Hebræos repudij ratio mutua non fuit, uti poſtea apud Romanos: uiro tantum diuertere licebat: quin & zelotypiæ illius mederi uxor cogebatur, exemplo uel fœdiſſimo, nec citra horrorem. In repudijs, id eſt renuntiationibus, uſitatiſſimi erant moris uerba ea, Res tuas tibi habeto, tuas res tibi agito. Sed nec illa reijciebantur, Conditione tua non utar: ſicuti titulo De diuortijs, adnotarunt Iureconſulti, & nos alicubi commeminimus. Dicebatur tunc & uxori nuntius remitti: nam primo Epiſtolarum ad Atticum Cicero: Vxori inquit Cæſarem nuntium remiſiſſe. Sp. Carbilius Romanorum primus ſterilitatis cauſa uxorem fertur dimiſiſſe, ac diuertentibus matrimonijs, quaſi anſam præbuiſſe: quem ſequutus eſt Sulpitius Gallus, miſſo repudij nuntio, quòd uxorem in caput ueſtem deducere, animaduertiſſet. Idem fecit P. Sempronius, quòd eius uxor ludos funebres ſpectaſſet. Eiectam mulierē Hieronymus intelligit, quæ à marito uiuente eijciatur. Diuertere ab uxore, Græci ἀπολύ-

σαι dicunt, quod illis tamen ambiguũ ſit uerbum. Sunt qui dimittere, opinentur haud ſatis huic accommodum rei uerbum: nam exercitum (inquiunt) dimittimus, ſicuti dimittitur ſenatus, concio, amicus digredi uolens. Verum qui hoc ſentiunt produntq;, falluntur. Nos neminem traducimus, omnium ferè parcimus famæ. Vt alia deſint, certe Tranquillus in Cæſare, dimiſſam ab eo Coſſutiam tradit. Abijcere, in hoc uſu non reformidat Hilarius, quum mittitur renũtiatio, Conditione tua non utar. Dimitti prætorium, eleganter dicitur à Liuio, quum qui ad prætorem conuenerant, abeunt. Non prætereunda uero Pauli ſententia ex ſecundo Inſtitutorum libro, titulo De dotibus, Si diuortiũ citra mulieris culpam obtigiſſet, integra repetebatur dos. Quòd ſi ab uxore quid delictum foret, in liberorum ſingulos ab marito ſexta dotis retinebatur portio, uſq; ad dimidiã modò dotis partem. Commeminit Boethius quoq;, Romanæ (inquit) ciuitatis iure in parentum arbitrio retinentur liberi, uſq; dum mancipatione ſoluantur tertia. Ergo ſi diuortium foret factum mulieris uitio, dotis parte pro liberorum mulctabatur numero.

Quid farreatio, diffarreatio'ue. Abſurdus Romanorum mos in concedenda uxore filijs indigenti. Confarreaturus. Caput XVII

LEgitima uero ſacraq; matrimonia priſcorum religioſa ſedulitas, farraceã uocauit, à farris communione: quod à Græcis zean dici, ſunt qui arbitrentur. Feſtus & Boethius ſcribunt, farreo libo adhibito, genus id matrimonij contrahi ſolitum, unde ſit dicta farreatio. Sicuti quum diſſoluerentur nuptiæ, diffarreatio. Hinc nouator uerborum Apuleius, confarreaturum formauit: Talis (inquit) mulieris publicitus matrimoniũ confarreaturus. Sed ſuper re hac eruditè admodum, etiam ſi conciſe, Annalium quarto Tacitus, ex quo plura paulò tranſpoſui: Sub idem (inquit) tempus de flamine diali in locum Seruij Malluginenſis defuncti legendo: ſimul roganda noua lege diſſeruit Tiberius: nam patritios confarreatis parentibus genitos tres ſimul nominari, ex quîs unus legeretur uetuſto more, neque adeſſe ut olim eam copiam, omiſſa confarreandi conſuetudine, aut inter paucos retenta: pluresq; eius rei cauſas afferebat, potiſſimam, penes incuriam uirorum fœminarumq;, accedere ipſius cerimoniæ difficultates, quæ conſultò uitarentur. Hactenus ex Cornelio. Erat autem uetus, diuq; conſuetum antiquis Romanis alimentum farris, uelut Græci hordeum uetuſtiſſimam putantes frugem, eius in ſacris primitias dabant, οὐλὰς uocantes. Et Romani, pretioſiſſimũ uetuſtiſſimumq; far arbitrati, ſacrificia ignea inde ordiebantur omnia. Verum in Romanorum moribus illud perabſurdè ſeruatum quoq; nouimus: quippe quum liberorum ſatis ſuſcepiſſe uiderentur, alterius ſuaſionibus qui filijs indigeret, uxore, cuius dedendæ recipiendæq; ius haberent, cædebant. Quod Catonem in Martia uxore non exhorruiſſe, nec Lucanus tacuit. Cæterum, ut omnia lineis attingantur propioribus, auctor Topicorum ſecundo Boethius: Vxorem tribus haberi modis, uſu, farre, emptione. At ſolis (inquit) pontificibus cõpetebat confarreatio. Quæ in manum per coemptionẽ conuenerat, hæc materfamiliâs uocabatur: quæ uſu aut farre, minimè. In coemptione illud ſeruatum, ut uir ita ſcitaretur, An ſibi mulier eſſe materfamiliâs uellet: quæ reſpondebat, Velle. Mulier itẽ ſic, An ſibi uir eſſe paterfamiliâs uellet: qui reſpondebat, Velle. Itaq; in uiri manum mulier conueniebat, eratq; uiro materfamiliâs loco filiæ. Hinc Gellius: In cuius (inquit) manu mancipioq; alia matrimonij cauſa foret. Et Maro.

Teq; ſibi generum Tethys emat omnibus undis.

De huiuſmodi deniq; ritu nonnulla Marcellus. Legimus porrò Codice De epiſcopis & clericis, lege ultima, Seruatũ olim, ſi quis ſponſus aut ſponſa poſt datas & acceptas arras uoluiſſet diuino ſe deputare ſeruitio, compellebatur uir quidem, quæ arrarum nomine dederat, amittere: ſponſa uero in duplum quod accepiſſet, reddere. Quod, ut iniquum, eſt à Iuſtiniano emendatum, qui & ſponſalitias nominat arras titulo De epiſcopali audientia. Sunt ex noſtris, qui ingenuè fateantur neſcire ſe, quo nomine Græcis dicatur far, niſi hordei appellatione id complectantur. Inuenio tamen, qui chondron à Græcis nuncupari opinentur, quod à nobis dicatur far.

Cur Thales nuptias recuſaret. Curq́; Veneri iungeretur Mercurius. Item in re uxoria mores diuerſi. Epaulia quid. Epactra. Epacteres. Cap. XVIII

QVoniam uero ritus ſententiasq́; in hac re uarias polliciti ſumus, ſtandum omnino promiſſis eſt. Proinde Thaleta, qui unus erat ex ſeptem, Plutarchus ſcribit, metu, quo cōfici parentes ſolent ex filiorum interitu, uel alia quauis calamitate, à nuptijs reuocatū & liberorum procreatione. Verum demiſſo (inquit) animo atq; abiecto cēſendus eſt, qui amittendi metu, rerum poſſeſſionem refugit. Mos ueterum is quoq; fuit, Mercurium iuxta Venerem collocare, ueluti innuerent, nuptialem uoluptatem ratione, aptoq́; ſermone in primis indigere: item τὴν πειθὼ, καὶ τὰς χάριτας, id eſt Pitho, ſiue Suadelam & Gratias: ut quæ uoluntas ferebat, ab alterutro ſine pugna citraq́; contentionē ullam inducti tranſigerent. Venerem nihilominus dictam ueteribus cōperio informe numen, quia ueſpertina mulieribus opituletur, uiris autem matutina. In Bœotia ſponſam obtegentes, aſpharagonia coronabant: nam ut ea ſuauem ex ſpina aſperrima fundit fructum, ſic noua nupta primam aſperitatem ſuam non reclinanti, nec indignanti marito urbanam iucundamq́; uitæ ſocietatē præſtabit. Cum Perſarum regibus legitimæ uxores ad menſam accumbunt, unaq; comeſſari ſolent. At quum ludere laſciuireq́;, ac ſe pluſculum inuitare collibuerit, ſummotis illis, citharistrias meretriculas adhibent, nec ullo modo ſinunt, uxores intemperantiæ ebrietatisq́; fieri participes. In Lepta Libyæ ciuitate morem diutiſſimè ſeruatum ferunt, ut poſtridie nuptias ad ſponſi matrem petitum ollam ſponſa mittat, quam ea abnegat aſperius, quo ipſis ſtatim initijs, nouercalibus in ſocru prægustatis moribus, ſi quid (ut aſſolet) grauius ſeſe obtuliſſet, uelut planè excitatior, æquiore ferret animo. Inoleuerat Græcis, ut poſtriduano nuptiarum die ſponſæ pater pompæ cuiuſdam imagine quadam ſponſo proferret munera egregia, quæ illi nuncupabant δῶρα ἐπαύλια, id eſt dona epaulia, quòd in ſponſi aulam tunc primum diuertiſſet ſponſa. Erāt autem aurea pleraq;, ſmegmata, pectines, alabaſtri, ſandalia, thecæ, myraliptra. Sunt qui epaulia, diem ipſum poſt nuptias ſecūdum appellari, opinentur. In quo ſponſo primum ἐπαυλίζεται ἡ νύμφη. Epactra uero piſcatoria cenſentur nauigia: nam & piſcatores nuncupantur epacteres quandoq;. Fuit quandoq; & mos is ſeruatus, ut ducturi uxores nuptialia munera, & dotem ultrò ſoceris darent, quod ſcribit Porphyrio, allata hiſtoria, cur dicatur ab Horatio Ixion perfidus. A connubiali iure, nec illud feſtiuum diſparatur admodum, ex Verrij Flacci, pontificū iuris peritiſſimi, urbaniore ſententia natum: qui quoniam cautum ſciebat, Ne ferijs foſſas facere nouas liceret, etiam ſi ueteres detergere fas foret: iucundè dicere ſolebat, Ferias, idoneas magis eſſe uiduis quàm uirginibus ad nubendum: ueluti foſſarum loco ueterum cenſerentur uiduę, quas feriatis diebus terſiſſe, nullum foret piaculum.

Matrimonij bonum triplex. Item de ſacramentis. Caput XIX

MAtrimonium ſcribit Aurelius Auguſtinus, quantum ad genus attinet mortaliū, quoddam eſſe ciuitatis ſeminarium. Coniugij bona eſſe triplicia, confirmat beatus Thomas, fidem, prolem, ſacramētum, ne uidelicet adulterium admittatur, ſubminiſtretur humanæ imbecillitati fultura, diuortium ne fiat. Scribit idem doctor ſanctus, legis nouæ ſacramenta eſſe ſeptem, baptiſmum, confirmationem, euchariſtiam, pœnitentiam, unctionem poſtremam, ordinem, matrimonium. Sed ex ijs quinq; prima ad hominis unius perfectionem tendere in ſeipſo: at duo reliqua, ordinem ſcilicet & matrimonium, ad perfectionem & multiplicationem totius eccleſiæ. Per ordinem eccleſia gubernatur, & ſpiritualiter multiplicatur: at per matrimonium augeſcit corporaliter. Dicunt porrò, matrimonium eſſe ſignum coniunctionis CHRISTI & eccleſiæ: unde rectè dici ſacramentum uidetur. Nam Auguſtino tradente, eſt ſacramentum, ſacrum ſignum, uel ſacræ rei ſignum. Commune ſacramentis omnibus eſt, quòd uerbis conſiſtunt & rebus corporalibus: ſicut in CHRISTO, qui eſt ſacrorum auctor, Verbum caro factum eſt. Et ſicut caro CHRISTI ſanctificata eſt, & ſanctificandi uirtutem habet, per uerbum ſibi unitum: ita res ſacramentorum ſanctificantur, & uim ſanctificandi habent, per uerba quæ in his proferuntur. Vnde Augu-

Digitized b

ſtinus ſuper Ioannem: Accedit uerbum ad elementū, & fit ſacramentum. Et uerba quibus ſanctificantur ſacramenta, dicuntur ſacramentorum formæ. Res autem ſanctificatæ, ſacramentorum materiæ: ſicuti aqua, eſt baptiſmi materia, & chriſma confirmationis. Poteram de hiſce rebus plura de auctoribus exiſtimatis afferre, ſed ſuccurrit Varronianum illud, Spicilegio perfecto haud uitio uerti, ſi relinquatur ſpica.

Aetas nuptijs accommoda in ſexu utroque. Demetrij Poliorcetæ hiſtoria. Plutarchi locus reſtituitur perperam Latinitate donatus. Caput XX

CAeterum parte hac obſeruanda magnopere Ariſtotelis oracula: Quum, inquit, finis gignendi ut plurimum quidem uiris annus ſit ſeptuageſimus, mulieribus autem quinquageſimus: ita coniugandi initio ſunt, ut ætatibus ad hunc proletarium finem concurrant. Eſt autem adoleſcentium coniunctio improba filijs producendis: in cunctis enim animalibus iuueniles partus imperfecti ſunt, & fœminæ crebrius quàm mares, & parua corporis forma gignuntur. Huiuſmodi autem coniectura fuerit, quod in quibuſcunq; ciuitatibus conſuetudo eſt, adoleſcentes mares puellasq; coniugari, in eiſdem inutilia ac puſilla hominum corpora exiſtunt. In partu quoq; laborant amplius puellæ, ac pereunt plures. Ex quo reſponſum oraculi Trœzenijs datum, quidam putant, ὡς πολλῶν διαφθειρομένων διὰ τὸ γαμίσκεσθαι τὰς νεωτέρας. id eſt, ueluti ea cauſa multis obire contingeret, quòd nuptiæ fierent immaturæ. Ad continentiam quoq; utile uidetur, nuptias fieri ſeriores. Intemperatiores enim eſſe uidentur, quum puellæ Veneri aſſueſcunt: porrò & maſculorum incrementum deterius fit. Proinde annorum decem & octo puellas nuptui tradidiſſe, peropportunum eſt: maribus congruit præcipuè annus ſextus & triceſimus. Extat & ſuper hac re Heſiodicum præceptum, quo duci oportere puellam docet, ut commodius uiri aſſueſcat moribus. Nam ut in Oeconomicis Ariſtoteles ait, αἱ ἀνομοιότητες τῶν ἠθῶν ἥκιστα φιλικόν. id eſt, morum diſſimilitudo haudquaquam conflare amicitiam poteſt. Verſiculus Heſiodicus ad id pertinens, ſi quis fortè requirat, hic eſt,

παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.

Virum autem cenſet poeta idem, haud ita multo ætate minorem triginta annorum, aut maiorem ducere uxorem debere,

μήτε τριηκόντων ἐτέων μάλα πόλλ' ἀπολείπων,
μήτ' ἐπιθεὶς μάλα πολλά, γάμος δέ τοι ὥριος οὗτος.

Non prætereunda parte hac hiſtoria iucundior, Demetrio Poliorcetæ ſuadebat Antigonus pater iuueni admodum, Phillam uxorem duceret, Antipatri filiam & Cratero olim iunctam, cuius erat apud Macedonas inſignis beneuolentia: quumq; is ut uetulam aſpernaretur, inſuſurrauit pater Euripidion illud,

ὅπου τὸ κέρδος, παρὰ φύσιν γαμητέον.

id eſt, ubi affulſerit lucrum, ibi uero uel præter naturam ducenda uxor.

ὁμοιόπτωτόν τι ἀντὶ δουλευτέον ἐνηρμοσμένως.

id eſt per homœoptotum uerbo dictioni ſubſtituto: quæ eſt apud poetam, δουλευτέον. Hoc eo adnotaui gratius, quod in Demetrio Plutarchi interpres, toto (uti aiunt) cælo aberrauit, ſententia lepidiſſima planè corrupta. Ita enim membrum transfert alterum, Præterea loco & tempori ſeruiendum.

Moribus effici in primis, ut coniugalis ſeruetur amor. Catonis dictum, Ioue tonante ſe beatum eſſe. Caput XXI

ILlud præterea memoriæ ſumma cura affigendum, quod ad nuptiales pertinet rationes. Quemadmodum ignis palea, uel leporinis facile ſuccenditur pilis, atque ocyus item reſtinguitur contabeſcitq;, ni robuſtior firmiorq; materia fuerit admota, qua confoueri aliq; poſſit: ita momento euaneſcere nouorum coniugum amorem, forma ſolum corporis conciliatum, niſi bonis præfultus moribus, ac prudentia coalitus, radices miſerit altius. Nam & Iure conſultus Vlpianus, Matrimonium non coitus, ſed matrimonialis affectio facit. Propterea Olympias Philippi Macedonum regis uxor, quum aulicus quidam formoſam, ſed male audientem duxiſſet uxorem: Ille (inquit) demens eſt, οὐ γὰρ ἂν τοῖς ὀφθαλμοῖς

ἔγημε

ἔγημε. id eſt, non enim oculis uxorem accepiſſet: non digitis omnino, aut etiam oculis utiq; uxor deligenda, qui pleriſq; mos eſt, reputantibus, quàm grandem ferat dotem, non quibus ſit exculta moribus. Amatorijs porrò artibus carminibusq; coniugalis beneuolentia quærenda non eſt. Cum attonitis quippe ac labefactatis ætas agitur. Sicuti medicamentis quæ fit piſcatio, maturè quidem & facile piſcem capit, ſed eum labefactat, & menſæ ineptum reddit. Neq; Circen ab ea potionati quicquam iuuerunt, quum ſuum aſinorumq; formam accepiſſent. Vlyſſem uero mente præditū, prudenterq; cum ipſa uerſantem incredibili amore dilexit. Præclarum & illud fuerit documentum quod in antiquis literis reperias, lunam quum abeſt à ſole, lucidam uidemus claramq;: at eidem admotā obſcurari, hebeſcereq; occultatam. Sed ediuerſo, modeſtam oportet uxorem, addecetq;, aſſiſtente uiro, ſeſe uiſendam præcipuè exhibere: at enim abſente, latitare, domum cuſtodientem. Denique ſicuti geometræ ferunt, lineas & ſuperficies non per ſe, uerum una cum corpore moueri: ſic uxorem affectum nullum habere proprium conuenit, ſed ſtudia, curas, riſum, cōmunia habere cum uiro. Platonis celeberrima ſententia eſt, εὐδαίμονα καὶ μακαρίαν εἶναι πόλιν, ἐν ᾗ τὸ ἐμόν, καὶ οὐκ ἐμὸν ἥκιστα φθεγγομένων ἀκούουσι. id eſt, beatam felicemq; eſſe ciuitatem, in qua meum, non meum qui dicant, minus audiunt. Quod communibus, quoad fieri poteſt rebus, quæ quidem æſtimatione aliqua cenſeantur, uti ciues debeant. Sed multo grauius huiuſmodi uox eximenda è connubio eſt. Nam ut medici aſtruunt, in ſiniſtra parte exiſtentes plagas ad dextram ſenſum referre, ſic uxorem uiri & uirum uxoris ſentire doloris conuenit intertrimenta. Nec illud omiſerim quod Homerica nobis doctrina ſuggeritur: Helenam diuitiarum fuiſſe appetentem, at Paridem uoluptatum: Vlyſſem uero prudentia conſpicuum, modeſtia Penelopen. Quid ergo inde prouenit? Nempe horum connubiū felix atq; optabile: at Paridis nuptiæ cum Helena, ex Græcorum Barbarorumq; calamitatibus Iliada confecere. Iunoni Nuptiali, hoc eſt τῇ γαμηλίᾳ Ἥρᾳ, rem diuinam quum facerent, è uictima fel exemptum poſt aram abijcere, moris fuit receptiſſimi, innuente (opinor) eius quiſquis fuit auctore, bilem prorſus iram'ue à coniugali ſequeſtrādam iucunditate. Vt enim uini, ſic & matronæ auſteritas utilitatis plurimū, amarulenti nihil interfuſum habere congruenter debet. Hic illud iocoſum haud præteriero, quum in cenſura Cato ſenior Manilium ſenatu mouiſſet, quòd uxorem filia inſpectante foret oſculatus, intulit, Vxorem ſe nunquam amplexatum, ni magno tonitru ædito: unde facetum prodijt id, ὡς μακάριος εἴη τοῦ Διὸς βροντῶντος. id eſt, Ioue tonante eſſe ſe beatum. Idem conuerberantes uxorem uel filios, τοῖς ἁγιωτάτοις ἔλεγεν ἱεροῖς προσφέρειν τὰς χεῖρας. Quin & amplius laudandum cēſebat, qui bonum ageret maritum, quàm qui ſenatorem magnum: nec re ulla mirabiliorem uideri Socratem, quàm quòd uxorem nactus difficilem & ſtupidos liberos, comiter ac humanè, id eſt ἠπίως καὶ πρᾴως, διατελεῖν. Porrò inquit Moralium octauo philoſophus: Parentum uincula filij ſunt & nexus: quare celerius liberis qui carent, diſparantur: filij nanq; utriſque commune bonum: ipſum autem commune, continendi obtinet uim.

Illegitimas nuptias quas crederent priores. Aphrorum mos impudens. Super digamia nonnulla. Gorgophone. Matrimonia ſecunda quādo primum uſurpari cœpta. Erulorum mos. Camilli poſteritas. Epigoni, progoni, apogoni. Caput XXII

SEd redeo ad ueterum inſtituta, quibus nuptias non iure contractas exiſtimari ſolitum, accepimus, quæ non aut inter ciuem Romanū ciuemq; Romanam ſuſciperentur, aut quibus princeps populus'ue ciuitatem uel connubium non permiſiſſet. Quo nomine ita concepti & nati, in patrum nequaquam poteſtate cenſebantur, matreſq; ſequebantur potius: quoniam cum eo nuptias inire non cauiſſent, cum quo cōnubij ius foret nullum. Hinc lectum in hiſtoria quandoq; eſt, Ius Quiritium fœminis eſſe impertitum, hoc eſt Romanam ciuitatem permiſſam: iuſq; connubij, ut ex matrimonio eiuſmodi æditi, haberentur legitimi ciues Romani. Cicero in Topicis: A conſequentibus (inquit) ſi mulier quum fuiſſet nupta cum eo, cum quo connubium non eſſet, nuntium remiſit: quoniam qui nati

ſunt, patrem non ſequuntur, pro liberis manere nihil oportet. Additur id præterea: ex impari ſuſceptos item matrimonio, non patrem inſequi, ſed matrem. Ex adulterio non poteſt dici pater, inquit in primum Aeneidos Donatus. In phano Veneris, quod eſt in Aphricæ ciuitate Sica, uel hoc nomine celeberrimum, corpore proſtituto & paſſiuo concubitu dotem matronas quærere, patria conſuetudo eſt. At Romanum longè probabilius inſtitutum, quo quæ uno fuiſſent matrimonio cõtentæ, pudicitiæ corona prodibant inſignes. Quod poſt depoſitæ ſemel uirginitatis cubile, in publicum egredi neſcirent: quando matrimonium multiplex intemperantis non careat libidinis ſuſpicione. Nam & digamiæ nomẽ, ethnicis quoq; eſt habitum infame: quoniã & Dido quum ab Iarba Libyæ rege (ut inquit etiam Hieronymus) in coniugium peteretur, pauliſper diſtulit nuptias, donec urbem conderet: nec multò pòſt exſtructa, in memoriam mariti quondam Sichei pyra, maluit ardere, quàm nubere. Caſta mulier Carthaginem condidit, ſed rurſum urbs eadem caſtitatis laude finita eſt. Quin & apud maximum poetam, quanquam argumẽto ſuo deſeruientem, Dido eadem ſecundas nuptias culpam uocat: Huic uni forſan potui ſuccumbere culpæ.

Propterea ad Saluinam Hieronymus idem: Neſciat (inquit) uidua digamiæ indulgentiam. Et ad Geruntiã: Non ſolum ab officio ſacerdotij digamus excluditur, ſed ab eleemoſyna eccleſiæ, dum indigna putatur ſtipe, quæ ad ſecunda coniugia deuoluta eſt. Et in libro De officijs Ambroſius: Digamus uero in ſacerdotem ordinari non debet, non quia deliquerit, ſed quia prærogatiua exutus eſt ſacerdotis. Flamen unius uxoris, ad ſacerdotium admittebatur. Flaminica quoq;, unius mariti eligebatur uxor. Gorgophone Perſei filia (tradente Pauſania) omnium princeps mortuo coniuge priore, mox nupſit Oebalo, unde ſecũdis matrimonijs exordium datum. At Geneſeos quarto lectum commeminimus, Lamech primum aduerſus naturæ inſtitutum, accepiſſe uxores duas, ex quibus uni nomen fuerit Ada, alteri uero Sella. Ex eiſdem porrò libris & illud eſt, Moris quandoq; fuiſſe, ut niſi circumacto annuo curriculo, nouam nuptam reges non adirent. Nam, ut in libro Heſter obſeruatum eſt, primis menſibus ſex myrtino perungebantur oleo, reliquo ſemeſtri ſpatio unguentis ac pigmẽtorum uarietate delibutum confouebant corpus, moxq; in regium commigrabant cubiculum. Non omittendum quod de Græco penu eſt: epigonos uocari ex ſecundis cõceptos nuptijs, ſicuti progoni intelliguntur, qui ex primis: quanquam eo item uocabulo maiores accipi uidentur, uelut minores uocãtur apogoni. Apud Erulos quondam Iſtri accolas irroborarat mos uetus, uti concedente ex humanis uiro, uxor quæ uirtutis exiſtimatione aliqua foret, uel quæ ſibi quæreret gloriam, laqueo apud mariti ſepulchrum gulam frangeret, aliàs ignominiæ deformabatur nota: odijq; in uiri propinquos ſubibat crimen. Sed hæc illud minus facit mirum: quoniam eiſdem ſenes ac morbo affectos necare, humaniſſimũ cenſebatur, lignorum ſtrue ingenti ſurrecta. Scribit diuus Hieronymus ad ſua tempora ex Camilli poſteris nullam uel raram ſecundos noſſe concubitus: ceu ſibi unaquæq; illud ex triuio ingereret, ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου ἀπεστρέψατο. id eſt, ſus lota ad cœni uolutabrum reuerſa.

Connubium amore conſtans eſſe ueluti corpus unitum congenitumq;. Corporum genera. Species tres arationum. Cicero explicatur ad Quintum fratrem. Dipolos terra, & tripolos. Rharium. Rhus. Rharus. Syra. Sciros regio. Rhuta, unde appellata. Scirrhon. Scirrhodes. Arias poros apud Pindarum. Rhanius ager. Item matrimonij commendatio. Caput XXIII

ADnotandum uero illud impenſius ex ueteribus memorijs ſcitũ equidem, & ex ſapientum ſacrario promptum: corporum alia, uti à phyſicis aſtruitur, ἐκ διεστώτων, hoc eſt ex diſcretis conſtare, ut claſſem, ut exercitum: alia ἐκ συναπτομένων, id eſt ex coniunctis, ut domum & nauem: τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, id eſt quædam eſſe unita & cõgenita, ut ſingula animalia. Ferè igitur connubium quod ex amantibus conſtat, unitum congenitumq; eſt. Quod uero dotis liberorumq; procreandorum gratia eſt, ex coniunctis: at concumbendi cauſa uoluptatiſq; contractũ, ex diſcretis. Eiuſmodiq; ſimul habitare, non ſimul uiuere, arbitrari quiſpiam

quiſpiam poteſt. Nuptialem deniq; commendationem, ne quid omittam ſciẽs, & illud aliquo modo habere uidetur. Nam Athenienſes ſolitos legimus arationes tres celebrare, quas ἀρότους nuncuparent ἱερούς. Earum uero prima in Sciro erat, uetuſtiſſimarum arationum monumentum: ſecunda in Rharia: tertia ſub Pelinto, qui locus Buzygium uocabatur, hoc eſt βουζύγιον. Omnium autem harum ſacratiſſima eſt nuptialis ſatio, id eſt γαμήλιος ἄροτος, atq; aratio ἐπὶ παιδοτεκνώσει, hoc eſt quæ fiat ad liberorũ procreationem. At dipolos terra, id eſt bis arata, & apud Homerum tripolos, id eſt tertiata, nil ad negocium præſens. Rhariæ autem, uti obiter ſubnotemus aliquid, Stephanus meminit: Rhariũ (inquit) campus eſt in Eleuſine, & Rharia terra, & inde Ceres dicta Rharias. Nam Rhus item loci nomen apud Pauſaniam, ab aquæ ex montibus defluxu nuncupatum. Meminit & in Theſeo Plutarchus: Commonſtrant (inquit) Amazonũ thecam ſeu conditorium apud ſe Megarenſes, ad eum qui dicitur Rhus, ex foro euntibus, ὅπου τὸ ῥομβοειδές. At in rebus Peloponneſiacis Iolaus herbam πήγανον in Peloponneſo ῥυτὴν autumat nuncupari, unde rhutam dicunt Latini. Hæc uero uberius exſequuti ſumus, ut M. Tullio opem ferremus, cuius fœdiſſimè codex eſt deformatus ad Quintũ fratrem libro ſecundo: Habemus (inquit) hanc philoſophiã nõ ab Hymetto, ſed à Rharia & Sciro. Ita enim lego, nõ ut modo in laceris circumfertur exemplaribus: Ab Arria Syra. Sunt qui legere malint, Ab area Syra. Scribit Pauſanias item, Triptolemi patrem dici à nõnullis Rharum. Meminit Heſychius quoq;. Sed rharũ item pro forti interpretatur. Idem & σύρφω dici multitudinem tradit, καὶ σύρματα ναυμαχίας. Syriam uero, pinguiorem ueſtem craſſioremq;. Erat & regio Sciros de uaticinantis uiri nomine nuncupata, qui ad Eleuſinios cum Erechtheo bellãtes ex Dodone profectus obijt in prælio, quum Palladis Scirados ſacellum excitaſſet in Phalero. Scirrhon uero inter alia, etiam caſei ſordes indicat: unde eſt Ariſtophanicum illud,

τὸ σκίῤῥον διεσλίδωκεν.

Meminit in χρυσῷ γένει Eupolis. Hinc & quicquid cohæret agglutinatumq; uehementius eſt, dicitur ſimiliter. Scirrhon quartodecimo Therapeutices Galenus ὄγκον interpretatur σκληρὸν ἀνώδυνον, id eſt tumorem durum citra dolorem, ſed ita (inquit) ut adſit ſenſus aliquis. Quanquam erunt forſan qui hoſce malint tumores dicere ſcirrhodes: ubi uero ſenſus abeſt, ſcirrhos propriè. Scirrhus inſenſibilis curam non recipit. Qui difficulter ſentitur, nec incurabilis eſt, nec curationem admittit facilem: fit ex humore lento & craſſo, inſolubiliter induratis partibus infixo. Scirrhum hepatis (inquit ad Glauconẽ ſecundo Galenus) ab initio quidem ſanauimus ſæpe, ubi uero ad dies forte plures extẽſus fuerit, neq; ipſe potui ſanare, nec alium uidi qui poſſet. Sed ne quid prætercam, unde Ciceronis diluceat ſenſus, lego, In Eleuſine: quam de Eleuſinis nomine herois Mercurij & Dairæ filij nuncupatã, tradũt, agrum fuiſſe Rhamnium nomine, in quo iacta primum feruntur ſemina, enatæq; primum fruges ſunt: unde inoleuerit mos, ut in diuinis rebus indidem uterẽtur hordeo, & pemmata conficerent ad ſacrorum uſus, auctor Pauſanias. Legimus & in Pindari Nemæis Arias tranſitum, id eſt ἀρίας πόρον. Sic enim ait,

γᾶ δ' ἀρίας πόρον ἄνθρωποι καλέοισι.

Qua in parte adnotatũ interpretibus eſt, loca circa fretum ac Rhegium dici ἀρίας πόρον. Sed & inexpoſitum fatentur inibi poetam, proindeq; obſcurum, Aria proferri debeat an ῥοία, an iunctim ἀριανδαπορον: neque dilucere item, nuncupetur ſic διὰ τὸ πλῆθος τῶν φονευθέντων, an ab eo quod ibi geſtum eſt bellum. Certe πόρον Græci nunc tranſitum dicunt: unde & Saronico ſinui conciliatum nomen, nunc uadum aut facultatem. Quod ad Buzygium attinet, inuenio Buzygiam item Athenis fuiſſe familiam, ſacerdotio præditam, à Buzyge quodam heroe, qui omnium primus iunctis bobus araſſe terram creditur. Sed à diuerticulo inſtitutum repetamus. Sacrum matrimonium uidetur Pythagoras intellexiſſe, quod ex bonis fuerit conflatum. Sacra nomina in Declamatione quadam Quintilianus, mariti intelligit & uxoris, ſicuti patris & filij. Apud eundem legas & cõiugales deos. Tu uero Iouem intellige Gamelium, cuius Hieronymus item meminit: & Iunonem item Gameliam, cuius facta paulo antè nobis mentio eſt: & Plutarchus non tacuit. Illud poſtremo ex Homerico penu ſeruandũ magnopere

uidetur, ſcribit enim domos tunc præcipue indemnes cuſtodiri, & ratione ſumma dirigi gubernarię, ſi mulier uiri arcana non anxiè nimis atq; ſolicite rimetur ac introſpiciat, quod πολυπραγμονεῖν Plutarchus interpretatur. Nec rurſum illo inſcio quippiam ſuopte ingenio exſequi inſtiterit. Vtrunq; ex Iunonis perſona indicatur. Et prius quidem Ioue ita commonente,

ἥρη μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους
εἰδήσειν. Alterum Iuno ipſa commonſtrare uidetur,

μή πως μοι μετέπειτα χολώσεαι, αἴ κε σιωπῇ
οἴχωμαι πρὸς δῶμα βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο.

Vocabula plura ad idē ſpectantia. Scotius qui dicatur & parthenius. Quid latiar. Cicero declaratur, emaculatur Macrobius, adiuuatur Catullus. De Hymenæo paucula præter rationē multorum. Conditionē quærere quid ſit. Profectitia dos & aduētitia. Paſtos. Paſtinum. Calyptra. Protelia. Progamia. Protelij. Proaulia. Epaulia. Apaulia. Mellonymphus. Agamij iudiciū, & opſigamij, ac cacogamij. Cyamiſſare. Cyamus quid, & unde. Chamæpus ſponſa. Chamætypion. Chamæuniæ. Apotimemata. Apotimetę. Proſtimemata. Genetyllides deæ. Ilithyia. Ex dictamo corollæ cur dētur Ilithyiæ. Nympharum in ſacris mētio honeſta. Nymphia. Inateres. Aelij. Aelmon. Synnymphi. Daer. Galos. Glos. Promneſtria. Proxenetria. Nuptiatores. Nupturire. Sportulæ nuptiales. Siſymbria. κηλωνάδες. Ctilos quid. Thyrſus. Thyſthla. Interim de inateribus reſtituitur Digeſtorum locus. Thurianum obſonium. Sturio piſcis unde. Cap. XXIIII

SEd enim prius quàm parti huic coronidem impingamus, adfigantur & aliqua operæ fortaſſe leuioris, ſed Conſentinis utique & Tarentinis latura opem aliquam, etiam ſi Perſios minime iuuerint. Scotium dici inuenio apud Homerum, clandeſtino natum cōcubitu: ſicuti parthenius dicitur, qui ea ſit productus, quæ quum nuberet, credita ſit uirgo. Carmen Homeri ex Iliados ſexto hoc eſt de Bucolione,

πρεσβύτατος γενεῇ, σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ.

Pindarici interpretes dici parthenium putant, qui clàm ex ea ſit æditus quæ cenſeatur uirgo. Scribit in Parallelis Plutarchus, Theſeum ac Romulum fuiſſe anengyos & ſcotios. Illegitimum uero dicunt anengyon, uelut ſine ſponſore, quem uocant engyon. Vxoria bibere, à Quintiliano in Declamationibus de eo dictum cui meretrix dediſſet odij potionem. Conditionem quærere ac perſpicere, in hoc propoſito eſt uxorem uenari. Cicero in Philippicis: Filiam eius ſororem tuam eiecisti, alia conditione quæſita, & antè perſpecta. Eſt & apud T. Liuium, Conditionem filiæ quærendam. Cæterum ſuper ea re affatim alibi. Eſt & illa dicendi figura apud Ciceronem in Epiſtolis ad Quintum fratrem: De noſtra Tullia (inquit) ſpero cum Craſſipede nos confeciſſe: dies erant duo, qui poſt Latinas erant religioſi: cætero confectum erat, Latiar erat exiturus: ad octauum idus Apriles ſponſalia Craſſipedi præbui. Quo in loco, quia ſcio pleriſq; occurſurum Gordiano implicatiorem nodum, non diſſimulanda uerbi occultioris enarratio. Præſertim quia parerga hoc genus bonarum literarum ſtudioſis nil officiunt. Id enim uocabulum Latiar, quorundam, ut uideo, ſolertiam fallit. Sed ſcire oportet, eſſe uerbum uetus, etiam ſi non ſit frequens. Significat autem Latinarum ſolenne. Poſitum id enarratumq; inuenias apud Macrobium in Cœnis: Nam quum Latiar (inquit) hoc eſt Latinarum ſolenne concipitur: item diebus Saturnaliorum, ſed & quum mundus patet, nefas eſt prælium ſumere. Quamuis in codicibus recētioribus corruptè ſcriptum paſſim ſit, Latiarum. Ea uero forma Latiar dicitur, qua & Palatiar, pro ſacrificio quod in monte fiebat Palatino, auctore Feſto. Dotem profectitiam intelligunt Iureconſulti, quæ à patre uel parente profecta eſt de bonis eius. Aduentitiam eſſe dotem Iulianus ait, ſi quis certam quantitatem patri donauerit, ut hanc pro filia daret. Sic & profectitium peculium dicitur, quod uiuens pater filio concedit. Aduentitium quod alius, modo non in caſtris, nam hoc caſtrenſe eſt: neq; item reſpectu patris, ſed alia quauis ratione

ne. Vnícubam uocant monogamon matronam,quæ ſecunda matrimonij iura non no uit. Parapetaſma,id eſt uelum geniali incumbẽs lecto,uocatur paſtos. Paſtus uero pro cibo capitur Latinis, unde uictimarum paſtum locari ſolitum accepimus. Et Cicero, Qui eſt ſuauiſſimus animorum paſtus. Paſtinum quid eſſet, docuit Columella: ſed & pro uinea capitur quandoq;, ut quum audis, Non eſſe uno genere uitium omne paſtinum conſerendum, ne annus iniquus generi, ſpem uindemiæ totius extinguat. Nam ſponſæ flammeum dicitur calyptra. Sacrificium nuptias præcedens protelia nuncupatur,& progamia,id eſt προτέλεια καὶ προγάμια. Quanquam & ſic dicere dona licet,quę ante nuptias offeruntur:nam τέλος, nuptias item ſignat. Sed & qui uxorem duxere, protelij ualent dici:qui anteit nuptias dies,proaulia:qui ſubſequitur, epaulia uocatur. Sunt quibus placeat,oblata ſponſæ dona dici apaulia. Protolia ſunt qui interpretentur τὰ τῆς λείας πρῶτα,id eſt prædæ portiones primas,quas ferè ſortiuntur optimates,ſicuti Chryſeida Agamemnon, Achilles Briſeida Hippodamiam, Aiax Tecmeſam. Platonis autem ſententia parte hac minus negligenda,qui de nuptiali ſcribens impenſa,non quinis plures ex parte utraq; uocari præcipit, & mina grandiorem fieri impenſam uetat. Nam minarum quatuor cenſum maximũ ſtatuit. Qui necdum uxorem duxit mellonymphius appellabitur:ſicut puella, mellonympha. Agamij iudicia in multis exercebantur locis, ubi quis uxorem ducere neglexiſſet. Apud Lacedæmonios opſigamij quoq; & cacogamij. Vbi uero puella ætate iam maturior uirum appetere incipit, ſcitè admodum & opertè κυαμίζειν dicitur, id eſt cyamiſſare: puto, quia cyamos non legumentum modo ſignat,ſed coleos quoq;:propterea quod ſint εἰς τὸ κύειν ἄλκιμοι,id eſt utero ferendo ualidi. Eſt item cyamos prima in uberibus lactis cõcretio. Chamępus,ſponſa nuncupatur,quæ curru non ſubuehitur, uerum pedibus mariti domum petit. Nam χαμαὶ ſignat humi. Nata inde parœmia in nil agentes, ac uanè laborantes, χαμαὶ ἀντλεῖν. Chamætypeion, ſcortillum uocant, quod humi decumbens inſcenditur. Chamæunia apud Hieronymum dicitur, quum quis humi cubat: Chamæuniæ (inquit) in ſene minores fiunt. Apotimemata, id eſt τὰ ἀποτιμήματα, dicebantur hypothecæ,ſeu enechyra,hoc eſt pignora, quæ à ſponſo repoſcebant in dotis numeratæ ſecuritatem, uel etiam debiti cuiuslibet:ea uero erant uel domus uel agri. A magiſtratu petebantur apotimetæ,id eſt ἀποτιμητάς,ſeu æſtimatores,qui pretium inducerent ac indicaturam. Meminit Demoſthenes,meminit item Lyſias,ſi modo legitima eius oratio eſt, in qua de hoc agitur. At proſtimemata intelligũtur legibus præfinita quædam aduerſus iuris uiolatores,ſicuti epobelia apud Iſæum. In Coliade uero Atticæ regionis deas coli ſolitas γενετυλλίδας, ſcribit Pauſanias: eaſdemq; eſſe putat, quæ à Phocenſibus in Ionia dicantur γεννάιδες. Has interpretantur grammatici γενέσεως ἐφόρους, id eſt generationis præſides. Inter quas Ilithyiam recenſueris, id eſt ἐλεύθυιαν. Quæ ex Hyperboreis appulſa Delum Latonæ affuit parienti,ut prodit idem Pauſanias. Vnde rem diuinam Ilithyiæ obeunt Delij,à quibus didicerint cæteri. Apud Athenienſes modo eius deæ ad pedes ſummos obuelata uiſebantur ſimulacra. Dignum uero ſcitu, dictamum herbam Arato etiam dicton nuncupatã,ut Zenodotus mallotes interpretatur fœcunditatem, ac ſicuti pronunciant Græci, εὐτοκίαν, inſigniter iuuare. Quo argumento Ilithyiæ contexebantur corollæ ex ea. Hinc cecinit Euphorion,

συνθαμβὴν θαλερῇσι συνωΐστεο δικτάμνοισι.

Scribit Phurnutus in Deorum natura, Ilithyiam credi à multis lunam, ἀπιοῦσαν ἀλουμένην, καὶ θέουσαν περὶ τὴν γῆν. quam aduentare mitem, ac Lyſizonon comprecentur parturientes,uti ſoluat τὸ ἐσφιγμένον τῶν κόλπων. Nuptiatores apud Hieronymum eſſe uidentur nuptiarum inſtructores. Matrimonia ipſa Græci nymphia uocant, quoniam pietas & religio à nymphis,ut creditum eſt,per mortales fuerint propagatæ. Cui rei argumento eſt illud quoq;:nam citra nympharum mentionem nullum obibant ſacrum, quando & nympharum una Meliſſa inuentum mõſtrauit fauum & aquam melle temperauit. Vel quod præſides aquarum deas proprie Naidas dicũt. Sed & ſic uocare inſtitutum in generationem progrediẽtes animas,quod eas humectæ naturæ opinabantur aſſidere, quæ foret theopnoos,ut inquit Numenius. Propterea dictum ab prophe-

ta

ta,Spiritum domini ferri ſuper aquas. Vnde & mortuorum animas fellis ac ſanguinis prolici effuſione.Inde uero humectum contrahi ſpiritum, qui ut nubes plerunq; craſſeſcat,ex quo uiſibiles animas euadere.Nam puræ generationem neſciũt. Hinc Heraclitus, Anima ſicca etiam ſapiẽtiſſima.Quoniam uero Naides nymphæ ſunt in corpora tendentes,inde factum ut ſobolis propagandæ cauſa iunctæ puellæ uocentur nymphæ,quando & aquis perfundi conſueuerant,ex fonte perenni aut flumine petitis.Ex eodem eſt argumento Aegyptiorum illud,dæmonas,& ſolem,ac omnes ad quos ſpectat animarum deſcendentiũ cognitio,non in ſolido conſiſtere,ſed ferri nauigio. Synnymphus uelut conſponſas duobus uocant,uel pluribus nuptas fratribus. Apud Aelium Dionyſium inateres nuncupantur.Sicut ælij,uel etiam æelij dicũtur,quibus duæ nupſerint ſorores. Aelinon uero Sophocli in Aiace maſtigophoro, ſpecies eſt luctus. Daer mariti dicitur frater:at ſoror uocatur galos, id eſt γάλως, ut ſcribit grammaticus Ariſtophanes,qui ſyngenica cõcinnauit:à nobis dici poteſt glos.Reſtituendæ uero dictiones hæ Digeſtis De cognationis gradibus apud Modeſtinum. Nam ut de alijs taceam,illud bone deus quale eſt Duobus(inquit)nuptę fratribus,ianitrices dicuntur apud Græcos.Reponendũ uero inateres,meminit eius uocabuli etiam Pollux. In Menandrijs obſeruatum item,cani in nuptijs ſolitum ad eum propè modum,

ὑμὴν ὦ ὑμέναι ὦ ὑμήν.

Quod in Auibus eſt ab Ariſtophane quoq; poſitum, negligenter à Catulli interpretibus prætermiſſum.Inde enim illud eſt,

O Hymen Hymenæe,ó
Hymen ó Hymenæe.

Adnotabimus obiter illud quoq;,ab eiſdem male concipi Martiani Felicis auctoritate,Hymenæum fuiſſe Veneris filium:quod Martianus ne ſuſpicatur quidem. Sed male feriati homines Tortellij deliramenta ſunt inſequuti.Aliàs ex Calliope & Apolline natum Græci Hymenæum fabulantur:quanquã Vraniam matrem intelligere Catullus mauult. αὔλημα item γαμήλιον dicebatur,id eſt incentio gamelia per tibias. Promneſtriam ijdem intelligunt Græci nuptiarum conciliatricem,quæ mox & proxenetria ſit nuncupata.Nupturire uerbum inuenimus in Apuleij Magia,quod eſt nuptias affectare.Apud eundem & ſportulas legimus nuptiales. Quippe (inquit) ita placuerat,in ſuburbana uilla potius ut coniungeremur,ne ciues denuo ad ſportulam conuolarent. Quum haud pridem Pudentilla de ſuo quinquaginta millia nummum in populũ expunxiſſet.In Hieronymo de uita Malchi monachi,pronubare nouè poſitum inuenias: Pronubante nobis(inquit)mœſtitia.Apud Ariſtophanem ſiſymbria nominãtur folia, quibus coronarentur ſponſi:quos quia Græci nymphios uocant,inde in Ariſtophane eodem prouerbiale illud,

ὑμεῖς μὲν ἄρα ζῆτε νυμφίων βίον.

id eſt, Vos igitur ſponſorum uitam ducitis.Apud Herodotũ extat perelegans uerbum ἐκτιλοῦσθαι,quod ſignat puellam demulcere,atq; ita demũ conciliare,ut uxorem ducas, ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν ἀμαζόνων.Ratio uocabuli eſt,quoniã ctilos aries eſt iam mitis mãſuetusq;.Hinc apud Pauſaniã ἐκτιλούμενος dicitur,qui cuipiã familiaris eſt factus. Inflectitur uero ctilos à κίω,quoniam gregem ferè præcedat.Cinyrã Pindarus ἱερέα dicit κτίλον ἀφροδίτης,connutritũ ſignificans & familiarem,ac manui aſſuetum,ab uerbo (uti ſcientiſſimis quoq; placet)κτίσαι,quo alimentum indicatur, unde orictitem dicimus educatum in montibus.Certe etiam κτιλεύεσθαι,cicurare eſt.Hinc Nicandri interpres ctilas dici oues arbitratur mites ac pingues:quamuis & gregis ductor, inquit, ſic dicatur quandoq;.Inuenio nuptiales coronas dici Thyrſos,ubi acuitur ultima. Nam ſi barytona ſit dictio,tunc haſtam ſignat Bacchicam. Sed haſtas id genus ſunt qui etiam Thyſthla uocent,quanquã eo uocabulo nuncupantur ſacrificia quoq; Teleſtica, id eſt ad initiationem pertinẽtia,aut uirgæ quædam,inter quas & ferulæ ſunt.Sunt qui Bacchicas interpretentur θύσθλα,id eſt Dionyſiaca myſteria.Inueni & qui uitium folia ſic nuncupent.Meminit uocabuli Iliados Z Homerus quoq;,

θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν.

Thurſianum uel Thurianum obſonium eſſe prodit Athenæus; μέρος θαλασσίου κυνός, id eſt canis marini portionem. Nam & Plinio, uti eruditorũ coniectatio eſt, tomos nuncupatur Thurianus, ab Italiæ oppido Thurijs, quo primum ex Sicilia creditur ſubuectus: à cuius delicijs ſturioni ſit conciliatum nomen.

Pithœgia quid. Ectropias. Ectropæ. Vinum medium cur optimum, mel imum, oleum ſuperfluens. Vinalia duplicia. Ληναῖος Bacchus. Ambroſia ſiue Brumalia feſtum. Brumus Bacchus. Meditrina dea. Proſtaterius Apollo. Bochernus pro Pado. Ambra quid. Ambroſia itẽ. Quali exceptorij. Caſtellatæ. Vngues ferrei. Cap. XXV

PIthœgia (inquit Proclus) feſtum ueteribus erat, quo in uini participatum & ſeruos aduocabant & mercenarios: relinebantur enim tunc primum dolia, proinde facta re diuina, Dionyſiaci doni cõmunicatio omnibus patebat. Comprecabantur uero, ut Plutarchus inquit, ἀβλαβῆ καὶ σωτήριον αὐτοῖς τοῦ φαρμάκου τὴν χρῆσιν γενέσθαι, id eſt innoxiam ſalubremq́ ipſis fieri medicamenti potionẽ. Vndecima menſis die factitari hoc Athenis conſueuiſſe, produnt auctores. Aliubi etiam ſexta eius, qui proſtaterius uocaretur, Bono dæmoni diuina re peracta, deſinente iam Zephyri perflatu, qui oblædere uinum ac cõmouere præcipue creditur. Eum proinde quod euaſerit, firmum iam haberi conſtansq́. De pithœgijs intellexiſſe uatem Heſiodũ in agricolationis lucubratiuncula illis uerſiculis grammatica ſtatuit aſſertio,

ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
μεσσόθι φείδεσθαι, δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ.

Siquidem hoc plane poetam dicere, Vbi dolium relinis, nouumq́ uinum guſtas primum, ad ſatietatem unà cum mancipijs potui inſeruiendum: uaſe namq; ὑπόχαλι, hoc eſt non penitus pleno, uinum ferè uappa fit, at ectropias (Ectropæ uero calles ſunt, ac ſemitæ, ſed & oculorum affectio) in fine quoq; inutile fit. Nam à fece infeſtatur, in meditullio autem optimum cenſetur. Proinde parcendum, & quia ingruit metus, μὴ πρὸ τοῦ δέοντος ὑπολείψῃ, id eſt, ne ante tempus deficiat. Meminit Heſiodicæ ſententiæ, ac enarrationis auctor ἐκλογῶν περὶ γεωργίας libro ſeptimo, adſtruens ex uicinia aeris uinum ἐξατμιζόμενον fieri ἀσθενέστερον, quare largius hauriendum. Cæterum quod dicitur medianum uinum bonitatis laudem ſibi adoptare, forſan quæſtione non indignum uideatur minutiem quoq; rerum anxiè ſcrutãtibus, ac in re literaria uelut micrologis quibuſdam. Quando & in Cœnis Aurelius Macrobius ſuper eadem poetæ ſententia, ſancit Heſiodus inquit, quum ad medium dolij peruentum eſt, comparcẽdum, & cæteris eius partibus ad ſatietatem abutendum, optimũ proculdubio uinum ſignificans, quod in dolij conſiſteret medietate. Idipſum & Sympoſiacorum ſeptimo comprobat Plutarchus, adeo ut conformari inde ualeat prouerbium. Siquidem quod nõ euaporarit, atq; non acuerit uinum, ſed genitiuam ſeruet bonitatem, quæ guſtum allectet mirifice, medianum recte dicetur. Verum ut miſſas faciamus, quibus id adſtrui amplius ualeat auctoritates, ſuppetunt in hoc, ut Plutarchi uerbis utar, καὶ πιθανὰ ἐπιχειρήματα, hoc eſt, probabilia epicheremata. Sed enim quid ſit ab hoc philoſopho excogitatum, mox paulo ſubnectam: interim quod inter omnia plurimum arriſit, commeminero gratiſſimè. Quemadmodum utiq; mel, quoniam & craſſum ſit, ac terreſtrem prorſus naturam reſipiat, melius in imo eſt: in oleo quod ſuperfluit, ideo creditur præcellere, quoniam aerium ſit, ac proinde ſuperna ſcandat naturæ ſuæ ui: cõſimili ac compari ratione uinum in proprietatis utriuſq; participatum ueniens ab dolij mediana firmitate, ac illici ſuauitate creditur præcellere. Porrò Plutarchus: Vini (inquit) uis cum planè calida cenſeatur, ratione dictante, ad medium coire aggregariq́ præcipue conſentaneũ ſit: propter eaq; inibi bonitatem confouere ac cuſtodire in primis. Quod autem peſſum it, eſtq́ in imo feculenta impuritate permixtum miſcellumq́, nõ turbulentum uiſitur modo, ſed & ſapore deterius ſentitur. Quod uero in ſummo eſt, ex aeris conuicinia facile corrumpitur: quãdo illius permixtione diluitur, quã rem uini ἔκστασιν recte nuncuparis (quanquam & eo nomine nunc ſomnum dici aduertas, nunc terrorem) quo argumento ruſtici

ſtici κατορύττουσι τὰ πίθους καὶ σκεπάζουσι, id eſt dolia adobruunt, ac operimẽtis muniũt, quoad eius fieri queat, à uino diſparantes uelut ſepimẽtis, aeris contagem. Vt uero de pithœgia, unde diſſertationis exordia prompſimus, paucula quędam ſubnectamus, au ctor Plinius eſt, Vinalia priora deguſtandis uinis celebrari Romanis ſolita undecimo calendas Martij, altera uero ad decimumtertium calendas Septembris. Ioannes grammaticus ſuper eo poetæ Heſiodi uerſiculo, μῆνα δὲ ληναιῶνα, Ianuarium (inquit) dicit, qui ληναιὼς apud Ionas nuncupatur: quoniam πιθοίγια fiebant menſe illo, uel quia Dionyſii feſtum celebrabant, quod dicitur Ambroſia, ſed Brumalia uocant Romani: à quibus Bacchum appellari Brumũ nouimus. Bochernus ad Bacchum ſpectat nihil: quippe auctor eſt Theon, Eridanum Italiæ ab indigenis eo cenſeri nomine. Ambra uero, ſiue (uti pronunciant alij) ambar, uel ampar quoq; caninum, res eſt noſtro æuo memorabilis: ueteribus, quod ſentiunt eruditi, prorſum incognita. Sulphuris prouenit modo, aut bituminis in India & Arabia: quod ruffum eſt ac pingue, primoris cenſetur notæ: ſequens indicatura ſubalbido eſt, nigricante omnium deterrimo. Ambroſia porrò Athenienſibus, quam in Iouis Cteſii dedicatione ferendam præcipiebant, non herbam indicat, ſed ut docuit Athenæus, omnigenas fruges cum oleo & latice. A Latinis porrò populis ſeruatum traditur, ut quo die quis primum guſtaret muſtum, ominis gratia diceret, Vetus nouum uinum bibo, ueteri nouo morbo medeor. Ex qua uerborum formula, Meditrinæ item deæ conceptum nomen creditur. Quod de proſtaterio docuimus, ſciendum amplius, nuncupatione eadem ueteribus Apollinem eſſe celebratũ, quod ante ianuas ſtatueretur: meminit in Helectra Sophocles. Inſeramus deniq; huic potiſſimũ loco Pindari ex Olympijs ſententiã haud aſpernabilem, nec ita ab inſtituto diſſitam,

αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ᾽ ὕμνων
νεωτέρων.

Quibus quidem uinum innuit laudandum uetus, at geſtarum rerum florem nouiſſimũ quemq;. Illud plane ſuperpondium ex abundanti fuerit: Qualos exceptorios dici iuris prudentibus, in quîs comportentur uuæ. Sunt qui augurentur caſtellatas ſignificari. Apud Columellam legimus decem modias & trimodias fiſcellas picandas uindemię cauſa, ſed & ungues ferreos uuis deſecandis, ne manu decerptis, in terram diſpereant acini.

Vini fecem eſſe illius robur & conſolidationem: unde & uinum tryga uo cent Græci. Phecla. Colandi uini improbatio. An recte uinũ dicamus eu nuchum, caſtratum'ue. Laccus quid & laccopluti. Daduchus. XXVI

QVoniam uero fecis uicinia paulo ante adſtruximus inſyncerius fieri uinum & ſapore deterius: illud ſciendum amplius, in literis reperiſſe me, fecem nuncupari κράτος καὶ σύμπηγμα οἴνου, id eſt robur uini, ac (ut ſic dicam) conſolidationẽ. argumentoq; eſſe, ab ea exemptum degenerare facile, ac ferè non ita diu in pleriſque locorum ætatem ferre, uelut à radice auulſum. Quamobrem uidentur priores non immerito uinum appellaſſe tryga, id eſt fecem, quod & à Diomede proditum ſcio: quanquam putent grammatici, nouum priuatim ſic dici, abuſiuè autem etiam uetus: ſicuti à præcipua quæ in eo pars eſt, hominem quandoq; animam uocamus, aut caput. Teſtimonio & illud eſt, quod τρυγᾶν dicunt, pro eo quod uindemiare eſt. Et Homerus quandoq; διατρύγιον protulit. Quo nomine ſunt, qui fructiferum intelligant. Alij loca inter uites quæ ſerũtur, uel partem ubi iam maturuerint uuæ. τρύγη certe nunc triticum ſignat aut hordeum, nunc fructum quemlibet. Thamnam uero fecem uocant ἀπεχυλισμὸς, quæ ex acinis exprimitur, poſtea quàm effluxit muſtum, quæ ruſticis in potum cedit, uti libro ſexto ἐκλογῶν τῶν γεωργίας expoſitum comperi. Pheclam poſteriores Græcorum medici fecem quoq; uocarunt, ſed crematam priuatim. Verum ad rem. Propterea ſunt qui uinum quod ἠθημένον nuncupant Græci, dicere nos percolatum poſſumus, quum ſacco (ut Plinius inquit) franguntur uires, improbent inſigniter. Quoniam, uti Heſiodus inquit, ἐκ τοῦ πίθου πινόμενον δεῖ, id eſt, à dolio bibendum ipſo: quia ſic inſitum ſeruet robur ac poteſtatem. Defecatio autem illa, ἡ διύλισις, id eſt percolatio, neruos excidit, ac genuinum reſtinguit

calorem

calorē, ut gulæ curioſitas prætereatur, ad delicias reuocantis, quod utilitati fuerat comparatum. Velut enim gallos porcoſq; excidere, quo mollior præter naturam eorum fiat caro, degeneretq; in fœminam, non ſani caſtiq; eſſe hominis uidetur, ſed Apicianis corrupti cœnis, ac Heliogabalū reſipientis: eodē modo, ſi uti metaphora permittimur, uinum percolantes ἐξευνουχίζουσι καὶ ἀποθηλύνουσι, id eſt eunuchū id faciunt effœminantq;. Hoc uelut ſophiſmate excogitato, ut perdēdo nati uino plurimum ualeant ingurgitare. Quod ipſum in Naturali hiſtoria taxans ſeueriſſimè Plinius ac cenſoriè admodum: Quinimmo (inquit) ut plus capiamus, ſacco frangimus, & alia iritamenta excogitantur, ac bibendi cauſa etiam uenena conficiuntur. Quod uerò eunuchum diximus uinum, id eſt caſtratum, magno nixi auctore, ſi quis paulò licētius putat, ac tralationem reformidat ut deformē aliquo modo, proptereaq; uitandam Ciceronis aſtipulatione & Quintiliani, ſciat in eo me Plinij imitationē nō exhorruiſſe, apud quem libro decimonono, ſacco caſtrari uina, legimus: ſed & libro undecimo, Apes ad ictum aculeo infixo, fucos fieri ſcribit, nec mella facere, uelut caſtratis uiribus. Sed & eunuchos dici calamos comperias. Et uir elegantis eloquij Hieronymus ad Euſtochium: Quum (inquit) conſuetudine lautioris cibi propter cælorum me regna caſtraſſem. Columella rationē attexuit, qua canum caſtrari caudæ debeant. Illud poſtremò adijciamus, Græcis plerunq; fuiſſe in more, uti ſub terra pararēt loca uel rotunda uel tetragona continendis uinis ac oleo quoq;. Ea uerò Laccos dicebant, id eſt λάκκους, unde & pro morte uſurpatur uerbum ſanctis literis, quoniã mortuorum conditoria eam præferant imaginem. Hinc illud: Et ſimilis ero deſcendētibus in laccum. Verum ſcitu dignum quod ſcribit Plutarchus, Calliæ poſteros eſſe Laccoplutos Athenis cognominatos, quòd is Callias bello Perſico in Marathonijs campis auri uim magnam terra defoſſi comperiſſet, ac inde foret ditatus, indice crudeliter perempto. Eum uerò Calliam Plutarchus, dadu chum appellat, id eſt δᾳδοῦχον. Antiſtitē reddit interpres, quum tamen δᾳδουχῆσαι ſignet λαμπαδηφορῆσαι.

Melle putredinē caueri. Papinij locus explicatur. Cur mel dulce ex Lucretio. Mellis uſus unde propagatus. Mel eſſe multorū ſymbolū, & mortis, ſicut fel uitæ. Nympharū in ſacris mētio unde inſtituta. Nymphia pro matrimonijs cur. Septizoniū. Simblium mel. Simblides. Simblæ. Simbli. Nymphæa. Omphacomeli. Melomeli. Cap. XXVII

OBrepere quandoq; ſomnū & dormire ſub mandragora magnos uiros, alioqui tantum nō primæ notę, quum ex pleriſq; alijs harum cōmentationum enotatis liquet abundè, ac re (quod dicitur) apud Sagram geſta certius fit, tum uerò inde coniectatum mihi eſt, ac quod mireris, ſuper re (opinor) momēti non ita magni, nec in cuius indagine, Lyncea Ariſtarchi cenſura uideatur eſſe opus. Papinij uerſus ſunt ex doctis illis Syluulis, libro (ni ſubſultat memoria) tertio, in Metij Celeris propemptico:

Duc & ad Emathios manes, ubi belliger Vrbis
Conditor, hybleo perfuſus nectare durat.

Videbatur adoleſcētibus diligentiæ haudquaquam ſopitæ, interpretē aliàs acutum, & lectionis (ut illa ætate) non admodum incurioſæ, nec paucæ, haudquaquam reticere debuiſſe: quid ita cecuniſſet non indoctus poeta, Alexandri cadauer melle litum perſeueraſſe, putredini, ut ferè aliàs, non obnoxium. De me quęſitum Bononiæ cōmemini, quid ex libris mihi compertum ad id foret, reſpondi pro tēpore, Eam uideri mellis poteſtatē, cæleſti coalitam ui, & naturæ potentiæ inenarrabili, ut citra putrefactionē corpora mirè cuſtodiret, quod ſcirē monumentis à Plinio commendatum, Claudio Cæſari allatum in melle ex Aegypto Hippocētaurum, quē ipſe uiderit. Cæterum & Naturalis hiſtoriæ ſecundo & uiceſimo libro: Mellis (inquit) natura talis eſt, ut computreſcere corpora non ſinat iucundo ſapore atq; non aſpero. Hoc autē in annos modò plures obtingere, ſcribit Columella. Sed & multi ſenectam longam, mulſi tantum intinctu tolerauere, nec prꝑterea cibo alio, celebri Pollionis Romuli exēplo, quē cēteſimum annum excedentē, quum interrogaret Auguſtus, qua'nam ratione maximè uigorem

Caſtrari ſacco uina.

gorem illum animi corporiſq; cuſtodiſſet, reſpondit, Intus mulſo, foris oleo. Lectũ porro in Græcorum libris eſt, Cyrnios, id eſt Corſicæ inſulæ populos, eſſe πολυχρονιωτέρους διὰ τὸ μέλιτι ἀεὶ χρῆσθαι, hoc eſt, de aſſiduo mellis uſu eſſe uitæ diuturnioris: etiã ſi ridiculum nonnullis id uidetur, quando (ut ferè conſentiunt poetæ) mel Corſicum, auctore Diodoro, item notæ cenſetur peſſimæ. Scribit porrò Græcarũ rerũ quinto Xenophon, Ageſipolin Lacedæmoniorũ regẽ mortuum, in melle Spartam eſſe delatum, ac ita regio eſſe potitũ funere. Gemiſthus Plethon mellis inopia, Ageſilaum ſcribit, liquefacta cæra circumlitũ Lacedęmona eſſe delatum. Adnotatũ & illud: theologis priſcis multorum ſymbolum fuiſſe mel, quoniã ex pluribus conſtet poteſtatibus: nam ubi ſacris initiabatur (quæ Leontica uocant) quis, aquæ loco in manus mel affundebant, ab omnibus noxijs ſceleribuſq; ac triſtitiã inferentibus ſic expurgari arbitrantes. Linguam item melle detergebant ab omni peccati labe. Apud Orpheum Saturnus à Ioue mellis appetitur inſidijs. Inde enim conſopitur, uelut temuletus: ſicuti apud Platonẽ Porus nectare oppletus. Quo innuitur, per uoluptatẽ illum eſſe oblaqueatum, quã & ad generationẽ producantur diuina. Dicitur & mortis ſymbolum, mel: ſicuti fel, uitæ: unde mellis libamina terreſtribus infundebantur, quoniã per uoluptates obrepat animæ mors, quæ per amaritudinẽ reuiuiſcat: nam & dijs offerebatur fel, aut quia mors, laborum meta eſt, quibus exuberat uita. Verùm, ut ſuperpondij adijciamus aliquid, ac doctrinæ uberioris: putat Lucretius De rerum natura libro ſecundo, Quæ atomorum nexu conſurgant minutulo orbiculatioreq;, dulcia progigni: quæ pinguioribus inæqualioribuſq;, amarulenta. Eius carmina hæc ſunt,

Vt facilè agnoſcas, è leuibus atq; rotundis
Eſſe ea, quæ ſenſus iucundè tangere poſſunt:
At contra, quæ & amara atq; aſpera cunq; uidentur,
Hæc magis hamatis inter ſe nexa teneri.

Mellis uſum monſtraſſe primã, Gręci produnt, Nympharum unam nomine Meliſſam, propagata inde apibus nomenclatura. Geſtum id in Peloponeſo uolunt. Certè rem diuinam obibat nemo citra nympharũ gratam memoriã, ceu religionẽ monſtraſſent etiã num. Vtiq; ab eiſdẽ connubia dici nymphia uidentur, uti aliàs edocuimus. Nymphides, calciamẽta ſunt muliebria & ſponſalia. Nymphæa uerò, nympharum dicuntur tẽpla. In Ponto, Nymphæum celebratur Græcis. Sed & alibi Plinio. Ammianus Marcellinus, Ad Septizonium (inquit) celebrẽ locum operis ambitioſi nymphæum Marcus condidit imperator. Obiter Septizonij meminit in Seuero Spartianus: Opera publica (inquit) eius extant, Septizonium, & thermæ Seuerianę. Mentio eſt in Geta quoq; Antonino. Nymphæa ſunt qui lauandis mulieribus deſtinata putent loca. Meminit in Gordianis Capitolinus. Nymphis uerò antra dicantur, ob affatim deſtillantes aquas, effluenteſq;. Eſt & Nymphæum Taurica ciuitas Stephano. P. Victor Vrbis regione quinta, Nymphæum ſtatuit diui Alexandri: & ſeptima, Nymphæum Iouis. Sunt qui nymphas, cõmuni nomine in Libya mulieres opinentur dici: unde & Pleiades nymphæ, nuncupatæ. Mel deniq; Siculum nuncupari ſimblium, ex Græcis & Dioſcoride didici. Nam & apes ipſæ, ſimblides uocantur: ſicuti eſt ſimbla, earundẽ theca: ſed theſaurum Attici etiam ſimblum appellant. Ne quẽ tamen fallamus: ſunt qui apud Dioſcoridem, non ſimblium ſcribant, ſed hyblæum: quia ſimblium nullum ſit. Simblum pro theca, legimus in Heſiodi Theogonia. Interpres ſcribit ſic appellari, quoniã apes dicantur ſimæ, quia ſint aculeo hebetiore: tanquã ſimobolum dicatur, in quod ſimarum, id eſt apum, laborẽ conijcimus. Omphacomeli, eſt acerbum mel: ſicuti acor ex uuis, omphacium dicitur Gręcis: nam omphax, eſt acerbior uua. Melomeli, mel in quo ſeruantur cydonia mala, cuius ſapor mulſeus eſt.

Quæ ſit barbararum gentiũ ſententia ſuper cibo & potu. Vini uſus, & nocumenta eiuſdem inſignia. Abſtemiorum ratio. Cap. XXVIII

ARiſtophanes, inter comicos poetas nominis ferè præcipui, in fabula cui titulus ἀχαρνῆς, hoſce appoſuit uerſus, quos & ſubſcribendos duximus. Sic uerò habent,

οἱ βάρβαροι γὰρ ἄνδρας ἡγοῦνται μόνους
τοὺς πλεῖστα δυναμένους καταφαγεῖν τε καὶ πιεῖν.

Eorum uerò hic ferè ſenſus, à barbaris gentibus eos modò uiros credi, quibus uorandi plurima, & bibendi facultas ſit. Id uerò inurbanè, immo præter hominis rationem proſſum & dici & exiſtimari, non fermè quiſquam eſt à Muſis adeo ſeiunctus, qui neſciat. Quando, ut de ciborum inutili onere interim taceam, cui tamen nauigatur ad phaſin, notiſſima eſt, ac præcipuè memorabilis Propertij ſententia:

Vino forma perit, uino corrumpitur ætas,
Vino ſæpe ſuum neſcit amica uirum.

A ſapientiſſimis utiq; traditũ ſcimus, uino uel pauciſſimo ac dilutiſſimo utendum: cui præcepto (ut uidetur) ſanctiſſimo, ſumma aſtipulatur ratio. Omne ſiquidẽ uinum, ſed nigrum præcipuè, ſpiritoſum eſt. Quum ergo affatim hauſto, ſpiritus is ſuperna petat, ac repercuſſus, retroq; actus deſſuẽs uenas inflet offarciatq;, meatibus præcluſis & trãſitu impedito, qua commeat reſpiratio: etiam ſi nõ continuò mors, plerumq; tamẽ morbus excipit comitialis. Quid uerò membra hic referam tremore ſubſultantia cõtinuo? Senſuum omnium retuſiorẽ uſum, ac quodammodo præmortuũ? Ad hæc formæ adnectitur interpolatio, uox hebes, color euariãs, ignea quadam ui ſcintillantes oculi. Anhelitus atq; animæ uitia, tinnitus aurium, fremitus narium, diſcriminum phrenitis plena, torminoſa calculi infeſtatio, moleſta deniq; podagricorum pedum ignauia cum articulorum deprauatione, exæſtuans ſtomachus, ac cruditatẽ efflans, dum in ructus ſubinde reſpirat, accedente uomitus etiamnum fœda turpitudine. Quæ omnia uinolentiæ ſunt additamenta, & uelut appendices: ut prætereãm quod ſcientiſſimè ſcribit Ambroſius, abundatiore uini uſu homines, uelut immutata naturæ ui, equos fieri adhinnientes. Expende Venereorum impetum, etiam in nefaria prorumpentẽ, imaginum per quietem uiſa in primis meticuloſa, uiſus lapſitantem incertitudinẽ, inſtabiles greſſus, externatam mentẽ ac planè inanem, qua ruere opinantur cælum, nutare ſolum, & in antiquum chaos omnia redire. Quam ibi turpitudinẽ non agnoſces? Immo quæ monſtra non reformidabis? Inde fit, ut mirer minus ſeptimo Politicorum Ariſtotelem ſcribere, Pueris & nutricibus uinum haudquaquam impertiendum. Sed ut ipſe interpretor, cuilibet ætati periculoſum uinum eſt. Nam & Auerrois ſuper Auicennæ Canticis in loci eius enarratione, non ita magnifaciendum uini hauſtum nimium, parciſſimè id uidetur homini conceſſiſſe. Nam priores (inquit) iuuenibus minimè uini uſum permiſiſſe aduertuntur, quòd eius ætatis uigeat præcipuè calor. Parum uerò quiddam ſenibus conceſſere ac decrepitis. Hoc autem ita fuiſſe attemperatum ſcribit, ut eſſet aromatites, adiuncto mali punici acore, aut cydoneorum ſucco & cucumeris. At ſatietatem execratus omnẽ Galenus, adipe ac ſanguine præfocatus (inquit) animus, & planè adobrutus, cæleſte aliquid peruidere nequit. Vinum docuit Græcus auctor grauis, eſſe malorum omnium metropolin: nam & Ariſtophanes, ἀφροδίτης γάλα τὸν οἶνον nuncupat. Sed & Antiphanes,

τὸ δὲ ζῆν εἰπέ μοι τί ἐστι; τὸ πίνειν φημ' ἐγώ.

id eſt, Dic inquit, uiuere quid eſt? bibere, opinor. Dictum & illud,

κάτοπτρον γὰρ εἴδους χαλκός ἐσ', οἶνος δὲ νοῦ.

Sed & illud, τὸν οἶνον οὐκ ἔχω πῶς ἄδλια.

Apud Xenophontẽ in Sympoſio de hac re ſic ſcriptum cõperi, τῷ γὰρ ὄντι ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς, τὰς μὲν λύπας, ὥσπερ ὁ μανδραγόρας τοὺς ἀνθρώπους κοιμίζει, τὰς δὲ φιλοφροσύνας, ὥσπερ ἔλαιον φλόγα ἐγείρει. Sed cur nam ſunt abſtemij nonnulli? an ſtomachi malæ conſtitutioni acceptum referri oportet, quæ calens cum ſiccitate contrariam aquæ requirit qualitatẽ? An adiuuat & ſtomachi debilior contextus, nocumentis uini calentis obnoxius: quia ſuapte ui, diſſecandi quodammodo poteſtatẽ uinum retinet? Suffragatur & cerebri oblæſio facilis, ac uini multum euaporantis ictus, ex utriuſq; partis ſympathia: quam tertio Interiorum comprobat Galenus.

Qua item ratione ætati cuilibet impertiendũ uinum. A cibo an bibendũ. Facilius uini perſici nimietatẽ, quàm cibi. Vinum meracius uigilias con-

cinnare, memorabili exemplo pueri cuiuſdã. Pomatiũ uinum. Cap. XXIX

CAeterum, quia in medicæ ſcientiæ auctorem nobilem incidimus, pergamus porrò attexere, quæ ex eadem ſchola ingerunt ſe nobis, & nomina dant quodammodo, ut citra uitæ diſpendium præteriri uix queant. Scribit ergo (ut Platonis interim decreta prætereantur) capite octauo, doctrinæ ſecundæ, fen tertiæ primi Auicenna, Pueris uinum ſi offeras, perinde uideri ac ſi igni aggerere ignem perrexeris, materia præſertim debili ſuccenſa: ſenioribus uerò quantum pati queant, dandum: in iuuenibus ſeruari præcipuè temperamentum debet. Nam & Hieronymus, Vinum & adoleſcentia duplex incendium uoluptatis: quid oleum flammæ adijcimus? quid ardenti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus? At ſi curioſior quiſpiam forte horum exquirat rationem amuſsitatam, poſſumus equidẽ ſic ferè ratiocinari: Pueros inſigniter uini hauſtu oblædi, quòd laxis rariſq; ſint corporibus, & de inſiti caloris exſuperantia inflammari facilè ualeãt, neruis porrò imbecillibus admodum, nec cerebro item ualido: quibus de cauſis, in uini crebriore hauſtu multiplex ſeſe nocumentũ promit. Senum uerò, aduentitium eo recaleſcit frigus, ſpirituum exhilaratur triſtitia, bilis atræ uis reprimitur redundans, ſomni cõciliatur appetentia, præfarcti recluduntur meatus, renidet deniq; ætatis laſsitudo uniuerſa. Proinde in Sanitatis moderamine Galenus: Sicuti (inquit) pueris inimiciſsimũ cenſetur uinum, ita adultiori ætati accõmodum maximè: in iuuenibus, etiam ſi genuinus craſſatur calor ut in pueris, ſolidioribus tamen membris, neruis & cerebro læſioni obſiſtitur nauiter. Quæritur tamen à peritis, An uino incaleſcat corpus, ut calido medicamento? Reſpondet Conſtitutionum tertio Galenus, Non incaleſcere, niſi ut alimonia corpori accommoda: nam ſicut igni congruens materia incendium concipit maius, ita corporibus ſimile alimentum, quæ natura calent ſatis, & robur adijcit, & inſitum profert calorem, augetq;. Cibis utiq; omnibus affine hoc, uino autem proprium in primis, ab corpore celerius demutari, uti reſina, pix, ſtupa ignibus facilè reſoluuntur. In ijs tamen mirè euariat medica ſchola. Vinum à deo hominibus cõtributum Plato ſcribit, quaſi remedium aduerſus ſenectutem, ut redire ad iuuentutem uideantur, & mœſtitiæ eos capiat obliuio. A cibo, uini eſſe inſigne nocumentum, idem ſtatuit Auicenna, ob penetrandi celeritatem, & quòd inſimul imperfectum præcipitet cibum, qui retentus diu meatus præfarcit, unde inoriatur putredinis diſcrimen. Nec ſecus magnopere ſentit Galenus ſeptimo De ſanitatis ingenio: quanquam mox, uelut eblanditus, Qui ſitiunt (inquit) nec bibunt, ſine adiumento ſupplicium ferunt: tantum uerò ingerendũ, quantum ſiti reſtinguẽdæ uel mitigandæ par ſit. Ex eiſdem poſtremò ſcholis eſt, Vino ſi infarciaris, leuius id cenſeri multò, quam ſi cibo: quoniam facilius delabatur id, ac reſoluatur, nec pariter offarciat, nec ingeſtabili onere ita ſtomachum premat. Inde ſcitum extat Hippocratis illud Sententiarum ſecundo: Potu repleri facilius eſſe, quàm cibo. Et à uino præfarctiones eſſe moderatas, ſanxit Galenus. Attamen non diſsimulandũ, ne inde anſam ſibi arripiant bibuli: perpetem ingurgitandi uini modum, multa (quod diximus) aduehere diſcrimina, & mortiferas concinnare ægritudines. Vinum ſiquidẽ meracius, etiam uigilias inducit, præcipuè ſi ſuapte fuerit natura calidũ aut peruetus, memorabili exemplo Pergameni pueri. Nam grammaticus quidam ſingulis diebus balneum petens, unum ex pueris ſecum ducebat, altero domi relicto qui rem familiarem ſeruaret, quæq; ad uictum forent neceſſaria, peruideret: at is uehementiore quandoq; deprehenſus ſiti, nec aquæ ſuppetente copia, uetus uinum largius perpotauit: quo factum, ut in reliquum euaſerit uigil: mox febre correptus, cum perpeti uigilia oborto delirio, deſiit hominem agere. Quamobrem quum ſit exceſſus omnis planè reclinandus, hunc uel præcipue remis uelisq; refugiſſe, ſummum fuerit operæpretium: ex quo non corpus modò oblæditur, uerum animo inſigne infertur item nocumentum: adeo ut ne adultis quidem citra noxam ingeratur, ni adhibitus fuerit modus: quãdo ad iram & libidines agit præcipites, ac rationis compotem uim hebetat obturbatq; gradu deiectam. Ad bilis tamen excrementa confert uel lenienda, uel reijcienda. Siccitatẽ quoq; uel laboribus inductam immodicis, uel ætatis prouenientem temperamẽto inſigniter

mitigat. Bilis amaræ frangit acrimoniam: ſed hæc haud requirunt pueri. Verum & corpore ſucculento, ualidoq́ (inquit Hieronymus) poculo libens carebo, in quo ueneni deliteſcit ſuſpicio: nam rectè dictum ueteribus eſt, Pinguis uenter mentem non gignit tenuem: ſeu mauis Græcè, παχεῖα γαςὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον. Scribit idem, Quicquid inebriat, & ſtatum euertit mentis, clerico uitandum ſimiliter ac uinum. quando uel ex frugibus uini proliciuntur ſimulachra, uel ex pomis quoq;, quod pomatium uocant: unde Virgilius,

Atq; acidis imitantur uitea ſorbis.

Ebrietatis malum. Alexandri uinolentia, & M. Antonij. An uera ſit Hippocratis ſentẽtia, mulieres & eunuchos podagra nõ infeſtari. Ennij mors. Vindemialis lætitia. Samagonium uinũ. Hemina. Cirrhum uinũ, & uermiculum. Cap. XXX

EBrietatem, celeberrimi è noſtris auctoribus eſſe uoluntariam dixere inſaniam: ſed ita etiamnum, ut ſi in plures paulò extendatur dies habitus is, etiam manifeſtarius euadat furor. Mirum tamen eſt, quàm multi mortalium in hanc fœditatis (ut ſic dixerim) coloniam tranſcribẽdi paſſim nomina dent. Affluunt hinc inde agminatim nõ pullati ſolum ac ex triuio, ſed terrarum quoq; principes: & quos non irruentes hoſtium numeroſi exercitus, nec uolantia tela, aut è machinis uaſta mole, & ruinis ſaxa propulſa excuſſa ue contriuere, fœda uini deſideria deiecere in imum, & uelut captos iure belli ante triumphales currus duxere catenatos. Alexandrũ uaſtiſſima terrarum tranſmiſſa ſpatia, cum hoſte barbara feritate terribili tam numeroſa prælia, tot hyemes imbrium & frigoris horrore deformes ſub pellibus tranſactæ, tot locorum ac temporum inenarrabiles penè difficultates, tot fluminum ex ignotis promicantium uaſtitas, ac deniq; tot tantorumq́ mariũ formidabilis, & procelloſa magnitudo, inuictum tamen, ac uelut deum humano in corpore hoſpitantem, ſeruarunt. Sed enim (mirum dictu) bibendi ardor infatigabilis, & Herculaneus ille ac fatalis Scyphus condidit. Hinc fœda maieſtatis eius ſugillatio, inter pocula amicos indignatione rapida & uinolenta tranſuerberantis. Nanq; ita prorſum habet, Eruit omne uitiũ ebrietas, intendit, profert, ac conatibus deprauatis obluctantem obſiſtentemq́ uerecundiã intrudit, ut fronte attrita uel ultra uotum, inſolenti augeſcat ſuperbia, crudelitas ſæuo, malignitas liuido. Iam uerò M. Antonium alioqui magnum uirum & ingenij etiam eminentis, quæ res alia in perniciem coniecit, quàm ebrietatis malum? Hæc demum medicæ artis ſummum auctorem falſum fieri Hippocratem coegit, à quo Sententiarum ſexto, proditum ſcimus: Fœminis nec capillos defluere, nec pedes laborare, niſi menſtrua defecerint. Errorem manifeſtarium, in quem non fœminea natura mutata, ſed uitio deprauata & uicta medicæ ſcientiæ conditorẽ principem impegit, agnoſcit quoq; interpretum eminentiſsimus Galenus: Nam uacuationis (inquit) ratione, mulieres podagra immunes ſunt. Etenim citra materiæ exſuperantiam, nunquã cõſiſtit podagra: quãquam partes pati & affici ampliter poſſunt. Cæterum & hoc loco monẽdum, ut olim uera & rata ſecta hæc, & præceptio Hippocratis fuerit, Non integrè ſuppreſsis mẽſtruis, ob incertiora errata, quæ relato æuo admittebant mulieres: at nunc, ob uitæ uſum laſciuiorẽ, atq; efferueſcẽtis luxuriæ æſtum ciborumq́ cupedias illecebres, quædã podagra tentãtur ante, quàm ſubſtiterint menſes. Nil mirum igitur: nam (ut grauiſsime inquit Seneca) quum uirorum licentiã æquarint, corporum quoq; uirilium allequutæ incõmoda ſunt. Non minus peruigilant, non minus potant, & oleo & mero uiros prouocant: uinum omne uomitu remittunt, æquè niuem rodunt, ſolatium ſtomachi æſtuantis. Cæterum promit ſe indidem altera item Hippocratis coargutio, ſed qua uel præcipuè noſtros ipſe mores coarguit: Spadones (inquit) nec podagra laborãt, neq; calui efficiuntur: ſiquidem ſpadones, dempti teſtes mulieribus reddunt perſimiles. Quippe tempeſtate illa, uera hæc fuiſſe, probabile fit: ſed mox non inſuper ratum fuit, ob inertiſsimam deſidiam & improbam ſatietatis laſciuiam. Quidam enim citra exercitatione, crudi temulentiq́ prius quàm cibum arripiant, generoſioris uini hauriunt pocula, & item Venerio fungũtur munere. Dignum

porrò ex annalium memoria relatu illud: Ennium, de quo eſt apud Silium Apollinis celebre uaticinium illis uerſibus,

Hic canet illuſtri primus bella Itala uerſu,
Attolletq́ duces cælo.

articulari conſumptum morbo, quem ex immodico uini uſu contraxerat. Quam rem egregiè perdocet Serenus,

Ennius ipſe pater, dum pocula ſiccat iniqua,
Hoc uitio tales fertur meruiſſe dolores.

Ab uino nec illud reſilit multum, in uindemiæ feſtiua lætitia, multa in dominos iocularia, uel ipſis audientibus ſolita iactari. Id quod ab Heliogabalo compertum primò, produnt rerum conditores nonnulli. Scribit Paulus Diaconus, Tiberium Conſtantinum Cæſarem ritu imperatorio rus petiſſe, ut uindemiali lætitiæ operam impertiretur diebus triginta. Vini Samagonij heminis tribus, etiam ſi dilutis, homines numero quadraginta ebrios fieri, pronuntiat Ariſtoteles. Hemina, libram appendit unam: quæ geminata, ſextarium reddit. Hiſtoriæ auctor Athenæus. Vinum inter album nigrumq́, quod medium eſt, cirrhum uocant Græci: ex noſtris, rubrum nonnulli: quidam etiam giluum, uulgus uermiculum: quādo & far rutilum, Columella uermiculum dicit. Hieronymus porrò quod κόκκινον Græce legerat, uermiculum conuertit.

Ebrietatis item mala. Cur uinum hauſtum copioſius, perimendi uim obtineat. Interim de cicuta paucula, bis. Crepala quid ſit. Vinolentiæ turpitudo. Sicera quid. Artemiſium. Ephemeron pro cicuta, cur dicamus. Caput XXXI

NEc tamen ebrietatis ſola hæc pernoſcuntur mala, nam & illud ſcimus obueniſſe quādoq́, ut uinolentus aliquis obmuteſceret repente, cōuulſusq́ emoreretur, ni fortè obrepſiſſet febris: aut quum ad eam horam ueniſſet, qua crepala ſoluitur, facultatem recepiſſet loquendi. Oppletis ſiquidem neruis ſpaſmus ſuperuenit, ſiue conuulſio. Solet autem eos facilè uinum replere, cui calida eſt natura: calida nanq́ peruadunt celerius. Quòd ſi reſiccentur nerui, incaleſcantq́, diſcutitur conuulſio, quod commoliri febris ualet. Porrò ſciendum, à Græcis crepalas nuncupari, ubi temetum capiti detrimenta concinnat. Nam & inde uidetur nominis etymon duci, quòd caput iactetur uibreturq́. Nam crepala, capitis luctá fluctusq́ & agitatio Græco intellectu ualet. Accidit extenuatis quoq́, ut ſi amplius ſe inuitarint, morte occumbant. Quippe uita calore conſtat, refrigeratione inoritur mors: ut uerò cicuta, ſic & merum concinnat exitium, intimo ac genuino calore ſenſim flacceſcente, ratione tamen impari. Calorem enim inſita frigoris potentia, conuellit cicuta labefactatq́ & humorem occalleſcere facit. Vinum autem caliditatis ſuæ, poteſtate, ex qua Græci αἴθοπα οἶνον dixere, quanquam ad colorem alij referunt, naturalem macerat calorem: ac uelut igne multo, aut ſole ualidius graſſante, adobruitur modicus ignis & exteritur, ſic à uini facultate calente inſitus corpori calor, ſi modò exſuperans ea ſit, ac præpotens. Proinde uir ſanctiſsimus & Chriſtianæ ueritatis aſſertor nobilis: Sacrilegium (inquit) reputatur ebrietas, in fœmina pręcipue, ſed infinito plus in Domini ſponſa. Veriſſimum propterea illud eſt, Ignem in gremio geſtare, qui aſſiduò utatur uino, Ventris ingluuies & ebrietas, tam animæ infirmitatis, quàm corporis, cauſam & materiam tribuunt. Adnotatum & illud in Canonicis decretis eſt, Diſtinctione triceſimaquinta: Miniſtris templi uinum prohiberi, ac ſiceram bibere, ne ebrietate grauētur corda eorum, ut uigeat perpetuò ſenſus, & tenuis ſit. Vel quia uenter mero æſtuans, facile deſpumat in libidines. Vnde Noe femora ex ebrietate nudauit. Loth autem quem Sodoma non uicit, uina uicerunt. Hinc in Apoſtolorū Canonibus, epiſcopus aut preſbyter aut diaconus aleæ, atq́ ebrietati deſeruiens, aut deſinat aut damnetur. Apoſtolus uerò ait, Bonum eſt, uinum non bibere, & carnes non comedere. Vinum enim cum carnibus poſt diluuium dedicatum eſt. Siceram uerò, qua dictione uſi paulò antè ſumus, eſſe conuenit Hebræo ſermone potionem quamlibet, inebriari qua quis poteſt. Græci ſic, πᾶν πόμα ἐμποιοῦν μέθην, μὴ ἐξ ἀμπέλου δὲ σκευαζόμενον. Sunt qui uinum interpre-

interpretentur dulcibus promixtum, id eſt ἀλύκισμα συμμεμιγμένα οἴνου. Solon unus è ſeptem, morte principem eſſe mulctandum, lege ſanxit, ſi deprehenderetur ebrius. At ebrios Pittacus, quum peccarent, duplici dignos incommodo ſtatuit. Non tempero mihi, quin parte iſta ſeueriorem inſeram Senecæ cenſuram: Hominibus (inquit) inter oleum & uinum occupatis ad uotum dies agitur, ſi bene deſudarunt. Si in locum eius quod effluxit, multum potionis alterius ieiuno gutture ingeſſerunt, bibere ac ſudare uita cardiaci eſt. Dixit Diphilus, luxu perditos ac uino madentes tria habere capita, ſicuti Artemiſium, id eſt Dianæ ſimulacrum: quamuis apud Macedonas Artemiſius dicatur Maius menſis. Quod autem de cicuta transeunter attigimus, illud opera parerga ſubnectamus: In Ceo inſula, ſicuti prodit Strabo, recepti eſſe moris, ut ſexagenarij bene poti, ac coronati, ſpectātibus neceſſarijs, re diuina confecta, cicutam hauriant, quam de mortis præceleri ratione, ſunt qui ephemeron uocēt. De hac porrò Galenus in pragmatia περὶ ἐδεσμάτων ſic ſcribit, Cicutam eſſe ſturnis alimentum, homini autem uenenum.

A quibus medicis aut philoſophis admittatur quandoque ebrietas. Panaria ebrietas. Catonis dictum in Cæſarem. Cothoniſmus quid. Caput XXXII.

Mirari uero me plurimum fateor in uinolentiæ pragmatia iſta medicæ ſcientiæ peritorum in primis quorundam, non ſine cunctatione proferendam ſententiam: quippe primo Canonis ſcribit Auicenna, Malum eſſe utique frequentem ebrietatem, quòd hepatis inde ac cerebri uitietur conſtitutio, imbecilliores fiant nerui, unde tremor & conuulſio inoriatur, & paralyſis: ſed & apoplexia, obſtipatis ſpirituum animalium meatibus, humecta cerebri poteſtate auctius redundante. Cæterum (inquit) quibuſdam uiſum, ſi menſe bis aut ſemel modo admittatur ebrietas, inſigne ſentiri emolumentum, quòd ſomni profundioris ratione, uirtutibus animalibus alleuamentum inducatur, & quies: item prolicïatur ſudor, ac quæ ſuperfluunt, reſoluantur. Adde, quod Almanſoris quarto Raſis duplicem in menſe comprobat etiamnum ebrietatem, cui in Canticis adijcere calculum agnoſcitur Auicenna, quanquam ſimplex ei arridet amplius: quam tamen illius interpres Auerrois egregiè improbat. Nam etiam ſi Galeni aſtipulatu, innato calori inſigniter congruit uinum, cuius rationē in eo ſtatuitur gradu, quem cum igne oleum habet, ac lumine: tamen utriuſque redundantia ſuperfluens utrunque adobruit ac reſtinguit. Auicennæ interpres alter bene doctus, & uelut exundans fluentum ſimplicem in menſe, uerum leuem modicamq́; uinolentiam ferri poſſe, ait, ut quæ corporibus haudquaquam ſit inutilis, quæq́; ingentibus poculis ingenium omne non ingurgitet. Sed & ſingularis philoſophus Plato liberaliorem aliquando uini uſum approbaſſe uidetur primo De legibus, ſic enim retegi facilius hominum mores putat. Quin Seneca quoque ille Stoico ſupercilio mirè grauis, Nonnunquam (inquit) & uſque ad ebrietatem ueniendū, non ut mergat nos, ſed ut deprimat curas. Quòd ſi quis hilariore fronte Dionyſio nephalia prolibare, prorſum aſpernatur, ſuccinam mihi Euripidium illud de Venere, tralatum ad uinum,

ἄγε μοι μέτριος δὲ πῶς ἄγε, μηδ᾽ ἀπολάποις.

id eſt, Adſis quidem mihi, ſed temperatum moderatumq́; nec deſis. Ac medicæ ſcientiæ non poſtremus Athenienſis Mneſitheus ebrietatem abdicandam perpetuò cenſuit quidem, ſed laxat ipſe quoque habenas nonnihil, & ſtatis temporibus hilarius inuitat: idq́; de uaſis nomenclatura cothoniſmū appellat, quod ſcribit Athenæus. Hic obiter illud adnectam: legiſſe me alicubi, panariam dici ebrietatem pro arrogantia licentiaq́;, ut plurimum quę felicium aduertuntur comites. Cato Cæſarem dicebat ſobrium acceſsiſſe ad euertendam rempublicam. Id eſſe putat Quintilianus, ut propriè dictum, id eſt, quo nihil inueniri poſſit ſignificantius; cuiuſmodi & Virgilianum illud, deductum carmen & apud Horatium,

Acrem tubam Annibalemq́; dirum.

Scythæ cur in primis uinolenti. Libycæ feræ cur æſtate nõ bibant. Sitis ratio duplex. Vinolentorum accidentia ad uidendi ſpectantia rationem. Sitis cur amplius uexet, quàm fames. Cap. XXXIII

ESt tamen & parte hac gentium diſcrimen aliquod, immo & ferarum. Scythas omnes, quod & robuſti ſint, ac habitu calidiore, uinoſos eſſe conſtat: adeo ut quum ad meracius bibendum quem adhortamur, illud inſuſurrare ſit moris, ut docuit Herodotus, ἐπισκύθισον, id eſt ſcythiſſato. Inde uero id fieri coniectandum eſt, quoniam non calidi modò ſunt, uerum & ſicci, quando & uirilis habitus talis eſt. Puerili uero calori genuino humecta accedit facultas, proinde uini minus ſunt appetentes. Auctor primo De ſimplicium pharmacorum poteſtate Galenus, cui ſuffragatur Alexãder, ſitim duabus effici rationibus, ἢ ἐκ πολλῆς θερμότητος, ἢ ἐκ πολλῆς ξηρότητος ἐκβοσκούσης τὰ ὑγρά, καθάπερ ἐπὶ τῶν νηστευόντων. id eſt, uel ex caliditate multa, uel multa ariditate, humecta depaſcente, uelut in ijs qui ieiunarunt. Libycas tamen feras æſtate nõ bibere, produnt auctores grauiſſimi, ubi præcipuè inardeſcere ſitim, conſentaneum eſt. Hyeme autem potui indulgere multum, quum diuerſa cõtingere, omnino debuerint. Verum id eſſe in cauſa, compertum eſt, quòd in eo mundi ſitu per æſtatem aquæ propémodũ nullæ ſunt. Proinde illis non bibere, in conſuetudine eſt. Hyeme autem ſcatentibus aquis, nõ ita. Tranſeunte uero in naturam conſuetudine, ſi alio transferantur, priſtinum nihilo ſecius morem retinent. Orygem habet regio eadem perpetuò ſitientem, ac ex natura loci carentem potu, quum mirabili modo ad ſitientium ualeat remedia. Sunt autem ſaluberrimi liquoris hauſtu ueſicæ, in eius repertæ corpore. Sitim deniq; non ſentire traduntur, quibus ſint oſſa concreta, & ſine medullis, ſed nec ſudorem emittere. Verum & uoluntate uicta quandoq; ſitis eſt. Nam ſenecta quoſdam caruiſſe potu, legimus. Quod mirum utiq; eſt, quando ſitim patimur moleſtius, quàm famem: quippe inſitus calor, unde accẽditur ſitis, uexat amplius mordetq́;, quàm ſiccitas qua inoritur fames, eſtq́; actu potentior multo. Humidũ porro, uitæ aſſeritur pabulum: nam & cibi uim ac potus uino ingenitam tradunt, ſic humectis refici animalia facilius. Inde traditur, ſiti eſſe nil πολυποθητότερον, id eſt quòd deſideria magis accendat: propterea Homerum nuncupaſſe, ἄργος πολυδίψιον, quod eſt πολυπόθητον. & διψῆν dicitur de cupiditate quacunq;. Inter ſapientum uero placita illud eſt, Crapulam facilius ſentire, qui dilutiuſculum bibunt, quàm qui merum ex toto. Nam temperatum uinum ob tenuitatem expeditius loca plura anguſtioraq́; ſubit. Addendum uero quod & potionis meracæ hauritur minus. Priorem ſententiam Auicenna comprobãte, ſecunda primi. Sed cur nam cuncta admodum uertiginoſa, id eſt ἄγαν στρεφόμενα ingerere ſeſe ebrijs uidentur? Fortè quoniam hauſtu meri uberiore exhalatio progignitur multa euaporãtis ſcandentisq́; ad cerebrum ſpiritus, à quo uniuerſum concutiatur cerebrum, ac circumuertatur. Vnde uertiginibus caligant, id eſt ἰλιγγιῶσι σκοτοδινιῶντες. Sed & ſuccorum item pleriq;, cerebro oppleto, affectionem inducunt, quam ſcotomaticã dicunt, id eſt tenebricã. Sed cur circumferri uidẽtur omnia, nec alio agitari motu? An quia quum uapores fumidi à uino reſoluti ad cerebrum inſcẽderint, ab eodem ad neruos reflectuntur opticos, & oculorũ pupillas, ex qua refractione contingit ſub baſi cerebri, & ante oculorum pupillas circuitionis motum quendam fieri, ut in aquis conuiſitur fluentibus. Quum enim obicem offenderint, reiectę in ambitum motantur. Longinqua porrò minus uident ebrij, quia ſpiritus opticos præ alijs eſſe lucidiores oportet, ac ſubtiliores: nunc autem intemperantiore hauſtu retuſi tenebricíq; euaſerunt. Hinc Auerrois in Pragmatia de ſenſu & ſenſili, de uidendi poteſtate agens: id organum haudquaquam extendi in actum affirmat, ni in ſtatu fuerit naturali, nulla prorſum re officiente aut interpellante. Implicari autem uidendi facultatem, diuerſamq́; fieri ex opticorum uarietate ſpirituum. Quandoque enim animalis ſpiritus, ut libro quarto De accidenti & morbo Galenus prodit, clarus eſt ac perſpicuus, ut æther: interdum turbidus, perinde ac fumus & nebula: porrò idem uel copioſus eſt, aut modicus: ſi multus, lucidus, clarus, aſpectui ſubijciuntur uel remotiſſima, cuiuſmodi ferè rapto uiuentium uiſus agnoſcitur.

Cur

Cur uinolentis dupla ſeſe oſtentent obiecta: curq́; ſtrabis natura id minus uſu uenire, compertum ſit. Lixiuium uinum. Chaliphron, chalis, chalamides, chalamiſſare. Herpis uinum cur, & protropon. Cap. XXXIIII

QVod uero dupla ſeſe uinolentis ingerant omnia uel ſatyrici carminis aſtipulatu, inde promi poſſe ratio uidetur, quòd humectationis exſuperantia molliculi plus minus effecti oculorum muſculi, ac contracti oculos diuertunt, ac diſtrahunt, altero in ſuperna cõtruſo, in imum altero deiecto. Proinde conſequi liquidò, non in eundem uelut ſcopũ radios collimare, quæ res duplam fieri uiſionem cogit, utroq; oculorum ſua apprehendente. Quod uſu item ueniet, ſi alterum digito oculum ſuppellas, reliquum detrudas, res nanq; eo habitu congeminari perſpiciuntur. Sed enim qui dicuntur ἐκ φύσεως στραβοὶ, hoc eſt natura ſtrabi, haud ita afficiuntur, diuerſo ſcilicet oculorũ ſitu, dextrorſum enim ijs intenditur acies, aut leuorſum. Radio nihilominus per rectam lineam in corpus unum collineante, propterea colorem unum & qualitatem unam ad oculos referri, obiectis reſumptis, quam rem uocant ἀντίληψιν: nec diſparari ſeiungi'ue opticos neruos, contingit. Qui ab oculis ad anteriorem cerebri cellam directi, ut quibuſdam placet, interſecantur. Super qua re nos alibi plura. Chaliphrona eum dictitamus, qui uino deſipiat nimio: quippe chalis meracam indicat potionem, ab uerbo χαλᾶν, quod remittere ſignat, ac ſubijcere. Vti que & bacchas nouimus appellari chalamidas, ut quæ in coitu ſubmittãtur. Chalamiſſare, id eſt χαλαμίζειν, id agere eſt. Dicitur item uinum herpis, quia repant ferè uinolenti. Demum chalis & herpis, peculiaria ſunt Hipponacti uerba. Sed herpin & apud Lycophronem comperiſſe uideor. Vinum protropon dicitur Græcis, ac Plinio ſponte defluens, ante quàm calcentur uuæ, Latine lixiuiũ uocatur, ab lixiuij ſimilitudine per colum deſtillantis, madente cinere.

Odoris ex uino prę̄ſtantia. Cuiuſmodi ſit uinum à medicis, aquoſi nuncupatione ſignatum: item oligophorum & polyphorũ uinoſumq́; necnon caroticum. Item uinum tenerum, ſeu lene, necnon durum aſperumq; ac uinoſum. Præliganeum. Tortiuum circumcidaneum. Iumentis arboribusq́; dari ſolitum uinũ. Quod ſit poetæ uice equi. Lanã facile aſpergines combibere. Aſpergines quid. Embregmata. Embroche. Iuuenalis locus, Vinum quod ſuccida nollet lana pati. Cap. XXXV

DIgnum uero ſcitu, quod à rerum peritis traditur, uini odorem præ omnibus ſeligendum: quoniam ſpiritum excellenter nutriat exhalans odorẽ natura, tum egregie ac uelociter alente corpus, tum uoluptate ſenſus deliniente: quo in genere eſſe uinum liquet, calidum præ cæteris, humidum quoq; ac odorum & clarum: ſiquidem uenenis obluctantia ferè cuncta, uitæ ſalutaria cenſentur admodum: nec id guſtu modo, ſed & odoratu. Inter quæ uinum in primis rectè adnumeraris: nam ſicut homini uenenum eſt cicuta, conſimiliter & cicutæ uinum, non ſimul quidem, ſed hauſtum mox. Sciendum uero, ſummos artis medicæ auctores uinum extuliſſe laudibus, quod primo Canonis Auicenna ſubtile nuncupat, albumq́: quippe nec capitis dolorem concinnare, ac inſigniter humectare. Proindè biliolis congruere præſertim, ſanguineisq́: ira item, uel inſolatione, aut exercitio ſuccenſis. At perpenſione forſan nõ indignum cenſeat aliquis, cuius nam modi uinum eſſe id arbitremur. Aquoſum uero interpretantur eruditiores, quod (docente Galeno) colore ac ſubſtantia ſimilitudinem præfert aquæ. Diaphanum quippe uiſitur, lucidum, purum, ſubtile, & aquæ multæ impatiens præcipuè. Proinde ueteribus, & Galeno in primis Therapeutices ſexto, ac Hippocrati prius, nuncupatum oligophorum, ſeu ὀλιγοφόρον, id eſt (ſi permittimur) pauciferũ. Nam ediuerſo πολυφόρον dici adnotauimus multæ patiens aquæ: cuiuſmodi uinoſum fortè appellant medicorum ſcholæ, & philoſophus Iſaac. Id ualidius intelligunt, ſole incoctum, et uentis purius defecatiusq́; factum. Idem tamen philoſophus, aquoſum cenſet uitari uinũ oportere, ac debile auſterũq́. Vinoſum, Hippocrates οἰνώδη appellauit. Eſt uinum item tenerũ rectè dictum: nam ἁπαλὸν uocant Græci: Cato autem, lene. Huic diuerſum aptè nũcuparis durum aſperumq́.

Apud

Apud eundem Catonem uinum ex uuis miſcellis, quod operarij bibant, præliganeum dicitur. Sed & mox paulò tortiuum muſtum circũcidaneum nominatur. Homerus certè conciliandæ beneuolentiæ dulce adhibuit,

ὥς φάτο, ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα.

Vinum autem uehemens, & (ut Plutarchi uerbo utamur) caroticũ, ſeu ζωρότερον, Cyclopi appoſuit Vlyſſes: at σώφρονα οἶνον ad medelã. Eiuſmodi uero pramniũ eſt, quod uulnerato datur Machaoni. Sic uero Plutarchus, caroticum nuncupat uinum, ut Dioſcorides papaueris ſuccum odore caroticum tradit. Et in libro De iuuamẽto anhelitus uocatas Galenus ſcribit, caroticas uenas in collo, quoniam in eis κάρος fiat, hoc eſt ſtupor, & quædam priuatio ſenſus, illis amplius compreſſis, quod ante cõmonuerat Ariſtoteles, & nos aliubi cõmeminimus. Illud mirum utiq; uel Homero auctore, uinum iumentis ſolitum dari: ſic enim Hector Iliados octauo equos alloquitur ſuos, Rependite (inquit) ſi Andromache

ὑμῖν πὰρ προτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,
οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν, ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.

Inde minus utiq; mirum irrepſiſſe illud quoq; ſemel corruptis moribus, ut arbores uina potare docerent quidam: quoniam ſit compertum, maximè id radicibus prodeſſe, præſertim platani. Scribunt nonnulli, Megarenſem Stilponem extremo deficientem ſenio, merum hauſiſſe prius, quo celerior cõtingeret obitus. Extat Græcum diſtichum de pernicie, quam ſæpicule concinnat uinum,

οἶνος καὶ τὰ λουτρὰ καὶ ἡ περὶ Κύπριν ἐρωὴ
ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς Ἀΐδην.

Ex eo autem profluxiſſe arbitror, ex parte illud Latinè concinnatum, quod balneis inſcriptum quandoq; legimus,

Balnea, uina, Venus corrumpunt corpora noſtra,
Sed uitam faciunt balnea, uina, Venus.

At Niceratus nobili Epigrammate uinum eſſe poetis, equi magni uice canit, quod & appoſui:

οἶνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ,
ὕδωρ δὲ πίνων καλὸν οὐ τέκοις ἔπος.
ταῦτ' ἔλεγεν Διόνυσε καὶ ἔπνεεν, οὐχ ἑνὸς ἀσκοῦ
Κρατῖνος, ἀλλὰ παντὸς ὀδωδὼς πίθου.
τοιγὰρ ὑπὸ στεφάνοις μέγας ἔβρυεν, εἶχε δὲ κισσῷ
μέτωπον, ὥσπερ καὶ σὺ κεκροκωμένον.

id eſt, Vinum eleganti magnus exiſtit equus poetæ: aquam bibens nõ ferè bonum producas carmen. Hæc dicebat, ô Dionyſi, & ſpirabat, non utrem unum Cratinus, ſed uniuerſa, quum olfactaſſet dolia, utiq; ſub coronis magnus ſcaturiebat, habebatq; frontem uti & tu, croceam hedera. Illud aduertendũ: eruditioribus obſeruatum, & indicat Dioſcorides, lanas facile aſpergines combibere, ac ſordium ſuarũ pinguedinem, quæ oeſypus eſt, egregiè mollire. Sunt uero aſpergines, ſeu embregmata, uel embrochæ, quæ humentia corpori inſperguntur, & ne dilabantur mox, cum lana madente admouentur. Quo argumento ab Satyrico dictum poeta,

Vinum quod ſuccida nollet Lana pati.

In aſperginum quippe uſum uenire acetum, Dioſcorides ſcribit, oleum, uinum.

Vinum ſapores ſibi ex terra adoptare. De Arcadico uino mira. Explicatur Galenus. Ariſtotelis locus in integrum reſtituitur. Cur ex minutulis uuis meracius exprimatur uinum. Cap. XXXVI

SVnt tamen qui Demoſthenis argumento, quem abſtemiũ dictitant fuiſſe, uniuerſim qui non utantur uino, acrioris eſſe naturæ arbitrentur. Cæterum illud ſanè memoratu dignum, quòd nobis in aliena tranſeuntibus caſtra pro more ex Galeno compertum eſt, in libro De anhelitus iuuamine, Vinum ex terra ſibi admixta ſapores adoptare: ſiquidem alioqui uno genere eſſent locis omnibus & regionibus & uitium, & præterea arborum reliquarum ſucci.

Nunc

Nunc uero ſingularum proprietates terrarum ad ſolis contemperatæ poteſtatem mixtam incocti ſaporis uarietatem uſibus ſuggerunt humanis. Sed & in regione quadam Galenus inquit, Vinum ad ignem utribus appenſum obdureſcit in ſalis modum, aqua euaporante. Vbi uero terrarũ ſita regio hæc habeatur, uel quo cenſeatur nomine, non explicat pluribus auctor hic. Mihi ex Ariſtotelis Meteororũ quarto liquet, Arcadiam eſſe eam, ubi uinum οὕτως inquit ἀναξηραίνεται ὑπὸ τοῦ καπνοῦ ἐν τοῖς ἀσκοῖς, ὥστε ξυόμενον πίνεσθαι. id eſt, ita in utribus ſicceſcit ex fumo, ut abraſum & in minuties pertritũ ebibatur. Verum hac in parte diſpiciant eruditiores, moneo, interpretum deliramẽta, quibus philoſophi nobilis conuellitur ſententia, inuoluiturq́. Sed nec Albertus, etiam ſi Magni cognomentum ſibi aſciuit, quicquam doctis auribus & acri lotis aceto dignum profert: ni mendum eſſe exemplarium, conſtanter collibeat aſſerere: quod nec diſplicet. Craſſeſcit (inquit) fumo uinũ: itaque craſſum mox ebibitur. Senſu nullo, aut ſanè Siculis gerris uaniore. Neq; putet nos ſciolus aliquis aut naſutior, ſupra crepidam iudicare, in noſtra (ni fallor) harena uerſamur, pulchreq; intra pelliculam continemur, dum uerborum proprietatem diſcerniculo grauiore rimati, eminentiſsimis auctoribus colaphum incuti, aut inſcitiæ labeculam allini, non patimur. Apud quos ſi confringas teſſeram, ad diobolarem recidas, & pullatum circulum. Id quod tralatitium eſt, homini præſertim in ſtudijs iam conſeneſcenti. Addamus hic illud non ingratum, opinor, ex minutioribus uuis meracius exprimi uinum, dilutiori ex grandioribus, quoniã gulonum ritu plus ſibi humoris aſciſcant hæ, quàm ualeant percoquere: quod in paruis non uſu uenit.

Quod ſit muſti ac uini interſtitium. Cur minus inebriemur muſto. Dulcedinem eſſe uelut ebrietatis antidotum. Vinum medium quod ſit. Oenogala. Cap. XXXVII

At enim quia cœpimus, exſequamur latius, quæ uaria nobis de uino prætere a lectio ſuggerit. Memorabile ſiquidem eſt, quod ex Plutarchi doctrina didicimus, Sympoſiacorum tertio, ſed & in Cœnis retulit Macrobius, ad uerbum ferè tralata ſententia: etiam ſi auctore præterito, quod ipſi haud ita frequenter facimus, ut ſciant legentes, me non mancipio tantum promittere, ſed iam nunc euictionem præſtare. Vini infantiam quæ prædulcis ſentiatur, mox dum in pubertatem abit, ſuauitatis induere proprietatẽ, cui rei calculum adiecerit Homerica item aſtipulatio, quæ melli dulcedinem contribuit, uino ſuauitatem. Inde conſequens ferè uidetur, ut quum dulce tantum ſit, inſita quadam horroris ui, ad ebrietatem uſque hauriendo progredi nõ ſinat. Suffragatur & ratio alia, quando ebrietatis antidotum dulcedinem habent medicæ ſcientię periti. Quippe quos uiderint nimio plus uinolentia grauatos, uel uſque ad Plutonis cancellos, uomitu quidem alleuari iubent prius, mox aduerſus euaporantis fumi ex uini reliquijs uim, panem melle litum uorari, uelut repercuſſu malo graſſanti medeatur dulcedo. Suffragari uidetur & illud, quòd quum flatus & aquæ miſcella poteſtate grauius habeatur muſtum, nutu ſuo celerius in inteſtina dilapſum, in locis ebrietati opportunis haud ita perſeuerat, ſed tranſmiſſum laxat. Ineſſe autem muſto aquam, argumento eſt, quum in uetuſtatem proficit, decrementa ſentit perſpicua, etiam ſi augeſcit bonitate. Adijciunt medicorum ſcientiſſimi, dulce uinum eſſe natura uiſcidum, & meatus, quos Græci poros, & uniuerſim ſcholæ nuncupant, offercire præſtipareq;. Proinde ex dulci potu non ferè quicquam in caput euaporare, uia præfarcta conſtipata'que. Quamobrem Hippocratis ſententiam comprobari, tertio Regiminis acutorum, ubi adnotatum eſt, Dulcem potum minus caput aggrauare quàm uinum, & mentem percutere minus. Porrò et dulcis uini ebrioſum dicimus neminem, quoniam dulce uinum ſaporem nullum obtinet uini proprium, ſed alienum reddit omnino. Proinde φιλόγλυκυς, οὐ φίλοινος ἔσται ὁ κεκρατημένος, id eſt dulcis rei, nõ uini auidus dicetur uerius, qui uini dulcis deſiderio tenetur. Non prætereundum parte hac Ariſtotelis decretum ex Meteoron quarto: Vinum (inquit) quod prædulce eſt, halitum emittit: pinguiuſculum enim eſt, ac eadem quæ oleum præſtat, quandoquidem à frigore non cogitur, etiam ſi uratur: nomine quidem uinum eſt, re autem

& opere

& opere non eſt: ſuccus enim uinoſus non eſt, ac propterea temulentiam minus affert, quod reliqua faciunt: quanquam altiorem halitum non emittit, ob id etiam flammam concipit & ædit. Vinum medium pro aqua, ueteribus uidetur accipi, quoniam uinum omne aut muſtum ſit aut uetus. Nam apud Mneſitheum ita ſcriptũ fuerat, Eſſe uini genera tria, nigrũ, album, medium, quod uocant κιῤῥόν, id eſt giluum. Nouum, uetus, medium: ac efficere nigrũ uires, album urinam, medium πέψιν, id eſt cõcoctionem. Rurſum nouum refrigerare, uetus calefacere, medium uero eſſe caninum prandium. Quod in Noctibus quoq; Atticis relatum comperias. Hinc ille in Plauti Caſſina ſenariolus, Adibo caninam cœnam, ſpero meliorem fore.

Oenogala, id eſt uinum lacteum apud Hippocratem in commentario De fœminarum incommodis, pro tepido accipiunt eruditiores. Prochyma, uocant nonnulli muſtum ſponte profluens ante q̃ calcentur uuæ. Id quod ſexto Rerum ruſticarum apud Græcos adnotatum comperias. In noſtris literis, ut antè paulò attigimus, muſtum lixiuium intelligitur, quod ante q̃ prælo uuæ premantur, in lacum fluxit: ſicut tortiuum, quod à preſſura prima, uinaceorum circumciſo pede, exprimitur. Oleum muſtum, id eſt gleucinum uocant, quòd prius quàm præculcentur oliuæ profluxit.

Quibus rationibus probet Albertus contra prædicta, Muſtũ amplius inebriare q̃ uinum. Muſti impetuoſius feruentis remediũ. Cap. XXXVIII

Caeterum hac in parte nõ uideor mihi rectè facturus, ſi Magni Alberti ſententiam, ueluti per incuriam trãſmiſero. Qui præter Plutarchi, & qui illius ueſtigia ſequitur, Macrobij doctrinam muſtum amplius aſtruit ebrietatem inducere, quàm uinum. Eius opinionẽ rationesq; pluribus paulò explicabimus, quoniam propoſito noſtro mirè congruunt. Muſto (inquit) duo inſunt calores, naturalis, & aduẽtitius, qui ex loco eſt, ubi creuit, ſolis ui immiſſus. Ineſt & terreſtris ſubſtantia permixta. Mouentur autem duo iſti calores in oppoſito, unus quidem terminando partes uini naturales, qui naturalis eſt: alter uero craſsitudinem diſſoluẽdo, ac heterogeneas partes diſparando, qui accidentalis eſt, innatus ei à loco. Deinde ex illis duorum motibus calorum componitur motus, quem muſti feruorem atq; ebullitionem uocant. Quoniam uero attenuantur partes ac diuiduntur, ideo in imum abeunt feces, partibus ignis, quæ accidentales ſunt, euolantibus. Quibus eductis, reſidet humidum aereum ſpiritaliter diſsipatũ per uinum. Quæ cauſa muſtum reddit ualde ſpumoſum ante quàm reſideat humectum id aereum, quo contingente conſtipantur uini partes mox per aeris frigus, unde euadit ſuaue uinum. Tunc enim globatur quodãmodo, coitq; genuinus calor, qui euolauerat prius cum igneis illis, & aduentitijs loci partibus. Ex ijs uero manifeſtum ferè fit, cur uino facilius inebriet muſtum, etiam ſi uinum calidius longè ſit, & in muſto terreſtres ſint portiones per eſſentiam frigidæ, quæ uino inſunt haudquaquam. Tamen quia uaporoſum eſt propter humidum ſpiritale aereumq́, minimè in eo coactum conſtipatumq́: & quia euaporat, calore duplici agente, quod in uino non fit, ebrietatem ſæpe inducit: nam quod uaporoſum fumidumq; eſt, præfarcit cerebri uias, & animales uirtutes præpedit ad motum & perceptionem. Quare ebrij quoq; incertæ ſunt diſcretionis & motus, obliuioſi item fiunt ex humectatione nimia, qua delentur imagines, prius quàm firmius imprimantur in parte, quæ memoriæ uim obtinet. Verum non prætereamus quod fuerit ſuperpondij loco, ſi extra modum efferueſcat muſtum, ita ut ferè diſsiliãt uaſa, remedio eſſe aiunt præſentiſsimo, ſi caſei multum terreſtris & poroſi, portiones inieceris. Nam illius frigiditate ſuccenſus illicò feruor remittitur relidetq;.

Frigoris ui muſtum diutius ſeruari dulce. Vino quandoq; uigilias induci. Trœzenij uini proprietas & Achaici. Monobaſites uinum, quod & maluaſium. Falernum uinum dici modò Græcum. Vini ſymphoniæ tres. Centenariæ cœnæ. Centuſsis lex. Centenariæ porticus aut miliariæ. Centenaria uaſa. Centeſimæ uſuræ cur dicantur. Vinum ſchedium. Vinum pendens, & doliare. Vinariorũ corpora quæ intelligantur. Militiam capi pro multitudine. Cap. XXXIX

QVærit Plutarchus in libro cui titulus eſt *φυσικὰ αἴτια*, quid nam ſit cauſæ, quòd circumuallata frigore dolia muſtum diutius ſeruent dulce. An eſt (inquit) quia muſti digeſtio eſt *ἡ εἰς τὸ οἰνῶδες μεταβολή*. hoc eſt, in uinoſum demutatio ac tranſitus? At concoctionem inhibet interpellatq; frigiditas. Eam nanq; perficit caliditas. An contrà potius dicendum, eſſe uuæ propriam ſucci dulcedinem: propterea dici eam matureſcere, ubi dulcis incoqui ſapor cœperit. Frigiditas uero euaporare difflareq; non ſinens, dulcedinem quoq; continet muſti. Succurrit porrò dum floſculos hinc inde præcerpimus: quod ex Galeni De interioribus commentario ſecũdo didicimus. Seruum quendam, quum uinum uetus largius ingurgitaſſet ex ſiti, factum inde eſſe ſemper uigilem, mox uero ſubeunte febre, & ſubſequuta alienatione, functum etiam fato. De hoc ſcio & alibi à me factam mentionem. Scribit Athenæus, Trœzenium uinum ſterilitatem inducere bibentibus, ſicut in Achaia abortum. Fuit in Laconia uinum Monobaſites dictum: id maluaſium dici uulgò, conijciant eruditi, eſſe tamen Creticum. Apud Tænarũ uel modò Monobaſiam agnoſcimus, unde uino conciliatum nomen, non tam quòd ibi naſcatur, quàm quia rectà illuc aduehatur ex Creta. Celeberrimum autem uel nunc Venetijs uulgò quoq; nuncupatur Achaicum uinum. Nam quod modò Græcum dicitur, Falernum fuiſſe ueteribus ſentiunt nõnulli. Poſtremò ſcitu dignum & illud: ſicut in muſicis aſtruunt canonici, hemiolium ſymphoniam conficere, quæ dicitur *διὰ πέντε*, hoc eſt per quinq;: diplaſium uero eam, quæ *διὰ πασῶν*, id eſt per omnes: at eam quæ uocetur *διὰ τεσσάρων*, id eſt per quatuor, epitrito conſtare. Cõpari modo & harmonici Dionyſiaci tres peruiderũt uini ſymphonias ad aquam, per quinque, per tria, per quatuor: ſic quidem concinentes, *ἢ πέντε πίνειν ἢ τρία ἢ μὴ τέσσαρα*, id eſt uel quinq; bibere uel tria aut ne quatuor. Hemiolia nanq; cõſurgit ratio, ubi duæ ſunt uini partes, aquę tres: diplaſia uero admixtis duabus: epitriti ratio eſt, cum tribus aquæ partibus una infunditur uini. Quæ ſanè in potu frugalitas centenarijs peraccommoda Romanorũ cœnis agnoſcitur: in quas ultra centum æra inſumpſiſſe, fraudi erat: quod Septimius Florens ſcribit, ex lege quam Lucilius, naſum ſtili qui cõdidit primus, lepidè prorſum centuſſem nuncupauit. At porticus centenariæ, à paſſuum numero uidentur dictæ, ſicuti miliariæ quoq; apud Trãquillum. Nam quod miliarios legimus apros apud Varronem, intellige nimirum ponderis rationem: ſicuti in centenarijs uaſis apud Lampridiũ, cuius etiam uerba duxi ſubſcribenda, ut iam nunc refractarios declinem: Primus (inquit) Heliogabalus menſas, deinde & capſas argenteas habuit: primus etiam cacabos, uaſa deinde centenaria, argentea, ſculpta, & nonulla ſchematibus libidinoſiſſimis inquinata. Centeſimas uſuras intelligũt eruditiores, ubi duodecim uſuræ nomine centenario accedunt: quoniam menſe centeſimo ſortem aſſequitur fœnus. Quod ex Sidonij Apollinaris libro tertio dilucet: nam centeſimus in menſem nummus fœnoris nomine æſtimabatur. Centeſimas uſuras, omnium uidetur intellexiſſe minimas Cæcilius Epiſtolarum octauo: Proinde (inquit) epiſtolas mitte, appoſitis uſuris quas ego non poſſum parcius, centeſimas computabo. Vinũ dici ſchedium, in Græcis adnotatum auctoribus eſt. Id ſunt qui intelligant quodcunq;, ac uile, uel Aegyptium quoq;, quia ſit Aegypti ciuitas Schedia prope Cheræum. At Demetrius ita nuncupari Corcyræum putat. Eſt autem concretius quod in libro De diæta ſcribit Agathocles. Vinum pendens eius interſtitione dicitur, quod doliare uocant. Vinariorum corpora, pro collegijs ſcitè accipit in Alexandro Cæſare Lampridius: Vinariorum (inquit) corpora conſtituit, ac lupinariorũ & caligariorum & omnium artium. Qua in parte ſcitu dignũ: ſcriptores haud ita ueteres pro collegijs & multitudine qualibet tum rerum tum hominum, militiam uſurpaſſe. Id quod municipes mei (ut ſic dicam) uulgò item non neſciunt. Lego Collectaneorum quinto ad rem ruſticam pertinentium, apud Græcos, eſſe uitium pulcherrimam quæ dicatur merſites, & ſit Bithynia, unde fiat uinum dendrogalenum: ſicut alibi regione eadem habebatur *παφλωὸν*, id eſt Tiarenum. Nam in Tio Paphlagoniæ, Tianon eſt: quod Florentinus in Georgicis ſcribit. Cæterum, quia liber hic iam extumuiſſe uidetur commodè, uelut me uocet Pythagoras, uerbum non amplius addam: nam uetus eſt ac bracteatum, Eſſe præſtantiſſimum, in re qualibet nouiſſe, quid ſit ſatis.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM lectionum libros, ad illuſtrem philoſophum & medicum Nicolaum Genuenſem, Patauinum ciuem, Præfatio nona & uiceſima.

SIcuti operæ forſan leuioris, Antiquarum lectionum libellos auſpicaturis artium bonarum ſtudioſos uniuerſim præfatione deſtinata, obſeruanter conſalutare: ac etiam nobis aduerſum naſutulos parare uelut patronos, haud ab re eſt uiſum: ita & manum iam impacturus poſtremam, fœcundiſſimum undecunque ingenium tuum Nicolae uir clariſſime, appellando, facturum me operæpretium ſum arbitratus. Quod ſcientię magnitudine tum phyſica tum medica, ut interim Atticæ facundiæ claritatem, & in hiſce humanioribus ſtudijs peritiam non memorem eminētiſſimam, huic lucubrationi noſtræ, quam nimio plus intumeſcentem bifariam (ut aliàs ferè) diſtribuimus: uelut anchora es futurus ſacra, uel triariorum denique uice, quos in militari diſciplina exercitatiſſimos, ac (quod ſequens eſt) peritiſſimos ultimo diſtribui loco in acie à ſolertis ingenij imperatoribus, notiſſimum ex hiſtoria eſt: qui acciſas paulominus res integri ipſi ac uegeti & animo & corpore in hoſtem magno impetu coorientes reſtituerent, ac dilapſos ordines reuocarent ad ſigna. Hoc nos conſilio, uir memoratiſſime, in hunc te locum diſtulimus, qui numeroſa uirtutū ſerie dignus planè fueras qui ueſtibula teneres, clariſſimis ingenij tui facibus, & eloquentiæ lumine, ac morum (ut uerè dicam) maieſtate propha num ab ingreſſu ſciolorū uulgus grauiter reiecturus. Nec, quæ tua eſt in omnibus animi æquitas, & inconcuſſa mentis altitudo propemodum diuinæ, in primis uero in me beneuolentia (neque enim, opinor, tibi excidimus) noſtrum hoc conſilium aſpernabere. Siquidem animo conceptum candidiſſimo, candide prorſus in candidiſſimum amicitiæ æſtimatorem promitur obſeruate amanterque. Cognitiſſimū porrò tibi rerum ſcientiſſimo, quæ quantaque in hominibus interdum egerminet prauitas, qui lingua prurientes nimis quàm licenter in alienam irruere famam nulla non hora permittūt ſibi: etiam ſi ſæpe uelut alba deprehenduntur linea, & ab Mineruæ quinquatribus naturæ decreto ſummoti, ac prorſum cærite cæra digni, ut eſt apud Horatium. Nec re notitiam aucupati magnopere alia, quàm dicacitate ac linguæ uirulentia, planè ad uenena natæ, dum peſtilenti ſpiritu optimum quenque afflatum uolunt, ne occipitio quidem expectato: quanquam ἐν τῇ πορφύρᾳ πίθηκοι καὶ ἐν τῇ λεοντῇ ὄνοι, aut uerius ἀκαρτέρητοι χεῖρες. à qua fœditate quum uitæ tuæ probitas abſit ex diametro, uel δὶς διὰ πασῶν, ad te nunc commode prorſum decurrimus: qui echie nocentiores, ac ſatyrico plurimum felle conſperſos tuarum antidotis uirtutum reprimas, ac omnino diluas ita, ut impetus letifer aliàs, euaneſcat uniuerſus, nulla non parte optima quæque conuellens præcipuè, ac ſemper φορῶν δεξιόν. Sic enim fiet, ut dolenter agnoſcant forſan, non debuiſſe ταύτην τὴν παμόδειναν κινεῖν. Sed & quæ tua magnitudo eſt, ſi excepturū te modò aſſultantem uitæ commonſtraris, ni me amor fallit, ac πρὸς τὸ φιλούμενον ἐκτυφλοῖ prorſum, ab impoſtura reſilient compauidi palantesque ſuccinent ſibi, τρίτος οὗτος ἡρακλῆς. Quod reliquum eſt, Nicolae doctiſſime, ſi quæ è ſpeculationum altitudine dantur feriæ, peruelim altero ſaltem oculo, uel ῥᾳθυμότερον, haſce Commentationes noſtras reſpicias quandoque: ſed ita, ne uirgulæ Ariſtarchi parcendum cenſeas, ut tanta commonitus cenſura ſtilum uertere condiſcam, ſcripturus mox, quæ digna legi ſint. Nec columnas parem ſtructiles, ſed marmoreas planè: uti omnia item ad normam reſpondeant, ſeu quadram & libellam perpendiculum'ue. Hoc nil facere gratius potes, nec quod grauiſſimo iudicio tuo amplius congruat. Præſertim quia uel hoc nomine gratias teſtatura tibi poſteritas eſt: cuius emolumentis, etiam ſi in amplitudinis faſtigio conſtitutus, ſuffragiū nec ſubducere ſuſtinueris. Quod ſi conſequor, id eſt ſi per medicas ac literarias diſtrictiones licuerit (neque enim aliter amicorum apud te fiat ἀλλαιοστομία) erit quod tantæ benignitati debeam καὶ μέχρι θεῶν. At ſi diuinitus cōtingat, uti noſtra hæc typis conformata nuper approbentur tibi undecunque ſcientiſſimo, nec uidear parte ulla ſubſultare, aut ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδήσας, ſublimi feriam ſydera uertice. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI NONVS ET VICESIMVS

Cuiuſmodi cenſeatur illud à Quintiliano repetitum, In triclinio choa. Inibi quid choeus & choa ac choes. De cotyla item paucula. Choicum quid. Heminæ modulus. Phagonis exemplum mirum. Bonoſi bibuli hiſtoria. Cap. I

EXTAT apud Quintilianum obſcurior nodus libro nono ita Cimmerijs obſeptus circumuallatusq́ tenebris, ut à quo planè ſit intellectus explicatusq́, necdum compererim. Fabij uerba ſunt hæc: Allegoria (inquit) obſcuriore, quæ ænigma dicitur, poetæ utuntur, ſed & oratores nonnunquam. Vt Cæcilius quadrantariam Clytemneſtram, & in triclinio Choam (ſic enim ſcribo) & in cubiculo nolam. Quod autem primo & ultimo loco poſitum eſt, alia operis parte abundè (opinor) illuſtrauimus. De Choa in triclinio ſupererat, ut noſtram proferremus ſentētiam, quam peropportunè huic potiſſimum loco impingemus: quoniam præcedenti commentario pleraq; de uino & uinolentis dictauimus, uti noſtra paruitas tulit. Et ænigma hoc in bibacem cōcinnatum arbitramur, cuius in hauriendo auiditas uel ſpiritu uno choam perſiccaret. Quod uero aſtruitur, ex Ariſtophane conijcimus. Apud quem in Nebulis Strepſiades Daniſtam eludens, quum dixiſſet,

ἁλσὶ διασμηχθεὶς ὄναιτ' ἂν οὑτοσί.

id eſt, ſale perpurgatus iuuaretur utiq; hic. Infert mox,

ἓξ χοᾶς χωρήσεται. id eſt, ſex capiet choas. Eum uero locum exponens interpres: Subſannat (inquit) denuo uelut in amphora & uino. Nam ſuprà, quum illud de ſale enarraret: Coria (inquit) pinguedine craſſiora, ſale mollita latiora fiunt, & proinde capaciora. Veluti ergo Daniſta eſſet uter, aut id genus quippiam, dixit illum Strepſiades choas ſex cōtenturum, ſi ſale permolliretur. Pergit porrò idem interpres: Choeus, inquit, menſuræ ſpecies eſt, qua uinum menſurant. Et uinario certamine ab Alexandro quandoq; propoſito, Plutarchus ſcribit: Promachum choas perſiccaſſe quatuor, uictoremq́ triduo pòſt mortuum. Et Milo apud Athenæum carnis minas uiginti uorabat, totidem panis, uini choas tres hauriebat. Apud Ariſtophanem ſi circumflectitur, ut χοᾶς ſcribamus, à recto eſt choeus, per poeticam licentiam: ſi uero grauatur, eſt à nominatiuo χοά. Ariſtophanes in fabula, cui titulus ἱππεῦς,

ἀλλ' ἐξένεγκέ μοι ταχέως οἴνου χοᾶ,
τὸν νοῦν ἵν' ἄρδω, καὶ λέγω τι δεξιόν.

Inibi rurſum teſtatur grāmaticus, menſuram hanc, cotylarum octo eſſe capacem. Poetæ uerba Latinè tralata ſic fermè ſonant: Sed age, choeum uini ſtatim effer mihi, ut mentem rigem & commodi promam quippiam. Apud Heſychium χόες dicuntur χῶναι, id eſt infundibula. Choicum Græci pro terreno accipiunt, Suda interprete. Vtitur eo uerbo in Ruffinum Hieronymus, Perire choicum & naſci ſupercæleſtem. Sunt qui uelut χνοϊκὸν dici augurentur, quaſi puluereum. Choricus uero ruſticum indicat planè. Chloe, Cereris eſt cognomentum apud Pauſaniam. De cotyla, ſi quis & illud fortè requirat: ita inuenimus apud Priſcianum, ſiue is fuerit Rhennius Fannius, uti doctioribus placet:

At cotylas quas (ſi placeat) dixiſſe licebit
Heminas recipit geminas ſextarius unus,
Qui quater aſſumptus fit Graio nomine choenix,
Adde duos, chus fit uulgò qui eſt congius idem,
A quo ſextarij nomen feciſſe priores
Crediderim.

Hemina libram unam capit, duas ſeſtarius, Romanas dico duodenarias. Sunt qui ita ſtatuant: heminam pendere uncias decem, ſeſtarium uiginti, congium libras decem, urnam quadraginta, amphoram octuaginta, culeum mille ac ſexcentas. Choæ meminit Galenus primo De uirtutibus naturalibus. Sciendum uero à Theodoro choam dici ſeſtarium Latinè, à Plinio etiam congium quandoq;, ſed & ſeſtarium. Fuit & feſtum Athenis nomine choes, quod antheſterionis, Nouembrem quem interpretantur, duodecima celebrabatur die, in Lenæi Dionyſii honorem. Auctor Apollodorus eſt, antheſteria uniuerſim quidem uocari feſta Bacchi, priuatim uero pithœgia. Erant & choæ mortuorum libamina, quibus pretioſiſſima quæq; infundebāt & cariſſima. Sophocles,

πρῶτον μὲν ἱερὰς δὲ ἀειρρύτου χοάς.

Inditum ab infuſione nomen. Feſti, quod choes uocari diximus, meminit Demoſthenes ἐν τῷ περὶ τοῦ ὀνόματος. Choas uero etiam chytras, id eſt ollas interpretatur Harpocratio: ſed ut ad Quintilianū reuertamur, ut (uelut prætexuimus) recte intelligi ænigmaticum illud de choa in triclinio poſſit, argumentis ducimur pluribus. Nam & Mediolanenſem Nouellum Torquatum Tricongij cognomen ſibi adoptaſſe, Plinius ſcribit, à tribus uini congijs uno impetu epotis. Et nos aliubi hoc opere adnotauimus, Diotimum Athenienſem cognominatum Chonem, id eſt infundibulum: quoniam ori eo appoſito, inceſſanter infuſum hauriret uinum. Nam & Aureliani tempeſtate celebratum phagonem nouimus, qui die uno aprum abſumeret integrum, panes centum, ueruecem inſuper, ac porcellum. Bibit autem infundibulo ori appoſito, plus orca. At ex bibacitate Xenarchus item Rhodius metretes eſt nuncupatus. Diu porrò in triclinio uerſari uoracis cenſetur hominis & bibuli. Liquet id M. Tullij auctoritate ex libro De oratore (ni fallor) ſecūdo: Apud quem ille ait, Quando tandem Galba de triclinio tuo exibis? Quum tu (inquit) de cubiculo alieno. Cæterum quo pacto Ariſtophaniū illud Sudas interpretetur, Sex capiet choas: qui ſcire cupit, librum adeat. Nobis quod dicitur, ἐν πλούτῳ, hæc attigiſſe ſatis ſuperq; uiſum. Quod ad bibulos attinet, exemplum inſigne prætereundum non eſt: Bonoſus minutulus Romanorū tyrannus, bibit quantum nemo alius. Inde ſcitum Aureliani dicterium: Non ut uiueret, illum eſſe natum, ſed ut biberet. Id extra omnem admirationis captum, quantumlibet bibiſſet, ſemper ſecurus erat ac ſobrius: addo etiam, Vino nunq̄ non prudentior. Amplius, quantū hauſiſſet, reddebat ueſica ad æquilibrium. Nec pectus unquam, aut uenter, uel pars alia ex humoris ingeſti nimietate affecta eſt. Hunc ubi ad laqueum coegiſſet Probus Imperator, iactatum militari ioco, Amphoram pendere, non hominem.

Exercitum ex diuerſis ac diſſonis conflare gentibus q̄ periculoſum: itemq; de prouerbio, inijce. Caput II

EXercitum ex uarijs diuerſisq; hominum generibus conflare, ſunt qui ut recte prudenterq; factum, approbent plurimum: quando nec conſpirare inter ſe facile tam diſſona moribus & lingua gens poſſit. Porrò & mandatis ducum facilius obtemperent uniuerſi. At contra, ſi quando tumultus aut ſeditio oriatur: tunc neq; mulcere quenquam, nec alicui modum imponere licet. Gens ignara cum impetu fertur, ubi ſemel ad iram uentum eſt, more ferarum continuè magis crudeſcit, nec ullus eſt ſæuitiæ modus. Propterea ſummi uidetur diſcriminis, ueluti ex colluuione quadam, copias comparare. Suppetunt in id ex hiſtoria exempla cōpluſcula. Nunc ad manum eſt, quod eueniſſe Carthaginienſibus lectum eſt, quibus plurimus fuit mos, peregrino uti milite. Primo Punico bello in caſtris erant Hiſpani, Galli, Ligures, Baleares, Græci, Aphri, fugitiuorum & transfugarum ingens numerus. Mox finito bello, quum tumultuari exercitus cœpiſſet, nec regi poſſet, iræ, impetus, furoris omnia plena erant. Tandem raptis armis per indignationem, contempto Annone & cæteris ducibus, Carthaginem uerſus profecti, apud oppidum Tunes, quindecim millibus paſſuū à Carthagine caſtra locant, petentes non debita modo ſibi ſtipendia, ſed etiam interfectorum in prælijs equorum ſibi pretia exſolui. Neq; ijs contenti, multorum annorum frumentum deberi aſſerebant: deniq; quotidie noui aliquid, quo bellum mouerent, reperiebant. Erat in exercitu Campanus quidam, qui paulò

peregrino uti milite, mos Carthaginiensium

antè

ante ſeruus ex Sicilia à Romanis transfugerat, uiribus corporis atque audacia in rebus bellicis præcipuè inſignis, nomine Spendius. Hic metuens, ne ſi fœdus cum Carthaginienſibus fieret, in domini poteſtatem ueniret, ac ex legibus pœnas lueret, ſumma audacia, uerbis ac re ipſa quæcunq; moliri, quo omnia magis perturbarentur, ſeditionem quàm fœdus, bellum quàm pacem præoptare. Præterea etiam Apher quidam nomine Matho, qui liber quidem erat, ſed quòd multa ſeditioſe feciſſet, ſuppliciũ formidabat. Hic quum Aphrorum multitudinem amplius concitaſſet, extemplo omnes in concionem deliberandi cauſa uenere, ubi Spendio ac Mathone in Carthaginiẽſes uehementius inuectis, omnes facillimè aures præſtabant. Quòd ſi quis præterea aliter conſulere niteretur, non expectabant, idem'ne quod Spendius an diuerſum ſentiret, intelligere, ſed confeſtim coniectis in eum lapidibus, interficiebant, multiq; non ſolum duces ad eum modum, uerum etiam priuati homines cæſi. Nihilq; aliud in tanto tumultu per totum exercitũ audiebatur quàm uerbum Inijce, inijce, pariter omnes clamabant: eoq; magis eorum animus ſæuiebat, quòd paulò ante ebrij à cœna ſurrexerant. Ex hiſtoria igitur, quam copioſius explicare de Polybij theſauris collibuit, nata eſt uox ſanguinaria, & feritatis barbaræ: quæ imagine prouerbij quadam optimè in eos congruet, qui moribus truculentis ac efferatis cruorem ſitientes, cædem imperant quàm primum.

Quæ ſit prouerbij origo, Non ſi te ruperis. Theocritus explicatur. Cap. III

INeſt perſæpe homini parum perſpicaci, parumq; rerum perito, tanta animi caligo ac cæcitas, ut ſui oblitus, nec domeſticæ genuinæq; humilitatis memor magna affectet nomina, inſeratq; ſe argutis cygnis anſer obſtreperus. In id genus homines, intra pelliculam minus ſe continentes congruet appoſitiſſimè prouerbium, quod de ranũculi negotio natum, ad uſum uſq; uitæ proficit. Scita enim fabella eſt, perrexiſſe olim peringentem taurum ad aquas reſtinguendæ ſitis gratia. Erat ibi fortè ranarum, ut aſſolet, plurimum. Dum uero auidius bellua ſe aquis inſerit, ranunculos ibi attriuit aliquot. Re autem adeo tetra & formidoloſa perterritus unus confeſtim mandat fugæ præſidium, & ſedulitate mira, quantam in id genus cadere probabile eſt, peruenit ad matrem, narrat fratrum miſerabile exitiũ, ut à ſtaturoſo neſcio quo forent immaniter exculcati. At illa nimis inſcita, nimiſq; exoculata, ut quæ filio aliqua uolebat uideri, tumeſcere amplius cœpit, ac flatu modò magnitudinem captare, rogans, ecquid tanta foret pernicialis bellua? Cui is, Multo maior, inquit: illa etiamnum inflari plus, ac ſubinde cœpit, cupiens omnino magnitudinem uiſam exhibere filio. At is fruſtra conari illam animaduertens, Non ſi te ruperis (inquit) par unquam futura es. Id prouerbij formam habet. Meminit Theocritus Idyllio, quod inſcribitur Bucoliaſtæ, Daphnis & Menalcas,

οὔ ποτι νικασεῖς μ' οὐδ' εἰ πάθοις τύγ' ἀέλλων.

quod eſt, εἰ διαῤῥαγείης. Ad horum uero hominum tumorem reprimendum, & inſtruendam leuitatem nimio plus ſe efferentem, Ariſtophanio antipharmaco nil commodius, quod eſt τὴν σκύτη βλέπων, ſcuticam aſpicere. Malo ſiquidem ſubigendi edocendiq;, ne quid ſupra crepidam, aut extra quàm ſunt, tollant cornua, illiſq; ſurgant criſtæ: quoniam ut Horatius quoq; cenſoria quadam grauitate, ac ſupercilio planè ſenili, nos commonet:

Metiri ſe quenque ſuo modulo ac pede, uerum eſt. Nam & Pindarus,

χρὴ δὲ κατ' αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον.

Pro conditione quenq; oportet rerum ſemper modum cõcipere. Cæterum nimio plures quandoq; Sophocles, nimio plures Laodiceni, ut eſt apud Plinium Cæcilium.

Diuitum liberalium domos dici, ſolis menſam. Quæ ſit eius rei ratio. De ſolis ortu. Apollo unde dicatur. Item de ſolſtitiali herba & morbo. Plautus declaratur. Siriaſis quid. Ardores capitis in Plinio qui intelligendi. Cap. IIII

DIuitum opulentorumq; hominum domos omni rerum copia ubertim affluentes expoſitaſq; inopum neceſſitatibus & alimentis, qui unus diuitiarum modus plauſu, ac feſta fronde dignus prorſum & uidetur & eſt, rectiſſimè ſolis menſam dixeris. Quod ex hiſtoria profluxit adagium, ſcribit hiſtoriæ pa-

rens Herodotus: in Aethiopia pratum eſſe omnium quadrupedum carne refertum, Eam uero carnem magiſtratus illic per noctem ponere feſtinabāt. Vbi uero illuxiſſet, cuilibet licebat illuc ad ueſcendum accedere, indigenis exiſtimantibus, copiam epularum diuinitus ſuppeditari. Hanc ſolis menſam nuncuparunt, ad quam inſpiciendam olim Cambyſes legatos dimiſit in Aethiopiam. Hanc Hieronymus famoſiſſimam dicit. Apud Melam Pomponium de hac re ita legimus. Eſt locus in Aethiopia paratis ſemper epulis refertus. Et quia ut libet, ueſci uolentibus licet, ἡλίου τράπεζαν uocant. Edulia paſſim appoſita ſunt, quæ affirmant innaſci ſubinde diuinitus. Ad eandem ferè ſententiam & in Polyhiſtore Iulius Solinus. Nec mirum porrò, ſolis menſam nuncupari locum eum, quoniam pleriſq; gentibus numē id erat eximiæ religionis. Legimus in quadam Indorum urbe templum fuiſſe Solis, in quo ſuſpenſus erat Aiax eburneus & Alexandri aureæ ſtatuæ, ex aduerſo autem regis Pori ſtatua ex ære nigro. Parietes uero templi rubris marmoribus, ignis fulgorem imitantibus obcruſtati uiſebantur, quibus congruè interpoſitum aurum radiantis fulminis nitorem referebat. Pauimentum mixtis cemento margaritis ſtratum: quod barbarorum pleriq; in templis ſeruant. Soli ſacra circa meridiem obijſſe quoſdam, obſeruauimus. Et quoniam in præcedentibus haud parum multa de ſole congeſſimus, quæ multijuga nobis ſuggerebat lectio, nunc illud ueluti appendicem adijciemus, quæ de ſyderis eiuſdem ortu ſenſerit antiquitas. Inuenio ſiquidem in literis, & Mela Pomponius non prætermiſit: ex ſummo quorundam montium uertice ſpeculantibus penè media nocte, ſparſos uideri ignes paſſim micare, & ut lux appropinquat, ita coire, ac ſe coniungere, donec magis magiſq; collecti pauciores ſubinde, ac una ad poſtremum flamma ardeant. Ea quum diu clara, & incendio ſimilis effulſit: cogit ſe, ac rotundat, & fit ingens globus, diu is quoq; grandis, & terris adnexus apparet. Deinde paulatim decreſcens, & quanto decreſcit magis, eo clarior eſt, fugatq; nouiſſimè noctem, & quum die iam ſol factus attollitur. Ex hac ſententia uidetur Speuſippus adcredidiſſe, dici Apollinem, quòd eius ſubſtantia ex multis conſtet ignibus. Sunt ex eruditis, qui opinentur Claudianum ad eandem ſubobſcurè hiſtoriam alluſiſſe,

Inualidum dextro portat Titana lacerto
Nondum luce grauem, nec pubeſcentibus altè
Criſtatum radijs: primo clementior æuo
Fingitur, & tenerum uagitu deſpuit ignem.

Cæterum prius quàm huic parti umbilicum admoueamus, illud non inſcitū (opinor) adnectamus, ſolſtitialem breuis uitæ dici à Plauto epitheto concinno, ſic enim in Pſeudolo ſcriptum inuenias,

Quaſi ſolſtitialis herba, pauliſper fui,
Repente exortus ſum, repentino occidi.

Columella ſolſtitialem uocat ſpinam Rei ruſticæ libro ſecundo, uel quia ſolſtitio proueniat, uel floreat, ut putant. Heliotropium quidem & lupinum cum ſole circūagi, Plinius ſcribit: ſed heliotropium nocte cæruleos contrahere flores, ſyderis deſiderio. Ad quod Plautum reſpicere, ſuſpicabitur aliquis, ni probabilius fortè ſit, Plautum uniuerſim herbas intellexiſſe uel flores, uno tantum perſeuerantes die, aut ſpatio prorſum minimo: quoniam & ſolſtitium unius tantum diei eſt, ſole uidelicet Cancri obtinente partem primam. Plinius libro quartodecimo: Acinorum (inquit) labruſcæ pars æſtu moritur prius, q̃ reliqui, qui ſolſtitiales uocantur, uniuerſi nunquam matureſcunt. Eſt apud eundem Plautum in Trinummo ſolſtitialis morbus. Plauti uerſus hi ſunt,

Tum autem Syrorum, genus quod patientiſſimum,
Hominum nemo extat, qui ibi ſex menſes uixerit:
Ita cuncti ſolſtitiali morbo decidunt.

Solſtitialem uero intelligunt ægritudinem, quam ſiriaſin uocant, quando nimia ſolari exuſtione, quæ prouenit in primis, quum aſtrum Sirium diuexat ſol, carbunculantur arbores, & intermoriuntur: Proprium (inquit Plinius) ſyderationis eſt, ſub ortu canis ſiccitatum uapor, quūm inſitæ ac nouellæ arbores moriuntur. Siriaſin Plinius nunc di-

ſtillationem infantium interpretatur, nūc aduſtionem, quæ cauma item dicitur. Sed in hac ſolſtitiale uidetur pro ſolari poſitum ſimpliciter, ſicuti à Seruio item grāmatico poſitum animaduertimus: Tribus (inquit) humana uita continetur, natura, cui ultra centum & uiginti ſolſtitiales annos conceſſum nō eſt. Quin & Hexaemeri quarto Ambroſius: Solſtitialis (inquit) annus eſt, cum ſol expleto per omnia ſigna circuitu, in id unde curſus ſui duxit initia, recurrit. annua enim fertur eius ſpatij totius eſſe perfunctio. Aduertendū item, cum Plinius ardores capitis dicit, ſiriaſim intelligere. In infantibus priuatim Paulus Aegineta ſiriaſim intelligit, ubi cerebro circumiecta inflammātur cum membranis, recedere uiſitur ſinciput, recedere item in cauū oculi cum pallore. Quod ad diuitias attinet, unde auſpicati ſumus, Critias triginta tyrannorum unus, in Elegijs, ſcopadum ſibi opulentiam apprecabatur, μεγαλοφροσύνην δὲ Κίμωνος, id eſt liberalitatē Cimonis animi præalti, porrò & Ageſilai uictorias.

Quæ ſit adagij ratio, Serpentem foues, & te ſerpens, Inibi de lamijs mirum. Caput V

SErpentem foues, & te ſerpens, uel (ut Græcè dicam potius) ὄφιν θάλπεις καὶ σὲ ὄφις, adagium eſt non uerius quàm frequentius, ubi quis innutrit, confouet, amplexatur, in oculis fert, quod in euidens exitium erupturum mox eſt. Prouerbij rationem paulo uberius explicabimus, quando hiſtoria mira eſt. Ea uero ita habet, Fuit Menippus Lycius annos natus quinq; & uiginti, ingenio haud inſcito, corpore item multa exercitatione ualido, ita ut formoſi athletæ liberalisq; ſpeciem præ ſe ferret. Hunc peregrinæ mulierculæ pleriq; amoribus irretitum putabant: ea uero ut tum uidebatur, ſpecioſa quidem erat & præmollicula, necnon diuitijs ubertim fulta. Cæterum ea omnia oſtentationem modo exhibebāt, ueri ſuberat nihil. In eius ſe familiaritatem ad hunc modum inſinuaſſe ferebatur. Pergebat quandoq; Menippus Corintho Cenchreas ſolus, ecce phantaſma quoddam illi occurrit, quod ſe in mulieris ſpeciem conformauerat, atq; ex manu apprehendens Menippum: Iampridem (inquit) ſe illius amore teneri implicitam: eſſe uerò ſe genere Phœniſſam, & in ſuburbano quodam iuxta Corinthum habitare. Idq; etiam digito monſtrans illuc ueniret, hortari cœpit. Quod ſi (inquit) feceris, intentam Muſicis inuenies me, & uinum bibes, quale non ſæpe aliàs, nec te riualis ulla uellicabit ſuſpicio. Pulchra ſiquidem pulchro contēta uiuam, & moriar. His blanditijs delinitus adoleſcens, etiam ſi philoſophiæ myſteriorum haud expers, amoribus tamen obniti obluctariq; non ualens, ueſperi ad mulierem pergit, ac frequenter deinceps, perinde ac ad ſuas delicias. Necdum enim cuiuſmodi phantaſma eſſet, callebat. Id intuitus uir quidam (ut ipſe interpretor) magus aut philoſophus, ut tum creditum eſt, & ſummę grauitatis ac prudentiæ, primo ſtatuarij inſtar Menippum inſpectans, hominem expēdebat contemplabaturq;. Vbi uero rimatus abunde eſt uiſus, O formoſe (inquit) & à formoſis expetite mulieribus, ὄφιν θάλπεις καὶ σὲ ὄφις, id eſt ſerpentem confoues, & is te. Quum in ijs mirabundum animaduerteret Menippum, Hoc proinde (inquit) dixi, quoniam mulier eſt tibi, quæ uxor non eſt. Sed rogo te, Ecquid ab illa te amari putas? Per Iouem (inquit Menippus) & quidem eximiè. An igitur (inquit is) eam tibi in matrimonium aſciſces? Equidem, reſpondit: quid enim iucundius quàm amantem ducere? Quando (inquit ille) futuras opinaris nuptias? Cito, ait: uel fortaſſe cras. Id quum uir ille inaudiſſet, obſeruans conuiuij tempus, quum iam uocati præſto forent, poſtea quàm illuc & ipſe perrexit, Vbi'nam (inquit) mulier eſt, cuius cauſa conuiuium celebraturi conueniſtis? Tunc Menippus: Prope adeſt, inquit. At is, Argentum hoc & aurum, cæteraq; domus huius ornamenta, tua'ne an mulieris ſunt? Mulieris, inquit. Ac ſemilaceram & pilarem omnino ueſtem oſtendens, Tales mei, inquit, cultus ſunt. At ille ad eos qui aderant conuerſus: Tantali, inquit, hortos uidetis, qui ſicuti ab Homero proditū eſt, ſpeciem quidem præferunt aliquam, quum tamen ſint nihil. Eiuſmodi uero ornatum hunc omnem concipiatis licet: neq; enim quæ uidetur materia ulla ſubeſt, ſed ſimulacrum modo eſt, ac imago. Quod ut uerum ſciatis, bella hæc ſponſa una eſt τῶν ἐμπουσῶν, ἃς λαμίας τε καὶ μορμολυκίας οἱ πολλοὶ ἡγοῦνται. hoc eſt, ex Empuſis, quas lamias & mormolycias pleriq;

putant. Sunt autem in amorem & Venerem procliues, & humanas carnes uehementer expetunt, Venereorumq; cupidine alliciunt multos, quos deglutiant mox. Hæc uero audiens illa: Age (inquit) meliora loquere, atq; inde offenſior ac perturbatior philoſophos paulo procacius proſcidit, eos omnes delirare inquiens. Vbi uero aurea ſupellex & imaginarium argentum, uelut fumus effluxere, adminiſtriq; & coqui ac reliqua familia increpita euanuit, Lamia lachrymãti iam ſimilis rogabat, ne ſe torqueret, ne ue quid eſſet fateri cogeret. Illo autem acriter inſtante, nec ſe dimiſſurum aſſerẽte, tandem ſeſe lamiam confeſſa eſt, & uoluiſſe Menippum uoluptatibus delinitum obuoluere, ut eius poſtea corpus deglutiret. Eſſe namq; ſibi perfamiliare formoſiorum ueſci corporibus, ubi ad ſummam ſanguinis abundantiam perueniſſent. Lamam uero opera parerga, ex Arabia maſtichen uocant. De lamijs Chryſoſtomus Dion, ſic in Libyca ſcribit fabula, eſſe in locis illis feras muliebri facie, etiam formoſa: uberibus quoq; cum pectore ſpecioſiſſimis, adeo uti nullo pictoris ingenio effingi queãt. Color ſpectatur præfloridus, ex oculis præcellens promicat gratia, manſuetudini adnexa. Corporis reliqua ſquammis prædura, ut frangere non ſit: alis carẽt, ſicut uoce, ſed ſibilum elidunt modo, draconum imagine quadam. Terreſtrium cenſentur omnium uelociſſimæ, ut celeritatem euadere nemo ualeat. Viribus cætera peruincũtur, fraude tantum homo, ſiquidem reteguntur pectora, quorũ illecti nitore confabulandi deſiderio adeuntes rapiuntur protinus. Thebani Demetrio ſubblandientes Veneris Lamiæ templum excitarũt. Erat autem eo nomine illius amica.

De ære obſeruata pluſcula. Clauus æneus quo modo in prouerbium ueniat. Item de hydnis, hoc eſt tuberibus, ac hyenæ, & phocarum pellibus. Aerarij qui ſint in Latina hiſtoria. Clauarum. Marculi. Plinij locus ex ſeptimo libro reſtituitur. Hyades unde. Cap. VI

AEris uim multa in priſcis monumentis atteſtari uidentur. Omnino ſiquidem ad rem diuinam pleraq; ænea adhiberi ſolita, pluſcula indicio ſunt, & in his maxime ſacris, quibus delinire aliquos aut deuouere, aut deniq; exigere morbos uolebant. Hoc ſignificare uidetur & Virgilius, ubi ait,

Curetum ſonitus crepitantiaq; æra.

Sed & Carminius tum doctus uir, tum etiam curioſiſſimus, in libro de Italia ſecundo, prius Thuſcos æneo uomere uti cum urbes conderent ſolitos, ſcribit. In Sabinis quoq; ex ære cultros quibus ſacerdotes tonderentur fuiſſe. Quin & Græcorum uetuſtiſſimi æris ſonos, tanquam rem ualidiſſimam, adhibere multis in locis conſueuerant, ſicuti in lunæ defectibus, ut uel alibi commeminimus. Cui rei locupletiſſimus teſtis accedit T. Liuius ab Vrbe cõdita libro uiceſimoſexto: Diſpoſita (inquit) in muris Campanorum imbellis multitudo tantum cum æris crepitu, qualis in defectu lunæ ſilenti nocte fieri ſolet, ædidit clamorem, ut auerteret etiam pugnãtium animos. Significat id & Plinius, ubi ait: Et in luna ueneficia arguente mortalitate, ob id crepitu diſſono auxiliãte. Hinc uidetur etiam libro Metamorphoſeon quarto Ouidius cecinisſe,

Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria lunæ. Necnon libro ſeptimo,

Te quoq; luna traho, quamuis temerata labores
Aera tuos minuant.

Plutarchus quoq; in Aemilio: Ea nocte (inquit) cum iam cœnaſſent, et quieti ſomnoq; indulgerent milites, luna obſcurari cœpit, ac deficiente lumine, multisq; coloribus mutata, tandem nuſquam apparuit: Romanis, ut conſuetudo eſt, tinnitu æris lumẽ eius reuocantibus, & ignes multis facibus ad cælum tollentibus. Aſtipulatur Aſtronomicon primo Manilius,

Seraq; in extremis quatiuntur gentibus æra.

Metalli huius potentiam ibi quoq; poeta maximus expreſſiſſe uidetur, cum ex imitatione Sophoclis in tragœdia, cui titulus eſt Rhizotomi, ſic libro quarto ſcriptum reliquit: quod & in Cœnis adnotauit Macrobius libro quinto:

Falcibus & meſſæ ad lunam quæruntur ahenis
Rubentes herbæ, nigri cum lacte ueneni.

Inuenimus & illud ſcitu digniſſimum, id fuiſſe moris uenatoribus, ut ſicubi in remotioribus ſuem deieciſſent, uel ceruum, ne computreſcerent, clauum æneum infigerent, ueluti ad auertendam putrefactionē remedium planè eſſet efficaciſſimum. Ex quibus omnibus natum, quod huic lucubrationi prætexuimus adagium, ut id clauum eſſe nobis æneum dicamus, quicquid eſt quo ita nitamur confoueamurq́, ut eo tanquā ridica firmiſſima aduerſus reflatum omnem obfirmati conſtipatiq́ conſiſtamus, ueluti malorum omnium aut multorum è collo amuletum geſtantes. Sed cur nam æri aduerſus putredinem ineſſe uim adeo efficacem opinemur? An quia ſtypticitatis plurimum adeſt illi materiæ? Indicio eſſe aiunt medicamenta quæ ſubſtringendi uim habeant, eius metalli rubigine à medicis potiſſimum concinnari. Quin & in fodinis æris, quæ χαλκορύχια uocant, oculos immorantium eruentiumq́ iuuari inſigniter memorant. Necnon quibus defluxerint palpebrarū pili egregie reſtitui. Videtur enim aſpergo ſiue uapor ex chalcitide exhalans, palpebraſq́ & oculos contingens, occultè rheumata ſiſtere, ſiue fluxiones, lachrymaſq́ manātes retundere. Proinde memoriæ ab eruditis proditum eſt, εὐήνορα καὶ νώροπα χαλκὸν ab Homero nuncupari: nam euenor bene afficientem uiros indicat, aut potentem: Norops autem ſplendidi notionem habet. Auctor quoq; Ariſtoteles eſt, uulnera quæ cuſpide ærea, quam ἐπιδορατίδα uocant, fuerint illata uel gladio, minus minuſq́ afferre doloris, facilius uero etiam perſanari, διὰ τὸ φαρμακῶδες ἔχειν τι τὸν χαλκὸν ἐν ἑαυτῷ, quod medicam uim quandam in ſe obtineat æs, quam in uulnere ſtatim relinquat. Niſi quis illud quoq; aſtruat, infixum clauum ad ſe undiq; aggregare humorem, quoniam hæc naturæ ſit uis, ut ad affecta loca fiat defluxus, quæ dicitur epiphora: propterea eius loci ambitu conſpici οἷον τινα μώλωπα καὶ σπῖλον, id eſt perinde ac uibicem & maculam quandam. Quo fit, ut ſumma ratione contingat, ut carnis reliquum depuratum nullam ſentiat affectionem, quicquid erat humoris praui uitiatiq́ illuc corriuato. Clauarium ad præſens inſtitutum pertinet nihil. eſt autem eo nomine militare donatiuum. Conſimile huic ferè adagium uſurpari poſſe uideo, ut qui ſuopte præſidio aduerſus potentiorem uim præmunitus præfultuſq́ eſt, dicatur hydna geſtare, hoc eſt tubera, necnon hyænæ phocarumq́ pelles, quod hæc minime tangantur de cælo. Quo nomine uelorum ſumma hiſce cōmunire, nautici moris eſt. Amplius ſcribit Horus, ſi quis hyænæ pellem ſibi circūponat, intrepide per medios hoſtes trāſiturum nocumento nullo: proinde Aegyptijs ratione hieroglyphica intrepiditatis ac conſtantiæ in calamitatibus indiciū haberi hyænæ pellem expictā. Hydna porrò Ariſtophanis interpres Pluto, bulbos interpretatur. Apud Euſtathiū: Quidam ita (inquit) hydna quædam, uelut fungi, ſunt πεζίκια. Meminit (ut Athenæum præteream) libro primo Paulus Aegineta, tradens hydnon ἄποιον μὲν ἔχειν τὴν ἀναδιδόμενον δὲ αὐτοῦ χυμὸν, ψυχρότερον δὲ καὶ παχύχυμον. Hydnophylla uero herbas dicūt hydnis adnatas. Hyades ad hæc ſpectant nihil. Cæterū id adieciſſe haud opinor obfuerit magnopere, dici hyadas, quoniam literæ Υ imaginem præferentes, tauri frontem delineare uideantur: quod Græco interpreti ſcientiſſimo placitum eſt. Cæterum quando de ære cōmentati abunde ſumus, recte facturos opinamur, ſi ex ſeptimo Naturalis hiſtoriæ conuulſam lectionem ambuſtamq́ in integrum reſtituerimus: nam capite uiceſimooctauo ita modo laceri circūferuntur codices, Fiſco æris decem, captiuis uiginti milibus. Vnde non niſi abſurdus elici ſenſus queat, ut dictionis ruſticitatem prætercam. Ipſe ſic legendum concipio, Ex fiſco æris decem milibus, captiuis uiginti. Nam captiuorum milia uiginti donata, ſanè haud conſentaneum fuerit. Fiſcum autem pro publica accipi pecunia, auctor Pædianus eſt. Nec me fallit tamen, dici propriè principis fiſcum: reipublicæ autem ærarium, ut ex Plinij Panegyrico liquet. Illa uero dicendi figura, decem milia æris, ſummis eſt auctoribus frequens, citra aſſium adiectionē: uti apud Liuiū ab Vrbe cōdita primo, & in legibus Duodecim tabularū: Si iniuriam alteri faxit, uigintiquinq; æris pœnæ ſunto. Quod apud Gellium exponēs Phauorinus: Quis erit (inquit) tam inops, quem ab iniuria facienda uigintiquinq; aſſes deterreant? Agnoſcas expoſitionem hāc ex libro item tertio ac triceſimo Plinij capite tertio. Illud deniq; ad æs attinet aliquo modo, ærarios in Romana hiſtoria nuncupatos, qui plebeij ordinis, delicti nomine in

Cæritum tabulas à cenſoribus reiecti, nec in centuriæ albo ſcripti amplius, pro capite duntaxat, tributi cauſa æs conferebant. Sed & ærarios intelligunt milites ſtipendia facientes, itemq́ eos quorum eſt in cudendo ære functio, unde ſint apud Martialem,

Aerariorum marculi. quos malleolos interpretantur. Meminit libro ſeptimo Plinius. Prætores ærarios apud Tacitum legimus, qui quãdoq́ ærarium tractarint. In hac æris mentione tam multa illud non tranſiluerim, apud Ouidium eruditis plauſibiliorem uideri lectionem, ſi ſcribas,

Nec uerba minantia fixo
Aere legebantur. Non ligabantur, ut modo.

Proſopion habere, nõ proſopon, per adagium quid ſit. Inibi utriuſq́ uocis notio. Et quid proſoputta, & protome. Protopraxia. Cap. VII

PRoſopion habet, nõ proſopon, adagium eſt ſcitè admodum & argutè in fucatam mulierem concinnatum, quæ tectorijs, ut ſatyrici poetæ uerbo utar, lita facie, non aliud ſanè quam perſonata eſſe uideatur, quando nugis id genus peregrinis, uice laruæ (ſi Horatiano uerbo uti permittitur) inſitam obuelant deformitatem, aut graſſantem ſenectutem, erugata cute, differre conniruntur. Lucilij ad id lepidiſſimum extat Epigrãma, quod quia ſummæ uenuſtatis eſt uiſum, etiam apponendum cenſui,

τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρας οὔποτε βάψεις,
οὐδὲ παρειάων ῥυτίδας ἐκτανύσεις.
μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμυθίῳ κατάπλαττε,
ὥστε προσωπεῖον, κοὐχὶ πρόσωπον ἔχειν.
οὐδὲν γὰρ πλέον ἐστί, τί μαίνεαι; οὔποτε φῦκος,
καὶ ψίμυθος, τεύξει τὴν ἑκάβην ἑλένην.

id eſt, Caput quidem inficis, at ſenium inficies nunquam, nec genarum rugas erugabis quandoque: non igitur faciem totam pſimytho collinas, ne perſonam habere uideare non faciem: nil ſiquidem eſt amplius, quid furis? nunquam fucus & pſimythus Hecubam reddiderit Helenam. Cæterum ut uel Græcæ doctrinæ imperiti ſciant, quid proſopon, & quid proſopion, auctor eſt Iulius Pollux De uocabulis rerum libro ſecundo, quod fronti ſubiectum eſt, proſopon dici, hoc eſt faciem, ſed in homine tantũ ferè: nam in reliquis (inquit) nuncupatur protome: ſicut in auibus rhynchos & rhamphos. Apud Herodotum libro ſecundo, leges proſopon pro roſtro poſitum. A proſopo autem inclinãtur multa: inter quæ etiam προσωπεῖον, id eſt proſopium, quod mormolycion (inquit) ſignat, quæ eſt perſona, ſed & proſopon quoq́ uocatur & proſopis. Nam proſoputta Athenis uas fuit æneum echino perſimile, quod in orbis ambitu, leonum proſopa habebat, ſiue boum, unde & nomen. Ariſtoteles uero De partibus animalium libro tertio non ſolum quid ſit proſopon edocet, ſed & etymon perſcrutatur, τῶν δὲ ἀνθρώπων, inquit, καλεῖται τὸ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ αὐχένος πρόσωπον, ἀπὸ τῆς πράξεως αὐτοῦ ὀνομασθέν, ὡς ἔοικε. διὰ γὰρ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶναι τῶν ζῴων, μόνον πρόσωθεν ὄπωπε, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ πρόσω διαπέμπει. Proſopon autem, id eſt facies, quod inter caput & collum hominis eſt, nomẽ à re ipſa accepiſſe uidetur: quod enim unus animalium homo erectus eſt, ſolus proſpicit πρόσωθεν, id eſt ante uerſus, uocemq́ item in eandẽ partẽ emittit. Quod uero protomen accipi diximus in brutis, legimus tamẽ προτομὰς βασιλικὰς, pro iconibus regijs. Sed (ut diximus) in ratione carentibus eſt proprie protome, unde in ſummis nauium roſtris quadrupedũ audimus protomas deformatas, χαλκῷ circummunitas, διὰ τὴν ἐμβόλων χρείαν, id eſt propter embolorum neceſſitatem. Alibi opinor me docuiſſe, nomine eo roſtra nauium ſignificari. Inuenio item arietis bellici partem primam, qua ingruit, recte dici protomen: credo, quia bruti imaginem exhiberet: ſic enim appa rabatur machina ea. Protopraxia ad hæc pertinet nihil: dicitur eo nomine exigẽdi aut agendi prærogatiua, Græcis Latiniſq́.

Ariſtotelis & philoſophiæ laus exquiſita. Qui proci Penelopes. Philoſophia à quibus laceſſita. Numerorum & arithmetices ratio. Stereometria. Caput VIII

Ariſtotelem

ARiſtotelem ſummum Peripateticorũ principem adeò naturalium rerum conſectatorem, auidum & ſolertem fuiſſe indagatorem prodũt auctores celeberrimi, ut cauſam eius mortis hinc memorent profluxiſſe. Legimus quippe uirum hunc Euripi ſepties die ac nocte reciprocãtis naturam admiratum, cauſas altius ſecum librantem, quum minus uoti compos euaderet, animi ægritudine contraxiſſe morbum, ex quo nõ coualuerit amplius. Sunt qui prodant in fretum dediſſe præcipitem ſe, præfatum elogium, Quoniã Ariſtoteles non cœpit Euripũ, Euripus cœpit Ariſtotelem. Adeo imbiberat ille ſummã hominis quodammodo beatitudinem uerſari in recõdita rerum ſcientia. Quam rem approbaſſe uidetur Plato quoq;: nam quum forte in auditorium ueniſſet, nec adeſſet Ariſtoteles, ſuc clamauit, ἄπεισι ὁ τῆς ἀληθείας φιλόσοφος. id eſt, abeſt ueritatis philoſophus. Cum iterum non acceſſiſſet, dicere non dubitauit, ὁ νοῦς οὐκ ἦλθεν. id eſt, non uenit intellectus. Quin ut auctor probat Philoponus, illius ædes non aliter ac lectoris ædes uocabat. Hic porrò philoſophiam tãto ſtudio amplexabatur, ut dicere nõ dubitaret, eos qui artes reliquas conſectarentur, hanc uero negligerent, eſſe Penelopes procis conſimiles: qui, ut traditum ab Homero nouimus, cũ domina potiri nequiſſent, ad ancillas diuertebãt. Quam tamẽ ſententiã Dioni aſcribũt alij, ueluti ſit philoſophia artiũ ars, & ſciẽtiarũ princeps, ac (ut M. Tullij aduocatione utamur) uitæ dux, uirtutum indagatrix, expultrixq; uitiorum, ut uel hinc perſpicuum fiat, quanto errore ducantur, qui philoſophos ut cõtumaces & refractarios inceſſunt. Hinc ergo natum adagium, ut Penelopes procos dictitemus, quoſcunq; uiliorum ſciẽtiarum aſſectatores. Nec me fallit, in quadã epiſtola Horatium aliouorſum prouerbium trahere: ita enim ſcribit,

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati,
Sponſi Penelopes, nebulones, Alcinoiq;
In cute curanda plus æquo operata iuuentus.

Nam uoluptatibus mancipatos, nec ullam prorſus rationis lucem capientes, ac onocephalos prorſum, & mera fortunæ ludibria, eo nomine uidetur intellexiſſe, cuiuſmodi fere eſt uiliſſimus quiſque, quem appellauit numerum, tanquam ex multis unum. Sicut Martialis,

Qui de plebe Numæ, denſaq; turba ſumus.

Quod ex illo Ariſtophanio putatur ſumptum,

ὄντες λίθοι, πρόβατ᾽, ἄλλως νενησμένοι.

Erunt tamen qui ad id forſan referendum putent, quod Tacitus in Iulio Agricola ſubmonſtrat. Numeros in re militari milites dici, qui legionibus nõ inſunt, nec ſine ſignis tamen, quando ducem agnoſcunt proprium. Commeminit Iuſtinianus quoq;, lanceas nunc uocant ſeparatas. Erant extraordinarij item milites, ſed ab numeris diuerſi: quod ex Polybio dilucet, ſed & Liuio quoq;. Hinc ut ſeruent nonnulli, apud Suetonium in Veſpaſiano fiet ſyncerior lectio, ſi reuocatis ad officium numeris parumper duxeris legendum, non muneris, quod ferè publicum eſt. Græci ectactos uocãt, uelut extra ordinem adiectos, ut cornicines ſunt, ac ſigniferi, fabri, id genus alij: meminit in Collectaneis Sudas. Sed redeo ad philoſophiam, cuius præcipuum munus eſt, indagatio atque inuentio ueritatis. Huius rei amore ac ſtudio philoſophi nomen inuentum eſt. Huius ubiq; Plato ſtudioſus atq; auidus indagator fuit. Huius limites ſeruauit ut debuit, cum de rebus diuinis humaniſq; diſſereret. Id ab Ariſtotele quoq; Platonis diſcipulo accuratiſſimè cuſtoditum. Idem Plato ſapientis eſſe negauit eas artes, quæ plerunque uitæ inſeruiũt, ſiue illæ neceſſariæ, ſiue utiles, ſiue elegantes, ſiue ludicræ, ſiue auxilares ſint. Propriam uero philoſophi nõ cathedrarij, ſed ueri & antiqui, nec qui ſit palliatũ mendicabulum, aut ſcholæ modo diſcat, nec uitæ. Huius inquam ſupellectilem putat propriam, numerorum ſcientiam, quos (inquit) à natura hominis ſi remoueris, etiam ratio perpetuo perierit. Numeros autem ille non corporeos accipiebat, ſed totum ipſum poteſtatemq; paris & imparis, quatenus rerum naturæ conſentiant. Arithmeticam porrò maxime omnium (inquit) ingenium acuere, memoriã cõfirmare, animum ad omnem ſpeculationem actionemq; aptiſſimum promptiſſimumq; efficere: aitq; in Epinomide

numerum

numerum ab ipſo deo hominibus traditum, ueluti rationis diſcurſioniſq; neceſſarium inſtrumentum. Poſt hoc etiam deorum atque animantium genituræ, quæ theogonia zoogoniaq; uocetur. Siderum item cognitioni uacaturum dicebat, lunæq; circuitum, quo menſes includantur, quo plenilunia fiant, ac ſolis anfractus indagaturum, brumas & ſolſtitia peragentes. Commemorat præterea geometriam menſuras ſpectantem, & ſtereometriam librantem pondera. Illam uero in primis neceſſariam eſſe artem, qua uerum à falſo dignoſcitur. Vt autem peruenire ad intellectum naturæ eius tandem philoſophus poſſit, quæ ſemper eſt, quæq; ſub corruptione generationeq; non fluitat, hanc ei quam diximus, terendam eſſe aiebat uiam. Illud uero ſcitu dignum, Dum ſummus hic philoſophus proprium legitimi philoſophantis expingit ac componit ingenium, & congruis diſciplinis erudit ac format, non eum minus, immo multo plus uirtutis & pietatis quàm ſcientiæ à philoſopho exigere. Nam quicquid ſcientiæ ab hoc exigit, idcirco requirit, ut deum ipſum uerum, tam ſcientiæ magiſtrum, quàm auctorem rerum, quæ ſciuntur, præ cæteris ueneretur. Quæ res uel præcipuè rationali animę ſalutē comparat. Propterea rectè ueteribus traditum eſt, diſciplinæ ac eruditionis caput eſſe philoſophiam. Quippe corporis gratia ſcientias duas uideri comparatas, medicinā & gymnaſticen: altera quarum ſanitatem, habitus bonitatem conciliet altera. Verum animę morbos & affectiones ſola tollere philoſophia poteſt: ſiquidem inſtruit nos hæc quid pulchrum, turpe, iuſtum, iniuſtum, quid appetendum fugiendum'ue ſit, quo deniq; pacto deo fruendum, necnon parentibus, alienis, item legibus, amicis, principibus, uxoribus, filijs, ſeruis. Porrò idem hic auctor talem hunc philoſophum naſci etiam affirmabat oportere è matrimonio ſacro, hoc eſt ex optimis parentibus, non enim ex omni ligno Mercurius fit, ſicuti dicitur: Nam ſi (inquit) in Olympicis ludis ad certamē nemo admittitur, niſi qui parētes & ſtirpem generis eſſe citra labem omnem edocere potuerit, cur nō in ſapientiæ ſtudioſo ſtatuatur hoc idem? Cæterum nec id prætereundum, ut quemadmodum gentilitiæ quædam familiarium notæ feruntur, ceu Seleucidarum anchora, Pelopidarum eboreus humerus, Aenobarborum rutila barba: ſic philoſophos omnes addecet plurimum, hoc in primis uelut inſigne habere, ut ſint mendacij oſores, ueritatis ſtudioſi. Sed enim Platonis deſcriptionē cuius'nam modi opinamur, quā philoſophiam ſtatuit eſſe mortis meditationem? Quin illud quoq; quod in Phædone ſcriptum eſt, debere philoſophum mortem expetere? Neq; enim iſta ſignificant, expetendam eſſe animæ diſſolutionem à corpore antequā præſtitutum à deo tempus aduenerit, quod Plato nefas eſſe dicit, ſed debere unumquemq; animū ab hac mole corporea & uitijs hincinde ſcaturientibus ſurrigere, & quantū fieri poteſt, omni contagione carnis ſequeſtrata, in ſola profundiſſimarum rerum contemplatione uerſari. Legat qui uelit Aurelij Macrobij commentationes in Scipionis ſomnum, & bipartitam hanc mortis diuiſionem inueniet, ut altera natura accidat, altera ex uirtute proficiſcatur, quā pręcipi à Platone confirmat, eamq; eſſe cum animus adhuc iunctus corpori, uoluptates tamen corporis deſpicit, & omnibus uitiorum uinculis ſolutus ad nobiliora erigitur, ſtudioq; ad ſupera & naturæ ſuæ congrua ſublimis euehitur. Ad hæc pertinent quæ ſcribit Aurelius Auguſtinus in libro De uera religione, Platonem ſiquidem refert, diſcipulos ſuos edocere ſolitum, ut à Venereis uoluptatibus abſtinerent, perſuaſiſſimumq; haberent, ueritatem non corporeis oculis, aut ſenſu aliquo, ſed ſola mentis puritate uideri: ad quam percipiendā nihil magis impedimento eſſe, quàm uitam libidinibus deditam, & falſas imagines rerum ſenſibilium, quæ nobis per corpus imprimuntur. Itaq; ſanandum in primis eſſe animum ad percipiendam incommutabilem rerum formam, & eodem modo ſemper ſe habentem, atq; omni ex parte ſibi ſimilem pulchritudinem. Neq; uero nomini tam ſacro, tamq; uenerabili prorſum officere debet quicquā, quod ſub eo, ſicuti colligit Fabius, maxima in pleriſq; uitia quandoq; latuerint: nō enim uirtute ac ſtudijs, ut haberentur philoſophi, laborabant, ſed uultum & triſtitiam & diſſentientem à cæteris habitum peſſimis moribus prætendebant. Credamus item maximis auctoribus, philoſophum ab oratore non ſeiungi: nam uetus quidem doctrina, ut Cicero docuit De oratore tertio, eadem uidetur & rectè faciendi & bene dicendi magiſtra

ſtra, neq; diſiuncti doctores, ſed ijdem erant uiuendi præceptores, atq; dicendi: ut ille apud Homerum Phœnix. Eloquentia uerò quum ſit una quædam de ſummis uirtutibus, tamen quo maior in ea uis, hoc magis eſt probitati iungenda, ſummæq; prudentiæ: quarum uirtutum expertibus, ſi dicendi copiam tradiderimus, nō eos quidem oratores effecerimus, ſed furentibus quædam arma dederimus. Mox uerò nonnulli, quum ipſi doctrina & ingenio abundarent, à re autem ciuili ac negotijs animi quodam iudicio abhorrerent, hanc dicendi exercitationem exagitarunt cōtempſeruntq;, quorum princeps Socrates fuit. Hinc diſſidium illud extitit, quaſi linguę atq; cordis. abſurdum ſanè ac inutile & reprehendendum, ut alij nos ſapere, alij dicere docerent. Hæc autem, ut ex Apœnino fluminum, ſic ex communi ſapientium iugo ſunt doctrinarum facta diuortia, ut philoſophi tanquā in ſuperum mare Ionium defluerent, Græcum quoddam & portuoſum; oratores autem in inferum hoc thuſcum & barbarum, ſcopuloſum atq; infeſtum laberentur, in quo etiam ipſe Vlyſſes erraſſet. Hoc ipſum & Fabius conqueritur libro primo: Scidit (inquit) deinde ſe ſtudium, atq; inertia factum eſt, ut artes eſſe plures uiderentur: nam ut primū lingua eſſe cœpit in quæſtu, inſtitutumq; eloquentiæ bonis male uti, curam morum qui diſerti habebantur, reliquerunt. Cæterum nec illud diſcuſſione indignum: fuiſſe tamen antiquorū tempeſtate, qui ueluti inauſpicatiſſimæ aues, tenebrarum alumnæ ac ſolis ſplendidioris lucem non ferentes noctuinis oculis, philoſophiam inceſſere, lacerare exculcareq; ſunt auſi. Quis Agrippinam neſcit Auguſtam Neronem filium eo nomine à philoſophiæ ſtudio ſeuocaſſe, quòd eam aſtrueret imperantibus inutilem? Quid Domitianum dicam? Abs quo ſummotos Italia philoſophos, adnotatum hiſtorijs eſt, nullo quidem crimine alio, niſi quod philoſopharentur? Athenienſes uerò illi doctiſſimi quidem, & ſcientiarum quodammodo parentes, ſed & uirtutis ueluti carnifices, nonne cicuta Socratem ipſum ſuſtulerunt? Proinde magna criminis parte abſoluitur Antiochia, felix quandoq; ciuitas, quam prodidere celeberrimi conditores, probroſis uocibus Romanum principem Iulianum proſcindere non deſiiſſe: nec id alia ratione quàm quia philoſophus foret, ac barbam promitteret, qui fermè fuit temporum illorum inter philoſophos mos uetus. Nec illud excidit, Tyrannum quendam ingenio ueſano & barbaro percitum furore, quæ phiſophiam continerent, uolumina prorſum omnia cremare adortū: ni Algazales, cuius inter eruditos non incelebre nomen eſt, commento pio, ab infando auertiſſet incepto. Hortenſius philoſophiam uituperauit. Chryſoſtomus Dion eloquentiſſimam in philoſophos orationem procudit. Taceo Sillorum opus abſinthio conſperſum, quod Timoni philoſophorum expreſſit irriſio. Sed quicquid illi dicant, uel meditentur, ſapientia profectò humana præcellit omnia, ſicuti in ſenſibus uiſus, in anima mens, in ſyderibus ſol, oculus atq; animus naturæ totius. Quæ porrò ſint eius emolumenta ſapientiæ, quæ & naturalis eſt, & dicitur, Paraphraſi in Phyſicam auſcultationem prima copioſe explicat Themiſtius.

Leænæ partus. Parœmia item, Vnum quidem, ſed leonem. Cap. IX

AEſopi fabulatoris illius egregij, quem certatim linguę utriuſq; monumenta celebrant, apologus eſt uenuſtatis lepidiſsimæ, ac documenti non contemnendi. Contendebant (inquit) olim uulpes & leæna de generoſitate, inter alia quum ueluti ineluibile uulpes obijceret, leænam unum ſemper parere, ſuum uerò multiplicem eſſe partū, inq; eo ſibi placeret plurimum: reſpondit leæna, Parere ſe quidem unum, ἀλλὰ λέοντα. id eſt, ſed leonem. Quod & in adagium uertitur, quum uirtutem ac animi excellentiam ſpectari oportere, aſtruimus, non uilem numerum & inutilem. Quòd uerò unum duntaxat parere leænam, uidetur auctor hic comprobare. Fuit ea quidem opinio uetus, ab Herodoto confirmata libro Hiſtoriarum tertio, & in Noctibus Atticis à Gellio repetita: Leænam ualidiſsimū ferociſsimumq; animal ſemel in uita & unum parere, quod unà cum fœtu uterum emittat, unguibus fœtus eiuſdem proſciſſum laceratumq;. Quæ fuerit in ea re Ariſtotelis ſententia, Plinius eleganter expreſsit. Apud Philoſtratum obſeruauimus, repertam quandoque leænam uiſenda magnitudine, quæ maiore etiamnum miraculo inuenta ſit in

utero catulos octo geſtare. Traduntur aũt (inquit) de leænæ partu huiuſmodi, geſtarẽ eam menſibus ſex, terq; omnino in tota uita parere. Parit aũt (ut aiunt) primum quidẽ tres, mox duos. Quòd ſi tertio parere illam cõtingat, unum duntaxat parere, tanquam natura geſtiente rariora producere, quæ magnam in ſe feritatem habent. Neq; enim fides adhibenda dicentibus, adultos in utero catulos, maternis uiſceribus laniatis, naſci. Conſtat enim generata & generantia naturæ ui mutuo ſe amore proſequi, ut per eum ſpecies in rerum natura conſeruetur. Scribit Auicenna, quod ſcitu dignum eſt, raro leænam generare, & ad ſummum duos concipere: rationemq; eſſe ait, ex caloris intimi uehementia, copioſius largiusq; nutrimentum repoſcentis, unde numeroſior impediatur generatio. Addit quoq;, non ueſci niſi ex uenatione, nec uenari niſi ſemel in die.

Quid ſit in Græco epigrammate, Ouum factus totus. De ouis paucula. Tollitur ex Cicerone obſcuritas. Ouum pronuntiari & de arborum fructu. X

Capillos inficere, ueteris etiamnum fuiſſe moris, ſæpius Plinij medicina perdocet, nec poetæ tacuerunt: nam Martialis ita ſcribit,

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis,
Tam ſubito coruus, qui modo cygnus eras.

Extat item Niciæ cuiuſdam perelegans tetraſtichon, quo ridetur neſcio quis, uti apparet, tingendi capilli affectator ſummus, qui dum ei rei nimium ſtudet, effectum ſit ut uitiata cute defluxerint crines omnino, nec ullo medicamento ſuccreuerint amplius: propterea turpiter nudato capite, ouum eſſe factum totum, facetiſſime poeta hic cauillatur: id eſt huiuſmodi,

τὴν κεφαλὴν βάπτων τις, ἀπώλεσε τὰς τρίχας αὐτὰς,
καὶ δασὺς ὢν λίαν, ὠὸν ἅπας γέγονεν.
τοῦτο βαφεὺς ἐπόησε, τὸ μηκέτι κουρέα τέμνειν,
μήτε κόμην λευκὴν, μήτε μελαινομένην.

id eſt, Caput inficiẽs quidam capillos deſtruxit ipſos, & quamuis perhirſutus foret, ouum tamen eſt factus totus, proinde exclamauit infector, tonſorẽ nil amplius ſuccidere, nec albam comam, neq; item nigrefactã. De ouis quidem ſatis ſuperq; alibi cõmentati ſumus: nunc ſuccurrit illud obſcurius pronuntiatum à Cicerone in Epiſtola ad Pætum: At quem uirum? nõ eum quem tu ſolitus es promulſide cõficere, integrã famem ad ouum affero, itaq; uſq; ad aſſum uitellinum opera iſta perducitur. Vbi integram famem ad ouum afferre: non aliud eſſe uidetur, quàm ad ſecundam uſq; menſam cibi appetentiã producere. Dixit Naucratitas, auctore Athenæo, ſicuti aliàs recenſuimus, in conuiuijs apponi ſolita bina oua, quę in ſecunda menſa darentur, ſicut lepus & turdus cum mellitis. Nec me fallit, contrariam ſententiam in Sermonibus ab Horatio poſitam. Ouum pro arborum fructu, apud Empedoclem lector accuratus inueniet.

Quæ medicamenta, deorum manus nuncuparet Philon. Qui morbi graues præcipue. De Seruio Clodio. Medicinam eſſe dei donum. Medici reges. Medicinæ uituperatio. Alcteria quid. Analeptice. Gerocomice. Noſocomion. Noſocomi. Parabolani. Septica. Septæ. Medicinæ partes. Pharmacode quæ dicantur. Rhizotomi. Caput XI

Philon medicus (ut uidetur) nobilis, quum medicamenta quædam ad medendi uſum exquiſitiſſima cõcinnaret, & regias quaſdam (ut Plutarchus inquit) & alexipharmacas poteſtates conficeret, eas quod ſalutares & diuinas quodammodo ſciret, θεῶν χεῖρας, ueluti adagio quodam, appellare conſueuerat, hoc eſt deorum manus. Nam & in Auicennæ relatum monumentis ſcio, medicaminis genus dici donum dei: ſicut apud Galenum eſt trochiſcus Iupiter. Alioqui Homero quoq; auctore, morbos ad iram deorum immortalium relatos fuiſſe, ſcimus, & ab iiſdem opem poſci ſolitam. Cæterum & ipſam medendi facultatem eſſe diuini muneris, profundior Hebræorum continet doctrina, quando ita præcipitur, Medicum eſſe honorandum, quod propter neceſſitatẽ illum crearit altiſſimus. Id ipſum comprobat in Epiſtola ad Abderitas Hippocrates, Medicam facultatẽ, deorum ſtatuens munus, atque liberam, nec ſe inde unquam mercedem corrogaſſe ullam.

Quin & alibi, Medicinam eſſe uaticinio propinquam aſtruit, quod artis utriuſq; unus ſit Apollo parens. Quid quòd ſcientiæ huiuſce auctores magnos diuinis etiam cultos honoribus, compertiſsimum eſt, etiam delubris excitatis, Chironem, Machaona, Podalirium, Hippocratem? Age, nonne Hebraica traditum ueritate eſt, archangelum Raphaelem operam quandoq; medicam præſtitiſſe? Proinde mirum minus, reges etiamnum præclaros appellationem eiuſmodi non reformidaſſe, cuiuſmodi fuerint Sabor & Ginges Medorum, Sabiel Arabum, Mithridates Perſarum, & Aegyptiorum Hermes, ac Damaſceni regis nepos Meſues: nam & Cordubæ principem quidam produnt Auicennã. Deniq; ſcienter traditum: ſanitatis auctorem eſſe deum, dei inſtrumentum eſſe naturam, ſed utriuſq; miniſtrum dici medicũ. Quidam nihilominus medendi ſcientiam aſpernabilem adeo ſunt opinati, ut eam ſex menſium fecerint diſciplinã. Moriens uerò Adrianus, illud uulgo frequẽs inſuſurrauit, Turba medicorum interfecit regem. Inter morbos autem iudicauere experimẽto, uti condocet Plinius, aſperrimos cruciatus eſſe calculorum à ſtillicidio ueſicæ, proximum ſtomachi, tertium eorum qui in capite doleant, non ob aliud ferè morte conſcita Græcis. Et noxias quidem herbas demonſtratas, miror equidem, nec uenenorum tantum, quoniam ea conditio uitæ eſt, ut mori plerunq; etiam optimi portus ſit, tradatq; Varro, Seruium Clodium equitem Romanum magnitudine doloris in podagra coactum, ueneno crura perunxiſſe, & poſtea caruiſſe ſenſu omni, æquè quàm dolore in ea parte corporis. Pharmaca compoſita, in Theriacis Nicander alcteria nuncupauit, tanquam ἀκροβατήρια, id eſt apocruſtica, & morborum amuleta. Carmen poetæ eſt;

νῦν δ' ἄγε τοι ἐπίμικτα νόσων ἀλκτήρια λέξω.

Illa adiecero item parerga, medendi partem quę ex morbo conualeſcentes curat, à recentioribus (uti docet Galenus) analepticen uocari, uelut refectricem dicas. Nam quæ ſenum proſpicit ſanitati, gerocomice nuncupatur. Noſocomion interpretatur Hieronymus ad Oceanum, languentiũ uillam. Noſocomos dici putant, qui noſocomij præfecturam gerunt. Nam parabolanos intelligũt mendicabula ægrotis aſſidentia ſeruitij cauſa, quum ſint propriè aſcriptitij glebæ, mentio fit horum Codice De epiſcopis & clericis, lege Parabolani. Interpres tamen uiceſimiſeptimi Digeſtorum, parabolanos intelligi medicos ait, quia à Modeſtino circuitores uocentur, quoniã ciuitatem obeant ægris opem laturi. Septica, uel Septas, medicamina intelligimus erodendi poteſtatem habentia. Medicinæ partes faciunt tres: dogma, methodon, ἐμπειρίαν: portio prima præceptis conſtat, ſecunda illis rationẽ coaptat, experimentũ ingreditur tertia. Quum uerò in Demetrij uita Plutarchus ſcribit, Attalũ cognomento philomatora per otium colere conſueſſe herbas φαρμακώδεις, non uenenoſas uerbo eo accipiendas, opinor, quod imperitè interpres facit, ſed quibus citra alimentum expurgandi ineſt uis. Rhizotomi, Latinè dici herbarij ualent: ſunt qui radiciſecas malunt.

Compoſitum corpus cur panegyricum dicatur. Panagyris quid. Anarion. Encephalos cur. Librum magnum eſſe malum magnum. Cap. XII

PAnegyrica ex ſcito quodam adagio dici uidentur poſſe, quæcunq; ex pluribus aggregata ſunt, panagyrin à Græcis appellari ſcimus, nundinas, feſtas celebritates, & cõuentus: nam ſcribit Herodotus hiſtoria ſexta, Panagyres Athenis, hoc eſt publicos conuentus, quinto quoq; anno fieri ſolitos. Idem hiſtoria ſecunda, Panagyres, pompas, προσαγωγάς, id eſt cõciliabula, ab Aegyptijs primum ſcribit excogitata. Hinc panegyricas orationes legimus, quæ in eiuſmodi haberentur conuentibus, quas ἐπιδεικτικοὺς λόγους eſſe probat Quintilianus, quamuis formam ſuadendi haberent, & plerunq; de utilitatibus Græciæ loquerentur. Significat & panagyris locum ipſum, in quo fit hominum congregatio. Philoſtratus libro octauo, In panagyri templa ſunt, & deorum cellæ, & ſtadia ad currendum. Porrò ſcenæ item ac gentes uiſebantur plurimæ, partim ex finitimis, partim ex tranſmarinis regionibus uenientes. Achæi tamen κοινοβούλιον, id eſt publicum concilium dicebant arnarion. Multis inſuper artibus & ſophiſmatibus conſtabat panagyris, ſed & uera quoq; ſapientia & poetica, conſultatorijs etiã & dialecticis orationibus & muſicis cantibus. Quod

uerò ad præſens negotium facit, eleganter Plutarchus Sympoſiacorũ quarto, Corpus compoſitum, ut noſtra ſunt, παμμιγὲς uocauit, id eſt mixtum, καὶ πανηγυρικόν, hoc eſt (ut ego interpretor) ex pluribus & interim diuerſis aggregatũ concinnatumq́ ac compactum: quod cuiuſmodi ſit, Platonis potiſsimũ uerbis ex Timæo duximus ſubſignandum: Atq; is quidem qui hæc cuncta diſpoſuit, ritè in ſuo habitu permanebat: quo quidem permanente, eius filij, quum parentis ordinem cognouiſſent, eum protinus ſequebantur: itaq; accepto ab illo mortalis animantis immortali principio, ſuum effectorem imitati, ignis, aeris, aquæ, terræ particulas quas rurſus redderent, à mundo mutuabantur, easq; inter ſe copulabant, haud quidem illis indiſſolubilib. uinculis, quibus ipſi fuerant colligati, ſed talibus, quæ propter paruitatem cerni non poſſent, crebrisq; huiuſmodi clauis coniunctis, unũ ex omnibus corpus efficiebant, atq; in hoc ipſum tum influente, tum effluente corpore animæ diuinæ circuitus illigabant. Itaq; hi circuitus in profundum flumen immerſi neq; tenebãt neq; tenebantur, ſed ui ferebantur atq; ferebant. Hactenus Plato. Tu uerò ubi uincula nominantur occulta, intellige ex Platonici doctiſsimi ſententia, craſin, id eſt temperationem, hominis eſſe adeo temperatam, eq; loq; perſimilem, ut uix in ea elementalium qualitatum exceſſus appareat. Subdit deinde, Circuitus animæ in mole corporis impediri. In quo meminiſſe debemus, animam noſtram ſimili ratione atq; mundi animam contextam fuiſſe, ſimilesq́ circuitus poſsidere, Platonicè loquendo. Circuitum ergo intelligentiæ impediri ait. Rationis uerò circuitum paulò pòſt diſtrahi ſcribit, duabus præcipuè rationibus: tum quia prius quàm adultum ſit corpus, anima tota in fabrica corporis occupatur, tum quia qui extrinſecus ſenſus mouẽt, in teneriori ætate offendunt uehementius, & propter nouitatem rerum animum circa corporea reddunt admirabundum, quibus de cauſis diu & intelligentia à diuino uacat officio, & rationalis ipſe diſcurſus circa inferiora diſtractus quaſi demens turbatur & fallitur: ſicq; totus animus peruerſam figuram ſubit, uitamq́ ducit laborioſam, dum ratio cedit ſenſibus, perinde ac ſi quis caput pro pedibus humi figat: pedes uerò pro capite in altum tollat. Alibi quoq; idem Plato medullæ, oſsium, carnis & neruorũ rationem ita digerit, Oſsium uerò & carnis cæterorumq́ huiuſmodi ita eſt natura cõpoſita, his nempe omnibus medullæ generatio initiũ præbuit: uincula enim uitæ illius, quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eaq; per omne diducta uinciunt fulciuntq́ corporis noſtri cõſtructionem: ipſa uerò medulla eſt ex alijs generata. Sunt quidem trianguli primi quidam & indeflexi & lenes ad ignis aeris aquæ, terræ, exactiſſimam generationem accommodatiſſimi, è quorũ generibus ſingulis deus ſecernens ſingulos, & inuicem cõtemperatos permiſcens, totius generationis mortalium ſementem fomitemq; conſtituit, dum medullæ ex his ſubſtantiam procrearet. Et illam quidem medullæ partem, in quam uelut agrum quendam, diuinum ſemen faciundum erat, globoſam & undiq; teretem finxit: atq; encephalum, id eſt cerebrum, idcirco uoluit nominari, quia unoquoq; animali deniq; abſoluto, uaſculum cerebri capax cephale, id eſt caput uocandum erat. Cæterũ ut ad panegyrica redeamus, in libro περὶ παίδων ἀγωγῆς inueni apud Plutarchum, nugas panegyricas, τῶν δὲ πανηγυρικῶν λόγων, ὡς ἐκφρονεστάτω δεῖ τοὺς υἱοὺς ἀπάγειν, τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν. Cui rei aſtipulatur Euripides quoq;, quum ait,

ἐγὼ δ' ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον,
εἰς ἥλικας δὲ κ' ὀλίγους σοφώτερος, οἱ δ' ἐν σοφοῖς
φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν.

Idem Plutarchus, in amicitia uera nil eſſe ait ἐπιδεικτικὸν aut πανηγυρικόν, id eſt oſtentatorium, & panegyricũ. Sic Præciam, nobile ſcortum, in Lucullo panegyricam uocat, καὶ σοβαρὰν, quod uerbum elatam indicat, illo ambitionem innuente. Poſidonius apud Athenæum, Apeliconta Teium Panegyrice potius, quàm στρατιωτικῶς educatum ſcribit. Idem alibi, eſſe hominem dicit,

ἄθροισμα παντοδαπὸν καὶ πανηγυρικὸς μεμαγμένον.

Idem in Camillo, Tyrrhenorum ciuitates ait ad lucrum fuiſſe ſtructas ἐργατικῶς, ad uictum autem πανηγυρικῶς. Quod interpretor, uel quia conuenis hinc inde pate-

ret

ret acceſſus, uel quòd rerum omnifariam ſuppeteret copia. Hunc uerò locum oſcitanter Latinũ interpres fecit. Quo nomine cogimur ſæpe pomœria latius proferre, quàm fuerat operis inſtituti, quando Callimachi ſententiam nouimus grammatici, qui τὸ μέγα βιβλίον ἴσον ἔλεγεν εἶναι τῷ μεγάλῳ κακῷ.

Ignorantiæ ſugillatio. Lapis ſuper lapidem quid. De Hippocrate & Catone, ac puero barbaro, & Dati, unde datiſmus. Doctrinæ laus. Diſcendum ſemper. Cap. XIII

ARiſtippi illius uoluptatis aſſertoris, quem Diogenes βασιλικὸν κύνα, id eſt regium canem appellare conſueuerat, apophthegmata circumferuntur pleraq; non equidem inſcita. Inter alia id longe grauiſſimum: nam rogatus à quodam, qui melior euaſurus eſſet filius, ſi erudiretur, Vt nihil aliud (inquit) certè uel in theatro non ſedebit lapis ſuper lapidem. Id in adagium uſq; proficit appoſitiſſimè, ſiquidem imperitus nõ ferè aliud quàm lapis, aut indomitus equus: hoc enim planè interſtitio ab indoctis eruditi diſparantur. Socraticum uerò illud eſt, Vnicum eſſe bonum ſcientiam, inſcitiam malum unicũ. At Licinius imperator, imperitiæ conceptaculum ſordidiſſimum, Literas, uirus ac peſtem publicam dictitabat. Scires illum Hippocratis ſummi in medendi arte ſententiam non cõcepiſſe animo, cuius id fuiſſe legimus in diſcendo ſtudium, ut eum non puduerit uel retrimenta guſtare, ut inde morbi naturam perſentiſceret. Quod tamen alij Aeſculapio malunt aſcribere, unde & ab Ariſtophane σκατοφάγος dictus eſt: quo uerbo is ſignificatur, qui ciborum ueſcatur ſuperfluitatibus. Certè Therapeutices ſeptimo Galenus prodit, Honeſtorum omnium ſemina ab Hippocrate poſteris contributa. Quid quòd Venetæ factionis homines & Praſinæ, equorum ſubinde retrimenta olfactare conſueſſe legimus: ut hinc pernoſcerent, quàm facilè cibos conficerent, bonam eorundem habitudinem ſic deprehenſuri. Adrianus uerò & ipſe moderator imperij, Græcæ doctrinę impenſe adeo intenteq; fertur inuigilaſſe, ut à pleriſque Græculus uocaretur. Nam Cato, qui mox dictus Vticenſis eſt, dum ſenatus cogereť, in curia Græcè lectitabat, ne illud, quicquid erat, temporis abſq; ulla exercitij parte honeſta elaberetur. Sed rectius fortaſſe fecero, ſi ipſius M. Tullij uerbis ex libro De finibus ſecũdo, rem ſubſignaro: Nam (inquit) in Thuſculano quum eſſem, uellemq; in bibliotheca pueri Luculli quibuſdam libris uti, ueni in eius uillam, ut eos ipſe (ut ſolebam) inde promerem: quò quum ueniſſem, M. Catonem quem ibi eſſe neſcieram, uidi in bibliotheca ſedentem multis circum fuſum Stoicorum libris: erat enim in eo (ut ſcis) inexhauſta auiditas legendi, nec ſatiari poterat: quippe qui nec reprehenſionem quidem uulgi inanem reformidans in ipſa curia ſoleret legere ſæpe, dum ſenatus cogeretur, nihil operæ reipublicæ detrahens, quo magis tum in ſummo otio maximaq; copia, quaſi helluo librorum, ſi hoc uerbo tam in clara re utendum eſt, uidebatur. Nec mirum, ſcientia perficit animã. anima enim citra ſcientiam, ueluti caput ſine cerebro dici poteſt. At puer barbarus, quum ueniſſet Athenas, magnus (opinor) ſibi uidebatur, quod Græcas literas tres didiciſſet αβγ, quumq; in patriam remeaſſet, magno populariũ fauore exceptus, contra prætorem quendam Græcè concionantem, poſitus eſt: qui poſtea q̃ perorauit, ut erat uocaliſſimus (quum illud Ciceronis uerum eſt, Pleroſq; ſuæ conſcios imbecillitatis ἐπὶ τὴν κραυγήν, ὥσπερ χωλοὺς ἐφ' ἵππον πηδᾶν. id eſt, ad uociferationem, uti claudos in equum inſilire) exclamare perrexit αβγ: quo clamore perterritus prætor, ſiluit. Barbari uerò ciuem ſuum uiciſſe exiſtimantes, illum magno plauſu domum reduxerũt. Cui affine illud eſt, quum Perſarum ſatrapes Datis in bello diu probatus, Græcè cuperet aliquid pronuntiare, ἥδομαι inquit καὶ τέρπομαι καὶ χαίρομαι. in barbariſmi nanq; incidit fœditatem, dicendum enim χαίρω fuerat. Amauit autem is in hoc, ut uidetur, ὁμοιοκατάληκτον. Huiuſmodi uerò loquendi uitium dicitur Δατισμός. Hinc & apud Ariſtophanem eſt, Δάτιδος μέλος. Illud uerò parte hac præterijſſe non fuerit (opinor) iucundum, Qui diſcit bene, eum deniq; ualere item bene: uerum diſcere utiq; oportet hodie, quãdo qui cras diſcit, nunquam diſcit. Ruſumq; tandiu diſcendum, quandiu uiuimus: neq; enim fieri poteſt nimis, quod ſatis nequit fieri. Nec profeciſſe uideri abundè poteſt, cui dubitãdi etiam-

Ἐπὶ τὸ ἔργον
Hippocratis

num ſupereſt locus: nos autem quandiu uiuimus, hæſitationum tendiculas nuſquam euadimus: quando & Delphici Apollinis calculo tunc primum ſapientia cunctis prælatus creditur Socrates, ubi dictitare palàm cœpit, Vnum id ſcire ſe, quòd ſciret nihil. Eurydice, id eſt iudicij profunditate fertur exutus Orpheus, quum reſpexit. Sic profectò habet, uti ab doctiſſimis enuntiatũ ſcimus, Iners ac uanus eſt uenator, qui regreditur, non progreditur. Quum diſcipulis mandaret Pythagoras, In ſpeculo ſe non ad lucernæ lumen, ſed illuſtri ſole contemplari pergerent: cum doctiſsimis nimirum eſſe conferendum innuebat pedem, unde illuceſcit clarius quantum promouerimus, quantumq; nobis ad ſummam deſit. Ariſtotelicum porrò eſt. Præſente illa quæ propriè uidetur ſcientia, non fieri perturbationem, nec à perturbatione illam trahi ſuperariq;, ſed ſenſiuam. Hinc prædicabat Socrates, Neminem ſcienter peccare.

Literæ mutæ, ex adagio quæ dicantur. Sermo an ſit homini naturalis. Prodigioſus infantis ſermo. Quintiliani locus explicat̃. An bruta ſermone polleant ullo modo. Cur uni tantum homini hæſitet lingua. Sermo ὁ ἐνδιάθετος. Item prophoricus. Quando infanti detur uox. Plinius explicatur, item Papinius locis duobus. Cap. XIIII

INter ſacra menſæ non ſæpe contingit, ut ſcientiſſimus quiſq; ac ſpectatæ uirtutis uiri admittantur, inſeruntur quandoque & inſcitiores aliqui, uox quorum ſi non ſit inarticulata omnino, nõ eſt à conuiuio eliminanda prorſum, ſed ut uocales ſonoræ inſigniter mutas exiguæ alioqui uocis ſibi coagmentari patiuntur, nec ex uerbis protrudunt: quoniam etiam ſi male ſonant, nihilominus cum alijs coeuntes orationis partes adiuuant. Eodem modo illorum confabulatio non muta doctis adglutinata ſermonibus conuiualem implebit hilaritatem. Quòd ſi decumbentes parte plurima cõtigerint id genus, ut uideri poſſint, ad lyram aſini, philoſophi ſermonem inſita hebetudine non ferentes, illud Piſiſtrati perac commodum uidetur, Quum enim is cum ſuis ſibi liberis diſſideret, poſtea q; animaduertit ea re inimicos eximiè lætari, aduocata concione inquit, Se quidem quantũ eualuerit, dediſſe operam, ut in uoluntatem ſuã filios adduceret, ſibiq; audientes dicto redderet, cæterum ex quo id nequeat, animum induxiſſe, illis morem gerere. Conſimili ratione uir philoſophus ac prudens, ubi conuiuas animaduerterit hebeti iudicatu ſermones paulò politiores doctioreſq; minus admittere, illis ſe accommodabit, quatenus patiatur decorum, quum ſciat oratione quidem eloquentiam promi oſtentariq;. Philoſophum uerò etiam tacendo ſæpe philoſophari, nonnunquã & ludendo, imò uerò ſcommate quoq; laceſſentem laceſſitumq;. Ex his opinor, intuenti paulò accuratius patet, feſtiuè admodũ ex adagio literas mutas dici de ijs qui parum literis compti, ex ſe quidem perficere uocem nequeunt, hoc eſt doctas, graues, uiro deniq; dignas ciuili confabulationes: at enim cum eruditioribus quaſi coeuntes conſpiratu conſono, ſunt planè ueluti adiunctæ uocalibus mutæ, quibus (ut inquit Probus) ex natura ſui uocabulum ceſſit: ideo enim mutæ dicuntur, quoniam per uocales literas enuntiantur, neq; etiam per ſe ſyllabam facere poſſunt. Cæterũ in hac ſermonis mentione mirari profectò ſuccurrit, quid'nam ſit, quòd quamuis ratio hæc exprimẽdi, quicquid omnino mente conceperis, uni animantiũ uideatur ab optimo maximo contributa deo, pauciſſimi tamen comperiuntur, qui in ea re præcellant: at qui perfectus dici & haberi queat, adhuc eſſe inuentum neminem, eo cõſtantius aſtruxerimus quod M. Tullio, qui in arce ſtetit Romanæ eloquentiæ, ne ipſe quidem Demoſthenes ſatisfacere eſt uiſus. Eſt profectò aliquid conſummata eloquẽtia, ut Fabius ſentit & docet, nec ad eam poſſe perueniri, humani ingenij natura prohibet. Audio, ſed cuiuſmodi aſſertio hæc dicenda eſt, qua potentiam aliquam deduci in actum poſſe, contenditur: quum ne ſummos quidem uiros, & (ut argumentis peruincitur) omnium ferè capaces, id nunquã impleſſe, non diffitearis ipſe? Proinde minus mirer eſſe qui ambigant, ſit'ne naturalis homini ſermo, quãdo & Lactantius inquit, cætera quæ putantur eſſe homini propria, in alijs quoq; animalibus reperiuntur: quum enim ſuas uoces proprijs inter ſe notis diſcernunt atq; dignoſcunt, colloqui uident̃. Porrò ſi eſſet naturalis ſermo, omnes loquerẽtur idiomate uno:

nam quod conuenit uni naturaliter ſecundum ſpeciem, omnibus congruere, conſentaneum eſt, quæ illa continent ſpecie. Deinde Ariſtoteles ſcribit: Naſci hominē & mutum & ſurdum. Et alibi, audire prius pueros dicit, mox loqui. At Ariſtoteles idem non inficiatur, nōnullos ante quàm ætas ueniat, qua uocabula ſuo tempore explanare poſſint, incepiſſe loqui, & aliquid expreſſius dixiſſe, tamen rurſum obmutuiſſe, quouſq; ſolitum loquendi tempus accederet. Mirum porrò eſt quod Hali Abaragel commemorat, In regia ſe uidiſſe natū infantem, qui uix dum uigintiquatuor uitæ horis perfectis, loqui incepit, & manu ſigna facere: qua in re uehemētius rege cōterrito, acceſſiſſe miraculum maius. Nam rege (inquit) aſtante, & me quoq; cum multis alijs, exclamauit infans, Sum (inquiens) infeliciter natus, ad prodendam regni amiſſionem, & gentis perniciem ac deſolationem. Quibus ille enūtiatis, cōciderit exanimis. Aegidius uerò propoſitæ quæſtionis nodum exſoluturus: Aliquid in ſuo (inquit) uniuerſali naturale eſt. Id ſi ad ſpeciem reuoces, fiet ad placitū, ueluti fures ſupplicio afficere, naturale eſt: ſed laqueo gulam frangere, ex arbitrio. Idem de loquutione ualet aſtrui: nam loqui, & ſermone aliquid diſtinctè enuntiare, inſitum ingenitumq; homini eſt, ſed hoc uel illo modo id agere ad placitum. Alij uerò ita contendunt: ſicut uox ſpecies eſt ſoni, ſic loquutio ſpecies eſt uocis, & omnis loquutio eſt uox, ſed non contrà: & ſicut uox ſuperaddit ſono refractionem naturalem & dearticulatam in canna pulmonis, ita loquutio ſuperaddit uoci dearticulationē ad placitum, ex quo materia loquutionis naturalis eſſe colligitur, & uox pullulās à uocali arteria: idioma uero artis eſt, ueluti gladius: ſi materiam ſpectes, naturalis eſt: ſi formam, arte confectus. Quod uerò infantes uix dum natos in ſermonem prorupiſſe, hiſtoria prodit, portenta fuiſſe ea, fatēdum eſt: quamuis non me fallat, conatum eſſe Ariſtotelem, uirum in omni re ſummum, phyſicam eius rei rationem adducere. Ex ijs uero quę diximus, innoteſcere amplius poteſt, quid ſit quod Oratoriarum inſtitutionum tertio Quintilianus ait, Sermonem ab ipſa rerum natura genitos protinus homines accepiſſe. Sed & in Politicis Ariſtoteles, Sermonem (inquit) homo habet ſolus omnium animalium: nam uox quidem, moleſti atq; iucundi ſignificatio eſt, quare alijs quoq; exiſtit animalibus: hucuſq; enim natura proceſſit in his, ut ſenſum habeant iucundi & moleſti, & hoc inter ſe ſignificare poſſint. At ſermo ad hoc datus eſt nobis, ut oſtēdamus utilitatē & damnum, atq; ita iuſtum & iniuſtum: hoc enim præter cætera animalia hominibus proprium eſt, ut boni & mali, ac iuſti & iniuſti, & aliorum huiuſmodi ſenſum habeāt ſoli. Obijciat hic fortè aliquis, animalium quædam humanā proferre uocem: ſed dicendum propriè, loquutionem eam non dici, quia non intelligant quæ pronūtiant, ſed aſſuetudine quadam id agant. Hac porrò ratione id uidetur intelligendū, quod tertio De anima idem pronūtiauit Ariſtoteles, linguam eſſe contributam ad ſignificandū aliquid alteri. Addit Themiſtius, Ad perceptionem item ſaporum. Quod de pueris præmaturè loquentibus dictum eſt, ſunt ex aſtrorum peritis qui id effici cōtendant, ſi Mercurius in aſcendente fuerit Orientalis directus, ſicuti præcelerem auditum fieri aſtruunt, ex aptitudine Saturni & Iouis cum Marte. Saturnus enim dextram aurem, Iupiter ſiniſtram ſignare uidetur ex eorum doctrina. Arbitror (inquit Platonicus nobilis) in puero regis filio, quo die natus eſt loquuto, ut teſtatur Hali, non coniunctionem planetarum quatuor in eius horoſcopo cōcurrentiū formauiſſe uerba: nec etiam infantis animam uerba uaticiniumq; feciſſe de paterni regni calamitate paulò pòſt ſequuta, ſed dæmonem potius illic loquutū, dæmonem inquam Mercurialem. Nam in octauo libræ gradu, horoſcopo, qui & terminus eſt Mercurij, Mercurius ipſe cū Venere Ioueq; & Marte fertur fuiſſe coniunctus: quippe & loquentes ſtatuas magi conſtruebant, in quibus nec propriè quidem ullæ ſtatuarū animæ, nec ſydera loquebātur, ſed dæmones ab eodem ducti ſydere, ſub cuius imperio ſtatuæ fingebātur. Illud fortè hac parte non fuerit ſcitu indignum, hominem ſolum inter cuncta animātia hæſitare lingua: cuius ratio eſt, quia (ut iam præſtruximus) ſolus quoq; ſermonis eſt compos, cætera uocem tantū obtinent: qui autē lingua hęſitant, uocem quidem producunt, ſed uerba copulare, ſermonemq; condere nequeunt. Verum hæc ipſa hęſitantia undenam ſit, dicat aliquis? Sunt qui mēbri quo loquimur, refrigerationi id attri

buant: ſic enim tanquam ſtupens & attonitum uidetur. Proinde à uino continenteq́ oratione concalefactos, uerba facilius copulare, deprehenſum eſt. Propterea in dictis particularibus Iſaac ſcriptum reliquit, Perſas & Græcos diſputare uolentes, uino amplius indulſiſſe. Sunt tamen qui hæſitantis linguæ rationem calori aſcribant nimio: eo nãq; offenſa oberrat, quaſi in ſalebris, quo modo affici iratos homines nouimus: incenduntur enim, incitantur, anhelitant, ſpiritu redundant, ſed nimio utiq; caloris feruore anhelant: frequens enim ſpiritus eſt, nec anticipat, quatenus ſe tempore reſpirãdi poſſit promere. Melancholico præterea habitu ſunt, qui lingua hæſitant: quoniam propere ſequi imaginationem, non niſi melancholicorum eſt: hæſitantes autem eiuſmodi homines proculdubio ſunt, impetus nanq; dicendi præruit, anteceditq; facultatẽ eorum, utpote quum animus uiſa ſequatur. Balbis etiã idem accidit, hos etenim omnes membra uoci accommodata tardiora habere, certum eſt. Indicium uerò quòd tales uinolenti redduntur, quum ſuas maxime imaginationes & oblectantia, non rationem ſequantur. Scribunt cæleſtium rerum periti, ex natura Martis & Mercurij nonnunquam contingere, ut motus interior feſtinantior celeriorq́ ſit exteriore. Illa demum fuerint auctaria, ſermonem dici aut τὸν ἐνδιάθετον, qui animo concipitur, aut prophoricon, qui profertur iam auditurq́. Illud prius Acron dici quoq; epos arbitratur. Ioannes grammaticus in Heſiodum, eſſe Mercurium arbitratur τὸν προφορικὸν λόγον, παρὰ τὸ ἑρμηνευτικὸν εἶναι. Dici quoque diactoron, quia explicat τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ τοῦ νοῦ ἐνθυμήματα. quo ſanè argumento & deorum dicatur à mythicis nuntius. Cæterum illud grauius multo, Plinius libro ſeptimo: Natura (inquit) hominem tantum nudum, & in nuda humo natali die abijcit, ad uagitus ſtatim & ploratum. Priſcorum mos fuit, ut æditos infantes terram attingere iuberent, Opemq́ deam inuocarẽt, ut naſcentibus opem ferret, ſinu eos excipiens, nec uocem prius dari putabant, quàm terram attigiſſent. Leuanam quinetiã deam dicebant, quæ pueris præeſſet de terra leuandis: cuius auctor doctrinæ eſt Auguſtinus Ciuitatis diuinæ libro quarto: itẽ Macrobius Sympoſiacon primo, ubi de Maia inſtruitur diſſertatio. Varro De uita patrum libro ſecundo, Natus ſi erat uitalis ac ſublatus ab obſtetrice ſtatuebatur in terra, ut auſpicaretur rectus eſſe. Philo item Sapientiæ ſeptimo, ipſum hoc ſignificaſſe uidetur: Et natus (inquit) accepi cõmunem aerem, & ſimiliter decidi in terram factam. Et in libro De moribus Seneca, Omnes infantes terra nudos excipit. Ex ijs Papinio lux infertur plurima Syluarum primo in Stellæ epithalamio & Violantillæ,

Tellure cadentem
Excepi fouiq́ ſinu.

Sed & libro quinto, Syluula poſtrema,

Tellure cadentem
Aſpexi, atq; unctum genitali carmine foui.

Quæ ſit ratio prouerbij, Mopſo certior. Mopſos fuiſſe tres. Ouidij locus explicatur ex Metamorphoſeon libris: item Senecæ ex Medea, necnon eiuſdem alter de Argo fatidica. Cap. XV

Mopſo certior

MOpſo certior, dicitur de eo qui mentis acumine ac rerum peritia præuidet quid futurum certiſſime, & prædicit. Quando latentia & penè extra hominis captum, diuinandi præſtantia creditur Mopſus egregie peruidiſſe ac enuntiaſſe. Quo argumẽto etiam uidetur Calchanti fuiſſe mortis cauſa, quum uaticinij eius claritatem mœrore confectus pati nequiſſet. Tradunt ſiquidem Calchantem hunc, augurem alioqui egregium, cum Amphilocho Amphiarai filio è Troiano bello redeũtem terreſtri itinere ad Clarij Apollinis lucum perueniſſe, qui eſt ante Colophonem ciuitatem Ionicam: quumq́ in Mopſum incidiſſet, illi huiuſmodi quiddam propoſuiſſe, uti cecinit Heſiodus,

Mirabor ſane, poteris ſi dicere, ficus
Quot numero hæc caprificus habet, perparua licet ſit;
Mille quidem decies modius menſura, ſuperq́
Vna ſit, hanc nullo poteris comprehendere pacto:
Dixit, & inuentus numerus, menſuraq́ certa eſt:

Continuo

Continuo mortis Calchanti ſomnus obortus.

Non tamen me fallit, Pherecydem ſubtexuiſſe alio modo hiſtoriam hanc: ſcribit enim, prægnanti ſue oblata, Calchantē interrogaſſe, quot geſtaret porculos, Hunc uerò tres, reſpondiſſe, atq; ex ijs unam fœminam. Quem ubi uera loquutum patuit, illum ægritudine mortuum. Sunt qui dicant, Calchantem de ſue propoſuiſſe, illum uerò de caprifico: ac Mopſum uera dixiſſe, Calchantem minime, & inde mœrore contabuiſſe. Quod prædictum Sophocles ſcribit: Tunc (inquit) Calchanti fato mortem ingruere decretoriam, quum præſtantiorem augurem offendiſſet. Cæterum hic Calchantis mortem in Ciliciam transfert. Fuit Mopſus alter Ampyci filius, quod Ouidij interpres ignorare ſe fatetur ingenuè libro duodecimo:

Nec tu credideris tantum ceciniſſe futura
Ampycidem Mopſum, Mopſo iaculante, biformis
Occubuit, fruſtraq; loqui tentauit Odites.

Scribūt Apollonij interpretes Argonauticôn primo, Ampyci filium fuiſſe Mopſum ex Cloride. Quod & Lycophronis approbat interpres, Chlorin addens fuiſſe Orchomeni filiam. Strabo libro Coſmographię nono, Mopſos tres agnoſcit: ita enim ſcribit, Campum autem Pelaſgicum modò nuncupatū exiſtere in Lariſſa & Gyrtone & Pheris, ibiq; eſſe Mopſium & Baben & Oſſam. Vocatum autem Mopſium non à filio Tireſiæ Mopſo uate, ſed à Mopſo Lapitha, Argonautarum nauigationis comite. Alius item Mopſus fuit, à quo Atticam appellauere Mopſopiam. Mopſii Theſſalicæ ciuitatis meminit item Stephanus: qui ſcribit etiam in Cilicia eſſe ſuper Pyramo flumine μόψου ἑστίαν, ideſt Mopſi domum. Quam tamen Mopſi uiculum nuncupet Hieronymus, ubi mortuus ſit Conſtantius imperator. Vnde Mopſeates ſit gentile nomē. Super Mopſi morte, qui ampycides dicit̄ à poetis, ita cecinit Apollonius Argonauticon quarto,

ἔνθα καὶ ἀμπυκίδην αὐτῷ ἐνὶ ἤματι μόψον
νηλειὴς ἕλε πότμος, ἀδευκέα δ' οὐ φύγεν αἶσαν
μαντοσύναις, οὐ γάρ τις ἀποτροπίη θανάτοιο.

id eſt, Vbi & Ampycidem die illa Mopſum crudelis mors abſtulit, amarulentum uerò non uitauit fatum uaticinijs, nec enim mortis euaſio ulla. Eiuſdem & Seneca mentionem faciens in Medea ita ſcribit,

Idmonem, quamuis bene fata noſſet,
Condidit ſerpens Lybicis harenis,
Omnibus uerax, ſibi falſus uni,
Concidit Mopſus, caruitq; Thebis.

Sed quia in Senecam incidimus, operæpretium eſt, intueri diligenter quàm inſcitè illius poetæ interpretes eum locum enarrent, interductu interpellato: ſcribūt enim à Seneca Gręcam hiſtoriam peruerti, quoniam ſerpentis morſu non perierit Idmon, ſed ab apro percuſſus, ut ſcribit Apollonius: nec præterea cōditum in Lybia, ſed in portu Bebrycis. Ego uerò neutiquam hiſtoriæ fidem cōmutatam inuerſamq; contenderim, ſed auctoris recōditum potius ſenſum minus ab incurioſis rectè percipi: ita enim arbitror diſtinguendum, interpungendumq;,

Idmonem, quamuis bene fata noſſet,
Condidit. ut à ſententia pendeat præcedenti,
Ite nunc fortes, perarate pontum,
Sorte timenda. Hoc enim dicit, Sors iſta nauigandi formidoloſa condidit Idmona: id eſt, cauſa fuit ut periret Idmon. Poſtea infertur,
Serpens Lybicis harenis. Quod planè ad Mopſum refertur, ita ut ſerpens, ibi participium ſit, non nomen. Eſt enim uerborum ſtructura: Mopſus ſerpens, id eſt oberrans & uagabundus. Quòd autem de Idmone dicit, Quamuis bene fata noſſet: confirmatur Apollonij auctoritate Argonauticon primo, ubi loquente Idmone, hi ſubijciuntur uerſus,

αὐτὰρ ἐμοὶ θανέειν συγερῇ ὑπὸ δαίμονος αἴσῃ,
τηλόθι που πέπρωται ἐπ' ἀσίδος ἠπείροιο.

At mihi

At mihi emori odioſi dæmonis fato procul ſancitum eſt in Aſidis continente. Quid ſi de Mopſo totum id dici opinemur, interpuncta diuerſim ſtructura, interſpirataq;? Etenim uideri poteſt Seneca Mopſum appellaſſe Idmona ob multã rerum & uaticinij peritiam. Nam & qui proprio nomine Theſtor dicebatur, antiquitus Idmona nuncupatum, teſtis eſt Apollonij interpres ob inſignem experientiã, quod Chamęleontis comprobat auctoritate. Cęterum, prior enarratio luculentior. Sudas tamẽ Idmona pro perito accipit, unde dixerunt ueteres canem ἐπιίδμονα θήρης, hoc eſt uenationis peritum. Extat & carmen Auſonij de Idmone uate:

Idmona quod uatem, medicum quod Iapyga dicunt,
Diſcendas artes nomina præueniunt.

Sed & à Pindaricis proditum interpretibus, ſcimus, Argonautas tribus uſos uatibus, Mopſo Ampycis filio, Idmone Abantis, denique Amphiarao Oiclis. Quoniam uerò parte hac Senecæ opem tulimus, ſuccurrit & locus alius Tragœdiæ eiuſdem, ubi execratur Chorus primum nauigationis auctorem, recenſetq; diſcrimina quæ Argonautæ adierunt:

Demum (inquit) Orpheus tacuit torpente lyra,
Ipſaq; uocem perdidit Argo.

Incidi in cuiuſdam ſchedicum, ita exponentis, Vocem, cantum Orphei, quia propter timorẽ & ipſe tacuit. Quum ad id poeta doctiſſimus reſpexerit, quod Argonauticôn quarto Apollonius ſcribit, In carina nauis Argus à Pallade lignũ fuiſſe impactum ex Dodonide phago, quod humana uoce fungeretur quandoq;. Sic enim ait,

αὐτίκα δ' ἴαχεν
ἴαχεν ἀνδρομέῃ φωνῇ μεσσηγὺ θεόντων
αὐδῆεν γλαφυρῆς νηὸς δόρυ.

Extat & Antipatri epigrãma de nauta quodam fulmine icto, cuius nauis per ſe, moderante nullo, ad littus delata rem geſtã ſignificauit: nec Argoã, inquit, expetiuit carinã,

ἀγγελίην θέτο, καὶ λογίοι μηνύουσα
καὶ φραδέεσιν, ἔργον δ' οὐκ ἐπόθησε τρόπιν

Reperias & alibi eius rei mentionem. Nobis ſatis ſuperq; fuit locum monſtraſſe, ne fiducia interpretum ſtudioſi iuuenes in aurem utranq; (ut ſępe) dormirent. Certè ſi quis anxiè plura quærat, Lycophronis interpres Iaſonem cum ſocijs quadragintanouem inſcendiſſe Argo, ſcribit, quæ

λαλοῦσαν εἶχε τὴν τρόπιν ἐκ τῆς Δωδώνης δρυός.

id eſt, carinam habebat loquaciſſimam ex Dodonæ quercu. Propterea Lycophron alicubi λάληθρον κίσσαν, id eſt garrulam nuncupat picam. Porrò ſcribit uetus Arati Phænomenon interpres, Danaum ab Aegypto ſe fratre proripientem auxilio Mineruam inuocaſſe, à qua primum ſit compacta nauis, quæ Argo eſt appellata, eaq; Argos petierit Danaus. Auctor autem Aeſchylus, ab Minerua eadem materiã quandam loquentem naui inſertam: quod repetit Hyginus quoq;. Mopſi deniq; hiſtoriã alicubi recẽſet Plutarchus: meminit eiuſdem Apuleius quoq;, ſed & Lactantius grãmaticus, eatenus fuiſſe augurio nobilem Mopſum ſcribit, ut poſt mortem templa quoq; ei credantur dicata, quæ oraculi gratia ſæpe adirent homines.

Cur prouerbio uſurpemus, Amantium marſupia porri folio uinciri. Amoris potentia & laus. Cap. XVI

AMoris excellentiam alibi copioſe, ut uires noſtræ tulerunt, expoſuimus. Nunc adagium occurrit peruetus, quo affectionis huius inenarrabilis exprimitur uis, id eſt huiuſmodi, πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλλάντιον, porri folio amãtium uincitur funda. Eo ſignificatur irretitos amoris laqueis nõ ferè temperare ſibi: ſed quicquid habent, paſſim profundere, nihil omnino habentes penſi. Hæc enim eſſe illius potẽtia traditur, quin percipitur experimentis quoq;, ut nouam naturæ faciem, mores prioribus ex toto diuerſos inducere ualeat. Quamobrem & Plato αὐτὸν πάντως ἐπιχειρητὴν nuncupauit, quòd nihil non experiatur, ut qui affectet omnia, & audeat: nam qui ſilentio prius ad reprehenſionem

Mira vis Amoris

uſque

uſq; ſtudebat, iam efficitur garrulus. Socordem nimiſq; deſidioſum uideas ſatagere, ac ſtudioſius labori ſe ſubijcere. Et quod miremur ſine fine, præparcum quoq; & μικρόλογον, hoc eſt qui minima quæq; plurimi facit, uideas: ſi in amorem inciderit, perinde ac igni ferrum, molliri ac remitti, ut tractabilior fiat & iucundior. Sed quid mirum? Inſpicienti altius paulò, & in intima naturæ ſe inſinuāti innoteſcit apertiſſime: ſicuti ex Platone ſuo nobilis colligit Platonicus, Quicquid diſcimus, quicquid excogitamus, quicquid omnino pertractamus in uita, ex amoris fontibus profluere, quibus latius manantibus ubertim rigati artes percipimus aut inuenimus. Quod niſi inueſtigationis oblectamentū inhæreret affixum, fieri nunquam poſſet. Inueniendi quippe deſiderium fomes eſt, ac incitabulum ingeniorum. Immo uero diſciplinæ præcepta traditurus, niſi amet, munus ſuum non uidetur impleturus. Proinde qui artium magiſtrū dixere amorem, nihil omnino à ueritatis ratione uidetur aberraſſe. Quin idem artis opera exſequi accuratiſſime deprehenditur & exactiſſime conſummare. Quid quod in artibus ſingulis, artifices ipſi inquirūt nil aliud quàm amorem, nec curant? Quid enim (inquit apud Platonem Eriſimachus) aliud medicina cōſiderat, quàm quo modo humores quatuor corporis amici inuicem fiant, atq; permaneant? Quos cibos ac potus cæterosq; uiuendi aut medendi uſus amet natura, atq; requirat? In gymnaſtica etiam exercitatione inueſtigandum, qui corporis habitus, quos exercendi modos, quos geſtus amet & poſtulet. In agricultura, quod ſolum, quæ ſemina, qualémue cultum exigat, quis'ue colendi modus à ſingulis expetatur arboribus. Idem obſeruatur in muſica, cuius genera duo traduntur: eſt enim graue quoddam & conſtans, eſt & aliud molle atq; laſciuum. Illud utentibus utile, hoc noxium in libris De republica & legibus Plato iudicat. Illi in conuiuio Vraniam Muſam, huic Polyhymniam præfecit. Alij prius illud genus, alij ſecundum amant. Illorum amori obtēperandum, adhibendiq; ſoni ſunt, quos expetunt: iſtorum appetitui obſiſtendum. Illorum nanq; amor cæleſtis eſt: iſtorum uerò uulgaris. Ineſt ſyderibus & elemētis quatuor amicitia quædam, quam aſtronomia conſiderat. Vatum poſtremo ſacerdotumq; facultas in hoc potiſſimum uerſari uidetur, ut quæ hominum officia deo ſint amica, qua ratione Deo homines amici fiant, nos doceant. Proinde concludere ita fermè licet, Amorem in omnibus ad omnia eſſe omnium auctorem ſeruatoremq; exiſtere. Artium quoq; uniuerſarum dominum atq; magiſtrum. Ex quo ut ſolertem, omniumq; habentē claues eundem collaudauit Orpheus. Nos uerò illum etiam nodum dicamus perpetuum, mundi copulam: partiumq; eius immobile ſuſtentaculum, ac firmum totius machinæ fundamentum.

De Mithridatis polyphagia, & polypoſia. Item de Heraclide pycta, & Druſi Tiberij medico. Dicrota nauigia. De Mithridatis potentia, ac de Alexandri poculo, & odore corpori eiuſdem inſito. Cap. XVII

Mithridatem Ponti regem, cum quo annos duos & quadraginta à Romanis depugnatum, proditur, legimus cū cæteris ducibus temulentū quandoq;, ac uino madentem, aut delectus habuiſſe, aut arma pertractaſſe, & cum Stratonicia oblectatum muliere. Id ſanè initio parum conſtanter, ac fide parū integra traditum ab auctoribus, arbitrati ſumus: ſed mox dum Græca (qui mos noſter eſt) uerſaremus, compertius id exploratiusq; eſſe cœpit, in quo nobiliſſima monumenta inſimulabamus mendacij. Scribunt quippe adiuratiſſimi ex Græcis, Mithridatē hunc inter alia quæ ædebat ſpectacula, etiam illis certa cōſtituiſſe præmia, qui ciborum amplius in uentris baratrum conſtipaſſent, aut meri plus ingurgitaſſent, πολυφαγίαν uocant Græci, ac πολυποσίαν. In utriſq; uero ipſum retuliſſe uictoriam, immo uerò omnium ſui temporis hominū in bibēdo modum exceſſiſſe. Quo argumēto putant nōnulli eſſe cognominatum Dionyſium. Quanquam quod ad hoc attinet, ſunt qui ita credant, Infantis Mithridatis cunas de cælo tactas exuſtasq; igne cæleſti faſcias citra ullum omnino illius nocumētum, ueſtigium modo fulminis uiſum in fronte. Rurſum quum iam uirilitatem attigiſſet, domum in qua dormiret fulmine iti dem ictam, ac pharetræ propendentis ſpicula deliquiſſe ignita. Vnde coniectatum uatibus eſt, ſagittandi arte illum fore præpotentem & armatura leui. Ab huiuſmodi uerò

ictibus,ſimilitudine quadam affectionis,cognominatum Dionyſium. Hæc uerò curioſius inquiſiſſe, non fuit uacantis operæ:nam ijs plurimum infertur lucis Ciceroni pro Flacco. Cæterum quia in tanti regis uoracitatem incidimus uolentes,mirum eſt quod de pleriſq; proditur literis. Fuit Heraclides quidam pyctes non multi, quod ferendum foret,ſed infiniti propè cibi potuſq; capax, non reperiebatur illi compar in potando. Verum ut ſunt humana ingenia,in peius ſemper ſolertia,alios ἐπὶ πρόπομα, hoc eſt ad ientaculum inuitabat,alios ad prandium,ad cœnam alios, poſtremos ἐπὶ κῶμον, ideſt ad comeſſationem. Recedentibus uerò primis protinus iungebantur ſecundi,& deinceps:at is,interſtitio nullo interiecto,omnibus ſufficiebat ſolus. Memorabile eſt quod alibi attigiſſe me commemini:Druſi Tiberij Cæſaris filij medicum ſuperaſſe in potando omnes. Id quo facilius poſſet præſtare,ingenio utebatur:ſiquidem quinq; aut ſummum ſex amaras prægustabat amygdalas,ne ebrius effici ullatenus poſſet: quod ubi facere eſt deprehenſus,ac uetitus, mox ne minimo quidem potui ſufficiebat. Illud uerò,ut unde in hæc diuertimus,eodem redeat oratio,in Mithridate maximè mirum, uinolentum hominem tanta fortitudine,tantaq; ui in tot annos bellum cum principe rerum populo produxiſſe. Sed aderat illi,ut grauiſſimis proditum hiſtoricis eſt, audacia præſignis ac tolerantia memoranda. Aderant & naues quadringentæ,ex quibus cataphractæ centum fuere,dicrotæ centum:ſic enim naues dicunt, quæ duobus gubernaculis pariter à prora regũtur & puppi. Meminit in Epiſtolis ad Atticũ Cicero: Aphracta(inquit)Rhodiorum & dicrotum Mityleneorum habebam. Et libro decimo ſexto: Nam & ipſe Domitius bona planè habebat dicrota. Habuit porrò Mithridates idem equitum quinquaginta,peditum ducẽta & quinquaginta millia:machinarum uerò,ac omnis bellici inſtrumenti,par potentiæ eius ſumma. Depugnabant cum eo reges, dynaſtæq; Armeniæ ac Scytharum,qui circa Pontum incolunt,ſupraq; Mæotidem paludem: & cum Celtis fœdus,amicitiamq; inierat. Tanta fuit animi magnitudine, ut tot filijs ac præſidijs,& uniuerſo tandem principatu deſtitutus,quum nec amplius ad pugnandum cum Romanis par eſſet:nil tamen miſerum, nec abiectum concepit animo: ſed ad Celtas proficiſci,unaq; cum illis Italiam irrumpere ſtatuit, ſperãs multas Italiæ partes Romanis aduerſas eſſe. Certior quoq; factus, Annibalem id ipſum in Hiberia bellantem effeciſſe,& ob hoc Romanis formidabiliorem extitiſſe. Verum tam illuſtre facinus à rege meditatum exercitus ſequi recuſauit. Sanguinolentus ac crudelis in omnes fuit,nam matrem,fratrem ac filios tres impuberes,totidemq; filias interfecit. Quo fit ut minus miremur,ſatrapis urbiumq; primoribus illum ſecretò perſcripſiſſe, ut trigeſimam diem obſeruantes,omnes pariter Romanos,qui apud eos eſſent, & Italos eorumq; mulieres cum pueris & liberis,qui Romani ſanguinis eſſent, interficerent abijcerentq; inſepultos,bona cum rege diuiderent, ſupplicio propoſito ijs qui uel ſepeliſſent,uel aliter occuluiſſent. At quũ deſtinata cædi aduenit dies, per uniuerſam Aſiam calamitatum multiformes uiſebantur aſpectus. Epheſii eos,qui in Artemiſium confugerant,ſtatuas complexos per uim detrahentes crudeliter interfecerũt. Pergameni ſagittis confixerunt,qui in Aeſculapij templum ſe contulerant, Adramitani adultos impuberesq; in mare præcipitarunt. Caunij infantes ante parentum oculos contrucidantes, mox immolabant matres,& demum uiros. Statura ingenti fuiſſe traditur,ſicuti ex armorum forma,quæ delata Delphos ſunt,coniectatum eſt, ualetudine proſpera uſus, ad ultimum uitæ tempus equitabat,iaculabaturq;,& per mille ſtadia,diſpoſitis per interualla equis,una die diſcurrebat. Currus ſex & decem equis agitauit, Græcis imbutus diſciplinis, & ob id ſacris Græcorum operatus,muſicæ præterea deditus. Vox eius circumfertur memorabilis,& magnitudine animi eius cõdigna. Quum enim Pomponium Luculli magiſtrum equitũ ad ſe ſaucium perductum interrogaſſet, An gratiam ſibi ſi ſaluus eſſet,uellet reddere. Siquidem(inquit)Lucullo amicus fueris,perdignam: ſi hoſtis,nullam. In hunc modum quum is reſpõdiſſet,regi ſuadebant barbari,illum interficeret. At is,Non æquum eſt(inquit)uirtutem à felicitate deſtitutam deſpicere. Cæterum de Mithridate ſatis. Illud addimus:alterum quoq; regem, & quidem celeberrimum utriuſq; linguæ monumentis,uinolentiæ ſuccubuiſſe adeo,ut inde Alexãdri poculum

culum uiſendæ capacitatis, etiam prouerbio uſurpetur. Ex quo & cuiuſdam apophthegma nobile celebratur, cui quum id porrigeretur, ἀπώσατο φήσας οὐκ ἐθέλειν ἀλεξάνδρου πιὼν ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι. id eſt, repulit inquiens nolle ſe, Alexandri calice exſiccato, ad Aeſculapium cogi. Sunt tamen qui prodant, ex corpore illius ſpiraſſe odorẽ præſtantiſſimum, adeo ut aromatica quadam ſuauitate ueſtes ſubinde opplerentur: quod inſito calori aſcribendum, eruditiores arbitrantur. Nam & terrarum aridiſſima calidiſſimaq́ caſiam promere & thus, πέψει γάρ τινι τῶν ὑγρῶν ὁ θεόφραστός φησιν ἐγγίνεσθαι τὴν εὐωδίαν, ὅταν ἐξαιρεθῇ τὸ βλαβερόν. id eſt, quadam nanq́ humidi decoctione, Theophraſtus inquit, odorem ingenerari bonum, ubi quod noxium eſt, fuerit exemptum.

Aphrodiſium iuſiurandum. Aphrodite cur. Aphroditariũ. Aloidariũ. De Venere plura. Venus Vrania, ſeu cæleſtis. Venus en cepis. Cepurica. Praxis ſimulacrũ. Venus armata, itẽ equeſtris. Libitina quid. Libitinarij. Epitymbia. Venus dicta Morpho. Mormones. Adonides duo. Venerẽ dici de uxore obediẽtiſſima. Cornices duas indicare Martem ac Venerẽ. Epitragia Venus. Veneris cũ Marte coniunctio unde inducta. Platonis placita de re Venerea. Cap. XVIII

APhrodiſium iuſiurandum pro uano & momenti nullius, ex adagio uſurpatur, quoniã eiuſmodi ſit amantiũ adiuratio, quibus peierare, frequẽtiſſimi moris eſt, uel impune: quod nec in Declamatione quadam neglexit Libanius. Dicitur Aphrodiſiũ, ueluti Veneriũ: nam Venerẽ dici Aphroditem, norunt omnes, quòd ex maris ſpuma ſit enata, ut mythici credunt. Ariſtoteles uerò, quòd ſpermatis natura ſit ἀφρώδης, id eſt ſpumoſa. Quæ item ratio efficit, ut album ſit; ſpuma enim alba eſt. Hinc Aphrodiſia leguntur opera, pro laſciuis amatorijsq́: quanquam eſt Aphrodiſium, etiam Veneris templum. Heſiodus aphrogeniam uocauit deam hanc: ſicut dicitur philomedea, hoc eſt φιλομμηδέα, quod ex Cæli pudendis apparuerit, quæ uocant μήδεα. Didymus putauit Aphroditem nuncupari παρὰ τὸ ἁβρὸν τῆς διαίτης, à uitę mollitie. β enim cognata uidetur literæ φ: nam Philippum, aliqui Βίλιππον appellant: ſicut Phrygas, Brygas. Aphroditarium Aeginetæ Paulo cataplaſma eſt ex ture, amylo, ſquamma æris, ac ceruſſa: ſicut aloidarion, ex aloe concinnatum dicitur medicamentũ. Inueni in Græcorum monumentis, Veneris ſtatuam effingi ſolitam cum pectine, ratione eiuſmodi, quòd Romanis quandoq́ mulieribus peſtilens obrepſerit pruritus, quem uocant κνήφην, quo excidentibus pilis omnibus, nullus amplius fuerit uſus pectinum. ea re tam inuenuſta, tamq́ prorſum odioſa, quum molliculæ aliàs plurimum angerentur, ubi mox Veneri uota nuncupaſſent, rurſus ſuccreuiſſe pilos ferunt, quo nomine ſimulacrum illi cum pectine ſtatuere, adiecto etiamnum barbitio, quoniam maſcula fœmininaq́ habeat inſtrumenta, ut præſidem nanq́ generationis omnis deam uenerabãtur: ideoq́ ſuperiora corporis cingulo tenus maris præferebant effigiem, fœminæ uerò inferiora. Legimus & ἱππίαν Venerem, id eſt equeſtrem: quæ appellatio ab Aenea filio prorepſiſſe uidetur, qui diuturna feſſus nauigatione demum inſcenderit equum, atq́ ea effigie coli matrẽ inſtituerit. Celebrat in Attica cæleſtis Veneris (de qua item alibi) templum, Pauſanias. Addit quoq́, Aſſyrios primum eius deæ cultum induxiſſe, quos in Cypro Paphij ſint imitati, ac Phœnices qui Aſcalonem in Palæſtina tenent. A Phœnicibus uerò Cytherios edoctos ſacra ſuſcepiſſe: quæ Ageus Athenienſibus tradiderit. Scribit idem, ſe de loco quem Hortos appellant, ſeu κήπους, & Veneris templo nullam ex antiquitate cauſam edidiciſſe: ac ne de Venere quidem, quæ iuxta templum poſita eſt, quadrangulari figura, cuiuſmodi ſunt Hermæ. Epigramma tamen (inquit) teſtimonium facit, Venerem cæleſtẽ, maximam eſſe Parcarum natu. Hæc eſt celebrata auctoribus Venus, quæ dicitur ἡ ἐν κήποις ἀφροδίτη. hoc eſt, in cepis Aphrodite: cuius & Lucianus in Iconibus meminit, & Plinius triceſimoſexto. Nam & cepurica legimus apud Firmicum: Loca (inquit) quãdoq́ cepurica & hortenſia, quãdoq́ fœtida & deſerta. Erat & poſt Bacchi templum Veneris ædes, ſimulacro ex ebore Veneri dicato, quod Praxis cognominabatur. Sicut alibi Veneris Melænidis templum. Legimus item prope Acrocorinthum fuiſſe templum

corpus Alex[ander]! odoratus

Cognata lit[era] b. φ.

Hort[i].

Veneri dicatum, in quo eſſent ſimulacra ipſa armata, & ſol, & Amor cum arcu. Armatam Venerem à prioribus cultam, nõ ignorauit Fabius: quum ſolitos fuiſſe ſcribat, præceptores non inutili nec iniucundo genere exercitationis præparare diſcipulos coniecturalibus cauſis, quum quærere atq; exſequi iuberent, cur armata apud Lacedæmonios Venus. Eius uerò hiſtoria à Lactantio memoratur libro primo, & meminit Pauſanias. Extat ſuper ea re ſcitum Leonidæ epigramma, quod & appoſui,

εἶπε ποτ' εὐρώτας ποτὶ τὰν κύπριν, ἢ λάβε τεύχη,
ἤξιθι τᾶς σπάρτας, ἁ πόλις ὁπλομανεῖ.
ἁδ' ἁπαλὸν γελάσασα, καὶ ἔσσομαι αἰὲν ἀτευχὴς,
εἶπε, καὶ οἰκήσω τὰν λακεδαιμονίαν.
χἁμὶν κύπρις, ἄνοπλος. ἀναιδέες οἱ δὲ λέγοντες
ἵστορες, ὡς ἁμὶν χἁ θεὸς ὁπλοφορεῖ.

Illud uerò ad inſtituta uitæ etiam pertinet, non ad hiſtoriam modò & doctrinam, ueterum exquiſitiſſima ingenia Venerem non ſolum præſidem natalium coluiſſe, uerum etiam mortis: ſiquidem in æde Libitinæ, quæ ad ſepulturam pertinent, uendere conſueuerant, Libitinam non aliud quàm Venerem eſſe exiſtimãtes. Hoc autem argumento humanæ fragilitatis unumquenq; admonebant, quòd una eademq; dea, principium ac finem uitæ in poteſtate habeat, ut quæ ingredientibus uitam uel decedentibus præſideat. Porrò etiam Delphis Epitymbiæ Veneris exigua ſanè ſtatua oſtendebatur poſita, ad quã manes in parentationibus & libationibus, elicere atq; euocare conſueuerant. Libitinam, à libendo dici M. Varro interpretatur, eamq; non eſſe aliam, quàm Venerem ſignificat. Hinc Libitinarios dictos ſcimus, qui Libitinæ præeſſent: quos inſtitorum loco Vlpianus eſſe ſcribit, titulo De inſtitoria actione. Vota Libitinariorum legimus apud Senecam libro De beneficijs ſexto. Ea uerò ſunt, ut complures moriantur, cuiuſmodi ſunt & eorum, qui captandorum teſtamentorum artem profeſſi ſunt. Hinc eleganter apud Horatium Libitinam uitare dicuntur, qui ſe immortalitati uendicant:

Non omnis (inquit) moriar, magnaq; pars mei
Vitabit Libitinam.

Apud Liuium notauimus, non ſufficere Libitinam dici, quum morientium uis magna eſt. Fuit Romæ Libitinenſis porta, qua efferebantur cadauera, quoniam lege cautũm foret, ne quis in Vrbe ſepeliretur. Libitinenſis portæ meminit in Commodo Lampridius. Colebatur & apud Lacedæmonios Venus dicta μορφὼ, quæ ſedens calyptram haberet, ac pedicas. Addidiſſe Tyndarum eas proditur, ſymbolicè ut ſignificaret, mulierum conſtantiam aduerſus inſimul habitantes. Mormonas uerò, id eſt μορμόνας, dicunt laruas: unde illud Xenophontis ex libro Græcarum rerum quarto, Peltaſtas extimeſcerent, uti mormonas pueruli. Cæterum ſcire oportet, numina apud priores uarijs de cauſis cognomina ducere conſueuiſſe, ſicuti à locis: nam Venerem fuiſſe Coliada nuncupatam à promontorio Coliade, Stephanus auctor eſt. Qui etiam ſcribit, Colios dici Sunios. Meminit Strabo Coſmographiæ nono, addens, ad eum locum naufraga enataſſe ſpolia è claſſe ultima Perſarum. Qua de re Apollinis extabat oraculum, Coliades mulieres remigijs horrebunt. Interdum & ab hominibus & euentu aliquo: nam in Samo Venus nuncupabatur Dexicreontis, quoniam Samias mulieres ἀπὸ τρυφῆς καὶ ὕβρεως ἀκόλαστα ποιούσας, luxu ac petulantia perditas Dexicreon quidam ἀγύρτης, id eſt circulator & mendicus ſacris piacularibus quibuſdam expiarit: uel quia Nauclerus quum eſſet Dexicreon, negotiandi cauſa enauigarat in Cyprum: ei uerò iamiam onus in naues impoſituro Venerem iuſſiſſe ferunt, aquam tantum in nauim imponeret, ſtatimq; ſolueret. Illum uerò dicto audientem fuiſſe, & comportata in nauim aqua, profectum ſumma tranquillitate, & malacia deprehenſum, ſitientibus reliquis & mercatoribus & nautis, aqua ſingulis uenundata, multum inde argenti collegiſſe: exq; eo, ſtatuã deæ poſitã, illam à ſuo nomine appellaſſe. Quòd ſi uerum eſt, non unum ditaſſe, ſed per unum multos ſeruaſſe, Venus exiſtimanda eſt. Epitragiam Venerem in Parallelis dictam Plutarchus ſcribit, quòd quum reſpõdiſſet Theſeo Delphicus Apollo, nauigationis in Cretam ducem ſibi ſeligeret Venerẽ, ac is ad mare capram deæ immolaret

ſaret, e ueſtigio in marem ea eſt deformata. At hæc fortè fuerint operæ leuioris. Sicuti illud quoque, Adonim, quem amauit Venus, ab Cyprijs dici Gauanta: uti eſt apud Lycophronem. Duo autem fuerunt Adonides, Cyprius, & Biblius: quod non uidentes multi hiſtoriam, uel fabuloſa confundunt. In Hori monumentis adnotatum, Vxorem uiro præcipuè obnoxiam obedientemque ab Aegyptijs Venerem dici: obluctantẽ uerò pugnacemque non ita. Quo argumẽto accipitrem fœmellam expingẽtes Venerem intelligunt de animalis natura intellectum rei promẽtes. Quanquam Martem quoque indicantes, ac Venerem, duas item cornices expingunt, tanquam uirum & uxorem. Proinde ſolitaria cornix uiſa oſtentum ueteribus faciebat. Et in nuptijs Græci cornicem ἐκκορὲ, κορὲ dicebant, etiam ſi neſcientes. Quin & cornices duæ, nuptias itidem innuunt hieroglyphice. Illud utique ex Ariſtotele Politicorum ſecundo, non prætereundum: uideri mythologos antiquos ideo finxiſſe, Venerem Marti per adulterium fuiſſe copulatam, quòd bellicoſiſſima quæque gens in maſculam uel fœmininam Venerem præcipuè ſit procliuis: ſic enim profectò ſcribit, ἔοικε γὰρ ὁ μυθολογήσας πρῶτος οὐκ ἀλόγως συζεῦξαι τὸν ἄρη πρὸς τὴν ἀφροδίτην. ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι οἱ τοιοῦτοι. id eſt, uidetur (inquit) non abſurde, qui primũ fabulam effinxit, coniunxiſſe Venerem Marti, ſiquidem uel maſculum uel fœmininũ affectant congreſſum, qui bellaces ſunt. Addunt Platonici hoc etiam: concupiſcendi & iraſcendi uires eſſe quaſi germanas: nam procliues ad libidinẽ, ſunt etiam ad iram propenſiores, atque uiciſſim ad libidinem iracundi. Hoc uerò ex Plotini uerbis profluxiſſe uidetur, qui libro ſecundo De dubijs animæ, ita fermè ſcribit: Eſſe uerò hoc animæ ueſtigium, alterius ueſtigij cognatum eſſentia, id nobis argumẽto eſſe poteſt, quòd qui oblectamenta corporea minus appetunt, corpusque negligunt, minus ad iracundiam prouocantur, minusque irrationali feruntur perturbatione. Addamus & aliquid, quod ad rectam uitæ inſtitutionẽ pertineat ex diuino Platonis eiuſdem ingenio, qui libro De legibus ſexto, Voluptatẽ Veneream incenſam dicit, quo uerbo, acumen uitij & temeritatem & furorem ſignificat. Quẽ impetũ incenſum modò ratione moderandũ, modò metu legum cohibendum præcipit. In nono uerò libro, non modò eum qui cum puero, ſed etiam qui cum muliere innupta ſe miſcuerit, mortis ſupplicio condemnat. Adulterum etiam lege ſanxit, impunè occidi à uiro poſſe. At in Theæteto, Coitum illicitum iniuriam uocat, & inertem coniunctionẽ. In Phædro, hominẽ luxuriæ deditum pecudi ſimilem dicit, flagitioſum, impudentẽ, uoluptatis non naturalis auidum. In Gorgia, dolium eſſe Danaidum, facetè Socrates inquit, inexplebilẽ uoluptatum ſatietatem, & animi luxuriam, atque effrenatam libidinem. Monetque, ut pro uita laſciua & libidinoſa, modeſtiam deligamus, & paucis contenti, ſobriè atque honeſtè uiuamus. Et mox poſtremum hoc addit, Hominem temperantem, iuſtum, & reliquis uirtutibus præditum perfectè abſoluteque felicem eſſe, ac bene beateque uiuendi compotem. Luxurioſum autem iniuſtum, improbum, miſerum eſſe, atque infelicem. Itaque eum qui felicitatem optat, temperantiam expetere oportere: luxuriam uerò deuitare, & quanto uelociore ac præcipiti magis curſu poteſt, aufugere: ſed nos, ut qui diu iam euagemur, tandem ad alia gradum faciamus.

Iracundia ieiuna, ex adagio quæ ſit. Iræ primordia unde ſint, ex Plotino. Caput XIX

IRacundiam ieiunam, uſurpari poſſe animaduertimus, pro ea quæ propenſa admodum ſit & procliuis, nimioque plus ad omnem excandeſcentiam parata. Vt enim ægritudine preſſi in iram prolabuntur facilius, ita & ieiuni iracundiores ſunt, quàm ſaturi. Cuiuſmodi uerò ſit hoc, & quam habeat rationem, hinc coniectari poteſt: conſtat nimirum, nos iraſci ſolere non pro his tantum quæ corpus patitur, ſed pro his etiam quæ chari nobis homines patiuntur. Quapropter in ipſa iracundia opus eſſe ſenſu & intelligentia quadam uidetur: itaque ad hæc aſpiciens aliquis non ex ipſo uegetali, ſed ex alio quopiam iracundiam ducere originem arbitrabitur. At quando affectiones quaſdam corporum procliuitas ad iracundiam ſequitur, & quando ſanguine bileque ferventes ſunt, ad iram proniores: con-

trà uerò tardiores,qui bilem ſanguinem'ue habent frigidiorem.Item bruta ultra corporum compoſitiones,ex eo duntaxat quòd aliquis læſurus appareat,in iram prorũpunt. Rurſus per hæc aliquis impetum iracundiæ ad corpoream præcipuè qualitatem: idq; quod conſtitutionem continet animalis, facilè referet. Et quando ijdem homines (ut diximus) quum ægrotant,ad iram propenſiores ſunt,quàm quum bene ualent, ſimiliter quando ieiuni iracundiores ſunt,quàm ſaturi,patet ad corpus certo modo affectũ, iram uel iræ principium pertinere,atq; bilem uel ſanguinem, quaſi animatũ,hos impetus excitare:itaq; tali hoc corpore patiente,repente moueri ſanguinem aut bilem, ſenſuq; excitato,imaginationem etiam excitari,quæ quidem experrecta prouocet animã cum tali corpore communicantẽ, ad eum ipſum inuadendum, qui moleſtiam intulit. Conſtat quin etiam animã deſuper ratione utẽtem, tunc moueri, quum illata uideatur iniuria,quaſi hæc animoſitas naturaliter inſtituta ſit, ad declaratũ hoſtem protinus inuadendum.Eſt igitur in nobis,quod abſq; ratione prouocari ſolet: prouocatumq; deinde per imaginationem conuocare ad idem etiam rationem. Eſt etiam quod exorditur à ratione,deſinitq; in illud,quod naturaliter excandeſcit. Proinde ab ipſa uegetali geni talíq; natura tam iraſcendi,quàm concupiſcendi fomes pullulare uidetur:quippe uegetalis genitaliſq; natura animæ in conſtitutione humorum imprimit quoddam uitale ueſtigium:ex quo corpus uitaliter euadit affectum.In quo quidem ſic affecto ſunt perturbationes animalis corporeæ, perturbationumq; principia. In toto quidem uoluptas corporalis,& dolor. In iecore potiſſimum concupiſcendi principium. In præcordijs maximè iraſcendi exordia:ibi enim nutritio uiget,ac generatio, hic autem uigor igneus.Motus autem iracundiæ aut quaſi extrinſecus exordiuntur, aut intrinſecus.Extrinſecus ira eſt,quando illata foris corpori paſſione (ut ſic dicam)ad primũ ſenſus motum feruet uigor igneus,imaginationem mouet, & per hanc prouocat rationem. Intrinſecus autem quando ratio uel imaginatio iniuriam cogitans humorem feruentem incitat. Arbores uerò iracundiam non habere,quamuis naturam habeant uegetalem, mirum uideri non debet, quando neq; ſanguinem neq; bilem habent. Vbi enim hæc inſunt abſq; ſenſu, æſtus tantum ſuboritur,ac uelut offenſio quædam: ſenſu uerò adueniente,impetus iam inſurgit ad id quod offenderit,expugnandum.

Quæ ſit prouerbij origo,Lycia coma.De Condalo, & Mauſolo.Hyparchus qui.Proſcomia quid.Lyciorum mores. Solymi. Lycium gymnaſiũ.
Caput XX

LYciam comam, eleganter docteq; per adagium uſurpari poſſe, animaduerto,pro ea quæ promiſſior ſit ac comptior. Legimus in Ariſtotelis monumentis,Lycios capillitium ſtudioſius fouere,& quidem, ut mulctã ſubire maluerint,quã præcidere comam.Id quoniã obſcurius eſt,nec à multis (quod ſciam) traditũ, exſequemur paulò latius.Erat apud Mauſolum Cariæ regem Condalus, cuius poſt regem, facilè erat primus dignitatis gradus,Hyparchum Græci uocant,atq; is (ut uidetur) Lyciæ præerat. Quum operæpretium arbitraretur,quàm plurimum poſſet pecuniarum ad regem mittere, aut etiam ſibi congerere, lepido commento Lycios circumſcripſit.ſiquidem intuitus illos ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φέρειν, hoc eſt comam gratè impendioq; enutrire, finxit ſibi à Mauſolo allatas eſſe literas, quibus iniungeretur,ut capillos mitteret εἰς προσκώμια, id eſt ad proſcomia: ea uidetur fuiſſe celebritas quædam deponendæ comæ: quo nomine oportere illos attondi. Quòd ſi pręſtitutam pecuniarũ ſummam exſoluere animum nõ inducerent,miſſurũ ſe, qui ex Græcia capillitium affatim afferrent. Id quum Lycij amplius perpendiſſent, & comæ delicias in magno reponerent,gratiſsimè conditionem admiſere. Atq; ex faceto mox commento magna uis pecuniarum eſt congeſta.De more autem comæ recidendæ nihil eſt quod hic uberius agamus,quando Pauſania & Homero alijſq; auctoribus,eſt id à nobis alibi explicatum.Id modò ſuccurrit, ut uerſutum Condali eiuſdem ingenium in re nummaria copioſius enarremus: ſi quando ei regionẽ peragrãti ouem quis aut uitulum attuliſſet,ſimul nomen eius qui dediſſet,ſubnotabat,ſimul etiam tempus,moxq; ut domum referret, imperabat, donec ipſe rediret. Vbi autem præteriſſet

temporis

temporis non parum, eo accerſito αὐτὸ τὸ τραφὲν καὶ τὴν ἐπικαρπίαν λογισάμενος ἐπρά-τα. id eſt, ipſum quod eſſet enutritum, & ſi quid inde emolumenti foret enatum, ſubducto calculo repetebat. Item ſi qua arbor in uias quas ipſi βασιλικὰς, hoc eſt regias uocant, procumberet, fructus ipſe capiens uẽdebat. Haſce uerò artes accumulandi modo non bono auri uim, utiq; à Mauſolo ſuo edidiciſſe potuerat. Scitum enim eſt, cuiuſmodi fuerit princeps, tales etiamnum ſubditos fore. Is enim ad pecuniã auidior, concione ditiorum aduocata, miſſos dixit à Perſarum rege, qui tributa exigerẽt, ſe autem ſoluendo non eſſe: proinde eſſe in magna æſtuatione. Tunc quibus id clàm datum negotij erat, exſurgentes offerre illi cœperunt, quantum quiſq; condonare poſſet. Id uerò conſpicati cæteri, ſimul uerecundia ducti, ſimul etiam perculſi terrore, multo ijs ampliora polliceri inſtiterunt. Sed ut illuc, unde in hæc diuertimus, redeat oratio: de Lycijs hoc amplius ex hiſtoria nouimus, Eos alioqui ciuiliter adeo, & continenter uixiſſe, ut quũ feliciter in Italiam uſq; mari quandoq; dominarentur, tamen nullo turpi lucro unquam ſe extulerint, iuxta patriæ morem in Lyciaci conuentus adminiſtratione permanentes. Erant autem uiginti & tres urbes, quæ ſuffragiorum erant participes. Ex quaq; ciuitate in commune collegium conueniebant, id ſtatuentes quod maxima pars comprobaſſet. Maximarum ciuitatum unaquæq; ferre poterat ſuffragia tria, mediæ duo, cæteræ unum. Solymos, à Lycijs, qui olim dicti ſint Milyæ, diuerſos Homerus facit: nam de Bellerophonte è Lycia profecto ita ſcribit,

Hic Solymis iterum præſtantibus intulit arma.

Strabo, & prima hiſtoria Herodotus, eoſdem putant. Lycium porrò Athenis habebatur gymnaſiũ: unde dictus Lycius Apollo, inibi cultus, cuius meminerit Callimachus. Fuiſſe tamen Thebis appellatione eadem gymnaſium & Apollinem Lycium itidem, in Oedipode tyranno ſignificat Sophocles, & expoſuit interpres. Lycijs illud ſingulare, ut ſe à matribus denominent, non ut mortales cæteri, à patris familia.

Prouerbiũ, Sulcus Aegypti Libyæ harenas nõ curat, quo enuntietur ſenſu. Aegypti commoditas. Agri parandi ratio. Ogmos quid, & unde. Sulcus pro aratione. Cap. XXI

SVlcus Aegypti Libyæ harenas non curat, adagium eſt, de loco non admodum quidem lato, ſed fœcundo inſigniter ac fructuoſo, qui longè anteponendus uidetur deſertis incultiſq; agris ac uaſtioribus. Siquidem Aegyptus magnitudine cedit utiq; Libyæ: ſed ita, ut illius tota uaſtitas ne huius quidem aſſequatur portiunculam. Non præterit profectò nos, Aegyptum dictam eſſe ueteribus publicum orbis horreum, ſolereq; deos eò animi gratia, & ſalutis confugere. Quanquam & illud uidemur legiſſe, quod Ioſephus ſcribit, regionem illam tam munitam, & adeo fertilem, ut cunctos mortales paſcere, deos ipſos excipere hoſpitio, ſaluare poſſe gloriaretur: nunquam tamen fuiſſe ab omni æuo liberam: id quod eo uidetur mirabilius, quia illi ad laudem in primis datur, quod ſit quaq; uerſus mirum in modum munita, & inacceſſibilis penitus, hinc mari, illinc deſerti uaſtitate obiecta, dextera montibus abruptiſſimis, ſiniſtra paluſtribus aquis diffuſiſſimis. Proinde lectum in hiſtorijs eſt, Cæſarem uictorem Aegypti regnum Cleopatræ, fratriq; eius minori permiſiſſe, ueritum prouinciam facere, ne quandoq; uiolentiorem præſidem nacta, nouarũ rerum eſſet materia. Aegypti porrò prouentum illa monſtrarint ampliſſimè: nam ſcribit Cicero, Auletæ patri Cleopatræ, à quo peſſimè, ac per ſummam ignauiam regnum adminiſtrari ſolitum, ſcimus: tamen quotannis duodenûm millium, & quingenûm talentorum tributum conferri aſſueuiſſe. Quod uerò diximus, adagiũ ex Antiphili Epigrammate promptum eſt,

καρποῖς οὐ σταδίοισιν ἐρίζομεν, οὐδὲ γὰρ αὖλαξ
αἰγύπτου, λιβύης ψάμμον ἐπιστρέφεται.

Id eſt, Fructibus contendimus, non ſtadijs, neq; enim ſulcus Aegypti, Libyæ harenas curat. Cognatum his aliquo modo uetus illud unius ex ſeptem, adhibendum modum menſuramq; rebus. Quòd non ſolum aliud acturis, ſed & agrum paraturis dictum intelligimus, ne maiorem quàm ratio calculorum patitur, emere uelimus: nam huc perti-

net præclara noſtri poetæ ſententia,

Laudato ingentia rura, Exiguum colito.

Sed & acutiſsimam gentem Pœnos dixiſſe, conuenit, Imbecilliorē agrum quàm agricolam eſſe debere: quoniam quum ſit colluctandum cum eo, ſi fundus præualeat, allidi dominum. Nec dubium, quin minus reddat laxus ager non rectè cultus, quàm anguſtus eximiè. Propterea de ſe, ac Homero Virgilius noſter metaphora honeſtiſsima putatur ceciniſſe:

Illius immenſos miratur Græcia campos,
  At minor eſt nobis, ſed benè cultus ager.

Illud fuerit ſuperpondium, ordinē ſulcorum dici ogmon: quanquam uerbo eodem uocatur ἐπίστιχος φυτουργία, id eſt in ſeriem digeſta arborum plantatio, ſed & ordinata educatio, inflexa dictione ab ἄγω, ut ſit ogmos, uelut agmos, more Aeolico, A tranſeunte in O. Sulcus pro aratione capitur quandoq; : hinc in Epiſtolis Cæcilius, Tantis glebis tenaciſsimum ſolum quum primum proſecatur, aſſurgit, ut demum nono ſulco perdometur. Et Plinius, Quarto ſeri ſulco Virgilius exiſtimatur uoluiſſe, quum dixit, Optimam eſſe ſegetem, quæ bis ſolem, bis frigora ſenſiſſet.

Mineruam Phidiæ, uice prouerbij ab eruditis quandoq; uſurpari. Parthenon quid. Virginem propriè dici Mineruam. Cap. XXII

MIneruam Phidiæ, prouerbio ſcito excuſſoq; uſurpamus de re cultiſſima, & quæ in excelſo loco conſpicuoq; uiſenda omnibus conſtitui debeat. Cicero, Hoc enim opus in apertum ut referas, nihil poſtulo: non enim eſt tale, ut in arce poni poſſit, quaſi Minerua Phidiæ: ſed tantum, ut ex eadem officina exiſſe uideatur: in hac eadem figura exiſſe appareat. Fuit quippe Athenis ad Acropolin Mineruæ ſtatua ex ebore à Phidia egregie elaborata. Meminit libro triceſimoquarto Plinius. Fecit, inquit, & ex ebore æque Mineruam Athenis, quæ eſt in Parthenone aſtans. Strabo, ἐν ᾧ παρθενῶνι τὸ τοῦ Φειδίου ἔργον ἐλεφάντινον, ἡ Ἀθηνᾶ. Parthenon uerò dicebatur Mineruæ templū, auctore Pauſania & Plutarcho: quanquā eſt propriè parthenon, uirginum conciliabulum & conuentus. Virginis autem uocabulo Mineruam intelligebant. Eius templum, curante Pericle, conditū ab Ictino eſt architecto, cuius commeminit & Vitruuius, & Strabo ſcriptū reliquit. Mentio eſt ſimulacri eius apud Ouidium quoq; illis uerſiculis:

Arcis ut Actææ uel eburna uel ærea cuſtos,
  Bellica Phidiaca ſtat dea facta manu.

Memoratu dignū quod in libro De mundo ſcribit Ariſtoteles, In ſcuti meditullio tanta ingenij arte ſuam effigiem Phidiā impegiſſe, ut ſi auferre quis eam conaretur, & ſtatua omnino periret. Proinde rationem habere eādem in mundo deum, cuius ui omniū contineatur harmonia, & ſalus.

Cur pomum Homerus dixerit ἀγλαόκαρπον, & Empedocles ὑπέρφλοιον. Sida quid. Rhoa. Rhœa. Rhoidiō. Phloinę ueſtes. Phlœus. Phlogis ueſtis. Phleos. Leptychana. Calyphe. Hymenes. Lobi. Calyx. Calche. Malū medicū. Nerantzion. Vieta poma. Pannutia. De ocimo erudita. Ozima. Pometa quid. Cap. XXIII

DVm Græca nuper uerſaremus, fortè ſe nobis ingeſſit Homericum illud,
συκέαι τε γλυκεραὶ καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι.
Id eſt, & ficus dulces ac pomi ſplendidum ferentes fructum. Quærebamus quid ita ſummus poetarū, arborem pomiferam eo præcipuè epitheto cenſuiſſet ornandam, ut ἀγλαόκαρπον diceret, & Tryphonis quidem medicinæ non imperiti, ſententiam aduertimus, eum fructum ita laudibus celebrari non immerito: præſertim ſi arbori in qua æditur, comparaueris: permodica enim ea eſt, nec aſpectu admodum grata. At ipſum pomum & grandeſcit ſatis, nec inuenuſtum eſt. Eſſe quoq; quibus ita uideatur, inter arboreos fructus congeſtitiā ex omnibus huic ineſſe pulchritudinē: etenim tactu molle eſt, perinde ac uiolæ, oppletq; odore ſuaui quod attigerit, guſtu item iucundum, necnon illici (ut ſic dicam) inſpectu. Proinde, ut quòd ſenſus

ſenſus omnes prouocet, iure laudari. Et hæc quidem pro ingeniorum captu non omnino improſpere uidentur excogitata. Sed cur nã Empedocles, qui poeticis floribus philoſophiam inſperſit, ita ſibi ſcribere permiſit,

οὕνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι, καὶ ὑπέρφλοια μῆλα;

Nam quod ſidas, id eſt mala punica, opſigonos uocat, ferè uidemur percipere: uerbo ſi quidem eo, tardam ſignificari maturitatem, nemo non nouit. Humectam enim arboris eius naturam ac imbecillem & uiſcidam, conſiſtere non permittit ſol, niſi ad frigus cœperit aer cõmutari. Proinde Theophraſtus, arborum hanc ſolam in umbra melius percoquere fructum ſcribit, ac celerius. Hic obiter commonitos legentes uelim, apud Xenophontem ἀπομνημονευμάτων ſecundo, Sidam dici, quem ſcynim ſcribunt alij: In hoſpites (inquit) iniurius nemo eſt, poſtea quàm σίδας & σκείρων, ac procruſtes ex humanis conceſſere. Sed à diuerticulo repeto inſtitutum, ſi illud minus reticuero: Sidam eſſe in Bœotia locum, de quo ſit arbori conciliatũ nomen: nam & hoc argumento creduntur Epaminundæ ſuccubuiſſe Athenienſes, dum inorta foret de regione diſceptatio, quoniã Græcis alijs arbor dicitur rhoa & rhœa, at pomũ etiã rhoídion. Eſt & Pamphyliæ ciuitas Sida Stephano. At ſidion pro malicorio accipiendũ. Cur uero poma idẽ Empedocles uocauerit hyperphlœa, hoc uideri multis ambagioſum poteſt, & eo quidẽ amplius, quod ſuus eſt Empedocli mos, nõ nitida uenari epitheta, quibus ueluti floridis quibuſdam coloribus res illuſtret, ac tanquã calamiſtro inurat, ſed quæ modò eſſentiam poteſtatemq́ commonſtrent, ſicuti quum ἀμφιβρότην χθόνα corpus uocat animæ circumiectum, carceris uice, & πολυαίματον τὸ ἧπαρ, hoc eſt ſanguinis multi iecur. Comperi ex grammaticis non omnino contemnendis, qui ex uiuida ui ac florida dici hyperphlœa opinentur, τὸ γὰρ ἄγαν ἀκμάζειν, καὶ τεθηλέναι φλοίειν ὑπὸ τῶν ποιητῶν λέγεσθαι. Phlœin ſiquidem floreſcẽdi uigendiq́ uim ſignare: nam ſic Antimachus quoque φλοιόωσαν ὀπώρας dixit, τὴν τῶν καδμείων πόλιν. Aratus item quum de ſirio dicit,

καὶ τὰ μὲν ἔρρωσεν, τῶν δὲ φλόον ὤλεσε πάντα.

id eſt, uirorem floremq́ appellauit phloon. Phloinas autem ueſtes non à phloos deductas uolunt, ſed à phleos paluſtri herba in Bœotiæ lacu Orchomeno, ut Theophraſtus inquit, quæ ſit ad nexus utilis. Veſtium eiuſmodi meminit cum Herodoto Pauſanias, ut alibi docuimus. Phlogis item ueſtis eſt genus, quam nos flammeam dicimus, unde ſint flammearij opifices Plauto. Dicitur eodem nomine toſta item caro: dicitur autem phleos, ab uerbo φλύειν, quod indicat facundum eſſe. Phloinis aues in Arabia Stymphalides (nam & ſoi eſſe perhibentur) uiſci modo capiuntur, omni alia materia roſtris earum impari. Sunt ex Græcis, qui Dionyſio rem diuinam faciant, quem phlœon uocant. Inde igitur uideri, ut inſtitutum repetamus, hyperphlœa dici poma, quod uiriditatem maximè omnium ſeruent, ac florem: tanquam ὑπὲρ, particula intendendi uim habeat. Alijs uero id arridet amplius, ut ὑπὲρ ſignificet parte hac, non ualde, ſed deſuper potius aut extrinſecus: hinc enim hyperthyron dicitur, quo nomine ſignatur hoſtij lapis ſuperior: & hyperoon, pro tabulato. Poeta uero etiam κρέα ὑπέρτερα, quæ in uictima forinſecus obiacent, ut ἔγκατα, quæ intus. Ergo quum fructus cæteri ferè extrinſecus cortice obuallentur cõmuniantúrq́, qualia fermè uocant leptychana, uel calyphe, aut hymenas, & lobos, pomis intus producitur cortex, qui eſt glutinoſa tunica, hoc eſt ὠμοχιτὸν, & pinguis, cui inhæret ſemen. Quod uero eſui eſt, circumiectum illi conuiſitur, ita hyperphlœon dicetur, quaſi ſuper corticem habens, quod in eſcam cedit: nam phlœon, id eſt φλοιὸν dici corticem, nemo eſt quem lateat. Calycem nuncupant, quo quippiam includitur, putamen. Nicandri interpres in Theriacis roſæ florem occluſum ſic dici opinatur. Calche uero aut flos eſt, aut animal, unde tingitur purpura. Et quia de pomis commeminimus, ſuperpondium & illa fuerint: ab Nicandri proditum interprete in Alexipharmacis: malum medicum eſſe, quod nerantzion nuncupetur. Ab Gellio præmatura poma, & ſanè putrida etiam uieta nuncupãtur. Quoniam uietus Donato interprete dicatur mollis flacciduſq́. Pannutia eſſe Plinius ait mala celeriter in rugas marceſcentia: unde Perſio factum arbitror, ut Baucis diceretur pannutia uerſu illo,

Dum ne deterius ſapiat pannutia Baucis. Nam quod ſequitur,

Quum bene diſcincto cantauerit ocima uernæ.

Sunt qui cantauerit, pro excantauerit, id eſt excluſerit, interpretentur, ex Nonio: ut ad id alluſerit poeta, quod ex Græcis ſcribunt nonnulli, tantum eſſe ocimo cum fœmina diſſidium, ut ſi ea inſciente, pultario ſubijciatur, nũquam ſit cibo manus admotura, ni ſubtrahatur. Inueni qui ozima ſcribendum putaret, ut inteſtina intelligamus iuſſulenta, quæ plerunque odore præſtent, unde & nomen. Pometa Palladio dicuntur ea forma, qua & lilieta, canneta, citreta. Sed nos in re pſyrica, ut multi fortaſſe opinabuntur, nimis diu uerba facimus, quare ad alia redeundum grauiora, ne digreſsi longius, riſu excipiamur: quanquam nil admodum uideri ridiculum poteſt, quod à claſsicis auctoribus promptum in literas, nouimus. Sed ſunt tamen quibus etiam alabaſtrus unguenti plena putere uideatur, horũ ego delicatas aures nec rado, nec oculos tam molliter eruditos moror.

Oculi eruditi qui intelligantur. Statuarum luxus & primordia. Statuariæ partes quinq;. Imaginum diſtributio. Statuæ unde. Ethicę imagines. Statunculus. Staticulum. De pictura. Cap. XXIIII

OCuli eruditi, ut ab eo potiſsimum hæc prodeat lucubratio, quod præcedentis poſtremum eſt: ex adagio rectè dici uidentur de ijs, quorum iudicium amuſsitatum examinatumq; ac cenſorium quodãmodo in perpendendis diſcernendisq; rebus pernoſcitur, nec id in legendo ſolum: quanquam hoc fortè rarius, ſed in ſpectanda pictura nobili aut opere antiquis artificum nominibus pretioſo. M. Tullius, Auctionis tabula te ſtupidum detinet, aut ſignum aliquod Polycleti. Miror unde ſuſtuleris, & quomodo habeas. Intuentem te, admirantem, clamores tollentem quum uideo, ſeruum te eſſe ineptiarum omnium iudico. Nõne igitur ſunt illa feſtiua? Sint. Nam nos quoque oculos eruditos habemus: ſed obſecro te, ita uetuſta habeantur iſta, non ut uincula uirorum ſint, ſed ut oblectamenta puerorum. quid enim cenſes? ſi L. Mumius aliquem iſtorum uideret matellionem Corinthium cupidiſsimè tractantem, quum ipſe totam Corinthum contempſiſſet, utrum illum ciuem excellentem, an atrienſem ſeruum diligentem putaret? Hactenus Cicero, cuius paulo plura conſilium fuit apponere, ut pernoſceremus quantopere attoniti plerique ſigna mirati ſint, ab eo præſertim tẽpore quo Lucius idem Mumius, de quo mentionem Cicero facit, deuicta Achaia, ſignis urbem repleuit: quamuis (ut hiſtoria teſtatum ſcimus) deceſſerit ipſe, non relicturus filiæ ſuæ dotem. Multa & Luculli inuexere. Verum Græci ipſi uſq; ad inſaniam hæc amplexati ſunt, ſiquidẽ produnt eminentiſsimi auctores, Rhodi fuiſſe ſignorum ad ſeptuagintatria millia. Nec pauciora Athenis, ac Olympiæ, Delphis etiam ſuperfuiſſe, creditum eſt. Cæterum multi ijs quæ uocãt Corinthia, in tantum capiebantur, ut ſecum, etiam circumferrent, ſicut Hortenſius orator ſphingem Verri reo ablatam, propter quam Cicero illo iudicio in altercatione, neganti ei ſe ænigmata intelligere, reſpondit, debere, quoniam ſphingem domi haberet. Circumtulit Nero princeps Amazonem. C. Ceſtius conſularis ſignum etiam in prælio ſecum habuit. Alexandri Magni tabernaculum ſtatuæ ſuſtinebant. Sunt porrò qui inter omnia ſtatuarum uſum egregium putent, quando & ornamento ueniunt ſacris & prophanis publicis item priuatisq; ædificijs. Addunt etiam mirificam eas hominibus rebusq; memoriam præſtare. Quinetiã quiſquis huius argumenti inuentor extitit primus, cum religione profectò uidentur prodijſſe. Sunt qui Hetruriæ hoc contribuant. Alij Telchines Rhodios primum opinantur ſtatuas honori diuino confabricatos. Et quod protinus ſubnotatione dignum uidetur, ita illas dicare conſueuerant, ut magicis auctæ diritatibus, nubes exiſtimarentur, imbres, & eiuſmodi alia, miranda ratione perficere, nouasq; formas animantium ad arbitrium immutare. Immo uero & fictiles quoque ſtatuas uocem eſſe nactas, primo De dubijs animæ meminit Plotinus. Siquidem magi ſtatuas loquentes conſtruere credebantur: in quibus nec propriæ ulla ſtatuarum animæ, nec ſydera loquebantur: ſed dæmones ab eodem ducti ſydere, ſub cuius imperio ſtatuæ fingebantur. Primus apud Græcos Cadmus Agenoris filius ſtatuas deorum in templis conſecraſſe fertur. Apud Ariſtotelem primas Athenis in foro poſitas

legimus Harmodio & Ariſtogitoni, quòd hi primum tyrannidem ſuſtuliſſent. Eas Alexandrum à Xerxe aſportatas reſtituiſſe Athenienſibus, meminit Arrianus hiſtoricus. Romæ tantam legimus fuiſſe ſtatuarum copiam, ut alter adeſſe populus lapideus diceretur. Nam etiam ſi uti ab lyrico proditum Simonide eſt, beatè perfecta ratione uicturo ante alia, patriam oportet eſſe glorioſam: plerique omnes nihilo ſecius æternitati ſe commendari arbitrantur ſtatuarum ſurrectione, ac eas affectant ardentius, ceu præmij plus ex figmentis æneis ſenſu carentibus indepturi, quàm ex honeſtè geſtorũ conſcientia. Quin eas auro imbracteari curãt, ut ait Ammianus. Quod Acilio (inquit) Glabrioni delatum primò eſt, Antiocho ſuperato. At interrogatus Cato, quid ita inter multos nobiles ſtatuam non haberet: Malo (inquit) bonos ambigere, quamobrem id non meruerim, quàm quod eſt grauius, cur impetrarim muſsitare. Semiramis quod ſcitu dignum equidem cenſui, quum & lapis deficeret, & maius aliquid concupiſceret, quàm quod ære poſſet aſſequi, apud montem Mediæ, qui Bagiſtanus dicitur, in petra ſtadiorum ſeptem & decem ſuam inſculpſit effigiem, quam uiri centũ donis uenerarentur. Illud de ſtatuarijs adiecero quod prodidit Siculus Diodorus: Statuarios Aegyptios tantũ præcelluiſſe arte & ingenio, ut ex uarijs lapidibus, diuerſis poſiti locis unum ſimulacri corpus conficerent, conuentu partium adeo perfinito, ut uno loco ab eodem artifice eſſe perfectum uideretur. Eiuſmodi uero fuiſſe ferunt celebratum illud Pythij Apollinis ſimulacrum apud Samios. In hac uero mentione ſciendum, eſſe inter eruditos quibus arrideat, à Martiale primo Epigrammatum,

Hic ubi ſydereus propius uidet aſtra coloſſus.

Eum ſignari coloſſum, qui Veſpaſiano ſextum conſule, ac Tito quartũ, in ſacra eſt ſurrectus uia, altitudine centum ferè pedum, Neronis ſpecie aut Titi, quod tradũt alij. At ex grammatica ratione illud nec prætereundum: ab ſtatua, ſtatunculum inclinari, forma deminuta: ſicuti ab rana, dicitur ranunculus. Staticulum tamen neutro genere pronuntiaſſe uidetur Hieronymus: Quòd autem (inquit) uxor Loth fit ſtaticulum ſalis, inſipientiæ eius expoſitum uidetur indiciũ. Hinc liquet (arbitror) quæ ad lectionem Plinij reſtituendam adijci queant, ijs quæ ingenioſius peruidiſſe aduertitur Hermolaus libro triceſimoſeptimo, capite decimo, de Achate. Sed illa forſan attigiſſe præſtiterit: ſtatuariam uideri in ſpecies quinque diſtributam de rationibus ſubiectæ materię, ſiquidem lignorum uel eboris elaboratrix, tomice nuncupatur: ex quo & artifices id genus quibuſdam dicti deſectores. Quæ argillam tractat, plaſtice uocari ſolet: at quæ gypſum, paradigmatice, quoniam ab typis non abſcedit. Gypſochoos ſunt qui dicant ipſos artifices. Quæ lapides ſcalpit, colaptice nomen habet, ſeu ſcalptura: lithoxoos appellant hoſce. Poſtremò quæ cum metallis contrahit, glyphice eſt, uel ſcalptura, cuius ratio duplex: nam ſi adhibeatur cæra, deductionis ratione, agogice uocatur. Etenim ab fundendi argumento chemiceen, id eſt χωνευτικήν, alteram dixere. Ab ſtatu uero nuncupatæ creduntur ſtatuæ. Statuum autem alij ſunt recti, alij flexi, quidam & obliqui. Porrò anaglyphicem intelligunt, quum ita exſculpſimus, ut promineãt imagines: diaglyphicem uero ad impreſſuram ſpectare. Nam encolaptice, laminas cælando conformat: ſicut uaſa toreutice, ac fibulas, candelabra, id genus plura. Encauſtice uel inuſtoria, argentum, æs, uitrum expingit: unde encauſtum dicere uulgò ſmaltum poſſumus. Proplaſticem accipiunt, ubi futuri operis formas confingunt plaſtæ ex creta: nam ſi id ipſum ex cæra ſculptor facit, protypus dicitur: ſi ex ligno architectus, modulus. Sed ſatis hęc ſuperque de ſtatuis. Nec minus inſaniæ circa picturæ opera: Pinacothecas (inquit Plinius) ueteribus tabulis conſuunt, alienasque effigies colunt ipſi, honorem non niſi cum pretio ducentes, ut frangat hæres, furis detrahat laqueus. Palæſtras athletarum imaginibus, & cæromata ſua exornãt, & uultus Epicuri per cubicula geſtant, ac circumferunt ſecum. Dignatio præcipua Romæ increuit à M. Valerio Maximo cõſule, quum Meſſala princeps tabulam picturæ prælij, quo Carthaginenſes & Hieronem in Sicilia deuicerat, propoſuit in latere curiæ Hoſtiliæ, anno ab Vrbe condita quadringenteſimo nonageſimo: Tabulis externis auctoritatem fecit primus idem L. Mumius, cui cognomen Achaici dedit uictoria. Nam quum in præda uendenda res diſtraxiſſet, & rex Attalus

talus ſex millibus ſeſtertiûm emiſſet Ariſtidis tabulam, Liberum patrem cõtinentem, pretiũ miratus, ſuſpicatus aliquid in ea uirtutis quod ipſe neſciret, reuocauit tabulam, Attalo multum querente, & in Cereris delubro poſuit. Quam primũ putant picturam externam Romæ publicatam. Hinc in foro quoq; uulgò poſitas ſcimus: hinc enim eſt Craſſi oratoris ille lepos agentis ſub ueteribus, quum teſtis cõpellatus inſtaret. Dic ergo Craſſe, Qualem me reris? Talem, inquit. oſtendens in tabula pictum inficetiſſimè Gallum, exerentem linguam. In foro fuit & illa paſtoris ſenis cum baculo, de qua Teutonorũ legatus, quanti eum æſtimaret interrogatus, reſpondit, Sibi donari nolle talem uiuum uerumq;. Sed hæc quid mirari neceſſe eſt? Cœpit mox & claſsibus familiaris eſſe pictura, immo & onerarijs nauibus, quoniam & pericula expingi placuit, immo uero etiam rogos: iuuitq; pugnaturos ad mortem, aut certè cædem, ſpecioſe uehi. Aegyptij etiam ueſtes pingebant, inter pauca mirabili genere, candida uela, poſtquàm attriuiſſent, illinebant, non coloribus, ſed colorem ſorbentibus medicamentis. Hoc quum fecere, non apparet in uelis, ſed in cortina pingi. In feruentes aquas merſa poſt momentum extrahuntur picta. Cæterum artis qua de agimus, elogium id fuerit præclarum: Pictorem quum loquitur, loqui male: at quum pictura, bene utique. Vani quippe ſit artificis, aliunde quàm ab opere plauſum expectaſſe: neque enim ex iudice uirtus profluit operis, ſed iudici opus commendat artificem. Illud fuerit ſuperpondium, quia de pictura agimus, Imaginum alias dici & eſſe artificiales, alias uero naturales. Id autem haberi interſtitium, quod quæ ab arte promuntur, & id cuius ſunt imagines, æquiuocè dicuntur. Quippe ſunt imperfectæ, neque enim picto homini animam, & inde uitam dederit ulla ars. Naturales uero uniuocæ, uiuunt nanque & primitiuis ſimiles à natura producuntur, nec differũt: niſi numero: aliud enim producens eſt, aliud productum. Quod poeta nobilis expreſſit illis uerſibus, Andromache dicente,

O mihi ſola mei ſuper Aſtyanactis imago,
Sic oculos ſic ille manus, ſic ora ferebat.

Inuenimus item picturas uel ſtatuas nuncupari ethicas, quibus nõ imagines modò exprimuntur, ſed mores quoque, ut tantum non ſpirare uideantur. τὰ ἤθη ab noſtris ſenſus tamen transferuntur propriè, non mores: ſed Quintilianus ſuper hac re libro ſexto plura. Ethicas perſonas intelligit Hermogenes in ſtatuum ratione, agricolas, gulones, id genus alias.

Cuiuſmodi ſit prouerbium, Equus Troianus: deq; ea re pluſcula. Item de Epeo, ac Pryli uate. Porcus Troianus qui. Cap. XXV

Equus Troianus, quantum lectione magiſtra compertum mihi eſt, prouerbio ualet uſurpari pro ſocietate non in perniciem modò cuiuſpiam inita, uerum & ad bonam frugem aliquam. Cicero in Philippicis: In huius me (inquit) conſilij ſocietatem, tanquam in equum Troianum includi cum principibus, non recuſo. Alibi Cicero idem: Ex Iſocratis ludo, ueluti ex equo Troiano, innumeros principes exiuiſſe, ſcribit. Adagij ratio notiſsima: nam Græcorũ principes incluſos fuiſſe in equũ Troianũ, nemo nõ nouit, uel ex illo Virgiliano,

Huc delecta uirûm ſortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri.

Sed & Odyſſeæ octauo ita prius commeminerat Homerus,

ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον
δουρατέου, τὸν ἐπειὸς ἐποίησεν σὺν ἀθήνῃ.

id eſt, Sed age, tranſi, & equi decus concine Duratei, quem Epeus concinnauit cum Pallade. Lucretius quoq; in primo De rerum natura:

Nam quum Durateus Troianis Pergama partu
Inflammaſſet equus nocturno Graiugenarum.

Ex qua ratione uidetur & Valerius Flaccus libro Argonauticon ſecundo, ita ſcriptum reliquiſſe, Manet immotis nox Duria fatis.

Ex Politiani doctiſsimi uiri emendatione. M. Varro, quod ad equum ligneum attinet, Epeum eius concinnatorem fuiſſe coquum ſcribit, & Argiuis cibum curaſſe: ideoq; à

Plauto fumicum coquinatorio epitheto nominatum. Fuiſſe uero Panopei filium tradunt, ac de equi ſubſtructione Hippotectona uocatum. Illud porrò adijciendū: equos Durios ex poetica hiſtoria poſſe dici magnos ſtaturoſosq́; de magnitudine uidelicet equi illius Troiani. Ariſtophanes in Auibus,

καὶ δουρείους, ἐναντίω δὺ᾽ ἅρματε,
ἵππων ὑπόντων μέγεθος, ὅσον ὁ δούρειος.

Ad quod reſpiciens peritiſsimus poeta ita cecinit:

Inſtar montis equum diuina Palladis arte
Aedificant, ſectaq́; intexunt abiete coſtas.

Putant eruditi, comicum ſcientiſſimum de equo æneo, qui fuerit in Athenienſium Acropoli, ſiue arce, intellexiſſe: qui & ſi æneus foret, Durius tamen nuncupabatur, eo titulo,

Χαιρέδημος Εὐαγγέλου ἐκ Κοίλης ἀνέθηκε.

id eſt, Chæredemus Euangeli ex Cœle dicauit. Sed & hic, equi Troiani imaginem referebat. Ex hac item Troiani equi ſimilitudine in ueteribus memorijs, porcum dici Troianum inuenimus, quaſi alijs incluſis animalibus grauidū, ut ille grauidus armatis fuit. Scribit in Cœnis ſuis Macrobius, Cinciū in ſuaſione legis Fanniæ obieciſſe ſeculo ſuo, quòd porcum Troianum menſis inferrent. Dignum uero ſcitu: fuiſſe in Lesbo uatem, Prylin nomine, Cadmi, hoc eſt Mercurij filium, & Iſſæ nymphæ, qui appulſis in Leſbum Græcis, ab Palamede permulctus donis, captiuitatis Ilij modū eſt profatus, equi Durij, hoc eſt lignei ratione præmonſtrata, intra quem delituerint tria millia hominū, quinquaginta additis: uel (quod uerius) Κ Γ, id eſt uigintitrib. tantū: illud planè poeticum, hoc uero hiſtoricum. Nec prætereundum, Themiſtoclem, quum ab hippotropho Philide equum petijſſet, nec impetraſſet, eſſe interminatum, ſtatim ſe τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ποιήσειν δούρειον ἵππον. id eſt, eius domum ligneum equum effecturum, perobſcurè innuente, proximorum crimina & accuſationes homini ſe inducturum.

Perdicis libido in prouerbium producta, quam habeat rationem. Perdix uenator. Perdicum uerſutia. ἐκπερδικίσαι quid. Perdix, an ſit uocalis. Papinius declarat̃. Progne, an in hirundinē deformata. Luſciniæ, ſeu philomelæ docilitas. Atticoperdix. Hippopotami impietas. Ciconiæ in ſceptris imago. Iuſtitię imago. Ciceris grano Ciceronem indicatum. Vocum differentiæ in auibus. Aegyptiorum literę, id eſt hieroglypha grām̄ata. De perdice à Protogene picto. Perdica. Agrippa. Sitta. Pſitta. Cap. XXVI

PErdicis libidinem, uſurpari poſſe adagio ſcimus, pro efferata, turpi atque infami, demumq́; pernicioſa. Proditum à mythicis eſt, Perdicem fuiſſe uenatorem, qui ſit matris infando amore correptus, dum uerò utrinque immodeſta libido ferueret, & noui facinoris uerecundia reluctaretur, cōſumptus, atque ad extremam labem perductus memoratur. Hunc primum inueniſſe ſerram ſcribunt nonnulli: nam primi cuneis ſcindebant fiſſile lignum. Feneſtella Martialis ſcriptum reliquit, hunc Perdica fuiſſe initio uenatorem, cui quum cruentum inſtitutum, & ſolitudinis ſtudioſa meditatio diſplicere cœpiſſet, aſſiduis agitata curſibus, ſimulq́; quòd intueretur eiuſdem ſtudioſos, Actæona, Adonin, Hippolytum peſſimo interijſſe exitio, artis priſtinæ affectui miſiſſe repudium, atque eo ſtudio deſito, agriculturæ totum ſe mancipaſſe: quo nomine, terram quaſi matrem, omnium genitricem, fertur adamaſſe: quo labore conſumptus, ad maciem prolapſus dicitur. Quòd uero cunctis uenatoribus detraheret, ſerram, ueluti linguæ uirulentiam, dicitur excogitaſſe. Matri eius indidere nomen Polycaſtem, quod interpretantur polycarpem, à fructuum numeroſitate, quos humanis uſibus terra parens producit. Cæterum, ut à fabuloſis ad hiſtoricam demigremus ueritatem, uidetur auis quoq́; adagio gradum feciſſe. Nec enim ut rerum naturæ periti tradunt, in animali alio par opus libidinis: ſi contra mares ſteterint fœminæ, ſicuti quinto De hiſtorijs Ariſtoteles ſcribit, aura ab ijs flante, prægnantes fiunt: hiantes autem exerta lingua, per id tempus æſtuant, concipiuntq́; ſuperuolantium afflatu, ſæpe uoce tantum audita maſculi: quod ab Auicenna item repetitum ſci-

mus

mus De animalibus quinto: Dimicant inter ſe mares deſiderio fœminarum, uictumq́; aiunt Venerem pati: quod quidẽ & cothurnices facere dicuntur. Addit Trogus, etiam gallinaceos aliquando: etiam ſi apud Plutarchum Gryllus ſophiſta apud Circem defor matus in brutum, negat ex brutis ullum maſculam affectare Venerem. Capiuntur quo que pugnacitate eiuſdem libidinis, cõtra aucupis indicem exeunte in prælium duce to tius gregis. Perdix (inquit Hieronymus) & aliena oua calefacit, ſi furto propria amiſe rit, ſed quum creuerint in nidis pulli, euolant, & ad parentes ſuos redeunt, ementitum omittẽtes. Perdices ſibi inſidiantur, et ſi afferant illos ad ſyluam qui eos habent, uocem emittunt abſconſi, ſicq́; ueniunt cæteri, ac in retia præcipitantur, pluſq́; pedibus quàm pennis fugiunt aucupantes: & ſi ad hoc fuerint ut capiantur, ſimilem ſibi colore lapi dem quærunt, & inibi ſupinos ſe componunt. Vnde & perdicis uafricia in prouerbiũ quoque producitur, de qua præclarè ut de alijs Plinius. Hinc apud Ariſtophanem for matum in Auibus uerbum inuenimus, ἐκπερδικίσαι pro eo quod eſt elabi aſtutè, atque periculum declinare,

εἰ δ' ὁ Πεισίου προδοῦναι τοῖς ἀτίμοις τὰς πύλας
βούλεται, πέρδιξ γενέσθω τοῦ πατρὸς νεόττιον,
ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρὸν ἐκπερδικίσαι.

In cuius loci enarratione grãmatici ita produnt, ἐκπερδικίσαι, οἷον τὸ πέρδικα αὐτὸν γενέσθαι· ἄρτι δὲ ἀπὸ τῶν περδίκων καταλαμβανομένων ὑπ' ἀνθρώπων, μηχανᾶσθαι τοιαύτην σωτηρίαν. λαμβάνοντες γὰρ κάρφος τοῖς ποσὶν, ὑπτίους ἑαυτοὺς ῥίπτουσιν, καὶ οὕτως ἀποκαλύπτουσι καὶ ἐκκλίνουσι. quod eſt effugere: quoniam ipſum dixit poeta perdicem debere fieri. Productum autem ἐκπερδικίσαι uerbum, quod deprehenſi perdices ab hominibus, id commini ſcuntur ſalutis cauſa: feſtucas ſiquidem pedibus capientes reſupinos ſe collocant abij ciuntq́;, atque ita operti elabuntur. Idem interpres uocat perdica ὄρνιον πανοῦργον, id eſt auem peraſtutã & uafram. Quin & modo alio eiuſdem interpretatur uaframenta: Edu cit (inquit) pullos in paſcua. Quòd ſi hominem uiderit, ſibilo id illis ſignificat, qui con feſtim reſupinos ſe collocant: adeo ut ne ſi palpitando quidem pericliteris, aduertas. Mox ubi uenator quadamtenus eſt progreſſus, rurſum pater ſibilat, at illi euolant pro tinus. Hoc igitur eſt (inquit) ἐκπερδικίσαι. Perdicem uidetur Papinius docilem intel lexiſſe, aptumq́; ſermoni humano enuntiando, quum Syluula quadam libri ſecundi de pſitaco Melioris ita canit,

Quiq́; refert iungens iterata uocabula perdix.

Domitius interpres ingenij longè pręcellentis, eius rei rationẽ poetę ipſi excutiendam reliquit. Id quod reprehendent forſan aliqui, ac referendum putabunt non ad auis do cilitatem, ſed ad uocis ſonum, qui auis eius eſt genuinus. Eſt autem κακκαβίζειν, indeq́; ob ſyllabæ repetitionem, quæ in eo uerbo eſt, à poeta dictum uideri, iterata uocabula à perdice referri. Eſt ſanè uerbum id perdicum uoci peraccommodum, ſed nõ omnium. Auctor Ariſtoteles eſt, differre & cæterorum animalium uocem, & eorum quæ gene re eodem continentur, loci ratione: uerbi gratia, perdicum οἱ μὲν κακκαβίζουσι, οἱ δὲ τρίζουσι. quod eſt, alij caccabant, ſtrident alij. Sunt hæc omnino uera, ſed ita ut Papinij ſen ſum nil prorſum iuuent: quippe quæ nugalia ſint, & ut ille ait, Chryſippi ſyllogiſmis, & Platonis legibus frigidiora. Nec ad hoc commentum euertendum ullis uineis aut arie tibus eſt opus: uerbis poetæ nullo negotio coarguitur. Quod ut liquidò pateat, Papinij ipſius carmina, quæ ante illud quod modò protuli leguntur, duxi ſubijcienda, quibus manifeſtum fit, recenſeri ab eo tantum, quæ humani ſermonis enuntiationi ſufficiunt aues: ſic autem habent,

Plangat Phœbeius ales
Auditasq́; memor penitus dimittere uoces
Sturnus, & Aonio uerſæ certamine picæ,
Quiq́; refert iungens iterata uocabula perdix,
Et quæ biſtonio queritur ſoror orba cubili,
Ferte ſimul gemitus.

Quòd ſi quis penultimo inductus carmine in diuerſam pedibus ſentẽtiam abeundum

cenſet,tanquam hirundo nil minus quàm humanum prorumpat in ſonum: reſpõdeo, expoſitionem illam de Prognes deformatione in hirundinem, eſſe quidem à Varrone confirmatã,& à noſtris ferè. Cæterum Græcorum nonnulli in luſciniam malunt. Quod Probus non ignorauit in Bucolicon Virgilij: & uidetẽ Ouidius ſequutus, quũ ita canit,

Sola uirum non ulta prius mœſtiſſima mater
Concinit Iſmarium Daulias ales Ityn.

Et Ioannes grammaticus in Heſiodi commentario ferè in fine, ἡ πρόκνη inquit ἀηδὼν γεγονῦια τὸν ἴτυν ὀδύρεται, φιλομήλα δὲ χελιδὼν, τραυλὸς φησί με ἐβιάζετο. Philomelæ porrò docilitatem, ſiue luſciniæ, quis ignorat? Quum ſciamus Druſum & Britannicũ Claudij filios luſcinias habuiſſe Græco atq; Latino ſermone dociles? Quo uero de perdice nil uideatur abſurdum, Plinij uerba ſubtexere libuit ex decimo Naturalis hiſtoriæ: Verum (inquit) alias addiſcere negant poſſe, quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande ueſcuntur, & inter eas facilius, quibus quini ſunt digiti in pedibus, ac ne eas quidem ipſas primis duobus uitæ annis. Latior ijs eſt lingua omnibus, in ſuo cuiq; genere, quæ ſermonem imitantur humanum, quanquam id penè in omnibus contingit. Agrippina coniunx Claudij Cæſaris turdum habuit, quod nunquam antè, imitantẽ ſermones hominum. Ex ijs nimirum impoſſibile uideri haudquaquam poteſt, perdicem humanæ uocis expreſſiſſe ſonum. Quæ uero Plinius ſcribit, ferè ab Ariſtotele promuntur libro ſecundo De hiſtorijs, præſertim quæ ad linguæ modum pertinent. Lingua (inquit) omnibus eſt, ſed uariè, alijs enim longa, alijs breuis, alijs lata, alijs anguſta. Omnium maximè animalium poſt hominem literas proferre nonnulla auium genera queunt, uidelicet ea præcipuè quæ πλατύγλωσσα ſunt, hoc eſt quibus lingua latior eſt. Sed & Ariſtotelem imitatus Auicẽna: Aues (inquit) quæ habent linguam amplam, hominis uocem imitantur. Sed planius in Sympoſiacis Plutarchus, perdicis loquacitatem non tacuit, quin eſſe uocalem ac diſcere, comprobat idem alibi. Sed & in Laconia haberi perdices uocales, monſtrauit in Dipnoſophiſtis Athenæus, qui & Ariſtomenem Athenienſem, Adriani libertũ, dici à patrono ſolitum ſcribit Atticoperdica, quum eſſet comœdiæ ueteris hiſtrio. Idem tamen aduerſus uſuram Plutarchus quendam proſcindens, illum dicit ἀφωνότερον πέρδικος, id eſt perdice magis mutum. Sed quia de uoce mentio eſt, addamus quæ primo De hiſtorijs idem prodit Ariſtoteles: Ex animantibus alia ſunt (inquit) ψοφητικά, hoc eſt quæ ſtrepitũ tantum elidunt: alia uero aphona, ſiue muta: alia φωνήεντα, quæ uocem formant: ſed ex ijs aliqua dialecton habent, id eſt loqui poſſunt: alia agrammata, quæ uocem ſolam nullis exprimendã literis reddunt: alia ſunt κωτίλα, hoc eſt loquacia: alia taciturna. Cæterum ut ad perdices redeamus, Aegyptiorum literis quæ animantium figuris, reliquiſq; huiuſmodi corporibus ac ſignis conſtabant, quod Chæremon docet atq; Horapollo: & hieroglyphicæ uocantur, uel ignorabiles à Latinis, uti Ammiano credimus propemodum: hi contumelioſos monſtrare uidentur, quoniam iſtiuſmodi aues ſenio confectæ cõtumelia ſe afficiant: ſicuti anguilla inuidiam ſignare uidetur, quæ ita bonis infeſta omnibus eſt, ut anguilla piſcibus, quorum omnium ſocietatem & communionem fugit. Hippopotami ungulæ deorſum uerſæ impium, iniuſtum ingratumq; ſignificant: idem & columbus, qui quanquam bilis expers, & in uniuerſa animantium peſtilentia ſolus illius morbi contagio uacat, in parentes ſe tamen ingratum præſtat atque infeſtum: quippe qui robuſtior factus, patrem pugnando à matre fugat, cui ipſe miſcetur. At equus ille fluuialis, quum primum per ætatem licuerit, patrem experitur uiribus, quem ſi pugna ſuperarit, ac ſibi locum cedere animaduerterit, matrem init, uita patri conceſſa. Quòd ſi uictus pater, minus ei permittat cum matre concubitum, tum patrem filius robore uiribuſq; fretus interimit, ac matrem comprimit. Itaq; non abſurde ijdem Aegyptij ad inferiorẽ partem duas item pingunt eiuſdem hippopotami ungulas, quo id homines intuentes, & quod de iſtiuſmodi bellua dicitur, cogitantes, ſint in referenda gratia promptiores. Ex hac doctrina uidetur & illud eſſe depromptũ, quòd in regum ſceptris ſupernè ciconiam figurabant, infernè uero hippopotamum: quippe ſignificantes uim iuſtitiæ parere, quando hippopotamus animal ſit iniuſtiſſimum. Inuenio literas id genus (ut dixi) appellari hierogly

pha grammata, quòd ijs in rebus ſacris myſteria ſignificarentur: & Chæremon, cuius paulo antè mentionem habuimus, hieroglyphica ſcripſit. Erant inde apud Aegyptios, qui dicebantur hierogrammates, hoc eſt ἱερογραμματεῖς, qui etiam de futuris uaticinia concipiebant, unumq; ex ijs regi mirabiliter multa de Moyſi mox naſcituri excellentia prædixiſſe, proditum memoriæ eſt. Hæc immo uberius contexere libuit, ut apertius intelligeremus illud ex Lucani Pharſalia, qui doctiſſimè quod adſtruximus, ita breuiter canit,

Nondum flumineas Memphis contexere byblos
Nouerat: in ſaxis tantum uolucresq; feræq;,
Sculptaq; ſeruabant magicas animalia linguas.

Inuenio illud quoq; in antiquis memorijs, Aegyptios literas quidem proprias habere quas diſcant omnes: ſed quas appellant ſacras, ſoli norunt ſacerdotes, à parentibus priuatim acceptas. Apud Aethiopas uero, quorũ coloni fuiſſe uidentur Aegyptij, ijſdem omnes utebantur figuris. Volebamus iam capiti huic impingere umbilicum, ſed collibuit, quum fortè in manſbus eſſet Diodorus, adnectere quæ ille quarto Bibliothecæ prodiderit, ad hoc ipſum facientia maximè: quoniam in id genus parerga libenter excurrimus, ſi præſertim ſcitius aliquid remotiusq; cõplectantur: Accipiter (inquit) rem denotat citò factam, quoniam hæc aliarum fermè omnium auis ſit uelociſſima. Transfertur hæc notatio ad domeſticas res quæ uelociter fiant. Crocodilus malum ſignificat. Oculus, iuſtitiæ ſeruator & totius corporis cuſtos interpretatur, alioqui iuſtitia oculatiſſima eſſe fingitur, oculo uegetiſſimo, acie perſpicaci, & cuncta perſpiciente. Quam Chryſippus effingi ſolitam prodidit, aſpectu formidabili, luminibus oculorũ acribus, neq; humilis, neq; atrocis, ſed reuerendæ cuiuſdam triſtitiæ dignitate. Plato uolumine De legibus nono, Iuſtitiam omnium ſpeculatricem atq; uindicem appellat, & ita dici â priſcis ſacerdotibus tradit. Hinc legimus, quoſdam ſolis & iuſtitiæ teſtatos oculum, & in uerſipelles dici inuenimus ex adagio, Ipſos etiã oculos ſolis & iuſtitiæ facile fruſtrari poſſe. Sed ut inſtitutum repetamus, ex reliquis corporis partibus dextera manus, digitis paſſis libertatem deſignat: ſiniſtra uero compreſſis, tenacitatem atq; auaritiam. Eodem modo & cæterarum corporis partium figura atq; inſtrumenta certum quid notabant. Sed hic adnotãdum illud eſt, L. Apuleio libro undecimo Aſini aurei, literarum genus hoc dici ignorabile. Compluſcula eius auctoris uerba collibuit exſcribere. De opertis (inquit) adyti profert quoſdam libros literis ignorabilibus prænotatos, partim figuris huiuſcemodi animalium, concepti ſermonis compendioſa uerba ſuggerentes, partim nodoſis, & in modum rotæ tortuoſis, capreolatimq; cõdenſis apicibus, à curioſitate prophanorum lectione munita. Cornelius quoq; Tacitus libro Auguſtæ hiſtoriæ undecimo, dum de literarum diſſerit inuentoribus: Primi (inquit) per figuras animalium Aegyptij ſenſus mentis effinxerunt, & antiquiſſima monumẽta memoriæ humanæ impreſſa ſaxis cernuntur, ac literarum ſemet inuentores item perhibent. Inde Phœnicas qui mari præpollebant, intuliſſe Græciæ memorant, gloriamq; adeptos, tanquam repererint quæ ab Aegyptijs acceperant. Ammianus Marcellinus in obeliſci mentione: Formarum (inquit) innumeras notas, hieroglyphicas appellatas, quas ei undique uidemus inciſas, initialis ſapientiæ inſigniuit auctoritas. Idem mox paulo obeliſcum dicit ſcriptilibus effigiatum elementis. Ab ijs haud ita diſſidet, quod à Cicerone factum ſcribunt Græci. Qui in Sicilia quæſtor dijs argẽteo munere oblato, quum (uti aſſolet) adderetur epigramma, prænomen Marci, Tullijq; nomen apponi integrũ iuſſit. Ciceronis autem loco, quod ſequebatur, facetè ciceris granum ab artifice inſculpi uoluit. Cæterum, ſicut à perdice ſumus exorſi, ita in eundem deſinamus, obiter adnotabimus quæ libro quartodecimo Strabo prodidit ſuper perdice à Protogene picto: Item (inquit) ex Protogenis picturis Ialyſus ac Satyrus iuxta columnã ſtans, ſuper columna perdix erat, ad quem ita homines hiabant, quum nuper tabula eſſet poſita, ut illum ſolum admirarentur, Satyrum uero cõtemnerent, quanquam perfectiſſimum opus. augebant admirationem perdices manſueti, qui à nutritoribus allati, & cõtra pictum appoſiti canebant ad picturam, & congredi geſtiebant. Protogenes rem uidens præter opinionem

opinionem eueniſſe, æditos rogauit, ut deleri auem permitterent: quod & factum eſt. Sciendum deniq́, perdica, agrippa, ſitta, pſitta, cenſeri apud Græcos aduerbiales uoces, quibus animalia dum abigunt, utantur paſtores, caprarij ac bubulci.

De Harpyis quàm diuerſa comperiātur apud Græcos certatim & Latinos. Harpe quid, harpides, harpys, harpaſus, harpaſa, harpagia, harpage. Creagra. Lycos. Corax. Turres nauales. Caput XXVII

HArpyias malas pro nequiſſimis mulieribus, ueluti ex adagio uſurpaſſe uidetur Apuleius. cuiuſmodi fuerint monſtroſa harpyiarū corpora, notum abunde (opinor) ex Virgiliano carmine,

Virginei uolucrum uultus, fœdiſſima uentris
Proluuies, uncæq́ manus, & pallida ſemper
Ora fame.

Seruius Neptuni prodigiorum patris & terræ filias putat. Sunt qui ſcribant, ideo uirgines fingi, quòd omnis rapina arida ſit, ac ſterilis. Ideo plumis circumdatas, quòd quicquid inuaſerit rapina, cælat. Volatiles autem, quòd omnis rapina ad uolandum ſit celerrima. Dicitur enim aello, quaſi ἑλὼν ἄλλο, id eſt alienum tollens, ocypete citius auferens. Celænum uero, Græci nigrum uocant. Vnde & Homerus prima Iliados rhapſodia,

αἶψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί.

id eſt, Statim niger tuus ſanguis emanabit per meam haſtam. Quæ omnia id demum ſignificare agnoſcimus, quòd aliena concupiſcimus primò, mox expetita inuadimus, poſtremò inuncata ſemel abſcondimus illatebramusq́. Sed & ipſum Harpyiarum nomen, inditum à rapacitate uidetur, ſiquidem eo nomine indicatur Græcis rapina: unde & Harpax in Pſeudoli argumento,

Venit Harpax uerus, res palàm cognoſcitur.

Eſt & apud eundem harpagare uerbum, ut item in Pſeudolo,

Neque homines magis aſinos unquam uidi, ita plagis coſtæ callent,
Quos dum ferias, tibi plus noceas: eo enim ingenio hi ſunt flagricibæ,
Qui hæc habent conſilia, ubi data occaſio eſt, Rape, clepe, tene, harpaga.

Sunt qui putent, tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. Apollonij uero interpres in illis poetæ uerbis ex Argonauticôn primo,

ἀλλὰ θύελλαι ἀντίαι ἁρπάγδην ὀπίσω φέρον.

id eſt, At Thyellæ aduerſæ raptim retrò ferebant. Ita ſcribit, Thyellæ hiberni flatus & procellæ: unde Homerus per ſynonymiam Thyellas poſuit, & Harpyias, hoc eſt procelloſos flatus:

ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Et mox,
τόφρα δὲ τὰς κούρας ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο.

Apollonius uero operis eiuſdem libro ſecundo, Iouis magni canes, harpyias dixit illis uerſibus,

οὐ θέμις ὦ υἷες Βορέου ξιφέεσσιν ἐλάσσαι
ἁρπυίας, μεγάλοιο Διὸς κύνας.

Et mox ſubiungit, fugatas à Zeto & Calai conieciſſe ſe in ſpecu, quod in Creta uiſebatur, ſub Arginunte: quam rem Neoptolemus quoq́ ac Pherecydes literis commendarint. Sunt ex Græcis, qui irin harpyiarum ſororem prodiderint. Pro cruentis ſanguinarijsq́ raptoribus, pecuniæ immorientes uidetur Sidonius Apollinaris Harpyias uſurpaſſe. Nam libēter (inquit) incedunt armati ad epulas, albati ad exſequias, pelliti ad eccleſias, pullati ad nuptias, caſtorinati ad letanias. Nullum illis genus hominum, ordinum, temporū cordi eſt, in foro Scythæ, in cubiculo uiperæ, in conuiuio ſcurræ, in exactionibus Harpyiæ, in colloquutionibus ſtatuæ. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligant: unde etiam epulas abripere dicūtur, quod eſt furiarum. Hinc eleganter Horatius gulam dixit rapacibus dignam Harpyijs, intelligi uolens, gulones dignos uideri, quibus Harpyiæ furtim inuolantes edulia ſurriperēt, in ipſo edendi deſiderio, & epularum apparatu, ſicuti Phineias diripuere dapes. Apuleius, Et tamen quotidie paſtus electiles comparere nuſquam: nec utiq́ cellam ſuam immanes inuolare mures uel mu-

ſtas, ut olim Harpyiæ fuere. Quod diximus, Irin credi Harpyiarum ſororem, ne conſictum quis putet, confirmatur Heſiodi auctoritate ex Theogonia:

θαύμας δ' ὠκεανοῖο βαθυῤῥείταο θύγατρα
ἠγάγετ' ἠλέκτρην, ἡ δ' ὠκεῖαν τέκεν ἶριν,
ἠυκόμους θ' ἁρπυίας, ἀελλώ τ' ὠκυπέτην τε.

Harpyias grãmatici apud Græcos interpretantur ἁρπακτικὰς θεάς, id eſt rapaces deas. Harpe uero, auis eſt ſpecies rapto uiuentis, aquilæ ſimilis. Homerus,

ἡ δ' ἅρπῃ ἐϊκυῖα τανυπτέρυγι, λιγυφώνῳ.

Quanquam & eodem nomine dici falcem nouimus. Heſiodus,

δεξιτερῇ δὲ πελώριον ἔλλαβεν ἅρπην,
μακρὴν, καρχαρόδοντα.

Hinc harpedophorus dicitur falcifer. Harpides uero calciamenta ſunt, quæ item crepidas uocant. Dicuntur uero quaſi ῥαπτίδες, quia πολυῤῥαφῆ ὑποδήματα, id eſt multiplici ſutura calciamẽta ſint: ſic enim apud Græcos Saluſtius pręcipit. Nominis uero etiam Callimachus meminit,

ἢν γάρ μιν προϊζῶσι δίκῃ σὺν ἁρπίδεσσιν.

Harpys uero amorem ſignat, à rapacitate item nomine accerſito. Vtitur eo in Crinagora Parthenius,

ἀμφοτέροις ὀλβίδας ἄρπυς ἐλινύει.

At Harpaſus eſt Cariæ fluuius, ab impetu prærapido ſic nuncupatus, prius dicebatur Daphnus: meminit Apollonius Caricorum quintodecimo. Harpaſan ciuitatem à fluuio eodem nuncupari, Stephanus ſcribit. Harpeza dicitur montis pars ima, id eſt pes: uelut ὁρόπεζα, id eſt terminans extremitas. Harpagia dicebatur locus prope Cyzicum, unde raptum memorant Ganymedem. Sed & in Illyria ciuitas monſtratur Harpyia prope Enchelyas, in quam Amphiarai auriga Baton ſe cõtulit, poſtquam is perijt: meminit Polybius. Harpagen, inter coquinaria inſtrumenta recenſet Pollux: ſed nomine alio dici creagram putat, & lycon, hoc eſt lupum. Alij eo nomine inſtrumentum quoque intelligunt, extrahendis è puteo uaſis accommodum. Sunt & in belli uſibus Harpagæ, ab Agrippa excogitatæ, capiendis oblaqueandisque nauibus. Ea uero ſunt cubitorum quinque ligna, ferro circumplexa, fibulasque ab capite utroque præfixas continentia, uni falx ferro curuata inhæret, alteri funes deſtinantur plurimi, falces machinis attrahentes, ubi in tendiculam incidit hoſtica nauis: cui intercipiendæ machinula præſtò & altera eſt: coraca uocant, id eſt coruum. Quod autem ad Agrippam attinet, ſunt qui ab eodem, genus id turrium adinuẽtum ſcribant, ut de tabulatis ſubitò erigerentur, ſimul ac in prælium foret uentum. Ad quod alluſerit poeta nobilis,

Tanta mole uiri turritis puppibus inſtant.

Harpagones (inquit Plinius) Anacharſis excogitauit primus, & manus Pericles Athenienſis: auctor nobis eſt in Viris illuſtribus Nepos Cornelius, hiſce uſum ex Romanis primum imperatorem Duillium.

Aeſtiuam ægritudinem, intelligi breuem, & quæ ſit eius rei ratio. Iuuenalis locus explicatur. Caput XXVIII

AEſtiuam ægritudinem ferè omnem celeriter deſinere, obſeruatũ eſt à clariſſimis medicorum. Quod ut monſtraret maximus ille ac diuiniſſimus Hippocrates libro Sentẽtiarum ſecundo, ita ſcriptum reliquit: Quartanæ æſtiuæ breues magna ex parte ſunt, autũnales longæ, præſertim quæ hyemem attingũt. Aduocauit etenim morbum quàm diutiſſimè perſeuerantem, ex quo uelut perſpicuæ claritudinis exemplo, reliqua morborum genera inaudiri dedit. Ex doctrina igitur hac profluit adagium, ut ægritudinem mox paulo deſituram, nec procaci recurſu, aut lancinatione diuturniore corpus emaciaturam, uel confecturam quoque nuncupemus æſtiuam. Scrutabar uero curioſius, qui mos ferè mortalibus inſitus eſt, dicti euentusque rationem, ſed nec laborandum diu fuit: præſtò enim eſt ſemper, uelut ſuccenturiatus ille artis medicæ longè ſcientiſſimus Galenus, apud quem ita ſcriptum legimus, Non quartanæ ſolum (inquit) breues æſtate ſunt, ſed cæteræ ægritudines

dines quoq; celeriter deſinunt. Nam ſucci funduntur & eunt uſquequaq; de corpore, atq; reflantur. Igitur ſi uires ſuperſunt, nocua materia ſecreta, morbi deſiſtunt: ſin uires deſunt, infeſta materia pariter abducta, eæ quoq; exſoluuntur: quamobrem nullus morbus æſtate tardius abſoluitur. Cæterum, ut æſtate materia diſpergitur, atq; aboletur facultas, ita hyeme contrà accidit: ſucci nanq; manent intus, modo animalium quæ illatebrant ſe & deliteſcunt, & item facultas ualens perſiſtit: itaq; quum morbificus ſuccus maneat, neq; morbi conuelluntur, neq; ægri intereunt, quippe ualentior facultas renititur. Ex ijs quæ medicus præſtantiſſimus exſequitur, lux multa infertur illi Satyrico,

Iam letifero cedente pruinis
Autumno, iam quartanam ſperantibus ægris.

CAMILLI RICHERII RHODIGINI IN LIBROS LECTIONUM antiquarum Lodouici Cælij patrui, ad ſpectatiſſimum dominum Franciſcum Venetium, ciuem Rhodiginum, & nunc regulatorem benemeritum, Præfatio triceſima.

SVnt equidem uir clariſſime in patria noſtra Rhodigina permulti quum nobilitate tum uirtute multa præſignes, quibus cum iucunda mihi conſuetudo intercedit: ſed qui me arctius quàm tu amplexari, patrio affectu amplius confouere, iuuare conſilijs, ope iacentem quandoq; excitare ſit uiſus, haud ſcio an quenquam ad hanc diem compererim. Nec id expreſſum tibi ulla ingenij noſtri acrimonia, quod mihi perquàm exiguum affulſit: nec literarum locupletiore ſupellectile, quæ prætenuis eſt: ſed tua te uirtus, inſita morum haud fucata ſimplicitas, hac quam ſuſtines perſona prorſum digna bonitas publicam quodammodo materiam facit. Abs te digreditur nemo non hilarior, qui tua uſurus opera domi te quæſierit: aut qui forte, nedum deſtinato, dum iniunctam obis functionem, tibi ſe ingeſſerit. Nec mirum, ab incunabulis enim ita imbutus, ita inſtructus es à patruo meo, ut ſapientis ac uerè cæleſtis uiri primam eſſe curam putares, non ſibi, ſed toti genitum ſe credere mundo. Hoc etiam à nobili Venetiorum proſapia habes, quæ omnibus prodeſſe, nemini obeſſe cõſueuit. Taceo alia. Hoc præterire nequeo: Lodouicum Cælium patruum meum miris effers laudibus: huius mores, huius eruditionem probas: ab eo quicquid in te doctrinæ eſt, accepiſſe fateris: illius hortatu te Patauium ſtudendi gratia profectum fuiſſe, & in ciuili Iure ſatis profeciſſe prædicas. Quo fit, ut concipere nequeat animus, tanta adobrutus mole rerum, quàm tibi hiſce nominibus debeam: minus multo etiam ſi omnia undequaq; circumſpecto, qua demum ratione tot tantiſq; meritis tuis paria facere, parte ſaltem aliqua ualeam. Nec id, quia te beneficia putem fœnerari: etenim animi altitudinem tui creuiſſe abundè uideor: ſed quoniam meæ partes ſunt, in id tota ui incubuiſſe, ne tanta tua bonitate fuiſſe uidear indignus: nam quauis pernicie peius multo reor inauſpicatiſſimum ingrati nomen, circumfuſo tamẽ tantis rerum difficultatibus lucis neſcio quid ſeſe oſtentauit. Quod eſt, ſi de literaria penu quippiam fuerit promptum, quo te uiciſſim promereamur: quando alia deſunt in præſentia tentanti omnia, & omnem (uti dicitur) funiculum mouenti. Gratius autem hoc beneficij genus tibi futurum ſpondet illud, quòd literarum ſtudia ſic es perpetuò amplexatus, ut in ijs præcellere animaduertaris. Te igitur præſide prodeat hic Triceſimus patrui mei lucubrationum labor, poſtea quàm in me qualis fueris, iam hinc norint omnes.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI TRICESIMVS.

Seminum, quæ cerasbola dicuntur, ratio. Ateramna quæ dicantur. Problemata quæ diſcuti nequeunt. Lapidum partes eſſe teneriores, quæ terræ inhæreant. Ceratia. Carati aurificum cur dicantur. Scrupularis ratio quæ ſit. Ceraſtia, cur dicta Cyprus. Sphecia. Aries Periclis monoceros. Gallinarum pericarphiſmus. Engęa & zoophyta. Veterum pocula fuiſſe cornea. Amalthea cornu. Ceratis notiones. Ceraxoi. Ceratoglyphi. Comotę. Comotriæ. Ceroplaſtæ. Myes. Cornua increſcere quid. Epiſporia quid. Epiſpora. Cerasbola item quæ dicantur. Cerucbi qui. Valerius Flaccus declarat. Cap. I

Est apud Platonem ſemel, quantum obſeruauerim, uerbum hoc cerasbolus, id eſt κερασβόλος. id quodam ueluti adagio uſurpatum, pro eo qui inamœnis ingratisq; moribus ſit, quiq; per imperitiā nullo moueatur affectu, & leges quoq; habeat deriſui, illis haudquaquam obtemperando, ſed cōtumaciter obnitendo. Et uocabuli quidē notio aperta ſatis, at eiuſdem ratio non utiq; obuia fuerit, ſed ut Arietini oraculi hiſtoria, fortè amplius quærenda. Sunt qui ita interpretentur: cerasbola dici propriè, quæ dura naſcantur in aſpretis aut leguminibus, nigra quidem colore, ſed magnitudine quanta milium. Ea ſi leguminibus incoquantur, minimè remolleſcunt, nec alioqui fructum unq; ferunt. Eiuſmodi produnt eſſe, quæ inter boum cornua dum ſeritur, fortè fuerint iactata: unde & cerasbola nūcupata à iactu eiuſmodi. Alioqui & ateramna intelligunt, quæcunq; incoctilia ſunt & contumacia rebelliaq;. Colectaneorum ſecundo apud Græcos ad agricolationem ſpectantium ſcriptum inuenias: ſeminantibus cauendum, ne in bouis cornu decidant ſemina, quæ cerasbola dicunt nonnulli & ἄφορα καὶ ἀτελῆ τὰ τοιαῦτά φασι γίνεσθαι. Sed (ut dixi) non nimis abditum hoc, neq; ab intellectu deuium. At cur ita, id eſt quod multos diu torſit. Multa equidem in naturæ maieſtate recondita latere, fatendum eſt, quæ ingeniorum ſolertia necdum ſatis uidetur excuſſiſſe. Nonnulla ex ijs ſum memor alia huius operis parte attigiſſe me. Recenſet pleraq; & Theophraſtus, in quibus & illud de gallinis, quod ſexto De hiſtorijs etiam Ariſtoteles poſuit, & eſt à Plinio repetitū: illæ enim ouo ædito, religione quadam excutiunt ſeſe, & circumactæ purificant, aut feſtuca aliqua ſeſe & oua luſtrant: pericarphiſmum Plutarchus uocauit: item defoſſum à ceruis cornu: itemq; ſi una aliqua caprarum ore heryngium teneat, quod nonnulli uocant origanum, alij moly, Romani capitulum mardus, grex ſubſiſtit uniuerſus. Hoc & de cerasbolis dici poteſt non abſurdè. Quid enim fiat, neminem profectò latet, ſed cauſam non norunt omnes. Non magis quàm in eo quod periti rerū tradunt, ceruis ſalſuginoſas manare lachrymas, at dulces ſuibus dum capiūtur: necnon cur exculcatū apium contritumq; dum germinat, lætius mox proueniat, quod probris maledictisq; & execrationibus in cumino cōſequuntur. Cæterum ne quæſtionem modò torquendis uidear ingenijs propoſuiſſe, ſubiungam quod ex mutis (ut aiunt) magiſtris compertum mihi eſt. Scribunt phyſiologiæ non imperiti, frigiditate ſeminibus induci duritiem, ea nanq; premit cogitq; uſq; ad rigiditatem. Ediuerſo mollia laxaq; efficit calor: proinde non rectè aſtruunt, qui dicunt, ἔτος φέρει, οὐχὶ ἄρουρα, id eſt annus fert, non ager: ſiquidem loca genuino prędita calore, temperiem gratam aere addente, fructus proferunt molliores. Quæcūq; igitur ſerentis manu protinus recteq; in terram decidūt ſemina, intra illa excepta, uelut ſuo ſibi lecto collocataq;, calore inſito amplius & humore perfrui ualent. At quæ in cornua inciderint boum, non aſſequuntur, quam Heſiodus tradidit, ἀρίστην εὐθυμοσύνην: ſed aberrantia dilapſaq;, non tam ſata uidentur, quàm proiecta incurioſe: unde accidit plerunque, ut uel frigoris iniuriam patiantur

Annus fert
nō Ager

tur, uel exſucca prorſum fiant, & lignoſa tunicula, ita ut remolleſcere haudquaquã ualeant. Argumento ſint lapides, quorum partes terræ inhærentes, ἔγγαια καὶ ζωόφυτα μὲν uocant Græci, longe molliores cuſtodit calor, quàm quæ ſub dio ſunt: qua ratione lapidarij artifices lapides adobruunt, quos excolere ingenio parant, ueluti terræ caliditate quadam indipiſcantur maturitatem, cum hypæthri & ſubdiales frigoris ui obdurati artificio reluctentur. Sunt tamen zoophyta Græcis proprie inter rationalia & ratione carentia conſtituta, id eſt inter homines & bruta. Rurſus ipſum hoc inde quoq; diſcimus: etenim compertũ fermè eſt, frumenta quæ in areis ſeruata diutius fuerint, quodam ueluti callo obdureſcere. Idipſum alicubi præſtat frigidior uẽtus, dum uentilãtur, afflando. Sicuti contingere in Philippis auctores nõnulli ſunt. Inde fit, ut tanquam impoſſibilia haud reſpuenda ſint, ſi forte ruſticos quandoq; inaudias, ex duobus propinquis ſulcis, aut uerius porcis, in altera duriores cõcipi fructus. Sed & illud maximum, inter fabarum lobos alij mollia producũt, alij dura, prout frigidior uẽtus, aut aqua partem hanc attigerit magis, aut illam. Sed quoniam de cornibus quæ cerata uocant mentio hac parte facta à nobis eſt, appendicem non ingratiorem lecturis adijciamus: alioqui & operis eſt inſtituti, quo eruditionem hiſce ueluti fulturis tibicinibusq; ſurrigere obfirmareq; contendimus. Lego in ueteribus memorijs ante inuentionem poculorum antiquos cornibus ad potum eſſe uſos. Quo argumento à doctis uſurpatum inuenimus κεράσαι, pro eo quod eſt ἐγχέαι οἶνον, hoc eſt uinum infundere. Sic Piſander, & Homerus Iliados Θ,

οἶνον τ' ἐγκεράσασα πιεῖν.

id eſt, & uinum fundens in ceras, ſine cornu ad potum. Cornu Amaltheæ, quæ Hæmonij traditur filia, miræ fuit naturæ, quod ſcribunt Græci, ut quem quis ſeu potum expetiſſet, ſeu cibum, citra ullum omnino laborẽ fieret eius compos. Hoc Achelous, ſuo recepto, Herculi fertur tradidiſſe. Ceratia autem ſiliquas dicũt, uulgo notas, intra quas incluſa cernuntur nominis eiuſdem ſemina, unde ſimplici aurificũ turbæ obrepſit appellatio, ut in auri & argenti ponderibus ſubinde caratos dicat. Scrupulos in ea re nuncuparũt ueteres. Nam hinc ratio ſcrupularis uocatur Plinio. Sunt & in Megaridis confinio Cerata, quod eſſe loci nomen indicat in Parallelis Plutarchus. Dicuntur uero cerata à κάρα, quo caput ſignificatur. Recte enim (ut Ariſtoteles inquit) capiti cornua mandauit natura: nec recte Aeſopi Momus uitio dat, quod non in armis taurus cornua geſtitet, unde ferire uehementius poſſit, ſed capite corporis imbecillima parte. Neq; enim ingenio perſpicaci ille Momus iſta reprehẽdit. ut enim ſi in alia quauis parte cornua haberentur, fruſtra ponderi eſſent, nulla in re utilia, multa etiam officia impedirent: ſic armis quoq; infixa, ſedem omnino ineptam tenerẽt. Gerunt quæ animal pariunt, cornua ad uim aut inferendam aut depellendam. Scribunt nonnulli ex grammaticis Græcis, cornua item pro capillis poſita inueniri, quoniam utraq; enaſcantur modo eodem. Credo, quia ungues, roſtra, pili, cornua, plectra, ſiue calcaria, & ſi quid eiuſmodi aliud eſt, ex cibo gignũtur aduentitio & augendi poteſtatẽ habente, quem tum à fœmina, tum forinſecus ſibi acquirunt. Oſſa uero in prima partium conſtitutione gignuntur ex ſeminali excremento: quumq; animal augetur, hæc incrementũ ex alimento capiunt naturali, quo partes augentur principales. Adeſt etymon quoq;, cur cerata pro capillis autument inueniri: inde enim duci uidetur nomen, ὅτι συνεχῶς κείρονται, id eſt quod præcidantur aſſidue. Vocant & cerata fluuios omneis ab Oceano delatos. Ponitur & nomen id pro gloria quandoque, παρὰ τὸ ἐρῶ τὸ ἐπιθυμῶ, quoniam gloriam omnes appetant. Porrò uidetur ceras ſignificare uim roburq; in ſanctis literis, honeſta ex brutis tralatione, quæ communita cornibus ſunt. Nam & Ceraſtiam dici Cypron, Xenagoras prodidit, διὰ τὸ ἔχειν πολλὰς ὀφρύας, id eſt quia ſupercilijs abundet multis, quæ (inquit) cerata uocant. Etiam ſi me non fallit, eſſe qui ſic opinentur dici, quia inibi uiſerentur cornibus homines inſignes. Quemadmodum & Sphecíam interpretantur nuncupatam, quod incolerent Spheces qui nominabantur. Legimus porro arietis caput monocerotis, id eſt cornu unius, Pericli ex agris eſſe allatũ: quod intuitus Lampon uates, robuſtum & ſolidum in frontis meditullio ſitum, reſpondit, Ex duabus quæ in urbe uigerent factionibus, Thucydidis ac Periclis, fore ut altera obſcurata, ad unum

Periclem, apud quem uiſum foret portentũ, recideret ciuitatis potentia. Ceraxoos & ceratoglyphos appellant Græci, qui cornua expoliunt excoluntq́; artifici ingenio, ac ſculpunt: ſicuti concinnandæ comæ periti, plurimum quidem comotæ dicuntur, id eſt κομωταί: & fœminæ comotriæ. Sed & ceroplaſtæ uocantur, quoniã (ut præſtruximus) comas etiam cerata uocabant. Vnde de Paride apud Homerum κέρα ἀγλαέ, id eſt coma illuſtrem uenuſtumq́; interpretantur. Et apud Sophoclem, ὀρθόκερῳ φρίκη, pro eo quod eſt ὀρθόθριξ, & κέρας βοὸς, pro ſetis intelligunt bubulis. Legimus item carnes ſupra frontem ad tempora nuncupari μύας, id eſt mures, ſed & cerata dici à quibuſdam. Cornua increſcere dicuntur, cum ab ſpinoſis argutatoribus argumẽtorum ſtrophis, cuius ſunt formæ ſyllogiſmi cornuti, ſic obretimur, ut uelut pedicis explicari haud promptũ ſit. Aduerſum quos illud ex triuio regerendum, Malo nodo malus cuneus requirẽdus eſt. Diſceptatum inter primæ notæ grammaticos eſt, qui demum ſint apud Valerium Flaccum Argonauticon primo, Ceruchi. apud Græcos & Heſychium in primis comperi, ceræuchos dici rudentes, uelut τὰ κεραῖα ἔχοντας, id eſt antemnarũ cornua firmantes. Suas uero habent in puppe anſas ad quas deſtinantur religãturq́; propterea tremulos dixit ceruchos per conciſionem Flaccus,

Temperet ut tremulos Zetes, fraterq́; ceruchos.

Nec aliud libro undecimo indicat Apuleius, cum ait, Puppis intorta cerucho. ſic enim legendum cenſet interpres. Demum ut ad cerasbola redeamus, ita inuenio in theſauris Iulij Pollucis: Epiſporia (inquit) dicitur, cum quis in idem ſemen inijcit & alterum: quod cauẽdum eſt. Sunt & cerasbola boum cornibus circumuoluta uincula: ſed & in antiquis lyris, κόλλαβοι. Epiſpora tamen Græci uocant item, quæ Maij ſeruntur menſe, omninoq́; ſic dicitur ſementis prima. Epiſpora eſſe ſcribit Theophraſtus lactucam, erucam, napy, coriannum, lapathum, anethum. Sunt qui eo nomine τὰ λάχανα intelligãt. Illud poſtremo adiecerim, arietem dici κριὸν Græcis, ἀπὸ τοῦ κέρως.

Quæ ſit prouerbij ratio, Senilis ualetudo. Senectutẽ eſſe animæ propriã ætatem. Themiſtoclis dictum ad id. Cap. II

SEniores magna ex parte minus ægrotare quàm iuuenes, adnotatum ab Hippocrate eſt: attamen qui longi his acciderint morbi, magna ex parte inſanabiles tota uita comitantur. Hinc profluit adagium perelegans, ut ſenilem nũcupemus ualetudinem proſperam ſatis, minusq́; cauſationibus obuiam infeſtamq́;, uel (ſi ita mauis) quę medicam non admittat manum, nec ulla ualeat ratione perſanari: quando eiuſmodi eſſe ſenum morbos Hippocratis dictant uerba: quæ ſi quis ad amuſſim reuocet, lancemq́; curioſiorem, comperiet non ſenes omnes quàm iuuenes minus ægritudinibus lancinari & conuelli: neq; enim continentes ſunt omnes moderatiq́;, nec omnino parcius uictitant, & ſub rationis modulo perdomant cupiditatem. Qui uero luxu uitæ prodigalitateq; & lenocinio blanditijsq́; uoluptatum, ac gulæ demulcentia laſciuiunt, & uitam conſectantur uoluptatibus delibutam, magis ægrotant, ut qui debiliores quàm iuuenes habeantur. Cæterum complures ex longis morbis inſanabiles tota uita comitari, perſpicuum eſt: ſiquidem facultas debilis eſt, ut inſuper morbi digeriem facile concoquere nequeat. Itemq́; morbi diutini, frigidiores cenſent omnes, & ob eam rem ſeniores magis q̃ iuuenes infeſtãt, namq; omnes ſimilioribus morbis facilius perurgentur. Cæterum id eximiè aduertendũ, ſenectutem nihilominus animæ dici ætatem propriam & accomodam, quando omnes quidem in ſene conflacceſcunt uirtutes, ſola lætius uiridiusq; progerminat ſapientia, uitiorum conſileſcentibus incentiuis: quo nomine clariſſimus è Græciæ imperatoribus Themiſtocles, tranſmiſſis uitæ annis centum ac ſeptem, lineas iam fieri propiores ſentiens, indoluit: tum ſibi demigrandum, ſapere cum pręcipue eſſet exorſus. Hinc & poetas celeberrimos legimus, ætate iam grandi, cygneũ quiddam & cõſueto mollius blandiusq; inſonuiſſe. Hæc deniq; Abiſac illa Sunamitis eſt, quam regi Dauid quæſitam, ſacra teſtatur pagina: cuius feruore, bellacis uiri recaleſceret membra, iam arata rugis & deflaccata. Auctor tamẽ in Politicis Ariſtoteles eſt, corporis minui uigorem ab anno ſexto & triceſimo, animi uero ab duodequinquageſimo.

Laſſitudinem æſtiuam leniri balneo, hybernã uero unctione. Cothoniſmus quid. De cibi potuſq; ratione per æſtatem ac hyemem. Temporum diſtinctio ex aſtronomis & medicis. Cap. III

ET quoniam medicorum caſtra, non ut transfugæ, ſed ut exploratores ingreſſi ſumus, nauanda ſtrenuè opera eſt, ut inde ueluti poſtliminio, non redeamus, niſi ſuffertis manibus publico quidem ſtudioſorum bono, electius aliquid cultiuſq; referentes. Argumentum uero huic elucubrationi Ariſtoteles prębet, apud quem agitari quæſtionem ſcimus, undé nam ſit quod medicæ artis nõ imperiti æſtiuis laſſitudinibus balneo, hybernis uero unctione mederi ſoleant. Et ſuccurrit quidem ratio, hyberno utiq; tempore unctionem offerri propter humores mutationeſq; urgẽtes: nam per calorem laxare oportet qui membra tepeſcere faciat, oleum uero calidum eſt. At in æſtate humefaciendum cenſetur, quoniam tempus id ſiccum eſt, nec metus interpellat horroris, quod ſtatus temporis ad teporem ingenuè uergit. Hinc etiã cibus parcus, potio liberalis per æſtatem admittitur, ille magis, hæc omnino, potioni namq; per æſtatem ob temporũ ſiccitatem indulgendum ex toto eſt. Parſimonia uero cibi, quæ ὀλιγοσιτία dicitur, communis quidem temporum omnium eſt, ſed magis æſtati cõuenit, ne ob habitum temporis feruentem corpus cibo immodico preſſum exęſtuet. Hinc prouerbia duo ſcitè admodum, nec ut opinor improſpere producuntur, Aeſtiue bibere: quod eſt largius uberiuſq;, cuiuſmodi affluentem potum κωθωνισμὸν uocãt Græci. Nec me fallit: eruditiores, nomine potus, intelligere in eo philoſophi loco, liquidam commixtionem ex uino ſubtili, claro odorato, & aqua leui laudabiliq;: hæc enim tria, corpus nutriendo reficiunt, uirtutem cuſtodiendo frigefactant atq; humectant quoq;, quod eſt eo tempore potiſſimũ, necnõ tenuitate ſua ſuperfluitates corriuant in urinam & ſudorem. Alterum uero adagium eſt, Hyemalis refectio, pro ea quæ largiore præbeatur manu, nec auariter. Ventres namq; hyeme, ſed & uere quoq; natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi: itaq; per ea tempora cibi dari copioſius debent: caloris enim natiui copia magna eſt, ut cibus proindè plenior requiratur. Argumẽto ætates ſunt, & athletæ. Quod uero hyeme accreſcat calor, Ariſtoteles quoq; inſinuauit: ſubterfugit enim præ frigore extrinſecus circumfuſo retrorſumq; æſtate ad confinem conſanguineumq; & cõſentaneum aerem aduolat: ita efficitur, ut porrectus & quaſi patefactus diffletur atq; diſpergatur æſtate, hyeme confertior coeat & conſtipatior, & item in profundum peruadat meetq;. Quocirca concoctio & ſanguificatio per ea tempora probior & ſalubrior redditur. Suffragãtur & ſomni longiores ob prolixiorem noctium tractum, id quod ad officia naturalia admodum confert. Cæterum quia paulo ſolertioribus poſſe ambiguitatem inoriri animaduerto, Sit ne id uniuerſis animantibus commune, ut hyeme infercienda ſint amplius, ſciendum, à tractatu hoc abiungenda, quæ certis ſe temporibus in ſpecus conijciunt conduntq;: hæc enim cibum nequaquam requirunt pleniorem, quamdiu latebris deliteſcunt, ſiquidem ex toto ſine pabulo obdurant. Quod ſi cibum abliguriant, ut ante latibulum, perperã concoquunt. Animantium ſiquidem quę ex natura frigent, calor euincitur brumali frigore, ita ut propemodum extinguatur, & ob eam rem pleraq; contueri liceat, exanimis ſimilia, quæ in latebris uiduata ſenſu motuq; iaceant. Quædam iſtiuſmodi affectu prorſus exanimantur. In animantibus uero ſanguinolentioribus calidioribuſq; calor in profundum colligitur conuẽtu frequentiore. Cæterum in ratione temporum attendenda magnopere medicæ ſcholæ placita, ab aſtronomis diſſidentia plurimum: quod nõ neglexit Auicẽna quoq;. Nam qui ſolis per ſigna meatum obſeruãt, ueri aſſignant initia, partẽ arietis primam, æſtati primã cancri, autumno primam librę, hyemi primã capricorni. Medicinæ periti media ſignorũ in ijs præferunt, aquarij, tauri, leonis, ſcorpij. Nam & prima Canticæ particula, tractatu ſecundo, Auerrois inquit, Ex propinquitate ac longitudine ſolis ad nos, & eiuſdẽ diſtantia media efficiũtur anni tempora quatuor, ſiquidem ex longitudine cauſa inoritur humiditatis & frigiditatis, quæ hyemalis eſt conſtitutio, ex propinquitate ſiccitas cum caliditate, quæ propria æſtatis ſunt, at ex mediana ſolis diſtantia temporum ſupputatur ratio media.

Septimanſ

Septimani tragœdi qui facie prouerbij intelligantur. Martialis locus illuſtratur. Abderitarum hiſtoria. Somniare per febrem quid. Cap. IIII

SEptimani tragœdi ex adagio dici ualent, qui morbo, uel etiam quauis alia cauſa in delirium prolabuntur. Prouerbij origo ratioq́ ex hiſtoria eſt, ferunt Abderitas quandoq́ Lyſimacho regnante, nouo quodam & mirādo genere morbi infeſtari cœpiſſe. modus mali erat hic, primum uniuerſim graſſabatur febris prærapida ſuccenſaq́, ubi dies aduenerat ſeptimus, ijs ſanguis profluebat è naribus copioſe largiterq́, alij ſudore multo digerebantur, & hic erat febri finis. Cæterum perridicula mentem omnium obſidebat affectio, ſiquidem ad tragœdiam concitabantur, iambicaq́ uocaliſſime detonabāt. Sed Euripidis Andromedam in primis, & Perſei uerba cantu percurrebāt. Prætenuibus ac præpallidis ſeptimanis huiuſmodi tragœdis offertiſſima ciuitas erat, uociferantium hæc & id genus alia,

σὺ δ' ὦ θεῶν τύραννε, κ' ἀνθρώπων ἔρως.

id eſt, ó deorum hominumq́ amor tyranne. In multum producta eſt inuſitata deliratio hæc, donec hyems & atrox frigus accedens, malo finem induxit. Morbi initium profluxiſſe hinc opinātur, quod ea tempeſtate magni nominis tragœdus Archelaus, æſtatis meditullio, caloribus ſuccenſis Andromedam illic actitauit, unde febrium cauſam in theatro contraxerint Abderitæ: quumq́ (ut aſſolet) tragœdiæ illius ſpectra mēti obuerſarentur, conualeſcentes in eandem per deliriũ dilabebantur, memoriæ Andromeda inhærente, ac Perſeo cum Meduſa. Hinc adagij origo fluxit. Eo uti poſſumus, quum mentis errore, & indocto conatu opus aliquod aggrediuntur multi. Quumq́, ut Satyricus inquit, Scribimus indocti doctiq́ poemata paſſim.

ſicuti ſua tempeſtate uſu ueniſſe Lucianus prodit, quando geſtis in Armenia rebus numeroſa hiſtoricorũ prorupit ſeries, ut iam Thucydides multi, ac Herodoti, necnon Xenophontes uiſerentur. Et ueritatis aſſequeretur fidem adagio uetus, πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, id eſt omnium pater bellum eſt: quando tantos produxiſſet rerum conditores. Ad hanc quæ de Abderitis expoſita eſt contenderim hiſtoriã alluſiſſe Valeriũ Martialem, quum Epigrammatum decimo ita ſcribit,

Si patiens fortisq́ tibi durusq́ uidetur,
Abderitanæ pectora plebis habes.

Nec tamen excidit alibi traditum à me, inſitam Abderitanis fuiſſe ueſaniam: quod Ciceronis eſt in Deorũ natura. Quæ ſententia etiam ſi plane ſatisfacere poteſt, non ibunt tamen inficias ſtudioſi, ſenſum poetæ hac hiſtoria iuuari egregiè. Nec illud poſtremo incurioſe prætereamus, quod ex Hieronymo eſt. Eum qui uerba profundat obſcura inuolutaq́, nec ſentētijs aptè cohærentibus, peſſimo elocutionis genere, dici per febrem ſomniare, uel arreptum morbo phrenetico, Hippocratis uinculo alligandum.

Somnus attonitus ex medicorum placitis qui ſit. Lethargus, & quid catalepſis, item cataſtaſis. Caput V

SOmnum attonitum elegāter ac doctè dicimus, cum quis ita obdormiſcit, ut difficulter expergefieri ualeat. Sed inquit Galenus, illorũ deliria uehementer cauenda, qui tota (ut aiunt) uia oberrātes attonitum ſomnum incipientem, diutinum ſomnũ eſſe exiſtimant, cum recte nominetur ſomnus diutinus, ſi tēporis ſerie duntaxat tranſiliat naturæ moderatione, nec difficulter, puta nequaquã altus & profundus excutitur. Talis præterea ſomnus ex frigore principis accidit ſentiētis, id eſt cerebri. Quod ſi frigus uehemens ſit, cœtu & cōciliatu humoris, lethargum gignit, argumento obliuionis ita cognominatum. Contrà coitione incurſuq́ ſiccoris, ut ſic interim loquamur, committit catalepſin nomine, quã uerbũ è uerbo exprimētes, prehenſiculationem appellant: datur enim nouitati uerborum uenia, dum rerũ ſeruitur obſcuritatibus. Cataſtaſin uero Galenus Therapeutices nono, aeris intelligit nos ambeūtis craſin ſiue temperamentũ, in quo & regio continetur ac item hora. Pari modo uigilia propter calorem primariæ partis ſenſoriæ cōſiſtit, ſed uel ob intemperiem atq́ immoderationem ſolummodo, uel etiam ob ſucci bilioſi exſuperantiam affluentiamq́. Sunt quidam qui uelint ſomnum aſſiduè fieri moderatum, nec

unquam

unquam immodicum. Rurſus alij uigiliā nunquam fieri mediocrē & ſalubrem contendunt, ac uerbum eſſe quod redundantiam tantūmodo indicet: ſed hi, ſi uiuendi conſuetudinem tenerent, nunquā in tantas ſalebras inciderent: nam pręclara Hippocratis ſententia eſt, Somnus aut uigilia ſi alterutrum exceſſit modum, mali eſt. Non ab inſtituto aliena ſunt, quæ maximus philoſophus ad hæc prodidit: Quemadmodū (inquit) morbi aliqui peruigilium & inſomniam afferunt: nam comperti ſunt, qui nouem dies exertis & inconniuis oculis egerint: quemadmodumq; hoc idem ſæpe citra ægritudinē accidit, ut gracilentis & præaridis, qui naturæ ſuæ ratione longas uigilias patiunt, ita ſomni copia interim inualentibus, interim ualentibus contingit. Nam ex ijs qui febre tentantur, inuenti aliqui ſunt, quos altus ſopor in triduū attinuerit. Paruuli uero tum propter cibos tum propter humorem infantilis ætatis longiſſimo ſomno utuntur.

Somni ratio ex Peripatetica doctrina. Quæ dormiant, etiam uigilare. Quę ſenſu careant, non dormire. An ſomnus ſit impotentia ſenſuum omnium. VI

PORRÒ ut ad alia hinc diſſita non admodum, protinus gradum ſtruamus, Quicquid ſomni capax eſt, idem uigiliæ particeps: & retrò. Nam ſi ſomnus quędam affectio eſt, & quaſi nodus et uinculum ſenſus: ſenſus autem omnis ſentire actu poteſt: omnis uero potentia aliquando in actum refertur: Neceſſarium eſt, ut id quod dormit & quod potentiam habet, ut uigilet, excitetur omnino & actu euigilet. Ita nullus ſit ſomnus, qui nō poſſit rumpi, & qui (ut ita loquar) expergiſcibilis non ſit. Quoniam uero ex ſenſu, ſomni natura & uigiliæ dependet, & cum uires animæ habeantur diſtinctæ, ita ut altrix abiuncta à reliquis ſit, reliquæ ſeorſim ab hac non poſſint cōſiſtere, certum eſt ea quæ augentur modo & minuuntur, ut arbores, dormire ac uigilare non poſſe, quia ſenſu deficiunt. Nam ſenſus à ratione uitali, quę & uegetalis dicitur eſſentia & poteſtate, interſtitio plurimo & manifeſto diſpeſcitur: etiam ſi non id conſtaret, utrum ſubiecto & magnitudine differāt. Putat Ariſtoteles ſomnum & uigiliam eſſe affectiones circa cor, ubi domicilium optimatis ſenſus locatur, dormireq; animalia omnia. Sed quum (inquit Themiſtius) de animalibus loquimur, ſemper excipiuntur diuina: nam eorum actio iugis ęternaq;, nec triſtis oneroſa'ue eſt, & uigilia in ijs omnis, cōtrarij eſt expers. Vtrum uero ea, quibus ſilicea teſta obducitur, dormiant, nemo quidem adhuc (quod ſciam) fuit qui uiderit, aut argumento aliquo notauerit. Sed ratione tamen perſuaderi id poteſt: nam animal eo finimus, quod ſenſum obtineat. Somnus uero immobilitas & quodammodo pedica eſt & obligamentum ſenſus. Contrà exſolutio eius, uigilia eſt. Non habent autem uices has plantæ: quia ubi ſenſus non eſt, ibi neq; ſomnus eſſe, neq; uigilia poteſt. Vbi autem ſenſus eſt, ibi dolor & uoluptas; ubi dolor & uoluptas, ibi cupiditas. Plantis nihil horum poteſt concedi: nulla enim ratio eſt, quæ cogat fateri dolere has, oblectari, concupiſcere, aut ſentire. Neq; item quæcunq; aleſcunt, neceſſario etiam ſentiūt. Quanquam contrà eſt, quæcunq; ſentiunt, ut neceſſario etiam aleſcant. Hæc uero alimenta quibuſdam habentur, ut plantis. Hoc uero demonſtrat ea ratio, quod uis quæ nutrit, munus ſuum gnauius exercet & expeditius, conſopitis quàm uigilantibus nobis. Porrò & illud eſſe manifeſtum debet, Omnes animātes in ſomno affici eodem modo, hoc eſt ſumma illa immobilitate & inſenſibilitate offundi. Nam ſi dormienti auditus in miniſterio & officio ſit, uiſus non ſit, erunt ſimul in eodē duæ res pugnantiſſimæ, quia ſcilicet dormiens aliquis ſentiet, quod impoſſibile eſt. Colligi & illud poteſt, ſomnum & uigiliam ad ſenſum cōmunem & ad eius ſenſorium pertinere, id eſt ad ipſum cor: & quum ſenſus communis ſubiecto idem cum tactu ſit, neceſſe eſt ut animalibus omnibus uigilia & ſomnus communicari dicatur: quia tactus quoq; communicatus omnibus eſt. Si uero quærat aliquis, an impotentia ſenſuum omnium ſit ſomnus: reſpondebimus, nō eſſe, etiam ſi omnes ſenſus in ſomno impotentes redduntur. Etenim neceſſe eſt, tactu ſopito, conſequi reliquos ſenſus conſopitos eſſe: ſed eo non ualet hoc, ut ſoporationem omnium ſenſuum cauſam eſſe ſomno dicamus, ſed ſolius tactus. Nam quum princeps ſenſuum & quo cæteri referūtur, afficitur, neceſſario & ſatellites eius affectioni accūbunt. Contrà, ſi illi afficiantur, non continuo neceſſe eſt ſenſum principem conſentire. Illud uero

argumento

argumento eſt,ſomnum nō ea re conſiſtere,quod ocioſi omnes ſenſus ſint. Cum enim quis animo linquitur,quod genus lipopſychiam uocant,id eſt animę defectum:quanquam & ibi impotentia ſenſuum eſt,tamen ſomnus non eſt. Porrò duabus uenis in collo,quæ à iugulo ubi ſcinduntur caput ſubeūt,foris ualide apprehenſis collabuntur homines,ſenſibus ereptis,nec tamen dormire dicuntur.

Somni cauſæ,quas recenſet Ariſtoteles. Galeni ſententia aduerſus eundem. Quando primum infans alatur ut animal. Cibi demutatio in ſanguinem quomodo abſoluatur. Quo pacto uaporum ſcanſili motu inducatur ſopor. Caput VII

CAeterum finalis ſomni cauſa ſalus eſt & conſeruatio animalium. Agens uerò cauſa,ſpiritus eſt uitalis,qui in corde eſt:materia uero,uapor qui caput ſubierit,deinde in locum inferiore defluxerit. Forma autem, ſitus & diſpoſitio,eſt illa membrorum & partium corporis,quę in dormientibus extra intusq́ cernitur. Sed enim Galenus quarto Morbi ait, Ariſtoteles teſtatur,ſomnum fieri capite humiditate repleto:nō tamen potuit oſtendere,quare capite humiditate repleto,primus ſenſus quieſcat.Nam eius intentio erat,primū ſenſum eſſe in corde:ſed pręſtitiſſet dicere,ſomnum fieri humectato pulmone.Certe quia ſumma ſemper ratione agit natura,nec continue moueri cum uoluptate animalia poſſunt, manifeſtum eſt,ſomnum ad incolumitatem fuiſſe animalibus iunctum,& ad quietem: unde uaga & uulgo recepta translatio eſt,ut ſomnus quietis nomine indicaretur. Sed hæc ipſa neceſſitas non ſimpliciter eſt intelligenda,ſed ex poſito & adiunctione.Nam conſtituto animali,neceſſe eſt id ipſum alatur:quo conceſſo,neceſſarium eſt è cibo uaporem ſurrigi,è quo ſomnus conſequitur neceſſario.Quia uero ſentiendi & mouendi principium eſt cor,in quo & ſpiritus uitalis & refrigerationis principium continetur, conſtat ſomnum & uigiliam, quod item paulo ante attigimus, cordis eſſe affectiones. Ac dormientes quidem agitatione cordis quadam mouentur,ideo et pleraque agunt, qualia quum uigilant ſolent,quod certe ſine uiſione aliqua aut ſenſu nō poſſet contingere.Clarum porrò eſt,oportere animal ſimul atq; accipit ſenſum, tum primum ali, & creſcere in eo quod animal.Nam quando intra uterum partus eſt, enutritur quidem & creſcit,non tamē ut animal,ſed ut planta.Cum autem accedit ſenſus, tunc primum nutritur & augetur,ut animal.Plane alimentū eſt id quod ex concoctione poſtremum & nouiſſimum ſubſidet:habentibus ſanguinē,ſanguis:carentibus ſanguine,quod uicem ſanguinis præbeat.Conceptacula ſanguinis ſunt uenæ,initium uenarum eſt cor.Deuoratus enim & ingeſtus per os cibus,indeq; in locos ſuos,id eſt inteſtina & uentriculum collatus,euaporatur:& ſurſum reſpirat per uenas, per quas deinde permanat ad iecur. In iecinore mutatur : & natura ſanguinis tingitur : à iecinore influit , & ſubit ad cor. In corde uincitur & conficitur pleniſſimè,inibiq; in ſanguinem perfectè mutatur.Ac uenæ quidem aliæ cor adeunt,aliæ à corde proueniunt. Venæ quæ adeunt cor,tanquam miniſtræ ac gerulæ ſunt , ut quæ à iecinore ad cor incoctum & imperfectū ſanguinem conuehant,quem cor ſuſceptum ſua ui meracum & abſolutum ſanguinem reddit . At uenæ quæ à corde pertinent,cōparatæ ad alium uſum ſunt , uidelicet ut ſuccus per eas concoctus iam perfectusq; in totum corpus diſtribuatur:illud uero neceſſarium omnino eſt,quod in uaporem ſoluitur tabeſcitq;,aliquatenus ſuſtolli: deinde reditum capeſſcere,& inſtar Euripi refluere:nam omne calidum in ſublime natura effertur,eo loci refrigeratur à cerebro,& conſiſtit , mox reciprocat & deſcendit ad cor : cuius feruore refrigerato, ſomnus obrepit . Ita efficitur ut ſomnus maxime à cibis proficiſcatur . Nam alimonia ad ſummum caput uiam molita, quamdiu fluxum cerebro immiſcet,attentat & aggrauat,hinc ſalebræ illæ uerborum incertæ, hinc oculos nare, caput uergere, erigendi ſe facultatem auferri contingit . Quum uero iam commeant cibi, & incidentes cordi calorem eius irrigant,à quo ſemper uis illa humifica & corpulenta in caput leuatur,tum profundo ſomno demergimur,& altum ſoporem flare incipimus : quo argumento Mneſimachus comicus ſomnū eſſe parua mortis myſteria pronunciauit.quam uero humentia & corpulenta genera grauedinoſa ſint capiti, indicium illud eſt, quod quibus

quibus ineſt uis ſomnifera, eandem grauedinem capiti afferunt, craſſitudine humoris eius qui ſurſum reſpirat: ut papauera, mandragoræ, ac temetum.

Cur uinolenti non dormiant, neq; item melancholici, aut uehementer æſtuantes. Tranquilli locus explicatur in Tiberio de oculis ex amore tumentibus. Fatigatio cur inducat ſoporem: item morborũ aliqui; & hyemale tempus. Cur ualde dormientium uox grauior, ac hyeme quoq; : & qui ſuauiſſimè dormiunt, nil ſomnient. Cur deniq; in pueritia Galli uideantur ſapientiores.

Caput VIII

EX ijs uerò omnibus facillimum erit, ambiguitates tollere, quæ ab ingenioſis plerunque agitari ſolent, & ab experientia originem ducunt. Nanque obſeruatum eſt, uinolentos non ferè dormire. Id & in libro Encyclicarum quæſtionum propoſuit Ariſtoteles, & Hali Practices primo, ubi in ebrietate ait, non eſſe ſomno locum, ibi nanq; fieri quod in lucernis contingit, in quas ſi præter modum infuderis oleum, reſtinguitur mox lumen. Ratio uerò euidens: nam ad ſomnum creandum calidum adeſſe humorem opus eſt: hic enim concoqui expeditè poteſt, indeq; ad caput uapores ſurriguntur, à quibus ſubinde ſomnus inducitur. Quòd ſi deeſt, exiguusq; humor, aut concoctu difficilis ineſt, ſomnus non oritur. Qua de cauſa, poſt cibum ſomnolentiſſimi fieri ob calorem ſolemus. Melancholicos uerò, & uehementer æſtuantes inſomnia tenet: alteros, quia refrigeratus humor penitus eſt: alteros, quia nullus eſt, aut certe minimus. Contingit porrò nimium uigilantibus, uti caua quæ ſubſunt oculis, protuberent. Accidit ex amore id plerunque. Hoſce uocant Græci κυλοιδιῶντας, uelut οἰδοῦντας τὰ κοῖλα, τὰ ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς. Ad quod planè reſpexiſſe mihi uidetur in Tiberio Tranquillus ſic prodens, ſed Agrippinam & abegiſſe poſt diuortium doluit, & ſemel omnino ex occurſu uiſam adeo contentis & tumentibus oculis proſequutus eſt, ut cuſtoditum ſit, ne unquam in conſpectum eius ueniret. Ab huius interpretationis ſcopo exciderũt enarratores. Rei quam agimus, meminit Theocritus,

οἶδ' ὑπὸ ἔρωτος Αὐγὰ κυλοιδιόωντα, ἐπάντα μοχθίζοντι.

Scribit Auerrois, Poſt labores obrepere ſomnum: quia dum mouentur animalia, exercenturq; , ſpargitur innatus calor eorum, & quantitas diminuitur, indeq; refrigeratur, & proinde neceſſario ad principia recurrit, ut proprijs uelut theſauris cõmuniatur aduerſus præpedientia. Ariſtoteles uerò ex Themiſtij interpretatiõe: Aliquãdo (inquit) & fatigatione multa pertentamur ſomno: cuius ea ratio eſt, quòd labor diffundit quædam in nobis, & tabeſcere facit, quæ uicem incocti alimẽti præbent, niſi colliquamentum id frigidum ſit. Ita inteſtinorũ calor, qui ex attritu laboreq; exprimitur, recrementa quædam emollit, quæ ad ſuperiorem locum redundantia ſomnum inducunt. Interdum & morbi hoc faciunt, qui ex humidis & calidis excrementis conualeſcunt: quod genus in febre & lethargo cernimus. Hyeme proculdubio ſomnolentiores ſumus, quòd aeris humectatio frigida facit, & noctes porrò lõgiores: ſicuti Hippocratẽ quoq; ſanxiſſe nouimus. Sed maior id quoq; facit cibariorum ingeſtio: nam appetentia tunc uegetior & excitatior eſt. Quoniã uero ut membris grauioribus ſimus, facit ſomnus, hinc & illud obuenire à peritioribus adnotatum eſt, ut quo tempore plus dormimus quàm uigilamus, quod hybernum profectò eſt, hoc uox efficiatur grauior: quum ẽm tempus quod interuenit ad uigilandum, breue ſit, habitus corporis qui inter dormiendum committitur, permanere uſq; ad ſomni repetitionem poteſt. Igitur quum aer non ſolum interior, ſed exterior, ſit craſſior: et craſſior qui eſt, tardius etiam moueatur, tunc grauior non immerito uox eſt. Nec illud incurioſe tranſiluerim, quod Ariſtotelica lectio, magiſter mutus, mihi ſuggerit in præſentia, Qui grauiter & ſuauiſſimè dormiant, nihil admodum ſomniare: quia & ſenſus & intelligentia hominis tunc ſuo fungi officio poteſt, quum animus tranquillatur & requieſcit: qua quidem requie uel ipſa ſciendi ratio conſtare uidetur. Ex quo fit, ut amentes ſint pueri & ebrij & inſani: facit enim calor, qui nimius in his eſt, ut motu plurimo uehementiſſimoq; inquietentur, quo motu deſiſtente, prudentiores eſſe incipiunt. Qua tamen in parte commonendi amplius

uinolentos fere non dormire. Ex?

ſumus, quod à doctiſſimis proditum eſt: Gallorum pueros initio ſapiẽtes uideri, mox auctiores factos deſipere. Quod educandi curæ aliqui aſcribunt, aut uerius, quum extra modum corpore ſint humectiore, calor innatus ita adobruitur ut quieſcat: propterea item orbiculatiore ſunt capite, quia nequit expandi caliditas. Ex ea uerò quiete uidentur illi quidem ſapientiores: ubi uero auxerint, humecta illa redundantia ętate iam deflacceſcente, calor inualeſcens præualet. Proinde uehementiores illis contingunt motus, euaporante humido caliditatis ui. Adiuuare putant & capitis illam non naturalem configurationem, quam ſunt initio conſequuti. At in Italia, contraria ſe ratione habere pueros palàm eſt, unde ſcitiſſimum profluit adagium, ut Gallicam appellantes ſapientiam, præmaturam intelligamus, & quæ mox deficiẽs obbruteſcat quodammodo. Porrò ad uinolentiam quadamtenus ſpectat illud item Hieronymi, prædicandum ubiq;, ingerendumq;: Vinum (inquit) nunq̃ redoleas, ne fortè illud philoſophi audias, Hoc non eſt oſculum porrigere, ſed uinũ propinare. Oſculo quippe ſalutabãt priores.

Somniandi rationes aliquot. Cur melancholici per quietem turbentur præcipue. Cur quidam dormientes ambulent. Item paucula ad ſoporem pertinentia. De Platone nonnulla. Viui potiſſimum uigilia. Apud Aegas inſulam neminem dormire. Atlantes nil ſomniare. Caput IX

Ut uerò ad inſtitutum redeamus, nec forum reclinare uideamur quod delegimus nobis, iactatur animus noſter maxime in ſomnis, calore ſcilicet, qui undique in partem ſe interiorem colligit, atq; ita efficitur, ut plurima uehementiſſimaq; illa obſtante iactatione, nullum interuenire ſomnium poſſit, uaporibus multis phantaſiæ organum ſcandentibus. Nec putandum, quòd animus tunc conquieſcat, & per ſe maximè ſit, quum nullum ſomnium trahitur, ut multitudinis opinio eſt. Plurimus autem motus, quum ſuauiſſime quis obdormiſcit, merito propterea eſt, quòd tunc maximè larga caloris copia in partem interiorem contrahitur. Porrò in ſomno quem cibo ingeſto, primum capimus, nulla facultas uidendi ſomnij datur, quia tunc maxime accidit, ut animus propter cibum ingeſtum concitetur. Somnium uero occurrit, quum cogitantibus nobis, & ante oculos rem ponentibus, obrepit ſomnus. Illud quoq; obiter hic adnotaſſe, operæpretium fuerit: eos qui inſtructi uirtutibus ſint, meliora ſomnia uidere, quod etiam uigilantes meliora animaduertunt. Qui deterius animo uel corpore affecti ſunt, deteriora cõcipiunt. Melancholici idcirco in ſomnis crebro excitari cõſueuerunt, quod calore tunc largiore bilis atræ urgente, animus moueri æquo amplius cogitur, unde exiliunt ſępe ſurguntq; euntes huc illuc. Hincq; aucupantur eruditi cauſam, quare nonnullis quandoq; obueniat, ut etiam dormiẽtes ambulent. Id enim ferè contingit, ubi multus fuerit motus & multa perturbatio: nec tamen ualida adeo, ut etiam ſomnum conuellat. Sed quid eſt, quòd cõtemplantibus plerunq; ſomnus obrepit? Nempe quum in motu & ſollicitudine cogitatio noſtra ſit, eoq; impediatur concoctio, neceſſe eſt, craſſa eſſe euaporamenta quę commeant. Illud utiq; ſcitu item iucundum, quum calor ad ima ſubterfugit, frigeſcunt palpebræ & frigefactæ comprimuntur & confluunt. Ita quibus palpebræ ſunt, conniuendo obdormiſcũt: nihil enim aliud cohibet, mouet, imperat, regit in corpore, quàm calor. Frigent igitur ſuperiora in ſomno, & undique corporis extrema. Contra, recaleſcunt inferiores loci, ut pedes, & interiora, ut uiſcera, & id genus alia. Expergiſcitur uero animal, ubi primum abſoluta & profligata concoctio eſt, quumq; intimus calor, qui ambeuntis frigoris metu in anguſtum ſe cõtulerat, tandem uictis difficultatibus, & ſuperior factus promicat è latebra. Sed illud relinquimus ne indiſcuſſum? quid nam ſit cauſę quòd dormientes & propere oculos diducẽtes lumen intuemur? Nempe, inquit Alexander, quod uiſibilis ſpiritus coactus & contractus, plurimusq; effectus inter dormiẽdum, repente ac multiplex exiens, per tenebras utpote gradiẽs, ipſe ad uidendum fulgentior euadit. Legimus in Naturali hiſtoria (quod & alibi à me relatum ſcio) Tiberio Cæſari aliam quàm cæterorum mortalium fuiſſe naturam, ut expergefactus noctu, paulìſper haud alio modo, quàm luce clara contueretur omnia, paulatim tenebris ſeſe obducentibus. Idem ferè Tranquillus quoq; de eodem recenſet imperatore. Cæterum

nos

nos poſtea quàm multa ſatis de ſomni ratione cõgeſſimus, claudamus elucubrationẽ hanc Academicis placitis. Platonem accepimus, in cibo & potu tanta fuiſſe continentia, ut non ſolum delicatiores epulas & opipara conuiuia ſpreuerit, ſed tantum duntaxat cibi per omnem uitam ſumpſerit, quantum ſatis eſſet ad uitæ neceſſitatem. Oliuis modo Academicis, & uili pane atq; interim aqua contentum fuiſſe, prodidere. Quem uictum quantum ſomni ſequi, ueriſimile eſt, tantum dormire ſolitum, ſcilicet non plus quàm quod ſatis eſſet ad euitandam ex nimia uigilia malam ualetudinem. Cæteros etiam quod ex primo libro De legibus patet, ſolebat admonere, ut nocte ſurgerent ad res tum publicas tum priuatas obeundas: ſomnum enim immodicũ & corpori & animo obeſſe dicebat, parumq; inter mortuum & dormientem intereſſe. Itaq; ut quiſq; ui uere & ſentire cuperet, ſic uigilare oportere, quantum ſalua corporis ualetudine id fieri poſſet. Hinc arbitror illa profluxiſſe Ariſtotelica ex libro De animalium generatione quinto, Somnus autem talis ſua natura eſſe uidetur, ut uiuendi & non uiuẽdi interliminium ſit, & neq; omnino ſit qui dormit, neq; non ſit: uiuitur enim potiſſimum uigilia: propter ſenſum. Et in Præfatiõe Naturalis hiſtoriæ Plinius, Dum iſta muſſitamus, pluribus horis uiuimus: profecto enim uita, uigilia eſt. Propterea Ariſtonis illud uero uerius eſt, Breue admodum uiuendi tempus eſſe homini cõtributum: nam ſomnus uelut publicanus, dimidium aufert. At Leontinus Gorgias ſenio iam feſſus ac perimbecillis, quum in ſomnum collapſus iaceret, ac familiarium quiſpiam accedens ex eo, ut haberet, ſcitari inſtitiſſet, ἤδη inquit με ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ. id eſt, iam me apud fratrem deponere adortus eſt ſopor. Illud uero huius fuerit uelut pragmatiæ appendix: eſſe inſulam Aegas, unde ſit deflexum Aegei maris nomen, Neptuno ſacram, In ea non ferè quẽquam poſſe conſopiri, prodidit Nicocrates, ex phantaſmatum dei occurſaculis, ſubinde quietem interpellantibus. Atlantes in Aphrica nil ſomniare, ſcribit Herodotus.

Autumnalis ægritudo qualis cenſeatur. Fructuum diſtinctio. Demetrij. Horæi. Oporæ. Salgama. Fructuaria. Salgamarij. Acrodrya. Sitometrion. Horia in cælo quid. Hyperoria. Oporophylacium. Pomarij. Oporones. Moſchos. Tenax. Oporophoræ. Caput X

HIppocrates medendi arte nunquam ſatis laudatus, libro Sentẽtiarum tertio: Per autũnum (inquit) acutiſſimi, atq; exitioſiſſimi accidũt magna ex parte morbi, uer ſaluberrimum eſt atq; non exitioſum. Eum locum ſummus auctor Galenus ad uerbũ ſic interpretatur, Vbi tempora idoneum omne retinent temperamẽtum, uer utpote temperatum per ea ſaluberrimum erit: at acutiſſimos morbos & exitioſiſſimos, quantũ in ipſam met temporis uim & naturam agitur, autumnus importat. Siquidem uer maxime temperatum modificatumq; eſt: per autumnum uero primũ quidem eadem die modo frigus, modo æſtus intepollet. Tum autem inſequitur æſtatem, in qua plerunq; ſucci torrentur, interdum ui res debiles extiterunt. Porrò nõ ob id ſolum noxius autumnus cenſetur: uerum etiam quod antea euocati ad cutem, reflatiq; ſucci, per autumnum ab aeris circumcurrentis frigiditate in profundum ſubitant, coguntur q;. Sed hæc cunctis hominibus indifferenter eueniunt. At ijs qui nequaquã rectè uictitant, neq; cupiditatum dulces inſidias, reliquasq; omnes exuunt paſſiones, ceu corollarium, obuenit ex fructibus detrimentum, quorum prolubio eſitandorũ pellecti, quibusq; largè ingeſtis, malis ſuccis implentur. Cæterum quum eiuſmodi ferè cenſeatur autumnus: tabidis tamen officit potiſſimum. Hoc Hippocratis corroboratur ſententia, Autumnus (inquit) tabidis malus eſt. Quod ideo putatur dictum, quoniam hoc modo affecti improtectum nudumq; præſidijs naturalibus, id eſt carnium inuolucro exutum obtinentes corpus, aſſidue iniquitate aeris offenduntur. Nam & tabidis ſpiritus uitalis, uireſq; naturales debiles fiunt. Verumtamen hoc Hippocratis loco ambigunt peritiores, an tabeſcẽtes eos modo intellexerit, quos tabe prehenſos pulmonis exulceratio infeſtet, an omnes utcũq; abſumptos. Quoniam uero autumnum Græci oporam uocant, hinc obſeruatum nobis eſt, apud Galenum in libro περὶ τροφῶν, hoc eſt De alimentis: fructus quoſdam dici oporas: eos au

tem uidetur trifariã diſtribuere: alios ſiquidem demetrios uocat, quo nomine frumenta leguminaq; complectitur, & id ferè genus alia. Valet autem Græcum nomen, ac ſi Cereales dicas Latinè. Sitometrion uerò id Græcis eſt, quod demenſum nobis. Mox aliud genus appellat horæos, ſcribitq; à Græcis horam tempus id nuncupari, quo exoritur canicula, quod eſt (inquit) ferè dierum quadraginta. Ex ijs fructibus alios eſſe tradit iamiam matureſcentes, alios uero præmaturuiſſe, alios in ſummo eſſe ſtatu, aut poſt ſtatum, aut ante ſtatum. Addit quoq; ſe putare, non ideo dici horæos, quod eo tantum tempore enaſcantur, ſed ad eorum diſtinctionem qui reconduntur. Inter horæos uero nominat cucurbitas, pepones, melopepones, cucumeres. Demum de oporis acturus eo nomine intelligere uidetur arboreos fructus, cuiuſmodi ſunt fici, uuæ, mora, ceraſa, poma, perſica, & id genus alia. Sunt qui oporas interpretentur mollioris corticis fructus. Sunt qui ſic diſtinguãt, ut ſit opora (quod dixi) quicquid extima parte lignoſi habet nihil. Acrodrya uero dicantur, quæ diuerſo ſe habent modo: ſicut libro decimo ἐκλογῶν περὶ γεωργίας adnotatum aduerti: uti eſt punicum malum, piſtacia, caſtaneę, id genus alia. Vtrunq; uero genus, ſalgami nomine intelligi collibitũ nonnullis eſt. Omnino oporas accipiunt proprie autumnales fructus, & id nominis ratione, ſed & æſtiui in eandem ueniunt decuriam. Horia in cælo, dicunt cæleſtium ſtudioſi ſtellarum fines. Nam in ſignis partes, uelut propriæ, ſtellis diuiduntur ſingulis: propterea dici audias, quum in finibus ſuis ſtella fuerat inuenta, ſic eſt, tanquam in ſuo conſtituta domicilio. Id exemplo liquere amplius poteſt: Arietis dominus eſt quidem Mars, uerum fines eius ſtellis ſic diſtribuuntur ſingulis: à prima uſq; ad ſextam partem poſſidet Iupiter: à ſeptima uſq; ad duodecimam Venus, ab tertiadecima ad uiceſimam Mercurius, à uiceſima prima uſq; ad uiceſimamquintam Mars, à uiceſimaſexta uſq; ad triceſimam Saturnus. Hyperoria intelligũtur, quæ ultra tempeſtiuitatem perducta ſpecie ac bonitate ſentiuntur exuta. Horæum legimus quãdoq; delicatum dici & molliculum: unde apud Menandrum ὡραΐζεσθαι, diffluere delicijs. Villæ pars fructuaria dicitur, quæ in cellam diſtribuitur oleariam, torculariam, uinariam, defrutariam, fœnilia, & palearia. Illud quoq; adnotauero, ſalgama priores item dixiſſe, quæcunq; conditanea ad uictum noſtrum in uaſis ſeruabantur. Columella libro tertiodecimo: Hæc uaſa dedita opera fieri oportet patente ore, & uſq; ad imum æqualia, nec in modum doliorum formata, ut exemptis ad uſum ſalgamis, quicquid ſupereſt, æquali pondere uſq; ad fundum deprimatur, quum ea res innoxia penora conſeruet, ubi non innatent, ſed ſemper ſint iure ſubmerſa. Quin & in Hortorum cura, idem ita cecinit:

Tempore non alio uili quoq; ſalgama merce,
Capparis, & triſtes inulæ, ferulæq; minaces
Plantantur.

Apud eundem ſalgamarios legimus libro tertiodecimo De rapis: Deinde ſicut conſueuerunt ſalgamarij, decuſſatim ferramento lunato incidito. Salgamarios putant, qui ſalgama uendunt, aut etiam condiunt. C. Martius libros tres elucubrarat nominibus Coqui & ſalgamarij, quis urbanas menſas & lautiora inſtruebat conuiuia. Sed & Romæ fuerunt caſtra ſalgamariorum, ſicut ſaligariorum, lecticariorum & uictimariorum, quin & tabellariorum. Legimus porrò Codicis libro duodecimo, legem de ſalgamo hoſpitibus nõ præſtando, in hæc uerba, Ne quis comitum uel tribunorum aut præpoſitorum aut militum nomine ſalgami, id eſt culcitras, lignum, oleum, à ſuis extorqueat hoſpitibus. Autumnum dici putat Feſtus, quòd tum maxime coactis fructibus hominum opes augeſcant. Claudianus in Proſerpinæ raptu,

Hæc tibi ſacra datur, fortunatumq; tenebis
Autumnum, & fuluis ſemper ditabere pomis.

Ab oporis inuenio dici oporophylaciũ, pro loco ubi eiuſmodi ſeruantur fructus. Sunt & oporophorę, arbores. Sicut oporonem uocant, qui oporas emit uenditq;. Pomarios fortè dixeris Latinè, ut apud Spartianũ in Heliogabalo, ubi dulciarij quoq; nominantur & lactarij. Sed nos ſine ſufflamine decurrimus, quamobrem tranſeo ad reliqua: ſi illud in tranſcurſu non reticuero: peciolum, quo ramis inhærent fructus, uocari moſchon, & à Palladio tenacem quoq;.

Nunquam

Nunquam Hecale fies, prouerbium quo proferatur ſenſu. Cap. XI

NVnquam Hecale fies, ſcitus adagio eſt, quo ſignificamus, nũquam à pau pertate eiuſmodi oppreſſum iri quempiam, qua olim circumuenta Heca le eſt, de qua prius ꝙ aliquid promam, carmina Plautina ſubſcribemus: ex quibus prouerbij nata obſeruatio eſt, ſic enim in Ciſtellaria legimus,

Ecaſtor haud me pœnitet,
Si ut dicis, ita futura es: nam ſiquidem ita eris, ut uolo:
Nunquam Hecale fies, ſemperꝗ; iſtanc quam habes ætatulam
Obtinebis.

Fuit Hecale anicula, à qua Theſeus olim adoleſcens comiter eſt hoſpitio ſuſceptus, unde ſacrum quoꝗ; Hecaleſion per pagos celebre fuit Hecalo Ioui, non ſine ipſius Hecales honoribus: quam etiam Hecalenem uocabant diminutiua forma: quoniam ipſa quoꝗ; adoleſcentem adhuc Theſea ſalutare aniliter, & huiuſce modi excipere diminutiuorum blanditijs cõſueuerat. Meminit in Theſeo Plutarchus & Philochorus. De ea iuſtũ poema Callimachus fecit, Hecalen nomine. Plinius quoque herbas edules nominat, quas ruſtica illa Hecale apud Callimachum apponat. Meminit & Chæremon. Sudas uero ait, ἑκάλη ἡ ἡρωῒς παρὰ καλλιμάχῳ. id eſt, Hecale herois eſt apud Callimachum. Addit quoꝗ; nominis etymon ἡ πρὸς ἑαυτὴν καλοῦσα, id eſt ad ſe uocans. εἶχε γὰρ τεῦχος ἀκλήιστον. Hæc tamen uidetur fuiſſe pauperrima, quando ita canit Ouidius in libris de remedio,

Cur nemo eſt Hecalem, nulla eſt quæ cœperit Irum?
  Nempe quòd alter egens, altera pauper erat.

Apuleius quoꝗ; libro Metamorphoſeon primo, ex Politiani emendatione: Si contentus (inquit) lare paruulo, Theſei illius cognominis patris tui uirtutes æmulaueris, qui non eſt aſpernatus Hecales anus hoſpitium tenue. Sed & in Priapeijs epigrãmatibus:

Aequalis tibi, quam domum reuertens
Theſeus repperit in rogo iacentem.

Meminit & Petronius Arbiter,

Qualis in Actæa quondam fuit hoſpita terra
Digna ſacris Hecale, quam Muſa loquentibus annis
Battiadæ uatis uiuendo tradidit æuo.

Ex ijs quæ hactenus retulimus, & quæ ſit adagij origo innotuit abundè, necnon quæ ſit Hecale in literis utriuſꝗ; linguæ. Verum quia res leuicula eſt, ac multorum (Politiano tamen duce) extrita commentarijs: quanquam hoc genus pleraque cenſeri queant, uelut haſtæ uelitum amentatæ, ad altiora præſtruamus gradum, ne planè fiat in lente unguentum: ſi id modo adiecero, non lepidè minus ac uenuſtè ad ętatem poſſe prouerbium transferri.

De Galeni ualetudine ac excellẽtia. Vitrei humores. Ephemera Galeni febris. Caput XII

GAlenum philoſophum & medicum ſingularem, cuius ſciẽtiſsima & plurima extant ingenij monumenta, quę genuinam ſapiunt eruditionẽ, memoriæ proditũ à nonnullis eſt, centum & quadraginta annos uixiſſe, tantaꝗ; in cibo & potu abſtinentia uſum, ut ad ſatietatem nunquam comederit aut biberit, nec crudum quicquam unquam guſtarit: unde ſit factum, ut odorificum ſemper anhelitum ſpiraret. Sed quod longè apud me mirabilius eſt, citra ullam omnino affectionem, ſola defecerit ſenectute. Quod in humanis eſt rariſsimum, in tanta ſubblandientis gulæ laſciuia, & in interitum uergentis naturæ fragilitate, ut ſilentio conterantur lancinantes hinc inde incommodorum turbines. Vtcunꝗ;, hinc certè adagium obrepere aduerto, ut Galeni ualetudinem dicamus, pro ea quę ultra humanum captum nimis ſit proſpera, nimiſꝗ; inoffenſa. Nec me tamẽ fallit, ni ſum forſan Curione obliuioſior, qui tribus propoſitis, ſæpe quartum addebat, uel quęrebat tertium: quid aduerſus hanc aſtructionẽ noſtram proferri ab eruditioribus poſsit, tum ex Galeno ipſo, tum ex ſcriptoribus alijs: nam Sudas auctor eſt, Galenũ modò annos uixiſſe ſeptuaginta: ita enim de eo ſcribit, ut obiter etiam ſuperpondio lectorem onũſtum remittamus. Galenus (inquit) arte medica celeberrimus, Pergami eſt natus, Mar

ci & Commodi ac Pertinacis imperatorum temporibus, Romæ uixit. Niconem habuit patrem, geometriæ ac architecturæ peritum. Plurima non in medicina ſolum, ſed & in philoſophia condidit uolumina. Immo uero in grāmatica & rhetorica, quæ quod omnibus ferè obuia ſunt, & uulgo notiſſima, recenſere conſilium non eſt. Vixit annos ſeptuaginta. Galenus porrò ex Græcæ linguæ proprietate quietum tranquillumq́ ſignat. Cæterum Galenus ipſe de ſe ita propemodū ſcribit libro De interioribus ſecundo: Sum (inquit) mihi conſcius, quodam tempore tanto me eſſe conflictatū dolore, ut uentris interiora arbitrarer conuelli lancinariq́, præcipue qua meatus urinæ ſunt inter renes ac ueſicam, mox uero clyſtere uſus ex oleo & ruta, præcellenti dolore humorem deieci uitro liqueſcenti perſimilem: quod genus Praxagoras uitreos uocat humores, ſicut in pleriſq́ ſubinde experimento didici. Qui etiam tradit, eſſe humorem illum frigidiſſimum: & recte ille quidem, nam ſenſu teſte comprobatur. Mirum tamen, unde nam ſit frigiditas tanta, quæ nulla ratione recaleſcat. Sed libro De ſanitatis moderatione, ita ſcriptum inuenio, quocunq́ auctore æditus eſt liber is: Annis (inquit) iam plurimis nullis ferè morbis infeſtati ſumus, niſi quādoq́ laboribus nimijs ephemera febre. Attamen pueri adoleſcentesq́ magnas multasq́ incurrimus ægritudines: ſed anno uiceſimooctauo ætatis tranſacto, quum exploratum mihi eſſet, ſanitatis eſſe artem aliquam, eius inhærens præceptis immunē me morbis exſortemq́ cuſtodiui, præter eam quam diximus ephemeram, quam tamen ipſam declinare poſſet liberius paulo uiuendi poteſtatem nactus. Porrò in libro De alimentis ſecundo, ubi de lactuca ſermo eſt, ſic ſcribit: Vtuntur (inquit) ea ex aqua decocta, ſicuti ego nunc incepi, poſtea quàm deprauati mihi dentes ſunt. Sed & alibi ſcribit, quum circa diaphragma laboraret, ſe ſomniauiſſe liberatum iri, ſi ſanguinem mitteret ex uena quę eſt inter pollicem & indicem, minuiſſe ſanguinem, conualuiſſe. Hæc ad præſens comperta nobis de Galeno ſunt. Suam uero ipſemet præſtantiam quodam libro patefacit, ſic propémodum ſcribens, Itaq́ medicinam profeſſus ad Senectutem uſq́, nullam omnino ad hanc diem calumniam ſubij uel curando uel præſagiendo. Id quod celeberrimis medicorū quibuſdam obtigiſſe, ſum memor. Sed & quinto Colliget Auerrois, capite de punicis granis, Galenum ita celebrat, ut experientia præcellentem prædicet ac ueridicum in primis, ut cui comparari non poſſit alius, ni forſan is inquit, qui clamat quidem: ſed quid clamet, nō percipit ſatis, Auicennā (opinor) conuellens. Qui ſe tamen Galeni fatetur interpretem, ac ſummum quandoq́ uocat artis medicę. Illud certe in tam nobili cenſura minus prætereundum, quod ſeptimo Therapeutices legimus: Veritatis ac ſcientiæ ſtudio attentiore gloriam eatenus ab tanto contemptam uiro, ut ne libris quidem à ſe diſſertiſſime ac ſcientiſsimè concinnatis nomen aſcribi ſuum pateretur. Sed in re mira ipſius uerba ſubſcribam, ἐπιθυμήσας δὲ ἀληθείας καὶ ἐπιστήμης, οὐδὲν εἶναι νομίσας οὔτε κάλλιον ἀνθρώποις, οὔτε θειότερον κτῆμα. διὰ ταῦτα σὺν οὐδ᾽ ἐπιγράφειν ποτὲ τὸ ἐμὸν ὄνομα τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ γεγραμμένων βιβλίων οὐδενί.

De ſanitatis ratione adnotantur pluſcula ex medicorū ſcholis. Quæ cenſeantur corruptionis cauſæ. Sanitatis diſtinctio. Cap. XIII

QVod uero ad corporum ualetudinem pertinet proſperiorem, illud obſeruandū magnopere cenſeo, quod nobilis auctor literis prodidit: certa eſſe experimenta totius corporis ualetudinis, uarietate uictus inobſeruata. Hippocrates utiq́ tradit, non prandentiū extra celerius ſeneſcere. Verum id remedijs cecinit non epulis. Ne quis omnino putet medicū principem ad crapulam nos hortari, atq́ helluationem. Quippe multò utiliſsima eſt temperantia in cibis. L. Lucullus hanc de ſe præfecturam ſeruo dederat, ultimoq́ probro maius, in cibis triumphalibus ſedenti dicebatur, uel in capitolio epulanti, pudenda re, ſeruo ſuo facilius parere quàm ſibi. Ex medicorum autem ſcholis illa ſunt, Contemperantiam calidi & frigidi, ſicci & humidi, naturalem eſſe ſanitatem conſimilium membrorum. Cuſtodia uero compoſitionis & numeri, magnitudinis & plaſmationis naturalis ſanitas eſt inſtrumētorum. Corruptiones autem in nobis uel eſſe neceſſarias & innatas, ac ex nobis ipſis profluere, ueluti radicem & initium habentes, primordia generationis noſtræ

ſtræ, ſanguinem ſcilicet ac ſemen. Vel eſſe non neceſſarias. Naturales quidem ariditate proueniũt & euacuatione, quæ cauſæ interiores ſunt. Illæ uerò exteriores ex ijs quæ corpori adueniunt, quarum una inſeparabilis eſt, ſemperꝗ; aſſiſtens, ut continens nos aer. Corruptio non neceſſaria per tempora quædam inordinatè copulata corporibus lædentiaꝗ; oritur, calefaciendo frigefaciendoꝗ; immoderatè, aut etiam areſaciẽdo humectandoꝗ;, aut frangendo, conuellendo, perforando, articulos tranſmutando. Certe ueluti ſerie perpetua amplius, ampliusꝗ; areſcimus, donec decurſus ad ſtatũ fiat, nec augeamur ulterius, oſſibus ob duritiem ab ampliori prohibitis incremento. Mox uerò præter quàm opus fuerat, omnibus areſcentibus organis, actiones deterius longè perficiuntur, reddimur & tenuiores, demumꝗ; nimium ſiccitate inualeſcente, conſeneſcimus, corrugaturꝗ; corpus, membra titubant inualida. Genuini quidem caloris uí, perpetim multam ſubſtantiæ portionem effluere ſcimus. Eſſe nanꝗ; naturales corruptiones duas, ut ſignificauimus, quas genitum corpus nullum queat euadere: alteram eſſe, quia aſſiduè areſcimus: alteram uerò hanc, quæ ex effluxu prouenit à calore intimo. Proinde ne confeſtim ſequatur interitus, neceſſe eſt, quantum fieri poteſt, ut ſubſtantiam aliam effluenti ſimilem ſubſtituamus. Ideoꝗ; cibis reficimur, & potu: ad eum modum quicquid ſicci humectiꝗ; euanuit inſtaurantes, ut priſtinum integretur temperamentum. Nam reſpiratione pulſuꝗ; aereæ igneæꝗ; ſubſtantiæ moderamentum cuſtodimus. Propterea præceptore nullo, natura tantum (ut ſic dixerim) prælucente, comedimus, bibimus, reſpiramus. Quòd ſi modo aliquo perfici poſſet, ut eiuſmodi quippiã induceremus, quod nullatenus effluentibus diſſimile foret, perſanũ hoc & optimum foret. Sed quia id impoſſibile, quoniam quod ab unoquoꝗ; membrorum effluit, eiuſmodi natura eſt, quale membrum ipſum à quo defluit: at eorum quibus ueſcimur, nil omnino eſt tale: inde fit, ut neceſſariò percoquantur à natura, tranſmutentur, præparentur, ſimiliaꝗ; corpori efficiantur quod alitur. Quod uerò non digeritur, corpori non accedit. Hæc uerò retrimenta ſunt, & ciborum ſuperfluitates. Sanitas firma conſtansꝗ; καθ' ἕξιν nuncupatur, fallax & incerta, κατὰ σχέσιν. Amplius eadem tradit ſchola, duo eſſe quæ medicina nuncupata diætetice ad ſanitatem intendat: alterum eſt, inanium repletio: alterum uerò, redundantium exinanitio, ne ad hũc uſum organa præſtituta obfarciantur atꝗ; obcæcentur, neue flacceſcant, ut corpus cuſtodiatur purum, nullaꝗ; redundatia infeſtum. Ex ijs porrò duobus tertium quiddam uidetur cõſequi, ne celerius obrepat ſenilis moleſtia. Etenim ſi quæ euacuantur, reſtituamus, nec ſubſtiterint intus noxiæ ſuperfluitates: & ſani erimus, & quod eximium eſt, diu iuuenes. Cæterum, quia diu de ſanitate uerba facimus, nec utiꝗ; illud, ueluti per incuriam omiſerimus. Sanitatem non uno dici modo ab eruditis. nanꝗ; altera eſt, quæ optima dicitur, perfecta, ſumma etiam Septembribus horis, ut inquit Horatius. Altera uerò eſt, quæ ab hac deficit, incerta, nõ perfecta, quæꝗ; latitudinem habet multã. Duplex quoꝗ; traditur hæc: nam aut eſt eucratos, & ſine querela, in qua non amplius quàm oportet, corpora calida ſint uel frigida, ſicca uel humecta, ut habitudo carnoſorum, quæ in meditullio eſt tenuis, & modum excedentis. Altera eſt dyſcratos, & cum querela, in qua maximum eſt ab optima diſcrimen, quòd perſpicuum tamen non eſt ob paruitatem. At ſimplex illa ſanitas & perfecta, quæ eucraſiam habet certiſſimam, uel nunquam comperta in animalis corpore eſt, uel ſi unquam fuit, nec minimo quidem permanſit, quin uel initu oculi demutata ſtatim eſt, nec eodem ſe habuit modo. Sanitatem uerò finiunt diſpoſitionem ſecundum naturã, quæ actionem adminiculata coadiuuet. Sicuti ægritudinem dicunt diſpoſitionem præter naturam, quæ actionem oblædat præpediatꝗ;.

Morbis ex quibus cauſis appellationes ſint inditæ. Herpes eſthiomenos, id eſt morbus ſancti Antonij, aut ſancti Martialis. Item morbus, Noli me tangere. Tenaſmon. Cancer. Lupus. Hypoſarca. Morphæa. Satyriaſis. Satyriſmus. Satyrium. Proſedanum. Cenchrias. Phagedæna. Gangræna. Melancholia. Choleræ. Caput XIIII

MOrbis uerò induntur nomina quandoq; ab affecto membro: ut pleuritis, à latere: peripneumonia, à pulmone: ſic iſchiadicus dicitur, ſic nephritis à renibus, ſic arthetica (uel ut apud Galenum ἀρθῖτις) cephalea, ophthalmia, dyſenteria. Alijs uerò ab accidentibus quæ conſequũtur, ut affectionem, quæ egeſtionem qua conſuetũ eſt, fieri non permittit, tenaſmon ab inteſtinorum tormento uocitarunt, τεινεσμὸν dicunt Græci. Eſt in eo item genere palmus, apepſia, dyſpnœa, apnœa, agrypnia, coma. Recenſeri in ijs herpes item poteſt eſthiomenos, quem inoriri Auicenna ſcribit, ubi arctius cõſtringantur uulnera. A medendi peritis finiri ſolet, membri νέκρωσις, id eſt mortificatio, ac cum putredine & mollificatione diſſipatio. Eam uerò affectionem lingua dicit uernacula morbũ ſancti Antonij, uel etiam ſancti Martialis: à cancro differt, ac lupo, & eo quem facete nuncupant noſtra tempeſtate Noli me tangere, quia membra diſiicit putredine tantum non cadauerosa cum mollicie. Illi uerò idem utiq; efficiũt, at corroſione ac duritie. Herpes porrò eſthiomenos breuior eſt, acutiorq;. Herpes (inquit Therapeutices ſecundo Galenus) non ſemper ulcus eſt: quòd ſi adſit ulceratio, ueterem ſubinde mutat ſedem, proxima depaſcens, ac ut indicio nomen eſt, δίκην ἕρποντος θηρίου, id eſt feræ modo ſerpentis, priora linquens obrepit alijs. Fit ex humore bilioſo flauo, ex quo in eryſipelatum genere eſt: differt tamen ſucci tenuitate. Additur herpetis genus cenchrias pictum, quoniam puſtulæ ſuccreſcant milij ſimilitudine, quod cenchrum uocant. Cognatam ijs affectionem phagedænas dicunt, inter quas chironia ſunt & telephia. Auctor idem Galenus libro ad Glauconem ſecundo: Si flaua bilis naturæ ſuæ proprietate ſeruata, cum ſanguine per totum ſeſe profuderit, affectionẽ inoriri, quam icterum uocamus. Quòd ſi in partem aliquam decubuerit ſola, herpes nuncupatur. Si uerò craſſior fuerit, cutem arrodit uniuerſam ad carnem uſq; ſubiectam: huncq; herpeta eſthiomenon appellauit Hippocrates: ſi autem tenuior, ſuperficiem modò ueluti amburit, tuncq; herpes tãtum dicitur. Spaſmũ uerò, cõuulſionem ab inſtrumentis dicunt uoluntarij motus, ad ſuum initium ui reuerſis. Plures autem morbi ab utroq; appellationem traxerunt, ut cephalalgia, otalgia, cœlophthalmia, cardialgia, odontalgia, hyſteralgia: à cauſis quoque ſæpius nomina inueniuntur impoſita, ut quæ ab omnibus dicitur melancholia, ab Gnidijs autem medicis χολέραι. Nam & hypoſarcam, quæ hydropiſeos ſpecies eſt, album phlegma uocauere. Nonnullæ item ægritudines ex ſimilitudine quadam nomen habent, ut elephas, ſiue elephantiaſis, & leuce, & cancer, ac narium morbus polypus: & morphææ, ab arbore nucis inditũ uidetur nomen, quòd frondibus eius perſimilis eſſe uideatur. Quaſdam item uerrucæ ſpecies myrmecias uocarunt: ſimili modo alopeciã. Cancri (inquit ſecundo ad Glauconem Galenus) in omnibus quidem partibus corporis fieri conſueuerũt: ſed in mamillis præſertim mulierum, quæ à natura purgationem non habent. Generantur uerò tumores hi ex atræ bilis ſuperfluitate: quæ dum ſanguis in hepate fit, fecis uinariæ proportione concipitur. Ab ſplene uerò expurgatur, qui inde alimentum cõſequitur, ſicuti ab Galeno proditum eodem eſt in cõmentatione De naturalibus potentijs. In mamillis porrò tumorem ſæpe conſpeximus, forma & figura cancro animali conſimilem. Nam ut in eo pedes ex utraq; ſunt corporis parte, ita in morbo diſtenduntur uenæ, quæ cancri prorſum ſimilitudinem effingunt. Hunc (inquit) per initia ſæpe ſanauimus, ubi uerò in molem ſatis inſignem protollitur, nemo ſine manus opere potuit curare, ſed & tunc inſigne ingruit periculum profluuij ſanguinis. At ueretri inflationem nomine cuiuſdam dæmonis ſponſarum depicti nuncupauerũt, id eſt ſatyriaſin, ut interpretantur nonnulli. Satyriſmum & priapiſmũ enuntiat Galenus. At Plinius in totum inquit, Græci ubi concitationem in Venerem uolunt ſignificare, ſatyrion appellant: in coitu uerò ex labore pigritiã, proſedamum. Pauca uerò ſunt morborum nomina eſſentiam modò mali exprimentia, ut phlegmones, qui ſunt abſceſſus calidi, ſiue (ut Græci dicunt) apoſtemata, & gangræna: ſic enim uocatur τῶν μελῶν τὸ νεκρούμενον σὺν ἕλκει, id eſt morticina membrorum caro cum ulcere, uel etiam ſine ulcere, μετὰ φλεγμονῆς καὶ ἐρυθήματος λευκαινόμενον, id eſt cum inflammatione ac rubedine exalbeſcens. De gangræna ſecundo ad Glauconẽ ſic comperi: Gangrænas, inquit,

nomino

nomino eas, quæ ex inflammationis magnitudine fiunt mortificationes: ſed ita, ut non integræ ſint omnino. Nam ubi prorſum eſt affectum membrum ac emortuum, ut percuſſum uel ſectum uel aduſtum non ſentiat, recidere ſtatim, conuenit. Verum, ita affecta nigreſcunt. Quod autem medio conſtitutum modo eſt, ut tendat in mortem, gangræna eſt, ac nominatur. Scirrhi item eodem modo dicuntur, id eſt duritiæ. Item empyema, id eſt ἐμπύημα, catagma, ſpaſma, rhegma, colouoma, dothien, ionthos, phyma. Quibuſdam impoſita nomina ab artifice, à quo curata primum, ut chironio. Alijs uerò ab ijs, qui primum laborarunt, ut eſt telephium. Sed nos iam ab hiſce medicorum diuerticulis in uiam demũ reuertamur, & instituti reliqua exſequi pergamus, ne gracculus fiat aliena laſciuiens plumula.

Quod commerciũ balneo & cani: prouerbiũ quem uſum habeat. Cap. XV

QVod commerciũ balneo & cani: adagio eſt elegans, in Græcis literis frequens, à Luciano uſurpatus eo ſermone qui eſt Ad ineruditũ multos emptitantem libros, dicit de ijs quę diſſociata natura ſunt, nec ſimilitudinẽ recipiunt aliquam, uel uſum, ueluti ſi nauigandi imperitus, aut equitationis omnino expers, caperet is quidem affabre conſtructam nauem, & ad ſecuritatem omnibus fultam inſtrumentis: hic uerò equum compararet Medum, uel Centauridem, aut Coppophoron, ridiculum (opinor) uterq; ſe præſtaret, quod per imperitiam haud commodè uteretur rebus. Non ſecus ac diues ille Aſianus, cui quum pedes forent abſciſſi, qui frigoris nimietate computruiſſent per niues iter facienti, ut aliquo modo calamitatem leniret, ligneos ſibi pedes conficiendos curauit, quibus ſubligatis interim etiam ſeruis innixus incederet. Sed ridicularius in eo pręcipuè fuit, quod ſumma cura ſcienter politeq; confectas ſoleas comparabat ſubinde, quibus ligneos illos pedes præfulciret. Veluti uiſenda planè res eſſet, lignum crepidis inductum. Non diſſimile huic & illud Luciani eiuſdem, πίθηκος γὰρ ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα, ideſt ſimia quidem ſimia eſt, etiam ſi aurea habeat ſymbola. Et imperitię nubilo adobrutus librum quidem perpetim uerſare manibus poteſt, ſed eorum tamen quæ lectitantur, nihil prorſum queat percipere, ἀλλ᾽ ὄνος λύρας ἀκούει κινῶν τὰ ὦτα, ideſt ſed aſellus aures motans audit lyram, eſtq; ſemper τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος, magis mutus & fandi magis inops, quàm piſces. Vt uerò à balneis non reſiliamus longius, prouerbij (ut opinor) ratio aperta ſatis eſt, quando humanæ infirmitati, bonumq;, ſi non & delicijs, balnea modò deſeruiunt, ad ea nil aſpirat bruta natura. Fuerit argumento etiam, quod ſunt auctore Ariſtotele, τὰ θερμὰ λουτρὰ ἱερά, ideſt balneæ calidæ ſacræ: quas tamen ſic dici ipſe putat, quia ſulfure atq; fulmine rebus ingenuè ſacris proueniant: ſacris inquam quoniam quæ miranda ſunt & occulta, ſicuti quibuſdam placet, ſacra uidentur, ut miras balnearum taceamus facultates.

Calentium aquarum rationes aliquot. Cur earundem ui lapides item progignantur. Poros quàm multa ſignificet apud eruditos. Caput XVI

ET quia in balneas incidimus, cur aquarum aliquæ caleant, quædam etiam ferueant, intãtum ut non poſſint eſſe uſui, niſi aut in aperto euanuere, aut mixtura frigidæ intepuere, cauſæ aliquot redduntur. Empedocles exiſtimat, ſicuti docuit Seneca, ignibus quos multis locis terra opertos tegit, aquam caleſcere, ſi ſubiecti ſunt ſolo, per quod aquis tranſcurſus eſt. Facere quippe dracones ſolemus, & milliaria, & complures formas, in quibus ære tenui fiſtulas ſtruimus per decliue circũdatas, ut ſæpè eundem ignem ambiens aqua, per tantum fluat ſpatij, quãtum efficiendo calori ſatis eſt. Frigida itaq; intrat, exit calida. Idem ſub terra fieri exiſtimat Empedocles. Quidam arbitrantur, & comprobat libri auctor, qui circumfertur De proprietatibus elementorum, per loca ſulfure plena introeuntes aquas calorem beneficio materiæ per quam fluunt, trahere. Quod ipſo odore guſtuq; teſtantur: reddunt enim qualitatem eius qua caluerunt, materiæ. Quod ne quis accidere miretur, uiuæ calci ſi aquam infuderis, nónne feruebit? Hæc porrò efficit ratio, ut aquæ feruidæ magna ex parte ſalſæ proueniãt, ut Ariſtoteles inquit, quia ſcilicet per terram aluminoſam percolãtur. Exuſtorum autem omniũ cinis ſalſus eſt, ſulfurq; redolet.

Democritus

Democritus calci aſſignauit calidorũ fontium rationem, quod nequit fieri, quoniam lapides unde fit calx, non habent excalfaciendi uim, niſi in fornace præuſti. Sunt qui uento cauſam euentus aſcribant parum ſcienter, quia perpetuò calet aqua, nec tamen perpetuò flat uentus: nõnulli terræ putant raritatem, ſole penetrante calorem aquæ ingenerare: quod admitti poſſet, ſi ſolis abſceſſu frigeſceret item aqua. Cæterum, in hac calentium aquarum ratione nónne illud eximium eſt, ac inueſtigandum anxiè: quòd ipſe etiã penè puer apud Aponum adnotaui, dum Patauij capeſſerem ingenij cultum, ab illis ſubinde lapides gigni? Hoc extra omnem admirationem mihi fuit, ſcaturiũt ibi feruentiſſimæ aquæ in ſupercilio nõ multum arrecto, in ſubiecto molendinũ eſt, quod uerſat balinei aqua per conuallem decurrens, Volaticã, ut nunc paſſim dicit, in quam impetu deuoluitur aqua per arctum, uidimus totam, ueluti quodam artificio, lapidea circumtectam cruſta: & quum oculis non ſatis crederem, duritiem materię experturus cultelli ſatis ualidi mucronem inſigniter retuſum animaduerti. Id utpote adoleſcenti, qui nihil admodum interioris ſcientiæ attentaſſem, miraculum eſt uiſum. Mox repetita urbe, quum rem ſcholaſticis quibuſdam expoſuiſſem in foro, riſu exceptus ſum ab omnibus ferè, tanq̃ inuſitata neſcio quæ, & abſurda ac ſcurrilia promerem. Sed haud ita multo interſtitio facto, illuc profecti mecum in rem præſentem ueriſſima ſenſerũt, quæ prius inſcitè ludibrio habuerant. Verum ea omnia pòſt quum Plinij, tum aliorum doctrina confirmata repperi. Nam & Seneca (ut de Strabone taceam libro tertiodecimo) Naturalium tertio ad hunc modum ſcribit: Intereſt utrum loca ſulfure an nitro an bitumine plena tranſeant. Hac ratione corruptæ cum uitæ periculo bibuntur: unde & apud Ouidium legimus,

Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.

Medicatum utiq; & eius habet naturæ limum, ut corpora agglutinet ac induret, quemadmodum Puteolanus puluis, ſi aquam attigit, ſaxum eſt. Sic ecõtrario hæc aqua, ſi ſolidum tetigit, hæret & affigitur. Inde eſt quod res abiectæ in eundem locum lapideæ ſubinde extrahuntur. Quod in Italia quibuſdam locis euenit, ſi uirgam, ſiue frondem demerſeris, lapidem poſt paucos dies extrahis: circũfunditur enim corpori limus alliniturq; paulatim. Hoc minus uidebitur mirum, ſi notaueris Albulas, & ferè ſulfuratam aquam circa canales ſuos cymbasq; durari. Sed ſummus item philoſophus Encyclicarum quæſtionum libro uiceſimoquarto quærit, διὰ τί ὑπὸ τῶν θερμῶν ὑδάτων μᾶλλον, ἢ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πήγνυνται λίθοι. ideſt, cur aquis calentibus potius quàm frigidis lapides concreſcant atq; coagmententur. Reſpondetq;, prouenire quòd lapis defectu humoris conſiſtit, caloreq; potius q̃ frigore, humor deficit & lapideſcit calore: ut etiam Empedocles ait, τάς τε πέτρας καὶ τοὺς λίθους ὑπὸ θερμὰ τῶν ὑδάτων γίνεσθαι. id eſt, lapides & ſaxa feruẽtium aquarum opera conficit. In quo tamen aduertẽdum, ſi defectum humidi omnino, ex totoq; intelligas, minus procedit ratio, quãdo quoquo modo lapis fiat, coagulatione ſeu cõgelatione, requirit humidum agglutinãs, quo deficiente, non lapis fit, ſed harena uel puluis. Si uerò humecti defectum intelligimus redundantis ablationem, tunc ueritas apertius eluceſcet. Certè non ſolum calor ἀπολιθοῖ, id eſt elapidat: ſed frigus etiam, humorem nimio gelu abſumendo, indurat, facitq; lapidem: quòd ſi nimium frigus ita agit, ſimpliciter quoq; ita agi poſſe, certum eſt. Auctor porrò in Hilarionis uita Hieronymus, littus quod Palæſtinæ ac Aegypto prætenditur, per naturã molle, harenis in ſaxa dureſcentibus, aſperari, paulatimq; cohæreſcentem ſibi glaream tactum perdere, quamuis non perdat aſpectum. Sed & multa ſuper ijs in libro De metallicis, quiſquis eius dici auctor debet. Adnotanda obiter & Auicennæ ſententia ex fine Meteororum, ut prætereamus quæ huc ſpectantia Vitruuius ſcribit, Ex terra pura lapides non fieri, ſed ex permixto, quoniam ex nimia ſiccitate in ea cõtinuatio non ſit. Fiunt uerò ratione duplici, conglutinatione, congelatione: priore quidem quum lutum aliquod uiſcoſum fuerit, ac pingue, quod areſcens in quandam euadit diſpoſitionem, quæ in luti lapidisq; meditullio ferè eſt, mox ſenſim lapis concipit uerus. Scribit etiam, uirtute quadam uniuerſali uegetabilia & animantia quoq; deformari in lapides

poſſe

poſſe. Dignum uerò ſcitu, humecti addenſationem hanc in lapideam naturã dici quandoq; poron, id eſt πῶρον. unde illud ex Piſide ab grammaticis affertur, καὶ τὰς ἐκμυελάς πωροῦντα, καὶ σφίγγοντα λιθώδει τρόπῳ. Hinc & porinos dicitur lapis. Eſt & affectio quædam poros. Elei, πωρεῖν pro lugere uſurpant. Pronuntiatur & de cæco poros; nam & cæcitas nuncupatur πώρωσις. Eſt item in oſſium fractura poros, Therapeutices ſexto apud Galenum, χρὴ γὰρ inquit παχυνθῆναί τι τῆς οἰκείας τροφῆς τῶν ὀστῶν, ἵνα γένηται πῶρος, id eſt ex proprio oſſium alimento oportet concreſcere quippiam, unde fiat porus. Idem mox paulo ex chymo alimenti uiſcido & bono, concinnari porum ſcribit: quæ res item πώρωσις appellatur. Et in hoc uſu apud eundem, πωροῦσθαι uerbum.

Balneorum diſtinctio & uſus. Problemata duo ad id ſpectantia. Balnei etymon quod ſit. Item eiuſdem rei deliciæ. Thermarum cognomenta ab heroibus ducta. Thermæ in Vrbe primæ, Cap. XVII

Balneorum uerò, ſicuti obſeruatũ ex Archigene eſt, alia ſunt nitroſa, alia ſalſoſa, alia aluminoſa, alia bituminoſa, alia ſulfuroſa, alia ferroſa, alia calcoſa, quædam ex his ſunt compoſita. Et horum quidem omnium poteſtas eſt arefaciendi. Quædam non arefaciunt modò, uerum etiã obſtruunt, ſicut aluminoſa: partim etiam ſalſoſa, & æris qualitatem adepta. Et hæc quidem lauacrorum ſponte prouenientium ratio eſt. Sed nec ignorandum ex Galeni doctrina, eorundem quædam eſſe dulcia, quædã qualitatis expertia, quædã ſuam quandam obtinere qualitatem. At eorum quæ alteram quandam habent qualitatem, quædam ex inſtitutione noſtra uim habent, quædam ſua ſponte uim obtinent. Balnei uſus (inquit Celſus) duplex eſt: nam modò diſcuſſis febribus, initium cibi plenioris, uiniq; firmioris ualetudini facit: modò febrem ipſam tollit, fereq; adhibet, ubi ſummam cutem relaxari, euocariq; corruptum humorem cõuenit, & habitum corporis expedit mutari. Antiqui timidius eo utebantur, Aſclepiades audacius. Cæterum, hæc quæ medicinæ rationibus continentur, miſſa faciamus, quoniã noſtro inſtituto parum fortaſſe congrua uidebuntur. Illud quæramus potius, quid nam ſit quòd experimenta perdocent uerũ: ante balnei ingreſſum calidum mingimus, at in balneo diutiuſculè commorati, frigidum. Illa uerò afferri ratio poteſt, id tanquam ad alterius comparationẽ planè fieri: nam urina tepidi profectò temperamenti eſt, quæ tum primum à nobis facta, mediocriter etiam calida eſt foris. Igitur quandoquidem frigidum eſt corpus noſtrum, ipſum lotium utpote corpori comparatum, calidum eſt: in lauacro autem quãdoquidem corpus plus lotio incaluit, frigidum uidetur lotium, utcunq; calidum ſit. Dignum & illud obſeruatione eſt: quòd neutiquam ſitientes, lauacrũ ſubeuntes ſitimus. Et contrà, ſi ſitiamus, pacatᷓ ſitis. Nempe ex ariditate ſitis oritur. Si ergo non ſitientes lauacrũ ſubeamus, corpus facultate uitali per cutis meatus humorem allicit, & quaſi ad ſe conuellit, atque ita contingit funditus humectari, unde præcipuè exoritur ſitis. Qui uerò ſitientes lauacrum ſubeunt, humorem corporis efferunt, diductis corporis meatibus, ſudoreq; excutiunt, nec receptum humor habet. Balneum, ex Græcis quidam interpretantur dici παρὰ τὸ ἀποβάλλειν τὰς ἀνίας, à triſtitiæ uidelicet laſſitudinumq; repulſu. quando & id uidetur Homerus innuere, quum ait,

λοῦσε δ' ἐκ τρίποδος μεγάλοιο,
ὄφρα μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων.

Corroborauit in libris Confeſſionum Aurelius Auguſtinus libro nono. Sed rationibus peruincere grãmatici conantur: quoniam ſi id uerum eſſet etymon, ſcribendum fuerat per ι, ſed modo per α ſcribitur, quod ſciunt omnes, hoc eſt βαλανεῖον: propterea, inquiunt, aſtruendum eſt fieri ἐκ τῶν βαλάνων, quoniã balanos ſuccendere, moris fuit ueteribus, παρὰ τὸ τὰς βαλάνους αὔειν. Nam Epaphroditus αὔειν exurere interpretatur, ἵνα κάπτοιεν ἄλλοιεν αὔοι. Sudas ſcribit, ueteres glandibus ueſci ſolitos, cortices uerò igni alimenta præbuiſſe. Et eſt (inquit) balneum, uia inſtrumentumq; ad delicias: quando ut Plinius etiam ſcribit, parietes balnearũ unguentis ſpargi nonnulli iuſſere, atq; Caium principem ita ſolitum lauari. Et ne principale uideatur hoc bonum, & poſtea quendam ex ſeruis Neronis. Nam Tranquillus de principe eodem ſcriptum

reliquit

reliquit: Nepotinis ſumptibus omniũ prodigorum ingenia ſuperauit, cõmentus nouum balnearum uſum, portentoſiſſima genera ciborum atq; cœnarum, ut calidis frigidisq; unguentis lauaretur. Lectum in ueteribus memorijs, thermarum nomenclaturam auctoritatis gratia & exiſtimationis ab heroum illuſtriſſimo quoq; ſolitam peti: hinc Aagamemnonias legimus thermas, hinc & Achilleas apud Caſſiodorum. Sed illud grauius: Antonium Caracallam thermas ſuo inſignes nomine ſuſtruxiſſe: quarum cellam ſolearem, id eſt in qua forent balneo deſtinata ſolia, negant architectonicę conſulti, ulla poſſe exprimi imitatione. Nam ex ære uel cupro cãcelli fuere ſuperpoſiti, quibus concameratio concredebatur tota. Scribit Lampridius, Alexandrum Cæſarem luminibus thermarum addidiſſe oleum, quum prius non ante auroram paterent, & ſolis occaſu clauderentur. Scribit Dion, Mecœnatem omnium primum in Vrbe calentium aquarum natatoria ſtruxiſſe. Iureconſultus Vlpianus, Impenſarum alias uideri neceſſarias ſcribit, uelut aggeres excitare: utiles alias, ut ſtercorare: nonnullas etiam uoluptarias, cuius eſt modi balnea conſtruere.

Balnea ueterum frugi. Senecæ locus emaculatur. Epiſtomium quid, & papillæ, ac epitoniũ. Collabi, & collopes. Calloſus. Collubia, Coluthra. Epiſtoleus. Epitimium quid Iureconſultis. Cap. XVIII

ANtiquitus in uſu erant balneola peranguſta, tenebricoſa: uti Seneca inquit: neq; enim calida uidebantur, niſi obſcura. Eiuſmodi fuiſſe legimus Scipionis Aphricani balneum apud Linternum. In eo ille horror Carthaginis, cui Roma debebat quòd ſemel tantũ foret capta, abluebat corpus laboribus feſſum ruſticis, quoniam ſe exercebat opere, terramq; ut mos fuit priſcis, ipſe ſubigebat. Mox uerò quis ita lauari ſuſtinuiſſet? Pauperes ſibi uidebantur, ac ſordidi, niſi parietes magnis & pretioſis orbibus refulſiſſent, niſi Alexandrina marmora Numidicis cruſtis fuiſſent diſtincta, niſi illis undique operoſa, & in picturæ modum uariata circumlitio fuiſſet prætexta, niſi uitro abſconderetur camera, niſi thaſius lapis, quondam rarum in aliquo ſpectaculum templo, piſcinas circumdediſſet, in quas multa ſudatione exanimata corpora demittebant: &, ut inquit idem Seneca, niſi aquam argentea epiſtomia fudiſſent. Qua in parte obiter eiuſdem codex emaculãdus eſt: nam modo impreſſi codices, epitoma præferunt, aut epitonica. Neutrũ rectè, ſiquidem uel Latinis auctoritatum tibicinibus peruincimus, epiſtomia legendum (etenim Græca id planè claret doctrina) nam libro Architectonicæ decimo Vitruuius ita ſcribit: Singulis autem canalibus ſingula epiſtomia ſunt incluſa, manubrijs ferreis collocata: quæ manubria quũ torquentur, ex area nares patefaciunt in canales. Et infra idem Vitruuius: Motione uerò uectium uehementiore, ſpiritus frequens cõpreſſus epiſtomiorum aperturis influit. Ex ijs auctoris huius uerbis, ut de Varrone taceam, manifeſtum (arbitror) dici epiſtomia, qualia nũc paſſim tonſores habent in uaſculis penſilib. capiti abluendo. Sed & inſtrumenta ea, quibus è uaſis ſubinde uina educimus, cannulas ſimplex nuncupat uulgus, epiſtomia rectè dici poſſe, animaduerto. Vnde & luxata (ut opinor) dictione, obturamentum epiſtomiorum ſpinam uocant imperiti. Haud ita ab epiſtomijs diſſentaneum, quod Varro ſcribit in uillaticis paſtionibus, Roſidus (inquit) locus fit, ſi adduxeris fiſtulam, & in eam papillas impoſueris tenues quæ eructent aquam. Sudas uerò: Collabi (inquit) panes, ſunt conſimiles citharæ collabis. Alij collabos accipiunt εἶδος πλακοῦντος τετραγώνου, ἢ ἄρτου μικροῦ, id eſt placentæ ſpeciem quadrangulæ, aut minuti panis, παρὰ τὸ ἐκ μεγάλων κολοβίζεσθαι, quòd ſint ex magnis deminuti, & uelut mutilati. Collabi nanq; ſunt τὰ τῶν χορδῶν ἐπιτόνια, id eſt fidium epitonia. Apud auctores itẽ inuenio, collopas dici prædura in ceruice boum coria, ex quibus moris erat (inquiunt) conficere, quos uocant collabos. Sed dicitur & collops dorſuale corium, quoniam ex eo fiat colla. Vnde facetiſſimus comicus Ariſtophanes Aeſchyli duritiam monſtraturus, inquit,

οἶμαι γ᾽ αὐτὸν κόλλοπι ἐοικέναι.

id eſt, puto ipſum collopi perſimilem. Id ſcitè admodum & doctè in adagij uſum trahi poteſt. Collopa in ſuibus, etiam κωλῆνα uſu frequentiore opinantur dici. Exiſtimo

collabos

collabos in cithara eſſe clauiculos, quibus remittuntur uel intenduntur fides: & inde ab intentione cœpiſſe epitonia uocari: indeq; per ſimilitudinē in alijs itidem id genus eodem modo appellata. Epitonium pro incremento apud Plutarchum De liberis educandis, cōperiſſe uideor. Epitimion Græci quandoq; pro obiurgatione capiunt. Vſurpat uerbum id Iureconſultus Modeſtinus Digeſtorum uiceſimoſexto: Si quis (inquit) à parentibus prohibitus fuerit eſſe tutor, hunc neq; creari oportet, & ſi creatus non recuſauerit, prohiberi eum tutorem eſſe, manente epitimio, id eſt mandato patris mordaci iurgatorioq;. Collubia & collubias, ſunt qui pro bellarijs interpretentur, & ſic legendum coniectent in Plauto in Perſa: etiam ſi coluthra item non improbēt, quo nomine ficos maturas accipiunt Græci, & teſtetur Philemon, ut ſcribit Athenæus. Porrò epiſtoleus ad epiſtomium pertinet nihil: eſt autem eo nomine grammatophorus, uel tabellarius. Sunt qui legatum interpretentur, unde ſit illud Plutarchi, Spartanos claſſi præfeciſſe Aracū, Lyſandrum autē miſiſſe ὠπσύλια τῷ λόγῳ, τῷ δ᾽ ἔργῳ κύνειον ἐππίπτων.

Balnearum apud ueteres luxurioſus apparatus. Emendātur Senecæ loca aliquot fœdè uitiata. Res quadrantaria quæ ſit. Pilicrepus apud eundē Senecā quid. Item alipili, libarij, & botularij, & botulus, ac diſtillarius. Quid diſtillatio, coryza, branchus, catarrhus. Artericū uitium. Loca ædilem me tuentia apud eundem, quæ ſint. Balnea cur item dicātur gymnaſia. De balneo cogitare conducendo quid. Gymnaſia quid. Cap. XIX

SEd redeo ad balnea, in quibus non ſtatuas modò innumeras & columnas nihil ſuſtinentes uiſere erat: ſed eò quoq; peruētum eſt deliciarum, ut nihil niſi gemmas calcare uellent: ſicuti pergit Seneca, blattariaq; uocabant balnea, ſi qua non ita aperta eſſent, ut totius diei ſolem feneſtris ampliſſimis reciperent, niſi & lauarentur ſimul & colorarētur. Hic obiter reſtituamus alterum Senecæ eiuſdem locum fœdiſſimè corruptum: Cur (inquit) exornaretur res quadratoria, & in uſum, non oblectamentū reperta? Legendum, res quadrantaria: quoniam qui balneas ingrederentur, quadrātem balneatori ſoluerent. Id apertè ſignificat eo uerſiculo Iuuenalis,

Cædere ſyluano porcum, quadrante lauari.

Necnon Horatius Satyra tertia:

Dum tu quadrante lauatum Rex ibis.

Non deerunt forſan, qui artem quadratariam ab Seneca inibi potius ſignificatam putent, quæ Iureconſultis non alia uideatur, quàm marmoria. Sed illepidè omnino, ne dicam inſulſe: legant ſtudioſi modò Senecæ epiſtolam, ſcient, nil inſcitius potuiſſe excogitari, aut Senecæ diuerſum magis. Sed quoniā in Senecam ſemel incidimus, feramus illi collabenti opem pro uirili. Bone deus quàm propudioſæ irrepſerunt mendæ in epiſtolas eas quæ ad Lucilium inſcribuntur: ſed de locis alijs nunc cenſura non eſt, quod ab inſtituto alienum non eſt, id modò agamus: epiſtola eſt libro octauo, in qua tumultuoſa balneorum luxuria notatur: Si uerò pelicrepus (inquit) ſuperuenit, & numerare cœpit pilas, actum eſt. Quid ſibi hic pelicrepus uelit, non uideo: uerum certiſſima ducor coniectura, ut pilicrepum arbitrer legendum: eumq; intelligam, qui pilas, hoc eſt ſphæras aut glomos pice illitos in ignem balneorum ſiue uaporarij conijceret, ſicubi fortè reſtingueretur. In hanc ſententiam ut pedibus eam, Papinius facit Syluarum primo, in balneo Etruſci,

Quid nunc ſtrata ſolo referam tabulata, crepantis
Auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
Aedibus, & tenuem uoluunt hypocauſta uaporem?

Meminit huiuſmodi pilarum, ut opinor, & architectus Vitruuius libro quinto, Suſpenſuræ caldariorum ita ſunt faciendæ, ut primum ſeſquipedalibus tegulis ſolum ſternatur inclinatum ad hypocauſtum, uti pila quum immittatur, nō poſſit intus reſiſtere: ſed rurſus redeat ad præfurnium, ipſa per ſe ita flamma facilius peruagabitur ſub ſuſpenſione. Domitius uerò Papinij expoſitor, ita locum eum enarrat: Quid nūc (inquit) ego narrem tibi tabulata, quæ in ſublimi parte ædium ſunt, quo deſinunt uaporaria, haben-

tia in uertice pilam concauam, quò peruenit flamma ignis in imo ardentis, ſed languida & tenuis: ut domus ita tepeat, non autem æſtuet. Hæc ſententia an congruat, iudicēt uolentes. Nos quod uaria ſuggerit lectio pro captu ingenij in lucem promimus: ſicut & illud quod obſeruatum doctiſsimis eſt, inter eos qui corporis curam agunt, recenſeri tonſores, balneatores, pilicrepos, alipilos, mediaſtinos, mangones, aliptas, ſeu pædotribas, cinifliones, arcularios, propolas, pigmentarios, coronarios, coſmetas, & id genus alios. Ex quibus emendatur locus alius in Epiſtola eadem: Alipedum, inquit, cogita tenuem & ſtridulam uocem, quo ſit notabilior, ſubinde exprimentem, nec unquam tacentem, niſi quum alas uellit, & alium pro ſe clamare cogit. Tu expuncto inutili uerbo, pro alipedum, lege alipilum, id eſt alarum pilos uellentem, quod auctoris ſententiæ mirè congruit. Sed & mox Seneca confluentem ad balnea inſtitorum, & cuiuſq; uiliſsimi turbam enarrans: Iam librarij, inquit, uarias exclamationes, & botularium & diſtillarium, & omnes popinarū inſtitores, mercem ſuam quadam & inſignita modulatione uendentes. Hic mendum irrepſit in uerbum unum, reliqua perobſcura ſunt. Nam ubi librarij ſcribitur modò, legerim libentius libarij, à uendendis libis, de quibus in Faſtis Ouidius, ita ut una modo litera pereat extrita. De botulario uerò, ut noſtro beneficio pernoſcant & hoc ſtudioſi iuuenes, intelligo uerbo illo uenditores confectoresq; botulorum, ea erant farcimina, Feſto tradente. de quibus & Apicius, quiſquis is eſt, botellum ſic facies. ex oui uitellis coctis, nucleis pineis conciſis, cepam addes, porrum conciſum, thus crudum, miſcebis piper minutum, & ſic inteſtinū farcies, adijcies liquamen & uinum, ſicq; coquas. Erat quidem botulus menſis omnibus gratus, ſed in Saturnalibus celebrabatur præcipuè, dum ex eo corona fieret pulti. Propterea libro quinto Valerius Martialis forma tamen deminuta,

Et pultem niueam premens botellus.

Sed & in Diſtichis idem poeta ſic cecinit,

Qui uenit botulus medio tibi tempore brumæ,
Saturni ſeptem uenerat ante dies.

Supereſt apud Senecam uerbum nō admodum uulgò notum, quod eſt diſtillarius. Scimus quidem à Latinis ferè diſtillationes dici, quæ à Græcis coryzæ, branchi, catarrhi uocentur. Quamuis hæc apud illos differant: quum ſit coryza, dum pituita tantum nares obſidet, grauedo Latinè dicta, ſicut Celſus meminit: catarrhus uerò, qui fluctio dici ualet, quum fauces palatumq;: at branchos, quū & guttur & arteria corripitur, ob quod & artericum quandoq;, ut Paulus ſcribit, uitium id appellant. Omnia tamen hæc Hippocrates etiam coryzas uocat. Cæterum expoſitio hæc ad Senecæ ſenſum parum facit. Proinde ſciendum, diſtillationem quandoq; pro liquamine capi, quo utimur ad intinctus, ſiue (ut Græcè dicam) embāmata. Hinc Seneca ſcitè admodum & doctè diſtillarium uocauit, qui id genus cōcinnaret diſtraheretq;, quem inſignita modulatione merces ſuas uēdere, ſcribit: qui mos adhuc paſſim ſeruatur in urbibus, Patauij præſertim. Conſuetum quoq; illud ueteribus fuit, ut uel nobiliſſimi ædiles eo fungerētur officio, ut loca eiuſmodi intrarent, quæ populum receptabāt exigerentq; munditias, & utilem ac ſalubrem temperaturam: non hanc, inquit Seneca, quæ nuper inuenta eſt ſimilis incendio, adeo quidem ut conuictum in aliquo ſcelere ſeruum inuitum lauari oporteat. nihil enim iam uidetur intereſſe, ardeat balneum, an caleat. Ad hæc arbitror reſpexiſſe Martialem, quum Epigrammatum tertio ita ſcribit,

Centum miſelli iam ualete quadrantes,
Anteambulonis congiarium laſſi,
Quos diuidebat balneator elixus.

Hinc & aperitur locus Senecæ eiuſdē in libro De uita beata, ubi loca recenſet ædilem metuentia. Nam & alibi auctor idem: Decoquere, inquit, corpus atq; exinanire ſudoribus, inutile ſimul delicatūq; credidimus. Et Galenus libro Sanitatis tuēdæ tertio, Ergo tranſire tantū ad ſolium uſq;, non in Laconico immorari debebis, ſicuti qui citra exercitationem ſeipſos elixant. Porrò Græcorum fuit moris, in balneorum ad id exſtructis locis multiplici exercitio corpora delaſſare. Id cuiuſmodi cenſendum ſit, ex ſcitiſsimi

illius

illius Plutarchi uerbis coniectari poterit, quæ ſubiecimus ex cõmentario Quæſtionũ Romanarum: Non aliud quicquam, inquit, Græcis ſeruitutem ac molliciem attuliſſe Romani putant, quàm gymnaſia & palæſtrã, quòd ijs langueſcant adoleſcentium animi, ac effœminentur penitus. Quæ ſi quis effugere ſtudeat, in puluerem prodire, & (ut Græce dicam) εἰς ὕπαιθρον, hoc eſt in ſubdiale ſpatium, oportet. At qui domi & in umbra, balneis & unctionibus molliter ſe curant, hæc ſubire neceſſe eſt. Hinc emanaſſe arbitror, ut balnea etiam gymnaſia dicerentur, quod in Iudaico bello monſtrat Ioſephus, ubi de Herode ita ſcribit, Nanq; apud Tripolin & Damaſcum & Ptolemaida publicas balneas, quæ gymnaſia dicuntur, Bibli autem exedras porticus condidit & fora. Gymnaſia tamen Græci, labores dicunt uehemẽtiores, quibus inſitus augeſcit calor, uti fiat corpus tum robuſtius tum celerius: cuius eſt modi ſciamachia, id eſt ad palum exercitatio & curſus. Fuiſſe porrò & philoſophis conſtituta in balneis loca, in quibus illi diſputarent, liquidò Vitruuius edocuit: Conſtituantur, inquit, in tribus porticibus exedræ ſpatioſæ, habentes ſedes in quibus philoſophi, rhetores, reliquiq; qui ſtudijs delectantur, ſedentes diſputare poſſint. Erat item prouerbium prioribus, in pauperes qui aſſiduè frigerent tremerentq;: eos nanq; de balneo cogitare & furno conducendo dictitabant: quod Horatius ſignificat,

Nec qui
Frigus collegit, furnos & balnea laudat.

Sed & Iuuenalis:

Quum iam celebres notiq; poetæ
Balneolum Gabijs, Romæ conducere furnos
Tentarent.

Significat hæc ipſa item Ariſtophanes in Pluto.

Vocabula plura ad balneorum uſum ſpectantia: eſchara, alipteriũ, arybal lus, arytæna, cãmus, pyelos, pyanon, mare. Scholaſtica lex. Oceanus. Schola. Emaculatur Senecæ locus ad Luciliũ de pſychrolute. Pſychrologi qui dicãtur: & pſychrologia quid. Pyulcus. Aſaminthus. Oa lutris. Balneorũ nomina per irriſionem medicorum, quæ dicantur. Chytri. Chytrini. Culinæ fuſoria. Cap. XX

VErũ prius quàm inde reuellamur, mutuemur item aliquid à Iulio Polluce, quo ueluti ſuperpondio lector onuſtus dimittatur. Scribit ergo libro ſeptimo partem balnei dici eſcharam, aliam uerò alipteriũ, quod Latinè unctuarium ualet dici, & eſſe nomẽ utrunq; apud Alexin Caunijs, ἐν ᾧ δὲ βαλανείῳ μήτε τὸ πῦρ ταῖς ἐσχάραις ἐνὸν καὶ κεκλεισμένον τὸ ἀλειπτήριον. quũ nec in focis, inquit, eſſet ignis, & eſſet alipterium occluſum. Eſcharan Lycurgus & Ammonius dici autumant, quæ arrecta non ſit, & citra omnem altitudinem, ſed humi aſſideat, uel cum cauitate: unde & medicos ulcera concaua eſcharas uocare. Sunt item eſcharæ, pudendorũ muliebrium labra. Cornelius Celſus Medicinæ quinto, in eryſipelarum cura: Poſt exuſtionem (inquit) putris ulceris, ſuperponenda ſunt quæ cruſtas à uiuo reſoluant, eas ἐσχάρας Græci uocant. Celſi opinionem comprobat primo Simplicis medicinæ Galenus. Pergit inde Pollux idem: Balnei uaſa, inquit, ſunt aryballus, arytæna. Vtriuſq; meminit Ariſtophanes, qui & balnei cammum dicit. Sed & pyelon quoq; nominat, quã Eupolis mactram uocarit, εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν, μὴ ζηλοτυπήσῃς τὸν συμβαίνοντα εἰς τὴν μάκτραν, id eſt quum balneũ fueris ingreſſus, ne inuideris ingrediẽti tecum mactram. Pyanon uerò tritico conſtat cocto, etiam ſi omnium generum fruges paſſo percoctas pyani appellatione intelligendas putent nonnulli. Videtur pyelos fuiſſe concauus locus, in quo abluerentur: quamuis & theca rectè dicatur pyelos: ſicuti item oceanus dicebatur uaſtior locus, alueusq; maior, ita fortè ab amplitudine uocatus, & à lauantium quoq; ſtrepitu, & marino quaſi æſtu. Lampridius: Oceani (inquit) ſoliũ primus inter principes Alexander appellauit, quum Traianus id non feciſſet, ſed diebus ſolia deputaſſet. Nam & in ſanctis literis, uas capaciſsimum ab Solomone in templo dicatum, eſt mare nuncupatum. Quòd ſi quis miratur, ſciat eam Romæ fuiſſe thermarum magnitudinem

dinem, ut Ammianus doceat libro ſextodecimo, lauacra in Vrbe in modum prouinciarum quandoq; extructa. Erat & in balneis ſchola nomine, ſicuti cõmeminit Vitruuius: ea uerò erat labri pars ſiue aluei, à præſtolando dicta, ut occupato ab ijs, qui priores ueniſſent labro, in ſchola cæteri circumſpectantes rectè ſtare poſſent. Quanquàm erat & in porticibus ſchola, Plinio auctore, Alexandrum (inquit) & Philippum cum Mineruа, qui ſunt in ſchola in Octauiæ porticibus & Philippi. Fortè uerò quis & appellatione ſcholæ ſodalitatem, & conuentũ aliquem id ætatis iuuenum intelligat. Nam & celebritas dicebatur, ait Macrobius, quum uel ſacrificium fiebat, uel epulum dabatur, uel ludi agebantur dijs, uel feriæ obſeruabantur. In re militari ſecundam dici ſcutariorum ſcholam, aduertimus: ſed & milites quoſdam capita ſcholarum ab caſtrenſi ordine nuncupari. Et Seuerianum ſcribit Ammianus Marcellinus, ſociatum Valenti domeſticorum ſcholæ præfuiſſe. Scholam porrò & diatribam dici, ex Gellio dilucet opinor. Sed & ab Cimone Athenis primum diatribas ſubſtructas, quæ uocarentũr eleutheriæ, id eſt liberales καὶ γλαφυρὰς, Plutarchus ſcribit. Diatribas, interpres diuerſoria nobis reddidit, quàm rectè, diſpiciant uolentes. Scholaſticam legem quum audis, ocioſorum intellige morem qui ſtationibus, aut aliubi fabulis nugisq; ſæpius horas conterunt bonas. Erat porrò & Romæ regione tertia, ſchola quæſtorum atq; item capulatorum. Conuenit item balneo, inquit Pollux, ψυχρολουτρεῖν. Id uerbum ſignificat, frigida lauari. Quod poſitũ inuenimus apud Ariſtophanem ἐν δαιταλεῦσιν, inquit enim ἐψυχρολουτρήσαμεν, ideſt frigida lauimus. ψυχρολουσίαν legimus apud Paulum Aeginetã libro primo. Quæ nos adiuuant auctoritates, ut Senecæ deprauatum fœdè locum reſtituamus in integrum: ſic enim modò ſcriptũ inuenias libro Epiſtolarum ſeptimo ad Lucilium: Memor artificij mei ueteris frigidus cultor mitto me in mare quo modo per ſichœolutam decet, gauſapatus. Lego pſychrolutran, uel pſychroluten: ſignificat enim eum qui frigida lauatur. Nam & libro duodecimo irrepſit item menda, Ille tantus pſicholutes, qui calendis Ianuarijs Euripum ſalutabam, qui anno nouo, quemadmodum legere, ſcribere, dicere aliquid, ſic auſpicabar in uirginem deſilire, primum ad Tiberim transtuli caſtra. Scribe ut iam docuimus, pſychrolutes. In quo ſciendum, ueteres frigida tantum uſos, quum calida balnea ualetudinarijs deſeruirent. Nam pſychrologi homines dicuntur, qui boni proferunt nihil, & ſermo eiuſmodi uocatur rectè pſychrologia. Pyulcus ad inſtitutum præſens pertinet nihil. Eſt tamen eo nomine medicis accommodum inſtrumentum uel in ſinuum cura, quos uocant κόλπους, ubi diu perſeuerat ab corpore ſubiecto abſoluta & reglutinata cutis. Dicitur pyulcos, quia pus educat, meminit Therapeutices quinto Galenus. Sunt alibi in Pollucis eiuſdem theſauris uaſorum nomina hæc ad eiuſdem balnei uſum. Aſaminthus, mentio cuius eſt apud Homerum frequens. Crunus, catachytlum, Eupolis in Chryſogone,

ἀλλ' ὦ φίλε ζεῦ καταχύτλον ῥῖνα ἔχεις.

In Cratini autem heroibus aſaminthum intelligũt cibotum, id eſt arcam, alij poculum. Poſtremò ne quid effluat per incuriam, pellem qua ſuccingerẽtur mulieres in balneis, uel qui illas abluebãt, uocatam inuenio nunc oam lutrida, nunc uerò oam per ſe. Nam Theopompus ἐν παισί, ita ſcriptum reliquit, τὴν δὲ περιζωσάμενος ὤαν λουτρίδα, τὸ δέσμιον ἄθυς περιπίπτων. At Pherecrates ἐν ἰπνοῖς, inſtrumenta pædotriuices enumerans, ἤδη μὲν ὤαν λουομένῳ περιζώννυται, id eſt iam (inquit) oam præcingebãt ei qui lauaretur. Sic uerò dicebatur melota, hoc eſt pellis ouilla: unde fluxiſſe nomen, probabile eſt, hoc eſt ἀπὸ τοῦ οἴος, id eſt ab oue. Putant alij, oam quoq; ſignificare loma, hoc eſt marginem indumentorum, περὶ τὴν πέζαν, hoc eſt circa fimbriam, uel periſtomion & peritrachelion. Illud deniq; relatu non indignum, ſeptimo Therapeutices ab Galeno traditum: Quintum logicos riſu excipientem medicos, calidum, frigidum, ſiccum, humectum, non citra fel ὀνόματα βαλανέων, id eſt balneatorũ nomina uocare cõſueſſe. Apud Herodotum Hiſtoria ſeptima, Thermopylarum calentes aquas uocari ab indigenis χύτρους: puto quia chytrini dicuntur Græcis terræ cauitates, per quas immittantur fontes. Nec illud adieciſſe fuerit operæ uacantis, balneas, ſtabula, culinæ fuſoria procul apium caſtris diſcludi oportere.

Aſinus

Aſinus Aegyptius, quo ſenſu uenire in prouerbium poſsit. Oniſcus. Cynocephalus. Plinij locus illuſtratur de dijs atri coloris. Inibi plura de figuris deorum, & rationibus ex Porphyrio. Quá ue figura CHRISTVM deformarint priores, quem Onochelum, id eſt ὀνόχηλον dicebant. Semiſsij, & Sarmentarij, qui intelligantur. Vræus, qui & baſiliſcus. Cap. XXI

Asinum Aegyptium, uenire in prouerbium perſpicimus, pro eo qui deriſui ſit omnibus, quemq; omnes inſectentur, conuellant, lacerent. Eius ratio ex hiſtoria eſt: proditur ſiquidē memoriæ, in Aegypto flaui coloris homines ludibrio eſſe, plurimùmq; uellicari: aſinos uero plerunq; in præcepsdari, ſicut obuenit apud Coptitas. Vtriuſq; facti redditur ea fermè ratio, quòd ruffus foret Typhon hoſtis perpetuus Oſiridis, necnon aſini quoq; colorem præferret. Sed additur hebetudinis item, ac ruditatis ratio, necnon iniuriarum illatio frequens. Quæ cauſa gentibus item illis expreſsit, ut Perſarum regem Ochum nomine, quem miro proſequebantur odio, aſinum ſubinde appellarent. Quare is commotior, ὁ μὲν τοι ὄνος οὗτος ἔφη, ὑμῶν κατευωχήσεται τὸν βοῦν. aſinus, inquit, hic ueſtro conueſcetur boue, protinùs que Apin immolauit: ſicuti Dinon ſcriptum reliquit. Hic uero eſt Ochus is, quem Aegyptij item Machæram uocarunt, ut Plutarchus inquit. Legimus item Buſiritas & Lycopolitas, tanto eius animantis odio flagraſſe, ut tubis omnino ſuperſederent uti, tanquam ſonum ædant aſinino planè conſimilem, prorſusq; non purum id animal arbitrabantur, ſed dæmonicum, ex ea quam expoſuimus aſsimulatione. Immo uero in ſacris popana facientes τῷ τε παῦνι καὶ τῷ φαωφὶ μηνός, id eſt, menſibus quos illi uocant payni & phaophi, aſinum effingūt inſignem, uinctum. Lectum tamen in hiſtoria eſt, ab Hyperboreis item Apollini aſinum immolari, cui ſententiæ aſtipuletur Callimachus,

τέρπουσι λιπαραὶ φοῖβον ὀνοσφαγίαι.

id eſt, pingues Apollinem oblectant aſinorū iugulationes. Sed et de Hyperboreis Pindarus in Pythijs,

παρ' οἷς ποτε πόρσυνε ἐλαύσας λαγέτας
δώματ' ἐσελθὼν κλειτὰς ὄνων ἑκατόμβας.

Obiter illud in tranſcurſu notauero: oniſcon Græcis interdū dici millepedam, ſeu centipedam, quam ab fabæ ſimilitudine cyamon quoque uocat Galenus: interdum uero aſellum piſcem. At Hippocrati chirurgicum eſt inſtrumentum oniſcus, luxatorum curationi accommodum. In Hori lectum monumentis eſt, Aegyptios hominem indicantes, qui peregrè nunquam ſit profectus, onocephalum expingere, quia nec hiſtorias audiat, nec quæ ἐπὶ ξένης fiant, perſentiſcat. Aſinaria uero feſtum erat Syracuſis, ab Aſinaro fluuio appellatione ducta, apud quem Athenienſiū imperatores Nicias & Demoſthenes capti. Agebatur Carnio menſe, quem Metagitniona uocent Athenienſes, & Maium intelligūt eruditi. Quoniam uero de Typhonis colore meminimus, ſcribit Plutarchus, Aegyptiorum hiſtoriam tradere, flaui corporis fuiſſe Typhona, Martem albi, ſubnigri Oſirim. Ex ijs inuolucrum Plinij exſoluitur ex libro ſecundo, ubi deorum immenſa multitudine, alios ex eis creditos ſcribit, iuuenes atque pueros, Bacchum uidelicet Apollinemq; & Cupidinem ſignificās, alios uero atri coloris, innuens planè quod præſtruximus. Conferunt item ad Plinianum ſenſum, quæ Porphyrius ſcribit, Quum deus (inquit) lux ſit, & ignem æthereum habitet, nulloq; ſenſu capi poſsit, lucida quidē materia aut cyſtallo parioue lapide ad comprehendendum lumen ipſius exhortantur. Auro autem ignis, illaq; immaculata natura intelligitur. Multi uero nigris lapidibus inuiſibile illius ſubſtantiæ ſignificarunt. Hominis autem formam dijs attribuerūt, quoniam deus ratio eſt. Pulchros fingunt, propter eminentiſsimam & indeficientem illam pulchritudinem. Diuerſis præterea figuris & ætatibus, & alios ſedentes, alios ſtantes, mares alios, alios fœminas, & aut uirgines, aut matrimonio coniunctos. Diuerſo quoque amictu ſimulacra conſtituunt, ut diuerſitas deorum nō lateat. Alibi quoq; Porphyrius idem, quæ dijs atribuantur, omnia ſenſu allegorico enarranda commonens, ita ſubdit, Vniuerſus mundus Iupiter eſt, animal ex animalibus, deus ex dijs conſtitutus. Iupiter

autem eſt, inquantū intellectus eſt, à quo uniuerſa producuntur, & qui cuncta creat intelligendo. Iouem eſſe credendum eſt uirtutem prouidētem atq; uiuificam, quam pila & rotundis figuris ſignificabant. Hominis uero ſimulacrum ei conſtituunt, quoniam mens eſt quæ cuncta ſeminali ratione producit: ſedere autem fingitur, ut ſtabilis uirtus atq; incommutabilis exprimatur. Nuda apertaq; habet ſuperiora, quoniam cōſpicuus intelligentijs et ſuperioribus eſt, inferiora uero teguntur, quia occultatur inferioribus creaturis. Sceptrum læua tenet, quia in his corporis partibus ſpiritaliſsimū uitæ domicilium inuenitur: creator enim intellectus, rex, ſpiritusq; uiuificans mundi eſt. Dextra uero aut aquilam protendit, aut uictoriā: alterum, quia cæterorum deorum dominus, ſicuti aliarum auium aquila eſt: alterum, quia omnia illi ſubiecta ſunt. Sciendum uero hac parte, quod huic loco congruit præcipuè, Chriſtianæ ueritatis hoſtes, dum animæ illudunt ſuæ, ineuntq; cum Antitheo ſocietatem intimam, infando etiam picturæ genere auſos Dei ſummi ſummatem filium deformare, ac uelut in pergula prætereuntibus oſtentare aſininis auribus, pede altero inungulatum, ac togata ſpecie, cum libro in manibus, addito etiamnum ſceleſtiore titulo, ceu Chriſtianorū is foret deus, Onochelus, id eſt ὀνόχηλος nomine. Illud uero auctarium fuerit, inſectatione eadem ab importunis hominibus CHRISTI cultores Semiſsios nuncupatos, & Sarmētarios, de leti genere, quòd ad aſſis dimidij ſtipites deſtinati, ſuperiectis accumulatisq; ſarmentitijs faſcibus, concremari cōſueſſent. Semiſſes uero dici homunciones, palàm eſt uel imperitioribus. Ad deos & illud pertinet, Vræum Aegyptijs dici, quem baſiliſcum nuncupent Græci: eſſe uero inter omnia ſerpentium genera (ut ſcribit Horus) immortalem, qui & citra morſum afflatu ſolo perniciem inferat: quia uero uideatur ζωῆς κυριεύειν καὶ θανάτου, ex auro conformatum capitibus deorum appingunt. Quin & argumento eodem indicare æuum arbitrātur: ſicuti mundum ſignat caudam præmordens ſerpens, ſquammis ſuppunctus uarijs, quibus ſyderum præmonſtretur fulgor.

Prouerbium quod eſt, Mātis te uidit, quem habeat ſenſum. Mantis quid. Caput XXII

Mantis te uidit, eſſe in eos adagio uidetͤ, quibus faſcinator oculus mali obiecit quippiam. Proditur memoriæ in Græcorum cōmentariolis quibuſdam: eſſe mantin locuſtæ genus, quæ in ſtipulis enaſcatur, uirens colore, corpore prælongo, pedibus item prioribus prælongis, quos & agitat aſſidue. Ex qua ratione ſunt qui putent præmacram ac prætenuem ſignificari puellam à Theocrito, illis uerſiculis qui leguntur apud eum Idyllio κ,

εὗρε θεὸς τ' ἀλιβρόν, ἔχεις πάλαι, ὧν ἐπιθύμεις,
μάντις σοι τὰν νύκτα χροΐζεται ἁ καλαμαία.

Ariſtarchus in commentario Lycurgi, locuſtam hāc ſcribit, ſi quod inſpexerit animal, protinus illi quippiam producere mali: unde, inquit, μάντις dicitur ὑπόβλεψις καὶ χαλεπὸν ὁρῶσα, hoc eſt mantis uocatur, quę noxij moleſtiq; aſpectus eſt. Vel dicitur mantis, quia locuſtis aduentantibus, præſagium fit ingruentis penuriæ.

Autumnalis appetentia, in prouerbiū uſq; producta, quam habeat rationem. Cur autumno ſcaturiāt ægritudines. Apoſiti qui. Autumni inæqualitas unde ſit. Cap. XXIII

Autumnalis appetentia, doctè per prouerbiū uſurpatur pro recta aptaq; uoracitati. Eius rei nō una uidetur ratio. Sunt enim qui ad oporas, hoc eſt fructus (de quibus nos alibi latius) huius euentus cauſam reijciant: neq; id item ſimpliciter: ſunt enim qui fructuum eſitatione multiplici, ſubduci aluum inſigniter arbitrentur, proindeq; retrimentitia, & inutili mole exinanitum corpus παρὰς ὀρέξεις παρασκευάζειν, id eſt nouas ualidasq; appetentias parare. Alij uero fructuū plurimis ineſſe credunt δηγμόν τι καὶ δηκτόν, ſapidum quiddam mordáxque, quo laceſſatur ſtomachi uoracitas amplius, q̃ obſonijs ullis aut bellarijs. Quando & ijs ægrotis, qui uocantur apoſiti, hoc eſt ſine cibo, aliquid oblatum eiuſmodi orexin facit. Cæterum, ratio illa quam mox promam, phyſico ſit fortè congruentior. Equidē in ſe id unuſquiſq; experitur & ſentit, ſed & multa perdocent, genuinum

familiaremq;

familiaremq́; calorem æſtatis tempore laſſeſcere, diſſipariq́; meatuū laxitate: ingruente uero autumno, aereq́; iam frigeſcente atq; cauſa eadem cōſtipatiore iam corpore, inualeſcit calor idem congregatus ad interanea, occluſusq́;. Quo fit ut amplius cibo ſtudeamus, quando etiam cōficimus ualidius. Addunt aliqui, ne ullatenus in hoc quæſtionum inuolucro ſint aſymboli harum ſtudioſi lectionū, æſtate nos quidem effici ratione æſtuum διψαλεωτέρους, hoc eſt ſiticuloſiores: proindeq́; humectatione uti uberiore. Demutata uero ardoris exuſtione, uiciſsim contraria naturam affectare, animaduertimus: propterea πειναλεωτέρους ποιεῖ, id eſt cibi appetentiores facit, & aridū alimentum corporis ingerit temperamēto. Nec tamen aſtruat quiſpiam cibaria prorſum huius eſſe effectus expertia, quando ex nouis recentioribusq́; concinnata frugibus, reliquis longè præſtare fructibus, ſit exploratiſsimum, & proinde ueſcentes allectare amplius. Ex ijs uero omnibus iam (opinor) propoſiti prouerbij quæſtioni multum lucis perſpicuè affuſum eſt. Quorum ſingula ſi ſatis fecerint minus, at iunctim ſimul que omnia legentium implere deſideria poterūt. Autumno porrò inæqualitas maximè propria eſt, quoniam actore Auicenna, dies ſunt æſtiui quodammodo, noctes hyemales. Quæ utique poſt alias ratio efficere creditur, autumno in primis ut ſcaturiāt ægritudinum agmina. Sed cúr nam autumnalis nox uerna frigidior eſt? quū ſecus omnino eſſe debuerit: nam ſiccior tunc ac ſubtilior uidetur aer, & ideo igneæ propior naturæ. Dicendum autem, uehementer rarum aerem non facilius modò calorem admittere, ſed & frigus, quando & aqua ignibus attenuata factaq́; ſolutior concreſcit celerius multo, quippe meatibus longè amplioribus, penetrare uehementius frigiditas poteſt.

Prouerbium, Amicus ut oleum plantis, quo enuntietur ſenſu. Quæ inoculationem aut inſitionem minus admittāt. Oleo perunctas arbores interire. Præpingues cur generationi minus apti. Quinti apophthegmata duo. Anaxagoræ dictum parœmides. Oleum ſpicæ. Vnguentum nardinum ac petalium. Oleatum. Calcinatum. Cretare. Impaſtare. Cap. XXIIII

Ironia

OLeum eſſe plantis infeſtiſsimum, prodi à rerum naturæ peritis, ſciunt, qui Græca pertractat: quiq́; non ex pronao tātum (quod dicitur) Muſas conſalutarunt, uerum & in ipſa muſei cella incubarunt: proptereaq́; aſſeritur, plantas ἐλαιώδεις, hoc eſt oleoſæ naturæ inoculationes, quas ἐνοφθαλμισμοὺς Græci uocant, neque id genus permixtiones alias ullo modo admittere. Neq; enim conum aut cupreſſum uel pinum, & omnino piceas peregrini quippiā, uel pati uel alere. Cui rei argumento eſt, ſi plantam quamlibet oleo inunxeris, demoritur protinus, ſicuti & apes. Commemoratas uero arbores præpingues eſſe ac oleoſas, indicio eſſe poteſt, quæ ſubinde deſudatur pix, reſinaq́;. Faces quoque indidem oleoſum refundunt humorē, ſplendeſcitq́; in ijs pinguedo: διὸ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα γίνει δυσμίκτως ἔχει, καθάπερ αὐτὸ τὸ ἔλαιον, id eſt proindeq́; alijs promiſceri nequeūt, ſicut nec oleū ipſum. Inde ergo concinnatur adagio, in eum qui inimicus infeſtusq́; omnibus eſt, ac diſſociabili morum feritate truculentiaq́; communionem nō patitur. Quæ res ſi foret in quàm plurimis, tolleretur planè humana ſocietas, perirentq́; omnia, ad quę nati uidemur. Sed quod ad inſitionum rationem pertinet, ſunt qui in eo plantarum genere etiam in corticem prætenuem cauſam refundant, cuius imbecillitas cum ariditate ſedem inſitis præbere neſciat, neque (ut Græci dicunt) ἐμβίωσιν, hoc eſt, ut pluribus interpreter unum illorum uerbum, intra ſe uitæ facultatem. Afferri poteſt & ratio illa: nam quod alterius naturæ ſuſcipit rem, debet eſſe εὔτρεπτον, hoc eſt eiuſmodi, ut mutationi non obluctetur, ſed ſuperatum facile tranſeat in ſimilitudinem, & quod in ipſo alimenti eſt, in aſcititium tranſmittat. Etenim terram exſoluimus emollimusq́;, ut conciſa comminutaque tranſeat facilius, & inſita comprehendat. Tenuis uero & dura, tranſitum neſcit. Quod in plantis ijs uſu uenire compertum eſt, quarum leuiſsima ligna temperamenti, mixtioniſq́; ſunt expertia. Quæ uero peregrina admittunt, feracia eſſe conuenit, & fœmineam quodammodo ſubire uicem. Cupreſſum uero & piceam & id genus alia, fructus cernimus ædere ingeneroſos: ſicuti etiam præpingues hominum, corpulentioresq́; plurimum ſunt ἄγονοι, hoc eſt filijs progignēdis inhabiles ineptiq́;. Alimentum

Amicus ut oleu[m] plantis

enim

enim uniuerſum in corpus abit, nec ſeminaria ſubſiſtit ulla ſuperfluitas. Id ipſum ferè arboribus hiſce obuenire, non latuit naturalium ſtudioſos. Ipſæ nanq; εὐσωματοῦσι τοῖς μεγέθεσι καὶ αὐξάνονται, id eſt corpore ſunt (ut ſic dicam) bene habito, augeſcuntq; egregiè. Cæterum fructus uel non ferunt, aut minutum, & ſerò prorſus percoctum producunt. Quam ob rem mirandum minimè arbitrãtur, ſi aliena minus patiuntur, in quibus propria domeſticaq; exſucca cernuntur, aut nulla. Verum quia ab oleo caput hoc exorſi ſumus, & mox de eodem præflorabũtur aliqua, interim apophthegma Quinti, etiam ſi ſcurrile, inſeremus, qui percunctanti gymnaſtæ, quam unctio uim haberet: reſpõdit: Veſtis ſummouendæ. Compar Quinti & apophthegma, quod de urinis eſt inuulgatũ, Ad pictoris utiq; functionem ſpectare, illas percalluiſſe. Verum (inquit Galenus) ſcurrarum hæc fuerint ridicularia, medicæ ſcientiæ haud quaquam. Subnotemus ex Græcorum fidelia parœmiodes illud item de Anaxagoræ productum inopia, Ad eum nanque ἀποκαρτερήσαντα, id eſt fame deſtinantem mori, quum ueniſſet Pericles, ab inſtituto reuocaturus, inſuſurrauit is ὦ Περίκλεις καὶ οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες ἔλαιον ἐπιχέουσι ó Pericles (inquit) lucerna qui indigent, oleum affundunt. Sunt ex bene doctis, qui petaliũ unguentum, ſeu foliatum, aut nardinum dici uulgò oleum ſpicæ cõiectent. Ab oleo denique oleatum deduci comperimus, uti ab calce calcinatum, ab cæra cæratum, quæ noua quibuſdam ſunt, ſicuti ampulleſcere, cretare, malagmare, impaſtare.

Super olei, uini, aceti, gari natura adnotantur pluſcula nõ omiſſa quæſtionum iucunditate. Oxyngion. Oxycratũ. Vinum cur dicat Homerus αἴθοπα. Garus quid. Cap. XXV

VErum quia ab oleo prior nobis exorta lucubratio eſt, ſubnectamus breuiſſimè quod de natura uiq; eiuſdem compertũ eſt, ex magni peripatetici ſententia: à quo quæſitũ ſcimus, cur nam oleum & aqua denſeſcant frigore, at uinum acetumq; neutiq;, neq; item garus. Ad id uero diſcutiendũ inuolucrum illa ratio afferri ſolet: oleum quidem ferè eſſe qualitatis expers, & proinde temperatũ potius frigeſcere ſtatim, adeo ut inter euaporãdum frigefiat. Id uero non fit in aqua omnino, ſed utpote frigida, ſed frigidior effecta facilè coit. Garus uero utpote ſuis partibus tenuis, & calidior, non continuò frigeſit: eodem modo etiã uinum. Acetum autem, ut tenuiſſimarũ partium, omnem reſpuit concretionem. Semina quidem caloris habere uinum in ſe, teſtari etiam Homerus uidetur, quum dixit αἴθοπα οἶνον, non (ut quidam putant) propter colorem. Nec excidit quid alibi commentati ſumus. Sed & oleum non minus eſſe ignitum probant alij, nec minorem habere in calefactandis corporibus uim. Nec uerum putant, quæ calidiora ſint, difficilius congelaſcere: nam ſic, quæ frigidiora ſunt, facilius gelu cogerentur. Oleo uero coaguli cauſam dicunt celerioris, quod & leuigatius & ſpiſsius eſt. Hęc ſiquidem faciliora ad coeundum uidentur, quæ leuatiora denſioraq; ſunt. Vino autem non contingit tanta mollities, & eſt quàm oleum multo liquidius. Acetum uero liquidiſsimum eſt inter humores cæteros, & tanto acerbius, ut ſit acore triſtificum, & exemplo marinæ aquæ, quæ ipſa quoq; amaritudine ſui aſpera eſt, nunquam gelu contrahitur. In quo illud opera parerga ſubnotaſſe nil obfuerit, aceti fecem dici Plinio oxyngion, quo tamẽ nomine axungiam recipere malunt Græci. Oxycratum uero aqua eſt aceto temperata, Latinis poſcam dicere moris eſt. κεράσαι miſcere eſt, quod in aquę uſu ferè dicitur Græcis. Acetum, reſtinguendi incendij cauſa parari ſolitum ueteribus, auctores habeo iuris prudentes. Omninò minus prætereunda eſt Ariſtotelis doctrina ex Meteororum quarto, Quæ (inquit) aquæ plus habent, frigoris concreſcunt ui, ut glacies: quæ autem terræ, caloris poteſtate dẽſentur, ut lateres, ſal, uitrum. Oleum coagulatur nec calore nec frigore, quia ſit aeris plenum, nec immixta ualet aqua reſiccari, non ignis item ui elixatur, quoniam uiſcida potentia nil admodum euaporat. Ad explicandam uero olei naturam & illud pertinet, quòd potum ἐμετὸν προκαλεῖται, uomitum cit, & præſertim flauam bilem. Cuius ratio eſſe uidetur, quòd quum ſit leue, καὶ ἀναφορὶς, id eſt ſuperna petens, cibos elicit ipſos, ad ſtomachum eleuans: ſtomachus uero grauatus uim egeſtiuam ad uomitum exſuſcitat, præcipuè flauam bilem, utpote leuem ac tenuiſsimam, & facilè ſurſum uer-

ſum uerſus euadentem. Quòd autem oleum ſurſum expetat, experientia ipſa manifeſtum, humido ſiquidem alicui admixtum in ſuperiores ſe eueſtigio recipit partes. Sed cur inter cætera liquida oleum non remiſcetur? quoniam γλίσχρον ὂν καὶ ἀσύμβλητον πρὸς ἑαυτό, id eſt quum glutinoſum ſit, & in ſe reductum nequit diſſecari εἰς ἄτομα μόρια, hoc eſt in portiones minutiores, reliquisq; ammiſceri liquoribus. Argumento eſt, quòd in terram fuſum, ipſam ilicò non ſubit. Illud uero nónne ſcitu digniſſimũ eſt, quòd quum idem ferè uideatur, diuerſiſſimum tamen effectum producit: lanæ ſiquidem oleo irroratæ candidiores euadunt, pili uero uncti nigriores: nam & lanæ, pili ſunt. Sed in promptu tamen ratio eſt, quoniam ſqualore ac ſitu oblita magis flaueſcunt: uilli autem exſiccati, & abeunte qui in ipſis eſt humido, albeſcunt. Oleum igitur impedit, minimè ſiquidem areſiunt: nec in hoc ſimiliter habere contingit, ut uillos qui ablati ſunt, comparemus cum ijs qui adhuc in corpore uirent: lanæ enim attonſæ ſunt. Dignum libra illud quoq; antiquis ingenijs obſeruatum, uetus oleum effici candidius, quam recens, ſicuti item frigidi panes albiores cernuntur, ꝙ calidi. Cauſa uero nigroris (ita appello quod Græci μελανίαν) humor eſt qui poros meatusq; offarcit, ſicuti albedinem inducit ignis, ut proditur De generatione & corruptione primo, Empedocles tradidiſſe. In utriſque autem horum, ut recentibus uberius continetur humor, ſic tempore prouectis parcius in ſuperficie reſidet, propter euaporationẽ: euaporatur autem prorſus oleum uel tempore uel ſole, panis autem calore inde egrediente per refrigerationem. Humor itaq; frigidis iam euanuit, calidis adhuc ineſt. Porrò uti auctor Auicenna eſt, prima primi: Calidum agens in humidum denigrat, in ſiccum uero dealbat, ut patet in lignis & carbonibus. Frigidum autem contrario modo agit, ut thus indicat cum oſſe. Sed addendum illud quoq;, Calidum propriè compoſitum, & naturale albedinem per ſe inducere ſemper: per accidens uero etiam nigredinem, aut uaporum eleuatione, diſpergendo pręfarciendoq;, uel etiã adurendo, ut Aethiopibus contingit. Vbi uero certo menſu agit operaturúe, ſicuti naturalis caloris actus præfert, albedinem inducit potiſſimum. Commonendi tamen hac parte ſumus, Oleum nouitium quidem ob inſitam aquæ uim in uirorem tendere cum fuſcedine quapiam, mox uero accepta ætate, humore iam euaneſcente (quod diximus) albeſcere. Cæterũ ubi amplius cõſenuerit, ruborem iam quendam incipit acquirere. Id quod in pinguedine inueterata planè conuiſimus. Addamus poſtremò illud item, quod magiſtra experientia exploratum eſt, & admiratione non caret: uidemus quippe, calida perfuſos aqua longe minus calorem percipere, ſi peruncti oleo fuerint. Quam tamẽ rem ea ratione prouenire, perſpicuum ferè eſt, quòd propter corporis leuitatem facile delabitur aqua, minusq; immoratur quàm ut omnino ſubire ualeat calor. Quod ut uerum fateamur, faciunt artis medicæ periti, in quorũ libris obſeruatum eſt: ſucco mercuriali & portulacæ manu illita, poſſe ferri citra nocumentum liquefactum plumbum, & quiduis alioqui perurens. Verum quia traditum ueteribus eſt, Prudentiſſimi eſſe uiri, qualibet in re noſſe modum: iam huic parti coronidem appingemus, lecturi hoc genus floſculos alios: ſi illud breuiter cõmonuerimus, quoniam gari facta mentio eſt, ab eruditis appellatione ea intelligi non feculentam materiam & ſedimentum, ſed quod in morem aquæ fluidum ſupernatat. quod & in carne accipi ualet, ut ſit nomenclatura hæc eorum, quæ ex ſalſura exſudarint exſaniauerintq;, ut Columellæ utamur uerbo.

Strumam dibapho ueſtire, quid ſit. De ſtruma, & Vatinio paucula. Strumaticum. Eſtruthiſmena quæ ſint Græcis. Struthium. Adenes. Caput XXVI

STrumam dibapho ueſtire, quantum M. Tullij uerbis coniectare poſſumus, eſt ſcelera, turpitudinem, ſordes cuiuſpiam honorum faſtigio occultare honeſtareq;. Ita enim ſcriptum legimus ſecundo Epiſtolarum ad Atticum: Proinde iſti, licet faciant quos uolent conſules, tribunos plebis etiã, deinde Vatinij ſtrumam ſacerdotij διβάφῳ ueſtiant. Dibaphum certè purpuram ſignare bis tinctam, ueluti impendio magnifico, uideor ex Plinio didiciſſe. Porrò ueſtium id genus etiam ſacerdotibus contribui ſolitum, ex Liuio item ſcimus. Struma, ut colligunt nonnulli, extantia quædam in tergo eſt, ſicuti in pectore habeatur gibbus. Scribit Medici-

næ quinto Celſus, Strumam eſſe tumorem, in quo ſubter concreta quædam ex pure ac ſanguine, quaſi glandulæ oriãtur, quæ uel præcipuè fatigare medicos ſolent, quoniam & febres moueant, nec unquam facile matureſcant, & ſiue ferro, ſiue medicamẽtis curentur, plerunque iterũ iuxta cicatrices ipſas reſurgant rebellentque, multoque poſt ſit opus medicamento. Naſcũtur uero in ceruice maxime, ſed etiam in alis & inguinibus & in lateribus: in mammis quoque fœminarum ſe reperiſſe chirurgus Meges auctor eſt. Ab ſtruma inclinari ſtrumaticum, apud Firmicum legimus: Viceſima, inquit, pars tauri ſi in horoſcopo fuerit inuenta, ſtrumaticum faciet, exulcerata macularũ labe poſſeſſum, uel certe elephantiaca contagione pollutum. Quæ uero ἐστρουθισμένα dicuntur Græcis, ſunt ſtruthio herba repurgata, & ad candorem molliciemque perducta. Struthium radiculam Plinius appellat. Sunt qui lanariam herbam. Hic uero illud commonẽdi obiter ſumus, eſſe glandulas apud Celſum, quæ apud Galenum frequenter etiam in ſemilatina, ſiue (ut dicã uerius) tota barbara tralatione, adenes uocantur. Addit Iulius Pollux, naſci ſtrumas citra meſenterium quoque. Strumas ſemidoctum uulgus ſcrophulas uocat: quoniam eas Græci ab eiuſmodi bruto χοιράδας appellauerint. Eſt enim in ſue morbus ſtruma, ſed ab hoc diuerſus omnino, ſicuti accuratus ſtudioſusque lector percipere ex Ariſtotele poterit. Strumoſi mentionem Iuuenalis facit, quum in Satyra decima cecinit,

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, uel
Strumoſum atque utero pariter gibboque tumentem.

Vt uero & de Vatinio ſuperpondij adnectamus aliquid, auctor Macrobius in Cœnis eſt, illum à populo ludis gladiatorijs lapidatum fuiſſe. Eius item mores graphicè uidetur expinxiſſe M. Tullius: Illud, inquit, tenebricoſiſſimum tempus ineuntis ætatis tuæ patiar latere, licet impune per me parietes in adoleſcentia perfoderis, uicinos compilaris, matrem uerberaris, habeat hoc primum tua indignitas, ut adoleſcentiæ turpitudo obſcuritate, ac ſordibus obtegatur. Et mox, Tu qui te Pythagoricum ſoles dicere, & hominis doctiſſimi nomen tuis immanibus & barbaris moribus prætendere, quæ tanta prauitas te mentis tenuit? quis tantus furor? ut quum inaudita ac nefaria ſacra ſuſceperis, quum inferorum animas elicere, quum puerorum extis deos manes mactare ſoleas, auſpicia contempſeris? Et item alibi: Odio enim tui, & ſi omnes ſuperare propter tuum in me ſcelus debeo, tamen ab omnibus penè uincor. Ex quibus illud expreſſum Catullo arbitrantur ad Caluum,

Ni te plus oculis meis amarem
Iucundiſſime Calue, munere iſto
Odiſſem te odio Vatiniano.

Seneca uero ad Nouatum, Vatiniũ ſcribit hominem natum & ad riſum & ad odium, ſcurram fuiſſe & uenuſtum & dicacem.

Terreſtre tonitru. Terræ motuum ſpecies. Palmatiæ, ſiſmatiæ, chaſmatiæ, mycematiæ. Cap. XXVII

TErreſtre tonitru poſitum inuenio pro terribili, tetro ac metuẽdi horroris, ſicuti in illo Græcanico, κλύοντι χθονίας βροντάς, id eſt hymnis concinite terreſtria tonitrua. Vetus ſiquidem irroborauit opinio, quicquid uiſatur formidabile ac graue, eſſe ex terra progenitum. Sunt qui eo epitheto uehementer ſonantia malint intelligi, ut quæ ſub terra fiant. Quoniam ubi inſonet terra, pertingere cælum quoque ſonitus is credatur. Idque genus tonitru ex alto concipi, opinentur homines. Sicuti Galieno imperante, auditum inquit Trebellius Pollio tonitruum terra mugiente, non Ioue tonante: quo motu fabricæ multæ ſunt deuoratæ, multi terrore mortui. Afferuntur à Græcis & rationes aliæ, ſed quæ perpenſæ amplius nõ perinde noſcantur graues, propterea quæ ſcribuntur, haud ita plauſibiles. Illud memorabilius forſan, terræmotuum formas tradi quatuor, ſiquidem aut palmatiæ ſunt, qui humum moleſtius ſuſcitantes, ſurſum propellunt immaniſſimas moles, ut quum in Aſia emerſit Delos: aut ſiſmatiæ, id eſt σεισματίαι, qui limes ruentes & obliqui, urbes ac montes quoque deuoluunt in planum: quo argumento ſiſmatiam Spartani

ſepulchrum

ſepulchrum dixere, in quo Ephebi iacebant, gymnaſii ruina ex terræmotu eliſi. Aut chaſmatiæ, qui motu grandiore patefactis ſubito uoratrinis, terrarum partes abſorbēt. Sunt poſtremò, qui de mugitus ratione uocantur mycematiæ, & ſonitu audiuntur minaci, quum diſſolutis elementa compagibus ultrò aſſiliunt uel relabuntur, conſidentibus terris. Tunc enim uelut taurinum erumpere boatum, fremitusq́; ac fragores terrenos, neceſſum propè eſt. Cæterum qui mira præcipuè terræ motuum opera noſſe cupit, Dionis Traianum legat. Scribit Proclus, qui uellent terræ motuum ceſſationem, ſolitos Neptuno rem diuinam obire, quoniam dicatur Aſphalius. Sed & in eundem terræ motus refunditur cauſa, quoniam ne de terræ cauitatibus proſiliant uenti, ſæpe obſtet mare, meatus obſtipans præfarciensq́;. Proinde dici Neptunum Gæechum, & Enoſichthona.

Stultorum theſaurus. Caput XXVIII

LInguæ petulantiam pleriſque ſcimus mortalium eſſe ita familiarem gratamq́;, ut nullo non momento Timonianus Theoninus'ue diſtringatur dens, nunc liuore (quod late patet uitium, & eſt in multis) nunc imprudentia & genuina leuitate: unde obrepſit uenuſtus adagio, ut maledicentia ſtultorum nuncupetur theſaurus, quem in lingua cōditum gerant. Eius uero mihi auctor in Penulo Plautus eſt, cuius etiam adſcripſi uerſiculos plures, quod ſint feſtiuitatis comicę, Plautinæq́; in primis, pleniſſimi,

Iſtic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus,
Vt quæſtui habeant, male loqui melioribus:
Viam qui neſcit, qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem ſibi.
LY. Ego male loquendi uobis, neſciui uiam.
Nunc uos mihi amnes eſtis, uos certum eſt ſequi.
Si bene dicetis, uoſtra ripa uos ſequar:
Si male dicetis, uoſtro gradiar limite.

Conclamare uaſa, quid. Conuaſare. Caput XXIX

COnclamaſſe uaſa, & caſtra iam mouiſſe, per iucundam à militari negotio tralationem, de ijs prouerbio dictitare conſueuimus, quos iam demigraſſe uolumus ſignificare. Id innuere Cicero uidetur Accuſationum in Verrem libro ſexto: Conquiri Diodorum tota prouincia iubet, ille ex Sicilia caſtra iam mouerat, & uaſa collegerat. Cæſar Ciuilium bellorum libro primo: Fit ab hoc certior Cæſar, duces aduerſariorum ſilentio copias caſtris educere, quo cognito, ſignum dari iubet, & uaſa militari more conclamari. Et libro tertio: Qui cum magna expectatione ueniſſet, temerè progreſſus turpem habuit exitum, & noctu, neq; conclamatis uaſis, flumen tranſit. Sæpe item tum hic, tum hiſtorici reliqui, eo dicendi genere utuntur. Conuaſare dicuntur & qui demigraturi res componunt. Terentius, Aliquid conuaſaſſem. Hieronymus, Conuaſatis quæ à fratribus miſſa detulerat.

Sine corollario non recedere, quid. Corollarij notiones. Caput XXX

QVoniā uero in Ciceronis diſertiſſimas orationes incidimus, quibus proſciſſus Verres: ſuccurrit nunc ex eiſdem adagio alius non aſpernabilis. Quo uero ſenſus percipi eius poſſit facilius, ſubnectam Oratoris uerba: Cœnabat (inquit) apud Eupolemum, argentum is cæterum purum appoſuerat, ne purus ipſe relinqueretur, duo pocula non magna, uerumtamen cum emblematis. Hic quaſi feſtiuum acroma, ne ſine corollario de cōuiuio decederet, ibidem cōuiuis inſpectantibus, emblemata auellenda curauit. Patet ex ijs (opinor) ſcitè admodum in auidiuſculos concinnari prouerbium, quibus haudquaquam eſſe ſat uidetur, ſi quod iuſtum æquumq́; eſt, indipiſcantur, niſi amplius aliquid corraſerint. Eſt ſiquidem corollarium, ut M. Varro ſcribit De lingua Latina primo, id quod additum eſt, præter quàm quod debitum, tanquam auctarium ſuperpondiumq́;, id eſt ultra pondus menſuramq́; adiectum. Deducitur uox à corollis, quòd eæ, quum maximè in ſcena placuiſſent actores, dari ſolitæ forent. Quanquam & pro corollis corollaria dici inue-

nias apud Plinium primo & uiceſimo libro: Paulatim, inquit, & Romæ ſubrepſit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatem nominatis, mox & corollarijs, poſtq́; è lamina ærea, tenui, inaurata, aut inargentata dabantur. In priore notione eſt apud Ciceronem in Frumentaria: Noli (inquit) hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum bonis, ac de ſcenicorum corollarijs decumam emerunt. Apud eundem dicitur corollarium nummorum. Apud Plinium item Hiſtoriæ naturalis nono, pro ſupernumerario poſitum deprehendes corollarium in Cleopatræ conuiuio. At Apuleius poſticam Venerem συμβολικῶς & opertè corollarium dixit: Mihi (inquit) iam fatigato de propria liberalitate Photis puerile obtulit corollarium.

Verbi quod eſt κέρκος, notio non una. Ciceroni ad Atticum lux infertur. Item quid ſit illud eiuſdem, Allienſis pugnę funeſtior dies, quàm Vrbis captæ. Vita candida efficere, quid. Caput XXXI

CErcon, Græci uariè exponunt: nunc enim eo nomine uas intelligunt, ſicuti eſt tripus: Alcman pro ianua uidetur ænea accipere: annulum hoſtij quidam interpretantur. Sed & animalis cuiuslibet cauda rectè ita uidetur dici, παρὰ τὸ σκαίρειν καὶ ἕρπειν. hoc eſt, à ſaliendo obrependoq́;. Ariſtophanes, ἰδοὺ δέχου κέρκον λαγώ. ecce (inquit) leporis caudam excipe. Quia uero mollior delicatiorq́; eſt animalis eius pilus, ſpongiæ loco utebantur plerunq;, purgandis præſertim detergendisq́; lippitudinibus. Inde natum puto adagium, in eum qui nimis aſtutè ſubblanditur, ut nuncupetur Cercus. Auctor mihi eſt M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro octauo, ubi de ciuili bello agens: Domitius (inquit) ut audio, in Coſano eſt quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandum: ſi in Hiſpaniã, non probo: ſi ad Cneum, laudo: quouis potius certe, quàm ut Cercum uideat, quem ego prorſus aſpicere non poſſum. Quo in loco Cæſarem intelligo, qui mira uafricie graſſabatur, ut omnino arriperet principatum, arridebatq́; omnibus, & præter quàm etiam dictaret ingenium, clementiam præferebat, iniurias aut diſſimulabat, aut leniſſimè caſtigabat. Ille (inquit alibi Cicero) literas blandas mittit, facit idem pro eo Balbus, mihi certum eſt, ab honeſtiſſima ſententia digitum nuſquam. Certè ubi quem admiſſa noxa, mulctari leuius animaduertimus, uulpis cauda correptum fuiſſe, dictitare conſueuimus. In codicibus modò impreſſis, Certum, pro Cerco ſubſtitutum mendoſe, inuenies: niſi cui fortè lectio illa magis arriſerit, ut Circum legamus. Quo nomine, nono De hiſtorijs Ariſtoteles, accipitrum genus tertium intelligit: cuius & decimo libro Plinius mentionem fecerit: ut uerbi obſcuritate notare Orator uoluerit, omnia rapientis Cæſaris auidius ingenium. Sunt qui cercon, animal interpretentur uites oblædens: ſed & uirile item pudendum: nõnulli murem putãt ſylueſtrem: gallum etiam alij, ad quod forſan reſpexerit Ciceronis ænigma. Eſt in eadem Epiſtola id quoq; ſcitu notatuq́; digniſſimum: Allienſis pugnæ dies, funeſtior eſt quàm Vrbis captæ. Licet acutè adagij uice hiſce uti uerbis, ubi mali auctorem amplius deteſtamur, quàm rem ipſam qua affligimur: ſemper enim cauſæ euentorum magis mouent, quàm ipſa euenta. Nam & diem illum ſemper fuiſſe Romanis religioſum, ſcimus: hunc uero quo capta Vrbs eſt, etiam in uulgus ignotum, hoc nanq; ex illo malum profluxit. Eſt mox paulo illud quoq; relatu nõ inutile: Ego uero (inquit Cicero) hæc efficiam ei candida uita, puto. Vbi ſciendum, candida uita effici aliquid, quum citra omnẽ reprehenſionem fit. Nam quod in calce ferè idem M. Tullius ita ſcribit. Sed acta ne agamus, reliqua paremus. iam uulgatius extritiusq́; eſt, quàm ut quicquam promamus ex nobis: nec præterea id genus ſcitamenta conſectamur, etiam ſi ad libellam ſatisfactum pro uirili omnibus cupimus.

Sub manu. Caput XXXII

SVb manu, adagio eſt elegans, quamuis obſcuritatis non multæ. Vtitur eo in Epiſtolis ad Lucilium Seneca: Conſilium (inquit) naſci ſub die debet, & hoc quoq; tardum eſt nimis, ſub manu quoq; (quod aiunt) conſilium naſcatur. Significatur ſumma temporis celeritas. Tranquillus in Auguſto: Aerarium militare cum uectigalibus nouis conſtituit, & quo celerius ac ſub manu annunciari

tiari cognoſciq́ poſſet, quid in prouincia quaq́ gereretur, iuuenes primò modicis interuallis per militares uias, dehinc uehicula diſpoſuit.

Prouerbium quod eſt, Pallenicum aſpicere, qua prodierit origine. Phlegra. Gigantum prælia. Caput XXXIII

PAllenicum aſpicere, docto prouerbio, dicitur in eum qui depugnaturus in hoſtem, generoſum quiddam uultu præ ſe ferat, ac eximiam animi altitudinem, unde formido inijciatur ex aduerſum congredienti. Eius rationem ex hiſtoria promunt, quòd ita affecti Athenienſes in Piſiſtratum coorti ſint, apud Pallenem Atticæ locum, quum is tyrannidem inuaderet. Vel Pallene dicatur, quaſi βαλλήνη, παρὰ τὸ βάλλειν λίθοις: ueluti ita dictet, perquirendum eſſe hoſtem, quem lapidibus impetas. Quid ſi ad urbem Thraciæ Pallenem referas, nuncupatam quidem ſic à Pallene Sithonis filia, & Cliti uxore: ſicuti auctor Hegeſippus eſt in Palleniacis? Antiquitus uero dicta creditur Phlegra. Incolas autem gigantas dixere, quibus conſtiterit aduerſum deos bellum. Cæterum memoriæ proditur, illuc delatum Herculem, gentis feritatem, & in cęteros odium quoddam intimum admiratum, cœpiſſe cum illis depugnare, interim uero tonuiſſe frequenter, & crebra de cælo cecidiſſe fulmina, unde obrepſerit fabellæ occaſio, cum gigantibus ibi depugnatum à dijs. Strabo autem libro quinto, in Campaniæ deſcriptione: Superioribus (inquit) annis fortunatus erat campus nomine Phlegræus, in quo res à gigantibus geſtas inuulgant fabulæ, nullam aliam ob cauſam, ut credi fas eſt, quàm quod terra ipſa ſuapte uirtute præliorum concitatrix eſt. Sed & ſexto libro: Hinc, inquit, ad Leuca (ea enim urbs non grandis eſt) ſtadia trecenta ſunt, ibi odoris aquam fœtidi effundēs aſpicitur fons. Fabulæ tradunt, reliquos gigantes è uicina Campaniæ Phlegra, cum Hercules pulſos exagitaret (uocabantur autem Leuternij) ad ea confugiſſe loca, contractosq́ ſubijſſe terram, & ex eorum cruore, talem effluxionem fonte contineri: eam ob rem & littus illud Leuternium uocari. Phlegram uero, ne hoc item ſubticuerimus, Cumanū agrum ideo quidam dici opinantur, quòd tractus ferè ille uniuerſus ſulfuris, ignis, & calentium aquarum copia ſit refertiſſimus.

Palæphatiam papyrum produci in prouerbium poſſe. Quo ſenſu fabuloſa pleraq́ interpretur Palæphatus: quid'ue palæphatus uocabulum indicet. De Phryxo interim, & Bellerophonte. Velleris aurei ratio. Pegaſus. Sparti. Dædala quæ dicantur, item Aeola. Cur dicatur Dædalus ſimulacra feciſſe mouentia. Caput XXXIIII

QVoniam uero ducente nos ſtilo ipſo, in fabuloſa dilapſi ſumus, ſubit nunc illud, ut teſtatum apud ſtudioſos uelim, ſciēter, nec minus ornatè, libellos id genus, quibus fabellis inuoluta memorētur, quæq́ fidem non capiunt, poſſe Palæphatiam dici papyrum, ab auctore Palæphato, qui incredibilium, id eſt τῶν ἀπίστων, uolumina concinnarit. Nec me fallit, Virgilium, dum ad Meſſalam ſcribit, Palæphatiam papyrum ſimpliciter pro libris eius auctoris uideri accepiſſe, quando ita canit,

Quam mala multiplici iuuenum quot ſepta caterua
Dixerat, atq́ animo meretrix iactata, ferarum
Infamem tali meritorum more fuiſſe,
Docta Palæphatia teſtatur uoce papyrus.

Fuit Palæphatus hic Parius patria, ſiue (ut alij tradūt) Prieneus. Vixit Artaxerxis tempore: Incredibiliū libros quinq́ reliquit, quos tamen ad Athæneum quidam reijciunt: in eorum primo, Scyllæ mentio fit, quæ circumuenire hoſpites conſuerat, quam tamen aſtutia euaſerit Vlyſſes. Atq́ inibi Sirenas quoq́ fuiſſe meretriculas, idem auctor prodit, quæ deceperint nauigantes. Comperta nobis pleraq́ item alia, ſunt digna (ut arbitror) ſcitu, quæ ſuis libris complectebatur Palæphatus. Ea ſi ſubiecero, nimirum oleum & opera philologiæ non perierit. Nam quod fabuloſa tradit hiſtoria, Phryxum cum Helle ſorore fugientem nouercales inſidias, uiſum eſſe per mare uehi ab ariete uelleris aurei; quidam interpretantur fuiſſe paratam fugienti nauem, cuius inſigne aries foret.

Palæphatus uero affirmat, Arietem uocatum nutritorem, cuius ſit opera & conſilio liberatus. Non deſunt qui prodant, arietinis chartis fuiſſe librum, qui auri conficiendi ac argenti rationem contineret. Item ſunt qui ſcribant fuiſſe Pegaſum, mulieris cuiuſdam equum uelociſſimum. Idem Palæphatus Bellerophontis nauem accipit eo nomine. Multa de Spartis paſſim à poetis memorantur, eos Palæphatus ſcribit, quum proximarum eſſent regionum, aduerſus Cadmum ſubitò conſtitiſſe, ac propter repentinos quaſi de terra contractus, ex omni parte confluentes, Spartos uocatos. Repetit idem hic quæ prodita fabulis de Dædalo ſunt, qui uiſus eſt ſimulacra feciſſe mouentia, ſed primus (ut inquit idem) ſtatuarum pedes à ſe inuicem ſeparauit, alijs coniunctim eos fabricãtibus. Naui quoq; cum Icaro filio Minois impetum euitaſſe, ſcribit, & propter inueſtigabilem fugam, auolaſſe pennis eſſe exiſtimatum. Ex quo ingenioſius facta, meditataq; Dædala dicunt. Sicuti uaria uocant Aeola, de Aeoli antiqui uafricia, ut ſcribit Lycophronis interpres ſuper eo uerſu,

ἄλυσι χρησμῶν, ὡς πτὲρ ἀιόλου σόμα.

Fuit autem Dædalus Metini, uel Mitionis, ut habent alij, & Iphinoes filius, à quo Athenis Dædalidæ nuncupati. Cæterum fuit & Palæphatus alius hiſtoricus, qui Cypriaca ſcripſit, ac Deliaca: item Attica, & Arabica. Vixit hic Macedonis Alexandri temporibus. Fuit & nomine eodem Aegyptius grammaticus, aut Athenienſis, ut alij uolunt. Porrò Palæphati nomen, antiquum ſignificare uidetur, ſed & diu prædictum. Vnde olim ferè pueri in ſacello diuæ Mariæ Rhodigij Græcis characteribus CHRISTI paſſi, noſtra inſcriptione Palæphaton ſebaſma, uenerati ſumus, id eſt *παλαίφατον σέβασμα*. Indicat item dictio fatidicum: quando Odyſſeæ T Homerus, quercum appellauit palæphaton.

Cuiuſmodi prouerbium ſit, Staterij paries. De Pauſania breuiter. Cicero illuſtratur. Sabini Vrbis præfecti hiſtoria. Caput XXXV

STaterij paries, prouerbium eſt quo cõmonemur, uerbis eſſe parcendum, ne (ut aſſolet, & docuit Plinius) redituras per iugulum uoces nõ ſatis prudenter effundamus. Multi enim in res odioſas ſæpe incidunt nimis incautè, ut planè temporibus ſuis Staterio accidiſſe M. Tullius ſcribit, qui ea loquutus eſt, bonis uiris ſubauſcultantibus interpoſito pariete, quibus patefactis, in iudiciumq; prolatis, rei capitalis iure damnatus eſt. Huic ſimile quiddam, inquit, de Lacedæmonio Pauſania accepimus. Sed & de Sabino Vrbis primario ſcribit Dion: cui ſic delator Rhatiarius, qui ſe amicum fingebat, impoſuit, ut in Seiani gratiam ſenatorij ordinis aliquot in tectum induceret, ubi habitabat is, moxq; blandè ad animi ſecreta prodenda illiceret: quo nomine, die eodem in carcerem impactus, paulopoſt *ἀκρίτως ἐφθάρη*. Ex ijs patet, opinor, adagij ratio: ſed quod de Pauſania præciſe nimis, ne dicam inuolutè, dixit Orator, amplius uidetur aperiendum. Fuit Pauſanias hic Lacedæmonius, uir quidem longè præclarus, ſed tamen in omni genere uitæ uarius: nam ut uirtutibus plurimũ eluxit, ſic & uitijs eſt inſigniter adobrutus. Huius enim eſt prælium illud perilluſtre, Græcis Latiniſq; monumentis certatim celebratũ, apud Plateas, quo Perſicũ imperium, duce Mardonio, in Græcia acciſum concidit. Erat hic quidem ſatrapes regius, manu promptus, & quòd in rebus bellicis maximum ſemper fuit, ingenij plenus. Ductabat porrò peditum ducẽta millia, & quidem lecta uiritim, equitum millia uiginti. Cæterum Græciæ fortuna & ducis ingenium ſolers felixq; exſuperat omnia. Sed uictoria longè clariſſima Pauſanias elatus, magnificè iam de ſe cœpit ſentire, & maiora amplioraq; cõcupiſcere. Mox & ſucceſſibus alijs elatior etiamnum, cum Perſarum rege clàm de proditione agere cœpit. At quum in ſuſpicionẽ recidiſſet, atq; eo nomine capitis eſſet accuſatus, pecunia rem tranſegit. Quum uero ad claſſem non remitteretur, ſponte ad exercitum abijt, ubi nõ mores ſolum patrios, ſed etiam cultum ueſtitumq; mutauit. Epulabatur more Perſarum, luxurioſius quàm qui aderant, perpeti poſſent. Interim Argilius quidam, quem puerum Pauſanias amore Venereo dilexerat, quum epiſtolam ab eo ad Artabazum accepiſſet, ſuſpicatus mali quippiam, Ephoris literas tradidit. At illi quamuis manifeſto proditionis crimine Pauſaniam tenerent,

non prius tamen adhibendam uim cenſuerunt, quàm ſe ipſe indicaſſet: itaq; huic indici quid fieri uellent, præceperunt. Fanum Neptuni eſt Tænari, id uiolari nefas putant Græci: eò is confugit, in ara conſedit, inibi διπλῆν διαφραγματι καλύβην, hoc eſt latibulum duplex diſcluſum compararunt, ex quo poſſet audiri, ſi quis quid loqueretur cum Argilio. Illuc ex Ephoris quidam deſcenderunt. Pauſanias ut audiuit Argilium confugiſſe in aram, perturbatus uenit eò, quærit quid cauſæ ſit tam repentini conſilij: huic ille quid comperiſſet ex literis, aperit. Tunc uero Pauſanias etiamnum commotior orare cœpit, ne nunciaret, nec ſe meritum de illo optime, proderet. Ea quum excepiſſent Ephori, iam iamq; comprehenſuri illum forent, in Mineruæ templum, quod Chalciœcum uocant, confugit, ubi & turpiſſime interijt. Cæterum ut ad Staterij parietem redeamus: hinc Chalinus ille Plautinus in Caſina, quum receſſim ceſſiſſet ad parietem, imitatus nepam (ut ipſe ait) ad captandum ſenis cum uillico ſermonem, mox gaudio geſtiens,

Noſtra (inquit) omnis lis eſt, pulchre præuortar uiros:
Noſtro omine it dies iam, uicti uicimus.

Quo in loco adnotatum ab eruditis eſt, aſtipulante ſuccinctèq; Pompeio Feſto, Oſculanam dici pugnam, qua uicti uincũt. Natum id à Leuino uidetur, qui à Pyrrho uictus, mox eundem deuicit. Titinnius, hæc quidem quaſi oſculana pugna eſt, qui in fugã pulſi, hinc ſpolia hoſtium colligunt.

Conuiualis hilaritas omnibus præponitur alijs, ut quá reficiatur cum ſpiritu corpus. Titilletur ſenſus, ac expergefiat ratio. Conuiuæ cuiuſmodi requirantur. Vini laus. De ferculis nonnihil. Cap. XXXVI

Etiam ſi quantum eualuimus, in alijs quæ de conuiuij ratione inter legendum digna ſe ingeſſerant quæ non omitterentur, diu affatimq; perſequuti ſumus: ex quo tamen in Platonici eminentiſſimi nuper libellos incidimus, eruditos in primis, & Platonẽ ſuum reſipientes quidem plurimum, ſed & ſapientum quandoq; pomœria cæterorum introſpectantes, operę precium eſſe futurum concepi, ſi indidem nonnihil præcerpſiſſem, quod antecedentia cõdiret ſcitius, & legentes dimitteret adminiculatiores. Illud uero fuerit primum: eſſe quidem in uita quæ animum allectent blandè, ac frontem remittant gratiſſimè: uerum quod conuiuio rectè, nec citra modulum inſtituto, ipſum id præſtet uberius atq; affluentius, non ferè compertum. Id ut uerum ſcias, ſic collige: inter Ariſtotelis placita & medicorum eſſe conſtat (opinor) ſagax hoc & prouidum animal, quem dicunt hominem, duobus conſurgere, ac coalitum augeſcere, corporea mole ac ſpiritali anima. Sed corpori ineſſe craſſamentum quoddam membrorum, humectæq; poteſtatis, adeſſe & portionem prætenuem ſubtilemq;. Ea uero ſanguinis uapores cõplectitur, ac ſpiritus. Animæ item ineſſe duo, ſenſum ac rationem. Quæ quum ita ſint, liquet nimirum, plenam inde uoluptatis honeſtæ uim copiamq; profluere, ubi uniuerſim hiſce portionibus paria feceris. At bona utiq; alia unam uix aut ſummum duas ſpectant, conuiuium ex omnibus unum modo, & legitimum utiq;, omnibus ſatisfactum uult. Etenim quis neſcit membra hinc refoueri inſigniter, inſtaurari humores, ſpiritum refici, deniq; titillari ſenſum, ac rationem expergefieri quodãmodo? Hic à laboribus interquieſcimus, curas laxamus, & ſuum ingenio ſufficitur pabulum, ut beneuolentiæ gratiam mutuæ, ac magnificentiæ argumentum non repetam iucundiſſimum. Tolle conuiuantium hilaritatem, iam parte plurima euanuerit amoris fomes, amicitiæ condimentum, ac uitæ ſolatia, inde quæ fuſim progerminant. Si præſertim legitimè, ſicq; caſtè coeant conuicturi, nec omnino uentri concœnes, ſed animæ. Communio ſiquidem uitæ rectius honeſtiuſq; ſtatuitur conuiuij finis, quàm poculorum licentior inuitatio, quod comprobaſſe nominis argumento uidentur Græci. Id grauius multo, ac ſapiente dignum amplius, ut alimonia promiſcua, promiſcuum fiat & mentis bonum, uoluntate comparili. Quod ipſum & Varronis omniũ doctiſſimi aſtipulatu ſanciri nimium ualet, quoniam requiſiſſe conuiuas animaduertitur gratioſos, muſicos, literatos, dum illos diligẽter in digitos mittens, Gratias cum Muſis coaptat, nec illis pauciores expetẽs, nec hiſce plu-

res. Qua ratione paulo iracundior inde ſummouendus plane uidetur, ſummouendi & quos atrior diuexat bilis, quiq; amariores nullo excandeſcũt negocio, ni ita fuerint modo attemperati benigniore, ut Stoici Zenonis, & Platonici Xenocratis ingenium reſipiant. Quos lupinorum imagine quadam miteſcentium, dum aqua macerantur, inuitatione ferunt paulo largiore mox ſolitos dulceſcere. Illud puto fallit neminẽ, uitæ quodammodo uenenum mœſtitiam uideri ac triſtitudinem. Sed & in conuictus ratione idipſum contingit ferè. Cæterum præſto præcellens eſt antipharmacum, ſiquidem caperatam mirè frontem exporrigit ſuaue clarumq; uinum. Cui tantum attribuiſſe creditur Aeſculapius, ut æqua id cum numinibus lance ſtatuerit. Et Aſclepiades cõdito uolumine, uini utilitatem deorũ uix æquari potentia ſcribit. Suffragatur & Platonis ſemper ferè diuini bracteata ſententia, ingenio ac uiribus temperato uini calore fomẽtum ſuffici mirificum approbantis. Sciendum uero ſaliares dapes ac cœnas adipoſiores cum Sardanapali plumis ab hoc genus conuictoribus non tam neſciri, quàm ut caſtis moribus uenenoſas longe peius angue uitari. Pythagorica cum pomis oluſcula renideant amplius fuſiusq;, ut quæ benignior affatim natura ſuggerit parens. Nec tamen Euclionis ſordes hiſce nos putet quiſpiam ſpectare, Commori enim uerius hoc dicatur, quàm conuiuere. Sed nimirum à mediocritate nuſquam, ne latum quidẽ unguem reuellimur. Salibus potiſſimũ ingenij condiatur exhilareturq; ferculorum ac miſſuum quicquid eſt. Ante omnia uero mentis ac morum nitoribus colluſtretur coitio, quotquot ſunt, omnium ſuauiſſima, utq; planè dicam, uitæ hilaritas & condimentum longe clariſſimum, quando nec philoſophi abſtinendum eo cenſuere: quin & priſcorum ſimplicitas, non heroes modo, ſed deos etiamnum ad hoc genus uoluptatum facile admiſit. Quas & beatis ſubinde polliceri non deſinit Magmed, Orientalium populis creditus ferè diuinus.

Apologia breuis, quid ita crebriter in Platonis uireta hoc opere diuertamus. Philoſophi eiuſdem explicatur excellentia, quamq; ſit à Chriſti placitis haud ferè diſſitus. Cap. XXXVII

POſteaquam adnuente optimo maximo deo, lucubrationibus noſtris, quarum ad diem hunc libros triginta concinnauimus, umbilicum uideor iamiam impacturus, uti mox publicum indipiſcantur: placuit hac parte multorũ occurrere opinionibus, quos inſigniter admiraturos haud ambigo, quid ita in Platonicorum muſea frequenter adeo in hiſce libellis diuertam, ut nulla non pagina Platonis nomen, perinde ac ſacrum agnoſcat uenerari. Ac uidear non quod ille facetiſſimè ait, εὐριπιδίζειν, id eſt ad Euripidis morem dicere uel facere, uerum undiquaq; πλατωνίζειν, ceu mihi ſubinde Cypriani illud de Tertulliano ſuccinam, Da magiſtrum. Ego uero (etiam ſi nil me fallit, celebrem adeo in omni ſcientia uirum uoculis noſtris uel indiſertiſſimis haudquaquam indigere) quo plenè ſatisfactum ſibi opinaretur, quiſquis eius doctrinæ, ſeu theſauri potius, ad hanc horam fuit incurioſus, Beſſarionis multiplici eruditione inter Græcos eminentiſſimi ſententia eſſe contẽtus abunde poteram: apud quem Epiſtola quadam ſic adnotatum comperi, Si quid in hac induſtria noſtra uel eloquentiæ uel bonarum artium cognitionis eluxit, ſi quid ſumus, id omne uel nos à Platone accepiſſe, uel ipſum ſibi ſe defendendo ſuppeditaſſe, facile exiſtimari patimur & uolumus. Cæterum cauſæ noſtræ collibuit patrocinari latius, etiam recuſantibus, ac in anguſtioris ſcientiæ uirum impiè nonnunquam infrementibus ampliter ſapientiæ magnitudinem claritatemq; ingerendo: quam auctor eminentiſſimus in Phædro, quum de pulchritudinis ratione diſſertatio inſtitueretur, à Deo auri nomine ſignificatam petijt intentiſſimè: quòd eſſe pulchritudinem animi hanc, & proinde internã, eoq; precioſiorem opinabatur. Id uero philoſophus ſuo ſeculo ſingularis Plotinus primum, mox & Porphyrius ac Iamblichus, ut de Proculo taceã, in ſinu quidem reconditum intuiti mundiſſimo, uerum neſcio quibus obductum conuelatumq; ambagibus, ut muricatus (quod dicit) uideri poſſet greſſus, ac formidabilis prorſum compauendusq;: ita expurgarũt ſæpius excoctum, ut planè puſtulatum fieret, ac obryzum defecatiſſimumq;. Vnde cuncto terrarum orbi illuxit inenarrabilis ſapientiæ amplitudo

do atq; maieſtas,& quod mirari non uacat ſatis, Chriſtianæ ueritatis ſanguine diuino Saluatoris præpotentis ſancitæ,ita ueſtigijs adnexa conglutinata'ue,ut ſimilitudo maior cogitari magnopere nulla poſſit. Quod ut uero ſciamus uerius, nónne Pythagori cum legimus Numenium,quem magnus ille Origenes ſacræ interpres paginæ admiratus adeo eſt, ut philoſophis ferè anteponendum omnibus cenſuerit,quum Moſaica & Platonica expendiſſet myſteria, intonuiſſe altius, Platonem uideri prorſum Moyſen alterum, Attica eloquentia diuinitatis arcana rimantem propandẽtemq́;? Id quod (opinor) expreſſit Parmenides,à quo Dei cõmonſtratur unitas, rerũ ideas omnium, id eſt exemplaria & rationes continẽtis,aut eminentiſſime producẽtis. Expreſſit cum Zenone Meliſſus,qui cæteris modo uiſitationem facientibus,ſolum eſſe deum aſtruit conſtantiſſimè. Iam uero mundi natalia repetens Timæus,boni gratia illum ab artifice productum deo uaticinatur,primoq; cælum eſſe creatum terramq́;, interſito mox aere cum aqueo elemento. Quæ omnia perſeuerãtiæ eum ſunt habitura modum, quẽ ſummi opificis præſcripſerit ſapientia. Sed & Dei charagma eſſe hominem, pronunciaſſe idem animaduertitur,cui terrena ſubijciantur uniuerſa. Politicus uero cum Protagora,Menexeno,Critia eundem ex terræ uiſceribus, nutu agitante diuino, eruit mirabili ratione. Ac ne quid deſit,peracto mundi ambitu,etiamnum ex eiſdem comprobat reuicturum. Cuius in dei aſſimulatione ac fruitione plenam demũ futuram felicitatem, docuit Philebus: nec reticet cum Phedone Theætetus ac Phædrus. Iam & in Legum libris,eſſe deum rerum menſuram omnium legimus: in primis uero, ſi deus quandoq; hominem induat. Legimus & ſuperbis Deum obſiſtere, humilibus autem benignius gratiam impertiri. Quid uero illud in Epiſtolis inenarrabile patris myſterium, ac filij? Sed & inibi maxima traditum pietate nouimus, diuinorum adyta rationibus penetrari haud poſſe. Poſſe autem mentis puritate,ac cum Deo aſſimulatione intima, quæ in animis ignem ſuccendit, amplius coruſco promicantem lumine. An non admirabilis Heri Pamphili decimo De republica, ad uitam reuocatio, Elyſiorum peramœna ſpecie,paradiſi nobis delicias expingit infinitas? Nec prætermittitur inibi expiatorius locus,animas eatenus cruciabiliter excarnificans,donec

Concretam exemit labem,purumq; reliquit
Aethereum ſenſum atq; aurai ſimplicis ignem.

Sed & infantilis limbus nec tacetur eadem parte. Verum illa Socratis documenta, cuius'nam deniq; ſunt modi? Non pili eſſe faciendum tempus. Immortalitatis curam omnibus anteponendam. Fortuita facile ſpernenda, modo quæ perpetuitatem reſipiunt genuinam,aſſequi connitamur. Illatam uero iniuriæ uim accepta longè uideri peſtilentiorem. Velis remis adnitendum,ut artifici eminentiſſimo,

ὃς πάντ᾽ ἐφορᾷ, καὶ πάντ᾽ ἐπακούει,

ſuo reſtitutam candori,ab omniq; prorſum defecatam labe rationalem animam,diuinitatis expreſſiorem imaginem ſynceriter,integrè ſancteq; offeramus. Quo nomine Laches ſpontali peccatorum confeſſione, ac pœnitentia nil adſtruit præſtabilius, quin & primo quoq; tempore omni arripiendam pede, quia diu concreta modis inoleſcere miris, conſentaneũ eſt: nec medicam facile manum admittere,uel ſubinde recidiuam intentare. Nam ex intemperanti animorum affectione uniuerſa, & quidem agminatim, mala erumpere,docuit Charmides. Quod ſi temperantia denuo ſuccreuerit, ſuccreſcere & immortalitatis bonum incomparabile,quo ſanè in uirenti amœnoq; perfruebantur homines hortulo, prius quàm à diuinis ad fluxam collaberentur naturam. Quod uelut ex oraculo Moſaico comprobat Critias. Nec in prauum obdurati dæmonis impoſturam reticent Timæus, Phædrus, ac Diotima. Sed terras diuinitus aquarum molibus adobrutas,quum omne in præcipiti uitium ſtaret, ad rationalis ferè interitum naturæ,ac animantium cunctarum: idem nos ex eadem (quod dicitur) fidelia commonet Critias. Cæterum quo'nam piaculo reticuerimus Academici principis ſententiam nobilem,qua is ad diuinitatis intima euectus animaduertitur, quo apud animum meum non magnopere admirabilius aliud,quoq; amplius, uelut attonita hebeſcat mens, latentium cauſarum indagine certa rationem conquiſitura? Tantiſper, inquit diuinus

Plato

Plato, meis acquieſcendum documentis cõmonitionibusq́ꝫ, donec homine auguſtior quiſpiam, ſacratiorq́ꝫ ſeſe in terrarum oſtentet orbe, ueritatis adyta fontesq́ꝫ arcanos reclusurus, quem uelut ducem inenarrabilem inſequantur omnes. Verum ne in operis calce (tametſi mira excellentium rerum dulcedo arridet, quæ tranſuerſum auferat animum) fiat ἀβυλλωὸν ἀποφόρημα: nam & Apelles pictores eos peccare dicebat, qui non ſentirent quid eſſet ſatis: iam & capiti & libro coronide inducta, conticeſcam, uelut epilogi celeuma recinuerim, lætantium more nautarum: optimum maximum Deum apprecatus, quod uitæ ſupereſt etiamnum, ita liceat hiſce impartiri curis, ut eius recinant laudes, & ſtudioſorum iuuenum ſubſeruiant emolumentis. Interim uelut in ſenatus miſſione aſſueuerat uſurpari, hinc te moror nihil lector optime: ita nihilominus ut ſcias ea nos meditari, modo propius non admoueantur lineæ, ut mox haſce lucubrationes ceu teſſeras frumentarias liquido computes. Recepticij, quod poteram meo iure, nihil uolo. Quod erit, proferetur benignè, quieti meæ prorſum iniecta manu, ne uiuus uidensq́ꝫ uitam extritum pergam, quod ait Lucretius. Quod ſi forſan alicubi falli contingit, nec deſtinatum attingimus ſcopum, potiusq́ꝫ humi compaſcentes graculi uidemur, quàm in ſublimi aquila cõſtituta, meminerint legentes quod orator nobilis ſcriptum reliquit: Prima ſequentem honeſtum eſt in ſecundis tertijsq́ꝫ conſiſtere: nam in præſtantibus rebus, magna eſſe quæ ſunt optimis proxima.

FINIS

1183

BASILEAE, PER HIER. FROBENIVM
ET NIC. EPISCOPIVM,
ANNO M. D. L.

Series chartarum.

αβγδεζηθικλμνξ ABCDEFG abcdefghiklmnopqrstuxy z ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt uu xx yy zz AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ aA bB cC dD eE fF gG. Omnes terniones, exceptis ξ Indicis quaternione, G Elenchi capitum, & fF duernionibus.

Opus hoc in duo uolumina commodè ſecari poterit in ternione gg

FRO BEN.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SANTIN
Restauro
1972
Digitized by Google

Digitized by Google